Muxaddes Kitap

Мухаддес Китапты аўдарыў институты

Muxaddes Kitap

Eski Kelisim

Jan'a Kelisim

Eski kelisim

Jaratılıs	Shıg'ıw
Lebiyliler	Sanlar
Nızamnın' Qaytalanıwı	Eshua
Biyler	Rut
1 Patshalar	2 Patshalar
3 Patshalar	4 Patshalar
1 Jılnama	2 Jılnama
Ezra	Nexemiya
Ester	Ayup
Zabur	Hikmetler
Wazshı	Qosıqlar Qosıg'ı
İyshaya	Eremiya
Joqlaw	Ezekiel
Daniel	Hoshea

İoel
Amos
Obadiya
Yunus
Mixa
Naxum
Xabaqquq
Sefaniya
Xaggay
Zexariya
Malaxiya

Jaratılıs kitabı

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50

Du'nyanın' jaratılıwı

1 1 En' basta Quday aspan ha'm jerdi jarattı+. 2 Jer tu'r-tu'ssiz
qan'ırap atırg'an bolıp, tun'g'ıyıq u'stin qaran'g'ılıq qaplag'an edi. Al
Qudaydın' Ruwxı bolsa, suwlardın' u'stinde ushıp ju'r edi.
3 Sonda Quday: «Jaqtılıq bolsın!» – dep buyırdı ha'm jaqtılıq payda
boldı. 4 Quday jaqtılıqtın' jaqsı ekenin ko'rdi ha'm onı qaran'g'ılıqtan
ajırattı. 5 Solay etip, Quday jaqtılıqtı «ku'ndiz», al qaran'g'ılıqtı «tu'n» dep
atadı. Kesh bolıp, tan' attı. Bul birinshi ku'n edi.
6 Quday: «Suwlar ortasında bir gu'mbez payda bolıp, suwlardı bir-
birinen ayırıp tursın!» – dep buyırdı. 7 Bul bılay boldı: Quday aspan
gu'mbezin jaratıp, gu'mbez astındag'ı suwlardı gu'mbez u'stindegi
suwlardan ayırdı. 8 Quday gu'mbezdi «aspan» dep atadı. Kesh bolıp, tan'
attı. Bul ekinshi ku'n edi.
9 Quday: «Aspan astındag'ı suwlar bir jerge toplanıp, qurg'aqlıq
ko'rinsin!» – dep buyırdı. Solay boldı da. 10 Quday qurg'aqlıqtı «jer» dep, al
toplang'an suwlardı «ten'iz» dep atadı. Quday bunın' jaqsı ekenin ko'rdi.
11 Quday: «Jer jasıl sho'plerdi, tuqım shashatug'ın o'simliklerdi ha'm
tuqımı miywesinde bolg'an jemis ag'ashların tu'r-tu'rine qaray o'ndirsin!»
– dep buyırdı ha'm solay boldı da. 12 Jer jasıl sho'plerdi, tu'r-tu'rine qaray
tuqım shashatug'ın o'simliklerdi ha'm tuqımı miywesinde bolg'an jemis
ag'ashların o'ndirdi. Quday bunın' da jaqsı ekenin ko'rdi. 13 Kesh bolıp, tan'
attı. Bul u'shinshi ku'n edi.
14 Quday: «Ku'ndiz benen tu'ndi bir-birinen ayırıw ushın ha'm
ma'wsimlerdi, ku'nlerdi, jıllardı belgilew ushın, aspan gu'mbezinde
jaqtırtqıshlar payda bolsın. 15 Olar aspan gu'mbezinde turıp, jer ju'zin jaqtı
qılsın!» – dep buyırdı. Solay boldı da. 16 Quday u'lken eki jaqtırtqıshtı:
ku'ndizdi basqarıw ushın u'lken jaqtırtqıshtı ha'm tu'ndi basqarıw ushın
kishi jaqtırtqıshtı, ja'ne de, juldızlardı da jarattı. 17-18 Jer ju'zin jaqtı qılıp
turıw ushın, ku'ndiz benen tu'ndi basqarıw ushın ha'm jaqtılıqtı
qaran'g'ılıqtan ayırıw ushın, Quday olardı aspan gu'mbezine jaylastırdı.
Quday bunın' da jaqsı ekenin ko'rdi. 19 Kesh bolıp, tan' attı. Bul to'rtinshi
ku'n edi.
20 Quday: «Suwlar janlı janıwarlarg'a tolsın! Jer u'stinde aspan gu'mbezi
boylap quslar ushsın!» – dep buyırdı. 21 Quday aybatlı ten'iz janıwarların,
suwlarda tolıp tasqan pu'tkil janıwarlardı ha'm ha'r tu'rli quslardı jarattı.

Quday bunın' da jaqsı ekenin ko'rdi. 22 Quday olardı jarılqap: «O'sip-o'nip,
ko'beyin'ler, ten'iz suwların toltırın'lar. Jer ju'zinde quslar ko'beysin!» –
dedi. 23 Kesh bolıp, tan' attı. Bul besinshi ku'n edi.
24 Quday: «Jer tu'rli-tu'rli janlı janıwarlardı: mallardı, jabayı
haywanlardı ha'm jer bawırlawshılardı o'ndirsin!» – dep buyırdı. Solay
boldı da. 25 Quday tu'rli-tu'rli haywanlardı, mallardı ha'm jer
bawırlawshılardı jarattı. Quday bulardın' da jaqsı ekenin ko'rdi.
26 Quday: «O'z ko'rinisimizdey qılıp, O'zimizge uqsatıp, adamdı
jaratayıq. Olar ten'izdegi balıqlar, aspandag'ı quslar, mallar, jer
bawırlawshılar ha'm jer betindegilerdin' ha'mmesi u'stinen ha'kimlik
etsin!» – dedi. 27 Quday adamdı O'zine uqsatıp jarattı. Olardı erkek ha'm
hayal etip jarattı+. 28 Quday olardı jarılqap: «O'sip-o'nip, ko'beyin'ler. Jer
betin toltırıp, onı iyelep alın'lar. Ten'izdegi balıqlar, aspandag'ı quslar, jer
betinde ha'reket etiwshi barlıq haywanatlar u'stinen ha'kimlik etin'ler!» –
dedi.
29 Quday ja'ne bılay dedi: «Mine, Men sizlerge jer ju'zindegi tuqım
shashatug'ın barlıq o'simliklerdi, tuqımı miywesinde bolg'an barlıq jemis
ag'ashların berdim. Olar sizlerge azıq boladı. 30 Al jer betindegi jabayı
haywanlarg'a, aspandag'ı quslarg'a, jer bawırlawshılarg'a, ulıwma jer
betinde tirishilik etiwshi barlıq haywanatlarg'a azıq ushın ko'k sho'plerdi
berdim». Solay boldı da.
31 Quday barlıq jaratqanlarına qarap, olardın' ha'mmesinin' de ju'da'
jaqsı ekenin ko'rdi. Kesh bolıp, tan' attı. Bul altınshı ku'n edi.

2 [1] Usılayınsha aspan ha'm jer, olardag'ı pu'tkil barlıq jaratılıp bolındı.
[2] Quday O'z islerin jetinshi ku'nge deyin tamamlap, jetinshi ku'ni barlıq
islerinen dem aldı. [3] Ol jetinshi ku'ndi jarılqap, onı muxaddes etip ayırdı.
Sebebi Ol usı ku'ni O'zinin' barlıq jaratıwshılıq islerinen dem aldı.
[4] Mine, aspan ha'm jerdin' jaratılıw tariyxı usınday.

Adam-ata ha'm Hawa-ene

Quday İye aspan menen jerdi jaratqanda, [5] jer betinde ele birde bir dala
putası yamasa birde bir dala sho'bi o'spegen edi. O'ytkeni Quday İye ele
jerge jawın jawdırmag'an bolıp, jerdi ta'rbiyalaytug'ın adam da joq edi.
[6] Biraq jerden bulaq suwı shıg'ıp, pu'tkil jer ju'zin suwg'arıp turatug'ın edi.
[7] Son'ınan Quday İye jerdin' topırag'ınan adamdı jaratıp, onın' murnına
o'mir demin u'pledi. Solay etip, adam* tiri jan boldı+.
[8] Quday İye shıg'ısta, Edende bir bag' ornatıp, O'zi jaratqan adamın sol
jerge jaylastırdı. [9] Keyin Quday İye ko'zdin' jawın alatug'ın, jewge jaqsı
tu'rli-tu'rli miywe ag'ashların jerden o'sirip shıg'ardı. Al bag'dın' ortasına
o'mir teregin ha'm jaqsılıq penen jamanlıqtı biliw teregin o'sirip
shıg'ardı+.
[10] Edennen bir da'rya ag'ıp, bag'dı suwg'ardı ha'm arı qaray to'rt
tarmaqqa bo'linip ketti. [11] Olardın' birinshisinin' atı – Pishon bolıp, ol altın
ka'ni bolg'an pu'tkil Xawila jerin aylanıp ag'adı+. [12] Altını jaqsı bolg'an ol
jerde xosh iyisli shayır ha'm oniks tası bar. [13] Ekinshi da'ryanın' atı – Gixon
bolıp, ol pu'tkil Kush jerin aylanıp ag'adı. [14] U'shinshi da'ryanın' atı Tigr
bolıp, ol Ashshurdın' shıg'ıs ta'repinen ag'ıp o'tedi. To'rtinshi da'ryanın'
atı – Evfrat edi+.
[15] Solay etip, Quday İye Eden bag'ın ta'rbiyalawı ha'm onda islewi ushın
adamdı sol jerge ornalastırıp, [16] og'an: «Sen bul bag'dag'ı qa'legen
teregin'nin' miywesinen jey alasan'. [17] Biraq jaqsılıq ha'm jamanlıqtı biliw
tereginen jeme, jesen' so'zsiz o'lesen'», – dep buyırdı.
[18] Son'ınan Quday İye: «Adamnın' jalg'ız bolg'anı jaqsı emes, og'an
ılayıqlı ja'rdemshi jarataman», – dedi. [19] Quday İye jerdegi haywanlardın',
aspandag'ı quslardın' ha'mmesin topıraqtan jaratıp, olarg'a qanday at
beretug'ının biliw ushın, olardı adamg'a alıp keldi. Adam ha'r birine
qanday at qoysa, sol janlı janıwar solay atalatug'ın boldı. [20] Adam barlıq
mallarg'a, aspandag'ı quslarg'a ha'm jabayı haywanlarg'a at qoydı. Biraq
adamnın' o'zine ılayıqlı ja'rdemshi tabılmadı.

21 Sonda Quday İye adamg'a teren' uyqı berdi ha'm ol uyıqlap
atırg'anda, onın' bir qabırg'asın alıp, ornın et penen jawıp qoydı+.
22 Quday İye adamnın' qabırg'asınan hayaldı jaratıp, onı adamg'a alıp keldi.
23 Sonda adam bılay dedi:
«Menin' su'yeklerimnen alıng'an su'yek,
Etimnen alıng'an et minekey-g'o!
Ol hayal adam* dep atalsın,
O'ytkeni ol er adamnan alındı».

24 Sonlıqtan er adam ata-anasın qaldırıp, o'z hayalına qosıladı ha'm ekewi
bir dene boladı+.
25 Adam da, onın' hayalı da jalan'ash edi, biraq olar ele uyattın' ne
ekenin bilmeytug'ın edi.

Adamnın' gu'na islewi

3 [1] Quday İye jaratqan jabayı haywanlardın' ishindegi en' hiylekeri
jılan edi. Jılan hayaldan:
– Haqıyqattanda da, Quday bag'dag'ı hesh bir terektin' miywesinen
jemen' dedi me? – dep soradı+. [2] Hayal jılang'a bılay dep juwap berdi:
– Bizler bag'dag'ı tereklerdin' miywelerinen jey alamız. [3] Biraq Quday:
«Bag'dın' ortasındag'ı terektin' miywesinen jemen', og'an qol tiygizben',
bolmasa o'lip qalasız», – degen edi+.
[4] Jılan hayalg'a:
– Yaq, hasla o'lmeysiz! [5] Sebebi sol terektin' miywesinen jegenin'izde
ko'zlerin'iz ashılıp, jaqsılıq penen jamanlıqtı biletug'ının'ızdı ha'm Quday
sıyaqlı bolatug'ının'ızdı Quday biledi, – dedi.
[6] Hayal terektin' miywesinin' jewge jaqsı ha'm ko'zge ısıq ekenin ko'rip,
onnan bilim alıwg'a bolatug'ının bilgenlikten, ha'wesi keldi. Sonlıqtan ol
miyweni u'zip alıp jedi ha'm janındag'ı ku'yewine de berdi. Ku'yewi de
jedi+. [7] Sol waqıtta-aq ekewinin' de ko'zleri ashılıp, o'zlerinin' jalan'ash
ekenin bildi. Olar a'njir ag'ashlarının' japıraqların bir-birine tigip, o'zleri
ushın japqıshlar isledi.
[8] Olar ku'nnin' ıssılıg'ı qaytqan waqıtta, bag'dın' ishinde Quday İyenin'
ju'rgenin esitti ha'm Onnan tasalanıp, bag'dag'ı tereklerdin' arasına
jasırındı. [9] Biraq Quday İye adamdı dawıslap shaqırıp:
– Qay jerdesen'? – dedi.
[10] Sonda adam:
– Bag'da ju'rgenin'di esitkenimde qorqıp kettim. O'ytkeni jalan'ash
edim, sonlıqtan jasırındım, – dedi.
[11] Quday İye adamnan:
– Jalan'ash ekenligin'di sag'an kim ayttı? Ya bolmasa, Men jeme dep
buyırg'an terektin' miywesinen jedin' be? – dep soradı.
[12] Adam:
– Sen mag'an bergen hayal terektin' miywesinen berdi, men de jedim,
– dep juwap berdi.
[13] Quday İye hayalg'a:
– Bul ne qılg'anın'? – dedi.
Hayal:
– Jılan meni aldadı, sonlıqtan men jedim, – dedi.

14 Sonda Quday İye jılang'a bılay dedi:
– Sen bul isin' ushın barlıq mallar ha'm jabayı haywanlar arasınan
shetletilip, na'letiy bolasan'. O'mirin' boyı jer bawırlap, topıraq jeysen'.
15 Men senin' menen hayaldı, onın' urpag'ı menen senin' urpag'ın'dı bir-
birine dushpan etip qoyaman. Onın' urpag'ı senin' basın'dı ezedi, al sen
onın' tabanın shag'asan'+.
16 Son'ınan Quday İye hayalg'a:
– Ha'miledarlıq waqtın'da awır azap shektiremen, qıynalıp tuwatug'ın
bolasan'. Sen ku'yewin'e qushtar bolasan', ol seni basqaratug'ın boladı, –
dedi+.
17 Al adamg'a bılay dedi:
– Hayalın'nın' so'zin tın'lap, Men jeme dep buyırg'an terektin'
miywesinen jegenin' ushın, jer sen sebepli na'letlenedi. O'mirin' boyı awır
miynet etip, jerden azıg'ın'dı tawıp jeytug'ın bolasan'. 18 Sen dala
sho'plerin awqat etesen', jer sen ushın shen'gel ha'm oshag'an o'siredi.
19 Jerge qaytqanın'sha, nanın'dı man'lay terin'di to'gip tabatug'ın bolasan'.
O'ytkeni sen topıraqsan', topıraqtan jaratılg'anın' sebepli ja'ne topıraqqa
aylanasan'+.
20 Adam o'zinin' hayalın Hawa* dep atadı, sebebi ol pu'tkil adamzattın'
tu'p anası boldı.
21 Quday İye Adam ha'm onın' hayalı ushın teriden kiyim islep, olardı
kiyindirdi. 22 Son'ınan Quday İye bılay dedi: «Mine, adam jamanlıq penen
jaqsılıqtı bilip, Bizlerdin' birimiz sıyaqlı boldı. Endi ol o'mir teregine qolın
sozıp, onın' miywesin alıp jemesin ha'm ma'n'gilik o'mir su'rmesin»+.
23 Solay etip, o'z denesi jaratılg'an topıraqtı ta'rbiyalaw ushın, Quday
İye adamdı Eden bag'ınan shıg'arıp jiberdi. 24 Ol adamdı quwıp shıg'arıp
jiberdi ha'm o'mir teregine baratug'ın joldı qorg'aw ushın Eden bag'ının'
shıg'ıs ta'repine kerublardı* ha'm ha'r ta'repke aylanıp turatug'ın otlı
qılıshtı qoydı.

Kain ha'm Abıl

4 [1] Adam hayalı Hawa menen jaqınlasqannan son', hayalı ha'miledar
bolıp, Kaindı tuwdı. Sonda Hawa: «Men Jaratqan İyenin' ja'rdemi
menen adamdı du'nyag'a keltirdim», – dedi. [2] Son'ınan ol tag'ı da Kainnın'
inisi Abıldı tuwdı. Abıl shopan, al Kain diyxan boldı. [3] Aradan bir neshe
waqıt o'tkennen son', Kain jerdin' o'niminen Jaratqan İyege qurbanlıq
berdi. [4] Abıl da o'zinin' su'riwindegi tun'g'ısh to'llerdin' bir neshesin
a'kelip, olardın' maylı bo'leklerin qurbanlıqqa berdi. Jaratqan İye Abıldı
ha'm onın' qurbanlıg'ın qabıl etti. [5] Biraq Kaindı ha'm onın' qurbanlıg'ın
qabıl etpedi. Sonda Kain qattı ashıwlanıp, qabag'ı qarıs jawıldı.

[6] Jaratqan İye Kaing'a:

– Sen ne ushın ashıwlanasan'? Nege qabag'ın' qarıs jawıladı? [7] Eger
niyetin' jaqsı bolsa, basın'dı ko'terip ju'rmes pe edin'? Biraq, eger niyetin'
jaman bolsa, esik aldında gu'na jatır. Ol seni o'zine tartadı, biraq sen onnan
u'stem bol, – dedi+.

[8] Kain inisi Abılg'a:

– Ju'r, atızg'a barayıq! – dedi.

Olar atızda bolg'an waqıtta Kain inisi Abılg'a topılıp, onı o'ltirdi.

[9] Jaratqan İye Kainnan:

– İnin' Abıl qay jerde? – dep soradı.

Ol:

– Bilmeymen, men ne inimnin' qarawılıman ba? – dep juwap berdi.

[10] Sonda Jaratqan İye bılay dedi:

– Sen ne islep qoydın'? İnin'nin' qanı Mag'an jerden nala etip atır.
[11] Senin' o'z qolın' menen o'ltirgen inin'nin' qanın ishiw ushın awzın
ashqan jerden endi sen quwıp jiberilip, na'letiy bolasan'. [12] Bunnan bılay,
ta'rbiyalag'an jerin' o'nim bermeytug'ın boladı ha'm sen jer betinde
turaqlay almay, gezendege aylanasan'.

[13] Kain Jaratqan İyege:

– Menin' jazam ko'tere almaytug'ın da'rejede awır. [14] Bu'gin Sen meni
bul jerlerden quwıp atırsan', endi men Senin' ko'zin'nen tasa bolıp, bir
jerde turaqlay almay, gezendege aylanaman. Meni dus kelgen adam o'ltirip
ketiwi mu'mkin-g'o, – dedi.

[15] Sonda Jaratqan İye og'an:

– Yaq! Eger kim de kim seni o'ltirse, onnan jeti ese o'sh alınadı, – dedi.

Solay etip, Kaing'a duslasqan hesh bir adam onı o'ltirmewi ushın,
Jaratqan İye og'an bir belgi saldı+. 16 Kain Jaratqan İyenin' janınan ketip,
Edennin' shıg'ısındag'ı Nod* degen jerge ornalastı.

Kainnın' urpaqları

17 Kain hayalı menen jaqınlasqannan son', hayalı ha'miledar bolıp,
Xanoxtı tuwdı. Sol waqıtta Kain bir qala salıp atır edi. Ol qalag'a ulı
Xanoxtın' atın qoydı. 18 Xanoxtan İrad tuwıldı. İradtan Mexuyael,
Mexuyaelden Metushael, Metushaelden Lamex tuwıldı.
19 Lamex eki hayal aldı: birinshisinin' atı – Ada, ekinshisinin' atı – Silla
edi. 20 Ada Yabaldı tuwdı. Ol shatırlarda jasawshı sharwalardın' tu'p babası
boldı. 21 İnisinin' atı Yubal edi. Ol barlıq lira* ha'm sıbızg'ı
shertetug'ınlardın' tu'p babası boldı. 22 Al Silla Tubal-Qayındı tuwdı. Ol
barlıq qola ha'm temir quralların islewshi boldı. Tubal-Qayınnın' qarındası
Naama edi.
23 Lamex hayallarına bılay dedi:
«Ha'y, Ada ha'm Silla, meni tın'lan'lar!
Lamextin' hayalları,
So'zime qulaq salın'lar!
Meni jaraqatlag'anı ushın bir er adamdı,
Urg'anı ushın bir jas jigitti o'ltiremen.
24 Eger Kain ushın o'sh alınsa jeti ese,
Lamex ushın o'sh alınar jetpis ese».

Shet ha'm Enosh

25 Adam hayalı menen tag'ı jaqınlasqannan son', hayalı bir ul tuwdı. Ol:
«Quday Kain o'ltirgen Abıldın' ornına mag'an basqa perzent berdi», – dep,
balag'a Shet* dep at qoydı. 26 Shetten de bir ul tuwılıp, onın' atın Enosh
dep qoydı.
Adamlar sol waqıttan baslap Jaratqan İyenin' atın aytıp shaqıra
basladı.

Adam-atadan Nuxqa deyingi urpaqlar

5 [1] Adamnın' shejiresi mınaday:
Quday adamdı jaratqanda, onı O'zine uqsatıp jarattı. [2] Olardı erkek ha'm hayal qılıp jarattı ha'm sol ku'ni olardı jarılqap, olarg'a «adam» dep at qoydı+.
[3] Adam bir ju'z otız jasqa shıqqanda, o'zine uqsas, o'zinin' biynesindey bir balalı bolıp, og'an Shet dep at qoydı+. [4] Shet tuwılg'annan son', Adam ja'ne segiz ju'z jıl jasadı. Onın' basqa da ulları ha'm qızları boldı. [5] Adam barlıg'ı bolıp tog'ız ju'z otız jıl o'mir su'rip, qaytıs boldı.
[6] Shet bir ju'z bes jasqa shıqqanda, ulı Enosh tuwıldı. [7] Enosh tuwılg'annan son', Shet ja'ne segiz ju'z jeti jıl jasadı. Onın' basqa da ulları ha'm qızları boldı. [8] Shet barlıg'ı bolıp tog'ız ju'z on eki jıl o'mir su'rip, qaytıs boldı.
[9] Enosh toqsan jasqa shıqqanda, ulı Kenan tuwıldı. [10] Kenan tuwılg'annan son', Enosh ja'ne segiz ju'z on bes jıl jasadı. Onın' basqa da ulları ha'm qızları boldı. [11] Enosh barlıg'ı bolıp tog'ız ju'z bes jıl o'mir su'rip, qaytıs boldı.
[12] Kenan jetpis jasqa shıqqanda, ulı Mahalalel tuwıldı. [13] Mahalalel tuwılg'annan son', Kenan ja'ne segiz ju'z qırıq jıl jasadı. Onın' basqa da ulları ha'm qızları boldı. [14] Kenan barlıg'ı bolıp tog'ız ju'z on jıl o'mir su'rip, qaytıs boldı.
[15] Mahalalel alpıs bes jasqa shıqqanda, ulı Ered tuwıldı. [16] Ered tuwılg'annan son', Mahalalel ja'ne segiz ju'z otız jıl jasadı. Onın' basqa da ulları ha'm qızları boldı. [17] Mahalalel barlıg'ı bolıp segiz ju'z toqsan bes jıl o'mir su'rip, qaytıs boldı.
[18] Ered bir ju'z alpıs eki jasqa shıqqanda, ulı Xanox tuwıldı. [19] Xanox tuwılg'annan son', Ered ja'ne segiz ju'z jıl jasadı. Onın' basqa da ulları ha'm qızları boldı. [20] Ered barlıg'ı bolıp tog'ız ju'z alpıs eki jıl o'mir su'rip, qaytıs boldı.
[21] Xanox alpıs bes jasqa shıqqanda, ulı Metushelax tuwıldı.
[22] Metushelax tuwılg'annan son', Xanox u'sh ju'z jıl dawamında Quday menen tıg'ız baylanısta jasadı. Onın' basqa da ulları ha'm qızları boldı.
[23] Xanox barlıg'ı bolıp u'sh ju'z alpıs bes jıl jasadı. [24] Ol Quday menen tıg'ız baylanısta jasadı. Son'ınan ol jer betinen g'ayıp boldı. O'ytkeni Quday onı O'zinin' janına alg'an edi+.

25 Metushelax bir ju'z seksen jeti jasqa shıqqanda, ulı Lamex tuwıldı.
26 Lamex tuwılg'annan son', Metushelax ja'ne jeti ju'z seksen eki jıl jasadı.
Onın' basqa da ulları ha'm qızları boldı. 27 Metushelax barlıg'ı bolıp tog'ız
ju'z alpıs tog'ız jıl o'mir su'rip, qaytıs boldı.
28 Lamex bir ju'z seksen eki jasqa shıqqanda, bir balalı boldı. 29 Ol:
«Jaratqan İyenin' na'letlegen jeri sebepli shekken azabımızdı ha'm
miynetimizdi bul bala jen'illetip, ra'ha't beredi», – dep balag'a Nux* dep
at qoydı+. 30 Nux tuwılg'annan son', Lamex ja'ne bes ju'z toqsan bes jıl
jasadı. Onın' basqa da ulları ha'm qızları boldı. 31 Lamex barlıg'ı bolıp jeti
ju'z jetpis jeti jıl o'mir su'rip, qaytıs boldı.
32 Nux bes ju'z jıl jasag'annan son', ulları Sam, Xam ha'm Yafet tuwıldı.

Nux ha'm onın' keme sog'ıwı

6 1 Jer betinde adamlar ko'beye basladı. Olardan qızlar da tuwıldı.
2 İla'hiy barlıqlar* adamlardın' qızlarının' sulıw ekenin ko'rip, o'zleri
unatqanların hayallıqqa aldı+. 3 Sonda Jaratqan İye: «Menin' Ruwxım
adamzatta ma'n'gi qalmaydı, o'ytkeni olar barı-jog'ı bir adam. Adamnın'
o'miri bir ju'z jigirma jıl boladı», – dedi+.
4 İla'hiy barlıqlar adamlardın' qızlarına u'ylenip, balalı bolg'an
ku'nlerde ha'm sol ku'nlerden keyin de jer ju'zinde da'wler bar edi. Olar
a'yyemgi zamannın' ataqlı qaharmanları ha'm ataqlı adamları boldı+.
5 Jaratqan İye qarap, jer ju'zinde adamzattın' jaman islerinin' ko'p
ekenin, olardın' kewlindegi oy-niyetlerinin' ba'rhama jawızlıqqa tolı
ekenin ko'rdi+. 6 Ol jer betinde adamzattı jaratqanına o'kinip, ju'regi
g'amg'a toldı+. 7 Sonda Jaratqan İye bılay dedi: «O'zim jaratqan adamzattı,
haywanlardı, jer bawırlawshılardı ha'm quslardı jer betinen qırıp
taslayman. Sebebi Men olardı jaratqanıma o'kinemen». 8 Biraq Nux
Jaratqan İyenin' miyrimine eristi.
9 Nuxtın' o'mir tariyxı mınaday: Nux zamanlasları arasında haq ha'm
minsiz adam bolıp, Quday menen tıg'ız baylanısta jasaytug'ın edi+. 10 Ol
Sam, Xam ha'm Yafet degen u'sh ullı boldı.
11 Qudaydın' ko'z aldında jer ju'zi buzılıp, jawızlıqqa tolg'an edi.
12 Quday jer ju'zine qarap, onın' sonshelli buzılg'anın ko'rdi. O'ytkeni
adamlar joldan shıqqan edi. 13 Sonda Quday Nuxqa bılay dedi: «Men pu'tkil
adamzattı joq etemen, o'ytkeni olar sebepli jer jawızlıqqa toldı. Men
olarg'a qosıp, jer betin de joq etemen. 14 Sen o'zin'e gofer ag'ashınan bir
keme soq. Onı bo'lmelerge bo'lip, ishi-sırtın qara may menen mayla. 15 Sen
kemeni bılay sog'ıwın' kerek: onın' uzınlıg'ı 300 shıg'anaq, eni 50
shıg'anaq, biyikligi 30 shıg'anaq bolsın. 16 Al bastırmasın bir shıg'anaq
joqarı qılıp isle. Qapısın qaptaldan qoy ha'm kemenin' to'mengi, ortang'ı
ha'm joqarg'ı qabatları bolsın. 17 Minekey, Men jer ju'zine topan suwın
jiberip, aspan astındag'ı ha'mme tiri jandı joq etemen. Jerdegi barlıq
na'rse qırılıp qaladı. 18 Biraq Men senin' menen O'z kelisimimdi du'zemen:
sen o'z ulların', hayalın' ha'm kelinlerin' menen birge kemege kir. 19 Aman
qalıwı ushın, o'zin' menen birge kemege barlıq janıwarlardın' erkek ha'm
urg'ashısınan jup-juptan alıp kir. 20 Aman qalıwı ushın, quslardın',
haywanlardın' ha'm jer bawırlawshılardın' ha'r qıylı tu'rleri jup-juptan

sag'an keledi. 21 O'zin'e ha'm olarg'a azıq bolatug'ın ha'r qıylı awqatlıq
zatlardı jetkilikli etip jıynap qoy».
22 Nux Qudaydın' buyırg'anlarının' barlıg'ın orınladı.

Topan suwı

7 [1] Jaratqan İye Nuxqa bılay dedi: «Pu'tkil xojalıg'ın' menen kemege
kir. O'ytkeni Men zamanlasların' ishinde tek senin' g'ana Menin'
aldımda haq ekenin'di ko'rdim. [2] O'zin' menen birge hadal dep esaplang'an
haywanlardın' tu'rlerinen, erkek ha'm urg'ashısınan jeti juptan, haram
dep esaplang'an haywanlardın' tu'rlerinen, erkek ha'm urg'ashısınan eki
juptan al. [3] Ja'ne de, tuqımı jer betinde saqlanıp qalıwı ushın, quslardın'
ha'r qıylı tu'rlerinen erkek ha'm urg'ashısınan jeti juptan al. [4] O'ytkeni
Men jeti ku'nnen keyin jerge qırıq ku'n, qırıq tu'n jawın jawdıraman.
O'zim jaratqan ha'r bir tiri jandı jer betinen qırıp taslayman».

[5] Nux Jaratqan İyenin' buyırg'anlarının' barlıg'ın orınladı.

[6] Jerdi topan suwı basqanda, Nux altı ju'z jasta edi. [7] Nux, onın' ulları,
hayalı ha'm kelinleri topan suwınan qutılıw ushın kemege kirdi. [8-
9] Qudaydın' Nuxqa buyırg'anınday, hadal ha'm haram dep esaplang'an ha'r
tu'rli haywanlar, quslar ha'm jer bawırlawshılardın' erkegi ha'm urg'ashısı
jup-jup bolıp Nuxqa kelip, kemege kirdi. [10] Jeti ku'nnen son', jer betin
topan suwı qaplay basladı.

[11] Nux altı ju'z jasqa tolg'an jıldın' ekinshi ayının' on jetinshi ku'ninde
teren' tun'g'ıyıqtın' barlıq bulaqlarınan suw atlıg'ıp, aspan qaqpaqları
ashılıp ketti. [12] Jer ju'zine qırıq ku'n, qırıq tu'n jawın jawdı.

[13] Tap sol ku'ni Nux, onın' ulları Sam, Xam, Yafet, Nuxtın' hayalı ha'm
u'sh kelini kemege kirdi. [14] Barlıq jabayı haywanlardın', mallardın', jer
bawırlawshılardın', barlıq quslardın' ha'm qanatlılardın' da ha'r qıylı
tu'rleri olar menen birge kirdi. [15] Ha'r tu'rli janlı janıwarlar jup-juptan
Nuxqa kelip, kemege kirdi. [16] Kemege kirgen haywanlar Quday Nuxqa
buyırg'anınday erkek ha'm urg'ashı edi. Sonnan keyin, Jaratqan İye
Nuxtın' izinen kemenin' qapısın japtı.

[17] Topan suwı qırıq ku'n dawam etti ha'm suwlar tasıp, kemeni jerden
joqarıg'a ko'terdi. [18] Suw jer betinde sonshelli ko'beyip joqarı
ko'terilgenlikten, keme suw betinde ju'ze basladı. [19] Suwlardın' ko'terilgeni
sonshelli, jer betindegi barlıq ba'lent tawlar suw astında qaldı.
[20] Ko'terilgen suwlar tawlardın' u'stin on bes shıg'anaq joqarı qapladı. [21] Jer
ju'zindegi barlıq tirishilik: quslar, mallar, jabayı haywanlar, jer
bawırlawshılar ha'm barlıq adamlar qırılıp qaldı. [22] Qurg'aqlıqtag'ı tiri
jannın' ha'mmesi o'lip qaldı. [23] Jer ju'zindegilerdin' ha'mmesi: adamlardan

baslap mallarg'a deyin, jer bawırlawshılardan baslap quslarg'a deyin nabıt boldı. Tek Nux ha'm onın' menen birge kemede bolg'anlar g'ana aman qaldı. 24 Topan suwı jer ju'zin bir ju'z eliw ku'n qaplap turdı.

Topan suwının' aqırı

8 [1] Biraq Quday Nuxtı ha'm onın' menen birge kemede bolg'an jabayı haywanlar menen mallardı esine tu'sirip, jer betine samal estirdi. Sonda suwlar azaya basladı. [2] Tun'g'ıyıqtın' bulaqları ha'm aspannın' qaqpaqları jabılıp, jawın tındı. [3] Suwlar a'ste-a'ste jer betinen qayta basladı ha'm bir ju'z eliw ku'nnen keyin azayıp qaldı. [4] Keme jetinshi aydın' on jetinshi ku'ni Ararat tawları u'stinde toqtadı+. [5] Suwlar onınshı ayg'a shekem azayıp, onınshı aydın' birinshi ku'ninde tawlardın' to'beleri ko'rine basladı.

[6] Qırıq ku'nnen son', Nux o'zi soqqan kemenin' a'ynegin ashtı. [7] Ol bir g'arg'anı ushırıp jiberdi. Jer betindegi suwlar qurıg'ang'a deyin g'arg'a ushıp kelip-ketip turdı. [8] Son'ınan Nux jer betindegi suwdın' qaytqan-qaytpag'anın biliw ushın bir kepterdi ushırıp jiberdi. [9] Biraq kepter qonatug'ın jer taba almay, ja'ne Nuxqa, kemege qaytıp keldi. Sebebi ele jer betin suw qaplap tur edi. Nux qolın sozıp, kepterdi o'z janına, kemege kirgizip aldı. [10] Jeti ku'n ku'tip, Nux kepterdi kemeden ja'ne shıg'arıp jiberdi. [11] Kepter keshte qaytıp kelgende, onın' tumsıg'ında za'ytu'n ag'ashının' jan'a julıng'an bir japırag'ı bar edi. Sonda Nux jer betindegi suwdın' qaytqanın tu'sindi. [12] Nux ja'ne jeti ku'n ku'tkennen son', kepterdi qaytadan shıg'arıp jiberdi. Bul ret kepter qaytıp kelmedi.

[13] Nux altı ju'z bir jasqa tolg'an jıldın' birinshi ayının' birinshi ku'ni jer betindegi suwlar qurg'adı. Nux kemenin' to'besin ashıp, jerdin' qurg'ag'anın ko'rdi. [14] Ekinshi aydın' jigirma jetinshi ku'ni jer tolıq qurg'adı.

[15] Sonda Quday Nuxqa bılay dedi: [16] «Hayalın', ulların' ha'm kelinlerin' menen birge kemeden shıq. [17] O'zin' menen birge barlıq janıwarlardı: quslardı, haywanlardı ha'm jer bawırlawshılardı da shıg'ar. Olar jer ju'zine taralıp, jer betinde o'sip-o'nip, ko'beysin»+.

[18] Nux hayalı, ulları ha'm kelinleri menen birge kemeden shıqtı. [19] Barlıq haywanlar, jer bawırlawshılar, quslar – jer betinde tirishilik etiwshilerdin' ha'mmesi tu'r-tu'ri boyınsha kemeden shıqtı.

Nuxtın' qurbanlıq beriwi

[20] Nux Jaratqan İyege arnap qurbanlıq orın qurdı. Sol jerde ol hadal dep esaplang'an haywanlardın' ha'm quslardın' ha'mmesinen alıp, olardı qurbanlıqqa shalıp, jag'ıp jiberdi+.

21 Jaratqan İye jag'ımlı iyisti unatıp, O'z kewlinde bılay dedi: «Men endi jerdi adamlar sebepli na'letlemeymen. O'ytkeni adamnın' kewlindegi niyetler balalıg'ınan-aq jaman boladı. Men usı islegenimdey, endi hesh qashan pu'tkil tirishilikti joq qılıp jibermeymen+.
22 Endigiden bılay, du'nya turg'ansha, egin egiw, onı orıw, ıssı ha'm suwıq, jaz ha'm qıs, ku'ndiz ha'm tu'n bola beredi».

Qudaydın' Nux penen du'zgen kelisimi

9 [1] Quday Nuxtı ha'm onın' ulların jarılqap bılay dedi: «O'sip-o'nip,
ko'beyin'ler ha'm jer ju'zin toltırın'lar+. [2] Jerdegi haywanlardın',
aspandag'ı quslardın', jer ju'zindegi tiri janlardın' ha'm ten'izdegi
balıqlardın' ha'mmesi sizlerden qorqıp, u'rketug'ın bolsın. Olar sizlerdin'
biyligin'izge berilgen. [3] Barlıq tiri janıwarlar sizlerge awqat boladı.
O'simliklerdi bergenim sıyaqlı, Men sizlerge ha'mmesin berip atırman+.
[4] Biraq olardın' qanın shıg'armay turıp, go'shin jemen'. Sebebi jan
qannan ibarat+. [5] Eger sizlerdin' de qanın'ız to'gilse, haqın'ızdı so'zsiz
talap etemen. Adam janın qıyg'an ha'r qanday adam ha'm haywannan
Men esap talap etemen. [6] Kim adamnın' qanın to'kse, onın' o'zinin' qanı da
basqa adam ta'repinen to'giledi. Sebebi Quday adamdı O'zine uqsatıp
jarattı+. [7] Al sizler o'sip-o'nip, ko'beyin'ler ha'm jer betine tarqalıp, artıp
barın'lar».
[8] Quday Nuxqa ha'm onın' ullarına bılay dedi: [9] «Men sizler menen,
sizlerdin' keleshek urpag'ın'ız benen kelisim du'zemen. [10] Ja'ne de, sizler
menen birge bolg'an barlıq janlı janıwarlar: quslar, mallar, jabayı
haywanlar ha'm sizler menen kemeden shıqqan jer betindegi barlıq
haywanlar menen kelisim du'zemen. [11] Sizler menen du'zetug'ın kelisimim
mınadan ibarat: endigiden bılay, pu'tkil tirishilik topan suwı menen joq
etilmeydi ha'm jer ju'zin joq etetug'ın topan suwı endi qaytıp bolmaydı».
[12] Quday so'zin dawam etip bılay dedi: «Menin' sizler ha'm ha'r bir janlı
janıwar menen barlıq keleshek urpaqlar ushın ma'n'gige du'zip atırg'an
kelisimimnin' belgisi mınaw: [13] Men O'z ayqulag'ımdı bultlarg'a
jaylastıraman ha'm ol Menin' menen jerde jasawshılardın' arasındag'ı
du'zgen kelisimimnin' belgisi boladı. [14] Men jer u'stine bult jibergenimde,
bultlarda ayqulaq payda boladı. [15] Sonda Men sizler menen ha'm ha'r bir
tiri jan menen du'zgen kelisimimdi eske alaman. Pu'tkil tirishilikti joq
etiwshi topan suwı endi qaytıp bolmaydı. [16] Qashan bultlarda ayqulaq
payda bolsa, Men onı ko'rip, jerde jasawshılardın' ha'mmesi menen O'zim
du'zgen ma'n'gilik kelisimimdi eske alaman».
[17] Son'ınan Quday Nuxqa: «Menin' jerde jasawshı ha'r bir tiri jan
menen du'zgen kelisimimnin' belgisi – usı», – dedi.

Nuxtın' ulları

18 Nuxtın' kemeden shıqqan ulları – Sam, Xam ha'm Yafet edi. Xam
Qanannın' a'kesi edi. 19 Bular Nuxtın' u'sh ulı edi. Jer ju'zindegi barlıq
xalıqlar olardan tarqadı.
20 Nux jerdi ta'rbiyalap, ju'zim egiwge kiristi. 21 Ol sharap iship, ma's
bolıp qaldı ha'm o'zinin' shatırında jalan'ash jattı+. 22 Qanannın' a'kesi
bolg'an Xam a'kesinin' jalan'ash jatırg'anın ko'rdi ha'm sırtqa shıg'ıp, bul
haqqında eki tuwısqanına aytıp berdi+. 23 Sonda Sam menen Yafet bir
shapandı iyinlerine tasladı da, teris qarap ju'riwi menen ishke kirip,
a'kesinin' jalan'ash denesin shapan menen japtı. Olar a'kesinin' jalan'ash
ekenin ko'rmew ushın ju'zlerin basqa ta'repke burdı.
24 Ma'sligi tarqag'annan son', Nux kishkene ulının' ne islegenin bilip,
25 bılay dedi:
«Qanang'a na'let jawsın!
Ol tuwısqanlarının' qullarının' qulı bolsın!»

26 Ol ja'ne bılay dedi:
«Samnın' Quday İyesine alg'ıslar bolsın!
Al Qanan Samnın' qulı bolsın!
27 Quday Yafettin' jerlerin ken'eytsin!
Ol Samnın' shatırlarında jasasın!
Al Qanan Yafettin' qulı bolsın!»

28 Nux topan suwınan son' ja'ne u'sh ju'z eliw jıl o'mir su'rdi. 29 Ol
barlıg'ı bolıp tog'ız ju'z eliw jıl jasag'annan son', qaytıs boldı.

Nuxtın' ullarının' urpaqları

10 [1] Nuxtın' ulları Sam, Xam ha'm Yafettin' shejiresi mınaday: topan
suwınan keyin olardan balalar tuwıldı.
[2] Yafettin' ulları: Gomer, Magog, Maday, Yawan, Tubal, Meshex ha'm
Tiras.
[3] Gomerdin' ulları: Ashkenaz, Rifat ha'm Togarma.
[4] Yawannın' ulları: Elisha, Tarshish, Kittim ha'm Dodanim+.
[5] Bulardan ten'iz jag'alarında jasawshı xalıqlar o'rbidi. Olar o'z
u'lkelerinde ha'r qıylı tillerde so'ylep, xalıqları ha'r qıylı qa'wimlerge
bo'lindi.
[6] Xamnın' ulları: Kush, Mısır, Put ha'm Qanan.
[7] Kushtın' ulları: Seba, Xawila, Sabta, Raama ha'm Sabtexa.
Raamanın' ulları: Sheba ha'm Dedan+.
[8] Kushtın' ja'ne Nimrod degen de bir ulı bar edi. Ol jer ju'zindegi
birinshi ku'shli jawınger boldı. [9] Nimrod Jaratqan İyenin' aldında ku'shli
an'shı bolg'anlıqtan: «Jaratqan İyenin' aldında Nimrod sıyaqlı ku'shli
an'shı», – degen so'z kelip shıqqan. [10] Ol da'slep Shınar* jerindegi Babıl*,
Erex, Akkad ha'm Kalne qalalarında patshalıq etti. [11] Son'ınan ol sol jerden
Ashshurg'a ketip, Nineviya, Rexobot-İr, Kalax qalaların,+ [12] sonday-aq
Nineviya menen Kalax arasındag'ı Resen qalasın qurdı. Ol ullı qala boldı.
[13] Mısırdan lud, anam, lehab, naftux, [14] patrus, kaslux ha'm kaftor
xalıqları, al kaslux xalqınan filist xalqı kelip shıqtı.
[15] Qanannan tun'g'ısh ulı Sidon, keyin Xet tuwıldı. [16] Sonday-aq ebus,
amor, girgash, [17] xiw, arq, sin, [18] arwad, semar ha'm xamat xalıqları da
Qanannan kelip shıqtı. Keyin ala qanan qa'wimleri a'tirapqa tarap jayılıp
ketti. [19] Qanan xalqının' jerleri Sidonnan Gerar ta'repke qaray Gazag'a
shekem, onnan Sodom, Gomora, Adma, Seboyım ta'repke qaray Leshag'a
shekem sozılıp jattı.
[20] Bular o'z u'lkelerinde ha'm xalıqlarında ha'r tu'rli qa'wimlerge ha'm
tillerge bo'lingen Xamnın' urpaqları edi.
[21] Yafettin' a'jag'ası Samnın' da balaları boldı. Ol barlıq Eber
urpaqlarının' tu'p babası boldı+.
[22] Samnın' ulları: Elam, Ashshur, Arpaxshad, Lud ha'm Aram.
[23] Aramnın' ulları: Us, Xul, Geter, Mash.
[24] Arpaxshadtan Shelax, Shelaxtan Eber tuwıldı.

25 Eberdin' eki ulı bolıp, olardın' birinin' atı Peleg* edi, o'ytkeni sol
waqıtta jerler bo'lingen edi. Al ekinshisinin' atı İoqtan edi.
26 İoqtannan Almodad, Shelef, Xasarmawet, Erax, 27 Hadoram, Uzal,
Dikla, 28 Obal, Abimael, Sheba, 29 Ofir, Xawila ha'm İobab tuwıldı. Bulardın'
ba'ri İoqtannın' ulları edi+.
30 Olar shıg'ısta, Meshadan Sefarg'a shekem sozılg'an tawlı u'lkede
jasaytug'ın edi.
31 Bular o'z u'lkelerinde ha'm xalıqlarında ha'r tu'rli qa'wimlerge ha'm
tillerge bo'lingen Samnın' urpaqları edi.
32 Topan suwınan son', pu'tkil jer ju'zine xalıq-xalıq, urıw-urıw bolıp
tarag'an bul adamlar Nuxtın' urpaqları edi.

Babıl minarası

11 [1] Sol waqıtları du'nyadag'ı barlıq adamlar bir tilde so'ylep, birdey
so'zlerdi qollanatug'ın edi. [2] Adamlar shıg'ısta ko'ship ju'rgende,
Shınar jerinde bir tegislik taptı ha'm sol jerge ornalastı+.
[3] Adamlar bir-birine: «Kelin'ler, ılaydan gerbish quyıp, olardı otqa
pisireyik», – dedi. Olar tastın' ornına gerbish, ılaydın' ornına qara may
qollandı. [4] Son'ınan olar: «O'zimizge bir qala qurayıq ha'm to'besi aspang'a
jetetug'ın bir minara tiklep, dan'qımızdı shıg'arayıq. Sonda bizler jer
ju'zine tarap ketpeymiz», – desti.
[5] Jaratqan İye adamlar qurıp atırg'an qalanı ha'm minaranı ko'riw
ushın to'menge tu'sti [6] ha'm bılay dedi: «Mine, olar bir xalıq bolıp, bir tilde
so'ylegenlikten, usı isti basladı. Bunnan bılay olar oylag'an oyların ju'zege
asırmay qoymaytug'ın boladı. [7] Qa'ne, to'menge tu'seyik, olar bir-birin
tu'sinbey qalıwı ushın tillerin aralastırıp taslayıq».
[8] Solay etip, Jaratqan İye olardı jer ju'zine taratıp jiberip, qala qurılısın
toqtatıp tasladı+. [9] Sonlıqtan bul qala Babıl* dep ataldı. Sebebi Jaratqan
İye sol jerde barlıq adamlardın' tillerin aralastırıp taslap, olardı pu'tkil jer
ju'zine taratıp jibergen edi.

Samnın' İbrayımg'a shekemgi urpaqları

[10] Samnın' shejiresi mınaday: topan suwınan eki jıl o'tkennen son', Sam
ju'z jasta bolg'anda, ulı Arpaxshad tuwıldı. [11] Arpaxshad tuwılg'annan son',
Sam ja'ne bes ju'z jıl jasadı. Onın' basqa da ulları ha'm qızları boldı.
[12] Arpaxshad otız bes jasqa shıqqanda, ulı Shelax tuwıldı. [13] Shelax
tuwılg'annan son', Arpaxshad ja'ne to'rt ju'z u'sh jıl jasadı. Onın' basqa da
ulları ha'm qızları boldı.
[14] Shelax otız jasqa shıqqanda, ulı Eber tuwıldı. [15] Eber tuwılg'annan
son', Shelax ja'ne to'rt ju'z u'sh jıl jasadı. Onın' basqa da ulları ha'm qızları
boldı.
[16] Eber otız to'rt jasqa shıqqanda, ulı Peleg tuwıldı. [17] Peleg
tuwılg'annan son', Eber ja'ne to'rt ju'z otız jıl jasadı. Onın' basqa da ulları
ha'm qızları boldı.
[18] Peleg otız jasqa shıqqanda, ulı Reu tuwıldı. [19] Reu tuwılg'annan son',
Peleg ja'ne eki ju'z tog'ız jıl jasadı. Onın' basqa da ulları ha'm qızları boldı.

20 Reu otız eki jasqa shıqqanda, ulı Serug tuwıldı. 21 Serug tuwılg'annan
son', Reu ja'ne eki ju'z jeti jıl jasadı. Onın' basqa da ulları ha'm qızları
boldı.
22 Serug otız jasqa shıqqanda, ulı Naxor tuwıldı. 23 Naxor tuwılg'annan
son', Serug ja'ne eki ju'z jıl jasadı. Onın' basqa da ulları ha'm qızları boldı.
24 Naxor jigirma tog'ız jasqa shıqqanda, ulı Terax tuwıldı. 25 Terax
tuwılg'annan son', Naxor ja'ne bir ju'z on tog'ız jıl jasadı. Onın' basqa da
ulları ha'm qızları boldı.
26 Terax jetpis jasqa shıqqannan son', onnan İbram*, Naxor ha'm Haran
degen ullar tuwıldı.

Teraxtın' urpaqları

27 Teraxtın' urpaqlarının' tariyxı mınaday: Teraxtan İbram, Naxor ha'm
Haran tuwıldı. Al Harannan Lut tuwıldı. 28 A'kesi Teraxtın' ko'zinin'
tirisinde, Haran o'zinin' tuwılg'an jeri bolg'an kaldeylerdin' Ur qalasında
qaytıs boldı. 29 İbram da, Naxor da u'ylendi. İbramnın' hayalının' atı
Saray*, al Naxordın' hayalının' atı Milka edi. Milka İskanın' a'kesi
Harannın' qızı edi. 30 Saray na'silsiz bolıp, balası joq edi.
31 Terax ulı İbramdı, Harannın' ulı bolg'an aqlıg'ı Luttı ha'm İbramnın'
hayalı bolg'an kelini Saraydı alıp, Qanan jerine barıw ushın kaldeylerdin'
Ur qalasınan jolg'a shıqtı. Biraq olar Xaran jerine jetkende, sol jerge
ornalasıp qaldı.
32 Terax eki ju'z bes jıl o'mir su'rip, Xaranda qaytıs boldı.

İbramnın' shaqırılıwı

12 [1] Jaratqan İye İbramg'a: «O'z elin'di, ag'ayin-tuwg'anların'dı ha'm
a'ken'nin' u'yin qaldırıp, Men sag'an ko'rsetetug'ın elge bar+. [2] Men
sennen ullı xalıq do'retemen. Seni jarılqayman ha'm atın'dı ma'rtebeli
qılaman. Sen basqalarg'a jarılqaw bolasan'. [3] Seni jarılqag'anlardı Men
jarılqayman. Seni na'letlegenlerdi Men na'letleymen. Jer ju'zindegi barlıq
xalıqlar sen arqalı jarılqanadı», – dedi+.

[4] İbram Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha jolg'a shıqtı. Lut ta onın'
menen birge ketti. İbram Xarannan shıqqan waqıtta jetpis bes jasta edi.
[5] Ol o'zi menen birge hayalı Saraydı, inisi Luttı, Xaranda jıynag'an mal-
mu'lkin ha'm xızmetshilerin aldı da, Qanan jerine qaray jolg'a shıqtı. Olar
Qanan jerine jetip barg'anda, [6] İbram el boylap ju'rip, Shexemdegi More
terebinf tereginin' janına bardı. Sol waqıtları usı elde qanan xalqı
jasaytug'ın edi. [7] Sonda Jaratqan İye İbramg'a ko'rinip: «Men bul jerdi
senin' urpag'ın'a beremen!» – dedi. İbram o'zine ko'ringen Jaratqan İyege
arnap, sol jerde qurbanlıq orın qurdı.

[8] Keyin ol Beyt-El qalasının' shıg'ıs jag'ındag'ı tawlı jerge qaray ju'rip,
batıs jaqtag'ı Beyt-El qalası menen shıg'ıs jaqtag'ı Ay qalasının' ortasına
shatırın tikti. Sol jerde İbram Jaratqan İyege arnap qurbanlıq orın qurıp,
Onın' atın aytıp shaqırdı. [9] Son'ınan ol qubla ta'repke, Negebke qaray jolın
dawam etti.

İbram Mısırda

[10] Sol waqıtta elde ku'shli ashlıq bolg'anlıqtan, İbram waqtınsha jasap
turıw ushın Mısırg'a ketti+. [11] Olar Mısırg'a jaqınlag'anda, İbram hayalı
Sarayg'a bılay dedi:

– Men senin' sulıw hayal ekenin'di bilemen. [12] Mısırlılar seni ko'rgende:
«Bul onın' hayalı», – dep, meni o'ltirip, al seni tiri qaldıradı. [13] Olarg'a:
«Onın' qarındasıman», – dep ayt. Sonda sen sebepli olar mag'an jaqsı
qatnasta boladı ha'm men aman qalaman+.

[14] İbram Mısırg'a kelgende, mısırlılar onın' hayalının' ju'da' go'zzal
ekenin ko'rdi. [15] Faraonnın' xızmetkerleri hayaldı ko'rip, faraong'a onın'
sulıwlıg'ın maqtap aytıp berdi. Hayal faraonnın' sarayına alındı. [16] Faraon
Saray sebepli İbramg'a jaqsı qatnasta boldı. İbram iri ha'm mayda
mallarg'a, erkek ha'm urg'ashı esheklerge, qul ha'm shorılarg'a, tu'yelerge
iye boldı.

17 Biraq Jaratqan İye İbramnın' hayalı Saray sebepli faraondı ha'm onın'
u'y-ishin awır apatlarg'a duwshar etti. 18 Sonda faraon İbramdı shaqırtıp
og'an bılay dedi: «Sen nege mag'an bulay isledin'? Ne sebepten mag'an,
onın' hayalın' ekenin aytpadın'? 19 Ne ushın onı qarındasım dedin'? Men
onı hayallıqqa alayın dep qaldım-g'o. Hayalın'dı al da, ket!» 20 Solay etip,
faraon o'z adamlarına İbramdı hayalı ha'm barlıq jıyg'an-tergenleri menen
shıg'arıp salıwdı buyırdı.

İbram menen Luttın' bir-birinen bo'liniwi

13 [1] İbram hayalın ha'm o'zinin' barlıq mal-mu'lkin aldı da, Mısırdan
shıg'ıp, Negebke ketti. Lut ta olar menen birge ketti. [2] İbram
mallarg'a, gu'mis ha'm altınlarg'a og'ada bay edi. [3] Ol Negebten Beyt-Elge
shekem ko'ship-qonıp ju'rdi ha'm Beyt-El menen Ay qalasının'
ortasındag'ı burın o'zi shatır qurg'an orıng'a keldi. [4] Sol jerde burın o'zi
qurg'an qurbanlıq orıng'a barıp, Jaratqan İyenin' atın aytıp shaqırdı.

[5] İbram menen birge ko'shken Luttın' da iri ha'm mayda malları,
shatırları bar edi. [6] Olardın' mal-mu'lki sonshelli ko'p bolg'anlıqtan jer
jetispey, birge jasaw mu'mkin bolmay qaldı. [7] Sonlıqtan İbram menen
Luttın' shopanları arasında ja'njel payda boldı. Sol waqıtları qanan ha'm
periz xalıqları da usı elde jasaytug'ın edi.

[8] Sonda İbram Lutqa: «Bizlerdin' aramızda da, shopanlarımızdın'
arasında da ja'njel bolmasın. Aqırı, bizler tuwısqanbız-g'o! + [9] Barlıq jer
senin' ko'z aldın'da. Kel, bo'lineyik. Eger sen solg'a ketsen', men on'g'a
ketemen. Eger sen on'g'a ketsen', men solg'a ketemen», – dedi.

[10] Lut a'tirapına qarap, pu'tkil İordan tegisliginin' Soarg'a shekemgi
mol suwlı jerlerin ko'rdi. Jaratqan İye Sodom ha'm Gomoranı joq etpesten
aldın, bul jerler Jaratqan İyenin' bag'ınday, Mısır jerindey edi+. [11] Lut
pu'tkil İordan tegisligin tan'lap, shıg'ısqa qaray ketti. Solay etip, olar bir-
birinen bo'lindi. [12] İbram Qanan jerinde qaldı, al Lut tegisliktegi qalalardın'
arasına jaylasıp, Sodomg'a jaqın jerge shatır qurdı. [13] Sodom xalqı jawız
bolıp, Jaratqan İyege qarsı ko'p gu'nalar isleytug'ın edi+.

[14] Lut İbramnan bo'lingennen son', Jaratqan İye İbramg'a bılay dedi:
«O'zin' turg'an jerden arqag'a ha'm qublag'a, shıg'ısqa ha'm batısqa qara!
[15] O'zin' ko'rip turg'an jerdin' ha'mmesin sag'an ha'm senin' urpaqların'a
ma'n'gige beremen+. [16] Urpaqların'dı jerdin' qumı sıyaqlı ko'beytemen.
Kim de kim jerdegi qumlardı sanay alsa, senin' urpaqların'dı da sanay
aladı+. [17] Qa'nekey, bar da, Menin' sag'an beretug'ın jerlerimdi bastan
ayag'ına shekem aylanıp shıq».

[18] İbram Xebrong'a jaqın jerdegi Mamre dep atalatug'ın terebinf
terekligi janına shatırların ko'shirip aparıp ornalastı. Sol jerde ol Jaratqan
İyege arnap qurbanlıq orın qurdı.

İbramnın' Luttı tutqınlıqtan qutqarıwı

14 [1] Sol waqıtları Shınar patshası Amrafel, Ellasar patshası Aryox,
Elam patshası Kedorlaomer ha'm Goyım patshası Tidal birigip,
[2] Sodom patshası Berag'a, Gomora patshası Birshag'a, Adma patshası
Shinabqa, Seboyım patshası Shemeberge ha'm Bela patshasına, yag'nıy
Soar patshasına qarsı urıs ashtı. [3] Al son'g'ı atalg'an bes patsha birigip,
Siddim oypatlıg'ında, yag'nıy ha'zirgi O'li ten'iz jaylasqan orında awqam
du'zdi+. [4] Bul patshalar on eki jıl Kedorlaomerdin' qol astında bolıp, on
u'shinshi jılı og'an qarsı bas ko'terdi.

[5] On to'rtinshi jılı Kedorlaomer ha'm onın' menen awqamlas bolg'an
patshalar kelip, Ashterot-Qarnayımdag'ı refa, Hamdag'ı zuz, Shawe-
Kiryatayımdag'ı em xalıqların,+ [6] ja'ne de, tawlı Seir jerindegi xor xalqın
sho'l shetindegi El-Parang'a deyin qıyratıp, jen'iliske ushırattı. [7] Olar sol
jerden izge qaytıp, En-Mishpatqa, ha'zirgi Qadeshke keldi ha'm
amaleklerdin' barlıq jerlerin basıp alıp, Xaseson-Tamarda jasawshı
amorlardı qıyrattı+.

[8] Bes patsha – Sodom, Gomora, Adma, Seboyım ha'm Bela, yag'nıy Soar
patshaları Siddim oypatlıg'ına shıg'ıp,+ [9] to'rt patshag'a, yag'nıy Elam
patshası Kedorlaomerge, Goyım patshası Tidalg'a, Shınar patshası
Amrafelge ha'm Ellasar patshası Aryoxqa qarsı atlandı. [10] Siddim
oypatlıg'ında qara may ka'nleri ko'p edi. Sodom ha'm Gomora patshaları
qashıp baratırg'anda olardın' adamlarının' geybirewleri sol ka'nlerge
tu'sip ketti, al qalg'anları tawg'a qashtı. [11] Jen'gen to'rt patsha Sodom ha'm
Gomoranın' pu'tkil baylıg'ın ha'm azıq-awqatların alıp ketti. [12] Olar ja'ne
sol waqıtta Sodomda jasap atırg'an İbramnın' inisi Luttı ha'm onın' mal-
mu'lkin de alıp ketti.

[13] Ol jerden qashıp qutılg'an bir adam kelip, evrey İbramg'a bolg'an
waqıyanı xabarladı. Sol waqıtta İbram Eshkol menen Anerdin' tuwısqanı
bolg'an, amor xalqınan bolg'an Mamrenin' terebinf terekligi qasında jasap
atır edi. Bulardın' ha'mmesi İbramnın' awqamlasları edi. [14] İbram inisinin'
tutqıng'a tu'skenin esitip, u'yinde tuwılıp o'sken, urısqa jaramlı u'sh ju'z
on segiz adamdı qurallandırdı da, to'rt patshanın' izinen Dan qalasına
shekem quwıp bardı+. [15] İbram adamların toparlarg'a bo'lip, tu'nde
dushpang'a qarsı hu'jim jasadı ha'm olardı qıyratıp, Damasktin' arqa
ta'repindegi Xobag'a shekem quwıp bardı. [16] Ol oljag'a alıng'an pu'tkil mal-

mu'likti, inisi Luttı, onın' mal-mu'lkin, hayallardı ha'm tutqın bolg'anlardı qaytarıp alıp keldi.

Melkisedektin' İbramg'a pa'tiyasın beriwi

17 İbram Kedorlaomer ha'm onın' awqamlasları u'stinen jen'iske erisip
qaytıp kiyatırg'anda, Sodom patshası onı ku'tip alıw ushın Shawe
oypatlıg'ına*, yag'nıy Patsha oypatlıg'ına shıqtı+.
18 Quday Taalanın' ruwxaniyi bolg'an Salim* patshası Melkisedek nan
ha'm sharap alıp shıqtı+. 19 Ol İbramg'a pa'tiyasın berip, bılay dedi:
«Aspan ha'm jerdi jaratqan Quday Taala
İbramdı jarılqasın.
20 Dushpanların'dı ta'slim ettirgen
Quday Taalag'a alg'ıslar bolsın».

Sonda İbram Melkisedekke o'zindegi barlıq na'rselerden u'sir berdi+.
21 Al Sodom patshası İbramg'a:
– Adamlarımdı mag'an qaytarıp ber, al oljalardı o'zin'de qaldıra ber, –
dedi.
22-23 Biraq İbram Sodom patshasına bılay dedi:
– Sen: «Men İbramdı bayıttım», – dep aytıp ju'rmewin' ushın, men
Jaratqan İyenin', yag'nıy aspan ha'm jerdi jaratqan Quday Taalanın'
aldında sag'an tiyisli hesh na'rseni, ha'tte, bir sabaq ta, ayaq kiyimnin'
bawın da almaytug'ınımdı aytıp, ant ishemen. 24 Biraq tek adamlarımnın'
iship-jegeni ha'm menin' menen birge urısqa barg'an Aner, Eshkol ha'm
Mamrenin' o'z u'lesleri bug'an kirmeydi. Olar o'z u'leslerin alsın.

Qudaydın' İbram menen kelisim du'ziwi

15 [1] Bul waqıyalardan son', Jaratqan İye İbramg'a bılay dep ayan berdi:

– Qorqpa, İbram. Men – senin' qalqanın'man. Sag'an beriletug'ın sıylıq og'ada ullı boladı+.

[2] Biraq İbram bılay dedi:

– Quday İye! Sen mag'an ne beresen'? Men ele biyperzentpen-g'o! Menin' u'yim damaskli Eliezerge qaladı. [3] Sen mag'an perzent bermegenin' sebepli, u'yimdegi bir xızmetshim miyrasxorım boladı.

[4] Sonda Jaratqan İye İbramg'a:

– Senin' miyrasxorın' ol emes, al o'zin'nen tuwılatug'ın balan' boladı, – dedi. [5] Son'ınan İbramdı sırtqa shıg'arıp bılay dedi:

– Aspang'a qara! Eger juldızlardı sanay alsan', olardı sanap ko'r. Mine, senin' urpaqların' da sonday ko'p boladı+.

[6] İbram Jaratqan İyege isendi ha'm Jaratqan İye sol isenimdi a'dillik dep sanadı+.

[7] Son'ınan Ol İbramg'a:

– Bul jerdi sag'an menshik etip beriw ushın, seni kaldeylerdin' Ur qalasınan shıg'arg'an Jaratqan İyen' Men bolaman, – dedi.

[8] Biraq İbram Onnan:

– Quday İye, bul jerlerdi menshik etip alatug'ınımdı qalay bilemen? – dep soradı+.

[9] Sonda Jaratqan İye og'an:

– Mag'an ha'r birinin' jası u'sh jasar bolg'an qashar, eshki, qoshqar, ja'ne de, bir qumırı ha'm kepterdin' palapanın alıp kel.

[10] İbram ha'mmesin alıp keldi ha'm olardı da'l ortasınan bo'lip, bo'leklerdi bir-birine qarama-qarsı qoydı. Al quslardı bo'lmedi+.
[11] Soyılg'an mallardın' denesine jırtqısh quslar ushıp kelip, qona basladı, biraq İbram olardı quwıp jiberdi.

[12] Ku'n batar waqıtta, İbram teren' uyqıg'a ketti. Sonda qorqınıshlı bir qara tu'nek onı qorshap aldı+. [13] Jaratqan İye İbramg'a bılay dedi: «Mınanı jaqsı bilip qoy: senin' urpaqların' jat elde kelgindi bolıp jasaydı. Olar to'rt ju'z jıl qulshılıqta bolıp, eziwshilik ko'redi+. [14] Biraq Men olardı qul etken xalıqtı jazalayman. Sonnan son', olar sol jerden ko'p mal-mu'lik penen shıg'ıp ketedi+. [15] Al sen g'arrılıq da'wranın su'rip, o'lip jerlenesen' ha'm

tınıshlıq penen ata-babaların'nın' janına barasan'. 16 Senin' urpaqların'nın'
tek to'rtinshi a'wladı g'ana bul jaqqa qaytıp keledi, sebebi amorlardın'
gu'nası ele tolıw mo'lsherine jetken joq»+.
17 Ku'n batıp, qaran'g'ılıq sho'kkende, ishi tu'tep turg'an ıdıs ha'm
lawlag'an jalın payda bolıp, bo'lingen mallardın' arasınan ju'rip o'tti. 18 Usı
ku'ni Jaratqan İye İbram menen kelisim du'zip bılay dedi: «Men senin'
urpaqların'a Mısır da'ryasınan ullı Evfrat da'ryasına shekem sozılg'an
jerdi,+ 19 yag'nıy ken, keniz, qadmon, 20 xet, periz, refa, 21 amor, qanan,
girgash ha'm ebus xalıqlarının' jerlerin beremen».

Ajar ha'm İsmayıl

16 [1] İbramnın' hayalı Saray og'an ele bala tuwıp bermegen edi. Saraydın' Ajar degen mısırlı shorısı bar edi. [2] Saray İbramg'a: «Minekey, Jaratqan İye meni bala tuwıwdan mahrum etti. Sen menin' shorım menen jat, mu'mkin, ol arqalı balalı bolarman», – dedi.

İbram Saraydın' so'zine qulaq astı. [3] Solay etip, İbramnın' Qanan jerinde jasag'anına on jıl bolg'anda, Saray o'zinin' mısırlı shorısı Ajardı İbramg'a toqallıqqa alıp berdi. [4] İbram Ajar menen jatqannan son', ol ha'miledar boldı. Ajar o'zinin' ha'miledar ekenligin bilgende, xanımın mensinbey qoydı.

[5] Saray İbramg'a:

– Menin' ja'bir shegiwime sen ayıplısan'. Men o'zimnin' shorımdı senin' qoynın'a saldım, al ol o'zinin' ha'miledar ekenin bilgende, meni mensinbey qoydı. Senin' menen menin' aramda Jaratqan İyenin' O'zi qazılıq etsin, – dedi+.

[6] İbram Sarayg'a:

– Shorın' senin' qolın'da emes pe? Og'an ne qılaman desen' de, o'zin' bilesen', – dedi.

Solay etip, Saray Ajarg'a qattı azap bere baslag'anlıqtan, Ajar onnan qashıp ketti.

[7] Jaratqan İyenin' perishtesi onı sho'ldegi bulaqtın' janınan, Shurg'a aparatug'ın joldın' boyınan tawıp:+

[8] – Saraydın' shorısı Ajar, qayaqtan kelip, qayaqqa baratırsan'? – dep soradı.

Ol:

– Men xanımım Saraydan qashıp baratırman, – dep juwap berdi.

[9] Sonda Jaratqan İyenin' perishtesi og'an:

– Xanımın'a qaytıp bar ha'm og'an boysın, – dedi. [10] Perishte dawam etip:

– Men senin' urpaqların'dı sonshelli ko'beytemen, olardı hesh kim sanay almaytug'ın boladı, – dedi. [11] Jaratqan İyenin' perishtesi og'an ja'ne:

– Minekey, sen ha'miledarsan'. Sen ul tuwasan'. Onın' atın İsmayıl* dep qoyasan'. O'ytkeni Jaratqan İye senin' zarın'dı esitti! [12] Senin' ulın' qulanday boladı. Ol ha'mmege qarsı, ha'mme og'an qarsı boladı ha'm ol barlıq tuwısqanları menen dushpan bolıp o'mir su'redi, – dedi.

13 Ajar: «Men o'zimdi ko'rip turg'an Qudaydı ko'rdim», – dep, o'zi
menen so'ylesken Jaratqan İyeni «El-Roiy»* dep atadı. 14 Sonlıqtan Qadesh
penen Beredtin' arasında jaylasqan bul qudıq «Beer-Laxay-Roiy»* dep
ataladı.
15 Ajar İbramg'a ul tuwıp berdi. İbram ulına İsmayıl dep at qoydı. 16 Ajar
İsmayıldı tuwg'anda, İbram seksen altı jasta edi.

Su'nnet – kelisimnin' belgisi

17 [1] İbram toqsan tog'ız jasta bolg'anda, Jaratqan İye og'an ayan
berip:
– Men Qu'direti ku'shli Qudayman. Menin' jolım menen ju'r ha'm
minsiz bol. [2] Men senin' menen O'z kelisimimdi du'zemen ha'm senin'
urpaqların'dı esap-sansız qılıp ko'beytemen, – dedi.
[3] İbram et betinen jıg'ıldı. Sonda Quday og'an bılay dedi:
[4] – Menin' senin' menen du'zetug'ın kelisimim mınaw: sen ko'p
xalıqlardın' babası bolasan'. [5] Endi senin' atın' İbram emes, al İbrayım*
boladı. Sebebi Men seni ko'p xalıqlardın' babası qılaman+. [6] Men senin'
na'silin'di sansız etip ko'beytip, sennen xalıqlar do'retemen. Senin'
urpag'ın'nan patshalar kelip shıg'adı. [7] Men senin' menen ha'm sennen
keyingi urpaqların' menen keleshek a'wladlarg'a o'tetug'ın ma'n'gilik
kelisim du'zemen: Men senin' ha'm sennen keyingi urpaqların'nın' Qudayı
bolaman. [8] Ha'zir o'zin' kelgindi bolıp jasap atırg'an pu'tkil Qanan jerin
sag'an ha'm sennen keyingi urpaqların'a ma'n'gige menshik etip beremen
ha'm Men olardın' Qudayı bolaman.
[9] Quday İbrayımg'a ja'ne bılay dedi:
– Al sen ha'm sennen keyingi urpaqların' Menin' kelisimimdi a'wladlar
dawamında saqlawın'ız tiyis. [10] Menin' senin' menen ha'm senin'
urpaqların' menen du'zgen kelisimim, yag'nıy sizler orınlawın'ız kerek
bolg'an kelisim mınaw: sizlerdin' aran'ızdag'ı ha'r bir er adam su'nnet
etiliwi tiyis. [11] Sizler su'nnet etiliwin'iz sha'rt. Su'nnet aramızdag'ı
kelisimnin' belgisi boladı. [12] Ha'r bir er bala, sonın' ishinde u'yin'izde
tuwılg'an yamasa urpag'ın'ızdan bolmay, qanday da bir shet elli adamnan
satıp alıng'an qullar segiz ku'nliginde su'nnet etilsin. Bul a'wladlar boyı
dawam etsin+. [13] Olar u'yin'de tuwılg'an bolsa da, satıp alıng'an bolsa da,
su'nnet etiliwi sha'rt. Denen'izdegi bul belgi Menin' ma'n'gilik
kelisimimnin' belgisi boladı. [14] Su'nnet etilmegen ha'r bir erkek o'z xalqı
arasınan shıg'arılıp jiberilsin. O'ytkeni ol kelisimdi buzg'an boladı.
[15] Quday İbrayımg'a ja'ne bılay dedi:
– Endigiden bılay, hayalın'dı Saray dep emes, al Sara* dep shaqır.
[16] Men onı jarılqayman ha'm ol arqalı sag'an bir ul beremen. Men onı
jarılqayman ha'm ol xalıqlardın' anası boladı. Onnan xalıqlardın'
patshaları kelip shıg'adı.

17 İbrayım et betinen jıg'ıldı. Ol: «Ju'z jasar g'arrıdan bala tuwıla ma?
Toqsan jasar Sara bala tuwa ma?» – dep oylap, ku'lip qoydı. 18 Son' ol
Qudayg'a:
– Hesh bolmasa, İsmayıl aldın'da aman ju'rgey, – dedi.
19 Sonda Quday og'an bılay dedi:
– Yaq, hayalın' Sara sag'an ul tuwıp beredi. Sen onın' atın Isaq dep
qoyasan'. Men onın' menen ha'm onın' urpaqları menen ma'n'gilik
kelisimimdi du'zemen. 20 Al İsmayılg'a kelsek, senin' ol tuwralı
aytqanların'dı esittim. Men onı jarılqap, o'sip-o'ndiremen ha'm urpaqların
esap-sansız qılıp ko'beytemen. İsmayıldan on eki ko'sem kelip shıg'adı.
Men onnan ullı xalıq do'retemen. 21 Biraq Men O'z kelisimimdi kelesi jılı
usınday waqıtta Saranın' tuwatug'ın ulı Isaq penen du'zemen.
22 Quday İbrayım menen so'ylesip bolg'annan keyin, joqarıg'a ko'terilip
ketti.
23 İbrayım Qudaydın' aytqanınday, sol ku'ni-aq u'yindegi barlıq
erkeklerdi: ulı İsmayıldı, u'yinde tuwılg'an ha'm satıp alıng'an er
adamlardın' ha'mmesin su'nnet ettirdi. 24 İbrayım o'zi su'nnet etilgende,
toqsan tog'ız jasta, 25 al ulı İsmayıl on u'sh jasta edi. 26 İbrayım ha'm onın'
ulı İsmayıl da sol ku'ni-aq su'nnet etildi. 27 Olar menen birlikte İbrayımnın'
u'yindegi barlıq erkekler: sol u'yde tuwılg'anlar ha'm shet elli adamlardan
satıp alıng'an qullar da su'nnet etildi.

Qudaydın' İbrayımg'a ul beriwdi wa'de etiwi

18 [1] Ku'nnin' ja'ziyrama ıssı waqtında, İbrayım shatırdın' kirer
awzında otırg'an edi. Sonda og'an Mamre terebinf terekligi qasında
Jaratqan İye ko'rindi. [2] İbrayım basın ko'terip qarag'anda, qarsı aldında
u'sh adamnın' turg'anın ko'rdi. Ol da'rhal otırg'an ornınan ushıp turdı da,
olardı qarsı alıwg'a asıqtı ha'm jerge deyin iyilip, ta'jim etti.
[3] Son'ınan İbrayım bılay dedi:
– Mırzam, eger men miyrimin'izge erisken bolsam, mendey qulın'ızdı
shetlep o'tpen'. [4] Ayaqların'ızdı juwıwın'ız ushın az-maz suw aldırayın.
Mına terektin' astında dem alın'lar. [5] Mendey qulın'ız ta'repke jolın'ız
tu'sken eken, ha'llenip alıwın'ız ushın jeytug'ın bir na'rseler a'keleyin.
Son' jolın'ızdı dawam etersiz.
Olar:
– Yaqshı, o'zin' aytqanın'day qıla ber, – dedi+.
[6] İbrayım asıg'ıslıq penen shatırg'a, Saranın' qasına kelip, og'an:
– Tez sapalı unnan u'sh tabaq qamır iylep, pa'tir pisir, – dedi.
[7] Son'ınan İbrayım padag'a juwırıp bardı da, bir jas ha'm jaqsı baspaqtı
alıp, onı xızmetshi jigitke berdi. Jigit onı tez tayarlawg'a kiristi. [8] İbrayım
qatıq, su't ha'm pisirilgen baspaq go'shin a'kelip, qonaqlardın' aldına
qoydı. Olar awqatlanıp otırg'anda, İbrayım olardın' qasında, terektin'
astında turdı.
[9] Olar İbrayımnan:
– Hayalın' Sara qayaqta? – dep soradı.
– Usı jerde, shatırda, – dep juwap berdi İbrayım.
[10] Sonda olardın' biri og'an:
– Kelesi jılı usınday waqıtta Men senin' janın'a so'zsiz qaytıp kelemen,
sol waqıtta Sara ullı boladı, – dedi.
Al Sara Onın' art betinde, shatırdın' kirer awzında tın'lap turg'an edi+.
[11] İbrayımnın' da, Saranın' da a'lle qashan jası o'tip, qartayıp qalg'an edi.
Sara bala tuwıw jasınan o'tken edi. [12] Sonlıqtan Sara ishinen ku'lip:
«Qartayıp qalg'an bolsam, bunday ha'zlikke bo'lene alar ma ekenmen?
Onın' u'stine mırzam da qartayg'an», – dep oyladı+.
[13] Sonda Jaratqan İye İbrayımg'a:
– Sara ne ushın: «Men haqıyqattan da, qartayg'anda bala tuwa alaman
ba?» – dep ku'ldi. [14] Jaratqan İye ushın mu'mkin emes na'rse bar ma? Men

belgilengen waqıtta, kelesi jılı usınday waqıtta janın'a qaytqanımda, Sara ullı boladı, – dedi+.

15 Sara qorqıp ketip:

– Ku'lgenim joq, – dep o'tirik so'yledi.

Biraq Ol:

– Yaq, ku'ldin', – dedi.

İbrayımnın' Sodom ushın jalbarınıwı

16 Adamlar sol jerden shıg'ıp, to'menge, Sodomg'a qaray ketti. İbrayım da olardı shıg'arıp salıw ushın birge ju'rdi. 17 Sonda Jaratqan İye bılay dedi: «Men isleyjaq isimdi İbrayımnan jasıraman ba+? 18 İbrayımnan ullı ha'm ku'shli xalıq kelip shıg'ıp, jer ju'zindegi barlıq xalıqlar ol arqalı jarılqanatug'ını so'zsiz-g'o+. 19 Tuwrı ha'm a'dil islerdi islep, jolım menen ju'riwdi balalarına ha'm urpaqlarına buyırsın dep, Men İbrayımdı tan'ladım. Solay etip, Men og'an bergen so'zimdi orınlayman».

20 Son'ınan Jaratqan İye ja'ne bılay dedi: «Sodom ha'm Gomora sebepli shegilgen nalalar og'ada ko'p ha'm olardın' gu'naları da ju'da' awır+. 21 Endi Men to'menge tu'sip, olardın' islegen islerinin' Men esitkendey da'rejede jaman ba ekenligin ko'reyin. Eger olay bolmasa, onı da bileyin».

22 Eki adam burılıp, Sodomg'a qaray ketti. Biraq İbrayım Jaratqan İyenin' aldında turıp qaldı. 23 Son'ınan ol Jaratqan İyege jaqınıraq kelip bılay dedi:

– Sen haq adamdı nahaq adam menen birge qırıp taslamaqshımısan'? 24 Mu'mkin, bul qalada eliw haq adam bar shıg'ar? Sen haqıyqattan da, sol jerdi ishindegi eliw haq adam ushın keshirmey, qırıp taslayjaqsan' ba? 25 Bulay islewden awlaq bola go'r! Haq adam menen nahaq adamnın' ta'g'dirin birdey qılıp, haq adamdı nahaq adamg'a qosıp o'ltiriwden awlaq bolg'aysan'! Pu'tkil du'nyanı Hu'kim etiwshi a'dil bolıwı kerek emes pe+?

26 Jaratqan İye og'an:

– Eger Men Sodomnan eliw haq adam tapsam, olar ushın sol jerdi keshiremen, – dep juwap berdi+.

27 Sonda İbrayım dawam etip:

– Men topıraq ha'm ku'l sıyaqlı birew bolsam da, ju'rek etip, O İyem, Sag'an so'ylep atırman: 28 eger haq adam eliw bolıwı ushın besewi jetpese, sol besewi ushın Sen pu'tkil qalanı joq etesen' be? – dedi.

– Yaq, eger ol jerden qırıq bes haq adam tapsam, onı joq etpeymen, – dedi Quday.

29 İbrayım ja'ne:

– Eger ol jerden qırıq haq adam tabılsa she? – dedi.

Ol:

– Eger qırıq haq adam tabılsa da, olay islemeymen, – dedi.

30 Sonda İbrayım:

– O, İyem, aytatug'ın so'zime ashıwlanba, biraq eger ol jerden otız haq adam tabılsa she? – dedi.

Quday İbrayımg'a:

– Eger ol jerden otız haq adam tabılsa da, olay islemeymen, – dedi.

31 İbrayım tag'ı:

– O, İyem, men Sag'an so'ylewge ju'rek ettim: al eger ol jerde tek jigirma haq adam tabılsa she? – dedi.

Ol İbrayımg'a:

– Jigirması ushın da qalanı joq etpeymen, – dedi.

32 Son'ınan İbrayım bılay dedi:

– O, İyem, men ja'ne bir ma'rtebe so'ylesem ashıwlanba: eger ol jerden tek g'ana on adam tabılsa she?

Ol:

– On adam ushın da qalanı joq etpeymen, – dep juwap berdi.

33 Jaratqan İye İbrayım menen so'ylesip bolg'annan keyin, sol jerden ketti. İbrayım da o'z u'yine qaytt.

Sodom ha'm Gomora qalalarının' qıyratılıwı

19 [1] Kesh bolg'anda, eki perishte Sodomg'a keldi. Lut qala
da'rwazasının' janında otırg'an edi. Lut olardı ko'rgende, ku'tip alıw
ushın ornınan turdı da, man'layı jerge tiygenshe iyilip, ta'jim etti ha'm
olarg'a:

[2] – Mırzalar, qulın'ızdın' u'yine kirin'ler. Ayaqların'ızdı juwın'lar ha'm
bizikinde qonıp qalın'lar. Son'ınan erte azanda turıp, jolın'ızdı dawam
etersiz, – dedi.

Olar:

– Yaq, bizler tu'ndi qala maydanında o'tkizemiz, – dedi+.

[3] Biraq Lut jalınıp qoymag'anlıqtan, olar Lutqa erip, onın' u'yine keldi.
Lut olar ushın awqat tayarladı ha'm ashıtqısız nan pisirdi. Olar awqatlandı.

[4] Olar ele jatıp u'lgermey atırıp, Sodom qalasının' ha'mme ta'repinen
barlıq erkekler, jaslardan baslap g'arrılarg'a shekem Luttın' u'yin qorshap
aldı. [5] Olar Luttı shaqırıp:

– Bu'gin keshte sag'an kelgen adamlar qay jerde? Olardı bizlerge
shıg'arıp ber, olar menen jatayıq, – dedi+.

[6] Lut sırtqa shıg'ıp, arqasınan qapını japtı da, [7] olarg'a bılay dedi:

– Tuwısqanlar, bunday zulımlıqtı islemen'ler! [8] Minekey, menin' erkek
qolı tiymegen eki qızım bar. Men olardı sizlerge shıg'arıp bereyin. Olarg'a
qa'legenin'izdi islen'ler. Tek bul adamlarg'a qol tiygizben'ler, o'ytkeni olar
u'yimnen baspana tapqan qonag'ım-g'o!

[9] Sonda olar:

– Ha'y, joldı bosat! O'zin' kelgindi bolıp, qazılıq ta qılmaqshımısan'.
Bizler endi sag'an beterin ko'rsetemiz, – dedi de, Luttı bar ku'shi menen
iyterip, qapını sındırmaqshı boldı.

[10] Biraq ishtegi adamlar qolların sozıp, Luttı u'ydin' ishine kirgizdi de,
qapını jawıp tasladı. [11] Al esik aldında turg'an adamlardın' u'lkeni-kishisin
soqır etip tasladı. Olar esikti de taba almay qaldı+.

[12] Son'ınan ishtegi eki adam Lutqa bılay dedi:

– Bul jerde basqa kimin' bar? Ku'yew balaların', ulların', qızların' ha'm
qalada o'zin'e derek kim bolsa da, ha'mmesin bul jerden alıp shıq. [13] Sebebi
bizler bul jerdi joq etpekshimiz. Bul xalıq u'stinen Jaratqan İyege jetip
barg'an shag'ımlar ju'da' ko'p. Ol bizlerdi qalanı joq qılıw ushın jiberdi.

[14] Lut sırtqa shıqtı da, bolajaq ku'yew balalarına barıp:

– Da'rhal bul jerden ketin'ler! O'ytkeni Jaratqan İye bul qalanı joq etpekshi, – dedi.

Degen menen, olar Luttı ha'zillesip atır dep oyladı.

15 Tan' atqanda, perishteler Luttı asıqtırıp:

– Hayalın'dı ha'm eki qızın'dı al da, tez bul jerden ket! Bolmasa, qala jazalang'anda, sen de birge o'lip ketesen'! – dedi.

16 Al Lut ele ekilenip turg'an edi. Lutqa Jaratqan İyenin' miyrimi tu'skenlikten, perishtelerdin' o'zleri Luttın', onın' hayalının' ha'm qızlarının' qollarınan uslap, qaladan shıg'ardı.

17 Olardı sırtqa shıg'arıwdan-aq, perishtelerdin' biri Lutqa:

– Keynin'e burılıp qarama. Bul tegisliklerdin' hesh bir jerinde irkilmey tawg'a qash, bolmasa o'lesen', – dedi.

18 Biraq Lut olarg'a:

– Yaq, mırzalar! 19 Mine, qulın'ız bolg'an men sizlerdin' miyrimin'izge eristim ha'm janımdı qutqarıp, u'lken jaqsılıq qıldın'ız. Biraq men tawg'a jete almayman, sebebi apatqa ushırap, o'lip qalaman. 20 A'ne, qashıp jete alg'anday, kishkene bir qala bar eken. Ol kishkene qala-g'o! Men janımdı saqlap qalıwım ushın, sol qalag'a qashıp bara qoyayın, – dep o'tindi.

21 Olardın' biri Lutqa:

– Yaqshı, senin' bul tilegin'di de qabıl etemen. Sen aytqan sol qalanı qıyratpayman. 22 Tez sol jerge qashıp bar! O'ytkeni sen sol jerge barıp jetpegenin'she, Men hesh na'rse isley almayman, – dedi.

Sol sebepten bul qala Soar* dep ataladı.

23 Lut Soarg'a jetip kelgende, a'lle qashan quyash shıqqan edi.
24 Jaratqan İye Sodom ha'm Gomora u'stine aspannan otlı ku'kirt jawdırdı+. 25 Ol bul qalalardı, pu'tkil tegislikti, ol jerde jasawshılardın' ha'mmesin ha'm jerdegi barlıq o'simliklerdi joq etti. 26 Biraq Luttın' hayalı artına burılıp qarap, duzg'a aylanıp qatıp qaldı.

27 İbrayım azanda erte turıp, burın o'zi Jaratqan İyenin' aldında turg'an jerge keldi. 28 Ol Sodom menen Gomorag'a ha'm pu'tkil tegislikke qarap, jerdin' pesh sıyaqlı tu'tep turg'anın ko'rdi.

29 Solay etip, Quday tegisliktegi qalalardı qıyratqan waqıtta İbrayımdı eske aldı ha'm Lut jasag'an qalalardı qıyratqanda, Luttı aman saqlap qaldı.

Lut ha'm onın' qızları

30 Lut Soarda qalıwdan qorqqanlıqtan, eki qızı menen birge qaladan
shıg'ıp, tawg'a ketti. Ol eki qızı menen birge bir u'n'girde jasay basladı.
31 Bir ku'ni u'lken qızı kishkenesine bılay dedi:
– A'kemiz qartayıp qaldı. Bul du'nyanın' a'deti boyınsha, bizlerge
u'ylenetug'ın bul do'gerekte birde bir erkek joq. 32 Kel, a'kemizge sharap
ishkizip, onın' menen jatayıq ha'm a'kemiz arqalı na'silimizdi
jalg'astırayıq.
33 Olar sol ku'ni tu'nde a'kesine sharap ishkizdi ha'm u'lken qızı
a'kesinin' janına kirip, onın' menen jattı. Biraq a'kesi qızının' qashan jatıp,
qashan turg'anın bilmedi.
34 Kelesi ku'ni u'lken qızı kishkenesine:
– O'tken tu'nde men a'kem menen jattım. Og'an bu'gin tu'nde de
sharap ishkizeyik ha'm sen barıp, a'kemiz benen jat. Solay etip, a'kemiz
arqalı na'silimizdi jalg'astırayıq, – dedi.
35 Sol ku'ni tu'nde olar a'kesine ja'ne sharap ishkizdi ha'm kishkene qızı
a'kesinin' janına kirip, onın' menen jattı. Biraq a'kesi qızının' qashan jatıp,
qashan turg'anın bilmedi.
36 Solay etip, Luttın' eki qızı da a'kesinen ha'miledar boldı. 37 U'lken qızı
ul tuwıp, og'an Moab dep at qoydı. Ol – ha'zirgi moab xalqının' babası.
38 Kishkene qızı da ul tuwıp, og'an Ben-Ammiy dep at qoydı. Ol – ha'zirgi
ammon xalqının' babası.

İbrayım ha'm Abimelex patsha

20 [1] İbrayım Mamreden Negeb jerine ko'ship, Qadesh ha'm Shur
aralıg'ında jasadı. Son'ınan bir qansha waqıt Gerarda qaldı. [2] Ol hayalı
Saranı: «Ol menin' qarındasım», – dedi. Sonlıqtan Gerar patshası Abimelex
adam jiberip, Saranı aldırttı+. [3] Biraq Quday bir ku'ni tu'nde Abimelextin'
tu'sine enip:

– Sen bul hayaldı alg'anın' ushın o'lesen', sebebi onın' ku'yewi bar, –
dedi.

[4] Abimelex ele Sarag'a jaqınlag'an joq edi. Ol:

– İyem! Sen ayıpsız adamlardı joq etpekshimisen'? [5] İbrayımnın' o'zi
mag'an onı qarındasım dep aytt-g'o. Hayalı da: «Ol menin' a'jag'am», –
degen edi. Bul iste menin' hu'jdanım taza, qollarım da hadal, – dedi.

[6] Sonda Quday tu'sinde og'an bılay dedi: «Awa, senin' hu'jdanın'nın'
taza ekenin bilemen. Sonlıqtan seni Mag'an qarsı gu'na islewden saqlap,
hayalg'a qol tiygiziwin'e jol qoymadım. [7] Al endi hayaldı ku'yewine qaytıp
ber. O'ytkeni ol – payg'ambar. Ol sen ushın duwa etedi, sonda sen
o'lmeysen'. Biraq bilip qoy: eger sen hayaldı ku'yewine qaytarıp
bermesen', onda o'zin' de, barlıq adamların' da o'lesizler»+.

[8] Abimelex azanda erte turdı da, o'zinin' barlıq xızmetkerlerin jıynap,
olarg'a bolg'an waqıyanı aytıp berdi. Olar qattı qorqıp ketti. [9] Abimelex
İbrayımdı shaqırtıp, og'an bılay dedi:

– Sen nege bizlerge bulay isledin'? Meni ha'm menin' patshalıg'ımdı
bunday u'lken gu'nag'a batırg'anday, men sag'an ne jamanlıq qılg'an
edim? Sen mag'an islewge bolmaytug'ın islerdi isledin', – dedi. [10] Son'ınan
ol İbrayımnan:

– Bul isti qanday maqsette isledin'? – dep soradı. [11] İbrayım bılay dep
juwap berdi:

– Men bul jerlerde adamlar hesh Qudaydan qorqpaydı ha'm hayalım
ushın meni o'ltiriwi mu'mkin dep oyladım. [12] Haqıyqatında da, ol – menin'
qarındasım. Bizlerdin' a'kemiz bir, analarımız basqa bolg'anlıqtan, men
og'an u'ylengen edim. [13] Quday mag'an a'kemnin' u'yin qaldırıp, ellerdi
geziwdi buyırg'anda, men o'z hayalıma: «Mag'an jaqsılıq isle: qay jerge
barsaq ta, meni a'jag'am dep ayt», – dep aytqan edim.

[14] Sonda Abimelex İbrayımg'a qoy, sıyır, qul ha'm shorılardı sawg'ag'a
berdi. Ol Saranı da qaytarıp berdi ha'm [15] İbrayımg'a bılay dedi:

– Menin' jerlerim senin' ko'z aldın'da: qay jerdi qa'lesen', sol jerde jasa.
16 Al Sarag'a bılay dedi: – Minekey, men a'jag'an'a mın' shekel* gu'mis
berip atırman. Bul janın'dag'ı adamlar aldında senin' namısın'nın' taza
ekenin ko'rsetetug'ın da'lil boladı. Ha'mme senin' ayıpsız ekenin'di bilsin.
17 Sonda İbrayım Qudayg'a duwa etti ha'm Quday Abimelexke, onın'
hayalına ha'm shorılarına shıpa berdi. Olar ja'ne tuwatug'ın boldı+.
18 Sebebi İbrayımnın' hayalı Sara sebepli Jaratqan İye Abimelextin'
u'yindegi barlıq hayallardı bala tuwmaytug'ın etip taslag'an edi.

Isaqtın' tuwılıwı

21 [1] Jaratqan İye O'zi aytqanınday Sarag'a na'zerin tu'sirip, O'z
wa'desin orınladı. [2] Sara ha'miledar boldı ha'm ol İbrayımg'a
qartayg'an shag'ında, Quday belgilegen waqıtta ul tuwıp berdi. [3] İbrayım
tuwılg'an balasına, yag'nıy Sara tuwıp bergen ulına Isaq* dep at qoydı+.
[4] Qudaydın' o'zine buyırg'anınday, İbrayım ulı Isaqtı segiz ku'nliginde
su'nnet ettirdi+. [5] Isaq tuwılg'anda, İbrayım ju'z jasta edi.

[6] Sara bılay dedi: «Quday mag'an ku'lki sıyladı. Bunı esitkenlerdin'
ha'mmesi menin' menen birge ku'ledi». [7] Ja'ne de: «Kim İbrayımg'a: „Sara
bala emizedi“, – dep ayta alg'an bolar edi? O'ytkeni İbrayım qartayg'anda,
men og'an ul tuwıp berdim-g'o», – dedi.

Ajar menen İsmayıldın' quwılıwı

[8] Isaq u'lkeyip, emshekten shıg'arılg'an ku'ni İbrayım u'lken zıyapat
berdi. [9] Biraq Sara mısırlı Ajardın' İbrayımg'a tuwıp bergen ulı İsmayıldın'
Isaqtı mazaq etip atırg'anın ko'rgende,+ [10] İbrayımg'a: «Bul shorını balası
menen birge quwıp jiber. Sebebi shorının' ulı menin' ulım Isaq penen
birge miyrasxor bolmasın», – dedi+.

[11] Bul ga'p İbrayımg'a awır tiydi. O'ytkeni İsmayıl da onın' ulı edi.
[12] Biraq Quday İbrayımg'a bılay dedi:

– Sen balanı ha'm shorın'dı qayg'ırma! Sara ne aytsa, sonı isle, sebebi
senin' urpag'ın' Isaq arqalı dawam etedi+. [13] Biraq shorın'nın' ulınan da
Men bir xalıq shıg'araman, o'ytkeni ol da senin' urpag'ın'.

[14] Erten'ine tan' azanda, İbrayım nan ha'm bir mes suw aldı da, olardı
Ajardın' iynine saldı ha'm onı balası menen qosıp shıg'arıp jiberdi. Ajar
ketip baratırıp, Beer-Sheba sho'linde adasıp qaldı.

[15] Mestegi suw tawısılg'anda, Ajar balasın bir putanın' astında qaldırdı
da: [16] «Balamnın' qalay o'letug'ının ko'rmeyin», – dep arıraq ketti ha'm bir
oq jetirim jerge barıp otırıp, dad salıp jılay basladı.

[17] Quday balanın' jılag'anın esitti ha'm Onın' bir perishtesi Ajarg'a
aspannan dawıslap: «Ha'y, Ajar, sag'an ne boldı? Qorqpa, Quday balan'nın'
jatırg'an jerinen onın' jılag'anın esitti. [18] Bar da, balanı turg'ızıp, onı
qolınan jetele. Men onnan ullı xalıq jarataman», – dedi.

[19] Son'ınan Quday Ajardın' ko'zin ashtı ha'm ol bir qudıqtı ko'rdi. Ol
barıp, mesin suwg'a toltırdı da, balasına suw ishkizdi.

20 Solay etip, Quday bala menen birge boldı. Ol o'sip, sho'lde jasadı
ha'm mergen boldı. 21 İsmayıl Paran sho'linde jasap atırg'an waqtında,
anası og'an Mısırdan bir qızdı hayallıqqa alıp berdi+.

İbrayım menen Abimelextin' kelisim du'ziwi

22 Sol waqıtları Abimelex ha'm onın' sa'rka'rdası Pixol İbrayımg'a bılay
dedi:
– Ha'r bir isin'de Quday senin' menen birge. 23 Sonlıqtan sen meni,
perzentlerimdi ha'm urpaqlarımdı da aldamayman dep, Quday aldında ant
ish. Men sag'an qanday jaqsılıq etken bolsam, sen de mag'an ha'm o'zin'
kelgindi bolıp jasap atırg'an elge sonday jaqsılıq et.
24 İbrayım:
– Men ant ishemen, – dedi.
25 Son'ınan İbrayım Abimelexke adamlarının' bir qudıqtı tartıp alg'anı
haqqında aytıp, shag'ım etti. 26 Al Abimelex og'an:
– Men bunı kimnin' islegenin bilmeymen. Sen mag'an hesh na'rse
aytpag'an edin'. Men bul haqqında ha'zir esitip turman, – dedi.
27 Keyin İbrayım Abimelexke qoy ha'm sıyırlar sawg'a etti ha'm ekewi
kelisim du'zdi. 28 İbrayım su'riwden jeti urg'ashı qozını ayırıp qoydı.
29 Abimelex onnan:
– Bul jeti urg'ashı qozını ayırıp qoyıwın'nın' ma'nisi ne? – dep soradı.
30 İbrayım og'an:
– Bul qudıqtı menin' qazdırg'anımnın' da'lili sıpatında, mına jeti
urg'ashı qozını menin' qolımnan qabıl et, – dedi.
31 Solay etip, sol jer Beer-Sheba* dep ataldı, o'ytkeni olar ekewi sol
jerde ant ishisken edi+. 32 Beer-Shebada kelisim du'zgennen son',
Abimelex ha'm onın' sa'rka'rdası Pixol filistlerdin' jerine qaytıp ketti.
33 İbrayım Beer-Shebada bir tamarisk* ag'ashın tikti ha'm sol jerde
ma'n'gilik Quday İyenin' atın aytıp shaqırdı. 34 İbrayım filistlerdin' jerinde
kelgindi bolıp ko'p waqıt jasadı.

İbrayımnın' sınalıwı

22 [1] Bir qansha waqıttan keyin, Quday İbrayımdı sınadı. Quday
og'an:
– İbrayım! – dedi.
İbrayım:
– La'bba'y! – dedi+.
[2] Sonda Quday og'an:
– O'zin'nin' su'yikli jalg'ız ulın' Isaqtı alıp, Moriya jerine bar. Ol jerde,
Men sag'an ko'rsetetug'ın tawlardın' birinde onı qurbanlıqqa shalıp, jag'ıp
jiber, – dedi+.
[3] İbrayım erten'ine azanda erte turıp, eshegine ju'klerdi arttı. Ol o'zi
menen birge eki xızmetshi balasın ha'm ulı Isaqtı aldı. Qurbanlıq ushın
otın shawıp bolıp, Qudaydın' o'zine aytqan jerine barıw ushın jolg'a shıqtı.
[4] U'shinshi ku'ni İbrayım ko'z taslap, aytılg'an orındı uzaqtan ko'rdi.
[5] İbrayım xızmetshilerine:
– Sizler usı jerde eshek penen birge qalın'lar. Al bizler balamız
ekewimiz ana jerge barıp, Qudayg'a sıyınamız ha'm sizlerge qaytıp
kelemiz, – dedi.
[6] İbrayım qurbanlıq ushın shawılg'an otınlardı balası Isaqqa arqalatıp,
o'zi ot penen pıshaqtı aldı. Son'ınan ekewi birge ju'rip ketti. [7] Ketip
baratırıp, Isaq a'kesine:
– Ag'a! – dedi.
– La'bba'y, ulım, – dedi İbrayım.
Isaq onnan:
– Minekey, ot ha'm otın bar. Biraq jandırılatug'ın qurbanlıq ushın
beriletug'ın janlıq qa'ne? – dep soradı.
[8] İbrayım:
– Ulım, jandırılatug'ın qurbanlıq bolatug'ın janlıqtı Qudaydın' O'zi
jetkizedi, – dep juwap berdi.
Solay etip, olar ekewi jolın dawam etti.
[9] Olar Qudaydın' İbrayımg'a aytqan jerine jetip kelgende, İbrayım
qurbanlıq orın qurıp, onın' u'stine otınlardı qaladı. Keyin ulı Isaqtı baylap,
qurbanlıq orındag'ı otınlardın' u'stine jatqızdı. [10] İbrayım balasın
bawızlamaqshı bolıp, pıshaqtı aldı. [11] Biraq Jaratqan İyenin' bir perishtesi
aspannan dawıslap:

– İbrayım! İbrayım! – dedi.
– La'bba'y, – dedi ol.
12 Perishte og'an:
– Balag'a qol ko'terme, og'an hesh na'rse isleme. Endi men senin' Qudaydan qorqatug'ının'dı bildim. Sebebi sen Mennen jalg'ız ulın'dı da ayamadın', – dedi.
13 İbrayım basın ko'terip, putalıqqa shaqınan ilinip turg'an qoshqardı ko'rdi. Ol barıp, qoshqardı a'keldi de, ulının' ornına qoshqardı qurbanlıq ushın shalıp, jag'ıp jiberdi. 14 Solay etip, İbrayım sol orındı Yahwe-İre* dep atadı. Sonlıqtan usı ku'nge deyin: «Jaratqan İye tawında o'zi jetkizedi», – dep aytıladı.
15 Jaratqan İyenin' perishtesi ekinshi ret İbrayımg'a aspannan dawıslap 16 bılay dedi: «Jaratqan İye bılay deydi: „O'z atım menen ant ishemen, sen bul isti islep, jalg'ız ulın'dı da ayamadın', 17 sonlıqtan Men seni u'sti-u'stine jarılqayman. Urpaqların'dı aspandag'ı juldızlar ha'm ten'iz jag'asındag'ı qumlar sıyaqlı u'sti-u'stine ko'beytemen. Senin' urpaqların' dushpanların'nın' qalalarına iyelik etedi+. 18 Mag'an boysıng'anın' ushın, urpaqların' arqalı jer ju'zindegi barlıq xalıqlar jarılqanadı“»+.
19 Sonnan keyin, İbrayım xızmetshilerinin' janına qaytıp keldi. Olar birlikte Beer-Shebag'a qaray ketti. İbrayım sol jerde jasap qaldı.

Naxordın' urpaqları

20 Bir qansha waqıtlardan son', İbrayımg'a: «Tuwısqanın' Naxorg'a hayalı Milka ullar tuwıp berdi», – degen xabar jetip keldi. 21 Milka tun'g'ıshı Ustı, onın' inisi Buzdı, Aramnın' a'kesi Kemueldi, 22 Kesedti, Xazonı, Pildashtı, İdlaftı ha'm Betueldi du'nyag'a keltirdi. 23 Al Betuelden Rebekka tuwıldı. Usı segiz uldı İbrayımnın' tuwısqanı Naxorg'a Milka tuwıp berdi+. 24 Naxordın' Reuma degen toqalı da og'an Tebax, Gaxam, Taxash ha'm Maaxa degen balalardı tuwıp berdi.

Saranın' qaytıs bolıwı

23 1 Sara bir ju'z jigirma jeti jıl o'mir su'rdi. 2 Ol Qanan jerindegi
Kiryat-Arbada, yag'nıy ha'zirgi Xebronda qaytıs boldı. İbrayım Sara
ushın jılap, aza tuttı+. 3 Son'ınan ol hayalının' denesinin' qasınan shıg'ıp,
xetlerge:
4 – Men aran'ızda kelgindi ha'm jat adamman. O'z marhumımdı jerlep,
mazar qılıwım ushın, jerin'izden mag'an az-maz satın'lar, – dedi.
5 Xetler İbrayımg'a bılay dep juwap berdi:
6 – Mırza, bizlerdi tın'lan'ız. Sen bizlerdin' aramızdag'ı ku'shli bir
to'resiz. Marhumın'ızdı qa'birlerimizdin' en' jaqsısına aparıp qoyın'ız.
Marhumın'ızdı qoyıwın'ız ushın, bizlerdin' hesh birimiz de qa'birimizdi
ayamaymız.
7 Sonda İbrayım sol eldin' xalqı bolg'an xetlerge ta'jim etip 8 bılay dedi:
– Eger sizler menin' o'z marhumımdı jerlewime qayıl bolsan'ız, onda
meni tın'lap, men ushın Soxardın' ulı Efronnan o'tinish etin'ler. 9 Ol o'z
atızının' shetindegi Maxpela u'n'girin mag'an satsın. Sol u'n'girdi
mazarg'a aylandırıwım ushın, men sizlerdin' aldın'ızda u'n'girdin' qunın
tolıq to'leymen.
10 Xet xalqınan bolg'an Efron o'z xalqının' arasında otırg'an edi. Ol qala
da'rwazasının' aldına jıynalg'an barlıq xetlerge esittirip, İbrayımg'a:
11 – Yaq, mırzam, meni tın'lan'. Men u'n'girge qosa atızdı da beremen.
Men o'z xalqımnın' aldında onı sizge beremen. Marhumın'ızdı jerley
berin', – dep juwap berdi.
12 İbrayım sol jerdin' xalqının' aldında ta'jim etti ha'm 13 ha'mmege
esittirip, Efrong'a:
– O'tinish, meni tın'lan'ız, atız ushın aqsha to'leyin. Onı qabıl etin'.
Men marhum hayalımdı sol jerge jerleyin, – dedi.
14 Sonda Efron İbrayımg'a:
15 – Yaqshı, mırzam, meni tın'lan'. Jerdin' bahası to'rt ju'z shekel
gu'mis. To'rt ju'z shekel gu'mis turatug'ın bir bo'lek jer bizlerdin'
aramızda ne bolıptı? Marhumın'ızdı jerley berin', – dep juwap berdi.
16 İbrayım ırazı bolıp, Efron xetlerdin' aldında esittirip aytqan to'rt ju'z
shekel gu'misti sawdada qollanılatug'ın o'lshem boyınsha ta'rezige salıp,
o'lshep berdi.

17 Solay etip, Mamrege jaqın jerdegi Maxpelada ornalasqan Efronnın'
atızı, ondag'ı u'n'gir ha'm ol jerde o'sip turg'an barlıq terekler
18 İbrayımnın' menshigine aylandı. Bug'an qala da'rwazasının' aldına
jıynalg'an barlıq xetler gu'wa boldı.
19 Sonnan keyin, İbrayım hayalı Saranı Qanan jerindegi Mamrege,
yag'nıy Xebrong'a jaqın jerdegi Maxpela atızındag'ı u'n'girge qoydı.
20 Solay etip, xetlerden alıng'an atız ha'm ondag'ı u'n'gir mazar sıpatında
İbrayımnın' mu'lkine aylandı.

Isaqtın' u'yleniwi

24 [1] İbrayım qartayıp, biraz jasqa barıp qalg'an edi. Jaratqan İye onı
ha'r ta'repleme jarılqap qoyg'an edi. [2] İbrayım u'yindegi ha'mme
na'rseni basqaratug'ın bas xızmetshisine bılay dedi:
– Qolın'dı sanımnın' astına qoyıp, [3] aspan ha'm jerdin' Qudayı bolg'an
Jaratqan İye haqı ant ishiwin'di qa'leymen: men aralarında jasap atırg'an
qanan xalqınan ulıma qız alma. [4] Al ulım Isaqqa qız alıw ushın menin'
elime, ag'ayin-tuwg'anlarıma bar.
[5] Xızmetshi İbrayımnan:
– Eger qız menin' menen birge bul elge keliwdi qa'lemese she? Onda
ulın'ızdı o'zin'iz shıg'ıp ketken elge aparıwım kerek pe? – dep soradı.
[6] İbrayım og'an bılay dedi:
– Yaq, ulımdı hasla ol jerge apara go'rme! [7] Meni o'z a'kemnin' u'yinen,
tuwılg'an elimnen alıp shıg'ıp: «Bul jerdi senin' urpaqların'a beremen», –
dep ant ishken aspannın' Qudayı Jaratqan İye senin' aldın'nan O'z
perishtesin jiberedi ha'm sen sol jerden ulıma qız alıp kelesen'. [8] Eger qız
senin' menen birge keliwdi qa'lemese, onda sen mag'an bergen bul
antın'nan azat bolasan'. Tek ulımdı ol jerge apara go'rme!
[9] Solay etip, xızmetshi xojayını İbrayımnın' sanının' astına qolın qoyıp,
aytılg'andı islewge ant ishti.
[10] Son'ınan xızmetshi xojayınının' tu'yelerinen onın ha'm ha'r qıylı
qımbat bahalı zatlarınan alıp, ju'rip ketti. Ol Aram-Naharayımdag'ı Naxor
jasaytug'ın qalag'a jetip keldi. [11] Xızmetshi tu'yelerin qala sırtındag'ı
qudıqtın' qasına sho'ktirdi. Bul hayal-qızlar suw alıw ushın shıg'atug'ın
keshki payıt edi.
[12] Sonda xızmetshi bılay dep duwa etti: «Jaratqan İye, xojayınım
İbrayımnın' Qudayı! Bu'gin mag'an a'wmet berip, xojayınım İbrayımg'a
jaqsılıq isley go'r! [13] Mine, men qudıq basında turman, qalanın' qızları suw
alıwg'a kiyatır. [14] Men qaysı qızg'a: „Gu'zen'di en'keyt, men suw iship
alayın“, – degenimde, ol: „İshin'iz, men tu'yelerin'izdi de suwg'araman“, –
dese, onda sol qız Senin' qulın' Isaq ushın tan'lag'an qızın' bolsın.
Xojayınıma jaqsılıq islegenin'di sonnan bileyin».
[15] Xızmetshi ele duwasın tamamlamay atırıp-aq, iynine gu'zesin
ko'tergen Rebekka kelip qaldı. Ol İbrayımnın' inisi Naxor menen hayalı
Milkanın' ulı Betueldin' qızı edi. [16] Rebekka og'ada sulıw, erkek qolı

tiymegen qız edi. Ol qudıqqa qaray to'men tu'sti de, gu'zesin suwg'a toltırıp, joqarı shıqtı. 17 İbrayımnın' xızmetshisi qızdın' aldına juwırıp shıg'ıp:

– O'tinish, gu'zen'nen mag'an az-maz suw ber, – dedi.

18 – İshin'iz, mırza, – dep qız da'rhal gu'zesin iyninen tu'sirdi de, og'an ishiwge suw berdi. 19 Qız og'an ishkizip bolıp:

– Men tu'yelerin'izdi de sho'li qang'ansha suwg'arıp bereyin, – dedi. 20 Son'ınan qız gu'zesindegi qalg'an suwdı nawag'a quyıp bosattı da, ja'ne suw tartıp shıg'arıw ushın qudıqqa qaray juwırıp ketti. Solay etip, ol xızmetshinin' barlıq tu'yelerin suwg'ardı. 21 Al xızmetshi bolsa, Jaratqan İyenin' jolın a'wmetli qılg'an yamasa qılmag'anın biliw ushın, qızg'a dıqqat qoyıp, u'nsiz qarap turdı.

22 Tu'yeleri suw iship bolg'annan son', ol qızg'a awırlıg'ı yarım shekel shıg'atug'ın altın a'rebek ha'm on shekel shıg'atug'ın eki altın bilezik berdi. 23 Son'ınan ol qızdan:

– Aytshı, kimnin' qızısan'? Bizlerdin' tu'nep shıg'ıwımız ushın a'ken'nin' u'yinen orın tabıla ma? – dep soradı.

24 Qız og'an:

– Men Milkanın' Naxorg'a tuwıp bergen ulı Betueldin' qızıman. 25 Bizde saban da, jem de ko'p, tu'new ushın orın da bar, – dep juwap berdi.

26 Sonda xızmetshi ta'jim etip, Jaratqan İyege sıyındı da: 27 «O'z miyrim-sha'pa'a'tin ha'm sadıqlıg'ın xojayınımnan ayamag'an İbrayımnın' Qudayı – Jaratqan İyege alg'ıslar bolsın. Ol meni tuwrı xojayınımnın' ag'ayin-tuwg'anlarının' u'yine baslap keldi», – dedi.

28 Qız anasının' u'yine juwırıp barıp, bolg'an waqıya haqqında aytıp berdi.

29 Rebekkanın' Laban degen a'jag'ası bar edi. Ol qudıq basında turg'an adamg'a qaray juwırıp ketti. 30 Laban qarındasının' murnındag'ı a'rebekti, qollarındag'ı bileziklerdi ko'rip, Rebekkadan ol adamnın' o'zine ne aytqanın esitkende, da'rhal sol adamnın' janına ketken edi. Al sol adam qudıq basında, tu'yelerdin' janında turg'an edi. 31 Laban og'an:

– U'yge ju'rin', Jaratqan İye jarılqag'an bende! Nege sırtta turıpsız? Men o'zin'iz ushın bo'lme, tu'yelerin'iz ushın orın tayarlap qoydım, – dedi.

32 Solay etip, xızmetshi u'yge kirdi. Laban tu'yelerdin' ju'klerin tu'sirtip, aldına saban ha'm jem saldırdı. Xızmetshinin' ha'm onın'

janındag'ılardın' ayaqların juwıw ushın suw a'keldirdi. 33 Aldılarına awqat
qoyılg'anda, xızmetshi:
– Men ne ushın kelgenimdi aytpay turıp, awqat jemeymen, – dedi.
– Meyli, aytın', – dedi olar.
34 Sonda xızmetshi bılay dedi:
– Men İbrayımnın' xızmetshisimen. 35 Jaratqan İye xojayınımdı mol-
mol etip jarılqap, onı bayıttı. Og'an qoy ha'm sıyırlar, gu'mis ha'm altınlar,
qul ha'm shorılar, tu'ye ha'm eshekler berdi. 36 Xojayınımnın' hayalı Sara
qartayg'an shag'ında og'an ul tuwıp berdi. Xojayınım o'zinin' barlıq mal-
mu'lkin ulına tapsırdı. 37 Xojayınım mag'an ant ishtirip: «Ulıma men
jerinde jasap atırg'an qanan xalqının' qızlarınan emes, 38 al menin' ata
jurtıma, ag'ayin-tuwg'anlarıma barıp, sol jerden qız alıp beresen'», – dedi.
39 Men xojayınımnan: «Eger ol qız menin' menen keliwdi qa'lemese she?» –
dep soradım. 40 Sonda ol mag'an: «Men Jaratqan İyenin' jolı menen
ju'rmen. Ol O'z perishtesin senin' menen birge jiberip, jolın'dı beredi. Sen
ag'ayin-tuwg'anlarımnan, ata jurtımnan ulıma qız alıp kel. 41 Eger sen
ag'ayin-tuwg'anlarıma barg'anın'da, olar sag'an qızın bermese, onda sen
ishken antın'nan azat bolasan', awa, sen usınday jag'dayda ishken
antın'nan azat bolasan'», – dedi.
42 Solay etip, men bu'gin qudıq basına kelgenimde: «Jaratqan İye,
xojayınım İbrayımnın' Qudayı! O'tinemen, jolımdı bere go'r! 43 Ha'zir men
qudıq basında turman. Eger men suw alıwg'a kelgen qızlardın' birine:
„O'tinish, gu'zen'nen mag'an az-maz suw ber“, – desem, 44 ol mag'an:
„İshin'iz, men tu'yelerin'izdi de suwg'araman“, – dep aytsa, Jaratqan
İyenin' xojayınımnın' ulı ushın tan'lag'an qızı sol bolsın», – dep duwa
ettim.
45 Men ele ishimnen duwa etip turg'anımda, iynine gu'zesin ko'terip,
Rebekka sırtqa shıqtı. Ol to'men tu'sip, qudıqtan suw aldı. Men og'an:
«O'tinish, mag'an ishiwge suw ber», – dedim.
46 Rebekka da'rhal iyninen gu'zesin tu'sirip: «İshin'iz, men
tu'yelerin'izdi de suwg'araman», – dedi. Solay etip, men suw ishtim, ol
tu'yelerimdi suwg'ardı.
47 Men onnan: «Kimnin' qızısan'?» – dep soradım.
Ol mag'an: «Men Milkanın' Naxorg'a tuwıp bergen ulı Betueldin'
qızıman», – dedi.

Sonda men onın' murnına a'rebek, qollarına bilezik taqtım. 48 Son'
ta'jim etip, Jaratqan İyege sıyındım. Xojayınımnın' ulına inisinin' aqlıq
qızın alıw ushın mag'an tuwrı joldı ko'rsetken xojayınım İbrayımnın'
Qudayı – Jaratqan İyege alg'ıslar ayttım.
49 Endi sizler xojayınıma jaqsılıq islep, sadıqlıq ko'rsetpekshi bolsan'ız,
mag'an aytın'lar, eger qa'lemesen'iz, onı da aytın'lar, men ne
isleytug'ınımdı shesheyin.
50 Laban menen Betuel bılay dep juwap berdi:
– Bul – Jaratqan İyenin' isi. Bizler sag'an jaqsı-jaman, hesh na'rse ayta
almaymız. 51 Mine, Rebekka, onı alıp kete ber. Jaratqan İyenin' aytqanınday,
ol senin' xojayının'nın' ulına hayal bolsın.
52 İbrayımnın' xızmetshisi bunı esitkende, jerge deyin iyilip, Jaratqan
İyege sıyındı. 53 Son'ınan xızmetshi gu'mis ha'm altın zatlardı, kiyimlerdi
shıg'arıp, Rebekkag'a berdi, ja'ne de, onın' a'jag'ası menen anasına da
qımbat bahalı sawg'alar berdi. 54 Son'ınan xızmetshi ha'm onın'
janındag'ılar iship-jedi ha'm sol jerde qonıp qaldı.
Erten'ine azanda olar uyqıdan turg'anda, xızmetshi:
– Endi ruxsat bolsa, xojayınıma qaytaman, – dedi.
55 Biraq Rebekkanın' a'jag'ası ha'm anası:
– Qız onlag'an ku'n bizler menen bolsın, keyin jolg'a shıg'arsızlar, –
dedi.
56 Al xızmetshi bug'an:
– Jaratqan İye jolımdı berip tur eken, meni irikpen'ler. Mag'an
xojayınıma qaytıwg'a ruxsat berin'ler, – dedi.
57 Sonda olar:
– Qızdı shaqırıp sorayıq, o'zi ne der eken? – dedi. 58 Solay etip, olar
Rebekkanı shaqırıp, onnan:
– Mına adam menen ketesen' be? – dep soradı.
– Ketemen, – dedi ol.
59 Solay etip, olar Rebekkanı, onın' ta'rbiyashısın, İbrayımnın'
xızmetshisi menen onın' adamların shıg'arıp saldı. 60 Olar Rebekkag'a
pa'tiya berip bılay dedi:
«Qarındasım, anası bol mın'-mın'lag'an perzentlerdin',
U'rim-putaqların' iyelesin dushpan qalaların».

61 Son'ınan Rebekka ha'm onın' jas shorıları tayarlanıp, tu'yelerge
mindi ha'm İbrayımnın' xızmetshisinin' izine erdi. Solay etip, xızmetshi
Rebekkanı alıp, jolg'a shıqtı.
62 Sol arada Negeb jerinde jasap atırg'an Isaq Beer-Laxay-Roiyden
qaytıp kelgen edi. 63 Keshte Isaq oylanıw ushın atızg'a shıqtı ha'm ol basın
ko'terip qarag'anda, jaqınlap kiyatırg'an tu'yelerdi ko'rdi. 64 Rebekka Isaqtı
ko'rip, tu'yeden tu'sti ha'm 65 xızmetshiden:
– Bizlerge qaray atız boylap kiyatırg'an ana adam kim? – dep soradı.
– Bul – menin' xojayınım, – dep juwap berdi xızmetshi.
Sonda Rebekka jawlıg'ın alıp, ju'zin japtı. 66 Xızmetshi Isaqqa islegen
islerinin' ha'mmesin aytıp berdi. 67 Isaq Rebekkanı anasının' shatırına alıp
keldi ha'm og'an u'ylendi. Solay etip, Rebekka Isaqtın' hayalı boldı. Isaq
Rebekkanı su'yip qaldı. Usı ta'rizde ol anası qaytıs bolg'annan keyingi
qayg'ısına jubanısh taptı.

İbrayımnın' o'limi

25 1 İbrayım ja'ne Qatura degen hayalg'a u'ylendi. 2 Ol İbrayımg'a
Zimran, İoqshan, Medan, Midyan, İshbaq ha'm Shuax atlı balalardı
tuwıp berdi. 3 İoqshannan Sheba menen Dedan tuwıldı. Dedannın'
urpaqlarınan ashshur, letush ha'm leum xalıqları kelip shıqtı. 4 Midyannın'
ulları: Efa, Efer, Xanox, Abida ha'm Eldaa. Bulardın' ha'mmesi Qaturadan
tarag'an urpaqlar edi+.
5 İbrayım o'zinin' barlıq mal-mu'lkin Isaqqa qaldırdı. 6 Al toqallarının'
balalarına ko'zinin' tiri waqtında sawg'alar berip, olardı Isaqtan
uzaqlastırıp, shıg'ıstag'ı jerlerge jiberdi. 7 İbrayım barlıg'ı bolıp bir ju'z
jetpis bes jıl o'mir su'rdi. 8 Ol g'arrılıq da'wranın su'rip, uzaq jasadı,
qartayg'an shag'ında demi tawısılıp, qaytıs boldı ha'm o'z ata-babalarına
qosıldı. 9 Ulları Isaq ha'm İsmayıl onı Mamrege jaqın jerdegi, xet xalqınan
bolg'an Soxardın' ulı Efronnın' atızındag'ı Maxpela u'n'girine qoydı.
10 İbrayım bul atızdı xetlerden satıp alg'an edi. Solay etip, İbrayım ha'm
onın' hayalı Sara sol jerge qoyıldı+. 11 İbrayımnın' o'liminen son', Quday
onın' ulı Isaqtı jarılqadı. Isaq Beer-Laxay-Roiydin' janında jasaytug'ın edi.

İsmayıldın' urpaqları

12 Saranın' shorısı, mısırlı Ajardan tuwılg'an İbrayımnın' ulı İsmayıldın'
shejiresi mınaday: 13 İsmayıldın' ullarının' tuwılıw ta'rtibi boyınsha atları
mınaday: tun'g'ısh ulı Nebayot, son' Kedar, Adbeel, Mibsam. 14 Mishma,
Duma, Massa, 15 Xadad, Tema, Etur, Nafish ha'm Kedma+. 16 İsmayıldın'
ulları bolg'an bular – on eki urıwdın' ko'semi boldı. Usı on eki urıw ha'm
olardın' awılları menen ma'kan basqan jerleri olardın' atları menen ataldı.
17 İsmayıl bir ju'z otız jeti jasında demi tawısılıp, qaytıs boldı ha'm o'z ata-
babalarına qosıldı. 18 İsmayıldın' urpaqları Xawila ha'm Shur aralıg'ındag'ı
jerlerge ma'kan basqan edi. Shur Ashshurg'a baratug'ın jolda, Mısırg'a
jaqın jaylasqan edi. Olar barlıq tuwısqanları menen jawlasıp o'mir su'rdi+.

Yaqıp penen Esawdın' tuwılıwı

19 İbrayımnın' ulı Isaqtın' o'mir tariyxı mınaday: İbrayımnan Isaq
tuwıldı. 20 Isaq Rebekkag'a u'ylengende qırıq jasta edi. Rebekka Paddan-
Aramnan* bolg'an aramlı Betueldin' qızı, aramlı Labannın' qarındası edi.
21 Isaq hayalı ushın Jaratqan İyege duwa etti, o'ytkeni hayalı perzentsiz edi.
Jaratqan İye Isaqtın' duwasına juwap berdi ha'm Rebekka ha'miledar boldı.

22 Onın' qursag'ındag'ı balalar bir-biri menen to'belese basladı. Sonda
Rebekka: «Nege bunday bolıp atır?» – dep Jaratqan İyeden soradı.
23 Jaratqan İye og'an bılay dedi:
«Senin' qursag'ın'da eki xalıq bar,
Sennen eki tu'rli xalıq bo'linip shıg'ar,
Biri ekinshisinen ku'shlirek bolıp,
U'lkeni kishkenesine bag'ınıshlı bolar»+.

24 Rebekkanın' tuwıw waqtı kelgende, qursag'ında egiz ullardın' bar
ekeni ma'lim boldı. 25 Birinshi tuwılg'an ulının' denesi qızıl, terisi ton
sıyaqlı ju'nli edi. Sonlıqtan onın' atın Esaw* dep qoydı. 26 Keyin onın'
sın'arı tuwıldı. Ol Esawdın' tabanın qolı menen uslap shıqqan edi.
Sonlıqtan onı Yaqıp* dep atadı. Olar tuwılg'anda, Isaq alpıs jasta edi.

Esawdın' Yaqıpqa tun'g'ıshlıg'ın satıwı

27 Balalar o'sip, erjetti. Esaw du'zdi su'yetug'ın sheber an'shı, al Yaqıp
u'yden shıqpaytug'ın tınısh adam boldı. 28 Isaq Esawdı jaqsı ko'retug'ın edi,
sebebi onın' awlap a'kelgen an'larının' go'shin jewdi unatatug'ın edi. Al
Rebekka Yaqıptı jaqsı ko'retug'ın edi.
29 Bir ku'ni Yaqıp awqat pisirip atırg'anda, Esaw du'zden sharshap, ash
bolıp keldi. 30 Ol Yaqıpqa:
– Mag'an mına qızıl awqatın'nan ber, men ash bolıp turman, – dedi. Sol
sebepli ol Edom* dep te ataldı.
31 Yaqıp og'an:
– Da'slep mag'an tun'g'ıshlıg'ın'dı sat! – dedi+.
32 Esaw og'an:
– Ashtan o'leyin dep turg'anımda, tun'g'ıshlıqtan mag'an ne payda? –
dedi.
33 Yaqıp:
– Da'slep mag'an ant ber! – dedi.
Sonda Esaw Yaqıpqa ant berip, o'z tun'g'ıshlıg'ın og'an sattı.
34 Sonnan keyin, Yaqıp Esawg'a nan ha'm qızıl lobiya sorpa berdi. Esaw
iship-jep bolıp, ornınan turıp ketti.
Solay etip, Esaw o'z tun'g'ıshlıg'ın pisent etpedi+.

Isaq ha'm Abimelex patsha

26 [1] Elde İbrayımnın' da'wirinde bolg'an ashlıqtan basqa bir ashlıq
ju'z berdi. Isaq Gerarg'a, filistlerdin' patshası Abimelexke ketti+.
[2] Jaratqan İye Isaqqa ko'rinip bılay dedi: «Mısırg'a barma, Men aytatug'ın
jerde jasa. [3] Sol jerde kelgindi bolıp jasay ber. Men senin' menen birge
bolıp, seni jarılqayman. Mine, usı jerlerdin' ha'mmesin sag'an ha'm senin'
urpaqların'a beremen. A'ken' İbrayımg'a bergen antımdı orınlayman+.
[4] Senin' urpaqların'dı aspandag'ı juldızlar sıyaqlı ko'beytip, usı jerlerdin'
ha'mmesin olarg'a beremen. Jer ju'zinin' barlıq xalıqları senin' urpaqların'
arqalı jarılqanadı+. [5] O'ytkeni İbrayım Mag'an boysınıp, Menin'
tapsırmalarımdı, buyrıqlarımdı, qag'ıydalarımdı ha'm ko'rsetpelerimdi
orınladı».

[6] Solay etip, Isaq Gerarda ornalasıp qaldı. [7] Sol jerdin' xalqı onnan
hayalı haqqında sorag'anda, ol hayalın qarındasım dep ayttı. Sebebi ol:
«Rebekka go'zzal, sonlıqtan bul jerdin' adamları meni ol sebepli o'ltiredi»,
– dep oylap, onı hayalım dep aytıwg'a qorqtı+. [8] Isaq sol jerde jasap
atırg'anına ko'p bolg'anda, filistlerdin' patshası Abimelex terezeden qarap,
Isaqtın' Rebekkanı aymalap atırg'anın ko'rdi. [9] Sonda Abimelex Isaqtı
shaqırıp alıp:

– Ol senin' hayalın' eken-g'o. Nege onı qarındasım dedin'? – dep
soradı.

Isaq og'an juwap berip:

– O'ytkeni, ol sebepli meni o'ltiredi dep oyladım, – dedi.

[10] Abimelex og'an:

– Nege bizlerge bulay isledin'? Xalıq arasınan birewdin' hayalın'a
jaqınlasıp qoyıwı mu'mkin edi-g'o. Sonday bolg'anda, sen bizlerdi gu'nag'a
batırar edin'! – dedi. [11] Son'ınan Abimelex pu'tkil xalıqqa: «Kim de kim bul
adamg'a yamasa onın' hayalına qol tiygizse, ol so'zsiz o'ltiriledi», – dedi.

Isaqtın' jarılqanıwı

[12] Isaq sol jerge tuqım septi ha'm sol jılı ju'z ese artıq o'nim aldı. Sebebi
onı Jaratqan İye jarılqag'an edi. [13] Isaq bayıp ketti, baylıg'ı kem-kemnen
ko'beyip, ol ju'da' bay adamg'a aylandı. [14] Onın' iri ha'm mayda malları,
ko'p xızmetshileri bolg'anlıqtan, filistler onı qızg'ana basladı. [15] A'kesi
İbrayımnın' tiri waqtında onın' xızmetshileri qazg'an qudıqlardın'
ha'mmesin filistler topıraq penen ko'mip tasladı+.

16 Sonda Abimelex Isaqqa:
– Bizin' jerimizden ket, o'ytkeni sen bizlerden go're anag'urlım ku'shli bolıp kettin', – dedi.
17 Sonnan keyin, Isaq ol jerden ketip, Gerar oypatlıg'ına shatırların tikti ha'm sol jerge qonıs bastı. 18 A'kesi İbrayımnın' tiri waqtında qazılıp, onın' o'liminen son' filistler ta'repinen ko'mip taslang'an qudıqlardı Isaq qaytadan qazdırıp, olarg'a a'kesi qoyg'an burıng'ı atlardı qoydı.
19 Isaqtın' xızmetshileri oypatlıqta qudıq qazıp atırıp, bir bulaq taptı. 20 Gerar shopanları: «Bul suw bizlerdiki», – dep Isaqtın' shopanları menen ja'njellesti. Olar o'zi menen talasqanı ushın Isaq qudıqtı Esek* dep atadı.
21 Son'ınan olar basqa bir qudıq qazdı. Biraq bul qudıq sebepli de ja'njel shıg'ıp, Isaq onı Sitna* dep atadı. 22 Isaq ol jerden ko'ship ketip, ja'ne basqa bir qudıq qazdırdı. Bul qudıq sebepli ja'njel shıqpag'anlıqtan, Isaq onı Rexobot* dep atap: «Jaratqan İye aqırı bizlerge ken' jer berdi. Endi bizler bul jerde o'sip-o'nemiz», – dedi.
23 Isaq ol jerden Beer-Shebag'a ko'ship ketti. 24 Jaratqan İye sol ku'ni tu'nde og'an ko'rinip: «Men a'ken' İbrayımnın' Qudayıman. Qorqpa, Men senin' menen birgemen. Men seni jarılqayman ha'm qulım İbrayım ushın urpag'ın'dı ko'beytemen», – dedi. 25 Isaq sol jerde qurbanlıq orın qurıp, Jaratqan İyenin' atın aytıp shaqırdı. Ol shatırların sol jerge tikti ha'm onın' xızmetshileri bir qudıq qazdı.

Isaq penen Abimelex arasındag'ı kelisimnin' du'ziliwi

26 Abimelex, onın' ken'esgo'yi Axuzzat ha'm sa'rka'rdası Pixol Gerardan Isaqqa keldi. 27 Isaq olarg'a:
– Nege menin' aldıma keldin'ler? Sizler meni jek ko'rip, elin'izden quwıp jibergen edin'iz-g'o! – dedi.
28 Olar:
– Jaratqan İyenin' senin' menen birge ekenin bizler anıq bildik. Sonlıqtan bizler senin' menen o'z ara ant iship, kelisim du'ziwdi oyladıq.
29 Bizler sag'an qol tiygizbey, tek jaqsılıq etip, seni tınıshlıq penen jibergenimiz sıyaqlı, sen de bizlerge jamanlıq islemewin' haqqında kelisim du'zeyik. Sen endi Jaratqan İye ta'repinen jarılqang'an adamsan', – dedi+.
30 Isaq olar ushın zıyapat berdi ha'm olar iship-jedi. 31 Erten'ine tan' azanda turıp, olar bir-birine ant berdi. Son'ınan Isaq olardı shıg'arıp saldı

ha'm olar Isaqtın' aldınan aman-esen ketti.

32 Usı ku'ni Isaqtın' xızmetshileri kelip: «Bizler suw taptıq», – dep
o'zleri qazg'an qudıq haqqında og'an xabarladı. 33 Isaq ol qudıqtın' atın
Sheba* dep atadı. Sol sebepli ol qalanın' atı bu'gingi ku'nge shekem Beer-
Sheba dep ataladı.

Esawdın' hayalları

34 Esaw qırıq jasqa tolg'anda, xet xalqınan bolg'an Beeriydin' qızı
Yahuditke ha'm xet xalqınan bolg'an Elonnın' qızı Basematqa u'ylendi+.
35 Bul hayallar Isaq penen Rebekkanın' basına ko'p qayg'ı saldı.

Isaqtın' Yaqıpqa pa'tiya beriwi

27 [1] Isaq qartayıp, ko'zi ko'rmey qaldı. Ol u'lken ulı Esawdı shaqırıp
alıp, og'an:
– Ulım! – dedi.
– La'bba'y! – dep juwap berdi Esaw.
[2] Isaq og'an bılay dedi:
– Mine, men qartayıp qaldım, qashan o'letug'ınımdı bilmeymen. [3] Endi
sen quralların'dı: sadaq ha'm oqların'dı al da, du'zge ketip, men ushın bir
an' awlap kel+. [4] Keyin men jaqsı ko'retug'ın mazalı awqat tayarlap,
mag'an alıp kel. Men onı jep, o'lmesimnen burın sag'an pa'tiya bereyin.
[5] Isaq ulı Esawg'a bul so'zlerdi aytıp atırg'anda, bunı Rebekka esitip
turg'an edi. Esaw an' awlap a'keliw ushın du'zge ketkende, [6] Rebekka ulı
Yaqıpqa bılay dedi:
– Men a'ken'nin' a'jag'an' Esawg'a aytqan ga'pin esitip qaldım. A'ken'
og'an: [7] «Mag'an bir an' awlap a'kelip, mazalı awqat tayarla. Men onı jep,
o'lmesimnen burın sag'an Jaratqan İye aldında pa'tiya bereyin», – dedi.
[8] Ulım, endi meni dıqqat penen tın'lap alıp, aytqanlarımdı isle: [9] su'riwge
barıp, ol jerden mag'an eki ılaqtı saylap a'kel. Men olardan a'ken' jaqsı
ko'retug'ın mazalı awqat tayarlayın. [10] Son'ınan sen onı jewi ushın a'ken'e
aparasan'. Sonda a'ken' o'lmesinen burın sag'an pa'tiyasın beredi. [11] Yaqıp
anası Rebekkag'a:
– Biraq a'jag'am Esawdın' denesin ju'n basqan, al menin' denemde ju'n
joq. [12] Eger a'kem meni sıypalap ko'rse ne qılaman? Onı aldap atırg'anımdı
bilip qoysa, pa'tiya ornına g'arg'ıs alaman-g'o, – dedi.
[13] Anası og'an:
– Balam, sag'an keletug'ın g'arg'ıs mag'an kelsin. Sen menin' ga'pime
kirip, ılaqlardı alıp kel! – dedi.
[14] Sonda Yaqıp barıp, ılaqlardı anasına a'kelip berdi. Anası olardan Isaq
jaqsı ko'retug'ın mazalı awqat tayarladı. [15] Son'ınan Rebekka u'lken ulı
Esawdın' u'ydegi en' jaqsı kiyimlerin alıp, kishi ulı Yaqıpqa kiygizdi.
[16] Onın' qolların ha'm moynının' ju'nsiz jerlerin ılaqlardın' terisi menen
oradı. [17] Keyin o'zi tayarlag'an mazalı awqat penen nandı ulı Yaqıptın'
qolına berdi.
[18] Solay etip, Yaqıp a'kesinin' janına kelip:
– Ag'a! – dedi.

A'kesi og'an:
– La'bba'y, ulımnın' qaysı birisen'? – dedi.
19 Yaqıp a'kesine:
– Men senin' tun'g'ısh ulın' Esawman. Men senin' aytqanın'dı isledim. Tikeyip otırıp, men a'kelgen an'nın' go'shinen je. Solay etip, mag'an pa'tiyan'dı ber, – dedi.
20 Isaq ulınan:
– Qalayınsha bunsha tez taptın', ulım? – dep soradı.
Yaqıp a'kesine:
– Senin' Qudayın' bolg'an Jaratqan İye menin' jolımdı berdi, – dep juwap berdi.
21 Sonda Isaq Yaqıpqa:
– Jaqınıraq kel, ulım. Sen ırasında da, ulım Esawsan' ba yamasa ol emessen' be, sonı biliw ushın seni bir sıypalap ko'reyin, – dedi.
22 Yaqıp a'kesi Isaqqa jaqınladı. A'kesi onı sıypalap ko'rip: «Dawısı – Yaqıptın' dawısı, biraq qolları – Esawdın' qolları», – dep so'ylendi.
23 Yaqıptın' qolları a'jag'ası Esawdın' qollarınday ju'nli bolg'anlıg'ı sebepli, Isaq onı tanımadı. Sonlıqtan ol pa'tiyasın bermekshi bolıp atırıp, 24 ja'ne onnan:
– Sen ırasında da, ulım Esawmısan'? – dep soradı.
– Awa, Esawman, – dep juwap berdi Yaqıp.
25 Sonda Isaq og'an:
– Ulım o'zin' a'kelgen an'nın' go'shin alıp kel. Men onı jep, sag'an pa'tiyamdı bereyin, – dedi.
Yaqıp da'slep awqattı, keyin sharaptı a'kelip, a'kesine berdi. A'kesi awqattan jep, sharaptan ishti. 26 Son'ınan Isaq og'an:
– Jaqınıraq kelip, meni su'y, ulım! – dedi.
27 Yaqıp jaqınıraq barıp, a'kesin su'ydi. Isaq onın' kiyimlerinen Esawdın' iyisin sezdi ha'm Yaqıpqa pa'tiyasın berip, bılay dedi:
«Mine, ulımnın' iyisi,
Megzer Jaratqan İye jarılqag'an dala iyisine.
28 Bersin Quday sag'an aspan shıg'ın,
Ha'm jerdin' o'nimdar topırag'ın,
Mol g'a'lle ha'm ju'zim suwın+.
29 Xalıqlar sag'an xızmet etsin,
Milletler aldın'da bas iysin.

Biylik et tuwısqanların'nın' u'stinen,
Qanalasların' aldın'da bas iysin.
Seni g'arg'aytug'ınlar g'arg'ısqa ushırasın,
Seni jarılqaytug'ınlar jarılqansın».

30 Yaqıp Isaqtın' pa'tiyasın ala sala, onın' aldınan shıg'ıp baratırg'an
waqıtta-aq, a'jag'ası Esaw an'nan qaytıp keldi. 31 Esaw da mazalı awqat
tayarlap, a'kesine a'keldi. Son'ınan ol a'kesine:
– Ag'a! Tikeyip otırıp, men a'kelgen an'nın' go'shinen je. Solay etip,
mag'an pa'tiyan'dı ber, – dedi.
32 A'kesi onnan:
– Sen kimsen'! – dep soradı.
– Men – senin' tun'g'ısh ulın' Esawman, – dep juwap berdi ol.
33 Sonda Isaq qattı shorshıp, dirildep ketip:
– Haw, olay bolsa, mag'an an' awlap a'kelgen kim edi? Sen kelmesten
burın, men tap jan'a g'ana awqattı jep, og'an pa'tiyamdı bergen edim. Endi
pa'tiya alg'an ol boladı, – dedi.
34 Esaw a'kesinin' so'zlerin esitkende, ashshı dawıs penen baqırıp jılap:
– Mag'an da pa'tiyan'dı ber, ag'a! – dedi.
35 Biraq a'kesi og'an:
– İnin' hiylekerlik penen kelip, sag'an tiyisli pa'tiyanı alıp ketti, – dedi.
36 Sonda Esaw a'kesine:
– Ol biykarg'a Yaqıp dep atalmag'an shıg'ar! Ol meni eki ret aldadı-g'o:
da'slep tun'g'ıshlıg'ımdı aldı, al endi mag'an tiyisli pa'tiyanı da alıp ketti, –
dedi. Son'ınan ol ja'ne: – Men ushın hesh qanday pa'tiya qaldırmadın' ba?
– dep soradı+.
37 Isaq og'an bılay dep juwap berdi:
– Men inin'di seni biyleytug'ın qıldım, barlıq tuwısqanların og'an
xızmetshi ettim. Onı g'a'lle ha'm jan'a sharap penen ta'miyinledim. Endi
men sen ushın ne isley alaman, ulım?
38 Esaw a'kesine:
– Ag'a! Sende pa'tiya tek birew me? Mag'an da pa'tiyan'dı ber, ag'a! –
dep dad salıp jılay basladı.
39 Sonda Isaq ulına bılay dep juwap berdi:
«Senin' ma'kanın' o'nimdar topıraqtan,
Aspan shıg'ınan jıraq boladı.

40 Qılıshın'nın' ku'shi menen jasap,
İnin'e xızmet etesen'.
Biraq og'an qarsı bas ko'tergenin'de,
Ol salg'an moyıntırıqtı ılaqtırıp taslaysan'»+.

Yaqıptın' dayısı Labang'a qashıwı

41 A'kesi pa'tiyasın Yaqıpqa bergeni ushın, Esaw inisi Yaqıptı jek ko'rip qaldı. Esaw: «A'kemnin' o'limi shamalastı. Onı azalaw ku'nleri o'tkennen keyin, inim Yaqıptı o'ltiremen», – dep oylap ju'rdi.

42 Biraq Rebekka u'lken ulı Esawdın' oyınan xabardar bolg'anda, kishi ulı Yaqıptı shaqırtıp alıp, og'an bılay dedi:

– Mine, a'jag'an' Esaw seni o'ltiriwdi oylap, o'zin jubatıp ju'ripti. 43 Endi ulım, menin' so'zime qulaq sal: ha'zir-aq Xarang'a, a'jag'am Labannın' janına qashıp ket. 44 A'jag'an'nın' ashıwı basılaman degenshe, bir qansha waqıt Labannın' janında qal. 45 A'jag'an'nın' ashıwı basılıp, og'an islegen isin' esinen shıqqannan son', men birewdi jiberip, ol jerden seni aldıraman. Bolmasa, men bir ku'nde ekewin'izden de ayırılıp qalaman-g'o.

46 Keyin Rebekka Isaqqa:

– Mına xet kelinlerimiz meni janımnan toydırdı. Eger Yaqıp ta bul jerdin' qızlarına, xet qızlarg'a u'ylense, onda mag'an jasawdın' nege keregi bar? – dedi+.

28 [1] Isaq Yaqıptı shaqırıp alıp, og'an pa'tiyasın berdi ha'm bılay dep
buyırdı: «Qananlı qızlarg'a u'ylenbe. [2] Da'rhal bul jerden ketip,
Paddan-Aramg'a, anan'nın' a'kesi Betueldin' u'yine bar. Ol jerde dayın'
Labannın' qızlarının' birewine u'ylen+. [3] Qu'direti ku'shli Quday seni
jarılqasın, o'sip-o'ndirip, ko'beytsin ha'm urpag'ın'nan ko'plegen xalıqlar
taratsın. [4] Ol İbrayımg'a bergen jarılqawın sag'an ha'm senin' urpaqların'a
da bersin. Solay etip, sen ha'zir kelgindi bolıp ju'rgen jerdi, Qudaydın'
İbrayımg'a bergen jerin menshik etip iyelegeysen'»+. [5] Son'ınan Isaq
Yaqıptı jolg'a atlandırdı. Yaqıp Paddan-Aramg'a, o'zinin' ha'm Esawdın'
anası Rebekkanın' a'jag'ası, aramlı Betueldin' ulı Labannın' u'yine ketti.

Esawdın' u'shinshi ret u'yleniwi

[6] Isaq Yaqıpqa pa'tiya berip, u'yleniwi ushın onı Paddan-Aramg'a
jibergenin, og'an pa'tiya berip atırıp: «Qananlı qızlarg'a u'ylenbe», – dep
buyırg'anın ha'm [7] Yaqıp ata-anasının' so'zine qulaq salıp, Paddan-Aramg'a
ketkenin Esaw bildi. [8] Solay etip, Esaw qananlı qızlardın' a'kesine
unamaytug'ının tu'sindi. [9] Sonlıqtan ol İbrayımnın' ulı İsmayıldın' aldına
bardı ha'm hayallarının' u'stine İsmayıldın' qızı, Nebayottın' qarındası
Maxalattı hayallıqqa aldı+.

Yaqıptın' tu'si

[10] Yaqıp Beer-Shebadan shıg'ıp, Xarang'a qaray jol ju'rdi. [11] Ol bir jerge
jetip kelgende, tu'new ushın toqtadı. Sebebi quyash batıp qalg'an edi. Ol
sol jerden bir tastı alıp, onı basının' astına qoydı da, uyıqlaw ushın jattı.
[12] Yaqıp tu'sinde jer u'stinde tik turg'an teksheni ko'rdi. Tekshenin' usha
bası aspang'a tiyip turg'an bolıp, Qudaydın' perishteleri onın' u'stinde
minip-tu'sip ju'rgen edi. [13] Tekshenin' basında Jaratqan İye turg'an bolıp,
Ol Yaqıpqa bılay dedi: «Men – İbrayımnın' ha'm Isaqtın' Qudayı, Jaratqan
İyemen. Sen jatqan jerdi Men sag'an ha'm urpaqların'a beremen+.
[14] Senin' urpaqların' jerdin' qumınday ko'p bolıp, batısqa ha'm shıg'ısqa,
arqag'a ha'm qublag'a jayıladı. Jer ju'zindegi barlıq xalıqlar sen ha'm
senin' urpag'ın' arqalı jarılqanadı+. [15] Men senin' menen birgemen. Qay
jerge barsan' da, Men seni qorg'ayman ha'm seni ja'ne usı jerge
qaytaraman. Sag'an bergen wa'demdi orınlamag'anımsha, seni taslap
ketpeymen».

16 Yaqıp oyanıp: «Haqıyqattan da, Jaratqan İye usı jerde eken-g'o, biraq
men bilmeppen!» – dep oyladı. 17 Ol qorqıp ketip: «Bul jer qanshelli
qorqınıshlı! Bul Qudaydın' U'yinen basqa hesh na'rse emes, bul aspan
da'rwazası!» – dedi.
18 Yaqıp azanda erte turıp, basının' astına qoyg'an tastı aldı da, onı
estelik qılıp tiklep, u'stine za'ytu'n mayın quydı+. 19 İlgeri Luz dep atalg'an
bul qalag'a Beyt-El* dep at qoydı+.
20 Yaqıp wa'de berip, bılay dedi: «Eger Quday menin' menen birge
bolıp, baratırg'an usı jolımda meni qorg'asa, mag'an jewge nan, kiyiwge
kiyim berse,+ 21 so'ytip meni a'kemnin' u'yine aman-esen qaytarsa, onda
Jaratqan İye menin' Qudayım boladı. 22 Men estelik qılıp tiklegen mına tas
Qudaydın' U'yi boladı. Senin' mag'an beretug'ının'nın' ha'mmesinen
Sag'an onnan birin beremen»+.

Yaqıptın' Labang'a barıwı

29 [1] Yaqıp jolın dawam etip, shıg'ıs xalıqlarının' jerlerine jetip keldi.
[2] Ol sol jerdegi dalada bir qudıqtı ha'm qudıqtın' janında jatırg'an u'sh su'riw qoydı ko'rdi. O'ytkeni qoylar sol qudıqtan suwg'arılatug'ın edi. Qudıqtın' awzında u'lken tas bar edi. [3] Barlıq su'riwler ol jerge jıynalg'anda, shopanlar qudıqtın' awzınan tastı alıp qoyıp, qoylardı suwg'aratug'ın edi. Son'ınan olar tastı ja'ne o'z ornına, qudıqtın' awzına qoyatug'ın edi.

[4] Yaqıp shopanlardan:

– Ha'y, tuwısqanlarım, qay jerdensizler? – dep soradı.

Shopanlar og'an:

– Bizler Xarannanbız, – dep juwap berdi.

[5] Yaqıp olardan:

– Naxordın' aqlıg'ı Labandı tanıysızlar ma? – dep soradı.

– Awa, tanıymız, – dep juwap berdi olar.

[6] Yaqıp olardan ja'ne:

– Onın' hal-jag'dayı jaqsı ma? – dep soradı.

Olar:

– Jaqsı, a'ne, onın' qızı Rahila qoyların aydap kiyatır, – dedi.

[7] Yaqıp olarg'a:

– Ku'n batıwg'a ele ko'p waqıt bar, ha'zir su'riwdi jıynaytug'ın waqıt emes-g'o. Qoyların'ızdı suwg'arıp bolıp, ja'ne otlatıp qaytqanın'ız jaqsı emes pe? – dedi.

[8] Shopanlar:

– Barlıq su'riwlerdi jıynap, qudıqtın' awzındag'ı tastı alıp taslag'anımızdan keyin g'ana, bizler qoylardı suwg'ara alamız, – dedi.

[9] Yaqıp shopanlar menen so'ylesip turg'anda, Rahila a'kesinin' qoyları menen kelip qaldı. Sebebi ol qoy bag'atug'ın edi. [10] Yaqıp dayısı Labannın' qızı Rahilanı ha'm onın' qoyların ko'rgende qudıqqa barıp, onın' awzındag'ı tastı alıp tasladı da, dayısı Labannın' qoyların suwg'ardı.
[11] Son'ınan Yaqıp Rahilanı su'yip, o'kirip jılap jiberdi. [12] Ol Rahilag'a a'kesinin' jiyeni, Rebekkanın' ulı ekenin ayttı. Sonda Rahila juwırıp barıp, a'kesine xabar berdi.

[13] Laban jiyeni Yaqıptın' kelgenin esitiwden-aq, onı qarsı alıw ushın juwırıp shıqtı. Onı qushaqlap su'ydi ha'm u'yine alıp keldi. Yaqıp og'an

bolg'an waqıyalardın' ha'mmesin aytıp berdi.
14 Sonda Laban Yaqıpqa:
– Awa, shınında da sen menin' qanlas tuwısqanım ekensen'! – dedi.

Yaqıptın' xızmet etiwi ha'm u'yleniwi

Yaqıp Labandikinde bir ayday jasag'annan keyin, 15 Laban Yaqıpqa:
– Ag'ayinim bolg'anın' ushın, mag'an teginge xızmet etiwin' kerek pe? Mag'an ayt, xızmet haqın'a qansha to'leyin? – dedi.
16 Labannın' eki qızı bolıp, olardın' u'lkeninin' atı Lea, kishkenesinin' atı Rahila edi. 17 Leanın' ko'zleri mu'la'yim, al Rahila qa'ddi-qa'wmeti kelisken, shıraylı edi. 18 Yaqıp Rahilanı su'yip qaldı. Ol Labang'a:
– Kishkene qızın'ız Rahila ushın, men sizge jeti jıl xızmet etemen, – dedi.
19 Laban og'an:
– Basqa birewge bergennen go're, onı sag'an bergenim jaqsı. Menikinde jasay ber, – dedi.
20 Solay etip, Yaqıp Rahila ushın jeti jıl xızmet etti. Yaqıp Rahilanı su'ygenlikten, bul jeti jıl ol ushın bir neshe ku'ndey bolıp ko'rindi.
21 Sonda Yaqıp Labang'a: «Kelisilgen waqıt keldi, endi qızın'ızdı berin', men og'an u'yleneyin», – dedi.
22 Solay etip, Laban ol jerdin' barlıq xalqın jıynap, toy berdi. 23 Biraq tu'nde ol qızı Leanı a'kelip, Yaqıpqa berdi ha'm Yaqıp onın' menen jattı.
24 Laban shorısı Zilpanı qızı Leag'a xızmetshi etip berdi.
25 Yaqıp azanda turıp qarasa, janında Lea jatırg'anın ko'rdi. Ol Labang'a:
– Bul ne qılg'anın'ız? Men sizge Rahila ushın xızmet etkenim joq pa edim? Meni nege aldadın'ız? – dedi.
26 Laban og'an:
– Bizlerdin' da'stu'rimiz boyınsha, u'lken qızınan burın kishkene qızın uzatpaydı. 27 Bul toylaw ha'ptesi tamam bolsın, son'ınan sag'an Rahilanı da beremiz. Biraq onın' ushın ja'ne jeti jıl xızmet qılasan', – dedi+.
28 Yaqıp bug'an kelisim berip, sol bir ha'pteni Lea menen birge o'tkizdi. Son'ınan Laban og'an qızı Rahilanı da hayallıqqa berdi. 29 Laban o'z shorısı Bilhanı qızı Rahilag'a xızmetshi etip berdi. 30 Yaqıp Rahila menen de jattı ha'm ol Rahilanı Leadan go're ko'birek jaqsı ko'rdi. Solay etip, Yaqıp Labang'a ja'ne jeti jıl xızmet etti+.

Yaqıptın' balaları

31 Jaratqan İye Yaqıptın' Leada kewli joq ekenin ko'rgende, onı
tuwatug'ın qıldı. Al Rahila biyperzent edi+. 32 Lea ha'miledar bolıp, bir ul
tuwdı. Ol: «Jaratqan İye menin' baxıtsızlıg'ımdı ko'rdi. Endi ku'yewim
meni jaqsı ko'retug'ın boladı», – dep, ulına Ruben* dep at qoydı.
33 Ol ja'ne ha'miledar bolıp, ul tuwg'anda: «Jaratqan İye ku'yewimnin'
mende kewli joq ekenin esitti ha'm mag'an bul uldı da berdi», – dep, ulına
Shimon* dep at qoydı.
34 Ol ja'ne ha'miledar bolıp, tag'ı bir ul tuwg'anda: «Endi ku'yewim
mag'an baylanadı, o'ytkeni men og'an u'sh ul tuwıp berdim», – dep, ulına
Lebiy* dep at qoydı.
35 Keyin ol ja'ne ha'miledar bolıp, tag'ı bir ul tuwg'anda: «Bul ret men
Jaratqan İyeni alg'ıslayman», – dedi ha'm ulına Yahuda* dep at qoydı. Son'
ol bir qansha mu'ddet bala ko'termedi.

30 [1] Rahila Yaqıpqa bala tuwıp bere almag'anlıqtan, a'japasın qızg'ana basladı. Ol Yaqıpqa:

– Mag'an perzent ber, bolmasa o'lemen! – dedi.

[2] Yaqıptın' Rahilag'a g'a'zebi qaynap:

– Men Quday ma edim, seni analıq baxtınan mahrum etken? – dedi.

[3] Rahila:

– Mınaw menin' shorım Bilha. Sen onın' menen jat. Sonda ol bala tuwıp, etegime saladı ha'm men de ol arqalı balalı bolaman, – dedi.

[4] Solay etip, Rahila o'z shorısı Bilhanı ku'yewine hayallıqqa alıp berdi ha'm Yaqıp onın' menen jattı. [5] Bilha ha'miledar bolıp, Yaqıpqa bir ul tuwıp berdi. [6] Sonda Rahila: «Quday meni aqladı. Ol dadımdı esitip, mag'an bir ul berdi», – dedi ha'm ulına Dan* dep at qoydı.

[7] Rahilanın' shorısı Bilha ja'ne ha'miledar bolıp, Yaqıpqa ekinshi ulın tuwıp berdi. [8] Sonda Rahila: «Men a'japama qarsı ullı gu'reste onı jen'dim», – dedi ha'm ulına Naftaliy* dep at qoydı.

[9] Lea o'zinin' tuwmay qalg'anın ko'rgende, shorısı Zilpanı Yaqıpqa hayallıqqa berdi. [10] Leanın' shorısı Zilpa da Yaqıpqa bir ul tuwıp berdi. [11] Sonda Lea: «Bul qanday baxıt!» – dedi ha'm ulına Gad* dep at qoydı.

[12] Leanın' shorısı Zilpa Yaqıpqa ekinshi ulın tuwıp berdi. [13] Sonda Lea: «Men qanday baxıtlıman, endi hayallar meni baxıtlı dep ataydı», – dedi ha'm ulına Asher* dep at qoydı.

[14] Ruben biyday orag'ı waqtında dalag'a bardı. Ol dalada ma'rgiya sho'plerdi tawıp, anası Leag'a a'kelip berdi. Sonda Rahila Leag'a:

– Ulın'nın' ma'rgiya sho'plerinen mag'an da ber, – dedi.

[15] Biraq Lea og'an:

– Ku'yewimdi alg'anın' az bolg'anday, endi ulımnın' ma'rgiya sho'plerin de almaqshımısan'? – dedi.

Rahila og'an:

– Meyli, ulın'nın' ma'rgiya sho'pleri esabınan ku'yewim bul aqsham senin' menen jatsın, – dedi+.

[16] Keshqurın Yaqıp daladan kelgende, Lea onı qarsı alıwg'a shıqtı ha'm og'an: «Bu'gin menin' menen jatıwın' kerek, sebebi men seni ulım tawg'an ma'rgiya sho'plerge almastırdım», – dedi.

Solay etip, Yaqıp sol tu'ni Lea menen jattı.

17 Quday Leanın' duwasın esitip, ol ha'miledar boldı ha'm Yaqıpqa
besinshi ulın tuwıp berdi. 18 Sonda Lea: «Shorımdı ku'yewime bergenim
ushın, Quday mag'an esesin qaytardı», – dedi ha'm ulına İssaxar* dep at
qoydı. 19 Lea ja'ne ha'miledar bolıp, Yaqıpqa altınshı ulın tuwıp berdi.
20 Sonda Lea: «Quday mag'an jaqsı sıy berdi. Endigiden bılay, ku'yewim
meni qa'dirleytug'ın boladı, o'ytkeni men og'an altı ul tuwıp berdim», –
dedi ha'm ulına Zebulon* dep at qoydı. 21 Bir qansha waqıttan son', ol qız
tuwıp, atın Dina dep qoydı.
22 Aqırı Quday Rahilanı eske alıp, onın' duwasın esitti ha'm onı
tuwatug'ın qıldı. 23 Rahila ha'miledar bolıp, bir ul tuwdı. Ol: «Quday meni
shermendeligimnen qutqardı», – dedi. 24 Son'ınan ol tag'ı: «Jaratqan İye
mag'an ja'ne bir ul bersin», – dep, ulına Yusup* dep at qoydı.

Yaqıptın' hiyle menen bayıwı

25 Rahila Yusupti tuwg'annan keyin, Yaqıp Labang'a bılay dedi:
– Mag'an juwap berin', men o'z u'yime, o'z jerime qaytayın. 26 Men
hayallarım menen balalarımdı da birge alıp keteyin, sebebi men sizge olar
ushın xızmet etken edim-g'o. Menin' sizge qanshelli xızmet etkenimdi
o'zin'iz bilesiz.
27 Al Laban og'an:
– Ah, eger senin' kewlin'di taba alg'anımda ma edi?! Jaratqan İyenin'
meni sen sebepli jarılqag'anın pal ashıw arqalı bildim. 28 Mag'an xızmet
haqın'dı ayt, sag'an to'leymen, – dedi.
29 Yaqıp og'an:
– Sizge qalay xızmet etkenimdi ha'm menin' arqamda malların'ızdın'
qanday bolg'anın bilesiz. 30 Men kelmesten burın bar bolg'an az g'ana
malın'ız ju'da' ko'beyip ketti. Men keliwden Jaratqan İye sizdi jarılqap
basladı. Biraq endi men o'z u'yim ushın qashan miynet etemen? – dedi.
31 Laban onnan:
– Sag'an ne bereyin? – dep soradı.
Yaqıp og'an:
– Mag'an hesh na'rse bermen'. Eger siz mına sha'rtime ko'nsen'iz, men
ja'ne sizin' su'riwlerin'izge qarap, olardı bag'a beremen: 32 bu'gin men
barlıq su'riwlerin'izdi aralap shıg'ıp, qoy-eshkilerdin' ala ha'm jag'alların,
yag'nıy qoylardın' qaraların, eshkilerdin' jag'al ha'm alaların ajıratıp

qoyayın. Olar menin' xızmet haqım bolsın. 33 Keyin ala siz menin' xızmet
haqımdı tekseriw ushın kelgenin'izde, a'dil ekenimdi bilip alasız.
Eshkilerimnen qaysı biri jag'al ha'm ala bolmasa, qoylarımnan qaysı biri
qara bolmasa, urlıq dep esaplansın.
34 Laban og'an:
– Meyli, sen aytqanday bolsın, – dedi.
35 Degen menen, Laban sol ku'ni-aq ala-shubar ha'm jag'al tekelerdi,
u'stinde ag'ı bar jag'al eshkilerdi ha'm qara qoylardın' ha'mmesin
su'riwden ayırıp, o'z ullarının' qarawına tapsırdı. 36 Ol o'zi menen Yaqıp
arasındag'ı aralıqtı u'sh ku'nlik jol etip belgiledi. Al Yaqıp Labannın'
qalg'an malların bag'a berdi.
37 Yaqıp o'zine aq terek, badam ha'm shınar tereklerinen jas shıbıqlardı
kesip aldı. Olardın' ishindegi ag'ı ko'ringenshe, qabıqların ala-ala etip
qırshıdı. 38 Son'ınan ol qırshılg'an shıbıqlardı qoy-eshkilerdin' aldına, olar
suw ishetug'ın nawalardın' ishine salıp qoydı. Qoy-eshkiler suw ishiwge
kelgende, sol jerde shag'ılısatug'ın edi. 39 Olar shıbıqlardın' aldında
shag'ılısqannan keyin, olardan ala-shubar ha'm jag'al qozı-ılaqlar
tuwılatug'ın edi. 40 Yaqıp qozılardı ayırıp, qoylardı Labannın' barlıq ala-
shubar ha'm qara mallarına qaratıp qoydı. Solay etip, ol o'zi ushın su'riw
payda etip, olardı Labannın' mallarına aralastırmadı. 41 Urg'ashılardın'
ku'shlileri ku'yge kelgen waqıtta, olar shıbıqlardın' aldında shag'ılıssın
dep, Yaqıp shıbıqlardı olardın' ko'z aldına, nawalardın' ishine qoyatug'ın
edi. 42 Biraq a'zzi urg'ashılar ku'yge kelgen waqıtta, ol shıbıqlardı
qoymaytug'ın edi. Solay etip, a'zzi mallardan tuwılg'anları Labang'a,
ku'shlilerinen tuwılg'anları Yaqıpqa tiyisli boldı. 43 Usı jol menen Yaqıp
ha'dden zıyat bayıp ketti. Onın' su'riw-su'riw qoy-eshkileri, shorıları ha'm
qulları, tu'ye ha'm eshekleri boldı.

Yaqıptın' Labannan qashıwı

31 [1] Yaqıp Labannın' ullarının': «Yaqıp a'kemizdin' barlıq zatların
o'zlestirip, pu'tkil baylıg'ın a'kemizge tiyisli bolg'an mal-mu'likten
arttırdı», – dep aytıp ju'rgenin esitti. [2] Ja'ne de, Labannın' da o'zine
burıng'ıday qarım-qatnasta emes ekenin bayqadı.
[3] Sonda Jaratqan İye Yaqıpqa: «Ata-babaların'nın' jerine, ag'ayin-
tuwg'anların'a qayt! Men senin' menen birge bolaman», – dedi.
[4] Solay etip, Yaqıp adam jiberip, Rahila menen Leanı o'z su'riwleri
ju'rgen jaylawg'a shaqırtıp, [5] olarg'a bılay dedi:
– A'ken'izdin' mag'an degen qarım-qatnasının' burıng'ıday emes
ekenligin ko'rip turman. Biraq a'kemnin' Qudayı menin' menen birge
boldı. [6] Menin' a'ken'izge bar ku'shim menen xızmet etkenimdi o'zlerin'iz
bilesiz. [7] Degen menen, a'ken'iz mag'an pa'nt berip, xızmet haqımdı on
ma'rtelep o'zgertti. Sog'an qaramastan, Quday onın' mag'an jamanlıq
etiwine jol qoymadı. [8] Ol: «Jag'al mallar senin' xızmet haqın' boladı», –
degende, barlıq su'riw jag'al tuwatug'ın edi. Al ol: «Ala-shubar mallar
senin' xızmet haqın' boladı», – degende, barlıq su'riw ala-shubar
tuwatug'ın edi. [9] Solay etip, Qudaydın' O'zi a'ken'izdin' malların alıp qoyıp,
olardı mag'an berdi. [10] Mallardın' shag'ılısıw ma'wsiminde, bir ku'ni tu's
ko'rdim. Tu'simde su'riwdegi urg'ashı mallar menen shag'ılısqan erkek
mallardın' ala-shubar ha'm jag'al ekenin ko'rdim. [11] Qudaydın' perishtesi
tu'simde mag'an: «Yaqıp!», – dedi. «La'bba'y!», – dedim men. [12] Ol: «Qara,
urg'ashı mallar menen shag'ılısqan erkek mallardın' barlıg'ı ala-shubar
ha'm jag'al. O'ytkeni Labannın' sag'an ne islep atırg'anının' ha'mmesin
ko'rdim. [13] Men sag'an Beyt-Elde ko'ringen Qudayman. Sen ol jerde estelik
tasın ornatqan edin' ha'm onın' u'stine za'ytu'n mayın quyıp, Mag'an
wa'de bergen edin'. Endi bul jerden ketip, o'zin'nin' tuwılg'an elin'e qayt»,
– dedi+.
[14] Sonda Rahila menen Lea Yaqıpqa:
– Endi a'kemizdin' u'yinde bizler ushın u'les te, miyras ta qalıp pa edi?
[15] Ol ushın bizler jat adamlar sıyaqlı emespiz be? Sebebi ol bizlerdi satıp
g'ana qoymastan, bizlerge tiyisli aqshanı da jep qoydı. [16] Sonlıqtan
a'kemizden Quday alıp qoyg'an baylıqlardın' ha'mmesi bizlerge ha'm
balalarımızg'a tiyisli. Endi Quday sag'an ne aytqan bolsa, sonı isle, – dep
juwap berdi.

17 Solay etip, Yaqıp ulları menen hayalların tu'yelerge mindirdi. 18 Ol
o'zinin' barlıq malların aldına salıp, Paddan-Aramda arttırg'an barlıq mal-
mu'lkin aldı da, Qanan jerine, a'kesi Isaqqa barıw ushın jolg'a shıqtı.
19 Laban qoylarının' ju'nlerin qırqıwg'a ketkende, Rahila a'kesinin'
butlarının' mu'sinlerin urlap aldı. 20 Onın' u'stine, Yaqıp ta o'zinin'
ketetug'ının aytpay, aramlı Labandı aldap ketti. 21 Solay etip, ol o'zinin'
ha'mme na'rsesin alıp, qashıp ketti ha'm Evfrat da'ryasınan o'tip, tawlı
Gilad u'lkesine qaray jol aldı.

Labannın' Yaqıptı quwıwı

22 U'shinshi ku'ni Laban Yaqıptın' qashıp ketkenligi tuwralı xabar taptı.
23 Ol ag'ayin-tuwg'anların janına alıp, onı quwıp ketti. Jeti ku'nnen son',
tawlı Gilad u'lkesinde onı quwıp jetti. 24 Biraq sol ku'ni tu'nde Quday aramlı
Labannın' tu'sine enip, og'an: «Abaylı bol, Yaqıpqa jaqsı da, jaman da, hesh
na'rse aytpa!» – dedi.
25 Laban Yaqıptı quwıp jetkende, Yaqıp tawlı Gilad u'lkesinde shatırın
tigip qoyg'an edi. Laban da o'zinin' ag'ayin-tuwg'anları menen birge sol
jerge shatır tikti.
26 Sonda Laban Yaqıpqa bılay dedi:
– Bul ne qılg'anın'? Meni aldap, qızlarımdı urısta qolg'a tu'sken tutqın
sıyaqlı alıp ketipsen'-g'o. 27 Nege meni aldap, jasırın tu'rde qashıp kettin'?
Mag'an nege aytpadın'? Men seni da'p qaqtırıp, lira sherttirip, qosıqlar
ayttırıp, oyın-ku'lki menen shıg'arıp salar edim-g'o. 28 Sen, ha'tte,
aqlıqlarımdı ha'm qızlarımdı su'yip, xoshlasıwg'a da mu'mkinshilik
bermedin'. Sen aqmaqlarsha is tuttın'! 29 Sizlerge jamanlıq islewge ku'shim
jetedi. Biraq o'tken tu'nde a'ken'izdin' Qudayı mag'an: «Abaylı bol,
Yaqıpqa jaqsı da, jaman da, hesh na'rse aytpa», – dedi. 30 Tu'sinemen,
a'ken'nin' u'yin qattı sag'ıng'anın' ushın ketip qalg'ansan'. Biraq nege sen
qudaylarımnın' mu'sinlerin urlap kettin'+?
31 Yaqıp Labang'a bılay dep juwap berdi:
– Men sizdi qızların ku'sh penen tartıp aladı dep qorqtım. 32 Biraq eger
qudayların'ızdın' mu'sinlerin kimnen tapsan'ız, ol tiri qalmasın! Ag'ayin-
tuwg'anlarımızdın' ko'z aldında o'zin'iz tekserip ko'rin'. Eger mennen
sizin' bir na'rsen'iz tabılsa, alıp ketin'!
Yaqıp Rahilanın' butlardın' mu'sinlerin urlag'anın bilmeytug'ın edi.

33 Laban Yaqıptın', Leanın' ha'm eki shorının' shatırların qarap shıqtı,
biraq mu'sinlerdi taba almadı. Ol Leanın' shatırınan shıg'ıp, Rahilanın'
shatırına kirdi. 34 Rahila butlardın' mu'sinlerin alıp, tu'yenin' erinin' astına
qoyıp, onın' u'stine otırıp alg'an edi. Laban shatırdı tolıq tekserip shıqsa
da, mu'sinlerdi taba almadı.
35 Rahila a'kesine:
– Mırzam, siz kelgenin'izde turıp, ku'tip almag'anım ushın ashıwın'ız
kelmesin. O'ytkeni ha'zir hayal-qızlarg'a ta'n jag'daydaman, – dedi.
Solay etip, Laban qansha izlese de, mu'sinlerdi taba almadı.
36 Yaqıp ashıwg'a minip, Labang'a baqırınıp so'ylep bılay dedi:
– Ayıbım ne? Bu'ytip izimnen quwg'anday, men ne gu'na isledim? 37 Siz
menin' barlıq zatlarımdı tintip shıqtın'ız, biraq o'zin'izge tiyisli bir na'rse
taptın'ız ba? Eger tapqan bolsan'ız, onı mına jerge, ag'ayin-
tuwg'anlarımızdın' aldına qoyın'. Olar ekewimizge to'relik qılsın. 38 Men
jigirma jıl sizikinde jasadım. Qoy-eshkilerin'iz hesh qashan ish taslamadı.
Sizin' su'riwin'izden bir qoshqar da jemedim. 39 Jabayı haywanlar bawızlap
taslag'anların sizin' aldın'ızg'a a'kelmey, za'lelin o'z moynıma alatug'ın
edim. Al siz bolsan'ız, malın'ızdın' ku'ndiz yamasa tu'nde urlanıwına
qaramastan, mennen ha'r bir malın'ızdın' qunın talap eter edin'iz.
40 Ku'ndiz ıssıdan, tu'nde suwıqtan azap shegetug'ın edim. Ko'zlerimnen
uyqı qashatug'ın edi. 41 Menin' sizin' u'yin'izdegi jigirma jıllıq o'mirim
usılay o'tti. Men sizge on to'rt jıl eki qızın'ız ushın, altı jıl su'riwin'iz ushın
xızmet ettim. Al siz xızmet haqımdı on ret o'zgerttin'iz. 42 Eger de
a'kemnin' ha'm babam İbrayımnın' Qudayı, yag'nıy Isaq qorqqan Quday
menin' menen birge bolmag'anda, siz meni qurı qol qaytarg'an bolar
edin'iz. Biraq Quday menin' shekken azabımdı ha'm islegen awır
miynetimdi ko'rip, keshe tu'nde meni jaqlap, to'relik etti.
43 Laban Yaqıpqa bılay dep juwap berdi:
– Mına qızlar – menin' qızlarım, bul balalar – menin' aqlıqlarım. Bul
su'riwler – menin' su'riwlerim. Sen ko'rip turg'an na'rselerdin' ha'mmesi
– meniki. Biraq endi men o'z qızlarıma ha'm olardan tuwılg'an aqlıqlarıma
ne isley alaman? 44 Kel, endi aramızda gu'walıq bolatug'ın kelisim du'zeyik.
45 Sonda Yaqıp bir tastı alıp, onı estelik qılıp qoydı +. 46 Son' ag'ayin-
tuwg'anlarına: «Tas jıynap kelin'ler», – dedi. Olar taslardı jıynap a'kelip,

bir u'yinshik isledi ha'm sol u'yinshiktin' janında otırıp awqat jedi. 47 Laban
u'yinshikti Egar-Sahaduta, Yaqıp Gal-Ed* dep atadı.
48 Laban: «Bu'gin bul u'yinshik bizin' aramızda gu'walıq bolsın», –
degenlikten, ol jer Gal-Ed dep ataldı. 49 Sonday-aq u'yinshik Mispa* dep te
atalg'an. Sebebi Laban: «Bizler bir-birimizden uzaqlasıp ketkenimizden
keyin, Jaratqan İye bizlerdi gu'zetip tursın. 50 Eger sen qızlarıma jaman
qatnasta bolsan' yamasa olardın' u'stine hayal alsan', bug'an gu'wa
bolatug'ın adam bolmasa da, bilip qoy, Qudaydın' O'zi gu'wa boladı», –
degen edi.
51 Laban Yaqıpqa ja'ne bılay dedi:
– Minekey, mınaw u'yinshik ha'm ekewimizdin' aramızda men
ornatqan estelik. 52 Bular menin' sag'an jamanlıq islew ushın usı
u'yinshikten arı o'tpeytug'ınıma ha'm senin' de mag'an jamanlıq islew
ushın bul u'yinshik ha'm estelikten beri o'tpeytug'ının'a gu'walıq bolsın.
53 İbrayım ha'm Naxordın' Qudayı, olardın' ata-babalarının' Qudayı
bizlerge to'relik etsin.
Sonda Yaqıp a'kesi Isaq qorqqan Qudaydın' atı menen ant ishti+.
54 Son'ınan ol sol tawda qurbanlıq shalıp, ag'ayin-tuwg'anların awqatqa
shaqırdı. Olar awqatlanıp bolıp, tawda tu'nep qaldı.
55 Erten'ine Laban tan' azanda turıp, aqlıqların ha'm qızların su'yip,
olarg'a pa'tiyasın berdi. Son'ınan ol u'yine qaytıp ketti.

Yaqıptın' Esaw menen ushırasıwg'a tayarlanıwı

32 [1] Yaqıp jolın dawam etip baratırg'anda, og'an Qudaydın' perishteleri dus keldi. [2] Yaqıp olardı ko'rgende: «Bul Quday la'shkerlerinin' ordası eken-g'o!» – dep, ol jerdi Maxanayım* dep atadı.

[3] Yaqıp Edom jerinde, yag'nıy Seir jerinde jasaytug'ın a'jag'ası Esawg'a o'zinen aldın xabarshılar jiberdi. [4] Yaqıp olarg'a buyırıp:

– Mırzam Esawg'a qulı Yaqıptın' usı waqıtqa shekem Labandikinde bolıp, sol jerde jasag'anın, [5] qara mallar, eshekler, qoy-eshkiler, qul ha'm shorılarg'a iye bolg'anın, endi ol mırzasının' kewlin tabıw ushın, bul xabardı jollap atırg'anın aytın'lar, – dedi.

[6] Xabarshılar qaytıp kelip, Yaqıpqa:

– Bizler a'jag'an'ız Esawg'a bardıq. Ol to'rt ju'z adam menen birge sizdi qarsı alıwg'a kiyatır, – dedi.

[7] Sonda Yaqıp qattı qorqıp, albırap qaldı. Ol adamların, qoy-eshkilerin, qara malların ha'm tu'yelerin eki toparg'a bo'ldi. [8] Yaqıp: «Eger Esaw kelip, bir topardı qırıp taslasa, ekinshi topar qutılıp qalıwı mu'mkin», – dep oyladı.

[9] Son'ınan Yaqıp bılay dep duwa etti: «Atam İbrayımnın' ha'm a'kem Isaqtın' Quday İyesi! Sen mag'an: „O'z elin'e ha'm tuwg'an-tuwısqanların'a qayt, Men sag'an jaqsılıq qılaman“, – degen edin'+. [10] Mendey qulın'a ko'rsetken barlıq jaqsılıg'ın'a ha'm sadıqlıg'ın'a ılayıqlı emespen. Men İordan da'ryasın kesip o'tkenimde, tayag'ımnan basqa hesh na'rsem joq edi. Endi bolsa, eki topar bolıp qayttım. [11] Jalbarınaman, meni a'jag'am Esawdan qorg'a! O'ytkeni men onın' kelip, meni ha'm menin' balalarımdı anaları menen birge o'ltiriwinen qorqaman. [12] Sen mag'an: „Sag'an jaqsılıq qılaman, urpag'ın'dı ten'izdin' qumınday sansız etip ko'beytemen“, – degen edin'»+.

[13] Yaqıp tu'ndi sol jerde o'tkizdi.

Ol o'zinde bar zatlardan ag'ası Esawg'a sawg'a etiw ushın ajırattı. [14] Olar: eki ju'z bas eshki, jigirma bas teke, eki ju'z bas qoy, jigirma bas qoshqar, [15] otız bas botalı tu'ye, qırıq bas sıyır, on bas bug'a, jigirma urg'ashı ha'm on erkek eshek edi. [16] Yaqıp olardı padalarg'a bo'lip, qullarına tapsırdı ha'm olarg'a:

– Menin' aldımda ju'rin'ler, ha'r padanın' arasında aralıq bolsın, – dedi.

[17] Ol birinshi bolıp ju'retug'ın qulg'a bılay dep buyrıq berdi:

– A'jag'am Esaw seni ushıratıp, sennen: «Kimnin' qulısan'? Qayaqqa baratırsan'? Aldın'dag'ı mına pada kimdiki?» – dep sorasa, 18 og'an: «Bular
qulın'ız Yaqıptiki. Olar mırzam Esawg'a jiberilgen sawg'a. Mine, onın' o'zi
de bizin' izimizden kiyatır», – dep ayt.
19 Yaqıp ekinshi, u'shinshi bolıp kiyatırg'an qullarg'a ha'm padalardı
aydap kiyatırg'anlardın' ha'mmesine de buyırıp:
– Esaw menen ushırasqanın'ızda, sizler de solay aytın'lar. 20 «Qulın'ız
Yaqıp izimizde kiyatır», – den'ler, – dedi. Sebebi Yaqıp: «O'zimnen burın
jibergen sawg'alarım menen onın' ju'regin jibitkenimnen son' g'ana, onın'
ko'zine ko'rineyin, mu'mkin, sonda ol meni qabıl eter», – dep oyladı.
21 Solay etip, Yaqıptın' sawg'aları o'zinen aldın jiberildi, al o'zi qonıslag'an
jerinde tu'nep qaldı.

Yaqıptın' Quday menen gu'resiwi

22 Sol ku'ni tu'nde Yaqıp ornınan turıp, eki hayalın, eki shorısın ha'm
on bir ulın janına alıp, Yabboq da'ryasının' o'tkelinen o'tti. 23 Olardı
da'ryadan o'tkizgennen son', o'zinin' barlıq zatların da o'tkizdi. 24 Keyin
Yaqıp jalg'ız o'zi qaldı. Sonda bir adam onın' menen tan' atqansha gu'resti.
25 Ol Yaqıptı jen'e almaytug'ının bilgende, Yaqıptın' jambasına urıp jiberdi
ha'm onın' jambas su'yegi shıg'ıp ketti.
26 Sonda Ol adam:
– Meni jiber, tan' atıp kiyatır, – dedi.
Biraq Yaqıp Og'an:
– Mag'an pa'tiyan'dı bermegenin'she, Seni jibermeymen! – dedi.
27 Ol adam Yaqıptan:
– Atın' kim? – dep soradı.
Ol:
– Yaqıp, – dep juwap berdi.
28 Sonda Ol adam:
– Bunnan bılay, sen Yaqıp emes, al İzrail* dep atalasan'. O'ytkeni sen
Quday ha'm adamlar menen gu'resip, jen'ip shıqtın', – dedi+.
29 Yaqıp Og'an:
– O'tinish, atın'ızdı aytın'ız? – dedi.
Biraq Ol adam:
– Ne ushın Menin' atımdı sorap atırsan'? – dedi.
Son'ınan Ol sol jerde Yaqıpqa pa'tiyasın berdi+.

30 Yaqıp: «Men Qudaydı ju'zbe-ju'z ko'rdim, biraq tiri qaldım», – dep sol
jerdi Penuel* dep atadı+.
31 Ol Penuelden ketip baratırg'anda, ku'n shıqtı. Jambası
awırg'anlıqtan, ol aqsan'lap ju'rdi. 32 Yaqıptın' jambas su'yegindegi sin'iri
zaqım ko'rgenlikten, izraillılar usı ku'nge deyin jambas su'yektin' sin'irin
jemeydi.

Yaqıptın' Esaw menen ushırasıwı

33 [1] Yaqıp qarap, Esawdın' to'rt ju'z adam menen kiyatırg'anın
ko'rdi. Sonda Yaqıp balalardı Leag'a, Rahilag'a ha'm eki shorısına
bo'lip tapsırdı. [2] Ol eki shorısı menen olardın' balaların aldına, Leanı ha'm
onın' balaların ortag'a, Rahila menen Yusupti en' son'ına qoydı. [3] Yaqıptın'
o'zi ha'mmesinin' aldına shıg'ıp, a'jag'asının' janına jetkenshe, jerge deyin
iyilip, jeti ret ta'jim etti.

[4] Biraq Esaw Yaqıptı qarsı alıw ushın juwırıp bardı da, onı moynınan
qushaqlap su'ydi ha'm olar ekewi de jılap jiberdi. [5] Son'ınan Esaw qarap,
hayallar menen balalardı ko'rdi ha'm Yaqıptan:

– Janın'dag'ı bul adamlar kimler? – dep soradı.

Yaqıp og'an:

– Bular Qudaydın' sizin' qulın'ızg'a sıylag'an balaları, – dep juwap
berdi.

[6] Sonda shorılar ha'm olardın' balaları jaqınlap kelip, ta'jim etti. [7] Keyin
Lea ha'm onın' balaları, en' aqırında Yusup ha'm Rahila kelip, og'an ta'jim
etti. [8] Esaw Yaqıptan:

– Jolda men ushıratqan adamlar menen padalardı ne ma'niste
jiberdin'? – dep soradı.

Yaqıp og'an:

– Mırzamnın' kewlin tabıw ushın jiberdim, – dep juwap berdi.

[9] Biraq Esaw Yaqıpqa:

– İnim, menin' du'nya-malım ko'p, o'zin'diki o'zin'e buyırsın, – dedi.

[10] Yaqıp:

– Yaq, eger mag'an kewlin'iz tolg'an bolsa, sawg'amdı qabıl etin'. Sizin'
ju'zin'izdi ko'rip, Qudaydın' ju'zin ko'rgendey boldım. O'ytkeni siz meni
jıllı ju'zlilik penen qarsı aldın'ız. [11] O'tinish, sizge jibergen sawg'alarımdı
qabıl etin'. Sebebi Quday mag'an jaqsılıq islegenlikten, mende ha'mme
na'rse bar, – dedi.

Yaqıp jalınıp qoymag'anlıqtan, Esaw sawg'alardı qabıl etti.

[12] Son'ınan Esaw:

– Ju'rin'ler keteyik. Men senin' aldın'da ju'remen, – dedi.

[13] Biraq Yaqıp og'an:

– Mırzam, o'zin'iz bilesiz, balalarım jas, qoy ha'm sıyırlarım da
to'llegen. Eger mallardı bir ku'n qattı aydasaq, ha'mmesi o'lip qaladı.

14 Mırzam, qulın'ızdan aldın kete berin'. Men mallarımnın' ha'm
balalarımnın' ju'risine qarap, a'ste-aqırın bara beremen. Solay etip, Seirde
mırzama jetip alaman, – dedi.
15 Esaw og'an:
– Janımdag'ı adamlardın' bir neshesin sag'an qaldırıp keteyin, – dedi.
Biraq Yaqıp:
– Bunın' ha'jeti joq. Mırzamnın' mag'an kewli tolg'anının' o'zi
jetkilikli, – dedi.
16 Solay etip, Esaw sol ku'ni Seirge qaytıp ketti. 17 Al Yaqıp Sukkotqa
ketip, sol jerde o'zi ushın u'y, malları ushın qoralar qurdı. Sonlıqtan sol jer
Sukkot* dep ataldı.
18 Son'ınan Yaqıp Paddan-Aramnan Qanan jerinin' Shexem qalasına
aman-esen qaytıp kelip, qalanın' sırtına shatırların tikti+. 19 Ol shatırların
tikken usı jerdi Shexemnin' a'kesi Xamordın' ullarınan ju'z kesita*
gu'miske satıp aldı+. 20 Yaqıp ol jerde qurbanlıq orın qurıp, onı El-Elohe-
İzrail* dep atadı.

Dinanın' namısının' buzılıwı

34 [1] Bir ku'ni Yaqıptın' Leadan tuwılg'an qızı Dina sol jerdin' qızların
ko'riw ushın shıqtı. [2] Ol jerdin' biyi xiw xalqınan bolg'an Xamordın'
ulı Shexem Dinanı ko'rgende, onı uslap alıp, og'an zorlıq isledi. [3] Jigittin'
Yaqıptın' qızı Dinag'a kewli ketip, onı su'yip qaldı ha'm og'an jıllı so'yledi.
[4] Shexem a'kesi Xamorg'a:

– Bul qızdı mag'an hayallıqqa alıp ber, – dedi.

[5] Yaqıp qızı Dinanın' namısı ayaq astı etilgenin esitkende, ulları
jaylawda mal bag'ıp ju'rgen edi. Sonlıqtan Yaqıp olar qaytıp kelgenshe
u'ndemedi.

[6] Sol waqıtta Shexemnin' a'kesi Xamor Yaqıp penen so'ylesiw ushın,
onın' aldına bardı. [7] Al Yaqıptın' ulları bolg'an waqıyanı esite sala,
jaylawdan qaytıp keldi. Olar ashıwlanıp, g'a'zepke mindi. O'ytkeni Shexem
Yaqıptın' qızın zorlap, İzraildın' abırayın to'kken ha'm islewge
bolmaytug'ın isti islegen edi+.

[8] Sonda Xamor olarg'a bılay dedi:

– Ulım Shexemnin' kewli qızın'ızda, qızın'ızdı og'an hayallıqqa
berin'+. [9] Bir-birimiz benen quda-tamır bolayıq. Qız alısıp, qız beriseyik.
[10] Bizler menen birge jasay berin'ler. Elimizdin' qa'legen jerinde emin-
erkin jasap, sawda-satıq qılın'lar ha'm mu'lik iyelen'ler.

[11] Keyin Shexem de qızdın' a'kesi menen a'jag'alarına:

– Kewlin'iz tolıwı ushın, sizlerge qa'legenin'izdi beremen. [12] Mennen
qansha qalın' mal ha'm sawg'a talap qılsan'lar da, ha'mmesin beremen.
Tek qızın'ızdı mag'an hayallıqqa bersen'iz bolg'anı, – dedi+.

[13] Yaqıptın' ulları qarındası Dinanın' namısın ayaq astı etkeni ushın
Shexemge ha'm onın' a'kesi Xamorg'a hiyle menen juwap berip, [14] olarg'a
bılay dedi:

– Yaq, bizler bunday qıla almaymız. Qarındasımızdı su'nnet etilmegen
adamg'a bere almaymız, o'ytkeni bul bizler ushın shermendelik boladı+.
[15] Tek mına sha'rtimizdi qabıl etsen'iz g'ana ırazı bolamız: sizlerdin' ha'r
bir er adamın'ız bizler sıyaqlı su'nnet etilse, [16] bir-birimizge qız berip, qız
alısamız. Sizler menen birge jasap, bir xalıq bolamız. [17] Eger su'nnet
bolıwg'a kelisim bermesen'iz, qızımızdı alıp qaytamız.

[18] Bul so'zler Xamor menen onın' ulı Shexemge maqul tu'sti.
[19] A'kesinin' u'yinde ha'mmeden ko'p hu'rmetke iye bolg'an jas jigit

Shexem bul talaptı orınlawdı tezlestirdi. Sebebi ol Yaqıptın' qızına ashıq edi. 20 Solay etip, Xamor ha'm onın' ulı Shexem qala xalqı menen so'ylesiw ushın qala da'rwazasına bardı ha'm olarg'a bılay dedi:

21 – Bul adamlar bizlerge doslıq qarım-qatnasta. Olar jerimizde jasap, sawda-satıq qılsın. Jer ken', olarg'a da jetedi. Olar menen qız alısıp, qız beriseyik. 22 Olar tek mına sha'rt penen g'ana bizler menen birge jasap, bir xalıq bolıwg'a ırazı boladı: bizlerdin' ha'r bir er adamımız olar sıyaqlı su'nnet etiliwi kerek eken. 23 Eger solay islesek, olardın' su'riwleri, mal-mu'likleri ha'm barlıq malları bizlerdiki bolmay ma? Kelin'ler, olarg'a kelisim bereyik, olar bizler menen birge jasap qalsın.

24 Qala turg'ınlarının' ha'mmesi Xamordın' ha'm onın' ulı Shexemnin' so'zlerin qabıl etti ha'm qaladag'ı barlıq er adamlar su'nnet etildi.

25 U'shinshi ku'ni, olar awırıp jatırg'anda, Yaqıptın' eki ulı – Dinanın' a'jag'aları Shimon ha'm Lebiy qılıshların asınıp alıp, qalag'a irkinishsiz kirdi de, barlıq er adamlardı qılıshtan o'tkerdi. 26 Olar Xamordı ha'm ulı Shexemdi de qılıshtan o'tkizip, Dinanı Shexemnin' u'yinen alıp ketti. 27 Qarındasının' namısın ayaq astı qılg'anı ushın, Yaqıptın' ulları o'lgenlerdi tonap, qalanı talan-taraj etti. 28 Olardın' iri-mayda malların ha'm esheklerin, qaladag'ı da, jaylawdag'ı da barlıq na'rselerin alıp ketti. 29 Ja'ne de, olardın' balaların ha'm hayalların tutqın qılıp, pu'tkil baylıg'ın ha'm u'ylerindegi barlıq zatların olja etti.

30 Yaqıp Shimon ha'm Lebiyge:

– Sizler usı jerdin' turg'ınları bolg'an qanan ha'm periz xalıqların mag'an dushpan qılıp qoyıp, basıma ba'le arttırdın'ız. Menin' adamlarım az. Eger olar birigip, mag'an qarsı shıqsa, meni xojalıg'ım menen birlikte joq qıladı, – dedi.

31 Biraq olar:

– Qarındasımızg'a buzıq hayalg'a qatnas jasag'anday qatnas jasawg'a jol qoyıwg'a bola ma? – dedi.

Beyt-Elde Qudaydın' Yaqıptı jarılqawı

35 [1] Quday Yaqıpqa: «Qa'nekey, endi Beyt-Elge bar da, sol jerge
ornalas. A'jag'an' Esawdan qashıp baratırg'anın'da sag'an ko'ringen
Qudayg'a arnap, sol jerde qurbanlıq orın qur», – dedi+.
[2] Sonda Yaqıp xojalıg'ına ha'm janındag'ılardın' ha'mmesine bılay dedi:
– O'zlerin'izdegi jat qudaylardın' mu'sinlerin ılaqtırıp taslan'lar.
O'zlerin'izdi pa'klep, kiyimlerin'izdi almastırın'lar. [3] Ju'rin'ler, bul jerden
ketip, Beyt-Elge barayıq. Qıyın ku'nlerimde mag'an juwap bergen ha'm
ju'rgen jollarımda menin' menen birge bolg'an Qudayg'a arnap, men sol
jerde qurbanlıq orın qurayın.
[4] Sonda olar o'zlerindegi jat qudaylardın' mu'sinlerin ha'm
qulaqlarındag'ı sırg'aların Yaqıpqa berdi. Yaqıp olardı Shexemge jaqın
jerdegi bir terebinftin' tu'bine ko'mip tasladı+. [5] Son'ınan olar jolg'a tu'sti.
Quday a'tiraptag'ı qalalardın' turg'ınlarına qorqınısh jibergenlikten, hesh
kim olardın' izine tu'spedi.
[6] Solay etip, Yaqıp janındag'ı barlıq adamlar menen birge Qanan
jerindegi Luzg'a, yag'nıy Beyt-Elge jetip keldi. [7] Yaqıp ol jerde qurbanlıq
orın qurıp, sol jerdi El-Beyt-El* dep atadı. O'ytkeni Yaqıp a'jag'asınan
qashıp baratırg'anda, Quday sol jerde o'zine ko'ringen edi+. [8] Sol arada
Rebekkanı emizip baqqan Debora degen hayal qaytıs boldı. Ol Beyt-Eldin'
qublasındag'ı bir emen ag'ashının' tu'bine jerlenip, sol emen ag'ashı
«Joqlaw Emeni» dep ataldı+.
[9] Yaqıp Paddan-Aramnan qaytıp kelgennen keyin, Quday og'an ja'ne
ko'rinip, onı bılay dep jarılqadı: [10] «Senin' atın' – Yaqıp. Biraq bunnan bılay,
senin' atın' Yaqıp emes, al İzrail boladı», – dep, onı İzrail dep atadı+.
[11] Quday og'an ja'ne: «Men – Qu'direti ku'shli Qudayman. O'sip-o'nip,
ko'bey. Sennen bir xalıq, ha'tte, ko'plegen xalıqlar payda bolıp, senin'
urpag'ın'nan patshalar kelip shıg'adı+. [12] Men İbrayımg'a ha'm Isaqqa
bergen bul jerdi sag'an ha'm sennen keyingi urpaqların'a beremen», –
dedi. [13] Son'ınan Quday Yaqıp penen so'ylesken jerden joqarı ko'terilip
ketti.
[14] Yaqıp Quday o'zi menen so'ylesken jerde tastan estelik ornatıp, onın'
u'stine sharap ha'm za'ytu'n mayın quydı+. [15] Ol Quday o'zi menen
so'ylesken jerdi Beyt-El dep atadı+.

Rahilanın' o'limi

16 Olar Beyt-Elden shıg'ıp, Efratag'a jetiwge az qalg'anda, Rahilanın' tolg'ag'ı tutıp, ol qıyınshılıq penen bosandı. 17 Ol azap shegip tuwıp atırg'anda, kindik sheshesi og'an:

– Qorqpa, sen ja'ne bir ul tuwdın', – dedi+.

18 Rahila o'lip baratırıp, son'g'ı demin shıg'ararda, ulın Benoniy* dep atadı. Biraq a'kesi onın' atın Benyamin* dep qoydı.

19 Solay etip, Rahila qaytıs bolıp, Efratag'a, yag'nıy Beytlehemge baratug'ın jol boyına jerlendi+. 20 Yaqıp onın' qa'biri u'stine qulpı tas ornattı. Rahilanın' qa'birinin' qulpı tası bu'gingi ku'nge shekem bar.

21 Sonnan keyin, İzrail ja'ne ko'ship, Eder minarasının' arg'ı jag'ına shatırın tikti.

22 İzrail sol elde jasap atırg'anda, ulı Ruben a'kesinin' toqalı bolg'an Bilha menen jattı. A'kesi bul tuwralı esitti.

Yaqıptın' ulları

Yaqıptın' on eki ulı bar edi+. 23 Onın' Leadan tuwılg'an ulları: tun'g'ıshı Ruben, keyin Shimon, Lebiy, Yahuda, İssaxar ha'm Zebulon. 24 Onın' Rahiladan tuwılg'an ulları: Yusup ha'm Benyamin. 25 Rahilanın' shorısı Bilhadan tuwılg'an ulları: Dan ha'm Naftaliy. 26 Leanın' shorısı Zilpadan tuwılg'an ulları: Gad ha'm Asher. Bular Yaqıptın' Paddan-Aramda tuwılg'an ulları.

Isaqtın' o'limi

27 Yaqıp a'kesi Isaqtın' u'yine, Mamrege keldi. Mamre Kiryat-Arbanın', yag'nıy Xebronnın' janında bolıp, ol jerde İbrayım ha'm Isaq kelgindi bolıp jasag'an edi+. 28 Isaq bir ju'z seksen jıl jasadı. 29 Ol mazmunlı o'mir su'rip, qartayıp, demi tawısılıp, qaytıs boldı ha'm o'z ata-babalarına qosıldı. Ulları Esaw menen Yaqıp onı jerledi+.

Esawdın' urpaqları

36 1 • Esawdın', yag'nıy Edomnın' shejiresi mınaday:+ 2 Esaw mına
qananlı qızlarg'a u'ylendi: birinshisi xet xalqınan bolg'an Elonnın'
qızı Ada, ekinshisi xiw xalqınan bolg'an Sibonnın' aqlıg'ı, Ananın' qızı
Oholibama. 3 Ja'ne de, ol İsmayıldın' qızı, Nebayottın' qarındası Basematqa
da u'ylendi+. 4 Ada Esawg'a Elifazdı, Basemat Reueldi, 5 Oholibama Eushtı,
Yalamdı ha'm Qoraxtı tuwıp berdi. Bular – Esawdın' Qananda tuwılg'an
ulları edi.

6 Keyin Esaw hayalların, ulların, qızların, u'yindegi barlıq adamların,
ha'mme malların ha'm Qananda arttırg'an pu'tkil mal-mu'lkin alıp, inisi
Yaqıptan bo'leklendi de, basqa bir elge ko'ship ketti. 7 Olardın' mal-mu'lki
sonshelli ko'p bolg'anlıqtan, olar endi birge jasay almadı. O'zleri jasag'an
bul jerler olardın' mallarına tarlıq etip qalg'an edi. 8 Solay etip, Esaw,
yag'nıy Edom tawlı Seir jerine ornalastı.

9 Tawlı Seir jerinde jasawshı edomlılardın' tu'p atası bolg'an Esawdın'
shejiresi mınaday: 10 Esawdın' ullarının' atları: onın' hayalı Adadan Elifaz,
al hayalı Basemattan Reuel tuwıldı.

11 Elifazdın' ulları: Teman, Omar, Sefo, Gatam ha'm Kenaz. 12 Esawdın'
ulı Elifazdın' toqalı Timna ku'yewine Amalekti tuwıp berdi. Bular –
Esawdın' hayalı Adanın' aqlıqları+.

13 Reueldin' ulları: Naxat, Zerax, Shamma ha'm Mizza. Bular – Esawdın'
hayalı Basemattın' aqlıqları.

14 Sibonnın' aqlıg'ı ha'm Ananın' qızı bolg'an Oholibamanın' ku'yewi
Esawg'a tuwıp bergen ulları: Eush, Yalam ha'm Qorax.

15 Esawdın' urpaqlarınan kelip shıqqan urıw biyleri mınalar:
Esawdın' tun'g'ıshı Elifazdın' ulları: Teman biy, Omar biy, Sefo biy,
Kenaz biy, 16 Qorax biy, Gatam biy ha'm Amalek biy. Bular Edom jerinde
Elifazdın' urpag'ınan shıqqan biyler bolıp, Adanın' aqlıqları edi.

17 Esawdın' ulı Reueldin' ulları: Naxat biy, Zerax biy, Shamma biy ha'm
Mizza biy. Bular Edom jerinde Reueldin' urpag'ınan shıqqan biyler bolıp,
Esawdın' hayalı Basemattın' aqlıqları edi.

18 Esawdın' hayalı Oholibamanın' ulları: Eush biy, Yalam biy ha'm Qorax
biy. Bular – Ananın' qızı, Esawdın' hayalı Oholibamadan tarag'an biyler
edi. 19 Bulardın' ha'mmesi Esawdın', yag'nıy Edomnın' ulları ha'm urıw
biyleri.

Seirdin' urpaqları

20 • Edom jerinde jasag'an xor xalqınan bolg'an Seirdin' ulları mınalar:
Lotan, Shobal, Sibon, Ana,+ 21 Dishon, Eser ha'm Dishan. Bular – Seirdin'
ulları bolıp, Edom jerinde xor xalqının' urıw biyleri edi.
22 Lotannın' ulları: Xoriy ha'm Hemam. Timna Lotannın' qarındası edi.
23 Shobaldın' ulları: Alwan, Manaxat, Ebal, Shefo ha'm Onam.
24 Sibonnın' ulları: Ayya ha'm Ana. A'kesi Sibonnın' esheklerin bag'ıp
ju'rip, sho'lde ıssı bulaq tapqan usı Ana edi. 25 Ananın' balaları: Dishon
ha'm qızı Oholibama.
26 Dishonnın' ulları: Xemdan, Eshban, İtran ha'm Keran.
27 Eserdin' ulları: Bilhan, Zaawan ha'm Aqan.
28 Dishannın' ulları: Us ha'm Aran.
29 Xor xalqının' urıw biyleri mınalar: Lotan biy, Shobal biy, Sibon biy,
Ana biy, 30 Dishon biy, Eser biy ha'm Dishan biy. Bular – Seir jerindegi xor
xalqının' urıw biyleri edi.

Edom patshaları

31 • İzrailda patsha bolmastan burın, Edom elinde to'mendegi patshalar
hu'kimdarlıq etti:
32 Beor ulı Bela Edom patshası boldı. Onın' qalasının' atı Dinhaba edi.
33 Bela o'lgennen keyin, onın' ornına Bosra qalasınan bolg'an Zeraxtın'
ulı İobab patsha boldı+.
34 İobab o'lgennen son', temanlılardın' jerinen Xusham patsha boldı+.
35 Xusham o'lgennen son', Moab elinde midyanlılardı qıyratqan,
Bedadtın' ulı Hadad patsha boldı. Onın' qalasının' atı Awit edi.
36 Hadad o'lgennen son', onın' ornına Masreqadan bolg'an Samla
patsha boldı.
37 Samla o'lgennen son', onın' ornına da'rya boyındag'ı Rexobottan
bolg'an Shaul patsha boldı.
38 Shaul o'lgennen son', onın' ornına Axbordın' ulı Baal-Xanan patsha
boldı.
39 Axbordın' ulı Baal-Xanan o'lgennen son', onın' ornına Hadar patsha
boldı. Ol Pau qalasınan bolıp, onın' hayalı Matredtin' qızı, Mezahabtın'
aqlıg'ı Mehetabel edi.

40 Tiyrelerine ha'm jerlerine qaray Esawdın' urpag'ınan kelip shıqqan
biylerdin' atları mınaday: Timna biy, Alwa biy, Etet biy,+ 41 Oholibama biy,
Ela biy, Pinon biy, 42 Kenaz biy, Teman biy, Mibsar biy, 43 Magdiel biy ha'm
İram biy. Bular – o'zleri iyelik etken u'lkede jasag'an jerlerine o'zlerinin'
atların bergen Edom biyleri edi. Edomlılardın' tu'p babası – Esaw edi.

Yusuptin' tu'sleri

37 [1] Yaqıp a'kesi kelgindi bolıp jasag'an Qanan jerinde jasay berdi.
[2] Yaqıptın' urpaqlarının' tariyxı to'mendegishe: Yusup on jeti jasar waqtında a'jag'alarına, yag'nıy a'kesinin' hayalları Bilha menen Zilpanın' ullarına qoy-eshkilerdi bag'ısatug'ın edi. Ol a'kesine a'jag'alarının' jaman isleri haqqında jetkizip turatug'ın edi. [3] İzrail Yusupti basqa barlıq ullarınan go're ko'birek jaqsı ko'rdi, o'ytkeni ol İzraildın' qartayg'an shag'ında ko'rgen ulı edi. A'kesi Yusupke nag'ıslı shapan tikkizip berdi.
[4] Yusuptin' a'jag'aları a'kesinin' onı o'zlerinen go're ko'birek jaqsı ko'retug'ının bilgende, onı jek ko'rip qaldı ha'm endi onın' menen jıllı so'ylese almaytug'ın boldı.

[5] Bir ku'ni Yusup tu's ko'rdi. Ol o'z tu'sin a'jag'alarına aytıp bergende, olar Yusupti burıng'ıdan da beter jek ko'rip qaldı. [6] Yusup a'jag'alarına:

– Men ko'rgen tu'simdi aytıp bereyin, tın'lan'lar! [7] Tu'simde bizler atızda da'stelerdi bawlap atırg'an ekenbiz. Birden menin' bawlag'an bawım jerden ko'terilip, tik turdı. Al sizlerdin' bawların'ız menin' bawımdı do'gereklep, og'an ta'jim etti, – dedi.

[8] Yusuptin' a'jag'aları og'an:

– Sen ele bizlerdin' u'stimizden patsha bolıp, bizlerdi basqarmaqshımısan'? – dedi.

Ko'rgen tu'sin aytqanı sebepli a'jag'aları onı burıng'ıdan da beter jek ko'rip qaldı.

[9] Keyin Yusup tag'ı bir tu's ko'rdi ha'm onı da a'jag'alarına aytıp berip bılay dedi:

– Tın'lan'lar, men ja'ne bir tu's ko'rdim. Tu'simde quyash, ay ha'm on bir juldız mag'an ta'jim etip atırg'an eken.

[10] Yusup bul tu'sin a'kesine de aytıp bergende, a'kesi og'an keyip:

– Sen qanday tu's ko'rdin' o'zi? Sonda ne men, anan' ha'm a'jag'aların' aldın'a kelip, jerge deyin iyilip, ta'jim etemiz be? – dedi.

[11] A'jag'aları Yusupke qızg'anısh penen qarawdı dawam etti, biraq a'kesi onın' so'zlerin esinde saqlap qaldı.

Yusuptin' qullıqqa satılıwı

[12] Bir ku'ni Yusuptin' a'jag'aları a'kesinin' qoy-eshkilerin bag'ıw ushın Shexemge ketti. [13] İzrail Yusupke:

– A'jag'aların'nın' Shexemde qoy-eshkilerdi bag'ıp atırg'anın bilesen'. Bar, men seni olarg'a jibereyin, – dedi.

– Yaqshı, – dedi Yusup+.

14 A'kesi og'an:

– Barıp, a'jag'aların'nın' ha'm su'riwdin' jag'dayın bilip qayt, – dep onı Xebron oypatlıg'ınan Shexemge jiberdi.

Yusup Shexemge jetip barıp,+ 15 dalada adasıp ju'rgende, bir adam onı ko'rip:

– Ne izlep ju'rsen'? – dep soradı.

16 Yusup og'an:

– Men a'jag'alarımdı izlep ju'rmen. Olardın' qoy-eshkilerdi qay jerde bag'ıp ju'rgenin bilmeysiz be? – dedi.

17 Ol adam Yusupke:

– Olar bul jerden ketip qaldı. «Dotang'a baramız», degenin esitip qaldım, – dedi.

Solay etip, Yusup a'jag'alarının' izinen ketip, olardı Dotannan taptı+.

18 A'jag'aları Yusupti uzaqtan ko'rdi ha'm ol ele qaslarına jetip kelmesten burın, onı o'ltiriwge til biriktire basladı. 19 Olar bir-birine:

– A'ne, tu's ko'rgish kiyatır! 20 Kelin'ler, onı o'ltirip, bir suw saqlanatug'ın shuqırg'a taslayıq. Son'ınan onı jırtqısh haywan jep ketipti, dep aytamız. Sonda onın' ko'rgen tu'slerinin' ne bolatug'ının ko'remiz! – dedi.

21 Ruben bunı esitkende, Yusupti olardın' qolınan qutqarmaqshı bolıp, olarg'a:

– Onı o'ltirmeyik. 22 Qan to'kpeyik, onı usı sho'ldegi bir suw saqlanatug'ın shuqırg'a taslayıq, biraq o'zine tiymeyik, – dedi.

Onın' niyeti Yusupti qutqarıp, a'kesine qaytarıw edi. 23 Yusup a'jag'alarının' janına kelgende, olar onın' u'stindegi nag'ıslı shapandı sheship alıp, 24 o'zin bir suwsız, bos shuqırg'a taslap jiberdi+.

25 A'jag'aları awqatlanıw ushın jayg'asıp otırg'anda, Gilad ta'repten kiyatırg'an ismayıllılardın' ka'rwanın ko'rdi. Olar tu'yelerine ha'r tu'rli xosh iyisli shayırlardı ju'klep, Mısırg'a ketip baratır edi. 26 Yahuda ag'a-inilerine:

– İnimizdi o'ltirip, onın' qanın jasırg'anımızdan ne payda? 27 Jaqsısı, onı ismayıllılarg'a satayıq, sonda qolımız onın' qanına bılg'anbaydı. Sebebi ol bizler menen qanı bir tuwısqanımız-g'o, – dedi.

Tuwısqanlar bug'an ırazı boldı+. 28 Midyanlı sawdagerler, yag'nıy
ismayıllılar sol jerden o'tip baratırg'anda, a'jag'ları Yusupti shuqırdan
shıg'arıp aldı da, onı sol sawdagerlerge jigirma shekel gu'miske satıp
jiberdi. Olar Yusupti Mısırg'a alıp ketti.
29 Ruben shuqırg'a qaytıp kelgende, Yusuptin' shuqırdın' ishinde joq
ekenin ko'rip, qayg'ıdan kiyimlerin jırttı. 30 Ol inilerinin' janına qaytıp
barıp, olarg'a:
– Bala ol jerde joq, endi men ne qılaman, – dedi.
31 Sonda olar bir tekeni soyıp, Yusuptin' nag'ıslı shapanın alıp, onı
tekenin' qanına bılg'adı. 32 Son'ınan shapandı a'kesine jiberip:
– Bizler mınanı tawıp aldıq. Qara, bul ulın'nın' shapanı emes pe? – dep
sorattı.
33 Yaqıp shapandı tanıp:
– Awa, bul – ulımnın' shapanı! Onı jırtqısh haywan jep ketip, Yusup
tilkim-tilkim bolg'an eken-g'o, – dedi. 34 Yaqıp qayg'ıdan kiyimin jırtıp, aza
kiyimin kiyip aldı ha'm ulı ushın uzaq waqıt aza tuttı+.
35 Barlıq ul-qızları og'an ta'selle berse de, ol jubang'ısı kelmey: «Men
ulımnın' janına, o'liler ma'kanına usı qayg'ım menen ketemen», – dep ulın
joqlawdı dawam etti.
36 Sol arada midyanlılar Yusupti Mısırda faraonnın' saray xızmetshisi
Potifarg'a satıp jiberdi. Ol saqshılardın' basshısı edi.

Tamara ha'm Yahuda

38 [1] Sol waqıtları Yahuda tuwısqanlarınan bo'linip, adullamlı Xira
degen adamnın' qasına barıp ornalastı. [2] Yahuda sol jerde Shua degen
qananlı bir adamnın' qızın ushıratıp, og'an u'ylendi. [3] Hayal ha'miledar
bolıp, ul tuwdı. Yahuda og'an Er dep at qoydı. [4] Hayalı ja'ne ha'miledar
bolıp, ul tuwdı ha'm og'an Onan dep at qoydı. [5] Ol tag'ı bir ul tuwıp, onın'
atın Shela dep qoydı. Ol tuwılg'anda, Yahuda Kezibte edi.

[6] Yahuda tun'g'ıshı Erdi bir qızg'a u'ylendirdi. Qızdın' atı Tamara edi.
[7] Yahudanın' tun'g'ıshı Er Jaratqan İyenin' na'zerinde nahaq adam
bolg'anlıqtan, Jaratqan İye onın' janın aldı.

[8] Sonda Yahuda Onang'a:

– Qa'yinlik wazıypan'dı orınlap, jen'gen'e u'ylen ha'm a'jag'an'nın'
urpag'ın dawam ettir, – dedi+. [9] Biraq Onan Tamaradan tuwılg'an
balalardın' o'ziniki bolmaytug'ının biletug'ın edi. Sonlıqtan ol a'jag'asının'
hayalı menen jatqanda, a'jag'asınan urpaq qalmasın dep, urıg'ın jerge
to'gip jiberetug'ın edi. [10] Onın' bul isi Jaratqan İyenin' na'zerinde nahaqlıq
bolg'anlıqtan, Jaratqan İye onın' da janın aldı.

[11] Sonda Yahuda kelini Tamarag'a:

– A'ken'nin' u'yine qaytıp, ulım Shela erjetkenshe, sol jerde jesir bolıp
jasay tur, – dedi. Sebebi Yahuda: «Shela da a'jag'aları sıyaqlı o'lip qalar», –
dep oylaytug'ın edi. Solay etip, Tamara a'kesinin' u'yine qayttı.

[12] Aradan ko'p waqıt o'tkennen son', Shuanın' qızı, yag'nıy Yahudanın'
hayalı qaytıs boldı. Azalaw mu'ddeti tamam bolg'annan son', Yahuda dostı
adullamlı Xira menen birge Timnag'a, o'zinin' qoyların qırqıp atırg'an
adamlarg'a ketti.

[13] Tamarag'a: «Qa'yin atan' qoyların qırıqtırıw ushın Timnag'a ketip
baratır», – degen xabar jetti. [14] Shela erjetse de, Yahuda Tamaranı Shelag'a
hayallıqqa alıp bermegen edi. Sonlıqtan Tamara u'stindegi jesirlik
kiyimlerin sheship, ju'zin jawlıq penen jawdı da, Timnag'a baratug'ın jol
boyındag'ı Enayım da'rwazasının' aldına barıp otırdı.

[15] Yahuda Tamaranı ko'rgende, onı buzıq hayal dep oyladı. O'ytkeni
onın' ju'zi jabıq edi. [16] Yahuda joldan hayal ta'repke burılıp keldi de, onın'
o'zinin' kelini ekenin bilmey, og'an:

– Senin' menen jatayın, – dedi.

Hayal og'an:

– Menin' menen jatsan'ız, mag'an ne beresiz, – dep soradı.
17 Yahuda:
– Su'riwimnen sag'an bir ılaq berip jiberemen, – dedi.
– Ilag'ın'ızdı jibergenin'izshe, kepillikke bir na'rse beresiz be? – dedi hayal.
18 Yahuda onnan:
– Kepillikke ne bereyin? – dep soradı.
Tamara og'an:
– Mo'rin'izdi jibi menen ha'm qolın'ızdag'ı hasan'ızdı berin', – dedi.
Yahuda sol na'rselerdi berip, onın' menen jattı. Tamara onnan ha'miledar boldı. 19 Tamara u'yine qaytıp kelip, ju'zindegi jawlıg'ın sheship tasladı da, ja'ne jesirlik kiyimlerin kiyip aldı.
20 Sol arada Yahuda kepillikke qaldırg'an na'rselerin qaytarıp alıw ushın, adullamlı dostı arqalı hayalg'a bir ılaq jiberdi. Degen menen, dostısı hayaldı taba almadı. 21 Sonda dostısı sol jerdin' adamlarınan:
– Enayımda, jol shetinde bir buzıq hayal bar edi, ol qayaqta? – dep soradı.
Olar:
– Bul jerde onday hayal joq, – dep juwap berdi.
22 Dostısı Yahudanın' janına qaytıp kelip:
– Hayaldı taba almadım. Sol jerdin' adamları da ol jerde hesh qanday buzıq hayaldın' bolmag'anın ayttı, – dedi.
23 Yahuda:
– Meyli, sol zatlar hayalda qala bersin. Tek hesh kimge masqara bolmasaq bolg'anı. Men ılaqtı jibergen edim, biraq sen hayaldı taba almadın', – dedi.
24 Shama menen u'sh ayday waqıt o'tkende, Yahudag'a: «Kelinin' Tamara buzıqshılıq islepti, ol ha'zir ha'miledar», – degen xabar jetti. Sonda Yahuda:
– Onı dalag'a alıp shıg'ıp, jag'ıp jiberin'ler, – dedi+.
25 Tamaranı dalag'a alıp shıqqanda, ol qa'yin atasına: «Men mına zatlardın' iyesinen ha'miledar boldım. Anıqlap qaran', bul mo'r, onın' jibi ha'm hasa kimdiki?» – dep xabar jiberdi.
26 Yahuda zatlardı tanıp: «Haqıyqatlıq ol ta'repte, sebebi men onı ulım Shelag'a alıp bermedim», – dedi. Sonnan keyin, Yahuda Tamara menen qaytıp jaqınlasqan joq+.

[27] Tamaranın' tuwıw waqtı kelgende, qarnında egiz bala barlıg'ı ma'lim boldı. [28] Ol bosanıp atırg'an waqıtta, egizlerdin' biri qolın sırtqa shıg'ardı. Kindik sheshesi balanın' qolın uslap:

– Bul birinshi bolıp tuwıldı, – dep onın' bilegine qırmızı jip baylap qoydı. [29] Biraq ol qolın ishke tartıp aldı ha'm sol waqıtta onın' sın'arı tuwıldı. Sonda kindik sheshesi:

– Sen qalayınsha tosqınlıqtı buzıp o'ttin'? – dedi. Sonlıqtan og'an Peres* dep at qoyıldı. [30] Son'ınan bilegine qırmızı jip baylang'an onın' sın'arı tuwıldı. Og'an Zerax* dep at qoydı.

Yusup ha'm Potifardın' hayalı

39 [1] İsmayıllılar Yusupti Mısırg'a alıp keldi. Faraon sarayının' xızmetshisi, saqshılardın' basshısı, mısırlı Potifar Yusupti ismayıllılardan satıp aldı+.

[2] Jaratqan İye Yusup penen birge bolıp, onı tabıslı qıldı. Solay etip, Yusup mısırlı xojayınının' u'yinde jasadı. [3] Onın' xojayını Jaratqan İyenin' Yusup penen birge ekenin ha'm ol islegen ha'r bir isti tabıslı qılıp atırg'anın ko'rdi. [4] Yusup xojayınının' kewlinen shıqtı ha'm onın' jaqın xızmetshisine aylandı. Sonlıqtan onı u'yi ha'm barlıq mal-mu'lki u'stinen basqarıwshı etip qoydı. [5] Xojayını Yusupti u'yi ha'm pu'tkil mal-mu'lki u'stinen basqarıwshı etip tayınlag'annan baslap, Jaratqan İye Yusup sebepli Potifardın' u'yin jarılqadı. Onın' u'yine, atızına ha'm og'an tiyisli ha'r bir na'rsege bereket berdi. [6] Solay etip, Potifar o'zinin' pu'tkil mal-mu'lkin Yusuptin' ıqtıyarına tapsırıp, o'zi jeytug'ın tamag'ınan basqa hesh na'rse menen isi bolmadı.

Yusup qa'ddi-qa'wmeti kelisken, shıraylı jigit edi. [7] Aradan bir qansha waqıt o'tkennen son', Potifardın' hayalının' Yusupke ıshqı ketip, og'an:

– Menin' menen jat, – dedi.

[8] Biraq Yusup qarsılıq ko'rsetip, xojayınının' hayalına bılay dedi:

– Mine, xojayınım u'yindegi barlıq zatlardı menin' ıqtıyarıma tapsırıp, hesh bir iske aralaspaydı. [9] Bul xojalıqta mennen biyligi ku'shli adam joq. Ol sennen basqa hesh na'rseni mennen ayamadı. Sebebi sen onın' hayalısan'. Men qalayınsha bunday u'lken qılmıs islep, Qudayg'a qarsı gu'na qılaman+?

[10] Hayal Yusupke o'zi menen birge jatıwdı ha'm birge bolıwdı ha'r ku'ni usınıs etse de, Yusup onın' aytqanına ko'nbedi.

[11] Bir ku'ni Yusup o'z islerin islew ushın u'yge kirdi. U'yde xızmetshilerden hesh kim joq edi. [12] Sonda Potifardın' hayalı Yusuptin' shapanınan uslap:

– Menin' menen jat, – dedi. Biraq Yusup shapanın hayaldın' qolında qaldırıp, sırtqa qashıp shıqtı.

[13] Hayal Yusuptin' shapanın taslap qashqanın ko'rgende, [14] u'y xızmetshilerin shaqırıp, olarg'a:

– Qaran'lar, ku'yewim alıp kelgen mına evrey bizlerdi masqara qıldı-g'o! Ol menin' menen jatıw ushın ishke kirdi. Biraq men qattı qıshqırdım.

15 Ol menin' qıshqırıp baqırg'anımdı esitkende, shapanın qasıma taslap,
sırtqa qashıp ketti, – dedi+.
16 Xojayını u'yge kelgenshe, hayal Yusuptin' shapanın saqlap qoydı.
17 Hayal ku'yewine de sol so'zlerdi aytıp:
– Senin' bul jerge alıp kelgen evrey qulın' mag'an kelip, meni masqara
qılmaqshı boldı. 18 Biraq men qıshqırıp baqırg'anımda, ol shapanın menin'
qasıma taslap, sırtqa qashıp ketti, – dedi.
19 Yusuptin' xojayını hayalının': «Senin' qulın' mag'an usılay isledi», –
degenin esitkende g'a'zepke mindi. 20 Ol Yusupti tutqıng'a alıp, patshanın'
tutqınları qamalatug'ın qamaqxanag'a taslattı.
Biraq Yusup qamaqta bolg'anda da, 21 Jaratqan İye onın' menen birge
bolıp, og'an jaqsılıq isledi ha'm qamaqxana basshısına Yusupti unamlı etip
ko'rsetti+. 22 Ol qamaqxanadag'ı barlıq tutqınlardı Yusuptin' qaramag'ına
tapsırdı. Ol jerdegi barlıq isler ushın Yusup juwapker boldı. 23 Qamaqxana
basshısı Yusupke tapsırg'an jumıslardın' hesh birine aralaspadı. O'ytkeni
Jaratqan İye Yusup penen birge bolıp, ol islegen ha'r bir isti tabıslı qıldı.

Yusuptin' tutqınlardın' tu'sin joriwı

40 [1] Bir qansha waqıttan son', Mısır patshasının' sharap quyıwshısı
ha'm nanbayı o'z xojayınına, yag'nıy Mısır patshasına qarsı ayıp
isledi. [2] Faraon o'zinin' usı eki xızmetkerine, yag'nıy bas sharap quyıwshısı
menen bas nanbayına ashıwlanıp, [3] olardı saqshılardın' basshısının' u'yine,
Yusup otırg'an qamaqxanag'a qamatıp tasladı. [4] Saqshılardın' basshısı
Yusupti olardın' xızmetine bekitti. Solay etip, olar bir qansha waqıt
qamaqxanada qaldı.

[5] Bir ku'ni tu'nde faraonnın' qamaqta bolg'an sharap quyıwshısı menen
nanbayı ekewi de tu's ko'rdi. Ha'r tu'stin' o'zinshe ma'nisi bar edi+.
[6] Erten'ine azanda Yusup olardın' janına kelgende, ekewinin' de en'sesi
tu'sip otırg'anın ko'rdi. [7] Yusup xojayınının' u'yinde o'zi menen birge
qamalıp jatırg'an faraonnın' xızmetkerlerinen:

– Bu'gin nege qapa ko'rinesiz? – dep soradı.

[8] Olar:

– Bizler tu's ko'rgen edik, biraq olardı jorıp beretug'ın hesh kim joq, –
dedi.

Yusup olarg'a:

– Tu's joriw Qudaydan emes pe? Tu'slerin'izdi mag'an aytıp berin'ler, –
dedi+.

[9] Sonda bas sharap quyıwshı tu'sin Yusupke aytıp:

– Men tu'simde bir ju'zim ag'ashın ko'rdim. [10] Ag'ashtın' u'sh shaqası
bar eken. Olar bo'rte sala gu'llep, solqım-solqım ju'zim pisti. [11] Menin'
qolımda faraonnın' kesesi bar eken. Men ju'zimlerdi alıp, faraonnın'
kesesine sıqtım da, keseni onın' qolına berdim, – dedi.

[12] Yusup og'an bılay dedi:

– Bul tu's mınanı an'latadı: u'sh shaqa – u'sh ku'n. [13] U'sh ku'n ishinde
faraon senin' ta'g'dirin'di sheshedi ha'm sen burıng'ı xızmetin'e
qaytasan'. Og'an burıng'ıday sharap usınatug'ın bolasan'. [14] Biraq isin'
ju'riskennen keyin, meni esin'e al. Mag'an jaqsılıq islep, faraong'a men
tuwralı ayt ha'm meni bul qamaqxanadan shıg'arıp al. [15] Sebebi men
evreylerdin' jerinen urlap a'kelingenmen. Bul jerde de qamaqqa
taslag'anday hesh na'rse islemedim, – dedi.

[16] Bas nanbay Yusuptin' tu'sti jaqsı jorıg'anın ko'rip, og'an bılay dedi:

– Men de tu's ko'rdim. Tu'simde basımda u'sh sebet nan bar eken. 17 En' u'stindegi sebette faraong'a arnap pisirilgen ha'r tu'rli nan o'nimleri bar eken. Biraq quslar basımdag'ı sebetten olardı shoqıp jep atır eken, – dedi.

18 Yusup og'an bılay dedi:

– Bul tu's mınanı an'latadı: u'sh sebet – u'sh ku'n. 19 U'sh ku'n ishinde faraon ta'g'dirin'di sheship, seni darg'a astıradı ha'm quslar kelip, denen'di shoqıydı.

20 U'shinshi ku'ni faraon o'zinin' tuwılg'an ku'ninde barlıq xızmetkerlerine zıyapat berdi. Sonda ol o'z xızmetkerlerinin' aldında bas sharap quyıwshısı menen bas nanbayının' ta'g'dirin sheshti+. 21 Bas sharap quyıwshını o'z xızmetine qaytardı. Solay etip, bas sharap quyıwshı ja'ne faraong'a kesesin usınatug'ın boldı. 22 Biraq bas nanbaydı, Yusup jorıg'anday, darg'a astırdı+. 23 Bas sharap quyıwshı Yusupti eske almadı, onı umıtıp jiberdi.

Yusuptin' faraonnın' tu'sin jorıwı

41 [1] Aradan eki jıl o'tkende, faraon tu's ko'rdi. Tu'sinde ol Nil
da'ryasının' jag'asında tur eken. [2] Da'ryadan shıraylı ha'm semiz, jeti
sıyır shıg'ıp, qamıslıqta otlay basladı. [3] Son'ınan da'ryadan sıqılsız ha'm
arıq jeti sıyır shıg'ıp, da'ryanın' jag'asındag'ı aldıng'ı sıyırlardın' janına
barıp turdı. [4] Sıqılsız ha'm arıq sıyırlar shıraylı ha'm semiz jeti sıyırdı jep
qoydı. Sol waqıtta faraon oyanıp ketti.

[5] Ol ja'ne uyıqlap ketip, qaytadan tu's ko'rdi. Tu'sinde bir paqalda jeti
jaqsı ha'm tolıq masaq o'sip tur eken. [6] Son'ınan push ha'm shıg'ıs samalı
keptirgen jeti masaq o'sip shıqtı. [7] Bul push masaqlar jaqsı ha'm tolıq
masaqlardı jutıp jiberdi. Sol waqıtta faraon uyqısınan oyanıp ketip, bunın'
tu's ekenin bildi.

[8] Azanda faraon tınıshsızlanıp, Mısırdın' barlıq wa'liy ruwxaniyleri
menen danıshpanların shaqırtıp aldı da, olarg'a ko'rgen tu'slerin aytıp
berdi. Degen menen, olardın' hesh biri faraonnın' tu'slerin jorıy almadı+.

[9] Sonda bas sharap quyıwshı faraong'a bılay dedi:

– Bu'gin men o'z ayıbımdı moyınlawg'a ma'jbu'rmen. [10] Bir ku'ni siz
o'zin'izdin' qulların'ız bolg'an mag'an ha'm bas nanbayg'a ashıwlanıp,
bizlerdi saqshılardın' basshısının' u'yine, qamaqxanag'a qamatqan edin'iz.
[11] Bir ku'ni tu'nde ekewimiz de tu's ko'rdik. Ha'r tu'stin' o'zinshe ma'nisi
bar edi. [12] Sol jerde bizler menen birge saqshılardın' basshısının' qulı
bolg'an, bir evrey jigit bar edi. Bizler tu'slerimizdi og'an aytıp
bergenimizde, ol jorıp berdi+. [13] Ha'mme na'rse ol jorıg'anday boldı: men
o'z xızmetime qayttım, al nanbay darg'a asıldı.

[14] Sonda faraon Yusupke adam jiberip, onı tezlik penen qamaqxanadan
aldırdı. Yusup saqal-murtın alıp, kiyimlerin almastırg'annan keyin,
faraonnın' aldına keldi. [15] Faraon Yusupke:

– Men bir tu's ko'rdim, biraq onı hesh kim jorıy almadı. Esitiwimshe,
sen tu's jorıy aladı ekensen', – dedi.

[16] Yusup faraong'a:

– Tu's jorıw menin' qolımda emes. Biraq sizin' iygiligin'iz ushın,
Qudaydın' O'zi jorıydı, – dedi+.

[17] Sonda faraon Yusupke bılay dedi:

– Tu'simde Nil da'ryasının' jag'asında turg'an ekenmen. [18] Sol waqıtta
da'ryadan semiz ha'm shıraylı jeti sıyır shıg'ıp, qamıslıqta otlay basladı.

19 Son'ınan da'ryadan arıq, sıqılsız ha'm eti su'yegine jabısqan jeti sıyır
shıqtı. Men pu'tkil Mısır elinde bunday arıq sıyırlardı hesh ko'rmegen
edim. 20 Sıqılsız ha'm arıq sıyırlar semiz sıyırlardı jep qoydı. 21 Biraq semiz
sıyırlar olardın' qarnına tu'sse de, hesh na'rse bolmag'anday, arıq sıyırlar
burıng'ısınsha arıq bolıp qala berdi. Sonnan keyin, men oyanıp kettim.
22 Keyin men basqa tu's ko'rdim. Tu'simde bir paqalda tolıq ha'm jaqsı
jeti masaq o'sip shıqqanın ko'rdim. 23 Son'ınan push, jin'ishke ha'm shıg'ıs
samalı keptirgen jeti masaq o'sip shıqtı. 24 Jin'ishke masaqlar jaqsı jeti
masaqtı jutıp jiberdi. Men tu'slerimdi wa'liy ruwxaniylerge aytıp berdim,
biraq olardın' hesh biri jorıy almadı.
25 Yusup faraong'a bılay dedi:
– Faraon, sizin' eki tu'sin'iz de bir ma'nisti an'latadı. Quday ne
isleyjag'ın sizge bildiripti. 26 Jeti shıraylı sıyır – jeti jıl. Jeti jaqsı masaq ta –
jeti jıl. Bul tu'slerdin' ma'nisi bir. 27 Olardan son' shıqqan arıq ha'm sıqılsız
jeti sıyır menen shıg'ıs samalı keptirgen jeti jin'ishke masaq jeti jıl ashlıq
bolatug'ının bildiredi. 28 Men jan'a aytqanımday, Quday ne isleyjag'ın sizge
ko'rsetipti. 29 Pu'tkil Mısır jerinde jeti jıl molshılıq boladı. 30 Al onnan keyin
bolsa, molshılıq jılların umıttıratug'ın jeti jıl ashlıq boladı. Bul ashlıq jerdi
ju'detip jiberedi+. 31 Keyin bolatug'ın ashlıq sonshelli awır bolg'anlıqtan,
burın bolg'an molshılıqtı umıttırıp jiberedi. 32 Sizin' bir ma'nistegi tu'sti
eki ret ko'riwin'izdin' ma'nisi – Qudaydın' anıq qarar etkenin ha'm bunı
tez arada iske asıratug'ının bildiredi.
33 Endi siz aqıllı ha'm dana bir adamdı tawıp, og'an Mısırdı basqarıwdı
tapsırın'. 34 Ja'ne de, siz el u'stinen qadag'alawshılardı tayınlap, Mısır
jerindegi molshılıqtın' jeti jılında o'nimnin' besten bir bo'legin jıynatın'.
35 Ol adamlar keleshektegi molshılıq jıllarının' pu'tkil azıg'ın toplap,
qalalardag'ı sizge tiyisli teleklerge jıynap saqlasın. 36 Jeti jıllıq ashlıq
waqtında bul g'a'lle qorları Mısırg'a azıq bolıp, el ashlıqtan qırılmaydı.

Yusuptin' Mısır u'stinen hu'kimdar bolıwı

37 Bul usınıs faraong'a ha'm onın' barlıq xızmetkerlerine maqul tu'sti.
38 Faraon xızmetkerlerine:
– Bizler Qudaydın' Ruwxına iye bolg'an bul adamnan basqa birewdi
taba alamız ba? – dedi+.
39 Son'ınan ol Yusupke bılay dedi:

– Quday bulardın' ha'mmesin sag'an ashıp bergen eken, demek, sennen aqıllı ha'm dana adam bolmag'anı. 40 Men sarayımdı basqarıwdı
sag'an tapsıraman, pu'tkil xalqım senin' buyrıqların'a qulaq asatug'ın
boladı. Men taxtım menen g'ana sennen u'stin bolaman+. 41 Ha'zirden
baslap, men seni pu'tkil Mısır u'stinen hu'kimdar etip tayınlayman.
42 Son'ınan faraon barmag'ındag'ı mo'r ju'zigin sheship alıp, Yusuptin'
barmag'ına taqtı. Og'an hasıl zıg'ır shapan kiygizip, moynına altın shınjır
taqtı+. 43 Faraon Yusupti o'zinen keyingi ekinshi da'rejeli arbag'a
mindirip, onın' aldında: «Ta'jim etin'ler!» – dep jar salıwdı buyırdı. Solay
etip, faraon Yusupti pu'tkil Mısır eli u'stinen hu'kimdar etip qoydı.
44 Son'ınan faraon Yusupke ja'ne:
– Faraon – men bolaman, biraq senin' ruxsatın'sız pu'tkil Mısırda hesh
kim tırp ete almaydı, – dedi. 45 Faraon Yusupke Safnat-Paneax degen at
qoyıp, onı On qalasındag'ı ruwxaniy Potiferanın' qızı Asenatqa u'ylendirdi.
Solay etip, Yusup Mısır elin aralap shıqtı+.
46 Yusup Mısır patshası faraonnın' xızmetine tayınlang'anda otız
jasında edi. Yusup faraonnın' aldınan ketip, pu'tkil Mısır jerin aralawg'a
shıqtı. 47 Jeti jıllıq molshılıq waqtında jer mol o'nim berdi. 48 Yusup Mısırda
jeti jıl ishinde o'ngen o'nimlerdin' ha'mmesin jıynap, qalalarda saqladı.
Ha'r bir qala a'tirapındag'ı atızlarda o'ngen o'nimlerdi sol qalag'a jıynap
qoydı. 49 Yusup ten'iz qumınday mol g'a'lle jıynag'anlıqtan, onı o'lshewdi
toqtattı. O'ytkeni g'a'lle o'lshep bolmaytug'ın da'rejede ko'p edi.
50 Ashlıq jılları baslanbastan burın On qalasının' ruwxaniyi Potiferanın'
qızı Asenat Yusupke eki ul tuwıp berdi. 51 Yusup: «Quday mag'an barlıq
qıyınshılıqlarımdı ha'm a'kemnin' u'yin umıttırdı», – dep, tun'g'ısh ulının'
atın Menashshe* dep qoydı. 52 Yusup ekinshi ulın Efrayım* dep atap:
«Qıyınshılıq ko'rgen elimde Quday meni o'sip-o'ndirdi», – dedi.
53 Mısırda jeti jıllıq molshılıq ta tamamlandı. 54 Yusuptin' aytqanınday,
jeti jıllıq ashlıq baslandı. Ha'mme ellerde ashlıq bolsa da, pu'tkil Mısır
elinde azıq-awqat boldı+. 55 Pu'tkil Mısır eli ash bola baslag'anda, xalıq
faraong'a jalbarınıp, nan soradı. Sonda faraon olarg'a: «Yusupke barın'lar,
ol sizlerge ne dese, sonı islen'ler», – dedi. 56 Ashlıq pu'tkil eldi jaylap
alg'anda, Yusup teleklerdi ashıp, mısırlılarg'a g'a'lle sata basladı. Sebebi
Mısırda ashlıq ha'wij alg'an edi. 57 Yusupten g'a'lle satıp alıw ushın,

Mısırg'a barlıq ellerden adamlar keletug'ın edi. O'ytkeni pu'tkil jer ju'zinde ashlıq ku'sheygen edi.

Yusuptin' ag'alarının' Mısırg'a keliwi

42 [1] Yaqıp Mısırda g'a'lle bar ekenin bilgende, ullarına:
– Nege bir-birin'izge qarap otırsızlar? [2] Men Mısırda g'a'lle bar ekenin esittim. O'lmey tiri qalıwımız ushın, sizler ol jaqqa barıp, g'a'lle satıp alıp kelin'ler, – dedi.
[3] Solay etip, Yusuptin' on a'jag'ası g'a'lle satıp alıw ushın, Mısırg'a ketti. [4] Biraq Yaqıp Yusuptin' inisi Benyamindi olar menen birge jibermedi. Sebebi ol ulının' bir ba'lege jolıg'ıwınan qorqatug'ın edi. [5] Solay etip, g'a'lle satıp alıwg'a kelgenler menen birge İzraildın' ulları da Mısırg'a keldi. O'ytkeni Qanan jerinde de ashlıq bolıp atırg'an edi.
[6] Yusup Mısır elinin' basshısı bolıp, eldegi pu'tkil xalıqqa g'a'lle satatug'ın edi. Sonda Yusuptin' ag'aları kelip, onın' aldında man'layları jerge tiygenshe iyilip, ta'jim etti+. [7] Yusup ag'aların ko'rip, olardı tanıdı. Biraq o'zin olardı tanımaytug'ınday qılıp ko'rsetip, qatal so'yledi ha'm olardan:
– Qayaqtan keldin'ler? – dep soradı.
Olar Yusupke:
– Bizler azıq-awqat satıp alıw ushın, Qanan jerinen keldik, – dep juwap berdi.
[8] Yusup ag'aların tanısa da, ag'aları onı tanımadı. [9] Yusup olar haqqında ko'rgen tu'slerin eslep, olarg'a:
– Sizler jansızlarsız! Bul eldin' ha'lsiz jerlerin biliw ushın kelgensizler, – dedi+.
[10] Olar Yusupke:
– Yaq, mırzamız! Sizin' qulların'ız bolg'an bizler azıq-awqat satıp alıw ushın keldik. [11] Bizler ha'mmemiz bir a'kenin' ullarımız. Sizin' qulların'ız bolg'an bizler hadal adamlarmız, jansız emespiz, – dedi.
[12] Yusup olarg'a ja'ne:
– Yaq, sizler eldin' ha'lsiz jerlerin biliw ushın kelgensizler, – dedi.
[13] Olar:
– Sizin' qulların'ız bolg'an bizler on eki tuwısqanbız. Ha'mmemiz Qanan jerinde jasaytug'ın bir a'kenin' ullarımız. En' kishkenemiz ha'zir a'kemizdin' janında, al basqa birewi joytılıp ketti, – dedi.
[14] Yusup olarg'a bılay dedi:

– A'ne, aytqanımday, sizler jansızlarsız. 15 Endi sizler sınawdan o'tesiz. Eger genje inin'iz bul jerge kelmese, faraonnın' bası menen ant ishemen, sizler bul jerden ketpeysizler. 16 Aran'ızdan birin'izdi jiberin', ol barıp, inin'izdi alıp kelsin. Al qalg'anların'ız qamaqta turasızlar. So'zlerin'izdin' haqıyqat yamasa jalg'an ekenligin tekserip ko'remiz. Eger so'zlerin'iz jalg'an bolsa, faraonnın' bası menen ant ishemen, sizler jansızlarsız.

17 Solay etip, Yusup ag'aların u'sh ku'nge qamatıp qoydı.

18 U'shinshi ku'ni olarg'a:

– Men Qudaydan qorqatug'ın adamman. Eger sizler bılay islesen'iz, bir qasıq qanın'ızdan keshemen: 19 o'zlerin'izdin' hadal adamlar ekenligin'izdi da'lillewin'iz ushın, aran'ızdag'ı birin'iz qamaqta qalsın, al qalg'anların'ız ash qalg'an xojalıqların'ız ushın g'a'lle alıp ketin'ler. 20 Son'ınan kishkene inin'izdi mag'an alıp kelin'ler. Sonda so'zlerin'izdin' haqıyqıy ekenligi da'lillenip, o'limnen aman qalasızlar, – dedi. Olar bug'an kelisim berdi.

21 Olar bir-birine: «Shınında da, bizler inimizge islegen isimiz ushın jazalanıp atırmız. Ol bizlerge jalbarıng'anda, onın' qalay qıynalg'anın ko'rsek te, onı tın'lamadıq. Sol sebepten bizlerdin' basımızg'a da usı qıyınshılıq tu'sti», – desti.

22 Ruben olarg'a:

– «Balag'a jamanlıq islemen'ler», – dep sizlerge eskertpegen be edim? Biraq sizler tın'lamadın'lar. Mine, ha'zir onın' qanının' qunı bizlerden talap etilip atır, – dedi+.

23 Yusuptin' o'zlerin tu'sinetug'ının ag'aları bilmedi, sebebi Yusup olar menen dilmash arqalı so'ylesken edi.

24 Yusup ag'alarının' janınan ketip, jılap jiberdi. Son'ınan qaytıp kelip, olar menen so'ylesti ha'm aralarınan Shimondı tutqıng'a alıp, basqalarının' ko'z aldında baylatıp qoydı.

Yusuptin' ag'alarının' Qanang'a qaytıwı

25 Yusup ag'alarının' qapların g'a'llege toltırıwdı, gu'mislerin ha'r birinin' qabına qaytarıp salıwdı ha'm jol azıg'ın beriwdi buyırdı. Aytılg'an so'z orınlandı. 26 Yusuptin' ag'aları g'a'llelerin esheklerine artıp, jolg'a tu'sti.

27 Tu'negen jerinde olardın' birewi eshegine jem bereyin dep qaptın' awzın ashtı ha'm o'zinin' gu'misinin' qaptın' awzında turg'anın ko'rdi. 28 Ol tuwısqanlarına:

– Gu'misimdi qaytarıp beripti. Mine, ol qabımnın' ishinde eken, – dedi. Sonda olardın' ju'rekleri suwlap, qaltırasıp, bir-birine:

– Qudaydın' bizlerge bul ne qılg'anı? – dedi.

29 Olar Qanang'a, a'kesi Yaqıpqa qaytıp kelip, baslarınan keshirgenlerinin' ha'mmesin aytıp berip, bılay dedi:

30 – Sol eldin' basshısı bizler menen qatal so'ylesip, bizlerdi elge kelgen jansızlar dep esapladı. 31 Bizler og'an: «Bizler hadal adamlarmız, jansızlar emespiz. 32 Bizler on eki tuwısqan bolıp, bir a'kenin' ullarımız. Bir inimiz joytılıp ketti, al kishkene inimiz ha'zir Qananda, a'kemizdin' janında qaldı», – dedik. 33 Sol eldin' basshısı bizlerge: «Sizlerdin' hadal adamlar ekenligin'izdi men mınadan bilemen: tuwısqanın'ızdın' birewin qasımda qaldırın' da, al qalg'anların'ız ash qalg'an xojalıqların'ız ushın g'a'lle alıp, kete berin'ler. 34 Al genje inin'izdi mag'an alıp kelesizler. Men sonda sizlerdin' jansız emes, al hadal adamlar ekenligin'izdi bilemen ha'm tuwısqanın'ızdı sizlerge qaytarıp beremen. Sonda sizler bul elde sawda isley alasızlar», – dedi.

35 Olar qapların bosatıp atırıp, ha'r qaysısı o'z qabının' ishinen tu'yiwli gu'misin tawıp aldı. Tu'yiwli gu'mislerin ko'rgende, olardın' o'zleri de, a'kesi de qorqıp ketti. 36 Sonda Yaqıp ullarına:

– Sizler meni perzentlerimnen ayırdın'lar: Yusup joq, Shimon joq, endi Benyamindi de alıp ketpekshisizler. Man'layım bunshelli qara bolmasa! – dedi.

37 Ruben a'kesine:

– Eger men Benyamindi qaytarıp a'kelmesem, menin' eki ulımdı o'ltire g'oy. Benyamindi mag'an tapsır, men onı sag'an qaytarıp a'kelemen, – dedi.

38 Biraq Yaqıp:

– Ulımdı sizler menen jibermeymen, o'ytkeni ag'ası o'lip, ol jalg'ız qaldı. Eger ol jolda bir ba'lege jolıqsa, sizler menin' g'arrı basımdı sol qayg'ı menen o'liler ma'kanına jiberesizler, – dedi.

Benyaminnin' Mısırg'a alıp barılıwı

43 [1] Qanan jerindegi ashlıq ku'shli edi. [2] Mısırdan alıp kelingen g'a'lle
tawısılg'annan keyin, Yaqıp ullarına:
– Ja'ne barıp, az-maz azıq-awqat satıp a'kelin'ler, – dedi.
[3] Yahuda a'kesine bılay dedi:
– Ol adam bizlerge: «Eger inin'iz sizler menen birge kelmese, ko'zime
ko'rinben'ler», – dep qatan' aytqan edi. [4] Eger inimizdi bizler menen birge
jibersen', barıp, sag'an azıq-awqat alıp kelemiz. [5] Eger jibermesen', bizler
bara almaymız, sebebi ol adam: «İnin'iz sizler menen birge kelmese,
ko'zime ko'rinben'», – degen edi.
[6] İzrail:
– Ne ushın sizler ol adamg'a ja'ne bir inin'izdin' bar ekenin aytıp,
menin' basımdı ba'lege qoydın'ız? – dedi.
[7] Olar a'kesine:
– Ol adam bizlerden o'zlerimiz ha'm tuwısqanlarımız haqqında
shuqlap sorap: «A'ken'iz ele tiri me? Basqa tuwısqanın'ız bar ma?» –
degende, bizler onın' sorawlarına juwap berdik. Onın' bizlerge: «İnin'izdi
alıp kelin'», – dep aytatug'ının qayaqtan bilippiz? – dedi.
[8] Yahuda a'kesi İzrailg'a:
– Balanı menin' menen jiber, keteyik. Sonda sen de, bizler de,
balalarımız da o'lmey, tiri qalamız. [9] Men bala ushın basım menen juwap
beremen, onı mennen talap etesen'. Eger men onı aldın'a qaytarıp
a'kelmesem, onda bir o'mir senin' aldın'da ayıpker bolaman. [10] Eger waqıttı
soza bermegenimizde, ha'zirge deyin eki ret barıp kelgen bolar edik, –
dedi.
[11] Aqırında İzrail ullarına bılay dedi:
– Meyli, onda bılay islen': o'zlerin'iz benen birge bul jerdin' en' jaqsı
o'nimlerinen alıp, ol adamg'a sawg'ag'a az-maz balzam, az-maz pal ha'm
xosh iyisli shayır, ladan, piste, badam alıp barın'lar. [12] Qapların'ızdın'
awzında qaytıp kelgen gu'mislerdi qaytarıp beriwin'iz ushın, eki ese
gu'mis alıp ketin'ler. Mu'mkin, aljasıq bolg'an shıg'ar. [13] İnin'izdi alıp, sol
adamg'a qaytıp barın'lar. [14] Qu'direti ku'shli Quday ol adamnın' ju'regine
sizlerge degen rehim bersin, ol sizlerdin' sol tuwısqanın'ız benen
Benyamindi sizlerge qaytarıp bersin. Al mag'an kelsek, eger men balasız
qalatug'ın bolsam, meyli, balasız qala qoyayın.

Yusuptin' tuwısqanların ekinshi ret ko'riwi

15 Solay etip, tuwısqanlar sawg'alardı, eki ese gu'misti ha'm
Benyamindi alıp, Mısırg'a qaray jolg'a shıqtı ha'm Yusuptin' aldına keldi.
16 Yusup olardın' janındag'ı Benyamindi ko'rgende, o'zinin' u'y
basqarıwshısına:

– Bul adamlardı menin' u'yime alıp bar da, mal soyıp, awqat tayarla.
O'ytkeni olar tu'ski awqattı menin' menen birge jeydi, – dedi.

17 U'y basqarıwshısı Yusuptin' aytqanınday islep, olardı Yusuptin'
u'yine alıp bardı. 18 Tuwısqanlar o'zlerinin' Yusuptin' u'yine aparılg'anın
ko'rgende qorqıp ketip, bir-birine: «Burın qaplarımızg'a qaytarıp salıng'an
gu'misti sıltawlap, ol bizlerdi usı jerge alıp kelgen shıg'ar. Ol bizlerge
topılıp, o'zlerimizdi qul etpekshi ha'm esheklerimizdi tartıp almaqshı
shıg'ar», – desti.

19 Olar qapının' kirer awzında Yusuptin' u'y basqarıwshısına jaqınlap
barıp:

20 – Mırzamız, bizler bunnan aldın azıq-awqat satıp alıw ushın bul jerge
kelgen edik. 21 Qaytarsın tu'negen jerimizde qaplarımızdı ashıp
qarag'anımızda, ha'r birimiz gu'misimizdin' bası buzılmay, qaptın'
awzında turg'anın ko'rip, hayran qaldıq. Bizler onı qaytarıp alıp keldik.
22 Bunnan tısqarı, bizler azıq-awqat satıp alıw ushın qosımsha gu'mis alıp
keldik. Al sol gu'misimizdi qaplarımızg'a kim salıp qoyg'anın bizler
bilmeymiz, – dedi. 23 U'y basqarıwshısı:

– Qa'weterlenben'ler ha'm qorqpan'lar. Qapların'ızdag'ı bul g'a'ziyneni
sizlerdin' ha'm a'ken'izdin' Qudayı qapların'ızg'a salıp ketipti. Men
gu'misin'izdi aldım, – dedi.

Son'ınan ol Shimondı olardın' aldına alıp keldi.

24 U'y basqarıwshı olardı Yusuptin' u'yine alıp kelip, ayaqların juwıw
ushın suw ha'm esheklerine jem berdi. 25 Tuwısqanlar tu'ske, Yusuptin'
keliwine sawg'aların tayarlap qoydı. Sebebi o'zlerinin' sol jerde
awqatlanatug'ının esitken edi.

26 Yusup u'yge kelgende, olar sawg'aların ishke a'kelip, Yusupke berdi
ha'm onın' aldında jerge deyin iyilip, ta'jim etti. 27 Yusup olardan hal-
awhal sorap bolg'annan keyin:

– O'zlerin'iz aytqan g'arrı a'ken'iz aman-saw ju'r me? Ol ele tiri me? –
dedi.

28 – Sizin' qulın'ız bolg'an a'kemiz aman-saw ju'r, ol ele tiri, – dep olar
hu'rmet penen iyilip, ta'jim etti.
29 Yusup ko'z taslap, o'zi menen bir anadan tuwılg'an inisi Benyamindi
ko'rgende:
– Bul mag'an aytqan genje inin'iz be? – dep soradı ha'm Benyaminge: –
Quday sag'an miyrimin tu'sirsin, ulım, – dedi de, 30 da'rhal sol jerden
shıg'ıp ketti. O'ytkeni tuwısqanın ko'rgende, onın' ju'regi eljirep ketken
edi. Yusup bo'lmesine kirip, sol jerde jılap aldı.
31 Ol betin juwg'annan keyin sırtqa shıqtı da, o'zin qolg'a alıp:
– Awqat a'kelinsin! – dep buyırdı.
32 Yusupke bo'lek, ag'a-inilerine bo'lek ha'm Yusup penen awqatlanıp
otırg'an mısırlılarg'a bo'lek dasturxan jayıldı. Sebebi mısırlılar evreyler
menen birge awqat jemeytug'ın edi, bul olar ushın ma'kiriw
esaplanatug'ın edi+. 33 Tuwısqanları Yusuptin' qarsı aldında u'lkeninen
kishisine deyin, jası boyınsha otırdı. Olar tan' qalısıp, bir-birine qaradı.
34 Yusuptin' dasturxanınan olarg'a awqat jiberildi. Sonda Benyaminnin'
payı basqalarg'a qarag'anda bes ese artıq boldı. Olar Yusup penen birge
iship, kewil ko'terip otırdı.

Joytılg'an gu'mis kese

44 [1] Yusup o'zinin' u'y basqarıwshısına bılay dep buyırdı:

– Bul adamlardın' qapların o'zleri ko'tere alg'ansha azıq-awqatqa toltır ha'm ha'r birinin' gu'misin qabının' awzına sal. [2] En' genjesinin' qabının' awzına g'a'lle ushın to'lengen gu'misine qosa, menin' gu'mis kesemdi de salıp qoy.

U'y basqarıwshısı Yusuptin' aytqanınday etip isledi.

[3] Erten'ine tan' atıwdan, sol adamlar eshekleri menen birge jolg'a atlandırıldı. [4] Olar qaladan uzaqlap ketpey turıp, Yusup o'zinin' u'y basqarıwshısına bılay dep buyırdı:

– Bar, sol adamlardın' izinen quw. Jetip alg'anın'nan keyin, olarg'a bılay dep ayt: «Ne ushın sizler jaqsılıqqa jamanlıq qaytardın'ız? [5] Ne ushın xojayınımnın' gu'mis kesesin urlap kettin'iz? Xojayınım onnan iship, onı pal ashıw ushın qollanadı-g'o. Sizler jaman is isledin'ler».

[6] U'y basqarıwshısı ag'alı-inililerdin' izinen quwıp jetip, olarg'a usı ga'plerdi ayttı.

[7] Ag'alı-inililer og'an:

– Mırzamız, ne ushın bunday so'zlerdi aytıp tursız? Sizin' qulların'ız bolg'an bizler bunday islerdi islewden awlaqpız. [8] Ha'tte, bizler qaplarımızdın' awzınan tapqan gu'misti Qanan jerinen sizge qaytarıp a'kelip bergen edik-g'o. Qalay bizler xojayının'ızdın' u'yinen gu'mis yamasa altın urlaymız? [9] Gu'mis kese qulların'ızdın' qaysı birinen tabılsa, sol o'ltirilsin, al qalg'anlarımız xojayınımızg'a qul bolayıq, – dedi.

[10] U'y basqarıwshısı:

– Meyli, sizler aytqanday bolsın. Kese kimnen tabılsa, sol menin' qulım boladı. Al qalg'anların'ız ayıpsız bolasız, – dedi.

[11] Olar da'rhal qapların jerge tu'sirip, awızların ashtı. [12] U'y basqarıwshı u'lkeninen baslap, kishisine deyin, ha'mmesinin' qapların tekserip shıqtı. Kese Benyaminnin' qabınan tabıldı. [13] Tuwısqanlar qayg'ıdan kiyimlerin jırttı ha'm ju'klerin esheklerine artıp, qalag'a qaytıp bardı.

[14] Yahuda ha'm tuwısqanları Yusuptin' u'yine kelgende, ol ele u'yde edi. Olar Yusuptin' aldında jerge jıg'ıldı. [15] Yusup olarg'a:

– Nege bunday isledin'iz? Mendey adamnın' pal ashıp, bilip alatug'ının bilmedin'iz be? – dedi. [16] Sonda Yahuda:

– Mırzamızg'a bizler ne ayta alamız? Ne dep tu'sindire alamız? O'zlerimizdi qalay aqlay alamız? Quday qulların'ızdın' ayıbın a'shkara etti. Bizler de, kese tabılg'an adam da sizge qul bolamız, – dedi.

17 Yusup:

– Yaq, men bunday islewden awlaqpan. Kese kimnen tabılg'an bolsa, tek sol mag'an qul boladı. Al sizler aman-esen a'ken'izdin' aldına qayta berin', – dedi.

Yahudanın' Benyamin ushın jalbarınıwı

18 Sonda Yahuda Yusupke jaqınıraq kelip bılay dedi:

– Mırzam, mag'an bir so'z aytıwg'a ruxsat etin'. Siz faraon menen birdey biylikke iyesiz, qulın'ızg'a ashıwlanban'. 19 Mırzam, siz qulların'ız bolg'an bizlerden: «A'ken'iz yamasa basqa tuwısqanın'ız bar ma?» – dep sorag'anın'ızda, 20 bizler sizge: «G'arrı a'kemiz ha'm onın' qartayg'anda ko'rgen genje ulı bar. Onın' tuwısqanı o'lip, anasınan jalg'ız qalg'an edi ha'm a'kemiz onı jaqsı ko'redi», – degen edik+. 21 Sonda siz qulların'ız bolg'an bizlerge: «Onı mag'an alıp kelin', bir ko'reyin», – degen edin'iz. 22 Biraq bizler sizge: «Bala a'kesin taslap kete almaydı. Eger a'kesi onnan ayırılsa, o'lip qaladı», – degen edik. 23 Siz qulların'ız bolg'an bizlerge: «Eger genje inin'iz sizler menen birge kelmese, ko'zime ko'rinben'», – degen edin'iz. 24 Bizler sizin' qulın'ız bolg'an a'kemizge qaytıp barg'anımızda, sizin' so'zlerin'izdi og'an aytıp berdik. 25 A'kemiz: «Ja'ne barıp, bizlerge azmaz azıq-awqat satıp alın'lar», – degende, 26 bizler og'an: «Bara almaymız, eger genje inimiz bizler menen birge barsa g'ana, baramız. Genje inimiz bizler menen birge bolmasa, ol adamnın' ju'zin ko're almaymız», – dedik. 27 Sonda qulın'ız bolg'an a'kemiz bizlerge: «Hayalım Rahilanın' mag'an eki ul tuwıp bergenin bilesiz. 28 Birewinen ayırıldım. Onı bir haywan tilkim-tilkim etip taslag'an, sonnan beri onı qaytıp ko'rmedim. 29 Eger sizler bunı da alıp ketsen'iz ha'm ol bir ba'lege jolıqsa, onda sizler menin' g'arrı basımdı sol qayg'ı menen o'liler ma'kanına jiberesizler», – dedi. 30 Endi men sizin' qulın'ız bolg'an a'kemizge qaytıp barg'anımda, onın' janınan artıq ko'retug'ın ulı qasımızda bolmasa, 31 ol ulının' joq ekenin ko'rip, o'lip qaladı. Sonda sizin' qulın'ız bolg'an bizler qulın'ız bolg'an a'kemizdin' g'arrı basın sol qayg'ı menen o'liler ma'kanına jiberemiz. 32 Sizin' qulın'ız bolg'an men bul bala ushın basım menen juwap beremen dep, a'keme: «Eger onı sag'an qaytarıp alıp kelmesem, onda men bir o'mir senin'

aldın'da ayıpker bolayın», – dedim. 33 Sonlıqtan endi balanın' ornına sizge
men qul bolıp qalayın. Al bala tuwısqanları menen birlikte qayta bersin.
34 Sebebi bala janımda bolmasa, a'keme qalay qaytıp baraman? Men
a'kemnin' basına tu'setug'ın baxıtsızlıqqa shıday almayman.

Yusuptin' tuwısqanlarına o'zin tanıtıwı

45 [1] Sonda Yusup xızmetshilerdin' aldında o'zin artıq tuta almay:
– Ha'mmeni bul jerden shıg'arıp jiberin'! – dep baqırdı. Solay etip, Yusup tuwısqanlarına o'zin tanıtqanda, onın' janında hesh kim joq edi. [2] Onın' dawıslap jılag'anı sonshelli, mısırlılar da onın' jılag'anın esitti. Bul haqqında xabar faraonnın' sarayına da jetip bardı.

[3] Yusup tuwısqanlarına:
– Men Yusuppen! A'kem ele tiri me? – dedi. Biraq tuwısqanları onın' aldında albırap, ne dep juwap bererin bilmedi.

[4] Yusup olarg'a:
– Mag'an jaqınıraq kelin'ler, – dedi. Olar jaqınıraq kelgende, Yusup so'zin bılay dep dawam etti:
– Men sizler Mısırg'a satıp jibergen tuwısqanın'ız Yusuppen! [5] Meni bul jerge satıp jibergenin'iz ushın qıynalman' ha'm o'zlerin'izdi ayıplaman'. Quday adamlardın' o'mirin saqlap qalıw ushın, meni sizlerden aldın bul jerge jiberdi. [6] Elde eki jıldan beri ashlıq bolmaqta, ja'ne bes jıl dawamında jer de egilmeydi, zu'ra'a't te jıynalmaydı. [7] Quday jer ju'zinde urpaqların'ızdı saqlap qalıw ushın ha'm tan' qalarlıq jol menen janların'ızdı qutqarıw ushın, meni sizlerden aldın bul jerge jiberdi. [8] Meni bul jerge sizler jibergenin'iz joq, al Quday jiberdi. Ol meni faraong'a ken'esgo'y, onın' sarayına xojayın ha'm pu'tkil Mısır eline basshı etip qoydı. [9] Sizler da'rhal a'kemnin' aldına barın' da, og'an ulın'ız Yusup: «Quday meni pu'tkil Mısır eline basshı etip qoydı. İrkilmey, janıma kel. [10] Sen balaların', aqlıqların', su'riw ha'm padaların', pu'tkil mal-mu'lkin' menen birlikte Goshen jerine ornalasıp, menin' janımda bolasan'. [11] Sol jerde men seni bag'aman, o'ytkeni ashlıq ja'ne bes jıl dawam etedi. Bolmasa sen, xojalıg'ın' ha'm sag'an tiyisli ha'mme na'rse nabıt boladı», – dep aytıp atır den'ler.

[12] Son'ınan ol tuwısqanlarına ja'ne:
– Mine, sizler de, inim Benyamin sen de o'z ko'zlerin'iz benen ko'rip turg'anın'ızday, sizlerge bul so'zlerdi aytıp turg'an men – haqıyqattan da, Yusup bolaman. [13] Mısırda menin' qanshelli ataq-abırayg'a iye ekenimdi ha'm o'zlerin'iz ko'rgen na'rselerdin' ha'mmesin a'keme aytıp berin'. A'kemdi da'rhal bul jerge alıp kelin', – dedi.

14 Son'ınan Yusup inisi Benyaminnin' moynınan qushaqlap jıladı.
Benyamin de onı qushaqlap jıladı. 15 Yusup barlıq ag'aların da su'yip, olardı
qushaqlap jıladı. Keyin tuwısqanları onın' menen so'ylese basladı.
16 Yusuptin' tuwısqanları kelgeni haqqında xabar faraonnın' sarayına
jetip barg'anda, faraon ha'm onın' xızmetshileri bug'an quwandı. 17 Faraon
Yusupke bılay dedi: «Tuwısqanların'a ayt, olar esheklerine ju'klerin artıp,
Qanang'a qaytsın. 18 A'kesin ha'm xojalıqların alıp, usı jerge qaytıp kelsin.
Men olarg'a Mısırdın' en' jaqsı jerlerin beremen, iship-jeytug'ını mol
boladı». 19 Ja'ne de, olarg'a bılay dep aytıwın'dı da buyıraman: «Balaları
ha'm hayalları ushın Mısırdan arbalar alıp ketsin ha'm a'ken'izdi bul jerge
alıp kelsin. 20 Qalıp ketken zatların'ızg'a ashınbasın, pu'tkil Mısırdın' en'
jaqsı zatları olardiki boladı».
21 İzraildın' ulları aytılg'anlardı isledi. Yusup faraonnın' buyrıg'ı
boyınsha olarg'a arbalar ha'm jol ushın azıq berdi. 22 Yusup olardın' ha'r
birine bir shapannan, al Benyaminge u'sh ju'z shekel gu'mis penen bes
shapan berdi. 23 Ol a'kesine arnap, on eshekke Mısırdın' en' jaqsı zatların
ju'kledi ha'm a'kesinin' jolı ushın, on mashag'a da'n, nan ha'm azıq-awqat
artıp jiberdi. 24 Yusup tuwısqanların jolg'a shıg'arıp salıp atırıp:
– Jolda ja'njellesip ju'rmen'ler, – dedi.
25 Yusuptin' tuwısqanları Mısırdan shıg'ıp, Qanan eline, a'kesi Yaqıptın'
janına qaytıp keldi. 26 Olar a'kesine:
– Yusup tiri eken, ol ha'zir pu'tkil Mısır elin basqarıp tur, – dedi. Biraq
Yaqıptın' ju'regi bu'lk etpedi ha'm olarg'a isenbedi. 27 Olar a'kesine
Yusuptin' o'zlerine aytqan barlıq so'zlerin aytıp berdi. Yaqıp o'zin
ko'shirip a'keliw ushın Yusuptin' jibergen arbaların ko'rgende, ruwxına
jan kirdi. 28 Sonda İzrail:
– Endi isenemen, ulım Yusup ele tiri eken! O'lmesimnen burın barıp,
onı ko'retug'ın boldım, – dedi.

Yaqıptın' Mısırg'a ko'ship barıwı

46 [1] Solay etip, İzrail o'zinin' barlıq mal-mu'lkin alıp, jolg'a shıqtı. Beer-Shebag'a jetip kelgende, a'kesi Isaqtın' Qudayına arnap qurbanlıqlar shaldı+. [2] Quday tu'nde İzrailg'a ayan berip:

– Yaqıp, Yaqıp! – dedi.

– La'bba'y, – dedi ol.

[3] Quday og'an bılay dedi:

– Men Qudayman, a'ken'nin' Qudayıman. Sen Mısırg'a barıwdan qorqpa. Men ol jerde senin' urpaqların'nan ullı xalıq jarataman. [4] Men senin' menen birge Mısırg'a baraman ha'm urpaqların'dı usı jerge so'zsiz qaytarıp alıp kelemen. Qaytıs bolg'anın'da, Yusup o'z qolları menen ko'zlerin'di jabadı+.

[5] Son'ınan Yaqıp Beer-Shebadan jolg'a shıqtı. İzraildın' ulları a'kesi Yaqıptı, balaların ha'm hayalların faraon jibergen arbalarg'a mingizip, alıp ketti. [6] Olar malların ha'm Qanan jerinde jıynag'an pu'tkil mal-mu'lkin alıp, Mısırg'a keldi. Yaqıp penen onın' pu'tkil urpaqları birge edi. [7] Yaqıp o'zi menen birge ulların, qızların, aqlıqların, yag'nıy pu'tkil urpaqların alıp, Mısırg'a ko'ship keldi.

[8] • İzraildın', yag'nıy Yaqıptın' Mısırg'a alıp kelgen ullarının' ha'm urpaqlarının' atları to'mendegishe:

Yaqıptın' tun'g'ıshı – Ruben+. [9] Rubennin' ulları: Xanox, Pallu, Xesron ha'm Karmiy+.

[10] Shimonnın' ulları: Emuel, Yamin, Ohad, Yaxin, Soxar ha'm qananlı hayalınan tuwılg'an Shaul+.

[11] Lebiydin' ulları: Gershon, Qohat, Merariy+.

[12] Yahudanın' ulları: Er, Onan, Shela, Peres ha'm Zerax. Biraq Er menen Onan Qananda qaytıs bolg'an edi. Perestin' ulları: Xesron ha'm Xamul+.

[13] İssaxardın' ulları: Tola, Puwa, İob ha'm Shimron+.

[14] Zebulonnın' ulları: Sered, Elon ha'm Yaxleel+.

[15] Bular Leanın' Yaqıpqa tuwıp bergen ulları ha'm olardın' urpaqları. Lea olardı ha'm qızı Dinanı Paddan-Aramda tuwg'an edi. Yaqıptın' Lea arqalı tarag'an urpaqları barlıg'ı bolıp otız u'sh edi.

[16] Gadtın' ulları: Sifyon, Xaggiy, Shuniy, Esbon, Eriy, Arodiy ha'm Areliy+.

17 Asherdin' ulları: İmna, İshwa, İshwiy, Beria ha'm olardın' qarındası
Serax.
Beriyanın' ulları: Xeber ha'm Malkiel+. 18 Bular Labannın' qızı Leag'a
bergen shorısı Zilpanın' Yaqıpqa tuwıp bergen ulları ha'm olardın'
urpaqları. Olar barlıg'ı on altı edi.
19 Yaqıptın' hayalı Rahilanın' ulları Yusup ha'm Benyamin edi.
20 Mısırda Yusup Menashshe ha'm Efrayım degen eki ullı boldı. Yusupke
olardı On qalasının' ruwxaniyi bolg'an Potiferanın' qızı Asenat tuwıp
berdi+.
21 Benyaminnin' ulları: Bela, Bexer, Ashbel, Gera, Naaman, Exiy, Rosh,
Muppim, Xuppim ha'm Ard+.
22 Bular Rahilanın' Yaqıpqa tuwıp bergen ulları ha'm olardın' urpaqları.
Olar ha'mmesi bolıp on to'rt edi.
23 Dannın' ulı: Xushim+.
24 Naftaliydin' ulları: Yaxsiel, Guniy, Eser ha'm Shillem+. 25 Bular
Labannın' qızı Rahilag'a bergen shorısı Bilhanın' Yaqıpqa tuwıp bergen
ulları ha'm olardın' urpaqları. Olar ha'mmesi jetew edi.
26 Yaqıptın' ullarının' hayalların qospag'anda, Yaqıptın' urpag'ınan
bolg'an ha'm onın' menen birge Mısırg'a kelgenlerdin' sanı ha'mmesi
bolıp alpıs altı adam edi. 27 Yusuptin' Mısırda tuwılg'an eki ulı menen
birlikte Mısırg'a ko'shken Yaqıptın' xojalıg'ı ha'mmesi bolıp jetpis adam
edi+.

Yaqıptın' Yusup penen ushırasıwı

28 Yaqıp Goshen jerinde ko'risetug'ının aytıw ushın Yusupke aldın ala
Yahudanı jiberdi. Olar Goshen jerine jetip kelgende, 29 Yusup o'zinin'
arbasın jegip, a'kesi İzraildı ko'riw ushın, Goshenge bardı. Yusup a'kesin
ko're sala, onı moynınan qushaqlap, uzaq jıladı. 30 İzrail Yusupke:
– Tiri ekenin'di o'z ko'zim menen ko'rdim, endi o'lsem de, a'rmanım
joq, – dedi.
31 Yusup tuwısqanlarına ha'm a'kesinin' u'y-ishindegi adamlarg'a bılay
dedi:
– Men faraong'a barıp bılay deymen: «Qanan jerinde jasag'an
tuwısqanlarım ha'm a'kemnin' u'y-ishindegi adamlar mag'an keldi. 32 Olar
shopanlar bolıp, sharwashılıq penen shug'ıllanadı. Sonlıqtan olar
su'riwlerin, padaların ha'm barlıq mal-mu'lkin o'zleri menen birge alıp

kelgen». [33] Eger faraon sizlerdi shaqırıp: «Ka'sip-ka'rin'iz ne?» – dep sorasa, [34] sizler: «Ata-babalarımız sıyaqlı, bizler de bala waqtımızdan beri sharwashılıq penen shug'ıllanamız», – dep aytın'lar. Sonda sizlerge Goshen jerine ornalasıwın'ızg'a ruxsat etiledi. Sebebi mısırlılar shopanlardan jerkenedi+.

İzrail ulları faraon aldında

47 [1] Yusup faraong'a barıp:
– A'kem ha'm tuwısqanlarım su'riwleri, padaları ha'm barlıq mal-mu'lki menen Qanan jerinen keldi. Olar ha'zir Goshen jerinde, – dep xabarladı.
[2] Keyin Yusup a'jag'alarının' ishinen besewin tan'lap alıp, faraonnın' aldına alıp keldi.
[3] Faraon Yusuptin' ag'alarınan:
– Ka'sip-ka'rin'iz ne? – dep soradı.
Olar bılay dep juwap berdi:
– Sizin' qulların'ız bolg'an bizler ata-babalarımız sıyaqlı shopanbız.
[4] Bizler bul elge waqıtsha jasaw ushın keldik. Qanan jerinde ku'shli ashlıq bolıp, mallarımız jayılatug'ın o'ris qalmadı. Ruxsat etsen'iz, Goshen jerine ornalasayıq.
[5] Sonda faraon Yusupke:
– A'ken' ha'm tuwısqanların' sag'an kelipti. [6] Mısır jeri senin' ıqtıyarın'da. Olardı eldin' en' jaqsı jerine ornalastır. Olar Goshen jerinde jasasın. Eger olardın' arasında uqıplı adamlar bar bolsa, olardı menin' sharwam u'stinen baqlawshı etip qoy, – dedi.
[7] Keyin Yusup a'kesi Yaqıptı faraonnın' aldına apardı. Yaqıp faraong'a pa'tiyasın berdi. [8] Faraon Yaqıptan:
– Jasın'ız neshede? – dep soradı.
[9] Yaqıp og'an:
– Men bir ju'z otız jıldan beri du'nyag'a miymanman. Menin' o'mirim tez ha'm mashaqatlı o'tti, biraq men ata-babalarımnın' miyman bolıp jasap ketken jasına ele jetpedim, – dep juwap berdi+.
[10] Son'ınan Yaqıp faraong'a pa'tiyasın berip, onın' aldınan shıg'ıp ketti.
[11] Solay etip, Yusup a'kesin ha'm tuwısqanların Mısırg'a ornalastırıp, faraonnın' buyırg'anınday, olarg'a eldin' en' jaqsı jerinen, Ramses u'lkesinen menshik jer berdi+. [12] Ja'ne de, Yusup a'kesin, tuwısqanların ha'm a'kesinin' u'y-ishin balalarının' sanına qaray azıq-awqat penen ta'miyinledi.

Ashlıq jılları Yusuptin' Mısırdı basqarıwı

[13] Ashlıqtın' ku'sheygeni sonshelli, hesh bir elde jeytug'ın na'rse qalmadı. Mısır ha'm Qanan elleri qırılıp kete jazladı. [14] Yusup satqan da'ni

ushın Mısırdag'ı ha'm Qanandag'ı barlıq gu'mislerdi jıynap, faraonnın' sarayına apardı. 15 Mısırda da, Qananda da gu'mis tawısılg'anda, mısırlılar Yusupke kelip:

– Bizlerge jeytug'ın na'rse berin'! Bizler sizin' ko'z aldın'ızda o'lip keteyik pe? Gu'mislerimiz de tawısıldı, – dedi. 16 Yusup olarg'a:

– Eger gu'misin'iz tawısılg'an bolsa, malların'ızdı alıp kelin'. Men olardın' ornına sizlerge azıq-awqat beremen, – dedi.

17 Solay etip, olar malların Yusupke alıp keldi. Yusup olardın' atları, mayda-iri malları ha'm esheklerinin' ornına azıq-awqat berdi. Yusup bir jıl boyı olardı mallarının' ornına azıq-awqat penen ta'miyinledi.

18 Sol jıl o'tkennen son', keyingi jılı xalıq ja'ne Yusuptin' aldına kelip:

– Mırzamız, sizden haqıyqattı jasırmaymız: gu'misimiz tawısıldı, mallarımızdı sizge berdik. Endi sizge o'zimizden ha'm jerimizden basqa beretug'ın hesh na'rsemiz qalmadı. 19 Bizler sizin' ko'z aldın'ızda o'lip keteyik pe? Jerlerimiz de sho'lge aylansın ba? Siz bizlerdi ha'm jerlerimizdi satıp alıp, ornına azıq-awqat berin'. Bizler jerimiz benen birge faraonnın' qulı bolayıq. Bizlerge tuqım berin', o'lmey, tiri qalayıq, jer de qan'ırap qalmasın, – dedi.

20 Solay etip, Yusup Mısırdag'ı barlıq jerlerdi faraon ushın satıp aldı. Mısırlılardın' ha'mmesi atızların sattı. O'ytkeni ashlıq olardı bug'an ma'jbu'r etti. Jerlerdin' ha'mmesi faraondiki boldı. 21 Yusup Mısırdın' bir shetinen ekinshi shetine deyin pu'tkil xalıqtı faraonnın' qulına aylandırdı. 22 Ol tek ruwxaniylerdin' jerlerin g'ana satıp almadı. Sebebi olar faraon ta'repinen ta'miyinlenip, sol arqalı ku'n keshirgenlikten, jerlerin satpadı.

23 Yusup xalıqqa:

– Men sizlerdi ha'm jerlerin'izdi faraon ushın satıp aldım. Mine, sizlerge tuqım, onı jerge egin'ler. 24 Zu'ra'a't jıynag'anın'ızda, zu'ra'a'ttin' besten bir bo'legin faraong'a beresiz. Al qalg'an to'rt bo'legin atızg'a egetug'ın tuqım retinde qollanasız, ja'ne de, o'zin'iz, xojalıg'ın'ız ha'm balaların'ız ushın awqat qılasız, – dedi.

25 Xalıq Yusupke:

– Siz bizlerdin' o'mirimizdi saqlap qaldın'ız. Mırzamızdın' kewlinen shıg'ayıq ha'm bizler faraonnın' qulı bolayıq, – dedi.

26 Yusup zu'ra'a'ttin' besten birin faraong'a beriw haqqında Mısırda nızam shıg'ardı ha'm bul nızam ha'zirgi ku'nge deyin saqlanıp keledi. Tek ruwxaniylerdin' jerleri g'ana faraong'a berilmedi.

Yaqıptın' son'g'ı tilegi

27 İzrail Mısırda Goshen jerine ornalastı. Olar sol jerde mu'lik iyesi boldı
ha'm o'sip-o'nip, ju'da' ko'beydi.
28 Yaqıp Mısırda on jeti jıl jasadı. Ol barlıg'ı bolıp bir ju'z qırıq jeti jıl
o'mir su'rdi.
29 O'limi jaqınlasqanda, Yaqıp ulı Yusupti shaqırıp alıp, og'an bılay dedi:
– Eger mag'an kewlin' tolsa, sanımnın' astına qolın'dı qoy da, mag'an
jaqsılıq islep, sadıqlıq ko'rsetetug'ının'a ha'm meni Mısırda
jerlemeytug'ının'a ant ish. 30 Men qaytıs bolg'anımnan son', meni Mısırdan
alıp ketip, ata-babalarımnın' janına jerle.
Yusup a'kesine:
– Men aytqanın'ızday isleymen, – dedi+.
31 İzrail og'an:
– Mag'an ant ish! – dedi.
Yusup ant ishti. İzrail to'seginin' bas ushında iyilip, Qudayg'a sıyındı+.

Yaqıptın' Efrayım menen Menashshege pa'tiyasın beriwi

48 [1] Bunnan bir qansha waqıt o'tkennen son', Yusupke: «A'ken' awırıp atır», – degen xabar jetkende, ol ulları Menashshe menen Efrayımdı ertip, a'kesine ketti. [2] Yaqıpqa: «Ulın'ız Yusup keldi», – dep xabarlag'anda, İzrail ku'shin jıynap, to'seginde turıp otırdı.

[3] Yaqıp Yusupke:

– Qu'direti ku'shli Quday Qanan jerindegi Luzda mag'an ko'rindi ha'm meni jarılqap, [4] mag'an: «Men seni o'sip-o'ndirip, ko'beytemen. Urpag'ın'nan ko'plegen xalıqlar jarataman. Bul jerdi sennen keyingi urpaqların'a ma'n'gige menshik etip beremen», – degen edi+. [5] Men Mısırg'a kelmesimnen aldın, senin' bul jerde tuwılg'an eki ulın' Efrayım menen Menashshe endi meniki bolıp esaplanadı. Olar men ushın Ruben ha'm Shimon menen ten'dey+. [6] Olardan keyin tuwılatug'ın balaların' o'zin'diki boladı. Olarg'a Efrayım ha'm Menashshe arqalı miyras o'tedi. [7] Men Paddannan qaytıp kiyatırg'anımda, Qanan elinde, Efratag'a jetiwge az qalg'anda, Rahila qaytıs bolıp, men onnan ayırılıp qaldım. Onı Efratag'a, yag'nıy Beytlehemge baratug'ın jol boyına jerledim, – dedi+.

[8] İzrail Yusuptin' ulların ko'rip:

– Bular kimler? – dep soradı.

[9] Yusup a'kesine:

– Bular – Qudaydın' mag'an Mısırda bergen ulları, – dedi.

Sonda İzrail og'an:

– Olardı mag'an jaqınlat, olarg'a pa'tiyamdı bereyin, – dedi.

[10] Qartayg'anlıqtan, İzraildın' ko'zleri a'zzilep, jaqsı ko'rmeytug'ın edi. Yusup ulların a'kesine jaqınlatqanda, a'kesi olardı su'yip, qushaqladı. [11] Son'ınan İzrail Yusupke:

– Men senin' diydarın'dı ko'riwden u'mitimdi u'zgen edim, biraq, minekey, Quday mag'an senin' perzentlerin'di de ko'rsetti, – dedi.

[12] Yusup a'kesinin' dizesinde otırg'an ulların shetke aldı da, man'layı jerge tiygenshe iyilip, a'kesine ta'jim etti. [13] Son'ınan Yusup Efrayımdı on' jag'ına alıp, İzraildın' shep qolına tuwrılap, al Menashsheni shep jag'ına alıp, İzraildın' on' qolına tuwrılap turg'ızdı. [14] Biraq İzrail qolların ayqastırıp, tun'g'ısh ul Menashshe bolıwına qaramastan, on' qolın kishi ul Efrayımnın' basına, al shep qolın tun'g'ısh ul Menashshenin' basına qoydı.

[15] Keyin Yusupke pa'tiyasın berip bılay dedi:

– Atalarım İbrayım menen Isaqtın' xızmet etken Qudayı, usı ku'nge deyin, o'mirim boyı menin' shopanım bolg'an Quday, [16] meni barlıq jamanlıqlardan saqlap kelgen perishte bul o'spirimlerdi jarılqasın! Menin' atım ha'm atalarım İbrayım menen Isaqtın' atları olar arqalı dawam etsin. Olar jer betinde esap-sansız bolıp ko'beysin.

[17] A'kesinin' on' qolın Efrayımnın' basına qoyg'anı Yusupke unamadı. Sonlıqtan ol a'kesinin' qolın Efrayımnın' basınan alıp, Menashshenin' basına qoymaqshı boldı. [18] Yusup a'kesine:

– A'ke, olay emes, tun'g'ısh ul Menashshe boladı, on' qolın'dı onın' basına qoy, – dedi.

[19] Biraq a'kesi kelisim bermey:

– Bilemen, ulım, bilemen. Menashsheden da ullı bir xalıq shıg'adı. Biraq onın' inisi onnan da ullıraq bolıp, urpaqlarınan ko'p xalıqlar kelip shıg'adı, – dedi+.

[20] Sol ku'ni İzrail olarg'a pa'tiyasın berip, bılay dedi:

– İzraillılar pa'tiya bergende: «Quday seni Efrayım ha'm Menashshedey qılsın!» – dep sizlerdin' atın'ız benen pa'tiya beretug'ın boladı.

Usılayınsha Yaqıp Efrayımdı Menashsheden joqarı qoydı. [21] Son' İzrail Yusupke:

– Menin' o'limim jaqınlastı. Quday sizler menen birge bolıp, sizlerdi ata-babaların'ızdın' jerine qaytaradı. [22] Sag'an tuwısqanların'nan bir pay artıq etip, taw etegindegi jerdi de beremen. Onı men qılısh ha'm sadag'ım menen amor xalqınan tartıp alg'an edim, – dedi.

Yaqıptın' ullarına pa'tiyasın beriwi

49 1 • Yaqıp ulların janına shaqırıp alıp, bılay dedi:
– Janıma jıynalın'lar, men keleshekte sizlerge ne bolatug'ının
bildireyin.
2 Jıynalıp qulaq salın'lar,
Ha'y, Yaqıp ulları,
Tın'lan'ız a'ken'iz İzraildı!

3 Ha'y sen, Ruben, menin' tun'g'ıshım,
Erkeklik ku'shimnin' da'slepki jemisi,
Sen hu'rmet ha'm ku'sh jag'ınan en' u'stinsen'.
4 Biraq tasqanın' ushın suw sıyaqlı,
U'stem bolmaysan' hesh qashan endi.
O'ytkeni kirdin' sen a'ken'nin' to'segine,
To'segime kirip, haramladın' onı+.

5 Ag'ayinli Shimon ha'm Lebiy,
Qılıshları – jawızlıq quralı+.
6 Olardın' jasırın jobasına sherik bolmayın,
Jıyınına da qatnaspayın men.
Sebebi olar ashıwg'a minip, adam o'ltirdi,
Kewli ku'segenin qılıp,
Kesti bug'alardın' ayaq sin'irin.
7 Na'let jawsın olardın' rehimsiz ashıwına,
Na'let jawsın olardın' jawız g'a'zebine!
Olardı bo'lip jiberip, Yaqıp xalqının' arasına,
Tarqataman İzrail xalqının' arasına+.

8 Ha'y Yahuda, tuwısqanların' seni maqtaydı.
Qolın' jawın'nın' jelkesinen tu'speydi,
Tuwısqanların' aldın'da bas iyedi+.
9 Yahuda, sen jas arıslansan',
Ulım menin'! An' awlap qayttın',
Jatasan' arıslan sıyaqlı shirenip,
Mazan'dı alıwg'a kimnin' batılı jeter+?

10 Haqıyqıy iyesi kelgenge deyin,
Patshalıq hasası alınbas sennen.
Biylik ba'rqulla seniki bolıp,
Xalıqlar sag'an boysınar+.
11 Baylarsan' eshegin'di ju'zim ag'ashına,
Gu'rren'di miyweli shaqasına.
Juwarsan' kiyimlerin'di sharapqa,
Shapanın'dı ju'zimnin' qanına.
12 Sharaptan nurlı bolar ko'zlerin',
Su'tten aq bolar senin' tislerin'.

13 Zebulon jasaydı ten'iz boyında,
Kemelerge jag'ıs bolar ol,
Ma'kanlag'an jeri bolar Sidong'a shekem+.

14 Ju'kler arasında jatırg'an,
İssaxar – bir ku'shli eshek.
15 Ol qashan dem alatug'ın jaqsı jer,
Unaytug'ın bir el ko'rse,
Ju'kti ko'teriw ushın ıyıg'ın tutıp,
Erksiz xızmetshige aylanar.

16 Dan da İzraildın' bir urıwı bolıp,
O'z xalqına qazılıq eter+.
17 Dan – jol shetindegi jılan,
Ol – soqpaqta jatırg'an bir uwlı jılan.
Ol attın' tabanınan shaqqanda,
Atlını shalqasına jıg'ıltar+.

18 Senin' qutqarıwın'dı ku'tpektemen, Jaratqan İye!+

19 Gad basqınshılar hu'jimine ushırar,
Biraq olardın' izinen quwıp, shabıwıl jasar.

20 Asherdin' azıq-awqatı toyımlı keler,
Ol patshag'a say la'zzetli tag'am jetistirer.

21 Naftaliy – bir azat suwın,
Onnan a'jayıp balalar tuwılar.

22 Yusup – miyweli ag'ash,
Ol – bulaq basındag'ı jemisli terek.
Shaqaları diywaldan asıp o'ter,
23 Og'an sadaqshılar rehimsiz hu'jim etti,
Dushpanlarsha u'stine oqlar jawdırdı.
24 Biraq İzraildın' Qorg'awshı jartası ha'm Shopanı bolg'an,
Yaqıptın' Ku'shli Qudayının' ja'rdeminde,
Qolları onın' qarıwlı ha'm shaqqan boldı,
Sonlıqtan ol sadag'ın bekkem usladı+.
25 A'ken'nin' Qudayı seni qollap turar,
Joqarıdag'ı aspannın' bereketi menen,
Jerdegi teren' bulaqlardın' bereketi menen,
Ko'kirek su'ti ha'm ana qursag'ının' bereketi menen,
Qu'direti ku'shli Quday seni jarılqar.
26 A'ken'nin' bergen pa'tiyaları,
Ullıraq bolar a'yyemgi tawlardın' bereketlerinen,
Eski to'beshikler molshılıg'ınan da.
Pa'tiyalarım tuwısqanları ishinen tan'lang'an Yusupke qonsın!+

27 Benyamin – ash qasqır,
Ol awlag'an an'ın azanda jep,
Keshte oljanı bo'liser+.

28 İzraildın' on eki urıwı usılar. A'kesi olarg'a bul so'zlerdi aytıp, ha'r birine mina'sip bolg'an pa'tiyanı bergen edi.

Yaqıptın' o'limi

29 Bunnan keyin, Yaqıp ullarına bılay dep wa'siyat etti:
– Men o'lip, ata-babalarıma qosılajaqpan. Meni ata-babalarımnın' janına, xet xalqınan bolg'an Efronnın' atızındag'ı u'n'girge aparıp qoyın'lar. 30 Bul u'n'gir Qanan jerinde, Mamrege jaqın jerdegi Maxpela atızında jaylasqan. Onı İbrayım xet xalqınan bolg'an Efronnan mazar qılıw

ushın satıp alg'an edi. 31 Ol jerge İbrayım ha'm onın' hayalı Sara, Isaq ha'm
onın' hayalı Rebekka qoyılg'an. Men Leanı da sol jerge qoydım+. 32 Bul atız
ha'm ondag'ı u'n'gir xetlerden satıp alıng'an edi.
33 Yaqıp ullarına bul wa'siyat so'zlerin aytıp bolg'annan son', to'seginde
ayaqların jıynap jattı da, demi tawısılıp, o'z ata-babalarına qosıldı.

Yaqıptın' jerleniwi

50 [1] Sonda Yusup o'zin a'kesinin' u'stine taslap, jılap turıp, onı
su'ydi. [2] Ol o'z xızmetindegi shıpakerlerge a'kesinin' denesin
mumiyalawdı buyırdı. Olar İzraildı mumiyaladı. [3] Bul is qırıq ku'nge sozıldı.
Sebebi mumiyalawg'a sonsha waqıt kerek edi. Mısırlılar İzrail ushın jetpis
ku'n aza tuttı.

[4] Azalaw ku'nleri o'tkennen keyin, Yusup faraonnın' wa'zirlerine:

– Eger mag'an kewlin'iz tolg'an bolsa, faraong'a mınalardı jetkizin'ler.
[5] A'kem mag'an ant ishtirip: «Menin' o'limim jaqınlastı. Meni Qanan
jerindegi o'zim ushın qazdırg'an qa'birge aparıp qoy», – degen edi. Endi
faraon a'kemdi jerlep qaytıwıma ruxsat bersin, – dedi.

[6] Sonda faraon Yusupke:

– A'ken'e bergen antın'dı orınlap, onı jerlep qayt, – dedi.

[7] Solay etip, Yusup a'kesin jerlewge ketti. Faraonnın' barlıq
xızmetshileri, saraydın' ha'm Mısır elinin' basshıları onın' menen birge
ketti. [8] Sonday-aq, Yusuptin' pu'tkil xojalıg'ı, tuwısqanları ha'm a'kesinin'
u'y-ishi de onın' menen birge edi. Tek balalardı, mayda ha'm iri mallardı
Goshen jerinde qaldırdı. [9] Sawash arbalar ha'm onın' u'stindegi a'skerler de
olarg'a qosılıp, u'lken ko'shke aylandı.

[10] Olar İordan da'ryasının' shıg'ısındag'ı Atad qırmanına jetip
barg'anda, way-waylap jılap, dawıs shıg'ardı. Yusup a'kesi ushın jeti ku'n
aza tuttı. [11] Sol jerde jasaytug'ın qananlılar Atad qırmanındag'ı azalaw
ma'resimin ko'rip: «Mısırlılar qanshelli awır aza tutıp atır!» – desti. Sol
sebepli İordannın' shıg'ısındag'ı bul jerge Abel-Misrayım* atı berildi.

[12] Yaqıptın' ulları a'kesinin' wa'siyatın tolıq orınladı. [13] Onın' denesin
Qanan jerine a'kelip, Mamrege jaqın jerdegi Maxpela atızındag'ı u'n'girge
qoydı. Bul u'n'girdi İbrayım xet xalqınan bolg'an Efronnan mazar qılıw
ushın atız benen birge satıp alg'an edi+. [14] Yusup a'kesin jerlep bolg'annan
son', onın' o'zi, tuwısqanları ha'm onın' menen birge a'kesin jerlewge
barg'anlardın' ha'mmesi Mısırg'a qayttı.

Yusuptin' ag'alarına ta'selle beriwi

[15] A'kesi o'lgennen keyin, Yusuptin' ag'aları bir-birine: «Eger Yusup
bizlerge ele de kek saqlap ju'rgen bolıp, og'an islegen jamanlıqlarımız
ushın bizlerden o'sh almaqshı bolsa ne qılamız?» – desti. [16] Solay etip, olar

Yusupke mınaday xabar jolladı: «A'kemiz o'lmesinen aldın wa'siyat etip,
17 sag'an: „Ag'aların'nın' sag'an islegen jamanlıg'ın, olardın' ayıp ha'm
gu'nasın keshir“, – dep aytıwımızdı tapsırg'an edi. Endi sen a'ken'nin'
Qudayının' qulları bolg'an bizlerdin' gu'namızdı keshir!» Yusup bul
xabardı esitkende jılap jiberdi.
18 Sonnan keyin, ag'alarının' o'zleri Yusupke kelip, onın' aldında jerge
jıg'ılıp:
– Bizler senin' qulların'bız, – dedi.
19 Biraq Yusup olarg'a:
– Qorqpan'lar! Men Quday emespen. 20 Sizler mag'an jamanlıq oylag'an
edin'iz. Biraq Quday ko'p adamlardın' o'mirin saqlap qalıw ushın, ha'zir
o'zlerin'iz ko'rip turg'anın'ızday, bul jamanlıqtı jaqsılıqqa aylandırdı.
21 Sonlıqtan qorqpan'lar, men sizlerdi de, balaların'ızdı da bag'aman, – dedi
de, ag'alarının' ju'regine jag'atug'ın jıllı so'zler aytıp, olarg'a ta'selle berdi.

Yusuptin' o'limi

22 Solay etip, Yusup ha'm onın' a'kesinin' u'y-ishi Mısırda jasap qaldı.
Yusup bir ju'z on jıl jasadı. 23 Yusup Efrayımnın' aqlıq-shawlıqların ko'rdi.
Al Menashshenin' ulı Maxirdin' ulların asırap aldı+.
24 Yusup tuwısqanlarına:
– Menin' o'limim jaqınlastı. Biraq Quday sizlerge so'zsiz na'zer saladı.
Ol sizlerdi bul jerden alıp shıg'ıp, O'zi İbrayımg'a, Isaqqa ha'm Yaqıpqa
beremen dep ant ishken jerine aparadı, – dedi+.
25 Son'ınan olarg'a ant ishtirip:
– Quday sizlerge so'zsiz na'zer saladı. Sonda sizler menin' su'yegimdi
bul jerden alıp ketin'ler, – dedi+.
26 Yusup bir ju'z on jasqa shıg'ıp qaytıs boldı. Onın' denesin mumiyalap,
Mısırda bir tabıtqa salıp qoydı.

---

* 2:7 **Adam** – evreyshede adam (adam) ha'm topıraq (adama) so'zlerinin'
aytılıwı birdey.

* 2:23 **Hayal adam** – eski evrey tilinde ish – erkek, isha – hayal degen
ma'nisti bildiredi. Hayal so'zi erkek so'zinin' tu'birinen kelip shıqqan.

* 3:20 **Hawa** – evrey tilinde «o'mir» degendi bildiredi.

* 3:24 **Kerub** – qanatlı ruwxıy barlıq.

* 4:16 **Nod** – evreyshe «sergizdanlıq» degen ma'nisti bildiredi.

* 4:21 **Lira** – barmaq penen shertiletug'ın tarlı saz a'sbabı.

* 4:25 **Shet** – evrey tilinde so'zbe-so'z: «qoyıw», «beriw» degendi bildiredi.

* 5:29 **Nux** – bul at «tınıshlıq» degendi bildiretug'ın so'zge uqsas keledi.

* 6:2 **İla'hiy barlıqlar** – evreysheden so'zbe-so'z awdarg'anda «Qudaydın' ulları» yamasa «qudaylardın' ulları» degendi bildiredi. Bul evreyshe so'z Eski Kelisimnin' basqa jerlerinde de ila'hiy barlıqlarg'a qollanılg'anı ushın, ilimpazlardın' ko'pshiligi usı ayatta da bul so'z ila'hiy barlıqlardı bildiredi dep tu'sindiredi.

* 10:10 **Shınar** – bul jer ha'zirgi İraktın' qubla ta'repinde jaylasqan bolıp, keyinirek Babiloniya patshalıg'ına aylang'an.

* 10:10 **Babıl** – bul Babilon.

* 10:25 **Peleg** – «bo'linip ketti» degendi bildiredi.

* 11:9 **Babıl** – «aralasıw» degen ma'nini beretug'ın so'zge uqsaydı.

* 11:26 **İbram** – bul İbrayımnın' da'slepki atı. Keyinirek Quday onın' atın İbrayım dep o'zgertedi (17:3-5 qaran').

* 11:29 **Saray** – Saranın' da'slepki atı. Keyinirek Quday onın' atın Sara dep o'zgertedi (17:15 qaran').

* 14:17 **Shawe oypatlıg'ı** – Erusalimnin' shıg'ısındag'ı Kidron sayının' bir ta'repi.

* 14:18 **Salim** – Erusalimnin' eski atı.

* 16:11 **İsmayıl** – «Quday esitedi» yamasa «Quday esitsin» degendi bildiredi.

* 16:13 **El-Roiy** – «meni ko'rip turg'an Quday» degendi bildiredi.

* 16:14 **Beer-Laxay-Roiy** – «meni ko'rip turg'an Tiri Qudaydın' qudıg'ı» degendi bildiredi.

* 17:5 **İbram... İbrayım** – evreyshede İbram – «ullı a'ke», al İbrayım – «ko'plerdin' a'kesi» degendi bildiredi.

* 17:15 **Saray... Sara** – evreyshede bul eki at ta «xanbiyke» degen ma'nisti bildiredi.

* 19:22 **Soar** – «kishkene» degendi bildiredi.

* 20:16 **Bir shekel** – 11,4 gr. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 21:3 **Isaq** – «ku'ledi» degendi bildiredi.

* 21:31 **Beer-Sheba** – «ant qudıg'ı» yamasa «jetinin' qudıg'ı» degendi bildiredi.

* 21:33 **Tamarisk** – jın'g'ılg'a uqsag'an, biraq onnan biyik ha'm sulıw terek.

* 22:14 **Yahwe-İre** – «Jaratqan İye ko'redi», yag'nıy «Jaratqan İye jetkeredi» degendi bildiredi.

* 25:20 **Paddan-Aram** – Aram-Naharayım. 24:10 tu'sindirmege qaran'.

* 25:25 **Esaw** – «ju'nli» degendi bildiriwi mu'mki.

* 25:26 **Yaqıp** – «tabandı uslap aladı», astarlı ma'nisi «aldaydı».

* 25:30 **Edom** – «qızıl» degendi bildiredi.

* 26:20 **Esek** – «talasıw» degendi bildiredi.

* 26:21 **Sitna** – «dushpanlıq» degendi bildiredi.

* 26:22 **Rexobot** – «ken'lik» degendi bildiredi.

* 26:33 **Sheba** – «ant» yamasa «jeti» degendi bildiredi.

* 28:19 **Beyt-El** – «Qudaydın' U'yi» degendi bildiredi.

* 29:32 **Ruben** – «uldı ko'r» degendi bildiredi.

* 29:33 **Shimon** – «esitiw» degen ma'nini beretug'ın so'zge uqsaydı.

* 29:34 **Lebiy** – «baylang'an» degen ma'nini beretug'ın so'zge uqsaydı.

* 29:35 **Yahuda** – «alg'ıs» degendi bildiredi.

* 30:6 **Dan** – «hu'kim etti» yag'nıy «aqladı» degendi bildiredi.

* 30:8 **Naftaliy** – «gu'res» degendi bildiriwi mu'mkin.

* 30:11 **Gad** – «baxıt» degendi bildiredi.

* 30:13 **Asher** – «quwanısh» degendi bildiredi.

* 30:18 **İssaxar** – «sıy» degen ma'nini beretug'ın so'zge uqsaydı.

* 30:20 **Zebulon** – «qa'dirlew» degendi an'latıwı mu'mkin.

* 30:24 **Yusup** – «qosıp beredi» degendi bildiredi.

* 31:47 **Egar-Sahaduta... Gal-Ed** – birinshi atı arameyshe, ekinshi atı evreyshe bolıp, ekewi de «gu'walıq u'yinshigi» degendi bildiredi.

* 31:49 **Mispa** – «gu'zetiw ornı» degendi bildiredi.

* 32:2 **Maxanayım** – «qos orda» degendi bildiredi.

* 32:28 **İzrail** – «Quday gu'resedi» yamasa «Quday menen gu'resedi» degendi bildiredi.

* 32:30 **Penuel** – «Qudaydın' ju'zi» degendi bildiredi.

* 33:17 **Sukkot** – «qoralar» degendi bildiredi.

* 33:19 **Kesita** – qanday da bir o'lshem birlik, onın' awırlıg'ı belgisiz.

* 33:20 **El-Elohe-İzrail** – «Quday – İzraildın' Qudayı» degendi bildiredi.

* 35:7 **El-Beyt-El** – «Beyt-Eldin' Qudayı» degendi bildiredi.

* 35:18 **Benoniy** – «qayg'ı ulı» degendi bildiredi.

* 35:18 **Benyamin** – «on' qolımnın' ulı» yamasa «baxıt ulı» degendi bildiredi.

* 38:29 **Peres** – «buzıp o'tiw» degendi bildiredi.

* 38:30 **Zerax** – «tan' shug'lası» degen ma'niste bolıwı mu'mkin.

* 41:51 **Menashshe** – «umıttırıw» degendi bildiredi.

* 41:52 **Efrayım** – «eki ese o'nimli» degendi bildiredi.

* 50:11 **Abel-Misrayım** – «mısırlılardın' aza tutıwı» degendi bildiredi.

+ 1:1 Yuxn 1:1

+ 1:27 Mat 19:4, Mrk 10:6

+ 2:7 1Kor 15:45

+ 2:9 Jar 3:22, Ayan 2:7, Ayan 22:2

+ 2:11 1Pat 15:7

+ 2:14 Dan 10:4, Jar 10:11-12

+ 2:21 Jar 15:12, 1Pat 26:12

+ 2:24 Mat 19:5, Mrk 10:7, 1Kor 6:16, Efs 5:31

+ 3:1 Mat 10:16

+ 3:3 Jar 2:17

+ 3:6 Rim 5:12, 1Kor 15:21-22

+ 3:15 Rim 16:20

+ 3:16 Efs 5:21, Kol 3:18

+ 3:19 Waz 3:10, Waz 3:20

+ 3:22 Jar 2:9, Ayan 2:7, Ayan 22:2

+ 4:7 Jar 3:16

+ 4:15 Leb 26:21, Zab 78:12

+ 5:2 Jar 1:27

+ 5:3 1Kor 15:49

+ 5:24 4Pat 2:11, Evr 11:5

+ 5:29 Jar 3:17

+ 6:2 Ayup 1:6, Ayup 2:1, Zab 88:7

+ 6:3 Zab 77:39, Zab 89:10

+ 6:4 San 13:34

+ 6:5 Hkm 6:18, Mat 12:34

+ 6:6 1Pat 15:10-11

+ 6:9 Ayup 1:1

+ 8:4 4Pat 19:37, Erm 51:27

+ 8:17 Jar 1:22

+ 8:20 Ayup 1:5

+ 8:21 Shıg' 29:18, Leb 1:9, Jar 6:5

+ 9:1 Jar 1:22

+ 9:3 Jar 1:29

+ 9:4 Leb 3:17, Leb 7:26, Leb 17:10-11, Leb 17:14, Nzm 12:23-24, Elsh 15:20, Elsh 15:29

+ 9:6 San 35:33, Jar 1:26-27

+ 9:21 Hkm 20:1

+ 9:22 Hkm 30:17

+ 10:4 Yuns 1:3

+ 10:7 Jar 2:11

+ 10:11 Jar 2:14

+ 10:21 San 24:24

+ 10:29 Jar 2:11

+ 11:2 Jar 10:10, Dan 3:1

+ 11:8 Nzm 32:8

+ 12:1 Elsh 7:4

+ 12:3 Jar 18:18, Jar 22:18, Jar 26:4, Jar 28:14, Gal 3:8

+ 12:10 Jar 41:54

+ 12:13 Jar 20:2, Jar 20:12

+ 13:8 Zab 132:1

+ 13:10 Jar 2:10, Jar 19:24

+ 13:13 Jar 18:20

+ 13:15 Eshu 21:43

+ 13:16 3Pat 3:8

+ 14:3 Eshu 10:5

+ 14:5 Nzm 2:10-12

+ 14:7 San 13:27, 2Jln 20:3

+ 14:8 Nzm 29:23

+ 14:14 Biy 18:29

+ 14:17 2Pat 18:18

+ 14:18 Zab 75:3

+ 14:20 Jar 28:22, Leb 27:30, Evr 7:1-2

+ 15:1 2Pat 22:3, Zab 3:4

+ 15:5 Jar 22:17, Nzm 1:10, Nzm 10:22, Rim 4:18

+ 15:6 Rim 4:3, Gal 3:6, Yaqp 2:23

+ 15:8 Biy 6:17, Luk 1:18

+ 15:10 Leb 1:17, Erm 34:18-19

+ 15:12 Jar 2:21, 1Pat 26:12, Ayup 33:15

+ 15:13 Shıg' 1:11, Shıg' 12:40, Elsh 7:6

+ 15:14 Shıg' 11:3, Elsh 7:7

+ 15:16 Nzm 9:4, 3Pat 21:26

+ 15:18 Shıg' 23:31, San 34:1-12, Eshu 21:43, 3Pat 4:21, 2Jln 9:26

+ 16:5 Jar 18:25, Jar 31:53, 1Pat 24:13, 1Pat 24:16, Biy 11:27

+ 16:7 Shıg' 15:22

+ 17:5 Rim 4:17

+ 17:12 Leb 12:3

+ 18:5 Biy 6:18-19

+ 18:10 Rim 9:19

+ 18:12 1Pet 3:6

+ 18:14 Ayup 42:2, Erm 32:17, Mat 19:26, Luk 1:37, 4Pat 4:16

+ 18:17 Amo 3:7

+ 18:18 Jar 12:3

+ 18:20 Jar 13:13

+ 18:25 Jar 16:5, Ayup 34:10, Zab 91:16

+ 18:26 İysh 65:8

+ 19:2 Ayup 31:32

+ 19:5 Biy 19:22-24

+ 19:11 4Pat 6:18

+ 19:24 Ayup 18:15, Zab 10:6, Ezk 20:16, Ezk 38:22, Luk 17:29

+ 20:2 Jar 12:10-20

+ 20:7 1Jln 16:22, Zab 104:15, Ayup 42:8, Yaqp 5:16

+ 20:17 Yaqp 5:16

+ 21:3 Jar 17:19

+ 21:4 Jar 17:12-13

+ 21:9 Gal 4:29

+ 21:10 Yuxn 8:35, Gal 4:30

+ 21:12 Rim 9:7

+ 21:21 San 10:12, 3Pat 11:18

+ 21:31 Jar 26:33

+ 22:1 Zab 10:5, Elsh 9:10

+ 22:2 2Jln 3:1

+ 22:17 Jar 15:5, 3Pat 4:20, Erm 33:22, Evr 6:13-14

+ 22:18 Jar 12:3, Jar 26:4, Elsh 3:25

+ 22:23 Jar 24:24

+ 23:2 Eshu 14:15, Biy 1:10

+ 25:4 1Jln 1:32-33

+ 25:10 Jar 23:16-20

+ 25:15 1Jln 1:29-31

+ 25:18 1Pat 15:7

+ 25:23 San 24:18, 2Pat 8:14, 1Jln 8:13, Rim 9:12

+ 25:31 Nzm 21:17

+ 25:34 Evr 12:16

+ 26:1 Jar 12:10, Jar 20:2

+ 26:3 Jar 22:16-18, Eshu 21:43

+ 26:4 Shıg' 32:13, Jar 12:3, Jar 22:18, Elsh 3:25

+ 26:7 Jar 12:13, Jar 20:1-2

+ 26:15 Jar 21:30

+ 26:29 Hkm 16:7

+ 26:34 Jar 36:2-3

+ 27:3 Jar 25:27-28

+ 27:28 Nzm 33:13

+ 27:36 Jar 25:33

+ 27:40 2Pat 8:14, 4Pat 8:20-22

+ 27:46 Jar 26:35

+ 28:2 Jar 22:23, Jar 24:29-30

+ 28:4 Eshu 21:43

+ 28:9 Jar 25:13, Jar 36:3

+ 28:13 Eshu 21:43

+ 28:14 Jar 12:3, Jar 13:16, Jar 22:18, Jar 26:4

+ 28:18 Jar 35:14, Eshu 4:1-10, 1Pat 7:12

+ 28:19 Jar 35:6, Jar 35:15, Jar 48:3

+ 28:20 San 21:2, Biy 11:30, 1Pat 1:11, 2Pat 15:8

+ 28:22 Jar 14:20, Leb 27:30

+ 29:27 Biy 14:12

+ 29:30 Leb 18:18

+ 29:31 1Pat 1:19-20

+ 30:15 Leb 18:18

+ 31:13 Jar 28:20-22

+ 31:30 Biy 18:24

+ 31:45 Jar 28:18, Jar 35:14, Eshu 24:26-27

+ 31:53 Jar 16:5

+ 32:9 Jar 31:3

+ 32:12 Jar 28:14-15

+ 32:28 Jar 35:10

+ 32:29 Biy 13:18

+ 32:30 Shıg' 24:10, Shıg' 33:20, Yuxn 1:18

+ 33:18 Jar 12:6

+ 33:19 Eshu 24:32, Ayup 42:11

+ 34:7 Biy 20:6, 2Pat 13:12

+ 34:8 Nzm 22:28

+ 34:12 1Pat 18:25

+ 34:14 Eshu 5:9

+ 35:1 Jar 28:10-22

+ 35:4 Eshu 24:26, Biy 9:6

+ 35:7 Jar 28:19

+ 35:8 Jar 24:59

+ 35:10 Jar 32:28

+ 35:11 Jar 17:6

+ 35:14 Jar 28:18, Jar 31:45

+ 35:15 Jar 28:19

+ 35:17 1Pat 4:20

+ 35:19 Rut 1:2, Mix 5:2

+ 35:22 Jar 49:4, Leb 20:11

+ 35:27 Eshu 14:15, Biy 1:10, Jar 13:18, Jar 23:2

+ 35:29 Jar 25:8

- 36:1 *1Jln 1:35-37*

+ 36:1 Jar 25:30

+ 36:3 Jar 26:34, Jar 28:9

+ 36:12 Shıg' 17:8

- 36:20 *1Jln 1:38-42*

+ 36:20 Jar 14:6, Nzm 2:12

- 36:31 *1Jln 1:43-51*

+ 36:33 İysh 34:6, İysh 63:1

+ 36:34 Jar 36:15, Ayup 2:11, Ezk 25:13

+ 36:40 1Jln 1:51-54

+ 37:13 Jar 33:18

+ 37:14 1Pat 17:18

+ 37:17 4Pat 6:13

+ 37:24 Erm 38:6, Zxr 9:11

+ 37:27 Jar 25:12-16

+ 37:34 Ayup 1:20

+ 38:8 Nzm 25:5-6

+ 38:24 Leb 21:9

+ 38:26 Leb 18:15

+ 39:1 Jar 37:36

+ 39:9 Shıg' 20:14

+ 39:15 Shıg' 20:16

+ 39:21 Dan 1:10

+ 40:5 Nxm 1:11

+ 40:8 Dan 2:28

+ 40:20 Mrk 6:21

+ 40:22 Est 7:10

+ 41:8 Dan 2:1-2

+ 41:12 Dan 1:17

+ 41:16 Dan 2:30

+ 41:30 4Pat 8:1

+ 41:38 Dan 4:5, Dan 5:11

+ 41:40 Est 10:3

+ 41:42 Est 3:10, Est 8:2

+ 41:45 Jar 46:20, İysh 19:18, Ezk 30:17

+ 41:54 Jar 12:10

+ 42:6 Hkm 11:26

+ 42:9 Jar 37:5-11

+ 42:22 Jar 37:21-22

+ 43:32 Jar 46:34

+ 44:20 Jar 37:3

+ 46:1 Jar 26:33

+ 46:4 Jar 50:13

● 46:8 *1Jln 2:1-5*

+ 46:8 Shıg' 6:14-16

+ 46:9 Shıg' 6:14, San 26:5-6, 1Jln 5:3

+ 46:10 San 26:13

+ 46:11 San 3:17, San 26:57

+ 46:12 Jar 38, San 26:19

+ 46:13 San 26:23-24, 1Jln 7:1

+ 46:14 San 26:26

+ 46:16 San 26:15

+ 46:17 San 26:44-46, 1Jln 7:30-40

+ 46:20 Jar 41:45, İysh 19:18, Ezk 30:17, San 26:28-37

+ 46:21 San 26:38-41, 1Jln 7:6-12, 1Jln 8:1-5

+ 46:23 San 26:42

+ 46:24 San 26:48-49, 1Jln 7:13

+ 46:27 Shıg' 1:5

+ 46:34 Jar 43:32, Shıg' 8:26

+ 47:9 Ayup 14:1, Zab 89:10

+ 47:11 Shıg' 1:11, Shıg' 12:37

+ 47:30 Jar 50:13

+ 47:31 3Pat 1:47

+ 48:4 Jar 28:12-15, Jar 35:9-12

+ 48:5 Eshu 14:4

+ 48:7 Jar 35:19, Rut 1:2

+ 48:19 San 1:33, San 1:35, Nzm 33:17, Eshu 17:14

● 49:1 *Nzm 33:1-24*

+ 49:4 Jar 35:22, Leb 18:7, Ezk 22:10

+ 49:5 Jar 34:25-29

+ 49:7 San 35:2, Eshu 19:9

+ 49:8 1Jln 28:4

+ 49:9 Ayan 5:5, San 23:24, San 24:9

+ 49:10 San 24:17

+ 49:13 Eshu 19:10-16

+ 49:16 Jar 30:6

+ 49:17 Biy 18:27

+ 49:18 Zab 118:166

+ 49:24 Zab 22:1

+ 49:26 Nzm 33:15, Xab 3:6, Nzm 33:13-17

+ 49:27 Biy 20:21, Biy 20:25

+ 49:31 Jar 23:16-19, Jar 35:29

+ 50:13 Jar 23:16

+ 50:23 San 32:39

+ 50:24 Shıg' 3:16-17

+ 50:25 Shıg' 13:19

+ https://ibt.org.ru/ftpmirror/pub/ebook/KRKL/KRKL/Muxaddes-Kitap__Tran.epub

Shıg'ıw kitabı

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40

İzraillılardın' Mısırda azap shegiwi

1 [1] Yaqıp penen birge xojalıqları menen Mısırg'a kelgen İzrail*
ullarının' atları mınalar edi: [2] Ruben, Shimon, Lebiy, Yahuda, [3] İssaxar,
Zebulon, Benyamin, [4] Dan, Naftaliy, Gad ha'm Asher+. [5] Yaqıptın'
urpag'ınan shıqqanlar barlıg'ı bolıp jetpis adam edi. Al Yusup a'lle qashan
Mısırda edi+.

[6] Waqtı kelip, Yusup, onın' tuwısqanları ha'm sol a'wladtın' ha'mmesi
du'nyadan o'tti. [7] Biraq İzrail urpaqları o'sip-o'nip, barg'an sayın sansız
ko'beyip, ku'sheygeni sonshelli, Mısır eli olarg'a tolıp ketti.

[8] Sol waqıtta Mısır taxtına Yusupti tanımaytug'ın jan'a patsha otırdı+.
[9] Patsha o'z xalqına: «Minekey, İzrail xalqının' sanı ju'da' ko'beyip, ku'shli
bolıp baratır. [10] Kelin'ler, ko'beyip ketpewi ushın olarg'a qarsı hiyle
qollanayıq. Bolmasa, urıs bolg'an jag'dayda, olar dushpanlarımızg'a qosılıp
ketiwi ha'm bizlerge qarsı urısıp, elimizden ketip qalıwı mu'mkin», – dedi.

[11] Solay etip, mısırlılar izraillılarg'a awır jumıslardı isletip, eziw ushın,
olardın' u'stinen qul jumsaytug'ın basshılardı tayınladı. İzraillılar faraon
ushın Pitom ha'm Ramses degen telekleri bar qalalardı saldı+. [12] Degen
menen, mısırlılar izraillılardı qanshelli ezgen sayın, olar sonshelli
ko'beyip, artıp bardı. Sonda mısırlılar qorqınıshqa tu'sip, [13] izraillılardı
ayawsız tu'rde jumıs islewge ma'jbu'rledi. [14] Olardı ha'r tu'rli atız
jumısların, ılay sog'ıw ha'm gerbish quyıwday awır jumıslardı islewge
ayawsız ma'jbu'rlep, turmısın qıyınlastırdı.

[15] Mısır patshası Shifra ha'm Puwa degen evreylerdin' kindik
sheshelerine buyırıp:

[16] – Evrey hayalların tuwdırıp atırg'anın'ızda, dıqqatlı bolın': eger ul
tuwılsa, o'ltirin', al eger qız tuwılsa, tiri qaldırın', – dedi. [17] Biraq kindik
shesheler Qudaydan qorqatug'ın edi. Sonlıqtan olar Mısır patshasının'
aytqanın islemey, ul balalardı tiri qaldırdı. [18] Sonda Mısır patshası kindik
sheshelerdi shaqırtıp alıp:

– Nege bulay islep atırsızlar? Nege ul balalardı tiri qaldırıp atırsızlar? –
dep soradı. [19] Kindik shesheler og'an juwap berip:

– Evrey hayalları mısırlı hayallarg'a uqsamaydı. Olar ju'da' qarıwlı
bolıp, bizler barmastan aldın-aq, tuwıp aladı, – dedi.

[20] Bul isi ushın Quday kindik sheshelerge jaqsılıq isledi. Al İzrail xalqı
ko'beyip, barg'an sayın ku'shi artıp bardı. [21] O'zinen qorqqanı ushın, Quday

kindik sheshelerge urpaq berdi.

22 Sonnan keyin, faraon o'zinin' pu'tkil xalqına: «Evreylerdin' tuwılg'an ha'r bir ul balasın Nil da'ryasına taslan'lar, al qız balaların tiri qaldırın'lar», – dep buyırdı.

Muwsanın' tuwılıwı

2 [1] Lebiy urıwınan bolg'an bir adam urıwlas qızına u'ylendi+. [2] Hayal
ha'miledar bolıp, ul tuwdı ha'm balasının' sonday su'ykimli ekenin
ko'rip, onı u'sh ay jasırıp ju'rdi. [3] Biraq hayal balasın artıq jasırıp ju're
almaytug'ın bolg'anlıqtan, qamıstan islengen bir sebetti alıp, og'an shayır
ha'm qara may jag'ıp shıqtı. Keyin ishine balanı saldı da, Nil da'ryasının'
jag'asındag'ı qamıslıqqa qoydı. [4] Al balanın' a'japası u'kesine ne
bolatug'ının ko'riw ushın, uzaqtan baqlap turdı.

[5] Sonda faraonnın' qızı shomılıw ushın da'ryag'a keldi. Al onın'
shorıları da'rya jag'asında ju'rgen edi. Faraonnın' qızı qamıslıqtın'
arasında turg'an sebetti ko'rip qalıp, onı a'keliw ushın shorısın jiberdi. [6] Ol
sebetti ashıp, jılap atırg'an balanı ko'rdi ha'm og'an janı ashıp:

– Bul – bir evrey balası-g'o, – dedi.

[7] Sol waqıtta balanın' a'japası faraonnın' qızına:

– Sizge balanı emizip beriwi ushın, men barıp, evreylerden emiziwli bir
hayaldı shaqırıp keleyin be? – dedi.

[8] Faraonnın' qızı og'an:

– Yaqshı, bar, – dep juwap berdi.

Qız barıp, balanın' anasın shaqırıp keldi. [9] Faraonnın' qızı hayalg'a:

– Mına balanı alıp, mag'an emizip ber, xızmet haqın'dı to'leymen, –
dedi.

Hayal balanı alıp, emizdi. [10] Bala u'lkeygende, hayal onı faraonnın'
qızına alıp keldi. Faraonnın' qızı balanı asırap aldı ha'm «Onı suwdan
shıg'arıp aldım», – dep, balanın' atın Muwsa* qoydı.

[11] Muwsa erjetkennen son', bir ku'ni o'z xalqına barıp, olardın' awır
jumıs islep atırg'anın ko'rdi. Sonda o'z xalqınan bolg'an bir evreydi bir
mısırlının' urıp atırg'anına ko'zi tu'sip ketti. [12] Muwsa a'tirapına na'zer
taslap, hesh kimnin' joq ekenin ko'rgende, mısırlını o'ltirip, onı qumg'a
ko'mip jasırdı. [13] Erten'ine ol ja'ne shıqqanda, eki evreydin' to'belesip
atırg'anın ko'rdi. Sonda Muwsa nahaq bolg'an adamnan:

– Nege tuwısqanın'dı urıp atırsan'? – dep soradı. [14] Sol adam Muwsag'a:

– Kim seni bizlerdin' u'stimizden basshı ha'm qazı qılıp qoydı?
Mısırlını o'ltirgenin'dey, meni de o'ltirmekshimisen'? – dedi.

Sonda Muwsa qorqıp ketip: «Irasında da, bul is a'shkara bolıp qalg'an
eken-g'o», – dep oyladı. [15] Bul is haqqında faraon da esitip, Muwsanı

o'ltirmekshi boldı. Biraq Muwsa onnan qashıp, Midyan jerine barıp jasadı.

Bir ku'ni ol bir qudıqtın' qasında otırg'anda, [16] Midyan ruwxaniyinin' jeti qızı kelip, a'kesinin' qoyların qudıqtan suwg'arıw ushın, nawalardı toltıra basladı. [17] Biraq ayırım shopanlar kelip, olardı quwıp jiberdi. Sonda Muwsa kelip qızlardı qorg'adı ha'm olardın' qoyların suwg'arıp berdi. [18] Qızlar a'kesi Reueldin' janına qaytıp barg'anda, a'kesi olardan:

– Nege bu'gin bunsha tez keldin'iz? – dep soradı+. [19] Qızları a'kesine:

– Mısırlı bir adam bizlerdi shopanlardan qorg'adı. Bunın' u'stine, ol suw alıp, qoylarımızdı da suwg'arıp berdi, – dep juwap berdi.

[20] A'kesi olarg'a:

– Sol adam qay jerde? Onı nege taslap kettin'iz? Barın'lar, onı awqatqa shaqırıp kelin'ler, – dedi.

[21] Muwsa Reueldin' mira'tin qabıl etip, onın' u'yinde jasap qalıwdı sheshti. Reuel og'an qızı Sipporanı hayallıqqa berdi. [22] Sippora ul tuwdı ha'm Muwsa: «Men – jat elde kelgindi adam boldım», – dep, balag'a Gershom* dep at qoydı.

[23] Aradan uzaq waqıt o'tkennen son', Mısır patshası o'ldi. İzraillılar ele qulshılıqtan nala shegip, dad salıp atırg'an edi. Olardın' qulshılıq sebepli salg'an dadı Qudayg'a jetip bardı. [24] Quday olardın' nalaların esitip, O'zinin' İbrayım, Isaq ha'm Yaqıp penen du'zgen kelisimin* eske tu'sirdi+. [25] Quday izraillılardın' awhalın ko'rip, olardı ayadı+.

Qudaydın' Muwsanı shaqırıwı

3 [1] Muwsa qa'yin atası, Midyan ruwxaniyi İtronın'* qoyların
bag'atug'ın edi. Bir ku'ni ol su'riwdi sho'ldin' tu'pkirine jayıp ju'rip,
Qudaydın' tawı Xorebke kelip qaldı+. [2] Sonda Jaratqan İyenin' perishtesi
og'an shen'gel putası arasında janıp turg'an ottın' jalını ishinde ko'rindi.
Muwsa putanın' janıp turg'anın, biraq janıp joq bolıp ketpegenin ko'rdi.
[3] Muwsa: «Barıp, bul tan' qalarlıq na'rseni ko'reyin. Puta nege janıp, joq
bolıp ketpey tur eken?» – dep oyladı. [4] Jaratqan İye Muwsanın' qaraw ushın
jaqınlap kiyatırg'anın ko'rgende, putanın' ishinen:

– Muwsa, Muwsa! – dep shaqırdı.

– La'bba'y! – dep juwap berdi ol.

[5] Quday og'an:

– Bunnan artıq jaqınlaspa. Ayaq kiyimin'di shesh, sebebi sen turg'an
jer – muxaddes+. [6] Men senin' a'ken'nin' Qudayıman, İbrayımnın' Qudayı,
Isaqtın' Qudayı ha'm Yaqıptın' Qudayıman, – dedi.

Muwsa Qudayg'a qarawg'a qorqqanlıqtan, ju'zin japtı+.

[7] Sonda Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

– Men xalqımnın' Mısırda ja'bir shegip atırg'anın ko'rdim ha'm qul
jumsawshıları sebepli dad salıp atırg'anın esittim. Men olardın' azap
shegip atırg'anın da bilemen. [8] Sonlıqtan Men olardı mısırlılardın' qolınan
qutqarıw ushın keldim. Olardı sol elden shıg'arıp, ken' ha'm o'nimdar
bolg'an jerge, su't ha'm pal ag'ıp turg'an elge – qanan, xet, amor, periz,
xiw ha'm ebus xalıqlarının' jerlerine aparaman+. [9] Mine, izraillılardın'
dadı Mag'an jetip keldi ha'm mısırlılardın' olardı qalay ezip atırg'anın
O'zim de ko'rdim+. [10] Endi Men seni xalqım bolg'an izraillılardı Mısırdan
alıp shıg'ıw ushın, faraong'a jiberemen.

[11] Biraq Muwsa Qudayg'a:

– Faraong'a barıp, izraillılardı Mısırdan alıp shıg'atug'ınday, men kim
bolıppan, – dep juwap berdi.

[12] Al Quday og'an:

– Men senin' menen birge bolaman. Seni Menin' jibergenimnin' belgisi
mınaw boladı: xalıqtı Mısırdan alıp shıqqanın'nan son', usı tawda Mag'an
sıyınasızlar, – dedi+.

[13] Sonda Muwsa Og'an:

– Men İzrail xalqına barıp: «Meni sizlerge ata-babaların'ızdın' Qudayı jiberdi», – desem, olar mennen: «Onın' atı kim?» – dep sorasa, men olarg'a ne deymen? – dedi.

14 Quday Muwsag'a:

– Men ma'n'gige bar Bolıwshıman. Sen izraillılarg'a: «Meni sizlerge ma'n'gige bar Bolıwshı jiberdi», – dep ayt, – dedi+. 15 Quday Muwsag'a ja'ne bılay dedi:

– Sen izraillılarg'a tag'ı: «Meni sizlerge ata-babaların'ızdın' Qudayı bolg'an Jaratqan İye: İbrayımnın' Qudayı, Isaqtın' Qudayı ha'm Yaqıptın' Qudayı bolg'an ma'n'gige bar Bolıwshı* jiberdi», – dep ayt. Menin' atım ma'n'gige usı boladı. A'wladtan-a'wladqa Menin' atımdı usılay shaqırsın. 16 Sen bar da, İzrail aqsaqalların jıynap, olarg'a bılay de: «Ata-babaların'ız İbrayımnın', Isaqtın' ha'm Yaqıptın' Qudayı bolg'an ma'n'gige bar Bolıwshı mag'an ko'rinip, mınalardı ayttı: „Mısırda sizlerge neler islenip atırg'anın ko'rip, sizlerge na'zerimdi tu'sirdim. 17 Sizlerdi Mısırdag'ı eziwshilikten qutqarıp, qanan, xet, amor, periz, xiw ha'm ebus xalıqlarının' jerlerine, su't ha'm pal aqqan jerge aparıwdı sheshtim“». 18 İzraildın' aqsaqalları sag'an qulaq asadı. Sen olar menen birge Mısır patshasına barıp, og'an bılay den'ler: «Evreylerdin' Qudayı Jaratqan İye bizlerge ko'rindi. Endi sho'lde u'sh ku'nlik jol ju'rip barıp, Qudayımız Jaratqan İyege qurbanlıq beriwge ruxsat ber». 19 Biraq Men bilemen, ku'shli bir qol ma'jbu'rlemegenshe, Mısır patshası ketiwin'izge ruxsat bermeydi. 20 Sonlıqtan Men qolımdı sozaman ha'm olardın' arasında ka'ramatlar islep, Mısırdı jazalayman. Sonnan keyin, ol sizlerdi azat qıladı+. 21 Xalıqtı mısırlılarg'a unamlı qılıp ko'rsetemen. Sizler ketken waqtın'ızda, qurı qol ketpeysiz+. 22 Ha'r bir hayal mısırlı qon'sılarınan ha'm olardın' u'yinde jasaytug'ın mısırlı hayaldan gu'mis ha'm altın bezeniw buyımların, kiyim-kenshekler sorap aladı. Ul-qızların'ızdı olar menen bezendiresizler ha'm sol ta'rizde mısırlılardı tonap ketesizler.

Jaratqan İyenin' Muwsag'a nıshanlar ko'rsetiwi

4 1 Sonda Muwsa Qudayg'a:

– Olar mag'an isenbese ha'm so'zlerime qulaq salmay: «Jaratqan İye sag'an ko'rinbedi», – dese, ne qılaman? – dedi.

2 Jaratqan İye onnan:

– Qolın'dag'ı ne? – dep soradı.

– Tayaq, – dep juwap berdi Muwsa.

3 Jaratqan İye Muwsag'a:

– Onı jerge tasla, – dedi.

Muwsa tayaqtı jerge taslag'anda, tayaq jılang'a aylandı. Muwsa onnan qashtı. 4 Jaratqan İye Muwsag'a:

– Qolın'dı sozıp, onın' quyrıg'ınan uslap al, – dedi.

Muwsa qolın sozıp, jılannın' quyrıg'ınan uslap alg'anda, ol ja'ne tayaqqa aylandı. 5 Jaratqan İye Muwsag'a:

– Ata-babalarının' Qudayı, İbrayım, Isaq ha'm Yaqıptın' Qudayı bolg'an Jaratqan İyenin' sag'an ko'ringenine olardın' iseniwi ushın, sen olarg'a usını ko'rset, – dedi.

6 Son'ınan Jaratqan İye Muwsag'a ja'ne:

– Qolın'dı qoynın'a tıq, – dedi.

Muwsa qolın qoynına tıg'ıp, onı qaytıp shıg'arıp alg'anda, qolında teri keselligi payda bolıp, eti qar sıyaqlı tu'lep ketken edi.

7 Jaratqan İye og'an tag'ı:

– Qolın'dı ja'ne qoynın'a tıq, – dedi.

Muwsa ja'ne qolın qoynına tıg'ıp, onı qaytıp shıg'arg'anda, qolı burıng'ı halına qayttı. 8 Sonda Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

– Eger olar sag'an isenbese ha'm birinshi ka'ramatlı belgige itibar awdarmasa, onda ekinshisine isenedi. 9 Al eger bul eki belgige de isenbese ha'm so'zin'di tın'lamasa, onda Nil da'ryasınan suw alıp, jerge to'k. Da'ryadan alg'an suwın' jerde qang'a aylanadı.

10 Muwsa Jaratqan İyege:

– O, İyem! Qulın' bolg'an men burın da, O'zin' menin' menen so'ylese baslag'annan beri de sheshen adam emespen. Men maylı tilli de, so'zge sheber de emespen, – dedi+.

11 Sonda Jaratqan İye og'an bılay dedi:

– Adamg'a til berip qoyg'an kim? Adamdı gu'n'elek, geren', ko'retug'ın yamasa soqır qılatug'ın kim? Jaratqan İye bolg'an Men emespen be+?
12 Endi bar! So'ylegenin'de O'zim sag'an ja'rdem berip, ne aytıw kerekligin u'yretip turaman.
13 Muwsa Jaratqan İyege:
– O, İyem! O'tinemen, menin' ornıma basqa birewdi jibere go'r! – dedi.
14 Jaratqan İyenin' Muwsag'a qa'ha'ri kelip bılay dedi:
– Lebiy urıwınan bolg'an a'jag'an' Xaron bar emes pe? Bilemen, ol so'zge sheshen. Mine, ol tap ha'zir seni qarsı alıwg'a kiyatır. Seni ko'rgende, ol quwanadı. 15 Sen onın' menen so'ylesip, ne aytıw kerekligin og'an bildir. So'ylegenin'izde, O'zim sizlerge ja'rdem berip, ne isleytug'ının'ızdı u'yretemen. 16 Senin' ornın'a xalıqqa Xaron so'yleydi. Ol senin' awzın' boladı, al sen ol ushın Quday ornında bolasan'. 17 Mına tayag'ın'dı al, sen onın' menen ka'ramatlı belgiler ko'rsetesen'.

Muwsanın' Mısırg'a qaytıwı

18 Muwsa qa'yin atası İtrog'a qaytıp kelip, og'an:
– Mısırdag'ı tuwısqanlarımnın' qasına qaytıwg'a ruxsat berin'. Barıp, olardın' amanlıg'ın bileyin, – dedi.
İtro og'an:
– Aman-saw barg'aysan', – dedi.
19 Jaratqan İye Muwsag'a Midyan elinde: «Mısırg'a qayt, sebebi janın'a qaslıq etpekshi bolg'anlardın' ha'mmesi o'ldi», – degen edi+. 20 Solay etip, Muwsa hayalın ha'm ulların eshekke mindirip, Qudaydın' o'zine alıwdı buyırg'an tayag'ın alıp, Mısırg'a qaray jolg'a shıqtı.
21 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
– Mısırg'a qaytıp barg'anın'da, Men sag'an bergen ku'sh penen faraonnın' aldında barlıq ka'ramatlardı ko'rset. Biraq Men onın' ju'regin qatal qılaman ha'm ol xalqımnın' ketiwine ruxsat etpeydi+. 22 Keyin sen faraong'a bılay dep ayt: «Jaratqan İye bılay deydi: „İzrail Menin' ulım, tun'g'ısh ulım+. 23 Mag'an sıyınıwı ushın, ulımdı jiber, dep sag'an aytqan edim. Biraq sen onı jiberiwden bas tarttın'. Sonlıqtan Men senin' ulın'dı, tun'g'ısh ulın'dı o'ltiremen“».
24 Jolda, olar tu'negen jerde, Jaratqan İye Muwsanın' qasına kelip, onı o'ltirmekshi boldı. 25 Sonda Sippora da'rhal bir tas pıshaqtı aldı da, ulın su'nnet etti. Ol kesip alıng'an etti Muwsanın' ayag'ına tiygizip:

– Haqıyqattan da, sen usı qan arqalı menin' ku'yewimsen', – dedi.
[26] Sonda Jaratqan İye Muwsanı aman qaldırdı. Al Sippora Muwsag'a: «Sen
qan arqalı menin' ku'yewimsen'», – dep su'nnetke baylanıslı aytqan edi.
[27] Son'ınan Jaratqan İye Xarong'a:
– Muwsanı qarsı alıw ushın, dalan'lıqqa bar, – dedi. Xaron ketip,
Muwsa menen Qudaydın' tawında ushırastı ha'm onı su'ydi. [28] Muwsa
Jaratqan İyenin' aytıw ushın jibergen ha'mme so'zleri ha'm islewdi
buyırg'an barlıq ka'ramatlı belgileri haqqında Xarong'a aytıp berdi.
[29] Muwsa menen Xaron barıp, İzraildın' barlıq aqsaqalların jıynadı.
[30] Xaron Jaratqan İyenin' Muwsag'a aytqan ha'mme so'zlerin olarg'a aytıp
berdi. Muwsa da xalıq aldında ka'ramatlı belgiler ko'rsetti. [31] Xalıq isendi
ha'm Jaratqan İyenin' o'zlerine na'zer salıp, shegip atırg'an azapların
ko'rgenin esitkende, Og'an ta'jim etip, sıyındı.

Muwsa ha'm Xaron faraonnın' aldında

5 [1] Son'ınan Muwsa menen Xaron faraong'a barıp, og'an:

– İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: «Sho'lge barıp, Mag'an arnap bayram qılıwı ushın, xalqımdı jiber», – dedi.

[2] Biraq faraon olarg'a:

– Men aytqanın tın'lap, İzrail xalqın jiberetug'ınday, Jaratqan İye kim bolıptı? Men Jaratqan İyeni tanımayman, izraillılardın' ketiwine de ruxsat bermeymen, – dedi+.

[3] Sonda Muwsa menen Xaron:

– Evreylerdin' Qudayı bizler menen ushırastı. U'sh ku'nlik jol ju'rip, sho'lde Qudayımız Jaratqan İyege qurbanlıq berip qaytıwg'a ruxsat etsen'iz. Bolmasa, Ol bizlerdi illet penen yamasa qılısh penen jazalaydı, – dedi.

[4] Al Mısır patshası olarg'a:

– Ha'y, Muwsa ha'm Xaron! Nege xalıqtı jumısınan alag'ada qılıp atırsız? Barın', jumısın'ızg'a qaytın'. [5] Sonshelli ko'p puqaralardı ne ushın jumısınan qaldırajaqsız? – dedi.

[6] Sol ku'ni faraon qul jumsawshılarına ha'm izraillı baqlawshılarg'a buyrıq berip bılay dedi:

[7] – Bunnan bılay, gerbish islew ushın xalıqqa burıng'ıday saban bermen'. Barıp, sabandı o'zleri jıynap alsın. [8] Biraq burın qansha gerbish quyg'an bolsa, endigiden bılay da, sonsha gerbish quyıwdı talap etin'. Gerbish sanın azaytpan'. O'ytkeni olar erinshek adamlar bolg'anlıqtan: «Barıp, Qudayımızg'a qurbanlıq beremiz», – dep baqırmaqta. [9] Jumısların sonshelli da'rejede awırlastırın', olar is penen ba'nt bolıp, jalg'an so'zlerge qulaq aspasın.

[10] Solay etip, qul jumsawshılar ha'm izraillı baqlawshılar barıp, izraillılarg'a bılay dedi:

– Faraon bılay demekte: «Endi sizlerge saban bermeymen. [11] Sabandı qay jerden tapsan'ız, sol jerden tabın'lar. Biraq quyatug'ın gerbishin'izdin' mug'darı azaytılmaydı».

[12] Solay etip, xalıq atızlardan saban jıynaw ushın pu'tkil Mısır boylap tarap ketti. [13] Qul jumsawshılar olardı qısqıg'a alıp: «Ku'ndelik jumısın'ızdı saban berilgen ku'nlerdegidey tolıq orınlan'», – dedi. [14] Son'ınan olar:

«Nege sizler keshe ha'm bu'gin burıng'ıday mug'darda gerbish quydırmadın'ız?» – dep o'zleri qoyg'an izraillı baqlawshılardı urdı.
15 Sonlıqtan izraillı baqlawshılar faraong'a barıp, og'an bılay dep nala shekti:
– Nege qulların'ızg'a bunday qatnas jasap atırsız? 16 Bizlerge saban bermese de, gerbish quyıwdı talap etedi. Minekey, qulların'ız bolg'an bizler tayaq jep atırmız. Al bug'an ayıplı – sizin' adamların'ız.
17 Biraq faraon olarg'a:
– Sizler erinsheksizler, erinshek! Sol sebepten: «Barıp, Jaratqan İyege qurbanlıq beremiz», – dep atırsızlar. 18 Qa'nekey, barın'lar jumısların'ızg'a! Sizlerge saban berilmeydi. Al gerbishti belgilengen mug'darda jetkizesizler, – dedi.
19 «Ku'ndelikli jetkiziletug'ın gerbishtin' mug'darın azaytpaysızlar», – degen so'zlerdi esitkende, izraillı baqlawshılar o'zlerinin' qıyın awhalda ekenin tu'sindi. 20 Olar faraonnın' aldınan shıqqannan keyin, o'zlerin ku'tip turg'an Muwsa menen Xarong'a duslasıp, 21 olarg'a:
– Sizler bizlerdi faraong'a ha'm onın' xızmetshilerine jaman atlı qıldın'ız. Bizlerdi o'ltiriw ushın, olardın' qollarına qılısh uslattın'ız. Bul isin'izdi ko'rip, Jaratqan İye sizlerdi jazalasın, – dedi.

Jaratqan İyenin' qutqarıwdı wa'de etiwi

22 Sonda Muwsa ol jerden ketti ha'm Jaratqan İyenin' aldına barıp, bılay dedi:
– İyem! Ne ushın bul xalıqtı ba'lege duwshar qıldın'? Meni ne ushın jiberdin'+? 23 Faraong'a barıp, Senin' atın' menen so'ylegen ku'nimnen beri, faraon bul xalıqtı ba'lege duwshar qılmaqta. Al Sen O'z xalqın'dı qutqarıw ushın hesh na'rse islemedin'.

6 [1] Sonda Jaratqan İye Muwsag'a:
– Endi sen faraong'a ne isleytug'ınımdı ko'resen'. Ol Menin' qu'diretli qolım sebepli İzrail xalqın azat etedi, ha'tte, qu'diretli qolım sebepli olardı o'zi elinen quwıp shıg'aradı, – dedi.

Qudaydın' Muwsanı ja'ne shaqırıwı

[2] Quday Muwsag'a ja'ne bılay dedi:
– Men – Jaratqan İyemen. [3] İbrayımg'a, Isaqqa ha'm Yaqıpqa Qu'direti ku'shli Quday bolıp ko'rindim.* Biraq Men olarg'a O'zimdi Jaratqan İye degen atım menen tanıtpadım+. [4] O'zleri kelgindi bolıp jasag'an Qanan jerin olarg'a beriw ushın, Men olar menen kelisim du'zdim. [5] Endi bolsa, mısırlılar qul qılg'an izraillılardın' nalaların esitip, kelisimimdi eske aldım. [6] Solay etip, izraillılarg'a bılay de: «Men – Jaratqan İyemen. Sizlerdi mısırlılardın' awır jumısınan azat etip, olardın' qullıg'ınan alıp shıg'aman. Olardı qatan' jazalayman, sizlerdi ku'shli qolımdı sozıp, qutqarıp alaman. [7] Sizlerdi O'z xalqım qılaman ha'm O'zim sizlerdin' Qudayın'ız bolaman. Sonda sizler Menin' o'zlerin'izdi mısırlılardın' awır jumısınan azat qılg'an Qudayın'ız Jaratqan İye ekenimdi bilip alasızlar+. [8] Sizlerdi İbrayım, Isaq ha'm Yaqıpqa beremen dep O'zim ant ishken jerge aparaman. Ol jerdi sizlerge mu'lik etip beremen. Men – Jaratqan İyemen.»+
[9] Muwsa bul so'zlerdi izraillılarg'a aytıp berdi. Biraq olar ruwxıy tu'skinlikte bolıp, awır qulshılıqta ju'rgenlikten, Muwsanı tın'lamadı.
[10] Sonda Jaratqan İye Muwsag'a:
[11] – Mısır patshası faraong'a barıp: «İzraillılardın' jerin'nen ketiwine ruxsat ber», – dep ayt, – dedi. [12] Biraq Muwsa Jaratqan İyege:
– Men so'zge sheshen emespen. So'zimdi izraillılar tın'lamag'anda, faraon qalay tın'lasın? – dedi.
[13] Degen menen, Jaratqan İye Muwsa ha'm Xaron menen so'ylesip, izraillılardı Mısır jerinen alıp shıg'ıw ushın, izraillılarg'a ha'm Mısır patshası faraong'a baylanıslı buyrıqlar berdi.

Muwsa ha'm Xaronnın' shejiresi

[14] İzraillılardın' a'wlad basshıları mınalar edi: İzraildın' tun'g'ısh ulı Rubennin' ulları: Xanox, Pallu, Xesron, Karmiy. Bular Rubennin' tiyreleri edi+.

15 Shimonnın' ulları: Emuel, Yamin, Ohad, Yaxin, Soxar ha'm qananlı
bir hayaldan tuwılg'an ulı Shaul. Bular Shimonnın' tiyreleri edi+.
16 Urpaqları boyınsha, Lebiydin' ullarının' atları mınalar edi: Gershon,
Qohat ha'm Merariy. Lebiy 137 jıl o'mir su'rdi+. 17 Gershonnın' ulları: ha'r
biri tiyre basshısı bolg'an Libniy menen Shimey. 18 Qohattın' ulları: Amram,
İshar, Xebron ha'm Uzziel. Qohat 133 jıl o'mir su'rdi. 19 Merariydin' ulları:
Maxliy ha'm Mushiy. Shejiresi boyınsha, Lebiydin' tiyreleri usılar edi+.
20 Amram a'kesinin' qarındası İoxebedke u'ylenip, İoxebed og'an Xaron
menen Muwsanı tuwıp berdi. Amram 137 jıl o'mir su'rdi+. 21 İshardın'
ulları: Qorax, Nefeg ha'm Zixriy+. 22 Uzzieldin' ulları: Mishael, Elsafan
ha'm Sitriy+.
23 Xaron Naxshonnın' qarındası, Amminadabtın' qızı Elishebag'a
u'ylendi. Elisheba og'an Nadab, Abihu, Elazar ha'm İtamardı tuwıp berdi+.
24 Qoraxtın' ulları: Assir, Elqana ha'm Abiasaf. Bular Qoraxtın' u'rim-putag'ı
edi+. 25 Xaronnın' ulı Elazar Putieldin' qızlarının' birine u'ylendi. Hayalı
onnan Pinexastı tuwdı. Tiyrelerge bo'lingen Lebiy urıwının' a'wlad
basshıları usılar edi+.
26 Usı Muwsa menen Xarong'a Jaratqan İye: «İzraillılardı top-tobı
menen Mısırdan alıp shıg'ın'lar», – degen edi. 27 İzraillılardı Mısırdan alıp
shıg'ıw ushın, Mısır patshası faraon menen so'yleskenler de usı Muwsa
menen Xaron edi.

Jaratqan İyenin' Muwsa menen Xarong'a bergen buyrıg'ı

28 Jaratqan İye Mısırda Muwsa menen so'yleskeninde, 29 og'an: «Men –
Jaratqan İyemen. Sag'an aytatug'ınlarımnın' ha'mmesin Mısır patshası
faraong'a jetkiz», – degen edi. 30 Sonda Muwsa Jaratqan İyenin' aldında
Og'an: «Men so'zge sheshen emespen. Meni faraon tın'laytug'ın ba edi?» –
dep juwap bergen edi.

7 [1] Biraq Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
– Minekey, Men seni faraon ushın Quday sıyaqlı qıldım, al a'jag'an' Xaron senin' payg'ambarın' boladı. [2] Sag'an buyırg'anlarımnın' ha'mmesin a'jag'an'a ayt. Ol faraon menen so'ylesip: «İzraillılardın' Mısır jerinen ketiwine ruxsat ber», – dep aytsın. [3] Degen menen, Men faraonnın' ju'regin qatal qılaman. Mısırda ko'p belgilerimdi ha'm ka'ramatlarımdı ko'rsetsem de, [4] faraon sizlerdi tın'lamaydı. Men qolımdı Mısırg'a sozıp, olardı qatan' jazalayman ha'm xalqım İzraildı top-tobı menen Mısır jerinen alıp shıg'aman. [5] Mısırg'a qarsı qolımdı ko'terip, izraillılardı olardın' arasınan alıp shıqqanımda, mısırlılar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı.
[6] Muwsa menen Xaron Jaratqan İyenin' buyırg'anınday isledi. [7] Faraon menen so'yleskende, Muwsa seksen, al Xaron seksen u'sh jasta edi.

Xaronnın' tayag'ının' jılang'a aylanıwı

[8] Jaratqan İye Muwsa menen Xarong'a bılay dedi:
[9] – Faraon sizlerge: «Meni isendiriw ushın bir ka'ramat ko'rsetin'ler», – degende, sen Xarong'a: «Tayag'ın'dı faraonnın' aldına tasla», – dep ayt. Sonda tayaq jılang'a aylanadı.
[10] Solay etip, Muwsa menen Xaron faraong'a barıp, Jaratqan İyenin' buyırg'anınday isledi. Xaron tayag'ın faraonnın' ha'm onın' xızmetkerlerinin' aldına tasladı. Tayaq jılang'a aylandı. [11] Sonda faraon o'z danıshpanların ha'm sıyqırshıların shaqırdı. Olar da o'z sıyqırshılıg'ı menen anıq solay isledi. [12] Olardın' ha'r biri tayag'ın taslap jibergende, tayaqlar jılang'a aylandı. Biraq Xaronnın' tayag'ı olardın' tayaqların jutıp jiberdi. [13] Jaratqan İyenin' aytqanınday, faraonnın' ju'regi qatal bolıp, Muwsa menen Xarondı tın'lamadı.

Birinshi jaza: suwdın' qang'a aylanıwı

[14] Son'ınan Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
– Faraonnın' ju'regi qatal bolıp tur. Ol xalıqtı jiberiwden bas tartıp atır. [15] Erten'ine azanda bar da, faraon Nil da'ryasına qaray shıqqanda, jılang'a aylang'an tayag'ın'dı alıp, da'rya jag'asında onın' jolın tosıp tur. [16] Keyin faraong'a bılay de: «„Sho'lde Mag'an sıyınıwı ushın, xalqımdı jiber“, – dep aytıwım ushın, evreylerdin' Qudayı Jaratqan İye meni sag'an jiberdi. Biraq sen usı waqıtqa shekem qulaq aspadın'. [17] Sonlıqtan Jaratqan İye bılay deydi: „Menin' Jaratqan İye ekenimdi mınadan bilip alasan': minekey,

qolımdag'ı tayaq penen da'ryanın' suwına ursam, suw qang'a aylanadı.
18 Da'ryadag'ı balıqlar o'lip, da'rya sasıp ketedi ha'm mısırlılar da'ryanın'
suwın ishe almay qaladı“».
19 Keyin Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
– Xarong'a ayt, ol tayag'ın alıp, onı Mısırdın' suwları u'stine –
da'ryaları, o'zekleri, ko'lleri ha'm barlıq ha'wizleri u'stine sozsın.
Olardag'ı, ha'tte, pu'tkil Mısırdag'ı ag'ash ha'm tas ıdıslardag'ı suwlar da
qang'a aylanadı.
20 Muwsa menen Xaron Jaratqan İyenin' buyırg'anınday isledi. Xaron
faraon ha'm onın' xızmetshilerinin' ko'z aldında tayaqtı ko'terip, Nil
da'ryasının' suwına urıp jibergende, ondag'ı barlıq suwlar qang'a aylandı.
21 Da'ryadag'ı balıqlar o'lip, da'rya sasıy basladı. Mısırlılar da'ryanın' suwın
ishe almay qaldı. Mısırdın' ha'mme jerin qan jaylap ketti. 22 Biraq mısırlı
sıyqırshılar da o'z sıyqırshılıg'ı menen anıq usılay isledi. Jaratqan İyenin'
aytqanınday, faraonnın' ju'regi qatal bolıp, Muwsa menen Xarondı
tın'lamadı. 23 Faraon artına burılıp, sarayına qaytıp ketti. Bul waqıya da
og'an ta'sir etpedi. 24 Pu'tkil mısırlılar ishetug'ın suw tabıw ushın, da'rya
boyın qazıwg'a kiristi. O'ytkeni olar da'ryanın' suwın ishe almaytug'ın edi.
25 Jaratqan İye Nil da'ryasının' suwın qang'a aylandırg'annan keyin,
aradan jeti ku'n o'tti.

Ekinshi jaza: qurbaqalar

8 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
– Faraong'a barıp, Menin' mına so'zlerimdi jetkiz: «Jaratqan İye bılay deydi: Mag'an sıyınıwı ushın, xalqımdı jiber. [2] Eger xalqımdı jiberiwden waz keshsen', pu'tkil elin'di qurbaqalarg'a toltırıp, jazalayman. [3] Nil da'ryası qurbaqalarg'a tolıp tasıp ketedi. Qurbaqalar da'ryadan shıg'ıp, sarayın'a, uyıqlaytug'ın bo'lmen'e, to'segin'e, xızmetkerlerin'nin' ha'm xalqın'nın' u'ylerine, ha'tte, tandırların' menen qamır tabaqların'a da kirip aladı. [4] Olar senin', xalqın'nın' ha'm pu'tkil xızmetshilerin'nin' u'stinde sekirip ju'redi».
[5] Son'ınan Jaratqan İye Muwsag'a:
– Xarong'a ayt, ol qolındag'ı tayag'ın da'ryalar, o'zekler ha'm ko'llerge qaray sozıp, qurbaqalardı shıg'arsın ha'm Mısırdı qurbaqalarg'a toltırsın, – dedi.
[6] Solay etip, Xaron qolındag'ı tayag'ın Mısırdag'ı suwlarg'a qaray sozdı. Sonda qurbaqalar shıg'ıp, Mısırdı jaylap ketti. [7] Degen menen, sıyqırshılar da o'z sıyqırshılıg'ı menen anıq usılay islep, Mısır eline qurbaqalardı shıg'ardı.
[8] Faraon Muwsa menen Xarondı shaqırtıp alıp:
– Jaratqan İyege duwa etin'ler, Ol mennen ha'm xalqımnan qurbaqalardı alıp taslasın. Sonda men de Jaratqan İyege qurbanlıq beriwi ushın, xalqın'ızdı jiberemen, – dedi+.
[9] Muwsa og'an:
– A'jep boladı, waqıttı o'zin'iz belgilen'. Qurbaqalar tek Nil da'ryasında qalıp, o'zin'iz de, u'yin'iz de qurbaqalardan qutılıwın'ız ushın, men siz, xızmetkerlerin'iz ha'm xalqın'ız ushın qashan duwa eteyin? – dedi.
[10] Faraon Muwsag'a:
– Erten', – dedi.
Muwsa og'an bılay dep juwap berdi:
– Yaqshı, aytqanın'ızday bolsın. Usılayınsha, siz Qudayımız bolg'an Jaratqan İyege ten' keletug'ını joq ekenin bilip alasız. [11] Qurbaqalar sizden, u'ylerin'izden, xızmetkerlerin'iz benen xalqın'ızdan ketip, tek da'ryada g'ana qaladı.
[12] Solay etip, Muwsa menen Xaron faraonnın' aldınan ketti. Muwsa Jaratqan İyege duwa etip, Onın' faraong'a jibergen qurbaqa ba'lesi ushın

jalbarındı. 13 Jaratqan İye Muwsanın' tilegin orınladı: u'ylerdegi,
ha'wlilerdegi ha'm atızlardag'ı qurbaqalar qırılıp qaldı. 14 Qurbaqalardı
jıynap, u'yin-u'yin etip qoydı. Sasıq iyis eldi jaylap ketti. 15 Degen menen,
faraon jag'daydın' jen'illeskenin ko'rgende, Jaratqan İyenin' aytqanınday
ju'regin qatal etip, Muwsa menen Xarondı tın'lamadı.

U'shinshi jaza: shirkeyler

16 Jaratqan İye Muwsag'a:

– Xarong'a ayt, ol tayag'ı menen jerdi ursın. Sonda jerdin' shan'ı
shirkeyge aylanıp, pu'tkil Mısırdı qaplaydı, – dedi.

17 Olar solay isledi. Xaron tayag'ı menen jerdin' shan'ın urıp
jibergende, pu'tkil Mısır jerindegi shan' shirkeyge aylandı. Adamlar
menen mallardın' u'stin shirkeyler basıp ketti. 18 Sıyqırshılar da o'z
sıyqırshılıg'ı menen shirkeyler payda etpekshi boldı, biraq qollarınan
kelmedi. Adamlardın' ha'm mallardın' u'stin shirkey qaplag'an edi.

19 Sonda sıyqırshılar faraong'a:

– Bul iste Qudaydın' qolı bar, – dedi. Biraq Jaratqan İyenin'
aytqanınday, faraon ju'regin qatal qılıp, Muwsa menen Xarondı tın'lamadı.

To'rtinshi jaza: iytshıbınlar

20 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

– Tan' azannan tur da, faraon da'ryag'a qaray baratırg'anda, onın'
aldınan shıg'ıp tur ha'm og'an Jaratqan İyenin', yag'nıy Menin' mına
so'zlerimdi jetkiz: «Mag'an sıyınıwı ushın, xalqımdı jiber. 21 Eger
jibermesen', senin', xızmetshilerin'nin', xalqın'nın' ha'm u'ylerin'nin'
u'stine iytshıbın jawdıraman. Mısırlılardın' u'yleri ha'm olar jasap atırg'an
jer iytshıbıng'a tolıp ketedi. 22 Biraq sol ku'ni xalqım jasaytug'ın Goshen
jerin ayırıp qoyaman. Ol jerde iytshıbın bolmaydı. Usılay etip, sen Mısır
jerinde Jaratqan İyenin', yag'nıy Menin' bar ekenimdi bilip alasan'. 23 Men
O'z xalqım menen senin' xalqın'nın' arasına ayırmashılıq qoyaman. Erten'
usı ka'ramat a'melge asadı».

24 Jaratqan İye aytqanın isledi. Faraonnın' sarayına, xızmetkerlerinin'
u'ylerine ha'm pu'tkil Mısır eline bıjnag'an iytshıbınlar ushıp keldi. El
iytshıbınnın' kesirinen wayran boldı.

25 Sonda faraon Muwsa menen Xarondı shaqırtıp alıp, olarg'a:

– Barın'lar, Qudayın'ızg'a usı elde qurbanlıq berin'ler, – dedi.

26 Biraq Muwsa og'an bılay dep juwap berdi:
– Bulay islesek, tuwrı bolmaydı. O'ytkeni mısırlılar Qudayımız Jaratqan İyege qurbanlıq beriwimizdi jerkenishli dep sanaydı. Eger olar jerkenishli dep sanag'an na'rseni ko'z aldında islesek, olar bizlerdi tas boran qılıp o'ltirmey me+? 27 Qudayımız Jaratqan İyege qurbanlıq beriw ushın, bizler sho'lde u'sh ku'nlik jol ju'rip barıwımız kerek.
28 Sonda faraon:
– Sho'lde Qudayın'ız Jaratqan İyege qurbanlıq beriwin'iz ushın, sizlerdi jiberemen. Tek ju'da' uzaqlap ketpen'ler. Endi men ushın duwa etin'ler, – dedi.
29 Muwsa og'an:
– Erten' sizden, xızmetkerlerin'izden ha'm xalqın'ızdan iytshıbınlar ketsin dep, sizin' aldın'ızdan shıg'ıwdan-aq, Jaratqan İyege duwa etemen. Tek siz Jaratqan İyege qurbanlıq beriw ushın xalıqtı jibermey qalıp, bizlerdi ja'ne aldaman', – dedi.
30 Solay etip, Muwsa faraonnın' aldınan shıg'ıp, Jaratqan İyege duwa etti. 31 Jaratqan İye Muwsanın' tilegin orınlap, iytshıbınlardı faraonnan, onın' xızmetkerlerinen ha'm xalqınan alıp tasladı. Birde bir iytshıbın qalmadı. 32 Solay bolsa da, faraon bul ret te ju'regin qatal qılıp, xalıqtı jibermedi.

Besinshi jaza: mallardın' qırılıwı

9 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
– Faraong'a barıp, og'an evreylerdin' Qudayı Jaratqan İyenin', yag'nıy Menin' mına so'zlerimdi jetkiz: «Mag'an sıyınıwı ushın, xalqımdı jiber. [2] Eger jiberiwden bas tartıp, olardı irkip tura bersen', [3] onda Jaratqan İye, yag'nıy Men qolımdı sozıp, daladag'ı malların'a: atların'a, esheklerin'e, tu'yelerin'e, iri ha'm mayda malların'a ku'shli illet jiberemen. [4] Biraq izraillılardın' malları menen mısırlılardın' mallarının' arasına ayırmashılıq qoyaman. İzraillılardın' mallarının' hesh biri o'lmeydi. [5] Jaratqan İye waqıttı da belgilep, erten'ine O'zinin' aytqanların Mısır jerinde isleytug'ının ayttı».
[6] Erten'ine Jaratqan İye aytqanın isledi: mısırlılardın' barlıq malları qırılıp qaldı. Biraq izraillılardın' hesh bir malı o'lmedi. [7] Faraon adam jiberip, izraillılardın' birde bir malının' o'lmegenin bildi. Solay bolsa da, ol ju'regin qatal qılıp, xalıqtı jibermedi.

Altınshı jaza: shıyqanlar

[8] Jaratqan İye Muwsa menen Xarong'a bılay dedi:
– Peshten qosıwıslap ku'l alın'lar, Muwsa sol ku'ldi faraonnın' ko'z aldında aspang'a qaray shashıp jibersin. [9] Ku'l shan'g'a aylanıp, pu'tkil Mısır eli boylap ko'teriledi. Eldin' ha'mme jerindegi adamlardın' ha'm mallardın' u'stilerine irin'li shıyqanlar shıg'adı.
[10] Solay etip, Muwsa menen Xaron peshten ku'l alıp, faraonnın' ko'z aldında turdı. Muwsa ku'ldi aspang'a qaray shashıp jibergende, adamlarg'a ha'm mallarg'a irin'li shıyqanlar shıqtı. [11] Sıyqırshılar da shıyqannın' kesirinen Muwsanın' aldına kele almadı. Sebebi pu'tkil mısırlılar menen birge olarg'a da shıyqan shıqqan edi. [12] Biraq Jaratqan İye faraonnın' ju'regin qatal qıldı. Jaratqan İyenin' Muwsag'a aytqanınday, faraon Muwsa menen Xarondı tın'lamadı+.

Jetinshi jaza: burshaq

[13] Keyin Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
– Tan' azanda faraonnın' qarsı aldına shıg'ıp tur ha'm og'an evreylerdin' Qudayı Jaratqan İyenin', yag'nıy Menin' mına so'zlerimdi jetkiz: «Mag'an sıyınıwı ushın, xalqımdı jiber. [14] Bolmasa, bul ret senin' o'zin'e, xızmetkerlerin'nin' ha'm xalqın'nın' u'stine barlıq ba'lelerimdi

jawdıraman. Solay etip, sen bul du'nyada Mag'an ten' keletug'ını joq
ekenin bilip alasan'. 15 O'ytkeni Men qolımdı ko'terip, seni ha'm xalqın'dı
qırg'ıng'a duwshar qılsam, jer ju'zinen joq bolıp ketken bolar edin'. 16 Biraq
O'z qu'diretimdi sag'an ko'rsetiw ushın ha'm atımdı pu'tkil du'nyag'a
jayıw ushın, Men seni tiri saqladım+. 17 Sen ele de xalqıma qarsılıq
ko'rsetip, olardı jibermey atırsan'. 18 Sonlıqtan erten' usınday waqıtta Mısır
payda bolg'annan baslap, ha'zirge deyin hesh qashan bolıp ko'rmegen
ku'shli burshaq jawdıraman. 19 Endi malların'dı ha'm dalada bolg'an
ha'mme na'rsen'di pana jerlerge jıynawdı buyır. Burshaq jawg'anda ishke
kirgizilmey dalada qalg'an barlıq adamlar ha'm mallar o'ledi».
20 Faraonnın' xızmetkerleri arasında Jaratqan İyenin' aytqan so'zinen
qorqqanlar qulların ha'm malların tezlik penen u'ylerine alıp keldi. 21 Al
Jaratqan İyenin' aytqan so'zin pisent etpegenler qulların ha'm malların
dalada qaldırdı.
22 Sonda Jaratqan İye Muwsag'a:
– Qolın'dı aspang'a qaray soz. Sonda Mısırdın' ha'mme jerine,
adamlardın', mallardın' ha'm daladag'ı barlıq o'simliklerdin' u'stine
burshaq jawadı, – dedi. 23 Muwsa tayag'ın aspang'a qaray sozg'anda,
Jaratqan İye gu'ldirmama ha'm burshaq jiberdi ha'm jerge jasıl tu'sti.
Solay etip, Jaratqan İye Mısırg'a burshaq jawdırdı+. 24 Usılayınsha, ku'shli
burshaq quyıp, u'zliksiz jarqırag'an shaqmaq shag'ıp turdı. Mısır Mısır
bolg'alı, bunday burshaq jawıp ko'rmegen edi. 25 Burshaq Mısırda dalada
bolg'annın' ha'mmesin: adamlardı, mallardı ha'm pu'tkil o'simliklerdi
nabıt qılıp, barlıq tereklerdi sındırdı. 26 Tek izraillılar jasag'an Goshen
jerine burshaq jawmadı.
27 Son'ınan faraon Muwsa menen Xarondı shaqırtıp alıp, olarg'a bılay
dedi:
– Bul ret men ayıp isledim. Jaratqan İye haq, al men ha'm menin'
xalqım nahaqpız+. 28 Jaratqan İyege duwa etin'ler. Gu'ldirmama menen
burshaqtın' usı jawg'anı da jeter. Men sizlerdi jiberemen, artıq uslap
turmayman+.
29 Muwsa og'an bılay dedi:
– Qaladan shıg'a sala, qollarımdı jayıp, Jaratqan İyege duwa etemen.
Sonda gu'ldirmama toqtap, burshaq ta jawmaytug'ın boladı. Bul arqalı siz
bul du'nyanın' Jaratqan İyege tiyisli ekenin bilip alasız+. 30 Biraq men

sizin' ha'm xızmetkerlerin'izdin' Quday İyeden ele de qorqpay atırg'anın'ızdı bilemen.

31 Solay etip, zıg'ır ha'm arpa nabıt bolg'an edi. Sebebi sol waqıtta arpa masaq baylap, zıg'ır gu'llep qalg'an edi. 32 Biraq biydaydın' tu'rleri kesh pisetug'ın bolg'anlıqtan, zıyan ko'rmedi.

33 Muwsa faraonnın' aldınan ketip, qaladan shıqtı. Ol qolların jayıp, Jaratqan İyege duwa etkende, gu'ldirmama ha'm burshaq toqtap, jawın tındı. 34 Faraon jawınnın', burshaqtın' ha'm gu'ldirmamanın' toqtag'anın ko'rgende, ja'ne gu'na islewin dawam etti. Onın' o'zi de, xızmetkerleri de ju'reklerin qatal qıldı. 35 Jaratqan İyenin' Muwsa arqalı aytqanınday, faraon ju'regin qatal qılıp, izraillılardı jibermedi.

Segizinshi jaza: shegirtkeler

10 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
– Faraong'a bar. Olardın' arasında ka'ramatlı belgilerimdi
ko'rsetiw ushın, Men faraonnın' ha'm onın' xızmetkerlerinin' ju'regin
qatal qılıp qoydım. [2] Al sizler bolsa, Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip
alıwın'ız ushın, mısırlılardı qalay masqara etkenim ha'm olardın' arasında
ko'rsetken ka'ramatlarım haqqında balaların'a ha'm balaların'nın'
balalarına aytıp berin'.
[3] Muwsa menen Xaron faraong'a barıp, og'an bılay dedi:
– Evreylerdin' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: «Qashang'a deyin
Mag'an bas iymeyjaqsan'? Mag'an sıyınıwı ushın, xalqımdı jiber. [4] Xalqımdı
jiberiwden bas tartsan', erten' elin'e shegirtkelerdi jiberemen+. [5] Olardın'
jer betin qaplaytug'ını sonshelli, jer beti ko'rinbey qaladı. Olar burshaqtan
aman qalg'an o'nimlerin'izdi ha'm daladag'ı barlıq tereklerin'izdin'
qalg'an japıraqların jep qoyadı. [6] Senin' u'ylerin', barlıq
xızmetkerlerin'nin' ha'm pu'tkil mısırlılardın' u'yleri shegirtkege tolıp
ketedi. Ata-babaların' usı jerge qonıs basqan ku'nnen bu'ginge deyin, hesh
qashan bunday na'rseni ko'rgen emes». Keyin Muwsa burılıp, faraonnın'
qasınan shıg'ıp ketti.
[7] Sonda xızmetkerleri faraong'a:
– Bul adam qashang'a deyin bizlerdi qıynaydı? Olardı jiberin'. Barıp,
Qudayı Jaratqan İyege sıyınsın. Mısırdın' nabıt bolıp atırg'anın ele
tu'sinbey atırsız ba? – dedi.
[8] Solay etip, olar Muwsa menen Xarondı faraonnın' aldına ja'ne
shaqırtıp aldı. Faraon olarg'a:
– Barın'lar, Qudayın'ız Jaratqan İyege sıyının'lar. Biraq, kimler barajaq?
– dedi.
[9] Muwsa og'an:
– Bizler jas ha'm g'arrımız, ullarımız, qızlarımız, mayda ha'm iri
mallarımız, ha'mmemiz birge ketemiz. O'ytkeni Jaratqan İyege arnap
bayram qılıwımız kerek, – dedi.
[10] Faraon olarg'a:
– Awa, sizlerge Jaratqan İye yar bolsın dep, bala-shag'aların'ız benen
birge jibereyin be? A'ne, niyetin'iz qara ekeni ko'rinip tur! [11] Bul bolmaydı.

Tek er adamlar ketip, Jaratqan İyege sıyınsın. Sizlerdin' sorag'anın'ız da sol emes pe? – dedi.

Son' Muwsa menen Xaron faraonnın' aldınan quwıp shıg'arıldı.

12 Sonda Jaratqan İye Muwsag'a:

– Qolın'dı Mısır eline qaray soz. Eldi shegirtke qaplasın ha'm burshaqtan aman qalg'an barlıq o'simliklerdi jep qoysın, – dedi. 13 Solay etip, Muwsa tayag'ın Mısır eline qaray sozdı. Jaratqan İye sol ku'ni ku'ndiz-tu'ni udayına elde shıg'ıs samalın estirdi. Azan bolg'anda, shıg'ıs samalı shegirtkelerdi alıp keldi. 14 Shegirtkeler Mısırg'a hu'jim jasap, onın' ha'mme jerin jaylap ketti. Olardın' ko'p bolg'anı sonshelli, bunday esap-sansız shegirtke burın bolmag'an da, bunnan bılay bolmaydı da.
15 Shegirtkeler jer betin basıp ketkenlikten, jer qap-qara bolıp qaldı. Olar barlıq o'simliklerdi, burshaqtan aman qalg'an tereklerdegi miywelerdin' ha'mmesin jep qoydı. Mısırdın' hesh bir jerinde, ya tereklerde bolıp, ya daladag'ı o'simliklerde bolıp, jasıl japıraq qalmadı.

16 Faraon tezlik penen Muwsa menen Xarondı shaqırttı da, olarg'a bılay dedi:

– Men Qudayın'ız Jaratqan İyege ha'm sizlerge qarsı gu'na isledim+.
17 O'tinemen, ja'ne bir ma'rtebe gu'namdı keshirip, Qudayın'ız Jaratqan İyege duwa etin'ler. Ol meni bul o'lim a'keletug'ın apattan qutqarsın+.

18 Muwsa faraonnın' aldınan shıg'ıp, Jaratqan İyege duwa etti. 19 Sonda Jaratqan İye samaldın' bag'ıtın o'zgertip, batıs jaqtan ku'shli samal estirdi. Samal shegirtkelerdi ko'terip aparıp, Qamıs ten'izine* to'kti. Pu'tkil Mısır elinde birde bir shegirtke qalmadı. 20 Degen menen, Jaratqan İye faraonnın' ju'regin qatal etip qoyg'anlıqtan, ol izraillılardı jibermedi.

Tog'ızınshı jaza: qara tu'nek

21 Bunnan son', Jaratqan İye Muwsag'a:

– Qolın'dı aspang'a qaray soz, Mısır elin tas tu'nek qaran'g'ılıq qaplaydı, – dedi. 22 Muwsa qolın aspang'a qaray sozg'anda, Mısırdı u'sh ku'n boyı qoyıw qaran'g'ılıq qapladı. 23 U'sh ku'n dawamında adamlar bir-birewin ko're almay qalıp, hesh kim ornınan qozg'ala almadı. Biraq izraillılar jasag'an jer g'ana jaqtı boldı.

24 Sonda faraon Muwsanı shaqırtıp alıp, og'an:

– Barın'lar, Jaratqan İyege sıyının'lar. Bala-shag'an'ız sizler menen kete bersin. Tek mayda ha'm iri malların'ız qalsın, – dedi.

25 Degen menen, Muwsa og'an bılay dedi:

– Bolmaydı! Mallarımızdı da alıp ketiwimizge ruxsat beriwin'iz kerek. Sebebi Qudayımız Jaratqan İyege jandırılatug'ın qurbanlıqlar ha'm basqa qurbanlıqlar beremiz. 26 Mallarımızdı da birge alıp ketemiz. Bul jerde birde bir tuyaq qalmawı tiyis. Sebebi Qudayımız Jaratqan İyege sıyınıwımız ushın, shalınatug'ın maldı olardın' ishinen alamız. Ol jerge barg'anımızsha, Jaratqan İyege qaysı mallardı beriwimiz kerekligin bilmeymiz.

27 Biraq Jaratqan İye faraonnın' ju'regin qatal qılıp qoyg'anlıqtan, ol izraillılardı jibergisi kelmedi. 28 Faraon Muwsag'a:

– Qaran'dı batır. Endi qaytıp ko'zime ko'rinbe. Ko'zime ko'ringen ku'ni-aq, o'lesen', – dedi.

29 Muwsa og'an:

– Aytqanın'ızday bolsın. Endi qaytıp, ko'zin'izge ko'rinbeymen, – dedi.

Onınshı jaza: tun'g'ıshlardın' o'ltiriliwi

11 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

– Faraonnın' basına ha'm Mısır eline ja'ne bir ba'le jawdıraman. Sonnan keyin, ol ketiwin'izge ruxsat etedi, ha'tte, sizlerdi bul jerden pu'tkilley quwıp shıg'aradı. [2] Sen izraillılarg'a ayt, ha'r bir er adam ha'm ha'r bir hayal qon'sısınan gu'mis ha'm altın buyımlardı sorap alsın.

[3] Jaratqan İye İzrail xalqın mısırlılarg'a unamlı etip ko'rsetti. Muwsa da Mısırda faraonnın' xızmetkerlerinin' ha'm xalqının' aldında ma'rtebeli edi.

[4] Solay etip, Muwsa faraong'a:

– Jaratqan İye bılay deydi: «Tu'nnin' yarımında Mısırdı aralap o'temen. [5] Sonda Mısırdag'ı ha'mme tun'g'ısh ullar: taxtında otırg'an faraonnın' balasınan, digirman tartatug'ın shorı hayaldın' balasına deyin, sonday-aq barlıq mallardın' tun'g'ısh to'lleri o'ledi. [6] Pu'tkil Mısır eli burın bolmag'an ha'm endi qaytıp bolmaytug'ın dad salıp way-waylasqan dawıslarg'a tolıp ketedi. [7] Al izraillılardın' hesh bir adamına, ya malına hesh qanday zıyan tiymeydi. Usı arqalı sizler Menin', Jaratqan İyenin' izraillılar menen mısırlılar arasına qanday ayırmashılıq qoyg'anımdı bilip alasız»+. [8] Sonda mına xızmetkerlerin'nin' ha'mmesi kelip, mag'an ta'jim etip: «Sen de ket, senin' izin'e ergen pu'tkil xalıq ta ketsin», – deysizler. Sonnan son', men ketemen, – dedi. Muwsa faraonnın' aldınan qattı qa'ha'rlenip shıg'ıp ketti.

[9] Keyin Jaratqan İye Muwsag'a:

– Mısırda Menin' ka'ramatlarım ko'beyiwi ushın, faraon sizlerdi tın'lamaydı, – dedi. [10] Solay etip, Muwsa menen Xaron faraonnın' aldında usı barlıq ka'ramatlardı isledi. Biraq Jaratqan İye faraonnın' ju'regin qatal qılıp qoyg'anlıqtan, ol izraillılardı o'z jerinen jibermedi.

Qutqarılıw ası

12 1 • Jaratqan İye Mısır jerinde Muwsa menen Xarong'a bılay dedi:
2 – Bul ay sizler ushın birinshi ay, jıldın' birinshi ayı boladı.
3 Pu'tkil İzrail ja'miyetine aytın'lar: usı aydın' onında ha'r bir xojalıq
basshısı o'z xojalıg'ı ushın bir qoy yamasa eshki tan'lap alsın. 4 Eger bir
xojalıqtag'ı adamlar sanı usı janlıqtın' go'shin jep tawısa almaytug'ınday
az bolsa, onda onı jaqın qon'sısı menen bo'lissin. Janlıqtın' u'lken-
kishiligine qarap, onı qansha adamnın' jey alatug'ının anıqlawın'ız kerek.
5 Sizler tan'lap alg'an qoy yamasa eshki minsiz, bir jıllıq erkek janlıq bolsın.
6 Janlıqtı usı aydın' on to'rtine deyin bag'ıp, sol ku'ni keshte İzrail
ja'miyetinin' ha'r bir shan'arag'ı o'z janlıqların soyıwı tiyis+. 7 Olar qandı
alıp, o'zleri go'shti jeytug'ın u'ylerinin' qapısının' jaqlawlarına ha'm kese
ag'ashına jaqsın. 8 Sol ku'ni keshte go'shti otqa pisirip, onı ashıtqısız nan
ha'm ashshı sho'pler menen jesin. 9 Go'shti shiykiley yamasa suwg'a pisirip
emes, al bas-sıyrag'ı ha'm ishek-qarnı menen birge otqa pisirip jen'ler.
10 Go'sh azang'a deyin qalmawı tiyis. Eger onnan awısıp qalsa, onı otta
o'rtep jiberin'ler. 11 Sizler go'shti jep atırg'an waqtın'ızda, bellerin'iz
buwıwlı, ayaq kiyimin'iz kiyiwli, tayag'ın'ız qolın'ızda bolsın. Go'shti tez
jen'ler. Bul – Jaratqan İyege arnalg'an Qutqarılıw ası.
12 Men sol tu'ni Mısır jerinen o'temen. Ondag'ı adamlardın' da,
mallardın' da ha'r bir tun'g'ıshın o'ltiremen ha'm Mısırdın' pu'tkil
qudayların hu'kim etemen. Men – Jaratqan İyemen+. 13 O'zlerin'iz turg'an
u'ylerdin' esiginin' jaqlawlarına jag'ılg'an qan sizler ushın nıshan boladı.
Men qandı ko'rip, sizlerdi shetlep o'temen. Mısır elin jazalag'anımda,
nabıt qılıwshı apat sizlerge hesh qanday zıyan tiygizbeydi. 14 Bul ku'n sizler
ushın eslew ku'ni bolsın. Onı Jaratqan İyenin' bayramı sıpatında
bayramlan'lar. Bul bayramdı bayramlaw keleshek a'wladların'ız ushın
ma'n'gi qag'ıyda bolıp qalsın.

Ashıtqısız nan bayramı

15 – Jeti ku'n ashıtqısız nan jen'ler. Birinshi ku'ni-aq u'ylerin'izden
ashıtqını joq qılın'lar. Kim de kim usı jeti ku'n ishinde ashıtqı salıng'an
nan jese, ol İzrail xalqı arasınan joq qılınıwı tiyis. 16 Birinshi ha'm jetinshi
ku'nleri muxaddes jıynalısın'ız bolsın. Sol ku'nleri tek o'zlerin'iz ushın
awqat tayarlawdan tısqarı, hesh qanday jumıs islemen'ler. 17 Solay etip,

sizler Ashıtqısız nan bayramın bayramlan'lar! O'ytkeni anıq sol ku'ni Men sizlerdi top-tobın'ız benen Mısır jerinen alıp shıqtım. Keleshek urpaqların'ız bul ku'ndi ma'n'gi qag'ıyda sıpatında bayramlasın. 18 Birinshi aydın' on to'rtinshi ku'ninin' keshinen jigirma birinshi ku'ninin' keshine deyin ashıtqısız nan jen'ler. 19 Sol jeti ku'n dawamında u'ylerin'izde ashıtqı bolmasın. Kim de kim ashıtqı salıng'an bir na'rse jese, meyli ol kelgindi bolsın, meyli jergilikli bolsın, ol İzrail ja'miyeti arasınan joq qılınadı. 20 Ashıtqı salıng'an hesh na'rse jemen'ler. Qay jerde jasasan'ız da, ashıtqısız nan jen'ler.

Birinshi Qutqarılıw ası

21 Sonnan keyin, Muwsa İzraildın' barlıq aqsaqalların shaqırıp alıp, olarg'a bılay dedi:

– Xojalıg'ın'ız ushın qozı yamasa ılaq tan'lap alıp, onı Qutqarılıw ası ushın soyın'lar. 22 Son', bir baw mayoran sho'bin* alın' da, onı qırmadag'ı qurbanlıqtın' qanına batırıp, qandı qapıların'ızdın' jaqlawlarına ha'm kese ag'ashına jag'ın'lar. Azang'a shekem hesh kim u'yinen shıqpasın+. 23 Jaratqan İye mısırlılardı o'ltiriw ushın elden o'tkende, qapıların'ızdın' jaqlawlarındag'ı ha'm kese ag'ashındag'ı qandı ko'rip, u'ylerin'izdi shetlep o'tedi. Ol nabıt qılıwshının' u'ylerin'izge kirip, sizlerdi o'ltiriwine jol qoymaydı. 24 O'zlerin'iz de, sizlerdin' a'wladların'ız da bunı ma'n'gi qag'ıyda qılıp orınlan'lar. 25 Jaratqan İye o'zlerin'izge beremen dep wa'de etken jerge kirgenin'izden keyin de, bul ra'simdi o'tkizip barın'lar. 26 Balaların'ız sizlerden: «Bul ra'simnin' ma'nisi qanday?» – dep sorag'anda,+ 27 olarg'a: «Bul – Jaratqan İyege arnalg'an Qutqarılıw bayramının' ası. Sebebi Jaratqan İye mısırlılardı o'ltirgende, u'ylerimizdi shetlep o'tip, bizlerdi aman qaldırdı», – den'ler.

Sonda xalıq ta'jim etip, sıyındı. 28 Son'ınan izraillılar barıp, Jaratqan İyenin' Muwsa menen Xarong'a bergen buyrıg'ın tolıq orınladı.

29 Tu'nnin' yarımında Jaratqan İye taxtında otırg'an faraonnın' tun'g'ısh balasınan, qamaqta otırg'an tutqınnın' tun'g'ısh balasına deyin, Mısır elindegi barlıq tun'g'ıshlardı ha'm mallardın' da tun'g'ısh to'llerin o'ltirdi. 30 Sol ku'ni tu'nde faraon, onın' xızmetkerleri ha'm pu'tkil Mısır ayaqqa turdı. Mısır eli dad salıp, way-waylasqan dawıslarg'a tolıp ketti. O'ytkeni o'li bolmag'an birde bir u'y joq edi.

Mısırdan shıg'ıw

31 Sol ku'ni tu'nde-aq faraon Muwsa menen Xarondı shaqırıp alıp bılay
dedi:
– Barın'lar! Sizler de, izraillılar da xalqımnın' arasınan shıg'ıp ketin'ler.
O'zlerin'iz aytqanın'ızday, Jaratqan İyege sıyınin'lar. 32 Sonday-aq mayda
ha'm iri malların'ızdı da alıp ketin'ler. Al mag'an pa'tiya berin'ler.
33 İzraillılardın' elden tezirek shıg'ıp ketiwi ushın, mısırlılar olardı
asıqtırdı. «Bolmasa, ha'mmemiz o'lemiz», – desti olar. 34 Solay etip,
izraillılar ele ashımag'an qamırların tabag'ı menen kiyimlerine oradı da,
iyinlerine ko'terip aldı. 35 İzraillılar Muwsanın' aytqanı boyınsha,
mısırlılardan gu'mis ha'm altın buyımlar menen kiyimler sorap aldı+.
36 Jaratqan İye izraillılardı mısırlılarg'a unamlı qılıp ko'rsetkenlikten,
mısırlılar olarg'a sorag'anın berdi. Solay etip, izraillılar olardı tonap
ketti+.
37 İzraillılar Ramsesten Sukkotqa qaray jol aldı. Bala-shag'alardı
esaplamag'anda, shama menen altı ju'z mın'day er adam piyada jolg'a
shıqtı+. 38 Ja'ne de, ko'p sanlı basqa millet adamları, esap-sansız mayda
ha'm iri mallar da olar menen birge ketti. 39 Xalıq o'zleri Mısırdan alıp
shıqqan ashımag'an qamırdan nan pisirdi. Sebebi olar Mısırdan quwıp
shıg'arılg'anlıqtan, qamırdı ashıtıwg'a da, jolg'a azıq-awqat tayarlawg'a da
u'lgere almag'an edi.
40 İzraillılardın' Mısırda jasag'anına to'rt ju'z otız jıl bolg'an edi+.
41 To'rt ju'z otız jıldın' son'g'ı ku'ni, anıq sol ku'ni Jaratqan İyenin' xalqı
top-tobı menen Mısır jerinen shıqtı. 42 Sol ku'ni tu'nde Jaratqan İye
izraillılardı Mısır jerinen alıp shıg'ıw ushın sergek boldı. İzraillılar da
a'wladlar dawamında sol tu'ndi Jaratqan İyege bag'ıshlap, oyaw bolıwı
tiyis.

Qutqarılıw asının' qag'ıydaları

43 Sonnan keyin, Jaratqan İye Muwsa menen Xarong'a bılay dedi:
– Qutqarılıw asının' qag'ıydaları mınaday: hesh bir jat jerli adam
bayram asınan jemesin. 44 Biraq satıp alg'an qulların'ız su'nnet etilgennen
keyin, onnan jese boladı. 45 Waqıtsha qonıs basqanlar ha'm jallang'an
jumısshılar onnan jemewi tiyis. 46 As tayarlang'an u'yde jelinsin. Janlıqtın'
go'shi u'ydin' sırtına shıg'arılmasın ha'm onın' hesh bir su'yegi
sındırılmasın+. 47 Pu'tkil İzrail ja'miyeti Qutqarılıw bayramın bayramlawı

tiyis. 48 Aran'ızda jasap atırg'an kelgindi adam Mag'an, Jaratqan İyege
arnalg'an Qutqarılıw bayramın bayramlawdı qa'lese, onda onın' u'yindegi
ha'mme erkekler su'nnet etiliwi kerek. Son'ınan ol jergilikli xalıq turg'ını
sıpatında İzrail xalqına qosılıp, bayramdı bayramlay aladı. Biraq su'nnetsiz
adam Qutqarılıw bayramının' go'shin jemesin. 49 Jergilikli adam ushın da,
aran'ızda jasaytug'ın kelgindi adam ushın da bir qag'ıyda qollanıladı+.
50 İzraillılar Jaratqan İyenin' Muwsa menen Xarong'a bergen buyrıg'ın
tolıq orınladı. 51 Sol ku'nnin' o'zinde Jaratqan İye izraillılardı top-tobı
menen Mısır jerinen alıp shıqtı.

Tun'g'ısh ullardın' Qudayg'a bag'ıshlanıwı

13 [1] Bunnan son', Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2] – Barlıq birinshi tuwılg'anlardı Mag'an bag'ıshlan'lar. İzrail hayallarının' da, mallarının' da qarınnan birinshi shıqqanları Meniki, – dedi+.
[3] Muwsa xalıqqa bılay dedi:
– Mısırdan, o'zlerin'iz qul bolg'an elden shıqqan bu'gingi ku'ndi este saqlan'lar. O'ytkeni Jaratqan İye qu'diretli qolı menen sizlerdi ol jerden alıp shıqtı. Ashıtqı salıng'an hesh na'rse jemen'ler. [4] Bu'gin Abib* ayında bul jerden shıg'ıp baratırsızlar. [5] Jaratqan İye sizlerdi qanan, xet, amor, xiw ha'm ebus xalıqlarının' jerlerine, ata-babaların'ızg'a beremen dep ant ishken, su't ha'm pal aqqan elge aparg'anda, usı ayda mına ra'simdi o'tkizin'ler: [6] jeti ku'n ashıtqısız nan jep, jetinshi ku'ni Jaratqan İyege arnap bayram qılın'lar. [7] Sol jeti ku'n ishinde tek ashıtqısız nan jen'ler. O'zin'izde de, jasap atırg'an pu'tkil jerin'izde de ashıtqı salıng'an nan yamasa ashıtqı bolmasın+. [8] Sol ku'ni balaların'ızg'a: «Mısırdan shıqqanımızda, Jaratqan İye bizler ushın islegen isleri sebepli bulardı islep atırmız», – dep tu'sindirin'ler. [9] Bul ra'sim qolın'ızda bir belgi, man'layın'ızda saqlanatug'ın yadnama bolsın. Usılayınsha, Jaratqan İyenin' nızamı awzın'ızda bolsın. Sebebi Jaratqan İye sizlerdi ku'shli qolı menen Mısırdan alıp shıqtı+. [10] Sizler de ha'r jılı belgilengen waqıtta bul qag'ıydanı orınlan'lar.
[11] Jaratqan İye sizlerge ha'm ata-babaların'ızg'a ant ishkenindey, sizlerdi Qanan jerine aparıp, sizlerge sol jerdi bergende, [12] qarınnan birinshi shıqqanlardın' ha'mmesin Jaratqan İyege bag'ıshlan'lar. Malların'ızdın' birinshi tuwılg'an barlıq erkek to'lleri Jaratqan İyege tiyisli. [13] Eshektin' ha'r bir birinshi tuwılg'an to'linin' ornına bir qozı berip, satıp alın'lar. Eger olay etpesen'iz, gu'rrenin' moynın u'zin'. Barlıq tun'g'ısh ulların'ızdın' qunın o'tewin'iz tiyis.
[14] Keleshekte ulların'ız sizlerden: «Bunın' ma'nisi qanday?» – dep sorasa, olarg'a bılay dep juwap berin'ler: «Jaratqan İye bizlerdi qu'diretli qolı menen Mısırdan, bizler qul bolg'an elden alıp shıqtı+. [15] Faraon bizlerdi jibermey, qaysarlıq ko'rsetkende, Jaratqan İye Mısırda adamlardın' ha'm mallardın' barlıq tun'g'ısh'ların o'ltirdi. Sonlıqtan mallardın' tun'g'ısh to'llerin Jaratqan İyege qurbanlıqqa beremiz, al tun'g'ısh

ullarımız ushın qun to'leymiz». 16 Bul ra'sim qolın'ızda bir belgi, esin'izde
saqlanatug'ın yadnama bolsın. Sebebi Jaratqan İye sizlerdi qu'diretli qolı
menen Mısırdan alıp shıqtı.

Qamıs ten'izinen o'tiw

17 Faraon izraillılardı jibergende, Quday: xalıq urısqa duwshar
bolatug'ının bilgende o'kinip, Mısırg'a qaytıp ketpesin, dep filist xalqının'
jeri arqalı o'tetug'ın jol qısqaraq bolsa da, olardı ol jer arqalı alıp
ju'rmedi+. 18 Quday xalıqtı Qamıs ten'izine sho'l jolı menen aylandırıp
apardı. İzraillılar Mısırdan qarıw-jaraq penen shıqqan edi. 19 Muwsa
Yusuptin' su'yeklerin de o'zi menen birge alıp shıqqan edi. O'ytkeni Yusup
izraillılarg'a ant ishtirip: «Quday sizlerge so'zsiz na'zer saladı. Sonda
su'yeklerimdi bul jerden alıp ketin'ler», – dep na'siyatlap ketken edi+.
20 İzraillılar Sukkottan shıg'ıp, sho'l shetindegi Etamg'a ornalastı+.
21 Olardın' ku'ni-tu'ni jol ju'riwi ushın, Jaratqan İye ku'ndiz minara sıyaqlı
bult bolıp jol ko'rsetip, tu'nde minara sıyaqlı ot bolıp jollarına jarıq
tu'sirip, olardı baslap ju'rdi+. 22 Ku'ndiz bult, tu'nde ot xalıqtın' aldınan
bir dem de uzaqlamadı.

14 [1] Son'ınan Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2] – İzraillılarg'a ayt, olar izge qaytıp, Piy-Haxirottın' qasına,
Migdol menen ten'iz arasına, Baal-Sefonnın' qarsısındag'ı ten'iz jag'asına
ornalassın+. [3] Sonda faraon: «İzraillılar el gezip, adasıp ketti, olar sho'l
qorshawında qaldı», – dep oylaydı. [4] Men faraonnın' ju'regin qatal qılaman
ha'm ol izraillılardın' izinen quwadı. Solay etip, Men faraondı ha'm onın'
pu'tkil a'skerlerin jen'ip, O'z saltanatımdı ko'rsetemen. Sonda mısırlılar
Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı.

İzraillılar aytılg'andı isledi. [5] «İzrail xalqı qashıp ketipti», – degen xabar
Mısır patshasına jetkende, ol ha'm onın' xızmetkerleri izraillılar tuwralı
ko'z qarasların o'zgertip: «Bizler ne islep qoydıq? İzraillılardı jiberemiz
dep, qullarımızdan ayırıldıq-g'o!» – desti. [6] Faraon o'zinin' sawash arbasın
jektirip, la'shkerlerin tayarladı. [7] Ol altı ju'z saylandı sawash arbasın,
Mısırdın' basqa barlıq sawash arbaların ha'm olardın' basshıların janına
aldı. [8] Jaratqan İye Mısır patshası faraonnın' ju'regin qatal qılıp qoydı. Ol
nıq qa'dem atıp baratırg'an izraillılardın' izinen quwıp ketti+. [9] Mısırlılar
faraonnın' pu'tkil a'skerleri, atlarg'a jegilgen sawash arbaları ha'm onın'
u'stindegi a'skerleri menen izraillılardın' izine tu'sip, ten'iz jag'asına, Piy-
Haxirot jaqınına, Baal-Sefonnın' qarsısına ordasın qurg'an izraillılarg'a
jetip aldı.

[10] Faraon jaqınlasıp qaldı. İzraillılar artına burılıp qarasa, mısırlılardın'
izlerinen quwıp kiyatırg'anın ko'rdi. Sonda olardın' za'rreleri ushıp,
Jaratqan İyege pa'riyad etti. [11] Olar Muwsag'a bılay dedi:

– Mısırda qa'bir joqtay, bizlerdi sho'lde o'liwge alıp keldin' be?
Mısırdan alıp shıg'ıp, bizlerge ne qılg'anın'? [12] Mısırda bolg'anımızda,
sag'an: «Bizlerdi tınıshımızg'a qoy, mısırlılarg'a xızmet ete bereyik», –
degen joq pa edik? Sho'lde o'lgennen go're, mısırlılarg'a qul bolg'anımız
jaqsıraq edi-g'o!

[13] Biraq Muwsa olarg'a:

– Qorqpan'lar! Ornın'ızda bekkem turıp, Jaratqan İyenin' bu'gin
sizlerdi qalay qutqaratug'ının ko'rin'ler. Bu'gin o'zlerin'iz ko'rip turg'an
mısırlılardı endi hesh qashan ko'rmeysizler. [14] Jaratqan İye sizler ushın
urısadı. Al sizler tınısh tursan'ız boldı, – dedi+.

[15] Sonda Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

– Nege Mag'an pa'riyad etip atırsan'? İzraillılarg'a ayt, alg'a qaray jıljıy
bersin. [16] Al sen tayag'ın'dı ko'terip, onı ten'izdin' u'stine qaray soz da,

suwdı qaq ayır. Sonda izraillılar ten'izdin' ishinen qurg'aq jer arqalı ju'rip o'tedi. 17 Men mısırlılardın' ju'regin qatal qılaman. Olar izraillılardın' izinen quwadı. Men faraondı, onın' barlıq a'skerlerin, sawash arbaların ha'm onın' u'stindegi a'skerlerin jen'ip, O'z saltanatımdı ko'rsetemen. 18 Faraon, onın' sawash arbaları ha'm onın' u'stindegi a'skerleri sebepli saltanatqa eriskenimde, mısırlılar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı.

19 İzrail ordasının' aldında baratırg'an Qudaydın' perishtesi ornın o'zgertip, artqa o'tti. Xalıqtın' aldındag'ı minara sıyaqlı bult ta ornın o'zgertip, artqa, 20 Mısır a'skerlerinin' ha'm İzrail xalqının' ortasına barıp turdı. Bult mısırlılar ta'repte qaran'g'ılıq ornatıp, izraillılar ta'repti jaqtı qılıp turdı. Sol sebepten tu'n boyı eki ta'rep bir-birine jaqınlasa almadı.

21 Muwsa qolın ten'izdin' u'stine qaray sozdı. Jaratqan İye pu'tkil tu'n boyı shıg'ıstan ku'shli samal estirip, ten'iz suwın izge iyterdi ha'm ten'izdi qurg'aq jerge aylandırdı. Suw ekige bo'lindi+. 22 İzraillılar qurg'aq jerdi basıp, ten'izdin' ortasınan o'tti. Ten'iz suwı on' ha'm shep ta'repte olarg'a diywal bolıp turdı. 23 Al mısırlılar olardın' izinen quwdı, faraonnın' barlıq atları, sawash arbaları ha'm onın' u'stindegi a'skerleri ten'izdin' ishine kirip ketti. 24 Tan' atarda Jaratqan İye minara sıyaqlı ot ha'm bult ishinen Mısır ordasına na'zer salıp, olardı albıratıp tasladı. 25 Quday olardın' sawash arbalarının' do'n'geleklerin shıg'arıp taslag'anda, olar zorg'a qozg'aldı. Sonda mısırlılar: «İzraillılardan qashayıq. O'ytkeni olar ushın Jaratqan İyenin' O'zi bizlerge qarsı urısıp atır», – desti.

26 Keyin Jaratqan İye Muwsag'a:

– Qolın'dı ten'izdin' u'stine qaray soz. Suwlar mısırlılardı, olardın' sawash arbaların ha'm onın' u'stindegi a'skerlerin basıp ketsin, – dedi. 27 Solay etip, Muwsa qolın ten'izdin' u'stine qaray sozdı ha'm tan'g'a jaqın ten'iz o'z halına qayttı. Sonda qashıp atırg'an mısırlılar suwg'a duwshar bolıp, Jaratqan İye olardı ten'izdin' ishine batırıp jiberdi. 28 O'z halına qaytqan suw sawash arbalardı, onın' u'stindegi a'skerlerdi, yag'nıy izraillılardın' izinen ten'izge tu'sken faraonnın' pu'tkil a'skerlerin jutıp ketti. Olardan birde bir adam aman qalmadı.

29 Degen menen, izraillılar ten'izdin' ishinen qurg'aq jer arqalı ju'rip o'tken edi. Suwlar on' ha'm shep ta'repte turıp, olarg'a diywal bolg'an edi+. 30 Jaratqan İye sol ku'ni izraillılardı mısırlılardın' qolınan qutqardı. İzraillılar mısırlılardın' ten'iz jag'asında o'lip jatırg'anın ko'rdi. 31 Jaratqan

İyenin' mısırlılarg'a ko'rsetken ullı qu'diretin ko'rgen İzrail xalqı Jaratqan İyeden qorqıp, Og'an ha'm Onın' qulı Muwsag'a isendi.

Qutqarılıw jırı

15 [1] Sonnan son', Muwsa ha'm izraillılar Jaratqan İyege mına jırdı
ayttı:
«Jırlayman Jaratqan İyeni,
Sebebi eristi Ol saltanatlı jen'iske,
Atlardı da, sawash arbadag'ılardı da ılaqtırdı ten'izge+.

[2] Jaratqan İye ku'sh-qu'diretim menin',
Qutqarıwg'a keldi Ol meni,
Ol menin' Qudayım.
Alg'ıslar aytaman Og'an,
Ol menin' a'kemnin' Qudayı,
Ullılayman Onı men+.
[3] Jaratqan İye jawıngerdur,
Atı Onın' – Jaratqan İye+.
[4] Ol faraonnın' sawash arbaların,
Ha'm la'shkerlerin attı ten'izge.
G'arq boldı Qamıs ten'izine,
Onın' saylandı la'shkerbasıları da.
[5] Teren' suwlar qapladı olardı,
Batıp ketti tas sıyaqlı tun'g'ıyıqqa.

[6] Senin' on' qolın', Jaratqan İye,
Qu'diretli ku'shke iyedur.
Senin' on' qolın', Jaratqan İye,
Tas-talqan eter dushpandı+.
[7] A'jayıp ullılıg'ın' menen,
Sag'an qarsı shıqqanlardı,
Jer menen jeksen qılasan',
Jiberesen' olarg'a g'a'zebin'di,
Saban sıyaqlı ku'ydirip, ku'l qılasan' olardı.
[8] Murnın'nın' deminen,
Jıynaldı suwlar bir jerge.
Diywal sıyaqlı bolıp tolqınlar,
Ten'iz qoynında qatıp qaldı+.

9 Sonda dushpan bılay dedi:
„Uslayman olardı izinen quwıp,
Oljanı bo'lemen kewlimdi toq qılıp,
Qıraman olardı qılıshımdı jalan'ashlap“.
10 Demin' menen u'plep edin',
Qapladı ten'iz olardı.
Qorg'asınday battı ullı suwlarg'a.

11 Jaratqan İye, qudaylar arasında Sag'an uqsag'anı bar ma?
Sen sıyaqlı muxaddeslikte ullı, aybatı menen alg'ısqa ılayıq bolg'an,
Ka'ramatlar jaratıwshı bar ma+?
12 Sozıp edin' on' qolın'dı,
Jutıp ketti jer olardı.

13 O'zin' qutqarg'an xalqın'dı,
Jeteledin' su'yispenshiligin' menen,
Alıp bardın' qu'diretin' menen muxaddes ma'kanın'a.
14 Qaltırasar esitip milletler,
Qorqınısh biyledi Filistiya xalqın.
15 Hu'reyleri ushadı Edom biylerinin',
Dirildi basar Moab ko'semlerin,
Pu'tkil Qanan turg'ınlarının' ruwxı tu'sti+.
16 Ju'regi suwlar ha'm qorqıw basar olardı,
Senin' xalqın' o'tip ketkenshe, Jaratqan İye,
Sen iyelik etken xalıq o'tip ketkenshe,
Bilegin'nin' ku'shi aldında tas bolıp tilsiz qatıp qalar.
17 Jaratqan İye! Aparasan' xalqın'dı O'z tawın'a,
Jaylastırasan' O'zin' ma'kan qılıp alg'an jerge,
Qolların' menen qurg'an muxaddes ma'kang'a, İye!+
18 Hu'kimdarlıq qılar sheksiz ha'm ma'n'gige Jaratqan İye»+.

19 Faraonnın' atları, sawash arbaları ha'm onın' u'stindegi a'skerleri ten'iz ishine kirgende, Jaratqan İye suwlardı olardın' u'stine qaytarıp a'keldi. Al izraillılar ten'izdin' ishinen qurg'aq jer arqalı ju'rip o'tti.
20 Xaronnın' a'japası payg'ambar Ma'riyam qolına da'p aldı. Basqa barlıq hayallar da da'p alıp, oynawı menen onın' izine erdi+. 21 Ma'riyam

naqırattı qaytalap bılay dep jırladı:
«Jırlan' Jaratqan İyeni,
Sebebi eristi Ol saltanatlı jen'iske.
Atlardı da, atlılardı da ılaqtırdı ten'izge»+.

Ashshı suw

22 Muwsa izraillılardı Qamıs ten'izinen baslap shıqqannan son', olar
Shur sho'line bardı ha'm sho'lde u'sh ku'n ju'rse de, suw taba almadı+.
23 Son'ınan olar Mara degen jerge bardı. Biraq Maranın' suwı ashshı
bolg'anlıqtan, olar ishe almadı. Sonlıqtan sol jer Mara* dep ataldı. 24 Sonda
xalıq Muwsag'a: «Ne ishemiz?» – dep narazı bolıp, ton'qılday basladı.
25 Muwsa Jaratqan İyege jalbarındı. Jaratqan İye og'an bir ag'ashtı
ko'rsetti. Muwsa onı suwg'a ılaqtırıp jibergende, suw dushshı bolıp qaldı.
Sol jerde Jaratqan İye xalıq ushın qag'ıyda ha'm nızam berdi ha'm
olardı sınadı. 26 Jaratqan İye olarg'a bılay dedi:
– Eger sizler Qudayın'ız Jaratqan İyenin', yag'nıy Menin' so'zimdi
dıqqat penen tın'lap, na'zerimde tuwrı bolg'an islerdi islesen'ler,
buyrıqlarıma qulaq asıp, ha'mme qag'ıydalarımdı orınlasan'lar,
mısırlılarg'a bergen keselliktin' hesh birin sizlerge bermeymen. Sebebi
Men – sizlerge shıpa beriwshi Jaratqan İyemen+.
27 Sonnan keyin, olar Elimge keldi. Sol jerde on eki bulaq ha'm jetpis
palma ag'ashı bar edi. Solay etip, olar suw jag'asına ornalastı+.

Manna ha'm bo'deneler

16 [1] İzrail xalqının' pu'tkil ja'miyeti Elimnen shıqtı. Olar Mısırdan
shıqqanınan keyingi ekinshi aydın' on besinshi ku'ni Elim ha'm
Sinay arasında jaylasqan Sin sho'line keldi+. [2] Sho'lde ha'mmesi Muwsa
menen Xarong'a narazı bolıp, [3] olarg'a bılay dep ton'qıldadı:

– Qa'nekey, Mısırda-aq Jaratqan İyenin' qolınan o'lip qoya qoyg'anda
bolar edi. Hesh bolmasa, ol jerde go'sh salıng'an qazanlardın' qasında
otırıp, toyg'anımızsha nan jer edik. Biraq sizler pu'tkil xalıqtı ashlıqtan
o'ltiriw ushın, bizlerdi usı sho'lge alıp keldin'iz+.

[4] Sonda Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

– Mine, Men sizlerge aspannan nan jawdıraman. Xalıq ha'r ku'ni
shıg'ıp, bir ku'nlik nanın jıynap alsın. Usılayınsha Men olardı sınap,
olardın' Menin' ko'rsetpelerim boyınsha jasaytug'ının yamasa
jasamaytug'ının ko'rejaqpan. [5] Al altınshı ku'ni* olar ha'r ku'ni
jıynag'anınan eki ese artıq qılıp toplap, tayarlap qoysın.

[6] Muwsa menen Xaron pu'tkil izraillılarg'a bılay dedi:

– Sizlerdi Mısırdan Jaratqan İyenin' O'zi alıp shıqqanın bu'gin keshte
bilip alasızlar. [7] Al erten' azanda Jaratqan İyenin' saltanatın ko'resizler.
Sebebi Ol sizlerdin' O'zine narazı bolıp, ton'qıldag'anın'ızdı esitti. Biraq
bizlerge narazı bolatug'ınday, bizler kim bolıppız+?

[8] Keyin Muwsa bılay dedi:

– Keshqurın sizlerge jew ushın go'sh, azanda toyg'anın'ızsha nan
berilgende, sizler Jaratqan İyenin' saltanatın ko'resizler. O'ytkeni Jaratqan
İye sizlerdin' O'zine qarsı narazılıq bildirgenin'izdi esitti. Al bizler kim
bolıppız? Sizler bizlerge emes, al Jaratqan İyege narazılıq bildirip atırsızlar.

[9] Keyin Muwsa Xarong'a:

– İzrail xalqının' pu'tkil ja'miyetine ayt, Jaratqan İyenin' aldına kelsin.
Sebebi Jaratqan İye olardın' ton'qıldıların esitti, – dedi.

[10] Xaron İzrail xalqının' pu'tkil ja'miyetine usılardı aytıp turg'anda, olar
sho'lge qaradı. Sonda Jaratqan İyenin' saltanatı bult ishinde ko'rindi.

[11] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

[12] – Men izraillılardın' ton'qıldıların esittim. Olarg'a mınaday dep ayt:
«Keshqurın go'sh jep, azanda nang'a toyatug'ın bolasızlar. Sonda sizler
Menin' – Qudayın'ız Jaratqan İye ekenimdi bilip alasızlar».

13 Keshqurın bo'deneler ushıp kelip, ordanı basıp ketti. Al azanda
ordanın' a'tirapın shıq qapladı+. 14 Shıq kepkende, sho'ldegi jerdin'
betinde qırawg'a uqsag'an, mayda da'n sıyaqlı bir na'rse ko'rindi. 15 Bunı
ko'rgende, izraillılar bir-birinen: «Bul ne?» – dep sorastı. Sebebi olar
bunın' ne ekenin bilmeytug'ın edi.
Muwsa olarg'a:
– Bul – Jaratqan İyenin' sizlerge jew ushın bergen nanı. 16 Jaratqan İye
bılay dep buyıradı: «Ha'r bir adam jey alg'andayın jıynap alsın.
Shatırın'ızdag'ı ha'r bir adam ushın bir omerden* alın'lar»+.
17 İzraillılar solay islep, kimisi ko'p, kimisi az jıynadı. 18 Omer menen
o'lshegende, ko'p jıynag'annın' artıg'ı, az jıynag'annın' kemisi bolmadı.
Ha'r bir adam jey alatug'ın mug'darda jıynag'an edi+.
19 Muwsa olarg'a:
– Hesh kim onnan azang'a deyin bir tu'yir qaldırmasın, – dedi.
20 Degen menen, ayırımlar Muwsanı tın'lamay, azang'a deyin
qaldırg'anda, ol qurtlap, sasıy basladı ha'm Muwsanın' olarg'a g'a'zebi
keldi.
21 Ha'r ku'ni azanda ha'r bir adam o'zi jey alatug'ın mug'darda
jıynaytug'ın edi. Al quyash qızg'an waqıtta jerde qalg'anları erip
ketetug'ın edi. 22 Altınshı ku'ni adam basına eki omerden, yag'nıy eki ese
jıynaytug'ın edi. Ja'miyet basshıları kelip, awhaldı Muwsag'a bildirdi.
23 Muwsa olarg'a bılay dedi:
– Jaratqan İyenin' buyrıg'ı usı. Erten' Jaratqan İyege arnalg'an tolıq
dem alatug'ın muxaddes Shabbat ku'ni. Sonın' ushın, bu'gin
pisiretug'ının'ızdı pisirip, qaynatatug'ının'ızdı qaynatıp alın'lar. Al awısıp
qalg'anın azang'a deyin saqlap qoyın'lar+.
24 Muwsanın' buyırg'anınday, xalıq awısıp qalg'andı azang'a deyin
saqlap qoyg'anda, ol sasımadı da, qurtlap ta ketpedi. 25 Sonda Muwsa
olarg'a bılay dedi:
– Awısıp qalg'andı bu'gin jen'ler. Sebebi bu'gin Jaratqan İye ushın
Shabbat ku'ni. Bu'gin daladan manna taba almaysızlar. 26 Sizler onı altı
ku'n jıynan'lar. Biraq jetinshi ku'ni bolg'an Shabbat ku'ni ol ulıwma
bolmaydı.
27 Jetinshi ku'ni ayırımlar nan jıynaw ushın sırtqa shıqqanda, hesh
na'rse taba almadı. 28 Sonda Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

– Qashang'a shekem buyrıqlarım ha'm ko'rsetpelerimdi orınlawdan
moyın tawlaysızlar? 29 Minekey, Men sizlerge Shabbat ku'nin berdim.
Sonlıqtan altınshı ku'ni sizlerge eki ku'nlik nan berip atırman. Jetinshi
ku'ni ha'r bir adam qay jerde jasap atırg'an bolsa, sol jerde qalsın, sırtqa
shıqpasın.
30 Solay etip, xalıq jetinshi ku'ni dem aldı.
31 İzraillılar sol nandı manna dep atadı. Onın' ko'rinisi kinza tuqımı
sıyaqlı bolıp, da'mi pal qosılg'an sho'rekke uqsaytug'ın edi. 32 Muwsa
xalıqqa bılay dedi:
– Jaratqan İye bılay dep buyıradı: «Sizlerdi Mısırdan alıp shıqqanımda,
Menin' sizlerge sho'lde bergen nanımdı keleshek a'wladlardın' ko'riwi
ushın, onın' bir omerin saqlap qoyın'lar».
33 Muwsa Xarong'a:
– Bir ıdıstı alıp, ishine bir omer manna sal. Keleshek a'wladlarg'a
saqlanıp qalıwı ushın, onı Jaratqan İyenin' aldına qoy, – dedi.
34 Jaratqan İyenin' Muwsag'a buyırg'anınday, Xaron mannanı saqlap
qoyıw ushın, onı Kelisim sandıg'ının' aldına qoydı.
35 İzraillılar ma'kan etilgen Qanan jerine jetip barg'ansha, qırıq jıl
manna jedi+. 36 Bir omer efanın'* onnan bir bo'legine tuwrı keletug'ın edi.

Jartastan aqqan suw

17 [1] Son'ınan İzrail xalqının' pu'tkil ja'miyeti Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha Sin sho'linen shıqtı da, bir jerden ekinshi jerge ko'ship-qonıp ju'rip, Refidimge ornalastı. Degen menen, ol jerde ishetug'ın suw joq edi+. [2] Olar Muwsag'a:

– Bizlerge ishetug'ın suw ber, – dep urıstı.

– Nege mag'an urısıp atırsızlar? Nege Jaratqan İyeni sınap atırsızlar? – dedi olarg'a Muwsa+.

[3] Biraq xalıq sho'llegenlikten, Muwsag'a narazı bolıp:

– Bizlerdi ne ushın Mısırdan alıp shıqtın'? Bizlerdi, balalarımızdı ha'm mallarımızdı sho'lden o'ltiriw ushın ba? – dep ton'qıldadı.

[4] Muwsa Jaratqan İyege dad salıp:

– Bul xalıqqa ne isleyin? Birazdan son', olar meni tas boran qılıp o'ltiredi-g'o! – dedi+.

[5] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

– Xalıqtın' aldına o't. Nil da'ryasın urg'an tayag'ın'dı al da, İzrail aqsaqallarının' ayırımların izin'e ertip, alg'a qaray ju'r. [6] Mine, Men Xoreb tawındag'ı bir jartastın' u'stinde, senin' aldın'da turaman. Sen jartastı urg'anın'da, suw atlıg'ıp shıg'adı ha'm xalıq suw ishedi.

Muwsa İzrail aqsaqallarının' ko'z aldında solay isledi+.

[7] Solay etip, sol jer Massa* ha'm Meriba* dep atadı. Sebebi izraillılar sol jerde Muwsa menen urısıp: «Aramızda Jaratqan İye bar ma eken, ya joq pa eken?» – dep Jaratqan İyeni sınag'an edi.

Amaleklerdin' jen'iliske ushırawı

[8] Amalekler kelip, Refidimde izraillılarg'a urıs ashtı+. [9] Sonda Muwsa Eshuag'a:

– Xalıq ishinen adamlardı saylap al da, barıp, amalekler menen urıs. Erten' men qolıma Qudaydın' tayag'ın uslap, to'beshiktin' basında turaman, – dedi.

[10] Eshua Muwsanın' aytqanın islep, amalekler menen urıstı. Sol waqıtta Muwsa, Xaron ha'm Xur to'beshiktin' basına shıqtı. [11] Muwsa qolın ko'tergende izraillılar, al tu'sirgende amalekler u'stin kele berdi. [12] Biraq Muwsanın' qolları sharshap qaldı. Sonda olar bir tas a'kelip, Muwsanın' astına qoydı. Muwsa tastın' u'stine otırdı. Bir jag'ında Xaron, ekinshi

jag'ında Xur Muwsanın' qolların joqarı ko'terip turdı. Quyash batqansha,
Muwsanın' qolları bekkem ko'terilip turdı. 13 Solay etip, Eshua amaleklerdi
qılıshtan o'tkizip, olardı jen'di.
14 Son'ınan Jaratqan İye Muwsag'a:
– Estelik bolıp qalıwı ushın, bunı kitapqa jazıp qoy. Eshuanın' qulag'ına
quyıp qoy, Men amaleklerdin' atın jer ju'zinen pu'tkilley joq qılaman, –
dedi+.
15 Muwsa bir qurbanlıq orın qurıp, onın' atın Yahwe Nissi* dep qoydı.
16 Keyin ol bılay dedi: «Jaratqan İyenin' taxtına qarsı qol ko'tergeni ushın,
Ol a'wladlar dawamında amaleklerge qarsı urısadı».

İtronın' Muwsag'a keliwi

18 [1] Muwsanın' qa'yin atası midyanlı ruwxaniy İtro Qudaydın' Muwsa ushın ha'm O'z xalqı İzrail ushın islegen ha'mme islerin, Jaratqan İyenin' izraillılardı Mısırdan qalay alıp shıqqanın esitti+.

[2-3] Burın Muwsa hayalı Sipporanı eki ulı menen to'rkinine qaytarıp jibergende, İtro olardı qabıl etken edi. Muwsa: «Men – jat elde kelgindi adam edim», – dep, ullarının' birin Gershom dep atag'an edi. [4] Al ekinshi ulına: «Ata-babalarımnın' Qudayı mag'an ja'rdem etip, meni faraonnın' qılıshınan qutqardı», – dep, Eliezer* dep at qoyg'an edi.

[5] Sonda Muwsanın' hayalın ha'm ulların ertken qa'yin atası İtro Qudaydın' tawına, Muwsa qonıs basqan sho'lge keldi. [6] Ol Muwsag'a: «Men – qa'yin atan' İtroman, hayalın' menen eki ulın'dı alıp sag'an kiyatırman», – dep xabar jiberdi.

[7] Muwsa qa'yin atasın ku'tip alıp, onın' aldında ta'jim etti ha'm onı su'ydi. Olar bir-birinen hal-awhal sorasıp bolıp, shatırg'a kirdi. [8] Muwsa qa'yin atasına Jaratqan İyenin' İzrail xalqı ushın faraon menen mısırlılarg'a neler islegenin, o'zlerinin' jolda ko'rgen qıyınshılıqların ha'm Jaratqan İyenin' olardı qalay qutqarg'anın birme-bir aytıp berdi.

[9] İtro Jaratqan İyenin' izraillılarg'a islegen jaqsılıqlarına ha'm olardı mısırlılardın' qolınan qutqarg'anına quwandı. [10] İtro bılay dedi:

– Sizlerdi mısırlılardın' ha'm faraonnın' qolınan qutqarıp, xalıqtı mısırlılardın' moyıntırıg'ınan azat qılg'an Jaratqan İyege alg'ıslar bolsın. [11] Endi men Jaratqan İyenin' barlıq qudaylardan ullı ekenin bildim. O'ytkeni Ol izraillılarg'a menmenlik qatnasta bolg'an mısırlılardan u'stin shıqtı+.

[12] İtro Qudayg'a jandırılatug'ın qurbanlıq ha'm basqa qurbanlıqlar a'kelip berdi. Xaron ha'm İzraildın' pu'tkil aqsaqalları Muwsanın' qa'yin atası menen Qudaydın' aldında awqatlanıw ushın keldi.

İtronın' ken'esi

[13] Erten'ine Muwsa xalıqqa qazılıq etiw ushın o'z ornına otırdı. Xalıq azannan keshke shekem onın' aldında tik ayaqta turdı.

[14] Qa'yin atası Muwsanın' xalıqqa qılg'an bul isin ko'rip:

– Xalıqqa bul ne islegenin'? Nege jalg'ız o'zin' qazılıq etip otırsan'? Nege ha'mme azannan keshke shekem senin' aldın'da tur? – dedi.

15 Muwsa og'an bılay dedi:

– O'ytkeni xalıq Qudaydın' erkin biliw ushın, mag'an keledi. 16 Qashan
aralarında bir daw shıqsa, olar mag'an keledi. Men eki ta'rep arasında
qazılıq qılıp, olarg'a Qudaydın' qag'ıydaların ha'm ko'rsetpelerin ma'lim
etemen.

17 Qa'yin atası og'an bılay dedi:

– Bul isin' jaqsı emes. 18 Sen o'zin'di de, janın'dag'ı xalıqtı da sharshatıp
taslaysan'. Bul is sen ushın ju'da' awırlıq etedi, ol bir o'zin'nin' qolın'nan
kelmeydi+. 19 Endi mag'an qulaq sal. Eger sen menin' ken'esime a'mel
qılsan', Quday sag'an yar boladı. Sen Quday aldında xalıq ushın wa'kil
bolıp, olardın' dawlı islerin Qudayg'a jetkizip turıwın' kerek. 20 Al xalıqqa
Qudaydın' qag'ıydaların ha'm ko'rsetpelerin u'yret. Qanday jol menen
ju'rip, ne islew kerekligin olarg'a ko'rset. 21 Bularg'a qosımsha, xalıq
arasınan Qudaydan qorqqan, uqıplı, haram paydanı jek ko'retug'ın
isenimli adamlardı saylap al. Olardı xalıq u'stinen mın'basılar, ju'zbasılar,
eliwbasılar ha'm onbasılar qılıp tayınla+. 22 Olar ba'rqulla xalıqqa qazılıq
etsin. U'lken dawlardı sag'an a'kelsin, al kishilerin o'zleri sheshsin. Usılay
etip, olar awırmanlıqtı senin' menen bo'lisse, sag'an jen'il boladı. 23 Eger
sen Qudaydın' buyırg'anınday etip, usılay islesen', onda shıday alasan'
ha'm ha'mme tınıshlıq penen u'ylerine qaytadı.

24 Muwsa qa'yin atasının' so'zin tın'lap, onın' aytqanlarının' ha'mmesin
orınladı. 25 Ol izraillılar arasınan uqıplı adamlardı saylap alıp, olardı
mın'basılar, ju'zbasılar, eliwbasılar ha'm onbasılar qılıp, xalıqqa basshı etip
tayınladı+. 26 Olar xalıqqa ba'rqulla qazılıq etip, qıyın ma'selelerdi
Muwsag'a alıp keldi. Al kishigirim islerdi o'zleri sheshti+. 27 Keyin Muwsa
qa'yin atasın jolg'a shıg'arıp saldı. İtro o'z eline qaytıp ketti.

İzrail xalqı Sinay tawında

19 [1] İzraillılar Mısırdan shıqqannan keyingi u'shinshi aydın' birinshi
ku'ni Sinay sho'line jetip keldi. [2] Olar Refidimnen jolg'a shıqqan
bolıp, Sinay sho'line jetip kelgen edi. Olar sol jerde, Sinay tawının'
qarsısına shatırların tikti+.
[3] Sonda Muwsa tawg'a, Qudaydın' da'rgayına shıqtı. Jaratqan İye og'an
tawdan bılay dedi:
– Yaqıp na'siline, İzrail xalqına bılay de: [4] «Mısırlılarg'a ne islegenimdi,
palapanların qanatları menen tasıg'an bu'rkit sıyaqlı, sizlerdi janıma
a'kelgenimdi ko'rdin'ler+. [5] Al endi so'zlerimdi dıqqat penen tın'lap,
kelisimime a'mel qılsan'lar, sizler barlıq xalıqlar ishinde Menin'
g'a'ziynem bolasızlar. Sebebi pu'tkil jer ju'zi Mag'an tiyisli+. [6] Sizler
Menin' ushın ruwxaniyler patshalıg'ı ha'm muxaddes xalıq bolasızlar».
Senin' izraillılarg'a aytatug'ın so'zlerin' usılar+.
[7] Muwsa kelip, xalıq aqsaqalların shaqırıp aldı da, o'zine Jaratqan
İyenin' buyırg'an barlıq so'zlerin olarg'a bildirdi. [8] Pu'tkil xalıq bir
awızdan: «Jaratqan İyenin' aytqanlarının' ha'mmesin orınlaymız», – dep
juwap berdi. Muwsa xalıqtın' juwabın Jaratqan İyege jetkizdi+.
[9] Sonda Jaratqan İye Muwsag'a:
– Senin' menen so'yleskenimdi xalıqtın' esitiwi ha'm sag'an ma'n'gige
iseniwi ushın, Men sag'an bir qalın' bult ishinde kelemen, – dedi. Muwsa
xalıqtın' so'zlerin Jaratqan İyege jetkizgende, [10] Jaratqan İye Muwsag'a
bılay dedi:
– Bar, bu'gin ha'm erten' xalıq pa'klensin. Olar kiyimlerin juwıp,+
[11] u'shinshi ku'ni tayar bolsın. O'ytkeni u'shinshi ku'ni Men, Jaratqan İye
pu'tkil xalıqtın' ko'z aldında Sinay tawına tu'semen. [12] Xalıq ushın tawdın'
a'tirapına shegara sızıp, belgile ha'm olarg'a: «Abaylan'lar, tawg'a
shıg'ıwshı bolman'lar, tawdın' etegine de jaqınlaman'lar! Tawg'a bir jerin
tiygizgen ha'r bir adam so'zsiz o'ltiriledi. [13] Sol adamg'a qol tiygizilmey, tas
boran qılınıp, ya bolmasa oq jay menen o'ltiriledi. Haywan bolsa da, adam
bolsa da, ol tiri qalmaydı», – dep ayt. Tek ka'rnay uzaq shertilgende g'ana,
olar tawg'a ko'terile aladı+.
[14] Son'ınan Muwsa tawdan xalıqtın' qasına tu'sip, olarg'a pa'kleniwdi
buyırdı. Ha'r bir adam kiyimlerin juwdı. [15] Muwsa xalıqqa:

– U'shinshi ku'ni tayar bolın'lar. Bul waqıt ishinde hayalların'ızg'a jaqınlaman'lar, – dedi.

16 U'shinshi ku'ni tan' atıwdan gu'ldirmama gu'rkirep, shaqmaq shaqtı. Tawdın' u'stin qalın' bult qaplap, ba'lent, ku'shli dawıslı ka'rnay sesti esitildi. Ordadag'ı pu'tkil xalıq titirey basladı. 17 Muwsa xalıqtı Quday menen ushırastırıw ushın, ordadan baslap shıqtı. Olar tawdın' etegine kelip turdı. 18 Quday Sinay tawına ot ishinde tu'skenlikten, pu'tkil taw tu'tep turg'an edi. Tawdan peshten shıqqanday tu'tin shıg'ıp, pu'tkil taw qattı silkinip turg'an edi. 19 Ka'rnay sesti barg'an sayın ku'sheye berdi. Muwsa Qudayg'a so'yledi ha'm Quday da og'an dawıslap juwap berdi. 20 Jaratqan İye Sinay tawının' to'besine tu'sip, Muwsanı tawdın' to'besine shaqırdı. Muwsa sol jerge shıqtı. 21 Jaratqan İye og'an bılay dedi:

– To'men tu'sip, xalıqtı eskert. Meni ko'riw ushın, shegaradan shıg'ıp ketpesin. Bolmasa, ko'bisi o'lip qaladı+. 22 Mag'an jaqınlasatug'ın ruwxaniyler de o'zlerin pa'klesin. Bolmasa, olarg'a qarsı shıg'aman+.

23 Muwsa Jaratqan İyege:

– Xalıq Sinay tawına shıg'a almaydı. O'ytkeni Sen: «Tawdın' a'tirapına shegara sızıp, belgile ha'm tawdı muxaddes qıl», – dep eskertken edin', – dedi.

24 Jaratqan İye og'an:

– To'men tu'sip, Xarondı o'zin' menen birge alıp kel. Biraq ruwxaniyler menen xalıq aldıma keliw ushın, shegaradan o'tpesin. Bolmasa, olarg'a qarsı shıg'aman, – dedi. 25 Solay etip, Muwsa to'men tu'sti de, xalıqqa usılardı aytıp berdi.

On buyrıq

20 1 • Sonda Quday mına so'zlerdi ayttı:

2 – Men – seni Mısırdan, qul bolg'an jerin'nen alıp shıqqan
Qudayın' Jaratqan İyemen+.

3 Senin' Mennen basqa qudayların' bolmasın+.

4 Joqarıdag'ı aspanda, to'mendegi jer ju'zinde ha'm jer astındag'ı
suwlarda bolg'an hesh bir na'rsenin' ko'rinisin sog'ıp, o'zin'e but
jasama+. 5 Olarg'a tabınba ha'm xızmet qılma. Sebebi Men – senin'
Qudayın' Jaratqan İye, qızg'anshaq Qudayman. Meni jek ko'rgenlerdi
a'kesinin' gu'nası ushın balaların, olardın' u'shinshi, to'rtinshi a'wladına
shekem jazalayman+. 6 Biraq Meni su'ygenlerge ha'm buyrıqlarımdı
orınlag'anlarg'a mın'ınshı urpag'ına deyin jaqsılıq qılaman+.

7 Qudayın' bolg'an Jaratqan İyenin' atın jo'nsiz tilin'e alma. O'ytkeni
Jaratqan İye atın bosqa tilge alg'anlardı jazasız qaldırmaydı+.

8 Shabbat ku'nin muxaddes tutıwdı este saqla+. 9 Altı ku'n jumıs islep,
barlıq islerin'di isle. 10 Al jetinshi ku'n Mag'an, Qudayın' Jaratqan İyege
arnalg'an Shabbat ku'ni. Sol ku'ni hesh qanday is qılma. Ulın' da, qızın' da,
qulın' da, shorın' da, malların' da, aran'ızdag'ı kelgindi adam da hesh
qanday is qılmasın. 11 Sebebi Men – Jaratqan İye altı ku'n ishinde aspandı,
jerdi, ten'izdi ha'm olardag'ı pu'tkil barlıqtı jaratıp, jetinshi ku'ni dem
aldım. Sonlıqtan Men Shabbat ku'nin jarılqap, onı muxaddes qılıp ayırdım.

12 Ata-anan'dı hu'rmetle. Sonda Qudayın' Jaratqan İyenin' sag'an
beretug'ın jerinde o'mirin' uzaq boladı+.

13 Adam o'ltirme+.

14 Neke hadallıg'ın buzba+.

15 Urlıq isleme+.

16 Hesh kimge qarsı jalg'an gu'walıq berme+.

17 Hesh bir adamnın' u'yin ku'seme. Onın' hayalın, qulın, shorısın,
o'gizin, eshegin, hesh bir na'rsesin ku'seme+.

18 Pu'tkil xalıq gu'ldirmamanı ha'm ka'rnay sestin esitip, shaqmaqtı
ha'm tawdın' basındag'ı tu'tindi ko'rgende, qorqqanınan qaltıray basladı.
Olar uzaqta turıp, 19 Muwsag'a:

– Bizler menen o'zin' so'yles. Bizler seni tın'laymız. Biraq Quday
bizlerge so'ylemesin. Bolmasa, o'lip qalamız, – dedi+.

20 Muwsa xalıqqa:

– Qorqpan'lar! Sebebi Quday sizlerdi sınaw ushın ha'm Onnan qorqıp, gu'na islemewin'iz ushın keldi, – dedi.

21 Xalıq uzaqta tura berdi, al Muwsa Quday turg'an tas tu'nek
qaran'g'ılıqqa jaqınlastı.

Qurbanlıq orın haqqında

22 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

– İzraillılarg'a bılay dep ayt: «Menin' sizlerge aspannan so'ylegenimdi esittin'ler. 23 Mennen basqa qudayların' bolmasın. O'zlerin'izge gu'misten bolsa da, altınnan bolsa da, hesh qanday butlar sog'ıp alman'lar. 24 Menin' ushın topıraqtan qurbanlıq orın islen'ler. Ol jerde qoy ha'm bug'aların'ızdı jandırılatug'ın qurbanlıq ha'm tatıwlıq qurbanlıg'ı etip berin'ler. Mag'an sıyınıwın'ız ushın O'zim tan'lag'an ha'r bir jerge kelip, sizlerdi jarılqayman. 25 Eger Mag'an tastan qurbanlıq orın qurajaq bolsan'ız, jonılmag'an taslardı qollanın'lar. O'ytkeni tasqa qashaw tiygizsen'iz, onı haramlaysızlar+. 26 Ja'ne de, Mag'an arnalg'an qurbanlıq orıng'a tekshe arqalı shıqpan'lar, bolmasa ko'terilgenin'izde jalan'ash jerin'iz ko'rinip qalıwı mu'mkin».

Qullar haqqında

21 [1] – Sen xalıqqa ja'riyalawın' kerek bolg'an nızamlar mınalar: [2] eger
sen evrey qul satıp alsan', ol altı jıl xızmet etip, jetinshi jılı esheyin
azat etilsin+. [3] Eger ol kelgende boydaq bolsa, jalg'ız ketsin. Al u'ylengen
bolsa, onda onın' hayalı da birge ketsin. [4] Eger xojayını sol quldı
u'ylendirgen ha'm hayalı og'an ul-qız tuwıp bergen bolsa, onda hayalı
ha'm balaları xojayınında qalıp, quldın' bir o'zi ketsin.

[5] Biraq qul: «Men xojayınımdı, hayalımdı ha'm balalarımdı jaqsı
ko'remen, azatlıqqa shıqpayman», – dese, [6] onda xojayını onı qazılardın'
aldına alıp kelsin ha'm onı qapının' yamasa qapının' kese ag'ashının'
janında turg'ızıp, qulag'ın biz benen tessin. Sonda ol o'mir boyı xojayınına
qul bolıp qaladı+.

[7] Eger kim de kim qızın shorılıqqa satsa, qız erkek qullar sıyaqlı
azatlıqqa shıg'a almaydı. [8] Eger xojayını sol qızdı hayallıqqa alıwdı niyet
qılıp bolıp, onı jaqtırmay qalsa, onda qızdın' a'kesi ta'repinen qunı
to'lenip, qızdın' azat bolıwına ruxsat etsin. Biraq o'zi aldag'anı ushın, jat
adamlarg'a satıwg'a haqısı joq. [9] Eger ol qızdı ulına nekelese, onı o'z
qızınday ko'rsin. [10] Al eger xojayını shorısına u'ylenip bolıp, ja'ne basqa
hayal alsa, onda shorı hayalın azıq-awqattan, kiyim-kenshekten ha'm erli-
zayıplılıq huqıqlarınan mahrum etpesin+. [11] Eger ol usı u'sh na'rseden
shorını mahrum qılsa, shorı qunı to'lenbesten azat qılınsın.

Zorlıqqa qarsı nızamlar

12 – Kim de kim birewdi urıp o'ltirse, onın' o'zi de so'zsiz o'ltirilsin+.
13 Biraq eger ol bunı abaysızda islegen bolsa, Qudayın'ız bolg'an Men
usıg'an jol qoyg'an bolsam, onda sol adamnın' qashıp barıp, panalaytug'ın
jerin O'zim belgilep beremen+. 14 Al eger kim de kim janındag'ı adamdı
qastan o'ltirip, Menin' qurbanlıq ornıma qashıp barsa da, onı sol jerden
shıg'arıp alıp, o'ltirin'ler+.
15 Kim de kim anasın yamasa a'kesin ursa, ol so'zsiz o'ltirilsin.
16 Kim de kim birewdi urlap, onı satsa yamasa uslap tursa, ol so'zsiz
o'ltirilsin+.
17 Kim de kim anasın yamasa a'kesin g'arg'asa, ol so'zsiz o'ltirilsin+.
18 Eki adam ja'njellesip, birewi ekinshisin tas yamasa mush penen ursa,
ol o'lmegeni menen, to'sek tartıp jatıp qalsa, 19 keyin ornınan turıp, dalag'a
tayaq penen shıg'a alatug'ın bolsa, onda urg'an adam ayıpsız bolıp
esaplanadı. Tek ol jaraqat alg'an adamg'a onı jumısınan qaldırg'anı ushın
ha'm tolıq emleniwi ushın pul to'lesin.
20 Eger kim de kim qulın yamasa shorısın tayaq penen urıp o'ltirse, ol
jazalansın. 21 Biraq eger qul da'rhal o'lmey, al bir-eki ku'nnen son' o'lse,
quldın' xojayını jazalanbasın. Sebebi qul onın' o'z menshigi.
22 Birewler to'belesip atırıp, bir ha'miledar hayaldı urıp alsa ha'm hayal
shala tuwıp qoysa, biraq basqa zıyan ko'rmese, onda zıyan jetkizgen adam
hayaldın' ku'yewi talap qılg'an ha'm qazılar belgilegen mug'darda qun
to'lesin. 23 Al eger basqa zıyan jetkizilgen bolsa, jang'a jan, 24 ko'zge ko'z,
tiske tis, qolg'a qol, ayaqqa ayaq alınıp, 25 ku'yik ushın ku'ydirilip, jaraqat
ushın jaraqat salınıp, ko'gergen ushın ko'gertilsin+.
26 Eger kim de kim qulının' yamasa shorısının' ko'zine urıp, soqır qılsa,
ko'zi ushın onı azatlıqqa shıg'arsın. 27 Al eger qulının' yamasa shorısının'
tisin sındırsa, tisi ushın onı azatlıqqa shıg'arsın.
28 Eger bir er adamdı yamasa bir hayaldı o'giz su'zip o'ltirse, o'giz tas
penen urıp o'ltirilsin, al go'shi jelinbesin. O'gizdin' iyesi ayıpsız bolıp
esaplansın+. 29 Biraq o'giz burınnan-aq su'zewik bolıp, bul tuwralı
eskertilgenine qaramay, iyesi o'gizine ko'zqulaq bolmag'an bolsa, o'giz bir
er adamdı yamasa bir hayaldı o'ltirse, onda o'giz tas penen urıp o'ltirilsin.
O'gizdin' iyesi de o'ltirilsin. 30 Eger o'gizdin' iyesine o'z janın saqlap qalıwı
ushın qun to'lewine ruxsat etilse, ol talap qılıng'an qundı tolıg'ı menen

to'lewi tiyis+. 31 Eger o'giz ul balanı yamasa qız balanı su'zip o'ltirse, onda
da usı nızam qollanılsın. 32 Eger o'giz bir quldı yamasa bir shorını su'zip
o'ltirse, onda olardın' xojayınına otız shekel* gu'mis berilip, o'giz tas
penen urıp o'ltirilsin.
33 Eger kim de kim suw saqlanatug'ın shuqırdı ashıq qaldırsa yamasa
taza shuqır qazıp, onın' awzın jappay ketse ha'm sol shuqırg'a bir o'giz
yamasa eshek tu'sip ketse, 34 onda shuqırdın' iyesi maldın' qunın to'lewi
tiyis. Ol maldın' iyesine pul to'lesin, al maldın' denesin o'zine alsın+.
35 Eger bir adamnın' o'gizi qon'sısının' o'gizin su'zip o'ltirip qoysa,
onda olar tiri qalg'an o'gizdi satıp, aqshasın ha'm o'li o'gizdin' go'shin ten'
bo'lisip alsın. 36 Eger o'gizdin' su'zewik ekeni burınnan-aq belgili bolsa da,
iyesi og'an ko'zqulaq bolmag'an bolsa, onda ol o'gizdin' ornına o'giz berip,
o'lgen maldı o'zine alsın.

Mal-mu'lik haqqında nızamlar

22 [1] – Eger kim de kim iri mal yamasa mayda mal urlap, onı soysa yamasa satıp jiberse, bir o'gizdin' ornına bes o'giz, bir qoydın' ornına to'rt qoy to'lesin+.

[2] Kim de kim tu'nde u'yge urlıqqa tu'sip atırg'an urıg'a tap bolıp, onı urıp o'ltirse, to'gilgen qan onın' moynına ju'klenbesin. [3] Biraq eger waqıya quyash shıqqannan keyin bolsa, onda qan to'kken adam ayıplı boladı. Urı urlag'an na'rsesinin' qunın tolıq to'lesin. Eger urının' to'leytug'ın hesh na'rsesi bolmasa, urlag'anların to'lewi ushın, ol qul qılıp satılsın. [4] Qara mal ma, eshek pe yamasa mayda mal ma, ne bolsa da, urlang'an mal urının' qolınan tiriley tabılsa, onda ol mal ushın eki ese qun to'lesin+.

[5] Eger kim de kim malların o'z atızına yamasa ju'zim bag'ına otlatıp qoyıp, mallarının' basqa birewdin' atızına tu'siwine jol qoysa, onda ol o'z atızının' yamasa bag'ının' en' jaqsı o'nimlerinen to'lesin.

[6] Eger birew ot jag'ıp, bul ottan tikenler alısıp ketip, bawlang'an eginlerdi, atızdag'ı zu'ra'a'tti yamasa pu'tkil egislikti jandırıp jiberse, onda ot jaqqan adam shıg'ındı tolıq to'lesin.

[7] Kim de kim qon'sısına aqshasın yamasa zatların amanat etip berse, biraq sol na'rseler qon'sısının' u'yinen urlanıp, urı tabılsa, urı urlag'an zatların eki ese etip to'lesin. [8] Al eger urı tabılmasa, u'y iyesi qazılardın' aldına barıp, amanatqa qıyanet etpegenin aytıp ant ishsin. [9] Qanday da bir dawlı na'rse: iri mal, eshek, mayda mal, kiyim-kenshek, ha'r qanday joytılg'an na'rse boyınsha: «Bul – meniki» degen talas bolsa, onda eki ta'rep ma'seleni qazılarg'a jetkizsin. Qazılar ayıplı dep tapqan adam qon'sısına eki ese to'lesin.

[10] Kim de kim qon'sısına eshegin, iri malın, mayda malın yamasa qanday da bir malın amanat etip berse, sol mal o'lip qalsa yamasa jaraqat alsa, ya bolmasa urlanıp, bug'an gu'wa bolmasa, [11] onda maldı amanatqa alg'an adam qon'sısının' malına qol tiygizbegenin aytıp, Jaratqan İyenin' atı menen ant ishsin. Maldın' iyesi bunı qabıl etsin ha'm qon'sısı hesh na'rse to'lemesin+. [12] Biraq alg'an adamnan sol mal urlang'an bolsa, onda ol maldın' iyesine qun to'lesin. [13] Eger maldı bir jırtqısh haywan tilkimlep taslag'an bolsa, onda baqqan adam tilkimlengen maldı da'lil etip ko'rsetiwi tiyis ha'm sol mal ushın hesh na'rse to'lemesin.

14 Eger kim de kim qon'sısınan bir mal sorap alıp tursa, iyesi joqta mal
jaraqat alsa yamasa o'lip qalsa, alg'an adam mal ushın tolıq qun to'lewi
tiyis. 15 Biraq iyesi maldın' qasında bolg'an bolsa, qarızg'a mal alg'an adam
hesh na'rse to'lemesin. Al eger mal jallap alıng'an bolsa, onda jallang'an
bahası to'leniwi tiyis.

Ja'miyetlik juwapkershilikler

16 – Eger kim de kim atastırılmag'an bir qızdı aldap, onın' menen jatsa,
qız ushın qalın' mal berip, og'an u'yleniwi tiyis+. 17 Eger a'kesi qızın sol
adamg'a beriwge ırazı bolmasa, onda ol qızlarg'a beriletug'ın qalın' mal
mug'darın to'lesin.
18 Sıyqırshı hayaldı tiri qaldırman'lar+.
19 Haywan menen jınısıy qatnas jasaytug'ın adam so'zsiz o'ltirilsin+.
20 Jaratqan İyeden basqa qudaylarg'a qurbanlıq bergen adam joq
qılınsın.
21 Kelgindi adamg'a ja'bir berip, eziwshi bolman'lar. Sebebi sizler de
Mısırda kelgindi boldın'lar+.
22 Jesirler menen jetimlerge ja'bir bermen'ler+. 23 Eger ja'bir bersen'iz,
olar Mag'an jalbarınsa, olardın' nalaların so'zsiz esitemen. 24 Sonda Menin'
g'a'zebim lawlap, sizlerdi qılısh penen o'ltiremen. Aqıbetinde hayalların'ız
jesir, al balaların'ız jetim bolıp qaladı+.
25 Menin' xalqımnan bir ka'mbag'alg'a qarızg'a aqsha bersen', o'simge
pul beriwshi sıyaqlı payız mindirme+. 26 Eger qon'sın'nın' shapanın
girewge alsan', onı quyash batpastan burın qaytarıp ber+. 27 O'ytkeni sol
shapan onın' jalg'ız jamılatug'ın na'rsesi. Shapanı bolmasa, ol neni jamılıp
uyıqlaydı? Solay etip, ol Mag'an jalbarınsa, onı esitemen. Sebebi Men
miyrim-sha'pa'a'tlimen.
28 Qudayg'a til tiygizben'ler. Xalqın'ızdın' basshıların g'arg'aman'lar+.
29 Qırmanın'ızdın' ha'm juwazların'ızdın' zu'ra'a'tinen ayap, Mag'an
alıp keliwdi keshiktirmen'ler. Tun'g'ısh ulların'ızdı da Mag'an
bag'ıshlan'lar+. 30 İri mal ha'm mayda malların'ız benen de solay islen'ler.
Olar jeti ku'n anasının' janında qalsın, al segizinshi ku'ni olardı Mag'an
berin'ler+.
31 Sizler Menin' muxaddes xalqım bolasızlar. Sonlıqtan dalada
tilkimlenip taslang'an haywandı jemen'ler, onı iytlerge taslan'lar+.

A'dillik haqqında

23 [1] – Mısh-mısh ga'p tarqatpan'. Jalg'an gu'walıq beriw arqalı,
jaman adamg'a qol bermen'+.
[2] Ko'pshilik jawızlıq islegende, olarg'a qosılman'. Dawlı iste gu'walıq
bergenin'izde ko'pshilikti jaqlap, a'dillikti burmalaman'. [3] Ka'mbag'al bolsa
da, dawda onı jaqlaman'+.
[4] Eger dushpanın'ızdın' joytılıp ketken o'gizin yamasa eshegin tawıp
alsan'ız, onı iyesine qaytarıp berin'+. [5] Eger dushpanın'ızdın' esheginin'
ju'ktin' awırlıg'ınan jıg'ılıp qalg'anın ko'rsen'iz, onı sol halında taslap
ketpey, og'an ja'rdem beriwin'iz tiyis.
[6] Dawda ka'mbag'aldın' isin sheshiwde a'dillikti burmalaman'+. [7] Jala
jabıwdan awlaq bolın', ayıpsız ha'm haq adamdı o'limge hu'kim qılman'.
O'ytkeni Men nahaq adamdı aqlamayman+.
[8] Para alman'. Sebebi para ko'retug'ın adamdı soqır etip, haq adamdı
nahaqqa shıg'aradı+.
[9] Kelgindi adamg'a ja'bir bermen'. O'zlerin'iz de Mısır jerinde kelgindi
bolg'anın'ız sebepli, kelgindi adamnın' jag'dayının' qanday ekenin
bilesizler+.
[10] Altı jıl boyı jerin'izge tuqım sewip, zu'ra'a't jıynan'. [11] Al jetinshi jılı
jerge dem berin'. Xalqın'ız arasındag'ı ka'mbag'allar ol jerden azıq tawıp
jesin, olardan awısqanın jabayı haywanlar jesin. Ju'zim bag'ın'ız benen
za'ytu'nzarın'ızg'a da solay islen'+.
[12] Altı ku'n jumısın'ızdı islep, jetinshi ku'ni dem alın'. Usılayınsha
o'gizin'iz ha'm eshegin'iz dem alıp, shorın'ızdın' ulı da, kelgindi adamın'ız
da ha'llenip alsın+.
[13] Menin' sizlerge aytqanlarımnın' ha'mmesin orınlan'. Basqa
qudaylardın' atın aytıp shaqırman', olardı tilin'izge de alman'+.

U'sh bayram

[14] – Jılına u'sh ma'rte Menin' aldıma kelip bayram qılın'+. [15] Sizlerge
buyırg'anımday, Abib ayının' belgilengen ku'nlerinde jeti ku'n ashıtqısız
nan jep, Ashıtqısız nan bayramın bayramlan'. Sebebi sizler Mısırdan sol
ayda shıqtın'lar.
Hesh kim aldıma qurı qol kelmesin+.
[16] Atızg'a ekken biydayların'ızdı jıynap baslag'anın'ızda, Zu'ra'a't
bayramın belgilen'.

Al gu'zde atızdan barlıq eginlerin'izdi jıynap bolg'anın'ızda, Jıyın-terim bayramın belgilen'+.

17 Barlıq er adamların'ız jılına u'sh ret İyen' bolg'an Menin', yag'nıy
Jaratqan İyenin' aldına keliwi kerek+.

18 Mag'an berilgen qurbanlıqtın' qanın ashıtqı salıng'an nan menen
bermen'.

Bayramda Mag'an arnap berilgen qurbanlıqtın' mayı azang'a deyin
qaldırılmasın.

19 Jerin'izdin' da'slepki o'niminin' en' jaqsısın Qudayın'ız Jaratqan
İyenin' U'yine alıp kelin'.

Ilaqtı o'z anasının' su'tine pisirmen'+.

Qudaydın' perishtesinin' baslap barıwı

20 – Mine, jolda sizlerdi qorg'awı ha'm sizlerdi Men tayarlap qoyg'an
jerge aparıwı ushın, aldın'ızdan bir perishte jiberip atırman+. 21 Og'an
dıqqatlı bolıp, so'zine qulaq salın'. Og'an qarsı shıqpan'. Sebebi Ol Menin'
atımnan ha'reket etkenlikten, qarsılıq ko'rsetkenin'izge sabır etpeydi.
22 Biraq onın' so'zin dıqqat penen tın'lap, aytqanlarımnın' ha'mmesin
orınlasan'ız, Men dushpanların'ızg'a dushpan bolıp, sizlerge qarsı
shıqqanlarg'a qarsı turaman+. 23 Perishtem aldın'ızda ju'rip, sizlerdi amor,
xet, periz, qanan, xiw ha'm ebuslardın' jerlerine alıp barg'anda, Men
olardı joq etemen+. 24 Sizler olardın' qudaylarına tabınıp, xızmet qılman'.
Olardın' a'detlerin de u'yrenben'. Kerisinshe, olardın' qudayların qulatıp,
kiyeli tasların sındırıp taslan'+. 25 Sizler Qudayın'ız Jaratqan İyege, yag'nıy
Mag'an sıyının'. Sonda Men sizlerdin' nan-suwların'ızdı jarılqap,
aran'ızdag'ı keselliklerdi joq etemen+. 26 Elin'izde tu'sik tu'siretug'ın ha'm
biyperzent hayal bolmaydı. Men sizlerge uzaq o'mir beremen+.

27 Sizlerge qarsı shıqqan xalıqlardı Mennen qorqatug'ın qılaman ha'm
olardı albıratıp taslayman. Dushpanların'ız aldın'ızdan qashatug'ın
boladı+. 28 Xiw, qanan ha'm xet xalıqların aldın'ızdan quwıw ushın, eshek
ha'rre jiberemen+. 29 El qan'ırap qalıp, sizlerge zıyan beretug'ın jabayı
haywanlardın' sanı ko'beyip ketpewi ushın, olardı bir jıl ishinde quwıp
jibermeymen+. 30 Sizler ko'beyip, sol eldi iyelik etemen degenshe, olardı
az-azdan quwıp shıg'araman.

31 Shegaran'ızdı Qamıs ten'izinen filistler ma'kan basqan ten'izge
deyin, qubladag'ı sho'lden Evfrat da'ryasına deyin ornataman. Sol eldin'

adamların sizlerge ta'slim etemen, sizler olardı aldın'ızdan quwıp shıg'asızlar+. 32 Olar ha'm olardın' qudayları menen kelisim du'zben'.
33 Olardın' jerin'izde jasawına jol qoyman'. Bolmasa olar sizlerdi o'z qudaylarına sıyındırıp, Mag'an qarsı gu'na islewge baslaydı ha'm sizlerdi duzaqqa tu'siredi+.

Kelisimnin' tastıyıqlanıwı

24 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
– Sen, ja'ne de, Xaron, Nadab, Abihu ha'm İzrail aqsaqallarınan jetpis adam tawg'a ko'terilip, Menin' aldıma kelin'ler ha'm uzaqta turıp ta'jim etin'ler+. [2] Tek sen g'ana Mag'an jaqınla, basqa hesh kim jaqın kelmesin. Xalıq senin' menen birge tawg'a shıqpasın.
[3] Muwsa barıp, Jaratqan İyenin' barlıq so'zlerin ha'm nızamların xalıqqa bildirdi. Ha'mme bir awızdan:
– Jaratqan İyenin' aytqanlarının' ha'mmesin isleymiz, – dep juwap berdi+. [4] Sonnan keyin Muwsa Jaratqan İyenin' barlıq so'zlerin jazıp qoydı.
Ol erten'ine azanda tawdın' etegine qurbanlıq orın qurdı. İzraildın' on eki urıwının' belgisi retinde on eki tas ornattı. [5] Son'ınan ol Jaratqan İyege arnap, jandırılatug'ın qurbanlıqlar berip, tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın bug'alardı soyıwg'a İzraildın' jas jigitlerin jiberdi. [6] Muwsa qannın' yarımın la'genlerge quydı. Al qalg'an yarımın qurbanlıq orıng'a serpip jiberdi. [7] Keyin kelisim kitabın alıp, xalıqqa oqıp berdi. Xalıq: «Jaratqan İyenin' aytqanlarının' ha'mmesin isleymiz, Og'an qulaq asamız», – dedi.
[8] Sonda Muwsa la'genlerdegi qandı xalıqqa sewip: «Bul – usı aytılg'an ha'mme so'zlerge tiykarlanıp, Jaratqan İyenin' sizler menen du'zgen kelisiminin' qanı», – dedi+.
[9] Sonnan son', Muwsa, Xaron, Nadab, Abihu ha'm İzrail aqsaqallarınan jetpisi tawg'a shıg'ıp, [10] İzraildın' Qudayın ko'rdi. Qudaydın' ayaqları astına lazurit tasına uqsas, aspan sıyaqlı tınıq bir na'rse to'selgen edi+. [11] İzrail basshıları Qudaydı ko'rse de, Quday olarg'a zıyan tiygizbedi. Olar sol jerde iship-jedi.
[12] Jaratqan İye Muwsag'a:
– Tawg'a, Menin' janıma kelip, usı jerde ku'tip tur. Xalıqqa u'yretiw ushın, tegis eki tasqa jazılg'an nızam ha'm buyrıqlardı beremen, – dedi+.
[13] Solay etip, Muwsa ha'm onın' ja'rdemshisi Eshua jolg'a atlandı. Muwsa Qudaydın' tawına shıg'ıp baratırıp,+ [14] aqsaqallarg'a:
– Bizler qaytıp kelgenshe, usı jerde ku'tip turın'lar. Xaron menen Xur sizler menen birge boladı. Kimnin' qanday isi bolsa, solarg'a aytsın, – dedi.
[15] Muwsa tawg'a shıqqanda, tawdı bult qapladı. [16] Sonda Jaratqan İyenin' saltanatı Sinay tawına tu'sti. Bult tawdı altı ku'n qaplap turdı.

Jetinshi ku'ni Jaratqan İye bulttın' ishinen Muwsanı shaqırdı.
17 İzraillılarg'a Jaratqan İyenin' saltanatı tawdın' to'besinde jalmap
jutatug'ın ot sıyaqlı bolıp ko'rindi+. 18 Muwsa bult ishine kirip, tawg'a
shıqtı. Ol qırıq ku'n ha'm qırıq tu'n tawda qaldı+.

Muxaddes shatır ushın beriletug'ın qurbanlıqlar

25 1 • Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
2 – İzraillılarg'a ayt, Mag'an sadaqa alıp kelsin. Shın ju'regi menen
bergen ha'r bir adamnın' sadaqasın qabıl etin'ler. 3 Olardan qabıl etetug'ın
sadaqaların'ız mınalar: altın, gu'mis, qola, 4 ju'nnen iyirilgen qızg'ısh ko'k,
shım qızıl, qırmızı jipler ha'm hasıl zıg'ır jibi, eshkinin' ju'ni, 5 qızılg'a
boyalg'an qoshqar terisi, jumsaq teri ha'm akatsiya ag'ashı, 6 shıralar ushın
za'ytu'n mayı, maylaw ra'simine arnalg'an may ushın ha'm tu'tetki ushın
xosh iyisli zatlar, 7 bas ruwxaniydin' efodına ha'm qaltalı o'n'irshesine
tag'ılatug'ın oniks ha'm qımbatbaha taslar.
8 Arasında jasawım ushın, izraillılar Mag'an arnap, Muxaddes ma'kan
tayarlasın+. 9 Muxaddes shatırdı ha'm onın' buyımların Men sag'an
ko'rsetken u'lgige say qılıp islen'ler.

10 • Akatsiya ag'ashınan sandıq islen'ler. Onın' uzınlıg'ı eki yarım
shıg'anaq, eni bir yarım shıg'anaq ha'm biyikligi bir yarım shıg'anaq
bolsın+. 11 Sandıqtın' ishi-sırtın sap altın menen qaplat. Al ernegine altın
jiyek saldır. 12 Sandıq ushın to'rt altın halqa quydırıp, to'rt tuyag'ına
ornattır: ekewi bir jag'ında, qalg'an ekewi ekinshi jag'ında bolsın.
13 Son'ınan akatsiya ag'ashınan sırıqlar isletip, olardı altın menen qaplat.
14 Sandıqtı ko'terip ju'riw ushın, sırıqlardı eki ta'repindegi halqalardan
o'tkiz. 15 Sırıqlar halqalardan ayırıp alınbay, ha'mme waqıt halqalarg'a
kirgiziwli tursın. 16 Men sag'an beretug'ın kelisim buyrıqları jazılg'an eki
tastı sandıqtın' ishine salıp qoy.
17 Sandıqtın' qaqpag'ın da sap altınnan islet. Qaqpaqtın' uzınlıg'ı eki
yarım shıg'anaq, eni bir yarım shıg'anaq bolsın. 18 Qaqpaqtın' eki shetine
altınnan eki kerub* sho'kkishlep soqtır. 19 Kerublardın' birewi qaqpaqtın'
bir shetinde, al basqası ekinshi shetinde bolıp, olar qaqpaq penen bir tutas
qılıp islensin. 20 Kerublardın' joqarıg'a jayılg'an qanatları qaqpaqtı jawıp,
ju'zleri bir-birine qarama-qarsı tu'rde qaqpaqqa qarap tursın. 21 Qaqpaqtı
sandıqtın' u'stine, Men sag'an beretug'ın taslardı bolsa, sandıqtın' ishine
qoy+. 22 Men senin' menen sol jerde, Kelisim sandıg'ının' u'stindegi
kerublar arasında, yag'nıy qaqpaqtın' u'stinde ushırasıp, izraillılar ushın
sag'an buyrıqlar beremen+.

Usınılg'an nanlar qoyılatug'ın stol

23 ● – Akatsiya ag'ashınan bir stol islet. Onın' uzınlıg'ı eki shıg'anaq, eni
bir shıg'anaq, al biyikligi bir yarım shıg'anaq bolsın. 24 Stoldı sap altın
menen qaplatıp, ernegine altın jiyek saldır. 25 Stoldın' a'tirapına to'rt eli
bolg'an qaptal isletip, onı altın jiyek penen qaplat. 26 Stol ushın to'rt altın
halqa isletip, olardı stoldın' to'rt mu'yeshindegi to'rt tuyaqqa ornat.
27 Stoldı ko'terip alıp ju'riwge arnalg'an sırıqlar o'tkiziletug'ın halqalar
qaptallarg'a jaqın ornatılsın. 28 Sırıqlardı akatsiya ag'ashınan isletip, olardı
sap altın menen qaplat. Stoldı usı sırıqlar ja'rdeminde ko'teretug'ın bolsın.
29 Ja'ne de, stol ushın sap altınnan tabaqlar, tu'tetki salatug'ın tostag'anlar,
ishimlik sadaqaları ushın gu'zeler ha'm keseler islet. 30 Menin' aldımdag'ı
stolda ba'rqulla usınılg'an nanlar tursın+.

Shıra qoyg'ısh

31 ● – Sap altınnan shıra qoyg'ısh islet. Onın' ultanı, baldag'ı, shaqaları,
gu'lleri ha'm onın' gu'lkeseleri menen gu'ltajları o'zi menen bir tutas bolıp
sho'kkishlep islensin. 32 Shıra qoyg'ıshtın' eki qaptalınan u'sh-u'shten, altı
shaqa shıg'ıp tursın. 33 Shıg'ıp turg'an ha'r bir shaqada badam gu'line
uqsas u'sh gu'l ha'm onın' gu'lkeseleri menen gu'ltajları bolsın. 34 Shıra
qoyg'ıshtın' baldag'ında badam gu'line uqsas to'rt gu'l ha'm onın'
gu'lkeseleri menen gu'ltajları bolsın. 35 Shıra qoyg'ıshtan shıg'ıp turatug'ın
altı shaqanın' ha'r bir jubının' astında u'sh gu'lkese izli-izinen dizilip
tursın. 36 Shıra qoyg'ısh gu'lkeseleri ha'm shaqaları menen bir tutas etip,
sap altınnan sho'kkishlep islensin. 37 Shıra qoyg'ısh ushın jeti shıra islet.
Shıralardı shıra qoyg'ıshtın' aldı betine jaqtı tu'sirip turatug'ınday etip
ornat. 38 Piliklerdi tazalaytug'ın qısqıshlar menen ıdıslar da sap altınnan
bolsın. 39 Shıra qoyg'ısh ha'm onın' barlıq buyımları bir talant* sap
altınnan islensin. 40 Abaylı bol, bulardın' ha'mmesin sag'an tawda
ko'rsetilgen u'lgiler boyınsha isle+.

Muxaddes shatır

26 1 • – Al Muxaddes shatırdı on perdeden qur. Perdeler hasıl zıg'ır
jipten, ju'nnen iyirilgen qızg'ısh ko'k, shım qızıl ha'm qırmızı
jiplerden islenip, u'stine kerublardın' su'wretleri sheberlik penen
kestelensin. 2 Ha'r bir perdenin' uzınlıg'ı jigirma segiz shıg'anaq, eni to'rt
shıg'anaq bolsın. Ha'mme perdenin' o'lshemi birdey bolsın. 3 Perdeler
besew-besewden bir-birine qosıp tigilsin. 4 Birinshi bes perdenin' shetine
qızg'ısh ko'k jipten ilgekler islet. Ekinshi perdelerge de solay islet.
5 Birinshi bes perdenin' da'slepki perdesine eliw, ekinshi bes perdenin'
son'g'ı perdesine eliw ilgek tiktir. İlgekler bir-birine qarama-qarsı
jaylasqan bolsın. 6 Ja'ne de, eliw altın ilmek isletip, olar ja'rdeminde
perdelerdi bir-birine biriktir. Sonda shatır bir tutas boladı.

7 Muxaddes shatırdın' u'stin jabıw ushın, eshki ju'ninen on bir perde
islet. 8 Ha'r bir perdenin' uzınlıg'ı otız shıg'anaq, eni to'rt shıg'anaq bolsın.
On bir perdenin' o'lshemi birdey bolsın. 9 Bes perdeni bir bo'lek, qalg'an
altı perdeni bir bo'lek qılıp, bir-biri menen biriktir. Altınshı perdeni
shatırdın' aldı betine eki qabatlap bu'klep qoyg'ız. 10 Solay etip,
biriktirilgen eki bo'lek perdelerdi bir-birine qosıw ushın, ha'r bir
bo'lektin' shetlerine eliw-eliwden ilgek islet. 11 Tag'ı da, qoladan eliw ilmek
islet. İlgeklerdi ilmekler menen ildirip, shatırdın' perdelerin bir tutas qılıp
biriktir. 12 Shatırdın' perdelerinen awısqan yarım perde shatırdın' art
jag'ına asıp qoyılsın. 13 Al perdelerdin' uzınlıg'ınan awısqan bir shıg'anaq
tawar shatırdın' eki jag'ınan to'men salbırap, shatırdı jawıp tursın. 14 Shatır
ushın qızılg'a boyalg'an qoshqar terisinen japqısh, onın' u'stine jumsaq
teriden sırtqı japqısh islet+.

15 • Akatsiya ag'ashınan shatır ushın tikkesine turatug'ın taxtaylar
islet. 16 Ha'r bir taxtaydın' uzınlıg'ı on shıg'anaq, eni bir yarım shıg'anaq
bolsın. 17 Ha'r bir taxtaydın' astına bir-birine qatarlastırıp, eki tuyaqtan
o'zinen shıg'arıp islet. Shatırdın' ha'mme taxtayların usılay islet.
18 Shatırdın' qubla ta'repi ushın jigirma taxtay islet. 19 Usı jigirma
taxtaydın' astına qoyılatug'ın qırıq gu'mis ultan islet. Ha'r bir taxtaydın'
tuyag'ının' astında bir ultannan bolıwı ushın, ha'r bir taxtayg'a eki
ultannan islet. 20 Shatırdın' arqa ta'repi ushın jigirma taxtay islet. 21 Al ha'r
bir taxtaydın' astına eki ultannan qoyıw ushın, qırıq gu'mis ultan islet.

22 Shatırdın' batısqa qarag'an art jag'ı ushın altı taxtay, 23 shatırdın'
artındag'ı mu'yeshler ushın eki taxtay islet. 24 Bul mu'yeshlerdegi taxtaylar
to'mennen joqarıg'a deyin juplasıp, joqarıdag'ı bir halqa menen
biriktiriledi. Eki mu'yesh te usılay islensin. 25 Solay etip, segiz taxtay ha'm
ha'r bir taxtaydın' astına eki ultannan qoyıw ushın, on altı gu'mis ultan
boladı.
26 Akatsiya ag'ashınan shatırdın' bir ta'repindegi taxtaylar ushın bes
qada, 27 ekinshi ta'repindegi taxtaylar ushın bes qada ha'm artındag'ı,
yag'nıy batıs ta'repindegi taxtaylar ushın da bes qada islet. 28 Al
taxtaylardın' orta belinen o'tetug'ın qadalardı shatırdın' bir shetinen
ekinshi shetine jetetug'ın qılıp islet. 29 Taxtaylardı ha'm qadalardı altın
menen qaplatıp, qadalar o'tkeriletug'ın halqalardı altınnan islet.
30 Muxaddes shatırdı tawda o'zin'e ko'rsetilgen u'lgi boyınsha islet.
31 Ju'nnen iyirilgen qızg'ısh ko'k, shım qızıl, qırmızı jiplerden ha'm
hasıl zıg'ır jipten bir perde islet. Onın' u'stine kerublardın' su'wretlerin
sheberlik penen kestelet+. 32 Akatsiya ag'ashınan to'rt baqan isletip, olardı
to'rt gu'mis ultang'a ornat. Baqanlardı altın menen qaplatıp, olarg'a altın
ayrı ildirgishler ildir ha'm usı ildirgishlerge perdeni qıstır. 33 Perdeni
shatırdın' joqarısındag'ı ilmeklerdin' to'menine, ayrı ilgishlerge ildir ha'm
ishki ta'repine Kelisim sandıg'ın kirgizip qoy. Bul perde Muxaddes bo'lme
menen En' muxaddes bo'lmeni bir-birinen ayırıp turadı+. 34 Qaqpaqtı En'
muxaddes bo'lmede bolg'an Kelisim sandıg'ının' u'stine qoy. 35 Stoldı
perdenin' sırtqı jag'ına, shatırdın' arqag'a qarag'an ta'repine ornalastır.
Shıra qoyg'ıshtı stoldın' qarsısına, shatırdın' qubla ta'repine qoy.
36 Shatırdın' kirer awzına ju'nnen iyirilgen qızg'ısh ko'k, shım qızıl,
qırmızı jiplerden ha'm hasıl zıg'ır jipten nag'ıslı perde toqıt. 37 Perdeni
ildiriw ushın, akatsiya ag'ashınan bes baqan isletip, olardı altın menen
qaplat ha'm u'stine altın ayrı ildirgishler ornat. Baqanlar ushın qoladan
islengen bes ultan quydır.

Qurbanlıqlar jandırılatug'ın orın

27 1 ● – Akatsiya ag'ashınan to'rt mu'yeshli qılıp, qurbanlıq orın
du'zet. Orınnın' uzınlıg'ı da, eni de bes shıg'anaq, al biyikligi u'sh
shıg'anaq bolsın. 2 Onın' to'rt mu'yeshine o'zinen shıg'ıp turatug'ın
shaqlar islep, orındı ha'm shaqların qola menen qaplat+. 3 Orın ushın
ku'lge arnalg'an ıdıslar menen belsheler, qan sebetug'ın tabaqlar,
shanıshqılar ha'm shoq salınatug'ın ıdıslar islet. Olardın' ha'mmesin
qoladan islet+. 4 Qurbanlıq orıng'a qoladan tor sıyaqlı nag'ıs ha'm onın'
to'rt mu'yeshine qoladan to'rt halqa islet. 5 Tor nag'ıstı qurbanlıq orınnın'
ortasına jetetug'ınday qılıp, jiyeginin' astınan islet. 6 Orın ushın akatsiya
ag'ashınan sırıqlar isletip, olardı qola menen qaplat. 7 Qurbanlıq orındı
ko'terip ju'riw ushın, orınnın' eki jag'ındag'ı halqalardan usı sırıqlardı
o'tkizip qoy. 8 Orın taxtaydan islenip, ishi bos bolsın. Orındı tawda sag'an
ko'rsetilgendey qılıp islet.

Muxaddes shatır ha'wlisi

9 ● – Muxaddes shatırdın' ha'wlisin qur. Ha'wlinin' qubla ta'repine
uzınlıg'ı ju'z shıg'anaq bolg'an, hasıl zıg'ır jipten toqılg'an perdeler taq.
10 Perdeler ushın qoladan islengen jigirma ultang'a jigirma baqan ornat. Al
baqannın' ayrı ildirgishleri menen karnizleri gu'misten bolsın. 11 Arqa
ta'repi ushın da uzınlıg'ı ju'z shıg'anaq bolg'an perdeler, jigirma baqan
ha'm baqanlar ushın qoladan jigirma ultan islensin. Baqanlardın' ayrı
ildirgishleri menen karnizleri gu'misten bolsın.

12 Ha'wlinin' batıs ta'repi ushın uzınlıg'ı eliw shıg'anaq bolg'an perde,
on baqan ha'm og'an on ultan islensin. 13 Ha'wlinin' shıg'ısqa qarag'an
aldıng'ı ta'repinin' ken'ligi eliw shıg'anaq bolsın. 14 Usı kirer awızdın' bir
ta'repinde uzınlıg'ı on bes shıg'anaq perde, u'sh baqan ha'm u'sh ultan
bolsın. 15 Onın' ekinshi ta'repinde de uzınlıg'ı on bes shıg'anaq perde, u'sh
baqan ha'm u'sh ultan bolsın.

16 Ha'wlinin' kirer awzına ju'nnen iyirilgen qızg'ısh ko'k, shım qızıl
ha'm qırmızı jiplerden, ja'ne de, hasıl zıg'ırdan uzınlıg'ı jigirma shıg'anaq
bolg'an nag'ıslı perde toqıt. Og'an to'rt baqan ha'm to'rt ultan islensin.
17 Ha'wlinin' a'tirapındag'ı barlıq baqanlar gu'mis karnizler ha'm gu'mis
ayrı ildirgishler menen biriktirilsin. Olardın' ultanları qola bolsın.
18 Ha'wlinin' uzınlıg'ı ju'z, eni eliw, al a'tirapındag'ı hasıl zıg'ır jibinen

toqılg'an perdelerdin' biyikligi bes shıg'anaq bolsın. Ultanlar qoladan bolsın. 19 Shatırg'a tiyisli barlıq zatları, shatırdın' ha'm ha'wlinin' barlıq qazıqları qoladan bolsın.

Shıralar ushın may

20 ● – Shıralar ha'r ku'ni tu'nde janıp turıwı ushın, İzrail xalqına sapalı za'ytu'n mayınan a'keliwdi buyır. 21 Xaron ha'm onın' ulları Ushırasıw shatırında, Kelisim sandıg'ının' aldındag'ı perdenin' sırtında, keshten tan'g'a deyin shıralardın' Menin' aldımda janıwın ta'miyinlesin. Bul izraillılar ushın a'wladlar boyı ma'n'gi qag'ıyda bolsın+.

Ruwxaniylerdin' kiyimleri

28 [1] – Ruwxaniy bolıp, Mag'an xızmet etiwi ushın, izraillılar arasınan
a'jag'an' Xarondı, onın' ulları Nadab, Abihu, Elazar ha'm İtamardı
janın'a al. [2] A'jag'an' Xaronnın' ma'rtebeli bolıp, ko'rkem ko'riniwi ushın,
og'an muxaddes kiyimlerdi tiktirip ber. [3] Men ayrıqsha qa'bilet bergen
adamlarg'a ayt, olar Xaronnın' Mag'an bag'ıshlanıp, ruwxaniylik etiwi
ushın, og'an kiyim tiksin. [4] Olar mına kiyimlerdi tiksin: qaltalı o'n'irshe,
efod, bahalı u'st kiyim, nag'ıslı uzın ko'ylek, sa'lle ha'm belbew. Ruwxaniy
bolıp Mag'an xızmet qılıwı ushın, olar a'jag'an' Xarong'a ha'm onın'
ullarına bul muxaddes kiyimlerdi tiksin. [5] Olar altın, ja'ne ju'nnen iyirilgen
qızg'ısh ko'k, shım qızıl, qırmızı jiplerdi ha'm hasıl zıg'ır jibin qollansın.

Efod

[6] ● – Efodtı altın sabaq, qızg'ısh ko'k, shım qızıl ha'm qırmızı jip penen
hasıl zıg'ır jipten sheberlik penen nag'ıslap islesin. [7] Onın' aldıng'ı ha'm
artqı ta'replerin bir-biri menen biriktiriw ushın, iyin arqalı o'tetug'ın eki
bawı bolsın. [8] Efodtın' joqarısına biriktirilgen halda belbew islet. Bul efod
sıyaqlı altın sabaq, qızg'ısh ko'k, shım qızıl, qırmızı jip ha'm hasıl zıg'ır
jipten islensin. [9] Keyin sen eki oniks tas alıp, olarg'a İzrail ullarının' atların
oyıp jazdır. [10] Jasına qarap, altawın birinshi tasqa, qalg'an altawın ekinshi
tasqa oyıp jazdır. [11] Ustanın' tasqa mo'rdi oyıp jazg'anınday, İzrail ullarının'
atların da eki tasqa oyıp jazdır ha'm taslardı o'rme nag'ıslı altın qasnaqqa
qondır. [12] Son'ınan usı taslardı efodtın' iyin bawlarına ornat. Xaron
Jaratqan İyenin', yag'nıy Menin' aldıma kirgende, sol taslar İzraildın' on
eki urıwın esletip turıw ushın, ol eki iyin bawında bul taslardı alıp ju'redi.
[13] Altınnan ja'ne o'rme nag'ıslı eki qasnaq islet. [14] Sap altınnan o'rilgen
shınjırlar isletip, olardı qasnaqlarg'a biriktir.

O'n'irshe

[15] ● – Qudaydın' erkin biliwde qollanılatug'ın qaltalı o'n'irshe islet. Onı
da efod sıyaqlı altın sabaq, qızg'ısh ko'k, shım qızıl, qırmızı jip ha'm hasıl
zıg'ır jipten sheberlik penen nag'ıslap islet. [16] O'n'irshe to'rt mu'yeshli
ha'm eki qabatlı bolıp, uzınlıg'ı da bir qarıs, eni de bir qarıs bolsın.
[17] O'n'irshege to'rt qatar qılıp hasıl taslardı qada. Birinshi qatarda serdolik,
xrizolit ha'm zu'mret,+ [18] ekinshi qatarda periwza, lazurit ha'm gagat,

19 u'shinshi qatarda yaqıt, agat ha'm ametist, 20 to'rtinshi qatarda sarı yaqıt,
oniks ha'm yashma bolsın. Taslar altın qasnaqlarg'a ornatılıwı tiyis.
21 Taslar on eki bolıp, olarda mo'r oyılg'anday qılıp, İzraildın' on eki ulının'
atları birme-bir oyılıp jazılsın. Bul taslar İzraildın' on eki urıwının' tımsalı
bolsın.
22 Qaltalı o'n'irshe ushın sap altınnan o'rilgen shınjırlar islet. 23 Tag'ı da,
eki altın halqa da isletip, olardı o'n'irshenin' u'stingi eki mu'yeshine taq.
24 O'rilgen eki altın shınjırdın' bir ushın o'n'irshedegi halqalarg'a ildir. 25 Al
ekinshi ushın iyin bawlardag'ı eki qasnaqqa bekkemlep, efodtın' aldı
betine bayla. 26 Ja'ne eki altın halqa islet. Olardı o'n'irshenin' astıng'ı eki
shetine, efodqa jaqın bolg'an ishki jiyegine taq. 27 Tag'ı da, eki altın halqa
islet. Olardı efodtın' aldı betindegi iyin bawlardın' astınan, tigiske jaqın
qılıp, belbewdin' joqarısınan taq. 28 Qaltalı o'n'irshenin' halqaları menen
efodtın' halqaları qızg'ısh ko'k bawlar menen bir-birine baylansın. Sonda
o'n'irshe efodtan ayırılmay, efodtın' belbewinin' joqarısında turadı.
29 Solay etip, Xaron ha'r sapar Muxaddes orıng'a kirgende, Jaratqan
İyenin' aldında ma'n'gige estelik bolıwı ushın, İzrail ullarının' atları
jazılg'an o'n'irsheni ju'reginin' tusında ko'terip ju'redi. 30 Usı qaltalı
o'n'irshege Urim menen Tummimdi* salıp qoy. Xaron Menin' aldıma
kelgende, olar Xaronnın' ju'reginin' tusında bolsın. Xaron izraillılarg'a
Menin' erkimdi bildiriw ushın qollanatug'ın Urim menen Tummimdi
Jaratqan İyenin' aldında ba'rqulla ju'reginin' tusında alıp ju'rsin+.

Ruwxaniylerdin' basqa kiyimleri

31 • – Efodtın' ishinen kiyiletug'ın bahalı kiyim tolıq qızg'ısh ko'k jipten
islensin. 32 Onda bas sıyatug'ın orın bolsın. Ol so'tilip ketpewi ushın, onın'
jiyeklerin aylandırıp toqıt. 33-34 Usı kiyimnin' etegine qızg'ısh ko'k, shım
qızıl ha'm qırmızı jipten islengen anardı ha'm onın' aralarına kishkene
altın qon'ırawlardı gezekpe-gezek taqtır. 35 Xaron xızmet etkende, usı
kiyimdi kiysin. Ol Muxaddes orıng'a kirgende ha'm shıqqanda qon'ıraw
sesti esitilsin, sonda ol o'lmey aman qaladı.
36 Sap altınnan taj sıyaqlı man'laysha isletip, og'an mo'r oyg'anday
qılıp: «Jaratqan İyege bag'ıshlang'an» dep jazdır+. 37 Man'laysha qızg'ısh
ko'k baw menen sa'llenin' aldı betine baylap qoy. 38 Solay etip, izraillılar
Mag'an arnap muxaddes sıyların a'kelgende, qa'tege jol qoysa, olardın'

ayıpların Xaron o'z moynına aladı. Menin' olardın' qurbanlıqların qabıl alıwım ushın, Xaron man'layshanı ba'rqulla man'layına tag'ıp ju'riwi tiyis+.

39 Hasıl zıg'ırdan bir uzın ko'ylek nag'ıslap toqıt ha'm hasıl zıg'ırdan bir
sa'lle islet. Ja'ne de, nag'ıslı belbew toqıt+.

40 Xaronnın' ulları ma'rtebeli bolıp, ko'rkem ko'riniwi ushın, olarg'a
uzın ko'ylekler, belbewler ha'm kishigirim sa'lleler tiktir. 41 Bul kiyimlerdi
a'jag'an' Xarong'a ha'm onın' ullarına kiydir. Olardın' baslarına may quyıp,
ruwxaniylik wazıypasına tayınla. Usılay etip, olardın' xızmet etiwi ushın,
Mag'an bag'ıshla.

42 Denenin' ashıq jerleri ko'rinip qalmawı ushın, olarg'a zıg'ırdan diz
kiyimler tiktir. Bul kiyimler belinen dizesine deyin jawıp tursın. 43 Xaron
ha'm onın' ulları Ushırasıw shatırına kirgende yamasa Muxaddes jerde
xızmet etiw ushın qurbanlıq orıng'a jaqınlag'anda, usı kiyimlerdi kiyiwi
tiyis. Bolmasa, olar ayıplı bolıp, o'lip qaladı. Xaron ha'm onın' urpaqları
ushın bul ma'n'gi qag'ıyda bolsın.

Ruwxaniylikke tayınlanıw

29 1 • – Xarondı ha'm onın' ulların ruwxaniy qılıp, Mag'an xızmet
etiwge bag'ıshlaw ushın mınalardı isle: minsiz bir bug'a ha'm eki
qoshqar al. 2 Sapalı biyday unınan ashıtqısız nanlar, za'ytu'n mayı qosılg'an
ashıtqısız sho'rekler ha'm u'stine za'ytu'n mayı jag'ılg'an pa'tirler japtır+.
3 Olardı bir sebetke salıp, bug'a ha'm qoylar menen birge Mag'an alıp kel.
4 Xaron ha'm onın' ulların Ushırasıw shatırının' kirer awzının' aldına
a'kelip, olardı juwındır. 5 Keyin ruwxaniylik kiyimlerin al da, Xarong'a uzın
ko'ylek, bahalı u'st kiyim ha'm efodtı kiygizip, qaltalı o'n'irsheni taq.
Efodtın' belbewin beline bayla. 6 Xaronnın' basına sa'lle orap, aldıng'ı
jag'ına muxaddes tajdı tag'ıp qoy. 7 Son'ınan maylaytug'ın za'ytu'n mayın
alıp, onın' basına quyıp, onı mayla+. 8 Keyin Xaronnın' ulların alıp kelip,
olarg'a uzın ko'yleklerdi kiygiz. 9 Bellerine belbew baylap, baslarına
kishigirim sa'lle ora. Xaron ha'm onın' urpaqları qag'ıyda boyınsha
ma'n'gige ruwxaniyler bolıp qaladı. Usılayınsha, Xaron ha'm onın' ulların
xızmetke tayınla.

10 Keyin Ushırasıw shatırının' aldına bug'anı alıp kelip, Xaron ha'm
onın' ullarının' qolların bug'anın' basına qoydır. 11 Bug'anı Menin' aldımda,
Ushırasıw shatırının' aldında soy. 12 Onın' qanın barmag'ın' menen
qurbanlıq orınnın' shaqlarına jaq. Qalg'an qannın' ha'mmesin orınnın'
tu'bine to'k+. 13 Maldın' isheklerin qaplag'an sharbı mayların, bawırının'
to'mengi ushın, bo'tekelerin ha'm olardın' mayların qurbanlıq orınnın'
u'stinde tu'tetip jandır+. 14 Al bug'anın' go'shin, terisin ha'm da'risin
ordadan sırtqa shıg'arıp, jag'ıp jiber. Bul – gu'na ushın qurbanlıq+.

15 Son' bir qoshqar a'kelip, Xaron ha'm onın' ullarının' qolların
qoshqardın' basına qoydır. 16 Qoshqardı o'zin' soyıp, qanın qurbanlıq
orınnın' to'rt qaptalına serpip jiber. 17 Qoshqardı bo'leklep, onın' ishek-
qarnın ha'm tuyaqların juwıp, bulardı bo'leklengen go'sh penen bastın'
u'stine qoy. 18 Qoshqardı tolıg'ı menen qurbanlıq orınnın' u'stinde tu'tetip
jandır. Usı Jaratqan İyege arnalg'an jandırılatug'ın qurbanlıq, Og'an xosh
iyisli sıy boladı+.

19 Keyin ekinshi qoshqardı alıp kel. Xaron ha'm onın' ulları qoshqardın'
basına qolların qoyg'annan son', 20 qoshqardı soyıp, qanın Xaron ha'm
onın' ullarının' on' qulaqlarının' sırg'alıg'ına, on' qol ha'm on' ayag'ının'
bas barmaqlarına jaq. Awısqan qandı qurbanlıq orınnın' to'rt qaptalına

serpip jiber. 21 Qurbanlıq orınnın' u'stindegi qandı ha'm maylaytug'ın
za'ytu'n mayın Xarong'a, onın' ullarına ha'm olardın' kiyimlerine sep.
Sonda Xaron ha'm onın' kiyimleri, onın' ulları ha'm olardın' kiyimleri
muxaddes boladı.
22 Qoshqardın' mayın, yag'nıy quyrıq mayın, isheklerin qaplag'an
sharbı mayların, bawırının' to'mengi ushın, bo'tekelerin mayları menen
qosa on' jaq sanın al. Sebebi bul – ruwxaniylikke tayınlag'anda soyılatug'ın
qoshqar. 23 Menin' aldımdag'ı sebetten ashıtqısız bir sho'rek, za'ytu'n mayı
qosılg'an ashıtqısız bir sho'rek ha'm bir pa'tir al. 24 Olardın' ha'mmesin
Xaronnın' ha'm onın' ullarının' qollarına sal. Bulardı Menin' aldımda
joqarı ko'terip usının'lar. 25 Son'ınan sol na'rselerdi olardın' qollarınan
alıp, qurbanlıq orında jandırılatug'ın qurbanlıqqa qosıp, Mag'an xosh iyisli
sıy qılıp tu'tetip jandır. Bul – Jaratqan İyege, yag'nıy Mag'an arnalg'an sıy
boladı+. 26 Qoshqardın' to'sin bolsa, Menin' aldımda joqarı ko'terip usın.
Bul to's senin' payın' boladı.
27 Xaron ha'm onın' ullarının' tayınlanıwı ushın soyılg'an qoshqardın'
joqarı ko'terip usınılg'an to'sin ha'm ajıratılg'an sanın Mag'an bag'ıshla.
28 Bul jilikler sadaqa bolg'anı ushın, izraillılar bulardı Xarong'a ha'm onın'
ullarına ma'n'gi pay etip bersin. Bul izraillılardın' tatıwlıq
qurbanlıqlarınan Jaratqan İyege, yag'nıy Mag'an usıng'an sadaqası boladı.
29 Xaronnın' muxaddes kiyimleri o'zinen keyin urpaqlarına qalsın. Olar
may quyılıp, xızmetke tayınlang'anda, sol kiyimlerdi kiyedi+. 30 Muxaddes
orında xızmet etiw ushın, Xaronnın' ornına ruwxaniylikke tayınlanatug'ın
ha'm Ushırasıw shatırına kiretug'ın ulı jeti ku'n dawamında usı kiyimlerdi
kiyip ju'riwi tiyis.
31 Ruwxaniylikke tayınlaw ra'siminde qurbanlıq etip berilgen
qoshqardın' go'shin bir muxaddes jerde qaynat. 32 Olar sol go'shti ha'm
sebettegi nandı Ushırasıw shatırının' kirer awzının' aldında jesin.
33 Ruwxaniylikke tayınlaw ra'siminde gu'nalardan pa'klew ushın usınılg'an
nan ha'm go'shti tek g'ana Xaron ha'm onın' ulları jesin. Bul na'rseler
muxaddes bolg'anı ushın, olardan basqa adamlardın' jewine bolmaydı+.
34 Bul ra'simde soyılg'an qurbanlıqtın' go'shinen yamasa nannan azang'a
deyin awısıp qalsa, olardı jag'ıp jiber. Olar muxaddes bolg'anlıg'ı sebepli,
jelinbewi kerek.
35 Bulardı Xaron ha'm onın' ulları ushın Menin' sag'an buyırg'anımday
etip orınla. Olardı ruwxaniylikke tayınlaw ra'simi jeti ku'n dawam etsin.

36 Gu'nalardan pa'kleniw ushın ha'r ku'ni bir bug'a a'kel. Qurbanlıq orındı
tazalaw ushın gu'na qurbanlıg'ın ber ha'm onı muxaddes qılıw ushın og'an
may serp+. 37 Jeti ku'n dawamında orındı tazalap, muxaddes qıl. Sol
ta'rizde qurbanlıq orın ju'da' muxaddes boladı. Og'an tiyip ketken ha'r bir
na'rse de muxaddes boladı+.

Ku'ndelikli qurbanlıqlar haqqında

38 ● – Ha'r ku'ni bir jasar eki erkek toqlı qurbanlıq orınnın' u'stinde
qurbanlıqqa ber. 39 Toqlının' birewin azanda, al ekinshisin keshte ber.
40 Birinshi toqlıg'a qosıp, to'rtten bir hin* sapalı za'ytu'n mayına
aralastırılg'an onnan bir efa sapalı un ha'm ishimlik sadaqası ushın
to'rtten bir hin sharap ber. 41 Ekinshi toqlını keshte Mag'an xosh iyisli sıy
qılıp, azang'ısınday g'a'lle ha'm ishimlik sadaqaları menen birge usın+.
42 Bul jandırılatug'ın qurbanlıq Ushırasıw shatırının' kirer awzının'
aldında, Jaratqan İyenin' aldında a'wladlar dawamında ha'r ku'ni berilip
barılsın. Men sol jerde senin' menen ushırasıp, so'ylesemen. 43 Men
izraillılar menen sol jerde ushırasaman, shatır saltanatım menen
muxaddes boladı.
44 Ushırasıw shatırın ha'm qurbanlıq orındı muxaddes qılaman. Xaron
ha'm onın' ulların da ruwxaniy bolıp, Mag'an xızmet etiwi ushın
muxaddes qılaman. 45 Men izraillılar arasında jasap, olardın' Qudayı
bolaman+. 46 Sonda arasında jasaw ushın, olardı Mısırdan shıg'arg'an
Qudayı Jaratqan İye Men ekenimdi olar bilip aladı. Men – olardın' Qudayı
Jaratqan İyemen.

Tu'tetki tu'tetiletug'ın orın

30 1 • – Tu'tetki tu'tetiw ushın, akatsiya ag'ashınan tu'tetki
tu'tetiletug'ın orın islet. 2 Ol to'rt mu'yeshli, uzınlıg'ı bir shıg'anaq,
eni bir shıg'anaq, biyikligi eki shıg'anaq bolıp, o'zinen shıg'ıp turatug'ın
shaqları menen bir tutas qılıp islensin+. 3 Orınnın' u'stin, qaptalların ha'm
shaqların sap altın menen qaplap, a'tirapına altın jiyek islet. 4 Eki
qaptalındag'ı jiyektin' astına eki altın halqa ornat. Orındı ko'terip ju'riw
ushın, usı halqalardan sırıqlar o'tkiziledi. 5 Sırıqlardı akatsiya ag'ashınan
isletip, altın menen qaplat. 6 Orındı Kelisim sandıg'ının', yag'nıy sandıqtın'
u'stindegi gu'nadan pa'klew qaqpag'ının' aldındag'ı perdenin' sırtına, Men
senin' menen ushırasatug'ın jerdin' sırtına qoy+.
7 Xaron ha'r ku'ni azanda shıralardı tayarlag'anda, orınnın' u'stinde
xosh iyisli tu'tetki tu'tetsin. 8 Al keshqurın shıralardı jaqqanda, ja'ne
tu'tetki tu'tetsin. Solay etip, Menin' aldımda a'wladlar boyı tu'tetki
u'zliksiz janıp turadı. 9 Orınnın' u'stinde jat bolg'an tu'tetki tu'tetpen' ha'm
bunda jandırılatug'ın qurbanlıq ta, g'a'lle sadaqasın da bermen'. Onın'
u'stine ishimlik sadaqasın da quyman'+. 10 Xaron jılına bir ret gu'nalardın'
keshiriliwi ushın berilgen qurbanlıqtın' qanın tu'tetki tu'tetiletug'ın
orınnın' shaqlarına jag'ıp, orındı tazalaydı. Bul ha'r jılı, a'wladlar boyı
dawam etsin. Orın Mag'an, Jaratqan İyege bag'ıshlang'an bolıp, ju'da'
muxaddesdur+.

Muxaddes shatır ushın to'lenetug'ın qun

11 Son'ınan Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
12 – İzraillılardın' esabın alg'anın'da, esaptan o'tken ha'r bir adam o'z
janı ushın Mag'an qun to'lesin. Sonda olardın' esabın alg'anın'da, olarg'a
apat keltirmeymen+. 13 Esaptan o'tetug'ın ha'r bir adam Mag'an
Muxaddes orın o'lshemi menen yarım shekel gu'mis na'zir bersin. Bir
shekel jigirma geradan* ibarat+. 14 Jigirma ha'm onnan joqarı jastag'ı
esaptan o'tetug'ın adamlar Mag'an na'zir beriwi tiyis. 15 Janın'ızdın' qunı
sıpatında usı na'zirdi bergenin'izde, bay adam yarım shekelden artıq, al
jarlı adam yarım shekelden kem bermewi kerek. 16 İzraillılardın' qun
sıpatında bergen gu'mislerin alıp, Ushırasıw shatırının' xızmetinde qollan.
Bul Jaratqan İyenin' aldında janların'ızdın' qunı to'lengenin esletip
turadı+.

17 ● Ja'ne Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
18 – Juwınıw ushın, qoladan u'lken la'gen islet. Onın' tuyaqları da
qoladan bolsın. La'gendi Ushırasıw shatırı menen qurbanlıq orınnın'
arasına qoyıp, ishine suw quy+. 19 Xaron ha'm onın' ulları ayaq-qolların
og'an juwadı. 20 Olar Ushırasıw shatırına kirmesten, yag'nıy Jaratqan İyege
sıylar tu'tetip jandırıw ushın qurbanlıq orıng'a jaqınlamastan aldın, o'lip
qalmawı ushın, suwg'a juwınıp alıwı tiyis. 21 O'lip qalmawı ushın olar ayaq-
qolların juwsın. Xaron ha'm onın' urpaqları ushın bul ma'n'gi qag'ıyda
bolıp qaladı.

Maylaw ra'simine arnalg'an may

22 Jaratqan İye Muwsag'a tag'ı bılay dedi:

23 – Mına en' jaqsı xosh iyisli zatlardı al: 500 shekel suyıq mirra, onın' yarımına ten', 250 shekel koritsa, 250 shekel iyisli qamıs 24 ha'm 500 shekel kassiya. Ha'mmesi Muxaddes orın o'lshemi menen o'lshensin. Bir hin za'ytu'n mayın alıp, 25 bulardı sheberlik penen aralastırıp, xosh iyisli muxaddes may isle. Ol maylaw ra'simine arnalg'an muxaddes may boladı+. 26 Bul maydı Ushırasıw shatırına, Kelisim sandıg'ına, 27 stolg'a, shıra qoyg'ıshqa ha'm olarg'a tiyisli ha'mme buyımlarg'a, tu'tetki tu'tetiletug'ın orıng'a, 28 qurbanlıq jandırılatug'ın orıng'a ha'm onın' ha'mme buyımlarına, u'lken la'genge ha'm onın' tuyaqlarına serpip shıq+. 29 Sol ta'rizde olardı muxaddes qıl. Sonda olar ju'da' muxaddes boladı. Olarg'a tiygen ha'r bir na'rse de muxaddes boladı+.

30 Son', ruwxaniy bolıp Mag'an xızmet etiwi ushın, Xaron ha'm onın' ulların maylap, olardı bag'ıshla+. 31 Al izraillılarg'a bılay dep ayt: «Bul maylaytug'ın muxaddes may a'wladlar dawamında tek Men ushın qollanıladı. 32 Onı basqa adamlardın' denesine jag'ıwg'a bolmaydı. Usınday quramdag'ı maydı o'zlerin'izge tayarlaman'lar. Ol muxaddes ha'm sizler ushın da muxaddes bolıwı kerek. 33 Kim de kim usınday maydı tayarlap, onı ruwxaniy bolmag'an adamg'a jaqsa, ol İzrail xalqı arasınan joq qılınadı».

34 Keyin Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

– Mına xosh iyisli zatlardı: balzamdı, mollyusk baqanshag'ın, galban shayırın ha'm taza livan shayırın al. Olardın' ha'mmesi birdey mo'lsherde bolsın. 35 Bulardı sheberlik penen aralastırıp, tu'tetki isle. Olar duzlang'an, sap ha'm muxaddes boladı+. 36 Onın' bir bo'legin alıp, maydalap unta ha'm Menin' sen menen ushırasatug'ın Ushırasıw shatırımdag'ı Kelisim sandıg'ının' aldına qoy. Sizler ushın ol ju'da' muxaddes boladı. 37 O'zlerin'iz ushın usınday quramdag'ı tu'tetki islemen'ler. Onı Jaratqan İyege arnalg'an muxaddes dep sanan'lar. 38 Kim de kim o'zi ushın tu'tetiwge usınday tu'tetki islese, ol xalıq arasınan joq qılınıwı tiyis.

Muxaddes shatırdı isleytug'ın ustalar

31 1 • Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
2 – Minekey, Men Yahuda urıwınan bolg'an Xurdın' aqlıg'ı, Uriydin'
ulı Besaleldi tan'ladım. 3 Onı Qudaydın' Ruwxına toltırıp, og'an
o'nermentshiliktin' barlıq tarawlarında qa'bilet, uqıp ha'm sheberlik
berdim+. 4 Ol altın, gu'mis ha'm qoladan ko'rkem islerin islewge, 5 hasıl
taslardı jonıp qondırıwg'a, ag'ash ustashılıg'ı boyınsha ha'm ha'r tu'rli
o'nermentshilik islerin islewge qa'biletli. 6 Ja'ne de, Dan urıwınan bolg'an
Axisamaxtın' ulı Oholiabtı og'an ja'rdemshi qılıp berdim. Sag'an buyırg'an
islerimnin' ha'mmesin isley alıwı ushın, Men olarg'a ja'rdem beretug'ın
barlıq adamlarg'a ayrıqsha qa'bilet berdim. 7 Olar Ushırasıw shatırın, Kelisim
sandıg'ın, sandıqtın' u'stindegi qaqpaqtı, shatırdag'ı barlıq buyımlardı, 8 stol
ha'm onın' buyımların, sap altın shıra qoyg'ıshtı ha'm onın' buyımların,
tu'tetki tu'tetiletug'ın orındı, 9 qurbanlıq jandırılatug'ın orındı ha'm orınnın'
ha'mme buyımların, u'lken la'gen ha'm onın' tuyaqların, 10 sonday-aq,
ruwxaniy Xaron ushın a'jayıp qılıp tigilgen muxaddes kiyimlerdi, onın'
ullarının' ruwxaniylik kiyimlerin, 11 maylaytug'ın za'ytu'n mayın, Muxaddes
orın ushın xosh iyisli tu'tetkini, ulıwma ha'mmesin Menin' sag'an
buyırg'anımday qılıp islesin.

Shabbat ku'ni

12 • Son'ınan Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
13 – İzraillılarg'a mınalardı ayt: «Menin' Shabbatıma a'mel qılın'lar.
Sebebi bul Men ha'm İzrail xalqı arasındag'ı a'wladlar boyı dawam etetug'ın
bir nıshan boladı. Solay etip, Jaratqan İye ekenimdi ha'm sizlerdi O'zime
ajıratıp alıp, muxaddes qılg'anımdı bilip alasızlar.
14 Shabbat ku'nine a'mel qılın'lar. O'ytkeni bul sizler ushın muxaddes.
Kim de kim onı xorlasa, ol so'zsiz o'ltirilsin. Sol ku'ni jumıs islegen ha'r bir
adam o'z xalqının' arasınan joq qılınıwı tiyis+. 15 Altı ku'n jumıs islen'ler,
biraq jetinshi ku'n Jaratqan İyege arnalg'an tolıq dem alatug'ın muxaddes
Shabbat ku'ni. Usı ku'ni jumıs islegen ha'r bir adam so'zsiz o'ltirilsin.
16 İzraillılar ma'n'gi kelisim sıpatında Shabbat ku'nin, a'wladlar dawamında
saqlasın. 17 Bul Menin' menen izraillılar arasındag'ı ma'n'gilik bir nıshan
boladı. Sebebi Men, Jaratqan İye aspan ha'm jerdi altı ku'nde jarattım, al
jetinshi ku'ni dem alıp, ha'llendim»+.

18 Solay etip, Quday Sinay tawında Muwsa menen so'ylesip bolıp, og'an
buyrıqlar jazılg'an eki tastı berdi. Quday bul buyrıqlardı taslarg'a O'z qolı
menen jazg'an edi+.

Altın tana

32 1 • Xalıq Muwsanın' tawdan tu'spey, irkilip atırg'anın ko'rgende,
Xaronnın' a'tirapına jıynaldı da:
– Qa'ne, bizlerge baslap alıp ju'retug'ın quday sog'ıp ber. O'ytkeni
bizlerdi Mısır jerinen alıp shıqqan sol Muwsa degen adamg'a ne bolg'anın
bilmeymiz, – dedi+.
2 Xaron olarg'a:
– Hayalların'ız, ulların'ız ha'm qızların'ızdın' qulaqlarındag'ı altın
sırg'alardı sheship, mag'an alıp kelin'ler, – dedi+.
3 Sonda pu'tkil xalıq qulaqlarındag'ı sırg'aların da'rhal julıp aldı da,
olardı Xarong'a berdi. 4 Xaron sırg'alardı alıp, olardan tananın' mu'sinin
soqtı. Sonda xalıq: «Ha'y, İzrail! Sizlerdi Mısır jerinen alıp shıqqan qudayın'ız
usı boladı», – dedi+.
5 Xaron bunı ko'rip, tananın' aldına bir qurbanlıq orın qurdı da: «Erten'
Jaratqan İyege arnap bayram boladı», – dep ja'riyaladı. 6 Erten'ine azanda
xalıq jandırılatug'ın qurbanlıqlar berdi ha'm tatıwlıq qurbanlıqların usındı.
Olar iship-jew ushın otırdı ha'm keyin orınlarınan turıp, oyın g'a tu'sti+.
7 Sonda Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
– Tezirek to'men tu's. Senin' Mısır jerinen alıp shıqqan xalqın' joldan
azdı. 8 Olar Men buyırg'an joldan tez shıg'ıp ketti. O'zlerine tananın'
mu'sinin islep alıp, og'an sıyındı ha'm qurbanlıqlar berip: «Ha'y, İzrail!
Sizlerdi Mısır jerinen alıp shıqqan qudayın'ız usı boladı», – dedi.
9 Jaratqan İye Muwsag'a tag'ı da:
– Bul xalıqtın' qanshelli qaysar ekenin bilemen+. 10 Endi Meni irkpe.
G'a'zebim lawlap, olardı joq qılaman ha'm sennen ullı xalıq do'retemen, –
dedi+.
11 Sonda Muwsa Qudayı Jaratqan İyege jalbarınıp bılay dedi:
– Jaratqan İye! Nege O'z xalqın'a g'a'zebin' lawlaydı? O'zin' olardı Mısır
jerinen ullı qu'diretin' ha'm ku'shli qolın' menen alıp shıqqan edin'-g'o+.
12 Eger solay islesen', onda mısırlılar: «Quday olardı jaman niyet penen,
tawlarda o'ltirip, jer ju'zinen joq qılıw ushın alıp shıg'ıptı», – dep aytadı.
Sonlıqtan O'zin'nin' lawlag'an g'a'zebin'di basıp, xalqın'dı joq qılıw
niyetin'nen qayt. 13 Qulların' İbrayım, Isaq ha'm İzraildı esin'e tu'sir. Olarg'a
O'z atın' menen ant ship: «Urpaqların'ızdı aspandag'ı juldızlar sıyaqlı
ko'beytemen. Sizlerge beremen dep wa'de etken usı jerdin' ha'mmesin

urpaqların'ızg'a beremen. Olar sol jerdi ma'n'gige iyelik etedi», – degen edin'+.

14 Solay etip, Jaratqan İye xalqına jiberemen degen jamanlıqtı jiberiw niyetinen qayttı+.

15 Muwsa buyrıqlar jazılg'an eki tastı alıp, tawdan tu'sti. Taslardın' eki ta'repine de: aldına da, artına da jazılg'an edi. 16 Taslardı Quday islegen bolıp, taslardag'ı jazıwlardı da Ol oyıp jazg'an edi.

17 Eshua xalıqtın' baqırısqan dawısın esitkende, Muwsag'a:

– Ordadan urıs shawqımı esitilip tur, – dedi.

18 Muwsa og'an bılay dep juwap berdi:

– Bul urısta jen'iske eriskenlerdin' qıshqırıg'ına da, jen'iliske ushırag'anlardın' zarlag'an dawısına da uqsamaydı. Men olardın' dawıslap qosıq aytıp atırg'anın esitip turıppan.

19 Muwsa ordag'a jaqınlag'anda, tananı ha'm oyıng'a tu'sip atırg'an adamlardı ko'rdi. Sonda onın' g'a'zebi lawladı ha'm qolındag'ı taslardı ılaqtırıp jiberip, taw eteginde olardı shıl-pa'rshe qıldı. 20 Muwsa xalıq soqqan tananı otqa jag'ıp jiberdi. Onı ezip, untadı da, suwg'a shashıp jiberdi ha'm suwdı izraillılarg'a ishkizdi+.

21 Muwsa Xarong'a:

– Bunday awır gu'nag'a batırg'anday, bul xalıq sag'an ne islegen edi? – dedi.

22 Xaron Muwsag'a bılay dep juwap berdi:

– G'a'zeplenbe, mırzam! Bul xalıqtın' jamanlıqqa beyim ekenin o'zin' bilesen'. 23 Olar mag'an: «Bizlerdi baslap alıp ju'retug'ın quday sog'ıp ber. O'ytkeni bizlerdi Mısır jerinen alıp shıqqan sol Muwsa degen adamg'a ne bolg'anın bilmeymiz», – dedi. 24 Men olarg'a: «Kimde altın bar bolsa, olardı sheshsin», – degenimde, olar altınların mag'an berdi. Men olardı otqa taslag'anımda, bul tana shıg'a keldi.

25 Muwsa Xaronnın' xalıqtı qadag'alamay, ju'wensiz jibergenin ha'm olardın' dushpanlarg'a masqara bolg'anın ko'rdi+. 26 Sonlıqtan Muwsa ordanın' kirer awzında turıp: «Kim Jaratqan İye ta'repinde bolsa, menin' janıma kelsin», – dedi. Sonda pu'tkil Lebiy urıwı onın' a'tirapına jıynaldı.

27 Muwsa olarg'a:

– İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: «Ha'r bir adam qılıshın beline asınsın ha'm ordanın' arg'ı awzınan bergi awzına deyin aralap shıg'ıp, tuwısqanın, dostısın ha'm jaqınların o'ltirsin», – dedi+. 28 Lebiy urıwının'

adamları Muwsanın' buyrıg'ın orınladı. Sol ku'ni xalıqtan u'sh mın'g'a jaqın adam o'ldi.

29 Muwsa Lebiy urıwının' adamlarına:

– Bu'gin sizlerdin' ha'r birin'iz o'z ulın'ızdın' ha'm o'z tuwısqanın'ızdın' janının' qunı menen Jaratqan İyenin' xızmetine bag'ıshlandın'ızlar. Bu'gin Jaratqan İye sizlerge jarılqawın jawdıradı, – dedi.

30 Al erten'ine Muwsa xalıqqa:

– Sizler awır gu'na isledin'ler. Men ha'zir Jaratqan İyenin' aldına shıg'ajaqpan. Mu'mkin, sizlerdin' gu'naların'ızg'a keshirim ala alarman, – dedi.

31 Sonnan son', Muwsa Jaratqan İyenin' aldına qaytıp barıp:

– A'tten', bul xalıq awır gu'na isledi. Olar o'zlerine altın but soqtı. 32 Biraq, Sen olardın' gu'naların keshir. Eger olay islemesen', O'zin'nin' jazg'an kitabın'nan menin' atımdı o'shirip tasla, – dedi.

33 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

– Kim Mag'an qarsı gu'na islegen bolsa, sonın' atın kitabımnan o'shirip taslayman+. 34 Endi bar, xalıqtı sag'an aytqan jerime apar. Perishtem seni baslap baradı. Biraq, olar juwapqa tartılatug'ın ku'ni, Men olardı gu'nası ushın jazalayman.

35 Solay etip, Jaratqan İye xalıqtı Xarong'a soqtırg'an tanası ushın jazaladı.

Sinaydan ketiwge tayarlıq

33 [1] Son'ınan Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
– Barın'lar, o'zin' de, sen Mısır jerinen alıp shıqqan xalqın' da bul jerdi ta'rk etip, Men İbrayımg'a, Isaqqa ha'm Yaqıpqa: «Bul jerdi senin' urpaqların'a beremen», – dep ant ishken jerime ketin'ler. [2] Men senin' aldın'nan O'z perishtemdi jiberip, qanan, amor, xet, periz, xiw ha'm ebus xalıqların sol jerden quwıp shıg'araman+. [3] Ol sizlerdi su't ha'm pal aqqan jerge baslap baradı. Menin' O'zim sizler menen barmayman, sebebi sizler qaysar xalıqsız. Bolmasa, sizlerdi jolda joq qılıp jiberiwim mu'mkin+.

[4] Xalıq bul jaman xabardı esitip, qayg'ıg'a tu'sti ha'm hesh kim bezeniw buyımların taqpadı. [5] O'ytkeni Jaratqan İye Muwsag'a: «İzraillılarg'a bılay de: „Sizler qaysar xalıqsız. Eger Men bir sa't-aq sizler menen birge barsam, sizlerdi joq qılıwım mu'mkin. Endi bezeniw buyımların'ızdı sheship qoyın'lar. Al sizlerge ne isleytug'ınım haqqında bir qararg'a kelemen“», – degen edi+. [6] Sonlıqtan izraillılar Xoreb tawınan shıg'ıp ketkennen keyin bezeniw buyımların sheship tasladı.

[7] Muwsa ordanın' sırtına, ordadan uzag'ıraq jerge shatır tigetug'ın edi. Ol bul shatırdı «Ushırasıw shatırı» dep atag'an edi. Jaratqan İye menen ma'sla'ha'tlesiwdi qa'legen adam ordanın' sırtındag'ı Ushırasıw shatırına keletug'ın edi+. [8] Muwsa shatırg'a qaray ketkende, pu'tkil xalıq ornınan turatug'ın edi. Ha'r bir adam o'z shatırının' kirer awzında turıp, Muwsa ishke kirgenshe izinen qarap turatug'ın edi. [9] Muwsa shatırg'a kirip, Jaratqan İye menen so'yleskende, minara sıyaqlı bult to'men tu'sip, shatırdın' kirer awzının' aldında turatug'ın edi. [10] Bulttın' shatırdın' aldında turg'anın ko'rgen ha'r bir adam ornınan turıp, o'z shatırının' kirer awzında sıyınatug'ın edi. [11] Jaratqan İye Muwsa menen ju'zbe-ju'z, dos sıyaqlı so'ylesetug'ın edi. Keyin Muwsa ordag'a qaytıp keletug'ın edi. Biraq onın' jas ja'rdemshisi Nun ulı Eshua shatırdı ta'rk etpeytug'ın edi.

[12] Son'ınan Muwsa Jaratqan İyege bılay dedi:
– Sen mag'an: «Bul xalıqtı baslap alıp ju'r», – deysen'. Biraq menin' menen kimdi jiberetug'ının'dı aytpadın'. Mag'an: «Seni jaqınnan tanıyman, sen Menin' miyrimime eristin'», – degen edin'. [13] Eger men Senin' miyrimin'e erisken bolsam, o'tinemen, mag'an O'z jolın'dı ko'rset. Seni ele de jaqsı bilip, miyrimin'e erisip barayın. Bul xalıqtın' O'z xalqın' ekenin umıtpa.

[14] Jaratqan İye Muwsag'a:

– O'zim Senin' menen birge baraman ha'm seni tınıshlıqqa eristiremen, – dedi.

15 Al Muwsa Jaratqan İyege bılay dedi:

– Eger Senin' O'zin' bizler menen birge barmasan', bizlerdi bul jerden shıg'arma. 16 Bolmasa, men ha'm xalqın' Senin' miyrimin'e eriskenimizdi qalay biliwge boladı? Senin' bizlerge joldas bolg'anın'nan emes pe? Tek usı arqalı g'ana men ha'm Senin' xalqın' jer ju'zindegi basqa xalıqlardan ayırılıp turamız+.

17 Jaratqan İye Muwsag'a:

– Aytqanın'day isleymen. Sebebi sen Menin' miyrimime eristin' ha'm seni atın' arqalı tanıyman, – dedi.

18 Sonda Muwsa Og'an:

– Mag'an saltanatın'dı ko'rset, – dedi.

19 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

– Men pu'tkil iygiligimdi senin' aldın'nan alıp o'tip, aldın'da O'zimnin' «Jaratqan İye» degen atımdı ja'riyalayman. Kimge miyrim-sha'pa'a'timdi beriwdi qa'lesem, sog'an miyrim-sha'pa'a'timdi beremen. Kimge rehim etiwdi qa'lesem, sog'an rehim etemen+. 20 Tek Menin' ju'zimdi ko're almaysan'. O'ytkeni Menin' ju'zimdi ko'rgen adam tiri qalmaydı+. 21 Mag'an jaqın jerde jartas bar. Sen sol jartastın' u'stinde tur. 22 Saltanatım janın'nan o'tip baratırg'anda, seni jartastın' jarıg'ına turg'ızıp qoyıp, o'tip ketkenimshe, seni qolım menen jawıp turaman. 23 Keyin qolımdı alg'anımda, sen Meni artımnan ko'resen'. Biraq ju'zimdi ko'rmeysen'.

Kelisimnin' jan'alanıwı

34 1 • Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

– Burıng'ıg'a uqsag'an eki tas jonıp al. Men sen sındırıp taslag'an taslardag'ı so'zlerdi usılarg'a jazaman. 2 Azang'a deyin tayarlan. Azan bolg'anda, Sinay tawına shıg'ıp, tawdın' to'besinde, Menin' menen ushırasıwg'a aldıma bar+. 3 Senin' menen birge basqa hesh kim tawg'a shıqpasın ha'm tawdın' hesh bir jerinde hesh kim ko'rinbesin. Tawdın' eteginde mal-janlıqlar da otlamasın+.

4 Muwsa burıng'ıg'a uqsag'an eki tas jonıp aldı. Jaratqan İyenin' buyırg'anınday, erten'ine azanda taslardı alıp, Sinay tawına shıqtı. 5 Jaratqan İye bult ishinde sol jerge tu'sip, Muwsanın' qasında turdı ha'm O'zinin' «Jaratqan İye» degen atın ja'riyaladı. 6 Ol Muwsanın' aldınan o'tip:

– Jaratqan İyemen, Jaratqan İyemen. Rehimli, miyrimli, sabır-taqatlı, su'yispenshiligi sheksiz ha'm sadıq Qudayman+. 7 Mın'ınshı a'wladlarg'a deyin su'yispenshilik ko'rsetip, ayıplardı, jınayatlardı ha'm gu'nalardı keshiriwshimen. Biraq hesh bir ayıptı jazasız qaldırmayman. Ata-babalardın' islegen ayıpları ushın, olardın' ulların, aqlıqların, u'shinshi ha'm to'rtinshi a'wladın jazalayman, – dedi+.

8 Sonda Muwsa da'rhal jerge jıg'ılıp, Jaratqan İyege sıyındı da:

9 – O, İyem! Eger men Senin' miyrimin'e erisken bolsam, bizler menen birge bar. Bul xalıq – qaysar xalıq bolsa da, Sen bizlerdin' ayıp-gu'nalarımızdı keshirip, bizlerdi O'z xalqın' sıpatında qabıl et, – dedi.

10 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

– Mine, senin' xalqın' menen kelisim du'zemen. Olardın' aldında du'nyada ha'm basqa xalıqlar arasında bolıp ko'rilmegen ka'ramatlar isleymen. Sen arasında jasap atırg'an pu'tkil xalıq neler isleytug'ınımdı ko'redi. Menin' sen ushın isleytug'ın islerim qorqınıshlı boladı. 11 Bu'gin sizlerge beretug'ın buyrıqlarıma boysının'lar. Amor, qanan, xet, periz, xiw ha'm ebus xalıqların sizlerdin' aldın'ızdan quwıp shıg'araman. 12 O'zlerin'iz kiretug'ın eldegi adamlar menen kelisim jasawdan awlaq bolın'. Sebebi bul sizler ushın duzaq boladı+. 13 Olardın' qurbanlıq orınların qıyratıp, kiyeli tasların maydalap taslan'lar ha'm kiyeli ag'ashların shawıp taslan'lar+.
14 Basqa qudaylarg'a sıyınban'. O'ytkeni Men qızg'anshaq degen atı bar Jaratqan İyemen, qızg'anshaq Qudayman+. 15 Sol jerdin' xalqı menen hesh qanday kelisim du'zben'. Bolmasa, olar opasızlıq qılıp, o'z qudaylarına arnap qurbanlıq shalg'anda, sizlerdi de mira't etedi, sizler de olardan jeysizler+.

16 Eger olardın' qızların ulların'ızg'a alıp bersen'iz, onda sol qızlar o'z
qudaylarına erip, buzıqlıq qılg'anda, ulların'ızdı da izlerine ertip ketedi+.
17 O'zlerin'izge butlardın' mu'sinlerin sog'ıp alman'+.
18 Sizlerge buyırg'anımday, Abib ayının' belgilengen ku'nlerinde jeti ku'n
ashıtqısız nan jep, Ashıtqısız nan bayramın bayramlan'. Sebebi sizler
Mısırdan Abib ayında shıqtın'lar+.
19 Qarınnan birinshi shıqqanlardın' ha'mmesi, barlıq iri ha'm mayda
malların'ızdın' tun'g'ısh erkek to'lleri Mag'an tiyisli+. 20 Eshektin' birinshi
tuwılg'an to'linin' ornına bir qozı berip, satıp alın'lar. Eger olay etpesen'iz,
gu'rrenin' moynın u'zin'. Barlıq tun'g'ısh ulların'ızdın' qunın o'tewin'iz
tiyis.
Hesh kim aldıma qurı qol kelmesin+.
21 Altı ku'n jumıs islep, jetinshi ku'ni dem alın'. Egin egiw ha'm onı orıw
waqtında da dem alın'+.
22 Biydaydın' birinshi o'nimin jıynag'anda, Ha'pteler bayramın, al gu'zde
Jıyın-terim bayramın o'tkizin'. 23 Barlıq er adamların'ız jılına u'sh ret İyen'
bolg'an Menin', yag'nıy İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' aldına keliwi
kerek+. 24 Men basqa milletlerdi aldın'ızdan quwıp jiberip, shegaraların'ızdı
ken'eytemen. Jılına u'sh ret Qudayın'ız Jaratqan İyenin' aldına kelgenin'izde,
hesh kim jerin'izdi basıp alıwdı niyet etpeydi.
25 Mag'an berilgen qurbanlıqtın' qanın ashıtqı salıng'an nan menen
usınban'. Qutqarılıw bayramının' qurbanlıg'ı azang'a deyin qaldırılmasın+.
26 Jerin'izdin' da'slepki o'niminin' en' jaqsısın Qudayın'ız Jaratqan İyenin'
U'yine alıp kelin'.
Ilaqtı o'z anasının' su'tine pisirmen'+.
27 Sonnan son', Jaratqan İye Muwsag'a:
– Mına so'zlerdi jaz. Sebebi Men senin' menen ha'm izraillılar menen usı
so'zlerge tiykarlanıp, kelisim du'zemen, – dedi.
28 Muwsa sol jerde qırıq ku'n, qırıq tu'n Jaratqan İye menen birge boldı.
Ol hesh na'rse iship-jemedi ha'm kelisim so'zlerin, yag'nıy on buyrıqtı
taslarg'a jazdı+.

Muwsanın' Sinay tawınan tu'siwi

29 Muwsa qolına buyrıqlar jazılg'an eki tastı alıp, Sinay tawınan tu'sti. Ol
Jaratqan İye menen so'yleskenlikten, ju'zinen nur shashıp tur edi. Biraq bunı
o'zi bilmedi+. 30 Xaron ha'm pu'tkil izraillılar Muwsanın' nur shashqan
ju'zin ko'rgende, og'an jaqınlasıwg'a qorqtı. 31 Biraq Muwsa olardı qasına

shaqırdı. Xaron ha'm ja'miyettin' barlıq basshıları onın' janına keldi. Muwsa olar menen so'ylesti. 32 Keyin pu'tkil İzrail xalqı og'an jaqın keldi. Muwsa Jaratqan İyenin' Sinay tawında o'zine aytqanlarının' ha'mmesin orınlawdı xalıqqa buyırdı. 33 Muwsa olar menen so'ylesip bolg'annan son', ju'zin jawlıq penen jawdı. 34 Muwsa so'ylesiw ushın, Jaratqan İyenin' aldına barg'anda, sırtqa shıqqansha, ju'zindegi jawlıqtı alıp qoyatug'ın edi. Qaytıp kelgennen keyin, ol o'zine aytılg'an buyrıqlardı izraillılarg'a bildiretug'ın edi+. 35 Sonda izraillılar onın' ju'zinen nur shashıp turg'anın ko'retug'ın edi. Al Muwsa ishke kirip, Jaratqan İye menen ushırasıwg'a deyin, ju'zin jawlıq penen jawıp qoyatug'ın edi+.

Dem alıs ku'ni haqqında

35 1 Muwsa İzrail xalqının' pu'tkil ja'miyetin shaqırıp alıp, olarg'a bılay
dedi:
– Jaratqan İye mına islerdi islewin'izdi buyırdı: 2 altı ku'n jumıs islen'.
Biraq jetinshi ku'n sizler ushın Jaratqan İyege arnalg'an tolıq dem alatug'ın
muxaddes Shabbat ku'ni boladı. Sol ku'ni jumıs islegen ha'r bir adam
o'ltiriledi+. 3 Shabbat ku'ni o'z shan'araqların'ızda ot ta jaqpan'.

Muxaddes shatır ushın sadaqalar

4 ● Muwsa İzrail xalqının' pu'tkil ja'miyetine bılay dedi:
– Jaratqan İyenin' buyrıg'ı mınaw: 5 o'zlerin'izde barınan Jaratqan İyege
na'zir berin'ler. Og'an shın kewilden beriwdi qa'lewshiler mına na'rselerdi
bersin: altın, gu'mis, qola, 6 ju'nnen iyirilgen qızg'ısh ko'k, shım qızıl, qırmızı
jip ha'm hasıl zıg'ır jibi, eshkinin' ju'ni, 7 qızılg'a boyalg'an qoshqar terisi,
jumsaq teri ha'm akatsiya ag'ashı,+ 8 shıralar ushın za'ytu'n mayı, maylaw
ra'simi ha'm xosh iyisli tu'tetki ushın xosh iyisli zatlar, 9 bas ruwxaniydin'
efodına ha'm qaltalı o'n'irshesine tag'ılatug'ın oniks ha'm qımbatbaha taslar.
10 Aran'ızdag'ı barlıq uqıplı adamlar kelip, Jaratqan İyenin'
buyırg'anlarının' ha'mmesin islesin. Olar mınalardı: 11 Muxaddes shatırdı,
onın' ishki ha'm sırtqı japqıshların, ilmeklerin, taxtayların, qadaların,
baqanların, ultanların, 12 Kelisim sandıg'ı ha'm onın' sırıqların, qaqpaqtı,
bo'lmeni jawıp turatug'ın perdeni, 13 stol ha'm onın' sırıqların, stoldın' barlıq
buyımların ha'm usınılg'an nanlardı, 14 jaqtı tu'siriw ushın shıra qoyg'ıshtı,
onın' buyımların, onın' shıraların ha'm shıralar ushın za'ytu'n mayın,
15 tu'tetki tu'tetiletug'ın orın menen onın' sırıqların, maylaw ra'simi ushın
za'ytu'n mayın, xosh iyisli tu'tetkini, Muxaddes shatırdın' kirer awzındag'ı
perdeni, 16 qurbanlıq jandırılatug'ın orındı ha'm onın' qola torın, sırıqların
ha'm barlıq buyımların, u'lken la'gendi ha'm onın' tuyaqların, 17 ha'wlinin'
perdelerin, baqanların, baqannın' ultanların, ha'wlinin' kirer awzındag'ı
perdeni, 18 Muxaddes shatırdın' qazıqların, ha'wlinin' qazıqların ha'm
arqanların, 19 Muxaddes orında xızmet etiwge arnalıp, a'jayıp qılıp tigilgen
kiyimlerdi – ruwxaniy Xaronnın' muxaddes kiyimlerin ha'm onın' ullarının'
ruwxaniylik kiyimlerin islesin.
20 Son'ınan İzrail xalqının' pu'tkil ja'miyeti Muwsanın' qasınan ketti.
21 Ju'reginde qa'lew ha'm tilegi bar adamlar Ushırasıw shatırının' qurılısı,
ondag'ı xızmet ha'm muxaddes kiyimler ushın, Jaratqan İyege sadaqalar alıp

keldi. 22 Solay etip, ju'reginde qa'lewi bar ha'r bir erkek ha'm hayal ha'r tu'rli
altın buyımlardı: bilezik, sırg'a, ju'zik ha'm ha'ykellerdi a'kelip, Jaratqan
İyege bag'ıshlap, usındı. 23 Kimde ju'nnen iyirilgen qızg'ısh ko'k, shım qızıl,
qırmızı jip, hasıl zıg'ır, eshki ju'ni, qızılg'a boyalg'an qoshqar terisi ha'm
jumsaq teri bolsa, alıp keldi+. 24 Gu'mis ha'm qolanı sadaqa qılıp bere
alg'anlar da olardı Jaratqan İyege arnadı. Kimde akatsiya ag'ashı bolsa, onı
shatırdın' mu'ta'jlikleri ushın alıp keldi. 25 Jip iyiriwge uqıplı barlıq hayallar
o'z qolları menen iyirgen qızg'ısh ko'k, shım qızıl, qırmızı jiplerdi ha'm hasıl
zıg'ır jiplerdi alıp keldi. 26 Ju'n iyirip biletug'ın, ju'reginde qa'lewi bar barlıq
hayallar da eshki ju'nin iyirdi. 27 Basshılar efodqa ha'm qaltalı o'n'irshege
tag'ılatug'ın oniks ha'm qımbatbaha taslar, 28 shıralar ushın, maylaw ushın
ha'm xosh iyisli tu'tetki ushın xosh iyisli zatlar menen za'ytu'n mayın alıp
keldi. 29 Hayal, erkek, ju'reginde qa'lewi bar barlıq izraillılar Jaratqan İyenin'
Muwsa arqalı islewdi buyırg'an isleri ushın, Jaratqan İyege ıqtıyarlı
sadaqalar berdi.

30 • Muwsa izraillılarg'a bılay dedi:

– Qaran'lar, Jaratqan İye Yahuda urıwınan bolg'an Xurdın' aqlıg'ı,
Uriydin' ulı Besaleldi tan'lap aldı. 31 Onı Qudaydın' Ruwxına toltırıp, og'an
o'nermentshiliktin' barlıq tarawlarında qa'bilet, uqıp ha'm sheberlik berdi.
32 Solay etip, og'an altın, gu'mis ha'm qoladan ko'rkem o'ner islewge, 33 hasıl
taslardı jonıp qondırıwg'a, ag'ash ustashılıg'ı boyınsha ha'm ha'r qıylı
ko'rkem o'ner islerin islewge qa'bilet berdi. 34 Jaratqan İye og'an ha'm Dan
urıwınan bolg'an Axisamax ulı Oholiabqa basqalarg'a u'yretiw uqıbın da
berdi. 35 Bul adamlardın' ha'r qanday isti isley alıwı ushın, olarg'a ustashılıq,
bezewshilik, qızg'ısh ko'k, shım qızıl, qırmızı jip ha'm hasıl zıg'ırdan
toqımashılıq ha'm ha'r tu'rli o'nermentshilik islerin islew ayrıqsha
qa'biletin berdi.

36 [1] – Besalel, Oholiab ha'm Jaratqan İye Muxaddes shatırdı qurıw ushın
qa'bilet, uqıp ha'm sheberlik bergen barlıq adamlar ha'r bir na'rseni
Jaratqan İyenin' buyırg'anınday qılıp islesin.
[2] Muwsa Besaleldi, Oholiabtı ha'm Jaratqan İye qa'bilet bergen, islewge
qa'lewi bar barlıq adamlardı jumısqa shaqırdı. [3] Kelgenler Muxaddes shatırdı
qurıw ushın, izraillılar a'kelgen barlıq sadaqalardı Muwsadan aldı. İzraillılar
ha'r ku'ni azanda ıqtıyarlı sadaqaların Muwsag'a a'keliwdi dawam etti.
[4] Sonda Muxaddes shatırdı qurıw isleri menen shug'ıllanıp atırg'an ustalar
islerin qaldırıp, [5] Muwsanın' janına keldi de:
– Xalıq Jaratqan İye buyırg'an is ushın kereginen zıyat alıp kelmekte, –
dedi.
[6] Sonda Muwsa xalıqqa ja'riyalanıwı ushın mınaday buyrıq berdi: «Endi
birde bir erkek te, hayal da Muxaddes shatır ushın hesh na'rse a'kelmesin».
Solay etip, xalıq sadaqa a'keliwdi toqtattı. [7] Sebebi sol waqıtqa deyin
a'kelingenler isti pitkeriwge jetetug'ın, ha'tte, awısıp ta qalatug'ın edi.
[8] • İslewshiler arasındag'ı uqıplı adamlar shatırdı on perdeden qurdı.
Olardı hasıl zıg'ır jipten, ju'nnen iyirilgen qızg'ısh ko'k, shım qızıl ha'm
qırmızı jiplerden islep, u'stine kerublardın' su'wretlerin sheberlik penen
kesteledi. [9] Ha'r bir perdenin' uzınlıg'ı jigirma segiz shıg'anaq, eni to'rt
shıg'anaq edi. Perdelerdin' ha'mmesi bir o'lshemde boldı. [10] Olar perdelerdi
besew-besewden bir-birine qosıp tikti. [11] Birinshi bes perdenin' shetine
qızg'ısh ko'k jipten ilgekler tikti. Ekinshi bes perdenin' shetine de solay
isledi. [12] Birinshi bes perdenin' da'slepki perdesine eliw, ekinshi bes
perdenin' son'g'ı perdesine eliw ilgek tikti. İlgekler bir-birine qarama-qarsı
jaylasqan edi. [13] Son'ınan eliw altın ilmek islep, olar ja'rdeminde perdelerdi
bir-birine biriktirdi. Sol ta'rizde shatır bir tutas boldı.
[14] Ja'ne de, Muxaddes shatırdın' u'stin jabıw ushın, eshki ju'ninen on bir
perde isledi. [15] Ha'r bir perdenin' uzınlıg'ı otız shıg'anaq, eni to'rt shıg'anaq
edi. On bir perde de bir o'lshemde boldı. [16] Olar bes perdeni bir bo'lek,
qalg'an altı perdeni bir bo'lek qılıp, bir-biri menen biriktirdi. [17] Usı
biriktirilgen eki bo'lek perdelerdi bir-birine qosıw ushın, ha'r bir bo'lektin'
shetlerine eliw-eliwden ilgek tikti. [18] Shatırdın' perdelerin bir tutas qılıp
biriktiriw ushın, qoladan eliw ilmek isledi. [19] Shatır ushın qızılg'a boyalg'an
qoshqar terisinen bir japqısh, onın' u'stine jumsaq teriden sırtqı japqısh
isledi+.

20 Tag'ı da, olar akatsiya ag'ashınan shatır ushın tikkesine turatug'ın
taxtaylar isledi. 21 Ha'r bir taxtaydın' uzınlıg'ı on shıg'anaq, eni bir yarım
shıg'anaq edi. 22 Ha'r bir taxtaydın' astına bir-birine qatarlastırıp, eki
tuyaqtan o'zinen shıg'arıp isledi. Shatırdın' ha'mme taxtayların usılay isledi.
23 Al shatırdın' qubla ta'repi ushın jigirma taxtay isledi. 24 Usı jigirma
taxtaydın' astına qoyılatug'ın qırıq gu'mis ultan isledi. Ha'r bir taxtaydın'
tuyag'ının' astında bir ultannan bolıwı ushın, ha'r bir taxtayg'a eki ultannan
isledi. 25 Shatırdın' arqa ta'repi ushın jigirma taxtay 26 ha'm ha'r bir
taxtaydın' astına eki ultannan qoyıw ushın, qırıq gu'mis ultan isledi. 27 Al
shatırdın' batısqa qarag'an art jag'ı ushın altı taxtay 28 ha'm shatırdın'
artındag'ı mu'yeshler ushın eki taxtay isledi.

29 Bul mu'yeshlerdegi taxtaylardın' aldıng'ı ta'repi bo'lek qalıp, joqarg'ı
ta'repi juplasıp, bir halqa menen biriktirildi. Eki mu'yesh te usılay islendi.
30 Solay etip, segiz taxtay ha'm ha'r bir taxtaydın' astına eki ultannan qoyıw
ushın, on altı gu'mis ultan islendi.

31 Akatsiya ag'ashınan shatırdın' bir ta'repindegi taxtaylar ushın bes
qada, 32 ekinshi ta'repindegi taxtaylar ushın bes qada ha'm artındag'ı,
yag'nıy batıs ta'repindegi taxtaylar ushın bes qada isledi. 33 Ja'ne de,
taxtaylardın' orta belinen o'tetug'ın qadalardı shatırdın' bir shetinen
ekinshi shetine jetetug'ın qılıp isledi.

34 Taxtaylardı ha'm qadalardı altın menen qaplap, qadalar o'tkeriletug'ın
halqalardı altınnan isledi.

35 Ju'nnen iyirilgen qızg'ısh ko'k, shım qızıl, qırmızı jiplerden ha'm hasıl
zıg'ır jipten bir perde isledi. Onın' u'stine kerublardın' su'wretlerin sheberlik
penen kesteledi. 36 Perde ushın akatsiya ag'ashınan to'rt baqan islep, olardı
altın menen qapladı. Olardın' ayrı ildirgishleri de altın edi. Baqanlar ushın
to'rt gu'mis ultan quydı. 37 Shatırdın' kirer awzına ju'nnen iyirilgen qızg'ısh
ko'k, shım qızıl, qırmızı jiplerden ha'm hasıl zıg'ır jipten nag'ıslı perde
toqıdı. 38 Perdeni tag'ıw ushın ayrı ildirgishi bar bes baqan islep, olardın'
joqarısın ha'm karnizlerin altın menen qapladı. Al baqanlar ushın qoladan
bes ultan isledi.

Kelisim sandıg'ının' isleniwi

37 1 • Besalel akatsiya ag'ashınan Kelisim sandıg'ın isledi. Onın' uzınlıg'ı eki yarım shıg'anaq, eni bir yarım shıg'anaq ha'm biyikligi bir yarım shıg'anaq edi+. 2 Sandıqtın' ishi-sırtın altın menen qapladı. Al ernegine altınnan jiyek saldı. 3 Sandıq ushın to'rt altın halqa quyıp, olardı to'rt tuyag'ına ornattı: ekewin bir jag'ına, qalg'an ekewin ekinshi jag'ına ornattı. 4 Akatsiya ag'ashınan sırıqlar islep, olardı altın menen qapladı. 5 Sandıqtı ko'terip ju'riw ushın, bul sırıqlardı eki ta'repindegi halqalardan o'tkerdi. 6 Sandıqtın' qaqpag'ın sap altınnan isledi. Qaqpaqtın' uzınlıg'ı eki yarım shıg'anaq, eni bir yarım shıg'anaq edi. 7 Qaqpaqtın' eki shetine altınnan eki kerubtı sho'kkishlep soqtı. 8 Kerublardın' birewi qaqpaqtın' bir shetinde, al ekinshisi ekinshi shetinde bolıp, olardı qaqpaq penen bir tutas qılıp isledi. 9 Kerublardın' joqarıg'a jayılg'an qanatları qaqpaqtı jawıp, ju'zleri bir-birine qarama-qarsı tu'rde qaqpaqqa qarap turg'an edi.

Usınılg'an nanlar qoyılatug'ın stol

10 • Keyin akatsiya ag'ashınan uzınlıg'ı eki shıg'anaq, eni bir shıg'anaq, al biyikligi bir yarım shıg'anaq bolg'an bir stol isledi. 11 Stoldı sap altın menen qaplap, ernegine altın jiyek saldı. 12 Stoldın' a'tirapına to'rt eli bolg'an qaptal islep, onı altın jiyek penen qapladı. 13 Stol ushın to'rt altın halqa quyıp, olardı stoldın' to'rt mu'yeshindegi to'rt tuyag'ına bekkemledi. 14 Stoldı ko'terip alıp ju'riwge arnalg'an sırıqlar o'tkiziletug'ın halqalar stoldın' qaptallarına jaqın edi. 15 Sırıqlardı akatsiya ag'ashınan islep, altın menen qapladı. 16 Stol ushın kerekli buyımlardı – tabaqlar, tu'tetki salatug'ın tostag'anlar, ishimlik sadaqaları ushın keseler ha'm gu'zelerdi sap altınnan isledi.

Shıra qoyg'ıshtın' isleniwi

17 • Olar sap altınnan shıra qoyg'ısh isledi. Onın' ultanın, baldag'ın, shaqaların, shanaqların, gu'llerin ha'm onın' gu'lkeseleri menen gu'ltajların o'zi menen bir tutas etip sho'kkishlep isledi. 18 Shıra qoyg'ıshtın' eki qaptalınan u'sh-u'shten, altı shaqa shıg'ıp turdı. 19 Shıg'ıp turg'an ha'r bir shaqada badam gu'line uqsas u'sh gu'l ha'm onın' gu'lkeseleri menen gu'ltajları bar edi. 20 Al shıra qoyg'ıshtın' baldag'ında badam gu'line uqsas to'rt gu'l ha'm onın' gu'lkeseleri menen gu'ltajları bar edi. 21 Shıra qoyg'ıshtan shıg'ıp turg'an altı shaqanın' ha'r bir jubının' astında u'sh gu'lkese izli-izinen dizilip turatug'ın edi. 22 Shıra qoyg'ıshtı gu'lkeseleri ha'm

shaqaları menen bir tutas etip, sap altınnan sho'kkishlep isledi. 23 Shıra
qoyg'ısh ushın jeti shıra isledi. Piliklerdi tazalaytug'ın qısqıshlar menen
ıdıslardı sap altınnan isledi. 24 Shıra qoyg'ısh ha'm onın' barlıq buyımları bir
talant sap altınnan islendi.

Tu'tetki tu'tetiletug'ın orın qurıw

25 ● Akatsiya ag'ashınan to'rt mu'yeshli, uzınlıg'ı bir shıg'anaq, eni bir
shıg'anaq ha'm biyikligi eki shıg'anaq bolg'an tu'tetki tu'tetiletug'ın orın
qurdı. Orınnın' shaqları o'zi menen bir tutas islenip, o'zinen shıg'ıp
turatug'ın edi. 26 Orınnın' u'stin, qaptalların ha'm shaqların sap altın menen
qaplap, a'tirapına altın jiyek isledi. 27 Eki qaptalındag'ı jiyektin' astına eki
altın halqa ornattı. Orındı ko'terip ju'riw ushın, usı halqalardan sırıqlar
o'tkizildi. 28 Sırıqlardı akatsiya ag'ashınan islep, altın menen qapladı.
29 Tag'ı da, olar maylaw ra'simi ushın muxaddes maydı ha'm taza, xosh
iyisli tu'tetkini sheberlik penen aralastırıp, tayarladı+.

Jandırılatug'ın qurbanlıq ushın orın qurıw

38 1 • Akatsiya ag'ashınan jandırılatug'ın qurbanlıq ushın orın
du'zetti. Ol to'rt mu'yeshli bolıp, onın' uzınlıg'ı da, eni de bes
shıg'anaq, al biyikligi u'sh shıg'anaq edi. 2 Onın' to'rt mu'yeshine o'zinen
shıg'ıp turg'an shaqlar islep, orındı ha'm shaqlardı qola menen qapladı.
3 Qurbanlıq orınnın' barlıq buyımların: ku'lge arnalg'an ıdıslar menen
belsheler, qan sebetug'ın tabaqlar, shanıshqılar ha'm shoq salınatug'ın
ıdıslardı qoladan isledi. 4 Orıng'a qoladan tor sıyaqlı nag'ıs isledi. Tor nag'ıs
qurbanlıq orınnın' ortasına jetetug'ınday qılıp, jiyeginin' astınan islendi.
5 Qola tordın' to'rt mu'yeshine sırıqlardı o'tkeriw ushın, to'rt halqa quydı.
6 Sırıqlardı akatsiya ag'ashınan islep, qola menen qapladı. 7 Qurbanlıq orındı
ko'terip ju'riw ushın, orınnın' qaptalındag'ı halqalardan usı sırıqlardı
o'tkizdi. Orındı ag'ashtan, ishin bos qılıp isledi.

8 Ushırasıw shatırının' aldında xızmet etetug'ın hayallar bergen
aynalardan u'lken qola la'gen ha'm onın' tuyaqların isledi+.

Muxaddes shatır ha'wlisi

9 • Muxaddes shatırdın' ha'wlisin isledi. Ha'wlinin' qubla ta'repine
uzınlıg'ı ju'z shıg'anaq bolg'an, sheber toqılg'an hasıl zıg'ır perdeler taqtı.
10 Perdeler ushın qoladan islengen jigirma ultang'a jigirma baqan ornattı.
Baqannın' ayrı ildirgishleri menen karnizlerin gu'misten isledi. 11 Al arqa
ta'repi ushın uzınlıg'ı ju'z shıg'anaq bolg'an perdeler, jigirma baqan,
baqanlar ushın qoladan jigirma ultan isledi. Baqanlardın' ayrı ildirgishleri
menen karnizleri gu'misten edi. 12 Ha'wlinin' batıs ta'repi ushın uzınlıg'ı eliw
shıg'anaq bolg'an perde, on baqan ha'm on ultan isledi. Baqanlardın' ayrı
ildirgishleri menen karnizleri gu'misten edi. 13 Ha'wlinin' shıg'ısqa qarag'an
aldıng'ı ta'repinin' ken'ligi eliw shıg'anaq edi. 14 Usı kirer awızdın' bir
ta'repinde uzınlıg'ı on bes shıg'anaq perde, u'sh baqan ha'm u'sh ultan bar
edi. 15 Onın' ekinshi ta'repinde de uzınlıg'ı on bes shıg'anaq perde, u'sh
baqan ha'm u'sh ultan bar edi. 16 Ha'wlinin' ha'mme ta'repindegi barlıq
perdeler hasıl zıg'ırdan edi. 17 Baqanlardın' ultanları qoladan, al ayrı
ildirgishleri menen karnizleri gu'misten islengen edi. Baqanlardın' joqarısı
da gu'mis penen qaplang'an edi. Ha'wlinin' barlıq baqanları gu'mis karnizler
menen biriktirildi.

18 Ha'wlinin' kirer awzındag'ı perde qızg'ısh ko'k, shım qızıl, qırmızı jip
ha'm hasıl zıg'ırdan nag'ıslanıp toqılg'an edi. Onın' uzınlıg'ı jigirma

shıg'anaq, biyikligi ha'wlinin' perdeleri sıyaqlı bes shıg'anaq edi. 19 Bul perde
ushın to'rt qola ultang'a ornatılg'an baqan islendi. Baqanlardın' ayrı
ildirgishleri ha'm karnizleri gu'misten islenip, joqarısı gu'mis penen
qaplandı. 20 Shatırdın' ha'm shatırdı qorshag'an ha'wlinin' barlıq qazıqları
qoladan islendi.

Muxaddes shatırdı qurıwda qollanılg'an na'rseler

21 Muxaddes shatırdın', yag'nıy buyrıqlar jazılg'an taslar turg'an
shatırdın' qurılısı ushın qollanılg'an na'rselerdin' tolıq esabı to'mende
berilgen. Esaptı Muwsanın' buyrıg'ı menen, ruwxaniy Xaronnın' ulı
İtamardın' baqlawı astında Lebiy urıwı alıp bardı+.
22 Jaratqan İyenin' Muwsag'a buyırg'an ha'mme islerin Yahuda urıwınan
bolg'an Xurdın' aqlıg'ı, Uriydin' ulı Besalel isledi. 23 Onın' menen birge Dan
urıwınan bolg'an Axisamax ulı Oholiab jumıs isledi. Ol usta, bezewshi,
ju'nnen iyirilgen qızg'ısh ko'k, shım qızıl, qırmızı jip ha'm hasıl zıg'ır jipten
nag'ıslap toqıwshı edi.
24 Muxaddes shatırdın' barlıq islerine qollanılg'an altınnın', xalıq
bag'ıshlap alıp kelgen altınnın' mug'darı Muxaddes orın o'lshemi menen 29
talant 730 shekel edi.
25 Esaptan o'tken xalıqtan jıynalg'an gu'mis Muxaddes orın o'lshemi
menen 100 talant 1775 shekel edi+. 26 Bul esaptan o'tken jigirma ha'm onnan
joqarı jastag'ı 603 550 adamnın' ha'r birine bir beqadan*, yag'nıy Muxaddes
orın o'lshemi menen yarım shekelden tuwrı keletug'ın edi+. 27 Muxaddes
shatırdın' ha'm En' muxaddes bo'lmeni bo'lip turg'an perdenin' ultanların
quyıw ushın 100 talant gu'mis qollanıldı. Ha'r bir ultang'a 1 talant, 100
ultang'a 100 talant gu'mis sarplandı. 28 Baqanlardın' joqarısın qaplawg'a, ayrı
ildirgishlerin ha'm karnizlerin sog'ıwg'a 1775 shekel gu'mis sarplandı.
29 Xalıq bergen qola 70 talant 2400 shekel edi. 30 Onnan Ushırasıw
shatırının' kirer awzındag'ı baqanlar ushın ultanlar, qurbanlıq orın, onın'
torı menen ha'mme buyımları, 31 ha'wlidegi barlıq baqanlar ushın ultanlar,
ha'wlinin' da'rwazasının' baqanları ushın ultanlar, shatırdın' qazıqları
menen ha'wli a'tirapındag'ı barlıq qazıqlar islendi.

Ruwxaniylerdin' kiyimlerin tigiw

39 1 • Olar qızg'ısh ko'k, shım qızıl ha'm qırmızı jipten Muxaddes
orında xızmet etken waqıtta kiyiwi ushın, ruwxaniylerge a'jayıp qılıp
kiyimler tikti. Xarong'a da muxaddes kiyimler tikti. Ha'mmesin Jaratqan
İyenin' Muwsag'a buyırg'anınday etip isledi.
2 Efodtı altın sabaq, qızg'ısh ko'k, shım qızıl ha'm qırmızı jip penen hasıl
zıg'ır jipten isledi. 3 Altındı juqalap, jin'ishke qılıp kesip, qızg'ısh ko'k, shım
qızıl, qırmızı jip ha'm hasıl zıg'ırg'a aralastırıp, sheberlik penen kestelew
ushın, jip iyirdi. 4 Efodtın' aldıng'ı ha'm artqı ta'replerin bir-biri menen
biriktiriw ushın, iyin arqalı o'tetug'ın eki baw tikti. 5 Efodtın' joqarısına
biriktirilgen halda bir belbew isledi. Bul efod sıyaqlı altın sabaq, qızg'ısh
ko'k, shım qızıl, qırmızı jip ha'm hasıl zıg'ır jipten islendi. Ha'mmesin
Jaratqan İyenin' Muwsag'a buyırg'anınday etip isledi.
6 Keyin İzrail ullarının' atların eki oniks tasına mo'r sıyaqlı etip, oyıp
jazdı. Jazılg'an taslardı o'rilgen altın qasnaqlardın' ishine qoyıp, 7 İzraildın'
on eki urıwın esletip turıw ushın, efodtın' iyin bawlarına ornattı. Bular da
Jaratqan İyenin' Muwsag'a buyırg'anınday etip islendi.

O'n'irshenin' tigiliwi

8 Qaltalı o'n'irshe de efod sıyaqlı altın sabaq, qızg'ısh ko'k, shım qızıl,
qırmızı jip ha'm hasıl zıg'ır jipten sheberlik penen nag'ıslap islendi. 9 Ol to'rt
mu'yeshli ha'm eki qabatlı bolıp, uzınlıg'ı da bir qarıs, eni de bir qarıs edi.
10 O'n'irshege to'rt qatar qılıp hasıl taslar qadaldı. Birinshi qatarda serdolik,
xrizolit ha'm zu'mret, 11 ekinshi qatarda periwza, lazurit ha'm gagat,
12 u'shinshi qatarda yaqıt, agat ha'm ametist, 13 to'rtinshi qatarda sarı yaqıt,
oniks ha'm yashma boldı. Taslar o'rilgen altın qasnaqlarg'a ornatılg'an edi.
14 Taslar on eki bolıp, olarda mo'r oyılg'anday qılıp, İzraildın' on eki ulının'
atları birme-bir oyılıp jazılg'an edi. Bul taslar İzraildın' on eki urıwının'
tımsalı edi.
15 Keyin qaltalı o'n'irshe ushın sap altınnan o'rilgen shınjırlar isledi.
16 Ja'ne de, eki o'rilgen altın qasnaq ha'm eki altın halqa islep, halqalardı
o'n'irshenin' u'stingi eki mu'yeshine taqtı. 17 O'rilgen eki altın shınjırdın' bir
ushın o'n'irshedegi halqalarg'a ildirdi. 18 Shınjırlardın' ekinshi ushın eki
qasnaqqa bekkemlep, efodtın' aldı betine, iyin bawlarg'a bayladı. 19 Eki altın
halqa islep, o'n'irshenin' astıng'ı eki shetine, efodqa jaqın bolg'an ishki
jiyegine taqtı. 20 Ja'ne eki altın halqa islep, efodtın' aldı betindegi iyin

bawlardın' astınan, tigiske jaqın qılıp, belbewdin' joqarısınan taqtı. 21 Qaltalı
o'n'irshenin' halqaları menen efodtın' halqaların qızg'ısh ko'k bawlar
menen bir-birine bayladı. Solay etip, o'n'irshe efodtan ayırılmay, efodtın'
belbewinin' joqarısında turatug'ın boldı. Ha'mmesin Jaratqan İyenin'
Muwsag'a buyırg'anınday etip isledi.
22 Efodtın' ishinen kiyiletug'ın bahalı kiyimdi tolıq qızg'ısh ko'k jipten
toqıdı. 23 Onda bas sıyatug'ın orın bolıp, so'tilip ketpewi ushın, onın'
jiyeklerin aylandırıp toqıdı. 24-26 Kiyimnin' etegine qızg'ısh ko'k, shım qızıl,
qırmızı jip ha'm hasıl zıg'ır jipten islengen anardı ha'm onın' aralarına sap
altınnan islengen qon'ırawlardı aylandırıp gezekpe-gezek tag'ıp shıqtı.
Xaron xızmet etkende usı kiyimdi kiyetug'ın edi. Bulardı da Jaratqan İyenin'
Muwsag'a buyırg'anınday etip isledi.
27 Xaron ha'm onın' ulları ushın, hasıl zıg'ırdan toqılg'an uzın
ko'yleklerdi, 28 ha'm hasıl zıg'ırdan sa'lleni, kishigirim sa'llelerdi ha'm diz
kiyimlerdi isledi. 29 Belbewdi de hasıl zıg'ır, qızg'ısh ko'k, shım qızıl ha'm
qırmızı jiplerden nag'ıslap toqıdı. Ha'mmesin Jaratqan İyenin' Muwsag'a
buyırg'anınday qılıp isledi.
30 Sap altınnan taj sıyaqlı muxaddes man'laysha islep, u'stine mo'r
oyg'anday qılıp: «Jaratqan İyege bag'ıshlang'an» dep jazdı. 31 Bul man'laysha
sa'llege qızg'ısh ko'k baw menen baylandı. Ha'mmesin Jaratqan İyenin'
Muwsag'a buyırg'anınday etip isledi.

Barlıq islerdin' tamamlanıwı

32 Solay etip, Muxaddes shatırdın', yag'nıy Ushırasıw shatırının' barlıq
isleri tamamlandı. İzraillılar ha'r bir na'rseni Jaratqan İyenin' Muwsag'a
buyırg'anınday qılıp isledi. 33 Son'ınan olar Muwsag'a shatır ha'm onın'
barlıq buyımların alıp keldi. Bular mınalardan ibarat edi: shatırdın'
perdeleri, ilmekleri, taxtayları, qadaları, baqanları, ultanları, 34 qızılg'a
boyalg'an qoshqar terisinen ha'm jumsaq teriden islengen japqıshlar, ishki
bo'lmenin' perdesi,+ 35 Kelisim sandıg'ı, onın' sırıqları ha'm qaqpag'ı, 36 stol,
onın' barlıq buyımları ha'm usınılg'an nanlar, 37 sap altınnan islengen shıra
qoyg'ısh, onın' u'stine bir qatar etip qoyılg'an shıralar, onın' barlıq
buyımları ha'm shıralarg'a quyılatug'ın za'ytu'n mayı, 38 tu'tetki
tu'tetiletug'ın altın orın, maylaw ra'simi ushın za'ytu'n mayı, xosh iyisli
tu'tetki, shatırdın' kirer awzı ushın perde, 39 jandırılatug'ın qurbanlıq ushın
qoladan islengen orın, onın' qoladan islengen torı, sırıqları ha'm barlıq
buyımları, u'lken la'gen ha'm onın' tuyaqları, 40 ha'wlinin' perdeleri,

baqanları, ultanları, ha'wlinin' kirer awzındag'ı perdesi, arqanları, qazıqları, shatırda xızmet etkende qollanılatug'ın barlıq na'rseler, 41 Muxaddes orında xızmet etiwge arnalıp, a'jayıp qılıp tigilgen kiyimler – ruwxaniy Xaronnın' muxaddes kiyimleri ha'm onın' ullarının' ruwxaniylik kiyimleri. 42 Usılardın' ha'mmesin izraillılar Jaratqan İyenin' Muwsag'a buyırg'anınday qılıp isledi. 43 Muwsa barlıq islerdin' Jaratqan İyenin' buyırg'anınday qılıp islengenin ko'rgende, olarg'a aq pa'tiyasın berdi.

Muxaddes shatırdı qurıw

40 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2] – Muxaddes shatırdı, yag'nıy Ushırasıw shatırın birinshi aydın' birinshi ku'ni qur. [3] Kelisim sandıg'ın shatırdın' ishine kirgizip, onı perde menen tasalap qoy. [4] Stoldı ishke a'kelip, og'an tiyisli ha'mme na'rseni onın' u'stine qoy. Shıra qoyg'ıshtı da a'kelip, shıraların u'stine qoy. [5] Altınnan islengen tu'tetki tu'tetiletug'ın orındı Kelisim sandıg'ının' aldına qoyıp, shatırdın' kirer awzına perde taq. [6] Qurbanlıq jandırılatug'ın orındı Muxaddes shatırdın', yag'nıy Ushırasıw shatırının' kirer awzının' aldına qoy. [7] U'lken la'gendi shatır menen qurbanlıq orınnın' arasına qoyıp, ishine suw quy. [8] Shatırdın' a'tirapın aylandırıp, ha'wli isle ha'm ha'wlinin' kirer awzına perde taq.
[9] Son'ınan maylawg'a arnalg'an za'ytu'n mayın alıp, shatırdı ha'm onın' ishindegi barlıq buyımlardı maylap, muxaddes qıl. [10] Qurbanlıq jandırılatug'ın orındı ha'm onın' barlıq buyımların maylap, orındı muxaddes qıl. Sonda orın ju'da' muxaddes boladı. [11] U'lken la'gendi ha'm onın' tuyaqların maylap, muxaddes qıl.
[12] Xarondı ha'm onın' ulların Ushırasıw shatırının' kirer awzının' aldına a'kelip, olardı suw menen juwındır. [13] Xarong'a muxaddes kiyimlerdi kiygiz ha'm ruwxaniy bolıp, xızmet etiwi ushın, onın' basına may quyıp, Mag'an bag'ıshla. [14] Onın' ulların alıp kelip, olarg'a uzın ko'ylek kiygiz. [15] Ruwxaniy bolıp, Mag'an xızmet etiwi ushın, olardı da a'kesi sıyaqlı mayla. Bul maylaw olardın' a'wladlar boyı ma'n'gige ruwxaniy bolıwın ta'miyinleydi.
[16] Muwsa ha'mme na'rseni Jaratqan İyenin' buyırg'anınday qılıp isledi. [17] Solay etip, ekinshi jıldın' birinshi ayının' birinshi ku'ni Muxaddes shatır qurıldı. [18] Muwsa shatırdı qurdı: ultanların qoydı, taxtayların ornattı, qadaların kirgizip, baqanların ko'tertti. [19] Keyin shatırdın' u'stine ishki ha'm sırtqı jabıwların japtı. Muwsa bulardın' ha'mmesin Jaratqan İyenin' o'zine buyırg'anınday etip isledi.
[20] Keyin buyrıqlar jazılg'an eki tastı alıp, sandıqqa saldı. Sandıqtın' sırıqların kiygizdi ha'm sandıqtın' qaqpag'ın sandıqtın' u'stine qoydı+. [21] Kelisim sandıg'ın shatırg'a kirgizdi de, perde tutıp, sandıqtı ko'zden tasalap qoydı. Muwsa ha'mmesin Jaratqan İyenin' o'zine buyırg'anınday etip isledi.
[22] Nanlar turatug'ın stoldı Ushırasıw shatırının' ishine, yag'nıy shatırdın' arqag'a qarag'an ta'repine, ishki perdenin' sırtına qoydı. [23] Jaratqan İyenin'

aldına, stoldın' u'stine nanlardı dizip qoydı. Muwsa bulardı Jaratqan İyenin' o'zine buyırg'anınday etip isledi.

24 Shıra qoyg'ıshtı Ushırasıw shatırına, stoldın' qarsısına, shatırdın' qubla
ta'repine qoydı. 25 Jaratqan İyenin' o'zine buyırg'anınday, ol Jaratqan İyenin'
aldına shıralardı qoydı.

26 Altınnan islengen tu'tetki tu'tetiletug'ın orındı Ushırasıw shatırına,
perdenin' aldına qoydı. 27 Orınnın' u'stinde xosh iyisli tu'tetki tu'tetti. Muwsa
bulardı da Jaratqan İyenin' o'zine buyırg'anınday etip isledi.

28 Shatırdın' kirer awzına perde taqtı. 29 Qurbanlıq jandırılatug'ın orındı
Muxaddes shatırdın', yag'nıy Ushırasıw shatırının' kirer awzının' aldına
qoydı. Orınnın' u'stinde jandırılatug'ın qurbanlıq ha'm g'a'lle sadaqasın
usındı. Muwsa ha'mmesin Jaratqan İyenin' o'zine buyırg'anınday etip isledi.

30 U'lken la'gendi Ushırasıw shatırı menen qurbanlıq orınnın' arasına
qoydı ha'm juwınıw ushın, ishine suw quydı. 31 Muwsa, Xaron ha'm
Xaronnın' ulları ayaq-qolların sol jerde juwatug'ın boldı. 32 Olar Ushırasıw
shatırına kiretug'ın yaki qurbanlıq orıng'a jaqınlasatug'ın waqıtta, Jaratqan
İyenin' buyırg'anınday, sol jerde juwınatug'ın edi.

33 Shatırdın' ha'm qurbanlıq orınnın' a'tirapındag'ı ha'wlini perde menen
qorshadı ha'm ha'wlinin' kirer awzına da perde taqtı.

Solay etip, Muwsa jumıstı tamamladı.

Ushırasıw shatırı u'stindegi bult

34-35 Sonnan keyin, Ushırasıw shatırın bult qaplap, Jaratqan İyenin'
saltanatı shatırdı toltırdı. Sonın' ushın, Muwsa Ushırasıw shatırına kire
almadı+. 36 Pu'tkil saparları dawamında izraillılar bult shatırdın' u'stinen
ko'terilgennen keyin g'ana jıynalıp, jolın dawam etetug'ın edi+. 37 Biraq olar
bult joqarı ko'terilmegenshe, jolg'a shıqpaytug'ın edi. 38 Solay etip, olardın'
pu'tkil saparı dawamında, barlıq İzrail xalqının' ko'z aldında Jaratqan İyenin'
bultı ku'ndiz shatırdın' u'stinde turdı, al tu'nde bult ishinde ot bolıp janıp
turdı.

---

* 1:1 **İzrail** – Quday Yaqıpqa İzrail atın bergen edi (Jar. 32:28).

* 2:10 **Muwsa** – «shıg'arıp alıng'an» degen ma'nini beretug'ın so'zge uqsaydı.

* 2:22 **Gershom** – «ol jerde kelgindi» degen ma'nini beretug'ın so'zge uqsaydı.

* 2:24 Jar 12:1-3; 26:2-5; 28:13-15.

* 3:1 **İtro** – bul 2:18 ayattag'ı Reueldin' basqa atı.

* 3:15 **Bar Bolıwshı** – Qudaydın' atı evrey tilinde «Yahwe» bolıp, «bolıw» degen feyilden do'retilgen. Yahwe so'zi ulıwma Jaratqan İye dep alındı.

* 6:3 Jar 17:1-8; 28:1-5; 35:11-13.

* 10:19 **Qamıs ten'izi** – bul a'dette «Qızıl ten'iz» dep awdarılıp kelgen. Evreyshe tekstte bunı «Qamıs ten'izi» dep ataydı.

* 12:22 **Mayoran sho'bi** – bul nazbaygu'l sho'bine tuqımlas o'simlik.

* 13:4 **Abib** – izraillılar ushın birinshi ay bolıp esaplanıp, shama menen mart ayının' ortasınan aprel ayının' ortasına shekemgi waqıt.

* 15:23 **Mara** – «ashshı» degendi an'latadı.

* 16:5 **Altınshı ku'ni** – evrey kalendarı boyınsha juma ku'ni altınshı ku'n dep esaplang'an.

* 16:16 **Bir omer** – shama menen 2,2 l. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 16:36 **Bir efa** – shama menen 22 l. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 17:7 **Massa** – «sınaw» degendi bildiredi.

* 17:7 **Meriba** – «urısıw» degendi bildiredi.

* 17:15 **Yahwe Nissi** – «Jaratqan İye bayrag'ımdur» degendi an'latadı.

* 18:4 **Eliezer** – «Quday ja'rdem beredi» degendi an'latadı.

* 21:32 **Bir shekel** – 11,4 gr. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 25:18 **Kerub** – qanatlı ruwxıy barlıq.

* 25:39 **Bir talant** – shama menen 34,2 kg. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 28:30 **Urim menen Tummim** – bul Qudaydın' erkin biliw ushın arnalg'an taslar bolıp, olardı shek taslaw jolı menen qollang'an bolıwı mu'mkin.

* 29:40 **Bir hin** – shama menen 3,7 l. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 30:13 **Bir gera** – 0,57 gr. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 38:26 **Beqa, yag'nıy yarım shekel** – 5,7 gr. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

+ 1:4 Jar 35:23-26

+ 1:5 Jar 46:27

+ 1:8 Elsh 7:18

+ 1:11 Jar 15:13, Jar 47:11

+ 2:1 Shıg' 6:20, San 26:59

+ 2:18 San 10:29

+ 2:24 Jar 15:14, Jar 46:4

+ 2:25 Biy 2:18, 1Pat 9:16

+ 3:1 3Pat 19:8

+ 3:5 Eshu 5:15

+ 3:6 Elsh 7:32

+ 3:8 Nzm 26:15

+ 3:9 1Pat 2:24-25

+ 3:12 Eshu 1:5, Biy 6:16

+ 3:14 Yuxn 8:58

+ 3:20 Shıg' 12:31

+ 3:21 Jar 15:14

+ 4:10 Erm 1:6

+ 4:11 Hkm 20:12

+ 4:19 Shıg' 2:15

+ 4:21 Eshu 11:20

+ 4:22 Erm 31:9, Hosh 11:1

+ 5:2 Ayup 21:15

+ 5:22 Eshu 7:7

+ 6:3 Jar 17:1

+ 6:7 Ezk 20:5

+ 6:8 Jar 15:18, Jar 26:3, Jar 35:12

+ 6:14 Jar 46:8-11

+ 6:15 Jar 46:10, San 26:12-13

+ 6:16 San 3:17, 1Jln 6:16

+ 6:19 San 26:57-58

+ 6:20 San 26:59

+ 6:21 San 16:1-35

+ 6:22 Leb 10:4

+ 6:23 San 1:7, San 2:3, San 26:60-61

+ 6:24 San 26:11, 1Jln 6:22-23

+ 6:25 San 25:7

+ 8:8 Shıg' 9:28, Shıg' 10:17

+ 8:26 Jar 43:32, Jar 46:34

+ 9:12 Zab 104:25

+ 9:16 Rim 9:17

+ 9:23 Eshu 10:11, Ayan 11:19, Ayan 16:21

+ 9:27 2Jln 12:6

+ 9:28 Shıg' 8:8, Shıg' 10:17

+ 9:29 Shıg' 19:5, Nzm 10:14, Zab 23:1

+ 10:4 Amo 7:1, Ayan 9:3

+ 10:16 Luk 15:18

+ 10:17 Shıg' 8:8, Shıg' 9:28

+ 11:7 Mal 3:18

● 12:1 *Leb 23:5-8, San 28:16-25, Nzm 16:1-8*

+ 12:6 San 9:10-11

+ 12:12 San 33:4

+ 12:22 Leb 14:6, San 19:6, San 19:18, Zab 50:9

+ 12:26 Shıg' 13:14, Nzm 6:20, Eshu 4:6

+ 12:35 Shıg' 11:2

+ 12:36 Jar 15:14

+ 12:37 San 11:21, San 33:5

+ 12:40 Jar 15:13, Elsh 7:6, Gal 3:17

+ 12:46 San 9:12, Yuxn 19:36

+ 12:49 Leb 19:34, Leb 24:22, San 9:14, San 15:15-16, Nzm 10:19

+ 13:2 Shıg' 22:29, Shıg' 34:19, Leb 27:26, San 3:13, San 8:16, San 18:15-17, Nzm 15:19, Luk 2:23

+ 13:7 Leb 23:5-8

+ 13:9 Nzm 6:8, Nzm 11:18

+ 13:14 Shıg' 12:26, Nzm 6:20

+ 13:17 San 14:1-4

+ 13:19 Jar 50:25

+ 13:20 San 33:6

+ 13:21 Shıg' 40:34, San 9:15, San 10:34, Nzm 1:33

+ 14:2 San 33:7

+ 14:8 San 33:3

+ 14:14 Nzm 1:30, Nzm 3:22, Eshu 23:3, Eshu 23:10, Nxm 4:20

+ 14:21 Eshu 3:16, 4Pat 2:8

+ 14:29 Eshu 3:13-17

+ 15:1 İysh 12:5, Zab 75:7

+ 15:2 Zab 117:13, İysh 12:2

+ 15:3 Zab 23:8

+ 15:6 Zab 117:15

+ 15:8 Zab 77:13, 2Pat 22:16

+ 15:11 Nzm 3:24, Nzm 33:26, 1Pat 2:2, 2Pat 7:22, 3Pat 8:23, 2Jln 6:14, Zab 85:8, Zab 88:7-9, İysh 45:5-6, Erm 10:6

+ 15:15 San 14:14, San 22:2-4, Eshu 2:9

+ 15:17 Zab 77:54

+ 15:18 Zab 9:37, Zab 28:10, Zab 145:10

+ 15:20 Shıg' 2:4-8, San 12, San 20:1, San 26:59, Nzm 24:9, Mix 6:4, Biy 11:34, Biy 21:21, 1Pat 18:6

+ 15:21 Zab 75:7

+ 15:22 Jar 16:7, San 33:8

+ 15:26 Zab 102:3

+ 15:27 San 33:9

+ 16:1 San 33:1

+ 16:3 San 14:2, San 20:3, San 11:4-5

+ 16:7 San 16:11

+ 16:13 San 11:31, San 11:7-9

+ 16:16 Shıg' 16:36

+ 16:18 2Kor 8:15

+ 16:23 Shıg' 20:8-11

+ 16:35 San 14:33, Nzm 8:2, Eshu 5:12

+ 17:1 San 33:12, San 33:14

+ 17:2 San 20:3-5

+ 17:4 San 14:10

+ 17:6 San 20:7-11

+ 17:8 Jar 36:12, San 13:30, San 24:20, Nzm 25:17-18, 1Pat 15:2

+ 17:14 1Pat 15:7-8

+ 18:1 Shıg' 3:1

+ 18:11 1Jln 16:25

+ 18:18 San 11:14, Nzm 1:12

+ 18:21 Nzm 16:18, Ezr 7:25

+ 18:25 Nzm 1:15

+ 18:26 Nzm 1:17

+ 19:2 San 33:15

+ 19:4 Nzm 32:11

+ 19:5 Nzm 7:6, Nzm 14:2, Nzm 26:18, Zab 134:4, Mal 3:17, Shıg' 9:29, Nzm 10:14

+ 19:6 Nzm 14:21, Erm 2:3, 1Pet 2:5, 1Pet 2:9, Ayan 1:6, Ayan 5:10, Ayan 20:6

+ 19:8 Shıg' 24:3

+ 19:10 San 11:18

+ 19:13 Evr 12:20

+ 19:21 1Pat 6:19

+ 19:22 Leb 10:1-3

● 20:1 *Nzm 5:6-21*

+ 20:2 Leb 26:13

+ 20:3 Nzm 32:39, 4Pat 17:35, Zab 80:10

+ 20:4 Leb 19:4, Leb 26:1, Nzm 27:15

+ 20:5 Shıg' 34:14, Nzm 4:24, Nzm 6:15, Eshu 24:19, Nax 1:2, Shıg' 34:7, San 14:18

+ 20:6 Nzm 5:10, Nzm 7:9

+ 20:7 Leb 19:12, Leb 24:10-16

+ 20:8 Jar 2:2, Shıg' 31:14-17, Leb 19:30, Leb 23:3, Leb 26:2, San 15:32-36, Mrk 2:27-28, Luk 13:14

+ 20:12 Leb 19:3, Nzm 27:16, Mat 15:4, Mat 19:19, Mrk 7:10, Mrk 10:19, Luk 18:20, Efs 6:2

+ 20:13 Jar 9:6, Leb 24:17, Mat 5:21, Mat 19:18, Mrk 10:19, Luk 18:20, Rim 13:9, Yaqp 2:11

+ 20:14 Leb 18:20, Leb 20:10, Nzm 22:22, Hkm 6:32, Mat 5:27, Rim 13:9

+ 20:15 Leb 19:11, Mat 19:18, Rim 13:9

+ 20:16 Shıg' 23:1, Nzm 19:16-20, Hkm 19:5, Mat 19:18

+ 20:17 Erm 5:8, Mat 5:28, Luk 12:15, Rim 7:7, Rim 13:9

+ 20:19 Nzm 5:27, Evr 12:19

+ 20:25 Nzm 27:5-6, Eshu 8:31

+ 21:2 Leb 25:39-40, Nzm 15:12, Erm 34:14

+ 21:6 Nzm 15:16-17

+ 21:10 1Kor 7:3

+ 21:12 Jar 9:6, Leb 24:17, San 35:31

+ 21:13 Nzm 19:4-5, San 35:11, San 35:22, Eshu 20:3

+ 21:14 3Pat 2:28-34

+ 21:16 Nzm 24:7

+ 21:17 Leb 20:9, Hkm 20:20, Mat 15:4, Mrk 7:10

+ 21:25 Leb 24:19-20, Nzm 19:21, Mat 5:38

+ 21:28 Jar 9:5

+ 21:30 San 35:31

+ 21:34 Leb 24:18

+ 22:1 2Pat 12:6

+ 22:4 Hkm 6:31

+ 22:11 3Pat 8:31, 2Jln 6:20, Evr 6:16

+ 22:16 Nzm 22:28-29

+ 22:18 Leb 19:31, Leb 20:27, Nzm 18:10-12

+ 22:19 Leb 18:23, Leb 20:15, Nzm 27:21

+ 22:21 Shıg' 23:9, Leb 19:33, Nzm 24:17

+ 22:22 Nzm 27:19, İysh 1:17

+ 22:24 Zab 108:9

+ 22:25 Leb 25:35-37, Nzm 23:19, Nxm 5:7

+ 22:26 Nzm 24:13

+ 22:28 3Pat 21:10, Elsh 23:5

+ 22:29 Shıg' 13:2, Shıg' 13:11-16

+ 22:30 Leb 22:27

+ 22:31 Leb 7:24, Leb 22:8

+ 23:1 Shıg' 20:16

+ 23:3 Leb 19:15

+ 23:4 Nzm 22:1

+ 23:6 Shıg' 22:21-22, Hkm 22:22

+ 23:7 Leb 19:16, Nzm 27:25, 3Pat 21:1-11, Hkm 17:15, Hkm 24:24, İysh 5:23

+ 23:8 Nzm 16:19, 1Pat 8:3

+ 23:9 Shıg' 22:21

+ 23:11 Leb 25:2-7

+ 23:12 Shıg' 20:9-10

+ 23:13 Eshu 23:7, Zab 15:4, Hosh 2:17, Zxr 13:2

+ 23:14 San 28:16-31, Nzm 16:1-17

+ 23:15 Shıg' 12:15, Shıg' 34:20

+ 23:16 Shıg' 34:22, Nzm 16:9, Leb 23:33-43, San 29:12-39, Nzm 16:13-15, Nzm 31:10-11

+ 23:17 Shıg' 34:23

+ 23:19 Shıg' 34:26, Nzm 26:2, Shıg' 34:26, Leb 22:28, Nzm 14:21, Nzm 22:6

+ 23:20 Shıg' 14:9, Mal 3:1, Mat 11:10, Mrk 1:2, Luk 7:27

+ 23:22 Jar 12:3, Nzm 30:7

+ 23:23 Shıg' 33:2, Nzm 7:1, Eshu 3:10

+ 23:24 Shıg' 20:5, San 33:52

+ 23:25 Nzm 7:15

+ 23:26 Nzm 7:14

+ 23:27 Nzm 2:25, Nzm 28:7, Eshu 2:9

+ 23:28 Nzm 7:20, Eshu 24:12

+ 23:29 Nzm 7:22

+ 23:31 Jar 15:18, San 34:1-12, Nzm 11:24, Eshu 1:4, Zab 71:8

+ 23:33 Shıg' 34:12, Nzm 7:16, Eshu 23:12-13, Biy 2:3, Zab 105:36

+ 24:1 Shıg' 6:23, San 11:16

+ 24:3 Shıg' 19:8

+ 24:8 Zxr 9:11, Mrk 14:24, Evr 9:20

+ 24:10 Jar 32:30, Shıg' 33:20, Yuxn 1:18, Ezk 1:26

+ 24:12 3Pat 19:11, Shıg' 31:18

+ 24:13 San 11:28, San 14:6, San 27:18

+ 24:17 Shıg' 24:1, Nzm 4:24, Evr 12:29

+ 24:18 Shıg' 34:28, 3Pat 19:8

• 25:1 *Shıg' 35:4-9*

+ 25:8 Leb 26:11-12, 3Pat 6:13, Ezk 37:27

• 25:10 *Shıg' 37:1-9*

+ 25:10 Nzm 10:1

+ 25:21 3Pat 8:9

+ 25:22 Leb 16:2, San 7:89, San 17:4

● 25:23 *Shıg' 37:10-16*

+ 25:30 Leb 24:5-9

● 25:31 *Shıg' 37:17-24*

+ 25:40 1Jln 28:19

● 26:1 *Shıg' 36:8-19*

+ 26:14 Shıg' 25:5

● 26:15 *Shıg' 36:20-34*

● 26:31 *Shıg' 36:35-38*

+ 26:31 Leb 16:2, 2Jln 3:14, Mat 27:51, Evr 9:3

+ 26:33 3Pat 6:16, 2Jln 3:8, Mrk 15:38

● 27:1 *Shıg' 38:1-7*

+ 27:2 3Pat 1:50, 3Pat 2:28

+ 27:3 3Pat 7:40, 2Jln 4:11

● 27:9 *Shıg' 38:9-20*

- 27:20 *Leb 24:1-4*

+ 27:21 Shıg' 33:7

- 28:6 *Shıg' 39:1-7*

- 28:15 *Shıg' 39:8-21*

+ 28:17 Ezk 28:13, Ayan 21:19-20

+ 28:30 Leb 8:8, San 27:21, Nzm 33:8, 1Pat 28:6, Ezr 2:63, Nxm 7:65

- 28:31 *Shıg' 39:22-31*

+ 28:36 Zxr 14:20

+ 28:38 San 18:1

+ 28:39 Leb 16:4, Ezk 44:18

- 29:1 *Leb 8*

+ 29:2 Leb 2:4

+ 29:7 Shıg' 30:30

+ 29:12 Shıg' 27:2

+ 29:13 Leb 3:3-4

+ 29:14 Leb 4:11-12, Leb 16:27

+ 29:18 Leb 1:9

+ 29:25 Shıg' 29:18

+ 29:29 San 20:26

+ 29:33 Leb 22:10

+ 29:36 Shıg' 30:26

+ 29:37 Shıg' 30:29, Leb 6:18

• 29:38 *San 28:1-8*

+ 29:41 Shıg' 29:18

+ 29:45 Shıg' 25:8

• 30:1 *Shıg' 37:25-28*

+ 30:2 Shıg' 27:2

+ 30:6 3Pat 6:22

+ 30:9 Leb 10:1

+ 30:10 Leb 16:34

+ 30:12 Shıg' 38:25, San 1:2-4, 2Pat 24:15

+ 30:13 Leb 27:25, San 3:47, San 18:16, Ezk 45:12, Nxm 10:32

+ 30:16 San 31:54

● 30:17 *Shıg' 40:30-32*

+ 30:18 Shıg' 38:8

+ 30:25 Shıg' 37:29

+ 30:28 Leb 8:10-11

+ 30:29 Shıg' 29:37, Leb 6:18

+ 30:30 Shıg' 29:7, Leb 8:10

+ 30:35 Shıg' 37:29

● 31:1 *Shıg' 35:30-35*

+ 31:3 3Pat 7:14

● 31:12 *Shıg' 20:8-11*

+ 31:14 Shıg' 35:2, San 15:32-36

+ 31:17 Jar 2:22, Shıg' 20:8-11

+ 31:18 Shıg' 24:12

- 32:1 *Nzm 9:11-19*

+ 32:1 Shıg' 24:18, Elsh 7:40

+ 32:2 Biy 8:24-27

+ 32:4 3Pat 12:28

+ 32:6 1Kor 10:7

+ 32:9 Nzm 10:16

+ 32:10 San 14:12

+ 32:11 Dan 9:15

+ 32:13 Jar 22:16-17, Jar 26:4

+ 32:14 San 14:20, 2Pat 24:16, Erm 18:8, Yuns 3:10

+ 32:20 Nzm 9:21

+ 32:25 Hkm 29:18

+ 32:27 Nzm 13:6-9

+ 32:33 Ezk 18:4, Ezk 18:20

+ 33:2 Shıg' 23:23

+ 33:3 Shıg' 3:8

+ 33:5 San 16:21

+ 33:7 Shıg' 27:21

+ 33:16 Shıg' 19:5, San 23:9

+ 33:19 Rim 9:15

+ 33:20 Jar 32:30, İysh 6:5, Yuxn 1:18

● 34:1 *Nzm 10:1-4*

+ 34:2 3Pat 19:11

+ 34:3 Shıg' 19:12-13

+ 34:6 San 14:17-18, 2Jln 30:9, Nxm 9:17, Zab 85:15, Zab 102:8, Zab 110:4, Zab 111:4, Zab 114:5, Zab 144:8, İol 2:13, Yuns 4:3

+ 34:7 Shıg' 20:5-6, Nzm 5:9

+ 34:12 Shıg' 23:33

+ 34:13 Shıg' 23:24, Nzm 7:5

+ 34:14 Shıg' 20:5

+ 34:15 San 25:2

+ 34:16 Nzm 7:3-4, Biy 3:6, 3Pat 11:2-4, 3Pat 16:31

+ 34:17 Shıg' 20:4

+ 34:18 Shıg' 12:14, Leb 23:6

+ 34:19 Shıg' 13:2, Shıg' 13:11-16

+ 34:20 Shıg' 23:15

+ 34:21 Shıg' 20:8-11

+ 34:23 Shıg' 23:17

+ 34:25 Shıg' 23:18, Nzm 16:4

+ 34:26 Shıg' 23:19, Leb 22:28, Nzm 14:21

+ 34:28 Shıg' 24:18

+ 34:29 2Kor 3:7-18

+ 34:34 2Kor 3:16

+ 34:35 2Kor 3:7-18

+ 35:2 Shıg' 20:8-11, Shıg' 31:14

• 35:4 *Shıg' 25:1-7*

+ 35:7 Shıg' 25:5

+ 35:23 Shıg' 25:5

• 35:30 *Shıg' 31:1-6*

- 36:8 *Shıg' 26*

+ 36:19 Shıg' 25:5

- 37:1 *Shıg' 25:10-20*

+ 37:1 Nzm 10:3

- 37:10 *Shıg' 25:23-29*

- 37:17 *Shıg' 25:31-39*

- 37:25 *Shıg' 30:1-5*

+ 37:29 Shıg' 30:22-25, Shıg' 30:34-38

- 38:1 *Shıg' 27:1-8*

+ 38:8 Shıg' 30:18

- 38:9 *Shıg' 27:9-19*

+ 38:21 Elsh 7:44, Ayan 15:5

+ 38:25 Shıg' 30:12

+ 38:26 San 1:46, San 2:32, San 26:51

- 39:1 *Shıg' 28:6-43*

+ 39:34 Shıg' 25:5

+ 40:20 3Pat 8:9

+ 40:34 Shıg' 13:21, Ayan 15:8

+ 40:36 San 9:17-22

Lebiyliler kitabı

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

21 22 23 24 25 26 27

Jandırılatug'ın qurbanlıqlar

1 [1] Jaratqan İye Muwsanı shaqırıp alıp, Ushırasıw shatırınan og'an
bılay dedi:
[2] – Sen İzrail xalqına ja'riyalap mınalardı ayt: «Aran'ızdag'ı birin'iz
Jaratqan İyege qurbanlıq bermekshi bolsa, ol iri yamasa mayda mal
usınsın+.
[3] Eger iri maldan jandırılatug'ın qurbanlıq beretug'ın bolsa, onda ol
minsiz ha'm erkek mal usınsın. Jaratqan İyenin' bul qurbanlıqtı qabıl etiwi
ushın, qurbanlıqtı Ushırasıw shatırının' aldına alıp kelsin. [4] Sol adam
qurbanlıq maldın' basına qolın qoysın. Sonda qurbanlıq adamnın'
gu'nalarının' juwılıwı ushın qabıl etiledi. [5] Keyin ol bug'anı Jaratqan
İyenin' aldında shalsın. Xaronnın' ulları bolg'an ruwxaniyler bug'anın'
qanın alıp kelip, qandı Ushırasıw shatırının' kirer awzının' aldındag'ı
qurbanlıq orınnın' to'rt qaptalına serpip jibersin. [6] Son'ınan qurbanlıq
berip atırg'an adam jandırılatug'ın qurbanlıqtın' terisin sıyırıp alıp, onı
jiliklep bo'lsin. [7] Al ruwxaniy Xaronnın' ulları qurbanlıq orında ot jag'ıp,
u'stine otın qalasın. [8] Keyin maldın' jiliklerin, basın ha'm ish mayların sol
ottın' u'stine jaylastırsın. [9] Maldın' ishek-qarnı ha'm tuyaqları suw menen
juwılsın. Al ruwxaniy olardın' barlıg'ın qurbanlıq orınnın' u'stinde tu'tetip
jandırsın. Bul – jandırılatug'ın qurbanlıq, Jaratqan İyege xosh iyisli sıy
boladı+.
[10] Eger mayda maldan jandırılatug'ın qurbanlıq beretug'ın bolsa, onda
ol minsiz bolg'an erkek toqlı yamasa teke usınsın. [11] Onı qurbanlıq orınnın'
arqa ta'repinde, Jaratqan İyenin' aldında shalsın. Xaronnın' ulları bolg'an
ruwxaniyler qandı qurbanlıq orınnın' to'rt qaptalına serpip jibersin.
[12] Adam qurbanlıqtı jiliklep, basın ha'm ish mayların ayırıp alsın. Ruwxaniy
olardı qurbanlıq orındag'ı janıp turg'an ottın' u'stine jaylastırsın.
[13] Qurbanlıqtın' ishek-qarnı ha'm tuyaqları suw menen juwılsın. Al
ruwxaniy olardın' barlıg'ın qurbanlıq orınnın' u'stinde tu'tetip jandırsın.
Bul – jandırılatug'ın qurbanlıq, Jaratqan İyege xosh iyisli sıy boladı+.
[14] Eger kim de kim jandırılatug'ın qurbanlıq etip Jaratqan İyege qus
bermekshi bolsa, onda ol qumırı yamasa jas kepter usınsın+. [15] Ruwxaniy
onı qurbanlıq orıng'a a'kelip, basın u'zip alsın ha'm basın qurbanlıq
orınnın' u'stinde tu'tetip jandırsın. Al qustın' qanın qurbanlıq orınnın'
qaptalına sıg'ıp, ag'ızsın. [16] Ruwxaniy qustın' jemsegin ishindegi na'rseleri

menen birge shıg'arıp, qurbanlıq orınnın' shıg'ıs ta'repindegi ku'l to'giletug'ın jerge taslasın. 17 Son' qustın' qanatlarınan uslap, qustı qaq ayırsın, biraq onı ekige bo'lip taslamasın. Keyin qustı qurbanlıq orındag'ı janıp turg'an ottın' u'stine qoyıp tu'tetip jandırsın. Bul – jandırılatug'ın qurbanlıq, Jaratqan İyege xosh iyisli sıy boladı»+.

G'a'lle sadaqası

2 [1] «Eger kim de kim Jaratqan İyege arnap g'a'lle sadaqasın bermekshi
bolsa, sapalı biyday unınan alıp kelsin. Onın' u'stine za'ytu'n mayın
quyıp, xosh iyisli shayır* qossın ha'm+ [2] sadaqanı Xaronnın' ulları bolg'an
ruwxaniylerge aparsın. Ruwxaniy za'ytu'n mayı qosılg'an sapalı unnan bir
uwısın toltırıp alsın ha'm xosh iyisli shayırdın' barlıg'ın alıp, olardı tolıq
sadaqanın' belgisi retinde qurbanlıq orınnın' u'stinde tu'tetip jandırsın.
Bul – Jaratqan İyege xosh iyisli sıy boladı+. [3] G'a'lle sadaqasının'
jandırılmag'an bo'legi Xaron ha'm onın' ullarına tiyisli. Bul bo'lek Jaratqan
İyege berilgen sıylardan bolg'anı ushın, ju'da' muxaddes+.

[4] Eger tandırda jabılg'an nandı g'a'lle sadaqası etip bermekshi
bolsan'ız, onda sapalı unnan za'ytu'n mayı qosılg'an ashıtqısız sho'rekler
yamasa u'stine za'ytu'n mayı jag'ılg'an pa'tirler a'keliwin'iz tiyis+.

[5] Eger tabada pisirilgen nandı sadaqa qılmaqshı bolsan'ız, onda og'an
ashıtqı salmay, sapalı ung'a za'ytu'n mayın qosıp iylep, pisirin'+. [6] Onı
usıng'an waqtın'ızda, bo'leklerge bo'liwin'iz ha'm u'stine za'ytu'n mayın
quyıwın'ız kerek. Bul – g'a'lle sadaqası.

[7] Eger sadaqan' qazanda pisirilgen bolsa, onda ol za'ytu'n mayı
qosılg'an sapalı unnan tayarlanıwı tiyis.

[8] Usı taqılette tayarlang'an g'a'lle sadaqasın Jaratqan İyege beriw
ushın, ruwxaniyge a'keliwin'iz kerek. Al ruwxaniy onı qurbanlıq orıng'a
alıp baradı. [9] Keyin ruwxaniy tolıq sadaqanın' belgisi retinde g'a'lle
sadaqalarınan bir bo'lek alıp, onı jandırılatug'ın qurbanlıq ha'm Jaratqan
İyege xosh iyisli sıy qılıp, qurbanlıq orında tu'tetip jandırsın+. [10] G'a'lle
sadaqasının' jandırılmag'an bo'legi Xaron ha'm onın' ullarına tiyisli. Bul
bo'lek Jaratqan İyege berilgen sıylardan bolg'anı ushın, ju'da' muxaddes.

[11] Jaratqan İyege usınatug'ın g'a'lle sadaqan'ızdın' hesh birine ashıtqı
salman'lar. O'ytkeni ashıtqını da, paldı da Jaratqan İyege sıy qılıp, tu'tetip
jandırmawın'ız kerek+. [12] Ashıtqı salıng'an nan menen paldı birinshi
zu'ra'a'tin'iz sıpatında Jaratqan İyege usınıwın'ızg'a boladı. Biraq olar
Jaratqan İyege xosh iyisli sadaqa retinde qurbanlıq orında usınılmawı
kerek+. [13] G'a'lle sadaqan'ızdın' ha'r birine duz qosın'lar. Duz Qudaydın'
sizler menen du'zgen kelisimin bildiretug'ın bolg'anlıqtan, sadaqaların'ız
duzsız bolmasın+.

14 Eger Jaratqan İyege da'slepki o'nimnen g'a'lle sadaqasın bermekshi
bolsan'ız, onda da'slepki shıqqan da'ndi quwırıp, onı tu'yip alıp kelin'+.
15 Bul g'a'lle sadaqası bolg'anı ushın, onın' u'stine za'ytu'n mayın quyıp,
xosh iyisli shayır qosın'. 16 Ruwxaniy biraz tu'yilgen da'n menen za'ytu'n
mayınan alıp, olarg'a xosh iyisli shayırdın' ha'mmesin qosıp, tolıq
sadaqanın' belgisi retinde qurbanlıq orında tu'tetip jandırsın. Bul –
Jaratqan İyege arnalg'an sıy»+.

Tatıwlıq qurbanlıg'ı

3 [1] «Eger kim de kim tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın iri mal bermekshi
bolsa, onda ol Jaratqan İyege arnap minsiz erkek yamasa urg'ashı mal
usınsın+. [2] Ol adam qolın qurbanlıqtın' basına qoyıp, onı Ushırasıw
shatırının' aldında shalsın. Xaronnın' ulları bolg'an ruwxaniyler qandı
qurbanlıq orınnın' to'rt qaptalına serpip jibersin. [3] Sol adam tatıwlıq
qurbanlıg'ının' mına bo'leklerin Jaratqan İyege sıy etip beriwi tiyis:
maldın' isheklerin qaplag'an sharbı mayları menen ish mayların, [4] eki
bo'tekesin, bo'teke u'stindegi mayın ha'm bawırının' to'mengi ushın.
[5] Xaronnın' ulları bulardı qurbanlıq orında janıp turg'an otınnın' u'stine
qoyıp, jandırılatug'ın qurbanlıq penen birge tu'tetip jandırsın. Bul –
Jaratqan İyege xosh iyisli sıy boladı+.

[6] Eger kim de kim tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın mayda mal bermekshi
bolsa, onda ol Jaratqan İyege minsiz erkek yamasa urg'ashı janlıq usınsın.

[7] Eger qoy bermekshi bolsa, onı Jaratqan İyenin' aldında usınıwı tiyis.
[8] Ol qolın qurbanlıqtın' basına qoysın. Keyin onı Ushırasıw shatırının'
aldında shalsın. Xaronnın' ulları qoydın' qanın alıp, qurbanlıq orınnın'
to'rt qaptalına serpip jibersin. [9] Ol adam tatıwlıq qurbanlıg'ının' mına
bo'leklerin Jaratqan İyege sıy etip beriwi tiyis: janlıqtın' mayların, yag'nıy
quyımshaqtın' tu'binen kesip alıng'an pu'tkil quyrıq mayın, isheklerin
qaplag'an sharbı mayları menen ish mayların, [10] eki bo'tekesin, bo'teke
u'stindegi mayın ha'm bawırının' to'mengi ushın. [11] Ruwxaniy bulardı
qurbanlıq orınnın' u'stinde tu'tetip jandırsın. Bul – Jaratqan İyege awqat
sıpatında berilgen sıy+.

[12] Eger ol eshki bermekshi bolsa, onı Jaratqan İyenin' aldında usınsın.
[13] Adam qolın qurbanlıqtın' basına qoysın ha'm onı Ushırasıw shatırının'
aldında shalsın. Xaronnın' ulları eshkinin' qanın alıp, qurbanlıq orınnın'
to'rt qaptalına serpip jibersin. [14] Ol adam eshkinin' mına na'rselerin alıp,
Jaratqan İyege sıy qılıp usınsın: isheklerin qaplag'an sharbı mayları menen
ish mayların, [15] eki bo'tekesin, olardın' mayların ha'm bawırının' to'mengi
ushın. [16] Ruwxaniy bulardın' ha'mmesin qurbanlıq orınnın' u'stinde
tu'tetip jandırsın. Bul – Jaratqan İyege awqat sıpatında berilgen xosh iyisli
sıy. Maydın' ha'mmesi Og'an tiyisli+. [17] Maldın' mayın jemen'ler, onın'
go'shin de qanı menen jemen'ler. Bul o'zlerin'iz jasag'an ha'mme jerde
a'wladlar boyı ma'n'gi qag'ıyda bolsın»+.

Gu'na qurbanlıg'ı

4 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2] – İzrail xalqına bılay dep ayt: «Eger kim de kim Men buyrıqlarımda qadag'an qılg'an bir na'rseni islep, bilmey gu'na qılsa, to'mende ko'rsetilgenlerge a'mel qılsın:+
[3] Eger bas ruwxaniy gu'na islep, xalqın ayıpker qılsa, islegen gu'nası ushın Jaratqan İyege gu'na qurbanlıg'ı etip minsiz bir bug'a usınsın. [4] Ol bug'anı Ushırasıw shatırının' aldına, Jaratqan İyenin' aldına alıp kelsin. Son'ınan qolın bug'anın' basına qoysın ha'm Jaratqan İyenin' aldında onı shalsın. [5] Bas ruwxaniy bug'anın' qanınan biraz alıp, Ushırasıw shatırının' ishine kirsin. [6] Ol barmag'ın qang'a batırıp, qandı Jaratqan İyenin' aldında, En' muxaddes bo'lmeni bo'lip turg'an perdege qaray jeti ret serpsin. [7] Son'ınan ol shatırdag'ı, Jaratqan İyenin' aldındag'ı xosh iyisli tu'tetki tu'tetiletug'ın orınnın' shaqlarına qandı su'rtsin. Bug'anın' awısqan qanın shatırdın' kirer awzının' aldındag'ı jandırılatug'ın qurbanlıq orınnın' tu'bine to'ksin+. [8] Keyin gu'na ushın berilgen bug'anın' pu'tkil mayın: isheklerin qaplag'an sharbı mayları menen ish mayların, [9] eki bo'tekesin, olardın' mayların ha'm bawırının' to'mengi ushın [10] tatıwlıq qurbanlıg'ı sıpatında berilgen maldın' mayın ayırg'anday, ayırıp alsın. Bas ruwxaniy olardı jandırılatug'ın qurbanlıq beriletug'ın orınnın' u'stinde tu'tetip jandırsın. [11] Al bug'anın' qalg'an bo'leklerin: terisin, go'shin, gellesin, tuyaqların ha'm ishek-qarnı menen da'rislerin+ [12] ordanın' sırtındag'ı ku'l to'giletug'ın taza jerge aparıp, olardı otınnın' u'stine qoyıp, jag'ıp jibersin.
[13] Eger pu'tkil İzrail ja'miyeti Jaratqan İyenin' buyrıqlarında qadag'an etilgen na'rseni islep, bilmey gu'na qılsa, olar ba'ri bir ayıplı sanaladı+. [14] İslegen gu'nası belgili bolg'anda, olar ja'miyet atınan gu'na qurbanlıg'ı etip bir bug'a usınıp, onı Ushırasıw shatırının' aldına alıp kelsin. [15] Ja'miyet aqsaqalları Jaratqan İyenin' aldında qolların bug'anın' basına qoyıp, onı Jaratqan İyenin' aldında shalsın. [16] Bas ruwxaniy bug'anın' qanınan biraz alıp, Ushırasıw shatırının' ishine kirsin. [17] Ruwxaniy barmag'ın qang'a batırıp, qandı Jaratqan İyenin' aldında, En' muxaddes bo'lmeni bo'lip turg'an perdege qaray jeti ret serpsin+. [18] Son'ınan ruwxaniy qandı shatırdag'ı, Jaratqan İyenin' aldındag'ı tu'tetki tu'tetiletug'ın orınnın' shaqlarına su'rtsin. Bug'anın' awısqan qanın shatırdın' kirer awzının' aldındag'ı jandırılatug'ın qurbanlıq orınnın' tu'bine to'ksin. [19] Bug'anın'

pu'tkil mayın alıp, onı qurbanlıq orınnın' u'stinde tu'tetip jandırsın.
20 Ruwxaniy o'z gu'nası ushın bergen bug'ag'a ne islegen bolsa, bul
bug'ag'a da sonı islesin. Usılayınsha ruwxaniy ja'miyetti gu'nadan
tazalaydı ha'm olardın' gu'naları keshiriledi. 21 Aldıng'ı bug'anı qalay
jandırg'an bolsa, bul bug'anı da ordanın' sırtına alıp shıg'ıp, jag'ıp jibersin.
Bul – ja'miyettin' gu'nası ushın qurbanlıq boladı.
22 Eger basshılardın' biri Qudayı bolg'an Jaratqan İyenin' buyrıqlarında
qadag'an etilgen bir na'rseni islep, bilmey gu'na qılsa, ol ayıplı sanaladı.
23 İslegen gu'nası o'zine a'shkara etilgen waqıtta, ol qurbanlıqqa minsiz bir
teke alıp kelsin. 24 Keyin ol qolın tekenin' basına qoyıp, onı jandırılatug'ın
qurbanlıqlar shalınatug'ın jerde*, Jaratqan İyenin' aldında shalsın. Bul –
gu'na qurbanlıg'ı. 25 Ruwxaniy barmag'ın gu'na qurbanlıg'ının' qanına
batırıp, qandı jandırılatug'ın qurbanlıq orınnın' shaqlarına su'rtsin.
Awısqan qandı orınnın' tu'bine to'ksin. 26 Keyin tekenin' pu'tkil mayın
tatıwlıq qurbanlıg'ının' mayı sıyaqlı, qurbanlıq orınnın' u'stinde tu'tetip
jandırsın. Usılayınsha, ruwxaniy sol ko'semdi gu'nasınan tazalaydı ha'm
onın' gu'nası keshiriledi.
27 Eger xalıq arasınan birew Jaratqan İyenin' buyrıqlarında qadag'an
etilgen bir na'rseni islep, bilmey gu'na qılsa, ol ayıplı sanaladı+. 28 İslegen
gu'nası o'zine a'shkara bolg'anda, ol gu'nası ushın qurbanlıqqa minsiz bir
eshki a'kelsin. 29 Son' ol qolın gu'na ushın berilgen qurbanlıqtın' basına
qoyıp, onı jandırılatug'ın qurbanlıq shalınatug'ın jerde shalsın.
30 Ruwxaniy qurbanlıqtın' qanına barmag'ın batırıp, jandırılatug'ın
qurbanlıq orınnın' shaqlarına su'rtsin. Awısqan qandı qurbanlıq orınnın'
tu'bine to'ksin. 31 Qurbanlıq bergen adam eshkinin' pu'tkil mayın tatıwlıq
qurbanlıg'ının' mayı sıyaqlı ayırıp alsın. Ruwxaniy maydı Jaratqan İyege
xosh iyisli sıy qılıp, qurbanlıq orında tu'tetip jandırsın. Usılayınsha,
ruwxaniy sol adamdı gu'nasınan tazalaydı ha'm onın' gu'nası
keshiriledi+.
32 Eger birew gu'na qurbanlıg'ı ushın qoy bermekshi bolsa, qoy minsiz
bolsın. 33 Ol qolın qurbanlıqtın' basına qoysın ha'm onı jandırılatug'ın
qurbanlıqlar shalınatug'ın jerde shalsın. 34 Keyin ruwxaniy barmag'ın
shalıng'an qoydın' qanına batırıp, jandırılatug'ın qurbanlıq orınnın'
shaqlarına su'rtsin. Al awısqan qandı qurbanlıq orınnın' tu'bine to'ksin.
35 Tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın berilgen qoy sıyaqlı, adam bul qurbanlıqtın'

da pu'tkil mayın ayırıp alsın. Ruwxaniy onı qurbanlıq orında Jaratqan İyege arnap jag'ılıp atırg'an sıylardın' u'stine qoyıp, tu'tetip jandırıp jibersin. Usılayınsha, ruwxaniy adamdı gu'nasınan tazalaydı ha'm onın' gu'nası keshiriledi».

5 [1] «Eger kim de kim ko'rgen-bilgenleri haqqında gu'walıq beriwge
shaqırılsa, biraq ol bunnan bas tartsa, onda ol o'z ayıbının' jazasın
tartadı.
[2] Kim de kim bilmey, haram sanalg'an bir na'rsege: jabayı ya u'y
haywanının' yamasa jer bawırlawshı bir haywannın' o'ligine bir jerin
tiygizip alsa, ol haramlang'an bolıp, ayıplı sanaladı+.
[3] Birew bilmey, adamnın' denesinen shıqqan o'zin haramlaytug'ın
qanday da bir na'rsege bir jerin tiygizse, keyin ne islegenin tu'singen
waqıtta, ol ayıplı sanaladı+.
[4] Eger kim de kim qanday da bir isti isleymen dep, oylanbastan ant
iship, onı orınlamay qalsa, onda ol ayıplı sanaladı+.
[5] Eger kim de kim usı aytılg'an islerdin' birewinde ayıplı bolsa, islegen
gu'nasın ashıq moyınlasın. [6] Ol gu'nasının' qunı sıpatında Jaratqan İyege
gu'na qurbanlıg'ın bersin. Bul qurbanlıq mayda maldan bir qoy yamasa bir
eshki bolsın. Sonda ruwxaniy adamdı gu'nasınan tazalaydı.
[7] Eger adamnın' qoy a'keliwge jag'dayı bolmasa, onda ol gu'nasının'
qunı sıpatında Jaratqan İyege eki qumırı yamasa eki jas kepter a'kelsin.
Olardın' biri gu'na qurbanlıg'ı ushın, al ekinshisi jandırılatug'ın qurbanlıq
ushın beriledi+. [8] Olardı ruwxaniyge alıp kelsin. Ruwxaniy da'slep gu'na
qurbanlıg'ın berip, qustın' moynın sındırsın, biraq onın' basın julıp
taslamasın. [9] Keyin qustın' qanının' birazın qurbanlıq orınnın' qaptalına
serpip, awısqan qandı qurbanlıq orınnın' tu'bine to'ksin. Bul – gu'na
qurbanlıg'ı. [10] Sonnan son', ruwxaniy ekinshi qustı jandırılatug'ın
qurbanlıq etip, qag'ıyda boyınsha bersin. Usılayınsha ruwxaniy adamdı
gu'nasınan tazalaydı ha'm ol keshiriledi.
[11] Eger adamnın' eki qumırı yamasa eki kepter a'keliwge jag'dayı
kelmese, onda ol islegen gu'nası ushın efanın'* onnan bir mo'lsherindegi
sapalı biyday unınan a'kelsin. Ol unnın' u'stine za'ytu'n mayın quymasın
ha'm xosh iyisli shayır da qospasın. Sebebi bul – gu'na qurbanlıg'ı+.
[12] Adam undı ruwxaniyge alıp kelsin. Ruwxaniy tolıq sadaqanın' belgisi
retinde unnan bir uwıs alıp, onı qurbanlıq orında, Jaratqan İyege arnap
jag'ılıp atırg'an sıylardın' u'stine qoyıp, tu'tetip jandırıp jibersin. Bul –
gu'na qurbanlıg'ı.
[13] Solay etip, ruwxaniy joqarıda aytılg'an gu'nalardın' birin islegen
adamdı gu'nasınan tazalaydı ha'm onın' gu'nası keshiriledi. G'a'lle

sadaqası sıyaqlı, sadaqanın' jandırılmag'an bo'legi ruwxaniyge tiyisli boladı»+.

Ayıp qurbanlıg'ı

14 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
15 – Eger kim de kim Jaratqan İyege arnalıp, muxaddeslengen na'rselerdi bılg'ap, bilmey gu'na islese, ol ayıp qurbanlıg'ı sıpatında Jaratqan İyege mayda maldan bir minsiz qoshqar usınsın. Qoshqardın' qunı shekel awırlıg'ındag'ı gu'mis penen, Muxaddes orın o'lshemi menen bahalansın+. 16 Adam muxaddes na'rsege keltirgen zıyanının' qunın to'lep, ja'ne sol qunnın' u'stine besten birin qosıp, ruwxaniyge bersin. Ruwxaniy ayıp qurbanlıg'ı ushın berilgen qoshqar menen sol adamdı gu'nasınan tazalaydı ha'm ol keshiriledi+.
17 Eger kim de kim Jaratqan İyenin' buyrıqlarında qadag'an etilgen na'rseni islep, gu'na qılsa, ol bilmey islese de, o'z ayıbının' jazasın tartadı. 18 Ol ruwxaniyge ayıp qurbanlıg'ı sıpatında mayda maldan bir qoshqar usınsın. Qoshqar minsiz ha'm qunı belgilengen bolıwı tiyis. Ruwxaniy adamdı bilmey islegen gu'nasınan tazalaydı ha'm ol keshiriledi. 19 Bul – ayıp qurbanlıg'ı, o'ytkeni adam Jaratqan İyege qarsı ayıp islegen edi.

6 [1]Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2-3]– Eger kim de kim o'zine amanat etilgen, o'zine tapsırılg'an yamasa urlang'an bir mal-mu'lik tuwrısında jaqının aldasa, ya onı nahaqlıq penen qolg'a kirgizse yamasa joytılg'an bir na'rseni tawıp alıp, onı jasırsa, usınday yamasa usıg'an uqsaytug'ın gu'nalardın' birin islep, onı islemedim dep jalg'an ant ishse, ol Jaratqan İyenin' aldında ayıp is qılg'an boladı+. [4-5]Adam usılardın' birin islep, gu'na qılg'anda, ol ha'r qanday nahaq jol menen qolg'a kirgizgen zattı iyesine qaytarıp bersin. Ol ayıbı ashılg'an ku'ni zatlardın' u'stine besten birin qosıp iyesine tolıg'ı menen qaytarıp bersin+. [6]Son'ınan Jaratqan İyege ayıp qurbanlıg'ı etip usınıw ushın, qunı belgilengen ha'm minsiz bolg'an qoshqardı ruwxaniyge a'kelsin. [7]Sonda ruwxaniy Jaratqan İyenin' aldında onı gu'nasınan tazalaydı ha'm onın' islegen ayıbı qanday bolsa da, ol keshiriledi.

Ruwxaniylerdin' qurbanlıq beriw qag'ıydaları

Ku'ndelikli jandırılatug'ın qurbanlıq

[8]Jaratqan İye Muwsag'a ja'ne bılay dedi:
[9]– Xaron ha'm onın' ullarına mınaday dep buyır: «Ku'ndelikli jandırılatug'ın qurbanlıqtı beriw qag'ıydası mınaday: jandırılatug'ın qurbanlıq qurbanlıq orınnın' u'stinde tu'n boyı, azang'a deyin qalıwı kerek. Qurbanlıq orınnın' u'stindegi ot so'nbesin+. [10]Azanda ruwxaniy zıg'ırdan islengen kiyimi menen diz kiyimin kiyip alsın. Keyin ol qurbanlıq orınnın' u'stindegi jandırılatug'ın qurbanlıqtan qalg'an ku'ldi jıynap, qurbanlıq orınnın' janına qoysın+. [11]Son'ınan ruwxaniy sol kiyimlerin sheship, a'dettegi kiyimlerin kiysin ha'm ku'ldi ordanın' sırtındag'ı taza jerge aparıp taslasın+. [12]Qurbanlıq orınnın' u'stindegi ot hesh qashan o'shpey, u'zliksiz janıp tursın. Ruwxaniy ha'r ku'ni azanda otqa otın salıp, jandırılatug'ın qurbanlıqtın' bo'leklerin onın' u'stine qoysın. Keyin tatıwlıq qurbanlıqlarının' mayın onın' u'stinde tu'tetip jandırsın+.
[13]Qurbanlıq orınnın' u'stindegi ot hesh qashan o'shpey, u'zliksiz janıp tursın».

G'a'lle sadaqası

[14]«G'a'lle sadaqasın beriw qag'ıydası mınaday: Xaronnın' ulları g'a'lle sadaqasın qurbanlıq orınnın' aldına a'kelip, Jaratqan İyege usınsın+.
[15]Ruwxaniy za'ytu'n mayı qosılg'an sapalı unnan bir uwısın toltırıp alsın

ha'm xosh iyisli shayırdın' ha'mmesin alıp, olardı tolıq sadaqanın' belgisi retinde qurbanlıq orınnın' u'stinde tu'tetip jandırsın. Bul – tolıq sadaqanın' belgisi ha'm Jaratqan İyege xosh iyisli sıy boladı. 16 Sadaqanın' jandırılmag'an bo'legin Xaron ha'm onın' ulları jesin. Onnan ashıtqısız nan jawıp, muxaddes jerde, Ushırasıw shatırının' ha'wlisinde jesin. 17 Og'an ashıtqı qosılmasın. Men bunı O'z sıylarımnan ruwxaniylerdin' payı qılıp berdim. Bul – ayıp qurbanlıg'ı ha'm gu'na qurbanlıg'ı sıyaqlı ju'da' muxaddes+. 18 Xaron a'wladınan bolg'an ha'r bir er adam onnan jewine boladı. Bul Jaratqan İyege arnalg'an sıylardan a'wladlar dawamında ma'n'gige olardın' payı boladı. Qurbanlıqlarg'a tiyip ketken ha'r bir na'rse muxaddes boladı»+.

19 Jaratqan İye Muwsag'a tag'ı bılay dedi:

20 – Xaron ha'm onın' urpag'ınan biri bas ruwxaniylikke maylanıp, tayınlang'an ku'nnen baslap, onın' beretug'ın sadaqası mınaday bolsın: ol onnan bir efa sapalı unnın' yarımın azanda, al qalg'an yarımın keshte g'a'lle sadaqası etip bersin. Ol bul sadaqanı ha'r ku'ni berip turıwı tiyis. 21 Sol ung'a za'ytu'n mayı qosıp iylenip, tabada pisirilsin. Bul g'a'lle sadaqasın bo'leklep sındırıp, Jaratqan İyege xosh iyisli sıy qılıp usınsın+. 22 Bunı Xaron a'wladınan bolg'an bas ruwxaniy Jaratqan İyege usınsın. Bul ma'n'gige Jaratqan İyenin' payı boladı. Usı sadaqa tolıg'ı menen tu'tetip jandırılıwı tiyis+. 23 Bas ruwxaniydin' bergen ha'r bir g'a'lle sadaqası tolıg'ı menen jandırıp jiberilsin, onı jewge bolmaydı.

Gu'na qurbanlıg'ı

24 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

25 – Xaron ha'm onın' ullarına bılay dep ayt: «Gu'na qurbanlıg'ın beriw qag'ıydası mınaday: gu'na qurbanlıg'ı jandırılatug'ın qurbanlıq shalınatug'ın jerde, Jaratqan İyenin' aldında shalınsın. Ol – ju'da' muxaddes+. 26 Gu'na qurbanlıg'ın usınıwdı orınlaytug'ın ruwxaniy onın' go'shin muxaddes jerde, Ushırasıw shatırının' ha'wlisinde jesin. 27 Qurbanlıqtın' go'shine tiyip ketken ha'r bir na'rse muxaddes boladı. Onın' qanı kimnin' kiyimine shashırasa, kiyim muxaddes jerde juwılsın. 28 Qurbanlıqtın' go'shi pisirilgen ılay ıdıs sındırıp taslanıwı kerek. Eger go'sh qola ıdısta pisirilgen bolsa, ıdıs ısqılap tazalanıp, suw menen juwılsın+.

29 Ruwxaniyler a'wladınan bolg'an ha'r bir er adam gu'na
qurbanlıg'ının' go'shinen jewine boladı. Bul qurbanlıq ju'da' muxaddes.
30 Biraq gu'na qurbanlıg'ının' qanı Ushırasıw shatırının' ishine, gu'nadan
tazalaw ushın Muxaddes bo'lmege alıp kirilse, bunday qurbanlıqtın'
go'shin jewge bolmaydı. Ol tolıg'ı menen otqa jandırıp jiberiliwi tiyis»+.

Ayıp qurbanlıg'ı

7 [1] «Ayıp qurbanlıg'ı ju'da' muxaddes. Bul qurbanlıqtı beriw
qag'ıydası mınaday:+ [2] ayıp qurbanlıg'ı jandırılatug'ın qurbanlıq
shalınatug'ın jerde shalınsın ha'm onın' qanı qurbanlıq orınnın' to'rt
qaptalına serpip jiberilsin. [3] Maldın' pu'tkil mayın: quyrıq mayın,
isheklerin qaplag'an sharbı mayların, [4] eki bo'tekesin, olardın' mayların
ha'm bawırının' to'mengi ushın ajıratıp alsın. [5] Ruwxaniy bulardın'
ha'mmesin qurbanlıq orınnın' u'stinde Jaratqan İyege sıy qılıp tu'tetip
jandırsın. Bul – ayıp qurbanlıg'ı.

[6] Ruwxaniyler a'wladınan bolg'an ha'r bir er adam bul qurbanlıqtan
jewine boladı. Qurbanlıq ju'da' muxaddes bolg'anlıqtan, muxaddes jerde
jeliniwi tiyis.

[7] Ayıp ha'm gu'na qurbanlıqları ushın birdey qag'ıyda qollanıladı.
Qurbanlıqtın' go'shi gu'nadan tazalaw ra'simin o'tkergen ruwxaniyge
tiyisli+. [8] Jandırılatug'ın qurbanlıqtın' terisi de qurbanlıqtı usıng'an
ruwxaniyge tiyisli. [9] Tandırda jabılg'an, qazanda yamasa tabada pisirilgen
ha'r qanday g'a'lle sadaqası da onı usıng'an ruwxaniyge tiyisli boladı+.
[10] Za'ytu'n mayı qosılg'an yamasa qurg'aq g'a'lle sadaqası da Xaronnın'
ullarına tiyisli. Olar onı o'z ara ten' bo'lisip alsın»+.

Tatıwlıq qurbanlıg'ı

[11] «Jaratqan İyege tatıwlıq qurbanlıg'ın beriw qag'ıydası mınaday:+
[12] eger kim de kim Jaratqan İyege minnetdarshılıq bildiriw ushın qurbanlıq
bermekshi bolsa, qurbanlıqqa qosa za'ytu'n mayı qosılg'an ashıtqısız
sho'rekler, u'stine za'ytu'n mayı jag'ılg'an pa'tirler ha'm sapalı unnan
za'ytu'n mayına qarılg'an ashıtqısız sho'reklerdi bersin+. [13] Jaratqan İyege
minnetdarshılıq bildiriw ushın, tatıwlıq qurbanlıg'ın ashıtqı salıng'an
sho'rekler menen birlikte bersin. [14] Usı g'a'lle sadaqasının' ha'r birinen bir
dana nannan ajıratıp, Jaratqan İyege usınsın. Bul nanlar tatıwlıq
qurbanlıg'ının' qanın qurbanlıq orıng'a serpken ruwxaniyge tiyisli boladı.
[15] Jaratqan İyege minnetdarshılıq bildiriw ushın berilgen tatıwlıq
qurbanlıg'ının' go'shi qurbanlıq berilgen ku'ni jelinsin, ol azang'a deyin
qaldırılmasın+.

[16] Eger kim de kim wa'de boyınsha beriletug'ın qurbanlıq yamasa
ıqtıyarlı qurbanlıq bermekshi bolsa, qurbanlıqtın' go'shi berilgen ku'ni
jelinsin. Eger awısıp qalsa, erten'ine jelinse de boladı+. [17] Biraq u'shinshi

ku'ni qurbanlıqtın' qalg'an go'shi otqa jag'ıp jiberiliwi tiyis. 18 Eger tatıwlıq
qurbanlıg'ının' go'shi u'shinshi ku'ni jelinse, sol adamnın' usıng'an
qurbanlıg'ı qabıl etilmeydi ha'm esapqa alınbaydı. O'ytkeni go'sh haram
sanaladı ha'm onı jegen ha'r bir adam ayıplı sanalıp, jazag'a tartıladı.
19 Ha'r qanday haram na'rsege tiyip ketken qurbanlıq go'shin jewge
bolmaydı. Onday go'shti jag'ıp jiberiw kerek. Al haramlanbag'an go'shten
pa'k dep sanalg'an ha'r bir adamnın' jewine boladı. 20 Biraq eger bir adam
haram bola tura, Jaratqan İyege berilgen tatıwlıq qurbanlıg'ın jese, ol xalıq
arasınan joq qılınsın+. 21 Ja'ne de, kim de kim haram sanalg'an bir
na'rsege, adamnan shıqqan haramlaytug'ın na'rsege yamasa haram
haywang'a bir jerin tiygizip, Jaratqan İyege berilgen tatıwlıq
qurbanlıg'ının' go'shinen jese, ol xalıq arasınan joq qılınsın».

May ha'm qan jemen'ler

22 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
23 – İzrail xalqına bılay dep ayt: «Mal, qoy ha'm eshkinin' ishki mayın
hasla jemen'ler+. 24 Haram o'lgen yamasa jabayı haywanlar ta'repinen
talanıp taslang'an haywannın' mayın ha'r qanday mu'ta'jliklerin'izge
isletsen'iz boladı, biraq onı hesh qashan jemen'ler+. 25 Kim de kim
Jaratqan İyege sıy qılıp berilgen mallardın' birinin' mayın jese, ol o'z xalqı
arasınan joq qılınsın. 26 Qay jerde jasasan'ız da, hesh qanday qus yamasa
haywannın' go'shin qanı menen jemen'ler+. 27 Qan jegen ha'r bir adam o'z
xalqının' arasınan joq qılınsın».

Ruwxaniylerdin' payı

28 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
29 – İzrail xalqına bılay dep ayt: «Kim de kim tatıwlıq qurbanlıg'ın
bermekshi bolsa, ol qurbanlıqtın' bir bo'legin Jaratqan İyege sıy etip
bersin. 30 Sol adam qurbanlıqtan sıy etip berip atırg'an maydı ha'm to'sti
o'z qolı menen a'kelsin ha'm to'sti Jaratqan İyenin' aldında joqarı ko'terip
usınsın.
31 Ruwxaniy maydı qurbanlıq orınnın' u'stinde tu'tetip jandırsın, biraq
to's Xaron ha'm onın' ullarına tiyisli+. 32 Tatıwlıq qurbanlıg'ının' on' sanın
sıy retinde ruwxaniyge berin'. 33 Xaronnın' ullarınan qaysı biri usı tatıwlıq
qurbanlıg'ının' qanın ha'm mayın usınsa, on' san sonın' payı boladı.
34 Sebebi Men İzrail xalqının' tatıwlıq qurbanlıqlarının' usı to'sin ha'm san

jiligin alıp, bulardı İzrail xalqınan ma'n'gige berilgen pay sıpatında ruwxaniy Xarong'a ha'm onın' ullarına berdim».

35 Xaron ha'm onın' ulları ruwxaniy bolıp tayınlang'an ku'nnen baslap, olardın' payına Jaratqan İyege berilgen sıylardan usılar tiydi. 36 Xaron ha'm onın' ulları maylanıp, xızmetke tayınlang'an ku'ninen baslap, Jaratqan İye İzrail xalqına usı jiliklerdi olarg'a beriwin buyırdı. Bul a'wladlar boyı olardın' ma'n'gi payı boladı.

37 Mine, jandırılatug'ın qurbanlıq, g'a'lle sadaqası, ayıp qurbanlıg'ı, gu'na qurbanlıg'ı, xızmetke tayınlaw ra'simi ha'm tatıwlıq qurbanlıg'ı tuwralı qag'ıydalar usılardan ibarat. 38 İzrail xalqı Sinay sho'linde bolg'an waqıtta, Jaratqan İye usı qurbanlıqlardı usınıp baslawdı Sinay tawında Muwsag'a buyırg'an edi.

Xaron ha'm onın' ullarının' ruwxaniy bolıp tayınlanıwı

8 1 • Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

2 – Xaron ha'm onın' ulların, olar menen birge ruwxaniylik
kiyimlerin, maylaw ushın arnalg'an za'ytu'n mayın, gu'na qurbanlıg'ı
ushın beriletug'ın bug'anı, eki qoshqardı ha'm bir sebet ashıtqısız nanlardı
alıp kel. 3 Keyin pu'tkil ja'miyetti Ushırasıw shatırının' aldına jıyna.

4 Muwsa Jaratqan İyenin' buyrıg'ın orınladı. Ha'mme Ushırasıw
shatırının' aldına jıynalg'anda, 5 Muwsa ja'miyetke:

– Men ha'zir Jaratqan İyenin' buyrıg'ın a'melge asıraman, – dedi de,
6 Xaron ha'm onın' ulların aldıg'a shıg'arıp, olardı suw menen juwınıw
ra'siminen o'tkizdi. 7 Sonnan keyin, Xarong'a uzın ko'ylek kiygizip, beline
belbew bayladı ha'm onın' sırtınan bahalı ruwxaniylik kiyim kiygizdi.
Onın' u'stine efodtı tag'ıp, belbewi menen buwdı. 8 Ko'ksine qaltalı
o'n'irsheni taqtı. O'n'irshenin' ishine Urim ha'm Tummimdi* saldı+.
9 Xaronnın' basına sa'lle orap, sa'llenin' aldı betine muxaddes altın tajdı
qoydı. Muwsa ha'r bir na'rseni Jaratqan İyenin' buyırg'anınday qılıp
isledi+.

10 Son'ınan Muwsa maylaw ra'simine arnalg'an za'ytu'n mayın alıp,
Muxaddes shatırdı ha'm onın' ishindegi ha'r bir na'rseni maylap,
muxaddes qıldı+. 11 Qurbanlıq orınnın' u'stine maydan jeti ret serpti. Ja'ne
de, orınnın' barlıq buyımlarına, u'lken la'genge ha'm onın' tuyaqlarına
may serpip, olardı muxaddes qıldı. 12 Xarondı muxaddes qılıp bag'ıshlaw
ushın, basına za'ytu'n mayın quyıp, onı maylaw ra'siminen o'tkizdi+.
13 Sonnan son', Xaronnın' ulların aldıg'a shıg'ardı. Olarg'a uzın ko'ylekler
kiydirip, bellerine belbew bayladı ha'm baslarına kishigirim sa'lle oradı.
Muwsa bulardı da Jaratqan İyenin' buyırg'anınday qılıp isledi.

14 Keyin Muwsa gu'na qurbanlıg'ı etip beriletug'ın bug'anı a'keldi.
Xaron ha'm onın' ulları qolların bug'anın' basına qoydı. 15 Muwsa bug'anı
shaldı. Qurbanlıq orındı tazalaw ushın, qandı barmag'ı menen orınnın'
shaqlarına su'rtip shıqtı. Awısqan qandı qurbanlıq orınnın' tu'bine to'kti.
Usılayınsha ol qurbanlıq orındı gu'nalardan tazalaw ra'simi o'tkeriletug'ın
halg'a tayarlap, onı muxaddes qıldı+. 16 Muwsa maldın' ish mayların,
bawırının' to'mengi ushın, eki bo'tekesin ha'm bo'teke mayların alıp,
qurbanlıq orınnın' u'stinde tu'tetip jandırdı+. 17 Al bug'anın' qalg'an

bo'leklerin – terisin, go'shin ha'm da'rislerin ordanın' sırtında jag'ıp jiberdi. Muwsa bulardı da Jaratqan İyenin' buyırg'anınday qılıp isledi+.
18 Keyin Muwsa jandırılatug'ın qurbanlıqqa bir qoshqardı a'keldi. Xaron ha'm onın' ulları qolların qoshqardın' basına qoydı. 19 Muwsa qoshqardı shalıp, onın' qanın qurbanlıq orınnın' to'rt qaptalına serpip jiberdi. 20 Qoshqardı jiliklerge bo'lip, jiliklerin, gellesin ha'm mayın tu'tetip jandırdı. 21 İshek-qarnın ha'm tuyaqların juwıp, qoshqardı tolıg'ı menen qurbanlıq orınnın' u'stinde tu'tetip jandırdı. Bul jandırılatug'ın qurbanlıq – Jaratqan İyege xosh iyisli sıy boladı. Muwsa ha'mmesin Jaratqan İyenin' buyırg'anınday qılıp isledi+.
22 Bunnan son', Muwsa Xaron ha'm onın' ullarının' bag'ıshlanıwına arnalg'an qurbanlıq ushın beriletug'ın qoshqardı alıp keldi. Xaron ha'm onın' ulları qolların qoshqardın' basına qoydı. 23 Muwsa qoshqardı shalıp, onın' qanın aldı. Qandı Xaronnın' on' qulag'ının' sırg'alıg'ına, on' qolının' ha'm on' ayag'ının' bas barmaqlarına su'rtti+. 24 Son'ınan Xaronnın' ulların aldıg'a shıg'ardı. Olardın' da on' qulag'ının' sırg'alıg'ına, on' qol ha'm on' ayag'ının' bas barmaqlarına qan su'rtti. Awısqan qandı qurbanlıq orınnın' to'rt qaptalına serpip jiberdi. 25 Muwsa maldın' mayın, yag'nıy quyrıq mayın, ish mayların, bawırının' to'mengi ushın, eki bo'tekesin, bo'teke mayların ha'm on' sanın aldı. 26 Keyin Jaratqan İyenin' aldındag'ı ashıtqısız nan salıng'an sebetten bir sho'rek, za'ytu'n mayı qosılg'an sho'rek ha'm bir pa'tir alıp, maldın' mayı menen on' sanının' u'stine qoydı.
27 Muwsa bulardın' ha'mmesin Xaron ha'm onın' ullarının' qollarına berdi. Olar bulardı Jaratqan İyenin' aldında joqarı ko'terip usındı. 28 Keyin Muwsa bulardı olardın' qollarınan alıp, qurbanlıq orınnın' u'stinde jandırılatug'ın qurbanlıq penen birge tu'tetip jandırdı. Bular – bag'ıshlanıw qurbanlıg'ı, Jaratqan İyege xosh iyisli sıy boladı. 29 Son' Muwsa to'sti alıp, onı Jaratqan İyenin' aldında joqarı ko'terip usındı. Bag'ıshlanıw qurbanlıg'ı ushın berilgen qoshqardan Muwsanın' payına usı to's tiydi. Muwsa ha'mmesin Jaratqan İyenin' buyırg'anınday qılıp isledi.
30 Muwsa maylaw ra'simine arnalg'an za'ytu'n mayın ha'm qurbanlıq orındag'ı qandı alıp, Xaron menen onın' ullarının' u'stine ha'm olardın' kiyimlerine serpti. Usılayınsha, Muwsa Xarondı, onın' ulların ha'm olardın' kiyimlerin muxaddes qıldı.
31 Son' Muwsa Xaron ha'm onın' ullarına:

– Go'shti Ushırasıw shatırının' kirer awzının' aldında pisirin'ler. Onı bag'ıshlanıw sadaqaları salıng'an sebettegi nan menen birge sol jerde jen'ler. Mag'an: «Bunı Xaron ha'm onın' ulları jesin», – dep buyırılg'an.
32 Go'sh penen nannan awısıp qalg'anın jag'ıp jiberin'ler. 33 Bag'ıshlanıw
ku'nlerin'iz tamam bolg'ansha, jeti ku'n dawamında Ushırasıw shatırının'
aldınan hesh jaqqa shıg'ıp ketpen'ler. Sebebi bag'ıshlanıw ku'nlerin'iz jeti
ku'n dawam etiwi tiyis. 34 Bu'gingi islengen ra'simdi Jaratqan İye sizlerdin'
gu'naların'ızdın' tazalanıwı ushın buyırg'an edi. 35 Jeti ku'n dawamında
ku'ni-tu'ni Ushırasıw shatırının' aldında tayın bolıp, Jaratqan İyenin'
buyrıg'ın orınlawın'ız tiyis. Bolmasa, o'lip qalasızlar. Mag'an usılay buyrıq
berilgen, – dedi.
36 Solay etip, Xaron ha'm onın' ulları Jaratqan İyenin' Muwsa arqalı
bergen barlıq buyrıqların orınladı.

Ruwxaniylerdin' o'z xızmetin baslawı

9 [1] Segizinshi ku'ni Muwsa Xarondı, onın' ulların ha'm İzraildın' aqsaqalların shaqırdı. [2] Sonda Muwsa Xarong'a bılay dedi:

– Gu'na qurbanlıg'ı ushın minsiz bir tana, jandırılatug'ın qurbanlıq ushın minsiz bir qoshqar alıp, olardı Jaratqan İyege usın. [3] Son'ınan İzrail xalqına ayt, olar da gu'na qurbanlıg'ı ushın bir teke, jandırılatug'ın qurbanlıq ushın bir jasar minsiz tana menen bir jasar minsiz toqlı a'kelsin. [4] Jaratqan İyenin' aldında tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın bir bug'a ha'm bir qoshqar alıp, bug'an qosa za'ytu'n mayı menen aralastırılg'an g'a'lle sadaqasın usınsın. O'ytkeni bu'gin olarg'a Jaratqan İye ko'rinedi.

[5] Olar Muwsanın' buyırg'anlarının' ha'mmesin Ushırasıw shatırının' aldına alıp keldi. Ha'mme jaqın kelip, Jaratqan İyenin' aldında turdı. [6] Sonda Muwsa olarg'a:

– Jaratqan İyenin' saltanatı sizlerge ko'riniwi ushın, Ol sizlerge mınalardı islewdi buyırmaqta, – dep, [7] Xarong'a bılay dedi:

– Qurbanlıq orıng'a jaqınlap, gu'na qurbanlıg'ın ha'm jandırılatug'ın qurbanlıg'ın'dı ber. Usılay etip, o'zin'di de, xalqın'dı da gu'nalardan tazala. Sonnan keyin, Jaratqan İye buyırg'anınday, xalqın'nın' qurbanlıg'ın berip, olardı gu'nalardan tazala.

[8] Solay etip, Xaron qurbanlıq orıng'a jaqınlasıp, o'zi ushın gu'na qurbanlıg'ına alıp kelgen tananı shaldı. [9] Ulları og'an tananın' qanın alıp keldi. Xaron barmag'ın qang'a batırıp, qurbanlıq orınnın' shaqlarına su'rtti. Awısqan qandı qurbanlıq orınnın' tu'bine to'kti. [10] Jaratqan İyenin' Muwsag'a bergen buyrıg'ı boyınsha, ol gu'na qurbanlıg'ının' mayın, eki bo'tekesin ha'm bawırının' to'mengi ushın qurbanlıq orında tu'tetip jandırdı. [11] Al tananın' go'shi menen terisin ordanın' sırtında jag'ıp jiberdi+.

[12] Keyin Xaron jandırılatug'ın qurbanlıqtı shaldı. Onın' ulları qurbanlıqtın' qanın og'an berdi ha'm ol qandı qurbanlıq orınnın' to'rt qaptalına serpip jiberdi. [13] Son'ınan ulları og'an jandırılatug'ın qurbanlıqtın' barlıq jiliklerin ha'm basın a'kelip berdi. Xaron ha'mmesin qurbanlıq orınnın' u'stinde tu'tetip jandırdı. [14] Al qurbanlıqtın' ishek-qarnın ha'm tuyaqların juwıp, qurbanlıq orında jandırılatug'ın qurbanlıqqa qosıp tu'tetip jandırdı.

15 Bunnan son', Xaron xalıqtın' qurbanlig'ın alıp keldi. Xalıqtın'
gu'naları ushın berilgen tekeni shaldı ha'm birinshi qurbanlıq sıyaqlı bunı
da gu'na qurbanlig'ı sıpatında usındı.
16 Xaron jandırılatug'ın qurbanlıqtı da qag'ıydag'a say ta'rizde berdi.
17 Son'ınan ol g'a'lle sadaqasın berdi. Onnan bir uwıs alıp, onı azanda
beriletug'ın jandırılatug'ın qurbanlıqqa qosa qurbanlıq orınnın' u'stinde
tu'tetip jandırdı.
18 Xaron xalıqtın' tatıwlıq qurbanlig'ı ushın alıp kelgen bug'ası menen
qoshqarın da shaldı. Ulları qurbanlıqlardın' qanın og'an a'kelip berdi. Ol
qandı qurbanlıq orınnın' to'rt qaptalına serpip jiberdi. 19 Xaronnın' ulları
bug'a menen qoshqardın' mayın, yag'nıy quyrıq mayın, ishek-
qarınlarındag'ı mayların, eki bo'tekesin ha'm bawırının' to'mengi ushın
20 to'slerdin' u'stine qoydı. Xaron usı maylı bo'leklerdi alıp, qurbanlıq
orında tu'tetip jandırdı. 21 Sonnan keyin, Muwsanın' buyırg'anınday, ol
to'slerdi ha'm on' sandı Jaratqan İyenin' aldında joqarı ko'terip usındı.
22 Xaron gu'na, jandırılatug'ın ha'm tatıwlıq qurbanlıqların berip
bolg'annan son', qolların jayıp, xalıqqa pa'tiya berdi. Sonnan son', ol
to'menge tu'sti.
23 Muwsa menen Xaron Ushırasıw shatırına kirdi ha'm olar sırtqa
shıqqannan son', xalıqqa pa'tiyasın berdi. Sonda Jaratqan İyenin' saltanatı
pu'tkil xalıqqa ko'rindi+ 24 ha'm Jaratqan İyenin' otı payda bolıp,
qurbanlıq orınnın' u'stindegi jandırılatug'ın qurbanlıqtı ha'm maylardı
jandırıp jiberdi. Bunı ko'rgen pu'tkil xalıq shadlanıp baqırısıp, et betinen
jerge jıg'ıldı+.

Nadab ha'm Abihudın' o'limi

10 [1] Xaronnın' ulları Nadab ha'm Abihu tu'tetki tu'tetiletug'ın
ıdısların alıp, ishlerine shoq, shoqtın' u'stine tu'tetki saldı. Olar
Jaratqan İye usınıwdı buyırmag'an ottı Onın' aldına alıp keldi+. [2] Jaratqan
İyenin' otı payda boldı. Ot olardı ku'ydirip jiberdi ha'm olar Jaratqan
İyenin' aldında o'lip qaldı+. [3] Sonda Muwsa Xarong'a bılay dedi:

– Jaratqan İyenin':

«Mag'an xızmet etkenlerge muxaddesligimdi ko'rsetemen,
Pu'tkil xalıq aldında saltanatımdı ashaman», –

dep aytqanı usı edi. Xaron u'ndemedi+.

[4] Muwsa Xaronnın' a'kesinin' inisi Uzzieldin' ulları Mishael ha'm
Elsafandı shaqırıp alıp, olarg'a:

– Berman kelin'ler, tuwısqanların'ızdın' o'li denesin Muxaddes
shatırdın' aldınan ordanın' sırtına alıp shıg'ın'lar, – dedi+. [5] Olar keldi de,
Muwsanın' buyırg'anınday, tuwısqanlarının' denelerin kiyimlerinen uslap,
ordanın' sırtına alıp shıqtı.

[6] Bunnan son', Muwsa Xarong'a ha'm onın' ulları Elazar menen
İtamarg'a bılay dedi:

– Aza tutıp, shashların'ızdı jayman'lar ha'm kiyimlerin'izdi jırtpan'lar.
Olay islesen'iz, o'lesizler ha'm Jaratqan İye pu'tkil xalıqqa qa'ha'rlenedi.
Biraq tuwısqanların'ız bolg'an pu'tkil İzrail xalqı Jaratqan İye ta'repinen ot
penen joq qılıng'anlar ushın aza tutıwı mu'mkin+. [7] Ushırasıw shatırının'
aldınan hesh jaqqa shıg'ıp ketpen'ler, bolmasa o'lip qalasızlar. O'ytkeni
sizler Jaratqan İyenin' maylaytug'ın mayı menen Og'an bag'ıshlandın'ız.

Xaron ha'm onın' ulları Muwsanın' aytqanına boysındı+.

Ruwxaniyler ushın qag'ıydalar

[8] Jaratqan İye Xarong'a bılay dedi:

[9] – O'zin' de, ulların' da Ushırasıw shatırına sharap yamasa basqa o'tkir
ishimlikler iship kirmen'ler, bolmasa o'lip qalasızlar. Bul a'wladlar boyı
ma'n'gi qag'ıyda bolsın+. [10] Sizler muxaddes na'rseni a'piwayı na'rseden,
haram na'rseni hadal na'rseden ayıra alıwın'ız sha'rt+. [11] Menin' Muwsa
arqalı İzrail xalqına bergen barlıq qag'ıydalarımdı olarg'a u'yretiwin'iz
tiyis.

[12] Muwsa Xarong'a ha'm onın' qalg'an ulları Elazar menen İtamarg'a
bılay dedi:

– Jaratqan İyege berilgen g'a'lle sadaqasının' jandırılmag'an bo'legin alıp, onnan ashıtqısız nan jawıp qurbanlıq orınnın' qasında jen'ler. Sebebi bul – ju'da' muxaddes. 13 Onı muxaddes jerde jen'ler. O'ytkeni Jaratqan İyege berilgen sıylardan senin' ha'm ulların'nın' payı usı boladı. Mag'an usınday buyrıq berildi+. 14 Al joqarı ko'terip usınılg'an to's penen bag'ıshlap usınılg'an sandı ulların' ha'm qızların' menen birge taza jerde jen'ler. O'ytkeni bul İzrail xalqının' bergen tatıwlıq qurbanlıqlarınan senin' ha'm balaların'nın' payı etip, usılar berildi. 15 İzrail xalqı sıy qılıp bergen may menen birge qurbanlıqtın' san ha'm to'sin a'kelsin. Olar to's ha'm sandı Jaratqan İyege bag'ıshlap, joqarı ko'terip usıng'annan keyin, bular sag'an ha'm senin' ulların'a beriledi. Jaratqan İyenin' buyrıg'ına muwapıq, bular ma'n'gige senin' ha'm balaların'nın' payı boladı.

16 Muwsa gu'na qurbanlıg'ı ushın beriletug'ın tekeni sorastırg'anda, onın' jandırıp jiberilgenin bildi. Sonda ol Xaronnın' qalg'an ulları Elazar ha'm İtamarg'a qattı ashıwlanıp bılay dedi:+

17 – Ne ushın gu'na qurbanlıg'ının' go'shin muxaddes jerde jemedin'ler? Ol – ju'da' muxaddes qurbanlıq-g'o! Jaratqan İyenin' aldında ja'miyettin' gu'nasın juwıp, olardı pa'klewin'iz ushın, Jaratqan İye onı sizlerge bergen edi. 18 Tekenin' qanı Muxaddes shatırdın' ishine alıp kirilmegen. Sizlerge buyırg'anımday, tekeni muxaddes jerde jewin'iz kerek edi+.

19 Xaron Muwsag'a bılay dedi:

– Olar bu'gin Jaratqan İyege gu'na qurbanlıg'ın ha'm jandırılatug'ın qurbanlıqtı berdi. Al menin' basıma usınday is tu'sti! Bu'gin men gu'na qurbanlıg'ının' go'shinen jegenimde, bul Jaratqan İyege unar ma edi?

20 Bul so'zdi esitip, Muwsa bug'an ırazı boldı.

Hadal ha'm haram haywanlar

11 1 • Jaratqan İye Muwsa menen Xarong'a bılay dedi:
2 – İzrail xalqına bılay dep aytın'lar: «Jer betinde jasaytug'ın
haywanlardan mınalardın' go'shin jewge boladı:+ 3 tuyaqları teren' etip
ekige ayırılg'an, asha tuyaqlı ha'm gu'yis qaytaratug'ın haywanlardın'
ha'mmesin. 4 Biraq bul haywanlardan tek mınalardın' go'shin jewin'izge
bolmaydı: tu'ye gu'yis qaytaradı, biraq onın' tuyag'ı ekige ayırılmag'an.
Sonlıqtan ol sizler ushın haram boladı. 5 Daman* gu'yis qaytaradı, biraq
onın' tuyag'ı joq. Sonlıqtan ol sizler ushın haram boladı. 6 Qoyan gu'yis
qaytaradı, biraq onın' tuyag'ı joq. Sonlıqtan ol sizler ushın haram boladı.
7 Shoshqa ekige ayırılg'an, asha tuyaqlı bolg'anı menen, ol gu'yis
qaytarmaydı. Sonlıqtan ol sizler ushın haram boladı. 8 Usı haywanlardın'
go'shin jemen'ler ha'm olardın' o'ligine de qol tiygizben'ler. Olar sizler
ushın haram sanaladı.
9 Suwda jasaytug'ın haywanlardan mınalardın' go'shin jewin'izge
boladı: ten'izde, suwlarda jasaytug'ın qalashlı ha'm qabırshaqlı
haywanlardın' go'shin jewin'izge boladı. 10 Ten'izde ha'm suwlarda
jasaytug'ın qalashsız ha'm qabırshaqsız haywanlardın' ha'mmesi sizler
ushın ma'kiriw sanaladı. 11 Bular sizler ushın jerkenishli sanaladı. Olardın'
go'shin jemen'ler ha'm o'liginen jerkenin'ler. 12 Suwda jasaytug'ın
qalashsız ha'm qabırshaqsız haywanlardın' ha'mmesi sizler ushın
jerkenishli sanaladı.
13 Mına quslardı jerkenishli dep bilip, olardın' go'shin jemen'ler:
bu'rkit, ku'shegen, qara qus, 14 shayqus, lashın ha'm onın' tu'rleri,
15 g'arg'anın' barlıq tu'rleri, 16 u'ki, batpaq bayıwlısı, shag'ala ha'm
qarshıg'anın' tu'rleri, 17 u'y bayıwlısı, qarabay, qulaqlı japalaq, 18 aq quw,
uzaqsha, sipa, 19 la'ylek ha'm qutannın' tu'rleri, o'pepek ha'm jarg'anat.
20 Qanatlı shıbın-shirkeylerdin' ha'mmesi sizler ushın jerkenishli. 21 Al
olardın' ishindegi tek g'ana uzın ayaqları menen sekirip ju'retug'ınların
jewin'izge boladı. 22 Olar: shegirtkenin' barlıq tu'rleri, shekshek shegirtke,
qara shegirtke ha'm usılardın' barlıq tu'rleri+. 23 Basqa shıbın-
shirkeylerdin' ha'mmesi sizler ushın jerkenishli.
24 To'mendegi haywanlar sizlerdi haramlaydı, olardın' o'ligine bir jerin
tiygizgen adam keshke deyin haram sanaladı. 25 Kim de kim olardın' o'ligin
tasısa, ol kiyimlerin juwıwı tiyis ha'm ol keshke deyin haram sanaladı+.

26 Tuyag'ı ekige ayırılg'an, biraq tuyag'ındag'ı jarıg'ı teren' bolmag'an ha'm
gu'yis qaytarmaytug'ın ha'r bir haywan sizler ushın haram boladı. Olarg'a
bir jerin tiygizgen adam da haram sanaladı. 27 To'rt ayaqlı haywanlardan
pa'njelerin jerge basıp ju'retug'ın haywanlar da sizler ushın haram boladı.
Olardın' o'ligine bir jerin tiygizgen adam keshke deyin haram sanaladı.
28 Olardın' o'ligin tasıg'an adam kiyimlerin juwsın ha'm ol keshke deyin
haram sanaladı. O'ytkeni bul haywanlar sizler ushın haram.

29 Jer bawırlap ju'riwshi mına haywanlar da sizler ushın haram
sanaladı: go'rtıshqan, tıshqan, kesirtkenin' tu'rleri, 30 gekkon, eshkemer,
diywal kesirtkesi, sho'l kesirtkesi, xameleon. 31 Barlıq jer bawırlawshılar
ishinde sizler ushın haram dep sanalatug'ınları usılar. Olardın' o'ligine bir
jerin tiygizgen adam keshke deyin haram sanaladı. 32 Olardın' birewinin'
o'ligi bir na'rsenin' u'stine tu'sip ketse, onı haram qıladı. Sol ha'r bir iste
qollanılatug'ın ag'ash ıdıs, kiyim, teri, ya kenep bolsın, olardı suwg'a salıp
qoyıw kerek. Olar keshke deyin haram sanalıp, son'ınan hadal sanaladı+.
33 Al eger haywannın' o'ligi ılay ıdıstın' ishine tu'sip ketse, onda ıdıstın'
ishindegi ha'r qanday na'rse haram sanaladı ha'm ıdıs sındırıp taslanıwı
kerek+. 34 Bunday ıdıstag'ı suw iship-jewge bolatug'ın azıq-awqatqa tamıp
ketse, onda bular haram sanaladı. 35 Usınday haywanlardın' birinin' o'ligi
nenin' u'stine tu'sse de, sonı haram qıladı. Ol tandırg'a yamasa oshaqqa
tu'sken bolsa, onda olar buzıp taslanıwı tiyis. Sebebi olar haram boladı
ha'm sizler ushın da haram sanaladı. 36 Biraq o'lik tu'sken bulaq yamasa
suw saqlag'ısh g'ana hadal sanaladı. Al haywanlardın' o'ligine bir jerin
tiygizgen adam haram sanaladı. 37 Eger usı haywanlardın' birinin' o'ligi
egiletug'ın tuqımg'a tu'sse, tuqım hadal bolıp qala beredi. 38 Biraq eger ol
suwg'a salıng'an tuqımnın' u'stine tu'sse, tuqım sizler ushın haram
sanaladı.

39 Eger go'shin jewge bolatug'ın haywan haram o'lse, onın' o'ligine bir
jerin tiygizgen adam keshke deyin haram sanaladı+. 40 Onın' go'shinen
jegen adam kiyimlerin juwıwı tiyis ha'm ol keshke deyin haram sanaladı.
O'likti tasıg'an adam da kiyimlerin juwıwı tiyis. Bunday adam keshke
deyin haram sanaladı.

41 Jer bawırlap ju'riwshi barlıq haywanlardı ma'kiriw sanan'lar. Olardı
jemen'ler. 42 Qarnı menen su'yretilip ju'riwshi bolsın, to'rt ayaqlı jer
bawırlawshı ha'm ko'p ayaqlı janıwarlar bolsın, olardın' hesh birin
jemen'ler. O'ytkeni olar jerkenishli. 43 Olardın' hesh biri menen o'zin'izdi

ma'kiriw etpen'ler, olar arqalı haram bolıp qalman'lar. 44 Sebebi Men –
sizlerdin' Qudayın'ız Jaratqan İye bolaman. Muxaddes bolıw ushın
o'zlerin'izdi Mag'an bag'ıshlan'lar, sebebi Men – muxaddespen. Jer
bawırlawshılardın' hesh biri menen o'zlerin'izdi haramlaman'lar+.
45 Qudayın'ız bolıw ushın, sizlerdi Mısırdan shıg'arg'an Jaratqan İye – Men
bolaman. Muxaddes bolın'lar, o'ytkeni Men – muxaddespen. 46 Haywanlar,
quslar, suwda jasawshı ha'r tu'rli haywanlar ha'm jer bawırlawshılar
tuwralı qag'ıydalar usı boladı. 47 Haramdı hadaldan, jewge bolatug'ın
haywanlardı jewge bolmaytug'ın haywanlardan ayırıp bilin'ler!»+

Bosang'an hayaldın' tazalanıwı

12 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2] – İzrail xalqına bılay dep ayt: «Eger bir hayal ha'miledar bolıp, ul tuwsa, ol etegi kelgen ku'nleri sıyaqlı, jeti ku'n haram sanaladı+. [3] Onın' balası segiz ku'nliginde su'nnet etilsin+. [4] Hayaldın' qannan tazalanıw mu'ddeti segizinshi ku'nnen baslap, ja'ne otız u'sh ku'n dawam etsin. Bul shille waqtı tamam bolmag'ansha, hayal muxaddes na'rsege qol tiygizbewi ha'm Muxaddes shatırg'a barmawı tiyis+. [5] Eger hayal qız tuwsa, ol eki ha'pte dawamında etegi kelgen ku'nleri sıyaqlı haram sanaladı. Sonnan son', hayaldın' qannan tazalanıw mu'ddeti alpıs altı ku'n bolsın.
[6] Ul yamasa qız tuwg'an hayaldın' tazalanıw mu'ddeti pitkennen son', ol jandırılatug'ın qurbanlıq ushın bir jasar toqlı, gu'na qurbanlıg'ı ushın bir jas kepter yamasa bir qumırını Ushırasıw shatırının' aldına a'kelip, ruwxaniyge bersin. [7] Ruwxaniy olardı Jaratqan İyenin' aldında qurbanlıqqa berip, hayal ushın tazalaw ra'simin o'tkersin. Sonda hayal qan ketiwden tazalang'an bolıp sanaladı. Ul yamasa qız tuwg'an hayalg'a baylanıslı qag'ıyda usı boladı.
[8] Eger hayaldın' qoshqar beriwge shaması bolmasa, onda ol birewin jandırılatug'ın qurbanlıq, al ekinshisin gu'na qurbanlıg'ı ushın eki qumırı yamasa eki jas kepter a'kelsin. Sonda ruwxaniy hayal ushın tazalaw ra'simin o'tkeredi ha'm hayal taza sanaladı»+.

Teri kesellikleri tuwralı nızam

13 [1]Jaratqan İye Muwsa menen Xarong'a bılay dedi:
[2]– Denesinde jaman teri keselligine aylanıwı mu'mkin bolg'an daq, bo'rtpe yamasa aqtan'lag'ı bar adam ruwxaniy Xarong'a yamasa onın' ruwxaniy ullarının' birine aparılsın. [3]Ruwxaniy teridegi jaranı tekserip shıqsın. Eger jaranın' u'stindegi qıl ag'arıp, jara oyılg'an bolsa, onda bul – jaman teri keselligine ta'n jara. Bunday jag'dayda terisindegi jaranın' usınday ekenligi anıqlang'an adamdı ruwxaniy haram dep ja'riyalasın+. [4]Al eger adamnın' terisinde aqtan'laq bolg'anı menen, ol oyılmag'an ha'm u'stindegi qıllar ag'armag'an bolsa, onda ruwxaniy kesel adamdı jeti ku'n basqalardan bo'leklep qoysın. [5]Jetinshi ku'ni ruwxaniy jaranı ja'ne tekserip ko'rsin. Eger jara sol halında qalıp, terige jayılmag'an bolsa, onda kesel adamdı ja'ne jeti ku'n bo'leklep qoysın. [6]Ruwxaniy jetinshi ku'ni kesel adamdı tag'ı tekserip ko'rsin. Eger jara terige jayılmag'an ha'm aldıng'ısınan go're bilinbey baratırg'an bolsa, onda ol keseldi hadal dep ja'riyalasın. Bul – a'piwayı bo'rtpe bolg'anı. Kesel adam kiyimlerin juwsın ha'm sonda ol hadal dep sanaladı+. [7]Ruwxaniyge tekserilip, hadal dep sanalg'annan keyin, sol adamnın' terisindegi bo'rtpe jayıla baslasa, ol qaytadan ruwxaniyge ko'rinsin. [8]Ruwxaniy adamdı tag'ı tekserip shıqsın. Eger adamnın' terisindegi bo'rtpe jayılg'an bolsa, onda ruwxaniy onı haram dep ja'riyalasın. Demek, sol adamnın' jaman teri keselligine shalıng'anı.

[9]Usı keseldin' belgisi bar adam ruwxaniyge aparılıp, [10]ruwxaniy onı tekserip shıqqanda, teride aq daq tabılsa, daqtın' u'stindegi qıllar da aq bolıp, ol awzı ashıq jara bolsa, [11]bul jazılmaytug'ın teri keselligi bolg'anı. Ruwxaniy adamdı haram dep ja'riyalasın, onı bo'leklep qoyıwdın' paydası joq. Sebebi ol adam a'lle qashan haram bolıp esaplanadı.

[12]Eger kesellik jayılıp, jara sol adamdı basınan ayag'ına deyin qaplag'an bolsa, [13]onda ruwxaniy onı tekserip shıqsın. Eger barlıq denesi taza terige qaplang'an bolsa, ruwxaniy onı hadal dep ja'riyalasın. [14]Biraq eger jaranın' awzı ashıq ha'm qızarg'an bolsa, onda adam haram sanaladı. [15]Ruwxaniy qızarg'an, awzı ashıq jara ko'rse, adamdı haram dep ja'riyalasın. Usınday jara haram bolıp, bul jaman teri keselliginin' belgisi. [16-17]Eger jaranın' awzı pitip, tek g'ana aq daq qalg'an bolsa, onda ruwxaniy tekserip shıg'ıp, ol adamdı hadal dep ja'riyalasın.

18 Eger birewdin' terisine shıyqan shıg'ıp, ol jazılıp ketken bolsa, 19 biraq
shıyqannın' ornında aq yamasa aqshıl qızıl ren'degi aqtan'laq payda bolsa,
ol ruwxaniyge ko'riniwi tiyis. 20 Ruwxaniy onı tekserip shıqsın. Eger daq
teren' oyılıp, u'stindegi tu'kler ag'arg'an bolsa, onda ol adamdı haram dep
ja'riyalasın. Bul – shıyqannın' ornına shıqqan jaman teri keselligi bolg'anı.
21 Biraq eger ruwxaniy teksergende, daqtın' u'stindegi tu'ktin'
ag'armag'anın ko'rse, jara teren' oyılmay, aldıng'ısınan go're bilinbey
baratırg'an bolsa, onda ol adamdı jeti ku'n basqalardan bo'leklep qoysın.
22 Eger usı waqıt dawamında jara jayılıp baslag'an bolsa, ruwxaniy ol
adamdı haram dep ja'riyalasın. O'ytkeni bul – jaman teri keselligi bolg'anı.
23 Al eger aqtan'laq sol halında qalıp, jayılmag'an bolsa, bul tek g'ana
shıyqannan qalg'an tırtıq bolg'anı. Ruwxaniy ol adamdı hadal dep
ja'riyalasın.

24 Eger birew ku'yip qalıp, ku'ygen teride qızg'ısh yamasa aq daq payda
bolsa, 25 onda ruwxaniy jaraqattı tekserip shıqsın. Aqtan'laqtın' u'stindegi
tu'kler ag'arıp, daq teren' oyılg'an bolsa, demek, bul – ku'ygen terinin'
ornında payda bolg'an jaman teri keselligi. Ruwxaniy bunday adamdı
haram dep ja'riyalasın. 26 Biraq eger ruwxaniy aqtan'laqtag'ı tu'ktin'
ag'armag'anın ko'rse, daq teren' oyılmay, aldıng'ısınan go're bilinbey
baratırg'an bolsa, onda ruwxaniy ol adamdı jeti ku'n basqalardan bo'leklep
qoysın. 27 Jetinshi ku'ni ruwxaniy onı ja'ne tekserip ko'rsin. Eger daq terige
jayılg'an bolsa, onda ol adamdı haram dep ja'riyalasın. O'ytkeni ol jaman
teri keselligine shalıng'an. 28 Eger teridegi aqtan'laq sol halında qalıp,
terige jayılmag'an ha'm aldıng'ısınan go're bilinbey baratırg'an bolsa,
onda bul – ku'yikten payda bolg'an tırtıq. Ruwxaniy ol adamdı hadal dep
ja'riyalasın.

29 Bir er adamnın' yamasa hayaldın' basında yamasa iyeginde jara
bolsa, 30 ruwxaniy jaranı tekserip shıqsın. Jara teride teren' ornalasqan,
u'stindegi tu'kler jin'ishke ha'm sarı bolsa, onda ruwxaniy awırıw adamdı
haram dep ja'riyalasın. O'ytkeni bul qotır jara, bas ha'm iyekte payda
bolg'an jaman teri keselligi. 31 Degen menen, ruwxaniy bunday jaranı
teksergende, jaranın' teren' oyılmag'anın, biraq jaranın' u'stinde qara tu'k
joq ekenin ko'rse, onda ol awırıw adamdı jeti ku'n basqalardan bo'leklep
qoysın. 32 Al jetinshi ku'ni ruwxaniy jaranı ja'ne tekserip ko'rsin. Eger qotır
jara terige jayılmag'an, u'stinde sarı tu'k joq bolıp, jara teren' oyılmag'an
bolsa, 33 onda adamnın' qotır bolg'an jerinen basqa ha'mme jerindegi

tu'kler qırıp taslansın. Ruwxaniy awırıw adamdı ja'ne jeti ku'n basqalardan bo'leklep qoysın. 34 Jetinshi ku'ni ruwxaniy qotır jaranı tag'ı tekserip ko'rsin. Eger qotır jara terige jayılmag'an ha'm teren' oyılmag'an bolsa, onda ruwxaniy sol adamdı hadal dep ja'riyalasın. Awırıw adam kiyimlerin juwsın, sonda ol hadal dep sanaladı+. 35 Biraq awırıw adam hadal dep ja'riyalang'annan son', qotır jara onın' terisine jayılıp baslasa, 36 ruwxaniy onı qaytadan tekserip shıqsın. Eger qotır jayılg'an bolsa, onda sarg'ayg'an tu'kti izlemese de boladı. Ol adam haram bolıp sanaladı. 37 Al eger qotır jara sol halında qalıp, u'stine qara tu'k shıqqan bolsa, onda qotır jazılg'anı. Adam hadal boladı, ruwxaniy onı hadal dep ja'riyalasın.

38 Bir er adamnın' yamasa hayaldın' terisinde aqtan'laqlar payda bolsa, 39 onda ruwxaniy onı tekserip shıqsın. Teridegi aqtan'laqlar aldıng'ısınan go're bilinbey baratırg'an ha'm aqshıl bolsa, bul – bo'rtpe bolg'anı. Adam hadal sanalsın.

40-41 Eger adamnın' to'be shashı yamasa shashının' aldı beti to'gilgen bolsa, onda bul – ka'l bolg'anı. Adam hadal sanaladı. 42 Biraq ka'l bolg'an adamnın' basında qızg'ısh aq jaralar payda bolsa, onda ol adamnın' jaman teri keselligine shalıng'anı. 43 Ruwxaniy onı tekserip ko'rsin. Basının' to'besindegi yamasa aldı betindegi daqlar jaman teri keselligine ta'n jaralar sıyaqlı aqshıl qızıl bolsa, 44 onda adam usınday teri keselligine shalıng'an bolıp, ol haram sanaladı. Basındag'ı jara sebepli ruwxaniy onı haram dep ja'riyalasın.

45 Jaman teri keselligine shalıng'an adamnın' kiyimleri jırtılıp, shashları jayılg'an bolsın. Adam ju'zinin' to'menin jawıp: «Haramman! Haramman!» – dep baqırsın. 46 Ol adam keselligi dawamında haram sanalıp, xalıqtan uzaqta, ordanın' sırtında jasasın+.

Baz basıw haqqında

47-48 Eger ju'n yamasa zıg'ır kiyimdi, ha'r qanday ju'n yamasa zıg'ır jipten toqılg'an gezleme, teri yamasa teri buyımdı baz basıp ketse 49 ha'm bulardag'ı baz basqan daq jasıl yamasa qızıl tu'ske ense, onda olar ruwxaniyge ko'rsetiliwi tiyis. 50 Ruwxaniy olardı tekserip ko'rip, zıyanlang'an na'rseni jeti ku'n bo'lek saqlasın. 51 Jetinshi ku'ni onı ja'ne teksersin. Eger kiyimde, gezlemede yamasa qanday da bir maqset penen qollanılg'an teri buyımda baz basqan jer jayılsa, bul zıyanlı bolg'anı. Zıyanlang'an zat haram sanaladı. 52 U'sti baz basqan ha'r bir zat ruwxaniy

ta'repinen jag'ıp jiberilsin. O'ytkeni bul zıyanlı na'rse bolg'anlıqtan, jandırıp jiberiliwi kerek.

53 Eger ruwxaniy kiyimdegi, gezlemedegi yamasa qanday da bir teri buyımdag'ı baz basqan jerdin' jayılmag'anın ko'rse, 54 baz basqan zattı juwıwdı buyırsın. Ruwxaniy onı ja'ne jeti ku'n bo'lek saqlasın. 55 Sonnan keyin, ruwxaniy onı ja'ne teksersin. Eger baz jayılmag'anı menen ren'i burıng'ıday jasıl yamasa qızıl bolsa, ol haram sanaladı. Bul zattın' ishi yamasa sırtı baz basıp ketse, ol jandırıp jiberiliwi tiyis.

56 Biraq sol zattın' baz basqan jeri aldıng'ısınan go're bilinbey baslag'an bolsa, ruwxaniy kiyimdegi, teridegi yamasa gezlemedegi baz basqan jerdi kesip taslasın. 57 Eger sol zatlarda ja'ne baz basqan jer ko'rinse, ol jayılıp baslag'anı. Onda bunday zattı jag'ıp jiberiwin'iz tiyis. 58 Juwılg'an kiyimnen, gezlemeden yamasa teri buyımnan baz basqan jer joq bolıp ketse, onda ol qaytadan juwılsın. Sonnan son', ol hadal sanaladı.

59 Baz basqan ju'n yamasa zıg'ır kiyim, gezleme yamasa teri buyım haram yamasa hadal dep ja'riyalanıwı ushın qollanılatug'ın qag'ıydalar usılardan ibarat.

Jaman teri keselliginen tazalanıw haqqında

14 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2] – Jaman teri keselligi menen awırg'an adamnın' hadal qılınatug'ın ku'ni mına pa'kleniw qag'ıydası qollanılıwı tiyis: awırıw adam ruwxaniyge aparılsın+. [3] Ruwxaniy onı tekseriw ushın ordanın' sırtına shıqsın. Eger awırıw adam ta'wir bolg'an bolsa, [4] ruwxaniy onı pa'klew ushın eki hadal tiri qus, kedr* ag'ashın, qırmızı jip ha'm mayoran sho'bin* a'keliwdi buyırsın+. [5] Ruwxaniydin' buyrıg'ı menen quslardın' birewin taza bulaq suwı quyılg'an ılay ıdıstın' u'stinde shalsın. [6] Keyin ruwxaniy tiri qustı, kedr ag'ashın, qırmızı jipti ha'm mayoran sho'bin soyılg'an qustın' qanı menen aralastırılg'an taza bulaq suwına batırsın [7] ha'm teri keselliginen pa'klenetug'ın adamnın' u'stine jeti ma'rte serpsin. Sonnan keyin, ruwxaniy onı hadal dep ja'riyalap, tiri qustı ashıq dalag'a jibersin+. [8] Pa'klenetug'ın adam kiyimlerin juwıp, barlıq shashların qırqıp taslasın ha'm suwg'a juwınsın, sonda ol hadal sanaladı. Keyin ol ordag'a kiriwine boladı, biraq jeti ku'n shatırının' sırtında jasasın+. [9] Jetinshi ku'ni ol shashın, saqalın, qasların ha'm denesindegi barlıq ju'nlerin qırıp taslasın. Kiyimlerin juwıp, o'zi de suwg'a juwınıp bolg'annan son', hadal sanaladı.
[10] Segizinshi ku'ni ol minsiz eki erkek toqlı, bir jasar minsiz qoy, g'a'lle sadaqası sıpatında za'ytu'n mayı menen aralastırılg'an onnan u'sh efa sapalı un ha'm bir log* za'ytu'n mayın alıp kelsin. [11] Pa'klew xızmetin orınlap atırg'an ruwxaniy bulardın' barlıg'ın ha'm pa'klenip atırg'an adamdı Jaratqan İyenin' aldına, Ushırasıw shatırının' aldına alıp kelsin. [12] Keyin ruwxaniy toqlılardın' birewin alıp, onı bir log za'ytu'n mayı menen birge ayıp qurbanlıg'ı etip usınsın. Bulardı Jaratqan İyenin' aldında joqarı ko'terip usınsın. [13] Toqlını gu'na qurbanlıg'ı ha'm jandırılatug'ın qurbanlıq shalınatug'ın muxaddes jerde shalsın. O'ytkeni gu'na qurbanlıg'ı sıyaqlı ayıp qurbanlıg'ı da ruwxaniyge tiyisli. Bul qurbanlıq ju'da' muxaddes bolıp esaplanadı+. [14] Ruwxaniy pa'klenetug'ın adamnın' on' qulag'ının' sırg'alıg'ına, on' qolının' ha'm on' ayag'ının' bas barmag'ına ayıp qurbanlıg'ının' qanınan su'rtsin+. [15] Sonnan keyin, ol bir log za'ytu'n mayınan azg'antay alıp, o'zinin' shep alaqanına quysın. [16] On' qolının' barmag'ın sol mayg'a batırıp, Jaratqan İyenin' aldında jeti ma'rte serpsin. [17] Pa'klenetug'ın adamnın' on' qulag'ının' sırg'alıg'ına, on' qolının' ha'm on' ayag'ının' bas barmag'ına ayıp qurbanlıg'ınan su'rtilgen qannın'

u'stine qolındag'ı maydan su'rtsin. 18 Sonın' menen birge, ruwxaniy
alaqanında awısıp qalg'an maydı pa'klenetug'ın adamnın' basına su'rtip,
Jaratqan İyenin' aldında onı pa'klesin.
19 Sonnan son', ruwxaniy gu'na qurbanlıg'ın berip, pa'klenetug'ın
adamdı haramlıg'ınan pa'klesin. Bunnan keyin jandırılatug'ın qurbanlıqtı
soyıp, 20 onı g'a'lle sadaqası menen birge qurbanlıq orında jag'ıp jibersin.
Usılay etip, ruwxaniy onı pa'kleydi ha'm sol adam hadal bolıp esaplanadı.
21 Eger de ol adam jarlı bolıp, bulardı alıwg'a shaması kelmese,
pa'kleniwi ushın joqarı ko'terip usınatug'ın ayıp qurbanlıg'ı ushın bir
erkek toqlı, g'a'lle sadaqası ushın za'ytu'n mayı qosılg'an onnan bir efa
sapalı un ha'm bir log za'ytu'n mayın alıp kelsin. 22 Ol birewin gu'na
qurbanlıg'ı, ekinshisin jandırılatug'ın qurbanlıq etip beriw ushın shaması
kelgeninshe, eki qumırı yamasa eki jas kepter a'kelsin. 23 Ol bulardın'
ha'mmesin pa'kleniw ushın segizinshi ku'ni Jaratqan İyenin' aldına,
Ushırasıw shatırının' aldına alıp kelip, ruwxaniyge bersin. 24 Ruwxaniy
ayıp qurbanlıg'ı ushın berilgen toqlını ha'm bir log za'ytu'n mayın alıp,
Jaratqan İyenin' aldında joqarı ko'terip usınsın. 25 Son'ınan ayıp qurbanlıg'ı
ushın beriletug'ın toqlını soyıp, onın' qanınan alıp, pa'klenetug'ın
adamnın' on' qulag'ının' sırg'alıg'ına, on' qolının' ha'm on' ayag'ının' bas
barmag'ına su'rtsin+. 26 Sonnan son', ruwxaniy o'zinin' shep alaqanına
azg'antay za'ytu'n mayın quyıp, 27 on' qolının' barmag'ın sol mayg'a
batırıp, Jaratqan İyenin' aldında jeti ma'rte serpsin. 28 Ol qolındag'ı
maydan pa'klenetug'ın adamnın' on' qulag'ının' sırg'alıg'ına, on' qolının'
ha'm on' ayag'ının' bas barmag'ına ayıp qurbanlıg'ının' qanı su'rtilgen
jerge su'rtsin. 29 Sonın' menen birge, ruwxaniy Jaratqan İyenin' aldında
pa'klenetug'ın adamdı pa'klew ushın, qolında qalg'an maydı onın' basına
su'rtsin. 30-31 Sonnan keyin, sol adamnın' shaması jetkenine qarap, alg'an
qumırılardan yamasa kepterlerden birewin gu'na qurbanlıg'ı, ekinshisin
jandırılatug'ın qurbanlıq etip, g'a'lle sadaqası menen birge usınsın.
Ruwxaniy usılay etip, sol adamdı Jaratqan İyenin' aldında pa'klesin.
32 Jaman teri keselligi menen awırıp, ta'wir bolg'annan keyin pa'kleniwi
ushın jag'dayı to'men adamlar ushın qag'ıydalar usılardan ibarat.

Ko'geriwden tazalanıw

33 Jaratqan İye Muwsa menen Xarong'a bılay dedi:

34 – Sizlerge mu'lik qılıp beretug'ın Qanan jerine kirgenin'izden keyin,
elin'izdegi bir u'yge ko'gerip, baz basıw ba'lesin jibersem, 35 u'ydin' iyesi
ruwxaniyge barıp: «U'yimde ko'geriwge uqsag'an bir na'rse ko'rdim», –
dep xabar bersin. 36 Ruwxaniy ko'geriwdi ko'riwge barmasınan aldın,
u'ydegi ha'r bir na'rse haram dep sanalmawı ushın, olardı sırtqa shıg'arıp
qoyıwdı buyırsın. Sonnan keyin, ol u'ydi ko'riwge barsın. 37 Ol ko'gergen
diywallardı ko'zden o'tkersin. Eger ko'geriwdegi jasıl yamasa qızıl tu'sli
daqlar diywalg'a sin'ip baratırg'an bolsa, 38 onda ruwxaniy u'yden shıg'ıp,
u'ydi jeti ku'n dawamında jawıp qoysın. 39 Ol jetinshi ku'ni qaytıp barıp,
u'ydi ja'ne ko'zden o'tkersin. Eger de ko'geriw diywallarg'a jayılg'an bolsa,
40 ko'gergen taslardı alıp taslap, qalanın' sırtına, haram sanalatug'ın bir
jerge aparıp taslawdı buyırsın. 41 U'ydin' ishindegi barlıq sıbawdı tu'sirtip,
bulardı da qalanın' sırtındag'ı sol jerge taslatsın. 42 Alıng'an taslardın'
ornına basqa taslar qalanıp, u'y jan'adan sıbalsın.

43 Sonnan keyin de u'yde ko'geriw ja'ne payda bolsa, 44 ruwxaniy barıp,
u'ydi ko'zden o'tkersin. Ko'geriw jayılsa, ol zıyanlı bolıp, u'y haram
sanaladı. 45 Bunday u'y buzıp taslansın. Onın' tasları, ag'ashları, barlıq
sıbawları qalanın' sırtındag'ı haram jerge aparıp taslansın. 46 U'y jabılg'an
ku'nleri, og'an kirgen ha'r bir adam keshke deyin haram sanaladı. 47 Sol
u'yde jatqan yamasa awqat jegen adam kiyimlerin juwsın+.

48 Al eger de u'y sıbalg'annan son', ruwxaniy u'yge kirip, ko'zden
o'tkergende, sol ko'geriw jayılmag'an bolsa, onda ruwxaniy u'ydi taza dep
ja'riyalasın. O'ytkeni ko'geriw joq boldı. 49 Ruwxaniy u'ydi pa'klew ushın
eki qus, kedr ag'ashın, qırmızı jip ha'm mayoran sho'bin alsın+.
50 Quslardın' birewin taza bulaq suwı quyılg'an ılay ıdıstın' u'stinde soysın.
51 Kedr ag'ashın, mayoran sho'bin, qırmızı jipti ha'm tiri qustı alıp,
soyılg'an qustın' qanı menen aralastırılg'an taza bulaq suwına batırsın da,
onı jeti ma'rte u'yge serpsin. 52 Usılay etip, ruwxaniy u'ydi pa'klegennen
son', 53 tiri qustı qalanın' sırtına, ashıq dalag'a ushırıp jibersin. Solay etip,
u'y pa'klenip, taza boladı.

54-55 Ha'r tu'rli teri keselligi, qotır jara, daq, bo'rtpe yamasa aqtan'laqlar,
ja'ne de, kiyim ha'm u'ylerde payda bolatug'ın baz basıw menen
ko'geriwge baylanıslı qag'ıydalar usılardan ibarat. 56 Bulardın' qashannan
berli haram, qashannan berli hadal bolg'anı usı nızam boyınsha bilinedi+.

Adamdı haram qılatug'ın na'rseler tuwrısında

15 [1] Jaratqan İye Muwsa menen Xarong'a bılay dedi:
[2] – İzrail xalqına bılay dep aytın'lar: «Erkektin' jınısıy ag'zasınan
irin' ajıralıp shıqsa, ol haram sanaladı. [3] Adamnan ajıralıp shıg'atug'ın irin'
haqqında nızam mınaday: irin' aqsa da, qoyıwlasıp irkilip qalsa da, adam
haram sanaladı. [4] Bunday adamnın' jatqan to'segi ha'm otırg'an ha'r bir
na'rsesi haram sanaladı. [5] Kim de kim onın' to'segine bir jerin tiygizse,
kiyimlerin juwsın, o'zi de juwınsın. Ol keshke deyin haram sanaladı+. [6] Sol
adamnın' otırıp ketken jerine otırg'an adam da kiyimlerin juwıp, o'zi
juwınsın ha'm ol keshke deyin haram sanaladı. [7] Kim de kim irin' ag'ıp
ju'rgen adamg'a bir jerin tiygizse, kiyimlerin juwsın ha'm o'zi de juwınsın.
Ol keshke deyin haram sanaladı. [8] Eger de irin' ag'ıp ju'rgen adamnın'
tu'kirigi pa'k adamg'a shashırap ketse, tu'kirik shashırag'an adam
kiyimlerin juwsın, o'zi de juwınsın. Ol keshke deyin haram sanaladı. [9] İrin'i
bar adam mingen ha'r bir attın' eri haram sanaladı. [10] Usı adam otırg'an
ha'r bir na'rsege bir jerin tiygizgen adam keshke deyin haram sanaladı.
Bul zatlardı ko'terip ju'rgen ha'r bir adam kiyimlerin juwsın, o'zi de
juwınsın. Ol keshke deyin haram sanaladı. [11] İrin'i bar adam qolların
juwmay, birewge qolın tiygizse, sol adam kiyimlerin juwsın, o'zi de
juwınsın. Ol keshke deyin haram sanaladı. [12] İrin'i bar adam uslag'an ha'r
bir ılay ıdıs sındırıp taslansın, al ag'ash ıdıs bolsa, suw menen juwılsın+.
[13] Eger adamnın' irin'i toqtap, ta'wir bolsa, jeti ku'n o'tiwi tiyis. Sonnan
keyin, ol kiyimlerin juwıp, ag'ın suwda juwınsın, sonda ol taza bolıp
sanaladı. [14] Segizinshi ku'ni ol eki qumırı yamasa eki jas kepter alıp,
Jaratqan İyenin' aldına, Ushırasıw shatırının' aldına a'kelsin ha'm bulardı
ruwxaniyge bersin+. [15] Ruwxaniy olardın' birewin gu'na qurbanlıg'ı,
ekinshisin jandırılatug'ın qurbanlıq etip bersin. Usılay etip, ruwxaniy
irin'i bar bolg'an adamdı Jaratqan İyenin' aldında pa'klesin.
[16] Eger de bir erkek adamnın' urıg'ı aqsa, pu'tkil denesin suwg'a juwsın
ha'm ol keshke deyin haram sanaladı+. [17] U'stine jınısıy tuqımlıq tamg'an
ha'r bir kiyim yamasa teri zatlar suw menen juwılsın ha'm olar keshke
deyin haram sanaladı. [18] Erkek bir hayal menen jatıp, erkekten urıq aqsa,
ekewi de juwınsın ha'm olar keshke deyin haram sanaladı.
[19] Eger hayaldın' a'dettegidey etek kiri kelip ju'rse, ol jeti ku'n
dawamında haram sanaladı. Og'an bir jerin tiygizgen adam da keshke

deyin haram sanaladı+. 20 Etek kiri kelip ju'rgen waqtında, hayaldın'
to'segi de, ol u'stinde otırg'an ha'r bir na'rse de haram sanaladı. 21-22 Kim de
kim sol hayaldın' to'segine yamasa ol otırg'an zatqa bir jerin tiygizse,
kiyimlerin juwsın, o'zi de suwg'a juwınsın. Ol keshke deyin haram
sanaladı. 23 Hayaldın' to'seginin' yamasa ol otırg'an zattın' u'stinde turg'an
bir na'rsege jantasqan ha'r bir adam keshke deyin haram sanaladı. 24 Eger
erkek etek kiri kelip ju'rgen hayal menen jatsa, erkek te haram sanaladı. Ol
erkek jeti ku'n haram bolıp, onın' jatqan ha'r bir to'segi de haram
sanaladı+.

25 Eger hayaldın' etek kirinen tısqarı qan kelse ha'm bul uzaq waqıt
dawam etse, yamasa etek kiri a'detten tıs uzayıp ketse, onda ol usı waqıt
dawamında da etek kiri waqtındag'ıday haram sanaladı+. 26 Usı waqıt
dawamında hayaldın' jatqan to'segi yamasa otırg'an ha'r bir na'rse etegi
kelip ju'rgen waqtındag'ı sıyaqlı haram sanaladı. 27 Kim de kim sol
na'rselerge jantassa, haram bolıp esaplanadı. Ol kiyimlerin juwsın, o'zi de
juwınsın. Ol keshke deyin haram sanaladı.

28 Hayaldın' qanı toqtag'annan son' jeti ku'n o'tiwi tiyis, sonnan keyin
ol taza bolıp esaplanadı. 29 Segizinshi ku'ni ol eki qumırı yamasa eki jas
kepterdi Ushırasıw shatırının' aldına alıp kelsin ha'm olardı ruwxaniyge
bersin+. 30 Ruwxaniy olardın' birewin gu'na qurbanlıg'ı, ekinshisin
jandırılatug'ın qurbanlıq qılıp usınsın. Usılay etip, ruwxaniy qan ketiwden
haramlang'an hayaldı Jaratqan İyenin' aldında pa'klesin.

31 İzrail xalqın haramlıqtan usılay saqlan'. Solay etip, aran'ızda
jaylasqan Menin' Muxaddes shatırımdı haram qılıp, o'lip qalman'lar+.

32-33 Jınısıy ag'zasınan irin' yamasa urıg'ı aqqan adam, etek kiri kelip
ju'rgen hayal ha'm usınday jag'daydag'ı hayal menen jatqan erkekke
baylanıslı qag'ıydalar usı boladı».

Gu'nadan pa'kleniw ku'ni

16 [1] Jaratqan İyenin' aldına jaqınlag'an waqıtta o'lgen Xaronnın' eki
ulının' o'liminen son', Jaratqan İye Muwsa menen so'ylesip,+ [2] og'an
bılay dedi:
– A'jag'an' Xarong'a ayt, ol En' muxaddes bo'lmege, perdenin' artına,
Kelisim sandıg'ının' u'stindegi gu'nadan pa'kleytug'ın qaqpaqtın' aldına
tek belgilengen waqıtta kirsin. Basqa waqıtta kirse, ol o'lip qaladı. Sebebi
Men bult ishinde, qaqpaqtın' u'stinde payda bolaman+. [3] Xaron En'
muxaddes bo'lmege kiretug'ın waqıtta gu'na qurbanlıg'ı ushın bir bug'a,
jandırılatug'ın qurbanlıq ushın bir qoshqar usınsın. [4] Ol zıg'ırdan islengen
muxaddes uzın ko'ylek, zıg'ır diz kiyim kiysin, zıg'ır belbew baylasın ha'm
basına zıg'ır sa'lle orasın. Bular muxaddes kiyimler, sonın' ushın olardı
kiymesten aldın juwınıp alsın+. [5] İzrail ja'miyeti de gu'na qurbanlıg'ı
ushın Xarong'a eki teke, jandırılatug'ın qurbanlıq ushın bir qoshqar
a'kelsin.
[6] Xaron o'zin ha'm shan'arag'ın gu'nalardan pa'klew ushın, gu'na
qurbanlıg'ı etip bir bug'a usınsın. [7] Sonnan keyin, ol eki tekeni Jaratqan
İyenin' aldına, Ushırasıw shatırının' aldına alıp kelsin. [8] Sol jerde eki teke
ushın shek taslanıp, qaysısının' Jaratqan İye ushın, qaysısının' Azazel*
ushın du'zge aydap jiberiletug'ının anıqlasın. [9] Xaron shek boyınsha
Jaratqan İyege tiyisli tekeni alıp, gu'na qurbanlıg'ı etip usınsın. [10] Shek
boyınsha Azazelge jiberiletug'ın tekeni tiriley Jaratqan İyenin' aldına
a'kelip, xalıqtın' gu'nalarının' o'teliwi ushın du'zge aydap jibersin.
[11] Xaron o'zi ha'm shan'arag'ı ushın beriletug'ın bug'anı gu'na
qurbanlıg'ı etip usıng'anda, [12] ol qurbanlıq orınnan shoqlardı alıp, tu'tetki
tu'tetiletug'ın ıdısqa toltırıp salsın. Keyin sol ıdıstı ha'm eki qosuwıs
maydalap untalg'an xosh iyisli tu'tetkini perdenin' artındag'ı En'
muxaddes bo'lmege alıp kirsin. [13] Ol jerde, Jaratqan İyenin' aldında
tu'tetkini shoqlardın' u'stine qoysın. Onın' tu'tini Kelisim sandıg'ının'
u'stindegi qaqpaqtı ko'zge ko'rinbeytug'ın etip qaplaydı. Sonda Xaron
o'lmey tiri qaladı+. [14] Sonnan keyin, ol bug'anın' qanınan alıp, barmag'ı
menen shıg'ıs ta'repten qaqpaqtın' u'stine bir ma'rte, keyin qaqpaqtın'
aldına jeti ma'rte serpsin.
[15] Usıdan keyin ol xalıq ushın gu'na qurbanlıg'ı etip tekeni soysın.
Onın' qanın perdenin' ishki jag'ına, En' muxaddes bo'lmege alıp kirsin.

Bug'anın' qanın serpkendey etip, tekenin' qanın da sol Kelisim sandıg'ının' qaqpag'ının' u'stine ha'm onın' aldına serpsin. 16 Usılay etip, En' muxaddes bo'lmeni İzrail xalqının' napa'kliklerinen, jınayatlarınan ha'm barlıq gu'nalarınan tazalasın. En' muxaddes bo'lmenin' aldındag'ı Muxaddes bo'lme ushın da anıq usılay islensin. O'ytkeni shatır napa'k adamlardın' arasında jaylasqan. 17 Xaron o'zinin', shan'arag'ının' ha'm pu'tkil İzrail ja'miyetinin' atınan pa'klew ra'simin o'tkeriw ushın En' muxaddes bo'lmege kirgende, sırtqa shıg'aman degenshe, Ushırasıw shatırında hesh kim bolmawı tiyis. 18 Son'ınan Xaron Jaratqan İyenin' aldındag'ı qurbanlıq orıng'a shıg'ıp, qurbanlıq orındı pa'klew ushın, bug'a menen tekenin' qanın qurbanlıq orınnın' shaqlarına su'rtip shıqsın+. 19 Qandı barmag'ı menen qurbanlıq orıng'a jeti ma'rte serpsin. Usılay etip, ol qurbanlıq orındı İzrail xalqının' napa'kliginen tazalap, muxaddes qıladı.

20 Xaron En' muxaddes bo'lmeni, onın' aldındag'ı Muxaddes bo'lmeni ha'm qurbanlıq orındı pa'klegennen son', tiri tekeni alıp kelsin. 21 Ol eki qolın tekenin' basına qoyıp, İzrail xalqının' barlıq ayıpların, jınayatların ha'm gu'naların dawıslap ta'n alıp, bulardı tekenin' basına ju'klesin. Sonnan keyin, teke usı is ushın arnawlı adamg'a tapsırılsın ha'm ol tekeni qula du'zge aydap jibersin. 22 Solay etip, teke İzrail xalqının' barlıq ayıpların qula du'zge alıp ketedi+.

23 Sonnan son', Xaron Ushırasıw shatırına kirsin. Ol En' muxaddes bo'lmege kirer aldında kiyip alg'an zıg'ır kiyimlerin sheship, Muxaddes bo'lmede qaldırsın+. 24 Ol muxaddes jerde juwınıp, ku'ndelikli ruwxaniylik kiyimlerin kiysin. Sonnan son', o'zi ha'm xalıq ushın beriletug'ın jandırılatug'ın qurbanlıqlardı usınsın. Usılay etip, ol o'zin de, xalıqtı da gu'nadan pa'klesin. 25 Gu'na qurbanlıg'ının' mayın qurbanlıq orında tu'tetip jandırsın.

26 Al gu'na ju'klengen tekeni Azazelge jiberip qaytqan adam kiyimlerin juwsın, o'zi de juwınsın. Sonnan keyin, ol ordag'a kire aladı+. 27 Gu'na qurbanlıg'ı etip berilgen ha'm pa'klew ra'simin o'tkeriw ushın qanları En' muxaddes bo'lmege alıp kirilgen bug'a menen teke ordanın' sırtına shıg'arıp taslansın. Olardın' terileri, go'shleri ha'm da'risleri jag'ıp jiberilsin+. 28 Bulardı jaqqan adam kiyimlerin juwıp, o'zi de juwıng'annan son', ordag'a kire aladı.

29 Sizler ushın mınaw ma'n'gige qag'ıyda bolsın: jetinshi aydın' onınshı ku'ni oraza tutın'. İzraillı bolsın, aran'ızda jasap atırg'an kelgindi adam

bolsın, hesh birin'iz a'dettegi jumısın'ızdı islemen'+. 30 O'ytkeni sol ku'ni
ruwxaniy Xaron sizlerdi gu'naların'ızdan pa'kleydi. Sonda sizler Jaratqan
İyenin' aldında barlıq gu'naların'ızdan tazalanasızlar. 31 Sol ku'n sizler
ushın tolıq dem alatug'ın Shabbat ku'ni boladı, sol ku'ni oraza tutın'lar.
Bul sizler ushın ma'n'gi qag'ıyda bolsın. 32 A'kesinin' ornına bas
ruwxaniylikke tayınlanıp, maylang'an ruwxaniy muxaddes zıg'ır
kiyimlerin kiyip, pa'klew ra'simin o'tkersin+. 33 Ol En' muxaddes bo'lmeni,
Ushırasıw shatırın ha'm qurbanlıq orındı tazalap, ruwxaniylerdin' ha'm
pu'tkil ja'miyettin' gu'nalarınan pa'kleydi.

34 İzrail xalqının' ko'p gu'naları sebepli jılına bir ma'rte pa'klew ra'simi
o'tkerilsin. Bul sizler ushın ma'n'gi qag'ıyda bolsın.

Xaron ha'mmesin Jaratqan İyenin' Muwsag'a buyırg'anınday etip
orınladı.

Qannın' a'hmiyeti

17 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2] – Xarong'a, onın' ullarına ha'm pu'tkil İzrail xalqına bılay dep ayt: «Jaratqan İyenin' buyrıg'ı mınaw: [3-4] Eger İzrail xalqınan birew bir sıyır, bir qoy yamasa eshki soymaqshı bolsa, onı qurbanlıq sıpatında Jaratqan İyege usınıw ushın, Ushırasıw shatırının' aldına alıp keliwi tiyis. Eger maldı yamasa janlıqtı Muxaddes shatırdın' aldına alıp kelmey, basqa jerde soysa, ol qan to'kken bolıp, ayıplı sanalsın. Qan to'kken sol adam xalıqtın' arasınan joq qılınadı. [5] Solay etip, izraillılar ashıq dalalarda soyg'an qurbanlıqların endigiden bılay Jaratqan İyenin' aldına alıp kelsin. Olar qurbanlıqların Ushırasıw shatırının' aldına, ruwxaniyge alıp kelsin ha'm tatıwlıq qurbanlıg'ı etip, Jaratqan İyege usınsın+. [6] Ruwxaniy qurbanlıqtın' qanın Ushırasıw shatırının' kirer awzının' aldındag'ı Jaratqan İyenin' qurbanlıq ornına serpip jibersin, mayların bolsa, Jaratqan İyege xosh iyisli sıy qılıp, tu'tetip jandırıp jibersin+. [7] Bunnan bılay, İzrail xalqının' qurbanlıqları teke ko'rinisindegi jinlerge berilmesin ha'm solay islep, olar Jaratqan İyege opasızlıq qılmasın. Bul qag'ıydag'a a'wladlar dawamında a'mel qılınsın»+.

[8] Olarg'a ja'ne bılay dep ayt: «Eger İzrail xalqınan yamasa arasında jasap atırg'an kelgindilerden birewi jandırılatug'ın qurbanlıq yamasa basqa qurbanlıq berse, [9] biraq onı Jaratqan İyege usınıw ushın Ushırasıw shatırının' aldına alıp kelmese, ol xalıqtın' arasınan joq qılınadı+.

[10] Eger İzrail xalqınan yamasa arasında jasap atırg'an kelgindilerden birewi go'shti qanı menen jese, Men og'an qarsı shıg'ıp, xalqının' arasınan joq qılaman+. [11] O'ytkeni janıwarlardın' janı qanında boladı. Qandı sizlerge qurbanlıq ornının' u'stinde o'zlerin'izdi gu'nadan pa'klewin'iz ushın berdim. O'zinde o'mir bolg'an bul qan sizlerdi gu'nadan pa'kleydi+.
[12] Sonın' ushın, İzrail xalqına: „Sizler yamasa aran'ızda jasap atırg'an kelgindi adamlardın' hesh biri go'shti qanı menen jemesin“, – dep ayttım.

[13] İzrail xalqınan yamasa arasında jasap atırg'an kelgindi adamlardan birewi jewge bolatug'ın bir haywan yamasa qus awlasa, onın' qanın topıraqqa ag'ızıp ko'mip taslasın+. [14] O'ytkeni janıwarlardın' janı qanında boladı. Sol sebepli Men İzrail xalqına: „Hesh bir janıwardın' go'shin qanı menen jemen'“, – dedim. Onı ishken adam xalıqtın' arasınan joq qılınadı.

15 İzraillı bolsın, aran'ızda jasap atırg'an kelgindi bolsın, haram o'lgen
yamasa jabayı haywan bawızlap o'ltirgen haywannın' go'shin jegen ha'r
bir adam kiyimlerin juwsın, o'zi de juwınsın. Ol keshke deyin haram
sanaladı. Sonnan keyin barıp, ol hadal sanaladı+. 16 Eger de ol kiyimlerin
juwmasa, o'zi de juwınbasa, ayıplı sanalıp, jazag'a tartıladı».

Qadag'an etilgen jınısıy qatnaslar

18 1 • Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
2 – İzrail xalqına bılay dep ayt: «Qudayın'ız Jaratqan İye – Men
bolaman. 3 O'zlerin'iz burın arasında jasag'an Mısır xalqının' ha'm Menin'
sizlerdi aparatırg'an Qanan jerinin' u'rp-a'detlerine a'mel qılıp, olar
sıyaqlı jasaman'lar+. 4 Menin' nızamlarımdı orınlap, qag'ıydalarım
boyınsha jasan'lar. Men – Qudayın'ız Jaratqan İyemen. 5 Qag'ıyda ha'm
nızamlarıma a'mel qılın'. O'ytkeni adam olardı orınlawı arqalı o'mir
su'redi. Men – Jaratqan İyemen+.
6 Hesh kim jınısıy qatnas jasaw ushın o'z ag'ayinine jaqınlamasın. Men
– Jaratqan İyemen. 7 Anan' menen jınısıy qatnas qılıp, a'ken'di shermende
qılma. Ol anan' bolg'anı ushın, onın' etegin ashpa. 8 A'ken'nin' namısına
tiymewin' ushın, onın' hesh bir hayalı menen jınısıy qatnas qılma+.
9 Senin' menen bir u'yde tuwılsın, basqa jerde tuwılsın, anan'nan yamasa
a'ken'nen tuwılg'an o'gey qarındasların'nın' hesh biri menen jınısıy
qatnas qılma+. 10 Qızın'nan yamasa ulın'nan tuwılg'an aqlıq qızın' menen
jınısıy qatnas qılma. O'ytkeni olar senin' tuwg'an qanalasların' boladı.
11 A'ken'nin' basqa hayalınan tuwılg'an qız benen jınısıy qatnas qılma.
Sebebi ol a'ken'nen tuwılg'an, senin' qarındasın' boladı. 12 A'ken'nin'
a'japası yamasa qarındası menen jınısıy qatnas qılma. O'ytkeni ol
a'ken'nin' jaqın qanalası boladı. 13 Anan'nın' a'japası yamasa sin'lisi menen
jınısıy qatnas qılma. Sebebi ol anan'nın' jaqın qanalası boladı. 14 A'ken'nin'
ag'asının' yaki inisinin' hayalı menen jatıp, olardı shermende qılma.
Sebebi ol senin' jen'gen' boladı. 15 Kelinin' menen jınısıy qatnas qılma. Ol
balan'nın' hayalı. Onın' menen jatpa+. 16 Ag'an'nın' yaki inin'nin' hayalı
menen jınısıy qatnas qılma. Bolmasa olardın' namısına tiyesen'+. 17 Bir
hayaldın' o'zi menen jınısıy qatnasta bolıp, onın' qızı menen de jınısıy
qatnas qılma. Hayaldın' qızınan yamasa ulınan tuwılg'an aqlıq qızı menen
jınısıy qatnas qılma. Sebebi olar hayaldın' jaqın qanlasları. Bul uyatsız is+.
18 Hayalın' tiri waqtında, onın' a'japasın yamasa sin'lisin hayallıqqa alma
ha'm onın' menen jınısıy qatnas qılma+.
19 Etegi kelip ju'rgeni ushın haram sanalg'an hayal menen jınısıy qatnas
qılma+. 20 Basqa birewdin' hayalı menen jınısıy qatnas qılıp, o'zin'di
haramlama+. 21 Balaların'nın' hesh birin Molox qudayına arnap,
qurbanlıqqa berme ha'm usılay islep, Qudayın'nın' atına til tiygizbe. Men –

Jaratqan İyemen. 22 Hayal menen jatqanday qılıp, erkek penen jatpa. Bul
jerkenishli is+. 23 Hesh qanday haywan menen jınısıy qatnas qılıp, o'zin'di
haramlama. Hayallar da jınısıy qatnas qılıw ushın hesh qanday haywang'a
jaqınlamasın. Bul – buzıqlıq boladı+.
24 Usı is-ha'reketlerdin' hesh biri menen o'zlerin'izdi haramlaman'.
Men sizlerdin' aldın'ızdan quwıp shıg'arıp atırg'an xalıq usınday isler
menen o'zlerin haramlag'an edi. 25 Olar sebepli el de haramlang'an.
Olardın' gu'nası sebepli sol jerdi jazaladım. Eldin' o'zi turg'ınlarınan kewli
aynıp, olardı qusıp tasladı+. 26 Sizler Menin' qag'ıyda ha'm nızamlarıma
a'mel qılıp jasan'lar. İzraillı bolsın, aran'ızda jasap atırg'an kelgindi bolsın,
hesh bir adam bunday jerkenishli isti islemesin. 27 Sizlerden aldın bul elde
jasag'an adamlar usı barlıq jerkenishli islerdi islep, eldi haramladı. 28 Eger
sizler de eldi haramlasan'ız, sizlerden aldıng'ı xalıqqa islegenindey, el
sizlerdi de qusıp shıg'arıp jiberedi.
29 Kim de kim usı jerkenishli islerdin' birewin islese, xalıqtın' arasınan
joq qılınadı. 30 Menin' buyrıqlarımdı orınlan'lar, sizlerden aldın elde
jasag'an adamlardın' jerkenishli u'rp-a'detlerine a'mel qılıp, o'zlerin'izdi
haramlaman'. Men – Qudayın'ız, Jaratqan İyemen».

A'dillik ha'm muxaddeslik nızamları

19 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2] – İzrail ja'miyetine bılay dep ayt: «Muxaddes bolın', o'ytkeni
Qudayın'ız Jaratqan İye bolg'an Men – muxaddespen+.
[3] Ha'r birin'iz o'z ata-anan'ızdı hu'rmetlen'. Menin' Shabbatıma* a'mel
qılın'. Men – Qudayın'ız Jaratqan İyemen+.
[4] Mennen ju'z burıp, jalg'an qudaylarg'a tabınban' ha'm o'zlerin'izge
butlardın' mu'sinlerin sog'ıp alman'. Men – Qudayın'ız Jaratqan İyemen+.
[5] Tatıwlıq qurbanlıg'ın a'kelgenin'izde, onı Men qabıl etetug'ınday etip
usının'+. [6] Qurbanlıqtın' go'shi soyılg'an ku'ni yamasa erten'gi ku'ni
jeliniwi tiyis, al u'shinshi ku'nge qalg'an go'sh jandırıp jiberilsin. [7] Eger
qurbanlıqtın' go'shi u'shinshi ku'ni jelinse, ol haram sanalıp, qurbanlıq
qabıl etilmeydi. [8] Onı jegen ha'r bir adam ayıbının' jazasın aladı, sebebi
Jaratqan İyenin' aldında muxaddes bolg'andı ayaq astı qılg'an boladı.
Onday adam xalıq arasınan joq qılınadı.
[9] Atızın'ızdag'ı eginlerdi jıynag'anın'ızda, onın' shetlerin ormay
qaldırıp ketin', jerge tu'sken masaqlardı da jıynap alman'+. [10] Ju'zim
bag'ın'ızdın' zu'ra'a'tin na'rse qaldırmay jıynap alman'. Jerge tu'sken
ju'zimlerdi de terip alman'. Olardı jarlılarg'a ha'm kelgindi adamlarg'a
qaldırın'. Men – Qudayın'ız Jaratqan İyemen+.
[11] Urlıq qılman', hiylekerlik qılman' ha'm bir-birin'izdi aldaman'+.
[12] Menin' atım menen o'tirik ant iship, Qudayın'ızdın' atına til tiygizben'.
Men – Jaratqan İyemen+.
[13] Basqa bir adamnın' mal-mu'lkin nahaqlıq ha'm zorlıq jolı menen
qolg'a kirgizben'. Jallanba jumısshının' is haqısın tan'g'a deyin uslap
turman'+. [14] Geren'ge g'arg'ıs so'z aytpan', soqırdın' aldına su'rnigetug'ın
hesh na'rse qoyman'. Qudayın'nan qorq. Men – Jaratqan İyemen.
[15] Hu'kim waqtında nahaqlıq qılıp, jarlılardı jaqlap, eki ju'zlilik qılıp,
baylardın' da kewline qarap ha'reket qılman'. Ha'r bir adamdı a'dillik
penen hu'kim etin'+. [16] Xalqın'ızdın' arasında mısh-mısh ga'p tarqatıwshı
bolman'. Olardın' o'mirine qa'wip tuwdırman'. Men – Jaratqan İyemen+.
[17] Ju'regin'izde tuwısqanın'ızg'a qarsı jek ko'riwshilik bolmasın.
Tuwısqanın'ızdın' ayıbın ju'zine aytın', sonda onın' gu'nasına sherik
bolmaysız+. [18] O'sh alıwshı bolman', o'z xalqın'ızdan bolg'an birewge qarsı

kek saqlaman'. Kerisinshe, o'zin'izdi su'ygenin'iz sıyaqlı, janın'ızdag'ı adamdı da su'yin'. Men – Jaratqan İyemen+.
19 Nızam-qag'ıydalarıma a'mel qılın'lar. Haywannın' eki tu'rin bir-biri
menen shag'ılıstırman'. Atızın'ızg'a eki tu'rli tuqım ekpen'. U'stin'izge eki
tu'rli jipten toqılg'an kiyim kiymen'+.
20 Eger de bir adam basqa bir erkekke atastırılıp qoyılg'an shorı qız
benen jatsa, ol qızdın' qunı to'lenbegen yamasa ele azat etilmegen bolsa,
onda ekewi de jazalansın, biraq o'ltirilmesin. O'ytkeni qız ele azat
etilmegen. 21 Sol adam Jaratqan İyege, Ushırasıw shatırının' aldına ayıp
qurbanlıg'ı ushın bir qoshqar alıp kelsin. 22 Ruwxaniy bul qoshqardı ayıp
qurbanlıg'ı ushın berip, sol adamdı Jaratqan İyenin' aldında gu'nasınan
tazalasın. Sonda ol adamnın' gu'nası keshiriledi.
23 Qanan eline kirgennen son', ha'r tu'rli miywe ag'ashın tikkenin'izde,
olardın' miywesin u'sh jıl dawamında haram sanap, onnan jemen'ler. 24 Al
to'rtinshi jılı sol ag'ashlardın' barlıq miywesin shu'kirlik sadaqası etip,
Jaratqan İyege bag'ıshlan'lar. 25 Besinshi jılı olardın' miywesin jewin'izge
boladı. Usılay qılsan'ız, miywe ag'ashların'ız mol miywesin beredi. Men –
Qudayın'ız Jaratqan İyemen.
26 Qanı ag'ızılmag'an go'shten jemen'. Pal ashıwshılıq ha'm boljawshılıq
penen shug'ıllanban'+. 27 Sheken'izdin' shashların kestermen',
saqalların'ızdın' ushların qırıqpan'+. 28 Marhumlar ushın aza
tutqanın'ızda, denen'izdi tilip jaraqatlaman', terin'izdi testirip, hesh
na'rse jazdırman'. Men – Jaratqan İyemen+.
29 Qızın'ızdı buzıqlıq qılıwg'a iytermelep, onı biyabıray qılman'.
Bolmasa, buzıqshılıq tarap, el uyatsız qılıqqa tolıp ketedi+. 30 Menin'
Shabbatıma a'mel qılın'lar. Menin' Muxaddes ma'kanımdı hu'rmet
qılın'lar. Men – Jaratqan İyemen+.
31 A'rwaqlardı ha'm ruwxlardı shaqıratug'ınlarg'a barıp, olarg'a
xabarlaspan'. Olar sebepli o'zlerin'izdi haramlaman'. Men – Qudayın'ız
Jaratqan İyemen+.
32 Jası u'lkenler aldında ornın'nan turıp, jası ullı adamlarg'a hu'rmet
ko'rsetin'. Qudayın'ızdan qorqın'. Men – Jaratqan İyemen+.
33 Elin'izde sizler menen birge jasap atırg'an kelgindilerge jawızlıq
qılman'+. 34 Olarg'a o'z jerlesin'izdey qatnasta bolın' ha'm onı o'zin'izdi
su'ygendey etip su'yin'. O'ytkeni sizler de Mısırda kelgindi boldın'ız. Men –
Qudayın'ız Jaratqan İyemen+.

35 Bir na'rsenin' uzınlıg'ın, awırlıg'ın ha'm sıyımlılıg'ın o'lshegenin'izde
nahaqlıq qılman'. 36 Ta'rezin'iz, awırlıq tasların'ız, efa ha'm hin* o'lshem
ıdısların'ız durıs bolsın. Men sizlerdi Mısırdan alıp shıqqan Qudayın'ız
Jaratqan İyemen+. 37 Barlıq qag'ıyda ha'm nızamlarıma a'mel qılıp, olardı
orınlan'lar. Men – Jaratqan İyemen».

Gu'nanın' to'lemi

20 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2] – İzrail xalqına bılay dep ayt: «İzraillılardan yamasa aran'ızda jasap atırg'an kelgindi adamlardan birewi balasın Molox qudayına qurbanlıq qılsa, ol so'zsiz o'ltirilsin. Xalıq onı tas boran qılsın+. [3] Kim de kim o'z balasın Moloxqa qurbanlıq qılıp, Menin' Muxaddes ma'kanımdı haramlasa ha'm muxaddes atıma til tiygizse, Men og'an qarsı shıg'ıp, onı o'z xalqının' arasınan joq qılaman+. [4] Eger bir adam balasın Moloxqa qurbanlıq qılsa, bunı eldegi xalıq ko'rmegenge salıp, onı o'ltirmese,+ [5] O'zim sol adamg'a ha'm onın' xojalıg'ına qarsı shıg'aman. Mag'an opasızlıq qılg'an adamnın' o'zin ha'm onın' izinen ju'rip, Moloxqa tabıng'anlardın' ha'mmesin o'z xalqının' arasınan joq qılaman.
[6] Kim de kim a'rwaqlardı ha'm ruwxlardı shaqıratug'ınlarg'a xabarlasıp, Mag'an opasızlıq qılsa, Men og'an qarsı shıg'ıp, onı o'z xalqının' arasınan joq qılaman+. [7] O'zlerin'izdi Mag'an bag'ıshlan'lar ha'm muxaddes bolın'lar. Men – Qudayın'ız Jaratqan İyemen+. [8] Menin' qag'ıydalarıma a'mel qılıp, orınlap ju'rin'ler. Sebebi sizlerdi O'zime ajıratıp alıp, muxaddes qılatug'ın Jaratqan İyemen.
[9] Anasın yamasa a'kesin g'arg'ag'an ha'r bir adam so'zsiz o'ltirilsin. Anasın yamasa a'kesin g'arg'ag'anı ushın, ol adamnın' qanı o'z moynında qaladı+.
[10] Bir adam basqa birewdin' hayalı menen buzıqshılıq qılsa, onda ol adam da, hayal da so'zsiz o'ltirilsin+. [11] A'kesinin' hayalı menen jatqan adam a'kesin shermende qılg'an boladı. Ekewi de so'zsiz o'ltirilsin. Olardın' to'gilgen qanı o'z moynında qaladı+. [12] Eger bir adam o'z kelini menen jatsa, ekewi de so'zsiz o'ltirilsin. Sebebi olar buzıqlıq qılg'an boladı ha'm olardın' qanı o'z moynında qaladı+. [13] Eger bir erkek adam hayal menen jatqanday qılıp, erkek penen jatsa, ekewi de jerkenishli is qılg'an boladı. Olar so'zsiz o'ltirilsin ha'm olardın' qanı o'z moynında qaladı+.
[14] Eger bir adam qızına da, onın' anasına da u'ylense, ol uyatsız is qılg'an boladı. Sizlerdin' aran'ızda usınday uyatsız ha'reketler bolmawı ushın, u'shewi de otqa jandırılsın+. [15] Eger bir erkek haywan menen jınısıy qatnas islese, adam da, haywan da so'zsiz o'ltirilsin+. [16] Eger bir hayal jınısıy qatnasta bolıw ushın, bir haywang'a jaqınlassa, hayal da, haywan da so'zsiz o'ltirilsin. Olardın' qanı o'z moynında qaladı.

17 Bir adam a'kesi yamasa anasınan tuwılg'an qarındasına u'ylenip,
jınısıy qatnas qılsa, shermendelik boladı. Olardın' ekewi de xalıqtın' ko'z
aldında ashıq tu'rde joq qılınsın. Ol adam o'gey qarındasının' namısına
tiygeni ushın, o'z ayıbının' jazasın tartadı+. 18 Etegi kelip ju'rgen hayal
menen jatıp, jınısıy qatnasta bolg'an adam onın' etek kirin ashqan boladı,
hayal da bug'an sherikles esaplanadı. Ekewi de xalıqtın' arasınan joq
qılınsın+.
19 A'ken'nin' a'japa-qarındası yamasa anan'nın' a'japa-sin'lisi menen
jınısıy qatnas qılma. O'ytkeni bul jaqın qanlasın'nın' namısı. Ekewin'iz de
o'z ayıbın'ızdın' jazasın tartasızlar+.
20 A'kesinin' ag'a-inisinin' hayalı menen jatqan adam olardın' namısına
tiygen boladı. Ekewi de gu'nalarının' jazasın tartadı ha'm perzent ko'rmey,
o'lip ketedi+. 21 Tuwısqanının' hayalına u'ylengen adam jerkenishli is
qılg'an boladı. Ol tuwısqanının' namısına tiygeni ushın, olar perzent
ko'rmey o'tedi+.
22 Menin' barlıq qag'ıyda ha'm nızamlarıma a'mel qılıp, olardı
orınlan'lar. Sonda Men sizlerdin' jasawın'ız ushın alıp baratırg'an jer
sizlerden kewli aynıp, qusıp shıg'arıp taslamaydı. 23 Sizlerdin' aldın'ızdan
quwıp shıg'aratug'ın milletlerdin' u'rp-a'detleri boyınsha jasaman'lar.
Sebebi olar usı jaman a'detlerdin' ha'mmesin islep kiyatır. Sonlıqtan Men
olardan jerkendim. 24 Sonda sizler olardın' jerlerine iyelik etesizler. Su't
ha'm pal ag'ıp turg'an sol eldi sizlerge mu'lik etip beremen, degen edim.
Sizlerdi basqa milletlerden ajıratıp qoyg'an Qudayın'ız Jaratqan İye – Men
bolaman+.
25 Sizler hadal ha'm haram sanalg'an haywanlar menen quslardı
ajıratıwın'ız kerek. Sizlerge haram dep aytqan haywanlar, quslar ha'm jer
bawırlawshılardı jep, o'zlerin'izdi haramlaman'lar+. 26 Menin' aldımda
muxaddes bolın'lar, o'ytkeni Jaratqan İye bolg'an Men – muxaddespen.
Mag'an tiyisli bolıwın'ız ushın, sizlerdi basqa xalıqlardan ajıratıp aldım+.
27 A'rwaqlardı ha'm ruwxlardı shaqıratug'ın erkek te, hayal da tas
boran qılınıp, so'zsiz o'ltirilsin. Olardın' qanı o'z moynında qaladı»+.

Ruwxaniylerge tiyisli nızamlar

21 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
– Xaronnın' ulları bolg'an ruwxaniylerge bılay dep ayt:
«Ruwxaniylerdin' hesh biri o'z ag'ayinlerinin' arasındag'ı bir marhumg'a jantasıp, o'zin haramlamasın+. [2] Al eger de marhum o'zinin' jaqın tuwg'anı: anası, a'kesi, ulı, qızı, ag'a-inisi yamasa [3] u'yindegi turmısqa shıqpag'an a'japa-qarındası bolsa, onda onın' o'ligine jantasıp, o'zin haramlawı mu'mkin. [4] Biraq qa'yin jurtı ta'repinen birew qaytıs bolsa, sol sebepli o'zin haramlamasın.

[5] Ruwxaniyler aza tutqanda shashın qırdırıp, saqallarının' ushların qırqtırmasın ha'm denelerin tilip jaraqatlamasın+. [6] Olar Qudayı ushın muxaddes bolsın, Qudayının' atına til tiygizbesin. Olar Jaratqan İyege arnalg'an, yag'nıy Qudayına awqat sıpatında berilgen sıylardı usıng'anı ushın muxaddes bolsın+. [7] Ruwxaniyler buzıq yamasa zorlang'an hayallarg'a ha'm ajırasqan hayallarg'a u'ylenbewi tiyis. Sebebi ruwxaniy Quday ushın muxaddes+. [8] Qudayın'ızg'a awqat sıpatında berilgen sıylardı usınatug'ın ruwxaniyler bolg'anlıqtan, sizler de olardı muxaddes sanap, hu'rmet qılın'. Ol sizler ushın muxaddes. O'ytkeni Men sizlerdi O'zime ajıratıp alıp, muxaddes qılatug'ın Jaratqan İye – muxaddespen+. [9] Eger bir ruwxaniydin' qızı buzıqlıq qılıp, o'zin haramlasa, onda ol o'zin de, a'kesin de haramlag'an boladı. Onday qız otqa jandırıp jiberilsin+.

[10] Basına maylaw mayı quyılıp, ruwxaniylik kiyimlerdi kiyiwge tayınlang'an ha'm basqa ruwxaniylerden ullı bolg'an bas ruwxaniy aza tutıp, shashların jayıp ju'rmesin ha'm kiyimlerin jırtpasın+. [11] Ol hesh qanday o'lige jaqınlaspasın, ha'tteki qaytıs bolg'an a'kesi, ya anası bolsa da, o'zin haramlamasın+. [12] Aza tutıw ushın, ol Muxaddes shatırdag'ı xızmetin qaldırmasın, Qudaydın' Muxaddes shatırın haramlamasın. Sebebi maylang'an ruwxaniy Qudayına bag'ıshlang'an. Men – Jaratqan İyemen+.
[13] Bas ruwxaniy tek g'ana pa'k qızg'a u'ylensin. [14] Ol jesir, ku'yewinen ajırasqan, zorlang'an yamasa buzıq hayalg'a u'ylenbesin. Tek g'ana o'z xalqınan bolg'an pa'k qızg'a u'ylensin+. [15] Solay etip, ol muxaddes a'wladın haram bolıwdan saqlasın. Men onı O'zime ajıratıp alıp, muxaddes qılg'an Jaratqan İyemen».

[16] Jaratqan İye Muwsag'a ja'ne bılay dedi:

17 – Xarong'a bılay dep ayt: «Keleshekte a'wladın'nan denesinde
kemshiligi bar hesh bir adam awqat sıpatında beriletug'ın sıydı usınıw
ushın Qudayına jaqınlamasın. 18 Denesinde kemshiligi bar hesh bir adam
qurbanlıq orıng'a jaqınlamasın: soqır, aqsaq, mayıp, sıqılsız, + 19 ayag'ı
yamasa qolı sınıq, 20 bu'kir, irgejeyli, ko'zinde kemshiligi bar, qıshıma jarası
bar, qotır ha'm jınısıy qos tuqım bezi ezilgen adam. 21 Ruwxaniy Xaronnın'
urpag'ınan denesinde kemshiligi bar hesh bir adam Jaratqan İyenin'
awqatın, yag'nıy Og'an arnalg'an sıylardı usınıw ushın qurbanlıq orıng'a
jaqınlamasın. 22 Degen menen, ol adam Qudayına usınılg'an muxaddes
ha'm en' muxaddes awqattan jewine boladı. 23 Biraq ol Muxaddes
bo'lmedegi perdege ha'm qurbanlıq orıng'a jaqınlamasın. Sebebi onın'
denesinde kemshiligi bar. Ol muxaddes zatlarg'a jaqınlap, olardı
haramlamasın. Men olardı O'zime ajıratıp alıp, muxaddes qılatug'ın
Jaratqan İyemen».
24 Muwsa Xaron menen ullarına ha'm pu'tkil İzrail xalqına usılardı
ja'riyaladı.

Sıylardın' muxaddesligi

22 [1]Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2]– Xarong'a ha'm onın' ullarına bılay dep ayt: «İzrail xalqının' Mag'an beretug'ın muxaddes sıylarına hu'rmet penen qarasın, Menin' muxaddes atıma til tiygizbesin. Men – Jaratqan İyemen. [3]Eger a'wladın'ızdan biri İzrail xalqının' Mag'an alıp kelgen muxaddes sıylarına haram halda jaqınlassa, ol Menin' da'rgayımnan joq qılınadı. Men – Jaratqan İyemen+.
[4]Xaron urpag'ınan jaman teri keselligine duwshar bolg'an yamasa jınısıy ag'zasınan irin' ajıralıp shıqqan birewi taza bolmag'ansha, muxaddes sıylardı jemesin. O'li denege tiygeni ushın haram sanalg'an bir na'rsege jantasqan, urıg'ı aqqan,+ [5]adamdı haram qılatug'ın jer bawırlawshılardın' birine yamasa bir na'rseden haram sanalg'an bir adamg'a jantasqan [6]ruwxaniy keshke deyin haram sanaladı. Ol suwg'a juwınbag'ansha muxaddes sıylardan jemesin. [7]Ku'n batqannan son', ol taza sanaladı ha'm muxaddes sıylardan jewine boladı. O'ytkeni bul onın' awqatı bolıp esaplanadı. [8]Haram o'lgen yamasa jabayı haywanlar ta'repinen bawızlang'an o'likti jep, ruwxaniy o'zin haramlamasın. Jaratqan İye – Men bolaman+.
[9]Ruwxaniyler Menin' buyrıqlarıma a'mel qılsın. Bolmasa gu'nalarının' jazasın tartadı, buyrıqlarımdı pisent etpegeni ushın o'ledi. Men – olardı O'zime ajıratıp alıp, muxaddes qılatug'ın Jaratqan İyemen.
[10]Ruwxaniydin' shan'araq ag'zalarınan bolmag'an basqa hesh kim, ruwxaniydin' u'yinde waqtınsha jasap atırg'an adam bolsın, xızmetshisi bolsın, muxaddes sıylardan jemesin+. [11]Biraq ruwxaniydin' pulg'a satıp alg'an yamasa u'yinde tuwılg'an qul ha'm shorıları onın' awqatınan jewine boladı+. [12]Ruwxaniydin' qızı ruwxaniy bolmag'an adamg'a turmısqa shıqsa, ol bag'ıshlap usınılg'an muxaddes sıylardan jemesin. [13]Biraq ol balası bolmay, jesir qalg'an bolsa yamasa ku'yewinen ayırılısqan bolsa ha'm a'kesinin' u'yine qaytıp kelgennen son', qız waqtındag'ıday u'yinde jasasa, onda a'kesinin' awqatınan jewine boladı. Al ruwxaniydin' shan'arag'ınan bolmag'an hesh bir adam onnan jemesin.
[14]Eger kim de kim bilmesten muxaddes sıydan jep qoysa, ol sol sıydın' ornın toltırıp, u'stine besten bir bo'legin qosıp, ruwxaniyge qaytarıp bersin+. [15-16]Ruwxaniyler İzrail xalqının' Jaratqan İyege alıp kelgen

muxaddes sıyların basqa izraillılardın' jewine jol qoyıp, o'zlerine tiyisli muxaddes sıylardı haramlamasın. Bolmasa izraillılar gu'nag'a batıp, jazag'a tartıladı. Sebebi Men – qurbanlıqlardı O'zime ajıratıp, muxaddes qılatug'ın Jaratqan İyemen».

Qabıl etilmeytug'ın qurbanlıqlar

17 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
18 – Xarong'a, onın' ullarına ha'm pu'tkil İzrail xalqına bılay dep ayt:
«İzrail xalqınan yamasa izraillılar arasında jasap atırg'an kelgindilerden biri Jaratqan İyege bergen wa'desin orınlaw ushın yamasa o'z ıqtıyarı menen jandırılatug'ın qurbanlıq bermekshi bolsa, 19 qurbanlıg'ının' qabıl etiliwi ushın, minsiz bir erkek iri mal yamasa mayda mal alıp kelsin.
20 Kemshiligi bar hesh bir haywandı qurbanlıqqa usınban'lar. O'ytkeni bular qabıl etilmeydi+.
21 Kim de kim bergen wa'desin orınlaw ushın yamasa o'z ıqtıyarı menen Jaratqan İyege tatıwlıq qurbanlıg'ın beriw ushın iri mal yamasa mayda mal alıp kelse, onın' qabıl etiliwi ushın a'kelgen malı minsiz bolıwı tiyis. Onın' hesh qanday kemshiligi bolmasın. 22 Soqır, mayıp, jaraqatlang'an, irin'li jarası bar, qıshıma jarası bar yamasa qotırı bar maldı Jaratqan İyege usınban'lar ha'm Og'an sıy qılıp, qurbanlıq orınnın' u'stine qoyman'lar.
23 Al mu'shelerinin' biri uzın yamasa kelte bolg'an iri mal yamasa mayda maldı ıqtıyarlı tu'rde beretug'ın qurbanlıq ushın usınıwın'ızg'a boladı. Biraq bunday maldı wa'de etilgen qurbanlıq etip usınban', ol qabıl etilmeydi. 24 Tuqım bezi ezilgen, julınıp qalg'an yamasa kesip taslang'an maldı Jaratqan İyege usınban'lar, elin'izde bug'an hesh qashan jol qoyman'lar. 25 Usınday kemshiligi bar maldı jat jerli adamnan alıp, Qudayg'a awqat sıpatında qurbanlıq etip bermen'. Sebebi bul mal zıyanlang'an ha'm kemshiligi bar. Ol qabıl etilmeydi».
26 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
27 – Buzaw, qozı yamasa ılaq jan'a tuwılg'an waqtında jeti ku'n anasının' qasında bolsın. Segizinshi ku'nnen baslap, onı Jaratqan İyege arnap qurbanlıq etip bersen'iz boladı+. 28 İri yamasa mayda maldı tuwg'an balası menen birge bir ku'nde soyman'lar+.
29 Jaratqan İyege minnetdarshılıq qurbanlıg'ın bergen waqıtta, onı qabıl etiletug'ın tu'rde usının'+. 30 Onın' go'shin sol ku'ni jep taslan', azang'a deyin awıstırman'. Men – Jaratqan İyemen+.

31 Buyrıqlarıma boysınıp, olardı orınlan'lar. Men – Jaratqan İyemen.
32 Menin' muxaddes atıma til tiygizben'ler. İzrail xalqı Meni muxaddes dep
ta'n alsın. Sizlerdi O'zime ajıratıp alıp, muxaddes qılatug'ın Jaratqan
İyemen. 33 Qudayın'ız bolıw ushın sizlerdi Mısırdan alıp shıqtım. Men –
Jaratqan İyemen+.

Bayramlar

23 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2] – İzrail xalqına bılay dep ayt: «Muxaddes jıynalıs dep ja'riya qılınatug'ın bayramlarım, Jaratqan İyege arnalg'an bayramlar mınalar boladı:

Shabbat, yag'nıy dem alıs ku'ni

[3] Altı ku'n jumıs islen'ler. Biraq jetinshi ku'n sizler ushın tolıq dem alatug'ın Shabbat ku'ni ha'm muxaddes jıynalıs ku'ni boladı. Hesh qanday jumıs islemen'ler. Qaysı jerde jasasan'ız da, Shabbat ku'nin Jaratqan İyege bag'ıshlan'lar+.

Qutqarılıw ha'm ashıtqısız nan bayramı

[4] Belgilengen waqıtta muxaddes jıynalıs dep ja'riya qılatug'ın Jaratqan İyege arnalg'an bayramlar mınalar: [5] Birinshi aydın' on to'rtinshi ku'ni keshte Jaratqan İyege arnalg'an Qutqarılıw bayramın bayramlan'lar+. [6] On besinshi ku'ni Jaratqan İyege arnalg'an Ashıtqısız nan bayramı bolsın. Solay etip, jeti ku'n ashıtqısız nan jen'ler. [7] Bayramnın' birinshi ku'ni muxaddes jıynalıs bolsın. Sol ku'ni ku'ndelikli jumısların'ızdı islemen'ler. [8] Jeti ku'n dawamında Jaratqan İye ushın qurbanlıq berin'ler. Jetinshi ku'ni muxaddes jıynalıs bolsın. Ku'ndelikli jumısların'ızdı islemen'ler»+.

Birinshi zu'ra'a't

[9] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[10] – İzrail xalqına bılay dep ayt: «Sizlerge beretug'ın elge kirip, arpa zu'ra'a'tin jıynag'anın'ızda, jıynag'an zu'ra'a'tin'izdin' birinshi bawın ruwxaniyge a'kelip berin'+. [11] Qabıl etiliwi ushın, Shabbat ku'ninen keyingi ku'ni ruwxaniy bawdı Jaratqan İyenin' aldında joqarı ko'terip usınsın. [12] Baw joqarı ko'terip usınılg'an ku'ni Jaratqan İyege bir jasar minsiz erkek toqlı jandırılatug'ın qurbanlıq etip usının'. [13] Toqlı menen birge g'a'lle sadaqası qılıp, za'ytu'n mayı aralastırılg'an bir efa sapalı unnın' onnan ekisin bersin. Bul – Jaratqan İyege xosh iyisli sıy boladı. Jandırılatug'ın qurbanlıq penen birge ishimlik sadaqası etip, bir hin sharaptın' to'rtten birin usının'. [14] Qudayın'ızg'a usı sadaqanı alıp keletug'ın ku'nge deyin nan, quwırmash ha'm jan'a pisken da'n jemen'ler.

Qay jerde jasasan'ız da, bul a'wladlar dawamında sizlerge ma'n'gi qag'ıyda bolsın.

Ha'pteler bayramı

15 Shabbat ku'ninen keyingi bawdı joqarı ko'terip usıng'an ku'nnen
baslap, jeti ha'pte sanan'+. 16 Jetinshi Shabbattan keyin, eliwinshi ku'n
baslang'anda, Jaratqan İyege taza biyday zu'ra'a'tinen sadaqa a'kelin'.
17 Jasap atırg'an jerin'izden Jaratqan İyege joqarı ko'terip usınılatug'ın
sadaqa etip, eki nan alıp kelin'. Nanlar birinshi zu'ra'a'tin'izden bolıp,
onnan eki efa sapalı unnan ashıtqı salınıp jawılsın ha'm bunı Jaratqan
İyege usının'. 18 Nan menen birge jandırılatug'ın qurbanlıq ushın, Jaratqan
İyege bir jasardan bolg'an minsiz jeti erkek toqlı, bir bug'a ha'm eki
qoshqardı alıp kelin'. G'a'lle ha'm ishimlik sadaqası menen usınılatug'ın
bul qurbanlıq Jaratqan İyege xosh iyisli sıy boladı. 19 Gu'na qurbanlıg'ına
bir teke, tatıwlıq qurbanlıg'ına bir jasardan eki toqlı alıp kelin'ler.
20 Ruwxaniy eki toqlını birinshi biyday zu'ra'a'tinen jabılg'an nan menen
birge, Jaratqan İyenin' aldında joqarı ko'terip usınsın. Jaratqan İyege
bag'ıshlanıp, muxaddes bolg'an bul qurbanlıqlar ruwxaniylerge tiyisli.
21 Sol ku'ndi muxaddes jıynalıs dep ja'riyalan'lar ha'm ku'ndelikli
jumısların'ızdı islemen'ler. Bul jasap atırg'an ha'r bir jerin'izde
a'wladların'ız dawamında ma'n'gi qag'ıyda bolsın.
22 Jerin'izdegi eginlerdi jıynag'anın'ızda, atızın'ızdın' shetine deyin orıp
alman'. Tu'sip qalg'an masaqlardı jıynap alman'. Olardı jarlılarg'a ha'm
kelgindi adamlarg'a qaldırın'lar. Men – Qudayın'ız Jaratqan İyemen»+.

Ka'rnay bayramı

23 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
24 – İzrail xalqına bılay dep ayt: «Jetinshi aydın' birinshi ku'ni dem alıs
ku'ni bolsın. Sol ku'ni ka'rnay shertilip, eslew ku'ni belgilensin ha'm
muxaddes jıynalıs o'tkerilsin+. 25 Sol ku'ni ku'ndelikli jumısların'ızdı
islemen'ler, Jaratqan İyege qurbanlıqlar usının'lar».

Gu'nadan pa'kleniw ku'ni

26 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
27 – Jetinshi aydın' onınshı ku'ni Gu'nadan pa'kleniw ku'ni. Sol ku'ni
muxaddes jıynalıs bolsın ha'm oraza tutıp, Jaratqan İyege sıy usının'lar+.

28 Sol ku'ni hesh qanday jumıs islemen'ler. O'ytkeni Qudayın'ız Jaratqan
İyenin' aldında gu'naların'ızdan pa'klenetug'ın ku'nin'iz boladı. 29 Sol ku'ni
oraza tutpag'an ha'r bir adam o'z xalqı arasınan joq qılınadı. 30 Sol ku'ni
qanday da bir jumıs islegen adamdı o'z xalqı arasınan joq etemen. 31 Hesh
qanday jumıs islemen'. Bul jasap atırg'an ha'r bir jerin'izde a'wladlar boyı
ma'n'gi qag'ıyda bolsın. 32 Sol ku'ni sizler ushın tolıq dem alatug'ın
Shabbat ku'ni bolıp, oraza tutın'lar. Aydın' tog'ızınshı ku'ninin' keshinen
baslap, erten'gi keshke deyin Shabbat ku'nin belgilen'ler.

Qos bayramı

33 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
34 – İzrail xalqına bılay dep ayt: «Jetinshi aydın' on besinshi ku'ninen
baslap, jeti ku'n dawamında Jaratqan İyege arnap, Qos bayramın
belgilen'ler+. 35 Bayramnın' birinshi ku'ni muxaddes jıynalıs o'tkerin'ler.
Sol ku'ni ku'ndelikli jumısların'ızdı islemen'ler. 36 Jeti ku'n dawamında
ku'nine bir ma'rte Jaratqan İyege sıy usının'lar. Segizinshi ku'ni de
muxaddes jıynalıs o'tkerin' ha'm Jaratqan İyege sıy usının'lar. Bul
saltanatlı jıynalıs boladı. Ku'ndelikli jumısların'ızdı islemen'ler.
37 Muxaddes jıynalıs dep ja'riya qılınatug'ın Jaratqan İyege arnalg'an
bayramlar usılar boladı. Bayramlarda Jaratqan İyege arnalg'an sıylardı,
jandırılatug'ın qurbanlıqlardı, g'a'lle sadaqaların, basqa qurbanlıqlardı
ha'm ishimlik sadaqaların belgilengen o'z ku'nlerinde alıp kelin'ler.
38 Bular Jaratqan İyenin' Shabbatınan, Jaratqan İyege arnap alıp keletug'ın
sıyların'ızdan, wa'de ha'm ıqtıyarlı qurbanlıqların'ızdan tısqarı bolsın.
39 Jerlerin'izdin' zu'ra'a'tlerin jıynap bolg'an waqtın'ızda, jetinshi
aydın' on besinshi ku'ninen baslap, jeti ku'n dawamında Jaratqan İyege
arnap Qos bayramın o'tkizin'. Bayramnın' birinshi ha'm segizinshi ku'ni
dem alıs ku'ni bolsın+. 40 Birinshi ku'ni miywe ag'ashların'ızdın' en' jaqsı
miywelerin, palma ag'ashının' japıraqların, mol japıraqlı terektin' talların,
da'rya boyında o'setug'ın tallardın' shaqaların jıynap, Qudayın'ız Jaratqan
İyenin' aldında jeti ku'n dawamında shadlanın'lar+. 41 Bunı ha'r jılı jeti
ku'n dawamında Jaratqan İyenin' bayramı etip belgilen'ler. Jıldın' jetinshi
ayında belgilenetug'ın usı bayram a'wladların'ız dawamında ma'n'gi
qag'ıyda bolıp qalsın. 42 Jeti ku'n dawamında qosta jasan'lar. Ha'r bir
jergilikli izraillı qoslarda jasasın. 43 Sonda keleshek a'wladların'ız İzrail

xalqın Mısırdan alıp shıqqan waqtımda, olardın' qoslarda jasag'anın bilip aladı. Men – Qudayın'ız Jaratqan İyemen».

44 Usılay etip, Muwsa İzrail xalqına Jaratqan İyege arnalg'an bayramların ja'riyaladı.

Jaratqan İyenin' aldında janıp turatug'ın shıralar

24 [1]Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2]– İzrail xalqına buyrıq ber, olar shıralardın' ha'r ku'ni tu'nde janıp turıwı ushın, sapalı za'ytu'n mayınan alıp kelsin+. [3]Xaron Ushırasıw shatırında, Kelisim sandıg'ının' aldındag'ı perdenin' sırtında shıralardın' keshten tan'g'a deyin Menin' aldımda so'nbey janıp turıwın ta'miyinlesin. Bul a'wladların'ız dawamında ma'n'gi qag'ıyda bolsın. [4]Xaron sap altınnan islengen shıra qoyg'ıshtın' u'stine shıralardı ornatsın. Shıralar Jaratqan İyenin' aldında ha'mme waqıtta u'zliksiz janıp tursın.

Jaratqan İyege arnalg'an g'a'lle sadaqası

[5]– Sapalı unnan on eki sho'rek nan jap. Ha'r bir nan onnan eki efa mug'darındag'ı unnan jabılsın. [6]Olardı Jaratqan İyenin' aldındag'ı sap altınnan islengen stolg'a altaw-altawdan eki jerge u'sti-u'stine qoy+. [7]Bulardın' qasına taza xosh iyisli shayırdan qoyıp shıq. Bul xosh iyisli shayır nannın' ornına tolıq sadaqanın' belgisi etip, Jaratqan İyege usınıladı. [8]Ha'r Shabbat ku'ni bul nanlar Jaratqan İyenin' aldına qoyılsın. Bul İzrail xalqının' ma'n'gi wazıypası bolsın. [9]Nanlar Xarong'a ha'm onın' ullarına tiyisli, olar nanlardı muxaddes jerde jesin. O'ytkeni bul Jaratqan İyege beriletug'ın sıylardın' ju'da' muxaddes bo'legi bolıp, olardın' ma'n'gi payı boladı+.

Qudayg'a til tiygizgennin' aqıbeti

[10]Bir ku'ni anası izraillı, a'kesi mısırlı bolg'an bir adam ordada izraillı bir adam menen ja'njellesip qaldı. [11]İzraillı hayaldın' ulı Jaratqan İyege til tiygizip, na'let ayttı. Sonda onı Muwsanın' aldına alıp keldi. Sol jigittin' anası Dan urıwınan bolg'an Dibriydin' qızı Shelomit edi. [12]Sol adamdı qamaqqa alıp, Jaratqan İyenin' hu'kimin ku'tti+.
[13]Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[14]– Onı ordanın' sırtına alıp shıg'ın'. Ol aytqan na'letti esitken ha'r bir adam qolların sol adamnın' basına qoysın ha'm pu'tkil ja'miyet onı tas boran qılsın+. [15]İzrail xalqına bılay dep ayt: «Kim de kim Qudayın na'letlese, gu'nasının' jazasın tartadı,+ [16]yag'nıy Jaratqan İyege til tiygizgen adam so'zsiz o'ltiriledi. Pu'tkil ja'miyet onı tas boran qılsın. Jaratqan İyege til tiygizgen adamnın' kelgindi yamasa jergilikli adam bolıwına qaramastan, ol o'ltirilsin+.

17 Adam o'ltirgen ha'r bir adam so'zsiz o'ltirilsin+. 18 Basqa birewdin'
malın o'ltirgen adam ornına bir mal berip, alg'an janının' ornın jan menen
o'tesin+. 19 Kim de kim janındag'ı adamdı jaraqatlasa, og'an da sonday
jaraqat jetkiziliwi kerek+. 20 Sınıqqa sınıq, ko'zge ko'z, tiske tis. Yag'nıy
basqanı qalay jaraqatlag'an bolsa, o'zi de solay jaraqatlansın. 21 Mal
o'ltirgen adam maldın' qunın to'lesin, adam o'ltirgen bolsa, o'ltirilsin.
22 Kelgindi adam ushın da, jergilikli adam ushın da birdey nızam
qollanıladı. Men – Qudayın'ız Jaratqan İyemen»+.
23 Muwsa bulardı İzrail xalqına aytıp bolg'annan son', xalıq Jaratqan
İyege til tiygizgen adamdı ordanın' sırtına alıp shıqtı da, onı tas boran
qılıp o'ltirdi. Solay etip, İzrail xalqı Jaratqan İyenin' Muwsag'a bergen
buyrıg'ın orınladı.

Shabbat jılı

25 1 • Jaratqan İye Sinay tawında Muwsag'a bılay dedi:
2 – İzrail xalqına bılay dep ayt: «Men sizlerge berip atırg'an elge
kirgenin'izde, Jaratqan İyenin' hu'rmetine ha'r jetinshi jılı jerge egin
ekpey, dem alıs berin'. 3 Altı jıl atızların'ızg'a egin egin'ler, ju'zimlerdin'
shaqaların putap, o'nimlerin jıynan'lar+. 4 Biraq jetinshi jılı jer ushın dem
alıs jılı, yag'nıy Jaratqan İyege arnalg'an Shabbat jılı bolsın. Atızlarg'a egin
ekpen'ler, ju'zimzarların'ızdı putaman'lar. 5 O'zliginen o'sip shıqqan hasıldı
orıp, shaqaları putalanbag'an ju'zimlerdi saqlap qoyıw ushın, jıynap
alman'lar. Jer tolıg'ı menen bir jıl dem alsın. 6 Dem alıs jılında o'zliginen
o'sip shıqqan ha'r qanday jerdin' o'niminin' o'zi sizler ushın, qul ha'm
shorıların'ız, jallanba xızmetshiler ha'm aran'ızda jasap atırg'an
kelgindiler ushın awqat boladı. 7 Jerde o'sip shıqqan hasıllar malların'ızg'a
da, jabayı haywanlarg'a da azıq boladı».

Qutlı jıl

8 «Jeti jılda bir ma'rte belgilenetug'ın Shabbat jılının' jeti ma'rte
o'tiwin baqlan'. Shabbat jılı jeti ma'rte o'tkende, barlıg'ı bolıp qırıq tog'ız
jıl boladı. 9 Keyingi jıldın' jetinshi ayının' onınshı ku'ni, yag'nıy Gu'nadan
pa'kleniw ku'ni pu'tkil el boylap qattı dawıslap ka'rnay shertilsin+. 10 Usı
eliwinshi jıldı muxaddes dep sanan'lar ha'm pu'tkil el xalqı ushın azatlıq
ja'riyalan'lar. Usı jıl sizler ushın Qutlı jıl boladı. Ha'r bir adam o'zinin' jer
mu'lkin qaytarıp alsın ha'm qul bolg'an ha'r bir adam azat bolıp, o'z
tiyresine qaytsın. 11 Eliwinshi jıl sizler ushın Qutlı jıl bolsın. Usı jılı egin
ekpen'ler, o'zi o'sip shıqqan eginlerdi orıp alıp, saqlaman'lar, shaqası
putalanbag'an ju'zimlerdi jıynaman'lar. 12 O'ytkeni usı jıl Qutlı jıl ha'm bul
sizler ushın muxaddes bolsın. Tek atızdan tuwrıdan-tuwrı alıng'an
zu'ra'a'tti jen'ler.
13 Qutlı jılda ha'r bir adam o'zinin' jer mu'lkin qaytarıp alsın. 14 Eger bir
adamg'a jer satatug'ın bolsan' yamasa onnan jer satıp alatug'ın bolsan',
bir-birin'izge nahaqlıq qılman'. 15 Jerdin' bahası keyingi Qutlı jılg'a
shekemgi jerdin' jetistiretug'ın zu'ra'a'ti boyınsha bahalansın+. 16 Eger
aldında ele ko'p jıl bolsa, bahası artsın, al azg'antay jıl qalg'an bolsa, onda
bahası tu'sirilsin. Sebebi sag'an atızdı emes, al onın' zu'ra'a'tinin'

mug'darın satadı. 17 Bir-birin'izge nahaqlıq qılman'lar, Qudayın'ızdan
qorqın'lar. Men – Qudayın'ız Jaratqan İyemen.
18 Qag'ıydalarıma a'mel qılıp, nızamlarıma boysınsan'ız, sonda elin'izde
tınıshlıq ishinde jasaysızlar. 19 Jer o'z zu'ra'a'tin berip, sizler toyasızlar
ha'm ol jerde tınıshlıq ishinde jasaysızlar. 20 Sizler: „Jetinshi jılı jerimizge
egin ekpesek, zu'ra'a'timizdi jıynamasaq, onda ne iship-jeymiz?“ – dep
sorawın'ız mu'mkin. 21 Men altınshı jılı sizlerge sonday bereket jiberemen,
jer sizler ushın u'sh jıllıq zu'ra'a't beretug'ın boladı+. 22 Segizinshi jılı
jerlerin'izge egin ekkenin'izde de, tog'ızınshı jılı zu'ra'a'tin'izdi jıynayman
degenshe, sol altınshı jılı jıynag'an zu'ra'a'tin'izden jeysizler.
23 Jerin'iz pu'tkilley menshikke satılmasın. O'ytkeni olar Mag'an tiyisli.
Al sizler bul jerge kelgindi ha'm jat jerlisizler+. 24 Jerin satqan adamg'a
o'zinin' jerin qaytarıp satıp alıwına jol qoyın'lar. 25 Eger
tuwısqanların'ızdan biri gedeylenip, jerinin' bir bo'legin satıp jibergen
bolsa, onın' en' jaqın a'mengeri kelip, jerdi qaytarıp satıp alsın+. 26 Jerin
satıp alatug'ın a'mengeri bolmasa, onda ol adam jag'dayı jaqsılanıp, jeterli
pul jıynasa, 27 jerdi satqannan keyingi jıllardın' ha'm Qutlı jılg'a deyingi
jıllardın' zu'ra'a'tinin' bahasın esaplap, jerdi satıp alg'an adamg'a to'lesin.
Sonnan keyin, ol o'z jerine o'zi iyelik qılsın. 28 Al onın' jerin qaytarıp satıp
alatug'ın pulı bolmasa, jer Qutlı jılg'a deyin satıp alg'an adamg'a tiyisli
bolıp turadı. Sol jılı jer satıp alg'an adamnan alınıp, satqan adam o'z jerine
qaytadan iyelik qılsın+.
29 Eger kim de kim diywal menen qorshalg'an qala ishindegi u'yin satsa,
satqan adam bir jılg'a deyin u'yin qaytarıp satıp alıw huqıqına iye boladı.
30 Eger ol u'yin bir jıl ishinde qaytarıp satıp ala almasa, onda u'y satıp
alg'an adamnın' mu'lkine aylanıp, ol ha'm onın' na'sili u'ydin' ma'n'gi
iyesi bolıp qaladı. Qutlı jılda da u'y jan'a iyesinin' qolınan qaytarıp
alınbaydı. 31 Al diywal menen qorshalmag'an awıllardag'ı u'yler atızlar
sıyaqlı esaplansın. Bunday u'ylerdi aldıng'ı iyesi qaytarıp satıp alıw
huqıqına iye boladı, Qutlı jılda u'ydi satıp alg'an adam onı qaytarıp beriwi
tiyis.
32 Al lebiyliler o'zlerine tiyisli qalalarda satqan u'ylerin ha'mme waqıtta
qaytarıp satıp alıw huqıqına iye bolsın+. 33 Lebiyliler qaytarıp satıp
alatug'ın usınday mu'likler, yag'nıy lebiylilerge tiyisli bolg'an qalalardag'ı
satılg'an ha'r bir u'yler Qutlı jılda o'z iyesine qaytarıp berilsin. Sebebi
qalalardag'ı lebiylilerdin' u'yleri İzrail xalqının' arasındag'ı olardın' mu'lki

bolıp esaplanadı. 34 Olardın' qalalarının' a'tirapındag'ı jaylawlar bolsa,
ulıwma satılmasın. O'ytkeni bular olardın' ma'n'gilik mu'lki».

Jarlılarg'a ja'rdem beriw

35 «Eger bir tuwısqanın'ız jarlılanıp, mu'ta'j awhalg'a tu'sip qalsa, og'an
ja'rdem berin'. Ol sizlerdin' aran'ızda kelgindi yamasa jat jerli sıyaqlı
jasasın+. 36 Ol adamnan pul ha'm awqat ushın u'steme o'ndirip alman'.
Qudaydan qorqın', tuwısqanın'ızdın' aran'ızda jasawına jol qoyın'+.
37 Og'an u'steme berip, pul o'ndirmen' ha'm awqattı o'zin'izge kiris qılıw
ushın bermen'ler. 38 Men Qanan elin sizlerge beriw ushın ha'm Qudayın'ız
bolıw ushın, sizlerdi Mısırdan shıg'arıp alg'an Qudayın'ız Jaratqan İyemen.

39 Eger aran'ızda jasap atırg'an izraillı bir tuwısqanın'ız jarlılanıp qalsa
ha'm ol qul sıpatında sag'an satılsa, onı qulday etip jumsaman'+. 40 Og'an
u'yin'izdegi jallanba jumısshı yamasa kelgindi sıyaqlı qatnasta bolın'. Ol
sag'an Qutlı jılg'a deyin xızmet qılsın+. 41 Qutlı jılda balaları menen birge
azat bolsın. Olar o'z tiyresine, ata-babalarının' jer mu'lkine qaytsın.
42 Sebebi izraillılar Menin' Mısırdan shıg'arıp alg'an qullarım boladı.
Sonlıqtan olar qul sıyaqlı satılmasın+. 43 Og'an xojayınlıq qılıp, qatal
qatnasta bolman'. Qudayın'ızdan qorqın'+.

44 Qulların'ız ha'm shorıların'ız a'tirapın'ızdag'ı xalıqlardan bolsın. Qul
ha'm shorını olardın' arasınan satıp alıwın'ızg'a boladı. 45 Ja'ne de,
aran'ızda jasap atırg'an kelgindilerdin' balaların satıp alıp, olarg'a xojayın
bola alasızlar. 46 Olardı miyras qılıp, balaların'ızg'a qaldırıp kete alasızlar.
Olar o'mir boyı sizlerge qul boladı. Biraq izraillı tuwısqanların'ızdın' birine
xojayınlıq qılıp, qatal qatnasta bolman'.

47 Aran'ızda jasap atırg'an kelgindi yamasa jat jerli bir adam bayıp
ketip, gedeylengen bir izraillı tuwısqanın'ız og'an yamasa onın'
urpaqlarınan birine qul sıpatında satılsa,+ 48 izraillı adam qunı to'lenip,
azat bolıw huqıqına iye boladı. Onın' ag'ayin-tuwg'anlarının' biri onın'
qunın to'lep, azat qılsın+. 49 Sonday-aq a'kesinin' ag'ası, atalas tuwısqanı
yamasa jaqın ag'ayinlerinin' biri onı qaytarıp satıp alıp, onı azat qılıwı
mu'mkin. Yamasa o'zi jeterli pul toplasa, o'zinin' azatlıg'ın qaytarıp
alıwına boldı. 50 Ol xojayını menen esaplasıwı kerek. O'zin satqan jıldan
Qutlı jılg'a deyingi jıllardı esaplasın. Azatlıg'ının' qunı qalg'an jıllardın'
sanı boyınsha bir jumısshının' ku'nlik is haqısının' esabı boyınsha
to'lensin. 51 Eger de Qutlı jılg'a ko'p jıllar qalsa, onda azatlıq qunın o'zi

satılg'an bahag'a tiykarlanıp to'lesin. 52 Eger Qutlı jılg'a azg'antay jıl qalsa,
onda usı boyınsha esaplasıp, o'zinin' azatlıq qunın to'lesin. 53 Ol
xojayınının' qasında bir jılg'a jallang'an jumısshı sıyaqlı bolıp jasawı kerek.
Xojayınının' og'an qatal qatnasta bolıwına jol qoyma.
54 Eger satılg'an tuwısqanın'ız usı jollar menen azat bola almasa, Qutlı
jılda balaları menen birge azat etilsin+. 55 O'ytkeni izraillılar Menin'
qullarım, Mısırdan O'zim shıg'arıp alg'an qullarım boladı. Men –
Qudayın'ız Jaratqan İyemen».

Qudayg'a boysıng'anlardın' jarılqanıwı

26 1 • «O'zlerin'izge jalg'an qudaylardın' mu'sinlerin islemen'ler,
kiyeli taslardı yamasa oyıp islengen taslardı ornatpan'lar. Sebebi
Men – Qudayın'ız Jaratqan İyemen+. 2 Menin' Shabbatıma a'mel qılıp,
Muxaddes ma'kanıma hu'rmet ko'rsetin'. Men – Jaratqan İyemen+.
3 Eger qag'ıydalarım boyınsha jasap, buyrıqlarımdı dıqqat penen
orınlap ju'rsen'iz, 4 jawındı o'z waqtında jawdıraman. Jer o'z zu'ra'a'tin,
miywe ag'ashlar o'z miywelerin beredi+. 5 Zu'ra'a'tin'iz sonshelli mol
bolg'anlıqtan, ju'zim jıynaytug'ın waqıtqa deyin qırman aydaysızlar, egis
waqtına deyin ju'zim jıynaysızlar. Azıq-awqatın'ız ko'p boladı ha'm
elin'izde qa'wipsiz jasaysızlar.
6 Elin'izde tınıshlıq saqlayman, tınısh jatıp-turasızlar, hesh kim sizlerdi
qorqıta almaydı. Jırtqısh haywanlardı jerin'izden quwıp shıg'araman.
Jerin'iz sawash sebepli wayran bolmaydı+. 7 Dushpanların'ızdı quwasızlar,
olar sizlerdin' qılıshların'ızdın' soqqısınan aldın'ızda jerge qulaydı.
8 Besewin'iz ju'z adamdı, ju'zin'iz on mın' adamdı quwatug'ın bolasızlar.
Dushpanların'ızdı qılıshtan o'tkerip, jen'iske erisesizler+. 9 Sizlerge O'z
na'zerimdi salaman, sizlerdi o'sip-o'ndirip, ko'beytemen. Sizler menen
du'zgen kelisimime sadıq qalaman. 10 Burıng'ı zu'ra'a'tin'izdi jep tawısa
almaysızlar. Jan'adan alg'an zu'ra'a'tin'izge orın bosatıw ushın burıng'ı
zu'ra'a'tin'izdi shıg'arıp taslaytug'ın bolasızlar. 11 Ma'kan jayımdı sizlerdin'
aran'ızg'a quraman, sizlerden jerkenip, ju'z burmayman+. 12 Sizlerdin'
aran'ızda jasaytug'ın Qudayın'ız bolaman. Sizler de Menin' xalqım
bolasızlar+. 13 Men sizlerdi Mısır elindegi qullıqtan qutqarg'an Qudayın'ız
Jaratqan İyemen. Moyıntırıg'ın'ızdı sındırıp tasladım ha'm basların'ızdı
ko'terip ju'riwge mu'mkinshilik berdim»+.

Qudayg'a boysınbawshılıqtın' jazası

14 • «Biraq Mag'an qulaq aspay, pu'tkil buyrıqlarımdı orınlamasan'ız,
jazalanasızlar. 15 Qag'ıydalarımnan ju'z burıp, nızamlarımnan jerkenip,
buyrıqlarıma boysınbasan'ız ha'm kelisimimdi buzsan'ız, 16 onda sizlerge
mınaday jaza jiberemen: u'stin'izge qorqınısh do'ndiremen. O'kpe keselligi
ha'm ısıtpa ko'zlerin'izdin' nurın so'ndirip, janın'ızdı kemiredi. Tuqımdı
bosqa egetug'ın bolasızlar, sebebi zu'ra'a'tin'izdi dushpanların'ız jeytug'ın
boladı+. 17 Sizlerge O'zim qarsı shıg'aman. Dushpanların'ız sizlerdin'

u'stin'izden jen'iske erisedi. Sizlerdi jek ko'retug'ınlar sizlerge hu'kimdarlıq qıladı ha'm izin'izden hesh kim quwmasa da, qashatug'ın bolasızlar+.
18 Eger bularg'a da qaramay, Mag'an qulaq salmasan'ız,
gu'naların'ızdın' jazasın jeti ese arttıraman. 19 Qaysar menmenligin'izdi joq
qılaman. Aspanın'ızdı temir sıyaqlı, jerin'izdi qola sıyaqlı qılaman.
20 Ku'shin'izdi bosqa sarplaysızlar, jerin'iz o'z zu'ra'a'tin, miywe
ag'ashların'ız miywesin bermeytug'ın boladı.
21 Eger bunnan keyin de qarsı shıg'ıwdı dawam etsen'iz, Mag'an qulaq
salıwdı qa'lemesen'iz, gu'naların'ızdın' jazasın jeti esege arttıraman+.
22 Sizlerge qarsı jabayı haywanlardı jiberemen. Olar sizlerdi balaların'ızdan
ayırıp, malların'ızdı qırıp taslaydı. Sonda sizlerdin' sanın'ız azayıp,
jolların'ız bosap qaladı+.
23 Bunın' menen de tuwrı jolg'a tu'spey, Mag'an qarsı shıg'ıwdı dawam
etsen'iz, 24 Men de sizlerge qarsı shıg'ıp, gu'naların'ız ushın sizlerdi jeti ese
jazalayman. 25 Kelisimimdi buzg'anın'ız ushın basın'ızg'a sawash do'ndirip,
jazalayman. Qalaların'ızg'a sheginip, tıg'ılsan'ız, aran'ızg'a illet jiberemen
ha'm sizlerdi dushpanın'ızg'a ta'slim qılaman. 26 Bir tislem nang'a zar
qılaman. Sonda on hayal nanların bir tandırda jabatug'ın boladı. Nanın'ız
az-azdan, o'lshep beriletug'ın boladı. Sizler bunı jegenin'iz benen de,
bug'an toymaysızlar+.
27 Bulardan keyin de Mag'an ja'ne qulaq salmay, Mag'an qarsı
shıqsan'ız, 28 onda Men de g'a'zep penen sizlerge qarsı shıg'aman ha'm
gu'naların'ızdın' jazasın jeti esege ko'beytemen. 29 Ashlıq sebepli ul-
qızların'ızdın' denesin jeytug'ın bolasızlar+. 30 Tabınatug'ın orınların'ızdı
qulatıp, tu'tetki tu'tetiletug'ın orınların'ızdı joq qılaman. O'liklerin'izdi
jansız butların'ızg'a qosıp u'yemen, sizlerden jerkenetug'ın bolaman+.
31 Qalaların'ızdı wayran qılıp, muxaddes orınların'ızdı buzıp taslayman.
Mag'an usıng'an xosh iyisli sadaqaların'ızdı qabıl etpeymen+. 32 Elin'izdi
wayran qılaman, ol jerge jaylasatug'ın dushpanların'ız bul awhalg'a qattı
tan' qalısatug'ın boladı+. 33 Sizlerdi bolsa, basqa xalıqlardın' arasına
tarqatıp jiberip, qılıshım menen sizlerdin' izin'izge tu'sip alaman. Elin'iz
bosap qaladı, qalaların'ız wayran boladı+. 34 Sizler dushpanların'ızdın'
elinde jasap atırg'anın'ızda, jerin'iz bosap qaladı. Sol waqıtları Shabbat
jıllarının' ornın toltırıp, dem aladı+. 35 Jerin'iz wayran bolıp, bosap qalg'an

waqıtta dem aladı. Sebebi sizler elin'izde jasap atırg'an waqtın'ızda,
Shabbat jılları jerin'izge dem bermegen edin'iz.
36 Dushpanların'ızdın' jerlerinde aman qalg'anların'ızdın' ju'regine
sonday bir qorqınısh salaman, ha'tteki, japıraqtın' sıtırlısınan da qılıshtan
qashqanday bolıp qashasızlar. Sizlerdin' izin'izden hesh kim tu'spese de,
qashıp, jıg'ılasızlar. 37 Sizlerdi hesh kim quwmasa da, qılıshtan qashqanday
bolıp, bir-birin'izge su'rnigip jıg'ılasızlar. Dushpanların'ızg'a qarsı tura
almaysızlar+. 38 Solay etip, basqa xalıqlardın' arasında joq bolasızlar.
Dushpanların'ızdın' jerleri sizlerdi jutıp jiberedi. 39 Aman qalg'anların'ız
bolsa, dushpan jerlerinde o'zlerinin' ha'm ata-babalarının' gu'naları
sebepli dimarın'ız qurıp, azap shegesizler.
40 Biraq sizler o'zlerin'izdin' ha'm ata-babaların'ızdın' gu'naların,
Mag'an qıyanet etkenlerin'izdi ha'm Mag'an qarsı islegen islerin'izdi ta'n
alasızlar+. 41 Sebebi gu'naların'ız sebepli sizlerge qarsı shıg'ıp,
dushpanların'ızdın' jerine alıp bardım. Endi tas ju'reklerin'izdi jumsartıp,
ayıpların'ızdın' jazasın o'teysizler. 42 Sonda Men de Yaqıp, Isaq ha'm
İbrayım menen du'zgen kelisimimdi ha'm sizlerge wa'de qılıp bergen jerdi
esleymen. 43 El wayran bolıp, bosap qalg'an waqıtları Shabbat jıllarının'
ornın toltırıp, dem aladı. Sizler islegen gu'naların'ızdın' jaza mu'ddetin
o'teysizler, o'ytkeni sizler nızamlarımnan bas tartıp, qag'ıydalarımnan
jerkendin'iz. 44 Bularg'a qaramay, Men dushpan jerlerinde bolg'an
sizlerden bas tartpayman, sizlerden jerkenip, tolıg'ı menen qırıp
taslamayman. Sizler menen du'zgen kelisimimdi buzbayman. Sebebi Men
sizlerdin' Qudayın'ız Jaratqan İyemen. 45 Qudayın'ız bolıw ushın, basqa
xalıqlardın' ko'z aldında Mısırdan alıp shıqqan ata-babaların'ız benen
du'zgen kelisimimdi sizler ushın esleymen. Men – Jaratqan İyemen».
46 Jaratqan İyenin' Sinay tawında Muwsa arqalı İzrail xalqına bergen
qag'ıydaları, nızamları ha'm ko'rsetpeleri usılardan ibarat edi.

Wa'de arqalı beriletug'ın sıylarg'a baylanıslı nızamlar

27 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2] – İzrail xalqına bılay dep ayt: «Eger kim de kim bir adamdı Jaratqan İyege bag'ıshlawg'a wa'de berse, sol adamnın' qunı ushın beriletug'ın to'lemi to'mendegidey mo'lsherde bolsın+. [3] Bul to'lemnin' qunı mınaday boladı: jigirma jastan alpıs jasqa deyingi er adamlar ushın Muxaddes orın o'lshemi menen eliw shekel gu'mis, [4] al hayallar ushın otız shekel gu'mis. [5] Bes jastan jigirma jasqa deyingi er adamlar ushın jigirma shekel, al hayal-qızlar ushın on shekel. [6] Bir aylıq bo'peden bes jasqa deyin bolg'an er balalar ushın bes, qızlar ushın u'sh shekel gu'mis. [7] Eger alpıs yamasa onnan joqarı jasta bolsa, onda erkekler ushın on bes shekel gu'mis, al hayallar ushın on shekel gu'mis to'lensin. [8] Eger wa'de bergen adam jarlı bolıp, belgilengen bahanı to'lewge shaması kelmese, bag'ıshlang'an adamdı ruwxaniyge alıp barsın. Ruwxaniy wa'de bergen adamnın' jag'dayına qaray, baha belgilesin.
[9] Eger Jaratqan İyege wa'de qılıng'an mal qurbanlıqqa shalıwg'a bolatug'ın mal bolsa, ol Jaratqan İyege bag'ıshlang'an muxaddes bolıp esaplanadı. [10] Wa'de qılg'an adam Jaratqan İyege bag'ıshlag'an malın jaqsısının' ornına jamanın yamasa jamanının' ornına jaqsısın almastırmasın. Eger ol maldı almastırsa, almastırılg'an mal menen ekewi de Qudayg'a tiyisli bolıp, muxaddes sanaladı. [11] Eger Jaratqan İyege arnap a'kelingen sıy haram sanalg'an mallardan bolsa, onı ruwxaniyge alıp barsın. [12] Ruwxaniy maldın' jaqsı-jamanına qarap, baha belgilesin ha'm onın' bahası solay qalsın. [13] Eger iyesi maldı qaytarıp satıp alıwdı qa'lese, ruwxaniy ta'repinen belgilengen bahanın' u'stine besten bir bo'legin qosıp to'lesin+.
[14] Eger bir adam o'zinin' u'yin sıy qılıp, Jaratqan İyege bag'ıshlasa, ruwxaniy u'ydin' jaqsı-jamanına qarap, onın' bahasın belgilesin. Ruwxaniy u'yge qanday baha belgilese, u'ydin' bahası sonday boladı. [15] Eger sol adam bag'ıshlag'an u'yin qaytarıp satıp alıwdı qa'lese, ruwxaniydin' belgilegen bahasının' u'stine besten bir bo'legin qosıp to'lesin. Sonda u'y qaytadan o'ziniki bolıp qaladı.
[16] Eger bir adam babasınan qalg'an miyras atızının' bir bo'legin Jaratqan İyege bag'ıshlawdı qa'lese, atızg'a egiletug'ın tuqımnın' mug'darı boyınsha bahası belgilensin. Bir xomer* arpa tuqımı egiletug'ın atızdın'

bahası eliw shekel gu'mis boladı. 17 Eger atız Qutlı jılda bag'ıshlansa, bunın' bahası belgilengen tolıq baha boyınsha qalsın+. 18 Eger atız Qutlı jıldan son' bag'ıshlansa, ruwxaniy keyingi Qutlı jılg'a deyin qalg'an jıllardın' sanı boyınsha atızdın' bahasın belgilesin. Atızdın' bahası sog'an sa'ykes to'men boladı. 19 Eger sol adam atızın qaytarıp alıwdı qa'lese, ol atızg'a belgilengen bahanın' u'stine besten bir bo'legin qosıp to'lesin. Sonda atız ja'ne o'ziniki bolıp qaladı. 20 Biraq sol adam atızdı o'zine qaytarıp satıp almasa ha'm atız basqa birewge satılg'an bolsa, onda atızdın' iyesi atızdı o'zine qaytarıp satıp ala almaydı+. 21 Atız Qutlı jılg'a deyin tursa, onda bul Jaratqan İyege bag'ıshlang'an bolıp, muxaddes sanaladı ha'm atız ruwxaniylerge tiyisli bolıp qaladı+.

22 Eger bir adam satıp alg'an, yag'nıy babasınan miyras bolmag'an atızın Jaratqan İyege bag'ıshlasa, 23 ruwxaniy Qutlı jılg'a deyin qalg'an jıllar boyınsha onın' bahasın belgilesin. Ol adam belgilengen bahanı sol ku'ni-aq to'lesin ha'm to'lem Jaratqan İyege tiyisli bolıp, muxaddes sanaladı. 24 Keyingi Qutlı jılda atız birinshi iyesine qaytarıp berilsin. 25 Ha'r bir belgilengen baha Muxaddes orınnın' shekeli boyınsha belgilensin. Bir shekel jigirma geradan* ibarat+.

26 İri ha'm mayda malların'ızdın' birinshi tuwılg'an to'lleri Jaratqan İyeniki bolıp, olardın' hesh qaysısın Jaratqan İyege bag'ıshlaman'. Sebebi ol Jaratqan İyege tiyisli+. 27 Biraq birinshi tuwılg'an mal haram sanalg'an mallardan bolsa, ol ushın ruwxaniydin' belgilegen bahasın ha'm onın' u'stine besten bir bo'legin qosıp to'lep, maldı qaytarıp alıwına boladı. Eger ol qaytarıp alınbasa, onda mal belgilengen bahag'a basqa birewge satıladı+.

28 Jaratqan İyege tolıg'ı menen bag'ıshlang'an adam, mal ha'm miyrastan qalg'an atızdın' hesh biri satılmasın ha'm qaytarıp alınbasın. O'ytkeni Jaratqan İyege tolıg'ı menen bag'ıshlang'an ha'r bir na'rse Jaratqan İyege tiyisli bolıp, ju'da' muxaddes sanaladı. 29 Jaratqan İyege tolıg'ı menen bag'ıshlang'an adam aqshag'a qaytarıp satıp alınbasın, ol so'zsiz o'ltirilsin+.

30 Jerdin' zu'ra'a'ti bolsın, miywe ag'ashtın' jemisi bolsın, jerden o'nip shıg'atug'ın ha'r bir zu'ra'a'ttin' onnan biri Jaratqan İyege tiyisli. Bular Jaratqan İyege tiyisli bolıp, muxaddes sanaladı+. 31 Eger bir adam onnan birinin' bir bo'legin qaytarıp alıwdı qa'lese, onda ol bahasının' u'stine

besten bir bo'legin qosıp to'lewi tiyis+. 32 Barlıq iri ha'm mayda mallardın'
onnan birine kelsek, shopannın' tayag'ının' astınan o'tken ha'r bir onınshı
mal Jaratqan İyege tiyisli bolıp, muxaddes sanaladı. 33 Hesh kim mallardı
jaqsı ha'm jaman dep ayırıp, bir-biri menen almastırmasın. Eger de mal
almastırılsa, onda eki mal da muxaddes sanaladı ha'm onı qaytarıp satıp
alıwg'a bolmaydı».
34 Jaratqan İyenin' Sinay tawında İzrail xalqına Muwsa arqalı bergen
buyrıqları usılar edi.

---

* 2:1 **Xosh iyisli shayır** – bul a'dette tu'tetki sıpatında qollanılg'an.

* 4:24 **Jandırılatug'ın qurbanlıqlar shalınatug'ın jerde** – bul 1:11 ayatta
su'wretlengenindey, qurbanlıq orınnın' arqa ta'repinde.

* 5:11 **Bir efa** – shama menen 22 l. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge
qaran'.

* 8:8 **Urim ha'm Tummim** – bul Qudaydın' erkin biliw ushın arnalg'an
taslar bolıp, olardı shek taslaw jolı menen qollang'an bolıwı mu'mkin.

* 11:5 **Daman** – surokqa uqsaytug'ın haywan.

* 14:4 **Kedr** – qarag'ay ag'ashqa uqsas na'ha'n terektin' bir tu'ri.

* 14:4 **Mayoran sho'bi** – bul nazbaygu'l sho'bine tuqımlas o'simlik.

* 14:10 **Bir log** – shama menen 0,3 l. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge
qaran'.

* 16:8 **Azazel** – bul du'zde jasaytug'ın bir jin bolıwı mu'mkin.

* 19:3 **Shabbat** – evrey kalendarı boyınsha jetinshi ku'n bolıp, Quday ta'repinen dem alıs ku'n dep belgilengen (Shıg'. 20:8-10; 23:12; 31:15; 34:21; 35:2; Nzm. 5:12-14).

* 19:36 **Bir hin** – shama menen 3,7 l. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 27:16 **Bir xomer** – shama menen 220 l. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 27:25 **Bir gera** – 0,57 gr. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

+ 1:2 Leb 6:8-13

+ 1:9 Shıg' 29:18

+ 1:13 Leb 1:9

+ 1:14 Leb 5:7, Leb 12:8, Leb 14:4, Leb 15:14, Leb 15:29, San 6:10

+ 1:17 Jar 15:10, Leb 1:9

+ 2:1 Leb 6:14-18, San 15:4-9

+ 2:2 Leb 1:9

+ 2:3 Leb 7:10, Leb 10:13

+ 2:4 Shıg' 29:2

+ 2:5 Leb 6:21

+ 2:9 Leb 1:9

+ 2:11 Leb 6:17

+ 2:12 Shıg' 23:19

+ 2:13 San 18:19, 2Jln 13:5

+ 2:14 Leb 23:14

+ 2:16 Leb 2:1, Leb 1:9

+ 3:1 Leb 7:11-21, Leb 7:29-34

+ 3:5 Leb 1:9

+ 3:11 Leb 1:9, Leb 21:6, San 28:2, Ezk 44:7

+ 3:16 Leb 1:9, Leb 7:23

+ 3:17 Jar 9:4, Leb 7:26, Leb 17:10, Nzm 12:23-24, Elsh 15:20, Elsh 15:29

+ 4:2 Leb 5:15, San 15:22-29

+ 4:7 Shıg' 30:1-2

+ 4:11 Shıg' 29:14, Leb 6:11, Leb 9:11, Leb 16:27, San 19:3, San 19:5

+ 4:13 San 15:24-25

+ 4:17 San 19:4

+ 4:27 San 15:27

+ 4:31 Leb 1:9

+ 5:2 Leb 11

+ 5:3 Leb 12

+ 5:4 Biy 11:30, Biy 11:35, 1Pat 14:24, 1Pat 14:29, Waz 5:4

+ 5:7 Leb 1:14, Leb 12:8

+ 5:11 San 5:15

+ 5:13 Leb 2:3

+ 5:15 Leb 4:2, Leb 4:27, San 15:22-29

+ 5:16 Leb 6:5, Leb 22:14, Leb 27:13, Leb 27:15, Leb 27:27, Leb 27:31, San 5:7

+ 6:2 Shıg' 23:4, Leb 19:11

+ 6:5 San 5:7

+ 6:9 Leb 1:2-17

+ 6:10 Shıg' 28:39-43

+ 6:11 Leb 4:2

+ 6:12 Nxm 10:34

+ 6:14 Leb 2

+ 6:17 Leb 2:11

+ 6:18 Shıg' 29:37, Leb 6:18

+ 6:21 Leb 2:5, Leb 1:9

+ 6:22 Shıg' 29:23-25

+ 6:25 Leb 4

+ 6:28 Leb 11:32, Leb 15:12

+ 6:30 Leb 16:27

+ 7:1 Leb 5:14

+ 7:7 Leb 14:13

+ 7:9 Leb 2:4-5

+ 7:10 Leb 2:3

+ 7:11 Leb 3

+ 7:12 Leb 2:4, San 6:15

+ 7:15 Leb 22:29-30

+ 7:16 Leb 19:5-8

+ 7:20 Leb 22:3

+ 7:23 Leb 3:16-17

+ 7:24 Leb 17:15

+ 7:26 Jar 9:4, Leb 3:17, Leb 7:26, Leb 17:10-11, Leb 17:14, Nzm 12:23-24, Elsh 15:20, Elsh 15:29

+ 7:31 San 6:20

● 8:1 *Shıg' 29:1-36*

+ 8:8 Shıg' 28:30

+ 8:9 Shıg' 28:36

+ 8:10 Shıg' 30:26-29, San 7:1

+ 8:12 Shıg' 30:30

+ 8:15 Shıg' 27:2

+ 8:16 Leb 3:3-4

+ 8:17 Leb 4:11-12

+ 8:21 Leb 1:9

+ 8:23 Leb 14:14-17

+ 9:11 Leb 4:11-12, San 19:5

+ 9:23 San 6:22-27

+ 9:24 Biy 6:21, 3Pat 18:38, 1Jln 21:26, 2Jln 7:1

+ 10:1 Shıg' 6:23, Shıg' 30:9

+ 10:2 San 11:1, San 16:35, San 3:4, San 26:61

+ 10:3 Shıg' 19:22

+ 10:4 Shıg' 6:18, Shıg' 6:22

+ 10:6 Leb 21:10

+ 10:7 Leb 21:10

+ 10:9 Ezk 44:21

+ 10:10 Leb 11:47

+ 10:13 Leb 2:3

+ 10:16 Leb 9:3, Leb 9:15

+ 10:18 Leb 6:26

● 11:1 *Nzm 14:3-20*

+ 11:2 Mrk 7:19, Elsh 10:12-15, Rim 14:14

+ 11:22 Mrk 1:6

+ 11:25 Leb 13:6, Leb 13:34, Leb 14:8, Leb 14:9, Leb 14:47, Leb 15:5, Leb 16:26, Leb 16:28, Leb 17:15, San 19:10, San 31:24

+ 11:32 Leb 15:12, San 19:15

+ 11:33 Leb 6:28, Leb 15:12

+ 11:39 Leb 17:15, Leb 22:8, Nzm 14:21

+ 11:44 Leb 19:2, Leb 20:7, Leb 20:26, Leb 21:8, 1Pet 1:16, Evr 12:10

+ 11:47 Leb 10:10, Ezk 44:23

+ 12:2 Leb 15:19

+ 12:3 Jar 17:12

+ 12:4 Luk 2:22

+ 12:8 Leb 1:14, Luk 2:24

+ 13:3 San 12:10, 4Pat 5:1, 4Pat 15:5, 2Jln 26:20

+ 13:6 Leb 11:25

+ 13:34 Leb 11:25, Leb 13:6

+ 13:46 San 5:2, San 12:14, Luk 17:12

+ 14:2 Mat 8:4, Mrk 1:44, Luk 5:14, Luk 17:14

+ 14:4 Leb 1:14, San 19:6, Shıg' 12:22

+ 14:7 4Pat 5:10, Leb 16:22

+ 14:8 Leb 11:25

+ 14:13 Leb 7:7

+ 14:14 Leb 8:23

+ 14:25 Leb 8:23

+ 14:47 Leb 11:25

+ 14:49 Leb 14:4

+ 14:56 Leb 10:10

+ 15:5 Leb 11:25

+ 15:12 Leb 6:28, Leb 11:32

+ 15:14 Leb 1:14

+ 15:16 Nzm 23:10

+ 15:19 Leb 12:2

+ 15:24 Leb 18:19

+ 15:25 Leb 11:47, Mat 9:20, Mrk 5:25, Luk 8:43

+ 15:29 Leb 1:14

+ 15:31 San 5:3, San 19:13, San 19:20, Erm 7:30, Ezk 5:11, Ezk 23:38

+ 16:1 Leb 10:2

+ 16:2 Shıg' 26:31, Shıg' 30:10, Mat 27:51, Evr 6:19, Evr 9:3, Shıg' 25:22

+ 16:4 Shıg' 28:39-43, Ezk 44:18

+ 16:13 Shıg' 25:21-22

+ 16:18 Shıg' 30:10

+ 16:22 Leb 14:7

+ 16:23 Leb 6:11

+ 16:26 Leb 11:25

+ 16:27 Shıg' 29:14, Leb 4:11-12, Leb 6:30, Leb 9:11, San 19:5, Evr 13:11

+ 16:29 Leb 23:27-32, San 29:7-11

+ 16:32 Shıg' 29:30

+ 17:5 Nzm 12:15-20

+ 17:6 Jar 8:21, Leb 1:9

+ 17:7 2Jln 11:15

+ 17:9 Nzm 12:20

+ 17:10 Jar 9:4-6, Leb 3:17

+ 17:11 Evr 9:22

+ 17:13 Nzm 12:16, Nzm 12:24

+ 17:15 Leb 11:25, Leb 11:40

● 18:1 *Leb 20:11-22*

+ 18:3 Ezk 20:7-8, Ezk 23:8

+ 18:5 Nzm 4:1, Nzm 32:47, Nxm 9:29, Hkm 4:4, Ezk 18:9, Ezk 20:11, Rim 8:13, Rim 10:5, Gal 3:12

+ 18:8 Nzm 22:30

+ 18:9 Nzm 27:22, 2Pat 13:12

+ 18:15 Jar 38:26

+ 18:16 Mat 14:4, Mrk 6:18

+ 18:17 Nzm 27:23

+ 18:18 Jar 29:30, Jar 30:15

+ 18:19 Leb 15:24

+ 18:20 Shıg' 20:14

+ 18:22 Jar 19:5, Biy 19:22, Rim 1:27

+ 18:23 Shıg' 22:19

+ 18:25 San 35:34, Erm 2:7, Ezk 36:17

+ 19:2 Leb 11:44, Eshu 24:19, 1Pet 1:16

+ 19:3 Shıg' 20:8-12

+ 19:4 Shıg' 20:3-5, Nzm 5:8

+ 19:5 Leb 7:16-18

+ 19:9 Leb 23:22, Nzm 24:19, Rut 2:1-2

+ 19:10 Rut 2:1, Rut 2:15

+ 19:11 Shıg' 20:15, Leb 6:2-3, Efs 4:25, Kol 3:9

+ 19:12 Shıg' 20:7, Nzm 5:11, Mal 3:5

+ 19:13 Nzm 24:14-15, Rim 13:8

+ 19:15 Shıg' 23:2-3, Nzm 1:17

+ 19:16 Shıg' 23:1, Shıg' 23:7, Nzm 27:25, 3Pat 21:1-11

+ 19:17 Mat 18:15, Luk 17:3

+ 19:18 Hkm 20:22, 1Pat 20:17, Mat 5:43, Mat 19:19, Mat 22:39, Mrk 12:31, Luk 10:27, Yaqp 2:8, Rim 13:9, Gal 5:14

+ 19:19 Nzm 22:9

+ 19:26 Jar 9:4, Leb 3:17, Leb 7:26, Leb 17:10, Nzm 12:23-24, Elsh 15:20, Elsh 15:29, Nzm 18:10

+ 19:27 Leb 21:5

+ 19:28 Leb 21:5, Nzm 14:1

+ 19:29 Nzm 23:17

+ 19:30 Leb 26:2

+ 19:31 Shıg' 22:18, Nzm 18:11, 1Pat 28:7

+ 19:32 Hkm 20:29

+ 19:33 Shıg' 22:21

+ 19:34 Shıg' 12:49, Leb 24:22, San 15:16, Nzm 10:19

+ 19:36 Nzm 25:13, Hkm 11:1, Hkm 20:10, Ezk 45:10

+ 20:2 Leb 18:21

+ 20:3 Leb 17:10, Ezk 5:11

+ 20:4 Nzm 17:2-5

+ 20:6 Leb 19:31

+ 20:7 Leb 11:44

+ 20:9 Shıg' 21:17

+ 20:10 Shıg' 20:14, Leb 18:20, Nzm 22:22, Yuxn 8:5

+ 20:11 Leb 18:7-16, Nzm 22:30, Jar 35:22

+ 20:12 Jar 38:26

+ 20:13 Leb 18:22, Rim 1:27

+ 20:14 Leb 18:17, Nzm 27:23

+ 20:15 Shıg' 22:19

+ 20:17 Leb 18:9, 2Pat 13:12

+ 20:18 Leb 15:24, Leb 18:19

+ 20:19 Leb 18:12-13

+ 20:20 Leb 18:14

+ 20:21 Leb 18:16, Mat 14:4, Mrk 6:18

+ 20:24 Shıg' 3:17

+ 20:25 Leb 11:2-47, Nzm 14:4-20

+ 20:26 Leb 11:44

+ 20:27 Leb 19:31, Shıg' 22:18

+ 21:1 Ezk 44:25

+ 21:5 Leb 19:27

+ 21:6 Leb 3:11

+ 21:7 Ezk 44:22

+ 21:8 Leb 11:44

+ 21:9 Jar 38:24

+ 21:10 Leb 10:6, Ezk 24:17

+ 21:11 San 19:14

+ 21:12 Leb 10:7

+ 21:14 Ezk 44:22

+ 21:18 Nzm 23:1

+ 22:3 Leb 7:20-21

+ 22:4 Leb 13:3, Leb 15:2, San 19:11

+ 22:8 Shıg' 22:31, Leb 11:40, Leb 17:15

+ 22:10 Shıg' 29:33

+ 22:11 San 18:11

+ 22:14 Leb 6:5

+ 22:20 Nzm 15:21, Nzm 17:1, Mal 1:8, Mal 1:14

+ 22:27 Shıg' 22:30

+ 22:28 Shıg' 23:19, Nzm 22:6

+ 22:29 Leb 7:12

+ 22:30 Leb 7:12-15

+ 22:33 San 15:41

+ 23:3 Shıg' 20:8, Shıg' 35:2

+ 23:5 Shıg' 12:1-13

+ 23:8 Shıg' 12:14-20, Shıg' 13:3-7

+ 23:10 Shıg' 23:19, Shıg' 34:26, San 15:20, Nzm 26:2

+ 23:15 Shıg' 23:16, Shıg' 34:22, Nzm 16:9

+ 23:22 Leb 19:9, Nzm 24:19, Rut 2:1, Rut 2:15

+ 23:24 San 29:1-6

+ 23:27 Leb 16:29-31, San 29:7-11

+ 23:34 San 29:12-39, Nzm 16:13-15

+ 23:39 Shıg' 23:16

+ 23:40 Nxm 8:14-16

+ 24:2 Shıg' 25:31, Shıg' 27:20-21

+ 24:6 Shıg' 25:30

+ 24:9 1Pat 21:6, Mat 12:4

+ 24:12 San 15:34

+ 24:14 San 15:35-36

+ 24:15 Shıg' 20:7, Nzm 5:11

+ 24:16 3Pat 21:10

+ 24:17 Jar 9:6, Shıg' 21:12, San 35:31

+ 24:18 Shıg' 21:33, Shıg' 21:34

+ 24:19 Shıg' 21:23-25, Nzm 19:21, Biy 1:7, Mat 5:38

+ 24:22 Shıg' 12:49, Leb 19:34, San 15:16, Nzm 10:19

- 25:1 *Shıg' 23:10-11*

+ 25:3 Leb 26:34-35

+ 25:9 Leb 23:27

+ 25:15 Leb 27:17-24

+ 25:21 Nzm 28:8

+ 25:23 1Jln 29:15

+ 25:25 Rut 3:9, Rut 4:3-6, San 27:11, Erm 32:7

+ 25:28 Leb 27:19-21

+ 25:32 San 35:2, Eshu 21:1-40

+ 25:35 1Yuxn 3:17

+ 25:36 Shıg' 22:25-27, Nzm 15:7-8

+ 25:39 4Pat 4:1, Nxm 5:5, Mat 18:25, Nzm 24:14

+ 25:40 Shıg' 21:2, Nzm 15:12

+ 25:42 1Kor 7:23

+ 25:43 Efs 6:9

+ 25:47 Nxm 5:5

+ 25:48 Nxm 5:8

+ 25:54 Shıg' 21:2, Nzm 15:12

● 26:1 *Nzm 11:13-15, Nzm 28:1-14*

+ 26:1 Shıg' 20:4-5, Shıg' 23:24

+ 26:2 Leb 19:30

+ 26:4 Nzm 11:14, Nzm 28:12, Ezk 34:27, Zab 66:7, Zab 84:13

+ 26:6 Erm 30:10, Erm 46:27, Ezk 39:26, Mix 4:4, Ezk 34:25

+ 26:8 Nzm 32:30, Eshu 23:10, 2Jln 24:24, İysh 30:17

+ 26:11 Ezk 37:26

+ 26:12 Erm 30:22, Ezk 11:20, Zxr 13:9, Ayan 21:3

+ 26:13 Shıg' 20:2, Nzm 5:6

● 26:14 *Nzm 28:15-68*

+ 26:16 Nzm 28:22, 3Pat 8:37, 2Jln 6:28, Biy 6:4, Erm 5:17, Mix 6:15

+ 26:17 Biy 2:14, 3Pat 8:33, Eshu 7:4, Hkm 28:1

+ 26:21 Jar 4:15, Zab 78:12

+ 26:22 Nzm 32:24

+ 26:26 İysh 3:1, Ezk 4:16, Ezk 5:16, Ezk 14:13, İysh 9:20, Mix 6:14, Xag 1:6

+ 26:29 Nzm 28:53, 4Pat 6:29, Joq 4:10, Erm 19:9, Ezk 5:10

+ 26:30 4Pat 23:20, 2Jln 34:5, Ezk 6:5

+ 26:31 4Pat 25:9

+ 26:32 Nzm 29:24, 3Pat 9:8, Erm 18:16

+ 26:33 Nzm 4:27, Nzm 28:64, Nxm 1:8, Erm 9:16, Ezk 12:15, Zxr 7:14

+ 26:34 Shıg' 23:10-11, Leb 25:2-7, 2Jln 36:21

+ 26:37 Erm 46:16, Eshu 7:12, Biy 2:14

+ 26:40 3Pat 8:47, 2Jln 6:37, Nxm 9:2, Dan 9:4-5

+ 27:2 San 30, Biy 11:30, 1Pat 1:11, 1Pat 1:28

+ 27:13 Leb 6:5

+ 27:17 Leb 25:15

+ 27:20 Leb 25:28

+ 27:21 San 18:14

+ 27:25 Shıg' 30:13

+ 27:26 Shıg' 13:2, Shıg' 13:11-16

+ 27:27 Leb 6:5

+ 27:29 San 21:2, Biy 11:35

+ 27:30 San 18:21, Nzm 14:22

+ 27:31 Leb 6:5

Sanlar kitabı

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
		31	32	33	34	35	36		

İzrail xalqının' birinshi ma'rte dizimge alınıwı

1 [1] İzraillılar Mısırdan shıqqannan keyingi ekinshi jıldın' ekinshi
ayının' birinshi ku'ni Jaratqan İye Sinay sho'linde, Ushırasıw shatırında
Muwsag'a bılay dedi:+
[2-3] – Sen Xaron menen birge pu'tkil İzrail ja'miyetin tiyreleri ha'm
a'wladları boyınsha sanap shıq. Sawashqa jaramlı bolg'an jigirma ha'm
onnan joqarı jastag'ı barlıq erkeklerdi bo'limlerge bo'lip, birme-bir atların
jazıp dizimge alın'+. [4] Sizlerge ja'rdem beriwi ushın janın'ızda ha'r bir
urıwdan bir adamnan bolsın. Olar a'wlad basshılarınan bolsın. [5] Sizlerge
ja'rdem beretug'ın adamlardın' atları mınalar:

Ruben urıwınan Shedeur ulı Elisur,+

[6] Shimon urıwınan Surishadday ulı Shelumiel,+

[7] Yahuda urıwınan Amminadab ulı Naxshon,+

[8] İssaxar urıwınan Suar ulı Netanel,+

[9] Zebulon urıwınan Xelon ulı Eliab,+

[10] Yusup urpag'ınan bolg'an Efrayım urıwınan Ammihud ulı Elishama,

Yusup urpag'ınan bolg'an Menashshe urıwınan Pedasur ulı Gamaliel,+

[11] Benyamin urıwınan Gidoniy ulı Abidan,+

[12] Dan urıwınan Ammishadday ulı Axiezer,+

[13] Asher urıwınan Oxran ulı Pagiel,+

[14] Gad urıwınan Dewel ulı Elyasaf,+

[15] Naftaliy urıwınan Enan ulı Axira+.

[16] Xalıq arasınan tan'lap alıng'an bul adamlar o'z urıwının' ko'semleri
bolıp, İzraildın' tiyre basshıları edi. [17] Muwsa menen Xaron atları atalg'an

usı adamlardı shaqırtıp aldı. 18-19 Olar Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha
ekinshi aydın' birinshi ku'ni pu'tkil xalıqtı jıynadı. Jigirma ha'm onnan
joqarı jastag'ı er adamlardı tiyreleri, a'wladları boyınsha atların birme-bir
dizimge aldı. Solay etip, Muwsa Sinay sho'linde xalıqtı sanap shıqtı.
20-21 Tiyre ha'm a'wladları boyınsha birme-bir atları dizimge alıng'an
jigirma ha'm onnan joqarı jastag'ı urısqa jaramlı er adamlardın' sanı
to'mendegidey edi:

İzraildın' tun'g'ısh ulı Ruben urıwınan – 46 500 adam,+

22-23 Shimon urıwınan – 59 300 adam,+

24-25 Gad urıwınan – 45 650 adam,+

26-27 Yahuda urıwınan – 74 600 adam,+

28-29 İssaxar urıwınan – 54 400 adam,+

30-31 Zebulon urıwınan – 57 400 adam,+

32-33 Yusup ulı Efrayım urıwınan – 40 500 adam,+

34-35 Yusup ulı Menashshe urıwınan – 32 200 adam,+

36-37 Benyamin urıwınan – 35 400 adam,+

38-39 Dan urıwınan – 62 700 adam,+

40-41 Asher urıwınan – 41 500 adam,+

42-43 Naftaliy urıwınan – 53 400 adam+.

44 Muwsa, Xaron ha'm İzraildın' on eki urıwının' ko'semleri ta'repinen
dizimge alıng'anlar usılar edi. Ha'r bir ko'sem o'z urıwının' wa'kili edi.
45 İzrailda jigirma ha'm onnan joqarı jastag'ı urısqa jaramlı barlıq izraillılar
o'zlerinin' a'wladları boyınsha esapqa alındı. 46 Esapqa alıng'anlardın'
barlıg'ı 603 550 adam boldı+.

47 Biraq Lebiy urıwı basqalar menen birge dizimge alınbadı. 48 Sebebi
Jaratqan İye Muwsag'a bılay degen edi: 49 «Tek Lebiy urıwının' esabın alma
ha'm olardı basqa izraillılar menen birge dizimge kirgizbe. 50 Lebiylilerdi
ishinde buyrıqlar jazılg'an eki tas turg'an Muxaddes shatırg'a, og'an tiyisli
ha'r bir buyım ha'm zatlarg'a juwapker qılıp qoy. Olar Shatırdı ha'm onın'
barlıq buyımların ko'terip alıp ju'rsin ha'm abaylap qarap ju'rsin. Onın'
do'geregine o'z shatırların qursın. 51 Muxaddes shatır ko'shirilgende, onı
lebiyliler jıynasın, toqtag'an waqıtta da, onı lebiyliler qursın. Lebiylilerden
basqa Shatırg'a jaqınlasqan ha'r bir adam o'ltirilsin. 52 İzraillılar
bo'limlerge bo'linip, shatırların qursın. Ha'r bir adam o'z ordasında ha'm
o'z bayrag'ı astında ornalassın. 53 Al İzrail ja'miyeti Jaratqan İyenin'
g'a'zebine ushıramawı ushın, lebiyliler buyrıqlar qoyılg'an Shatırdın'
do'geregine o'z shatırların qursın ha'm onı qarawıllasın»+.
54 İzraillılar bulardın' barlıg'ın Jaratqan İye Muwsag'a qalay buyırg'an
bolsa, anıq sonday etip orınladı.

İzrail urıwlarının' ornalasıw ta'rtibi

2 [1] Jaratqan İye Muwsa ha'm Xarong'a bılay dedi:
[2] – İzraillılardın' ha'r biri o'z a'wladının' belgisi bolg'an bayraqlarının' astında ornalassın. Olar o'z shatırların Ushırasıw shatırının' do'geregine, onnan biraz qashıqlaw jerge tiksin.
[3] Ushırasıw shatırının' ku'nshıg'ıs ta'repinde ornalasatug'ın urıwlar Yahuda ordasının' bayrag'ı astında bo'limlerge bo'linip ornalassın. Yahuda urıwının' ko'semi Amminadab ulı Naxshon+. [4] Onın' dizimnen o'tken la'shkerlerinin' sanı 74 600.
[5] Onın' qasına İssaxar urıwı shatırların tiksin. İssaxar urıwının' ko'semi Suar ulı Netanel. [6] Onın' dizimnen o'tken la'shkerlerinin' sanı 54 400.
[7] Zebulon urıwı da Yahuda urıwının' janına shatırların tiksin. Zebulon urıwının' ko'semi Xelon ulı Eliab. [8] Onın' dizimnen o'tken la'shkerlerinin' sanı 57 400.
[9] Yahuda ordasının' esabına kirgen bo'limlerdegi barlıq la'shkerlerdin' sanı 186 400. Jolg'a shıqqanda, usı u'sh urıwdan ibarat bolg'an bo'lim birinshi bolıp aldında ju'rsin+.
[10] Ushırasıw shatırının' qubla ta'repinde ornalasatug'ın urıwlar Ruben ordasının' bayrag'ı astında bo'limlerge bo'linip ornalassın. Ruben urıwının' ko'semi Shedeur ulı Elisur. [11] Onın' dizimnen o'tken la'shkerlerinin' sanı 46 500.
[12] Onın' qasına Shimon urıwı o'z shatırların tiksin. Shimon urıwının' ko'semi Surishadday ulı Shelumiel. [13] Onın' dizimnen o'tken la'shkerlerinin' sanı 59 300.
[14] Gad urıwı da Ruben urıwının' janına o'z shatırların tiksin. Gad urıwının' ko'semi Dewel ulı Elyasaf. [15] Onın' dizimnen o'tken la'shkerlerinin' sanı 45 650.
[16] Ruben ordasının' esabına kirgen bo'limlerdegi barlıq la'shkerlerdin' sanı 151 450. Jolg'a shıqqanda, usı u'sh urıwdan ibarat bolg'an bo'lim ekinshi bolıp ju'rsin+.
[17] Aldıng'ı eki orda menen keyingi eki ordanın' ortasında Ushırasıw shatırı ha'm lebiylilerdin' ordası jolg'a shıqsın. Ha'r bir urıwdın' ornalasıw ta'rtibi qanday bolsa, jolg'a shıqqanda da sonday bolsın. Ha'r biri o'z bayrag'ı astında o'z ornında ju'rsin+.

18 Ushırasıw shatırının' batıs ta'repinde ornalasatug'ın urıwlar Efrayım
ordasının' bayrag'ı astında bo'limlerge bo'linip ornalassın. Efrayım
urıwının' ko'semi Ammihud ulı Elishama. 19 Onın' dizimnen o'tken
la'shkerlerinin' sanı 40 500.
20 Onın' qasına Menashshe urıwı o'z shatırların tiksin. Menashshe
urıwının' ko'semi Pedasur ulı Gamaliel. 21 Onın' dizimnen o'tken
la'shkerlerinin' sanı 32 200.
22 Benyamin urıwı da Efrayım urıwının' janına o'z shatırların tiksin.
Benyamin urıwının' ko'semi Gidoniy ulı Abidan. 23 Onın' dizimnen o'tken
la'shkerlerinin' sanı 35 400.
24 Efrayım ordasının' esabına kirgen bo'limlerdegi barlıq la'shkerlerdin'
sanı 108 100. U'shinshi bolıp usılar jolg'a shıqsın+.
25 Ushırasıw shatırının' arqa ta'repinde ornalasatug'ın urıwlar Dan
urıwının' bayrag'ı astında bo'limlerge bo'linip ornalassın. Dan urıwının'
ko'semi Ammishadday ulı Axiezer. 26 Onın' dizimnen o'tken la'shkerlerinin'
sanı 62 700.
27 Onın' qasına Asher urıwı o'z shatırların tiksin. Asher urıwının'
ko'semi Oxran ulı Pagiel. 28 Onın' dizimnen o'tken la'shkerlerinin' sanı 41
500.
29 Naftaliy urıwı da Dan urıwının' janına o'z shatırların tiksin. Naftaliy
urıwının' ko'semi Enan ulı Axira. 30 Onın' dizimnen o'tken la'shkerlerinin'
sanı 53 400.
31 Dan ordasının' esabına kirgen barlıq la'shkerlerdin' sanı 157 600. Olar
o'z bayraqları astında en' aqırında jolg'a shıqsın+.
32 Solay etip, o'z a'wladları boyınsha esaptan o'tken pu'tkil İzrail xalqı
usılar edi. Ha'r bir ordanın' bo'limlerge bo'linip, esaptan o'tken barlıq
la'shkerlerdin' sanı 603 550+. 33 Jaratqan İyenin' Muwsag'a bergen buyrıg'ı
boyınsha Lebiy urıwı basqa izraillılar menen birge esaptan o'tkerilmedi+.
34 Solay etip, izraillılar Jaratqan İyenin' Muwsag'a buyırg'anınday etip
isledi. Olar o'z bayraqları astında ordaların qurdı. Olardın' ha'r biri tiyre
ha'm a'wladları boyınsha ornalasıp, sol ta'rtipte jolg'a shıg'atug'ın edi.

Lebiylilerdin' xızmetleri

3 [1] Jaratqan İye Sinay tawında Muwsa menen so'yleskende, Xaron
menen Muwsanın' urpaqları mınalardan ibarat edi:
[2] Xaronnın' ulları: tun'g'ıshı Nadab, onnan keyingisi Abihu, Elazar ha'm
İtamar+. [3] May quyılıp, ruwxaniylik xızmetke tayınlang'an Xaronnın'
ulları usılar edi. [4] Biraq Nadab penen Abihu Sinay sho'linde Jaratqan
İyenin' aldında buyırılmag'an ot usıng'anı ushın o'lgen edi. Olardın' ekewi
de perzentsiz edi. Sonlıqtan Elazar menen İtamar a'kesi Xaronnın' qasında
ruwxaniylik xızmetin atqardı+.
[5] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[6] – Ruwxaniy Xarong'a ja'rdem beriwi ushın Lebiy urıwın shaqırıp,
olardı xızmetke qoy+. [7] Olar Xaron ha'm pu'tkil ja'miyet ushın Ushırasıw
shatırında qarawıllıq qılsın ha'm ondag'ı barlıq xızmetti alıp barsın. [8] Olar
izraillılar ushın Ushırasıw shatırında xızmet qılıp, ondag'ı barlıq
buyımlarg'a juwapker bolsın. [9] Lebiylilerdi Xaron ha'm onın' ullarının'
xızmetine tapsır. Lebiyliler İzrail xalqının' ishinde pu'tkilley Xaronnın'
xızmetine arnaladı+. [10] Ruwxaniylik xızmetin atqarıwı ushın Xaron
menen ulların xızmetke qoy. Olardan basqa Muxaddes orıng'a jaqınlag'an
ha'r bir adam o'ltirilsin+.
[11] Jaratqan İye Muwsag'a ja'ne bılay dedi:
[12] – Mine, İzrail xalqının' qarınnan birinshi shıqqan ullarının' ornına
lebiylilerdi tan'ladım. Olar Mag'an tiyisli. [13] O'ytkeni barlıq tun'g'ıshlar
Mag'an tiyisli. Men Mısırda tun'g'ıshlardın' ha'mmesin joq qılg'an ku'ni,
İzraildın' barlıq tun'g'ıshların – adamnın' tun'g'ıshın, haywannın' birinshi
to'lin O'zime ayırıp aldım. Olar Mag'an tiyisli. Sebebi Men – Jaratqan
İyemen+.

Lebiy urıwının' dizimge alınıwı

[14] Jaratqan İye Muwsag'a Sinay sho'linde bılay dedi:
[15] – Lebiy urıwın sanaqtan o'tkiz. Bir aylıq ha'm onnan joqarı jastag'ı
barlıq er adamlardı a'wladları ha'm tiyreleri boyınsha esaplap shıq.
[16] Solay etip, Muwsa Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha olardı sanap
shıqtı.
[17] Lebiydin' ullarının' atları mınalar: Gershon, Qohat ha'm Merariy+.
[18] Gershonnın' tiyre basshıları bolg'an ulları mınalar: Libniy ha'm
Shimey+. [19] Qohattın' tiyre basshıları bolg'an ulları: Amram, İshar, Xebron

ha'm Uzziel+. 20 Merariydin' tiyre basshıları bolg'an ulları: Maxliy ha'm
Mushiy. A'wladları boyınsha Lebiy tiyreleri usılar+.
21 Gershonnan Libniy ha'm Shimey tiyreleri kelip shıqtı. 22 Olardın' bir
aylıq ha'm onnan joqarı jastag'ı esaptan o'tken barlıq erkeklerinin' sanı
7500. 23 Gershon tiyreleri batısta, Shatırdın' artqı ta'repinde ornalasıwı
kerek edi+. 24 Gershon a'wladının' basshısı Lael ulı Elyasaf edi.
25 Gershonnın' urpag'ı Ushırasıw shatırının' mına zatları ushın juwapker
edi: shatırdın' ishki bo'limi menen japqıshlarına, shatırdın' kirer
awzındag'ı perdege,+ 26 ha'wli ha'm qurbanlıq orındı qorshap turg'an
perdelerge, ha'wlinin' kirer awzındag'ı perdege, arqanlarg'a ha'm bularg'a
tiyisli barlıq xızmetlerge.
27 Qohattan Amram, İshar, Xebron ha'm Uzziel tiyreleri kelip shıqtı+.
28 Olardag'ı bir aylıq ha'm onnan joqarı jastag'ı barlıq er adamlardın' sanı
8600 edi. Olar Muxaddes shatırdın' xızmetine juwapker boldı. 29 Qohattan
kelip shıqqan tiyreler shatırdın' qubla ta'repinde ornalasıwı kerek edi.
30 Qohat a'wladının' basshısı Uzziel ulı Elisafan edi. 31 Qohat urpag'ı Kelisim
sandıg'ına, stolg'a, shıra qoyg'ıshqa, qurbanlıq orın menen tu'tetki
tu'tetiletug'ın orıng'a, Muxaddes shatırdın' buyımlarına, En' muxaddes
bo'lme menen Muxaddes bo'lmeni bo'lip turg'an perdege ha'm usılarg'a
tiyisli xızmetlerge juwapker edi+. 32 Lebiy urıwının' basshılarının' u'stinen
ruwxaniy Xaronnın' ulı Elazar basshılıq qılatug'ın edi. Muxaddes shatırg'a
juwapker adamlar onın' baqlawı astında boldı+.
33 Merariyden Maxliy ha'm Mushiy tiyreleri kelip shıqtı. 34 Olardın' bir
aylıq ha'm onnan joqarı jastag'ı esaptan o'tken barlıq erkeklerinin' sanı
6200. 35 Merariy a'wladının' basshısı Abixayıl ulı Suriel edi. Merariy
tiyreleri shatırdın' arqa ta'repinde ornalasıwı kerek edi. 36-37 Merariy
urpaqları shatırdın' mına zatları ushın juwapker edi: shatırdın'
taxtaylarına, qadalarına, baqanlarına, ultanlarına ha'm bularg'a tiyisli
barlıq zatlarg'a, shatırdın' ha'wlisinin' a'tirapındag'ı baqanları menen
ultanlarına ha'm qazıqları menen arqanlarına ha'm bularg'a tiyisli barlıq
xızmetke+.
38 Muwsa, Xaron ha'm onın' ulları shatırdın' shıg'ısqa qarag'an aldıng'ı
ta'repine, Ushırasıw shatırının' aldında ornalasatug'ın edi. Olar izraillılar
atınan Muxaddes ma'kanda xızmet qılıw ushın qoyılg'an edi. Olardan
basqa sol xızmetti atqarıwg'a Muxaddes ma'kang'a jaqınlag'an ha'r bir
adam o'ltiriletug'ın edi.

39 Muwsa menen Xaron Jaratqan İyenin' buyrıg'ına muwapıq Lebiy
urıwın tiyreleri boyınsha bir aylıq ha'm onnan joqarı jastag'ı barlıq er
adamlardı sanap shıqqanda, olardın' ulıwma sanı 22 000 boldı+.

Lebiy urıwının' tun'g'ısh ullardın' ornın basıwı

40 Sonnan keyin, Jaratqan İye Muwsag'a:
– İzraillılardın' bir aylıq ha'm onnan joqarı jastag'ı erkek tun'g'ıshların
sanap shıg'ıp, olardı atpa-at dizimge al. 41 İzraillılardın' barlıq tun'g'ısh
ullarının' ornına lebiylilerdi, ja'ne de, izraillılardın' haywanlarının'
birinshi to'llerinin' ornına lebiylilerdin' haywanların Mag'an ayırıp ber.
Men – Jaratqan İyemen, – dedi.
42 Solay etip, Muwsa Jaratqan İyenin' buyırg'anınday etip, izraillılardın'
barlıq tun'g'ısh ulların sanap shıqtı. 43 Atpa-at esapqa alıng'an bir aylıq
ha'm onnan joqarı jastag'ı tun'g'ısh er adamlar barlıg'ı bolıp 22 273 boldı.
44 Jaratqan İye Muwsag'a ja'ne bılay dedi:
45 – İzraillılardın' tun'g'ısh ullarının' ornına lebiylilerdi, haywanlarının'
ornına da lebiylilerdin' haywanların ayırıp shıg'ar. Lebiyliler Meniki
boladı. Men – Jaratqan İyemen. 46 Lebiylilerdin' sanınan artıq shıqqan 273
izraillı tun'g'ısh er adamlar ushın qun to'lep qaytıp alıwı tiyis. 47 Ha'r bir
artıq shıqqan adam ushın bes shekel* gu'misten al. Ha'r bir shekel gu'mis
bo'lekleri Muxaddes orın o'lshemi menen jigirma geradan* bolsın+.
48 Lebiylilerdin' sanınan artıq shıqqanlardan qun sıpatında alınatug'ın
gu'misti Xaron menen ullarına ber.
49 Muwsa lebiylilerden artıq shıqqan izraillıllardan qun to'lemi
sıpatında pul alg'anda, 50 bul Muxaddes orın o'lshemi menen 1365 shekel
gu'mis boldı. 51 Muwsa Jaratqan İyenin' o'zine buyırg'anınday, qunnın'
to'lemlerin Xaron ha'm onın' ullarına berdi.

Qohat urpag'ının' xızmetleri

4 [1] Jaratqan İye Muwsa menen Xarong'a bılay dedi:
[2] – Lebiy urıwındag'ı Qohat urpag'ın tiyre ha'm a'wladları boyınsha sanap shıq. [3] Ushırasıw shatırında jumıs islewge jaramlı otızdan eliw jasqa deyingi adamlardın' ha'mmesin sana+.
[4] Qohat urpag'ının' jumısı Ushırasıw shatırındag'ı en' muxaddes buyımlarg'a juwapkershilikten ibarat. [5] Xalıq jolg'a shıqqan waqıtta Xaron menen ulları kelip, ishki bo'lmenin' perdesin sheship alsın ha'm onın' menen Kelisim sandıg'ın japsın. [6] Keyin onın' u'stine jumsaq teriden islengen jabıw jawıp, u'stine ja'ne qızg'ısh ko'k japqısh japsın ha'm sırıqların sandıqtın' halqalarına jaylastırsın+.
[7] Usınılg'an nanlar qoyılatug'ın stoldın' u'stine qızg'ısh ko'k ren'li japqısh jayıp, u'stine tabaqlardı, tu'tetki salatug'ın tostag'anlardı, ishimlik sadaqaları ushın keseler ha'm gu'zelerdi qoysın. Stoldın' u'stinde ku'ndelikli usınılg'an nanlar da tursın. [8] Bulardın' u'stine qırmızı ren'li japqısh jawıp, keyin onı jumsaq teriden islengen japqısh penen japsın, al sırıqların stoldın' halqalarına jaylastırsın.
[9] Sonnan son' shıra qoyg'ıshtı, onın' shıraların, piliklerdi tazalaytug'ın qısqıshlar menen ıdıslardı ha'm za'ytu'n mayı ushın qollanılatug'ın ıdıslardı qızg'ısh ko'k ren'li japqısh penen jawıp orasın. [10] Keyin bulardı jumsaq teri menen orap, za'mberdin' u'stine qoysın.
[11] Tu'tetki tu'tetiletug'ın altın orınnın' u'stine qızg'ısh ko'k tawar jayıp, onın' u'stin jumsaq bir teri menen qaplasın ha'm sırıqların altın orınnın' halqalarına jaylastırsın. [12] Muxaddes orında qollanılatug'ın barlıq buyımlardı alıp, olardı qızg'ısh ko'k japqısh penen orap, u'stin jumsaq teriden islengen japqısh penen japsın ha'm keyin ekinshi za'mberdin' u'stine qoysın.
[13] Qurbanlıq orındı ku'lden tazalap, onı shım qızıl ren'li jabıw menen japsın. [14] Sonnan son', xızmet waqtında qollanılatug'ın barlıq buyımlardı: shoq salınatug'ın ıdıslardı, shanıshqını, ku'l alatug'ın belsheni, qan sebetug'ın tabaqlardı qurbanlıq orınnın' u'stine qoyıp, jumsaq teriden islengen jabıw menen japsın ha'm sırıqların qurbanlıq orınnın' halqalarına jaylastırsın.
[15] İzrail ordası basqa jerge ko'shetug'ın waqıtta, Xaron menen onın' ulları muxaddes buyımlardı ha'm bularg'a tiyisli barlıq zatlardı jıynastırıp,

orap bolg'annan son', Qohat urpaqları kelip, olardı ko'terip alıp ju'rsin.
Olar o'lmewi ushın muxaddes buyımlarg'a qol tiygizbesin. Qohat
urpag'ının' Ushırasıw shatırındag'ı alıp ju'retug'ın buyımlar usılardan
ibarat+.
16 Ruwxaniy Xaron ulı Elazar shıralar ushın za'ytu'n mayına, xosh iyisli
tu'tetkige, ku'ndelikli beriletug'ın g'a'lle sadaqasına ha'm maylaw
ra'simine qollanılatug'ın za'ytu'n mayına, ja'ne de, shatırg'a ha'm onın'
ishindegi barlıq muxaddes buyımlar menen bularg'a tiyisli zatlarg'a
juwapker bolsın+.
17 Jaratqan İye Muwsa menen Xarong'a bılay dedi:
18 – Qohat tiyrelerinin' lebiylilerdin' arasınan joq bolıp ketiwine jol
qoyman'lar. 19 Olardın' en' muxaddes zatlarg'a jaqınlasıp, o'lip qalmawı
ushın bılay islen': Xaron menen onın' ulları kelip, Qohat urpag'ının' ha'r
birinin' isleytug'ın xızmetin ha'm ne alıp ju'retug'ının belgilesin. 20 Biraq
Qohat urpag'ı azg'antay waqıtqa bolsa da ishke kirip, muxaddes
buyımlarg'a qaramasın, bolmasa olar o'ledi+.

Gershon urpag'ının' xızmetleri

21 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
22 – Gershon urpag'ın da a'wladları ha'm tiyreleri boyınsha sanaqtan
o'tkiz. 23 Ushırasıw shatırında jumıs islewge jaramlı otızdan eliw jasqa
deyingi barlıq er adamlardı sana.
24 Gershon tiyrelerinin' xızmeti ha'm ju'k tasıw wazıypaları mınalardan
ibarat:+ 25 olar Ushırasıw shatırının' ishki ha'm sırtqı japqıshların, onın'
kirer awzındag'ı perdeni, 26 shatır menen qurbanlıq orındı aylana
do'gereklep turg'an ha'wlinin' perdelerin, ha'wlinin' kirer awzındag'ı
perdeni ha'm arqanlar menen usılarg'a qollanılatug'ın barlıq zatlardı
ko'terip alıp ju'rsin. Usı zatlar menen baylanıslı jumıslardın' ha'mmesin
Gershon urpag'ı orınlasın. 27 Xaron ha'm onın' ulları Gershon urpag'ının'
xızmetin, ju'klerdi tasıwın ha'm basqa da orınlaytug'ın wazıypaların
sho'lkemlestirsin. 28 Gershon tiyrelerinin' Ushırasıw shatırındag'ı
isleytug'ın jumısları usılardan ibarat. Olar ruwxaniy Xaron ulı İtamardın'
baqlawı astında xızmet etedi.

Merariy urpag'ının' xızmetleri

29 Endi Merariy urpag'ın tiyreleri ha'm a'wladları boyınsha sanaqtan
o'tkiz. 30 Ushırasıw shatırında jumıs islewge jaramlı otızdan eliw jasqa
deyingi barlıq er adamlardı sana. 31 Olar Ushırasıw shatırındag'ı jumıs
barısında mınalardı orınlaydı: shatırdın' taxtayların, qadaların,
baqanların, ultanların,+ 32 shatırdı do'gereklep turg'an ha'wlinin'
baqanları menen onın' ultanların, qazıqların, arqanların ha'm bularg'a
qollanılatug'ın barlıq zatlardı ko'terip alıp ju'rsin. Olardın' ha'r birine ne
tasıytug'ının anıqlap, belgilep berin'. 33 Merariy tiyrelerinin' Ushırasıw
shatırına baylanıslı xızmeti usılardan ibarat. Olar ruwxaniy Xaron ulı
İtamardın' baqlawı astında xızmet etedi.

Lebiylilerdin' dizimge alınıwı

34 Muwsa, Xaron ha'm ja'miyettin' ko'semleri Qohat urpag'ın tiyreleri
ha'm a'wladları boyınsha sanap shıqtı. 35 Ushırasıw shatırında jumıs
islewge jaramlı otızdan eliw jasqa deyingi barlıq er adamlardı sanap
shıqqanda, 36 olardın' sanı 2750 adam boldı. 37 Ushırasıw shatırında jumıs
isleytug'ın Qohat urpag'ı usılar edi. Jaratqan İyenin' Muwsag'a bergen
buyrıg'ı boyınsha Muwsa menen Xaron olardı sanap shıqtı.
38 Gershon urpag'ı da tiyreleri ha'm a'wladları boyınsha sanaldı.
39 Ushırasıw shatırında jumıs islewge jaramlı otız jastan eliw jasqa deyingi
barlıq er adamlar sanalg'anda, 40 olardın' sanı 2630 adam boldı. 41 Ushırasıw
shatırında jumıs isleytug'ın Gershon urpag'ı usılar edi. Jaratqan İyenin'
buyrıg'ı boyınsha Muwsa menen Xaron olardı sanap shıqtı.
42 Merariy urpag'ı da tiyreleri ha'm a'wladları boyınsha sanaldı.
43 Ushırasıw shatırında jumıs islewge jaramlı otız jastan eliw jasqa deyingi
barlıq er adamlar sanalg'anda, 44 olardın' sanı 3200 adam boldı. 45 Ushırasıw
shatırında jumıs isleytug'ın Merariy urpag'ı usılar edi. Jaratqan İyenin'
Muwsag'a bergen buyrıg'ı boyınsha Muwsa menen Xaron olardı sanap
shıqtı.
46 Solay etip, Muwsa, Xaron ha'm İzraildın' ko'semleri lebiylilerdi
tiyreleri ha'm a'wladları boyınsha sanap shıqtı. 47 Ushırasıw shatırında
jumıs islewge ha'm ju'k tasıwg'a jaramlı otız jastan eliw jasqa deyingi
barlıq er adamlar sanalg'anda, 48 olardın' ulıwma sanı 8580 adam boldı.
49 Jaratqan İyenin' Muwsag'a bergen buyrıg'ı boyınsha olardın' ha'r birine
isleytug'ın xızmeti ha'm tasıytug'ın ju'kleri belgilep berildi. Solay etip,

Jaratqan İyenin' Muwsag'a bergen buyrıg'ı boyınsha barlıq adamlar dizimge alındı.

Ja'miyettin' pa'kligin saqlaw

5 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2] – İzrail xalqına buyır. Olar teri keselligine jolıqqan, jınısıy ag'zasınan irin' yaki qan bo'linip shıqqan* yamasa o'lige bir jerin tiygizip haramlang'an ha'r bir adamdı ordadan sırtqa shıg'arıp jibersin+. [3] Erkek bolsın, hayal bolsın arasında Men jasap atırg'an ordanı haramlamawı ushın, olardı ordanın' sırtına shıg'arıp jibersin+.
[4] İzrail xalqı aytılg'anlardı orınlap, Jaratqan İyenin' Muwsag'a buyırg'anınday olardı ordanın' sırtına shıg'arıp jiberdi.

Gu'na ushın to'lem to'lew tuwrısında

[5] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[6] – İzrail xalqına bılay dep ayt: «Eger bir erkek yamasa hayal birewge qarsı qanday da bir gu'na islep, usı arqalı Jaratqan İyege qıyanet etse, ol adam ayıplı sanaladı+. [7] Bunday adam islegen gu'nasın ashıq moyınlasın. Ol ja'bir shekken adamg'a keltirgen zıyanı ushın to'lem to'lesin, ja'ne de, onın' u'stine besten bir bo'legin de qosıp bersin+. [8] Eger de ol adam o'lse ha'm og'an beriletug'ın to'lemdi alatug'ın birde bir jaqın ag'ayini bolmasa, onda sol to'lem Jaratqan İyege tiyisli bolıp, bunı ruwxaniyge bersin. Ayıplı adam usı to'lem menen birge gu'nadan tazalanıw ushın qurbanlıqqa bir qoshqar alıp kelsin. [9] İzrail xalqının' ruwxaniyge alıp kelgen muxaddes sadaqalarının' barlıg'ı ruwxaniyge tiyisli bolsın. [10] Ruwxaniy qabıl qılg'an ha'r bir sadaqa ruwxaniydin' o'zine tiyisli bolsın».

Hayalınan gu'manlang'an erkek haqqında

[11] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[12] – İzrail xalqına bılay dep ayt: «Eger bir adamnın' hayalı joldan azg'ırılıp, ku'yewine biyopalıq qılsa, [13] basqa bir adam menen jatıp, o'zin haramlasa, bunı ku'yewinen jasırsa ha'm bug'an gu'wa adam bolmag'anlıg'ı sebepli hayaldın' islegeni jasırın bolsa,+ [14] bug'an qaramastan, ku'yewi hayalın qızg'anıp, og'an qarsı ju'reginde gu'man payda bolıwı mu'mkin. Yamasa hayalı biyopalıq qılmasa da, ku'yewi onı qızg'anıp, ju'reginde og'an qarsı gu'man payda bolıwı mu'mkin. [15] Usınday jag'daylarda ol adam hayalın ruwxaniyge alıp kelsin. Hayalı ushın onnan bir efa* arpa unınan sadaqa alıp kelsin. Unnın' u'stine za'ytu'n mayın

yamasa xosh iyisli shayır qospasın. Sebebi bul – ayıptı esletiw ushın beriletug'ın qızg'anıw sadaqası+.

16 Ruwxaniy hayaldı alıp kelip, Jaratqan İyenin' aldına turg'ızsın.
17 Keyin ılaydan islengen ıdısqa muxaddes suw quysın ha'm Muxaddes
shatırdın' ishindegi jerden topıraq alıp, suwg'a salsın. 18 Ruwxaniy sol
hayaldı Jaratqan İyenin' aldına turg'ızg'annan son', onın' shashın jaysın,
esletiw sadaqasın, yag'nıy qızg'anıw sadaqasın onın' qolına uslatsın.
Ruwxaniydin' o'zi na'let keltiretug'ın ashshı suwdı qolına uslap tursın.
19 Sonnan son', ol hayalg'a na'letti tastıyıqlatıp, og'an bılay dep aytsın:
„Eger sen basqa bir erkek penen jatpag'an bolsan', ku'yewin' bola tura
joldan azg'ırılıp, o'zin'di haramlamag'an bolsan', onda na'let alıp
keletug'ın mına suw sag'an zıyanın tiygizbesin. 20 Biraq ku'yewin' bola tura
joldan azg'ırılıp, basqa bir erkek penen jatıp, o'zin'di haramlag'an bolsan',
21 onda adamlar birewdi na'letlegende, Jaratqan İye senin' atın'dı na'letke
qosıp aytatug'ın qılsın ha'm qursag'ın' zıyanlanıp, biyperzent qılsın.
22 Na'let keltiretug'ın bul suw ishin'e barg'anda, qursag'ın' zıyanlanıp, bala
tuwa almaytug'ın qılsın“.

Sonda hayal: „Awmiyin, awmiyin“, – dep aytsın+.

23 Ruwxaniy bul na'letlerdi bir bo'lek terige jazıp, onı ashshı suwg'a
shaysın. 24 Na'let keltiretug'ın suwdı hayalg'a ishkizsin. Suw hayaldın'
ishine kirgennen son', og'an azap bersin. 25 Ruwxaniy sol hayaldın' qolınan
qızg'anıw sadaqasın alıp, Jaratqan İyenin' aldında joqarı ko'terip
usıng'annan son', sadaqanı qurbanlıq orıng'a alıp kelsin. 26 Ruwxaniy
g'a'lle sadaqasınan bir uwıs alıp, onı tolıq sadaqanın' belgisi retinde
qurbanlıq orında tu'tetip jandırsın. Keyin hayalg'a suwdı ishkizsin. 27 Eger
hayal ku'yewine biyopalıq qılıp, o'zin haramlag'an bolsa, na'let alıp
keletug'ın suwdı ishkende, og'an azap beredi. Suw onın' qarnın isirip,
tuwmaytug'ın qılıp taslaydı ha'm ol xalqı arasında na'letiy bolıp qaladı.
28 Biraq hayal o'zin haramlamag'an ha'm pa'k bolsa, ol o'zine tag'ılg'an
ayıptan qutıladı ha'm bala ko'teretug'ın boladı.

29 Qızg'anshaqlıq haqqında qag'ıydalar usılardan ibarat. Eger bir hayal
ku'yewine biyopalıq qılıp, o'zin haramlasa, 30 yamasa ku'yewinde hayalına
degen qızg'anısh ha'm ju'reginde og'an qarsı gu'man payda bolsa, onda
ruwxaniy hayaldı Jaratqan İyenin' aldına turg'ızıp, usı nızam boyınsha is
tutsın. 31 Sonda ku'yewi ha'r qanday ayıptan qutıladı, hayal bolsa, islegen
ayıbının' jazasın tartadı».

Jaratqan İyege bag'ıshlanıw

6 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2] – İzrail xalqına bılay dep ayt: «Eger erkek yamasa hayal ayrıqsha wa'de berip, o'zin na'zir sıpatında Jaratqan İyege bag'ıshlasa,+ [3] ol sharaptan ha'm ha'r qanday o'tkir ishimlikten o'zin tıysın. Ju'zimnen yamasa basqa o'tkir ishimliklerden islengen sirke suwınan ishpesin. Ju'zimnen tayarlang'an shireli suwdan ishpesin. Ju'zim de, kishmish te jemesin. [4] Ol Jaratqan İyege bag'ıshlang'an da'wirinde ju'zimnen tayarlang'an hesh na'rse jemesin, ha'tteki, ju'zimnin' da'nesinen qabıg'ına deyin awzına ulıwma almasın.
[5] Na'zir sıpatında bag'ıshlang'an da'wirinde basına hesh qanday pa'ki tiymesin. Ol o'zin Jaratqan İyege arnag'an da'wirinin' aqırına deyin muxaddes bolsın, shashın o'sirsin+. [6] Sol ku'nler dawamında o'lige jaqınlamasın+. [7] Ha'tteki, onın' anası, a'kesi, ag'a-inisi yamasa a'japa-qarındası qaytıs bolsa da, olar sebepli o'zin haramlamasın. O'ytkeni onın' basındag'ı shashı – o'zin na'zir sıpatında Qudayg'a bag'ıshlag'anının' belgisi. [8] Ol na'zir bolg'an da'wirinde Jaratqan İyege bag'ıshlang'an boladı.
[9] Eger onın' janında tosattan birew qaytıs bolıp qalsa, onda ol adamnın' bag'ıshlang'an shashı haramlanadı. Sol sebepli na'zir bolg'an adam o'zin pa'klew ushın jeti ku'nnen keyin shashın aldırıp taslasın. [10] Segizinshi ku'ni ol eki qumırı yamasa eki jas kepter a'kelip, Ushırasıw shatırının' aldında ruwxaniyge bersin+. [11] Ruwxaniy bulardın' birewin gu'na qurbanlıg'ı etip, ekinshisin jandırılatug'ın qurbanlıq etip bersin. Solay etip, o'li sebepli ayıplı bolg'an sol adam ushın pa'klew ra'simi o'tkerilsin. Sol ku'ni ol o'z basın qaytadan bag'ıshlasın. [12] Ol haramlang'anlıg'ı sebepli onın' aldıng'ı bag'ıshlang'an ku'nleri esapqa alınbaydı. Sonlıqtan, ayıp qurbanlıg'ı ushın bir jasar erkek toqlı usınıp, Jaratqan İyege o'zin qaytadan bag'ıshlawı tiyis.
[13] Na'zir bolg'an adamg'a arnalg'an qag'ıyda mınalardan ibarat: onın' bag'ıshlanıw ku'nleri tamam bolg'anda, ol Ushırasıw shatırının' aldına alıp kelinsin. [14] Usı jerde ol Jaratqan İyege mına qurbanlıqlardı usınsın: jandırılatug'ın qurbanlıq ushın bir jasar minsiz bir erkek toqlı, gu'na qurbanlıg'ı ushın bir jasar minsiz bir qoy, tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın minsiz bir qoshqar,+ [15] g'a'lle sadaqası ha'm ishimlik sadaqaları menen birge bir

sebet ashıtqısız nanlar – sapalı unnan za'ytu'n mayı qosılg'an sho'rekler, u'stine za'ytu'n mayı jag'ılg'an pa'tirler+.
16 Ruwxaniy bulardı gu'na qurbanlıg'ı ha'm jandırılatug'ın qurbanlıq
ushın Jaratqan İyege usınsın. 17 Keyin qoshqardı g'a'lle ha'm ishimlik
sadaqaları menen birge Jaratqan İyege tatıwlıq qurbanlıg'ı etip usınsın.
Sonday-aq, sebettegi ashıtqısız nanlardı da usınsın.
18 Sonnan son', na'zir bolg'an adam Ushırasıw shatırının' aldında
bag'ıshlang'an shashın aldırıp, shashın tatıwlıq qurbanlıg'ı jandırılıp
atırg'an otqa jag'ıp jibersin.
19 Na'zir bolg'an adam shashın aldırg'annan son', ruwxaniy
qoshqardın' qaynatılg'an aldıng'ı bir sanın, sebetten ashıtqısız bir nandı
ha'm pa'tirdi onın' qolına uslatsın+. 20 Keyin ruwxaniy bulardı Jaratqan
İyege bag'ıshlaw ushın joqarı ko'terip usınsın. Bular joqarı ko'terip
usınılg'an to's ha'm artqı san menen birge muxaddes bolıp, ruwxaniydin'
payı sanaladı. Sonnan keyin na'zir bolg'an adam sharap ishiwine boladı+.
21 Wa'de berip, na'zir sıpatında bag'ıshlang'an adam ushın qag'ıydalar
usılardan ibarat. Ol usı qag'ıydalarg'a muwapıq Jaratqan İyege
qurbanlıqların bersin. Sonın' menen birge, qolınan kelgeninshe onnan da
ko'biregin beriwine boladı. Ol wa'de bergenindey etip ha'm bag'ıshlanıw
qag'ıydalarına muwapıq tu'rde anıq orınlaw kerek».

Ruwxaniydin' aq pa'tiyası

22 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
23 – Xaron menen onın' ullarına bılay dep ayt: «İzrail xalqına aq pa'tiya
bergenin'izde, olarg'a bılay dep aytın':+
24 „Jaratqan İye sizlerdi jarılqasın, qorg'asın!+
25 Jaratqan İye sizlerge O'z ju'zinin' nurın shashsın, rehimli bolsın!+
26 Jaratqan İye sizlerge O'z na'zerin salsın ha'm tınıshlıg'ın bersin!“

27 Solay etip, ruwxaniyler atımdı aytıp, İzrail xalqına aq pa'tiya bersin.
Sonda Men de olardı jarılqayman».

Basshılardın' Jaratqan İyege bergen sadaqaları

7 [1] Muwsa Shatırdı tigip bolg'annan son', Shatırg'a ha'm onın' barlıq buyımlarına, ja'ne de, qurbanlıq orıng'a ha'm og'an tiyisli barlıq buyımlarına may serpip, olardı bag'ıshladı+. [2] Keyin İzraildın' ko'semleri, dizimge alıw wazıypasın alıp barg'an a'wlad ha'm urıw basshıları o'z sıyların alıp keldi. [3] Olardın' Jaratqan İyege alıp kelgen sıyları u'sti bastırılg'an altı arba ha'm on eki o'gizden ibarat edi. Ha'r bir ko'sem bir o'gizden ha'm ha'r bir eki ko'sem bir arbadan alıp kelgen edi. Ko'semler bul sıyların shatırdın' aldına a'kelip qoydı.

[4] Keyin Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

[5] – Bul sıylardı olardan qabıl etip al. Bulardı Ushırasıw shatırındag'ı xızmetlerde qollanın'. Lebiylilerdin' isleytug'ın xızmetlerine qarap, bulardı olarg'a bo'lip ber.

[6] Sonda Muwsa arba ha'm o'gizlerdi alıp, lebiylilerge bo'listirip berdi. [7] İsleytug'ın xızmetleri boyınsha Gershon urpag'ına eki arba menen to'rt o'giz,+ [8] Merariy urpag'ına to'rt arba menen segiz o'giz berdi. Merariy ha'm Gershon urpaqları ruwxaniy Xaronnın' ulı İtamardın' baqlawı astında xızmet qılatug'ın edi+. [9] Qohat urpag'ına bolsa, hesh na'rse bermedi. Sebebi olardın' isleytug'ın xızmeti muxaddes buyımlardı iyninde ko'terip, alıp ju'riw edi+.

[10] Qurbanlıq orın maylanıp, bag'ıshlang'an waqıtta, ko'semler o'zlerinin' basqa sıyların alıp keldi ha'm bulardı orınnın' aldına a'kelip qoydı. [11] Bul haqqında Jaratqan İye Muwsag'a: «Qurbanlıq orınnın' bag'ıshlanıwı ushın ha'r ku'ni bir ko'sem o'zinin' sıyın usınsın», – degen edi.

[12] Birinshi ku'ni Yahuda urıwınan Amminadab ulı Naxshon sıyların usındı+. [13] Onın' a'kelgen sıyları mınalardan ibarat edi: Muxaddes orın o'lshemi menen 130 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis jalpaq tabaq, 70 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis qırma. Bul ekewi de g'a'lle sadaqası ushın za'ytu'n mayı aralastırılg'an sapalı ung'a tolı edi. [14] Tu'tetki toltırılg'an 10 shekel awırlıg'ındag'ı bir altın tostag'an,+ [15] jandırılatug'ın qurbanlıq ushın bir bug'a, bir qoshqar, bir jasar erkek toqlı,+ [16] gu'na qurbanlıg'ı ushın bir teke,+ [17] tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın eki bug'a, bes qoshqar, bes teke, ha'r biri bir jasardan bolg'an bes erkek toqlı. Amminadab ulı Naxshonnın' alıp kelgen sıyları usılar edi+.

18 Ekinshi ku'ni İssaxar urıwının' ko'semi Suar ulı Netanel sıyların
usındı+. 19 Onın' alıp kelgen sıyları mınalar edi: Muxaddes orın o'lshemi
menen 130 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis jalpaq tabaq, 70 shekel
awırlıg'ındag'ı bir gu'mis qırma. Bul ekewi de g'a'lle sadaqası ushın
za'ytu'n mayı aralastırılg'an sapalı ung'a tolı edi. 20 Tu'tetki toltırılg'an 10
shekel awırlıg'ındag'ı bir altın tostag'an, 21 jandırılatug'ın qurbanlıq ushın
bir bug'a, bir qoshqar ha'm bir jasar erkek toqlı, 22 gu'na qurbanlıg'ı ushın
bir teke, 23 tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın eki bug'a, bes qoshqar, bes teke ha'm
ha'r biri bir jasardan bolg'an bes erkek toqlı. Suar ulı Netaneldin' alıp
kelgen sıyları usılar edi.
24 U'shinshi ku'ni Zebulon urıwının' ko'semi Xelon ulı Eliab sıyların
usındı+. 25 Onın' alıp kelgen sıyları mınalardan ibarat edi: Muxaddes orın
o'lshemi menen 130 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis jalpaq tabaq, 70
shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis qırma. Bul ekewi de g'a'lle sadaqası ushın
za'ytu'n mayı aralastırılg'an sapalı ung'a tolı edi. 26 Tu'tetki toltırılg'an 10
shekel awırlıg'ındag'ı bir altın tostag'an, 27 jandırılatug'ın qurbanlıq ushın
bir bug'a, bir qoshqar ha'm bir jasar erkek toqlı. 28 Gu'na qurbanlıg'ı ushın
bir teke, 29 tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın eki bug'a, bes qoshqar, bes teke ha'm
ha'r biri bir jasardan bolg'an bes erkek toqlı. Xelon ulı Eliabtın' alıp kelgen
sıyları usılar edi.
30 To'rtinshi ku'ni Ruben urıwının' ko'semi Shedeur ulı Elisur sıyların
usındı+. 31 Onın' alıp kelgen sıyları mınalardan ibarat edi: Muxaddes orın
o'lshemi menen 130 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis jalpaq tabaq, 70
shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis qırma. Bul ekewi de g'a'lle sadaqası ushın
za'ytu'n mayı menen aralastırılg'an sapalı ung'a tolı edi. 32 Tu'tetki
toltırılg'an 10 shekel awırlıg'ındag'ı bir altın tostag'an, 33 jandırılatug'ın
qurbanlıq ushın bir bug'a, bir qoshqar ha'm bir jasar erkek toqlı. 34 Gu'na
qurbanlıg'ı ushın bir teke, 35 tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın eki bug'a, bes
qoshqar, bes teke ha'm ha'r biri bir jasardan bolg'an bes erkek toqlı.
Shedeur ulı Elisurdın' alıp kelgen sıyları usılar edi.
36 Besinshi ku'ni Shimon urıwının' ko'semi Surishadday ulı Shelumiel
sıyların usındı+. 37 Onın' alıp kelgen sıyları mınalardan ibarat edi:
Muxaddes orın o'lshemi menen 130 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis jalpaq
tabaq, 70 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis qırma. Bul ekewi de g'a'lle
sadaqası ushın za'ytu'n mayı menen aralastırılg'an sapalı ung'a tolı edi.
38 Tu'tetki toltırılg'an 10 shekel awırlıg'ındag'ı bir altın tostag'an,

39 jandırılatug'ın qurbanlıq ushın bir bug'a, bir qoshqar ha'm bir jasar
erkek toqlı. 40 Gu'na qurbanlıg'ı ushın bir teke, 41 tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın
eki bug'a, bes qoshqar, bes teke ha'm ha'r biri bir jasardan bolg'an bes
erkek toqlı. Surishadday ulı Shelumieldin' alıp kelgen sıyları usılar edi.
42 Altınshı ku'ni Gad urıwının' ko'semi Dewel ulı Elyasaf sıyların alıp
keldi+. 43 Onın' alıp kelgen sıyları mınalardan ibarat edi: Muxaddes orın
o'lshemi menen 130 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis jalpaq tabaq, 70
shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis qırma. Bul ekewi de g'a'lle sadaqası ushın
za'ytu'n mayı aralastırılg'an sapalı ung'a tolı edi. 44 Tu'tetki toltırılg'an 10
shekel awırlıg'ındag'ı bir altın tostag'an, 45 jandırılatug'ın qurbanlıq ushın
bir bug'a, bir qoshqar ha'm bir jasar erkek toqlı. 46 Gu'na qurbanlıg'ı ushın
bir teke, 47 tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın eki bug'a, bes qoshqar, bes teke ha'm
ha'r biri bir jasardan bolg'an bes erkek toqlı. Dewel ulı Elyasaftın' alıp
kelgen sıyları usılar edi.
48 Jetinshi ku'ni Efrayım urıwının' ko'semi Ammihud ulı Elishama
sıyların usındı+. 49 Onın' alıp kelgen sıyları mınalardan ibarat edi:
Muxaddes orın o'lshemi menen 130 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis jalpaq
tabaq, 70 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis qırma. Bul ekewi de g'a'lle
sadaqası ushın za'ytu'n mayı menen aralastırılg'an sapalı ung'a tolı edi.
50 Tu'tetki toltırılg'an 10 shekel awırlıg'ındag'ı bir altın tostag'an,
51 jandırılatug'ın qurbanlıq ushın bir bug'a, bir qoshqar ha'm bir jasar
erkek toqlı. 52 Gu'na qurbanlıg'ı ushın bir teke, 53 tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın
eki bug'a, bes qoshqar, bes teke ha'm ha'r biri bir jasardan bolg'an bes
erkek toqlı. Ammihud ulı Elishamanın' alıp kelgen sıyları usılar edi.
54 Segizinshi ku'ni Menashshe urıwının' ko'semi Pedasur ulı Gamaliel
sıyların usındı+. 55 Onın' alıp kelgen sıyları mınalardan ibarat edi:
Muxaddes orın o'lshemi menen 130 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis jalpaq
tabaq, 70 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis qırma. Bul ekewi de g'a'lle
sadaqası ushın za'ytu'n mayı aralastırılg'an sapalı ung'a tolı edi. 56 Tu'tetki
toltırılg'an 10 shekel awırlıg'ındag'ı bir altın tostag'an, 57 jandırılatug'ın
qurbanlıq ushın bir bug'a, bir qoshqar ha'm bir jasar erkek toqlı. 58 Gu'na
qurbanlıg'ı ushın bir teke, 59 tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın eki bug'a, bes
qoshqar, bes teke ha'm ha'r biri bir jasardan bolg'an bes erkek toqlı.
Pedasur ulı Gamalieldin' alıp kelgen sıyları usılar edi.
60 Tog'ızınshı ku'ni Benyamin urıwının' ko'semi Gidoniy ulı Abidan
sıyların usındı+. 61 Onın' alıp kelgen sıyları mınalardan ibarat edi:

Muxaddes orın o'lshemi menen 130 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis jalpaq tabaq, 70 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis qırma. Bul ekewi de g'a'lle sadaqası ushın za'ytu'n mayı menen aralastırılg'an sapalı ung'a tolı edi.
62 Tu'tetki toltırılg'an 10 shekel awırlıg'ındag'ı bir altın tostag'an,
63 jandırılatug'ın qurbanlıq ushın bir bug'a, bir qoshqar ha'm bir jasar erkek toqlı. 64 Gu'na qurbanlıg'ı ushın bir teke, 65 tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın eki bug'a, bes qoshqar, bes teke ha'm ha'r biri bir jasardan bolg'an bes erkek toqlı. Gidoniy ulı Abidannın' alıp kelgen sıyları usılar edi.

66 Onınshı ku'ni Dan urıwının' ko'semi Ammishadday ulı Axiezer sıyların usındı+. 67 Onın' alıp kelgen sıyları mınalardan ibarat edi: Muxaddes orın o'lshemi menen 130 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis jalpaq tabaq, 70 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis qırma. Bul ekewi de g'a'lle sadaqası ushın za'ytu'n mayı aralastırılg'an sapalı ung'a tolı edi. 68 Tu'tetki toltırılg'an 10 shekel awırlıg'ındag'ı bir altın tostag'an, 69 jandırılatug'ın qurbanlıq ushın bir bug'a, bir qoshqar ha'm bir jasar erkek toqlı. 70 Gu'na qurbanlıg'ı ushın bir teke, 71 tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın eki bug'a, bes qoshqar, bes teke ha'm ha'r biri bir jasardan bolg'an bes erkek toqlı. Ammishadday ulı Axiezerdin' alıp kelgen sıyları usılar edi.

72 On birinshi ku'ni Asher urıwının' ko'semi Oxran ulı Pagiel sıyların usındı+. 73 Onın' alıp kelgen sıyları mınalardan ibarat edi: Muxaddes orın o'lshemi menen 130 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis jalpaq tabaq, 70 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis qırma. Bul ekewi de g'a'lle sadaqası ushın za'ytu'n mayı aralastırılg'an sapalı ung'a tolı edi. 74 Tu'tetki toltırılg'an 10 shekel awırlıg'ındag'ı bir altın tostag'an, 75 jandırılatug'ın qurbanlıq ushın bir bug'a, bir qoshqar ha'm bir jasar erkek toqlı. 76 Gu'na qurbanlıg'ı ushın bir teke, 77 tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın eki bug'a, bes qoshqar, bes teke ha'm ha'r biri bir jasardan bolg'an bes erkek toqlı. Oxran ulı Pagieldin' alıp kelgen sıyları usılar edi.

78 On ekinshi ku'ni Naftaliy urıwının' ko'semi Enan ulı Axira sıyların usındı+. 79 Onın' alıp kelgen sıyları mınalardan ibarat edi: Muxaddes orın o'lshemi menen 130 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis jalpaq tabaq, 70 shekel awırlıg'ındag'ı bir gu'mis qırma. Bul ekewi de g'a'lle sadaqası ushın za'ytu'n mayı aralastırılg'an sapalı ung'a tolı edi. 80 Tu'tetki toltırılg'an 10 shekel awırlıg'ındag'ı bir altın tostag'an, 81 jandırılatug'ın qurbanlıq ushın bir bug'a, bir qoshqar ha'm bir jasar erkek toqlı. 82 Gu'na qurbanlıg'ı ushın bir teke, 83 tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın eki bug'a, bes qoshqar, bes teke ha'm

ha'r biri bir jasardan bolg'an bes erkek toqlı. Enan ulı Axiranın' alıp kelgen sıyları usılar edi.

84 Solay etip, qurbanlıq orın maylang'an waqıtta, İzrail ko'semlerinin' orındı bag'ıshlaw ushın alıp kelgen sıyları mınalar edi: on eki gu'mis jalpaq tabaq, on eki gu'mis qırma, on eki altın tostag'an. 85 Ha'r bir gu'mis jalpaq tabaqtın' awırlıg'ı 130 shekelden, ha'r bir qırmanın' awırlıg'ı 70 shekelden edi. Muxaddes orın o'lshemi menen gu'mis ıdıslardın' barlıg'ının' awırlıg'ı 2400 shekel boldı. 86 Tu'tetki toltırılg'an on eki altın tostag'annın' ha'r birinin' awırlıg'ı Muxaddes orın o'lsheminde 10 shekel edi. Barlıq altın tostag'anlardın' awırlıg'ı 120 shekel boldı. 87 Jandırılatug'ın qurbanlıq ushın g'a'lle sadaqası menen birge usınılg'an haywanlardın' sanı on eki bug'a, on eki qoshqar ha'm bir jasardan bolg'an on eki erkek toqlı, gu'na qurbanlıg'ı ushın da on eki teke. 88 Tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın usınılg'an haywanlardın' sanı jigirma to'rt bug'a, alpıs qoshqar, alpıs teke ha'm ha'r biri bir jasardan bolg'an alpıs erkek toqlı edi. Qurbanlıq orın maylang'annan son', orınnın' bag'ıshlanıwı ushın berilgen sıylar usılar edi.

89 Muwsa Jaratqan İye menen so'ylesiw ushın Ushırasıw shatırına kirgende, Kelisim sandıg'ının' qaqpag'ının' u'stindegi eki kerub* mu'sinleri arasınan o'zine so'ylegen dawıstı esitetug'ın edi. Jaratqan İye Muwsa menen usı ta'rizde so'ylesetug'ın edi+.

Shıralardın' ornatılıwı

8 1 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
2 – Xarong'a ayt, ol jeti shıranı shıra qoyg'ıshqa ornatqanda, shıra
qoyg'ıshtın' aldıng'ı ta'repine jaqtılıq tu'sip turatug'ın qılıp ornatsın.
3 Xaron aytılg'anday etip isledi. Jaratqan İyenin' Muwsag'a
buyırg'anınday, shıralardı shıra qoyg'ıshtın' aldıng'ı ta'repine jaqtı
tu'setug'ın qılıp ornalastırdı. 4 Shıra qoyg'ısh Jaratqan İyenin' Muwsag'a
ko'rsetken u'lgisi boyınsha, ultanınan baslap, gu'llerine deyin altınnan
sho'kkishlep islengen edi.

Lebiylilerdin' bag'ıshlanıp, xızmetke qoyılıwı

5 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
6 – Lebiylilerdi İzrail xalqının' arasınan ayırıp alıp, olardı pa'klew
ra'siminen o'tkiz. 7 Olardı pa'klew ushın bılay isleysen': pa'kleytug'ın
suwdı olardın' u'stine serp. Olar shashları menen barlıq ju'nlerin qırıp
taslasın ha'm kiyimlerin juwsın. Usılayınsha, olar pa'k boladı+. 8 Keyin
olar bir bug'a menen g'a'lle sadaqası ushın za'ytu'n mayı aralastırılg'an
sapalı un alıp kelsin. Gu'na qurbanlıg'ı ushın sen de basqa bir bug'a alıp
kel+. 9 Lebiylilerdi Ushırasıw shatırının' aldına alıp kelip, barlıq İzrail
ja'miyetin jıyna. 10 Lebiylilerdi Jaratqan İyenin', yag'nıy Menin' aldıma
a'kelgenin'de, izraillılar olardın' u'stine qolların qoysın. 11 Jaratqan İyege
xızmet etiwi ushın, Xaron izraillılardın' arasınan lebiylilerdi sadaqa
sıpatında Mag'an bag'ıshlasın.
12 Lebiyliler qolların bug'alardın' basına qoysın ha'm olardın' gu'naları
keshiriliwi ushın, bug'alardın' birewi gu'na qurbanlıg'ı ushın, ekinshisi
jandırılatug'ın qurbanlıq ushın Jaratqan İyege usınılsın. 13 Lebiylilerdi
Xaron ha'm onın' ullarının' aldında turg'ız. Olardı sadaqa sıpatında
Jaratqan İyege, Mag'an bag'ıshla. 14 Lebiylilerdi basqa izraillılardın'
arasınan usı ta'rizde bo'lip al. Lebiyliler Mag'an tiyisli boladı+.
15 Sen lebiylilerdi pa'klep, sadaqa sıpatında bag'ıshlag'annan son', olar
Ushırasıw shatırındag'ı xızmetin baslawına boladı. 16 İzraillılar arasında
lebiyliler tolıg'ı menen Mag'an tiyisli. Sebebi qarınnan birinshi shıqqan
barlıq ullardın' ornına olardı O'zime tan'lap aldım+. 17 İzrail xalqının'
arasındag'ı barlıq birinshi tuwılg'anlar adam bolsın, haywan bolsın – olar
Meniki. O'ytkeni Men Mısırda birinshi tuwılg'anlardı joq qılg'an ku'ni,
olardı O'zime ayırıp aldım. 18 Solay etip, İzrail xalqında barlıq birinshi

tuwılg'an ullardın' ornına lebiylilerdi tan'ladım. 19 İzraillılar Muxaddes
orıng'a jaqınlasıp, ba'lege duwshar bolmawı ushın, olardın' ornına
Ushırasıw shatırındag'ı xızmetti islep, izraillılardın' gu'naların tazalaw
ushın, lebiylilerdi Xaron ha'm onın' ullarının' qollarına tapsırdım+.
20 Muwsa, Xaron ha'm pu'tkil İzrail ja'miyeti Jaratqan İyenin'
lebiylilerge baylanıslı Muwsag'a bergen ha'r bir buyrıg'ın tolıg'ı menen
orınladı. 21 Lebiyliler o'zlerin pa'klep, kiyimlerin juwdı. Xaron olardı
Jaratqan İyenin' aldında arnawlı tu'rde bag'ıshladı ha'm olardı tazalaw
ushın, gu'nalarınan pa'kledi. 22 Bunnan son', lebiyliler Xaron ha'm onın'
ullarının' qol astında Ushırasıw shatırındag'ı o'zlerine tiyisli xızmetlerin
orınlawg'a keldi. Solay etip, Jaratqan İye lebiylilerge tiyisli Muwsag'a
qanday buyrıq bergen bolsa, İzrail xalqı sol buyrıqlardı orınladı.
23 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
24 – Lebiylilerge tiyisli qag'ıyda mınaday: Jigirma bes ha'm onnan joqarı
jastag'ılar Ushırasıw shatırındag'ı xızmetin baslasın+. 25 Al eliw jasqa
kelgende, sol xızmetinen bosap, artıq xızmette bolmasın. 26 Xızmetten
bosag'an lebiyliler Ushırasıw shatırında xızmet etip atırg'an
tuwısqanlarına ja'rdem beriwine boladı, biraq o'zleri artıq xızmet
islemesin. Lebiylilerdin' wazıypaların usılayınsha belgilep ber.

Qutqarılıw bayramına baylanıslı nızamlar

9 [1] İzraillılar Mısırdan shıqqannan keyingi ekinshi jıldın' birinshi
ayında Jaratqan İye Sinay sho'linde Muwsag'a bılay dedi:
[2] – İzraillılar Qutqarılıw bayramın belgilengen waqıtta bayramlasın+.
[3] Barlıq nızam ha'm qag'ıydalarg'a a'mel qılıp, qurbanlıqtı belgilengen
waqıtta, usı aydın' on to'rtinshi ku'ni keshte shalsın.
[4] Solay etip, Muwsa izraillılarg'a Qutqarılıw bayramın belgilewdi
buyırdı. [5] Olar Sinay sho'linde birinshi aydın' on to'rtinshi ku'ni keshte
Qutqarılıw bayramın belgiledi. Olar ha'r bir na'rseni Jaratqan İyenin'
Muwsag'a buyırg'anınday etip orınladı.
[6] Al o'lige bir jerin tiygizip, haram sanalg'an bazı adamlar sol ku'ni
Qutqarılıw bayramında qatnasa almadı. Sol ku'ni olar Muwsa menen
Xaronnın' aldına kelip,+ [7] Muwsag'a bılay dedi:
– O'lige jantasqanımız ushın haram sanalamız. Biraq belgilengen
waqıtta basqa izraillılar menen birge Jaratqan İyege arnalg'an qurbanlıqtı
ne ushın usına almaymız?
[8] Muwsa:
– Ku'tin', Jaratqan İyenin' sizler tuwralı mag'an ne buyıratug'ının
tın'lap ko'reyin, – dedi.
[9] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[10] – İzraillılarg'a bılay dep ayt: «Aran'ızda birin'iz yamasa
a'wladın'ızdan birewi o'lige bir jerin tiygizgeni ushın haram sanalsa
yamasa birewi uzaq saparg'a ketse, onday adam Jaratqan İyege arnalg'an
Qutqarılıw bayramın nıshanlawına boladı. [11] Bunday adamlar ekinshi
aydın' on to'rtinshi ku'ni keshte Qutqarılıw qurbanlıg'ın shalıp, onı
ashıtqısız nan ha'm ashshı sho'pler menen jesin+. [12] Tan'g'a deyin
qurbanlıqtın' go'shinen bir tu'yir de qalmasın, su'yekleri sındırılmasın.
Qutqarılıw bayramın barlıq qag'ıydalar boyınsha belgilewin'iz tiyis+.
[13] Biraq pa'k sanalg'an ha'm uzaq saparda bolmag'an adam Qutqarılıw
bayramına qatnasıwdan bas tartsa, ol belgilengen waqıtta Jaratqan İyege
arnap qurbanlıq bermegeni ushın xalqının' arasınan joq qılınsın. Solay
etip, ol o'z gu'nasının' jazasın tartadı.
[14] Aran'ızda jasap atırg'an kelgindi bir adam Jaratqan İyege arnalg'an
Qutqarılıw bayramına qatnasıwdı qa'lese, ol bayramnın' nızam ha'm

qag'ıydalarına a'mel qılsın. Jergilikli bolsın, kelgindi bolsın, ha'mme ushın usı nızamdı qollanıwın'ız tiyis»+.

Muxaddes shatır u'stindegi bult

15 Muxaddes shatır, yag'nıy buyrıqlar qoyılg'an shatır tiklengen ku'ni onın' u'stin bult qapladı. Muxaddes shatırdı qaplag'an bult keshten
azang'a deyin ot sıyaqlı bolıp turatug'ın edi+. 16 Bul awhal ha'r ku'ni
dawam etti. Muxaddes shatırdı qaplag'an bult keshte ot sıyaqlı bolıp
turatug'ın edi.
17 Bult shatırdan joqarı ko'terilgende, İzrail xalqı jolg'a shıg'atug'ın edi.
Bult qay jerde toqtasa, olar sol jerde toqtaytug'ın edi+. 18 İzrail xalqı
Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha jolg'a shıg'ıp, Onın' buyrıg'ı boyınsha
toqtap, shatırların tigetug'ın edi. Bult Muxaddes shatırdı qaplap turg'an
waqıtta, olar da sol jerde turatug'ın edi. 19 Bult Muxaddes shatırdı uzaq
waqıt qaplap turg'anda, İzrail xalqı Jaratqan İyenin' buyrıg'ına a'mel qılıp,
jolg'a shıqpaytug'ın edi. 20 Bazıda bult Muxaddes shatırdı azg'antay ku'n
qaplap turatug'ın edi. Xalıq ta Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha, ya qonıs
basqan jerde qalatug'ın, yamasa ko'shetug'ın edi. 21 Bazı waqıtları bult tek
g'ana keshten azang'a deyin turıp, azanda Muxaddes shatırdan
ko'teriletug'ın edi. Sonda xalıq jolg'a shıg'atug'ın edi. Tu'nde bolsın,
ku'ndiz bolsın, bult shatırdan ko'teriliwden, xalıq jolg'a shıg'atug'ın edi.
22 Bult Muxaddes shatırdı eki ku'n, bir ay yamasa uzaq waqıt qaplap tursa
da, izraillılar qonıs basqan jerinde qalıp, jolg'a shıqpaytug'ın edi. Biraq
bult joqarı ko'teriliwden, olar jolg'a shıg'atug'ın edi. 23 Olar Jaratqan
İyenin' buyrıg'ı boyınsha qonıs basatug'ın yamasa jolg'a shıg'atug'ın edi.
Usılay etip, olar Jaratqan İyenin' Muwsa arqalı bergen buyrıg'ına a'mel
qıldı.

Gu'mis ka'rnaylar

10 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2] – Gu'misten eki ka'rnay sho'kkishlep soqtır, bulardı ja'miyetti
jıynaw ushın ha'm ha'r bir ordanın' jolg'a shıg'ıwı ushın qollanasan'. [3] Eki
ka'rnay birge shertilgen waqıtta, barlıq ja'miyet senin' qasın'a, Ushırasıw
shatırının' aldına jıynalsın+. [4] Tek g'ana bir ka'rnay shertilse, onda
ko'semler, yag'nıy İzraildın' tiyre basshıları senin' janın'a jıynalsın.
[5] Ka'rnay qısqa-qısqa etip shertilgen waqıtta, shıg'ıs ta'repte qonıs
basqanlar jolg'a shıqsın+. [6] Ekinshi ma'rte qısqa-qısqa etip shertilgen
waqıtta, qubla ta'repte qonıs basqanlar jolg'a shıqsın. Ka'rnaydın' qısqa-
qısqa etip shertiliwi urıwlardın' jolg'a shıg'ıwı kerekligin bildiredi+.
[7] Ja'miyetti jıynaw ushın ka'rnaydı uzaq waqıt a'piwayı dawıs penen
sherttir. [8] Ka'rnaylardı Xaronnın' ruwxaniy ulları shertsin. Bul sizler ha'm
keleshek a'wladların'ız ushın ma'n'gi qag'ıyda bolıp qalsın+.
[9] U'lken'izde sizlerge hu'jim qılg'an dushpang'a qarsı sawashqa
shıqqanın'ızda, ka'rnay shertip, belgi berin'. Sonda Qudayın'ız Jaratqan İye
bolg'an Men sizlerdi eslep, dushpanların'ızdan qutqaraman+. [10] Shadlı
ku'nlerin'izde – bayramların'ızda, Jan'a ay bayramların'ızda,
jandırılatug'ın qurbanlıqlar ha'm tatıwlıq qurbanlıqlar bergenin'izde
ka'rnay shertin'. Usılay etip, Qudayın'ız bolg'an Men sizlerdi esleymen.
Men – Qudayın'ız Jaratqan İyemen+.

İzraillılardın' Sinaydan ketiwi

[11] İzrail xalqı Mısırdan shıqqannan keyin ekinshi jıldın' ekinshi ayının'
jigirmalanshı ku'ni bult buyrıqlar qoyılg'an shatırdan joqarı ko'terildi.
[12] Sonda izraillılar da Sinay sho'linen jolg'a shıg'ıp, bult Paran sho'linde
toqtag'ansha ko'ship-qonıp ju'rdi+. [13] Olar Jaratqan İyenin' Muwsa arqalı
bergen buyrıg'ı boyınsha jolg'a birinshi ma'rte shıqtı.
[14] Olar ha'r saparı jolg'a shıqqanda, ha'r bir orda o'z bayrag'ı astında bir
ta'rtipte ju'retug'ın edi. Birinshi bolıp, Amminadab ulı Naxshon
basshılıg'ındag'ı Yahuda ordası bo'limleri menen birge o'z ordasının'
bayrag'ı astında ko'shti baslap ju'rdi+. [15] İssaxar urıwı bo'limine Suar ulı
Netanel, [16] Zebulon urıwı bo'limine Xelon ulı Eliab basshılıq qılatug'ın edi.
[17] Sonnan keyin, Muxaddes shatır jıynastırılıp, onı ko'terip, alıp ju'retug'ın
Gershon urpag'ı menen Merariy urpag'ı jolg'a shıqtı+.

18 Olardan son' Shedeur ulı Elisur basshılıg'ındag'ı Ruben ordası
bo'limleri menen birge o'z ordasının' bayrag'ı astında jolg'a shıqtı+.
19 Shimon urıwı bo'limine Surishadday ulı Shelumiel, 20 Gad urıwı bo'limine
Dewel ulı Elyasaf basshılıq qılatug'ın edi. 21 Onnan keyin Qohat urpag'ı
muxaddes buyımlardı ko'terip, jolg'a shıqtı. Olar belgilengen jerge jetip
baraman degenshe, Muxaddes shatır qurılıp bolınıwı tiyis edi+.
22 Ammihud ulı Elishama basshılıg'ındag'ı Efrayım ordası bo'limleri
menen birge o'z ordasının' bayrag'ı astında jolg'a shıqtı+. 23 Menashshe
urıwı bo'limine Pedasur ulı Gamaliel, 24 Benyamin urıwı bo'limine Gidoniy
ulı Abidan basshılıq qılatug'ın edi.
25 Ko'shtin' en' aqırında Ammishadday ulı Axiezer basshılıg'ındag'ı Dan
ordası bo'limleri menen birge o'z ordasının' bayrag'ı astında jolg'a shıqtı.
Olar İzrail ordalarının' artqı saqshıları edi+. 26 Asher urıwı bo'limine
Oxran ulı Pagiel, 27 Naftaliy urıwı bo'limine Enan ulı Axira basshılıq
qılatug'ın edi. 28 İzraillılar bo'limlerge bo'linip, usı ta'rtipte jolg'a
shıg'atug'ın edi.
29 Muwsa midyanlı qa'yin atası Reueldin' balası Xobabqa bılay dedi:
– Jaratqan İyenin': «Sizlerge beremen», – degen jerine baratırmız. Siz
de bizler menen birge barın', sizge jaqsı qatnasta bolamız. O'ytkeni
Jaratqan İye İzrailg'a jaqsılıq etiwdi wa'de qıldı+.
30 Xobab og'an:
– Yaq, barmayman. O'z elime, ag'ayin-tuwg'anlarımnın' janına
qaytaman, – dep juwap berdi.
31 Muwsa og'an bılay dedi:
– İltimas, bizlerdi taslap ketpen'. Sebebi siz sho'lde qonıslaytug'ın
jerlerdi bilesiz. Bizlerge jol ko'rsetesiz. 32 Eger bizler menen birge barsan'ız,
Jaratqan İyenin' isleytug'ın barlıq jaqsılıqların siz benen de bo'lisemiz+.
33 İzraillılar Jaratqan İyenin' tawınan shıg'ıp, u'sh ku'nlik jol ju'rdi.
Qonıslaytug'ın jerdi tabıw ushın Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ı olardın'
aldında ju'rip bardı. 34 Qonıs basqan jerden jolg'a shıqqanda, Jaratqan
İyenin' bultı ku'n boyı olardın' u'stinde boldı+.
35 Kelisim sandıg'ı jolg'a shıqqanda, Muwsa bılay dep aytatug'ın edi:
«Tur, Jaratqan İye!
Tarap ketsin dushpanların' ja'n-jaqqa,
Seni jek ko'retug'ınlar aldın'nan qashıp ketsin!»+

[36] Kelisim sandıg'ı toqtag'anda bolsa, Muwsa bılay dep aytatug'ın edi:
«Qayt, mın'-mın'lag'an İzrail xalqının' Jaratqan İyesi!»

Xalıqtın' nalıwı

11 [1] Sol waqıtları xalıq qattı nalıy basladı. Jaratqan İye bunı esitip,
g'a'zeplendi ha'm olarg'a ot jiberip, ordanın' shetlerin jag'ıp joq qılıp
jiberdi+. [2] Sonda xalıq Muwsag'a jalbarındı. Muwsa Jaratqan İyege duwa
etkende, ot so'ndi+. [3] Jaratqan İyenin' jibergen otı olardın' arasında
jang'anı ushın, sol jer Tabera* dep ataldı.

[4] İzrail xalqının' arasındag'ı basqa milletlerden toplang'an ta'rtipsiz
adamlar na'psiqawlıqqa berile basladı. İzraillılar da olarg'a qosılıp, bılay
dep zarlay basladı: «Qa'ne endi, jewge go'sh bolg'anda ma edi!+ [5] Mısırda
teginge jegen balıq, qıyar, g'arbız, ko'k piyaz, domalaq piyaz ha'm
sarımsaqlar ele yadımızda. [6] Endi bolsa, din'kemiz qurıg'an. Mına
mannadan* basqa jeytug'ın hesh na'rse ko'rgenimiz joq»+.

[7] Manna kinza tuqımınday bolıp, ren'i aqshıl sarı edi. [8] Xalıq dalag'a
shıg'ıp, onı jıynap alatug'ın edi ha'm onı digirmang'a tartıp yamasa kelige
tu'yetug'ın edi. Onı qazanda qaynatıp, gu'lshe nan pisiretug'ın edi. Bunın'
da'mi za'ytu'n mayı qosılg'an nang'a uqsas edi+. [9] Tu'nde ordag'a shıq
tu'skende, manna da birge jawatug'ın edi.

[10] Muwsa xalıqtın', ha'r bir tiyredegi adamlardın' o'z shatırlarının'
aldında turıp, dad salıp atırg'anın esitti. Jaratqan İye bug'an qattı
g'a'zeplendi. Muwsa da bug'an qapa bolg'an edi. [11] Sonda Muwsa Jaratqan
İyege bılay dedi:

– Qulın'a ne ushın bunday jamanlıqtı rawa ko'rdin'? Ne ushın O'z
miyrimin'di mennen ayap, bul xalıqtın' ju'gin mag'an ju'kledin'? [12] Pu'tkil
bul xalıqqa ju'kli bolg'an men be edim? Olardı men tuwg'an ba edim?
Bolmasa, ne sebepten Sen mag'an: «Bala bag'ıwshının' emiziwli balanı alıp
ju'rgenindey, olardı ata-babalarına beremen dep ant ishken jerge
qolların'da ko'terip alıp bar», – dep aytıp atırsan'? [13] Bul xalıq mag'an:
«Bizlerge jeytug'ın go'sh ber», – dep qoymay atır. Olardın' barlıg'ına
beretug'ın go'shti qay jerden alaman? [14] Bul xalıqtın' barlıg'ın bir o'zim
jetelep alıp ju're almayman, sebebi olar men ushın awır ju'k boladı+.
[15] Eger mag'an usılay islemekshi bolsan', onda meni o'ltir. Eger de Senin'
miyrimin'e erisken bolsam, onda basıma tu'sken bul awırmanlıqtı
ko'rmeyin+.

[16] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

– Mag'an İzrail aqsaqallarınan jetpis adamdı jıynap ber. Olar o'zin' basshı ha'm qadag'alawshı dep ta'n alg'anların'nan bolsın. Olardı Ushırasıw shatırına alıp kelip, o'zin'nin' qasın'a turg'ız+. 17 Men to'men tu'sip, senin' menen so'ylesemen. Senin' u'stin'degi Ruwxtan alıp, olarg'a da beremen. Xalıqtın' ju'gin tek g'ana sen ko'termewin' ushın, olar sag'an ja'rdem beredi+.

18 Xalıqqa bılay dep ayt: «Erten'gi ku'n ushın o'zlerin'izdi pa'klen', go'sh jeysizler. Sizlerdin': „Qa'ne endi, jewge go'sh bolg'anda ma edi, Mısırda bolg'an waqtımızda jaqsı edi“, – dep nalıp, dad salg'anın'ızdı Jaratqan İye esitti. Endi go'sh jewin'iz ushın, Jaratqan İye sizlerge go'sh beredi+. 19 Go'shti tek g'ana bir ku'n, eki ku'n, bes ku'n, on ku'n yamasa jigirma ku'n emes, 20 al bir ay dawamında alqımın'ızg'a kelgenshe, kewlin'iz aynıg'ansha jeysizler. Sebebi sizler aran'ızda bolıp atırg'an Jaratqan İyeden ju'z burdın'lar. Onın' aldında Mısırdan ne ushın shıg'ıp kettik, dep nalıp, jıladın'lar».

21 Sonda Muwsa:

– Qasımdag'ı bul xalıq altı ju'z mın' er adamnan ibarat. Al Sen: «Bul xalıqqa bir ay dawamında jewi ushın go'sh beremen», – dep atırsan'+. 22 Barlıq qoy-eshki, sıyırlar soyılsa da, ten'izdegi barlıq balıqlar awlansa da, olarg'a jeter me eken? – dedi.

23 Jaratqan İye og'an:

– Menin' qolım kelte me? Sag'an aytqanlarım orınlanatug'ının yamasa orınlanbaytug'ının o'z ko'zin' menen ko'resen', – dedi+.

24 Sonnan keyin, Muwsa sırtqa shıg'ıp, Jaratqan İyenin' o'zine aytqanların xalıqqa jetkerdi. Xalıqtın' jetpis aqsaqalın jıynap, Muxaddes shatırdın' do'geregine jaylastırdı. 25 Sonda Jaratqan İye bult ishinde tu'sip, Muwsa menen so'ylesti ha'm Muwsanın' u'stindegi Ruwxtan alıp, jetpis aqsaqalg'a berdi. Olar Ruwxtı alg'an waqıtta, o'zgeshe awhalg'a tu'sti. Biraq bunnan son', bul jag'day basqa ta'kirarlanbadı.

26 Saylang'an jetpis aqsaqaldın' ishinde bolg'an Eldad penen Medad degen eki adam ordada qalıp, Muxaddes shatırg'a kelmey qalg'an edi. Biraq Ruwx olardın' u'stine tu'sip kelip, olar da ordada o'zgeshe awhalg'a tu'se baslag'an edi. 27 Bunı ko'rgen bir jas bala Muwsag'a juwırıp kelip: «Eldad penen Medad ordada o'zgeshe awhalg'a tu'sip qaldı», – dep xabar jetkerdi.

28 Jas waqtınan Muwsag'a ja'rdemshi bolıp kiyatırg'an Nun ulı Eshua:

– Mırzam Muwsa, olardı tıyıp qoy! – dedi.
29 Biraq Muwsa:
– Sen menin' ushın qızg'anıp atırsan' ba? Qa'ne endi, Jaratqan İyenin' pu'tkil xalqı payg'ambar bolsa, Jaratqan İye olardın' u'stine O'z Ruwxın jiberse edi! – dedi. 30 Sonnan son', Muwsa menen İzraildın' aqsaqalları ordag'a qaytıp keldi.

Jaratqan İyenin' bo'denelerdi jiberiwi

31 Jaratqan İye dawıl jiberdi. Dawıl ten'iz ta'repten bo'denelerdi ushırıp a'kelip, ordanın' ha'r ta'repine u'yip tasladı. Bo'deneler ordadan bir ku'nlik jol uzaqlıqqa deyin, jerden eki shıg'anaq biyiklikke tu'sip, ushıp ju'rgen edi+. 32 Sol ku'ni xalıq ku'ni menen, tu'ni menen ha'm erten'ine keshke deyin bo'dene jıynadı. Olardın' hesh biri on xomerden* az jıynamadı. Bo'denelerdi keptiriw ushın, olardı shatırlarının' do'geregine jayıp qoydı. 33 Biraq xalıq go'shti ele awzına alıp, jewge u'lgermey-aq, Jaratqan İye g'a'zeplenip, olardı ku'shli bir oba menen jazaladı. 34 Sonlıqtan sol jer Kibrot-Hattaawa* atı berildi. O'ytkeni ol jerge na'psin tıya almag'an adamlar jerlengen edi.
35 Xalıq Kibrot-Hattaawadan Xaserotqa ko'ship, sol jerde qaldı+.

Ma'riyam menen Xaronnın' jazalanıwı

12 [1] Muwsa Xabashstannan bolg'an hayalg'a u'ylengeni ushın,
Ma'riyam menen Xaron og'an qarsı so'yledi. [2] Olar: «Jaratqan İye tek
g'ana Muwsa arqalı so'ylegen be edi? Ol bizler arqalı da so'ylegen joq pa
edi?» – dedi. Jaratqan İye olardın' bul so'zlerin esitti.
[3] Muwsa jer ju'zinde jasaytug'ın barlıq adamlardın' ishinde en'
kishipeyil adam edi.
[4] Jaratqan İye ku'tilmegende Muwsa, Xaron ha'm Ma'riyamg'a:
– U'shewin'iz Ushırasıw shatırına barın', – dedi. U'shewi de shatırg'a
bardı. [5] Jaratqan İye minara sıyaqlı bult ishinde tu'sip, shatırdın' kirer
awzının' aldında turdı ha'm Xaron menen Ma'riyamdı shaqırıp aldı. Olar
ekewi aldıg'a qaray shıqqanda, [6] Jaratqan İye olarg'a bılay dedi:
– Menin' so'zlerime qulaq salın':
Eger aran'ızda bir payg'ambar bar bolsa,
Men, Jaratqan İye O'zimdi tanıtaman og'an ayan arqalı,
So'ylesemen onın' menen tu'sinde+.
[7] Biraq qulım Muwsa menen bulay so'ylespeymen,
Pu'tkil u'yimdegilerge juwapker adam – Muwsadur+.
[8] Onın' menen jumbaqlı tu'rde emes,
Al ju'zbe-ju'z so'ylesemen ashıq tu'rde.
Ol Menin' biynemdi ko'redi.

Sonday bolsa da, qulım Muwsag'a qarsı so'ylewden qorqpadın'lar ma+?
[9] Sonda Jaratqan İye olarg'a g'a'zepleniwi menen, ol jerden ketti.
[10] Bult Muxaddes shatırdan ketiwden-aq, Ma'riyam teri keselligine
shalınıp, etleri qar sıyaqlı tu'lep ketti. Xaron Ma'riyamg'a burılıp
qarag'anda, onın' teri keselligine shalıng'anın ko'rdi+. [11] Xaron Muwsag'a:
– Oh, mırzam, iltimas aqılsızlıq qılıp, islegen gu'namız ushın jazalama.
[12] Ma'riyam anasının' qarnında-aq denesi shirip baslag'an o'li na'restege
uqsap qalmasın, – dedi.
[13] Muwsa Jaratqan İyege:
– Oh, Quday, Ma'riyamg'a shıpa ber! – dep jalbarındı.
[14] Jaratqan İye Muwsag'a:
– Eger onın' a'kesi ju'zine tu'kirgende, ol jeti ku'n dawamında
shermende bolıp qalmas pa edi? Onı jeti ku'n dawamında bo'leklep,

ordadan shıg'arıp jiberin', sonnan keyin izine qaytıwına boladı, – dep juwap berdi+. [15] Solay etip, Ma'riyam jeti ku'n dawamında bo'leklenip, ordadan shıg'arıp jiberildi, ol qaytıp kelgenshe, xalıq jolg'a shıqpadı.

Qanan jerine jansızlardın' jiberiliwi

13 1 • Sonnan keyin, xalıq Xaserottan shıg'ıp, Paran sho'line barıp,
qonıs bastı+. 2 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
3 – Men İzrail xalqına berip atırg'an Qanan jerin ko'zden o'tkeriw ushın
adamlar jiber. Atalarınan tarag'an ha'r bir urıwdan bir basshıdan jiber+.
4 Muwsa Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha Paran sho'linen adamlardı
jiberdi. Bulardın' ha'mmesi İzrail xalqının' basshıları edi+. 5 Olardın' atları
mınaday edi:

Ruben urıwınan Zakkur ulı Shammua,

6 Shimon urıwınan Xoriy ulı Shafat,

7 Yahuda urıwınan Efunne ulı Kaleb,+

8 İssaxar urıwınan Yusup ulı İgal,

9 Efrayım urıwınan Nun ulı Hoshea,

10 Benyamin urıwınan Rafu ulı Paltiy,

11 Zebulon urıwınan Sodiy ulı Gaddiel,

12 Yusup urıwınan, yag'nıy Menashshe urıwınan Susiy ulı Gaddiy,

13 Dan urıwınan Gemalliy ulı Ammiel,

14 Asher urıwınan Mixail ulı Setur,

15 Naftaliy urıwınan Wofsiy ulı Naxbiy,

16 Gad urıwınan Maxiy ulı Geuel.

17 Eldi ko'zden o'tkeriw ushın Muwsanın' jibergen adamları usılar edi. Sol
waqıtta Muwsa Nun ulı Hosheag'a Eshua, dep at berdi*+.
18 Muwsa olardı Qanan jerin ko'zden o'tkeriw ushın jiberip atırıp,
olarg'a bılay dedi:

– Negeb arqalı ju'rip, tawlı jerlerge barın'. 19 Ol jerler qanday ekenin, ol
jerde jasap atırg'an xalıq ku'shli me, yamasa ha'lsiz be, olar ko'p pe,
yamasa az ba, bilip alın'. 20 Olardın' jasap atırg'an jeri jaqsı ma, yamasa
jaman ba, qalaları qorg'ansız ba, yamasa qorg'anlı ma, ko'rin'. 21 Topırag'ı
o'nimdarlı ma, yamasa o'nimsiz be, do'geregi terekli me, yamasa joq pa,
bilip kelin'. Qolın'ızdan kelgeninshe, ol jerdin' jetistirgen miywelerinen
alıp kelin'!
Sol waqıtta ju'zim pisigi endi baslanıp atırg'an edi.
22 Solay etip, sol adamlar jolg'a shıg'ıp, eldi Zin sho'linen baslap, Lebo-
Xamatqa jaqın bolg'an Rexobqa deyin ko'zden o'tkerdi. 23 Olar Negebti
kesip o'tip, anaqlardın' Aximan, Sheshay ha'm Talmay degen tiyreleri
jasap atırg'an Xebron qalasına bardı. Xebron Mısırdag'ı Soan qalasınan jeti
jıl aldın qurılg'an edi+. 24 Jansızlar Eshkol sayına jetip barg'anda, ol jerden
bir solqım ju'zimdi kesip aldı. Olardan ekewi bir qada ag'ashqa ju'zimdi
ildirip alıp ju'rdi. Sonın' menen birge, anar ha'm a'njir miywesin de aldı+.
25 İzraillılardın' kesip alg'an ju'zim solqımı sebepli, sol say Eshkol* dep
ataldı.
26 Jansızlar qırıq ku'n jerdi aralap shıqqannan keyin izlerine qayttı.
27 Olar Paran sho'lindegi Qadeshke, Muwsa menen Xaronnın' ha'm İzrail
ja'miyetinin' janına keldi. Olarg'a ha'm pu'tkil ja'miyetke ko'rgen-
bilgenlerin aytıp, sol jerdin' miywelerin ko'rsetti. 28 Olar Muwsag'a bılay
dep bayanladı:
– Bizlerdi jibergen jerge bardıq. Ol jerde shınında da su't ha'm pal ag'ıp
turg'an eken! Mine, mınaw sol jerdin' miywelerinen! 29 Biraq ol jerde jasap
atırg'an xalıq ku'shli, qalaları da qorg'anlı ha'm ju'da' u'lken eken.
Ha'tteki, ol jerde Anaq a'wladınan shıqqan da'w adamlardı da ko'rdik.
30 Amalek xalqı Negebte, xet, ebus ha'm amor xalıqları tawlı u'lkede, qanan
xalqı ten'izdin' boyında ha'm İordan da'ryasının' jag'asında jasaydı
eken+.
31 Kaleb Muwsanın' aldında xalıqtı tınıshlandırıp:
– Ol jerge barıp, eldi qolg'a kirgizeyik. A'lbette, bug'an jeterli ku'shimiz
bar, – dedi+.
32 Degen menen, onın' menen birge barg'an adamlar:
– Bul xalıqqa qarsı gu'rese almaymız, olar bizlerden go're ku'shlirek, –
dedi+. 33 Olar o'zleri ko'zden o'tkerip kelgen el haqqında izraillılardın'

arasında mınaday jaman mısh-mıshlar tarqatıp ju'rdi:

– Bizler ko'zden o'tkerip kelgen el, ishine ma'kan basatug'ınlardı jep pitiretug'ın el eken. Sol elde jasap atırg'an ha'r bir adam boyshan' ha'm iri+. [34] Da'wlerdi, da'wlerdin' a'wladınan bolg'an anaqlardı ko'rdik. Olardın' qasında o'zlerimizdi shegirtke sıyaqlı sezdik, olarg'a da sonday bolıp ko'rindik+.

Xalıqtın' ko'terilis qılıwı

14 1 • Sol tu'ni pu'tkil ja'miyet qattı dawıslap, dad salıp jıladı.
2 Pu'tkil İzrail xalqı Muwsa menen Xarong'a narazı bolıp, bılay dep
ton'qılday basladı: «Bunnan go're, Mısırda yamasa usı sho'lde o'lip
ketkenimiz jaqsı edi!+ 3 Jaratqan İye ne ushın bizlerdi usı elge alıp keldi?
Bizlerdi qılıshtan o'tkiziw ushın ba? Bala-shag'alarımız tutqın boladı.
Bunın' ornına Mısırg'a qaytıp ketkenimiz bizler ushın jaqsıraq emes pe?»
4 Sonnan keyin, olar bir-birine: «O'zlerimizge bir basshı saylap alıp,
Mısırg'a qaytayıq», – desti+.
5 Sonda Muwsa menen Xaron İzrail ja'miyetinin' aldında et betinen
jerge jıg'ıldı+. 6 Eldi aralap qaytqanlardan Nun ulı Eshua menen Efunne ulı
Kaleb qayg'ırıp kiyimlerin jırttı da,+ 7 pu'tkil İzrail ja'miyetine bılay dedi:
– Bizler ko'rip kelgen el – ju'da' jaqsı jer. 8 Eger Jaratqan İyenin'
bizlerge miyrimi tu'sse, Ol bizlerdi su't ha'm pal ag'ıp turg'an sol jerge alıp
baradı ha'm onı bizlerge beredi. 9 Tek g'ana Jaratqan İyege qarsı
shıqpan'lar! Ol jerde jasap atırg'an xalıqtan qorqpan'lar! Olar bizlerge
an'sat g'ana olja boladı. Qorg'awshıları olardı taslap ketti, al Jaratqan İye
bizler menen birge. Olardan qorqpan'lar!+
10 Degen menen, pu'tkil ja'miyet olardı tas boran qılıwdı niyet qıldı.
Sonda Jaratqan İyenin' saltanatı Ushırasıw shatırında pu'tkil İzrail xalqına
ko'rindi+.

Muwsanın' xalıq ushın duwa etiwi

11 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
– Qashang'a deyin bul xalıq Mag'an hu'rmetsizlik qıladı? Olardın'
arasında qanshelli ka'ramat ko'rsetkenime qaramay, qashang'a deyin
Mag'an isenbey ju'redi? 12 Men olardı illet penen jazalayman, miyrastan
mahrum qılaman. Al sennen olardan ullıraq ha'm ku'shlirek bir xalıq
do'retemen+.
13 Biraq Muwsa Jaratqan İyege bılay dedi:
– Onda mısırlılar bul haqqında esitedi. Bul xalıqtı O'z ku'shin' menen
olardın' arasınan alıp shıqqan edin'. 14 Olar Qanan jerinde jasaytug'ın
xalıqqa bul haqqında aytadı. Jaratqan İye, bul xalıqtın' arasında bolıp, olar
menen ju'zbe-ju'z ko'riskenin'nen xabarı bar. Senin' bultın' olardın'
u'stinde ha'mme waqıt turg'anın, ku'ndiz minara sıyaqlı bult ishinde,

tu'nde minara sıyaqlı ot ishinde olarg'a jol ko'rsetkenin'di biledi+. 15-
16 Eger bul xalıqtı bir adam sıyaqlı etip o'ltirsen', Sen haqqında esitken
xalıqlar: «Jaratqan İye ant ishken bul jerge O'z xalqın alıp kele almag'anı
ushın, olardı sho'lde qırıp jiberdi», – dep aytadı+.
17 Endi O'z ku'shin'di ko'rset, o, İyem! Sen O'zin' bılay dep aytqan
edin':+ 18 «Jaratqan İye bolg'an Men sabır-taqatlıman, su'yispenshiligim
sheksiz, ayıp ha'm jınayattı keshiremen. Biraq ayıplını jazasız
qaldırmayman, a'kesinin' islegen ayıbının' jazasın u'shinshi ha'm
to'rtinshi a'wladlarınan talap qılaman». 19 Mısırdan shıqqannan baslap,
bu'gingi ku'nge deyin bul xalıqtı keshirip keldin'. Endi O'zin'nin' ullı
su'yispenshiligin'e say olardın' ayıpların keshire go'r.

20 ● Jaratqan İye og'an bılay dep juwap berdi:

– Senin' tilegin'e bola olardı keshiremen. 21 Degen menen, ma'n'gi bar
bolg'an Men jer ju'zin toltırıp turg'an ullılıg'ım menen ant ishemen:+
22 ullılıg'ımdı, Mısırda ha'm sho'lde ko'rsetken ka'ramatlarımdı ko'rse de,
Meni on ma'rte sınag'an, so'zime qulaq aspag'an bul adamlardın' hesh biri
23 Men ata-babalarına beremen dep ant ishken jerdi ko'rmeydi. Mag'an
hu'rmetsizlik qılg'anlardın' hesh biri ol jerdi ko'rmeydi+.
24 Biraq qulım Kaleb basqalarg'a uqsamaydı, ol pu'tkil ju'regi menen
Mag'an erdi. Sonın' ushın, Men onı o'zi aralap, ko'zden o'tkerip qaytqan
elge alıp baraman. Onın' a'wladı sol jerdi iyelep aladı+. 25 Amalek penen
qanan xalıqları usı oypatlıqlarda jasaydı. Sonın' ushın, sizler erten'
artın'ızg'a qaytıp, Qamıs ten'izine qaray ju'rin'ler, sho'lge barın'lar.

İzraillılardın' narazılıg'ı ushın jazalanıwı

26 Jaratqan İye Muwsa menen Xarong'a bılay dedi:
27 – Mına jawız ja'miyet qashang'a deyin Mag'an narazı bolıp,
ton'qıldaydı? Mag'an qarsı so'ylegen İzrail xalqının' nalıwın esittim.
28 Olarg'a Menin' mına so'zlerimdi jetkiz: «Ma'n'gi bar bolg'an Men ant
ishemen: aytqan so'zlerin'izdi so'zsiz o'zlerin'izdin' basın'ızg'a salaman.
29 O'liklerin'iz usı sho'lde qaladı. Mag'an narazı bolıp, ton'qıldag'anlardın'
ha'mmesi – esaptan o'tken jigirma ha'm onnan joqarı jastag'ılar usı
sho'lde o'ledi+. 30 Sizlerdin' qonıslawın'ızg'a ant ishken elge Efunne ulı
Kaleb penen Nun ulı Eshuadan basqa hesh kim kirmeydi+. 31 Biraq
sizlerdin' tutqın boladı, dep aytqan balaların'ızdı sol jerge kirgizemen.

Sizler bas tartqan sol eldi balaların'ız ko'retug'ın boladı. 32 Sizlerdin'
o'liklerin'iz bolsa usı sho'lde qalıp ketedi. 33 Ha'mmen'iz o'lip ketemen
degenshe, balaların'ız sho'lde qırıq jıl shopanlıq qıladı ha'm sizlerdin'
opasızlıg'ın'ız sebepli, olar azap shegedi+. 34 Sizler eldi qırıq ku'n
dawamında aralap shıqqan edin'ler. Endi ha'r bir ku'n ushın bir jıldan
qırıq jıl ayıbın'ızdın' jazasın tartasızlar. Sonda Menin' sizlerden ju'z
burg'anımdı bilip alasızlar!»+ 35 Men, Jaratqan İye aytqanımday, Mag'an
qarsı jıynalg'an bul jawız ja'miyetke bulardı so'zsiz isleymen. Olar usı
sho'lde qırılıp, o'lip ketedi.

36 Muwsanın' eldi ko'zden o'tkerip qaytıwg'a jibergen adamları qaytıp
kelip, el haqqında jaman xabar tarqatıwı pu'tkil ja'miyettin' Jaratqan İyege
narazı bolıwına sebep bolg'an edi. 37 Sol el haqqında jaman xabar taratqan
bul adamlar Jaratqan İyenin' aldında oba keselligine shalınıp qaytıs boldı.
38 Eldi aralaw ushın ketken jansızlardan tek g'ana Nun ulı Eshua menen
Efunne ulı Kaleb tiri qaldı+.

İzraillılardın' Qanandı basıp alıwg'a urınıwı

39 ● Muwsa Jaratqan İyenin' so'zlerin pu'tkil İzrail xalqına aytqanda,
xalıq teren' qayg'ıg'a battı. 40 Erten'ine azanda olar tawlı u'lkenin'
joqarısına shıg'ıp baratırıp, bılay dedi:

– Awa, bizler gu'na islegenimizdi moyınlaymız. Mine, endi Jaratqan
İyenin' wa'de qılg'an jerine barıwg'a tayarmız.

41 Degen menen, Muwsa:

– Ne ushın Jaratqan İyenin' buyrıg'ına ja'ne qarsı shıg'ıp atırsızlar?
Bunın' menen hesh na'rsege erise almaysızlar. 42 Sawashqa shıqpan'lar,
o'ytkeni Jaratqan İye sizler menen birge emes. Dushpanların'ızdın' aldında
jen'iliske ushıraysızlar. 43 Amalek ha'm qanan xalıqları ol jerde sizlerge
qarsılıq ko'rsetedi ha'm sizlerdi qılısh ju'zinen o'tkeredi. O'ytkeni Jaratqan
İyenin' izinen ju'riwden bas tarttın'lar. Jaratqan İye de sizler menen birge
bolmaydı+.

44 Solay bolsa da, izraillılar o'zlerinin' aytqanınan qalmay, tawlı
u'lkenin' joqarısına shıqtı. Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ı menen Muwsa
ordada qaldı. 45 Tawlı u'lkede jasaytug'ın amalek penen qanan xalıqları
olarg'a qarsı hu'jim qıldı ha'm olardı Xorma qalasına deyin quwıp, tas-
talqan qıldı+.

Qurbanlıqlarg'a baylanıslı nızamlar

15 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2] – İzrail xalqına bılay dep ayt: «Ma'kan etiwin'iz ushın sizlerge
beretug'ın elge kirgenin'izde, [3] jandırılatug'ın qurbanlıq, wa'de boyınsha
beriletug'ın qurbanlıq, ıqtıyarlı qurbanlıq yamasa bayramlarda
usınılatug'ın qurbanlıq etip iri ha'm mayda maldan Jaratqan İyege
usının'lar. Bular – Jaratqan İyege xosh iyisli sıy boladı+. [4] Qurbanlıq
usınatug'ın adam Jaratqan İyege g'a'lle sadaqası ushın to'rtten bir hin*
za'ytu'n mayı menen aralastırılg'an onnan bir efa sapalı un da alıp kelsin.
[5] Ja'ne de, jandırılatug'ın qurbanlıq yamasa basqa qurbanlıq penen birge
ha'r bir toqlıg'a ishimlik sadaqası etip to'rtten bir hin sharap ta usınıwı
tiyis.
[6] Eger qoshqardı qurbanlıq etip bersen'iz, g'a'lle sadaqası ushın u'shten
bir hin za'ytu'n mayı aralastırılg'an onnan eki efa sapalı un [7] ha'm ishimlik
sadaqası ushın u'shten bir hin sharap usının'. Bular – Jaratqan İyege xosh
iyisli sıy boladı.
[8] Jaratqan İyege jandırılatug'ın qurbanlıq, wa'de boyınsha beriletug'ın
qurbanlıq yamasa tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın bir bug'a alıp kelgenin'izde,+
[9] bug'a menen birge g'a'lle sadaqası ushın yarım hin za'ytu'n mayı
aralastırılg'an onnan u'sh efa sapalı un usının'. [10] Sonın' menen birge,
ishimlik sadaqası ushın yarım hin sharap usının'. Bul qurbanlıq Jaratqan
İyege xosh iyisli sıy boladı+.
[11] Solay etip bug'a, qoshqar, ılaq yamasa toqlı qurbanlıq qılıng'anda, usı
sadaqalar menen qosa usınılsın. [12] Qansha haywan qurbanlıq qılmaqshı
bolsan'ız da, olardın' ha'r biri ushın belgilengen mug'darda g'a'lle ha'm
ishimlik sadaqaların qosıp usınıwın'ız tiyis. [13] İzraillı bolg'an ha'r bir adam
Jaratqan İyege xosh iyisli sıy etip, qurbanlıq alıp kelgende, ol usı
aytılg'anlarg'a a'mel qılıwı tiyis. [14] Eger sizlerdin' aran'ızda waqtınsha
jasap atırg'an kelgindi yamasa uzaq waqıt jasap atırg'an jat jerli adam
Jaratqan İyege xosh iyisli sıy qılıp, bir qurbanlıq alıp kelse, ol da usı
qag'ıydalarg'a a'mel qılıwı tiyis. [15-16] Sizler ushın da, aran'ızda jasap
atırg'an kelgindi adam ushın da ja'miyet anıq usı qag'ıydalardı qollansın.
Bul keleshek a'wladların'ız ushın da ma'n'gi qag'ıyda bolsın. Jaratqan
İyenin' aldında sizler de, sizlerdin' aran'ızda jasap atırg'an kelgindi de
birdey»+.

17 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
18 – İzrail xalqına bılay dep ayt: «Sizlerdi alıp baratırg'an elge
kirgenin'izden keyin, 19 sol eldin' nanınan jegenin'izde, nannın' bir
bo'legin ajıratıp, Mag'an usının'+. 20 Qırmanın'ızdın' birinshi o'niminen
ajıratılg'an sadaqa sıyaqlı qamırın'ızdın' birinshi zuwalasınan jabılg'an
sho'rekti ajıratıp usının'. 21 Qamırın'ızdın' birinshi zuwalasınan jabılg'an
bul sadaqanı a'wladlar dawamında Jaratqan İyege usının'».

Gu'na ushın qurbanlıq

22-23 «Eger birin'iz bilmesten gu'na islep, Jaratqan İyenin' men arqalı
bergen buyrıqlarının' birine – Jaratqan İyenin' buyrıq bergen ku'ninen
baslap, a'wladlar boyı a'mel qılmasan'ız+ 24 ha'm ja'miyet bul qa'tege
bilmesten jol qoyg'an bolsa, pu'tkil ja'miyet Jaratqan İyege xosh iyisli sıy
usınıw ushın, bir bug'anı jandırılatug'ın qurbanlıq etip bersin. Olar bug'a
menen birge belgilengen mug'darda g'a'lle ha'm ishimlik sadaqasın
bersin. Sonın' menen birge, gu'na qurbanlıg'ı ushın bir teke alıp kelsin+.
25 Solay etip, ruwxaniy pu'tkil İzrail ja'miyetinin' gu'nası ushın qun to'lew
ra'simin o'tkeredi ha'm olardın' gu'nası keshiriledi. Sebebi olar bilmesten
gu'na islegen edi ha'm bul ushın Jaratqan İyege jandırılatug'ın qurbanlıq
ha'm gu'na qurbanlıqların usıng'an boladı. 26 Pu'tkil İzrail ja'miyeti de,
aran'ızda jasap atırg'an kelgindi de keshiriledi. O'ytkeni xalıq bilmesten
usı gu'nanı isledi.
27 Eger bir adam bilmesten gu'na islep qoysa, ol gu'na qurbanlıg'ı ushın
bir jasar eshki alıp kelsin+. 28 Ruwxaniy Jaratqan İyenin' aldında sol
adamnın' pa'kleniwi ushın gu'nanın' qunın to'lew ra'simin o'tkersin. Bul
ra'sim o'tkerilgende, sol adamnın' gu'nası keshiriledi. 29 Bilmesten gu'na
islep qoyg'an izraillı ushın da, aran'ızda jasap atırg'an kelgindi ushın da
usı nızamdı qollanıwın'ız tiyis+.
30 İzraillı yamasa kelgindi bir adam bilip turıp gu'na islese, Jaratqan
İyege til tiygizgen boladı. Bunday adam İzrail xalqının' arasınan joq
qılınsın+. 31 Ol Jaratqan İyenin' so'zlerin pisent etpey, buyrıqlarına qarsı
shıqqanı ushın, ol adam xalqının' arasınan so'zsiz joq qılınsın. Onın'
gu'nası o'z moynında qaladı».

Shabbat ku'nine a'mel qılmag'an adam o'ltiriledi

32 Bir ku'ni izraillılar sho'lde ju'rgen waqıtta bir adam dem alıs ku'ni
bolg'an Shabbat ku'ni otın jıynap ju'rgen jerinen uslap alındı+. 33 Otın
jıynap ju'rgen adamdı uslap alg'an adamlar onı Muwsa menen Xaronnın'
ha'm pu'tkil ja'miyettin' aldına alıp keldi. 34 Sol adamg'a qanday shara
qollanılıwı kerekligi anıq bolmag'anlıqtan, onı qamap qoydı+. 35 Sonnan
keyin, Jaratqan İye Muwsag'a:
– Ol adam so'zsiz o'ltirilsin. Pu'tkil ja'miyet onı ordanın' sırtına alıp
shıg'ıp, tas boran qılsın, – dedi+. 36 Solay etip, Jaratqan İyenin' Muwsag'a
buyırg'anınday, ja'miyet sol adamdı ordanın' sırtına alıp shıg'ıp, tas boran
qılıp o'ltirdi.

Shashaqlar tuwrısında qag'ıyda

37 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
38 – İzrail xalqına bılay dep ayt: «A'wladların'ız dawamında
kiyimin'izdin' eteklerine shashaq tiktirip qoyın'. Ha'r bir shashaqqa
qızg'ısh ko'k jip qosıp islensin+. 39 Usı shashaqlar sizlerge Menin', yag'nıy
Jaratqan İyenin' buyrıqların esletip turadı. Solay etip, bulardı
ko'rgenin'izde, buyrıqlarıma a'mel qılıp, ju'regin'izdin' ha'm ko'zin'izdin'
qa'lewlerine erip ketpey, opasızlıq qılmaysızlar. 40 Sonda sizler pu'tkil
buyrıqlarımdı yadın'ızda tutıp, Qudayın'ız ushın muxaddes bolasızlar+.
41 Men Qudayın'ız bolıw ushın sizlerdi Mısırdan alıp shıqqan Qudayın'ız
Jaratqan İyemen. Men – Qudayın'ız Jaratqan İyemen»+.

Qorax, Datan ha'm Abiramnın' ko'terilisi

16 1-2 • Lebiy urıwının' Qohat tiyresinen bolg'an İshar ulı Qorax,
Ruben urıwınan Eliabtın' ulları Datan menen Abiram ha'm Pelet ulı
On birigip, Muwsag'a qarsı ko'terilis qıldı. Ja'miyet saylag'an İzrail
xalqının' abıraylı eki ju'z eliw basshısı da olarg'a qosıldı+. 3 Olar birgelikte
Muwsa menen Xaronnın' aldına barıp:

– Sizler ju'da' ha'ddin'izden asıp kettin'iz! Ha'mmemiz Jaratqan İyenin'
muxaddes ja'miyetinin' ag'zaları emespiz be? Ol ha'mmemizdin' aramızda
jasaydı. Solay eken, sizler ne ushın o'zlerin'izdi Jaratqan İyenin'
ja'miyetinen u'stem qoyasızlar? – dedi+.

4 Bunı esitken Muwsa Jaratqan İyenin' aldında et betinen jerge
jıg'ıldı+. 5 Keyin ol Qorax ha'm onın' sheriklerine bılay dedi:

– Azanda Jaratqan İye kimdi O'zine bag'ıshlap alg'anın ko'rsetedi.
Jaratqan İye kimdi tan'lag'an bolsa, sol adamdı O'z da'rgayına
jaqınlastıradı+. 6 Ha'y, Qorax, sen o'z sheriklerin' menen birge tu'tetki
tu'tetiletug'ın ıdısların'ızdı alın'. 7 Erten' Jaratqan İyenin' aldında
ıdısların'ızg'a ot salıp, u'stine tu'tetkin'izdi qoyın'. Sonda Jaratqan İye
kimdi tan'lasa, sol adamdı O'zine bag'ıshlap alg'anı. Ha'y, lebiyliler, sizler
ha'ddin'izden asıp kettin'iz!+

8 Muwsa Qoraxqa aytıp atırg'an so'zin bılay dep dawam etti:

– Ha'y, lebiyliler, mag'an qulaq salın'! 9 İzraildın' Qudayı sizlerdi İzrail
xalqı arasınan ayırıp alıp, Jaratqan İyenin' Muxaddes shatırındag'ı
xızmetti orınlawın'ız ushın, O'zine jaqınlastırdı. Ja'ne de, ja'miyettin'
aldında turıp, olarg'a xızmet etiwin'iz ushın sizlerdi tan'lap aldı, bulardın'
barlıg'ı sizlerge azlıq qıldı ma+? 10 Qorax, Jaratqan İye seni ha'm pu'tkil
lebiyli tuwısqanların'dı O'zine jaqınlastırg'an bolsa, bul jetpegendey, endi
sizler ruwxaniylikti de qa'lep atırsızlar ma? 11 Ha'y, Qorax, senin' ha'm
sheriklerin'nin' bunday etip jıynalıwı Xarong'a emes, al Jaratqan İyege
qarsı shıg'ıwın'ızdı bildiredi+.

12 Sonnan keyin, Muwsa Eliabtın' ulları Datan menen Abiramdı
shaqırttı. Biraq olar:

– Barmaymız. 13 Sen bizlerdi sho'lde o'ltiriw ushın su't ha'm pal ag'ıp
turg'an elden alıp shıqtın'. Bul jetpegendey, bizlerdin' u'stimizden biylik
qılmaqshısan' ba+? 14 Sen bizlerdi su't ha'm pal ag'ıp turg'an elge
a'kelmedin', bizlerge mu'lik etip atız ha'm ju'zim bag'ların da bermedin'.

Bizlerdin' ko'zimizdi baylamaqshımısan'? Yaq, senin' aldın'a barmaymız, – dedi.

15 Muwsa qattı ashıwlanıp, Jaratqan İyege:

– Olardın' sadaqaların qabıl etpe. Men olardan bir eshek te alg'an joqpan, olardın' hesh birine jamanlıq qılg'an joqpan, – dedi+.

16 Keyin Muwsa Qoraxqa:

– Erten' sen barlıq sheriklerin' menen birge Jaratqan İyenin' aldına kel. Xaron da usı jerde boladı. 17 Ha'r birin'iz bir tu'tetki tu'tetiletug'ın ıdıstan, barlıg'ı bolıp eki ju'z eliw ıdıs alıp kelip, ishine xosh iyisli tu'tetki salın'. Sen de o'z ıdısın'dı alıp kel, Xaron da o'zinikin alıp keledi, – dedi.

18 Solay etip, olardın' ha'r biri ishine ot ha'm tu'tetki salıp, o'z ıdısların alıp keldi. Keyin olar Muwsa ha'm Xaron menen birge Ushırasıw shatırının' aldına kelip turdı. 19 Qorax pu'tkil ja'miyetti Muwsa menen Xaronnın' qasına, Ushırasıw shatırının' aldına jıynag'anda, Jaratqan İyenin' saltanatı ha'mmege ko'rindi. 20 Jaratqan İye Muwsa menen Xarong'a bılay dedi:

21 – Mına ja'miyettin' arasınan shetke shıg'ın', Men olardı ko'zdi ashıp-jumg'ansha joq qılıp jiberemen+.

22 Muwsa menen Xaron et betinen jerge jıg'ılıp:

– Quday, pu'tkil tiri jannın' Qudayı! Bir adam gu'na isledi dep, pu'tkil ja'miyetke g'a'zeplenesen' be? – dedi+.

23 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

24 – Ja'miyetke: «Qoraxtın', Datannın' ha'm Abiramnın' shatırlarınan uzaqlasın'», – dep ayt.

25 Muwsa Datan menen Abiramnın' qasına bardı. İzrail aqsaqalları da Muwsanın' izine erdi. 26 Muwsa ja'miyetke qarata:

– Bul jaman adamlardın' shatırlarınan uzaqlasın'! Olardın' hesh bir zatına qol tiygizben'. Bolmasa, olardın' gu'nası sebepli, sizler de joq bolasızlar, – dedi+. 27 Solay etip, ja'miyet Qorax, Datan ha'm Abiramnın' shatırlarınan uzaqlasıp turdı. Datan menen Abiram hayalları ha'm balaları menen birge sırtqa shıg'ıp, shatırlarının' aldında turg'an edi.

28 Sonda Muwsa bılay dedi:

– Bulardın' barlıg'ın islewim ushın Jaratqan İyenin' meni jibergenin, men o'zligimnen bir na'rse de islemegenimdi mınadan bilip alasızlar: 29 eger de bul adamlar o'z a'jeli menen, ha'mme adamlardın' basına tu'setug'ın o'lim menen o'lse, onda bilip qoyın', Jaratqan İye meni

jibermegen boladı+. 30 Biraq Jaratqan İye a'detten tıs bir na'rse islese, jer
jarılıp, olardı ha'm olarg'a tiyisli ha'r bir zattı jutsa ha'm olar o'liler
ma'kanına tiriley kirip ketse, onda bul adamlardın' Jaratqan İyege
hu'rmetsizlik qılg'anın bilip alasızlar+.
31 Muwsa usı so'zlerin aytıp bolar-bolmastan, Datan ha'm Abiramnın'
ayaq astındag'ı jer jarılıp ketti. 32 Jer jarılıp, olardı, olardın' shan'araqların,
Qoraxtın' sherikleri menen mal-mu'liklerin jutıp jiberdi. 33 Solay etip, olar
bar mal-mu'lki menen birge tiriley o'liler ma'kanına kirip ketti. Jer jawılıp,
olardın' u'stin qaplap tasladı ha'm olar ja'miyettin' arasınan joq qılındı+.
34 Olardın' baqırısqan dawısların esitken a'tiraptag'ı izraillılar: «Jer bizlerdi
de jutıp jibermesin!» – dep ja'n-jaqqa qashıp ketti.
35 Sol waqıtta Jaratqan İyenin' jibergen otı xosh iyisli zatlardı tu'tetip
turg'an eki ju'z eliw adamdı jag'ıp, joq qılıp jiberdi+.

Tu'tetki tu'tetiletug'ın ıdıslar

36 Jaratqan İye Muwsag'a ja'ne bılay dedi:
37 – Xaronnın' ulı ruwxaniy Elazarg'a tu'tetki tu'tetiletug'ın ıdıslardı
ku'ldin' ishinen alıp shıg'ıwın ha'm ishindegi shoqlardı ordanın' bir
shetine to'giwin ayt. Sebebi tu'tetki ıdıslar muxaddes. 38 İslegen gu'naları
ushın o'ltirilgen bul adamlardın' tu'tetki ıdısların sho'kkishlep jalpaytın'
da, qurbanlıq orındı usılar menen qaplan'. Idıslar Jaratqan İyege
usınılg'anı ushın muxaddes. Bular izraillılar ushın eskertetug'ın bir belgi
bolsın.
39 Solay etip, ruwxaniy Elazar janıp o'lgen adamlardın' alıp kelgen
tu'tetki tu'tetiletug'ın qola ıdısların jıynap aldı. Olar ıdıslardı qurbanlıq
orındı qaplaw ushın sho'kkishlep jalpaytıp shıqtı. 40 Bul izraillılarg'a
Xaronnın' a'wladınan basqa hesh kimnin' Jaratqan İyenin' aldına shıg'ıp,
xosh iyisli tu'tetki tu'tetiwge bolmaytug'ının, bolmasa sonday islegen
adam Qorax penen onın' sherikleri sıyaqlı bolatug'ının eskertip turatug'ın
edi. Solay etip, Jaratqan İyenin' Muwsa arqalı aytqanınday etip islendi+.

İzraillılardın' ko'terilisi ha'm jazalanıwı

41 Erten'ine pu'tkil İzrail ja'miyeti Muwsa menen Xarong'a narazı bolıp:
«Jaratqan İyenin' xalqın sizler o'ltirdin'ler», – dep ton'qılday basladı.
42 İzrail ja'miyeti Muwsa menen Xarong'a qarsı jıynalıp, Ushırasıw
shatırına qaray tuwrı burılıp qarag'anda, shatırdı bult qapladı ha'm

Jaratqan İyenin' saltanatı ko'rindi. 43 Sonda Muwsa menen Xaron
Ushırasıw shatırının' aldına keldi. 44 Jaratqan İye Muwsag'a:
45 – Bul ja'miyettin' arasınan shetke shıg'ın' ha'm Men olardı ko'zdi
ashıp-jumg'ansha joq qılıp jiberemen, – dedi. Sonda Muwsa menen Xaron
et betinen jerge jıg'ıldı+.
46 Sonnan keyin, Muwsa Xarong'a:
– Tu'tetki ıdısın alıp, ishine qurbanlıq orınnan shoq sal, ottın' u'stine
xosh iyisli tu'tetki qoy. Qunın o'tew ushın da'rhal ja'miyetke bar. Sebebi
Jaratqan İye g'a'zebin shashıp atır. Al xalıqqa o'ltiretug'ın oba tarqalıp
basladı, – dedi+.
47 Xaron Muwsanın' aytqanların orınlap, tu'tetki ıdısın aldı da,
ja'miyettin' ortasına juwırıp bardı. Xalıqtın' arasında nabıt qılatug'ın
kesellik baslang'an edi. Xaron xosh iyisli tu'tetki usınıp, ja'miyettin' qunın
o'tedi. 48 Ol tiriler menen o'lilerdin' arasında turg'anda, nabıt qılatug'ın
kesellik toqtadı+. 49 Al Qorax sebepli o'lgenlerden tısqarı, nabıt qılatug'ın
kesellikten o'lgenlerdin' sanı on to'rt mın' jeti ju'z adam boldı. 50 Nabıt
qılatug'ın kesellik toqtag'annan keyin, Xaron Ushırasıw shatırının' aldında
turg'an Muwsanın' janına qayttı.

Xaronnın' tayag'ı

17 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2] – İzrail xalqına ha'r bir urıw ko'semi ushın bir danadan on eki tayaq alıp keliwin buyır. Ha'r bir urıw basshısının' atın o'z tayag'ının' u'stine jaz. [3] Lebiy urıwına tiyisli tayaqtın' u'stine Xaronnın' atın jaz. Ha'r bir urıw basshısı ushın bir tayaqtan bolıwı tiyis. [4] Tayaqlardı Ushırasıw shatırındag'ı Men sizler menen ushırasatug'ın orınnın', Kelisim sandıg'ının' aldına qoy+. [5] Men tan'lap alatug'ın adamnın' tayag'ı bo'rtik shıg'aradı. Solay etip, İzrail xalqının' sizlerge qarsı shıg'ıp, narazı bolıp, ton'qıldawlarına shek qoyaman.
[6] Muwsa aytılg'anlardı İzrail xalqına jetkerdi. Xalıqtın' ko'semleri ha'r bir urıw ushın bir danadan on eki tayaq alıp keldi. Xaronnın' tayag'ı da solardın' ishinde edi. [7] Muwsa tayaqlardı buyrıqlar qoyılg'an shatırg'a, Jaratqan İyenin' aldına qoydı.
[8] Muwsa erten'ine shatırg'a kirip qarasa, Lebiy urıwı ushın alıp kelingen Xaronnın' tayag'ı bo'rtik shıg'arıp g'ana qoymay, ol gu'llep, badam jemisin de bergen eken+. [9] Muwsa barlıq tayaqlardı Jaratqan İyenin' aldınan alıp shıg'ıp, İzrail xalqına ko'rsetti. Xalıq tayaqlardı qarastırıp, ha'r biri o'zlerine tiyisli tayaqtı aldı.
[10] Jaratqan İye Muwsag'a:
– Ko'terilisshilerge eskertiw bolıwı ushın, Xaronnın' tayag'ın Kelisim sandıg'ının' aldına qaytadan aparıp qoy. Usılayınsha, sen ko'terilislerin toqtatıp, olardın' o'lip ketiwine jol qoymaysan', – dedi. [11] Muwsa Jaratqan İyenin' buyırg'anınday etip orınladı.
[12] İzraillılar Muwsag'a:
– O'lip ketemiz! Qırılıp ketemiz! Ha'mmemiz qırılıp ketemiz! [13] Jaratqan İyenin' Muxaddes shatırına jaqınlasqan ha'r bir adam o'ledi. Endi ha'mmemiz qırılıp ketemiz be? – dedi.

Ruwxaniyler menen lebiylilerdin' wazıypası

18 [1] Jaratqan İye Xarong'a bılay dedi:
– Sen, ulların' ha'm pu'tkil Lebiy urıwı Muxaddes ma'kang'a qarsı islengen gu'nag'a juwapker bolasızlar. Al ruwxaniylik xızmetin'izge baylanıslı gu'na ushın tek g'ana sen ha'm ulların' juwapker bolasızlar+.
[2] Sen ha'm ulların' buyrıqlar qoyılg'an shatırdın' aldında xızmet etkenin'izde, baban'ız Lebiydin' a'wladınan bolg'an tuwısqanların'ız da sizlerge ja'rdem beretug'ın bolsın+. [3] Olar senin' juwapkershiligin' astında Muxaddes shatırg'a tiyisli xızmetlerdi orınlasın. Biraq olar muxaddes jerdin' buyımlarına yamasa qurbanlıq orıng'a jaqınlamasın, bolmasa olar da, sizler de o'lip qalasızlar. [4] Olar senin' menen birge Ushırasıw shatırına baylanıslı barlıq wazıypalardı orınlasın. Lebiylilerden basqa hesh bir adam sizler menen birge xızmet qılmasın.
[5] Endigiden bılay, İzrail xalqına qa'ha'rlenbewim ushın, Muxaddes jerde ha'm qurbanlıq orında tek g'ana sizler xızmet qılasızlar+. [6] Men izraillılar arasınan lebiyli tuwısqanların'ızdı sizlerge ja'rdemshi qılıp, tan'lap aldım. Ushırasıw shatırına baylanıslı xızmetti orınlawı ushın, olar Mag'an bag'ıshlang'an. [7] Degen menen, qurbanlıq orındag'ı ha'm perdenin' artındag'ı En' muxaddes bo'lmege baylanıslı ruwxaniylik xızmetti tek g'ana sen o'z ulların' menen orınlaysan'. Ruwxaniylik xızmetti sag'an sıy qılıp berdim. Sennen basqa kim de kim ol jerge jaqınlasa, ol o'ltirilsin+.

Ruwxaniylerdin' payı

[8] Jaratqan İye Xaron menen bolg'an sa'wbetin bılay dep dawam etti:
– İzrail xalqının' Mag'an ajıratqan muxaddes sıyların baqlawdı sag'an tapsırdım. Bulardı sizlerdin' ruwxaniylik xızmetin'iz ushın sag'an ha'm ulların'a ma'n'gige pay qılıp berdim+. [9] Qurbanlıq orında Mag'an usınılg'an en' muxaddes sadaqalar, yag'nıy g'a'lle sadaqasının', gu'na ha'm ayıp qurbanlıqlarının' jandırılmaytug'ın bo'lekleri, sag'an ha'm senin' ulların'a tiyisli boladı. [10] Bulardı en' muxaddes zat sıpatında jewin'iz tiyis, sebebi bular ju'da' muxaddes. Bul sadaqa ha'm qurbanlıqlardan tek g'ana erkek adamlardın' jewine boladı.
[11] Ja'ne de, mınalar da sag'an tiyisli boladı: izraillılardın' alıp kelgen joqarı ko'terip usınatug'ın sıylarınan ajıratqan bo'leklerin sag'an ha'm senin' ul-qızların'a ma'n'gige pay qılıp berdim. Shan'arag'ın'dag'ı ha'r bir pa'k adam bulardan jewine boladı+.

12 Olardın' Mag'an, Jaratqan İyege alıp kelgen da'slepki o'nimlerin –
za'ytu'n mayının', taza sharaptın' ha'm g'a'llenin' en' sapalı bo'legin
sizlerge berdim+. 13 Elde jetistirilgen da'slepki zu'ra'a'tlerden Mag'an,
Jaratqan İyege alıp kelingenlerdin' ha'mmesi sizlerge tiyisli.
Shan'arag'ın'dag'ı ha'r bir pa'k bolg'an adam olardan jewine boladı+.
14 İzrailda Jaratqan İyege tolıg'ı menen bag'ıshlang'an ha'r bir zat
sizlerdiki boladı+. 15 İzrail xalqının' Mag'an alıp kelgen adamlardın' da,
mallardın' da qarınnan birinshi shıqqanlardın' ha'mmesi sizlerdiki boladı.
Biraq adamlardın' ha'm haram esaplang'an haywanlardın' birinshi
tuwılg'an balası ushın qun alıwın' kerek+. 16 Birinshi tuwılg'an ul bir aylıq
bolg'anda, onın' qunı ushın bes shekel alasan'. Ha'r bir shekel Muxaddes
orın o'lshemi menen jigirma geradan bolsın+.
17 Biraq sıyırdın', qoydın' ha'm eshkinin' birinshi tuwılg'an to'li ushın
qun almaysan'. Olar Men ushın arnalg'an. Olardın' qanların qurbanlıq
orıng'a serpip, mayların Jaratqan İyege xosh iyisli sıy qılıp, tu'tetip
jandırıp jiberesen'+. 18 Bulardın' joqarı ko'terip usınılg'an to'si ha'm on'
sanı seniki bolg'anı sıyaqlı, go'shi de seniki boladı+. 19 İzraillılardın'
Mag'an ajıratıp usıng'an muxaddes sıylarının' barlıg'ın sag'an ha'm ul-
qızların'a ma'n'gige pay etip beremen. Bul sen ha'm senin' a'wladın' ushın
berilgen Menin' ma'n'gi buzılmas kelisimim boladı+.
20 Keyin Jaratqan İye Xarong'a ja'ne bılay dedi:
– Xalıqtın' arasında sizlerdin' u'les jerin'iz bolmaydı, olardın' arasında
hesh qanday payın'ız bolmaydı. Sizlerdin' izraillılar arasındag'ı payın'ız
ha'm u'lesin'iz Men bolaman+.

Lebiylilerdin' payı

21 Lebiylilerdin' Ushırasıw shatırındag'ı jumısı ushın, İzrailda
jıynalatug'ın barlıq u'sirlerdi olarg'a pay qılıp beremen+. 22 Bunnan bılay
izraillılar Ushırasıw shatırına jaqın kelmesin. Bolmasa, olar sol gu'nanın'
jazasın tartıp o'ledi. 23 Ushırasıw shatırına tiyisli jumıstı lebiyliler isleydi,
shatırg'a qarsı islengen ha'r qanday ayıpqa olar juwapker boladı. Bul
keleshek a'wladların'ız boyınsha ma'n'gi qag'ıyda bolsın. İzraillılardın'
arasında lebiylilerdin' jer u'lesi bolmaydı. 24 Bunın' ornına Men lebiylilerge
izraillılardın' Mag'an, Jaratqan İyege ajıratıp bergen u'sirlerin u'les qılıp
beremen. Sonın' ushın, Men: «İzraillılardın' arasında lebiylilerdin' u'les
jeri bolmaydı», – dep aytqan edim.

Lebiylilerdin' u'sirleri

25 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

26 – Lebiylilerge mınanı ayt: «Menin' u'les qılıp sizlerge bergen
u'sirlerdi izraillılardan alg'anın'ızda, alg'an u'sirlerdin' onnan birin
shıg'arıp, Mag'an, Jaratqan İyege sıy qılıp berin'+. 27 Men sizlerdin' bul
sıyın'ızdı qırmannan a'kelingen g'a'lle ha'm ju'zim sıg'atug'ın shuqırdan
a'kelingen sharap sıpatında qabıllayman. 28 Usılay etip, sizler izraillılardan
alg'an barlıq u'sirlerden onnan bir shıg'arıp, Jaratqan İyege sıy qılıp
beresizler. Usı sıydı ruwxaniy Xarong'a a'kelip berin'. 29 Sizlerge berilgen
barlıq sıylardın' en' jaqsısın, en' muxaddesin ajıratıp, Jaratqan İyege
berin'ler».

30 Lebiylilerge ja'ne bılay dep ayt: «Sıylardın' en' jaqsısın Jaratqan İyege
ajıratqanın'ızdan keyin, qalg'anı o'z qırmanın'ızdan bolg'an o'nim yamasa
sharap o'nimin'iz sıpatında o'zlerin'izge qaladı. 31 Bunı sizler
shan'arag'ın'ız benen qa'legen jerde jewin'izge boladı. Sebebi bul –
sizlerdin' Ushırasıw shatırında islegen xızmetin'iz ushın berilgen to'lem.
32 Eger onnan birden en' jaqsısın Mag'an, Jaratqan İyege ajıratıp usınsan'ız,
o'zlerin'izge gu'na ju'klemeysizler. O'lip qalmawın'ız ushın, izraillılardın'
usıng'an muxaddes sadaqaların haramlaman'lar».

Gu'nadan pa'kleniw ra'simi

19 [1] Jaratqan İye Muwsa menen Xarong'a bılay dedi:
[2] – Jaratqan İye buyırg'an nızamnın' talapları mınalar:
izraillılarg'a minsiz, kemshiligi joq ha'm hesh qanday moyıntırıq
salınbag'an qızıl jas sıyır alıp keliwin aytın'+. [3] Sıyır ruwxaniy Elazarg'a
berilsin. Keyin onı ordanın' sırtına shıg'arıp, Elazardın' ko'z aldında soyın'.
[4] Ruwxaniy Elazar barmag'ın sıyırdın' qanına batırıp, onı Ushırasıw
shatırının' aldıng'ı ta'repine jeti ma'rtebe serpsin+. [5] Sonnan keyin,
Elazardın' ko'z aldında sıyır, onın' terisi, go'shi, qanı ha'm da'risi menen
birge jandırıp jiberilsin+. [6] Ruwxaniy kedr ag'ashın, mayoran sho'bin ha'm
qırmızı jipti alıp, olardı janıp atırg'an sıyırdın' u'stine taslasın+. [7] Keyin
ruwxaniy kiyimlerin juwıp, o'zi suwg'a juwınıp alsın. Sonnan keyin, ol
ordag'a kiriwine boladı. Biraq ol keshke deyin haram sanaladı+. [8] Sıyırdı
jaqqan adam da kiyimlerin juwıp, o'zi juwınıp alsın. Ol da keshke deyin
haram sanaladı.

[9] Sonnan keyin, pa'k sanalg'an bir adam sıyırdın' ku'lin jıynap alıp,
ordanın' sırtındag'ı taza bir jerge aparıp qoysın. İzrail ja'miyeti bul ku'ldi
pa'kleniw suwına qosıw ushın saqlap qoysın. Bul ku'l adamlardın'
gu'nadan pa'kleniw ra'simi ushın qollanıladı+. [10] Sıyırdın' ku'lin jıynag'an
adam kiyimlerin juwsın, ol keshke deyin haram sanaladı. Bul izraillılar
ushın da, aran'ızda jasap atırg'an kelgindiler ushın da ma'n'gi qag'ıyda
bolsın+.

O'lige bir jerin tiygizip alg'an adam tuwrısında

[11] Adamnın' o'ligine bir jerin tiygizip alg'an ha'r bir adam jeti ku'n
haram sanaladı. [12] Ol adam pa'kleniw suwı menen u'shinshi ha'm jetinshi
ku'ni o'zin pa'klesin. Sonda ol pa'k boladı. Eger ol u'shinshi ha'm jetinshi
ku'ni o'zin pa'klemese, onda ol pa'k sanalmaydı+. [13] Adamnın' o'ligine bir
jerin tiygizip, o'zin pa'klemegen adam Jaratqan İyenin' Shatırın
haramlag'an boladı. Onday adam İzrail xalqının' arasınan joq qılınsın.
Onın' u'stine pa'kleniw suwı serpilmegeni ushın, ol haram sanaladı,
haramlılıg'ı o'zinde qaladı+.

[14] Eger shatırdın' ishinde bir adam qaytıs bolsa, bug'an tiyisli qag'ıyda
mınadan ibarat: sol waqıtta shatırda bolg'an ha'm shatırg'a kirgen ha'r bir
adam jeti ku'n dawamında haram sanaladı. [15] Shatırdın' ishinde qaqpag'ı
jabılmay, awzı ashıq qalg'an ha'r bir ıdıs haram sanaladı+.

16 Dalada qılısh penen o'ltirilgen yamasa o'z a'jeli menen o'lgen
birewdin' o'ligine, su'yegine yamasa qa'birine bir jerin tiygizgen ha'r bir
adam jeti ku'n dawamında haram sanaladı.
17 Haram sanalg'an adam ushın bir ıdıstın' ishine jandırılg'an gu'na
qurbanlıg'ının' ku'linen salıp, u'stine ag'ın suwdan quyın'. 18 Pa'k sanalg'an
bir adam mayoran sho'bin alıp, suwg'a batırsın. Keyin onı shatırg'a, onın'
ishindegi barlıq buyımlardın' ha'm ha'r bir adamnın' u'stine sebelesin.
O'lgen adamnın' su'yegine, o'ltirilgen yamasa o'z a'jeli menen o'lgen
adamg'a yamasa qa'birge bir jerin tiygizgen adamnın' u'stine de sol
suwdan sebelensin+. 19 Pa'k sanalg'an adam u'shinshi ha'm jetinshi ku'ni
haram sanalg'an adamnın' u'stine suwdan sewip, onı jetinshi ku'ni
pa'klesin. Pa'klengen adam kiyimlerin suwg'a juwıp, o'zi de juwınsın,
sonda ol keshte pa'k sanaladı+. 20 Eger haram sanalg'an adam o'zin
pa'klemese, ol ja'miyettin' arasınan joq qılınsın. O'ytkeni ol Jaratqan
İyenin' Muxaddes ma'kanın haramlag'an boladı. Pa'kleniw suwı onın'
u'stine serpilmegeni ushın, ol adam haram sanaladı+. 21 Bul xalıq ushın
ma'n'gi qag'ıyda bolsın. Pa'kleniw suwın serpken adam da kiyimlerin
juwsın. Pa'kleniw suwın uslag'an adam keshke deyin haram sanaladı.
22 Haram adam jantasqan ha'r bir na'rse haram sanaladı. Sol haramlang'an
zatqa jantasqan adam da keshke deyin haram sanaladı+.

Jartastan aqqan suw

20 [1] Birinshi ayda İzrail xalqının' pu'tkil ja'miyeti Zin sho'line jetip
barıp, Qadeshke ornalastı. Ma'riyam sol jerde qaytıs bolıp, jerlendi+.
[2] Ol jerde xalıq ushın ishetug'ın suw joq edi. Sol sebepli olar Muwsa
menen Xarong'a qarsı jıynalıp,+ [3] Muwsa menen dawlasıp, bılay dedi:
– Tuwısqanlarımız Jaratqan İyenin' aldında o'lgen waqıtta, bizler de
olar menen birge o'lip ketkenimiz jaqsı edi!+ [4] Jaratqan İyenin' ja'miyetin
bul sho'lge ne ushın alıp keldin'? Bizler haywanlarımız benen birge
o'liwimiz ushın ba? [5] Ne ushın bizlerdi usı jaman jerge alıp keliw ushın
Mısırdan alıp shıqtın'? Bul jerdin' egisligi de, a'njiri de, ju'zimi de, anarı da
joq. Ha'tteki, ishetug'ın suwı da joq!
[6] Muwsa menen Xaron ja'miyettin' aldınan ketip, Ushırasıw shatırının'
aldına bardı da, ol jerde et betinen jerge jıg'ıldı. Sonda Jaratqan İyenin'
saltanatı olarg'a ko'rindi+. [7-8] Jaratqan İye Muwsag'a:
– Tayag'ın'dı al. A'jag'an' Xaron menen birge ja'miyetti bir jerge
jıynan'. Keyin ja'miyettin' ko'z aldında suw atlıg'ıp shıg'ıwı ushın, jartasqa
buyrıq berin'. Sonda sen jartastan suw shıg'arıp, olarg'a da, haywanlarına
da suw beresen', – dedi.
[9] Muwsa o'zine berilgen buyrıq boyınsha Jaratqan İyenin'
da'rgayındag'ı tayaqtı alıp, [10] Xaron menen birge ja'miyetti jartastın' aldına
jıynadı. Muwsa olarg'a:
– Ha'y, ko'terilisshiler, mag'an qulaq salın'lar! Mına jartastan sizlerge
suw shıg'arıp bereyik pe? – dedi+. [11] Sonnan keyin, Muwsa qolındag'ı
tayag'ın ko'terip, jartasqa eki ma'rte urdı. Sonda jartastan suw atlıg'ıp
shıqtı ha'm pu'tkil ja'miyet te, haywanları da onnan suw ishti.
[12] Jaratqan İye Muwsa menen Xarong'a bılay dedi:
– İzraillılardın' ko'z aldında Menin' muxaddesligime hu'rmet
ko'rsetpey, Mag'an isenbedin'ler. Sonın' ushın, Men bul ja'miyetke
beretug'ın elge olardı sizler alıp barmaysızlar+.
[13] İzrail xalqı Jaratqan İyege qarsı shıg'ıp, dawlasqan sol jer Meriba*
suwları dep ataldı. Usı jerde Jaratqan İye olarg'a O'z muxaddesligin
ko'rsetti.

Edom patshasının' o'z jeri arqalı izraillılardı o'tkizbewi

[14] Muwsa Qadeshten Edom patshasına elshiler arqalı mınaday xabar
jiberdi: «Tuwısqanın' bolg'an İzrail xalqı bılay dep aytıp atır: Basımızg'a

tu'sken barlıq qıyınshılıqlardan xabarın' bar+. 15 Ata-babalarımız Mısır
jerine barıp qonıs bastı ha'm sol jerde uzaq waqıt dawamında jasadıq.
Mısırlılar ata-babalarımızg'a da, bizlerge de zulımlıq qıldı+. 16 Biraq bizler
Jaratqan İyege jalbarıng'anımızda, Ol perishtesin jiberip, bizlerdi Mısırdan
alıp shıqtı. Mine, endi bizler senin' shegaran'a jaqın jerdegi Qadesh
qalasında turıppız+. 17 Bizlerge elin' arqalı o'tip ketiwimizge ruxsat
bersen'iz. Sizlerdin' egin atızların'ızg'a, ju'zim bag'ların'ızg'a kirmeymiz
ha'm qudıqların'ızdan suw ishpeymiz. Elin'iz arqalı o'tkende, on'g'a da,
shepke de burılmay, tek g'ana Patsha jolı degen u'lken joldan ju'rip,
jolımızdı dawam etemiz»+.

18 Biraq Edom patshası: «Elim arqalı o'tpeysizler! Bolmasa, sizlerge qarsı
qılısh ko'teremiz», – dep juwap berdi.

19 Sonda izraillılar og'an: «Bizler u'lken joldan ju'rip, o'tip ketemiz. Eger
bizler yamasa haywanlarımız suwın'nan ishsek, onın' haqısın to'leymiz.
Bizler tek barı-jog'ı elin'iz arqalı o'tip ketemiz», – dep iltimas qıldı+.

20 Degen menen, Edom patshası olarg'a ja'ne: «O'tpeysizler!» – dep
juwap berdi. Sonnan keyin, edomlılar izraillılarg'a qarsı ju'ris qılıw ushın,
ko'p sanlı ha'm ku'shli la'shkerleri menen jolg'a shıqtı. 21 Edom patshası
elinen o'tiwine ruxsat bermegennen son', izraillılar artqa burılıp, aylanıp
o'tiw ushın, onnan uzaqlastı+.

Xaronnın' o'limi

22 Pu'tkil İzrail ja'miyeti Qadeshten shıg'ıp, Hor tawına keldi+.
23 Jaratqan İye Edom shegarasındag'ı Hor tawında Muwsa menen Xarong'a
bılay dedi:

24 – Xaron o'lip, o'z ata-babalarına qosıladı. Ol Men İzrail xalqına
beretug'ın elge kirmeydi. O'ytkeni ekewin'iz Meriba suwları janında
Menin' buyrıg'ıma qarsı shıqtın'lar+. 25 Endi sen Xaron menen onın' ulı
Elazardı Hor tawına alıp shıq. 26 Xaronnın' ruwxaniylik kiyimlerin sheship
alıp, olardı ulı Elazarg'a kiygiz. Xaron ol jerde o'lip, ata-babalarına
qosıladı+.

27 Muwsa Jaratqan İyenin' buyırg'anınday qıldı. Olar u'shewi de pu'tkil
ja'miyettin' ko'z aldında Hor tawına ko'terildi. 28 Muwsa Xaronnın'
ruwxaniylik kiyimlerin u'stinen sheship aldı da, olardı ulı Elazarg'a
kiygizdi. Xaron sol jerde, tawdın' joqarısında o'ldi. Keyin, Muwsa menen

Elazar tawdan tu'sti+. [29] Pu'tkil İzrail ja'miyeti Xaronnın' o'lgenin bilgende, ol ushın otız ku'n aza tuttı+.

Arad qalasının' joq qılınıwı

21 [1] Negebte jasap atırg'an qananlı Arad patshası izraillılardın' Atarim jolınan kiyatırg'anınan xabar tapqanda, olarg'a hu'jim qılıp, olardın' bazıların tutqıng'a aldı+. [2] Sol sebepli izraillılar Jaratqan İyege: «Eger Sen bul xalıqtı bizlerge ta'slim qılsan', olardın' barlıq qalaların Sag'an bag'ıshlap, tolıg'ı menen joq etemiz», – dep wa'de berdi+. [3] Jaratqan İye izraillılardın' jalbarıng'an dawısın esitti ha'm qananlılardı olarg'a ta'slim qıldı. İzraillılar olardı qırıp taslap, qalaların tolıg'ı menen joq qıldı. Keyin ala sol jerge Xorma* degen at berildi.

Mıstan sog'ılg'an jılan

[4] İzrail xalqı Hor tawınan shıg'ıp, Edom elin aylanıp o'tip ketiw ushın, Qamıs ten'izine baratug'ın jol menen ju'rip ketti. Biraq xalıq jolda ketip baratırıp, ja'ne sabırsızlıq qıldı+. [5] Olar Qudayg'a ha'm Muwsag'a qarsı nalıp:

– Ne ushın bizlerdi Mısırdan alıp shıqtın'ız? Sho'lde o'lip ketiwimiz ushın ba? Bul jerde nan da, suw da joq. Al mına jerkenishli mannadan bolsa kewlimiz aynıp ketti! – dedi+.

[6] Sonda Jaratqan İye xalıq arasına za'ha'rli jılanlar jiberdi. Jılanlar izraillılardı shaqtı ha'm olardan ko'p adamlar o'ldi. [7] Xalıq Muwsanın' aldına kelip:

– Jaratqan İyege ha'm sag'an qarsı so'ylep, bizler gu'na qıldıq. Bizlerdin' aramızdan jılanlardı joq qılıwın aytıp, Jaratqan İyege jalbarınıp, duwa qıl, – dedi. Solay etip, Muwsa xalıq ushın duwa etti.

[8] Jaratqan İye Muwsag'a:

– Bir jılan islep, onı baqan u'stine ornalastır. Jılan shaqqan ha'r bir adam og'an qarasa, tiri qaladı, – dedi.

[9] Solay etip, Muwsa mıstan bir jılan islep, onı baqannın' u'stine ornalastırdı. Jılan shaqqan adamlar mıs jılang'a qarag'anda, olar o'lmey, tiri qaldı+.

Moabqa qaray jol

[10] İzrail xalqı jolın dawam etip, Obotqa ornalastı+. [11] Sonnan son', olar Obottan shıg'ıp, Moabtın' shıg'ıs ta'repindegi sho'lge, İye-Abarimge ornalastı+. [12] Ol jerden de shıg'ıp, Zered da'ryasında toqtadı+. [13] Keyin olar sol jerden shıg'ıp, amor xalqının' shegarasına deyin sozılg'an sho'lde,

Arnon da'ryasının' arg'ı jag'asında toqtadı. Arnon da'ryası Moab penen
Amor elinin' arasındag'ı shegara edi+. 14 Jaratqan İyenin' Sawashları
kitabında Sufa jerlerindegi Waheb qalası, saylar, ja'ne de, Arnon da'ryası,
15 Ar qalasına deyin ha'm Moab shegarası boylap sozılg'an taw
janbawırlardag'ı saylar haqqında so'z etiledi+.
16 Sol jerden İzrail xalqı Beer* degen jerdegi qudıqqa jol aldı. Bul
qudıqtın' qasında Jaratqan İye Muwsag'a: «Xalıqtı bir jerge jıyna, Men
olarg'a suw beremen», – dep aytqan edi.
17 Sol waqıtta izraillılar mına qosıqtı ayttı:
«Suwların' tolıp tassın, ha'y, qudıq!
Qudıqqa arnap qosıq aytın'.
18 Bul qudıqtı qazdı basshılar menen xalıq ko'semleri,
Hu'kimdarlıq hasa ha'm hasa tayaqları menen qazg'an edi».

Sonnan son', olar sho'lden Mattanag'a, 19 Mattanadan Nahalielge,
Nahalielden Bamotqa, 20 Bamottan Moab jerlerindegi oypatlıqqa, sho'lge
qarama-qarsı bolg'an Pisga tawının' eteklerine ketti.

Patsha Sixon ha'm patsha Ogtın' jen'iliske ushırawı

21 • İzraillılar Amor patshası Sixong'a elshileri arqalı mına xabardı
jiberdi:
22 «Elin'izden o'tip ketiwimizge ruxsat bersen'iz. Bizler atızların'ızg'a
ha'm ju'zim bag'ların'ızg'a kirmeymiz ha'm hesh bir qudıqtan suw
ishpeymiz. Shegaran'ızdan o'tip ketkenshe, Patsha jolınan ju'rip, jolımızdı
dawam etemiz»+.
23 Degen menen, Sixon o'z eli arqalı izraillılardın' o'tip ketiwine ruxsat
bermedi. Ol izraillılar menen urısıw ushın pu'tkil la'shkerlerin jıynap,
sho'lge qaray shıqtı. Yahas qalasına jetip barıp, izraillılarg'a qarsı hu'jim
qıldı. 24 Urısta izraillılar Sixondı qılısh ju'zinen o'tkerip, olardı jen'iliske
ushırattı ha'm Arnon da'ryasınan Yabboq da'ryasına shekemgi barlıq
jerlerdi iyelep aldı. Biraq ammon xalqının' shegarasınan arman qaray
o'tpedi, sebebi Ammon elinin' shegarası bekkem edi+. 25 İzraillılar Xeshbon
ha'm onın' do'geregindegi awıllar menen birge amor xalqının' barlıq
qalaların qolg'a kirgizip, sol jerlerde jasay basladı. 26 Xeshbon amor
xalqının' patshası Sixonnın' qalası edi. Sixon Moabtın' aldıng'ı patshasına

qarsı sawash ashıp, onın' Arnon da'ryasına deyin sozılg'an jerlerin basıp
alg'an edi. 27 Sonın' ushın, jırawlar bılay dep jırlap ju'rdi:
«Xeshbong'a kelin', onı qayta qurın',
Sixonnın' qalasın bekkem qılın',
28 Xeshbonnan ot jalını shıqtı,
Sixonnın' qalasınan ot lawlap shıqtı,
Moabtın' Ar qalasın,
Arnon to'beshigi xojayınların jag'ıp joq etti+.
29 Ha'siret bolsın sag'an, ha'y Moab xalqı!
Kemosh qudayının' xalqı joq boldın'!
Kemosh o'z ulların qashqın qıldı,
Qızların bolsa Amor patshası Sixong'a tutqın qıldı+.
30 Olardı jen'iliske ushırattıq,
Xeshbonnan Dibong'a deyin ha'mmesin joq qıldıq.
Medebag'a sozılg'an Nofaxqa deyin olardı wayran qıldıq»+.

31 Solay etip, İzrail xalqı amor xalqının' elinde jasay basladı.
32 Muwsa Yazerdi ko'zden o'tkeriw ushın adamların jiberdi. Keyin
izraillılar Yazer do'geregindegi awıllardı basıp alıp, ol jerde jasap atırg'an
amor xalqın quwıp jiberdi+. 33 Sonnan keyin, olar burılıp, Bashang'a qaray
jol aldı. Bashan patshası Og barlıq la'shkerleri menen izraillılarg'a qarsı
urısıw ushın, Edreyde olardın' qarsı aldınan shıqtı+.
34 Sonda Jaratqan İye Muwsag'a:
– Onnan qorqpa! Sebebi onı ha'm onın' la'shkerleri menen elin sag'an
ta'slim qılaman. Amor xalqının' Xeshbonda jasag'an patshası Sixong'a ne
islegen bolsan', og'an da sonı isleysen', – dedi+.
35 Solay etip, İzrail xalqı hesh kimdi aman qaldırmastan, Og penen onın'
balaların ha'm la'shkerlerin qırıp tasladı. Keyin olar Ogtın' elin iyelep aldı.

Moab patshası Balaqtın' Bilamdı shaqırıwı

22 [1] Sonnan keyin, izraillılar jolın dawam etti. Olar oypatlıqtın' Moabqa tiyisli bo'legine kelip, İordan da'ryasının' shıg'ısına, Erixo qalasının' qarsı aldına ornalastı.

[2] Sippor ulı Balaqtın' izraillılardın' amor xalqına neler islegeninen xabarı bar edi+. [3] İzrail xalqı sonshelli ko'p bolg'anlıqtan, moablılar olardan qattı qorqısıp, albırawshılıqqa tu'sken edi.

[4] Sonda moablılar Midyan aqsaqallarına: «O'giz jaylawdag'ı ot-sho'pti jep joq qılg'anı sıyaqlı, bul xalıq ta do'geregimizdegi barlıq na'rseni iship-jep joq qıladı», – dedi.

Sol waqıtları Sippor ulı Balaq Moab patshası edi. [5] Balaq Beor ulı Bilamdı shaqırtıw ushın xabarshıların jiberdi. Bilam Evfrat da'ryasının' boyında, Ammaw u'lkesindegi Petorda jasaytug'ın edi. Balaq Bilamg'a xabarshılarınan bılay dep aytıp jibergen edi:

«Mısır jerinen shıg'ıp, jer ju'zin qaplag'an bir xalıq menin' janıma kelip ornalastı+. [6] O'tinemen, siz kelip, mennen de ku'shli bolg'an sol xalıqtı men ushın na'letlen'. Mu'mkin, sonda men olardı jen'ip, elimnen quwıp shıg'ara alarman. O'ytkeni sizin' pa'tiya bergen adamın'ız jarılqanıp, na'letlegen adamın'ız na'letlenetug'ının bilemen»+.

[7] Moab ha'm Midyan aqsaqalları Bilamg'a na'letlewi ushın to'lenetug'ın puldı alıp ketti. Olar Bilamg'a barıp, og'an Balaqtın' so'zlerin jetkerdi.

[8] Bilam olarg'a:

– Usı jerde qonıp qalın'. Jaratqan İyenin' aytqanı boyınsha sizlerge juwap beremen, – dedi.

Solay etip, Moab basshıları Bilamnın' u'yinde qonıp qaldı.

[9] Quday Bilamg'a kelip, onnan:

– U'yin'de qalg'an mına adamlar kim? – dep soradı.

[10] Bilam Qudayg'a bılay dep juwap berdi:

– Moab patshası Sippor ulı Balaq mag'an mına xabardı jiberipti: [11] «Mısır jerinen shıqqan bir xalıq jer ju'zin qaplap ketti. Siz kelip, men ushın sol xalıqtı na'letlen'. Sonda men olarg'a qarsı urısıwg'a ku'shim jetip, olardı quwıp jibere alarman».

[12] Biraq Quday Bilamg'a:

– Olar menen birge barma! Sol xalıqtı na'letleme, sebebi olar jarılqaw alg'an xalıq, – dedi.

13 Azanda Bilam Balaqtın' jibergen basshılarına:
– Elin'izge qayta berin'. Sebebi Jaratqan İye sizler menen birge barıwıma ruxsat bermedi, – dedi.
14 Moab basshıları izine qaytıp, Balaqqa: «Bilam bizler menen birge keliwge ırazı bolmadı», – dedi.
15 Sonda Balaq aldıng'ı jibergenlerinen de ko'birek ha'm olardan da abıraylılaw basshıların jiberdi. 16 Olar Bilamnın' aldına barıp, bılay dep ayttı:
– Sippor ulı Balaq bılay dep aytıp jiberdi: «O'tinemen, menin' aldıma keliwin'izge hesh bir na'rse tosqınlıq qılıwına jol qoyman'. 17 O'ytkeni sizge ayrıqsha hu'rmet ko'rsetemen, ne qa'lesen'iz, sonı isleymen. Ne bolsa da, kelin', men ushın bul xalıqtı na'letlen'».
18 Bilam Balaqtın' xabarshılarına mınaday juwap qaytardı:
– Balaq sarayındag'ı barlıq gu'mis ha'm altındı mag'an berse de, Qudayım Jaratqan İyenin' buyrıg'ısız hesh na'rse qılmayman+.
19 Ma'rha'mat, bu'gin tu'nde usı jerde sizler de qonıp qalın', Jaratqan İyenin' mag'an basqa ne aytatug'ının bilip alayın.
20 Sol tu'ni Quday Bilamg'a kelip:
– Bul adamlar seni shaqırıw ushın kelgen eken, olar menen birge bar, biraq Men sag'an ne aytsam, sonı isleysen', – dedi.

Bilamnın' eshegi

21 Solay etip, azanda Bilam eshegin ertledi de, Moab basshıları menen birge ketti. 22 Bilam jolg'a shıqqanda, Quday og'an g'a'zeplendi. Jaratqan İyenin' perishtesi og'an qarsılıq qılıw ushın, onın' jolında turıp aldı. Sonda Bilam eshegine minip, ketip baratır edi. Onın' qasında eki xızmetkeri bar edi. 23 Eshek qılıshın jalan'ashlap turg'an Jaratqan İyenin' perishtesin ko'rgende, joldan shıg'ınıp, atızdın' ishine kirip ketti. Al Bilam bolsa, eshegin jolg'a qaytarıw ushın, onı sabay basladı+.
24 Sonnan son', Jaratqan İyenin' perishtesi ju'zimzarlardın' arasındag'ı tar soqpaqta turıp aldı. Soqpaqtın' eki ta'repi de diywallar menen qorshalg'an edi. 25 Eshek Jaratqan İyenin' perishtesin ko'rip, diywalg'a tıg'ılıp, Bilamnın' ayag'ın qısıp tasladı. Bilam eshegin ja'ne sabay basladı.
26 Jaratqan İyenin' perishtesi aldıg'a jıljıp, tar jerde turıp aldı. Endi eshek on'g'a da, solg'a da burılıp kete almaytug'ın edi. 27 Jaratqan İyenin' perishtesin ko'rgen eshek Bilamnın' astına jatıp aldı. Bilamnın' bug'an

g'a'zebi qaynap, tayag'ı menen eshekti ja'ne sabay basladı. 28 Sonda
Jaratqan İyenin' qu'direti menen eshekke til pitip, Bilamg'a:
– Meni u'sh ma'rte urıp sabag'anday, men sag'an ne qıldım? – dep
soradı.
29 Bilam:
– Sen meni mazaq qılıp atırsan'. Eger qolımda qılıshım bolg'anda, seni
o'ltirip taslag'an bolar edim! – dep baqırdı.
30 Eshek og'an:
– Usı ku'nge deyin minip ju'rgen eshegin' men emespen be? Burın
sag'an usınday qılıq shıg'arg'an ba edim? – dedi.
Bilam:
– Yaq, – dedi.
31 Sonnan son', Jaratqan İye Bilamnın' ko'zin ashtı. Sonda Bilam qılıshın
jalan'ashlap, jolda turg'an Jaratqan İyenin' perishtesin ko'rip, et betinen
jerge jıg'ıldı.
32 Jaratqan İyenin' perishtesi Bilamg'a:
– Ne ushın eshegin'di u'sh ma'rte urıp, sabadın'? Sag'an qarsılıq qılıw
ushın keldim. Sebebi tutqan jolın' seni ba'lege duwshar qıladı. 33 Al eshegin'
bolsa Meni ko'rip, u'sh ma'rte o'zin joldan shetke alıp qashtı. Eger ol joldan
shetke shıqpag'anda, seni o'ltirip, onı aman qaldırg'an bolar edim, – dedi.
34 Bilam Jaratqan İyenin' perishtesine:
– Gu'na qıldım. Mag'an qarsı shıg'ıw ushın, jolda turg'anın'dı
bilmeppen. Eger bul tutqan jolım Sag'an maqul bolmasa, onda u'yime
qaytayın, – dedi.
35 Jaratqan İyenin' perishtesi og'an:
– Mına adamlar menen birge kete ber. Biraq Men sag'an ne aytsam, tek
g'ana sonı aytasan', – dedi. Solay etip, Bilam Balaqtın' basshıları menen
birge ketti.

Patsha Balaqtın' Bilam menen ushırasıwı

36 Balaq Bilamnın' kiyatırg'anın esitiwden, onı ku'tip alıw ushın Arnon
boyındag'ı, Moab elinin' shegarasında jaylasqan İr qalasına ketti+. 37 Balaq
Bilamg'a:
– Sizdi shaqırıw ushın jibergen aldıng'ı adamlarım menen ne ushın
kelmedin'iz? Yamasa meni sawg'a menen sıylawg'a ku'shi jetpeydi, dep
oylap pa edin'iz? – dedi.

38 Bilam Balaqqa:

– Mine, endi sizin' aldın'ızg'a keldim. Quday menin' awzıma qanday so'z salsa, sonı aytaman, o'zligimnen ne aytıwım mu'mkin? – dep juwap berdi+.

39 Sonnan keyin, Bilam Balaq penen birge jolg'a tu'sip, Kiryat-Xusot qalasına ketti. 40 Sol jerde Balaq bug'a ha'm qoylardı qurbanlıqqa shaldı. Qurbanlıqtın' go'shinen Bilam menen onın' qasındag'ı basshılarg'a da berdi.

41 Erten'ine azanda Balaq Bilamdı Bamot-Baal to'beshigine alıp shıqtı. Bilam ol jerden İzrail xalqının' bir bo'legin ko'rdi.

Bilamnın' birinshi aytqan so'zleri

23 [1] Bilam Balaqqa:
– Usı jerde men ushın jeti qurbanlıq orın qurıp, jeti bug'a menen jeti qoshqar tayarlan', – dedi+.
[2] Balaq onın' aytqanların isledi. Balaq penen Bilam ekewi ha'r bir qurbanlıq orınnın' u'stinde bir bug'a ha'm bir qoshqardan jandırılatug'ın qurbanlıq qıldı.
[3] Keyin Bilam Balaqqa:
– Siz qurbanlıqların'nın' qasında turın', men sa'l armanlaw barıp ko'reyin. Ba'lkim, Jaratqan İye menin' menen ushırasıwg'a keler. Ol mag'an ne dese, sag'an sonı aytaman, – dedi de, to'beshikke shıqtı.
[4] Quday Bilamg'a ko'ringende, Bilam Qudayg'a:
– Jeti qurbanlıq orın qurdırdım, ha'r bir qurbanlıq orınnın' u'stinde bir bug'a ha'm bir qoshqardan qurbanlıq qıldım, – dedi.
[5] Jaratqan İye Bilamnın' awzına aytatug'ın so'zlerin salıp, og'an:
– Balaqtın' aldına bar ha'm og'an Menin' aytqan so'zlerimdi jetkiz, – dedi.
[6] Solay etip, Bilam Balaqtın' qasına qaytıp bardı. Ol Balaqtın' Moab basshıları menen birge jandırılg'an qurbanlıqtın' janında turg'anın ko'rdi.
[7] Sonda Bilam mına so'zlerdi ayttı:
«Moab patshası Balaq meni Aramnan,
Shıg'ıs tawlarınan alıp keldi.
Ol: „Kelip, menin' ushın Yaqıp urpag'ın na'letle,
Kelip, İzrailg'a jamanlıq tile!“ – dedi.
[8] Quday na'letlemegendi
Men qalayınsha na'letleymen?
Jaratqan İye jamanlıq tilemegenge,
Men qalay jamanlıq tileymen+?
[9] Jartaslardın' to'besinde turıp, ko'rip turman olardı,
To'belerden qarap turman olarg'a.
O'z aldına jasaytug'ın,
Basqa xalıqlardan o'zlerin bo'lek uslaytug'ın,
Bir xalıqtı ko'rip turman+.
[10] Yaqıptın' qum sıyaqlı ko'p urpag'ın kim sanay aladı?
Ko'terilgen shan' kibi sansız İzraildı kim esaplay aladı?

A'dil adamlardın' o'limi menen men de o'leyin,
Aqıretim olardiki kibi bolsın!»+

11 Balaq Bilamg'a:
– Mag'an ne islep atırsız o'zi? Men sizdi dushpanlarımdı na'letlesin dep alıp kelgen edim, al siz bolsan'ız, olarg'a pa'tiya berip atırsız-g'o! – dedi.
12 Bilam:
– Men Jaratqan İye awzıma salg'an so'zdi abaylap aytıwım kerek emes pe? – dep juwap berdi.

Bilamnın' aytqan ekinshi so'zi

13 Sonnan son', Balaq og'an bılay dedi:
– Menin' menen birge olardı ko're alatug'ın basqa jerge ju'rin'. Biraq ol jerden olardın' ha'mmesin emes, al tek g'ana bir bo'legin ko'resiz. Sol jerde turıp, İzrail xalqın menin' ushın na'letlen'. 14 Solay etip, Balaq Bilamdı Pisga tawının' to'besindegi gu'zetiw ornına alıp bardı. Balaq ol jerde de jeti qurbanlıq orın qurıp, ha'r bir qurbanlıq orınnın' u'stinde bir bug'a ha'm bir qoshqardan qurbanlıq berdi.
15 Bilam Balaqqa:
– Siz usı jerde, jandırılatug'ın qurbanlıqtın' qasında turın', al men ana jerge barıp, Jaratqan İye menen ushırasıp kelemen, – dedi.
16 Jaratqan İye Bilam menen ushırastı ha'm onın' awzına aytatug'ın so'zlerin salıp:
– Balaqtın' aldına barıp, og'an mına so'zlerdi jetkiz, – dedi.
17 Solay etip, Bilam Balaqtın' qasına qaytıp bardı. Ol Balaqtın' Moab basshıları menen birge jandırılg'an qurbanlıqtın' qasında turg'anın ko'rdi.
Balaq:
– Jaratqan İye ne dedi? – dep soradı.
18 Bilam og'an mına so'zlerdi jetkerdi:
«Balaq, tın'lap tu'sinip alın',
Sippor ulı, mag'an qulaq salın'.
19 Quday insan emes jalg'an so'yleytug'ın,
Ol adamzat emes O'z pikirin o'zgertetug'ın.
Ol O'z aytqan so'zin a'melge asırar,
Wa'de bergende, so'zsiz orınlar+.
20 Jarılqaw ushın mag'an buyrıq berdi,

O'zgertire almaspan men Onın' jarılqawın.
21 Yaqıp urpag'ında apat ko'rinbeydi,
Baxıtsızlıq ta ko'rinbes İzrailda,
Qudayı Jaratqan İye olar menen birge,
Ol Patshasıdur olardın' arasında,
Patshalıq ka'rnay shertiler arnalıp Onın' atına.
22 Quday olardı Mısırdan alıp shıqtı,
Jabayı bug'a sıyaqlı Onın' ku'shi bar+.
23 Yaqıptın' urpag'ında joıwshılıq joq,
İzrailda palkerlik qılınbas.
Endi bolsa, Yaqıptın' urpag'ı İzrail ushın,
„Quday nelerdi isledi!“ – dep aytılıp atır+.
24 Mine, xalıq ana arıslan kibi oyanar,
Arıslan yan'lı oljasın jep tawıspag'ansha,
O'ltirgen oljasının' qanın iship bolmag'ansha jatpas»+.

25 Sonda Balaq:
– Eger İzrail xalqın na'letlemeydi ekensiz, onda olardı jarılqama da! – dedi.
26 Bilam og'an:
– Sizge Jaratqan İye ne aytsa, sonı aytaman dep aytqan joq pa edim? – dep juwap berdi.

Bilamnın' aytqan u'shinshi so'zi

27 Balaq Bilamg'a:
– Ne bolsa da, ju'r, endi sizdi basqa jerge alıp barayın. Ba'lkim, Qudayg'a maqul bolıp, ol jerden olardı na'letlewin'izge jol qoyar, – dedi. 28 Solay etip, ol Bilamdı Peor tawının' to'besine alıp bardı. Ol jerden sho'l dala ko'rinetug'ın edi.
29 Bilam og'an:
– Bul jerde de jeti qurbanlıq orın qurıp, jeti bug'a ha'm jeti qoshqar tayarlan', – dedi. 30 Balaq onın' aytqanların isledi ha'm ha'r bir qurbanlıq orınnın' u'stinde bir bug'a ha'm bir qoshqardan qurbanlıq berdi.

24 [1] Bilam Jaratqan İyenin' İzrail xalqın jarılqawdı maqul ko'retug'ının
bilgende, aldıng'ıday barıp, jorıwg'a urınbadı. Ol o'z na'zerin sho'lge
qarattı. [2] Bilam ol jaqta İzraildın' urıw-urıw bolıp jaylasqanın ko'rdi. Sonda
Qudaydın' Ruwxı Bilamnın' u'stine tu'sti+ [3] ha'm Bilam mına so'zlerdi
ayttı:
«Ko'zi ashıq Beor ulı Bilam,
[4] Qudaydın' so'zlerin esitken,
Qu'direti ku'shli Qudaydın' ayanı tu'sken,
Jerge qulag'an, biraq Quday ko'zlerin ashqan adam so'yleydi:
[5] „Yaqıp urpag'ı, shatırların' qanday a'jayıp,
İzrail xalqı, ma'kan jerin'iz qanday go'zzal!
[6] Olar sozılg'andur palmazarday,
Da'rya boyındag'ı bag'ı-baqsha kibi,
Jaratqan İyenin' otırg'ızg'an aloe ag'ashınday,
Megzeydi suw boyındag'ı kedr ag'ashlarına.
[7] Suw ıdıslarınan suw tolıp tasar,
Tuqımları mol suw menen suwg'arılar.
Agagtan İzrail patshası ullı bolar,
İzrail patshalıg'ı qu'diretli bolar.
[8] Quday olardı Mısırdan alıp shıqtı,
Jabayı bug'a sıyaqlı ku'shi bar Onın'.
Dushpanı bolg'an xalıqlardı jalmamay jutar,
Olardın' su'yeklerin ezip, oqların sındırar+.
[9] İzrail arıslanday, ana arıslan yan'lı,
Jerge iyildi de, jattı,
Onı oyatıwg'a kimnin' batılı barar?
Seni jarılqaytug'ınlar jarılqansın,
Seni g'arg'aytug'ınlar g'arg'ısqa ushırasın!“»+

[10] Bilamg'a g'a'zebi qaynag'an Balaq qolların bir-birine urıp:
– Dushpanlarımdı na'letlesin dep, sizdi shaqırg'an edim. Al siz
bolsan'ız, olarg'a u'sh ma'rte pa'tiya berdin'iz+. [11] Endi da'rhal u'yin'izge
qaytın'! Sizge sawg'a sıylayman degen edim, biraq Jaratqan İye sizdi
sawg'adan bos qaldırdı, – dedi.
[12-13] Sonda Bilam og'an juwap berip, bılay dedi:

– Mag'an jibergen elshilerin'e: «Balaq sarayındag'ı barlıq gu'mis ha'm altındı mag'an berse de, Jaratqan İyenin' buyrıg'ısız hesh qanday jaqsı da, jaman da na'rse qılmayman. Al Jaratqan İye neni buyırsa, sonı so'yleymen», – dep aytqan joqpan ba? 14 Endi men o'z elime qaytaman. Biraq aldın İzrail xalqının' keleshekte senin' xalqın'ızg'a neler isleytug'ının sizge aytıp bereyin.

Bilamnın' to'rtinshi ma'rte aytqan so'zleri

15 Son'ınan Bilam mına so'zlerdi ayttı:
«Ko'zi ashıq Beor ulı Bilam,
16 Qudaydın' so'zlerin esitken,
Quday Taaladan bilim alg'an,
Qu'direti ku'shli Qudaydın' sawlatın ko'rgen,
Jerge qulag'an, Quday ko'zlerin ashqan adam so'yleydi:
17 „Onı ko'rip turman, biraq ha'zir emes,
Og'an qarap turman, biraq ol jaqın emes.
Yaqıp urpag'ınan bir juldız shıg'ar,
İzraildan patshalıq hasası ko'teriler.
Ol Moabtın' ko'semlerin joq qılıp,
Shettin' urpag'ının' basların ezer+.
18 Dushpanı bolg'an Edomdı iyelep alar,
Awa, Seir jen'iliske ushırar,
Al İzrail xalqı ku'shke tolar+.
19 Yaqıp urpag'ınan bolg'an adam basshılıq qılar,
Qala xalqının' qalg'anların joq qılar“».

Bilamnın' aqırg'ı so'zleri

20 Sonnan keyin, Bilam amaleklerdi ko'rip, mınaday so'zlerdi ayttı:
«Amalek xalqı basqa xalıq arasında birinshi edi,
Biraq apat bolajaq onın' aqırı»+.

21 Keyin ol ken xalqın ko'rip, mınaday so'z ayttı:
«Sizlerdin' baspanan'ız bekkem,
Uyan'ız jartaslarg'a qurılg'an+.
22 Biraq, ha'y kenler, ashshur xalqı sizlerdi tutqın qılg'anda,

Sizler janıp, joq bolasızlar».

23 Bilam so'zlerin ja'ne bılay dep dawam etti:
«Oh, bunı a'melge asıratug'ın Quday bolsa,
Onda kim aman qalar?
24 Kittim jag'alarınan kemeler keler,
Ashshur menen eber xalqın ta'slim qılar,
Biraq o'zleri de apatqa duwshar bolar»+.

25 Keyin, Bilam jolg'a shıg'ıp, u'yine qayttı. Balaq ta o'z jolı menen ketti.

İzraillılardın' Peorda gu'nag'a batıwı

25 [1] İzraillılar Shittimde ornalasıp turg'anda, olardın' erkekleri
moablı hayallar menen buzıqshılıq qıla basladı+. [2] Moablı hayallar
izraillılardı o'z qudaylarına arnap beretug'ın qurbanlıqqa mira't etti. İzrail
xalqı olardın' qurbanlıq go'shlerinen jedi ha'm olardın' qudaylarına
tabındı+. [3] Solay etip, İzrail xalqı Peordag'ı Baalg'a baylanıp qaldı. Sol
sebepten Jaratqan İyenin' olarg'a g'a'zebi qaynadı+.

[4] Jaratqan İye Muwsag'a:

– Bul xalıqtın' barlıq basshıların a'kelip, olardı ku'ndiz Menin' aldımda
asıp qoy. Usılay etip, Menin' İzrail xalqına bolg'an g'a'zebim tu'ssin, –
dedi+.

[5] Sonda Muwsa İzrail basshılarına:

– Ha'r birin'iz Peordag'ı Baalg'a baylanıp qalg'an adamların'ızdı
o'ltirin', – dep buyrıq berdi.

[6] Ja'miyet Ushırasıw shatırının' aldında jılap turg'anda, izraillı bir adam
midyanlı bir hayaldı Muwsanın' ha'm İzrail ja'miyetinin' ko'z aldında o'z
shatırına alıp kirgen edi. [7] Bunı ko'rgen Xaronnın' aqlıg'ı, Elazar ulı Pinexas
ja'miyet arasınan shıg'ıp, qolına bir nayza aldı+. [8] Pinexas izraillı sol
adamnın' izinen barıp, shatırg'a kirdi de, nayzanı ekewine de qadadı.
Nayza izraillı sol adamnın' denesin tesip o'tip, midyanlı sol hayaldın'
qarnına kirgen edi. Solay etip, İzrail xalqın joq etip atırg'an oba toqtadı+.
[9] Bul obadan o'lgenlerdin' sanı 24 000 adam edi.

[10] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:

[11] – Ruwxaniy Xaronnın' aqlıg'ı, Elazar ulı Pinexas İzrail xalqına bolg'an
g'a'zebimdi qaytardı. O'ytkeni ol xalıqtın' arasında Menin' ushın ullı
qızg'anshaqlıq ko'rsetti. Sol sebepli, Men O'z qızg'anshaqlıg'ım menen
olardı pu'tkilley joq qılmadım. [12] Sen og'an bılay dep ayt: Men Pinexas
penen tınıshlıq kelisimimdi du'zemen+. [13] Bul kelisim boyınsha Pinexas
ha'm onın' a'wladı ma'n'gi ruwxaniy boladı. Sebebi ol Qudayı ushın
qızg'anshaqlıq qılıp, İzrail xalqınan Menin' g'a'zebimdi qaytardı+.

[14] Midyanlı hayal menen birge o'ltirilgen izraillı adamnın' atı Salu ulı
Zimriy edi. Ol Shimon urıwındag'ı bir a'wladtın' basshısı edi. [15] Al
o'ltirilgen hayal bolsa, midyanlı bir tiyrenin' basshısı bolg'an Surdın' qızı
Kozbiy edi+.

[16] Jaratqan İye Muwsag'a:

17 – Midyan xalqın dushpan dep bil ha'm olardı qırıp tasla+. 18 O'ytkeni olar sizlerge qarsı sumlıq oylap, sizlerdi Peorda jalg'an qudaylarg'a tabındırdı ha'm o'zlerinin' tuwısqanı bolg'an midyanlı tiyre basshısının' qızı Kozbiy arqalı azg'ırıwg'a salıp, dushpanlıq qıldı. Bul hayal Peorda oba tarqalg'an waqıtta o'ltirilgen edi, – dedi.

Xalıqtın' ekinshi ma'rte dizimge alınıwı

26 [1] Obadan keyin, Jaratqan İye Muwsa menen ruwxaniy Xaronnın' ulı Elazarg'a bılay dedi:
[2] – İzrail ja'miyetindegi sawashqa jaramlı jigirma ha'm onnan joqarı jastag'ı barlıq er adamlardı a'wladları boyınsha sanap shıg'ın'!+
[3] Sol waqıtta İzrail xalqı oypatlıqtın' Moabqa tiyisli bo'leginde, Erixonın' qarsısındag'ı İordan da'ryasının' boyında edi. Muwsa menen ruwxaniy Elazar xalıqqa:
[4] – Jaratqan İyenin' Muwsag'a bergen buyrıg'ı boyınsha, jigirma ha'm onnan joqarı jastag'ı er adamlardı sanap shıg'ın', – dedi.
Mısırdan shıqqan izraillılar mınalar edi:
[5] İzraildın' tun'g'ıshı Ruben urıwınan tarag'an tiyreler:

Xanoxtan Xanox tiyresi,

Palludan Pallu tiyresi,+

[6] Xesronnan Xesron tiyresi,

Karmiyden Karmiy tiyresi+.

[7] Rubennen tarag'an tiyreler usılardan ibarat bolıp, olardın' sanı 43 730 adam boldı+.
[8] Palludın' Eliab degen ulı bar edi. [9] Eliabtın' ulları Nemuel, Datan ha'm Abiram edi. Bular ja'miyettin' saylandı adamları bolıp, Jaratqan İyege boysınbay, Muwsa ha'm Xarong'a qarsı shıqqan Qorax ha'm onın' sheriklerine qosılg'an Datan menen Abiram edi+. [10] Sol waqıtta jer jarılıp, Qorax penen birge olardı da jer jutıp jibergen edi. Sol ku'ni ot Qoraxtın' eki ju'z eliw sheriklerin jag'ıp joq qılg'an edi. Solay etip, bul basqalarg'a eskertiw bolıp qaldı+. [11] Biraq Qoraxtın' ulları aman qalg'an edi+.
[12] Shimon urıwınan kelip shıqqan tiyreler mınalar:

Nemuelden Nemuel tiyresi,

Yaminnen Yamin tiyresi,

Yaxinnen Yaxin tiyresi,+

13 Zeraxtan Zerax tiyresi,

Shauldan Shaul tiyresi.

14 Shimon urıwınan tarag'an tiyreler usılardan ibarat bolıp, olardın' sanı 22
200 adam boldı+.
15 Gad urıwınan kelip shıqqan tiyreler mınalar:

Sefonnan Sefon tiyresi,

Xaggiyden Xaggiy tiyresi,

Shuniyden Shuniy tiyresi,+

16 Ozniyden Ozniy tiyresi,

Eriyden Eriy tiyresi,

17 Arodtan Arod tiyresi,

Areliyden Areliy tiyresi.

18 Gad urıwınan tarag'an tiyreler usılardan ibarat bolıp, olardın' sanı 40 500
adam boldı+.
19 Yahudanın' Er ha'm Onan degen eki ulı Qanan elinde qaza bolg'an
edi+. 20 Yahuda urıwınan kelip shıqqan tiyreler mınalar:

Sheladan Shela tiyresi,

Peresten Peres tiyresi,

Zeraxtan Zerax tiyresi.

21 Peresten tarag'an tiyreler mınalar:

Xesronnan Xesron tiyresi,

Xamuldan Xamul tiyresi.

22 Yahuda urıwınan tarag'an tiyreler usılardan ibarat bolıp, olardın' sanı 76
500 adam boldı+.
23 İssaxar urıwınan kelip shıqqan tiyreler mınalar:

Toladan Tola tiyresi,

Puwadan Puwa tiyresi,+

24 Yashubtan Yashub tiyresi,

Shimronnan Shimron tiyresi.

25 İssaxar urıwınan tarag'an tiyreler usılardan ibarat bolıp, olardın' sanı 64
300 adam boldı+.
26 Zebulon urıwınan kelip shıqqan tiyreler mınalar:

Seredten Sered tiyresi,

Elonnan Elon tiyresi,

Yaxleelden Yaxleel tiyresi+.

27 Zebulon urıwınan tarag'an tiyreler usılardan ibarat bolıp, olardın' sanı 60
500 adam boldı+.
28 Yusuptin' ulları Menashshe ha'm Efrayımnan kelip shıqqan tiyreler
mınalar:+
29 Menashshe urıwınan kelip shıqqan tiyreler mınalar:

Maxirden Maxir tiyresi.

Maxir Giladtın' a'kesi edi.

Giladtan Gilad tiyresi+.

30 Giladtan tarag'an tiyreler:

İezerden İezer tiyresi,

Xelekten Xelek tiyresi,

31 Asrielden Asriel tiyresi,

Shexemnen Shexem tiyresi,

32 Shemidadan Shemida tiyresi,

Xeferden Xefer tiyresi.

33 Xeferdin' ulı Selofexadtın' ul perzentleri bolmadı, onın' tek g'ana Maxla, Noa, Xogla, Milka ha'm Tirsa degen qızları boldı+. 34 Menashshe urıwınan tarag'an tiyreler usılardan ibarat bolıp, olardın' sanı 52 700 adam boldı+.

35 Efrayım urıwınan kelip shıqqan tiyreler mınalar:

Shutelaxtan Shutelax tiyresi,

Bexerden Bexer tiyresi,

Taxannan Taxan tiyresi+.

36 Shutelaxtan tarag'an tiyre:

Erannan Eran tiyresi.

37 Efrayım urıwınan tarag'an tiyreler usılardan ibarat bolıp, olardın' sanı 32 500 adam boldı.

Tiyreleri boyınsha Yusuptin' urpag'ınan kelip shıqqan tiyreler usılar edi+.

38 Benyamin urıwınan kelip shıqqan tiyreler mınalar:

Beladan Bela tiyresi,

Ashbelden Ashbel tiyresi,

Axiramnan Axiram tiyresi,+

39 Shefufamnan Shefufam tiyresi,

Xufamnan Xufam tiyresi.

40 Belanın' ulları Ard ha'm Naamannan kelip shıqqan tiyreler:

Ardtan Ard tiyresi,

Naamannan Naaman tiyresi.

41 Benyamin urıwınan tarag'an tiyreler usılardan ibarat bolıp, olardın' sanı
45 600 adam boldı+.
42 Dan urıwınan kelip shıqqan tiyreler mınalar:

Shuxamnan Shuxam tiyresi.

Dan urıwınan tarag'an tiyre usıdan ibarat edi+. 43 Dan urıwı Shuxam
tiyresinen ibarat bolıp, olardın' sanı 64 400 adam boldı+.
44 Asher urıwınan kelip shıqqan tiyreler mınalar:

İmnadan İmna tiyresi,

İshwiyden İshwiy tiyresi,

Beriadan Beria tiyresi+.

45 Beriadan kelip shıqqan tiyreler:

Xeberden Xeber tiyresi,

Malkielden Malkiel tiyresi.

46 Asherdin' Serax atlı bir qızı bar edi. 47 Asher urıwınan tarag'an tiyreler
usılardan ibarat bolıp, olardın' sanı 53 400 adam boldı+.
48 Naftaliy urıwınan kelip shıqqan tiyreler mınalar:

Yaxsielden Yaxsiel tiyresi,

Guniyden Guniy tiyresi,+

49 Eserden Eser tiyresi,

Shillemnen Shillem tiyresi.

50 Naftaliy urıwınan tarag'an tiyreler usılardan ibarat bolıp, olardın' sanı 45
400 adam boldı+.
51 Solay etip, esaptan o'tken izraillı er adamlardın' barlıg'ı 601 730 adam
boldı+.
52 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
53 – Olarg'a adam sanı boyınsha jerdi u'les etip bo'lip ber+. 54 Adam sanı
ko'p bolg'an urıwg'a u'lken, sanı az bolg'an urıwg'a kishi u'les jer beresen'.
Ha'r bir urıwg'a esaptan o'tken adam sanına qaray jer u'lesi berilsin+.
55 Jer shek boyınsha bo'listirip berilsin. Ha'r bir urıw o'z u'les jerin
babasının' atı boyınsha alıwı tiyis. 56 Ha'r bir urıwdın' u'lesi u'lken-
kishisine qarap, shek boyınsha bo'listirip berilsin.

57 • Tiyreleri boyınsha esaptan o'tken Lebiy urıwının' urpaqları
mınalar:

Gershonnan Gershon tiyresi,

Qohattan Qohat tiyresi,

Merariyden Merariy tiyresi.

58 Mınalar da Lebiyge tiyisli tiyreler: Libniy tiyresi, Xebron tiyresi, Maxliy
tiyresi, Mushiy tiyresi, Qorax tiyresi.
Qohat Amramnın' a'kesi edi. 59 Amramnın' hayalı İoxebed edi. Ol Lebiy
urıwınan bolıp, Mısırda tuwılg'an edi. İoxebed Amramg'a Xaron ha'm
Muwsa degen eki ul ha'm Ma'riyam degen bir qız tuwıp bergen edi.
60 Xaronnın' Nadab, Abihu, Elazar ha'm İtamar degen ulları bar edi+.
61 Nadab penen Abihu Jaratqan İye buyırmag'an ottı Onın' aldına alıp
kelgeni ushın o'lgen edi+.
62 Lebiy urıwındag'ı bir aylıq ha'm onnan joqarı jastag'ı barlıq er
adamlardın' sanı 23 000 boldı. Olar basqa izraillılar menen birge esaptan
o'tpedi. O'ytkeni olarg'a basqa izraillılar menen bir qatar u'les jer
berilmegen edi+.

63 Oypatlıqtın' Moabqa tiyisli bo'leginde, Erixo qarsısındag'ı İordan
da'ryasının' boyında Muwsa menen ruwxaniy Elazardın' esaptan o'tkergen
İzrail xalqı usılardan ibarat edi. 64 Biraq bul esaptan o'tkenlerdin' arasında
Muwsa menen ruwxaniy Xaronnın' Sinay sho'linde esaptan o'tkergen
izraillılardan birewi de joq edi. 65 Sebebi Jaratqan İye sol waqıtta olardın'
sho'lde pu'tkilley qırılıp ketetug'ının aytqan edi. Olardan Efunne ulı Kaleb
penen Nun ulı Eshuadan basqa hesh kim aman qalmag'an edi+.

Selofexadtın' qızları

27 1 • Yusup ulı Menashshenin' urıwınan bolg'an Maxirdin'
shawlıg'ı, Giladtın' aqlıg'ı, Xeferdin' ulı bolg'an Selofexad degen
adamnın' qızları bar edi. Olardın' atları Maxla, Noa, Xogla, Milka ha'm
Tirsa edi+. 2 Bir ku'ni Selofexadtın' qızları Ushırasıw shatırının' aldına,
Muwsanın', ruwxaniy Elazardın', ko'semlerdin' ha'm pu'tkil ja'miyettin'
aldına kelip, bılay dedi:
3 – A'kemiz sho'lde qaytıs bolg'an edi. Ol Jaratqan İyege ko'terilis qılg'an
Qoraxtın' sherikleslerinin' arasında bolg'an joq edi, al o'z gu'nası sebepli
qaytıs bolg'an edi. Onın' ul perzenti bolmadı+. 4 Ul perzenti bolmag'anı
ushın a'kemizdin' atı o'z tiyresi arasınan o'ship qalıwı kerek pe?
A'kemizdin' tuwısqanları menen qosa bizlerge de jer u'les berin'+.
5 Muwsa olardın' talabın Jaratqan İyege jetkerdi. 6 Jaratqan İye
Muwsag'a bılay dedi:
7 – Selofexadtın' qızları durıs aytıp atır. Olarg'a a'kesinin' tuwısqanları
menen bir qatar miyras qılıp, u'les jer ber. A'kesinin' jer u'lesi olarg'a
berilsin. 8 İzraillılarg'a bılay dep ayt: Eger kim de kim ul perzenti bolmay
qaytıs bolsa, onın' mu'lki qızına berilsin. 9 Eger qızı bolmasa, onın' mu'lki
tuwısqanlarına berilsin. 10 Eger onın' tuwısqanları bolmasa, a'kesinin'
tuwısqanlarına berilsin. 11 Al eger a'kesinin' tuwısqanları bolmasa, onın'
mu'lki o'zine en' jaqın bolg'an tiyreles ag'ayinine berilsin. Sol ag'ayini
miyrasxor bolsın. Muwsag'a buyırg'anımday, bul izraillılar ushın qag'ıyda
bolıp qalsın+.

Eshuanın' Muwsanın' ornına tayınlanıwı

12 Sonnan son', Jaratqan İye Muwsag'a:

– Abarim tawına shıg'ıp, izraillılarg'a beretug'ın elge qara+. 13 Sol eldi
ko'rgenin'nen son', a'jag'an' Xaron sıyaqlı sen de o'lip, ata-babaların'a
qosılasan'+. 14 Sebebi Xaron ekewin'iz de Zin sho'linde buyrıg'ıma qarsı
shıqqan edin'iz. Ja'miyet suw boyında Mag'an ko'terilis qılg'anda, sizler
olardın' ko'z aldında Menin' muxaddesligime hu'rmet ko'rsetpedin'ler, –
dedi. Bul waqıya Zin sho'linde, Qadeshtegi Meriba suwları boyında bolg'an
edi+.

15 Muwsa Jaratqan İyege bılay dedi:

16 – Jaratqan İye, pu'tkil adamzatqa jan bergen Quday, bul ja'miyetke bir
basshı tayınla+. 17 Ol adam ja'miyettin' aldında ju'rip, olarg'a basshılıq
qılsın. Solay etip, Jaratqan İyenin', yag'nıy Senin' ja'miyetin' shopansız
qoylarday bolıp qalmasın+.

18 Sonda Jaratqan İye bılay dedi:

– Ruwxıy ku'shli adamdı – Nun ulı Eshuanı janın'a al ha'm og'an
qolın'dı qoy+. 19 Sonnan keyin, onı ruwxaniy Elazar menen pu'tkil
ja'miyettin' aldında shıg'arıp, olardın' ko'z aldında onı xızmetke tayınla+.
20 Pu'tkil İzrail ja'miyeti og'an boysınıwı ushın, Eshuag'a o'z biyligin'nen
ber+. 21 Biraq Eshua ruwxaniy Elazardın' aldına barıp, xabarlasatug'ın
bolsın. Elazar Urim arqalı Eshua ushın Menin' erkimdi bilip bersin. Usılay
etip, Eshua ha'm pu'tkil İzrail ja'miyeti barlıq jag'dayda usıg'an qarap is
tutsın.

22 Muwsa Jaratqan İyenin' o'zine buyırg'anınday etip orınladı. Ol
Eshuanı ruwxaniy Elazardın' ha'm pu'tkil ja'miyettin' aldına tik turg'ızıp
qoydı. 23 Keyin Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha Muwsa Eshuanın' u'stine
qolların qoyıp, onı xızmetke tayınladı.

Ku'ndelikli qurbanlıqlar

28 1 • Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
2 – İzraillılarg'a buyrıq berip, bılay dep ayt: «Mag'an usınatug'ın
qurbanlıqtı, yag'nıy awqattı xosh iyisli sıy retinde belgilengen waqıtta alıp
kelin'»+.
3 Olarg'a ja'ne bılay dep ayt: «Jaratqan İyege beretug'ın sıy mınadan
ibarat: ku'ndelikli beriletug'ın jandırılatug'ın qurbanlıq ushın ha'r ku'ni
bir jasar eki minsiz erkek toqlı alıp kelin'. 4 Toqlılardın' birewin azanda,
ekinshisin keshte qurbanlıq qılın'. 5 Ha'r bir toqlı menen birge g'a'lle
sadaqası etip to'rtten bir hin sapalı za'ytu'n mayı menen onnan bir efa
sapalı unnan usının'. 6 Bul – Sinay tawında buyırılg'an ku'ndelikli
beriletug'ın jandırılatug'ın qurbanlıq, Jaratqan İyege xosh iyisli sıy boladı.
7 Ha'r bir toqlı menen birge ishimlik sadaqası ushın to'rtten bir hin sharap
usının'. İshimlik sadaqasın Jaratqan İyege arnap Muxaddes jerde quyın'.
8 Ekinshi toqlını keshte qurbanlıq qılın'. Azang'ı qurbanlıq sıyaqlı, bul
qurbanlıqqa qosıp, belgilengen mug'darda g'a'lle ha'm ishimlik sadaqasın
berin'. Bul qurbanlıqtı Jaratqan İyege xosh iyisli sıy retinde usının'».

Shabbat qurbanlıqları

9 «Al Shabbat ku'ni bir jasar minsiz eki erkek toqlı menen birge g'a'lle
sadaqası etip za'ytu'n mayı aralastırılg'an onnan eki efa sapalı un ha'm
ishimlik sadaqasın berin'. 10 Ku'ndelikli beriletug'ın jandırılatug'ın
qurbanlıq penen ishimlik sadaqasınan tısqarı ha'r Shabbat ku'ni
beriletug'ın jandırılatug'ın qurbanlıq usıdan ibarat»+.

Jan'a ay qurbanlıqları

11 «Ha'r aydın' birinshi ku'ni Jaratqan İyege arnap jandırılatug'ın
qurbanlıq ushın ha'r biri minsiz bolg'an eki bug'a, bir qoshqar ha'm bir
jasardan bolg'an jeti erkek toqlı usının'+. 12 Bul qurbanlıqlarg'a qosıp
belgilengen mug'darda za'ytu'n mayı aralastırılg'an sapalı undı g'a'lle
sadaqası etip usının': ha'r bir bug'a menen onnan u'sh efa un, qoshqar
menen onnan eki efa un, 13 ha'r bir toqlı menen onnan bir efa un. Bul –
Jaratqan İyege xosh iyisli sıy ha'm jandırılatug'ın qurbanlıq boladı. 14 Ha'r
bir bug'a menen birge ishimlik sadaqası etip yarım hin, ha'r bir qoshqar
menen birge u'shten bir hin, ha'r bir toqlı menen birge to'rtten bir hin
sharap usının'. Bul jıl dawamında jan'a ayda beriletug'ın jandırılatug'ın

qurbanlıq boladı. 15 Ku'ndelikli beriletug'ın jandırılatug'ın qurbanlıq penen
ishimlik sadaqasınan tısqarı, Jaratqan İyege gu'na qurbanlıg'ı ushın bir
teke usının'».

Qutqarılıw ası

16 • «Jaratqan İyenin' Qutqarılıw asına arnalg'an qurbanlıq birinshi
aydın' on to'rtinshi ku'ni shalınsın+. 17 On besinshi ku'ni jeti ku'nlik
bayram baslanadı, sizler usı jeti ku'n dawamında ashıtqısız nan jewin'iz
kerek+. 18 Bayramnın' birinshi ku'ni muxaddes jıynalıs qılın', ku'ndelikli
jumısın'ızdı islemen'. 19 Jaratqan İye ushın jandırılatug'ın qurbanlıq etip eki
bug'a, bir qoshqar ha'm bir jasardan bolg'an jeti erkek toqlı usının'. Bul
haywanlardın' ha'mmesi minsiz bolsın. 20 Ha'r bir bug'a menen birge g'a'lle
sadaqası etip, za'ytu'n mayı aralastırılg'an onnan u'sh efa sapalı un, ha'r
bir qoshqar menen birge onnan eki efa sapalı un, 21 ha'r bir toqlı menen
birge onnan bir efa sapalı unnan alıp kelin'. 22 O'zlerin'izdi gu'nadan
pa'klew ushın gu'na qurbanlıg'ı etip bir teke usının'. 23 Bulardı ha'r ku'ni
azanda usınatug'ın jandırılatug'ın qurbanlıg'ın'ız benen birge usının'.
24 Solay etip, jeti ku'n dawamında ha'r ku'ni Jaratqan İyege awqat sıpatında
xosh iyisli sıy usının'. Bunı ku'ndelikli jandırılatug'ın qurbanlıq penen
ishimlik sadaqasınan tısqarı usının'. 25 Jetinshi ku'ni muxaddes jıynalıs
qılıp, ku'ndelikli jumısların'ızdı islemen'ler».

Ha'pteler bayramında beriletug'ın qurbanlıqlar

26 • «Da'slepki o'nimdi nıshanlaytug'ın Ha'pteler bayramında Jaratqan
İyege taza biyday zu'ra'a'tinen sadaqa usıng'anın'ızda, muxaddes jıynalıs
qılın'. Sol ku'ni ku'ndelikli jumısların'ızdı islemen'ler. 27 Jaratqan İyege
xosh iyisli sıy bolıwı ushın eki bug'a, bir qoshqar ha'm bir jasardan bolg'an
jeti erkek toqlını jandırılatug'ın qurbanlıq etip usının'. 28 Bul
qurbanlıqlarg'a qosıp belgilengen mug'darda za'ytu'n mayı aralastırılg'an
sapalı unnan g'a'lle sadaqası etip usının': ha'r bir bug'a menen onnan u'sh
efa un, qoshqar menen onnan eki efa un, 29 ha'r bir toqlı menen onnan bir
efa un. 30 O'zlerin'izdi gu'nadan pa'klewin'iz ushın bir teke usının'. 31 Bul
qurbanlıqlardı ha'm og'an qosıp beriletug'ın ishimlik sadaqaların
ku'ndelikli jandırılatug'ın qurbanlıq penen g'a'lle sadaqasınan tısqarı
usının'. Qurbanlıqqa alıp keletug'ın haywanların'ız minsiz bolsın».

Ka'rnay bayramı

29 [1] «Jetinshi aydın' birinshi ku'ni muxaddes jıynalıs qılın',
ku'ndelikli jumısların'ızdı islemen'. Sol ku'ni sizler ushın ka'rnay
shertiletug'ın ku'n bolsın+. [2] Jaratqan İyege xosh iyisli sıy bolıwı ushın
minsiz bir bug'a, bir qoshqar ha'm bir jasardan bolg'an jeti erkek toqlı
jandırılatug'ın qurbanlıq etip usının'. [3] Bug'a menen birge g'a'lle sadaqası
ushın za'ytu'n mayı aralastırılg'an onnan u'sh efa sapalı un, qoshqar
menen birge onnan eki efa sapalı un, [4] ha'r bir toqlı menen birge onnan bir
efa sapalı un alıp kelin'. [5] O'zlerin'izdi gu'nalardan pa'klew ushın gu'na
qurbanlıg'ı etip bir teke usının'. [6] Qag'ıyda boyınsha ha'r bir ayda ha'm
ku'ndelikli beriletug'ın jandırılatug'ın qurbanlıq penen ishimlik sadaqası
ha'm g'a'lle sadaqasınan tısqarı usılardı qurbanlıqqa berin'. Bular –
Jaratqan İyege xosh iyisli sıy boladı».

Gu'nadan pa'kleniw ku'ni usınılatug'ın qurbanlıqlar

[7] «Jetinshi aydın' onınshı ku'ni muxaddes jıynalıs qılın'. Sol ku'ni oraza
tutıp, hesh qanday jumıs islemen'+. [8] Jaratqan İyege xosh iyisli sıy ushın
bir bug'a, bir qoshqar ha'm ha'r biri bir jasardan bolg'an jeti toqlını
jandırılatug'ın qurbanlıq qılıp usının'. Qurbanlıqqa beriletug'ın bul
haywanlar minsiz bolsın. [9] Bug'a menen birge beriletug'ın g'a'lle sadaqası
ushın za'ytu'n mayı aralastırılg'an onnan u'sh efa sapalı un, qoshqar
menen birge onnan eki efa sapalı un, [10] ha'r bir toqlı menen birge onnan
bir efa sapalı unnan usının'. [11] Gu'na qurbanlıg'ı ushın bir teke usının'. Bul
qurbanlıqlar gu'naların'ızdan pa'kleniw ushın berilgen gu'na
qurbanlıg'ınan, ku'ndelikli jandırılatug'ın qurbanlıq penen ishimlik ha'm
g'a'lle sadaqalarınan tısqarı berilsin».

Qos bayramında beriletug'ın qurbanlıqlar

[12] ● «Jetinshi aydın' on besinshi ku'ni muxaddes jıynalıs qılın'. Sol ku'ni
ku'ndelikli jumısların'ızdı islemen'. Jeti ku'n dawamında Jaratqan İyege
arnap bayram qılın'+. [13] Birinshi ku'ni Jaratqan İyege xosh iyisli sıy ushın
on u'sh bug'a, eki qoshqar ha'm ha'r biri bir jasardan bolg'an on to'rt erkek
toqlını jandırılatug'ın qurbanlıq etip usının'. Bul haywanlar minsiz bolsın.
[14] Ha'r bir bug'a menen birge beriletug'ın g'a'lle sadaqası ushın za'ytu'n
mayı aralastırılg'an onnan u'sh efa sapalı un, ha'r bir qoshqar menen birge
onnan eki efa sapalı un, [15] ha'r bir toqlı menen birge onnan bir efa sapalı

unnan usının'. 16 Gu'na qurbanlıg'ı ushın bir teke usının'. Bul qurbanlıqlar
ku'ndelikli jandırılatug'ın qurbanlıq penen g'a'lle ha'm ishimlik
sadaqalarınan tısqarı berilsin.
17 Ekinshi ku'ni on eki bug'a, eki qoshqar ha'm ha'r biri bir jasardan
bolg'an on to'rt erkek toqlını usının'. Bul haywanlardın' ha'mmesi minsiz
bolsın. 18 Ha'r bir bug'a, qoshqar ha'm toqlı menen birge sanına qaray
belgilengen mug'darda g'a'lle ha'm ishimlik sadaqaların usının'. 19 Gu'na
qurbanlıg'ı ushın bir teke usının'. Bul qurbanlıqlar ku'ndelikli
jandırılatug'ın qurbanlıq penen g'a'lle ha'm ishimlik sadaqalarınan tısqarı
berilsin.
20 U'shinshi ku'ni on bir bug'a, eki qoshqar ha'm ha'r biri bir jasardan
bolg'an on to'rt erkek toqlını qurbanlıq qılın'. Bul haywanlardın' ha'mmesi
minsiz bolsın. 21 Ha'r bir bug'a, qoshqar ha'm toqlı menen birge sanına
qaray belgilengen mug'darda g'a'lle ha'm ishimlik sadaqaların usının'.
22 Gu'na qurbanlıg'ı ushın bir teke usının'. Bul qurbanlıqlar ku'ndelikli
jandırılatug'ın qurbanlıq penen g'a'lle ha'm ishimlik sadaqalarınan tısqarı
berilsin.
23 To'rtinshi ku'ni on bug'a, eki qoshqar ha'm ha'r biri bir jasardan
bolg'an on to'rt erkek toqlını qurbanlıq qılın'. Bul haywanlardın' ha'mmesi
minsiz bolsın. 24 Ha'r bir bug'a, qoshqar ha'm toqlı menen birge sanına
qaray belgilengen mug'darda g'a'lle ha'm ishimlik sadaqaların usının'.
25 Gu'na qurbanlıg'ı ushın bir teke usının'. Bul qurbanlıqlar ku'ndelikli
jandırılatug'ın qurbanlıq penen g'a'lle ha'm ishimlik sadaqalarınan tısqarı
berilsin.
26 Besinshi ku'ni tog'ız bug'a, eki qoshqar ha'm ha'r biri bir jasardan
bolg'an on to'rt erkek toqlını qurbanlıq qılın'. Bul haywanlardın' ha'mmesi
minsiz bolsın. 27 Ha'r bir bug'a, qoshqar ha'm toqlı menen birge sanına
qaray belgilengen mug'darda g'a'lle ha'm ishimlik sadaqaların usının'.
28 Gu'na qurbanlıg'ı ushın bir teke usının'. Bul qurbanlıqlar ku'ndelikli
jandırılatug'ın qurbanlıq penen g'a'lle ha'm ishimlik sadaqalarınan tısqarı
berilsin.
29 Altınshı ku'ni segiz bug'a, eki qoshqar ha'm ha'r biri bir jasardan
bolg'an on to'rt erkek toqlını qurbanlıq qılın'. Bul haywanlardın' ha'mmesi
minsiz bolsın. 30 Ha'r bir bug'a, qoshqar ha'm toqlı menen birge sanına
qaray belgilengen mug'darda g'a'lle ha'm ishimlik sadaqaların usının'.
31 Gu'na qurbanlıg'ı ushın bir teke usının'. Bul qurbanlıqlar ku'ndelikli

jandırılatug'ın qurbanlıq penen g'a'lle ha'm ishimlik sadaqalarınan tısqarı berilsin.

32 Jetinshi ku'ni jeti bug'a, eki qoshqar ha'm ha'r biri bir jasardan
bolg'an on to'rt erkek toqlını qurbanlıq qılın'. Bul haywanlardın' ha'mmesi
minsiz bolsın. 33 Ha'r bir bug'a, qoshqar ha'm toqlı menen birge sanına
qaray belgilengen mug'darda g'a'lle ha'm ishimlik sadaqaların usının'.
34 Gu'na qurbanlıg'ı ushın bir teke usının'. Bul qurbanlıqlar ku'ndelikli
jandırılatug'ın qurbanlıq penen g'a'lle ha'm ishimlik sadaqalarınan tısqarı
berilsin.

35 Segizinshi ku'ni saltanatlı jıynalıs qılın', ku'ndelikli jumısların'ızdı
islemen'ler. 36 Jaratqan İyege xosh iyisli sıy ushın bir bug'a, bir qoshqar
ha'm ha'r biri bir jasardan bolg'an jeti erkek toqlını jandırılatug'ın
qurbanlıq etip usının'. Bul haywanlar minsiz bolsın. 37 Ha'r bir bug'a,
qoshqar ha'm toqlı menen birge sanına qaray belgilengen mug'darda
g'a'lle ha'm ishimlik sadaqaların usının'. 38 Gu'na qurbanlıg'ı ushın bir teke
usının'. Bul qurbanlıqlar ku'ndelikli jandırılatug'ın qurbanlıq penen g'a'lle
ha'm ishimlik sadaqalarınan tısqarı berilsin.

39 Usı qurbanlıqlardın' barlıg'ın – wa'de boyınsha beriletug'ın qurbanlıq
ha'm ıqtıyarlı qurbanlıqların'ızdan tısqarı jandırılatug'ın qurbanlıq bolsın,
g'a'lle ha'm ishimlik sadaqalar bolsın, tatıwlıq qurbanlıq bolsın Jaratqan
İyege belgilengen waqıtta alıp kelin'»+.

30 [1] Solay etip, Muwsa Jaratqan İyenin' o'zine buyırg'an ha'r bir so'zin izraillılarg'a jetkerdi.

Wa'delerge baylanıslı qag'ıydalar

[2] Muwsa İzraildın' urıw basshılarına bılay dedi:

– Jaratqan İye bılay dep buyırdı: [3] «Eger kim de kim Jaratqan İyege wa'de berse yamasa o'zin bir na'rseden tıyıw ushın ant ishse, ol o'z wa'desin buzbay, aytqan so'zlerinin' ha'mmesin orınlasın+.

[4] Eger bir qız a'kesinin' u'yinde jasap atırg'an waqtında, Jaratqan İyege wa'de berse yamasa o'zin bir na'rseden tıyıw ushın ant ishse, [5] a'kesi onın' Jaratqan İyege bergen wa'desin yamasa o'zin bir na'rseden tıyıw ushın bergen antın esitip, og'an qarsı shıqpasa, onda qızdın' bergen wa'desi ha'm antı o'z ku'shinde qaladı. [6] Al eger qızdın' a'kesi onın' bergen wa'desin ha'm o'zin bir na'rseden tıyıw ushın bergen antın esitken ku'ni qadag'an qılsa, qızdın' bergen wa'desi ha'm antı o'z ku'shinde qalmaydı. A'kesi qızının' antın qadag'an qılg'anı ushın, Jaratqan İye qızdı keshiredi.

[7] Eger qız wa'de bergennen son' yamasa oylanbastan o'zin bir na'rseden tıyıw ushın ant ishkennen keyin turmısqa shıqsa, [8] onın' ku'yewi usı haqqında esitken ku'ni qarsı shıqpasa, onda qızdın' bergen wa'desi ha'm antı o'z ku'shinde qaladı. [9] Al eger qızdın' ku'yewi usı haqqında esitken ku'ni qadag'an qılsa, qızdın' bergen wa'desi ha'm antı o'z ku'shinde qalmaydı. Jaratqan İye qızdı keshiredi.

[10] Jesir yaki ku'yewinen ayırılısqan hayaldın' bergen wa'desi yamasa o'zin bir na'rseden tıyıw ushın bergen antı o'z ku'shinde qaladı.

[11] Eger ku'yewi menen birge jasap atırg'an hayal wa'de berse yamasa bir na'rseden o'zin tıyıw ushın ant ishse, [12] onın' ku'yewi bul haqqında esitip, og'an qarsı shıqpasa, onda hayaldın' bergen wa'desi ha'm ishken ha'r bir antı o'z ku'shinde qaladı. [13] Al eger onın' ku'yewi bul haqqında esitken ku'ni bunı biykarlasa, hayaldın' bergen wa'desi ha'm ishken antı o'z ku'shinde qalmaydı. Ku'yewi bulardı biykarlag'anı ushın, Jaratqan İye hayaldı keshiredi. [14] Solay etip, ku'yewi hayalının' bergen wa'desin yamasa bir na'rseden o'zin tıyıw ushın ishken antın orınlawına ruxsat beriwi de, onı biykar qılıwı da mu'mkin. [15] Eger ku'yewi bir ku'n ishinde bul ma'selede hayalına qarsı shıqpasa, onda hayalının' bergen barlıq wa'delerin yamasa bir na'rseden o'zin tıyıwı ushın ishken antın tastıyıqlap, ruxsat bergen boladı. Sebebi ol bulardı esitken ku'ni hayalına qarsı shıqpay, onı

maqullag'an bolıp esaplanadı. 16 Biraq ku'yewi bulardı esitkennen keyin
erten'ine biykarlasa, ol hayalının' ayıbına o'zi juwapker boladı».
17 Erli-zayıplılardın' ha'm a'kesi menen u'yinde jasap atırg'an qızdın'
arasındag'ı qarım-qatnaslarg'a tiyisli Jaratqan İyenin' Muwsag'a buyırg'an
nızamları usılardan ibarat.

Midyanlılardan o'sh alıw

31 [1] Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
[2] – Midyanlılardan izraillılardın' o'shin al, sonnan keyin bul
du'nyadan ko'z jumıp, o'z ata-babaların'a qosılasan'+.
[3] Sonnan keyin, Muwsa xalıqqa:
– Midyanlılarg'a barıp, olardan Jaratqan İyenin' o'shin alıw ushın o'z
adamların'ızdı urısqa alıp shıg'ın'. [4] İzraildın' ha'r bir urıwınan mın'
adamnan urısqa jiberin', – dedi.
[5] Solay etip, İzraildın' ha'r bir urıwınan mın' adamnan, on eki mın'
adam tan'lap alınıp, urısqa tayar bolıp turdı. [6] Muwsa olardı ha'm ruwxaniy
Elazar ulı Pinexastı urısqa jiberdi. Pinexas o'zi menen birge muxaddes
orıng'a tiyisli bazı buyımlardı ha'm dabıl qag'ıp belgi beretug'ın
ka'rnaylardı alıp ketti+.
[7] İzraillılar Jaratqan İyenin' Muwsag'a bergen buyrıg'ı boyınsha
midyanlılarg'a qarsı sawash ashıp, olardın' barlıq erkeklerin qırıp tasladı.
[8] O'ltirilgenlerdin' arasında Midyannın' bes patshası – Ewiy, Rekem, Sur,
Xur ha'm Reba da bar edi. Olar Beor ulı Bilamdı da qılısh penen o'ltirdi+.
[9] İzraillılar midyan xalqının' hayalları menen balaların tutqın qılıp, barlıq
malların, su'riwlerin ha'm mu'liklerin olja qılıp aldı. [10] Midyanlılardın'
jasap atırg'an barlıq qalaları menen ordalarına ot berdi. [11] Olar adamlardı,
haywanlardı ha'm olja qılıp alg'an barlıq mu'liklerdi o'zleri menen alıp
ketti. [12] Bul tutqınlardı ha'm olja qılıp alg'an mal-mu'liklerdi İordan
da'ryasının' boyına, Muwsa menen ruwxaniy Elazar ha'm İzrail ja'miyeti
jıynalg'an Erixo qalasının' qarsısında jaylasqan oypatlıqtın' Moabqa tiyisli
bo'legindegi ordag'a alıp keldi.
[13] Muwsa, ruwxaniy Elazar ha'm ja'miyet basshıları olardı qarsı alıw
ushın ordanın' sırtına shıqtı. [14] Biraq Muwsa sawashtan qaytqan orda
sa'rka'rdalarına – mın'basılarg'a ha'm ju'zbasılarg'a g'a'zeplendi.
[15] Muwsa olarg'a bılay dedi:
– Ne ushın barlıq hayallardı aman qaldırdın'ız?!+ [16] Bul hayallar
Bilamnın' bergen ma'sla'ha'ti boyınsha Peor tawında izraillılardın'
Jaratqan İyege qıyanet etiwine sebep bolg'an edi. Sol sebepli Jaratqan
İyenin' ja'miyeti arasında o'lim obası ha'wij alg'an edi+. [17] Endi barlıq ul
balalardı ha'm erkek ko'rgen hayallardı o'ltirin'+. [18] Tek g'ana erkekke
jaqınlaspag'an jas qızlardı o'zlerin'iz ushın aman qaldırın'+.

19 Son'ınan aran'ızdag'ı adam o'ltirgen yamasa o'lige jantasqan ha'r bir
adam jeti ku'n dawamında ordanın' sırtında qalsın. U'shinshi ha'm jetinshi
ku'ni o'zlerin'izdi de, tutqınların'ızdı da pa'klen'+. 20 Ja'ne de, barlıq
kiyimlerdi, teriden, eshki ju'ninen ha'm ag'ashtan islengen ha'mme
zatlardı pa'klen'.
21 Keyin ruwxaniy Elazar sawashtan qaytqan la'shkerlerge bılay dedi:
– Jaratqan İyenin' Muwsag'a buyırg'an nızamının' talapları mınalardan
ibarat: 22 altın, gu'mis, mıs, temir, qalayı, qorg'asın – 23 otqa janbaytug'ın
barlıq zatlardı ottan o'tkerip, hadallap alın', sonda olar hadal sanaladı.
Sonın' menen birge, olardı pa'klew suwı menen de hadallan'. Otqa
janatug'ın zatlardı suwdın' o'zi menen hadallap alın'. 24 Jetinshi ku'ni
kiyimlerin'izdi juwın'. Sonda sizler pa'k sanalasızlar. Keyin sizler ordag'a
qaytıp keliwin'izge boladı+.

Oljag'a tu'sken mu'liklerdin' u'lestiriliwi

25 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
26 – Sen, ruwxaniy Elazar ha'm ja'miyettin' a'wlad basshıları qolg'a
tu'sken tutqınlar menen oljag'a tu'sken mallardı esaplap shıg'ın'. 27 Qolg'a
kirgizgenlerin'izdi ten'dey ekige bo'lip, sawashqa qatnasqan la'shkerler
menen ja'miyettin' qalg'an adamlarına bo'listirip berin'+. 28 Sawashqa
qatnasqan la'shkerlerdin' payına tu'sken tutqınlardan, mal, eshek ha'm
mayda maldan Jaratqan İyege, Mag'an bes ju'zden birewin pay qılıp ayırıp
berin'. 29 A'skerlerden alıng'an usı paydı Mag'an ajıratılg'an tu'rde
ruwxaniy Elazarg'a berin'. 30 İzraillılarg'a tu'sken jartı paydan –
adamlardan, mal, eshek ha'm mayda maldan, yag'nıy barlıq haywanlardan
eliwden birewin alıp, Menin' Muxaddes shatırımnın' jumısına juwapker
bolg'an lebiylilerge berin'.
31 Muwsa menen ruwxaniy Elazar Jaratqan İyenin' Muwsag'a
buyırg'anınday etip isledi.
32 Sawashqa qatnasqan la'shkerlerdin' qolg'a kirgizgenlerinen qalg'an
oljalar mınalar edi: 675 000 mayda mal, 33 72 000 iri mal, 34 61 000 eshek,
35 erkekke jaqınlaspag'an 32 000 qız.
36 Sawashqa qatnasqan la'shkerlerge tu'sken jartı pay mınalar: 337 500
mayda mal, 37 bulardan Jaratqan İyege 675 iri mal pay qılıp berildi, 38 36 000
iri mal, bulardan Jaratqan İyege 72 iri mal pay qılıp berildi, 39 30 500 eshek,

bulardan Jaratqan İyege 61 eshek pay qılıp berildi, 40 16 000 qız, bulardan Jaratqan İyege 32 qız pay qılıp berildi.

41 Muwsa Jaratqan İyenin' o'zine buyırg'anınday Jaratqan İyege ajıratılg'an paydı ruwxaniy Elazarg'a berdi.

42 Muwsanın' sawashqa qatnasqan la'shkerlerden alıp, izraillılarg'a ajıratıp bergen jartı payı mınalar: 43 337 500 mayda mal, 44 36 000 iri mal, 45 30 500 eshek, 46 16 000 qız.

47 Jaratqan İyenin' o'zine buyırg'anınday, Muwsa izraillılarg'a tu'sken jartı paydan ha'r eliw adamnan ha'm ha'r eliw haywannan birewin alıp, Jaratqan İyenin' Muxaddes shatırının' xızmetine juwapker bolg'an lebiylilerge berdi.

48 Sonnan keyin, orda sa'rka'rdaları – mın'basılar menen ju'zbasılar Muwsanın' aldına barıp:

49 – Mırza, qol astımızdag'ı la'shkerlerdi sanap shıqtıq, birde bir la'shkerimizdi joytpappız. 50 Mine, qolg'a kirgizgen altın buyımlarımızdı – qolg'a tag'ılatug'ın shınjır, bilezik, ju'zik, sırg'a ha'm ha'ykellerimizdi alıp keldik. Janımızdın' qunı sıpatında usılardı Jaratqan İyege beremiz, – dedi+.

51 Muwsa menen ruwxaniy Elazar olar alıp kelgen barlıq altın buyımlardı aldı. 52 Mın'bası menen ju'zbasılar Jaratqan İyege bergen altınnın' awırlıg'ı barlıg'ı bolıp 16 750 shekel. 53 Sawashqa qatnasqan ha'r bir la'shker bolsa, oljaların o'zlerine qaldırg'an edi+.

54 Muwsa menen ruwxaniy Elazar mın'bası ha'm ju'zbasılardın' usıng'an altınların qabıllap aldı. Olardı Jaratqan İyenin' İzrail xalqın eslep turıwı ushın Ushırasıw shatırına alıp keldi+.

İordan da'ryasının' shıg'ıs ta'repinde ornalasqan urıwlar

32 [1] Ruben ha'm Gad urıwlarının' malları ju'da' ko'p edi. Olar Yazer ha'm Gilad jerlerinin' mal sharwashılıg'ı ushın qolaylı jer ekenin ko'rip,+ [2] Muwsa menen ruwxaniy Elazardın' ha'm ja'miyet basshılarının' aldına barıp, bılay dedi:

[3] – Atarot, Dibon, Yazer, Nimra, Xeshbon, Elale, Sebam, Nebo ha'm Beon qalaları [4] jaylasqan eldi Jaratqan İye İzrail xalqına jen'ip berdi. Bul eldin' jeri mallar ushın qolaylı eken. Al qulların'ız bolg'an bizlerde mallarımız bar+. [5] Eger de senin' kewlin'di tapqan bolsaq, bizlerdi İordan da'ryasının' arg'ı ta'repine o'tkizbey, bul eldi mu'lik etip, bizlerge ber.

[6] Muwsa olarg'a bılay dep juwap berdi:

– Tuwısqanların'ız sawashqa baratırg'anda, sizler usı jerde qalajaqsız ba? [7] Jaratqan İyenin' berip atırg'an jerine kiriwge izraillılardı ne ushın aynıtıp atırsızlar? [8] Men ata-babaların'ızdı eldi ko'zden o'tkeriwge Qadesh-Barniyadan jibergenimde, olar da tap usınday qılg'an edi+. [9] Olar Eshkol sayına deyin barıp, eldi ko'zden o'tkergennen son', Jaratqan İyenin' o'zlerine beretug'ın jerge barmawı ushın izraillılardı aynıtqan edi. [10] Sol ku'ni Jaratqan İyenin' g'a'zebi qaynap, bılay dep ant ishken edi:+ [11] «Mısır jerinen shıqqan jigirma ha'm onnan joqarı jastag'ı adamlardın' hesh biri Menin' İbrayımg'a, Isaqqa ha'm Yaqıpqa beremen dep ant ishken jerdi ko'rmeydi. O'ytkeni olar pu'tkil ju'regi menen Mag'an boysınbadı+. [12] Keniz tiyresinen bolg'an Efunne ulı Kaleb penen Nun ulı Eshuadan basqa hesh biri ol jerdi ko'rmeydi. Sebebi Kaleb ha'm Eshua pu'tkil ju'regi menen Mag'an sadıq qaldı»+. [13] Jaratqan İye izraillılarg'a qattı g'a'zeplendi. Jaratqan İyenin' na'zerinde jawızlıq bolg'an islerdi qılg'an sol a'wladtın' pu'tkilley joq bolıp ketkeninshe, olardı qırıq jıl sho'lde alıp ju'rdi+.

[14] Endi, mine, gu'nakarlar a'wladı bolg'an sizler a'kelerin'izdin' ornın basıp, Jaratqan İyenin' İzrailg'a bolg'an g'a'zebin ku'sheytip atırsızlar. [15] Eger Onnan ju'z bursan'ız, Ol pu'tkil bul xalıqtı ja'ne sho'lge taslap ketedi. Solay etip, sizler usı xalıqtı joq qılajaqsızlar.

[16] Biraq Gad ha'm Ruben urıwı Muwsanın' qasına jaqınlap, bılay dedi:

– Bizlerdin' usı jerde mallarımız ushın qoralar sog'ıp, bala-shag'alarımız ushın qalalar qurıwımızg'a ruxsat ber. [17] Al o'zlerimiz bolsa qurallanıp, izraillılar menen birge barıp, olardın' ma'kan qılatug'ın jerin iyelep alg'ang'a deyin, olardın' aldında ju'remiz. Bala-shag'alarımız eldin'

turg'ınlarınan qa'wipsiz bolg'an qorg'an qalalarda jasay bersin+. 18 Ha'r bir
izraillı o'z mu'lkin iyelemegenshe, bizler u'ylerimizge qaytpaymız+.
19 İordan da'ryasının' arg'ı jag'asında olar menen birge jer u'lesten
almaymız, sebebi bizlerdin' u'lesimiz İordan da'ryasının' shıg'ıs jag'asında
boladı+.
20 Muwsa olarg'a bılay dep juwap berdi:
– Eger sizler aytqanların'ızdı orınlaytug'ın bolsan'ız, Jaratqan İyenin'
aldında sawashqa barıw ushın qurallanın'. 21 Jaratqan İye dushpanların
quwıp jibermegenshe, ha'mmen'iz Onın' aldında qurallanıp, İordan
da'ryasının' arg'ı jag'asına o'tin'. 22 Pu'tkil sol el Jaratqan İye ushın basıp
alıng'annan son', sizler Jaratqan İye ha'm İzrail xalqı aldındag'ı
minnetin'izden azat bolasızlar. Sonda sizler usı jerge qaytıp keliwin'izge
boladı ha'm bul jer Jaratqan İyenin' aldında sizlerdin' mu'lkin'iz bolıp
qaladı.
23 Biraq aytqanların'ızdı orınlamasan'ız, Jaratqan İyege qarsı gu'na
islegen bolasızlar ha'm bul gu'nan'ız o'z basın'ızg'a jetedi. 24 Bala-
shag'aların'ız ushın qalalar qurıp, malların'ız ushın qoralar sog'ın'. Degen
menen, bergen wa'den'izde turın'.
25 Gad ha'm Ruben urıwlarının' adamları Muwsag'a bılay dedi:
– Mırzamız, siz ne buyırsan'ız, qulların'ız bolg'an bizler sonı
orınlaymız. 26 Bala-shag'amız, mallarımız ha'm haywanlarımız usı jerde,
Gilad qalalarında qaladı. 27 Al qulların'ız bolg'an bizler sizin'
buyırg'anın'ızday, ha'r birimiz qurallanıp, Jaratqan İyenin' aldında
sawashqa tu'siw ushın da'ryanın' arg'ı jag'asına o'temiz.
28 Sonnan keyin, Muwsa Gad ha'm Ruben urıwları haqqında ruwxaniy
Elazarg'a, Nun ulı Eshuag'a ha'm İzrail urıwlarının' a'wlad basshılarına
buyrıq berip, 29 bılay dedi:
– Eger Gad ha'm Ruben urıwlarınan qurallang'an adamlar Jaratqan
İyenin' aldında sizler menen birge İordan da'ryasının' arg'ı jag'asına o'tse
ha'm sizler sol eldi qolg'a kirgizsen'iz, onda Gilad u'lkesin mu'lik qılıp,
olarg'a berin'. 30 Biraq, eger de olar qurallanıp, sizler menen birge
da'ryanın' arg'ı jag'asına o'tpese, onda olar Qanan u'lkesinen sizler menen
birge u'les jer aladı.
31 Sonda Gad ha'm Ruben urıwlarının' adamları:
– Jaratqan İye qulların'ız bolg'an bizlerge qanday buyrıq bergen bolsa,
sonın' ha'mmesin orınlaymız. 32 Bizler qurallanıp, Jaratqan İyenin' aldında

Qanan u'lkesine baramız. Al bizlerdin' alatug'ın jer u'lesimiz İordan da'ryasının' shıg'ıs jag'asında bolsın, – dedi.

33 Solay etip, Muwsa Gad penen Ruben urıwlarına ha'm Yusup ulı Menashshe urıwının' jartısına amor xalqının' patshası Sixonnın' eli menen Bashan patshası Ogtın' elin ha'm olardın' qalaları menen qala do'geregindegi jerlerdi berdi.

34 Gad urıwı Dibon, Atarot, Aroer, 35 Atrot-Shofan, Yazer, İogboha, 36 Beyt-Nimra ha'm Beyt-Haran degen qorg'anlı qalaların jan'adan qurdı, malları ushın qoralar soqtı. 37 Ruben urıwı Xeshbon, Elale, Kiryatayım, 38 atları o'zgertilgen eki qala Nebo menen Baal-Meon ha'm Sibma qalaların qayta qurdı. Olar tiklegen qalalarına jan'adan at qoydı.

39 Menashshenin' ulı Maxirdin' a'wladları Giladqa bardı ha'm onı iyelep alıp, ol jerde jasap atırg'an amor xalqın quwıp shıg'ardı+. 40 Solay etip, Muwsa Giladtı Menashshe ulı Maxirdin' a'wladına berdi. Olar sol jerge qonıs bastı+. 41 Menashshenin' ulı Yair bir neshe qalalarg'a hu'jim etip, olardı iyelep aldı. Sol jerlerdi Yairge tiyisli qalalar dep atadı+. 42 Nobax ta Kenat qalasın ha'm onın' do'geregindegi awıllardı iyelep alıp, ol jerdi o'zinin' atı menen Nobax dep atadı.

Mısırdan Moabqa deyingi ju'rgen jol

33 [1] Muwsa ha'm Xaronnın' jetekshiligi astında top-tobı menen
Mısırdan shıqqan izraillılar to'mendegi jollar menen ju'rip o'tti.
[2] Muwsa Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha ko'ship-qonıp ju'rgen jollarında
qonıs basqan jerlerinin' atların jazıp bardı. Bul jerler mınalar edi:
[3] İzraillılar Qutqarılıw asınan keyingi ku'ni, birinshi aydın' on besinshi
ku'ni mısırlılardın' ko'z aldında nıq qa'dem atıp, Ramses qalasınan jolg'a
shıqtı+. [4] Sol waqıtta mısırlılar Jaratqan İyenin' o'ltirgen tun'g'ısh ulların
jerlep atırg'an edi. Sebebi Jaratqan İye olardın' qudayların jazalag'an edi+.
[5] Solay etip, izraillılar Ramsesten jolg'a shıg'ıp ketkennen keyin, olar
Sukkotqa ornalastı+.
[6] Keyin olar Sukkottan shıg'ıp, sho'ldin' shetindegi Etamg'a ornalastı+.
[7] Etamnan shıg'ıp, olar Baal-Sefonnın' shıg'ısındag'ı Piy-Haxirotqa
qaray burılıp, Migdolg'a jaqın jerge ornalastı+.
[8] Piy-Haxirottan shıg'ıp, ten'iz arqalı o'tip, sho'lge qaray jol aldı. Etam
sho'linde u'sh ku'n jol ju'rgennen son', olar Marag'a ornalastı+.
[9] Maradan shıg'ıp, olar on eki suw bulag'ı ha'm jetpis palma ag'ashı
bolg'an Elimge barıp, sol jerde ornalastı+.
[10] Olar Elimnen shıg'ıp, Qamıs ten'izinin' boyına ornalastı.
[11] Qamıs ten'izinin' boyınan shıg'ıp, Sin sho'line ornalastı+.
[12] Sin sho'linen shıg'ıp, olar Dofqag'a ornalastı.
[13] Dofqadan shıg'ıp, Alushqa ornalastı.
[14] Alushtan shıg'ıp, Refidimge ornalastı. Biraq ol jerde xalıq ushın
ishetug'ın suw joq edi+.
[15] Refidimnen shıg'ıp, Sinay sho'line ornalastı+.
[16] Sinay sho'linen shıg'ıp, Kibrot-Hattaawag'a ornalastı+.
[17] Kibrot-Hattaawadan shıg'ıp, Xaserotqa ornalastı+.
[18] Xaserottan shıg'ıp, Ritmag'a ornalastı.
[19] Ritmadan shıg'ıp, Rimmon-Pereske ornalastı.
[20] Rimmon-Peresten shıg'ıp, Libnag'a ornalastı.
[21] Libnadan shıg'ıp, Rissag'a ornalastı.
[22] Rissadan shıg'ıp, Kehelatag'a ornalastı.
[23] Kehelatadan shıg'ıp, Shefer tawına ornalastı.
[24] Shefer tawınan shıg'ıp, Xaradag'a ornalastı.
[25] Xaradadan shıg'ıp, Maqhelotqa ornalastı.

26 Maqhelottan shıg'ıp, Taxatqa ornalastı.
27 Taxattan shıg'ıp, Teraxqa ornalastı.
28 Teraxtan shıg'ıp, Mitqag'a ornalastı.
29 Mitqadan shıg'ıp, Xashmonag'a ornalastı.
30 Xashmonadan shıg'ıp, Moserotqa ornalastı.
31 Moserottan shıg'ıp, Bene-Yaaqang'a ornalastı+.
32 Bene-Yaaqannan shıg'ıp, Xor-Hagidgadqa ornalastı.
33 Xor-Hagidgadtan shıg'ıp, İotbatag'a ornalastı+.
34 İotbatadan shıg'ıp, Abronag'a ornalastı.
35 Abronadan shıg'ıp, Esion-Geberge ornalastı+.
36 Esion-Geberden shıg'ıp, Zin sho'lindegi Qadeshke ornalastı+.
37 Qadeshten shıg'ıp, olar Edom shegarasındag'ı Hor tawının' qasına ornalastı+.
38 Ruwxaniy Xaron Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha Hor tawına shıg'ıp, sol jerde qaytıs boldı. Bul waqıya izraillılar Mısırdan shıqqannan keyin qırqınshı jılı, besinshi aydın' birinshi ku'ninde boldı+. 39 Xaron Hor tawında qaytıs bolg'anda 123 jasta edi.
40 Qanan elinin' Negebte jasaytug'ın qananlı Arad patshası izraillılardın' sol jerge kelgeninen xabar taptı+.
41 İzraillılar Hor tawınan shıg'ıp, Salmonag'a ornalastı.
42 Salmonadan shıg'ıp, Punong'a ornalastı.
43 Punonnan shıg'ıp, Obotqa ornalastı+.
44 Obottan shıg'ıp, Moab shegarasındag'ı İye-Abarimge ornalastı+.
45 İye-Abarimnen shıg'ıp, Dibon-Gadqa ornalastı.
46 Dibon-Gadtan shıg'ıp, Almon-Diblatayımg'a ornalastı.
47 Almon-Diblatayımnan shıg'ıp, Nebog'a jaqın Abarim tawlarında ornalastı+.
48 Abarim tawlarınan shıg'ıp, oypatlıqtın' Moabqa tiyisli bo'legine, Erixonın' qarsısındag'ı İordannın' boyına ornalastı+. 49 Olar oypatlıqtın' Moabqa tiyisli bo'leginde İordan boylap, Beyt-Eshimottan Abel-Shittimge deyin ornalasıp bardı+.

İordan da'ryasınan o'tpesten aldın berilgen ko'rsetpeler

50 Sol jerde, oypatlıqtın' Moabqa tiyisli bo'leginde, Erixonın' qarsısındag'ı İordannın' boyında Jaratqan İye Muwsag'a bılay dep ayttı:

51 – İzraillılarg'a bılay dep ayt: «Sizler İordan da'ryasınan o'tip, Qanan
eline kirgenin'izde, 52 sol elde jasaytug'ın barlıq xalıqtı quwıp jiberin', but
su'wretlerin ha'm mu'sinlerin joq qılıp, sıyınıw ornların buzıp taslan'+.
53 Eldi iyelep alıp, ol jerge ornalasıp alın', o'ytkeni Men sizlerge sol jerdi
mu'lik qılıp berdim. 54 Jerlerdi urıwlar ara shek taslap bo'lisip alın'. U'lken
urıwg'a u'lken u'les jer, kishi urıwg'a kishi u'les jer berin'. Shek boyınsha
kimge qaysı jer tu'sse, sol jer sol urıwg'a tiyisli boladı. U'les jerlerdi ata-
babaların'ızdan tarag'an urıwlar boyınsha bo'listirip berin'+.
55 Eger sol eldin' turg'ınların quwıp shıg'armasan'ız, onda sol jerde
qalg'an xalıq ko'zlerin'izge tu'sken sho'p, bu'yirlerin'izge kirgen tikendey
boladı. Olar jasaytug'ın jerin'izde sizlerdi qısqıg'a aladı. 56 Sonda Men
olarg'a ne islewdi niyetlegen bolsam, sizlerge sonı isleymen».

Qanan elinin' shegaraları

34 1 • Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
2 – İzraillılarg'a bılay dep buyır: «Sizlerge mu'lik etip beriletug'ın
Qanan eline kirgenin'izde, onın' shegaraları mınaday boladı:
3 Sizlerdin' qubla ta'reptegi shegaran'ız Zin sho'linen Edom shegarası
boylap sozıladı. Bul qubla shegaran'ız shıg'ıstag'ı O'li ten'izdin' shetinen
baslanadı+. 4 Onnan keyin Aqrabbim biyikliginin' qublasınan Zin arqalı
o'tip, Qadesh-Barniyanın' qublasına deyin sozıladı. Ol jerden shegara
Xasar-Addar arqalı o'tip, Asmong'a deyin baradı. 5 Keyin sol jerden burılıp,
Mısır shegarasındag'ı sayg'a deyin sozılıp, Jer Orta ten'izine barıp
tawısıladı.
6 Batıs shegaran'ız Jer Orta ten'izinin' jag'ası boladı. Batıstag'ı
shegaran'ız usıdan ibarat.
7 Arqa shegaran'ız Jer Orta ten'izinen Hor tawına deyin sozıladı+. 8 Hor
tawınan Lebo-Xamatqa deyin, keyin Sedadqa deyin barıp,+ 9 Zifrong'a
deyin sozıladı ha'm Xasar-Enanda tawısıladı. Arqadag'ı shegaran'ız usıdan
ibarat.
10 Shıg'ıs shegaran'ız Xasar-Enannan baslanıp, Shefamg'a deyin
sozıladı. 11 Keyin shegara Shefamnan Ayınnın' shıg'ıs ta'repindegi Riblag'a
deyin baradı. Ol jerden Kinneret ko'linin'* shıg'ıs jag'ındag'ı
janbawırlarg'a deyin sozıladı+. 12 Sonnan keyin, shegara ol jerden İordan
da'ryası boyınsha sozılıp, O'li ten'izge barıp toqtaydı. Ha'r ta'reptegi
elin'izdin' shegaraları usı boladı»+.
13 Sonnan keyin, Muwsa izraillılarg'a:
– Mine, mu'lik qılıp, shek boyınsha bo'lisip alatug'ın el usı boladı.
Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha bul el tog'ız urıw menen bir urıwdın'
yarımına bo'listirip beriledi. 14 O'ytkeni Ruben ha'm Gad urıwları menen
Menashshe urıwının' yarımı o'zlerine tiyisli jer u'lesin a'wladları boyınsha
bo'lisip aldı. 15 Bul eki urıw menen yarım urıw Erixonın' qarsısındag'ı
İordan da'ryasının' shıg'ıs ta'repinen o'z mu'liklerin aldı, – dedi.

Jerdi bo'listirip beriwge juwapker jetekshiler

16 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi:
17 – Ruwxaniy Elazar ha'm Nun ulı Eshua İzrail xalqına eldi bo'listirip
bersin+. 18 Eldi bo'listiriw ushın ha'r bir urıwdan bir jetekshiden alıp,

xızmetke qoyın'. 19 Sol adamlardın' atları mınalar:

Yahuda urıwınan Efunne ulı Kaleb,+

20 Shimon urıwınan Ammihud ulı Samuel,

21 Benyamin urıwınan Kislon ulı Elidad,

22 Dan urıwınan İogliy ulı basshı Bukkiy,

23 Yusup ulı Menashshe urıwınan Efod ulı basshı Xanniel,

24 Efrayım urıwınan Shiftan ulı basshı Kemuel,

25 Zebulon urıwınan Parnax ulı basshı Elisafan,

26 İssaxar urıwınan Azzan ulı basshı Paltiel,

27 Asher urıwınan Shelomiy ulı basshı Axihud,

28 Naftaliy urıwınan Ammihud ulı basshı Pedael.

29 Qanan jerin İzrail xalqına mu'lik etip bo'listirip berin', dep Jaratqan İye
usı adamlarg'a buyırg'an edi.

Lebiylilerge berilgen qalalar

35 1 • Jaratqan İye oypatlıqtın' Moabqa tiyisli bo'leginde, Erixonın'
qarsısındag'ı İordannın' boyında Muwsag'a bılay dedi:
2 – İzraillılarg'a buyır, olar alatug'ın u'les jerinde lebiylilerdin' jasawı
ushın qalalar ajıratıp bersin. Sonın' menen birge, qalalardın' a'tirapındag'ı
jaylawlardı da bersin. 3 Solay etip, lebiylilerdin' jasawı ushın qalaları ha'm
olardın' pada, su'riwleri menen basqa da haywanları ushın jaylawları
bolsın.
4 Lebiylilerge beriletug'ın qalalardın' aylana a'tirapındag'ı jaylawlar
qala qorg'anınan baslap mın' shıg'anaq uzınlıqqa sozılg'an bolsın. 5 Qala
ortada jaylasqan bolıp, onın' sırtınan baslap, shıg'ısqa, qublag'a, batısqa
ha'm arqag'a qaray eki mın' shıg'anaqtan o'lshep shıg'ın'. Bular qalalar
ushın jaylawlar boladı.

Panalaytug'ın qalalar

6 – Lebiylilerge beriletug'ın qalalardan altawı panalaytug'ın qala bolsın.
Solay etip, adam o'ltiriwshinin' sol jerge qashıwına jol qoyasızlar. Usı altı
qaladan tısqarı lebiylilerge qırıq eki qala berilsin+. 7 Barlıg'ı bolıp,
lebiylilerge jaylawları menen birge qırıq segiz qala beresizler.
8 İzraillılardın' u'les jerinen lebiylilerge beriletug'ın qalalar ha'r bir urıwg'a
tu'sken payına ılayıqlı bolsın. Ko'p alg'an urıw ko'p, az alg'an urıw az
sandag'ı qala bersin.

9 • Jaratqan İye Muwsa menen so'ylesiwin dawam etip, bılay dedi:
10 – İzraillılarg'a bılay dep ayt: «İordan da'ryasınan o'tip, Qanan eline
kirgenin'izden keyin, 11 panalaytug'ın qalalardı tan'lap alın'. Solay etip,
abaysızda adam o'ltirip qoyg'an adam sol panalaytug'ın qalag'a qashıp
kete alatug'ın bolsın+. 12 Bul qalalar adam o'ltirip qoyg'an adamnın'
ja'miyet aldında hu'kim etilmesinen aldın o'ltirilmewi ushın, onın' o'sh
alıwshı a'mengerden qashıp, panalaytug'ın jeri boladı. 13 Sizler ajıratatug'ın
altı qala panalaytug'ın qala bolsın. 14 Panalaytug'ın qalalardın' u'shewi
İordan da'ryasının' shıg'ıs ta'repinen, qalg'an u'shewi Qanan jerinen
tan'lap alınsın. 15 Bul altı qala izraillılar ha'm aran'ızda jasap atırg'an
kelgindiler menen jat jerli adamlar ushın panalaw qalası bolsın. Solay etip,
abaysızda adam o'ltirip qoyg'an adam sol jerge qashıp barsın.

16 Eger kim de kim temir qural menen bir adamdı urıp o'ltirip qoysa,
onda urg'an adam qanxor sanaladı ha'm ol so'zsiz o'ltirilsin. 17 Eger tas
penen birewdi urıp, onı o'ltirse, o'ltirgen adam qanxor sanaladı ha'm ol
so'zsiz o'ltirilsin. 18 Yamasa ol ag'ash buyım menen birewdi urıp, onı
o'ltirse, onda o'ltirgen adam qanxor sanaladı ha'm ol so'zsiz o'ltirilsin.
19 O'lgen adamnın' o'sh alıwshı adamı qanxordı ushıratıp qalıwdan-aq, onı
o'ltirsin. 20 Sonday-aq eger bir adam birewdi jek ko'rgenlikten iyterip
jiberip yamasa bilqastan og'an qaray bir na'rseni ılaqtırıp, ol adamdı
o'ltirse, 21 yamasa o'shegisip, onı mushı menen urıp o'ltirse, urg'an adam
so'zsiz o'ltirilsin. O'ytkeni ol qanxor. O'lgen adamnın' o'shin alıwshı adam
qanxordı ushıratıp qalıwdan-aq, onı o'ltirsin.
22 Eger kim de kim bir adamdı o'shegisip emes, al abaysızdan iyterip
jiberse, yamasa og'an qaray bilmesten bir na'rseni ılaqtırıp jiberse,+
23 yamasa onı ko'rmey qalıp, u'stine bir tastı tu'sirip alıp, onı o'ltirip qoysa,
biraq o'ltirip qoyg'an adam og'an dushpan bolmay, og'an jawızlıq
oylamag'an bolsa, 24 ja'miyet adam o'ltirip qoyg'an menen o'sh alıwshı
a'mengerdin' arasında usı qag'ıydalar boyınsha qarar shıg'arsın. 25 Ja'miyet
adam o'ltirip qoyg'an adamdı o'sh alıwshı a'mengerdin' qolınan qorg'awı
kerek ha'm onı qashıp kelgen panalaytug'ın qalag'a qaytadan qaytarıp
jibersin. Ol adam muxaddes may menen maylang'an bas ruwxaniydin'
o'limine deyin sol jerde jasap qalsın+.
26 Biraq adam o'ltiriwshi qashıp barg'an panalaytug'ın qalanın'
shegarasınan shıqsa, 27 o'sh alıwshı a'menger de onı panalaytug'ın qalanın'
shegarasının' sırtında ko'rip qalsa, o'sh alıwshı a'menger adam
o'ltiriwshini o'ltirse, ol ayıplı sanalmaydı. 28 O'ytkeni adam o'ltiriwshi bas
ruwxaniydin' o'limine deyin panalaytug'ın qala ishinde bolıwı kerek. Tek
g'ana bas ruwxaniydin' o'liminen son' o'z jerine qaytıwına boladı.
29 Qay jerde jasasan'ız da bular a'wladlar dawamında sizler ushın
qag'ıyda bolsın.
30 Adam o'ltiriwshi gu'walardın' aytqan so'zleri boyınsha o'lim jazasına
tartılsın. Tek bir adamnın' g'ana gu'walıg'ı menen hesh kim o'ltirilmesin+.
31 O'limge ılayıqlı qanxordın' janın qutqarıw ushın qun alman', ol
so'zsiz o'ltirilsin+.
32 Panalaytug'ın qalag'a qashqan adam qun to'lep, bas ruwxaniydin'
o'liminen aldın o'z jerine qaytıp barıp jasawına ruxsat bermen'.

33 O'zlerin'iz jasap atırg'an eldi haramlaman'. Qan to'giwshilik eldi haramlaydı. İshinde qan to'gilgen jer tek g'ana qan to'kken adamnın' qanı menen pa'klenedi+.
34 O'zlerin'iz ishinde jasap atırg'an ha'm Men ishinde bolıp atırg'an jerdi haramlaman'. Sebebi Men izraillılardın' arasında jasaytug'ın Jaratqan İyemen»+.

Selofexadtın' qızlarının' u'les jeri

36 1 • Bir ku'ni Yusup ulı Menashshe urıwınan Maxir ulı Gilad
a'wladınan bolg'an basshılar Muwsanın' ha'm İzraildın' tiyre
basshılarının' aldına kelip, olarg'a bılay dedi:
2 – Jaratqan İye eldi mu'lik etip, shek boyınsha izraillılar arasında
u'lestiriw ushın mırzamız Muwsag'a buyrıq berdi. Tuwısqanımız
Selofexadtın' mu'lki qızlarına beriliwi ushın da buyrıq berilgen edi. 3 Degen
menen, eger Selofexadtın' qızları basqa bir İzrail urıwına tiyisli erkeklerge
turmısqa shıqsa, olardın' mu'likleri ku'yewleri tiyisli bolg'an urıwdın'
mu'lkine o'tip ketedi. Sonda urıwımız shek boyınsha alg'an jer u'lesinin'
bir bo'leginen ayırılıp qaladı. 4 Ha'tteki, izraillılardın' Qutlı jılı
belgilengende de, qızlardın' mu'lki urıwımızg'a qaytarılmay, ku'yewleri
tiyisli bolg'an urıwda qalıp ketedi. Solay etip, olardın' mu'likleri
babalarımızdın' urıwına tu'sken mu'likten alınıp, bir bo'lek jerimizden
ayırılıp qalamız+.
5 Muwsa Jaratqan İyenin' so'zi boyınsha izraillılarg'a bılay dep buyrıq
berdi:
– Yusup a'wladınan bolg'an adamlardın' aytqanları durıs. 6 Jaratqan İye
Selofexadtın' qızları haqqında mınaday buyrıq beredi: «Selofexadtın'
qızları qa'legen jigitke turmısqa shıg'ıwına boladı, biraq bul jigitler
a'kesinin' urıwınan ha'm tiyresinen bolıwı sha'rt. 7 İzrail xalqının' mu'lik
etip alg'an jeri bir urıwdan ekinshi urıwg'a o'tip ketpesin. Ha'r bir izraillı
o'z urıwının' mu'lkin saqlap qalsın+. 8 İzraildag'ı ha'r bir urıwdag'ı jer
mu'lkine miyrasxor bolg'an qız a'kesi tiyisli bolg'an urıw ha'm tiyresindegi
jigitke turmısqa shıqsın. Solay etip, ha'r bir izraillı ata-babalarının'
mu'lkine o'zleri iyelik etip qalsın+. 9 Sonda mu'lik bir urıwdan ekinshi
urıwg'a o'tip ketpeydi. Ha'r bir İzrail urıwı o'zlerine alg'an mu'likti saqlap
qalsın».
10 Selofexadtın' qızları Jaratqan İyenin' Muwsag'a buyırg'anınday isledi.
11 Selofexadtın' qızları Maxla, Tirsa, Xogla, Milka ha'm Noa o'z atalas
ag'alarına turmısqa shıqtı. 12 Solay etip, olar Yusup ulı Menashshe
urpag'ınan bolg'an jigitlerge turmısqa shıqtı ha'm olardın' mu'likleri
a'keleri tiyisli bolg'an tiyre ha'm urıwda qaldı.
13 Jaratqan İyenin' Muwsa arqalı oypatlıqtın' Moabqa tiyisli bo'leginde,
Erixo qalasının' qarsısındag'ı İordan da'ryasının' boyında izraillılarg'a

bergen buyrıq ha'm nızamları usılardan ibarat edi.

---

* 3:47 **Bir shekel** – 11,4 gr. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 3:47 **Bir gera** – 0,57 gr. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 5:2 Leb 15.

* 5:15 **Bir efa** – shama menen 22 l. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 7:89 **Kerub** – qanatlı ruwxıy barlıq.

* 11:3 **Tabera** – «jandırılıw» degendi bildiredi.

* 11:6 Shıg' 16:31.

* 11:32 **Bir xomer** – shama menen 220 l. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 11:34 **Kibrot-Hattaawa** – «Na'psi qa'birleri» degendi bildiredi.

* 13:17 **Hoshea** – «Qutqaradı», al Eshua – «Jaratqan İye qutqaradı» degendi bildiredi.

* 13:25 **Eshkol** – «Solqım» degendi bildiredi.

* 15:4 **Bir hin** – shama menen 3,7 l. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 20:13 **Meriba** – «daw» degendi bildiredi.

* 21:3 **Xorma** – «Pu'tkilley joq etiw» yamasa «Bag'ıshlang'an» degendi an'latadı.

* 21:16 **Beer** – «qudıq» degen ma'nini an'latadı.

* 34:11 **Kinneret ko'li** – yag'nıy Galila ko'li.

+ 1:1 Shıg' 19:1, Shıg' 25:22

+ 1:2 Shıg' 30:12-14, Shıg' 38:26, San 26:2, 2Pat 24:1, 1Jln 21:2

+ 1:5 San 7:30

+ 1:6 San 7:36

+ 1:7 Shıg' 6:23, Rut 4:20, 1Jln 2:10

+ 1:8 San 7:18

+ 1:9 San 7:24

+ 1:10 San 7:48

+ 1:11 San 7:60

+ 1:12 San 7:66

+ 1:13 San 7:72

+ 1:14 San 7:42

+ 1:15 San 7:78

+ 1:21 San 26:7

+ 1:23 San 26:14

+ 1:25 San 26:18

+ 1:27 San 26:22

+ 1:29 San 26:25

+ 1:31 San 1:27

+ 1:33 San 26:37

+ 1:35 San 26:34

+ 1:37 San 26:41

+ 1:39 San 26:43

+ 1:41 San 26:47

+ 1:43 San 26:50

+ 1:46 Shıg' 38:26, San 26:51

+ 1:53 San 8:19, San 16:46, San 18:5, 1Jln 9:27

+ 2:3 San 1:7

+ 2:9 San 10:14

+ 2:16 San 10:18-20

+ 2:17 San 10:17, San 10:21

+ 2:24 San 10:22-24

+ 2:31 San 10:25-27

+ 2:32 Shıg' 38:26, San 1:46, San 26:51

+ 2:33 San 1:47-53

+ 3:2 Shıg' 6:23

+ 3:4 Leb 10:2, 1Jln 24:2

+ 3:6 San 18:2

+ 3:9 San 8:19, San 18:6

+ 3:10 San 16:40, 2Jln 26:18

+ 3:13 Shıg' 13:2, Shıg' 13:11-16

+ 3:17 Jar 46:11, Shıg' 6:16-19, Shıg' 10:2

+ 3:18 1Jln 6:17, 1Jln 23:7

+ 3:19 1Jln 6:2, 1Jln 6:18, 1Jln 23:12

+ 3:20 1Jln 6:19, 1Jln 23:21

+ 3:23 San 1:53

+ 3:25 San 4:24-26

+ 3:27 1Jln 26:23

+ 3:31 San 4:4, San 4:15

+ 3:32 San 4:16

+ 3:36 San 4:31-32

+ 3:39 San 26:62

+ 3:47 Shıg' 13:13, San 18:15-16, Shıg' 30:13

+ 4:3 San 8:24-25, 1Jln 23:3, 1Jln 23:24, 1Jln 23:27

+ 4:6 Shıg' 25:5

+ 4:15 2Pat 6:6-7, 1Jln 13:9-10

+ 4:16 San 3:32

+ 4:20 1Pat 6:19

+ 4:24 San 3:25-26

+ 4:31 San 3:36-37

+ 5:2 Leb 13:3, Leb 15:2, Leb 13:46

+ 5:3 Leb 15:31

+ 5:6 Leb 6:2-3

+ 5:7 Leb 5:5, Leb 6:5

+ 5:13 Shıg' 20:14, Leb 18:20

+ 5:15 Leb 5:11

+ 5:22 Zab 108:18

+ 6:2 Biy 13:5, Amo 2:11-12

+ 6:5 Ezk 44:20

+ 6:6 Leb 21:11

+ 6:10 Leb 1:14, Leb 5:7

+ 6:14 Leb 3:6, Leb 4:32

+ 6:15 Leb 2:4

+ 6:19 Shıg' 29:23-24

+ 6:20 Leb 7:31

+ 6:23 Leb 9:23, Nzm 21:5, 1Jln 23:13

+ 6:24 Zab 120:8, Zab 133:3

+ 6:25 Zab 4:7, Zab 30:17, Zab 66:2, Zab 79:4, Zab 79:8, Zab 79:20, Zab 118:135

+ 7:1 Shıg' 40:17, Leb 8:10

+ 7:7 San 4:25

+ 7:8 San 4:31

+ 7:9 San 3:31

+ 7:12 Shıg' 6:23, San 1:7

+ 7:14 Shıg' 30:34-35

+ 7:15 Leb 1:2-3

+ 7:16 Leb 4:23-24

+ 7:17 Leb 3:1

+ 7:18 San 1:8

+ 7:24 San 1:9

+ 7:30 San 1:5

+ 7:36 San 1:6

+ 7:42 San 1:14

+ 7:48 San 1:10, 1Jln 7:26-27

+ 7:54 San 1:10

+ 7:60 San 1:11

+ 7:66 San 1:12

+ 7:72 San 1:13

+ 7:78 San 1:15

+ 7:89 Shıg' 25:22

+ 8:7 San 19:9, San 19:17

+ 8:8 Leb 2:1

+ 8:14 San 3:45

+ 8:16 Shıg' 13:2, Shıg' 13:11-16

+ 8:19 San 3:9, San 1:53

+ 8:24 San 4:3, 1Jln 23:24, 1Jln 23:27

+ 9:2 Shıg' 12:1, Leb 23:5

+ 9:6 Leb 21:1, San 5:2

+ 9:11 Shıg' 12:6, 2Jln 30:2

+ 9:12 Shıg' 12:46, Yuxn 19:36

+ 9:14 Shıg' 12:48-49

+ 9:15 Shıg' 13:21, Shıg' 40:17

+ 9:17 Shıg' 40:36

+ 10:3 İol 2:15

+ 10:5 San 2:3-9

+ 10:6 San 2:10-16

+ 10:8 1Jln 15:24

+ 10:9 San 31:6, 2Jln 13:12, 2Jln 13:14

+ 10:10 San 29:1, Zab 80:4, San 28:11-15

+ 10:12 Jar 21:21

+ 10:14 San 2:9, San 1:7-9

+ 10:17 San 2:17

+ 10:18 San 2:10-16

+ 10:21 San 4:4-15, San 7:9

+ 10:22 San 2:18-24

+ 10:25 San 2:25-31

+ 10:29 Shıg' 2:18, Jar 12:7, Jar 32:12

+ 10:32 Biy 1:16

+ 10:34 Shıg' 13:21

+ 10:35 Zab 67:2, İysh 33:10

+ 11:1 Leb 10:2, San 16:35

+ 11:2 Yaqp 5:16

+ 11:4 Shıg' 12:38, 1Kor 10:6

+ 11:6 San 21:5

+ 11:8 Shıg' 16:13, Shıg' 16:15-31

+ 11:14 Shıg' 18:18, Nzm 1:9

+ 11:15 Yuns 4:3

+ 11:16 Shıg' 24:1, Nzm 1:15

+ 11:17 4Pat 2:9, Nxm 9:20

+ 11:18 Shıg' 19:10

+ 11:21 Shıg' 12:37

+ 11:23 İysh 50:2, İysh 59:1, San 23:19, Ezk 12:25

+ 11:31 Shıg' 16:13

+ 11:35 San 33:17

+ 12:6 Jar 46:2, Dan 8:2

+ 12:7 Evr 3:2, Evr 3:5

+ 12:8 Shıg' 33:11, Shıg' 33:19

+ 12:10 Leb 13:3

+ 12:14 Leb 13:46, San 5:2

● 13:1 *Nzm 1:19-25*

+ 13:1 San 10:12, Jar 21:21

+ 13:3 Eshu 3:12

+ 13:4 San 32:8, Nzm 1:22

+ 13:7 San 13:31

+ 13:17 San 11:28, San 14:6

+ 13:23 Eshu 15:14, Biy 1:10, Zab 77:12, Zab 77:43, İysh 19:11, İysh 30:4

+ 13:24 San 32:9, Nzm 1:24-25

+ 13:30 Shıg' 17:8

+ 13:31 San 13:7, San 14:6, San 26:65, San 32:12, San 34:19, Nzm 1:36, Eshu 14:6-15, Eshu 15:13-19, Biy 1:12-15, 1Jln 2:9, 1Jln 2:18

+ 13:32 Eshu 14:8

+ 13:33 Ezk 36:12

+ 13:34 Jar 6:4, İysh 40:22

● 14:1 *Nzm 1:26-32*

+ 14:2 Shıg' 16:3, San 20:3

+ 14:4 Nxm 9:17

+ 14:5 San 16:4, San 16:22, San 16:45, San 20:6, Eshu 7:6

+ 14:6 Shıg' 24:13, San 11:28, San 13:31, Mrk 14:63, Elsh 14:14

+ 14:9 Rim 8:31

+ 14:10 Shıg' 17:4

+ 14:12 Shıg' 32:10

+ 14:14 Shıg' 15:14-15

+ 14:16 Nzm 9:28

+ 14:17 Shıg' 34:6, Shıg' 20:5, Nzm 5:9

● 14:20 *Nzm 1:34-40*

+ 14:21 Zab 71:19, İysh 6:3, İysh 11:9, Xab 2:14

+ 14:23 Nzm 12:9-10, Zab 94:11

+ 14:24 San 13:30, San 14:6, Eshu 14:10

+ 14:29 Evr 3:17, San 1:2-3

+ 14:30 San 26:64-65

+ 14:33 Nzm 1:3, Nzm 8:2

+ 14:34 Ezk 4:5-6

+ 14:38 San 26:65

● 14:39 *Nzm 1:40-46*

+ 14:43 San 13:30

+ 14:45 San 21:3, Biy 1:17

+ 15:3 Shıg' 29:18, Leb 1:2-3, Leb 22:21, Shıg' 23:14

+ 15:8 Leb 3:1

+ 15:10 Leb 1:9

+ 15:15 Shıg' 12:49, Leb 19:34, Leb 24:22, Nzm 10:19

+ 15:19 Eshu 5:11-12

+ 15:22 Leb 4:2, Leb 4:27, Leb 5:15

+ 15:24 Leb 4:13

+ 15:27 Leb 4:27-28

+ 15:29 San 15:15

+ 15:30 Evr 10:26

+ 15:32 Shıg' 35:3

+ 15:34 Leb 24:12

+ 15:35 Shıg' 31:14, Leb 24:14-16

+ 15:38 Nzm 22:12, Mat 23:5

+ 15:40 Leb 11:44

+ 15:41 Leb 22:33

• 16:1 *Zab 105:16-18*

+ 16:1 Shıg' 6:16, Shıg' 6:18, Shıg' 6:21

+ 16:3 Shıg' 19:6

+ 16:4 San 14:5

+ 16:5 2Tim 2:19

+ 16:7 Leb 10:1

+ 16:9 San 8:14

+ 16:11 Shıg' 16:7-8

+ 16:13 Shıg' 2:14

+ 16:15 1Pat 12:3

+ 16:21 Shıg' 33:5

+ 16:22 San 14:5, San 27:16, Ayup 12:10, Waz 12:7, Zxr 12:1, Elsh 17:28, Jar 18:23

+ 16:26 2Tim 2:19

+ 16:29 3Pat 22:28

+ 16:30 Zab 54:16

+ 16:33 Hkm 1:12

+ 16:35 Leb 10:2, San 11:1

+ 16:40 San 3:10, 2Jln 26:18

+ 16:45 Shıg' 33:5, San 14:5

+ 16:46 Leb 16:12, San 1:53

+ 16:48 San 25:8, 2Pat 24:25

+ 17:4 Shıg' 25:22

+ 17:8 Evr 9:4

+ 18:1 Shıg' 28:38

+ 18:2 San 3:6-10

+ 18:5 San 1:53

+ 18:7 Shıg' 26:31, Leb 16:2, San 1:51

+ 18:8 Leb 7:32, San 5:9, Shıg' 29:28

+ 18:11 Leb 22:2, Leb 22:3, Leb 22:11-13

+ 18:12 Nzm 18:4

+ 18:13 Shıg' 23:19

+ 18:14 Leb 27:21, Leb 27:28

+ 18:15 Shıg' 13:2, Shıg' 13:11-16, San 3:46-47

+ 18:16 Shıg' 30:13

+ 18:17 Shıg' 13:2, Shıg' 13:11-16

+ 18:18 Shıg' 29:26-28

+ 18:19 Leb 2:13, 2Jln 13:5

+ 18:20 Nzm 10:9, Nzm 12:12, Nzm 14:27, Nzm 18:1-2, Eshu 13:33, Eshu 14:3, Eshu 18:7, Ezk 44:28

+ 18:21 Leb 27:30, Nzm 14:22

+ 18:26 Nxm 10:38

+ 19:2 Nzm 21:3, 1Pat 6:7

+ 19:4 Leb 4:16-17

+ 19:5 Shıg' 29:14, Leb 4:11-12, Leb 9:11

+ 19:6 Shıg' 12:22, Leb 14:4

+ 19:7 Leb 11:25

+ 19:9 San 8:7

+ 19:10 Leb 11:25

+ 19:12 San 31:19

+ 19:13 Leb 15:31

+ 19:15 Leb 11:32

+ 19:18 Shıg' 12:22

+ 19:19 Leb 11:25

+ 19:20 Leb 15:31

+ 19:22 Xag 2:13

+ 20:1 Shıg' 15:20

+ 20:2 Shıg' 17:1-7

+ 20:3 Shıg' 16:3, San 14:2

+ 20:6 San 14:5

+ 20:10 Zab 105:33

+ 20:12 San 27:14, Nzm 31:2

+ 20:14 Jar 25:24-26, Nzm 2:4

+ 20:15 Jar 46:6-7, Shıg' 1:11

+ 20:16 Shıg' 2:23, Shıg' 3:7, Shıg' 14:19

+ 20:17 San 21:22, Nzm 2:27

+ 20:19 Nzm 2:28

+ 20:21 Biy 11:16-17

+ 20:22 San 33:37

+ 20:24 San 20:12

+ 20:26 Shıg' 28:2, Shıg' 29:29

+ 20:28 San 33:38-39, Nzm 10:6

+ 20:29 Nzm 34:8

+ 21:1 San 33:40

+ 21:2 Leb 27:29, Nzm 7:2, Biy 11:30-31, Jar 28:20

+ 21:4 Biy 11:18

+ 21:5 San 11:4-6, San 11:20

+ 21:9 4Pat 18:4, Yuxn 3:14

+ 21:10 San 33:43

+ 21:11 San 33:44

+ 21:12 Nzm 2:13

+ 21:13 San 22:36, Biy 11:18

+ 21:15 Nzm 2:9, Nzm 2:18, Nzm 2:29, İysh 15:1

● 21:21 *Nzm 2:24, Biy 11:19-22*

+ 21:22 San 20:17, San 20:19

+ 21:24 Nzm 3:16, Eshu 12:2, Biy 11:13

+ 21:28 Erm 48:45-46

+ 21:29 Biy 11:24, Rut 1:15, 3Pat 11:7, 4Pat 23:13, Erm 48:7

+ 21:30 San 32:3, Eshu 13:17, İysh 15:2, Erm 48:18, 1Jln 19:7, İysh 15:2

+ 21:32 San 32:1, Eshu 13:25, 2Pat 24:5, Erm 48:32

+ 21:33 Eshu 13:12

+ 21:34 Nzm 3:1-2

+ 22:2 Biy 11:25, Shıg' 15:15, Ayup 40:10

+ 22:5 Nzm 23:4

+ 22:6 Eshu 24:9, Nxm 13:2, Mix 6:5

+ 22:18 3Pat 13:8, 3Pat 22:14

+ 22:23 Eshu 5:13

+ 22:36 San 21:13, San 21:15

+ 22:38 Amo 3:8

+ 23:1 Ayup 42:8, 1Jln 15:26

+ 23:8 Hkm 26:2

+ 23:9 Nzm 33:28, Shıg' 33:16

+ 23:10 Jar 13:16

+ 23:19 Hosh 11:9, 1Pat 15:29, 2Tim 2:13, Tit 1:1-2, Mal 3:6

+ 23:22 San 24:8

+ 23:23 Zab 43:1

+ 23:24 Jar 49:9, Jar 49:27

+ 24:2 San 11:25, Biy 3:10, 1Pat 10:10, 1Pat 16:13, 1Pat 19:20, 2Jln 15:1, 2Jln 20:14, 2Jln 24:20

+ 24:8 San 23:22

+ 24:9 Jar 49:9, Jar 12:3, Jar 27:29

+ 24:10 Nzm 23:5

+ 24:17 Mat 2:2, Ayan 22:16, Jar 49:10, Erm 48:45

+ 24:18 2Pat 8:14

+ 24:20 Jar 36:12, Shıg' 17:8

+ 24:21 Jar 15:19, Biy 1:16, Biy 4:11, Biy 5:24, 1Pat 15:6, 1Pat 27:10, 1Pat 30:29, 1Jln 2:55, 1Jln 21:28-29, Erm 49:16

+ 24:24 Dan 11:30, Jar 10:21, Jar 10:25

+ 25:1 San 33:49, Eshu 2:1, Eshu 3:1

+ 25:2 Shıg' 34:15

+ 25:3 San 31:16, Eshu 22:17, Zab 105:28-29, Hosh 9:10

+ 25:4 Nzm 4:3, Nzm 21:22

+ 25:7 Shıg' 6:25

+ 25:8 Zab 105:30, San 16:48, 2Pat 24:25

+ 25:12 İysh 54:10, Ezk 34:25, Ezk 37:26, Hosh 2:18

+ 25:13 1Jln 6:4-15

+ 25:15 San 31:8

+ 25:17 San 31:2, San 31:7

+ 26:2 Shıg' 30:12-14, Shıg' 38:26, San 1:2, San 1:3, 2Pat 24:1, 1Jln 21:2

+ 26:5 Shıg' 6:14, 1Jln 5:1-3

+ 26:6 Jar 46:8-9

+ 26:7 San 1:21

+ 26:9 San 16:1-2

+ 26:10 San 16:31-35

+ 26:11 Shıg' 6:24

+ 26:12 Jar 46:10, Shıg' 6:15, 1Jln 4:24

+ 26:14 San 1:23

+ 26:15 Jar 46:16

+ 26:18 San 1:25

+ 26:19 Jar 38, Jar 46:12, 1Jln 2:3-5

+ 26:22 San 1:27

+ 26:23 Jar 46:13, 1Jln 7:1

+ 26:25 San 1:29

+ 26:26 Jar 46:14

+ 26:27 San 1:31

+ 26:28 Jar 46:20

+ 26:29 1Jln 7:14-19

+ 26:33 San 27:1-7

+ 26:34 San 1:35

+ 26:35 1Jln 7:20-27

+ 26:37 San 1:33

+ 26:38 Jar 46:21, 1Jln 7:6-12, 1Jln 8:1-5

+ 26:41 San 1:37

+ 26:42 Jar 46:23

+ 26:43 San 1:39

+ 26:44 Jar 46:17, 1Jln 7:30-40

+ 26:47 San 1:41

+ 26:48 Jar 46:24, 1Jln 7:13

+ 26:50 San 1:43

+ 26:51 San 1:46

+ 26:53 Eshu 11:23

+ 26:54 San 33:54

• 26:57 *Shıg' 6:16-25, 1Jln 6:1-3, 1Jln 6:16-30*

+ 26:60 Shıg' 6:23-25

+ 26:61 Leb 10:2

+ 26:62 San 3:39

+ 26:65 San 14:28-30

● 27:1 *San 36:1-12*

+ 27:1 San 26:33, Eshu 17:3-4

+ 27:3 San 16:1-35, San 16:49

+ 27:4 Ayup 42:15

+ 27:11 Rut 4:3-6, Erm 32:6-9

+ 27:12 Nzm 3:27, Nzm 32:49

+ 27:13 San 20:24

+ 27:14 San 20:12-13

+ 27:16 San 16:22

+ 27:17 3Pat 22:17, Ezk 34:5, Zxr 10:2, Mat 9:36, Mrk 6:34

+ 27:18 Shıg' 24:13

+ 27:19 Nzm 3:28, Nzm 31:14

+ 27:20 Eshu 1:16-18

● 28:1 *Shıg' 29:38-42*

+ 28:2 Leb 3:11, Leb 21:6, Leb 1:9

+ 28:10 Ezk 46:4-5

+ 28:11 San 10:10

● 28:16 *Shıg' 13:3-7, Leb 23:5-8, Nzm 16:1-8*

+ 28:16 Shıg' 12:1-13

+ 28:17 Shıg' 23:15

● 28:26 *Nzm 16:9-12*

+ 29:1 Leb 23:23-25

+ 29:7 Leb 16:29-31, Leb 23:27-32

● 29:12 *Leb 23:33-43, Nzm 16:13-15*

+ 29:12 Ezr 3:4

+ 29:39 Leb 7:16

+ 30:3 Leb 5:4, Nzm 23:21, Zab 49:14, Waz 5:3

+ 31:2 San 25:17

+ 31:6 San 10:9

+ 31:8 San 25:15, Eshu 13:21

+ 31:15 1Pat 15:3

+ 31:16 San 25:1-5

+ 31:17 Biy 21:11

+ 31:18 Nzm 21:10-14

+ 31:19 San 19:12, San 19:22

+ 31:24 Leb 11:25, San 19:10

+ 31:27 Eshu 22:8, 1Pat 30:24

+ 31:50 Shıg' 30:12

+ 31:53 Nzm 20:14

+ 31:54 Shıg' 30:16

+ 32:1 San 21:32

+ 32:4 San 21:24, San 21:35

+ 32:8 San 13:3-4, San 13:21-33

+ 32:10 Nzm 1:34-36

+ 32:11 San 14:29

+ 32:12 San 14:6

+ 32:13 San 14:33-35

+ 32:17 Eshu 4:12-13

+ 32:18 Eshu 22:4

+ 32:19 Eshu 13:8

+ 32:39 Jar 50:23, 1Jln 7:14-15

+ 32:40 Eshu 13:31, Eshu 17:1

+ 32:41 Nzm 3:14-15, 3Pat 4:13, 1Jln 2:21-23

+ 33:3 Shıg' 14:8

+ 33:4 Shıg' 12:12, Shıg' 12:29

+ 33:5 Shıg' 12:37

+ 33:6 Shıg' 13:20

+ 33:7 Shıg' 14:2

+ 33:8 Shıg' 15:22-23

+ 33:9 Shıg' 15:27

+ 33:11 Shıg' 16:1

+ 33:14 Shıg' 17:1

+ 33:15 Shıg' 19:2

+ 33:16 San 11:34

+ 33:17 San 11:35

+ 33:31 Nzm 10:6

+ 33:33 Nzm 10:7

+ 33:35 Nzm 2:8

+ 33:36 San 20:1, San 27:14

+ 33:37 San 20:22

+ 33:38 San 20:28, Nzm 10:6

+ 33:40 San 21:1

+ 33:43 San 21:10

+ 33:44 San 21:11

+ 33:47 Nzm 32:49

+ 33:48 San 22:1

+ 33:49 San 25:1

+ 33:52 Shıg' 23:24, Nzm 7:5

+ 33:54 San 26:54

● 34:1 *Ezk 47:13-21*

+ 34:3 Eshu 15:1-4

+ 34:7 San 33:37-39

+ 34:8 4Pat 14:25

+ 34:11 4Pat 23:33, Erm 39:5

+ 34:12 Jar 15:18, Shıg' 23:31, Nzm 11:24, Eshu 1:4

+ 34:17 Eshu 14:1, Eshu 19:51

+ 34:19 San 14:6

● 35:1 *Eshu 21:1-42*

+ 35:6 Nzm 4:41-43, Eshu 20:7-8

● 35:9 *Nzm 4:41-43, Nzm 19:1-13, Eshu 20*

+ 35:11 Shıg' 21:13

+ 35:22 Shıg' 21:13

+ 35:25 Shıg' 29:7

+ 35:30 Nzm 17:6, Nzm 19:15

+ 35:31 Jar 8:22, Shıg' 21:12, Shıg' 21:30

+ 35:33 Zab 105:38, Jar 9:6

+ 35:34 Leb 18:25

● 36:1 *San 27:1-7, Eshu 17:3-6*

+ 36:4 Leb 25:10

+ 36:7 3Pat 21:1-16, Ezk 45:9, Ezk 46:18

+ 36:8 1Jln 23:22

Nızamnın' qaytalanıwı

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

31 32 33 34

İzraillılardın' Xoreb tawınan jolg'a shıg'ıwı

1 [1] Muwsa İordan da'ryasının' shıg'ıs jag'asındag'ı sho'lde izraillılarg'a to'mendegi so'zlerdi ayttı. Bul sho'l Suftın' qarama-qarsısındag'ı İordan tegisliginin' bir bo'leginde, Paran menen Tofel, Laban, Xaserot ha'm Diy-Zahab arasında jaylasqan edi. [2] Xorebten tawlı Seir jerine alıp baratug'ın jol menen ju'rgende, Qadesh-Barniyag'a deyin on bir ku'nlik jol edi+. [3] İzrail xalqı Mısırdan shıqqannan keyin, qırqınshı jıldın' on birinshi ayının' birinshi ku'ni Muwsa olarg'a Jaratqan İyenin' buyırg'an so'zlerin ja'riyaladı+. [4] Bunnan aldın Muwsa Xeshbonda hu'kimdarlıq qılg'an amor xalqının' patshası Sixondı, Ashtarotta ha'm Edreyde hu'kimdarlıq qılg'an Bashan patshası Ogtı jen'iliske ushıratqan edi+.

[5] Muwsa İordan da'ryasının' shıg'ıs jag'asındag'ı Moab jerinde Jaratqan İyenin' nızamın bılay dep tu'sindire basladı:

[6] «Qudayımız Jaratqan İye Xorebte bizlerge bılay dedi: „Bul tawda uzaq waqıt turıp qaldın'ız+. [7] Qa'nekey, jolg'a shıg'ın'lar. Amor xalqının' tawlı jerine ha'm sol jerge qon'sılas bolg'an barlıq ellerge: İordan tegisligine, tawlı u'lkege, batıstag'ı taw eteklerine, Negebke ha'm Jer Orta ten'izinin' boylarına kirip barın'lar. Yag'nıy, pu'tkil Qanan eli menen Lebanong'a, ja'ne de, ullı Evfrat da'ryasına deyin barın'lar+. [8] Sol jerlerdi sizlerge berip atırman. Barın'lar, ata-babaların'ızg'a – İbrayımg'a, Isaqqa, Yaqıpqa ha'm olardın' a'wladlarına beremen dep ant ishken jerlerdi mu'lik etip alın'lar“»+.

Muwsanın' qazılardı tayınlawı

[9] «Sol waqıtta sizlerge bılay dep ayttım: „Sizlerdi bir o'zim jetelep alıp ju're almayman, sebebi sizler men ushın awır ju'k bolasızlar+. [10] Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerdi ko'beytti. Mine, bu'ginlikte aspandag'ı juldızlar sıyaqlı sansız bolıp, ko'beydin'iz+. [11] Ata-babaların'ızdın' Qudayı Jaratqan İye wa'de bergenindey, sizlerdi ele de mın' ese ko'beytsin ha'm jarılqasın!+ [12] Biraq sizlerdin' awır ju'klerin'iz benen dawların'ızdı bir o'zim qalayınsha ko'teremen? [13] Endi ha'r bir urıwdan dana, aqıllı ha'm ta'jiriybeli adamlardı tan'lap alın'lar. Olardı sizlerge basshı etip tayınlayman“.

[14] Sizler de bunı jaqsı dep maqulladın'ız. [15] Sonda urıwların'ızdan dana ha'm ta'jiriybeli bolg'an adamlardı sizlerge mın'bası, ju'zbası, eliwbası, onbası ha'm bazıların ja'miyettin' qadag'alawshıları etip tayınladım+.

16 Sol waqıtta tayınlang'an qazılarg'a bılay dep buyırg'an edim:
„Tuwısqanların'ızdın' arasındag'ı dawlarg'a qulaq salın'. Bir adamnın'
izraillı tuwısqanı menen yamasa kelgindi bir adam menen bolg'an
dawların a'dillik penen sheshin'+. 17 Hu'kim waqtında bir ta'replilik
qılman', bay adamg'a da, jarlı adamg'a da qulaq salın'. Hesh kimnen
qorqpan', o'ytkeni hu'kim Qudaydandur. O'zlerin'iz sheshe almag'an bir
ma'sele bolsa, mag'an alıp kelin', onı o'zim sheshemen“+. 18 Sol waqıtta
sizlerge islewin'iz kerek bolg'an ha'r bir isti tapsırg'an edim».

Xalıqtın' jansızlardı jiberiwi

19 ● «Sonnan keyin, Qudayımız Jaratqan İyenin' bizlerge
buyırg'anınday, bizler Xoreb tawınan shıg'ıp, amor xalqının' tawlı jerine
baratug'ın joldan ju'rip, o'zlerin'iz ko'rgen ken' ha'm qorqınıshlı sho'l
arqalı Qadesh-Barniyag'a bardıq. 20 Sol jerde men sizlerge: „Mine,
Qudayımız Jaratqan İye bizlerge berip atırg'an amor xalqının' tawlı jerine
jetip keldik. 21 Qaran'lar, Qudayın'ız Jaratqan İye usı jerlerdi sizlerge berdi.
Qa'ne, ata-babaların'ızdın' Qudayı Jaratqan İyenin' sizlerge aytqanınday,
barıp ol jerdi mu'lik etip alın'lar. Qorqpan'lar, qa'weterge tu'spen'ler“, –
dedim+.

22 Al sizler ha'mmen'iz mag'an kelip, bılay dedin'ler: „Eldi aralap,
ko'zden o'tkerip shıg'ıw ushın, aldımızdan jansızlardı jibereyik. Olar qaysı
joldan baratug'ınımızdı ha'm baratug'ın sol qalalar haqqında xabar alıp
kelsin“.

23 Bul pikir mag'an da maqul boldı. Solay etip, aran'ızdan on eki
adamdı, ha'r bir urıwdan bir adamnan tan'lap aldım. 24 Olar tawlı u'lkege
ko'terildi ha'm Eshkol sayına barıp, eldi aralap shıqtı. 25 Qaytıp kiyatırıp,
sol jerdin' jetistirgen miywelerinen alıp keldi. Olar: „Qudayımız Jaratqan
İyenin' bizlerge berip atırg'an jeri jaqsı eken“, – dedi.

26 Degen menen, sizler Qudayın'ız Jaratqan İyenin' buyrıg'ına qarsı
shıg'ıp, ol jerge barıwdı qa'lemedin'iz. 27 Sonda o'z shatırların'ızda
ton'qıldap, bılay dedin'iz: „Jaratqan İye bizlerdi jek ko'redi. Ol bizlerdi
amorlarg'a ta'slim qılıp, joq etiw ushın Mısırdan alıp shıqtı. 28 Ol jerge ne
ushın baratırmız? Tuwısqanlarımız ol jerdegi xalıqtın' bizlerden go're
ju'da' ku'shli ha'm boyları da ba'lent ekenin aytıp, ruwxımızdı tu'sirip
jiberdi. Olardın' u'lken qalaları aspang'a tiyer diywallar menen

qorshalg'an, ha'tteki, ol jerde Anaq a'wladınan shıqqan da'w adamlardı da ko'rgen eken“.

29 Sonda men sizlerge bılay dedim: „Olardan qorqpan'lar, qa'weterge de
tu'spen'ler. 30 Aldın'ızda baratırg'an Qudayın'ız Jaratqan İye Mısırda
urısqanday, sizler ushın urısadı+. 31 Qudayın'ız Jaratqan İye sho'lde
sizlerge g'amxorlıq qılıp keldi. Ol a'kenin' o'z balasın alıp ju'rgenindey,
sizlerdi usı jerge deyin jol boyı ko'terip keldi+. 32 Sonda da sizler
Qudayın'ız Jaratqan İyege isenbey atırsız. 33 Al Ol bolsa, shatırların'ızdı
qurıwg'a jer izlew ushın, ju'retug'ın jolın'ızdı ko'rsetip tu'nde ot, ku'ndiz
bult ishinde aldın'ızda ju'rip keldi“»+.

Jaratqan İyenin' İzrail xalqın jazalawı

34 • «Jaratqan İye sizlerdin' so'zlerin'izdi esitip, g'a'zeplendi ha'm ant
iship bılay dedi: 35 „Ata-babaların'ızg'a beremen dep ant ishken sol jaqsı
jerdi usı jaman a'wladtın' hesh biri ko'rmeydi. 36 Sol jerdi tek g'ana Efunne
ulı Kaleb ko'redi. Ayaq basqan jerlerin og'an ha'm onın' a'wladına
beremen. O'ytkeni ol pu'tkil ju'regi menen Jaratqan İyege, yag'nıy Mag'an
sadıq qaldı“+.

37 Jaratqan İye sizler sebepli mag'an da g'a'zeplenip, bılay dedi: „Sen de
sol jerge kirmeysen'+. 38 Biraq ja'rdemshin' Nun ulı Eshua ol jerge kiredi.
Onı jigerlendir. İzraillılarg'a jerdi mu'lik etip, alıp beretug'ın adam Eshua
boladı+. 39 Sonda sizler balalarımız tutqın boladı dep, aytqan edin'iz.
Bu'ginlikte sol aq penen qaranı ayıra almaytug'ın balaların'ız sol elge
kiredi. Eldi olarg'a beremen, sol jerdi olar mu'lik etip, iyeleydi. 40 Al sizler
artın'ızg'a qaytın'lar, Qamıs ten'izine baratug'ın joldan sho'lge ketin'ler“.

41 Sonda sizler mag'an: „Bizler Jaratqan İyege qarsı gu'na isledik.
Qudayımız Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha barıp urısamız“, – dedin'iz.
Sizler sol tawlı u'lkeni basıp alıw an'sat boladı, dep oylap, ha'r birin'iz
quralların'ızdı aldın'ız.

42 Biraq Jaratqan İye mag'an bılay dedi: „Olarg'a ayt, urısıwg'a
shıqpasın. Sebebi Men sizler menen birge emespen. Dushpanın'ızdan
jen'ilip qalasız“.

43 Sizlerdi eskertken edim, biraq qulaq salmadın'ız. Jaratqan İyenin'
buyrıg'ına qarsı shıqtın'ız. Sizler menmenlikke berilip, urısıw ushın tawlı
u'lkege shıqtın'ız. 44 Tawlı u'lkede jasaytug'ın amorlar sizlerge qarsı shıg'ıp,

olar pal ha'rrelerindey bolıp, izin'izden quwdı. Olar Seirden Xorma qalasına deyin sizlerdin' izin'izden quwıp qıyrattı. 45 Aman qalg'anların'ız qaytıp kelip, Jaratqan İyenin' aldında jıladın'ız. Biraq Jaratqan İye dadın'ızg'a qulaq salmadı, sizlerge itibar da bermedi. 46 Solay etip, uzaq waqıtqa deyin Qadeshte qaldın'ız»+.

İzraillılardın' sho'lde o'tkergen jılları

2 [1] «Keyin, Jaratqan İyenin' mag'an buyırg'anınday, bizler keynimizge
qaytıp, Qamıs ten'izine baratug'ın jol menen sho'lge kettik. Seir
tawlarının' a'tirapında uzaq waqıt ju'rdik+.
[2] Aqırında Jaratqan İye mag'an bılay dedi: [3] „Usı tawlı u'lkenin'
do'gereginde ju'rgenin'iz jeter. Endi arqa ta'repke qaray ju'rin'ler“.
[4] Sonnan keyin, xalıqqa mına buyrıqlardı beriwimdi aytтı: „Seirde
jasaytug'ın tuwısqanların'ız bolg'an Esawdın' urpaqlarının' jerinen
o'tesizler. Olar sizlerden qorqadı. Degen menen, o'zlerin'iz de abaylı
bolın'lar. [5] Olarg'a qarsı urıs ashpan'lar. Sizlerge olardın' jerinen bir qarıs
ta jer bermeymen. O'ytkeni tawlı Seir jerin Esawg'a mu'lik etip berdim+.
[6] Olardan jeytug'ın awqatın'ızdı ha'm ishetug'ın suwın'ızdı gu'miske satıp
alın'lar. [7] Qudayın'ız Jaratqan İye, yag'nıy Men sizlerdin' qol urg'an ha'r bir
isin'izdi jarılqadım. Usı ushı-qıyırı joq sho'lde aylanıp ju'rgenin'izde,
sizlerdi qorg'adım. Men qırıq jıl dawamında sizler menen birge boldım
ha'm sizlerdin' hesh qanday mu'ta'jligin'iz bolmadı“+.
[8] Solay etip, bizler Seirde jasap atırg'an tuwısqanlarımız Esaw
urpaqlarının' janınan o'ttik. Elat ha'm Esion-Geberden İordan tegisligine
baratug'ın joldan ju'rdik, keyin jolımızdı Moab sho'line qaray burdıq+.
[9] Sonda Jaratqan İye mag'an: „Moablılarg'a hu'jim qılıp, urıs ashpan'lar.
Olardın' jerinen sizlerge mu'lik bermeymen. O'ytkeni Ar qalasın Luttın'
urpag'ına mu'lik etip berdim“, – dedi»+.
[10] Burın ol jerde anaqlar sıyaqlı uzın boylı, ku'shli ha'm ko'p sanlı em
xalqı jasaytug'ın edi+. [11] Anaqlar sıyaqlı, em xalqı da refa xalqı dep
esaplanatug'ın edi. Biraq moablılar olardı em xalqı dep atag'an edi+.
[12] Seirde burın xor xalqı jasaytug'ın edi. Esawdın' urpaqları ol jerdi olardan
tartıp alg'an edi. İzrail xalqı Jaratqan İyenin' mu'lik etip bergen jerinde
xalıqlardı joq qılg'anınday, Esawdın' a'wladları da xor xalqın joq etip,
jerlerine jaylasıp alg'an edi+.
[13] «Jaratqan İye: „Qa'nekey, jolg'a shıg'ın'lar, Zered da'ryasınan
o'tin'ler“, – dedi. Bizler Zered da'ryasınan o'ttik+. [14] Qadesh-Barniyadan
jolg'a shıg'ıp, Zered da'ryasınan o'temen degenshe, otız segiz jıl jol ju'rdik.
Jaratqan İyenin' ant iship aytqanınday, usı waqıtqa kelip, İzrail xalqınan
bunnan aldıng'ı a'wladtın' barlıq urısqa jaramlıları joq bolg'an edi+.

15 Ha'tteki, Jaratqan İye olardı ordadan joq qılıw ushın, olarg'a qarsı qol
ko'terdi.
16 Sol urısqa jaramlılardın' barlıg'ı o'lip, xalıq arasınan joq bolg'annan
keyin, 17 Jaratqan İye mag'an bılay dedi: 18 „Bu'gin Ar qalasının' jolınan,
Moab jerlerinen o'tesizler. 19 Ammon xalqına jaqınlasqanın'ızda, olarg'a
hu'jim qılıp, urıs ashpan'lar. Sebebi ammonlardın' jerinen sizlerge mu'lik
bermeymen. Men ol jerdi mu'lik etip Luttın' urpag'ına berdim“»+.
20 Burın bul jer de refa xalqının' eli dep esaplanatug'ın edi. Refa xalqı
olardan aldın sol jerde jasag'an edi. Ammon xalqı olardı zamzumlar dep
ataytug'ın edi+. 21 Zamzumlar anaq xalqınday uzın boylı, ku'shli ha'm ko'p
edi. Biraq Jaratqan İye olardı ammon xalqının' aldında qıyrattı. Ammonlar
zamzumlardın' jerlerin basıp alıp, sol jerge jaylasıp alg'an edi. 22 Jaratqan
İye Seirde jasaytug'ın Esaw urpag'ı ushın da solay islep, xor xalqın olardın'
aldında qıyrattı. Esaw a'wladları xorlardın' jerlerin basıp alıp, sol jerge
jaylasqan edi. Olar bu'gin de sol jerde jasaydı+. 23 Kaftordan kelgen
kaftorlılar da Gazag'a deyin sozılg'an awıllarda jasaytug'ın aw xalqın joq
etip, olardın' jerlerine jaylasıp alg'an edi+.

24 ● «Bizler Moab jerinen o'tkenimizden keyin, Jaratqan İye bizlerge:
„Endi jolg'a shıg'ın'lar! Arnon da'ryasınan o'tin'ler! Mine, amor xalqının'
Xeshbondag'ı patshası Sixondı ha'm onın' elin sizlerge ta'slim qılaman.
Og'an hu'jim qılıp, jerin iyelep baslan'lar. 25 Bu'ginnen baslap Men jer
ju'zindegi xalıqlardı sizlerden hu'reyi ushıp, qorqatug'ın qılaman. Olar
sizler tuwralı esitkende, qorqıwdan titireytug'ın boladı“, – dedi»+.

İzraillılardın' Xeshbon patshası Sixondı jen'iwi

26 «Sonnan keyin, men Kedemot sho'linen Xeshbon patshası Sixong'a
elshiler arqalı tınıshlıq kelisimin usınıp, mına xabardı jiberdim: 27 „Sizin'
elin'izden o'tip ketiwimizge ruxsat berin'iz. Bizler on'g'a da, solg'a da
burılmay tuwrı joldan o'tip ketemiz+. 28 Jeytug'ın awqatımızdı da,
ishetug'ın suwımızdı da sizden gu'miske satıp alamız. Tek g'ana jerin'izden
o'tip ketsek boldı. 29 Seirde jasaytug'ın Esaw a'wladları menen Arda
jasaytug'ın Moab xalqı o'z shegaralarınan o'tiwimizge ruxsat berdi. Siz de
jerin'izden o'tip ketiwimizge ruxsat bersen'iz. İordan da'ryasınan o'tip,
Qudayımız Jaratqan İye bizlerge beretug'ın jerge jetip alayıq“.

30 Degen menen, Xeshbon patshası Sixon jerinen o'tiwimizge ruxsat
bermedi. Sebebi Qudayın'ız Jaratqan İye bu'gin ko'rip turg'anın'ızday,
Sixondı sizlerge ta'slim qılıw ushın, onın' ju'regin tas etip, o'jet qılıp
qoyg'an edi.
31 Jaratqan İye mag'an: „Mine, Sixondı ha'm onın' elin sag'an ta'slim
qılıp atırman. Endi onın' elin qolg'a kirgizip, iyelep alıwdı basla“, – dedi.
32 Sixon bizler menen urısıw ushın, Yahasta barlıq a'skerleri menen
bizlerge qarsı shıqtı. 33 Qudayımız Jaratqan İye onı bizlerge ta'slim qıldı.
Sixondı, onın' ulların ha'm pu'tkil xalqın qırıp tasladıq. 34 Olardın' barlıq
qalaların qolg'a kirgizip, ha'mmesin joq qıldıq. Erkek, hayal ha'm
balalarınan hesh birin aman qaldırmadıq. 35 Tek g'ana olardın'
haywanların ha'm qalalarındag'ı mal-mu'liklerin o'zlerimizge olja etip
aldıq. 36 Arnon sayının' shetinde jaylasqan Aroerden ha'm saydın'
ishindegi qaladan baslap Giladqa deyin hesh bir qala bizlerden u'stem
kelmedi. Sebebi Qudayımız Jaratqan İye ha'mmesin bizlerge ta'slim qılg'an
edi+. 37 Biraq Qudayımız Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha ammonlardın'
eline, Yabboq da'ryasının' boylarındag'ı ha'm tawlı u'lkedegi qalalarg'a
jaqınlamadıq».

İzraillılardın' Bashan patshası Ogtı jen'iwi

3 1 • «Solay etip, bizler Bashang'a qaray jol aldıq. Bashan patshası Og
bizler menen urısıw ushın barlıq la'shkerlerin alıp, Edreyde aldımızdan
shıqtı. 2 Jaratqan İye mag'an: „Ogtan qorqpa! O'ytkeni onın' o'zin,
la'shkerlerin ha'm pu'tkil elin sag'an ta'slim qılaman. Amor xalqının'
Xeshbonda jasag'an patshası Sixong'a ne islegen bolsan', og'an da sonı
isleysen'“, – dedi+.
3 Solay etip, Qudayımız Jaratqan İye Bashan patshası Ogtı ha'm onın'
la'shkerlerin bizlerge ta'slim qıldı. Olardın' hesh birin aman qaldırmay,
ha'mmesin qırıp tasladıq. 4 Qolg'a kirgizbegen birde bir qala qaldırmay,
Ogtın' barlıq alpıs qalasın, Bashandag'ı onın' patshalıg'ına kirgen barlıq
Argob u'lkesin qolg'a kirgizdik+. 5 Bul qalalardın' ha'mmesi biyik
diywallar, da'rwazalar ha'm da'rwazalardı qulıplap qoyatug'ın ta'mbiler
menen bekkemlengen edi. Bulardan basqa diywallar menen
qorshalmag'an ko'p awıllar da bar edi. 6 Xeshbon patshası Sixong'a
islegenimizdey, olardın' ha'mmesin joq qıldıq. Ha'r bir qalanı erkek, hayal
ha'm balaları menen birge pu'tkilley joq qıldıq+. 7 Olardın' barlıq
haywanların ha'm mal-mu'liklerin o'zlerimizge olja etip aldıq.
8 Solay etip, sol waqıtta bizler Arnon sayınan Xermon tawına deyin
sozılg'an İordan da'ryasının' ku'nshıg'ıs jag'asındag'ı jerlerdi amor
xalqının' eki patshasının' qolınan tartıp aldıq. 9 Xermon tawın sidonlılar
Siryon tawı, al amor xalqı Senir tawı dep ataydı+. 10 Sol tegisliktegi barlıq
qalalardı, pu'tkil Giladtı, Ogtın' patshalıg'ına tiyisli Salka menen Edrey
qalalarına deyin sozılg'an barlıq Bashandı qolg'a kirgizdik».
11 Refa xalqınan tek g'ana Bashan patshası Og tiri qalg'an edi. Ogtın'
Rabba qalasındag'ı jatatug'ın ornı temirden edi, a'piwayı o'lshemde bul
orınnın' uzınlıg'ı tog'ız, eni to'rt shıg'anaq edi+.

İordan da'ryasının' shıg'ıs ta'repinde jaylasqan urıwlar

12 «Sonda bizler qolg'a kirgizgen sol jerlerden Arnon sayının' shetinde
jaylasqan Aroer qalasının' arqa ta'repin, Gilad tawlı u'lkesinin' jartısın
ha'm ol jerdegi qalalardı Ruben ha'm Gad urıwlarına berdim+.
13 Menashshe urıwının' jartısına bolsa, Giladtın' qalg'an bo'legin ha'm
Ogtın' patshalıg'ına tiyisli Bashandı berdim. Bashandag'ı Argob u'lkesi refa
xalqının' eli dep esaplanatug'ın edi. 14 Menashshe urıwınan bolg'an Yair

pu'tkil Argob u'lkesin iyelep aldı. Bul u'lke geshurlılar menen maaxalılardın' shegaralarına deyin sozılg'an edi. Yair Bashan dep atalg'an bul u'lkeni o'zinin' atı menen atadı ha'm ol jerler bu'ginge deyin Yairge tiyisli qalalar dep ataladı+. 15 Menashshe urıwınan bolg'an Maxirdin' urpag'ına Giladtı berdim+. 16 Ruben ha'm Gad urıwlarına Giladtan Arnon sayına deyin sozılg'an jerlerdi berdim. Arnon sayının' ortası olardın' qubla shegarası, bir bo'legi ammonlardın' shegarası bolg'an Yabboq da'ryası arqa shegarası boldı+. 17 Olardın' batıstag'ı shegarası bolsa, İordan tegisligindegi İordan da'ryası boylap, arqadag'ı Kinneret ko'linen qubladag'ı O'li ten'izge deyin ha'm onın' shıg'ısındag'ı Pisga tawının' janbawırlarına deyin sozılg'an edi+.

18 Sonda men sizlerge bılay dep buyrıq berdim: „Qudayın'ız Jaratqan İye usı İordan da'ryasının' shıg'ıs ta'repindegi jerdi sizlerge mu'lik etip berdi. Endi sizlerdin' barlıq urısqa jaramlı adamların'ız qurallanıp, da'ryadan kesip o'tsin. Olar izraillı tuwısqanlarının' aldında ju'rsin. 19 Al hayalların'ız benen balaların'ız men sizlerge bergen qalalarda qalsın. Malların'ız ko'p ekenin bilemen, olar da qalaların'ızda qala bersin+. 20 Jaratqan İye sizlerge ra'ha't bergenindey, tuwısqanların'ız da ra'ha'tke erissin ha'm Qudayın'ız Jaratqan İye berip atırg'an İordan da'ryasının' arg'ı ta'repindegi jerdi iyelep alıwına ja'rdem berin'. Sonnan keyin, ha'r birin'iz o'zlerin'izge berilgen usı jerge qaytıp keliwin'izge boladı“»+.

Jaratqan İyenin' Qanan eline Muwsanın' kiriwin qadag'an etiwi

21 «Sol waqıtta men Eshuag'a: „Qudayın' Jaratqan İyenin' bul eki patshag'a ne islegenin o'z ko'zin' menen ko'rdin'. Jaratqan İye sen basıp o'tetug'ın sol barlıq patshalıqlardı da sonday awhalg'a saladı+. 22 Olardan qorqpa! Qudayın'ız Jaratqan İye sizler ushın urısadı“, – dedim+.

23 Keyin men Jaratqan İyege bılay dep jalbarındım: 24 „Quday İye, ullılig'ın'dı ha'm qu'diretli qolın'dı O'z qulın'a ko'rsetip basladın'. Aspanda da, jerde de Senin' a'jayıp ha'm ullı islerin'di isley alatug'ın basqa hesh qanday quday joq!+ 25 Mag'an ruxsat ber, men İordan da'ryasınan o'tip, arg'ı jag'adag'ı a'jayıp eldi, sol sulıw tawlı u'lkeni ha'm Lebanon tawların ko'reyin“.

26 Biraq Jaratqan İye sizler sebepli mag'an g'a'zeplenip, jalbarınıwıma qulaq salmadı. Ol mag'an bılay dedi: „Jeter, boldı! Mag'an bul haqqında artıq so'z aytpa+. 27 Pisga tawına shıq. Batısqa, arqag'a, qublag'a ha'm

shıg'ısqa ko'z taslap, jaqsılap o'z ko'zin' menen ko'rip al. Sebebi sen İordan da'ryasının' arg'ı jag'asına o'tpeysen'+. 28 Eshuag'a xızmetti tapsır. Onı jigerlendirip, ruwxlandır. O'ytkeni bul xalıq İordan da'ryasının' arg'ı jag'asına Eshuanın' basshılıg'ı astında o'tedi. Sen ko'retug'ın jerlerdi xalıqqa ol mu'lik etip, alıp beredi“+. 29 Solay etip, bizler Beyt-Peordın' qarsı aldındag'ı oypatlıqta toqtadıq»+.

Muwsanın' İzrail xalqın Qudayg'a boysınıwg'a shaqırıwı

4 [1] «Endi, ha'y İzrail, men sizlerge u'yretetug'ın qag'ıydalar ha'm nızamlarg'a qulaq salın'lar. O'mirge iye bolıw ushın ha'm ata-babaların'ızdın' Qudayı Jaratqan İyenin' o'zlerin'izge berip atırg'an jerine kirip, onı mu'lik etiwin'iz ushın, bulardı orınlan'lar+. [2] Men sizlerge jetkerip atırg'an buyrıqlarg'a hesh na'rse qospan'lar, hesh na'rse alıp ta taslaman'lar! Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sol buyrıqlarına a'mel qılın'lar!+

[3] Jaratqan İyenin' Baal-Peorda neler islegenin o'z ko'zin'iz benen ko'rdin'iz. Qudayın'ız Jaratqan İye Peordag'ı Baaldın' izine ergen ha'r bir adamdı sizlerdin' aran'ızdan joq qıldı+. [4] Qudayın'ız Jaratqan İyege sadıq qalg'anlar bu'gin de tiri.

[5] Mine, Qudayım Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha men sizlerge qag'ıyda ha'm nızamlar berdim. Solay etip, mu'lik etiw ushın baratug'ın elde usılarg'a a'mel qılın'lar. [6] Usılardı orınlasan'ız, basqa xalıqlar sizlerdin' qanday danalıqqa ha'm aqıl-parasatqa iye ekenin'izdi ko'redi. Olar usı qag'ıydalardı esitip: „Bul ullı xalıq shınında da dana ha'm aqıl-parasatlı eken!“ deydi+. [7] Qudayımız Jaratqan İyeni qashan shaqırsaq ta, Ol bizlerge jaqın. Qudayı o'zlerine usınday jaqın bolg'an basqa bir ullı xalıq bar ma+? [8] Bu'gin men sizlerge bergen usı nızam sıyaqlı a'dil qag'ıydaları ha'm nızamları bar basqa bir ullı xalıq bar ma+?

[9] Abaylı bolın'lar, ko'zlerin'iz benen ko'rgenlerin'izdi umıtpay, o'mirin'iz dawamında ju'regin'izde saqlan'lar. Bulardı balaların'ızg'a ha'm balaların'ızdın' balalarına aytıp berin'ler+. [10] Xoreb tawında Qudayın'ız Jaratqan İyenin' aldında turg'an ku'nin'izdi eslen'ler. Sol ku'ni Jaratqan İye mag'an bılay dep aytqan edi: „So'zlerimdi tın'lawı ushın xalıqtı Menin' aldıma jıyna. Solay etip, olar o'miri dawamında Mennen qorqıwdı u'yrensin, balalarına da u'yretsin“+.

[11] Sonda sizler jaqınlasıp, tawdın' eteginde turdın'lar. Taw bolsa, aspang'a deyin ko'terilip turg'an ot ha'm qap-qara bultlar menen qaran'g'ılıqqa qaplang'an edi+. [12] Jaratqan İye ottın' ishinen sizlerge so'yledi. Sizler aytılg'an so'zlerdi esittin'iz, biraq Onın' su'lderin ko'rmedin'iz. Tek g'ana dawıstı esitken edin'iz. [13] Sizlerdin' orınlawın'ız ushın Jaratqan İye O'z kelisimin, yag'nıy On buyrıqtı bergen edi. Olardı eki tastın' u'stine jazdı+. [14] O'zlerin'iz mu'lik etip alatug'ın elde orınlawın'ız

kerek bolg'an qag'ıydalar ha'm nızamlardı sizlerge u'yretiwimdi mag'an buyırdı».

Butqa tabınıwshılıq haqqında eskertiw

15 «Jaratqan İye Xoreb tawında ottın' ishinen sizlerge so'ylegen ku'ni
hesh qanday su'lder ko'rmedin'ler. Sonın' ushın, qattı abaylı bolın'lar.
16 Ja'ne, joldan azg'ırılıp, o'zlerin'iz ushın erkektin' yamasa hayaldın'
su'lderindegi,+ 17 jerde jasaytug'ın janıwardın' yamasa aspanda ushıp
ju'retug'ın quslardın' su'lderindegi, 18 jer bawırlap ju'riwshi janıwardın'
yamasa suwdag'ı balıqtın' su'lderindegi hesh qanday but islep alman'lar.
19 Sonday-aq, aspang'a qarap, quyash, ay, juldızlardı – aspan denelerin
ko'rip azg'ırılıwg'a tu'spen'ler, olarg'a tabınıp, xızmet etpen'ler.
Qudayın'ız Jaratqan İye bulardı jer ju'zindegi basqa xalıqlar ushın arnap
qoyg'an+. 20 Sizlerge kelsek, Jaratqan İye bu'gingidey O'zinin' xalqı qılıw
ushın, sizlerdi temir eritetug'ın oshaqtın' ishinen – Mısır jerinen alıp
shıqtı+.
21 Jaratqan İye sizler sebepli mag'an g'a'zeplendi. „İordan da'ryasının'
arg'ı jag'asına o'tpeysen' ha'm Men xalıqqa mu'lik etip beretug'ın sol jaqsı
jerge sen kirmeysen'“, – dep Qudayın'ız Jaratqan İye mag'an ant ishti+.
22 Men İordan da'ryasının' arg'ı jag'ına o'te almayman, usı jerde o'lemen.
Biraq sizler İordannın' arg'ı jag'ına o'tip, sol jaqsı jerdi mu'lik etip
alasızlar. 23 Sonda abaylı bolın'lar! Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sizler menen
du'zgen kelisimin umıtpan'lar, Ol qadag'an qılg'an hesh bir zattın'
su'lderine megzetip, o'zlerin'izge but islep alman'lar. 24 O'ytkeni Qudayın'ız
Jaratqan İye jandırıp joq qılıp jiberetug'ın ot ha'm Ol qızg'anshaq
Qudaydur+.
25 Sol elde uzaq waqıt jasap, balalı ha'm aqlıqlı bolg'annan keyin, joldan
azg'ırılman'lar. O'zlerin'iz ushın ha'r tu'rli zattın' su'lderine megzetip but
islep, Qudayın'ız Jaratqan İyenin' na'zerinde jawızlıq bolg'an islerdi
islesen'iz, Onı g'a'zeplendiresiz. 26 Bu'gin sizlerge qarsı jerdi ha'm aspandı
gu'wa qılaman: eger mag'an qulaq salmasan'ız, İordan da'ryasınan o'tip,
mu'lik etiw ushın baratug'ın elde so'zsiz ha'm tez o'lip ketesizler. Ol jerde
uzaq waqıt jasamaysızlar, pu'tkilley joq bolasızlar+. 27 Jaratqan İye sizlerdi
basqa xalıqlardın' arasına tarqatıp jiberedi. Sol xalıqlardın' arasında
bazıların'ız g'ana aman qalasızlar+. 28 Ol jerde ko'zi ko'rmeytug'ın,
esitpeytug'ın, jemeytug'ın ha'm iyis sezbeytug'ın adamzattın' qolınan

islengen ag'ash ha'm tas qudaylarg'a tabınatug'ın bolasızlar+. 29 Degen menen, sizler Qudayın'ız Jaratqan İyeni shın ju'regin'iz ha'm jan-ta'nin'iz benen izlesen'iz, Onı tabasızlar+. 30 Qıyınshılıqqa duwshar bolg'anın'ızda ha'm usılardın' barlıg'ı basın'ızg'a tu'skennen keyin barıp, Qudayın'ız Jaratqan İyege qaytasızlar, Onın' so'zine qulaq salasızlar. 31 Sebebi Qudayın'ız Jaratqan İye rehimli Qudaydur. Ol sizlerdi taslap ketpeydi, joq qılıp jibermeydi ha'm ata-babaların'ız benen ant iship du'zgen kelisimin umıtpaydı.

32 Sizler du'nyag'a kelmesin'izden aldıng'ı ku'nlerdi, Qudaydın' jer ju'zindegi adamzattı jaratqan ku'nnen usı ku'nge deyin o'tken da'wirdi sorastırıp ko'rin'ler. Du'nyanın' bir shetinen ekinshi shetine deyin sorap ko'rin', sonday ullı waqıya ulıwma boldı ma eken yamasa kim bolsa da, usıg'an uqsag'an bir waqıyanı esitti me eken+? 33 Sizlerge uqsap, ottın' ishinen so'ylegen Qudaydın' dawısın esitip, aman qalg'an basqa bir xalıq bar ma+? 34 Qudayın'ız Jaratqan İyenin' Mısırda neler islegenin sizler o'z ko'zin'iz benen ko'rdin'iz. Qaysı quday sonday apatlar, ka'ramatlı belgiler, tan' qalarlıq isler, sawash, sozılg'an ku'shli ha'm qu'diretli qol, ullı ha'm qorqınıshlı isler arqalı basqa bir xalıqtın' arasınan o'zine bir xalıqtı ayırıp alıw ushın bardı?

35 Jaratqan İyenin' Quday ekenin ha'm Onnan basqa quday joq ekenin bilsin, dep bul waqıyalar sizlerge ko'rsetilgen+. 36 Ol sizlerdi tuwrı jolg'a salıw ushın, aspannan dawıslap so'yledi. Jer ju'zinde Ol sizlerge ullı otın ko'rsetti. Ottın' ishinen Onın' so'zlerin esittin'iz+. 37 Ol ata-babaların'ızdı su'ygenlikten ha'm olardın' urpag'ın tan'lag'anı ushın, sizlerdi ullı ku'shi menen Mısırdan O'zi alıp shıqtı. 38 Bundag'ı Onın' maqseti sizlerden ko'p ha'm ku'shli bolg'an xalıqlardı aldın'ızdan quwıp, olardın' jerlerine kirgizip, bu'gingidey mu'lik etiwin'iz ushın jerlerin sizlerge beriw edi.

39 Sonın' ushın, bu'gin Jaratqan İyenin' aspanda ha'm jer ju'zinde Quday ekenin, Onnan basqa quday joq ekenligin bilip alın'lar ha'm ju'regin'izde saqlan'lar+. 40 Sizler ha'm urpaqların'ız abadan turmıs keshiriwin'iz ushın, Qudayın'ız Jaratqan İyenin' ma'n'gige sizlerge berip atırg'an bul jerlerde uzaq jıllar jasawın'ız ushın, bu'gin men sizlerge jetkerip atırg'an Jaratqan İyenin' qag'ıydalarına ha'm buyrıqlarına a'mel qılın'lar».

İordan da'ryasının' shıg'ıs ta'repindegi panalaytug'ın qalalar

41 ● Sonnan keyin, Muwsa İordan da'ryasının' shıg'ıs ta'repinen u'sh
qalanı ajırattı. 42 Solay etip, aldınnan jawızlıq qılıw niyeti bolmay, bir
adamdı abaysızda o'ltirip qoyg'an adam usı qalalardın' birewine qashıp,
o'z janın qutqarıp qalıwı mu'mkin. 43 Bul qalalar mınalar edi: Ruben urıwı
ushın tegislikte jaylasqan Beser qalası, Gad urıwı ushın Giladtag'ı Ramot
qalası, Menashshe urıwı ushın Bashandag'ı Golan qalası.

Nızamg'a kirisiw

44 Muwsa İzrail xalqına to'mendegi nızamlardı berdi. 45 İzraillılar
Mısırdan shıqqannan keyin, Muwsanın' olarg'a bergen ta'rtipleri,
qag'ıydaları ha'm nızamları mınalar. 46 Muwsa bulardı İordan da'ryasının'
shıg'ıs ta'repinde, Beyt-Peordın' qarsı aldındag'ı oypatlıqta bayanladı. Bul
jerler aldın Xeshbonda hu'kimdarlıq qılg'an amorlardın' patshası Sixong'a
tiyisli edi. Muwsa menen izraillılar Mısırdan shıqqannan keyin, Sixondı
jen'iliske ushıratqan edi. 47 İzrail xalqı Sixonnın' ha'm Bashan patshası
Ogtın' jerlerin, yag'nıy İordan da'ryasının' shıg'ıs ta'repinde jasaytug'ın
amor xalqının' eki patshasının' elin qolg'a kirgizgen edi+. 48 Bul jerler
Arnon sayının' shetinde jaylasqan Aroer qalasınan Siyong'a deyin, yag'nıy
Xermon tawına deyin sozılg'an edi+. 49 Ja'ne de, Pisga tawının'
janbawırlarındag'ı O'li ten'izge deyin sozılg'an bul jerler İordan
da'ryasının' shıg'ıs jag'asındag'ı pu'tkil tegislikti de o'z ishine alatug'ın
edi+.

On buyrıq

Shıg' 20:1-17

5 1 • Muwsa pu'tkil izraillılardı bir jerge jıynap, olarg'a bılay dedi:
«Ha'y, İzrail, bu'gin sizlerge aytatug'ın qag'ıydalar ha'm nızamlarg'a
qulaq salın'lar! Olardı u'yrenip, muqıyatlı tu'rde orınlan'lar! 2 Qudayımız
Jaratqan İye Xoreb tawında bizler menen bir kelisim du'zdi. 3 Jaratqan İye
ata-babalarımız benen emes, al bizler menen, bu'gin usı jerde tiri bolg'an
ha'mmemiz benen kelisim du'zdi. 4 Jaratqan İye sol tawda ottın' ishinen
sizler menen ju'zbe-ju'z so'ylesti+. 5 Sol waqıtta men Jaratqan İye menen
sizlerdin' aran'ızda turıp, Onın' so'zin sizlerge jetkerdim. Sebebi sizler
ottan qorqıp, tawg'a shıqpadın'ız. Sonda Jaratqan İye bılay dep aytti:+
6 „Men – seni Mısırdan, qul bolg'an jerin'nen alıp shıqqan Qudayın'
Jaratqan İyemen+.
7 Senin' Mennen basqa qudayların' bolmasın+.
8 Joqarıdag'ı aspanda, to'mendegi jer ju'zinde ha'm jer astındag'ı
suwlarda bolg'an hesh bir na'rsenin' ko'rinisin sog'ıp, o'zin'e but
jasama+. 9 Olarg'a tabınba ha'm xızmet qılma. Sebebi Men – senin'
Qudayın' Jaratqan İye, qızg'anshaq Qudayman. Meni jek ko'rgenlerdi
a'kesinin' gu'nası ushın balaların, olardın' u'shinshi, to'rtinshi a'wladına
shekem jazalayman+. 10 Biraq Meni su'ygenlerge ha'm buyrıqlarımdı
orınlag'anlarg'a mın'ınshı urpag'ına deyin jaqsılıq qılaman+.
11 Qudayın' bolg'an Jaratqan İyenin' atın jo'nsiz tilin'e alma. O'ytkeni
Jaratqan İye atın bosqa tilge alg'anlardı jazasız qaldırmaydı+.
12 Qudayın' Jaratqan İyenin' buyrıg'ına muwapıq, Shabbat ku'nin
muxaddes tutıwdı este saqla+. 13 Altı ku'n jumıs islep, barlıq islerin'di isle.
14 Al jetinshi ku'n Mag'an, Qudayın' Jaratqan İyege arnalg'an Shabbat ku'ni.
Sol ku'ni hesh qanday is qılma. Ulın' da, qızın' da, qulın' da, shorın' da,
o'gizin', eshegin' ha'm basqa malların' da, aran'ızdag'ı kelgindi adam da
hesh qanday is qılmasın. Solay etip, qul ha'm shorıların' da o'zin'dey dem
alsın. 15 Mısırda qul bolg'anın'dı ha'm Qudayın' Jaratqan İye seni sol jerden
ku'shli ha'm qu'diretli qolın sozıp shıg'arg'anın esle. Sonın' ushın,
Qudayın' Jaratqan İye Shabbat ku'nine a'mel qılıwın'dı buyırdı.
16 Qudayın' Jaratqan İye buyırg'anınday, ata-anan'dı hu'rmetle. Sonda
Qudayın' Jaratqan İyenin' sag'an beretug'ın jerinde o'mirin' uzaq boladı
ha'm abadan turmıs keshiresen'+.

17 Adam o'ltirme+.
18 Neke hadallıg'ın buzba+.
19 Urlıq isleme+.
20 Hesh kimge qarsı jalg'an gu'walıq berme+.
21 Hesh bir adamnın' hayalın ku'seme. Onın' u'yin, atızın, qulın, shorısın, o'gizin, eshegin, hesh bir na'rsesin ku'seme“+.
22 Jaratqan İye bul so'zlerdi pu'tkil ja'miyetin'izge sol tawda ottın', bulttın', qoyıw qaran'g'ılıqtın' ishinen ba'lent dawıs penen ayttı. Bul so'zlerge basqa hesh na'rse qospadı. Sonnan keyin, Ol bul buyrıqlardı tegis eki tastın' u'stine jazıp, mag'an berdi+.
23 Taw ot bolıp janıp turg'anda, qaran'g'ılıq ishinen dawıs esittin'iz. Sonda barlıq urıw basshıların'ız ha'm aqsaqalların'ız menin' aldıma kelip, 24 bılay dedi: „Mine, Qudayımız Jaratqan İye bizlerge saltanatın ha'm ullılıg'ın ko'rsetti ha'm ottın' ishinen shıqqan Onın' dawısın esittik. Bu'gin bizler Qudaydın' adamzat penen so'yleskenin ha'm adamzattın' tiri qalg'anın ko'rdik. 25 Biraq endi bizler ne ushın o'mirimizdi ja'ne qa'wip astına qoyıwımız kerek? Bul u'lken ot bizlerdi jag'ıp, joq etedi-g'o! Eger Qudayımız Jaratqan İyenin' dawısın ja'ne bir ma'rte esitsek, onda so'zsiz o'lip qalamız+. 26 Ottın' ishinen so'ylegen tiri Qudaydın' dawısın bizler sıyaqlı esitip, tiri qalg'an adam bar ma? 27 Sen barıp, Qudayımız Jaratqan İyenin' so'zlerin tın'la. Sonnan keyin, Onın' barlıq so'zlerin bizlerge aytıp ber. Bizler qulaq salıp, orınlaymız“+.
28 Jaratqan İye sizlerdin' mag'an aytqanların'ızdı esitip, mag'an bılay dedi: „Men bul xalıqtın' sag'an ne aytqanların esittim. Olardın' barlıq aytqanları durıs+. 29 Qa'nekey, olardın' ju'rekleri ha'mme waqıtta usınday bolsa, Mennen qorqıp, barlıq buyrıqlarıma a'mel qılsa! Sonda o'zleri de, urpaqları da ma'n'gi abadan turmıs keshirer edi.
30 Endi sen olarg'a barıp, shatırların'ızg'a qaytın', dep ayt. 31 Al sen usı jerde, Menin' qasımda qal. Men sag'an barlıq buyrıqlarımdı, qag'ıydalarımdı ha'm nızamlarımdı beremen. Bulardı xalıqqa sen u'yretesen'. Solay etip, Men olarg'a mu'lik etip berip atırg'an elde bulardın' ha'mmesine a'mel qılsın“.
32 Endi on'g'a da, solg'a da burılmay, Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sizlerge bergen buyrıqların muqıyatlı tu'rde orınlan'lar+. 33 Qudayın'ız Jaratqan İyenin' buyırg'an barlıq jolları menen ju'rin'ler. Sonda sizler

mu'lik etip alatug'ın jerde aman bolıp, abadan turmıs keshirip, uzaq o'mir su'resizler»+.

En' ullı buyrıq

6 [1] «Bular Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sizlerge u'yretiw ushın mag'an
bergen buyrıqları, qag'ıydaları ha'm nızamları. İordan da'ryasınan
o'tip, mu'lik etiw ushın baratırg'an elde olarg'a a'mel qılın'. [2] Men sizlerge
berip atırg'an barlıq qag'ıyda ha'm buyrıqlarg'a o'zlerin'iz, balaların'ız
ha'm balaların'ızdın' balaları da a'mel qılıp, o'mirin'izdin' aqırına deyin
Jaratqan İyeden qorqıp jasan'. Sonda o'mirin'iz uzaq boladı+. [3] Ha'y, İzrail
xalqı qulaq salın'! Bulardı muqıyatlı tu'rde orınlan'. Sonda ata-
babaların'ızdın' Qudayı Jaratqan İyenin' sizlerge aytqanınday su't ha'm pal
ag'ıp turg'an elde o'sip-o'nip ko'beyesiz ha'm abadan turmıs keshiresiz+.
[4] Ha'y, İzrail xalqı, qulaq salın'! Qudayımız Jaratqan İye – jalg'ız
Jaratqan İyedur+. [5] Qudayın'ız Jaratqan İyeni shın ju'regin'iz, jan-ta'nin'iz
ha'm bar ku'shin'iz benen su'yin'+. [6] Bu'gin men sizlerge berip atırg'an
bul buyrıqlardı ju'rek to'rin'izde saqlan'. [7] Bulardı balaların'ızg'a da
muqıyatlı tu'rde u'yretin'. U'yde otırg'anda da, jolda ju'rgende de,
jatqanda da, turg'anda da usılar haqqında aytıp berin'+. [8] Bulardı belgi
qılıp, qolların'ızg'a baylap qoyın', man'layın'ızg'a nıshan sıpatında tag'ıp
qoyın'+. [9] U'yin'izdegi esigin'izdin' jaqlawlarına, qalaların'ızdın'
da'rwazalarına jazıp qoyın'»+.

Qudaydın' so'zine qulaq salmaytug'ınlarg'a qarsı eskertiw

[10] «Qudayın'ız Jaratqan İye ata-babaların'ız bolg'an İbrayımg'a, Isaqqa
ha'm Yaqıpqa beremen dep ant ishken jerge sizlerdi alıp kiredi. Ol sizlerge
o'zlerin'iz qurmag'an u'lken ha'm jaqsı qalalardı,+ [11] o'zlerin'iz
jıynamag'an jaqsı mal-mu'liklerge tolı u'ylerdi, o'zlerin'iz miynet etip
qazbag'an suw saqlag'ıshlardı, o'zlerin'iz ekpegen ju'zimzarlardı ha'm
za'ytu'n bag'ların beredi. Ol jerde iship-jep toyasızlar. [12] Sol waqıtta abaylı
bolın'lar! Sizlerdi Mısırdag'ı qullıqtan alıp shıqqan Jaratqan İyeni
umıtpan'lar.

[13] Qudayın'ız Jaratqan İyeden qorqın'lar. Tek g'ana Og'an xızmet etip,
Onın' atı menen ant ishin'ler+. [14] Basqa qudaylarg'a, do'geregin'izdegi
xalıqlardın' qudaylarına ermen'ler. [15] Sebebi aran'ızda bolatug'ın
Qudayın'ız Jaratqan İye qızg'anshaq Qudaydur. Eger Ol g'a'zeplense,
sizlerdi jer ju'zinen joq qılıp jiberedi+. [16] Massada islegenin'izdey*,
Qudayın'ız Jaratqan İyeni sınaman'lar+. [17] Qudayın'ız Jaratqan İyenin'

buyrıqların, sizlerge bergen ta'rtip ha'm qag'ıydaların birewin de qaldırmay orınlan'lar. 18 Jaratqan İyenin' na'zerinde durıs ha'm jaqsı bolg'an islerdi islen'ler. Sonda sizler abadan turmıs keshiresiz, Ol ata-babaların'ızg'a beremen dep ant ishken jaqsı jerdi mu'lik etip alasız. 19 Jaratqan İyenin' O'zi aytqanınday, Ol sizlerdin' barlıq dushpanların'ızdı ol jerden quwıp shıg'aradı+.

20 Eger de keleshekte balaların'ız sizlerden: „Qudayımız Jaratqan İye usı ta'rtiplerdi, qag'ıydalardı ha'm nızamlardı sizlerge ne sebepten berdi?“ – dep sorasa,+ 21 olarg'a bılay dep aytın'lar: „Bizler Mısırda faraonnın' qulı edik. Jaratqan İye bizlerdi ku'shli qolı menen ol jerden alıp shıqtı+. 22 Ol bizlerdin' ko'z aldımızda Mısırg'a, faraong'a ha'm olardın' shan'araqlarına qarsı ullı, qorqınıshlı ka'ramatlar ha'm belgiler ko'rsetti+. 23 Ol ata-babalarımızg'a ant iship, wa'de qılg'an jerge bizlerdi alıp keliw ushın ha'm ol jerdi bizlerge beriw ushın bizlerdi Mısırdan alıp shıqtı. 24 Bizlerdin' ba'rha baxıtlı o'mir su'riwimiz ha'm bu'gingidey tiri ju'riwimiz ushın, Qudayımız Jaratqan İye usı qag'ıydalardın' ha'mmesine a'mel qılıp, Onnan qorqıwımızdı buyırdı. 25 Qudayımız Jaratqan İyenin' aldında usı buyrıqlardı muqıyatlı tu'rde orınlasaq, bizler haq bolamız“»+.

Qudaydın' xalqı

Shıg' 34:11-16

7 [1] «Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerdi mu'lik etip alatug'ın jerin'izge
alıp barg'anda, ko'p xalıqlardı – xet, girgash, amor, qanan, periz, xiw
ha'm ebus xalıqların sizlerdin' aldın'ızdan quwıp shıg'aradı. Bul jeti xalıq
sizlerden go're ko'p ha'm ku'shli+. [2] Qudayın'ız Jaratqan İye bul xalıqlardı
sizlerge ta'slim etkende, olardın' u'stinen jen'iske erisesiz. Sonda olardın'
ha'mmesin tolıg'ı menen joq qılın'lar! Sol xalıqlar menen kelisim
du'zben'ler, olardı ayaman'lar+. [3] Olar menen quda-tamır bolıp, o'z
qızların'ızdı olardın' ullarına turmısqa bermen'ler ha'm olardın' qızların
ulların'ızg'a alıp bermen'ler+. [4] Sebebi olar ul-qızların'ızdı Jaratqan
İyeden ju'z burdıradı ha'm ul-qızların'ız basqa qudaylarg'a xızmet
etetug'ın boladı. Sonda Jaratqan İye sizlerge g'a'zeplenip, sizlerdi sol
waqıttın' o'zinde joq qılıp jiberedi+. [5] Kerisinshe, ol xalıqlarg'a mınaday
qılın'lar: olardın' qurbanlıq orınların buzın'lar, kiyeli tasların sındırıp
taslan'lar, kiyeli ag'ashların shawıp taslan'lar ha'm butların jag'ıp
jiberin'ler+. [6] O'ytkeni sizler Qudayın'ız Jaratqan İyenin' muxaddes
xalqısız. Jer ju'zindegi barlıq xalıqlardın' arasınan Ol sizlerdi O'z
g'a'ziynesi sıpatında tan'lap aldı+.

[7] Jaratqan İye sizlerdi basqa xalıqlardan ko'p bolg'anın'ız ushın su'yip,
tan'lamadı. Sizler basqa barlıq xalıqlardan az edin'iz+. [8] Al Jaratqan İye
sizlerdi su'ygeni ushın ha'm ata-babaların'ızg'a ishken antın orınlaw ushın
sizlerdi ku'shli qolı menen Mısırdag'ı qullıqtan, Mısır patshası faraonnın'
qol astınan azat etti+. [9] Solay etip, Qudayın'ız Jaratqan İye – haqıyqıy
Quday ekenin bilip alın'lar. Ol sadıq Quday, O'zin su'yip, buyrıqlarına a'mel
qılg'anlardın' mın'ınshı a'wladına deyin O'z kelisiminde sadıq qalıp,
jaqsılıq qıladı+. [10] Biraq O'zin jek ko'rgenlerdi bolsa, ekilenbesten joq
etedi. Awa, olardı jazalawg'a keshikpeydi+. [11] Sonın' ushın, bu'gin men
sizlerge jetkerip atırg'an buyrıqlardı, qag'ıydalardı ha'm nızamlardı
muqıyatlı tu'rde orınlan'lar».

Buyrıqlarg'a boysıng'anlarg'a beriletug'ın jarılqaw

[12] «Eger de usı buyrıqlarg'a boysınıp, olardı tolıq orınlasan'ız, onda
Qudayın'ız Jaratqan İye ata-babaların'ızg'a ant ishkenindey, sizler menen
du'zgen kelisimine sadıq qaladı+. [13] Ol sizlerge beremen dep, ata-

babaların'ızg'a ant ishken elde sizlerdi su'yip, jarılqap, ko'beytedi. Sizlerdin' urpaqların'ızdı o'nip-o'stirip, jerin'izdin' zu'ra'a'tin, da'n o'nimlerin, jan'a sharaptı, za'ytu'n mayın, pada ha'm su'riwlerin'izdi mol qıladı. 14 Basqa xalıqlardan go're, sizler ko'p bereketli bolasız. Sizlerdin' aran'ızda na'silsiz erkek te, bala ko'termeytug'ın hayal da, qısır mal da bolmaydı+. 15 Jaratqan İye sizlerdi ha'r tu'rli awırıw-sırqawlardan saqlaydı. Mısırda o'zlerin'iz ko'rgen qorqınıshlı keselliklerdin' hesh birin sizlerdin' basın'ızg'a salmaydı, al olardı dushpanların'ızg'a jiberedi+. 16 Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge ta'slim qılatug'ın xalıqlardın' barlıg'ın qırıp taslan'lar, olardı ayap otırman'lar. Olardın' qudaylarına tabınban'lar. O'ytkeni olardın' qudayları sizler ushın duzaq boladı+.

17 Sizler: „Bul xalıqlar bizlerden go're ju'da' ku'shli-g'o, olardı qalayınsha quwıp shıg'aramız?“ – dep oylap atırg'an shıg'arsız. 18 Biraq olardan qorqpan'lar. Qudayın'ız Jaratqan İyenin' faraong'a ha'm pu'tkil Mısır xalqına neler islegenin esin'izde saqlan'lar. 19 Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sizlerdi Mısırdan shıg'arıw ushın, olarg'a jibergen ullı apatların, ko'rsetken ka'ramatların, tan' qalarlıq islerin, ku'shli ha'm qu'diretli qolın sozg'anın o'z ko'zin'iz benen ko'rdin'iz. Qudayın'ız Jaratqan İye ha'zir sizler qorqıp atırg'an usı xalıqlardın' ha'mmesine de solay isleydi+. 20 Ha'tteki, sizlerden jasırınıp, aman qalg'anlarg'a da eshek ha'rre* jiberip, olardı o'ltiredi+. 21 Olardan qorqıp, qa'weterge tu'spen'ler. Sizlerdin' aran'ızdag'ı Qudayın'ız Jaratqan İye ullı ha'm aybatlı Qudaydur+. 22 Ol usı xalıqlardı aldın'ızdan az-azdan quwadı. Sizler olardı birden joq qıla almaysız. Bolmasa, a'tirapın'ızdı jabayı haywanlar basıp ketedi+. 23 Qudayın'ız Jaratqan İye sol xalıqlardı sizlerge ta'slim qıladı ha'm olardın' ha'mmesin albırawshılıq ishinde qaldırıp, joq qıladı. 24 Olardın' patshaların da sizlerge ta'slim qıladı. Sizler olardın' atların jer ju'zinen o'shirip taslaysız. Hesh kim sizlerge qarsı tura almaydı, sizler ha'mmesin qırıp taslaysız+. 25 Olardın' qudaylarının' mu'sinlerin jag'ıp jiberin'ler. Sol mu'sinler qaplang'an gu'mis ha'm altın g'a qızıg'ıp, olardı o'zlerin'izge alman'lar. Eger alsan'ız, onda olar sizlerge duzaq boladı. Bul mu'sinler Qudayın'ız Jaratqan İyege jerkenishlidur+. 26 Usı jerkenishli zatlardı u'yin'izge alıp barman'lar, bolmasa, olar sıyaqlı sizler de joq qılınasız. Sizler sol butlardı jek ko'rip, olardan jerkeniwin'iz kerek, sebebi olar g'arg'ıstın' astında bolıp, joq qılınıwı kerek».

Jaratqan İyeni umıtpan'lar

8 [1] «Bu'gin men sizlerge berip atırg'an buyrıqlardın' ha'mmesin
muqıyatlı tu'rde orınlan'lar, sonda jasaysız ha'm ko'beyesiz. Jaratqan
İyenin' ata-babaların'ızg'a beremen dep ant ishken jerin mu'lik etip
alasızlar. [2] Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerdi qırıq jıl dawamında sho'lde alıp
ju'rdi, sol ju'rgen uzaq jolın'ızdı este saqlan'lar! Sizlerdin' ju'regin'izde ne
bar ekenin ha'm Onın' buyrıqlarına boysınatug'ının'ız, ya
boysınbaytug'ının'ızdı biliw ushın, sizlerge qıyınshılıq jiberip, sınadı+. [3] Ol
sizlerdi ash qaldırıp, boysındırdı. Keyin o'zlerin'iz de, ata-babaların'ız da
ko'rmegen manna menen toydırdı. Bunı adamnın' tek g'ana nan menen
emes, al Jaratqan İyenin' awzınan shıqqan ha'r bir so'zi menen
jasaytug'ının sizlerge u'yretiw ushın isledi+. [4] Sol qırıq jıl dawamında ya
kiyimlerin'iz tozbadı, ya ayaqların'ız isip ketpedi+. [5] Mınanı este tutın'lar:
a'ke balasın qalay ta'rbiyalasa, Qudayın'ız Jaratqan İye de sizlerdi solay
etip ta'rbiyalaydı+.

[6] Sonlıqtan Qudayın'ız Jaratqan İyenin' buyrıqlarına boysınıp,
ko'rsetken jolı menen ju'rin' ha'm Onnan qorqın'. [7] Ol sizlerdi jaqsı bir
jerge alıp baradı. Ol jerdin' da'ryaları, bulaqları ha'm tawlar menen
oypatlıqlarda jer astınan shıg'atug'ın suwları,+ [8] biydayı, arpası, ju'zimi,
a'njiri, anarı, za'ytu'n ag'ashları ha'm palı bar. [9] Sol elde toyıp nan jeysizler,
hesh qanday mu'ta'jlik ko'rmeysizler. Ol sonday el, taslarınan temir,
tawlarınan mıs alasızlar.

[10] Sol jerde iship-jep toyg'anın'ızda, sizlerge bergen o'nimdar el ushın,
Qudayın'ız Jaratqan İyege shu'kirlik bildirin'ler. [11] Qudayın'ız Jaratqan
İyeni umıtpan'lar, bu'gin men sizlerge jetkerip atırg'an Onın' buyrıqların,
nızamların ha'm qag'ıydaların orınlamay qalıwdan saq bolın'lar. [12] Ja'ne,
qarnın'ız toyıp, sulıw u'yler salıp, jaylasıp alg'anda, [13] iri ha'm mayda
malların'ız ko'beyip, gu'mis-altınların'ız ha'm mal-du'nyan'ız artqanda,
[14] menmen bolıp ketpen'ler! Sizlerdi Mısır elindegi qullıqtan alıp shıqqan
Qudayın'ız Jaratqan İyeni umıtpan'lar!+ [15] Jaratqan İye sizlerdi za'ha'rli
jılanlar ha'm shayanlarg'a tolı sol u'lken ha'm qorqınıshlı sho'lden,
qurg'aq ha'm suwsız jerlerden alıp o'tti. Ol jerde sizler ushın jartastan suw
shıg'ardı+. [16] Ata-babaların'ız ko'rmegen manna menen sho'lde sizlerdi
toydırdı. Aqıbetinde sizlerge jaqsılıq alıp keliw ushın, sizlerdi qıyınshılıqqa
duwshar etip, sınadı+. [17] Sizler: „Usı mal-du'nyanı o'z ku'sh-quwatım

menen taptım“, – dep oylaman'lar+. 18 Al sol mal-du'nyanı jıynawg'a
sizlerge ku'sh-quwat bergen Qudayın'ız Jaratqan İye ekenin esin'izde
tutın'lar. Ol ata-babaların'ız benen du'zgen kelisimine sadıq bolg'anı
ushın, onı bu'gin orınlap atır.
19 Bu'gin men sizlerdi qatal eskertemen: eger Qudayın'ız Jaratqan İyeni
umıtıp, basqa qudaylardın' izine erip ketsen'iz, olarg'a xızmet etip, aldında
tabınsan'ız, onda so'zsiz joq bolıp ketesiz! 20 Qudayın'ız Jaratqan İye
sizlerdin' aldın'ızdan basqa xalıqlardı joq qılıp atırg'anınday, Og'an
boysınbag'anın'ız ushın, sizlerdi de joq qıladı»+.

Jaratqan İyenin' xalıqqa jerdi beriwinin' sebebi

9 [1] «Qulaq salın', ha'y, İzrail xalqı! Sizler bu'gin o'zlerin'izden ko'p
ha'm ku'shli bolg'an xalıqlardın' jerlerin mu'lik etiw ushın, İordan
da'ryasınan o'tesiz. Olardın' u'lken qalaları aspang'a tiyer diywallar
menen qorshalg'an. [2] Sol ku'shli, uzın boylı xalıq Anaq a'wladınan. Olardı
o'zlerin'iz bilesiz. Olar haqqında: „Anaq a'wladlarına kim qarsı shıg'a alar
eken?“ – degen so'zlerdi esitkensizler+. [3] Biraq bu'gin mınanı bilip
qoyın'lar: Qudayın'ız Jaratqan İye jalmamay jutatug'ın jalın sıyaqlı
sizlerdin' aldın'ızdan baradı. Ol Anaq a'wladların jen'iliske ushıratıp,
sizlerge bas iydiredi. Sonda Jaratqan İye sizlerge wa'de bergenindey, olardı
quwıp, bir maydanda joq qılasız+.

[4] Qudayın'ız Jaratqan İye sol xalıqlardı sizlerdin' aldın'ızdan quwıp
shıg'arg'annan keyin, sizler o'zlerin'izshe: „Jaratqan İye haqlıg'ımız
sebepli bul eldi iyelewimiz ushın, bizlerdi usı jerge alıp keldi“, – dep oylap
ju'rmen'ler. O'ytkeni Jaratqan İye bul xalıqlardı islegen jawızlıqları ushın,
sizlerdin' aldın'ızdan quwıp atır+. [5] Sizler o'z a'dilligin'iz ha'm
kewlin'izdin' haqlıg'ı sebepli olardın' jerlerin mu'lik etip alıp atırg'an
joqsız. Qudayın'ız Jaratqan İye bul xalıqlardı islegen jawızlıqları sebepli
sizlerdin' aldın'ızdan quwıp atır. Usılayınsha, Ol ata-babaların'ız İbrayım,
Isaq ha'm Yaqıpqa ant iship, bergen wa'desin orınlaydı+. [6] Mınanı bilip
qoyın'lar: Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge bul jaqsı jerdi haq bolg'anın'ız
ushın berip atırg'an joq. Kerisinshe, sizler qaysar bir xalıqsız»+.

Tana su'lderindegi but ha'm Muwsanın' xalıq ushın jalbarınıwı

[7] «Qudayın'ız Jaratqan İyeni sho'lde qanshelli g'a'zeplendirgenin'izdi
esin'izde saqlan', hasla umıtpan'lar. Mısırdan shıqqan ku'nnen baslap, usı
jerge jetip kelgenge deyin ha'mme waqıtta Jaratqan İyege qarsı bas
ko'terip keldin'iz. [8] Xoreb tawında Jaratqan İyenin' g'a'zebine tiygenin'iz
sonshelli, Ol sizlerdi joq qılıp jibereyin dep qaldı+. [9] Sonda men eki tastı,
yag'nıy Jaratqan İyenin' sizler menen du'zgen kelisim tasların alıw ushın,
tawg'a shıqqan edim. Men ol jerde qırıq ku'n, qırıq tu'n bolıp, hesh na'rse
iship-jemedim+. [10] Jaratqan İye O'z qolı menen jazg'an eki tastı mag'an
berdi. Bul taslarda sizler tawda jıynalg'an ku'ni Jaratqan İyenin' ot ishinen
sizlerge aytqan buyrıqlarının' ha'mmesi jazılg'an edi+. [11] Sol qırıq ku'n,
qırıq tu'nnen keyin Jaratqan İye mag'an eki tastı, kelisim tasların berdi.

12 Sonnan keyin, Jaratqan İye mag'an: „Qa'ne, bul jerden da'rhal to'men
tu's. Sebebi Mısırdan alıp shıqqan xalqın' joldan azg'ırıldı. Olar Men
buyırg'an joldan shıg'ıp, o'zlerine bir but mu'sinin islep aldı“, – dedi+.
13 Jaratqan İye mag'an ja'ne: „Bul xalıqtın' haqıyqattan qaysar xalıq ekenin
ko'rdim! 14 Endi Meni toqtatıp qalma. Men olardın' ha'mmesin joq qılıp,
atların jer ju'zinen o'shirip taslayman. Al sennen olardan go're ku'shlirek
ha'm ko'birek xalıq do'retemen“, – dedi+.
15 Solay etip, men tawdan to'menge tu'stim. Taw ot bolıp janıp turg'an
edi. Menin' qolımda eki kelisim tası bar edi. 16 Sonda men sizlerdin'
Qudayın'ız Jaratqan İyege qarsı gu'na islep, o'zlerin'izge tananın'
su'lderindegi buttı islep alg'anın'ızdı ko'rdim. Sizler Jaratqan İyenin'
bergen jolınan da'rhal shıg'ıp ketken edin'iz. 17 Sol sebepli qolımdag'ı eki
kelisim tasın ılaqtırıp jiberip, sizlerdin' ko'z aldın'ızda sındırıp tasladım.
18 Sonnan keyin, men ko'p gu'nan'ız sebepli, ja'ne Jaratqan İyenin' aldında
uzaq waqıt, qırıq ku'n, qırıq tu'n hesh na'rse iship-jemey, et betimnen
jerge jatıp, sizler ushın jalbarındım. Sebebi Jaratqan İyenin' na'zerinde
jawız bolg'an isti islep, Onın' g'a'zebin keltirgen edin'iz+. 19 Men Jaratqan
İyenin' janıp turg'an g'a'zebinin' aldında qattı qorqqan edim. Onın'
g'a'zebi sonshelli lawlap ketkenlikten, Ol sizlerdi joq qılmaqshı edi. Degen
menen, Jaratqan İye bul ret te menin' jalbarınıwıma qulaq saldı. 20 Jaratqan
İye Xarong'a da qattı g'a'zeplenip, onı o'ltirmekshi edi. Biraq sol waqıtta
Xaron ushın da jalbarıng'an edim. 21 Al men sizlerdin' gu'nalı isin'izdi,
yag'nıy tanag'a megzetip islegen butın'ızdı alıp, jag'ıp jiberdim. Onı
bo'leklep, untaqlap ezdim de, keyin onı tawda ag'ıp turg'an bulaqqa
shashıp jiberdim+.
22 Sizler ja'ne, Taberada da, Massada da, Kibrot-Hattaawada da Jaratqan
İyenin' g'a'zebin keltirdin'iz+. 23 Jaratqan İye Qadesh-Barniyadan sizlerdi
jiberip: „Barın'lar, sizlerge berip atırg'an eldi mu'lik etip, iyelep alın'lar“, –
dep buyırg'anda da, sizler Onın' buyrıg'ına qarsı shıqtın'ız. Sizler Og'an
isenbedin'iz, so'zlerine de qulaq salmadın'ız+. 24 Men sizlerdi
tanıg'anımnan baslap, ha'zirge deyin Jaratqan İyege qarsı shıg'ıp, bas
ko'terip kiyatırsız.
25 Jaratqan İye sizlerdi joq etetug'ının aytqanlıqtan, men Onın' aldında
sol qırıq ku'n, qırıq tu'n boyı et betimnen jerge jatıp alg'an edim. 26 Sonda
men Jaratqan İyege bılay dep jalbarıng'an edim: „Quday İye, Sen O'z
ullılıg'ın' menen azat etip, qu'diretli qolın' menen Mısırdan alıp shıqqan

xalqın'dı, O'z mu'lkin'di joq etpe+. 27 Qulların' İbrayımdı, Isaqtı ha'm
Yaqıptı esle. Bul xalıqtın' qaysarlıg'ına, jawızlıqları menen gu'nalarına
itibar berme. 28 Bolmasa, Sen bizlerdi alıp shıqqan eldin' xalqı: Jaratqan İye
olardı wa'de qılg'an jerine alıp bara almadı. Ol sol xalıqtı jek ko'rgeni
ushın, sho'lde joq qılıw maqsetinde olardı Mısırdan alıp shıqqan eken, –
dep aytadı+. 29 Biraq olar ullı ku'shin' ha'm qu'diretli qolın' menen
Mısırdan alıp shıqqan O'zin'nin' xalqın' ha'm mu'lkin'dur“»+.

Muwsanın' buyrıqlardı qaytadan alıwı

Shıg' 34:1-10

10 1 • «Sol waqıtta, Jaratqan İye mag'an bılay dedi: „Burıng'ı tasqa
uqsag'an eki tas jonıp alıp, Menin' aldıma, tawg'a shıq. Ja'ne,
ag'ashtan bir sandıq isle+. 2 Men usı taslarg'a aldın o'zin' sındırıp
taslag'an taslardag'ı buyrıqlardı jazaman. Keyin sen taslardı sandıqqa salıp
qoyasan'“+.
3 Solay etip, men akatsiya ag'ashınan bir sandıq isledim. Burıng'ı
taslarday etip, eki tas jonıp aldım. Sonnan keyin, eki tastı alıp, tawg'a
shıqtım+. 4 Tawda jıynalg'an ku'nin'izde, Jaratqan İye ot ishinen sizlerge
aytqan on buyrıqtı aldıng'ıday etip, sol eki tasqa ja'ne jazdı da, onı mag'an
berdi+. 5 Men tawdan to'men tu'sip, Jaratqan İye buyırg'anınday, taslardı
sandıqtın' ishine salıp qoydım. Taslar ha'zir de sol sandıqtın' ishinde
turıptı»+.
6 İzraillılar Beerot-Bene-Yaaqannan shıg'ıp, Moserag'aju'rip ketti.
Xaron sol jerde o'lip, jerlendi. Onın' ornına balası Elazar bas ruwxaniy
boldı+. 7 İzraillılar ol jerden Gudgodag'a, keyin bolsa, ag'ın suwlar u'lkesi
bolg'an İotbatag'a bardı+. 8 Sol waqıtta Jaratqan İye Kelisim sandıg'ın
ko'terip ju'rsin ha'm da'rgayımda xızmet etip, Menin' atım menen
adamlarg'a aq pa'tiya bersin, dep Lebiy urıwın tan'lap alg'an edi. Olar
bu'gin de usı xızmetti orınlap kiyatır+. 9 Sonın' ushın, lebiyliler
tuwısqanları bolg'an basqa urıwlar sıyaqlı jerden u'les almadı. O'ytkeni
Qudayın'ız Jaratqan İyenin' olarg'a bergen wa'desi boyınsha Jaratqan
İyenin' O'zi olardın' ırısqı-nesiybesin beredi+.
10 «Men aldıng'ıday, tawda ja'ne qırıq ku'n, qırıq tu'n qaldım. Sonda
Jaratqan İye ja'ne bir ma'rte menin' jalbarınıwımdı esitip, sizlerdi
o'ltirmeytug'ın boldı+. 11 Sonnan keyin, Ol: „Qa'ne, tur, bul xalıqtı baslap
bar. Olardı Men ata-babalarına beremen dep ant ishken jerge alıp bar. Olar
sol jerge barıp, onı mu'lik etip, iyelep alsın“, – dedi»+.

Qudaydın' talapları

12 «Endi, ha'y, İzrail xalqı, Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerden bir na'rseni
g'ana talap qıladı: Qudayın'ız Jaratqan İyeden qorqıp, Onın' jolları menen
ju'rin'ler, Onı su'yin'ler, shın ju'regin'iz ha'm jan-ta'nin'iz benen Og'an
xızmet etin'ler+. 13 Men bu'gin sizlerge berip atırg'an Jaratqan İyenin'

buyrıqlarına ha'm qag'ıydalarına a'mel qılın'lar, sonda abadan turmıs keshiresiz+. 14 Aspan da, pu'tkil aspan a'lemi de, jer ju'zi ha'm onın' ishindegi barlıq ta Qudayın'ız Jaratqan İyege tiyislidur+. 15 Degen menen, Jaratqan İye sizlerdin' ata-babaların'ızdı su'ydi. Mine, Ol bu'gin ko'rip turg'anın'ızday, olardın' urpag'ı bolg'an sizlerdi barlıq xalıqlardın' arasınan tan'lap aldı+. 16 Ju'reklerin'izdi Jaratqan İyege bag'ıshlan'lar, bunnan bılay qaysar bolman'lar+. 17 Sebebi Qudayın'ız Jaratqan İye, qudaylardın' Qudayı, iyelerdin' İyesidur. Ol hesh kimge eki ju'zlilik qılmaytug'ın, hesh qanday para almaytug'ın ullı, qu'diretli ha'm aybatlı Qudaydur+. 18 Ol jetim-jesirlerdin' huqıqın qorg'aydı, kelgindilerdi su'yip, olarg'a awqat ha'm kiyim beredi+. 19 Sizler de kelgindilerdi su'yiwin'iz kerek, o'ytkeni o'zlerin'iz de Mısırda kelgindi bolg'an edin'iz+.
20 Qudayın'ız Jaratqan İyeden qorqıp, tek g'ana Og'an xızmet etin'ler. Og'an sadıq qalıp, Onın' atı menen ant ishin'ler+. 21 Ol sizlerdin' dan'qın'ızdur. O'z ko'zin'iz benen ko'rgen sol ullı ha'm tan' qalarlıq islerdi sizler ushın islegen Qudayın'ızdur. 22 Sizlerdin' ata-babaların'ız Mısırg'a barg'anda, olar barı-jog'ı jetpis adam edi. Al ha'zir bolsa, Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerdi aspandag'ı juldızlar sıyaqlı sansız etip ko'beytti»+.

Jaratqan İyenin' buyrıqları

11 [1] «Qudayın'ız Jaratqan İyeni su'yin'ler. Onın' tapsırmalarına,
qag'ıydalarına, nızamlarına ha'm buyrıqlarına ha'mme waqıtta a'mel
qılın'lar. [2] Bu'gin mınanı esin'izde tutın'lar: Qudayın'ız Jaratqan İyenin'
ta'rbiyasın alıp jasag'an balaların'ız emes, al sizler bolasız. Sizler Onın'
ullılıg'ın, ku'shli qolın sozg'anın, qu'diretin, [3] Mısırda faraon ha'm onın'
pu'tkil eline islegen ka'ramatların ha'm belgilerin, [4] Mısır la'shkerlerine,
atlarına, sawash arbalarına neler islegenin, mısırlılar sizlerdin' izin'izden
quwg'anda, olardı Qamıs ten'izinin' astına qalay mantıqtırıp, olardı
qalayınsha tolıg'ı menen joq qılg'anın ko'rdin'iz+. [5] Usı jerge jetip
kelemen degenshe, Jaratqan İye sizler ushın sho'lde ne islegenin,+ [6] Ruben
urıwınan Eliabtın' ulları Datan menen Abiramg'a ne islegenin bilesiz.
Pu'tkil İzrail xalqının' ko'z aldında jer ashılıp, olardı, shan'araqların,
shatırların ha'm olarg'a tiyisli bolg'anlar menen barlıq janıwarların jutıp
jiberdi+. [7] Jaratqan İyenin' islegen barlıq ullı islerin o'z ko'zin'iz benen
ko'rdin'iz».

Wa'de etilgen eldin' bereketleri

[8] «Sonlıqtan bu'gin men sizlerge jetkerip atırg'an buyrıqlardın'
ha'mmesine a'mel qılın'lar. Sonda sizler ku'shli bolasız ha'm İordan
da'ryasınan o'tip, mu'lik etip alatug'ın eldi qolg'a kirgizesiz. [9] Jaratqan
İyenin' ata-babaların'ızg'a ha'm olardın' urpaqları bolg'an sizlerge
beremen dep ant ishken su't ha'm pal ag'ıp turg'an elde uzaq o'mir
su'resiz+. [10] Sizler mu'lik etip, iyelew ushın baratırg'an el, o'zlerin'iz
shıg'ıp kelgen Mısır elindey emes. Palız atızın ta'rbiyalag'anday, Mısırda
tuqım egip, awır miynet penen eginlerin'izdi suwg'arar edin'ler. [11] Biraq
sizler mu'lik etip, iyelew ushın baratırg'an el taw ha'm oypatlıqlardan
ibarat bolıp, onın' jeri jawın menen suwg'arıladı+. [12] Bul jerge Qudayın'ız
Jaratqan İyenin' O'zi g'amxorlıq qılıp, jıl basınan aqırına deyin ol jerdi O'zi
gu'zetip turadı+.

[13] Qudayın'ız Jaratqan İyeni su'yip, shın ju'regin'iz ha'm jan-ta'nin'iz
benen Og'an xızmet etiw ushın, bu'gin men sizlerge jetkerip atırg'an
buyrıqlarg'a jaqsılap qulaq salsan'ız,+ [14] Jaratqan İye jerin'izge gu'z ha'm
ba'ha'r jawınların o'z waqtında jawdıradı. Solay etip, da'nin'izdi, taza
sharabın'ızdı ha'm za'ytu'n mayın'ızdı jıynap alasız+. [15] Jaratqan İye
atızların'ızda malların'ız ushın ot-sho'p o'siredi, sizlerdin' nanın'ız mol

boladı+. 16 Biraq abaylı bolın'lar! Ja'ne, azg'ırılıp joldan adaspan'lar. Basqa
qudaylarg'a xızmet etip, olarg'a tabınban'lar. 17 Bolmasa, Jaratqan İye
sizlerge g'a'zeplenip, aspandı jawıp taslaydı ha'm jawın jawmay, jer o'z
o'nimin bermey qaladı. Na'tiyjede, Jaratqan İye sizlerge berip atırg'an
jaqsı elde tez qırılıp, joq bolıp ketesiz+.
18 Menin' usı so'zlerimdi aqıl-oyın'ız benen ju'regin'izde saqlan'lar
ha'm qolın'ızg'a belgi qılıp baylap, man'layın'ızg'a nıshan qılıp tag'ıp
qoyın'lar+. 19 Bulardı balaların'ızg'a u'yretin'. U'yde otırg'anda da, jolda
ju'rgende de, jatqanda da, turg'anda da usılar tuwralı aytıp berin'+.
20 Esiklerin'izdin' jaqlawlarına, qalaların'ızdın' da'rwazalarına jazıp
qoyın'+. 21 Solay etip, Jaratqan İyenin' ata-babaların'ızg'a beremen, dep
ant ishken elde sizlerdin' de, balaların'ızdın' da o'miri uzaq bolsın ha'm
jerdin' u'stinde aspan qansha tursa, sol jerde sonsha jasan'lar.
22 Men bu'gin sizlerge jetkerip atırg'an bul buyrıqlardın' ha'mmesin
muqıyatlı tu'rde orınlasan'ız, Qudayın'ız Jaratqan İyeni su'yip, Onın'
jollarınan ju'rsen'iz ha'm Og'an sadıq bolsan'ız, 23 Jaratqan İye bul
xalıqlardın' barlıg'ın sizlerdin' aldın'ızdan quwıp jiberedi. Sizler
o'zlerin'izden go're, ko'birek ha'm ku'shlirek bolg'an xalıqlardın' jerlerin
mu'lik etip, iyelep alasız. 24 Ayag'ın'ız tiygen ha'r bir jer sizlerdiki boladı.
Sizlerdin' jer shegaraların'ız qubladag'ı sho'lden arqadag'ı Lebanon
tawlarına, shıg'ıstag'ı Evfrat da'ryasınan batıstag'ı ten'izge deyin
sozıladı+. 25 Sizlerge hesh kim qarsı tura almaydı. Sebebi Qudayın'ız
Jaratqan İye sizlerge wa'de bergenindey, ayag'ın'ızdı basqan ha'r bir
jerdegi adamlardı sizlerden qorqıp, titireytug'ın qıladı+.
26 Mine, bu'gin men sizlerge tan'lawın'ız ushın, jarılqaw menen na'letti
usınıp atırman+. 27 Eger de bu'gin men sizlerge jetkerip atırg'an
Qudayın'ız Jaratqan İyenin' buyrıqlarına boysınsan'ız, onda jarılqaw
alasız+. 28 Biraq eger de Qudayın'ız Jaratqan İyenin' buyrıqlarına qulaq
salmay, o'zlerin'iz tanımaytug'ın basqa qudaylardın' izinen ketip, sizlerge
bu'gin buyırg'an joldan azg'ırılsan'ız, onda na'letke ushıraysız+.
29 Qudayın'ız Jaratqan İye mu'lik etip berip atırg'an elge sizlerdi alıp
kirgennen keyin, Gerizzim tawında jarılqawlardı, Ebal tawında na'letlerdi
ja'riyalan'lar+. 30 Bul eki taw İordan da'ryasının' batıs ta'repinde, usı
da'ryanın' tegisliginde jasaytug'ın qananlılardın' jerinde jaylasqan. Olar
Gilgalg'a jaqın More terebinf terekligi qasında+. 31 Sizler tez arada
Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge beretug'ın eldi mu'lik etip, iyelew ushın,

İordan da'ryasınan o'tesiz. Ol jerdi qolg'a kirgizip, jaylasıp alg'annan keyin, [32] men bu'gin sizlerge jetkerip atırg'an qag'ıydalardın' ha'm nızamlardın' birewin de qaldırmay orınlan'lar».

Sıyınıw ushın tek g'ana bir orın

12 [1] «Ata-babaların'ızdın' Qudayı Jaratqan İye sizlerge mu'lik etip
berip atırg'an elde o'mirin'iz dawamında usı qag'ıyda ha'm
nızamlardı muqıyatlı tu'rde orınlan'lar. [2] Sizler jerlerin iyeleytug'ın
xalıqlardın' biyik tawlardag'ı, to'beshiklerdegi ha'm qoyıw japıraqlı
tereklerdin' astındag'ı o'z qudaylarına tabınatug'ın orınların buzıp,
pu'tkilley joq qılın'lar+. [3] Olardın' qurbanlıq orınların buzın', kiyeli
tasların sındırıp taslan', kiyeli ag'ashların jag'ıp jiberin' ha'm
qudaylarının' mu'sinlerin maydalap taslan'. Solay etip, olardın'
qudaylarının' atların ol jerden joq qılın'lar+.

[4] Sizler Qudayın'ız Jaratqan İyege sol xalıqlardın' tabıng'anınday etip
sıyınban'lar. [5] Qudayın'ız Jaratqan İye O'z atın ornatıw ushın, urıwların'ız
arasında bir jerdi tan'lap aladı. Sizler sol jerge barıp, Og'an sıyının'lar+.
[6] Sizler jandırılatug'ın qurbanlıqların'ızdı, basqa qurbanlıqların'ızdı,
u'sirlerin'izdi, bag'ıshlag'an zatların'ızdı, wa'de etip atag'an ha'm ıqtıyarlı
sadaqaların'ızdı, iri ha'm mayda malların'ızdın' birinshi to'llerin sol jerge
alıp barın'lar. [7] Ol jerde sizler Qudayın'ız Jaratqan İyenin' aldında o'z
shan'arag'ın'ız benen birge iship-jep, Onın' barlıq islerin'izge bereket
bergeni ushın shadlanın'lar+.

[8] Bu'gin bizler usı jerde islep atırg'an islerimizdi sol jerde islemen'ler.
Bul jerde ha'r kim o'zi qa'legenindey sıyınıp atır+. [9] O'ytkeni sizler
Qudayın'ız Jaratqan İyenin' mu'lik etip berip atırg'an, tınıshlıqqa
eristiretug'ın jerine ele kirmedin'iz+. [10] Degen menen, tez arada sizler
İordan da'ryasınan o'tip, Qudayın'ız Jaratqan İye mu'lik etip, sizlerge
beretug'ın jerge ornalasıp alasız. Jaratqan İye sizlerdi do'geregin'izdegi
barlıq dushpanların'ızdan qorg'ap, tınıshlıqqa bo'leydi. Keyin sizler
qa'wip-qa'tersiz o'mir su'resiz+. [11] Qudayın'ız Jaratqan İye O'z atın
ornalastırıw ushın, bir jerdi tan'laydı. Sonda men sizlerge buyırg'an barlıq
jandırılatug'ın qurbanlıqların'ızdı, basqa qurbanlıqların'ızdı,
u'sirlerin'izdi, bag'ıshlag'an zatların'ızdı ha'm Jaratqan İyege wa'de etip
atag'an en' jaqsı sadaqaların'ızdı sol jerge alıp barın'lar+. [12] Sol jerde
ulların'ız, qızların'ız, qulların'ız ha'm shorıların'ız, ja'ne de, qalaların'ızda
jasaytug'ın lebiyliler menen Qudayın'ız Jaratqan İyenin' aldında
shadlanın'lar. O'ytkeni sizler sıyaqlı, lebiylilerdin' o'zlerine tiyisli jer u'lesi
joq+. [13] Jandırılatug'ın qurbanlıqların'ızdı dus kelgen jerde usınıwdan

awlaq bolın'lar. 14 Bulardı tek Jaratqan İye urıwların'ız arasınan tan'lag'an
orında g'ana usının'lar. Men sizlerge buyırg'anlardın' ha'mmesin sol jerde
orınlan'lar.
15 Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sizlerge bergen bereketine jarasa, jasap
atırg'an ha'r bir qalan'ızda qa'legenin'izshe mal soyıp, go'shin jewin'izge
boladı. Adam haram bolsın, pa'k bolsın, jeyran yamasa suwın go'shinen
jegendey, bul go'shten jewine boladı. 16 Biraq sizler maldın' go'shin qanı
menen birge jemen'ler, onın' qanın suwday etip, jerge ag'ızıp jiberin'ler+.
17 Ja'ne de, da'nlerin'izdin', taza sharabın'ızdın', za'ytu'n mayın'ızdın'
u'sirlerin, iri ha'm mayda malların'ızdın' birinshi to'llerin, wa'de etip
atag'an ha'm ıqtıyarlı sadaqaların'ızdı ha'm bag'ıshlag'an sadaqaların'ızdı
jasap atırg'an qalaların'ızda jemen'ler. 18 Al sizler bulardı ul-qızların'ız,
qulların'ız, shorıların'ız ha'm qalaların'ızda jasap atırg'an lebiyliler menen
birge Qudayın'ız Jaratqan İyenin' aldında, Onın' tan'lag'an jerinde jen'ler.
Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerdin' barlıq islerin'izge bereket bergenine
shadlanıwın'ız kerek. 19 Elin'izde jasag'an waqtın'ızda, lebiylilerdi umıtıp
ketiwden awlaq bolın'lar+.
20 Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge bergen wa'desi boyınsha
shegaran'ızdı ken'eytkende, go'sh jewdi qa'lesen'iz, qa'legen waqtın'ızda
go'sh jewin'izge boladı. 21 Qudayın'ız Jaratqan İye O'z atın ornatıw ushın
tan'lag'an jer sizler turg'an jerden uzaq bolsa, men buyırg'anday, Jaratqan
İye sizlerge bergen iri ha'm mayda malların'ızdan soyıp, o'z qalaların'ızda
qa'legenin'izshe go'sh jewin'izge boladı. 22 Haram adam bolsa da, pa'k
adam bolsa da, jeyran yamasa suwın go'shindey, sol go'shten jewine
boladı. 23-24 Biraq onın' go'shin qanı menen birge jemen'ler. Sebebi denege
jan beretug'ın qandur. Go'sh penen birge jan jemen'ler, qandı suwday etip,
jerge ag'ızıp jiberin'ler+. 25 Usılay islesen'iz o'zlerin'iz de, a'wladların'ız da
abadan turmıs keshiresiz. Solay etip, sizler Jaratqan İyenin' na'zerinde
durıs bolg'an isti qılg'an bolasız.
26 Al muxaddes qurbanlıqların'ızdı ha'm usıg'an kiretug'ın wa'de etip
atag'an qurbanlıqların'ızdı bolsa, Jaratqan İyenin' tan'laytug'ın jerine alıp
barıwın'ız tiyis. 27 Jandırılatug'ın qurbanlıqların'ızdı, olardın' go'shin ha'm
qanın Qudayın'ız Jaratqan İyenin' qurbanlıq ornında usının'lar. Basqa
qurbanlıqların'ızdın' qanı Qudayın'ız Jaratqan İyenin' qurbanlıq ornının'
qasına to'gilsin, al olardın' go'shinen jewin'izge boladı. 28 Men sizlerge
berip atırg'an bul buyrıqlardın' birewin de qaldırmay orınlan'lar. Sonda

o'zlerin'iz de, a'wladların'ız da ha'mme waqıtta abadan turmıs keshiredi. O'ytkeni Qudayın'ız Jaratqan İyenin' na'zerinde jaqsı ha'm durıs bolg'an isti islegen bolasız».

Jalg'an qudaylarg'a tabınban'lar

29 «Qudayın'ız Jaratqan İye sizler jerlerin iyeleyin dep atırg'an
xalıqlardı sizlerdin' aldın'ızdan quwıp, qırıp taslaydı. Keyin sizler olardın'
jerlerin iyelep, sol jerlerde jaylasıp alasız. 30 Sol xalıqlardı joq
qılg'anın'ızdan keyin, olardın' diniy da'stu'rlerin islep, duzag'ına
tu'siwden abaylı bolın'lar. Sizler: „Bul xalıqlar qudaylarına qalay tabıng'an
eken? Bizler de sonday qılayıq“, – dep olardın' qudayları haqqında
sorastırman'lar+. 31 Sizler Qudayın'ız Jaratqan İyege olardın'
tabıng'anınday etip, sıyınban'lar. Sebebi olar Jaratqan İye jek ko'retug'ın
ha'r tu'rli jerkenishli islerdi isleydi. Ha'tteki, ol xalıqlar qudaylarına arnap,
ul-qızların otta jandıradı+.

32 Men sizlerge buyırg'anlarımnın' ha'mmesin muqıyatlı tu'rde
orınlan'lar. Bul buyrıqlarg'a hesh na'rse qospan' da, alıp taslaman' da»+.

13 [1] «Eger sizlerdin' aran'ızdan bir payg'ambar yamasa tu'sinde ayan
ko'retug'ın birew payda bolıp, ol: „Bir nıshan yamasa ka'ramat
ko'rsetemen“, – dep aytsa,+ [2] usı aytqan nıshan ha'm ka'ramatlardı islep,
keyin ol adam: „Kelin'ler, sizler tanımag'an basqa qudaylardın' izine erip,
olarg'a xızmet qılayıq“, – dese,+ [3] sizler sol payg'ambardın' yamasa
tu'sinde ayan ko'riwshinin' so'zlerine qulaq salman'lar. Qudayın'ız
Jaratqan İye O'zin shın ju'regin'iz ha'm jan-ta'nin'iz benen sizlerdin'
su'yetug'ının'ız yamasa su'ymeytug'ının'ızdı biliw ushın, sınap atırg'an
boladı. [4] Sizler tek g'ana Qudayın'ız Jaratqan İyenin' izinen ju'rip, Onnan
qorqın'lar. Onın' buyrıqlarına boysınıp, so'zlerine qulaq salın'lar. Jaratqan
İyege xızmet etip, Og'an sadıq qalın'lar. [5] Al sol payg'ambar yamasa
tu'sinde ayan ko'retug'ın adam o'ltiriliwi tiyis. Sebebi ol u'gitlep, Mısır
elinen alıp shıqqan, Mısırdag'ı qullıqtan azat etken Qudayın'ız Jaratqan
İyege sizlerdi qarsı qoymaqshı boldı. Qudayın'ız Jaratqan İyenin' buyırg'an
jolınan shıg'arıp, azg'ırmaqshı boldı. Solay etip, aran'ızdag'ı jawızlıqtı joq
qılın'lar+.

[6] Ha'tteki, bir anadan tuwılg'an tuwısqanın'ız yamasa ul-qızın'ız,
su'ygen hayalın'ız yamasa en' jaqın dostın'ız sizlerdi o'zin'iz de, ata-
babaların'ız da tanımag'an basqa qudaylarg'a tabınıwg'a qupıya tu'rde
u'gitlewi mu'mkin. [7] Olardın' biri sizlerdi a'tirapın'ızdag'ı alıs-jaqın jerde
jasap atırg'an, du'nyanın' bir shetinen ekinshi shetine deyin jasaytug'ın
xalıqlardın' qudaylarına sıyınıwdı u'gitlewi mu'mkin. [8] Biraq sizler bug'an
ırazı bolıp, og'an qulaq salman'lar. Onday adamg'a rehimlilik
ko'rsetpen'ler, onı qorg'aman'lar+. [9] Onday adamdı so'zsiz o'ltirip
taslan'lar. Onı o'ltiriw ushın birinshi bolıp sen qolın'dı ko'ter, keyin pu'tkil
xalıq qol ko'tersin+. [10] Onı tas boran qılıp o'ltirin'ler. Sebebi ol sizlerdi
Mısır elindegi qullıqtan alıp shıqqan Qudayın'ız Jaratqan İyeden ju'z
burdırıp, azg'ırıwg'a ha'reket etti+. [11] Sonda pu'tkil İzrail xalqı bul
haqqında esitip, qorqadı. Bunnan keyin, aran'ızda hesh kim usıg'an
uqsag'an jawız is qılmaytug'ın boladı.

[12] Eger de Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sizlerge jasawın'ız ushın berip
atırg'an qalalardın' birinde, [13] jaman adamlar shıg'ıp: „Ju'rin'ler, o'zlerin'iz
tanımaytug'ın basqa qudaylarg'a tabınayıq“, – dep qala turg'ınların
azg'ırg'anın esitsen'iz,+ [14] onda olar haqqında sorastırıp, jaqsılap
tekserin'. Eger sol jerkenishli waqıya shınında da ju'z bergen bolsa,
esitkenlerin'iz da'lillense, [15] sol qalanın' pu'tkil turg'ınlarınan baslap,

haywanlarına deyin qılıshtan o'tkizin'ler. Sol qalanı ha'm ondag'ı barlıq zatlardı pu'tkilley joq qılın'lar. 16 Qaladan alıng'an oljalardın' barlıg'ın qala maydanına jıynan'lar. Qalanı ha'm sol jerdegi barlıq oljanı Qudayın'ız Jaratqan İyege tolıg'ı menen jandırılatug'ın qurbanlıq etip jag'ıp jiberin'ler. Sol qala ma'n'gige qarabaqanag'a aylang'an halında qalsın, ol hesh qashan qayta tiklenbesin+. 17 Joq qılınatug'ın zatlardan hesh birewin de o'zlerin'izge alman'lar. Sonda Jaratqan İyenin' lawlag'an g'a'zebi qaytıp, Ol ata-babaların'ızg'a ant ishkenindey, sizlerge miyrim-sha'pa'a't, rehim ko'rsetip, sizlerdi ko'beytedi+. 18 Sonın' ushın, sizler Qudayın'ız Jaratqan İyege qulaq salın'lar, bu'gin men sizlerge jetkerip atırg'an buyrıqlarg'a boysınıp, Onın' na'zerinde durıs bolg'an islerdi islen'ler».

Aza tutıw haqqında

14 [1] «Sizler – Qudayın'ız Jaratqan İyenin' balalarısız. Marhumg'a aza
tutqanın'ızda, denelerin'izdi tilip, shashın'ızdın' aldın
qıydırman'lar+. [2] Sizler Qudayın'ız Jaratqan İyenin' muxaddes xalqısız.
Jaratqan İye jer ju'zindegi barlıq xalıqlardın' arasınan sizlerdi O'z
g'a'ziynesi sıpatında tan'lap aldı»+.

Hadal ha'm haram haywanlar

Leb 11:1-47

[3] • «Sizler jerkenishli sanalatug'ın haywanlardın' go'shin jemen'ler.
[4] Mına haywanlardın' go'shin jewin'izge boladı: sıyır, qoy, eshki, [5] suwın,
jeyran, qızıl antilopa, taw eshkisi, jabayı o'giz, aq antilopa ha'm taw
qoshqarı. [6] Tuyaqları teren' etip ekige ayırılg'an asha tuyaqlı ha'm gu'yis
qaytaratug'ın haywanlardın' ha'mmesin jewin'izge boladı. [7] Biraq bul
haywanlardan tek mınalardın' go'shin jewin'izge bolmaydı: tu'ye, qoyan
ha'm daman*. Bular gu'yis qaytaradı, biraq asha tuyag'ı joq. Sonlıqtan olar
sizler ushın haram boladı. [8] Shoshqa asha tuyaqlı bolg'anı menen, ol gu'yis
qaytarmaydı. Sonlıqtan ol sizler ushın haram boladı. Usı haywanlardın'
go'shin jemen'ler ha'm olardın' o'ligine de qol tiygizben'ler.

[9] Suwda jasaytug'ın qalashlı ha'm qabırshaqlı janıwardın' go'shin
jewin'izge boladı. [10] Biraq qalashsız ha'm qabırshaqsız haywanlardın' hesh
birin jemen'ler. Bular sizler ushın haram sanaladı.

[11] Hadal sanalatug'ın barlıq quslardı jewin'izge boladı. [12] Go'shin jewge
bolmaytug'ın quslar mınalar: bu'rkit, ku'shegen, qara qus, [13] shayqus,
lashın ha'm onın' tu'rleri, [14] g'arg'anın' barlıq tu'rleri, [15] u'ki, batpaq
bayıwlısı, shag'ala ha'm qarshıg'anın' tu'rleri, [16] u'y bayıwlısı, qulaqlı
japalaq, aq quw, [17] uzaqsha, sipa, qarabay, [18] la'ylek ha'm qutannın' tu'rleri,
o'pepek ha'm jarg'anat.

[19] Qanatlı shıbın-shirkeyler sizler ushın haram sanaladı. Olardın' hesh
birin jemen'ler. [20] Biraq qanatlı shıbın-shirkeylerdin' bazıları hadal bolıp,
olardı jewin'izge boladı.

[21] Haram o'lip qalg'an haywannın' go'shin jemen'ler. Onday o'li
haywandı jewi ushın qalan'ızda jasap atırg'an kelgindi birewge
beriwin'izge yamasa basqa bir jat jerli adamg'a satıwın'ızg'a boladı. Sizler
Qudayın'ız Jaratqan İyenin' muxaddes xalqısız.

Ilaqtı o'z anasının' su'tine pisirmen'ler»+.

Onnan biri haqqında nızam

22 «Ha'r jılı atızların'ızda jetistiriletug'ın barlıq o'nimlerdin' onnan
birin ayırıp qoyın'lar+. 23 Da'nin'izdin', taza sharabın'ızdın', za'ytu'n
mayın'ızdın' onnan birin, iri ha'm mayda malların'ızdın' birinshi
tuwılg'an to'llerin Qudayın'ız Jaratqan İyenin' O'z atın ornalastırıw ushın
tan'laytug'ın jerinde, Onın' aldında jen'ler. Solay islep, ha'mme waqıtta
Onnan qorqıwdı u'yrenesiz. 24 Al eger de, Qudayın'ız Jaratqan İyenin' O'z
atın ornatıw ushın tan'laytug'ın jeri uzaq bolıp, Qudayın'ız Jaratqan İye
bereketlep bergen o'niminen onnan birin sol jerge alıp barıwg'a
mu'mkinshiligin'iz bolmasa, 25 onda sol zatlardı gu'miske almastırın'lar.
Gu'misti Qudayın'ız Jaratqan İyenin' tan'laytug'ın jerine alıp barın'lar.
26 Sol gu'miske qa'legen na'rseni: iri yamasa mayda mal, sharap, o'tkir
ishimlik yamasa kewlin'iz ku'segen basqa bir na'rse satıp alıp, o'z
shan'arag'ın'ız benen birge Qudayın'ız Jaratqan İyenin' aldında iship-jep,
shadlanın'lar.

27 Qalaların'ızda jasap atırg'an lebiylilerdi umıtıp qaldırman'lar. Sebebi
olardın' o'zlerine tiyisli u'les jeri joq+. 28 Ha'r u'shinshi jıldın' aqırında, sol
jılı alg'an o'nimin'izdin' barlıq onnan bir bo'legin alıp, o'z qalan'ızg'a
jıynap, saqlap qoyın'lar+. 29 Solay etip, u'les jeri bolmag'an lebiyliler, ja'ne
de, qalaların'ızda jasap atırg'an kelgindiler, jetim ha'm jesirler kelip,
sonnan iship-jep toysın. Sonda Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerdin' qol
urg'an ha'r bir isin'izge bereket beredi».

Jetinshi jıl

15 [1] «Ha'r jetinshi jıldın' aqırında sizlerge qarızdar bolg'anlardı
qarızlarınan keship jiberin'ler+. [2] Qarızlardı keship jiberiw ushın
bılay islen'ler: izraillı bir tuwısqanına qarız bergen ha'r bir adam qarızın
keship jibersin ha'm onnan qaytıp talap qılmasın. Sebebi Jaratqan İyenin'
O'zi qarızlardı keship jiberiliwdi ja'riyaladı. [3] Jat jerli adamnan qarızın'ızdı
sorasan'ız boladı. Biraq izraillı tuwısqanın'a bergen qarızın'nan keship
jiberiwin' tiyis+.
[4] Sizlerdin' aran'ızda hesh qanday jarlı adam bolmasın. Qudayın'ız
Jaratqan İye mu'lik etip berip atırg'an elde sizlerge bereket beredi. [5] Tek
g'ana Qudayın'ız Jaratqan İyenin' so'zine qulaq salıp, bu'gin men sizlerge
jetkerip atırg'an usı buyrıqlardı muqıyatlı tu'rde orınlawın'ız kerek.
[6] Qudayın'ız Jaratqan İye O'zi wa'de bergenindey sizlerge bereket beredi.
Sonda sizler ko'p xalıqlarg'a qarız beretug'ın bolasız, al o'zlerin'iz qarız
almaysız. Ko'p xalıqlardın' u'stinen hu'kimdarlıq qılasız, biraq olar
sizlerge hu'kimdarlıq etpeydi+.
[7] Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge beretug'ın eldegi qalalardın' birinde
izraillı tuwısqanın'ızdın' biri jarlı bolsa, ju'reklerin'izdi tas qılmay, ja'rdem
qolın'ızdı ayaman'lar. [8] Kerisinshe, sizler ashıq qol bolın'lar ha'm og'an
mu'ta'jligine qarap, qarız berin'ler+. [9] Saq bolın'lar, qarızlardı keship
jiberetug'ın jetinshi jıl jaqınlap qalg'anı ushın, jarlı tuwısqanın'ızg'a
ja'rdem beriwden bas tartpan'lar. Kewlin'izde usınday jaman oyg'a jol
qoyman'lar. Eger de sonday tuwısqanın'ızg'a ja'rdem beriwden bas
tartsan'ız, onda ol Jaratqan İyege nalıydı ha'm o'zlerin'izge gu'na arttırıp
alasız. [10] Og'an qıynalmastan ashıq kewlin'iz benen qarız berin'ler. Sonda
Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerdin' qol urg'an ha'r bir isin'izge bereket
beredi. [11] Elin'izde ha'mme waqıtta jarlı adamlar boladı. Sonın' ushın,
elin'izdegi ja'rdemge mu'ta'j jarlı tuwısqanların'ızg'a ha'mme waqıtta
ja'rdem qolın'ız ashıq bolıwın buyıraman»+.

Qul ha'm shorılar haqqında

[12] «Eger evrey tuwısqanın'ızdan bir erkek yamasa hayal sizge o'zin
xızmetke satsa, ol altı jıl sag'an xızmet etsin, al jetinshi jılı onı azat qılıwın'
tiyis+. [13] Onı azat qılg'anın'ızda, qolın bos jibermen'. [14] Og'an
su'riwin'izdegi malın'ızdan, da'nin'izden ha'm sharabın'ızdan mol-mol
etip berin'. Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sizlerge bergen bereketinen, og'an

da berin'. 15 Mısırda qul bolg'anın'ızdı ha'm Qudayın'ız Jaratqan İye sol
jerden sizlerdi azat etkenin este tutın'lar. Sonın' ushın da, bu'gin men
sizlerge usı buyrıqtı berip atırman.
16 Eger qulın'ız sizdi ha'm shan'arag'ın'ızdı jaqsı ko'rip, sizler menen
birge qalıwdı qa'lese ha'm „Sizin' qasın'ızdan ketiwdi qa'lemeymen“ dep
aytsa, 17 onda onı esigin'izdin' qasına alıp barın'. Keyin onın' qulag'ın
esikke qoyıp, biz benen tesin'. Sonda ol o'miri boyı qulın'ız bolıp qaladı.
Shorın'ızg'a da solay islewin'iz kerek+. 18 Qulın'ızdı azat qılg'anın'ızda
o'kinben'. Sebebi sizge xızmet etken sol altı jıl dawamında, ol jallanba
xızmetshiden go're eki ese ko'p jumıs isledi. Onı azat qılsan'ız, Qudayın'ız
Jaratqan İye sizlerdin' qol urg'an ha'r bir isin'izge bereket beredi».

İri ha'm mayda mallardın' birinshi tuwılg'an to'lleri haqqında

19 «İri ha'm mayda malların'ızdın' birinshi tuwılg'an ha'r bir erkek
to'lin Qudayın'ız Jaratqan İyege bag'ıshlan'lar. Malın'ızdın' birinshi
tuwılg'an bug'asın jumısqa qospan', birinshi tuwılg'an mayda malın'ızdın'
ju'nin qırqıp alman'+. 20 Bulardın' go'shin shan'arag'ın'ız benen birge ha'r
jılı Qudayın'ız Jaratqan İyenin' aldında, Onın' tan'lap alatug'ın jerinde
jen'ler. 21 Eger de sol mal aqsaq yamasa soqır bolsa yamasa onın' basqa bir
kemshiligi bolsa, onı Qudayın'ız Jaratqan İyege qurbanlıqqa bermen'+.
22 Bunday mallardı o'z qalan'ızda jesen'iz boladı. Pa'k adam bolsa da,
napa'k adam bolsa da, jeyran yamasa suwınnın' go'shindey etip sonday
maldın' go'shinen jewine boladı. 23 Biraq onın' go'shin qanı menen birge
jemen'ler. Onın' qanın suw sıyaqlı topıraqqa ag'ızıp jiberin'ler»+.

Qutqarılıw ası

16 [1] • «Abib ayında* Qudayın'ız Jaratqan İyege arnalg'an Qutqarılıw
bayramın bayramlan'lar. O'ytkeni Qudayın'ız Jaratqan İye Abib
ayında, tu'nde sizlerdi Mısırdan alıp shıqtı. [2] Qudayın'ız Jaratqan İyenin'
O'z atın ornalastırıw ushın tan'laytug'ın jerinde mayda ha'm iri
malların'ızdan Qutqarılıw qurbanlıqların shalın'lar. [3] Qurbanlıqtın' go'shi
menen birge ashıtqı salıng'an nan jemen'ler. Jeti ku'n dawamında
ashıtqısız nan, yag'nıy qıyın ku'nlerde jeytug'ın nan jewin'iz kerek. Sebebi
sizler Mısırdan asıg'ıp shıg'ıp ketkenin'izde, ashıtqısız nan jegen edin'ler.
Usı nandı jep, o'mirin'iz dawamında Mısırdan shıqqan ku'nin'izdi eslep
ju'resizler+. [4] Jeti ku'n dawamında elin'izdin' hesh bir jerinde ashıtqı
bolmasın. Bayramnın' birinshi ku'ni keshte qurbanlıq qılg'an
malların'ızdın' go'shinen tan'g'a deyin awısıp qalmasın+.

[5] Qutqarılıw qurbanlıqların Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge beretug'ın
qalalardın' ha'mmesinde soyman'lar. [6] Al onı tek g'ana Qudayın'ız Jaratqan
İye O'z atın ornalastırıw ushın tan'laytug'ın jerinde soyın'lar. Bunı ku'n
batatug'ın waqıtta, Mısırdan shıqqan mezgilde soyın'lar. [7] Onın' go'shin
Qudayın'ız Jaratqan İyenin' tan'laytug'ın jerinde pisirip jen'ler ha'm tan'
atqanda o'z shatırların'ızg'a qaytın'lar. [8] Altı ku'n ashıtqısız nan jen'ler.
Jetinshi ku'ni Qudayın'ız Jaratqan İyege arnap, saltanatlı jıynalıs qılın'lar.
Sol ku'ni hesh qanday jumıs islemen'ler».

Ha'pteler bayramı

9 «Egindi orıp baslag'an waqıttan baslap, jeti ha'pte sanan'lar+. 10 Keyin
Qudayın'ız Jaratqan İyege arnalg'an Ha'pteler bayramın bayramlan'lar ha'm
sol waqıtta Onın' sizlerge bergen bereketine jarasa, ıqtıyarlı sadaqaların'ızdı
berin'ler. 11 Sizler ul-qızların'ız, qul ha'm shorıların'ız, qalaların'ızda
jasaytug'ın lebiyliler, aran'ızda jasaytug'ın kelgindiler ha'm jetim-jesirler
menen birge O'z atın ornalastırıw ushın tan'laytug'ın jerinde, Qudayın'ız
Jaratqan İyenin' aldında shadlanın'lar. 12 Mısırda qul bolg'anın'ızdı
umıtpan'lar ha'm usı qag'ıydalardın' birewin de qaldırmay orınlan'lar»+.

Qos bayramı

13 «Qırmanın'ızdan da'nin'izdi jıynap, ju'zimin'izdi sıg'ıp sharabın
alg'annan keyin, jeti ku'n dawamında Qos bayramın bayramlan'lar+. 14 Sizler
ul-qızların'ız, qul ha'm shorıların'ız, qalaların'ızda jasaytug'ın lebiyliler,
kelgindiler ha'm jetim-jesirler menen birge usı bayramda shadlanın'lar.
15 Qudayın'ız Jaratqan İyenin' tan'laytug'ın jerinde jeti ku'n dawamında Og'an
arnap bayram o'tkerin'ler. Qudayın'ız Jaratqan İye zu'ra'a'tin'izdin' barlıg'ın
ha'm qol urg'an ha'r bir isin'izdi bereketleydi. Sonlıqtan, u'lken quwanıshqa
bo'lenin'ler.

16 Solay etip, barlıq erkeklerin'iz jılına u'sh ma'rte: Ashıtqısız nan
bayramında, Ha'pteler bayramında ha'm Qos bayramında Qudayın'ız
Jaratqan İyenin' aldında bolıwı ushın, Onın' tan'laytug'ın jerine kelsin. Hesh
kim Jaratqan İyenin' aldına qurı qol kelmesin. 17 Ha'r birin'iz Qudayın'ız
Jaratqan İyenin' o'zlerin'izdi bereketlegenine jarasa sıylar alıp kelin'ler».

A'dil hu'kim haqqında

18 «Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge beretug'ın qalalarında ha'r bir urıw
ushın qazılar ha'm qadag'alawshılardı tayınlan'lar. Olar xalıqtı a'dillik penen
hu'kim etsin+. 19 Olar hu'kim etkende, a'dillikti burmalamasın, eki ju'zlilik
qılmasın ha'm para almasın. Sebebi para dana adamnın' ko'zin soqır qılıp
qoyadı ha'm haqtı nahaqqa shıg'aradı+. 20 O'mir su'riwin'iz ushın ha'm
Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge berip atırg'an eldi mu'lik etip alıwın'ız ushın
a'dillikke, tek g'ana a'dillikke umtılın'lar.

21 Qudayın'ız Jaratqan İye ushın quratug'ın qurbanlıq orınnın' qasına
kiyeli ag'ash ornatpan'lar!+ 22 Kiyeli tas ta ornatpan'lar! O'ytkeni Qudayın'ız
Jaratqan İye bulardan jerkenedi».

17 [1] «Ha'r qanday kemshiligi bar iri mal yamasa mayda maldı Qudayın'ız Jaratqan İyege arnap qurbanlıq qılman'lar. Qudayın'ız Jaratqan İye bunnan jerkenedi+.

[2] Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sizlerge berip atırg'an qalalarının' birinde Onın' na'zerinde jawızlıq bolg'an is qılıp, kelisimine qıyanet etetug'ın bir erkek yamasa hayal shıqsa [3] ha'm buyrıqlarıma qaramastan, basqa qudaylarg'a xızmet etse, sol qudaylarg'a, quyashqa ha'm ayg'a yamasa basqa da aspan denelerine tabınsa, [4] keyin bul haqqında sizlerge xabar jetse, esitkenlerin'izdi jaqsılap tekserin'ler. Eger de İzrail xalqının' arasında shınında da sonday jerkenishli is islengeni da'lillense, [5] onda sol erkekti yamasa hayaldı qala da'rwazasının' sırtına alıp shıg'ıp, tas boran qılıp o'ltirin'ler+. [6] Degen menen, o'limge hu'kim etilgen adam eki yamasa u'sh adamnın' gu'walıg'ı menen o'ltiriliwi tiyis, biraq bir adamnın' gu'walıg'ına tiykarlanıp o'ltirilmesin+. [7] Sol gu'na islegen adamg'a birinshi bolıp gu'walar tas ılaqtırsın, sonnan keyin pu'tkil xalıq tas boran qılsın. Solay etip, aran'ızdag'ı jawızlıqtı joq qılın'lar+.

[8] Eger qalan'ızda abaysızdan yamasa qastan adam o'ltiriwshilik, huqıq talasıw ha'm bir-birewge zorlıq qılıw tuwrısındag'ı dawlardı sheshiwin'iz qıyın bolsa, Qudayın'ız Jaratqan İyenin' tan'laytug'ın jerine barın'lar. [9] Sol jerde sizler lebiyli ruwxaniyler ha'm sol waqıtta xızmet etip atırg'an qazılar menen ma'sla'ha'tlesin'ler. Olar hu'kim shıg'arıp, o'z qararın sizlerge ma'lim qıladı+. [10] Jaratqan İyenin' tan'lag'an jerinen olardın' sizlerge aytatug'ın qararın muqıyatlı tu'rde orınlan'lar. [11] Olar tu'sindirip bergen nızamdı ha'm shıg'arg'an hu'kimdi tolıg'ı menen orınlawın'ız tiyis. Olar ja'riyalag'an qarardan on'g'a da, solg'a da shıg'ıp ketpen'ler. [12] Kim de kim o'z basımshılıq qılıp, Qudayın'ız Jaratqan İyenin' aldında xızmet etip atırg'an ruwxaniyge ha'm qazıg'a qulaq salmasa, ol adam o'ltirilsin. Usılay etip, İzraildan jawızlıqtı joq qılın'lar. [13] Pu'tkil xalıq bul waqıyanı esitip qorqadı ha'm ja'ne o'z basımshılıq qılmaytug'ın boladı».

Patsha haqqında qag'ıydalar

[14] «Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge beretug'ın elge barıp, ol jerdi mu'lik etip, jaylasıp alg'annan keyin: „A'tirapımızdag'ı xalıqlar sıyaqlı bizler de o'zlerimizge patsha saylayıq“, – dep aytarsız+. [15] Sonda sizler saylaytug'ın patsha Qudayın'ız Jaratqan İye ta'repinen tan'lanatug'ın adam bolıwı tiyis. Saylaytug'ın patshan'ız İzrail xalqınan bolsın. O'z xalqın'ızdan bolmag'an jat jerli adamdı patsha qılıp qoyman'lar+. [16] Patshanın' ko'p atı bolmasın, ja'ne

de at satıp alıw ushın adamlardı Mısırg'a jibermesin. O'ytkeni Jaratqan İye sizlerge: „Ol jerge qaytıp barman'lar“, – degen edi+. 17 Saylaytug'ın patshan'ız ko'p hayal almasın, bolmasa, ol Jaratqan İyeden ju'z burıp ketedi. Ja'ne de, ol o'zi ushın ko'p mug'darda gu'mis ha'm altın jıynamasın+.

18 Ol patshalıq taxtqa otırg'anda, lebiyli ruwxaniyler saqlap qoyg'an usı Nızamnan bir ko'shirmeni o'zi ushın jazdırıp alsın. 19 Sol Nızamnın' ko'shirmesi ha'mme waqıtta patshanın' qasında bolsın. Patsha onı ha'r ku'ni o'miri dawamında oqısın. Solay etip, ol Qudayı Jaratqan İyeden qorqıp, usı Nızamnın' barlıq so'zlerine ha'm qag'ıydalarına a'mel qılıwdı u'yrensin+. 20 Ol o'zin tuwısqanlarınan joqarı sanamasın ha'm Jaratqan İyenin' buyrıqlarınan on'g'a da, solg'a da burılmasın. Sonda o'zi de, urpag'ı da İzraildın' u'stinen uzaq jıllar dawamında patshalıq etedi».

Ruwxaniylerdin' u'lesi

18 [1] «Lebiyli ruwxaniyler, pu'tkil Lebiy urıwı menen birge basqa izraillılar sıyaqlı u'les te, mu'lik te almaydı. Olarg'a tiyisetug'ın u'les Jaratqan İyege beriletug'ın sıylar bolıp, olar solardan jeydi. [2] Tuwısqanları arasında olardın' mu'lki bolmaydı. Jaratqan İyenin' lebiylilerge wa'de bergenindey, Onın' O'zi olardın' ırısqı-nesiybesin beredi+.

[3] Mal yamasa qoy qurbanlıq etilgende, ruwxaniylerge tiyisli pay mınalardan ibarat: maldın' aldıng'ı san jiligi, jag'ı ha'm asqazanı+. [4] Da'nin'izdin', taza sharabın'ızdın', za'ytu'n mayın'ızdın' birinshi o'nimin ha'm qoyların'ızdın' birinshi qırqılg'an ju'nlerin ruwxaniyge berin'+. [5] O'ytkeni Qudayın'ız Jaratqan İye Lebiy urıwı O'zinin' aldında turıp, Jaratqan İyenin' atı menen ma'n'gi xızmet etiwi ushın, olardı pu'tkil urıwların'ızdın' ishinen tan'lap aldı.

[6] Eger bir lebiyli İzraildag'ı o'zi jasap atırg'an qaladan Jaratqan İyenin' tan'laytug'ın jerine o'z qa'lewi menen barsa,+ [7] sol jerde Jaratqan İyenin' aldında xızmet etip atırg'an lebiyli tuwısqanları sıyaqlı ol da Qudayı Jaratqan İyenin' atı menen xızmet etiwine boladı. [8] Ol ata-babalarının' miyrasınan qalg'an zattı satıp, o'z paydasına alg'an bolsa da, basqa lebiyliler menen birdey o'zine tiyisli u'lesin alıwı kerek».

Basqa xalıqlardın' jerkenishli u'rp-a'detlerinen saqlanıw

[9] «Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sizlerge berip atırg'an jerine kirgenin'izde, ol jerdegi xalıqlardın' jerkenishli islerin u'yrenben'ler+. [10] Sizlerdin' aran'ızda o'z ulın yamasa qızın otta qurbanlıq qılatug'ın, pal ashatug'ın, adamnın' keleshegin boljaytug'ın, belgilerdi joryytug'ın, sıyqırshılıq qılatug'ın,+ [11] zikir salatug'ın, a'rwaqlardı ha'm ruwxlardı shaqıratug'ın yamasa o'liler menen tillesip, ma'sla'ha't alatug'ın birde bir adam bolmasın+. [12] Sebebi Jaratqan İye sonday isleytug'ınlardan jerkenedi. Qudayın'ız Jaratqan İye usınday jerkenishli isleri sebepli sol xalıqlardı sizlerdin' aldın'ızdan quwıp shıg'arıp atır. [13] Qudayın'ız Jaratqan İyenin' aldında minsiz bolın'lar».

Payg'ambar jiberiw haqqında

[14] «Sizler elin alıp atırg'an sol xalıqlar boljawshılar menen palkerlerdin' u'git-na'siyatına qulaq saladı. Biraq Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerdin' bulay islewin'izge ruxsat bermeydi. [15] Qudayın'ız Jaratqan İye sizler ushın aran'ızdan, o'z tuwısqanların'ızdan men sıyaqlı bir payg'ambar shıg'aradı.

Og'an qulaq salın'lar+. 16 Sizler Xoreb tawında jıynalg'an ku'ni Qudayın'ız
Jaratqan İyeden o'zlerin'iz mınaday dep tilegen edin'iz: „Qudayımız Jaratqan
İyenin' dawısın ekinshi ma'rte esitpeyik, sol ullı ottı da basqa ko'rmeyik,
bolmasa o'lip qalamız“+. 17 Sonda Jaratqan İye mag'an bılay dedi: „Olardın'
aytqanları durıs+. 18 Olar ushın o'zlerinin' arasınan sen sıyaqlı bir
payg'ambar shıg'araman. Men onın' awzına O'z so'zlerimdi salaman ha'm ol
Men ayt dep buyırg'anlarımnın' ha'mmesin olarg'a jetkeredi+. 19 Ol Menin'
atımnan so'yleydi, og'an qulaq salmag'an adamdı Men O'zim
juwapkershilikke tartaman. 20 Biraq bir payg'ambar Men buyırmag'an so'zdi
Menin' atımnan so'ylewge ju'reksinse yamasa basqa qudaylardın' atınan
so'ylese, ol o'liwi tiyis“+.

21 Sizler: „Jaratqan İyenin' aytqanın yamasa aytpag'anın qayaqtan
bilemiz?“ – dep oylawın'ız mu'mkin. 22 Eger de bir payg'ambar Jaratqan
İyenin' atınan so'ylese, biraq aytqan so'zleri orınlanbasa yamasa a'melge
aspasa, onda sol so'zdi Jaratqan İye aytpag'an boladı. Payg'ambar o'z atınan
so'ylegen, onnan qorqpan'lar».

Panalaytug'ın qalalar

San 35:9-34; Eshu 20:1-9

19 1 • «Qudayın'ız Jaratqan İye jerlerin sizlerge berip atırg'an
xalıqlardı joq qılg'anda, sizler sol jerlerdi mu'lik etip alıp, qalalarına
ha'm u'ylerine jaylasıp alasız. 2-3 Sonda eldi u'sh bo'limge bo'lin'ler. Ha'r bir
bo'limnen bir pana qaladan ajıratın'lar. Sol qalalarg'a baratug'ın jollar
salın'lar, solay etip, adam o'ltirip qoyg'an adam sol qalalardın' birine qashıp,
panalasın.

4 Sonday jag'day basına tu'sken adamg'a baylanıslı qag'ıyda mınaday:
eger bir adam aldınnan jawızlıq qılıw niyeti bolmay, abaysızda birewdi
o'ltirip qoysa, onda ol sol jerge qashıp qutılıwı mu'mkin. 5 Mısalı: bir adam
birew menen birge ag'ash tayarlawg'a tog'ayg'a barıp, ag'ash shabıw ushın
baltasın ko'tergende, baltanın' temiri sabınan shıg'ıp ketse ha'm qasındag'ı
adamg'a tiyip ketip, onı o'ltirip alsa, onda usınday abaysızda adam o'ltirip
qoyg'an adam sol pana qalalardın' birine qashıp, janın qutqarıp qalsın+.
6 Bolmasa, o'lgen adamnın' o'shin alıwshı a'menger ashıwlanıp, qanxordın'
izinen quwıwı mu'mkin ha'm pana qalag'a baratug'ın jol uzaq bolg'anı ushın,
og'an jetip alıp, onı o'ltiriwi mu'mkin. Degen menen, o'ltirgen adam o'limge
ılayıqlı emes, sebebi o'lgen adamg'a onın' aldın ala qaslıg'ı bolmag'an.
7 Sizlerge u'sh qalanı o'zlerin'iz ushın ayırıp qoyın'lar, dep buyırg'anımnın'
sebebi usı edi.

8-9 Qudayın'ız Jaratqan İyeni su'yip, ha'mme waqıtta Onın' jollarınan
ju'rin', dep sizlerge buyrıq berdim. Eger de, sizler usı buyrıqlardın' birewin
de qaldırmay orınlasan'ız, Qudayın'ız Jaratqan İye ata-babaların'ızg'a ishken
antı boyınsha jer shegaraların'ızdı ken'eytedi ha'm wa'de qılg'an pu'tkil eldi
sizlerge beredi. Sonda sizler ayırıp qoyg'an u'sh qalan'ızg'a ja'ne u'sh pana
qala qosın'lar. 10 Solay etip, Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge mu'lik etip
beretug'ın elde ayıpsız adamnın' qanı to'gilmesin. Ayıpsız adamnın' to'gilgen
qanı ushın ayıplı bolıp qalman'lar+.

11 Biraq bir adam birewge qaslıq etip, buqqıda jatsa ha'm hu'jim etip, onı
o'ltirse, keyin ol sol qalalardın' birewine qashıp barsa,+ 12 onda sol jınayatshı
jasag'an qaladag'ı aqsaqallar onın' izinen adam jiberip, onı qaytarıp alıp
kelsin. Jınayatshı o'lgen adam ushın o'shin alıwshının' qolına tapsırılsın.
Solay etip, ol o'ltiriliwi kerek. 13 Onday adamdı ayap otırman'lar. Ayıpsız
qandı to'giw gu'nasınan İzraildı tazalan'lar. Sonda abadan turmıs
keshiresiz+.

14 Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge mu'lik etip berip atırg'an elde
qon'sın'ızdın' burınnan belgilengen jer shegarasın jıljıtıwshı bolman'lar»+.

Gu'walar haqqında

15 «Birewdi qanday da jınayat yamasa gu'na islegen, dep ayıplaw ushın bir
gu'wa jeterli emes. Bul eki yamasa u'sh adamnın' gu'walıg'ı menen
tastıyıqlanıwı kerek+.
16 Eger de bir adam jalg'an gu'walıq berip, birewdi jawız niyette
ayıplasa,+ 17 onda ekewi de Jaratqan İyenin' aldına, sol waqıtta xızmet etip
atırg'an ruwxaniylerdin' ha'm qazılardın' aldına kelsin+. 18 Qazılar sol
ma'seleni jaqsılap tekserip shıqsın. Eger sol gu'wanın' tuwısqanına qarsı
jalg'an gu'walıq berip atırg'anı anıqlansa, 19 tuwısqanına qarsı oylag'an jawız
niyetin o'zine qaytarın'lar. Solay etip, aran'ızdag'ı jawızlıqtı joq qılın'lar+.
20 Basqalar usı bolg'an waqıyanı esitip, qorqadı ha'm usınday jawızlıqtı hesh
kim islemeytug'ın boladı. 21 Jalg'an gu'walıq bergen adamdı ayap otırman'lar:
jang'a jan, ko'zge ko'z, tiske tis, qolg'a qol ha'm ayaqqa ayaq»+.

Sawash haqqında

20 [1] «Sizler dushpanların'ızg'a qarsı sawashqa shıg'ıw ushın barg'anın'ızda, olardın' atları, sawash arbaları ha'm sizlerden go're ko'p a'skerleri bar ekenin ko'rsen'iz, olardan qorqpan'lar. O'ytkeni sizlerdi Mısırdan alıp shıqqan Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge yar boladı+. [2] Sawash baslamasın'ızdan aldın ruwxaniy kelip, a'skerlerdin' aldına shıg'ıp, so'z so'ylep, [3] olarg'a bılay dep aytsın: „Ha'y, izraillılar, qulaq salın'lar! Bu'gin sizler dushpanların'ızg'a qarsı sawashqa baratırsız. Ruwxın'ız tu'spesin, qorqpan'lar. Qa'weterge tu'sip, olardan seskenben'ler. [4] Qudayın'ız Jaratqan İyenin' O'zi sizler menen birge urısqa baradı! Ol sizler ushın dushpanların'ızg'a qarsı urısıp, sizlerge jen'is beredi!“

[5] Qadag'alawshılar a'skerlerge bılay dep aytsın: „Aran'ızda taza u'y qurg'an ha'm og'an ko'ship barıp, qollanıwg'a u'lgermegen adam bar ma? Eger bar bolsa, u'yine qaytsın. Ol urısta qaytıs bolsa, onın' u'yine basqa birew ko'ship barıp, jasaydı. [6] Ju'zimzar egip, onın' miywesinen tatpag'an adam bar ma? Eger bar bolsa, u'yine qaytsın. Ol urısta qaytıs bolsa, onın' ju'zimin basqa birew terip aladı. [7] Bir qız benen atastırılıp bolıp, u'ylenbegen adam bar ma? Eger bar bolsa, u'yine qaytsın. Ol urısta qaytıs bolsa, sol qızg'a basqa birew u'ylenip ketedi“+.

[8] Qadag'alawshılar ja'ne bılay dep aytsın: „Aran'ızda qorqıp, ruwxı tu'sken adam bar ma? Bar bolsa, u'yine qaytsın. Bolmasa, tuwısqanları da og'an uqsap qorqısıp qaladı“+. [9] Qadag'alawshılar a'skerlerge usı so'zlerdi aytıp bolg'annan son', a'skerbasılar a'skerlerdin' u'stinen basshılıq etsin.

[10] Bir qalag'a qarsı hu'jim etiw ushın, og'an jaqınlasqanın'ızda, qala xalqına tınıshlıq jolı menen ta'slim bolıwın usının'lar. [11] Eger de olar usı tınıshlıq usınısın'ızdı qabıllap, da'rwazaların sizlerge ashıp berse, onda qalada jasaytug'ınlardın' ha'mmesi erksiz xızmetshige aylanıp, sizler ushın jumıs isleydi. [12] Biraq tınıshlıq usınısın'ızdı qala xalqı qabıllamay, sizler menen urısıwdı qa'lese, onda qalanı qorshap alın'lar. [13] Qudayın'ız Jaratqan İye qalanı sizlerge ta'slim qılg'anda, ol jerde jasap atırg'an barlıq erkeklerdi qılısh ju'zinen o'tkizin'ler. [14] Hayallardı, balalardı, haywanlardı ha'm qaladag'ı ha'r bir na'rseni o'zlerin'izge olja etip alın'lar. Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sizlerge bergen dushpanın'ızdın' mal-mu'liklerin qollanıwın'ızg'a boladı+. [15] Sizler iyelep alatug'ın elin'izden uzaqta jaylasqan qalalarg'a usılay islen'ler.

[16] Biraq Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge mu'lik etip berip atırg'an jerdegi qalalarda hesh bir tiri jan qaldırman'lar. [17] Qudayın'ız Jaratqan İyenin'

sizlerge buyırg'anınday, xet, amor, qanan, periz, xiw ha'm ebus xalıqların pu'tkilley qırıp taslan'lar+. 18 Bolmasa, olar o'zlerinin' qudaylarına tabınıp, isleytug'ın jerkenishli islerin sizlerge u'yretedi ha'm sizler de Qudayın'ız Jaratqan İyege qarsı gu'na isleysiz.

19 Eger de bir qalanı qolg'a alıw ushın, uzaq waqıt qorshap tursan'ız, onın' do'geregindegi miywe ag'ashlardı shawıp, joq qılman'lar. Olardın' miywelerin jewin'izge boladı, biraq shawıp taslaman'lar. O'ytkeni daladag'ı miywe ag'ashlar qorg'annın' ishine qashıp ketetug'ınday adam emes-g'o+. 20 Tek g'ana miywe bermeytug'ın tereklerdi shawıp, joq qılıwın'ızg'a boladı. Qalanı qolg'a alaman degenshe, qamal qılatug'ın u'skeneler sog'ıw ushın, sol tereklerden paydalanıwın'ızg'a boladı».

Kimnin' o'ltirgeni biyma'lim o'liler haqqında

21 [1] «Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge mu'lik etip berip atırg'an elde
dalada jatırg'an bir o'li dene tabılsa ha'm onı kimnin' o'ltirgeni belgisiz
bolsa, [2] aqsaqalların'ız ha'm qazıların'ız barıp, sol o'linin' do'geregindegi
jaqın qalalardın' aralig'ın o'lshep shıqsın. [3] O'lige jaqın bolg'an qalanın'
aqsaqalları ele jumısqa qosılmag'an, moyıntırıq tag'ılmag'an bir qashardı
alsın+. [4] Qala aqsaqalları qashardı jeri su'rilmegen, g'a'lle egilmegen ha'm
ishinde ha'mme waqıtta suw ag'ıp turatug'ın bir sayg'a alıp barsın. Sol sayda
qashardın' moynın sındırsın. [5] Lebiyli ruwxaniyler de sol jerge barsın.
O'ytkeni Qudayın'ız Jaratqan İye Mag'an xızmet etsin ha'm Menin' atım
menen xalıqtı jarılqasın dep, Lebiy urıwın tan'lap aldı. Ha'r tu'rli ja'njellerdi
ha'm bir-birewge zorlıq qılıw ma'selelerin olar sheshedi+. [6] O'li dene
tabılg'an jerge en' jaqın bolg'an qalanın' aqsaqalları sayda moynı sındırılg'an
qashardın' u'stine qolların juwıp, [7] bılay dep aytsın: „Bul adamnın' qanın
to'kken bizlerdin' qollarımız emes, bunı kimnin' qılg'anın da ko'rmedik.
[8] Jaratqan İye, O'zin' Mısırdan azat etken xalqın' izraillılardı keshire go'r.
Xalqın' İzraildı ayıpsız to'gilgen qang'a juwapker qılma“. Sonnan keyin, olar
to'gilgen qannın' juwapkershiliginen azat boladı+. [9] Sonda Jaratqan İyenin'
na'zerinde tuwrı islerdi qılg'an bolasız, aran'ızdag'ı ayıpsız qandı to'giw
gu'nasınan o'zlerin'izdi tazalaysız»+.

Tutqıng'a tu'sken qızg'a u'yleniw haqqında

[10] «Qudayın'ız Jaratqan İye sawashta dushpanların'ızdı sizlerge ta'slim
qılg'anda ha'm sizler olardı tutqın qılg'anın'ızda, [11] olardın' arasınan sulıw bir
qızdı ko'rip, unatıp qalsan'ız, onda og'an u'yleniwin'izge boladı. [12] Sol qızdı
u'yin'izge a'kelin'. Qız shashın qırqıp, tırnaqların alıp taslasın+. [13] Ol
u'stindegi tutqınlıq kiyimin almastırsın ha'm bir ay dawamında a'ke-
sheshesin joqlap, u'yin'izde jasasın. Keyin jigit qızg'a jaqınlap, og'an ku'yew,
qız onın' hayalı boladı. [14] Eger keyinirek qız jigitke unamay qalsa, onı azat
qılıp jibersin. Sol qızdı hayal bolıwg'a ma'jbu'rlegeni ushın, onı pulg'a
satpasın ha'm og'an qul sıpatında qatnas jasamasın».

Tun'g'ısh uldın' miyraslıq huqıqı

[15] «Eger bir adamnın' eki hayalı bolsa, ol birewin su'yip, ekinshisin jaqsı
ko'rmese, ekewi de og'an bir uldan tuwıp berse, tun'g'ısh ulı jaqsı
ko'rmeytug'ın hayalının' balası bolsa,+ [16] onda ol adam mal-mu'lkin ullarına
miyras etip bo'listirgen ku'ni jaqsı ko'rgen hayalının' balasın u'stin qoyıp,

og'an tun'g'ıshlıq huqıqın bermesin. 17 Jaqsı ko'rmeytug'ın hayalının' balasın
tun'g'ısh ul dep ta'n alsın ha'm og'an barlıq mal-mu'lkinen eki ese etip
miyras bersin. O'ytkeni sol ul a'kesinin' belindegi ku'shtin' birinshi jemisi
boladı. Tun'g'ıshlıq huqıq og'an tiyisli»+.

Boysınbaytug'ın ul

18 «Eger de bir adamnın' tentek, qaysar, ata-anasına boysınbaytug'ın, onı
qansha jazalasa da, tın'lamaytug'ın bir ulı bolsa,+ 19 onda ata-anası onı uslap,
qala da'rwazasında ma'sele sheshetug'ın qala aqsaqallarının' aldına alıp
kelsin. 20 Balanın' ata-anası olarg'a bılay dep aytsın: „Ulımız tentek ha'm
boysınbaydı. Bizlerdin' so'zlerimizge qulaq salmaydı. Ol tamaqsaw ha'm
ma'sku'nem“+. 21 Sonnan keyin, qalanın' barlıq adamları sol balanı tas boran
qılıp o'ltirsin. Solay etip, aran'ızdag'ı jawızlıqtı joq qılın'lar. Pu'tkil İzrail
xalqı bul haqqında esitip, qorqatug'ın boladı».

Ha'r tu'rli nızamlar

22 «Eger bir adam o'lim jazasına tartılatug'ın gu'na islese, sizler onı
o'ltirip, ag'ashqa asıp qoysan'ız,+ 23 o'li deneni tu'n boyı ag'ashta asıwlı
qaldırman'. Onı sol ku'ni jerlen'ler. O'ytkeni ag'ashqa asılg'an adam Quday
ta'repinen na'letlengendur. Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge mu'lik etip berip
atırg'an eldi haramlaman'lar»+.

22 [1] «Eger de bir izraillı tuwısqanın'ızdın' adasqan sıyırın yamasa qoyın
ko'rsen'iz, o'zin'izdi ko'rmegenge salman'lar. Onı o'z iyesine aparıp
berin'ler+. [2] Eger de maldın' iyesi sennen uzaqta bolsa yamasa kimnin' malı
ekenin bilmesen', onı o'zin'nin' u'yin'e alıp bar. Maldın' iyesi malın izlep
kelgen waqıtta, og'an qaytarıp beresen'. [3] Tuwısqanın'nın' eshegin, kiyimin
yamasa basqa da joytqan na'rselerin tawıp alg'anın'ızda da anıq solay
islen'ler. O'zin'izdi ko'rmegenge salman'lar.

[4] Ja'ne de, izraillı bir tuwısqanın'ızdın' eshegi yamasa sıyırı jolda qulap
jatırg'anın ko'rip qalsan'ız, onı ko'rmegenge salman'lar. Olardı ayaqqa
turg'ızıw ushın tuwısqanın'ızg'a ja'rdem berin'ler.

[5] Hayallar erkektin' kiyimin, erkekler hayal adamnın' kiyimin kiymesin.
Qudayın'ız Jaratqan İye bunday qılg'anlardan jerkenedi.

[6] Jol-jo'nekey terekte yamasa jerde bir qustın' uyasına dus kelip qalsan'ız,
qus ma'yek basıp atırg'an yamasa palapanları menen otırg'an bolsa, qustı
palapanları menen birge qosıp alman'lar+. [7] O'zin'izge tek g'ana
palapanların alıwın'ızg'a boladı, biraq anasın bosatıp jiberin'ler. Sonda sizler
abadan turmısqa erisip, o'mirin'iz uzaq boladı.

[8] Taza u'y salg'anın'ızda, to'besin jiyeklep, qorshaw islep shıg'ın'lar. Sonda
u'yin'izdin' to'besinen birew jerge qulap, o'lip qalsa, shan'arag'ın'ız bug'an
juwapker bolmaydı.

[9] Ju'zimzarın'ızg'a ju'zimnen basqa egin ekpen'ler. Bolmasa, ekken
tuqımın'ız da, ju'zimzarın'ız da haram bolıp, o'zlerin'iz qollana almaysız+.

[10] Jerdi su'riw ushın eshek penen o'gizdi bir gu'ndege qospan'.

[11] Ju'n ha'm zıg'ırdan aralastırılıp toqılg'an kiyim kiymen'.

[12] Kiyimin'izdin' eteklerinin' to'rt mu'yeshine shashaq isletip, tiktirip
qoyın'lar»+.

Neke hadallıg'ına baylanıslı qag'ıydalar

[13] «Eger birew u'ylenip, qız benen jatqannan keyin, onı unatpay qalsa
[14] ha'm onı ayıplap: „Bul qızg'a u'ylendim, biraq onın' menen jatqanımda, ol
qız bolmay shıqtı“, – dep jaman atlı qılsa, [15] qızdın' ata-anası qızının' pa'kligin
da'lilleytug'ın to'sektegi qızlıq belgini alıp, aqsaqallarg'a ko'rsetiw ushın qala
da'rwazasına alıp barsın. [16] Qızdın' a'kesi aqsaqallarg'a bılay desin: „Qızımdı
mına jigitke uzatqan edim. Al keyin ol qızımdı unatpay qalıptı. [17] Endi bolsa,
qızın'ız qız bolıp shıqpadı, dep jalg'an ayıplap atır. Biraq mınaw qızımnın'
pa'kligin da'lilleytug'ın qızlıq belgisi!“ Keyin qızdın' ata-anası qızının' qızlıq
belgisi bar to'sekti aqsaqallardın' ko'z aldında jayıp, ko'rsetsin. [18] Qala

aqsaqalları u'ylengen jigitti a'keldirip, sabalap jazalasın. 19 Ja'ne de,
aqsaqallar sol jigitke ayıbı ushın ju'z shekel* gu'mis to'letsin. Jigit izraillı
pa'k bir qızdı jaman atlı qılg'anı ushın, gu'misti qızdın' a'kesine bersin. Qız
sol jigittin' hayalı bolıp qalsın ha'm jigit o'miri dawamında qız benen ajırasıw
huqıqına iye emes.
20 Al eger de sol adamnın' aytqanları durıs bolıp, qızdın' pa'kliginin' da'lili
bolmasa, 21 qızdı a'kesinin' u'yinin' esigine alıp barsın. Qala xalqı sol qızdı tas
boran qılıp o'ltirsin. O'ytkeni ol a'kesinin' u'yinde jasag'an waqtında buzıqlıq
qılıp, İzrailda jerkenishli is qıldı. Solay etip, aran'ızdag'ı jawızlıqtı joq
qılın'lar.
22 Eger de bir adam basqa birewdin' hayalı menen jatqan jerinen uslansa,
onda erkek te, hayal da o'ltirilsin. Usılay etip, İzraildan jawızlıqtı joq
qılın'lar+.
23 Eger bir adam qalada basqa birew menen atastırılıp qoyılg'an bir qızdı
ushıratıp qalıp, onın' menen jatsa, 24 ekewi de qala da'rwazasının' qasına alıp
barılsın ha'm tas boran qılıp o'ltirilsin. Sebebi qız qalanın' ishinde bolsa da
ja'rdem sorap, dawıslap baqırmadı, al erkek bolsa, basqa birewdin' bolajaq
hayalının' abırayın to'kti. Solay etip, aran'ızdag'ı jawızlıqtı joq qılın'lar.
25 Eger de bir adam atastırılıp qoyılg'an bir qızdı dalada ushıratıp qalıp,
onı uslap alıp zorlasa, onda tek sol zorlag'an adam g'ana o'ltirilsin. 26 Qızg'a
hesh na'rse qılman'lar. O'ytkeni qızdın' o'limge ılayıq hesh qanday ayıbı joq.
Bul biyma'lel birewge hu'jim qılıp, onı o'ltirgen adamnın' isine uqsaydı.
27 Sebebi ol adam atastırılg'an qızdı ashıq dalada uslap alg'an, al qız bolsa,
ja'rdem sorap, baqırg'an. Degen menen, qutqaratug'ın hesh kim bolmag'an.
28 Eger de bir adam atastırılmag'an bir pa'k qızdı ushıratıp, onı uslap alsa
ha'm onın' menen jatqan jerinen uslansa, 29 qız benen jatqan adam qızdın'
a'kesine eliw shekel gu'mis bersin. Ol qızdı zorlag'anı ushın, og'an u'ylensin
ha'm o'miri dawamında qız benen ajırasıw huqıqına iye emes+.
30 Hesh kim a'kesinin' hayalına u'ylenbesin, usılay islep, a'kesin
shermende qılmasın»+.

Jaratqan İyenin' ja'miyetinin' arasına kirmeytug'ınlar

23 [1] «Tuqım bezi ezilgen yamasa jınısıy ag'zası kesilgen adam Jaratqan
İyenin' ja'miyetine kirmeydi+.
[2] Nekesiz tuwılg'an bala Jaratqan İyenin' ja'miyetine kirmeydi, ha'tteki,
onın' keyingi onınshı a'wladına deyin Jaratqan İyenin' ja'miyetine kire
almaydı.
[3] Ammon yamasa moab xalqınan bolg'an adam Jaratqan İyenin'
ja'miyetine kirmeydi. Ha'tteki, olardın' onınshı a'wladına deyin Jaratqan
İyenin' ja'miyetine hasla kire almaydı+. [4] O'ytkeni Mısırdan shıg'ıp
kiyatırg'anın'ızda, olar jolda sizlerdi nan ha'm suw menen ku'tip almadı.
Ja'ne de, Aram-Naharayımdag'ı Petor qalasınan bolg'an Beor ulı Bilamdı
sizlerdi na'letlew ushın jallag'an edi+. [5] Degen menen, Qudayın'ız Jaratqan
İye Bilamg'a qulaq salıwdı qa'lemedi. Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerdi
su'ygeni ushın, na'letti jarılqawg'a aylandırdı+. [6] O'mirin'iz dawamında
olardın' tınıshlıg'ı ha'm iygiligi ushın ha'reket etpen'ler.
[7] Edomlılardan bolsa, jerkenben'ler, olar sizlerdin' tuwısqanın'ızdur.
Mısırlılardan da jerkenben'ler. O'ytkeni olardın' jerinde sizler kelgindi bolıp
jasag'an edin'ler+. [8] Olardan tuwılg'an u'shinshi a'wlad Jaratqan İyenin'
ja'miyetine kire aladı».

Ordanı pa'k tutıw

[9] «Dushpanların'ız benen urısıw ushın orda qurg'anın'ızda, ha'r qanday
haramılıqtan saq bolın'lar. [10] Eger aran'ızda bir adamnın' tu'nde urıg'ı ag'ıp,
haram bolsa, ol ordadan shıg'ıp ketsin ha'm sol jerde qalsın+. [11] Ol keshke
qaray juwınıp alsın, ku'n batqannan keyin ordag'a qaytıwına boladı.
[12] Ordanın' sırtında da'retke shıg'atug'ın jerin'iz bolsın. [13] Qural-
jarag'ın'ızdın' arasında jer qazıw ushın bir belshe bolsın. Da'retke shıg'arda,
shuqır qazıp, keyin onı ko'mip taslan'. [14] Ordan'ızdı pa'k saqlan'lar, sebebi
Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerdi qutqarıp, dushpanların'ızdı sizlerge ta'slim
qılıw ushın, ordada sizler menen birge ju'redi. Eger de Jaratqan İye aran'ızda
qanday da a'depsiz islerdi ko'rse, Ol sizlerden ju'z buradı»+.

Ha'r tu'rli qag'ıydalar

[15] «Xojayınınan qashıp, İzraildan pana izlep kelgen quldı xojayınına
qaytarıp berip jibermen'ler. [16] Ol sizlerdin' aran'ızda, o'zi unatqan jerde,
qa'legen qalalardın' birinde jasasın. Og'an jawızlıq qılman'lar.

17 Butxanalarda buzıqlıq penen shug'ıllanatug'ın izraillı hesh qanday
hayal yamasa erkek bolmasın+. 18 Qudayın'ız Jaratqan İye buzıqlıq penen
shug'ıllanatug'ın hayal ha'm erkeklerden jerkenedi. Olardın' is haqısın
Qudayın'ız Jaratqan İyenin' İbadatxanasına wa'de boyınsha beriletug'ın sıy
etip alıp kelmen'ler.
19 İzraillı tuwısqanın'ızg'a puldı, nandı yamasa basqa da zatların'ızdı
qarızg'a bergenin'izde, onnan u'steme talap qılman'lar. 20 Basqa jat jerli
adamnan u'steme alıwın'ızg'a boladı, biraq izraillı tuwısqanın'ızdan
alman'lar. Sonda sizler mu'lik etip alıw ushın baratırg'an elde, Qudayın'ız
Jaratqan İye sizlerdin' qol urg'an ha'r bir isin'izge bereket beredi+.
21 Qudayın'ız Jaratqan İyege qanday da bir wa'de bersen'iz, onı
keshiktirmey orınlan'lar. Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerden wa'den'izdi
orınlawın'ızdı talap qıladı. Eger wa'den'izdi orınlamasan'ız, o'zlerin'izge
gu'na arttırıp alasız+. 22 Eger wa'de bermegen bolsan'ız, gu'nalı bolmaysız.
23 Al awzın'ızdan shıqqan wa'den'izdi so'zsiz orınlan'lar. O'ytkeni Qudayın'ız
Jaratqan İyege o'z qa'lewin'iz benen wa'de berdin'iz.
24 Tuwısqanın'ızdın' ju'zimzarlıg'ına kirgenin'izde, ju'zimnen
toyg'anın'ızsha jewin'izge boladı, biraq onnan ıdısın'ızg'a terip alman'lar.
25 Tuwısqanın'ızdın' egisligine kirgenin'izde, qolın'ız benen masag'ın u'zip
alıwın'ızg'a boladı, biraq onın' eginlerin orıp alman'lar»+.

24 [1] «Eger de bir adam u'ylenip, keyin ala hayalınan shermendelik bir na tawıp, onı unatpay qalsa, hayalına talaq xat jazıp berip, onı u'yinen shıg'arıp jiberiwi mu'mkin+. [2] Hayal ku'yewinin' u'yinen ketkennen keyin, basqa birewge turmısqa shıqsa, [3] ekinshi ku'yewi de onı unatpay qalıp, ol da og'an talaq xat jazıp berip, u'yinen shıg'arıp jiberse yamasa sol ekinshi ku'yewi o'lip qalsa, [4] ajırasqan birinshi ku'yewi hayalg'a qaytadan u'yleniwine bolmaydı. Sebebi hayal haramlang'an. Eger u'ylense, bunnan Jaratqan İye jerkenedi. Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge mu'lik etip berip atırg'an eldi gu'nag'a batırman'lar+.

[5] Jaqında u'ylengen adam urısqa barmasın, og'an ha'r tu'rli wazıypalar berilmesin. Ol bir jıl dawamında u'yinde bolıp, hayalın baxıtlı qılsın+.

[6] Hesh kim kepillik sıpatında digirmandı yamasa digirmannın' u'stindegi tastı da almasın. Bunday is qılıw adamnın' janın kepillikke alg'an menen barabar boladı.

[7] Eger birewdin' izraillı tuwısqanlarınan birin urlap, og'an qul sıpatında qarap, zulımlıq qılg'anı yamasa onı qul qılıp satıp jibergeni ma'lim bolsa, onda bunday urı adam o'ltirilsin. Solay etip, aran'ızdag'ı jawızlıqtı joq qılın'lar+.

[8] Jaman teri keselligi ma'selesinde, lebiyli ruwxaniylerdin' sizlerge u'yretetug'ınlarının' ha'mmesin muqıyatlı tu'rde orınlan'lar. Menin' lebiylilerge bergen buyrıqlarıma a'mel qılın'lar+. [9] Sizler Mısırdan shıqqannan keyin, jolda Qudayın'ız Jaratqan İyenin' Ma'riyamg'a ne qılg'anın* esin'izde saqlan'lar+.

[10] İzraillı tuwısqanın'ızdın' birewine bir na'rseni qarızg'a bergenin'izde, kepillikke zat alıw ushın, onın' u'yine kirmen'ler. [11] Sırtta ku'tip turın'lar. Ol adam kepillikke beretug'ın zatın o'zi sırtqa alıp shıqsın. [12] Eger ol ka'mbag'al adam bolsa, onın' kepillikke bergen kiyimin tu'n boyı o'zin'izde qaldırman'lar. [13] Onnan alg'an kiyimdi quyash batar waqıtta qaytarıp berin'ler. Ol o'z kiyimin kiyip uyıqlasın ha'm sizge aq pa'tiya bersin. Usılay islep, sizler Qudayın'ız Jaratqan İyenin' aldında durıs is qılg'an bolasız+.

[14] Ka'mbag'al ha'm mu'ta'jlikte jasap atırg'an jallanba jumısshının' is haqısın uslap qalman'lar. Ol izraillı bolsın, qalan'ızdın' birinde jasap atırg'an kelgindi adam bolsın, onday qılman'lar+. [15] Onın' is haqısın ha'r ku'ni quyash batpastan aldın berin'ler. Sebebi ol ka'mbag'al bolg'anı ushın, tirishiligi usıdan ibarat. Bolmasa, ol adam sizlerge qarsı Jaratqan İyege nalıydı ha'm o'zin'izge gu'na arttırıp alasız+.

16 A'keler balalarının' gu'nası ushın, balalar a'kelerinin' gu'nası ushın
o'ltirilmesin. Ha'r bir adam o'z gu'nası ushın o'lim jazasın alsın+.
17 Kelgindi adamlardın' ha'm jetimlerdin' huqıqın ayaq astı qılman'lar.
Jesir hayaldın' kiyimin kepillikke alman'lar+. 18 Mısırda qul bolg'anın'ızdı
ha'm Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sizlerdi sol jerden azat etkenin esin'izde
saqlan'lar. Sonın' ushın da, men sizlerge usı buyrıqtı berip atırman.
19 Atızın'ızdag'ı egindi org'anın'ızda, orılg'an bir bawdı umıtıp qaldırg'an
bolsan'ız, onı alıw ushın keynin'izge qaytpan'lar. Onı kelgindilerge ha'm
jetim-jesirlerge qaldırın'lar. Sonda Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerdin' qol
urg'an ha'r bir isin'izge bereket beredi+. 20 Za'ytu'n ag'ashların'ızdın'
miywelerin qag'ıp alg'anın'ızdan keyin, shaqalarda qalıp qoyg'anlardı ja'ne
terip alıw ushın barman'lar. Olardı kelgindilerge ha'm jetim-jesirlerge
qaldırın'lar. 21 Ja'ne de, ju'zimzarın'ızdın' miywelerin tergenin'izde de,
shaqalarında qalıp ketken ju'zimlerdi qaytadan terip alman'lar. Bulardı
kelgindilerge ha'm jetim-jesirlerge qaldırın'lar. 22 Mısırda qul bolg'anın'ızdı
esin'izde saqlan'lar. Sonın' ushın da, men sizlerge usı buyrıqtı berip
atırman».

25 [1] «Eki adamnın' arasında ja'njel shıqsa, olar qazılardın' aldına
barsın. Qazılar sol eki adamnın' arasındag'ı dawdı qarap shıqsın ha'm
ayıpsızdı aqlap, al ayıplı adamdı jazag'a tartsın+. [2] Eger de ayıplı adam
sabawg'a ılayıqlı bolsa, qazı onı jerge jatqarsın ha'm o'zinin' ko'z aldında
ayıbına jarasa sabatsın. [3] Ayıplı adam qırıqtan artıq sabalmasın. Eger
qırıqtan asıp ketse, onda tuwısqanın'ız sizlerdin' ko'z aldın'ızda xorlanıp
qaladı+.

[4] Tu'yek aydap atırg'an o'gizdin' awzın buwıp taslaman'lar+.

[5] Eger birge jasap atırg'an ag'alı-inililerdin' biri perzentsiz qaytıs bolsa,
marhumnın' hayalı jat adamg'a turmısqa shıqpasın. Marhumnın'
tuwısqanı jesir qalg'an hayalg'a u'ylensin ha'm o'zinin' qa'yinlik yamasa
qaynag'alıq wazıypasın orınlasın+. [6] Sol hayal tuwg'an tun'g'ısh ul
marhumnın' atın dawam etsin. Solay etip, marhumnın' atı İzrail xalqınan
o'ship ketpeydi+. [7] Biraq sol adam marhum ag'asının' yamasa inisinin'
jesir qalg'an hayalına u'yleniwden bas tartsa, jesir hayal qala da'rwazasına
barıp, aqsaqallarg'a bılay dep aytsın: „Marhum ku'yewimnin' tuwısqanı
onın' atın İzrail xalqının' arasında dawam ettiriwdi qa'lemey, o'z
wazıypasın orınlawdan bas tartıp atır“. [8] Sonda qalanın' aqsaqalları sol
adamdı shaqırıp alıp, onın' menen so'ylessin. Eger ol adam: „Og'an
u'yleniwdi qa'lemeymen“, – dep turıp alsa, [9] jesir hayal marhum
ku'yewinin' tuwısqanının' qasına kelsin. Hayal qala aqsaqallarının' ko'z
aldında onın' bir ayaq kiyimin sheship alıp, ju'zine tu'kirip:
„Tuwısqanının' a'wladın tiklewdi qa'lemegen adamg'a usınday islenedi“, –
dep aytsın+. [10] Usıdan keyin, sol adamnın' a'wladı İzrailda „Ayaq kiyimi
sheshilgen“, dep atalatug'ın boladı».

Basqa nızamlar

[11] «Eki adam bir-biri menen to'belesip atırg'anda, birewinin' hayalı
kelip, urıp atırg'an adamnan ku'yewin ayırıp alıw ushın, sol adamnın'
jınısıy ag'zasınan uslasa, [12] onda hayaldın' qolın shawıp taslan'lar. Onı ayap
otırman'lar.

[13] Dorban'ızda birewi awır, ekinshisi jen'il eki tu'rli ta'rezi taslar
bolmasın. [14] U'yin'izde birewi u'lken, ekinshisi kishkene sıyımlılıq
o'lsheytug'ın ıdıslar bolmasın+. [15] Ta'rezi tasların'ız da, sıyımlılıq
o'lsheytug'ın ıdısların'ız da hadal ha'm durıs bolsın. Sonda Qudayın'ız

Jaratqan İyenin' sizlerge berip atırg'an jerinde o'mirin'iz uzaq boladı.
16 Qudayın'ız Jaratqan İye sonday nahaqlıq qılatug'ınlardan jerkenedi.
17 Sizler Mısırdan shıqqannan keyin amalek xalqının' sizlerge ne
islegenin umıtpan'lar+. 18 Sizler joldan sharshap, ha'lsizlenip
qalg'anın'ızda, olar Qudaydan qorqpay sizlerge hu'jim qılıp, artın'ızda
qalg'an barlıq ha'lsiregenlerdi o'ltirgen edi. 19 Qudayın'ız Jaratqan İye
sizlerge mu'lik etip berip atırg'an elde a'tirapın'ızdag'ı barlıq
dushpanların'ızdı jen'ip, tınıshlıqqa eriskenin'izde, amalek xalqın joq
qılıp, olardın' atın jer ju'zinen o'shirip taslan'lar. Bunı umıtpan'lar!»+

Birinshi zu'ra'a't ha'm u'sir ajıratıw

26 [1] «Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge mu'lik etip berip atırg'an elge
kirip, ol jerdi iyelep, jaylasıp alg'anın'ızda, [2] sol eldin' jerlerinen
jıynap alatug'ın barlıq zu'ra'a'tlerin'izdin' birinshi o'nimlerinen alıp,
sebetke salın'lar. Keyin olardı Qudayın'ız Jaratqan İyenin' O'z atın
ornalastırıw ushın tan'laytug'ın jerine alıp barın'lar+. [3] Sol waqıtta xızmet
etip atırg'an ruwxaniydin' aldına barıp, og'an bılay dep aytın'lar:
„Jaratqan İyenin' bizlerge beremen dep, ata-babalarımızg'a ant ishken
eline keldim. Bu'gin men usını Qudayın' Jaratqan İyenin' aldında
moyınlayman“. [4] Ruwxaniy qolın'ızdan sebetti alıp, Qudayın'ız Jaratqan
İyenin' qurbanlıq ornının' aldına qoysın. [5] Sonnan keyin, sizler Qudayın'ız
Jaratqan İyenin' aldında bılay dep aytın'lar: „Ata-babam ko'shpeli aramlı
edi. Ol azg'antay adamı menen Mısırg'a barıp, sol jerde kelgindi bolıp jasay
basladı. Biraq ol ullı, ku'shli ha'm sansız xalıqqa aylandı+. [6] Mısırlılar
bizlerge jaman qatnasta bolıp, zulımlıq etti ha'm awır jumıs islewge
ma'jbu'rledi+. [7] Sonda bizler ata-babalarımızdın' Qudayı Jaratqan İyege
jalbarınıp, dad saldıq. Jaratqan İye dadımızdı esitti ha'm bizlerdin' azap
shegip atırg'anımızdı, islep atırg'an awır miynetimizdi, mısırlılardın'
bizlerge islep atırg'an eziwshiligin ko'rdi+. [8] Sonnan keyin, Ol qu'direti
ha'm sozılg'an ku'shli qolı, ullı ha'm qorqınıshlı isleri ha'm ka'ramatlı
belgileri menen bizlerdi Mısırdan alıp shıqtı+. [9] Ol bizlerdi usı jerge alıp
keldi, su't ha'm pal ag'ıp turg'an usı eldi bizlerge berdi+. [10] Endi, Jaratqan
İye, bizlerge bergen jerin'nin' birinshi zu'ra'a'tin Sag'an alıp keldik“.

Keyin sebetti Qudayın'ız Jaratqan İyenin' aldına qoyıp, Og'an
sıyının'lar. [11] Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sizlerge ha'm shan'araqların'ızg'a
bergen barlıq iygilikli zatları ushın quwanıp, shadlanın'lar. Lebiyliler ha'm
aran'ızda jasap atırg'an kelgindiler de sizler menen birge bayramlasın.

[12] Sizler u'shinshi jılı, u'sir beretug'ın jılı, barlıq zu'ra'a'tin'izden onnan
bir bo'legin ayırıp qoyın'lar. Sol onnan birin'izdi lebiylilerge,
kelgindilerge, jetim-jesirlerge berin'ler. Solay etip, olar da qalaların'ızda
iship-jep toysın+. [13] Sonnan keyin, Qudayın'ız Jaratqan İyege bılay dep
aytın'lar: „U'yimnen muxaddes u'sirlerdi tolıg'ı menen shıg'arıp, O'zin'
buyırg'anın'day, bulardı lebiylilerge, kelgindilerge ha'm jetim-jesirlerge
berdim. Senin' hesh bir buyrıqların'dı buzbadım, olardın' hesh birin de
umıtpadım. [14] Aza tutqan waqtımda, muxaddes u'sirden jemedim, haram

bolg'an waqtımda da, olarg'a tiymedim ha'm o'lilerdin' a'rwaqlarına usınbadım. Qudayım Jaratqan İye, Senin' so'zin'e qulaq saldım ha'm mag'an buyırg'anların'nın' ha'mmesin orınladım+. 15 Endi aspandag'ı muxaddes ma'kanın'nan bizlerge na'zerin'di tu'sir! Ata-babalarımızg'a ishken antın' boyınsha bizlerge bergen su't ha'm pal ag'ıp turg'an elge ha'm İzrail xalqın'a bereket ber“»+.

Qudaydın' xalqı

16 «Bu'gin Qudayın'ız Jaratqan İye usı qag'ıydalarg'a ha'm nızamlarg'a a'mel qılıwın'ızdı buyırıp atır. Bulardı shın ju'regin'iz ha'm jan-ta'nin'iz benen muqıyatlı tu'rde orınlan'lar. 17 Bu'gin sizler: „Jaratqan İye bizlerdin' Qudayımız, Onın' jollarınan ju'remiz, Onın' qag'ıydalarına, buyrıqlarına ha'm nızamlarına a'mel qılamız, Og'an boysınamız“, – dep ashıq ta'n aldın'ız. 18 Jaratqan İye bergen wa'desi boyınsha, bu'gin sizlerdi O'z g'a'ziynesi sıpatında ja'riyalaydı. Onın' barlıq buyrıqlarına a'mel qılın'lar+. 19 Ol sizlerdi O'zi jaratqan barlıq xalıqlardan joqarı qıladı. Sizler alg'ıs-maqtawg'a ha'm hu'rmetke erisesiz. Onın' bergen wa'desi boyınsha, sizler Qudayın'ız Jaratqan İyenin' muxaddes xalqı bolasız»+.

Ebal tawındag'ı qurbanlıq orın

27 [1] Muwsa menen İzraildın' aqsaqalları xalıqqa bılay dep buyırdı:
«Bu'gin men sizlerge bergen buyrıqlarg'a a'mel qılın'lar. [2] Qudayın'ız
Jaratqan İye sizlerge berip atırg'an elge kiriw ushın İordan da'ryasınan
kesip o'tkenin'izden keyin, u'lken taslardı ornalastırıp, olardı ha'klep
shıg'ın'lar+. [3] Ata-babaların'ızdın' Qudayı Jaratqan İyenin' sizlerge bergen
wa'desi boyınsha, Ol sizlerge beretug'ın su't ha'm pal ag'ıp turg'an elge
kirgenin'izde, bul nızamdag'ı barlıq so'zlerdi sol taslarg'a jazın'lar. [4] İordan
da'ryasınan kesip o'tkennen keyin, bu'gin sizlerge buyırg'anımday,
taslardı Ebal tawına ornatıp, olardı ha'klep shıg'ın'lar. [5] Ol jerde Qudayın'ız
Jaratqan İyege arnap basqa taslardan bir qurbanlıq orın qurın'lar.
Qurbanlıq orın sog'ılatug'ın taslarg'a temir a'sbap tiygizben'ler+.
[6] Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sol qurbanlıq ornın jonılmag'an taslardan
qurın'lar. Qurbanlıq orınnın' u'stinde Qudayın'ız Jaratqan İyege
jandırılatug'ın qurbanlıqlar usının'lar. [7] Tatıwlıq qurbanlıqların da sol
jerde shalıp, jen'ler ha'm Qudayın'ız Jaratqan İyenin' aldında
shadlanın'lar+. [8] Sol ornatılg'an taslarg'a nızamnın' barlıq so'zlerin
tu'sinikli etip jazıp shıg'ın'lar»+.

[9] Sonnan keyin, Muwsa menen lebiyli ruwxaniyler pu'tkil izraillılarg'a:
«Ha'y, İzrail, u'nsizlik saqlap, qulaq salın'lar! Bu'gin Qudayın'ız Jaratqan
İyenin' xalqı boldın'ız+. [10] Qudayın'ız Jaratqan İyege qulaq salın'lar, bu'gin
men sizlerge berip atırg'an Onın' buyrıqlarına ha'm qag'ıydalarına a'mel
qılın'lar», – dedi.

Boysınbawshılıq sebepli keletug'ın na'letler

[11] Sol ku'ni Muwsa xalıqqa bılay dep buyırdı: [12] «İordan da'ryasınan
o'tkenin'izden keyin, xalıqqa aytılatug'ın jarılqawdı tastıyıqlaw ushın,
Gerizzim tawında mına urıwlar tursın: Shimon, Lebiy, Yahuda, İssaxar,
Yusup ha'm Benyamin+. [13] Al aytılatug'ın na'letlerdi tastıyıqlaw ushın,
mına urıwlar Ebal tawında tursın: Ruben, Gad, Asher, Zebulon, Dan ha'm
Naftaliy. [14] Lebiyliler pu'tkil İzrail xalqına ba'lent dawıs penen bılay dep
aytsın:

[15] „Jaratqan İyege jerkenishli bolg'an qoldan sog'ılg'an oyma yamasa
quyma but islep, onı jasırın tu'rde ornatqan adam na'letiy bolsın!“

Pu'tkil xalıq: „Awmiyin!“ – dep aytsın+.

[16] „Ata-anasına hu'rmetsizlik qılg'an na'letiy bolsın!“

Pu'tkil xalıq: „Awmiyin!“ – dep aytsın+.
17 „O'z qon'sısının' jer shegarasın jılıstırg'an adam na'letiy bolsın!“
Pu'tkil xalıq: „Awmiyin!“ – dep aytsın+.
18 „Soqır adamdı joldan adastırg'an adam na'letiy bolsın!“
Pu'tkil xalıq: „Awmiyin!“ – dep aytsın+.
19 „Kelgindi ha'm jetim-jesirler hu'kim etilgende, olardın' huqıqın ayaq astı qılg'an adam na'letiy bolsın!“
Pu'tkil xalıq: „Awmiyin!“ – dep aytsın+.
20 „A'kesin shermende qılıp, onın' hayalı menen jatqan adam na'letiy bolsın!“
Pu'tkil xalıq: „Awmiyin!“ – dep aytsın+.
21 „Qanday da bir haywan menen jınısıy qatnas islegen adam na'letiy bolsın!“
Pu'tkil xalıq: „Awmiyin!“ – dep aytsın+.
22 „Anasınan yamasa a'kesinen tuwılg'an a'japası yaki qarındası menen jatqan adam na'letiy bolsın!“
Pu'tkil xalıq: „Awmiyin!“ – dep aytsın+.
23 „Qa'yin enesi menen jatqan adam na'letiy bolsın!“
Pu'tkil xalıq: „Awmiyin!“ – dep aytsın+.
24 „Birewdi jasırın tu'rde o'ltirgen adam na'letiy bolsın!“
Pu'tkil xalıq: „Awmiyin!“ – dep aytsın+.
25 „Ayıpsız birewdi o'ltiriw ushın, para alg'an adam na'letiy bolsın!“
Pu'tkil xalıq: „Awmiyin!“ – dep aytsın+.
26 „Usı nızamg'a a'mel qılmay, bulardı orınlamag'an adam na'letiy bolsın!“
Pu'tkil xalıq: „Awmiyin!“ – dep aytsın»+.

Jarılqawlar

28 1 • «Eger Qudayın'ız Jaratqan İyenin' so'zine qulaq salıp, bu'gin
men sizlerge jetkerip atırg'an Onın' barlıq buyrıqların muqıyatlı
tu'rde orınlasan'ız, Ol sizlerdi jer ju'zindegi pu'tkil xalıqlardan joqarı
qıladı+. 2 Qudayın'ız Jaratqan İyenin' so'zin tın'lasan'ız, u'stin'izge mına
bereketler jawadı ha'm bereketli bolasız:
3 Qalada da, atızda da bereketli bolasız.
4 U'birli-shu'birli bolıp jarılqanasız. Jerin'izdin' zu'ra'a'ti mol boladı,
malların'ızdın' to'lleri – pada ha'm su'riwlerin'izdin' buzawları menen
qozıları ko'p boladı.
5 Da'n sebetlerin'iz ha'm qamır tabaqların'ız bereketli boladı.
6 U'yde de, du'zde de ha'r bir isin'iz bereketli boladı+.
7 Jaratqan İye sizlerge hu'jim qılg'an dushpanların'ızdı jen'iliske
ushıratadı. Olar sizlerge bir ta'repten hu'jim etse, sizlerden tumlı-tusqa
qashıp ketedi+.
8 Jaratqan İyenin' buyrıg'ı menen g'a'llexanan'ız tolı boladı. Qol urg'an
ha'r bir isin'izdi Jaratqan İye bereketleydi. Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge
berip atırg'an elde sizlerdi jarılqaydı+.
9 Qudayın'ız Jaratqan İyenin' buyrıqlarına a'mel qılıp, Onın' jolları
menen ju'rsen'iz, Jaratqan İye sizlerge ant ishkenindey, sizlerdi O'zinin'
muxaddes xalqı qıladı+. 10 Jer ju'zindegi barlıq xalıqlar sizlerdin' Jaratqan
İyege tiyisli ekenin'izdi ko'rip, sizlerden qorqatug'ın boladı. 11 Jaratqan İye
sizlerge beremen dep, ata-babaların'ızg'a ant ishken elde molshılıqta
jasawın'ızdı ta'miyinleydi. U'birli-shu'birli bolasız, malların'ızdın' to'lleri
ko'beyedi ha'm jerin'izdin' zu'ra'a'ti mol boladı. 12 Jaratqan İye elin'izge o'z
waqtında jawın jawdırıw ushın aspandag'ı bay g'a'ziynesin ashadı ha'm
qol urg'an ha'r bir isin'izge bereket beredi. Ko'p xalıqlarg'a qarız beresiz,
o'zlerin'iz bolsa, qarız almaytug'ın bolasız+. 13 Bu'gin men sizlerge
jetkerip atırg'an Qudayın'ız Jaratqan İyenin' buyrıqların tın'lap, olardı
muqıyatlı tu'rde orınlasan'ız, Ol sizlerdi quyrıq emes, al bas qıladı. Sizler
to'mende emes, al joqarıda bolasız. 14 Bu'gin men sizlerge jetkerip atırg'an
buyrıqlardan on'g'a da, solg'a da shıg'ıp ketpen'ler, basqa qudaylarg'a
erip, olarg'a tabınban'lar».

Na'letler

15 • «Biraq, eger de Qudayın'ız Jaratqan İyenin' so'zine qulaq salmay,
bu'gin men sizlerge jetkerip atırg'an Onın' barlıq buyrıqların ha'm
qag'ıydaların muqıyatlı tu'rde orınlamasan'ız, mına na'letler basın'ızg'a
tu'sedi:+
16 Qalada da, atızda da na'letli bolasız.
17 Da'n sebetlerin'iz ha'm qamır tabaqların'ız na'letli boladı.
18 Ul-qızg'a zar bolıp, jerin'iz zu'ra'a'tsiz, sıyırların'ız ha'm
su'riwlerin'iz ko'beymey, na'letiy bolasız.
19 U'yde de, du'zde de ha'r bir isin'iz na'letiy boladı.
20 Jaratqan İyeden ju'z burıp, jawızlıq islegenin'iz ushın, qol urg'an ha'r
bir isin'izde Ol sizlerdi na'letke ha'm ba'le-qadag'a duwshar qıladı. İsin'iz
on'ınan kelmeydi. Aqırında, tez arada u'stin'izge apat jawıp, pu'tkilley joq
bolasız. 21 Sizler mu'lik etiw ushın baratırg'an elin'izge Jaratqan İye illet
jiberip, sizlerdi joq qıladı. 22 Ol sizlerdi o'kpe keselligine, ısıtpa ha'm
qaltıratpag'a duwshar qıladı. Sonın' menen birge, jazdın' saratan ıssısın
ha'm qurg'aqshılıq jiberip, eginlerin'izdi quwratıp taslaydı ha'm
kesellendiredi. Sizler o'lip ketkenin'izshe, usı apatlar izin'izden
qalmaydı+. 23 To'ben'izdegi aspan qola sıyaqlı, ayag'ın'ızdın' astındag'ı jer
temir sıyaqlı bolıp qaladı. 24 Sizler joq bolıp ketpegenin'izshe, Jaratqan İye
aspannan jawınnın' ornına elin'izge shan'-tozan' jawdıradı+.
25 Jaratqan İye sizlerdi dushpanların'ızg'a ta'slim etedi. Sizler olarg'a
bir ta'repten hu'jim etsen'iz, olardan tumlı-tusqa qashıp ketesiz. Jer
ju'zindegi barlıq patshalıqlar sizlerdin' ayanıshlı awhalın'ızdı ko'rip,
hu'reyleri ushıp ketedi+. 26 O'liklerin'iz barlıq quslarg'a ha'm jabayı
haywanlarg'a jem boladı, olardı quwıp jiberetug'ın hesh kim bolmaydı+.
27 Jaratqan İye mısırlılarg'a jibergen dawası joq shıyqanlar, qotır jaralar
ha'm qıshımalarg'a sizlerdi duwshar etedi+. 28 Sonın' menen birge, Ol
sizlerdi jinlilik, soqırlıq, esten ayırılıw ba'leleri menen jazalaydı. 29 Soqır
adam tu'nde sıypalanıp ju'rgenindey, sizler ku'ndizgi waqıt sıypalanıp
ju'resiz. İslegen ha'r bir isin'izde tabıssız bolasız, u'zliksiz ezilip, tonalasız
ha'm sizlerdi qutqaratug'ın hesh kim bolmaydı+.
30 Bir qız benen nekeden o'tesiz, biraq onı basqa birew zorlaydı. U'y
salasız, biraq onın' ishine kirip, jasay almaysız. Ju'zim bag'ın otırg'ızasız,
biraq ju'ziminen jey almaysız+. 31 Malın'ız ko'z aldın'ızda soyıladı, biraq
go'shinen jey almaysız. Eshegin'izdi sizlerden zorlap tartıp aladı ha'm

qaytarıp bermeydi. Qoy-eshkilerin'iz dushpanların'ızg'a beriledi. Sizlerdi qutqaratug'ın hesh kim bolmaydı. 32 Ul-qızların'ız ko'z aldın'ızda basqa xalıqlarg'a qul etip beriledi. Qolın'ızdan hesh na'rse kelmegenlikten, ha'r ku'ni olardın' qaytıp keliwin ku'tip, jolına ko'z tigip, ko'zlerin'iz taladı+. 33 Sizler tanımaytug'ın bir xalıq kelip, jerin'izdin' zu'ra'a'tin ha'm barlıq miynetin'izdin' miywesin jeydi. O'mirin'iz boyı ja'birlenip, ezilesiz+. 34 Usılardı ko'zlerin'iz benen ko'rip, aqıl-esin'izden ayırılasız. 35 Jaratqan İye sizlerdi basın'ızdan ayag'ın'ızdın' ushına deyin dawası joq jara ha'm shıyqanlar menen qaplaydı+.

36 Jaratqan İye sizlerdi ha'm o'zlerin'izge tayınlag'an patshan'ızdı o'zlerin'iz de, ata-babaların'ız da tanımaytug'ın bir xalıqqa su'rginge aydatıp jiberedi. Ol jerde ag'ashtan ha'm tastan islengen basqa qudaylarg'a tabınıp, xızmet etesiz+. 37 Jaratqan İye sizlerdi sol basqa xalıqlarg'a alıp barg'anda, olar basın'ızg'a tu'sken apattı ko'rip, hu'reyleri ushıp ketedi. Olar sizlerdi a'psana qılıp, masqaralap ju'redi+.

38 Atızların'ızg'a ko'p tuqım egesiz, biraq az zu'ra'a't alasız. Sebebi zu'ra'a'tin'izdi shegirtke jep ketedi+. 39 Ju'zim bag'ın otırg'ızıp, ta'rbiyalaysız, biraq onın' sharabın ishpeysiz, ju'zimin termeysiz. O'ytkeni olardı qurt jep ketedi+. 40 Elin'izdin' ha'mme jerinde za'ytu'n bag'ı bolsa da, onın' mayın u'stin'izge jag'a almaysız. Sebebi za'ytu'n ag'ashlarının' miyweleri to'gilip qaladı. 41 Sizler ul-qızlı bolasız, biraq o'zlerin'izge buyırmaydı, olardı su'rgin qılıp alıp ketedi+. 42 Barlıq miywe ag'ashların'ızdın' miywelerin ha'm jerin'izdin' zu'ra'a'tin shegirtkeler jep ketedi.

43 Sizlerdin' aran'ızda jasap atırg'an kelgindilerdin' jag'dayı joqarılap ku'sheyedi, al sizler bolsa, to'menleysiz. 44 Olar sizlerge qarız beretug'ın boladı, al sizler bolsa, olarg'a qarız bere almaysız. Olar bas, al sizler quyrıq bolasız.

45 Sizler Qudayın'ız Jaratqan İyege qulaq salmay, Onın' bergen buyrıqlarına ha'm qag'ıydalarına a'mel qılmasan'ız, usı na'letler basın'ızg'a jawıp, sizlerdi joq qılmag'ansha, izin'izden qalmay, jetip aladı. 46 Bul na'letler sizler ha'm urpag'ın'ız ushın, Quday bergen jazanın' ma'n'gi belgisi bolıp qaladı. 47 Sebebi ha'mme na'rse molshılıq waqıtta, sizler Qudayın'ız Jaratqan İyege shadlı ha'm quwanıshlı tu'rde xızmet etpedin'iz+. 48 Sonın' ushın, Jaratqan İye sizlerge jibergen dushpanlarg'a qullıq etesiz, ash, suwsız ha'm jalan'ash qalıp, ha'mme na'rsege mu'ta'j

bolasız. Jaratqan İye sizlerdi joq etpegenshe, moynın'ızg'a temir moyıntırıq salıp qoyadı+.

49 Jaratqan İye sizlerge qarsı uzaqtan, du'nyanın' basqa shetinen bir xalıqtı to'menge taslanıp atırg'an bu'rkittey etip jiberedi. Sizler olardın' tilin tu'sinbeysiz+. 50 Bul xalıq qorqınıshlı bolıp, jası u'lkenlerge rehim, jası kishilerge miyrim-sha'pa'a't ko'rsetpeydi. 51 Olar sizlerdi joq qılmag'ansha, malların'ızdın' to'llerin ha'm jerin'izdin' zu'ra'a'tin jeydi. Sizlerge da'n de, sharap ta, za'ytu'n mayın da, sıyırların'ızdın' buzawların da, qoyların'ızdın' qozıların da qaldırmaydı. Sonda sizler joq bolıp ketesiz+. 52 Olar Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge berip atırg'an eldegi barlıq qalalardı qamal qıladı. Sizler isengen biyik ha'm bekkem diywallar jer menen jeksen boladı+.

53 Dushpanın'ız qamal qılıp, qısqıg'a alg'anda, sizler o'z perzentlerin'izdi, Qudayın'ız Jaratqan İye o'zlerin'izge bergen ul-qızların'ızdı jeysiz+. 54 Aran'ızdag'ı en' mu'la'yim, en' na'zik adam da tuwısqanına, hayalına ha'm aman qalg'an balalarına janı ashımay, 55 o'zi jep otırg'an balasının' go'shin qızg'anıp, olardın' hesh biri menen bo'lispeydi. O'ytkeni sizlerdi dushpanın'ız qamal qılıp, qısqıg'a alg'anı sebepli qalaların'ızda hesh qanday awqat qalmaydı. 56 Aran'ızdag'ı en' mu'la'yim, en' na'zik hayal, mu'la'yimligi ha'm na'zikliginen ayag'ın jerge basıwdı qa'lemeytug'ın hayal su'yikli ku'yewine, o'z ul-qızına janı ashımay, 57 ash bolg'anlıqtan, tuwg'an balasın ha'm balasının' joldasın jasırınsha jep, olar menen bo'lispeydi. Sebebi dushpanın'ız sizlerdi qamal qılıp, qısqıg'a alg'anlıqtan, usınday qıyın awhalda qalıp qoyasız+.

58 Usı kitapta jazılg'an nızamnın' barlıq so'zlerin muqıyatlı tu'rde orınlamay, Qudayın'ız Jaratqan İyenin' ullı ha'm aybatlı atınan qorqpasan'ız, 59 Ol sizlerdi ha'm urpag'ın'ızdı qorqınıshlı, ullı ha'm u'zliksiz apatlarg'a, ja'ne de, awır ha'm dawasız keselliklerge duwshar qıladı. 60 Sizlerdi qorqınıshqa salg'an Mısırdag'ı barlıq keselliklerdi sizlerge ja'ne jiberedi ha'm olardan hesh qashan shıpa taba almaysız+. 61 Sizler joq bolıp ketpegenin'izshe, Jaratqan İye usı Nızam kitabında jazılmag'an ha'r tu'rli awırıwlar menen apatlardı basın'ızg'a do'ndiredi. 62 Sizler aspandag'ı juldızlar sıyaqlı ko'p edin'iz, biraq Qudayın'ız Jaratqan İyege qulaq salmag'anın'ız ushın, sanın'ız azayıp qaladı+. 63 Jaratqan İye sizlerge jaqsılıq qılıp, ko'beytkeninen qanshelli su'ysingen bolsa, sizlerdi qulatıp,

joq etkende de, sonshelli su'ysinedi. Mu'lik etip alıw ushın baratırg'an elden sizlerdi suwırıp, ılaqtırıp jiberedi+.

64 Jaratqan İye sizlerdi du'nyanın' arg'ı shetinen bergi shetine deyin, barlıq xalıqlardın' arasına tarqatıp jiberedi. Ol jerde o'zlerin'iz de, ata-babaların'ız da tanımag'an ag'ashtan ha'm tastan islengen basqa qudaylarg'a tabınasız+. 65 Biraq sol xalıqlardın' arasında tınıshlıg'ın'ız da, dem alatug'ın bir jerin'iz de bolmaydı. Ol jerde Jaratqan İye sizlerge titiregen ju'rekler, u'mitsizlik ha'm u'mitsiz ko'zler beredi. 66 O'mirin'iz qıl u'stinde turg'anday bolıp, ku'ni-tu'ni o'limnen qorqıp jasaysız. 67 Tu'nde ju'regin'izdi biylep alg'an qorqınısh sebepli „Qa'nekey, azan bolg'anda ma edi!“ deysiz, al azanda o'z ko'zin'iz benen ko'retug'ın waqıyalar sebepli „Qa'nekey, kesh bolg'anda ma edi!“ deysiz+. 68 Jaratqan İye sizlerge Mısırg'a qaytıp barmaysız, dep aytqan bolsa da, Ol sizlerdi kemeler menen Mısırg'a qaytadan jiberedi. Ol jerde sizler o'zlerin'izdi dushpanların'ızg'a qul ha'm shorı qılıp satıwg'a ha'reket etesiz, biraq sizlerdi satıp alatug'ın qarıydar bolmaydı»+.

Moab elindegi du'zilgen kelisimnin' sha'rtleri

29 [1] Jaratqan İye izraillılar menen Xoreb tawında du'zgen
kelisiminen tısqarı, Moabta izraillılar menen kelisim du'ziwdi
Muwsag'a buyırdı. Bul kelisim to'mendegiden ibarat:+
[2] Muwsa pu'tkil İzrail xalqın bir jerge jıynap, olarg'a bılay dedi:
«Jaratqan İyenin' Mısırda ko'z aldın'ızda faraong'a, onın' xızmetkeri
menen xalqına ne islegenlerin ko'rdin'iz. [3] Onın' jibergen ullı apatların,
belgilerin ha'm qu'diretli ka'ramatların o'z ko'zin'iz benen ko'rdin'iz.
[4] Degen menen, Jaratqan İye usı ku'nge deyin sizlerge tu'sinetug'ın ju'rek,
ko'retug'ın ko'z ha'm esitetug'ın qulaq bermedi+. [5] Ol sizlerdi qırıq jıl
sho'lde alıp ju'rdi. Sonda sizlerdin' u'st kiyimin'iz de, ayaq kiyimin'iz de
tozbadı+. [6] Jegenin'iz nan emes, ishkenin'iz sharap yamasa basqa da o'tkir
ishimlik emes edi. Bulardın' barlıg'ın Onın' Qudayın'ız Jaratqan İye ekenin
tu'siniwin'iz ushın qıldı+.
[7] Usı jerge kelgenimizde, Xeshbon patshası Sixon menen Bashan
patshası Og bizlerge qarsı urıs ashtı. Biraq olardı jen'iliske ushırattıq+.
[8] Olardın' jerlerin iyelep, Ruben, Gad urıwlarına ha'm Menashshe urıwının'
yarımına mu'lik etip berdik+. [9] Endi ha'r bir isin'izde tabıslı bolıwın'ız
ushın, usı kelisim sha'rtlerin muqıyatlı tu'rde orınlan'lar+.
[10-11] Bu'gin ha'mmen'iz – urıw basshıların'ız, aqsaqalların'ız,
qadag'alawshıların'ız, pu'tkil İzrail erkekleri, balaların'ız, hayalların'ız
ha'm aran'ızda jasap atırg'an otının'ızdı shabatug'ın ha'm suwın'ızdı
tasıytug'ın kelgindiler Qudayın'ız Jaratqan İyenin' aldında turıpsız+.
[12] Bu'gin Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sizler menen du'zetug'ın kelisiminin'
ku'shke miniwi ushın, onı ant iship tastıyıqlaw ushın usı jerde turıpsız.
[13] Solay etip, Ol ata-babaların'ız İbrayımg'a, Isaqqa ha'm Yaqıpqa ant iship,
sizlerge wa'de bergenindey, bu'ginnen baslap, Ol sizlerdi O'z xalqı etip
belgilesin ha'm sizlerdin' Qudayın'ız bolsın+. [14-15] Mine, Jaratqan İye ant
penen du'zetug'ın kelisimin usı jerde bizler menen birge Onın' aldında
turg'an tek g'ana sizler menen emes, al ele du'nyag'a kelmegen
a'wladların'ız benen de du'zip atır.
[16] Mısırda qalay jasag'anımızdı, basqa xalıqlardın' jerlerinen qalay o'tip
kelgenimizdi o'zlerin'iz de bilesiz. [17] Olardın' ag'ashtan, tastan, gu'misten
ha'm altınnan islengen jerkenishli butların ko'rdin'iz. [18] Abaylı bolın'lar,
sizlerdin' aran'ızda sol xalıqlardın' qudaylarına tabınıw ushın, Qudayımız

Jaratqan İyeden ju'z buratug'ın erkek yamasa hayal, tiyre yamasa urıw bolmasın. Aran'ızda bunday za'ha'r ha'm ashshı miywe beretug'ın tamır bolmasın+. 19 Aran'ızda hesh bir adam usı kelisimdegi na'letlerdi esitip turıp, kewlinde: „O'z qa'lewim boyınsha jasasam da, baxıtlı bolaman“, – dep oylamasın. Bunday pikir ha'mmen'izdin' basın'ızg'a apat alıp keledi. 20 Jaratqan İye bunday adamdı keshirmeydi. Jaratqan İyenin' g'a'zebi ha'm qızg'anıshı ol adamg'a qarsı lawlap janadı. Usı kitapta jazılg'an barlıq na'letler onın' basına jawıp, Jaratqan İye onın' atın jer ju'zinen o'shirip taslaydı+. 21 Usı Nızam kitabında jazılg'an kelisimdegi barlıq na'letler boyınsha, Jaratqan İye onı İzrail urıwlarının' arasınan jazalaw ushın ayırıp aladı.

22 Keleshek a'wladlar, balaların'ız ha'm uzaq elden kelgen jat jerli adamlar Jaratqan İyenin' usı elge jibergen apatların ha'm keselliklerdi ko'redi. 23 Pu'tkil eldi otlı ku'kirt ha'm duz ku'ydirip taslaydı. Jerge hesh na'rse egip te bolmaydı, hesh na'rse o'sip te shıqpaydı, hesh qanday sho'p te ko'germeydi. Elin'iz Jaratqan İyenin' lawlag'an g'a'zebinen jer menen jeksen bolg'an Sodom, Gomora, Adma ha'm Seboyım sıyaqlı bolıp qaladı+. 24 Pu'tkil xalıqlar: „Jaratqan İye bul elge ne ushın bunday qıldı? Bunday g'a'zeptin' to'giliwinin' sebebi nede eken?“ – deydi+.

25 Sonda olarg'a mınaday juwap boladı: „Bul xalıq ata-babalarının' Qudayı Jaratqan İyenin' kelisiminen bas tarttı. Jaratqan İye olardı Mısırdan alıp shıqqanda, olar menen usı kelisimdi du'zgen edi+. 26 Olar o'zleri tanımag'an, Jaratqan İye o'zlerine u'les qılıp bermegen basqa qudaylarg'a xızmet etip, tabınıp ketti. 27 Sol sebepli Jaratqan İyenin' g'a'zebi qaynap, usı kitapta jazılg'an barlıq na'letlerdi usı elge jawdırdı+. 28 Ol qattı ashıwlanıp, ku'shli g'a'zebi menen olardı o'z elinen suwırıp alıp, bu'gin ko'rip turg'anın'ızday, basqa elge ılaqtırıp jiberdi. Olar bu'ginge deyin sol ellerde jasap atır“+.

29 Jasırın qılmıslar Qudayımız Jaratqan İyege tiyisli. Biraq ashılg'an qılmıslardı usı nızamnın' sha'rtleri boyınsha jazalaw ma'n'gige bizlerge ha'm urpaqlarımızg'a tapsırılg'an»+.

Qayta tikleniwdin' ha'm jarılqawdın' sha'rtleri

30 [1] «Men sizlerge aytqan usı barlıq jarılqawlar yamasa na'letler
basın'ızg'a tu'skende, Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerdi tarqatıp
jibergen xalıqlardın' arasında usılardı esin'izge tu'siresiz+. [2] Sol waqıtta
bu'gin sizlerge buyırg'anımday, sizler ha'm urpaqların'ız Qudayın'ız
Jaratqan İyege qaytıp, shın ju'regin'iz ha'm jan-ta'nin'iz benen Og'an
qulaq salsan'ız,+ [3] Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge rehim qılıp, burıng'ı
abadanshılıg'ın'ızdı tikleydi. Sizlerdi arasına tarqatıp jibergen xalıqlardın'
ishinen qaytadan jıynap aladı+. [4] Du'nyanın' basqa shetine su'rgin
bolsan'ız da, Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerdi jıynap, qaytarıp alıp keledi+.
[5] Sizlerdi ata-babaların'ızdın' mu'lik etip alg'an eline alıp keledi. Sol jerdi
mu'lik etip alg'anın'ızda, Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge jaqsılıq alıp
keledi ha'm sizlerdi ata-babaların'ızdan da go're ko'beytedi. [6] Sizlerdin'
ha'm urpaqların'ızdın' ju'reklerin o'zgertedi. Sonda Onı shın ju'regin'iz
ha'm jan-ta'nin'iz benen su'yip, o'mirge iye bolasız+. [7] Qudayın'ız
Jaratqan İye barlıq na'letlerdi sizlerdi jek ko'rip, quwdalag'an
dushpanların'ızdın' u'stine jawdıradı+. [8] Sizler Jaratqan İyenin' so'zine
ja'ne qulaq salıp, bu'gin men sizlerge berip atırg'an buyrıqlardın'
ha'mmesine a'mel qılasız. [9] Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerdi qol urg'an ha'r
bir isin'izde tabıslı qıladı. Sizler u'birli-shu'birli bolasız, malların'ız
ko'beyedi ha'm jerlerin'izdin' o'nimi mol boladı. Jaratqan İyenin' ata-
babaların'ızdan qanshelli kewli tolg'an bolsa, sizlerden de sonshelli kewli
toladı ha'm sizlerdi tabısqa eristiredi. [10] Biraq Qudayın'ız Jaratqan İyege
qulaq salın', usı Nızam kitabında jazılg'an Onın' buyrıqlarına,
qag'ıydalarına a'mel qılıp, shın ju'regin'iz ha'm jan-ta'nin'iz benen
Jaratqan İyege qaytın'.

[11] Bu'gin men sizlerge berip atırg'an buyrıq sizler ushın qıyın emes
yamasa sizler jetip bara almaytug'ınday uzaqta emes. [12] Sizler: „Bizler
buyrıqtı tın'lap, onı orınlawımız ushın, kim aspang'a shıg'ıp, onı alıp
keledi?“ – dep aytatug'ınday, ol aspanda emes+. [13] Sizler: „Bizler buyrıqtı
tın'lap, onı orınlawımız ushın, kim ten'izdin' arg'ı jag'ına barıp, onı alıp
keledi?“ – dep aytatug'ınday, ol ten'izdin' arg'ı jag'ında da emes.
[14] Kerisinshe, Qudaydın' so'zi sizlerge ju'da' jaqın, orınlawın'ız ushın, ol
sizlerdin' awzın'ızda ha'm ju'regin'izde.

15 Mine, bu'gin men sizlerdin' aldın'ızg'a o'mir menen iygilikti, o'lim
menen jawızlıqtı qoyıp atırman+. 16 Bu'gin men sizlerge Qudayın'ız
Jaratqan İyeni su'yiwdi, Onın' jolı menen ju'riwdi, buyrıqlarına,
qag'ıydalarına ha'm nızamlarına a'mel qılıwdı buyıraman. Sonda sizler
aman jasaysız, ko'beyesiz ha'm mu'lik etiw ushın baratırg'an elde
Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerdi jarılqaydı.
17 Biraq, eger de sizler ju'regin'izdi basqa jaqqa burıp, bularg'a qulaq
salmay, joldan azg'ırılsan'ız ha'm basqa qudaylarg'a tabınıp, xızmet
etsen'iz, 18 onda sizlerge so'zsiz joq bolatug'ının'ızdı bildiremen. İordan
da'ryasınan o'tip, mu'lik etip alatug'ın elde ko'p jasamaysız.
19 Bu'gin men sizlerge o'mir yamasa o'limdi, jarılqaw yamasa na'letti
tan'law mu'mkinshiligin berdim. Bug'an aspan menen jerdi sizlerge qarsı
gu'wa etip qoyaman. O'mirdi tan'lan', sonda sizler de, balaların'ız da
jasaysız. 20 Qudayın'ız Jaratqan İyeni su'yin', Onın' so'zine qulaq salıp,
Og'an sadıq bolın'. O'ytkeni Ol sizlerdin' o'mirin'izdur. Jaratqan İye ata-
babaların'ız İbrayım, Isaq ha'm Yaqıpqa beremen, dep ant ishken elde
sizlerdin' o'mirin'iz uzaq boladı»+.

Eshuanın' Muwsanın' ornına tayınlanıwı

San 27:15-23

31 [1] Muwsa pu'tkil İzrail xalqına joqarıdag'ı so'zlerdi aytıp
bolg'annan keyin, [2] bılay dedi: «Ha'zir men bir ju'z jigirma jastaman.
Bunnan bılay, men sizlerge basshılıq ete almayman. Onnan qala berse,
Jaratqan İye mag'an: „İordan da'ryasının' arg'ı jag'ına o'tpeysen'“, – dep
aytqan edi+. [3] Sizler Qudayın'ız Jaratqan İyenin' basshılıg'ında İordannın'
arg'ı jag'ına o'tesiz. Ol sol jerde jasaytug'ın xalıqlardı joq qıladı. Sizler
olardın' ellerin mu'lik etip, iyelep alasız. Jaratqan İyenin' so'zi boyınsha
Eshua sizlerge basshılıq qıladı+. [4] Jaratqan İye amor xalqının' patshaları
Sixon menen Ogtı o'ltirip, olardın' elin joq qılg'anınday, usı xalıqlardı da
joq qıladı+. [5] Jaratqan İye olardı sizlerge ta'slim qıladı. Olarg'a men
sizlerge buyırg'anımday islen'ler+. [6] Ku'shli ha'm batır bolın'lar! Olardan
qorqıp, seskenip ju'rmen'ler. O'ytkeni Qudayın'ız Jaratqan İye sizler
menen birge baradı. Ol sizlerdi ta'rk etpeydi ha'm taslap ketpeydi»+.

[7] Sonnan keyin, Muwsa Eshuanı shaqırıp alıp, pu'tkil izraillılardın'
aldında og'an bılay dedi: «Ku'shli ha'm batır bol! Sebebi sen Jaratqan İye
ata-babaların'ızg'a beremen dep ant ishken elge bul xalıq penen birge
barasan' ha'm eldi mu'lik etip, olarg'a sen beresen'+. [8] Jaratqan İyenin'
O'zi senin' aldın'da ju'rip, sag'an yar boladı. Ol seni ta'rk etpeydi ha'm
taslap ketpeydi. Qorqpa ha'm qa'weterlenbe».

Ha'r jeti jılda nızamnın' oqılıwı

[9] Muwsa usı nızamdı jazıp, Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ın alıp
ju'rgen lebiyli ruwxaniylerge ha'm İzrail xalqının' barlıq aqsaqallarına
berdi. [10] Keyin Muwsa olarg'a bılay dep buyırdı: «Ha'r jetinshi jıldın',
qarızlar keship jiberiletug'ın jıldın' aqırında, Qos bayramında usı nızamdı
oqın'lar+. [11] Qudayın'ız Jaratqan İyenin' tan'lag'an jerinde, Onın' aldında
jıynalg'an pu'tkil İzrail xalqına usı nızamdı oqıp berin'ler+. [12] Barlıq
erkeklerdi, hayallardı, balalardı ha'm qalaların'ızda jasap atırg'an
kelgindilerdi jıynan'. Solay etip, olardın' ha'r biri onı esitip, u'yrenip alsın
ha'm Qudayın'ız Jaratqan İyeden qorqsın. Usı nızamnın' barlıq so'zlerin
muqıyatlı tu'rde orınlasın+. [13] Nızamdı bilmeytug'ın urpaqların'ız da
esitsin. Solay etip, sizler mu'lik etetug'ın İordan da'ryasının' arg'ı

jag'ındag'ı elde, olar o'miri dawamında Qudayın'ız Jaratqan İyeden qorqıwdı u'yrensin».

Jaratqan İyenin' Muwsag'a bergen en' son'g'ı buyrıg'ı

14 Jaratqan İye Muwsag'a: «Senin' o'limin' jaqınlap qaldı, Eshuanı shaqır ha'm ekewin'iz de Ushırasıw shatırına kelin'. Men og'an orınlaytug'ın wazıypaların tapsıraman», – dedi. Muwsa menen Eshua Ushırasıw shatırına barıp turdı+. 15 Keyin Jaratqan İye minara sıyaqlı bult ishinde ko'rindi. Bult shatırdın' kirer awzının' aldında turdı+. 16 Jaratqan İye Muwsag'a bılay dedi: «Jaqında o'lip, ata-babaların'a qosılasan'. Al bul xalıq o'zleri kiretug'ın elde Mag'an opasızlıq qıladı, sol eldin' qudaylarına erip, xızmet etip ketedi. Olar Mennen bas tartıp, olar menen du'zgen kelisimimdi buzadı+. 17 Sonda Men olarg'a g'a'zeplenip, taslap ketemen ha'm olardan ju'zimdi jasıraman. Olar basqalarg'a an'sat olja bolıp qaladı. Baslarına sansız qayg'ılar ha'm apatlar kelgen ku'ni, olar: „Usı qayg'ılardın' basımızg'a tu'siwi Qudayımız bizler menen birge bolmag'anı ushın emes pe?“ – deydi+. 18 Basqa qudaylarg'a erip, qılg'an jawızlıqları ushın, sol ku'ni Men so'zsiz olardan ju'zimdi jasıraman.

19 Endi o'zlerin'iz ushın mına jırdı jazıp alın', onı izraillılarg'a u'yretin' ha'm olar yadlap alsın. Solay etip, bul jır izraillılarg'a qarsı Menin' gu'walıg'ım bolsın+. 20 Men ata-babalarına ant ishkenimdey, olardı su't ha'm pal ag'ıp turg'an elge alıp kiremen. Olar iship-jep toyınıp, semiredi de, basqa qudaylarg'a eredi ha'm olarg'a xızmet etip ketedi. Olar Meni ko'zge ilmey bas tartıp, kelisimimdi buzadı+. 21 Al baslarına sansız qayg'ı ha'm apatlar tu'skende, bul jır olarg'a qarsı gu'walıq boladı. Sebebi olardın' a'wladları bul jırdı umıtpaytug'ın boladı. Men beremen dep ant ishken elge olardı alıp kelmesimnen aldın, olardın' qanday niyetleri bar ekenin bilemen». 22 Sol ku'ni Muwsa usı jırdı jazıp alıp, izraillılarg'a u'yretti.

23 Jaratqan İye Nun ulı Eshuag'a mınaday buyrıq berdi: «Ku'shli ha'm batır bol! Sen İzrail xalqın Men olarg'a beremen dep ant ishken elge alıp barasan'. Men senin' menen birge bolaman»+.

24 Muwsa nızamnın' barlıq so'zlerin aqırına deyin orama kitapqa jazıp bolg'annan keyin,+ 25 Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ın alıp ju'rgen lebiylilerge mına buyrıqtı berdi: 26 «Mına Nızam kitabın alıp, Qudayın'ız Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ının' janına qoyın'. Bul ol jerde sizlerge

qarsı gu'walıq bolıp tursın+. 27 Sebebi men sizlerdin' qozg'alan'shı ha'm
qaysar ekenin'izdi jaqsı bilemen. Bu'gin men sizlerdin' aran'ızda tiri
bolg'anımnın' o'zinde Jaratqan İyege qarsı shıg'ıp atırsız, al o'lgenimnen
keyin, bunnan da beter bolasız. 28 Endi urıwların'ızdın' barlıq aqsaqalların
ha'm qadag'alawshıların mag'an shaqırıp kelin'ler. Olarg'a usı so'zlerdi
aytayın. Aspan ha'm jer olarg'a qarsı gu'wa bolsın. 29 Menin' o'limimnen
son', sizlerdin' azg'ırılıwg'a tu'setug'ının'ızdı, sizlerge buyırg'an joldan
shıg'ıp ketetug'ının'ızdı bilemen. Waqıttın' o'tiwi menen baxıtsızlıqqa
duwshar bolasız. O'ytkeni sizler Jaratqan İyenin' na'zerinde jawız bolg'an
islerdi islep, Onın' g'a'zebin keltiresiz»+.

Muwsanın' jırı

30 Sonnan keyin, Muwsa pu'tkil İzrail ja'miyetine mına jırdı aqırına
deyin aytıp berdi:

2 [1] «Ha'y, aspan, qulaq sal, men aytayın, Ha'y, jer ju'zi awzımnan
shıqqan so'zlerdi tın'la!+
[2] Ta'limim jawınday jawsın,
So'zlerim shıq yan'lı tu'ssin,
Maysa sho'plerge tu'sken jawın tamshısınday,
Ot-sho'plerge quyatug'ın mol jawınday bolsın+.
[3] Jaratqan İyenin' atın ja'riyalayman, Maqtan'lar Qudayımızdın' ullılıg'ın!
[4] Ol menin' qorg'awshı jartasımdur, Onın' isleri minsizdur, Barlıq jolları
a'dildur.
Nahaqlıq qılmaytug'ın sadıq Qudaydur.
Ol a'dil ha'm haqıyqatdur+.
[5] Biraq bul buzıq ha'm turaqsız a'wlad, Og'an sadıq qalmadı.
Sonın' ushın, Onın' balaları emesdur.
Bul olardın' shermendeligidur.
[6] Jaratqan İyenin' jaqsılıg'ın usılay qaytarasız ba, Ha'y, aqmaq ha'm aqılsız
xalıq?
Ol sizlerdi jaratıp, pishim bergen,
A'ken'iz bolg'an Jaratıwshın'ız emes pe?!+

[7] A'yyemgi zamandı eslen',
O'tken urpaqlardı oylan',
A'ken'izden soran', ol sizlerge aytıp berer,
G'arrılar sizlerge bayanlap berer+.
[8] Quday Taala xalıqlarg'a u'les jerlerin berip, Adamzattı milletlerge bo'lip
tarqatqanda,
Xalıqlardın' shegaraları,
İla'hiy barlıqlardın' sanına qaray belgilendi+.
[9] Al Jaratqan İyenin' u'lesi O'z xalqıdur, Yaqıp urpag'ı Onın' payına tu'sken
mu'lkidur+.

[10] Jaratqan İye İzraildı sho'lden,
Izg'ırg'an qula du'zden tawıp aldı,
Onı orap alıp, g'amxorlıq qıldı,
Ko'zinin' qarashıg'ınday etip qorg'adı+.
[11] İnindegilerin oyatıp atırg'an,
O'z palapanların do'gereklep aylang'an,

Qanatların jayıp, palapanların ko'tergen,
Qanatları u'stinde olardı alıp ju'rgen bu'rkittey,+
12 Jaratqan İye jalg'ız O'zi İzraildı alıp ju'rdi, Jat qudaydın' hesh qanday
ja'rdemisiz.

13 İzraildı jerdin' tawlı u'lkesine otırg'ızdı, Atızdın' o'nimi menen toydırdı.
Onı jartastan aqqan pal menen,
Taslı jerden shıqqan za'ytu'n mayı menen ta'miyinledi+.
14 Sıyırlardın' qatıg'ı, eshkilerdin' su'ti menen, Semiz qozılar, Bashannın'
en' jaqsı qoshqar ha'm tekeleri menen,
En' sapalı biyday menen onı ta'miyinledi.
Ju'zimnen islengen qızıl qanday sharabınan ishkizdi.

15 Eshurun* semirdi de, o'jetlenip tepkilendi, Qarnı toydı ha'm may baylap,
jıltırap ketti,
O'zin jaratqan Qudaydı taslap ketip,
Qutqarıwshı jartasın mensinbedi+.
16 Basqa qudaylarg'a tabınıp, Qudaydın' qızg'anıshın oyattı, Jerkenishli
butları menen Onı g'a'zepke mindirdi+.
17 Olar quday bolmag'an jinlerge,
O'zleri tanımag'an basqa qudaylarg'a,
Ata-babaları qorqpag'an, keyin payda bolg'an,
Taza qudaylarg'a qurbanlıq berdi+.
18 Seni tuwg'an Jartastı eslemedin', Seni du'nyag'a keltirgen Qudaydı
umıtıp kettin'+.

19 Jaratqan İye bulardı ko'rip, olardan ju'z burdı, O'ytkeni O'z ul-qızları
Onın' g'a'zebine tiydi.
20 Ol bılay dedi: „Bul xalıqtan ju'zimdi jasıraman, Olardın' aqıbeti ne
bolatug'ının ko'remen.
Sebebi olar turaqsız na'sil, opasız balalardur.
21 Olar quday bolmag'an butları menen, Menin' qızg'anıshımdı oyattı,
Jaramsız butları menen Menin' g'a'zebime tiydi.
Men de xalıq bolmag'an bir xalıq penen,
Olardın' qızg'anıshın oyataman.

Aqılsız bir xalıq penen, olardın' g'a'zebine tiyemen+.
22 Sebebi sizlerge qarsı g'a'zebim ottay lawlap, O'liler ma'kanının'
tu'pkirine deyin janıp ketti,
Ol jer ju'zin ha'm onın' o'nimlerin ku'ydirip joq etedi,
Tawlardın' negizgi tırnaqların jandırıp jiberedi+.

23 Olardın' basına apat jawdıraman,
Oqlarımdı olarg'a qarsı tolıq jumsayman+.
24 Ashlıq olardın' din'kesin qurtadı, Isıtpa keselligi janıp ku'ydiredi,
Oba olardın' janın aladı.
Jırtqısh haywanlardı jiberemen olarg'a qarsı,
Jer bawırlawshılar za'ha'rin shashadı+.
25 Ko'shelerde jigit ha'm qızlardı qılısh o'ltiredi, U'ylerinde qorqınısh biylik
qıladı,
Emiziwli bala da, aq shashlı g'arrılar da aman qalmaydı+.
26 Olardı tas-talqan eter edim,
Adamlardın' arasınan olardın' atların o'shirip taslar edim.
27 Biraq dushpanlar maqtanıp ju'rmesin, Olar nadurıs tu'sinbesin, dedim.
Bulardın' barlıg'ın islegen Jaratqan İye emes,
Bizler o'zlerimiz jen'iske eristik, – dep oylamasın dedim“+.

28 İzrail aqılın joytqan xalıqdur,
Olarda hesh qanday sezim joqdur+.
29 Qa'nekey, olarda aqıl bolg'anda, tu'siner edi, Aqıbeti ne bolatug'ının biler
edi!
30 Qorg'awshı Jartası olardı satpag'anda, Jaratqan İye O'z xalqın jawg'a
ta'slim etpegende,
Dushpannın' bir adamı mın' izraillını quwa alar ma edi?
Eki adamı on mın' adamdı quwg'ın qıla alar ma edi+?
31 Ha'tteki, moyınlaydı dushpanlarımız, Jartasımızdın' uqsamaytug'ının
olardın' jartasına+.
32 Olardın' ju'zim shaqaları Sodom shaqasınan, Bag'ları Gomora
bag'larınandur.
Ju'zim miyweleri za'ha'rge tolı,
Ashshıdur ju'zim solqımları+.
33 Sharapları jılannın' za'ha'ri,

Kobranın' o'ltiretug'ın uwıdur+.

34 Jaratqan İye bılay deydi:
„İzrail dushpanlarının' jawızlıqların dizip qoydım,
Olardı jazalaw ushın, g'a'ziyneme mo'rlep qoydım.
35 O'sh alıw Menin' qolımda, sazayın O'zim beremen, Waqtı kelgende,
olardın' ayaqları tayadı,
Jaqındur olardın' qulaytug'ın ku'ni,
Jaza ku'ni ju'da' jaqın qaldı“+.

36 Jaratqan İye O'z xalqının' huqıqın qorg'aydı, Olardın' ku'shi ha'lsizlenip,
Elde qul ha'm erkli adamlardın' aman qalmag'anın ko'rgende,
Olarg'a janı ashıydı+.
37 Sonda Jaratqan İye O'z xalqına bılay deydi: „İsengen qudayların'ız qay
jerde?
Sizlerdin' pana tapqan jartasın'ız qa'ne+?
38 Qurbanlıqların'ızdın' mayın jegen, İshimlik sadaqaların'ızdı ishken,
Qayaqta sol bir qudayların'ız?
Endi olar kelip, sizlerge ja'rdem bersin!
Sizlerdi solar qorg'asın!

39 Bilip qoyın'lar, jalg'ız Men Qudayman, Mennen basqa quday joqdur!
O'ltiretug'ın da, tiriltetug'ın da Men,
Jaraqatlaytug'ın da, shıpa beretug'ın da Men bolaman.
Hesh kim Menin' qolımnan qutıla almas+.
40 Qolımdı aspang'a ko'teremen,
Ma'n'gi bar Bolıwshı atım menen ant ishemen:
41 Men jaltıldag'an qılıshımdı qayrayman, A'dillik ornatıw ushın, onı
qolıma alaman,
Solay etip, dushpanlarımnan o'sh alaman,
Meni jek ko'rgenlerdi jazalayman+.
42 Oqlarımdı qan menen ma's etemen,
Qılıshımdı et penen toydıraman.
O'likler ha'm tutqınlardın' qanı ag'adı,
Dushpan basshılarının' basları kesiledi“+.

43 Ha'y, xalıqlar, Onın' xalqın qutlıqlan'lar, O'ytkeni Ol qullarının' qanının'
qunın talap qılar.
Dushpanlarınan o'sh alıp,
O'z xalqının' elin pa'kler»+.

44 Muwsa Nun ulı Eshua menen birge kelip, usı jırdı xalıqqa aytıp berdi.

Muwsanın' son'g'ı ko'rsetpeleri

45 Muwsa usı so'zlerdin' ha'mmesin pu'tkil İzrail xalqına aytıp
bolg'annan keyin, 46 olarg'a bılay dedi: «Bu'gin men sizlerge jetkergen usı
so'zlerdin' ha'mmesin ju'regin'izde saqlan'. Usı nızamnın' barlıq so'zlerin
muqıyatlı tu'rde orınlan', dep balaların'ızg'a buyırın'+. 47 Bular bos so'zler
emes, al sizlerdin' o'mirin'izdur. İordan da'ryasınan o'tip, mu'lik etetug'ın
elde usı so'zlerdin' sayasında sizlerdin' o'mirin'iz uzaq boladı»+.
48 Jaratqan İye sol ku'ni Muwsag'a bılay dedi: 49 «Moab elindegi
Erixonın' qarsısındag'ı Abarim tawlarının' biri bolg'an Nebo tawına shıq.
Sol jerden Men İzrail xalqına mu'lik etip berip atırg'an Qanan jerine
qara+. 50 A'jag'an' Xaron Hor tawında o'lip, ata-babalarına qosılg'anı
sıyaqlı, sen de usı tawg'a shıg'ıp, o'lesen' ha'm ata-babaların'a
qosılasan'+. 51 Sebebi ekewin'iz de Zin sho'linde, Qadeshtegi Meriba
suwlarında izraillılardın' aldında Mag'an opasızlıq qılıp, muxaddesligimdi
ta'n almadın'ız+. 52 Sonın' ushın, sen Men İzrail xalqına berip atırg'an
jerdi tek uzaqtan ko'resen', biraq og'an kirmeysen'»+.

Muwsanın' İzrail urıwların jarılqawı

33 1 • Qudaydın' adamı Muwsa o'liminen aldın izraillılarg'a aq
pa'tiyasın berip,+ 2 bılay dedi:
«Jaratqan İye Sinay tawınan keldi,
Seirden O'z xalqına quyashtay ko'terildi,
Paran tawınan nur shashtı.
On mın'day perishte menen birge keldi,
On' qolında lawlag'an ot bar edi+.
3 Awa, Jaratqan İye xalqı İzraildı su'yedi, O'zine bag'ıshlang'an barlıq
adamlardı qorg'aydı.
Olar Jaratqan İyenin' ayaqlarına bas uradı,
Ha'm Onın' so'zlerin qabıllaydı.
4 Muwsanın' bizlerge bergen nızamı,
Yaqıp ja'miyetinin' bahalı mu'lki boldı+.
5 İzraildın' urıwları ha'm basshıları bir jerge jıynalg'anda, Jaratqan İye
Eshurunnın' patshası boldı»+.

6 Muwsa Ruben urıwı haqqında bılay dedi:
«Ruben urıwı jasasın, o'lmesin,
Xalqının' sanı az bolsa da, aman bolsın».

7 Muwsa Yahuda urıwı haqqında mınalardı ayttı:
«Yahudanın' pa'riyadın esit, Jaratqan İye,
Onı basqa urıwlar menen birlestir.
Ol o'z qolları menen o'zin qorg'ap atır,
Dushpanlarına qarsı og'an ja'rdemshi bol».

8 Ol Lebiy urıwı haqqında bılay dedi:
«O, Jaratqan İye, Senin' Urim ha'm Tummimin'*
Sadıq qulın' Lebiy ushındur.
Massada onı sınap ko'rdin',
Meriba suwlarında onın' menen tartıstın'+.
9 Ol ata-anasınan, ag'a-inisinen,
O'z balalarınan go're, Seni joqarı qoydı.
Senin' buyrıqların'dı orınladı,

Kelisimin'e sadıq qaldı+.
10 Senin' qag'ıydaların'dı Yaqıptın' urpaqlarına, Nızamların'dı İzrailg'a
u'yretedi.
Senin' aldın'da tu'tetki tu'tetip,
Qurbanlıq ornın'da tolıg'ı menen jandırılatug'ın qurbanlıqlar usınadı.
11 Onın' baylıg'ın jarılqa, Jaratqan İye, Qol urg'an islerinen kewlin' tolsın.
Og'an qarsı shıqqanlardın'
Dushpanlarının' belin sındır,
Jawları qaytıp ayaqqa tura almasın!»

12 Muwsa Benyamin urıwı haqqında bılay dedi:
«Jaratqan İyenin' su'yiklisi, Onın' janında qa'wip-qa'tersiz jasasın,
Jaratqan İye ha'mme waqıtta onı qorg'aydı,
Ol da Jaratqan İyenin' qushag'ında tınıshlıq tabadı».

13 Yusup ushın bılay dedi:
«Jaratqan İye onın' jerine bersin bereket,
Aspannan tu'setug'ın bahalı shıq penen,
Jer astı bulaq suwları menen+.
14 Jerinde quyashqa toyg'an sapalı o'nim o'ssin, O'z ma'wsiminde miyweler
mol bolsın.
15 A'yyemnen kiyatırg'an tawlardın' en' jaqsı sıyları menen, Ma'n'gi
to'beshiklerdin' molshılıg'ı menen,+
16 Jerdin' en' jaqsı o'nimi ha'm ha'r bir na'rsesi menen, Puta ishinde
Ko'ringennin'* miyrimi menen bereketlensin.
Yusup urpag'ınan bolg'an adamlarg'a,
Tuwısqanlarının' arasında basshı bolg'an Yusupke usı bereket jawsın+.
17 Birinshi tuwılg'an bug'a sıyaqlı qu'diretlidur ol, Shaqları jabayı bug'anın'
shaqları yan'lı.
Onın' bir shaqı Efrayımnın' on mın' adamı,
Ekinshi shaqı Menashshenin' mın'lag'anı.
Yusup usı shaqları menen xalıqlardı su'zedi,
Jer ju'zindegi xalıqlardı quwadı»+.

18 Ol Zebulon ha'm İssaxar urıwı haqqında bılay dedi:

«Ha'y, Zebulon jolg'a shıqqanın'da quwanıshqa bo'len,
İssaxar, sen shatırların'da shadlan!
19 Olar basqa xalıqlardı tawg'a shaqıradı, Ol jerde maqul bolatug'ın
qurbanlıqlardı shaladı.
Olar ten'izlerdin' molshılig'ı menen,
Ten'iz jag'asının' baylıg'ı menen azıqlanar»+.

20 Muwsa Gad urıwı haqqında bılay dedi:
«Gadtın' jerin ken'eytken Qudayg'a alg'ıs aytın'!
Gad arıslan sıyaqlı o'z jerinde jasaydı,
Oljasının' qol ha'm basların bo'leklep taslaydı+.
21 Ol o'zi ushın jerdin' jaqsısın tan'ladı, Basshının' u'lesi og'an berildi.
Xalıqtın' basshıları jıynalg'anda,
Ol orınladı İzrail xalqı menen birge,
Jaratqan İyenin' a'dil erkin ha'm Onın' hu'kimlerin»+.

22 Muwsa Dan urıwı haqqında bılay dedi:
«Dan jas arıslang'a megzer,
Ol Bashannan sekirip shıg'ar»+.

23 Naftaliy urıwı haqqında bılay dedi:
«Ha'y, Jaratqan İyenin' on' jag'ına shıqqan,
Onın' jarılqawına tolıp turg'an Naftaliy!
Sen batıs penen qublanı mu'lik etip alasan'»+.

24 Ol Asher haqqında bılay dedi:
«Basqa urıwlardın' ishinde Asher en' ko'p jarılqang'anıdur,
Tuwısqanlarının' ishindegi en' su'yiklisi bolsın.
Onın' jeri za'ytu'n ag'ashına bay bolsın.
25 Da'rwazan'nın' ta'mbileri temir ha'm qoladan bolıp, O'mirin' boyı
qa'wipsiz jasa».

26 «Ha'y, Eshurun, Qudayımızg'a megzes hesh kim joqdur, Ol sag'an ja'rdem
beriw ushın aspannan,
Bultlar u'stinde keler saltanatı menen+.

27 Ma'n'gi bar bolg'an Quday senin' panan'dur, Seni Ol O'zinin' ma'n'gilik
qollarında alıp ju'rer.
Dushpanların'dı aldın'nan quwıp shıg'arıp,
Sag'an: „Olardı qırıp tasla!“ – dep aytadı+.
28 Solay etip, İzrail qa'wip-qa'tersiz jasaydı, Yaqıptın' ma'kanı aman boladı,
Da'n ha'm sharap elinde mol boladı,
Aspannan onın' jerine shıq tu'sedi+.
29 İzrail, sen qanday baxıtlısan'!
Sag'an megzeytug'ın bar ma o'zi?
Sen Jaratqan İye qutqarg'an xalıqsan'.
Jaratqan İye seni qorg'aytug'ın qalqandur,
Jen'is beretug'ın senin' qılıshın'dur.
Dushpanların' aldın'da qullıq qıladı,
Sen olardın' arqasın basıp, ezesen'»+.

Muwsanın' o'limi

34 [1] Sonnan keyin, Muwsa oypatlıqtın' Moabqa tiyisli bo'leginen
Erixo qalasına qarsı jaylasqan Nebo tawına, Pisga tawının' to'besine
shıqtı. Jaratqan İye og'an pu'tkil eldi ko'rsetti: arqadag'ı Dan qalasına
deyin sozılg'an Gilad jerin, [2] pu'tkil Naftaliy jerlerin, Efrayım ha'm
Menashshe jerlerin, batıstag'ı ten'izge deyin sozılg'an pu'tkil Yahuda
jerlerin, [3] qubladag'ı Negebti ha'm tegislikti. Bul Soar qalasına deyin
sozılg'an Palma qalası dep atalg'an Erixo tegisligi+. [4] Keyin Jaratqan İye
Muwsag'a: «İbrayımg'a, Isaqqa ha'm Yaqıpqa: „Senin' urpag'ın'a beremen“
dep ant ishken el usı boladı. Mine, usı eldi ko'zlerin' menen ko'riwge
mu'mkinshilik berdim, biraq sen ol jerge kirmeysen'», – dedi+.

[5] Solay etip, Jaratqan İyenin' aytqanınday, Onın' qulı Muwsa sol Moab
elinde qaytıs boldı. [6] Jaratqan İye onı Beyt-Peorg'a qarama-qarsı jaylasqan
Moabtag'ı oypatlıqqa ko'mdi. Muwsanın' qa'biri qay jerde ekenligin
bu'ginge deyin hesh kim bilmeydi+. [7] Muwsa qaytıs bolg'anda, bir ju'z
jigirma jasta edi. Degen menen, onın' ko'zi de ha'lsizlenbegen, ku'sh-
g'ayratı da qaytpag'an edi+. [8] İzraillılar oypatlıqtın' Moabqa tiyisli
bo'leginde Muwsanı joqlap otız ku'n aza tuttı.

Keyin Muwsa ushın azalaw ku'nleri tamam boldı+. [9] Nun ulı Eshua
danalıq ruwxı menen tolg'an edi. O'ytkeni Muwsa o'liminen aldın og'an
qolların qoyıp, onı jolbasshı etip tayınlag'an edi. İzraillılar og'an qulaq
salıp, Jaratqan İyenin' Muwsa arqalı bergen buyrıqlarına a'mel qıldı+.

[10] İzrailda sol ku'nnen bu'ginge deyin, Muwsag'a uqsag'an payg'ambar
bolmadı. Sebebi Jaratqan İye Muwsa menen ju'zbe-ju'z ko'risip,
so'ylesetug'ın edi+. [11] Jaratqan İye onı Mısırda faraong'a, onın'
xızmetkerlerine ha'm pu'tkil Mısır xalqına O'z ka'ramat ha'm belgilerin
ko'rsetiw ushın jibergen edi. [12] Muwsa pu'tkil İzrail xalqının' ko'z aldında
qu'diretli, ullı ha'm qorqınıshlı isler islegen edi.

---

* 6:16 Shıg' 17:1-7; San 20:1-13.

* 7:20 **Eshek ha'rre** – albıraw yaki qorqınısh ma'nisin an'latıwı mu'mkin.

* 14:7 **Daman** – surokqa uqsaytug'ın haywan.

* 16:1 **Abib** – izraillılar ushın birinshi ay bolıp esaplanadı. Bul shama menen mart ayının' ortasınan aprel ayının' ortasına shekemgi waqıt.

* 22:19 **Bir shekel** – 11,4 gr. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 24:9 San 12:15.

* 32:15 **Eshurun** – İzrail xalqına berilgen basqa atama bolıp, «A'dil» degen ma'nisti beredi.

* 33:8 **Urim ha'm Tummim** – bul Qudaydın' erkin biliw ushın arnalg'an taslar bolıp, olardı shek taslaw jolı menen qollang'an bolıwı mu'mkin.

* 33:16 Shıg' 3:1-6.

+ 1:2 Shıg' 3:1, Shıg' 17:6, Shıg' 33:6, San 13:26, San 32:8

+ 1:3 San 14:33

+ 1:4 San 21:21-35

+ 1:6 Shıg' 19:1, San 10:11-12

+ 1:7 San 13:30

+ 1:8 Jar 12:7, Jar 26:3, Jar 28:13

+ 1:9 Shıg' 18:18, San 11:14

+ 1:10 Jar 15:5

+ 1:11 2Pat 24:3

+ 1:15 Shıg' 18:25, San 11:16

+ 1:16 Leb 19:15, Nzm 16:18-19, Hkm 31:9

+ 1:17 Shıg' 23:2-3, Leb 19:15, Shıg' 18:22, Shıg' 18:26

• 1:19 *San 13, San 14*

+ 1:21 Nzm 31:8, Eshu 1:9

+ 1:30 Shıg' 14:14

+ 1:31 Shıg' 19:4, Nzm 32:11, İysh 46:3

+ 1:33 Shıg' 13:21

• 1:34 *San 14:20-45*

+ 1:36 San 14:6-9, San 14:24

+ 1:37 San 20:12, San 27:14

+ 1:38 Shıg' 24:13, San 27:18-20

+ 1:46 San 20:1, Biy 11:17

+ 2:1 San 14:25, San 21:4

+ 2:5 Jar 36:8

+ 2:7 San 14:33

+ 2:8 3Pat 9:26

+ 2:9 Biy 11:15

+ 2:10 San 13:23, Nzm 1:28

+ 2:11 Jar 14:5, Nzm 2:11, Nzm 2:20, Eshu 12:4, Eshu 13:12, 2Pat 21:16, 1Jln 20:4, Jar 14:5-6

+ 2:12 Jar 36:20-30

+ 2:13 San 21:12

+ 2:14 San 14:29-35, San 26:64-65

+ 2:19 Biy 11:15

+ 2:20 Jar 14:5-6

+ 2:22 Jar 36:20-30

+ 2:23 Eshu 13:3-4

● 2:24 *San 21:21-26*

+ 2:25 Shıg' 15:14-16, Shıg' 23:27

+ 2:27 San 20:17-19

+ 2:36 Eshu 13:9

● 3:1 *San 21:31-35*

+ 3:2 San 21:33-34

+ 3:4 3Pat 4:13

+ 3:6 Nzm 7:2

+ 3:9 Nzm 4:48, Eshu 11:3, Eshu 12:5, Zab 28:6, 1Jln 5:23, Qsq 4:8, Ezk 27:5

+ 3:11 Jar 14:5, Nzm 2:11, Nzm 2:20, 2Pat 11:1, 2Pat 12:26

+ 3:12 San 32:33, Eshu 13:8

+ 3:14 Biy 10:4

+ 3:15 San 32:39-41, 1Jln 2:22

+ 3:16 San 21:24, Eshu 12:2

+ 3:17 San 34:11, Eshu 3:16

+ 3:19 San 32:17-26, Eshu 1:14

+ 3:20 Eshu 1:15, Eshu 22:4

+ 3:21 Nzm 7:19, Eshu 10:25

+ 3:22 Shıg' 14:14

+ 3:24 Shıg' 15:11

+ 3:26 San 20:12, Nzm 1:37

+ 3:27 San 20:12, San 27:12-13, Nzm 31:2, Nzm 32:52, Nzm 34:4

+ 3:28 San 27:18-19, Nzm 1:38

+ 3:29 San 25:5

+ 4:1 Leb 18:5

+ 4:2 Nzm 12:32, Hkm 30:6, Ayan 22:18

+ 4:3 San 25:1-9

+ 4:6 Zab 118:98, Ayup 28:28, Zab 110:10

+ 4:7 2Pat 7:23, Zab 118:151, Zab 144:18

+ 4:8 Rim 3:2, Rim 7:12

+ 4:9 Nzm 6:7, Nzm 11:19, Nzm 32:46, Zab 77:4, İol 1:3

+ 4:10 Shıg' 19:9, Shıg' 19:16

+ 4:11 Shıg' 20:21, Evr 12:18

+ 4:13 Shıg' 20:1-17, Nzm 5:6-21, Shıg' 24:12, Shıg' 31:18

+ 4:16 Shıg' 20:4-5, Rim 1:23

+ 4:19 Ayup 31:26-28, 4Pat 17:16, 4Pat 21:3, Erm 8:2

+ 4:20 3Pat 8:51, Erm 11:4

+ 4:21 Nzm 1:37, Nzm 3:26

+ 4:24 Shıg' 20:5, Shıg' 24:17, Nzm 9:3, İysh 30:27, Amo 5:6, Evr 12:29

+ 4:26 Nzm 32:1, Zab 49:4

+ 4:27 Leb 26:33, Nzm 28:64

+ 4:28 Nzm 28:36, Zab 113:13-14, Erm 16:13

+ 4:29 Erm 29:13-14

+ 4:32 Ayup 20:4

+ 4:33 Shıg' 19:21

+ 4:35 1Pat 2:2, İysh 45:5, Mrk 12:32, 1Kor 8:4

+ 4:36 Shıg' 24:17

+ 4:39 Eshu 2:11, Shıg' 15:11, 3Pat 8:23, 3Pat 8:60

● 4:41 *San 35:9-34, Nzm 19:1-13, Eshu 20*

+ 4:47 San 21:21-35

+ 4:48 Nzm 3:9

+ 4:49 Nzm 3:17

● 5:1 *Shıg' 20:1-17*

+ 5:4 Shıg' 33:11

+ 5:5 Shıg' 20:18, Shıg' 20:21, Shıg' 24:2

+ 5:6 Leb 26:13

+ 5:7 4Pat 17:35

+ 5:8 Leb 19:4, Leb 26:1, Nzm 27:15

+ 5:9 Shıg' 34:14, Nzm 4:24, Nzm 6:15, Eshu 24:19, Nax 1:2, Shıg' 34:7, San 14:18

+ 5:10 Nzm 7:9

+ 5:11 Leb 19:12, Leb 24:10-16

+ 5:12 Shıg' 31:14-17, Leb 19:30, Leb 23:3, Leb 26:2, San 15:32-36, Mrk 2:27-28, Luk 13:14

+ 5:16 Leb 19:3, Nzm 27:16, Mat 15:4, Mat 19:19, Mrk 7:10, Mrk 10:19, Luk 18:20, Efs 6:2

+ 5:17 Jar 9:6, Leb 24:17, Mat 5:21, Mat 19:18, Mrk 10:19, Luk 18:20, Rim 13:9, Yaqp 2:11

+ 5:18 Leb 18:20, Leb 20:10, Nzm 22:22, Hkm 6:32, Mat 5:27, Rim 13:9

+ 5:19 Leb 19:11, Mat 19:18, Rim 13:9

+ 5:20 Shıg' 23:1, Nzm 19:16-20, Hkm 19:5, Hkm 19:9, Hkm 21:28, Hkm 24:28, Hkm 25:18, Mat 19:18

+ 5:21 Erm 5:8, Mat 5:28, Luk 12:15, Rim 7:7, Rim 13:9

+ 5:22 Shıg' 31:18

+ 5:25 Shıg' 19:21

+ 5:27 Shıg' 20:18-19

+ 5:28 Nzm 18:17

+ 5:32 Eshu 1:7, 4Pat 22:2

+ 5:33 Nzm 10:13

+ 6:2 Waz 12:13

+ 6:3 Jar 15:5, Jar 22:17

+ 6:4 Mrk 12:29, Zxr 14:9

+ 6:5 Nzm 11:13, Mat 22:37, Mrk 12:30, Luk 10:27

+ 6:7 Nzm 4:9, Zab 118:13

+ 6:8 Shıg' 13:9, Shıg' 13:16, Nzm 11:18

+ 6:9 Nzm 11:20

+ 6:10 Eshu 24:13

+ 6:13 4Pat 17:36, Mat 4:10, Luk 4:8, Nzm 10:20, Eshu 2:12, Erm 4:2

+ 6:15 Shıg' 20:5

+ 6:16 Shıg' 17:2, Mat 4:7, Luk 4:12

+ 6:19 Shıg' 23:28-30

+ 6:20 Shıg' 12:26

+ 6:21 Shıg' 20:2

+ 6:22 Zab 134:8

+ 6:25 Nzm 24:13

+ 7:1 Shıg' 23:23

+ 7:2 San 21:2, Nzm 3:6, Nzm 20:16-17, Eshu 6:20

+ 7:3 2Kor 6:14, Shıg' 34:15-16, Eshu 23:12-13, Biy 3:6, 3Pat 11:2-4

+ 7:4 Nzm 6:15

+ 7:5 Shıg' 23:24, Shıg' 34:13

+ 7:6 1Pet 2:9, Shıg' 19:5-6

+ 7:7 1Jln 16:19

+ 7:8 Erm 31:3, Hosh 11:1, Mal 1:2

+ 7:9 Shıg' 20:6, Nzm 5:10

+ 7:10 Ayup 34:11, İysh 59:18, Nax 1:2

+ 7:12 Jar 17:2, Jar 26:3

+ 7:14 Shıg' 23:26

+ 7:15 Shıg' 9:15, Shıg' 15:26, Shıg' 23:25

+ 7:16 Shıg' 23:33

+ 7:19 Nzm 3:21, Eshu 10:25

+ 7:20 Shıg' 23:28, Eshu 24:12

+ 7:21 Nxm 4:14

+ 7:22 Shıg' 23:29

+ 7:24 Eshu 10:24, Eshu 11:12, Eshu 1:5

+ 7:25 Eshu 7:20-21

+ 8:2 Shıg' 16:35, Amo 2:10, Shıg' 15:25

+ 8:3 Shıg' 16:14-15, Shıg' 16:31, Mat 4:4, Luk 4:4

+ 8:4 Nzm 29:5, Nxm 9:21

+ 8:5 Hkm 3:12, Evr 12:7

+ 8:7 Nzm 11:11

+ 8:14 Hkm 30:9, Zab 77:11, Zab 105:21, Hosh 13:6

+ 8:15 San 21:6, Hosh 13:5, Shıg' 17:6, San 20:11

+ 8:16 Shıg' 16:5, Shıg' 16:31

+ 8:17 Biy 7:2

+ 8:20 Dan 9:11

+ 9:2 San 13:23, Nzm 1:28

+ 9:3 Shıg' 20:5, Shıg' 24:17, Nzm 4:24, Evr 12:29, Shıg' 23:29-31

+ 9:4 Jar 15:16

+ 9:5 Jar 50:24

+ 9:6 4Pat 17:14, 2Jln 30:8

+ 9:8 Shıg' 32:4, Shıg' 32:10

+ 9:9 Shıg' 24:18, Mat 4:2

+ 9:10 Shıg' 31:18

+ 9:12 Shıg' 32:7-10

+ 9:14 Zab 9:6, San 14:12

+ 9:18 Shıg' 34:28, Shıg' 32:11-14

+ 9:21 Shıg' 32:20

+ 9:22 Shıg' 17:7, San 11:3, San 11:34

+ 9:23 San 13:3, San 14:1

+ 9:26 Shıg' 32:11-13

+ 9:28 San 14:16

+ 9:29 Nxm 1:10

● 10:1 *Shıg' 34:1-4*

+ 10:1 Shıg' 25:10

+ 10:2 Shıg' 25:16, Shıg' 25:21

+ 10:3 Shıg' 37:1-9

+ 10:4 Shıg' 20:1-17, Nzm 5:6-21, Shıg' 34:28-29

+ 10:5 Shıg' 40:20, 3Pat 8:9

+ 10:6 San 33:30-31, San 20:28, San 33:38

+ 10:7 San 33:33

+ 10:8 San 8:14

+ 10:9 San 18:20

+ 10:10 Shıg' 34:28

+ 10:11 Shıg' 33:1

+ 10:12 Mix 6:8, Eshu 24:14, 1Pat 12:24

+ 10:13 Nzm 5:33

+ 10:14 Shıg' 9:29, Nxm 9:6

+ 10:15 Rim 11:28

+ 10:16 Nzm 30:6, Erm 4:4, Rim 2:29, Shıg' 32:9

+ 10:17 Eshu 22:22, Zab 49:1, Zab 135:2, Dan 2:47, Dan 11:36, 1Tim 6:15, Ayan 17:14, Ayan 19:16, Elsh 10:34, Rim 2:11, Gal 2:6, Efs 6:9, Kol 3:25, 1Pet 1:17, 2Jln 19:7

+ 10:18 Zab 67:5, Zab 145:9

+ 10:19 Shıg' 22:21, Leb 19:34

+ 10:20 Nzm 6:13, Nzm 30:20

+ 10:22 Jar 46:27, Shıg' 1:5, Jar 15:5, Jar 22:17

+ 11:4 Shıg' 14:27-28

+ 11:5 Zab 77:14-40

+ 11:6 San 16:31-33

+ 11:9 Jar 50:24, Shıg' 3:8

+ 11:11 Nzm 8:7

+ 11:12 3Pat 9:3

+ 11:13 Nzm 6:5, Eshu 22:5

+ 11:14 Leb 26:4, Erm 5:24, İol 2:23

+ 11:15 Zab 103:14

+ 11:17 3Pat 8:35, 3Pat 17:1, 2Jln 6:26

+ 11:18 Shıg' 13:9, Shıg' 13:16, Nzm 6:8

+ 11:19 Nzm 4:9

+ 11:20 Nzm 6:9

+ 11:24 Eshu 1:3, Jar 15:18, Shıg' 23:31, San 34:1-12, Eshu 1:4

+ 11:25 Nzm 7:24

+ 11:26 Nzm 30:1, Nzm 30:15

+ 11:27 Leb 26:1-13, Nzm 28:2-14

+ 11:28 Leb 26:14-45, Nzm 28:15-45

+ 11:29 Nzm 27:12-13, Eshu 8:33

+ 11:30 Jar 12:6

+ 12:2 4Pat 16:4

+ 12:3 Shıg' 23:24, Shıg' 34:13, Nzm 7:5, Biy 2:2, 3Pat 14:23

+ 12:5 3Pat 18:29

+ 12:7 Nzm 27:7

+ 12:8 Biy 17:6, Biy 21:25

+ 12:9 Zab 94:11

+ 12:10 Eshu 23:1

+ 12:11 3Pat 8:29

+ 12:12 San 18:20, Nzm 10:9

+ 12:16 Leb 3:17, Leb 7:26, Leb 17:13

+ 12:19 Nzm 14:27, Nxm 13:10

+ 12:23 Jar 9:4, Leb 3:17, Leb 7:26, Leb 17:13

+ 12:30 4Pat 17:15

+ 12:31 4Pat 17:31, Erm 7:31, Erm 19:5

+ 12:32 Nzm 4:2, Ayan 22:18

+ 13:1 Erm 23:25, Erm 23:32, Zxr 10:2

+ 13:2 Mrk 13:22, 2Sal 2:9, Ayan 13:13, Ayan 16:14

+ 13:5 Nzm 18:20

+ 13:8 Hkm 1:10

+ 13:9 Shıg' 32:27-28, Nzm 17:7

+ 13:10 Nzm 17:5

+ 13:13 Biy 19:22, Biy 20:13, 1Pat 2:12, 1Pat 10:27, 1Pat 25:17, 2Pat 16:7, 2Pat 20:1, 3Pat 21:10, 3Pat 21:13

+ 13:16 Eshu 8:28

+ 13:17 Eshu 7:20-21

+ 14:1 Mat 5:9, Yuxn 1:12, 1Yuxn 3:1, 1Yuxn 5:1, Rim 8:14, Leb 19:27-28, Leb 21:5

+ 14:2 Shıg' 19:5

- 14:3 *Leb 11*

+ 14:21 Leb 7:24, Leb 11:39-40, Shıg' 19:6, Shıg' 23:19, Shıg' 34:26

+ 14:22 Leb 27:30, San 18:21

+ 14:27 Nzm 12:19, San 18:20, Nzm 10:9

+ 14:28 Nzm 26:12

+ 15:1 Nzm 31:10, Nxm 10:31

+ 15:3 Nzm 23:20

+ 15:6 Nzm 28:12, 3Pat 4:21, Ezr 4:20

+ 15:8 Leb 25:35-36, Zab 36:26, Mat 5:42, Yaqp 2:15, 1Yuxn 3:17

+ 15:11 Mat 26:11

+ 15:12 Shıg' 21:2

+ 15:17 Shıg' 21:5-6

+ 15:19 Shıg' 13:2, Shıg' 13:11-16

+ 15:21 Leb 22:20

+ 15:23 Leb 17:13, Nzm 12:23-24

● 16:1 *Shıg' 12:1-39, Shıg' 13:3-10, Shıg' 23:14-17, Leb 23:4-22, Leb 23:33-43, San 28:16-31, San 29:12-39*

+ 16:3 Shıg' 12:11

+ 16:4 Shıg' 34:25

+ 16:9 Shıg' 34:22

+ 16:12 Nzm 5:15

+ 16:13 Shıg' 23:16

+ 16:18 Shıg' 18:21, Ezr 7:25, San 11:16, Nzm 1:16-17

+ 16:19 Shıg' 23:2-3, Leb 19:15, Shıg' 23:8, 1Pat 8:3, Hkm 17:8, Waz 7:7

+ 16:21 Shıg' 34:13, Nzm 7:5

+ 17:1 Leb 22:20

+ 17:5 Nzm 13:10

+ 17:6 San 35:30, Nzm 19:15

+ 17:7 Nzm 13:9

+ 17:9 Nzm 19:17

+ 17:14 1Pat 8:5

+ 17:15 1Pat 9:16

+ 17:16 Eshu 11:6, 2Pat 8:4, 1Jln 18:4, 3Pat 10:28, 2Jln 1:16, 2Jln 9:28

+ 17:17 3Pat 11:1-4, Nxm 13:26, Hkm 31:3, 3Pat 10:14, 3Pat 10:27, 2Jln 1:15, 2Jln 9:27

+ 17:19 Eshu 1:8

+ 18:2 San 18:20, Nzm 10:9, Eshu 13:14

+ 18:3 Leb 7:30-34

+ 18:4 San 18:12

+ 18:6 San 35:2, Biy 17:7

+ 18:9 Leb 18:26-30, Nzm 12:29-31

+ 18:10 Leb 18:21, 4Pat 16:3, 4Pat 17:17, 4Pat 23:10, 2Jln 33:6, Erm 32:35

+ 18:11 Shıg' 22:18, Leb 19:26, Leb 19:31

+ 18:15 Mrk 9:8, Yuxn 1:21, Elsh 3:22, Elsh 7:37

+ 18:16 Shıg' 20:19, Nzm 5:27

+ 18:17 Nzm 5:28

+ 18:18 Yuxn 4:25

+ 18:20 Nzm 13:5, Erm 14:15, Erm 23:30, Ezk 13:8

- 19:1 *San 35:9-34, Nzm 4:41-43, Eshu 20*

+ 19:5 Shıg' 21:13

+ 19:10 Hkm 6:17

+ 19:11 Nzm 27:24

+ 19:13 Nzm 21:9

+ 19:14 Nzm 27:17, Ayup 24:2, Hkm 22:28, Hkm 23:10, Hosh 5:10

+ 19:15 San 35:30, Nzm 17:6, Mat 18:16, 2Kor 13:1, 1Tim 5:19, Evr 10:28

+ 19:16 Shıg' 20:16

+ 19:17 Nzm 17:9, Nzm 25:1

+ 19:19 Hkm 19:5

+ 19:21 Shıg' 21:23-25, Leb 24:19-20, Mat 5:38

+ 20:1 2Jln 13:12, 2Jln 20:15-17

+ 20:7 Nzm 24:5

+ 20:8 Biy 7:3

+ 20:14 San 31:7, San 31:9, Eshu 8:2

+ 20:17 Nzm 7:2, Eshu 10:40-41

+ 20:19 4Pat 3:19

+ 21:3 San 19:2, 1Pat 6:7

+ 21:5 San 6:22-27

+ 21:8 Yuns 1:14

+ 21:9 Nzm 19:13

+ 21:12 1Kor 11:6

+ 21:15 Jar 29:30, Jar 29:33

+ 21:17 4Pat 2:9

+ 21:18 Shıg' 20:12, Nzm 5:16

+ 21:20 Hkm 23:20-21

+ 21:22 San 25:4

+ 21:23 Eshu 8:29, Eshu 10:26-27, Yuxn 19:31, Gal 3:13

+ 22:1 Shıg' 23:4

+ 22:6 Shıg' 23:19, Leb 22:28

+ 22:9 Leb 19:19

+ 22:12 San 15:38

+ 22:22 Shıg' 20:14, Leb 20:10, Yuxn 8:5

+ 22:29 Jar 34:8, Shıg' 22:16-17, 2Pat 13:1-22

+ 22:30 Leb 18:8, Nzm 27:20

+ 23:1 Leb 21:18-20, İysh 56:4-5

+ 23:3 Nxm 13:1-2, Joq 1:10

+ 23:4 San 22:5-6

+ 23:5 San 24:10, Hkm 26:2

+ 23:7 Jar 25:24-26, Jar 36:8, San 20:14, Shıg' 22:21, Shıg' 23:9

+ 23:10 Leb 15:1-5

+ 23:14 Leb 26:12

+ 23:17 Leb 19:29, 3Pat 14:24, 3Pat 15:12, 3Pat 22:46, 4Pat 23:7, Hosh 4:14

+ 23:20 Shıg' 22:25, Nzm 15:3

+ 23:21 San 30:3, Waz 5:3

+ 23:25 Mrk 2:23, Rut 2:2

+ 24:1 Mal 2:16, Mat 5:31, Mat 19:7, Mrk 10:4

+ 24:4 Erm 3:1

+ 24:5 Nzm 20:7, Hkm 5:18

+ 24:7 Shıg' 21:16

+ 24:8 Leb 13:2

+ 24:9 San 12:10-15

+ 24:13 Shıg' 22:26-27, Nzm 6:25, Zab 111:9

+ 24:14 Leb 25:39

+ 24:15 Leb 19:13, Yaqp 5:4

+ 24:16 4Pat 14:6, 2Jln 25:4, Erm 31:29-30, Ezk 18:20

+ 24:17 Shıg' 22:21

+ 24:19 Leb 19:9, Leb 23:22, Rut 2:1-2

+ 25:1 Nzm 19:17

+ 25:3 2Kor 11:24

+ 25:4 1Kor 9:9, 1Tim 5:18

+ 25:5 Mat 22:24, Mrk 12:19, Luk 20:28

+ 25:6 Jar 38:8, Rut 4:10

+ 25:9 Rut 4:7

+ 25:14 Leb 19:36

+ 25:17 Shıg' 17:8

+ 25:19 1Pat 15:2-8

+ 26:2 Shıg' 23:19, Shıg' 34:26, Leb 23:10

+ 26:5 Jar 46:27, Shıg' 1:7

+ 26:6 Shıg' 1:11, Shıg' 1:14

+ 26:7 Shıg' 2:23-25, Shıg' 3:9

+ 26:8 Shıg' 12:51

+ 26:9 Shıg' 3:8

+ 26:12 Leb 27:30, Nzm 14:28-29

+ 26:14 Leb 7:20, Leb 21:1, Leb 21:11, Hosh 9:4

+ 26:15 2Jln 30:27, Zab 32:14, İysh 63:15, Shıg' 3:8

+ 26:18 Shıg' 19:5

+ 26:19 Nzm 28:1, Shıg' 19:6

+ 27:2 Eshu 4:1-3

+ 27:5 Shıg' 20:25, Eshu 8:30, 3Pat 6:7

+ 27:7 Nzm 12:7

+ 27:8 İysh 8:1, İysh 30:8, Xab 2:2

+ 27:9 Nzm 26:18

+ 27:12 Nzm 11:29, Eshu 8:33

+ 27:15 Shıg' 20:4-5, Shıg' 34:17, Nzm 5:8

+ 27:16 Shıg' 20:12, Shıg' 21:17, Leb 19:3

+ 27:17 Nzm 19:14

+ 27:18 Leb 19:14

+ 27:19 Shıg' 22:21-22

+ 27:20 Leb 18:8, Nzm 22:30

+ 27:21 Shıg' 22:19, Leb 18:23

+ 27:22 Leb 18:9, 2Pat 13:12

+ 27:23 Leb 18:17, Leb 20:14

+ 27:24 Nzm 19:11

+ 27:25 Shıg' 23:7, Nzm 16:19

+ 27:26 Zab 118:21, Erm 11:3, Gal 3:10

- 28:1 *Leb 26:1-13, Nzm 11:13-15*

+ 28:1 Nzm 26:19

+ 28:6 Zab 120:7

+ 28:7 Shıg' 23:27

+ 28:8 Leb 25:20-21

+ 28:9 Shıg' 19:6

+ 28:12 Nzm 11:14, Nzm 15:6

● 28:15 *Leb 26:14-45*

+ 28:15 Dan 9:11, Zxr 1:6, Mal 2:2

+ 28:22 Leb 26:16, 3Pat 8:37, 2Jln 6:28, Amo 4:9, Xag 2:17

+ 28:24 Erm 3:3, Amo 4:7

+ 28:25 Eshu 7:4

+ 28:26 1Pat 17:44, 1Pat 17:46, Zab 78:2, Erm 16:4, Erm 19:7, Erm 34:20, İysh 17:2, Erm 7:33

+ 28:27 Shıg' 9:10

+ 28:29 Ayup 5:14, Ayup 12:25, İysh 59:10, Sef 1:17

+ 28:30 Nzm 20:5-7, Erm 8:10, Amo 5:11, Sef 1:13

+ 28:32 2Jln 29:9

+ 28:33 Biy 6:4

+ 28:35 Ayup 2:7

+ 28:36 4Pat 17:3-4, 4Pat 24:15, 4Pat 25:7, 2Jln 33:11, Nzm 4:28

+ 28:37 3Pat 9:7, 2Jln 7:20, Erm 24:9, Ezk 5:15

+ 28:38 Mix 6:15, Xag 1:6, İol 1:4

+ 28:39 Sef 1:13

+ 28:41 Joq 1:5

+ 28:47 Nxm 9:35

+ 28:48 Erm 27:2

+ 28:49 İysh 5:26, Erm 5:15, Erm 48:40, Erm 49:22, Ezk 17:3, Hosh 8:1, Xab 1:8

+ 28:51 Nxm 9:37, Erm 5:17

+ 28:52 4Pat 17:5, 4Pat 25:1

+ 28:53 Leb 26:29, 4Pat 6:29, Joq 4:10, Erm 19:9, Ezk 5:10

+ 28:57 4Pat 6:29, Joq 4:10, Ezk 5:10

+ 28:60 Shıg' 9:1-12

+ 28:62 Jar 15:5, Nzm 10:22

+ 28:63 Erm 32:41

+ 28:64 Leb 26:33, Nzm 4:27, Nxm 1:8, Erm 9:16, Ezk 12:15, Zxr 7:14

+ 28:67 Ayup 7:4

+ 28:68 Nzm 17:16, Hosh 8:13, Hosh 9:3

+ 29:1 Shıg' 19:1-6

+ 29:4 İysh 6:9-10, Erm 5:21, Rim 11:8

+ 29:5 Nzm 8:4, Nxm 9:21

+ 29:6 Shıg' 15:25, Shıg' 16:4, Shıg' 17:6

+ 29:7 San 21:21-35

+ 29:8 San 32:33

+ 29:9 3Pat 2:3

+ 29:11 Eshu 9:21

+ 29:13 Shıg' 6:7

+ 29:18 Evr 12:15

+ 29:20 Nzm 9:14, Zab 9:6

+ 29:23 Biy 9:45, Jar 14:2, Jar 19:24, İysh 13:19, Hosh 11:8, Sef 2:9

+ 29:24 Leb 26:32, 3Pat 9:8, 2Jln 7:21, Erm 22:8-9

+ 29:25 4Pat 17:15

+ 29:27 Leb 26:14-39, Nzm 28:15-68, Zxr 5:3

+ 29:28 3Pat 14:14

+ 29:29 Hkm 25:2

+ 30:1 Nzm 11:26, Leb 26:40

+ 30:2 1Pat 7:3, 3Pat 8:48, İysh 55:7, Hosh 6:1

+ 30:3 Erm 32:37, Ezk 34:13, Ezk 36:24

+ 30:4 Nxm 1:9

+ 30:6 Nzm 10:16, Erm 4:4, Erm 31:33

+ 30:7 Jar 12:3, Shıg' 23:22

+ 30:12 Rim 10:6

+ 30:15 Nzm 11:26, Erm 21:8

+ 30:20 Nzm 10:20

+ 31:2 Nzm 34:7, San 20:12, San 27:12-13, Nzm 3:27

+ 31:3 Nzm 1:38

+ 31:4 San 21:21-35

+ 31:5 Nzm 7:2

+ 31:6 Eshu 1:5, 3Pat 6:13

+ 31:7 Eshu 1:6

+ 31:10 Nzm 15:1, Shıg' 23:16

+ 31:11 4Pat 23:2, Nxm 8:3

+ 31:12 Eshu 8:33, Eshu 8:35

+ 31:14 Nzm 34:5, San 27:19

+ 31:15 Shıg' 33:9, San 12:5

+ 31:16 Shıg' 34:15, Biy 2:12-13, Biy 2:20, Erm 11:10

+ 31:17 San 14:42, Biy 6:13

+ 31:19 Nzm 32:1-43

+ 31:20 Shıg' 3:8

+ 31:23 Eshu 1:6

+ 31:24 Eshu 24:25-26

+ 31:26 4Pat 22:8, 2Jln 34:14

+ 31:29 Biy 2:12-13, Biy 2:19, 4Pat 22:17, 2Jln 34:22

+ 32:1 İysh 1:2, Mix 1:2

+ 32:2 İysh 55:10-11, Zab 71:6

+ 32:4 Mat 5:48, 2Pat 22:31, Zab 17:31, Ayup 34:10, Rim 9:14

+ 32:6 Erm 5:21, İysh 63:16, İysh 64:8, Yuxn 8:41, İysh 44:2, İysh 51:13

+ 32:7 Zab 76:6, Ayup 8:8

+ 32:8 Jar 11:8, Elsh 17:26

+ 32:9 Shıg' 19:5, Zxr 2:12

+ 32:10 Zab 16:8, Ezk 16:5-6, Hosh 13:5, Zxr 2:8

+ 32:11 Shıg' 19:4, İysh 31:5

+ 32:13 İysh 58:14, Ayup 29:6

+ 32:15 Nxm 9:25, Zab 88:27, Zab 94:1

+ 32:16 Biy 5:8, Zab 77:58

+ 32:17 Zab 105:37, 1Kor 10:20

+ 32:18 İysh 17:10, Erm 2:32

+ 32:21 2Jln 13:9, Erm 5:7, Rim 10:19

+ 32:22 Erm 15:14, Erm 17:4

+ 32:23 Ayup 6:4, Zab 7:13, Zab 37:3, Joq 3:12, Ezk 5:16

+ 32:24 Leb 26:22, Erm 8:17, Ezk 5:17

+ 32:25 Joq 1:20, Ezk 7:15

+ 32:27 Zab 12:5, İysh 10:13

+ 32:28 İysh 27:11, Erm 4:22

+ 32:30 Leb 26:8, Eshu 23:10, Biy 15:15

+ 32:31 1Pat 2:2

+ 32:32 Jar 18:20

+ 32:33 Zab 57:5-6

+ 32:35 Rim 12:19, Evr 10:30

+ 32:36 Zab 134:14, Evr 10:30, 3Pat 14:10, 3Pat 21:21, 4Pat 9:8, 4Pat 14:26

+ 32:37 Biy 10:14, Erm 2:28

+ 32:39 Shıg' 20:3, 1Pat 2:6, 4Pat 5:7, Ayup 5:18, Zab 102:3, Zab 146:3, Hosh 6:1, Ayup 10:7, İysh 43:13

+ 32:41 Zab 7:13, İysh 27:1, İysh 34:5, İysh 66:16, Ezk 21:3, Ezk 21:9-10, Nzm 32:41, İysh 1:24

+ 32:42 Erm 46:10

+ 32:43 Rim 15:10, Jar 4:10-12, Zab 78:10, Ayan 6:10, Ayan 19:2

+ 32:46 Nzm 4:9

+ 32:47 Leb 18:5

+ 32:49 San 27:12

+ 32:50 San 33:38

+ 32:51 San 20:12, San 27:14

+ 32:52 Nzm 3:27

● 33:1 *Jar 49:1-28*

+ 33:1 Ezr 3:2, Zab 89:1

+ 33:2 Zab 49:2, Zab 79:2, Zab 93:1, Xab 3:3, Dan 7:10, Zxr 14:5, Elsh 7:53, Gal 3:19, Shıg' 19:18

+ 33:4 Yuxn 1:17, Yuxn 7:19

+ 33:5 Nzm 32:15, İysh 44:2

+ 33:8 Shıg' 17:7, San 20:13

+ 33:9 Shıg' 32:26-29, Nzm 17:9-11, 2Jln 17:9, Ezr 7:10, Shıg' 30:7-8

+ 33:13 Jar 27:28

+ 33:15 Jar 49:26, Xab 3:6

+ 33:16 Shıg' 3:2-4

+ 33:17 3Pat 22:11, Jar 48:19

+ 33:19 Zab 4:6

+ 33:20 1Jln 12:8

+ 33:21 San 32:1-5, San 32:16-19

+ 33:22 Eshu 19:47, Biy 18:27

+ 33:23 Eshu 19:32-39

+ 33:26 Nzm 32:15, Nzm 33:5, İysh 44:2, Shıg' 15:11

+ 33:27 Zab 54:20, Zab 89:3, Zab 92:2, Xab 1:12, Zab 89:1, Zab 90:9

+ 33:28 San 23:9

+ 33:29 2Pat 7:23, Jar 15:1, Zab 32:20, 2Pat 22:45

+ 34:3 Biy 1:16, Biy 3:13, Jar 14:2, Jar 19:22, Jar 13:12

+ 34:4 Jar 12:7, Jar 50:24, Nzm 3:27

+ 34:6 Yahu 1:9

+ 34:7 Nzm 31:2

+ 34:8 San 20:29

+ 34:9 San 27:18, San 27:23, İysh 11:2

+ 34:10 Shıg' 33:11

Eshua kitabı

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

21 22 23 24

Jaratqan İyenin' Eshuag'a bergen buyrıg'ı

1 [1] Jaratqan İye O'z qulı Muwsanın' o'liminen son', onın' ja'rdemshisi
Nun ulı Eshuag'a bılay dedi:+
[2] – Menin' qulım Muwsa o'ldi. Qa'nekey, endi sen pu'tkil xalıq penen
birge İordan da'ryasın kesip o'tip, Men sizlerge, yag'nıy İzrail xalqına
beretug'ın elge kirin'ler+. [3] Muwsag'a aytqanımday, ayag'ın'ız tiygen
barlıq jerlerdi sizlerge beremen+. [4] Sizlerdin' jer shegaran'ız qubladag'ı
sho'lden arqadag'ı Lebanong'a deyin, shıg'ıstag'ı ullı Evfrat da'ryasınan
pu'tkil xettlerdin' eli arqalı batıstag'ı Jer Orta ten'izine deyin sozılg'an
boladı+. [5] O'mirin' boyı hesh kim sag'an qarsı tura almaydı. Muwsa menen
birge bolg'anım sıyaqlı, Men senin' menen de birge bolaman. Seni hesh
qashan qaldırmayman ha'm taslap ketpeymen+.
[6] Ku'shli ha'm ma'rt bol. Sebebi Men ata-babalarına beremen dep ant
ishken jerdi bul xalıq iyelewi ushın, sol jerdi olarg'a sen alıp beresen'+.
[7] Tek ku'shli ha'm ju'da' ma'rt bolıp, qulım Muwsanın' sag'an buyırg'an
pu'tkil Nızamın muqıyatlı tu'rde orınla. Qay jerge barsan' da, tabısqa iye
bolıwın' ushın, bul Nızamnan uzaqlama ha'm onnan ya on'g'a, ya solg'a
awıp ketpe+. [8] Nızam kitabında jazılg'an so'zlerdi awzın'nan tu'sirme.
Onda jazılg'anlardın' barlıg'ın tolıq orınlaw ushın, ol haqqında ku'ni-tu'ni
oy juwırtıp ju'r. Sonda sen tabısqa iye bolıp, maqsetin'e erisesen'+.
[9] Sag'an ku'shli ha'm ma'rt bol demegen be edim? Qorqpa ha'm ruwxın'dı
tu'sirme. O'ytkeni Qudayın' Jaratqan İye sen baratug'ın ha'r bir jerde
senin' menen birge boladı+.

Eshuanın' xalıqqa bergen buyrıg'ı

[10] Solay etip, Eshua xalıq qadag'alawshılarına bılay dep buyırdı:+
[11] – Ordanı aralap shıg'ıp, xalıqqa mına buyrıqtı berin'ler: «O'zlerin'izge
azıq-awqat tayarlan'lar. Sebebi Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge beretug'ın
jerine kirip, onı menshik etip iyelew ushın, u'sh ku'nnen son', İordan
da'ryasın kesip o'tesizler».
[12] Al Eshua Ruben ha'm Gad urıwları menen Menashshe urıwının'
yarımına bılay dedi:
[13] – Jaratqan İyenin' qulı Muwsanın': «Qudayın'ız Jaratqan İye bul jerdi
sizlerge berip, sizlerdi tınıshlıqqa eristiredi», – degen so'zlerin eske
tu'sirin'ler. [14] Sizlerdin' hayalların'ız, balaların'ız ha'm malların'ız usı
jerde, yag'nıy İordan da'ryasının' shıg'ısında, Muwsanın' sizlerge bergen

jerinde qalsın. Biraq sizler, yag'nıy pu'tkil jawıngerler qurallanıp, tuwısqanların'ızdan aldın da'ryanı kesip o'tin'ler ha'm olarg'a ja'rdem berin'ler+. 15 Jaratqan İye sizlerdi tınıshlıqqa eristirgeni sıyaqlı, olardı da tınıshlıqqa eristiredi. Olar Qudayın'ız Jaratqan İyenin' beretug'ın jerin mu'lik etip alg'annan son', sizler de mu'lik etip alg'an jerlerin'izge, Jaratqan İyenin' qulı Muwsanın' İordan da'ryasının' shıg'ısındag'ı sizlerge bergen jerine qaytıp, usı jerge ornalasın'lar+.

16 Olar Eshuag'a bılay dep juwap berdi:

– Bizlerge buyırg'anların'nın' ha'mmesin orınlaymız. Qay jerge jibersen' de, baramız. 17 Ha'r bir na'rsede Muwsanın' so'zine boysıng'anımız sıyaqlı, senin' so'zin'e de boysınamız. Muwsa menen birge bolg'an Qudayın' Jaratqan İye senin' menen de birge bolsın. 18 So'zin'e qarsı shıqqan ha'm qanday da bir buyrıg'ın'a boysınbag'an adamg'a o'lim jazası beriledi. Tek sen ku'shli ha'm ma'rt bol.

Raxab ha'm jansızlar

2 [1] Nun ulı Eshua Shittimnen jasırın tu'rde eki jansızdı jiberip atırıp, olarg'a: «Barıp, Kenaan jerin, a'sirese Erixonı ko'zden o'tkizin'ler», – dedi. Solay etip, jansızlar jolg'a shıg'ıp, Raxab degen buzıq hayaldın' u'yine keldi ha'm sol jerde qonıp qaldı+.

[2] Sonda Erixo patshasına: «Elimizdi ko'zden o'tkiziw ushın, usı tu'ni İzrail xalqınan adamlar keldi», – degen xabar jetti. [3] Sonlıqtan Erixo patshası Raxabqa: «Senin' u'yin'e kelgen sol adamlardı shıg'arıp ber. Sebebi olar elimizdi ko'zden o'tkiziw ushın kelgen», – degen xabar jolladı. [4] Al eki adamdı jasırıp qoyg'an Raxab: «Sol adamlardın' mag'an kelgeni ras. Biraq men olardın' qay jerli ekenin bilmegen edim. [5] Gewgim tu'spesten burın, qala da'rwazası jabılayın dep atırg'anda, olar shıg'ıp ketti. Olardın' qay jaqqa ketkenin bilmeymen. İzlerinen da'rhal ketsen'iz, jetip alasızlar», – dedi+. [6] Negizinde hayal sol adamlardı tamnın' to'besine shıg'arıp, ol jerge jayıp qoyılg'an zıg'ır bawlarının' astına jasırg'an edi. [7] Al patshanın' adamları bolsa, jansızlardı İordan da'ryasın kesip o'tetug'ın jerge qaray quwıp ketti. Olar qaladan shıg'ıwdan-aq, qala da'rwazası jabıldı+.

[8] Tamnın' to'besindegi adamlar jatpay turıp, hayal olardın' janına bardı da, [9] olarg'a bılay dedi:

– Jaratqan İyenin' bul eldi sizlerge bergenin bilemen. Bizlerdi sizler sebepli qorqınısh biyledi. Elde jasaytug'ın ha'r bir adamnın' ruwxı tu'sip ju'r+. [10] O'ytkeni sizler Mısırdan shıqqanın'ızda, Jaratqan İyenin' Qamıs ten'izin aldın'ızda qalay qurg'atıp taslag'anın, İordan da'ryasının' arg'ı jag'ındag'ı amorlardın' eki patshası Sixon menen Ogqa sizler neler islegenin'izdi, olardı qalayınsha pu'tkilley qırıp taslag'anın'ızdı esitken edik+. [11] Bulardı esitkenimizde, ruwxımız tu'sip ketti. Sizlerden qorqqanımızdan, hesh kimde hal-da'rman qalmadı. Sebebi sizlerdin' Qudayın'ız Jaratqan İye – joqarıdag'ı aspanda da, to'mendegi jer ju'zinde de Quday+. [12-13] Sizlerge jaqsılıq etkenim sıyaqlı, sizler de menin' u'y-ishime jaqsılıq etetug'ının'ızg'a Jaratqan İye haqı ant ishin'ler. Ata-anamdı, ag'a-inilerimdi, apa-sin'lilerimdi ha'm olardın' u'y-ishlerin o'limnen saqlap, ha'mmemizdi aman qaldıratug'ının'ızdı bildiretug'ın isenimli bir belgi berin'ler+. [14] Adamlar og'an:

– Eger bul isimizdi a'shkara qılmasan'ız, bizler sizler ushın janımızdı beriwge tayarmız. Jaratqan İye bul jerdi bizlerge bergeninde, sag'an

jaqsılıq islep, sadıqlıq ko'rsetemiz, – dedi+.

15 U'yi qala diywalında jaylasqanlıqtan, Raxab adamlardı arqan menen
a'ynekten to'menge tu'sirdi de,+ 16 olarg'a:

– İzin'izden quwıp ketken adamlar sizlerge dus kelip qalmawı ushın,
tawg'a shıg'ın'lar. Olar izlerine qaytıp ketkenge deyin, u'sh ku'n sol jerde
jasırınıp turın'lar. Son'ınan jolın'ızdı dawam etersizler, – dedi. 17 Sol
adamlar Raxabqa bılay dedi:

– Bizler ishtirgen antın'da turıwımız ushın mına na'rseni islewin'
sha'rt: 18 Usı elge kirgenimizde, mına qırmızı arqandı bizlerdi tu'sirip
jibergen a'ynegin'e baylap qoy. Son'ınan ata-anan'dı, tuwısqanların'dı
ha'm a'ken'nin' pu'tkil xojalıg'ın janın'a, o'z u'yin'e jıyna. 19 Senin'
u'yin'nin' qapısınan sırtqa shıqqan adam o'z bası ushın o'zi juwap beredi.
Bunday adam ushın bizler juwapker emespiz. Biraq eger senin' menen
birge u'yin'de bolg'an bir adam ja'bir ko'rse, onın' o'limine bizler
juwapker bolamız. 20 Degen menen, islerimizdi a'shkara qılsan', onda bizler
sen ishtirgen anttan azat bolamız.

21 Hayal olarg'a:

– Aytqanın'ızday bolsın, – dedi ha'm olardı jolg'a shıg'arıp salg'annan
son', qırmızı arqandı a'ynekke baylap qoydı.

22 Adamlar ol jerden ketip, tawg'a shıqtı ha'm izlerinen quwg'anlar
qaytıp ketkenshe, sol jerde u'sh ku'n qaldı. Olardın' izinen quwg'anlar
barlıq jerden olardı izlese de, taba almadı. 23 Eki adam izine qaytıw ushın
tawdan tu'sti de, da'ryanı kesip o'tip, Nun ulı Eshuanın' janına bardı ha'm
baslarınan o'tken ha'mme na'rseni aytıp berdi. 24 Olar Eshuag'a: «Jaratqan
İye haqıyqattan da bul pu'tkil jerdi bizlerdin' qolımızg'a tapsırıptı. Ol jerde
jasaytug'ın ha'r bir adam bizlerden qorqıp, ruwxı tu'sip ju'r eken», – dedi.

İzraillılardın' İordan da'ryasınan o'tiwi

3 [1] Eshua tan' azannan turdı da, pu'tkil İzrail xalqı menen birlikte Shittimnen jolg'a shıg'ıp, İordan da'ryasına keldi. Olar da'ryanı kesip o'tpey, sol jerde tu'nedi+. [2] U'shinshi ku'nnin' son'ında ordanı bastan-ayaq aylanıp shıqqan qadag'alawshılar [3] xalıqqa bılay dep buyırdı: «Lebiyli ruwxaniyler Quday İyen'izdin' Kelisim sandıg'ın ko'terip baratırg'anın ko'rgenin'izde, sizler de ornın'ızdan qozg'alıp, sandıqtın' izine erin'ler+. [4] Solay etip, sizler qaysı ta'repke baratug'ının'ızdı bilip alasızlar. Sebebi sizler aldın bul joldan hesh qashan ju'rip ko'rmegensizler. Biraq Kelisim sandıg'ına jaqınlaspan'lar. Sandıq penen sizlerdin' aran'ızda eki mın' shıg'anaq qashıqlıq bolsın».

[5] Eshua xalıqqa:

– O'zlerin'izdi pa'klen'ler. O'ytkeni Jaratqan İye erten' aran'ızda a'jayıp isler isleydi, – dedi.

[6] Al ruwxaniylerge:

– Kelisim sandıg'ın ko'terip, xalıqtın' aldında ju'rin'ler, – dedi. Solay etip, ruwxaniyler sandıqtı ko'terip, xalıqtın' aldında ju'rip ketti+.

[7] Sol arada Jaratqan İye Eshuag'a bılay dedi:

– Men Muwsa menen birge bolg'anım sıyaqlı, senin' menen de birge ekenimdi olar tu'siniwi ushın, bu'ginnen baslap seni pu'tkil İzrail xalqının' ko'z aldında ma'rtebeli qılaman. [8] Sen Kelisim sandıg'ın ko'tergen ruwxaniylerge: „İordan da'ryasının' jag'asına barg'anın'ızda, suwg'a ayaq basıp, toqtap turın'lar“, – dep buyrıq ber.

[9] Eshua İzrail xalqına: «Jaqınıraq kelip, Qudayın'ız Jaratqan İyenin' so'zlerin tın'lan'lar», – dep bolıp, so'zin bılay dawam etti: [10] «Tiri Qudaydın' aran'ızda ekenin, Onın' kenaan, xett, xiw, periz, girgash, amor ha'm ebus xalıqların aldın'ızdan so'zsiz quwıp jiberetug'ının mınadan bilip alasızlar:+ [11] mine, pu'tkil jer ju'zi İyesinin' Kelisim sandıg'ı sizlerden aldın İordan da'ryasınan o'tedi+. [12] Endi o'zlerin'izge ha'r bir urıwdan bir adamnan, yag'nıy İzrail urıwlarınan on eki adamdı saylap alın'lar+. [13] Pu'tkil jer ju'zinin' İyesi bolg'an Jaratqan İyenin' sandıg'ın ko'tergen ruwxaniyler İordan da'ryasına ayaq basqanda, joqarıdan aqqan suwlar toqtap, bir jerge toplanadı»+.

[14] Xalıq İordan da'ryasınan o'tiw ushın tu'negen jerinen jolg'a shıqtı. Kelisim sandıg'ın ko'tergen ruwxaniyler aldında ju'rip baratır edi. [15] İordan

da'ryası jıyın-terim waqtında tasıp, ka'narınan shıg'ıp ketetug'ın edi. Sonda sandıqtı ko'tergen ruwxaniyler da'ryanın' jag'asına barıp, suwg'a ayaqların tiygiziwden-aq,+ 16joqarıdan aqqan suwlar toqtap, ju'da' uzaqlarda, Saretang'a jaqın bolg'an Adam qalasında toplanıp, joqarılay basladı. Al İordan tegisligindegi ten'izge, yag'nıy O'li ten'izge aqqan da'ryanın' qalg'an suwları bolsa, pu'tkilley toqtap qaldı. Xalıq da'ryanı Erixonın' qarsı aldınan kesip o'tti+. 17Pu'tkil xalıq da'ryadan o'tip bolg'ansha, Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ın ko'tergen ruwxaniyler da'ryanın' qurg'ap qalg'an ultanının' ortasında qozg'almay turdı. Solay etip, pu'tkil İzrail xalqı da'ryanın' qurg'ap qalg'an ultanı arqalı o'tti+.

Estelik taslardın' ornatılıwı

4 1 Pu'tkil xalıq İordan da'ryasınan o'tip bolg'annan son', Jaratqan İye
Eshuag'a bılay dedi:
2 – Xalıq ishinen on eki adamdı, yag'nıy ha'r urıwdan bir adamnan
saylap alın' da, 3 olarg'a bılay dep buyırın'lar: «Bul jerden, İordan
da'ryasının' ortasınan, anıq ruwxaniylerdin' ayaqları turg'an jerden on eki
tas alın'lar. Bul taslardı o'zlerin'iz benen birge alıp, tu'neytug'ın jerin'izge
aparıp qoyın'lar»+.
4 Solay etip, Eshua İzraildın' ha'r bir urıwınan o'zi saylap alg'an on eki
adamdı shaqırıp alıp, 5 olarg'a bılay dep buyırdı:
– Da'ryanın' ortasına, Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sandıg'ının' aldı
betine barıp, İzrail xalqının' urıw sanına qaray ha'r birin'iz iynin'izge bir
tastan ko'terip alın'lar. 6 Olar sizler ushın belgi boladı. Balaların'ız
keleshekte: «Bul taslar neni an'latadı?» – dep sorag'anda,+ 7 olarg'a:
«İordan da'ryasının' suwları Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ının' aldında
aqpay qaldı. Kelisim sandıg'ı da'ryadan o'tip atırg'anda, ag'ıp turg'an
suwlar toqtap qaldı. Bul taslar İzrail xalqı ushın sol waqıyadan ma'n'gige
estelik boladı», – deysizler.
8 İzraillılar Eshuanın' buyrıg'ın orınladı. Jaratqan İyenin' Eshuag'a
aytqanınday, İzrail urıwlarının' sanına qaray İordan da'ryasının' ortasınan
alıng'an on eki tastı olar o'zleri tu'negen jerge alıp kelip, sol jerge qoydı.
9 Eshua İordan da'ryasının' ortasına, Kelisim sandıg'ın ko'tergen
ruwxaniyler turg'an jerge basqa on eki tas ornattı. Bul taslar bu'gin de sol
jerde tur.
10 Solay etip, Jaratqan İyenin' xalıqqa jetkiziw ushın Eshuag'a buyırg'an
ha'r bir na'rsesi orınlanıwg'a deyin, sandıqtı ko'tergen ruwxaniyler İordan
da'ryasının' ortasında turdı. Ha'r bir na'rse Muwsanın' Eshuag'a
buyırg'anınday etip islendi. Xalıq da'ryadan asıg'ıslıq penen o'tti. 11 Pu'tkil
xalıq da'ryadan o'tkennen keyin, Jaratqan İyenin' sandıg'ın ko'tergen
ruwxaniyler de xalıqtın' ko'z aldında da'ryadan o'tti. 12 Ruben ha'm Gad
urıwları menen Menashshe urıwının' yarımı Muwsanın' o'zlerine
buyırg'anı sıyaqlı qural asınıp, İzrail xalqının' aldında da'ryadan kesip
o'tti+. 13 Usı ta'rizde qırıq mın'g'a shamalas qurallı adamlar urısıw ushın
Jaratqan İyenin' aldında Erixo tegisligine o'tti.

14 Jaratqan İye sol ku'ni Eshuanı pu'tkil İzrail xalqının' ko'z aldında
ma'rtebeli qıldı. Muwsag'a o'miri boyı qanday hu'rmet ko'rsetilgen bolsa,
Eshuag'a da sonday hu'rmet ko'rsetile basladı.
15 Jaratqan İye Eshuag'a:
16 – Kelisim sandıg'ın ko'tergen ruwxaniylerge İordan da'ryasınan
shıg'ıwdı buyır, – dedi.
17 Eshua ruwxaniylerge:
– İordan da'ryasınan shıg'ın'lar, – dep buyırdı. 18 Jaratqan İyenin'
Kelisim sandıg'ın ko'tergen ruwxaniyler İordan da'ryasının' ortasınan
shıg'ıp, jag'ag'a ayaq basıwdan-aq, da'ryanın' suwları burıng'ıday
jiyeklerinen tasıp ag'a basladı.
19 Xalıq birinshi aydın' onınshı ku'ni İordan da'ryasınan o'tip, Gilgalg'a,
Erixonın' shıg'ıs shegarasına ornalastı. 20 Eshua İordannan alıng'an on eki
tastı Gilgalg'a ornattı. 21 Son'ınan ol İzrail xalqına bılay dedi:
– Keleshekte sizlerdin' urpaqların'ız o'z a'kelerinen: «Bul taslar neni
an'latadı?» – dep sorasa, 22 olarg'a İzrail xalqının' İordan da'ryasının'
qurg'ap qalg'an ultanı arqalı o'tkenin aytın'. 23 Qudayın'ız Jaratqan İye
Qamıs ten'izin bizler o'tip bolaman degenshe, qalay qurg'atıp taslag'an
bolsa, İordan da'ryasın da sizler o'tip bolaman degenshe, solay qurg'atıp
taslag'anın tu'sindirin'+. 24 Ol bulardı jer ju'zindegi barlıq xalıqlar
Jaratqan İyenin' qanshelli qu'diretli ekenin biliwi ushın ha'm sizler de
ba'rqulla Qudayın'ız Jaratqan İyeden qorqıwın'ız ushın isledi+.

5 [1] Jaratqan İyenin' İordan da'ryasının' suwların izraillılardın' aldında, olar o'tip bolaman degenshe, qalay qurg'atıp taslag'anın İordannın' batıs ta'repindegi amor patshaları ha'm Jer Orta ten'izi jag'asındag'ı kenaan patshaları esitkende, ruwxları tu'sti. İzraillılardan qorqqanınan, hesh kimde hal-da'rman qalmadı.

Gilgaldag'ı su'nnet etiliw

[2] Sol waqıtta Jaratqan İye Eshuag'a:

– Tastan pıshaqlar islep, izraillılardı burıng'ıday su'nnet et, – dedi.

[3] Solay etip, Eshua tastan pıshaqlar islep, izraillılardı Aralot* to'beshiginde su'nnet etti.

[4] Bunı islegeninin' sebebi mınaw edi: Mısırdan shıqqanlardın' ha'mmesi, urısqa jaramlı bolg'an barlıq er adamlar Mısırdan shıqqannan son', sho'lde ju'rgende o'lip ketken edi+. [5] Mısırdan shıqqan barlıq er adamlar su'nnet etilgen edi. Biraq Mısırdan shıqqannan keyin sho'lde ju'rgen waqıtta tuwılg'an er adamlardın' hesh biri su'nnet etilmegen edi. [6] Mısırdan shıqqanda urısqa jaramlı bolg'anlardın' ha'mmesi o'lip bolg'ansha, izraillılar sho'lde qırıq jıl gezip ju'rdi. Sebebi olar Jaratqan İyenin' so'zin tın'lamag'an edi. Jaratqan İye olarg'a: «Men ata-babaların'ızg'a wa'de etip, sizlerge beremen degen su't ha'm pal ag'ıp turg'an jerdi sizler ko'rmeysizler», – dep ant ishken edi+. [7] Jaratqan İye olardın' ornına balalarına o'mir berdi. Su'nnet etilmegen bul balalardı Eshua su'nnet etti. O'ytkeni olar jolda su'nnet etilmegen edi+. [8] Barlıq er adamlar su'nnet etilgennen son', ta'wir bolg'ansha, ordadag'ı o'z orınlarında qaldı.

[9] Sonda Jaratqan İye Eshuag'a:

– Mısırda sizlerde bolg'an masqarashılıqtı bu'gin alıp tasladım, – dedi. Sonlıqtan sol jer bu'gin de Gilgal* dep ataladı+.

[10] Gilgalda Erixo tegisligine orda qurg'an İzrail xalqı aydın' on to'rtinshi ku'ni keshte Qutqarılıw bayramın* bayramladı+. [11] Bir ku'n dawam etken bayramnan son', olar eldin' zu'ra'a'tinen ashıtqısız nan ha'm quwırmash jedi. [12] Olar sol eldin' zu'ra'a'tinen jey basladı ha'm erten'ine mannanın' jawıwı pu'tkilley toqtadı. İzraillılar sol jılı Kenaan elinin' zu'ra'a'ti menen azıqlandı+.

Erixo qalasının' qulawı

13 Eshua Erixo qalasına jaqın jerde bolg'anda, basın ko'terip qarap, aldında qılısh uslap turg'an bir adamdı ko'rdi. Eshua og'an jaqınlasıp:
– Sen bizler ta'reptin' adamımısan' yamasa dushpan ta'reptin' be? – dep soradı+.
14 Sol adam og'an:
– Hesh ta'reptin' de emes. Men Jaratqan İyenin' a'skerlerinin' sa'rka'rdasıman. Mine, Men keldim, – dedi.
Sol waqıtta Eshua et-betinen jerge jıg'ılıp, og'an tabındı da:
– Mırzam, qulın'ızg'a aytatug'ın qanday so'zin'iz bar? – dep soradı.
15 Jaratqan İyenin' a'skerlerinin' sa'rka'rdası Eshuag'a:
– Ayaq kiyimin'di shesh. O'ytkeni sen turg'an jer – muxaddes, – dedi. Eshua aytılg'andı orınladı+.
16 İzraillılar sebepli, Erixo qalasının' da'rwazaları tas qılıp jabılg'an edi. Ol arqalı hesh kim kirmedi de, shıqpadı da.

6 [1] Sonda Jaratqan İye Eshuag'a bılay dedi:
– Men Erixo qalasın, onın' patshasın ha'm jawıngerlerin sag'an
ta'slim qılaman. [2] Sen pu'tkil a'skerlerin' menen birge altı ku'n dawamında
qala do'geregin ku'nine bir ma'rtebe aylanıp shıg'ıwın' kerek. [3] Ka'rnay
ko'tergen jeti ruwxaniy sandıqtın' aldında ju'rsin. Jetinshi ku'ni qalanın'
do'geregin jeti ma'rtebe aylanın'lar ha'm sonda ruwxaniyler ka'rnayların
shertsin. [4] Ruwxaniylerdin' ka'rnaylardı uzaq sozıp shertkenin
esitkenin'izde, pu'tkil xalıq ba'lent dawıs penen baqırsın. Sonda qalanın'
diywalları qulap tu'sedi ha'm ha'r bir adam turg'an jerinen tuwrı qalag'a
kiredi+.
[5] Nun ulı Eshua ruwxaniylerdi shaqırıp alıp, olarg'a:
– Kelisim sandıg'ın ko'terin'ler. Jeti ruwxaniy qollarına ka'rnaylardı
alıp, Jaratqan İyenin' sandıg'ının' aldında ju'rsin, – dedi. [6] Son'ınan xalıqqa:
– Alg'a ju'rin'ler, qalanın' do'geregin aylanıwdı baslan'lar. Qurallı
adamlar Jaratqan İyenin' sandıg'ının' aldında ju'rsin, – dedi.
[7] Eshua bul so'zlerdi xalıqqa aytıp bolg'annan son', ka'rnaylardı
ko'tergen jeti ruwxaniy ka'rnaylardı shertip, Jaratqan İyenin' aldında alg'a
ju're basladı. Olardın' izinen Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ı alıp ju'rildi.
[8] Qurallang'an adamlar ka'rnay shertken ruwxaniylerdin' aldında, al artta
kiyatırg'anlar sandıqtın' izinen ju'rip kiyatır edi. Sol waqıtta ka'rnaylar da
u'zliksiz shertilip turdı. [9] Sonda Eshua xalıqqa:
– Baqırman'lar, seslerin'izdi shıg'arman'lar. Men: «Baqırın'lar», –
demegenimshe, awzın'ızdan birde bir so'z shıqpasın. Buyrıg'ımdı esitken
waqtın'ızda, baqırın'lar, – dep buyırdı.
[10] Solay etip, olar Jaratqan İyenin' sandıg'ın ko'terip, qala a'tirapın bir
ma'rtebe aylandı. Keyin ordag'a kelip, sol jerde tu'nedi.
[11] Erten'ine azanda Eshua erte oyandı ha'm ruwxaniyler Jaratqan
İyenin' sandıg'ın ko'terdi. [12] Ka'rnaylardı ko'tergen jeti ruwxaniy Jaratqan
İyenin' sandıg'ının' aldında ka'rnaylardı shertip ju'rdi. Qurallang'an
adamlar olardın' aldında, al artta kiyatırg'anlar sandıqtın' izinde ju'rdi. Sol
waqıtta ka'rnaylar u'zliksiz shertilip turdı. [13] Solay etip, olar ekinshi ku'ni
de qala a'tirapın bir ma'rtebe aylanıp, ordag'a qaytıp keldi. Olar bul isti altı
ku'n ta'kirarladı.
[14] Jetinshi ku'ni olar erte, jan'a tan' atqanda turıp, qala a'tirapın anıq
sol ta'rizde jeti ma'rtebe aylanıp shıqtı. Olar tek sol ku'ni g'ana qala

a'tirapın jeti ma'rtebe aylanıp shıqtı. 15 Ruwxaniyler jetinshi aylanbada
ka'rnayların shertkende, Eshua xalıqqa bılay dedi:
– Baqırın'lar! Jaratqan İye qalanı sizlerge berdi! 16 Qala ha'm onın'
ishindegi ha'r bir na'rse Jaratqan İyege bag'ıshlanıp, joq qılınsın. Tek
bizler jibergen jansızlardı jasırıp qalg'an buzıq hayal Raxab ha'm onın'
u'yindegiler g'ana aman qaladı+. 17 Abaylan'lar, bag'ıshlang'an na'rselerge
qol tiygizben'ler. Sol na'rselerdi bag'ıshlap bolıp, keyin olardan alsan'ız,
sizler İzraildın' ordasın qırg'ıng'a ushıratıp, ba'lege duwshar qılasız+.
18 Pu'tkil gu'mis, altın, mıs ha'm temir na'rseler Jaratqan İyege
bag'ıshlang'an bolıp, olar Jaratqan İyenin' qaznasına tu'sedi.
19 Solay etip, ruwxaniyler ka'rnayların shertti. Xalıq bul dawıstı
esitiwden, qattı baqırıstı ha'm diywallar qulap tu'sti. Ha'r bir adam turg'an
jerinen tuwrı qalag'a kirdi ha'm onı qolg'a kirgizdi+. 20 Olar erkek ha'm
hayallardı, jas ha'm g'arrılardı, iri ha'm mayda mallardı, esheklerdi,
qaladag'ı ha'mme tiri jandı qılıshtan o'tkizip, qırıp tasladı+.
21 Eshua usı jerge jansız bolıp kelgen eki adamg'a:
– Sol buzıq hayaldın' u'yine barın'lar. Ant ishkenin'izdey, hayaldı ha'm
onın' pu'tkil jaqınların sırtqa alıp shıg'ın'lar, – dedi.
22 U'yge kirgen jas jansızlar Raxabtı, onın' ata-anasın, ag'a-inilerin,
ag'ayinlerin ha'm onın' u'yindegi ha'mme adamlardı alıp shıg'ıp, İzraildın'
ordasının' janına a'keldi+. 23 Son'ınan olar qalanı ishindegileri menen
birlikte jag'ıp jiberdi. Tek gu'mis, altın, mıs ha'm temir na'rselerdi
Jaratqan İyenin' U'yinin' qaznasına saldı. 24 Eshua buzıq hayal Raxabtı,
onın' a'kesinin' u'y-ishin ha'm jaqınların tiri qaldırdı. Eshuanın' Erixonı
ko'zden o'tkizip keliw ushın jibergen jansızların jasırıp qalg'an Raxab
bu'gin de izraillılardın' arasında jasamaqta+.
25 Bunnan son', Eshua bılay dep g'arg'ıs ja'riyaladı:
– Bul qalanı, yag'nıy Erixo qalasın qaytadan tiklewge ha'reket etken
adam Jaratqan İyenin' g'arg'ısına ushırasın. Sol adam qalanın' tiykarın
o'zinin' tun'g'ısh ulının' u'stine saladı, al qala da'rwazasın genje ulının'
u'stine quradı+.
26 Jaratqan İye Eshua menen birge edi ha'm Eshuanın' dan'qı eldin'
ha'mme jerine jayıldı.

Axannın' gu'nası

7 [1] Degen menen, izraillılar bag'ıshlang'an na'rselerge qıyanet isledi. Yahuda urıwınan bolg'an Zeraxtın' shawlıg'ı, Zabdiydin' aqlıg'ı, Karmiydin' ulı Axan bag'ıshlang'an na'rselerdin' ayırımların alg'anlıqtan, Jaratqan İyenin' izraillılarg'a qa'ha'ri keldi+.

[2] Eshua Erixodan Beyt-Eldin' shıg'ısında, Beyt-Awenge jaqın jerde jaylasqan Ay qalasına adamlardı jiberip atırıp, olarg'a:

– Barıp, eldi ko'zden o'tkizin'ler, – dedi.

Adamlar barıp, Ay qalasın ko'zden o'tkizdi. [3] Keyin olar Eshuanın' qasına qaytıp kelip, og'an:

– Pu'tkil xalıqtın' ol jerge barıp, a'were bolıwının' ha'jeti joq. Sanı jag'ınan az bolg'an Ay qalasının' xalqın jen'iwge eki-u'sh mın' adam jetkilikli, – dedi.

[4] Solay etip, u'sh mın'g'a jaqın izraillılar qalag'a qaray ju'ris qıldı. Biraq olar Ay xalqınan qasha basladı+. [5] Ay xalqı izraillılardı qala da'rwazasınan Shebarimge deyin quwıp, olardı to'beshikten tu'serlikte qırıp basladı ha'm olardın' shama menen otız altı adamın o'ltirdi. Bunnan qorqqanınan izraillılardın' ruwxları tu'sip, ju'rekleri suwladı.

[6] Sonda Eshua kiyimlerin jırtıp, İzraildın' aqsaqalları menen birlikte baslarına topıraq shashtı ha'm Jaratqan İyenin' sandıg'ının' aldında et-betinen jerge jıg'ılıp, keshke deyin sol awhalda jattı+. [7] Son'ınan Eshua bılay dedi:

– O, Quday İye, Sen bizlerdi amorlarg'a ta'slim etip, joq qılıw ushın İordan da'ryasınan o'tkizgen be edin'? Qa'nekey, da'ryanın' arg'ı ta'repinde qalsaq edi!+ [8] O, İyemiz, İzrail xalqı dushpanlarınan qashqannan son', men ne ayta alaman? [9] Kenaanlılar ha'm usı jerde jasaytug'ın basqa xalıqlar bunı esitkende, a'tirapımızdı qorshap alıp, atımızdı jer ju'zinen joq qıladı. Sonda Sen O'zin'nin' ullı atın'dı saqlap qalıw ushın ne isleyjaqsan'+?

[10] Jaratqan İye Eshuag'a bılay dedi:

– Ornın'nan tur! Nege bulay et-betin'nen jerge jıg'ılıp jatırsan'? [11] İzraillılar gu'na islep, Menin' olarg'a ornılan' dep buyırg'an kelisimimdi buzdı. Olar bag'ıshlang'an na'rselerdin' bir bo'legin urladı ha'm aldap, o'z zatlarının' arasına jasırdı. [12] Sol sebepli, endigiden bılay izraillılar dushpanlarına qarsı tura almaydı, olar artqa qaytıp, dushpanlarının'

aldına tu'sip qashadı. Sebebi olar joq qılınıw jazasına tartılg'an. Sizler o'zlerin'izdegi bag'ıshlang'an na'rselerdi joq etpesen'iz, Men artıq sizler menen birge bolmayman+. 13 Bar, sen xalıqtı pa'kle ha'm olarg'a bılay de: «Erten'gi ku'n ushın o'zlerin'izdi pa'klen'ler. O'ytkeni İzraildın' Qudayı Jaratqan İye: „Ha'y, İzrail, sizlerdin' aran'ızda bag'ıshlang'an na'rseler bar. Sol na'rselerdi joq etpegenin'izshe, dushpanların'ızg'a qarsı tura almaysızlar“, – deydi. 14 Tan' atqanda, sizler urıw-urıw bolıp dizilip, gezek penen aldıg'a shıg'asızlar. Jaratqan İyenin' ko'rsetken urıwı tiyre-tiyre bolıp aldıg'a shıg'adı. Son' Jaratqan İye ko'rsetken tiyre xojalıqları menen birme-bir aldıg'a shıg'adı. Keyin Jaratqan İye ko'rsetken xojalıqtın' er adamları aldıg'a shıg'adı+. 15 Bag'ıshlang'an na'rselerdi aldı dep ko'rsetilgen adam o'zine tiyisli ha'r bir na'rse menen birlikte jag'ıp jiberiledi. Sebebi ol adam Jaratqan İyenin' kelisimin buzıp, İzrailda jerkenishli gu'na isledi».

16 Tan' azannan turg'an Eshua İzrail xalqın urıw boyınsha aldıg'a shıg'ardı. Sonda olardın' ishinen Yahuda urıwı ko'rsetildi. 17 Yahuda tiyreleri aldıg'a shıg'arılg'anda, Zerax tiyresi ko'rsetildi. Zerax tiyresi xojalıqları menen aldıg'a shıg'arılg'anda, Zabdiy xojalıg'ı ko'rsetildi+. 18 Zabdiy xojalıg'ının' er adamları aldıg'a shıg'arılg'anda, Yahuda urıwınan Zeraxtın' shawlıg'ı, Zabdiydin' aqlıg'ı, Karmiydin' ulı Axan ko'rsetildi.

19 Sonda Eshua Axang'a:

– Ulım! İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' hu'rmetin ornına qoy ha'm Onın' ullılıg'ın ta'n alıp, haqıyqatın ayt, ne isledin'? Mennen jasırma, – dedi+.

20 Axan Eshuag'a bılay dedi:

– Durıs, men İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege qarsı gu'na isledim. Men mına isti qılg'an edim:+ 21 oljalardın' ishinde Shınardan a'kelingen sulıw bir shapan, eki ju'z shekel gu'mis, eliw shekel awırlıg'ında bir altın quymanı ko'rgenimde ha'wesim kelip, olardı aldım. Gu'misti en' astına salıp, olardın' ha'mmesin shatırımnın' ishine, jerge jasırdım+.

22 Eshua jibergen adamlar da'rhal shatırg'a qaray juwırıp ketti. Olar sol jerge ko'milgen zatlardı taptı. Gu'mis en' astına ko'milgen eken. 23 Olar bul na'rselerdin' ha'mmesin shatırdan aldı da, Eshuag'a ha'm İzrail xalqına a'kelip berip, Jaratqan İyenin' aldına qoydı.

24 Eshua ha'm pu'tkil İzrail xalqı Zerax ulı Axandı, gu'misti, altın quymanı, shapandı, Axannın' ul-qızların, iri ha'm mayda malların,

esheklerin, onın' shatırın ha'm shatırının' ishindegi barlıq zatların Axor oypatlıg'ına apardı.

25 Eshua Axang'a:

– Sen nege bizlerdi bul ba'lege jolıqtırdın'? Jaratqan İye bu'gin o'zin'di ba'lege jolıqtıradı, – dedi.

Son'ınan pu'tkil İzrail xalqı Axan menen onın' xojalıg'ındag'ılardı tas boran qılıp o'ltirdi ha'm olardı otqa jag'ıp jiberdi. 26 Keyin olar Axannın' u'stine u'lken tas u'yindisin u'ydi. Bul u'yindi bu'gin de bar. Solay etip, usı waqıyadan son', Jaratqan İyenin' qa'ha'ri basıldı. Sol jerdin' bu'gingi ku'nge deyin Axor* oypatlıg'ı dep atalıwının' ma'nisi usı+.

Ay qalasının' qıyralıwı

8 [1] Jaratqan İye Eshuag'a bılay dedi:

– Qorqpa ha'm qa'weterlenbe. Barlıq a'skerlerdi janın'a alıp, Ay qalasına ju'ris qıl. Mine, Ay patshasın, xalqın, qalasın ha'm onın' jerin sag'an ta'slim qıldım+. [2] Erixo qalasına ha'm onın' patshasına ne islegen bolsan', Ay qalasına ha'm onın' patshasına da sonı isle. Biraq ondag'ı mal ha'm zatlardı olja etip alın'lar. Qalanın' art betine bekinis jasa+.

[3] Solay etip, Eshua barlıq a'skerler menen birlikte Ay qalasına ju'ris qılıwg'a tayarlandı. Ol tan'lag'an otız mın' ma'rt jawıngerdi tu'nde jolg'a atlandırıp atırıp, [4] olarg'a bılay dep buyırdı:

– Endi sizler barıp, qalanın' art betindegi bekiniste jatın'lar. Qaladan onsha alıslap ketpen'ler. Ha'mmen'iz tayar bolıp turın'lar+. [5] Men janımdag'ı adamlar menen birlikte qalag'a jaqınlasaman. Dushpan qaladan shıg'ıp, a'welgidey bizlerge qarsı kelgende, bizler olardan qashqanday bolıp,+ [6] olardı qaladan uzaqlastırg'ansha izimizden ertip baramız. Olar bizlerdi burıng'ıday qashıp baratır dep oylaydı. Bizler olardan qashıp baratırg'anımızda, [7] sizler bekiniste jatırg'an jerin'izden shıg'ıp, qalanı qolg'a kirgizesizler. Qudayın'ız Jaratqan İye ol jerdi sizlerge ta'slim etejaq. [8] Qalanı qolg'a kirgizgenin'izden son', og'an ot berin'ler. Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha ha'reket etin'ler. Minekey, menin' sizlerge buyrıg'ım usı.

[9] Son'ınan Eshua olardı jolg'a atlandırdı. Adamlar ketip, Beyt-El menen Ay qalasının' arasındag'ı, yag'nıy Ay qalasının' batıs ta'repindegi bekiniste jattı. Al Eshua bolsa, tu'ndi qalg'an adamlar menen birge o'tkizdi.

[10] Eshua tan' azannan turdı da, a'skerlerdi ko'zden o'tkerip, olardı sapqa turg'ızdı. Keyin o'zi ha'm İzraildın' aqsaqalları a'skerlerdin' aldına tu'sip, Ay qalasına qaray jolg'a shıqtı. [11] Eshua ha'm onın' janındag'ı barlıq a'skerler qalag'a ju'ris qıldı. Olar jaqınlap barıp, qalanın' arqa ta'repine orda qurdı. Olar menen qalanın' arasında bir oypatlıq bar edi. [12] Eshua bes mın'g'a shamalas adamg'a Beyt-El menen Ay qalası arasına, qalanın' batıs ta'repine bekinis qurg'ızdı. [13] Son'ınan arqada orda qurg'anlar da, batısta bekiniste jatırg'anlar da urıs maydanına tu'siwge tayar turdı. Eshua sol tu'ni oypatlıqqa keldi.

[14] Bunı ko'rgende Ay patshası adamları menen izraillılarg'a qarsı urısıw ushın qaladan asıg'ıs tu'rde shıqtı. Eshua jobalastırg'anday olar İordan tegisliginin' janındag'ı bir jerge shıqtı. Degen menen, olar o'zlerine qarsı

qalanın' artqı ta'repinde bekinis jasalg'anınan xabarsız edi. 15 Eshua ha'm
onın' janındag'ı izraillılar qala xalqınan jen'ilip atırg'anday bolıp, sho'lge
qaray qasha basladı. 16 Qaladag'ı pu'tkil xalıq izraillılardın' izinen quwıwg'a
shaqırıldı. Olar Eshuanı quwa berip, qaladan uzaqlasıp ketti. 17 İzraillılardı
quwıwg'a Ay qalası menen Beyt-Elden bir adam qalmay shıqqan edi. Olar
izraillılardı quwıwg'a shıg'ıp baratırıp, qalanı qorg'awsız, ashıq qaldırg'an
edi.

18 Sonda Jaratqan İye Eshuag'a:

– Qolın'dag'ı semserdi Ay qalasına qaray soz. Men sol jerdi sag'an
ta'slim etip atırman, – dedi.

Eshua qolındag'ı semserdi tuwrı qalag'a qaray sozdı. 19 Ol qolın
sozıwdan-aq, bekiniste jatırg'anlar orınlarınan ushıp turıp, qalag'a kirdi.
Olar qalanı qolg'a kirgizip, onı da'rhal jag'ıp jiberdi+.

20 Ay qalasının' turg'ınları artına qarag'anda, janıp atırg'an qalanın'
tu'tini aspang'a ko'terilip atırg'anın ko'rdi. Sho'lge qaray qashqan
izraillılar artqa qaytıp, olarg'a hu'jim jasag'anda, olar tıg'ılarg'a tesik taba
almay qaldı. 21 Eshua ha'm onın' janındag'ı izraillılar bekiniste
jatırg'anlardın' qalanı qolg'a kirgizgenin ha'm qaladan tu'tin shıg'ıp
atırg'anın ko'rgende izge qaytıp, Ay xalqına qarsı hu'jim jasadı. 22 Qalanı
qolg'a kirgizgenler de hu'jimge o'tkende, qala xalqı eki jaqtan kelgen
izraillılardın' ortasında qaldı. İzraillılar olardan aman qalg'anlardın' da,
qashqanlardın' da birde birewin qaldırmay, ha'mmesin o'ltirdi+. 23 Olar Ay
patshasın tiriley tutqıng'a alıp, Eshuanın' aldına a'keldi+.

24 Ay qalasınan shıg'ıp, qır dalada ha'm sho'lde o'zlerinin' izinen
quwg'anlardın' ha'mmesin izraillılar qılıshtan o'tkizgennen son', qalag'a
qaytıp kelip, sol jerde qalg'an adamlardı da qılıshtan o'tkizdi. 25 Sol ku'ni
pu'tkil Ay qalasının' xalqı, hayal-erkegi ha'mmesi bolıp on eki mın' adam
o'ltirildi. 26 Qala turg'ınlarının' ha'mmesin tolıq qırıp bolg'ansha, Eshua
semser uslag'an qolın to'men tu'sirmedi. 27 İzraillılar Jaratqan İyenin'
Eshuag'a bergen buyrıg'ına qulaq asıp, tek qaladag'ı mallar menen zatlardı
g'ana olja etip aldı. 28 Son'ınan Eshua Ay qalasın jag'ıp jiberip, onı ma'n'gi
qarabaqanag'a aylandırdı. Sol qala bu'gin de solay turıptı+. 29 Eshua Ay
qalasının' patshasın ag'ashqa ildirip qoyıp, onı keshke shekem sol jerde
qaldırdı ha'm quyash batarda onın' o'li denesin ag'ashtan tu'sirtip, qala
da'rwazasının' kirer awzına taslattı. Al onın' o'li denesinin' u'stine taslardı
taslap, bir u'yindi isledi. Bul u'yindi bu'gin de bar+.

Muxaddes Nızamnın' xalıqqa oqılıwı

30 Bunnan son', Eshua Ebal tawında İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege
arnap qurbanlıq ornın qurdı+. 31 Bul orın Jaratqan İyenin' qulı Muwsanın'
İzrail xalqına bergen buyrıg'ı boyınsha, Muwsanın' Nızam kitabında
jazılg'anınday qılıp qurıldı. Yag'nıy, temir tiymegen ha'm jonılmag'an
taslardan qurıldı. Ol jerde Jaratqan İyege arnap jandırılatug'ın
qurbanlıqlar ha'm tatıwlıq qurbanlıqları berildi+. 32 Muwsanın' İzrail xalqı
aldında jazg'an Nızamının' ko'shirmesin Eshua sol jerdegi taslarg'a jazdı.
33 Al pu'tkil izraillılar bolsa, aqsaqallar, qadag'alawshılar, qazılar ha'm
kelgindi adamlar menen birlikte Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ının' eki
ta'repinde sandıqtı ko'tergen lebiyli ruwxaniylerge qarama-qarsı bolıp
dizildi. Xalıqtın' birinshi yarımı Gerizzim tawı ta'repinde, ekinshi yarımı
Ebal tawı ta'repinde turg'an edi. O'ytkeni Jaratqan İyenin' qulı Muwsa
jarılqaw alıw ushın usı ta'rizde turıwdı aldın buyırg'an edi+. 34 Keyin
Eshua Nızam kitabında jazılg'anınday etip, jarılqaw ha'm g'arg'ıs
so'zlerdin' barlıg'ın oqıdı+. 35 Solay etip, Eshua pu'tkil İzrail ja'miyetinin',
hayallardın', balalardın' ha'm xalıqtın' arasında bolg'an kelgindi
adamlardın' aldında Muwsanın' buyrıqlarınan birde bir so'z qaldırmay
oqıp berdi+.

Gibonlılardın' hiylesi

9 [1] İordan da'ryasının' batıs ta'repinde, tawlı u'lkede, batıstag'ı taw
eteklerinde ha'm Lebanong'a deyin sozılg'an Jer Orta ten'izi jag'asında
jasaytug'ın barlıq patshalar: xett, amor, kenaan, periz, xiw ha'm ebus
patshaları bolıp o'tken waqıyalardı esitkende, [2] Eshuag'a ha'm İzrail
xalqına qarsı urısıw ushın ha'mmesi bir jerge jıynaldı+.
[3] Al xiw xalqınan bolg'an Gibon qalasının' turg'ınları bolsa, Eshuanın'
Erixo ha'm Ay qalalarına islegen islerin esitkende,+ [4] hiyle qollanbaqshı
boldı. Olar o'zlerin elshi qılıp ko'rsetip, esheklerine eski qaltalar, go'ne,
jırtıq ha'm jamaw-jamaw sharap meslerin ju'kledi. [5] Ayaqlarına eski ha'm
jamalg'an ayaq kiyimler, u'stilerine go'ne-ko'ksi kiyimler kiydi. Olardın'
dorbalarındag'ı nanlar kewip, qatıp qalg'an edi. [6] Solay etip, sol adamlar
Gilgaldag'ı ordag'a, Eshuanın' janına keldi. Olar Eshuag'a ha'm İzrail
xalqına:
– Bizler bir uzaq elden keldik. Bizler menen kelisim du'ziwin'izdi qa'ler
edik, – dedi+.
[7] Biraq izraillılar gibonlılarg'a:
– Sizler menen nege kelisim du'ziwimiz kerek eken? Mu'mkin, sizler
bizlerge jaqın jerde jasaytug'ın shıg'arsız, – dedi. [8] Olar Eshuag'a:
– Bizler senin' qulların'bız, – dedi.
Eshua olardan:
– Sizler kimsiz? Qayaqtan kiyatırsız? – dep soradı.
[9] Olar Eshuag'a bılay dedi:
– Qulların' bolg'an bizler bir uzaq elden keldik. Sebebi senin' Qudayın'
Jaratqan İyenin' dan'qı tuwralı esitken edik. Bizler Quday haqqında
ha'mme na'rseden: Onın' Mısırda islegen ha'r bir isinen,+ [10] İordan
da'ryasının' arg'ı jag'ındag'ı amorlardın' eki patshasına, yag'nıy Xeshbon
patshası Sixong'a ha'm Ashtarotta hu'kimdarlıq etken Bashan patshası
Ogqa neler islegeninen de xabarımız bar+. [11] Sonlıqtan aqsaqallarımız
ha'm elimizdin' barlıq xalqı bizlerge bılay degen edi: «Janın'ızg'a azıq-
awqat alıp, olardı qarsı alıw ushın shıg'ın'lar ha'm olarg'a: „Bizler
sizlerdin' qulların'ızbız. Bizler menen kelisim du'ziwin'izdi qa'leymiz“, –
den'ler». [12] Bizler sizlerge keliw ushın jolg'a shıqqan ku'nimizde, azıq ushın
u'yimizden alg'an bul nanlarımız ıssı edi. Endi qaran'lar, olar kewip, qatıp
qalg'an. [13] Sharap toltırılg'an mına mesler de taza edi. Mine, olardın' qalay

jırtılıp qalg'anına qaran'lar. Ko'p jol basıp o'tkenimiz sebepli, kiyim-kenshegimiz ha'm ayaq kiyimimiz de tozıp qaldı.

14 İzraillılar Jaratqan İye menen ken'espesten, gibonlılardın' azıqlarınan alıp, tatıp ko'rdi+. 15 Eshua olardı aman qaldıratug'ınına so'z berip, olar menen paraxatshılıq kelisimin du'zdi. Ja'miyet basshıları da kelisimge sadıq qalatug'ınına ant ishti+. 16 Degen menen, kelisim du'zilgeninen keyin u'sh ku'n o'tkende, olar gibonlılardın' jaqın jerde, o'zlerinin' arasında jasaytug'ının bildi. 17 O'ytkeni izraillılar jolg'a shıg'ıp, u'sh ku'nnen keyin olardın' Gibon, Kefira, Beerot ha'm Kiryat-Yarim degen qalalarına kelgen edi+. 18 Biraq izraillılar olarg'a shabıwıl jasamadı. Sebebi ja'miyet basshıları İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' atı menen ant ishken edi. Sonlıqtan xalıq ja'miyet basshılarına narazı bolıp, ton'qılday basladı. 19 Basshılar xalıqqa:

– Bizler olarg'a İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' atı menen ant ishtik. Sonlıqtan olarg'a qol tiygize almaymız. 20 Ant ishkenimiz sebepli, olardı aman qaldıramız, bolmasa Qudaydın' g'a'zebine ushıraymız, – dedi.

21 Son'ınan xalıqqa usınıs etip:

– Olardı aman qaldırayıq, – dedi.

Solay etip, basshılar bergen so'zinde turdı ha'm gibonlılar pu'tkil ja'miyet ushın otın shawıp, suw tasıytug'ın boldı+.

22 Keyin Eshua gibonlılardı shaqırıp alıp, olarg'a bılay dedi:

– Jaqın jerde jasay turıp, nege ju'da' uzaq jerden keldik dep, bizlerdi aldadın'ız? 23 Sol sebepten sizler g'arg'ısqa ushıraysızlar. Endi ma'n'gige qul bolıp qalasızlar. Sizler Qudayımnın' U'yi ushın otın shawıp, suw tasıysızlar.

24 Gibonlılar Eshuag'a bılay dep juwap berdi:

– Mırzamız, senin' Qudayın' Jaratqan İye O'z qulı Muwsag'a pu'tkil eldi sizlerge beretug'ının ha'm elde jasaytug'ınlardın' ha'mmesin joq qılıwdı buyırg'anın esitken edik. Bizler sizlerden qattı qorqtıq ha'm janımızdan ayırılıwdan qa'weterlenip, usılay isledik+. 25 Endi bizler senin' qolın'damız. Sen neni maqul ha'm durıs dep tapsan', sonı isle+.

26 Solay etip, Eshua olardı izraillılardın' qolınan qutqardı ha'm olardı o'ltirtpedi. 27 Sol ku'ni Eshua olardı ja'miyet ushın ha'm Jaratqan İye belgilegen jerde qurılatug'ın Onın' qurbanlıq ornı ushın otın shawıp, suw tasıytug'ın xızmetke qoydı. Olar bu'gin de sol jumıstı atqaradı.

Amorlardın' jen'iliske ushırawı

10 [1] Erusalim patshası Adoniy-Sedek Eshuanın' Erixonı qolg'a kirgizip, patshasın joq qılg'anı sıyaqlı, Ay qalasın da qolg'a kirgizip, tolıq qıyratqanın ha'm patshasın o'ltirgenin, Gibon xalqının' da izraillılar menen paraxatshılıq kelisimin du'zip, olar menen birge jasap atırg'anın esitti+. [2] Sonda onı ku'shli qorqınısh biyledi. O'ytkeni Gibon o'z patshasına iye bolg'an qalalardın' biri sıyaqlı u'lken bir qala edi. Ol Ay qalasınan da u'lken bolıp, xalqı ma'rt jawıngerler edi+. [3] Sol sebepli Erusalim patshası Adoniy-Sedek Xebron patshası Hohamg'a, Yarmut patshası Piramg'a, Laxish patshası Yafiag'a ha'm Eglon patshası Debirge mına xabardı jiberdi: [4] «Kelip, mag'an Gibondı joq etiwge ja'rdem berin'ler. Sebebi Gibon xalqı Eshua ha'm İzrail xalqı menen birlikte paraxatshılıq kelisimin du'zipti». [5] Solay etip, amorlardın' bes patshası – Erusalim, Xebron, Yarmut, Laxish ha'm Eglon patshaları a'skerlerin topladı ha'm ha'mmesi birlikte barıp, Gibonnın' qarsısına orda qurdı da, hu'jimge o'tti+.

[6] Gibonlılar Gilgaldag'ı ordada bolg'an Eshuag'a mına xabardı jiberdi: «Qulların' bolg'an bizlerdi jalg'ız taslap ketpe. Bizlerge tezirek kelip, ja'rdem qolın'dı soz ha'm bizlerdi qutqar. O'ytkeni tawlı eldegi amorlardın' barlıq patshaları bizlerge qarsı birlesti».

[7] Sonlıqtan Eshua pu'tkil a'skerleri ha'm ma'rt jawıngerleri menen birge Gilgaldan jolg'a shıqtı. [8] Sonda Jaratqan İye Eshuag'a:

– Olardan qorqpa. Men olardı sag'an ta'slim etip atırman. Olardın' hesh biri sag'an qarsı tura almaydı, – dedi+.

[9] Gilgaldan shıg'ıp, tu'ni menen jol ju'rgen Eshua amorlarg'a tosattan hu'jim jasadı. [10] Jaratqan İye amorlardı izraillılardın' aldında albıratıp tasladı ha'm izraillılar olardı Gibonda u'lken qıyralıwg'a ushırattı. Beyt-Xorong'a baratug'ın jol boyınsha, olardı Azeqag'a ha'm Makkedag'a jetkenshe quwıp, o'ltirip bardı+. [11] Jaratqan İye izraillılardan qashqan amorlardın' u'stine Beyt-Xoronnan Azeqag'a barg'ansha aspannan iri tas burshaq jawdırdı. Jawg'an tas burshaqtın' astında o'lgenler izraillılardın' qılısh penen o'ltirgenlerinen de ko'birek edi+.

[12] Jaratqan İyenin' amorlardı izraillılar ta'repinen qıyratqan ku'ni Eshua İzrail xalqının' aldında Jaratqan İyege duwa etti. Ol xalıqtın' ko'z aldında bılay dedi:

«Ha'y quyash, tur sen Gibon u'stinde,

Ha'y ay, sen de Ayyalon oypatlıg'ında».

13 Xalıq o'z dushpanlarınan o'shin alg'ansha, quyash toqtap, ay da o'z
ornında turdı. Bul waqıya Yashar kitabında* so'z etilgen. Quyash shama
menen bir ku'n boyı aspannın' ortasında turdı, batıwg'a asıqpadı+.
14 Jaratqan İye adamnın' so'zine qulaq asqan bunday ku'n – bunnan aldın
da, bunnan keyin de bolg'an emes. Sebebi Jaratqan İyenin' O'zi İzrail ushın
sawash ju'rgizgen edi+.
15 Bunnan son', Eshua İzrail xalqı menen birge Gilgaldag'ı ordag'a
qaytıp keldi.

Amor patshalarının' o'ltiriliwi

16 Amorlardın' bes patshası qashıp, Makkedadag'ı bir u'n'girge
jasırıng'an edi. 17 Eshuag'a: «Bes patsha tabıldı. Olar Makkedadag'ı bir
u'n'girge jasırınıp alg'an eken», – degen xabar jetti. 18 Eshua xalıqqa bılay
dedi:
– U'n'girdin' awzın u'lken taslar menen jawın'lar ha'm sol jerdi
qorg'ap turıw ushın saqshılar jiberin'ler. 19 Biraq sizler qarap tura bermey,
dushpanların'ızdın' izinen quwın'lar. Olarg'a art betinen hu'jim jasap, o'z
qalalarına ketiwine tosqınlıq etin'ler. Qudayın'ız Jaratqan İye olardı
sizlerge ta'slim etken.
20 Eshua ha'm izraillılar dushpandı ju'da' awır jen'iliske ushıratıp,
olardı pu'tkilley joq etti. Al aman qalg'anlar bolsa, qorg'an qalalarg'a
barıp, baspana taptı. 21 Son'ınan pu'tkil izraillılar aman-esen Makkedadag'ı
ordag'a, Eshuanın' janına qayttı. Hesh bir adam izraillılarg'a qarsılasıwg'a
ju'reksine almadı.
22 Sonda Eshua adamlarına:
– U'n'girdin' awzın ashıp, sol bes patshanı shıg'arın' da, olardı mag'an
alıp kelin'ler, – dedi.
23 Olar bes patshanı, yag'nıy Erusalim, Xebron, Yarmut, Laxish ha'm
Eglon qalalarının' patshaların u'n'girden shıg'arıp, Eshuag'a alıp keldi.
24 Patshalar alıp kelingende, Eshua pu'tkil İzrail xalqın jıynadı. O'zi menen
urısqa qatnasqan a'skerbasılarg'a bolsa:
– Jaqınıraq kelip, ayaqların'ızdı mına patshalardın' jelkelerine
qoyın'lar, – dedi.

A'skerbasılar jaqınlap kelip, ayaqların patshalardın' jelkelerine qoydı+. 25 Eshua olarg'a:

– Qorqpan'lar ha'm qa'weterlenben'ler. Ku'shli ha'm ma'rt bolın'lar. Jaratqan İye sizler menen urısatug'ın dushpanların'ızdın' ha'mmesin usınday awhalg'a saladı, – dedi+.

26 Keyin Eshua bes patshanı o'ltirip, olardı bes ag'ashqa ildirip qoydı. Deneler keshke deyin ag'ashqa ildiriwli turdı+.

27 Quyash batarda, Eshuanın' buyrıg'ı boyınsha patshalardın' deneleri ag'ashlardan alınıp, burın o'zleri jasırıng'an u'n'girdin' ishine taslandı. Al u'n'girdin' awzı u'lken taslar menen jawıldı. Bul taslar bu'gingi ku'nge deyin sol jerde tur+.

28 Eshua sol ku'ni-aq Makkeda qalasın basıp aldı, onın' patshasın ha'm xalqın qılıshtan o'tkizdi. Ol qalada birde bir tiri jan qaldırmay, tolıg'ı menen qırıp tasladı. Eshua Erixo qalasının' patshasına ne qılg'an bolsa, Makkeda qalasının' patshasına da sonı qıldı+.

Qubladag'ı qalalardın' qolg'a kirgiziliwi

29 Eshua İzrail xalqı menen birlikte Makkedadan Libna qalasına barıp, qalag'a hu'jim jasadı. 30 Jaratqan İye qalanı ha'm onın' patshasın izraillılarg'a ta'slim etti. Eshua pu'tkil qala xalqın qılıshtan o'tkizdi, birde bir tiri jan qaldırmadı. Ol Erixo qalasının' patshasına ne islegen bolsa, bul qalanın' patshasına da sonı isledi.

31 Bunnan son', Eshua İzrail xalqı menen birge Libnadan Laxish qalasına keldi ha'm qala qarsısına orda qurıp, hu'jimge o'tti. 32 Jaratqan İye Laxishti izraillılarg'a ta'slim etti. Eshua erten'ine qalanı basıp aldı. Ol Libnada islegeni sıyaqlı, bul qalanın' da barlıq adamların qılıshtan o'tkizdi. 33 Sonda Gezer qalasının' patshası Horam Laxishke ja'rdemge keldi. Eshua hesh bir tiri jandı aman qaldırmay, onı ha'm onın' a'skerlerin qırıp tasladı.

34 Eshua İzrail xalqı menen Laxishten shıg'ıp, Eglong'a keldi. Ol qala qarsısına orda qurıp, hu'jimge o'tti. 35 Olar qalanı sol ku'ni-aq basıp aldı. Laxishte islegeni sıyaqlı, bul qalanın' da barlıq adamların sol ku'ni-aq qılıshtan o'tkizip, qırıp tasladı.

36 Son'ınan Eshua İzrail xalqı menen birlikte Eglonnan Xebron qalasına kelip, og'an qarsı hu'jimge o'tti. 37 Olar qalanı qolg'a kirgizip, onın' patshasın, xalqın ha'm awıllarındag'ı barlıq adamlardı qılıshtan o'tkizdi.

Eglonda islegeni sıyaqlı, Xebronda da hesh bir tiri jan qaldırmay, tolıg'ı menen qırıp tasladı.

38 Bunnan son', Eshua İzrail xalqı menen birlikte izge qaytıp, Debirge
qarsı hu'jim jasadı+. 39 Olar qalanı, onın' patshasın ha'm awılların qolg'a
kirgizip, pu'tkil xalıqtı qılıshtan o'tkizdi. Hesh bir tiri jan qaldırmay, tolıg'ı
menen qırıp tasladı. Xebron, Libna qalalarına ha'm olardın' patshalarına
ne islegen bolsa, Debirge ha'm onın' patshasına da sonı isledi.

40 Solay etip, Eshua pu'tkil eldi: tawlı jerlerdi, Negebti, batıstag'ı taw
eteklerin ha'm taw janbawırların qolg'a kirgizip, sol jerlerdegi
patshalardın' barlıg'ın jen'iliske ushırattı. Ol İzraildın' Qudayı Jaratqan
İyenin' buyrıg'ına qulaq asıp, hesh bir tiri jan qaldırmay, tolıg'ı menen
qırıp tasladı+. 41 Eshua Qadesh-Barniyadan Gazag'a deyin ha'm Gibong'a
deyin sozılg'an pu'tkil Goshen u'lkesin basıp aldı. 42 Ol bul patshalardın'
barlıg'ın ha'm olardın' jerlerin bir urısta-aq qolg'a kirgizdi. O'ytkeni
İzraildın' Qudayı Jaratqan İye İzrail ushın urısqan edi. 43 Keyin Eshua İzrail
xalqı menen birlikte Gilgaldag'ı ordag'a qaytıp keldi.

Arqa ta'reptegi patshalardın' jen'iliske ushırawı

11 [1] Bolıp o'tken waqıyalar haqqında Xasor patshası Yabin esitkende,
Madon patshası İobabqa, Shimron ha'm Axshaf patshalarına,
[2] arqadag'ı tawlı u'lkelerdegi, Kinneret ko'linin' qublasındag'ı
tegisliklerdegi, batıstag'ı taw eteklerindegi ha'm batıstag'ı Dor
to'beshiklerindegi patshalarg'a, [3] shıg'ıs ha'm batıs u'lkelerdegi
kenaanlılarg'a, tawlı u'lkedegi amor, xett, periz ha'm ebus xalıqlarına,
Xermon tawının' etegindegi Mispa u'lkesinde jasaytug'ın xiwlerge xabar
jiberdi. [4] Bul patshalar pu'tkil la'shkerleri, yag'nıy ten'iz jag'asındag'ı qum
sıyaqlı esap-sansız a'skerleri, ju'da' ko'p at ha'm urıs arbaları menen jolg'a
shıqtı+. [5] Usı barlıq patshalar izraillılarg'a qarsı urısıw ushın birlesip,
Merom suwları jag'asına keldi de, ha'mmesi birge orda qurdı+.

[6] Sonda Jaratqan İye Eshuag'a bılay dedi:

– Olardan qorqpa. Erten' usınday waqıtta olardın' ha'mmesin o'limge
tapsırıp, İzrailg'a ta'slim etemen. Sen olardın' atlarının' ayaq sin'irlerin
kesip, sawash arbaların otqa jandırıp jiber+.

[7] Solay etip, Eshua pu'tkil a'skerleri menen birlikte Merom suwları
jag'asındag'ı patshalarg'a tosattan hu'jim jasadı. [8] Jaratqan İye olardı
izraillılarg'a ta'slim etti. İzraillılar olardı jen'iliske ushırattı ha'm
qashqanlardı ullı Sidong'a, Misrefot-Mayımg'a ha'm shıg'ıstag'ı Mispe
oypatlıg'ına shekem quwıp barıp, olardı o'ltirdi. Olar hesh kimdi aman
qaldırmadı. [9] Eshua Jaratqan İyenin' o'zine buyırg'anınday isledi: olardın'
atların mayıp qıldı ha'm sawash arbaların otqa jandırıp jiberdi.

[10] Bunnan son', Eshua izge qayttı ha'm Xasor qalasın qolg'a kirgizip,
onın' patshasın qılıshtan o'tkerdi. Sebebi Xasor burın usı barlıq
patshalıqlardın' bası edi. [11] İzraillılar qaladag'ı barlıq adamlardı qılıshtan
o'tkizip, olardı qırıp tasladı. Olar birde bir tiri jan qaldırmadı. Keyin Eshua
Xasor qalasın jag'ıp jiberdi. [12] Solay etip, Eshua bul qalalardı ha'm olardın'
patshaların qolg'a tu'sirdi ha'm Jaratqan İyenin' qulı Muwsanın'
buyırg'anınday, ha'mmesin qılıshtan o'tkizip, qırıp tasladı+. [13] İzraillılar
Eshuanın' jag'ıp jibergen qalası Xasordan basqa, to'beshiklerde qurılg'an
qalalardın' hesh birine ot bermedi. [14] Olar bul qalalardag'ı ha'mme na'rseni
ha'm mallardı olja qıldı, al adamlarının' ha'mmesin qılıshtan o'tkizdi. Olar
birde bir tiri jan qaldırmadı. [15] Jaratqan İyenin' qulı Muwsa Jaratqan İyeden

alg'an buyrıqların Eshuag'a tapsırg'an edi. Eshua olardı tın'lap, Jaratqan İyenin' Muwsag'a buyırg'anlarının' ha'mmesin tolıq orınladı+.
16 Solay etip, Eshua usı pu'tkil eldi: tawlı jerlerdi, pu'tkil Negeb ha'm
Goshen jerlerin, batıstag'ı taw eteklerin, İordan tegisligin ha'm İzrail
tawları menen olardın' eteklerin, 17 Seirge jaqın Xalaq tawınan baslap,
Xermon tawının' janındag'ı Lebanon oypatlıg'ındag'ı Baal-Gadqa deyingi
jerlerdi basıp aldı. Al olardın' patshaların qolg'a alıp, o'ltirdi. 18 Eshua bul
patshalar menen uzaq waqıt urısıp kelgen edi. 19 Gibonda jasaytug'ın
xiwlerden basqa hesh bir qala xalqı izraillılar menen paraxatshılıq
kelisimin du'zgen joq. İzraillılar basqa qalalardın' ha'mmesin urıs penen
aldı+. 20 O'ytkeni İzrailg'a qarsı urısıw ushın olardın' ju'reklerin qatal
qılg'an Jaratqan İyenin' O'zi edi. Solay etip, Jaratqan İyenin' Muwsag'a
buyırg'anınday, izraillılar olardı ayawsız o'ltirip, tolıq qırıp tasladı+.
21 Sol waqıtta Eshua barıp, tawlı Xebronda, Debirde ha'm Anabta,
Yahuda ha'm İzraildın' barlıq tawlı u'lkelerinde jasaytug'ın anaq xalqın
qalaları menen birlikte pu'tkilley qırıp tasladı+. 22 İzraillılardın' elinde
anaqlardan birde bir adam aman qalmadı. Tek Gaza, Gat ha'm Ashdodta
aman qalg'anlar boldı+. 23 Solay etip, Jaratqan İyenin' Muwsag'a
aytqanınday, Eshua pu'tkil eldi qolg'a kirgizdi ha'm onı İzrail urıwları
arasında mu'lik qılıp bo'listirdi. Solay etip, urıs toqtap, el tınıshlıqqa
eristi+.

Muwsa ta'repinen jen'iliske ushırag'an patshalar

12 [1] İzraillılar İordan da'ryasının' shıg'ısın, İordan tegisliginin' pu'tkil shıg'ıs ta'repi menen Arnon da'ryasınan Xermon tawına shekem bolg'an jerlerdi qolg'a kirgizip, mına patshalardı jen'iliske ushıratqan edi: [2] olardın' biri Xeshbonda jasag'an amorlardın' patshası Sixon bolıp, onın' patshalıg'ı Arnon da'ryasının' jag'asındag'ı Aroer qalasın ha'm sol da'ryanın' ortasınan baslanatug'ın ammon xalqının' shegarası bolg'an Yabboq da'ryasına deyingi jerlerdi, yag'nıy Giladtın' yarımın o'z ishine alatug'ın edi+. [3] İordan tegisliginin' shıg'ıs ta'repi de og'an tiyisli edi. Bul jer Kinneret ko'linen Tegislik ko'line, yag'nıy O'li ten'izge deyin sozılg'an jerlerdi, ja'ne de, Beyt-Eshimotqa ha'm qubladag'ı Pisga tawının' janbawırlarına deyingi jerlerdi o'z ishine alatug'ın edi. [4] Ekinshisi Bashan patshası Og bolıp, ol en' son'g'ı refalardın'* biri edi ha'm Ashtarot penen Edreyde hu'kimdarlıq etti+. [5] Ol Xermon tawına, Salkag'a, geshurlılar menen maaxalılardın' shegaralarına deyin sozılg'an pu'tkil Bashang'a ha'm Xeshbon patshası Sixonnın' shegarasına deyin sozılg'an Giladtın' yarımına hu'kimdarlıq etetug'ın edi.

[6] Jaratqan İyenin' qulı Muwsa ha'm izraillılar usı patshalardı jen'iliske ushırattı. Sonda Jaratqan İyenin' qulı Muwsa olardın' jerlerin Ruben ha'm Gad urıwları menen Menashshe urıwının' yarımına mu'lik qılıp berdi+.

[7] Lebanon oypatlıg'ındag'ı Baal-Gadtan Seirge deyin sozılg'an Xalaq tawına shekemgi İordan da'ryasının' batısındag'ı jerlerde jasag'an patshalardı Eshua ha'm izraillılar jen'iliske ushıratqan edi. Olardın' jerlerin Eshua İzrail urıwlarına mu'lik qılıp bo'lip bergen edi. [8] Yag'nıy, Eshua tawlı jerlerdi, batıstag'ı taw eteklerin, İordan tegisligin, taw janbawırlarındag'ı jerlerdi, sho'ldi ha'm Negebti İzrail urıwları arasında mu'lik qılıp bo'listirdi. Bul jerlerde xett, amor, kenaan, periz, xiw ha'm ebus xalıqları jasaytug'ın edi. İzrail jen'iliske ushıratqan patshalar mınalar edi:

[9] Erixo patshası,

Beyt-Elge jaqın jerdegi Ay qalasının' patshası,

[10] Erusalim patshası,

Xebron patshası,

11 Yarmut patshası,

Laxish patshası,

12 Eglon patshası,

Gezer patshası,

13 Debir patshası,

Geder patshası,

14 Xorma patshası,

Arad patshası,

15 Libna patshası,

Adullam patshası,

16 Makkeda patshası,

Beyt-El patshası,

17 Tappuax patshası,

Xefer patshası,

18 Afek patshası,

Lashsharon patshası,

19 Madon patshası,

Xasor patshası,

20 Shimron-Meron patshası,

Axshaf patshası,

21 Taanax patshası,

Megiddo patshası,

22 Kedesh patshası,

Karmeldegi İoqneam patshası,

23 To'beshikli Dor elinin' patshası,

Galiladag'ı Goyım patshası,

24 ha'm Tirsa patshası.

Barlıg'ı bolıp otız bir patsha.

Basıp alınatug'ın jerler

13 [1] Eshua qartayıp, biraz jasqa barıp qalg'an waqtında, Jaratqan İye
og'an bılay dedi:
– Sen qartayıp, biraz jasqa barıp qaldın'. Biraq basıp alınatug'ın jerler
ele ju'da' ko'p.
[2] Sol qalg'an jerler mınalar: pu'tkil filist ha'm geshur xalıqları
jasaytug'ın aymaqlar, [3] yag'nıy kenaanlılarg'a tiyisli bolıp esaplang'an
Mısırdın' shıg'ıs ta'repindegi Shixor da'ryasınan arqadag'ı Ekron
shegaralarına shekem sozılg'an jerler – bular filist xalqının' bes
hu'kimdarına tiyisli Gaza, Ashdod, Ashkelon, Gat ha'm Ekron qalaları ha'm
qublada aw xalqının' jerleri+. [4] Ja'ne de, sidonlılarg'a tiyisli Ara degen
jerden baslap, Afekke, yag'nıy Amor shegarasına shekemgi pu'tkil Kenaan
jerleri. [5] Tag'ı geballılardın' jerleri ha'm Xermon tawı etegindegi Baal-
Gadtan Lebo-Xamatqa shekem sozılg'an shıg'ıs ta'reptegi pu'tkil Lebanon
jerleri+. [6] Lebanonnan Misrefot-Mayımg'a shekem sozılg'an tawlı jerde
jasaytug'ınlardı, yag'nıy barlıq sidonlılardı izraillılardın' aldınan quwıp
shıg'araman. Sag'an buyırg'anımday, bul jerlerdi izraillılarg'a mu'lik etip
bo'listirip ber.
[7] Endi bul jerlerdi tog'ız urıwg'a ha'm Menashshe urıwının' yarımına
mu'lik etip bo'listirip ber.

İordan da'ryasının' shıg'ısındag'ı jerler

[8] Menashshe urıwının' basqa yarımı menen Ruben ha'm Gad urıwları
İordan da'ryasının' shıg'ısındag'ı jerlerdi u'les etip aldı. Olarg'a bul jerlerdi
Jaratqan İyenin' qulı Muwsa bergen edi+.
[9] Sol jerler Arnon da'ryasının' jag'asındag'ı Aroerden ha'm oypatlıqtın'
ortasındag'ı qaladan baslanıp, Dibong'a deyin sozılg'an pu'tkil Medeba
ken'isligin o'z ishine aladı+. [10] Ja'ne de, onın' ishine Xeshbonda
hu'kimdarlıq etken amorlardın' patshası Sixonnın' ammon xalqının'
shegarasına deyin sozılg'an pu'tkil qalaları, [11] Gilad u'lkesi ha'm geshurlılar
menen maaxalılardın' jerleri, pu'tkil Xermon tawı ha'm Salkag'a deyingi
pu'tkil Bashan jerleri kiredi. [12] Ja'ne de, en' son'g'ı refalardın' biri bolg'an,
Ashtarot ha'm Edreyde hu'kimdarlıq etken Bashan patshası Ogtın' qalg'an
jerlerinin' barlıg'ı da kiredi. Muwsa refa xalqın jen'iliske ushıratıp, olardı
quwıp jibergen edi+. [13] İzraillılar geshurlılar menen maaxalılardı quwıp
jibermedi. Olar bu'gin de izraillılardın' arasında jasap kelmekte+.

14 Muwsa tek Lebiy urıwına g'ana jerden u'les bermedi. Jaratqan İyenin'
Muwsag'a bergen buyrıg'ı boyınsha, İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege
berilgen qurbanlıqlardın' bir bo'legi lebiylilerdin' u'lesi boladı+.

Ruben urıwına berilgen jerler

15 Tiyre sanına qaray, Muwsanın' Ruben urıwına bergen jerleri mınalar:
16 Arnon da'ryasının' jag'asındag'ı Aroerden ha'm oypatlıqtın' ortasındag'ı
qaladan baslanıp, pu'tkil Medeba ken'isligi, 17 Xeshbon ha'm ken'isliktegi
og'an tiyisli mına qalalardın' ha'mmesi: Dibon, Bamot-Baal, Beyt-Baal-
Meon, 18 Yahasa, Kedemot, Mefaat, 19 Kiryatayım ha'm Sibma, oypatlıqtag'ı
to'beshikte qurılg'an Seret-Shaxar, 20 Beyt-Peor, Pisga tawının'
janbawırları, Beyt-Eshimot, 21 ken'isliktegi barlıq qalalar ha'm Xeshbonda
hu'kimdarlıq etken amor patshası Sixonnın' pu'tkil eli. Muwsa Sixondı
ha'm og'an tiyisli jerlerde jasaytug'ın Midyan ko'semleri bolg'an Ewiy,
Rekem, Sur, Xur ha'm Rebanı jen'iliske ushıratqan edi+. 22 İzraillılar
o'ltirilgenlerge qosıp, Beor ulı palker Bilamdı da qılıshtan o'tkizdi+.
23 Ruben urıwının' jeri İordan da'ryasına shegaralas edi. Tiyre sanına qaray,
olarg'a mu'lik etip berilgen awıl ha'm qalalar usılar edi.

Gad urıwına berilgen jerler

24 Tiyre sanına qaray, Muwsa Gad urıwına mına jerlerdi berdi: 25 Yazer
jeri, pu'tkil Gilad qalaları, Rabba jaqınındag'ı Aroerge deyin sozılg'an
ammonlarg'a tiyisli bolg'an jerlerdin' yarımı, 26 Xeshbonnan Ramat-Mispe
ha'm Betonimge, Maxanayımnan Lo-Debarg'a deyingi jerler, 27 İordan
oypatlıg'ındag'ı Beyt-Haram, Beyt-Nimra, Sukkot, Safon, Xeshbon patshası
Sixonnın' jerlerinen awısqan bo'legi, Kinneret ko'linin' qubla ta'repine
deyin sozılg'an İordan da'ryasının' shıg'ıs ta'repi. 28 Tiyre sanına qaray, Gad
urıwına mu'lik etip berilgen awıl ha'm qalalar usılar edi.

Menashshe urıwının' yarımına berilgen shıg'ıstag'ı jerler

29 Tiyre sanına qaray, Muwsa Menashshe urıwının' yarımına mına
jerlerdi berdi: 30 olar Maxanayımnan baslanıp, Bashan patshası Ogtın' eli
bolg'an pu'tkil Bashandı ha'm Bashanda Yairge tiyisli bolg'an alpıs
qalanın' ha'mmesin o'z ishine aldı+. 31 Ja'ne de, Giladtın' yarımın, Bashan
patshası Ogtın' paytaxt qalaları bolg'an Ashtarot ha'm Edreydi o'z ishine
aldı. Bul jerler Menashshenin' ulı Maxirdin' urpaqlarının' yarımına tiyre
sanına qaray berilgen edi+.

32 Muwsanın' Erixonın' shıg'ısında, İordan da'ryasının' arg'ı
jag'asındag'ı Moab tegisliginde bo'lip bergen jerleri usılar edi. 33 Biraq
Lebiy urıwına jerden u'les berilmedi. Jaratqan İyenin' aytqanınday,
olardın' u'lesi İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' O'zi boladı+.

İordannın' batısındag'ı jerlerdin' bo'listiriliwi

14 [1] İzraillılardın' Kenaanda mu'lik etip alg'an jerlerine kelsek, bul
jerler ruwxaniy Elazar, Nun ulı Eshua ha'm İzrail urıwlarının' tiyre
basshıları ta'repinen izraillılarg'a bo'lip berildi+. [2] Jaratqan İyenin' Muwsa
arqalı buyırg'anında, u'lesler tog'ız urıw menen bir urıwdın' yarımına
shek taslaw jolı menen bo'listirildi+. [3] Sebebi Muwsa qalg'an eki urıw
menen bir urıwdın' yarımının' u'lesin İordan da'ryasının' shıg'ıs
ta'repinde bergen edi. Biraq olar menen birge lebiylilerge mu'likten u'les
berilmegen edi+. [4] Yusuptin' ullarınan Menashshe ha'm Efrayım degen eki
urıw kelip shıqtı. Sonlıqtan lebiylilerge jerden u'les berilmey, tek jasaw
ushın qalalar ha'm mal-mu'likleri ushın sol qalalar a'tirapındag'ı jaylawlar
g'ana berildi+. [5] Solay etip, izraillılar Jaratqan İyenin' Muwsag'a
buyırg'anı boyınsha is tutıp, jerlerdi bo'lisip aldı.

Xebronnın' Kalebke beriliwi

[6] Bir ku'ni Yahuda urıwınan bolg'an adamlar Gilgalda bolıp atırg'an
Eshuag'a keldi. Sonda Keniz tiyresinen bolg'an Efunne ulı Kaleb Eshuag'a
bılay dedi:

– Jaratqan İyenin' Qadesh-Barniyada Qudaydın' adamı bolg'an
Muwsag'a sen ha'm men tuwralı nelerdi aytqanınan o'zin'nin' xabarın'
bar+. [7] Jaratqan İyenin' qulı Muwsa eldi ko'zden o'tkizip keliw ushın meni
Qadesh-Barniyadan jibergeninde, men qırıq jasta edim. Men
ko'rgenlerimdi haq kewlim menen jetkizip keldim. [8] Degen menen, menin'
menen birge barg'an tuwısqanlarım xalıqtın' ju'regine qorqınısh saldı.
Biraq men Qudayım Jaratqan İyege tolıq boysındım+. [9] Sonlıqtan Muwsa
sol ku'ni: «Sen Qudayım Jaratqan İyege tolıq boysıng'anın' ushın, ayag'ın'
tiygen jerler sag'an ha'm senin' urpaqların'a ma'n'gige mu'lik etip
beriledi», – dep ant ishken edi+. [10] Sol waqıtta izraillılar sho'lde ju'rgen
edi. Jaratqan İyenin' Muwsag'a bul so'zlerdi aytqanına qırıq bes jıl boldı.
Minekey, Jaratqan İye O'z so'zinin' u'stinen shıg'ıp, mag'an o'mir berdi.
Ha'zir men seksen bes jastaman. [11] Muwsa meni jibergen ku'nde qanday
ku'shli bolg'an bolsam, bu'gin de sondayman. Sol waqıttag'ıday, urısqa
shıg'ıwg'a ele de ku'shim jetedi. [12] Endi Jaratqan İyenin' sol ku'ni
aytqanınday, bul tawlı eldi mag'an ber. Ol jerde anaq xalqının'
jasaytug'ının, olardın' u'lken ha'm bekkem etip qorg'alg'an qalalarının'
barlıg'ın sol ku'ni o'zin' de esitken edin'. Mu'mkin, Jaratqan İye mag'an

ja'rdem eter ha'm men Onın' aytqanınday, olardı sol jerden quwıp shıg'ararman+.

13 Sonda Eshua Efunne ulı Kalebke aq pa'tiyasın berdi ha'm Xebrondı
og'an mu'lik qılıp berdi. 14 Solay etip, Xebron Keniz tiyresinen bolg'an
Efunne ulı Kalebtin' mu'lki boldı ha'm bu'gingi ku'nge deyin bul jer og'an
tiyisli. O'ytkeni ol İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege tolıq boysıng'an edi.
15 Xebronnın' eski atı Kiryat-Arba bolıp, Arba – anaqlardın' en' ullı adamı
edi.

Solay etip, urıs toqtap, el tınıshlıqqa eristi+.

Yahuda urıwına berilgen jerler

15 [1] Tiyre sanına qaray, Yahuda urıwının' shegine tu'sken jerler
qublada bolıp, Edom shegarasına, en' qublada Zin sho'line deyin
sozılatug'ın edi. [2] Olardın' qubla shegarası O'li ten'izdin' qubla ta'repindegi
qoltıqtan baslanıp, [3] Aqrabbim biyikliginin' qublasına, ol jerden Zinge,
Qadesh-Barniyanın' qublasınan Xesrong'a, Xesronnan Addarg'a o'tip, ol
jerden Qarqag'a burılatug'ın edi. [4] Son'ınan Asmonnan o'tetug'ın edi ha'm
Mısır shegarasındag'ı saydı boylap, Jer Orta ten'izine taqalatug'ın edi. Bul
Yahuda urıwının' qubla shegarası edi+. [5] Shıg'ıs shegarası O'li ten'iz
boylap İordan da'ryasının' quyar qoltıg'ına qaray sozılg'an edi. Al arqa
shegarası İordan da'ryasının' O'li ten'izge quyatug'ın qoltıg'ınan
baslanatug'ın edi. [6] Ol keyin Beyt-Xoglag'a qaray sozılıp, Beyt-Arabanın'
arqa ta'repinen o'tetug'ın edi ha'm Rubennin' ulı Bohannın' tası turg'an
jerge deyin baratug'ın edi+. [7] Son'ınan shegara Axor oypatlıg'ınan Debirge
deyin barıp, oypatlıqtın' qublasındag'ı Adummim biyikligi qarsısındag'ı
Gilgalg'a burılatug'ın, bul jerden En-Shemesh suwlarına deyin sozılıp,
Rogel bulag'ına barıp taqalatug'ın edi. [8] Keyin Ebus qalasının', yag'nıy
Erusalimnin' qubla ta'repi boylap Ben-Hinnom oypatlıg'ınan o'tetug'ın
edi. Bul jerden Refaim oypatlıg'ının' arqa ta'repinde bolg'an Hinnom
oypatlıg'ının' batısındag'ı tawdın' to'besine ko'terilip, [9] ol jerden Neftoax
suw bulag'ına burılıp, Efron tawındag'ı qalalarg'a sozılatug'ın ha'm
Baalag'a, yag'nıy Kiryat-Yarimge qaray burılatug'ın edi. [10] Al Baaladan
batısqa, Seir tawına qaray Yarim tawı boylap, yag'nıy Kesalon tawının'
arqa ta'repi boylap sozılıp, Beyt-Shemeshke qaray baratug'ın ha'm Timna
arqalı o'tetug'ın edi. [11] Son'ınan Ekronnın' arqa ta'repindegi janbawırg'a
sozılıp, Shikkarong'a qaray burılatug'ın, Baala tawına jetkennen keyin,
Yabneelge baratug'ın ha'm Jer Orta ten'izine barıp taqalatug'ın edi.

[12] Al batıs shegarası Jer Orta ten'izinin' jag'aları edi. Yahuda urıwının'
tiyreleri usı shegaralar menen qorshalg'an edi.

[13] Eshua Jaratqan İyenin' o'zine buyırg'anınday, Yahuda bo'legindegi
Kiryat-Arba, yag'nıy Xebron qalasın Efunne ulı Kalebke u'les etip berdi.
Arba – anaq xalqının' tu'p babası edi+. [14] Kaleb anaqlardın' Sheshay,
Aximan ha'm Talmay degen tiyrelerin ol jerden quwıp jiberdi+. [15] Ol sol
jerden eski atı Kiryat-Sefer bolg'an Debir qalasının' xalqına qarsı ju'ris
qıldı+. [16] Sonda Kaleb:

– Kiryat-Sefer xalqın jen'ip, ol jerdi qolg'a kirgizgen adamg'a qızım Axsanı hayallıqqa beremen, – dedi+.

17 Qalanı Kalebtin' inisi, Kenazdın' ulı Otniel qolg'a kirgizdi. Sonlıqtan Kaleb qızı Axsanı og'an hayallıqqa berdi. 18 Qız Otnieldin' janına barg'anda, ol ku'yewin u'gitlep:

– A'kemnen bir atız sora, – dedi.

Kaleb eshekten tu'sip atırg'an qızınan:

– Qanday tilegin' bar? – dep soradı.

19 Qız a'kesine:

– Mag'an bir enshi bersen'. Meni Negeb sho'line uzatqan ekensen', endi mag'an suw bulaqların ber, – dedi. Solay etip, Kaleb qızına joqarg'ı ha'm to'mengi suw bulaqların berdi+.

20 Tiyre sanına qaray, Yahuda urıwı mına jerlerdi u'les qılıp aldı:

21 Yahuda urıwının' en' qublada, Edom jerinin' shegarasındag'ı qalaları to'mendegiler edi: Qabseel, Eder, Yagur, 22 Kina, Dimona ha'm Adada, 23 Kedesh, Xasor, İtnan, 24 Zif, Telem, Bealot, 25 Xasor-Xadatta, Keriyot-Xesron, yag'nıy Xasor, 26 Amam, Shema, Molada, 27 Xasar-Gadda, Xeshmon, Beyt-Pelet, 28 Xasar-Shual, Beer-Sheba, Biziotiya, 29 Baala, İyyim, Esem, 30 Eltolad, Kesil, Xorma, 31 Siklag, Madmanna, Sansanna, 32 Lebaot, Shilxim, Ayın ha'm Rimmon. Ha'mmesi bolıp, awılları menen birlikte jigirma tog'ız qala.

33 Batıstag'ı taw eteklerinde: Eshtaol, Sora, Ashna, 34 Zanoax, En-Gannim, Tappuax, Enam, 35 Yarmut, Adullam, Soxo, Azeqa, 36 Shaarayım, Aditayım, Gedera yamasa Gederotayım. Ha'mmesi bolıp, awılları menen birlikte on to'rt qala.

37 Senan, Xadasha, Migdal-Gad, 38 Dilan, Mispe, İoqteel, 39 Laxish, Bosqat, Eglon, 40 Kabbon, Laxmas, Kitlish, 41 Gederot, Beyt-Dagon, Naama ha'm Makkeda. Ha'mmesi bolıp, awılları menen birlikte on altı qala. 42 Libna, Eter, Ashan, 43 İftax, Ashna, Nesib, 44 Keila, Axzib ha'm Maresha. Ha'mmesi bolıp, awılları menen birlikte tog'ız qala.

45 Qalaları ha'm awılları menen birlikte Ekron, 46 Ekronnan Jer Orta ten'izine shekemgi Ashdodtın' do'geregindegi barlıq awıllar,

47 Ashdod penen onın' qalaları ha'm awılları. Mısır shegarasındag'ı sayg'a ha'm Jer Orta ten'izine deyin sozılg'an Gaza menen onın' qalaları ha'm awılları.

48 Tawlı u'lkede Shamir, Yattir ha'm Soxo, 49 Danna, Kiryat-Sanna,
yag'nıy Debir. 50 Anab, Eshtemoa ha'm Anim, 51 Goshen, Xolon ha'm Gilo.
Ha'mmesi bolıp, awılları menen birlikte on bir qala.
52 Arab, Duma ha'm Eshan, 53 Yanum, Beyt-Tappuax ha'm Afeka.
54 Xumta, Kiryat-Arba, yag'nıy Xebron ha'm Sior. Ha'mmesi bolıp, awılları
menen birlikte tog'ız qala.
55 Maon, Karmel, Zif ha'm Yutta. 56 İzreel, İoqdeam ha'm Zanoax. 57 Kain,
Giba ha'm Timna. Ha'mmesi bolıp, awılları menen birlikte on qala.
58 Xalxul, Beyt-Sur ha'm Gedor. 59 Maarat, Beyt-Anot ha'm Elteqon.
Ha'mmesi bolıp, awılları menen birlikte altı qala.
60 Kiryat-Baal, yag'nıy Kiryat-Yarim ha'm Rabba. Ha'mmesi bolıp,
awılları menen birlikte eki qala.
61 Sho'lde Beyt-Araba, Middin ha'm Sexaxa. 62 Nibshan, Duz qalası ha'm
En-Gediy. Ha'mmesi bolıp, awılları menen birlikte altı qala.
63 Yahuda urıwı Erusalimde jasag'an ebuslılardı quwıp shıg'ara almadı.
Ebuslılar bu'gin de Yahuda urıwı menen birge Erusalimde jasamaqta+.

Efrayım urıwına berilgen jerler

16 [1] Yusup urpag'ının' shegine tu'sken jerlerdin' shegaraları Erixo
janındag'ı İordan da'ryasınan, Erixonın' shıg'ısındag'ı suwlardan
baslanıp, sho'l arqalı Erixodan Beyt-Eldin' tawlı u'lkesine qaray sozıladı.
[2] Keyin Beyt-Elden Luzg'a o'tip, Ark tiyresinin' jeri bolg'an Atarotqa qaray
sozıladı+. [3] Shegara sol jerden batıstag'ı Yaflet urpag'ının' jerlerine,
to'mende Beyt-Xoron u'lkesine, ol jerden Gezerge tu'sedi ha'm Jer Orta
ten'izine kelip tawısıladı.
[4] Solay etip, Yusuptin' ulları Menashshe ha'm Efrayım usı jerlerdi u'les
etip aldı.
[5] Tiyre sanına qaray, Efrayım urıwının' u'lesine tiygen jerlerdin'
shegarası shıg'ısta Atrot-Addardan joqarıdag'ı Beyt-Xorong'a qaray
sozılıp, [6] Jer Orta ten'izine baradı. Arqadag'ı Mixmetattan Taanat-Shilonın'
shıg'ısına qaray burılıp, qalanın' shıg'ısı boylap, Yanoaxtın' shıg'ısına
qaray sozıladı. [7] Bul jerden Atarot ha'm Naarag'a tu'sedi, Erixog'a jetip,
İordan da'ryasına barıp tawısıladı. [8] Tappuaxtan batısqa qaray Qana sayına
deyin sozılıp, Jer Orta ten'izinde tawısıladı. Tiyre sanına qaray, Efrayım
urıwının' u'lesi usı edi. [9] Bunnan tısqarı, Menashshe urıwına tiygen u'les
jerdin' ishinde Efrayım urıwına tiyisli qalalar ha'm olardın'
a'tiraplarındag'ı awıllar bar edi.
[10] Degen menen, Efrayım urıwı Gezerde jasag'an kenaanlılardı quwıp
shıg'armadı. Kenaanlılar bu'gingi ku'nge deyin Efrayım urıwının' arasında
jasaydı ha'm olar ushın erksiz xızmetshige aylang'an+.

Menashshe urıwına berilgen jerler

17 [1] Yusuptin' tun'g'ısh ulı Menashshenin' urpaqlarına, Menashshe urıwına berilgen u'les jerler mınalar edi: Giladtın' a'kesi Maxir Menashshenin' tun'g'ısh ulı edi. Maxir batır a'sker bolg'anlıqtan, Gilad ha'm Bashan jeri onıki boldı+. [2] Menashshenin' basqa ulları Abiezer, Xelek, Asriel, Shexem, Xefer ha'm Shemidanın' ullarına da tiyre sanına qaray u'les berildi. Bular tiyre ko'semleri bolıp, Yusuptin' ulı Menashshenin' er balaları edi+.

[3] Menashshenin' quwlıg'ı, Maxirdin' shawlıg'ı, Giladtın' aqlıg'ı, Xeferdin' ulı bolg'an Selofexadtın' ul balası bolmadı. Onın' tek Maxla, Noa, Xogla, Milka ha'm Tirsa degen qızları boldı+. [4] Sol qızlar ruwxaniy Elazarg'a, Nun ulı Eshuag'a ha'm basshılarg'a kelip, olarg'a: «Er tuwısqanlarımız qatarı bizlerge de u'les beriliwin Jaratqan İye Muwsag'a buyırg'an edi», – dedi. Sonda Eshua Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha olarg'a da er tuwısqanları qatarı jerden u'les berdi. [5] Solay etip, Menashshe urıwına İordan da'ryasının' shıg'ısındag'ı Gilad ha'm Bashan jerinen basqa, ja'ne on jer u'les etip berildi. [6] O'ytkeni Menashshenin' qız urpaqları da er urpaqları qatarı jerden u'les alg'an edi. Al Gilad jeri bolsa, Menashshenin' basqa ullarına berildi.

[7] Menashshe urıwının' jeri Asherden Shexemnin' shıg'ısındag'ı Mixmetatqa sozılatug'ın edi ha'm shegarası ol jerden qublag'a burılıp, En-Tappuax xalqının' jerlerine deyin baratug'ın edi. [8] Tappuax qalasının' a'tirapındag'ı jerler Menashshe urıwına, al onın' shegarasındag'ı Tappuax qalasının' o'zi Efrayım urıwına tiyisli edi. [9] Son'ınan shegara Qana sayına tu'sip, saydın' qublasındag'ı Menashshe urıwına tiyisli qalalar arasındag'ı Efrayım urıwına tiyisli qalalarg'a deyin baratug'ın edi. Menashshe urıwının' jer shegarası saydın' arqa ta'repi boyınsha sozılıp, Jer Orta ten'izine barıp toqtaytug'ın edi. [10] Qubladag'ı jerler Efrayım urıwıniki, al arqadag'ı jerler Menashshe urıwıniki bolıp, batısta Jer Orta ten'izi, arqada Asher, shıg'ısta İssaxar urıwının' jerleri menen shegaralasatug'ın edi.

[11] İssaxar ha'm Asher urıwlarına tiyisli jerlerdegi Beyt-Shean ha'm onın' awılları, İbleam ha'm onın' awılları, Dor, yag'nıy Nafat-Dor xalqı ha'm onın' awılları, En-Dor xalqı ha'm onın' awılları, Taanax xalqı ha'm onın' awılları, Megiddo xalqı ha'm onın' awılları Menashshe urıwına tiyisli edi. [12] Degen menen, Menashshenin' urpaqları bul qalalardı qolg'a kirgize

almadı. Sebebi kenaanlılar sol jerlerde qalıwg'a qarar etken edi+.
13 İzraillılar ku'shke tolg'anda, kenaanlılardı erksiz xızmetshige aylandırdı,
biraq olardı tolıq quwıp shıg'armadı.

Efrayım ha'm Menashshe urıwlarının' u'lkenirek jer sorawı

14 Bir ku'ni Yusuptin' urpaqları Eshuag'a kelip:
– Ne ushın bizlerge tek bir ma'rte shek taslap, bir u'les jer berdin'?
Jaratqan İye bizlerdi jarılqag'anlıqtan, bizler ju'da' ko'ppiz, – dedi+.
15 Eshua olarg'a:
– Sizler sonshelli ko'p bolsan'ız ha'm sizlerge Efrayımnın' tawlı u'lkesi
tarlıq etip atırg'an bolsa, perizler ha'm refalardın' jerlerindegi tog'aylardı
shawıp, o'zlerin'izge jer ashıp alın'lar, – dep juwap berdi.
16 Yusuptin' urpaqları Eshuag'a:
– Awa, tawlı jerler bizlerge jetpeydi. Biraq Beyt-Shean menen onın'
awıllarında ha'm İzreel oypatlıg'ında jasaytug'ınlardın', yag'nıy sol jerde
jasaytug'ın barlıq kenaanlılardın' temir arbaları bar-g'o, – dedi+.
17 Eshua Yusuptin' ulları Efrayım menen Menashshenin' urpaqlarına
bılay dedi:
– Sizler ko'p sanlı ha'm ku'shlisiz. Sizler tek bir u'les penen
qalmaysızlar. 18 Tawlı jerler ha'm ondag'ı tog'aylıqlar da sizlerdiki boladı.
Sizler tereklerdi shawıp, tazalasan'lar, ol jerler tolıg'ı menen sizlerdiki
boladı. Kenaanlılar ku'shli bolsa da, olardın' temir arbaları bolsa da, sizler
olardı quwıp shıg'arasızlar.

Qalg'an jerlerdin' bo'listiriliwi

18 [1] Eldi qolg'a kirgizgennen son', pu'tkil İzrail ja'miyeti Shiloda bir
jerge toplandı. Olar sol jerde Ushırasıw shatırın qurdı+. [2] Degen
menen, olardın' arasında jerden elege deyin o'z u'lesin almag'an jeti urıw
bar edi.
[3] Sonda Eshua izraillılarg'a bılay dedi:
– Ata-babaların'ızdın' Qudayı, Jaratqan İyenin' sizlerge bergen jerlerin
qolg'a kirgiziwdi qashang'a shekem keshiktiresizler? [4] Ha'r urıwdan u'sh
adamnan saylap alın'lar. Men olardı eldi ko'zden o'tkizip keliw ushın
jiberejaqpan. Olar u'les etip alatug'ın jerlerinin' shegaraların belgileydi
ha'm olardı su'wretlep jazıp, mag'an qaytıp keledi. [5] Olar bul jerlerdi jeti
bo'lekke bo'lsin. Yahuda urıwı qubla bo'lektegi, Yusup urıwı arqa
bo'lektegi o'z jerlerinde qalsın. [6] Jerdi jeti bo'lekke bo'lip, su'wretlep
jazg'anın'ızdan keyin, mag'an alıp kelin'ler. Men bul jerde, Qudayımız
Jaratqan İyenin' aldında sizler ushın shek taslayman. [7] Lebiylilerge kelsek,
olardın' sizlerdin' aran'ızda u'lesi joq. Olardın' u'lesi – Jaratqan İye ushın
ruwxaniylik xızmetin atqarıwdan ibarat. Al Gad ha'm Ruben urıwı menen
Menashshe urıwının' yarımı İordan da'ryasının' shıg'ıs ta'repinde
o'zlerinin' u'les jerlerin alg'an edi. Sol jerlerdi olarg'a Jaratqan İyenin' qulı
Muwsa bergen edi+.
[8] Eshua jerdi su'wretlep jazıp keliw ushın jolg'a shıqpaqshı bolg'an
adamlarg'a:
– Barıp, jerlerdi aylanıp shıg'ıp, su'wretlep jazın' da, son'ınan janıma
qaytıp kelin'ler. Keyin men bul jerde, Shiloda, Jaratqan İyenin' aldında
sizler ushın shek taslayman, – dep buyırdı.
[9] Solay etip, adamlar jolg'a atlanıp, eldi aylanıp shıqtı. Olar eldi qalama-
qala jeti bo'lekke bo'lgen halda kitapqa su'wretlep jazdı da, Shilog'a,
ordada bolg'an Eshuag'a qaytıp keldi. [10] Eshua Shiloda, Jaratqan İyenin'
aldında olar ushın shek taslap, jerlerdi İzrail urıwları arasında bo'listirdi.

Benyamin urıwına berilgen jerler

[11] Tiyre sanına qaray, Benyamin urıwı ushın shek taslandı. Olardın'
shegine tu'sken jerler Yahuda urıwı menen Yusup urıwının' jerleri
arasında edi. [12] Olardın' jerinin' shegarası arqada İordan da'ryasınan
baslanıp, Erixonın' arqa ta'repine ko'teriletug'ın, batısta tawlı u'lkege
qaray sozılıp, Beyt-Awen atlı elsiz dalada toqtaytug'ın edi. [13] Shegara ol

jerden Luzdın' janbawırına, yag'nıy Beyt-Eldin' qubla ta'repine o'tip, Beyt-Xoronnın' qublasındag'ı tawdın' qasındag'ı to'mengi Atrot-Addarg'a tu'sedi. 14 Ol jerden shegara burılıp, Beyt-Xoronnın' qarsısında bolg'an tawdın' batıs ta'repi menen qublag'a qaray sozıladı ha'm Yahuda urıwına tiyisli bolg'an Kiryat-Baal, yag'nıy Kiryat-Yarim qalasında toqtaydı. Bul batıs shegarası edi.

15 Al qubla shegarası Kiryat-Yarimnin' shetinen baslanıp, Neftoax suw bulag'ına deyin sozılatug'ın edi. 16 Shegara bul jerden Refaim oypatlıg'ının' arqa ta'repindegi Ben-Hinnom oypatlıg'ına qarag'an tawdın' eteklerine barıp, Hinnom oypatlıg'ı arqalı o'tetug'ın ha'm Ebustın' qubla ta'repine, ol jerden Rogel bulag'ına tu'setug'ın edi. 17 Arqag'a burılg'an shegara En-Shemesh ha'm Adummim biyikliginin' qarsısındag'ı Gelilotqa barıp, Rubennin' ulı Bohannın' tasına tu'setug'ın edi+. 18 Son'ınan İordan tegisliginin' janındag'ı qırdın' arqa ta'repinen o'tip, tegislikke tu'setug'ın edi. 19 Ol jerden Beyt-Xoglanın' arqa eteklerine o'tip, O'li ten'izdin' arqa qoltıg'ında, İordan da'ryasının' qubla quyar qoltıg'ında toqtaytug'ın edi. Bul qubla shegarası edi. 20 Shıg'ıs shegarası İordan da'ryası edi. Tiyre sanına qaray, Benyamin urıwının' u'lesine tiygen jerlerdin' shegaraları usılar edi.

21 Tiyre sanına qaray, Benyamin urıwının' u'lesine tiygen qalalar mınalar edi: Erixo, Beyt-Xogla, Emek-Kesis, 22 Beyt-Araba, Semarayım, Beyt-El, 23 Awwim, Para, Ofra, 24 Kefar-Ammoniy, Ofniy, Geba. Ha'mmesi bolıp, awılları menen birlikte on eki qala. 25 Gibon, Rama, Beerot, 26 Mispe, Kefira, Mosa, 27 Rekem, İrpeel, Tarala, 28 Sela, Elef, Ebus, yag'nıy Erusalim, Gibat ha'm Kiryat. Ha'mmesi bolıp, awılları menen birlikte on to'rt qala. Tiyre sanına qaray, Benyamin urıwının' u'lesi usı edi+.

Shimon uriwına berilgen jerler

19 [1] Ekinshi shek Shimong'a, tiyre sanına qaray, Shimon uriwına
tu'sti. Olardın' u'lesi Yahuda uriwının' u'lesine tiygen jerlerdin'
ishinde edi. [2] Olarg'a mına qalalar berildi: Beer-Sheba yamasa Sheba,
Molada,+ [3] Xasar-Shual, Bala, Esem, [4] Eltolad, Betul, Xorma, [5] Siklag, Beyt-
Markabot, Xasar-Susa, [6] Beyt-Lebaot, Sharuxen. Ha'mmesi bolıp, awılları
menen birlikte on u'sh qala. [7] Ayın, Rimmon, Eter ha'm Ashan. Bular
awılları menen birlikte to'rt qala.
[8] Baalat-Beer, yag'nıy Negebtegi Ramag'a qaray sozılg'an bul
qalalardın' a'tirapındag'ı barlıq awıllar da Shimon uriwına tiyisli edi. Tiyre
sanına qaray, Shimon uriwına tiygen u'les usı edi. [9] Shimon uriwına
berilgen u'les Yahuda uriwının' u'lesinen alıng'an edi. O'ytkeni Yahuda
uriwının' u'lesi kereginen artıq edi. Solay etip, Shimon uriwının' u'lesi
Yahuda uriwına tiyisli jerdin' ishinde edi+.

Zebulon uriwına berilgen jerler

[10] Tiyre sanına qaray, u'shinshi shek Zebulon uriwına tu'sti. Olardın'
jerleri Saridke shekem sozılatug'ın edi. [11] Shegara sol jerden batısqa qaray,
Maralag'a deyin barıp, Dabbeshetke jetetug'ın ha'm İoqneam qarsısındag'ı
sayg'a deyin sozılatug'ın edi. [12] Son'ınan Saridtan ku'nshıg'ısqa, Kislot-
Tabordın' shegarasına barıp, ol jerden Daberatqa taqalatug'ın ha'm
Yafiag'a shıg'atug'ın edi. [13] Shıg'ıs shegarası Yafiadan Gat-Xefer ha'm Et-
Qasinge o'tip, Rimmong'a deyin sozılatug'ın, keyin Neag'a burılatug'ın edi.
[14] Al arqa shegarası bul jerden Xannatong'a burılıp, İftax-El oypatlıg'ına
kelip toqtaytug'ın edi. [15] Bul shegara Qattat, Nahalal, Shimron, İdala ha'm
Beytlehemdi o'z ishine aladı. Ha'mmesi bolıp, olar awılları menen birlikte
on eki qala edi. [16] Tiyre sanına qaray, Zebulon uriwına usı qalalar awılları
menen birlikte u'les etip berildi+.

İssaxar uriwına berilgen jerler

[17] To'rtinshi shek İssaxarg'a, tiyre sanına qaray, İssaxar uriwına tu'sti.
[18] Olardın' jer shegarasının' ishine kirgen qalalar: İzreel, Kesullot, Shunem,
[19] Xafarayım, Shion, Anaxarat, [20] Rabbit, Kishyon, Ebes, [21] Remet, En-
Gannim, En-Xadda ha'm Beyt-Passes. [22] Olardın' shegarası Tabor,
Shaxasima ha'm Beyt-Shemesh arqalı sozılıp, İordan da'ryasına kelip
toqtaytug'ın edi. Ha'mmesi bolıp, olar awılları menen birlikte on altı qala

edi. 23 Tiyre sanına qaray, İssaxar urıwına usı qalalar awılları menen
birlikte u'les etip berildi.

Asher urıwına berilgen jerler

24 Tiyre sanına qaray, besinshi shek Asher urıwına tu'sti. 25 Olardın' jer
shegarasının' ishine kirgen qalalar: Xelqat, Xaliy, Beten, Axshaf,
26 Allammelex, Amad ha'm Mishal bolıp, batısta Karmel ha'm Shixor-
Libnatqa deyin sozılatug'ın edi. 27 Bul jerden shıg'ısqa, Beyt-Dagong'a
qaytıp, Zebulon shegarası ha'm İftax-El oypatlıg'ı boyınsha sozılatug'ın, al
arqada Beyt-Emek ha'm Neielge jalg'asatug'ın edi. Keyin Kabuldın' arqa
ta'repinen 28 Ebron, Rexob, Xammon ha'm Qanag'a o'tip, ullı Sidong'a
jetetug'ın edi. 29 Usı jerden Ramag'a qaytıp, qorg'anlı Tir qalasına qaray
sozılatug'ın, keyin Xosag'a burılıp, Axzib aymag'ında, Jer Orta ten'izinde
tamamlanatug'ın edi. 30 Ja'ne de, Umma, Afek ha'm Rexob. Ha'mmesi bolıp,
awılları menen birlikte jigirma eki qala. 31 Tiyre sanına qaray, Asher
urıwına usı qalalar awılları menen birlikte u'les etip berildi.

Naftaliy urıwına berilgen jerler

32 Altınshı shek Naftaliyge, tiyre sanına qaray, Naftaliy urıwına tu'sti.
33 Olardın' shegarası Xelef ha'm Saanannimdegi terebinf ag'ashınan
baslanıp, Adamiy-Nekeb ha'm Yabneel arqalı Laqqumg'a qaray sozılatug'ın
ha'm İordan da'ryasında tamamlanatug'ın edi. 34 Shegara ja'ne Xeleften
baslanıp, batısqa qaray Aznot-Tabordan o'tetug'ın ha'm Xuqoqqa
jalg'asatug'ın edi. Qublada Zebulon jerlerine, batısta Asher jerlerine, al
shıg'ısta İordan da'ryasına barıp tireletug'ın edi.
35 Olardın' qorg'anlı qalaları mınalar edi: Siddim, Ser, Xammat, Raqqat,
Kinneret, 36 Adama, Rama, Xasor, 37 Kedesh, Edrey, En-Xasor, 38 İron, Migdal-
El, Xorem, Beyt-Anat, Beyt-Shemesh. Ha'mmesi bolıp, awılları menen
birlikte on tog'ız qala. 39 Tiyre sanına qaray, Naftaliy urıwına usı qalalar
awılları menen birlikte u'les etip berildi.

Dan urıwına berilgen jerler

40 Tiyre sanına qaray, jetinshi shek Dan urıwına tu'sti. 41 Olardın'
u'lesine tiygen jerler mına qalalardı o'z ishine aladı: Sora, Eshtaol, İr-
Shemesh, 42 Shaalabbin, Ayyalon, İtla, 43 Elon, Timna, Ekron, 44 Elteke,
Gibbeton, Baalat, 45 Ehud, Bene-Beraq, Gat-Rimmon, 46 Me-Yarqon ha'm

Yafonın' qarsısındag'ı jerler menen birlikte Raqqon+. 47 Jerlerinen ayırılıp
qalg'anlıqtan, Dan urıwı Leshemge hu'jim jasadı. Olar qalanı alıp, pu'tkil
xalqın qılıshtan o'tkizdi de, sol jerge ornalasıp aldı. Ja'ne de, babası
Dannın' hu'rmetine sol jerdi Dan dep atadı+. 48 Tiyre sanına qaray, Dan
urıwına usı qalalar awılları menen birlikte u'les etip berildi.

Eshuag'a tiygen u'les

49 Jerlerdi shegaralap bo'listirip bolg'annan son', izraillılar o'z jerleri
ishinen Nun ulı Eshuag'a u'les berdi. 50 Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha,
olar Eshuag'a o'zi sorag'an qalanı, Efrayımnın' tawlı u'lkesindegi Timnat-
Seraxtı berdi. Eshua qalanı qaytadan salıp, sol jerge ornalastı+.

51 Ruwxaniy Elazar, Nun ulı Eshua ha'm İzrail urıwlarındag'ı tiyre
basshılarının' Shiloda, Jaratqan İyenin' aldında, Ushırasıw shatırının' kirer
awzının' aldında shek taslap bo'listirgen u'les jerleri usılar edi. Solay etip,
olar eldi bo'listiriw isin tamamladı.

Panalaytug'ın qalalar

20 1 • Bunnan son', Jaratqan İye Eshuag'a bılay dedi:+
2 – Muwsa arqalı sizlerge buyırg'anımday, izraillılarg'a ayt, olar
o'zleri panalaytug'ın qalalardı tan'lasın. 3 Eger birew abaysızda adam
o'ltirip qoysa, ol sol jerge qashıp barsın. Sizlerdin' o'lgen adamnın' o'sh
alıwshı a'mengerinen qashıp panalaytug'ın bir jerin'iz bolıwı kerek.
4 Bul qalalardın' birine qashqan adam qala da'rwazasının' qasında
turıp, o'zinin' awhalın qalanın' aqsaqallarına bildirsin. Aqsaqallar onı
qalasına qabıl etip, og'an jasaytug'ın orın bersin. 5 Adam o'ltirgen
adamnın' izinen o'sh alıwshı a'mengeri quwıp kelse, qalanın' basshıları
onı o'sh alıwshı adamg'a tapsırıp jibermesin. Sebebi ol abaysızda adam
o'ltirdi ha'm onda o'ltirgen adamına degen aldın ala hesh qanday qaslıq
bolmag'an. 6 Adam o'ltirgen adam qaladag'ı ja'miyetshilik aldında hu'kim
etilmegenshe ha'm sol waqıtta xızmet etken bas ruwxaniy o'lgenge deyin,
sol qalada qalıwı kerek. Son'ınan ol o'zi qashıp shıqqan qalasına, o'z u'yine
qaytsın.
7 Solay etip, olar Naftaliydin' tawlı u'lkesindegi, yag'nıy Galiladag'ı
Kedeshti, Efrayımnın' tawlı u'lkesinde bolg'an Shexemdi ha'm Yahudanın'
tawlı u'lkesindegi Kiryat-Arbanı, yag'nıy Xebrondı tan'ladı. 8 Ja'ne de,
İordan da'ryasının' arg'ı jag'ındag'ı, Erixonın' shıg'ısındag'ı mına qalalardı
tan'ladı: olar Ruben urıwına tiyisli ken'isliktegi sho'lde jaylasqan Beser
qalası, Gad urıwının' jerleri ishindegi Giladtag'ı Ramot, Menashshe
urıwının' jerleri ishindegi Bashandag'ı Golan edi. 9 Bul qalalar izraillılar
ha'm olar arasında jasaytug'ın kelgindi adamlar ushın ajıratıldı. Eger
olardın' birewi abaysızda adam o'ltirip qoysa, o'sh alıwshı a'mengerdin'
qolınan o'lim ko'rmew ushın, sol qalalarg'a qashıp baradı. Ol
ja'miyetshiliktin' aldında hu'kim etilmegenshe, sol jerde qa'wip-qa'tersiz
boladı.

Lebiylilerge berilgen qalalar

21 1 • Lebiy urıwının' tiyre basshıları ruwxaniy Elazar, Nun ulı Eshua
ha'm İzrail urıwlarının' tiyre basshılarına bardı. 2 Olar Kenaan
jerindegi Shiloda edi. Sonda lebiyliler olarg'a:
– Jaratqan İye Muwsa arqalı bizlerge jasaw ushın qalalar, mallarımız
ushın qala a'tirapındag'ı jaylawlar beriliwin buyırg'an edi, – dedi.
3 Solay etip, izraillılar Jaratqan İyenin' buyrıg'ına qulaq asıp,
lebiylilerge o'z u'leslerinen mına qalalardı ha'm olardın' a'tirapındag'ı
jaylaw jerlerdi berdi:
4 Birinshi shek Qohat tiyrelerine tu'sti. Lebiyli bolg'an ruwxaniy
Xaronnın' urpaqlarına shek boyınsha Yahuda, Shimon ha'm Benyamin
urıwlarınan on u'sh qala berildi+. 5 Al Qohattın' basqa urpaqlarına shek
boyınsha Efrayım, Dan ha'm Menashshe urıwının' yarımına tiyisli bolg'an
tiyrelerden alıng'an on qala berildi.
6 Gershon urpaqlarına shek boyınsha İssaxar, Asher, Naftaliy urıwlarına
tiyisli bolg'an tiyrelerden ha'm Bashandag'ı Menashshe urıwının'
yarımınan alıng'an on u'sh qala berildi.
7 Tiyre sanına qaray, Merariy urpaqlarına Ruben, Gad ha'm Zebulon
urıwlarınan alıng'an on eki qala berildi.
8 Solay etip, Jaratqan İyenin' Muwsa arqalı buyırg'anınday, izraillılar
shek taslap, usı qalalardı jaylawları menen birlikte lebiylilerge berdi.
9 Yahuda ha'm Shimon urıwlarınan alıng'an ha'm to'mende atları
atalatug'ın qalalar 10 lebiyli Qohat tiyrelerinen bolg'an Xaronnın'
urpaqlarına berildi. Sebebi birinshi shek olarg'a tu'sken edi. 11 Olarg'a
Yahudanın' tawlı u'lkesindegi Anaqtın' urpaqlarının' tu'p babası bolg'an
Arbanın' atı menen atalg'an Kiryat-Arba, yag'nıy Xebron ha'm onın'
a'tirapındag'ı jaylawlar berildi+. 12 Al qalanın' atızları menen awılları
bolsa, Efunne ulı Kalebke mu'lik etip berilgen edi.
13 Ruwxaniy Xaronnın' urpaqlarına abaysızda adam o'ltirgenler ushın
panalaytug'ın qalalar bolg'an Xebron, Libna, 14 Yattir, Eshtemoa, 15 Xolon,
Debir, 16 Ayın, Yutta ha'm Beyt-Shemesh qalaları menen olardın' jaylawları,
yag'nıy Yahuda ha'm Shimon urıwlarınan barlıg'ı bolıp tog'ız qala berildi.
17 Al Benyamin urıwınan Gibon, Geba, 18 Anatot ha'm Almon degen to'rt
qala jaylawları menen birlikte berildi.

19 Solay etip, Xaron urpag'ınan shıqqan ruwxaniylerge jaylawları
menen birlikte berilgen qalalardın' sanı barlıg'ı bolıp on u'shke jetti.
20 Lebiy urıwının' Qohat tiyrelerinin' qalg'an adamlarına Efrayım
urıwınan mına qalalar u'les etip berildi: 21 Efrayımnın' tawlı u'lkesindegi
abaysızda adam o'ltirgenler panalaytug'ın Shexem qalası ha'm Gezer,
22 Kibsayım, Beyt-Xoron degen jaylawları menen birlikte to'rt qala. 23 Al
Dan urıwınan Elteke, Gibbeton, 24 Ayyalon ha'm Gat-Rimmon degen to'rt
qala jaylawları menen birlikte berildi. 25 Menashshe urıwının' yarımınan
jaylawları menen birlikte Taanax ha'm Gat-Rimmon degen eki qala berildi.
26 Solay etip, Qohattın' qalg'an urpaqlarına jaylawları menen birlikte
barlıg'ı bolıp on qala berildi.
27 Lebiy urıwınan bolg'an Gershonnın' urpaqlarına Menashshe
urıwının' yarımına tiyisli bolg'an eki qala: Bashandag'ı abaysızda adam
o'ltirgenler panalaytug'ın Golan qalası ha'm Beeshtera qalası jaylawları
menen birlikte berildi. 28 İssaxar urıwınan bolsa, jaylawları menen birlikte
Kishyon, Daberat, 29 Yarmut ha'm En-Gannim degen to'rt qala berildi.
30 Asher urıwınan jaylawları menen birlikte Mishal, Abdon, 31 Xelqat ha'm
Rexob degen to'rt qala berildi. 32 Naftaliy urıwınan u'sh qala jaylawları
menen birlikte berildi: olar Xammot-Dor, Qartan ha'm abaysızda adam
o'ltirgenler panalaytug'ın Galiladag'ı Kedesh qalası. 33 Tiyre sanına qaray,
Gershonnın' urpaqlarına jaylawları menen birlikte barlıg'ı bolıp on u'sh
qala berildi.
34 Qalg'an lebiylilerge, yag'nıy Merariydin' urpaqlarının' tiyrelerine
Zebulon urıwınan alıng'an İoqneam, Qarta, 35 Dimna ha'm Nahalal degen
to'rt qala jaylawları menen birlikte berildi. 36 Ruben urıwınan alıng'an
Beser, Yahasa, 37 Kedemot ha'm Mefaat degen to'rt qala jaylawları menen
birlikte berildi. 38 Gad urıwınan Giladtag'ı panalaytug'ın Ramot qalası ha'm
Maxanayım, 39 Xeshbon ha'm Yazer qalaları barlıg'ı bolıp to'rt qala
jaylawları menen birlikte berildi. 40 Tiyre sanına qaray, lebiylilerdin'
qalg'an tiyrelerine, yag'nıy Merariydin' urpaqlarına u'les etip berilgen
qalalardın' sanı barlıg'ı bolıp on eki edi.
41 İzraillılardın' jerlerinen lebiylilerge jaylawları menen birlikte barlıg'ı
bolıp qırıq segiz qala berildi. 42 Bul qalalardın' ha'mmesinin' a'tirapında
jaylawları bar edi. Jaylawsız qala joq edi.
43 Solay etip, Jaratqan İye ata-babalarına beriwge ant ishken barlıq
jerlerdi izraillılarg'a berdi. İzraillılar sol jerlerdi iyelep, ma'kan bastı+.

44 Jaratqan İye ata-babalarına ant ishkenindey, olardı ha'r ta'repleme
tınıshlıqqa eristirdi. Hesh bir dushpanı olarg'a qarsı tura almadı. Jaratqan
İye dushpanlarının' ha'mmesin olarg'a ta'slim etti+. 45 Jaratqan İyenin'
İzrail xalqına bergen hesh bir iygilikli so'zi orınlanbay qalmadı, ha'mmesi
iske astı+.

Shıg'ıstag'ı urıwlardın' qaytıwı

22 [1] Bunnan son', Eshua Ruben ha'm Gad urıwları menen Menashshe
urıwının' yarımın jıynadı da, [2] olarg'a bılay dedi:
– Sizler Jaratqan İyenin' qulı Muwsanın' o'zlerin'izge buyırg'an ha'r bir
na'rsesin isledin'ler. Menin' ha'mme buyrıqlarıma da boysındın'lar+.
[3] Sonshama waqıt dawamında, bu'ginge deyin tuwısqanların'ızdı jalg'ız
taslap ketpedin'ler. Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sizlerge bergen buyrıg'ın
orınladın'lar. [4] Minekey, Qudayın'ız Jaratqan İye tuwısqanların'ızg'a wa'de
qılg'anınday, olardı tınıshlıqqa eristirdi. Endi Jaratqan İyenin' qulı
Muwsanın' İordan da'ryasının' arg'ı jag'asında sizlerge mu'lik qılıp bergen
jerlerdegi u'ylerin'izge qaytın'lar+. [5] Biraq Jaratqan İyenin' qulı
Muwsanın' sizlerge bergen buyrıqların ha'm Nızamın muqıyatlı tu'rde
orınlan'lar. Qudayın'ız Jaratqan İyeni su'yin'ler, Onın' jolı menen ju'rip,
buyrıqların orınlan'lar. Og'an sadıq bolın'lar, Og'an shın ju'rek ha'm shın
kewlin'izden xızmet etin'ler+.
[6] Son'ınan Eshua olarg'a aq pa'tiyasın berip, jolg'a atlandırdı. Solay
etip, olar u'ylerine qaytıp ketti.
[7] Muwsa Menashshe urıwının' yarımına Bashanda jer bergen edi. Eshua
bolsa, Menashshe urıwının' qalg'an yarımına İordan da'ryasının'
batısınan, basqa tuwısqanları arasınan jer berdi.
Eshua olardı u'ylerine qaytarıp atırıp, olarg'a aq pa'tiyasın berip:+
[8] – U'ylerin'izge u'lken baylıq penen, ju'da' ko'p mal, gu'mis, altın, mıs,
temir ha'm ju'da' ko'p kiyim-kenshek penen qaytıp baratırsızlar.
Dushpanların'ızdan olja qılıp alg'an na'rselerin'izdi tuwısqanların'ız
benen bo'lisin'ler, – dedi+.
[9] Solay etip, Ruben ha'm Gad urıwları menen Menashshe urıwının'
yarımı Kenaan jerindegi Shilodan, izraillılardın' janınan ketti. Olar
Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha, Muwsa arqalı o'zleri mu'lik etip alg'an
Gilad jerine qaytıw ushın jolg'a shıqtı.
[10] Ruben ha'm Gad urıwları menen Menashshe urıwının' yarımı İordan
da'ryasına jaqın ornalasqan Kenaan jerindegi aymaqqa kelgende,
da'ryanın' jag'asında ko'rinisi u'lken bolg'an qurbanlıq ornın qurdı. [11] İzrail
xalqına: «Ruben ha'm Gad urıwları menen Menashshe urıwının' yarımı
Kenaan elinin' shegarasında, İordan da'ryasının' jag'asında, izraillılarg'a
tiyisli jerde bir qurbanlıq ornın qurdı», – degen xabar jetti. [12] İzrail xalqı

bul xabardı esitkende, olarg'a qarsı urısıw ushın pu'tkil ja'miyet Shilog'a jıynaldı.

13 Sonda izraillılar ruwxaniy Elazardın' ulı Pinexastı Gilad jerine, Ruben
ha'm Gad urıwları menen Menashshe urıwının' yarımına jiberdi+. 14 Onın'
menen birge İzrail urıwlarınan on ko'sem ketti. Bul ko'semlerdin' ha'r biri
İzrail tiyrelerinin' ishindegi o'z qa'wimlerine basshı edi. 15 Olar Gilad
jerine, Ruben ha'm Gad urıwları menen Menashshe urıwının' yarımına
kelip bılay dedi:

16 – Jaratqan İyenin' pu'tkil ja'miyeti bılay deydi: «Sizler nege İzraildın'
Qudayına qıyanet ettin'ler? Nege bu'gin sizler o'zlerin'iz ushın qurbanlıq
ornın qurıp, Jaratqan İyeden waz keshtin'ler ha'm Og'an qarsı bas
ko'terdin'ler+? 17 Bizlerge Peor tawındag'ı gu'namız az ba edi? Jaratqan
İyenin' ja'miyeti sol gu'na sebepli ba'lege jolıqqan edi. Bizler usı ku'nge
deyin o'zlerimizdi bul gu'nadan tazalay almadıq+. 18 Sizler bu'gin Jaratqan
İyeden waz keshtin'iz! Eger sizler bu'gin Jaratqan İyege qarsı qozg'alan'
ko'tersen'iz, Ol da erten' pu'tkil İzrail ja'miyetine g'a'zeplenedi. 19 Eger
sizlerge tiyisli jerler hadal bolmasa, Jaratqan İyenin' shatırı turg'an Og'an
tiyisli jerge kelip, aramızdag'ı jerden u'les alın'lar. O'zlerin'izge Qudayımız
Jaratqan İyenin' qurbanlıq ornınan basqa bir qurbanlıq ornın qurıp,
Jaratqan İyege ha'm bizlerge qarsı qozg'alan' ko'termen'ler. 20 Zerax ulı
Axan bag'ıshlang'an oljadan alıp, qıyanet etkende, pu'tkil İzrail ja'miyeti
g'a'zepke ushıramadı ma? Axannın' gu'nası ushın tek onın' o'zi g'ana
o'limge duwshar bolmadı-g'o!»+

21 Sonda Ruben ha'm Gad urıwları menen Menashshe urıwının' yarımı
İzraildın' tiyre basshılarına bılay dep juwap berdi:

22 – Jaratqan İye – qudaylar Qudayı! Jaratqan İye – qudaylar Qudayı! Ol
bulardın' barlıg'ın biledi ha'm İzrail da bilip qoysın: eger bizler islegen
isimizdi Jaratqan İyege qarsı qozg'alan' ko'teriw yamasa Og'an qıyanet
islew maqsetinde islegen bolsaq, onda bu'gin Jaratqan İye bizlerdi
ayamasın!+ 23 Eger bizler qurbanlıq orındı Jaratqan İyeden waz keshiw
ushın, jandırılatug'ın qurbanlıqlardı, g'a'lle sadaqaların yamasa tatıwlıq
qurbanlıqların beriw ushın qurg'an bolsaq, Jaratqan İyenin' O'zi bizlerdi
jazalasın. 24 Bizler bul isti mınadan ta'shiwishlengenimiz sebepli islegen
edik: keleshekte sizlerdin' urpaqların'ız bizlerdin' urpaqlarımızg'a:
«İzraildın' Qudayı Jaratqan İye menen sizlerdin' qanday baylanısın'ız bar?
25 Ha'y, Ruben ha'm Gad urpaqları! Jaratqan İye sizler menen bizlerdin'

aramızg'a İordan da'ryasın shegara qılıp qoyg'an. Sizlerdin' Jaratqan İyege hesh qanday qatnasın'ız joq», – dep bizlerdin' urpaqlarımızdın' Jaratqan İyeden qorqıp jasawına tosqınlıq jasawı mu'mkin. 26 Sonlıqtan bizler o'zlerimiz ushın qurbanlıq ornın qurıwdı sheshtik. Bunı jandırılatug'ın qurbanlıq ha'm basqa qurbanlıqlar ushın emes, 27 al tek sizler menen bizlerdin' aramızda ha'm keleshek a'wladlar arasında gu'walıq bolıwı ushın isledik. Solay etip, bizler de Jaratqan İyenin' aldında jandırılatug'ın qurbanlıqlarımız, tatıwlıq qurbanlıqlarımız ha'm basqa qurbanlıqlarımız benen Og'an sıyınajaqpız. Sonda sizlerdin' urpaqların'ız keleshekte bizlerdin' urpaqlarımızg'a: «Jaratqan İyege hesh qanday qatnasın'ız joq», – dep ayta almaydı. 28 Solay etip, bizler bılay oyladıq: keleshekte bizlerge yamasa bolajaq urpaqlarımızg'a usılay dese, bizler: «Ata-babalarımızdın' Jaratqan İyege arnap qurg'an qurbanlıq ornının' nusqasına qaran'lar. Bul orın jandırılatug'ın yamasa basqa qurbanlıqlar ushın emes, al bizler menen sizlerdin' aran'ızda gu'walıq bolıw ushın qurılg'an», – deymiz. 29 Bizler Jaratqan İyege qarsı qozg'alan' ko'teriwden, bu'gin Onnan waz keshiwden, jandırılatug'ın qurbanlıqlar, g'a'lle sadaqaları yamasa basqa qurbanlıqlar beriw ushın Qudayımız Jaratqan İyenin' shatırının' aldında turg'an qurbanlıq ornınan basqa birewin qurıwdan awlaqpız.

30 Ruwxaniy Pinexas ha'm onın' menen birge bolg'an ja'miyet basshıları, yag'nıy İzraildın' tiyre basshıları Ruben ha'm Gad urıwları menen Menashshe urıwının' yarımının' aytqan so'zlerin esitkende kewilleri toldı. 31 Sonlıqtan ruwxaniy Elazardın' ulı Pinexas Ruben ha'm Gad urıwları menen Menashshe urıwının' yarımına:

– Endi Jaratqan İyenin' aramızda ekenin bilemiz. Sebebi sizler Og'an qıyanet etpedin'iz ha'm izraillılardı Onın' jazasınan qutqardın'ız, – dedi+.

32 Ruwxaniy Elazardın' ulı Pinexas ha'm basshılar Ruben ha'm Gad urıwları jasaytug'ın Gilad jerinen Kenaan jerine, izraillılarg'a qaytıp kelip, ne bolg'anın aytıp berdi. 33 İzraillılar bul xabarg'a kewli tolıp, Qudayg'a alg'ıslar ayttı. Olar Ruben ha'm Gad urıwlarına qarsı urıs ashıw ha'm olardın' jasaytug'ın jerlerin wayran etiw haqqında qaytıp awız ashpadı. 34 Ruben ha'm Gad urıwları: «Bul qurbanlıq ornı – bizlerdin' aramızda Jaratqan İyenin' Quday ekenine gu'wa» dep, orındı «Gu'wa» dep atadı+.

Eshuanın' xoshlasıw so'zleri

23 [1] Jaratqan İye İzraildı a'tirapındag'ı barlıq dushpanlarınan
qutqarıp tınıshlıqqa eristirgennen son', ko'p jıllar o'tti. Eshua bolsa
qartayıp, biraz jasqa barıp qalg'an edi+. [2] Sonda ol pu'tkil İzrail xalqın,
olardın' aqsaqalların, tiyre basshıların, qazıların ha'm qadag'alawshıların
shaqırıp alıp, olarg'a bılay dedi:
– Men qartayıp, biraz jasqa barıp qaldım. [3] Qudayın'ız Jaratqan İyenin'
sizler ushın bul barlıq xalıqlarg'a neler islegenin ko'rdin'ler. O'ytkeni
Qudayın'ız Jaratqan İyenin' O'zi sizler ushın urıstı+. [4] Minekey, men
İordan da'ryasınan baslap, ku'n batar ta'reptegi Jer Orta ten'izine deyin
jasag'an barlıq xalıqlardı joq etip, olardın' jerlerin de, ele joq qılınbag'an
xalıqlardın' jerlerin de shek boyınsha sizlerdin' urıwların'ızg'a bo'lip
berdim+. [5] Qudayın'ız Jaratqan İye bul xalıqlardı quwıp shıg'arıp,
aldın'ızdan shegindiredi ha'm O'zi sizlerge wa'de etkenindey, sizler
olardın' jerlerin iyeleysizler+. [6] Sonlıqtan sizler Muwsanın' Nızam
kitabında jazılg'an ha'r bir na'rseni orınlaw ushın ju'da' ku'shli bolın'lar.
Jazılg'anlardan ya on'g'a, ya solg'a awıp ketpen'ler+. [7] Aran'ızda qalg'an
xalıqlar menen hesh qanday qarım-qatnas jasaman'lar. Olardın'
qudaylarının' atların tilge alman'lar ha'm olardın' atları menen ant
ishpen'ler. Sol qudaylarg'a xızmet etpen'ler ha'm tabınban'lar+. [8] Bu'gingi
ku'nge deyin islep kelgenin'izdey, Qudayın'ız Jaratqan İyege sadıq
qalın'lar+. [9] Sebebi Jaratqan İye ullı ha'm ku'shli xalıqlardı sizlerdin'
aldın'ızdan quwıp shıg'ardı. Bu'gingi ku'nge deyin hesh kim sizlerge qarsı
tura almadı+. [10] Sizlerdin' aran'ızdag'ı birewin'iz mın' adamdı quwıp
shıg'aradı. O'ytkeni Qudayın'ız Jaratqan İyenin' wa'de etkenindey, Onın'
O'zi sizler ushın urısadı+. [11] Sonlıqtan Qudayın'ız Jaratqan İyeni su'yiwde
ju'da' muqıyatlı bolın'lar. [12] Al eger sizler Onnan ju'z burıp, aran'ızdag'ı
qalg'an sol xalıqlar menen aralassan'ız, olar menen qız alısıp, qız
berisetug'ın bolsan'ız, qarım-qatnas jasasan'ız,+ [13] onda bilip qoyın'lar:
Qudayın'ız Jaratqan İye sol xalıqlardı endi aldın'ızdan quwıp shıg'armaydı.
Onın' sizlerge bergen usı jaqsı jerinen joq bolıng'anın'ızsha, bul xalıqlar
sizler ushın duzaq, qaqpan, arqan'ızg'a qamshı ha'm ko'zlerin'izge tiken
boladı.
[14] Minekey, menin' de bul du'nyadan o'tetug'ın waqtım keldi.
Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sizlerge bergen hesh bir jaqsı wa'delerinin'

bosqa shıqpag'anın sizler pu'tkil ju'regin'iz ha'm pu'tkil kewlin'iz benen bilesizler. Olardın' ha'mmesi orınlandı, hesh biri orınlanbay qalmadı+.
15 Qudayın'ız Jaratqan İye sizlerge bergen wa'delerinin' ha'mmesin qalay orınlag'an bolsa, Ol O'zi bergen usı jaqsı jerden sizlerdi joq etpegenshe, aytqan barlıq jamanlıqların da solay basın'ızg'a saladı+. 16 Eger Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sizlerge orınlan' dep buyırg'an kelisimin buzsan'ız ha'm barıp, basqa qudaylarg'a xızmet etip, olarg'a tabınsan'ız, Jaratqan İyenin' sizlerge g'a'zebi tutanadı. Sonda sizler Ol bergen bul jaqsı jerden tez arada qırılıp ketesizler.

Shexemde jan'alang'an kelisim

24 [1] Eshua pu'tkil İzrail urıwların Shexemge toplap, İzraildın' aqsaqalların, tiyre basshıların, qazıların ha'm qadag'alawshıların shaqırttı. Olardın' ha'mmesi kelip, Qudaydın' aldında turdı. [2] Sonda Eshua pu'tkil xalıqqa bılay dedi:

– İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: «Sizlerdin' ata-babaların'ız eski zamanlarda Evfrat da'ryasının' arg'ı jag'asında jasap, basqa qudaylarg'a xızmet etetug'ın edi. Olardın' biri İbrayım menen Naxordın' a'kesi Terax edi+. [3] Biraq Men baban'ız İbrayımdı da'ryanın' arg'ı jag'ınan alıp, pu'tkil Kenaan jerleri boylap alıp ju'rdim. Onın' urpaqların ko'beytip, og'an Isaqtı berdim+. [4] Al Isaqqa bolsa, Yaqıp penen Esawdı berdim. Esawg'a tawlı Seir u'lkesin mu'lik etip berdim. Yaqıp ha'm onın' ulları Mısırg'a ketti+. [5] Keyin Men Muwsa menen Xarondı tayınlap, Mısır xalqının' basına ba'leler jawdırdım ha'm sizlerdi Mısırdan alıp shıqtım+. [6] Awa, Men ata-babaların'ızdı Mısırdan alıp shıqtım. Olar Qamıs ten'izine jetip kelgende, mısırlılar sawash arbaları ha'm atlıları menen ata-babaların'ızdın' izinen ten'izge deyin quwıp bardı+. [7] Ata-babaların'ız Jaratqan İyege, Mag'an jalbarınıp, ja'rdem sorag'anda, Men olar menen mısırlılar arasına qaran'g'ılıq tu'sirdim. Mısırlılardın' u'stine ten'iz suwların bastırıp, olardı sho'ktirdim. Sizler Menin' Mısırda ne islegenimdi o'z ko'zin'iz benen ko'rdin'iz. Sizler sho'lde uzaq waqıt jasadın'ız+.

[8] Son'ınan Men sizlerdi İordan da'ryasının' arg'ı jag'asında jasag'an amorlardın' jerine a'keldim. Olar sizlerge qarsı urısqanda, Men olardı sizlerge ta'slim ettim. Sizler olardın' jerlerin iyeledin'iz. Men olardı sizlerdin' aldın'ızdan joq qıldım. [9] Moab patshası Sippor ulı Balaq İzrailg'a qarsı urısqa shıqtı ha'm xabar jiberip, Beor ulı Bilamdı sizlerdi na'letlew ushın shaqırttı+. [10] Biraq Men Bilamg'a qulaq salıwdı maqul ko'rmedim. Sonlıqtan ol sizlerge pa'tiyasın beriwge ma'jbu'r boldı. Solay etip, Men sizlerdi onın' qolınan qutqardım+. [11] Son'ınan sizler İordan da'ryasınan o'tip, Erixog'a keldin'iz. Men sizlerge qarsı urısqan erixolılardı, ja'ne de amor, periz, kenaan, xett, girgash, xiw ha'm ebus xalıqların sizlerge ta'slim ettim+. [12] Men sizlerden aldın eshek ha'rre* jiberip, amorlardın' eki patshasın aldın'ızdan quwdım. Bul is sizlerdin' qılıshın'ız yamasa oq jayın'ız ja'rdeminde islenbedi+. [13] Solay etip, Men sizlerge o'zlerin'iz miynet etpegen jerdi ha'm o'zlerin'iz salmag'an qalalardı berdim. Sizler

bul jerlerde jasap, o'zlerin'iz otırg'ızbag'an ju'zim ha'm za'ytu'n bag'larının' miywelerin jep atırsızlar»+.

14 Eshua dawam etip bılay dedi:

– Sonlıqtan Jaratqan İyeden qorqın'lar, Og'an shın ju'rekten ha'm sadıqlıq penen xızmet etin'ler. Evfrat da'ryasının' arg'ı jag'asında ha'm Mısırda ata-babaların'ızdın' xızmet etken qudayların taslap, Jaratqan İyege xızmet etin'ler+. 15 Eger Jaratqan İyege xızmet etkin'iz kelmese, onda Evfrat da'ryasının' arg'ı jag'asında ata-babaların'ızdın' xızmet etken qudaylarına yamasa o'zlerin'iz elinde jasap atırg'an amorlardın' qudaylarına xızmet etkin'iz kele me? Bu'gin usını sheship alın'lar. Al men ha'm menin' xojalıg'ım Jaratqan İyege xızmet etemiz+.

16 Xalıq juwap berip bılay dedi:

– Jaratqan İyeni taslap, basqa qudaylarg'a xızmet etiwden awlaq bolg'aymız! 17 Sebebi bizlerdi ha'm ata-babalarımızdı Mısır elindegi qullıqtan alıp shıqqan, ko'z aldımızda ullı ka'ramatlar islep, pu'tkil jolımızda ha'm xalıqlar arasınan o'tkenimizde bizlerdi saqlag'an Qudayımız – Jaratqan İyenin' O'zi boladı. 18 Ol bul elde jasag'an barlıq xalıqlardı ha'm amorlardı aldımızdan quwıp jiberdi. Sonlıqtan bizler de Og'an xızmet etemiz. O'ytkeni Ol – bizlerdin' Qudayımız.

19 Sonda Eshua xalıqqa bılay dedi:

– Biraq sizler Jaratqan İyege xızmet ete almaysızlar. O'ytkeni Ol muxaddes ha'm qızg'anshaq Quday. Ol sizlerdin' jınayatların'ızg'a ha'm gu'naların'ızg'a sabır etpeydi+. 20 Eger sizler Jaratqan İyeni taslap, jat qudaylarg'a xızmet etsen'iz, O'zi burın sizlerge jaqsılıq qılg'an bolsa da, endi Ol sizlerden ju'z buradı ha'm sizlerdi ba'lege jolıqtırıp, joq etedi+.

21 Xalıq Eshuag'a:

– Yaq! Bizler Jaratqan İyege xızmet etemiz, – dep juwap berdi.

22 Sonda Eshua xalıqqa:

– Jaratqan İyege xızmet etemiz dep, tan'lag'anın'ızg'a o'zlerin'iz gu'wasızlar, – dedi.

– Awa, o'zlerimiz gu'wamız, – dep juwap berdi xalıq.

23 Eshua olarg'a:

– Olay bolsa, endi o'zlerin'izdegi jat qudaylardı taslan'lar. Ju'reklerin'izdi İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege berin'ler, – dedi.

24 Xalıq Eshuag'a:

– Bizler Qudayımız Jaratqan İyege xızmet etip, Onın' so'zin tın'laymız, – dep juwap berdi.

25 Eshua sol ku'ni Shexemde xalıq ushın bir minnetleme aldı. Olarg'a qag'ıydalar ha'm nızamlar berdi. 26 Eshua bul so'zlerdi Qudaydın' Nızam kitabına da jazıp qoydı. Keyin bir u'lken tas alıp, onı sol jerge, Jaratqan İyenin' Muxaddes ma'kanı janındag'ı emen ag'ashının' astına ornattı+.
27 Son' Eshua pu'tkil xalıqqa:

– Minekey, bul tas bizlerge gu'wa bolsın. Sebebi ol Jaratqan İyenin' bizlerge aytqan barlıq so'zlerin esitti. Qudayg'a bergen wa'demizde turmasaq, bul tas bizlerge qarsı gu'wa boladı, – dedi+.

Eshuanın' o'limi

28 Bunnan son', Eshua xalıqtın' barlıg'ın mu'lik etip alg'an o'z jerlerine jiberdi+.

29 • Usı waqıyalardan keyin, Jaratqan İyenin' qulı Nun ulı Eshua bir ju'z on jasında qaytıs boldı. 30 Onı Efrayımnın' tawlı u'lkesindegi Gaash tawının' arqa ta'repine, o'zine u'les etip berilgen Timnat-Seraxqa jerledi+.
31 Eshuanın' tiri waqtında ha'm Eshuadan keyin jasap, Jaratqan İyenin' İzrail ushın islegen barlıq islerin bilgen aqsaqallardın' tiri waqtında İzrail xalqı Jaratqan İyege xızmet etti.

32 İzrail xalqı Mısırdan ketip baratırıp, Yusuptin' su'yegin de o'zleri menen birge alıp ketken edi. Olar onı Yaqıptın' Shexemdegi atızına jerledi. Yaqıp bul atızdı Shexemnin' a'kesi Xamordın' ullarınan ju'z ten'gege satıp alg'an edi. Sol jer Yusuptin' urpaqlarının' mu'lki boldı+.

33 Xaronnın' ulı Elazar da qaytıs boldı. Ol Efrayımnın' tawlı u'lkesine, ulı Pinexasqa berilgen Giba qalasına jerlendi.

---

* 5.3 Aralot – evreyshe «Su'nnetlew» degen ma'nisti bildiredi

* 5:9 Gilgal – alıp taslaw, domalatıp taslaw degendi bildiredi.

* 5:10 Qutqarılıw bayramı – evreyshe «Pasxa», o'tiw degendi bildiredi. Sebebi İzrail xalqı Mısırda qullıqta bolg'an waqıtta, Quday İzrail xalqın

qullıqtan alıp shıqtı.

* 7:26 Axor – evrey tilinde «ba'le» degendi an'latadı.

* 10:13 Yashar kitabı – «A'dildin' kitabı» degendi bildiredi. Bul kitap bu'gingi ku'nge jetip kelmegen.

* 12:4 Refalar – g'ayrı ta'biyg'ıy uzın boylı adamlar bolıwı mu'mkin.

* 24:12 Eshek ha'rre – albıraw yaki qorqınısh ma'nisin bildiriwi mu'mkin.

+ 1:1 Shıg' 24:13, San 27:18-20, Nzm 1:38

+ 1:2 Nzm 34:5

+ 1:3 Nzm 11:24

+ 1:4 Jar 15:18, San 34:1-12, Nzm 11:24

+ 1:5 Nzm 7:24, Shıg' 3:12, Biy 6:16, Nzm 31:5-8, Evr 13:5

+ 1:6 Nzm 31:6-7, Nzm 31:23

+ 1:7 Nzm 5:32

+ 1:8 Nzm 17:18-19, Zab 1:2

+ 1:9 Nzm 1:21, Nzm 31:8

+ 1:10 Nzm 16:18

+ 1:14 San 32:17-26, Nzm 3:18

+ 1:15 San 32:29, Nzm 3:20, Eshu 22:1-9

+ 2:1 Mat 1:5, Yaqp 2:25, Evr 11:31

+ 2:5 2Pat 17:18-20

+ 2:7 Biy 3:28, Biy 7:24

+ 2:9 Shıg' 15:14-16, Shıg' 23:27

+ 2:10 Shıg' 14:21, San 21:21-35

+ 2:11 Nzm 4:39, 3Pat 8:23

+ 2:12 Nzm 6:13

+ 2:14 Biy 1:24-25

+ 2:15 1Pat 19:12, Elsh 9:25

+ 3:1 San 25:1

+ 3:3 Nzm 31:9

+ 3:6 Leb 20:7, San 11:18

+ 3:10 Shıg' 23:23

+ 3:11 Mix 4:13, Zxr 4:14, Zxr 6:5

+ 3:12 San 13:3

+ 3:13 Zab 113:3

+ 3:15 1Jln 12:15

+ 3:16 Nzm 3:17

+ 3:17 Shıg' 14:21, Shıg' 14:29, 4Pat 2:8

+ 4:3 Nzm 27:2, 3Pat 18:31

+ 4:6 Jar 28:18, Jar 35:14, 1Pat 7:12, Shıg' 12:26

+ 4:12 San 32:17, San 32:20

+ 4:23 Shıg' 14:21

+ 4:24 3Pat 8:42-43

+ 5:4 San 14:29, San 26:64-65

+ 5:6 San 14:33-34, Shıg' 3:8, San 14:23, San 14:28-29

+ 5:7 San 14:31, Nzm 1:39

+ 5:9 Jar 34:14

+ 5:10 Shıg' 12:6, San 9:5

+ 5:12 Shıg' 16:35

+ 5:13 San 22:23

+ 5:15 Shıg' 3:5

+ 6:4 Biy 7:16-18

+ 6:16 Leb 27:28, Nzm 20:17, Eshu 2:1-6

+ 6:17 Eshu 7:12

+ 6:19 Evr 11:30

+ 6:20 Nzm 7:2

+ 6:22 Evr 11:31

+ 6:24 Mat 1:5, Yaqp 2:25, Evr 11:32

+ 6:25 3Pat 16:34

+ 7:1 Eshu 22:20, 1Jln 2:6-7

+ 7:4 Leb 26:17, Nzm 28:25

+ 7:6 San 14:5, 1Pat 4:12, Nxm 9:1, Joq 2:10

+ 7:7 Shıg' 5:22, 4Pat 3:10

+ 7:9 Zab 82:4

+ 7:12 Leb 26:37, Biy 2:14, Eshu 6:17

+ 7:14 1Pat 10:19, 1Pat 10:21

+ 7:17 San 26:19-20

+ 7:19 Yuxn 9:24

+ 7:20 2Pat 12:13

+ 7:21 Jar 10:10, Jar 11:2, Nzm 7:25-26, Nzm 13:17

+ 7:26 Eshu 7:26, 2Pat 18:17

+ 8:1 Eshu 6:1

+ 8:2 Eshu 6:20, Nzm 20:14

+ 8:4 Biy 20:29

+ 8:5 Eshu 7:4-5, Biy 20:32

+ 8:19 Biy 20:37

+ 8:22 Nzm 7:2

+ 8:23 1Pat 15:8-9

+ 8:28 Nzm 13:16

+ 8:29 Eshu 10:26, Nzm 21:22-23, Eshu 7:26, 2Pat 18:17

+ 8:30 Nzm 27:2, Nzm 27:5-6

+ 8:31 Shıg' 20:25

+ 8:33 Nzm 11:29, Nzm 27:12-13

+ 8:34 Nzm 28

+ 8:35 Nzm 31:12

+ 9:2 Jar 14:1-3, Eshu 10:5, Eshu 11:5

+ 9:3 Eshu 6:20, Eshu 8:28

+ 9:6 Eshu 5:10

+ 9:9 Nzm 20:11, Nzm 20:15

+ 9:10 San 21:21-35

+ 9:14 San 27:21

+ 9:15 Eshu 11:19

+ 9:17 Eshu 18:25-28

+ 9:21 Nzm 29:11

+ 9:24 Nzm 7:1-2, Shıg' 15:14

+ 9:25 Erm 26:14

+ 10:1 Eshu 6:20, Eshu 8:29, Eshu 9:15

+ 10:2 Nzm 11:25

+ 10:5 Jar 14:1-3, Eshu 9:2, Eshu 11:5

+ 10:8 Eshu 1:5, Eshu 21:44

+ 10:10 Biy 4:15, 1Pat 7:10, İysh 28:21

+ 10:11 Shıg' 9:23, İysh 30:30, Ayan 11:19, Ayan 16:21, 2Pat 18:8

+ 10:13 Xab 3:11

+ 10:14 4Pat 20:10-11, İysh 38:8

+ 10:24 Nzm 7:24

+ 10:25 Nzm 3:21, Nzm 7:19

+ 10:26 Eshu 8:29

+ 10:27 Nzm 21:22-23

+ 10:28 Eshu 6:20

+ 10:38 Eshu 15:15, Biy 1:11

+ 10:40 Nzm 20:16-17

+ 11:4 Biy 7:12, 1Pat 13:5

+ 11:5 Jar 14:1-3, Eshu 9:1-2

+ 11:6 Nzm 17:16, 2Pat 8:4, 1Jln 18:4

+ 11:12 Nzm 7:24, Nzm 20:16-17

+ 11:15 Shıg' 34:11-12, Nzm 7:2

+ 11:19 Eshu 9:7, Eshu 9:15

+ 11:20 Shıg' 4:21, Nzm 7:16, Nzm 20:16-17, 1Pat 2:25

+ 11:21 San 13:23, Nzm 1:28, Nzm 2:10, Nzm 9:2

+ 11:22 1Pat 17:4

+ 11:23 San 26:53, Eshu 14:15

+ 12:2 San 21:24

+ 12:4 Nzm 2:11, Nzm 3:11, Eshu 13:12, San 21:33-35

+ 12:6 San 32:33, Nzm 29:8

+ 13:3 Nzm 2:23

+ 13:5 3Pat 15:18, Zab 82:8, Ezk 27:9

+ 13:8 San 32:33, Nzm 3:12

+ 13:9 Nzm 2:35

+ 13:12 Eshu 12:4

+ 13:13 1Jln 2:23

+ 13:14 Nzm 18:1-2

+ 13:21 San 25:15, San 31:8

+ 13:22 San 31:16

+ 13:30 1Jln 2:23

+ 13:31 San 32:41

+ 13:33 San 18:20, Nzm 10:9

+ 14:1 San 34:17

+ 14:2 San 26:53-55, San 34:13

+ 14:3 San 18:20, Nzm 10:9

+ 14:4 Jar 48:5, San 35:2

+ 14:6 San 13:31, San 14:6

+ 14:8 San 13:32, Nzm 1:28

+ 14:9 San 14:6-9, San 14:24

+ 14:12 San 13:23, Nzm 1:28, Nzm 2:10, Nzm 9:2, Eshu 11:21

+ 14:15 Jar 23:2, Jar 35:27, Biy 1:10, Eshu 15:13, Eshu 11:23

+ 15:4 San 34:3-5

+ 15:6 Eshu 18:17

+ 15:13 San 13:31, Eshu 14:15, Eshu 21:11

+ 15:14 San 13:23, Biy 1:10, Biy 1:20

+ 15:15 Eshu 10:38, Biy 1:11

+ 15:16 Biy 1:12-15, 1Pat 17:25

+ 15:19 Biy 1:10-15

+ 15:63 Biy 1:8, Biy 1:21, 2Pat 5:6

+ 16:2 2Pat 15:32, 2Pat 17:5

+ 16:10 Biy 1:29, 3Pat 9:16

+ 17:1 Jar 41:51, 1Jln 7:14, San 32:40

+ 17:2 San 26:30-32

+ 17:3 San 26:33, San 27:1-7, San 36:1-12

+ 17:12 Biy 1:27-28

+ 17:14 Jar 48:19

+ 17:16 Biy 1:19

+ 18:1 Biy 18:31

+ 18:7 San 18:20, Nzm 10:9, Eshu 13:8

+ 18:17 Eshu 15:6

+ 18:28 Eshu 9:17

+ 19:2 1Jln 4:28-33

+ 19:9 Jar 49:7

+ 19:16 Jar 49:13

+ 19:46 Biy 1:34

+ 19:47 Biy 18:27

+ 19:50 Eshu 24:30, Biy 2:9

• 20:1 *San 35:6, San 35:9-34, Nzm 4:41-43, Nzm 19:1-13*

+ 20:1 Shıg' 21:13

• 21:1 *San 35:1-8, 1Jln 6:54-81*

+ 21:4 Shıg' 6:16-19, San 3:17-20

+ 21:11 Eshu 14:15, Eshu 15:13

+ 21:43 Jar 13:15, Jar 15:18, Jar 26:3, Jar 28:13

+ 21:44 Eshu 10:8, Eshu 23:10

+ 21:45 3Pat 8:56

+ 22:2 San 32:18-22, Nzm 3:20, Eshu 1:12-15

+ 22:4 Eshu 11:23

+ 22:5 Nzm 6:5, Nzm 6:17, Nzm 11:22

+ 22:7 Eshu 17:5

+ 22:8 San 31:27, 1Pat 30:24

+ 22:13 San 25:7-13

+ 22:16 Nzm 13:12-15

+ 22:17 San 25:1-5

+ 22:20 Eshu 7:1, Eshu 7:5

+ 22:22 Nzm 10:17, 3Pat 8:39

+ 22:31 Leb 26:11-12

+ 22:34 Jar 31:48

+ 23:1 Nzm 12:10

+ 23:3 Shıg' 14:14

+ 23:4 Eshu 13:1-7

+ 23:5 San 33:53

+ 23:6 Nzm 5:32, Nzm 28:14

+ 23:7 Shıg' 23:13

+ 23:8 Nzm 10:10

+ 23:9 Eshu 10:8, Eshu 21:44

+ 23:10 Leb 26:8, Nzm 32:30, Biy 15:15, Shıg' 14:14

+ 23:12 Shıg' 34:15-16, Nzm 7:3, Biy 2:21, Shıg' 23:33, Nzm 7:4

+ 23:14 3Pat 2:2, Eshu 21:45, 3Pat 8:56

+ 23:15 Leb 26:14-39, Nzm 28:15-68

+ 24:2 Jar 11:27-32

+ 24:3 Jar 12:1-5, Jar 21:2-3

+ 24:4 Jar 25:24-26, Jar 36:8, Jar 46:5-7

+ 24:5 Shıg' 3:10, Shıg' 4:14, Shıg' 7, Shıg' 12:51

+ 24:6 Shıg' 14:9

+ 24:7 Shıg' 14:20, Shıg' 14:28, San 14:33-34, Eshu 5:6

+ 24:9 San 22:5-6, Nzm 23:4

+ 24:10 San 24:10, Nzm 23:5

+ 24:11 Eshu 3:17, Eshu 6:1, Eshu 10:10, Eshu 11:8

+ 24:12 San 21:21-35, Zab 43:4

+ 24:13 Nzm 6:10, Nzm 6:11

+ 24:14 Nzm 10:12, 1Pat 12:24

+ 24:15 3Pat 18:21

+ 24:19 Leb 19:2, Shıg' 20:5

+ 24:20 1Pat 12:25

+ 24:26 Nzm 31:24, Jar 35:4, Biy 9:6

+ 24:27 Jar 31:44-45

+ 24:28 Biy 2:6

● 24:29 *Biy 2:7-9*

+ 24:30 Eshu 19:50, Biy 2:9

+ 24:32 Jar 33:19, Jar 48:22, Jar 50:25

Biyler kitabı

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

21

İzraillılardın' aman qalg'an kenaanlılar menen urısıwı

1 [1] Eshuanın' o'liminen keyin, İzrail xalqı Jaratqan İyeden:
«Kenaanlılar menen urısıwg'a bizlerden birinshi bolıp kim baradı?» –
dep soradı+.
[2] Jaratqan İye olarg'a: «Yahuda urıwı baradı, Kenaan u'lkesin og'an
ta'slim qılaman», – dep juwap berdi.
[3] Yahuda urıwı tuwısqanları Shimon urıwına: «Kenaanlılar menen
urısıw ushın, bizlerdin' payımızg'a tiygen jerge bizler menen birge barın'.
Son'ınan bizler de sizlerdin' payın'ızg'a tiygen jerge sizler menen birge
baramız», – dedi. Solay etip, Shimon urıwı Yahuda urıwı menen birge ketti.
[4] Yahuda urıwı urısqa shıqtı ha'm Jaratqan İye kenaanlılar menen
perizlerdi olarg'a ta'slim qıldı. Yahuda urıwı Bezekte olardan on mın'
adamdı o'ltirdi. [5] Sol jerde olar Adoniy-Bezek penen ushırasıp, onın' menen
urıstı ha'm kenaanlılar menen perizlerdi jen'iliske ushırattı+. [6] Adoniy-
Bezek qashıp ketti, biraq olar onı quwıp jetip, uslap aldı da, qol ha'm
ayaqlarının' bas barmaqların kesip tasladı. [7] Sonda Adoniy-Bezek: «Qol
ha'm ayaqlarının' bas barmaqları kesilgen jetpis patsha menin'
dasturxanımnan tu'sken usaqlardı terip jegen edi. Endi bolsa, menin'
olarg'a islegenlerimdi Quday aldıma keltirdi», – dedi.
Olar Adoniy-Bezekti Erusalimge alıp keldi ha'm ol sol jerde o'ldi+.
[8] Yahuda urıwı Erusalimge hu'jim jasap, qalanı basıp aldı ha'm xalqın
qılıshtan o'tkerip, qalag'a ot berdi+. [9] Sonnan keyin, olar tawlı u'lkede,
Negebte ha'm batıstag'ı taw eteklerinde jasaytug'ın kenaanlılar menen
urısıw ushın jolg'a tu'sti. [10] Eski atı Kiryat-Arba bolg'an Xebronda
jasaytug'ın kenaanlılarg'a qarsı atlanıs jasap, Sheshay, Aximan ha'm
Talmay degen tiyrelerdi jen'ip shıqtı+. [11] Ol jerden olar eski atı Kiryat-Sefer
bolg'an Debir qalasının' xalqına da qarsı urıs ashtı+. [12] Sonda Kaleb:
– Kiryat-Sefer xalqın jen'ip, ol jerdi qolg'a kirgizgen adamg'a qızım
Axsanı hayallıqqa beremen, – dedi+.
[13] Qalanı Kalebtin' inisi, Kenazdın' ulı Otniel qolg'a kirgizdi. Sonlıqtan
Kaleb qızı Axsanı og'an hayallıqqa berdi. [14] Qız Otnieldin' janına barg'anda,
ol ku'yewin u'gitlep:
– A'kemnen bir atız sora, – dedi.
Kaleb eshekten tu'sip atırg'an qızınan:
– Qanday tilegin' bar? – dep soradı.
[15] Qız a'kesine:

– Mag'an bir enshi bersen'. Meni Negeb sho'line uzatqan ekensen', endi mag'an suw bulaqların ber, – dedi. Solay etip, Kaleb qızına joqarg'ı ha'm to'mengi suw bulaqların berdi.

16 Muwsanın' qa'yin atasının' urpaqları bolg'an kenler Yahuda urıwı menen birge Palma qalasınan* shıg'ıp, Aradtın' qublasındag'ı Yahuda sho'linde jasawg'a ketti ha'm sol jerdegi xalıqlar arasına ornalastı+.

17 Sonnan keyin, Yahuda urıwı tuwısqanları Shimon urıwı menen birge barıp, Sefat qalasında jasap atırg'an kenaanlılardı qıyrattı ha'm olardın' qalasın tolıg'ı menen joq etti. Solay etip, ol jer Xorma dep ataldı. 18 Yahuda urıwı Gazanı, Ashkelondı, Ekrondı ha'm olarg'a tiyisli jerlerdi de basıp aldı.

19 Jaratqan İye Yahuda urıwı menen birge bolg'anlıqtan, olar tawlı u'lkeni qolg'a kirgizdi. Al oypatlıqta jasap atırg'an xalıqtın' temirden islengen sawash arbaları bolg'anlıqtan, olardı quwa almadı+. 20 Olar Muwsanın' aytıp ketkenindey, Xebrondı Kalebke berdi. Kaleb ol jerden anaqlardın' u'sh tiyresin quwıp shıg'ardı+. 21 Biraq Benyamin urıwı Erusalimde jasap atırg'an ebuslılardı quwmadı. Ebuslılar bu'gingi ku'nge deyin Benyamin urıwı menen birge jasap kiyatır+.

22 Yusuptin' urpag'ı Beyt-Elge hu'jim jasadı. Jaratqan İye olar menen birge edi. 23 Yusuptin' urpag'ı burıng'ı atı Luz bolg'an Beyt-El qalasına jansızlardı jibergende,+ 24 olar qaladan shıg'ıp kiyatırg'an bir adamdı ko'rdi. Sonda olar:

– Qalag'a kirer joldı ko'rsetsen', sag'an jaqsılıq isleymiz, – dedi+.

25 Solay etip, sol adam olarg'a qalag'a kiretug'ın joldı ko'rsetti. Olar qala xalqın qılıshtan o'tkergende, og'an ha'm onın' ag'ayin-tuwg'anlarına tiymedi. 26 Sol adam xettlerdin' jerine ko'ship bardı ha'm sol jerge qala qurıp, onın' atın Luz dep atadı. Bul qala ha'zirge deyin usı at penen ataladı.

27 Menashshe urıwı Beyt-Shean, Taanax, Dor, İbleam, Megiddo ha'm bulardın' a'tirapındag'ı awıllarda jasaytug'ın xalıqtı quwa almadı. Sebebi kenaanlılar bekkem qorg'anıp, sol jerde jasawın dawam etti+. 28 İzraillılar ku'shke tolısqan waqtında, kenaanlılardı erksiz xızmetshige aylandırdı, biraq olardı quwıp jibermedi.

29 Efrayım urıwı da Gezerde jasaytug'ın kenaanlılardı ol jerden quwıp jibermedi ha'm kenaanlılar Gezerde olardın' arasında jasadı+.

30 Zebulon urıwı da Kitron ha'm Nahalal qalalarındag'ı xalıqlardı quwmadı. Zebulon urıwının' arasında qalg'an bul kenaanlılar olar ushın erksiz xızmetshige aylandı.

31 Asher urıwına kelsek, olar da Akko, Sidon, Axlab, Axzib, Xelba, Afek
ha'm Rexob turg'ınların quwmadı+. 32 Olar sol jerlerdegi kenaanlılardı
quwıp shıg'armay, olar menen birge jasadı.
33 Naftaliy urıwı da Beyt-Shemesh ha'm Beyt-Anat xalqın quwmay, sol
jerdin' xalqı bolg'an kenaanlılar menen birge jasadı ha'm kenaanlılar olar
ushın erksiz xızmetshige aylandı+.
34 Amorlar Dan urıwına oypatlıqqa tu'siwge jol qoymay, olardı tawlı
u'lkelerde uslap turdı+. 35 Amorlar Har-Xeresde, Ayyalonda ha'm
Shaalbimde bekkem qorg'anıp, sol jerde qaldı. Biraq Yusup urıwı ku'shke
tolısqanda, amorlar olar ushın erksiz xızmetshige aylandı.
36 Amorlardın' shegarası Aqrabbim biyikliginen baslap Selag'a, onnan da
armanıraqqa deyin sozılg'an edi+.

Jaratqan İyenin' perishtesi Boximde

2 [1] Jaratqan İyenin' perishtesi Gilgaldan Boximge kelip, izraillılarg'a bılay dedi:

– Sizlerdi Mısırdan shıg'arıp, ata-babaların'ızg'a beremen dep ant ishken jerge alıp keldim. Men sizlerge: «Sizler menen du'zgen kelisimimdi hesh qashan buzbayman+. [2] Al sizler bul jerlerde jasap atırg'anlar menen kelisim du'zben'ler ha'm olardın' qurbanlıq ornların qıyratıp taslan'lar», – degen edim. Biraq sizler so'zime qulaq salmadın'lar. Ne ushın bunday isledin'ler+? [3] Ja'ne de, Men sizlerge: «Bul xalıqlardı sizlerdin' aran'ızdan quwıp shıg'armayman. Olardın' o'zleri sizlerge dushpan, al qudayları duzaq boladı», – dep aytqan edim+.

[4] Jaratqan İyenin' perishtesi usı so'zlerdi aytqanda, pu'tkil İzrail xalqı dad salıp jılay basladı. [5] Sonlıqtan olar sol jerdi Boxim* dep atadı ha'm sol jerde Jaratqan İyege arnap qurbanlıq shaldı.

Eshuanın' o'limi

[6] • Eshua xalıqtı tarqatıp jibergennen son', olardın' ha'r qaysısı o'z payına tiygen jerlerdi iyelep alıw ushın jolg'a shıqtı. [7] Eshuanın' tiri waqtında ha'm Jaratqan İyenin' İzrail ushın islegen ullı islerin ko'rip, Eshuadan keyin o'mir su'rgen aqsaqallar da'wirinde, İzrail xalqı Jaratqan İyege xızmet etti. [8] Jaratqan İyenin' qulı Nun ulı Eshua bir ju'z on jasında qaytıs boldı. [9] Onı Efrayımnın' tawlı u'lkesindegi Gaash tawının' arqa ta'repine, o'zinin' payına tiygen Timnat-Xeres degen jerge jerledi+.

İzraillılardın' Jaratqan İyeden uzaqlasıwı

[10] Bul a'wladtan bolg'anlardın' ha'mmesi o'lip, ata-babalarına qosılg'annan son', Jaratqan İyeni tanımaytug'ın ha'm Onın' İzrail xalqı ushın islegen islerin bilmeytug'ın basqa bir a'wlad o'sip jetisti+. [11] İzrail xalqı Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi islep, Baallarg'a* tabına basladı+. [12] Olar o'zlerin Mısırdan alıp shıqqan ata-babalarının' Qudayı, Jaratqan İyeden ju'z burıp, a'tiraptag'ı xalıqlardın' qudaylarına awıp ketti ha'm olarg'a tabındı. Bul Jaratqan İyenin' qa'ha'rin keltirdi+. [13] O'ytkeni olar Jaratqan İyeden ju'z burıp, Baal ha'm Ashtarta butlarına tabına baslag'an edi+.

[14] Sonlıqtan Jaratqan İyenin' İzrail xalqına g'a'zebi qaynap, olardı mu'liklerin tonaytug'ın basqınshılardın' qolına tapsırdı. Jaratqan İye olardı

a'tiraptag'ı dushpanlarg'a ta'slim etti. Solay etip, artıq olar dushpanlarına qarsı tura almadı+. 15 Jaratqan İyenin' aytqanınday ha'm ant ishkenindey, İzrail xalqı ha'r sapar sawashqa tu'skende, Jaratqan İyenin' O'zi olarg'a qarsı boldı ha'm olar awır awhalda qaldı+.

16 Sonda Jaratqan İye olardı tonawshılardın' qolınan qutqaratug'ın biylerdi jiberdi. 17 Biraq olar biylerdi de tın'lamadı ha'm Jaratqan İyege opasızlıq etip, basqa qudaylarg'a tabınıp ketti. Olar Jaratqan İyenin' buyrıqların orınlag'an ata-babaları sıyaqlı bolmay, ata-babaları ju'rgen joldan tez azg'ırıldı+. 18 Jaratqan İye olar ushın bir biy tan'lap shıg'arg'anda, Ol sol biy menen birge boldı ha'm sol biy jasag'an waqıtta olardı dushpanlarının' qolınan qutqaratug'ın edi. Sebebi olar eziwshilik ha'm zulım astında nala shekkende, Jaratqan İyenin' olarg'a rehimi keletug'ın edi+. 19 Degen menen, biyler o'liwden-aq, olar ata-babalarınan da beter bolıp, ja'ne basqa qudaylardın' izine eretug'ın, olarg'a xızmet etip, tabınatug'ın edi. Olar islegen jaman is-ha'reketlerinen ha'm qaysarlıqtan waz keshpedi.

20 Solay etip, Jaratqan İyenin' İzrailg'a g'a'zebi qaynap, bılay dedi: «Bul xalıq Menin' ata-babalarına orınlan' dep buyırg'an kelisimimdi buzıp, so'zime qulaq salmadı. 21 Sonlıqtan endi Men de Eshua o'lgende, usı jerlerde qalg'an xalıqlardın' hesh birin olardın' aldınan quwıp shıg'armayman+. 22 Ata-babaları sıyaqlı Jaratqan İyenin' jolınan ju'retug'ının yamasa ju'rmeytug'ının ko'riw ushın, olardı usı milletler arqalı sınayman».

23 Solay etip, Jaratqan İye sol milletlerdi da'rhal quwıp shıg'armag'an ha'm olardı Eshuag'a ta'slim ettirmey, elde qalıwg'a ruxsat bergen edi.

3 [1-2] Kenaandag'ı urıslardın' hesh birine qatnaspag'an barlıq izraillılardı
sınaw ushın ha'm hesh sawash ta'jiriybesi bolmag'an jan'a a'wladlardın'
sawash ta'limin u'yreniwi ushın, Jaratqan İye qaldırg'an milletler mınalar
edi:+ [3] filist xalqının' bes hu'kimdarı, barlıq kenaanlılar, sidonlılar ha'm
Baal-Xermon tawınan Lebo-Xamatqa deyin sozılg'an Lebanon tawlarında
jasaytug'ın xiwler. [4] Jaratqan İye İzrail xalqın sınaw ushın ha'm Muwsa
arqalı ata-babalarına bergen buyrıqların olardın' orınlaytug'ının yamasa
orınlamaytug'ının ko'riw ushın, bul milletlerdi olardın' elinde qaldırg'an
edi.

[5] Solay etip, izraillılar kenaan, xett, amor, periz, xiw ha'm ebus
xalıqlarının' arasında jasadı. [6] Olar menen qız alısıp, qız beristi ha'm
olardın' qudaylarına tabındı+.

Otniel

[7] İzrail xalqı Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi isledi.
Olar Qudayı Jaratqan İyeni umıtıp, Baal ha'm Ashera butlarına tabındı+.
[8] Sonlıqtan Jaratqan İyenin' İzrailg'a qa'ha'ri kelip, olardı Aram-Naharayım
patshası Kushan-Rishatayımg'a ta'slim qıldı. Olar segiz jıl Kushan-
Rishatayımnın' qol astında boldı. [9] Biraq izraillılar Jaratqan İyege nala
etkende, Jaratqan İye olarg'a bir qutqarıwshı jiberdi. Olardı qutqarg'an
Kalebtin' kishkene inisi Kenazdın' ulı Otniel edi+. [10] Jaratqan İyenin' Ruwxı
Otnieldin' u'stine tu'sip, ol İzraildı basqardı. Otniel urısqa shıqqanda,
Jaratqan İye Aram patshası Kushan-Rishatayımdı og'an ta'slim qıldı ha'm
Otniel Kushan-Rishatayımnan u'stin keldi+. [11] Solay etip, el Kenaz ulı
Otnieldin' o'limine deyin qırıq jıl tınıshlıqta jasadı.

Ehud

[12] Sonnan keyin, izraillılar Jaratqan İyenin' na'zerinde jawız bolg'an
islerdi ja'ne isley basladı. Sonın' ushın Jaratqan İye Moab patshası Eglondı
izraillılarg'a qarsı turatug'ınday etip ku'shke toltırdı. [13] Patsha Eglon
ammon ha'm amalek xalıqların o'zine biriktirip alıp, İzrailg'a hu'jim jasadı.
Olar İzraildı jen'iliske ushıratıp, Palma qalasın basıp aldı. [14] Solay etip,
izraillılar on segiz jıl Moab patshası Eglonnın' qol astında qaldı.

[15] Biraq izraillılar Jaratqan İyege nala etkende, Jaratqan İye olar ushın
Ehud atlı bir qutqarıwshını jiberdi. Benyamin urıwınan bolg'an Geranın' ulı
Ehud solaqay edi. Bir ku'ni izraillılar Ehud arqalı Moab patshası Eglong'a

salıqların jiberdi+. 16 Ehud o'zine uzınlıg'ı eki qarıs keletug'ın, eki ju'zi bar
bir qanjar islep aldı ha'm qanjardı kiyiminin' astına, on' sanına baylap
qoydı. 17 Ehud salıqtı Moab patshası Eglong'a aparıp berdi. Eglon ju'da'
semiz adam edi. 18 Ehud salıqtı bergennen son', salıqtı ko'terip aparg'an
adamlardı qaytarıp jiberdi. 19 Al o'zi bolsa, Gilgaldın' qasındag'ı tas
butlardın' janınan keynine qaytıp keldi de, patshag'a:

– Taqsır, menin' sizge aytatug'ın bir sırım bar, – dedi.

Patsha og'an:

– U'ndeme, – dedi de, qasındag'ı adamlardın' ha'mmesin sırtqa
shıg'arıp jiberdi.

20 Ehud joqarıdag'ı salqın bo'lmesinde jalg'ız qalg'an patshag'a jaqınlap,
og'an:

– Sizge Qudaydan bir xabar alıp keldim, – degende, patsha taxtınan
turdı. 21 Ehud shep qolı menen on' sanındag'ı qanjardı aldı da, patshanın'
qarnına tıqtı. 22 Qanjar patshanın' qarnına sabı menen qosıla kirip ketti.
Ehud qanjardı suwırıp almag'anlıqtan, qanjar patshanın' maylı qarnında
qalıp qoydı. 23 Ehud aywang'a shıqtı da, joqarıdag'ı bo'lmenin' qapıların
jawıp, qulıplap ketti. 24 Ol shıg'ıp ketkennen keyin, patshanın' xızmetshileri
kelip, joqarıdag'ı bo'lmenin' qapısının' ilik turg'anın ko'rdi de, bir-birine:
«Patshamız salqın bo'lmede da'ret sındırıp atırg'an shıg'ar», – desti. 25 Olar
ko'p waqıt ku'tse de, patsha bo'lmenin' qapısın ashpadı. Sonlıqtan olar
giltti alıp, qapını ashıp qarasa, mırzasının' o'ligi jerde jatır eken.

26 Olar patshanı ku'tip turg'anda, Ehud tas butlardın' janınan o'tip,
Seirag'a qashıp ketti. 27 Ehud sol jerge jetip bardı da, Efrayımnın' tawlı
u'lkesine shıg'ıp, ka'rnay shertti. İzraillılar onın' menen birge tawlardan
to'menge tu'sti. Ehud olardın' aldında jol baslap ju'rdi+. 28 Ehud olarg'a:

– İzimnen ju'rin'ler, sebebi Jaratqan İye dushpanın'ız bolg'an
moablılardı sizlerge ta'slim etti, – dedi. Ehudtın' izinen kiyatırg'an
izraillılar Moabqa o'tetug'ın İordan o'tkellerin iyelep, hesh kimdi
o'tkermedi+.

29 Olar moablılardın' on mın'g'a shamalas qarıwlı ha'm ku'shli adamın
o'ltirdi. Moablılardın' hesh biri aman qalmadı. 30 Sol ku'ni moablılar
izraillılardın' qol astına o'tti. El seksen jıl paraxatshılıqta jasadı.

Shamgar

31 Ehudtan son', Anat ulı Shamgar biy boldı. Shamgar filistlerdin' altı
ju'z adamın o'giz aydaytug'ın tayaq penen o'ltirip, ol da izraillılardı
qutqardı+.

Debora ha'm Baraq

4 [1] Ehudtın' o'liminen keyin, İzrail xalqı Jaratqan İyenin' na'zerinde
jawız bolg'an islerdi ja'ne isley basladı+. [2] Sonlıqtan da Jaratqan İye
izraillılardı Xasorda hu'kimdarlıq etip atırg'an kenaanlı patsha Yabinge
ta'slim qıldı. Yabinnin' Sisera degen bir sa'rka'rdası bolıp, ol Xaroshet-
Goyımda jasaytug'ın edi+. [3] Yabinnin' tog'ız ju'z temir sawash arbası bar
edi. Ol izraillılardı jigirma jıl ayawsız ezgenlikten, izraillılar Jaratqan İyege
nala shekti.

[4] Sol waqıtları payg'ambar hayal, Lappidottın' hayalı Debora
izraillılarg'a biylik qılatug'ın edi. [5] Debora Efrayımnın' tawlı u'lkesinde,
Rama menen Beyt-El arasındag'ı palma ag'ashının' astında otırıp, aldına
kelgen izraillılardın' dawların sheshetug'ın edi. [6] Bir ku'ni Debora Abinoam
ulı Baraqtı Kedesh-Naftaliyden shaqırtıp alıp, og'an:

– İzraildın' Qudayı Jaratqan İye qasın'a Naftaliy ha'm Zebulon
urıwlarınan on mın' adamdı alıp, Tabor tawına barıwın'dı buyıradı+. [7] Ol
patsha Yabinnin' sa'rka'rdası Siseranı, onın' sawash arbaların ha'm
a'skerlerin Kishon sayına, senin' aldın'a aparıp, sag'an ta'slim qıladı, –
dedi+.

[8] Baraq Deborag'a:

– Eger menin' menen birge barsan', baraman. Al birge barmasan',
barmayman, – dedi.

[9] Debora:

– A'lbette, senin' menen birge baraman, biraq sen tutqan bul jol o'zin'e
dan'q alıp kelmeydi. Sebebi Jaratqan İye Siseranı bir hayalg'a ta'slim etejaq,
– dedi.

Solay etip, Debora Baraq penen birge Kedeshke ketti. [10] Baraq Zebulon
ha'm Naftaliy urpaqların Kedeshke jıynadı. Baraqtın' izine on mın' adam
erdi. Debora da onın' menen birge ketti.

[11] Ken tiyresinen bolg'an Xeber Muwsanın' qa'yin atası Xobabtın'
urpag'ınan bolg'an tiyreleslerinen bo'lek shıg'ıp, Kedeshke jaqın jerdegi
Saanannimdegi terebinf ag'ashının' janına shatırın tikken edi+.

[12] Abinoam ulı Baraqtın' Tabor tawına shıqqanın esitken Sisera [13] tog'ız
ju'z temir sawash arbasın ha'm qasındag'ı barlıq a'skerlerin Xaroshet-
Goyımnan shıg'arıp, Kishon sayına topladı.

[14] Debora Baraqqa:

– Qa'ne, atlan! Sebebi bul ku'n – Jaratqan İyenin' Siseranı sag'an ta'slim etetug'ın ku'ni. Jaratqan İye senin' aldın'da baradı, – dedi.

Solay etip, Baraq on mın' adamdı ertip, Tabor tawınan tu'sti. 15 Baraq hu'jim qılg'anda, Jaratqan İye Siseranı, onın' sawash arbaların ha'm a'skerlerin albırattı. Sonda Sisera sawash arbasınan tu'sip, jayaw qashıp ketti+. 16 Baraq onın' sawash arbaların ha'm a'skerlerin Xaroshet-Goyımg'a deyin quwıp bardı. Siseranın' pu'tkil a'skerleri qılısh ju'zinen o'tkerildi. Hesh biri aman qalmadı.

17 Al jayaw qashıp ketken Sisera bolsa, kenlerden bolg'an Xeberdin' hayalı Yaeldin' shatırına keldi. O'ytkeni Xasordın' patshası Yabin menen Xeberdin' shan'arag'ı arasındag'ı qarım-qatnas jaqsı edi.

18 Yael Siseranı ku'tip alıwg'a shıg'ıp, og'an:

– Qorqpan', mırzam. Kelin', shatırıma kirin', – dedi. Sisera hayaldın' shatırına kirgende, hayal onın' u'stine bir japqıshtı jawıp qoydı.

19 Sisera:

– Sho'lledim, iltimas, ishiwge az-maz suw ber, – dedi.

Yael su't mesin ashıp, Siserag'a su't ishkizgennen keyin, onın' u'stin ja'ne jawıp qoydı.

20 Sisera hayalg'a:

– Shatırdın' kirer awzında tur. Eger birew kelip: «Shatırın'da kim bar?» – dep sorasa, «Hesh kim joq», – dep juwap ber, – dedi.

21 Xeberdin' hayalı Yael qolına shatırdın' bir qazıg'ı menen balg'anı aldı. Ol sharshag'anlıqtan qattı uyqıg'a ketken Siseranın' qasına a'ste jaqınlap bardı da, qazıqtı onın' shekesine qaqtı ha'm qazıq tesip o'tip, jerge kirip ketti. Sisera sol zamatta-aq o'ldi. 22 Sol waqıtta Baraq Siseranı quwıp kiyatırg'an edi. Yael Baraqtın' aldınan shıg'ıp, og'an:

– İshke kir, izlep kiyatırg'an adamın'dı sag'an ko'rseteyin, – dedi.

Baraq hayaldın' shatırına kirip barg'anda, shekesine qazıq qag'ılıp, o'lip atırg'an Siseranı ko'rdi.

23 Solay etip, Quday sol ku'ni kenaanlı patsha Yabindi İzrail xalqına boysındırdı. 24 İzrail xalqı kenaan patshası Yabinge ku'nnen-ku'nge qarsı turıp, aqırında onı joq qıldı.

Debora ha'm Baraqtın' jırı

5 [1] Debora menen Abinoam ulı Baraq sol ku'ni bılay jırladı:
[2] «İzrail ko'semleri basshılıq qılg'anda,
Xalıq pida'kerlik penen atlang'anda,
Jaratqan İyeni alg'ıslan'lar!
[3] Tın'lan'lar, sizler, ha'y patshalar!
Ha'y to'reler, qulaq salın'lar!
Jaratqan İyeni jırlayman,
İzraildın' Qudayı Jaratqan İyeni saz shertip alg'ıslayman.
[4] Seirden shıqqanın'da, Jaratqan İye,
Edom jerinen ju'ris qılg'anın'da,
Jer silkindi, aspannan jawın quydı.
Awa, bultlar jawın quydırdı+.
[5] Tawlar Jaratqan İyenin' aldında titiredi,
Ha'tteki, titiredi Sinay tawı,
İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' aldında+.

[6] Anat ulı Shamgardın' da'wirinde,
Yaeldin' zamanında ka'rwanlar ju'rmey qaldı,
Jolawshılar aylanba joldan ju'retug'ın boldı+.
[7] Men İzrailda ana bolıp, ortag'a shıqpag'anımsha,
Men, Debora ortag'a shıqqang'a deyin,
İzrail awılları bosap qaldı.
[8] İzraillılar jan'a qudaylardı tan'lag'anda,
Urıs qalanın' da'rwazasına tireldi,
İzraildın' qırıq mın' a'skerinin' qolında,
Qalqan da, nayza da ko'rinbedi+.
[9] Ju'regim İzraildın' basshıları menen,
Ha'm xalıq arasındag'ı pida'kerler menen birge,
Jaratqan İyeni alg'ıslan'lar!
[10] Ha'y, aq eshek mingenler,
Ha'y, gilem u'stinde otırg'anlar,
Ha'y, jolda jayaw ju'riwshiler, tın'lan'lar!
[11] Qudıqlardın' basındag'ı alaman dawısı,
Jaratqan İyenin' jen'islerin,
İzrail a'skerlerinin' jen'islerin an'latar:

„Sonda Jaratqan İyenin' xalqı,
Qala da'rwazalarına qaray ju'ris qıldı.
12 Oyan, Debora, oyan,
Oyan, jırın'dı ayt, oyan!
Ha'y, Abinoam ulı Baraq,
Ornın'nan tur, alıp ju'r tutqınların'dı“+.

13 Aman qalg'anlar sa'rka'rdalarının' janına keldi,
Jaratqan İyenin' xalqı batırları menen mag'an keldi.
14 Amalek jerindegi Efrayımnan keldi,
Benyaminliler de sag'an erdi.
Maxir a'wladınan keldi basshılar,
Zebulonnan keldi sa'rka'rdalıq hasasın uslag'anlar+.
15 Birge edi İssaxar basshıları Debora menen,
İssaxar urıwı da Baraqtın' izinen,
Oypatlıqqa tu'sti asıg'ıslıq penen.
Biraq Ruben urıwının' tiyreleri,
Ku'shli ekileniwshilik ishinde qaldı.
16 Ne ushın qaldın'ız su'riwler arasında?
Shopanlardın' qoylardı shaqırg'anın esitiw ushın ba?
Biraq Ruben urıwının' tiyreleri,
Ku'shli ekileniwshilik ishinde qaldı.
17 Giladlılar İordan da'ryasının' arg'ı jag'ında qaldı,
Ne ushın Dan urıwı kemeler janında qaldı?
Asher urıwı ten'iz jag'asında qaldı,
O'z jag'ıslarına ma'kan bastı+.
18 Biraq Zebulon ha'm Naftaliy xalqı,
Janların o'limge tikti maydannın' biyik jerlerinde+.

19 Sonda patshalar kelip urıstı,
Taanaxta ha'm Megiddo suwları jag'asında,
Kenaan patshaları urıstı,
Biraq gu'mis te, olja da almadı+.
20 Sawashqa tu'sti juldızlar aspannan,
Siserag'a qarsı urıstı, ju'rip olar aspandag'ı o'z jolınan.

21 Kishon da'ryası, ha'y, eski da'rya,
Ag'ısıp ketti olardı,
Ha'y janım, ku'sh-quwatqa tolıp, alg'a bas+.
22 Keldi sonda atlar du'sirlep,
Ku'shli atlardın' tuyaqları,
Qaldırdı izlerin jerde.
23 Jaratqan İyenin' perishtesi bılay dedi:
„Na'letlen'ler, Meroz qalasın,
Na'letler aytın', onın' xalqına.
Ja'rdemge kelmegeni ushın Jaratqan İyege,
Batırlarg'a qarsı urısıw ushın“.

24 Ken tiyresinen bolg'an Xeberdin' hayalı Yael,
Hayallar arasında mol-mol etip jarılqansın,
Shatırlarda jasaytug'ın hayallar arasında,
Mol-mol etip jarılqansın+.
25 Suw sorag'anda su't berdi,
Hasıl kesede qatıq usındı+.
26 Aldı shep qolına shatır qazıg'ın,
On' qolına jumısshının' balg'asın.
Urdı Siseranı, ezdi basın,
Shekesine qaqtı qazıqtı,
Qazıq ta tesip o'tti onın' basın+.
27 Jıg'ıldı Sisera onın' ayaqları astına,
Qulap, jerde sozılıp jattı.
Ol jıg'ılıp, Yaeldin' ayaqları astına,
Jıg'ılg'an jerinde jansız qaldı.

28 Siseranın' anası tereze artınan,
Zarlandı bılay dep, pa'njireden qarap:
„Ulımnın' sawash arbası,
Keshikti nege bunshelli?
Esitilmeydi nege elege deyin,
Sawash arbalarının' sesleri?“
29 Juwap berer og'an janındag'ı dana hayalları.
Anası da o'zin jubatıp bılay der:

30 „Mu'mkin, olar oljanı bo'lisip atırg'an shıg'ar,
Ha'r jigittin' payına bir-eki qızdan.
Siserag'a oljadan ren'li kiyimler,
Awa, oljadan tu'sken ra'n'ba'ra'n' kiyimler,
Olja alg'annın' ha'r birine,
Eki ra'n'ba'ra'n' etip kestelengen kiyimler tiyisken shıg'ar“.

31 Jaratqan İye! Barlıq dushpanların' usılay joq bolsın.
Seni su'ygenler bolsa,
Pu'tkil qu'direti menen shıqqan quyash yan'lı bolsın!»

Sonnan keyin, el qırıq jıl paraxatshılıqta jasadı+.

Gideon

6 [1] İzraillılar Jaratqan İyenin' na'zerinde jawız bolg'an islerdi ja'ne
isledi. Jaratqan İye de olardı jeti jıl midyanlılarg'a ta'slim etti+.
[2] Midyanlılardın' izraillılarg'a ko'rsetken zulımlıg'ı sonshelli awır
bolg'anlıqtan, izraillılar o'zleri ushın tawlarda panalaytug'ın jerler,
u'n'girler ha'm qorg'anlar islep aldı. [3] İzraillılar egin ekken waqtında,
midyanlılar, amalekler ha'm ku'nshıg'ıstag'ı basqa xalıqlar elge
basqınshılıq etetug'ın edi. [4] Olar İzrailda ordaların qurıp alıp, Gazag'a
deyingi eginlerin joq qılatug'ın ha'm tirishilik etiwge kerekli bolg'an qoy,
sıyır, eshek sıyaqlı na'rselerdin' hesh qaysısın qoymaytug'ın edi+. [5] Sebebi
olar o'zlerinin' malları ha'm shatırları menen birge shegirtke sıyaqlı ko'p
bolıp keletug'ın edi. Olardın' o'zlerinin' de, tu'yelerinin' de esap-sanı joq
bolıp, İzraildı wayran etiw ushın, el boylap ju'retug'ın edi. [6] İzrail xalqı
midyanlılar sebepli sonshelli jarlılanıp qalg'anlıqtan, olar Jaratqan İyege
jalbarına basladı.

[7] İzraillılar midyanlılar sebepli Jaratqan İyege jalbarıng'anda, [8] Jaratqan
İye olarg'a bir payg'ambar jiberdi. Payg'ambar olarg'a bılay dedi:

– İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: «Sizlerdi Mısırdan, qul
bolg'an jerin'izden Men alıp shıqtım. [9] Sizlerdi mısırlılardın' ha'm pu'tkil
zulım etiwshilerdin' qolınan Men qutqardım. Olardı aldın'ızdan quwıp,
jerlerin sizlerge berdim»+. [10] Sonda Men sizlerge: «Men – sizlerdin'
Qudayın'ız Jaratqan İye bolaman. O'zlerin'iz jerlerinde jasap atırg'an
amorlardın' qudaylarına tabınban'lar», – degen edim. Biraq sizler so'zime
qulaq salmadın'lar.

[11] Sonnan keyin, Jaratqan İyenin' perishtesi kelip, Ofra qalasındag'ı
Abiezer a'wladınan bolg'an İoashqa tiyisli terebinf ag'ashının' astında
otırdı. Sol waqıtta İoashtın' ulı Gideon midyanlılardan jasırıp, sharap
iskenjesinde biyday tu'yeklep atırg'an edi+. [12] Jaratqan İyenin' perishtesi
og'an ko'rinip:

– Ha'y, batır jigit, Jaratqan İye senin' menen birge, – dedi.

[13] Gideon og'an:

– O, mırzam, eger Jaratqan İye bizler menen birge bolsa, onda bulardın'
barlıg'ı ne ushın basımızg'a tu'sti? Ata-babalarımız bizlerge: «Jaratqan İye
bizlerdi Mısırdan alıp shıqtı», – dep aytıp bergen edi. Jaratqan İyenin' sol
a'jayıp isleri qayda qaldı? Jaratqan İye bizlerdi taslap ketti ha'm
midyanlılarg'a ta'slim qıldı, – dedi+.

14 Jaratqan İye Gideong'a qarap:
– O'zin'de bar bolg'an ku'sh-quwatın' menen bar da, İzraildı midyanlılardın' qolınan qutqar. Seni Men jiberip atırman, – dedi.
15 Gideon:
– O, İyem, men İzraildı qalayınsha qutqara alaman? Menin' tiyrem Menashshe urıwındag'ı en' a'zzi tiyre, men de u'ydegi genje ulman, – dedi+.
16 Jaratqan İye og'an:
– Men senin' menen birge bolaman. Sen midyanlılardın' ha'mmesin bir adamdı jen'gendey qılıp, qırıp taslaysan', – dedi+.
17 Sonda Gideon:
– Eger men Senin' miyrimin'e erisken bolsam, menin' menen so'ylesip atırg'an Sen ekenin'di biliwim ushın, mag'an bir nıshan ko'rset+. 18 İltimas, Sag'an sadaqamdı a'kelip, usınbag'anımsha, bul jerden ketip qalma, – dedi.
Jaratqan İye Gideong'a:
– Sen qaytıp kelgenin'she, usı jerde turaman, – dep juwap berdi+.
19 Gideon u'yine barıp, bir ılaqtı soydı, bir efa* unnan ashıtqısız nan pisirdi ha'm go'shti sebetke saldı da, sorpasın tabaqqa quydı. Gideon bulardı terebinf ag'ashının' astına alıp barıp, perishtege usındı.
20 Qudaydın' perishtesi og'an:
– Go'shti ha'm ashıtqısız nanlardı alıp, olardı mına tastın' u'stine qoy da, sorpanı u'stine quy, – dedi. Gideon aytılg'anlardı isledi+. 21 Jaratqan İyenin' perishtesi qolındag'ı tayag'ının' ushın go'sh ha'm ashıtqısız nang'a tiygizgende, tastan ot shıqtı. Ot go'sh ha'm ashıtqısız nandı jag'ıp, joq qılıp jiberdi. Sonnan keyin Jaratqan İyenin' perishtesi ko'zden g'ayıp boldı+.
22 Gideon ko'rgen adamının' Jaratqan İyenin' perishtesi ekenin tu'sinip:
– Wah, Quday İye! Men Senin' perishten' menen ju'zbe-ju'z ko'ristim, – dedi+.
23 Jaratqan İye og'an:
– Sag'an tınıshlıq bolsın. Qorqpa, o'lmeysen', – dedi.
24 Gideon ol jerde Jaratqan İye ushın qurbanlıq orın isledi. Qurbanlıq orındı Yahwe Shalom dep atadı. Bul orın bu'gin de Abiezer urpaqlarının' Ofra qalasında tur.
25 Tap sol ku'ni tu'nde Jaratqan İye Gideong'a:
– A'ken'nin' padasınan jeti jasar bir bug'anı al. Sonnan keyin, a'ken'nin' Baal ushın soqtırg'an qurbanlıq orındı buzıp, qasındag'ı kiyeli ag'ashtı

shawıp tasla. 26 Usı to'beshiktin' u'stine Qudayın' Jaratqan İyege arnap,
tegis etip qurbanlıq orın qur. Son'ınan sol bug'anı al da, o'zin' kesetug'ın
kiyeli ag'ashtı otın qılıp, jandırılatug'ın qurbanlıq etip bag'ıshla, – dedi.
27 Gideon o'z adamlarınan on adamdı qasına alıp, Jaratqan İyenin' o'zine
aytqanların orınladı. Biraq ol u'yindegilerden ha'm qala xalqınan
qorqqanlıqtan, bunı ku'ndiz emes, al tu'nde isledi.
28 Azanda erte turg'an qala xalqı Baalg'a arnalg'an qurbanlıq orınnın'
buzılıp atırg'anın, kiyeli ag'ashtın' shabılg'anın ha'm bug'anın' tazadan
qurılg'an qurbanlıq orınnın' u'stinde qurbanlıq qılıp usınılg'anın ko'rdi.
29 Sonda olar bir-birinen: «Bunı kim isledi?» – dep soradı. Sorastırıp
ko'rgennen son', bul isti İoash ulı Gideonnın' qılg'anın bildi. 30 Sol sebepten
olar İoashqa:
– Balan'dı sırtqa shıg'ar, ol o'liwi kerek. Sebebi ol Baaldın' qurbanlıq
ornın buzıp, qasındag'ı kiyeli ag'ashtı shawıp taslag'an, – dedi.
31 İoash o'zine topılıp kelgen adamlarg'a:
– Baaldı qorg'aw sizlerge qaldı ma? Onı qutqaratug'ın sizler me? Baaldı
qorg'aytug'ınlar tan'g'a deyin o'ltiriledi. Eger Baal quday bolsa, ol o'zi
ushın gu'ressin. O'ytkeni buzılg'an qurbanlıq orın onıki-g'o! – dedi.
32 Sol ku'ni İoash: «Baal o'zi ushın o'z gu'ressin, o'ytkeni buzılg'an
qurbanlıq orın onıki», – dep, Gideondı Erubbaal* dep atadı.
33 Sol arada midyanlılar, amalekler ha'm shıg'ıs xalıqları birlesip, İordan
da'ryasınan o'tti de, İzreel oypatlıg'ına shatırların qurdı+. 34 Sonda
Jaratqan İyenin' Ruwxı Gideonnın' u'stine tu'sti ha'm ol ka'rnayın shertip,
Abiezer urpaqların o'zinin' izine eriwge shaqırdı+. 35 Gideon pu'tkil
Menashshe urıwına xabarshılar jiberip, ol jerdegi xalıqtı da jıynadı. Ol
Asher, Zebulon ha'm Naftaliy urıwlarına da xabarshılar jiberdi. Solay etip,
olar da birlesiwge keldi.
36 Sonda Gideon Qudayg'a bılay dedi:
– Eger O'zin' wa'de etkenin'dey, İzraildı men arqalı qutqaratug'ının' ras
bolsa, 37 onda men mına qırqılg'an ju'ndi qırmannın' u'stine jayaman. Eger
shıq ju'nnin' u'stine tu'sip, al jer qurg'aq bolsa, onda O'zin' aytqanın'day,
İzraildı men arqalı qutqaratug'ının'dı bilemen.
38 Solay boldı da. Erten'ine azanda erte turg'an Gideon ju'ndi alıp
sıqqanda, ju'nnen bir kese tolı suw shıqtı.
39 Sonnan keyin, Gideon Qudayg'a bılay dedi:

– Mag'an g'a'zeplenbe, ja'ne bir tilegim bar. Usı ju'n arqalı sınawıma ja'ne bir ma'rte ruxsat et. Bul ret tek ju'n g'ana qurg'aq bolıp, jer betin shıq qaplasın.

40 Quday sol tu'nde Gideonnın' aytqanın isledi. Ju'n qurg'aq bolıp, pu'tkil jer betin shıq qapladı.

Gideonnın' midyanlılardı jen'iwi

7 [1] Erubbaal, yag'nıy Gideon ha'm onın' janındag'ı barlıq adamlar erte turıp, Xarod bulag'ının' basına orda qurdı. Midyanlılardın' ordası olardın' arqa ta'repinde, More to'beshiginin' qasındag'ı oypatlıqta edi.

[2] Jaratqan İye Gideong'a bılay dedi:

– Senin' qasın'dag'ı adamlar ju'da' ko'p. Olar: «O'z ku'shimiz benen qutqarıldıq» dep, Menin' aldımda maqtanbawı ushın, midyanlılardı olarg'a ta'slim qıla almayman+. [3] Endi sen xalıqqa: «Kim qorqqanınan qaltırap turg'an bolsa, ketsin, Gilad tawınan izine qaytsın», – de.

Solay etip, xalıqtan jigirma eki mın' adam qaytıp ketip, ol jerde on mın' adam qaldı+.

[4] Jaratqan İye Gideong'a:

– Adamların'nın' sanı ele de ko'p. Sen olardı suw boyına alıp bar. Men olardı sol jerde sen ushın elekten o'tkeremen. «Senin' menen baradı» degen adamım senin' menen baradı. Al «Senin' menen barmaydı» degen adamım barmaydı, – dedi.

[5] Gideon xalıqtı suw boyına alıp bardı. Jaratqan İye Gideong'a:

– İyt sıyaqlı tili menen suw ishkenlerdi bir ta'repke, dizerlep otırıp suw ishkenlerdi ekinshi ta'repke ayır, – dedi.

[6] Qolların awzına aparıp, tilleri menen suw ishkenlerdin' sanı u'sh ju'z boldı. Al qalg'anlarının' ha'mmesi suw ishiw ushın dizerlep otırdı.

[7] Jaratqan İye Gideong'a:

– Sizlerdi tili menen suw ishken u'sh ju'z adam arqalı qutqaraman. Midyanlılardı sag'an ta'slim qılaman. Al qalg'anları u'ylerine qaytsın, – dedi.

[8] Solay etip, Gideon tek u'sh ju'z adamdı g'ana alıp qalıp, qalg'an izraillılardı u'ylerine qaytarıp jiberdi. Sol u'sh ju'z adam ketkenlerdin' azıq-awqatları menen ka'rnayların alıp qaldı. Midyanlılardın' ordası Gideon bolg'an jerdin' to'mengi jag'ında, oypatlıqta edi.

[9] Jaratqan İye sol ku'ni tu'nde Gideong'a bılay dedi:

– Tur, midyanlılardın' ordasına hu'jim qıl, o'ytkeni olardı sag'an ta'slim qılıp atırman. [10] Eger hu'jim etiwge qorqsan', Pura atlı xızmetshin'di janın'a alıp, to'menge, olardın' ordasına bar. [11] Midyanlılardın' so'zlerin tın'la. Sonda sen olarg'a hu'jim etiwge ju'reksinesen'.

Solay etip, Gideon xızmetshisi Pura menen birge midyanlılar ordasının' shetindegi saqshılar bo'limine ketti. [12] Oypatlıqqa jaylasıp alg'an

midyanlılar, amalekler ha'm barlıq shıg'ıs xalıqları shegirtke sıyaqlı ko'p edi. Olardın' tu'yeleri de ten'iz jag'asındag'ı qum sıyaqlı esap-sansız edi+.
13 Gideon ol jerge jetip barg'anda, bir adam o'z joldasına ko'rgen tu'sin aytıp
berip atır edi. Ol:
– Men bir tu's ko'rdim. Tu'simde arpadan pisirilgen bir sho'rek nan
Midyan ordasına tuwrı domalap barıp, shatırg'a urılg'anda, shatır qulap,
jer menen jeksen boldı, – dedi.
14 Sol adamnın' joldası:
– Bul izraillı İoash ulı Gideonnın' qılıshınan basqa hesh na'rse emes.
Quday midyanlılardı ha'm pu'tkil ordanı og'an ta'slim etejaq bolg'anı, – dep
juwap berdi.
15 Gideon tu'sti ha'm onın' jorılıwın esitip, Qudayg'a sıyındı. Ol İzrail
ordasına qaytıp kelip, adamlarına:
– Turın'lar! Jaratqan İye Midyan ordasın sizlerge ta'slim qıldı, – dedi.
16 Son'ınan Gideon u'sh ju'z adamdı u'sh toparg'a bo'lip, olardın' ha'r
birine bir ka'rnay ha'm bos bir gu'zeden berdi. Gu'zelerdin' ishinde shıralar
bar edi+. 17 Sonda Gideon olarg'a bılay dedi:
– Ko'zin'iz mende bolsın. Men ne islesem, sizler de sonı islen'ler.
Olardın' ordasına barg'anımda, men ne islesem, sizler de sonı islen'ler.
18 Men ha'm menin' qasımdag'ılar ka'rnaylarımızdı shertkenimizde, sizler
de ordanın' aynala do'gereginde turıp, ka'rnayların'ızdı shertin'ler de:
«Jaratqan İye ushın ha'm Gideon ushın!» – dep baqırın'lar+.
19 Gideon ha'm onın' qasındag'ı ju'z adam tu'nde, ortang'ı gezektegi
qarawıllar almasıwdan-aq, ordag'a jetip bardı. Olar ka'rnayların shertip,
qollarındag'ı gu'zelerdi sındırdı. 20 U'sh topar da ka'rnayların shertip,
gu'zelerin sındırdı. Olar shep qolına shırasın, on' qolına ka'rnayın uslap:
«Jasasın Jaratqan İyenin' ha'm Gideonnın' qılıshı!» – dep baqırdı. 21 Olardın'
ha'r biri dushpan ordasının' do'gereginde, o'z ornında turg'anda,
ordadag'ılardın' ha'mmesi albırasıp, baqırısıp qasha basladı.
22 U'sh ju'z ka'rnay birden shertilgende, Jaratqan İye ordadag'ılardın'
ha'mmesine bir-birine qarsı qılısh ko'tergizdi. Midyan ordası Serera
ta'reptegi Beyt-Shittag'a qaray, yag'nıy Tabbatqa jaqın jerdegi Abel-
Mexolanın' shetine deyin qashıp ketti+. 23 Sonda Naftaliy, Asher ha'm
pu'tkil Menashshe urıwlarınan bolg'an izraillılar shaqırıldı ha'm olar
midyanlılardı quwa basladı.

24 Keyin Gideon Efrayımnın' pu'tkil tawlı u'lkesine xabarshılar jiberip,
bılay dedi: «To'menge tu'sip, midyanlılarg'a hu'jim qılın'lar. Olardın'
jolların tosıw ushın, Beyt-Barag'a deyingi İordan da'ryasının' suw
o'tkellerin qolg'a kirgizin'ler». Solay etip, efrayımlılar jıynalıp, Beyt-
Barag'a deyingi İordan da'ryasının' suw o'tkellerin qolg'a kirgizdi+. 25 Olar
midyanlılardın' eki basshısın, Oreb penen Zeebti tutqıng'a aldı. Orebti Oreb
jartasının' qasında, al Zeebti Zeeb sharap iskenjesi janında o'ltirip,
midyanlılardı quwıwdı dawam etti. Oreb penen Zeebtin' kesilgen basların
İordan da'ryasının' arg'ı jag'ındag'ı Gideong'a aparıp berdi+.

Zebax penen Salmunna

8 [1] Efrayım urıwının' adamları Gideong'a:
– Midyanlılar menen urısıwg'a ketkenin'de, bizlerdi shaqırmadın'. Bizlerge ne ushın bunday qıldın'? – dep onı qattı ayıpladı+.
[2] Gideon olarg'a bılay dep juwap berdi:
– Sizlerdin' islegen isin'izdin' qasında meniki ne bolıptı? Efrayımnın' teriminen qalg'an ju'zimler Abiezerdin' pu'tkil ju'zim o'nimlerinen jaqsıraq emes pe? [3] Quday Midyan basshıları bolg'an Oreb ha'm Zeebti sizlerge ta'slim qıldı. Sizlerge ten' keletug'ınday, men ne isley aldım?
Gideonnın' bul so'zleri olardın' g'a'zebin qaytardı+.
[4] Gideon ha'm onın' janındag'ı u'sh ju'z adam İordan da'ryasına kelip, da'ryanı kesip o'tti. Olar sharshasa da, midyanlılardı quwıwdı dawam etti.
[5] Ol Sukkotqa kelgende, qala xalqına:
– Menin' izimnen kiyatırg'an adamlarıma nan berin'ler, olar haldan tayg'an. Men Midyan patshaları Zebax ha'm Salmunnanın' izinen quwıp baratırman, – dedi+.
[6] Sukkot basshıları og'an:
– Senin' a'skerlerin'e nan bergendey, sen Zebax ha'm Salmunnanı tutqıng'a alıp pa edin'? – dedi+.
[7] Gideon olarg'a:
– Boladı, usı so'zin'iz ushın, Jaratqan İye Zebax penen Salmunnanı mag'an ta'slim etkende, men denelerin'izdi sho'l tikenleri ha'm shen'gelleri menen tilkim-tilkim qılaman, – dedi.
[8] Gideon ol jerden Penu-Elge ketti ha'm onın' xalqınan da tap solay dep iltimas qıldı. Biraq Penu-El xalqı da Sukkot xalqının' bergen juwabın berdi+. [9] Gideon olarg'a:
– Saw-salamat izime qaytqanımda, bul minaranı qulataman, – dedi.
[10] Sol waqıtta Zebax penen Salmunna on bes mın'g'a shamalas aman qalg'an shıg'ıs xalıqlarının' a'skerleri menen birlikte Qarqorda edi. Qurallang'an bir ju'z jigirma mın' a'sker o'lgen edi. [11] Gideon Nobax ha'm İogbohanın' shıg'ıs ta'repindegi ka'rwan jolı menen barıp, an'sız turg'an dushpan ordasına hu'jim jasadı+. [12] Zebax penen Salmunna qashıp ketti, al Gideon olardın' izinen quwdı. Ol Midyannın' eki patshası bolg'an usı Zebax penen Salmunnanı qolg'a alıp, olardın' barlıq a'skerlerin albıratıp tasladı.
[13] İoash ulı Gideon urıstan Xeres to'beshigi boylap qayttı. [14] Jolda Gideon Sukkottın' bir jas jigitin uslap alıp, onı sorawg'a tuttı. Jas jigit og'an

Sukkottın' jetpis jeti basshısı menen aqsaqallarının' atların jazıp berdi.
15 Gideon Sukkot xalqına barıp, olarg'a bılay dedi:
– Sizler mag'an: «Senin' haldan tayg'an adamların'a nan beretug'ınday, sen Zebax penen Salmunnanı tutqıng'a alıp pa edin'?» – dep meni masqaralag'an edin'iz. Minekey, Zebax penen Salmunna!
16 Son'ınan Gideon qala aqsaqalların toplap, Sukkot xalqın sho'l tikenleri ha'm shen'gelleri menen jazaladı. 17 Keyin Penu-El minarasın qulatıp, qala xalqın o'ltirdi+.
18 Son'ınan Gideon Zebax penen Salmunnadan:
– Taborda o'ltirgenlerin'iz qanday adamlar edi? – dep soradı. Olar Gideong'a:
– Olar sag'an usag'an edi, ha'mmesi patsha ullarına megzes edi, – dep juwap berdi. 19 Gideon olarg'a:
– Olar menin' tuwısqanlarım, anamnın' ulları edi. Tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen, eger sizler olardı aman qaldırg'anın'ızda, men de sizlerdi o'ltirmes edim, – dedi. 20 Sonnan keyin, Gideon tun'g'ısh ulı Eterge:
– Qa'ne, olardı o'ltir, – dedi. Degen menen, ele jas bolg'an Eter qorqıp, qılıshın ko'termedi.
21 Sonda Zebax penen Salmunna Gideong'a:
– Bizlerdi o'zin' o'ltir. Erkektin' isin tek erkek isley aladı, – dedi.
Solay etip, Gideon barıp, Zebax penen Salmunnanı o'ltirdi ha'm tu'yelerinin' moynındag'ı yarım ay ko'rinisindegi bezeniw buyımların aldı+.
22 İzraillılar Gideong'a:
– Sen, ulın' ha'm aqlıg'ın' bizlerge basshılıq etin'. Sebebi bizlerdi midyanlılardın' qolınan sen qutqardın', – dedi+.
23 Biraq Gideon olarg'a:
– Men de, ulım da sizlerge basshılıq qılmaymız. Sizlerge Jaratqan İye basshılıq qıladı, – dep juwap berdi. 24 Son'ınan Gideon dawam etip:
– Sizlerden bir tilegim bar: mag'an ha'r birin'iz oljaların'ızdan bir altın sırg'adan berin'ler, – dedi. Dushpanlar ismayıllılar bolg'anlıqtan, altın sırg'a tag'atug'ın edi+.
25 İzraillılar:
– Jan dep beremiz, – dep, jerge bir jayıw jaydı da, oljalarınan bir sırg'adan jayıwdın' u'stine tasladı. 26 Ay ko'rinisindegi bezeniw buyımların, tu'ymelerdi, Midyan patshalarının' shım qızıl shapanların ha'm

tu'yelerdin' moynındag'ı altın shınjırlardı esaplamag'anda, Gideonnın' alg'an altın sırg'alarının' awırlıg'ı bir mın' jeti ju'z shekel* shıqtı. 27 Gideon olardan bir efod isletip, onı o'z qalası bolg'an Ofrag'a jaylastırdı. Pu'tkil izraillılar usı efodqa tabınıp, Jaratqan İyege opasızlıq qıldı. Solay etip, bul but Gideon ha'm onın' shan'arag'ı ushın bir duzaq boldı+.

28 İzraillılardan jen'ilgen midyanlılar olarg'a bir ma'rte de qarsı ko'terilmedi. El Gideon da'wirinde qırıq jıl paraxatshılıqta jasadı.

Gideonnın' o'limi

29 İoash ulı Erubbaal qaytıp kelip, o'z u'yinde jasawdı dawam etti. 30 Onın' jetpis ulı bar edi, sebebi onın' hayalları ko'p boldı. 31 Gideonnın' Shexemde bir toqalı bar edi. Sol toqalı da bir ul tuwıp berip, onın' atın Abimelex qoydı+. 32 İoash ulı Gideon mazmunlı uzaq o'mir su'rip, qaytıs boldı. Ol Abiezer urpaqlarının' Ofra qalasındag'ı a'kesi İoashtın' qa'birine jerlendi.

33 Gideon o'lgennen keyin, izraillılar Jaratqan İyege ja'ne opasızlıq qılıp, Baal mu'sinlerine tabındı. Olar Baal-Beritti o'zlerine quday etip qoydı. 34 O'zlerin a'tirapındag'ı dushpanlarınan qutqarg'an Qudayı Jaratqan İyeni umıttı. 35 Ja'ne de, olar İzrailg'a sonsha jaqsılıqlar qılg'an Erubbaaldın', yag'nıy Gideonnın' shan'arag'ına da jaqsı qatnasta bolmadı.

Abimelex

9 [1] Erubbaaldın' ulı Abimelex dayılarının' janına, Shexem qalasına
barıp, olarg'a ha'm anasının' tiyresinen bolg'an barlıq adamlarg'a bılay
dedi:
[2] – Shexem xalqınan: «Sizler ushın qaysısı jaqsıraq? Gideonnın' jetpis ulı
sizlerge biylik etkeni me yamasa bir adamnın' biylik etkeni me?» – dep
soran'lar. Menin' o'zlerin'iz benen su'yegi bir, qanlas ekenimdi umıtpan'lar.
[3] Dayıları Abimelextin' aytqanların Shexem xalqına jetkerdi. Sonnan
keyin, Abimelexke xalıqtın' kewli iyip: «Ol bizlerdin' tuwısqanımız boladı»,
– dedi. [4] Olar Abimelexke Baal-Berit butxanasınan jetpis shekel gu'mis
berdi. Al Abimelex bul aqshag'a on'bag'an ha'm jaramas adamlardı izine
ertti+. [5] Son'ınan ol Ofrag'a, a'kesinin' u'yine ketip, tuwısqanların, yag'nıy
Erubbaaldın' jetpis ulın bir tas u'stinde o'ltirdi. Tek g'ana Erubbaaldın'
genje ulı İotam qashıp jasırıng'anı ushın aman qaldı+.
[6] Keyin pu'tkil Shexem ha'm Beyt-Millo xalıqları birge jıynalıp,
Shexemdegi estelik tastın' janındag'ı terebinf ag'ashının' qasına bardı ha'm
Abimelexti patsha etip tayınladı+.
[7] Bul xabar İotamg'a jetip barg'anda, ol Gerizzim tawının' to'besine
shıg'ıp, ba'lent dawıs penen xalıqqa bılay dedi:
«Ha'y, Shexem xalqı! Meni tın'lan'lar, sonda Quday da sizlerdi
tın'laydı+. [8] Bir ku'ni terekler o'zlerine patsha tan'lap, onı maylamaqshı
bolıptı. Sonda olar za'ytu'n ag'ashına barıp: „Bizlerdin' patshamız bol“, –
depti+.
[9] Za'ytu'n ag'ashı olarg'a: „Qudaylar ha'm adamlardı hu'rmetke
eristiriw ushın qollanılatug'ın mayımdı taslap, tereklerdin' u'stinde
shaqalarımdı terbeltip turayın ba?“ – dep juwap beripti.
[10] Sonda terekler a'njir ag'ashına: „Kel, sen bizlerdin' patshamız bol“, –
depti.
[11] A'njir ag'ashı olarg'a: „Jaqsı ha'm mazalı miywemdi taslap, terekler
u'stinen basshılıq eteyin be?“ – dep juwap beripti.
[12] Son'ınan terekler ju'zim ag'ashına: „Kel, sen-aq bizlerdin' patshamız
bol“, – depti. [13] Ju'zim ag'ashı olarg'a: „Qudaylardın' ha'm adamlardın'
kewlin ko'teretug'ın sharabımdı taslap, terekler u'stinen basshılıq eteyin
be?“ – depti+.
[14] Aqırı terekler shen'gelge kelip: „Kel, bizlerdin' patshamız bol“, –
depti.

15 Shen'gel olarg'a: „Eger shınında da meni maylap, o'zlerin'izge patsha
etip qoymaqshı bolsan'ız, onda kelin'ler, ko'len'kemde panalan'lar. Eger
panalamasan'ız, tikenlerimnen shıqqan ot Lebanonnın' kedr* ag'ashların
jandırıp jiberedi“, – depti+.
16 Minekey, sizler Abimelexti patsha etip saylap a'dil ha'm durıs isledik
dep sanaysızlar ma? Erubbaal ha'm onın' shan'arag'ına jaqsılıq etkenin'iz
usı ma? Bul mu'na'sibetin'iz a'keme ılayıq pa? 17 Al a'kem sizlerdi
midyanlılardın' qolınan qutqarıw ushın o'z janın qa'wip astına qoyıp, sizler
ushın urıstı. 18 Biraq bu'gin sizler a'kemnin' shan'arag'ına qarsı qol
ko'terdin'ler, onın' jetpis ulın bir tastın' u'stinde o'ltirdin'ler. Onın'
toqalınan tuwılg'an Abimelexti bolsa, o'z tuwısqanın'ız bolg'anı ushın
Shexemge patsha qılıp qoydın'lar. 19 Eger bu'gin Erubbaal ha'm onın'
shan'arag'ına a'dil ha'm durıs is islegen bolsan'ız, onda Abimelex ushın
quwanın', ol da sizler ushın quwansın! 20 Biraq olay bolmasa, Abimelexten
ot shıg'ıp, Shexem ha'm Beyt-Millo xalqın jandırıp jibersin. Ya bolmasa,
Shexem ha'm Beyt-Millo xalqınan ot shıg'ıp, Abimelexti jandırıp jibersin».
21 Son'ınan İotam tuwısqanı Abimelexten uzaqqa, Beerge qaray qashıp
ketip, sol jerde jasadı+.
22 Abimelex İzraildı u'sh jıl basqardı. 23 Keyin Quday Abimelex penen
Shexem xalqının' arasına jaman ruwx jiberip, bir-birine qarsı qıldı ha'm
xalıq Abimelexke boysınbay qoydı+. 24 Sebebi Quday bunı o'z tuwısqanları
bolg'an Erubbaaldın' jetpis ulın o'ltirgen Abimelexten ha'm onın' bul isin
qollap-quwatlag'an Shexem xalqınan, olar to'kken qannın' qunın alıw
ushın isledi. 25 Shexem xalqı Abimelexke qarsı taw baslarında buqqı jasadı
ha'm ol jerden o'tkenlerdin' ha'mmesin tonadı. Bul haqqında Abimelexke
xabar jetti.
26 Ebed ulı Gaal tuwısqanları menen birge kelip, Shexemge jaylastı. Ol
Shexem xalqının' isenimine kirdi. 27 Olar bag'larg'a barıp, ju'zim jıynadı
ha'm onı sıg'ıp, sharap islegennen keyin, bayramladı. Olar o'z qudayının'
butxanasında iship-jep otırıp, Abimelexke mazaq so'zler ayttı. 28 Sonda
Ebed ulı Gaal bılay dedi: «Bizler, yag'nıy Shexem xalqı Abimelexke xızmet
etetug'ınday, ol kim bolıptı? Ol Erubbaaldın' ulı emes pe? Zebul da onın' on'
qolı emes pe? Sizler shexemlilerdin' atası Xamordın' urpag'ınan
bolg'anlarg'a xızmet qılın'lar. Abimelexke ne dep xızmet etemiz+?
29 Qa'nekey, bul xalıqtı men basqarsam edi! Sonda Abimelexti o'zim quwıp

jiberer edim ha'm og'an: „A'skerlerin'di ko'beytip, sawash maydanına shıq!“ – der edim»+.

30 Qalanın' basshısı bolg'an Zebul Ebed ulı Gaaldın' so'zlerin esitkende,
g'a'zebi qaynadı. 31 Ol Abimelexke jasırın tu'rde xabarshılar jollap, olar
arqalı mınalardı aytıp jiberdi: «Mine, Ebed ulı Gaal ha'm onın' tuwısqanları
Shexemge keldi. Olar qalanı sag'an qarsı qoymaqta. 32 Endi sen tu'nde
adamların' menen birge kelip, atızda buqqı taslap jat. 33 Azanda tan'
atıwdan-aq ornın'nan turıp, qalag'a hu'jim jasa. Gaal ha'm onın' adamları
sag'an qarsı shıqqanda, olarg'a qolın'nan kelgenin isle».

34 Solay etip, Abimelex ha'm onın' adamları tu'nde turıp, to'rt toparg'a
bo'lindi de, Shexemge jaqın jerde buqqı taslap jattı.

35 Ebed ulı Gaal sırtqa shıg'ıp, qala da'rwazasının' awzında turg'anda,
Abimelex ha'm onın' qasındag'ılar buqqıda jatırg'an jerinen shıqtı.
36 Kiyatırg'anlardı ko'rgen Gaal Zebulg'a:

– Tawlardın' to'besinen tu'sip kiyatırg'anlarg'a qara! – dedi.

Zebul og'an:

– Adamlarg'a uqsatıp turg'anın' negizinde tawlardın' ko'len'kesi-g'o, –
dedi.

37 Biraq Gaal so'zin dawam etip:

– Qara, u'lkemizdin' ortasındag'ı to'beshikten adamlar tu'sip kiyatır.
Palkerler terebinfi ta'repten de bir topar kiyatır, – dedi.

38 Sonda Zebul Gaalg'a:

– Endi senin': «Bizler Abimelexke xızmet etetug'ınday, ol kim bolıptı?»
– degen so'zin' qayaqta? Sen mensinbegen xalıq usı emes pe? Qa'ne, endi
shıg'ıp, olar menen o'zin' urıs, – dedi.

39 Gaal Shexem xalqın baslap, Abimelex penen urısıwg'a shıqtı. 40 Biraq
ol jen'ilip qasha basladı ha'm Abimelex onın' izinen quwdı. Qalanın' kirer
awzına deyingi aralıqta ko'p sanlı o'liler jayrap jattı.

41 Abimelex Arumada qaldı. Al Zebul Gaalg'a ha'm onın' tuwısqanlarına
Shexemde jasawg'a ruxsat bermey, olardı qaladan quwıp jiberdi.

42 Erten'ine Abimelex shexemlilerdin' atızlarg'a shıqqanınan xabar
taptı. 43 Ol adamların u'sh toparg'a bo'lip, atızlarda buqqı taslap jattı.
Xalıqtın' qaladan shıqqanın ko'rgende hu'jim qılıp, olardı o'ltirdi.
44 Abimelex janındag'ı toparı menen jıldam tu'rde qalanın' kirer awzına
barıp turg'anda, basqa eki toparı atızda bolg'anlarg'a hu'jim jasap, olardı

o'ltirdi. 45 Abimelex ku'n boyı qalag'a qarsı urısıp, qalanı qolg'a kirgizdi
ha'm xalqın qılıshtan o'tkizdi. Qalanı wayran etip, u'stine duz septi+.
46 Shexem minarasındag'ı adamlar bolg'an waqıyalar haqqında
esitkende, El-Berit butxanasının' qorg'anın panaladı. 47 Abimelex Shexem
minarasında bolg'anlardın' sol jerge jıynalg'anınan xabar taptı. 48 Sonda ol
qasındag'ı adamları menen birge Salmon tawına shıqtı. Qolına bir balta
alıp, terektin' shaqasın shaptı da, onı iynine qoyıp, qasındag'ı xalıqqa:
«Menin' ne islegenimdi ko'rdin'ler, da'rriw sizler de solay islen'ler», –
dedi+. 49 Solay etip, ha'mmesi bir shaqadan kesip alıp, Abimelextin' izine
erdi. Olar shaqalardı qorg'annın' tu'bine u'yip, ot berdi. Solay etip, Shexem
minarasında bolg'an mın'g'a jaqın erkek ha'm hayallar o'ldi.
50 Sonnan keyin, Abimelex Tebeske bardı da, qalanı qamal qılıp, onı
qolg'a kirgizdi. 51 Qalanın' ortasında bekkem bir minara bar edi. Erkek ha'm
hayallar, pu'tkil qala xalqı sol jerdi panaladı. Olar qapılardı ilip, minaranın'
to'besine shıqtı. 52 Abimelex minarag'a kelip, og'an hu'jim qıldı. Biraq ol
minarag'a ot beriw ushın qapısına jaqınlasqanda, 53 bir hayal digirmannın'
u'stingi tasın Abimelextin' u'stine ılaqtırıp jiberip, basın jardı+.
54 Abimelex da'rhal qural-jarag'ın alıp ju'retug'ın no'kerin shaqırıp aldı
da, og'an:
– Qılıshın'dı shıg'ar da, meni o'ltir. Hesh kim: «Abimelexti bir hayal
o'ltirdi» dep aytıp ju'rmesin, – dedi.
No'ker qılıshın Abimelexke sug'ıp, onı o'ltirdi+. 55 Abimelextin' o'lgenin
ko'rgende, izraillılar u'ylerine qayttı.
56 Solay etip, jetpis tuwısqanın o'ltirip, a'kesine qarsı jawızlıq qılg'anı
ushın, Quday Abimelexti usılay jazaladı. 57 Quday Shexem xalqın da islegen
barlıq jawızlıqları ushın jazaladı. Olar Erubbaaldın' ulı İotamnın' g'arg'ısına
ushıradı.

Tola

10 [1] Abimelextin' o'liminen keyin, İzraildı qutqarıw ushın İssaxar
urıwınan Dodonın' aqlıg'ı, Puanın' ulı bolg'an Tola atlı bir adam shıqtı.
Tola Efrayımnın' tawlı u'lkesindegi Shamirde jasaytug'ın edi. [2] Ol İzrailg'a
jigirma u'sh jıl biylik etkennen son', qaytıs boldı ha'm Shamirde jerlendi.

Yair

[3] Sonnan keyin, Giladtan Yair degen adam shıg'ıp, İzrailda jigirma eki jıl
biylik etti. [4] Onın' otız ulı boldı. Olar otız eshekke minip, otız qalanı basqardı.
Gilad jerindegi bul qalalar bu'gin de Yairge tiyisli qalalar dep ataladı+. [5] Yair
o'lip, Qamonda jerlendi.

İftax

[6] İzraillılar Jaratqan İyenin' na'zerinde jawız bolg'an islerdi ja'ne isledi.
Olar Baal ha'm Ashtarta mu'sinlerine, aramlılar, sidonlılar, moablılar,
ammonlar ha'm filistlerdin' butlarına tabınıp ketti. Olar Jaratqan İyeni
taslap ketti, Og'an sıyınbay qoydı+. [7] Solay etip, izraillılarg'a g'a'zebi
qaynag'an Jaratqan İye olardı filistler menen ammonlardın' qolına tapsırdı.
[8] Olar İordan da'ryasının' arg'ı ta'repinde, Giladtag'ı amorlardın' jerinde
jasaytug'ın pu'tkil izraillılardı sol jıldan baslap on segiz jıl dawamında ezip,
olarg'a zulımlıq isledi. [9] Ammon xalqı Yahuda, Benyamin ha'm Efrayım
urıwları menen urısıw ushın İordan da'ryasınan o'tti. Sol sebepli İzrail awır
awhalda qaldı. [10] Sonda izraillılar Jaratqan İyege:

– Bizler Sag'an qarsı gu'na isledik. Seni, o'z Qudayımızdı taslap,
Baallarg'a tabınıp kettik, – dep nala shekti+.

[11] Jaratqan İye izraillılarg'a bılay dep juwap berdi:

– Sizlerdi mısırlılardan, amorlardan, ammonlardan ha'm filistlerden
qutqarg'an Men emes pe edim? [12] Sidonlılar, amalekler ha'm maonlılar
sizlerge eziwshilik qılg'anda da, sizler Mag'an nala shekken edin'iz ha'm
Men sizlerdi olardın' qolınan qutqarg'an edim. [13] Biraq sizler Meni taslap,
basqa qudaylarg'a tabınıp kettin'iz. Sol sebepli Men de endi sizlerdi
qutqarmayman. [14] Barın'lar, tan'lag'an qudayların'ızg'a nala etin'ler.
Qıyınshılıqqa tu'skenin'izde, sizlerdi olar qutqarsın+.

[15] İzraillılar Jaratqan İyege:

– Bizler gu'na isledik. Neni maqul dep tapsan', bizlerge sonı isle. Tek
bu'gin bizlerdi qutqar, – dedi.

16 Son'ınan olar o'zlerindegi jat qudaylardın' mu'sinlerin ılaqtırıp taslap,
Jaratqan İyege sıyındı. Jaratqan İye de izraillılardın' ja'bir shegiwine artıq
shıdamadı.
17 Ammonlar urısıw ushın jıynalıp, Giladta orda qurg'anda, izraillılar da
jıynalıp, Mispada ordasın qurdı. 18 Gilad a'skerlerinin' basshıları bir-birine:
«Ammonlarg'a qarsı birinshi bolıp urıstı baslag'an adam pu'tkil Gilad
xalqının' basshısı boladı», – dedi.

11 [1] Giladlı İftax degen bir ma'rt jawınger bar edi. Ol bir buzıq hayaldın' bolıp, a'kesinin' atı Gilad edi+. [2] Giladtın' o'z hayalı da og'an ullar tuwıp berdi. Olar u'lkeygende İftaxtı quwıp, og'an: «A'kemizdin' u'yinen miyras almaysan'. O'ytkeni sen basqa bir hayaldın' ulısan'», – dedi. [3] İftax tuwısqanlarınan qashıp, Tob jurtına jaylasıp aldı ha'm do'geregine jıynalg'an on'bag'an adamlar onın' menen birge basqınshılıq ete basladı+.

[4] Bir qansha waqıt o'tkennen keyin, ammon xalqı izraillılarg'a urıs ashtı. [5] Urıs waqtında, Gilad aqsaqalları İftaxtı alıp keliw ushın Tob jurtına ketti. [6] Olar İftaxqa:

– Ju'r, bizlerdin' sa'rka'rdamız bol, ammonlar menen urısayıq, – dedi.

[7] İftax olarg'a:

– Meni jek ko'rip, a'kemnin' u'yinen quwg'an sizler emes pe? Basın'ızg'a is tu'skende, ne ushın mag'an keldin'iz? – dep juwap berdi.

[8] Gilad aqsaqalları og'an:

– Endi sag'an bas iyip keliwimizdin' sebebi, sen bizler menen birge barıp, ammonlar menen urıs. Sonda sen bizlerge, yag'nıy Gilad xalqına basshı bolasan', – dedi+.

[9] İftax olardan:

– Ammonlar menen urısıwg'a meni alıp barsan'ız ha'm Jaratqan İye olardı mag'an ta'slim qılsa, onda men sizlerdin' basshın'ız bolaman, – dedi.

[10] Gilad aqsaqalları og'an:

– Jaratqan İye bizlerge gu'wa bolsın, anıq aytqanın'day boladı, – dedi+.

[11] Solay etip, İftax Gilad aqsaqalları menen birge ketti. Xalıq onı o'zlerine basshı ha'm sa'rka'rda etip qoydı. İftax aytqan barlıq so'zlerin Mispada, Jaratqan İyenin' aldında ta'kirarladı.

[12] Sonnan keyin, İftax ammon xalqının' patshasına elshiler jiberip: «Jerimizge urıs ashıwg'a kelgendey, bizlerdin' aramızda qanday kelispewshilik bolg'an edi?» – dedi.

[13] Ammon patshası İftaxtın' elshilerine mına juwaptı aytıp jiberdi: «İzraillılar Mısırdan shıqqannan keyin, Arnon da'ryasınan baslap Yabboq ha'm İordan da'ryalarına deyingi jerlerimdi alıp qoydı. Endi bul jerlerdi mag'an urıssız qaytarıp ber»+.

[14] İftax ammon xalqının' patshasına ja'ne elshiler jiberip, [15] bılay dedi: «İftax bılay dep atır: „İzrail Moab jerlerin de, ammon xalqının' jerlerin de almadı+. [16] Sebebi İzrail Mısırdan shıqqan waqıtta sho'l arqalı ju'rip, Qamıs ten'izine, keyin Qadeshke keldi+. [17] Son'ınan İzrail Edom patshasına elshiler

jiberip, jerleri arqalı o'tiwge ruxsat soradı. Biraq Edom patshası qulaq aspadı. İzrail Moab patshasına da elshiler jiberdi, biraq ol da ruxsat bermedi. Sonlıqtan İzrail Qadeshte qaldı+.

18 Keyin İzrail sho'l jerler menen ju'rip, Edom menen Moab jerlerinin' a'tirapınan o'tti. Olar Moab jerinin' shıg'ıs ta'repine kelip, Arnonnın' arg'ı ta'repine ornalastı. Biraq Moab shegarasının' ishine kirmedi. O'ytkeni Arnon moablılardın' shegarası edi+.

19 Son'ınan İzrail Xeshbonda hu'kimdarlıq etip atırg'an amorlardın' patshası Sixong'a elshiler jiberip: „Jerimizge barıw ushın senin' elin' arqalı o'tiwimizge ruxsat ber“, – dedi. 20 Biraq Sixon İzraildın' jerinen kesip o'tiwine isenbedi. Sonlıqtan ol barlıq a'skerlerin jıynap, Yahasada orda qurdı ha'm İzrailg'a urıs ashtı+.

21 İzraildın' Qudayı Jaratqan İye Sixondı ha'm onın' pu'tkil xalqın izraillılarg'a ta'slim qıldı. İzraillılar amorlardı jen'ip, olar jasag'an jerlerdin' ha'mmesin qolg'a kirgizdi. 22 Olar Arnonnan Yabboq da'ryasına, sho'lden İordan da'ryasına deyin sozılg'an pu'tkil Amor jerlerin iyelep aldı.

23 Endi İzraildın' Qudayı Jaratqan İye amorlardı O'z xalqı bolg'an İzraildın' aldınan quwg'annan keyin, olardı qaytarıp alıwg'a senin' qanday haqın' bar? 24 Qudayın' bolg'an Kemosh sag'an bir jer berse, ol jerge iyelik etpes pe edin'? Bizler de Qudayımız Jaratqan İyenin' o'zlerimizge bergen jerlerine iyelik etemiz+. 25 Sen Moab patshası Sippor ulı Balaqtan u'stemsen' be? Ol qashan izraillılar menen tartısıp, qashan olar menen urısıwg'a shıqtı+? 26 İzraillılar u'sh ju'z jıldan berli Xeshbon menen Aroerde ha'm olardın' a'tirapındag'ı awıllarda, ja'ne de, Arnon jag'asındag'ı barlıq qalalarda jasap kiyatır. Usı waqıtqa deyin bul jerlerdi ne ushın almadın'lar? 27 Men senin' aldın'da ayıplı emespen. Biraq sen mag'an qarsı urısqa shıg'ıp, nahaqlıq qılıp atırsan'. Jaratqan İye – Qazı, Onın' O'zi bu'gin izraillılarg'a ha'm ammonlarg'a qazılıq etsin“»+.

28 Biraq İftaxtın' aytıp jibergen bul so'zlerine Ammon patshası qulaq salmadı.

29 Sonda Jaratqan İyenin' Ruwxı İftaxtın' u'stine tu'sti. İftax Gilad ha'm Menashsheden, son'ınan Giladtag'ı Mispadan o'tip, ammonlarg'a qaray ketti+. 30 Ol Jaratqan İyenin' aldında wa'de berip bılay dedi: «Eger ammonlardı mag'an ta'slim qılsan',+ 31 olardı jen'ip, saw-salamat qaytqanımda, meni ku'tip alıw ushın u'yimnin' esiginen birinshi bolıp kim

shıqsa, onı Jaratqan İyege bag'ıshlap, jandırılatug'ın qurbanlıq etip beremen»+.

32 Sonnan keyin, İftax ammonlar menen urısıwg'a ketti. Jaratqan İye olardı İftaxqa ta'slim qıldı. 33 İftax Aroerden Minnitke shekemgi jigirma qalanı ha'm Abel-Keramimge shekemgi qalalardı wayran etip, ammonlardı u'lken jen'iliske ushırattı. Solay etip, ammonlar izraillılarg'a bag'ınıshlı boldı+.

34 İftax Mispag'a, o'z u'yine qaytqanda, onın' qızı da'p shertip, oyıng'a tu'sip, onı ku'tip alıwg'a shıqtı. Bul qız onın' jalg'ız perzenti bolıp, onnan basqa ya ulı, ya qızı joq edi. 35 İftax qızın ko'rgende, kiyimlerin jırtıp:

– Wah, qızım, ju'regimdi qan etip, meni baxtıqara qıldın'-g'o! O'ytkeni men Jaratqan İyege bergen wa'demdi buza almayman, – dedi+.

36 Qız a'kesine:

– Ag'a, sen Jaratqan İyege ant ishtin'. Jaratqan İye dushpanların' bolg'an ammonlardan senin' ushın o'sh alg'an eken, endi sen de awzın'nan ne shıqqan bolsa, mag'an sonı isle, – dedi. 37 Son'ınan qız a'kesine ja'ne:

– Bir tilegim bar: mag'an eki ay ma'wlet ber, doslarım menen tawg'a shıg'ıp, mag'an turmısqa shıg'ıw nesip etpegenine jılayın, – dedi.

38 A'kesi qızına:

– Yaqshı, bara g'oy, – dep eki ayg'a ruxsat berdi. Qız dosları menen birge tawg'a shıg'ıp, turmısqa shıg'ıw nesip etpegenine jıladı. 39 Eki aydan son', qız a'kesinin' janına qayttı. A'kesi bergen wa'desin orınladı. Qızg'a erkektin' qolı tiymegen edi.

Sonnan keyin, İzrailda mınaday bir da'stu'r payda boldı: 40 İzrail xalqının' qızları ha'r jılı tawg'a shıg'ıp, giladlı İftaxtın' qızı ushın to'rt ku'n aza tutatug'ın boldı.

İftax ha'm Efrayım urıwı

12 [1] Efrayım urıwı jıynalıp, Safong'a qaray keship o'tti. Olar İftaxqa:
– Ammonlar menen urısıwg'a ketkenin'de, bizlerdi ne ushın shaqırmadın'? Sonlıqtan bizler seni de, u'yin'di de jag'ıp jiberemiz, – dedi+.
[2] İftax olarg'a:
– Xalqım ha'm men ammonlar menen qattı ja'njelleskenimizde, men sizlerdi shaqırg'an edim. Biraq sizler kelip, meni olardın' qolınan qutqarmadın'lar. [3] Meni qutqarmaytug'ının'ızg'a ko'zim jetkende, janımdı qa'wip astına qoyıp, ammonlarg'a qarsı hu'jim jasadım. Keyin Jaratqan İye olardı mag'an ta'slim qıldı. Ne ushın bu'gin menin' menen urısıwg'a keldin'ler? – dedi.
[4] Efrayım urıwınan bolg'anlar giladlılarg'a: «Ha'y, Efrayım ha'm Menashshe urpaqları arasında jasaytug'ın giladlılar! Sizler Efrayımnın' qashqınlarısız», – degen edi. Sonda İftax pu'tkil Gilad xalqın jıynap, Efrayım urıwına qarsı sawashqa tu'sti ha'm olardı qıyrattı. [5] İordan da'ryasındag'ı Efrayım urıwının' jerine qaray o'tetug'ın o'tkellerdi qolg'a alg'an giladlılar o'tpekshi bolıp kelgen qashqınnan: «Efrayım urıwınanbısan'?» dep sorag'anda, ol: «Yaq» dese, [6] sonda olarg'a: «Shibolet dep ayt», – deytug'ın edi*. Biraq olar: «Sibolet» deytug'ın edi. O'ytkeni olar «shibolet» so'zin durıs ayta almaytug'ın edi. Sol sebepli olardı uslap, İordan da'ryasının' o'tkellerinde o'ltiretug'ın edi. Sol waqıtta efrayımlılardan qırıq eki mın' adam o'ltirildi. [7] Giladlı İftax İzrailda altı jıl biylik qıldı. Sonnan keyin ol o'lip, Giladtın' bir qalasında jerlendi.

İbsan, Elon ha'm Abdon

[8] Keyin ala İzrail xalqına beytlehemli İbsan biylik etti. [9] İbsannın' otız ulı ha'm otız qızı boldı. Ol qızların basqa tiyrelerge uzatıp, ulların da basqa urıwlardan u'ylendirdi. İbsan İzrailda jeti jıl biylik etti. [10] Son'ınan ol o'lip, Beytlehemde jerlendi.
[11] İbsannan keyin, İzrailda Zebulon urıwınan bolg'an Elon on jıl biylik etti. [12] Ol o'lip, Zebulon jerindegi Ayyalonda jerlendi.
[13] Elonnan keyin, İzrailda Piratonnan bolg'an Hillel ulı Abdon biylik etti. [14] Abdonnın' jetpis eshekke minip ju'retug'ın qırıq ulı ha'm otız aqlıg'ı boldı. Abdon İzrailda segiz jıl biylik etti. [15] Piratonlı Hilleldin' ulı Abdon o'lip, Efrayım jerindegi, burın amaleklerge tiyisli bolg'an tawlı u'lkedegi Piratong'a jerlendi.

Samsonnın' tuwılıwı

13 [1] İzrail xalqı Jaratqan İyenin' na'zerinde jawız bolg'an islerdi ja'ne
isley basladı. Jaratqan İye de olardı qırıq jılg'a filistlerdin' qolına
tapsırdı+.
[2] Sora qalasınan, Dan urıwınan bolg'an Manoax atlı bir adam bar edi.
Onın' hayalı na'silsiz bolıp, hesh perzenti joq edi+. [3] Jaratqan İyenin'
perishtesi hayalg'a ko'rinip, og'an bılay dedi:
– Sen na'silsiz bolıp, perzent ko'rmegen bolsan' da, endi ha'miledar
bolıp, bir ul tuwasan'+. [4] Endigiden bılay abaylı bol, sen sharap ta, basqa
o'tkir ishimlik te ishpe ha'm hesh bir haram na'rse jeme. [5] Sebebi sen
ha'miledar bolıp, bir ul tuwasan'. Onın' basına pa'ki tiymesin. O'ytkeni bala
ana qursag'ınan baslap-aq, Qudayg'a bag'ıshlang'an boladı ha'm ol İzrail
xalqın filistlerdin' qolınan qutqara baslaydı+.
[6] Hayal ku'yewine bılay dedi:
– Qasıma Qudaydın' bir adamı keldi. Ol Qudaydın' perishtesi sıyaqlı
ju'da' aybatlı edi. Men onnan qay jerden kelgenin soramadım, ol da mag'an
atın aytpadı. [7] Biraq ol mag'an: «Sen ha'miledar bolıp, bir ul tuwasan'.
Endigiden bılay, sharap ta, basqa o'tkir ishimlik te ishpe ha'm hesh bir
haram na'rse jeme. Sebebi bala ana qursag'ınan baslap, o'letug'ın ku'nine
deyin, Qudayg'a bag'ıshlang'an boladı», – dedi.
[8] Sonda Manoax Jaratqan İyege duwa etip: «O İyem, Sen jibergen sol
Qudaydın' adamı ja'ne keliwin ha'm tuwılatug'ın bala ushın ne islewimiz
kerekligin bizlerge u'yretiwin jalbarınıp sorayman», – dedi.
[9] Quday Manoaxtın' duwasın esitti. Hayal atızda otırg'an waqıtta,
Qudaydın' perishtesi og'an ja'ne keldi. Biraq Manoax hayalının' janında joq
edi. [10] Hayal ku'yewine xabar beriw ushın asıg'ıs tu'rde juwırıp ketti ha'm
ku'yewine:
– Ana birde qasıma kelgen adam mag'an ja'ne ko'rindi! – dedi.
[11] Manoax turıp, hayalının' izine erdi ha'm sol adamnın' janına kelip,
onnan:
– Hayalım menen so'ylesken siz be? – dep soradı.
Sol adam og'an:
– Awa, men, – dedi.
[12] Manoax onnan:
– Sizin' aytqanların'ız orınlang'anda, bala qalay jasawı ha'm ne islewi
kerek? – dep soradı.

13 Jaratqan İyenin' perishtesi Manoaxqa bılay dedi:
– Hayalın' aytqanlarımnın' ha'mmesin orınlasın. 14 Ol ju'zimnen islengen
hesh bir na'rseni jemesin, sharap ta, basqa o'tkir ishimlik te ishpesin ha'm
hesh bir haram na'rse jemesin. Buyırg'anlarımnın' ha'mmesin orınlasın.
15 Sonda Manoax Jaratqan İyenin' perishtesine:
– Toqtap turın'. Siz ushın bir ılaq soymaqshımız, – dedi+.
16 Jaratqan İyenin' perishtesi og'an:
– Meni irikkenin' menen tayarlag'an awqatın'dı jemeymen. Eger
jandırılatug'ın qurbanlıq bermekshi bolsan', onı Jaratqan İyege ber, – dedi.
Al Manoax onın' Jaratqan İyenin' perishtesi ekenligin bilmegen edi.
17 Manoax Jaratqan İyenin' perishtesine:
– Aytqanların'ız orınlang'anda, sizge alg'ıs aytıwımız ushın, atın'ızdın'
kim ekenin aytın', – dedi.
18 Jaratqan İyenin' perishtesi Manoaxqa:
– Atımdı ne ushın sorap atırsan'? Menin' atım qupıya at, – dedi+.
19 Manoax bir ılaq penen g'a'lle sadaqasın alıp, bir tastın' u'stinde Jaratqan
İyege qurbanlıq berdi. Sol waqıtta Manoaxtın' ha'm onın' hayalının' ko'z
aldında tan' qalarlıq waqıya ju'z berdi:+ 20 qurbanlıq orınnan jalın
ko'terilgende, Jaratqan İyenin' perishtesi jalın menen birge aspang'a
ko'terilip ketti. Bunı ko'rgen Manoax ha'm onın' hayalı et-betinen jerge
jıg'ıldı. 21 Sonnan keyin, Jaratqan İyenin' perishtesi Manoaxqa ha'm onın'
hayalına qaytıp ko'rinbedi. Sonda Manoax onın' Jaratqan İyenin' perishtesi
ekenin tu'sindi. 22 Manoax hayalına:
– Bizler so'zsiz o'lemiz, o'ytkeni Qudaydı ko'rdik, – dedi+.
23 Hayalı og'an:
– Eger Jaratqan İye bizlerdi o'ltiriwdi qa'legende, onda jandırılatug'ın
qurbanlıg'ımızdı ha'm g'a'lle sadaqamızdı qabıl etpegen bolar edi. Ol bu'gin
bulardın' barlıg'ın bizlerge ko'rsetip te, aytıp ta otırmas edi, – dep juwap
berdi.
24 Solay etip, hayal ul tuwıp, onın' atın Samson dep qoydı. Bala o'sip
u'lkeydi ha'm Jaratqan İye onı jarılqadı+. 25 Sora menen Eshtaol arasındag'ı
Maxane-Danda bolg'an Samsondı Jaratqan İyenin' Ruwxı basqara basladı+.

Samsonnın' u'yleniwi

14 [1] Bir ku'ni Samson Timnag'a bardı. Ol jerde Samson filistli bir qızdı
ko'rip qaldı+. [2] Ol qaytıp kelip, ata-anasına:
– Timnada filistli bir qızdı ko'rdim, onı mag'an hayallıqqa alıp berin', –
dedi+.
[3] Ata-anası og'an:
– Ag'ayin-tuwg'anlardın' yamasa xalqımızdın' arasında sag'an qız qurıp
qalıp pa? Ne ushın su'nnetsiz filistlerden qız almaqshısan'? – dedi.
Biraq Samson a'kesine:
– Mag'an sol qızdı alıp ber, o'ytkeni ol mag'an unap qaldı, – dedi+.
[4] Samsonnın' ata-anası bunın' Jaratqan İyenin' erki ekenin bilmeytug'ın edi.
Sebebi Jaratqan İye sol waqıtta izraillılarg'a hu'kimdarlıq etip atırg'an
filistlerge qarsı qolaylı pursat izlep atırg'an edi.
[5] Solay etip, Samson ata-anası menen birge Timnag'a ketti. Olar
Timnadag'ı ju'zim bag'larına jaqınlasqanda, bir jas arıslan aqırıp,
Samsonnın' qarsı aldınan shıqtı. [6] Sonda Samson u'stine tu'sken Jaratqan
İyenin' Ruwxı menen ku'shke toldı ha'm ol qolında hesh na'rse bolmasa da,
arıslandı ılaqtı bo'lgendey etip, bo'lip tasladı. Biraq ol bul isin ata-anasına
bildirmedi+. [7] Son'ınan Samson barıp, qız benen so'ylesti ha'm qız og'an
unadı.
[8] Bir neshe ku'nnen keyin, Samson qızg'a u'yleniw ushın ja'ne Timnag'a
ketip baratırg'anda, ol arıslannın' o'ligin ko'riw ushın burıldı. Qarasa,
arıslannın' o'liginde pal ha'rrelerinin' uyası ha'm pal bar eken. [9] Samson
paldan bir qosuwıs alıp, jol-jo'nekey jep ketti. Ol ata-anasına kelip, olarg'a
da paldan berdi, olar da jedi. Biraq paldı arıslannın' o'liginen alg'anın
aytpadı.
[10] Samsonnın' a'kesi qızdın' u'yine bardı ha'm Samson da ol jerde zıyapat
berdi. Sebebi da'stu'r boyınsha ku'yew bala usılay isleytug'ın edi. [11] Filistler
Samsong'a otız jas jigitti ku'yew jora qılıp jiberdi. [12] Sonda Samson olarg'a
bılay dedi:
– Men sizlerge bir jumbaq aytayın. Jumbag'ımdı zıyapattın' jeti ku'ni
ishinde durıs tapsan'ız, onda sizlerge zıg'ırdan toqılg'an otız ko'ylek ha'm
bahalı otız shapan beremen+. [13] Biraq eger jumbaqtı taba almasan'lar, onda
sizler mag'an zıg'ırdan tigilgen otız kiyim ha'm bahalı otız shapan
beresizler.
Olar Samsong'a:

– Jumbag'ın'dı ayt, esiteyik, – dedi.
14 Samson olarg'a bılay dedi:
«Jeytug'ınnan jelinetug'ın shıqtı,
Ku'shliden mazalı shıqtı».

Aradan u'sh ku'n o'tse de, filistler jumbaqtı taba almadı.
15 To'rtinshi ku'ni olar Samsonnın' hayalına:
– Ku'yewin'di ko'ndirip, bizlerge jumbaqtın' sheshimin bilip ber. Bolmasa, bizler seni de, a'ken'nin' u'yin de jag'ıp jiberemiz. Bizlerdi ne bul jerge tonaw ushın shaqırdın'lar ma? – dedi+.
16 Hayalı Samsong'a jılap:
– Sen meni jek ko'resen', sen meni jaqsı ko'rmeysen'. O'ytkeni menin' xalqımnın' jigitlerine jumbaq ayttın', biraq onın' juwabın mag'an aytpadın', – dedi.
Samson hayalına:
– O'z ata-anama aytpag'anımdı ne ushın sag'an aytıwım kerek? – dedi+.
17 Hayal jeti ku'n dawam etip atırg'an zıyapattın' qalg'an ku'ninde jılap qoymadı. Hayalı janına tiyip qoymag'anlıqtan, Samson og'an jetinshi ku'ni jumbaqtın' juwabın ayttı. Al hayal bolsa, juwaptı o'z xalqının' jigitlerine jetkizdi.
18 Jetinshi ku'ni ku'n batpastan burın, qalanın' jigitleri Samsong'a kelip, bılay dedi:
«Paldan tatlı,
Arıslannan ku'shli ne bar?»

Samson olarg'a:
– Eger menin' qasharım menen jer su'rmegenin'izde, jumbag'ımdı sheshe almas edin'ler, – dedi.
19 Sonda Samson u'stine tu'sken Jaratqan İyenin' Ruwxı menen ku'shke toldı. Samson Ashkelong'a ketti ha'm ol jerde otız adamdı o'ltirip, olardın' kiyim-kensheklerin sheship aldı da, olardı jumbaqtı sheshken adamlarg'a a'kelip berdi. Keyin ol sol g'a'zepleniwi menen a'kesinin' u'yine qaytıp ketti+.
20 Al Samsonnın' hayalı bolsa, Samsonnın' ku'yew joralarının' birine uzatılıp jiberildi.

Samsonnın' o'sh alıwı

15 [1] Bir neshe ku'nnen keyin, biyday orag'ının' waqtında Samson bir ılaq alıp, hayalın ko'riwge bardı ha'm ol: «Hayalımnın' bo'lmesine kirmekshimen», – dedi.

Biraq hayaldın' a'kesi Samsonnın' kiriwine ruxsat bermedi [2] ha'm og'an:

– Seni qızımdı taslap ketti dep oylap, onı senin' ku'yew joraların'nın' birine uzatıp jiberdim. Kishkene qızım onnan go're sulıwıraq emes pe? Onın' ornına sol qızımdı ala g'oy, – dedi.

[3] Sonda Samson:

– Endi filistlerge jamanlıq qılsam da, haqım bar, – dedi.

[4] Son'ınan Samson dalan'lıqqa shıg'ıp, u'sh ju'z tu'lki usladı. Ol ha'r eki tu'lkinin' quyrıqların bir-birine baylap, quyrıqlarının' arasına bir shomnan baylap shıqtı. [5] Samson shomlardı jag'ıp, tu'lkilerdi filistlerdin' eginlerinin' arasına jiberdi. Solay etip, filistlerdin' gu'dileri, orılmag'an biydayları, ju'zim ha'm za'ytu'n bag'ları janıp ketti.

[6] Filistler: «Bunı kim isledi?» – dep sorastırg'anda, olarg'a: «Bunı timnalının' ku'yew balası Samson isledi. O'ytkeni qa'yin atası onın' hayalın ku'yew joralarının' birine uzatıp jiberipti», – degen xabar jetti. Filistler bardı da, hayaldı ha'm onın' a'kesin jag'ıp jiberdi.

[7] Sonda Samson olarg'a:

– Usılay islegenin'iz ushın, sizlerden o'sh almay qoymayman! – dedi.

[8] Samson olarg'a ayawsız tu'rde hu'jim jasap, olardın' ko'bisin o'ltirdi. Son'ınan ol Etam jar tasına barıp, sol jerdegi bir u'n'girdi panaladı.

[9] Filistler de Yahudag'a barıp, sol jerge orda qurdı da, Lexiyge shabıwıl jasadı. [10] Sonda yahudalılar olarg'a: «Ne ushın bizler menen urısıwg'a keldin'ler?» – dep soradı. Filistler olarg'a: «Bizlerge qılg'anın o'zine islew ushın, Samsondı tutıp alıwg'a keldik», – dep juwap berdi. [11] Yahudalılardan u'sh mın' adam Etam jar tasındag'ı u'n'girge barıp, Samsong'a:

– Filistlerdin' bizlerge hu'kimdarlıq qılatug'ının bilmeysen' be? Sen ne ushın bizlerge bulay isledin'? – dedi.

Samson olarg'a:

– Olar mag'an ne islegen bolsa, men de olarg'a sonı isledim, – dep juwap berdi.

[12] Olar Samsong'a:

– Bizler seni baylap, filistlerdin' qolına tapsırıw ushın keldik, – dedi.

Samson olarg'a:

– Meni o'ltirmeytug'ının'ızdı aytıp, ant ishin'ler, – dedi.
13 Olar Samsong'a:
– Boladı, bizler seni tek baylap, olardın' qolına tapsıramız. So'z beremiz, seni o'ltirmeymiz, – dedi. Sonnan keyin, olar Samsondı eki taza arqan menen baylap, u'n'girden shıg'ardı. 14 Samson Lexiyge jaqınlasqanda, filistler onı qıshqırısıp ku'tip aldı. Sonda Jaratqan İyenin' Ruwxı Samsonnın' u'stine tu'sti ha'm onın' qollarına baylang'an arqanlar jang'an saban sıyaqlı u'zilip tu'sti+. 15 Samson jan'a o'lgen bir eshektin' jaq su'yegin tawıp, onı qolına aldı da, onın' menen mın' adamdı o'ltirdi+. 16 Son'ınan ol bılay dedi:
«Bir eshektin' jaq su'yegi menen,
Olardı u'yindilerge aylandırdım,
Bir eshektin' jaq su'yegi menen,
Mın' adamdı o'ltirdim».

17 Samson bulardı aytıp bolg'annan son', jaq su'yekti ılaqtırıp tasladı. Sol jer Ramat-Lexiy* dep ataldı.
18 Biraq Samson qattı sho'llegenlikten, Jaratqan İyeni shaqırıp: «Sen O'z qulın'a ullı bir jen'is berdin'. Biraq endi men sho'lden o'lip, su'nnetsizlerdin' qolına tu'semen be?» – dedi. 19 Sonda Jaratqan İye Lexiydegi shuqırlıqtı jardı ha'm onnan suw shıqtı. Samson suw iship, ha'llenip aldı. Sonlıqtan suw shıqqan jerge En-Haqqore* degen at berildi. Bulaq bu'gin de Lexiyde tur.
20 Samson filistlerdin' hu'kimdarlıq da'wirinde izraillılarg'a jigirma jıl biylik qıldı.

Samson ha'm Delila

16 [1] Bir ku'ni Samson Gazag'a bardı. Sol jerde bir buzıq hayaldı ko'rip
qalıp, onın' menen birge tu'nedi+. [2] Gazalılarg'a: «Samson usı jerge
keldi», – degen xabar jetiwden, olar sol do'gerekti qorshap aldı da, tu'n boyı
Samsondı an'lıp, qala da'rwazasının' janında buqqı taslap jattı. Olar: «Ku'n
shıg'ıwdan, onı o'ltiremiz», – dep oylap, tu'n boyı turg'an jerinen
qıymıldamadı.

[3] Al Samson tu'n ortasına deyin jattı. Ol tu'n yarımında ornınan turıp,
qala da'rwazasın eki jaqlaw ha'm ilgishi menen qosıp, ornınan qoparıp aldı.
Onı iynine qoyıp, Xebronnın' qarsı aldındag'ı tawdın' to'besine aparıp
tasladı.

[4] Bunnan son', Samson Sorek oypatlıg'ında jasaytug'ın Delila atlı bir
qızg'a ashıq bolıp qaldı. [5] Filist hu'kimdarları hayalg'a kelip:

– Sen Samsonnın' qu'diretli ku'shinin' sırı nede ekenin bilip ber. Onı
baylap boysındırıwımız ushın, qalay jen'e alatug'ınımızdı aytıwg'a hiyle
menen onı ko'ndir. Usılay islesen', bizler sag'an ha'r birimiz bir mın' bir ju'z
gu'mis shekelden beremiz, – dedi+.

[6] Sonda Delila Samsong'a:

– İltimas, mag'an bul qu'diretli ku'shti qay jerden alıp atırg'anın'dı ayt.
Seni boysındırıw ushın, ne menen baylaw kerek? – dep soradı.

[7] Samson og'an:

– Eger meni keppegen jeti taza giris penen baylasa, sonda men a'piwayı
adam sıyaqlı ku'shsiz bolıp qalaman, – dedi.

[8] Sonda Filist hu'kimdarları Delilag'a keppegen jeti taza oq jaydın' girisin
a'kelip berdi. Delila onın' menen Samsondı bayladı. [9] Sol waqıtta ishki
bo'lmede hayaldın' jasırınıp turg'an adamları bar edi. Delila Samsong'a:

– Samson! Filistler bastırıp keldi! – dedi.

Samson baylang'an girislerdi otqa jang'an jip sıyaqlı u'zip tasladı. Solay
etip, onın' ku'shinin' sırı ashılmay qaldı.

[10] Sonda Delila Samsong'a:

– Meni aldap, jalg'an so'yledin'. Endi ayt, seni ne menen baylaw kerek? –
dedi.

[11] Samson og'an:

– Eger meni hesh qollanılmag'an taza arqan menen baylasa, men
a'piwayı adam sıyaqlı ku'shsiz bolıp qalaman, – dedi+.

[12] Solay etip, Delila taza arqandı alıp, Samsondı bayladı da:

– Samson! Filistler kiyatır! – dedi.

Sol waqıtta an'lıp otırg'anlar ishki bo'lmede otır edi. Samson qollarındag'ı arqandı jip sıyaqlı u'zip tasladı.

13 Delila Samsong'a:

– Ha'zirge deyin meni aldap, mag'an jalg'an so'yledin'. Mag'an aytshı, seni ne menen baylawg'a boladı? – dedi.

Samson og'an:

– Eger jeti burım shashımdı o'rmekke qosıp toqıp, onı qazıq penen bekkemlesen', men a'piwayı adam sıyaqlı ku'shsiz bolıp qalaman, – dedi.

14 Samson uyıqlap atırg'anda, Delila onın' jeti burım shashın o'rmekke qosıp toqıdı da, qazıq penen bekkemledi. Son'ınan ol:

– Samson! Filistler kiyatır! – dedi.

Sonda Samson uyqısınan oyanıp, o'rmek ha'm qazıqtı tawar menen qosa shashınan julıp aldı.

15 Sonda Delila Samsong'a:

– Mag'an isenbey turıp, qalayınsha: «Seni jaqsı ko'remen», – dep ayta alasan'? Mine, sen meni u'shinshi ma'rte aldap, qu'diretli ku'shin'nin' sırı nede ekenin aytpay otırsan', – dedi+.

16 Delila ha'r ku'ni usı so'zler menen Samsonnın' mazasın alıp, qıynap jiberdi. Aqırında bul Samsonnın' janına batqanlıqtan, 17 ol qızg'a o'zinin' barlıq ishki sırın ashıp:

– Menin' basıma hesh pa'ki tiymegen. O'ytkeni men anamnın' qursag'ına tu'skennen baslap, Qudayg'a bag'ıshlang'anman. Eger shashımdı aldırsam, men o'z ku'shimdi joytaman ha'm a'piwayı adam sıyaqlı ku'shsiz bolıp qalaman, – dedi+.

18 Delila Samsonnın' ishki sırının' barlıg'ın ashıp bergenin bilgende, filistlerdin' hu'kimdarların shaqırttı da:

– Ja'ne kelin'ler, o'ytkeni Samson mag'an o'z sırın ashtı, – dedi. Filist hu'kimdarları qollarına gu'mislerin alıp, Delilag'a keldi. 19 Delila Samsondı dizesinin' u'stinde uyıqlattı da, adamlarınan birewin shaqırıp, Samsonnın' jeti burım shashın qırqtırdı. Solay etip, Delila Samsonnın' u'stinen biylikti o'z qolına ala basladı ha'm onın' ku'shi qaytıp qaldı.

20 Delila Samsong'a:

– Samson! Filistler kiyatır! – dedi.

Samson oyanıp: «Burıng'ıday o'zimdi azat etemen», – dep oyladı. Biraq ol Jaratqan İyenin' o'zin taslap ketkenin bilmegen edi.

21 Sonda filistler onı qolg'a alıp, ko'zlerin oyıp tasladı. Olar Samsondı
Gazag'a aparıp, qola shınjırlar menen bayladı ha'm qamaqxanada og'an
digirman aydattı. 22 Biraq Samsonnın' qırqılg'an shashları o'se basladı.

Samsonnın' o'limi

23 Filist hu'kimdarları o'z qudayı Dagonnın' hu'rmetine ullı bayram
berip, og'an qurbanlıqlar beriw ha'm kewil ko'teriw ushın jıynalıp:
«Qudayımız dushpanımız bolg'an Samsondı bizlerge ta'slim etti», – dedi+.
24 Filist xalqı Samsondı ko'rgende, o'zlerinin' qudayına bılay dep alg'ıs ayta
basladı:
«O'ltirip ko'p adamlarımızdı,
Elimizdi wayran etken dushpanımızdı,
Qudayımız bizlerge ta'slim etti».

25 Olardın' keypi ko'terilgende: «Samsondı alıp kelin'ler, ol bizlerdin'
kewlimizdi ko'tersin», – dedi. Olar Samsondı qamaqxanadan a'keldirip, onı
mazaq qıla basladı. Sonda onı o'relerdin' arasına turg'ızıp qoyg'an edi.
26 Samson o'zinin' qolınan uslap kelgen xızmetshige:
– Men usı jaydı tirep turg'an o'relerge qolımdı qoyıp, olarg'a su'yenip
turayın, – dedi.
27 Butxananın' ishi erkek ha'm hayallarg'a tolı bolıp, filistlerdin' barlıq
hu'kimdarları da sol jerde edi. U'sh mın'g'a jaqın erkek ha'm hayallar
Samsondı tamasha qılıw ushın tamnın' basında tur edi.
28 Samson Jaratqan İyege: «Quday İye, meni esin'e al. Jalbarınaman,
mag'an ja'ne bir ma'rte ku'sh ber, o Qudayım. Bir umtılg'anda, filistlerden
eki ko'zim ushın o'sh alayın», – dep jalbarındı. 29 Son'ınan ol butxananı tirep
turg'an oraylıq o'relerdin' birinshisine on' qolın, al ekinshisine shep qolın
tiredi de: 30 «Filistler menen birge o'leyin!» – dedi ha'm bar ku'shi menen
o'relerdi iyterip jiberdi. Butxana filistlerdin' hu'kimdarlarının' ha'm
ishindegi adamlardın' ha'mmesinin' u'stine qulap tu'sti. Solay etip, Samson
o'lip baratırıp, tiri waqtında o'ltirgenlerinen go're ko'birek adamlardı
o'ltirdi.
31 Samsonnın' tuwg'an-tuwısqanları ha'm pu'tkil u'y-ishi kelip, onın'
o'ligin alıp ketti. Olar Samsondı a'kesi Manoaxtın' Sora menen Eshtaol
arasındag'ı qa'birine jerledi. Samson İzrailda jigirma jıl biylik qılg'an edi.

Mixanın' butları

17 [1] Efrayımnın' tawlı u'lkesinde Mixa atlı bir adam bar edi. [2] Mixa anasına:

– Sennen urlang'an bir mın' bir ju'z gu'mis shekel esin'de me? Sen onı urlag'andı ko'z aldımda g'arg'ag'an edin'-g'o. Sol gu'mis mende, onı men alg'an edim, – dedi.

Sonda anası og'an:

– Seni Jaratqan İye jarılqasın, balam! – dedi+. [3] Mixa bir mın' bir ju'z shekel gu'misti anasına qaytarıp berdi.

Al anası: «Ulımnın' bir jonılg'an ha'm bir quyma but isletiwi ushın, men bul gu'misti Jaratqan İyege bag'ıshlayman. Ulım, gu'misti o'zin'e qaytarıp berip atırman», – dedi+.

[4] Solay etip, anası Mixa qaytarıp bergen gu'misten eki ju'z ten'geni alıp, onı zergerge berdi. Zerger onnan bir jonılg'an ha'm bir quyma but islep berdi. Olar Mixanın' u'yine qoyıldı+.

[5] Mixanın' sıyınıw ushın saldırg'an muxaddes u'yi bar edi. Ol bir efod ha'm u'y butların isletip, ullarının' birin ruwxaniy etip tayınladı+. [6] Ol da'wirde İzrailda patsha joq bolıp, ha'r kim o'zine durıs bolıp ko'ringen isti isleytug'ın edi+.

[7] Sol waqıtları Yahuda urıwının' Beytlehem qalasında jasap atırg'an lebiyli bir jas jigit bar edi+. [8] Ol jasawg'a basqa bir jer tabıw ushın, Yahudanın' Beytlehem qalasınan shıqtı da, jol-jo'nekey Efrayımnın' tawlı u'lkesindegi Mixanın' u'yine keldi.

[9] Mixa onnan:

– Qay jerden kiyatırsan'? – dep soradı. Ol Mixag'a:

– Yahudanın' Beytlehem qalasınan kiyatırman. O'zim lebiylimen, jasaytug'ın jer izlep ju'rmen, – dedi.

[10] Mixa og'an:

– Menin' u'yimde qalıp, menin' ken'esgo'yim ha'm ruwxaniyim bol. Men sag'an jılına on shekel gu'mis bereyin, tamag'ın'dı toydırayın ha'm kiyindireyin, – dedi. [11] Solay etip, lebiyli jigit Mixanın' u'yinde jasawg'a kelisim berdi. Mixa da onı o'z ulınday ko'rdi. [12] Mixa lebiylini ruwxaniy etip qoydı ha'm ol Mixanın' u'yinde jasap qaldı. [13] Sonda Mixa: «Endi men Jaratqan İyenin' mag'an jaqsılıq qılatug'ının bilemen. O'ytkeni menin' lebiyli ruwxaniyim bar», – dedi.

Danlılardın' Layıshqa jaylasıwı

18 [1] Sol da'wirde İzrailda patsha joq edi. Sonda Dan urıwı
ma'kanlaytug'ın jer izlep atırg'an edi. O'ytkeni olarg'a İzrail urıwları
arasında o'zlerine tiyisli u'les jer ele berilmegen edi+. [2] Solay etip, danlılar
o'z urıwındag'ı barlıq tiyreleri ishinen Sora ha'm Eshtaol qalalarınan
bolg'an bes batır jigitti jerlerdi ko'zden o'tkerip, olardı bilip qaytıw ushın
jiberdi. Olar jigitlerge: «Barıp, jerlerdi ko'zden o'tkizin'ler», – dedi.

Jigitler Efrayımnın' tawlı u'lkesinde jaylasqan Mixanın' u'yine keldi
ha'm sol jerde tu'nep qaldı+. [3] Olar Mixanın' u'yinin' janında turg'anda,
lebiyli jas jigittin' so'ylegen so'zinen tanıdı ha'm sol ta'repke burılıp, onnan:

– Seni bul jerge kim a'keldi? Bul jerde ne islep atırsan'? Ne ushın bul
jerdesen'? – dep soradı.

[4] Lebiyli jigit Mixanın' o'zine ne islegenlerin aytıp:

– Mixa meni jalladı, men og'an ruwxaniylik qılaman, – dedi.

[5] Sonda danlılar og'an:

– Bizlerdin' baratırg'an bul jolımızdın' sa'tli yaki sa'tsiz ekenin
Qudaydan sorap, bilip ber, – dedi+.

[6] Ruwxaniy olarg'a:

– Qa'weterlenbey kete berin'ler, Jaratqan İye baratırg'an jolın'ızda yar
boladı, – dep juwap berdi.

[7] Solay etip, sol bes adam jolg'a shıg'ıp, Layıshqa keldi. Olar qala xalqının'
sidonlılar sıyaqlı qa'wipsiz, tınısh ha'm biyg'am o'mir su'rip atırg'anın
ko'rdi. Bul u'lkenin' xalqına hu'kimin o'tkizip, ja'bir beretug'ın hesh kim joq
edi. Olar sidonlılardan uzaqta bolıp, hesh kim menen qarım-qatnas
jasamaytug'ın edi+.

[8] Bes jigit Sora ha'm Eshtaolg'a, urıwlaslarının' janına qaytqanda,
urıwlasları olardan:

– Qanday xabar alıp keldin'ler? – dep soradı.

[9] Jigitler olarg'a bılay dep juwap berdi:

– Ju'rin'ler, sidonlılarg'a hu'jim eteyik. Bizler olardın' jerin ko'rdik, ol
ju'da' jaqsı jer eken. Ne qılıp tursızlar? İrkilmey barıp, og'an iyelik eteyik.
[10] Ol jerge barg'anın'ızda, biyg'am jasap atırg'an xalıqtı ha'm ju'da' ken' jerdi
ko'resizler. Hesh qanday kemshiligi joq ol jerdi Quday qolın'ızg'a tapsırıp
atır.

[11] Sonda Dan urıwınan altı ju'z adam qurallanıp, Sora ha'm Eshtaoldan
jolg'a shıqtı. [12] Olar Yahudag'a kelip, Kiryat-Yarim qalasının' janında orda

qurdı. Sol sebepli Kiryat-Yarimnin' batısındag'ı bul jer bu'gingi ku'nge deyin Maxane-Dan* dep ataladı+. 13 Danlılar sol jerden Efrayımnın' tawlı u'lkesine qaray ketip, Mixanın' u'yine keldi.

14 Layısh jurtın ko'zden o'tkeriwge ketken bes jigit urıwlaslarına: «Sizler mına u'ylerdin' birinde efod, u'y butları, bir jonılg'an ha'm bir quyma but bar ekenin bilesizler me? Endi ne islew kerekligin o'zlerin'iz sheshin'ler», – dedi. 15 Sonda olar lebiyli jas jigit jasap atırg'an Mixanın' u'yine kelip, lebiyliden hal-awhal soradı. 16 Al qurallang'an altı ju'z danlı adam da'rwazanın' kirer awzında turdı. 17 Jerdi ko'zden o'tkergen bes jigit u'yge kirip, efodtı, u'y butların, jonılg'an buttı ha'm quyma buttı alıp shıqtı. Ruwxaniy ha'm qurallang'an altı ju'z adam da'rwazanın' kirer awzında turg'an edi.

18 Olardın' Mixanın' u'yine kirip, efodtı, u'y butların, jonılg'an buttı ha'm quyma buttı alıp shıqqanın ko'rgen ruwxaniy olardan:

– Ne qılıp atırsızlar? – dep soradı.

19 Olar ruwxaniyge:

– U'nin'di o'shir, awzın'dı jap. Sen bizler menen birge ju'r de, bizlerge ken'esgo'y ha'm ruwxaniy bol. Sag'an bir adamnın' u'yinde ruwxaniylik etkenin' jaqsı ma, ya İzraildın' bir urıwı yamasa bir tiyresine ruwxaniylik etkenin' jaqsı ma? – dedi. 20 Ruwxaniy quwanıp ketti. Ol efodtı, u'y butların ha'm jonılg'an buttı alıp, sol adamlar menen birge ketti. 21 Danlılar bala-shag'aların, malların ha'm du'nya-mu'lkin aldına salıp, jolg'a shıqtı.

22 Danlılar Mixanın' u'yinen uzaqlasqanda, Mixanın' qon'sı-qobaları jıynalıp, olardı quwıp jetti. 23 Olar danlılardın' izinen baqırg'anda, danlılar artına burılıp qarap, Mixag'a:

– Ne bolıp qaldı, nege adamlardı jıynap keldin'? – dedi.

24 Mixa olarg'a:

– Sizler menin' ruwxaniyimdi ha'm soqtırg'an butlarımdı alıp kettin'ler. Mag'an ne qaldı o'zi? Ja'ne mennen: «Sag'an ne boldı?» – dep sorag'anın'ız nesi?! – dedi+.

25 Danlılar og'an:

– U'nin'di o'shir! Bolmasa, adamlarımızdın' bazıları g'a'zeplenip, hu'jim etse, o'zin'di de, shan'arag'ın'dı da nabıt qılasan', – dedi. 26 Sonnan keyin, danlılar jolların dawam etti. Mixa olardın' o'zinen go're ku'shlirek ekenligin ko'rip, u'yine qaytıp ketti.

27 Al danlılar Mixanın' soqtırg'an zatların ha'm ruwxaniyin janına alıp,
Layıshqa qaray ketti. Olar tınısh ha'm biyg'am qala xalqın qılıshtan o'tkerip,
qalag'a ot berdi+. 28 Beyt-Rexobtın' janındag'ı oypatlıqta jaylasqan Layısh
qalasına ja'rdemge keletug'ın hesh kim bolmadı. O'ytkeni Layısh Sidonnan
uzaqta bolıp, basqa qalalar menen qarım-qatnas jasamaytug'ın edi.
Dan urıwı qalanı jan'adan qurıp, sol jerge ornalasıp qaldı+. 29 Olar
İzraildın'* ulı bolg'an babası Dannın' hu'rmetine qalanı Dan dep atadı.
Qalanın' eski atı Layısh edi. 30 Danlılar jonılg'an buttı sol jerge ornattı.
Muwsanın' aqlıg'ı bolg'an Gershomnın' ulı İonatan ha'm onın' ulları
su'rginge deyin Dan urıwına ruwxaniylik qıldı+. 31 Qudaydın' U'yi Shiloda
bolg'an waqıt dawamında, danlılar Mixa isletken jonılg'an butqa tabındı+.

Lebiyli adam ha'm onın' toqalı

19 [1] İzrailda patsha bolmag'an da'wirde, Efrayımnın' tawlı u'lkesinin' alıs tu'pkirinde lebiyli bir adam jasaytug'ın edi. Sol lebiyli adam Yahudanın' Beytlehem qalasınan o'zine bir toqal aldı+. [2] Biraq toqalı og'an opasızlıq etti ha'm onı taslap, a'kesinin' u'yine, Yahudanın' Beytlehem qalasına ketip qaldı. Hayal sol jerde to'rt ay bolg'anda, [3] ku'yewi onın' kewlin tawıp, qaytarıp alıp keliw ushın izinen keldi. Ol o'zi menen birge xızmetshisin ha'm eki eshegin alıp kelgen edi. Hayal olardı a'kesinin' u'yine kirgizdi ha'm hayaldın' a'kesi lebiylini ko'rgende, onı quwanısh penen ku'tip aldı. [4] Lebiylinin' qa'yin atası, yag'nıy toqalının' a'kesi onı u'sh ku'n qonaq qıldı. Olar sol jerde iship-jedi ha'm tu'nep qaldı.

[5] To'rtinshi ku'ni olar erte turdı. Qızdın' a'kesi ketiwge tayarlanıp atırg'an ku'yew balasına:

– Nan-pan jep, ha'llenip al, son'ınan qaytarsızlar, – dedi. [6] Ekewi birge otırıp, iship-jep bolg'annan keyin, qa'yin atası og'an:

– Bu'gin de tu'nep qalıp, kewlin'di xoshla, – dedi. [7] Lebiyli ketpekshi bolıp ornınan turdı, biraq qa'yin atası onı ja'ne tu'nep qalıwg'a ko'ndirdi. [8] Besinshi ku'ni lebiyli ketpekshi bolıp, azanda erte turdı. Sonda qa'yin atası:

– İship-jep, ha'llenip al, ku'n awg'ansha ku'tin', – dedi. Solay etip, ekewi birge otırıp, iship-jep aldı.

[9] Sol adam toqalı ha'm xızmetshisi menen birge qaytpaqshı bolg'anda, qa'yin atası og'an:

– Qara, ku'n awıp, kesh bolayın dep tur. Endi bu'gin de usı jerde qonıp qalıp, kewlin'di xoshla. Erten' erte turıp, jolg'a atlanıp, u'yin'izge qaytarsızlar, – dedi. [10] Biraq sol adam ol jerde ja'ne tu'nep qalıwdı qa'lemedi. Ol toqalın alıp, ju'k artılg'an eki eshegi menen jolg'a shıqtı ha'm Ebusqa, yag'nıy Erusalimge jaqın jerge jetip keldi+.

[11] Olar Ebusqa jaqınlasqanda, ku'n batayın dep turg'an edi. Sonda xızmetshi xojayınına:

– Ebuslılardın' bul qalasına kirip, usı jerde tu'nep qalayıq, – dedi.

[12] Xojayını og'an:

– Yaq, xalqı izraillılar bolmag'an jat qalag'a kirmeymiz, al Gibag'a baramız, – dedi. [13] Keyin lebiyli so'zin dawam etip, xızmetshisine:

– Ju'r, Gibag'a yamasa Ramag'a jetip qalayıq. Ekewinin' birewinde tu'nep qalarmız, – dedi.

14 Solay etip, olar jolın dawam etti ha'm Benyamin urıwının' Giba
qalasına jaqınlasqanda, quyash ta batıp qalg'an edi. 15 Olar tu'nep qalıw
ushın, Gibag'a qaray burıldı da, barıp, qala maydanında otırdı. Biraq hesh
kim olardı u'yine mira't etpedi.
16 Keshte, bir g'arrı atız jumısınan qaytıp kiyatır edi. Ol Efrayımnın' tawlı
u'lkesinen bolıp, Gibada jasaytug'ın edi. Al qala xalqı bolsa, benyaminliler
edi. 17 G'arrı qala maydanındag'ı jolawshılardı ko'rip, lebiyliden:
– Qay jerden kelip, qay jerge baratırsızlar? – dep soradı.
18 Lebiyli adam g'arrıg'a bılay dep juwap berdi:
– Yahudanın' Beytlehem qalasınan kiyatırmız. Efrayımnın' tawlı
u'lkesindegi uzaq bir jerge, o'zim jasaytug'ın jerge ketip baratırmız. Men
Beytlehem qalasına barg'an edim, endi Jaratqan İyenin' u'yine qaytıp
baratırman. Biraq hesh kim meni u'yine mira't etpedi. 19 Bizlerde
esheklerimiz ushın ot-jem, o'zim, toqalım ha'm xızmetshim ushın awqat
ha'm sharap bar. Bizler hesh na'rsege mu'ta'j emespiz.
20 G'arrı og'an:
– Kewlin' toq bolsın. Barlıq kerekli na'rselerdi o'zim bereyin, tek g'ana
ko'shede qonıp qalma, – dedi+. 21 G'arrı olardı u'yine alıp barıp, esheklerine
jem berdi. Qonaqlar ayaqların juwıp, son'ınan iship-jedi.
22 Olar jan'a kewillerin jazıp otırg'anda, qalada jasawshı buzıq adamlar
u'ydi qorshap aldı. Olar qapını qag'ıp, u'ydin' iyesi bolg'an g'arrıg'a:
– U'yin'e kelgen adamdı sırtqa shıg'ar, bizler onın' menen jatayıq, – dep
baqırıstı+.
23 U'y iyesi sırtqa shıg'ıp, olarg'a bılay dedi:
– Yaq, tuwısqanlarım, bunday jawızlıq qılman'lar. Bul adam menin'
u'yime kelgen qonag'ım-g'o, og'an bunday masqarashılıqtı islemen'ler.
24 Mine, u'yimde erkek qolı tiymegen qızım ha'm bul adamnın' toqalı bar.
Men olardı sırtqa shıg'arıp bereyin. Sizler olar menen jatın'lar ha'm olarg'a
qa'legenin'izdi islen'ler. Biraq bul adamg'a bunday masqarashılıqtı
islemen'ler.
25 Biraq adamlar onı tın'lamadı. Sonda lebiyli toqalın iyterip sırtqa
shıg'ardı da, olardın' qolına tapsırdı. Adamlar tu'n boyı hayaldı zorlap, onın'
namısına tiydi ha'm tan'g'a shamalas onı jiberdi. 26 Hayal tan' sa'ha'rde
xojayını qonıp qalg'an u'ydin' qapısına kelip jıg'ıldı ha'm quyash
shıqqansha, sol jerde jattı.

27 Hayaldın' xojayını jolın dawam etiw ushın azanda turıp, esikti ashtı.
Sonda ol qolların bosag'ag'a qoyıp jatırg'an toqalın ko'rdi. 28 Ol hayalg'a:
– Ornın'nan tur, ketemiz, – dedi. Biraq hayal juwap bermedi. Lebiyli onı
eshegine ju'klep, u'yine qaray ju'rip ketti.
29 Ol u'yine jetkende, qolına pıshaq aldı da, toqalının' o'ligin on eki
bo'lekke bo'lip, pu'tkil İzrail jerine tarqatıp jiberdi+. 30 Bunı ko'rgenlerdin'
ha'mmesi: «İzraillılar Mısırdan shıqqalı berli bu'ginge deyin bunday waqıya
bolıp ko'rgen emes. Bul tuwralı oylasıp, ken'esin'ler ha'm ne islewimiz
kerekligin aytın'lar», – desti.

Benyamin urıwına qarsı urıs

20 [1] Dannan Beer-Shebag'a deyingi aralıqta ha'm Gilad jerinde jasaytug'ın pu'tkil İzrail xalqı jolg'a shıqtı. Olar bir jag'adan bas shıg'arıp, Mispag'a, Jaratqan İyenin' aldına jıynaldı+. [2] Qudaydın' xalqının' bul jıyınına İzrail xalqının' ha'm pu'tkil urıwlarının' basshıları qatnasıwg'a keldi. Ol jerde qurallang'an to'rt ju'z mın' a'sker bar edi. [3] Sol arada Benyamin urıwı izraillılardın' Mispag'a jıynalg'anın esitken edi.

İzraillılar:

– Bul jawızlıqtın' qalay bolg'anın bizlerge tu'sindirip berin', – dedi.

[4] O'ltirilgen hayaldın' lebiyli ku'yewi bılay dep juwap berdi:

– Men tu'new ushın toqalım menen birge benyaminlilerdin' Giba qalasına keldim. [5] Sonda Gibanın' adamları meni o'ltirmekshi bolıp, tu'nde u'ydi qorshap aldı ha'm olar toqalımdı zorladı. Toqalım sol sebepli o'ldi. [6] Men onın' o'ligin alıp bo'lekledim ha'm ha'r bir bo'lekti pu'tkil İzrail jeri boylap jiberdim. Sebebi olar İzrailda jawız ha'm uyat isti isledi+. [7] Ha'y, İzrail xalqı! Minekey, ha'mmen'iz usı jerdesiz, endi sizler bul isti qarap shıg'ıp, sheshimin'izdi aytın'lar.

[8] Sol jerdegi pu'tkil xalıq bir awızdan bılay dedi:

– Bizlerdin' hesh birimiz shatırlarımızg'a ketpeymiz, u'ylerimizge qaytpaymız. [9] Endi bizler Gibag'a bılay isleymiz: og'an shek boyınsha hu'jim jasaymız. [10] A'skerlerdi azıq-awqat penen ta'miyinlew ushın, pu'tkil İzrail urıwlarınan ha'r ju'z adamnan on, mın' adamnan ju'z, on mın' adamnan mın' adam saylap alınadı. Al qalg'anları benyaminlilerdin' Giba qalasına barıp, olardı İzrailda islegen uyat isi ushın jazalaydı.

[11] Solay etip, pu'tkil izraillılar bir jag'adan bas shıg'arıp, Gibag'a qarsı jıynaldı.

[12] İzrail urıwları Benyamin urıwına adamların jiberip: «Aran'ızda bunday jawızlıq nege islendi? [13] Gibadag'ı sol buzıq adamlardı ha'zir-aq qolımızg'a tapsırın'. Bizler olardı o'ltirip, İzraildan jawızlıqtı joq eteyik», – dedi.

Biraq benyaminliler izraillı tuwısqanlarına qulaq salmadı+. [14] İzraillılarg'a qarsı urısıw ushın, benyaminliler o'z qalalarınan Gibag'a keldi. [15] Sol ku'ni Giba xalqınan bolg'an jeti ju'z ag'la jawıngerden tısqarı, benyaminlilerdin' basqa qalalarınan kelgen, qurallang'an jigirma altı mın' adam jıynaldı+. [16] Olardın' arasında solaqay bolg'an jeti ju'z ag'la jawınger bar edi. Olardın' ha'mmesi, ha'tte, bir tal shashtı nıshan qılıp qoyg'anda da, saqpan menen urıp tiygize alatug'ın edi+.

17 Benyaminlilerden basqa, izraillılardan qurallang'an to'rt ju'z mın' adam jıynaldı. Olardın' ha'mmesi urısqa jaramlı edi+. 18 İzraillılar Beyt-Elge barıp, Qudaydan: «Benyaminliler menen urısıwg'a bizlerden birinshi bolıp kim baradı?» – dep soradı. Jaratqan İye olarg'a: «Birinshi bolıp yahudalılar urısqa shıg'adı», – dedi+.

19 İzraillılar azanda jolg'a shıg'ıp, Gibanın' qarsı aldına a'skeriy orda qurdı. 20 İzraillılar Benyamin uruwı menen sawashqa tu'siw ushın, Gibada sap tartıp turdı. 21 Gibadan shıqqan benyaminliler sol ku'ni izraillılardan jigirma eki mın' adamdı o'ltirdi+. 22 Biraq İzrail xalqı bir-birin jigerlendirip, aldıng'ı ku'ni turg'an jerinde ja'ne sap tartıp turdı. 23 Sonda izraillılar Beyt-Elge barıp, Jaratqan İyenin' aldında keshke deyin jıladı ha'm Jaratqan İyeden:

– Tuwısqanlarımız bolg'an benyaminliler menen ja'ne urısıwg'a shıg'ayıq pa? – dep soradı.

Jaratqan İye olarg'a:

– Awa, olarg'a qarsı urısın'lar, – dedi.

24 Solay etip, izraillılar ekinshi ku'ni ja'ne benyaminlilerge qarsı ju'ris qıldı. 25 Sol ku'ni Benyamin uruwı da Gibadan olarg'a qarsı atlanıp, izraillılardan qolına qılısh ko'tergen ja'ne on segiz mın' adamdı o'ltirdi.

26 Sonda pu'tkil İzrail xalqı Beyt-Elge barıp, ol jerde Jaratqan İyenin' aldında otırıp jıladı ha'm sol ku'ni keshke deyin oraza tuttı. Ja'ne de, olar Jaratqan İyege jandırılatug'ın qurbanlıqlar ha'm tatıwlıq qurbanlıqların usındı. 27-28 Sol waqıtta Qudaydın' Kelisim sandıg'ı Beyt-Elde edi. Xaronnın' aqlıg'ı, Elazardın' ulı bolg'an Pinexas sol jerde, sandıqtın' janında ruwxaniy bolıp xızmet etetug'ın edi. İzraillılar Jaratqan İyeden:

– Tuwısqanlarımız bolg'an benyaminliler menen urısıwdı dawam eteyik pe yamasa toqtatayıq pa? – dep soradı.

Jaratqan İye olarg'a:

– Urıstı dawam etin'ler. Sebebi erten' olardı sizlerge ta'slim qılaman, – dedi+.

29 İzraillılar Gibanın' aynalasında buqqı taslap jattı+. 30 Olar u'shinshi ku'ni benyaminlilerge qarsı ha'reketke o'tip, burıng'ıday qala qarsısında sapqa dizilip turdı. 31 Benyaminliler de olarg'a qarsı shıg'ıp, qaladan uzaqlasıp ketti. Olar Beyt-Elge ha'm Gibag'a baratug'ın jollarda, ashıq maydanlarda aldıng'ısı sıyaqlı izraillılardı o'ltire basladı. İzraillılardan otızg'a shamalas adam o'ltirildi.

32 Benyaminliler: «O'tken sapardag'ıday olardı ja'ne jen'iliske
ushıratamız», – desti. Al izraillılar bolsa: «Olardan qashayıq ha'm olardı
qaladan uzaqlastırıp, jollarg'a shıg'arayıq», – desti+. 33 Sonda izraillılardın'
barlıg'ı o'z orınlarınan shıg'ıp, Baal-Tamarda sapqa dizilip turdı. Gibanın'
a'tirapında buqqıda jatırg'an izraillılar da orınlarınan atlıg'ıp shıqtı. 34 Solay
etip, İzraildın' on mın' ag'la jawıngeri Gibag'a hu'jim jasadı. G'ıjlag'an urıs
baslandı. Benyaminliler basına tu'setug'ın apattan xabarsız edi. 35 Jaratqan
İye benyaminlilerdi izraillılar aldında jen'iliske ushırattı. İzraillılar sol ku'ni
benyaminlilerden qolına qılısh uslag'an jigirma bes mın' bir ju'z adamdı
o'ltirdi. 36 Sonda benyaminliler jen'iliske ushırag'anın tu'sindi. Al izraillılar
artqa sheginip, benyaminlilerge jol berdi. O'ytkeni olar Giba aynalasında
buqqıda jatırg'anlarg'a isenetug'ın edi. 37 Buqqıdag'ılar tosattan Gibag'a
hu'jim jasap, qaladag'ı pu'tkil xalıqtı qılıshtan o'tkerdi+. 38 Buqqıdag'ılar
menen izraillılar arasında kelisilgen bir belgi bar edi. Qalag'a ot berilip,
qoyıw tu'tinnin' aspang'a ko'teriliwi – hu'jimge o'tiwdin' belgisi edi. 39 Sol
waqıtta izraillılar sawash maydanınan artqa burılıp, hu'jimge o'tiw kerek
edi.

Sol arada benyaminliler izraillılardın' otızg'a jaqın adamın o'ltirgen edi.
Sol sebepten benyaminliler: «Burıng'ı sawashtag'ı sıyaqlı, izraillılar
bizlerden ja'ne jen'iledi», – dedi. 40 Biraq qaladan qoyıw tu'tin ko'terile
baslag'anda, benyaminliler artına burılıp qarap, pu'tkil qaladan aspang'a
tu'tin ko'terilip atırg'anın ko'rdi. 41 Olar izine burılıp kiyatırg'an izraillılardı
ko'rgende, albırasıp qaldı. O'ytkeni olar baslarına apat tu'skenin bilgen edi.
42 Benyaminliler izraillılardan jol boylap, sho'lge qaray qashsa da, urıstan
qashıp qutıla almadı. Al qalalardan shıqqan izraillılar da olardı qıra
baslag'an edi. 43 Solay etip, izraillılar benyaminlilerdi qorshap aldı ha'm
olardı Gibanın' shıg'ısındag'ı jerlerge deyin quwıp, qıyrattı.
44 Benyaminlilerden on segiz mın' adam o'ltirildi. Olardın' ha'mmesi de
ma'rt a'skerler edi. 45 Olardın' aman qalg'anları sho'lge, Rimmon jartasına
qaray qasha basladı. İzraillılar jol-jo'nekey olardan ja'ne bes mın' adamdı
o'ltirdi. Olardı Gidomg'a deyin quwıp barıp, ja'ne eki mın'ın o'ltirdi+.

46 Sol ku'ni benyaminlilerden ha'mmesi bolıp jigirma bes mın' adam
o'ltirildi. Olardın' ha'mmesi de qolına qılısh uslag'an ma'rt a'skerler edi.
47 Biraq altı ju'z adam sho'lge qashıp barıp, Rimmon jartasın panaladı. Olar
sol u'n'girde to'rt ay qaldı. 48 İzraillılar benyaminlilerge qaytıp barıp,

qalalardag'ı adamlardı, mallardı ha'm dus kelgennin' ha'mmesin qılıshtan o'tkerdi. Aldılarınan shıqqan barlıq qalalarg'a ot berdi.

Benyaminli jigitlerdin' u'ylendiriliwi

21 [1] İzraillılar Mispada: «Hesh birimiz benyaminlilerge qız
bermeymiz», – dep ant ishken edi+.
[2] Xalıq Beyt-Elge keldi ha'm sol jerde Jaratqan İyenin' aldında keshke
deyin otırıp, dad salıp, zar jılastı. [3] Olar: «İzraildın' Qudayı Jaratqan İye! Nege
İzrailda bulay boldı? Ne ushın İzraildın' bir urıwı joq bolıp ketti?» – dedi.
[4] Kelesi ku'ni xalıq azanda erte turdı da, qurbanlıq orın islep,
jandırılatug'ın qurbanlıqlar ha'm tatıwlıq qurbanlıqların usındı.
[5] Sonda izraillılar: «Jaratqan İyenin' aldındag'ı jıyınımızg'a İzrail
urıwlarınan qaysı urıw kelmey qaldı?» – dep soradı. Sebebi olar Mispag'a,
Jaratqan İyenin' aldındag'ı jıyıng'a kelmegenlerdin' so'zsiz o'ltiriletug'ının
aytıp, qatan' ant ishken edi. [6] İzraillılar benyaminli tuwısqanları ushın
qayg'ırısıp, bılay dedi: «İzrail bu'gin bir urıwınan ayırıldı+. [7] Aman qalg'an
benyaminlilerge hayal bolatug'ın qızlardı qayaqtan tabamız? Sebebi bizler
qızlarımızdı olarg'a hayallıqqa bermeymiz dep, Jaratqan İyenin' aldında ant
ishken edik».
[8] Son'ınan olar: «Mispag'a, Jaratqan İyenin' aldına İzrail urıwlarınan kim
kelmedi?» – dep soradı. Solay etip, ordadag'ı jıyıng'a Yabesh-Giladtan hesh
kimnin' kelmegeni ma'lim boldı+. [9] O'ytkeni kelgenler ko'zden
o'tkerilgende, Yabesh-Giladtan hesh kim joq edi.
[10] Sonlıqtan jıynalg'anlar Yabesh-Giladqa on eki mın' ma'rt a'skerdi
jiberip, olarg'a bılay dedi: «Barın'lar, Yabesh-Gilad xalqın, sonday-aq hayal
ha'm balaların da qılıshtan o'tkerin'ler. [11] Orınlaytug'ın isin'iz mınadan
ibarat: ha'r bir erkekti ha'm erkek qolı tiygen ha'r bir hayaldı o'ltirin'ler»+.
[12] Olar Yabesh-Gilad xalqı arasınan erkek qolı tiymegen to'rt ju'z qız tawıp,
olardı Kenaan jerindegi Shilodag'ı ordag'a alıp keldi+.
[13] Son'ınan barlıq jıynalg'anlar Rimmon u'n'girindegi benyaminlilerge
adam jiberip, tınıshlıq ja'riyaladı+. [14] Sonda benyaminliler qaytıp keldi.
Jıynalg'anlar Yabesh-Gilad xalqınan tiri qaldırılg'an qızlardı olarg'a
hayallıqqa berdi. Biraq qızlardın' sanı olardın' ha'mmesi ushın jetkiliksiz
bolıp shıqtı.
[15] İzrail xalqı benyaminlilerdin' jag'dayına qayg'ırdı. O'ytkeni Jaratqan
İye İzrail urıwlarının' birligin buzg'an edi. [16] Jıyındag'ı aqsaqallar:
«Benyaminlilerdin' barlıq hayalları o'ltirilgenlikten, qalg'an erkeklerdi
u'ylendiriw ma'selesin qalay sheshemiz?» – dedi. [17] Aqsaqallar dawam etip:
«İzraildan bir urıw joq bolıp ketpewi ushın, tiri qalg'an benyaminlilerdin'

miyrasxorları bolıwı kerek. 18 Bizler olarg'a qızlarımızdı hayallıqqa bere
almaymız. Sebebi: „Benyaminlilerge qız bergen ha'r bir izraillı na'letlensin“,
– dep ant ishken edik», – dedi. 19 Son'ınan olar: «Minekey, Shiloda ha'r jılı
Jaratqan İyege arnap bayram o'tkiziledi», – dedi. Shilo Beyt-Eldin' arqa
ta'repinde, Beyt-Elden Shexemge ketetug'ın joldın' shıg'ısında, Lebonanın'
qublasında jaylasqan edi.
20 Solay etip, olar benyaminlilerge bılay dep u'yretti: «Barıp, ju'zim bag'ı
ishinde jasırınıp turın'lar. 21 Dıqqat penen qarap turın'lar. Shilonın' qızları
oyıng'a shıqqanda, da'rhal ju'zim bag'ınan shıg'ıp, ha'r birin'iz bir qızdan
uslap alın'lar da, Benyamin jerine alıp qashın'lar+. 22 Qızlardın' a'keleri
yamasa a'jag'aları bizlerge shag'ım jasap kelse, bizler olarg'a:
„Benyaminlilerdi bizler ushın keshirin'ler. O'ytkeni tutqıng'a alg'an
qızlarımız ha'mmesine jetpedi. Al sizler qızların'ızdı o'z qa'lewin'iz benen
bermegenin'iz ushın, ayıplı sanalmaysızlar“, – dep aytamız». 23 Benyaminli
jigitler usılay isledi. Qızlar oyıng'a tu'skende, ha'r bir jigit bir qızdan alıp
qashtı. Olar o'zlerinin' jerlerine qaytıp barıp, qalalar saldı ha'm sol jerde
jasay basladı.
24 Son'ınan İzrail xalqı sol jerden tarqap, ha'r biri o'z urıwına, tiyresine
ha'm u'lesine tiygen jerlerine qayttı.
25 Ol da'wirde İzrailda patsha joq bolıp, ha'r kim o'zine durıs bolıp
ko'ringen isti isleytug'ın edi+.

---

* 1:16 Palma qalası – ayırım ilimpazlar bunı Erixo qalası dep tu'sindiredi.

* 2.5 Boxim – «jılap atır» degendi bildiredi.

* 2:11 Baal – Palestinada kenaanlılar tabıng'an but.

* 6:19 Bir efa – shama menen 22 litr.

* 6:32 Erubbaal – Baal gu'ressin.

* 8:26 Bir mın' jeti ju'z shekel – shama menen 20 kilogrammg'a ten'.

* 9:15 Kedr – qarag'ay ag'ashqa uqsas na'ha'n terektin' bir tu'ri.

* 12:6 Efrayım urıwının' adamları menen giladlılar arasındag'ı dialekt o'zgeshe bolıp, olardın' qollang'an so'zlerinde ayırmashılıq bar edi.

* 15:17 Ramat-Lexiy – «Jaq su'yegi to'beshigi» degendi bildiredi.

* 15:19 En-Haqqore – «Shaqırg'annın' bulag'ı» degendi bildiredi.

* 18:12 Maxane-Dan – «Dan ordası» degen ma'niste.

* 18:29 İzrail – Yaqıp Quday ta'repinen İzrail dep atalg'an edi (Jar. 32:28).

+ 1:1 Eshu 24:29, Biy 20:18

+ 1:5 1Pat 11:8

+ 1:7 Leb 24:19

+ 1:8 Eshu 15:63, 2Pat 5:6

+ 1:10 Eshu 14:15, San 13:23, Eshu 15:14

+ 1:11 Eshu 10:38, Eshu 15:15

+ 1:12 San 13:31, Eshu 15:13-19

+ 1:16 San 24:21, San 10:29-32

+ 1:19 Eshu 17:16, Eshu 17:18

+ 1:20 San 14:24, Eshu 14:13, Biy 1:10, San 13:34, Nzm 2:10

+ 1:21 Eshu 15:63

+ 1:23 Jar 28:19

+ 1:24 Eshu 2:14

+ 1:27 Eshu 17:11-13

+ 1:29 Eshu 16:10, 3Pat 9:16

+ 1:31 Eshu 19:24-30

+ 1:33 Eshu 19:32-39

+ 1:34 Eshu 19:46

+ 1:36 San 34:4, Eshu 15:3

+ 2:1 Jar 17:7

+ 2:2 Nzm 7:2, Nzm 12:3

+ 2:3 Shıg' 23:33

- 2:6 *Eshu 24:28-31*

+ 2:9 Eshu 19:50

+ 2:10 Ayup 18:21, Erm 9:3, 2Sal 1:8

+ 2:11 Biy 3:7, Biy 4:1, Biy 6:1, Biy 10:6, Biy 13:1

+ 2:12 Nzm 31:16-17

+ 2:13 1Pat 7:4

+ 2:14 Leb 26:37, Eshu 7:12

+ 2:15 Leb 26:14-46, Nzm 28:15-68

+ 2:17 Shıg' 34:15, Nzm 31:16

+ 2:18 Shıg' 2:23-25

+ 2:21 Eshu 23:12-13

+ 3:1 Eshu 13:2-6

+ 3:6 Shıg' 34:16

+ 3:7 Biy 2:11

+ 3:9 4Pat 13:5, Biy 1:13

+ 3:10 San 24:2, Biy 6:34, Biy 11:29, Biy 13:25, Biy 14:6, Biy 14:19, Biy 15:14

+ 3:15 Biy 20:16

+ 3:27 Biy 6:34, 1Pat 13:3

+ 3:28 Eshu 2:7, Biy 7:24

+ 3:31 Biy 5:6, 1Pat 13:19

+ 4:1 Biy 2:11

+ 4:2 Eshu 11:10, 1Pat 12:9

+ 4:6 Eshu 19:37, Evr 11:32, Erm 46:18

+ 4:7 3Pat 18:40

+ 4:11 San 10:29, San 24:21, Biy 1:16, Eshu 19:33

+ 4:15 Eshu 10:10

+ 5:4 Nzm 33:2, 2Pat 22:8, Zab 17:8, Zab 67:9, Zab 76:18, Zab 96:4

+ 5:5 Shıg' 19:18

+ 5:6 Biy 3:31, Biy 4:17

+ 5:8 Nzm 32:16, 1Pat 13:19, 1Pat 13:22

+ 5:12 Zab 56:9

+ 5:14 San 32:39

+ 5:17 Eshu 13:24-28

+ 5:18 Biy 4:10

+ 5:19 Eshu 17:11

+ 5:21 Biy 4:7

+ 5:24 Biy 4:17

+ 5:25 Biy 4:19

+ 5:26 Biy 4:21

+ 5:31 Zab 36:6

+ 6:1 Biy 2:11, Jar 25:1, San 25:17-18

+ 6:4 Leb 26:16, Nzm 28:31-33

+ 6:9 1Pat 10:18

+ 6:11 Eshu 17:2

+ 6:13 Nzm 31:17

+ 6:15 1Pat 9:21, 1Pat 18:18

+ 6:16 Shıg' 3:12, Eshu 1:5

+ 6:17 4Pat 20:8, Zab 85:17

+ 6:18 Jar 18:3-8

+ 6:20 Biy 13:19

+ 6:21 Leb 9:24, 3Pat 18:38

+ 6:22 Jar 32:30

+ 6:33 Eshu 17:16, Hosh 1:5

+ 6:34 San 24:2, Biy 3:10, Biy 3:27, 1Pat 13:3

+ 7:2 Nzm 8:17

+ 7:3 Nzm 20:8

+ 7:12 Eshu 11:4, 1Pat 13:5

+ 7:16 1Pat 11:11, Ayup 1:17

+ 7:18 Eshu 6:4

+ 7:22 1Pat 14:20, 2Jln 20:22-23

+ 7:24 Eshu 2:7, Biy 3:28

+ 7:25 Zab 82:12

+ 8:1 Biy 12:1

+ 8:3 Hkm 15:1

+ 8:5 Jar 33:17

+ 8:6 1Pat 25:11

+ 8:8 Jar 32:30

+ 8:11 San 32:35, San 32:42

+ 8:17 3Pat 12:25

+ 8:21 Zab 82:12, İysh 3:18

+ 8:22 1Pat 8:5

+ 8:24 Shıg' 32:1-4, Jar 25:12-18

+ 8:27 Nzm 7:16

+ 8:31 Biy 9:1

+ 9:4 Biy 8:33

+ 9:5 4Pat 11:1

+ 9:6 Jar 35:4, Eshu 24:26, 3Pat 12:1

+ 9:7 Nzm 11:29, Nzm 27:12, Eshu 8:33

+ 9:8 4Pat 14:9

+ 9:13 Zab 103:15

+ 9:15 Ezk 31:3

+ 9:21 San 21:16

+ 9:23 1Pat 16:14

+ 9:28 Jar 34

+ 9:29 2Pat 15:4

+ 9:45 3Pat 12:25, Nzm 29:29

+ 9:48 Zab 67:15

+ 9:53 2Pat 11:21

+ 9:54 1Pat 31:4

+ 10:4 Nzm 3:14

+ 10:6 Biy 2:11, 3Pat 11:5, 2Pat 23:13

+ 10:10 1Pat 7:6

+ 10:14 Nzm 32:37

+ 11:1 Evr 11:32

+ 11:3 2Pat 10:6, 2Pat 10:8, 1Pat 22:2

+ 11:8 Biy 10:18

+ 11:10 Erm 42:5

+ 11:13 San 21:24-26

+ 11:15 Nzm 2:9, Nzm 2:19

+ 11:16 San 13:27, San 14:25

+ 11:17 San 20:14-21, Nzm 1:46

+ 11:18 San 21:4, San 21:13

+ 11:20 San 21:21-23, Nzm 2:26-37

+ 11:24 San 21:29

+ 11:25 San 22:2, Mix 6:5

+ 11:27 Jar 16:5

+ 11:29 San 24:2, Biy 3:10

+ 11:30 Jar 28:20

+ 11:31 San 21:2

+ 11:33 Ezk 27:17

+ 11:35 Leb 5:4, San 30:3

+ 12:1 Biy 8:1

+ 13:1 Biy 2:11

+ 13:2 Eshu 19:41

+ 13:3 Biy 6:12, Luk 1:28, Luk 1:31

+ 13:5 San 6:1-21, 1Pat 1:11

+ 13:15 Biy 6:18

+ 13:18 Jar 32:29

+ 13:19 Biy 6:20

+ 13:22 Jar 32:30

+ 13:24 1Pat 2:21

+ 13:25 San 24:2, Biy 3:10

+ 14:1 Eshu 15:10, Eshu 19:43, Jar 38:12

+ 14:2 Jar 34:4

+ 14:3 Jar 24:3, Jar 24:4

+ 14:6 San 24:2, Biy 3:10

+ 14:12 Jar 29:27

+ 14:15 Biy 16:5

+ 14:16 Biy 16:15

+ 14:19 San 24:2, Biy 3:10

+ 15:14 San 24:2, Biy 3:10

+ 15:15 San 6:6, Nzm 32:30, Eshu 23:10

+ 16:1 Eshu 15:47

+ 16:5 Biy 14:15

+ 16:11 Biy 15:13

+ 16:15 Biy 14:16

+ 16:17 San 6:2, San 6:5, Biy 13:5

+ 16:23 1Pat 5:2, 1Jln 10:10

+ 17:2 Leb 5:1

+ 17:3 Shıg' 20:4

+ 17:4 İysh 46:6

+ 17:5 3Pat 13:33

+ 17:6 Nzm 12:8, Biy 18:1, Biy 19:1, Biy 21:25

+ 17:7 Rut 1:1, 1Pat 17:12, Mix 5:2, Mat 2:1

+ 18:1 Biy 17:6, Biy 19:1, Biy 21:25, Biy 1:34-36

+ 18:2 Biy 13:25, Biy 16:31

+ 18:5 San 27:21, Hosh 4:12

+ 18:7 Eshu 19:47

+ 18:12 Eshu 15:60

+ 18:24 Jar 31:30

+ 18:27 Jar 49:17, Eshu 19:47

+ 18:28 2Pat 10:6

+ 18:30 Shıg' 2:22, Shıg' 18:3, 4Pat 17:6

+ 18:31 Eshu 18:1

+ 19:1 Biy 17:6, Biy 18:1, Biy 21:25

+ 19:10 Eshu 15:8, Eshu 15:63, Eshu 18:28

+ 19:20 Jar 19:2, Ayup 31:32

+ 19:22 Nzm 13:13, Jar 19:5-9

+ 19:29 1Pat 11:7

+ 20:1 1Pat 3:20, 2Pat 3:10, 2Pat 24:2, 1Pat 7:5, 1Pat 11:7

+ 20:6 Jar 34:7

+ 20:13 Nzm 13:13

+ 20:15 San 1:37, San 26:41

+ 20:16 Biy 3:15

+ 20:17 1Pat 11:8, 2Pat 24:9

+ 20:18 Biy 1:1-2

+ 20:21 Jar 49:27

+ 20:27 Shıg' 6:15, San 25:7-13, Eshu 22:13

+ 20:29 Eshu 8:4

+ 20:32 Eshu 8:5

+ 20:37 Eshu 8:19

+ 20:45 Eshu 15:32

+ 21:1 Biy 20:1

+ 21:6 1Pat 9:21

+ 21:8 1Pat 11:1

+ 21:11 San 31:17

+ 21:12 Eshu 18:1

+ 21:13 Biy 20:47, Nzm 20:10

+ 21:21 Shıg' 15:20, Biy 11:34

+ 21:25 Nzm 12:8, Biy 17:6, Biy 18:1, Biy 19:1

Rut kitabı

1 2 3 4

Elimelex shan'arag'ı menen Moab jerine ko'ship barıwı

1 [1] İzraildı biyler basqarg'an da'wirde elde asharshılıq boldı.
Yahudanın' Beytlehem qalasınan bir adam hayalı ha'm eki ulı menen
birge bir qansha waqıt jasap turıw ushın Moab* eline ko'ship ketti+. [2] Ol
adamnın' atı Elimelex, hayalının' atı Nag'ıyma, ullarının' atları bolsa
Maxlon ha'm Kilyon edi. Efratlı bolg'an bul adamlar Yahudanın'
Beytlehem qalasının' turg'ınları edi. Olar Moab eline jetip kelip, sol jerde
jasap qaldı.
[3] Aradan bir qansha waqıt o'tkennen keyin, Nag'ıymanın' ku'yewi
Elimelex qaytıs boldı. Ol eki ulı menen jesir bolıp qaldı. [4] Onın' eki ulı
moablı qızlarg'a u'ylendi: birinshi kelininin' atı Orpa, al ekinshi kelininin'
atı Rut edi. Moabta jasag'anına on jılday bolg'anda, [5] Maxlon da, Kilyon da
bul du'nyadan ko'z jumdı. Solay etip, Nag'ıyma ku'yewinen ha'm eki
ulınan ayırılıp, jalg'ız qaldı.

Nag'ıyma menen Ruttın' Beytlehemge qaytıwı

[6] Moab elinde ju'rgen Nag'ıyma: «Jaratqan İye O'z xalqına na'zerin
tu'sirip, olarg'a nan berdi», – degen ga'pti esitip, kelinleri menen birge o'z
eline qaytıwg'a bel bayladı. [7] Olar jasag'an jerin – Moab elin taslap,
Yahudag'a qaray jolg'a shıqtı.
[8] Jolda kiyatırıp, Nag'ıyma kelinlerine:
– Barın'lar, ekewin'iz de to'rkinin'izge qaytın'lar. Sizler marhum
ku'yewlerin'izge ha'm mag'an qanday jaqsılıq qılg'an bolsan'ız, Jaratqan
İye de sizlerge sonday jaqsılıq qaytarsın. [9] Jaratqan İye sizlerdin' ha'r
birin'izge ku'yew berip, u'yli-jaylı bolıp ketkeysiz! – dep, olardın'
betlerinen su'ydi. Biraq olar zar jılasıp:
[10] – Yaq, bizler senin' menen birge senin' xalqın'a barajaqpız, – dedi.
[11] Sonda Nag'ıyma kelinlerine bılay dedi:
– Qızlarım, u'ylerin'izge qaytın'lar! Menin' menen ketkenin'izden ne
payda? Sizlerge ku'yew bolg'anday, qursag'ımda balam bar ma edi?*
[12] Barın'lar, keynin'izge qaytın'lar, qızlarım! Men endi qartaydım, ku'yewge
shıg'a almayman. Eger de men ele de u'mit qılsam boladı, dep usı tu'ni
ku'yewim menen qosılıp ullar tuwsam da, [13] olar erjetkenshe sizler ku'tip
otırar ma edin'iz? Solarg'a qarap, turmısqa shıqpay ju'rer me edin'iz? Yaq,

qızlarım, Jaratqan İye meni sonshama baxıtsızlıqlarg'a duwshar etti. Menin' qayg'ı-ha'siretim sizlerdikinen de ku'shlirek+.

14 Kelinler ja'ne zar jılastı. Aqırı Orpa enesi menen su'yisip xoshlastı. Al Rut bolsa enesinen ayırılg'ısı kelmey, onın' menen birge qaldı.

15 Nag'ıyma Rutqa:

– Mine, abısının' o'z xalqına ha'm o'z qudayına* qaytıp baratır. Sen de onın' izine erip kete ber! – dedi+.

16 Biraq Rut bılay dedi:

– Seni taslap ketiwge meni ma'jbu'r etpe! Sen qay jerge barsan', men de sol jerge baraman, sen qay jerde bolsan', men de sol jerde bolaman. Senin' xalqın' menin' xalqım, senin' Qudayın' menin' Qudayım boladı. 17 Sen qay jerde du'nyadan ko'z jumsan', men de sol jerde o'lip, jerlenemen. Eger de men o'limnen basqa bir sebep penen sennen ayırılsam, Jaratqan İye meni jazalag'an u'stine jazalasın+.

18 Nag'ıyma Ruttın' o'zi menen birge ketiwge qatan' qarar etkenin ko'rip, onı qaytıp u'gitlemedi.

19 Solay etip, ekewi Beytlehemge qaray ju'rip ketti. Olar Beytlehemge jetip kelgende, barlıq qala xalqı janlanıp ketip, hayallar:

– Haw, bul Nag'ıyma emes pe? – desti.

20 Nag'ıyma olarg'a bılay dedi:

– Meni endi Nag'ıyma* dep emes, al Mara* dep atan'lar. Sebebi Qu'direti ku'shli Quday menin' basıma ko'p qayg'ı-ha'siret saldı. 21 Bul jerden ketkenimde men ha'mmesine iye edim, biraq Jaratqan İye meni qurı qol qaytardı. Nege meni Nag'ıyma dep atap atırsızlar? Qu'direti ku'shli Quday meni azap-aqıretlerge duwshar qılıp, baxıtsız etti-g'o.

22 Solay etip, Nag'ıyma Moab elinen kelini bolg'an moablı Rut penen birge qayttı. Olar Beytlehemge kelgen waqıtta arpa orag'ı baslang'an edi+.

Rut ha'm Boazdın' ushırasıwı

2 [1] Nag'ıymanın' ku'yewi Elimelextin' Boaz degen tiyreles ag'ayini bar edi. Ol abıraylı ha'm bay adam edi+. [2] Bir ku'ni moablı Rut Nag'ıymag'a:

– Men atızg'a barayın. Miyrimli birewdi ushıratsam, sonın' atızınan masaq terip keleyin*, – dedi.

– Yaqshı, qızım, bara g'oy, – dedi Nag'ıyma.

[3] Rut atızg'a bardı da, oraqshılardın' izinen ju'rip, masaq tere basladı. Bul egislik maydan Elimelextin' tiyreles ag'ayini Boazdın' menshik jeri bolıp shıqtı.

[4] Sol waqıtta Beytlehemnen Boaz kelip, oraqshılarg'a:

– Harman'lar, Jaratqan İye sizlerge ku'sh-quwat bersin! – dedi.

Oraqshılar og'an:

– Bar bolın', sizdi Jaratqan İye jarılqasın! – dedi+.

[5] Boaz olardın' basqarıwshısınan:

– Bul jas kelinshek kim? – dep soradı.

[6] Oraqshılardın' basqarıwshısı bılay dep juwap berdi:

– Bul Moab elinen Nag'ıyma menen birge kelgen moablı jas kelinshek. [7] Ol mag'an: «Oraqshılardın' izinen ju'rip, bawlardın' arasına tu'sken masaqtı teriwime ruxsat etin'», – degen edi. Shertekte azg'antay g'ana dem alg'anı bolmasa, erte azannan usı waqıtqa deyin tınbay atızda islep atır.

[8] Boaz Rutqa qarap:

– Qızım, so'zime qulaq sal. Masaq teriw ushın basqa atızg'a barmay-aq qoy. Usı jerde, menin' xızmetshi qızlarımnın' qasında ju'rip, tere ber. [9] Oraqshılar qaysı atızdı orsa, na'zerin' sol jerde bolıp, qızlardın' keyninen ju're ber. Jigitlerge sag'an tiymewge buyrıq berdim. Eger sho'llesen' barıp, jigitler toltırıp qoyg'an ıdıstan suw ishe ber, – dedi.

[10] Rut Boazdın' aldında et-betinen jıg'ılıp, ta'jim etti de:

– Men bir jat jerli adam bolsam da, nege siz mag'an na'zer awdarıp, miyrimlilik ko'rsetip atırsız? – dedi+.

[11] Boaz og'an bılay dep juwap berdi:

– Ku'yewin' qaytıs bolg'annan keyin, enen'e nelerdi islegenin'nin' ha'mmesin esittim. Sen ata-anan'dı ha'm o'z watanın'dı taslap, burın o'zin' tanımag'an xalıq arasına jasawg'a keldin'. [12] Bul jaqsı islerin'

Jaratqan İyeden qaytsın! Sen İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' qolı astınan pana izlegen ekensen', Onın' O'zi seni mol-mol etip sıylıqlasın+.

13 Sonda Rut:

– Endigiden bılay da, mag'an degen miyrimliligin'iz tawısılmasın, mırzam! Men sizin' shorıların'ızdın' birine de arzımayman. Biraq siz mendey qulın'ızg'a jubanısh berdin'iz ha'm jıllı so'yledin'iz, – dedi+.

14 Tu'slik waqtı kelgende, Boaz og'an:

– Berman kel, nannan alıp, sirke suwına batırıp je, – dedi.

Rut oraqshılardın' janına barıp otırdı. Boaz og'an quwırmashtan uzattı. Rut jep toyıp aldı ha'm jegeninen awıstırıp alıp qoydı.

15 Sonnan keyin Rut masaq teriw ushın ornınan turıp ketkende, Boaz jigitlerge bılay dep buyırdı: «Rut bawlar qasınan da masaq tere bersin, onı qapa qılıwshı bolman'lar+. 16 Ha'tteki, og'an da'stelerden shashıp qaldırıp ketin'ler. Ol terip alsın, onın' kewline tiymen'ler».

17 Solay etip, Rut keshke deyin atızda masaq terdi ha'm tergenlerin tu'yip, suwırg'anda bir efag'a shamalas biyday aldı*. 18 Rut da'ndi ko'terip qalag'a qaray ju'rip ketti. Ol terip kelgen da'nin enesine ko'rsetti ha'm tu'ste o'zi jegen azıg'ınan awıstırıp qaldırg'anın og'an berdi. 19 Enesi Rutqa:

– Bu'gin qay jerde masaq terdin', qay jerde isledin'? Sag'an na'zerin awdarg'an adamdı Quday jarılqasın! – dedi.

Rut kimnin' atızında jumıs islegenin enesine aytıp:

– Bu'gin men islegen egislik jerdin' iyesi Boaz degen adam, – dedi.

20 Nag'ıyma kelinine:

– Tirilerden ha'm marhumlardan* O'z miyrim-sha'pa'a'tin ayamag'an Jaratqan İye sol adamdı jarılqasın, – dedi. Nag'ıyma ja'ne dawam etip: – Ol kisi bizlerge jaqın adam, a'mengerlerimizdin' biri boladı, – dedi.

21 Moablı Rut bılay dedi:

– Awa, ha'tteki, ol mag'an: «Xızmetshilerim jıyın-terim islerin tamamlag'ansha, olar menen birge ju're ber», – degen edi.

22 Nag'ıyma o'z kelini Rutqa:

– Ju'da' jaqsı, qızım, sol adamnın' xızmetshi qızları menen birge ju're bergenin' jaqsıraq. Basqanın' atızına barsan', sag'an azar beriwi mu'mkin, – dedi.

23 Solay etip, Rut arpa ha'm biyday orag'ının' aqırına deyin Boazdın' xızmetshi qızlarınan ayırılmadı. Ol masaq terip, enesi menen birge jasay

berdi.

Ruttın' Boazg'a o'z o'tinishin bildiriwi

3 [1] Bir ku'ni qa'yin enesi Nag'ıyma Rutqa bılay dedi:

– Qızım, o'zin'e jaqsı bolıwı ushın, senin' u'yli-jaylı bolıp ketiwin'e men ja'rdem beriwim kerek emes pe eken? [2] Aytpaqshı, sen o'zin' xızmetshileri menen birge jumıs islegen sol Boaz bizlerdin' jaqın ag'ayinimiz-g'o. Minekey, bu'gin tu'nde ol qırmanda arpasın suwıradı. [3] Endi sen juwınıp, u'stin'e a'tir sewip, shıraylı kiyimin'di kiyip al, sonnan keyin qırmang'a bar. Biraq Boaz qashan iship-jep bolmag'ansha, og'an ko'rinbe. [4] Ol uyıqlawg'a jatqanda, jatqan jayın bilip al. Sonnan keyin bar da, onın' ayaq ush betin ashıp, sol jerde jat*. Ol sag'an ne islewin' kerekligin o'zi aytadı.

[5] Rut enesine:

– Mag'an aytqanların'nın' ha'mmesin orınlayman, – dedi.

[6] Sonnan keyin Rut qırman basına barıp, enesinin' tapsırg'anlarının' ha'mmesin orınladı. [7] Boaz iship-jep, kewli ko'terildi ha'm gu'dinin' qasına barıp, uyıqlawg'a jattı. Rut a'sten sezdirmey keldi de, onın' ayaq ush betin ashın'qırap jattı.

[8] Tu'nnin' ortasında Boaz shorshıp oyanıp ketti. Ol burılıp qarap, ayaq ush betinde bir hayaldın' jatırg'anın ko'rdi ha'm onnan:

[9] – Sen kimsen'? – dep soradı.

Rut og'an:

– Men sizin' shorın'ız Rutpan. Shorın'ızdı o'z panan'ızg'a alsan'ız, sebebi siz a'mengerimiz bolasız, – dedi+.

[10] Boaz og'an bılay dedi:

– Qızım, seni Jaratqan İye jarılqasın! Senin' bul son'g'ı jaqsılig'ın' aldıng'ısınan da ullı. Sebebi sen ya ka'mbag'al bolsın, ya bay bolsın, jas jigitler arasınan o'zin'e ku'yew izlemedin'. [11] Endi qa'weterlenbe, qızım. Aytqanların'nın' ha'mmesin orınlayman. Pu'tkil qala xalqı senin' adamgershilikli hayal ekenin'di biledi+. [12] Menin' sizlerge a'menger ekenligim durıs, biraq mennen de jaqınıraq a'mengerin'iz bar. [13] Bu'gin tu'nde usı jerde qonıp qal. Erten' azanda sol ag'ayinin' a'mengerlik wazıypasın orınlawg'a ırazı bolsa, onda ju'da' jaqsı. Eger de ol a'mengerlik wazıypasın orınlawdı qa'lemese, tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen, bul wazıypanı men orınlayman. Endi tan'g'a deyin jata tur.

14 Solay etip, Rut Boazdın' ayaq ush betinde tan' atqansha jatıp qaldı.
Biraq ol tan' saz berip, adamlar bir-birin tanımaytug'ın waqıtta turdı.
O'ytkeni Boaz: «Qırmang'a hayal adamnın' kelgenin hesh kim bilmesin», –
degen edi.
15 Boaz Rutqa:
– Jawlıg'ın'dı jayıp, uslap tur, – dedi.
Rut jawlıg'ın jayıp, uslap turdı. Boaz jawlıqqa altı o'lshem* arpanı
o'lshep salıp, iynine arqalatıp jiberdi. Keyin o'zi de qalag'a qaray ju'rip
ketti.
16 Rut u'yine qaytıp kelgende, enesi onnan:
– Qızım, ne boldı? – dep soradı.
Rut o'zine Boazdın' ne islegeninin' ha'mmesin aytıp berdi. 17 Son'ınan
Rut: «Ol mag'an: „Qa'yin enen'nin' aldına qurı qol barma“, – dep mına altı
o'lshem arpanı berip jiberdi», – dedi.
18 Enesi og'an:
– Qızım, usı istin' aqırı ne bolatug'ının bilgenin'she ku'tip tur. Sebebi ol
adam bul isti bu'gin aqırına jetkermegenshe tınım tappaydı, – dedi.

Boazdın' Rutqa u'yleniwi

4 [1] Boaz qala da'rwazasının' janına* barıp otırdı. Qarasa, o'zi aytqan
a'mengeri qasınan o'tip baratır eken. Boaz onı shaqırıp: «Tuwısqanım,
berman kelip, mına jerge otır», – dedi. Sol adam kelip otırdı+. [2] Son'ınan
Boaz qala aqsaqallarınan on adamdı jıynap alıp, olarg'a: «Kelin'ler, sizler
de usı jerde otırın'lar!» – dedi. Olar kelip otırdı. [3] Sonda Boaz sol
a'mengerge bılay dedi:

– Moab elinen qaytıp kelgen Nag'ıyma ag'ayinimiz Elimelexke tiyisli
jer u'lesin satpaqshı. [4] Men sag'an mınanı ma'lim etpekshimen: usı jerde
otırg'anlar ha'm xalqımnın' aqsaqalları aldında sen sol jerdi satıp al. Eger
sen a'mengerlik wazıypasın orınlamaqshı bolsan', orınla. Eger de
orınlawdı qa'lemesen', onda mag'an ayt, men bileyin. Sebebi bul
wazıypanı orınlaw birinshi gezekte senin' moynın'da. Al sennen keyingi
na'wbet meniki.

Sol adam:

– Men a'mengerlik wazıypamdı orınlayman, – dedi+.

[5] Boaz og'an:

– Eger sen Nag'ıymadan jerdi satıp alatug'ın bolsan', onda marhumnın'
mu'lkin o'z atında qaldırıw ushın, onın' moablı jesir hayalı Ruttı da
hayallıqqa alıwın' kerek, – dedi+.

[6] Sol a'mengeri Boazg'a:

– Olay bolsa, men a'mengerlik wazıypamdı orınlay almayman. Sebebi
o'z mu'lkimdi jog'altıp alıwım mu'mkin*. Jaqsısı, bul wazıypanı sen orınla,
o'ytkeni men orınlay almayman, – dedi.

[7] A'yyemgi İzrailda mınaday da'stu'r bar edi: eger birew a'mengerlik
wazıypasın orınlaytug'ın yamasa mal-mu'liklerin alıs-beris qılatug'ın
bolsa, onda bunın' da'lili sıpatında birewi ayaq kiyimin sheship,
ekinshisine beretug'ın edi. Mine, bul İzrailda tastıyıqlang'an gu'walıqtın'
ornın basatug'ın edi+.

[8] Solay etip, sol a'menger Boazg'a:

– O'zin' satıp ala ber, – dedi de, ayaq kiyimin sheship, og'an berdi.

[9] Boaz aqsaqallarg'a ha'm barlıq xalıqqa qarap bılay dedi:

– Bu'gin sizler mınag'an gu'wasızlar: men Nag'ıymadan marhum
Elimelex, Kilyon ha'm de Maxlonnın' barlıq mu'lkin satıp alıp atırman.
[10] Ja'ne de, men marhumnın' mu'lkin o'z atında qaldırıw ushın, Maxlonnın'

jesiri, moablı Ruttı hayallıqqa alaman. Marhumnın' tuwısqanları arasında ha'm o'zi jasag'an qalada atı o'shpesin. Bu'gin sizler usıg'an gu'wasızlar+.
11 Da'rwaza janında bolg'an pu'tkil xalıq ha'm aqsaqallar:
– Bizler gu'wamız. Senin' u'yin'e kiretug'ın hayaldı Jaratqan İye İzrail xalqının' eki tu'pki anası Rahila ha'm Leaday* qılg'ay. Efratada* baylıqlar iyesi bolg'aysan', Beytlehemde atın' ullı bolg'ay+. 12 Jaratqan İyenin' usı jas hayaldan sag'an beretug'ın balaları arqalı senin' urpag'ın' Tamaranın' Yahudag'a* tuwıp bergen ulı Perestin'* urpag'ınday bolg'ay, – dedi+.

Dawıt patshanın' shejiresi

13 Solay etip, Boaz Ruttı hayallıqqa alıp, og'an u'ylendi. Boaz Rut penen qosıldı ha'm Jaratqan İye Ruttın' qursag'ına bala berip, ol ul tuwdı+.
14 Hayallar Nag'ıymag'a: «Jaratqan İyege alg'ıslar bolsın! Ol bu'gin seni a'mengersiz qaldırmadı. Balanın' atı İzrailda dan'q-ataqqa iye bolsın! 15 Ol senin' o'mirin'di jan'artadı, qartayg'anda bag'ıwshın' boladı. Sebebi onı seni jaqsı ko'retug'ın kelinin' tuwıp berdi. Usı kelinin' senin' ushın jeti uldan da artıg'ıraq», – dedi+.
16 Nag'ıyma balanı qolına alıp, bawırına bastı ha'm o'zi bag'ıp ta'rbiyaladı. 17 Qon'sı hayallar: «Nag'ıyma ullı boldı», – dep, balag'a at qoyıp, onı Obid dep atadı. Obid İshaydın' a'kesi, İshay Dawıttın' a'kesi boldı.

18 • Perestin' shejiresi mınaday:

Peresten Xesron tuwıldı,+

19 Xesronnan Ram tuwıldı,

Ramnan Amminadab tuwıldı,

20 Amminadabtan Naxshon tuwıldı,

Naxshonnan Salmon tuwıldı,+

21 Salmonnan Boaz tuwıldı,

Boazdan Obid tuwıldı,

22 Obidten İshay tuwıldı,

İshaydan Dawıt tuwıldı.

---

* 1:1 Moab – O'li ten'izdin' shıg'ıs ta'repinde jasaytug'ın xalıq. Olar İzrail xalqının' dushpanı edi.

* 1:11 Sizlerge ku'yew bolg'anday, qursag'ımda balam bar ma edi? – Muwsanın' Nızamı boyınsha adam perzentsiz o'lgen bolsa, onda onın' ag'a-inisi yamasa ju'da' jaqın ag'ayini marhumnın' na'silin dawam ettiriw ushın, onın' jesir hayalına u'yleniwi sha'rt bolg'an.

* 1:15 O'z qudayına – moablılar butlarg'a sıyınatug'ın edi.

* 1:20 Nag'ıyma – «jag'ımlı» degendi bildiredi.

* 1:20 Mara – «ashshı, qayg'ı» degendi bildiredi.

* 2:2 Masaq terip keleyin – Muwsanın' Nızamı boyınsha ka'mbag'allardın' terip alıwı ushın, shashılg'an masaqlar atızda qaldırılg'an.

* 2:17 Bir efa – shama menen 22 litr.

* 2:20 Marhumlar – Nag'ıyma o'lgen ku'yewin ha'm eki ulın na'zerde tutıp atır.

* 3:4 Ayaq ush betin ashıp, sol jerde jat – Rut bul is-ha'reketi arqalı o'zinin' g'amxorshıg'a mu'ta'j ekenin ha'm Boazg'a turmısqa shıg'ıw qa'lewi barlıg'ın bildire alatug'ın edi.

* 3:15 Altı o'lshem arpa – evreyshede so'zbe-so'z «altı arpa» bolıp, onın' mug'darı anıq emes.

* 4:1 Qala da'rwazasının' janına – a'yyemgi İzrailda aqsaqallar ha'm abıraylı adamlar qala da'rwazası janında ha'r tu'rli ma'selelerdi ko'rip shıg'atug'ın ha'm olardı sheshetug'ın edi.

* 4:6 O'z mu'lkimdi jog'altıp alıwım mu'mkin – a'yyemgi İzraildag'ı nızam boyınsha Ruttan tuwılg'an bala sol jaqın ag'ayini satıp alg'an jerge miyrasxor bolatug'ın edi.

* 4:11 Rahila ha'm Lea – bular İbrayımnın' aqlıg'ı Yaqıptın' hayalları edi.

* 4:11 Efrata – bul Beytlehemnin' yamasa onın' do'gerek a'tirapındag'ı jerdin' atı (1:2 qa qaran').

* 4:12 Yahuda – Yaqıptın' Leadan tuwılg'an ulı.

* 4:12 Peres – İbrayımnın' shawlıg'ı. Onın' urpag'ı ju'da' ko'p sanlı boldı.

+ 1:1 Biy 2:16

+ 1:13 Ayup 19:21

+ 1:15 San 21:29

+ 1:17 2Pat 15:21, 1Pat 3:17, 1Pat 25:22, 2Pat 19:13, 3Pat 2:23

+ 1:22 2Pat 21:9

+ 2:1 Leb 19:9, Nzm 24:19

+ 2:4 Zab 128:8

+ 2:10 1Pat 25:23

+ 2:12 Zab 16:8, 1Pat 24:20

+ 2:13 1Pat 1:18

+ 2:15 Leb 19:10, Leb 23:22, Nzm 24:19

+ 3:9 Ezk 16:8

+ 3:11 Hkm 31:10

+ 4:1 2Pat 15:2, 2Pat 18:4, 2Pat 19:8

+ 4:4 Leb 25:25, San 27:11, Erm 35:4

+ 4:5 Nzm 25:5

+ 4:7 Nzm 25:9

+ 4:10 Nzm 25:6

+ 4:11 Jar 29:31, Rut 1:2

+ 4:12 Jar 38:27-29, 1Jln 2:4-12

+ 4:13 Jar 29:31

+ 4:15 1Pat 1:8

• 4:18 *1Jln 2:4-15, Mat 1:3-6*

+ 4:18 Jar 38:29

+ 4:20 San 1:7

Patshalar tuwralı birinshi kitap

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31									

Samueldin' tuwılıwı

1 [1] Efrayımnın' tawlı u'lkesinin' Rama qalasında Efrayım urıwının' Suf
tiyresinen bolg'an Elqana degen bir adam jasaytug'ın edi. Ol Suftın'
quwlıg'ı, Toxudın' shawlıg'ı, Elihudın' aqlıg'ı ha'm Eroxamnın' ulı edi.
[2] Elqananın' Xanna ha'm Peninna atlı eki hayalı bar edi. Peninnanın' balaları
boldı, al Xanna qursaq ko'termedi. [3] Elqana A'lemnin' Jaratqan İyesine sıyınıp,
Og'an qurbanlıq beriw ushın ha'r jılı o'z qalasınan Shilog'a baratug'ın edi. Ol
jerde Eliydin' eki ulı Xofniy ha'm Pinexas Jaratqan İyenin' ruwxaniyleri edi+.
[4] Elqana qurbanlıq shalg'an ku'ni hayalı Peninnag'a ha'm onın' ul-qızlarına
payların bergende,+ [5] Xannag'a jaqsı jerinen pay beretug'ın edi. Sebebi
Quday Xannanı na'silsiz qılıp qoyg'an bolsa da, Elqana onı su'yetug'ın edi.
[6] Biraq Peninna Jaratqan İyenin' perzent bermegenin ku'ndesinin' betine
basıp, og'an ba'rqulla azap beretug'ın edi. [7] Bul ha'r jılı dawam etti. Xanna
Jaratqan İyenin' U'yine ha'r kelgende, ku'ndesi og'an azap beretug'ın edi. Al
ol jılap, hesh na'rse jemeytug'ın edi. [8] Sonda ku'yewi Elqana og'an: «Xanna,
nege jılaysan', nege awqat jemeysen'? Nege bunshama qayg'ılısan'? Men sen
ushın on uldan artıq emespen be?» – deytug'ın edi+.

[9] Bir ku'ni olar Shiloda iship-jep bolg'annan keyin, Xanna ornınan turdı.
Sonda ruwxaniy Eliy Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' kirer awzındag'ı o'z
ornılıg'ında otır edi+. [10] Xannanın' ju'regi qayg'ıg'a tolıp, o'ksip jılawı menen
Jaratqan İyege duwa etti. [11] Ol bılay dep wa'de berdi: «A'lemnin' Jaratqan
İyesi! Eger Sen qulın'nın' qayg'ısına na'zer salıp, meni eske alsan' ha'm O'z
qulın'dı umıtpay, og'an bir ul sıylasan', men onı pu'tkil o'mir boyı Sag'an
bag'ıshlayman. Onın' basına hesh qashan pa'ki tiymeydi*»+.

[12] Xanna Jaratqan İyege usılay duwa etiwin dawam etip turg'anda, Eliy
onın' awzın gu'zetip otırdı. [13] Xanna ishinen duwa etkenlikten, onın' tek
erinleri jıbırlap turdı, al dawısı esitilmedi. Sol sebepten Eliy onı ma's dep
oylap qaldı. [14] Eliy og'an:

– Ma'sku'nemlikti qashang'a shekem dawam etesen'? İshkendi toqtat, –
dedi.

[15] Sonda Xanna Eliyge:

– Yaq, mırzam, olay emes. Men bir qayg'ıg'a batqan hayalman. Men
sharap ta, o'tkir ishimlik te ishken joqpan. Tek ju'regimdegi qayg'ımdı
Jaratqan İyege to'gip atırman. [16] Qulın'ızdı uyatsız hayal dep oylaman'ız.
Qayg'ı-ha'siretim ku'shli bolg'anlıqtan, usı waqıtqa deyin jalbarınıp turman, –
dep juwap berdi.

[17] Sonda Eliy og'an:

– Aman-esen qayta ber. İzraildın' Qudayı tilegin'di orınlasın, – dedi.
18 Xanna og'an:
– Mag'an kewlin'iz tolsın, – dedi de, o'z jolına tu'sti. Son'ınan ol awqatlandı, onın' ju'zi de burıng'ıday qayg'ılı bolmadı+. 19 Olar erten'ine azanda erte turıp, Jaratqan İyege sıyıng'annan son', Ramadag'ı o'z u'yine qaytıp keldi. Elqana hayalı Xanna menen jaqınlastı ha'm Jaratqan İye Xannanı esine aldı. 20 Xanna ha'miledar bolıp, waqtı kelgende bir ul tuwdı. Xanna: «Men onı Jaratqan İyeden tilep alg'anman», – dep og'an Samuel* dep at qoydı.

Xannanın' Samueldi Qudayg'a bag'ıshlawı

21 Elqana Jaratqan İyege jıllıq qurbanlıg'ın ha'm wa'de etip atag'an qurbanlıg'ın beriw ushın pu'tkil xojalıg'ı menen birge Shilog'a ketti. 22 Biraq Xanna olar menen birge ketpedi. Ol ku'yewine:
– Bala emshekten shıqqannan keyin, onı Jaratqan İyege xızmet etiwge alıp baraman. Ol Jaratqan İyenin' aldında bolıp, ma'n'gige sol jerde qaladı, – dedi.
23 Ku'yewi Elqana og'an:
– Neni maqul tapsan', sonı isle. Balanı emshekten shıg'arg'anın'sha, usı jerde bol. Jaratqan İye sag'an wa'den'de turıwg'a ja'rdem bersin, – dedi.
Solay etip, Xanna ulın emshekten shıg'arg'ang'a shekem u'yde bolıp, onı emizdi. 24 Bala emshekten shıqqannan son', Xanna balanı, u'sh jasar bug'anı, bir efa* undı ha'm bir mes sharaptı alıp, Jaratqan İyenin' Shilodag'ı U'yine bardı. Bala ele jas edi. 25 Olar bug'anı soyg'annan keyin, balanı Eliyge apardı. 26 Son'ınan Xanna Eliyge bılay dedi: «O, mırzam! Aldın'ızda ant iship aytaman: men usı jerde, sizin' janın'ızda turıp, Jaratqan İyege duwa etken hayalman. 27 Men Jaratqan İyeden mına balanı sorap, duwa etken edim. Ol menin' tilegimdi orınladı. 28 Men de onı Jaratqan İyege bag'ıshlayman. Ol bir o'mir Jaratqan İyege xızmet etedi».
Son'ınan olar sol jerde Jaratqan İyege sıyındı.

Xannanın' duwası

2 [1] Xanna bılay dep duwa etti:
«Ju'regim Jaratqan İye menen shadlanar,
Onın' O'zi mag'an ku'sh berdi.
Dushpanlarım aldında tilim uzayıp,
Onın' qutqarg'anına quwanaman+.
[2] Hesh kim joq Jaratqan İyedey muxaddes,
Awa, Sen sıyaqlı hesh kim joq, Jaratqan İye!
Qorg'awshı jartas da joq Qudayımız sıyaqlı!+
[3] Artıq menmensip so'ylegendi toqtatın',
Awzın'ızdan ta'kabbir so'zler shıqpasın.
Sebebi Jaratqan İye ha'mmesin biliwshi Quday-g'o,
Ha'r bir isti ta'rezige tartıwshı da Ol.
[4] Ku'shlilerdin' oq jayları sınar,
Ku'shsizler ku'shke tolar+.
[5] Toqlar nan ushın jallanıp,
Ashlar toyar,
Na'silsizler jetewin tuwıp,
Ko'p ullı hayallar biyperzent qalar+.
[6] Jaratqan İye o'ltiredi de, tiriltedi de,
O'liler ma'kanına tu'siredi de, shıg'arıp aladı da+.
[7] Ol kimisin jarlı qılıp, kimisin bayıtar,
Kimisin qulatıp, kimisin joqarılatar+.
[8] Jarlını topıraqtan ko'terip alıp,
Biysharanı taslandı arasınan alıp shıg'ar.
Otırg'ızıp aqsu'yekler menen,
Hu'rmet taxtın berer.
O'ytkeni jer tiykarı Jaratqan İye qolında,
Sol tiykar u'stine Ol du'nyanı ornatqan+.
[9] Jaratqan İye sadıq qullarının' adımların qorg'ar,
Al jamanlar qaran'g'ılıqta joq bolar,
Sebebi o'z ku'shi menen jen'iske erispes insan+.
[10] Jaratqan İyege qarsı turg'anlar shıl-pa'rshe bolar,
Jaratqan İye olarg'a qarsı ko'klerdi gu'rkireter,
Pu'tkil du'nyanı Ol hu'kim qılar,
O'z patshasın ku'shke toltırıp,
Maylag'an adamın dan'qqa eristirer»+.

11 Son'ınan Elqana Ramag'a, u'yine qaytıp ketti. Al kishkene Samuel bolsa,
ruwxaniy Eliydin' qolında Jaratqan İyege xızmet ete basladı.

Eliydin' ullarının' jaman isleri

12-13 Eliydin' ulları jaramas adamlar edi. Olar Jaratqan İyeni mensinbedi
ha'm xalıq aldındag'ı ruwxaniylik wazıypasına hu'rmetsizlik etti. Birew
qurbanlıq shalıp, go'sh qaynatıp atırg'anda, ruwxaniylerdin' xızmetshisi
qolına u'sh tisli shanıshqını alıp keletug'ın edi+. 14 Ol shanıshqını shu'len
qazang'a, qazang'a, tabag'a yamasa tabaqqa tıg'ıp, og'an ilingennin'
ha'mmesin ruwxaniy ushın alatug'ın edi. Olar Shilog'a kelgen izraillılardın'
ha'mmesine usılay isleytug'ın edi. 15 Ha'tte, qurbanlıqtın' mayları tu'tetip
jandırıw ushın ajıratıp alınbastan burın ruwxaniydin' xızmetshisi kelip,
qurbanlıq shalg'an adamg'a: «Ruwxaniyge quwırıw ushın shiyki go'sh ber. Ol
sennen pisken go'sh emes, al shiyki go'sh aladı», – deytug'ın edi. 16 Eger
qurbanlıq shalg'an adam: «Da'slep maydı tu'tetip jandırayıq, son'ınan
qa'legenin'di alarsan'», – dese, xızmetshi og'an: «Yaq, ha'zir beresen',
bolmasa tartıp alaman», – deytug'ın edi+. 17 Jaratqan İyenin' na'zerinde
jigitlerdin' islegen gu'nası ju'da' awır edi. O'ytkeni olar Jaratqan İyege
arnalg'an qurbanlıqlarg'a hu'rmetsizlik etti.

18 Sol arada jas Samuel zıg'ır efod* kiyip, Jaratqan İyenin' aldında xızmet
etip ju'rdi. 19 Anası ha'r jılı ku'yewi menen birge jıllıq qurbanlıq beriw ushın
kelgende, tikken kishkene shapanın ulına a'kelip beretug'ın edi. 20 Sonda Eliy
Elqanag'a ha'm onın' hayalına pa'tiyasın berip: «Tilep alıp, Jaratqan İyege
arnag'an balan'nın' ornına Jaratqan İye sag'an bul hayaldan basqa balalar
bersin», – deytug'ın edi. Son'ınan olar u'yine qaytatug'ın edi. 21 Jaratqan
İyenin' miyrimine erisken Xanna ha'miledar bolıp, ja'ne u'sh ul, eki qız tuwdı.
Al kishkene Samuel Jaratqan İye aldında o'sip bardı+.

22 Eliy ju'da' qartayıp qalg'an edi. Ol ullarının' izraillılarg'a islegen barlıq
isleri ha'm Ushırasıw shatırının' aldında xızmet isleytug'ın hayallar menen
jatqanı haqqında esitti+. 23 Sonda Eliy ullarına bılay dedi: «Ne ushın bunday
islerdi islep atırsızlar? Men sizler islegen jawızlıqlar haqqında ha'mme
adamlardan esittim. 24 Bul jaqsı emes, balalarım! Jaratqan İyenin' xalqı
arasında tarap ketken bul xabar – jaqsı xabar emes. 25 Eger adam adamg'a
qarsı gu'na islese, Quday ayıpker ushın ta'welleshi boladı. Biraq Jaratqan
İyege qarsı gu'na islegen adam ushın kim ta'welleshi boladı?»

Degen menen, olar a'kesinin' so'zlerine qulaq aspadı. O'ytkeni Jaratqan İye olardı o'ltiriwdi sheship qoyg'an edi+.

Eliydin' ulları haqqında payg'ambarshılıq

26 Sol arada o'spirim Samuel o'sip, Jaratqan İyenin' de, xalıqtın' da kewline
unap bardı+. 27 Bir ku'ni Qudaydın' bir adamı Eliyge kelip, bılay dedi:
«Jaratqan İye bılay deydi: „Baban' ha'm onın' urpaqları Mısırda faraonnın'
xalqına qul bolg'an waqıtta, Men olarg'a O'zimdi ashıp ko'rsetpegen be
edim+? 28 Qurbanlıq orıng'a barıw ha'm xosh iyisli zatlardı tu'tetip, efod kiyip
ju'riw ushın pu'tkil İzrail urıwları arasınan tek senin' baban'dı g'ana O'zime
ruwxaniy etip tan'lamadım ba? Ja'ne de, izraillılardın' pu'tkil sıyların da
senin' ata-babaların'nın' urpaqlarına bermedim be+? 29 Solay eken, Menin'
u'yim ushın a'keliwdi buyırg'an qurbanlıq ha'm sadaqalarg'a nege
hu'rmetsizlik etesizler? Ne ushın xalqım İzraildın' bergen barlıq
qurbanlıqlarının' en' jaqsı jerlerin o'zlerin'iz jep semirip, nege ulların'dı
Mennen artıq ko'resen'?“ 30 Sonlıqtan İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay
deydi: „Senin' xojalıg'ın' ha'm senin' baban'nın' urpaqları Mag'an ma'n'gige
xızmet etedi, – degen edim“. Biraq endi Jaratqan İye bılay deydi: „Endi bulay
islewden awlaqpan. Sebebi Meni hu'rmetlegendi Men de hu'rmetleymen, al
Meni hu'rmet etpegenler masqara boladı+. 31 Mine, senin' ha'm baban'nın'
urpag'ının' ku'shin qurtatug'ın ku'nlerim kiyatır. Solay etip, tuqımın'da hesh
kim uzaq o'mir su'rmeydi+. 32 Menin' İzrailg'a isleytug'ın jaqsılıg'ıma
qaramastan, sen Menin' u'yimde qıyınshılıq ko'resen'. Endigiden bılay,
tuqımın'da hesh kim uzaq o'mir su'rmeydi. 33 Ko'zlerin'di soqır qılıp,
ju'regin'di qayg'ıg'a toltırıw ushın, Menin' qurbanlıq ornımda senin'
tuqımın'nan tek bir adamdı qaldıraman. Biraq basqa urpaqların'nın'
ha'mmesi jaslay du'nyadan o'tedi. 34 Eki ulın' Xofniy menen Pinexastın' bir
ku'nde o'liwi senin' ushın bir nıshan boladı+. 35 Men O'zime qa'lewlerimdi
ha'm maqsetlerimdi orınlaytug'ın sadıq bir ruwxaniy qoyajaqpan. Ol Menin'
maylag'an patshamnın' aldında ba'rqulla xızmet etiwi ushın, onın' urpag'ın
ma'n'gige usı xızmetke qoyaman+. 36 Sonda senin' urıwın'nan aman qalg'an
ha'r bir adam bir bo'lek gu'mis yamasa bir tislem nan ushın bas iyip kelip,
nan tawıp jewi ushın, o'zin qanday da bir diniy xızmetke qoyıwdı soraydı“».

Qudaydın' Samueldi shaqırıwı

3 [1] O'spirim Samuel Eliydin' qolı astında Jaratqan İyege xızmet etetug'ın edi. Ol ku'nleri Jaratqan İyenin' so'zi siyrek, ayanları da az boldı+. [2] Bir ku'ni tu'nde Eliy ornında jatırg'an edi. Onın' ko'zleri ju'da' a'zzilep qalg'an bolıp, zorg'a ko'retug'ın edi. [3] Al Samuel bolsa, Qudaydın' sandıg'ı turg'an Jaratqan İyenin' İbadatxanasında jatırg'an edi. Qudaydın' shırası ele so'nbegen edi. [4] Sonda Jaratqan İye Samueldi shaqırdı. Samuel Og'an: «La'bba'y», – dep juwap berdi. [5] Son'ınan Eliyge juwırıp barıp:

– Shaqırdın'ız ba? Men keldim, – dedi.

Biraq Eliy:

– Men seni shaqırmadım. Barıp, ornın'a jat, – dedi. Samuel de barıp, ornına jattı. [6] Jaratqan İye ja'ne: «Samuel!» – dep shaqırdı. Samuel ornınan turdı da, Eliyge barıp:

– Meni shaqırdın'ız ba? Men keldim, – dedi.

Eliy og'an:

– Shaqırmadım, balam. Barıp, ornın'a jat, – dedi.

[7] Samuel Jaratqan İyenin' dawısın tanımaytug'ın edi. Sebebi Jaratqan İyenin' so'zi og'an ele ayan bolmag'an edi.

[8] Jaratqan İye Samueldi u'shinshi ma'rte shaqırdı. Samuel ornınan turdı da, Eliyge barıp:

– Meni shaqırdın'ız ba? Men keldim, – dedi.

Sonda Eliy balanı Jaratqan İyenin' shaqırg'anın tu'sindi. [9] Ol Samuelge:

– Barıp, ornın'a jat. Eger Ol seni ja'ne shaqırsa: «Jaratqan İye! Ayta ber, qulın' tın'lap tur», – dep ayt, – dedi.

Samuel barıp, ornına jattı. [10] Jaratqan İye kelip, sol jerde turdı ha'm burıng'ıday etip:

– Samuel, Samuel! – dep shaqırdı.

Samuel Og'an:

– Ayta ber, qulın' tın'lap tur, – dep juwap berdi.

[11] Sonda Jaratqan İye Samuelge bılay dedi:

– Men İzrailda esitken ha'r bir adamnın' hu'reyin ushıratug'ın bir na'rse isleyjaqpan+. [12] Sol ku'ni Eliydin' xojalıg'ına qarsı aytqanlarımnın' ha'mmesin basınan ayag'ına shekem ju'zege asıraman. [13] Eliyge o'zi biletug'ın gu'na sebepli xojalıg'ın ma'n'gige jazalaytug'ınımdı xabarlag'an edim. Onın' ulları Qudayg'a til tiygizse de, ol ullarına tıyım salmadı. [14] Sonlıqtan Men: «Eliydin' xojalıg'ının' ayıbı hesh qashan hesh qanday qurbanlıq penen juwılmaydı», – dep onın' xojalıg'ı haqqında ant ishtim.

15 Samuel azang'a shekem jattı, son'ınan Jaratqan İyenin' U'yinin' qapıların ashtı. Ol ko'rgen ayanın Eliyge aytıwg'a qorqtı. 16 Biraq Eliy onı:

– Balam, Samuel! – dep shaqırdı.

Samuel og'an:

– La'bba'y, – dep juwap berdi.

17 Eliy Samuelge:

– Jaratqan İye sag'an nelerdi aytti? Mennen hesh na'rseni jasırma. Eger Onın' sag'an aytqanlarınan birin jasırıp qalsan', Ol seni jazalag'an u'stine jazalasın, – dedi+.

18 Samuel hesh na'rseni jasırmastan, og'an ha'mmesin aytıp berdi. Sonda Eliy: «Ol Jaratqan İye-g'o. Neni maqul ko'rse, sonı islesin», – dedi+.

19 Samuel o'sip bardı. Jaratqan İye onın' menen birge edi. Jaratqan İyenin' og'an aytqan so'zlerinin' birewi de orınlanbay qalmadı+. 20 Dannan Beer-Shebag'a shekemgi pu'tkil İzrail xalqı Samueldin' Jaratqan İyenin' payg'ambarı bolıp belgilengenin bildi+. 21 Jaratqan İye Shiloda ko'riniwin dawam etti. Sol jerde Ol O'z so'zi arqalı Samuelge O'zin tanıtqan edi.

4 [1] Samueldin' so'zi pu'tkil İzrailg'a jayıldı.

Kelisim sandıg'ının' dushpan qolına tu'siwi

Sol ku'nleri izraillılar filistler menen urısıw ushın jolg'a shıqtı. İzraillılar Eben-Ezerge, filistler Afekke ordaların qurdı. [2] Filistler izraillılarg'a qarsı sawash maydanına tu'sti. Sawash ha'wij alg'anda, filistler izraillılardı jen'iliske ushırattı. Sawashta izraillılardın' to'rt mın'g'a shamalas adamı qaza taptı. [3] A'skerler ordag'a qaytıp kelgende, İzrail aqsaqalları: «Ne ushın bu'gin Jaratqan İye bizlerdin' filistlerden jen'iliwimizge jol qoydı? Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ın Shilodan usı jerge alıp keleyik. Ol aramızda bolıp, bizlerdi dushpanlarımızdın' qolınan qutqarsın», – dedi+.

[4] Solay etip, xalıq Shilog'a adamlardı jiberdi. Olar barıp, kerublardın' ortasındag'ı taxtta otırg'an A'lemnin' Jaratqan İyesinin' Kelisim sandıg'ın alıp keldi. Eliydin' eki ulı Xofniy menen Pinexas ta Qudaydın' Kelisim sandıg'ının' janında edi+. [5] Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ı ordag'a a'kelingende, pu'tkil izraillılardın' qattı baqırısqan dawıslarınan jer la'rzege keldi. [6] Filistler baqırıslardı esitip: «Evreyler ordasında nege bunshelli baqırıs bolıp atır eken?» – desti. Olar Jaratqan İyenin' sandıg'ının' ordag'a a'kelingenin bilgende, [7] qorqıp ketip bılay dedi: «Olardın' qudayları ordag'a kelipti. Qurıp qaldıq! Burın hesh qashan bunday na'rse bolıp ko'rmegen edi. [8] Qurıp qaldıq! Bul ku'shli qudaylardın' qolınan bizlerdi kim qutqaradı? Olar sho'lde mısırlılardı tu'rli ba'lelerge ushıratqan qudaylar-g'o. [9] Bekkem bolın'lar, filistler! Ma'rt bolın'lar! Bolmasa, evreylerdin' sizlerge qul bolg'anı sıyaqlı, sizler de olarg'a qul bolasızlar. Ma'rt bolıp, sawashqa tu'sin'ler»+.

[10] Solay etip, filistler sawashqa tu'sip, izraillılardı jen'di. İzraillılardın' ha'r biri o'z shatırına qaray qashtı. Qırg'ın g'a ushırag'anı sonshelli, izraillılar otız mın' piyada a'skerinen ayırıldı. [11] Qudaydın' sandıg'ı qolg'a tu'sti, al Eliydin' eki ulı Xofniy ha'm Pinexas qazalandı+.

Eliydin' o'limi

[12] Benyamin urıwınan bir adam sawash maydanınan qashıp shıg'ıp, sol ku'nnin' o'zinde Shilog'a jetip keldi. Ol qayg'ıdan kiyimlerin jırtıp, basına topıraq shashqan edi+. [13] Sol adam jetip kelgende, Qudaydın' sandıg'ın oylap, ju'regi ezilgen Eliy jol shetindegi otırg'ıshta jolg'a qarap otırg'an edi. Adam qalag'a kirip, bolg'an waqıyanı aytıp bergende, qaladag'ılardın' ha'mmesi dad salıp baqırıstı. [14] Eliy dad salıp baqırısqandı esitip: «Nege shawqım ko'terilip atır?» – dep soradı.

Xabarshı bolg'an waqıyanı aytıp beriw ushın da'rriw Eliydin' janına keldi.
15 Sonda Eliy toqsan segiz jasta bolıp, ko'zleri a'zzilep, ko'rmey qalg'an edi+.
16 Xabarshı Eliyge:
– Men sawash maydanınan kiyatırman. Ha'zir g'ana sol jerden qashıp shıqtım, – dedi.
Eliy onnan:
– Balam, ne boldı? – dep soradı.
17 Xabarshı Eliyge:
– İzraillılar filistlerdin' aldına tu'sip qashtı. A'skerler u'lken qırg'ın g'a ushıradı. Eki ulın'ız Xofniy menen Pinexas qazalandı, al Qudaydın' sandıg'ı qolg'a tu'sti, – dedi.
18 Xabarshı Qudaydın' sandıg'ı tuwralı aytqanda, Eliy otırg'ıshtan shalqasına tu'sip, qala da'rwazasının' qasına quladı. Ol ju'da' g'arrı ha'm semiz bolg'anlıqtan julını u'zilip, jan tapsırdı. Eliy İzrailg'a qırıq jıl biylik etken edi.
19 Sol waqıtta Eliydin' kelini, Pinexastın' hayalı ju'kli bolıp, tuwatug'ın waqtı shamalasqan edi. Hayal Qudaydın' sandıg'ının' qolg'a tu'skeni, qa'yin atası ha'm ku'yewinin' o'lgeni haqqında esitkende, birden tolg'ag'ı tuttı da, dizerlep otırıp bosandı. 20 Ja'rdem bergen hayallar og'an o'limi aldınan: «Qorqpa, ullı boldın'», – dedi. Biraq ol juwap ta bermedi, dıqqat ta awdarmadı+. 21 Qudaydın' sandıg'ının' qolg'a tu'sip, qa'yin atası ha'm ku'yewinin' o'lgenligi sebepli hayal: «Ullılıq İzraildı ta'rk etti», – dep ulına İxabod dep at qoydı. 22 Ol: «Ullılıq İzraildı ta'rk etti. Sebebi Qudaydın' sandıg'ı qolg'a tu'sti», – dedi+.

Kelisim sandıg'ı filistler qolında

5 [1] Filistler Qudaydın' sandıg'ın qolg'a kirgizgennen son', onı Eben-Ezerdegi sawash maydanınan Ashdodqa alıp keldi+. [2] Olar Qudaydın' sandıg'ın Dagonnın'* butxanasına aparıp, onı Dagonnın' mu'sininin' janına qoydı+. [3] Erten'ine azanda erte turg'an ashdodlılar Dagonnın' Jaratqan İyenin' sandıg'ının' aldında et-betinen jıg'ılıp jatırg'anın ko'rdi. Olar Dagondı aldı da, onı o'z ornına qoydı+. [4] Biraq olar erten'ine azanda turg'anda, Dagonnın' ja'ne Jaratqan İyenin' sandıg'ının' aldında et-betinen jıg'ılıp jatırg'anın ko'rdi. Bul rette onın' bası ha'm eki qolı julınıp, bosag'ada jatırg'an edi. Onın' tek gewdesi g'ana pu'tin qalg'an edi+. [5] Sonlıqtan Dagonnın' ruwxaniyleri de, Ashdodtag'ı Dagonnın' butxanasına kelgenlerdin' ha'mmesi de usı ku'nge shekem ol jatqan bosag'anı baspaydı+.

[6] Jaratqan İye ashdodlılardı ha'm do'geregindegi xalıqtı awır jazaladı. Olardı shıyqan menen jazalap, qıyınshılıqqa duwshar etti. [7] Bolıp atırg'an waqıyalardı ko'rgen Ashdod xalqı: «İzraildın' Qudayının' sandıg'ı bizlerde qalmasın, sebebi Ol bizlerdi de, qudayımız Dagondı da awır jazalap atır», – dedi. [8] Sonlıqtan olar adam jiberip, pu'tkil filist hu'kimdarların shaqırttı ha'm olardan:

– İzraildın' Qudayının' sandıg'ın ne qılayıq? – dep soradı.

Olar:

– Sandıq Gatqa aparılsın, – dedi.

Solay etip, olar İzraildın' Qudayının' sandıg'ın Gatqa apardı.

[9] Biraq sandıq Gatqa aparılg'annan son', Jaratqan İye sol qalanı da jazaladı. Qalanı ku'shli qorqınısh biylep aldı. Jaratqan İye pu'tkil qala xalqın, u'lkeninen kishkenesine shekem jazaladı. Olarg'a da shıyqanlar shıg'a basladı. [10] Sol sebepli olar Qudaydın' sandıg'ın Ekrong'a jiberdi.

Sandıq qalag'a kirer-kirmesten, ekronlılar: «Bizlerdi ha'm xalqımızdı joq qılıw ushın, İzraildın' Qudayının' sandıg'ın bizlerge alıp keldin'ler!» – dep baqırıstı. [11] Olar pu'tkil filist hu'kimdarların toplap: «İzraildın' Qudayının' sandıg'ın bul jerden alıp ketin'ler. Bizlerdi de, xalqımızdı da joq qılmawı ushın, ol o'z jerine qaytarılsın», – dedi. Sebebi pu'tkil qalanı o'lim qorqınıshı biylep alg'an edi. Qudaydın' olarg'a bergen jazası ju'da' awır edi. [12] Tiri qalg'anlarg'a shıyqanlar shıqtı. Qala xalqının' dadı aspang'a jetti.

Kelisim sandıg'ının' İzrailg'a qaytarılıwı

6 [1] Jaratqan İyenin' sandıg'ı filistler elinde jeti ay bolg'annan son',
[2] filistler ruwxaniylerdi ha'm palkerlerdi shaqırtıp, olarg'a:
– Jaratqan İyenin' sandıg'ın ne qılsaq eken? Onı o'z ornına qalay qaytarıwımız kerekligin bizlerge aytın'lar, – dedi.
[3] Olar:
– Eger sizler İzraildın' Qudayının' sandıg'ın izge qaytarmaqshı bolsan'ız, onı bos jibermey, og'an qosa ayıbın'ızdı juwıw ushın sıy berip jiberin'ler. Sonda shıpa tabasızlar ha'm Onın' sizlerdi ne ushın jazalap atırg'anın bilip alasızlar, – dedi+.
[4] Sonda filistler:
– Ayıbımızdı juwıw ushın Og'an qanday qurbanlıq jibereyik? – dep soradı.
Ruwxaniyler ha'm palkerler bılay dep juwap berdi:
– Sizler jiberetug'ın qurbanlıqlar filist hu'kimdarlarının' sanına qaray bes shıyqannın' ha'm bes tıshqannın' altın mu'sinlerinen ibarat. O'ytkeni sizler de, hu'kimdarların'ız da birdey jazag'a tartılg'ansız. [5] Bunın' ushın shıyqanlardın' ha'm jerin'izdi wayran etken tıshqanlardın' mu'sinlerin islen' ha'm İzraildın' Qudayın ullılan'. Mu'mkin, sonda Ol sizlerdi, qudayların'ızdı ha'm jerin'izdi jazalawdı toqtatar. [6] Ne ushın mısırlılar ha'm faraon sıyaqlı qaysarlıq qılasızlar? Quday mısırlılardın' janına tiygende, olar İzrail xalqın bosatıp jibermedi me+? [7] Endi jan'a bir arba isletin'ler de, birinshi ret to'llegen ha'm hesh qashan arbag'a jegilmegen eki qashardı alıp, olardı arbag'a jegin'ler. Qasharlardın' buzawların ayırıp alıp, qorag'a aparın'lar+.
[8] Jaratqan İyenin' sandıg'ın arbanın' u'stine qoyın'lar. Ayıbın'ızdı juwıw ushın Og'an jiberip atırg'an altın zatların'ızdı qutıg'a salıp, sandıqtın' janına jaylastırın'lar. Son'ınan arbanı aydap jiberin'ler, kete bersin. [9] Biraq izinen gu'zetip barın'lar. Eger arba o'z eline, Beyt-Shemeshke qaray betlese, onda bul ullı apatshılıqtı bizlerge Jaratqan İyenin' O'zi jibergen boladı. Eger arba basqa ta'repke jol alsa, onda bul apatshılıqtın' Onnan jiberilmegenin, al og'an tosattan duwshar bolg'anımızdı bilip alamız.
[10] Adamlar aytılg'anday isledi. Olar birinshi ret to'llegen eki qashardı arbag'a jekti, al buzawların qorag'a qamap tasladı. [11] Jaratqan İyenin' sandıg'ı menen birge ishine shıyqanlardın' ha'm tıshqanlardın' altın mu'sinleri salıng'an qutını arbag'a saldı. [12] Sonda qasharlar tuwrı Beyt-Shemeshke qaray jol aldı. Olar on'g'a da, solg'a da burılmastan, mo'n'irewi menen alg'a ilgeriledi. Al filist hu'kimdarları bolsa, Beyt-Shemeshtin' shegarasına deyin olarg'a erip keldi.

13 Sol waqıtta Beyt-Shemesh xalqı oypatlıqta biyday orıp atırg'an edi. Olar
basların ko'terip qarap, sandıqtı ko'rgende, quwanıp ketti. 14-15 Arba beyt-
shemeshli Eshuanın' atızına kirip, sol jerdegi u'lken bir tastın' janında
toqtadı. Lebiyliler Jaratqan İyenin' sandıg'ın ha'm altın zatlar salıng'an qutını
arbadan tu'sirip, u'lken tastın' u'stine qoydı. Beyt-shemeshliler arbanın'
ag'ashların otın etip jardı da, qasharlardı Jaratqan İyege arnap jandırılatug'ın
qurbanlıq etip berdi. Sol ku'ni beyt-shemeshliler Jaratqan İyege arnap
jandırılatug'ın qurbanlıqlar berip, basqa qurbanlıqlar da shaldı. 16 Filistlerdin'
bes hu'kimdarı bolıp o'tkenlerdi ko'rgennen son', sol ku'ni Ekrong'a qaytıp
ketti.
17 Filistler ayıbın juwıw ushın sıy retinde Ashdod, Gaza, Ashkelon, Gat
ha'm Ekron qalaları ushın Jaratqan İyege bir-birden shıyqanlardın' altın
mu'sinlerin jibergen edi+. 18 Al altınnan islengen tıshqan mu'sinleri bolsa,
bes filist hu'kimdarlarına qaraslı bolg'an qorg'an qalalar menen qosa
do'geregindegi awıllardın' sanına tuwrı keletug'ın edi. U'stine Jaratqan
İyenin' sandıg'ı qoyılg'an sol u'lken tas bu'ginge deyin beyt-shemeshli
Eshuanın' atızında gu'walıq bolıp tur. 19 Jaratqan İyenin' sandıg'ının' ishine
u'n'ilgeni ushın, Jaratqan İye beyt-shemeshlilerden bazıların jazalap, jetpis
adamdı joq qıldı. Xalıq Jaratqan İyenin' o'zlerine bergen bul awır jazası
sebepli aza tuttı+. 20 Beyt-Shemesh xalqı: «Bul muxaddes Qudaydın', Jaratqan
İyenin' aldında kim tura aladı? Sandıq bizlerden kimge aparılıwı tiyis?» – dep
soradı. 21 Olar Kiryat-Yarimde jasawshılarg'a xabarshılar jiberip: «Filistler
Jaratqan İyenin' sandıg'ın qaytarıp jiberipti, kelip, onı alıp ketin'ler», –
dedi+.

7 [1] Solay etip, Kiryat-Yarimnin' xalqı kelip, Jaratqan İyenin' sandıg'ın aldı
da, onı to'beshiktegi Abinadabtın' u'yine apardı. Onın' ulı Elazardı
Jaratqan İyenin' sandıg'ına qaraw ushın tayınladı+.

Samueldin' İzrailg'a biylik etiwi

[2] Sandıq uzaq waqıt, jigirma jıl dawamında Kiryat-Yarimde qaldı. Sol waqıt
ishinde pu'tkil İzrail xalqı qayg'ıg'a batıp, Jaratqan İyege intizar boldı.
[3] Samuel pu'tkil İzrail xalqına bılay dedi: «Eger Jaratqan İyege shın
ju'rekten ju'z burmaqshı bolsan'ız, onda o'zlerin'izdegi basqa qudaylardın'
ha'm Ashtartanın'* mu'sinlerin joq qılın'lar. O'zlerin'izdi Jaratqan İyege
bag'ıshlap, tek Og'an xızmet etin'ler. Sonda Ol sizlerdi filistlerdin' qolınan
qutqaradı»+.
[4] Solay etip, izraillılar Baaldın' ha'm Ashtartanın' mu'sinlerin joq qılıp,
jalg'ız Jaratqan İyege xızmet ete basladı+.
[5] Sonda Samuel: «Pu'tkil izraillılardı Mispag'a jıynan'lar, men sizler ushın
Jaratqan İyege jalbarınaman», – dedi+. [6] Mispag'a jıynalg'an izraillılar
qudıqtan suw alıp, onı Jaratqan İyege arnap to'kti. Olar sol ku'ni oraza tutıp:
«Jaratqan İyege qarsı gu'na isledik», – dedi. Samuel Mispada İzrail xalqına
biylik etti+.
[7] Filistler İzrail xalqının' Mispag'a toplang'anın esitkende, filist
hu'kimdarları izraillılarg'a qarsı hu'jimge atlandı. İzraillılar bunı esitkende,
filistlerden qorqtı. [8] Olar Samuelge: «Bizlerdi filistlerdin' qolınan qutqarıwı
ushın Qudayımız Jaratqan İyege tınbay jalbarın», – dedi. [9] Sonda Samuel ele
su'tten shıqpag'an bir qozını alıp, onı Jaratqan İyege arnap tolıg'ı menen
jandırılatug'ın qurbanlıq etip berdi. Samuel İzrail xalqı ushın Jaratqan İyege
jalbarındı. Jaratqan İye de og'an juwap berdi+. [10] Samuel qurbanlıqtı jandırıp
atırg'anda, filistler izraillılarg'a hu'jim qılıw ushın jaqınlasıp qalg'an edi.
Biraq sol waqıtta Jaratqan İye ku'shli dawıs penen gu'rkirep, filistlerdi qattı
albırattı ha'm olar izraillılardın' aldında ku'l-talqan boldı+. [11] Mispadan
shıqqan izraillılar filistlerdi quwalap, olardı Beyt-Kardın' to'mengi jag'ına
shekem o'ltirip bardı.
[12] Samuel bir tas alıp, onı Mispa menen Shennin' arasına ornattı. Ol:
«Jaratqan İye bizlerge usı jerge deyin ja'rdem berdi», – dep tasqa Eben-Ezer*
dep at qoydı+. [13] Solay etip, jen'iliske ushırag'an filistler qaytıp İzrail jerine
hu'jim jasamaytug'ın boldı. Samueldin' ko'zinin' tirisinde Jaratqan İye
filistlerge qarsı turdı. [14] Ekronnan Gatqa shekemgi filistlerdin' basıp alg'an
qalaları izraillılarg'a qaytarıp berildi. İzraillılar olardın' a'tirapındag'ı jerlerdi

de filistlerdin' qolınan qutqardı. İzrail ha'm amor xalqı arasında paraxatshılıq ornadı.

15 Samuel pu'tkil o'miri boyı İzrailg'a biylik etti. 16 Ol ha'r jılı Beyt-Eldi,
Gilgaldı ha'm Mispanı aylanıp shıg'atug'ın, bul qalalarda turıp, pu'tkil
İzrailg'a biylik etetug'ın edi. 17 Son'ınan Ramadag'ı o'z u'yine qaytıp
ketetug'ın ha'm sol jerden İzrailg'a biylik etetug'ın edi. Ol sol jerde Jaratqan
İyege arnap qurbanlıq ornın qurdı.

İzrail xalqının' patsha talap etiwi

8 [1] Samuel qartayg'an shag'ında, o'zinin' ulların İzrailg'a biyler etip
qoydı. [2] Tun'g'ısh ulının' atı İoel, ekinshisinin' atı Abiya bolıp, olar Beer-
Shebada biylik etti. [3] Biraq ulları a'kesinin' jolınan ju'rmedi. Olar
na'psiqawlıqqa berilip, para alatug'ın ha'm a'dillikti burmalaytug'ın edi+.
[4] Sonlıqtan pu'tkil İzrail aqsaqalları jıynalıp, Ramag'a, Samuelge bardı.
[5] Olar Samuelge: «Mine, sen de qartaydın'. Ulların' da senin' jolın'nan ju'rmey
atır. Sonın' ushın basqa xalıqlarda bolg'anı sıyaqlı, bizlerge biylik etetug'ın bir
patsha qoyıp ber», – dedi+. [6] Olardın': «Bizlerge biylik etetug'ın bir patsha
qoyıp ber», – degen so'zleri Samuelge unamadı. Sol sebepli ol Jaratqan İyege
duwa etti. [7] Sonda Jaratqan İye Samuelge bılay dep juwap berdi: «Xalıqtın'
sag'an aytıp atırg'an so'zlerinin' ha'mmesin tın'la. Sebebi olar sennen emes,
al o'zlerinin' patshası bolg'an Mennen waz keshti. [8] Olardı Mısırdan alıp
shıqqan ku'nimnen baslap, usı ku'nge shekem Mag'an ne qılg'an bolsa, sag'an
da sonı islep atır. Olar Meni taslap, basqa qudaylarg'a xızmet etken edi. [9] Endi
olarg'a qulaq sal. Biraq olarg'a o'zlerinin' u'stinen patshalıq etetug'ın
patshanın' huqıqları tuwralı bildirip, qatan' eskert». [10] Samuel o'zinen patsha
talap etken xalıqqa Jaratqan İyenin' barlıq so'zlerin jetkerip, [11] olarg'a bılay
dedi:

– Sizlerdin' u'stin'izden hu'kimdarlıq etetug'ın patshanın' huqıqları
mınaday: ol sizlerdin' ulların'ızdı alıp, o'zinin' sawash arbalarında ha'm atlı
a'skeriy toparlarında xızmet ettirip qoyadı. Ja'ne de, olar onın' arbasının'
aldında juwırıp ju'retug'ın boladı+. [12] Ol bazıların mın'basılar ha'm
eliwbasılar etip qoyadı. Bazılarg'a jerin su'rdirip, eginin jıynatadı. Al
bazılarg'a bolsa, urıs quralların ha'm sawash arbalarının' a'sbap-u'skenelerin
soqtırıp qoyadı. [13] Qızların'ızdı iyis may islewshi, aspaz ha'm nanbay etip
aladı. [14] Jaqsı egislik jerlerin'izdi, ju'zim ha'm za'ytu'n bag'ların'ızdı alıp, o'z
xızmetshilerine beredi+. [15] Ol zu'ra'a'tin'izdin' ha'm ju'zimin'izdin' onnan
birin alıp, o'z aqtalarına ha'm xızmetshilerine beredi. [16] Qul ha'm
shorıların'ızdı, en' jaqsı o'giz ha'm esheklerin'izdi alıp, o'z jumıslarında
paydalanadı. [17] Ol mayda malların'ızdın' da onnan birin aladı, al o'zlerin'iz
onın' qulları bolasızlar. [18] Usılar orınlang'anda, o'zlerin'iz tan'lag'an
patshan'ızdın' da'rtinen nala shegesizler. Biraq sol ku'ni Jaratqan İye sizlerge
juwap bermeydi+.

[19] Degen menen, xalıq Samueldin' so'zin tın'lag'ısı kelmey:

– Yaq, bizlerdi basqaratug'ın bir patsha bolsın. [20] Sonda bizler de basqa
xalıqlar sıyaqlı bolamız. Patshamız bizlerge biylik etedi ha'm aldımızda ju'rip,

sawashlarımızdı basqaradı, – dedi. 21 Samuel xalıqtın' barlıq so'zlerin
tın'lag'annan son', olardı Jaratqan İyege aytıp berdi. 22 Sonda Jaratqan İye
Samuelge: «Olardın' so'zine qulaq salıp, olarg'a bir patsha qoyıp ber», – dep
juwap berdi.

Sonnan keyin, Samuel izraillılarg'a: «Ha'r bir adam o'z qalasına qaytsın»,
– dedi.

Samueldin' Shaul menen ushırasıwı

9 [1] Benyamin urıwınan Kish degen abıraylı bir adam bar edi. Ol Abieldin' ulı, Serordın' aqlıg'ı, Bexorattın' shawlıg'ı, Afiaxtın' quwlıg'ı edi+.
[2] Kishtin' jas ha'm sımbatlı Shaul atlı bir ulı bar edi. İzrail xalqı arasında onnan asqan sımbatlı adam joq edi. Ha'r qanday adamnın' boyı onın' iynine keletug'ın edi.

[3] Bir ku'ni Shauldın' a'kesi Kishtin' eshekleri joytılıp ketti. Sonda Kish ulı Shaulg'a: «Xızmetshilerden birewin janın'a alıp, eshеklerdi izle», – dedi.
[4] Shaul Efrayımnın' tawlı u'lkesin ha'm Shalisha jerlerin aylanıp shıqtı. Biraq eshеklerdi taba almadı. Olar Shaalim u'lkesine bardı, biraq eshekler ol jerde de joq bolıp shıqtı. Son'ınan olar Benyamin jerine bardı, biraq eshеklerdi ol jerden de taba almadı+. [5] Olar Suf jerine jetkende, Shaul janındag'ı xızmetshisine:

– Ju'r, qayta qoyayıq. Bolmasa, a'kem eshеklerdi qoyıp, bizlerdi qayg'ıra baslar, – dedi.

[6] Biraq xızmetshi og'an:

– Qara, mına qalada Qudaydın' adamı turadı. Ol abıraylı adam bolıp, onın' aytqanlarının' ba'ri orınlanadı. Ha'zir sol jerge barayıq. Ba'lkim, ol bizlerge jol ko'rseter, – dedi+.

[7] Shaul onnan:

– Eger barsaq, og'an ne aparamız? Dorbamızdag'ı nanımız da tawısıldı. Qudaydın' adamına beretug'ın hesh qanday sawg'amız joq. Nemiz qaldı? – dep soradı.

[8] Xızmetshi Shaulg'a ja'ne:

– Mine, mende sherek shekel* gu'mis bar. Ol bizlerge baratug'ın jolımızdı ko'rsetiwi ushın, men onı Qudaydın' adamına beremen, – dep juwap berdi.

[9] Burın İzrailda bir adam Qudaydan bir na'rse soramaqshı bolg'anda: «Ju'rin', ko'zi ashıqqa barayıq», – deytug'ın bolg'an. Sebebi ha'zir payg'ambar dep atalatug'ın adamlardı burın «ko'zi ashıqlar» dep atag'an.

[10] Shaul xızmetshisine: «Yaqshı, barayıq», – dedi. Solay etip, olar Qudaydın' adamı jasaytug'ın qalag'a qaray ketti.

[11] Olar qalag'a qaray ko'terilip baratırg'anda, suw alıwg'a shıqqan qızlardı ushıratıp, olardan:

– Ko'zi ashıq usı jerde me? – dep soradı.

[12] Qızlar olarg'a bılay dep juwap berdi:

– Awa, ol sizlerdin' aldın'ızda ketip baratır. Asıg'ın'lar, ol qalamızg'a bu'gin keldi. Sebebi xalıq bu'gin sıyınıw ornında qurbanlıq berejaq+.

13 Qalag'a kiriwin'izden-aq, awqatlanıw ushın sıyınıw ornına shıqpasınan
burın onı tawıp alasızlar. Ol barıp, qurbanlıqtı muxaddeslemegenshe, xalıq
awqat jemeydi. Shaqırılg'anlar ol kelgennen son' jewdi baslaydı. Ha'zir
barsan'ız, onı da'rhal tawıp alasızlar.
14 Shaul ha'm onın' xızmetshisi qalag'a ketti. Olar qalag'a kirgende, sıyınıw
ornına baratırg'an Samuel olardın' qarsı aldınan shıqtı.
15 Shaul kelmesinen bir ku'n aldın, Jaratqan İye Samuelge ayan berip:
16 «Erten' usı waqıtta sag'an Benyamin jerinen bir adamdı jiberemen. Onı
maylap, xalqım İzrailg'a hu'kimdar etip qoy. Ol xalqımdı filistler qolınan
qutqaradı. Men xalqımnın' awhalın ko'rdim. O'ytkeni olardın' dadı Mag'an
jetip keldi», – degen edi+. 17 Samuel Shauldı ko'rgende, Jaratqan İye
Samuelge: «Sag'an aytqan adamım usı boladı. Xalqıma ol hu'kimdarlıq etedi»,
– dedi. 18 Shaul qala da'rwazasında Samueldi ushıratıp, onnan:
– Ko'zi ashıqtın' u'yi qay jerde, aytıp jiberesiz be? – dep soradı.
19 Samuel og'an bılay dep juwap berdi:
– Ko'zi ashıq men bolaman. Menin' aldımda ju'rip, sıyınıw ornına ko'teril.
Bu'gin menin' menen birge awqatlanasan'. Al azanda ju'regin'deginin' ba'rin
o'zin'e aytıp berip, u'yin'e qaytaraman. 20 U'sh ku'n aldın joytılg'an
esheklerin'di qayg'ırma, olar tabıldı. İzraildın' pu'tkil u'miti kimnen? Sennen
ha'm a'ken'nin' xojalıg'ınan emes pe?
21 Shaul Samuelge:
– Men İzrail urıwları ishindegi en' kishkenesi bolg'an Benyamin urıwınan
emespen be? Men tiyisli bolg'an tiyre de Benyamin urıwındag'ı barlıq
tiyrelerdin' en' kishkenesi emes pe? Mag'an ne ushın bul so'zlerdi aytıp
turıpsız? – dedi+.
22 Samuel Shauldı ha'm onın' xızmetshisin sıyınıw ornının' awqatlanıw
bo'lmesine alıp barıp, shaqırılg'an otızday qonaqtın' ishinde olardı en' to'rge
otırg'ızdı. 23 Son'ınan aspazg'a: «Menin' sag'an bo'lek alıp qoy dep bergen
go'shimdi alıp kel», – dedi. 24 Aspaz sannın' go'shin a'kelip, Shauldın' aldına
qoydı. Samuel Shaulg'a: «Bul senin' payın'. Ma'rha'mat, je! Sebebi bunı
belgilengen ku'ni men shaqırg'an xalıq penen birge jewin' ushın saqlap
qoyg'an edim», – dedi. Sol ku'ni Shaul Samuel menen birge awqatlandı. 25 Olar
sıyınıw ornınan qalag'a tu'skennen keyin, Samuel u'yinin' to'besinde Shaul
menen so'ylesip otırdı.

Shauldın' hu'kimdarlıqqa tayınlanıwı

[26] Tan' azanda Samuel u'ydin' to'besinde jatırg'an Shauldı shaqırıp:
«Tayarlan, seni jolg'a shıg'arıp salayın», – dedi. Shaul ornınan turıp, Samuel
menen birge sırtqa shıqtı. [27] Olar qala shetine jetkende, Samuel Shaulg'a:
«Xızmetshin'e ayt, aldımızg'a tu'sip ju're bersin», – dedi. Xızmetshi aldıg'a
ju'rip ketkennen keyin, Samuel Shaulg'a: «Biraq sen toqtap tur, men sag'an
Qudaydın' so'zlerin bildireyin», – dedi.

10 [1] Son'ınan Samuel za'ytu'n mayı quyılg'an ıdısın alıp, maydı Shauldın' basına quydı ha'm onı su'yip, bılay dedi: «Jaratqan İye seni maylap, O'z xalqı u'stinen hu'kimdar etip qoydı+. [2] Bu'gin menin' janımnan ketkenin'nen son', Benyamin jerinin' shegarasındag'ı Selsaxtag'ı Rahilanın' mazarı janında eki adamdı ushıratasan'. Olar sag'an: „Sen izlep ketken eshekler tabıldı. A'ken' esheklerdi oylag'andı qoyıp, balama ne boldı eken dep, seni qayg'ırıp atır“, – deydi+. [3] Onnan arman qaray ju'rip, Tabordag'ı terebinf ag'ashına barasan'. Ol jerde u'sh adamdı ushıratasan'. Olardın' birewi u'sh ılaq, ekinshisi u'sh nan, al u'shinshisi sharap quyılg'an mes alıp, Qudaydın' u'yine, Beyt-Elge baratırg'an boladı. [4] Olar sa'lemlesip, sag'an eki nan beredi, sen olardı alasan'. [5] Son'ınan filistlerdin' saqshılar bo'limshesi ornalasqan Gibat-Elohimge barasan'. Qalag'a kirgenin'de, sıyınıw ornınan tu'sip kiyatırg'an payg'ambarlar toparın ushıratasan'. Olar arfa, da'p, sırnay ha'm lira* shertkenlerge qosılıp, payg'ambarshılıq etip kiyatırg'an boladı. [6] Sonda Jaratqan İyenin' Ruwxı seni tolıq biylep alıp, sen de olar menen birge payg'ambarshılıq etesen' ha'm pu'tkilley basqa adamg'a aylanasan'. [7] Bul belgiler orınlang'anda, jag'dayg'a qaray is tut. O'ytkeni Quday senin' menen birge boladı. [8] Endi mennen aldın Gilgalg'a barıp, sol jerde meni jeti ku'n ku't. Men jandırılatug'ın qurbanlıqlardı ha'm tatıwlıq qurbanlıqların beriw ushın senin' janın'a baraman. Men janın'a barg'anımda, ne islew kerekligin bildiremen».

[9] Shaul Samueldin' janınan ketiw ushın burılıwdan-aq, Quday Shauldın' ju'regin o'zgertip jiberdi. Sol ku'ni Samuel aytqan ha'mme na'rse orınlandı. [10] Olar Gibag'a kelgende, Shauldı payg'ambarlar toparı qarsı aldı. Sonda Qudaydın' Ruwxı Shauldı tolıq biylep alıp, Shaul olar menen birge payg'ambarshılıq ete basladı+. [11] Onı burınnan tanıytug'ınlardın' ha'mmesi onın' payg'ambarlar menen birge payg'ambarshılıq etip ju'rgenin ko'rgende, bir-birine: «Kishtin' ulına ne bolg'an? Shaul da payg'ambarlardın' arasında ma?» – desti.

[12] Sol jerde otırg'anlardın' biri: «Al olardın' a'kesi kim eken?» – dedi. «Shaul da payg'ambarlardın' arasında ma?» – degen ga'p usıdan qalg'an eken+. [13] Shaul payg'ambarshılıq etip bolg'annan son', sıyınıw ornına ko'terildi.

[14] Sonda ag'ası Shauldan ha'm onın' xızmetshisinen:

– Sizler qay jerge bardın'lar? – dep soradı.

Shaul og'an:

– Bizler esheklerdi izledik. Olardı taba almag'annan son', Samuelge bardıq, – dep juwap berdi.

15 Ag'ası Shaulg'a:

– Samuel sag'an ne ayttı, mag'an da aytıp ber, – dedi.

16 Shaul og'an:

– Ol bizlerge esheklerdin' tabılg'anın anıq aytıp berdi, – dedi. Biraq ol Samueldin' o'zine patshalıq tuwralı aytqan so'zleri haqqında tis jarmadı.

17 Samuel İzrail xalqın Mispag'a, Jaratqan İyenin' aldına jıynap, 18 olarg'a bılay dedi: «İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: „Men izraillılardı, yag'nıy sizlerdi Mısırdan alıp shıqtım. Mısırlılardın' ha'm o'zlerin'izdi ezgen barlıq patshalardın' qolınan sizlerdi qutqardım+. 19 Biraq sizler bu'gin o'zlerin'izdi barlıq mu'siybet ha'm qıyınshılıqların'ızdan qutqarg'an Qudayın'ızdan ju'z burıp, o'zlerin'izge bir patsha qoyıp beriwdi talap ettin'iz“. Endi Jaratqan İyenin' aldında urıwların'ız ha'm tiyrelerin'iz boyınsha dizilin'ler»+.

20 Samuel pu'tkil İzrail urıwların birme-bir aldıg'a shıg'ardı. Shek boyınsha olardan Benyamin urıwı tan'landı. 21 Son'ınan Benyamin urıwı tiyreleri boyınsha shaqırılg'anda, Matriydin' tiyresi tan'landı. En' son'ında Matriydin' tiyresinen Kishtin' ulı Shaul tan'landı. Biraq onı izlegende, taba almadı.
22 Sonda xalıq Jaratqan İyeden:

– Ol adam ele bul jerge kelmedi me? – dep soradı.

Jaratqan İye olarg'a:

– Ol usı jerde, ju'klerdin' arasında jasırınıp jatır, – dep juwap berdi.

23 Olar juwırıp barıp, Shauldı sol jerden alıp keldi. Shaul xalıqtın' arasında turg'anda, ha'mmenin' boyı onın' iynine kelip turdı. 24 Samuel xalıqqa: «Jaratqan İyenin' tan'lag'an adamın ko'rip tursızlar ma? Pu'tkil xalıq arasında og'an ten' keletug'ını joq», – dedi.

Sonda xalıq: «Jasasın patsha!» – dep baqırdı+.

25 Samuel xalıqqa patshalıqtın' huqıqları tuwralı bayanlap berdi. Olardı bir kitap qılıp jazıp, Jaratqan İyenin' aldına qoydı. Son'ınan ha'mmeni u'yine qaytardı+. 26 Shaul da Gibag'a, o'z u'yine qayttı. Quday ju'reklerine tu'rtki salg'an ma'rt adamlar og'an joldas boldı. 27 Biraq geybir jaramas adamlar: «Ol bizlerdi qalay qutqara aladı?» – dep Shauldı mensinbey, og'an sıylar bermedi. Al Shaul o'zin sezbegenge aldı+.

Shauldın' ammon xalqın jen'iwi

11 [1] Ammon patshası Naxash Giladtag'ı Yabesh qalasına kelip, qalanı
qamal etti. Pu'tkil yabeshliler Naxashqa:
– Bizler menen kelisim du'z. Bizler sag'an xızmet etemiz, – dedi+.
[2] Biraq Ammon patshası Naxash:
– Men bir sha'rt penen kelisim du'zemen. Pu'tkil İzrail xalqın masqara
etiw ushın, ha'r birin'izdin' on' ko'zin'izdi oyıp alaman, – dedi+.
[3] Yabesh qalasının' aqsaqalları Naxashqa:
– İzraildın' ha'mme jerine xabarshılar jiberiwimiz ushın, bizlerge jeti ku'n
ma'wlet ber. Eger bizlerdi qutqaratug'ın hesh kim tabılmasa, sag'an ta'slim
bolamız, – dedi.
[4] Xabarshılar Shaul jasap atırg'an Giba qalasına kelip, bolıp atırg'an
waqıyalardı xalıqqa xabarlag'anda, xalıq dad salıp jılay basladı+. [5] Tap usı
waqıtta Shaul o'gizlerin aydap, atızdan kiyatırg'an edi. Ol: «Adamlarg'a ne
boldı? Nege bunsha jılap atır?» – dep soradı. Sonda yabeshlilerdin' jollag'an
xabarın og'an aytıp berdi.
[6] Shaul bul ga'plerdi esitken waqıtta, Qudaydın' Ruwxı onı tolıq biylep
aldı. Shaul qattı ashıwg'a mindi+. [7] Ol bir jup o'gizdi soyıp, olardı jilikledi de,
jiliklerdi xabarshılar arqalı İzraildın' ha'mme ta'repine jiberip: «Shaul menen
Samueldin' izine ermegen ha'r bir adamnın' o'gizlerine de anıq usılay
islenedi», – dedi.
Xalıq Jaratqan İyeden qorqqanınan qaltırap, ha'mmesi bir jag'adan bas
shıg'arıp, jolg'a atlandı+. [8] Shaul olardı Bezekke jıynadı. Sonda İzraildın'
basqa urıwlarınan u'sh ju'z mın', al Yahuda urıwınan otız mın' adam boldı+.
[9] İzraillılar sol jerge kelgen yabeshli xabarshılarg'a: «Giladtag'ı Yabesh
turg'ınları erten' ku'n tas to'bege ko'terilgende qutqarılatug'ının aytın'lar», –
dedi. Xabarshılar barıp, bul xabardı jetkizgende, yabeshliler quwanıp ketti.
[10] Olar Naxashqa: «Erten' sizlerge ta'slim bolamız. Sonda bizlerge neni maqul
ko'rsen'iz, sonı islen'», – dedi.
[11] Erten'ine Shaul adamların u'sh toparg'a bo'ldi. Olar erte tan'da
ammonlardın' ordasına bastırıp kirip, olardı ku'n qızg'ansha qırıp tasladı.
Aman qalg'anları tarap ketip, dara-dara bolıp qashtı+. [12] Bunnan keyin, xalıq
Samuelge: «„Shaul ma bizge patsha bolatug'ın?“ – degenler kimler edi? Olardı
alıp kelin'ler, o'ltiremiz», – dedi.
[13] Biraq Shaul olarg'a: «Bu'gin hesh kim o'ltirilmeydi. Sebebi Jaratqan İye
bu'gin İzrail xalqına qutqarılıw berdi», – dedi.

14 Al Samuel xalıqqa: «Gilgalg'a barıp, sol jerde patshalıqtı qayta tikleyik»,
– dedi+. 15 Solay etip, pu'tkil xalıq Gilgalg'a barıp, Jaratqan İyenin' aldında
Shauldı patsha etip qoydı. Sol jerde, Jaratqan İyenin' aldında tatıwlıq
qurbanlıqların berdi. Shaul da, pu'tkil İzrail xalqı da jaqsılap ba'zim qurdı.

Samueldin' son'g'ı so'zi

12 [1] Bunnan keyin, Samuel İzrail xalqına bılay dedi:

– Men aytqanların'ızdın' ha'mmesine qulaq asıp, sizlerge bir patsha tayınlap berdim+. [2] Endi sizlerdi basqaratug'ın patshan'ız bar. Al men qartaydım, shashlarım da ag'ardı. Ullarım da sizler menen birge. Jaslıg'ımnan baslap, usı ku'nge shekem sizlerge biylik ettim. [3] Mine, men aldın'ızda turıppan. Aytın'lar, qaysı birin'izdin' o'gizin'izdi aldım? Kimnin' eshegin tartıp aldım? Kimdi aldadım? Kimge zulımlıq qıldım? Kimnen para alıp, onın' ayıpların ko'rmeslikke aldım? Jaratqan İyenin' ha'm Onın' maylag'an patshasının' aldında gu'walıq berin'ler. Sizlerden bir na'rse alg'an bolsam, qaytarıp bereyin+.

[4] Xalıq og'an:

– Bizlerdi aldamadın', bizlerge zulımlıq ta qılmadın', hesh kimnin' qolınan hesh na'rse almadın', – dedi.

[5] Samuel olarg'a:

– Mennen birde bir nuqsan tappag'anın'ızg'a Jaratqan İye de, Ol maylag'an patsha da gu'wa, – dedi.

– Awa, gu'wa, – dedi xalıq.

[6] Samuel so'zin bılay dep dawam etti:

– Muwsa menen Xarondı tayınlap, ata-babaların'ızdı Mısır elinen alıp shıqqan Jaratqan İye boladı. [7] Endi usı jerde turın'lar. Jaratqan İyenin' sizlerdi ha'm ata-babaların'ızdı qutqarıw ushın islegen barlıq jaqsı islerin Onın' aldında sizlerge da'lillep bereyin. [8] Yaqıp Mısırg'a ketkennen keyin, ata-babaların'ız Jaratqan İyege jalbarıng'anda, Ol Muwsa menen Xarondı jiberdi. Olar ata-babaların'ızdı Mısırdan alıp shıg'ıp, usı jerge ornalastırdı+. [9] Biraq ata-babaların'ız o'zlerinin' Qudayı Jaratqan İyeni umıttı. Sonlıqtan Jaratqan İye olardı Xasor patshasının' sa'rka'rdası Siseranın', filistlerdin' ha'm Moab patshasının' qolına tapsırdı. Olar ata-babaların'ızg'a qarsı urıstı+. [10] Ata-babaların'ız Jaratqan İyege: «Bizler gu'na isledik. Seni taslap, Baal ha'm Ashtarta butlarına xızmet ettik. Endi bizlerdi dushpanlarımızdın' qolınan qutqar, Sag'an xızmet etemiz», – dep jalbarındı+. [11] Sonda Jaratqan İye Erubbaaldı, Bedandı, İftaxtı ha'm Samueldi, yag'nıy meni jiberip, qa'wipsiz jasawın'ız ushın, a'tirapın'ızdı qorshag'an dushpanların'ızdın' qolınan sizlerdi qutqardı+. [12] Biraq sizler Ammon patshası Naxashtın' o'zlerin'izge qarsı atlang'anın ko'rgenin'izde, patshan'ızdın' Qudayın'ız Jaratqan İye ekenine qaramastan: «Yaq, bizlerdi patsha basqarsın», – dedin'ler+. [13] Mine, o'zlerin'iz tan'lap, tilep alg'an patshan'ız! Awa, Jaratqan İye sizlerge patsha berdi. [14] Eger

Jaratqan İyeden qorqıp, Og'an xızmet qılsan'ız, Onın' so'zlerin tın'lap, buyrıqlarına qarsı shıqpasan'ız, sizler de, sizlerdi basqaratug'ın patshan'ız da Qudayın'ız Jaratqan İyege ersen'iz, ha'mmesi jaqsı boladı. 15 Eger Jaratqan İyenin' so'zine qulaq aspay, Onın' buyrıqlarına qarsı shıqsan'ız, Jaratqan İye ata-babaların'ızdı jazalag'anı sıyaqlı, sizlerdi de jazalaydı+. 16 Endi ornın'ızda turıp, Jaratqan İyenin' ko'z aldın'ızda isleytug'ın ullı isin ko'rin'ler. 17 Ha'zir biyday orımı waqtı emes pe? Men Jaratqan İyege jalbarınaman ha'm Ol aspandı gu'rkiretip, jawın jawdıradı. Sonda sizler patsha qoyıwdı sorap, Jaratqan İyenin' na'zerinde qanday jamanlıq islegenin'izdi jaqsı tu'sinip alasız.

18 Samuel Jaratqan İyege jalbarındı ha'm Jaratqan İye sol ku'ni aspandı gu'rkiretip, jawın jawdırdı. Xalıq Jaratqan İyeden de, Samuelden de qattı qorqtı.

19 Olar Samuelge:

– Nabıt bolmawımız ushın, bizler, yag'nıy o'z qulların' ushın Qudayın' Jaratqan İyege jalbarın. O'ytkeni bizler patsha sorap, o'z gu'nalarımız u'stine gu'na jamadıq, – dedi.

20 Sonda Samuel xalıqqa bılay dedi:

– Qorqpan'lar, sizler bul u'lken jamanlıqtı isledin'ler. Biraq endi Jaratqan İyeden ju'z burmay, Og'an erin'ler ha'm shın ju'rekten xızmet etin'ler. 21 Hesh kimdi qutqara almaytug'ın jaramsız butlardın' izine ermen'ler. Sebebi olar paydasız+. 22 O'zinin' ullı atı ushın Jaratqan İye O'z xalqınan ju'z burmaydı. Sebebi Ol sizlerdi O'z xalqı qılıwdı maqul taptı+. 23 Mag'an kelsek, sizler ushın Jaratqan İyege jalbarınıwdan waz keshiw arqalı, Og'an qarsı gu'na islewden awlaq bolg'ayman! Men sizlerge tek jaqsı ha'm tuwrı joldı ko'rsetemen+. 24 Jalg'ız Qudaydan qorqın'lar, Og'an shın ju'rekten sadıqlıq penen xızmet etin'ler. Onın' sizler ushın qanday ullı islerdi islegenin este tutın'lar!+ 25 Biraq jawızlıq islewdi dawam ete bersen'iz, o'zlerin'iz de, patshan'ız da qırılıp ketesizler+.

Samueldin' Shauldı ayıplawı

13 [1] Shaul İzrailda eki jıl patshalıq etkennen son', [2] xalıqtan u'sh mın' adamdı tan'lap alıp, olardın' eki mın'ın Mixmas ha'm Beyt-Eldin' tawlı u'lkelerinde o'z janına alıp qaldı. Al bir mın'ın Benyamin urıwına tiyisli bolg'an Giba qalasındag'ı İonatannın' janına jiberdi. Xalıqtın' qalg'anın u'ylerine qaytardı.

[3] İonatan filistlerdin' Gibadag'ı saqshılar toparın qıyrattı. Filistler bul tuwralı esitti. Al Shaul: «Evreyler bul xabardı esitsin», – dep pu'tkil el boylap ka'rnay sherttirdi+. [4] Solay etip, izraillılardın' ha'mmesi Shauldın' filistlerdin' saqshılar toparın qırg'anı ha'm filistlerdin' izraillılardı jek ko'rip qalg'anlıg'ı tuwralı esitti. Sonlıqtan xalıq Gilgalg'a, Shauldın' janına jıynaldı.

[5] Filistler izraillılar menen urısıw ushın toplandı. Olar u'sh mın' sawash arbası, altı mın' atlı a'skeri ha'm ten'iz qumınday sansız piyada a'skerleri menen kelip, Beyt-Awennin' shıg'ısındag'ı Mixmasqa orda qurdı+. [6] İzraillılar o'zlerinin' qa'wipli jag'dayda ekenin ha'm a'skerlerinin' qısqıg'a alıng'anın ko'rgende, u'n'girlerge, shen'gelliklerge, jartaslardın' quwıslarına, shuqırlarg'a ha'm suw saqlag'ıshlarg'a jasırındı+. [7] Evreylerdin' ayırımları bolsa, İordannan Gad ha'm Gilad jerlerine kesip o'tti. Biraq Shaul ele Gilgalda edi. Onın' izine ergen pu'tkil a'skerler qorqınıshtan qaltırastı. [8] Shaul Samuel ta'repinen belgilengen mu'ddetke boysınıp, jeti ku'n ku'tti. Biraq Samuel Gilgalg'a kelmey atırg'anlıqtan, xalıq Shauldın' janınan kete basladı+. [9] Sonda Shaul: «Jandırılatug'ın qurbanlıq penen tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın beriletug'ın mallardı mag'an alıp kelin'ler», – dedi de, jandırılatug'ın qurbanlıqtı usındı. [10] Shaul jandırılatug'ın qurbanlıqtı berip bolar bolmastan, Samuel keldi. Shaul sa'lem beriw ushın onın' aldına shıqtı. [11] Samuel Shauldan:

– Ne islep qoydın'? – dep soradı.

Shaul og'an bılay juwap berdi:

– Adamlarım janımnan kete basladı. Sen de belgilengen ku'ni kelmedin'. Bunın' u'stine, filistlerdin' Mixmasqa toplang'anın ko'rgenimde: [12] «Endi filistler Gilgalg'a, menin' u'stime bastırıp keledi, al men elege shekem Jaratqan İyeden ja'rdem soramadım», – dep oyladım. Sonlıqtan men jandırılatug'ın qurbanlıqtı beriwdi sheshtim.

[13] Samuel Shaulg'a:

– Sen aqılsızlarsha is tutıp, Qudayın' Jaratqan İyenin' o'zin'e bergen buyrıg'ın orınlamadın'. Bulay islemegenin'de, Ol senin' İzrail u'stinen patshalıg'ın'dı ma'n'gilik qılar edi+. [14] Biraq endi senin' patshalıg'ın' uzaqqa

barmaydı. Jaratqan İye O'zinin' kewline jaqqan birewdi tawıp, onı O'z xalqı u'stinen hu'kimdar etip qoydı. Sebebi sen Jaratqan İyenin' buyrıg'ına boysınbadın', – dedi+.

15 Sonnan keyin, Samuel Gilgaldan shıg'ıp, Benyamin urıwının' Giba
qalasına ketti. Shaul janında qalg'an adamlardı sanap shıqtı. Olar shama
menen altı ju'z adam edi. 16 Shaul, onın' ulı İonatan ha'm olardın' adamları
Benyamin urıwına tiyisli bolg'an Giba qalasına ornalastı. Al filistler bolsa,
Mixmasqa orda qurg'an edi. 17 Filistlerdin' ordasınan u'sh topar a'sker eldi
tonaw ushın bo'linip shıqtı. Toparlardın' biri Shuwal u'lkesindegi Ofrag'a,
18 ekinshisi Beyt-Xorong'a, u'shinshisi Seboim oypatlıg'ı u'stinen ko'terilip
turg'an sho'lge baratug'ın jol arqalı shegaradag'ı jerlerge qaray jol aldı.

19 Pu'tkil İzrail elinde birde bir temirshi usta joq edi. O'ytkeni filistler:
«Evreyler nayza ha'm qılısh sog'ıp almasın», – degen edi. 20 Sonlıqtan pu'tkil
İzrail xalqı paznaların, ketpenlerin, baltaların ha'm oraqların egetiw ushın
filistlerge barıwg'a ma'jbu'r edi. 21 Pazna ha'm ketpenlerdin' egew bahası
gu'mis shekeldin' u'shten eki bo'legine* shamalas bolıp, bel, balta ha'm ushlı
qurallardı egew bahası gu'mis shekeldin' u'shten birine* ten' edi. 22 Sol
sebepli sawash waqtında Shaul menen İonatannın' qasındag'ılardın' hesh
birinde qılısh ta, nayza da bolmadı. Olar tek Shaul menen İonatanda g'ana bar
edi.

23 Sol arada filistlerdin' bir toparı Mixmas o'tkeline qaray shıqtı.

İonatannın' ullı jen'isi

14 [1] Bir ku'ni Shauldın' ulı İonatan o'z no'kerine: «Ju'r, qarsı ta'repten filistlerdin' ordasına o'teyik», – dedi. Biraq İonatan bunı a'kesine aytpadı. [2] Shaul Giba qalası janındag'ı Migronda bir anar ag'ashının' sayasında otırg'an bolıp, onın' janında altı ju'zge shamalas adamı bar edi. [3] Efod kiygen Axiya da sol jerde edi. Axiya İxabodtın' ag'ası Axitubtın' ulı, Pinexastın' aqlıg'ı, Shiloda Jaratqan İyenin' ruwxaniyi bolg'an Eliydin' shawlıg'ı edi. Xalıq İonatannın' ketkenin sezbey qaldı+. [4] İonatan filistlerdin' ordasına o'tiwdi rejelestirgen o'tkeldin' eki ta'repinde de jar taslar bolıp, olardın' birewi Boses, ekinshisi Senne dep atalatug'ın edi. [5] Jartaslardın' birewi arqada bolıp, Mixmasqa, ekinshisi qublada bolıp, Gibag'a qarap turg'an edi.

[6] İonatan no'kerine:

– Ju'r, sol su'nnetsizlerdin' ordasına barayıq. Ba'lkim, Jaratqan İye bizlerge ja'rdem berer. Sebebi ko'pshilik penen de, azshılıq penen de Jaratqan İyenin' jen'iske erisiwine hesh na'rse tosqınlıq jasay almaydı, – dedi+.

[7] No'ker og'an:

– Ne oylasan'ız, sonı islen'. Baslan', qayaqqa barıwdı maqul ko'rsen'iz de, men siz benen birgemen, – dep juwap berdi.

[8] Sonda İonatan bılay dedi:

– Bizler sol adamlar betke o'teyik, olar bizlerdi ko'rsin. [9] Eger olar bizlerge: «Janın'ızg'a barg'anımızsha, toqtap turın'», – dese, turg'an jerimizde qalıp, olarg'a qaray ko'terilmeymiz. [10] Eger olar: «Janımızg'a kelin'ler», – dese, bizler ko'terilemiz. Sebebi bul – bizler ushın Jaratqan İyenin' filistlerdi bizlerge ta'slim etetug'ının bildiretug'ın belgi boladı.

[11] Solay etip, olar ekewi de filistlerdin' a'skerlerine ko'rindi. Sonda filistler: «Qaran'lar, evreyler jasırıng'an shuqırlarınan shıg'a basladı», – dedi+. [12] Son'ınan olar İonatang'a ha'm onın' no'kerine: «Berman kelin'ler, sizlerge bir na'rse aytajaqpız», – dep baqırdı.

Sonda İonatan o'z no'kerine: «Menin' izimnen er, Jaratqan İye olardı izraillılarg'a ta'slim etti», – dedi. [13] İonatan ayaq-qolları menen tırmasıp, o'rmeley basladı. No'keri de og'an erdi. İonatan filistlerdi urıp qulata berdi, no'keri de olardı o'ltire berdi. [14] İonatan ha'm onın' no'keri bul birinshi hu'jim waqtında, eki o'giz bir ku'nde su'retug'ın atız maydanının' yarımınday jerde jigirmag'a jaqın adamdı o'ltirdi. [15] Qır daladag'ı ordada ha'm pu'tkil filist xalqı arasında qorqınısh hu'kim su'rdi. A'skerler menen tonawshı toparlar da qattı qaltırastı. Jer de silkindi. Bul Quday jibergen qorqınısh edi.

Filistler u'stinen jen'is

16 Benyamin jerinin' Giba qalasında Shauldın' gu'zetshileri sansız filist
a'skerlerinin' tarap, ja'n-jaqqa qashıp baratırg'anın ko'rdi. 17 Sonda Shaul
janındag'ılarg'a: «A'skerlerdi barlap shıg'ıp, kimnin' joq ekenin bilin'ler», –
dedi. Olar barlap shıqqanda, İonatan menen onın' no'kerinin' joq ekenligi
ma'lim boldı. 18 Shaul Axiyag'a: «Qudaydın' sandıg'ın alıp kel», – dedi. Sol
waqıtta Qudaydın' sandıg'ı İzrail xalqında edi+.

19 Shaul ruwxaniy menen so'ylesip atırg'an waqıtta, filistlerdin'
ordasındag'ı ala-pasırlı ja'ne de ha'wij alg'an edi. Shaul ruwxaniyge:
«Sandıqtı a'kelmey-aq qoy, kerek emes», – dedi. 20 Son'ınan Shaul ha'm onın'
janındag'ı a'skerlerdin' ha'mmesi toplanıp, sawash maydanına ketti. Ol jerde
ullı ala-pasırlı ju'z berip, filistler bir-birine qılısh sermep atırg'an edi+.
21 Burın filistler ta'repine o'tip, olardın' ordasında bolg'an evreyler de saptan
shıg'ıp, Shaul menen İonatannın' janındag'ı İzrail a'skerlerine qosıldı.
22 Efrayımnın' tawlı u'lkesinde jasırınıp ju'rgen izraillılar da filistlerdin' qashıp
atırg'anın esitkende, sawash maydanına shıg'ıp, filistlerdi quwa basladı.
23 Solay etip, Jaratqan İye sol ku'ni izraillılardı jen'iske eristirdi. Sawash Beyt-
Awennin' arg'ı ta'repine shekem jayıldı.

24 Sol ku'ni izraillılar qattı sharshag'an edi. Sebebi Shaul: «Keshke shekem,
men dushpanlarımnan o'sh almag'anımsha, duz tatqan ha'r bir adamg'a
na'let jawsın», – degen sha'rt qoyıp, xalıqqa ant ishtirgen edi. Sonlıqtan hesh
kim hesh na'rse jemegen edi. 25 A'skerler tog'ayg'a ketti. Ol jerde ag'ıp atırg'an
pal bar edi. 26 Olar tog'ayg'a kirgende, ag'ıp atırg'an palg'a ko'zleri tu'sse de,
ishken antınan qorqqanlıqtan, hesh biri palg'a qol tiygizbedi. 27 Biraq İonatan
a'kesinin' a'skerlerge ant ishtirgenin esitpegen edi. Ol qolındag'ı tayag'ın
sozıp, ushın uyadag'ı palg'a batırıp aldı. Ol paldı tatıp ko'riwden-aq, ko'zleri
shayday ashıldı. 28 Sonda sol jerdegilerdin' biri og'an:

– A'ken' a'skerlerge: «Eger bu'gin kim de kim duz tatsa, og'an na'let
jawsın», – dep ant ishtirgen edi. Sonlıqtan da a'skerler haldan tayg'an, – dedi.

29 İonatan og'an:

– A'kem eldi awır awhalg'a salıp qoyg'an eken. Qaran'lar, mına paldan az-
maz tatıp ko'rip edim, ko'zlerim shayday ashıldı+. 30 Bu'gin xalıq
dushpanlarınan oljag'a alg'an azıq-awqattan jegende, ju'da' jaqsı bolar edi.
Sonda filistler bunnan da u'lkenirek qırg'ıng'a ushırag'an bolar ma edi? –
dedi.

31 Sol ku'ni izraillılar filistlerdi Mixmastan Ayyalong'a shekem jen'iliske
ushırattı. Xalıq qattı haldan taydı+. 32 Sonlıqtan olar oljalag'an mallarına

taslanıp, qoylardı, o'gizlerdi ha'm baspaqlardı sol jerde-aq soyıp, qanın
ag'ızbastan jedi. 33 Sonda Shaulg'a: «Qara, xalıq go'shti qanı menen jep,
Jaratqan İyege qarsı gu'na islep atır», – dep xabarladı. Shaul adamlarg'a:
«Opasızlıq qıldın'lar. Ha'zir-aq mag'an u'lken bir tastı domalatıp alıp
kelin'ler», – dedi+. 34 Son'ınan ol ja'ne: «Adamlar arasına barıp aytın'lar:
o'zlerinin' o'gizlerin ha'm qoyların mag'an alıp kelip, usı jerde soyıp jesin.
Go'shti qanı menen jep, gu'na islemesin», – dedi. Sol ku'ni tu'nde ha'r bir
adam o'zinin' o'gizin alıp kelip, sol jerde soydı. 35 Shaul Jaratqan İyege arnap
qurbanlıq ornın qurdı. Bul Shauldın' Jaratqan İyege arnap qurg'an birinshi
qurbanlıq ornı edi.

36 Shaul adamlarına:

– Kelin'ler, bu'gin tu'nde filistlerdin' izinen quwıp, tan' atqansha malların
tartıp alayıq. Olardın' birde birewin tiri qaldırmayıq, – dedi.

Olar Shaulg'a:

– Neni maqul ko'rsen'iz, sonı islen', – dedi.

Biraq ruwxaniy:

– Kelin'ler, Jaratqan İyeden sorayıq, – dedi. 37 Shaul Qudaydan: «Filistlerge
hu'jim qıla bereyin be? Olardı izraillılarg'a ta'slim qılasan' ba?» – dep soradı.
Biraq Quday sol ku'ni juwap bermedi+. 38 Sonda Shaul bılay dedi: «Ha'y,
pu'tkil xalıq basshıları! Berman kelin'ler, bu'gin qanday gu'na islengenin
anıqlayıq. 39 İzraildı qutqarg'an tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen: eger bul
gu'nag'a jol ashqan ulım İonatan bolsa da, ol so'zsiz o'ltiriledi». Biraq hesh
kim u'ndemedi. 40 Shaul pu'tkil izraillılarg'a:

– Sizler bir ta'repte turın'lar, men ulım İonatan menen ekinshi ta'repte
turaman, – dedi.

Adamlar og'an:

– Neni maqul ko'rsen'iz, sonı islen', – dep juwap berdi.

41 Shaul İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege: «Mag'an durıs juwaptı ber», –
dedi. Shek İonatan menen Shaulg'a tu'sti, al xalıq aqlandı. 42 Sonda Shaul:
«Endi ulım İonatan ekewimizdin' aramızg'a shek taslan'», – dedi. Bul ret shek
İonatang'a tu'sti+. 43 Sonda Shaul İonatannan:

– Mag'an aytshı, sen ne isledin'? – dep soradı.

İonatan a'kesine:

– Men qolımdag'ı tayaqtın' ushı menen azg'antay pal alıp jegen edim.
Mine, endi men o'liwim kerek, – dedi.

44 Shaul og'an:

– İonatan, sen so'zsiz o'lesen'. Eger men seni o'ltirtpesem, Quday meni jazalag'an u'stine jazalasın, – dedi.

45 Biraq xalıq Shaulg'a:

– İzraildı u'lken jen'iske eristirgen İonatandı o'ltirmekshimisen'? Hasla! Tiri Jaratqan İye haqı ant ishemiz: onın' shashının' bir talına da zıyan tiymeydi. Sebebi ol bu'gin ne islegen bolsa da, Qudaydın' ja'rdemi menen isledi, – dedi.

Solay etip, xalıq İonatandı o'limnen qutqarıp qaldı+.

46 Bunnan son', Shaul filistlerdi quwıwdan waz keshti. Filistler de o'z jerlerine qaytıp ketti.

47 Shaul İzrailg'a patsha bolg'annan son', a'tiraptag'ı dushpanlarına: Moab, Ammon, Edom xalıqlarına, Soba patshalarına ha'm filistlerge qarsı urıstı. Ol ha'mme jerde jen'iske eristi+. 48 Ol ma'rtlershe urısıp, amaleklerdi jen'di ha'm izraillılardı tonawshılardın' qolınan qutqardı+.

Shauldın' xojalıg'ı

49 Shauldın' ullarının' atı İonatan, İshwiy ha'm Malkiy-Shua edi. Onın' eki qızı bolıp, u'lkeninin' atı Merab, kishkenesinin' atı Mixal edi+. 50 Al hayalının' atı Axinoam bolıp, ol Aximaastın' qızı edi. Shauldın' a'kesinin' tuwısqanı Nerdin' ulı Abner Shauldın' sa'rka'rdası edi+. 51 Abnerdin' a'kesi Ner ha'm Shauldın' a'kesi Kish tuwısqan bolıp, olar Abieldin' ulları edi+. 52 Shauldın' pu'tkil o'miri dawamında filistler menen qatal urıslar bolıp turdı. Shaul qay jerde batır ha'm jawınger adamdı ko'rse, onı o'z xızmetine aldı+.

Jaratqan İyenin' Shauldan ju'z burıwı

15 [1] Bir ku'ni Samuel Shaulg'a bılay dedi: «Jaratqan İye seni maylap,
O'z xalqı İzrail u'stinen patsha etip qoyıw ushın meni jibergen edi.
Endi Jaratqan İyenin' so'zlerin tın'la+. [2] A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay
deydi: „İzraillılarg'a islegen jamanlıg'ı ushın amaleklerdi
jazalamaqshıman. O'ytkeni olar Mısırdan shıqqan İzrail xalqına qarsı
shıqqan edi+. [3] Endi barıp, amaleklerge hu'jim qıl ha'm olarg'a tiyisli
barlıq na'rseni tolıq joq qıl. Olardı ayama. Erkegin de, hayalın da, balaların
da, na'restelerin de, o'gizin de, qoyın da, tu'yesin de, eshegin de,
ha'mmesin o'ltir“». [4] Shaul a'skerlerin toplap, olardı Telaim qalasında
sanaqtan o'tkizdi. Ol jerde eki ju'z mın' piyada a'sker bolıp, Yahuda
urıwınan da on mın' a'sker bar edi+. [5] Shaul amaleklerdin' qalasına barıp,
oypatlıqta buqqı jasadı. [6] Son'ınan ol ken xalqına: «Sizlerdi de amalekler
menen birge qırıp taslamawım ushın, bo'linip, olardın' arasınan shıg'ıp
ketin'ler. Sebebi sizler Mısırdan shıqqan İzrail xalqına jaqsılıq islegen
edin'ler», – dep xabar jiberdi. Sonda kenler amaleklerden ayırılıp shıqtı+.

[7] Shaul Xawiladan Mısırdın' shıg'ısındag'ı Shurg'a shekemgi
amaleklerdi qıyrattı+. [8] Ol amalek patshası Agagtı tiriley qolg'a aldı, al
onın' pu'tkil xalqın qılıshtan o'tkerip, qırıp tasladı+. [9] Biraq Shaul ha'm
onın' adamları Agagtı, onın' en' jaqsı qoyların, sıyırların, en' semiz
tanaların ha'm qozıların, ulıwma jaqsı na'rselerdi ayap, olardı tolıq qırıp
taslawdı qa'lemedi. Al a'hmiyetsiz ha'm ha'lsizlerin qırıp tasladı.

[10] Sonda Jaratqan İye Samuelge bılay dep ayan berdi:+ [11] «Men Shauldı
patsha etip tayınlag'anıma o'kinemen. Ol Mennen ju'z burıp,
buyrıqlarımdı orınlamadı». Samuel ashıwlandı ha'm tu'ni menen Jaratqan
İyege jalbarındı. [12] Erten'ine Samuel azanda erte turıp, Shaul menen
ushırasıwg'a bardı. Biraq ol Shauldın' Karmelge ketkenin, sol jerde o'zine
bir eskertkish ornatqannan son', to'men tu'sip Gilgalg'a qaytqanın bildi+.
[13] Samuel Shaulg'a kelgende, Shaul og'an:

– Seni Jaratqan İye jarılqasın. Men Jaratqan İyenin' buyrıg'ın
orınladım, – dedi.

[14] Biraq Samuel onnan:

– Onda nege qulag'ıma qoydın' man'ırag'anı ha'm sıyırdın'
mo'n'iregeni esitilip tur? – dep soradı.

[15] Shaul og'an:

– Adamlarım olardı amaleklerden alıp keldi. Qudayın' Jaratqan İyege arnap qurbanlıqqa shalıw ushın, qoy ha'm sıyırlardın' en' jaqsıların ayap alıp qaldı, qalg'anların tolıq joq qıldıq, – dep juwap berdi.

16 Sonda Samuel Shaulg'a:

– Toqtay tur, bu'gin tu'nde Jaratqan İyenin' mag'an nelerdi aytqanın sag'an bildireyin, – dedi.

– Ayt, – dedi Shaul.

17 Samuel so'zin dawam etip bılay dedi:

– O'zin'di pa's sanap ju'rgenin'de, İzrail urıwlarının' basshısına aylanbadın' ba? Jaratqan İye seni maylap, İzrailg'a patsha etip qoymadı ma? 18 Ol seni: «Barıp, sol gu'nakar amaleklerdi pu'tkilley qırıp tasla. Ha'mmesin joq qılmag'ansha, olar menen urıs», – degen tapsırma menen jibergen edi. 19 Olay bolsa, nege Jaratqan İyenin' so'zine qulaq aspadın'? Nege oljag'a taslanıp, Jaratqan İyenin' na'zerinde jawız bolg'an isti isledin'?

20 Shaul Samuelge bılay dep juwap berdi:

– Biraq men Jaratqan İyenin' so'zine qulaq astım. Men Onın' jibergen jerine bardım. Amalek xalqın tolıq qırıp taslap, olardın' patshası Agagtı usı jerge alıp keldim. 21 Adamlarım bolsa, Gilgalda Qudayın' Jaratqan İyege arnap qurbanlıqqa shalıw ushın qırıp taslanıwı kerek bolg'an oljadan en' jaqsı qoy ha'm mallardı aldı.

22 Sonda Samuel Shaulg'a bılay dep juwap berdi:

– Jandırılatug'ın ha'm basqa qurbanlıqlar bergennen go're, O'zine qulaq asqanlarg'a Jaratqan İye ko'birek quwanbay ma? Qulaq asıw qurbanlıqtan, boysınıw qoshqardın' mayınan artıg'ıraq+. 23 Sebebi boysınbawshılıq palkerlik sıyaqlı gu'na, al menmenlik butparazlıq penen barabar. Sen Jaratqan İyenin' buyrıg'ın orınlawdan bas tartqanın' ushın, Jaratqan İye de seni patsha etiwden bas tarttı+.

24 Shaul Samuelge:

– Men gu'na isledim! Awa, Jaratqan İyenin' buyrıg'ına da, senin' so'zlerin'e de boysınbay, adamlarımnan qorqqanım ushın, olarg'a qulaq saldım. 25 Biraq endi o'tinemen, menin' gu'namdı keshir. Jaratqan İyege sıyınıwım ushın menin' menen birge qayt, – dedi.

26 Al Samuel Shaulg'a:

– Men senin' menen birge qaytpayman. O'ytkeni sen Jaratqan İyenin' buyrıg'ın orınlawdan bas tarttın', Jaratqan İye de seni İzrailg'a patsha

etiwden bas tarttı, – dedi.
27 Samuel ketpekshi bolıp burılg'anda, Shaul onın' shapanının' eteginen
uslap qaldı. Shapan jırtıldı+. 28 Sonda Samuel:
– Bu'gin Jaratqan İye İzraildın' patshalıg'ın senin' qolın'nan aldı ha'm
sennen jaqsırag'ına berdi+. 29 İzraildın' ullı Qudayı jalg'an so'ylemeydi,
pikirin de o'zgertpeydi. Pikirin o'zgertetug'ınday Ol adam emes, – dedi+.
30 Shaul Samuelge:
– Men gu'na isledim. Biraq xalqımnın' aqsaqalları ha'm basqa
izraillılardın' aldında mag'an hu'rmet ko'rset. Qudayın' Jaratqan İyege
sıyınıwım ushın, menin' menen birge qayt, – dedi.
31 Solay etip, Samuel Shaul menen birge qayttı ha'm Shaul Jaratqan
İyege sıyındı.
32 Son'ınan Samuel: «Amaleklerdin' patshası Agagtı menin' aldıma alıp
kelin'ler», – dep buyırdı. Agagtı baylawlı halda Samueldin' aldına alıp
keldi. Al Agag ishinen: «O'lim qa'wpinin' shetlep o'tkeni anıq», – dep
oyladı. 33 Biraq Samuel og'an: «Qılıshın' analardı balalarınan qalay ayırg'an
bolsa, senin' anan' da hayallar arasında balasınan ayırılsın», – dedi de,
Agagtı Gilgalda, Jaratqan İyenin' aldında qılısh penen shawıp tasladı.
34 Keyin Samuel Ramag'a, al Shaul Gibadag'ı o'z u'yine qayttı. 35 Sol ku'nnen
baslap o'mirinin' aqırına shekem Samuel Shauldı qaytıp ko'rmedi. Biraq
onın' ushın qayg'ırıp ju'rdi. Al Jaratqan İye bolsa, Shauldı İzrailg'a patsha
etip tayınlag'anına pushayman edi+.

Dawıttın' patshalıqqa maylanıwı

16 [1] Jaratqan İye Samuelge:
– Shauldın' İzrailg'a patsha bolıwınan Meni bas tarttı dep, qashang'a shekem ol ushın qayg'ırıp ju'resen'? May quyatug'ın shaqın'dı za'ytu'n mayına toltırıp jolg'a shıq. Seni beytlehemli İshaydın' u'yine jiberemen. Sebebi Men onın' ullarının' birin patsha etiw ushın tan'lap aldım, – dedi+.
[2] Samuel:
– Qalay baraman? Shaul bunı esitse, meni o'ltiredi-g'o, – dedi.
Sonda Jaratqan İye bılay dedi:
– O'zin' menen birge bir qashardı al da: «Jaratqan İyege qurbanlıq beriw ushın keldim», – dep ayt. [3] İshaydı qurbanlıq asına mira't et. Sonda Men sag'an ne islewin' kerekligin bildiremen. Sag'an ko'rsetken adamımdı maylap, Menin' ushın patsha etip qoyasan'.
[4] Samuel Jaratqan İyenin' aytqanın orınlap, Beytlehem qalasına bardı. Qala aqsaqalları onı qorqınısh penen ku'tip alıp:
– Tınıshlıq pa? – dep soradı. [5] Samuel olarg'a:
– Awa, tınıshlıq. Jaratqan İyege qurbanlıq beriw ushın keldim. O'zlerin'izdi pa'klep, menin' menen birge qurbanlıq asına ju'rin'ler, – dedi.
Son'ınan ol İshaydı ha'm onın' ulların pa'klew ra'siminen o'tkerip, qurbanlıq asına mira't etti+. [6] İshay ha'm onın' ulları kelgende, Samuel Eliabtı ko'rip: «Haqıyqattan da, Jaratqan İyenin' aldında turg'an mına adam – Onın' maylag'anı», – dep oyladı+.
[7] Biraq Jaratqan İye Samuelge: «Onın' shırayına, boyının' uzınlıg'ına qarama. Sebebi Men onı maqul ko'rmedim. Men adamlar sıyaqlı qaramayman. Adam sırtqı ko'rinisine qaraydı, al Men ju'rekke qarayman», – dedi+. [8] İshay ulı Abinadabtı shaqırıp, Samueldin' aldınan o'tkerdi. Biraq Samuel: «Jaratqan İye bunı da tan'lamadı», – dedi. [9] Keyin İshay u'shinshi ulın, Shammanı alıp keldi. Biraq Samuel: «Jaratqan İye bunı da tan'lamadı», – dedi+. [10] Solay etip, İshay o'zinin' jeti ulın da Samueldin' aldınan o'tkerdi. Biraq Samuel: «Jaratqan İye bulardın' hesh birin de tan'lap almadı», – dedi. [11] Son'ınan Samuel İshaydan:
– Bular ulların'nın' ha'mmesi me? – dep soradı.
İshay og'an:
– En' kishkenesi bar. Ol qoy bag'ıp ju'r, – dep juwap berdi.

Samuel İshayg'a:

– Birewdi jiberip, onı shaqırt. Ol kelmegenshe, awqatqa otırmaymız, – dedi.

12 İshay birewdi jiberip, ulın aldırttı. Ol qızıl ju'zli, sımbatlı bolıp,
ko'zleri janıp turg'an edi. Jaratqan İye Samuelge: «Ornın'nan turıp, onı
mayla. Tan'lag'an adamım usı boladı», – dedi. 13 Samuel za'ytu'n mayı
quyılg'an shaqtı alıp, ag'alarının' ko'z aldında jigittin' basına may quydı.
Usı ku'nnen baslap, Jaratqan İyenin' Ruwxı Dawıttı biylep aldı. Son'ınan
Samuel Ramag'a qaytıp ketti+.

Dawıttın' Shaulg'a xızmet etiwi

14 Sol arada Jaratqan İyenin' Ruwxı Shauldı ta'rk etti. Jaratqan İye
jibergen jaman bir ruwx onı qıynaytug'ın edi+. 15 Xızmetshileri Shaulg'a:

– Qaran', Quday jibergen jaman ruwx sizdi qıynap atır. 16 Taqsır,
xızmetshilerin'iz bolg'an bizlerge buyrıq berin'. Bizler liranı jaqsı
shertetug'ın birewdi tawıp keleyik. Sonda Quday jibergen jaman ruwx
sizge kelgende, ol adam lira shertedi ha'm siz jen'il tartasız, – dedi.

17 Shaul xızmetshilerine:

– Yaqshı, liranı jaqsı shertetug'ın birewdi tawıp, mag'an alıp kelin'ler, –
dep buyırdı+.

18 Sonda xızmetshilerden biri:

– Beytlehemli İshaydın' ullarının' birin ko'rgen edim. Ol liranı jaqsı
shertedi eken. Bunın' u'stine, ol aqsu'yeklerden bolıp, ma'rt jawınger
eken. Onın' so'zleri ma'nili, qa'ddi-qa'wmeti de kelisken. Jaratqan İye de
onın' menen birge, – dedi.

19 Shaul İshayg'a: «Qoy bag'ıp ju'rgen ulın' Dawıttı mag'an jiber», – dep
xabarshılar jo'netti. 20 İshay bir eshekke nan, bir mes sharap ha'm bir ılaqtı
artıp, Dawıt penen qosa Shaulg'a jiberdi. 21 Dawıt Shaulg'a barıp, onın'
xızmetine kirdi. Shaul Dawıttı ju'da' jaqsı ko'rdi ha'm onı o'zine no'ker
etip aldı. 22 Shaul İshayg'a: «Dawıttın' xızmetimde qalıwına ruxsat ber.
Og'an kewlim toldı», – degen xabar jiberdi.

23 Sol ku'nnen baslap, Quday jibergen jaman ruwx Shaulg'a kelgende,
Dawıt lira shertetug'ın edi. Sonda Shaul o'zine kelip jaqsı bolatug'ın,
jaman ruwx ta onı ta'rk etetug'ın edi.

Dawıttın' Goliyattı o'ltiriwi

17 [1] Filistler urısıw ushın a'skerlerin toplap, Yahudanın' Soxo
qalasına jıynaldı. Olar Soxo menen Azeqa qalası aralıg'ındag'ı Efes-
Dammim degen jerge orda qurdı+. [2] Shaul menen izraillılar da toplandı.
Olar Ela oypatlıg'ına orda qurıp, filistlerge qarsı sawashqa tayarlandı.
[3] Filistler bir to'beshikti, al izraillılar ekinshi to'beshikti iyeledi. Olardın'
ortasında oypatlıq bar edi.

[4] Filistler sapınan gatlı Goliyat degen ku'shli bir jawınger ortag'a shıqtı.
Onın' boyı altı shıg'anaq ha'm bir qarıs edi+. [5] Ol basına qoladan islengen
duwlıg'a, u'stine qoladan islengen sawıt kiyip alg'an bolıp, sawıtının'
awırlıg'ı shama menen bes mın' shekel* edi. [6] Onın' ayaqları qola dizeqap
penen qaplanıp, jawırınına qola semser asqan edi. [7] Semserinin' sabı toqıw
u'skenesinin' qadasınday, al semserinin' ushındag'ı temirdin' awırlıg'ı altı
ju'z shekel* edi. Goliyattın' u'lken qalqanın no'keri onın' aldında ko'terip
ju'retug'ın edi+.

[8] Goliyat turıp, sapta turg'an izraillılarg'a bılay dep baqırdı: «Sizler
nege sawash maydanına shıqtın'ız? Men filistpen, al sizler Shauldın'
qulları emessizler me? Mag'an qarsı shıg'ıw ushın aran'ızdan birin
tan'lan'+. [9] Eger ol menin' menen urısıp, meni o'ltire alsa, onda bizler
sizlerdin' qulların'ız bolamız. Eger men u'stin kelip, onı o'ltire alsam, onda
sizler bizlerge qul bolıp, bizlerge xızmet qılasızlar». [10] Son'ınan filist so'zin
dawam etip: «Bu'gin men İzrail a'skerlerinin' shermendesin shıg'araman.
Menin' menen alısatug'ın bir adamdı aldıma shıg'arın'», – dedi. [11] Filisttin'
bul so'zlerin esitip, Shaul da, izraillılar da qattı qorqıp, qa'weterge tu'sti.

[12] Dawıt Yahudanın' Beytlehem qalasınan bolg'an efratlı İshay degen
adamnın' ulı edi. İshaydın' segiz ulı bar edi. Shauldın' patshalıg'ı
da'wirinde İshay qartayıp qalg'an bolıp, adamlar arasında en' jası u'lkeni
edi. [13] İshaydın' u'lken u'sh ulı Shaul menen birge sawashqa ketken edi.
Sawashqa ketken ullarının' en' u'lkeninin' atı Eliab, ekinshisinin' atı
Abinadab, u'shinshisinin' atı Shamma edi+. [14] Dawıt en' genje ulı edi.
U'lken u'sh ulı Shauldın' janında edi. [15] Al Dawıt bolsa, a'kesinin' su'riwin
bag'ıw ushın, Shauldın' janınan Beytlehemge qaytıp kelgen edi.

[16] Filist Goliyat qırıq ku'n dawamında azanlı-kesh ortag'a shıg'ıp,
urısıwg'a shaqırdı.

17 Bir ku'ni İshay ulı Dawıtqa bılay dedi: «Mına quwırılg'an bir efa
biyday menen on sho'rek nandı al da, olardı tezirek ordag'a, ag'aların'a
aparıp ber. 18 Al mına on bo'lek irimtikti bolsa, olardın' mın'basısına ber.
Ag'aların'nın' hal-jag'dayın bil ha'm olardın' jaqsı ekenin bildiretug'ın
qanday da bir belgi alıp kel+. 19 Ag'aların', Shaul ha'm basqa barlıq
izraillılar menen birge Ela oypatlıg'ında filistlerge qarsı urısıp atır».
20 Erten'ine Dawıt azanda erte turdı. Su'riwdi bir shopang'a qaldırıp,
İshaydın' buyrıg'ı boyınsha azıq-awqatlardı aldı da, jolg'a shıqtı. Ol ordag'a
jetip barg'anda, a'skerler sap tartıp, su'ren salıwı menen sawashqa shıg'ıp
atırg'an edi. 21 İzraillılar menen filistler bir-birine qarama-qarsı bolıp
sapqa dizilgen edi. 22 Dawıt aparg'an zatların ju'klerdi qarawıllaytug'ın
adamg'a qaldırıp, sapqa qaray juwırıp ketti. Ol tuwısqanlarının' janına
barıp, olar menen sa'lemlesti. 23 Dawıt tuwısqanları menen so'ylesip
turg'anda, gatlı filist jawıngeri Goliyat o'z sapınan ortag'a shıg'ıp, burıng'ı
so'zlerin ta'kirarlap baqıra basladı. Dawıt bunı esitti. 24 İzraillılar Goliyattı
ko'rgende qattı qorqıp, onnan qasha basladı. 25 İzraillılar bir-birine:
«İzraildı masqaralaw ushın ortag'a shıg'ıp turg'an mına adamdı ko'rip
tursızlar ma? Onı o'ltirgen adamg'a patshamız u'lken baylıq sıylap, qızın
da bermekshi. Ha'tte, onın' a'kesinin' xojalıg'ın da İzrailda salıq to'lewden
azat qılmaqshı», – dedi+.
26 Dawıt janındag'ılarg'a: «Bul filistti o'ltirip, İzraildı shermendelikten
qutqarg'an adamg'a ne beriledi? Tiri Qudaydın' a'skerlerin
masqaralaytug'ınday, bul su'nnetsiz filist kim bolıptı?» – dedi. 27 Adamlar
burıng'ı so'zlerdi qaytalap, Goliyattı o'ltirgen adamg'a neler beriletug'ının
aytıp berdi.
28 Dawıttın' a'skerler menen so'yleskenin esitkende, u'lken a'jag'ası
Eliabtın' ashıwı keldi. Ol Dawıtqa:
– Bul jerge nege keldin'? Sho'ldegi azg'antay qoyımızdı kimge taslap
kettin'? Senin' qanshelli menmen ha'm qanshelli jaman niyetli ekenin'di
bilemen. Sen tek urıstı tamashalaw ushın kelgensen', – dedi.
29 Dawıt og'an:
– Men ne qıldım? Sorawg'a da bolmay ma? – dedi.
30 Ol a'jag'asının' qasınan ketip, basqa adamlardan da sol na'rselerdi
soradı. Olar da burıng'ıday juwaptı berdi.
31 Dawıttın' so'zlerin esitkenler onı Shaulg'a jetkizdi. Shaul Dawıttı
shaqırttı. 32 Dawıt Shaulg'a:

– Mına filist sebepli hesh kimnin' ruwxı tu'spesin. Qulın'ız bolg'an men barıp, onın' menen alısaman, – dedi.

33 Shaul og'an:

– Sen bul filistke qarsı shıg'ıp, onın' menen alısa almaysan'. Sebebi sen ele jassan', al ol bolsa, jaslıg'ınan jawınger adam, – dedi.

34 Biraq Dawıt Shaulg'a bılay dedi:

– Qulın'ız bolg'an men a'kemnin' su'riwin bag'aman. Arıslan yamasa ayıw kelip, su'riwden bir qozını alıp qashsa, 35 izinen quwıp, og'an hu'jim qılaman ha'm qozını awzınan alıp qalaman. Eger arıslan yamasa ayıw mag'an taslansa, onın' jalınan uslap alıp, urıp o'ltiremen. 36 Qulın'ız bolg'an men arıslandı da, ayıwdı da o'ltirgenmen. Mına su'nnetsiz filisttin' basına da sol ku'n tuwadı. Sebebi ol tiri Qudaydın' a'skerlerin masqaraladı. 37 Meni arıslannın' ha'm ayıwdın' pa'njesinen qutqarg'an Jaratqan İye bul filisttin' qolınan da qutqaradı.

Sonda Shaul Dawıtqa:

– Meyli bar, Jaratqan İye sag'an yar bolsın! – dedi.

38 Shaul o'zinin' sawash kiyimlerin Dawıtqa berdi. Basına qola duwlıg'a, u'stine sawıt kiygizdi. 39 Dawıt patshanın' sawash kiyimlerinin' u'stinen qılıshın da asınıp ju'rmekshi boldı. Biraq ol bularg'a u'yrenbegenlikten, Shaulg'a: «Men bul kiyimler menen ju're almayman, sebebi u'yrenbegenmen», – dedi de, olardı sheship tasladı. 40 Dawıt tayag'ın qolına alıp, saydan bes sıypaq tas terip aldı. Olardı shopan qorjınına salg'annan son', saqpanın aldı da, filist Goliyatqa qaray ju'rdi.

41 Filist te, onın' aldında qalqanın ko'terip ju'rgen no'keri de Dawıtqa qaray ju'rdi. 42 Goliyat Dawıtqa bastan-ayaq qarap shıg'ıp, onı mensinbedi. Sebebi Dawıt qızıl ju'zli, sımbatlı jas jigit edi.

43 – Mag'an tayaq penen shıg'atug'ınday, men ne sag'an iyt pe edim? – dep, Goliyat o'z qudaylarının' atı menen Dawıttı na'letledi. 44 Son'ınan:

– Berman kel, denen'di aspandag'ı quslar menen qır daladag'ı haywanlarg'a jem qılayın, – dedi+.

45 Dawıt og'an bılay dedi:

– Sen mag'an qılısh, nayza ha'm semser menen qarsı shıg'ıp tursan'. Al men sen masqaralag'an İzrail a'skerlerinin' Qudayı, A'lemnin' Jaratqan İyesinin' atı menen sag'an qarsı shıg'ıp turman+. 46 Bu'gin Jaratqan İye seni mag'an ta'slim etedi. Seni o'ltirip, basın'dı denen'nen juda qılaman. Bu'gin filist a'skerlerinin' o'liklerin ko'ktegi quslar menen jerdegi

haywanlarg'a jemtik qılaman. Sonda pu'tkil jer ju'zi İzrailda Quday bar ekenin bilip aladı+. 47 Bul jerdegilerdin' ha'mmesi Jaratqan İyenin' qılısh ha'm nayza menen qutqarmaytug'ının bilip aladı. Sebebi bul urısta Jaratqan İyenin' O'zi urısadı. Ol sizlerdi bizlerge ta'slim etedi+.

48 Goliyat taslanbaqshı bolıp, Dawıtqa qaray ju'rdi. Dawıt ta onın' menen alısıw ushın, filistler sapına qaray tez juwırıp ketti. 49 Dawıt qolın qorjınına tıg'ıp, bir tastı aldı da, saqpanına salıp, atıp jiberdi. Tas filisttin' qaq man'layın tesip kirdi. Filist et-betinen jerge jıg'ıldı. 50 Solay etip, Dawıt filist Goliyattı saqpan ha'm tas penen jen'di. Qolında qılıshı bolmasa da, onı o'ltirip, jerge qulattı+. 51 Son'ınan Dawıt juwırıp barıp, filisttin' u'stine minip turdı. Onın' semserin qınınan suwırıp aldı da, onı o'ltirip, basın kesip aldı. O'zlerinin' batırı bolg'an Goliyattın' o'lgenin ko'rgen filistler qasha basladı. 52 İzrail ha'm Yahuda a'skerleri tura ko'terilip, filistlerdi Gattın' kirer awzına ha'm Ekron da'rwazalarına shekem quwıp bardı. Shaarayımnan Gat ha'm Ekron qalalarına baratug'ın jolda filistlerdin' o'likleri jayrap jattı+. 53 Filistlerdi quwıp bolıp qaytıp kelgen izraillılar filistlerdin' ordasın talan-taraj etti. 54 Dawıt filist Goliyattın' basın alıp, Erusalimge a'keldi, al onın' qural-jaraqların o'z shatırına qoydı+.

55 Shaul Dawıttın' Goliyat penen alısıwg'a shıqqanın ko'rgende, sa'rka'rda Abnerden: «Abner, mına jas jigit kimnin' balası?» – dep sorag'an edi. Al Abner patshag'a: «Aldın'ızda ant iship aytaman: patsham, men bilmeymen», – dep juwap bergen edi+. 56 Sonda patsha og'an: «Bul jigittin' kimnin' ulı ekenin bil», – dep buyırg'an edi.

57 Dawıt Goliyattı o'ltirip, ordag'a qaytıp keliwden-aq, Abner onı ertip, Shaulg'a apardı. Goliyattın' kesilgen basın Dawıt ele qolına uslap ju'rgen edi. 58 Shaul Dawıttan:

– Kimnin' ulısan'? – dep soradı.

Dawıt og'an:

– Beytlehemli qulın'ız İshaydın' ulıman, – dep juwap berdi.

Dawıt ha'm İonatan

18 [1] Shaul menen Dawıttın' so'ylesiwi aqırına jetkende, Shauldın' ulı
İonatan Dawıttı unatıp, onı janınday jaqsı ko'rip qaldı+. [2] Sol
ku'nnen baslap, Shaul Dawıttı janında alıp qaldı. Og'an a'kesinin' u'yine
qaytıwg'a ruxsat bermedi. [3] İonatan Dawıttı janınday jaqsı ko'rgenlikten,
onın' menen doslıq kelisimin du'zdi. [4] İonatan u'stindegi shapanın sheship,
onı Dawıtqa berdi. Bug'an qosa sawıtın, qılıshın, oq jayın ha'm belbewin de
berdi.

[5] Shaul Dawıttı qay jerge jiberse de, ol tabısqa eristi. Sonlıqtan Shaul
og'an a'skeriy adamlar u'stinen joqarı lawazımdı berdi. Bul pu'tkil xalıqqa
ha'm Shauldın' xızmetshilerine unadı.

Shauldın' Dawıttı qızg'anıwı

[6] Dawıt filist Goliyattı o'ltirgennen son', a'skerler u'ylerine qaytıp
baratırg'anda, İzraildın' barlıq qalalarınan kelgen hayallar da'p ha'm tarlı
a'sbaplardı shertip, quwanıshlı qosıqlar ayttı ha'm oyıng'a tu'sip, patsha
Shauldı ku'tip alıwg'a shıqtı+. [7] Olar oynap ju'rip:
«Shaul mın'lag'anın,
Al Dawıt on mın'lag'anın o'ltirdi», –
dep qosıq ayttı+.

[8] Bul so'zler Shaulg'a awır battı. Ol qattı ashıwlanıp: «Dawıtqa on mın'
adam, al mag'an tek mın' adam berdi. Endi og'an tek patsha bolıw g'ana
jetpey tur!» – dep oyladı. [9] Solay etip, sol ku'nnen baslap, Shaul Dawıtqa
qızg'anısh penen qaray basladı.

[10] Erten'ine Quday jibergen jaman ruwx Shauldı biylep aldı. Shaul o'z
u'yinde jinlene basladı. Dawıt burıng'ıday lira shertip otırdı. Shauldın'
qolında bir nayza bar edi+. [11] Shaul o'zinshe: «Dawıttı urıp, diywalg'a
qadap qoyayın», – dep oylap, qolındag'ı nayzasın Dawıtqa ılaqtırıp jiberdi.
Biraq Dawıt eki rette de qaymıg'ıp qaldı.

[12] Shaul Dawıttan qorqatug'ın edi. O'ytkeni Jaratqan İye Dawıt penen
birge bolıp, al Shauldı ta'rk etken edi. [13] Sonlıqtan Shaul Dawıttı o'zinen
uzaqlastırıp, mın'bası etip qoydı. Dawıt a'skerlerge basshılıq etti.
[14] Jaratqan İye onın' menen birge bolg'anlıqtan, ol ha'r bir iste tabısqa
eristi+. [15] Dawıttın' u'lken tabısların ko'rgende, Shauldın' qorqınıshı ja'ne
de artıp bardı. [16] Biraq pu'tkil İzrail ha'm Yahuda xalqı Dawıttı su'yetug'ın
edi. Sebebi Dawıt olarg'a basshılıq etetug'ın edi.

17 Shaul Dawıtqa:
– Mınaw menin' u'lken qızım Merab. Onı sag'an hayallıqqa beremen. Tek mag'an ma'rtlershe xızmet etip, Jaratqan İyenin' sawashların alıp bar, – dedi. Sebebi ol: «Dawıt menin' qolımnan emes, al filistlerdin' qolınan o'lsin», – dep oylaytug'ın edi+.
18 Dawıt Shaulg'a:
– Patshag'a ku'yew bala bolatug'ınday, menin' o'zim, u'y-ishim ha'm a'kemnin' tiyresi İzrailda kim bolıptı? – dedi+.
19 Degen menen, Shauldın' qızı Merabtın' Dawıtqa beriletug'ın waqtı kelgende, qız mexolalı Adrielge hayallıqqa berildi+.
20 Sol arada Shauldın' basqa qızı Mixal Dawıttı su'yip qaldı. Bunı esitkende, Shaul quwanıp ketti. 21 Ol: «Dawıtqa Mixaldı beremen. Solay etip, Mixal ol ushın duzaq boladı. Al filistler onı o'ltiredi», – dep oyladı. Shaul Dawıtqa: «Ha'zir mag'an ku'yew bala bolıwın' ushın ja'ne bir mu'mkinshiligin' bar», – dedi. 22 Son'ınan xızmetshilerine: «Patshanın' sennen kewli toq, ha'mme xızmetshileri de seni jaqsı ko'redi. Og'an ku'yew bala bolatug'ın waqtın' keldi», – dep Dawıtqa jasırınsha aytıwdı buyırdı.
23 Shauldın' xızmetshileri bul so'zlerdi Dawıtqa jetkizdi. Dawıt olarg'a: «Mendey ka'mbag'al ha'm a'piwayı adam ushın patshag'a ku'yew bala bolıw an'sat dep oylaysızlar ma?» – dedi.
24 Xızmetshiler Dawıttın' aytqanların Shaulg'a jetkizdi. 25 Sonda Shaul Dawıtqa bılay dep aytıwdı buyırdı: «Patsha o'z dushpanlarınan o'sh alıw ushın, qalın' mal retinde ju'z filisttin' su'nnet terisinen basqa hesh na'rseni qa'lemeydi». Shaul Dawıttın' filistlerdin' qolına tu'sip o'liwin rejelestirgen edi+.
26 Xızmetshiler Shauldın' aytqanların Dawıtqa jetkizdi. Dawıt patshag'a ku'yew bala bolıwdı maqul ko'rdi. Belgilengen ku'n bolmastan aldın,
27 Dawıt ha'm onın' adamları barıp, eki ju'z filistti o'ltirdi. Patshag'a ku'yew bala bolıw ushın, Dawıt o'ltirilgen filistlerdin' su'nnet terilerinin' birde birewin qaldırmastan patshag'a a'kelip berdi. Sonda Shaul qızı Mixaldı Dawıtqa hayallıqqa berdi. 28 Shaul Jaratqan İyenin' Dawıt penen birge ekenin ha'm qızı Mixaldın' onı su'yetug'ının anıq bildi. 29 Sol sebepten Shaul Dawıttan ja'ne de qattıraq qorqtı ha'm o'mirinin' aqırına shekem og'an dushpan bolıp qaldı.

30 Filist a'skerbasıları urısqa shıg'ıwın dawam etti. Ha'r urısta Dawıt Shauldın' basqa a'skerbasılarına qarag'anda ko'birek tabısqa erisetug'ın edi. Sonlıqtan Dawıt u'lken dan'qqa bo'lendi.

Shauldın' Dawıttı o'ltiriwge ha'reket etiwi

19 [1] Shaul ulı İonatang'a ha'm barlıq xızmetshilerine Dawıttı
o'ltiriwdi buyırdı. Biraq Shauldın' ulı İonatan Dawıttı ju'da' jaqsı
ko'retug'ın edi. [2] Ol Dawıtqa xabar jiberip: «A'kem Shaul seni o'ltirmekshi.
Erten' azanda saq bol. Bir jerge jasırınıp, sol jerde otır. [3] Al men sen
jasırıng'an atızg'a barıp, a'kemnin' janında turaman ha'm onın' menen sen
tuwralı so'ylesemen. Bir na'rse bilsem, sag'an aytaman», – dedi.

[4] İonatan a'kesi Shaulg'a Dawıttı maqtap bılay dedi:

– Patsham, o'z qulın' Dawıtqa qarsı gu'na isleme. Sebebi ol sag'an qarsı
hesh qanday gu'na islemedi ha'm ha'r bir isi arqalı sag'an u'lken payda
keltirdi. [5] Ol janın qa'wip astına qoyıp, filistti o'ltirdi. Jaratqan İye pu'tkil
İzraildı jen'iske eristirdi. Sen de bunı ko'rip quwandın'. Solay eken, nege
Dawıttı sebepsiz o'ltirip, jazıqsız bir adamg'a nahaqlıq islep atırsan'+?

[6] Shaul İonatannın' so'zlerine qulaq salıp:

– Tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen, Dawıt o'ltirilmeydi, – dedi.

[7] İonatan Dawıttı shaqırıp, og'an ha'mmesin aytıp berdi. Son'ınan
Dawıttı Shauldın' qasına a'keldi. Dawıt ta aldıng'ıday patshanın' xızmetine
kirdi.

[8] Sawash ja'ne ha'wij aldı. Dawıt filistlerge qarsı urısqa shıg'ıp, olarg'a
ku'shli soqqı berdi. Filistler Dawıttın' aldına tu'sip qashtı.

[9] Bir ku'ni Shaul nayzasın qolına alıp, u'yinde otırg'an edi. Dawıt ta lira
shertip otırg'an edi. Sol waqıtta Jaratqan İye jibergen jaman ruwx Shauldı
biylep aldı+. [10] Shaul nayzası menen Dawıttı diywalg'a qadamaqshı boldı.
Biraq Dawıt ja'ne qashıp qalıp, Shauldın' nayzası diywalg'a qadaldı. Sol
tu'ni Dawıt qashıp qutıldı.

[11] Dawıttı gu'zetip, erten'ine azanda o'ltiriw ushın, Shaul Dawıttın'
u'yine xızmetshilerin jiberdi. Biraq hayalı Mixal Dawıtqa: «Eger bu'gin
tu'nde qashıp qutılmasan', azanda seni o'ltiredi», – dedi+. [12] Son'ınan ol
Dawıttı terezeden to'menge tu'sirip jiberdi. Solay etip, Dawıt qashıp
qutıldı+. [13] Mixal u'y butın alıp, onı to'sekke jatqızdı da, u'stine ko'rpe
japtı. Al bas betine eshki ju'ninen islengen ko'pshik qoydı. [14] Shaul jibergen
xızmetshiler Dawıttı tutıp alıp ketiwge kelgende, Mixal olarg'a: «Dawıt
awırıp atır», – dedi.

[15] Dawıttı ko'rip keliw ushın Shaul xızmetshilerin ja'ne jiberip atırıp:
«Onı to'segi menen usı jerge alıp kelin'ler, o'ltireyin», – dep buyırdı.

16 Shauldın' xızmetshileri u'yge kirgende, to'sekte basına eshki ju'ninen
ko'pshik qoyılg'an buttın' jatırg'anın ko'rdi.
17 Shaul Mixaldan:
– Nege meni aldap, dushpanımdı qashırıp jiberdin'? – dep soradı.
Mixal og'an:
– Dawıt mag'an: «Eger meni bosatıp jibermesen', o'zin'di o'ltiremen», –
dedi, – dep juwap berdi.
18 Qashıp qutılg'an Dawıt Ramada jasap atırg'an Samuelge bardı ha'm
Shauldın' o'zine islegen barlıq isleri tuwralı aytıp berdi. Son'ınan Dawıt
Samuel menen birge Nayotqa barıp, sol jerde qaldı+. 19 Dawıttın' Ramanın'
Nayot degen jerinde ekenligi haqqında xabar Shaulg'a jetip bardı. 20 Sonda
Shaul Dawıttı uslap keliw ushın xızmetshilerin sol jerge jiberdi. Olar
Samueldin' basshılıg'ındag'ı bir payg'ambarlar toparının'
payg'ambarshılıq etip ju'rgenin ko'rdi. Sol waqıtta Qudaydın' Ruwxı
Shauldın' xızmetshilerine de tu'sip, olar da payg'ambarshılıq ete basladı+.
21 Shaul bolıp o'tken waqıyanı esitkende, basqa xızmetshilerdi jiberdi. Olar
da payg'ambarshılıq ete basladı. Shauldın' u'shinshi ret jibergen
xızmetshileri de payg'ambarshılıq ete basladı. 22 Aqırı Shauldın' o'zi Rama
qalasına qaray jolg'a shıqtı. Ol Sexudag'ı u'lken suw saqlag'ıshqa jetkende:
– Samuel menen Dawıt qay jerde? – dep soradı.
Bir adam og'an:
– Ramanın' Nayot degen jerinde, – dep juwap berdi.
23 Shaul Ramadag'ı Nayotqa baratırg'anda, og'an da Qudaydın' Ruwxı
tu'sti. Ol Nayotqa barg'ansha, jol boyı payg'ambarshılıq etti+. 24 Ol
kiyimlerin sheship taslap, Samueldin' aldında payg'ambarshılıq etti. Shaul
pu'tkil ku'ni ha'm tu'ni boyı jalan'ash jattı. Sonlıqtan da, xalıqtın': «Shaul
da payg'ambarlar arasında ma?» – degen so'zi usınnan qalg'an+.

İonatannın' Dawıtqa ja'rdem beriwi

20 [1] Dawıt Ramanın' Nayot degen jerinen qashıp, İonatang'a bardı. Dawıt onnan:

– Men ne qıldım? Ayıbım ne? Meni o'ltiretug'ınday, a'ken'e qarsı ne gu'na isledim? – dep soradı+.

[2] İonatan og'an:

– Hasla, sen o'lmeysen'. Qanday is bolsa da, a'kem mag'an aytpay hesh na'rse islemeydi. Bunı nege mennen jasırar eken? Bunday na'rse bolmaydı, – dep juwap berdi.

[3] Biraq Dawıt og'an:

– Senin' meni jaqsı ko'retug'ının'dı a'ken' jaqsı biledi. Ol: «İonatan ne isleytug'ınımdı bilmesin. Bilse, qapa boladı», – dep oylaydı. Tiri Jaratqan İye haqı aldın'da ant iship aytaman: men jar jag'asında turman, – dedi.

[4] İonatan Dawıtqa:

– Tile tilegin'di, sen ushın orınlayman, – dedi.

[5] Dawıt İonatang'a bılay dedi:

– Minekey, erten' Jan'a ay bayramı boladı. Men patsha menen birge dasturxang'a otırıwım kerek. Biraq mag'an ruxsat ber, men erten'nin' arg'ı ku'ni keshke deyin atızda jasırınıp turayın. [6] Eger a'ken' menin' joqlıg'ımdı sezip qalsa, og'an: «Dawıt asıg'ıs tu'rde o'z qalası Beytlehemge ketetug'ın bolıp, mennen jalınıp ruxsat soradı. Ol jerde pu'tkil tiyresi jıllıq qurbanlıq beredi eken», – dersen'. [7] Eger a'ken': «Yaqshı», – dese, onda menin' qa'wip-qa'terden aman bolg'anım. Eger g'a'zeplense, bilip qoy, onın' meni o'ltiriwdi qarar etkeni. [8] Al sag'an kelsek, sen mag'an jaqsılıq isle. Sebebi Jaratqan İyenin' aldında menin' menen kelisim du'zgensen'. Eger ayıplı bolsam, meni o'zin' o'ltir. Meni a'ken'e aparıwın'nın' nege keregi bar+?

[9] İonatan Dawıtqa:

– Sag'an hasla onday bolmaydı. Eger a'kemnin' seni o'ltiriwdi qarar etkenin bilgenimde, sag'an aytpas pa edim? – dedi.

[10] Dawıt İonatannan:

– Eger a'ken' sag'an qatal juwap berse, onı mag'an kim xabarlaydı? – dep soradı.

[11] İonatan Dawıtqa:

– Ju'r atızg'a barayıq, – dedi de, olar ekewi atızg'a ketti.

[12] İonatan so'zin dawam etip, Dawıtqa bılay dedi:

– İzraildın' Qudayı Jaratqan İye gu'wa bolsın! Erten' yamasa arg'ı ku'ni usınday waqıtqa deyin a'kemnin' niyetin bilip alaman. Eger a'kemnin' sag'an degen niyeti jaqsı bolsa, sag'an xabar jiberemen. 13 Eger a'kem seni o'ltiriwdi niyet etken bolsa, al men seni xabardar etip, qa'wipsiz ketiwin'di ta'miyinlemesem, onda Jaratqan İye meni jazalag'an u'stine jazalasın. Jaratqan İye burın menin' a'keme yar bolg'anı sıyaqlı, sag'an da yar bolsın. 14 Biraq sen ko'zimnin' tirisinde mag'an Jaratqan İyenin' miyrimin ko'rset. 15 Eger men o'lip qalsam, Jaratqan İye senin' barlıq dushpanların'dı jer betinen joq qılıp jiberse de, sen menin' u'y-ishimnen ma'n'gige o'z miyrimin'di ayama+.

16 Solay etip, İonatan Dawıttın' na'sili menen kelisim du'zip: «Jaratqan İye Dawıttın' dushpanların jazalasın», – dedi. 17 Dawıtqa degen su'yispenshiligi sebepli, İonatan og'an ja'ne bir ma'rte ant ishtirdi. O'ytkeni İonatan Dawıttı janınday jaqsı ko'retug'ın edi+.

18 İonatan Dawıtqa bılay dedi:

«Erten' Jan'a ay bayramı. Senin' joqlıg'ın' bilinedi, sebebi ornın' bos turadı. 19 Arg'ı ku'ni keshte to'men tu'sip, tez burın jasırıng'an jerin'e bar da, Ezel tasının' janında ku'tip tur. 20 Men bir nıshandı go'zlegendey bolıp, tas betke qaray u'sh ret oq ataman. 21 Son'ınan xızmetshime: „Barıp, oqlardı tawıp, alıp kel“, – dep buyıraman. Eger xızmetshime: „Qara, oqlar senin' art jag'ın'da, olardı alıp kel“, – desem, onda sen menin' janıma kel. Tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen: sen qa'wip-qa'terden awlaqsan'. 22 Eger xızmetshime: „Qara, oqlar aldı betin'de“, – desem, sen ket. O'ytkeni Jaratqan İye seni uzaqlarg'a jiberip atır. 23 Al bir-birimizge bergen antımızg'a kelsek, Jaratqan İye bizlerge ma'n'gige gu'wa bolsın».

24 Solay etip, Dawıt atızg'a jasırındı. Jan'a ay bayramı baslang'anda, patsha Shaul dasturxang'a otırdı. 25 Ol a'dettegidey diywal janındag'ı o'z ornına otırdı. İonatan Shauldın' qarsı aldına, Abner onın' qasındag'ı o'z ornına otırdı. Al Dawıttın' ornı bos qaldı+. 26 Biraq Shaul sol ku'ni hesh na'rse demedi. Ol: «Dawıttın' qanday da bir jag'dayı shıg'ıp, tazalanıw ra'simin orınlay almay qalıp, pa'klenbegen shıg'ar», – dep oyladı+. 27 Degen menen, erten'ine, bayramnın' ekinshi ku'ni de Dawıttın' ornı ja'ne bos turdı. Sonda Shaul ulı İonatannan:

– İshaydın' ulı nege keshe de, bu'gin de awqatlanıwg'a kelmedi? – dep soradı.

28 İonatan a'kesine:

– Dawıt Beytlehemge barıw ushın mennen jalınıp ruxsat sorag'an edi.
29 Ol mag'an: «İltimas, mag'an ruxsat ber. Sebebi tiyremiz qalada qurbanlıq
bermekshi edi. A'jag'am mag'an sol jerde bolıwımdı buyırg'an edi. Eger
maqul ko'rsen', barıp, tuwısqanlarımdı ko'rip keleyin», – degen edi.
Sonlıqtan ol patsha dasturxanına kele almadı, – dep juwap berdi.
30 Sonda Shaul g'a'zeplenip, İonatang'a bılay dep baqırdı:
– Ha'y sen, naysap! İshaydın' balası menen doslasıp alg'anın'dı
bilmeydi deysen' be? Bul isin' menen o'zin'di de, seni tuwg'an anan'dı da
uyatqa qaldırıp atırsan'. 31 Eger İshaydın' ulı jer betinde tiri tursa, o'zin' de,
patshalıg'ın' da saqlanıp qalmaydı. Endi adam jiberip, onı mag'an a'keldir.
Ol o'liwi tiyis!
32 İonatan a'kesine:
– Ol ne ushın o'liwi kerek? Ol ne isledi, aqırı? – dedi.
33 Biraq Shaul İonatandı o'ltirmekshi bolıp, og'an qaray nayzasın
ılaqtırıp jiberdi. Sonda İonatan a'kesinin' Dawıttı o'ltiriwge anıq qarar
qılg'anın tu'sindi. 34 İonatan qattı ashıwlanıp, dasturxan basınan turdı. Ol
aydın' ekinshi ku'ni hesh duz tatpadı. Sebebi a'kesinin' Dawıttı
xorlag'anına qayg'ırdı.
35 Erten'ine azanda İonatan Dawıt penen ko'risiw ushın atızg'a ketti. Ol
janına bir jas balanı aldı. 36 İonatan balag'a: «Juwır, men atqan oqlardı izle»,
– dedi. Bala juwırıp baratırg'anda, İonatan onın' aldına qaray bir oq attı.
37 Bala İonatannın' atqan og'ı tu'sken jerge barg'anda, İonatan og'an: «Oq
aldı betin'de», – dep baqırdı. 38 Son'ınan İonatan ja'ne: «Tez bol, juwır,
toqtap turma», – dep baqırdı. Bala oqtı alıp, mırzasına a'kelip berdi. 39 Bala
hesh na'rseden xabarsız edi. Bul istin' ma'nisi tek İonatan menen Dawıtqa
ayan edi. 40 İonatan qural-jaraqların balag'a berip: «Mınalardı qalag'a
apar», – dedi.
41 Bala ketiwden-aq, Dawıt tastın' qubla ta'repinen shıg'ıp keldi de, ju'zi
jerge tiygenshe iyilip, u'sh ret ta'jim etti. Eki dos bir-birin su'yip jıladı,
biraq Dawıt qattıraq jıladı.
42 Aqırında İonatan Dawıtqa: «Aman-esen jolın'a tu's. Ekewimiz
Jaratqan İyenin' atı menen ant ishkenbiz. Jaratqan İye bizlerdin' ha'm
urpaqlarımızdın' arasında ma'n'gige gu'wa bolsın», – dedi.
43 Sonnan keyin, Dawıt o'z jolına tu'sti. Al İonatan qalag'a qayttı.

Dawıttın' Shauldan qashıwı

21 [1] Dawıt Nob qalasındag'ı ruwxaniy Aximelextin' janına bardı.
Aximelex Dawıttı ku'tip alıp atırıp:
– Nege jalg'ızsan'? Nege janın'da hesh kim joq? – dep qorqınısh penen soradı+.
[2] Dawıt og'an bılay dep juwap berdi:
– Patsha mag'an bir tapsırma bergen edi. Ol mag'an: «Menin' seni ne ushın jibergenimdi ha'm sag'an qanday tapsırma bergenimdi hesh kim bilmesin», – degen edi. Sonlıqtan adamlarıma belgili bir jerge barıp turıwdı buyırg'an edim. [3] Ha'zir jegendey nen'iz bar? Mag'an bes nan yamasa jegendey bir na'rse berin'.
[4] Ruwxaniy og'an:
– A'piwayı nan joq. Eger adamların'ız hayallardan o'zlerin tıyg'an bolsa, Qudayg'a arnalg'an nan bar, – dep juwap berdi.
[5] Dawıt og'an:
– A'detke go're, jolg'a shıqqanımızda, adamlarımız o'zlerin pa'k saqlap, hayal adamg'a jaqınlamaydı. A'sirese, bu'gin olar o'zlerin ju'da' pa'k tuttı, – dedi.
[6] Sonnan keyin, ruwxaniy Dawıtqa muxaddes nan berdi. Sebebi ol jerde Qudayg'a usınılg'an nannan basqa nan joq edi. Bul nan Jaratqan İyenin' aldınan alıng'an ku'ni onın' ornına ıssı nan a'kelip qoyıldı+.
[7] Sol ku'ni Shauldın' xızmetshilerinin' biri Doeg degen edomlı bas shopan Jaratqan İyenin' aldında diniy xızmetin o'tew ushın barıp, sol jerde turg'an edi+.
[8] Dawıt Aximelexke:
– Janın'da qılısh yamasa nayza joq pa? Patshanın' tapsırması asıg'ıs bolg'anlıqtan, janıma qılısh ta, qural-jaraq ta alıp shıqpappan, – dedi.
[9] Ruwxaniy og'an:
– Ela oypatlıg'ında o'zin' o'ltirgen filist Goliyattın' qılıshı bar. Efodtın' artında tawarg'a orawlı tur. Bul jerde basqa qural joq. Qa'lesen', sonı al, – dedi.
Dawıt og'an:
– Og'an ten' keletug'ını joq, onı mag'an ber, – dedi+.
[10] Shauldan qashqan Dawıt sol ku'ni Gat patshası Axishke bardı+.
[11] Axishtin' xızmetshileri: «Bul İzraildın' patshası Dawıt emes pe? Adamlar

usı adam haqqında:
„Shaul mın'lag'anın,
Al Dawıt on mın'lag'anın o'ltirdi“, –
dep ayaq oyıng'a tu'sip, qosıq aytqan joq pa edi?» – dedi+.
12 Bul so'zler Dawıttı teren' oylandırıp, ol Gat patshası Axishten qattı
qorqtı. 13 Dawıt olardın' aldında o'zinin' kelbetin o'zgertip, o'zin jinli etip
ko'rsetti ha'm qala da'rwazaların tırmalap, silekeyin saqalına ag'ızıp
ju'rdi+.
14 Axish xızmetshilerine: «Bul adamg'a qaran'lar, ol nag'ız jinli-g'o. Onı
nege mag'an alıp keldin'ler? 15 O'zimizde jinliler azday, onı menin' aldımda
jinlilik qılsın dep alıp keldin'ler me? Bul adamnın' sarayıma keliwi sha'rt
pe edi?» – dedi.

22 [1] Sonnan keyin, Dawıt Gattan shıg'ıp, Adullam u'n'girine jasırındı. Ag'aları ha'm a'kesinin' u'y-ishi bunı esitip, Dawıttın' janına keldi+.
[2] Qıyın jag'dayda qalg'an, qarızg'a batqan ha'm o'mirden tu'n'ilgen adamlardın' ha'mmesi Dawıttın' janına jıynaldı. Sanı to'rt ju'zge shamalasqan bul adamlarg'a Dawıt jetekshilik qıldı+.
[3] Dawıt sol jerden Moabtag'ı Mispe qalasına barıp, Moab patshasınan: «Qudaydın' mag'an ne qılajag'ın bilip alg'anımsha, ata-anamnın' sizin' qasın'ızda qalıwına ruxsat berin'», – dep o'tinish etti. [4] Solay etip, Dawıt ata-anasın Moab patshasının' janına alıp keldi. Dawıt bas panalap ju'rgeninde, ata-anası Moab patshasının' janında jasadı. [5] Biraq payg'ambar Gad Dawıtqa: «Bul jerde qalma, Yahuda jerine ket», – dedi. Sonnan keyin, Dawıt sol jerden ketip, Xeret tog'ayına bardı+.

Shauldın' Nob qalasının' ruwxaniylerin o'ltiriwi

[6] Sol arada Shaul Dawıt ha'm onın' janındag'ı adamlardın' qay jerde ekenin bildi. Sol waqıtta patsha nayzasın qolına alıp, Gibada tamarisk* tereginin' astında otırg'an edi. A'skerleri de onın' a'tirapın qorshap turg'an edi. [7] Sonda Shaul olarg'a bılay dedi: «Ha'y benyaminliler, meni tın'lan'lar! İshaydın' ulı ha'r birin'izge egislik jerlerdi ha'm ju'zimzarlardı beredi deysiz be? Ha'r birin'izdi mın'bası yamasa ju'zbası etip qoyadı deysiz be? [8] Sol sebepli ha'mmen'iz mag'an qarsı til biriktirdin'iz be? Ulımnın' İshaydın' ulı menen kelisim du'zgenin mag'an hesh kim xabarlamadı. Aran'ızdan mag'an janı ashıytug'ın birde bir adam shıqpadı. Bu'gingidey mag'an duzaq qurıw ushın, ulımnın' qulım Dawıttı qayrag'anın mag'an bildirgen adam da bolmadı»+.
[9] Sol waqıtta Shauldın' a'skerlerinin' janında turg'an edomlı Doeg: «İshaydın' ulı Dawıttın' Nob qalasına Axitubtın' ulı Aximelextin' janına barg'anın ko'rdim+. [10] Aximelex Dawıt ushın Jaratqan İyeden soradı. Og'an azıq-awqat ta, filist Goliyattın' qılıshın da berdi», – dedi+.
[11] Patsha Shaul Axitubtın' ulı ruwxaniy Aximelexti ha'm onın' a'kesinin' a'wladınan bolg'an Nobta jasaytug'ın barlıq ruwxaniylerdi shaqırıp keliw ushın adamların jiberdi. Olardın' ha'mmesi patshag'a keldi.
[12] Shaul Aximelexke:
– Ha'y Axitub ulı, meni tın'la! – dedi.
– La'bba'y, taqsır, – dep juwap berdi Aximelex.
[13] Shaul og'an:

– Nege sen İshaydın' ulı menen birge mag'an qarsı til biriktirdin'? Sen og'an nan menen qılısh berdin' ha'm onın' ushın Qudaydan soradın'. Dawıt mag'an qarsı qozg'alan' ko'terip, duzaq qurdı. Bul bugin anıq ko'rinip tur, – dedi.

14 Aximelex Shaulg'a bılay dep juwap berdi:

– Pu'tkil xızmetshilerin'iz arasında Dawıttay isenimli adam bar ma? Dawıt sizin' ku'yew balan'ız, saqshıların'ızdın' basshısı ha'm xojalıg'ın'ızdag'ı hu'rmetli adamlardın' biri. 15 Meni Dawıt ushın Qudaydan sorawdı sol ku'ni basladı deysiz be? A'lbette, yaq! Taqsır, qulın'ız bolg'an meni ha'm menin' a'kemnin' xojalıg'ın ayıplaman'ız. Sebebi men bul is haqqında hesh na'rse bilmeytug'ın edim.

16 Biraq Shaul og'an:

– Ha'y Aximelex, o'zin' de, a'ken'nin' pu'tkil xojalıg'ı da so'zsiz o'lesizler, – dedi. 17 Son'ınan Shaul janında turg'an saqshılarına: «Qa'nekey, Dawıttı qollag'an Jaratqan İyenin' ruwxaniylerin o'ltirin'ler. Olar Dawıttın' qashıp ketkenin bilse de, mag'an xabar bermedi», – dedi. Degen menen, patshanın' xızmetshileri qol ko'terip, Jaratqan İyenin' ruwxaniylerin o'ltirgisi kelmedi. 18 Sonda patsha Doegke: «Sen barıp, ruwxaniylerdi o'ltir», – dep buyırdı. Sol ku'ni edomlı Doeg barıp, zıg'ır efod kiygen seksen bes ruwxaniydi o'ltirdi+. 19 Son'ınan ol erkek, hayal, bala yamasa na'reste demesten, ruwxaniyler qalası Nobtın' xalqın qılıshtan o'tkizdi. Ja'ne de, sıyırlardı, esheklerdi ha'm qoylardı da shawıp tasladı.

20 Tek Axitub ulı ruwxaniy Aximelextin' ullarının' biri Abiyatar g'ana qutılıp, Dawıttın' janına qashıp ketti+. 21 Abiyatar Shauldın' Jaratqan İyenin' ruwxaniylerin o'ltirgeni tuwralı Dawıtqa aytıp berdi. 22 Dawıt Abiyatarg'a bılay dedi: «Sol ku'ni ol jerde edomlı Doegti ko'rgenimde, onın' Shaulg'a so'zsiz jetkizip baratug'ının bilgen edim. A'ken'nin' xojalıg'ındag'ı ha'r bir jannın' o'limine men sebepshimen. 23 Janımda qal, qorqpa. Seni o'ltirmekshi bolg'anlar meni de o'ltirmekshi. Janımda qalsan', qa'wipsiz bolasan'», – dedi+.

Dawıttın' Keila qalasın azat etiwi

23 [1] Dawıtqa: «Filistler Keila qalasına hu'jim jasap, qırmandı talan-
taraj qılıp atır», – dep xabarladı+. [2] Dawıt Jaratqan İyeden:
– Barıp, sol filistlerge hu'jim jasayın ba? – dep soradı.
Jaratqan İye og'an:
– Bar da, filistlerge hu'jim jasap, Keilanı azat et, – dedi.
[3] Biraq Dawıttın' adamları: «Mine, bizler bul jerde, Yahudada ju'rip qorqamız. Solay eken, Keilag'a barıp, filist a'skerlerine qarsı qalay urısamız?» – dedi. [4] Sonda Dawıt Jaratqan İyeden ja'ne sorag'anda, Jaratqan İye og'an: «Turıp, Keilag'a bar! O'ytkeni filistlerdi sag'an Men ta'slim etejaqpan», – dedi. [5] Solay etip, Dawıt adamları menen Keilag'a barıp, filistlerge qarsı urıstı ha'm olardın' malların qolg'a kirgizdi. Ol filistlerdi ku'shli qırg'ın g'a ushıratıp, Keila xalqın azat etti.
[6] Aximelextin' ulı Abiyatar qashıp, Keilada turg'an Dawıttın' janına barg'anda, efodtı da o'zi menen birge alıp barg'an edi+.

Shauldın' Dawıttı quwdalawı

[7] Shaul Dawıttın' Keila qalasına barg'anın esitip: «Quday Dawıttı qolıma uslap berdi. Dawıt da'rwazaları ta'mbilengen bir qalag'a kirip, o'zin o'zi tutıp berdi», – dedi. [8] Solay etip, Shaul Keilag'a barıp, Dawıttı ha'm onın' adamların qamalg'a alıw ushın, pu'tkil xalıqtı sawashqa shaqırdı.
[9] Dawıt Shauldın' o'zine jamanlıq qılıwdı rejelestirgenin esitkende, ruwxaniy Abiyatarg'a: «Efodtı* berman alıp kel», – dedi+. [10] Son'ınan ol duwa etip bılay dedi:
– İzraildın' Qudayı Jaratqan İye! Qulın' bolg'an men sebepli Shauldın' Keilag'a kelip, xalqın wayran etpekshi ekenin esittim. [11] Keilalılar meni Shauldın' qolına tutıp bere me? Qulın'nın' esitkenindey, Shaul usı jerge kelejaq pa? İzraildın' Qudayı Jaratqan İye, jalbarınaman, qulın'a ayan et.
Jaratqan İye:
– Shaul keledi, – dep juwap berdi.
[12] Dawıt Jaratqan İyeden:
– Keila xalqı meni ha'm adamlarımdı Shauldın' qolına tutıp bere me? – dep soradı.
– Tutıp beredi, – dep juwap berdi Jaratqan İye.

13 Sonda Dawıt ha'm onın' janındag'ı altı ju'zdey adam Keiladan ketip,
ha'r jerde orın o'zgertip ju're berdi. Dawıttın' Keiladan qashıp ketkenin
esitken Shaul ol jerge barıw pikirinen qayttı+.
14 Dawıt sho'ldegi adam bara almaytug'ın jerlerde, Zif sho'linin' tawlı
bo'leginde jasap ju'rdi. Shaul Dawıttı ha'r ku'ni izlese de, Quday Dawıttı
onın' qolına tutıp bermedi+. 15 Dawıt Zif sho'linde, Xoresh tog'ayında
ju'rgende, Shauldın' o'zin o'ltiriw ushın jolg'a shıqqanın bilip qaldı. 16 Sol
arada Shauldın' ulı İonatan Xoreshte jasap turg'an Dawıtqa bardı ha'm onı
Qudaydın' atı menen ruwxlandırıp, og'an: 17 «Qorqpa, sen a'kem Shauldın'
qolına tu'speysen'. Sen İzrailg'a patsha bolasan', al men senin'
ja'rdemshin' bolaman. A'kem Shaul da bunı biledi», – dedi+. 18 Keyin
ekewi Jaratqan İyenin' aldında o'zlerinin' arasındag'ı kelisimdi jan'aladı.
Son'ınan İonatan u'yine qayttı, al Dawıt Xoreshte qaldı+.
19 Zifliler Gibag'a barıp, Shaulg'a bılay dep xabarladı: «Dawıt bizlerde,
Eshimonnın' qublasında, Xaxila to'beshigindegi Xoreshtin' adam bara
almaytug'ın jerlerinde jasırınıp ju'r+. 20 Ha'y patsha, sen qa'legen
waqtın'da kele ber. Dawıttı patshanın' qolına tutıp beriwdi bizlerge qoyıp
ber». 21 Shaul olarg'a bılay dedi: «Mag'an janın'ız ashıg'anı ushın Jaratqan
İye sizlerdi jarılqasın! 22 Barıp, ja'ne bir ma'rte tekserip shıg'ın'. Dawıttın'
qay jerlerde jasırınıp ju'rgenin, sol jerde onı kimlerdin' ko'rgenin jaqsılap
bilip alın'lar. Sebebi xalıq onı ju'da' hiyleker demekte. 23 Onın'
jasırınatug'ın jerlerinin' ha'mmesin bilip alıp, mag'an anıq xabar alıp
kelin'ler. Sonda men de sizler menen birge baraman. Eger Dawıt sol
u'lkede bolsa, onı pu'tkil Yahudanın' tiyreleri arasınan izlep tabaman».
24 Solay etip, zifliler jolg'a tu'sip, Shauldan aldın Zifke keldi. Sol waqıtta
Dawıt ha'm onın' adamları Eshimonnın' qublasındag'ı dalan'lıqta, Maon
sho'linde edi+. 25 Shaul adamları menen Dawıttı izlewge shıqtı. Dawıt
Shauldın' kiyatırg'anın esitip, Maon sho'lindegi jartaslarg'a barıp jasırındı.
Shaul bunı esitip, Dawıttın' izinen Maon sho'line ketti. 26 Shaul tawdın' bir
ta'repinen, Dawıt penen onın' adamları tawdın' ekinshi ta'repinen alg'a
qaray ju'rdi. Dawıt Shauldan qashıp qutılıwg'a asıqtı. Al Shaul ha'm onın'
adamları bolsa, Dawıttı ha'm onın' adamların qolg'a tu'siriw ushın,
qorshay basladı. 27 Sol waqıtta bir xabarshı kelip, Shaulg'a: «Tez ju'rin'!
Filistler elimizge hu'jim jasap atır», – dedi. 28 Sonda Shaul Dawıttı quwıwın
toqtatıp, filistler menen urısıwg'a ketti. Sonlıqtan sol jerge Sela-
Hammaxleqot degen at berildi.

Dawıttın' Shauldın' o'mirin saqlap qalıwı

24 1 • Dawıt sol jerden ketip, En-Gediy u'lkesindegi adam bara
almaytug'ın jerlerde jasırınıp ju'rdi+. 2 Shaul filistler menen bolg'an
urıstan qaytıp kelgende, Dawıttın' En-Gediy sho'linde ju'rgeninen xabar
taptı. 3 Shaul Dawıttı ha'm onın' adamların «Taw eshkisi» jartaslıg'ınan
izlew ushın, pu'tkil İzraildan u'sh mın' ag'la a'sker alıp, jolg'a shıqtı.
4 Jol jiyeginde qoy qorası bolıp, onın' janında bir u'n'gir bar edi. Shaul
maydanlaw ushın u'n'girge kirdi. Al sol u'n'girdin' en' tu'pkirinde Dawıt
penen onın' adamları otırg'an edi. 5 Adamları Dawıtqa: «Jaratqan İye
sag'an: „Dushpanların'a qa'legenin'di isley alıwın' ushın, olardı sag'an
ta'slim etemen“, – degen edi. Mine, bu'gin sol ku'n keldi», – dedi.
Sonda Dawıt ornınan turıp, bildirmey Shauldın' shapanının'
shalg'ayınan kesip aldı. 6 Biraq Dawıt keyin ala Shauldın' shalg'ayınan
kesip alg'anı ushın, o'zin ayıplı sezdi+. 7 Dawıt o'z adamlarına: «Taqsırıma,
Jaratqan İyenin' maylag'an adamına qol ko'terip, og'an bir na'rse islewden
Jaratqan İyenin' O'zi saqlasın! Sebebi ol Jaratqan İyenin' maylag'an
adamı», – dedi+. 8 Dawıt usı so'zleri menen adamlarına tıyım salıp,
Shaulg'a qol tiygiziwge ruxsat bermedi. Al Shaul u'n'girden shıg'ıp, jolg'a
tu'sti+. 9 Dawıt ta Shauldın' izinshe u'n'girden shıg'ıp: «Taqsır!» – dep
baqırdı. Shaul artına qarag'anda, Dawıt et-betinen jerge jıg'ılıp, og'an
ta'jim etti. 10 Son'ınan ol Shaulg'a bılay dedi:
– «Dawıt sag'an jamanlıq qılajaq», – degenlerdin' so'zlerine nege qulaq
salasız? 11 Bu'gin Jaratqan İyenin' sizdi qolıma tutıp bergenin ko'zin'iz
benen ko'rip turıpsız. Bazılar menin' sizdi o'ltiriwimdi qa'legen edi. Biraq
menin' sizge janım ashıp: «Taqsırıma qol tiygizbeymen, o'ytkeni ol
Jaratqan İyenin' maylag'an adamı», – dedim. 12 Ha'y a'ke, minekey,
shapanın'ızdın' shalg'ayınan kesip alıng'an qolımdag'ı mına qıyındıg'a
qaran'! Men sizin' shapanın'ızdın' shalg'ayınan kesip aldım, biraq sizdi
o'ltirmedim. Bunnan kewlimde jamanlıqtın' ha'm zulımlıqtın' joq ekenin
bilip alın'. Men sizge jamanlıq qılmasam da, siz meni o'ltirmekshi bolıp
atırsız+. 13 Jaratqan İye aramızda to'relik etsin ha'm menin' o'shimdi
sizden Ol alsın. Biraq men sizge qol ko'termeymen+. 14 Ata-babalarımız:
«Jamanlıq jaman adamlardan shıg'adı», – degeni sıyaqlı, men sizge qol
ko'termeymen. 15 İzrail patshası kimge qarsı shıqtı? Siz kimdi quwdalap
atırsız? O'lgen iytti yamasa bir bu'rgeni emes pe? 16 Jaratqan İye bizlerge

qazılıq etip, qay birimizdin' haq ekenimizdi sheship bersin. Jaratqan İye dawımdı qarap shıqsın ha'm meni jaqlap, sizin' qolın'ızdan qutqarsın.

17 Dawıt so'zin tamamlag'anda, Shaul og'an:

– Dawıt, ulım! Bul senin' dawısın' ba? – dep soradı ha'm o'kirip jılay basladı. 18 Son'ınan ol bılay dedi:

– Sen mag'an qarag'anda a'dilireksen'. Men sag'an jamanlıq islesem de, sen mag'an jaqsılıq penen juwap berdin'. 19 Bu'gin sen mag'an jaqsı qatnasta ekenligin'di da'lilledin'. Jaratqan İye meni qolın'a tutıp berse de, meni o'ltirmedin'. 20 Dushpanın tutıp alg'an qaysı bir adam onı aman jiberedi? Bu'gin mag'an islegen jaqsılıg'ın' ushın, Jaratqan İye sag'an jaqsılıq sıylasın!+ 21 Endi men senin' so'zsiz patsha bolatug'ının'dı bildim. İzrail patshalıg'ı senin' qolın'da bekkem boladı+. 22 Endi mennen keyin urpaqlarımdı joq qılmaytug'ının'dı, a'kemnin' xojalıg'ınan atımdı o'shirmeytug'ının'dı aytıp, Jaratqan İyenin' aldında ant ish.

23 Dawıt Shaulg'a ant berdi. Sonnan keyin, Shaul u'yine qayttı, al Dawıt ha'm onın' adamları panalag'an jerlerine ketti.

Samueldin' o'limi

25 [1] Sol arada Samuel du'nyadan o'tti. Pu'tkil İzrail xalqı jıynalıp,
og'an joqlaw aytıp jılap, onı Ramadag'ı o'z u'yine jerledi.
Bunnan son', Dawıt Paran sho'line ketti+.

Dawıt, Nabal ha'm Abigayıl

[2] Maon qalasında ju'da' bay bir adam bar edi. Onın' jer iyeligi Karmel
awılında bolıp, u'sh mın' qoyı ha'm mın' eshkisi bar edi. Ol sol waqıtta
Karmelde qoylarının' ju'nin qırqıp atırg'an edi. [3] Bul adam Kaleb
urpag'ınan bolıp, atı Nabal, hayalının' atı Abigayıl edi. Hayalı aqıllı ha'm
sulıw, al ku'yewi turpayı ha'm jawız adam edi+.

[4] Dawıt sho'lde ju'rgende, Nabaldın' qoyların qırqıp atırg'anın esitti.
[5] Sonda Dawıt on jigitti Nabalg'a jiberip atırıp, olarg'a bılay dep buyırdı:
«Karmeldegi Nabalg'a barın'lar, og'an mennen sa'lem aytıp, [6] bılay den'ler:
„O'mirin'iz uzaq bolsın! Sizge, u'y-ishin'izge ha'm o'zin'izge tiyislinin'
ha'mmesine amanlıq bolsın! [7] Ha'zir qoyların'ızdı qırqıp atırg'anın'ızdı
esittim. Shopanların'ız bizler menen birge bolg'anda, olardı qapa
qılmadıq. Karmelde bolg'an waqıtta hesh na'rsesi de jog'almadı.
[8] Xızmetshilerin'izden sorap ko'rsen'iz, olar sizge aytıp beredi. Sonlıqtan
adamlarımdı jıllı ju'zlilik penen qarsı alsan'ız. Sebebi sizge bayram ku'ni
kelip turmız. O'tinish, qulların'ızg'a ha'm ulın'ız Dawıtqa qolın'ızda
barınan bersen'iz“».

[9] Dawıttın' adamları barıp, bul so'zlerdi Dawıttın' atınan Nabalg'a
jetkizip bolıp, juwap ku'te basladı. [10] Biraq Nabal olarg'a mına juwaptı
qaytardı: «Dawıt degen kim o'zi? İshaydın' ulı kim bolıptı? Usı ku'nleri
xojayınlarınan qashıp ju'rgen qullar ko'beyip ketti. [11] Men ne qoy qırqıp
atırg'an adamlarıma arnap qoyg'an nanımdı, suwımdı ha'm soyg'an
malımnın' go'shin qayaqtan kelgeni belgisiz bir adamlarg'a beriwim kerek
pe?»+

[12] Dawıttın' adamları kelgen jolı menen qaytıp ketti. Olar Nabaldın'
aytqanlarının' ha'mmesin Dawıtqa jetkizdi. [13] Dawıt adamlarına: «Ha'mme
qılıshların'ızdı asının'lar!» – dep buyırdı. Dawıt ta, adamları da qılıshların
asınıp aldı. To'rt ju'zge jaqın adam Dawıt penen birge ketti, al eki ju'z
adam qural-saymanlar janında qaldı.

[14] Sol arada Nabaldın' xızmetshilerinen biri onın' hayalı Abigayılg'a
mınaday xabar jetkizdi: «Dawıt mırzamız Nabalg'a sho'lden o'z

xabarshıların jiberip, sa'lem jollag'an edi. Biraq Nabal olarg'a turpayı qatnasta boldı. 15 Al ol adamlar bolsa, bizlerge ju'da' jaqsı qatnasta bolg'an edi. Olar bizlerdi renjitpedi. Jaylawda olar menen birge bolg'an waqtımızda, hesh na'rsemiz jog'almadı. 16 Olardın' qaslarında qoy baqqanımızda, olar bizlerdi ku'ni-tu'ni qorg'ap ju'retug'ın edi. 17 Endi ne islew kerekligin jaqsılap oylap ko'rin'. O'ytkeni mırzamızdın' ha'm onın' pu'tkil u'y-ishinin' basına apat do'nip tur. Mırzamız sonshelli zulım bolg'anlıqtan, hesh bir adam og'an bir awız so'z ayta almaydı»+.

18 Sonda Abigayıl waqıttı bos jibermey, eki ju'z nan, eki mes sharap, bes qoydın' go'shin, bes sea* quwırmash, nıg'ızlang'an kishmishten ju'z dana ha'm keptirip nıg'ızlang'an a'njirden eki ju'z dana alıp, olardı eshekke arttı. 19 Son'ınan hayal xızmetshilerine: «Sizler menin' aldımnan ju'rin'ler, men sizlerdin' izin'izden baraman», – dedi. Biraq ol ku'yewi Nabalg'a hesh na'rse aytpadı. 20 Abigayıl eshekke minip, tawdın' soqpaq jolları arqalı to'menge tu'sip kiyatırg'anda, o'zine qarsı kiyatırg'an Dawıttı ha'm onın' adamların ushırattı. 21 Dawıt adamlarına mına so'zlerdi aytıp atırg'an eken: «Bul adamnın' sho'ldegi mal-mu'lkin biykarg'a qorıg'an ekenmen. Onın' hesh bir na'rsesi joytılıp ketpedi. Al ol bolsa, jaqsılıg'ıma jamanlıq penen juwap qaytardı. 22 Eger azang'a shekem Nabalg'a tiyisli erkek zatınan birewin tiri qaldırsam, Quday meni jazalag'an u'stine jazalasın!»+

23 Abigayıl Dawıttı ko'riwden da'rhal eshekten tu'sti de, Dawıttın' aldında et-betinen jerge jıg'ılıp, ta'jim etti+. 24 Onın' ayaqlarına bas urıp, bılay dep jalbarındı: «Mırzam, ayıptı men, jalg'ız men moynıma alaman. Shorın'ız bolg'an mag'an bir awız so'z aytıwg'a ruxsat etin'. Aytqanlarıma qulaq salın'+. 25 Jalbarınaman, mırzam, sol Nabal degen on'bag'an adamg'a itibar bermen'iz. Atı aqılsız degendi bildiredi, sol sıyaqlı o'zi de aqılsızdın' biri. Tilekke qarsı shorın'ız bolg'an men mırzam, sizin' jibergen adamların'ızdı ko'rmey qaldım. 26 Endi, mırzam, Jaratqan İye sizdi qan to'giwden, o'z qolın'ız benen o'sh alıwdan saqlap qaldı. Tiri Jaratqan İye haqı aldın'ızda ant iship aytaman: dushpanların'ızdın' ha'm sizge jamanlıq tileytug'ınlardın' ha'mmesinin' basına Nabaldın' basına tu'setug'ın ku'n tu'ssin+. 27 Mırzam, sizge alıp kelgen mına sıylarımdı izin'izge ergen adamlarg'a bersen'iz. 28 Shorın'ızdın' gu'nasın keshirin'. Jaratqan İye, a'lbette, urpag'ın'ızdı turaqlı qıladı. Sebebi mırzam, siz Jaratqan İye ushın urısıp ju'rsiz. O'mirin'izdin' aqırına shekem sizde hesh bir nahaqlıq

bolmasın+. 29 Eger birew sizdi o'ltiriw ushın quwıp ju'rse, Qudayın'ız
Jaratqan İye o'mirin'izdi O'z panasında asıraydı. Ol dushpanların'ızdı
saqpannan atılg'an tastay etip ılaqtırıp taslaydı. 30 Jaratqan İye sizge wa'de
etken iygiliklerinin' ha'mmesin orınlap, sizdi İzrailg'a hu'kimdar etip
qoyadı. 31 Sonda o'zim ushın o'sh alıp, jo'nsiz qan to'ktim dep azap shegip,
pushayman bolmaysız. Jaratqan İye mırzama tabıs bergende, o'z
shorın'ızdı eske alın'».

32 Dawıt Abigayılg'a bılay dedi: «Bu'gin seni mag'an ushırastırg'an
İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege alg'ıslar bolsın! 33 Bereket tapqaysan'! Jaqsı
aqıl berip, bu'gin meni qan to'giwden ha'm o'z qolım menen o'shimdi
alıwdan saqlap qalg'anın' ushın jarılqaw alg'aysan'. 34 Sag'an jamanlıq
qılıwdan saqlap qalg'an İzraildın' Qudayı, tiri Jaratqan İye haqı ant
ishemen: eger sen meni ushıratıw ushın, asıg'ıslıq penen jolg'a
shıqpag'anın'da, tan' atqansha, Nabalg'a tiyisli er adamlardın' birewi de
tiri qalmag'an bolar edi».

35 Dawıt Abigayıldın' sıyların qabıl etip: «Aman-esen u'yin'e qayt.
So'zlerin'e qulaq salıp, tilegin'di qabıl ettim», – dedi.

36 Abigayıl Nabaldın' janına qaytıp kelgende, Nabal u'yinde patshalıq
zıyapattay etip zıyapat berip atırg'an eken. Ol ju'da' ma's bolıp, kewli
ko'terin'ki edi. Sonlıqtan azang'a shekem Abigayıl og'an hesh na'rse
aytpadı. 37 Erten'ine azanda Nabal o'zine kelgennen son', hayalı og'an
bolg'an waqıyalardı aytıp berdi. Sol waqıtta-aq Nabaldın' ju'regi muzlap,
la'n' bolıp qaldı. 38 Onlag'an ku'nnen keyin, Jaratqan İye Nabaldı jazalap,
onı o'ltirdi.

39 Dawıt Nabaldın' o'lgenin esitkende: «Meni masqaralag'an Nabalg'a
qarsı dawımdı qarap shıg'ıp, qulın jamanlıq islewden saqlap qalg'an
Jaratqan İyege alg'ıslar bolsın! Jaratqan İye onın' jamanlıg'ın o'zine
qaytardı», – dedi.

Son'ınan Dawıt Abigayılg'a u'ylenbekshiligin bildiriw ushın adam
jiberdi. 40 Dawıttın' adamları Karmeldegi Abigayılg'a barıp: «Dawıt sag'an
u'ylenbekshi. Sonı bildiriw ushın bizlerdi jiberdi», – dedi. 41 Abigayıl
man'layı jerge tiygenshe iyilip: «Mine, men, ha'tte, Dawıttın'
xızmetshilerinin' shorısı bolıwg'a da tayarman», – dedi. 42 Abigayıl tez
ornınan turdı da, eshekke mindi. Qasına bes shorısın alıp, Dawıttın'
xabarshılarının' izinen jolg'a tu'sti. Son'ınan ol Dawıttın' hayalı boldı.

43 Dawıt izreelli Axinoamg'a u'ylengen edi. Solay etip, Dawıttın' eki
hayalı boldı+. 44 Sol arada Shaul qızı Mixaldı, yag'nıy Dawıttın' hayalın
gallimli Layıshtın' ulı Paltiyge berip jibergen edi+.

Dawıttın' Shauldın' janın ja'ne saqlap qalıwı

26 1 • Zifliler Gibag'a, Shaulg'a kelip: «Dawıt Eshimong'a qarama-
qarsı jaylasqan Xaxila to'beshiginde jasırınıp ju'r», – dedi+. 2 Shaul
İzraildın' u'sh mın' ag'la a'skerin alıp, Zif sho'line Dawıttı izlew ushın
shıqtı+. 3 Olar Eshimong'a qarama-qarsı jaylasqan Xaxila to'beshigindegi
jol boyına orda qurdı. Sho'lde ju'rgen Dawıt Shauldın' o'zin izlep, sol jerge
kelgenin bilgende, 4 tın'shılar jiberdi. Solay etip, ol Shauldın' sol jerge
kelgenin anıq bilip aldı.

5 Sonlıqtan Dawıt Shauldın' orda qurg'an jerine barıp, Shaul menen
sa'rka'rda Ner ulı Abnerdin' qay jerde jatırg'anın ko'rdi. Shaul ordanın'
ortasında, al a'skerler onın' a'tirapında jatırg'an eken+.

6 Sol waqıtta Dawıt xett xalqınan bolg'an Aximelexten ha'm İoabtın'
a'jag'ası Seruyanın' ulı Abishaydan:

– Kim menin' menen birge ordag'a, Shauldın' janına baradı? – dep
soradı.

Abishay:

– Senin' menen men baraman, – dep juwap berdi+.

7 Dawıt penen Abishay sol ku'ni keshte ordag'a kirdi. Shaul nayzasın
bas ushına jerge shanshıp qoyıp, ordanın' ortasında uyıqlap atırg'an edi.
Abner menen a'skerler de onın' a'tirapında uyıqlap atırg'an edi.

8 Sonda Abishay Dawıtqa:

– Bu'gin Quday dushpanın'dı qolın'a tutıp berdi. Endi ruxsat ber, onı
nayza menen bir urg'anda jerge qadap qoyayın. Ekinshi ret urıwıma ha'jet
qalmaydı, – dedi.

9 Biraq Dawıt og'an bılay dedi:

– Yaq, onı o'ltirme. Jaratqan İyenin' maylag'an adamına qol ko'tergen
adam jazasız qalmaydı+. 10 Tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen: Shauldı
Jaratqan İyenin' O'zi o'ltiredi. Ol ya o'miri tawısılıp o'ledi, ya urısta
o'ledi+. 11 Biraq Jaratqan İyenin' maylag'an adamına qarsı qol ko'teriwden
Jaratqan İyenin' O'zi saqlasın! Onın' bas ushındag'ı nayzası menen gu'zesin
alayıq ta, keteyik.

12 Solay etip, Dawıt Shauldın' bas ushındag'ı nayzası menen gu'zesin
aldı da, sol jerden ketip qaldı. Olardı hesh kim ko'rmedi. Bolıp o'tken
waqıyanı hesh kim bilmedi, hesh kim oyanbadı da. Olardın' ha'mmesi qattı
uyıqlap atırg'an edi. O'ytkeni Jaratqan İye olarg'a teren' uyqı bergen edi+.

13 Dawıt arg'ı ta'repke o'tip, uzag'ıraqtag'ı bir to'beshikke shıg'ıp turdı.
Olardın' arası a'dewir qashıq edi. 14 Dawıt a'skerlerge ha'm Ner ulı
Abnerge:
– Ha'y Abner, mag'an juwap ber, – dedi.
Abner og'an:
– Baqırıp, patshanın' tınıshın alatug'ınday sen kimsen'? – dedi.
15 Dawıt og'an bılay dep juwap berdi:
– Sen erkek emessen' be? İzrailda sag'an ten' keletug'ını bar ma? Solay
eken, nege patshan'dı qorg'amadın'? Sebebi birew onı o'ltiriw ushın
ordag'a kirdi. 16 Sen o'z xızmetin'di jaqsı orınlamadın'. Tiri Jaratqan İye
haqı ant ishemen: ha'mmen'iz o'limge ılayıqlısız. O'ytkeni taqsırın'ızdı,
Jaratqan İyenin' maylag'an adamın qorg'amadın'ız. Qarap ko'r, patshanın'
bas ushındag'ı nayzası menen gu'zesi qayaqta?
17 Dawıttın' dawısın tanıg'an Shaul:
– Dawıt, ulım, bul senin' dawısın' ba? – dep soradı.
Dawıt og'an bılay dep juwap berdi:
– Awa, taqsır, menin' dawısım. 18 Taqsır, qulın'ızdı nege quwdalay
beresiz? Men ne qıldım? Jazıg'ım ne? 19 Taqsır! Qulın'ızdın' so'zine qulaq
salsan'ız. Eger sizdi mag'an qarsı qayrag'an Jaratqan İye bolsa, onda bir
qurbanlıq berip, Onı tınıshlandırın'. Eger bul isti adamlar islegen bolsa,
olar Jaratqan İyenin' g'arg'ısına ushırasın. O'ytkeni olar: «Ket, basqa
qudaylarg'a xızmet et», – dep, Jaratqan İyenin' jerinen, menin' u'lesime
tiygen jerden meni quwıp jiberdi. 20 Qanım Jaratqan İyeden uzaq jerlerde
to'gilmesin. İzrail patshası tawlarda keklik awlag'an an'shı sıyaqlı, bir
bu'rgeni awlawg'a shıg'ıptı.
21 Sonda Shaul:
– Gu'na isledim. Dawıt, ulım, izin'e qayt. Bu'gin menin' janımdı qa'dirli
ko'rgenin' ushın, bunnan bılay, sag'an hesh bir jamanlıq islemeymen. Men
aqılsızlıq penen is tutıp, ju'da' u'lken qa'tege jol qoydım, – dedi+.
22 Dawıt og'an bılay dedi:
– Mine, patshanın' nayzası. Adamların'ızdan biri kelip, onı alsın.
23 Jaratqan İye ha'r bir adamnın' a'dilligine ha'm sadıqlıg'ına qaray sıy
beredi. Bu'gin Jaratqan İye sizdi qolıma tutıp berse de, men Jaratqan
İyenin' maylag'an adamına qol ko'tergim kelmedi+. 24 Bu'gin sizin'
o'mirin'iz mag'an qa'dirli bolg'anınday, Jaratqan İye de menin' o'mirimdi
qa'dirli ko'rsin ha'm meni ha'r qanday ba'leden qutqarsın.

25 Shaul Dawıtqa:

– Dawıt, ulım, seni Jaratqan İye jarılqasın! Sen so'zsiz ullı isler isleysen' ha'm jen'iske erisesen', – dedi.

Bunnan keyin, Dawıt o'z jolına tu'sti, al Shaul bolsa, u'yine qayttı.

Dawıt filistler arasında

27 [1] Dawıt ishinen: «Bir ku'ni Shauldın' qolınan o'lip ketermen. Jaqsısı, tezirek filistlerdin' jerine qashıp keteyin. Sonda Shaul İzraildın' ha'r jerinen meni izlegendi qoyar, men de onnan qutılarman», – dep oyladı.

[2] Usılayınsha Dawıt ha'm onın' janındag'ı altı ju'z adam jolg'a shıg'ıp, Gat patshası Maox ulı Axishtin' ta'repine o'tip ketti+. [3] Olar xojalıg'ındag'ılar menen birge Gat qalasına, Axishtin' janına ornalastı. Dawıttın' eki hayalı: izreelli Axinoam ha'm karmelli Nabaldın' jesiri Abigayıl da onın' janında edi+. [4] Shaul Dawıttın' Gatqa qashıp ketkenin esitkende, endi onı izlewden waz keshti.

[5] Dawıt Axishke: «Eger maqul ko'rsen'iz, a'tiraptag'ı qalalardın' birinen mag'an bir jer berilsin, men sol jerde jasayın. Sebebi qulın'ız bolg'an mag'an sizin' menen birge patshanın' qalasında jasawdın' nege keregi bar?» – dedi. [6] Axish sol ku'ni Dawıtqa Siklag qalasın berdi. Sol sebepten Siklag ha'zirge deyin Yahuda patshalarına tiyisli qala bolıp qaldı+. [7] Dawıt filistler elinde bir jıl to'rt ay jasadı.

[8] Sol waqıt ishinde Dawıt ha'm onın' adamları geshur, gizer ha'm amalek xalıqlarına shabıwıl jasadı. Bul xalıqlar uzaq waqıtlardan beri Shurg'a, ha'tte, Mısırg'a shekem sozılg'an jerlerde jasaytug'ın edi+. [9] Dawıt qay jerge shabıwıl jasasa da, erkekti de, hayaldı da, hesh kimdi tiri qaldırmay, tek olardın' qoyların, o'gizlerin, esheklerin, tu'yelerin ha'm kiyim-kensheklerin alıp, patsha Axishke qaytıp keletug'ın edi.

[10] Eger Axish Dawıttan: «Bu'gin qay jerlerge shabıwıl jasadın'ız?» – dep sorasa, Dawıt og'an: «Yahudanın' qubla ta'repine, Eraxmeel tiyresinin' ha'm kenlerdin' qubla ta'repine shabıwıl jasadıq», – dep juwap beretug'ın edi+. [11] Dawıt hesh bir adamnın' Gatqa kelip: «Dawıt olay isledi yamasa Dawıt bulay isledi», – dep aytpawı ushın, erkekti de, hayaldı da, hesh kimdi tiri qaldırmaytug'ın edi. Dawıt filistlerdin' elinde jasag'an waqtının' ha'mmesinde usılay isledi.

[12] Axish Dawıtqa isenip: «Dawıt o'z xalqı bolg'an izraillılarg'a jek ko'rinshi boldı. Bunnan bılay, ol ma'n'gige menin' xızmetimde boladı», – dep oyladı.

28 [1] Sol ku'nleri filistler İzrail menen urısıw ushın a'skerlerin topladı. Axish Dawıtqa:

– Bilip qoy, sen adamların' menen birge menin' janımda urısasan', – dedi.

[2] Dawıt og'an:

– Sol waqıtta siz de qulın'ızdın' neler qılatug'ının ko'resiz, – dep juwap berdi.

Axish og'an:

– Yaqshı, onda men seni bir o'mirge o'zimnin' jeke saqshım etip tayınlayman, – dedi.

Shauldın' a'rwaq shaqırıwshı hayalg'a barıwı

[3] Samuel o'lgende, pu'tkil İzrail xalqı og'an joqlaw aytıp jılap, onı o'z qalası Ramag'a jerlegen edi. Al Shaul bolsa, a'rwaqlardı ha'm ruwxlardı shaqıratug'ınlardı elden quwıp jibergen edi+.

[4] Filistler toplanıp, Shunemge keldi ha'm sol jerge orda qurdı. Shaul da pu'tkil izraillılardı toplap, Gilboa tawına orda qurdı+. [5] Shaul filist a'skerlerin ko'rgende qorqıp ketip, ju'regin qorqınısh biylep aldı. [6] Ol Jaratqan İyeden sorasa da, Jaratqan İye og'an tu's arqalı da, Urim* arqalı da, payg'ambarlar arqalı da juwap bermedi+. [7] Sonlıqtan Shaul xızmetshilerine:

– Mag'an a'rwaq shaqıratug'ın bir hayaldı tawıp kelin'. Og'an barıp, ma'sla'ha't sorayın, – dep buyırdı.

Xızmetshileri og'an:

– En-Dorda a'rwaq shaqıratug'ın bir hayal bar, – dedi+.

[8] Shaul kiyimin almastırıp, sırtqı ko'rinisin o'zgertti de, janına eki adamdı alıp, tu'nde sol hayalg'a keldi. Shaul hayalg'a:

– O'tinemen, men ushın a'rwaqlardan sorap, men aytqan adamnın' a'rwag'ın shaqırıp ber, – dedi.

[9] Biraq hayal:

– Shauldın' neler islegenin, a'rwaqlardı ha'm ruwxlardı shaqıratug'ınlardı elden quwıp jibergenin bilesen'. Solay eken, nege meni o'ltiriw ushın duzaq qoyıp atırsan'? – dedi.

[10] Shaul og'an:

– Tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen, bul isten sag'an hesh qanday zıyan kelmeydi, – dedi.

11 Sonda hayal Shauldan:
– Sag'an kimdi shaqırıp bereyin? – dep soradı.
Shaul og'an:
– Mag'an Samueldi shaqırıp ber, – dedi.
12 Hayal Samueldi ko'rgende, dawısının' barınsha baqırıp jiberip,
Shaulg'a:
– Siz Shaulsız-g'o, nege meni aldadın'ız? – dedi.
13 Patsha og'an:
– Qorqpa, ne ko'rip tursan'? – dedi.
Hayal og'an:
– Jerdin' astınan shıg'ıp kiyatırg'an bir a'rwaqtı ko'rip turman, – dep
juwap berdi.
14 Shaul hayaldan:
– Onın' ko'rinisi qanday? – dep soradı.
Hayal og'an:
– U'stine shapan kiygen bir g'arrı adam joqarıg'a shıg'ıp kiyatır, – dedi.
Sonda Shaul onın' Samuel ekenin bildi de, et-betinen jerge jıg'ılıp,
ta'jim etti+.
15 Samuel Shaulg'a:
– Nege meni shaqırıp, tınıshımdı aldın'? – dedi.
Shaul og'an:
– Men ju'da' qıynalıp atırman. Filistler mag'an qarsı urıspaqta. Quday
da meni taslap ketti. Ol mag'an payg'ambarlar arqalı da, tu'slerim arqalı da
juwap bermey qoydı. Sonlıqtan ne islewim kerekligin bildiriwin' ushın,
seni shaqırtqan edim, – dedi+.
16 Samuel og'an bılay dep juwap berdi:
– Jaratqan İye seni taslap ketip, sag'an dushpan bolg'an bolsa, endi
nege mennen sorap tursan'? 17 Jaratqan İye men arqalı aytqanların ju'zege
asırdı. Ol patshalıqtı sennen tartıp alıp, onı janın'dag'ı adamg'a, yag'nıy
Dawıtqa berdi+. 18 O'ytkeni sen Jaratqan İyenin' buyrıg'ına boysınbadın',
Onın' jalınlı g'a'zebin amaleklerge shashpadın'. Sonlıqtan Jaratqan İye
bu'gin bul na'rselerdi senin' basın'a saldı+. 19 Jaratqan İye seni de, İzrail
xalqın da filistlerge ta'slim etedi. Erten' sen ha'm senin' ulların' menin'
janımda bolasızlar. Jaratqan İye İzrail ordasın da filistlerge ta'slim etedi+.
20 Shaul birden gu'rs etip jerge quladı. Ol Samueldin' so'zlerinen qattı
qorqıp ketip, ku'shi de qalmag'an edi. Sebebi ol bir ku'n ha'm bir tu'n boyı

duz tatpag'an edi. 21 Hayal Shaulg'a jaqınlap keldi de, onın' qattı qorqıp
ketkenin ko'rip bılay dedi:
– Minekey, shorın'ız bolg'an men ga'pin'izge qulaq astım. Janımdı
qa'terge qoyıp, tilegin'izdi orınladım. 22 Endi o'tinemen, siz de shorın'ız
bolg'an menin' so'zlerimdi tın'lan'. Sizge azg'antay awqat alıp keliwge
ruxsat berin'. Jolın'ızdı dawam etiwge da'rman bolıw ushın, awqatlanıp
alın'ız.
23 Biraq Shaul:
– Jemeymen, – dep bas tarttı.
Degen menen, xızmetshileri de, hayal da zorlay bergennen keyin,
Shaul olardın' aytqanın isledi. Ol jatqan jerinen turıp, to'sekke otırdı.
24 Hayaldın' qorasında bag'ıp otırg'an bir jas baspag'ı bar edi. Hayal onı
da'rriw soydı, qamır iylep, ashıtqısız nan pisirdi. 25 Son'ınan olardı Shaul
ha'm onın' xızmetshilerinin' aldına qoydı. Olar iship-jep bolıp, sol ku'ni
tu'nde ketip qaldı.

Filistlerdin' Dawıtqa isenbewi

29 [1] Filistler pu'tkil a'skerlerin Afekke topladı. İzraillılar bolsa,
İzreeldegi bulaqtın' janına orda qurıp, jaylasıp alg'an edi. [2] Filist
hu'kimdarları ju'z ha'm mın' adamlıq toparlar menen baratırg'an edi.
Dawıt ha'm onın' adamları patsha Axish penen birge izde kiyatırg'an edi.
[3] Filist a'skerbasıları:

– Mına evreyler bul jerde ne qılıp ju'r? – dep sorag'anda, Axish olarg'a:

– Bul adam İzrail patshası Shauldın' xızmetshisi Dawıt boladı. Bir jıldan aslam waqıttan beri, ol menin' janımda ju'r. Men ta'repke o'tkennen beri, onnan birde bir jamanlıq ko'rmedim, – dep juwap berdi.

[4] Biraq filist a'skerbasıları Axishke ashıwlanıp bılay dedi:

– Bul adamdı izine qaytarıp jiber. Ol senin' o'zine bergen jerine qaytsın. Bizler menen urısqa barmasın, bolmasa sawash waqtında bizge qarsı shıg'ıwı mu'mkin. Ol aldıng'ı mırzasına o'zin qalay jaqsı ko'rsete aladı? Og'an adamlarımızdın' basın alıp barıwdan basqa jaqsı jol bar ma?
[5] Olardın' oyıng'a tu'sip:
«Shaul mın'lag'anın,
Al Dawıt on mın'lag'anın o'ltirdi», –
dep qosıq aytıp ju'rgenleri usı Dawıt emes pe+?

[6] Sonda Axish Dawıttı shaqırıp alıp bılay dedi:

– Tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen: sen haq adamsan'. Menin' menen birge urısqa barıwın'dı qa'ler edim. Sen janıma kelgen ku'nnen beri, hesh bir jaman is islegenin'di ko'rmedim. Biraq sen filist hu'kimdarlarına jaqpadın'. [7] Endi aman-esen izin'e qayta ber. Ja'ne filist hu'kimdarlarına jaqpaytug'ın is islep qoyma.

[8] Dawıt Axishke:

– Biraq men ne qıldım? Janın'ızg'a kelgennen baslap, ha'zirge deyin mennen qanday ayıp taptın'ız? Taqsır, ne ushın men barıp, sizin' dushpanların'ızg'a qarsı urısa almayman? – dedi.

[9] Axish og'an bılay dedi:

– Bilemen, sen menin' na'zerimde Qudaydın' perishtesi sıyaqlı jaqsısan'. Degen menen, filist a'skerbasıları seni: «Bizler menen urısqa barmasın», – dep atır+. [10] Endi sen ha'm senin' menen birge kelgen mırzan' Shauldın' qulları azanda erte turıp, tan' atar-atpastan ketin'ler.

11 Solay etip, Dawıt ha'm onın' adamları filistlerdin' jerine qaytıw
ushın, azanda erte turdı. Al filistler bolsa, İzreelge ketti.

Dawıttın' amaleklerdi jen'iwi

30 [1] Dawıt ha'm onın' adamları u'shinshi ku'ni Siklag qalasına jetip keldi. Sol arada amalekler Negebke ha'm Siklagqa shabıwıl jasap, Siklagtı o'rtep jibergen edi+. [2] Olar hesh kimdi o'ltirmey, tek hayallardı ha'm sol jerde bolg'an u'lken-kishinin' ha'mmesin tutqın etip, o'zleri menen birge alıp ketken edi.

[3] Dawıt adamları menen ol jerge jetip barg'anda, qalanın' o'rtep jiberilgenin, hayalları, ulları ha'm qızlarının' tutqıng'a alıng'anın bildi. [4] Olar haldan tayg'ansha, dad salıp jıladı. [5] Dawıttın' eki hayalı, izreelli Axinoam ha'm karmelli Nabaldın' jesiri Abigayıl da tutqın etilgen edi+. [6] Dawıt qıyın jag'dayda qaldı. Sebebi ha'r bir adam ulları ha'm qızları ushın qayg'ırıp: «Dawıttı tas boran qılıp o'ltiremiz», – desti. Biraq Dawıt o'z Qudayı Jaratqan İyeden ku'sh aldı. [7] Ol Aximelex ulı ruwxaniy Abiyatarg'a: «Mag'an efodtı alıp kel», – dedi. Abiyatar efodtı alıp keldi+. [8] Dawıt Jaratqan İyeden:

– Bul basqınshılardı quwıp barsam, olarg'a jete alaman ba? – dep soradı.

Jaratqan İye og'an:

– İzinen quw, a'lbette, olarg'a jetip alıp, tutqınlardı azat etesen', – dep juwap berdi.

[9] Solay etip, Dawıt janındag'ı altı ju'z adam menen jolg'a shıg'ıp, Besor sayının' jag'asına keldi. Olardın' haldan tayg'anları sol jerde qaldı+. [10] Al Dawıttın' o'zi to'rt ju'z adam menen basqınshılardı quwıwdı dawam etti. Saydı kesip o'tiwge shaması kelmegen eki ju'z adam sol jerde qaldı.

[11] Olar qır daladan bir mısırlını tawıp alıp, Dawıttın' aldına alıp keldi. Og'an ishiwge suw ha'm jewge azıq berdi. [12] Ja'ne de, og'an keptirip nıg'ızlang'an bir bo'lek a'njir menen eki bo'lek kishmish berdi. Sol adam jep, ha'llenip aldı. Ol u'sh ku'n, u'sh tu'n duz tatpag'an ha'm suw da ishpegen edi. [13] Dawıt onnan:

– Sen kimnin' qulısan'? Qay jerdensen'? – dep soradı.

Jigit bılay dep juwap berdi:

– Men mısırlıman, bir amalektin' qulı edim. U'sh ku'n burın nawqaslanıp qalg'anlıg'ım sebepli, xojayınım meni taslap ketti. [14] Bizler keretlerdin' qubla shegarasına, yag'nıy Yahuda jerlerine ha'm Kalebtin' qubla ta'repine shabıwıl jasadıq. Al Siklag qalasın o'rtep jiberdik+.

15 Dawıt onnan:
– Meni sol basqınshılarg'a alıp bara alasan' ba? – dep soradı.
Jigit og'an:
– Meni o'ltirmeytug'ının'ızdı ha'm xojayınımnın' qolına tapsırmaytug'ının'ızdı aytıp, Qudaydın' aldında ant ishsen'iz, men sizdi sol basqınshılarg'a alıp baraman, – dep juwap berdi+.
16 Solay etip, mısırlı Dawıtqa jol ko'rsetip ketti. Basqınshılar do'gerekke jayılıp, filistlerdin' jerinen ha'm Yahudadan basıp alg'an u'lken oljalarınan iship-jep ma'slik qurıp atırg'an edi. 17 Dawıt erten'ine tan' azannan ku'n batqang'a deyin olardı qırdı. Basqınshılardın' tu'yelerge minip qashqan to'rt ju'z jigitinen basqa birde birewi qutılıp kete almadı+. 18 Dawıt amalekler alıp ketken na'rselerdin' ha'mmesin, sonday-aq o'zinin' eki hayalın da qutqardı. 19 Jaslar, g'arrılar, ullar, qızlar, oljalang'an mallar, qullası, amaleklerdin' alıp ketkenlerinen hesh biri jog'almadı. Dawıt ha'mmesin qaytarıp aldı. 20 Ol pu'tkil qoy ha'm qara mallardı da aldı. Dawıttın' adamları olardı o'z mallarının' aldına salıp, aydap baratırıp: «Bul Dawıttın' oljası», – dep aytatug'ın edi.
21 Sonnan son', Dawıt izine eriwge halları kelmey, Besor sayının' jag'asında qalg'an eki ju'z adamnın' janına bardı. Olar da Dawıttı ha'm onın' janındag'ılardı ku'tip alıwg'a shıqtı. Dawıt jaqınlasıp, olar menen amanlastı. 22 Biraq Dawıt penen ketken jaman ha'm on'bag'an adamlardın' ha'mmesi:
– Bular bizler menen birge barmag'anlıqtan, oljag'a alıng'an na'rselerden olarg'a pay bermeymiz. Ha'r biri tek hayalın ha'm balaların alıp ketsin, – dedi.
23 Biraq Dawıt olarg'a bılay dedi:
– Yaq, tuwısqanlarım! Jaratqan İyenin' bizge bergenlerine bulay islemen'ler. Ol bizlerdi qorg'adı ha'm bizlerge shabıwıl jasag'an basqınshılardı qolımızg'a tutıp berdi. 24 Sizlerdin' bul so'zlerin'izdi kim qabıl etedi? Sawashqa barg'anlar menen ju'klerdin' qasında qalg'anlardın' payı ten'dey boladı. Ha'r bir na'rse ten'dey bo'lip beriledi+.
25 Sol ku'nnen baslap, Dawıt bunı İzrail ushın da'stu'rge aylandırıp, qag'ıyda etip bekitti. Ol ha'zirge deyin saqlanıp kelmekte.
26 Dawıt Siklagqa qaytıp kelgennen son', dosları bolg'an Yahuda aqsaqallarına alıng'an oljalardan jiberip atırıp: «Mine, bul Jaratqan İyenin' dushpanlarınan alıng'an oljalardan sizlerge sawg'a», – dedi. 27 Ol

sawg'alardı Beyt-El, Negebtegi Ramot, Yattir, [28] Aroer, Sifmot, Eshtemoa,
[29] ha'm Raxalda bolg'anlarg'a, Eraxmeel tiyresinin' ha'm kenlerdin'
qalalarında bolg'anlarg'a,+ [30] Xorma, Bor-Ashan, Atax [31] ha'm Xebronda
bolg'anlarg'a, sonday-aq, o'zi adamları menen birge gezgen barlıq
jerdegilerge jiberdi.

Shauldın' ha'm onın' ullarının' o'limi

31 1 • Sol waqıtta filistler izraillılar menen urısıp atırg'an edi.
İzraillılar filistlerdin' aldına tu'sip qashıp, ko'pshiligi Gilboa tawında
nabıt boldı+. 2 Filistler Shaul menen onın' ullarının' izine tu'sip, Shauldın'
ulları İonatandı, Abinadabtı ha'm Malkiy-Shuanı o'ltirdi+. 3 Shauldın'
a'tirapında sawash ha'wij alg'an edi. Sonda sadaqshılar ta'repinen atılg'an
oq Shaulg'a tiyip, ol awır jaraqatlandı. 4 Shaul o'z no'kerine: «Qılıshın'dı
suwırıp al da, meni o'ltir. Bolmasa, mına su'nnetsizler keledi de, qılıshın
sug'ıp, meni xorlaydı», – dedi. Biraq no'ker qattı qorqıp, bunı islemedi.
Sonlıqtan Shaul qılıshın qınınan suwırıp alıp, o'zin qılıshtın' u'stine
tasladı+. 5 Shauldın' o'lgenin ko'rgende, onın' no'keri de o'zin qılıshtın'
u'stine taslap, Shaul menen birge o'ldi. 6 Solay etip, Shaul, onın' u'sh ulı,
no'keri ha'm pu'tkil adamları bir ku'nde qaza taptı.
7 Oypatlıqtın' arg'ı ta'repinde ha'm İordan da'ryasının' arjag'ında
jasaytug'ın izraillılar İzrail a'skerlerinin' qashıp, Shaul ha'm onın'
ullarının' o'lgenin bilgende qalaların taslap, qasha basladı. Filistler kelip,
sol qalalarg'a ornalastı.
8 Erten'ine filistler o'lgenlerdi tonaw ushın kelgende, Gilboa tawında
Shaul ha'm onın' u'sh ulının' o'ligin ko'rdi. 9 Olar Shauldın' basın kesip,
quralların aldı. Son'ınan bul xosh xabardı butxanalarına ha'm xalıq
arasına taratıw ushın, filistlerdin' jerlerinin' ha'mmesine xabarshılar
jiberdi+. 10 Shauldın' qural-jarag'ın qudayı Ashtartanın' butxanasına
qoydı, al denesin Beyt-Shan qalasının' diywalına asıp qoydı+.
11 Yabesh-Gilad xalqı filistlerdin' Shaulg'a islegen isleri tuwralı esitti+.
12 Qaladag'ı ma'rt jigitlerdin' ha'mmesi tu'ni menen jol ju'rip, Beyt-Shang'a
bardı. Olar Shauldın' ha'm onın' ullarının' denelerin Beyt-Shan
diywallarınan tu'sirip alıp, Yabeshke alıp keldi ha'm sol jerde jag'ıp
jiberdi+. 13 Son'ınan su'yeklerin jıynap alıp, Yabeshtegi tamarisk
ag'ashının' astına ko'mdi ha'm jeti ku'n oraza tutıp, azaladı.

---

* 1:11 Pa'ki tiymeydi – shashtın' qıyılmawı – adamnın' Qudayg'a
bag'ıshlanıwının' belgisi edi.

* 1:20 Samuel – «Quday esitti» degen ma'nisti bildiriwi mu'mkin.

* 1:24 Bir efa – shama menen 22 litr.

* 2:18 Efod – evreyshe so'z bolıp, ma'nisi anıq emes. Bul kitapta ol ruwxaniydin' kiyimi dep ko'rsetilgen. «Efod» tı bas ruwxaniyler kiygen (28 ayat), ol qımbatbaha tawardan tigilgen.

* 5:2 Dagon – kenaanlılardın' da'n hasılı qudayı.

* 7:3 Ashtarta – kenaanlılardın' muhabbat ha'm o'nimdarlıq qudayı.

* 7:12 Eben-Ezer – «ja'rdem tası» degendi bildiredi.

* 9:8 Sherek shekel – shama menen 3 gr.

* 10:5 Lira – barmaq penen shertiletug'ın tuwrı mu'yeshli tarlı saz a'sbabı.

* 13:21 Shekeldin' u'shten eki bo'legi – shama menen 8 gr.

* 13:21 Shekeldin' u'shten biri – shama menen 4 gr.

* 17:5 Bes mın' shekel – 57 kg.

* 17:7 Altı ju'z shekel – shama menen 6,8 kg.

* 22:6 Tamarisk – jın'g'ılg'a uqsag'an, biraq onnan biyik ha'm sulıw terek.

* 23:9 Efod – bul Qudaydın' erkin biliw ushın qollanılg'an.

* 25:18 Bes sea – shama menen 37 litr.

* 28:6 Urim – bul Qudaydın' erkin biliw ushın arnalg'an tas bolıp, onı shek taslaw jolı menen qollang'an bolıwı mu'mkin.

+ 1:3 Shıg' 23:15, Nzm 12:5-7

+ 1:4 Nzm 12:17-18

+ 1:8 Rut 4:15

+ 1:9 1Pat 12:7, 1Pat 15:20

+ 1:11 Jar 28:20

+ 1:18 Rut 2:13

+ 2:1 Luk 1:46-55, Zab 33:3

+ 2:2 Shıg' 15:11, Nzm 32:31

+ 2:4 Zab 36:15, Zab 75:4

+ 2:5 Zab 67:7, Zab 112:9, İysh 54:1, Erm 15:9

+ 2:6 Nzm 32:39

+ 2:7 Ayup 5:11, Zab 74:8

+ 2:8 Zab 106:41, Zab 112:7, Ayup 36:7, Zab 112:7-8, Ayup 38:6, Hkm 8:29, Zab 23:2, Zab 101:26, Zab 103:5

+ 2:9 Zab 90:11, Hkm 2:8, Hkm 4:19, Erm 23:12

+ 2:10 1Pat 7:10, Zab 17:14, Zab 95:13

+ 2:12 Nzm 13:13

+ 2:16 Leb 3:16-17, Leb 7:25

+ 2:21 Biy 13:24

+ 2:22 Shıg' 38:8

+ 2:25 Eshu 11:20

+ 2:26 Luk 2:52

+ 2:27 3Pat 13:1, Shıg' 4:14, Shıg' 4:27

+ 2:28 Shıg' 28:1, San 18:8-19

+ 2:30 Shıg' 27:21, Hkm 4:8, Erm 8:9-10

+ 2:31 3Pat 2:27

+ 2:34 1Pat 4:11

+ 2:35 3Pat 2:35

+ 3:1 Zab 73:9, Hkm 29:18, Amo 8:11

+ 3:11 4Pat 21:12, Erm 19:3

+ 3:17 Rut 1:17

+ 3:18 2Pat 10:12, 2Pat 15:26

+ 3:19 1Pat 9:6

+ 3:20 Biy 20:1

+ 4:3 Eshu 18:1

+ 4:4 Shıg' 25:22

+ 4:9 Biy 13:1

+ 4:11 1Pat 2:34

+ 4:12 Eshu 7:6, Nxm 9:1

+ 4:15 3Pat 14:4

+ 4:20 Jar 35:17

+ 4:22 Zab 77:61

+ 5:1 Eshu 13:3

+ 5:2 Biy 16:23

+ 5:3 İysh 46:1

+ 5:4 İysh 21:9, Erm 50:2, Mix 1:7

+ 5:5 Sef 1:9

+ 6:3 Leb 5:15, Leb 5:16

+ 6:6 Shıg' 8:15, Shıg' 8:32, Shıg' 12:31

+ 6:7 San 19:2, Nzm 21:3

+ 6:17 Eshu 13:3

+ 6:19 Shıg' 19:21, San 4:20

+ 6:21 Eshu 18:14

+ 7:1 2Pat 6:3, 1Jln 13:7

+ 7:3 Nzm 30:1-10, 3Pat 8:48, İysh 55:7, Hosh 6:1, İol 2:12

+ 7:4 Biy 2:13

+ 7:5 Biy 20:1

+ 7:6 2Pat 14:14, 2Pat 23:16, Joq 2:19, Biy 10:10

+ 7:9 Zab 98:6

+ 7:10 1Pat 2:10, Eshu 10:10, Zab 17:15

+ 7:12 Jar 28:18, Jar 35:14, Eshu 4:1-10

+ 8:3 Shıg' 23:8, Nzm 16:19

+ 8:5 Nzm 17:14, Biy 8:5

+ 8:11 Nzm 17:16-20, 1Pat 14:52

+ 8:14 3Pat 21:1-16

+ 8:18 Hkm 1:28, İysh 1:15, Mix 3:4

+ 9:1 1Pat 14:51, 1Jln 8:33, 1Jln 9:39

+ 9:4 4Pat 4:42

+ 9:6 1Pat 3:19

+ 9:12 3Pat 3:2

+ 9:16 Shıg' 2:24-25, Shıg' 3:9

+ 9:21 Biy 20:46, Biy 21:6, Biy 6:15

+ 10:1 1Pat 9:16, 1Pat 16:13, 2Pat 2:4, 3Pat 1:34, 4Pat 9:3

+ 10:2 Jar 35:19

+ 10:10 San 24:2

+ 10:12 1Pat 19:24

+ 10:18 Biy 6:9

+ 10:19 Eshu 7:14

+ 10:24 2Pat 16:16, 3Pat 1:25, 3Pat 1:31, 3Pat 1:39, 4Pat 11:12, 2Jln 23:11

+ 10:25 Nzm 17:14-20

+ 10:27 Nzm 13:13

+ 11:1 Biy 21:8, 1Pat 31:11-13

+ 11:2 Zxr 11:17

+ 11:4 Biy 2:4, Biy 21:2

+ 11:6 San 24:2, 1Pat 10:10

+ 11:7 Biy 19:29, Biy 20:1

+ 11:8 Biy 1:5, Biy 20:17, 1Pat 15:4, 2Pat 24:9

+ 11:11 Biy 7:16

+ 11:14 1Pat 10:8

+ 12:1 1Pat 8:5, 1Pat 10:24

+ 12:3 Nzm 16:19, San 16:15

+ 12:8 Jar 46:6-7, Shıg' 2:23, Shıg' 12:36, Shıg' 12:51

+ 12:9 Biy 3:12, Biy 4:2, Biy 10:7, Biy 13:1

+ 12:10 Biy 10:10

+ 12:11 Biy 6:32, Biy 11:1, 1Pat 7:10

+ 12:12 1Pat 11:1, 1Pat 8:19

+ 12:15 Leb 26:14-15, Nzm 28:15

+ 12:21 Nzm 11:16, 1Kor 8:4

+ 12:22 Zab 93:14, Rim 11:2

+ 12:23 3Pat 8:36, 2Jln 6:27

+ 12:24 Nzm 10:12, Eshu 24:14

+ 12:25 Eshu 24:20

+ 13:3 Biy 3:27, Biy 6:34

+ 13:5 Eshu 11:4, Biy 7:12

+ 13:6 Biy 6:2, Ayup 30:6

+ 13:8 1Pat 10:8

+ 13:13 2Pat 24:10, 1Jln 21:8

+ 13:14 Zab 88:20-21, Elsh 13:22

+ 14:3 Shıg' 28:6, 1Pat 2:18, 1Pat 22:1, 1Pat 1:3

+ 14:6 Biy 7:4, Biy 7:7

+ 14:11 1Pat 13:6

+ 14:18 San 27:21

+ 14:20 Biy 7:22, 2Jln 20:22-23

+ 14:29 Leb 5:4

+ 14:31 Eshu 10:12

+ 14:33 Jar 9:4, Leb 3:17, Leb 7:26, Leb 17:10, Nzm 12:23-24

+ 14:37 1Pat 28:6

+ 14:42 Yuns 1:7

+ 14:45 2Pat 14:11, 3Pat 1:52, Luk 21:18, Elsh 27:34

+ 14:47 2Pat 8:3, 2Pat 10:6

+ 14:48 1Pat 15:3, 1Pat 15:7

+ 14:49 1Pat 31:2, 1Jln 8:33, 1Jln 9:39, 1Jln 10:1, 1Pat 18:17-28, 1Pat 19:11-17, 2Pat 3:13-16, 2Pat 6:16-23

+ 14:50 2Pat 2:8

+ 14:51 1Pat 9:1, 1Jln 8:33, 1Jln 9:39

+ 14:52 1Pat 8:11

+ 15:1 1Pat 9:16, 1Pat 10:1

+ 15:2 Shıg' 17:8-16, Nzm 25:17-19

+ 15:4 1Pat 11:8

+ 15:6 San 24:21, Biy 1:16

+ 15:7 Jar 2:11, Jar 25:18

+ 15:8 Eshu 8:23, Shıg' 17:14, San 24:7

+ 15:10 Jar 6:6

+ 15:12 Eshu 15:55

+ 15:22 Waz 4:17, Zab 39:7-8, Zab 49:8-14, Hkm 21:3, İysh 1:11-17, Erm 7:22-23, Mix 6:6-8, Evr 10:6

+ 15:23 1Pat 13:14

+ 15:27 3Pat 11:30-31

+ 15:28 1Pat 13:14, 1Pat 28:17

+ 15:29 San 23:19, Tit 1:2

+ 15:35 1Pat 19:24

+ 16:1 1Pat 9:16, 1Pat 10:1

+ 16:5 Ayup 1:5

+ 16:6 1Pat 17:13, 1Jln 2:13-15, 2Jln 11:19

+ 16:7 3Pat 8:39, Hkm 21:2, Erm 11:20

+ 16:9 2Pat 13:3, 2Pat 21:21, 1Jln 2:13, 1Jln 20:7

+ 16:13 1Pat 10:1, San 24:2

+ 16:14 Biy 9:23

+ 16:17 4Pat 3:15

+ 17:1 Eshu 15:35

+ 17:4 Eshu 11:22

+ 17:7 2Pat 21:19, 1Jln 20:5

+ 17:8 1Pat 8:17

+ 17:13 1Pat 16:6-10, 1Jln 2:13-15

+ 17:18 Jar 37:14

+ 17:25 Eshu 15:16, 1Pat 18:17-19

+ 17:44 Nzm 28:26

+ 17:45 Zab 19:8

+ 17:46 3Pat 18:36

+ 17:47 Zab 43:7, 2Jln 20:15, Hosh 1:7

+ 17:50 2Pat 23:21

+ 17:52 Eshu 15:36

+ 17:54 2Pat 5:6

+ 17:55 1Pat 14:51, 2Pat 2:8

+ 18:1 1Pat 20:17, 2Pat 1:26

+ 18:6 Shıg' 15:20

+ 18:7 1Pat 21:11, 1Pat 29:5

+ 18:10 1Pat 16:14

+ 18:14 2Pat 7:9

+ 18:17 1Pat 14:49, 1Pat 17:25, 1Pat 25:28

+ 18:18 Biy 6:15, 1Pat 9:21, 2Pat 7:18

+ 18:19 2Pat 21:8

+ 18:25 Jar 34:12, 2Pat 3:14

+ 19:5 1Pat 17:48-49

+ 19:9 1Pat 16:14, 1Pat 18:10

+ 19:11 Zab 58:1, 1Pat 14:49, 1Pat 18:20-28, 2Pat 6:16-23

+ 19:12 Eshu 2:15, Elsh 9:25

+ 19:18 1Pat 7:17

+ 19:20 San 11:25, San 24:2

+ 19:23 San 24:2

+ 19:24 İysh 20:2, 1Pat 10:11-12

+ 20:1 1Pat 7:17

+ 20:8 2Pat 14:32

+ 20:15 2Pat 9:1, 2Pat 21:7

+ 20:17 Leb 19:18, 1Pat 18:1, 2Pat 1:26

+ 20:25 1Pat 14:50-51

+ 20:26 Leb 7:21, Leb 11:24-28, Leb 15:1-4

+ 21:1 İysh 10:32

+ 21:6 Leb 24:9, Mat 12:3, Mrk 2:25, Luk 6:3

+ 21:7 1Pat 22:9, Zab 51:2

+ 21:9 Shıg' 28:6, 1Pat 2:18, 1Pat 17:51

+ 21:10 1Pat 27:2, 3Pat 2:39

+ 21:11 1Pat 18:7, 1Pat 29:5

+ 21:13 Zab 33:1

+ 22:1 2Pat 23:13, 1Jln 11:15, Zab 56:1, Zab 141:1

+ 22:2 Biy 11:3

+ 22:5 2Pat 24:11, 1Jln 21:9, 1Jln 29:29

+ 22:8 1Pat 18:3

+ 22:9 1Pat 21:7, Zab 51:2

+ 22:10 1Pat 21:6, 1Pat 21:9

+ 22:18 Shıg' 28:6, 1Pat 2:18

+ 22:20 1Pat 23:6

+ 22:23 3Pat 2:26

+ 23:1 Eshu 15:44

+ 23:6 1Pat 22:20, Shıg' 28:6, 1Pat 2:18

+ 23:9 1Pat 30:7

+ 23:13 1Pat 22:2, 1Pat 25:13, 1Pat 27:2

+ 23:14 Eshu 15:24, Zab 62:1

+ 23:17 1Pat 24:21

+ 23:18 1Pat 18:3, 1Pat 20:8

+ 23:19 1Pat 26:1, Zab 53:1-2

+ 23:24 Eshu 15:55

● 24:1 *1Pat 26*

+ 24:1 Eshu 15:62

+ 24:6 2Pat 24:10

+ 24:7 1Pat 26:9, 2Pat 1:14

+ 24:8 Zab 7:5

+ 24:12 Zab 58:4

+ 24:13 Jar 16:5

+ 24:20 Rut 2:12

+ 24:21 1Pat 23:17

+ 25:1 1Pat 7:17, Jar 21:21, San 10:2

+ 25:3 San 13:31, Eshu 14:14, 1Jln 2:18-24

+ 25:11 Biy 8:6, İysh 32:6

+ 25:17 Nzm 13:13

+ 25:22 1Pat 3:17

+ 25:23 Rut 2:10

+ 25:24 2Pat 14:9

+ 25:26 2Pat 18:32, Dan 4:16

+ 25:28 1Pat 18:17

+ 25:43 1Pat 27:3, 1Pat 30:5, 2Pat 2:2, 2Pat 3:2, 1Jln 3:1

+ 25:44 2Pat 3:14-15

● 26:1 *1Pat 24:1-22*

+ 26:1 1Pat 23:19, Zab 53:1-2

+ 26:2 Eshu 15:24, Zab 62:1

+ 26:5 1Pat 14:50, 1Pat 17:55

+ 26:6 2Pat 2:18

+ 26:9 1Pat 24:7, Zab 7:5

+ 26:10 1Pat 31:6

+ 26:12 Jar 2:21, Jar 15:12

+ 26:21 1Pat 15:24

+ 26:23 2Pat 22:21, Zab 17:21

+ 27:2 1Pat 23:13, 1Pat 21:10, 3Pat 2:39

+ 27:3 1Pat 25:43

+ 27:6 Eshu 15:31

+ 27:8 Eshu 13:2, 1Pat 15:7

+ 27:10 Eshu 15:31-32, Biy 1:16, 1Pat 30:29

+ 28:3 1Pat 25:1, Shıg' 22:18, Leb 19:31, Nzm 18:10-12

+ 28:4 Eshu 19:17, 1Pat 31:1

+ 28:6 1Pat 14:37, 2Pat 22:42, Zab 17:42

+ 28:7 Eshu 17:11

+ 28:14 1Pat 2:19, 1Pat 15:27

+ 28:15 1Pat 18:12

+ 28:17 1Pat 15:28

+ 28:18 1Pat 15:29

+ 28:19 1Pat 31:2, 1Pat 31:4

+ 29:5 1Pat 18:7, 1Pat 21:11

+ 29:9 2Pat 14:17, 2Pat 14:20, 2Pat 19:27, Gal 4:14

+ 30:1 1Pat 27:6-7

+ 30:5 1Pat 25:43

+ 30:7 1Pat 22:20, 1Pat 23:6, Shıg' 28:6, 1Pat 2:18, 1Pat 23:9

+ 30:9 1Pat 23:13

+ 30:14 2Pat 8:18, 2Pat 15:18, 2Pat 20:7, 2Pat 20:23, 3Pat 1:38, 1Jln 18:17, Eshu 14:14, 1Pat 27:10, 1Jln 2:18-24

+ 30:15 Nzm 23:15-16

+ 30:17 1Jln 4:43

+ 30:24 San 31:27, Eshu 22:8

+ 30:29 Biy 1:16, 1Pat 27:10

● 31:1 *1Jln 10:1-12*

+ 31:1 1Pat 28:4

+ 31:2 1Pat 14:49, 1Jln 8:33, 1Jln 9:39, 1Jln 10:1

+ 31:4 Biy 9:54, 2Pat 1:10

+ 31:9 2Pat 1:20

+ 31:10 Biy 2:13, Eshu 17:11

+ 31:11 1Pat 11:1-11, 2Pat 21:10

+ 31:12 2Pat 21:12, 2Jln 16:14, 2Jln 21:19

Patshalar tuwralı ekinshi kitap

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

21 22 23 24

Dawıttın' Shauldın' o'limi tuwralı esitiwi

1 [1] Shaul patsha qaza tapqan edi. Sol arada Dawıt amalekler u'stinen
jen'iske erisip, Siklag qalasına qaytıp keldi ha'm ol jerde eki ku'n
qaldı+. [2] U'shinshi ku'ni Shauldın' ordasınan qayg'ısının' belgisi retinde
kiyimlerin jırtıp, basına topıraq shashqan bir adam keldi. Ol Dawıtqa
jaqınlasqannan jerge jıg'ılıp, og'an ta'jim etti. [3] Dawıt onnan:
– Qay jerden kiyatırsan'? – dep soradı.
Sol adam Dawıtqa:
– İzrail ordasınan qashıp qutıldım, – dep juwap berdi.
[4] Dawıt og'an:
– Ne boldı? Mag'an aytıp ber, – dedi.
Sol adam Dawıtqa:
– A'skerler sawash maydanınan qashıp ketti. Olardın' ko'pshiligi qırılıp
qaldı. Solardın' ishinde Shaul menen onın' ulı İonatan da o'ldi, – dedi.
[5] Sonda Dawıt xabarshı jigitten:
– Shauldın' ha'm onın' ulı İonatannın' o'lgenin qayaqtan bilesen'? –
dep soradı.
[6] Jigit Dawıtqa bılay dep juwap berdi:
– Tosattan Gilboa tawına barıp qaldım. Qarasam, ol jerde Shaul
nayzasına su'yenip turg'an eken. Al dushpannın' sawash arbaları menen
arbakeshleri bolsa, og'an jaqınlasıp kiyatırg'an eken+. [7] Sonda Shaul
artına burılıp, meni ko'rip qaldı da, qasına shaqırdı. Men og'an:
«La'bba'y», – dedim. [8] Ol mennen: «Sen kimsen'?» – dep soradı. Men og'an:
«Men bir amalekpen», – dep juwap berdim. [9] Shaul mag'an: «Berman kelip,
meni o'ltir. Sebebi janım shıqpay, qıynalıp atırman», – dedi+. [10] Men
janına barıp, onı o'ltirdim. O'ytkeni awır jaraqatlanıp qulag'annan keyin,
tiri qalmaytug'ının bilgen edim. Men onın' basındag'ı tajı menen qolına
tag'ılg'an shınjırın aldım ha'm olardı usı jerge, mırzam, sizge alıp keldim.
[11] Bunı esitken Dawıt ha'm onın' janındag'ılar qayg'ıdan kiyimlerin
jırttı+. [12] Olar qılıshtan qaza tapqan Shaul, onın' ulı İonatan ha'm Jaratqan
İyenin' xalqı bolg'an izraillılar ushın keshke shekem joqlaw aytıp jılap,
oraza tuttı.
[13] Dawıt o'zine xabar alıp kelgen jigitten:
– Qay jerlisen'? – dep soradı.
Jigit og'an:

– Men bir kelgindi amalektin' ulıman, – dep juwap berdi.
14 Sonda Dawıt og'an:
– Jaratqan İyenin' maylag'an adamına qol ko'terip, onı o'ltiriwge qorqpadın' ba? – dedi+. 15 Son'ınan Dawıt adamlarınan birin shaqırıp: «Bar, onı o'ltir!» – dep buyırdı. Solay etip, sol adam amalek jigitti o'ltirdi.
16 Dawıt amalek jigitke: «O'z basın'a o'zin' jettin'. O'ytkeni: „Jaratqan İyenin' maylag'an adamın men o'ltirdim“, – dep o'zin'e qarsı o'z awzın' menen gu'walıq berdin'», – dedi.

Dawıttın' Shaul ha'm İonatan ushın aytqan joqlawı

17 Dawıt Shaul ha'm onın' ulı İonatan ushın joqlaw ayttı. 18 Son'ınan bul jır Yahuda xalqına u'yretilsin dep buyırdı. «Oq jay» dep atalg'an usı jır Yashar kitabında jazılg'an:
19 «Ha'y İzrail! Biyik to'beshiklerde joq boldı saltanatın'!
Qalay jerge quladı batırların'?!
20 Bul xabardı Gatqa esittirmen',
Ashkelon ko'shelerinde jayıp ju'rmen'.
Esitip, filist qızları quwanbasın,
Su'nnetsizlerdin' qızları shadlanbasın+.
21 Ha'y, Gilboa tawları,
U'stin'izge shıq tu'sip, jawın jawmasın,
Jerlerin' o'nim de bermesin.
Sebebi batırlardın' qalqanı,
Endi qaytıp za'ytu'n mayı menen maylanbaytug'ın Shauldın' qalqanı,
Sol jerde qulatıldı+.
22 O'lgenlerdin' qanısız, batırlardın' ta'nisiz,
İonatannın' oq jayı keri qaytpas edi,
Shauldın' qılıshı hesh bos qaytpas edi.
23 Shaul menen İonatan su'ykimli ha'm jag'ımlı edi,
O'mirde de, o'limde de birge boldı olar.
Olar bu'rkitlerden de shaqqanıraq, arıslanlardan da ku'shlirek edi.
24 Ha'y, İzrail qızları!
Sizlerge bezelgen qırmızı kiyimler kiygizgen,
Kiyimin'izdi altın bezeniw buyımları menen bezegen Shaul ushın jılan'lar!
25 Wah, qalay qaza taptı batırlar sawashta!
Biyikligin'de jatır o'li İonatan.

[26] Senin' ushın qayg'ıraman, tuwısqanım İonatan,
Men ushın sen ju'da' qa'dirli edin',
Su'yispenshiligin' men ushın,
Artıq edi hayal muhabbatınan+.
[27] Wah, qalay qaza taptı batırlar!
Qalay joq boldı urıs quralları!»

Dawıttın' Yahudag'a patsha bolıwı

2 [1] Bunnan keyin, Dawıt Jaratqan İyeden:
– Yahuda qalalarının' birine barayın ba? – dep soradı.
Jaratqan İye og'an:
– Bar, – dep juwap berdi.
Dawıt Onnan:
– Qay jerge barayın? – dep soradı.
Jaratqan İye Dawıtqa:
– Xebrong'a bar, – dep juwap berdi+. [2] Solay etip, Dawıt o'zinin' eki hayalı: izreelli Axinoam ha'm karmelli Nabaldın' jesiri Abigayıl menen birge sol jerge ketti+. [3] Dawıt o'zinin' janındag'ı adamların da xojalıqları menen birge alıp ketti. Olar Xebronnın' o'zine ha'm a'tirapındag'ı qalalarg'a ornalastı+. [4] Sonda yahudalılar Xebrong'a kelip, Dawıttı maylap, Yahudag'a patsha etip qoydı. Son'ınan olar Dawıtqa: «Yabesh-Gilad turg'ınları Shauldın' denesin jerledi», – dedi+.

[5] Dawıt Yabesh-Gilad turg'ınlarına xabarshılar jiberip, olarg'a bılay dedi: «Mırzan'ız Shauldı jerlep, og'an ko'rsetken sadıqlıg'ın'ız ushın Jaratqan İye sizlerdi jarılqasın! [6] Endi sizlerge Jaratqan İye miyrim-sha'pa'a'tin ha'm sadıqlıg'ın ko'rsetsin. Bul isin'iz ushın, men de sizlerge jaqsılıq qılaman. [7] Sonlıqtan ku'shli ha'm ma'rt bolın'lar! Mırzan'ız Shaul qaytıs boldı. Al Yahuda xalqı bolsa, meni maylap, o'zlerine patsha etip qoydı».

İzrail menen Yahuda arasındag'ı sawash

[8] Shauldın' sa'rka'rdası Ner ulı Abner Shauldın' ulı İsh-Boshetti* Maxanayımg'a alıp bardı+. [9] Ol jerde Abner İsh-Boshetti Giladtın', Asherdin', İzreeldin', Efrayımnın', Benyaminnin' ha'm pu'tkil İzraildın' u'stinen patsha etip tayınladı. [10] Shauldın' ulı İsh-Boshet qırıq jasında patsha bolıp, İzrailda eki jıl patshalıq etti. Biraq Yahuda xalqı Dawıt penen birge qaldı. [11] Dawıt Xebronda Yahuda xalqına jeti jıl altı ay patshalıq etti+.

[12] Bir ku'ni Ner ulı Abner Shauldın' ulı İsh-Boshettin' adamları menen birge Maxanayımnan Gibong'a ketti. [13] Al Seruya ulı İoab bolsa, Dawıttın' adamları menen barıp, Gibon hawızının' janında olardı qarsı aldı. Usı eki

topardın' biri hawızdın' bir ta'repinde, ekinshisi ekinshi ta'repinde otırdı+. 14 Sonda Abner İoabqa:

– Jigitler orınlarınan turıp, ko'z aldımızda alıssın, – dep usınıs qıldı.

İoab og'an:

– Meyli, alısa g'oysın, – dep kelisim berdi.

15 Solay etip, Benyamin urıwınan Shauldın' ulı İsh-Boshet ta'repten on eki adam ha'm Dawıt ta'repten on eki adam aldıg'a shıqtı. 16 Olardın' ha'r biri qarsılasının' basınan uslap aldı da, bir-birinin' bu'yirine qılısh shanshıp, birgelikte jan tapsırdı. Sonlıqtan Gibondag'ı sol jerge Xelqat-Hassurim, yag'nıy «Qılıshlar maydanı» degen at berildi.

17 Sol ku'ni sawash ju'da' qatal tu's alıp, Dawıttın' adamları Abner menen izraillılardı jen'iliske ushırattı. 18 Seruyanın' u'sh ulı: İoab, Abishay ha'm Asahel de sol jerde edi. Asahel kiyik sıyaqlı shapqır edi+. 19 Ol izinen qalmay, Abnerdi quwalap ketti.

20 Sonda Abner artına burılıp:

– Asahel, bul senbisen'? – dep soradı.

Asahel og'an:

– Awa, bul men, – dep juwap berdi.

21 Abner og'an:

– İzimnen quwıwdı toqtatıp, jigitlerdin' birine hu'jim qıl da, qural-jarag'ın al, – dedi.

Biraq Asaheldin' Abnerdi quwıwdı toqtatqısı kelmedi.

22 Sonda Abner Asahelge ja'ne eskertip: «Meni quwıwdı toqtat! Seni o'ltiriwimnin' nege keregi bar? Son'ınan tuwısqanın' İoabtın' ju'zine qalay qarayman?» – dedi.

23 Biraq Asahel quwıwdı toqtatpag'anlıqtan, Abner nayzasının' artqı ushın Asaheldin' qarnına tıg'ıp jiberdi. Nayza Asaheldin' arqasın tesip shıqtı. Ol jerge jıg'ıla sala, jan berdi. Asahel jıg'ılıp o'lgen jerden o'tip baratırg'anlardın' ha'mmesi sol jerde toqtap qaldı.

24 Al İoab penen Abishay Abnerdi quwıwdı dawam etip, ku'n batqanda, Gibon sho'line ketetug'ın joldag'ı Giaxtın' qarsı aldındag'ı Amma to'beshigine keldi. 25 Benyamin urıwının' adamları Abnerdin' izine erip jıynalıp, bir toparg'a birlesti ha'm bir to'beshiktin' basına shıg'ıp, sap tartıp turdı.

26 Abner dawıslap baqırıp, İoabqa:

– Qılıshımız ma'n'gige insanlardı qırıwı kerek pe? Yamasa sen bunın' aqıbetinin' qayg'ılı bolatug'ının bilmeysen' be? A'skerlerin'e tuwısqanların quwıwdı toqtatıwdı qashan buyırasan'? – dedi.

27 İoab Abnerge:

– Tiri Quday haqı ant ishemen: eger o'zin' aytpag'anın'da, a'skerler erten' azang'a shekem tuwısqanların quwıwdı toqtatpag'an bolar edi, – dep juwap berdi. 28 Son'ınan İoab ka'rnay shertti ha'm pu'tkil xalıq toqtadı. Keyin olar izraillılardı quwmadı da, olar menen urıspadı da.

29 Abner ha'm onın' adamları tu'n boyı İordan tegisligi boylap ju'rdi. Olar İordan da'ryasın kesip o'tip, Bitron jolı arqalı Maxanayımg'a qaytıp bardı.

30 İoab ta Abnerdi quwıwdı toqtatıp, qaytıp kelgennen son', ha'mme adamların jıynadı. Asahelden basqa, Dawıttın' adamlarınan ja'ne on tog'ız adam qazalang'an bolıp shıqtı. 31 Biraq Dawıttın' adamları Abner ta'reptegi Benyamin urıwının' adamlarınan u'sh ju'z alpıs adamdı o'ltirgen edi.
32 İoab ha'm onın' adamları Asaheldin' denesin alıp kelip, Beytlehemdegi a'kesinin' qa'birine jerledi. Son'ınan olar tu'n boyı jol ju'rip, tan' ata Xebrong'a jetip keldi.

3 1 • Shauldın' ta'repdarları menen Dawıttın' ta'repdarları arasındag'ı
urıs uzaq dawam etti. Dawıttın' ku'shine ku'sh qosılg'an sayın,
Shauldın' ta'repdarları ha'lsirep bara berdi.

Dawıttın' Xebronda tuwılg'an balaları

2 Dawıttın' Xebronda tuwılg'an balaları mınalar: tun'g'ısh ulı Amnon.
Ol izreelli Axinoamnan tuwıldı;+ 3 ekinshisi Kileab bolıp, ol karmelli
Nabaldın' jesiri Abigayıldan tuwıldı; u'shinshisinin' atı Abshalom, ol
Geshur patshası Talmaydın' qızı Maaxadan tuwıldı;+ 4 to'rtinshisi
Xaggitten tuwılg'an Adoniya, besinshisi Abitaldan tuwılg'an Shefatiya,+
5 altınshısı Dawıttın' Egla degen hayalınan tuwılg'an İtream edi. Dawıttın'
bul ullarının' ha'mmesi Xebronda tuwıldı.

Abnerdin' Dawıtqa qosılıwdı sheshiwi

6 Shauldın' ta'repdarları menen Dawıttın' ta'repdarları arasında urıs
dawam etip atırg'anda, Abner Shauldın' ta'repdarları arasında ku'shke
tolıp bara berdi.

7 Shauldın' Rispa degen bir toqalı bar bolıp, ol Ayya degen adamnın'
qızı edi. Bir ku'ni İsh-Boshet Abnerden:

– Ne ushın sen a'kemnin' toqalı menen jattın'? – dep soradı+.

8 İsh-Boshettin' sorawına qattı g'a'zeplengen Abner og'an bılay dep
baqırdı:

– Men ne Yahudag'a xızmet qılıp ju'rgen bir ko'pek pe edim? Men usı
ku'nge deyin, a'ken'iz Shauldın' xojalıg'ına, tuwısqanlarına ha'm doslarına
sadıq boldım. Sizdi de Dawıtqa satıp bermedim. Biraq bu'gin siz meni usı
hayal sebepli ayıplap atırsız. 9 Jaratqan İyenin' Dawıtqa wa'de etkenin
ju'zege asırmasam, onda Quday meni jazalag'an u'stine jazalasın!+ 10 Ol
patshalıqtı Shauldın' na'silinen tartıp alıp, Dannan Beer-Shebag'a shekem
sozılg'an İzrail menen Yahudada Dawıttın' patshalıg'ın ornatatug'ının
aytıp, wa'de etken edi+. 11 İsh-Boshet Abnerden qorqqanlıqtan, og'an
basqa hesh na'rse ayta almadı.

12 Bunnan keyin, Abner o'z atınan Dawıtqa xabarshılar jiberip, bılay
dedi: «Bul eldi siz basqarıwın'ız kerek emes pe? Eger menin' menen
kelisim du'zsen'iz, pu'tkil İzraildı siz ta'repke awdırıw ushın, ja'rdem
beremen».

13 Dawıt og'an: «Yaqshı, men senin' menen kelisim du'zemen. Biraq bir
sha'rtim bar: meni ko'riwge kelgenin'de, Shauldın' qızı, hayalım Mixaldı
da o'zin' menen birge alıp kel. Bolmasa, aldıma kelmey-aq qoy», – dedi+.
14 Son'ınan Dawıt Shauldın' ulı İsh-Boshetke de xabarshılar jiberip, olar
arqalı: «Qalın' malg'a ju'z filisttin' su'nnet terisin to'lep alg'an hayalım
Mixaldı mag'an qaytarıp ber», – dedi+. 15 Sonda İsh-Boshet adamlar
jiberip, Mixaldı ku'yewi Paltieldin' u'yinen aldırdı. Paltiel Layısh degen
adamnın' ulı edi+. 16 Ku'yewi jılawı menen Baxurimge shekem hayalına
erip bardı. Biraq Abner og'an: «İzin'e qayt», – degende, ol izine qaytıp
ketti.
17 Sol arada Abner İzraildın' aqsaqalları menen ushırasıp, olarg'a bılay
dedi: «Sizler ko'pten beri Dawıttın' o'zlerin'izge patsha bolıwın qa'legen
edin'iz. 18 Endi bunı iske asırın'. Sebebi Jaratqan İye Dawıt haqqında:
„Qulım Dawıt arqalı xalqım İzraildı filistlerdin' ha'm pu'tkil
dushpanlarının' qolınan qutqaraman“, – degen edi». 19 Abner
benyaminliler menen de so'ylesti. Son'ınan ol İzrail xalqının' ha'm
Benyamin urıwının' qa'lewi tuwralı Dawıtqa xabarlaw ushın Xebrong'a
ketti.
20 Abner janına jigirma adamdı alıp Xebrong'a, Dawıttın' janına bardı.
Dawıt Abner ha'm onın' janındag'ılar ushın zıyapat berdi.
21 Abner Dawıtqa: «Endi barıp, pu'tkil İzrail xalqın jıynap, taqsırım,
sizin' aldın'ızg'a alıp keleyin. Olar siz benen kelisim du'zsin. Sonda siz
qa'legen jerin'izdin' ha'mmesi u'stinen patshalıq qılasız», – dedi.
Bunnan son', Dawıt Abnerdi shıg'arıp saldı. Ol da aman-esen jolına
tu'sti.

İoabtın' Abnerdi o'ltiriwi

22 Ko'p uzamay, Dawıttın' adamları menen İoab bir basqınshılıqtan
qaytıp keldi. Olar o'zleri menen birge ko'p olja alıp kelgen edi. Biraq sol
waqıtta Abner Xebronda Dawıttın' janında joq edi. Sebebi Dawıt onı
shıg'arıp salg'an bolıp, ol aman-esen jo'nep ketken edi. 23 İoab ha'm onın'
janındag'ı pu'tkil a'skerler Xebrong'a kelgende, olarg'a Ner ulı Abnerdin'
patshag'a kelgeni, patshanın' onı qaytarıp jibergeni, onın' da aman-esen
u'yine qaytqanı tuwralı xabarladı. 24 Sonda İoab patshag'a kelip: «Siz ne
islep qoydın'ız? Abner o'z ayag'ı menen aldın'ızg'a kelgen bolsa, onı nege
bosatıp jiberdin'iz? Ol ketip qalıptı-g'o! 25 Ner ulı Abnerdi o'zin'iz bilesiz. Ol

sizdi aldaw ushın, qay jerge barıp, qay jerden keletug'ının'ızdı ha'm neler isleytug'ının'ızdı biliw ushın kelgen», – dedi.
26 İoab Dawıttın' janınan shıqqannan keyin, Abnerdin' izinen
xabarshılar jiberdi. Xabarshılar onı Sira suw saqlag'ıshının' janınan
qaytarıp alıp keldi. Dawıt bunnan biyxabar edi. 27 Abner Xebrong'a qaytıp
kelgende, İoab o'zin onın' menen jeke so'ylesip alatug'ın adamday
ko'rsetip, onı qala da'rwazasınan kirgizdi. Tuwısqanı Asaheldin' qanın
to'kkeni ushın, İoab sol jerde Abnerdin' qarnına pıshaq urıp o'ltirdi+.
28 Dawıt bul waqıyanı esitkende bılay dedi: «Men de, menin' patshalıg'ım
da Ner ulı Abnerdin' qanı ushın Jaratqan İyenin' aldında ma'n'gige
ayıpsızbız. 29 Onın' qanının' qunı İoabtın' ha'm onın' a'kesinin' pu'tkil u'y-
ishinin' moynında. İoabtın' urpag'ınan irin'li jarag'a ha'm jaman teri
keselligine shalıng'anlar, baldaqqa su'yengenler, qılıshtan o'lgenler,
nang'a zar bolg'anlar hesh qashan arılmasın»+.
30 Solay etip, İoab ha'm onın' inisi Abishay Abnerdi o'ltirdi. O'ytkeni
Abner Gibondag'ı sawashta olardın' inisi Asaheldi o'ltirgen edi+.
31 Son'ınan Dawıt İoabqa ha'm onın' janındag'ılarg'a: «Kiyimlerin'izdi
jırtıp, aza kiyimin kiyin'ler ha'm Abner ushın jılan'lar», – dep buyrıq berdi.
Dawıt patshanın' o'zi Abnerdin' tabıtının' izinde ju'rdi. 32 Olar Abnerdi
Xebrong'a jerledi. Patsha Abnerdin' qa'birinin' basında dawıs shıg'arıp
jıladı. Sol jerdegi pu'tkil xalıq ta jıladı. 33 Son'ınan patsha Abner ushın mına
joqlawdı ayttı:
«Abner, sen bir aqmaq sıyaqlı o'liwin' kerek pe edi?
34 Qolların' baylawlı, ayaqların' kisenlewli emes edi-g'o.
Biraq sen qaraqshılar qolınan o'ltirilgen adam sıyaqlı qaza taptın'».

Ha'mme Abner ushın ja'ne jıladı.
35 Xalıq Dawıtqa barıp, ku'n batpastan burın onı bir na'rse jep alıwg'a
ko'ndirmekshi bolg'anda, Dawıt ant iship bılay dedi: «Ku'n batpastan aldın
nan yamasa bir na'rse jesem, Quday meni jazalag'an u'stine jazalasın!»
36 Pu'tkil xalıq bunı bildi ha'm patshanın' barlıq islerin unatqanı sıyaqlı,
bul isin de unattı. 37 Sol ku'ni Yahudadag'ı ha'm İzraildag'ı ha'r bir adam
Ner ulı Abnerdin' o'liminde patshanın' qolı joqlıg'ın bildi.
38 Patsha adamlarına bılay dedi: «Bu'gin İzrailda bir basshının', ullı bir
adamnın' o'lgenin bilmeysizler me? 39 Men maylanıp, patsha etip qoyılg'an
bolsam da, bu'gin ha'lsizben. Al mına Seruyanın' ulları bolsa, mennen

ku'shlirek. Jaratqan İye jamanlıq islegenge jamanlıg'ına jarasa qaytarsın!»+

İsh-Boshettin' o'ltiriliwi

4 [1] Shauldın' ulı İsh-Boshet Abnerdin' Xebronda o'ltirilgenin esitkende, qa'weterge tu'sti. Pu'tkil İzrail xalqı da qorqısıp qaldı. [2] İsh-Boshettin' xızmetinde basqınshılar toparın basqaratug'ın Baana ha'm Rexab degen eki adam bar edi. Olar Benyamin urpag'ınan bolg'an beerotlı Rimmonnın' ulları edi. Beerot qalası benyaminlilerge tiyisli qala dep sanalatug'ın edi+. [3] Sebebi beerotlılar qalanı taslap, Gittayımg'a qashıp ketken edi. Sonlıqtan olar usı ku'nge shekem sol jerde kelgindi bolıp jasap kiyatır+.

[4] Shauldın' ulı İonatannın' eki ayag'ı da la'n' bolıp qalg'an Mefiboshet* degen bir ulı bar edi. İzreelden Shaul menen İonatannın' qazalang'anı haqqında xabar kelgende, Mefiboshet bes jasta edi. Sonda ta'rbiyashısı onı alıp qashıp ketken edi. Ol balanı asıg'ıs alıp qashıp baratırg'anda, balanı qolınan tu'sirip alg'anlıqtan, bala mayıp bolıp qalg'an edi+.

[5] Beerotlı Rimmonnın' ulları Rexab penen Baana jolg'a shıg'ıp, ku'n qattı qızg'an waqıtta İsh-Boshettin' u'yine kelgende, İsh-Boshet uyıqlap jatırg'an edi. [6] Rexab ha'm onın' tuwısqanı Baana biyday alatug'ın adam sıyaqlı u'yge kirip, İsh-Boshettin' qarnına qanjar tıg'ıp o'ltirdi de, qashıp ketti. [7] Waqıya bılay bolg'an edi: olar u'yge kirgende, İsh-Boshet uyıqlaytug'ın bo'lmesindegi o'z to'seginde jatırg'an edi. Rexab penen Baana İsh-Boshetti o'ltirip, basın kesip aldı ha'm bastı ko'terip, pu'tkil tu'n boyı İordan tegisligi arqalı ju'rdi. [8] Olar İsh-Boshettin' basın Xebrong'a, Dawıt patshag'a alıp kelip, og'an: «Mine, sizdi o'ltirmekshi bolg'an dushpanın'ız Shauldın' ulı İsh-Boshettin' bası! Jaratqan İye bu'gin Shauldan ha'm onın' urpag'ınan taqsırım, sizin' o'shin'izdi aldı», – dedi.

[9] Biraq Dawıt beerotlı Rimmonnın' ulları Rexab penen onın' tuwısqanı Baanag'a bılay dep juwap berdi: «Meni ha'r tu'rli ba'le-qadalardan qutqarg'an tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen:+ [10] burın Shauldın' o'limi haqqında xabardı mag'an xosh xabar retinde alıp kelgen adamdı uslap alıp, Siklagta o'ltirgen edim. A'kelgen xosh xabarı ushın og'an berilgen sıy usı boldı+. [11] Endi ayıpsız bir adamdı o'z u'yinde, to'seginde o'ltirgen jawız adamlardın' o'ltiriliwi de gu'mansız. Onın' qanı ushın sizlerden o'sh alıp, sizlerdi jer betinen joq qılıp jibermeymen be?» [12] Son'ınan Dawıt adamlarına buyrıq berdi. Olar eki tuwısqandı o'ltirip, olardın' ayaq-

qolların kesti de, denesin Xebrondag'ı hawızdın' boyına asıp qoydı. Al İsh-Boshettin' basın aparıp, Xebrondag'ı Abnerdin' qa'birine jerledi.

Dawıttın' İzrailg'a patsha bolıwı

5 1 • İzraildın' barlıq urıwları Xebronda bolg'an Dawıtqa kelip, bılay
dedi: «Bizler sizin' o'z su'yegin'iz ha'm o'z etin'izbiz. 2 Burın Shaul
patsha bolg'an waqıtta da, sawashta İzraildı o'zin'iz baslap ju'retug'ın
edin'iz. Jaratqan İye sizge: „Xalqım İzrailg'a sen shopanlıq etip, olarg'a
hu'kimdar bolasan'“, – dep wa'de bergen edi»+. 3 Solay etip, İzraildın'
barlıq aqsaqalları Xebrong'a, patsha Dawıttın' aldına kelgende, Dawıt
Xebronda Jaratqan İyenin' aldında olar menen kelisim du'zdi. Olar da
Dawıttı maylap, İzrailg'a patsha etip qoydı.
4 Dawıt otız jasında patsha bolıp, qırıq jıl patshalıq etti+. 5 Ol Xebronda
jeti jıl altı ay Yahuda u'stinen, Erusalimde otız u'sh jıl pu'tkil İzrail ha'm
Yahuda u'stinen patshalıq etti+.

6 • Dawıt patsha ha'm onın' adamları Erusalimde jasap atırg'an ebus
xalqına shabıwıl jasaw ushın jolg'a shıqqanda, ebus xalqı: «Dawıt bul jerge
kire almaydı», – dep oylap, Dawıtqa: «Sen bul jerge kire almaysan'.
Soqırlar menen sholaqlar-aq seni quwıp saladı», – dep baqırdı+. 7 Degen
menen, Dawıt Sion qorg'anın, keyin ala «Dawıttın' qalası» dep atalatug'ın
qorg'andı qolg'a kirgizdi.
8 Sol ku'ni Dawıt adamlarına bılay dedi: «Ebus xalqın jen'bekshi bolg'an
ha'r bir adam suw tarmaqları arqalı barıp, Dawıttı jek ko'retug'ın* sol
sholaq ha'm soqır ebuslardı joq qılsın», – dedi. Sonlıqtan: «Soqırlar menen
sholaqlar sarayg'a* kirmeydi», – degen ga'p qalg'an eken.
9 Bunnan keyin, Dawıt qorg'an qalag'a ornalasıp aldı ha'm onı
«Dawıttın' qalası» dep atadı. Ol qorg'annın' aynala do'geregine Millo
degen jerden baslap qosımsha qorg'an qurdı+. 10 Dawıt ku'shke tolıp bara
berdi. O'ytkeni A'lemnin' Qudayı Jaratqan İye onın' menen birge edi+.

11 • Tir patshası Xiram Dawıtqa elshiler, sonın' menen birge kedr
ag'ashların, ag'ash ustaların ha'm tas qalawshı ustalardı jiberdi. Bul
adamlar Dawıt ushın bir saray qurdı+. 12 Sonda Dawıt Jaratqan İyenin'
o'zin İzrailg'a patsha etip tayınlag'anın ha'm O'z xalqı İzrail ushın onın'
patshalıg'ın dan'qqa eristirgenin tu'sindi.
13 Dawıt Xebronnan Erusalimge kelgennen keyin de o'zine ja'ne
toqallar ha'm hayallar alıp, olardan da ul ha'm qızlar ko'rdi. 14 Dawıttın'
Erusalimde tuwılg'an ul-qızlarının' atları mınalar: Shammua, Shobab,

Natan, Sulayman,+ 15 İbxar, Elishua, Nefeg, Yafia, 16 Elishama, Elyada ha'm
Elifelet.

Filistlerdin' jen'iliske ushırawı

17 ● Filistler Dawıttın' maylanıp, İzrailg'a patsha etip qoyılg'anın
esitkende, pu'tkil filist a'skerleri Dawıttı qolg'a tu'siriw ushın izlep ketti.
Bunı esitken Dawıt qorg'ang'a ketti. 18 Filistler kelip, Refaim oypatlıg'ına
jaylastı+. 19 Dawıt Jaratqan İyeden:

– Filistlerge qarsı ju'ris qılayın ba? Olardı mag'an ta'slim etesen' be? –
dep soradı.

Jaratqan İye Dawıtqa:

– Awa, ju'ris qıl. Olardı sag'an so'zsiz ta'slim etemen, – dep juwap
berdi.

20 Sonda Dawıt a'skerleri menen birge Baal-Perasimge ketti ha'm ol
jerde filistlerdi qıyrattı. Keyin ol: «Ha'r bir bo'getti jaypap o'tetug'ın suw
tasqını sıyaqlı, Jaratqan İye de dushpanlarımdı aldımda qıyratıp tasladı», –
dedi. Sol sebepli bul jerge «Baal-Perasim» degen at berildi+. 21 Filistler sol
jerge o'zlerinin' butların taslap qashqan edi. Dawıt ha'm onın' adamları sol
butlardı alıp ketti.

22 Bunnan son', filistler ja'ne kelip, Refaim oypatlıg'ına jaylastı. 23 Dawıt
Jaratqan İyeden qayta sorag'anda, Jaratqan İye og'an bılay dep juwap
berdi: «Olarg'a bul jerden hu'jim qılma. Olardın' artınan aylanıp bar da, tut
ag'ashları ta'repten hu'jim qıl. 24 Tut ag'ashlarının' joqarısınan ayaq sesleri
sıyaqlı dawıstı esitiwden-aq, ha'reketke kiris. Sebebi sol waqıtta Men
senin' aldın'da filist ordasın qıyratıw ushın baratırg'an bolaman»+.
25 Dawıt Jaratqan İyenin' buyırg'anınday qıldı ha'm filist ordasın Gebadan
Gezerge deyin qıyratıp bardı.

Kelisim sandıg'ının' Erusalimge alıp keliniwi

6 1 • Dawıt ja'ne İzraildag'ı pu'tkil ag'la a'skerlerdi topladı. Olar otız
mın' adam edi. 2 Son'ınan Dawıt ha'm onın' menen birge bolg'an sol
adamlardın' ha'mmesi sandıqtın' u'stindegi eki kerub arasında taxt
qurg'an A'lemnin' Jaratqan İyesinin' atı menen atalg'an Qudaydın'
sandıg'ın alıp keliw ushın Baale-Yahudag'a* ketti+. 3 Olar Qudaydın'
sandıg'ın to'beshiktegi Abinadabtın' u'yinen alıp, taza bir arbag'a qoydı.
Abinadabtın' ulları Uzza menen Axyo taza arbanı jeteklep ju'rdi+. 4 Olar
Qudaydın' sandıg'ın alıp ketip baratırg'anda, Axyo sandıqtın' aldında
ju'rdi. 5 Sol waqıtta Dawıt ha'm pu'tkil İzrail xalqı Jaratqan İyenin' aldında
qosıq aytıp, lira ha'm arfa shertip, da'p qag'ıp, sistranı shın'g'ırlatıp,
kimbaldı dan'g'ırlatıp, bar ku'shi menen shadlıqqa bo'lenip kiyatırg'an
edi.

6 Olar Naxon degen adamnın' qırmanına jetip barg'anda, o'gizler
su'rnigip ketti. Sonda Uzza qolın sozıp, Qudaydın' sandıg'ın uslap qaldı+.
7 Hu'rmetsizligi ushın Jaratqan İyenin' Uzzag'a g'a'zebi qaynadı ha'm sol
jerde-aq onın' janın aldı. Uzza Qudaydın' sandıg'ının' qasında jan tapsırdı.

8 Jaratqan İyenin' Uzzanı jazalag'anına Dawıt qattı ashıwlandı. Sol
ku'nnen baslap, ha'zirge deyin bul orın Peres-Uzza, yag'nıy «Uzzanın'
qıyratılıwı» dep ataladı.

9 Dawıt sol ku'ni Jaratqan İyeden qorqıp: «Endi qalay Jaratqan İyenin'
sandıg'ın a'kelip, janıma qoya alaman?» – dep oyladı. 10 Sonlıqtan Dawıt
sandıqtı o'zinin' atı menen atalg'an qalag'a alıp barıwdın' ornına, gatlı
Obed-Edomnın' u'yine apardı. 11 Sandıq gatlı Obed-Edomnın' u'yinde u'sh
ay turdı. Jaratqan İye Obed-Edomdı ha'm onın' pu'tkil shan'arag'ın
jarılqadı+. 12 Dawıtqa: «Qudaydın' sandıg'ı sebepli, Jaratqan İye Obed-
Edomnın' shan'arag'ın ha'm og'an tiyisli ha'mme na'rseni jarılqadı», –
degen xabar jetti. Sonda Dawıt barıp, Qudaydın' sandıg'ın Obed-Edomnın'
u'yinen Dawıttın' qalasına quwanıshlı tu'rde alıp keldi. 13 Jaratqan İyenin'
sandıg'ın ko'tergenler altı adım atqanda, Dawıt bir bug'a menen bir semiz
tananı qurbanlıqqa shaldı. 14 Zıg'ır efod kiyip alg'an Dawıt Jaratqan İyenin'
aldında bar ku'shi menen oyıng'a tu'sti+. 15 Usılayınsha Dawıt ha'm pu'tkil
İzrail xalqı quwanıshlı dawıslar ha'm ka'rnay sesleri astında sandıqtı alıp
kiyatırg'an edi. 16 Sandıq Dawıttın' qalasına kirip kiyatırg'anda, Shauldın'
qızı Mixal terezeden qarap turg'an edi. Ol Jaratqan İyenin' aldında sekirip

oyıng'a tu'sip kiyatırg'an Dawıt patshanı ko'rgende, onı o'z kewlinde pa's ko'rip ketti+.

17 Jaratqan İyenin' sandıg'ı alıp kelinip, Dawıttın' arnawlı tu'rde qurdırg'an shatırının' ishindegi o'z ornına qoyıldı. Son'ınan Dawıt Jaratqan İyege arnap jandırılatug'ın qurbanlıqlar ha'm tatıwlıq qurbanlıqların berdi+. 18 Jandırılatug'ın ha'm tatıwlıq qurbanlıqların berip bolg'annan keyin, Dawıt A'lemnin' Jaratqan İyesinin' atı menen xalıqqa pa'tiya berdi+. 19 Son'ınan ol pu'tkil xalıqqa, İzrail ja'miyetindegi ha'r bir erkek ha'm hayalg'a bir sho'rek nan, bir uwıs xurma ha'm bir dana keptirip nıg'ızlang'an kishmishten tarqattı. Bunnan son', pu'tkil xalıq u'ylerine qayttı.

20 Dawıt o'z xojalıg'ına pa'tiya beriw ushın u'yine qaytıp kelgende, Shauldın' qızı Mixal onı qarsı alıwg'a shıqtı ha'm og'an:

– İzrail patshası bu'gin qanday abırayg'a eristi?! O'z qullarının' shorıları aldında jaramsız adam sıyaqlı jalan'ashlanıp, o'zin ko'rsetti-g'o, – dedi.

21 Dawıt Mixalg'a bılay dep juwap berdi:

– Meni a'ken'nin' ha'm onın' pu'tkil na'silinin' ornına tan'lap, O'z xalqı İzrailg'a hu'kimdar etip qoyg'an Jaratqan İyenin' aldında oyıng'a tu'stim. Awa, men Jaratqan İyenin' aldında oynay beremen+. 22 Endi o'zimdi bunnan da to'men tutıp, ja'ne de pa'sirek sanayman. Biraq sen aytqan sol shorılar meni hu'rmetke bo'leydi.

23 Shauldın' qızı Mixal o'mirinin' aqırına shekem biyperzent o'tti.

Qudaydın' Dawıtqa bergen so'zi

7 1 • Dawıt patsha o'z sarayında jasay berdi. Sebebi Jaratqan İye onı
a'tirapındag'ı barlıq dushpanlarınan qorg'ap, tınıshlıq berdi.
2 Sol waqıtları patsha payg'ambar Natang'a:
– Qara, men kedr ag'ashınan qurılg'an sarayda jasap atırman, al
Qudaydın' sandıg'ı bolsa, shatırda turıptı, – dedi+.
3 Natan og'an:
– Kewlin'iz ku'segenin qıla berin', sebebi Jaratqan İye siz benen birge,
– dep juwap berdi.
4 Biraq sol ku'ni tu'nde Natang'a Jaratqan İyeden mınaday so'z tu'sti:
5 «Barıp, qulım Dawıtqa bılay dep ayt: „Jaratqan İye bılay deydi: Ma'kan
basıwım ushın, Mag'an arnap u'ydi sen qurmaqshımısan'? 6 İzrail xalqın
Mısırdan alıp shıqqan ku'nimnen baslap usı waqıtqa deyin, Men u'yde
jasadım ba, o'zi? Shatırda ol jaqtan bul jaqqa ko'ship ju'rgen joqpan ba?
7 Pu'tkil izraillılar menen birge ko'ship ju'rgen jerlerde xalqımdı
basqarıwdı buyırg'an İzrail biylerinin' qaysı birine: Nege Mag'an kedr
ag'ashınan u'y qurıp bermedin'iz? – degen edim?“ 8 Endi qulım Dawıtqa
bılay dep ayt: „A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: Men seni jaylawda qoy
bag'ıp ju'rgen jerin'nen alıp, xalqım İzrailg'a hu'kimdar etip qoydım+.
9 Qay jerge barsan' da, senin' menen birge bolıp, aldın'dag'ı ha'mme
dushpanların'dı joq qıldım. Atın'dı du'nyadag'ı ullı adamlardın' atları
sıyaqlı ullı qılaman+. 10 Xalqım İzrail ushın orın tayarlap, olardı sol jerge
ornalastıraman. Olardın' o'z jurtı boladı ha'm hesh kim tınıshın buzbaydı.
Zalımlar olarg'a burıng'ıday zorlıq qılmaydı+. 11 Xalqım İzrailg'a biyler
qoyg'an waqıttan beri zalımlar olardı ezip kelmekte. Al seni pu'tkil
dushpanların'nan qutqarıp, ra'ha'tke eristiremen“.
Jaratqan İye ja'ne bılay dep bildiredi: „Men senin' ushın bir shan'araq –
patshalar a'wladın jarataman. 12 Sen o'lip, ata-babaların'a qosılg'anın'da,
zu'ryadın'nan birin taxtqa otırg'ızıp, onın' patshalıg'ın bekkemleymen+.
13 Mag'an atap u'ydi ol quradı. Men de onın' patshalıq taxtın ma'n'gilik
qılıp ornataman+. 14 Men og'an a'ke bolaman, ol Mag'an ul boladı. Eger ol
gu'na islese, a'ke ulın tayaq penen jazalag'anday, onı basqa milletler arqalı
jazalayman+. 15 Biraq senin' ko'z aldın'da Shauldan O'z miyrimimdi tartıp
alg'anım sıyaqlı, onnan O'z miyrimimdi hesh qashan tartıp almayman.

16 Senin' urpag'ın' ha'm patshalıg'ın' Menin' aldımda ma'n'gige turadı
ha'm taxtın' ma'n'gi bekkem boladı“»+.
17 Solay etip, Natan ayan bolg'an bul so'zlerdin' ha'mmesin Dawıtqa
aytıp berdi.

Dawıttın' minnetdarshılıq duwası

18 • Son'ınan Dawıt patsha kelip, Jaratqan İyenin' aldında otırdı da,
bılay dedi: «Quday İye! Sen meni bunshelli ma'rtebeli qılg'anday, men kim
bolıppan, menin' u'y-ishim de ne bolıptı? 19 Quday İye! Senin' na'zerin'de
bul da az bolg'anday, qulın'nın' urpag'ının' keleshegi tuwralı da aytıp
berdin'. Quday İye, Senin' adamzatqa degen qatnasın' usınday ma?! 20 Men
Sag'an basqa ne ayta alaman? O'ytkeni Quday İye, Sen O'z qulın'dı
bilesen'-g'o. 21 Sen O'z so'zin'e ha'm ju'regin'e muwapıq bolg'an bul ullı isti
isledin' ha'm onı qulın'a bildirdin'. 22 Qanday ullısan', Quday İye! O'z
qulaqlarımız benen esitken barlıq xabarımız boyınsha, Sag'an ten'
keletug'ını joq, Sennen basqa Quday da joq+. 23 Du'nyada xalqın' İzrailg'a
uqsag'an birde bir xalıq joq. Olardı O'z xalqın' qılıw ushın, azat qılıwg'a
bardın' ha'm xalqın' ushın da, elin' ushın da ullı ha'm tan' qalarlıq isler
islep, O'z dan'qın'dı shıg'ardın'. Mısırdan O'zin' ushın azat qılg'an
xalqın'nın' aldınan xalıqlardı ha'm qudaylardı quwıp jiberdin'+. 24 Xalqın'
İzraildı ma'n'gige O'z xalqım boladı dep, olardı bekkemledin' ha'm O'zin'
de, Jaratqan İye, olardın' Qudayı boldın'. 25 Endi, Quday, Jaratqan İye!
Qulın'a ha'm onın' urpag'ına bergen wa'den'de ma'n'gige turıp, so'zin'di
orınlay go'r. 26 Adamlar: „A'lemnin' Jaratqan İyesi – İzraildın' Qudayı“, –
dep atın'dı ma'n'gige ullılasın ha'm qulın' Dawıttın' urpag'ı da Senin'
aldın'da bekkem tursın. 27 A'lemnin' Jaratqan İyesi, İzraildın' Qudayı! Sen
qulın'a: „Senin' ushın bir shan'araq – patshalıq jarataman“, – dep ayan
ettin'. Sonlıqtan qulın' usılay duwa etiwge ju'rek etti. 28 Quday İye, Sen
Qudaysan', Senin' so'zlerin' haq. Sen qulın'a bul iygilikli wa'deni berdin'.
29 Endi aldın'da ma'n'gige dawam etiwi ushın, qulın'nın' patshalıg'ın
jarılqawın'dı sorayman. Sebebi Quday İye, Sen solay so'z berdin' ha'm
qulın'nın' patshalıg'ı Senin' jarılqawın' arqalı ma'n'gige jarılqanatug'ın
boladı».

Dawıttın' jen'isleri

8 1 • Aradan biraz waqıt o'tkennen keyin, Dawıt filistlerdi jen'ip,
olardı boysındırdı ha'm filistlerdin' qolınan Meteg-Amma qalasın
tartıp aldı.
2 Son'ınan Moab xalqın da jen'iliske ushırattı. Olardı jerge qatara
jatqızıp, arqan menen o'lshedi ha'm eki o'lshemdi o'ltirip, u'shinshi
o'lshemdi tiri qaldırdı. Solay etip, moablılar Dawıtqa bag'ınıshlı bolıp,
og'an salıq to'leytug'ın boldı.
3 Dawıt Evfrat da'ryasına shekemgi o'z patshalıg'ın qayta tiklemekshi
bolıp, sol jerge ju'ris qılg'an Soba patshası Rexob ulı Hadadezerdi de
jen'di+. 4 Dawıt Hadadezerdin' bir mın' jeti ju'z arbalı ha'm jigirma mın'
piyada a'skerin qolg'a aldı. Ol sawash arbasına jegiletug'ın barlıq atlardın'
tirseklerin kesip mayırıp, onnan tek ju'z attı g'ana alıp qaldı+.
5 Son'ınan Dawıt Soba patshası Hadadezerge ja'rdemge kelgen
Damaskte jasaytug'ın aramlardan jigirma eki mın' adamdı o'ltirdi. 6 Ol
Damasktegi aramlardın' jerine o'zinin' saqshılar toparın ornalastırdı.
Aramlar da Dawıtqa bag'ınıshlı bolıp, salıq to'leytug'ın boldı. Jaratqan İye
Dawıttı barg'an jerinin' ha'mmesinde jen'iske eristirdi.
7 Dawıt Hadadezerdin' sa'rka'rdaları alıp ju'rgen altın qalqanlardı alıp,
Erusalimge a'keldi+. 8 Ja'ne de, ol Hadadezerdin' qol astındag'ı Betax ha'm
Berotay qalalarınan ko'p mug'darda qola aldı.
9 Xamat patshası Toy* Dawıttın' Hadadezerdin' pu'tkil a'skerlerin
jen'genin esitti. 10 Patsha Toy Dawıtqa sa'lem beriw ha'm onı sawashta
Hadadezer u'stinen erisken jen'isi menen qutlıqlaw ushın, ulı İoramdı
og'an jiberdi. Sebebi Toy Hadadezer menen uzaq waqıttan beri urısıp
kiyatırg'an edi. İoram Dawıtqa gu'mis, altın ha'm qoladan islengen zatlardı
sawg'ag'a alıp keldi. 11 Dawıt patsha bul sawg'alardı basıp alg'an ellerinen
alıp kelgen gu'mis ha'm altınlar menen birge Jaratqan İyege bag'ıshladı+.
12 Bular aram, moab, ammon, filist ha'm amalek xalıqlarınan alıp kelingen,
ja'ne de, Soba patshası Rexob ulı Hadadezerden tartıp alıng'an gu'mis
ha'm altınlar edi.
13 Dawıt Duz oypatlıg'ında edom xalqınan on segiz mın'ın o'ltirip
qaytqannan son', onın' dan'qı astı+.
14 Ol Edom aymag'ının' ha'mme jerine o'z saqshılar toparın
ornalastırdı. Pu'tkil edomlar Dawıtqa bag'ınıshlı boldı. Jaratqan İye Dawıttı

barg'an jerinin' ha'mmesinde jen'iske eristirdi+.

Dawıttın' ha'meldarları

15 ● Dawıt pu'tkil İzrailda patshalıq etip, xalqına tuwrı ha'm a'dillik
penen hu'kimdarlıq etti+. 16 Seruya ulı İoab sa'rka'rda, Axilud ulı
Ehoshafat jılnamashı edi+. 17 Axitub ulı Sadoq penen Abiyatar ulı
Aximelex ruwxaniy, Seraya xatker edi+. 18 Ehoyada ulı Benaya keretler
menen peletlerden alıng'an ta'n saqshılardın'* basshısı edi. Al Dawıttın'
ulları ruwxaniyler edi+.

Dawıttın' Mefiboshetke jaqsılıq islewi

9 [1] Bir ku'ni Dawıt: «Shauldın' xojalıg'ınan tiri qalg'an bar ma? Men
İonatannın' hu'rmeti ushın og'an jaqsılıq qılar edim», – dedi+.
[2] Shauldın' xojalıg'ının' Siba degen bir xızmetshi kisi bar edi. Onı
Dawıttın' aldına shaqırıp keldi. Patsha onnan:
– Siba degen senbisen'? – dep soradı.
Siba og'an:
– Awa, Siba degen qulın'ız men bolaman, – dep juwap berdi+.
[3] Patsha og'an:
– Shauldın' xojalıg'ınan aman qalg'an adam bar ma? Men og'an Quday
ushın jaqsılıq qılayın, – dedi.
Siba patshag'a:
– İonatannın' eki ayag'ı da mayıp bolıp qalg'an bir ulı bar, – dep juwap
berdi+.
[4] Patsha onnan:
– Ol qay jerde? – dep soradı.
Siba patshag'a:
– Ol Lo-Debardag'ı Ammiel ulı Maxirdin' u'yinde, – dep juwap berdi+.
[5] Solay etip, Dawıt patsha onı Lo-Debardan, Ammiel ulı Maxirdin'
u'yinen aldırdı.
[6] Shauldın' aqlıg'ı, İonatannın' ulı bolg'an Mefiboshet Dawıtqa keldi
ha'm et-betinen jıg'ılıp, og'an ta'jim etti.
Dawıt:
– Mefiboshet! – dedi.
– La'bba'y, qulın'ız usı jerde, – dep juwap berdi Mefiboshet+.
[7] Dawıt og'an:
– Qorqpa, men a'ken' İonatannın' hu'rmeti ushın sag'an jaqsılıq
qılaman. Atan' Shauldın' barlıq jerlerin sag'an qaytarıp beremen. Al sen
ba'rqulla menin' dasturxanımnan awqatlanatug'ın bolasan', – dedi.
[8] Mefiboshet ta'jim qılıp:
– O'li iytke uqsag'an mendey qulın'ızg'a jaqsılıq qılatug'ınday, men kim
bolıppan? – dedi.
[9] Son'ınan patsha Shauldın' xızmetshisi Sibanı shaqırtıp alıp, og'an
bılay dedi:

– Burın mırzan' Shaulg'a ha'm onın' xojalıg'ına tiyisli bolg'an na'rsenin' ha'mmesin onın' aqlıg'ı Mefiboshetke berdim. 10 Endi mırzan'nın' aqlıg'ı kerekli azıq-awqat penen ta'miyinleniwi ushın, sen ha'm senin' ulların' menen qulların' onın' ushın jerdi ta'rbiyalap, o'nim alın'lar. Al mırzan'nın' aqlıg'ı Mefiboshet bolsa, ba'rqulla menin' dasturxanımnan awqat jeydi.

Sibanın' on bes ulı ha'm jigirma qulı bar edi+.

11 Siba patshag'a:

– Taqsırım, qulın'ız bolg'an men buyırg'anların'ızdın' ha'mmesin orınlayman, – dedi.

Mefiboshet patshanın' ullarının' biri sıyaqlı, patshanın' dasturxanınan awqat jedi. 12 Mefiboshettin' Mixa degen kishkene bir ulı bar edi. Sol waqıttan baslap, Sibanın' u'yinde jasaytug'ın ha'r bir adam Mefiboshetke xızmet etetug'ın boldı+. 13 Mefiboshet ba'rqulla patshanın' dasturxanınan awqat jeytug'ın bolg'anlıqtan, Erusalimde jasadı. Onın' eki ayag'ı da mayıp edi.

Dawıttın' ammonlar menen aramlardı jen'iwi

10 [1] • Aradan bir qansha waqıt o'tkennen son', Ammon patshası
o'lip, onın' ornına ulı Xanun patsha boldı+. [2] Sonda Dawıt:
«A'kesinin' mag'an jaqsılıq etkeni sıyaqlı, men de Naxash ulı Xanung'a
jaqsılıq qılayın», – dep oylap, a'kesinin' o'limi sebepli kewil aytıw ushın,
Xanung'a xızmetshilerin jiberdi.

Dawıttın' xızmetshileri Ammon jerine barg'anda, [3] ammon basshıları
o'z mırzası Xanung'a: «Dawıt bul adamlardı a'ken'izdin' hu'rmeti ushın
sizge kewil aytıw ushın jibergen dep oylaysız ba? Yaq, Dawıt olardı qalanı
ko'zden o'tkerip, bilip alıw ha'm qıyratıw ushın sizge jibergen», – dedi.

[4] Solay etip, Xanun Dawıttın' xızmetshilerin tutqıng'a alıp, olardın'
saqallarının' yarımın kestirdi ha'm shapanların jambasına keletug'ın etip
kestirip, izine qaytarıp jiberdi.

[5] Dawıt elshileri tuwralı esitkende, olardı ku'tip alıw ushın adam
jiberdi. O'ytkeni elshiler qattı xorlang'an edi. Patsha olarg'a: «Saqalın'ız
o'skenshe, Erixoda qalın'lar, son'ınan qaytıp kelesizler», – dedi.

[6] Ammonlar Dawıttın' o'zlerin jek ko'rip qalg'anın tu'sindi. Sonda adam
jiberip, Beyt-Rexob penen Sobadan jigirma mın' aramlı piyada a'skerdi,
Maaxa patshası menen onın' mın' adamın ha'm Tob aymag'ınan on eki
mın' adamdı jallap aldı+. [7] Dawıt bunı esitkende, İoabtı ha'm ma'rt
jawıngerlerden du'zilgen pu'tkil a'skerler toparın olarg'a qarsı atlandırdı.
[8] Ammonlar shıg'ıp, da'rwaza aldında sap tartıp turdı. Al Rexob penen
Sobadan kelgen aramlar, Tob penen Maaxadan kelgen adamlar menen
birge dalada bo'lek sap tartıp turdı.

[9] İoab dushpan a'skerlerinin' aldında da, artında da turg'anın
ko'rgende, İzraildın' ag'la a'skerlerinen bazıların tan'lap alıp, olardı
aramlarg'a qarsı sapqa turg'ızdı. [10] Qalg'an toparlardı inisi Abishaydın'
qolına tapsırıp, ammonlarg'a qarsı sapqa dizdi+. [11] İoab inisine bılay dedi:
«Eger aramlar mennen basım kelse, sen mag'an ja'rdemge kelesen'. Al
ammonlar sennen basım kelse, men sag'an ja'rdemge baraman. [12] Ma'rt
bol! Xalqımız ushın ha'm Qudayımızdın' qalaları ushın bekkem turayıq.
Jaratqan İye O'zine maqul bolg'an isti islesin!»+

[13] Son'ınan İoab ha'm onın' janındag'ılar aramlarg'a qarsı hu'jimge
o'tiw ushın alg'a ilgerilegende, aramlar olardan qashtı. [14] Aramlardın'
qashqanın ko'rgen ammonlar da Abishaydan qashıp, qalag'a kirip ketti.

Bunnan keyin İoab ammonlar menen urısıwdan waz keship, Erusalimge qaytıp ketti.

15 O'zlerinin' izraillılardan jen'ilgenin ko'rgen aramlar bir jerge toplandı. 16 Soba patshası Hadadezer xabar jiberip, Evfrat da'ryasının' arg'ı ta'repinde jasaytug'ın aramlardı shaqırttı. Aramlar Hadadezerdin' sa'rka'rdası Shobaxtın' basshılıg'ında Xelamg'a ketti+.

17 Bul Dawıtqa ma'lim bolg'anda, ol pu'tkil izraillılardı topladı da, İordan da'ryasın kesip o'tip, Xelamg'a bardı. Aram a'skerleri Dawıtqa qarsı sap tartıp turdı ha'm onın' menen sawash qıldı. 18 Degen menen, aramlar izraillılardın' aldına tu'sip qashtı. Dawıt olardın' jeti ju'z sawash arbasının' arbakeshlerin ha'm qırıq mın' atlı a'skerin o'ltirdi. Ol Hadadezerdin' sa'rka'rdası Shobaxtı da jaraqatladı ha'm ol sawash maydanında jan tapsırdı. 19 Solay etip, Hadadezerdin' qol astındag'ı ha'mme patshalar o'zlerinin' izraillılardan jen'ilgenin ko'rgende, izraillılar menen tınıshlıq kelisimin du'zip, olarg'a bag'ınıshlı boldı. Bunnan keyin, aram xalqı ammon xalqına ja'rdem beriwden qorqıp qaldı.

Dawıt ha'm Bat-Sheba

11 [1] Kelesi jılı ba'ha'rde, patshalar urısqa shıg'atug'ın waqıtta, Dawıt
o'z a'skerbasıların ha'm pu'tkil İzrail a'skerlerin İoabtın'
basshılıg'ında urısqa jiberdi. Olar ammonlardı qırıp taslap, Rabba qalasın
qamal qıldı. Biraq Dawıttın' o'zi Erusalimde qalg'an edi+.
[2] Bir ku'ni keshke qaray Dawıt to'seginen turdı da, saraydın' u'shegine
shıg'ıp, arman-berman ju're basladı. Ol sol jerden qarap, shomılıp atırg'an
bir hayaldı ko'rdi. Hayal ju'da' sulıw edi. [3] Dawıt hayaldın' kim ekenin bilip
keliw ushın, adam jiberdi.
Sol adam qaytıp kelip, hayaldın' Eliamnın' qızı, xett xalqınan bolg'an
Uriyanın' hayalı Bat-Sheba ekenligin ayttı+. [4] Dawıt hayaldı alıp keliw
ushın xızmetshilerin jiberdi. Hayal Dawıttın' aldına keldi. Dawıt etek
kirinen endi tazalang'an hayal menen jattı. Son'ınan hayal u'yine qayttı+.
[5] Hayal ha'miledar bolıp qalg'an edi. Sonlıqtan ol Dawıtqa: «Men
ha'miledarman», – dep xabar jiberdi.
[6] Sonda Dawıt İoabqa: «Xett xalqınan bolg'an Uriyanı mag'an jiber», –
degen xabar jolladı. İoab Uriyanı Dawıttın' aldına jiberdi. [7] Uriya aldına
kelgende, Dawıt onnan İoab penen a'skerlerdin' jag'dayı ha'm urıstın'
barısı haqqında soradı. [8] Son'ınan Uriyag'a: «U'yin'e barıp, dem al*», –
dedi.
Uriya saraydan shıqqannan son', patsha onın' izinen sıy jiberdi.
[9] Degen menen, Uriya u'yine qaytpay, patshanın' barlıq xızmetshileri
menen birge saray da'rwazası aldında uyıqladı. [10] Dawıtqa Uriyanın' u'yine
qaytpag'anı haqqında xabar jetkende, Dawıt Uriyanı shaqırtıp:
– Sen uzaq waqıt sırtta boldın'-g'o, nege u'yin'e qaytpadın'? – dep
soradı.
[11] Uriya Dawıtqa:
– Qudaydın' sandıg'ı da, İzrail ha'm Yahuda a'skerleri de ordada qaldı.
Sa'rka'rdam İoab penen sizin' adamların'ız bolsa, qır dalada tu'nep atır.
Solay eken, iship-jep, hayalım menen jatıw ushın, men u'yime bara alaman
ba? Aldın'ızda ant iship aytaman: men hasla bulay islemeymen, – dep
juwap berdi.
[12] Sonda Dawıt Uriyag'a:
– Bu'gin de usı jerde qal, erten' seni qaytarıp jiberemen, – dedi.

Uriya sol ku'ni Erusalimde qaldı. Erten'ine 13 Dawıt Uriyanı shaqırıp
alıp, ishkizip-jegizdi ha'm onı ma's qıldı. Biraq keshte Uriya ja'ne u'yine
barmay, patshanın' xızmetshileri menen birge uyıqlaw ushın burıng'ı
jatqan ornına bardı.
14 Sonlıqtan kelesi ku'ni azanda Dawıt İoabqa bir xat jazıp, onı
Uriyanın' qolına berip jiberdi+. 15 Ol xatta bılay dep jazg'an edi: «Uriyanın'
jaradar bolıp o'liwi ushın, onı sawashtın' en' qızg'an jerine qoyıp, bir o'zin
qaldır».
16 Solay etip, İoab qalanı qorshap alg'anda, dushpanlardın' ma'rt
a'skerlerinin' qay jerde turatug'ının bilgenlikten, Uriyanı sol jerge qoydı.
17 Qala xalqı shıg'ıp, İoabtın' a'skerleri menen sawashqa tu'sti. Sawashta
Dawıttın' a'skerlerinen ayırımları qaza taptı. Qazalang'anlar arasında xett
xalqınan bolg'an Uriya da bar edi.
18 Sawashtın' barısı haqqında xabarlaw ushın, İoab Dawıtqa adam
jiberdi. 19 Ol xabarshıg'a bılay dep buyırdı: «Sen sawashtın' barısı haqqında
patshag'a jetkergenin'de, 20 patsha g'a'zeplenip, sag'an: „Olar menen
urısıw ushın qalag'a nege bunshelli jaqınlastın'ız? Olardın' qala
diywalınan oq atatug'ının bilmeytug'ın ba edin'iz? 21 Erubbeshettin' ulı
Abimelexti qalay o'ltirgenin bilmeytug'ın ba edin'iz? Tebeste bir hayal
diywaldan Abimelextin' u'stine digirman tasın taslap jiberip, onı o'ltirgeni
esin'izde joq pa edi? Solay eken, nege diywalg'a bunshelli jaqın
bardın'lar?“ – degende, sen og'an: „Xett xalqınan bolg'an qulın'ız Uriya da
o'ldi“, – dep aytarsan'»+.
22 Xabarshı jolg'a shıqtı. Ol Dawıtqa barg'anda, İoabtın' o'zine
aytqanlarının' ha'mmesin og'an jetkizip bılay dedi:
23 – Dushpan bizlerden u'stin shıqtı. Olar qaladan shıg'ıp, bizler menen
qır dalada urıstı. Biraq bizler olardı qala da'rwazasına shekem quwıp
bardıq. 24 Sonda mergenler sizin' adamların'ızg'a qaray diywaldan oq attı.
Patshanın' adamlarının' ayırımları qaza taptı, xett xalqınan bolg'an
qulın'ız Uriya da qaza taptı.
25 Dawıt xabarshıg'a:
– İoabqa bılay dep ayt: «Bolg'an waqıyag'a qapa bolma. Sawashta
kimnin' o'letug'ının bilip bolmaydı. Qalag'a qarsı hu'jimdi ku'sheytip, onı
jer menen jeksen qılın'lar». Usı so'zlerdi aytıp, og'an jiger ber, – dedi.
26 Uriyanın' hayalı ku'yewinin' qaza tapqanın esitip, ol ushın aza tuttı.
27 Aza tutıw waqtı tamam bolg'anda, Dawıt hayaldı sarayg'a aldırdı. Hayal

Dawıtqa turmısqa shıg'ıp, og'an bir ul tuwıp berdi.
Biraq Dawıttın' bul isi Jaratqan İyege unamadı.

Natannın' Dawıttı a'shkaralawı

12 [1] Jaratqan İye payg'ambar Natandı Dawıtqa jiberdi. Sonda Natan
Dawıtqa kelip, bılay dedi:
– Bir qalada eki adam bolıptı. Olardın' birinshisi bay, al ekinshisi
ka'mbag'al eken+. [2] Bay adamnın' ju'da' ko'p mayda ha'm iri malları bar
eken. [3] Biraq ka'mbag'aldın' satıp alıp, bag'ıp atırg'an bir urg'ashı
qozısınan basqa hesh na'rsesi joq eken. Qozı ka'mbag'aldın' u'yinde
balaları menen birge o'sipti. Onın' nanınan jep, kesesinen suw iship,
qoynında uyıqlaptı. Sol adam ushın qozı o'z qızınday edi. [4] Bir ku'ni bay
adamnın' u'yine bir jolawshı kelipti. Kelgen qonaqqa awqat tayarlaw
ushın, o'zinin' qoy ha'm sıyırlarınan birin soyıwg'a baydın' ko'zi qıymay,
ka'mbag'aldın' qozısın alıp, qonag'ına awqat tayarlap beripti.
[5] Dawıttın' bay adamg'a qattı g'a'zebi kelip, Natang'a bılay dedi:
– Tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen: bunday isti islegen adam o'limge
ılayıqlı! [6] Tasbawırlıq qılıp, usınday isti islegeni ushın, qozını to'rt ese qılıp
to'lewi tiyis+.
[7] Sonda Natan Dawıtqa bılay dedi:
– Sol adam sizsiz! İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: «Men seni
maylap, İzrailg'a patsha etip qoydım ha'm Shauldın' qolınan qutqardım+.
[8] Men sag'an mırzan'nın' u'yin berdim, hayalların da qoynın'a saldım.
İzrail ha'm Yahuda xalqın da sag'an berdim. Eger bul da az bolsa, bulardan
da ko'p na'rselerdi berer edim. [9] Solay eken, nege Menin' aldımda jawız
islerdi islep, so'zimdi pisent etpedin'? Xett xalqınan bolg'an Uriyanı qılısh
penen o'ltirip, hayalın o'zin'e aldın'. Awa, sen onı ammonlardın' qılıshı
menen o'ltirdin'+. [10] Bunnan bılay, ma'n'gige senin' xojalıg'ın'nan qılısh
arımaydı. Sebebi sen Meni pisent etpey, xett xalqınan bolg'an Uriyanın'
hayalın o'zin'e hayallıqqa aldın'». [11] Jaratqan İye ja'ne bılay deydi: «Sag'an
o'z xojalıg'ın' arqalı jamanlıq keltiremen. Senin' ko'z aldın'da hayalların'dı
alıp, jaqınların'nın' birine beremen. Ol ku'pa'-ku'ndiz hayalların'nın'
qoynına kiredi+. [12] Awa, sen bul isti jasırınsha isledin', biraq Men bunı
pu'tkil İzrail xalqının' ko'z aldında ku'pa'-ku'ndiz isleymen».
[13] Dawıt Natang'a:
– Men Jaratqan İyege qarsı gu'na isledim, – dedi.
Natan og'an:
– Jaratqan İye gu'nan'ızdan o'tti, siz o'lmeysiz+.

14 Biraq siz bul isin'iz arqalı Jaratqan İyenin' dushpanlarına Og'an til
tiygiziwge jol qoyıp berdin'iz. Sol sebepli sizin' tuwılg'an perzentin'iz
o'ledi, – dep juwap berdi. 15 Son'ınan Natan u'yine qayttı.
Jaratqan İye Uriyanın' hayalının' Dawıttan tuwg'an balasın awır
keselge duwshar etti. 16 Dawıt Qudayg'a bala ushın jalbarınıp, oraza tuttı.
U'yine kelip, jerde jatqan halda tu'nlerdi o'tkerdi+. 17 Saray aqsaqalları
Dawıttı jerden turg'ızıw ushın kelgende, ol turıwdı qa'lemedi ha'm olar
menen birge awqat ta jemedi. 18 Jetinshi ku'ni bala shetnedi. Xızmetshileri
Dawıtqa balanın' shetnegeni haqqında xabarlawg'a qorqtı. Olar: «Bala tiri
waqıtta, bizler onın' menen so'ylesken edik, biraq ol bizlerge qulaq aspadı.
Endi balanın' shetnegenin og'an qalay aytamız? Ol o'zine qanday da bir
jaman na'rse islep qoyar», – dep sıbırlastı.
19 Dawıt xızmetshilerinin' o'z ara sıbırlasıp atırg'anın ko'rgende,
balanın' shetnegenin tu'sindi. Ol xızmetshilerinen:
– Bala qaytıs boldı ma? – dep soradı.
Olar Dawıtqa:
– Awa, qaytıs boldı, – dep juwap berdi.
20 Sonda Dawıt ornınan turıp, juwındı. U'stine a'tir jag'ıp, kiyimlerin
awmastırdı ha'm Jaratqan İyenin' U'yine barıp, sıyındı. Son'ınan u'yine
qaytıp kelip, o'zine awqat beriliwin buyırdı ha'm aldına qoyılg'an awqattı
jedi. 21 Xızmetshileri og'an:
– Bul isin'izdi qalay tu'sinsek boladı? Bala tiri waqtında oraza tutıp,
jıladın'ız. Al ol o'lgennen keyin, ornın'ızdan turıp, awqat jedin'iz, – dedi.
22 Dawıt olarg'a bılay dep juwap berdi:
– Awa, bala tiri waqtında oraza tuttım, jıladım. Sebebi: «Kim biledi,
Jaratqan İye mag'an miyrimin tu'sirip, bala jasap keter», – dep oylag'an
edim+. 23 Biraq endi bala o'ldi. Solay eken, oraza tutıwımnın' ne keregi
bar? Onı qaytara alar ma edim? Men onın' janına baraman, biraq ol menin'
janıma qaytıp kelmeydi.

Sulaymannın' tuwılıwı

24 Dawıt hayalı Bat-Shebanı jubattı ha'm janına kirip, onın' menen jattı.
Bat-Sheba bir ul tuwdı ha'm onın' atın Sulayman dep qoydı. Jaratqan İye
balanı su'ygenlikten,+ 25 Natan payg'ambardı og'an jiberdi. Natan Jaratqan
İyenin' so'zi boyınsha balag'a Edidiya, yag'nıy «Jaratqan İyenin' su'yiklisi»
dep at qoydı.

26 ● Sol waqıtları ammonlardın' Rabba qalasına qarsı sawash ju'rgizip
atırg'an İoab patsha sarayı jaylasqan qorg'an qalanı qolg'a kirgizdi+.
27 Son'ınan İoab Dawıtqa xabarshılar jiberip bılay dedi: «Men Rabba
qalasına hu'jim qılıp, onın' suw tarmag'ın* qolg'a kirgizdim. 28 Endi siz
qalg'an a'skerlerdi baslap kelin' de, qalanı qorshap alıp, onı qolg'a
kirgizin'. Eger qalanı men basıp alsam, qala menin' atım menen atalıp
keter».
29 Dawıt pu'tkil a'skerlerin toplap, Rabba qalasına ketti ha'm qalag'a
hu'jim jasap, onı qolg'a kirgizdi. 30 Dawıt olardın' patshasının' basındag'ı
tajdı aldı. Hasıl taslar menen bezelgen, awırlıg'ı bir talant* keletug'ın altın
taj Dawıttın' basına kiygizildi. Dawıt qaladan ko'p mug'darda olja da alıp
qayttı. 31 Al sol jerde jasaytug'ın xalıqtı jarg'ı, sho'kkish ha'm balta menen
jumıs islewge, gerbish tayarlawg'a ma'jbu'r etti. Dawıt ammonlardın'
qalalarının' ha'mmesinde usılay isledi. Son'ınan ol pu'tkil a'skerleri
menen birge Erusalimge qaytıp ketti.

Amnon ha'm Tamara

13 [1] Dawıttın' ulı Abshalomnın' Tamara degen bir sulıw qarındası
bar edi. Dawıttın' basqa bir ulı Amnon Tamaranı su'yip qaldı.
[2] Amnon qarındası Tamara* sebepli azap shegip, awırıp qaldı. Sebebi
Tamara pa'k qız bolg'anlıqtan, Amnon ushın qızg'a bir na'rse islew
mu'mkinshiligin tabıw qıyın edi. [3] Biraq Amnonnın' İonadab degen jorası
bar edi. İonadab Dawıttın' a'jag'ası Shimeanın' ulı bolıp, ol ju'da' hiyleker
edi+. [4] Bir ku'ni İonadab Amnonnan:

– Ha'y, patshanın' ulı, nege ku'nnen-ku'nge azıp baratırsan'? Mag'an
sebebin aytpaysan' ba? – dep soradı.

Amnon og'an:

– Tuwısqanım Abshalomnın' qarındası Tamaranı su'yip qaldım, – dep
juwap berdi.

[5] İonadab og'an:

– To'sekke jatıp alıp, o'zin'di awırıp atırg'anday etip ko'rset. A'ken'
seni ko'riw ushın kelgende, og'an: «Ag'a, o'tinish, qarındasım Tamara
kelip, mag'an awqat pisirip bersin. Awqattı ko'z aldımda pisirsin, onı
ko'rip, qolınan awqat jeyin», – dep ayt, – dedi.

[6] Solay etip, Amnon to'sekke jatıp alıp, o'zin awırıp atırg'anday etip
ko'rsetti. Patsha onı ko'riwge kelgende, Amnon patshag'a: «Ag'a, o'tinish,
qarındasım Tamara kelip, ko'z aldımda bir-eki taba nan pisirip bersin. Men
onın' qolınan nan jeyin», – dedi.

[7] Sonda Dawıt sarayda jasap atırg'an Tamarag'a: «A'jag'an' Amnonnın'
u'yine barıp, og'an jeytug'ın bir na'rse pisirip ber», – dep xabar jiberdi.
[8] Tamara a'jag'ası Amnonnın' u'yine ketti. Ol to'sekte jatırg'an edi. Tamara
qamır iylep, onın' u'yinde taba nan pisirdi. [9] Son'ınan tabanı alıp, nandı
Amnonnın' dasturxanına qoyg'anda, ol jegisi kelmedi. Sonda Amnon
u'ydegilerge: «Qasımnan ha'mme shıg'ıp ketsin», – dep buyırdı. Ha'mme
shıg'ıp ketti. [10] Bunnan keyin, Amnon Tamarag'a: «Awqattı jatatug'ın
bo'lmeme alıp kel, men senin' qolın'nan awqat jeyin», – dedi. Tamara o'zi
pisirgen nanlardı a'jag'ası Amnonnın' jatatug'ın bo'lmesine apardı. [11] Jesin
dep, Tamara nandı Amnong'a jaqınlatqanda, ol Tamaranı uslap alıp:

– Qarındasım, kel, menin' menen jat, – dedi.

[12] Biraq Tamara og'an bılay dedi:

– Yaq, a'jag'a, menin' namısıma tiyme. İzrailda bunday is islenbeydi. Bunday aqılsızlıqtı isleme+. 13 Usınday shermendelikten keyin, men qalay bas ko'terip ju're alaman? Al sen İzraildag'ı aqmaq adamlardın' biri bolıp qalasan'. O'tinemen, patsha menen so'yles, ol senin' mag'an u'yleniwin'e qarsı bolmaydı. 14 Degen menen, Amnon Tamarag'a qulaq salg'ısı kelmedi. Ol qızdan ku'shlirek bolg'anlıqtan, qızdı zorlap, namısına tiydi.

15 Sonnan son', Amnonnın' Tamaranı jek ko'rgenligi sonshelli, onın' jek ko'riwshiligi burın bolg'an muhabbatınan da ku'shlirek edi. Amnon Tamarag'a:

– Tur, joq bol! – dedi.

16 Tamara Amnong'a:

– Yaq, meni quwıwın' – bul birinshi islegen jamanlıg'ın'nan da awırıraq, – dedi. Biraq Amnon og'an qulaq salg'ısı kelmedi. 17 Amnon xızmetshi jigitin shaqırıp og'an: «Mına birewdi bul jerden quwıp jiber de, artınan qapını jawıp tasla», – dedi. 18 Jigit Tamaranı sırtqa shıg'arıp, izinshe qapını jawdı. Tamaranın' u'stinde uzın, jen'i de uzın nag'ıslı kiyim bar edi. Patshanın' turmısqa shıqpag'an qızları usılay kiyinetug'ın edi. 19 Tamara basına ku'l shashıp, u'stindegi uzın jen'li kiyimin jırtıp tasladı. Ol qolları menen basın uslap, dad salıp, en'irewi menen ketti.

20 A'jag'ası Abshalom qızg'a: «Senin' menen birge bolg'an a'jag'an' Amnon ba edi? Endi sestin'di shıg'arma, qarındasım. Ol senin' a'jag'an'-g'o. Bul waqıyag'a qapa bolma», – dedi.

Solay etip, Tamara a'jag'ası Abshalomnın' u'yinde jalg'ız ha'm mun'lı jasadı.

21 Dawıt patsha bolıp o'tkenler haqqında esitip, qattı g'a'zeplendi. 22 Abshalom Amnong'a jaqsı da, jaman da so'z aytpadı. O'ytkeni ol qarındası Tamaranın' namısına tiygeni ushın, Amnondı jek ko'rip qalg'an edi.

Abshalomnın' Amnondı o'ltiriwi

23 Eki jıldan keyin, Abshalom patshanın' barlıq ulların o'zinin' qoyın qırqtırıp atırg'an jerge, Efrayım qalasına jaqın jerdegi Baal-Xasorg'a shaqırdı. 24 Abshalom patshag'a kelip:

– Men qoylarımdı qırqtırıp atırman. O'tinemen, o'zin'iz de, xızmetshilerin'iz de menin' menen birge sol jerge barsan'ız, – dedi.

25 Dawıt patsha og'an:

– Yaq, ulım, eger bizler ha'mmemiz barsaq, sag'an ju'k bolamız, – dedi.

Abshalom qattı jalınsa da, patshanın' barg'ısı kelmedi, biraq balasına pa'tiya berdi.

26 Sonda Abshalom patshag'a:

– Onda a'jag'am Amnonnın' bizler menen birge barıwına ruxsat berin', – dedi.

Patsha onnan:

– Amnon nege senin' menen barıwı kerek? – dep soradı. 27 Biraq Abshalom jalına bergennen keyin, patsha Amnondı ha'm basqa ullarının' ha'mmesin onın' menen birge jiberdi.

28 Abshalom xızmetshilerine bılay dep buyırdı: «Amnonnan ko'z u'zben'ler! Ol sharap iship, ma's bolg'an waqıtta, men sizlerge: „Amnondı o'ltirin'“, – dep aytaman. Sonda onı o'ltirin'ler. Qorqpan'lar! Sizlerge buyrıqtı men berip atırman. Ku'shli ha'm ma'rt bolın'lar!» 29 Xızmetshiler Abshalomnın' buyrıg'ın orınlap, Amnondı o'ltirdi. Sonda patshanın' basqa ulları g'ashırlarına minip, qashıp ketti.

30 Olar jolda kiyatırg'anda, Dawıtqa: «Abshalom patshanın' barlıq ulların o'ltiripti, olardın' birde birewi tiri qalmaptı», – degen xabar jetip keldi. 31 Patsha ornınan turdı da, kiyimlerin jırtıp, o'zin jerge tasladı. Onın' janındag'ı barlıq xızmetshileri de kiyimlerin jırttı+.

32 Sonda Dawıttın' a'jag'ası Shimeanın' ulı İonadab bılay dedi: «Taqsır, ha'mme ullarımnan ayırılıp qaldım dep oylaman'ız. Tek Amnon o'ldi. Sebebi ol qarındası Tamaranın' namısına tiygennen beri, Abshalom Amnondı o'ltiriwdi oylap ju'rgen edi+. 33 Sonlıqtan taqsır, ha'mme ulların'ız o'ldi, degen xabardan ta'shiwishlenben'. Tek jalg'ız Amnon g'ana o'ldi».

34 Sol arada Abshalom qashıp ketti.

Gu'zetshi jigit to'beshiktin' batıs jolınan u'lken bir alamannın' kiyatırg'anın ko'rdi. 35 İonadab patshag'a: «A'ne, ulların'ız kiyatır. Qulın'ızdın' aytqanınday boldı», – dedi. 36 Ol aytıp bolar-bolmastan, patshanın' ulları jetip keldi de, dad salıp jılay basladı. Patsha da, xızmetshileri de qattı o'kirip jıladı.

37 Al Abshalom qashıp, Geshur patshası Ammihud ulı Talmaydın' janına bardı. Dawıt ulı Amnon ushın uzaq waqıt aza tuttı+. 38 Geshurg'a qashqan Abshalom ol jerde u'sh jıl boldı. 39 Endi patsha Dawıt Abshalomdı sag'ına basladı. Sebebi ol Amnonnın' o'limine jubanısh tapqan edi.

Abshalomnın' Erusalimge qaytıp keliwi

14 [1] Seruya ulı İoab patshanın' Abshalomdı sag'ınıp ju'rgenin bildi.
[2] Ol birewdi jiberip, Teqoada jasaytug'ın aqıllı bir hayaldı aldırdı. İoab hayalg'a: «Aza kiyimlerin'di kiyip, o'zin'di aza tutıp ju'rgen adam sıyaqlı ko'rset. A'tir de jaqpay, o'zin'di uzaq waqıttan beri o'lini azalap ju'rgen sıyaqlı tut+. [3] Keyin patshag'a barıp, og'an menin' usı so'zlerimdi jetkiz», – dedi de, İoab hayalg'a nelerdi aytıw kerekligin u'yretti.
[4] Solay etip, teqoalı hayal patshag'a bardı. Ol patshanın' aldında et-betinen jıg'ılıp, ta'jim etip, patshag'a:
– Taqsır, mag'an ja'rdem berin', – dedi+.
[5] Patsha onnan:
– Ne boldı? – dep soradı.
Hayal patshag'a bılay dep juwap berdi:
– Men bir baxıtsız jesir hayalman. Ku'yewim o'lip qaldı. [6] Shorın'ız bolg'an menin' eki ulım bar edi. Olar atızda to'belesip qalıptı. Olardı ayıratug'ın hesh kim bolmag'annan son', birewi birewin urıp, o'ltirip qoyıptı. [7] Endi pu'tkil tiyre shorın'ız bolg'an mag'an qarsı shıg'ıp: «Tuwısqanın o'ltirgen adamdı bizlerdin' qolımızg'a ber. Tuwısqanın o'ltirgeni ushın onı o'ltirip, usılayınsha miyrasxordı da joq qılamız», – dep atır. Solay etip, jer betinde ku'yewimnin' atın ha'm urpag'ın dawam ettiretug'ın tuyaq qaldırmaw ushın, olar menin' oshag'ımdag'ı qalg'an shoqtı da o'shirejaq.
[8] Patsha hayalg'a:
– U'yin'e qayta ber, bul isti senin' paydan'a sheship beremen, – dedi.
[9] Sonda teqoalı hayal patshag'a:
– Taqsır! Bul waqıyag'a men ha'm menin' a'kemnin' xojalıg'ı ayıplı bolsın. Patsha ha'm onın' taxtı ayıpsız bolsın, – dedi+.
[10] Patsha hayalg'a:
– Birew sag'an qarsı bir na'rse dese, onı mag'an alıp kel. Ol qaytıp sag'an tiymeytug'ın boladı, – dedi.
[11] Hayal patshag'a:
– Olay bolsa, o'sh alıwshı a'mengerler isin gu'jitip, ulımdı o'ltirip qoymawı ushın, patsha, Qudayın'ız Jaratqan İye haqı ant ishsen'iz, – dedi.
Patsha hayalg'a:

– Tiri Jaratqan İyenin' atı menen aytaman: ulın'nın' bir tal shashı da tu'speydi, – dedi+.

12 Hayal patshag'a:

– Taqsır, shorın'ız bolg'an mag'an ja'ne bir so'z aytıwg'a ruxsat bersen'iz, – dedi.

– Ayt, – dedi patsha.

13 Hayal so'zin dawam etip bılay dedi:

– Ne ushın siz Qudaydın' xalqına qarsı bulay islep atırsız? Patsha, siz usı ga'pin'iz arqalı o'zin'iz o'zin'izdi ayıplap atırsız. O'ytkeni o'zin'iz quwg'ın qılg'an adamdı qaytarmay atırsız. 14 Jerge to'gilgen suwdı qaytıp jıynaw mu'mkin bolmag'anı sıyaqlı, ha'mmemiz de du'nyadan o'tip ketemiz. Biraq Quday jandı nabıt qılıwdı qa'lemeydi. Ol quwg'ın qılıng'an adamnın' O'zinen uzaq ketpewi ushın shara izleydi+. 15 Xalıq meni qorqıtqanı sebepli, taqsırıma usılardı aytıp beriw ushın keldim. Men o'zimshe: «Patsha menen so'yleseyin, ba'lkim, ol shorısının' tilegin orınlar. 16 So'zlerime qulaq asıp, meni ha'm ulımdı o'ltirmekshi bolıp, Qudaydın' bergen miyrasınan ayırıwdı qa'legenlerdin' qolınan qutqarar, 17 taqsırımnın' so'zi meni tınıshlandırar», – dep oyladım. Sebebi siz, taqsır, jaqsı menen jamandı ayırıwda Qudaydın' perishtesi sıyaqlısız. Sizge Qudayın'ız Jaratqan İye yar bolsın!+

18 Patsha hayalg'a:

– Sennen bir na'rse sorayın, biraq mennen hesh na'rseni jasırma, – dedi.

Hayal patshag'a:

– Soran', taqsır, – dep juwap berdi.

19 Patsha hayaldan:

– Bul islerdin' ha'mmesinde İoabtın' qolı bar ma? – dep soradı.

Hayal patshag'a bılay dep juwap berdi:

– Taqsır, aldın'ızda ant iship aytaman: sizden hesh na'rseni jasırıw mu'mkin emes. Awa, mag'an buyrıq bergen ha'm shorın'ızg'a usı so'zlerdin' ha'mmesin u'yretken qulın'ız İoab boladı. 20 Jag'daydı o'zgertiw ushın, qulın'ız İoab bunı oylap tapqan edi. Taqsır, siz Qudaydın' bir perishtesi sıyaqlı dana bolıp, eldegi waqıyalardın' ha'mmesinen xabardarsız+.

21 Sonda patsha İoabtı shaqırtıp, og'an:

– Meyli, tilegin'di orınlayman. Barıp, jas jigit Abshalomdı qaytarıp alıp kel, – dedi.

22 İoab et-betinen jerge jıg'ılıp, patshag'a ta'jim etti ha'm og'an minnetdarshılıq bildirip:

– Taqsır, bu'gin mennen kewlin'iz tolg'anın bilip turman. Sebebi siz qulın'ızdın' tilegin orınladın'ız, – dedi.

23 Son'ınan İoab Geshurg'a barıp, Abshalomdı Erusalimge alıp keldi+.
24 Biraq patsha: «Abshalom u'yine ketsin, menin' aldıma kelmesin», – dep buyrıq berdi. Sonlıqtan Abshalom patshanı ko'rmey, o'z u'yine ketti.

25 Pu'tkil İzrailda sın-sımbatı boyınsha Abshalom sıyaqlı maqtawı artqan adam joq edi. Ol basınan ayag'ına shekem minsiz edi.
26 Abshalomg'a shashı awırlıq qılatug'ın bolg'anlıqtan, ol ha'r jılı shashın kestiretug'ın edi. Ol shashın kestirgen waqıtta o'lshetetug'ın edi. Onın' shashının' awırlıg'ı patshalıqtag'ı o'lshem birligi boyınsha o'lshegende, eki ju'z shekel* shıg'atug'ın edi. 27 Abshalomnın' u'sh ulı ha'm Tamara degen sulıw bir qızı bar edi+.

28 Abshalom Erusalimde eki jıl jasasa da, patshanı ko're almadı.
29 Son'ınan ol patshag'a jiberiw ushın İoabtı shaqırttı. Biraq İoab Abshalomg'a keliwdi qa'lemedi. Abshalom ekinshi ret shaqırttı, biraq İoabtın' ja'ne kelgisi kelmedi. 30 Sonda Abshalom qullarına: «Minekey, İoabtın' arpa atızı menikinin' janında tur. Barıp, atızg'a ot berin'», – dedi. Xızmetshiler barıp, İoabtın' atızına ot berdi.

31 İoab ornınan turdı da, Abshalomnın' u'yine barıp:

– Qulların' ne ushın atızıma ot berdi? – dep soradı.

32 Abshalom og'an bılay dedi:

– Minekey, men seni patshanın' aldına jiberiw ushın, usı jerge keliwin'di aytıp, adam jollag'an edim. Sen arqalı patshag'a: «Geshurdan ne ushın keldim? Ol jerde qalg'anım men ushın jaqsıraq bolar edi», – dep aytpaqshı edim. Endi men patshanı ko'rgim keledi. Eger ayıplı bolsam, meni o'zi o'ltirsin+.

33 Sonda İoab barıp, Abshalomnın' so'zlerin patshag'a jetkizdi. Patsha Abshalomdı shaqırttı. Abshalom patshanın' aldına keldi de, onın' aldında et-betinen jerge jıg'ılıp, ta'jim etti. Patsha Abshalomdı su'ydi.

Abshalomnın' Dawıtqa qarsı bas ko'teriwi

15 [1] Bunnan son', Abshalom o'zine bir sawash arbası, atlar ha'm
aldında juwırıp ju'retug'ın eliw saqshı tayarladı+. [2] Ol azanda erte
turıp, qala da'rwazasına baratug'ın jol boyında turatug'ın edi. O'z arzın
tın'latıp, hu'kim shıg'artıw ushın patshag'a kelgen ha'r bir adamdı
shaqırıp alıp, onnan: «Qaysı qaladansan'?» – dep soraytug'ın edi. Sol adam
İzraildın' qaysı urıwınan kelgenin aytatug'ın edi+.

[3] Sonda Abshalom sol adamg'a: «Qara, senin' dawa isin' tuwrı ha'm
a'dil. Biraq patshanın' janında seni tın'law ushın tayınlang'an hesh kim
joq», – deytug'ın edi. [4] Son'ınan: «Qa'nekey, endi meni elge qazı qılıp
qoysa, o'z arzısı menen kelgen ha'r bir adamnın' isin a'dalatlıq penen
shesher edim», – dep qosıp qoyatug'ın edi+. [5] Eger birew Abshalomg'a
ta'jim etiw ushın jaqınlassa, ol sol adamg'a qolın sozatug'ın ha'm onı
qushaqlap, su'yetug'ın edi. [6] Abshalom patshag'a arız qılıp kelgen
izraillılardın' ha'r birine usılay qatnas jasaytug'ın edi. Solay etip, ol
izraillılardın' kewlin o'zine awdırıp aldı.

[7] Aradan to'rt jıl* o'tkennen son', Abshalom patshag'a bılay dedi:

– Menin' Xebrong'a barıp, Jaratqan İyege bergen wa'demdi orınlap
keliwime ruxsat bersen'iz. [8] Sebebi qulın'ız bolg'an men Aram u'lkesindegi
Geshurda jasap atırg'anımda: «Eger Jaratqan İye meni Erusalimge
qaytarsa, onda men Xebrong'a barıp, Og'an sıyınaman», – dep wa'de
bergen edim+.

[9] Patsha og'an:

– Aman-esen kete ber, – dedi.

Ol ornınan turıp, Xebrong'a ketti. [10] Abshalom İzraildın' pu'tkil
urıwlarına jasırın tu'rde xabarshılar jiberip, olarg'a: «Ka'rnay dawısın
esitiwden-aq: „Abshalom Xebronda patsha boldı“, – dep aytın'lar», – dedi.
[11] Erusalimnen mira't etilgen eki ju'z adam bolıp o'tken waqıyalardan
biyxabar halda, jaqsı niyet penen Abshalomg'a erip ketti. [12] Abshalom
qurbanlıq shalıp atırıp, Dawıttın' ma'sla'ha'tshisi gilolı Axitofeldi de Gilo
qalasınan aldırttı. Usılayınsha qozg'alan' ku'sheye berdi. O'ytkeni
Abshalomnın' izine ergenlerdin' sanı ko'beyip atırg'an edi+.

Dawıttın' Erusalimnen qashıwı

13 Bir xabarshı Dawıtqa kelip: «İzraillılardın' kewli Abshalomg'a awıp
ketti», – dedi+. 14 Sonda Dawıt Erusalimde o'zi menen birge bolg'an barlıq
xızmetshilerine:
– Turın'lar, qashayıq! Bolmasa, Abshalomnan qashıp qutıla almaysız.
Da'rhal ketip qalmasaq, Abshalom izimizden tez jetip alıp, ba'lege duwshar
eter, qalanı da qılıshtan o'tkerer, – dedi+.
15 Patshanın' xızmetshileri:
– Taqsır, siz qanday qararg'a kelsen'iz, bizler orınlawg'a tayarmız, –
dep juwap berdi.
16 Solay etip, patsha pu'tkil saray xalqın izine ertip, jolg'a shıqtı. Al
sarayg'a qarap turıwı ushın, on toqalın sol jerde qaldırdı+. 17 Patsha ha'm
onın' izine ergen pu'tkil xalıq qalanın' en' shetindegi u'ydin' janına kelip,
toqtadı. 18 Sol jerden baslap, barlıq xızmetshileri, keretler menen
peletlerden alıng'an ta'n saqshılar ha'm Gattan o'zine erip kelgen gatlı altı
ju'z a'sker patshanın' aldınan ju'rip o'tti+.
19 Patsha gatlı İttayg'a bılay dedi:
– Nege sen de bizler menen kiyatırsan'? İzin'e qaytıp, jan'a patsha
menen qal. O'ytkeni sen watanın'nan quwılg'an bir jat ellisen'. 20 Sen keshe
kelgensen'. Bu'gin qay jerge bararımdı o'zim bilmey turıp, seni de
sergizdan qılayın ba? İzge qayt, a'skerlerin'di de o'zin' menen alıp qayt.
Qudaydın' su'yispenshiligi ha'm sadıqlıg'ı sag'an yar bolsın!
21 Biraq İttay patshag'a:
– Taqsır, tiri Jaratqan İye haqı aldın'ızda ant iship aytaman: o'lim ushın
bolsa da, o'mir ushın bolsa da, siz qay jerde bolsan'ız, qulın'ız bolg'an men
de sol jerde bolaman, – dep juwap berdi+.
22 Dawıt İttayg'a:
– Yaqshı, onda aldıg'a o'tip, ju're ber, – dedi.
Solay etip, gatlı İttay ha'm onın' janındag'ı ha'mme adamlar bala-
shag'aları menen birge jolın dawam etti. 23 Xalıq ketip baratırg'anda,
a'tiraptag'ı pu'tkil el zar-zar jılastı. Patsha Kidron sayınan o'tti. Pu'tkil
xalıq sho'listanlıqqa qaray jol aldı+.
24 Ruwxaniy Sadoq penen Qudaydın' Kelisim sandıg'ın ko'tergen
lebiyliler de sol jerde edi. Olar Qudaydın' sandıg'ın jerge qoydı. Pu'tkil
xalıq qaladan shıg'ıp bolg'ansha, ruwxaniy Abiyatar to'beshikke ko'terilip,
olardı ku'tip turdı+.

25 Son'ınan patsha Sadoqqa bılay dedi: «Qudaydın' sandıg'ın qalag'a
qaytarıp alıp bar. Eger Jaratqan İyenin' mag'an miyrimi tu'sken bolsa, Ol
meni izime qaytarıp, sandıqtı ha'm sandıq turatug'ın orındı mag'an
ko'rseter. 26 Eger Ol mag'an: „Sag'an kewlim tolmadı“, – dese, onda men
tayarman. Ol mag'an maqul ko'rgenin islesin»+. 27 Patsha so'zin dawam
etip, ruwxaniy Sadoqqa bılay dedi: «Jag'daydı ko'rip turg'an joqsan' ba?
Ulın' Aximaastı ha'm Abiyatardın' ulı İonatandı janın'a al da, Abiyatar
menen birge aman-esen qalag'a qayt+. 28 Sizlerden anıq bir xabar
almag'anımsha, men İordan tegisliginde, da'ryanın' o'tkelinde ku'tip
turaman».
29 Solay etip, Sadoq penen Abiyatar Qudaydın' sandıg'ın Erusalimge
qaytarıp aparıp, sol jerde qaldı. 30 Al Dawıt bolsa, jılap-en'irep Za'ytu'n
tawına ko'terile berdi. Ol basın orap alıp, jalan' ayaq ketip baratır edi.
Onın' janındag'ı adamlardın' ha'mmesi de basların orap alıp, jılap-en'irep
tawg'a shıg'ıp baratır edi+.
31 Sol arada birew Dawıtqa: «Axitofel de Abshalomnın' ta'repin alg'an
til biriktiriwshiler arasında eken», – dep xabarladı.
Sonda Dawıt: «Jaratqan İye, Axitofeldin' ken'esin joqqa shıg'ara go'r!»
– dep duwa etti+.
32 Dawıt Qudayg'a sıyınatug'ın tawdın' to'besine jetip barg'anda, Ark
tiyresinen bolg'an Xushay kiyimi jırtılg'an, basına topıraq shashılg'an
halda onı qarsı aldı+. 33 Dawıt og'an bılay dedi: «Menin' menen birge
ketsen', mag'an ju'k bolasan'+. 34 Eger qalag'a qaytıp barsan',
Abshalomg'a: „Ha'y patsha, sizin' qulın'ız bolmaqshıman. Burın a'ken'izge
qanday xızmet etken bolsam, sizge de solay xızmet etemen“, – dep
aytarsan'. Usılay sen Axitofeldin' ma'sla'ha'tin menin' ushın bosqa
shıg'arasan'+. 35 Ruwxaniyler Sadoq penen Abiyatar sol jerde senin'
menen birge boladı. Patshanın' sarayında esitkenlerin'nin' ha'mmesinen
olardı xabardar etip tur. 36 Sadoqtın' ulı Aximaas penen Abiyatardın' ulı
İonatan da sol jerde. Esitkenlerin'nin' ha'mmesin olar arqalı mag'an
jetkerip turasan'»+.
37 Solay etip, Dawıttın' dostısı Xushay Erusalimge ketti. Sol waqıtta
Abshalom da Erusalimge kirip kiyatırg'an edi+.

Dawıt ha'm Siba

16 [1] Dawıt tawdın' to'besinen arman qaray biraz tu'skende,
Mefiboshettin' xızmetshisi Siba qosaqlang'an eki eshekke eki ju'z
nan, keptirip nıg'ızlang'an kishmishten ju'z dana, taza pisken miyweden
ju'z dana ha'm bir mes sharap ju'klep, Dawıttın' aldınan shıqtı+. [2] Patsha
Sibadan:

– Bulardı ne ushın alıp keldin'? – dep soradı.

Siba og'an:

– Eshekler patsha xojalıg'ındag'ılardın' miniwi ushın, nan menen taza
miyweler xızmetshilerin'izdin' jewi ushın, al sharap sho'lde haldan
tayg'anlardın' ishiwi ushın, – dep juwap berdi+.

[3] Patsha onnan:

– Mırzan' Shauldın' aqlıg'ı qayaqta? – dep soradı.

Siba og'an:

– Mefiboshet Erusalimde qaldı. Sebebi ol: «İzrail xalqı bu'gin atamnın'
patshalıg'ın mag'an qaytarıp beredi», – dep aytıp atır, – dep juwap berdi+.

[4] Sonda patsha og'an:

– Mefiboshettin' ha'mme na'rsesi seniki boladı, – dedi.

Siba patshag'a ta'jim etip:

– Qullıq, taqsır! Mag'an ba'rqulla kewlin'iz tolg'ay! – dedi.

Dawıt ha'm Shimey

[5] Dawıt patsha Baxurimge jetip barg'anda, Shauldın' tiyresinen bolg'an
Geranın' ulı Shimey g'arg'anıwı menen onın' aldınan shıqtı. [6] Pu'tkil
a'skerleri ha'm ma'rt jawıngerleri Dawıt patshanın' on' ha'm shep jag'ında
turg'anına qaramastan, Shimey Dawıtqa ha'm onın' xızmetshilerine tas
ılaqtırdı. [7] Shimey bılay dep g'arg'andı: «Joq bol, ket. Ha'y, qanxor,
on'bag'an adam! [8] Sen ornına patsha bolg'an Shauldın' u'y-ishinde
to'gilgen qanlardın' qunın Jaratqan İye sennen o'ndirip atır. Ol patshalıqtı
ulın' Abshalomg'a berdi. Sen qanxor bolg'anın' ushın, bul ba'lege
jolıqtın'».

[9] Seruya ulı Abishay patshag'a:

– Bul o'li ko'pek nege taqsırımdı g'arg'aydı eken? Ruxsat berin', basın
u'zip taslayın, – dedi+.

[10] Biraq patsha og'an:

– Seruya ulları, bunın' menen sizlerdin' jumısın'ız bolmasın! Jaratqan İye og'an: «Dawıttı g'arg'a», – degeni ushın g'arg'ap atırg'an bolsa, kim onnan: «Nege bulay islep atırsan'?» – dep soray aladı? – dedi+.

11 Keyin Dawıt Abishayg'a ha'm xızmetshilerine bılay dedi: «O'z ulım meni o'ltirmekshi bolıp turg'anda, mına benyaminli onnan beterin islemey me? Onı tınıshına qoyın'lar, g'arg'ay bersin. O'ytkeni bunı og'an Jaratqan İye aytqan. 12 Ba'lkim, Jaratqan İye menin' xorlanıp atırg'anımdı ko'rip, bu'gingi g'arg'ıslar ornına jaqsılıq qaytarar».

13 Dawıt adamları menen birge jolın dawam etti. Al Shimey Dawıttın' qaptalında, tawdın' janbawırında ju'riwi menen onı g'arg'ap, tas atıp, topıraq shashtı. 14 İordan da'ryasındag'ı o'tkelge sharshap jetken patsha ha'm onın' janındag'ı xalıq sol jerde dem aldı.

Xushay menen Axitofeldin' ken'esleri

15 Sol arada Abshalom ha'm onın' izraillı pu'tkil ta'repdarları Erusalimge keldi. Axitofel de Abshalom menen birge edi. 16 Sonda Dawıttın' dostısı Ark tiyresinen bolg'an Xushay Abshalomnın' janına barıp:

– Jasasın patsha! Jasasın patsha! – dep baqırdı+.

17 Abshalom Xushaydan:

– Dostın'a sadıqlig'ın' usı ma? Ne ushın dostın' menen ketpedin'? – dep soradı.

18 Xushay og'an bılay dep juwap berdi:

– Yaq, men Jaratqan İyenin', mına xalıqtın' ha'm pu'tkil izraillılardın' tan'lag'an adamı ta'repinde bolıp, onın' janında qalaman. 19 Endi men Dawıttın' ulı Abshalomnan basqa kimge xızmet qılaman? A'ken'izge qalay xızmet etken bolsam, sizge de solay xızmet etemen.

20 Sonda Abshalom Axitofelge qarap:

– Ne isleyik, bizlerge ken'es ber, – dedi.

21 Axitofel Abshalomg'a:

– Sarayg'a qarap turıwı ushın, a'ken'nin' taslap ketken toqalları menen jat. Sonda pu'tkil İzrail a'ken'izdin' sizdi jek ko'rip qalg'anın biledi ha'm sizdi qollawshılardın' ha'mmesi ja'ne de ku'shke minedi+.

22 Solay etip, saraydın' u'shegine Abshalom ushın bir shatır qurıldı. Ol pu'tkil izraillılardın' ko'z aldında a'kesinin' toqalları menen jatıp shıqtı+.

23 Sol waqıtları Axitofel bergen ken'esler Quday ta'repinen berilgen ken'esler dep sanalatug'ın edi. Axitofeldin' ha'r bir ken'esi Dawıt ushın da,

Abshalom ushın da usınday edi.

Xushaydın' Axitofeldin' ken'esin buzıwı

17 [1] Axitofel Abshalomg'a ja'ne bılay dedi: «Ruxsat bersen'iz, on eki mın' adamdı saylap alıp, bu'gin tu'nde ketip, Dawıttın' izine tu'seyin.
[2] Ha'zir Dawıt sharshap, haldan tayg'an waqıtta, og'an hu'jim etip, ko'zin qorqıtsam, qasındag'ılar qashıp ketedi. Sonda men Dawıt patshanın' bir o'zin o'ltiremen. [3] Son'ınan pu'tkil xalıqtı sizge qaytarıp alıp kelemen. Xalıqtın' sizge qaytıwı siz o'ltirmekshi bolıp atırg'an adamnın' o'limine baylanıslı. Solay etip, pu'tkil xalıq zıyan ko'rmeydi». [4] Bul ken'es Abshalomg'a da, pu'tkil İzrail aqsaqallarına da unap qaldı.

[5] Biraq Abshalom: «Ark tiyresinen bolg'an Xushaydı da shaqırın'. Ol ne der eken, esiteyik», – dedi+. [6] Xushay kelgende, Abshalom og'an Axitofeldin' qanday ken'es bergeni tuwralı aytıp berdi. Son'ınan ol Xushaydan:

– Onın' ken'esi boyınsha is tutayın ba? Bolmasa, sen ken'es ber, – dep soradı.

[7] Xushay Abshalomg'a bılay juwap berdi:

– Axitofeldin' bul rette bergen ken'esi jaqsı emes. [8] A'ken'izdin' ha'm onın' adamlarının' ma'rt jawıngerler ekenin bilesiz. Olar dalada balalarınan ayırılg'an ayıw sıyaqlı g'a'zepli. Bunın' u'stine, a'ken'iz ta'jiriybeli jawınger, ol tu'ndi a'skerler janında o'tkermeydi+. [9] Bul waqıtta ol u'n'girlerdin' birinde yamasa bir jerde jasırınıp ju'rgen bolsa kerek. Eger ol a'skerlerimizge birinshi bolıp hu'jim jasasa, ol haqqında esitken ha'r bir adam: «Abshalomg'a ergenler qırg'ın g'a ushıraptı», – dep aytadı. [10] Sonda ju'rekleri arıslannın' ju'regindey bolg'an ma'rtlerdin' de qorqınıshtan ruwxları tu'sedi. Sebebi a'ken'izdin' batırlıg'ın ha'm onın' qasındag'ılardın' ma'rtligin pu'tkil İzrail biledi. [11] Sonlıqtan sizge aytatug'ın ken'esim mınaw: Dannan Beer-Shebag'a shekemgi, ten'iz jag'asındag'ı qum sıyaqlı san-sanaqsız bolg'an pu'tkil izraillılardı a'tirapın'ızg'a toplan'. Siz o'zin'iz de sawashqa shıg'ın'+. [12] Sonda bizler jasırıng'an jerlerinin' birinde Dawıtqa hu'jim qılıp, jer betine tu'sken shıq kibi u'stine bastırıp baramız. Dawıttı da, onın' janındag'ılardın' hesh birin de tiri qaldırmaymız. [13] Eger ol bir qalanı panalasa, onda pu'tkil izraillılar sol qalag'a arqanlar alıp baradı. Qalanı bir tası qalmag'ansha, oypatlıqqa qaray tartıp qulatıp, joq qılamız.

14 Abshalom ha'm pu'tkil izraillılar: «Xushaydın' ken'esi Axitofeldin' ken'esinen jaqsıraq», – dedi. Sebebi Jaratqan İye Abshalomdı apatqa ushıratıw ushın, Axitofeldin' jaqsı ken'esin joqqa shıg'arıwdı sheship qoyg'an edi+.
15 Xushay ruwxaniyler Sadoq penen Abiyatarg'a Axitofeldin' Abshalom menen İzrail aqsaqallarına bergen ken'esi ha'm o'zinin' olarg'a bergen ken'esi tuwralı aytıp berdi. 16 Son'ınan olarg'a: «Sizler mına xabardı Dawıtqa tez jetkizin': bul tu'ndi İordan tegisliginde, da'ryanın' o'tkelinde o'tkizbesin. Tez arg'ı ta'repke o'tsin. Bolmasa, patshanın' o'zi de, janındag'ılar da tolıq qırılıp ketedi», – dedi.
17 Sol waqıtları qalada ko'rinbew ushın, İonatan menen Aximaas qala sırtındag'ı Rogel bulag'ı janında ku'tip turatug'ın edi. Bir shorı qız barıp, olarg'a bolıp o'tkenlerdi xabarlap turatug'ın, al olar esitkenlerin Dawıt patshag'a jetkizip turatug'ın edi+. 18 Biraq bir o'spirim olardı ko'rip qalıp, Abshalomg'a xabarladı. Sonda İonatan menen Aximaas asıg'ıs ol jerden ketip, Baxurimdegi bir adamnın' u'yine keldi. U'ydin' ha'wlisinde bir qudıq bar edi. İonatan menen Aximaas sol qudıqqa jasırındı. 19 Sol adamnın' hayalı bir japqısh alıp, qudıqtın' awzın jawıp qoyıp, hesh na'rse sezilmewi ushın, onın' u'stine masaqlardı jayıp tasladı+. 20 Abshalomnın' xızmetshileri u'yge, hayaldın' janına kelip, onnan:
– Aximaas penen İonatan qay jerde? – dep soradı.
Hayal olarg'a:
– O'zektin' arg'ı ta'repine o'tip ketti, – dep juwap berdi.
Abshalomnın' xızmetshileri olardı izlep ketti, biraq taba almay, Erusalimge qayttı.
21 Adamlar ketkennen keyin, Aximaas penen İonatan qudıqtan shıqtı da, bolıp o'tken waqıyalardı xabarlaw ushın, Dawıt patshag'a ketti. Olar Dawıtqa barıp: «Qa'ne, ha'zir-aq da'ryanı kesip o'tin'ler», – dedi ha'm Axitofeldin' og'an qarsı qanday ken'es bergenligin aytıp berdi. 22 Dawıt sol waqıtta-aq pu'tkil adamları menen birge İordan da'ryasın kesip o'tti. Tan' atqanda, İordan da'ryasın kesip o'tpegen birde bir adam qalmadı.
23 Axitofel o'zi bergen ken'estin' iske aspag'anın ko'rgende, eshegin ertlep, og'an mindi de, o'z qalasına, o'z u'yine qaytıp ketti. Ol u'y-ishine wa'siyatnama qaldırg'annan son', asılıp o'ldi. Onın' denesi a'kesinin' qa'birine qoyıldı+.

[24] Dawıt Maxanayımg'a barg'an waqıtta, Abshalom ha'm onın' janındag'ı İzrail a'skerleri İordan da'ryasın kesip o'tip atırg'an edi+.
[25] Abshalom İoabtın' ornına Amasanı sa'rka'rda etip tayınladı. Amasa izraillı* İtranın'* ulı bolıp, anasının' atı Abigayıl edi. Abigayıl Seruyanın' sin'lisi bolıp, olar Naxash degen adamnın' qızları edi. Seruya bolsa, İoabtın' anası edi+. [26] Abshalom ha'm İzrail a'skerleri Gilad jerine orda qurdı.
[27] Dawıt Maxanayımg'a barg'anda, ammonlardın' Rabba qalasınan bolg'an Naxash ulı Shobiy, lo-debarlı Ammiel ulı Maxir ha'm Rogelimnen bolg'an giladlı Barzillay+ [28] Dawıtqa ko'rpe-to'sekler, qırmalar ha'm ılay ıdıslar alıp keldi. Ja'ne de, Dawıt ha'm onın' janındag'ılardın' jewi ushın biyday, arpa, un, tarı, aq lobiya, qızıl lobiya, quwırmash, [29] pal, qatıq, qoy ja'ne de maldın' su'tinen alıng'an irimtik alıp keldi. Sebebi olar: «Xalıq sho'lde ash, haldan tayg'an ha'm sho'llegen bolsa kerek», – dep oylag'an edi+.

Abshalomnın' o'ltiriliwi

18 [1] Dawıt o'zinin' janındag'ı a'skerlerin bir jerge toplap, ko'zden
o'tkerdi ha'm olardın' u'stinen mın'basılar menen ju'zbasılar qoydı.
[2] Son'ınan olardı Seruya ulı İoabtın', onın' inisi Abishaydın' ha'm gatlı
İttaydın' basshılıg'ında u'sh toparg'a bo'lip atlandırdı. Patsha a'skerlerge:
– Men de sizler menen birge baraman, – dedi+.
[3] Biraq a'skerler:
– İltimas, siz bizler menen birge barman'. Eger bizlerdin'
qashıwımızg'a tuwra kelse de, olar bizlerge dıqqat awdarmaydı, ha'tte,
yarımımız o'lip ketsek te, olar bizlerge dıqqat awdarmaydı. Siz bizlerdin'
on mın'ımızg'a turasız. Sonlıqtan sizin' bizlerge qalada turıp ja'rdem
bergenin'iz jaqsıraq, – dep juwap berdi.
[4] Patsha olarg'a:
– Sizler neni maqul ko'rsen'iz, sonı isleymen, – dedi.
Adamlar ju'zlik ha'm mın'lıq toparlarg'a bo'linip, qaladan shıg'ıp
baratırg'anda, patsha da'rwaza janında turg'an edi. [5] Patsha İoab, Abishay
ha'm İttayg'a: «Menin' hu'rmetim ushın jigit Abshalomg'a zıyan
tiygizben'ler», – dep buyırdı. Ha'mme a'skerler patshanın' a'skerbasılarg'a
Abshalomg'a baylanıslı bergen buyrıg'ın esitti.
[6] Dawıttın' a'skerleri izraillılar menen urısıw ushın urıs maydanına
shıqtı. Sawash Efrayım tog'ayında boldı. [7] İzrail a'skerleri Dawıttın'
a'skerlerinen jen'ilip qaldı. Ol jerde u'lken qırg'ın bolıp, sol ku'ni jigirma
mın' adam o'ldi. [8] Sawash ha'mme jerge jayıldı. Sol ku'ni tog'aydag'ı
qa'wipli jag'daylarg'a jolıg'ıp o'lgenlerdin' sanı qılıshtan o'lgenlerdin'
sanınan ko'birek edi+.
[9] Abshalom an'sızda Dawıttın' adamlarına dus kelip qaldı. Ol g'ashırg'a
mingen edi. G'ashır u'lken bir terebinf ag'ashının' qalın' shaqaları astınan
o'tip baratırg'anda, Abshalomnın' bası shaqalar arasına kirip, ilinip qaldı.
G'ashır jolın dawam etip kete berdi, al Abshalom terekke iliniwi menen,
salbırap qaldı. [10] Sonda bir adam bunı ko'rip qalıp, İoabqa:
– Men Abshalomnın' bir terebinf ag'ashına ilinip, salbırap qalg'anın
ko'rdim, – dep xabarladı.
[11] İoab xabar bergen adamg'a:
– A'neqalas, onı ko'rgen bolsan', nege jerge qulatıp o'ltirmedin'?
Sag'an on shekel gu'mis penen bir qayıs sawg'a eter edim, – dedi.

12 Biraq sol adam og'an bılay dep juwap berdi:
– Eger qolıma mın' shekel gu'mis sanap uslatqanın'ızda da, patshanın' ulına qol ko'termegen bolar edim. Sebebi patshanın' sizge, Abishayg'a ha'm İttayg'a: «Menin' hu'rmetim ushın jigitti, Abshalomdı saqlap qalın'lar», – dep buyrıq bergenin esittik. 13 Eger men janımdı qa'terge qoyıp, Abshalomdı o'ltirgenimde, bul isim patshag'a bilinbey qalmas edi. Siz de meni jaqlamag'an bolar edin'iz.
14 Sonda İoab sol adamg'a:
– Bulay etip, senin' menen waqıttı bosqa o'tkermeyin, – dep, qolına u'sh nayza alıp barıp, terebinf ag'ashına ilinip, ele tiri turg'an Abshalomnın' ju'regine qadadı. 15 Son'ınan İoabtın' on no'ker jigiti Abshalomdı qorshap alıp, onı o'ltirdi.
16 Sonnan keyin İoab sawashtı toqtatıw ushın ka'rnay sherttirgende, a'skerler izraillılardı quwıwdı toqtatıp, izine qayttı. 17 İoabtın' a'skerleri Abshalomdı tu'sirip aldı da, tog'aydag'ı bir teren' shuqırg'a tasladı. Shuqırdın' u'stine u'lken taslardı u'ydi. Pu'tkil izraillılar u'ylerine qaray qashıp ketti+.
18 Abshalom tiri waqtında: «Atımdı este qaldıratug'ın birde bir ulım joq», – dep Patsha oypatlıg'ına bir estelik ornatıp, og'an o'zinin' atın bergen edi. Bul estelik ha'zir de «Abshalomnın' esteligi» dep ataladı+.

Dawıttın' aza tutıwı

19 Sadoq ulı Aximaas İoabqa:
– Ruxsat ber, juwırıp barıp, patshag'a Jaratqan İyenin' onı dushpanlarınan qutqarg'anın xabarlayın, – dedi.
20 İoab og'an:
– Yaq, bu'gin xabardı sen jetkizbeysen'. Basqa waqıtta xabar jetkizersen', biraq bu'gin emes. O'ytkeni patshanın' ulı o'ldi, – dedi.
21 Son'ınan İoab bir kushlı adamg'a: «Sen barıp, ko'rgenlerin'di patshag'a jetkiz», – dedi. Kushlı adam İoabtın' aldında ta'jim etti de, juwırıp ketti.
22 Biraq Sadoq ulı Aximaas ja'ne:
– Ne bolsa bolsın, ruxsat ber, men de kushlının' izinen juwırayın, – dedi.
İoab og'an:

– Ulım, nege juwırıp barg'ın' kelip qaldı? Bul xabar ushın sag'an su'yinshi bermeydi-g'o, – dedi.

23 Degen menen, Aximaas:

– Ne bolsa, sol bolsın, juwırıp baraman, – dedi.

Sonda İoab:

– Meyli, juwırsan' juwır, – dedi.

Solay etip, Aximaas tegislik boylap juwırıp, kushlıdan ozıp ketti. 24 Sol waqıtta Dawıt qalanın' ishki ha'm sırtqı da'rwazalarının' arasında otır edi. Gu'zetshi diywal janındag'ı da'rwazanın' to'besine shıqtı. Ol a'tirapqa ko'z jiberip, bir adamnın' juwırıp kiyatırg'anın ko'rdi. 25 Gu'zetshi baqırıp, bunı patshag'a xabarladı.

Patsha og'an: «Eger tek bir adam kiyatırg'an bolsa, demek, onın' jaqsı xabar alıp kiyatırg'anı», – dedi.

Sol adam kem-kemnen jaqınlasıp kele berdi. 26 Gu'zetshi basqa bir adamnın' da juwırıp kiyatırg'anın ko'rip, da'rwaza qarawılına: «A'ne, ja'ne bir adam juwırıp kiyatır», – dep baqırdı. Sonda patsha: «Ol da jaqsı xabar alıp kiyatır», – dedi.

27 Gu'zetshi:

– Birinshisinin' juwırg'anın Sadoq ulı Aximaastın' juwırg'anına uqsatıp turman, – dedi.

Patsha og'an:

– Aximaas jaqsı adam. Ol jaqsı xabar alıp keledi, – dep juwap berdi+.

28 Sol waqıtta Aximaas ba'lent dawıs penen patshag'a: «Tınıshlıq», – dep baqırdı. Son'ınan patshanın' aldında et-betinen jerge jıg'ılıp, ta'jim etip: «Taqsırıma qol ko'tergenlerdi ta'slim etken Qudayın'ız Jaratqan İyege alg'ıslar bolsın!» – dedi.

29 Patsha onnan:

– Abshalom jigit aman ba? – dep soradı.

Aximaas patshag'a:

– İoab patshanın' xızmetshisi bolg'an kushlı adam menen meni bul jerge jibergen waqtında, u'lken bir ala-sapıran bolıp atırg'an edi. Biraq ne bolg'anın bilmeymen, – dep juwap berdi.

30 Patsha og'an:

– Shetke shıg'ıp, bul jerde tur, – dedi.

Aximaas shetke shıg'ıp turdı. 31 Sol waqıtta kushlı adam da jetip kelip:

– Taqsır, xosh xabar! Bu'gin Jaratqan İye sizge qarsı bas ko'tergenlerdin' ha'mmesinin' qolınan sizdi qutqardı, – dedi.

32 Patsha kushlıdan:

– Abshalom jigit aman ba? – dep soradı.

Kushlı patshag'a:

– Taqsır! Dushpanların'ızdın' ha'm jaman niyet penen sizge qarsı bas ko'tergenlerdin' ha'mmesinin' aqırı bul jigittin' aqırı sıyaqlı bolsın! – dep juwap berdi+.

33 Patsha albırap qaldı. Ol da'rwaza u'stindegi bo'lmege shıg'ıp, jıladı. Ol shıg'ıp baratırıp: «Wah, ulım Abshalom! Wah, ulım, ulım Abshalom! Ulım, senin' ornın'a men o'lsem bolmas pa edi! Wah, ulım, ulım Abshalom!» – dep zarlap jılar edi.

İoabtın' Dawıtqa keyip, eskertiwi

19 [1] İoabqa: «Dawıt patsha Abshalom ushın jılap, aza tutıp atır», – dep xabarladı.

[2] Sol ku'ngi jen'is a'skerler ushın azag'a aylandı. Sebebi olar patshanın' ulı ushın aza tutıp atırg'anın esitken edi. [3] Sol ku'ni a'skerler qalag'a sawashtan qashqan adamlar sıyaqlı uyalıp kirdi. [4] Al patsha bolsa, betin basıp, ba'lent dawıs penen: «Wah, ulım, Abshalom! Abshalom, ulım, ulım!» – dep baqırıp otırg'an edi.

[5] İoab patsha otırg'an u'yge barıp, og'an bılay dedi: «Bu'gin sizin' janın'ızdı, ul-qızların'ızdın' janların, hayalların'ızdın' janların qutqarg'an adamlardın' ha'mmesin uyatqa qoydın'ız. [6] O'ytkeni siz o'zin'izdi jek ko'rgenlerdi jaqsı ko'rip, o'zin'izdi jaqsı ko'rgenlerdi jek ko'resiz. Bu'gin siz a'skerbasılardın' ha'm xızmetshilerdin' o'zin'iz ushın hesh na'rsege arzımaytug'ının ko'rsettin'iz. Awa, eger Abshalom tiri qalıp, ha'mmemiz o'lip ketkende, siz ushın jaqsı bolatug'ının men bu'gin an'lap jettim. [7] Endi sırtqa shıg'ıp, adamların'ızdı jigerlendirin'! Jaratqan İyenin' atı menen ant ishemen: eger shıqpasan'ız, bu'gin tu'nde sizin' qasın'ızda birde bir adam qalmaydı. Bul jaslıg'ın'ızdan usı ku'nge shekem basın'ızg'a tu'sken apatlardın' ishindegi en' jamanı boladı».

[8] Sonda patsha qala da'rwazasının' aldına shıg'ıp otırdı. Pu'tkil a'skerlerge: «Patsha qala da'rwazasının' aldına kelip otırdı», – degen xabar jetkende, olar da patshanın' janına keldi.

Dawıttın' Erusalimge qaytıwı

Sol waqıtta Abshalomnın' janındag'ı izraillılar u'ylerine qashıp ketken edi+. [9] İzraildın' ha'mme urıwlarınan bolg'an adamlar bir-biri menen tartısıp bılay desti: «Patsha bizlerdi dushpanlarımızdın' qolınan qutqardı. Bizlerdi filistlerdin' qolınan qutqarg'an da sol edi. Al endi bolsa, ol Abshalom sebepli elden qashıp ketti+. [10] Bizlerge basshı bolıwı ushın maylag'anımız Abshalom bolsa, sawashta o'ldi. Solay eken, endi nege Dawıt patshanı qaytarıp alıp keliwge asıqpay atırmız?»

[11] Dawıt patsha ruwxaniyler Sadoq penen Abiyatarg'a bılay dep xabar jiberdi: «Yahuda aqsaqallarına bılay dep aytın'lar: „Pu'tkil izraillılardın' patshanı o'z sarayına qaytarıw haqqında aytqan so'zleri menin' qulag'ıma jetip keldi. Al sizler nege patshanı qaytarıwda son'g'ılar bolmaqshısız+? [12] Sizler menin' tuwısqanlarımsız – o'z su'yegim ha'm o'z etimsiz. Nege

sizler patshanı o'z sarayına qaytarıwda en' son'g'ılar bolmaqshısız?“
13 Amasag'a da bılay dep aytın'lar: „Sen menin' tuwısqanımsan' – o'z
su'yegim ha'm o'z etimsen'. Eger men seni İoabtın' ornına ma'n'gige
sa'rka'rda etip qoymasam, Quday meni jazalag'an u'stine jazalasın!“»+
14 Solay etip, Dawıt pu'tkil yahudalılardı o'zine tolıq awdırıp aldı.
Yahudalılar patshag'a: «Pu'tkil adamların'ız benen qaytıp kelin'», – dep
xabar jiberdi. 15 Patsha qaytıp, İordan da'ryasına bardı. Yahuda xalqı
patshanı ku'tip alıp, İordan da'ryasınan o'tkiziw ushın Gilgalg'a keldi+.
16 Baxurimnen benyaminli Gera ulı Shimey de Dawıt patshanı ku'tip alıw
ushın, yahudalılar menen birge asıg'ıs jolg'a shıqtı+. 17 Onın' janında
Benyamin urıwınan mın' adam bar edi. Shauldın' u'yinin' xızmetshisi Siba
da on bes ulı ha'm jigirma qulı menen birge İordan da'ryasına, patshanın'
janına jetip keldi+. 18 Olar patshanın' u'y-ishin da'ryadan o'tkeriw ha'm
onın' tilegin orınlaw ushın patshanın' janına keldi. Patsha da'ryanı kesip
o'tpekshi bolıp turg'anda, Gera ulı Shimey patshanın' aldına jıg'ılıp,
19 og'an bılay dedi: «Taqsır, meni ayıpker sanaman'ız. Siz Erusalimnen
shıqqan ku'nin'izde islegen jamanlıg'ımdı kewlin'izde saqlamay, umıtıp
jiberin'+. 20 Qulın'ız bolg'an men qanday gu'na islegenimdi bilemen.
Sonlıqtan taqsırımdı qarsı alıw ushın, pu'tkil Yusup urıwınan birinshi
bolıp men keldim».
21 Sonda Seruya ulı Abishay: «Jaratqan İyenin' maylag'an adamın
g'arg'ag'anı ushın, Shimey o'liwi tiyis», – dedi+.
22 Biraq Dawıt og'an: «Ha'y, Seruyanın' ulları, bul sizlerdin' jumısın'ız
emes. Bu'gin sizler nege mag'an qarsı shıg'ıp atırsız? İzrailda bu'gin birde
bir adam o'ltirilmeydi! Men o'zimnin' İzraildın' patshası ekenimdi
bilmeymen be?!» – dedi+. 23 Son'ınan ol ant iship, Shimeyge: «Sen
o'lmeysen'!» – dedi+.
24 Shauldın' aqlıg'ı Mefiboshet te patshanı ku'tip alıw ushın shıqqan
edi. Ol patsha ketken ku'nnen baslap, aman-esen izge qaytqan ku'nine
shekem ayaqların da, kiyimlerin de juwmag'an, saqalın da almag'an edi+.
25 Mefiboshet patshanı ku'tip alıw ushın Erusalimnen kelgende, patsha
onnan:
– Mefiboshet, sen nege menin' menen birge ketpedin'? – dep soradı.
26 Mefiboshet patshag'a bılay dep juwap berdi:
– Taqsır, qulın'ız bolg'an men mayıp bolg'anım sebepli, qulım Sibag'a:
«Eshekti ertle, men og'an minip, patsha menen birge ketemen», – dedim.

Biraq ol meni aldadı. 27 Taqsır, sizin' aldın'ızda ol mag'an jala japtı. Biraq
siz, taqsır, Qudaydın' perishtesi sıyaqlısız. Siz neni maqul ko'rsen'iz, sonı
islen'+. 28 Sebebi taqsırım, sizin' aldın'ızda a'kemnin' urpaqlarının'
ha'mmesi o'z o'limin ku'tip ju'rgeninde, siz qulın'ız bolg'an meni
dasturxanın'ızdan awqat jeytug'ınlar arasına otırg'ızdın'ız. Sizden bunnan
artıq bir na'rse sorawg'a ne haqım bar, o, patsha?!+
29 Patsha og'an:
– O'z islerin' haqqında ga'pti balalatıwdın' ne ha'jeti bar? Sag'an
aytatug'ınım mınaw: Siba menen ekewin'iz jerlerdi bo'lisip alın', – dedi.
30 Biraq Mefiboshet patshag'a:
– Taqsırım sarayına aman-saw qaytıp kelgen eken, endi barlıq jerlerdi
Siba ala g'oysın, – dep juwap berdi.
31 Giladlı Barzillay da İordan da'ryasın kesip o'tiwde patshag'a joldas
bolıp, onı shıg'arıp salıw ushın, Rogelimnen kelgen edi. 32 Barzillay og'ada
qartayg'an bolıp, seksen jasqa shıqqan edi. Ol ju'da' bay adam
bolg'anlıqtan, patsha Maxanayımda bolg'an waqıtta, patshanı azıq-awqat
penen ta'miyinlep turg'an edi+. 33 Patsha Barzillayg'a:
– Menin' menen birge da'ryanı kesip o't. Erusalimde men seni azıq-
awqat penen ta'miyinleymen, – dedi.
34 Biraq Barzillay patshag'a bılay dep juwap berdi:
– Siz benen Erusalimge ketetug'ınday, qansha o'mirim qaldı deysiz?
35 Men ha'zir seksen jastaman. Jaqsı menen jamandı ajırata almasam,
ishken-jegenimnin' da'min seze almasam, erkek ha'm hayal qosıqshının'
dawısın esite almasam, taqsır, sizge ju'k bolıwımnın' ne keregi bar+?
36 Qulın'ız bolg'an men tek g'ana İordan da'ryasın siz benen birge kesip
o'tip, sizge az-maz joldas bolmaqshı edim. Patsha, siz nege mag'an
bunshelli sıy ko'rsetip atırsız? 37 Mag'an u'yime qaytıwg'a ruxsat berin'.
Biraq qulın'ız Kimham usı jerde, ol siz benen birge arg'ı ta'repke o'tsin.
Og'an neni maqul ko'rsen'iz, sonı islen'+.
38 Patsha og'an:
– Kimham menin' menen birge arg'ı ta'repke o'tedi. Sen og'an neni
maqul ko'rsen', men sonı isleymen. Mennen ne tilesen' de, tilegin'di
orınlayman, – dedi.
39 Sonnan keyin, patsha ha'm pu'tkil xalıq İordan da'ryasınan o'tti.
Patsha Barzillaydı su'yip, og'an pa'tiya berdi. Son'ınan Barzillay u'yine
qayttı.

40 Patsha Gilgalg'a ketti. Kimham da onın' menen birge ketti. Pu'tkil
Yahuda a'skerleri ha'm İzrail a'skerlerinin' yarımı patshag'a joldas boldı.
41 Sonda izraillılar patshag'a barıp:
– Nege tuwısqanlarımız yahudalılar sizdi urlap ketip, sizdi ha'm
xojalıg'ın'ızdı pu'tkil adamların'ız benen İordan da'ryasının' arg'ı
ta'repine o'tkerip qoydı? – dedi.
42 Yahudalılar izraillılarg'a:
– O'ytkeni patsha bizlerdin' jaqınımız. Nege bug'an qapa bolasızlar?
Patshanın' awqatınan bir na'rse jedik pe? Ya bolmasa, o'zimizge bir na'rse
aldıq pa? – dedi.
43 İzraillılar yahudalılarg'a juwap berip:
– Patshada bizlerdin' on payımız bar. Sonlıqtan Dawıt patshada
sizlerden go're ko'birek haqımız bar. Solay eken, nege bizlerdi jerge
urasızlar? Patshamızdı qaytıp alıp keliwdi birinshi bolıp bizler aytqan joq
pa edik? – dedi.
Degen menen, yahudalılardın' so'zleri izraillılardikinen ku'shlirek
boldı+.

Shebanın' qozg'alan'ı

20 [1] Sol arada sol jerde Benyamin urıwınan Bixriydin' ulı Sheba
degen jaramas bir adam payda boldı. Sheba ka'rnay shertip:
«Dawıt penen baylanısımız joq,
İshay ulı Dawıtta qarızımız da joq.
Ha'y, izraillılar, ha'r birin'iz o'z u'yin'izge qaytın'lar!» – dedi+.
[2] Sonda pu'tkil izraillılar Dawıttı taslap, Bixriy ulı Shebanın' izine erip
ketip qaldı. Al yahudalılar o'z patshası ta'repinde qalıp, İordan da'ryasınan
Erusalimge shekem og'an joldas boldı.
[3] Dawıt patsha Erusalimdegi sarayına qaytıp barg'anda, sarayg'a qarap
turıwı ushın taslap ketken toqalların baqlaw astında saqlap, olardı
ta'miyinlep turdı. Biraq olar menen jatpadı. Olar o'mirinin' aqırına
shekem u'y qamag'ında saqlanıp, jesir hayallar sıyaqlı jasadı+.
[4] Dawıt Amasag'a: «U'sh ku'n ishinde yahudalılardı aldıma shaqırıp kel.
O'zin' de usı jerde bol», – dedi+. [5] Amasa yahudalılardı shaqırıp keliw
ushın ketti. Biraq ol belgilengen waqıtta qaytıp kelmedi. [6] Sonda Dawıt
Abishayg'a: «Endi Bixriy ulı Sheba bizlerge Abshalomnan da u'lkenirek
jamanlıq isleydi. Ol o'zine qorg'anlı qalalardı tawıp alıp, ko'zimizden
g'ayıp bolmawı ushın, sen menin' a'skerlerimdi al da, onın' izinen quw», –
dedi. [7] Solay etip, İoabtın' adamları, keretler menen peletlerden alıng'an
ta'n saqshılar ha'm pu'tkil ma'rt jawıngerler Bixriy ulı Shebanı quwıw
ushın, Abishaydın' basshılıg'ında Erusalimnen shıqtı+. [8] Olar Gibondag'ı
u'lken jartastın' janına jetip barg'anda, Amasa olardın' aldınan shıqtı. İoab
sawash kiyimin kiyip alg'an edi. Ol kiyiminin' sırtınan bir qayıs tag'ıp,
qayısqa qınında turg'an bir qanjar baylag'an edi. İoab aldıg'a ju'rip
baratırıp, qanjardı qınınan shıg'ardı.
[9] İoab Amasag'a: «Qalaysan', tuwısqanım?» – dedi de, onı su'yiw ushın,
on' qolı menen Amasanın' saqalınan usladı. [10] Amasa İoabtın' qolındag'ı
qanjardı an'lamadı. İoab qanjardı Amasanın' qarnına sug'ıp jibergende,
onın' ishek-qarnı jerge to'gildi. Ekinshi ret urıwg'a ha'jet qalmadı, ol
o'lgen edi.
Bunnan son', İoab ha'm onın' inisi Abishay Bixriy ulı Shebanı quwıwdı
dawam etti+. [11] İoabtın' adamlarının' biri Amasanın' o'liginin' janında
turıp, Amasanın' adamlarına: «İoabqa sadıq bolıp, Dawıt ta'repte bolg'an
ha'r bir adam İoabqa ersin», – dedi. [12] Amasanın' o'li denesi qang'a

bılg'anıp, joldın' ortasında jatırg'an edi. İoabtın' adamı o'lige jaqınlasqan ha'r bir adamnın' sol jerde toqtap qalıp atırg'anın ko'rgende, Amasanın' o'ligin su'yrep, atızg'a ılaqtırıp jiberdi de, u'stine bir kiyimdi tasladı.
13 O'lik joldan alıp taslang'annan son', ha'mme Bixriy ulı Shebanı quwıw
ushın, İoabtın' izinen ketti.
14 Sol arada Sheba pu'tkil İzrail urıwlarının' jerlerinen o'tip, Abel-Beyt-
Maaxag'a keldi. Sol aymaqlardın' xalqı da og'an qosıldı. Ha'mmesi
toplanıp, Shebag'a erdi+. 15 İoab barlıq adamları menen barıp, Abel-Beyt-
Maaxa qalasında bolg'an Shebanı qorshap aldı. Olar qalanın' aldına
topıraq u'ydi ha'm onın' u'stine minip, diywaldı qulata basladı.
16 Sol waqıtta aqıllı bir hayal qala ishinen baqırıp: «Tın'lan'lar!
Tın'lan'lar! İoabqa aytın'lar, berman kelsin, men onın' menen
so'ylesejaqpan», – dedi. 17 İoab hayalg'a jaqınlastı. Sonda hayal onnan:
– İoab degen sizbisiz? – dep soradı.
– Awa, men, – dep juwap berdi İoab.
Hayal İoabqa:
– Onda shorın'ızdın' ga'pin esitin', – dedi.
İoab og'an:
– Qulag'ım sende, – dedi.
18 Hayal so'zin bılay dep dawam etti:
– Burıng'ılar: «Abel qalasına barıp, ma'sla'ha't alın'lar», – deytug'ın
ha'm ma'sele solay sheshiletug'ın edi. 19 Bizler İzraildın' tınıshlıg'ın
qa'leytug'ın sadıq adamlarmız. Siz bolsan'ız, İzraildag'ı anaday qa'dirli
qalalardın' birin wayran qılmaqshısız. Jaratqan İyenin' iyeligin ne ushın
joq qılmaqshısız?
20 İoab hayalg'a juwap berip bılay dedi:
– Hasla, olay emes! Men wayran qılmaqshı da, joq qılmaqshı da
emespen. 21 Hesh qanday olay emes. Efrayım tawlı u'lkesinen bolg'an
Bixriy ulı Sheba degen adam Dawıt patshag'a qarsı bas ko'terdi. Eger onın'
jalg'ız o'zin tutıp bersen'iz, men qaladan artqa sheginemen.
Sonda hayal İoabqa:
– Onın' basın sizge diywaldan taslaymız, – dedi.
22 Son'ınan hayal o'zinin' dana so'zlerin pu'tkil xalıqqa jetkiziw ushın
ketti. Xalıq Bixriy ulı Shebanın' basın kesip, İoabqa ılaqtırdı. Sonda İoab
ka'rnay shertti ha'm onın' adamları qalanı taslap, u'ylerine ketti. İoab ta
Erusalimge, patshanın' janına qaytıp keldi.

Dawıttın' ha'meldarları

23 ● İoab pu'tkil İzrail a'skerlerinin' sa'rka'rdası edi. Ehoyada ulı Benaya
keretler menen peletlerden alıng'an ta'n saqshılardın' a'skerbasısı edi+.
24 Adoniram ma'rdikarg'a alıng'anlar u'stinen juwapker, Axilud ulı
Ehoshafat jılnamashı edi+. 25 Shewa xatker, Sadoq ha'm Abiyatar
ruwxaniyler edi+. 26 Ja'ne de, yairli İra Dawıttın' ruwxaniyi edi.

Dawıttın' gibonlılar ushın o'sh alıwı

21 [1] Dawıt patshalıq etken da'wirde u'sh jıl qatara asharshılıq boldı. Sonda Dawıt Jaratqan İyeden ken'es soradı ha'm Jaratqan İye og'an: «Bug'an Shaul ha'm onın' qanxor u'y-ishi sebepshi boldı. O'ytkeni Shaul gibonlılardı o'ltirdi», – dep juwap berdi. [2] Patsha gibonlılardı shaqırtıp alıp, olar menen so'ylesti. Gibonlılar İzrail xalqınan emes, al amor xalqınan qalg'an xalıq bolıp, izraillılar olardı tiri qaldırıwg'a ant ishken edi. Degen menen, İzrail ha'm Yahuda xalqı ushın jan ku'ydirgen Shaul olardı joq qılıwg'a ha'reket etti+. [3] Dawıt gibonlılardan:

– Sizler ushın ne isleyin? Jaratqan İyenin' xalqına pa'tiyan'ızdı beriwin'iz ushın, bul gu'nanı ne menen juwayın? – dep soradı.

[4] Gibonlılar Dawıtqa:

– Bizlerge Shauldan ha'm onın' u'y-ishinen gu'mis te, altın da kerek emes. İzrailda hesh kimdi de o'ltiriwdi qa'lemeymiz, – dedi.

Dawıt ja'ne:

– Sizler neni qa'lesen'iz, men sonı orınlayman, – dedi.

[5] Sonda gibonlılar patshag'a bılay dep juwap berdi:

– İzraildın' hesh bir jerinde jasamawımız ushın, Shaul bizlerdi qırıp taslamaqshı boldı. [6] Sonlıqtan Shauldın' urpaqlarınan jetewin bizlerge ber. Bizler olardı Jaratqan İyenin' tan'lag'anı bolg'an Shauldın' qalası Gibada, Jaratqan İyenin' aldında darg'a asamız.

Patsha:

– Men olardı sizlerge beremen, – dedi+.

[7] Dawıt patsha Shauldın' ulı İonatan menen Jaratqan İyenin' aldında ant ishiskeni sebepli, İonatannın' ulı Mefiboshetke rehim qıldı+. [8] Al Ayya qızı Rispanın' Shauldan tuwg'an Armoniy ha'm Mefiboshet degen eki ulın, Shauldın' qızı Merabtın' mexolalı Barzillay ulı Adrielden tuwg'an bes ulın aldırıp,+ [9] olardı gibonlılardın' qolına tapsırdı. Gibonlılar olardı tawda, Jaratqan İyenin' aldında darg'a astı. Olardın' jetewi de bir waqıtta jan berdi. Olar ba'ha'rdegi jıyın-terimnin' da'slepki ku'nlerinde, arpa orag'ının' baslang'an waqtında o'ltirildi+.

[10] Ayya qızı Rispa aza kiyimin alıp, sol tawdag'ı bir jartastın' u'stine jaydı ha'm jıyın-terimnin' da'slepki ku'nlerinen baslap, denelerdin' u'stine gu'zgi jawın jawg'ang'a shekem sol jerde otırdı. Ol denelerdi ku'ndiz aspandag'ı quslardan, tu'nde jabayı haywanlardan qorıdı.

11 Dawıtqa Shauldın' toqalı Ayya qızı Rispanın' islegen isleri haqqında
bildirildi. 12 Sonda Dawıt barıp, Shauldın' ha'm onın' ulı İonatannın'
su'yeklerin Yabesh-Gilad xalqınan aldı. Filistler Gilboada Shauldı o'ltirgen
ku'ni onın' ha'm onın' ulının' denelerin Beyt-Shan qalasının' maydanına
asıp qoyg'an edi. Al Yabesh-Gilad xalqı denelerdi jasırın tu'rde ol jerden
alıp qaytqan edi+. 13 Dawıt Shauldın' ha'm onın' ulı İonatannın'
su'yeklerin ol jerden alıp keldi. Darg'a asılg'an jeti adamnın' su'yekleri de
jıynaldı. 14 Olardın' ha'm Shaul menen onın' ulı İonatannın' su'yekleri
Benyamin jerindegi Selag'a, Shauldın' a'kesi Kishtin' qa'birine qoyıldı.
Solay etip, patshanın' barlıq buyrıqları orınlandı. Bunnan keyin, Quday el
ushın soralg'an duwalarg'a juwap berdi+.

Filistlerge qarsı urıs

15 Filistler menen izraillılar arasında jan'adan urıs baslandı. Dawıt
adamları menen barıp, filistlerge qarsı urıstı ha'm ol qattı sharshadı.
16 Ushının' o'zi u'sh ju'z shekel qoladan islengen nayza ko'terip, taza qılısh
asıng'an da'w a'wladlarınan* bolg'an İshbiy-Benob Dawıttı o'ltirmekshi
boldı+. 17 Biraq Seruya ulı Abishay Dawıtqa ja'rdemge kelip, sol filistti
o'ltirdi. Bunnan keyin, Dawıttın' adamları ant iship, Dawıtqa: «İzraildın'
shırag'ı o'ship qalmawı ushın, artıq sizin' bizler menen urısqa
barıwın'ızg'a jol qoymaymız», – dedi+.
18 Son'ınan Gob qalasında filistler menen ja'ne urıs baslandı. Bul urısta
xushalı Sibbexay da'w a'wladlarınan bolg'an Saf degen adamdı o'ltirdi+.
19 Gobta izraillılar menen filistler arasında tag'ı bir urıs boldı. Urısta
beytlehemli Yaare-Oregimnin' ulı Elxanan gatlı Goliyattı o'ltirdi.
Goliyattın' nayzasının' sabı toqıw u'skenesinin' qadasınday edi+.
20 Keyin ala Gat qalasında ja'ne sawash boldı. Ol jerde da'wdey bir adam
bar edi. Onın' qolları ha'm ayaqları altı barmaqlı bolıp, ha'mmesi bolıp
jigirma to'rt barmag'ı bar edi. Ol da da'w a'wladlarınan edi. 21 Usı adam
izraillılardı masqaralag'anda, Dawıttın' a'jag'ası Shimeanın' ulı İonatan onı
o'ltirdi+.
22 Dawıt ha'm onın' adamları ta'repinen o'ltirilgen usı to'rt adam da
Gattag'ı da'w a'wladlarınan edi+.

Dawıttın' jen'is jırı

22 [1] • Jaratqan İye Dawıttı pu'tkil dushpanlarınan ha'm Shauldın'
qolınan qutqarg'an ku'ni Dawıt Jaratqan İyege arnap, mına jırdı
ayttı:
[2] «Jaratqan İye menin' su'yengen tawım, qorg'anım ha'm qutqarıwshım,
[3] Qudayım menin' qorg'awshı jartasım, Onnan pana tabaman,
Ol qalqanım, qu'diretli qutqarıwshım,
Ol qorg'anım ha'm panam,
Qutqarıwshım, zulımlıqtan meni Sen qutqarasan'+.
[4] Maqtawg'a ılayıqlı Jaratqan İyeni shaqıraman,
Qutqarılaman dushpanlarımnan+.
[5] A'jel tolqınları qorshap alıp,
Nabıt qılıw ag'ısları qorqıttı meni+.
[6] O'liler ma'kanının' arqanları bayladı meni,
O'lim duzaqları shıqtı qarsıma+.
[7] Azap ishinde Jaratqan İyege jalbarındım,
Qudayımdı shaqırdım.
İbadatxanasınan Ol dawısımdı esitti,
Qıshqırg'anım qulag'ına jetip bardı+.
[8] Sol waqıtta jer ju'zi titirep, shayqaldı,
Aspannın' tiykarı la'rzege keldi,
Sebebi Jaratqan İye g'a'zepke mingen edi+.
[9] Murnınan tu'tin ko'terildi,
Awzınan jalmap jutatug'ın jalın shıg'ıp,
Onnan ko'mir shog'ı jawdı+.
[10] Ko'klerdi jarıp, to'menge tu'sip,
Qara bult Onın' ayag'ının' astında+.
[11] Bir kerubqa* minip,
Samaldın' qanatları u'stinde ushtı+.
[12] Tu'nekke oranıp,
Qara bultlardı O'zine shertek qıldı+.
[13] Onın' aldındag'ı nurdan,
Ko'mir shog'ı shashırap turdı.
[14] Gu'rkiredi aspannan Jaratqan İye,
Dawıs berdi Quday Taala+.

15 Oqlar atıp, dushpanlardı pıtırattı,
Shaqmaq shaqtırıp, olardı albıratıp tasladı+.
16 Jaratqan İyenin' keyisinen,
Murnınan shıqqan ku'shli deminen,
Ten'izdin' tu'bi ko'rindi,
Du'nyanın' tiykarı ashılıp qaldı+.
17 Aldı meni Jaratqan İye qolın sozıp joqarıdan,
Ha'm shıg'ardı teren' suwlardan+.
18 Qutqardı meni ku'shli dushpanımnan,
Mennen ku'shlirek bolg'an,
Meni jek ko'retug'ınlardan+.
19 Qarsı turdı olar mag'an basıma is tu'skende,
Biraq tirek boldı mag'an Jaratqan İye.
20 Ol ken' jerge shıg'ardı meni,
Kewli tolıp, qutqardı meni+.
21 Jaratqan İye haqlıg'ım ushın sıy berip,
Pa'k qollarım ushın esesin qaytardı+.
22 O'ytkeni ju'rdim Jaratqan İyenin' jolı menen,
Jamanlıq islemedim, Qudayımnan uzaqlasıp.
23 Ko'z aldımda saqladım barlıq qararların,
Ju'z burmadım Onın' qag'ıydalarınan.
24 Minsiz boldım onın' aldında,
O'zimdi saqladım gu'na islewden+.
25 Esesin qaytardı Jaratqan İye,
Haqlıg'ım ha'm ko'z aldındag'ı pa'kligim ushın.
26 Sen sadıqqa sadıqlıq ko'rsetip,
Minsizge minsiz bolasan'.
27 Pa'k adamg'a pa'kligin'di ko'rsetip,
Jalatayg'a jalatayshılıg'ına qaray is tutasan'.
28 Kishipeyillerdi qutqarasan',
Menmenlerdi baqlap, ko'kiregin basasan'+.
29 Qaran'g'ılıg'ımdı jaqtıg'a aylandıratug'ın,
O'zin' shırag'ımsan', Jaratqan İye!+
30 Senin' menen la'shkerlerdi qıyratıp,
Qudayım menen diywallardan asarman.
31 Qudaydın' jolı minsiz,

Jaratqan İyenin' so'zi haq,
Ol qalqanı O'zinen pana izlegen ha'r bir adamnın'+.
32 Jaratqan İyeden basqa Quday bar ma?
Qudaydan basqa qorg'awshı jartas bar ma+?
33 Quday menin' qorg'anım,
Jolımdı minsiz qılatug'ın da Ol.
34 Kiyiktin' ayaqlarınday qılar ayaqlarımdı,
Qoyar meni biyikliklerge+.
35 U'yretedi qollarımdı urısıwg'a,
Ha'm qola oq jaydı kerip tartıwg'a+.
36 Beresen' mag'an qutqarılıw qalqanın'dı,
Ma'rtebeli qılar ja'rdemin' meni.
37 Ken' qılarsan' basar jolımdı,
Ayaqlarım menin' su'rnikpes.
38 Joq qıldım dushpanlarımdı quwıp jetip,
İzge qaytpadım olardı joq qılmay turıp.
39 Qırıp, joq ettim, tura almay qaldı,
Ayaqlarım astında sozılıp jatıp.
40 Sawash ushın meni toltırdın' ku'shke,
Mag'an qarsı shıqqanlardı bas iydirdin' aldımda+.
41 Dushpanlarımdı mennen qashatug'ın qıldın',
Men de o'zimdi jek ko'rgenlerdi joq ettim+.
42 Jalbarındı olar, biraq qutqarg'an bolmadı,
Jaratqan İyeni shaqırdı, biraq Ol juwap bermedi+.
43 Ezdim olardı jerdegi topıraq yan'lı,
Basqıladım olardı jerdegi ılay yan'lı+.
44 Qutqardın' xalqımnın' ko'terilisinen meni,
Milletlerge basshı qılıw ushın saqladın' meni,
Xızmet eter o'zim tanımaytug'ın xalıqlar mag'an+.
45 Jat elliler mag'an bende bolar,
Men tuwralı esitiwden mag'an boysınar,+
46 Jat ellilerdin' ju'zleri quwarıp,
Shıg'ar titirep, panalag'an jerlerinen+.
47 Jaratqan İye tiri! Qorg'awshı jartasıma alg'ıslar bolsın!
Qutqarıwshım bolg'an jartasım ullılansın!
48 Ol boladı menin' o'shimdi alg'an,

Xalıqlardı mag'an bag'ınıshlı qılg'an+.
49 Qutqarar Ol dushpanlarımnan,
U'stin qılar mag'an qarsı shıqqanlardan,
Azat qılar jawızlardın' qolınan+.
50 Bunın' ushın Jaratqan İye!
Ta'riyipleymen Seni xalıqlar arasında,
Saz shertip alg'ıs aytaman atın'a arnap+.
51 Jaratqan İye O'z patshasın ullı jen'islerge eristirer,
Maylag'an patshası Dawıtqa ha'm onın' urpag'ına,
Ma'n'gige miyrim-sha'pa'a'tin ko'rseter»+.

Dawıttın' son'g'ı so'zleri

23 [1] Dawıttın' son'g'ı so'zleri mınalar boldı:
«İshay ulı Dawıt,
Quday ma'rtebeli qılg'an adam,
Yaqıptın' Qudayının' maylag'anı,
İzraildın' su'yikli jırshısı bılay deydi:
[2] So'yler Jaratqan İyenin' Ruwxı men arqalı,
Onın' so'zi menin' tilimde+.
[3] So'yledi İzraildın' Qudayı,
İzraildın' su'yengen jartası mag'an bılay dedi:
„İnsanlardı a'dillik penen
ha'm Qudaydan qorqıp basqarg'an adam,+
[4] Ol bultsız aspandag'ı tan' nurına uqsaydı,
Jerden sho'p shıg'aratug'ın jawınnan keyingi nurlarg'a uqsaydı“.
[5] U'y-ishim de Quday menen solay emes pe?
Ol menin' menen ma'n'gi qalatug'ın,
Ha'r ta'repleme qolaylı ha'm isenimli kelisim du'zdi.
Menin' qutqarılıwımdı da, tileklerimdi de Ol iske asırmay ma+?
[6] Al nahaqlar qol menen uslap bolmaytug'ın tikenler kibi ılaqtırılar,
[7] Tikenlerdi joq qılmaqshı bolg'anlar,
Temir a'sbap yamasa nayzanın' sabı menen qurallanar.
Tikenler turg'an jerinde jag'ıp jiberiler».

Dawıttın' ma'rt a'skerleri

[8] • Dawıttın' batır jawıngerlerinin' atları mınalar: u'sh adamnın' ishinde basshı bolg'an taxkemonlı İosheb-Bashshebet* bir urısqanda nayzası menen segiz ju'z adamdı o'ltirdi.

[9] Ekinshisi axoxlının' urpag'ınan Dodo ulı Elazar bolıp, urısıw ushın toplang'an filistlerge qarsı shıqqan Dawıttın' janındag'ı u'sh batırdın' biri edi. İzraillılar ol waqıtta artqa shegingen edi. [10] Biraq Elazar ornında turıp qaldı. Ol qolı talıp, qılıshqa jabısıp qalg'ansha, filistlerdi o'ltirdi. Sol ku'ni Jaratqan İye ullı jen'is inam etti. İzraillılar tek o'lgenlerdin' zatların oljag'a alıw ushın g'ana Elazardın' janına bardı.

[11] U'shinshisi hararlı Age ulı Shamma edi. Filistler Lexiydegi bir qızıl lobiya atızının' janında toplang'anda, İzrail a'skerleri olardın' aldına tu'sip

qashqan edi. 12 Biraq Shamma atızdın' ortasında turıp, sol jerdi qorg'adı
ha'm filistlerdi o'ltirdi. Sonda Jaratqan İye ullı jen'is inam etti.
13 Jıyın-terim waqtında, otız basshıdan u'shewi Dawıtqa qosılıw ushın
Adullam u'n'girine ketti. Sol waqıtta filistlerdin' bir toparı Refaim
oypatlıg'ında orda qurg'an edi+. 14 Bul waqıtta Dawıt qorg'anda, al
filistlerdin' tiykarg'ı toparı Beytlehemde edi. 15 Dawıt suw ishkisi kelip:
«Qa'nekey, Beytlehem da'rwazasının' janındag'ı suw saqlag'ıshtan birew
mag'an suw a'kelip berse edi!», – dedi. 16 Sonda bul u'sh batır filistlerdin'
ordasın jarıp o'tip, Beytlehem da'rwazasının' janındag'ı suw saqlag'ıshtan
suw alıp, Dawıtqa a'kelip berdi. Biraq Dawıt onı ishiwden bas tarttı ha'm
suwdı jerge to'gip, Jaratqan İyege usındı+. 17 Ol: «Jaratqan İye, bunı
islewden meni saqlay go'r! Janların qa'wip astına qoyıp, barg'an bul u'sh
adamnın' qanın isheyin be?» – dep, Dawıt suwdı ishpedi. Bul u'sh batır
usınday erlik ko'rsetken edi.
18 İoabtın' tuwısqanı, Seruyanın' ulı bolg'an Abishay sol otız* batırdın'
basshısı edi. Abishay nayzası menen u'sh ju'z adamdı o'ltirdi. Sonlıqtan ol
da u'sh batır sıyaqlı dan'q taratttı+. 19 Ol otız*batırg'a qarag'anda ataqlıraq
bolıp, olarg'a basshı edi. Biraq ol sol u'sh batırdın' qatarına kirmedi.
20 Ehoyada ulı qabseelli Benaya da ma'rt jawınger bolıp, ol da ullı isler
isledi. Ol moablı eki ku'shli jawıngerdi, al qar jawg'an ku'ni bir shuqırg'a
tu'sip, arıslandı o'ltirdi+. 21 Ja'ne ol da'wdey bir mısırlını da o'ltirdi.
Mısırlının' qolında nayzası bar edi. Al Benaya og'an tayaq penen qarsı
shıg'ıp, onın' qolındag'ı nayzasın tartıp aldı da, onı o'zinin' nayzası menen
o'ltirdi+. 22 Ehoyada ulı Benayanın' islegen isleri mine usılar. Ol da sol u'sh
batır sıyaqlı dan'q taratttı. 23 Ol otız batırg'a qarag'anda ataqlıraq bolsa da,
biraq sol u'sh batırdın' qatarına kirmedi. Dawıt onı o'zinin' ta'n
saqshılarına basshı etip qoydı.
24 Otız batırdın' qatarında bolg'anlar to'mendegiler:

İoabtın' inisi Asahel,

Beytlehemli Dodonın' ulı Elxanan,+

25 xarodlılar Shamma ha'm Eliqa,

26 peletli Xeles, teqoalı İkkesh ulı İra,

27 anatotlı Abiezer, xushalı Mabunnay,

28 axoxlı Salmon, netofalı Maharay,

29 netofalı Baana ulı Xeleb,

Benyamin urıwınan gibalı Ribay ulı İttay,

30 piratonlı Benaya, Gaash sayları aymag'ınan Hidday,

31 arbalı Abiy-Albon, barxumlı Azmawet,

32 shaalbonlı Elyaxba, Yashennin' ulları:

33 hararlı Shammanın' ulı İonatan, hararlı Sharar ulı Axiam,

34 maaxalı Axasbay ulı Elifelet,

gilolı Axitofel ulı Eliam,+

35 karmelli Xesray, arablı Paaray,

36 sobalı Natan ulı İgal, Gad urıwınan Baniy,

37 ammon xalqınan Selek, Seruya ulı İoabtın' no'keri beerotlı Naxaray,

38 İter tiyresinen İra ha'm Gareb,

39 xett xalqınan Uriya.

Ha'mmesi otız jeti adam edi+.

Dawıttın' sanaqtan o'tkeriwi

24 1 • Jaratqan İyenin' İzrail xalqına ja'ne g'a'zebi qaynadı ha'm
Dawıttı olarg'a qarsı qoyıp, İzrail ha'm Yahuda xalqın sanap shıg'ıwdı
tapsırdı+. 2 Sonda patsha qasındag'ı sa'rka'rdası İoabqa mına buyrıqtı
berip, og'an:
– Dannan Beer-Sheba g'a shekemgi barlıq urıwlarg'a barıp, xalıqtı
sanap shıg'ın'lar, men xalıqtın' sanın bileyin, – dedi+.
3 Biraq İoab Dawıtqa:
– Qudayın' Jaratqan İye İzrail xalqın ha'zirgisinen ju'z ese qılıp
ko'beytsin. Taqsır, siz de bunı ko'rgeysiz. Biraq, taqsır, nege usılay islewdi
qa'lep qaldın'ız? – dedi+.
4 Degen menen, İoabtın' ha'm a'skerbasılardın' so'zinen patshanın'
so'zi u'stin keldi. Solay etip, olar patshanın' janınan shıg'ıp, İzrail xalqın
sanaw ushın ketti.
5 Olar İordan da'ryasın kesip o'tip, Gad jerindegi oypatlıqtın'
ortasındag'ı qalanın' qublasına, Aroerge shatır qurıp, sol jerde toqtadı.
Son'ınan ol jerden Yazerge,+ 6 Giladqa, Taxtim-Xodshi jerlerine ha'm Dan-
Yaaang'a o'tip, aylanba jol arqalı Sidong'a bardı. 7 Onnan keyin, Tir
qorg'anına ha'm xiw menen kenaan xalıqlarının' barlıq qalalarına bardı.
Aqırında, Yahudanın' qublasındag'ı Beer-Sheba g'a keldi+. 8 Olar tog'ız ay
jigirma ku'n eldi bastan-ayaq aylanıp shıqqannan keyin, Erusalimge qaytıp
keldi. 9 İoab sanaq na'tiyjesin Dawıtqa bayan qıldı. İzrailda urısqa jaramlı
segiz ju'z mın', al Yahudada bolsa, bes ju'z mın' adam bar edi+.

10 • Xalıqtı sanaqtan o'tkergennen keyin, Dawıttın' hu'jdanı qıynaldı
ha'm Jaratqan İyege: «Bul isim arqalı u'lken gu'na isledim. Jaratqan İye,
jalbarınaman, qulın'nın' ayıbın keshire go'r! Men aqmaqlıq qıldım», –
dedi+.
11 Erten'ine azanda Dawıt uyqıdan turmastan aldın, onın' wa'liyi
bolg'an payg'ambar Gadqa Jaratqan İyeden mınaday so'z tu'sti:+ 12 «Barıp,
Dawıtqa bılay dep ayt: „Jaratqan İye bılay deydi: Men sag'an u'sh jazanı
usınaman. O'zin'e solardın' birewin tan'la, keyin sag'an sol jazanı
beremen“».
13 Gad Dawıtqa barıp, mınalardı bildirdi:

– Elin'izde jeti jıl ashlıq bolsın ba? Yamasa sizdi quwdalaytug'ın dushpanların'ızdın' aldında u'sh ay qashıp ju'resiz be? Yaki, elin'iz u'sh ku'n oba keselligine ushırasın ba? Endi jaqsılap oylap ko'rip, meni Jibergenge ne dep juwap beretug'ınımdı sheshin'.

14 Dawıt Gadqa:

– Mag'an ju'da' qıyın. Adamnın' qolına tu'skenshe, Jaratqan İyenin' qolına tu'seyin. Sebebi Onın' rehimi ku'shli, – dep juwap berdi+.

15 Solay etip, Jaratqan İye azannan baslap belgilengen waqıtqa shekem İzrail xalqına oba keselligin jiberdi. Sonda Dannan Beer-Shebag'a shekemgi xalıqtan jetpis mın' adam o'ldi+. 16 Biraq Qudaydın' perishtesi Erusalimdi joq qılmaqshı bolıp qolın sozg'anda, Jaratqan İye O'zi jiberip atırg'an qırg'ınnan waz keshti ha'm xalıqtı qırg'an perishtege: «Jeter endi, qolın'dı tart», – dedi. Sol waqıtta Jaratqan İyenin' perishtesi ebus xalqınan bolg'an Arawnanın' qırman jerinde turg'an edi+. 17 Dawıt xalıqtı qırg'an perishteni ko'rgende, Jaratqan İyege: «Gu'na islep, jawızlıq qılg'an men-g'o. Al mına qoylardın' ne jazıg'ı bar? O'tinemen, jaqsısı, meni ha'm a'kemnin' xojalıg'ın jazala», – dedi.

Dawıttın' qurbanlıq orın qurıwı

18 ● Sol ku'ni payg'ambar Gad Dawıtqa kelip, og'an: «Ebus xalqınan bolg'an Arawnanın' qırman jerine barıp, sol jerde Jaratqan İyege arnap, qurbanlıq orın qurın'», – dedi. 19 Dawıt Gadtın' so'zine Jaratqan İyenin' buyrıg'ı sıyaqlı qulaq asıp, jolg'a shıqtı. 20 Arawna patshanın' ha'm onın' xızmetshilerinin' o'zine tuwrılap kiyatırg'anın ko'rdi. Ol Dawıttın' aldına barıp, et-betinen jerge jıg'ılıp, ta'jim etti. 21 Son'ınan ol:

– Taqsır, ne ushın qulın'ızdın' janına keldin'iz? – dep soradı.

Dawıt og'an:

– Jaratqan İyege arnap qurbanlıq orın qurıw ushın, qırman jerin sennen satıp alıwg'a keldim. Xalıqqa kelgen oba keselligi toqtaw ushın usılay islemekshimen, – dep juwap berdi+.

22 Arawna Dawıtqa:

– Taqsır, neni maqul ko'rsen'iz, sonı alıp, Jaratqan İyege usının'. Mine, jandırılatug'ın qurbanlıq ushın o'gizler, otın ushın tu'yek aydaytug'ın qural ha'm o'gizlerdin' er-turmanları+. 23 Taqsır! Men bulardın' ha'mmesin sizge beremen, – dedi. Son'ınan:

– Qudayın'ız Jaratqan İyenin' sizge kewli tolsın! – dep qosıp qoydı.
24 Biraq patsha:
– Yaq, bolmaydı! Sennen bul na'rselerdi qunın to'lep satıp alaman. Sebebi pulı to'lenbegen qurbanlıqtı Qudayım Jaratqan İyege arnap jaqpayman, – dedi.
Solay etip, Dawıt qırman jerin ha'm o'gizlerdi eliw shekel gu'miske satıp aldı. 25 Son'ınan Dawıt sol jerde Jaratqan İyege arnap qurbanlıq orın qurıp, jandırılatug'ın qurbanlıqlardı ha'm tatıwlıq qurbanlıqların berdi. Jaratqan İye de el ushın etilgen duwalarg'a juwap berdi ha'm İzrailg'a kelgen oba toqtadı+.

---

* 2:8 İsh-Boshet – bul at 1Jln. 8:33 ayatta Eshbaal, 1Pat. 14:49 ayatta İshwiy dep aytıladı.

* 4:4 Mefiboshet – bul at 1Jln. 8:34; 9:40 ayatlarda «Merib-Baal» dep aytıladı.

* 5:8 Dawıttı jek ko'retug'ın – yamasa «Dawıt jek ko'retug'ın».

* 5:8 Sarayg'a – so'zbe-so'z: u'yge.

* 6:2 Baale-Yahuda – Kiryat-Yarimnin' basqa atı, 1Jln. 13:6 qaran'.

* 8:9 Toy – 1Jln. 19:9 ayatta Tow dep aytılg'an.

* 8:18 Keretler menen peletlerden alıng'an ta'n saqshılar – patsha Dawıttın' shet elden jallap alg'an ta'n saqshıları bolıwı mu'mkin.

* 11:8 Dem al – so'zbe-so'z: ayaqların'dı juw.

* 12:27 Suw tarmaq – so'zbe-so'z: suw qala.

* 12:30 Bir talant – shama menen 34,5 kg.

* 13:2 Amnonnın' qarındası Tamara – Dawıttın' tun'g'ıshı Amnonnın' anası izreelli Axinoam, al Abshalom menen Tamaranın' anası Geshur patshası Talmaydın' qızı Maaxa edi, 2Pat. 3:2-3 ayatlarg'a qaran'.

* 14:26 Eki ju'z shekel – shama menen 2,5 kg.

* 15:7 To'rt jıl – basqa nusqada «qırıq jıl».

* 17:25 İzraillı – basqa nusqa ha'm 1Jln. 2:17 «ismayıllı».

* 17:25 İtra – yamasa «Eter».

* 21:16 Da'w a'wladlarınan – yamasa «Refa a'wladlarınan».

* 22:11 Kerub – qanatlı ruwxıy barlıq.

* 23:8 Taxkemonlı İosheb-Bashshebet – 1Jln. 11:11 «xaxmonlı Yashobam».

* 23:18 Sol otız – basqa nusqada «sol u'shew».

* 23:19 Otız – basqa nusqada «sol u'shew».

+ 1:1 1Pat 31:4, 1Pat 30:17-20

+ 1:6 1Pat 31:1-4, 1Jln 10:1-6

+ 1:9 Biy 9:54

+ 1:11 2Pat 13:31

+ 1:14 1Pat 24:7

+ 1:20 Mix 1:10, Eshu 13:3, 1Pat 31:9

+ 1:21 1Pat 31:1

+ 1:26 1Pat 18:1, 1Pat 20:17

+ 2:1 Eshu 14:13-15

+ 2:2 1Pat 25:43

+ 2:3 1Pat 27:2-3

+ 2:4 1Pat 16:13, 1Pat 31:11-13

+ 2:8 1Pat 14:50-51, Eshu 13:26

+ 2:11 2Pat 5:5, 3Pat 2:11, 1Jln 3:4

+ 2:13 Erm 41:12

+ 2:18 1Pat 26:6, 2Pat 3:30, 2Pat 3:39, 2Pat 16:9-10, 2Pat 19:22, 2Pat 23:18, 1Jln 2:16

- 3:1 *1Jln 3:1-4*

+ 3:2 1Pat 25:43

+ 3:3 2Pat 13:37

+ 3:4 3Pat 1:5

+ 3:7 2Pat 21:8, 2Pat 21:10

+ 3:9 1Pat 15:28, 1Pat 16:13, 1Pat 28:17

+ 3:10 Biy 20:1

+ 3:13 1Pat 14:49

+ 3:14 1Pat 18:25

+ 3:15 1Pat 25:44

+ 3:27 2Pat 20:10, 2Pat 2:23

+ 3:29 Leb 14:2, Leb 15:2

+ 3:30 1Pat 26:6, 2Pat 2:18, 2Pat 2:23

+ 3:39 Erm 38:5, 2Pat 2:18, 2Pat 16:9-10, 2Pat 19:22

+ 4:2 Eshu 18:25

+ 4:3 Nxm 11:33

+ 4:4 2Pat 9:3, 2Pat 9:6

+ 4:9 3Pat 1:29

+ 4:10 2Pat 1:1-16

● 5:1 *1Jln 11:1-3*

+ 5:2 1Pat 18:13, Zab 77:71

+ 5:4 3Pat 2:11, 1Jln 29:27

+ 5:5 2Pat 2:11

● 5:6 *1Jln 11:4-9*

+ 5:6 Eshu 15:63, Biy 1:8, Biy 1:21

+ 5:9 3Pat 9:15, 3Pat 9:24, 3Pat 11:27, 2Jln 32:5

+ 5:10 Est 9:4

● 5:11 *1Jln 14:1-7*

+ 5:11 3Pat 5:1

+ 5:14 1Jln 3:5-8

● 5:17 *1Jln 14:8-17*

+ 5:18 İysh 17:5, 2Pat 23:13

+ 5:20 İysh 28:21

+ 5:24 4Pat 7:6

● 6:1 *1Jln 13:6-14, 1Jln 15:25-29, 1Jln 16:1-3*

+ 6:2 Eshu 15:9, Eshu 15:60, Shıg' 25:22

+ 6:3 1Pat 7:1

+ 6:6 San 4:15

+ 6:11 1Jln 26:4-5

+ 6:14 Zab 150:4

+ 6:16 1Pat 14:49, 1Pat 18:20-28, 1Pat 19:11-17

+ 6:17 1Jln 15:1

+ 6:18 3Pat 8:14

+ 6:21 1Pat 15:28

● 7:1 *1Jln 17:1-15*

+ 7:2 2Pat 12:1, 3Pat 1:8, 1Jln 29:29, 2Jln 9:29, 2Jln 29:25, Zab 50:2

+ 7:8 1Pat 16:11-13, Zab 77:70

+ 7:9 1Pat 18:14

+ 7:10 Biy 2:14-16, 1Pat 12:11

+ 7:12 3Pat 2:10

+ 7:13 3Pat 8:19

+ 7:14 Zab 88:27-28, 2Kor 6:18, Evr 1:5, Zab 88:31-33

+ 7:16 Zab 88:5, Zab 88:30, Zab 88:36-37, Zab 131:12, Yuxn 7:42

● 7:18 *1Jln 17:16-27*

+ 7:22 Shıg' 15:11

+ 7:23 Nzm 4:7, Nzm 26:19, Nzm 33:29

● 8:1 *1Jln 18:1-13*

+ 8:3 1Pat 14:47, 3Pat 11:24

+ 8:4 Eshu 11:6

+ 8:7 4Pat 11:10, 2Jln 23:9

+ 8:11 3Pat 7:51

+ 8:13 4Pat 14:7

+ 8:14 Jar 25:23, Jar 27:40, San 24:18

● 8:15 *2Pat 20:23-26, 1Jln 18:14-17*

+ 8:15 3Pat 10:9

+ 8:16 2Pat 2:13, 1Jln 11:6, 3Pat 4:3

+ 8:17 2Pat 15:24, 2Pat 20:25, 1Jln 24:3

+ 8:18 2Pat 23:20, 3Pat 2:35, 3Pat 4:4

+ 9:1 1Pat 18:3, 1Pat 20:15

+ 9:2 2Pat 16:1-4, 2Pat 19:17

+ 9:3 2Pat 4:4

+ 9:4 2Pat 17:27

+ 9:6 2Pat 16:4, 2Pat 19:24, 1Jln 8:34, 1Jln 9:40

+ 9:10 2Pat 19:17

+ 9:12 1Jln 8:34

● 10:1 *1Jln 19*

+ 10:1 1Pat 11:1

+ 10:6 Biy 18:28, 2Pat 8:3, Biy 11:3

+ 10:10 1Jln 18:12

+ 10:12 1Pat 3:18

+ 10:16 3Pat 11:23

+ 11:1 3Pat 20:22, 2Jln 36:10, 1Jln 20:1, Nzm 3:11

+ 11:3 2Pat 23:34, 2Pat 23:39, 1Jln 3:5

+ 11:4 Leb 15:19

+ 11:14 3Pat 21:8

+ 11:21 Biy 9:53

+ 12:1 2Pat 7:2, Zab 50:2

+ 12:6 Shıg' 22:1

+ 12:7 1Pat 16:13

+ 12:9 San 15:31

+ 12:11 2Pat 16:21-22

+ 12:13 Eshu 7:20, 2Pat 24:10, Zab 31:5, Zab 50:6

+ 12:16 2Pat 13:31

+ 12:22 Yuns 3:9

+ 12:24 1Jln 22:9

- 12:26 *1Jln 20:1-3*

+ 12:26 Nzm 3:11

+ 13:3 1Pat 16:9, 1Jln 2:13, 2Pat 13:3

+ 13:12 Jar 34:7, Leb 18:9

+ 13:31 2Pat 1:11, 2Pat 12:16

+ 13:32 2Pat 13:3

+ 13:37 2Pat 3:3, 1Jln 3:2

+ 14:2 1Jln 2:24, 2Jln 11:6, 2Jln 20:20, Nxm 3:5, Erm 6:1, Amo 1:1

+ 14:4 4Pat 6:26

+ 14:9 1Pat 25:24

+ 14:11 San 35:19, Nzm 19:12, 1Pat 14:45, 3Pat 1:52, Luk 21:18, Elsh 27:34

+ 14:14 1Pat 7:6, 2Pat 23:16

+ 14:17 1Pat 29:9, 2Pat 19:27

+ 14:20 1Pat 29:9, 2Pat 19:27

+ 14:23 2Pat 13:38

+ 14:27 2Pat 13:1

+ 14:32 1Pat 20:8

+ 15:1 3Pat 1:5

+ 15:2 Rut 4:1, 2Pat 18:4, 2Pat 19:8

+ 15:4 Biy 9:29

+ 15:8 Jar 28:20

+ 15:12 Eshu 15:51, 1Jln 27:33, Zab 3:2

+ 15:13 2Pat 12:11

+ 15:14 Zab 3:1

+ 15:16 2Pat 16:21-22, 2Pat 20:3

+ 15:18 1Pat 30:14, 2Pat 8:18

+ 15:21 Rut 1:17

+ 15:23 3Pat 15:13, 4Pat 23:4

+ 15:24 2Pat 8:17, 1Pat 22:20, 2Pat 8:17, 2Pat 20:25

+ 15:26 1Pat 3:18

+ 15:27 3Pat 1:42

+ 15:30 Zxr 14:4, Mrk 1:11, Elsh 1:12, Est 6:7

+ 15:31 2Pat 16:23, 2Pat 17:14

+ 15:32 Eshu 16:2

+ 15:33 2Pat 19:35

+ 15:34 2Pat 17:5-14

+ 15:36 2Pat 17:17

+ 15:37 1Jln 27:33

+ 16:1 2Pat 9:2-13

+ 16:2 2Pat 17:29

+ 16:3 2Pat 9, 2Pat 19:27

+ 16:9 2Pat 2:18

+ 16:10 2Pat 3:39, 2Pat 19:22

+ 16:16 2Pat 15:34, 1Pat 10:24

+ 16:21 2Pat 15:16, 2Pat 20:3

+ 16:22 2Pat 12:11-12

+ 17:5 2Pat 15:32

+ 17:8 Hkm 17:12, Hosh 13:8

+ 17:11 Biy 20:1

+ 17:14 2Pat 15:31, 2Pat 15:34

+ 17:17 2Pat 15:36, Eshu 15:7, Eshu 18:16

+ 17:19 Eshu 2:1-6

+ 17:23 2Pat 15:12, Mat 27:5

+ 17:24 Eshu 13:26

+ 17:25 2Pat 19:13, 2Pat 20:9-10, 1Jln 2:17

+ 17:27 2Pat 12:26, 2Pat 12:29, 2Pat 9:4, 2Pat 19:31-32, 3Pat 2:7, Ezr 2:61, Nxm 7:63

+ 17:29 2Pat 16:2

+ 18:2 2Pat 15:19-22

+ 18:8 Eshu 10:11

+ 18:17 Eshu 7:26, Eshu 8:29

+ 18:18 Jar 14:17, 2Pat 14:27

+ 18:27 3Pat 1:42

+ 18:32 1Pat 25:26, Dan 4:16

+ 19:8 Rut 4:1, 2Pat 15:2, 2Pat 18:4

+ 19:9 2Pat 5:20

+ 19:11 2Pat 15:29

+ 19:13 2Pat 17:25, 2Pat 8:16, Rut 1:17

+ 19:15 Eshu 4:19

+ 19:16 2Pat 16:5

+ 19:17 2Pat 9:2-13, 2Pat 16:1-4

+ 19:19 2Pat 16:5-13

+ 19:21 Shıg' 22:28, 2Pat 16:9

+ 19:22 2Pat 3:39, 2Pat 16:10

+ 19:23 3Pat 2:8, 3Pat 2:36-46

+ 19:24 2Pat 9

+ 19:27 2Pat 16:3, 1Pat 29:9, 2Pat 14:17, 2Pat 14:20

+ 19:28 2Pat 9:7

+ 19:32 2Pat 17:27-29

+ 19:35 2Pat 15:33

+ 19:37 3Pat 2:7

+ 19:43 İysh 11:13

+ 20:1 Nzm 13:13, 3Pat 12:16, 2Jln 10:16

+ 20:3 2Pat 15:16, 2Pat 16:21-22

+ 20:4 2Pat 17:25, 2Pat 19:13

+ 20:7 1Pat 30:14, 2Pat 8:18

+ 20:10 2Pat 3:27

+ 20:14 4Pat 15:29

● 20:23 *2Pat 8:15-18, 1Jln 18:14-17*

+ 20:23 1Pat 30:14

+ 20:24 3Pat 4:6, 3Pat 5:14, 3Pat 12:18

+ 20:25 2Pat 15:24, 2Pat 19:11

+ 21:2 Eshu 9:15

+ 21:6 1Pat 10:26

+ 21:7 1Pat 20:15

+ 21:8 2Pat 3:7, 1Pat 18:19

+ 21:9 Rut 1:22

+ 21:12 1Pat 31

+ 21:14 Eshu 18:28

+ 21:16 Nzm 2:11, Nzm 2:20-21

+ 21:17 3Pat 11:36, 3Pat 15:4, 4Pat 8:19, 2Jln 21:7, Zab 131:17

+ 21:18 1Jln 20:4-8, Nzm 2:11

+ 21:19 1Pat 17:7

+ 21:21 1Pat 16:9, 2Pat 13:3, 1Jln 2:13

+ 21:22 Eshu 11:22

● 22:1 *Zab 17*

+ 22:3 Zab 30:3-4, Zab 70:3, Zab 90:2, Zab 143:2, Jar 15:1

+ 22:4 1Jln 16:25, Zab 47:2, Zab 95:4, Zab 144:3

+ 22:5 Zab 41:7, Zab 92:4, Yuns 2:4

+ 22:6 Zab 114:3-4

+ 22:7 Zab 119:1, Yuns 2:8

+ 22:8 Biy 5:5, Zab 76:18, Zab 96:4

+ 22:9 Zab 20:9, İysh 30:33, Ezk 20:48

+ 22:10 Zab 143:5, İysh 64:1, Nax 1:3

+ 22:11 Zab 103:3

+ 22:12 Shıg' 20:21, Zab 96:2

+ 22:14 1Pat 2:10, Ayup 37:4, Zab 67:34

+ 22:15 Xab 3:11, Zxr 9:14, 1Pat 7:10

+ 22:16 Shıg' 15:8, Zab 105:9

+ 22:17 Zab 143:7

+ 22:18 Zab 141:6

+ 22:20 Zab 30:8, Zab 117:5

+ 22:21 1Pat 26:23, Ayup 22:30

+ 22:24 Jar 6:9, Ayup 1:1

+ 22:28 Zab 100:5

+ 22:29 Ayup 29:3, Zab 118:105

+ 22:31 Nzm 32:4, Mat 5:48, Zab 11:7, Hkm 30:5, Jar 15:1

+ 22:32 4Pat 5:15, İysh 45:5, Dan 2:47

+ 22:34 Nzm 32:13, İysh 58:14, Xab 3:19

+ 22:35 Zab 143:1

+ 22:40 Zab 43:6

+ 22:41 Shıg' 23:27

+ 22:42 1Pat 28:6, Ayup 27:9, Hkm 15:29

+ 22:43 Mix 7:10, Zxr 10:5

+ 22:44 İysh 55:5

+ 22:45 Nzm 33:29

+ 22:46 Mix 7:17

+ 22:48 Zab 46:3

+ 22:49 Zab 139:2

+ 22:50 Rim 15:9

+ 22:51 Zab 143:10, 2Pat 7:16

+ 23:2 Elsh 2:30, 2Pet 1:21

+ 23:3 Nzm 32:4, 2Pat 22:3, 2Jln 19:7, 2Jln 19:9, Hkm 16:12

+ 23:5 2Pat 7:15-16, Zab 88:30

● 23:8 *1Jln 11:11-41, 1Jln 27:1-15*

+ 23:13 1Pat 22:1, 2Pat 5:18

+ 23:16 1Pat 7:6

+ 23:18 2Pat 2:18

+ 23:20 Eshu 15:21, 2Pat 8:18

+ 23:21 1Pat 17:50

+ 23:24 2Pat 2:18-23

+ 23:34 2Pat 15:12, 2Pat 11:3

+ 23:39 2Pat 11:3-17

● 24:1 *1Jln 21:1-6*

+ 24:1 San 1:2-4

+ 24:2 Biy 20:1

+ 24:3 Nzm 1:11

+ 24:5 Nzm 2:36, San 21:32

+ 24:7 Eshu 11:3

+ 24:9 Biy 20:17, 1Pat 11:8

● 24:10 *1Jln 21:7-17*

+ 24:10 1Pat 24:6, 2Pat 12:13, 1Pat 13:13

+ 24:11 1Pat 22:5

+ 24:14 Zab 118:156

+ 24:15 Shıg' 30:12, Biy 20:1

+ 24:16 4Pat 19:35, 2Jln 32:21, İysh 37:36, Elsh 12:23, Yuns 3:10

● 24:18 *1Jln 21:18-27*

+ 24:21 San 16:47-48

+ 24:22 3Pat 19:21

+ 24:25 2Jln 3:1, San 16:48, San 25:8

Patshalar tuwralı u'shinshi kitap

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

21 22

Patsha Dawıttın' son'g'ı jılları

1 [1] Patsha Dawıt qartayıp, biraz jasqa barıp qaldı. Onın' u'stine qansha
ko'rpe jawsa da, ol hesh ısımadı. [2] Sonda xızmetshileri Dawıtqa: «Taqsır!
Janın'ızda bolıp sizge qarawı, qoynın'ızg'a kirip sizdi ısıtıwı ushın jas bir
qız tabayıq», – dedi+.
[3] Xızmetshiler pu'tkil İzraildı aralap, sulıw qız izledi ha'm shunemli
Abishag degen jas ha'm sulıw bir qızdı tawıp, onı patshag'a alıp keldi+.
[4] Qız ju'da' go'zzal edi. Ol patshag'a qarap, og'an xızmet etti. Biraq patsha
qızg'a jaqınlaspadı.

Adoniyanın' taxt ushın talasıwı

[5] Dawıttın' Xaggit degen hayalınan tuwılg'an ulı Adoniya: «Men patsha
bolaman», – dep ko'kirek ko'terip ju'rdi. Ol o'zine sawash arbaların,
atlılardı ha'm aldında juwırıp ju'retug'ın eliw saqshı aldı+. [6] A'kesi Dawıt
hesh qashan og'an: «Nege bulay isledin'?» – dep, onı ta'rtipke shaqırıp
turmaytug'ın edi. Adoniya Abshalomnan keyin tuwılg'an bolıp, ol da ju'da'
sımbatı kelisken jigit edi+.
[7] Adoniya Seruya ulı İoab ha'm ruwxaniy Abiyatar menen ken'esti ha'm
olar Adoniyanı qollap-quwatladı+. [8] Biraq ruwxaniy Sadoq, Ehoyada ulı
Benaya, payg'ambar Natan, Shimey, Rey ha'm Dawıttın' ta'n saqshıları
Adoniyag'a qosılmadı+.
[9] Adoniya Rogel bulag'ına jaqın jerdegi Zoxelet tasının' janında qoylar,
bug'alar ha'm semirtilgen baspaqlardı qurbanlıqqa shaldı. Og'an o'zinin'
pu'tkil tuwısqanların, yag'nıy patshanın' ulların ha'm patshag'a xızmet
etetug'ın barlıq yahudalılardı mira't etti+. [10] Biraq payg'ambar Natandı,
Benayanı, patshanın' ta'n saqshıların ha'm tuwısqanı Sulaymandı mira't
etpedi+.

Sulaymannın' patsha etip ja'riyalanıwı

[11] Sonda Natan Sulaymannın' anası Bat-Shebag'a bılay dedi: «Xaggitten
tuwılg'an Adoniyanın' o'zin o'zi patsha dep ja'riyalag'anın esitpedin'iz be?
Mırzamız Dawıttın' bunnan xabarı joq. [12] Endi o'zin'izdin' ha'm ulın'ız
Sulaymannın' o'mirin qutqarıp qalıwın'ız ushın sizge bir ma'sla'ha't
bereyin. [13] Barıp, patsha Dawıttın' aldına kirin' ha'm og'an: „Taqsır,
mennen son' senin' ulın' Sulayman patsha bolıp, menin' taxtıma otıradı,
dep mag'an ant ishken joq pa edin'iz? Onda nege Adoniya patsha boldı?“ –

dep aytın'+. 14 Siz patsha menen so'ylesip atırg'anın'ızda, izin'izshe men
de ishke kirip barıp, so'zlerin'izdi tastıyıqlayman».
15 Bat-Sheba patshanın' jataq jayına kirdi. Patsha qattı qartayg'an bolıp,
shunemli Abishag og'an xızmet etip atırg'an edi. 16 Bat-Sheba jerge jıg'ılıp,
patshag'a ta'jim etti. Patsha onnan:
– Tilegin' ne? – dep soradı.
17 Bat-Sheba og'an bılay dep juwap berdi:
– Taqsır! Siz: «Mennen keyin ulın' Sulayman patsha bolıp, taxtıma
otıradı», – dep Qudayın'ız Jaratqan İyenin' atı menen mag'an ant bergen
edin'iz. 18 Mine, ha'zir Adoniya patsha bolıp alg'an. Taqsır, bunnan sizin'
xabarın'ız joq. 19 Ol bir qansha bug'alardı, semirtilgen baspaqlardı ha'm
qoylardı qurbanlıqqa shaldı. Og'an patshanın' ha'mme ulların, ruwxaniy
Abiyatardı ha'm sa'rka'rda İoabtı mira't etti. Biraq sizge xızmet etetug'ın
ulın'ız Sulaymandı mira't etpedi. 20 Taqsır, pu'tkil İzraildın' ko'zi sizde. Olar
o'zin'izden keyin taxtın'ızg'a kimnin' otıratug'ının bildiriwin'izdi ku'tip
atır. 21 Bolmasa, siz du'nyadan o'tip, ata-babaların'ızg'a qosılg'anın'ızda,
mag'an ha'm ulım Sulaymang'a ayıp tag'ıladı.
22 Bat-Sheba ele patsha menen so'ylesip turg'anda, payg'ambar Natan
da keldi. 23 Patshag'a: «Payg'ambar Natan keldi», – dep xabarladı. Natan
patshanın' aldına keldi de, et-betinen jıg'ılıp, ta'jim etti.
24 Son'ınan Natan bılay dedi: «Taqsır, siz: „Mennen keyin Adoniya
patsha boladı, taxtıma ol otıradı“, – degen be edin'iz? 25 Ol bu'gin barıp, bir
qansha bug'alardı, semirtilgen baspaqlardı ha'm qoylardı qurbanlıqqa
shalıp, sizin' barlıq ulların'ızdı, ordadag'ı a'skerbasılardı ha'm ruwxaniy
Abiyatardı mira't etti. Ha'zir ha'mmesi onın' menen iship-jep: „Jasasın,
patsha Adoniya!“ – dep baqırısıp atır+. 26 Biraq Adoniya meni, ruwxaniy
Sadoqtı, Ehoyada ulı Benayanı ha'm sizge xızmet etetug'ın ulın'ız
Sulaymandı mira't etpedi. 27 Taqsır, bulardın' ha'mmesi sizin' ruxsatın'ız
benen bolıp atır ma? Ne ushın o'zin'izden keyin taxtın'ızg'a kimnin'
otıratug'ının qulların'ız bolg'an bizlerge bildirmedin'iz?»
28 Patsha Dawıt: «Bat-Shebanı mag'an shaqırın'!» – dedi. Bat-Sheba
kelip, patshanın' aldında turdı.
29 Patsha Bat-Shebag'a bılay dedi:
– Meni barlıq ba'le-qadalardan qutqarg'an tiri Jaratqan İye haqı ant
ishemen:+ 30 «Mennen keyin ulın' Sulayman patsha bolıp, taxtıma

otıradı», – dep İzraildın' Qudayı Jaratqan İye aldında sag'an bergen antımdı bu'gin orınlayman.

31 Sonda Bat-Sheba et-betinen jıg'ılıp, patshag'a ta'jim etti de:

– Mırzam Dawıt patsha ma'n'gi jasasın! – dedi+.

32 Patsha Dawıt: «Ruwxaniy Sadoqtı, payg'ambar Natandı ha'm Ehoyada ulı Benayanı mag'an shaqırın'», – dedi. Olardın' ha'mmesi patshanın' aldına kelgende, 33 patsha olarg'a bılay dedi: «Menin' xızmetkerlerimdi janın'ızg'a alın' ha'm ulım Sulaymandı menin' g'ashırıma mindirip, Gixon bulag'ına aparın'+. 34 Ol jerde ruwxaniy Sadoq ha'm payg'ambar Natan onı maylap, İzrailg'a patsha etip qoysın. Keyin ka'rnay shalıp: „Jasasın, patsha Sulayman!“ – dep jar salın'+. 35 Son'ınan onın' izine erip, qaytıp kelin'. Ol kelip, menin' taxtıma otıradı ha'm menin' ornıma patsha boladı. Men onı İzrail ha'm Yahudag'a hu'kimdar etip tayınladım».

36 Ehoyada ulı Benaya patshag'a juwap berip bılay dedi: «Awmiyin. Taqsır, sizin' Qudayın'ız Jaratqan İye de bul qarardı qollap-quwatlasın. 37 Jaratqan İye siz benen birge bolg'anı sıyaqlı, Sulayman menen de birge bolsın ha'm onın' patshalıg'ın sizin' patshalıg'ın'ızdan da ullıraq qılsın!»

38 Ruwxaniy Sadoq, payg'ambar Natan, Ehoyada ulı Benaya ha'm keretler menen peletlerden alıng'an ta'n saqshılar* Sulaymandı patsha Dawıttın' g'ashırına mindirip, onı Gixong'a alıp bardı+. 39 Ruwxaniy Sadoq Muxaddes shatırdan za'ytu'n mayı quyılg'an shaqtı alıp, Sulaymannın' basına may quydı. Son'ınan olar ka'rnay shaldı ha'm ha'mme adamlar: «Jasasın, patsha Sulayman!» – dep baqırdı. 40 Xalıq Sulaymannın' izine erip ketti. Olardın' sırnay shalıp, ullı quwanısh penen baqırısqan dawıslarınan jer titiredi.

41 Adoniya ha'm onın' janındag'ı qonaqlar endi awqatların jep bolg'anda, usı dawıstı esitti. İoab ka'rnay dawısın esitkende: «Qalanı la'rzege keltirip atırg'an bul ne shawqım eken?» – dedi. 42 Ol ele so'ylep turg'anda, ruwxaniy Abiyatardın' ulı İonatan kelip qaldı. Adoniya og'an:

– İshke kir, sen o'zin' sadıq adamsan', alıp kelgen xabarın' da jaqsı bolsa kerek, – dedi+.

43 İonatan og'an bılay dep juwap berdi:

– Yaq, bul ret basqasha. Mırzamız Dawıt patsha Sulaymandı patsha etip qoydı. 44 Patsha ruwxaniy Sadoqtı, payg'ambar Natandı, Ehoyada ulı Benayanı ha'm keretler menen peletlerden alıng'an ta'n saqshılardı

Sulaymang'a qosıp jiberdi. Olar Sulaymandı patshanın' g'ashırına mindirdi+. 45 Gixonda Sulayman ruwxaniy Sadoq ha'm payg'ambar Natan ta'repinen maylanıp, patsha etip qoyıldı. Olar sol jerden quwanısh penen qaytıp keldi ha'm qala janlanıp ketti. Esitip turg'anın'ız olardın' dawısları. 46 Sulayman ha'zir patshalıq taxtında otırıptı+. 47 Bunnan tısqarı, patshamız Dawıttı qutlıqlawg'a kelgen xızmetshileri: «Qudayın'ız Sulaymannın' atın sizin' atın'ızdan ataqlıraq, al onın' patshalıg'ın sizin' patshalıg'ın'ızdan da ullıraq qılsın!», – degende, patsha to'seginde jatıp, ta'jim etip:+ 48 «Bu'gin ko'zimnin' tirisinde urpag'ımnan birin taxtıma otırg'ızg'anı ushın İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege alg'ıslar bolsın!» – dedi.

49 Sonda Adoniyanın' qonaqlarının' ha'mmesin qorqıw basıp, orınlarınan turdı da, ha'r biri o'z jolına tu'sti. 50 Adoniya bolsa, Sulaymannan qorqqanınan ornınan turdı da, qurbanlıq orıng'a barıp, onın' shaqlarına jabıstı*+. 51 Bunı Sulaymang'a xabarlap:

– Adoniya sizden qorqıp, qurbanlıq orınnın' shaqlarına jabısıp alg'an. Ol: «Da'slep patsha Sulayman qulı bolg'an meni qılısh penen o'ltirmeytug'ının aytıp ant ishsin», – dep atır, – dedi.

52 Sulayman olarg'a:

– Eger ol mag'an sadıq adam bolsa, onın' shashının' bir talına da zıyan tiymeydi. Al eger ishinde qanday da bir jamanlıq bar bolsa, onda ol o'ltiriledi, – dep juwap berdi+. 53 Son'ınan patsha Sulayman jibergen adamlar Adoniyanı qurbanlıq orınnan alıp keldi. Adoniya kelip, patsha Sulaymang'a ta'jim etti. Sulayman og'an: «U'yin'e bar», – dedi.

Dawıttın' Sulaymang'a bergen wa'siyatları

2 [1] Dawıttın' o'limi jaqınlasqanda, ol ulı Sulaymang'a mına
wa'siyatlardı berdi: [2] «Basqalar sıyaqlı men de jaqın arada bul du'nyanı
ta'rk etemen. Sen ku'shli ha'm ma'rt bol+. [3] İslegen ha'r bir isin'de ha'm
barg'an ha'r bir jerin'de tabısqa erisiwin' ushın, Qudayın' bolg'an Jaratqan
İyenin' tapsırmaların orınlap, Onın' jollarınan ju'r ha'm Muwsanın'
Nızamında jazılg'anınday, Qudaydın' qag'ıydalarına, buyrıqlarına,
nızamlarına ha'm qararlarına boysın+. [4] Sonda Jaratqan İye mag'an
bergen mına so'zin orınlaydı: „Eger urpaqların' o'z jollarınan adaspay,
shın ju'rekten ha'm jan-ta'ni menen Mag'an sadıq bolıp ju'rse, senin'
urpag'ın'nan İzrail taxtında otıratug'ın er adamnın' izi u'zilmeydi“+.
[5] Bunnan tısqarı sen Seruya ulı İoabtın' mag'an neler islegenin bilesen'.
Ol İzraildın' eki sa'rka'rdası Ner ulı Abner menen Eter* ulı Amasanı
o'ltirip, tınıshlıq waqtında urıstag'ıday qan to'kti ha'm belindegi belbewi
menen ayag'ındag'ı sandalların qang'a bılg'adı+. [6] Sen aqılın'a salıp, is tut.
Biraq onın' ag'arg'an basının' o'liler ma'kanına tınıshlıq penen kiriwine jol
qoyma. [7] Giladlı Barzillaydın' ullarına jaqsılıq isle. Olarg'a dasturxanın'nan
awqatlanatug'ınlar arasınan orın ber. O'ytkeni men a'jag'an' Abshalomnan
qashıp ju'rgenimde, olar mag'an ja'rdem berdi+. [8] Benyamin urıwınan
bolg'an baxurimli Geranın' ulı Shimey de senin' janın'da. Ol
Maxanayımg'a qaray qashıp baratırg'anımda, meni qattı g'arg'ag'an edi.
Biraq son'ınan ol meni ku'tip alıw ushın İordan da'ryasının' boyına keldi.
Sonda men og'an: „Seni qılısh penen o'ltirmeymen“, – dep Jaratqan
İyenin' atı menen ant ishken edim+. [9] Degen menen, sen onı jazasız
qaldırma. Sen aqıllı adamsan', og'an ne islewdi o'zin' bilesen'. Onın' aq
shashlı basın o'liler ma'kanına qanı menen jiber».

Dawıttın' o'limi

[10] Dawıt o'lip, ata-babalarına qosılg'anda, ol o'zinin' atı menen atalg'an
qalag'a jerlendi+. [11] Dawıt İzrailda qırıq jıl patshalıq etip, onın' jeti jılın
Xebronda, otız u'sh jılın Erusalimde o'tkizdi+. [12] Solay etip, Sulayman
a'kesi Dawıttın' taxtına otırdı ha'm onın' patshalıg'ı ju'da' bekkem boldı+.

Adoniyanın' o'limi

[13] Xaggit ulı Adoniya Sulaymannın' anası Bat-Shebanın' janına bardı.
Bat-Sheba onnan:

– Amanlıq pa? – dep soradı.
Adoniya og'an:
– Amanlıq, – dep juwap berdi.
14 Son'ınan ol:
– Sizge bir na'rse aytpaqshı edim, – dedi.
Bat-Sheba og'an:
– Ayta ber, – dedi.
15 Adoniya Bat-Shebag'a bılay dedi:
– O'zin'iz bilesiz, patshalıq mag'an tiyisli edi ha'm pu'tkil İzrail menin' patsha bolıwımdı ku'tip ju'rgen edi. Biraq jag'day o'zgerip, patshalıq inimnin' qolına o'tti. Sebebi Jaratqan İyenin' erki usı edi+. 16 Biraq menin' sizden bir tilegim bar. O'tinemen, qarsılıq bildirmen'.
Bat-Sheba:
– Ayt, – dedi.
17 Sonda Adoniya Bat-Shebag'a:
– O'tinemen, patsha Sulayman menen so'ylesin'. Ol sizge qarsılıq bildirmeydi. Mag'an shunemli Abishagtı hayallıqqa bersin, – dedi+.
18 Bat-Sheba og'an:
– Yaqshı, sen tuwralı patsha menen so'ylesip ko'reyin, – dep juwap berdi.
19 Bat-Sheba Adoniyanın' o'tinishi tuwralı so'ylesiw ushın patsha Sulaymang'a ketti. Sulayman anasın ku'tip alıw ushın ornınan turıp, anasına ta'jim etti ha'm son'ınan taxtına otırdı. Patsha o'zinin' on' ta'repine bir taxt qoydırıp, og'an anasın otırg'ızdı. 20 Anası taxtqa otırg'annan son', patshag'a:
– Sennen kishkene bir o'tinishim bar edi, so'zimdi jerde qaldırma, – dedi.
Patsha og'an:
– Ayta ber, anajan, so'zin'izdi jerde qaldırmayman, – dedi.
21 Bat-Sheba patshag'a:
– Shunemli Abishagtı a'jag'an' Adoniyag'a hayallıqqa bersen' qa'ytedi? – dedi.
22 Patsha Sulayman anasına:
– Ne ushın Adoniyag'a tek shunemli Abishagtı sorap tursız? Ol ushın patshalıqtı da sorasan'ız bolar edi. Aqırı ol mennen u'lken. Bunın' u'stine, ruwxaniy Abiyatar menen Seruya ulı İoab ta ol ta'repte emes pe? – dedi+.

23 Son'ınan patsha Sulayman Jaratqan İyenin' atı menen ant iship bılay
dedi: «Eger Adoniyanı bul ga'pi ushın o'ltirtpesem, Quday meni jazalag'an
u'stine jazalasın! 24 Meni ku'shke toltırıp, a'kem Dawıttın' taxtına
otırg'ızg'an ha'm İzrail patshalarının' menin' urpag'ımnan kelip
shıg'atug'ının aytıp, wa'de etken tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen:
Adoniya bu'gin-aq o'ltiriledi»+. 25 Solay etip, patsha Sulayman Ehoyada ulı
Benayag'a Adoniyanı o'ltiriwdi buyırdı. Ol barıp, Adoniyanı o'ltirdi+.

Abiyatardın' su'rgin etiliwi ha'm İoabtın' o'limi

26 Patsha ruwxaniy Abiyatarg'a: «Sen Anatottag'ı o'z jerin'e bar.
Negizinde, sen o'limge ılayıqlısan'. Biraq ha'zir seni o'ltirmeymen. Sebebi
sen a'kem Dawıttın' aldında Quday İyenin' sandıg'ın ko'terip ju'rdin' ha'm
a'kem shekken ha'r bir azaptı onın' menen birge bastan keshirdin'», –
dedi+. 27 Sulayman Abiyatardı Jaratqan İyenin' ruwxaniyliginen shetletti.
Solay etip, Jaratqan İyenin' Shiloda Eliydin' u'y-ishine qarsı aytqan so'zi
orınlandı+.

28 Bul xabar İoabqa da jetti. İoab Abshalomg'a qosılmag'an bolsa da,
Adoniyanı qollap-quwatlag'an edi. Sonlıqtan İoab Jaratqan İyenin'
shatırına qashıp barıp, qurbanlıq orınnın' shaqlarına jabıstı+. 29 İoabtın'
Jaratqan İyenin' shatırına qashıp barıp, qurbanlıq orınnın' janında
turg'anı patsha Sulaymang'a xabarlandı. Sulayman Ehoyada ulı Benayag'a
barıp, onı o'ltiriwdi buyırdı.

30 Benaya Jaratqan İyenin' shatırına barıp, İoabqa:

– Patsha sırtqa shıg'ıwın'dı buyıradı, – dedi.

Biraq İoab:

– Yaq, men usı jerde o'lmekshimen, – dep juwap berdi.

Sonda Benaya barıp, İoabtın' bergen juwabın patshag'a jetkizdi.

31 Patsha Benayag'a bılay dedi: «Onın' aytqanınday isle. Onı o'ltirip,
jerle. Usılayınsha, İoabtın' jazıqsız to'kken qanlarının' qunın menin' ha'm
a'kemnin' urpaqlarının' moynınan alıp tasla+. 32 Jaratqan İye onın'
to'kken qanı ushın o'zin jazalasın. Sebebi ol a'kem Dawıtqa bildirmesten,
o'zinen a'dilirek ha'm o'zinen jaqsıraq bolg'an eki adamdı: İzraildın'
sa'rka'rdası Ner ulı Abnerdi ha'm Yahudanın' sa'rka'rdası Eter ulı Amasanı
qılısh penen o'ltirdi+. 33 Solay etip, olardın' qanı ma'n'gige İoabtın' ha'm
onın' urpaqlarının' moynında qaladı. Al Jaratqan İye Dawıtqa, onın'
urpaqlarına, u'y-ishine ha'm taxtına ma'n'gige tınıshlıq beredi».

34 Ehoyada ulı Benaya barıp, İoabtı o'ltirdi ha'm ol sho'ldegi o'z u'yine
jaqın jerge jerlendi. 35 Patsha İoabtın' ornına Ehoyada ulı Benayanı
sa'rka'rda etip, al Abiyatardın' ornına Sadoqtı ruwxaniy etip tayınladı+.

Shimeydin' o'limi

36 Bunnan keyin patsha adam jiberip, Shimeydi shaqırttı ha'm og'an
bılay dedi:
– Erusalimde bir u'y qurıp alıp, sol jerde jasa. Hesh jaqqa ketpe+. 37 Ol
jerden shıg'ıp, Kidron sayınan o'tken ku'nin'-aq so'zsiz o'ltiriletug'ının'dı
bilip qoy. O'z qanın' ushın o'zin' juwapker bolasan'+.
38 Shimey patshag'a:
– Taqsır, qullıq. Siz ne desen'iz, qulın'ız bolg'an men sonı orınlayman, –
dedi.
Solay etip, Shimey uzaq waqıt Erusalimde jasadı.
39 Biraq aradan u'sh jıl o'tkennen son', Shimeydin' eki qulı Gat patshası
Maaxa ulı Axishtin' janına qashıp ketti. Shimeyge qullarının' Gatta
ekenligi tuwralı xabar keldi+. 40 Sonda Shimey eshegin ertlep, qulların
izlew ushın Gatqa, Axishtin' janına ketti. Ol qulların qaytarıp a'keldi.
41 Shimeydin' Erusalimnen shıg'ıp, Gatqa barıp qaytqanı tuwralı
Sulaymang'a xabar jetti. 42 Sonda Sulayman Shimeydi shaqırtıp, og'an bılay
dedi: «Sag'an Jaratqan İyenin' atı menen ant ishtirgen joq pa edim? „Bilip
qoy, qaladan shıg'ıp, qanday da bir jerge barg'an ku'nin'-aq so'zsiz
o'ltirilesen'“, – dep eskertpegen be edim? Sen de mag'an: „Qullıq,
ırazıman“, – demegen be edin'? 43 Onda nege Jaratqan İyenin' aldında
ishken antın'a ha'm menin' buyrıg'ıma boysınbadın'?»+ 44 Patsha so'zin
dawam etip, Shimeyge ja'ne bılay dedi: «Sen a'kem Dawıtqa islegen barlıq
jamanlıqların'dı jaqsı bilesen'. Bul islegen jamanlıqların'dı Jaratqan İye
o'zin'e qaytaradı+. 45 Biraq Jaratqan İye meni jarılqasın ha'm Dawıttın'
taxtı Jaratqan İyenin' aldında ma'n'gige terbelmesin»+.
46 Patsha Ehoyada ulı Benayag'a buyrıq berdi. Ol Shimeydi alıp shıg'ıp,
o'ltirdi.
Solay etip, Sulaymannın' patshalıg'ı bekkemlendi.

Sulaymannın' Qudaydan danalıq sorawı

3 1 • Sulayman Mısır faraonının' qızlarının' birine u'ylenip, faraon
menen baylanıs du'zdi. Ol hayalın Dawıttın' qalasına alıp keldi.
Sulayman o'z sarayın, Jaratqan İyenin' İbadatxanasın ha'm Erusalimnin'
a'tirapındag'ı diywallardı tiklegenshe, hayalı sol jerde jasadı+. 2 Xalıq ele
sıyınıw orınlarında qurbanlıqlar beretug'ın edi. Sebebi sol waqıtqa shekem
Jaratqan İyenin' atına arnap İbadatxana qurılmag'an edi. 3 Sulayman a'kesi
Dawıttın' ko'rsetpeleri menen ju'rip, Jaratqan İyeni su'yetug'ın edi. Degen
menen, ol da sıyınıw orınlarında qurbanlıqlar berip, tu'tetkiler
tu'tetetug'ın edi+.

4 Patsha qurbanlıq beriw ushın Gibon qalasına ketti, sebebi sıyınıw
ornının' en' baslısı sol jerde edi. Sulayman sol qurbanlıq orında mın' bas
maldı jandırılatug'ın qurbanlıqqa berdi+. 5 Gibonda bolg'anda, Sulayman
tu'nde tu's ko'rdi. Tu'sinde Jaratqan İye og'an ko'rinip:

– Tile tilegin'di, sorag'anın'dı beremen, – dedi+.

6 Sulayman Og'an bılay dedi:

– Sen qulın' bolg'an a'kem Dawıtqa u'lken jaqsılıq isledin'. Sebebi ol
haq ha'm Sag'an sadıq bolıp, Senin' aldın'da shın ju'rekten tuwrı islerdi
islep ju'rdi. Sen bu'gin og'an taxtına otıratug'ın bir ul inam etip, og'an
u'lken jaqsılıq islewdi dawam ettin'. 7 O Qudayım, Jaratqan İye, Sen O'z
qulın'dı a'kem Dawıttın' ornına patsha etip qoydın'. Biraq men ele ju'da'
jaspan, basqarıwg'a ele ta'jiriybem joq+. 8 Qulın' O'zin' tan'lag'an
xalıqtın', ko'pliginen sanap shıg'ıw mu'mkin bolmag'an ullı xalıqtın'
ortasında tur+. 9 Sonlıqtan jaman menen jaqsını ayırıp bilip, xalqın'a
biylik etiwim ushın, mag'an aqılg'a tolı bir ju'rek ber. Bolmasa, Senin' bul
ullı xalqın'dı kim basqara aladı+?

10 Sulaymannın' bul tilegine Jaratqan İyenin' kewli toldı. 11 Quday
Sulaymang'a bılay dedi:

– Sen o'zin' ushın uzaq o'mir, baylıq ha'm dushpanların'nın' o'limin
tilemedin', al durıs hu'kim ju'rgiziw ushın danalıq soradın'. 12 Men senin'
tilegin'di orınlayman. Sag'an danalıqqa ha'm aqılg'a tolı ju'rek beremen.
Sag'an uqsag'anı sennen burın bolmag'an ha'm sennen keyin de
bolmaydı+. 13 Sag'an soramag'anların'dı da: baylıq ha'm dan'qtı da
beremen. O'mirin' boyı patshalar arasında sag'an ten' keletug'ını
bolmaydı+. 14 Eger sen de a'ken' Dawıt sıyaqlı qag'ıydalarıma ha'm

buyrıqlarıma boysınıp, Menin' jollarım menen ju'rsen', sag'an uzaq o'mir de beremen+.

15 Sulayman oyang'anda, bunın' tu'si ekenin an'ladı. Son'ınan Erusalimge keldi. Ol Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ının' aldında turıp, jandırılatug'ın qurbanlıqlar ha'm tatıwlıq qurbanlıqların berdi. Ol pu'tkil xızmetshileri ushın u'lken zıyapat berdi+.

Sulaymannın' dana hu'kimi

16 Bir ku'ni eki buzıq hayal patshanın' aldına keldi. 17 Hayallardın' biri patshag'a bılay dedi: «Taqsır! Men mına hayal menen bir u'yde jasayman. Bizler birge qalg'an waqıtta, men bosandım. 18 Men bosang'annan keyin, u'shinshi ku'ni mına hayal da bosandı. Bizler birge edik, u'yde ekewimizden basqa hesh kim joq edi. 19 Tu'nde mına hayal balasın astına basıp alıp, bala o'lip qaldı. 20 Qulın'ız bolg'an men uyıqlap atırg'anımda, tu'n ortasında ol ornınan turıp, menin' balamdı janımnan alıp, o'zinin' qoynına jatqarıptı. Al o'zinin' o'lip qalg'an balasın bolsa, menin' qoynıma salıptı. 21 Tan'da balamdı emiziw ushın turg'anımda, ol jansız jatırg'an eken. Biraq azanda dıqqat penen qarag'anımda, onın' menin' balam emes ekenin bildim».

22 Ekinshi hayal: «Yaq, tiri bala meniki, o'lgeni seniki», – dedi.

Birinshi hayal: «Yaq, o'lgen bala seniki, al tirisi meniki», – dedi.

Olar patshanın' aldında usılay tartısıp turdı.

23 Sonda patsha: «Birewin'iz: „Tiri bala meniki, al o'lgeni seniki“, – deysiz. Ekinshin'iz: „O'lgen bala seniki, al tirisi meniki“, – deysiz. 24 Onda mag'an bir qılısh a'kelin'ler!», – dedi. Qılısh alıp kelingende, 25 patsha: «Tiri balanı ekige bo'lip, yarımın birewine, qalg'an yarımın ekinshisine berin'ler», – dep buyırdı.

26 Sonda balasına janı ashıp, ju'regi sızlag'an tiri balanın' anası patshag'a: «Taqsır, o'tinemen, tiri balanı o'ltirmen', onı mına hayalg'a berin'», – dedi.

Al ekinshi hayal bolsa: «Bala sag'an da, mag'an da joq, onı ekige bo'lin'», – dedi.

27 Sonda patsha juwap berip: «Toqtan'lar, balanı o'ltirmen'ler! Onı birinshi hayalg'a berin'ler. Balanın' anası – sol boladı», – dedi.

28 Pu'tkil izraillılar patsha shıg'arg'an bul hu'kimdi esitip, patshanı hu'rmet etetug'ın boldı. Sebebi olar Sulaymanda a'dil hu'kim shıg'arıw

ushın, Qudaydan berilgen danalıq bar ekenin bildi+.

Sulaymannın' qol astındag'ı ha'meldarları

4 [1] Sulayman pu'tkil İzraildın' patshası edi. [2] Onın' qol astındag'ı
ha'meldarları mınalar edi:
Sadoq ulı Azariya – ruwxaniy;+
[3] Shishanın' ulları Elixoref penen Axiya – xatkerler;
Axilud ulı Ehoshafat – jılnamashı;+
[4] Ehoyada ulı Benaya – sa'rka'rda;
Sadoq ha'm Abiyatar – ruwxaniyler;+
[5] Natan ulı Azariya – u'lke ha'kimlerinin' baslıg'ı;
Natan ulı Zabud – ruwxaniy ha'm patshanın' ma'sla'ha'tshisi;+
[6] Axishar – saray basqarıwshısı;
Abda ulı Adoniram – ma'rdikarg'a alıng'anlar u'stinen juwapker+.
[7] Sulaymannın' pu'tkil İzrail u'lkelerin basqaratug'ın on eki ha'kimi bar
edi. Olar patshanı ha'm onın' u'y-ishin azıq-awqat penen ta'miyinlep
turatug'ın bolıp, olardın' ha'r biri jılına bir ay patshanı ha'm onın' u'y-
ishin azıq-awqat penen ta'miyinlewi sha'rt edi. [8] Olardın' atları mınalar:
Efrayımnın' tawlı u'lkesinin' ha'kimi Ben-Xur;
[9] Maqas, Shaalbim, Beyt-Shemesh, Elon-Beyt-Xanan qalalarının'
ha'kimi Ben-Deker;
[10] Soxo ha'm pu'tkil Xefer jerlerin o'z ishine alg'an Arubbot u'lkesinin'
ha'kimi Ben-Xesed;
[11] Pu'tkil Nafat-Dor u'lkesinin' ha'kimi Sulaymannın' qızı Tafattın'
ku'yewi Ben-Abinadab;+
[12] Taanax, Megiddo, İzreeldin' qublasındag'ı Saretannın' janındag'ı
pu'tkil Beyt-Shean ha'm Beyt-Sheannan Abel-Mexola menen İoqmeamnın'
arg'ı jag'ına deyin sozılıp jatırg'an u'lkelerdin' ha'kimi Axilud ulı Baana;+
[13] Giladtag'ı Menashshe urpag'ınan bolg'an Yairge tiyisli qalalardı ha'm
Bashandag'ı Argob do'geregindegi diywallar menen qorshalıp,
da'rwazasına qola ta'mbi basılg'an u'lken alpıs qalanı o'z ishine alg'an
Gilad jerindegi Ramot qalasının' ha'kimi Ben-Geber;+
[14] Maxanayım u'lkesinin' ha'kimi İddo ulı Axinadab;
[15] Naftaliy u'lkesinin' ha'kimi Sulaymannın' qızı Basemattın' ku'yewi
Aximaas;
[16] Asher ha'm Bealot u'lkelerinin' ha'kimi Xushay ulı Baana;
[17] İssaxar u'lkesinin' ha'kimi Paruax ulı Ehoshafat;

18 Benyamin u'lkesinin' ha'kimi Ela ulı Shimey;
19 Gilad jerinin', yag'nıy amorlardın' patshası Sixon ha'm Bashan patshası Ogtın' eski jerlerinin' ha'kimi Uriy ulı Geber. Ol sol u'lkenin' jalg'ız ha'kimi edi+.

Sulaymannın' bir ku'nlik kerek-jarag'ı

20 Yahuda ha'm İzrail xalqı ten'izdin' qumınday ko'p bolıp, olar jep-iship shadlıq ishinde jasadı+. 21 Sulayman Evfrat da'ryasınan filistlerdin' jerine ha'm Mısır shegaralarına shekemgi barlıq patshalıqlar u'stinen hu'kimdarlıq etti. Olar Sulaymannın' o'miri dawamında og'an salıq to'lep, xızmet etti+. 22 Sulaymannın' sarayının' bir ku'nlik azıq-awqatı otız kor* sıpatlı biyday unı, alpıs kor* iri tartılg'an biyday unı, 23 semirtilgen on bug'a, jaylawdan alıng'an jigirma bug'a, ju'z qoy, ja'ne de, suwınlar, jeyranlar, antilopalar ha'm semiz quslardan ibarat edi. 24 Sulayman Tifsaxtan Gazag'a shekemgi, Evfrat da'ryasının' batısındag'ı pu'tkil patshalıqlar u'stinen hu'kimdarlıq etti. Ol a'tiraptag'ı barlıq eller menen tınıshlıqta jasadı+. 25 Sulaymannın' da'wirinde Dannan Beer-Shebag'a shekemgi Yahuda ha'm İzrail xalqının' ha'r biri o'zlerinin' a'njir ha'm ju'zim ag'ashları astında tınısh o'mir su'rdi+. 26 Sulaymannın' sawash arbaları ushın qırıq mın' at qorası ha'm on eki mın' atı bar edi+.
27 Sol on eki ha'kimnin' ha'r biri o'zi ushın belgilengen bir ay dawamında patsha Sulaymandı ha'm onın' dasturxanınan awqat jeytug'ınlardın' ha'mmesin azıq-awqat penen ta'miyinleytug'ın edi. Olar birde bir kemshilikke jol qoymaytug'ın edi. 28 Ha'r bir ha'kim belgilengen jerge sawash arbalarının' atları ha'm shapqır atlar ushın arpa menen saban jetkizip turatug'ın edi.

Sulaymannın' danalıg'ı

29 Quday Sulaymang'a mol danalıq, aqıl ha'm ten'iz jag'asındag'ı qum sıyaqlı sheksiz teren' tu'siniwshilik berdi. 30 Sulaymannın' danalıg'ı pu'tkil shıg'ıs xalıqlarının' danalıg'ınan ha'm Mısırdın' pu'tkil danalıg'ınan da u'stin edi+. 31 Ol barlıq adamlardan o'tken dana bolıp, ezraxlı Etannan, Maxoldın' ulları Heman, Kalkol ha'm Dardadan da dana edi. Onın' dan'qı a'tiraptag'ı pu'tkil xalıqlarg'a jayıldı+. 32 Ol u'sh mın' naqıl-maqal ayttı ha'm onın' bir mın' bes qosıg'ı bar edi+. 33 Sulayman Lebanon tawlarındag'ı kedr ag'ashınan baslap, diywalda o'sip turatug'ın mayoran

sho'bine shekem so'z etti. Ol haywanatlar, quslar, jer bawırlawshılar ha'm
balıqlar tuwralı da ayttı. 34 Ha'mme xalıqlardan adamlar kelip,
Sulaymannın' dana so'zlerin tın'laytug'ın edi. Olar Sulaymannın' danalıg'ı
tuwralı esitken du'nyanın' barlıq patshalarınan jiberilgen edi+.

İbadatxana qurılısına tayarlıq

5 [1] • Tir patshası Xiram Sulaymannın' maylanıp, a'kesi Dawıttın' ornına patsha etip qoyılg'anın esitkende, Sulaymandı qutlıqlaw ushın elshilerin jiberdi. Sebebi Xiram o'mir boyı Dawıtqa dos bolıp kelgen edi+. [2] Sulayman da Xiramg'a o'z elshilerin jiberip, bılay dedi: [3] «O'zin'iz bilesiz, a'kem Dawıt a'tirapındag'ı dushpanları menen sawash ju'rgizgenlikten, Qudayı Jaratqan İyenin' atına arnap İbadatxana qura almadı. Jaratqan İye sawashlarda dushpanların onın' ayag'ının' astına taslag'ang'a shekem, ol bul isti qıla almadı+. [4] Endi Qudayım Jaratqan İye mag'an ha'r ta'repleme tınıshlıq berdi. Ha'zir birde bir dushpanım da, do'nip turg'an qa'wip te joq+. [5] Jaratqan İye a'kem Dawıtqa: „Men senin' taxtın'a otırg'ızatug'ın ulın' Menin' atıma arnap İbadatxana quradı“, – degen edi. Sonlıqtan men Qudayım bolg'an Jaratqan İyenin' atına arnap İbadatxana qurıwdı niyet ettim+. [6] Endi men ushın Lebanon tawlarınan kedr ag'ashların kesiw ushın adamların'ızg'a buyrıq bersen'iz. Menin' adamlarım da sizin' adamların'ız benen birge isleydi ha'm men sizin' adamların'ızg'a o'zin'iz belgilegen miynet haqını to'leymen. Bizlerde ag'ash kesiwde sidonlılar sıyaqlı ta'jiriybeli adamlar joq ekenin o'zin'iz bilesiz».

[7] Xiram Sulaymannın' bul so'zlerin esitkende, qattı quwanıp: «Bu'gin bul ullı bir xalıqtı basqarıw ushın Dawıtqa dana bir ul bergeni ushın, Jaratqan İyege alg'ıslar bolsın!» – dedi. [8] Son'ınan ol Sulaymang'a mına xabardı jiberdi: «Mag'an jibergen xabarın'ızdı aldım. Kedr ha'm sa'rwi ag'ashlarına baylanıslı barlıq tileklerin'izdi orınlayman. [9] Adamlarım olardı Lebanon tawlarınan ten'izge alıp keledi. Men olardı sal etip buwdırıp, ten'iz arqalı aytqan jerin'izge jetkizip beremen. Adamlarım sol jerde sallardı sheship, jıyıp beredi, sizler alıp ketesizler. Siz de tilegimdi orınlap, menin' u'y-ishimdi azıq-awqat penen ta'miyinlesen'iz».

[10] Xiram Sulaymang'a kereginshe kedr ha'm sa'rwi ag'ashların berdi. [11] Sulayman bolsa, Xiramnın' u'y-ishinin' azıq-awqatı ushın ha'r jılı jigirma mın' kor* biyday, jigirma kor* sapalı za'ytu'n mayın berip turdı. [12] Jaratqan İye wa'de etkenindey, Sulaymang'a danalıq berdi. Sonlıqtan Sulayman menen Xiram arasında tatıwlıq bolıp, olar o'z ara kelisim du'zdi+.

[13] Patsha Sulayman qara jumıs isletiw ushın pu'tkil İzraildan otız mın' adamdı ma'rdikarg'a aldı+. [14] Gezek penen ha'r ayda olardan on mın'ın

Lebanon tawlarına jiberdi. Olar bir ay Lebanon tawlarında, eki ay u'ylerinde bolatug'ın edi. Bul adamlarg'a Adoniram basshılıq etti+. 15 Ja'ne de, Sulaymannın' ju'k tasıytug'ın jetpis mın' adamı ha'm tawlarda tas kesetug'ın seksen mın' adamı bar edi. 16 Bulardan tısqarı, Sulayman istin' barısın baqlap, jumısshılardı qadag'alap turatug'ın u'sh mın' u'sh ju'z qadag'alawshı tayınladı. 17 Patshanın' buyrıg'ı boyınsha, jumısshılar İbadatxananın' tiykarın jonılg'an taslardan qalaw ushın u'lken ha'm sapalı taslardı kesip shıg'ardı+. 18 Sulaymannın' ha'm Xiramnın' adamları geballılar menen birge İbadatxananın' qurılısı ushın ag'ashlar menen taslardı jonıp tayarladı+.

İbadatxananın' qurılıwı

6 1 • İzrail xalqının' Mısırdan shıqqanına to'rt ju'z seksen jıl
bolg'anda, Sulaymannın' İzrail taxtına otırg'anına to'rt jıl bolg'an edi.
Ol sol jıldın' ekinshi ayında, yag'nıy Ziw ayında* Jaratqan İyenin'
İbadatxanasının' qurılısın basladı.
2 Patsha Sulaymannın' Jaratqan İyege arnap qurg'an İbadatxanasının'
uzınlıg'ı alpıs shıg'anaq, eni jigirma shıg'anaq, al biyikligi otız shıg'anaq
edi. 3 İbadatxana imaratının' aldıng'ı jag'ındag'ı aywannın' uzınlıg'ı
İbadatxana imaratının' enindey, yag'nıy jigirma shıg'anaq, al eni on
shıg'anaq boldı. 4 Sulayman İbadatxanag'a sırtqa qarag'an jag'ı tarlaw,
ishke qarag'an jag'ı ken'lew bolg'an aynalar isletti+. 5 İbadatxananın'
sırtın, yag'nıy u'lken bo'lmenin' ha'm En' muxaddes bo'lmenin'
diywalların aylandırıp, u'sh qabatlı qosımsha bo'lmeler isletti+. 6 En'
to'mengi qabattın' eni bes shıg'anaq, ortang'ı qabattın' eni altı shıg'anaq,
u'shinshi qabattın' eni jeti shıg'anaq edi. İbadatxananın' diywallarına
islew bermew ushın, bo'lmeler tekshege uqsatıp o'rilgen İbadatxananın'
diywallarına bo'reneler arqalı biriktirildi.
7 İbadatxananın' qurılısı ushın paydalanılatug'ın taslar ka'nnin' o'zinde
jonıp tayarlandı. Sonlıqtan İbadatxana qurılıp atırg'anda, sho'kkishtin' de,
baltanın' da, basqa temir a'sbabının' da sesti esitilmedi+. 8 Ortadag'ı
qosımsha bo'lmenin' esigi İbadatxananın' qubla ta'repinde edi. Aylanba
tekshe arqalı ortang'ı qabatqa, onnan u'shinshi qabatqa o'tetug'ın edi.
9 Sulayman İbadatxananı qurıp tamamladı. To'besin kedr bo'reneler ha'm
kedr ag'ashınan islengen taxtalar menen bastırdı. 10 Ja'ne de, ol pu'tkil
İbadatxananı aylandırıp, ha'r birinin' biyikligi bes shıg'anaq bolg'an
qosımsha bo'lmeler saldırdı. Olar İbadatxana diywalına kedr bo'reneler
menen bekitildi.
11 Jaratqan İyeden Sulaymang'a mınaday so'z tu'sti: 12 «Mine, sen
İbadatxana qurıp atırsan'. Eger sen Menin' qag'ıydalarımdı, nızam ha'm
buyrıqlarımdı orınlap ju'rsen', onda Men a'ken' Dawıtqa bergen so'zimdi
sen arqalı orınlayman+. 13 Men izraillılar arasında jasap, xalqım İzraildı
hesh qashan ta'rk etpeymen»+.
14 Solay etip, Sulayman İbadatxananı qurıp pitkerdi. 15 Ol
İbadatxananın' ishki diywalın edennen to'bege shekem kedr ag'ashınan
islengen taxtalar menen qapladı, al edenine sa'rwi ag'ashınan islengen

taxtalar to'setti. 16 İbadatxananın' arqa ta'repinin' en' to'rin edennen
to'besine deyin kedr taxtalar menen bo'ldirip, uzınlıg'ı jigirma shıg'anaq
bolg'an bir bo'lme ajırattırdı. Ol jer En' muxaddes bo'lme dep ataldı+.
17 En' muxaddes bo'lmenin' aldındag'ı u'lken bo'lmenin' uzınlıg'ı qırıq
shıg'anaq edi. 18 Diywaldag'ı taslar ko'rinbewi ushın İbadatxananın' ishin
qaplap turg'an kedr taxtalarg'a asqabaqlar ha'm asılıp turg'an gu'ller oyıp
salındı+.
19 İbadatxananın' ishindegi en' to'rgi bo'lme Jaratqan İyenin' Kelisim
sandıg'ın qoyıw ushın tayarlandı. 20 Bul bo'lmenin' uzınlıg'ı jigirma
shıg'anaq, eni jigirma shıg'anaq ha'm biyikligi de jigirma shıg'anaq edi.
Sulayman usı bo'lmeni de, kedr ag'ashınan islengen tu'tetki tu'tetiletug'ın
orındı da sap altın menen qaplattı. 21 Sulayman İbadatxananın' ishin de sap
altın menen qaplatıp, altın menen qaplang'an to'rgi bo'lmenin' aldına
altın menen qaplang'an shınjırlar tarttırdı. 22 İbadatxananın' ishi bastan-
ayaq ha'm En' muxaddes bo'lmenin' aldındag'ı tu'tetki tu'tetiletug'ın orın
altın menen qaplandı+. 23 En' muxaddes bo'lmege qoyıw ushın za'ytu'n
ag'ashınan islengen, ha'r birinin' biyikligi on shıg'anaq bolg'an eki kerub*
islendi+. 24 Ha'r qanatı bes shıg'anaq bolg'an kerubtın' jayılg'an eki
qanatının' uzınlıg'ı on shıg'anaq boldı. 25 Ekinshi kerubtın' da jayılg'an
qanatı on shıg'anaq bolıp, eki kerubtın' o'lshemi de, ko'rinisi de birdey edi.
26 Eki kerubtın' da biyikligi on shıg'anaq edi. 27 Sulayman kerublardı
İbadatxananın' En' muxaddes bo'lmesinin' ortasına qoydı. Kerublardın'
jayılg'an qanatlarının' bir ushı bo'lmenin' diywallarına tiyip, ekinshi
ushları bo'lmenin' ortasında bir-birine tiyisip turdı. 28 Sulayman kerublardı
da altın menen qaplattı.
29 İbadatxananın' ishki ha'm sırtqı bo'lmelerinin' ha'mme diywallarına
aylandırıp kerublardın', palma ag'ashlarının' ha'm ashılıp turg'an
gu'llerdin' ko'rinislerin oyıp saldırdı. 30 Usı eki bo'lmenin' edenlerin de
altın menen qaplattı.
31 En' muxaddes bo'lmenin' kirer awzına za'ytu'n ag'ashınan jaqlawı
bes qırlı bolg'an jarma qapı isletti. 32 Ol za'ytu'n ag'ashınan islengen jarma
qapılarg'a kerublardın', palma ag'ashlarının' ha'm ashılıp turg'an
gu'llerdin' ko'rinisin oyıp saldırıp, qapılardı altın menen qaplattı. Kerublar
menen palma ag'ashlarının' su'wretlerin de altın menen qaplattı. 33 U'lken
bo'lmenin' kirer awzına da za'ytu'n ag'ashınan to'rt mu'yeshli jaqlaw

isletip, 34 jaqlawg'a jıynalatug'ın eki jarma qapını sa'rwi ag'ashınan
isletti+. 35 Bularg'a da kerublardın', palma ag'ashlarının' ha'm ashılıp
turg'an gu'llerdin' ko'rinislerin oyıp saldırıp, olardı altın menen qaplattı.
36 Ol ishki ha'wli qurdırıp, onın' diywalların u'sh qatar jonılg'an tastan
ha'm bir qatar kedr ag'ashınan isletti+.
37 Sulayman o'z patshalıg'ının' to'rtinshi jılının' Ziw ayında Jaratqan
İyenin' İbadatxanasının' tiykarın qoyg'an edi. 38 Al on birinshi jıldın'
segizinshi ayı bolg'an Bul ayında İbadatxana aldın ala belgilengenindey
etip, barlıq mayda-shu'ydesine shekem qurıp bolındı. Sulayman
İbadatxananı jeti jılda qurıp boldı.

Sulaymannın' sarayı

7 [1] Sulayman o'zi ushın da saray qurdırıp, onı on u'sh jılda tolıq
tamamladı+. [2] Ol qurdırg'an Lebanon tog'ayı dep atalatug'ın saraydın'
uzınlıg'ı ju'z shıg'anaq, eni eliw shıg'anaq, biyikligi otız shıg'anaq edi.
Saray to'rt qatar etip qoyılg'an kedr o'relerden ha'm olardın' u'stine
qoyılg'an kedr bo'renelerden ibarat edi+. [3] O'relerdin' u'stine, ha'r
qatarg'a on bes bo'reneden qoyılg'an bolıp, usı qırıq bes bo'renenin'
u'stine kedr taxtalar to'selgen edi. [4] İmarattın' eki ta'repindegi aynaları
u'sh qatardan ibarat bolıp, olar bir-birine qarap turg'an edi. [5] Barlıq
qapılar ha'm olardın' jaqlawları to'rt mu'yeshli edi. Aynalar bolsa, u'sh
qatar etip, bir-birine qarama-qarsı qurılg'an edi.

[6] Sulayman uzınlıg'ı eliw shıg'anaq, eni otız shıg'anaq bolg'an o'reli bir
aywan isletti. Aywannın' aldında o'reler qoyılıp, u'sti bastırılg'an shertek
bar edi+. [7] Ja'ne de, taxt turatug'ın, yag'nıy ol jerde o'zi otırıp qazılıq
etetug'ın Hu'kim shıg'arıw aywanın qurdırdı. Onı edeninen to'besine
shekem kedr taxtalar menen qaplattı+. [8] Usı aywannın' arqa ta'repindegi
Sulayman jasaytug'ın saray da usı taqılette salıng'an edi. Sulayman hayalı,
faraonnın' qızı ushın da anıq usınday bir saray qurıp berdi+.

[9] Bul imaratlardın' ha'mmesi ishi ha'm sırtı tiykarınan to'besine deyin
ha'm sırtınan u'lken ha'wlige deyin jarg'ılar menen kesilip, eki ta'repi de
jonılg'an ha'm belgilengen o'lshem boyınsha tayarlang'an sapalı taslardan
salıng'an edi. [10] Tiykarı on shıg'anaq ha'm segiz shıg'anaq keletug'ın
u'lken, sapalı taslardan qalandı. [11] Diywalı da o'lshem boyınsha kesilgen
sapalı taslardan o'rilip, diywal ushın kedr ag'ashı da paydalanıldı. [12] U'lken
ha'wlinin' aynalası jonılg'an tastan u'sh qatar ha'm kedr bo'reneden bir
qatar etip, aylandırıp o'rilgen edi. Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' ishki
ha'wlisinin' ha'm aywanının' diywalları da usılay islengen edi+.

Xiramnın' xızmeti

[13] ● Patsha Sulayman xabar jiberip, Tirden Xiramdı aldırdı+. [14] Onın'
anası Naftaliy urıwınan bolg'an bir jesir hayal, al a'kesi tirli mısker edi.
Xiram qoladan zat islew uqıbın, sheberligin ha'm qa'biletin iyelegen usta
edi. Ol patsha Sulaymang'a kelip, onın' barlıq islerin orınladı+.

[15] Xiram qoladan eki o're isledi. Olardın' ha'r birinin' biyikligi on segiz
shıg'anaq, al ha'r birinin' aynala o'lshemi on eki shıg'anaq keletug'ın

edi+. 16 Ja'ne de, o'relerdin' u'stine qoyıw ushın, qoladan eki to'belik quyıp
isledi. Olardın' ha'r birinin' biyikligi bes shıg'anaq edi. 17 O'renin'
to'beliginin' ha'r biri torg'a uqsatıp o'rilgen shınjırlar menen bezeldi. 18 Ol
o'relerdin' joqarısındag'ı to'beliklerdi jawıp turıw ushın, ha'r bir tordı eki
qatar etip aylandırıp, qola anarlar menen bezedi. 19 Aywandag'ı o'relerdin'
to'belikleri lala gu'llerge uqsatıp islenip, olardın' ha'r birinin' biyikligi
to'rt shıg'anaq edi. 20 Ha'r bir o'renin' to'besindegi tordın' janındag'ı
kesege uqsag'an bo'leginin' u'stine aylandırıp, eki ju'zden anar salıng'an
edi. 21 Xiram bul o'relerdi İbadatxananın' aywanına ornatıp, onın'
qubladag'ısın Yaxin*, arqadag'ısın Boaz* dep atadı. 22 O'relerdin'
to'belikleri lala gu'l taqılette edi. Solay etip, o'relerge baylanıslı isler
tamam boldı.

23 Xiram qoladan quyma hawız jasadı. Ol domalaq bolıp, onın' bir
erneginen ekinshi ernegine shekemgi aralıg'ı on shıg'anaq, teren'ligi bes
shıg'anaq, aynala uzınlıg'ı otız shıg'anaq edi+. 24 Hawız quyılg'an waqıtta,
onın' erneginin' astına eki qatar etip asqabaqqa uqsag'an nag'ıslar qosıp
quyılg'an bolıp, olar ha'r bir shıg'anaqqa on-onnan tuwrı keletug'ın edi+.
25 Hawız on eki quyma bug'anın' u'stine ornatılg'an bolıp, olardın' u'shewi
arqag'a, u'shewi batısqa, u'shewi qublag'a, u'shewi shıg'ısqa qarap turg'an
edi. Bug'alardın' artqı jag'ı hawızdın' astında, ishte edi. 26 Hawızdın'
qalın'lıg'ı to'rt eli bolıp, ernegi kesenin' ernegine, ashılıp turg'an lala
gu'lge uqsaytug'ın edi. Hawızg'a eki mın' bat* suw sıyatug'ın edi.

27 Xiram qoladan on tu'beldirik isledi. Ha'r bir tu'beldiriktin' uzınlıg'ı
to'rt shıg'anaq, eni to'rt shıg'anaq, biyikligi u'sh shıg'anaq edi.
28 Tu'beldiriklerdin' du'zilisi mınaday edi: tu'beldirikler jaqlawlarg'a
bekitilgen to'rt mu'yeshli qola taxtalardan islendi. 29 Taxtalarg'a, sonday-
aq jaqlawlarg'a da arıslan, bug'a ha'm kerublardın' su'wretleri salındı. Al
arıslan ha'm bug'alardın' su'wretlerinin' astı menen u'stine aspa
gu'lshen'berleri oyıp islendi. 30 Ha'r bir tu'beldiriktin' qoladan islengen
to'rt do'n'gelegi ha'm og'ı bar edi. Tu'beldiriktin' to'rt ta'repine la'gendi
uslap turıw ushın quyma tirepberdiler islenip, olardın' ha'r bir ta'repi
gu'lshen'berler menen bezetilgen edi. 31 Tu'beldiriktin' u'sti betinde la'gen
qoyıw ushın arnalg'an do'n'gelek oyıq bar bolıp, la'gen tu'beldirikten
joqarı qaray bir shıg'anaq shıg'ıp turg'an edi. Onın' tu'bine deyingi
teren'ligi bir yarım shıg'anaq edi. Oyıqtın' aynala do'gereginde oyma

nag'ıslar bar edi. Biraq tu'beldiriklerdin' taxtaları do'n'gelek emes, to'rt mu'yeshli edi. 32 Tu'beldiriktin' taxtalarının' astı betinde to'rt do'n'gelek bar bolıp, onın' og'ı tu'beldirikke qatırılg'an edi. Ha'r bir do'n'gelektin' biyikligi bir yarım shıg'anaq edi. 33 Do'n'gelekler sawash arbalarının' do'n'geleklerine uqsaytug'ın edi. Onın' ha'mme na'rsesi: oqları, tog'ını, kegeyi ha'm gu'pshegi quyma edi. 34 Ha'r bir tu'beldiriktin' to'rt mu'yeshinde tu'beldirikke qatırılg'an to'rt tirepberdi bar edi.
35 Tu'beldiriktin' u'stinde yarım shıg'anaq biyiklikte bir jumalaq halqa bar edi. Tu'beldiriktin' tirepberdileri menen taxtaları tu'beldirikke biriktirip islengen edi. 36 Xiram tirepberdiler menen taxtalarg'a sıyg'anınsha, kerublardın', arıslanlardın', palma ag'ashlarının' su'wretlerin, al aynalasına gu'lshen'berlerdi oyıp saldı. 37 Usılayınsha, ol on tu'beldirik isledi. Olardın' ha'mmesinin' quyılıwı da, o'lshemi de, ko'rinisi de birdey boldı. 38 Xiram on tu'beldiriktin' u'stine qoyıw ushın qoladan on la'gen isledi. Ha'r bir la'gennin' eni to'rt shıg'anaq bolıp, onın' ha'r birine qırıq bat* suw ketetug'ın edi. 39 Tu'beldiriktin' besewin İbadatxananın' qubla ta'repine, besewin arqa ta'repine qoydı. Al hawızdı bolsa, İbadatxananın' on' ta'repine, yag'nıy qubla-shıg'ısına qoydı. 40 Bunnan son', Xiram ku'l salınatug'ın ıdıslar, ku'l alatug'ın belsheler ha'm qan sebetug'ın tabaqlar soqtı.

Solay etip, Xiram patsha Sulaymannın' tapsırması boyınsha Jaratqan İyenin' İbadatxanası ushın islep atırg'an mına islerin tamamladı:+

41 eki o're,

o'relerdin' to'besine qoyılatug'ın eki to'belik,

o'relerdin' to'belerin orap turg'an eki torlı a'sheko'y,

42 o'renin' to'beligin jawıp turıw ushın arnalg'an ha'r bir tordag'ı eki qatar anar, yag'nıy eki tordag'ı to'rt ju'z anar,

43 on tu'beldirik ha'm tu'beldirik u'stine on la'gen,

44 hawız ha'm hawızdın' astındag'ı on eki bug'a,

45 ku'l salınatug'ın ıdıslar, ku'l alatug'ın belsheler ha'm qan sebetug'ın
tabaqlar.

Xiramnın' patsha Sulaymang'a Jaratqan İyenin' İbadatxanası ushın
islep bergen ha'mme na'rsesi jıltıratılg'an qoladan islendi. 46 Patsha bulardı
İordan tegisliginde, Sukkot penen Saretan arasındag'ı saz ılaylı jerlerde
quydırdı+. 47 Buyımlar sonshelli ko'p bolg'anlıqtan, Sulayman olar ushın
ketken qolanın' o'lshemin anıqlamadı+.
48 Sulayman Jaratqan İyenin' İbadatxanası ushın to'mendegi zatlardı:

altınnan islengen tu'tetki tu'tetiletug'ın orındı,

u'stinde usınılg'an nanlar turatug'ın stoldı,+

49 En' muxaddes bo'lmege kirer awızda, on' ta'repte turatug'ın bes ha'ste
menen shep ta'repte turatug'ın bes ha'steni,

gu'llerdi, shıralardı ha'm pilik tazalaytug'ın qısqıshlardı,+

50 qırmalardı, pilik keskishlerdi, qan sebetug'ın tabaqlardı, tu'tetki
salatug'ın tostag'anlardı ha'm shoq salınatug'ın ıdıslardı,

İbadatxananın' en' to'rgi bo'lmesinin', yag'nıy En' muxaddes bo'lmenin'
ha'm u'lken bo'lmenin' qapılarının' topsaların altınnan isletti+.

51 Patsha Sulayman Jaratqan İyenin' İbadatxanasına tiyisli bolg'an
islerdi tamamlag'annan son', a'kesi Dawıttın' atag'an gu'mis, altın ha'm
basqa zatların a'kelip, İbadatxananın' qaznasına qoydı+.

Kelisim sandıg'ının' İbadatxanag'a alıp keliniwi

8 1 • Patsha Sulayman Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ın Dawıttın'
qalası bolg'an Sionnan alıp keliw ushın İzrail xalqının' barlıq
aqsaqalların, urıw ha'm a'wlad basshıların Erusalimge shaqırdı+.
2 Ha'mme jetinshi ay bolg'an Etanim ayındag'ı bayram waqtında*
Sulayman patshanın' aldına jıynaldı+. 3 İzrail aqsaqallarının' ha'mmesi
jıynalg'anda, ruwxaniyler Kelisim sandıg'ın jerden ko'terip aldı.
4 Ruwxaniyler menen lebiyliler Jaratqan İyenin' sandıg'ın, Ushırasıw
shatırın ha'm shatırdag'ı ha'mme muxaddes buyımlardı İbadatxanag'a
tasıdı. 5 Patsha Sulayman ha'm onın' janındag'ı pu'tkil İzrail ja'miyeti
Kelisim sandıg'ının' aldında, san-sanaqsız qoy ha'm bug'alardı
qurbanlıqqa shaldı. 6 Ruwxaniyler Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ın
İbadatxananın' en' to'rine, En' muxaddes bo'lmege kirgizip, kerublardın'
qanatlarının' astındag'ı o'z ornına qoydı+. 7 Kerublardın' qanatları
sandıqtın' u'sti boylap sozılıp, sandıqtı da, onın' sırıqların da jawıp turdı+.
8 Sırıqlar ju'da' uzın bolg'anlıqtan, olardın' ushları En' muxaddes
bo'lmenin' aldındag'ı Muxaddes bo'lmeden ko'rinip turatug'ın edi. Biraq
olar sırttan ko'rinbeytug'ın edi. Olar ha'zir de sol jerde tur. 9 Sandıqtın'
ishinde Muwsanın' Xoreb tawında qoyg'an eki tas taxtasınan basqa hesh
na'rse joq edi. Bular Mısır jerinen shıqqanda Jaratqan İyenin' izraillılar
menen du'zgen kelisimi jazılg'an tas taxtalar edi+.
10 Ruwxaniyler Muxaddes bo'lmeden shıqqanda, bir bult Jaratqan
İyenin' İbadatxanasın toltırdı+. 11 Bul bult sebepli ruwxaniyler xızmetin
dawam ettire almadı. Sebebi Jaratqan İyenin' saltanatı İbadatxananı
toltırıp turg'an edi. 12 Sonda Sulayman bılay dedi: «Jaratqan İye! Sen:
„Qoyıw bultlar ishinde ma'kan qurıwdı qa'leymen“, – dep aytqan edin'+.
13 Men Sen ushın saltanatlı bir İbadatxana, ma'n'gige jasaytug'ın bir qonıs
qurdım».

Sulaymannın' xalıqqa aytqan so'zleri

14 • Patsha burılıp, tik ayaqta turg'an pu'tkil İzrail ja'miyetine pa'tiya
berdi+. 15 Son'ınan patsha bılay dedi: «A'kem Dawıtqa O'z awzı menen
aytqan so'zlerin O'z qolları menen orınlag'an İzraildın' Qudayı Jaratqan
İyege alg'ıslar bolsın! Ol bılay degen edi: 16 „Xalqım İzraildı Mısırdan alıp
shıqqan ku'nnen beri O'zimnin' atıma arnap bir İbadatxana qurıw ushın,

İzrail urıwlarına tiyisli qalalardın' hesh birin tan'lamadım. Al xalqım İzraildı basqarıw ushın Dawıttı tan'ladım“+. 17 A'kem Dawıttın' ju'reginde İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' atına arnap İbadatxana qurıw qa'lewi bar edi+. 18 Biraq Jaratqan İye a'kem Dawıtqa: „Menin' atıma arnap İbadatxana qurıwdı niyet etipsen'. Bul jaqsı niyet. 19 Degen menen, Menin' atıma arnap bul İbadatxananı sen emes, al senin' bel balan' quradı“, – dedi+. 20 Jaratqan İye bergen so'zin orınladı. Jaratqan İyenin' aytqanınday, a'kem Dawıttan son' İzrail taxtına men otırdım ha'm İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' atına arnap İbadatxana qurdım+. 21 Usı İbadatxananın' ishinde men Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ın qoyatug'ın bir orın tayarladım. Ata-babalarımızdı Mısırdan alıp shıqqanda, Jaratqan İyenin' olar menen du'zgen kelisimi usı sandıqtın' ishinde tur».

Sulaymannın' duwası

22 • Sulayman Jaratqan İyege arnalg'an qurbanlıq orınnın' aldında, pu'tkil İzrail ja'miyetinin' qarsısında turıp, qolların ko'klerge jayıp bılay dedi:+

23 «İzraildın' Qudayı Jaratqan İye! Ko'kte de, jerde de Sag'an ten' keletug'ın quday joq. Sen O'zin'e shın ju'rekten boysınıp ju'rgen qulların' menen du'zgen kelisimin'e sadıq qalıp, olarg'a miyrimin'di ko'rsetesen'+. 24 Sen O'z qulın'a, a'kem Dawıtqa O'z awzın' menen aytqan so'zlerin'di bu'gin O'z qolların' menen iske asırdın'.

25 Jaratqan İye, İzraildın' Qudayı! Endi a'kem Dawıtqa bergen mına so'zin'nin' de orınlanıwın qa'leymen. Sen og'an: „Eger urpaqların' da sag'an uqsap, Menin' aldımda o'z jollarınan adaspay ju'rse, senin' urpag'ın'nan İzrail taxtında otıratug'ın er adamnın' izi u'zilmeydi“, – degen edin'+. 26 İzraildın' Qudayı, endi O'z qulın', a'kem Dawıtqa bergen so'zin'di orınlay go'r!+

27 Rasında da, Quday jer betinde jasar ma edi? Sen ko'klerge, ko'klerdin' ko'klerine de sıymaysan'. Onın' aldında men qurg'an mına İbadatxana ne bolıptı?!+ 28 Solay bolsa da, Qudayım Jaratqan İye, qulın'nın' duwaların ha'm o'tinishlerin esitip, bu'gin onın' jalbarınıwlarına ha'm duwasına qulaq sal. 29 Ko'zlerin' ku'ni-tu'ni: „Menin' atım sol jerde boladı“, – dep O'zin' aytqan İbadatxanada bolsın ha'm qulın'nın' sol jerge qarap etken duwasın esit+. 30 Usı jerge qarap duwa etkeninde, qulın'nın' ha'm xalqın'

İzraildın' jalbarınıwların esite go'r. Ko'klerdegi O'z ma'kanın'nan olarg'a qulaq tutıp, olardı keshire go'r.

31 Eger birew o'z jaqınına qarsı gu'na islewde ayıplansa ha'm onnan ant
ishiw talap etilse, ol kelip, usı İbadatxanadag'ı Senin' qurbanlıq ornın'
aldında ant ishse,+ 32 Sen olarg'a ko'klerden qulaq salıp, qulların'dı O'zin'
hu'kim ete go'r. Jazıqlını isine say jazalap, jazıqsızdı a'dilligine say aqlay
go'r.

33 Eger xalqın' İzrail Senin' aldın'da gu'na islegeni ushın
dushpanlarınan jen'ilse ha'm qaytadan Sag'an ju'z burıp, atın'dı ta'n alsa
ha'm usı İbadatxanada duwa etip, Sag'an jalbarınsa,+ 34 onda Sen olarg'a
ko'klerden qulaq salıp, O'z xalqın' İzraildın' gu'naların keshir ha'm olardı
ata-babalarına O'zin' bergen jerge qaytara go'r.

35 Olar Sag'an qarsı gu'na islegeni ushın aspan jabılıp, jawın
jawmag'anda, olar usı jerge qarap duwa etse, atın'dı ta'n alsa ha'm Sen
olardı jazalag'anın'da, gu'nalarınan ju'z bursa,+ 36 onda Sen olarg'a
ko'klerden qulaq salıp, qulların'nın' ha'm xalqın' İzraildın' gu'naların
keshire go'r, olarg'a ju'riwi tiyis bolg'an tuwrı joldı ko'rset ha'm xalqın'a
mu'lik etip bergen jerin'e jawın jawdıra go'r+.

37 Eger elde ashlıq bolsa, oba payda bolsa, eginler quwrasa, kesellense,
shegirtke ha'm qurt qaplasa, dushpanlar kelip, o'z qalalarının' birinde
qamal qılsa, qanday da bir illet tarqasa yamasa apatshılıq basına tu'sse,+
38 sonda bir adam yamasa pu'tkil xalqın' İzrail duwa etip, jalbarınsa, ha'r
bir adam o'zinin' basına tu'sken apatshılıqtı sezip, usı İbadatxanag'a qaray
qolların jaysa, 39 Sen ko'klerdegi O'z ma'kanın'nan olarg'a qulaq sala go'r
ha'm olardı keshirip, islegen islerine qaray juwap bere go'r. Sebebi adam
balasının' ju'reginde ne barın tek Sen g'ana bilesen'+. 40 Olar O'zin' ata-
babalarımızg'a bergen bul jerde o'mir boyı Sennen qorqıp jasasın.

41 Eger xalqın' İzraildan bolmag'an jat jerli adam Senin' atın' sebepli
uzaq elden kelse,+ 42 Senin' ullı atın', ku'shli qolın' ha'm O'z xalqın'a qol
sozg'anın' haqqında esitip, usı İbadatxanag'a kelip duwa etse, 43 ko'klerdegi
O'z ma'kanın'nan og'an qulaq salıp, sorag'anların bere go'r. Solay etip,
du'nyadag'ı barlıq xalıqlar xalqın' İzrail sıyaqlı Senin' atın'dı bilip, Sennen
qorqsın ha'm men qurdırg'an usı İbadatxananın' Sag'an sıyınatug'ın orın
ekenin bilsin.

44 Eger xalqın' Sen jibergen jol boyınsha dushpanlarına qarsı sawashqa
shıqsa ha'm Sen tan'lap alg'an qala menen Senin' atın'a arnap men

qurg'an usı İbadatxanag'a qarap Sag'an, yag'nıy Jaratqan İyege duwa etse,
45 ko'klerden olardın' duwalarına ha'm jalbarınıwlarına qulaq sala go'r
ha'm olarg'a ja'rdem bere go'r.
46 Eger olar Sag'an qarsı gu'na islese, sebebi gu'na islemegen birde bir
adam joq, Sen g'a'zeplenip, olardı dushpang'a ta'slim etsen' ha'm dushpan
olardı tutqın etip, o'zinin' jaqın yamasa uzaq bir eline alıp ketse,+ 47 olar
da tutqın bolg'an elde ju'rip, esin jıyıp alg'annan keyin ta'wbege kelip:
„Gu'na isledik, nızamsızlıq qıldıq, ayıpdarmız“, – dep jalbarınsa,+ 48 olar
o'zlerin tutqın qılg'an dushpan elinde ju'rip, shın ju'rekten ha'm jan-ta'ni
menen Sag'an ju'z bursa, o'zlerinin' ata-babalarına bergen jerine, Sen
tan'lap alg'an qalag'a ha'm Senin' atın'a arnap men qurg'an İbadatxanag'a
qarap duwa etse,+ 49 ko'klerdegi O'z ma'kanın'nan olardın' duwa ha'm
jalbarınıwlarına qulaq sala go'r ha'm olardı qutqara go'r. 50 Senin' ko'z
aldın'da gu'na islegen xalqın'dı, olardın' Sag'an qarsı islegen barlıq
gu'naların keshire go'r. Olardı tutqın etkenlerdin' olarg'a rehimli bolıwı
ushın, olardı tutqın etkenlerge insap bere go'r+. 51 Sebebi olar Mısırdan,
temir oshaq ishinen O'zin' alıp shıqqan O'z xalqın' ha'm O'z miyrasın'+.
52 Ko'zlerin' menin' ha'm xalqın' İzraildın' jalbarınıwlarında bolsın.
Sag'an jalbarıng'anda ba'rqulla olardı esitip, juwap bere go'r. 53 Sebebi,
Quday İye! Sen ata-babalarımızdı Mısırdan alıp shıqqanın'da qulın'
Muwsag'a aytqanın'day, pu'tkil du'nya xalıqları arasınan olardı O'zin'e
miyras etip ajıratıp aldın'»+.
54 Sulayman Jaratqan İyege duwa etiwin ha'm jalbarınıwların
tamamlag'annan son', Jaratqan İyenin' qurbanlıq ornı janınan, qolların
ko'klerge jayıwı menen diz sho'kken jerden turdı+. 55 Ol tik turıp, qattı
dawıs penen pu'tkil İzrail ja'miyetine bılay dep pa'tiya berdi:
56 «O'z so'zinde turıp, xalqı İzrailg'a tınıshlıq bergen Jaratqan İyege
alg'ıslar bolsın! Onın' qulı Muwsa arqalı aytqan iygilikli so'zlerinin' hesh
biri orınlanbay qalmadı+. 57 Qudayımız Jaratqan İye ata-babalarımız benen
birge bolg'anı sıyaqlı, bizler menen de birge bolsın, bizlerdi ta'rk etpesin
ha'm taslap ketpesin. 58 O'zinin' jollarınan ju'riwimiz, ata-babalarımızg'a
bergen buyrıqlarına, qag'ıydalarına ha'm nızamlarına boysınıp jasawımız
ushın, bizlerdin' ju'reklerimizdi O'zine qaratsın+. 59 Awa, Jaratqan İye
aldında jalbarınıp aytqan bul so'zlerim ku'ni-tu'ni Qudayımız Jaratqan
İyenin' yadında bolıp, bul qulının' ha'm xalqı İzraildın' ku'ndelikli
mu'ta'jliklerin berip tursın. 60 Solay etip, barlıq xalıqlar Jaratqan İyenin'

Quday ekenin ha'm Onnan basqa quday joq ekenin bilip qoysın+.
61 Bu'gingidey, Onın' qag'ıydaları boyınsha jasaw ha'm buyrıqların orınlaw
ushın, pu'tkil ju'regin'izdi Qudayımız Jaratqan İyege arnan'lar».

İbadatxananın' bag'ıshlanıwı

62 ● Son'ınan patsha ha'm pu'tkil İzrail xalqı Jaratqan İyege arnap
qurbanlıq shaldı. 63 Sulayman jigirma eki mın' bas bug'a ha'm bir ju'z
jigirma mın' bas qoydı Jaratqan İyege arnap, tatıwlıq qurbanlıg'ı ushın
shaldı. Solay etip, patsha ha'm pu'tkil İzrail xalqı Jaratqan İyenin'
İbadatxanasın bag'ıshladı. 64 Usı ku'ni patsha Jaratqan İyenin'
İbadatxanasının' aldındag'ı ha'wlinin' ortang'ı bo'legin de muxaddes qılıp
ayırıp, jandırılatug'ın qurbanlıqlardı, g'a'lle sadaqaların ha'm tatıwlıq
qurbanlıqlarının' mayların sol jerde berdi. O'ytkeni Jaratqan İyenin'
aldındag'ı qoladan islengen qurbanlıq ornına jag'ılatug'ın qurbanlıqlar,
g'a'lle sadaqaları ha'm tatıwlıq qurbanlıqlarının' mayları sıymay ketti+.
65 Sonda Sulayman ha'm u'lken ja'miyet – Lebo-Xamattan Mısır
shegarasındag'ı sayg'a deyingi jerlerden kelgen pu'tkil İzrail xalqı
Qudayımız Jaratqan İyenin' aldında eki ha'pte, ulıwma on to'rt ku'n
bayramladı+. 66 Jeti ku'nlik bayram tamam bolg'annan keyin, segizinshi
ku'ni Sulayman xalıqqa ruxsat berdi. Olar da patshag'a pa'tiya berip,
Jaratqan İyenin' qulı Dawıtqa ha'm xalqı İzrailg'a islegen jaqsılıqları ushın
kewli tolıp, quwanısh penen u'ylerine qayttı.

Jaratqan İyenin' Sulaymang'a ja'ne ko'riniwi

9 1 • Sulayman Jaratqan İyenin' İbadatxanasın ha'm o'zinin' sarayın
salıp, niyetlegen isinin' ha'mmesin tamamlag'annan son', 2 Gibonda
ko'ringeni sıyaqlı, Jaratqan İye og'an ja'ne ko'rindi+. 3 Ol Sulaymang'a
bılay dedi:
«Men senin' duwaların'dı ha'm jalbarınıwların'dı esittim. Atımnın'
ma'n'gige sol jerde bolıwı ushın, sen Mag'an arnap qurg'an mına
İbadatxananı muxaddes qıldım. Menin' ko'zlerim ha'm ju'regim ba'rqulla
sol jerde boladı+.
4 Sag'an kelsek, a'ken' Dawıt sıyaqlı Menin' aldımda hadal ju'rek ha'm
a'dillik penen ju'rsen', barlıq buyrıqlarımdı orınlap, qag'ıyda ha'm
nızamlarıma boysınıp jasasan',+ 5 onda: „İzrail taxtınan senin'
urpag'ın'nın' izi u'zilmeydi“ – dep a'ken' Dawıtqa bergen so'zimde turıp,
İzrail eli u'stinen senin' patshalıg'ın'dı ma'n'gige turatug'ın qılaman+.
6 Biraq eger sen ha'm senin' urpaqların' Mennen ju'z burıp, sizlerge
bergen buyrıq ha'm qag'ıydalarıma boysınbay, ketip qalsan'ız ha'm basqa
qudaylarg'a xızmet etip, olarg'a tabınsan'ız, 7 onda Men İzraildı O'zim
bergen jerden shıg'arıp taslayman ha'm O'z atım ushın muxaddes qılg'an
mına İbadatxananı ta'rk etemen. Sonda İzrail pu'tkil xalıqlar arasında
a'psanag'a aylanıp, ku'lkige qaladı+. 8 Al mına ko'rkem İbadatxana
qarabaqanag'a aylanadı. Sonda onın' janınan o'tip baratırg'an ha'r bir
adam hayran qalıp, qorqınısh penen: „Jaratqan İye bul eldi ha'm mına
İbadatxananı ne ushın bul awhalg'a saldı eken?“ – dep soraytug'ın
boladı+. 9 Keyin olar: „İzrail xalqı ata-babaların Mısırdan alıp shıqqan
Qudayı Jaratqan İyeni ta'rk etip, basqa qudaylarg'a jabısıp aldı ha'm
olarg'a tabınıp, xızmet etti. Sonlıqtan Jaratqan İye olardı usı apatshılıqqa
duwshar etti“, – deydi».

Sulaymannın' pitim du'ziwi

10 • Sulayman eki imarattı: Jaratqan İyenin' İbadatxanası menen
o'zinin' sarayın jigirma jılda pitkerdi+. 11 Bul isler ushın Tir patshası
Xiram Sulaymang'a kereginshe kedr menen sa'rwi ag'ashların ha'm altın
jetkerip berdi. Sol sebepli Sulayman Xiramg'a Galila u'lkesindegi jigirma
qalanı berdi. 12 Biraq Xiram Tirden kelip, Sulaymannın' o'zine bergen
qalaların ko'rgende, bul qalalar og'an unamadı. 13 Sonda Xiram

Sulaymang'a: «Tuwısqanım, mag'an bergen qalaların' qanday qalalar o'zi?» – dedi ha'm bul jerdi Kabul* dep atadı. Olar ha'zir de solay ataladı.
14 Xiram patshag'a bir ju'z jigirma talant altın jibergen edi.
15 Patsha Sulayman Jaratqan İyenin' İbadatxanasın, o'zinin' sarayın, Millonı, Erusalimnin' diywalların, Xasor, Megiddo ha'm Gezer qalaların
qurdırıw ushın ma'rdikarg'a adam jıynag'an edi+. 16 Gezer qalasın Mısır faraonı qolg'a alıp, o'rtep jibergen edi. Al sol jerde jasap atırg'an kenaanlılardı bolsa, qırıp taslap, qalanı Sulaymang'a hayallıqqa bergen qızına enshige bergen edi+. 17 Sol sebepli Sulayman Gezer qalasın qayta qurg'an edi. Ol ja'ne to'mengi Beyt-Xorondı,+ 18 Baalattı ha'm Yahuda jerindegi sho'ldegi Tamardı*, 19 o'zine tiyisli pu'tkil telekleri bar qalalardı, sawash arbaları menen atları turatug'ın qalalardı qayta qurıp, bekkemledi. Bunnan tısqarı, Sulayman Erusalimde, Lebanon tawlarında ha'm qol astındag'ı ha'mme qalalarda qa'legen na'rselerin qurdı+.
20 U'lkede İzrail xalqınan bolmag'an xalıqlar: amor, xett, periz, xiw ha'm ebus xalıqları qalıp ketken edi. 21 İzrail xalqı olardı tolıq joq qıla almag'an edi. Sulayman bul xalıqlardın' urpaqların ma'rdikarg'a alıp, qul etti. Bul ha'zir de dawam etpekte. 22 Biraq Sulayman İzrail xalqının' birewin de qara jumısqa salmadı. Olardı a'sker, xızmetker, basshı, a'skerbası, arbalı a'skerlerdin' basshısı etip qoydı+. 23 Sulayman ju'rgizip atırg'an islerdin' basında jumıs islep atırg'an xalıqtı basqarıp turg'an bes ju'z eliw qadag'alawshı basshı bar edi.
24 Faraonnın' qızı Dawıttın' qalasınan Sulaymannın' o'zi ushın qurdırg'an sarayına ko'ship o'tkennen son', Sulayman Millonı saldırdı+.
25 Sulayman Jaratqan İye ushın arnap qurdırg'an qurbanlıq orında jılına u'sh ret jandırılatug'ın qurbanlıqlar ha'm tatıwlıq qurbanlıqların beretug'ın ha'm sonın' menen birge Jaratqan İyenin' aldında tu'tetki tu'tetetug'ın edi. Solay etip, ol İbadatxananın' qurılısın tamamladı.
26 Patsha Sulayman Edom jerinde, Qamıs ten'izi jag'asında jaylasqan Elat janındag'ı Esion-Geberde kemeler soqtırdı+. 27 Xiram ten'izdi jaqsı biletug'ın kemeshilerin Sulaymannın' adamları menen birge kemede Ofirge jiberdi+. 28 Olar Ofirge barıp, patsha Sulaymang'a to'rt ju'z jigirma talant altın a'kelip berdi+.

Sheba hayal patshasının' Sulaymang'a keliwi

10 1 • Sheba hayal patshası Jaratqan İyenin' atı sebepli
Sulaymannın' arttırg'an dan'qı tuwralı esitip, onı jumbaqlar menen
sınaw ushın keldi+. 2 Ol xosh iyisli zatlar, ko'p mug'darda altın ha'm
qımbatbaha taslar ju'klengen u'lken bir ka'rwandı baslap, bir qansha
adamları menen Erusalimge keldi ha'm kewlinde bar bolg'an ha'mme
na'rsesin Sulayman menen bo'listi+. 3 Sulayman hayal patshanın' ha'mme
sorawlarına juwap berdi. Sorawlarda patsha tu'sindire almastay hesh
na'rse joq edi. 4 Sheba hayal patshası Sulaymannın' danalıg'ın, ol
qurdırg'an saraydı ko'rdi. 5 Ol ja'ne patshanın' dasturxanındag'ı
tag'amların, wa'zirlerinin' otırıs-turısın, xızmetshilerinin' xızmetin ha'm
olardın' kiyimlerin, sharap quyıwshıların ha'm onın' Jaratqan İyenin'
İbadatxanasında bergen jandırılatug'ın qurbanlıqların ko'rgende, artıq
o'zin uslap tura almadı.

6 Ol patshag'a bılay dedi: «Sizin' islerin'iz ha'm danalıg'ın'ız haqqında
o'z elimde esitkenlerim ıras eken. 7 Biraq men kelip, o'z ko'zlerim menen
ko'rmegenshe sol so'zlerge inanbag'an edim. Mag'an bulardın' yarımın da
aytpag'an eken. Sizin' danalıg'ın'ız ha'm baylıg'ın'ız esitkenimnen de artıq
eken. 8 Sizin' adamların'ız ha'm xızmetshilerin'iz qanshelli baxıtlı! Olar
ba'rqulla aldın'ızda turıp, danalıg'ın'ızdı tın'lay aladı. 9 Sizge kewli tolıp,
sizdi İzrail taxtına otırg'ızg'an Qudayın'ız Jaratqan İyege alg'ıslar bolsın!
Jaratqan İye ma'n'gige İzraildı su'ygenligi sebepli, a'dalattı ha'm tuwrılıqtı
ju'zege asırıwın'ız ushın sizdi patsha etip qoydı»+.

10 Sheba hayal patshası patshag'a bir ju'z jigirma talant altın, ju'da' ko'p
mug'darda xosh iyisli zatlar ha'm qımbatbaha taslar sawg'a etti. Sheba
hayal patshasının' patsha Sulaymang'a sawg'a etkenindey da'rejede ko'p
xosh iyisli zatlar bunnan keyin hesh qashan alıp kelingen emes.

11 Xiramnın' Ofirden altın alıp kelgen kemeleri de sol jerden ju'da' ko'p
mug'darda sapalı arsha ag'ashların ha'm qımbatbaha taslar alıp keldi+.
12 Patsha sapalı arsha ag'ashlarınan Jaratqan İyenin' İbadatxanası ha'm
o'zinin' sarayı ushın tirepberdiler, qosıqshılar ushın lira ha'm arfa saz
a'sbapların isletti. Bu'ginge deyin onday da'rejede ko'p sapalı arsha ag'ashı
a'kelinbegen de, bunı hesh kim ko'rmegen de edi.

13 Sulayman Sheba hayal patshasına kewlinen shıqqan bir qansha
sawg'aların berdi. Bunnan tısqarı, ol hayal patshag'a sorag'an ha'm

qa'legen na'rselerinin' ha'mmesin berdi. Bunnan keyin, hayal patsha adamları menen birge o'z eline qaytıp ketti.

Sulayman patshanın' baylıg'ı

14 ● Ha'r jılı Sulaymang'a kelip turatug'ın altınnın' mug'darı altı ju'z alpıs altı talant edi. 15 Usaqlap satıwshılardan, sawdagerlerdin' sawdasınan ha'm Arabstannın' barlıq patshaları menen İzrail u'lkelerinin' ha'kimlerinen kelip tu'setug'ın altınlar bug'an kirmeytug'ın edi.

16 Patsha Sulayman eki ju'z u'lken qalqan isletip, olardı altın menen qaplattı. Ha'r bir qalqang'a altı ju'z shekel* altın jumsaldı. 17 Ja'ne altınnan ha'r biri u'sh mina* keletug'ın u'sh ju'z kishkene qalqan isletti. Patsha bul qalqanlardı Lebanon tog'ayı dep atalatug'ın sarayg'a qoydı+.

18 Ol ja'ne pildin' su'yeginen u'lken taxt isletip, onı sap altın menen qaplattı. 19 Taxttın' altı basqaldag'ı bar edi. Taxttın' su'yengishinin' bas beti domalaq bolıp, otırg'ıshının' eki ta'repinde shıg'anaq qoyg'ıshı ha'm onın' janında eki arıslannın' mu'sini tur edi. 20 Taxttın' altı basqaldag'ının' ha'r birinin' eki ta'repinde bir-birden on eki arıslannın' mu'sini tur edi. Hesh bir patshalıqta bunday na'rse joq edi. 21 Patsha Sulaymannın' ishimlik ishetug'ın ıdısları altınnan islendi. Onın' Lebanon tog'ayı dep atalatug'ın sarayındag'ı ha'mme ıdıslar da altınnan islengen bolıp, hesh gu'mis qollanılmag'an edi. Sebebi Sulaymannın' waqtında gu'mis qa'dirsiz bolıp qalg'an edi+. 22 Ten'izde Xiramnın' kemelerinin' janında Sulaymannın' da Tarshish sawda kemeleri bar edi. Bul kemeler u'sh jılda bir ret altın, gu'mis, pil su'yegi, maymıllar ha'm tawıs qusların alıp keletug'ın edi+.

23 Patsha Sulayman baylıqta ha'm danalıqta du'nyanın' barlıq patshalarınan u'stin boldı+. 24 Qudaydın' Sulaymang'a bergen danalıg'ın tın'law ushın, pu'tkil du'nya onı ko'riwge qushtar edi+. 25 Onı ko'riwge kelgenlerdin' ha'r biri ha'r jılı sawg'a ushın gu'mis ha'm altın ıdıslar, kiyimler, qural-jaraqlar, xosh iyisli zatlar, at ha'm g'ashırlar alıp kelip turdı.

26 Sulayman sawash arbaları menen atlar jıynadı. Onın' bir mın' to'rt ju'z sawash arbası, on eki mın' atı bar edi. Olardın' bir bo'legin sawash arbaları ushın ajıratılg'an qalalarg'a, bir bo'legin o'zinin' janına, Erusalimge jaylastırdı+. 27 Patsha Erusalimde gu'misti a'piwayı taslarg'a ten' qıldı. Al kedr ag'ashı ju'da' ko'p bolg'anlıqtan, batıstag'ı taw

eteklerinde o'setug'ın jabayı a'njir ag'ashına ten' bolıp qaldı.
28 Sulaymannın' atları Mısırdan ha'm Quweden alıp kelinetug'ın edi.
Patshanın' sawdagerleri atlardı Quweden satıp alatug'ın edi+. 29 Mısırdan
ha'r bir sawash arbası altı ju'z shekel gu'miske, al ha'r bir at bir ju'z eliw
shekel gu'miske satıp a'kelinip, olar Sulaymannın' sawdagerleri arqalı
pu'tkil Xett ha'm Aram patshalarına satılatug'ın edi.

Sulaymannın' Qudaydan uzaqlasıwı

11 [1] Sulayman faraonnın' qızınan basqa moab, ammon, edom, xett
xalıqlarınan ha'm sidonlılardan bolg'an shet elli hayallardı su'ydi.
[2] Jaratqan İye İzrail xalqına usı xalıqlar tuwralı: «Sizlerdin' ju'regin'izdi
o'zlerinin' qudaylarına awdırmawı ushın, olardan qız alıp, qız
berispewin'iz kerek», – degen edi. Degen menen, Sulayman bul hayallarg'a
su'yispenshilik penen baylandı+. [3] Sulaymannın' patsha qızlarınan
bolg'an jeti ju'z hayalı ha'm u'sh ju'z toqalı bar edi. Hayalları Sulaymandı
joldan shıg'ardı. [4] Qartayg'an shag'ında, olar Sulaymannın' ju'regin basqa
qudaylarg'a awdırdı. Sulayman ju'regin tolıg'ı menen Qudayı Jaratqan
İyege bag'ıshlag'an a'kesi Dawıtqa uqsamadı+. [5] Ol sidonlılardın' hayal
qudayı Ashtartag'a ha'm ammonlardın' jerkenishli butı Milkomg'a* ere
basladı+. [6] Solay etip, Sulayman Jaratqan İyenin' na'zerinde jawız bolg'an
islerdi isledi. Ol a'kesi Dawıtqa uqsamadı ha'm o'zin Jaratqan İyege tolıq
bag'ıshlamadı. [7] Sulayman Erusalimnin' shıg'ısındag'ı bir to'bege moab
xalqının' jerkenishli qudayı Kemoshqa ha'm ammon xalqının' jerkenishli
qudayı Moloxqa arnap sıyınıw ornın qurdı+. [8] Ol o'z qudaylarına arnap
tu'tetki tu'tetip, qurbanlıqlar beretug'ın shet elli hayallarının' ha'mmesi
ushın usılay isledi.

[9] Jaratqan İyenin' Sulaymang'a g'a'zebi keldi. Sebebi ol İzraildın'
Qudayı Jaratqan İyeden ju'z burg'an edi.

Burın Jaratqan İye Sulaymang'a eki ret ko'rinip:+ [10] «Basqa
qudaylardın' izine erme», – dep buyırg'an edi. Biraq Sulayman Jaratqan
İyenin' buyrıg'ına boysınbadı+. [11] Sonda Jaratqan İye Sulaymang'a bılay
dedi: «Usılay etip, sen Menin' o'zin' menen du'zgen kelisimime ha'm Men
buyırg'an qag'ıydalarıma boysınbag'anın' ushın, patshalıqtı sennen tartıp
alıp, qulların'nın' birine beremen+. [12] Biraq a'ken' Dawıttın' hu'rmeti
ushın, Men bunı senin' da'wirin'de islemeymen. Al ulın'nın' qolınan
patshalıqtı tartıp alaman. [13] Biraq ulın'nın' qolınan pu'tkil patshalıqtı
tartıp almayman. Qulım Dawıttın' ha'm O'zim tan'lap alg'an qalam
Erusalimnin' hu'rmeti ushın, ulın'a bir urıwdı qaldıraman»+.

Sulaymannın' dushpanları

[14] Solay etip, Jaratqan İye Edom patshalarının' na'silinen bolg'an
edomlı Hadadtı Sulaymang'a dushpan qılıp, og'an qarsı ko'terdi. [15] Dawıt

edomlılar menen urıs alıp barg'anda, onın' sa'rka'rdası İoab o'lgenlerdi
ko'miw ushın keldi ha'm Edomdag'ı erkeklerdin' ha'mmesin qırıp
tasladı+. 16 İoab ha'm pu'tkil izraillı a'skerler Edomdag'ı erkek zatının'
ha'mmesin qırıp taslayman degenshe, sol jerde altı ay qalıp ketti. 17 Biraq
sol waqıtta kishkene bala bolg'an Hadad a'kesine xızmet etken bazı
edomlılar menen birge Mısırg'a qaray qashıp ketti. 18 Olar Midyannan
shıg'ıp, Parang'a bardı ha'm ol jerden bazı paranlılardı qosıp alıp, Mısırg'a,
faraong'a bardı. Faraon Hadadqa u'y ha'm jer berdi, onı azıq-awqat penen
ta'miyinledi+. 19 Hadad faraonnın' kewlinen shıqtı. Faraon Hadadtı o'z
hayalının', xanbiyke Taxpenestin' sin'lisine u'ylendirdi. 20 Taxpenestin'
sin'lisi Hadadqa Genubat atlı ul tuwıp berdi. Taxpenes Genubattı
faraonnın' u'yinde o'sirdi. Ol faraonnın' balaları menen birge o'sti.
21 Hadad Mısırda waqtında Dawıttın' ha'm onın' sa'rka'rdası İoabtın'
o'lgeni tuwralı esitti. Ol faraong'a:

– Ruxsat bersen'iz, o'z elime qaytayın, – dedi.

22 Faraon og'an:

– O'z elime ketemen deytug'ınday, bul jerde bir na'rseden kemshiligin'
bar ma? – dep soradı.

Hadad og'an juwap berip:

– Hasla, biraq o'tinemen, qaytıwıma ruxsat berin', – dedi.

23 Quday ja'ne bir dushpandı, yag'nıy o'z hu'kimdarınan, Soba patshası
Hadadezerden qashqan Elyada ulı Rezondı Sulaymang'a qarsı ko'terdi+.
24 Dawıt sobalılardı qırıp taslag'annan son', Rezon janına qaraqshılardı
toplap, olarg'a basshı bolg'an edi. Bul adamlar Damaskke ketip, sol jerde
qalg'an ha'm Damaskte hu'kimdarlıqtı qolg'a kirgizgen edi+. 25 Rezon da
Sulaymannın' o'miri dawamında İzrailg'a dushpan bolıp keldi. Ol Aramda
patshalıq etti ha'm Hadad islegen jamanlıqlarg'a qosa, ol da İzrailg'a
jamanlıq islep keldi.

Yarobamnın' Sulaymang'a qarsı ko'teriliwi

26 Ja'ne, Sulaymannın' xızmetkerlerinen biri Efrayım urıwınan seredalı
Nabat ulı Yarobam patshag'a qarsı bas ko'terdi. Onın' anası Serua degen
bir jesir hayal edi. 27 Yarobamnın' patshag'a qarsı shıg'ıwının' sebebi
mınaw edi: Sulayman Millonı qurdırıp, a'kesi Dawıttın' qalasının'
diywalındag'ı jarıqlardı pitetti+. 28 Yarobam ma'rt adam edi. Sulayman bul

jigittin' qa'biletli ekenin ko'rgende, onı Yusuptin' urıwınan alıng'an pu'tkil ma'rdikarshılar u'stinen baqlawshı etip qoydı.

29 Bir ku'ni Yarobam Erusalimnen sırtqa shıqqanda, shilolı payg'ambar
Axiya onı jolda qarsı aldı. Axiyanın' u'stinde taza kiyim bar edi. Qala
sırtındag'ı dalada olardan basqa hesh kim joq edi+. 30 Axiya u'stindegi taza
kiyimdi sheshti de, onı jırtıp, onı on eki bo'lekke bo'ldi+. 31 Keyin
Yarobamg'a: «On bo'legin o'zin'e al, sebebi İzraildın' Qudayı Jaratqan İye
bılay deydi: „Men Sulaymannın' qolınan patshalıqtı tartıp alaman ha'm on
urıwdı sag'an beremen+. 32 Biraq qulım Dawıttın' hu'rmeti ha'm İzraildın'
pu'tkil urıwları arasınan tan'lap alg'an qalam Erusalim ushın bir urıwdı
og'an qaldıraman. 33 Sebebi Sulayman* Mennen ju'z burıp, sidonlılardın'
hayal qudayı Ashtartag'a, moablardın' qudayı Kemoshqa ha'm
ammonlardın' qudayı Milkomg'a tabınıp ketti. Ol Menin' na'zerimde durıs
bolg'an islerdi islep, qag'ıydalar ha'm nızamlarıma boysınıp jasag'an a'kesi
Dawıtqa uqsamadı ha'm Menin' jollarımnan ju'rmedi+. 34 Degen menen,
buyrıqlarıma ha'm qag'ıydalarıma boysınıp jasag'an, tan'lap alg'an qulım
Dawıttın' hu'rmeti ushın, pu'tkil patshalıqtı Sulaymannın' o'zinin' qolınan
tartıp almayman. Onı o'mirinin' aqırına shekem hu'kimdar etip qoyaman.
35 Biraq patshalıqtı onın' ulının' qolınan tartıp alıp, on urıwdı Yarobam,
sag'an beremen. 36 Al Menin' aldımda, atımnın' sol jerde bolıwı ushın
O'zime tan'lap alg'an qalam Erusalimde qulım Dawıttın' shırag'ı ma'n'gige
so'nip qalmawı ushın, Sulaymannın' ulına bir urıwdı beremen+. 37 Sag'an
kelsek, Men seni tan'lap alaman, sen kewlin' ku'segen na'rselerdin'
ha'mmesinin' u'stinen biylik ju'rgizip, İzrailg'a patsha bolasan'. 38 Eger sen
qulım Dawıt sıyaqlı aytqanlarımdı orınlap, qag'ıyda ha'm buyrıqlarıma
boysınıp jasasan', na'zerimde tuwrı bolg'an islerdi islep, Menin' jollarım
menen ju'rsen', onda Men senin' menen birge bolaman. Dawıtqa islegenim
sıyaqlı, senin' ushın da bekkem bir urpaq – patshalar a'wladın jaratıp,
İzraildı sag'an beremen+. 39 Sulaymannın' gu'nası sebepli Dawıttın'
urpag'ın jazalayman, biraq bunı ma'n'gige islemeymen“».

Sulaymannın' o'limi

40 Sulayman Yarobamdı o'ltirmekshi boldı. Biraq Yarobam Mısırg'a,
Mısır patshası Shishaqtın' janına qashıp ketip, Sulaymannın' o'limine
shekem sol jerde jasadı+.

41 Sulaymannın' patshalıg'ı da'wirindegi basqa waqıyalar, onın' barlıq
isleri ha'm danalıqları Sulaymannın' isleri kitabında jazılg'an. 42 Sulayman
qırıq jıl dawamında pu'tkil İzraildı Erusalimde turıp basqardı. 43 Sulayman
o'lip, ata-babalarına qosıldı ha'm a'kesi Dawıttın' qalasına jerlendi. Onın'
ornına ulı Rexabam patsha boldı.

İzraillılardın' Rexabamg'a qarsı ko'teriliwi

12 [1] • Rexabam Shexemge ketti. O'ytkeni pu'tkil izraillılar
Rexabamdı patsha etip qoyıw ushın Shexemge toplang'an edi+.
[2] Patsha Sulaymannan qashıp, Mısırda jasap atırg'an Nabat ulı Yarobam
bunı esitkende, ele Mısırda edi+. [3] İzraillılar Yarobamdı shaqırttı. Sonda
Yarobam ha'm pu'tkil İzrail ja'miyeti Rexabamg'a kelip:
[4] – A'ken'iz moynımızg'a awır moyıntırıq salg'an edi. Siz a'ken'iz
bizlerge ju'klegen awır ju'kti ha'm ol salg'an moyıntırıqtı jen'illetin'.
Sonda sizge xızmet etemiz, – dedi+.
[5] Rexabam olarg'a:
– Endi barıp, u'sh ku'nnen keyin qaytıp kelin'ler, – dedi. Xalıq tarap
ketti.
[6] Patsha Rexabam a'kesi Sulaymannın' ko'zinin' tirisinde og'an xızmet
etken aqsaqallar menen oylasıp:
– Mına xalıqqa ne dep juwap bereyin, qanday ma'sla'ha't beresizler? –
dep soradı.
[7] Aqsaqallar og'an:
– Eger bu'gin siz bul xalıqqa qul bolıp, xızmet etsen'iz ha'm olarg'a
juwap bergende, jaqsı so'zin'izdi ayamasan'ız, olar sizge bir o'mir qul
boladı, – dep juwap berdi.
[8] Degen menen, Rexabam aqsaqallardın' ma'sla'ha'tine qulaq aspay, o'zi
menen birge o'sken jas xızmetshileri menen ken'esip, [9] olardan: –
«A'ken'izdin' bizlerge salg'an moyıntırıg'ın jen'illetsen'iz», – dep atırg'an
bul xalıqqa ne dep juwap bersem eken? Sizler qanday ma'sla'ha't beresiz?
– dep soradı.
[10] Sonda o'zi menen birge o'sken jas jigitler og'an bılay dep juwap
berdi:
– Sizge: «A'ken'iz moynımızg'a awır moyıntırıq salg'an edi, siz onı
jen'illetsen'iz», – dep atırg'an xalıqqa: «Menin' shunatay barmag'ım
a'kemnin' belinen de juwanıraq. [11] A'kem sizlerge awır moyıntırıq salg'an
bolsa, men moyıntırıg'ın'ızdı onnan da awırlataman. A'kem sizlerdi
qamshı menen jazalag'an bolsa, men sizlerdi sım qosıp o'rilgen qamshı
menen jazalayman», – dep aytın'.
[12] Patshanın': «U'sh ku'nnen keyin qaytıp kelin'ler», – degen so'zi
boyınsha, u'shinshi ku'ni Yarobam ha'm pu'tkil xalıq Rexabamg'a keldi.

13 Patsha aqsaqallardın' o'zine bergen ken'esine qulaq aspay, xalıqqa qatal
juwap berdi+. 14 Ol jas jigitlerdin' ma'sla'ha'ti boyınsha xalıqqa: «A'kem
sizlerge awır moyıntırıq salg'an bolsa, men moyıntırıg'ın'ızdı onnan da
awırlataman. A'kem sizlerdi qamshı menen jazalag'an bolsa, men sizlerdi
sım qosıp o'rilgen qamshı menen jazalayman», – dedi. 15 Patsha xalıqqa
qulaq salmadı. Sebebi Jaratqan İye shilolı Axiya arqalı Nabat ulı
Yarobamg'a aytqan so'zlerin orınlaw ushın usılay isledi+.
16 Pu'tkil izraillılar patshanın' o'zlerine qulaq salmag'anın ko'rgende,
patshag'a bılay dep juwap berdi:
«Dawıt penen bizin' ne baylanısımız bar,
İshaydın' ulında alatug'ın u'lesimiz de joq.
Ha'y, İzrail xalqı, u'ylerin'izge qaytın'lar!
Ha'y Dawıt, o'z u'yin' o'zin'e ardana bolsın!»

Usılardı aytıp, izraillılar o'z u'ylerine qaytıp ketti+.
17 Solay etip, Rexabam tek Yahuda qalalarında jasaytug'ın izraillılarg'a
g'ana patshalıq ete basladı. 18 Patsha Rexabam ma'rdikarg'a alıng'anlar
u'stinen qadag'alawshı Adoniramdı İzrail xalqına jiberdi. Xalıq onı tas
boran qılıp o'ltirdi. Sonda patsha Rexabam tez sawash arbasına mindi de,
Erusalimge qashıp ketti+. 19 Sol ku'nnen baslap ha'zirge deyin, İzrail xalqı
Dawıttın' urpag'ına qarsı ko'terilip kelmekte. 20 Pu'tkil izraillılar
Yarobamnın' Mısırdan qaytıp kelgenin esitkende adam jiberip, onı
o'zlerinin' jıyınına shaqırdı ha'm pu'tkil İzrail u'stinen patsha etip qoydı.
Yahuda urıwınan basqa hesh biri Dawıttın' urpag'ının' qol astında
qalmadı+.

Shemayanın' payg'ambarshılıg'ı

21 Sulaymannın' ulı Rexabam Erusalimge bardı da, İzrail urıwları
menen urısıp, o'z patshalıg'ın qaytarıp alıw ushın, pu'tkil Yahuda ha'm
Benyamin urıwınan bir ju'z seksen mın' ag'la jawıngerdi a'skerlikke
topladı. 22 Biraq sol arada Qudaydın' adamı bolg'an Shemayag'a Qudaydan
mınaday so'z tu'sti:+ 23 «Yahuda patshası Sulaymannın' ulı Rexabamg'a,
pu'tkil Yahuda, Benyamin urıwlarına ha'm sol jerde jasaytug'ın basqa
xalıqlarg'a bılay dep ayt: 24 Jaratqan İye bılay deydi: „İzraillılarg'a, o'z
tuwısqanların'ızg'a qarsı urıs ashıp, urıstı baslaman'lar. Ha'r birin'iz o'z
u'yin'izge qaytın'lar. O'ytkeni bul islerdi islep atırg'an Men bolaman“».
Jaratqan İyenin' bul so'zlerin esitken xalıq Onın' buyrıg'ına boysınıp,
u'ylerine qayttı.

Beyt-El ha'm Dandag'ı altın buzawlar

25 Yarobam Efrayımnın' tawlı u'lkesindegi Shexem qalasın bekkemlep,
sol jerde jasay basladı. Son'ınan ol jerden ketip, Penu-El qalasına qorg'an
saldı+. 26 Yarobam ishinen: «Patshalıq ja'ne Dawıttın' urpaqlarına o'tiwi
mu'mkin. 27 Eger bul xalıq Erusalimge, Jaratqan İyenin' İbadatxanasına
qurbanlıq beriw ushın bara berse, ju'rekleri hu'kimdarına, Yahuda
patshası Rexabamg'a awıp keter ha'm meni o'ltirip, patshası Rexabam
ta'repke o'tip keter», – dep oyladı+.
28 Patsha ken'esgo'yleri menen ken'eskennen son', altınnan eki tananı
isletip, xalıqqa: «Ha'y, İzrail xalqı, sıyınıw ushın endi Erusalimge
barıwın'ızdın' ha'jeti joq. Mine, sizlerdi Mısırdan alıp shıqqan
qudayların'ız!» – dedi+. 29 Ol tanalardın' birewin Beyt-Elge, ekinshisin Dan
qalasına qoydı. 30 Bul awır gu'nag'a alıp keldi. Sebebi xalıq tanalardın'
birewine tabınıw ushın, ha'tte, Dang'a qaray kete basladı.
31 Yarobam sıyınıw orınlarına butxanalar qurdırdı ha'm xalıq arasınan
lebiylilerden bolmag'an adamlardı ruwxaniyler etip qoydı. 32 Yarobam
segizinshi aydın' on besinshi ku'ni* Yahudadag'ı bayramg'a eliklep bir
bayram sho'lkemlestirdi. Ol Beyt-Eldegi qurbanlıq orında o'zi soqtırg'an
tanalarına atap qurbanlıqlar berdi ha'm sol jerde o'zi qurdırg'an sıyınıw
orınlarının' ruwxaniylerin xızmetke qoydı. 33 Ol o'z qa'lewi menen belgilep
alg'an ku'ni, segizinshi aydın' on besinshi ku'ni qurbanlıqtı jag'ıp tu'tetiw

ushın Beyt-Elde o'zi qurdırg'an qurbanlıq orıng'a bardı. Sol ku'ndi İzrail urpaqları ushın bayram ku'ni dep belgiledi.

Yahudalı Qudaydın' adamı

13 [1] Yarobam qurbanlıqtı jag'ıp tu'tetiw ushın qurbanlıq orınnın' janında turg'an waqıtta, Qudaydın' adamı Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha Yahudadan Beyt-Elge keldi+. [2] Ol Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha, qurbanlıq orıng'a qarata bılay dep baqırdı: «Qurbanlıq orın, ha'y, qurbanlıq orın! Jaratqan İye bılay deydi: „Dawıttın' urpag'ınan İoshiya degen bir ul du'nyag'a keledi. Ol qurbanlıqtı jag'ıp tu'tetip, sıyınıw orınlarında xızmet etken ruwxaniylerdi senin' u'stin'de qurbanlıqqa beredi. Senin' u'stin'de adamnın' su'yekleri jag'ıladı“»+. [3] Sol ku'ni Qudaydın' adamı bunın' belgisi tuwralı bılay dedi: «Bul so'zlerdi Jaratqan İyenin' aytqanlıg'ın bildiretug'ın belgi mınaw: mına qurbanlıq orın qaq ayırılıp, u'stindegi ku'l to'gilip ketedi».

[4] Patsha Yarobam Qudaydın' adamının' Beyt-Elde qurbanlıq orıng'a qarsı baqırıp aytqan so'zlerin esitkende, qolın qurbanlıq orınnan alıp, og'an qaray sozdı da: «Uslan'lar onı!» – dep baqırdı. Sonda onın' Qudaydın' adamına qaray sozg'an qolı sa'rriyip qatıp, qıymıldamay qaldı. [5] Qudaydın' adamının' Jaratqan İyenin' so'zine muwapıq aytqan belgisi boyınsha, qurbanlıq orın qaq ayırılıp, u'stindegi ku'l to'gildi.

[6] Sol waqıtta patsha Yarobam Qudaydın' adamına: «O'tinemen, qolımnın' burıng'ı halına keliwi ushın, Qudayın' Jaratqan İyege duwa etip, Onnan rehim etiwdi sora», – dedi. Qudaydın' adamı Jaratqan İyege jalbarıng'anda, patshanın' qolı jazılıp, burıng'ı halına keldi+.

[7] Patsha Qudaydın' adamına:

– Menin' menen u'yime barıp, awqatlanıp, ha'llenip al, sag'an sıylar bereyin, – dedi.

[8] Biraq Qudaydın' adamı og'an:

– Baylıg'ın'ızdın' yarımın bersen'iz de, men siz benen birge barmayman, bul jerden nan da jemeymen, suw da ishpeymen+. [9] Sebebi Jaratqan İye mag'an: «Ol jerde hesh na'rse iship-jeme ha'm barg'an jolın' menen qaytpa», – dep buyrıq berdi, – dep juwap berdi. [10] Solay etip, Qudaydın' adamı Beyt-Elge kelgen jolınan keri qaytpay, basqa jol menen ketti.

Beyt-elli g'arrı payg'ambar

[11] Beyt-Elde jasaytug'ın bir g'arrı payg'ambar bar edi. Ulları kelip, og'an sol ku'ni Qudaydın' adamının' Beyt-Elde islegen isleri ha'm patshag'a

aytqanları haqqında a'kesine aytıp berdi. 12 G'arrı olardan: «Qudaydın'
adamı qaysı joldan ketti?» – dep soradı. Ulları og'an Yahudadan kelgen
Qudaydın' adamının' qaysı joldan ketkenin ko'rsetti. 13 Sonda g'arrı
ullarına: «Eshegimdi ertlen'ler», – dedi. Ulları eshegin ertlegennen son', ol
eshekke minip, 14 Qudaydın' adamının' izinen ketti. Onı terebinf
ag'ashının' astında otırg'an jerinen taptı ha'm onnan:

– Yahudadan kelgen Qudaydın' adamı senbisen'? – dep soradı.

Sol adam:

– Awa, men, – dep juwap berdi.

15 G'arrı payg'ambar og'an:

– Ju'r, menin' menen u'yge barıp, awqat jep ket, – dedi.

16 Qudaydın' adamı og'an:

– Jolımnan qaytıp, siz benen kete almayman. Bul jerde nan da
jemeymen, suw da ishpeymen. 17 O'ytkeni Jaratqan İye mag'an: «Ol jerde
hesh na'rse iship-jeme ha'm barg'an jolın' menen qaytpa», – dep buyrıq
berdi, – dep juwap berdi.

18 G'arrı payg'ambar og'an:

– Men de sen sıyaqlı bir payg'ambarman. Jaratqan İyenin' buyrıg'ı
boyınsha bir perishte kelip, mag'an: «Onı qaytarıp, u'yin'e a'kel. Ol nan
jep, suw iship alsın», – dep ayttı, – dedi. Biraq g'arrı payg'ambar Qudaydın'
adamın aldag'an edi. 19 Solay etip, Qudaydın' adamı g'arrı payg'ambar
menen birge izine qayttı ha'm onın' u'yine barıp, iship-jedi. 20 Olar ele
dasturxan a'tirapında otırg'anda, Qudaydın' adamın jolınan qaytarg'an
payg'ambarg'a Jaratqan İyeden so'z tu'sti. 21 G'arrı payg'ambar Yahudadan
kelgen Qudaydın' adamına bılay dep baqırdı: «Jaratqan İye bılay deydi:
„Sen Menin' so'zime boysınbadın', Qudayın' Jaratqan İyenin' o'zin'e
bergen buyrıg'ın orınlamadın'. 22 Jolın'nan qaytıp, sag'an iship-jeme degen
jerimde iship-jedin'. Sonlıqtan senin' denen' ata-babaların'nın' qa'birine
qosılmaydı“».

23 Qudaydın' adamı iship-jep bolg'annan son', g'arrı payg'ambar onın'
eshegin ertlep berdi. 24 Qudaydın' adamı ketip baratırıp, jolda bir arıslang'a
tap boldı, arıslan onı o'ltirdi. Eshek te, arıslan da sozılıp jatırg'an denenin'
janında turg'an edi+. 25 Joldan o'tip baratırg'anlar jolda jatırg'an o'likti
ha'm onın' janında turg'an arıslandı ko'rdi. Olar g'arrı payg'ambar jasap
atırg'an qalag'a barıp, ko'rgenlerin aytıp berdi.

26 Qudaydın' adamın joldan qaytarg'an g'arrı payg'ambar bunı
esitkende: «Jaratqan İyenin' so'zine boysınbag'an Qudaydın' adamı sol
boladı. Sonlıqtan Jaratqan İye O'z so'zi boyınsha og'an bir arıslandı jiberdi.
Arıslan onı tilkimlep o'ltirdi», – dedi. 27 Ol ullarına: «Eshegimdi ertlen'ler»,
– dedi. Olar eshekti ertledi. 28 G'arrı ketip, jolda jatırg'an deneni tawıp aldı.
Eshek penen arıslan ele denenin' janında turg'an eken. Arıslan deneni de
jemegen, eshekke de tiymegen edi. 29 G'arrı payg'ambar Qudaydın'
adamının' denesin ko'terip alıp, eshekke arttı. Joqlaw aytıp jerlew ushın,
onı o'z qalasına qaytarıp alıp keldi. 30 Son'ınan g'arrı marhumdı o'zinin'
qa'birine qoydı. Adamlar: «Wah, bawırım!» – dep og'an joqlaw ayttı.
31 Qudaydın' adamın jerlegennen keyin, payg'ambar g'arrı ullarına bılay
dedi: «O'lgenimnen keyin, meni Qudaydın' adamının' qa'birine qoyın',
su'yeklerimdi de onın' su'yeklerinin' janına qoyın'. 32 Sebebi onın' Beyt-
Eldegi qurbanlıq orın ha'm Samariya qalalarındag'ı barlıq sıyınıw orınları
tuwralı Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha aytqan so'zleri so'zsiz
orınlanadı».

Yarobamnın' ullı gu'nası

33 Bul waqıyadan keyin de, Yarobam o'zinin' jaman jolınan qaytpadı. Ol
xalıq arasınan qa'legen adamın sıyınıw orınlarına ruwxaniyler etip
qoyıwın dawam etip, ruwxaniy bolıwdı qa'legen ha'r bir adamg'a xızmet
berdi. 34 Bul isler Yarobamnın' urpag'ının' gu'nag'a batıwına ha'm qırılıp,
jer betinen joq bolıp ketiwine alıp keldi+.

Yarobamnın' ulının' o'limi

14 [1] Sol waqıtları Yarobamnın' ulı Abiya nawqaslanıp qaldı. [2] Sonda
Yarobam hayalına bılay dedi: «Barıp, menin' hayalım ekenin'di
bilmewi ushın, kiyimlerin'di o'zgertip al da, Shilog'a bar. Menin' usı
xalıqtın' patshası bolatug'ınım tuwralı aldın ala aytqan payg'ambar Axiya
sol jerde jasaydı+. [3] On sho'rek, bir neshe qıtırlaq nan ha'm bir gu'ze pal
alıp, og'an apar. Ulımızg'a ne bolatug'ının ol sag'an aytadı»+.
[4] Hayalı Yarobamnın' aytqanınday islep, Shilog'a, Axiyanın' u'yine
ketti. Axiya qartayg'anlıqtan, ko'zi ko'rmeytug'ın bolıp qalg'an edi.
[5] Jaratqan İye Axiyag'a: «Mine, Yarobamnın' hayalı kiyatır. Ol keselge
shalıng'an ulına ne bolatug'ının sennen soramaqshı. Sen og'an mınaday-
mınaday dep ayt. Ol o'zin basqa hayal etip ko'rsetiw ushın sırtqı ko'rinisin
o'zgertip alg'an», – dedi.
[6] Axiya qapıdan kirip kiyatırg'an hayaldın' ayaq sestin esitkende bılay
dedi: «Yarobamnın' hayalı, ishke kir! Nege sırtqı ko'rinisin'di o'zgertip,
basqasha kiyinip aldın'? Sag'an jaman xabarlarım bar. [7] Yarobamg'a barıp,
bılay dep ayt: „İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: Men seni xalqım
arasınan tan'lap alıp, O'z xalqıma, izraillılarg'a hu'kimdar etip qoydım+.
[8] Patshalıqtı Dawıttın' urpag'ınan tartıp alıp, sag'an berdim. Biraq sen
qulım Dawıtqa uqsamadın'. Ol buyrıqlarıma boysındı ha'm Menin'
na'zerimde durıs bolg'an islerdi islep, shın ju'rekten Menin' izimnen
ju'rdi+. [9] Sen o'zin'nen aldın jasag'anlardın' ha'mmesinen de beter
jamanıraq jamanlıqlar isledin'. O'zin'e basqa qudaylardın', yag'nıy tana
mu'sinlerin sog'ıp alıp, Menin' g'a'zebimdi keltirdin'. Sen Mennen ju'z
burdın'+.
[10] Sol sebepli Men senin' xojalıg'ın'dı apatshılıqqa ushıratıp, İzrailda
senin' urpag'ın'nan bolg'an pu'tkil erkek zatın: qul bolsa da, azat adam
bolsa da, ha'mmesin tezektin' tu'yirin de qaldırmay o'rtegendey etip
o'rtep, ku'lin ko'kke suwıraman+. [11] Senin' xojalıg'ın'nan qalada o'lgenleri
iytlerge, dalada o'lgenleri ko'ktegi quslarg'a jem boladı“. Jaratqan İye
mine usılay dedi+.
[12] Sen endi u'yin'e qayt. Qalag'a ayag'ın'dı basıwdan-aq ulın' o'ledi.
[13] Pu'tkil İzrail xalqı joqlaw aytıp, onı jerleydi. Yarobamnın' xojalıg'ınan
jalg'ız ol g'ana jerlenedi. Sebebi İzraildın' Qudayı Jaratqan İye Yarobamnın'
urpag'ınan jalg'ız onda g'ana O'zine unag'an bir na'rselerdi taptı+. [14] Endi

Jaratqan İye O'zi ushın İzrailg'a bir patsha qoyadı. Bul patsha sol ku'ni-aq, awa, ha'zir-aq* Yarobamnın' urpag'ın qırıp taslaydı+. 15 Jaratqan İye İzrail xalqın jazalaydı ha'm ol suwda terbelip turg'an qamısqa uqsap qaladı. Jaratqan İye olardı ata-babalarına bergen bul jaqsı jerlerden quwıp shıg'ırıp, Evfrat da'ryasının' arg'ı ta'repine shashıratıp jiberedi. O'ytkeni olar o'zlerine kiyeli ag'ashların islep alıp, Jaratqan İyenin' g'a'zebin keltirdi+. 16 Yarobamnın' islegen ha'm İzrailg'a isletken gu'naları sebepli Jaratqan İye İzraildı ta'rk etedi».

17 Yarobamnın' hayalı ol jerden shıg'ıp, Tirsag'a keldi. Ol u'yine ayaq basar-baspastan, bala qaytıs boldı. 18 Pu'tkil izraillılar onı jerlep, ol ushın aza tuttı. Solay etip, Jaratqan İyenin' O'z qulı payg'ambar Axiya arqalı aytqan so'zi orınlandı.

Yarobamnın' o'limi

19 Yarobamnın' basqa isleri, yag'nıy, qalay urısqanları ha'm eldi qalay basqarg'anı İzrail patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an+. 20 Yarobam jigirma eki jıl patshalıq etti. Ol o'lip, ata-babalarına qosılg'annan son', onın' ornına ulı Nadab patsha boldı.

Yahuda patshası Rexabam

21 • Sulaymannın' ulı Rexabam Yahudag'a patsha bolg'anda qırıq bir jasta edi. Jaratqan İyenin' O'z atın ornatıw ushın pu'tkil İzrail urıwları jasap atırg'an qalalar ishinen tan'lap alg'an qalası Erusalimde ol on jeti jıl patshalıq etti. Onın' anası ammon xalqınan bolıp, atı Naama edi.

22 Yahudalılar Jaratqan İyenin' na'zerinde jawız bolg'an islerdi isledi. Olar ata-babaları islegen gu'nalardan da u'lkenirek gu'nalar islep, Jaratqan İyenin' qızg'anıshlı g'a'zebin oyattı. 23 Olar da arqa patshalıq sıyaqlı, o'zleri ushın ha'r bir biyiklikke ha'm qoyıw japıraqlı terektin' astına sıyınıw orınların islep, kiyeli taslar ha'm kiyeli ag'ashların ornattı. 24 Ha'tte, u'lkedegi sıyınıw orınlarında buzıqshılıq isi menen shug'ıllanatug'ın erkekler de boldı. Yahudalılar Jaratqan İyenin' burın İzrail xalqının' aldınan quwg'an xalıqları islegen barlıq jerkenishli islerdi isledi+.

25 Rexabamnın' patshalıg'ının' besinshi jılında Mısır patshası Shishaq Erusalimge hu'jim jasadı+. 26 Ol Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı ha'm patsha sarayındag'ı g'a'ziynelerdi alıp ketti. Ol ha'mme na'rseni, Sulayman soqtırg'an altın qalqanlardı da alıp ketti+. 27 Son'ınan patsha Rexabam

bulardın' ornına qoladan qalqanlar isletti ha'm olardı patsha sarayının' kirer awzın qorg'aytug'ın saqshılardın' basshılarına berdi. 28 Patsha Jaratqan İyenin' İbadatxanasına ha'r barg'anda, saqshılar bul qalqanlardı alıp ju'retug'ın, son'ınan ja'ne saqshılardın' bo'lmesine aparıp qoyatug'ın edi.

29 Rexabamnın' basqa isleri ha'm ol islegen ha'r bir na'rse Yahuda patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an. 30 Rexabam menen Yarobam pu'tkil o'miri dawamında urısıp keldi. 31 Rexabam o'lip, ata-babalarına qosılg'anda, ol Dawıttın' qalasına, ata-babalarının' janına qoyıldı. Rexabamnın' anası ammon xalqınan bolıp, atı Naama edi. Rexabamnın' ornına ulı Abiyam patsha boldı.

Yahuda patshası Abiyam

15 1 • İzrail patshası Nabat ulı Yarobamnın' patshalıg'ının' on
segizinshi jılında Abiyam* Yahudag'a patsha boldı. 2 Ol Erusalimde
u'sh jıl patshalıq etti. Abiyamnın' anası Abshalomnın' qızı Maaxa edi.
3 Abiyam da a'kesinin' burın islegen barlıq gu'naların dawam etti. Ol
Qudayı Jaratqan İyege ju'regin tolıq bag'ıshlag'an babası Dawıtqa
uqsamadı+. 4 Solay bolsa da, Qudayı Jaratqan İye Dawıttın' hu'rmeti ushın
og'an Erusalimde bir shıraq jag'ıp berdi: o'zinen keyin ulın onın' ornına
otırg'ızdı ha'm Erusalimdi bekkemledi+. 5 Sebebi xett xalqınan bolg'an
Uriyag'a islegen isinen basqa, Dawıt Jaratqan İyenin' na'zerinde durıs
bolg'an islerdi isledi ha'm pu'tkil o'miri boyı Onın' buyrıqlarının' hesh
birin orınlawdan bas tartpadı+.

6 Rexabam menen Yarobam arasındag'ı sawash Abiyamnın' o'mirinin'
aqırına shekem dawam etti. 7 Abiyamnın' basqa isleri ha'm ol islegen barlıq
isler Yahuda patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an. Abiyam menen
Yarobam arasında sawash u'zliksiz dawam etken edi. 8 Abiyam o'lip, ata-
babalarına qosılg'anda, Dawıttın' qalasına jerlendi. Onın' ornına ulı Asa
patsha boldı.

Yahuda patshası Asa

9 • İzrail patshası Yarobamnın' patshalıg'ının' jigirmalanshı jılında Asa
Yahudag'a patsha boldı. 10 Ol Erusalimde qırıq bir jıl patshalıq etti. Onın'
kempir apası* Abshalomnın' qızı Maaxa edi. 11 Asa babası Dawıt sıyaqlı
Jaratqan İyenin' na'zerinde durıs bolg'an islerdi isledi. 12 Ol sıyınıw
ornılarındag'ı buzıqshılıq penen shug'ıllanatug'ın erkeklerdi quwıp jiberdi
ha'm ata-babaları islegen barlıq butlardı alıp tasladı+. 13 Kempir apası
Maaxa Asherag'a arnap jerkenishli bir but soqtırg'anı ushın, patsha Asa
onnan xanbiykelik atag'ın tartıp aldı. Asa bul jerkenishli buttı shawıp
taslap, Kidron sayında jag'ıp jiberdi+. 14 Ol tek sıyınıw ornıların joq
qılmadı, biraq o'mir boyı Jaratqan İyege sadıq qaldı. 15 Asa a'kesinin' ha'm
o'zinin' atag'an na'rselerin: gu'misti, altındı ha'm ıdıslardı Jaratqan
İyenin' İbadatxanasına alıp keldi+.

16 Yahuda patshası Asa ha'm İzrail patshası Baasha o'mirlerinin' aqırına
shekem urısıp o'tti. 17 İzrail patshası Baasha Yahudag'a qarsı shıg'ıp,

Yahuda patshası Asanın' jerlerine hesh kimnin' kirip-shıqpawı ushın, Ramanın' bekinisin ku'sheytti.

18 Sonda Asa Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı ha'm saray
qaznasındag'ı qalg'an barlıq gu'mis penen altındı aldı da, olardı
xızmetshileri arqalı Damaskte jasaytug'ın Aram patshasına, Xezyonnın'
aqlıg'ı Tabrimmonnın' ulı Ben-Hadadqa jiberip, og'an bılay dedi:+
19 «A'kelerimiz arasında bolg'anı sıyaqlı, bizlerdin' aramızda da kelisim
bolsın. Sizge sawg'ag'a gu'mis ha'm altın jiberip atırman. İzrail patshası
Baasha menin' jerimnen ketiwi ushın, siz onın' menen du'zgen
kelisimin'izdi buzsan'ız».

20 Ben-Hadad patsha Asanın' usınısın qabıl etip, İzrail qalalarına qarsı
a'skerbasıların jiberdi. Olar İyyon, Dan, Abel-Beyt-Maaxa qalaların, pu'tkil
Naftaliy jeri menen birge pu'tkil Kinneretti basıp aldı. 21 Baasha bunı
esitkende, Ramanın' qurılısın toqtatıp, Tirsag'a qaytıp keldi+. 22 Patsha
Asa birde bir adamdı qaldırmay, pu'tkil yahudalılardı shaqırdı. Olar Rama
qalasın qurg'anda, Baasha qollang'an tas ha'm ag'ashlardı Ramadan tasıp
alıp ketti ha'm patsha Asa olardan Benyamin jerindegi Geba ha'm Mispa
qalalarının' bekinisin ku'sheytti.

23 Asanın' basqa barlıq isleri, barlıq qaharmanlıqları, barlıq islegen
isleri ha'm ol qurdırg'an barlıq qalalar Yahuda patshalarının' jılnama
kitabında jazılg'an. Ol qartayg'anda ayaq awırıwına shalındı. 24 Asa o'lip,
ata-babalarına qosılg'anda, babası Dawıttın' qalasına, ata-babalarının'
janına jerlendi. Onın' ornına ulı Ehoshafat patsha boldı+.

İzrail patshası Nadab

25 Yahuda patshası Asanın' patshalıg'ının' ekinshi jılında Yarobamnın'
ulı Nadab İzrailg'a patsha boldı ha'm İzrailda eki jıl patshalıq etti+. 26 Ol da
Jaratqan İyenin' na'zerinde jawız bolg'an isler islep, a'kesinin' jolı ha'm
İzrailg'a isletken gu'naları izinen ketti.

27 Nadab ha'm pu'tkil izraillılar filistlerdin' Gibbeton qalasın qamal
qılıp atırg'anda, İssaxar urıwınan shıqqan Axiya ulı Baasha til biriktirip,
Nadabtı Gibbetonda o'ltirdi+. 28 Yahuda patshası Asanın' patshalıg'ının'
u'shinshi jılında Baasha Nadabtı o'ltirip, onın' ornına patsha boldı. 29 Ol
taxtqa otırıwdan-aq, Yarobamnın' urpag'ın tolıg'ı menen qırıp tasladı.
Yarobamnın' xojalıg'ı pu'tkilley joq etilip, birde bir tiri jan qalmadı. Solay
etip, Jaratqan İyenin' O'z qulı shilolı Axiya arqalı aytqan so'zi orınlandı+.

30 Bulardın' ha'mmesi Yarobamnın' o'zi gu'na islep, İzrail xalqına da gu'na
isletip, İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' g'a'zebin keltirgeni sebepli ju'z
berdi.
31 Nadabtın' basqa isleri ha'm ol islegen barlıq isler İzrail patshalarının'
jılnama kitabında jazılg'an. 32 Yahuda patshası Asa menen İzrail patshası
Baasha arasındag'ı sawash olardın' o'mirinin' aqırına deyin dawam etti.

İzrail patshası Baasha

33 Yahuda patshası Asanın' patshalıg'ının' u'shinshi jılında Axiya ulı
Baasha pu'tkil İzrailg'a patsha boldı ha'm Tirsada jigirma to'rt jıl patshalıq
etti. 34 Baasha Jaratqan İyenin' na'zerinde jawız bolg'an isler isledi. Ol
Yarobamnın' jolın quwıp, og'an uqsap gu'nag'a battı, İzraildı da gu'nag'a
batırdı.

16 [1] Jaratqan İyeden Xananiydin' ulı Ehug'a İzrail patshası Baasha haqqında mınaday so'z tu'sti:+ [2] «Seni Men topıraqtan shıg'arıp alıp, xalqım İzrailg'a hu'kimdar etip qoydım. Biraq sen Yarobamnın' jolınan ju'rdin' ha'm xalqım İzraildı gu'nag'a baslap, olardın' gu'nası arqalı Menin' g'a'zebimdi keltirdin'+. [3] Sonlıqtan Nabat ulı Yarobamnın' urpag'ına uqsatıp, senin' ha'm senin' urpag'ın'nın' ku'lin ko'kke suwıraman+. [4] Senin' urpag'ın'nan qalada o'lgenleri iytlerge, dalada o'lgenleri ko'ktegi quslarg'a jem boladı»+.

[5] Baashanın' basqa isleri, ol islegen ha'r bir na'rse, onın' qaharmanlıqları İzrail patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an. [6] Baasha o'lip, ata-babalarına qosılg'anda, Tirsag'a jerlendi ha'm onın' ornına ulı Ela patsha boldı.

[7] Baashag'a ha'm onın' urpag'ına qarsı aytılg'an Jaratqan İyenin' usı xabarı Xananiy ulı payg'ambar Ehu arqalı aytılg'an edi. Baasha Jaratqan İyenin' na'zerinde jawız bolg'an islerdi islep, Yarobamnın' xojalıg'ına eliklep g'ana qoymay, o'z gu'naları menen Onın' g'a'zebin oyatqanı ha'm Yarobamnın' pu'tkil a'wladların qırıp taslag'anı ushın usılar ju'zege keldi.

İzrail patshası Ela

[8] Yahuda patshası Asanın' patshalıg'ının' jigirma altınshı jılında Baasha ulı Ela Tirsada İzrailg'a patsha boldı ha'm ol eki jıl patshalıq etti. [9] Sawash arbalarının' yarımına basshılıq etetug'ın Zimriy degen bir xızmetshisi Elag'a qarsı til biriktirdi. Bir ku'ni Ela Tirsada saray basqarıwshısı Arsanın' u'yinde iship, ma's bolıp qaldı+. [10] Sonda Zimriy ishke kirip, Elanı o'ltirdi ha'm onın' ornına taxtqa otırdı. Bul waqıya Yahuda patshası Asanın' patshalıg'ının' jigirma jetinshi jılında boldı.

[11] Zimriy patsha bolıp taxtqa otırıwdan-aq, Baashanın' urpag'ın tolıg'ı menen qırıp tasladı. Onın' doslarınan da, tuwısqanlarınan da birde bir er adamdı tiri qaldırmadı. [12] Jaratqan İyenin' payg'ambar Ehu arqalı Baashanın' xojalıg'ına qarsı aytqan so'zleri boyınsha, Zimriy Baashanın' urpag'ın pu'tkilley qırıp tasladı+. [13] Bul waqıya Baasha ha'm onın' ulı Elanın' gu'naları ko'p bolıp, İzrail xalqın gu'nag'a batırg'anı, o'zlerinin' ma'nissiz butları menen İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' g'a'zebin keltirgeni ushın ju'z bergen edi.

[14] Elanın' basqa isleri, ol islegen ha'mme na'rse İzrail patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an.

İzrail patshası Zimriy

15 Yahuda patshası Asanın' patshalıg'ının' jigirma jetinshi jılında Zimriy
Tirsada tek jeti ku'n-aq patshalıq etti. Sol waqıtları İzrail a'skerleri
filistlerdin' Gibbeton qalasın qamal qılıp, ordada jatırg'an edi+.
16 Ordadag'ı izraillılar Zimriydin' til biriktirip, patshanı o'ltirgenin esitti
ha'm sol ku'ni-aq olar sa'rka'rda Omriydi İzrailg'a patsha etip ja'riyaladı.
17 Omriy ha'm onın' qasındag'ı pu'tkil izraillılar Gibbetonnan kelip, Tirsanı
qamal qıldı. 18 Zimriy qalanın' qoldan ketkenin ko'rgende, patsha
sarayının' qorg'anına kirip, sol jerge ot berdi ha'm o'zi de ottın' ishinde
o'lip ketti. 19 Bul onın' Yarobamnın' gu'nalı jolınan ju'rip, İzraildı gu'nag'a
baslag'anı ha'm Jaratqan İyenin' na'zerinde jawız bolg'an islerdi islegeni
sebepli boldı. 20 Zimriydin' basqa isleri, onın' patshag'a islegen
qastıyanlıg'ı İzrail patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an.

İzrail patshası Omriy

21 Bunnan son', İzrail xalqı ekige bo'lindi. Olardın' yarımı Ginat ulı
Tibniydin', al yarımı Omriydin' patsha bolıwın qa'ledi. 22 Aqırında,
Omriyge ergen xalıq Ginat ulı Tibniyge ergen xalıqtan u'stin keldi. Tibniy
o'lip, Omriy patsha boldı.
23 Yahuda patshası Asanın' patshalıg'ının' otız birinshi jılında Omriy
İzrailg'a patsha boldı. Ol ha'mmesi bolıp on eki jıl patshalıq etip, sonın'
da'slepki altı jılında Tirsada patshalıq etti. 24 Omriy Shemer degen
adamnan Samariya to'beshigin eki talant gu'miske satıp alıp, onın' u'stine
qala qurdı. Qalanı to'beshiktin' burıng'ı iyesi Shemerdin' atı menen
Samariya dep atadı.
25 Omriy de Jaratqan İyenin' na'zerinde jawız bolg'an islerdi islep,
o'zinen aldıng'ı barlıq patshalardan da jamanıraq jawızlıqlardı isledi+.
26 Ol tolıq Nabat ulı Yarobamnın' jolınan ju'rdi ha'm onın' İzraildı baslag'an
gu'nalarına qosılıp, o'zlerinin' ma'nissiz butları menen İzraildın' Qudayı
Jaratqan İyenin' g'a'zebin keltirdi.
27 Omriydin' basqa isleri ha'm onın' ko'rsetken erlikleri İzrail
patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an. 28 Omriy o'lip, ata-babalarına
qosılg'anda, Samariyag'a jerlendi ha'm onın' ornına ulı Axab patsha boldı.

İzrail patshası Axab

[29] Yahuda patshası Asanın' patshalıg'ının' otız segizinshi jılında Omriy
ulı Axab İzrailg'a patsha boldı ha'm Samariyada jigirma eki jıl patshalıq
etti. [30] Omriy ulı Axab Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi
isledi. Onın' bul isleri o'zinen burın bolg'an patshalardın'
ha'mmesinikinen de asıp tu'sti+. [31] Og'an Nabat ulı Yarobamnın'
gu'nalarına sherik bolıw az bolg'anday, Sidon patshası Etbaaldın' qızı
İzabelge u'ylendi ha'm Baalg'a xızmet etip, og'an tabına basladı+. [32] Ol
Samariyada Baalg'a arnap qurdırg'an butxanasının' ishine Baal ushın
qurbanlıq orın da qurdı+. [33] Bunın' u'stine, ol kiyeli ag'ashın da isletti.
Axab o'zinen burın o'tken İzrail patshalarının' barlıg'ınan da artıg'ıraq
gu'na islep, İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' qattı g'a'zebin keltirdi.
[34] Axab patshalıq etken da'wirde, beyt-elli Xiel Erixo qalasın qayta
qurdı. Jaratqan İyenin' Nun ulı Eshua arqalı aldın ala aytqanınday, Xiel
qalanın' tiykarın salg'anda, o'zinin' tun'g'ısh ulı Abiramnan, al qalanın'
da'rwazasın qoyg'anda, genje ulı Segubtan ayırıldı+.

İliyas ha'm qurg'aqshılıq

17 [1] Giladtın' Tishbe qalasınan bolg'an İliyas Axabqa: «Men xızmet
etetug'ın İzraildın' Qudayı, tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen: men
aytpag'anımsha, kelesi jılları jawın da jawmaydı, shıq ta tu'speydi», –
dedi+.
[2] Sol waqıtta Jaratqan İyeden İliyasqa mınaday so'z tu'sti: [3] «Bul jerden
ketip, shıg'ıs ta'repke qaray ju'r ha'm İordan da'ryasının' shıg'ısındag'ı
Kerit sayının' boyına jasırın. [4] Sen sol saydan suw ishesen', sol jerde seni
bag'ıwdı g'arg'alarg'a buyırdım».
[5] İliyas Jaratqan İyenin' so'zine boysınıp, İordan da'ryasının'
shıg'ısındag'ı Kerit sayının' boyına bardı ha'm sol jerde qaldı. [6] G'arg'alar
ha'r ku'ni azanda ha'm keshte og'an nan menen go'sh a'kelip turdı, ol
suwdı saydan ishti. [7] Biraq bir qansha waqıt o'tkennen keyin, jerge jawın
jawmag'anlıqtan, say da qurıp qaldı.

İliyas ha'm sarafatlı jesir hayal

[8] Sol waqıtta İliyasqa Jaratqan İyeden mınaday so'z tu'sti: [9] «Endi
Sidong'a jaqın jerdegi Sarafat qalasına barıp, sol jerde qal. Sol jerde
jasaytug'ın bir jesir hayalg'a seni bag'ıwdı buyırdım»+. [10] İliyas Sarafatqa
ketti. Ol qala da'rwazasına jaqınlag'anda, sol jerde otın jıynap ju'rgen bir
jesir hayalg'a ko'zi tu'sti. Ol hayalg'a:
– Mag'an ishiw ushın bir sarqum suw beresen' be? – dedi. [11] Hayal suw
a'keliw ushın ketip baratırg'anda, İliyas onın' izinen:
– İltimas, mag'an shappattay nan da ala kel, – dep baqırdı.
[12] Hayal og'an:
– Sizin' Qudayın'ız, tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen: jeytug'ın hesh
na'rsem joq. Tek ıdıstag'ı bir uwıs un menen gu'zede azg'antay may g'ana
bar. Mine, eki qısım otın teremen de, barıp sol unnan ulım menen o'zime
bir na'rse pisiremen. Usı son'g'ı asımızdı jep bolıp, o'lip ketemiz, – dedi.
[13] İliyas hayalg'a bılay dedi:
– Qorqpa, barıp aytqanın'dı pisir. Biraq da'slep bir kishkene sho'rek
jawıp, mag'an a'kelip ber. Al o'zin' ha'm ulın' ushın keyin jabasan'.
[14] Sebebi İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: «Jaratqan İye jerge
jawın jibergenshe, ıdıstag'ı un da, gu'zedegi may da tawısılmaydı».
[15] Hayal barıp, İliyastın' aytqanların isledi. Hayal, onın' xojalıg'ı ha'm
İliyas uzaq waqıt azıq-awqattan tarıqpadı. [16] Jaratqan İyenin' İliyas arqalı

aytqan so'zi boyınsha, ıdıstag'ı un da, gu'zedegi may da tawısılmadı.

17 Aradan biraz waqıt o'tkennen son', u'y iyesi bolg'an jesir hayaldın' balası nawqaslanıp qaldı. Onın' nawqası ju'da' awır bolıp, aqırında demi tawısıldı. 18 Sonda hayal İliyasqa:

– Ha'y, Qudaydın' adamı, men sizge ne qılıp edim? Siz mag'an gu'nalarımdı esletiw ha'm ulımdı o'ltiriw ushın kelip pe edin'iz? – dedi.

19 İliyas hayalg'a:

– Balan'dı mag'an ber, – dedi de, balanı hayaldın' qolınan alıp, onı o'zi jasaytug'ın joqarg'ı bo'lmege alıp shıqtı ha'm o'z to'segine jatqardı.

20 Son'ınan Jaratqan İyege jalbarınıp bılay dedi: «Qudayım Jaratqan İye, nege Sen u'yinen mag'an pana bergen jesir hayaldın' balasın o'ltirip, og'an jamanlıq isledin'?» 21 Keyin İliyas u'sh ret balanın' u'stine o'zin taslap, Jaratqan İyege: «Qudayım Jaratqan İye, bul balag'a qaytadan jan bere go'r», – dep jalbarındı+. 22 Jaratqan İye İliyastın' jalbarınıwların esitti. Balanın' janı o'zine qaytıp, ol tirildi. 23 İliyas balanı joqarg'ı bo'lmeden alıp tu'sip, anasına berip atırıp:

– Qara, balan' tiri, – dedi.

24 Sonda hayal İliyasqa:

– Endi bildim, siz Qudaydın' adamısız ha'm siz arqalı aytqan Jaratqan İyenin' so'zi haq, – dedi.

İliyas penen Obadiya

18 [1] Aradan ko'p waqıtlar o'tkennen son', qurg'aqshılıqtın' u'shinshi
jılında Jaratqan İyeden İliyasqa: «Patsha Axabtın' aldına barıp,
o'zin'di ko'rset. Men jerge jawın jawdırajaqpan», – degen so'z tu'sti. [2] İliyas
Axabtın' aldına barıw ushın ketti.

Sol waqıtta Samariyada ku'shli asharshılıq hu'kim su'rip turg'an edi.
[3] Sonlıqtan Axab saray basqarıwshısı Obadiyanı shaqırdı. Obadiya
Jaratqan İyeden qattı qorqatug'ın edi. [4] İzabel Jaratqan İyenin'
payg'ambarların qırıp taslag'an waqıtta, Obadiya ju'z payg'ambardı alıp
ketip, eliw-eliwden u'n'girlerge jasırdı da, olardı nan ha'm suw menen
ta'miyinlep turg'an edi+. [5] Axab Obadiyag'a: «U'lke boylap, barlıq bulaqlar
menen saylardı ko'rip shıq. Ba'lkim, at ha'm g'ashırlarımızdı bag'ıw ushın
bir jerden ot tabılıp, olardı aman saqlap qalarmız», – dedi. [6] Olar aylanıp
shıg'ıw ushın, jerdi bo'lisip alg'annan son', ekewi eki jaqqa qaray jolg'a
tu'sti.

[7] Obadiya ketip baratırıp, jolda o'zine qaray kiyatırg'an İliyastı ko'rdi.
Ol İliyastı tanıp, et-betinen jıg'ılıp, ta'jim etip:

– Mırzam İliyas, bul sizbisiz? – dedi.

[8] İliyas og'an:

– Awa, bul men. Mırzan'a barıp: «İliyas usı jerde», – dep ayt, – dedi.

[9] Biraq Obadiya İliyasqa bılay dedi:

– Qulın' bolg'an meni o'ltiriw ushın Axabtın' qolına tapsıratug'ınday,
men ne gu'na isledim? [10] Sizin' Qudayın'ız, tiri Jaratqan İye haqı ant
ishemen: taqsırım sizdi izlew ushın adam jibermegen birde bir xalıq yaki
patshalıq qalmadı. Ol: «İliyas bul jerde joq», – degen ha'r bir xalıq ha'm
patshalıqlarg'a sizdi taba almag'anı haqqında ant ishtirdi. [11] Al siz
bolsan'ız, endi mag'an o'zin'izdin' usı jerde ekenligin'izdi mırzan'a ayt dep
atırsız. [12] Men sizin' janın'ızdan ketiwden-aq, Jaratqan İyenin' Ruwxı sizdi
men bilmeytug'ın bir jerge alıp baradı. Men barıp, Axabqa xabar
bergenimde, ol kelip, sizdi tappay qalsa, meni o'ltiredi. Al qulın'ız bolg'an
men balalıg'ımnan Jaratqan İyeden qorqıp jasap keldim+. [13] İzabel
Jaratqan İyenin' payg'ambarların qırıp taslap atırg'anda, menin' ne
islegenimnen, mırzam, sizin' xabarın'ız joq pa? Men Jaratqan İyenin' ju'z
payg'ambarın eliw-eliwden u'n'girlerge jasırdım, olardı nan ha'm suw

menen ta'miyinlep turdım. 14 Endi siz bolsan'ız mag'an: «Mırzan'a barıp:
„Mine, İliyas usı jerde“, – dep ayt», – deysiz. Ol meni o'ltiredi-g'o.
15 İliyas Obadiyag'a:
– Men da'rgayında turg'an A'lemnin' Jaratqan İyesinin' tiriligi haqı ant
ishemen: men bu'gin so'zsiz og'an ushırasaman, – dedi.

İliyas Karmel tawında

16 Obadiya Axabqa barıp, onı waqıyadan xabardar etti. Sonda Axab
İliyastı qarsı alıwg'a ketti. 17 Axab İliyastı ko'rgende:
– Ha'y, İzraildı ba'lege duwshar etken adam, bul senbisen'?! – dedi.
18 İliyas og'an bılay dedi:
– İzraildı ba'lege duwshar etken men emes, al Jaratqan İyenin'
buyrıqlarına boysınbay, Baaldın' mu'sinlerine xızmet etip, İzraildı ba'lege
duwshar etken siz ha'm sizin' u'y-ishin'iz boladı. 19 Endi barıp, xabar
jiberin': pu'tkil İzrail xalqı, İzabeldin' dasturxanınan iship-jeytug'ın
Baaldın' to'rt ju'z eliw payg'ambarı ha'm Asheranın' to'rt ju'z payg'ambarı
Karmel tawına, menin' janıma jıynalsın.
20 Axab xabar jiberip, pu'tkil İzrail xalqın ha'm payg'ambarlardı Karmel
tawına jıynadı+. 21 İliyas xalıqtın' aldına shıg'ıp: «Qashang'a deyin, eki
kemenin' basın uslap ju'resiz? Eger Jaratqan İyeni Quday dep bilsen'iz,
Onın' izine erin'. Al eger Baaldı Quday dep bilsen'iz, onda onın' izine
erin'», – dedi. Biraq xalıq İliyasqa hesh qanday juwap bermedi+. 22 İliyas
so'zin dawam etip bılay dedi: «Jaratqan İyenin' payg'ambarlarınan jalg'ız
men qaldım. Al Baaldın' to'rt ju'z eliw payg'ambarı bar+. 23 Bizlerge eki
bug'a alıp kelin'. Birewin Baaldın' payg'ambarları tan'lap alıp, soysın ha'm
onı maydalap otınnın' u'stine qoysın. Biraq otındı jaqpasın. Al ekinshi
bug'anı men soyıp tayarlap, otınnın' u'stine qoyaman. Biraq otındı
jaqpayman. 24 Keyin sizler o'z qudayın'ızdın' atın aytıp shaqırın', men de
Jaratqan İyenin' atın aytıp shaqıraman. Sonda kimnin' Qudayı ot arqalı
juwap berse, sol – Quday boladı».
Pu'tkil xalıq: «Yaqshı, solay bolsın», – dep juwap berdi.
25 İliyas Baaldın' payg'ambarlarına: «Sizler ko'psiz. Sonlıqtan da'slep
sizler bug'anın' birewin tan'lap alıp, tayarlan'lar ha'm qudayın'ızdın' atın
aytıp shaqırın'lar. Biraq otındı jaqpan'lar», – dedi.
26 Olar o'zlerine berilgen bug'anı alıp, tayarlag'annan son', azannan
tu'ske shekem: «Ha'y Baal, bizlerge juwap ber», – dep Baaldın' atın aytıp

shaqırdı. Biraq hesh bir dawıs ta, juwap ta bolmadı. Sonda olar o'zleri
qurg'an qurbanlıq orın a'tirapında sekire basladı. 27 Tu's bolg'anda, İliyas:
«Qattı baqırıp, shaqırın'! O'ytkeni ol quday-g'o. Ba'lkim, ol oyg'a shu'mip
ketken, yamasa bir na'rse menen ba'nt shıg'ar, yaki saparda shıg'ar.
Ba'lkim, uyıqlap atırg'an bolıp, onı oyatıw kerek shıg'ar», – dep olardın'
u'stinen ku'le basladı. 28 Olar qattı baqırdı. Da'stu'rleri boyınsha, o'zlerine
pıshaq ha'm nayza sug'ıp, qan ag'ızıp, denelerin jaraqatladı. 29 Olar tu's
awg'annan baslap, keshki qurbanlıq beriletug'ın waqıtqa shekem jinlilenip
baqıra berdi. Biraq saza da, belgi de, juwap ta bolmadı+.

30 Sonda İliyas pu'tkil xalıqqa: «Menin' janıma kelin'ler», – dedi. Pu'tkil
xalıq İliyastın' janına keldi. Ol Jaratqan İyenin' buzılg'an qurbanlıq ornın
qayta tikledi. 31 İliyas Yaqıptın' ullarınan kelip shıqqan urıwlardın' sanı
boyınsha on eki tas aldı. Sebebi Jaratqan İyeden Yaqıpqa: «Senin' atın'
İzrail boladı», – degen so'z tu'sken edi+. 32 İliyas bul taslardan Jaratqan
İyenin' atına arnap qurbanlıq orın qurdı ha'm onın' do'geregine eki sea
da'n sıyatug'ın or qazdı. 33 Son'ınan otınlardı qaladı ha'm bug'anı
bo'leklep, otınnın' u'stine qoydı da: «To'rt gu'ze suw a'kelip,
jandırılatug'ın qurbanlıq penen otınnın' u'stine quyın'lar», – dedi. 34 Keyin
ol: «Ja'ne solay islen'ler», – dedi. Olar solay isledi. Keyin ja'ne: «U'shinshi
ret te solay islen'ler», – dedi. Olar u'shinshi ret te solay isledi. 35 Suw
qurbanlıq orınnın' do'geregine ag'ıp, or da suwg'a toldı.

36 Keshte, qurbanlıq beriletug'ın waqıtta, İliyas payg'ambar qurbanlıq
orıng'a jaqınlap, bılay dep duwa etti: «İbrayımnın', Isaqtın' ha'm İzraildın'
Qudayı Jaratqan İye! Bu'gin İzrailda O'zin'nin' Quday ekenin'di, menin' de
Senin' qulın' ekenimdi ha'm bulardın' ha'mmesin Senin' buyrıqların'
boyınsha islegenimdi bildire go'r!+ 37 Jaratqan İye, meni esitip, mag'an
juwap ber. Bul xalıqqa O'zin'nin' Quday ekenin'di ha'm olardın' ju'reklerin
qaytadan O'zin'e qaratıp atırg'anın'dı bildire go'r!»

38 Sol waqıtta Jaratqan İyenin' otı tu'sti. Tu'sken ot jandırılatug'ın
qurbanlıqtı, otındı, taslardı ha'm topıraqtı jandırıp jiberip, ordag'ı suwdı
da jalmap ketti+.

39 Pu'tkil xalıq bunı ko'rgende, et-betinen jerge jıg'ılıp: «Jaratqan İye –
Quday, Jaratqan İye – Quday!» – dep baqırıstı+.

40 Sonda İliyas olarg'a: «Baaldın' payg'ambarların uslap alın'lar, hesh
biri qashıp ketpesin!», – dep buyırdı. Olar uslap alındı. İliyas olardı Kishon
sayına alıp barıp, sol jerde o'ltirdi+.

Qurg'aqshılıqtın' tamam bolıwı

41 Bunnan keyin, İliyas patsha Axabqa: «Barıp, iship-jen'. Sebebi ku'shli
jawınnın' dawısı esitilip tur», – dedi. 42 Axab awqatlanıwg'a ketti. İliyas
Karmel tawının' to'besine shıqtı ha'm basın eki dizesinin' arasına tıg'ıp,
jerge qarap otırdı. 43 Keyin xızmetshisine: «Barıp, ten'iz ta'repke qara», –
dedi.

Xızmetshisi barıp, ten'izge qaradı da: «Hesh na'rse joq», – dedi.

İliyas xızmetshisin jeti ret ten'iz ta'repke qarap keliw ushın jiberdi.
44 Jetinshi rette xızmetshisi: «Ten'izden u'lkenligi adamnın' alaqanınday
bir bult ko'terilip kiyatır», – dedi.

Sonda İliyas: «Axabqa barıp ayt, arbasın jegip tez qaytsın, jawında
qalıp qoymasın», – dedi.

45 Sol waqıtta, aspandı qalın' bult qaplap, samal esti ha'm no'ser jawın
jawa basladı. Axab arbasına mindi de, İzreelge ketti+. 46 Jaratqan İyenin'
qolı İliyastın' u'stinde boldı. Ol belin bekkem buwdı da, Axabtın' aldına
tu'sip, İzreelge shekem juwırıp bardı+.

İliyastın' qashıp ketiwi

19 [1] Patsha Axab İliyastın' islegen ha'mme islerin, barlıq payg'ambarlardı qalay qılıshtan o'tkergenin xanbiyke İzabelge aytıp berdi. [2] Sonda İzabel İliyasqa: «Erten' anıq usınday waqıtqa shekem senin' payg'ambarlarg'a islegenin'di o'zin'e islemesem, qudaylar meni jazalag'an u'stine jazalasın», – dep xabar jiberdi.

[3] İliyas bunı esitkende qorqıp, jan saqlaw ushın Yahudadag'ı Beer-Sheba qalasına qashıp barıp, xızmetshisin sol jerde qaldırdı+. [4] Al o'zi bolsa, sho'lde bir ku'n jol ju'rdi. Aqırında, bir terektin' astına kelip otırdı da, o'zine o'lim sorap: «Jaratqan İyem, jeter endi! Janımdı al, menin' ata-babalarımnan artıq jerim joq», – dep duwa etti+. [5] Son'ınan terektin' shaqaları astına jatıp, uyqıg'a ketti. Tosattan bir perishte onı tu'rtip: «Turıp, jep al», – dedi. [6] İliyas turıp qarasa, bas betinde tasqa qoyıp pisirilgen ıssı sho'rek penen bir gu'ze suw turg'an eken. Ol iship-jep bolıp, ja'ne uyqıg'a ketti.

[7] Jaratqan İyenin' perishtesi ekinshi ret qaytıp keldi de, onı tu'rtip: «Turıp, jep al, aldın'da uzaq jol turıptı», – dedi. [8] İliyas turıp, iship-jedi. Sol awqattan ku'sh alg'an İliyas Qudaydın' tawı bolg'an Xoreb* tawına shekem qırıq ku'n, qırıq tu'n jol ju'rdi+. [9] Ol sol jerdegi bir u'n'girge kirip tu'nedi.

Jaratqan İyenin' İliyasqa ko'riniwi

Mine, Jaratqan İyeden İliyasqa so'z tu'sti. Ol İliyasqa:

– İliyas, bul jerde ne qılıp atırsan'? – dep soradı. [10] İliyas Og'an:

– A'lemnin' Qudayı, Jaratqan İye, men Sag'an shın ıqlas penen xızmet ettim. Biraq İzrail xalqı Senin' menen du'zgen kelisimnen ju'z burıp, qurbanlıq ornların'dı buzıp tasladı ha'm payg'ambarların'dı qılıshtan o'tkizdi. Jalg'ız men qaldım, olar o'ltiriw ushın meni de izlep atır, – dep juwap berdi+.

[11] Jaratqan İye İliyasqa:

– Tawg'a shıg'ıp, ko'z aldımda tur. Men senin' janın'nan o'temen, – dedi.

Jaratqan İyenin' aldında tawlardı jarıp, jartaslardı maydalag'an qattı ha'm ku'shli samal esti. Biraq Jaratqan İye samal ishinde emes edi. Samaldan keyin jer silkindi, biraq Jaratqan İye jer silkiniw ishinde de emes

edi+. 12 Jer silkiniwden keyin, ot tu'sti, biraq Jaratqan İye ottın' da ishinde
emes edi. Ottan keyin o'lpen' dawıs esitildi+. 13 İliyas bul dawıstı
esitkende, betin shapanı menen jawıp aldı da, sırtqa shıg'ıp, u'n'girdin'
awzında turdı. Sol waqıtta bir dawıs:
– İliyas, bul jerde ne qılıp atırsan'? – dep soradı.
14 İliyas Og'an:
– A'lemnin' Qudayı, Jaratqan İye, men Sag'an shın ıqlas penen xızmet
ettim. Biraq İzrail xalqı Senin' menen du'zgen kelisimnen ju'z burıp,
qurbanlıq ornların'dı buzıp tasladı ha'm payg'ambarların'dı qılıshtan
o'tkizdi. Jalg'ız men qaldım, olar o'ltiriw ushın meni de izlep atır, – dep
juwap berdi+.
15 Sonda Jaratqan İye İliyasqa:
– Kelgen jolın' menen izin'e qaytıp, sho'l arqalı Damaskke bar. Ol jerge
barg'anın'da, Xazaeldi maylap, Aramg'a patsha etip qoy,+ 16 Nimshiy ulı
Ehudı maylap, İzrailg'a patsha etip, al abel-mexolalı Shafat ulı Elishanı
maylap, o'zin'nin' ornın'a payg'ambar etip qoy+. 17 Xazaeldin' qılıshınan
qashıp qutılg'andı Ehu, Ehudın' qılıshınan qashıp qutılg'andı Elisha
o'ltiredi+. 18 Degen menen, İzrailda Baalg'a ta'jim etip, onı su'ymegen jeti
mın' adamdı tiri qaldıraman+.

Elishanın' shaqırılıwı

19 Solay etip, İliyas sol jerden ketip, Shafat ulı Elishanı tawıp aldı. Ol on
eki jup o'giz benen jer aydap atırg'anlardın' on ekinshisi bolıp jer aydap
atır eken. İliyas Elishanın' janına jaqınlap, shapanın onın' u'stine atıp
jiberdi. 20 Elisha o'gizlerdi qaldırıp, İliyastın' izinen juwırdı ha'm og'an:
– Ata-anamdı su'yip qaytıwıma ruxsat bersen'iz, son'ınan izin'izden
jetip alaman, – dedi.
– İliyas Elishag'a:
– Yaqshı, kete ber, biraq sag'an ne qılg'anımdı umıtpa, – dedi+.
21 Solay etip, Elisha izine qaytıp barıp, bir jup o'gizin soydı. Olardın'
moyıntırıqların otın etip jag'ıp, go'shin pisirdi ha'm adamlarg'a tarqattı.
Adamlar da jedi. Keyin Elisha İliyastın' izinen ketti ha'm og'an xızmet ete
basladı+.

Aramlılardın' Samariyag'a hu'jim etiwi

20 [1] Aram patshası Ben-Hadad pu'tkil a'skerlerin jıynadı. Ben-Hadadqa qaraslı otız eki patsha da atları ha'm sawash arbaları menen og'an qosıldı. Olar bardı da, Samariyanı qorshap alıp, qalag'a hu'jim etti+. [2] Ben-Hadad qalag'a, İzrail patshası Axabqa xabarshılar jiberip, bılay dedi: «Ben-Hadad bılay deydi: [3] „Senin' gu'mis ha'm altının'nın', hayalların' ha'm ulların'nın' en' jaqsıları meniki boladı“».

[4] İzrail patshası og'an: «Taqsır, sizin' aytqanın'ızday bolsın. O'zim de, mendegi ha'mme na'rse de siziki», – dep juwap berdi.

[5] Ben-Hadadtın' elshileri ja'ne qaytıp kelip, Axabqa bılay dedi: «Ben-Hadad bılay deydi: „Sag'an gu'mis ha'm altının'dı, hayalların'dı ha'm ulların'dı mag'an beresen' dep xabar jibergen edim. [6] Endi erten' usı waqıtta senin' sarayın'dı ha'm xızmetshilerin'nin' u'yin tintiw ushın adamlarımdı jiberemen. Olar sag'an qa'dirli bolg'an ha'mme na'rseni alıp ketedi“».

[7] Sonda İzrail patshası eldegi barlıq aqsaqallardı jıynap, olarg'a:

– Oylap ko'rin'ler, bul adam qanday jamanlıq oylap qoyıptı? Ol mennen hayallarımdı, ullarımdı, gu'mis ha'm altınımdı talap etkende, men qarsılıq bildirmedim, – dedi+.

[8] Sonda aqsaqallar da, xalıq ta patshag'a:

– Og'an qulaq salman', ırazı da bolman', – dedi.

[9] Solay etip, Axab Ben-Hadadtın' elshilerine: «Taqsırg'a da'slepki tilegin orınlaytug'ınımdı, biraq keyingisine ırazı emesligimdi aytıp barın'lar», – dedi. Elshiler barıp, Ben-Hadadqa juwaptı jetkizdi.

[10] Sonda Ben-Hadad Axabqa xabarshıların jiberip: «Samariyada izime ergen a'skerlerdin' uwısın toltırg'anday topıraq qaldırsam, qudaylar meni jazalag'an u'stine jazalasın», – dedi.

[11] İzrail patshası og'an bılay dep juwap berdi: «Patshan'ızg'a barıp aytın', sawıtın kiyip atırıp emes, al sheship atırıp maqtansın».

[12] Shatırda o'zine qaraslı patshalar menen birge sharap iship otırg'an Ben-Hadad bunı esitkende, adamlarına: «Hu'jimge tayarlanın'», – dep buyırdı. Olar qalag'a hu'jim qılıwg'a tayar turdı.

Axabtın' Ben-Hadad u'stinen jen'iske erisiwi

[13] Sol waqıtta bir payg'ambar İzrail patshası Axabqa kelip bılay dedi:

– Jaratqan İye bılay deydi: «Mına u'lken a'skerler toparın ko'rip tursan' ba? Bu'gin onı sag'an ta'slim etemen! Sonda sen Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip alasan'!»

14 Axab payg'ambardan:

– Kim arqalı? – dep soradı.

Payg'ambar og'an:

– Jaratqan İye bılay deydi: «Wa'layat ha'kimlerinin' jas jawıngerleri arqalı», – dep juwap berdi.

Axab onnan:

– Sawashtı kim baslaydı? – dep soradı.

Payg'ambar Axabqa:

– Siz baslaysız, – dep juwap berdi. 15 Axab wa'layat ha'kimlerinin' jas jawıngerlerin shaqırıp sanadı. Olar eki ju'z otız edi. Son'ınan pu'tkil xalıqtı, İzrail a'skerlerin sanadı. Olar jeti mın' adam edi. 16 Tu'ste, Ben-Hadad o'zine ja'rdem berip atırg'an otız eki patsha menen birge shatırda waqtı xoshlıq etip atırg'an waqıtta, izraillılar hu'jimdi basladı. 17 Da'slep wa'layat ha'kimlerinin' jas jawıngerleri sawashqa shıqtı. Ben-Hadad jibergen tın'shılar og'an: «Samariyadan adamlar shıg'ıp kiyatır», – dep xabarladı.

18 Ben-Hadad: «Olar kelisim du'ziw ushın kiyatırg'an bolsa da, urısıw ushın kiyatırg'an bolsa da, tiriley uslap alın'lar», – dedi.

19 Da'slep wa'layat ha'kimlerinin' jas jawıngerleri, olardın' izinen basqa a'skerler qaladan shıqtı. 20 Olardın' ha'r biri o'z qarsılasın o'ltirdi, aramlılar qasha basladı ha'm izraillılar olardın' izinen quwıp ketti. Aram patshası Ben-Hadad ta atına minip, atlıları menen birge qashıp qutıldı. 21 İzrail patshası qaladan shıg'ıp, atlar menen sawash arbalarına hu'jim jasadı ha'm aramlılardı u'lken qırg'ın g'a ushırattı.

22 Bunnan keyin, payg'ambar kelip, İzrail patshasına: «Barıp, ku'shin'izdi jıynan' ha'm ne isleytug'ının'ızdı bilip alın'. Sebebi kelesi jılı ba'ha'rde Aram patshası sizge ja'ne hu'jim qıladı», – dedi+.

Aramlılardın' ekinshi hu'jimi

23 Aram patshasının' xızmetkerleri og'an bılay dedi: «İzraildın' qudayı – tawlar Qudayı. Sonlıqtan olar bizlerdi jen'di. Eger olar menen tegislikte urıssaq, bizler olardı so'zsiz jen'emiz. 24 Endi qol astın'ızdag'ı patshalardın' ha'mmesin orınlarınan alıp taslap, orınlarına sa'rka'rdalardı tayınlan'.

25 Qoldan ketken at ornına at, arba ornına arba toplap, burıng'ıday a'sker
jıynan'. Keyin izraillılar menen tegislikte sawash ju'rgizemiz ha'm so'zsiz
olardı jen'emiz».
Ben-Hadad olarg'a qulaq salıp, solay isledi.
26 Kelesi jılı ba'ha'rde Ben-Hadad aramlılardı jıynap, İzrail menen
urısıw ushın Afek qalasına ketti+. 27 İzraillılar da jıynalıp, azıq-awqatın
aldı da, olar menen urısıw ushın jolg'a shıqtı ha'm olardın' qarsısına orda
qurdı. U'lkeni toltırg'an aramlılardın' aldında izraillılar kishkene eki eshki
su'riwi sıyaqlı edi.
28 Qudaydın' adamı İzrail patshasının' janına kelip bılay dedi: «Jaratqan
İye bılay deydi: „Aramlılar Jaratqan İye tegisliklerdin' emes, al tawlardın'
Qudayı degeni ushın, usı u'lken a'skerler toparın sag'an ta'slim etemen.
Sonda Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilesizler“».
29 Bir-birine qarsı orda qurg'an aramlılar menen izraillılar jeti ku'n
turdı. Jetinshi ku'ni sawash baslandı. Bir ku'nde izraillılar aramlılardın'
ju'z mın' piyada a'skerin o'ltirdi. 30 Qalg'anları Afekke, qalanın' ishine
qashtı. Ol jerde qalg'an jigirma jeti mın' adamnın' u'stine qalanın' diywalı
quladı. Ben-Hadad ta qalanın' ishine qashıp barıp, ishki bir bo'lmege kirip
aldı.
31 Sonda xızmetshileri Ben-Hadadqa: «Esitiwimizshe, İzrail patshaları
rehimli patshalar qusaydı. Endi u'stimizge aza kiyimin kiyip, moynımızg'a
arqan salıp, İzrail patshasının' aldına barayıq. Ba'lkim, ol bir qasıq
qanın'ızdan kesher», – dedi. 32 Olar u'stine aza kiyimin kiyip, moyınlarına
arqan saldı ha'm İzrail patshasının' aldına kelip: «Qulın'ız Ben-Hadad bir
qasıq qanınan keshiwin'izdi sorap jalbarınadı», – dedi.
Axab: «Ben-Hadad ele tiri me? Ol menin' a'jag'am-g'o», – dedi. 33 Ben-
Hadadtın' xızmetshileri bunı jaqsılıqqa jorıp, patshanın' awzındag'ı so'zdi
qag'ıp aldı da: «Ben-Hadad sizin' a'jag'an'ız!» – dedi.
Patsha: «Barıp, onı alıp kelin'ler», – dep buyırdı. Ben-Hadad kelgende,
patsha onı o'z sawash arbasına otırg'ızdı. 34 Ben-Hadad Axabqa:
– A'kemnin' sizin' a'ken'izden tartıp alg'an qalaların qaytıp beremen.
A'kemnin' Samariyada bazarlar qurg'anı sıyaqlı, siz de Damaskte bazarlar
qurasız, – dedi.
Axab og'an:
– Kelisim du'zgennen son', seni bosatıp jiberemen, – dedi. Son'ınan
onın' menen kelisim du'zdi de, bosatıp jiberdi+.

Bir payg'ambardın' Axabqa qarsı so'ylewi

35 Sol arada payg'ambarlar toparındag'ılardan biri Jaratqan İyenin' so'zi
boyınsha joldasına:
– O'tinemen, meni ur, – dedi.
Biraq ol joldasın urıwdı qa'lemedi.
36 Sonda payg'ambar joldasına:
– Jaratqan İyenin' buyrıg'ın orınlamag'anın' ushın, janımnan
ketiwden-aq, seni bir arıslan o'ltiredi, – dedi. Sol adam payg'ambardın'
qasınan ketiwden-aq, bir arıslang'a dus kelip, arıslan onı o'ltirdi+.
37 Son'ınan payg'ambar basqa bir adamg'a kelip:
«O'tinemen, meni ur», – dedi. Sol adam onı urıp, jaradar etti.
38 Payg'ambar ketti ha'm o'zin tanıtpaw ushın' ko'zin japqısh penen jawıp,
jol boyında patshanı ku'te basladı. 39 Patsha sol jerden o'tip baratırg'anda,
payg'ambar baqırıp, og'an bılay dedi:
– Qulın'ız bolg'an men urısqa barg'an edim. Sonda bir a'sker arman
bardı da, bir tutqındı mag'an a'kelip: «Mına adamg'a qarap tur. Eger
qashıp ketse, onın' ornına o'zin'nin' janın' alınadı yamasa bir talant gu'mis
beresen'», – dedi+. 40 Biraq men anaw-mınaw menen ba'nt bolg'anımda, ol
qashıp ketipti.
İzrail patshası og'an:
– O'zin'e o'zin' hu'kim shıg'arıp tursan'-g'o. Senin' jazan' sol boladı, –
dedi+.
41 Sol waqıtta payg'ambar da'rriw betindegi japqıshtı alıp tasladı.
Sonda patsha onın' payg'ambarlardan biri ekenin bildi. 42 Payg'ambar
patshag'a bılay dedi: «Jaratqan İye bılay deydi: „Men joq qılıwdı buyırg'an
adamdı o'z qolın'nan bosatıp jibergenin' ushın, onın' ornına o'zin'nin'
janın' alınadı. Al onın' xalqının' basına tu'setug'ın na'rse senin' xalqın'nın'
basına tu'sedi“».
43 İzrail patshası qapa bolıp, tınıshsızlang'an halda Samariyadag'ı
sarayına keldi.

Nabottın' bag'ı

21 [1] Aradan biraz waqıt o'tip, mınaday waqıya ju'z berdi: İzreelde, Samariya patshası Axabtın' sarayının' janında izreelli Nabottın' bir ju'zim bag'ı bar edi. [2] Bir ku'ni Axab Nabotqa:

– Ju'zim bag'ın'dı mag'an ber. Ol menin' sarayıma jaqın bolg'anı ushın, onın' ornına palız eginlerin o'sireyin. Bag'ın'nın' ornına basqa jaqsıraq bag' beremen. Eger qa'lesen', bag'ın'nın' bahasın gu'mis penen to'leymen, – dedi+.

[3] Biraq Nabot Axabqa:

– Ata-babalarımnan qalg'an miyrastı sizge beriwden meni Jaratqan İyenin' O'zi saqlasın! – dedi+.

[4] İzreelli Nabottın': «Ata-babalarımnan qalg'an miyrastı sizge bermeymen», – degen so'zine qattı ashıwlang'an Axab u'yine tunjırayıp keldi. Ol to'segine kirip, ju'zin teris qaratıp jatıp aldı ha'm duz tatpadı+. [5] Hayalı İzabel onın' janına kelip:

– Nege ruwxın'ız tu'sken? Nege awqat jemey atırsız? – dedi. [6] Axab hayalına:

– Men izreelli Nabotqa: «Ju'zim bag'ın'dı mag'an gu'miske sat, eger qa'lesen', onın' ornına sag'an basqa bir bag' bereyin», – degenimde, ol mag'an: «Ju'zim bag'ımdı sag'an bermeymen», – dep juwap berdi, – dedi.

[7] Hayalı İzabel Axabqa:

– Siz İzraildın' patshasına say is tutıp atırsız ba? Ornın'ızdan turıp, nan jep alın' da, tınıshlanın'. İzreelli Nabottın' bag'ın sizge o'zim alıp beremen, – dedi.

[8] İzabel Axabtın' atınan xat jazıp, onı Axabtın' mo'ri menen tastıyıqladı. Son' bul xattı Nabot jasaytug'ın qalanın' aqsaqalları menen aqsu'yeklerine jiberdi+. [9] Xatta bılay dep jazılg'an edi:

«Oraza tutıwdı ja'riyalap, Nabottı xalıq arasındag'ı sıylı orıng'a otırg'ızın'lar. [10] Onın' aldına: „Ha'y Nabot, sen Qudayg'a ha'm patshag'a til tiygizdin'“, – dep gu'walıq beretug'ın eki jalaxor adamdı otırg'ızın'lar. Son'ınan onı sırtqa alıp shıg'ıp, tas boran qılıp o'ltirin'ler»+.

[11] Nabot jasaytug'ın qalanın' aqsaqalları menen aqsu'yekleri İzabeldin' xat arqalı o'zlerine jazg'an buyrıg'ın orınladı. [12] Olar oraza ja'riya etip, Nabottı xalıq arasındag'ı sıylı orıng'a otırg'ızdı. [13] Son'ınan eki jaramas adam kelip, Nabottın' qarsı aldına otırdı ha'm xalıqtın' aldında: «Nabot

Qudayg'a ha'm patshag'a til tiygizdi», – dep gu'walıq berdi. Sonda Nabottı
qalanın' sırtına alıp shıg'ıp, tas boran qılıp o'ltirdi. 14 Keyin İzabelge:
«Nabot tas boran qılıp o'ltirildi», – dep xabar jiberdi. 15 İzabel Nabottın' tas
boran qılıp o'ltirilgenin esitiwden, da'rriw Axabqa: «Barıp, sizge gu'miske
satqısı kelmegen izreelli Nabottın' ju'zim bag'ına iyelik etin'. Sebebi ol
endi joq, o'ldi», – dedi. 16 Axab izreelli Nabottın' o'ltirilgenin esite sala,
onın' bag'ın mu'lik etip alıw ushın sol jerge ketti.

17 Sol waqıtta Jaratqan İyeden tishbeli İliyas payg'ambarg'a mınaday
so'z tu'sti:+ 18 «Samariyadag'ı İzrail patshası Axabtı ko'riwge bar. Ha'zir ol
Nabottın' ju'zim bag'ında, onı iyelep alıw ushın sol jerge keldi. 19 Og'an
mına so'zlerdi jetkiz: Jaratqan İye bılay deydi: „Sen onı o'ltirip, mu'lkin de
iyelep aldın' ba?“ Ja'ne bılay dep ayt: Jaratqan İye bılay deydi: „İytler
Nabottın' qanın jalag'an jerde, senin' qanın'dı da jalaydı“»+.

20 Axab İliyasqa:

– Ha'y, dushpanım, meni tawıp keldin' be? – dedi.

İliyas og'an bılay dedi:

– Awa, tawıp keldim. O'ytkeni siz Jaratqan İyenin' na'zerinde jawız
bolg'an islerdi islewge berilip ketkensiz. 21 Sol sebepli Jaratqan İye bılay
deydi: «Seni apatqa ushıratıp, ku'lin'di ko'kke suwıraman. İzrailda
Axabtın' na'silinen bolg'an pu'tkil erkek zatın: ol qul bolsa da, azat bolsa
da, ha'mmesin qırıp taslayman+. 22 İzraildı gu'nag'a baslap, Menin'
g'a'zebimdi keltirgenin' ushın, senin' u'y-ishin'di Nabat ulı Yarobam ha'm
Axiya ulı Baashanın' u'y-ishi sıyaqlı qılaman»+. 23 Ja'ne de, Jaratqan İye
İzabelge bılay deydi: «İzabel İzreel qalasının' diywalları ishinde iytlerge
jem boladı+. 24 Axabtın' na'silinen qalada o'lgenleri iytlerge, dalada
o'lgenleri ko'ktegi quslarg'a jem boladı»+.

25 Axabtay bolıp, Jaratqan İyenin' na'zerinde jawız bolg'an islerdi
islewge bunshelli berilgen adam bolmadı. Hayalı İzabel onı iytermelep
turatug'ın edi+. 26 Axab Jaratqan İye İzrail xalqı aldınan quwıp jibergen
amorlarg'a uqsap, butlarg'a tabınıp, ju'da' jerkenishli islerdi isledi+.

27 Axab bul so'zlerdi esitkende, kiyimlerin jırtıp, aza kiyimlerin kiydi.
Oraza tuttı, aza kiyimi menen uyıqladı ha'm qayg'ırıp ju'rdi.

28 Sonda Jaratqan İyeden tishbeli İliyas payg'ambarg'a mınaday so'z
tu'sti: 29 «Axabtın' Menin' aldımda qanday boysınıwshan' bolıp qalg'anın
ko'rdin' be? Ol Mag'an boysıng'anı ushın, O'zim aytqan ba'lelerdi onın'

waqtında emes, al ulının' waqtında onın' u'y-ishinin' basına jawdıraman»+.

Payg'ambar Mixanın' Axabtı eskertiwi

22 1 • U'sh jıl dawamında Aram ha'm İzrail arasında urıs bolmadı.
2 U'shinshi jılı Yahuda patshası Ehoshafat İzrail patshasın ko'riwge
bardı+. 3 İzrail patshası Axab xızmetshilerine: «Giladtag'ı Ramottın'
bizlerge tiyisli ekenin bilmeysizler me? Bizler bolsaq, onı Aram
patshasınan qaytarıp alıw ushın hesh na'rse qılmadıq», – dedi+. 4 Son'ınan
Ehoshafattan:
– Giladtag'ı Ramotqa qarsı urısıw ushın menin' menen birge barasız
ba? – dep soradı.
Ehoshafat İzrail patshasına:
– Meni o'zin'izdey, xalqımdı xalqın'ızday, atlarımdı atların'ızday
ko'rin', – dep juwap berdi+. 5 Son'ınan Ehoshafat:
– Da'slep Jaratqan İyenin' ne deytug'ının bilip alayıq, – dedi.
6 Sonda İzrail patshası to'rt ju'zge jaqın payg'ambardı toplap, olarg'a:
– Giladtag'ı Ramotqa qarsı urısıw ushın barayın ba yamasa barmayın
ba? – dep soradı.
Olar:
– Barın', İyemiz qalanı sizge ta'slim etedi, – dep juwap berdi+.
7 Biraq Ehoshafat:
– Bul jerde bulardan basqa Jaratqan İyenin' payg'ambarı bar ma?
Onnan da sorayıq, – dedi+.
8 İzrail patshası Ehoshafatqa:
– Jaratqan İyenin' erkin sorag'anday, ja'ne bir payg'ambar bar. Ol İmla
ulı Mixa. Biraq men onı jaman ko'remen. Sebebi ol men tuwralı hesh jaqsı
payg'ambarshılıq aytpaydı, tek jaman payg'ambarshılıq aytadı, – dep
juwap berdi.
Ehoshafat patshag'a:
– Patsha, bulay demen'iz, – dedi.
9 Sonda İzrail patshası bir xızmetkerdi shaqırıp, og'an: «İmla ulı Mixanı
tez alıp kel», – dep buyırdı.
10 İzrail patshası Axab ha'm Yahuda patshası Ehoshafat patshalıq
kiyimlerin kiyip, Samariyanın' da'rwazasının' kirer awzındag'ı maydanda,
ha'r biri o'z taxtında otırg'an edi. Barlıq payg'ambarlar olardın' aldında
payg'ambarshılıq etip atırg'an edi. 11 Kenaana ulı Sedekiya o'zine temirden

shaqlar islep: «Jaratqan İye bılay deydi: „Aramlılardı qırıp tawıspag'ansha, usı shaqlar menen su'ze beresiz“», – dedi+.

12 Basqa payg'ambarlardın' ha'mmesi de: «Giladtag'ı Ramotqa hu'jim etin', jen'iske erisesiz. Sebebi Jaratqan İye olardı sizge ta'slim etedi», – dep, anıq sol so'zdi qaytaladı.

13 Mixanı shaqırıw ushın ketken xızmetker og'an barıp:

– Mine, payg'ambarlardın' ha'mmesi bir awızdan patshag'a jaqsı boljawlardı aytıp atır. Sizin' so'zin'iz de olardiki menen birdey bolsın, siz de jaqsı boljaw aytın', – dedi.

14 Biraq Mixa og'an:

– Tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen: Jaratqan İye mag'an ne dese, sonı aytaman, – dep juwap berdi+.

15 Mixa patshag'a keldi. Patsha Mixadan:

– Mixa, bizler Giladtag'ı Ramotqa qarsı urısıw ushın barayıq pa yamasa barmayıq pa? – dep soradı.

Mixa patshag'a:

– Bara berin'ler, jen'esizler. Sebebi Jaratqan İye onı sizge ta'slim etedi, – dep juwap berdi.

16 Degen menen, patsha Mixag'a:

– Jaratqan İyenin' atı menen tek haqıyqattı aytıwın' ushın, sag'an bir neshe ma'rte ant ishkiziwim kerek pe? – dedi.

17 Sonda Mixa patshag'a bılay dedi:

– Mag'an pu'tkil izraillılar tawlar u'stinde jayılıp ju'rgen shopansız qoylar sıyaqlı ko'rinip tur. Sonda Jaratqan İye mag'an: «Bulardın' xojayını joq. Ha'r biri aman-esen u'yine qaytsın», – dedi+.

18 İzrail patshası Ehoshafatqa: «Bunın' men tuwralı jaqsı emes, al tek jaman payg'ambarshılıq aytatug'ının sizge aytqan joq pa edim?» – dedi.

19 Mixa patshag'a bılay dedi:

– Onda Jaratqan İyenin' so'zin tın'lan'. Men Jaratqan İyenin' O'z taxtında otırg'anın, pu'tkil aspan barlıqlarının' Onın' on' ha'm shep ta'repinde turg'anın ko'rdim+. 20 Sonda Jaratqan İye: «Giladtag'ı Ramotqa barıp, sol jerde o'liwi ushın, Axabtı kim ko'ndire aladı?» – dep soradı. Birewi anaw, birewi mınaw dep turg'anda, 21 bir ruwx aldıg'a shıqtı da, Jaratqan İyenin' aldında turıp: «Men ko'ndire alaman», – dedi. Jaratqan İye onnan: «Qalay?» – dep soradı. 22 Sol ruwx: «Men jalg'an ruwxqa aylanıp, Axabtın' barlıq payg'ambarlarına jalg'an so'yletemen», – dep juwap berdi.

Jaratqan İye og'an: «Sen onı ko'ndirip, bunı isleysen'. Barıp, solay isle», – dedi. 23 Mine, ha'zir Jaratqan İye sizin' sol payg'ambarların'ızdın' ha'mmesinin' awzına jalg'an ruwxtı salıp qoyg'an. O'ytkeni Jaratqan İye sizge jamanlıq islewge qarar etti+.

24 Kenaana ulı Sedekiya Mixag'a jaqınlap, onın' betine shapalaq penen urıp jiberdi de:

– Jaratqan İyenin' Ruwxı senin' menen so'ylesiw ushın, mennen shıg'ıp ketken be eken? – dedi.

25 Mixa og'an:

– Bunı sen jasırınıw ushın ishki bo'lmege tıg'ılg'an waqtın'da ko'resen', – dedi+.

26 Sonda İzrail patshası bılay dedi: «Mixanı qala ha'kimi Amon menen patshanın' ulı İoashqa qaytıp alıp barın'. 27 Olarg'a menin' mına so'zimdi jetkizin': „Men aman-esen qaytıp kelgenimshe, bul adamdı qamaqxanag'a qamap qoyıp, nan menen suwdan basqa hesh na'rse bermesin“»+.

28 Mixa patshag'a: «Eger aman-esen qaytıp kelsen'iz, onda Jaratqan İye menin' awzım arqalı so'ylemegen boladı», – dedi, son'ınan xalıqqa: «Ha'mmen'iz bunı esitip qoyın'lar», – dedi+.

Axabtın' o'limi

29 İzrail patshası Axab ha'm Yahuda patshası Ehoshafat Giladtag'ı Ramotqa hu'jim jasaw ushın jolg'a shıqtı. 30 İzrail patshası Ehoshafatqa: «Men patshalıq kiyimlerin kiymey, urısqa shıg'aman, al siz patshalıq kiyimlerin'izdi kiyip shıg'ın'», – dedi. Solay etip, İzrail patshası kiyimlerin o'zgertip, sawashqa shıqtı+. 31 Aram patshası o'z sawash arbalarının' otız eki a'skerbasısına: «Kishkenesi menen de, u'lkeni menen de urısıp otırmay, tek İzrail patshası menen urısqa kirisin'», – dep buyırdı. 32 Sawash arbalarının' a'skerbasıları Ehoshafattı ko'rgende: «İzrail patshası usı bolsa kerek», – dep oylap, og'an qaray bas saldı. Ehoshafat baqırıp jibergende, 33 sawash arbalarının' a'skerbasıları onın' İzrail patshası emesligin an'g'arıp, izge qayttı. 34 Biraq bir adam tosattan oq jayın atıp jiberip, İzrail patshasın jaradar etti. Oq sawıttın' qosılg'an jerinen kirgen edi. Patsha arbakeshine: «İzge aylanıp, meni sawash maydanınan alıp shıq, men jaraqatlandım», – dedi+. 35 Sol ku'ni g'ıjlag'an sawash boldı. Patsha o'zinin' sawash arbası menen tıg'ılısta qalıp, aramlılarg'a qarap turdı ha'm keshte jan tapsırdı. Onın' sawash arbası jaralang'an jerinen aqqan qang'a

bılg'andı. 36 Ku'n bata İzrail ordası ishinde: «Ha'r kim o'z qalasına, o'z
jerine qaytsın!» – dep jar salındı. 37 Patsha o'ldi. Onı Samariyag'a a'kelip,
sol jerde jerledi. 38 Arbanı Samariyadag'ı buzıqlar juwınatug'ın hawızg'a
juwdı. Jaratqan İyenin' aytqanınday, iytler onın' qanın jaladı+.
39 Axabtın' basqa isleri, ol islegen barlıq isler, onın' pil su'yeginen
qaplag'an sarayı ha'm ol qurdırg'an barlıq qalalar haqqında İzrail
patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an+. 40 Axab o'lip, ata-babalarına
qosıldı. Onın' ornına balası Axaziya patsha boldı.

Yahuda patshası Ehoshafat

41 • İzrail patshası Axabtın' patshalıg'ının' to'rtinshi jılında Asa ulı
Ehoshafat Yahudag'a patsha bolg'an edi+. 42 Ehoshafat otız bes jasında
patsha bolıp, Erusalimde jigirma bes jıl patshalıq etti. Onın' anasının' atı
Azuba bolıp, ol Shilxiydin' qızı edi. 43 Ehoshafat a'kesi Asanın' jolınan
ju'rip, sol joldan shıqpay, Jaratqan İyenin' na'zerinde tuwrı bolg'an islerdi
isledi. Biraq sıyınıw orınların joq qılmadı. Xalıq ele sıyınıw orınlarında
qurbanlıqlar berip, tu'tetkiler tu'tetetug'ın edi+. 44 Ehoshafat İzrail
patshası menen tınıshlıq kelisimin du'zdi+.
45 Ehoshafattın' basqa isleri, ol islegen qaharmanlıqlar ha'm ju'rgizgen
sawashları Yahuda patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an. 46 Ehoshafat
a'kesi Asanın' waqtınan qalg'an sıyınıw orınlarındag'ı buzıqshılıq islewshi
erkeklerdi jer betinen joq qıldı+. 47 Sol waqıtları Edomda patsha joq edi,
eldi Yahuda patshası qoyg'an ha'kim basqaratug'ın edi+. 48 Ehoshafat
Ofirden altın alıp keliw ushın, Tarshish sawda kemelerin soqtırdı. Biraq
kemeler ol jerge jete almay, Esion-Geberde apatqa ushıradı+. 49 Sonda
Axabtın' ulı Axaziya Ehoshafatqa: «Menin' adamlarım kemede sizin'
adamların'ız benen birge barsın», – dedi. Biraq Ehoshafat bug'an kelisim
bermedi.
50 Ehoshafat o'lip, ata-babalarına qosıldı ha'm babası Dawıttın' qalasına,
ata-babalarının' janına jerlendi. Onın' ornına ulı İoram patsha boldı.

İzrail patshası Axaziya

51 Yahuda patshası Ehoshafattın' patshalıg'ının' on jetinshi jılında Axab
ulı Axaziya Samariyada İzrailg'a patsha boldı. Ol eki jıl patshalıq etti.
52 Axaziya Jaratqan İyenin' na'zerinde jawız bolg'an islerdi isledi. Ol ata-
anasının' ha'm İzraildı gu'nag'a batırg'an Nabat ulı Yarobamnın' jolınan

ju'rdi. 53 Axaziya a'kesi sıyaqlı Baalg'a xızmet etip, og'an tabındı ha'm İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' g'a'zebin keltirdi.

---

* 1:38 Keretler menen peletlerden alıng'an ta'n saqshılar – patsha Dawıttın' shet elden jallap alg'an ta'n saqshıları bolıwı mu'mkin.

* 1:50 Qurbanlıq orıng'a barıp, onın' shaqlarına jabıstı – basına o'lim qa'wpi tuwılg'an adam qurbanlıq orınnın' to'rt mu'yeshinen shıg'ıp turg'an shaqlarınan uslap, bir qasıq qanınan keshiwdi soraytug'ın bolg'an.

* 2.5 Eter – yamasa «İtra».

* 4:22 Otız kor – shama menen 4 tonna.

* 4:22 Alpıs kor – shama menen 8 tonna.

* 5:11 Jigirma mın' kor – shama menen 3500 tonna.

* 5:11 Jigirma kor – shama menen 4400 litr.

* 6:1 Ziw ayında – evrey kalendarı boyınsha ekinshi ay bolıp, aprel ayının' ortasınan may ayının' ortasına shekemgi aralıq.

* 6:23 Kerub – qanatlı ruwxıy barlıqlar.

* 7:21 Yaxin – «Bekkem ornatıwshı» degen ma'nisti bildiredi.

* 7:21 Boaz – «Qu'diret iyesi» degen ma'nisti bildiredi.

* 7:26 Eki mın' bat – shama menen 44 000 litr.

* 7:38 Qırıq bat – shama menen 880 litr.

* 8:2 Etanim ayındag'ı bayram waqtında – ha'zirgi kalendar boyınsha sentyabrdin' ortasınan oktyabrdin' ortasına shekemgi aralıq.

* 9:13 Kabul – evrey tilinde «jaramsız» degen ma'nisti bildiredi.

* 9:18 Tamar – evrey tilinde Tadmor dep te oqıladı.

* 10:16 Altı ju'z shekel – shama menen 6 kg.

* 10:17 U'sh mina – shama menen 1,7 kg.

* 11:5 Milkom – 7-ayattag'ı Molox bolıwı mu'mkin.

* 11:33 Sulayman – tu'p nusqada «olar».

* 12:32 Segizinshi aydın' on besinshi ku'ni – bul ku'n evrey kalendarı boyınsha oktyabrdin' aqırı noyabrdin' basına, yag'nıy Yahudadag'ı Qoslar bayramınan keyingi ayg'a tuwrı keledi.

* 14:14 Sol ku'ni-aq, awa, ha'zir-aq – bul so'zler eski evrey tilinde jazılg'an bolıp, ma'nisi anıq emes.

* 15:1 Abiyam – yamasa Abiya.

* 15:10 Kempir apası – evreyshede «anası» usı baptag'ı 15:2 ha'm 15:13 ayatlardı salıstırın'.

* 19:8 Xoreb – yag'nıy Sinay.

+ 1:2 Waz 4:11

+ 1:3 Eshu 19:18

+ 1:5 2Pat 3:4, 2Pat 15:1

+ 1:6 1Jln 3:2

+ 1:7 2Pat 2:18, 2Pat 8:16, 1Pat 22:20, 1Pat 23:6

+ 1:8 2Pat 20:25, 2Pat 8:18, 2Pat 7:2, 2Pat 23:8-39

+ 1:9 2Pat 17:17

+ 1:10 2Pat 12:24

+ 1:13 1Jln 22:9

+ 1:25 1Pat 10:24

+ 1:29 2Pat 4:9

+ 1:31 Nxm 2:3, Dan 2:4

+ 1:33 Est 6:7-8, 2Jln 32:30

+ 1:34 1Pat 10:1, 2Pat 15:10, 4Pat 9:13

+ 1:38 1Pat 30:14, 2Pat 8:18

+ 1:42 2Pat 15:27, 2Pat 18:27

+ 1:44 1Pat 30:14, 2Pat 8:18

+ 1:46 1Jln 29:23

+ 1:47 Jar 47:30

+ 1:50 Shıg' 27:2, 3Pat 2:28

+ 1:52 1Pat 14:45, 2Pat 14:11, Luk 21:18, Elsh 27:34

+ 2:2 Eshu 23:14

+ 2:3 Nzm 29:9

+ 2:4 2Pat 7:16, 3Pat 9:5, 2Jln 7:18

+ 2:5 2Pat 18:5, 2Pat 18:14, 2Pat 3:27, 2Pat 20:10

+ 2:7 2Pat 19:37-38, 2Pat 17:27-29

+ 2:8 2Pat 16:5-13, 2Pat 19:23

+ 2:10 Nxm 3:16, Elsh 2:29

+ 2:11 2Pat 2:11, 2Pat 5:4-5, 1Jln 3:4, 1Jln 29:27

+ 2:12 1Jln 29:23

+ 2:15 1Jln 22:9-10, 1Jln 28:5-7

+ 2:17 3Pat 1:1-4

+ 2:22 2Pat 16:21-22

+ 2:24 2Pat 7:11-13, 1Jln 22:10

+ 2:25 2Pat 8:18

+ 2:26 1Pat 22:20, 2Pat 15:24, Eshu 21:18, Erm 1:1, 1Pat 23:6

+ 2:27 1Pat 2:27-36, 1Pat 3:12-14

+ 2:28 2Pat 17:25, 2Pat 18:14-15, Shıg' 27:2, 3Pat 1:50

+ 2:31 Shıg' 21:14, San 35:33

+ 2:32 2Pat 3:27, 2Pat 20:10

+ 2:35 3Pat 4:4, 1Jln 29:22

+ 2:36 2Pat 16:5-13

+ 2:37 2Pat 15:23

+ 2:39 1Pat 21:10, 1Pat 27:2

+ 2:43 Waz 8:2

+ 2:44 2Pat 16:5-13

+ 2:45 Hkm 25:5

● 3:1 *2Jln 1:7-12*

+ 3:1 3Pat 7:8, 3Pat 9:16, 2Jln 8:11, 3Pat 7:1, 3Pat 6:38, 3Pat 9:15, 3Pat 2:10

+ 3:3 3Pat 22:43

+ 3:4 1Jln 16:39

+ 3:5 3Pat 9:2

+ 3:7 1Jln 22:5, 1Jln 29:1

+ 3:8 Jar 13:16

+ 3:9 Hkm 2:3-6, Yaqp 1:5

+ 3:12 3Pat 4:29-31, 3Pat 5:12, 3Pat 10:23, Waz 1:16

+ 3:13 3Pat 10:14-29, 1Jln 29:12

+ 3:14 Zab 90:16

+ 3:15 Jar 40:20, Est 1:3, Est 2:18, Dan 5:1, Mrk 6:21

+ 3:28 Hkm 16:10

+ 4:2 1Jln 6:9

+ 4:3 2Pat 8:16, 1Jln 18:15

+ 4:4 3Pat 2:35, 2Pat 8:18, 2Pat 20:25, 1Jln 18:16

+ 4:5 1Jln 27:33

+ 4:6 2Pat 20:24, 3Pat 5:14, 3Pat 12:18

+ 4:11 Eshu 11:2

+ 4:12 Eshu 17:11, Eshu 19:18

+ 4:13 3Pat 22:3, San 32:41, Nzm 3:4

+ 4:19 Nzm 3:8-10

+ 4:20 Jar 22:17

+ 4:21 Jar 15:18, 2Jln 9:26, Zab 71:8, Zab 67:29, Zab 71:10

+ 4:24 1Jln 22:9

+ 4:25 Mix 4:4, Zxr 3:10

+ 4:26 3Pat 10:26, 2Jln 1:14, 2Jln 9:25

+ 4:30 3Pat 3:12

+ 4:31 1Jln 2:6, Zab 88:1

+ 4:32 Hkm 1:1, Waz 12:9, Qsq 1:1

+ 4:34 3Pat 10:1, 2Jln 9:23

● 5:1 *2Jln 2:3-18*

+ 5:1 2Pat 5:11, 1Jln 15:1

+ 5:3 1Jln 22:8, 1Jln 28:3

+ 5:4 1Jln 22:9

+ 5:5 2Pat 7:13, 1Jln 17:12, 1Jln 22:10, 1Jln 28:6

+ 5:12 3Pat 3:12

+ 5:13 3Pat 9:15, 2Jln 8:9

+ 5:14 3Pat 4:6

+ 5:17 1Jln 22:2

+ 5:18 Eshu 13:5

● 6:1 *2Jln 3*

+ 6:4 Ezk 40:16, Ezk 41:16, Ezk 41:26

+ 6:5 Ezk 41:6

+ 6:7 Nzm 27:5

+ 6:12 2Pat 7:13, 2Pat 7:16

+ 6:13 Shıg' 25:8, Nzm 31:6

+ 6:16 3Pat 6:33

+ 6:18 3Pat 7:24

+ 6:22 Shıg' 30:1, Shıg' 30:3, Shıg' 30:6

+ 6:23 Shıg' 25:18-20

+ 6:34 Ezk 41:24

+ 6:36 3Pat 7:12, Ezr 6:4

+ 7:1 3Pat 9:10, *2*Jln 8:1

+ 7:2 3Pat 10:17-21

+ 7:6 Ezk 41:25

+ 7:7 Zab 121:5

+ 7:8 3Pat 3:1, *2*Jln 8:11

+ 7:12 3Pat 6:36

● 7:13 *2Jln 3:15-17, 2Jln 4:2-5, 2Jln 4:11-22*

+ 7:13 *2*Jln 2:13-14

+ 7:14 Shıg' 31:3-5, Shıg' 35:31

+ 7:15 4Pat 25:16-17, Erm 52:21-23

+ 7:23 4Pat 16:17

+ 7:24 3Pat 6:18

+ 7:40 Shıg' 27:3, Shıg' 38:3

+ 7:46 Eshu 3:16, Eshu 13:27

+ 7:47 4Pat 25:16, Erm 52:20

+ 7:48 Shıg' 37:25-29, Shıg' 25:30, Shıg' 37:10-16

+ 7:49 Shıg' 25:31-40

+ 7:50 Shıg' 27:3

+ 7:51 2Pat 8:11-12, 1Jln 18:11

• 8:1 *2Jln 5:2-14*

+ 8:1 2Pat 5:7-9

+ 8:2 Leb 23:34

+ 8:6 Shıg' 25:22, Shıg' 26:33-34

+ 8:7 3Pat 6:27, *2*Jln 3:10-13, *2*Jln 5:8, Shıg' 25:13-15

+ 8:9 Shıg' 16:33-34, San 17:10, Shıg' 25:21, Shıg' 40:20, Nzm 10:5

+ 8:10 Shıg' 40:34-35, İysh 6:4, Ayan 15:8

+ 8:12 Zab 17:12, Zab 96:2

● 8:14 *2Jln 6:3-11*

+ 8:14 2Pat 6:18

+ 8:16 2Pat 7:6-8, 1Jln 17:5-7

+ 8:17 2Pat 7:2, 1Jln 17:1, 1Jln 22:7

+ 8:19 2Pat 7:12-13

+ 8:20 1Jln 28:5

● 8:22 *2Jln 6:12-42*

+ 8:22 Ezr 9:5

+ 8:23 Shıg' 15:11

+ 8:25 2Pat 7:16, 3Pat 2:4

+ 8:26 2Jln 1:9, 2Jln 6:17

+ 8:27 2Jln 2:6, İysh 66:1, Elsh 7:48, Elsh 17:24

+ 8:29 Nzm 12:11

+ 8:31 Shıg' 22:11

+ 8:33 Leb 26:17

+ 8:35 Nzm 11:17, 3Pat 17:1, Xag 1:10

+ 8:36 1Pat 12:23

+ 8:37 Leb 26:16, Nzm 28:22, Amo 4:9, Xag 2:17

+ 8:39 1Jln 28:9, Elsh 1:24

+ 8:41 Zab 101:16

+ 8:46 Hkm 20:9, Waz 7:20, Yaqp 3:2, 1Yuxn 1:8-10, Rim 3:23

+ 8:47 Leb 26:40, Nxm 9:2, Dan 9:4-5

+ 8:48 Erm 29:12-14

+ 8:50 Zab 105:46

+ 8:51 Nzm 4:20, Erm 11:4

+ 8:53 Shıg' 19:5, Nzm 14:2

+ 8:54 2Pat 6:18

+ 8:56 Eshu 21:45, Eshu 23:14

+ 8:58 Zab 118:36

+ 8:60 Nzm 4:35, Nzm 4:39

- 8:62 *2Jln 7:4-10*

+ 8:64 2Jln 4:1

+ 8:65 Leb 23:34

- 9:1 *2Jln 7:11-22*

+ 9:2 3Pat 3:5

+ 9:3 Nzm 11:12

+ 9:4 Zab 77:72

+ 9:5 3Pat 2:4

+ 9:7 Nzm 4:26, Nzm 28:37

+ 9:8 Leb 26:32, Nzm 29:24, Erm 22:8, Erm 52:13

- 9:10 *2Jln 8*

+ 9:10 3Pat 6:38, 3Pat 7:1

+ 9:15 3Pat 5:13, 3Pat 7:1, 3Pat 7:51, 2Pat 5:9

+ 9:16 Eshu 16:10, 3Pat 3:1, 3Pat 7:8

+ 9:17 Eshu 10:10-11

+ 9:19 3Pat 4:26, 3Pat 10:26, 2Jln 1:14, 2Jln 9:25

+ 9:22 Leb 25:9, 3Pat 5:13

+ 9:24 3Pat 3:1, 3Pat 7:8, 2Pat 5:9

+ 9:26 Nzm 2:8, 3Pat 22:48

+ 9:27 3Pat 10:11

+ 9:28 Jar 10:29, 1Jln 29:4, Ayup 22:24, Ayup 28:16, Zab 44:10, İysh 13:12

● 10:1 *2Jln 9:1-12*

+ 10:1 Zab 71:10, Zab 71:15, İysh 60:6, Erm 6:20, Ezk 27:22, Ezk 38:13, İol 3:8, 3Pat 4:34

+ 10:2 Mat 12:42, Luk 11:31

+ 10:9 2Jln 2:11, 2Pat 8:15

+ 10:11 3Pat 9:27-28

● 10:14 *2Jln 9:12-28*

+ 10:17 3Pat 14:26, 3Pat 7:2

+ 10:21 3Pat 7:2

+ 10:22 İysh 23:1, Yuns 1:3

+ 10:23 3Pat 3:12-13, 2Jln 1:12

+ 10:24 3Pat 4:34, 3Pat 10:1, 2Jln 9:1

+ 10:26 3Pat 4:26, 2Jln 1:14-17, 3Pat 9:19

+ 10:28 Nzm 17:16, 2Jln 1:14-16

+ 11:2 Shıg' 34:16, Nzm 7:3-4

+ 11:4 3Pat 15:4, Nxm 13:26

+ 11:5 Biy 2:13

+ 11:7 San 21:29, 4Pat 23:13

+ 11:9 3Pat 3:5, 3Pat 9:2

+ 11:10 3Pat 9:6

+ 11:11 3Pat 11:31

+ 11:13 Nzm 12:5, Nzm 12:11

+ 11:15 2Pat 8:13, 1Jln 18:13

+ 11:18 San 10:12

+ 11:23 2Pat 10:16

+ 11:24 2Pat 8:3, 2Pat 10:18

+ 11:27 2Pat 5:9, 3Pat 9:24

+ 11:29 3Pat 12:15, 3Pat 14:2, 3Pat 15:29, *2*Jln 9:29

+ 11:30 1Pat 15:27

+ 11:31 3Pat 11:11

+ 11:33 San 21:29, Biy 2:13, 4Pat 23:13

+ 11:36 2Pat 21:17, 4Pat 8:20

+ 11:38 2Pat 7:16

+ 11:40 3Pat 14:25, *2*Jln 12:2

• 11:41 *2Jln 9:29-31*

• 12:1 *2Jln 10:1*

+ 12:1 Biy 9:6

+ 12:2 3Pat 11:26, 3Pat 11:40

+ 12:4 3Pat 4:7, 3Pat 4:22, 3Pat 9:15

+ 12:13 Hkm 15:1

+ 12:15 3Pat 11:31

+ 12:16 2Pat 20:1

+ 12:18 3Pat 4:6, 3Pat 5:14

+ 12:20 Hosh 8:4

+ 12:22 2Jln 12:5, 2Jln 12:15

+ 12:25 Biy 9:45, Biy 8:17

+ 12:27 Nzm 12:5-6

+ 12:28 4Pat 10:29, 4Pat 17:16, 2Jln 11:15, 2Jln 13:8, Hosh 8:5-6, Hosh 10:5, Hosh 13:2, Shıg' 32:4

+ 13:1 4Pat 23:17

+ 13:2 4Pat 23:15-16, Amo 3:14

+ 13:6 Mrk 3:5, Yaqp 5:16

+ 13:8 San 22:18

+ 13:24 3Pat 20:36

+ 13:34 3Pat 14:10

+ 14:2 Eshu 18:1, 3Pat 11:29-31

+ 14:3 1Pat 9:7-8

+ 14:7 3Pat 16:2

+ 14:8 3Pat 11:31

+ 14:9 3Pat 12:28, Ezk 23:35

+ 14:10 Nzm 32:36, 3Pat 15:29, 3Pat 21:21, 4Pat 9:8

+ 14:11 3Pat 16:4, 3Pat 21:24

+ 14:13 2Jln 19:3

+ 14:14 3Pat 15:27-30

+ 14:15 Nzm 29:28

+ 14:19 2Jln 13:2-20

• 14:21 *2Jln 12:1-2, 2Jln 12:9-16*

+ 14:24 Nzm 23:17

+ 14:25 3Pat 11:40

+ 14:26 3Pat 10:17

• 15:1 *2Jln 13:1*

+ 15:3 3Pat 11:4

+ 15:4 2Pat 21:17, 3Pat 11:36

+ 15:5 2Pat 11:3-17

- 15:9 *2Jln 14:2-5, 2Jln 15:16*

+ 15:12 Nzm 23:17, 3Pat 14:24

+ 15:13 4Pat 23:4, 4Pat 23:6, 4Pat 23:12

+ 15:15 3Pat 7:51

+ 15:18 3Pat 14:26, 4Pat 12:18

+ 15:21 Qsq 6:4

+ 15:24 3Pat 22:2

+ 15:25 3Pat 14:20

+ 15:27 Eshu 19:44, Eshu 21:23-24

+ 15:29 3Pat 14:10-11, 3Pat 14:14, 3Pat 21:21

+ 16:1 2Jln 19:2, 2Jln 20:34

+ 16:2 3Pat 14:7

+ 16:3 3Pat 15:29, 3Pat 16:12

+ 16:4 3Pat 14:11, 3Pat 21:24

+ 16:9 4Pat 9:31

+ 16:12 3Pat 16:3

+ 16:15 Eshu 19:44, Eshu 21:23, 3Pat 15:27

+ 16:25 Mix 6:16

+ 16:30 3Pat 21:25

+ 16:31 Ayan 2:20, Shıg' 34:16, Hosh 2:13

+ 16:32 4Pat 10:21

+ 16:34 Eshu 6:26

+ 17:1 Xag 1:11

+ 17:9 Obd 1:20, Luk 4:26

+ 17:21 4Pat 4:34-35, Elsh 20:10

+ 18:4 4Pat 9:7

+ 18:12 4Pat 2:16, Ezk 3:12, Ezk 8:3, Elsh 8:39

+ 18:20 Eshu 19:26

+ 18:21 4Pat 17:41, Eshu 24:15

+ 18:22 3Pat 19:10, 3Pat 19:14, 3Pat 19:18

+ 18:29 4Pat 4:31

+ 18:31 Jar 32:28, Jar 35:10, 4Pat 17:34

+ 18:36 1Pat 17:46

+ 18:38 Leb 9:24, Biy 6:21, 1Jln 21:26, 2Jln 7:1

+ 18:39 Zab 99:3

+ 18:40 Biy 4:7, 4Pat 10:25

+ 18:45 Yaqp 5:18

+ 18:46 4Pat 3:15, Ezk 1:3, Ezk 3:14, Eshu 19:18

+ 19:3 Jar 21:31

+ 19:4 Ayup 6:9, Yuns 4:3, Yuns 4:8

+ 19:8 Shıg' 24:18, Shıg' 34:28, Nzm 9:9, Shıg' 3:1

+ 19:10 3Pat 18:4, Rim 11:3

+ 19:11 Shıg' 24:12, Shıg' 34:2, İysh 29:6, Erm 23:19, Erm 30:23, Ezk 1:4

+ 19:12 Shıg' 3:2, Ayup 4:16

+ 19:14 3Pat 18:22

+ 19:15 4Pat 8:13-15

+ 19:16 4Pat 9:1-6, 4Pat 2:9-15

+ 19:17 4Pat 2:24, Hosh 6:5

+ 19:18 Rim 11:4

+ 19:20 Luk 9:61-62

+ 19:21 2Pat 24:22

+ 20:1 3Pat 15:18, 4Pat 6:24, 4Pat 8:7, 3Pat 16:24

+ 20:7 4Pat 5:7

+ 20:22 2Pat 11:1, 2Jln 36:10

+ 20:26 1Pat 29:1

+ 20:34 3Pat 15:20

+ 20:36 3Pat 13:24

+ 20:39 4Pat 10:24

+ 20:40 Ayup 9:20, Ayup 15:6, Luk 9:22

+ 21:2 1Pat 8:14

+ 21:3 San 36:7, Ezk 46:18

+ 21:4 3Pat 20:43

+ 21:8 2Pat 11:14

+ 21:10 Shıg' 22:28, Leb 24:16

+ 21:17 3Pat 17:1

+ 21:19 3Pat 22:38, 4Pat 9:24-26

+ 21:21 4Pat 9:8, 4Pat 10:7

+ 21:22 3Pat 15:29, 3Pat 16:11

+ 21:23 4Pat 9:10, 4Pat 9:36

+ 21:24 3Pat 14:10, 3Pat 16:4

+ 21:25 3Pat 16:31, Ayan 2:20

+ 21:26 Jar 15:16, 4Pat 21:11

+ 21:29 4Pat 9:25, 4Pat 10:1-7

● 22:1 *2Jln 18:2-34*

+ 22:2 3Pat 15:24

+ 22:3 Nzm 4:43, Eshu 21:38-39

+ 22:4 4Pat 3:7

+ 22:6 3Pat 18:19

+ 22:7 4Pat 3:11

+ 22:11 Nzm 33:17, Mix 4:13, Zxr 1:18-19

+ 22:14 San 22:18, San 24:13

+ 22:17 San 27:17, Ezk 34:5

+ 22:19 İysh 6:1, Dan 7:9, Ayan 4:2

+ 22:23 Erm 20:7, Ezk 14:9

+ 22:25 3Pat 20:30

+ 22:27 2Jln 16:10

+ 22:28 San 16:29, Mix 1:2

+ 22:30 4Pat 5:22

+ 22:34 2Jln 35:23

+ 22:38 3Pat 21:19

+ 22:39 Amo 3:15

● *22:41 2Jln 20:31*

+ 22:41 3Pat 15:24

+ 22:43 3Pat 3:3, 3Pat 15:14

+ 22:44 2Jln 18:1

+ 22:46 Nzm 23:17, 3Pat 15:12

+ 22:47 2Pat 8:14, 4Pat 8:20

+ 22:48 3Pat 9:28, 1Jln 29:4, Ayup 22:24, Ayup 28:16, Zab 44:8, İysh 13:12, Nzm 2:8

Patshalar tuwralı to'rtinshi kitap

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

21 22 23 24 25

Jaratqan İyenin' patsha Axaziyanı jazalawı

1 [1] İzrail patshası Axabtın' o'liminen son', moablılar İzrailg'a qarsı bas
ko'terdi+.
[2] İzrail patshası Axaziya Samariyadag'ı sarayının' joqarg'ı bo'lmesinin'
balkonınan jıg'ılıp, jaraqatlandı. Sonda ol adamların jiberip, olarg'a:
«Filistlerdin' Ekron qalasındag'ı qudayı Baal-Zebubqa barıp, onnan menin'
ta'wir bolatug'ın yaki bolmaytug'ınımdı sorap bilin'ler», – dedi+.
[3] Biraq Jaratqan İyenin' perishtesi tishbeli İliyasqa bılay dedi: «Barıp,
Samariya patshası jibergen adamlardın' aldınan shıg'ıp, olarg'a bılay dep
ayt: „Ekron qudayı Baal-Zebubtan soraw ushın baratug'ınday, İzrailda
Quday joq pa edi+? [4] Sonlıqtan Jaratqan İye patshan'ızg'a bılay deydi:
Jatqan to'segin'nen turmay, so'zsiz o'lesen'“». Solay etip, İliyas tapsırmanı
orınlaw ushın ketti.
[5] Adamlar patshanın' janına qaytıp keldi. Patsha olardan:
– Nege bunsha tez qaytıp keldin'ler? – dep soradı.
[6] Olar patshag'a bılay dep juwap berdi:
– Bir adam aldımızdan shıg'ıp, bizlerge bılay dedi: «O'zlerin'izdi
jibergen patshag'a qaytıp barıp, og'an bılay dep aytın'lar: Jaratqan İye
bılay deydi: „Ekron qudayı Baal-Zebubtan soraw ushın adamların'dı
jiberetug'ınday, İzrailda Quday joq pa edi? Usı isin' ushın jatqan
to'segin'nen turmay, so'zsiz o'lesen'“».
[7] Patsha o'zi jibergen adamlardan:
– Sizlerdi qarsı alıp, usı so'zlerdi aytqan adamnın' tu'r-tu'si qanday
edi? – dep soradı. [8] Olar patshag'a:
– Ol ju'nnen toqılg'an shapan kiyip, beline teri qayıs baylag'an edi, –
dep juwap berdi.
Patsha:
– Bul tishbeli İliyas, – dedi+.
[9] Patsha bir eliwbasını eliw a'skeri menen birge İliyastı alıp keliwge
jiberdi. Eliwbası bir to'beshiktin' basında otırg'an İliyastın' janına barıp,
og'an:
– Ha'y, Qudaydın' adamı, patsha seni to'menge tu'ssin, – dep atır, –
dedi.
[10] Biraq İliyas eliwbasıg'a:

– Eger men Qudaydın' adamı bolsam, onda aspannan ot tu'sip, seni ha'm eliw adamın'dı jalmap ketsin, – dep juwap berdi. Sonda aspannan ot tu'sip, eliwbasını ha'm onın' eliw adamın jalmap ketti+.

11 Keyin patsha basqa bir eliwbasını eliw a'skeri menen İliyasqa jiberdi. Eliwbası İliyasqa:

– Ha'y, Qudaydın' adamı, patsha sag'an: «Tez to'menge tu's», – dep atır, – dedi.

12 İliyas og'an:

– Eger men Qudaydın' adamı bolsam, onda aspannan ot tu'sip, seni ha'm eliw adamın'dı jalmap ketsin, – dep juwap berdi. Sonda aspannan Qudaydın' otı tu'sip, eliwbasını ha'm onın' eliw adamın jalmap ketti.

13 Patsha u'shinshi ret bir eliwbasını eliw adamı menen İliyasqa jiberdi. Bul eliwbası to'bege shıg'ıp, İliyastın' aldında diz sho'kti ha'm jalbarınıp bılay dedi: «Qudaydın' adamı, menin' ha'm mına eliw qulın'nın' janına rehimin'iz kelsin. 14 Aspannan ot tu'sip, mennen aldın kelgen eki eliwbasını ha'm olardın' ha'r birinin' eliw adamın jalmap ketken edi. Endi menin' janıma rehimin'iz kelsin».

15 Sonda Jaratqan İyenin' perishtesi İliyasqa: «Onın' menen birge to'menge tu's, onnan qorqpa», – dedi. İliyas ornınan turıp, eliwbası menen birge patshag'a ketti. 16 İliyas patshag'a bılay dedi: «Jaratqan İye bılay deydi: „Ekronnın' qudayı Baal-Zebubtan soraw ushın adamların'dı jiberetug'ınday, İzrailda Quday joq pa edi? Usılay islegenin' ushın jatqan to'segin'nen turmay, so'zsiz o'lesen'“».

17 Jaratqan İyenin' İliyas arqalı aytqan so'zi boyınsha, Axaziya o'ldi. Axaziyanın' ulı bolmag'anlıqtan, onın' ornına inisi İoram patsha boldı. Bul waqıya Yahuda patshası Ehoshafat ulı İoramnın' patshalıg'ının' ekinshi jılında boldı.

18 Axaziya islegen basqa isler İzrail patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an.

İliyastın' aspang'a alınıwı

2 [1] Jaratqan İye İliyastı quyın ishinde aspang'a ko'terip alıp ketpesten
aldın, İliyas penen Elisha Gilgaldan jolg'a shıqqan edi+. [2] Sonda İliyas
Elishag'a:
– O'tinemen, usı jerde qal, Jaratqan İye meni Beyt-Elge jiberip atır, –
dedi.
Elisha og'an:
– Tiri Jaratqan İye haqı ha'm sizin' tiriligin'iz haqı ant ishemen: sizden
ayırılmayman, – dep juwap berdi. So'ytip olar birge Beyt-Elge ketti.
[3] Beyt-Eldegi payg'ambarlar toparı Elishanın' aldınan shıg'ıp, onnan:
– Jaratqan İye bu'gin mırzan'dı qasın'nan alıp ketedi, bunı bilesen' be?
– dep soradı. Elisha olarg'a:
– Awa, bilemen, u'ndemen'ler, – dedi.
[4] İliyas Elishag'a:
– Elisha, o'tinemen, usı jerde qal, Jaratqan İye meni Erixog'a jiberip
atır, – dedi. Elisha og'an:
– Tiri Jaratqan İye haqı ha'm sizin' tiriligin'iz haqı ant ishemen: sizden
ayırılmayman, – dedi. So'ytip olar Erixog'a keldi+.
[5] Sonda Erixodag'ı payg'ambarlar toparı Elishag'a kelip:
– Jaratqan İye bu'gin mırzan'dı qasın'nan alıp ketedi, bunı bilesen' be?
– dep soradı. Elisha olarg'a:
– Awa, bilemen, u'ndemen'ler, – dedi.
[6] Keyin İliyas Elishag'a:
– O'tinemen, sen usı jerde qal, sebebi Jaratqan İye meni İordan
da'ryasına jiberip atır, – dedi.
Elisha og'an:
– Tiri Jaratqan İye haqı ha'm sizin' tiriligin'iz haqı ant ishemen: sizden
ayırılmayman, – dedi. Solay etip, ekewi jolın dawam etti.
[7] Payg'ambarlar toparınan eliwi kelip, uzag'ıraqtan olarg'a qarap turdı.
Al olar ekewi İordan da'ryasının' jag'asında turdı. [8] İliyas shapanın alıp,
aylandırıp, suwg'a urıp jibergende, suw ekige ayırıldı. Olar ekewi qurg'aq
jer arqalı arg'ı jag'ag'a o'tti+. [9] Da'ryadan o'tip bolg'annan son', İliyas
Elishadan:
– Meni janın'nan alıp ketpesten burın ayt, mennen qanday tilegin'
bar? – dep soradı. Sonda Elisha:

– Mende sizdegi ruwxtın' eki esesi bolsın, – dedi+. 10 İliyas og'an:
– Qıyın na'rseni soradın'. Eger janın'nan menin' qalay alıp ketilgenimdi ko'rsen', onda solay boladı. Eger ko'rmesen', olay bolmaydı, – dedi.
11 Olar jolda so'ylesip ketip baratırg'anda, tosattan otlı arbag'a jegilgen otlı atlar ko'rindi ha'm olardı bir-birinen ayırdı. İliyas quyın ishinde aspang'a ko'terilip ketti. 12 Elisha bunı ko'rip: «A'kem, a'kem, İzraildın' arbası ha'm atlıları!» – dep qıshqırıp qala berdi. Elisha İliyastı qaytıp ko're almaytug'ın bolg'anlıqtan, kiyimlerin jırtıp, ekige ayırdı+. 13 Son'ınan İliyastan tu'sip qalg'an shapandı alıp, izine qayttı ha'm İordan da'ryasının' jag'asına kelip turdı. 14 Ol İliyastan tu'sip qalg'an shapan menen suwdı urıp: «İliyastın' Qudayı, Jaratqan İye qay jerdesen'?» – dedi. Keyin ol suwdı qaytadan urg'anda, suw qaq ayırılıp, Elisha sol jerden kesip o'tti.
15 Erixodag'ı payg'ambarlar toparı uzaqtan Elishanı ko'rgende: «İliyastın' ruwxı Elishag'a tu'sti», – desti. Olar barıp, Elishanı ku'tip aldı ha'm basları jerge tiygenshe iyilip og'an ta'jim etti. 16 Keyin olar Elishag'a:
– Janımızda eliw ku'shli adam bar. Ruxsat berin', olar barıp, mırzan'ızdı izlep kelsin. Ba'lkim, Jaratqan İyenin' Ruwxı onı ko'terip a'ketip, qanday da bir tawg'a yamasa oypatlıqqa aparıp taslag'an shıg'ar, – dedi. Biraq Elisha olarg'a:
– Yaq, olardı izlewge jibermen'ler, – dedi+. 17 Degen menen, payg'ambarlar jalınıp qoymay, biyzar qılg'annan son', Elisha izlewge ruxsat berdi. Payg'ambarlar eliw adamdı jiberdi. Olar u'sh ku'n izlep, İliyastı taba almadı. 18 Keyin Erixog'a, Elishanın' qasına qaytıp keldi. Elisha olarg'a: «Men sizlerge onı izlemen'ler degen joq pa edim?» – dedi.

Elishanın' suwdı pa'klewi

19 Erixolılar Elishag'a:
– Mırzamız, o'zin'iz ko'rip turg'anday, qalanın' turg'an jeri jaqsı, biraq suwı jaman, jeri de o'nimsiz, – dedi. 20 Elisha olarg'a:
– Taza bir kesege duz salıp, mag'an alıp kelin'ler, – dedi. Olar solay isledi. 21 Elisha bulaq basına barıp, duzdı suwg'a tasladı da, bılay dedi: «Jaratqan İye bılay deydi: „Men bul suwdı taza qıldım, onnan endi o'lim de, o'nimsizlik te kelip shıqpaydı“». 22 Elishanın' aytqan so'zi boyınsha, suw ha'zirge deyin ishiwge jaramlı.

Elishanı masqaralag'an balalar

23 Elisha sol jerden Beyt-Elge ketti. Ol jolda ketip baratırg'anda, qaladan
kishkene balalar shıg'ıp: «Joq bol, taz, joq bol!» – dep masqaralay
basladı+. 24 Ol artına qarap, balalardı ko'rdi ha'm olardı Jaratqan İyenin'
atı menen g'arg'adı. Sonda tog'aydan eki urg'ashı ayıw shıg'ıp, qırıq eki
balanı tilkimlep tasladı.
25 Elisha ol jerden Karmel tawına, Karmel tawınan Samariyag'a
qayttı+.

İzrail ha'm Moab arasındag'ı urıs

3 [1] Yahuda patshası Ehoshafattın' patshalıg'ının' on segizinshi jılında, Axab ulı İoram Samariyada İzrailg'a patsha boldı ha'm on eki jıl patshalıq etti. [2] İoram Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi islewdi dawam etse de, onın' isleri o'z ata-anasının' islerindey ju'da' jaman bolmadı. Ol a'kesinin' Baalg'a arnap soqtırg'an kiyeli tasların alıp tasladı+. [3] Degen menen, ol Nabat ulı Yarobamnın' İzraildı baslag'an gu'nalarına erip, olardan waz keshpedi+.

[4] Moab patshası Mesha sharwashılıq penen shug'ıllanatug'ın edi. Ol İzrail patshasına jılına ju'z mın' qozı ha'm ju'z mın' qoshqardın' ju'nin beretug'ın edi. [5] Biraq patsha Axabtın' o'liminen son', Moab patshası İzrail patshasına qarsı bas ko'terdi+. [6] Sol waqıtta patsha İoram Samariyadan shıg'ıp, pu'tkil izraillılardı bir jerge topladı. [7] Ol Yahuda patshası Ehoshafatqa: «Moab patshası mag'an qarsı bas ko'terdi. Moablılarg'a qarsı urısıw ushın menin' menen birge barasız ba?» – degen xabar jiberdi.

Ehoshafat og'an: «Awa, baraman, meni o'zin'izdey, xalqımdı o'z xalqın'ızday, atlarımdı o'z atların'ızday ko'rin'», – dedi+.

[8] Son'ınan ol: «Bizler qaysı joldan barayıq?» – dep soradı.

İoram og'an: «Edom sho'li arqalı», – dep juwap berdi.

[9] Solay etip, İzrail, Yahuda ha'm Edom patshaları birge jolg'a shıqtı. Olar aylanba jollar arqalı jeti ku'n ju'rgennen keyin, suwları tawısılıp, a'skerler de, janındag'ı haywanlar da suwsız qaldı+. [10] Sonda İzrail patshası:

– Wah, Jaratqan İye bizlerdi, u'sh patshanı moablılarg'a ta'slim etiw ushın bir jerge jıynag'an eken-da'! – dep baqırdı+.

[11] Biraq Ehoshafat:

– Bul jerde Jaratqan İyenin' payg'ambarı joq pa? Ol arqalı Jaratqan İyenin' erkin sorap biler edik, – dedi.

Sonda İzrail patshasının' xızmetkerlerinen biri:

– Bul jerde Shafat ulı Elisha bar, ol burın İliyastın' qolına suw quyg'an sha'kirti bolg'an, – dep juwap berdi+.

[12] Ehoshafat:

– Ol Jaratqan İyenin' ne aytajag'ın biledi, – dedi. Solay etip, İzrail patshası, Ehoshafat ha'm Edom patshası Elishag'a ketti.

[13] Elisha İzrail patshasına:

– Sen nege mag'an kiyatırsan'? A'ken' menen anan'nın' payg'ambarlarına bar, – dedi.

İzrail patshası og'an:

– Yaq, sebebi bul u'sh patshanı moablılarg'a ta'slim etiw ushın bir jerge toplag'an – Jaratqan İye, – dep juwap berdi+.

14 Elisha og'an:

– O'zim xızmetinde bolg'an A'lemnin' Jaratqan İyesinin' tiriligi haqı aytaman: eger Yahuda patshası Ehoshafattı hu'rmet etpegenimde, sag'an qaramag'an da, na'zer de salmag'an bolar edim. 15 Endi mag'an lira shertetug'ın bir sazendeni alıp kelin', – dedi.

Sazende kelip, lira shertkende, Jaratqan İyenin' ku'shi Elishanın' u'stine tu'sti+. 16 Sonda Elisha bılay dedi: «Jaratqan İye bılay deydi: „Bul oypatlıqtın' basınan ayag'ına deyin orlar qazın'lar. 17 Sizler samal da, jawın da ko'rmeysizler. Biraq mına oypatlıq suwg'a tolıp, o'zlerin'iz de, malların'ız ha'm haywanların'ız da onnan suw ishesizler“.

18 Jaratqan İye ushın bunı islew an'sat. Ol moablılardı da sizlerge ta'slim etedi. 19 Sonda sizler olardın' barlıq qorg'anlı qalaların ha'm bas qalaların qıyratıp, olardag'ı ha'r bir miywe ag'ashın kesip taslaysızlar, barlıq bulaqlarının' ko'zlerin bekitip, o'nimdar atızlarının' ha'mmesin taslaqqa aylandırıp, jaramsız qılasızlar»+.

20 Erten'ine azanda qurbanlıq beriletug'ın waqıtta, birden Edom ta'repten suw ag'ıp kelip, jerdi basıp ketti+.

21 Moablılar patshalardın' o'zleri menen urısıw ushın kiyatırg'anın esitkende, urısqa jaramlı u'lken-kishini toplap, shegarag'a kelip turdı. 22 Olar azanda erte turdı. Quyash ko'terilip, suw betine tu'skende, bul suwlar arg'ı jaqtag'ı moablılarg'a qang'a uqsap qızarıp ko'rindi. 23 Sonda olar: «Mınaw qan-g'o. Patshalar o'z ara urısıp, bir-birin qırıp taslag'an eken. Qa'ne, moablılar, oljag'a!» – dep baqırıstı. 24 Biraq moablılar İzrail ordasına kelgende, izraillılar moablılarg'a hu'jim jasap, olardı qıra basladı. Sonda moablılar qasha basladı, al izraillılar olardı quwıwın ha'm qırıwın dawam etti. 25 Olar qalalardı qıyrattı, o'nimdar atızlarg'a ha'r biri bir tastan ılaqtırıp, olardı tasqa toltırdı. Suw bulaqlarının' ko'zlerin bekitip, miywe ag'ashların kesip tasladı. Tek Kir-Xaresettin' tas diywalları g'ana o'z ornında qaldı. Biraq saqpanshılar qorshap alıp, onı da qıyrattı+.

26 Moab patshası o'zinin' jen'ilip atırg'anın ko'rgende, janına jeti ju'z qılıshpazın alıp, Edom patshasının' a'skerlerin jarıp o'tpekshi boldı. Biraq

jarıp o'te almadı. [27] Sonda ol o'z taxtının' miyrasxorı bolg'an tun'g'ısh ulın shalıp, diywal u'stinde jandırılatug'ın qurbanlıq etip berdi. Bul izraillılarda ku'shli g'a'zep oyattı ha'm olar qalanı ta'rk etip, o'z ellerine qaytıp ketti+.

Elishanın' ka'mbag'al jesir hayalg'a ja'rdem beriwi

4 [1] Bir ku'ni payg'ambarlar toparınan birinin' hayalı dad salıp kelip, Elishag'a:

– Qulın'ız bolg'an ku'yewim o'ldi. Siz onın' Jaratqan İyeden qorqıp jasag'anın bilesiz. Endi bolsa, bizge qarız bergen adam eki ulımdı qul qılıp alıp ketiwge kelip tur, – dedi+.

[2] Elisha og'an:

– Sag'an qanday ja'rdem bersem eken? Aytshı, u'yin'de ne bar? – dedi.

Hayal:

– Shorın'ızdın' u'yinde kishkene bir gu'ze za'ytu'n mayınan basqa hesh na'rse joq, – dedi. [3] Elisha hayalg'a bılay dedi:

– Barıp, ha'mme qon'sıların'nan bos ıdısların sorap al. İlajı bolg'ansha ko'p ıdıs jıyna. [4] Keyin ulların' menen u'yge kir de, qapını ildirip alıp, ıdıslardın' ha'mmesine za'ytu'n mayın quy. Tolg'an ıdıslardı shetke alıp qoya ber.

[5] Hayal Elishanın' janınan ketti. Son'ınan ol ulları menen birge u'yge kirip, esikti ildirdi. Ulları ıdıslardı alıp berip turdı, al hayal maydı quyıp turdı. [6] Ha'mme ıdıslar tolg'anda, ol ullarının' birine:

– Ja'ne bir ıdıs alıp ber, – dedi.

Ulı og'an:

– Basqa ıdıs qalmadı, – dep juwap berdi. Sonda maydın' ag'ıwı da toqtadı.

[7] Hayal kelip, Qudaydın' adamına bolg'an waqıyanı aytıp berdi. Ol hayalg'a: «Barıp, maydı sat ta, qarızın'dı to'le. Qalg'anın ulların' menen birge ku'n ko'risin' ushın paydalan», – dedi.

Elisha ha'm shunemli hayal

[8] Bir ku'ni Elisha Shunemge keldi. Ol jerde jasaytug'ın bir abıraylı hayal Elishanı u'yine mira't etip, awqatlanıwg'a ko'ndirdi. Son'ın ala Elisha Shunemnen ha'r o'tkende, awqatlanıw ushın sol u'yge baratug'ın boldı+. [9] Aradan biraz waqıt o'tkennen keyin hayal ku'yewine: «Bul jerden tez-tez o'tip turatug'ın sol adamnın' Qudaydın' muxaddes adamı ekenin bildim. [10] Kel, u'yimizdin' u'stine kishkene bir bo'lme salıp, ishine ko'rpe-to'sek, stol, otırg'ısh ha'm shıra qoyayıq. Ol bizlerge kelgende, sol jerde boladı», – dedi.

11 Bir ku'ni Elisha kelip, joqarg'ı bo'lmege shıg'ıp jattı. 12 Ol xızmetshisi
Gexaziyge: «Shunemli hayaldı shaqır», – dedi. Ol hayaldı shaqırdı, hayal
Elishanın' aldına kelgende,+ 13 Elisha Gexaziyge bılay dedi: «Hayalg'a bılay
dep ayt: „Bizlerge ko'rsetip atırg'an g'amxorlıg'ın'dı sag'an ne menen
qaytarayıq? Sen haqqında patsha menen yamasa sa'rka'rda menen
so'yleseyin be?“»

Hayal og'an: «Yaq, raxmet. Men o'z xalqımnın' arasında kemshiliksiz
jasap atırman, ha'mme na'rsem bar», – dedi.

14 Son'ınan Elisha Gexaziyge:

– Onda, bul hayal ushın ne islesem eken? – dedi.

Gexaziy:

– Onın' ulı joq eken, ku'yewi de qartayıp qalıptı, – dedi. 15 Elisha:

– Hayaldı shaqır, – dedi. Gexaziy hayaldı shaqırdı. Ol kelip, qapının'
awzında turdı. 16 Elisha hayalg'a:

– Kelesi jılı usı waqıtta bawırın'da bir ulın' boladı, – dedi.

Hayal og'an:

– Yaq mırzam, Qudaydın' adamı, shorın'ızdı aldaman', – dedi+.

17 Biraq Elishanın' aytqanınday, hayal ha'miledar bolıp, kelesi jılı
sonday waqıtta bir ul tuwdı. 18 Bala o'sti. Ol bir ku'ni oraqshılardın' basında
bolıp atırg'an a'kesinin' janına bardı. 19 Sol jerde bala birden a'kesine:
«Way, basım awırıp tur, way basım!» – dep baqıra basladı.

A'kesi xızmetshisine: «Balanı anasına alıp bar», – dedi. 20 Xızmetshi
balanı ko'terip, anasına alıp keldi. Bala tu'ske deyin anasının' dizesinde
otırıp, keyin qaytıs boldı. 21 Hayal joqarg'ı bo'lmege shıg'ıp, balanı
Qudaydın' adamının' to'segine jatqızdı da, esikti jawıp, sırtqa shıqtı. 22 Ol
ku'yewin shaqırıp:

– İltimas, mag'an bir xızmetshi menen bir eshek jibersen'. Men tez
Qudaydın' adamına barıp kelemen, – dedi. 23 Ku'yewi og'an:

– Ne ushın og'an bu'gin barg'ın' kelip qaldı? Bu'gin Jan'a ay bayramı
da, Shabbat ku'ni de emes g'oy, – dedi.

Biraq hayal:

– Zıyanı joq, – dedi+.

24 Hayal eshekti ertlep, xızmetshisine: «Eshekti ayda, men
aytpag'anımsha ju'risti pa'seytpe», – dedi.

25 Hayal ketip, Karmel tawına, Qudaydın' adamının' janına jaqınladı.
Qudaydın' adamı hayaldı uzaqtan ko'rgende, xızmetshisi Gexaziyge: «Qara,

shunemli hayal kiyatır! 26 Tez aldınan shıg'ıp onnan: „Qalaysan', ku'yewin' ha'm balan' qalay?“ – dep sora», – dedi. Hayal Gexaziyge: «Ha'mmesi jaqsı», – dep juwap berdi.

27 Hayal tawg'a shıg'ıp, Qudaydın' adamının' janına keldi de, onın' ayaqlarına jabıstı. Gexaziy hayaldı shetke shıg'armaqshı bolg'anda, Qudaydın' adamı og'an: «Og'an tiyme, onın' kewli qabarg'an, al Jaratqan İye bunı mennen jasırıp, aytpadı», – dedi+.

28 Hayal og'an: «Mırzam, men sizden ul sorap pa edim? „Meni aldaman'ız“, – degen joq pa edim?» – dedi.

29 Sonda Elisha Gexaziyge: «Belin'di buwıp, menin' tayag'ımdı qolın'a al da, jolg'a shıq. Eger birewdi ushıratsan', sa'lem berme, eger birew sag'an sa'lem berse, sa'lemin alma. Barıp, tayag'ımdı balanın' betine qoy», – dedi+.

30 Balanın' anası Elishag'a: «Tiri Jaratqan İye haqı ha'm sizin' tiriligin'iz haqı ant ishemen: sizsiz hesh jaqqa ketpeymen», – dedi. Sonlıqtan Elisha da hayalg'a erip jolg'a shıqtı. 31 Gexaziy olardan aldınıraq barıp, tayaqtı balanın' betine qoydı. Biraq ses te, tirilik belgisi de bolmag'annan son', Gexaziy olardın' aldınan shıg'ıp: «Bala tirilmedi», – dep xabarladı+.

32 U'yge kirgende, Elisha o'zinin' to'seginde o'lgen balanın' jatırg'anın ko'rdi. 33 Ol bo'lmege kirip, esikti jawdı ha'm Jaratqan İyege duwa etti+. 34 Keyin ol to'sekke shıg'ıp, balanın' u'stine jattı. Awzın balanın' awzına, ko'zlerin ko'zlerine, alaqanların alaqanlarına qoyıp, balanın' u'stine sozılıp jatqanda, balanın' denesi ısıy basladı+. 35 Ol turıp, bo'lmenin' ishinde oyaqtan-buyaqqa ju'rdi, son'ınan ja'ne barıp, balanın' u'stine sozılıp jattı. Bala jeti ret tu'shkirdi de, ko'zlerin ashtı. 36 Elisha Gexaziydi shaqırıp og'an: «Shunemli hayaldı shaqır», – dedi. Ol hayaldı shaqırdı. Hayal kelgende, Elisha og'an: «Ulın'dı al», – dedi. 37 Hayal Elishanın' ayaqlarına jıg'ılıp, bası jerge tiygenshe iyilip ta'jim etti. Son'ınan ulın alıp, shıg'ıp ketti+.

Ja'ne eki ka'ramat

38 Elisha Gilgalg'a qaytıp keldi. Ol jerdi ashlıq jaylag'an bolıp, payg'ambarlar toparındag'ılar onın' aldında otırg'an edi. Ol xızmetshisine: «U'lken qazandı otqa qoyıp, payg'ambarlar toparındag'ılarg'a sorpa pisirip ber», – dedi+. 39 Sonda olardın' biri ko'k sho'p terip keliw ushın atızg'a ketti ha'm iyt tu'ynekti tawıp, onın' jemisine etegin toltırıp keldi. Awqat pisirip atırg'anlar onın' ne ekenin bilmey, maydalap tuwrap qazang'a salıp

jiberdi. 40 Awqat ha'mmege quyıp berildi. Biraq adamlar awqattı tatıp
ko'riwden: «Ha'y, Qudaydın' adamı! Mına awqat za'ha'r-g'o», – dep
baqırısa basladı. Hesh kim onı ishe almadı. 41 Sonda Elisha: «Un alıp
kelin'ler», – dedi. Ol undı qazang'a saldı da: «Endi adamlarg'a quyıp
berin'ler, ishsin», – dedi. Qazanda zıyanlı hesh na'rse qalmadı.
42 Bir ku'ni Baal-Shalishadan bir adam Qudaydın' adamına o'zinin'
arpasının' birinshi zu'ra'a'tinen jabılg'an jigirma nan ha'm taza jıynalg'an
biydaydın' masaqlarınan dorbasına salıp alıp keldi. Elisha xızmetshisine:
– Adamlarg'a u'lestirip ber, jesin, – dedi+.
43 Xızmetshisi og'an:
– Bul ju'z adamg'a ne boladı? – dedi.
Elisha og'an:
– Adamlarg'a u'lestirip ber, jesin. Sebebi Jaratqan İye bılay deydi: „Jep
toyadı, awısıp ta qaladı“, – dedi.
44 Sonda xızmetshi olardı adamlardın' aldına qoydı. Jaratqan İyenin'
aytqanınday, olar jep toydı ha'm awısıp ta qaldı.

Naamannın' jaman teri keselliginen jazılıwı

5 [1] Aram patshasının' sa'rka'rdası Naaman o'z mırzası ushın ullı ha'm hu'rmetli adam edi. Sebebi Jaratqan İye aramlılarg'a ol arqalı jen'is sıylag'an edi. Naaman ma'rt jawınger edi, biraq ol jaman teri keselligine jolıqqan edi+. [2] Burın aramlılar bir shabıwıl jasag'anında, İzraildan bir kishkene qızdı tutqın etip alıp kelgen edi. Bul qız Naamannın' hayalına xızmet etetug'ın edi. [3] Bir ku'ni ol o'z biykesine: «Qa'nekey, mırzam Samariyadag'ı payg'ambarg'a barg'anda ma edi, ol onı teri keselliginen azat etken bolar edi», – dedi.

[4] Bunı esitkende, Naaman barıp, izraillı qızdın' aytqanların o'z mırzasına, patshag'a aytıp berdi. [5] Aram patshası Naamang'a: «Jolg'a atlan, men İzrail patshasına xat jazıp beremen», – dedi. Ol on talant gu'mis, altı mın' shekel altın ha'm on qatar kiyim alıp, jolg'a shıqtı. [6] Ol xattı İzrail patshasına a'kelip berdi. Xatta bılay dep jazılg'an edi: «Bul xat penen birge qulım Naamandı sizge jiberip atırman. Onı teri keselliginen azat etiwin'izdi qa'leymen».

[7] İzrail patshası xattı oqıp ko'rdi de, kiyimlerin jırtıp: «Adamnın' teri keselligin jazıw ushın mag'an adam jiberetug'ınday, men ne jan alıp jan beretug'ın Quday ma edim? Mine, ko'rin'ler ha'm bilip qoyın'lar, ol menin' menen urısıw ushın sebep izlep atır», – dep baqırdı+.

[8] İzrail patshasının' kiyimlerin jırtqanın esitken Qudaydın' adamı Elisha patshag'a: «Nege kiyimlerin'izdi jırttın'ız? Ol adamdı mag'an jiberin', İzrailda bir payg'ambar bar ekenin bilip qoysın», – degen xabar jiberdi. [9] Solay etip, Naaman atları ha'm arbaları menen Elishanın' u'yinin' esiginin' aldına kelip turdı. [10] Sonda Elisha xabarshısın jiberip, ol arqalı Naamang'a bılay dedi: «Barıp, İordan da'ryasına jeti ret juwın, sonda terin' jan'arıp, pa'k bolasan'»+.

[11] Naaman bug'an qattı ashıwlanıp: «Men, ol aldımnan shıg'ıp, o'z Qudayı Jaratqan İyenin' atın aytıp shaqıradı ha'm kesellengen jerime qolın qoyıp, onı jazadı dep oylag'an edim. [12] Damasktegi Abana ha'm Parpar da'ryaları İzraildag'ı barlıq da'ryalardın' suwlarınan artıq emes pe? Men olarda-aq juwınıp, pa'klenip almas pa edim?» – dedi de, ashıwg'a buwlıg'ıwı menen burılıp ketti.

[13] Biraq Naamannın' xızmetshileri janına kelip: «Mırzam, eger payg'ambar sizge qıyınıraq bir isti isle degende, islemes pe edin'iz? Ol

sizge tek: „Barıp juwın, tazalanasan'“, – dedi-g'o», – dedi. 14 Bunnan son', Naaman Qudaydın' adamının' so'zi boyınsha İordan da'ryasına barıp, jeti ret su'n'gidi. Sonda onın' denesi na'restenin' denesindey tap-taza boldı ha'm ol pa'klendi.

15 Naaman barlıq adamları menen birge Qudaydın' adamına qaytıp keldi ha'm onın' aldında turıp bılay dedi:

– Mine, endi pu'tkil jer betinde İzraildın' Qudayınan basqa qudaydın' joq ekenin bildim. O'tinemen, qulın'ızdın' mına sawg'asın qabıl etin', – dedi+.

16 Biraq Elisha og'an:

– O'zim xızmetinde bolg'an tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen: hesh na'rse almayman, – dedi.

Naaman Elishanı alıwg'a ko'ndirmekshi boldı, biraq ol almadı+.

17 Sonda Naaman bılay dedi:

– Onda mag'an usı jerdin' topırag'ınan eki g'ashırım ko'tere alg'anday topıraq alıwg'a ruxsat berin'. O'ytkeni qulın'ız bolg'an men endigiden bılay Jaratqan İyeden basqa hesh bir qudayg'a jandırılatug'ın qurbanlıqlar ha'm basqa qurbanlıqlar bermeymen. 18 Biraq mına jag'dayda Jaratqan İye qulın keshiriwin o'tinemen: mırzam Rimmonnın' butxanasına tabınıw ushın barg'anda, ol menin' qolıma su'yenedi. Sol waqıtta, Rimmonnın' butxanasında men de onın' menen birge ta'jim qılaman. Sonda Jaratqan İye meni keshirsin.

19 Elisha og'an:

– Aman-esen kete ber, – dedi. Naaman sol jerden shıg'ıp, biraz uzaqlasqanda, 20 Qudaydın' adamı bolg'an Elishanın' xızmetshisi Gexaziy ishinen bılay dedi: «Mırzam bul aramlı Naamannın' a'kelgen sawg'aların alıwdan bas tarttı. Tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen: men onın' izinen quwıp jetip, onnan bir na'rseler alaman»+.

21 Solay etip, Gexaziy Naamandı quwıp ketti. Naaman izinen birewdin' quwıp kiyatırg'anın ko'rgende, arbadan tu'sti de, onı qarsı alıp:

– Amanlıq pa? – dep soradı.

22 Gexaziy og'an:

– Amanlıq, – dep juwap berdi. – Mırzam meni: «Jan'a g'ana Efrayımnın' tawlı u'lkesindegi payg'ambarlar toparınan eki jigit kelip qaldı. Olarg'a bir talant gu'mis ha'm eki qatar kiyim bersin», – degen xabar menen jiberdi.

23 Naaman:

– O'tinemen, eki talant gu'mis al, – dedi. Onı ko'ndirip, eki talant
gu'misti eki dorbag'a salıp bayladı ha'm eki qatar kiyim qosıp berip, olardı
o'zinin' eki xızmetshisine ko'tertti. Olar Gexaziydin' aldında ju'rdi.
24 To'beshikke jetkende, Gexaziy zatlardı olardın' qolınan alıp, u'yge jasırdı
ha'm adamlardı izine qaytarıp jiberdi. 25 Keyin o'zi Elishanın' aldına keldi.
Elisha onnan:
– Gexaziy qay jaqtan kiyatırsan'? – dep soradı.
Gexaziy:
– Qulın'ız hesh jaqqa barmadı, – dep juwap berdi.
26 Sonda Elisha og'an:
– Sol adam arbasınan tu'sip, seni qarsı alg'anda ruwxım senin' menen
birge emes pe edi? Ha'zir gu'mis, kiyim, za'ytu'n ha'm ju'zim bag'ların,
mayda ha'm iri mallar, qul ha'm shorılar alatug'ın waqıt pa? 27 Usı isin'
ushın Naamannın' jaman teri keselligi ma'n'gige sag'an ha'm senin'
urpag'ın'a jabıssın, – dedi. Gexaziy Elishanın' aldınan shıqqanda, onın'
jaman teri keselligine shalıng'an denesi tu'lep ketken edi+.

Baltanın' basının' suw betine qalqıp shıg'ıwı

6 [1] Bir ku'ni payg'ambarlar toparındag'ılar Elishag'a:
– Qaran', sizin' janın'ızdag'ı bizler jasaytug'ın jer ju'da' tar.
[2] Sonlıqtan İordan da'ryasının' boyına barayıq ha'm ha'r qaysısımız bir ag'ashtan kesip alıp, sol jerge baspana qurayıq, – dedi.
Elisha olarg'a:
– Barın'lar, – dedi. [3] Olardan biri:
– İltimas, siz de bizler menen birge ju'rin', – dedi.
Elisha og'an:
– Yaqshı, baraman, – dedi de, [4] olar menen birge ketti. Olar İordang'a kelip, ag'ash kese basladı. [5] Olardan biri ag'ash shawıp atırg'anda, baltasının' bası suwg'a tu'sip ketti. Sonda ol:
– Way, mırzam, baltanı az-maz waqıtqa sorap alg'an edim! – dep shırlap qoya berdi.
[6] Qudaydın' adamı onnan:
– Ol qay jerge tu'sti? – dep soradı. Sol adam baltanın' bası tu'sken jerdi ko'rsetti. Elisha bir shaqanı kesip alıp, sol jerge ılaqtırıp jibergende, baltanın' bası suwdın' betine qalqıp shıqtı. [7] Elisha: «Onı al», – dedi. Adam qolın sozıp, baltanın' basın aldı.

Aram a'skerleri ha'm Elisha

[8] Aram patshası İzrailg'a qarsı urısqa atlandı. Ol o'z xızmetshileri menen ma'sla'ha'tleskennen son': «Men mına ha'm mına jerlerge orda quraman», – dedi.
[9] Qudaydın' adamı İzrail patshasına: «Ol jerden o'tpen', sebebi aramlılar sol jerge buqqı taslap jatır», – degen xabar jiberdi. [10] Sonda İzrail patshası Qudaydın' adamının' aytqan jerin tekserip ko'rdi. Bir emes, bir neshe ma'rte Elisha patshag'a aldın ala eskertti. Solay etip, patsha sol jerlerge barg'anda saq boldı. [11] Bug'an Aram patshasının' qattı ashıwı keldi ha'm xızmetshilerin shaqırıp, olarg'a:
– Mag'an aytın'lar, qaysı birin'iz İzrail patshasının' jansızısız? – dedi.
[12] Sonda xızmetshilerden biri:
– Taqsır, hesh birimiz. Bulardı İzrail patshasına bildirip turatug'ın İzrailda jasaytug'ın payg'ambar Elisha boladı. Ol ha'tte, jatatug'ın bo'lmen'izde aytılg'anlardı da og'an jetkizip turadı, – dedi.
[13] Patsha:

– Onda barıp, onın' qay jerde ekenin bilin'ler. Adam jiberip, onı qolg'a tu'sireyin, – dedi. Patshag'a: «Elisha Dotanda eken», – dep xabarladı+.
14 Patsha ol jerge atlar, sawash arbaların ha'm la'shkerler toparın jiberdi.
Olar tu'nde kelip, qalanı qorshap aldı.
15 Qudaydın' adamının' xızmetshisi azanda erte turıp, sırtqa shıqsa,
qala a'tirapının' la'shkerler, atlar ha'm sawash arbaları menen
qorshalg'anın ko'rdi. Ol Elishag'a:
– Way mırzam, endi ne qılamız? – dedi.
16 Elisha og'an:
– Qorqpa, sebebi bizlerdin' ta'repdarlarımız olardikinen ko'p, – dedi+.
17 Son'ınan Elisha: «Jaratqan İye, ol ko'riwi ushın, onın' ko'zlerin asha
go'r», – dep duwa etti. Jaratqan İye xızmetshinin' ko'zlerin ashtı. Sonda ol
Elishanın' do'geregindegi tawlardın' otlı atlar menen sawash arbalarına
tolıp turg'anın ko'rdi+.
18 Aramlılar Elishag'a hu'jim qıla baslag'anda, Elisha Jaratqan İyege
duwa etip: «Bul adamlardı soqır qılıp taslay go'r», – dedi. Elishanın' so'zine
go're, Jaratqan İye olardı soqır qılıp tasladı+.
19 Keyin Elisha olarg'a: «Joldan adasıpsız, sizler izlegen qala bul emes.
Mag'an erin'ler, sizlerdi izlegen adamın'ızdın' aldına alıp baraman», – dedi
de, olardı Samariyag'a baslap keldi. 20 Olar Samariyag'a kelgende, Elisha:
«Jaratqan İye! Olar ko'riwi ushın olardın' ko'zlerin asha go'r», – dedi.
Jaratqan İye olardın' ko'zlerin ashtı ha'm olar o'zlerinin' Samariyanın'
ortasında turg'anın ko'rdi.
21 İzrail patshası olardı ko'rgende Elishag'a:
– Mırzam, olardı qırıp taslayın ba? – dedi.
22 Elisha patshag'a:
– Yaq, qırıp taslaman'. Olardı o'ltiretug'ınday, siz olardı o'z qılıshın'ız
ha'm o'z oq jayın'ız benen qolg'a alıp pa edin'iz? Olarg'a nan ha'm suw
berin', iship-jesin ha'm o'z hu'kimdarına qaytsın, – dedi+.
23 Patsha aramlılar ushın u'lken zıyapat berdi ha'm iship-jep
bolg'annan keyin, olardı o'z hu'kimdarına qaytarıp jiberdi. Bunnan son',
aramlı basqınshılar İzrail jerine qaytıp kelmedi.

Samariyadag'ı ashlıq

24 Keyinirek Aram patshası Ben-Hadad o'zinin' barlıq a'skerlerin jıynap
kelip, Samariyanı qamal qıldı+. 25 Olar qalanı qamal qılıp turg'anda, onda

qattı ashlıq boldı. Solay etip bir eshektin' gellesi seksen shekel gu'miske, bir uwıs kepter qıyı* bes shekel gu'miske satıldı.

26 Bir ku'ni İzrail patshası qala diywalı u'sti menen ketip baratırg'anda, bir hayal:

– Taqsır, ja'rdem berin', – dep dad saldı+.

27 Patsha og'an:

– Eger Jaratqan İye sag'an ja'rdem bermese, men qalay ja'rdem bere alaman? Biyday da, sharap ta bere almayman, – dedi de, 28 son'ınan: – Ne demekshisen'? – dedi.

Hayal bılay dedi:

– Mına hayal mag'an: «Ulın'dı ber, onı bu'gin jeyik, al menikin erten' jeymiz», – degen edi. 29 So'ytip bizler ulımdı pisirip jedik. Erten'ine men og'an: «Ulın'dı ber, jeyik», – desem, ol ulın jasırıp tasladı+.

30 Patsha hayaldın' so'zin esitkende, kiyimlerin jırtıp, diywaldın' u'sti boylap ju'rdi. Sonda xalıq onın' ishten aza kiyimin kiyip ju'rgenin ko'rdi. 31 Patsha: «Eger usı bu'gin Shafat ulı Elishanın' bası denesinen juda qılınbasa, Quday meni jazalag'an u'stine jazalasın», – dedi.

32 Elisha aqsaqallar menen o'z u'yinde otırg'an edi. Patsha bir adamdı Elishag'a jiberdi. Sol adam ele Elishag'a jetip kelmesten aldın Elisha aqsaqallarg'a: «Bul qanxordın' menin' basımdı kestiriw ushın adam jiberip atırg'anın ko'rip tursız ba? Sol adam kelgende, qapını ilip taslan', onı ishke kirgizben'. Onın' izinde mırzasının' da ayaq sesleri esitilip tur», – dedi.

33 Elisha ele olar menen so'ylesip otırg'anda, patsha onın' aldına kelip: «Mine, Jaratqan İye qanday apatshılıq jiberdi! Endi Jaratqan İyeden ne ku'te alaman?» – dedi.

7 [1] Elisha bug'an bılay dep juwap berdi:
– Jaratqan İyenin' so'zin tın'lan'lar! Jaratqan İye bılay deydi:
«Erten' usı waqıtta Samariya da'rwazasındag'ı bazarda bir sea* sapalı un
da, eki sea arpa da bir shekelge satıladı».
[2] Sonda patsha su'yenip ju'retug'ın a'skerbası Qudaydın' adamına:
– Eger Jaratqan İye aspan qaqpaqların ashsa da, bulay bola qoymas, –
dedi.
Elisha og'an:
– Sen ha'mmesin o'z ko'zin' menen ko'resen', biraq onnan jew sag'an
nesip etpeydi, – dedi+.

Qamal etiwdin' toqtawı

[3] Qala da'rwazasının' sırtında jaman teri keselligine shalıng'an to'rt
adam bar edi. Olar bir-birine: «O'limimizdi ku'tip bul jerde otıra berip ne
qılamız? [4] Qalag'a kireyik desek, ol jerde ashlıq bolıp atır, ashlıqtan o'lemiz.
Al bul jerde otıra bersek te, o'lemiz. Jaqsısı, aramlılardın' ordasına barayıq.
Eger o'ltirmese, tiri qalarmız, o'ltirse o'lip ketermiz», – dedi.
[5] Olar aramlılardın' ordasına barıw ushın tan' qaran'g'ısında turıp,
ordanın' shetine kelse, ol jerde birde bir adam joq eken. [6] Sebebi İyemiz
Aram ordasına sawash arbalarının' taqır-tuqırlısın, atlardın' kisnewin
ha'm ko'p a'skerlerdin' shawqım-su'renin esittirgen edi. Sonda aramlılar
bir-birine: «İzrail patshası bizlerge hu'jim jasaw ushın Xett ha'm Mısır
patshaların jallap alg'an qusaydı», – desti+. [7] Olar tan' qaran'g'ısında
shatırların, atların, esheklerin yag'nıy pu'tkil ordasın taslap, bas sawg'alap
qashıp ketken edi+.
[8] Jaman teri keselligi bolg'an adamlar ordanın' shetine kelip, bir
shatırg'a kirdi ha'm iship-jedi. Ol jerden gu'mis, altın ha'm kiyimler alıp,
olardı jasırıp qayttı. Keyin qaytıp kelip, basqa shatırg'a kirdi ha'm ol
jerden alg'anların da aparıp jasırıp qoydı.
[9] Son'ınan bir-birine: «Bizlerdin' bul isimiz durıs emes. Bu'gin
quwanıshlı xabarlar ku'ni. Eger bizler aytıwg'a asıqpay, erten' ku'n
shıqqang'a deyin ku'tsek, onda jazag'a tartılamız. Ju'rin', patsha sarayına
barıp, xabar bereyik», – dedi.
[10] Solay etip, olar kelip, qala da'rwazasının' qarawılların shaqırıp,
olarg'a bılay dedi: «Bizler aramlılardın' ordasına barıp edik. Ol jerde bir de
bir adam joq, adamnın' dawısı da esitilmeydi. Tek baylang'an atlar menen

eshekler ha'm qalay bolg'an bolsa solay qalg'an shatırlar bar eken».
11 Da'rwaza qarawılları jar salıp, xabardı patsha sarayına jetkizdi. 12 Patsha
tu'n ortasında to'seginen turıp, xızmetshilerine:

– Aramlılardın' qanday joba du'zip atırg'anın sizlerge aytıp qoyayın:
olar bizlerdin' asharshılıqtı bastan keshirip atırg'anımızdı biledi. Olar:
«İzraillılar qaladan shıqqanda, olardı tiriley qolg'a tu'sirip, qalag'a kirip
alamız», – dep oylap, atızlarg'a jasırınıw ushın, shatırların taslap ketken, –
dedi.

13 Sonda xızmetshilerinen biri patshag'a:

– Qalada qalg'an bes attı alıp, jag'daydı bilip keliw ushın bir neshe
adam jibereyik. Ol jerge barg'anlar da, qalada qalg'anlar da ba'ri bir o'ledi,
– dedi.

14 Olar ha'r birine jup attan jegilgen eki sawash arbasın aldı. Patsha:
«Barıp, ko'rin'ler», – dep olardı aram a'skerlerinin' izinen jiberdi. 15 Olar
aramlılardın' izi menen İordan da'ryasına deyin bardı. Pu'tkil jol boyı
aramlılardın' asıg'ıp qashıp baratırıp ılaqtırıp ketken kiyim ha'm zatlarına
tolı edi. Jiberilgen adamlar qaytıp kelip, jag'daydı patshag'a jetkizdi.
16 Sonda xalıq qaladan shıg'ıp, Aram ordasın talan-taraj qıldı. Jaratqan
İyenin' so'zi boyınsha, bir sea sapalı un da, eki sea arpa da bir shekelge
satıldı.

17 Patsha o'zi su'yenip ju'retug'ın a'skerbasını da'rwaza awzına qoyg'an
edi. Ol da'rwazanın' aldında adamlardın' ayag'ının' astında qalıp, o'ldi.
Patsha Qudaydın' adamının' aldına barg'anda, ol patshag'a usılay
bolatug'ının aytqan edi+. 18 Ha'mmesi Qudaydın' adamının' patshag'a
aytqanınday boldı. Ol patshag'a: «Erten' usı waqıtlarda Samariya
da'rwazasındag'ı bazardın' aldında eki sea arpa da, bir sea sapalı un da bir
shekelge satıladı», – degende, 19 usı a'skerbası Qudaydın' adamına:
«Jaratqan İye aspan qaqpaqların ashsa da, bunday bola qoymas», – dep
juwap bergen edi. Sonda Elisha og'an: «Sen bunı o'z ko'zlerin' menen
ko'resen', biraq onnan jew sag'an nesip etpeydi», – degen edi. 20 Solay boldı
da. Ol da'rwazanın' aldında adamlardın' ayag'ının' astında qalıp, o'ldi.

Shunemli hayaldın' qaytıp keliwi

8 [1] Elisha o'zi o'limnen tiriltken balanın' anasına: «U'y-ishin' menen
ko'ship ketip, jasay alg'anday jerde jasap tur. Sebebi Jaratqan İye elge
jeti jıllıq ashlıq jiberiwdi qarar etti», – dedi+. [2] Hayal Qudaydın' adamının'
so'zi boyınsha, u'y-ishi menen birge ko'ship ketip, jeti jıl filistlerdin'
jerinde jasadı.

[3] Aradan jeti jıl o'tkennen son', hayal filistlerdin' jerinen qaytıp keldi
ha'm u'yi menen jerlerinin' qaytarıp beriliwin soraw ushın patshanın'
aldına keldi. [4] Sol waqıtta patsha Qudaydın' adamının' xızmetshisi Gexaziy
menen so'ylesip otırg'an bolıp, og'an: «Mag'an Elisha islegen ha'mme ullı
isler haqqında aytıp ber», – degen edi+. [5] Ol Elishanın' o'lgen adamdı
tiriltkeni haqqında aytıp berip atırg'an waqıtta, Elisha ulın tiriltken hayal
u'yi menen jerlerinin' qaytıp beriliwin sorap patshag'a keldi. Sonda
Gexaziy patshag'a: «Taqsır, men aytqan hayal mınaw, al qasındag'ı bala sol
Elisha tiriltken bala», – dedi. [6] Patsha hayaldan sorag'anda, ol ha'mmesin
aytıp berdi. Patsha hayalg'a bir saray xızmetshisin qosıp jiberip: «Og'an
tiyisli ha'mme na'rse, elden ketken ku'nnen baslap, usı ku'nge shekemgi
jerinen alıng'an ha'mme paydası menen birge qaytarıp berilsin», – dedi.

Elisha ha'm Aram patshası Ben-Hadad

[7] Bir ku'ni Elisha Damaskke keldi. Sol waqıtta Aram patshası Ben-Hadad
awırıp atırg'an edi. Patshag'a: «Qudaydın' adamı usı jerge keldi», – dep
xabarladı+. [8] Sonda patsha Xazael degen xızmetshisine: «Sawg'ag'a bir
na'rseler al da, Qudaydın' adamının' aldınan shıq ha'm menin' bul
awırıwdan jazılatug'ın yaki jazılmaytug'ınımdı ol arqalı Jaratqan İyeden
sora», – dedi+.

[9] Xazael sawg'ag'a Damasktegi en' jaqsı zatlardan qırıq tu'yege artıp,
Qudaydın' adamın ku'tip alıwg'a ketti. Ol Elishanın' aldına kelip, og'an:

– Qulın'ız, Aram patshası Ben-Hadad awırıwınan jazılatug'ın yaki
jazılmaytug'ının soraw ushın meni sizge jiberdi, – dedi.

[10] Elisha og'an:

– Barıp og'an: «Pu'tkilley sawalıp ketedi ekensiz», – dep ayt. Biraq
Jaratqan İye mag'an onın' so'zsiz o'letug'ının ayan qıldı, – dedi. [11] Xazael
uyattan qızarıp ketkenshe, Qudaydın' adamı og'an tigilip qarap turdı,
son'ınan jılap jiberdi.

[12] Xazael onnan:

– Mırzam, nege jılaysız? – dep soradı.

Elisha og'an:

– Sebebi men senin' İzrail xalqına isleytug'ın jawızlıqların'dı bilemen. Sen olardın' qorg'anlı qalaların o'rtep, jigitlerin qılıshtan o'tkizesen', emiziwli na'restelerdi jerge urıp o'ltiresen', ju'kli hayallardın' qarınların jarıp taslaysan', – dep juwap berdi+.

13 Sonda Xazael:

– Bunday u'lken islerdi isley alatug'ınday, ko'pekten parqı bolmag'an bul qulın'ız kim bolıptı? – dedi.

Elisha og'an:

– Jaratqan İye mag'an senin' Aram patshası bolatug'ının'dı ko'rsetti, – dedi+.

14 Xazael Elishanın' qasınan ketip, o'z hu'kimdarına keldi. Ben-Hadad onnan:

– Elisha sag'an ne dedi? – dep soradı.

Ol:

– Elisha mag'an sizin' pu'tkilley sawalıp ketetug'ının'ızdı ayttı, – dep juwap berdi. 15 Biraq erten'ine Xazael bir ko'rpeni suwg'a malıp alıp, onı patshanın' betine basıp, patshanı tunshıqtırıp o'ltirdi. Solay etip onın' ornına o'zi patsha boldı.

Yahuda patshası İoram

16 ● İzrail patshası Axab ulı İoramnın' patshalıg'ının' besinshi jılında Ehoshafat ele Yahudag'a patsha bolıp turg'an waqıtta, Ehoshafattın' ulı İoram da Yahudag'a patsha boldı. 17 İoram patsha bolg'an waqıtta otız eki jasta edi. Ol Erusalimde segiz jıl patshalıq etti. 18 Onın' hayalı Axabtın' qızı bolg'anlıqtan, ol da Axabtın' u'y-ishi sıyaqlı İzrail patshalarının' jolınan ju'rip, Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi isledi+. 19 Biraq Jaratqan İye qulı Dawıttın' hu'rmeti ushın Yahudanı joq qılg'ısı kelmedi. Sebebi Ol Dawıtqa ha'm onın' urpag'ına ma'n'gige so'nbeytug'ın shıraq beriwdi wa'de etken edi+.

20 İoramnın' patshalıg'ı da'wirinde edomlılar Yahuda hu'kimdarlıg'ına qarsı bas ko'terip, o'zlerine patsha qoyıp aldı+. 21 İoram pu'tkil sawash arbaları menen birge Sairge ketti. Ol jerde edomlılar onı ha'm onın' sawash arbalarının' sa'rdarların qorshap aldı. Biraq İoram tu'nde turıp,

qamaldı jarıp shıqtı. Onın' a'skerleri de o'z u'ylerine qaray qashtı.
22 Sonnan baslap usı ku'nge deyin edomlılar Yahudanın' hu'kimdarlıg'ına
boysınbay keledi. Sol waqıtta Libna qalası da qozg'alan' ko'tergen edi.
23 İoramnın' basqa isleri ha'm ol islegen barlıq isler Yahuda
patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an. 24 İoram o'lip, ata-babalarına
qosıldı ha'm Dawıttın' qalasına, ata-babalarının' qasına jerlendi. Onın'
ornına ulı Axaziya patsha boldı.

Yahuda patshası Axaziya

25 • İzrail patshası Axab ulı İoramnın' patshalıg'ının' on ekinshi jılında,
İoram ulı Axaziya Yahudag'a patsha boldı. 26 Axaziya jigirma eki jasında
patsha bolıp, Erusalimde bir jıl patshalıq etti. Onın' anası İzrail patshası
Omriydin' aqlıg'ı* bolıp, atı Ataliya edi+. 27 Axaziya Axabqa quda-tamır
bolg'anlıg'ı sebepli, Axabtın' urpag'ının' jolınan ju'rdi ha'm olarg'a uqsap,
Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi isledi.
28 Axaziya Aram patshası Xazaelge qarsı urısıw ushın, Axab ulı İoram
menen birge Giladtag'ı Ramotqa ketti. Aramlılar İoramdı jaradar etti+.
29 Patsha İoram Ramada, Aram patshası Xazael menen urısqanda,
aramlılardan alg'an jaraqatın emletiw ushın İzreelge qayttı. Yahuda
patshası İoram ulı Axaziya da jaradar bolg'an Axab ulı İoramdı ko'riw
ushın İzreelge keldi.

Ehudın' İzrailg'a patsha bolıwı

9 [1] Sol ku'nleri payg'ambar Elisha payg'ambarlar toparındag'ılardan birin shaqırıp, og'an bılay dedi: «Belin'di buwıp, mına za'ytu'n mayı quyılg'an ıdıstı al da, Giladtag'ı Ramotqa bar+. [2] Sol jerge barıwdan Nimshiydin' aqlıg'ı Ehoshafattın' ulı Ehudı tap. Onı joldaslarının' arasınan shaqırıp alıp, ishki bo'lmege alıp bar+. [3] Keyin za'ytu'n mayı quyılg'an ıdıstı alıp, maydı onın' basına quy ha'm og'an bılay dep ayt: Jaratqan İye bılay deydi: „Seni maylap, İzrail u'stinen patsha etip qoydım“. Son'ınan irkilmey, qapını ash ta qash»+.

[4] Solay etip, payg'ambardın' xızmetshi jigiti Giladtag'ı Ramotqa ketti. [5] Jigit sol jerge jetip barg'anda, a'skerbasılardın' bir jerge jıynalıp otırg'anın ko'rdi. Ol:

– Ha'y a'skerbası, sizge aytar ga'pim bar, – dedi.

Ehu onnan:

– Qaysı birimizge? – dep soradı.

Jigit og'an:

– Sizge, a'skerbası, – dedi.

[6] Ehu ornınan turıp, u'yge kirdi. Jigit za'ytu'n mayın Ehudın' basına quydı da bılay dedi: «İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: „Seni maylap, xalqım İzrail u'stinen patsha etip qoydım. [7] Sen mırzan' Axabtın' urpag'ın qırıp taslaysan'. Menin' qullarım bolg'an payg'ambarlarımnın' ha'm barlıq qullarımnın' to'gilgen qanı ushın Men İzabelden o'sh alaman+. [8] Axabtın' pu'tkil urpag'ı joq boladı. İzrailda Axabtın' urpag'ınan bolg'an ha'r bir erkek zatın, azat bolsın, qul bolsın ha'mmesin joq qılaman+. [9] Nabat ulı Yarobam menen Axiya ulı Baashanın' urpag'ına ne qılg'an bolsam, Axabtın' urpag'ına da sonı isleymen+. [10] İzabeldin' denesin İzreel jerinde iytlerge jem qılaman ha'm onın' denesi ko'miwsiz qaladı“».

Jigit usılardı aytıp bola sala, qapını ashıp, qashıp ketti+.

[11] Ehu shıg'ıp, patshanın' a'skerbasılarının' janına kelgende, olardan biri Ehudan:

– Tınıshlıq pa? Ana telbe sag'an nege kelipti? – dep soradı.

Ehu og'an:

– Sizler onın' kim ekenin de, ne aytatug'ının da bilesiz-g'o, – dep juwap berdi+.

[12] Olar:

– Sen aldap tursan', bizlerge de aytshı, – dedi.

Ehu olarg'a bılay dedi:

– Ol mag'an mına na'rselerdi ayttı: «Jaratqan İye bılay deydi: „Seni maylap, İzrail u'stinen patsha etip qoydım“».

13 Sonda olar asıg'ıs tu'rde shapanların sheship, olardı Ehu turg'an
tekshege to'sedi ha'm ka'rnay shalıp: «Ehu patsha boldı!» – dep jar sala
basladı+.

Ehudın' İoramdı o'ltiriwi

14 Solay etip, Nimshiydin' aqlıg'ı Ehoshafat ulı Ehu İoramg'a qarsı til
biriktirdi. Sol waqıtları İoram İzrail xalqı menen birge Giladtag'ı Ramottı
Aram patshası Xazaelden qorg'ap turg'an edi+. 15 Biraq patsha İoram
Aram patshası Xazael menen bolg'an urısta jaraqatlanıp, emleniw ushın
İzreelge qaytqan edi. Ehu qasındag'ılarg'a bılay dedi: «Eger sizler men
ta'repte bolsan'ız, onda hesh bir adamnın' bul qaladan shıg'ıp ketip,
İzreelge xabar jetkeriwine jol qoyman'lar». 16 Son'ınan Ehu sawash
arbasına minip, İoram jatırg'an jerge, İzreelge keldi. Yahuda patshası
Axaziya da İoramdı ko'riw ushın sol jerge kelgen edi.

17 İzreeldegi minara u'stinde turg'an gu'zetshi Ehudın' a'skerleri menen
jaqınlasıp kiyatırg'anın ko'rip: «A'skerler toparın ko'rip turman», – dep
baqırdı. İoram: «Olardı qarsı alıp, ne ushın kiyatırg'anın bilip keliw ushın
bir atlını jiber», – dedi.

18 Atlı Ehudı qarsı alıw ushın ketti ha'm og'an:

– Patshamız: «Tınıshlıq pa?» – dep sorap atır, – dedi.

Ehu og'an:

– Tınıshlıq pa, joq pa, sag'an ne? Onnansha menin' izime er, – dedi.

Gu'zetshi: «Atlı olardın' janına jetip bardı, biraq izine qaytpadı», – dep
xabarladı.

19 Sonda ekinshi bir atlı jiberildi. Atlı olarg'a barıp:

– Patshamız: «Tınıshlıq pa?» – dep sorap atır, – dedi.

Ehu og'an:

– Tınıshlıq pa, joq pa, sag'an ne? Onnansha menin' izime er, – dedi.

20 Gu'zetshi: «Atlı olardın' janına jetip bardı, biraq izine qaytpadı.
Kiyatırg'an adamnın' arbasının' ju'risi Nimshiy ulı Ehudikine uqsaydı.
Sebebi ol qutırıp shawıp kiyatır», – dep xabarladı.

21 Sonda İoram: «Arbanı jegin'ler!» – dep buyırdı. Onın' arbasın jekti.
İzrail patshası İoram ha'm Yahuda patshası Axaziya ha'r biri o'z arbasına
minip, Ehudı qarsı alıwg'a shıqtı ha'm olar izreelli Nabottın' atızında
ushırastı+. 22 İoram Ehudı ko'rgende, onnan:
– Ehu, tınıshlıq pa? – dep soradı.
Ehu og'an:
– Anan' İzabel baslag'an butparazlıq ha'm sıyqırshılıqlar dawam eter
eken, qalay tınıshlıq bolsın? – dep juwap berdi.
23 Sonda İoram Axaziyag'a: «Satqınlıq bul, Axaziya, satqınlıq!» – dep
baqırıwı menen arbasının' dizginin burıp, qasha jo'neldi.
24 Al Ehu oq jayın bar ku'shi menen kerip, İoramnın' jawırınına attı
ha'm oq onın' ju'regin tesip o'tti. İoram arbasının' ishine quladı. 25 Sonda
Ehu a'skerbası Bidqarg'a: «Onı alıp, izreelli Nabottın' atızına ılaqtırıp jiber.
Sebebi yadın'a tu'sir, bizler ekewimiz birge İoramnın' a'kesi Axabtın'
izinen barg'anımızda, Jaratqan İye Axabqa qarsı mına so'zlerdi aytqan edi:
26 „Keshe Nabottın' ha'm onın' ullarının' qanın ko'rdim. Sennen usı atızda
o'sh alaman“. Endi Jaratqan İyenin' so'zi boyınsha onın' denesin alıp,
atızg'a ılaqtır», – dedi+.

Yahuda patshası Axaziyanın' o'ltiriliwi

27 Yahuda patshası Axaziya bunı ko'rgende, Beyt-Haggang'a qaray
qashtı. Ehu onı quwıp baratırıp: «Onı da o'ltirin'», – dep baqırdı. Axaziyanı
İbleam janındag'ı Gur jolında, arbasında turg'an jerinde oq jay menen attı.
Ol Megiddog'a qashıp barıp, sol jerde jan tapsırdı+. 28 Adamları onın'
denesin arba menen Erusalimge alıp keldi ha'm Dawıttın' qalasındag'ı ata-
babalarının' qasına, o'z qa'birine qoydı+.
29 Axaziya Axab ulı İoramnın' patshalıg'ının' on birinshi jılında
Yahudag'a patsha bolg'an edi.

İzabeldin' o'ltiriliwi

30 Keyin Ehu İzreelge keldi. İzabel bolg'an waqıyalardı esitip, ko'zlerine
su'rme jag'ıp, shashların sulıwlap, terezeden qarap turg'an edi. 31 Ehu
da'rwazadan kirgende, İzabel og'an: «Ha'y, o'z hu'kimdarın o'ltirgen
Zimriy, tınıshlıq pa?» – dedi+.
32 Ehu terezege qarap: «Kim men ta'repte, kim?» – dedi. Sonda eki-u'sh
saray xızmetshisi Ehug'a boy ko'rsetti. 33 Ehu olarg'a: «Onı to'menge

ılaqtırın'lar!» – dedi. Xızmetshiler İzabeldi jerge ılaqtırdı. Onın' qanı diywalg'a ha'm atlarg'a shashırap, atlar onın' denesin basqılap tasladı.

34 Ehu ishke kirip iship-jedi ha'm son'ınan: «Bul g'arg'ıs urg'an hayaldı tawıp, jerlen'ler. O'ytkeni ol patsha tuqımınan g'oy», – dedi+. 35 Biraq İzabeldi jerlew ushın ketkenler onın' bas su'yegi ha'm ayaq-qollarınan basqa hesh na'rsesin tappadı. 36 Olar qaytıp kelip, bunı Ehug'a xabarladı. Sonda Ehu bılay dedi: «Jaratqan İyenin' qulı tishbeli İliyas arqalı aytqan so'zi orınlandı. Jaratqan İye: „İzabeldin' denesi İzreel atızlarında iytlerge jem boladı+. 37 Awa, İzabeldin' denesi İzreel atızlarına to'gilgen to'ginge uqsap qaladı ha'm hesh kim onı bul İzabel-g'o dep aytpaydı“, – degen edi».

Axabtın' u'y-ishinin' o'ltiriliwi

10 [1] Samariyada Axabtın' jetpis ulı bar edi. Sol sebepli Ehu xat jazıp,
onı Samariyadag'ı İzreel basshılarına, aqsaqallarg'a ha'm Axabtın'
ullarının' ta'rbiyashılarına jiberdi. Onda bılay dep jazılg'an edi:+
[2] «Mırzan'ızdın' ulları sizler menen birge. Sizlerde sawash arbaları, atlar,
qural-jaraqlar bar ha'm sizler qorg'anlı qalada jasaysız. Sonlıqtan bul xat
sizlerge jetip barıwdan, [3] o'z hu'kimdarın'ızdın' ullarınan en' jaqsısın ha'm
en' ılayıqlısın saylap, onı a'kesinin' taxtına otırg'ızın' ha'm
hu'kimdarın'ızdın' u'y-ishi ushın gu'resin'».

[4] Biraq olar qattı qorqıp ketip: «Ehug'a eki patsha bas kele almag'anda,
bizler qalay bas kele alamız?» – desti.

[5] Keyin saray basqarıwshısı, qala ha'kimi, aqsaqallar ha'm Axabtın'
ulların ta'rbiyalawshılar Ehug'a mına xabardı jiberdi: «Bizler sizin'
qulların'bız, ne buyırsan'ız, sonı isleymiz. Bizler hesh kimdi patsha etip
qoymaymız, o'zin'izge ne maqul bolsa, sonı islen'».

[6] Ehu olarg'a ekinshi ret mına mazmunda xat jazdı: «Eger sizler men
ta'repte bolsan'ız ha'm menin' so'zime boysınsan'ız, onda o'z
hu'kimdarın'ızdın' ullarının' basın alıp, erten' usı waqıtta İzreelge, menin'
aldıma kelin'ler».

Patshanın' jetpis ulı bolıp, olardı qalanın' hu'rmetli adamları
ta'rbiyalap atırg'an edi.

[7] Xat olarg'a jetip kelgende, olar patshanın' jetpis ulın o'ltirip, basların
sebetke saldı ha'm İzreelge, Ehug'a jiberdi+. [8] Xabarshı kelip, Ehug'a:
«Patshanın' ullarının' basların alıp keldi», – dep bildirgende, Ehu og'an:
«Olardı eki u'yinshik etip, qala da'rwazasının' kirer awzına qoyın', azang'a
deyin sol jerde tursın», – dedi.

[9] Erten'ine azanda Ehu sırtqa shıg'ıp, pu'tkil xalıqqa bılay dedi:
«Sizlerdin' ayıbın'ız joq. Hu'kimdarıma qarsı men bas ko'terdim ha'm onı
men o'ltirdim. Al mınalardın' ba'rin kim o'ltirdi? [10] Endi bilip qoyın'lar,
Jaratqan İyenin' Axabtın' u'y-ishine qarsı aytqan so'zlerinin' birde birewi
orınlanbay qalmaydı. Jaratqan İye O'z qulı İliyas arqalı aytqanların ju'zege
asırdı»+. [11] Ehu İzreelde Axabtın' u'y-ishinen qalg'an adamlardın'
ha'mmesin, wa'zirlerin, jaqınların, ruwxaniylerin o'ltirdi. Onın' birde bir
adamın tiri qaldırmadı.

Patsha Axaziyanın' jaqınlarının' o'ltiriliwi

12 Son'ınan Ehu Samariyag'a qaray jolg'a shıqtı. Jolda shopanlarg'a
tiyisli bolg'an Beyt-Eked degen jerden o'tip baratırıp, 13 Yahuda patshası
Axaziyanın' tuwısqanların ushırattı. Olardan: «Sizler kimsizler?» – dep
soradı. Olar: «Bizler Axaziyanın' tuwısqanlarımız. Patshanın' ha'm
xanbiyke İzabeldin' ullarınan xabar alıwg'a baratırmız», – dedi.
14 Ehu adamlarına: «Bulardı tiriley uslap alın'lar», – dedi. Olardı tiriley
uslap alıp, Beyt-Eked suw saqlag'ıshının' janında qılıshtan o'tkizdi. Olar
qırıq eki adam edi. Olardan birde biri aman qalmadı+.

Axabtın' basqa jaqınlarının' o'ltiriliwi

15 Ehu sol jerden ketkennen son', o'zin ku'tip alıwg'a kiyatırg'an Rexab
ulı İonadabtı ushırattı ha'm onın' menen sa'lemlesip atırıp:
– Menin' sag'an degen niyetim qalıs bolg'anı sıyaqlı, senin' de mag'an
degen niyetin' qalıs pa? – dedi.
İonadab og'an:
– Awa, – dedi.
Ehu:
– Onda qolın'dı ber, – dedi. İonadab qolın sozdı. Ehu onı arbasına
mingizip:+
16 – Menin' menen birge ju'r ha'm menin' Jaratqan İye ushın qanshelli
jan ku'ydiretug'ınımdı ko'r, – dedi de, onı arbasına mingizip alıp ketti.
17 Son'ınan Ehu Samariyag'a bardı ha'm Jaratqan İyenin' İliyas arqalı
aytqan so'zleri boyınsha Axabtın' Samariyada qalg'an barlıq adamların
tu'p-tamırı menen joq qıldı+.

Baalg'a tabınatug'ınlardın' o'ltiriliwi

18 Ehu pu'tkil xalıqtı jıynap, olarg'a bılay dedi: «Axab Baalg'a az xızmet
etti, al men og'an ko'birek xızmet etejaqpan+. 19 Baaldın' barlıq
payg'ambarların, ruwxaniylerin ha'm og'an tabınatug'ınlardın'
ha'mmesin menin' aldıma shaqırın'lar, hesh kim kelmey qalmasın. Sebebi
Baalg'a arnap ullı bir qurbanlıq berejaqpan. Kim de kim kelmey qalsa, ol
o'ltiriledi». Ehu bul jerde Baalg'a tabınatug'ınlardı joq qılıw ushın hiyle
isletken edi+.
20 Son'ınan Ehu: «Baalg'a arnap saltanatlı jıynalıs qılın'», – dedi. Jıyın
ja'riyalandı. 21 Ehu pu'tkil İzrailg'a xabarshılar jiberdi ha'm Baalg'a
tabınatug'ınlardın' ha'mmesi keldi, birde bir adam kelmey qalmadı. Olar

Baaldın' butxanasına kirdi, butxana awzına deyin lıqqa toldı+. 22 Ehu
muxaddes kiyimlerdi qorg'aytug'ın adamg'a: «Baalg'a tabınatug'ınlardın'
ha'mmesine kiyim a'kelip ber», – dedi. Ol olarg'a kiyim a'kelip berdi. 23 Ehu
Rexab ulı İonadab penen Baaldın' butxanasına kirip, Baalg'a
tabınatug'ınlarg'a: «A'tirapın'ızg'a jaqsılap qaran', aran'ızda Jaratqan
İyege sıyınatug'ınlardan hesh kim bolmasın, bul jerde tek Baalg'a
tabınatug'ınlar bolsın», – dedi. 24 Son'ınan Ehu ha'm İonadab
jandırılatug'ın qurbanlıqtı ha'm basqa qurbanlıqlardı beriwdi basladı. Ehu
butxananın' sırtına seksen adamdı qoyıp, olarg'a bılay dep eskertken edi:
«Qolın'ızg'a bergen adamlardan birewi qashıp ketse, janın'ız benen
to'leysiz»+.

25 Jandırılatug'ın qurbanlıq beriw juwmaqlang'anda, Ehu saqshılarg'a
ha'm a'skerbasılarg'a: «İshke kirip, olardı o'ltirin', birde birewi qashıp
ketpesin», – dedi. Olar ha'mmeni qılıshtan o'tkizip, denelerin sırtqa
ılaqtırdı. Keyin Baaldın' butxanasının' ishki bo'lmesine kirdi+.
26 Butxanadan Baalg'a arnalg'an kiyeli taslardı alıp shıg'ıp, olardı o'rtep
jiberdi+. 27 Olar Baalg'a arnalg'an kiyeli tastı da, Baaldın' butxanasın da
buzıp tasladı. Xalıq ol jerdi ha'zirgi ku'nge shekem ha'jetxana retinde
paydalanıp kelmekte+.

28 Solay etip, Ehu İzraildag'ı Baalg'a tabınıwshılıqtı joq qıldı. 29 Degen
menen, ol Nabat ulı Yarobamnın' İzraildı baslag'an gu'nalarınan, yag'nıy
Beyt-El ha'm Dandag'ı altın tanalarg'a tabınıwdan bas keshpedi+.

30 Jaratqan İye Ehug'a: «Menin' na'zerimde tuwrı bolg'an islerdi
islegenin', Axabtın' u'y-ishine Menin' ju'regimde bolg'an ha'mme na'rseni
islegenin' ushın, senin' na'silin' to'rtinshi a'wladqa deyin İzrail taxtında
otıradı», – dedi+. 31 Biraq Ehu İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' nızamı
boyınsha ju'riwge shın ju'rekten ha'reket etpedi. Ol İzraildı gu'nag'a
baslag'an Yarobamnın' gu'nalarınan waz keshpedi.

Ehudın' o'limi

32 Sol ku'nleri Jaratqan İye İzrail jerlerin bo'leklep, qısqarta basladı.
Aram patshası Xazael barlıq İzrail aymaqlarında izraillılardı jen'ip bardı+.
33 Ol İordan da'ryasının' shıg'ısındag'ı Gad, Ruben ha'm Menashshe
urıwlarına tiyisli bolg'an pu'tkil Gilad jerin, Arnon sayının' boyındag'ı
Aroerden Giladqa ha'm Bashang'a deyingi jerlerdi basıp aldı+.

34 Ehudın' qalg'an isleri ha'm ol islegen barlıq isler, onın' erlikleri İzrail
patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an.
35 Ehu o'lip, ata-babalarına qosıldı ha'm onı Samariyada jerledi. Onın'
ornına ulı Ehoaxaz patsha boldı. 36 Ehu Samariyada İzrail u'stinen jigirma
segiz jıl patshalıq etken edi.

Yahuda xanbiykesi Ataliya

11 1 • Yahuda patshası Axaziyanın' anası Ataliya ulının' o'ltirilgenin
esitkende, patsha tuqımınan bolg'anlardın' ha'mmesin qırıp taslawdı
sheshti+. 2 Biraq patsha Ioramnın' qızı, Axaziyanın' qarındası Ehosheba
Axaziya ulı Ioashtı patshanın' o'ltiriliwi kerek bolg'an ulları arasınan alıp
qashıp, ta'rbiyashısı menen birge jatatug'ın bo'lmege jasırıp tasladı. Onı
Ataliyadan jasırıp, o'limnen aman alıp qaldı. 3 Ataliya el u'stinen patshalıq
etip turg'anda, bala Jaratqan Iyenin' Ibadatxanasında o'z ta'rbiyashısı
menen altı jıl jasırın tu'rde jasadı.

Ataliyag'a qarsı bas ko'teriw

4 Jetinshi jılı ruwxaniy Ehoyada karlı saqshılar* menen saray
saqshılarının' ju'zbasılarına adam jiberip, olardı o'z janına, Jaratqan
Iyenin' Ibadatxanasına aldırdı. Sol jerde bul adamlar menen kelisim du'zip,
olarg'a ant ishkizgennen son', olarg'a patshanın' ulın ko'rsetti. 5 Keyin
Ehoyada olarg'a buyrıq berip, bılay dedi: «Sizler bılay isleysizler: Shabbat
ku'ni xızmetke kelgenin'izde, u'shten birin'iz patshanın' sarayın
qorg'aysız+. 6 U'shten birin'iz Sur da'rwazasın, al qalg'an u'shten birin'iz
saray saqshılarının' artındag'ı da'rwazanı qorg'aysız. Usılayınsha saraydı
qorg'aysız. 7 Shabbat ku'ni xızmetten shıqqan basqa eki topar
saqshıların'ızdın' ha'mmesi Jaratqan Iyenin' Ibadatxanasının' janında
patshanı qorg'aydı.

8 Ha'r bir adam quralların qolg'a alıp, patshanı qorshap tursın, kim de
kim sapqa jaqınlassa, ol o'ltirilsin. Patsha ishke kirgende de, shıqqanda da
onın' janında bolın'lar».

9 Ju'zbasılar ruwxaniy Ehoyadanın' ha'mme buyrıqların orınladı. Ha'r
bir ju'zbası Shabbat ku'ni xızmetke tu'setug'ın ha'm xızmetten
shıg'atug'ın o'zinin' qol astındag'ı adamların alıp, ruwxaniy Ehoyadag'a
keldi. 10 Ruwxaniy Jaratqan Iyenin' Ibadatxanasındag'ı patsha Dawıttan
qalg'an nayza ha'm qalqanlardı ju'zbasılarg'a tarattı+. 11 Patshanı qorg'aw
ushın Ibadatxananın' qublasınan arqasına deyin, qurbanlıq orınnın' ha'm
Ibadatxananın' a'tirapına qurallı saqshılar qoyıldı. 12 Ehoyada patshanın'
ulı Ioashtı sırtqa alıp shıg'ıp, basına taj kiygizdi, qolına patshalıq
nızamların berip, onı patsha dep ja'riyaladı. Onı maylap, patsha etip qoydı,
al xalıq qol shappatlap: «Jasasın patsha!» – dep qıshqırıstı+.

13 Ataliya saqshılardın' ha'm xalıqtın' baqırısqan dawısların esitip,
Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı jıynalg'an xalıqtın' janına keldi.
14 Qarasa, da'stu'r boyınsha patsha Jaratqan İyenin' İbadatxanasının'
kireberisindegi o'renin' janında, al a'skerbasılar ha'm ka'rnayshılar onın'
a'tirapında turg'an eken. Al pu'tkil u'lke xalqı bolsa, quwanısh penen
ka'rnay shalıp turg'an eken. Sonda Ataliya kiyimlerin jırtıp: «Qıyanet,
qıyanet!» – dep baqırdı+.
15 Ruwxaniy Ehoyada Ataliyanın' Jaratqan İyenin' İbadatxanasında
o'ltiriliwin qa'lemedi. Sonlıqtan ju'zbasılarg'a: «Mına hayaldı bul jerden
alıp shıg'ın'lar. Og'an ergenlerdi qılıshtan o'tkizin'ler», – dep buwrıq berdi.
16 Ataliya tutıp alındı ha'm saraydın' At da'rwazasına* a'kelinip, sol jerde
o'ltirildi+.

Ruwxaniy Ehoyada kirgizgen o'zgerisler

17 Xalıqtın' Jaratqan İyenin' xalqı bolıwı ushın, Ehoyada patsha, xalıq
ha'm Jaratqan İye arasında kelisim du'zdi. Ol patsha menen xalıq arasında
da kelisim du'zdi. 18 U'lke xalqı Baaldın' butxanasına barıp, onı qıyrattı.
Ondag'ı qurbanlıq orındı ha'm mu'sinlerdi buzıp tasladı, al Baaldın'
ruwxaniyi Mattandı qurbanlıq orınlardın' aldında o'ltirdi. Ruwxaniy
Ehoyada Jaratqan İyenin' İbadatxanasına qarawıllar qoydı+. 19 Keyin ol
ju'zbasılardı, karlı saqshılardı, saray saqshıların ha'm pu'tkil u'lke xalqın
ertip, patshanı Jaratqan İyenin' İbadatxanasınan alıp shıqtı. Onı saqshılar
da'rwazasının' jolı arqalı sarayg'a alıp keldi ha'm ol patshalar taxtına
otırdı. 20 Pu'tkil u'lke xalqı shadlıqqa bo'lenip, qala tınıshlanıp qaldı. Sebebi
Ataliya patsha sarayında qılısh penen o'ltirilgen edi. 21 İoash taxtqa
otırg'anda jeti jasta edi.

Yahuda patshası İoashtın' İbadatxananı on'lawı

12 1 • İzrail patshası Ehudın' patshalıg'ının' jetinshi jılında, İoash
Yahudag'a patsha boldı ha'm Erusalimde qırıq jıl patshalıq etti. Onın'
anası beer-shebalı bolıp, atı Sibiya edi. 2 İoash ruwxaniy Ehoyadanın'
ko'zinin' tirisinde Jaratqan İyenin' na'zerinde tuwrı bolg'an islerdi isledi.
O'ytkeni ruwxaniy Ehoyada og'an jol ko'rsetetug'ın edi. 3 Biraq sıyınıw
orınları joq qılınbadı ha'm xalıq ele sol orınlarda qurbanlıqlar berip,
tu'tetkiler tu'tetetug'ın edi+.
4 Sonda İoash ruwxaniylerge bılay dedi: «Jaratqan İyenin'
İbadatxanasına arnap alıp kelingen barlıq gu'misti: dizim boyınsha
jıynalg'an jan salıg'ın ha'm Jaratqan İyenin' İbadatxanasına wa'de
boyınsha berilgen yamasa erkli tu'rde berilgen gu'mislerdi toplan'. 5 Bul
gu'mislerdi ruwxaniyler qaznashılardan qabıl etip alsın ha'm olardı
İbadatxananın' buzılg'an jerleri bolsa, sol jerlerdi on'lawg'a sarplasın».
6 Biraq İoashtın' patshalıg'ının' jigirma u'shinshi jılında da ruwxaniyler
İbadatxananın' buzılg'an jerlerin ele on'lamag'an edi. 7 Sonlıqtan patsha
İoash ruwxaniy Ehoyadanı ha'm basqa ruwxaniylerdi shaqırıp, olarg'a
bılay dedi: «Ne ushın İbadatxananın' buzılg'an jerlerin on'lamay
atırsızlar? Endigiden bılay qaznashılardan gu'mis almay, olardı
İbadatxananın' buzılg'an jerlerin on'law ushın berin'ler». 8 Ruwxaniyler
xalıqtan gu'mis almawg'a ha'm İbadatxananın' buzılg'an jerlerin on'lawg'a
qatnaspawg'a ırazı boldı.
9 Ruwxaniy Ehoyada bir qutı alıp, onın' qaqpag'ının' u'stin testi de,
qutını Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' kirer awzındag'ı qurbanlıq
orınnın' on' jag'ına qoydı. Bosag'adag'ı qadag'alawshı ruwxaniyler
Jaratqan İyenin' İbadatxanasına alıp kelingen ha'mme gu'mislerdi qutıg'a
salıp turdı+. 10 Qutıg'a ko'p gu'mis jıyılg'anın ko'rgende, patshanın'
xatkeri menen bas ruwxaniy kelip, Jaratqan İyenin' İbadatxanasına
tu'sken gu'mislerdi qaltalap, ta'rezige tartıp o'lshedi. 11 O'lshengen
gu'mislerdi Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' islerin ju'rgiziw ushın
qoyılg'an adamlarg'a berdi. Olar bul gu'mislerdi Jaratqan İyenin'
İbadatxanasında islep atırg'an ustalarg'a, qurılısshılarg'a, 12 o'riwshilerge
ha'm tas jonıwshılarg'a to'ledi. Ja'ne de, Jaratqan İyenin' İbadatxanasın
on'law ushın ag'ash, jonılg'an taslar satıp alıwg'a ha'm on'law ushın kerek
bolg'an basqa da zatlarg'a sarplandı. 13 Biraq Jaratqan İyenin'

İbadatxanasında jıynalg'an gu'misten İbadatxana ushın gu'mis qırmalar, pilik keskishler, qan sebetug'ın tabaqlar, ka'rnaylar ha'm altın yamasa gu'mis buyımlar islewde jumsalmadı. 14 Sebebi bul gu'misler tek jumısshılarg'a to'lenip, İbadatxana du'zetiwge sarplandı. 15 Jumısshılarg'a to'lew ushın gu'mis berilgen adamlardan hesh qanday esap talap etilmedi. Sebebi olar hadal isleytug'ın edi+. 16 Ayıp ha'm gu'na qurbanlıg'ı ushın berilgen gu'misler Jaratqan İyenin' İbadatxanasına alıp kelinbedi, olar ruwxaniylerge tiyisli edi+.

17 Sol waqıtta Aram patshası Xazael Gat qalasına hu'jim jasap, onı basıp aldı. Keyin ol Erusalimge hu'jim jasawg'a qarar etti+. 18 Biraq Yahuda patshası İoash o'z ata-babaları bolg'an Yahuda patshaları Ehoshafattın', İoramnın', Axaziyanın' ha'm o'zinin' Jaratqan İyege atag'an muxaddes sıylarının' ha'mmesin, Jaratqan İyenin' İbadatxanasınan ha'm patsha sarayının' qaznasınan tabılg'an barlıq altınlardı Aram patshası Xazaelge jiberdi. Sonda Xazael de Erusalimnen shegindi+.

19 İoashtın' basqa isleri ha'm ol islegen barlıq isler Yahuda patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an. 20 İoashtın' xızmetshileri qozg'alan' ko'terip, og'an qarsı til biriktirdi ha'm onı Sillag'a baratug'ın jolda, Beyt-Milloda o'ltirdi+. 21 İoashtı o'ltirgen xızmetshileri Shimeat ulı İozabad ha'm Shomer ulı Ehozabad edi. İoash o'lip, ol Dawıttın' qalasına, ata-babalarının' janına qoyıldı. Onın' ornına ulı Amasiya patsha boldı.

İzrail patshası Ehoaxaz

13 [1] Yahuda patshası Axaziya ulı İoashtın' patshalıg'ının' jigirma
u'shinshi jılında, Ehu ulı Ehoaxaz Samariyada İzrailg'a patsha boldı
ha'm on jeti jıl patshalıq etti+. [2] Ehoaxaz Jaratqan İyenin' na'zerinde
jaman bolg'an islerdi isledi ha'm İzraildı gu'nag'a baslag'an Nabat ulı
Yarobamnın' gu'naların dawam etip, olardan bas tartpadı+. [3] Sol sebepli
Jaratqan İyenin' İzrailg'a g'a'zebi qaynap, olardı uzaq waqıt Aram patshası
Xazaeldin' ha'm onın' ulı Ben-Hadadtın' qolına berip qoydı+. [4] Sonda
Ehoaxaz Jaratqan İyege jalbarındı ha'm Jaratqan İye onı esitti. Sebebi Ol
Aram patshasının' izraillılardı qalay ayawsız ezip atırg'anın ko'rip turg'an
edi+. [5] Solay etip Jaratqan İye izraillılarg'a bir qutqarıwshını jiberdi ha'm
izraillılar aram xalqının' qol astınan qutılıp, burıng'ıday o'z u'ylerinde
qa'wipsiz jasay basladı+. [6] Degen menen, olar Yarobamnın' u'y-ishinin'
İzraildı baslag'an gu'nalarınan bas tartpay, onı dawam etti ha'm kiyeli
ag'ashı da Samariyada tura berdi+.

[7] Ehoaxazdın' eliw atlısı, on sawash arbası ha'm on mın' piyada a'skeri
qaldı. O'ytkeni Aram patshası olardı qırıp, ku'lin ko'kke suwırg'an edi.
[8] Ehoaxazdın' qalg'an isleri, ol islegen barlıq isler ha'm onın'
qaharmanlıqları İzrail patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an. [9] Ehoaxaz
o'lip, ata-babalarına qosıldı ha'm onı Samariyag'a jerledi. Onın' ornına ulı
Ehoash patsha boldı.

İzrail patshası Ehoash

[10] Yahuda patshası İoashtın' patshalıg'ının' otız jetinshi jılında, Ehoaxaz
ulı Ehoash Samariyada İzrailg'a patsha boldı ha'm on altı jıl patshalıq etti.
[11] Ol Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi islep, Nabat ulı
Yarobamnın' İzraildı baslag'an gu'nalarınan ju'z burmay, sol gu'nalardı
dawam etti+. [12] Ehoashtın' basqa isleri, ol islegen barlıq isler ha'm Yahuda
patshası Amasiya menen urısqanda ko'rsetken qaharmanlıqları İzrail
patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an+. [13] Ehoash o'lip, ata-babalarına
qosıldı ha'm Samariyada İzrail patshalarının' janına jerlendi. Onın' taxtına
ulı Yarobam otırdı.

Payg'ambar Elishanın' o'limi

[14] Elisha dawasız kesellikke shalındı. İzrail patshası Ehoash onı ko'riwge
barıp: «A'kem, a'kem, İzraildın' arbası ha'm atlıları!» – dep jıladı+. [15] Elisha

og'an: «Qolın'a oq jay menen oqlardı al», – dedi. Patsha oq jay menen oqlardı aldı. 16 Elisha: «Oq jaydı ker», – dedi. Patsha oq jaydı kerdi. Sonda Elisha qolların patshanın' qolları u'stine qoyıp: 17 «Shıg'ıs ta'reptegi aynanı ash», – dedi. Patsha aynanı ashtı. Elisha: «Oqtı at», – dedi. Ol attı. Elisha og'an: «Bul oq – Aram u'stinen seni jen'iske eristiretug'ın Jaratqan İyenin' jen'is og'ı. Sen Afekte olardı tolıg'ı menen joq qılasan'», – dedi+.
18 Son'ınan: «Oqlardı al», – dedi. Patsha oqlardı alg'anda, Elisha og'an: «Oqlardı jerge ur», – dedi. Patsha oqlardı u'sh ret jerge urdı da, toqtap qaldı. 19 Qudaydın' adamının' bug'an ashıwı kelip: «Bes-altı ret urıwın' kerek edi. Sonda aramlılardı tolıg'ı menen jen'gen bolar edin'. Endi aramlılardı tek u'sh ret g'ana jen'e alasan'», – dedi.

20 Elisha o'lip, jerlendi. Ha'r jılı ba'ha'rde Moab basqınshıları İzrailg'a keletug'ın edi. 21 Bir ku'ni izraillılar bir o'lini jerlep atırg'anda basqınshılardı ko'rip qaldı ha'm o'lini Elishanın' go'rine ılaqtırıp qashtı. O'li dene Elishanın' su'yeklerine tiygende tirilip, ayaqqa turdı.

İzrail ha'm Aram arasındag'ı sawash

22 Aram patshası Xazael Ehoaxazdın' patshalıg'ı da'wirinde izraillılarg'a zulımlıq etip keldi+. 23 Biraq Jaratqan İye İbrayım, Isaq ha'm Yaqıp penen du'zgen kelisimine go're, izraillılarg'a miyrim-sha'pa'a't ko'rsetti ha'm rehim etip, olarg'a ju'z burdı. Olardı joq qılıwdı qa'lemedi ha'm bu'ginge deyin O'z da'rgayınan quwıp jibermedi.

24 Aram patshası Xazael o'lip, ornına ulı Ben-Hadad patsha boldı.
25 İzrail patshası Ehoash a'kesi Ehoaxazdın' patshalıg'ı da'wirinde qoldan bergen qalalardı Xazaeldin' ulı Ben-Hadadtan qaytarıp aldı. Ehoash onı u'sh ret jen'iliske ushıratıp, İzrail qalalarına qayta iyelik etti+.

Yahuda patshası Amasiyanın' İzrail patshası Ehoashqa urıs ashıwı

14 1 • İzrail patshası Ehoaxazdın' ulı Ehoashtın' patshalıg'ının'
ekinshi jılında Yahuda patshası İoashtın' ulı Amasiya Yahuda taxtına
otırdı+. 2 Amasiya patsha bolg'anda, jigirma bes jasında edi, ol Erusalimde
jigirma tog'ız jıl patshalıq etti. Onın' anası erusalimli bolıp, atı Ehoaddan
edi. 3 Amasiya Jaratqan İyenin' na'zerinde tuwrı bolg'an islerdi islese de,
babası Dawıtqa uqsamadı. Al ha'r bir iste ol a'kesi İoashtan o'rnek aldı. 4 Ol
da sıyınıw orınların joq qılmadı. Xalıq sol jerlerde qurbanlıqlar berip,
tu'tetkiler tu'tetiwin dawam etti+.

5 Amasiya o'zinin' patshalıq biyligin bekkemlep alg'annan son', a'kesi
İoash patshanı o'ltirgen xızmetshilerdi o'ltirdi+. 6 Biraq Muwsanın' Nızam
kitabında jazılg'anına say is tutıp, jınayatshılardın' balaların o'ltirmedi.
Onda Jaratqan İye: «Balalar ushın a'keler, a'keler ushın balalar
o'ltirilmesin. Ha'r bir adam o'z gu'nası ushın o'ltirilsin», – dep buyırg'an
edi+.

7 Amasiya Duz oypatlıg'ında on mın' edomlını o'ltirip, Sela qalasın
basıp aldı ha'm og'an İoqteel dep at qoydı. Bul qala ha'zir de sol at penen
ataladı+.

8 Keyin Amasiya Ehudın' aqlıg'ı Ehoaxazdın' ulı İzrail patshası
Ehoashqa xabarshılar jiberip: «Kel, jekpe-jek alısayıq», – dep shaqırıq
tasladı.

9 İzrail patshası Ehoash ta Yahuda patshası Amasiyag'a mınaday juwap
jiberdi: «Lebanon tawlarındag'ı shat tiken sol jerdegi kedrge: „Qızın'dı
menin' ulıma hayallıqqa ber“, – dep xabar jiberipti. Biraq Lebanon
tawlarındag'ı bir jabayı haywan sol jerden o'tip baratırıp, shat tikendi
jenship ketipti+. 10 Sen edomlılardı jen'din', sonlıqtan ko'kiregin'
a'laspanda. Usı jen'isin'di juwıp, u'yin'de otır. Ja'njel baslawdın' ne keregi
bar? O'zin'nin' de, Yahudanın' da basın ba'lege qaldırajaqsan'».

11 Degen menen, Amasiya qulaq aspadı. İzrail patshası Ehoash Yahuda
patshası Amasiyag'a qarsı ju'ris qılıp, olar Yahudanın' Beyt-Shemesh
qalasında ju'zbe-ju'z keldi+. 12 Yahudalılar izraillılar ta'repinen qıyratılıp,
u'ylerine qaray qashtı. 13 İzrail patshası Ehoash Axaziyanın' aqlıg'ı
İoashtın' ulı Yahuda patshası Amasiyanı Beyt-Shemeshte tutqıng'a aldı.
Son'ınan Erusalimge kelip, qala diywalının' Efrayım da'rwazasınan

Mu'yesh da'rwazasına shekemgi to'rt ju'z shıg'anaq aralıg'ın qulatıp tasladı+. 14 Ol Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı ha'm patsha sarayındag'ı qaznadan tabılg'an ha'mme altın ha'm gu'mislerdi, ha'mme zatlardı, ja'ne de, kepilge qoyılatug'ın tutqınlardı alıp Samariyag'a qaytıp ketti+.

15 Ehoashtın' basqa isleri, onın' qaharmanlıqları ha'm Yahuda patshası Amasiya menen qalay urısqanı İzrail patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an+. 16 Ehoash o'lip, ata-babalarına qosıldı ha'm Samariyag'a, İzrail patshalarının' janına jerlendi. Onın' ornına ulı Yarobam patsha boldı.

Yahuda patshası Amasiyanın' o'limi

17 • Yahuda patshası İoash ulı Amasiya İzrail patshası Ehoaxaz ulı Ehoashtın' o'liminen son', on bes jıl o'mir su'rdi. 18 Amasiyanın' basqa isleri Yahuda patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an.

19 Erusalimde Amasiyag'a qarsı til biriktirilgenlikten, ol Laxishke qashtı. Biraq til biriktiriwshiler Amasiyanın' izinen Laxishke adam jiberip, onı sol jerde o'ltirtti+. 20 Olar Amasiyanın' denesin atqa artıp, Erusalimge alıp keldi ha'm ol Dawıttın' qalasına, ata-babalarının' janına jerlendi.

21 Yahuda xalqı on altı jasar Azariyanı* a'kesi Amasiyanın' ornına patsha etip qoydı. 22 A'kesi Amasiyanın' o'liminen keyin, Azariya Elat qalasın Yahudag'a qaytarıp alıp, onı qaytadan qurdı+.

İzrail patshası Yarobam

23 Yahuda patshası İoash ulı Amasiyanın' patshalıg'ının' on besinshi jılında, Ehoash ulı Yarobam Samariyada İzrailg'a patsha boldı ha'm qırıq bir jıl patshalıq etti. 24 Yarobam Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi isledi ha'm Nabat ulı Yarobamnın' İzraildı baslag'an gu'nalarınan waz keshpedi+. 25 İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' O'z qulı gat-xeferli payg'ambar Amittay ulı Yunus arqalı aytqan so'zleri boyınsha, Yarobam Lebo-Xamattan O'li ten'izge* shekemgi İzrail jerlerin qayta tikledi+.
26 Sebebi Jaratqan İye İzrail xalqı tartıp atırg'an ku'shli azaptı ko'rdi. Qul da, azat adam da, ha'mmesi azap ishinde bolıp, olarg'a ja'rdem bergendey hesh kim joq edi+. 27 Jaratqan İye İzraildın' atın jer betinen joq qılıp jiberiwdi qa'lemegenlikten, Ehoash ulı Yarobam arqalı olardı qutqardı.

28 Yarobamnın' basqa isleri, ol islegen barlıq isler, onın' qaharmanlıqları, qalay urısqanları ha'm Yahudag'a tiyisli bolg'an Damask

penen Xamattı İzrailg'a qalay qaytarıp alg'anı haqqında İzrail patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an+. [29] Yarobam o'lip, ata-babaları bolg'an İzrail patshalarına qosıldı. Onın' ornına ulı Zexariya patsha boldı.

Yahuda patshası Azariya

15 1 • İzrail patshası Yarobamnın' patshalıg'ının' jigirma jetinshi
jılında, Yahuda patshası Amasiyanın' ulı Azariya* Yahudag'a patsha
boldı+. 2 Azariya on altı jasında taxtqa otırıp, Erusalimde eliw eki jıl
patshalıq etti. Onın' anası erusalimli bolıp, atı Exoliya edi. 3 Azariya da
a'kesi Amasiyag'a uqsap, Jaratqan İyenin' na'zerinde tuwrı bolg'an islerdi
isledi+. 4 Biraq sıyınıw ornları alıp taslanbadı ha'm xalıq sol jerlerde
qurbanlıqlar berip, tu'tetkiler tu'tetiwin dawam etti+.
5 Jaratqan İye patsha Azariyanı jazaladı. Ol bir o'mir jaman teri
keselligine shalınıp, bo'lek bir u'yde jasadı. Saraydı ha'm u'lke xalqın onın'
ulı İotam basqardı+.
6 Azariyanın' basqa isleri ha'm ol islegen barlıq isler Yahuda
patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an. 7 Azariya o'lip, ata-babalarına
qosıldı ha'm Dawıttın' qalasındag'ı ata-babalarının' janına jerlendi. Onın'
ornına ulı İotam patsha boldı.

İzrail patshası Zexariya

8 Yahuda patshası Azariyanın' patshalıg'ının' otız segizinshi jılında,
Yarobam ulı Zexariya Samariyada İzrailg'a patsha boldı ha'm altı ay
patshalıq etti. 9 Ata-babaları sıyaqlı, ol Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman
bolg'an islerdi isledi ha'm Nabat ulı Yarobamnın' İzraildı baslag'an
gu'nalarınan bas tartpadı+. 10 Yabesh ulı Shallum Zexariyag'a qarsı til
biriktirip, onı xalıqtın' aldında o'ltirdi ha'm ornına o'zi patsha boldı.
11 Zexariyanın' basqa isleri İzrail patshalarının' jılnama kitabında
jazılg'an. 12 Solay etip, Jaratqan İyenin' Ehug'a: «Senin' na'silin' to'rtinshi
a'wladqa deyin İzrail taxtında otıradı», – dep aytqan so'zi orınlandı+.

İzrail patshası Shallum

13 Yahuda patshası Uzziyanın'* patshalıg'ının' otız tog'ızınshı jılında,
Yabesh ulı Shallum İzrailg'a patsha boldı ha'm Samariyada bir ay patshalıq
etti. 14 Gad ulı Menaxem Tirsadan Samariyag'a kelip, sol jerde Yabesh ulı
Shallumdı o'ltirdi ha'm onın' ornına o'zi patsha bolıp aldı+.
15 Shallumnın' basqa isleri ha'm ol du'zgen qastıyanshılıq İzrail
patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an.

16 Sol waqıtta Menaxem Tirsadan shıg'ıp, o'zine da'rwazaların
ashpag'anı ushın, Tifsax qalasın ha'm onın' a'tirapındag'ı awıllardın'
ha'mmesin qırdı ha'm ha'miledar hayallardın' qarınların jarıp tasladı.

İzrail patshası Menaxem

17 Yahuda patshası Azariyanın' patshalıg'ının' otız tog'ızınshı jılında,
Gad ulı Menaxem İzrailg'a patsha bolıp, Samariyada on jıl patshalıq etti.
18 Ol Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi isledi ha'm o'miri
boyı Nabat ulı Yarobamnın' İzraildı baslag'an gu'nalarınan ju'z burmadı+.
19 Assiriya patshası Pul İzrailg'a hu'jim etti. Biraq Menaxem Puldın'
qollap-quwatlawına erisiw arqalı o'z patshalıg'ın bekkemlew ushın, Pulg'a
mın' talant gu'mis berdi+. 20 Menaxem Assiriya patshasına beriw ushın,
İzraildag'ı bay adamlardın' ha'r birine eliw shekel gu'misten salıq saldı.
Solay etip, Assiriya patshası elden sheginip, o'z u'lkesine qaytıp ketti.
21 Menaxemnin' basqa isleri ha'm ol islegen barlıq isler İzrail
patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an. 22 Menaxem o'lip, ata-babalarına
qosıldı ha'm onın' ornına ulı Peqaxiya patsha boldı.

İzrail patshası Peqaxiya

23 Yahuda patshası Azariyanın' patshalıg'ının' eliwinshi jılında,
Menaxem ulı Peqaxiya Samariyada İzrailg'a patsha boldı ha'm eki jıl
patshalıq etti. 24 Peqaxiya Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi
isledi ha'm Nabat ulı Yarobamnın' İzraildı baslag'an gu'nalarınan bas
tartpadı+. 25 Peqaxiyanın' a'skerbasılarınan biri Remaliya ulı Peqax og'an
qarsı til biriktirdi. Ol janına giladlı eliw adamdı alıp, Argob ha'm Arye
degen adamlar menen birikti de, Samariyadag'ı saraydın' qorg'anında
Peqaxiyanı o'ltirip, ornına o'zi patsha boldı.
26 Peqaxiyanın' basqa isleri ha'm ol islegen barlıq isler İzrail
patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an.

İzrail patshası Peqax

27 Yahuda patshası Azariyanın' patshalıg'ının' eliw ekinshi jılında,
Remaliya ulı Peqax Samariyada İzrailg'a patsha boldı ha'm jigirma jıl
patshalıq etti. 28 Ol Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi isledi
ha'm Nabat ulı Yarobamnın' İzraildı baslag'an gu'nalarınan ju'z
burmadı+.

29 İzrail patshası Peqaxtın' da'wirinde, Assiriya patshası Tiglat-Pileser
İzraildın' İyyon, Abel-Beyt-Maaxa, Yanoax, Kedesh, Xasor qalaların ha'm
Gilad, Galila, Naftaliy u'lkelerin basıp alıp, xalqın Assiriyag'a aydap ketti.
30 Yahuda patshası Uzziya ulı İotamnın' patshalıg'ının' jigirmalanshı
jılında, Ela ulı Hoshea Remaliya ulı Peqaxqa qarsı til biriktirip, onı o'ltirdi
ha'm ornına o'zi patsha boldı. 31 Peqaxtın' basqa isleri ha'm ol islegen
barlıq isler İzrail patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an.

Yahuda patshası İotam

32 • İzrail patshası Remaliya ulı Peqaxtın' patshalıg'ının' ekinshi jılında,
Uzziya ulı İotam Yahudag'a patsha boldı+. 33 İotam jigirma bes jasında
patsha boldı ha'm Erusalimde on altı jıl patshalıq etti. Onın' anasının' atı
Erusha bolıp, ol Sadoq degen adamnın' qızı edi. 34 İotam da a'kesi Uzziyag'a
uqsap, Jaratqan İyenin' na'zerinde tuwrı bolg'an islerdi isledi+. 35 Biraq
sıyınıw ornınları joq qılınbay, xalıq ol jerlerde ele qurbanlıqlar berip,
tu'tetkiler tu'tetetug'ın edi. İotam Jaratqan İyenin' İbadatxanasının'
joqarg'ı da'rwazasın saldırdı+.
36 İotamnın' basqa isleri ha'm ol islegen barlıq isler Yahuda
patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an. 37 Sol ku'nlerde Jaratqan İye
Aram patshası Resin menen İzrail patshası Remaliya ulı Peqaxtı Yahudag'a
hu'jimge jibere basladı+. 38 İotam o'lip, ata-babalarına qosıldı ha'm babası
Dawıttın' qalasına, ata-babalarının' janına jerlendi. Onın' ornına ulı Axaz
patsha boldı.

Yahuda patshası Axaz

16 1 • İzrail patshası Remaliya ulı Peqaxtın' patshalıg'ının' on
jetinshi jılında, İotam ulı Axaz Yahudag'a patsha boldı. 2 Axaz jigirma
jasında patsha bolıp, Erusalimde on altı jıl patshalıq etti. Ol Qudayı
Jaratqan İyenin' na'zerinde tuwrı bolg'an islerdi islegen babası Dawıtqa
uqsamadı. 3 Axaz İzrail patshalarının' jolınan ju'rdi. Ha'tte, Jaratqan İye
İzrail xalqının' aldınan quwıp jibergen milletlerdin' jerkenishli
da'stu'rlerine eliklep, o'z ulın otqa jag'ıp, qurban etti+. 4 Ol sıyınıw
ornılarında, ha'r bir biyiklikte ha'm qoyıw japıraqlı terektin' astında
qurbanlıqlar berip, tu'tetkiler tu'tetti+.
5 Sonda Aram patshası Resin ha'm İzrail patshası Remaliya ulı Peqax
Erusalimdi basıp alıw ushın hu'jim etti. Olar qalanı qamal qılıp tursa da,
Axazdı jen'e almadı+. 6 Sol arada Aram patshası Resin Elat qalasın
qaytarıp alıp, ol jerdegi Yahuda xalqın quwıp jiberdi. Son'ınan edomlılar
Elatqa qonıs bastı, olar ha'zir de sol jerde jasaydı+.
7 Axaz Assiriya patshası Tiglat-Pileserge elshilerin jiberip: «Men sizin'
qulın'ız ha'm xızmetshin'izben. Kelip, mag'an hu'jim etip atırg'an Aram
ha'm İzrail patshalarının' qolınan meni qutqarın'», – dedi+. 8 Axaz
Jaratqan İyenin' İbadatxanasınan ha'm saraydın' qaznasınan tabılg'an
gu'mis ha'm altınlardı alıp, Assiriya patshasına sawg'ag'a berip jiberdi+.
9 Assiriya patshası Axazdın' tilegin orınlap, Damaskke hu'jim etip, onı
qolg'a kirgizdi. Qala xalqın Kirge su'rgin qılıp, Resindi o'ltirdi+.
10 Patsha Axaz Assiriya patshası Tiglat-Pileserdi qarsı alıw ushın
Damaskke barg'anda, sol jerdegi qurbanlıq orındı ko'rdi. Ol qurbanlıq
orınnın' su'wretin ha'm qurılısının' sızılmasın ruwxaniy Uriyag'a
jiberdi+. 11 Ruwxaniy Uriya patsha Axaz Damaskten kelgenshe, Damaskten
ol jibergen u'lgi boyınsha, qurbanlıq orın qurdırıp qoydı. 12 Patsha
Damaskten qaytıp kelgende, qurbanlıq orındı ko'rdi ha'm og'an jaqınlap,
u'stinde qurbanlıqlar berdi. 13 Ol qurbanlıq orında jandırılatug'ın
qurbanlıg'ın ha'm g'a'lle sadaqasın tu'tetip jandırdı, og'an ishimlik
sadaqasın quyıp, tatıwlıq qurbanlıg'ının' qanın septi. 14 Al Jaratqan İyenin'
aldındag'ı qoladan islengen qurbanlıq orındı İbadatxananın' aldınan,
yag'nıy taza qurbanlıq orın menen İbadatxana ortasında turg'an ornınan
jıljıtıp, onı jan'a qurbanlıq orınnın' arqa ta'repine qoydı+.

15 Son'ınan patsha Axaz ruwxaniy Uriyag'a mınaday buyrıq berdi:
«Azang'ı jandırılatug'ın qurbanlıqtı ha'm keshki g'a'lle sadaqasın, patsha
bergen jandırılatug'ın qurbanlıqtı ha'm g'a'lle sadaqasın, u'lke xalqı
bergen jandırılatug'ın qurbanlıqtı, g'a'lle sadaqasın ha'm ishimlik
sadaqasın u'lken qurbanlıq orında usın. Jandırılatug'ın qurbanlıqlardın'
ha'm basqa qurbanlıqlardın' ha'mmesinin' qanın og'an sep. Al qoladan
islengen qurbanlıq orındı men keleshekti biliw ushın qollanaman»+.
16 Ruwxaniy Uriya patsha Axazdın' buyrıqların tolıq orınladı.
17 Patsha Axaz tu'beldiriklerdin' taxtaların kestirip, u'stindegi
la'genlerdi aldırıp tasladı. Hawızdı da qola bug'alardın' u'stinen tu'sirip,
to'selgen tastın' u'stine qoydı+. 18 Assiriya patshasına jag'ınıw ushın, ol
Shabbat ku'nleri Jaratqan İyenin' İbadatxanasına kiretug'ın u'sti jabıq joldı
ha'm patsha kiretug'ın qapını jawıp tasladı+.
19 Axazdın' basqa isleri haqqında Yahuda patshalarının' jılnama
kitabında jazılg'an. 20 Axaz o'lip, ata-babalarına qosıldı ha'm Dawıttın'
qalasına, ata-babalarının' janına jerlendi. Onın' ornına ulı Xizkiya patsha
boldı.

İzraildın' son'g'ı patshası Hoshea

17 [1] Yahuda patshası Axazdın' patshalıg'ının' on ekinshi jılında, Ela
ulı Hoshea Samariyada İzrailg'a patsha bolıp, tog'ız jıl patshalıq
etti+. [2] Ol Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi isledi. Biraq
o'zinen aldıng'ı İzrail patshalarınan ta'wirirek edi.
[3] Assiriya patshası Shalmanasar Hosheag'a qarsı sawash ashtı. Hoshea
ta'slim bolıp, og'an salıq to'ley basladı+. [4] Biraq Assiriya patshası
Hosheanın' satqınlıq etkenin bilip qaldı. Sebebi Hoshea Mısır patshası
Sog'a xabarshılar jibergen edi ha'm Assiriya patshasına ha'r jılı
to'leytug'ın salıg'ın to'lemey qoyg'an edi. Sonlıqtan Assiriya patshası onı
tutıp alıp, zindang'a tasladı.

Samariyanın' qulawı

[5] Assiriya patshası pu'tkil İzrail jerlerine hu'jim qılıp, Samariyanı u'sh
jıl qamal etip turdı+. [6] Hosheanın' patshalıg'ının' tog'ızınshı jılında,
Assiriya patshası Samariyanı qolg'a kirgizip, İzrail xalqın Assiriyag'a
su'rgin etti. Olardı Xalaxqa, Gozan da'ryası boyındag'ı Xaborg'a ha'm
Midiya qalalarına ornalastırdı+. [7] Bulardın' ha'mmesi izraillılardın'
o'zlerin Mısır patshası faraonnın' qol astınan, Mısır jerinen alıp shıqqan
Qudayı Jaratqan İyege qarsı gu'na islegeni sebepli ju'z berdi. Olar basqa
qudaylarg'a tabına basladı+. [8] Olar o'zlerinin' aldınan Jaratqan İye quwıp
shıg'arg'an xalıqlardın' da'stu'rleri ha'm İzrail patshalarının' shıg'arg'an
da'stu'rleri boyınsha jasadı+. [9] İzraillılar o'zlerinin' Qudayı Jaratqan İyege
unamaytug'ın bul islerdi jasırın isleytug'ın edi. Olar awıllardan baslap,
qorg'anlı qalalarg'a shekem ha'mme jerde o'zleri ushın sıyınıw ornların
qurdı+. [10] Ha'r bir biyiklikke ha'm qoyıw japıraqlı terektin' astına kiyeli
taslar ha'm kiyeli ag'ashların ornattı+. [11] Olar Jaratqan İyenin' o'zlerinin'
aldınan quwıp shıg'arg'an xalıqları sıyaqlı, barlıq sıyınıw ornlarında
tu'tetkiler tu'tetti ha'm islegen jaman isleri menen Jaratqan İyeni
g'a'zeplendirdi. [12] Jaratqan İyenin' o'zlerine: «Bulay islemen'ler», –
degenine qaramastan, olar butlarg'a tabındı+. [13] Sonda Jaratqan İye
O'zinin' barlıq payg'ambarları ha'm wa'liyleri arqalı İzrail ha'm Yahudag'a
bılay dep eskertti: «Jaman jolın'ızdan qaytın'lar. Ata-babaların'ızg'a
buyırg'an ha'm qullarım bolg'an payg'ambarlarım arqalı sizlerge jibergen
Nızamdag'ı barlıq buyrıqlarıma ha'm qag'ıydalarıma boysının'lar»+.
[14] Biraq olar qulaq salmay, Qudayı Jaratqan İyege isenbegen ata-babalarına

uqsap qaysarlıq qıldı+. 15 Olar Onın' qag'ıydalarınan, ata-babaları menen
du'zgen kelisiminen ha'm o'zlerine berilgen eskertiwlerinen ju'z burıp,
ma'nissiz butlarg'a tabındı ha'm o'zleri de ma'nissiz o'mir su'rdi. Jaratqan
İye: «A'tirapın'ızdag'ı xalıqlarg'a uqsap jasaman'lar», – dep buyırsa da,
olar sol xalıqlardın' a'detlerine go're jasay berdi+. 16 Olar o'zlerinin'
Qudayı Jaratqan İyenin' barlıq buyrıqlarınan ju'z burıp, tananın' eki
mu'sini menen kiyeli ag'ashın isledi ha'm pu'tkil aspan denelerine tabınıp,
Baalg'a xızmet etti+. 17 Ulların ha'm qızların otta qurbanlıqqa berdi,
palkerlik etti ha'm belgilerdi jorıdı. Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman
bolg'an islerdi islewge berilip ketip, Onın' g'a'zebin keltirdi+. 18 Sonlıqtan
Jaratqan İyenin' izraillılarg'a qattı g'a'zebi keldi ha'm Yahuda urıwınan
basqasının' ha'mmesin O'z da'rgayınan quwdı. 19 Biraq Yahuda da O'z
Qudayı Jaratqan İyenin' buyrıqlarına boysınbay, olar da izraillılar islegen
da'stu'rlerdi isledi+. 20 Aqıbette, Jaratqan İye pu'tkil İzrail urpaqlarınan
ju'z burıp, olardı jazaladı ha'm basqınshılardın' qolına ta'slim etip,
ha'mmesin O'z da'rgayınan shıg'arıp jiberdi+.

21 Burın Jaratqan İye izraillılardı Dawıttın' urpag'ının' qolınan tartıp
alg'annan son', izraillılar Nabat ulı Yarobamdı patsha etip qoyg'an edi.
Yarobam olardı Jaratqan İyenin' jolınan shıg'arıp, ullı gu'nag'a basladı+.
22 İzrail urpaqları Yarobam islegen barlıq gu'nalarg'a qosıldı, bul
gu'nalardan bas tartpadı. 23 Aqırında, Jaratqan İye O'z qulları bolg'an
payg'ambarlar arqalı aytqanı sıyaqlı, izraillılardı O'z da'rgayınan quwıp
jiberdi. Olar o'z jerinen Assiriyag'a su'rgin etildi. Bu'gin de olar sol jerde
jasaydı.

Samariyag'a qonıs basqanlar

24 Assiriya patshası Babilon, Kuta, Awwa, Xamat ha'm Sefarwayım
qalalarınan adamlardı ko'shirip a'kelip, izraillılardın' ornına Samariya
jerine qonıslandırdı. Olar Samariyanı iyelep, onın' qalalarında jasay
basladı+. 25 Olar sol jerde jasay baslag'an waqıtları Jaratqan İyege
sıyınbadı. Sonlıqtan Jaratqan İye olarg'a arıslanlardı jiberdi, arıslanlar
olardın' ayırımların o'ltire basladı. 26 Sonda Assiriya patshasına mınaday
xabar jetti: «Siz Samariya qalalarına ko'shirip a'kelip qonıslandırg'an
xalıqlar sol jerdin' qudayına qalay sıyınıwdı bilmeydi. Xalıq u'lke
qudayının' nızamların bilmegeni ushın, u'lke qudayı u'lkege arıslanlar
jiberip atır, arıslanlar da adamlardı o'ltirip atır». 27 Assiriya patshası:

«Samariyadan su'rgin etip a'kelingen ruwxaniylerden birin izge qaytarın'. Ol barıp, sol jerde jasasın ha'm olarg'a sol jerdin' qudayının' nızamların u'yretsin», – dep buyırdı. 28 Samariyadan su'rgin etilgen ruwxaniylerden biri kelip, Beyt-Elde jasadı ha'm Jaratqan İyege qalay sıyınıwdı olarg'a u'yretti+.

29 Degen menen, Samariya qalalarına qonıs basqan ha'r bir xalıq o'z qudaylarının' mu'sinlerin isledi. Olardı izraillılar Samariyada jasag'an waqtında qurg'an sıyınıw orınlarına qoydı. 30 Babilonnan kelgenler Sukkot-Benot degen, Kuttan kelgenler Nergal degen, Xamattan kelgenler Ashima degen, 31 Awwadan kelgenler Nibxaz ha'm Tartaq degen butlardı isledi. Al Sefarwayımnan kelgenler Sefarwayım qudayları Adrammelex penen Anammelexke arnap ulların otta jandırdı+. 32 Bir ta'repten olar Jaratqan İyege sıyınsa, ekinshi ta'repten sıyınıw orınlarındag'ı butxanalarda xızmet etiw ushın, aralarınan ruwxaniyler saylap qoydı+. 33 Sol jerge ko'ship kelgen ha'r bir xalıq Jaratqan İyege sıyınıw menen birge, o'z xalıqlarının' da'stu'rleri boyınsha o'z qudaylarına da tabındı+. 34 Ha'zir de olar sol eski da'stu'rleri boyınsha jasap keledi. Olar Jaratqan İyeden qorqpaydı, Jaratqan İye İzrail dep at bergen Yaqıptın' balalarına buyırg'an qag'ıydalarg'a, pa'rmanlarg'a, nızamlarg'a ha'm buyrıqlarg'a boysınbaydı+. 35 Jaratqan İye Yaqıptın' urpag'ı menen kelisim du'zip, olarg'a bılay dep buyırg'an edi: «Basqa qudaylardan qorqıp, olarg'a tabınban'lar ha'm olarg'a xızmet etip, qurbanlıq bermen'ler+. 36 Tek ullı qu'direti menen qol sozıp, sizlerdi Mısır jerinen alıp shıqqan Jaratqan İyeden qorqın'lar, Og'an sıyınıp, qurbanlıq berin'ler+. 37 Sizler ushın jazg'an qag'ıydaların, pa'rmanların, nızamların ha'm buyrıqların ba'rha muqıyatlı tu'rde orınlan'lar ha'm basqa qudaylardan qorqpan'lar+. 38 Menin' sizler menen du'zgen kelisimimdi umıtpan'lar, basqa qudaylardan qorqpan'lar. 39 Tek Qudayın'ız Jaratqan İyeden qorqın'lar. Ol sizlerdi barlıq dushpanların'ızdın' qolınan qutqaradı».

40 Biraq Samariyag'a qonıs basqan xalıqlar bul so'zlerge qulaq aspay, o'zlerinin' burıng'ı a'detleri boyınsha jasay berdi. 41 Sol xalıqlar ha'm Jaratqan İyege, ha'm o'zleri jondırıp isletken mu'sinlerge sıyındı. Olardın' balaları da, balalarının' balaları da o'zlerinin' ata-babaları islegen isti bu'ginge deyin dawam etpekte+.

Yahuda patshası Xizkiya

18 1 • İzrail patshası Ela ulı Hosheanın' patshalıg'ının' u'shinshi
jılında, Axaz ulı Xizkiya Yahudag'a patsha boldı. 2 Xizkiya jigirma bes
jasında patsha bolıp, Erusalimde jigirma tog'ız jıl patshalıq etti. Onın'
anasının' atı Abiya* bolıp, ol Zexariyanın' qızı edi. 3 Ol da atası Dawıtqa
uqsap, Jaratqan İyenin' na'zerinde tuwrı bolg'an islerdi isledi. 4 Ol sıyınıw
orınların joq qıldı, kiyeli taslardı maydalap, kiyeli ag'ashın kesip tasladı,
Muwsa islegen mıs jılandı da bo'lip, maydaladı. Sebebi izraillılar onı
Nexushtan dep atap, sol ku'nge deyin og'an arnap tu'tetki tu'tetetug'ın
edi+.

5 Patsha Xizkiya İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege u'mit bayladı. Onnan
burın da, onnan keyin de, Yahuda patshaları arasında og'an uqsag'anı
bolmadı+. 6 Ol Jaratqan İyege sadıq bolıp, Onnan ju'z burmadı ha'm
Jaratqan İyenin' Muwsa arqalı bergen buyrıqların orınladı. 7 Sonlıqtan
Jaratqan İye onın' menen birge edi. Xizkiya ne islese de, tabısqa eristi. Ol
Assiriya patshasına qarsı bas ko'terip, og'an boysınıwdan bas tarttı. 8 Ol
Gaza ha'm onın' a'tirapına shekem, awıllardan baslap, qorg'anlı qalalarg'a
shekemgi ha'mme jerlerdegi filistlerdi qırıp tasladı+.

9 Xizkiyanın' patshalıg'ının' to'rtinshi jılında, İzrail patshası Ela ulı
Hosheanın' patshalıg'ının' jetinshi jılında, Assiriya patshası Shalmanasar
Samariyag'a hu'jim jasap, qalanı qamal etti+. 10 Ol u'sh jıldan son',
Samariyanı qolg'a kirgizdi. Solay etip, Xizkiyanın' patshalıg'ının' altınshı,
İzrail patshası Hosheanın' patshalıg'ının' tog'ızınshı jılında, Samariya
basıp alındı. 11 Assiriya patshası izraillılardı Assiriyag'a su'rgin etip, olardı
Xalaxqa, Xabor da'ryasının' boyındag'ı Gozang'a ha'm Midiya qalalarına
ornalastırdı+. 12 Bul waqıya izraillılardın' Qudayı Jaratqan İyenin' so'zine
qulaq aspag'anı, Onın' kelisimin buzg'anı sebepli ju'z berdi. Sebebi
izraillılar Qudayı Jaratqan İyenin' qulı Muwsa arqalı bergen buyrıqlarına
boysınbadı. Olardı tın'lamadı da, orınlamadı da+.

Sanxeribtin' abay etiwi

13 • Xizkiyanın' patshalıg'ının' on to'rtinshi jılında, Assiriya patshası
Sanxerib Yahudanın' barlıq qorg'anlı qalalarına hu'jim jasap, olardı basıp
aldı. 14 Sonda Yahuda patshası Xizkiya Laxish qalasındag'ı Assiriya
patshasına: «Men ayıplıman, menin' jerimnen ketsen'iz. Ne talap etsen'iz

de, to'leymen», – dep xabar jiberdi. So'ytip, Assiriya patshası Yahuda patshası Xizkiyag'a u'sh ju'z talant gu'mis ha'm otız talant altın salıq saldı+. 15 Xizkiya Jaratqan İyenin' İbadatxanasınan ha'm saraydın' qaznasınan tabılg'an gu'mistin' ha'mmesin og'an berdi+. 16 Sonday-aq Yahuda patshası Xizkiya Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' esiklerin ha'm jaqlawların altın menen qaplatqan edi. Ol o'zi qaplatqan usı altınlardı qırshıp alıp, olardı da Assiriya patshasına berdi.

17 Degen menen, Assiriya patshası bas sa'rka'rdasın, a'skeriy wa'kilin ha'm bas wa'zirin u'lken armiya menen Laxishten Erusalimge, patsha Xizkiyag'a jiberdi. Olar Erusalimge kelip, kir juwıwshının' atızına baratug'ın joldag'ı, Joqarg'ı hawızg'a suw quyılatug'ın jerde toqtadı+. 18 Olar patshanı shaqırttı. Saray basqarıwshısı Xilkiya ulı Elyakim, xatker Shebna ha'm jılnamashı Asaf ulı İoax assiriyalılarg'a bardı+.

19 Sonda Assiriya patshasının' bas wa'ziri olarg'a bılay dedi:

– Ullı patsha, Assiriya patshasının' mına so'zlerin Xizkiyag'a jetkizin': «Nen'e u'mit baylap tursan'? 20 Urıs ushın joba ha'm ku'sh bar dep aytasan', biraq sen tek bos so'zlerdi aytıp tursan'. Sen kimge su'yenip, mag'an qarsı bas ko'terip tursan'? 21 Mine, sen o'zine su'yengennin' alaqanın tesetug'ın sınıq qamıs hasag'a uqsag'an Mısırg'a su'yenip tursan'. Mısır patshası faraon o'zine isengenlerdin' ha'mmesine usınday+. 22 Ba'lkim mag'an: Bizler Qudayımız Jaratqan İyege u'mit baylaymız, – dersizler. Yahuda ha'm Erusalim xalqına: Tek Erusalimde, mına qurbanlıq orında sıyının'lar, – dep sıyınıw orınların ha'm qurbanlıq orınların joq qılg'an Xizkiya emes pe edi?»+

23 Endi sen, menin' mırzam Assiriya patshası menen mawasag'a kel. Eger men sag'an eki mın' bas at bersem, olarg'a minetug'ın sonsha adam taba alar ma edin'? 24 Solay eken, mırzamnın' en' ha'lsiz a'skerbasısın da jen'e almaysan'-g'o. Yamasa Mısırdın' sawash arbaları menen atlılarına isenip tursan' ba? 25 «Qala berse, men bul jerdi wayran etiw ushın Jaratqan İyenin' erkisiz keldim be? Jaratqan İye mag'an: Sol u'lkege hu'jim qılıp, onı wayran et, – dedi».

26 Xilkiya ulı Elyakim, Shebna ha'm İoax bas wa'zirge bılay dep juwap berdi: «Bul qulların'ız benen arameyshe so'ylese berin', tu'sinemiz. Diywal u'stindegi xalıqqa esittirip, bizler menen evrey tilinde so'ylespen'iz»+.

27 Bas wa'zir olarg'a: «Mırzam meni bul so'zlerdi tek mırzan'a ha'm sag'an aytıw ushın emes, al sizler menen birge o'z da'retin jep, sidigin

ishiwge duwshar bolatug'ın diywal u'stinde otırg'an adamlarg'a da jetkeriw ushın jiberdi», – dedi.

28 Son'ınan bas wa'zir ornınan turıp, evrey tilinde bılay dep baqırdı: «Ullı patshanın', Assiriya patshasının' so'zlerine qulaq salın'lar! 29 Patsha bılay deydi: „Xizkiya sizlerdi aldamay-aq qoysın. Ol sizlerdi menin' qolımnan qutqara almaydı. 30 Ol: Jaratqan İye bizlerdi qutqaradı, qala Assiriya patshasının' qolına berilmeydi, – dep sizlerdi Jaratqan İyeden u'mitlendirmesin“.

31 Xizkiyag'a qulaq salman'lar. Sebebi Assiriya patshası bılay deydi: „Menin' menen jarasıp, mag'an kelin'ler. Sonda ha'r bir adam o'z ju'ziminin' ha'm a'njir ag'ashının' miywesinen jep, o'z suw saqlag'ıshınan suw ishedi+. 32 Son'ınan men kelip, sizlerdi biydayı, sharabı, nanı, ju'zimzarları, za'ytu'n mayı ha'm palı mol bolg'an, o'z u'lken'izge uqsag'an bir u'lkege ko'shiremen. Sonda o'lmey, tiri qalasızlar. Xizkiyanın': Jaratqan İye bizlerdi qutqaradı, – dep aldag'anına qulaq salman'lar+. 33 Qaysı xalıqtın' qudayı o'z u'lkesin Assiriya patshasının' qolınan qutqara alg'an? 34 Xamat ha'm Arpadtın' qudayları qayda? Sefarwayım, Hena ha'm İwwanın' qudayları qayda? Samariya qudayları qayda? Olar Samariyanı menin' qolımnan qutqara aldı ma+? 35 Usı ellerdin' qudaylarının' qaysı biri o'z jerin menin' qolımnan qutqara aldı? Solay eken, Jaratqan İye Erusalimdi menin' qolımnan qalay qutqaradı?“»+

36 Xalıq u'ndemedi, juwap ta qaytarmadı. O'ytkeni patsha Xizkiya xalıqqa og'an juwap bermewdi buyırg'an edi.

37 Saray basqarıwshısı Xilkiya ulı Elyakim, xatker Shebna ha'm jılnamashı Asaf ulı İoax kiyimlerin jırtıp, Xizkiyanın' aldına keldi ha'm Assiriya patshasının' bas wa'zirinin' so'zlerin og'an aytıp berdi.

Xizkiyanın' payg'ambar İyshayadan ken'es sorawı

19 1 • Patsha Xizkiya bulardı esitkende, kiyimlerin jırttı ha'm aza
kiyimlerin kiyip, Jaratqan İyenin' İbadatxanasına bardı. 2 Ol aza
kiyimin kiygen saray basqarıwshısı Elyakimdi, xatker Shebnanı ha'm jası
u'lken ruwxaniylerdi Amos ulı payg'ambar İyshayag'a jiberdi+. 3 Olar
İyshayag'a bılay dedi: «Xizkiya bılay deydi: „Bu'gingi ku'n azap, jaza ha'm
masqarashılıq ku'ni. Sebebi bala shıg'ayın dep awızg'a taqalıp turg'anı
menen, tuwıwg'a ku'shi joq hayalg'a uqsaymız+. 4 Ba'lkim, tiri Qudaydı
xorlaw ushın mırzası, Assiriya patshası jibergen bas wa'zirinin' barlıq
so'zlerin Qudayın' Jaratqan İye esitken shıg'ar ha'm usı esitken so'zleri
ushın olardı jazalar. Sonlıqtan tiri qalg'anlar ushın duwa et“»+.

5 Patsha Xizkiyanın' xızmetshileri patshanın' so'zlerin İyshayag'a
jetkizgende, 6 İyshaya olarg'a bılay dedi: «Mırzan'ızg'a bılay dep aytın'lar:
Jaratqan İye bılay deydi: „Assiriya patshasının' xızmetshilerinin' Meni
masqaralap aytqan so'zlerinen, yag'nıy o'zin' esitken so'zlerden qorqpa+.
7 Mine, Men og'an bir ruwx jiberemen. Sonda ol bir xabar esitip, o'z eline
qaytıp ketedi. Men onı o'z elinde qılısh penen o'ltirtemen“».

8 Assiriya patshasının' bas wa'ziri izine qaytıp, o'z patshasın Libna
qalasına qarsı urısıp atırg'an jerinen taptı. Sebebi ol Assiriya patshasının'
Laxishten shegingenin esitken edi+. 9 Assiriya patshası Kush patshası
Tirhaqanın' o'zine qarsı urısqa atlang'anın esitip, Xizkiyag'a ja'ne
elshilerin jiberip bılay dedi: 10 «Yahuda patshası Xizkiyag'a bılay dep
aytın'lar: „Su'yengen Qudayın' seni: „Erusalim Assiriya patshasına ta'slim
bolmaydı“, – dep aldamasın. 11 Assiriya patshalarının' barlıq ellerdi jer
menen jeksen etip, neler islegenin esitken shıg'arsan'?! Endi sen qutılıp
qalmaqshımısan'? 12 Ata-babalarım wayran etken Gozan, Xaran, Resef ha'm
Telassardag'ı Edende jasag'an xalıqlardın' qudayları olardı qutqara aldı
ma+? 13 Xamat ha'm Arpad patshaları qa'ne? Sefarwayım, Hena ha'm
İwwa qalalarının' patshaları qa'ne?“»+

Xizkiyanın' duwası

14 Xizkiya xattı elshilerdin' qolınan alıp oqıg'annan son', Jaratqan
İyenin' İbadatxanasına bardı ha'm xattı Jaratqan İyenin' aldına jayıp
qoydı. 15 Keyin Jaratqan İyenin' aldında duwa etip, bılay dedi: «Kerublar
ortasındag'ı taxtta otırg'an İzraildın' Qudayı Jaratqan İye! Sen pu'tkil

du'nya patshalıqlarının' jalg'ız Qudayısan'! Aspan ha'm jerdi Sen jaratqansan'+. 16 Jaratqan İye, qulaq salıp, esit, ko'zlerin'di ashıp, ko'r. Tiri Qudaydı masqaralaw ushın Sanxeribtin' aytıp jibergen so'zlerin esit+.

17 Jaratqan İye, ırasında da, Assiriya patshaları xalıqlardı ha'm olardın' jerlerin wayranladı. 18 Olardın' qudayların otqa taslap, joq qıldı. Biraq olar haqıyqatında qudaylar emes, al ag'ashtan ha'm tastan adam qolı menen islengen na'rseler edi+. 19 Qudayımız Jaratqan İye, bizlerdi Sanxeribtin' qolınan qutqara go'r. Sonda pu'tkil du'nya patshalıqları Senin' jalg'ız Quday ekenin'di biledi»+.

İyshayanın' payg'ambarshılıg'ı

20 Son'ınan Amos ulı İyshaya payg'ambar Xizkiyag'a mınaday xabar jiberdi:
«İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: Assiriya patshası Sanxerib haqqında
Mag'an etken duwan'dı esittim. 21 Ol tuwralı Men, Jaratqan İye bılay deymen:
Pa'k qız Sion seni kemsitip, u'stin'nen ku'ler,
Erusalim qız mazaqlap, izin'nen bas shayqar.
22 Sen kimdi xorlap, kimdi mazaqladın'?
Kimge dawıs ko'terip so'ylep, kimge menmensip qaradın'?
Mag'an – İzraildın' Muxaddesine!
23 Elshilerin' arqalı Meni xorlap bılay dedin':
„Sansız sawash arbalarım menen tawlardın' biyik shın'ına,
Lebanon tawlarının' uzaq janbawırlarına shıqtım,
Biyik kedr ag'ashların, jaqsı sa'rwi ag'ashların kestim.
Onın' en' to'rine, en' qalın' tog'ayına bardım+.
24 Men qudıqlar qazdım ha'm jat ellerdin' suwların ishtim,
Mısırdın' barlıq da'ryaların tabanım menen qurıttım“.

25 Biraq bunın' ha'mmesin burınnan jobalastırıp, a'yyemgi ku'nlerden oylap
qoyg'anımdı esitpegen be edin'?
Ha'zir Men sonı orınladım.
Sonlıqtan sen qorg'anlı qalalardı qarabaqanag'a aylandıra aldın'+.
26 Sonda qol-qanatı qırqıldı qala xalqının',
Qorqıp, uyatqa qaldı.
Olar daladag'ı ko'k sho'pke, jan'a shıqqan na'zik sho'pke ha'm tamnın'
basındag'ı, shıqpay atırıp o'rt shalg'an sho'pke uqsap qaldı+.
27 Men senin' otırıs-turısın'dı, qashan kelip-ketetug'ının'dı,
Mag'an degen g'a'zebin'di, ha'mmesin bilemen+.
28 Mag'an degen g'a'zebin' ushın ha'm ta'kabbirligin' qulag'ıma jetip kelgeni
ushın,
Halqamdı murnın'nan o'tkizip, suwlıg'ımdı awzın'a tag'aman.
Seni kelgen jolın' menen izin'e qaytaraman+.

29 Ha'y, Xizkiya! Sen ushın belgi mınaw boladı:
Usı jılı shashılg'an da'nnen o'sken o'nimdi jeysiz,
Kelesi jılı sonın' ornına o'sken o'nimdi azıq qılasız,
Al u'shinshi jılı da'n sewip, o'nim alasız, ju'zim bag'ların otırg'ızıp, olardın'
miywesinen jeysiz+.

30 Yahuda xalqının' qutılıp qalg'anları jerge tamır jayıp, joqarıda miywe
beredi+.
31 Sebebi tiri qalg'anlar Erusalimnen, qutılg'anlar Sion tawınan kelip shıg'adı.
Bunı A'lemnin' Jaratqan İyesi O'z qızg'anshaqlıg'ı menen ju'zege asıradı+.
32 Sonlıqtan Jaratqan İye Assiriya patshası tuwralı bılay deydi:
Ol bul qalag'a kirmeydi, oq ta atpaydı,
Qalag'a jaqınlamas qalqanı menen,
Qalag'a qarsı topıraq ta u'ydirmeydi+.
33 Kelgen jolı menen qaytadı, qalag'a kirmeydi.
Bul – Jaratqan İyenin' aytqanı!
34 Men O'zim ushın ha'm qulım Dawıttın' hu'rmeti ushın bul qalanı qorg'ap,
qutqaraman».

35 Sol ku'ni tu'nde Jaratqan İyenin' perishtesi assiriyalılardın' ordasına
barıp, bir ju'z seksen bes mın' adamdı qırıp tasladı. Azanda oyanıp qarag'anlar
ha'mme jerdin' o'liklerge tolıp ketkenin ko'rdi+. 36 Sonda Assiriya patshası
Sanxerib ordanı taslap, izine qayttı. Ol Nineviyag'a qaytıp kelip, sol jerde jasap
qaldı+. 37 Bir ku'ni ol o'z qudayı Nisroxtın' butxanasında tabınıp atırg'anda,
ulları Adrammelex penen Sareser onı qılısh penen o'ltirdi ha'm o'zleri Ararat
u'lkesine qashıp ketti. Sanxeribtin' ornına ulı Esar-Xaddon patsha boldı+.

Xizkiyanın' qa'steleniwi ha'm shıpalanıwı

20 1 • Sol ku'nleri Xizkiya awırıp, o'lim to'seginde jattı. Sonda Amos ulı
İyshaya payg'ambar og'an kelip bılay dedi: «Jaratqan İye bılay deydi:
„U'y-ishin'e wa'siyatnaman'dı qaldırıp, ırzalasa ber, sebebi ta'wir bolmaysan',
o'lesen'“».
2 Xizkiya ju'zin diywalg'a qaratıp, Jaratqan İyege duwa etip: 3 «O, Jaratqan
İye! Aldın'da menin' shın ju'rekten sadıqlıq penen jasag'anımdı ha'm
na'zerin'de tuwrı islerdi islep ju'rgenimdi esley go'r!» – dedi ha'm o'ksip-o'ksip
jıladı+.
4 İyshaya ele saraydın' ortang'ı ha'wlisinen shıg'ıp ketpey atırıp, og'an
Jaratqan İyeden mınaday so'z tu'sti: 5 «İzin'e qaytıp, Menin' xalqımnın'
hu'kimdarı Xizkiyag'a mına xabardı jetkiz: „Baban' Dawıttın' Qudayı Jaratqan
İye bılay deydi: Duwan'dı esittim, ko'z jasların'dı ko'rdim. Mine, Men seni
shıpalayman. Sen u'shinshi ku'ni Jaratqan İyenin' İbadatxanasına barasan'+.
6 O'mirin'di on bes jılg'a uzaytaman. O'zin'di de, bul qalanı da Assiriya
patshasının' qolınan qutqaraman. O'zim ushın ha'm qulım Dawıttın' hu'rmeti
ushın bul qalanı qorg'ayman“»+.
7 İyshaya patshanın' adamlarına: «Keptirip nıg'ızlang'an a'njir alıp
kelin'ler», – dedi. Onı a'kelip, jarag'a qoyg'anda, ol sawalıp ketti.
8 Xizkiya İyshayadan:
– Jaratqan İyenin' meni sawaltatug'ının ha'm u'shinshi ku'ni Jaratqan
İyenin' İbadatxanasına baratug'ınımdı qanday belgi arqalı bilemen? – dep
soradı+. 9 İyshaya og'an:
– Jaratqan İyenin' O'z so'zin orınlaytug'ının bildiretug'ın belgi mınaw:
tekshege tu'sip turg'an saya on adım aldıg'a jıljısın ba yamasa on adım artqa
jıljısın ba? – dedi. 10 Xizkiya İyshayag'a:
– Sayanın' aldıg'a on adım jıljıwı an'sat. Saya on adım artqa jıljısın, – dedi.
11 İyshaya payg'ambar Jaratqan İyege jalbarındı. Sonda Jaratqan İye patsha Axaz
soqtırg'an tekshenin' u'stine tu'sip turg'an sayanı on adım artqa jıljıttı+.

Xizkiyanın' aqılsızlıg'ı

12 • Sol arada Xizkiyanın' awırıp qalg'anın esitken Babilon patshası Baladan
ulı Merodax-Baladan Xizkiyag'a xatlar ha'm sawg'alar jiberdi. 13 Xizkiya
elshilerdi qabıl etti ha'm olarg'a o'z qaznasındag'ı zatlardın' ha'mmesin: gu'mis
ha'm altınların, xosh iyisli zatların, qımbatbaha mayların, qural-jaraq
saqlanatug'ın bo'lmesin ko'rsetti. Xizkiyanın' sarayında da, patshalig'ında da
olarg'a ko'rsetilmegen hesh na'rse qalmadı+.

14 Sonda payg'ambar İyshaya patsha Xizkiyanın' janına kelip, og'an:
– Bul adamlar sizge ne dedi? Olar qay jaqtan kelipti? – dep soradı. Xizkiya og'an:
– Olar uzaq elden, Babilonnan kelgen, – dep juwap berdi.
15 İyshaya:
– Olar sarayın'ızda ne ko'rdi? – dep soradı. Xizkiya:
– Sarayımdag'ı ha'mme na'rseni ko'rdi. Qaznamda olarg'a ko'rsetpegen hesh na'rsem qalmadı, – dep juwap berdi. 16 Sonda İyshaya Xizkiyag'a bılay dedi:
– Onda Jaratqan İyenin' so'zin esitin': 17 «Jaratqan İye bılay deydi: „Sarayın'dag'ı ha'mme na'rse ha'm ata-babaların'nın' usı ku'nge shekem jıynag'an ha'mme na'rsesi Babilong'a alıp ketiletug'ın ku'n keledi, hesh na'rse qalmaydı+. 18 Senin' na'silin'nen bolg'an ayırım urpaqların' da alıp ketilip, Babilon patshasının' sarayında xızmetshi boladı“»+. 19 Xizkiya İyshayag'a:
– Jaratqan İyenin' siz arqalı aytqan so'zleri jaqsı so'zler, – dedi. Sebebi ol ishinen: «Hesh bolmag'anda menin' zamanımda tınıshlıq ha'm abadanshılıq boladı», – dep oyladı.
20 Xizkiyanın' basqa isleri, barlıq qaharmanlıqları, ol qurg'ızg'an hawız, suw o'tkelleri ha'm qalag'a qalay suw aparg'anları Yahuda patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an+. 21 Xizkiya o'lip, ata-babalarına qosıldı. Onın' ornına ulı Menashshe patsha boldı.

Yahuda patshası Menashshe

21 [1] • Menashshe on eki jasında patsha boldı ha'm Erusalimde eliw bes jıl patshalıq etti. Onın' anasının' atı Xefsiba edi. [2] Ol Jaratqan İyenin' İzrail xalqının' aldınan quwıp jibergen xalıqlarının' jerkenishli jaman islerine eliklep, Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi isledi. [3] A'kesi Xizkiya joq qılg'an sıyınıw orınların qayta tikledi. İzrail patshası Axabqa uqsap, Baalg'a arnap qurbanlıq orınlar qurdı, kiyeli ag'ashın ornattı ha'm pu'tkil aspan denelerine tabınıp, olarg'a xızmet etti+. [4] Menashshe Jaratqan İyenin' İbadatxanasına, yag'nıy Jaratqan İyenin': «Men Erusalimde O'z atımdı ornataman», – degen İbadatxanasına basqa qudaylarg'a arnap, qurbanlıq orınlar qurdırdı+. [5] Ol Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' eki ha'wlisine de barlıq aspan denelerine arnap qurbanlıq orınlar qurdı+. [6] Ol o'z ulın otta jandırıp qurbanlıqqa berdi, pal ashtı, belgilerdi jorıdı, a'rwaq ha'm ruwxlardı shaqırıwshılarg'a ma'sla'ha't saldı. Ol Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi islep, Onı g'a'zeplendirdi+. [7] Menashshe o'zi isletken Ashera butın Jaratqan İyenin' İbadatxanasına qoydı. Jaratqan İye Dawıtqa ha'm onın' ulı Sulaymang'a: «Bul İbadatxanada ha'm İzrail urıwları arasınan tan'lap alg'an qalam Erusalimde atımdı ma'n'gige ornataman. [8] Eger olar Menin' buyrıqlarıma ha'm qulım Muwsa buyırg'an barlıq Nızamlardı muqıyatlı tu'rde orınlap jasasa, onda İzrail xalqın o'zlerinin' ata-babalarına bergen jerden quwıp shıg'armayman», – degen edi+. [9] Biraq xalıq qulaq aspadı. Menashshenin' xalıqtı joldan azg'ırg'anı sonshelli, Jaratqan İyenin' İzrail xalqının' aldınan joq qılg'an xalıqlarınan da ko'birek jamanlıqlar isledi.

[10] Jaratqan İye O'z qulları bolg'an payg'ambarlar arqalı bılay dedi: [11] «Yahuda patshası Menashshe o'zinen burın sol jerde jasag'an amor xalqınan da jamanıraq jerkenishli islerdi islegeni, o'z butları menen yahudalılardı gu'nag'a baslag'anı ushın,+ [12] İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: „Men Yahuda elinin' ha'm onın' bas qalası Erusalimnin' basına esitken adamnın' ju'regin suwlalatug'ın bir apatshılıq jawdıraman+. [13] Samariyag'a qollang'an o'lshew jibin ha'm Axabtın' u'y-ishine qollang'an o'lshemdi Erusalimge de qollanaman. Tabaqtı sıpırıp, to'n'kerip qoyg'anı sıyaqlı, Erusalimdi de solay sıpırıp tazalayman+. [14] Xalqımnın' qalg'anlarınan ju'z buraman, olardı dushpanlarının' qolına tapsıraman. Dushpanları olardı tonap, talan-taraj etedi. [15] Sebebi olar Menin' na'zerimde jaman islerdi isledi ha'm ata-babaları Mısırdan shıqqan ku'nnen usı ku'nge deyin Menin' g'a'zebimdi keltirdi“».

[16] Menashshe Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi islep, yahudalılarg'a isletken gu'nasına qosa, ju'da' ko'p ayıpsız qan to'gip,

Erusalimdi basınan ayag'ına shekem qang'a batırdı+. 17 Menashshenin' basqa
isleri, ol islegen barlıq isler ha'm ol islegen gu'nalar haqqında Yahuda
patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an+. 18 Menashshe o'lip, ata-babalarına
qosıldı ha'm saraydın' Uzza dep atalatug'ın bag'ına jerlendi. Onın' ornına ulı
Amon patsha boldı+.

Yahuda patshası Amon

19 ● Amon jigirma eki jasında patsha bolıp, Erusalimde eki jıl patshalıq etti.
Anasının' atı Meshullemet bolıp, ol iotbalı Xarustın' qızı edi. 20 Amon da a'kesi
Menashshege uqsap, Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi isledi.
21 Ol a'kesinin' jolınan ju'rdi, a'kesi tabıng'an butlarg'a xızmet etip, olarg'a
tabındı+. 22 Amon ata-babalarının' Qudayı Jaratqan İyeni ta'rk etti, Onın'
jolınan ju'rmedi.

23 Patsha Amonnın' xızmetshileri og'an qarsı til biriktirip, onı o'z sarayında
o'ltirdi. 24 Biraq u'lke xalqı Among'a qarsı til biriktirgenlerdin' ha'mmesin
o'ltirdi ha'm onın' ornına ulı İoshiyanı patsha etip qoydı.

25 Amon islegen basqa isler Yahuda patshalarının' jılnama kitabında
jazılg'an. 26 Amon Uzza bag'ındag'ı o'z qa'birine jerlendi. Onın' ornına ulı
İoshiya patsha boldı+.

Yahuda patshası İoshiya

22 1 • İoshiya segiz jasında patsha bolıp, Erusalimde otız bir jıl patshalıq
etti. Onın' anasının' atı Edida bolıp, ol bosqatlı Adayanın' qızı edi+.
2 İoshiya Jaratqan İyenin' na'zerinde tuwrı bolg'an islerdi isledi. Ol on'g'a da
solg'a da burılmay, babası Dawıttın' jolınan ju'rdi+.
3 Patsha İoshiya o'z patshalıg'ının' on segizinshi jılında, Meshullamnın'
aqlıg'ı Asaliyanın' ulı xatker Shafandı Jaratqan İyenin' İbadatxanasına jiberip,
og'an bılay dedi: 4 «Bas ruwxaniy Xilkiyag'a bar. Ol bosag'adag'ı qadag'alawshı
ruwxaniyler xalıqtan jıynap, Jaratqan İyenin' İbadatxanasına alıp kelgen
gu'mislerdi esaplap shıqsın+. 5 Keyin onı Jaratqan İyenin' İbadatxanasının'
ishindegi islerdi baqlaw ushın tayınlang'an adamlarg'a bersin. Olar bunı
Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' buzılg'an jerlerin du'zetiwshilerge,
6 ustalarg'a, qurılısshılarg'a, tas qalawshılarg'a to'lesin ha'm İbadatxananı
du'zetiwge kerekli bolg'an ag'ashlardı ha'm jonılg'an taslardı satıp alıwg'a
jumsasın. 7 Degen menen, olarg'a berilgen gu'mistin' esabı talap etilmesin,
o'ytkeni olar hadal isleydi»+.

8 • Bas ruwxaniy Xilkiya xatker Shafang'a: «Men Jaratqan İyenin'
İbadatxanasınan Nızam kitabın taptım», – dep, kitaptı Shafang'a berdi. Shafan
kitaptı oqıdı+. 9 Son'ınan xatker Shafan patshag'a: «Qulların'ız İbadatxanadan
tabılg'an gu'mislerdi alıp, onı Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı islerdi alıp
barıwshılarg'a tapsırdı», – degen xabar alıp keldi. 10 Son'ınan ol: «Ruwxaniy
Xilkiya mag'an bir kitap berdi», – dedi ha'm kitaptı patshag'a oqıp berdi.
11 Patsha Nızam kitabındag'ı so'zlerdi esitkende, kiyimlerin jırttı. 12 Ol ruwxaniy
Xilkiyag'a, Shafan ulı Axiqamg'a, Mixaya ulı Axborg'a, xatker Shafang'a ha'm
o'z xızmetshisi Asayag'a bılay dep buyırdı:+ 13 «Barıp, tabılg'an bul kitaptın'
so'zleri haqqında men ushın, xalıq ushın ha'm pu'tkil Yahuda ushın Jaratqan
İyenin' erkin soran'lar. Ata-babalarımızdın' bul kitaptın' so'zlerine qulaq
aspag'anı ha'm onda bizler ushın jazılg'an bul so'zlerge say jasamag'anı sebepli,
Jaratqan İyenin' bizlerge qarsı lawlag'an g'a'zebi ullı»+.
14 Ruwxaniy Xilkiya, Axiqam, Axbor, Shafan ha'm Asaya barıp, Xarxastın'
aqlıg'ı Tiqwanın' ulı bolg'an muxaddes kiyimlerge qarawshı Shallumnın' hayalı
payg'ambar Xulda menen so'ylesti. Xulda Erusalimnin' taza bo'liminde
jasaytug'ın edi+.
15 Hayal olarg'a bılay dedi: «İzraildın' Qudayı Jaratqan İye sizlerdi mag'an
jibergen adamg'a bılay dep aytın'lar dep atır: 16 Jaratqan İye bılay deydi:
„Yahuda patshasının' oqıg'an kitabında jazılg'anınday, bul jerge de, bul jerde
jasaytug'ın xalıqtın' basına da apatshılıq jawdıraman. 17 Olar meni ta'rk etti

ha'm basqa qudaylarg'a tu'tetki tu'tetip, pu'tkil isleri menen Menin' g'a'zebimdi keltirdi. Sonlıqtan bul jerge qarsı g'a'zebim lawladı ha'm ol so'nbeydi+. 18 Jaratqan İyeden soraw ushın sizlerdi jibergen Yahuda patshasına bılay dep aytın'lar: sen esitken so'zler tuwralı İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: 19 Bul jer ha'm bul jerde jasaytug'ınlardın' wayran etiliwge ha'm na'letke hu'kim etilgeni haqqında Menin' so'zlerimdi esitkende, ju'regin' ezildi ha'm Mag'an boysındın'. Sen kiyimlerin'di jırtıp, Menin' aldımda jılag'anlıqtan, Men de seni esittim+. 20 Sonlıqtan Men seni ata-babaların'a qosaman, tınıshlıq penen qa'birge qoyılasan'. Men bul jerge jawdıratug'ın hesh bir apatshılıqtı senin' ko'zin' ko'rmeydi“». Olar bul xabardı patshag'a jetkizdi+.

İoshiyanın' butparazlıqtı joq qılıwı

23 1 • Patsha İoshiya adam jiberip, Yahuda ha'm Erusalimnin' barlıq
aqsaqalların o'z janına topladı. 2 Son'ınan ol pu'tkil Yahuda menen pu'tkil
Erusalim turg'ınların, ruwxaniylerdi, payg'ambarlardı, u'lkeninen kishkenesine
deyingi pu'tkil xalıqtı ertip, Jaratqan İyenin' İbadatxanasına bardı. Patsha
Jaratqan İyenin' İbadatxanasınan tabılg'an Kelisim kitabın basınan ayag'ına
deyin olarg'a dawıslap oqıp berdi+. 3 Keyin patsha su'tinnin' janındag'ı arnawlı
ornında turıp, Jaratqan İyenin' aldında kelisim du'zdi. Ol Jaratqan İyenin' jolı
menen ju'rip, Onın' buyrıqların, qararların, qag'ıydaların shın ju'rekten, jan-
ta'ni menen orınlawg'a, bul kitapta jazılg'an kelisim so'zlerine a'mel qılıwg'a
ant ishti. Pu'tkil xalıq ta kelisimge qosıldı+.

4 Sonnan son', patsha bas ruwxaniy Xilkiyag'a, ekinshi da'rejeli
ruwxaniylerge ha'm bosag'adag'ı qadag'alawshı ruwxaniylerge Baalg'a,
Asherag'a ha'm pu'tkil aspan denelerine arnap islengen ha'mme na'rselerdi
Jaratqan İyenin' İbadatxanasınan alıp shıg'ıwdı buyırdı. Olardı Erusalimnin'
sırtındag'ı Kidron oypatlıg'ında o'rtetip, ku'lin Beyt-Elge aparg'ızdı+. 5 Patsha
Yahuda qalalarında ha'm Erusalim a'tirapındag'ı sıyınıw orınlarında tu'tetki
tu'tetiw ushın Yahuda patshaları ta'repinen tayınlang'an butqa xızmet etiwshi
ruwxaniylerdi, Baalg'a, quyashqa, ayg'a, juldızlarg'a ha'm pu'tkil aspan
denelerine arnap tu'tetki tu'tetkenlerdi joq qıldı+. 6 Kiyeli ag'ashın Jaratqan
İyenin' İbadatxanasınan Erusalimnin' sırtına, Kidron sayına shıg'ardı. Onı sol
jerde jag'ıp, ku'l-talqan etti ha'm ku'lin ulıwma xalıqlıq qa'birlerdin' u'stine
shashtı+. 7 Buzıqshılıq islewshi erkeklerdin' Jaratqan İyenin'
İbadatxanasındag'ı u'ylerin buzıp tasladı. Ol jerde hayallar Ashera butına
arnap, kiyimler toqıytug'ın edi+.

8 İoshiya Yahuda qalalarındag'ı Jaratqan İyenin' ha'mme ruwxaniylerin
jıynap, Erusalimge alıp keldi. Keyin Gebadan Beer-Shebag'a shekemgi
ruwxaniyler tu'tetki tu'tetip, sıyınatug'ın orınlardı haramladı. Qala ha'kimi
bolg'an Eshuanın' da'rwazasına kirer awızdag'ı sıyınıw orınların da joq qıldı.
Bul da'rwaza qala da'rwazasının' shep ta'repinde edi. 9 Sıyınıw orınlarının'
ruwxaniyleri Erusalimdegi Jaratqan İyenin' qurbanlıq ornında qurbanlıq bere
almasa da, olar o'z ka'siplesleri bolg'an ruwxaniyler menen ashıtqısız nan
jeytug'ın edi+.

10 İoshiya hesh kimnin' quday Moloxqa arnap o'z ulın yaki qızın otta
jandırmawı ushın, Ben-Hinnom oypatlıg'ındag'ı Tofetti* de haramlap, jaramsız
awhalg'a keltirdi+. 11 Ol Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' kirer aldına, saray

xızmetshisi Natan-Melextin' bo'lmesinin' qasına Yahudanın' burıng'ı patshalarının' quyashqa arnap qoydırg'an atlarının' mu'sinlerin alıp taslap, olardın' arbaların otta jandırdı.

12 İoshiya Axazdın' joqarıdag'ı bo'lmesinin' tambasındag'ı Yahudanın' burıng'ı patshaları qurdırg'an qurbanlıq orınların da, Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' eki ha'wlisindegi Menashshenin' qurdırg'an qurbanlıq orınların da buzdırdı. Olardı maydalap ezip, Kidron sayına shashıp jiberdi+.
13 Ja'ne ol Erusalimnin' shıg'ısına, Za'ytu'n tawının'* qublasına İzrail patshası Sulaymannın' sidonlılardın' jerkenishli butı Ashtarta, moablılardın' jerkenishli butı Kemosh ha'm ammonlardın' jerkenishli butı Milkomg'a arnap qurdırg'an sıyınıw orınların haramladı+. 14 İoshiya kiyeli taslardı ku'l-talqan etip, kiyeli ag'ashların kesip tasladı ha'm olardın' orınların adam su'yegine toltırdı+.
15 Bunnan tısqarı, İzraildı gu'nag'a baslag'an Nabat ulı Yarobam qurdırg'an Beyt-Eldegi sıyınıw ornın ha'm qurbanlıq ornın joq qıldı. Ol sıyınıw ornın jag'ıp jiberip, ku'lin ko'kke suwırdı, kiyeli ag'ashın da jag'ıp jiberdi+. 16 İoshiya aynalasına qarap, taw u'stindegi qa'birlerdi ko'rdi. Ol adamların jiberip, qa'birdegi su'yeklerdi aldırttı ha'm olardı qurbanlıq orınnın' u'stinde jag'ıp jiberip, qurbanlıq orındı haramladı. Bul Jaratqan İyenin' Qudaydın' adamı arqalı aldın ala aytqan so'zleri boyınsha boldı+.
17 İoshiya:
– Ana jerdegi qulpı tas kimdiki? – dep soradı.
Qala turg'ınları og'an:
– Yahudadan kelgen Qudaydın' adamının' qa'biri. Ol Beyt-Eldegi qurbanlıq orında ha'zir siz islegen isler tuwralı aldın ala ja'riyalag'an edi, – dep juwap berdi+.
18 Sonda patsha:
– Og'an tiymen'ler, hesh kim onın' su'yeklerinin' tınıshın almasın, – dedi. Solay etip, onın' su'yeklerine de, Samariyadan kelgen payg'ambardın' su'yeklerine de hesh kim tiymedi.
19 İzrail patshaları Jaratqan İyenin' g'a'zebin keltirip, Samariya qalalarındag'ı sıyınıw orınlarına butxanalar qurdırg'an edi. İoshiya Beyt-Elde islegenlerin bul jerde de islep, bul butxanalardı da qıyratıp tasladı. 20 Ol sol jerdegi sıyınıw orınlarının' ruwxaniylerin qurbanlıq orın u'stinde bawızlap, sol jerde adam su'yeklerin jandırdı ha'm son'ınan Erusalimge qaytıp keldi+.

İoshiyanın' Qutqarılıw bayramın o'tkeriwi

21 ● Patsha İoshiya pu'tkil xalıqqa: «Qudayın'ız Jaratqan İyege arnap Qutqarılıw bayramın mına Kelisim kitabında jazılg'anı boyınsha

bayramlan'lar», – dep buyrıq berdi+. 22 Sebebi İzrailda biyler basqarg'an
da'wirden baslap, İzrail ha'm Yahuda patshaları basqarg'an da'wir boyı
Qutqarılıw bayramı usılay bayramlanbag'an edi. 23 Jaratqan İyege arnalg'an bul
Qutqarılıw bayramı İoshiyanın' patshalıg'ının' on segizinshi jılında, Erusalimde
bolıp o'tti.
24 Bunnan basqa, İoshiya ruwxaniy Xilkiyanın' Jaratqan İyenin'
İbadatxanasınan tapqan kitabında jazılg'an nızam so'zlerin orınlaw ushın,
Erusalimde ha'm Yahuda jerinde payda bolg'an barlıq jerkenishli islerdi:
a'rwaqlardı ha'm ruwxlardı shaqırıwshılardı, u'y qudaylarının' mu'sinlerin
ha'm butlardı joq qıldı+. 25 İoshiyadan aldın da, onnan keyin de og'an uqsap
Muwsanın' ha'mme Nızamlarına boysınıp, pu'tkil jan-ta'ni ha'm bar ku'shi
menen Jaratqan İyege ju'z burg'an patsha bolmadı+.
26 Biraq Menashshe o'z isleri arqalı Jaratqan İyenin' g'a'zebin keltirgeni
ushın, Ol O'zinin' Yahudag'a qarsı lawlag'an g'a'zebinen waz keshpedi+.
27 Jaratqan İye bılay dedi: «İzraildı da'rgayımnan qalay quwıp shıg'arg'an
bolsam, Yahudanı da solay quwıp shıg'araman. Tan'lap alg'an qalam
Erusalimnen ha'm „atım sol jerde boladı“ degen İbadatxanadan ju'z
buraman»+.

İoshiyanın' o'limi

28 • İoshiyanın' basqa isleri, ol islegen barlıq isler Yahuda patshalarının'
jılnama kitabında jazılg'an.
29 İoshiyanın' hu'kimdarlıg'ı waqtında, Mısır faraonı Nexo Assiriya
patshasına ja'rdem beriw ushın, Evfrat da'ryasına qaray jolg'a shıqtı. Patsha
İoshiya da Nexog'a qarsı ju'ris qıldı ha'm olar Megiddoda duslasqanda Nexo
İoshiyanı o'ltirdi+. 30 Xızmetshileri İoshiyanın' denesin arbag'a salıp,
Megiddodan Erusalimge alıp keldi ha'm o'z qa'birine jerledi. U'lke xalqı
İoshiyanın' ulı Ehoaxazdı maylap, a'kesinin' ornına patsha etip qoydı+.

Yahuda patshası Ehoaxaz

31 • Ehoaxaz jigirma u'sh jasında patsha bolıp, Erusalimde u'sh ay patshalıq
etti. Onın' anasının' atı Xamutal bolıp, ol libnalı Eremiyanın' qızı edi+.
32 Ehoaxaz ata-babaları sıyaqlı Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi
isledi. 33 Ehoaxazdın' Erusalimde patshalıq etpewi ushın, faraon Nexo onı Xamat
u'lkesinde, Riblada tutqıng'a aldı ha'm u'lke xalqına ju'z talant gu'mis ha'm bir
talant altın salıq saldı+. 34 Faraon Nexo İoshiyanın' ulı Elyakimdi a'kesinin'
ornına patsha etip qoydı ha'm atın o'zgertip, Ehoyakim dep qoydı. Al
Ehoaxazdı Mısırg'a alıp keldi ha'm ol sol jerde qaytıs boldı+. 35 Ehoyakim

faraon talap etken gu'mis ha'm altındı berdi. Bunın' ushın ol u'lke xalqına ha'r birinin' mal-mu'lkine say salıq salıp, xalıqtan gu'mis ha'm altın o'ndirip aldı.

Yahuda patshası Ehoyakim

36 Ehoyakim jigirma bes jasında patsha bolıp, Erusalimde on bir jıl
patshalıq etti. Onın' anasının' atı Zebuda bolıp, ol rumalı Pedayanın' qızı edi.
37 Ehoyakim ata-babaları sıyaqlı, Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an
islerdi isledi.

24 [1] Yahuda patshası Ehoyakimnin' patshalıg'ı da'wirinde Babilon patshası
Nabuxodonosor Yahudag'a hu'jim jasadı. Ehoyakim u'sh jıl og'an
bag'ınıshlı bolıp, son'ınan og'an qarsı bas ko'terdi+. [2] Jaratqan İye O'z qulları
bolg'an payg'ambarlar arqalı aytqan so'zleri boyınsha, Yahudanı joq etiw ushın
Babiloniya*, Aram, Moab ha'm Ammon ellerinin' basqınshı toparların
Yahudag'a jiberdi+. [3] Bulardın' ha'mmesi Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha
Yahudanın' basına tu'sti. Menashshe islegen barlıq gu'nalar sebepli, Jaratqan
İye onı O'z da'rgayınan quwıp shıg'armaqshı boldı+. [4] Sebebi Jaratqan İye
Menashshenin' ayıpsız qan to'gip, Erusalimdi ayıpsızlardın' qanına toltırg'anın
keshiriwdi qa'lemedi.

[5] Ehoyakimnin' basqa isleri ha'm ol islegen barlıq isler Yahuda
patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an. [6] Ehoyakim o'lip, ata-babalarına
qosıldı, ornına ulı Ehoyakin patsha boldı.

[7] Mısır patshası endi o'z jerinen sırtqa shıqpadı. Sebebi Babilon patshası
Mısır shegarasındag'ı saydan Evfrat da'ryasına shekemgi Mısır patshasına
tiyisli barlıq jerlerdi basıp alg'an edi.

Yahuda patshası Ehoyakin

[8] • Ehoyakin on segiz jasında patsha bolıp, Erusalimde u'sh ay patshalıq etti.
Onın' anası erusalimli Elnatannın' qızı Nexushta edi. [9] Ehoyakin de a'kesi sıyaqlı
Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi isledi.

[10] Sol waqıtları Babilon patshası Nabuxodonosordın' a'skerleri Erusalimge
qarsı ju'ris qılıp, qalanı qamal qıldı. [11] A'skerleri qalanı qamal qılg'anda, Babilon
patshası Nabuxodonosordın' o'zi de qalag'a keldi. [12] Sonda Yahuda patshası
Ehoyakin anası, wa'zirleri, basshıları ha'm saray xızmetshileri menen birge
Babilon patshasına ta'slim boldı. Babilon patshası o'z patshalıg'ının' segizinshi
jılında, Ehoyakindi tutqıng'a aldı+. [13] Jaratqan İyenin' aldın ala aytqan so'zi
boyınsha, Nabuxodonosor Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı ha'm patsha
sarayındag'ı g'a'ziynelerdi alıp ketti. İzrail patshası Sulaymannın' Jaratqan
İyenin' İbadatxanası ushın isletken altın buyımlarının' ha'mmesin sındırdı+.
[14] Ol ja'ne pu'tkil Erusalim turg'ınların: basshılardın', ma'rt jawıngerlerdin',
ustalardın' ha'm temirshilerdin' barlıg'ın, ulıwma on mın' adamdı su'rgin etip
alıp ketti. U'lkede jarlı xalıqtan basqa hesh kim qalmadı.

[15] Babilon patshası Nabuxodonosor Ehoyakindi Babilong'a su'rgin etti. Onın'
anasın, hayalların, saray xızmetshilerin ha'm u'lkenin' elbasshıların da
Erusalimnen Babilong'a su'rgin etti+. [16] Bunnan tısqarı Babilon patshası jeti
mın' saylandı a'skerdi, mın' usta ha'm temirshini Babilong'a su'rgin etti.
Olardın' ha'mmesi urısqa jaramlı ha'm ma'rt jawıngerler edi. [17] Babilon patshası

Ehoyakinnin' ornına Ehoyakinnin' a'kesinin' inisi Mattaniyanı patsha etip
qoydı ha'm atın Sedekiya dep o'zgertti+.

Yahuda patshası Sedekiya

18 ● Sedekiya jigirma bir jasında patsha bolıp, Erusalimde on bir jıl patshalıq
etti. Onın' anasının' atı Xamutal bolıp, ol libnalı Eremiyanın' qızı edi+.
19 Ehoyakimge uqsap, Sedekiya da Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an
islerdi isledi. 20 Jaratqan İyenin' Erusalim menen Yahudag'a g'a'zebi kelgeni
sonshelli, olardı Ol O'z da'rgayınan shıg'arıp tasladı.

Erusalimnin' qulawı

Sedekiya Babilon patshasına qarsı bas ko'terdi+.

25 [1] Sedekiyanın' patshalıg'ının' tog'ızınshı jılının' onınshı ayının' onınshı ku'ni* Babilon patshası Nabuxodonosor pu'tkil a'skerleri menen Erusalimnin' a'tirapına kelip, orda qurdı ha'm qalanın' do'geregine topıraq u'ydi+. [2] Qala Sedekiyanın' patshalıg'ının' on birinshi jılına deyin qamalda boldı. [3] Sol jılg'ı to'rtinshi aydın' tog'ızınshı ku'ni* qalada ashlıqtın' ha'wij alg'anı sonshelli, xalıqta bir tislem nan da qalmadı. [4] Sol waqıtta qala diywalının' bir jeri buzıldı. Babiloniya a'skerlerinin' qalanı qamal qılıp turg'anına qaramastan, barlıq a'skerler tu'nde patshanın' bag'ının' janındag'ı eki diywal arasındag'ı da'rwaza arqalı shıg'ıp, İordan tegisligine qaray qashıp ketti. [5] Biraq Babiloniya a'skerleri patshanı quwıp ketip, Erixo tegisliginde og'an jetip aldı. Ha'mme a'skerler patsha Sedekiyanı taslap, qashıp ketti. [6] Patshanı tutqıng'a alıp, onı Riblag'a, Babilon patshasına apardı ha'm sol jerde og'an hu'kim shıg'arıldı+. [7] Babilonlılar Sedekiyanın' ko'z aldında ulların bawızladı, al o'zinin' ko'zlerin oyıp aldı. Son'ınan kisenlep, Babilong'a alıp ketti+.

Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' qulawı

[8] Babilon patshası Nabuxodonosordın' patshalıg'ının' on tog'ızınshı jılının' besinshi ayının' jetinshi ku'ni Babilon patshasının' xızmetshisi, saqshılar baslıg'ı Nabuzaradan Erusalimge keldi+. [9] Ol Jaratqan İyenin' İbadatxanasına, patsha sarayına ha'm Erusalimdegi ha'mme u'ylerge ot berip, barlıq a'hmiyetli imaratlardı jag'ıp jiberdi+. [10] Saqshılar basshısı menen birge kelgen Babiloniya a'skerleri Erusalim do'geregindegi diywallardı qulatıp tasladı+. [11] Saqshılardın' basshısı Nabuzaradan qalada qalg'anlardı, Babilon patshası ta'repine o'tken qashqınlardı ha'm basqa a'piwayı xalıqtı su'rgin etti. [12] Nabuzaradan ju'zimgershilik ha'm diyxanshılıq penen shug'ıllanıwı ushın u'lkedegi jarlı xalıqtın' bir qanshasın taslap ketti.

[13] Babilonlılar Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı qola o'relerdi, tu'beldiriklerdi, qola hawızdı bo'leklep, qolanı Babiloniyag'a alıp ketti+. [14] Sonın' menen birge, olar xızmet etiw waqtında qollanılatug'ın ku'l salınatug'ın ıdıslar, ku'l alatug'ın belsheler, pilik keskishlerdi, tu'tetki salatug'ın tostag'anlardı ha'm qoladan islengen ha'mme na'rselerdi alıp ketti+. [15] Saqshılar basshısı altın ha'm gu'misten islengen buyımlardın' ha'mmesin, shoq salınatug'ın ıdıslardı ha'm qan sebetug'ın tabaqlardı alıp ketti.

[16] Jaratqan İyenin' İbadatxanası ushın Sulayman isletken eki o're, hawız ha'm tu'beldirikler ushın ketken qolanın' esabı joq edi+. [17] Ha'r bir o'renin' biyikligi on segiz shıg'anaq bolıp, u'stinde qoladan islengen to'belik bar edi. Ha'r bir to'beliktin' biyikligi u'sh shıg'anaq bolıp, olar aylandırıp qoladan islengen shınjırlı torlar ha'm quyma anarlar menen bezelgen edi+.

Yahuda xalqının' Babilong'a su'rgin etiliwi

18 Saqshılar basshısı Nabuzaradan bas ruwxaniy Serayanı, ekinshi da'rejeli
ruwxaniy Sefaniyanı ha'm İbadatxana bosag'asındag'ı u'sh qadag'alawshı
ruwxaniydi tutqıng'a aldı+. 19 Ja'ne de, ol Erusalimde qalg'an a'skerlerdin'
a'skerbasısın, patshanın' bes wa'zirin, u'lke xalqın a'skerlikke shaqırıw isi
menen shug'ıllanatug'ın a'skerbasının' xatkerin ha'm u'lke xalqının' alpısın
tutqıng'a aldı. 20 Saqshılar baslıg'ı Nabuzaradan olardı Riblag'a, Babilon
patshasına alıp bardı. 21 Babilon patshası Xamat jerinde, Riblada olardı o'ltirtti.
Solay etip, Yahuda xalqı o'z u'lkesinen su'rgin etildi.

Yahuda ha'kimi Gedaliya

22 • Babilon patshası Nabuxodonosor Shafannın' aqlıg'ı Axiqamnın' ulı
Gedaliyanı Yahudada qalg'an xalıq u'stinen ha'kim etip tayınladı+. 23 Ha'mme
a'skerbasılar ha'm olardın' adamları Babilon patshasının' Gedaliyanı ha'kim
etip qoyg'anın esitkende, Mispa qalasına, Gedaliyanın' janına keldi. Kelgenler
Netaniya ulı İsmayıl, Qareax ulı Yuxanan, netofalı Tanxumet ulı Seraya,
maaxalının' ulı Yazaniya ha'm olardın' adamları edi+. 24 Gedaliya olarg'a ha'm
olardın' adamlarına ant iship: «Babilonlı xızmetkerlerdin' qol astında bolıwdan
qorqpan'lar. U'lkege ornalasıp, Babilon patshasına xızmet etin'ler. Sonda sizler
ushın jaqsı boladı», – dedi.
25 Biraq usı jıldın' jetinshi ayında patsha na'silinen bolg'an Elishamanın'
aqlıg'ı Netaniyanın' ulı İsmayıl on adamı menen Mispag'a barıp, Gedaliyanı
o'ltirdi. Olar Mispada Gedaliyanın' janında bolg'an Yahuda xalqın da kaldeyliler
menen birge qılıshtan o'tkerdi+. 26 Sonda u'lkeninen kishkenesine deyin pu'tkil
xalıq kaldeylilerden qorqqanınan a'skerbasılar menen birge Mısırg'a qashtı+.

Ehoyakinnin' azat etiliwi

27 • Yahuda patshası Ehoyakinnin' su'rgin etilgenine otız jeti jıl bolg'anda,
Ewil-Merodax Babilong'a patsha boldı. Ol sol jıldın' on ekinshi ayının' jigirma
jetinshi ku'ni* Yahuda patshası Ehoyakindi zindannan shıg'ardı+. 28 Patsha
og'an jaqsı qatnasta boldı ha'm og'an Babilong'a su'rgin etilgen basqa
patshalardan joqarıraq bolg'an ma'rtebe berdi. 29 Solay etip, Ehoyakin
zindandag'ı kiyimlerin sheship, taza kiyimler kiydi ha'm o'mirinin' aqırına
shekem patsha dasturxanınan awqat jedi. 30 Ja'ne de, o'mirinin' aqırına shekem
og'an ku'ndelikli kerek-jarag'ı patsha ta'repinen berildi.

* 6:25 Kepter qıyı – awqatlıq yamasa otın ushın paydalanılg'an bolıwı mu'mkin. Ja'ne de, quwırılg'an lobiyanın' yamasa basqa da'nlerdin' kepegi bolıwı mu'mkin.

* 7:1 Bir sea – shama menen 7,5 l.

* 8:26 Omriydin' aqlıg'ı – so'zbe-so'z: «Omriydin' qızı».

* 11:4 Karlı saqshılar – sırt elli adamlardan du'zilgen ta'n saqshılar bolıwı mu'mkin.

* 11:16 Saraydın' At da'rwazasına – patsha sarayının' ha'wlisine atlar kiretug'ın da'rwaza.

* 14:21 Azariya – basqa atı «Uzziya».

* 14:25 O'li ten'izge – so'zbe-so'z: Araba ten'izine.

* 15:1 Azariya – onın' basqa atı Uzziya.

* 15:13 Uzziya – onın' basqa atı Azariya.

* 18:2 Abiya – so'zbe-so'z Abiy. Abiya atının' qısqartılg'an tu'ri.

* 23.10 Tofet – quday Moloxqa arnap balalardı jandıratug'ın orın

* 23:13 Za'ytu'n tawı – so'zbe-so'z: buzıw, yag'nıy «Azg'ırıw tawı».

* 24:2 Babiloniya – so'zbe-so'z: Kaldey.

* 25:1 Sedekiyanın' patshalıg'ının' tog'ızınshı jılının' onınshı ayının' onınshı ku'ni – b. e. sh. 588 j. 15-yanvar.

* 25:3 Sol jılg'ı to'rtinshi aydın' tog'ızınshı ku'ni – b. e. sh. 586 j. 18-iyul.

* 25:27 Sol jıldın' on ekinshi ayının' jigirma jetinshi ku'ni – b. e. sh. 561 j. 2-aprel.

+ 1:1 3Pat 22:37, 2Pat 8:2, 4Pat 3:5

+ 1:2 Elsh 20:9, Eshu 13:3, Mat 10:25, Mat 12:24, Mrk 3:22, Luk 11:15, 4Pat 8:8

+ 1:3 3Pat 17:1, 3Pat 21:17

+ 1:8 Zxr 13:4, Mat 3:4, Mrk 1:6

+ 1:10 Ayup 1:16, Luk 9:54

+ 2:1 Jar 5:24, 3Pat 19:19-21, Eshu 5:9

+ 2:4 3Pat 16:34

+ 2:8 Shıg' 14:21, Shıg' 14:29, Eshu 3:16

+ 2:9 San 11:17, San 11:25, Nzm 21:17

+ 2:12 4Pat 6:17, 4Pat 13:14

+ 2:16 3Pat 18:12, Ezk 3:12, Ezk 8:3, Elsh 8:39

+ 2:23 Ayup 19:18

+ 2:25 Eshu 19:26, 3Pat 18:20

+ 3:2 3Pat 16:31, 4Pat 10:26

+ 3:3 3Pat 12:28-32

+ 3:5 4Pat 1:1

+ 3:7 3Pat 22:4

+ 3:9 3Pat 22:47

+ 3:10 Eshu 7:7

+ 3:11 3Pat 22:7

+ 3:13 3Pat 18:19, 3Pat 22:6

+ 3:15 1Pat 10:5, 1Pat 16:17, 3Pat 18:46

+ 3:19 Nzm 20:19

+ 3:20 Shıg' 29:39-40

+ 3:25 İysh 16:7

+ 3:27 Mix 6:7

+ 4:1 Leb 25:39-41, Nxm 5:5, Mat 18:25

+ 4:8 Eshu 19:18

+ 4:12 4Pat 5:20-27, 4Pat 8:4-5

+ 4:16 Jar 18:14

+ 4:23 San 28:11

+ 4:27 Mat 28:9, Jar 18:17, Amo 3:7

+ 4:29 3Pat 18:46, Shıg' 7:19, Shıg' 14:26, Luk 10:4

+ 4:31 3Pat 18:29, Yuxn 11:11

+ 4:33 Yaqp 5:16

+ 4:34 3Pat 17:21, Elsh 20:10

+ 4:37 Evr 11:35

+ 4:38 Eshu 5:9, 4Pat 2:1

+ 4:42 1Pat 9:4, Mat 14:16-21, Mat 15:32-38, Mrk 6:37-44, Mrk 8:4-9, Luk 9:13-17, Yuxn 6:5-13

+ 5:1 Luk 4:27, Leb 13:3

+ 5:7 Nzm 32:39, 3Pat 20:7

+ 5:10 Leb 14:7

+ 5:15 Dan 2:47

+ 5:16 Dan 5:17

+ 5:20 4Pat 4:12, 4Pat 8:4-5

+ 5:27 Shıg' 4:6, San 12:10

+ 6:13 Jar 37:17

+ 6:16 2Jln 32:7

+ 6:17 Zab 67:18, Zxr 1:8, Zxr 6:1

+ 6:18 Jar 19:11

+ 6:22 2Jln 28:15, Hkm 25:21, Rim 12:20

+ 6:24 3Pat 15:18, 3Pat 20:1, 4Pat 8:27

+ 6:26 2Pat 14:4

+ 6:29 Leb 26:29, Nzm 28:57, Joq 4:10

+ 7:2 Mal 3:10, 4Pat 7:17

+ 7:6 2Pat 5:24, 4Pat 6:17

+ 7:7 Zab 47:6

+ 7:17 4Pat 7:2

+ 8:1 4Pat 4:35-37, Jar 41:27

+ 8:4 4Pat 4:12, 4Pat 5:20-27

+ 8:7 4Pat 6:24

+ 8:8 3Pat 19:15, 3Pat 19:17, 1Pat 9:7, 4Pat 1:2

+ 8:12 4Pat 10:32, 4Pat 12:17, 4Pat 13:22, Amo 1:3-4, Zab 136:9, İysh 13:16, Hosh 14:1, Nax 3:10, Hosh 14:1, Amo 1:13

+ 8:13 3Pat 19:15, 3Pat 19:17

- 8:16 *2Jln 21:4-20*
+ 8:18 3Pat 12:28-30, 3Pat 16:31-33
+ 8:19 2Pat 21:17, 3Pat 11:36
+ 8:20 Jar 27:40, 3Pat 22:47
- 8:25 *2Jln 22:1-6*
+ 8:26 4Pat 11:1
+ 8:28 4Pat 8:15, 3Pat 22:3
+ 9:1 4Pat 8:28
+ 9:2 3Pat 19:16
+ 9:3 1Pat 10:1
+ 9:7 3Pat 18:4
+ 9:8 Nzm 32:36
+ 9:9 3Pat 14:10, 3Pat 15:29, 3Pat 16:11, 3Pat 21:21-22
+ 9:10 3Pat 21:23, 4Pat 9:36
+ 9:11 Erm 29:26, Hosh 9:7
+ 9:13 Mat 21:8, Mrk 11:8, 2Pat 15:10, 3Pat 1:34
+ 9:14 4Pat 8:28-29

+ 9:21 2Jln 22:7, 3Pat 21:1

+ 9:26 3Pat 21:19

+ 9:27 2Jln 22:9

+ 9:28 4Pat 23:30

+ 9:31 3Pat 16:9-13

+ 9:34 3Pat 16:31

+ 9:36 3Pat 21:23, 4Pat 9:10

+ 10:1 3Pat 16:24

+ 10:7 3Pat 21:21, 4Pat 9:8

+ 10:10 3Pat 21:19, 3Pat 21:21, 3Pat 21:29

+ 10:14 2Jln 22:8

+ 10:15 1Jln 2:55, Erm 35:8

+ 10:17 3Pat 21:19, 3Pat 21:21, 3Pat 21:29

+ 10:18 3Pat 16:31-32

+ 10:19 3Pat 18:19, 3Pat 22:6

+ 10:21 3Pat 16:32

+ 10:24 3Pat 20:39

+ 10:25 3Pat 18:40

+ 10:26 4Pat 3:2

+ 10:27 4Pat 23:14

+ 10:29 3Pat 12:28

+ 10:30 4Pat 15:12

+ 10:32 4Pat 8:12

+ 10:33 Nzm 2:36

● 11:1 *2Jln 22:10*

+ 11:1 4Pat 8:26, 4Pat 9:27, Biy 9:5

+ 11:5 1Jln 9:25

+ 11:10 2Pat 8:7, 1Jln 18:7

+ 11:12 Nzm 17:18-19, 1Pat 10:24

+ 11:14 4Pat 23:3, *2*Jln 6:13, *2*Jln 34:31

+ 11:16 Nxm 3:28, Erm 31:40

+ 11:18 4Pat 10:27

● 12:1 *2Jln 24*

+ 12:3 3Pat 15:14, 3Pat 22:43

+ 12:9 Mrk 12:41, Luk 21:1

+ 12:15 4Pat 22:7

+ 12:16 Leb 4:24, Leb 5:15, Leb 7:7, San 18:19

+ 12:17 4Pat 8:12

+ 12:18 3Pat 15:18

+ 12:20 2Jln 24:23-26

+ 13:1 4Pat 11:2

+ 13:2 3Pat 12:28, 3Pat 14:16

+ 13:3 Biy 2:14, 4Pat 8:12

+ 13:4 Shıg' 3:7, Shıg' 3:9

+ 13:5 Biy 3:9

+ 13:6 3Pat 16:33

+ 13:11 3Pat 12:28, 3Pat 14:16

+ 13:12 4Pat 14:8-15

+ 13:14 4Pat 2:12, 4Pat 6:17

+ 13:17 3Pat 20:26

+ 13:22 4Pat 8:12

+ 13:25 4Pat 13:19

● 14:1 *2Jln 25:1-4, 2Jln 25:17-24*

+ 14:1 4Pat 12:21

+ 14:4 4Pat 12:3

+ 14:5 4Pat 12:20

+ 14:6 Nzm 24:16

+ 14:7 2Pat 8:13, İysh 16:1, Eshu 15:38

+ 14:9 Biy 9:8-15

+ 14:11 Eshu 15:10

+ 14:13 Nxm 8:16, Erm 31:38, Zxr 14:10

+ 14:14 3Pat 7:51, 4Pat 12:18

+ 14:15 4Pat 13:12

● 14:17 *2Jln 25:25-28*

+ 14:19 Eshu 10:3

+ 14:22 Nzm 2:8, 3Pat 9:26

+ 14:24 3Pat 12:28, 3Pat 14:16

+ 14:25 San 34:8, 3Pat 8:65, Eshu 9:13, Yuns 1:1

+ 14:26 Nzm 32:36, 4Pat 9:8, Shıg' 3:7, 4Pat 13:23

+ 14:28 2Jln 8:3

● 15:1 *2Jln 26:1-4, 2Jln 26:21-23*

+ 15:1 4Pat 14:21

+ 15:3 2Jln 25:2

+ 15:4 3Pat 15:14, 3Pat 22:43

+ 15:5 Leb 13:3, Leb 13:46

+ 15:9 3Pat 12:28, 3Pat 14:16

+ 15:12 4Pat 10:30

+ 15:14 3Pat 14:17

+ 15:18 3Pat 12:28, 3Pat 14:16

+ 15:19 1Jln 5:26, Hosh 5:13

+ 15:24 3Pat 12:28, 3Pat 14:16

+ 15:28 3Pat 12:28, 3Pat 14:16

● 15:32 *2Jln 27*

+ 15:32 4Pat 15:7

+ 15:34 2Jln 26:4

+ 15:35 3Pat 15:14, 3Pat 22:43, 2Jln 23:20

+ 15:37 4Pat 16:5, İysh 7:1

● 16:1 *2Jln 28*

+ 16:3 3Pat 12:28-30, Leb 18:21, Nzm 18:10

+ 16:4 Nzm 12:2

+ 16:5 4Pat 15:37, İysh 7:1

+ 16:6 Nzm 2:8, 4Pat 14:22

+ 16:7 4Pat 15:19, 4Pat 15:29

+ 16:8 4Pat 12:18

+ 16:9 İysh 22:6, Amo 1:5, Amo 9:7

+ 16:10 İysh 8:2

+ 16:14 Shıg' 27:1, 2Jln 4:1

+ 16:15 Shıg' 29:39-41

+ 16:17 3Pat 7:27-39, 3Pat 7:23-26

+ 16:18 Erm 2:18, Ezk 16:28, Ezk 23:12

+ 17:1 4Pat 15:30

+ 17:3 Nzm 28:36

+ 17:5 Nzm 28:52, 4Pat 18:9-12, Amo 3:11

+ 17:6 1Jln 5:26

+ 17:7 Leb 25:38, Shıg' 20:2

+ 17:8 Leb 18:3, Nzm 18:9

+ 17:9 4Pat 18:8

+ 17:10 Shıg' 23:24

+ 17:12 Shıg' 20:4-5

+ 17:13 Nxm 9:30, Erm 18:11, Erm 36:3

+ 17:14 Nzm 9:6, 2Jln 30:8

+ 17:15 Nzm 29:25, Erm 2:5, Rim 1:21, Nzm 12:30

+ 17:16 3Pat 12:28, 3Pat 14:15, 3Pat 16:33, Nzm 4:19, 4Pat 21:3, 4Pat 23:5

+ 17:17 Leb 18:21, Nzm 18:10

+ 17:19 Erm 3:8

+ 17:20 4Pat 13:3, 4Pat 15:29

+ 17:21 3Pat 11:11, 3Pat 11:31, 3Pat 12:20, 3Pat 12:28-30

+ 17:24 Ezr 4:2, Ezr 4:10

+ 17:28 3Pat 12:29

+ 17:31 Nzm 12:31

+ 17:32 3Pat 12:29

+ 17:33 Sef 1:5

+ 17:34 Jar 32:28, Jar 35:10

+ 17:35 Nzm 5:9, Biy 6:10

+ 17:36 Nzm 6:13

+ 17:37 Shıg' 20:5

+ 17:41 3Pat 18:21

• 18:1 *2Jln 29:1-2*

+ 18:4 Nzm 16:21-22, 2Jln 31:1, San 21:8-9

+ 18:5 4Pat 23:25

+ 18:8 4Pat 17:9

+ 18:9 4Pat 17:3-7, Amo 3:11

+ 18:11 1Jln 5:26

+ 18:12 Hosh 14:1

• 18:13 *2Jln 32:1-19, İysh 36*

+ 18:14 Eshu 15:39

+ 18:15 3Pat 15:18, 4Pat 12:18

+ 18:17 Eshu 15:39, İysh 7:3

+ 18:18 İysh 22:20, İysh 22:15, İysh 37:2

+ 18:21 Ezk 29:6, İysh 30:2

+ 18:22 4Pat 18:4, 2Jln 31:1

+ 18:26 Ezr 4:7, Dan 2:4

+ 18:31 3Pat 4:25

+ 18:32 Nzm 8:7-10

+ 18:34 4Pat 17:24, İysh 10:9

+ 18:35 Dan 3:15, 4Pat 19:12, İysh 10:11

● 19:1 *2Jln 32:20-22, İysh 37*

+ 19:2 İysh 22:15, İysh 22:20, İysh 36:3

+ 19:3 Hosh 13:13

+ 19:4 2Pat 16:12

+ 19:6 İysh 10:24

+ 19:8 Eshu 10:29-30

+ 19:12 Jar 11:31

+ 19:13 4Pat 18:33-34

+ 19:15 Nzm 6:4, 3Pat 18:39, Nxm 9:6, Zab 85:10, İysh 44:6

+ 19:16 Zab 30:3, Zab 70:2, 2Jln 6:40, Dan 9:18

+ 19:18 Erm 16:20, 2Jln 32:19

+ 19:19 Zab 82:19

+ 19:23 Zab 19:8

+ 19:25 İysh 45:7

+ 19:26 Zab 128:6

+ 19:27 Zab 138:1-2

+ 19:28 Ezk 29:4, Ezk 38:4, Amo 4:2, Xab 1:15

+ 19:29 İysh 7:11

+ 19:30 İysh 27:6

+ 19:31 İysh 9:7

+ 19:32 2Pat 20:15

+ 19:35 2Pat 24:16, 1Jln 21:15, Nax 3:3

+ 19:36 Jar 10:11, Yuns 1:2

+ 19:37 Jar 8:4, Erm 51:27, Ezr 4:2

● 20:1 *2Jln 32:24-26, İysh 38:1-8*

\+ 20:3 4Pat 18:3

\+ 20:5 Zab 38:13, Zab 55:9

\+ 20:6 4Pat 19:34

\+ 20:8 Biy 6:17

\+ 20:11 Eshu 10:13

● 20:12 *2Jln 32:31, İysh 39*

\+ 20:13 2Jln 32:27

\+ 20:17 4Pat 24:13, 2Jln 36:10, Erm 20:5, Erm 27:19-21, Mix 4:10

\+ 20:18 4Pat 24:12, 4Pat 25:7, 2Jln 33:11

\+ 20:20 Nxm 2:14, 2Jln 32:27-33

● 21:1 *2Jln 33:1-9*

\+ 21:3 4Pat 18:4, 3Pat 16:32-33, Nzm 16:21, Nzm 4:19, 4Pat 17:16, 4Pat 23:5, Erm 8:2

\+ 21:4 Nzm 12:11, 3Pat 18:29, Erm 7:30, Erm 32:34

\+ 21:5 3Pat 6:36, 3Pat 7:12

\+ 21:6 Leb 18:21, Nzm 18:10, Leb 19:26, Leb 19:31

+ 21:8 3Pat 9:3, 2Jln 7:12

+ 21:11 Erm 15:4, Jar 15:16, 3Pat 21:26

+ 21:12 1Pat 3:11, Erm 19:3

+ 21:13 3Pat 21:21, 4Pat 17:6

+ 21:16 4Pat 24:4

+ 21:17 2Jln 33:18

+ 21:18 4Pat 21:26, Yuxn 19:41, 2Jln 33:20

• 21:19 *2Jln 33:21-25*

+ 21:21 4Pat 21:2-7

+ 21:26 4Pat 21:18

• 22:1 *2Jln 34:1-13*

+ 22:1 Eshu 15:39

+ 22:2 Nzm 5:32

+ 22:4 4Pat 12:9-15

+ 22:7 4Pat 12:15

• 22:8 *2Jln 34:14-28*

+ 22:8 Shıg' 24:7, Nzm 31:24-26

+ 22:12 Erm 26:24, Erm 39:14, Erm 40:5

+ 22:13 Nzm 29:27

+ 22:14 Luk 2:36, Elsh 21:9, 1Kor 11:5, Sef 1:10

+ 22:17 Nzm 31:29

+ 22:19 Leb 26:31, Erm 44:22, İysh 57:15

+ 22:20 4Pat 23:24, İysh 57:1-2

● 23:1 *2Jln 34:29-32*

+ 23:2 Nzm 31:11

+ 23:3 4Pat 11:14, 2Jln 15:12, 2Jln 29:10, 2Jln 34:31

+ 23:4 4Pat 21:3, 3Pat 15:13

+ 23:5 4Pat 17:16, 4Pat 21:3

+ 23:6 Nzm 16:21

+ 23:7 Nzm 23:17, 3Pat 14:24

+ 23:9 Ezk 44:10-14

+ 23:10 Eshu 15:8, Erm 7:31-32, Erm 19:6, Leb 18:21, Nzm 18:10

+ 23:12 4Pat 21:4-5

+ 23:13 San 21:29, 3Pat 11:5-7

+ 23:14 Shıg' 23:24, 4Pat 10:27

+ 23:15 3Pat 12:28

+ 23:16 Leb 26:30, 3Pat 13:2

+ 23:17 3Pat 13:30-31

+ 23:20 Shıg' 22:20, Leb 26:30, 3Pat 13:2

● 23:21 *2Jln 35:1-19*

+ 23:21 Shıg' 12:3-11, Nzm 16:2-8

+ 23:24 Leb 19:31, Leb 20:27, Nzm 18:10-12

+ 23:25 4Pat 18:5

+ 23:26 4Pat 21:11, Erm 15:4

+ 23:27 4Pat 21:4

● 23:28 *2Jln 35:20-27*

+ 23:29 Erm 46:2, Eshu 17:11

+ 23:30 4Pat 9:28, 1Pat 10:1

● 23:31 *2Jln 36:1-4*

+ 23:31 4Pat 24:18

+ 23:33 San 34:11, Erm 39:5

+ 23:34 4Pat 24:17, Dan 1:7, Erm 22:12

• 23:36 *2Jln 36:5-8*

+ 24:1 Erm 25:1, Dan 1:1

+ 24:2 4Pat 20:17, 4Pat 21:12-14, 4Pat 23:27

+ 24:3 4Pat 21:2-7, 4Pat 21:16, 4Pat 21:23-26

• 24:8 *2Jln 36:9-10*

+ 24:12 4Pat 20:18, Erm 24:1-2, Ezk 17:12-13

+ 24:13 4Pat 20:17, Erm 20:5, Dan 1:2

+ 24:15 Nzm 28:36, Erm 24:1, Ezk 17:12

+ 24:17 4Pat 23:34, Erm 37:1, Dan 1:7

• 24:18 *2Jln 36:11-21, Erm 39:1-10, Erm 52:1-27*

+ 24:18 4Pat 23:31

+ 24:20 Ezk 17:15

+ 25:1 Nzm 28:52

+ 25:6 San 34:11, 4Pat 23:33, Erm 21:7, Ezk 23:24

+ 25:7 Sef 1:8, Nzm 28:36, 4Pat 20:18

+ 25:8 Erm 32:1, Erm 39:9, Erm 40:1

+ 25:9 Leb 26:31, Ezk 16:41

+ 25:10 Nxm 1:3

+ 25:13 3Pat 7:15-37, 2Jln 4:1-15, Erm 27:19

+ 25:14 3Pat 7:45, 3Pat 7:50

+ 25:16 3Pat 7:47

+ 25:17 3Pat 7:15-22

+ 25:18 1Jln 6:14, Ezr 7:1, Erm 21:1, Erm 29:25, Erm 37:3

• 25:22 *Erm 40:7-9, Erm 41:1-3*

+ 25:22 4Pat 22:12, Erm 26:24, Erm 39:14, Erm 40:5, Erm 40:7

+ 25:23 Eshu 18:26

+ 25:25 Erm 36:13

+ 25:26 Erm 43:4-7

• 25:27 *Erm 52:31-34*

+ 25:27 4Pat 24:12, 4Pat 24:15, Erm 27:7

Birinshi jılnama kitabı

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

21 22 23 24 25 26 27 28 29

Adam-atadan İbrayımg'a deyingi urpaqlar

1 1 • Adam, Shet, Enosh, 2 Kenan, Mahalalel, Ered, 3 Xanox, Metushelax,
Lamex ha'm 4 Nux.
Nuxtın' ulları: Sam, Xam ha'm Yafet.
5 Yafettin' ulları: Gomer, Magog, Maday, Yawan, Tubal, Meshex ha'm
Tiras.
6 Gomerdin' ulları: Ashkenaz, Rifat ha'm Togarma.
7 Yawannın' ulları: Elisha, Tarshish, Kittim ha'm Rodanim*.
8 Xamnın' ulları: Kush, Mısır, Put ha'm Kenaan.
9 Kushtın' ulları: Seba, Xawila, Sabta, Raama ha'm Sabtexa.
Raamanın' ulları: Sheba ha'm Dedan.
10 Kushtın' ja'ne Nimrod degen de bir ulı bar edi. Ol jer ju'zindegi
birinshi ku'shli jawınger boldı.
11 Mısırdan lud, anam, lehab, naftux, 12 patrus, kaslux ha'm kaftor
xalıqları, al kaslux xalqınan filist xalqı kelip shıqtı.
13 Kenaannan tun'g'ısh ulı Sidon, keyin Xet tuwıldı. 14 Sonday-aq, ebus,
amor, girgash, 15 xiw, arq, sin, 16 arwad, semar ha'm xamat xalıqları da
Kenaannan kelip shıqtı.
17 Samnın' ulları: Elam, Ashshur, Arpaxshad, Lud, Aram, Us, Xul, Geter
ha'm Meshex. 18 Arpaxshadtan Shelax, Shelaxtan Eber tuwıldı. 19 Eberdin' eki
ulı bolıp, olardın' birinin' atı Peleg* edi, o'ytkeni sol waqıtta jerler bo'lingen
edi. Al ekinshisinin' atı İoqtan edi.
20 İoqtannan Almodad, Shelef, Xasarmawet, Erax, 21 Hadoram, Uzal, Dikla,
22 Ebal, Abimael, Sheba, 23 Ofir, Xawila, İobab tuwıldı. Bulardın' ha'mmesi
İoqtannın' urpaqları edi.
24 Sam, Arpaxshad, Shelax, 25 Eber, Peleg, Reu, 26 Serug, Naxor, Terax,
27 İbram, yag'nıy İbrayım+.

İbrayımnın' urpaqları

28 • İbrayımnın' ulları: Isaq ha'm İsmayıl+. 29 Olardın' shejiresi mınaday:
İsmayıldın' tun'g'ısh ulı Nebayot. Onnan keyin, Kedar, Adbeel, Mibsam,
30 Mishma, Duma, Massa, Xadad, Tema, 31 Etur, Nafish, Kedma. Bular
İsmayıldın' ulları edi.
32 İbrayımnın' toqalı Qaturadan tuwılg'an ulları mınalar: Zimran,
İoqshan, Medan, Midyan, İshbaq ha'm Shuax.

İoqshannın' ulları: Sheba ha'm Dedan. 33 Midyannın' ulları: Efa, Efer,
Xanox, Abida ha'm Eldaa. Bulardın' ha'mmesi İbrayımnın' Qaturadan
tuwılg'an urpaqları edi.

Esawdın' urpaqları

34 Isaq İbrayımnın' ulı edi.
Isaqtın' ulları: Esaw ha'm İzrail+.
35 Esawdın' ulları: Elifaz, Reuel, Eush, Yalam ha'm Qorax.
36 Elifazdın' ulları: Teman, Omar, Sefo, Gatam, Kenaz ha'm Timnadan
tuwılg'an Amalek.
37 Reueldin' ulları: Naxat, Zerax, Shamma ha'm Mizza.

Seirdin' urpag'ı

38 • Seirdin' ulları: Lotan, Shobal, Sibon, Ana, Dishon, Eser ha'm Dishan.
39 Lotannın' ulları: Xoriy ha'm Homam. Timna Lotannın' qarındası edi.
40 Shobaldın' ulları: Alwan, Manaxat, Ebal, Shefiy ha'm Onam.
Sibonnın' ulları: Ayya ha'm Ana.
41 Ananın' ulı: Dishon.
Dishonnın' ulları: Xamran, Eshban, İtran ha'm Keran.
42 Eserdin' ulları: Bilhan, Zaawan ha'm Yaaqan.
Dishannın' ulları: Us ha'm Aran.

Edom patshaları

43 • İzrailda patsha bolmastan burın, Edom elinde to'mendegi patshalar
hu'kimdarlıq etti: Beor ulı Bela. Onın' qalasının' atı Dinhaba edi. 44 Bela
o'lgennen keyin, ornına Bosra qalasınan bolg'an Zerax ulı İobab patsha
boldı+. 45 İobab o'lgennen keyin, temanlılardın' jerinen kelgen Xusham
patsha boldı+. 46 Xusham o'lgennen keyin, Moab jerinde midyanlılardı
qıyratqan Bedad ulı Hadad patsha boldı. Onın' qalasının' atı Awit edi.
47 Hadad o'lgennen keyin, ornına masreqalı Samla patsha boldı. 48 Samla
o'lgennen son', ornına da'rya boyındag'ı Rexobottan bolg'an Shaul patsha
boldı. 49 Shaul o'lgennen son', ornına Axbor ulı Baal-Xanan patsha boldı.
50 Baal-Xanan o'lgennen son', ornına Hadad patsha boldı. Onın' qalasının' atı
Pau edi. Hadadtın' hayalı Mehetabel Mezahabtın' aqlıg'ı Matredtin' qızı edi.
51 Son'ınan Hadad ta o'ldi.

Edom biyleri mınalar: Timna, Alwa, Etet,+ 52 Oholibama, Ela, Pinon,
53 Kenaz, Teman, Mibsar, 54 Magdiel ha'm İram. Edom biyleri usılar edi.

İzraildın' ulları

2 [1] İzraildın' ulları mınalar: Ruben, Shimon, Lebiy, Yahuda, İssaxar,
Zebulon,+ [2] Dan, Yusup, Benyamin, Naftaliy, Gad ha'm Asher.

Yahudanın' urpaqları

[3] Yahudanın' ulları: Er, Onan ha'm Shela. Yahudag'a bul u'sh uldı
kenaanlı Shuanın' qızı tuwıp berdi. Yahudanın' tun'g'ısh ulı Er Jaratqan
İyenin' na'zerinde jawız bolg'an isti islegeni ushın, Jaratqan İye onı
o'ltirdi+. [4] Yahudanın' kelini Tamara da og'an Peres penen Zeraxtı tuwıp
berdi. Yahudanın' barlıg'ı bolıp bes ulı boldı+.

[5] Perestin' ulları: Xesron ha'm Xamul+.

[6] Zeraxtın' ulları: Zimriy, Etan, Heman, Kalkol ha'm Dara. Olar barlıg'ı
bolıp besew edi+.

[7] Karmiydin' ulı: bag'ıshlang'an na'rselerge qıyanet islep, İzrailg'a apat
a'kelgen Axar+.

[8] Etannın' ulı: Azariya.

[9] • Xesronnın' ulları: Eraxmeel, Ram ha'm Kelubay.

[10] Ramnan Amminadab, Amminadabtan Yahuda urıwının' ko'semi
Naxshon tuwıldı+. [11] Naxshonnan Salma, Salmadan Boaz, [12] Boazdan Obid,
Obidten İshay tuwıldı.

[13] İshaydın' jeti ulı boldı: tun'g'ıshı Eliab, ekinshisi Abinadab, u'shinshisi
Shimea,+ [14] to'rtinshisi Netanel, besinshisi Radday, [15] altınshısı Osem,
jetinshisi Dawıt. [16] Olardın' Seruya ha'm Abigayıl degen qarındası boldı.

Seruyanın' u'sh ulı bar edi: Abishay, İoab ha'm Asahel+. [17] İsmayıl
urpag'ınan bolg'an Eterge turmısqa shıqqan Abigayıl Amasanı tuwdı+.

[18] Xesronnın' ulı Kalebtin' Azuba ha'm Eriot degen hayalları boldı. Onın'
Azubadan tuwılg'an ulları: Esher, Shobab ha'm Ardon. [19] Azuba o'lgennen
keyin, Kaleb Efratag'a u'ylendi. Efrata og'an Xurdı tuwıp berdi. [20] Xurdan
Uriy tuwıldı. Uriyden Besalel tuwıldı+.

[21] Bunnan son', Xesron Giladtın' a'kesi Maxir degen adamnın' qızı menen
jattı ha'm alpıs jasında u'ylengen bul hayalı og'an Segubtı tuwıp berdi+.
[22] Yair Segubtın' ulı edi. Yairdin' Gilad jerinde jigirma u'sh qalası bar edi+.
[23] Biraq Geshur menen Aram Yairge tiyisli qalalardı, sonday-aq, Kenattı ha'm
onın' aylanasındag'ı alpıs qalanı basıp aldı. Bul jerlerde jasap atırg'an barlıq
xalıq Giladtın' a'kesi Maxirdin' urpag'ınan edi+.

24 Xesron Kaleb-Efratada qaytıs bolg'annan son', hayalı Abiya Ashxurdı
tuwdı. Ashxur Teqoanın' a'kesi edi+.

Xesronnın' ulı Eraxmeeldin' urpaqları

25 Xesronnın' tun'g'ısh ulı Eraxmeeldin' ulları: tun'g'ısh ulı Ram, keyin
Buna, Oren, Osem ha'm Axiya+. 26 Eraxmeeldin' Atara degen basqa bir
hayalı bolıp, ol Onamnın' anası edi.
27 Eraxmeeldin' tun'g'ısh ulı Ramnın' ulları: Maas, Yamin ha'm Eker.
28 Onamnın' ulları: Shammay, Yada.
Shammaydın' ulları: Nadab, Abishur. 29 Abishurdın' Abihayıl degen
hayalı bolıp, usı hayalı og'an Axban menen Molidti tuwıp berdi.
30 Nadabtın' ulları: Seled ha'm Appayım. Seled biyperzent du'nyadan
o'tti.
31 Appayımnın' ulı: İshiy.
İshiydin' ulı: Sheshan.
Sheshannın' ulı: Axlay.
32 Shammaydın' tuwısqanı Yadanın' ulları: Eter ha'm İonatan. Eter
biyperzent du'nyadan o'tti.
33 İonatannın' ulları: Pelet ha'm Zaza. Bular Eraxmeeldin' urpaqları edi.
34 Sheshannın' ulı bolmay, tek qızları bar edi. Sheshannın' Yarxa degen
mısırlı bir qulı bar edi. 35 Sheshan qızın qulı Yarxag'a hayallıqqa berdi.
Hayalı og'an Attaydı tuwıp berdi.
36 Attaydan Natan tuwıldı. Natannan Zabad, 37 Zabadtan Eflal, Eflaldan
Obid, 38 Obidten Ehu, Ehudan Azariya, 39 Azariyadan Xeles, Xelesten Elasa,
40 Elasadan Sismay, Sismaydan Shallum, 41 Shallumnan Eqamiya, Eqamiyadan
Elishama tuwıldı.

Xesron ulı Kalebtin' urpaqları

42 Eraxmeeldin' inisi Kalebtin' ulları: tun'g'ısh ulı Ziftin' a'kesi Mesha
ha'm ekinshisi Xebronnın' a'kesi Maresha boldı.
43 Xebronnın' ulları: Qorax, Tappuax, Rekem ha'm Shema. 44 Shemadan
Raxam, Raxamnan İorqoam tuwıldı. Shemanın' a'jag'ası Rekemnen
Shammay tuwıldı. 45 Shammaydan Maon, Maonnan Beyt-Sur tuwıldı.
46 Kalebtin' toqalı Efa og'an Xaran, Mosa ha'm Gazezdi tuwıp berdi.
Xarannın' ulının' atı da Gazez edi.
47 Yahadaydın' ulları: Regem, İotam, Geshan, Pelet, Efa ha'm Shaaf.

48 Kalebtin' Maaxa atlı basqa toqalı og'an Sheber menen Tirxananı tuwıp
berdi. 49 Maaxa Madmannanın' a'kesi Shaaftı ha'm Maxbena menen Gibanın'
a'kesi Shewanı da tuwdı. Kalebtin' Axsa degen bir qızı boldı+. 50 Bulardın'
ha'mmesi Kalebtin' urpaqları edi.

Kalebtin' hayalı Efratadan tuwılg'an tun'g'ısh ulı Xurdın' ulları: Kiryat-
Yarimnin' tiykarın salg'an Shobal,+ 51 Beytlehemnin' tiykarın salg'an Salma,
Beyt-Gaderdin' tiykarın salg'an Xaref.

52 Kiryat-Yarimnin' tiykarın salg'an Shobaldan Haroe tiyresi, Menuxotta
jasaytug'ın xalıqtın' yarımı ha'm 53 Kiryat-Yarimde ma'kan basqan iter, put,
shumat, mishra tiyreleri payda boldı. Bul tiyrelerden Sora menen Eshtaol
turg'ınları kelip shıqtı+.

54 Salmadan tarag'an urpaqlar: Beytlehem, Netofa, Atrot-Beyt-Yoab,
Manaxattın' yarımı ha'm Sora turg'ınları,

55 Yabeste jasaytug'ın xatkerlerdin' tirat, shimeat ha'm suxat tiyreleri.
Bular Rexab urpaqlarının' babası Xammattın' na'silinen kelip shıqqan ken
xalqı boladı+.

Dawıttın' ulları

3 1 • Dawıttın' Xebronda tuwılg'an ulları mınalar: tun'g'ıshı izreelli
Axinoamnan tuwılg'an Amnon, ekinshisi karmelli Abigayıldan tuwılg'an
Daniel,+ 2 u'shinshisi Geshur patshası Talmaydın' qızı Maaxadan tuwılg'an
Abshalom, to'rtinshisi Xaggitten tuwılg'an Adoniya,+ 3 besinshisi Abitaldan
tuwılg'an Shefatiya, altınshısı hayalı Egladan tuwılg'an İtream. 4 Dawıttın'
bul altı ulı Xebronda tuwıldı. Dawıt Xebronda jeti jıl altı ay, son'ınan
Erusalimde otız u'sh jıl patshalıq qıldı+. 5 Dawıttın' Erusalimde tuwılg'an
ulları: Shimea, Shobab, Natan ha'm Sulayman. Bul to'rtewi Ammieldin' qızı
Bat-Shuadan* tuwıldı+. 6 Olardan basqa Dawıttın' İbxar, Elishama, Elifelet,
7 Nogah, Nefeg, Yafia, 8 Elishama, Elyada ha'm Elifelet degen tog'ız ulı boldı.
9 Bulardın' barlıg'ı Dawıttın' hayallarınan tuwılg'an ulları edi. Onın'
toqallarınan tuwılg'an ulları da boldı. Dawıttın' Tamara degen qızı da bar
edi+.

Sulayman patshanın' urpag'ı

10 Rexabam Sulaymannın' ulı edi. Rexabamnan Abiya, Abiyadan Asa,
Asadan Ehoshafat,+ 11 Ehoshafattan İoram*, İoramnan Axaziya, Axaziyadan
İoash,+ 12 İoashtan Amasiya, Amasiyadan Azariya, Azariyadan İotam,+
13 İotamnan Axaz, Axazdan Xizkiya, Xizkiyadan Menashshe,+
14 Menashsheden Amon, Amonnan İoshiya tuwıldı+.

15 İoshiyanın' ulları: tun'g'ısh ulı Yuxanan, ekinshisi Ehoyakim,
u'shinshisi Sedekiya, to'rtinshisi Shallum+.

16 Ehoyakimnin' ulları: Ehoniya* ha'm Sedekiya+.

17 Ehoyakinnin' Babilong'a su'rgin etip alıp ketilgen ulları: Shealtiel,
18 Malkiram, Pedaya, Shenassar, Eqamiya, Hoshama ha'm Nedabiya.

19 Pedayanın' ulları: Zerubbabel ha'm Shimey.

Zerubbabeldin' perzentleri: Meshullam, Xananiya ha'm qarındası
Shelomit+. 20 Zerubbabeldin' ja'ne bes ulı bar edi: Xashuba, Ohel, Berexiya,
Xasadiya ha'm Yushab-Xesed.

21 Xananiyanın' ulları: Pelatiya ha'm Eshaya. Eshayadan Refaya,
Refayadan Arnan, Arnannan Obadiya, Obadiyadan Shekaniya tuwıldı.

22 Shekaniyanın' ulı Shemaya edi.

Shemayanın' ulları: Xattush, İgal, Bariax, Neariya, Shafat – barlıg'ı bolıp
altaw+.

[23] Neariyanın' ulları: Elyoenay, Xizkiya, Azriqam – barlıg'ı bolıp u'shew.
[24] Elyoenaydın' ulları: Hodawiya, Elyashib, Pelaya, Aqqub, Yuxanan,
Delaya ha'm Ananiy – barlıg'ı bolıp jetew.

Yahudanın' urpag'ı

4 [1] Yahudanın' urpaqları: Peres, Xesron, Karmiy, Xur ha'm Shobal+.
[2] Shobaldın' ulı Reaya Yaxattın' a'kesi edi. Yaxat Axumay menen
Lahadtın' a'kesi edi. Bular Sora turg'ınlarının' tiyreleri edi+.
[3] İzreel, İshma, İdbash ha'm olardın' qarındası Haselelponiydin' a'kesi
Etamnın' tiykarın salg'an edi. [4] Penuel Gedordın' ha'm Ezer Xushanın'
tiykarın salg'an edi. Bular Beytlehemnin' tiykarın salıwshılar ha'm
Efratanın' tun'g'ısh ulı Xurdın' urpaqları edi+.
[5] Teqoa qalasının' tiykarın salg'an Ashxurdın' Xela ha'm Naara degen eki
hayalı bar edi+. [6] Naara Ashxurg'a Axuzzam, Xefer, Temeni ha'm
Axashtariydi tuwıp berdi. Bular Naaranın' ulları edi.
[7] Ashxurdın' Xeladan tuwılg'an ulları: Seret, Soxar, Etnan [8] ha'm Qos. Qos
Anub penen Hassobebanın' a'kesi ha'm Harum ulı Axarxel tiyrelerinin' tu'p
babası edi.
[9] Yabes degen bir adam tuwısqanlarına qarag'anda abıraylıraq edi. Anası:
«Onı azap shegip tuwdım», – dep, atın Yabes qoyg'an edi. [10] Yabes İzraildın'
Qudayına: «Qa'nekey, Sen meni jarılqap, jerlerimdi ken'eytkenin'de edi!
Qolın' menin' u'stimde bolıp, azap shekpewim ushın, meni jamanlıqtan
saqlasan' edi!» – dep jalbarındı. Quday onın' tilegin orınladı.
[11] Shuxanın' tuwısqanı Kelub Mexirdin' a'kesi, Mexir Eshtonnın' a'kesi
edi. [12] Eshtonnan Beyt-Rafa, Paseax ha'm Texinna tuwıldı. Texinna İr-
Naxashtın' tiykarın saldı. Bular burın Rexada jasaytug'ın edi.
[13] Kenazdın' ulları: Otniel ha'm Seraya.
Otnieldin' ulları: Xatat ha'm Meonotay+. [14] Meonotay Ofranın' a'kesi
edi. Seraya Ge-Xarashimnın' tiykarın salg'an İoabtın' a'kesi edi. Bulay
atalıwının' sebebi, sol jerdin' turg'ınları o'nermentshilik penen
shug'ıllanatug'ın edi.
[15] Efunne ulı Kalebtin' ulları: İru, Ela ha'm Naam. Elanın' ulı: Kenaz+.
[16] Ehalleleldin' ulları: Zif, Zifa, Tiriya ha'm Asarel.
[17] Ezranın' ulları: Eter, Mered, Efer, Yalon. Mered faraonnın' qızı Biteag'a
u'ylenip, ol Meredke Ma'riyamdı, Shammaydı ha'm Eshtemoanın' tiykarın
salg'an İshbaxtı tuwıp berdi. [18] Mered ja'ne yahudalı qızg'a u'ylendi. Bul
hayalı og'an Gedordın' tiykarın salg'an Eredti, Soxonın' tiykarın salg'an
Xeberdi ha'm Zanoaxtın' tiykarın salg'an Equtieldi tuwıp berdi.
[19] Hodiya Naxamnın' qarındasına u'ylendi. Onnan tuwılg'an ullar Keilada
jasaytug'ın Garm tiyresinin' ha'm Eshtemoada jasaytug'ın Maaxa tiyresinin'

tu'p babası edi.
20 Shimonnın' ulları: Amnon, Rinna, Ben-Xanan ha'm Tilon.
İshiydin' urpaqları: Zoxet ha'm Ben-Zoxet.
21 Yahudanın' ulı Shelanın' ulları: Lexanın' tiykarın salg'an Er,
Mareshanın' tiykarın salg'an Laada, Beyt-Ashbeadag'ı hasıl zıg'ır
toqıwshılardın' a'wladları,+ 22 İokim, Kozeba turg'ınları, Moab penen
Yashubiy-Lexemdi basqarg'an İoash penen Saraf. Bul mag'lıwmatlar
a'yyemgi jazbalardan alıng'an. 23 Olar Netaim ha'm Gederada jasaytug'ın
ha'm gu'lalshılıq etip, patsha ushın xızmet etetug'ın edi.

Shimonnın' urpag'ı

24 Shimonnın' urpaqları: Nemuel, Yamin, Yarib, Zerax ha'm Shaul+.
25 Shauldan Shallum, Shallumnan Mibsam, Mibsamnan Mishma tuwıldı.
26 Mishmanın' urpaqları: Mishmadan Xammuel, Xammuelden Zakkur,
Zakkurdan Shimey tuwıldı.
27 Shimeydin' on altı ulı, altı qızı bar edi. Biraq onın' tuwısqanlarının'
perzentleri az bolg'anlıqtan, olardın' uruwı Yahuda uruwınday u'lken
bolmadı. 28 Shimonnın' urpaqları Beer-Sheba, Molada, Xasar-Shual,+
29 Bilha, Esem, Tolad, 30 Betuel, Xorma, Siklag, 31 Beyt-Markabot, Xasar-Susim,
Beyt-Biriy ha'm Shaarayım qalalarında jasadı. Dawıttın' patshalıg'ına deyin
usı qalalar Shimonnın' urpaqlarına tiyisli boldı. 32 Olardın' a'wladları Etam,
Ayın, Rimmon, Toxen ha'm Ashan atlı bes qalada da jasadı. 33 Baalg'a deyin
sozılg'an bul qalalardın' do'geregindegi barlıq awıllar da olarg'a tiyisli boldı.
Olar sol jerlerde jasap, o'zlerinin' shejiresin jazıp bardı.
34 Shimonnın' basqa urpaqları: Meshobab, Yamlex, Amasiya ulı İosha,
35 İoel, Asieldin' shawlıg'ı Serayanın' aqlıg'ı İoshibiyanın' ulı Ehu, 36 Elyoenay,
Yaaqoba, Eshoxaya, Asaya, Adiel, Esimiel, Benaya 37 ha'm Shemayanın'
jawlıg'ı Shimriydin' quwlıg'ı Edayanın' shawlıg'ı Allonnın' aqlıg'ı Shifiy ulı
Ziza. 38 Joqarıda atı atalg'anlardın' ha'r biri tiyre basshıları edi. Olardın'
na'silleri ko'beyip, ken'nen taradı. 39 Olar mallarına jaylaw izlep, Gedordın'
janına, oypatlıqtın' shıg'ısına deyin bardı. 40 Ol jerde mol ha'm jaqsı
jaylawlar bolıp, u'lke ken', tınısh ha'm qa'wipsiz edi. Burın ol jerde Xamnın'
urpaqlarının' ayırımları jasag'an edi.
41 Yahuda patshası Xizkiyanın' da'wirinde, joqarıda atı atalg'an Shimon
urpaqları Xam urpaqlarına ha'm sol jerde jasap atırg'an Meunim
urpaqlarına hu'jim jasap, olardı tolıq qırıp tasladı. Son'ınan o'zleri sol jerge

jaylasıp aldı, olar bu'gin de sol jerde jasaydı. Sebebi ol jerde su'riwleri ushın jaylaw bar edi+. 42 Keyin İshiydin' ulları Pelatiya, Neariya, Refaya ha'm Uzziel basshılıg'ında Shimonnın' urpag'ınan bes ju'z adam tawlı Seir u'lkesine barıp,+ 43 Amalek na'silinen aman qalg'anlardı qırıp tasladı. Shimon urpaqları bu'gin de sol jerlerde jasap kelmekte+.

Rubennin' urpag'ı

5 [1] İzraildın' tun'g'ısh ulı Rubennin' ulları. Ruben İzraildın' tun'g'ısh ulı edi. Biraq ol a'kesinin' to'segin haramlag'anı ushın, tun'g'ıshlıq huqıqı İzraildın' ulı Yusuptin' ullarına berildi. Sol sebepli Ruben shejirede tun'g'ısh ul sıpatında dizimge alınbag'an+. [2] Yahuda tuwısqanları ishinde en' ku'shlisi bolıp, hu'kimdar onın' urpag'ınan shıqsa da, tun'g'ıshlıq huqıqı Yusupke tiyisli boldı+.

[3] İzraildın' birinshi ulı Rubennin' ulları: Xanox, Pallu, Xesron ha'm Karmiy+.

[4] İoeldin' urpag'ı: İoeldin' ulı Shemaya, Shemayanın' ulı Gog, Gogtın' ulı Shimey, [5] Shimeydin' ulı Mixa, Mixanın' ulı Reaya, Reayanın' ulı Baal ha'm [6] Baaldın' ulı Beera. Assiriya patshası Tilgat-Pilneser* Beeranı su'rgin qılıp alıp ketkende, ol Ruben urıwının' ko'semi edi+. [7] Beeranın' ag'ayinleri shejirede tiyreleri boyınsha bılay dizimge alıng'an: jetekshi Eiel, Zexariya+ [8] ha'm Bela. Bela Azazdın' ulı, Shemanın' aqlıg'ı ha'm İoeldin' shawlıg'ı edi. Olar Aroerden baslap Nebo menen Baal-Meong'a deyin sozılg'an jerlerde jasadı. [9] Olardın' Gilad jerindegi padaları ko'beyip ketkenlikten, shıg'ıs ta'reptegi Evfrat da'ryasına qaray sozılg'an sho'lge deyingi jerlerdi iyelep aldı+.

[10] Shauldın' patshalıq qılg'an da'wirinde, Ruben urpag'ı Ajar urpag'ına qarsı urıs ashtı. Olardı jen'ip, Giladtın' shıg'ıs ta'repindegi olarg'a tiyisli barlıq jerlerdi iyelep aldı+.

Gadtın' urpag'ı

[11] Gad urıwı Ruben urıwına qon'sılas Bashan aymag'ında Salkag'a deyin sozılg'an jerlerde jasadı+. [12] Bashan jerinde İoel basshı edi, Shafam ekinshi da'rejeli basshı, Yanay ha'm Shafat olardan keyingiler edi.

[13] Olardın' ag'ayinleri, basqa jeti tiyrenin' basshıları mınalar: Mixail, Meshullam, Sheba, İoray, Yakan, Zia ha'm Eber. [14] Bular Abixayıldın' ulları bolıp, Abixayıl Xuriydin', Xuriy Yaroaxtın', Yaroax Giladtın', Gilad Mixaildin', Mixail Eshishaydın', Eshishay Yaxdonın', Yaxdo Buzdın' ulı edi.

[15] Guniydin' aqlıg'ı, Abdieldin' ulı Axiy usı tiyrelerdin' basshısı edi. [16] Gadlılar Giladta, Bashanda, olarg'a tiyisli awıllarda ha'm Sharonnın' barlıq jaylawlarının' shegaralarına deyingi jerlerde jasadı+. [17] Bulardın' ha'mmesi Yahuda patshası İotamnın' ha'm İzrail patshası Yarobamnın' patshalıq etken da'wirinde shejirege kirgizilgen+.

18 Ruben ha'm Gad urıwları menen Menashshe urıwının' yarımında
urısqa jaramlı qırıq to'rt mın' jeti ju'z alpıs adam bar edi. Olardın' ha'mmesi
qalqan ha'm qılısh uslap, oq jay tartıp, urısa alatug'ın batırlar edi. 19 Olar
Ajar urpaqlarına, Etur, Nafish ha'm Nodab qa'wimlerine qarsı urıs alıp
bardı. 20 Olardı jen'iwde Ruben, Gad urıwları menen Menashshe urıwının'
yarımına ja'rdem berildi ha'm Quday Ajar urpaqları menen onın'
awqamlasların olarg'a ta'slim etti. Sebebi olar urısıp atırıp, dawıslap
Qudaydı shaqırg'an edi. Quday da olardın' duwasına juwap berdi, o'ytkeni
olar Og'an u'mit baylag'an edi. 21 Olar Ajar urpaqlarının' malların: eliw mın'
tu'ye, eki ju'z eliw mın' qoy, eki mın' eshekti olja qılıp, ju'z mın' adamdı
tutqın g'a aldı. 22 Olarg'a qarsı Qudaydın' O'zi urısqanlıg'ı sebepli,
dushpanlardın' ko'pshiligi sawashta qırılıp ketti. Ruben ha'm Gad urıwları
menen Menashshe urıwının' yarımı su'rginge deyin sol jerlerde jasadı+.

Menashshe urıwının' yarımı

23 Menashshe urıwının' yarımı ko'p sanlı edi. Olar Bashannan Baal-
Xermong'a, Senir ha'm Xermon tawına deyin sozılg'an jerlerde jasadı+.
24 Olardın' a'wlad basshıları mınalar:

Efer, İshiy, Eliel, Azriel, Eremiya, Hodawiya ha'm Yaxdiel. Bular ma'rt
jawıngerler, abıraylı erler ha'm a'wlad basshıları edi. 25 Degen menen, olar
ata-babalarının' Qudayına opasızlıq etti. Qudayg'a qıyanet etip, o'zlerinin'
aldında qırıp jiberilgen sol ellerdin' xalıqlarının' butlarına tabındı. 26 Sol
sebepli İzraildın' Qudayı Assiriya patshası Puldı, yag'nıy Tilgat-Pilneserdi
ha'reketke keltirdi. Assiriya patshası Ruben ha'm Gad urıwları menen
Menashshe urıwının' yarımın jen'ip, olardı tutqın g'a aldı. Olardı Xalaxqa,
Xaborg'a, Harag'a ha'm Gozan da'ryasının' boyına su'rgin qıldı. Olar bu'gin
de sol jerlerde jasap kelmekte+.

Lebiydin' urpag'ı

6 1 • Lebiydin' ulları: Gershom, Qohat ha'm Merariy+.
2 Qohattın' ulları: Amram, İshar, Xebron ha'm Uzziel+.
3 Amramnın' balaları: Xaron, Muwsa ha'm Ma'riyam.
Xaronnın' ulları: Nadab, Abihu, Elazar, İtamar+. 4 Elazardan Pinexas,
Pinexastan Abishua,+ 5 Abishuadan Bukkiy, Bukkiyden Uzziy, 6 Uzziyden
Zeraxiya, Zeraxiyadan Merayot, 7 Merayottan Amariya, Amariyadan Axitub,
8 Axitubtan Sadoq, Sadoqtan Aximaas,+ 9 Aximaastan Azariya, Azariyadan
Yuxanan,+ 10 Yuxanannan Azariya tuwıldı. Azariya patsha Sulaymannın'
Erusalimde qurg'ızg'an İbadatxanasında ruwxaniy bolıp xızmet etti.
11 Azariyadan Amariya, Amariyadan Axitub, 12 Axitubtan Sadoq, Sadoqtan
Shallum,+ 13 Shallumnan Xilkiya, Xilkiyadan Azariya, 14 Azariyadan Seraya,
Serayadan İosadaq tuwıldı+.
15 Jaratqan İye Yahuda ha'm Erusalim xalqın Nabuxodonosor arqalı
su'rgin qılg'anda, İosadaq ta su'rgin qılıng'an edi+.

Lebiydin' basqa urpaqları

16 Lebiydin' ulları: Gershom, Qohat ha'm Merariy+.
17 Gershomnın' ullarının' atları: Libniy ha'm Shimey.
18 Qohattın' ulları: Amram, İshar, Xebron ha'm Uzziel+.
19 Merariydin' ulları: Maxliy ha'm Mushiy.
Tu'p babası boyınsha dizimge alıng'an Lebiy urıwının' tiyreleri
mınalar:+
20 Gershomnın' urpag'ı: Gershomnan Libniy, Libniyden Yaxat, Yaxattan
Zimma, 21 Zimmadan İoax, İoaxtan İddo, İddodan Zerax, Zeraxtan Eatray
tuwıldı.
22 Qohattın' urpag'ı: Qohattan Amminadab, Amminadabtan Qorax,
Qoraxtan Assir, 23 Assirden Elqana, Elqanadan Ebyasaf, Ebyasaftan Assir,+
24 Assirden Taxat, Taxattan Uriel, Urielden Uzziya, Uzziyadan Shaul tuwıldı.
25 Elqananın' basqa ulları: Amasay ha'm Aximot. 26 Aximottan Elqana,
Elqanadan Sofay, Sofaydan Naxat, 27 Naxattan Eliab, Eliabtan Eroxam,
Eroxamnan Elqana tuwıldı.
28 Samueldin' ulları: tun'g'ısh ulı İoel, ekinshisi Abiya.
29 Merariydin' urpag'ı: Merariyden Maxliy, Maxliyden Libniy, Libniyden
Shimey, Shimeyden Uzza, 30 Uzzadan Shimea, Shimeadan Xaggiya,
Xaggiyadan Asaya tuwıldı.

Ushırasıw shatırındag'ı sazendeler

31 Kelisim sandıg'ı Jaratqan İyenin' u'yine aparılg'annan son', sol jerde
xızmet etiw ushın Dawıt tayınlag'an sazendelerdin' atları to'mende
berilgen+. 32 Sulayman Erusalimde Jaratqan İyege arnap İbadatxana
qurg'ang'a deyin, olar Ushırasıw shatırında qosıq aytıp, xızmet etti. Olar o'z
xızmetin berilgen ko'rsetpeler boyınsha orınlaytug'ın edi+.
33 Sol jerde ulları menen birge sol xızmetti atqarıp atırg'anlar mınalar:
Qohattın' urpag'ınan: qosıqshı Heman. Heman İoeldin', İoel
Samueldin',+ 34 Samuel Elqananın', Elqana Eroxamnın', Eroxam Elieldin',
Eliel Toaxtın', 35 Toax Suftın', Suf Elqananın', Elqana Maxattın', Maxat
Amasaydın', 36 Amasay Elqananın', Elqana İoeldin', İoel Azariyanın', Azariya
Sefaniyanın', 37 Sefaniya Taxattın', Taxat Assirdin', Assir Ebyasaftın', Ebyasaf
Qoraxtın', 38 Qorax İshardın', İshar Qohattın', Qohat Lebiydin', Lebiy
İzraildın' ulı edi.
39 Hemannın' on' jag'ında xızmet etetug'ın ja'rdemshisi, tuwısqanı Asaf
boldı. Asaf Berexiyanın' ulı bolıp, Berexiya Shimeanın',+ 40 Shimea
Mixaildin', Mixail Baasiyanın', Baasiya Malkiyanın', 41 Malkiya Etniydin',
Etniy Zeraxtın', Zerax Adayanın', 42 Adaya Etannın', Etan Zimmanın', Zimma
Shimeydin', 43 Shimey Yaxattın', Yaxat Gershomnın', Gershom Lebiydin' ulı
edi. 44 Hemannın' shep jag'ında xızmet etetug'ın ja'rdemshisi tuwısqanı
Merariy urpag'ınan Etan boldı. Etan Kishiydin' ulı bolıp, Kishiy Abdiydin',
Abdiy Malluxtın',+ 45 Mallux Xashabiyanın', Xashabiya Amasiyanın',
Amasiya Xilkiyanın', 46 Xilkiya Amsiydin', Amsiy Baniydin', Baniy
Shemerdin', 47 Shemer Maxliydin', Maxliy Mushiydin', Mushiy Merariydin',
Merariy Lebiydin' ulı edi. 48 Olardın' lebiyli tuwısqanları Muxaddes
shatırdag'ı, Qudaydın' U'yindegi basqa barlıq xızmetlerdi orınlaw ushın
tayınlandı. 49 Biraq tek Xaron ha'm onın' urpaqları g'ana qurbanlıq orında
jandırılatug'ın qurbanlıqlardı berip, tu'tetki tu'tetiletug'ın orında
tu'tetkilerdi tu'tetetug'ın ha'm En' muxaddes bo'lmede islenetug'ın barlıq
xızmetlerdi atqaratug'ın edi. Olar Qudaydın' qulı Muwsa bergen barlıq
buyrıqlar boyınsha, İzrail xalqın gu'nadan pa'kleytug'ın edi+.

Xaronnın' urpag'ı

50 Xaronnın' urpaqları mınalar: Xaronnın' ulı Elazar, Elazardın' ulı
Pinexas, Pinexastın' ulı Abishua,+ 51 Abishuanın' ulı Bukkiy, Bukkiydin' ulı
Uzziy, Uzziydin' ulı Zeraxiya, 52 Zeraxiyanın' ulı Merayot, Merayottın' ulı

Amariya, Amariyanın' ulı Axitub, 53 Axitubtın' ulı Sadoq, Sadoqtın' ulı
Aximaas.

Lebiyliler jasag'an qalalar

54 ● Lebiylilerdin' jasawı ushın ajıratılg'an jerler mınalar: Qohat
tiyresinen shıqqan Xaronnın' urpaqlarına birinshi shek tu'skenlikten, +
55 olarg'a Yahudadag'ı Xebron ha'm onın' a'tirapındag'ı jaylawlar berildi.
56 Al qala do'geregindegi atız ha'm awıllar Efunne ulı Kalebke berildi +.
57 Solay etip, Xaronnın' urpaqlarına panalaytug'ın qalalar: Xebron,
Libna, Yattir, Eshtemoa, 58 Xilez, Debir, 59 Ashan, Yutta ha'm Beyt-Shemesh
qalaları jaylawları menen qosa berildi. 60 Benyamin urıwınan da olarg'a
Geba, Alemet, Anatot qalaları jaylawları menen qosa berildi. Qohat tiyresine
berilgen bul qalalar barlıg'ı bolıp on u'sh edi.
61 Qohat tiyresinin' qalg'anlarına Menashshe urıwının' yarımınan
alıng'an on qala shek taslaw arqalı berildi.
62 Gershom urpag'ına tiyre sanına qaray, İssaxar, Asher, Naftaliy
urıwlarınan ha'm Bashandag'ı Menashshe urıwınan alıng'an on u'sh qala
shek boyınsha berildi.
63 Merariy urpag'ına tiyre sanına qaray, Ruben, Gad ha'm Zebulon
urıwlarınan alıng'an on eki qala shek boyınsha berildi.
64 İzraillılar bul qalalardı jaylawları menen qosa lebiylilerge berdi.
65 Yahuda, Shimon, Benyamin urıwlarınan alıng'an ha'm joqarıda atları
atalg'an qalalar shek taslaw arqalı berildi.
66 Qohat tiyresinen bolg'an bazı shan'araqlarg'a Efrayım urıwına tiyisli
jerlerden qalalar berildi. 67 Olarg'a Efrayımnın' tawlı u'lkesindegi
panalaytug'ın qala Shexem, Gezer, 68 İoqmeam, Beyt-Xoron, 69 Ayyalon ha'm
Gat-Rimmon qalaları jaylawları menen qosa berildi.
70 Qohat tiyresinin' qalg'an shan'araqlarına Menashshe urıwının'
yarımınan alıng'an Aner ha'm Bileam qalaları jaylawları menen qosa
berildi.
71 Gershom urpag'ına mına qalalar jaylawları menen qosa berildi:
Menashshe urıwının' yarımına tiyisli jerlerden: Bashandag'ı Golan ha'm
Ashtarot.
72 İssaxar urıwınan: Kedesh, Daberat, 73 Ramot, Anem.
74 Asher urıwınan: Mashal, Abdon, 75 Xuqoq ha'm Rexob.
76 Naftaliy urıwınan: Galiladag'ı Kedesh, Xammon, Kiryatayım.

77 Merariy urpaqlarının' qalg'anlarına mına qalalar jaylawları menen
qosa berildi:
Zebulon urıwınan: Rimmono ha'm Tabor.
78 Ruben urıwınan: Erixonın' qarsı aldında, İordan da'ryasının' shıg'ıs
ta'repinde jaylasqan sho'ldegi Beser, sonday-aq, Yahasa, 79 Kedemot ha'm
Mefaat.
80 Gad urıwınan: Giladtag'ı Ramot, Maxanayım, 81 Xeshbon ha'm Yazer.

İssaxardın' urpag'ı

7 [1] İssaxardın' Tola, Pua, Yashub ha'm Shimron degen to'rt ulı bar
edi+.
[2] Tolanın' ulları: Uzziy, Refaya, Eriel, Yaxmay, İbsam ha'm Samuel. Olar
o'z a'wladlarının' basshıları edi. Dawıt patshalıq etken da'wirde, Tola
urpaqlarının' shejiresinde olardan jigirma eki mın' altı ju'z ma'rt jawınger
esapqa alıng'an.
[3] Uzziydin' ulı İzraxiya. İzraxiyanın' ulları: Mixail, Obadiya, İoel ha'm
İshshiya. Olardın' besewi de a'wlad basshıları edi. [4] Olardın' hayalları da,
balaları da ko'p bolg'anlıqtan, a'wladının' shejiresi boyınsha olarda urısqa
jaramlı otız altı mın' adam bar edi. [5] Urıw shejiresi boyınsha, İssaxar
urıwının' tiyrelerinen seksen jeti mın' ma'rt jawınger esapqa alıng'an+.

Benyaminnin' urpag'ı

[6] Benyaminnin' u'sh ulı bar edi: Bela, Bexer ha'm Ediael+.
[7] Belanın' bes ulı bar edi: Esbon, Uzziy, Uzziel, Erimot ha'm İriy. Olardın'
besewi de a'wlad basshıları edi. Olardın' shejiresinde jigirma eki mın' otız
to'rt ma'rt jawınger dizimge alıng'an edi.
[8] Bexerdin' ulları: Zemira, İoash, Eliezer, Elyoenay, Omriy, Eremot, Abiya,
Anatot ha'm Alemet. Bulardın' ha'mmesi Bexerdin' ulları edi. [9] Olardın'
shejiresinde a'wlad basshıları ha'm jigirma mın' eki ju'z ma'rt jawınger
dizimge alıng'an.
[10] Ediaeldin' ulı: Bilhan. Bilhannın' ulları: Eush, Benyamin, Ehud,
Kenaana, Zetan, Tarshish ha'm Axishaxar. [11] Ediaeldin' barlıq ulları a'wlad
basshıları edi. Olarda urısqa jaramlı on jeti mın' eki ju'z ma'rt jawınger bar
edi. [12] Shuppim ha'm Xuppim İrdin', Xushim bolsa, Axerdin' urpaqları edi.

Naftaliy urıwı

[13] Naftaliydin' ulları: Yaxsiel, Guniy, Eser ha'm Shallum. Olar Yaqıptın'
hayalı Bilhadan tarag'an urpaqlar edi+.

Menashshe urıwı

[14] Menashshenin' ulları: aramlı toqalınan tuwılg'an ulları Asriel ha'm
Maxir. Maxir Giladtın' a'kesi edi+. [15] Maxir Xuppim menen Shuppimnin'
qarındası Maaxanı hayallıqqa aldı. Menashshenin' basqa urpag'ının' atı
Selofexad bolıp, onın' tek g'ana qızları boldı+.

16 Maxirdin' hayalı Maaxa ul tuwıp, atın Peresh dep qoydı. Onın' inisinin' atı Sheresh edi. Shereshtin' Ulam ha'm Rekem atlı eki ulı boldı.
17 Ulamnın' ulı Bedan.
Menashshenin' aqlıg'ı Maxirdin' ulı Giladtın' a'wladı usılardan ibarat edi.
18 Maxirdin' qarındası Hammolexet İshhodtı, Abiezerdi ha'm Maxlanı tuwdı.
19 Shemidanın' ulları: Axiyan, Shexem, Likxiy ha'm Aniam+.

Efrayımnın' urpag'ı

20 Efrayımnın' Shutelax degen ulı bar edi. Shutelaxtan Bered, Beredten Taxat, Taxattan Elada, Eladadan Taxat,+ 21 Taxattan Zabad, Zabadtan Shutelax tuwıldı. Efrayımnın' Shutelaxtan basqa Ezer ha'm Elad degen ulları da boldı. Ezer menen Elad Gat qalasının' tiykarg'ı turg'ınlarına qaraslı mallardı urlap alıp ketpekshi bolg'anda, gatlılar olardı o'ltirdi. 22 Olardın' a'kesi Efrayım uzaq waqıt aza tuttı. Sonda tuwısqanları onı jubatıwg'a keldi. 23 Efrayım ja'ne hayalı menen jattı ha'm hayalı ju'kli bolıp, bir ul tuwdı. U'yinde baxıtsızlıq ju'z bergeni ushın, a'kesi balanın' atın Beria dep qoydı. 24 Onın' Sheera degen qızı da bar edi. Sheera to'mengi ha'm joqarg'ı Beyt-Xoron ha'm Uzzen-Sheera qalalarının' tiykarın saldı+.
25 Efrayımnın' Refax atlı basqa bir ulı da bar edi. Refaxtan Reshef, Resheften Telax, Telaxtan Taxan, 26 Taxannan Laadan, Laadannan Ammihud, Ammihudtan Elishama,+ 27 Elishamadan Nun, Nunnan Eshua tuwıldı+.
28 Efrayımlılardın' jaylasqan jerleri Beyt-Eldi ha'm onın' do'geregindegi awıllardı, shıg'ıstag'ı Naarandı, batıstag'ı Gezerdi ha'm onın' do'geregindegi awıllardı, Shexemdi, Ayyanı ha'm olardın' do'geregindegi awıllardı o'z ishine aldı. 29 Menashshe urıwının' jerlerine shegaralas Beyt-Shean, Taanax, Megiddo ha'm Dor qalaları, ja'ne olarg'a tiyisli awıllar bar edi. İzrail ulı Yusuptin' urpag'ı usı jerlerde jasadı+.

Asherdin' urpag'ı

30 Asherdin' ulları: İmna, İshwa, İshwiy, Beria ha'm olardın' qız tuwısqanı Serax+. 31 Berianın' ulları: Xeber ha'm Birzaittın' tiykarın salg'an Malkiel.
32 Xeberdin' Yaflet, Shomer, Xotam atlı ulları ha'm Shuwa atlı bir qızı bar edi.
33 Yaflettin' ulları: Pasax, Bimhal ha'm Ashwat. Yaflettin' ulları usılar edi.
34 Shemerdin' ulları: Axiy, Rohaga, Xubba ha'm Aram.

35 Onın' tuwısqanı Helemnin' ulları: Sofax, İmna, Shelesh ha'm Amal.
36 Sofaxtın' ulları: Suax, Xarnefer, Shuwal, Beriy, İmra, 37 Beser, Hod,
Shamma, Shilsha, İtran ha'm Beera.
38 Eterdin' ulları: Efunne, Pispa ha'm Ara.
39 Ullanın' ulları: Arax, Xanniel ha'm Risiya.
40 Bulardın' ha'mmesi Asherden tarag'an urpaqlar bolıp, olar a'wlad
basshıları, tan'lang'an ma'rt jawıngerler, abıraylı basshılar edi. Asher
urıwının' shejiresi boyınsha, urısqa jaramlı jigirma altı mın' adam esapqa
alıng'an edi.

Benyaminnin' urpag'ı

8 [1] Benyaminnin' tun'g'ısh ulı Bela, ekinshi ulı Ashbel, u'shinshi ulı
Axrax, [2] to'rtinshi ulı Noxa, besinshi ulı Rafa edi+.
[3] Belanın' ulları: Addar, Gera, Abihud, [4] Abishua, Naaman, Axoax, [5] Gera,
Shefufan ha'm Xuram.
[6] Gebada jasap, keyin Manaxatqa su'rgin etilgen a'wladlardın' basshıları
bolg'an Exudtın' ulları: [7] Naaman, Axiya ha'm bulardı baslap alıp barg'an
Gera. Gera Uzza menen Axixudtın' a'kesi edi.
[8] Shaxarayım eki hayalı Xushim menen Baaradan ajırasqannan keyin,
Moab u'lkesinde ullar ko'rdi. [9] Ol keyingi alg'an hayalı Xodeshten İobab,
Sibiya, Mesha, Malkam, [10] Eus, Saxiya ha'm Mirma atlı ullardı ko'rdi.
Shaxarayımnın' usı ullarının' ha'mmesi a'wlad basshıları edi.
[11] Shaxarayımnın' Xushim degen hayalınan da Abitub ha'm Elpaal atlı eki ulı
bar edi.
[12] Elpaaldın' ulları: Eber, Misham, sonday-aq, Ono ha'm Lod qalaları
menen onın' a'tirapındag'ı awıllardı qurg'an Shemed,+ [13] ja'ne Beria ha'm
Shema. Beria menen Shema Ayyalonda jasaytug'ın xalıqtın' a'wlad
basshıları edi. Olar Gat turg'ınların sol qaladan quwıp jibergen edi.
[14] Axyo, Shashaq, Eremot, [15] Zebadiya, Arad, Eder, [16] Mixail, İshpa ha'm
İoxa – bular Berianın' ulları edi.
[17] Zebadiya, Meshullam, Xizkiy, Xeber, [18] İshmeray, İzlia ha'm İobab –
bular Elpaaldın' ulları edi.
[19] Yakim, Zixriy, Zabdiy, [20] Elienay, Silletay, Eliel, [21] Adaya, Beraya ha'm
Shimrat – bular Shimeydin' ulları edi.
[22] İshpan, Eber, Eliel, [23] Abdon, Zixriy, Xanan, [24] Xananiya, Elam, Antotiya,
[25] İfdeya ha'm Penuel – bular Shashaqtın' ulları edi.
[26] Shamsheray, Shexariya, Ataliya, [27] Yareshiya, İliyas ha'm Zixriy – bular
Eroxamnın' ulları edi.
[28] Bulardın' ha'mmesinin' a'wlad basshıları ha'm ko'semler bolg'anlıg'ı
shejirede jazılg'an. Olar Erusalimde jasadı.

Patsha Shauldın' urpag'ı

[29] • Gibonnın' tiykarın salg'an Eiel Gibonda jasadı. Onın' hayalının' atı
Maaxa edi. [30] Eieldin' tun'g'ısh ulı Abdon, keyingi ulları: Sur, Kish, Baal,
Nadab, [31] Gedor, Axyo, Zexer [32] ha'm Shimeanın' a'kesi Miklot. Bular
Erusalimde, o'z tuwısqanlarının' janında jasadı.

33 Ner Kishtin', Kish Shauldın' a'kesi edi. Shaul İonatannın', Malkiy-
Shuanın', Abinadabtın' ha'm Eshbaaldın' a'kesi edi+.
34 İonatan Merib-Baaldın', Merib-Baal Mixanın' a'kesi edi+.
35 Mixanın' ulları: Piton, Melex, Tarea ha'm Axaz.
36 Axazdan Ehoadda tuwıldı. Ehoaddadan Alemet, Azmawet, Zimriy
tuwıldı. Zimriyden Mosa, 37 Mosadan Binea, Bineadan Refa, Refadan Elasa,
Elasadan Asel tuwıldı.
38 Aseldin' altı ulı bar edi. Olardın' atları: Azriqam, Boxeru, İsmayıl,
Sheariya, Obadiya ha'm Xanan. Bulardın' barlıg'ı Aseldin' ulları edi.
39 Aseldin' inisi Eshektin' ulları: tun'g'ısh ulı Ulam, ekinshisi Eush,
u'shinshisi Elifelet.
40 Ulamnın' ulları oq jay atıwg'a sheber, ma'rt jawıngerler boldı.
Ulamnın' ulları ha'm aqlıqları ko'p bolıp, olar barlıg'ı bolıp bir ju'z eliw edi.
Bulardın' ha'mmesi Benyaminnin' urpaqları edi.

9 [1] • Solay etip, pu'tkil İzrail xalqı İzrail patshalarının' jılnama kitabında
jazılg'an shejirege kirgizilgen edi.

Su'rginnen Erusalimge qaytqan xalıq

Yahuda xalqı Jaratqan İyege qıyanet islegeni ushın, Babilong'a su'rgin
etilgen edi+. [2] O'z qalalarındag'ı o'z iyeliklerine izraillılar ruwxaniyler,
lebiyliler ha'm İbadatxana xızmetshileri menen birge birinshi bolıp qaytıp
kelip, qonıs bastı+.
[3] Yahuda, Benyamin, Efrayım ha'm Menashshe urıwınan bolg'an mına
adamlar Erusalimde jasadı:
[4] Yahudanın' ulı Perestin' urpag'ınan: Baniydin' quwlıg'ı İmriydin'
shawlıg'ı Omriydin' aqlıg'ı Ammihudtın' ulı Utay+.
[5] Shelanın' urpag'ınan: tun'g'ısh ulı Asaya ha'm onın' ulları.
[6] Zeraxtın' urpag'ınan: Euel ha'm onın' tuwısqanları.
Yahuda urıwınan ha'mmesi bolıp altı ju'z toqsan adam edi.
[7] Benyamin urıwınan: Hassenuanın' shawlıg'ı Hodawiyanın' aqlıg'ı
Meshullamnın' ulı Sallu, [8] Eroxamnın' ulı İbneya, Mixriydin' aqlıg'ı
Uzziydin' ulı Ela ha'm İbniyanın' shawlıg'ı Reueldin' aqlıg'ı Shefatiyanın' ulı
Meshullam.
[9] Shejiresinde jazılg'anı boyınsha Benyamin urıwınan tog'ız ju'z eliw altı
adam edi. Bulardın' ha'mmesi a'wlad basshıları edi.
[10] Ruwxaniyler:
Edaya, Ehoyarib, Yaxin [11] ha'm Azariya. Azariya Xilkiyanın' ulı
Meshullamnın' aqlıg'ı Sadoqtın' shawlıg'ı Merayottın' quwlıg'ı Axitubtın'
jawlıg'ı edi. Axitub Qudaydın' U'yinin' bas xızmetkeri edi. [12] Malkiyanın'
shawlıg'ı Pashxurdın' aqlıg'ı Eroxamnın' ulı Adaya ha'm İmmerdin' jawlıg'ı
Meshillemittin' quwlıg'ı Meshullamnın' shawlıg'ı Yaxzeranın' aqlıg'ı
Adieldin' ulı Maasay. [13] A'wlad basshıları bolg'an İbadatxana xızmetshileri
barlıg'ı bir mın' jeti ju'z alpıs adam edi. Olar Qudaydın' U'yindegi islerdi
sheberlik penen atqaratug'ın edi.
[14] Lebiyliler:
Merariy urpag'ınan: Xashabiyanın' shawlıg'ı Azriqamnın' aqlıg'ı
Xashshubtın' ulı Shemaya, [15] Baqbaqqar, Xeresh, Galal ha'm Mattaniya.
Mattaniya Asaftın' shawlıg'ı Zixriydin' aqlıg'ı Mixanın' ulı edi. [16] Edutunnın'
shawlıg'ı Galaldın' aqlıg'ı Shemayanın' ulı Obadiya ha'm netofalılardın'
awıllarında jasap atırg'an Elqananın' aqlıg'ı Asanın' ulı Berexiya.

17 İbadatxanadag'ı da'rwaza qarawılları:
Shallum, Aqqub, Talmon, Aximan. Olardın' tuwısqanı Shallum olardın'
basshısı edi+. 18 Olar bu'ginge deyin, shıg'ıs ta'reptegi Patsha da'rwazasında
xızmet etip keledi. Lebiylilerdin' ordasınan bolg'an da'rwaza qarawılları da
usılar edi. 19 Qoraxtın' shawlıg'ı Ebyasaftın' aqlıg'ı Qorenin' ulı Shallum ha'm
onın' Qorax a'wladınan bolg'an tuwısqanları İbadatxananın' kirer awzın
qarawılladı. Olardın' ata-babaları da Jaratqan İyenin' Muxaddes shatırının'
kirer awzın qarawıllag'an edi. 20 Aldıng'ı waqıtları Elazar ulı Pinexas
da'rwaza qarawılların basqarg'an edi ha'm Jaratqan İye onın' menen birge
edi+. 21 Meshelemiya ulı Zexariya Ushırasıw shatırının' da'rwazasının'
qarawılı edi+.
22 Tan'lap alıng'an da'rwaza qarawılları barlıg'ı bolıp eki ju'z on eki adam
edi. Olar awılları boyınsha shejirege kirgizildi. Olardı bul juwapkershilikli
wazıypag'a Dawıt ha'm ko'zi ashıq Samuel tayınlag'an edi+. 23 Olar ha'm
olardın' urpaqları Jaratqan İyenin' İbadatxanasının', yag'nıy Shatırının'
da'rwazasında saqshılıq qılatug'ın edi. 24 Olar to'rt ta'reptegi: shıg'ıs, batıs,
arqa ha'm qubladag'ı da'rwazalardı qarawılladı. 25 Olardın' awıllarda
jasaytug'ın tuwısqanları waqtı-waqtı kelip, jeti ku'nlik xızmetti olar menen
bo'lisip islewge minnetli boldı+. 26 Bas da'rwaza qarawıllarının' to'rtewi de
lebiyli bolıp, olarg'a Qudaydın' İbadatxanasındag'ı bo'lmeler ha'm
g'a'ziynexanalar isenip tapsırılg'an edi. 27 Olarg'a Qudaydın' İbadatxanasın
qarawıllaw ha'm ha'r tan'da qapılardı ashıw wazıypası ju'klengenlikten,
olar tu'ndi Qudaydın' U'yi a'tirapında o'tkeretug'ın edi+.
28 Lebiylilerdin' bazıları İbadatxana xızmetinde qollanılatug'ın zatlarg'a
juwapker boldı. Olar zatlardı xızmet ushın bergende de, qaytarıp alg'anda
da sanaytug'ın edi. 29 Olardın' basqaları İbadatxanadag'ı buyımlarg'a ha'm
basqa barlıq zatlarg'a, sonday-aq sapalı ung'a, sharapqa, za'ytu'n mayına,
livan shayırına ha'm xosh iyisli zatlarg'a juwapker edi. 30 Al ruwxaniylerdin'
bazıları xosh iyisli zatlardı aralastırıp tayarlaw xızmetin atqardı+.
31 Qoraxtın' urpag'ınan Shallumnın' tun'g'ısh ulı, lebiyli Mattitiya sadaqa
etip usınılatug'ın nanlardı tayarlaw xızmetine qoyılg'an edi. 32 Onın' Qohat
urpag'ınan bolg'an bazı tuwısqanlarına bolsa, ha'r Shabbat ku'ni
usınılatug'ın nanlardı tayarlap, olardı usınıw xızmeti ju'klendi+.
33 Lebiylilerdin' a'wlad basshıları bolg'an sazende ha'm qosıqshılar
İbadatxana bo'lmelerinde jasadı. Olar ku'ni-tu'ni xızmette bolg'anlıqtan,
xızmettin' basqa tu'rlerinen azat boldı+.

34 Bulardın' ha'mmesi urpaq shejiresi boyınsha lebiylilerdin' a'wlad
basshıları edi ha'm olar Erusalimde jasaytug'ın edi.

Patsha Shauldın' shejiresi

35 ● Gibonnın' tiykarın salg'an Eiel Gibonda jasadı. Onın' hayalının' atı
Maaxa edi. 36 Eieldin' tun'g'ısh ulı Abdon bolıp, basqa ulları mınalar edi: Sur,
Kish, Baal, Ner, Nadab, 37 Gedor, Axyo, Zexariya ha'm Miklot. 38 Miklot
Shimeamnın' a'kesi edi. Bular Erusalimde, ag'ayinlerinin' janında jasadı.
39 Ner Kishtin', Kish Shauldın' a'kesi edi. Shaul İonatan, Malkiy-Shua,
Abinadab ha'm Eshbaaldın' a'kesi edi+. 40 İonatan Merib-Baaldın', Merib-
Baal Mixanın' a'kesi edi.
41 Mixanın' ulları: Piton, Melex, Taxrea*.
42 Axaz Yaranın', Yara Alemet, Azmawet ha'm Zimriydin' a'kesi edi.
Zimriy Mosanın', 43 Mosa Bineanın', Binea Refayanın', Refaya Elasanın', Elasa
Aseldin' a'kesi edi.
44 Aseldin' altı ulı bar edi. Olardın' atları mınaday: Azriqam, Boxeru,
İsmayıl, Sheariya, Obadiya ha'm Xanan. Bulardın' barlıg'ı Aseldin' ulları edi.

Shaul ha'm onın' ullarının' o'limi

10 1 • Filistler izraillılar menen urısıp atırg'an edi. İzraillılar
filistlerdin' aldına tu'sip qashıp, ko'pshiligi Gilboa tawında nabıt
boldı+. 2 Filistler Shaul menen onın' ullarının' izine tu'sip, Shauldın' ulları
İonatandı, Abinadabtı ha'm Malkiy-Shuanı o'ltirdi+. 3 Shauldın' a'tirapında
sawash ha'wij alg'an edi. Sonda sadaqshılar ta'repinen atılg'an oq Shaulg'a
tiyip, ol jaraqatlandı. 4 Shaul o'z no'kerine: «Qılıshın'dı qınabınan suwırıp al
da, meni o'ltir. Bolmasa, mına su'nnetsizler keledi de, meni xorlaydı», –
dedi.

Biraq no'keri qattı qorqıp, bunı islemedi. Sonlıqtan Shaul qılıshın
qınınan suwırıp alıp, o'zin qılıshtın' u'stine tasladı+. 5 No'keri Shauldın'
o'lgenin ko'rgende, ol da qılıshının' u'stine o'zin taslap o'ldi.

6 Solay etip, Shaul menen onın' u'sh ulı da qaza taptı ha'm pu'tkil
shan'arag'ı olar menen birge qurıp ketti.

7 Oypatlıqta jasaytug'ın barlıq izraillılar İzrail a'skerlerinin' qashqanın
ha'm Shaul menen onın' ullarının' o'lgenin ko'rgende, o'z qalaların taslap,
qasha basladı. Filistler kelip, sol qalalarg'a ornalasıp aldı.

8 Kelesi ku'ni filistler o'lgenlerdi tonaw ushın kelgende, Gilboa tawında
Shauldın' ha'm onın' ullarının' o'ligin taptı. 9 Olar Shauldın' kiyimlerin
sheship, basın ha'm qural-jaraqların aldı. Son'ınan bul xabardı
butxanalarına ha'm xalqına jetkeriw ushın, filistlerdin' jerlerinin'
ha'mmesine xabarshılar jiberdi+. 10 Olar Shauldın' qural-jaraqların o'z
qudaylarının' butxanasına qoyıp, basın Dagonnın' butxanasına ildirip
qoydı+.

11 Giladtag'ı pu'tkil Yabesh xalqı filistlerdin' Shaulg'a islegen ha'mme
isleri haqqında esitkende,+ 12 olardın' barlıq ma'rt jawıngerleri barıp, Shaul
menen onın' ullarının' denesin Yabeshke alıp keldi. Keyin olardın'
su'yeklerin Yabeshtegi terebinf ag'ashının' astına ko'mip, jeti ku'n oraza
tutıp, azaladı+.

13 Shaul Jaratqan İyege qıyanet etkeni ushın o'lgen edi. Ol Jaratqan
İyenin' so'zine boysınbay, ha'tte, a'rwaq shaqırıwshıg'a da ma'sla'ha't
saldı+. 14 Al Jaratqan İyeden ma'sla'ha't soramadı. Sol sebepli Jaratqan İye
Shauldı o'ltirip, onın' patshalıg'ın İshay ulı Dawıtqa berdi.

Dawıttın' pu'tkil İzrailg'a patsha bolıwı

11 1 • Pu'tkil izraillılar Xebrong'a, Dawıttın' janına jıynalıp bılay dedi:
«Bizler sizin' o'z su'yegin'iz ha'm o'z etin'izbiz. 2 Burın Shaul patsha
bolg'an waqıtta da, sawashta İzraildı o'zin'iz baslap ju'retug'ın edin'iz.
Qudayın'ız Jaratqan İye sizge: „Xalqım İzrailg'a sen shopanlıq etip, olarg'a
hu'kimdar bolasan'“, – dep wa'de bergen edi»+.
3 Solay etip, İzraildın' barlıq aqsaqalları Xebrong'a, patsha Dawıttın'
aldına kelgende, Dawıt Xebronda Jaratqan İyenin' aldında olar menen
kelisim du'zdi. Olar da Jaratqan İyenin' Samuel arqalı bergen wa'desi
boyınsha, Dawıttı maylap, İzrailg'a patsha etip qoydı+.
4 Patsha Dawıt penen izraillılar Erusalimge ju'ris qıldı. Sol waqıtları bul
qala Ebus dep atalıp, ol jerde ebuslılar jasaytug'ın edi+. 5 Ebus xalqı
Dawıtqa: «Sen bul jerge kire almaysan'», – degen edi. Degen menen, Dawıt
Sion qorg'anın, keyin ala «Dawıttın' qalası» dep atalatug'ın qorg'andı qolg'a
kirgizdi.
6 Dawıt: «Ebuslılarg'a birinshi bolıp hu'jim jasap, jen'gen adam sa'rka'rda
ha'm basshı boladı», – dep wa'de bergen edi. Seruya ulı İoab birinshi bolıp
hu'jim jasap, jen'ip shıqtı ha'm sa'rka'rda boldı+.
7 Bunnan keyin, Dawıt qorg'an qalag'a ornalasıp aldı. Sol sebepli ol jerge
«Dawıttın' qalası» degen at berildi. 8 Dawıt Millodan baslap qalanın' aynala
diywalların qayta tikledi. Al İoab qalanın' qalg'an bo'leklerin qayta qurdı+.
9 Dawıt ku'shke tolıp bara berdi. O'ytkeni A'lemnin' Jaratqan İyesi onın'
menen birge edi+.

Dawıttın' batır a'skerleri

10 • Jaratqan İyenin' İzrailg'a wa'de etkenindey, Dawıttın' batır
a'skerlerinin' a'skerbasıları pu'tkil İzrail xalqı menen birge Dawıttı patsha
qıldı ha'm onın' patshalıg'ının' ku'shli bolıwın qollap-quwatladı. 11 Dawıttın'
batır a'skerlerinin' dizimi mınaw: u'sh batırdın'* sa'rdarı Xaxmon ulı
Yashobam*. Ol u'sh ju'z adamg'a nayza menen qarsı shıg'ıp, bir hu'jim
etkende, ha'mmesin o'ltirdi.
12 Onnan keyingisi u'sh batırdın' biri axoxlı Dodonın' ulı Elazar. 13 Filistler
urısıw ushın Pas-Dammimde jıynalg'anda, Elazar Dawıttın' qasında boldı. Ol
jerde bir arpa atızı bar edi. Sonda izraillılar filistlerden qasha basladı.

14 Biraq Elazar menen Dawıt atızdın' ortasında turıp, ol jerdi qorg'adı ha'm
filistlerdi qırıp tasladı. Jaratqan İye olarg'a ullı jen'is sıyladı.
15 Bir ku'ni filist a'skerleri Refaim oypatlıg'ına orda qurg'an waqıtta, otız
basshıdan u'shewi Adullam u'n'girindegi jartastı panalap turg'an Dawıtqa
keldi+. 16 Sol waqıtta Dawıt qorg'an ishinde edi, al filistlerdin' saqshılar
toparının' birewi Beytlehemde edi. 17 Dawıt qattı sho'llep: «Qa'nekey,
Beytlehem da'rwazasının' janındag'ı suw saqlag'ıshtan birew mag'an suw
a'kelip berse edi!» – dedi. 18 Sonda bul u'sh batır filistlerdin' ordasın jarıp
o'tip, Beytlehem da'rwazasının' janındag'ı suw saqlag'ıshtan suw alıp,
Dawıtqa a'kelip berdi. Biraq Dawıt onı ishiwden bas tarttı ha'm suwdı jerge
to'gip, Jaratqan İyege usındı+. 19 Ol: «Qudayım, bunı islewden meni saqlay
go'r! Janların qa'wip astına qoyıp, suw alıp kelgen bul u'sh adamnın' qanın
isheyin be?» – dep, Dawıt suwdı ishpedi.
Bul u'sh batır usınday erlik ko'rsetken edi.
20 İoabtın' inisi Abishay u'sh batırdın'* basshısı edi. Ol nayzası menen
u'sh ju'z adamdı o'ltirdi. Sol ta'rizde ol u'sh batır sıyaqlı dan'qqa eristi+.
21 Onın' u'sh batırdan* da dan'qı artıp, olardın' basshısı bolg'anı menen,
u'sh batır qatarına kirmeytug'ın edi.
22 Ehoyada ulı qabseelli Benaya da ma'rt jawınger bolıp, ol da ullı isler
isledi. Ol moablı eki ku'shli jawıngerdi, al qar jawg'an ku'ni bir shuqırg'a
tu'sip, arıslandı o'ltirdi+. 23 Ja'ne de, ol boyı bes shıg'anaq bolg'an mısırlını
da o'ltirdi. Mısırlının' qolında toqıw u'skenesinin' qadasınday juwan nayzası
bar edi. Benaya tayaq penen onın' aldına shıqtı ha'm mısırlının' nayzasın
qolınan tartıp alıp, onı o'z nayzası menen o'ltirdi+. 24 Ehoyada ulı
Benayanın' islegen isleri mine usılar. Ol da sol u'sh batır sıyaqlı dan'q
tarattı. 25 Ol otız batırg'a qarag'anda ataqlıraq bolsa da, biraq sol u'sh
batırdın' qatarına kirmedi. Dawıt onı o'zinin' ta'n saqshılarına basshı etip
qoydı.
26 Basqa batır a'skerler mınalar:

İoabtın' inisi Asahel,

beytlehemli Dodonın' ulı Elxanan,+

27 harorlı Shammot, pelonlı Xeles,

28 teqoalı İkkeshtin' ulı İra, anatotlı Abiezer,

29 xushalı Sibbexay, axoxlı İlay,

30 netofalı Maharay ha'm netofalı Baananın' ulı Xeled,

31 Benyamin urıwınan gibalı Ribaydın' ulı İttay, piratonlı Benaya,

32 Gaash sayları aymag'ınan Xuray, arbalı Abiel,

33 baxarumlı Azmawet, shaalbonlı Elyaxba,

34 gizonlı Hashemnin' ulları, hararlı Shagenin' ulı İonatan,

35 hararlı Sakardın' ulı Axiam, Urdın' ulı Elifal,

36 mexeralı Xefer, pelonlı Axiya,

37 karmelli Xesray, Ezbay ulı Naaray,

38 Natannın' inisi İoel, Ajar ulı Mibxar,

39 ammon xalqınan Selek, Seruya ulı İoabtın' no'keri beerotlı Naxaray,

40 İter tiyresinen İra ha'm Gareb,

41 xett xalqınan Uriya, Axlay ulı Zabad,+

42 rubenlilerdin' qa'wim basshısı, rubenli Shizanın' ulı Adina ha'm onın' otız a'skeri,

43 Maaxa ulı Xanan, mitanlı İoshafat,

44 ashterotlı Uzziya, aroerli Xotamnın' ulları Shama ha'm Eiel,

45 Shimriy ulı Ediael ha'm onın' inisi tizli İoxa,

46 maxawlı Eliel, Elnaamnın' ulları Eribay ha'm İoshawiya, moablı İtma,

47 Eliel, Obid, mesobalı Yasiel.

Dawıttın' Siklagtag'ı ja'rdemshileri

12 [1] Dawıt Kish ulı Shauldan qashıp, Siklagta jasap ju'rgen waqıtları, ayırım a'skerler kelip, og'an qosıldı. Urıslarda Dawıtqa ja'rdem
bergen bul jawıngerler+ [2] Benyamin urıwınan, Shauldın' ag'ayinlerinen
edi. Bul sadaqshılar oq jay menen qurallang'an bolıp, on' qolı menen de,
shep qolı menen de oq jay tartıp, saqpanda tas atatug'ın edi+. [3] Olardın'
basshısı gibalı Shemanın' ulı Axiezer bolıp, inisi İoash onın' ja'rdemshisi
edi. Basqa jawıngerler: Azmawettin' ulları Eziel ha'm Pelet, sonday-aq,
Beraxa ha'm anatotlı Ehu, [4] otız batırdın' birewi, yag'nıy olardın' basshısı
gibonlı İshmaya, sonday-aq, Eremiya, Yaxaziel, Yuxanan, gederalı İozabad,
[5] Eluzay, Erimot, Bealiya, Shemariya, xaruflı Shefatiya, [6] Qoraxtın'
urpag'ınan bolg'an Elqana, İshshiya, Azarel, İoezer, Yashobam, [7] gedorlı
Eroxamnın' ulları İoela ha'm Zebadiya.

[8] Dawıt sho'ldegi qorg'anda bolg'anda, gadlılardın' birazı og'an qosıldı.
Olar urısqa tayar ma'rt jawıngerler bolıp, qalqan ha'm nayzanı islete
alatug'ın edi. Olardın' ju'zleri arıslanday aybatlı, o'zleri tawlardag'ı kiyik
kibi shaqqan edi+.

[9] Olardın' basshısı Ezer edi. Ekinshisi Obadiya, u'shinshisi Eliab,
[10] to'rtinshisi Mishmanna, besinshisi Eremiya, [11] altınshısı Attay, jetinshisi
Eliel, [12] segizinshisi Yuxanan, tog'ızınshısı Elzabad, [13] onınshısı Eremiya, on
birinshisi Maxbannay edi.

[14] Usı gadlılar orda a'skerbasıları edi. Olardın' en' ha'lsizleri ju'z
adamg'a, en' ku'shlileri mın' adamg'a bas keletug'ın edi. [15] Birinshi ayda*,
İordan tolıp tasıp turg'an waqıtta, olar arg'ı jag'ag'a kesip o'tip,
oypatlıqtın' shıg'ıs ha'm batıs ta'repinde jasap atırg'anlardın' ha'mmesin
bas sawg'alap qashıwg'a ma'jbu'r etti+.

[16] Benyamin ha'm Yahuda urıwlarındag'ı bazı adamlar da Dawıttın'
janına, qorg'ang'a keldi. [17] Dawıt olardı ku'tip alıwg'a shıqtı ha'm olarg'a
bılay dedi: «Eger mag'an ja'rdem beriw ushın jaqsı niyet penen kelgen
bolsan'ız, qatarımızg'a qosılıwın'ızg'a ırazıman. Al eger hesh kimge zorlıq
islemegen bolsam da, meni dushpanlarıma uslap beriwge kelgen bolsan'ız,
onda ata-babalarımızdın' Qudayı bunı ko'rip, hu'kim etsin».

[18] Sonda keyinirek otız batırdın' sa'rdarı bolg'an Amasaydın' u'stine
Qudaydın' Ruwxı tu'sip, ol bılay dedi:
«Dawıt, bizler sizikimiz!

İshay ulı, siz benen birgemiz!
Tınıshlıq ha'm amanlıq sizge yar bolsın!
Sizge ja'rdem berip atırg'anlarg'a da amanlıq bolsın!
Sebebi sizdi qollap turg'an – Qudayın'ızdın' O'zi».

Dawıt olardı jaqsı qabıl etti ha'm o'zinin' basqınshılar toparlarına basshılar etip qoydı.

19 Dawıt filistler menen birge Shaulg'a qarsı urısıw ushın barg'anda,
Menashshe urıwının' bazı adamları Dawıttın' ta'repine o'tken edi. Degen
menen, sol urısta Dawıt ha'm onın' adamları filistlerge ja'rdem bermedi.
O'ytkeni filist hu'kimdarları ken'esip: «Dawıt mırzası Shaul ta'repke o'tip
ketip, basımızdan ayırılarmız», – dep, onı keyin qaytarg'an edi+. 20 Dawıt
Siklagqa qaytıp ketip baratırg'anda, Menashshe urıwınan onın' ta'repine
o'tkenler mınalar edi: Adnax, İozabad, Ediael, Mixail, İozabad, Elihu ha'm
Silletay. Bulardın' barlıg'ı menashshelilerdin' mın'basıları edi. 21 Olar ma'rt
jawıngerler bolıp, Dawıttın' ordasında la'shkerbasılıq xızmetin atqardı
ha'm qaraqshılar toparına qarsı gu'resiwde Dawıtqa ja'rdem berdi.
22 Dawıtqa ja'rdem beriw ushın ha'r ku'ni adamlar kelip qosılatug'ın edi.
Na'tiyjede, Dawıt Qudaydın' la'shkerleri sıyaqlı u'lken ha'm ku'shli ordag'a
iye boldı.

Dawıttın' Xebrondag'ı ordası

23 Jaratqan İyenin' bergen wa'desi boyınsha, Shauldın' patshalıg'ın
Dawıtqa beriw ushın Xebrong'a, Dawıttın' janına kelgen la'shkerler sanı
mınaday edi:+

24 Yahuda urıwınan: urısqa tayar, qalqan ha'm nayza menen
qurallang'an altı mın' segiz ju'z adam.

25 Shimon urıwınan: urısqa tayar, jeti mın' bir ju'z ma'rt jawınger.

26 Lebiy urıwınan: to'rt mın' altı ju'z adam.

27 Xaron na'silinin' basshısı Ehoyada ha'm onın' menen birge bolg'anlar
u'sh mın' jeti ju'z adam.

28 Jas ha'm ma'rt jawınger Sadoq ha'm onın' tiyresinen jigirma eki
a'skerbası+.

29 Shauldın' urıwlasları bolg'an Benyamin urıwınan: u'sh mın' adam.
Benyaminlilerdin' ko'pshiligi sol waqıtqa deyin Shauldın' shan'arag'ına
sadıq bolıp qaldı.

30 Efrayım urıwınan: o'z a'wladı arasında atag'ı shıqqan jigirma mın' segiz ju'z ma'rt jawınger.
31 Dawıttı patsha etip qoyıw ushın, Menashshe urıwının' yarımınan arnawlı tu'rde shaqırılg'anlar on segiz mın' adam.
32 İssaxar urıwınan: da'wir talabın tu'sinetug'ın, İzraildın' ne islew kerekligin biletug'ın eki ju'z la'shkerbası ha'm olardın' qol astındag'ı adamlar.
33 Zebulon urıwınan: eliw mın' adam. Olar urıs qurallarının' ha'mme tu'ri menen qurallang'an bolıp, Dawıtqa shın ju'rekten ja'rdem beriw ushın keldi.
34 Naftaliy urıwınan: mın' a'skerbası ha'm olar menen birge qalqan ha'm nayza menen qurallang'an otız jeti mın' adam.
35 Dan urıwınan: urısqa tayar jigirma segiz mın' altı ju'z adam.
36 Asher urıwınan: urısqa tayar, ta'jiriybeli qırıq mın' a'sker.
37 İordan da'ryasının' shıg'ısında jasaytug'ın Ruben ha'm Gad urıwları menen Menashshe urıwının' yarımınan: urıs qurallarının' ha'mme tu'ri menen qurallang'an bir ju'z jigirma mın' adam.
38 Bulardın' ha'mmesi sap tartıp, urısqa shıg'ıwg'a tayar a'skerler edi. Olar qattı qa'lew menen, Dawıttı pu'tkil İzrail u'stinen patsha etip qoyıw ushın Xebrong'a keldi. Qalg'an izraillılar da Dawıttı patsha etiw niyetinde edi. 39 Xebrong'a kelgenler Dawıttın' janında u'sh ku'n qaldı ha'm tuwısqanları tayarlap bergen azıq-awqatlardı iship-jedi. 40 Sonday-aq, İssaxar, Zebulon ha'm Naftaliy urıwlarının' alıs aymaqlarınan da adamlar eshek, tu'ye, g'ashır ha'm o'gizlerge azıq-awqat tiyep keldi. Olar mol etip un, keptirip nıg'ızlang'an a'njir menen kishmish, sharap, za'ytu'n mayın, iri ha'm mayda mallardı ko'p etip alıp keldi. Sebebi İzrailda shadlıq hu'kim su'rgen edi.

Kelisim sandıg'ının' Kiryat-Yarimnen alıp keliniwi

13 1 • Dawıt barlıq basshıları, mın'basıları ha'm ju'zbasıları menen
ma'sla'ha'tlesti. 2 Son'ınan ol pu'tkil İzrail ja'miyetine bılay dedi:
«Eger bul sizlerge maqul bolsa ha'm Qudayımız Jaratqan İyenin' erkine say
bolsa, onda İzrail jerinin' ha'r ta'repinde jasap atırg'an tuwısqanlarımızg'a
ha'm qalaları menen jaylawları a'tirapında jasap atırg'an ruwxaniyler
menen lebiylilerge xabarshılar jibereyik. Olar da kelip, bizlerge qosılsın.
3 Qudayımızdın' sandıg'ın o'zlerimizge qaytarıp alıp keleyik. O'ytkeni
Shauldın' da'wirinde Qudaydın' erkin biliwde onnan paydalanbadıq». 4 Bul
usınıs pu'tkil ja'miyetke maqul tu'sti, sebebi pu'tkil xalıq na'zerinde bul is
tuwrı edi.

5 Solay etip, Dawıt Qudaydın' Kelisim sandıg'ın Kiryat-Yarimnen alıp
keliw ushın, Mısırdag'ı Shixor da'ryasınan Lebo-Xamatqa deyingi jerlerde
jasaytug'ın barlıq izraillılardı jıynadı. 6 Keyin Dawıt ha'm barlıq izraillılar
kerublar arasında taxt qurg'an Jaratqan İyenin' atı menen atalg'an
Qudaydın' Kelisim sandıg'ın alıp keliw ushın, Yahudadag'ı Baala qalasına,
yag'nıy Kiryat-Yarimge ketti+.

7 Olar Qudaydın' sandıg'ın Abinadabtın' u'yinen alıp, taza bir arbag'a
qoydı. Arbag'a jegilgen o'gizlerdi Uzza menen Axyo jeteklep ju'rdi. 8 Al
Dawıt ha'm pu'tkil İzrail xalqı Qudaydın' aldında qosıqlar aytıp, lira, arfa,
da'p, kimbal ha'm ka'rnay shertip, bar ku'shi menen shadlıqqa bo'lenip
kiyatırg'an edi.

9 Olar Kidonnın' qırman jerine jetkende, o'gizler su'rnigip ketti ha'm
qulap ketpewi ushın Uzza qolın sozıp, sandıqtı usladı+. 10 Sonda Uzzag'a
qarsı Jaratqan İyenin' g'a'zebi lawladı ha'm sandıqqa qolın sozg'anı ushın,
onı o'ltirdi. Uzza sol jerde, Qudaydın' aldında jan tapsırdı.

11 Jaratqan İyenin' Uzzanı jazalag'anı ushın, Dawıt qattı ashıwlandı. Sol
sebepli sol jer ha'zirge deyin Peres-Uzza, yag'nıy «Uzzanın' qıyratılıwı»
dep ataladı.

12 Dawıt sol ku'ni Qudaydan qorqıp: «Qudaydın' sandıg'ın janıma qalay
alıp kele alaman?» – dedi. 13 Sol ku'ni Dawıt sandıqtı o'zinin' janına,
Dawıttın' qalasına alıp barmay, gatlı Obed-Edomnın' u'yine apardı.
14 Qudaydın' sandıg'ı gatlı Obed-Edomnın' u'yinde u'sh ay turdı. Jaratqan
İye Obed-Edomnın' shan'arag'ın ha'm og'an tiyisli ha'r bir na'rseni
jarılqadı+.

Dawıttın' shan'arag'ı

14 1 • Tir patshası Xiram Dawıtqa elshiler, sonın' menen birge saray
qurılısı ushın kedr ag'ashların, tas qalawshılardı ha'm ag'ash
ustaların jiberdi+. 2 Sonda Dawıt Jaratqan İyenin' o'zin İzrail patshası etip
tastıyıqlag'anın ha'm O'z xalqı İzrail ushın onın' patshalıg'ın ullı dan'qqa
eristirgenin tu'sindi.
3 Dawıt Erusalimde ja'ne bir neshe hayallar aldı ha'm olardan da ul-
qızlar ko'rdi. 4 Dawıttın' Erusalimde tuwılg'an perzentlerinin' atları
mınalar: Shammua, Shobab, Natan, Sulayman,+ 5 İbxar, Elishua, Elpelet,
6 Nogah, Nefeg, Yafia, 7 Elishama, Beliyada, Elifelet.

Filistlerdin' jen'iliske ushırawı

8 • Filistler Dawıttın' maylanıp, İzrailg'a patsha etip qoyılg'anın
esitkende, pu'tkil filist a'skerleri Dawıttı qolg'a tu'siriw ushın izlep ketti.
Bunı esitken Dawıt olardı qarsı alıwg'a shıqtı. 9 Filistler kelip, Refaim
oypatlıg'ına shabıwıl jasadı+. 10 Dawıt Qudaydan:
– Filistlerge qarsı ju'ris qılayın ba? Olardı mag'an ta'slim etesen' be? –
dep soradı.
Jaratqan İye:
– Awa, ju'ris qıl. Olardı sag'an ta'slim etemen, – dedi.
11 Sonda Dawıt a'skerleri menen birge Baal-Perasimge ketti ha'm ol
jerde filistlerdi qıyrattı. Keyin ol: «Ha'r bir bo'getti jaypap o'tetug'ın suw
tasqını sıyaqlı, Quday dushpanlarımdı menin' qolım menen qıyratıp
tasladı», – dedi. Sol sebepten ol jerge Baal-Perasim atı berildi+. 12 Filistler
butların sol jerge taslap qashqan edi. Dawıttın' buyrıg'ı boyınsha, butlar
jag'ıp jiberildi.
13 Ko'p o'tpey, filistler qaytadan sol oypatlıqqa shabıwıl jasadı. 14 Dawıt
ja'ne Qudaydan soradı ha'm Quday og'an bılay dep juwap berdi: «Olarg'a
bul jerden hu'jim qılma. Olardı aylanıp o'tip, art jag'ınan, tut ag'ashları
ta'repten hu'jim qıl. 15 Sen tut ag'ashlarının' joqarısınan ayaq sesleri sıyaqlı
dawıstı esitiwden-aq, olarg'a hu'jimge o't. Sebebi sol waqıtta Men senin'
aldın'da filist ordasın qıyratıw ushın baratırg'an bolaman»+. 16 Dawıt
Qudaydın' buyırg'anınday qıldı ha'm filist ordasın Gibonnan Gezerge
deyin qıyratıp bardı.

17 Solay etip, Dawıttın' dan'qı do'gerektegi ellerdin' ha'mmesine jayıldı. Jaratqan İye barlıq xalıqlardı onnan qorqatug'ın qıldı+.

Kelisim sandıg'ının' Erusalimge alıp keliniwi

15 [1] Dawıt o'z atı menen atalg'an qalag'a o'zi ushın u'yler saldırdı. Ol
Qudaydın' Kelisim sandıg'ı ushın da bir orın tayarlap, shatır qurdı.
[2] Keyin Dawıt: «Qudaydın' Kelisim sandıg'ın tek g'ana lebiyliler ko'terip
ju'redi. O'ytkeni Jaratqan İye sandıqtı alıp ju'riw ha'm ma'n'gige O'zine
xızmet etiw ushın lebiylilerdi tan'lap aldı», – dedi.
[3] Dawıt Jaratqan İyenin' sandıg'ın o'zi tayarlag'an jerge alıp keliw
ushın, pu'tkil İzrail xalqın Erusalimge jıynadı. [4] Keyin to'mende atı atalg'an
Xaronnın' urpaqların ha'm lebiylilerdi bir jerge topladı:+
[5] Qohat urpag'ınan: basshı Urieldi ha'm onın' bir ju'z jigirma ag'ayinin;
[6] Merariy urpag'ınan: basshı Asayanı ha'm onın' eki ju'z jigirma
ag'ayinin;
[7] Gershom urpag'ınan: basshı İoeldi ha'm onın' bir ju'z otız ag'ayinin;
[8] Elisafan urpag'ınan: basshı Shemayanı ha'm onın' eki ju'z ag'ayinin;
[9] Xebron urpag'ınan: basshı Elieldi ha'm onın' seksen ag'ayinin;
[10] Uzziel urpag'ınan: basshı Amminadabtı ha'm onın' bir ju'z on eki
ag'ayinin.
[11] Sonnan keyin, Dawıt ruwxaniyler Sadoq penen Abiyatardı, lebiyliler
Uriel, Asaya, İoel, Shemaya, Eliel ha'm Amminadabtı shaqırıp alıp,+
[12] olarg'a bılay dedi: «Sizler lebiylilerdin' tiyre basshılarısız. Sonlıqtan
lebiyli tuwısqanların'ız benen birge tazalanıw ra'siminen o'tin'ler. Keyin
İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' sandıg'ın men tayarlag'an orıng'a alıp
kelin'ler. [13] O'tken sapar sandıqtı sizler, lebiyliler ko'terip ju'rmegenin'iz
ushın, Qudayımız Jaratqan İye bizlerge g'a'zebin shashqan edi. Sonda
bizler onı qag'ıydag'a say, qalay alıp ju'riw kerekligin Qudaydan
soramag'an edik»+.
[14] Solay etip, ruwxaniyler menen lebiyliler İzraildın' Qudayı Jaratqan
İyenin' sandıg'ın alıp keliw ushın, o'zlerin tazalanıw ra'siminen o'tkerdi.
[15] Jaratqan İyenin' Muwsa arqalı bergen buyrıg'ı boyınsha, lebiyliler
Qudaydın' sandıg'ının' qadaların iyinlerine qoyıp, ko'terip ju'rdi+.
[16] Dawıt lebiylilerdin' basshılarına tuwısqanları arasınan arfa, lira ha'm
kimbal saz a'sbapları hawazı astında quwanıshlı qosıqlar aytatug'ın
qosıqshılardı tayınlawdı tapsırdı+. [17] Lebiyliler İoel ulı Hemandı, onın'
tuwısqanlarınan Berexiya ulı Asaftı ha'm Merariy urpag'ınan Qushaya ulı
Etandı tayınladı+. [18] Olardan keyingi ekinshi da'rejege tuwısqanlarınan

mınalar tayınlandı: Zexariya, Ben, Yaziel, Shemiramot, Exiel, Unniy, Eliab, Benaya, Maaseya, Mattitiya, Elifelehu, Mikneya, sonday-aq, da'rwaza qarawılları Obed-Edom ha'm Eiel. 19 Sazendeler Heman, Asaf ha'm Etang'a qoladan islengen kimbaldı dan'g'ırlatıw,+ 20 Zexariya, Aziel, Shemiramot, Exiel, Unniy, Eliab, Maaseya ha'm Benayag'a arfanı joqarg'ı dawısta shertiw*, 21 al Mattitiya, Elifelehu, Mikneya, Obed-Edom, Eiel ha'm Azaziyag'a to'mengi dawısta lira shertip*, sazda jetekshilik etiw tapsırıldı. 22 Lebiylilerdin' basshısı Kenaniya qosıqshılarg'a juwapker boldı, sebebi ol bul istin' mamanı edi.

23 Berexiya menen Elqana Kelisim sandıg'ına qarawıl etip tayınlandı. 24 Shebaniya, İoshafat, Netanel, Amasay, Zexariya, Benaya, Eliezer atlı ruwxaniyler Qudaydın' Kelisim sandıg'ının' aldında ka'rnay shertip turatug'ın boldı. Obed-Edom menen Exiya da Kelisim sandıg'ın qarawıllap turatug'ın boldı+.

25 • Solay etip, Dawıt, İzrail aqsaqalları ha'm mın'basılar Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ın Obed-Edomnın' u'yinen alıp keliw ushın quwanıshlı tu'rde jolg'a shıqtı. 26 Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ın alıp kiyatırg'an lebiylilerge Qudaydın' O'zi yar bolg'anlıqtan, jeti bug'a menen jeti qoshqar qurbanlıqqa shalındı+. 27 Dawıt ha'm sandıqtı ko'terip alıp kiyatırg'an lebiyliler, qosıqshılar ha'm qosıqshılardın' basshısı Kenaniya hasıl zıg'ırdan tigilgen kiyim kiygen edi. Bunın' sırtınan Dawıt zıg'ır efod ta kiyip alg'an edi. 28 Usılayınsha, pu'tkil İzrail xalqı ha'r tu'rli ka'rnaylar, kimbal, arfa ha'm lira naması astında quwanıshlı tu'rde baqırısıp, Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ın alıp kiyatırg'an edi. 29 Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ı Dawıttın' qalasına kirip kiyatırg'anda, Shauldın' qızı Mixal terezeden qarap turg'an edi. Ol patsha Dawıttın' sekirip oynap kiyatırg'anın ko'rip, onı o'z kewlinde pa's ko'rip ketti+.

16 [1] Qudaydın' Kelisim sandıg'ı alıp kelinip, Dawıttın' arnawlı tu'rde
qurdırg'an shatırının' ishine qoyıldı. Son'ınan lebiyliler Qudayg'a
jandırılatug'ın ha'm tatıwlıq qurbanlıqların berdi+. [2] Jandırılatug'ın ha'm
tatıwlıq qurbanlıqların berip bolg'annan keyin, Dawıt Jaratqan İyenin' atı
menen xalıqqa pa'tiya berdi. [3] Keyin ol pu'tkil izraillılarg'a – ha'r bir erkek
ha'm ha'r bir hayalg'a bir sho'rek nan, bir uwıs xurma ha'm bir dana
keptirip nıg'ızlang'an kishmishten tarqattı.

[4] Dawıt lebiylilerdin' ayırımların Jaratqan İyenin' sandıg'ı aldında
xızmet etip, İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege jalbarınıw ha'm Onı
ta'riyiplep, alg'ıs-maqtaw aytıw ushın tayınladı+. [5] Olardın' basshısı Asaf,
onın' ja'rdemshisi Zexariya, keyingileri Eiel, Shemiramot, Exiel, Mattitiya,
Eliab, Benaya, Obed-Edom ha'm Eiel edi. Olar arfa ha'm lira shertiwi, Asaf
bolsa ba'lent dawıslı kimbal,+ [6] al ruwxaniy Benaya menen Yaxaziel
Qudaydın' Kelisim sandıg'ının' aldında ha'r ku'ni belgilengen waqıtta
ka'rnay shertiwi tiyis boldı.

Dawıttın' minnetdarshılıq jırı

[7] • Sol ku'ni Dawıt birinshi ret Asafqa ha'm onın' tuwısqanlarına
Jaratqan İyege arnap, mına alg'ıslaw jırın aytıwdı tapsırdı:
[8] «Jaratqan İyeni alg'ıslan',
Onın' atın aytıp, shaqırın',
Xalıqlar arasında ja'riyalan' Onın' islerin!+
[9] Onı jırlap, saz shertip alg'ıs aytın',
Bayan etin' barlıq ka'ramatların!+
[10] Onın' muxaddes atı menen maqtanın',
Jaratqan İyeni izleytug'ınlardın' ju'rekleri shadlıqqa tolsın!
[11] Jaratqan İyeni ha'm Onın' ku'shin izlen',
Ba'rqulla Onın' da'rgayında bolıwg'a umtılın'!+
[12] Ol islegen ka'ramatlardı,
A'jayıp isleri menen awzınan shıqqan hu'kimlerin umıtpan'!+
[13] Ha'y, Onın' qulı bolg'an İzrail urpaqları,
Ol tan'lap alg'an Yaqıptın' balaları!
[14] Ol – bizlerdin' Qudayımız, Jaratqan İye!
Hu'kimleri pu'tkil jer ju'zin qaplag'an+.
[15] Ol O'z kelisimin ma'n'gige este saqlar,

Mın'-mın'lag'an a'wladlarg'a bergen so'zin hasla umıtpas,+
16 İbrayım menen du'zgen kelisimin de,
Isaqqa bergen antın da hasla umıtpas!+
17 Bunı Yaqıp ushın bir qag'ıyda etip tastıyıqladı,
İzrail ushın ma'n'gilik kelisim qılıp:
18 „A'wladların'nın' payına tiygen mu'lik etip,
Kenaan jerin sag'an beremen“, – dedi+.
19 Sol waqıtta olar sanı jag'ınan az edi,
Sol jerde az sanlı ha'm kelgindi edi+.
20 Olar bir xalıqtan ekinshisine,
Bir patshalıqtan ekinshisine ko'ship-qonıp ju'rgen edi.
21 Biraq Jaratqan İye hesh kimnin' olardı eziwine jol qoymadı,
Ha'tte, olar ushın patshalarg'a eskertiw berip:+
22 „Menin' maylag'anlarıma tiymen'ler,
Payg'ambarlarıma jamanlıq qılman'lar!“ – dedi+.
23 Ha'y, pu'tkil du'nya, alg'ıslar aytın' Jaratqan İyege!
Ha'r ku'ni ja'riyalan' Onın' qutqarıwın!
24 Ja'riyalan' saltanatın milletlerge,
Ka'ramatların pu'tkil xalıqlarg'a!+
25 O'ytkeni Jaratqan İye ullı, Ol maqtawg'a en' ılayıqlı,
Barlıq qudaylardan aybatlısı ha'm qorqınıshlısı Ol+.
26 Xalıqlardın' barlıq qudayları jalg'an,
Al Jaratqan İye aspandı jaratqan+.
27 Saltanat ha'm ullılıq Onın' aldında,
Qu'diret ha'm quwanısh Onın' ma'kanında.
28 Ha'y, pu'tkil xalıqlar, Jaratqan İyeni maqtan',
Jaratqan İyenin' ullılıg'ın, ku'shin maqtan'!+
29 Jaratqan İyenin' ullılıg'ın atına ılayıqlı tu'rde maqtan',
Qurbanlıqlar alıp, Onın' aldına kirin'!
Muxaddes saltanatına bo'lenip, Jaratqan İyege sıyının'!
30 Ha'y, pu'tkil jer, Onın' aldında qaltıran'!
Du'nya bekkem ornatılg'an, ol terbelmeydi.
31 Aspan quwanıp, jer shadlansın,
Milletler arasında: „Jaratqan İye patshalıq etip atır!“ – dep aytılsın+.
32 Ten'iz ha'm ondag'ılar shuwlassın!
Dala ha'm ondag'ılar bayramlasın!+

33 Sonda tog'ay ag'ashları shadlanıp,
Jaratqan İyenin' aldında qosıq aytar.
O'ytkeni Ol jer ju'zin hu'kim etiwge keler+.
34 Jaratqan İyeni ta'riyiplen', sebebi Ol iygilikli,
Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi+.
35 Og'an bılay den'ler:
„Qutqarıwshımız Quday, bizlerdi qutqar,
Bizlerdi jıynap, basqa xalıqlardan azat et.
Muxaddes atın'dı ta'riyiplep,
Ullılıg'ın' menen maqtanayıq“.
36 İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege,
A'wel bastan, ma'n'gige deyin alg'ıslar bolsın!»

Pu'tkil xalıq: «Awmiyin!» – dep, Jaratqan İyege alg'ıs-maqtawlar ayttı+.

Lebiylilerdin' xızmetke tayınlanıwı

37 Dawıt Asaftı ha'm onın' ag'ayinlerin Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ının' aldında bolıp, sol jerde ha'r ku'ngi mu'ta'jliklerge qaray ba'rqulla xızmet etiw ushın bekitti+. 38 Olar menen birge xızmet etiwi ushın Obed-Edomdı ha'm onın' alpıs segiz lebiyli ag'ayinin de tayınladı. Edutunnın' ulı Obed-Edom menen Xosa da'rwaza qarawılları boldı.

39 Dawıt ruwxaniy Sadoq penen onın' ruwxaniy tuwısqanların Gibondag'ı sıyınıw ornına qurılg'an Jaratqan İyenin' Muxaddes shatırına xızmetke qoydı+. 40 Olar Jaratqan İyenin' İzrailg'a bergen Nızamında jazılg'an barlıq qag'ıydalarg'a say, ha'r ku'ni tan'da ha'm keshte jandırılatug'ın qurbanlıqlar beriletug'ın qurbanlıq orında Jaratqan İyege arnap, qurbanlıqlar beretug'ın boldı+. 41 Olar menen birge Hemandı, Edutundı ha'm atları atalıp tan'lap alıng'an basqa adamlardı Jaratqan İyenin' sadıqlıg'ının' ma'n'gi dawam etetug'ının ta'riyiplew ushın tayınladı+. 42 Heman menen Edutun Qudayg'a alg'ıs-maqtaw aytılg'anda, ka'rnay, kimbal, ja'ne de, basqa saz a'sbaplarının' shertiliwine juwapker edi. Edutunnın' ulları da'rwaza qarawılları etip tayınlandı+. 43 ● Sonnan keyin, pu'tkil xalıq o'z u'ylerine tarqastı. Dawıt ta o'z shan'arag'ındag'ılarg'a pa'tiya beriw ushın, u'yine qayttı.

Qudaydın' Dawıtqa bergen wa'desi

17 [1] Dawıt sarayına jayg'asıp alg'annan keyin, Natan payg'ambarg'a:
– Qara, men kedr ag'ashınan qurılg'an sarayda jasap atırman. Al Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ı bolsa, shatırda tur! – dedi+.
[2] Natan Dawıtqa:
– Kewlin'iz ku'segenin qıla berin'. Sebebi Quday siz benen birge, – dep juwap berdi.
[3] Biraq sol ku'ni tu'nde Natang'a Qudaydan mınaday so'z tu'sti:
[4] «Barıp, qulım Dawıtqa bılay dep ayt: „Jaratqan İye bılay deydi: Ma'kan basıwım ushın, Mag'an arnap u'ydi sen qurmaysan'. [5] İzrail xalqın Mısırdan alıp shıqqan ku'nnen baslap, bu'ginge deyin Men u'yde jasamadım. Al shatırdan-shatırg'a, ana jerden mına jerge ko'ship ju'rdim. [6] Pu'tkil izraillılar menen birge ko'ship ju'rgen jerlerde xalqımdı basqarıwdı buyırg'an İzrail biylerinin' qaysı birine: Nege Mag'an kedr ag'ashınan u'y qurıp bermedin'iz? – degen edim?“»
[7] Endi qulım Dawıtqa bılay dep ayt: «A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: „Men seni jaylawda qoy bag'ıp ju'rgen jerin'nen alıp, xalqım İzrailg'a hu'kimdar etip qoydım+. [8] Qay jerge barsan' da, senin' menen birge bolıp, aldın'dag'ı ha'mme dushpanların'dı joq qıldım. Atın'dı du'nyadag'ı ullı adamlardın' atları sıyaqlı ullı qılaman+. [9] Xalqım İzrail ushın orın tayarlap, olardı sol jerge ornalastıraman. Olardın' o'z jurtı boladı ha'm hesh kim tınıshın buzbaydı. Zalımlar olarg'a burıng'ıday zorlıq qılmaydı+. [10] Xalqım İzrailg'a biyler qoyg'an waqıttan beri, zalımlar olardı ezip kelmekte. Men barlıq dushpanların'ızdı boysındıraman.
Jaratqan İyen' bolg'an Men sag'an o'zin' ushın bir shan'araq – patshalar a'wladın jaratatug'ınımdı bildiremen.
[11] Sen o'lip, ata-babaların'nın' janına atlang'anın'da, zu'ryadın'nan birin taxtqa otırg'ızıp, onın' patshalıg'ın bekkemleymen+. [12] Men ushın u'ydi ol quradı. Al Men bolsam, onın' taxtın ma'n'gilik qılıp ornataman+. [13] Men og'an A'ke bolaman, ol Mag'an ul boladı. Sennen aldın bolg'an patshadan miyrimimdi tartıp alg'anım sıyaqlı, onnan O'z miyrimimdi hesh qashan tartıp almayman+. [14] Men onı O'z u'yimnin' ha'm patshalıg'ımnın' u'stinen ma'n'gige qoyaman. Onın' taxtı ma'n'gi bekkem boladı“»+.
[15] Solay etip, Natan ayan arqalı berilgen bul so'zlerdin' ha'mmesin Dawıtqa aytıp berdi.

Dawıttın' minnetdarshılıq duwası

16 ● Son'ınan Dawıt patsha kelip, Jaratqan İyenin' aldında otırdı da,
bılay dedi: «Quday, Jaratqan İye! Sen meni bunshelli ma'rtebeli qılg'anday,
men kim bolıppan, menin' shan'arag'ım da ne bolıptı? 17 Quday, Senin'
na'zerin'de bul da az bolg'anday, qulın'nın' urpag'ının' keleshegi tuwralı
da aytıp berdin'. Quday, Jaratqan İye, Sen mag'an ullı bir adam sıyaqlı
qaradın'! 18 Qulın'a izzet-hu'rmet ko'rsetkenin' ushın, men Sag'an basqa ne
ayta alaman! O'ytkeni Sen qulın'dı bilesen'. 19 Jaratqan İye! Qulın'nın'
iygiligi ushın ha'm ju'regin'e muwapıq bolg'an bul ullı isti islep, ullı
wa'delerdi ashıq bildirdin'.

20 Jaratqan İye, o'z qulaqlarımız benen esitken barlıq xabarımız
boyınsha, Sag'an ten' keletug'ını joq, Sennen basqa Quday da joq!+
21 Du'nyada xalqın' İzrailg'a uqsag'an birde bir xalıq joq. Olardı O'z xalqın'
qılıw ushın, azat qılıwg'a bardın'. Sen Mısırdan O'zin' ushın azat qılg'an
xalqın'nın' aldınan basqa xalıqlardı quwıp jiberip, ullı ha'm tan' qalarlıq
islerin' arqalı O'z atın'dı ullılıqqa eristirdin'+. 22 Sen xalqın' İzraildı
ma'n'gige O'z xalqın' qıldın' ha'm O'zin', Jaratqan İye olardın' Qudayı
boldın'.

23 Endi, Jaratqan İye! Qulın'a ha'm onın' urpag'ına bergen wa'den'di
ma'n'gige tastıyıqlap, so'zin'di orınlay go'r. 24 Solay etip, adamlar:
„İzraildın' Qudayı bolg'an A'lemnin' Jaratqan İyesi – İzraildın' Qudayı!“ –
desin ha'm atın' ma'n'gi turıp, ullılansın. Qulın' Dawıttın' urpag'ı da Senin'
aldın'da bekkem tursın.

25 Qudayım! Sen mag'an men ushın bir u'y – patshalıq jaratatug'ının'dı
ayan qıldın'. Sonlıqtan qulın' Senin' aldın'da duwa etiwge ju'rek etti.
26 Jaratqan İye, Sen Qudaysan'! Qulın'a usı iygilikli na'rselerdi wa'de ettin'.
27 O'zin'nin' aldın'da ma'n'gige bolıwı ushın, qulın'nın' patshalıg'ın
jarılqawdı maqul taptın'. Jaratqan İye, onı jarılqag'anın' ushın, ol
ma'n'gige jarılqanatug'ın boladı».

Dawıttın' jen'isleri

18 1 • Aradan biraz waqıt o'tkennen keyin, Dawıt filistlerdi jen'ip,
olardı boysındırdı. Gat qalasın ha'm onın' do'geregindegi awıllardı
filistlerdin' qolınan tartıp aldı.
2 Son'ınan Moab xalqın da jen'iliske ushırattı. Olar Dawıtqa bag'ınıshlı
bolıp, salıq to'leytug'ın boldı.
3 Ja'ne de, Soba patshası Hadadezer Evfrat da'ryası boylap o'z
patshalıg'ın bekitiwge barg'anda, Dawıt og'an Xamatqa deyin shabıwıl
jasap, jen'ip shıqtı+. 4 Dawıt onın' mın' sawash arbasın, jeti mın' atlı ha'm
jigirma mın' piyada a'skerin qolg'a tu'sirdi. Ol sawash arbasına jegiletug'ın
barlıq atlardın' tirseklerin kesip mayırıp, onnan tek ju'z attı g'ana alıp
qaldı+.
5 Dawıt Soba patshası Hadadezerge ja'rdemge kelgen Damaskte
jasaytug'ın aramlardan jigirma eki mın' adamdı o'ltirdi. 6 Son'ınan ol
Damasktegi aramlardın' jerine o'zinin' saqshılar toparın jaylastırdı. Olar
da Dawıtqa bag'ınıshlı bolıp, salıq to'leytug'ın boldı. Dawıt qay jerge barsa
da, Jaratqan İye onı jen'iske eristirdi.
7 Dawıt Hadadezerdin' sa'rka'rdaları alıp ju'rgen altın qalqanlardı alıp,
Erusalimge a'keldi+. 8 Ja'ne de, Hadadezerdin' qol astındag'ı Tibxat ha'm
Kun qalalarınan ko'p mug'darda qola aldı. Keyin ala, Sulayman bunı
İbadatxana ushın hawız, su'tinler ha'm ha'r qıylı buyımlar isletiw ushın
qollandı+.
9 Xamat patshası Tow Dawıttın' Soba patshası Hadadezerdin' pu'tkil
ordasın jen'ip shıqqanınan xabar taptı. 10 Sonda Tow o'z ulı Hadoramdı*
sa'lem beriw ha'm Hadadezer u'stinen erisken jen'isi menen qutlıqlaw
ushın Dawıt patshag'a jiberdi. Sebebi Tow Hadadezer menen uzaq waqıt
dawamında urısıp kiyatırg'an edi. Hadoram Dawıtqa altın, gu'mis ha'm
qoladan islengen ha'r tu'rli sawg'alar alıp keldi. 11 Patsha Dawıt bul
sawg'alardı barlıq milletlerden – edom, moab, ammon, filist ha'm amalek
xalıqlarınan alıp kelgen gu'mis ha'm altın menen birge Jaratqan İyege
bag'ıshladı+.
12 Seruya ulı Abishay Duz oypatlıg'ında edom xalqınan on segiz mın'
adamdı qırg'ın g'a ushırattı.
13 Dawıt Edomg'a saqshılar toparın ornalastırdı. Pu'tkil edom xalqı
og'an bag'ınıshlı boldı. Dawıt qayda barsa da, Jaratqan İye onı jen'iske

eristirdi+.

Dawıttın' xızmetkerleri

14 ● Dawıt pu'tkil İzrailda patshalıq etip, xalqına tuwrı ha'm a'dillik
penen hu'kimdarlıq etti. 15 Seruya ulı İoab sa'rka'rda, Axilud ulı Ehoshafat
jılnamashı boldı+. 16 Axitub ulı Sadoq penen Abiyatar ulı Aximelex
ruwxaniy, al Shawsha* xatker edi+. 17 Ehoyada ulı Benaya keretler menen
peletlerden alıng'an ta'n saqshılardın'* sa'rka'rdası edi. Dawıttın' ulları da
patshanın' bas xızmetkerleri boldı+.

Dawıttın' ammonlar menen aramlardı jen'iwi

19 1 • Aradan bir qansha waqıt o'tkennen son', ammonlardın'
patshası Naxash o'lip, onın' ornına ulı patsha boldı+. 2 Sonda Dawıt:
«A'kesi mag'an jaqsılıq etkeni ushın, men de Naxash ulı Xanung'a jaqsılıq
eteyin», – dep oylap, a'kesinin' o'limine kewil bildiriw ushın Xanung'a
elshilerin jiberdi.

Dawıttın' xızmetshileri Xanung'a kewil bildiriw ushın ammonlardın'
jerine barg'anda, 3 ammon basshıları Xanung'a: «Dawıt mına elshilerdi
a'ken'izdin' hu'rmeti ushın, sizge kewil aytıwg'a jibergen dep oylaysız ba?
Yaq, olar eldi ko'zden o'tkerip, bilip alıw ha'm qıyratıw ushın kelgen», –
dedi.

4 Sonda Xanun Dawıttın' xızmetshilerin tutqıng'a alıp, saqalların
qırqtırdı, shapanların jambasına deyin qıydırıp taslap, olardı izine
qaytarıp jiberdi.

5 Solay etip, olar qaytıp ketti. Dawıt elshileri tuwralı esitkende, olardı
ku'tip alıw ushın adam jiberdi. O'ytkeni elshiler qattı xorlang'an edi.
Patsha olarg'a: «Saqalın'ız o'skenshe, Erixoda qalın'lar, son'ınan qaytıp
kelesizler», – dedi.

6 Ammonlar Dawıttı o'zlerine qarsı o'shegistirip alg'anın tu'sindi.
Sonlıqtan Xanun menen ammonlar Aram-Naharayım, Aram-Maaxa ha'm
Sobadan sawash arbaları menen atlılardı jallap alıw ushın mın' talant
gu'mis jiberdi+. 7 Xanun otız eki mın' sawash arbasın ha'm Maaxa patshası
menen onın' a'skerlerin jalladı. Maaxa patshası a'skerleri menen kelip,
Medeba qalasının' aldına orda qurdı. Ammonlar da qalalarınan shıg'ıp,
urısqa atlandı+.

8 Dawıt bunı esitip, İoab basshılıg'ında ma'rt jawıngerlerden ibarat
bolg'an pu'tkil ordasın olarg'a qarsı atlandırdı. 9 Ammonlar shıg'ıp, o'z
qalasının' da'rwazası aldında sap tartıp turdı. Ja'rdemge kelgen patshalar
dalada bo'lek sap tartıp turdı.

10 İoab aldıdan da, arttan da urısıwg'a tuwrı kelip turg'anın ko'rgende,
İzraildın' ag'la a'skerlerinen bazıların tan'lap, aramlarg'a qarsı sapqa
turg'ızdı. 11 Qalg'an toparlardı inisi Abishaydın' qolına tapsırdı. Olar
ammonlarg'a qarsı sap tartıp turdı+. 12 İoab: «Aramlar mennen basım
kelse, ja'rdemge kelersen'. Al eger ammonlar sennen basım kelse, men
sag'an ja'rdemge baraman. 13 Batır bol! Xalqımız ushın ha'm Qudayımızdın'

qalaları ushın ma'rtlershe gu'res alıp barayıq! Jaratqan İye neni maqul tapsa, sonı islesin», – dedi+.

14 İoab a'skerleri menen birge aramlarg'a ta'p bergende, aramlar
olardın' aldına tu'sip qashtı. 15 Aramlardın' qashqanın ko'rgen ammonlar
da İoabtın' inisi Abishaydan qashıp, qalag'a kirip ketti. Bunnan keyin, İoab
Erusalimge qaytıp keldi.

16 Aramlar o'zlerinin' izraillılardan jen'ilgenin ko'rgende, Evfrat
da'ryasının' arg'ı jag'asındag'ı aramlarg'a elshiler jiberip, Hadadezerdin'
sa'rka'rdası Shofaxtın' qol astındag'ı aramlardı shaqırdı+.

17 Bunnan xabar tapqan Dawıt pu'tkil İzrail ordasın topladı. Keyin
İordan da'ryasın kesip o'tip, olarg'a qarsı a'skerlerin sapqa turg'ızdı. Dawıt
aramlarg'a hu'jimge o'tip, olar menen urıstı. 18 Degen menen, aramlar
izraillılardın' aldına tu'sip qashtı. Dawıt olardın' jeti mın' sawash
arbasının' arbakeshleri menen qırıq mın' piyada a'skerin o'ltirdi. Ol
olardın' ordasının' sa'rka'rdası Shofaxtı da o'ltirdi. 19 Hadadezerdin' qol
astındag'ı patshalar o'zlerinin' izraillılardan jen'ilgenin ko'rgende, Dawıt
penen tınıshlıq kelisimin du'zdi ha'm og'an bag'ınıshlı boldı.

Sonnan keyin, aramlar ammonlarg'a ja'rdem beriwden bas tartatug'ın
boldı.

Rabba qalasının' iyelep alınıwı

20 1 • Kelesi jılı ba'ha'rde, patshalar urısqa shıg'atug'ın waqıtta, İoab
a'skerlerin baslap jolg'a shıqtı. Olar ammonlardın' elin wayran etip,
Rabba qalasın qamal qıldı. Biraq Dawıt Erusalimde qalg'an edi. İoab Rabba
qalasına hu'jim jasap, onı jer menen jeksen etti+. 2 Dawıt olardın'
patshasının' basındag'ı tajdı aldı. Hasıl taslar menen bezelgen, awırlıg'ı bir
talant* keletug'ın altın taj Dawıttın' basına kiygizildi. Dawıt qaladan ko'p
mug'darda olja da alıp qayttı. 3 Ol qala xalqın sırtqa shıg'arıp, olardı jarg'ı,
sho'kkish ha'm balta menen islenetug'ın jumıslardı islewge ma'jbu'r etti.
Dawıt ammonlardın' qalalarının' ha'mmesinde usılay isledi. Bunnan keyin,
Dawıt pu'tkil a'skerlerin ertip, Erusalimge qayttı.

Filistlerge qarsı sawash

4 Bir qansha waqıt o'tkennen son', Gezerde filistler menen urıs
baslandı. Bul sawashta xushalı Sibbexay da'w a'wladlarınan bolg'an
Sippaydı o'ltirdi. Sonda filistler bas iydi+.

5 Filistler menen bolg'an basqa sawashta, Yair ulı Elxanan gatlı
Goliyattın' tuwısqanı Laxmiydi o'ltirdi. Laxmiydin' nayzasının' sabı toqıw
u'skenesinin' qadasınday edi+.

6 Keyinirek Gat qalasında ja'ne bir sawash bolıp, ol jerde da'wdey bir
adam bar edi. Onın' qolları ha'm ayaqları altı barmaqlı bolıp, ha'mmesi
bolıp jigirma to'rt barmag'ı bar edi. Ol da da'w a'wladlarınan edi. 7 Usı
adam izraillılardı masqaralag'anda, Dawıttın' a'jag'ası Shimeanın' ulı
İonatan onı o'ltirdi+.

8 Dawıt ha'm onın' adamları ta'repinen o'ltirilgen usı adamlar da
Gattag'ı da'w a'wladlarınan edi+.

Dawıttın' xalıqtı sanaqtan o'tkeriwi

21 1 • Shaytan İzrailg'a qarsı shıg'ıp, Dawıttı İzrail xalqın sanaqtan
o'tkeriwge iytermeledi+. 2 Sonda Dawıt İoabqa ha'm
la'shkerbasılarg'a:

– Barıp, Beer-Shebadan Dang'a deyingi izraillılardı sanaqtan o'tkizip, olardın' qansha ekenin biliwim ushın na'tiyjesin mag'an alıp kelin', – dedi+.

3 Biraq İoab:

– Jaratqan İye İzrail xalqın ha'zirgisinen ju'z ese qılıp ko'beytsin. Taqsır, olardın' ha'mmesi sizin' qulların'ız emes pe? Nege usılay islewdi qa'lep qaldın'ız? Ne ushın İzraildı gu'nag'a batırmaqshısız? – dedi+.

4 Degen menen, patshanın' so'zi İoabtın' so'zinen u'stin keldi. Solay etip, İoab ketti ha'm pu'tkil İzraildı aralap shıg'ıp, Erusalimge qaytıp keldi. 5 İoab sanaq na'tiyjesin Dawıtqa bayan qıldı. Pu'tkil İzrailda urısqa jaramlı bir million bir ju'z mın', al Yahudada to'rt ju'z jetpis mın' adam bar eken+.

6 İoab patshanın' buyrıg'ına narazı bolg'anlıg'ı sebepli, lebiyliler menen benyaminlilerdi esapqa kirgizbedi+. 7 • Bul buyrıq Qudayg'a da unamadı ha'm Ol İzrail xalqın jazaladı.

8 Sonda Dawıt Qudayg'a: «Bul isti islep, men u'lken gu'nag'a battım. Jalbarınaman, qulın'nın' ayıbın keshire go'r. Men qattı aqmaqlıq qıldım», – dedi+.

9 Jaratqan İye Dawıttın' wa'liyi Gadqa bılay dedi:+ 10 «Barıp, Dawıtqa bılay dep ayt: „Jaratqan İye bılay deydi: Men sag'an u'sh jazanı usınaman. O'zin'e solardın' birewin tan'la, keyin sag'an sol jazanı beremen“».

11 Gad Dawıtqa barıp bılay dedi:

– Jaratqan İye bılay deydi: «Mınalardan birin tan'la: 12 u'sh jıl ashlıq bolsın ba? U'sh ay dushpanların' quwdalap, seni qırsın ba? Yamasa Jaratqan İyenin' qılıshı bolg'an oba keselligi Onın' perishtesi arqalı pu'tkil İzrail elin qırg'ıng'a ushıratsın ba?» Endi jaqsılap oylap ko'rip, meni Jibergenge ne dep juwap beretug'ınımdı sheshin'.

13 Dawıt Gadqa:

– Mag'an ju'da' qıyın. Adamnın' qolına tu'skenshe, Jaratqan İyenin' qolına tu'seyin. Sebebi Onın' rehimi ju'da' ku'shli, – dep juwap berdi+.

14 Solay etip, Jaratqan İye İzrail xalqına oba keselin jiberdi ha'm
xalıqtan jetpis mın' adam o'ldi+. 15 Quday Erusalimdi joq etiw ushın bir
perishtesin jiberdi. Biraq Qudaydın' perishtesi Erusalimdi qıra
baslag'anda, Jaratqan İye bolıp atırg'an apattı ko'rip, ashınıp ketti ha'm
xalıqtı qırg'an perishtege: «Jeter endi, qolın'dı tart», – dedi. Sol waqıtta
Jaratqan İyenin' perishtesi ebus xalqınan bolg'an Ornannın'* qırman
jerinde turg'an edi+.
16 Dawıt basın ko'tergende, qolındag'ı jalan'ashlang'an qılıshın
Erusalim ta'repke sozıp, jer menen aspan arasında turg'an Jaratqan İyenin'
perishtesin ko'rdi. Sonda aza kiyimin kiygen Dawıt penen xalıq aqsaqalları
et-betinen jerge jıg'ıldı.
17 Dawıt Qudayg'a jalbarınıp: «Xalqın'dı sanaqtan o'tkeriwdi buyırg'an
men emespen be? Gu'na islep, jawızlıq qılg'an men-g'o. Al mına qoylar ne
qılıptı? Qudayım, Jaratqan İye! O'tinemen, jaqsısı, meni ha'm a'kemnin'
xojalıg'ın jazala. Biraq xalqın'nın' oba keselliginen qırılıp ketiwine jol
qoyma», – dedi.
18 ● Sonda Jaratqan İyenin' perishtesi payg'ambar Gadqa: «Ebus
xalqınan bolg'an Ornannın' qırmanına barıp, sol jerde Jaratqan İyege
arnap, qurbanlıq orın qursın», – degen xabardı Dawıtqa jetkeriwdi buyırdı.
19 Dawıt Jaratqan İyenin' Gad arqalı bergen buyrıg'ı boyınsha jolg'a shıqtı.
20 Qırmanda biydayın aydatıp atırg'an Ornan artına qarag'anda, perishteni
ko'rdi. Sonda onın' qasındag'ı to'rt ulı jasırınıp aldı. 21 Sol waqıtta Dawıt
Ornang'a jaqınlap kiyatırg'an edi. Ornan Dawıttı ko'rgende, qırmannan
shıqtı da, et-betinen jerge jıg'ılıp, Dawıtqa ta'jim etti.
22 Dawıt Ornang'a:
– Mına qırman turg'an jerdi mag'an ber. Xalıqqa kelgen oba keselligi
toqtaw ushın, men bul jerge Jaratqan İyege arnap qurbanlıq orın quraman.
Qırman turg'an jerdi mag'an tolıq qunına sat, – dedi+.
23 Ornan Dawıtqa:
– Ala berin'! Taqsır, neni maqul ko'rsen'iz, sonı islen'. Mine, o'gizlerdi
jandırılatug'ın qurbanlıq ushın, tu'yek aydaytug'ın ag'ashtı otın ushın
ha'm biydaydı g'a'lle sadaqası ushın beremen. Bulardın' ha'mmesin
beremen, – dep juwap berdi+.
24 Biraq patsha Dawıt Ornang'a:

– Yaq, bolmaydı! Bulardı tolıq qunın to'lep, satıp alaman. Sag'an tiyisli na'rselerdi Jaratqan İyege usınbayman. Tegin na'rseni jandırılatug'ın qurbanlıq etip usınbayman, – dedi.

25 Solay etip, Dawıt bul jer ushın Ornang'a altı ju'z shekel altın to'ledi.
26 Dawıt sol jerge Jaratqan İyege arnap qurbanlıq orın qurıp, jandırılatug'ın qurbanlıqlar ha'm tatıwlıq qurbanlıqların berdi. Ol Jaratqan İyege jalbarındı ha'm Jaratqan İye qurbanlıq orındag'ı jandırılatug'ın qurbanlıqqa aspannan ot jiberip, og'an juwap berdi+.

27 Bunnan keyin, Jaratqan İye perishtege qılıshın qınabına salıp qoyıwdı buyırdı. Perishte buyrıqtı orınladı. 28 Dawıt ebus xalqınan bolg'an Ornannın' qırmanında Jaratqan İyenin' o'zine juwap bergenin ko'rgende, ol jerde qurbanlıqlar shaldı. 29 Sho'lde Jaratqan İyege arnap Muwsa qurdırg'an shatır ha'm jandırılatug'ın qurbanlıq beriletug'ın qurbanlıq orın sol waqıtta Gibondag'ı sıyınıw ornında edi+. 30 Biraq Dawıt Jaratqan İyenin' perishtesinin' qılıshınan qorqqanlıqtan, Qudaydın' erkin biliw ushın ol jerge bara almadı.

22 [1] Sonda Dawıt: «Quday İyenin' İbadatxanası da, İzrail ushın jandırılatug'ın qurbanlıq orın da usı jerde boladı», – dedi+.

İbadatxana ushın tayarlıqlar

[2] Dawıt İzrailda jasaytug'ın kelgindilerdin' ha'mmesin jıynawdı buyırdı. Qudaydın' İbadatxanasın qurıw ushın, olardın' arasınan taslardı kesetug'ın ha'm jonatug'ın adamlardı tayınladı+. [3] Dawıt da'rwaza esiklerinin' shegeleri ha'm qazıq shegeler ushın ko'p mug'darda temir tayarlap qoydı. Tayarlang'an qolanın' da ko'pligi sonshelli, onın' salmag'ın anıqlaw mu'mkin emes edi+. [4] Ja'ne de, ol sansız kedr ag'ashın da jıynap qoydı. O'ytkeni sidonlılar menen tirliler Dawıtqa ko'p mug'darda kedr ag'ashın a'kelgen edi+.

[5] Dawıt: «Ulım Sulayman jas ha'm ta'jiriybesiz. Al Jaratqan İyege arnap qurılatug'ın İbadatxana ju'da' sawlatlı bolıp, dan'qı barlıq xalıqlarg'a jayılıwı kerek. Sonlıqtan onın' qurılısı ushın tayarlıq ko'rip qoya bereyin», – dedi. Solay etip, Dawıt o'lmesinen aldın İbadatxana qurıw ushın u'lken tayarlıqlar ko'rdi+.

[6] Dawıt ulı Sulaymandı qasına shaqırıp aldı ha'm og'an İzraildın' Qudayı Jaratqan İye ushın İbadatxana qurıwdı tapsırıp, [7] bılay dedi: «Ulım, men Qudayım Jaratqan İyege arnap, İbadatxana qurıwdı qa'legen edim+. [8] Biraq Jaratqan İye mag'an bılay dedi: „Sen u'lken sawashlarda qatnasıp, ko'p qan to'ktin'. Menin' aldımda jerge ko'p qan to'kkenin' ushın, Menin' atıma arnap İbadatxananı sen qurmaysan'+. [9] Biraq sennen tınıshlıqtı su'yetug'ın bir ul tuwıladı. Men onı do'geregindegi barlıq dushpanlarınan qutqarıp, ra'ha'tke eristiremen. Onın' atı Sulayman boladı. Onın' da'wirinde İzrailg'a tınıshlıq ha'm aman-esenlik inam etemen+. [10] Menin' atıma arnap İbadatxananı ol quradı. Ol Mag'an ul boladı, Men de og'an A'ke bolaman. Onın' İzrail u'stinen quratug'ın patshalıq taxtın ma'n'gige bekkemleymen“+.

[11] Endi, ulım, Jaratqan İye sag'an yar bolsın! O'zi sag'an wa'de etkenindey, Quday İyen'e arnap İbadatxana qurg'anın'da, seni tabısqa eristirsin. [12] Jaratqan İye seni İzrailg'a hu'kimdar etip qoyg'anda, Qudayın' Jaratqan İyenin' Nızamına a'mel qılıwın' ushın, Ol sag'an aqıl-parasat bersin. [13] Jaratqan İyenin' Muwsa arqalı İzrailg'a bergen qag'ıyda ha'm nızamların muqıyatlı tu'rde orınlawg'a tırıssan', tabısqa erisesen'. Ku'shli ha'm ma'rt bol! Qorqpa, ruwxın' tu'spesin!+

14 Men ko'p mashaqatlar menen Jaratqan İyenin' İbadatxanası ushın
ju'z mın' talant altın, bir million talant gu'mis, o'lshep bolmas da'rejede
ko'p qola menen temir, ja'ne de, ag'ash penen tas ta jıynap, tayarlap
qoydım. Bularg'a sen de qosarsan'. 15 Sende ko'p jumısshılar: tas
jonıwshılar, tas qalawshılar, ag'ash ustaları, ha'r tu'rli o'nerge iye adamlar,
16 altın, gu'mis, qola ha'm temirdi islete alatug'ın sansız o'nermentler bar.
Endi iske kiris. Jaratqan İye sag'an yar bolsın!» 17 Dawıt İzraildın' barlıq
basshılarına ulı Sulaymang'a ja'rdem beriwdi buyırıp, 18 bılay dedi:
«Qudayın'ız Jaratqan İye sizler menen birge emes pe? Sizlerdi ha'r
ta'repleme tınıshlıqqa bo'lemedi me? Ol usı jerdin' turg'ınların mag'an
ta'slim qıldı. Sol sebepli bul jer Jaratqan İyege ha'm Onın' xalqına
bag'ınıshlı boldı+. 19 Endi ju'regin'izdi ha'm janın'ızdı Qudayın'ız Jaratqan
İyeni izlewge bag'ıshlan'lar. Quday İyenin' İbadatxanasın qurıwdı
baslan'lar. Keyin Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ın ha'm Qudayg'a
bag'ıshlang'an basqa muxaddes buyımlardı Jaratqan İyenin' atına arnap
qurılg'an İbadatxanag'a aparıp qoyın'lar», – dedi.

23 [1] Dawıt mazmunlı o'mir su'rdi ha'm qartayg'anda, ulı Sulaymandı
İzrailg'a patsha etip qoydı+.

Lebiylilerdin' atqaratug'ın xızmetleri

[2] Dawıt İzraildın' barlıq basshıların, ruwxaniylerdi ha'm lebiylilerdi bir
jerge topladı. [3] Otız ha'm onnan joqarı jastag'ı lebiyliler sanap shıg'ıldı.
Olar barlıg'ı bolıp otız segiz mın' er adam eken+. [4] Dawıt bılay dedi:
«Olardın' jigirma to'rt mın'ı Jaratqan İyenin' U'yindegi islerdi atqarıwg'a,
altı mın'ı ha'meldar lawazımlarg'a ha'm qazılıq isine, [5] to'rt mın'ı da'rwaza
qarawıllig'ına, to'rt mın'ı o'zi tayarlap bergen saz a'sbapların shertip,
Jaratqan İyege alg'ıs-maqtaw aytıw xızmetine qoyılsın»+.

[6] Dawıt lebiylilerdi Lebiydin' ulları Gershom, Qohat ha'm Merariydin'
urpaqları boyınsha u'sh toparg'a bo'ldi+.

[7] Gershonnın' ulları: Laadan ha'm Shimey+.

[8] Laadannın' u'sh ulı bolıp, tun'g'ıshı Exiel, keyin Zetam ha'm İoel+.

[9] Shimeydin' Shelomit, Xaziel ha'm Haran degen u'sh ulı bar edi. Olar
Laadan urıwının' a'wlad basshıları edi. [10] Shimeydin' basqa ulları: Yaxat,
Ziza, Eush ha'm Beria. Bul to'rtewi de Shimeydin' ulları edi. [11] Yaxat
tun'g'ıshı, Ziza ekinshi ulı edi. Biraq Eush penen Berianın' ulları ko'p
bolmag'anlıqtan, ekewi bir tiyre bolıp esaplandı.

[12] Qohattın' Amram, İshar, Xebron ha'm Uzziel degen to'rt ulı boldı+.

[13] Amramnın' ulları Xaron ha'm Muwsa edi.

Xaron en' muxaddes zatlardı bag'ıshlaw isine tayınlandı. Sonlıqtan
Xaron ha'm onın' ulları ma'n'gige Jaratqan İyenin' aldında qurbanlıqlar
beriwi, Og'an xızmet etiwi ha'm ma'n'gige Onın' atı menen xalıqtı
jarılqawı tiyis boldı+. [14] Qudaydın' adamı Muwsanın' ulları da Lebiy
urıwına kirgizildi+.

[15] Muwsanın' ulları: Gershom ha'm Eliezer+.

[16] Gershomnın' tun'g'ısh ulı Shebuel edi+.

[17] Eliezerdin' tun'g'ısh ulı Rexabiya edi. Eliezerdin' basqa ulı bolmadı.
Al Rexabiyanın' ulları ko'p boldı+.

[18] İshardın' tun'g'ısh ulı Shelomit edi.

[19] Xebronnın' ulları: tun'g'ıshı Eriya, ekinshisi Amariya, u'shinshisi
Yaxaziel, to'rtinshisi Eqamam+.

[20] Uzzieldin' ulları: tun'g'ıshı Mixa, ekinshisi İshshiya+.

[21] Merariydin' ulları: Maxliy ha'm Mushiy.

Maxliydin' ulları: Elazar ha'm Kish+.
22 Elazar ulsız bul du'nyadan ko'z jumdı. Biraq onın' qızları bar edi.
Atalas ag'ayinleri bolg'an Kishtin' ulları olarg'a u'ylendi+.
23 Mushiydin' Maxliy, Eder ha'm Eremot degen u'sh ulı boldı+.
24 A'wladları boyınsha Lebiy urpag'ı usılar edi. A'wlad basshılarının'
ha'r biri shejirege atpa-at kirgizildi. Jigirma ha'm onnan joqarı jastag'ı ha'r
bir lebiylige Jaratqan İyenin' U'yinde xızmet etiwge bolatug'ın edi+.
25 O'ytkeni Dawıt: «İzraildın' Qudayı Jaratqan İye O'z xalqın tınıshlıqqa
eristirip, O'zi de Erusalimdi ma'n'gige ma'kan etiwdi sheshti+. 26 Sonlıqtan
bunnan bılay, lebiylilerge Jaratqan İyenin' shatırın ha'm sıyınıw
xızmetinde qollanılatug'ın zatlardı tasıp ju'riwdin' ha'jeti joq», – dedi.
27 Dawıttın' aqırg'ı buyrıg'ı boyınsha jigirma ha'm onnan joqarı jastag'ı
lebiyliler sanaldı.
28 Lebiyliler Jaratqan İyenin' U'yindegi xızmette Xaronnın' urpaqlarına
ja'rdem beriwge minnetli edi. Bularg'a ha'wli ha'm bo'lmelerdi gu'zetiw,
muxaddes zatlardı pa'klew ra'siminen o'tkeriw ha'm Qudaydın' U'yine
tiyisli basqa da wazıypalardı orınlaw isleri kirdi+. 29 Olar usınılatug'ın
nanlarg'a, g'a'lle sadaqası ushın beriletug'ın sapalı ung'a, pa'tir nanlarg'a,
peshte pisirilgen sadaqalarg'a ha'm za'ytu'n mayı aralastırılg'an
sadaqalarg'a, sadaqalardın' ko'lem ha'm o'lshemine juwapker boldı.
30 Lebiyliler ha'r ku'ni azanda ha'm keshte Jaratqan İyeni ta'riyiplew ha'm
alg'ıs-maqtaw aytıw ushın tayar turatug'ın edi. 31 Olar Shabbat ku'nleri de,
Jan'a ay bayramlarında da, belgilengen bayram ku'nlerinde Jaratqan İyege
jandırılatug'ın qurbanlıqlar berilgende de, solay isledi. Jaratqan İyenin'
aldında xızmet etiwshi lebiylilerdin' sanı ba'rqulla aldın ala ko'rsetpede
belgilengen sanda bolıwı kerek edi+.
32 Solay etip, lebiylilerge Ushırasıw Shatırı menen Muxaddes orındı
qorg'aw ha'm o'z tuwısqanları bolg'an Xaron urpaqlarına Jaratqan İyenin'
U'yindegi xızmette ja'rdem beriw wazıypası ju'klendi.

Ruwxaniylerdin' wazıypası

24 1 Xaron urpaqları mınaday toparlarg'a bo'lindi. Xaronnın' ulları:
Nadab, Abihu, Elazar ha'm İtamar+. 2 Biraq Nadab penen Abihu
a'kesinen burın, ul ko'rmey o'lip ketkenlikten, tek Elazar menen İtamar
ruwxaniy boldı+. 3 Dawıt Xaron urpaqların orınlaytug'ın xızmetleri
boyınsha toparlarg'a bo'ldi. Bul iste og'an Elazar urpag'ınan Sadoq ha'm
İtamar urpag'ınan Aximelex ja'rdem berdi+. 4 Elazar urpaqları arasında
a'wlad basshıları İtamar urpaqlarına qarag'anda ko'birek bolıp shıqtı.
Sonlıqtan Elazar urpaqları on altı toparg'a, İtamar urpaqları segiz toparg'a
bo'lindi. 5 Elazar urpaqları arasında da, İtamar urpaqları arasında da
Muxaddes orıng'a ha'm Qudaydın' aldındag'ı baslı xızmetlerge juwapker
bolg'an basshılar bar edi. Sol sebepli xızmetler hesh kimdi jaqlamastan,
shek taslaw jolı menen bo'lip berildi.

6 Lebiyli Netanel ulı xatker Shemaya patshanın' ha'm xalıq
basshılarının', ruwxaniy Sadoqtın', Abiyatar ulı Aximelextin',
ruwxaniylerdin' ha'm lebiylilerdin' a'wlad basshılarının' ko'z aldında shek
taslawdın' juwmag'ın jazıp bardı. Shek boyınsha, Elazar urpaqlarınan bir
shan'araqtan, İtamar urpaqlarınan bir shan'araqtan gezekpe-gezek alındı.

7 Birinshi shek Ehoyaribke,

Ekinshisi Edayag'a tu'sti+.

8 U'shinshi shek Xarimge,

To'rtinshisi Seorimge,

9 Besinshisi Malkiyag'a,

Altınshısı Miyaminge,

10 Jetinshisi Haqqosqa,

Segizinshisi Abiyag'a,+

11 Tog'ızınshısı Eshuag'a,

Onınshısı Shekaniyag'a,

12 On birinshisi Elyashibke,

On ekinshisi Yakimge,

13 On u'shinshisi Xuppag'a,

On to'rtinshisi Eshebabqa,

14 On besinshisi Bilgag'a,

On altınshısı İmmerge,

15 On jetinshisi Xezirge,

On segizinshisi Happisseske,

16 On tog'ızınshısı Petaxiyag'a,

Jigirmalanshısı Exezkelge,

17 Jigirma birinshisi Yaxinge,

Jigirma ekinshisi Gamulg'a,

18 Jigirma u'shinshisi Delayag'a,

Jigirma to'rtinshisi Maaziyag'a tu'sti.

19 İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha, babası Xaron
olarg'a qag'ıydalar bergen edi. Jaratqan İyenin' U'yine kirgende, olardın'
xızmetinin' belgilengen ta'rtibi sog'an tiykarlang'an edi.
20 Lebiylilerdin' basqa urpaqları mınalar:
Amramnın' ullarınan Shubael,
Shubaeldin' ullarınan Exdeya+.
21 Rexabiya ullarınan tun'g'ıshı İshshiya.
22 İshardın' urpaqlarınan Shelomit.

Shelomittin' ullarınan Yaxat.
23 Xebronnın' ulları: tun'g'ıshı Eriya, ekinshisi Amariya, u'shinshisi
Yaxaziel, to'rtinshisi Eqamam+.
24 Uzzieldin' ulı: Mixa.
Mixanın' ulı: Shamir.
25 Mixanın' tuwısqanı: İshshiya.
İshshiyanın' ulı Zexariya.
26 Merariydin' ulları: Maxliy, Mushiy ha'm Yaziya.
27 Merariydin' urpaqlarınan Yaziyanın' ulları: Shoham, Zakkur ha'm
İbri.
28 Maxliyden Elazar tuwıldı. Elazardın' ulı bolmadı.
29 Kishtin' urpag'ınan Eraxmeel.
30 Mushiydin' ulları: Maxliy, Eder ha'm Erimot.
Lebiy urıwınan bolg'an a'wladlar usılar edi. 31 Olar da tuwısqanları
Xaronnın' urpaqları sıyaqlı, patsha Dawıttın', Sadoqtın', Aximelextin',
ruwxaniylerdin' ha'm lebiylilerdin' a'wlad basshılarının' ko'z aldında shek
taslap, o'z wazıypaların belgilep aldı. Shek taslag'anda, u'lken uldın'
shan'arag'ı menen kishkene uldın' shan'arag'ının' huqıqı ten'dey boldı+.

Jırshılar

25 [1] Dawıt penen orda a'skerbasıları xızmet ushın Asaftın', Hemannın' ha'm Edutunnın' ullarınan ayırımların lira ha'm arfa shertiw ha'm kimbaldı dan'g'ırlatıp, ruwxlanıp qosıq aytıw* ushın ayırıp qoydı. Bul xızmet ushın tayınlang'anlardın' dizimi mınaw:+

[2] Asaftın' ullarınan: Zakkur, Yusup, Netaniya ha'm Asarela. Bular Asaftın' basshılıg'ı astında bolıp, patshanın' buyrıg'ı boyınsha, ruwxlanıp qosıq aytatug'ın edi*.

[3] Edutunnın' ullarınan: Gedaliya, Seriy, İyshaya, Shimey, Xashabiya ha'm Mattitiya – ja'mi altı adam. Olar lira naması astında Jaratqan İyeni ta'riyipleytug'ın ha'm ruwxlanıp, alg'ıs-maqtawlar menen qosıq aytatug'ın a'kesi Edutunnın' basshılıg'ı astında edi.

[4] Hemannın' ullarınan: Bukkiya, Mattaniya, Uzziel, Shebuel, Erimot, sonday-aq Xananiya, Xananiy, Eliata, Giddaltiy, Romamtiy-Ezer, ja'ne de İoshbeqasha, Mallotiy, Hotir ha'm Maxaziot. [5] Bulardın' ha'mmesi patshanın' wa'liyi Hemannın' ulları edi. Sebebi Quday O'zinin' Hemandı abıraylı qılaman degen wa'desi boyınsha, Hemang'a on to'rt ul ha'm u'sh qız sıylag'an edi. [6] Olardın' barlıg'ı o'z a'kesinin' basshılıg'ı astında Qudaydın' U'yindegi xızmet waqtında kimbaldı dan'g'ırlatıp, arfa ha'm lira shertip, Jaratqan İyenin' U'yinde sazendelik qılatug'ın edi. Asaf, Edutun ha'm Heman patshanın' basshılıg'ı astında boldı. [7] Jaratqan İyege alg'ıs-maqtaw aytıw ushın u'yretilgen sheber sazendeler ag'ayinleri menen birge eki ju'z seksen segiz adam edi. [8] Olar u'lken-kishi, ustaz-sha'kirt dep ayırıp otırmastan, ha'r biri o'z xızmet wazıypasın bilip alıw ushın shek tasladı+.

[9] Birinshi shek Asaf urıwınan Yusupke, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.

Ekinshi shek Gedaliyag'a, onın' o'zine, ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.

[10] U'shinshi shek Zakkurg'a, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.

[11] To'rtinshi shek İsriyge, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.

[12] Besinshi shek Netaniyag'a, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.

13 Altınshı shek Bukkiyag'a, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.
14 Jetinshi shek Esarelag'a, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.
15 Segizinshi shek İyshayag'a, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.
16 Tog'ızınshı shek Mattaniyag'a, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.
17 Onınshı shek Shimeyge, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.
18 On birinshi shek Azarelge, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.
19 On ekinshi shek Xashabiyag'a, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.
20 On u'shinshi shek Shubaelge, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.
21 On to'rtinshi shek Mattitiyag'a, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.
22 On besinshi shek Eremotqa, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.
23 On altınshı shek Xananiyag'a, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.
24 On jetinshi shek İoshbeqashag'a, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.
25 On segizinshi shek Xananiyge, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.
26 On tog'ızınshı shek Mallotiyge, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.
27 Jigirmalanshı shek Eliatag'a, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.
28 Jigirma birinshi shek Hotirge, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.
29 Jigirma ekinshi shek Giddaltiyge, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.
30 Jigirma u'shinshi shek Maxaziotqa, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.

[31] Jigirma to'rtinshi shek Romamtiy-Ezerge, onın' ullarına ha'm ag'ayinlerine tu'sti. Olar on eki adam edi.

İbadatxananın' da'rwaza qarawılları

26 [1] Da'rwaza qarawılları mına toparlardan ibarat boldı:
Qorax urpaqlarınan: Asaf a'wladınan Qore ulı Meshelemiya.
[2] Meshelemiyanın' ulları: tun'g'ısh ulı Zexariya, ekinshisi Ediael,
u'shinshisi Zebadiya, to'rtinshisi Yatniel,+ [3] besinshisi Elam, altınshısı
Ehoxanan, jetinshisi Eliehoenay.
[4] Obed-Edomnın' ulları: tun'g'ısh ulı Shemaya, ekinshisi Ehozabad,
u'shinshisi İoax, to'rtinshisi Sakar, besinshisi Netanel,+ [5] altınshısı
Ammiel, jetinshisi İssaxar, segizinshisi Peulletay. Quday Obed-Edomdı
usılay jarılqag'an edi+.
[6] Obed-Edomnın' ulı Shemayanın' ulları bar edi. Olar ullı qa'bilet iyeleri
bolg'anlıqtan, o'z a'wladlarının' basshıları boldı. [7] Shemayanın' ulları:
Otniy, Refael, Obid ha'm Elzabad. Shemayanın' tuwısqanları Elihu menen
Semaxiya da qa'biletli adamlar edi. [8] Olardın' barlıg'ı Obed-Edomnın'
urpaqları edi. Olardın' o'zleri de, ulları menen tuwısqanları da jumısqa
intalı, ju'da' uqıplı adamlar boldı. Obed-Edomg'a tiyisliler barlıg'ı bolıp
alpıs eki adam edi+.
[9] Meshelemiyanın' ulları ha'm ag'ayinleri on segiz adamnan ibarat
bolıp, olar da qa'biletli adamlar edi.
[10] Merariy urpag'ınan Xosanın' ulları: basshısı Shimriy. Shimriy
tun'g'ısh ul bolmasa da, a'kesi onı basshı etip tayınladı. [11] Ekinshisi Xilkiya,
u'shinshisi Tebaliya, to'rtinshisi Zexariya. Xosanın' ulları menen
ag'ayinleri on u'sh adam edi.
[12] Da'rwaza qarawıllarının' toparları o'z basshıları boyınsha bo'lindi.
Olar da Jaratqan İyenin' U'yinde xızmet etip atırg'an basqa lebiyliler
sıyaqlı o'z wazıypalarına iye edi.
[13] Ha'r da'rwaza ushın, a'wladları boyınsha u'lken-kishige ten'dey shek
taslandı+.
[14] Shıg'ıs ta'reptegi da'rwazag'a taslang'an shek boyınsha Shelemiyag'a
tu'sti. Keyin onın' ulı Zexariya ushın shek taslandı ha'm og'an arqa
ta'reptegi da'rwaza tu'sti. Zexariya aqıllı, ken'esgo'y adam edi.
[15] Qubladag'ı da'rwaza shek boyınsha Obed-Edomg'a, al g'a'llexana onın'
ullarına tu'sti+. [16] Batıstag'ı da'rwaza menen joqarg'ı joldag'ı Shallexet
da'rwazası shek boyınsha Shuppim menen Xosag'a tu'sti.
Qarawıllar u'zliksiz izbe-izlikte o'z wazıypasın orınlaytug'ın edi.

17 Ha'r ku'ni shıg'ıstag'ı da'rwazada altı lebiyli, arqadag'ı da'rwazada
to'rt lebiyli, qubladag'ı da'rwazada to'rt lebiyli, eki g'a'llexanada eki
adamnan to'rt lebiyli qarawıllıqta turdı. 18 Batıs ta'reptegi ha'wlige
baratug'ın jol boyında to'rt qarawıl, ha'wlinin' ishinde eki qarawıl turdı.
19 Qorax ha'm Merariy urpaqlarınan bolg'an da'rwaza qarawılları usılay
ornalastırıldı.

Qazna qarawılları

20 Olardın' ag'ayinleri bolg'an lebiylilerge Qudaydın' U'yindegi
qaznag'a ha'm Qudayg'a arnalg'an sawg'alar turatug'ın qaznag'a qaraw
tapsırıldı.
21 Gershonnın' a'wladınan bolg'an Laadannın' urpag'ınan, Laadan
tiyresinin' tiyre basshısı Exieliy+.
22 Exieliydin' ulları Zetam ha'm onın' tuwısqanı İoel Jaratqan İyenin'
U'yinin' qaznasın qarawılladı.
23 Amram, İshar, Xebron ha'm Uzziel urpaqlarınan mına adamlarg'a
xızmet berildi: 24 Muwsanın' ulı Gershomnın' urpag'ınan Shebuel qaznalar
u'stinen bas baqlawshı boldı+.
25 Gershomnın' tuwısqanı Eliezerdin' na'sili mınaday edi: Eliezerden
Rexabiya, Rexabiyadan İyshaya, İyshayadan İoram, İoramnan Zixriy,
Zixriyden Shelomit tuwılg'an edi+. 26 Shelomitke ha'm onın' ag'ayinlerine
Dawıt patshanın', tiyre basshılarının', mın'basılardın', ju'zbasılardın' ha'm
a'skerbasılardın' bag'ıshlag'an sawg'aları saqlanatug'ın qaznag'a qaraw
tapsırıldı+. 27 Olar sawashta qolg'a tu'sirgen oljalardan bir bo'legin
Jaratqan İyenin' u'yin ta'miyinlew ushın bag'ıshlaytug'ın edi. 28 Ko'zi ashıq
Samuel, Kish ulı Shaul, Ner ulı Abner, Seruya ulı İoab bag'ıshlag'an
sawg'alardı ha'm Jaratqan İyege arnalg'an basqa sawg'alardı da Shelomit
penen onın' ag'ayinleri qarawıllaytug'ın boldı.

Lebiylilerdin' basqa xızmetleri

29 İshar urpag'ınan Kenaniya ha'm onın' ulları Qudaydın' U'yinin'
sırtındag'ı islerge juwapker bolıp, İzrail xalqı ushın biy ha'm qazı etip
tayınlandı+.
30 Xebron urpag'ınan Xashabiya ha'm onın' bir mın' jeti ju'z qa'biletli
ag'ayini İzrailda İordan da'ryasının' batıs bo'legindegi Jaratqan İyenin'
ha'm patshanın' xızmetine baylanıslı islerge juwapker boldı+. 31 Xebron

urpag'ınan bolg'an Eriya o'z urpag'ının' shejiresi boyınsha Xebron urpaqlarının' basshısı boldı. Dawıttın' hu'kimdarlıg'ının' qırqınshı jılında Xebron urpaqlarının' shejiresi izertlengen edi. Sonda Giladtag'ı Yazerde jasag'an Xebron urpaqları arasınan ju'da' qa'biletli adamlar tabıldı+.
32 Eriyanın' ag'ayinleri arasında eki mın' jeti ju'zi ju'da' qa'biletli a'wlad basshıları boldı. Qudaydın' ha'm patshanın' islerine qarawı ushın, Dawıt patsha olardı Ruben ha'm Gad urıwları, ja'ne de, Menashshe urıwının' yarımı u'stinen basshı etip tayınladı.

Ordadag'ı a'skeriy bo'limler

27 1 • To'mende İzrail xalqının' a'wlad basshıları, mın'basıları,
ju'zbasıları ha'm patshalıq islerin alıp baratug'ın olardın'
basqarıwshılarının' dizimi berilgen. Olar ha'r biri jigirma to'rt mın'
adamnan ibarat bolg'an, gezek penen jılına bir ay xızmet etetug'ın a'skeriy
toparlarg'a juwapker boldı.
2 Birinshi ay ushın qoyılg'an birinshi bo'limge Zabdiel ulı Yashobam
basshılıq etti. Og'an tiyisli bo'limde jigirma to'rt mın' adam bar edi.
3 Yashobam Perestin' urpag'ınan bolıp, ol birinshi ayda xızmet etetug'ın
barlıq a'skerbasılarg'a basshı boldı+.
4 Ekinshi ay ushın qoyılg'an ekinshi bo'limge axoxlı Doday basshılıq
etti. Miklot onın' sa'rka'rdası boldı. Og'an tiyisli bo'limde jigirma to'rt
mın' adam bar edi.
5 U'shinshi ay ushın qoyılg'an u'shinshi bo'limge ruwxaniy
Ehoyadanın' ulı Benaya basshılıq etti. Og'an tiyisli bo'limde jigirma to'rt
mın' adam bar edi+. 6 Otız batırdın' biri ha'm otız batırdın' jetekshisi
bolg'an Benaya usı edi. Onın' ulı Ammizabad ta onın' bo'liminde og'an
ja'rdemshi edi.
7 To'rtinshi ay ushın qoyılg'an to'rtinshi bo'limge İoabtın' tuwısqanı
Asahel basshılıq etti. Son'ınan onın' ornın ulı Zebadiya iyeledi. Og'an
tiyisli bo'limde jigirma to'rt mın' adam bar edi+. 8 Besinshi ay ushın
qoyılg'an besinshi bo'limge izraxlı Shamhut basshılıq etti. Og'an tiyisli
bo'limde jigirma to'rt mın' adam bar edi.
9 Altınshı ay ushın qoyılg'an altınshı bo'limge teqoalı İkkesh ulı İra
basshılıq etti. Og'an tiyisli bo'limde jigirma to'rt mın' adam bar edi.
10 Jetinshi ay ushın qoyılg'an jetinshi bo'limge Efrayım urıwınan
pelonlı Xeles basshılıq etti. Og'an tiyisli bo'limde jigirma to'rt mın' adam
bar edi.
11 Segizinshi ay ushın qoyılg'an segizinshi bo'limge Zerax urpag'ınan
xushalı Sibbexay basshılıq etti. Og'an tiyisli bo'limde jigirma to'rt mın'
adam bar edi+.
12 Tog'ızınshı ay ushın qoyılg'an tog'ızınshı bo'limge Benyamin
urıwınan anatotlı Abiezer basshılıq etti. Og'an tiyisli bo'limde jigirma to'rt
mın' adam bar edi.

13 Onınshı ay ushın qoyılg'an onınshı bo'limge Zerax urpag'ınan
netofalı Maharay basshılıq etti. Og'an tiyisli bo'limde jigirma to'rt mın'
adam bar edi.
14 On birinshi ay ushın qoyılg'an on birinshi bo'limge Efrayım urıwınan
piratonlı Benaya basshılıq etti. Og'an tiyisli bo'limde jigirma to'rt mın'
adam bar edi.
15 On ekinshi ay ushın qoyılg'an on ekinshi bo'limge Otnieldin'
urpag'ınan netofalı Xelday basshılıq etti. Og'an tiyisli bo'limde jigirma
to'rt mın' adam bar edi+.

İzrail urıwlarının' ko'semleri

16 İzrail urıwların basqaratug'ın ko'semler mınalar boldı:

Ruben urıwın Zixriy ulı Eliezer,

Shimon urıwın Maaxa ulı Shefatiya,

17 Lebiy urıwın Kemuel ulı Xashabiya,

Xaronnın' urpaqların Sadoq,+

18 Yahuda urıwın Dawıttın' a'jag'ası Elihu,

İssaxar urıwın Mixail ulı Omriy,

19 Zebulon urıwın Obadiya ulı İshmaya,

Naftaliy urıwın Azriel ulı Erimot,

20 Efrayım urıwın Azaziya ulı Hoshea,

Menashshe urıwının' yarımın Pedaya ulı İoel,

21 Giladtag'ı Menashshe urıwının' basqa yarımın Zexariya ulı İddo,

Benyamin urıwın Abner ulı Yasiel,

22 Dan urıwın Eroxam ulı Azarel basqaratug'ın boldı.

İzrail urıwlarının' ko'semleri usılar edi.
23 Dawıt jigirma ha'm onnan to'men jastag'ılardı sanamadı. Sebebi
Jaratqan İye İzraildı aspandag'ı juldızlar kibi ko'p qılıwg'a wa'de bergen
edi+. 24 Seruya ulı İoab ta xalıqtı sanaqtan o'tkeriwdi baslag'anı menen,
onı aqırına jetkermegen edi. Sol sanaqtın' kesirinen Jaratqan İye İzrailg'a
g'a'zebin shashqan edi. Sonlıqtan sanaqtın' na'tiyjesi Dawıt patshanın'
jılnama kitabına kirgizilmedi+.

Patshanın' xızmetkerleri

25 Patshag'a tiyisli qaznalarg'a qaraw Adiel ulı Azmawetke, al qala
a'tirapındag'ı, qalalardag'ı, awıllardag'ı ha'm minaralardag'ı qaznalarg'a
qaraw Uzziya ulı İonatang'a tapsırıldı.

26 Egislik jerlerdi ta'rbiyalaytug'ın diyxanlarg'a Kelub ulı Ezriy,

27 ju'zim bag'larına ramalı Shimey,

ju'zim bag'larındag'ı sharap saqlanatug'ın orınlarg'a shifamlı Zabdiy,

28 batıstag'ı taw eteklerindegi za'ytu'n ha'm jabayı a'njir ag'ashlarına
gederli Baal-Xanan,

za'ytu'n mayı saqlanatug'ın orınlarg'a İoash,

29 Sharonda otlaytug'ın mallarg'a sharonlı Shitray,

oypatlıqlarda bag'ılatug'ın mallarg'a Adlay ulı Shafat,

30 tu'yelerge İsmayıl urpag'ınan Obil,

esheklerge meronotlı Exdeya,

31 mayda mallarg'a Ajar urpag'ınan Yaziz juwapker edi.

Bulardın' ha'mmesi Dawıt patshanın' mal-mu'lki u'stinen qaraytug'ın
xızmetkerler edi+.
32 Dawıttın' a'kesinin' tuwısqanı İonatan ma'sla'ha'tshi boldı. Ol dana
ma'sla'ha'tshi ha'm xatker edi.

Xaxmon ulı Exiel patshanın' ullarının' ta'rbiyashısı boldı.
33 Axitofel patshanın' ma'sla'ha'tshisi, al Ark tiyresinen bolg'an Xushay
patshanın' dostı edi+.
34 Axitofelden keyin, onın' ornın Benaya ulı Ehoyada menen Abiyatar
iyeledi.
İoab patshanın' ordasının' sa'rka'rdası edi+.

Dawıttın' İbadatxana ushın jobası

28 [1] Dawıt İzraildag'ı barlıq ha'meldarlardı – urıw basshıların,
patshanın' xızmetindegi a'skeriy bo'limlerdin' basshıların,
mın'basılardı, ju'zbasılardı, patshag'a ha'm onın' ullarına tiyisli
mu'liklerdi ha'm su'riwlerdi qadag'alawshılardı, saray xızmetkerlerin,
a'hmiyetli adamlardı ha'm barlıq ma'rt jawıngerlerdi Erusalimge jıynadı+.
[2] Dawıt patsha ayaqqa turıp, olarg'a bılay dedi: «Tuwısqanlarım ha'm
xalqım, meni tın'lan'lar! Qudaydın' ayaq qoyg'ıshı bolg'an Jaratqan İyenin'
Kelisim sandıg'ı ushın turaqlı orın bolatug'ın bir İbadatxana qurmaqshı
edim. Qurılıs ushın tayarlıq ta ko'rdim+. [3] Biraq Quday mag'an: „Menin'
atıma arnap İbadatxana qurmaysan'. Sebebi sen ko'p urısıp, qan to'kken
adamsan'“, – dedi+.
[4] Degen menen, İzraildın' Qudayı Jaratqan İye menin' urpaqlarımnın'
ma'n'gige İzrailda patsha bolıwı ushın, a'kemnin' pu'tkil na'sili arasınan
meni tan'ladı. Ol Yahudanı basshı etip tan'ladı ha'm Yahuda urıwınan
a'kemnin' shan'arag'ın, al a'kemnin' ulları arasınan meni tan'lap, pu'tkil
İzraildın' patshası qılıwdı maqul taptı+. [5] Jaratqan İye mag'an ko'p ullar
berip, olardın' arasınan İzrail u'stinen Jaratqan İyenin' patshalıq taxtında
otırıwı ushın ulım Sulaymandı tan'ladı+. [6] Jaratqan İye mag'an bılay dedi:
„Menin' İbadatxanamdı ha'm ha'wlilerimdi ulın' Sulayman quradı.
O'ytkeni Men onı O'zime ul etip tan'ladım. Men de og'an A'ke bolaman+.
[7] Eger ol Menin' buyrıq ha'm nızamlarımdı ha'zirgidey buljıtpay
orınlaytug'ın bolsa, onın' patshalıg'ın ma'n'gige bekkemleymen“.
[8] Endi Qudayımızdın' aldında ha'm Jaratqan İyenin' ja'miyeti bolg'an
İzrail xalqının' ko'zi aldında sizlerge tapsıraman: Qudayın'ız Jaratqan
İyenin' barlıq buyrıqların muqıyatlı tu'rde orınlan'lar. Sonda sizler usı
bereketli jerdi ma'n'gige iyelep, a'wladların'ızg'a ma'n'gige miyras etip
beresizler.
[9] Al sen, ulım Sulayman, a'ken'nin' Qudayın tanıp bil ha'm shın
ju'rekten, jan-ta'nin' menen Og'an xızmet et. Sebebi Jaratqan İye ha'r bir
ju'rekti sınaydı ha'm barlıq oy-qıyallardı tu'sinedi. Eger Onı izlesen', sen
Onı tabasan'. Biraq sen Onı ta'rk etsen', Ol sennen ma'n'gige ju'z buradı+.
[10] Qulaq sal! Muxaddes ma'kan bolg'an İbadatxananı qurıw ushın Jaratqan
İye seni tan'lag'an eken, sen de ma'rt bolıp iske kiris!»

11 Keyin Dawıt İbadatxananın' aywanının', onın' imaratlarının', zatlar
saqlanatug'ın bo'lmelerinin', joqarg'ı qabatının', ishki bo'lmelerinin' ha'm
gu'nadan pa'klenetug'ın orınnın' sızılmasın ulı Sulaymang'a berdi. 12 Dawıt
Muxaddes Ruwx arqalı o'zine ayan bolg'an barlıq sızılmalardı: Jaratqan
İyenin' İbadatxanasının' ha'wlisi menen do'geregindegi barlıq
bo'lmelerdin', Qudaydın' İbadatxanasının' g'a'ziynexanalarının',
bag'ıshlang'an sawg'alar qoyılatug'ın bo'lmelerdin' sızılmalarının'
barlıg'ın Sulaymang'a tapsırdı. 13 Dawıt Sulaymang'a ruwxaniyler menen
lebiylilerdin' toparlarına, olardın' Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı
barlıq xızmetlerine ha'm xızmette qollanılatug'ın barlıq buyımlarg'a
baylanıslı ko'rsetpeler berdi+. 14 Ol ha'r tu'rli xızmetlerde qollanılatug'ın
altın ha'm gu'mis buyımlardı isletiwge kerek bolg'an altın ha'm gu'mistin'
mug'darın da belgilep qoydı: 15 ha'r bir shıra ha'm ha'stenin'
paydalanılatug'ın xızmetine qaray, ha'r bir altın ha'ste menen onın'
shıraları ushın qansha altın, ha'r bir gu'mis ha'ste menen onın' shıraları
ushın qansha gu'mis ketetug'ının ayttı. 16 Sonday-aq, usınılg'an nanlar
qoyılatug'ın stollar ushın ketetug'ın altınnın', gu'mis stollar ushın
ketetug'ın gu'mistin', 17 shanıshqı, qan sebetug'ın tabaqlar, gu'ze ushın
ketetug'ın sap altınnın', ha'r bir altın tostag'an ushın jumsalatug'ın
altınnın', ha'r bir gu'mis tostag'an ushın isletiletug'ın gu'mistin', 18 tu'tetki
tu'tetiletug'ın orın ushın ketetug'ın sap altınnın' mo'lsherin bildirdi.
Bunnan tısqarı, Dawıt og'an arbanın', yag'nıy qanatların jayıp, Jaratqan
İyenin' Kelisim sandıg'ın jawıp turatug'ın altın kerublardın' sızılmasın da
berdi+. 19 Dawıt: «Bulardın' ha'mmesi Jaratqan İyenin' ko'rsetpesi
boyınsha jazılıp, jobalastırıldı. Ol mag'an jobanı tolıq tu'siniwge qa'bilet
berdi», – dedi+.

20 Keyin Dawıt ulı Sulaymang'a bılay dedi: «Ma'rt ha'm batır bolıp, iske
kiris! Qorqpa, ruwxın' tu'spesin. Sebebi Quday İye, yag'nıy menin'
Qudayım senin' menen birge. Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' barlıq
isleri tamam bolmag'ansha, Ol seni taslap ta qoymaydı, ta'rk te etpeydi+.
21 Mine, ruwxaniyler menen lebiylilerdin' toparları Qudaydın'
İbadatxanasındag'ı ha'r qanday jumıs ushın tayar tur. Ha'r tu'rli tarawdın'
sheber o'nermentleri bolg'an qa'lewshiler sag'an ja'rdem beredi. Al
basshılar menen pu'tkil xalıq senin' buyrıqların'a boysınadı».

İbadatxananın' qurılısı ushın berilgen sawg'alar

29 [1] Dawıt patsha pu'tkil ja'miyetke bılay dedi: «Quday tan'lap alg'an
ulım Sulayman jas ha'm ta'jiriybesiz. Al qılınatug'ın is ju'da' u'lken.
Sebebi bul imarat adam ushın emes, al Quday İye ushın salınadı+.
[2] Qudayımnın' İbadatxanası ushın qolımnan kelgeninshe altın buyımlar
ushın altın, gu'mis buyımlar ushın gu'mis, qola buyımlar ushın qola, temir
buyımlar ushın temir, ag'ash buyımlar ushın ag'ash, ja'ne de, oniks,
qasnaqqa qoyılatug'ın taslar, periwza, ha'r tu'rdegi ren'li taslar, sonday-aq,
qımbatbaha taslar menen mramordın' ha'mme tu'rlerin jıynadım.
[3] Bulardan tısqarı, Qudayımnın' İbadatxanasına bolg'an ıqlasım sebepli,
o'zimnin' jeke qaznamdag'ı altın menen gu'misti de Qudayımnın'
İbadatxanasına beremen. Olardı bul muxaddes İbadatxana ushın o'zim
tayarladım. [4] Men berip atırg'an u'sh mın' talant Ofir altını menen jeti mın'
talant sap gu'mis İbadatxananın' diywalların qaplaw,+ [5] barlıq altın ha'm
gu'mis buyımlardı islew ushın ha'm o'nermentlerdin' barlıq islerinde
qollanılsın. Ja'ne de, kim bu'gin o'zin Jaratqan İyege bag'ıshlap, Og'an o'z
ıqtıyarı menen sadaqa beriwdi qa'leydi?»+

[6] Sonda a'wlad basshıları, İzraildın' urıw basshıları, mın'basılar,
ju'zbasılar ha'm patshanın' islerin basqaratug'ın xızmetkerler ıqtıyarlı
sadaqalar berdi. [7] Olar Qudaydın' İbadatxanasının' qurılısı ushın bes mın'
talant altın menen on mın' darik altın, on mın' talant gu'mis, on segiz mın'
talant qola ha'm ju'z mın' talant temir sawg'a qıldı. [8] Bahalı tasları bar
adamlar olardı Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' qaznasına, Gershonnın'
urpag'ınan bolg'an Exieldin' qolına tapsırdı+. [9] Xalıq o'z basshılarının'
ıqtıyarlı tu'rde bergen sıyları ushın quwandı. O'ytkeni olar Jaratqan İyege
shın ju'rekten ıqtıyarlı tu'rde sadaqalar berip atırg'an edi. Dawıt patsha da
qattı quwandı+.

Dawıttın' duwası

[10] Dawıt pu'tkil ja'miyettin' ko'z aldında Jaratqan İyeni alg'ıslap, bılay
dedi:
«Babamız İzraildın' Qudayı Jaratqan İye,
Ma'n'gige Sag'an alg'ıslar bolsın!
[11] Jaratqan İye, ullılıq, qu'diret, dan'q,
Jen'is ha'm saltanat Seniki.
Aspanda ha'm jerde bolg'an ha'r bir na'rse Seniki.

Patshalıq ta Seniki, Jaratqan İye!
Sen ha'r bir na'rseden joqarısan'+.
12 Baylıq ha'm hu'rmet Sennen keler.
Ha'mme na'rsege hu'kimdarsan'.
Ku'sh ha'm qu'diret Senin' qolın'da.
Birewdi joqarılatıw ha'm ku'shli qılıw,
Senin' qolın'da+.
13 Endi, Qudayımız, Seni ta'riyiplep,
A'jayıp atın'a alg'ıs-maqtawlar aytamız.

14 Biraq Sag'an ıqtıyarlı sadaqalar bere alatug'ınday, men kimmen, xalqım kim bolıptı? Ha'r bir na'rse Sennen shıg'adı, bizler tek Senin' qolın'nan alg'anlarımızdı g'ana Sag'an berip atırmız. 15 Senin' aldın'da bizler ata-babalarımız sıyaqlı, jat jerli kelgindimiz. Jer ju'zindegi o'mirimiz ko'len'ke sıyaqlı o'tkinshi ha'm u'mitsiz+. 16 Qudayımız, Jaratqan İye, muxaddes atın'a arnap İbadatxana qurıw ushın bizler tayarlag'an mına ag'ıl-tegil baylıqtı Senin' qolın'nan alg'anbız, ha'mmesi Seniki+.
17 Qudayım, men Senin' ju'rekti sınaytug'ının'dı ha'm hadallıqtı unatatug'ının'dı bilemen. Mına na'rselerdin' ha'mmesin men shın ju'rekten ıqtıyarlı tu'rde berdim. Ha'zir usı jerde turg'an xalqın'nın' da Sag'an ıqtıyarlı sadaqalar berip atırg'anın quwanısh penen ko'rip turman+. 18 Jaratqan İye, babalarımız İbrayımnın', Isaqtın' ha'm İzraildın' Qudayı! Xalqın'nın' bul qa'lewin ma'n'gige olardın' ju'reginde saqlap, ju'reklerin O'zin'e sadıq qa'lpinde saqlap qala go'r! 19 Ulım Sulaymang'a da Senin' buyrıqların'a, qararların'a ha'm qag'ıydaların'a boysınıwı ushın, ja'ne de men kerekli zatlardı tayarlap qoyg'an İbadatxananı qurıwı ushın sadıq ju'rek bere go'r!»+
20 Son'ınan Dawıt pu'tkil ja'miyetke: «Qudayın'ız Jaratqan İyeni alg'ıslan'lar!» – dedi. Solay etip, ha'mmesi ata-babalarının' Qudayı Jaratqan İyeni alg'ısladı, Qudaydın' ha'm patshanın' aldında basların iyip, ta'jim etti.

Sulaymannın' maylanıp, patsha bolıwı

21 Kelesi ku'ni xalıq Jaratqan İyege arnap, mın' bas bug'a, mın' bas qoshqar, mın' toqlı shalıp, jandırılatug'ın qurbanlıqlar berdi. Bularg'a qosa, ishimlik sadaqaların da usındı. Pu'tkil izraillılar ushın basqa da ko'p

qurbanlıqlar berildi. 22 Sol ku'ni izraillılar u'lken quwanısh penen Jaratqan İyenin' aldında iship-jedi.

Keyin, Dawıttın' ulı Sulaymandı ekinshi ma'rte patsha dep tastıyıqladı. Sulaymandı Jaratqan İyenin' aldında maylap, hu'kimdar, al Sadoqtı maylap, ruwxaniy etip qoydı+. 23 Solay etip, Sulayman a'kesi Dawıttın' ornına patsha bolıp, Jaratqan İyenin' bergen taxtına otırdı. Ol tabıslı bolıp, pu'tkil İzrail og'an boysındı+. 24 Barlıq basshılar, batırlar ha'm Dawıttın' ulları patsha Sulaymang'a bag'ındı. 25 Jaratqan İye pu'tkil İzraildın' ko'z aldında Sulaymandı ullı ma'rtebeli qıldı ha'm onı buring'ı İzraildag'ı patshalardın' hesh biri erise almag'an saltanatqa bo'ledi+.

Dawıttın' o'limi

26 İshay ulı Dawıt pu'tkil İzrail u'stinen patshalıq etti. 27 Onın' İzrail u'stinen patshalıq etken waqtı qırıq jıl bolıp, jeti jıl Xebronda, otız u'sh jıl Erusalimde patshalıq etti+. 28 Dawıt o'mirdin' ra'ha'tin ko'rip, baylıqqa ha'm izzet-hu'rmetke tolı ku'nlerdi bastan keshirdi ha'm mazmunlı uzaq o'mir su'rip, bul du'nyadan ko'z jumdı. Onın' ornına ulı Sulayman patsha boldı.

29 Dawıt patshanın' patshalıq qurg'an da'wirindegi islegen isleri basınan ayag'ına shekem ko'zi ashıq Samueldin', payg'ambar Natannın', wa'liy Gadtın' qol jazbalarında jazılg'an+. 30 Bul jazbalar Dawıttın' patshalıg'ı da'wirindegi isler, onın' qu'direti, onın' basınan keshirgen waqıyaları, İzrailda ha'm do'gerektegi barlıq ellerde bolg'an waqıyalar tuwralı bayan etedi.

---

* 1:7 Rodanim – usı at Jar. 10:4 Dodanim.

* 1:19 Peleg – «bo'linip ketti» degendi bildiredi.

* 3:5 Bat-Shuadan – basqa nusqada «Bat-Shebadan».

* 3:11 İoram – Ehoram dep te aytıladı.

* 3:16 Ehoniya – Evreyshe Ehoniya. Ehoyakinnin' basqasha ataması, ja'ne de 17-ayatta bar.

* 5.6 Tilgat-Pilneser – Assiriya hu'kimdarı Tilgat-Pilneser ko'binese Tiglat-Pileser atı menen belgili.

* 9:41 1Jln. 8:35 te Axaz degen at ta bar.

* 11.11 U'sh batır – yamasa otız batır. Ja'ne de, 2Pat. 23:8 ayatqa qaran'.

* 11:11 Yashobam – 2Pat 23:8 de taxkemonlı İosheb-Bashshebet dep jazılg'an.

* 11.20 U'sh batır – basqa nusqada otız batır. 2Pat. 23:18 ayatqa qaran'.

* 11.21 U'sh batır – basqa nusqada otız batır. 2Pat. 23:18 ayatqa qaran'

* 12.15 Birinshi ayda – mart-aprel aylarında.

* 15:20 Joqarg'ı dawısta shertiw – evrey tilinde ma'nisi belgisiz

* 15:21 To'mengi dawısta lira shertip – evrey tilinde ma'nisi belgisiz

* 18.10 Hadoram – İoramnın' basqasha ataması, 2Pat. 8:10 qaran'.

* 18.16 Shawsha – 2Pat. 8:17 de Seraya delingen.

* 18.17 Keretler menen peletlerden alıng'an ta'n saqshılar – patsha Dawıttın' shet elden jallap alg'an ta'n saqshıları bolıwı mu'mkin.

* 20.2 Bir talant – shama menen 34,5 kg.

* 21.15 Ornan – evreyshe Ornan Arawnanın' basqa atı, ja'ne de 18-28-ayatlarg'a qaran'.

* 25.1 Ruwxlanıp qosıq aytıw – so'zbe-so'z: payg'ambarshılıq etiw.

* 25.2 Ruwxlanıp qosıq aytatug'ın edi – so'zbe-so'z: payg'ambarshılıq etetug'ın edi.

● 1:1 *Jar 5, Jar 10, Jar 11:10-26*

+ 1:27 Jar 17:5, Luk 3:34-36

● 1:28 *Jar 25:1-4, Jar 25:12-16, Jar 36:1-19*

+ 1:28 Jar 16:15-16, Jar 21:2-3

+ 1:34 Jar 25:25-26, Jar 32:28

● 1:38 *Jar 36:20-30*

● 1:43 *Jar 36:31-39*

+ 1:44 İysh 34:6, İysh 63:1

+ 1:45 Jar 36:15, Ayup 2:11, Ezk 25:13

+ 1:51 Jar 36:40-43

+ 2:1 Jar 29:32-35, Jar 30:6-20, Shıg' 1:1-4

+ 2:3 Jar 38, Jar 46:12, San 26:19-20

+ 2:4 Rut 4:12, Mat 1:3

+ 2:5 Rut 4:18

+ 2:6 3Pat 4:31, Zab 88:1

+ 2:7 Eshu 7:1, Eshu 7:25

● 2:9 *Rut 4:18-22, Mat 1:3-6*

+ 2:10 San 1:7, San 2:3

+ 2:13 1Pat 16:6-9, 1Pat 17:13, 1Jln 20:7

+ 2:16 2Pat 2:18

+ 2:17 2Pat 19:13, 2Pat 20:9-10, 2Pat 17:25

+ 2:20 Shıg' 31:2

+ 2:21 San 26:29, San 32:39

+ 2:22 San 32:41

+ 2:23 Eshu 13:13, Eshu 13:30

+ 2:24 2Pat 14:2, 1Jln 4:5

+ 2:25 1Jln 2:9

+ 2:49 Eshu 15:31, Eshu 15:17

+ 2:50 1Jln 2:19

+ 2:53 1Jln 4:2

+ 2:55 4Pat 10:15, Erm 35:2, Erm 35:8, San 24:21, Biy 1:16

● 3:1 *2Pat 3:1-5, 2Pat 5:14-16*

+ 3:1 1Pat 25:43, 2Pat 13:1

+ 3:2 2Pat 13:37, 2Pat 15:10, 3Pat 1:5-6

+ 3:4 2Pat 2:11, 2Pat 5:4-5

+ 3:5 1Jln 14:4-7, 2Pat 11:3

+ 3:9 2Pat 13:1

+ 3:10 2Jln 9:31, 2Jln 13:1, 2Jln 14:1, 2Jln 17:1

+ 3:11 2Jln 21:1, 2Jln 22:1, 2Jln 24:1

+ 3:12 2Jln 25:1, 4Pat 15:1, 2Jln 26:1, 2Jln 27:1

+ 3:13 2Jln 28:1, 2Jln 29:1, 2Jln 33:1

+ 3:14 2Jln 33:21, 2Jln 34:1

+ 3:15 2Jln 36:11, 2Jln 36:1, Erm 22:11

+ 3:16 4Pat 24:8-15, 2Jln 36:9-10

+ 3:19 Ezr 2:2, Ezr 3:2, Nxm 12:1, Xag 1:1, Xag 2:20-23, Zxr 4:6-10

+ 3:22 Nxm 3:29, Ezr 8:2

+ 4:1 Jar 46:12, 1Jln 2:4-7

+ 4:2 1Jln 2:53

+ 4:4 1Jln 2:50-51

+ 4:5 1Jln 2:24

+ 4:13 Eshu 15:17, Biy 1:13, Biy 3:9

+ 4:15 San 13:6, San 13:31

+ 4:21 Jar 38:5, San 26:20

+ 4:24 San 26:12-14

+ 4:28 Eshu 19:1-9

+ 4:41 2Jln 29:1, 2Jln 20:1, 2Jln 26:7

+ 4:42 Jar 36:8

+ 4:43 1Pat 15:8, 1Pat 30:17

+ 5:1 Jar 29:32, Jar 35:22, Jar 49:3-4, Jar 48:15-22

+ 5:2 Jar 49:8-10, Mix 5:2

+ 5:3 Jar 46:9, Shıg' 6:14, San 26:5-6

+ 5:6 2Jln 28:20

+ 5:7 San 32:38

+ 5:9 Eshu 22:9

+ 5:10 1Jln 5:19, 1Jln 27:31, Zab 82:7

+ 5:11 Nzm 3:10, Eshu 12:5, Eshu 13:11

+ 5:16 Qsq 2:1, Elsh 9:35

+ 5:17 2Jln 27:1, 4Pat 14:23

+ 5:22 4Pat 15:29, 4Pat 17:6

+ 5:23 Nzm 3:9, Qsq 4:8, Ezk 27:5

+ 5:26 4Pat 15:19, 4Pat 15:29, 4Pat 17:6, 4Pat 18:11

● 6:1 *Ezr 7:1-5*

+ 6:1 Jar 46:11, Shıg' 6:16, San 26:57

+ 6:2 Shıg' 6:18

+ 6:3 San 26:59, Leb 10:1, Leb 10:12

+ 6:4 San 25:7

+ 6:8 2Pat 8:17, 3Pat 2:35

+ 6:9 3Pat 4:2

+ 6:12 1Jln 9:11, Nxm 11:11

+ 6:14 4Pat 25:18, Ezr 7:1, Erm 52:24

+ 6:15 2Jln 36:20

+ 6:16 Jar 46:11, Shıg' 6:16, San 26:57

+ 6:18 Shıg' 6:18

+ 6:19 Shıg' 6:19, 1Jln 23:21

+ 6:23 Shıg' 6:24

+ 6:31 1Jln 16:1-6

+ 6:32 2Jln 5:2

+ 6:33 1Jln 15:17, 1Jln 25:1

+ 6:39 1Jln 15:17, 1Jln 25:1, 2Jln 5:12

+ 6:44 1Jln 15:17, 1Jln 25:1, 2Jln 5:12

+ 6:49 Shıg' 30:7, Leb 1:7, Leb 4:20

+ 6:50 1Jln 6:4-8

● 6:54 *San 35:1-8, Eshu 21:1-42*

+ 6:54 Shıg' 6:16-19, San 3:17-20

+ 6:56 Eshu 14:13

+ 7:1 Jar 46:13, San 26:23

+ 7:5 San 1:29

+ 7:6 Jar 46:21, San 26:38, 1Jln 8:1-5

+ 7:13 Jar 46:24-25, San 26:48-49, Jar 30:7-8

+ 7:14 San 26:31, Jar 50:23, San 32:39

+ 7:15 San 26:33, San 27:1

+ 7:19 San 26:32, Eshu 17:2

+ 7:20 San 26:35-37

+ 7:24 Eshu 16:3, Eshu 16:5

+ 7:26 San 1:10, San 7:48

+ 7:27 San 13:9, San 13:17

+ 7:29 Eshu 17:11

+ 7:30 Jar 46:17-18, San 26:44-46

+ 8:2 Jar 46:21, San 26:38-41, 1Jln 7:6-12

+ 8:12 Ezr 2:33

● 8:29 *1Jln 9:35-44*

+ 8:33 1Pat 9:1, 1Pat 14:51, 1Pat 14:49, 1Pat 31:2, 1Jln 10:2

+ 8:34 1Pat 14:49, 1Pat 31:2, 1Jln 9:40, 1Jln 10:2, 2Pat 9:12

● 9:1 *Nxm 11:1-22*

+ 9:1 2Jln 36:20

+ 9:2 Ezr 2:70, Nxm 7:73

+ 9:4 1Jln 2:5-6, Jar 38:29, Jar 38:5, Jar 38:30

+ 9:17 Ezr 2:42, Nxm 7:45

+ 9:20 San 25:7-13

+ 9:21 1Jln 26:2

+ 9:22 2Jln 8:14

+ 9:25 4Pat 11:5

+ 9:27 San 1:53

+ 9:30 Shıg' 30:23-25

+ 9:32 Leb 24:5-9

+ 9:33 Nxm 10:39, Zab 133:1

● 9:35 *1Jln 8:29-38*

+ 9:39 1Pat 9:1, 1Pat 14:51

● 10:1 *1Pat 31*

+ 10:1 1Pat 28:4

+ 10:2 1Pat 14:49, 1Jln 8:33, 1Jln 9:39

+ 10:4 Biy 9:54, 2Pat 1:10

+ 10:9 2Pat 1:20

+ 10:10 Biy 16:23, 1Pat 5:2

+ 10:11 1Pat 11:1-11, 2Pat 21:10

+ 10:12 2Pat 21:12

+ 10:13 1Pat 13:13, 1Pat 15:23, 1Pat 28:7

- 11:1 *2Pat 5:1-3, 2Pat 5:6-10*

+ 11:2 1Pat 18:13, Zab 77:71

+ 11:3 1Pat 16:13

+ 11:4 Eshu 15:63, Biy 1:8, Biy 1:21

+ 11:6 2Pat 8:16

+ 11:8 3Pat 9:15, 3Pat 9:24, 3Pat 11:27, *2*Jln 32:5

+ 11:9 Est 9:4

- 11:10 *2Pat 23:8-39, 1Jln 27:1-15*

+ 11:15 1Pat 22:1, 2Pat 5:18

+ 11:18 1Pat 7:6

+ 11:20 2Pat 2:18

+ 11:22 Eshu 15:21, 2Pat 8:18

+ 11:23 1Pat 17:50

+ 11:26 2Pat 2:18-23

+ 11:41 2Pat 11:3-17

+ 12:1 1Pat 27:6

+ 12:2 Biy 3:15, Biy 20:16

+ 12:8 Nzm 33:20

+ 12:15 Eshu 3:15

+ 12:19 1Pat 29:2-9

+ 12:23 1Pat 15:28, 1Pat 16:13, 1Pat 28:17

+ 12:28 2Pat 8:17

• 13:1 *2Pat 6:1-11*

+ 13:6 Eshu 15:9, Eshu 15:60, 1Pat 7:1-2, Shıg' 25:22

+ 13:9 San 4:15

+ 13:14 1Jln 26:4-5

• 14:1 *2Pat 5:11-16*

+ 14:1 3Pat 5:1

+ 14:4 1Jln 3:5-8

• 14:8 *2Pat 5:17-25*

+ 14:9 2Pat 23:13

+ 14:11 İysh 28:21

+ 14:15 4Pat 7:6

+ 14:17 Shıg' 15:14-16, Shıg' 23:27, Nzm 2:25

+ 15:4 1Jln 6:16-30

+ 15:11 2Pat 20:25

+ 15:13 1Jln 13:7-11

+ 15:15 Shıg' 25:14, San 7:9

+ 15:16 2Jln 5:12, Zab 150:3-5

+ 15:17 1Jln 6:33, 1Jln 6:39, 1Jln 6:44

+ 15:19 3Pat 4:31, Zab 88:1

+ 15:24 San 10:8

● 15:25 *2Pat 6:12-19*

+ 15:26 San 23:1, Ayup 42:8

+ 15:29 1Pat 14:49, 1Pat 18:20-28, 1Pat 19:11-17, Zab 150:4

+ 16:1 1Jln 15:1

+ 16:4 1Jln 6:31

+ 16:5 1Jln 6:39

• 16:7 *Zab 104:1-15, Zab 95, Zab 105:1, Zab 105:47-48*

+ 16:8 İysh 12:4

+ 16:9 Erm 21:2

+ 16:11 Zab 23:6, Zab 26:8

+ 16:12 Zab 76:12-13

+ 16:14 İysh 26:9

+ 16:15 Nzm 7:9

+ 16:16 Jar 17:2, Jar 26:3

+ 16:18 Jar 35:11-12

+ 16:19 Nzm 7:7, Nzm 26:5

+ 16:21 Jar 12:17, Jar 20:3

+ 16:22 Jar 20:7

+ 16:24 Zab 9:2

+ 16:25 2Pat 22:4, Zab 17:4, Zab 144:3, Shıg' 18:11

+ 16:26 İysh 44:24, Erm 10:12

+ 16:28 Zab 28:1

+ 16:31 İysh 44:23, İysh 49:13, Zab 92:1

+ 16:32 Zab 97:7

+ 16:33 Zab 9:9

+ 16:34 2Jln 5:13, 2Jln 20:21, Ezr 3:11, Zab 105:1

+ 16:36 Zab 40:14

+ 16:37 1Jln 16:5

+ 16:39 1Jln 15:11, 3Pat 3:4

+ 16:40 Shıg' 29:38

+ 16:41 1Jln 6:33

+ 16:42 1Jln 25:1, Zab 38:1

● 16:43 *2Pat 6:19*

+ 17:1 2Pat 7:1, 2Pat 12:1

+ 17:7 1Pat 16:11-13, Zab 77:70

+ 17:8 1Pat 18:14

+ 17:9 Biy 2:14-16, 1Pat 12:11

+ 17:11 3Pat 2:10

+ 17:12 3Pat 8:19

+ 17:13 Zab 88:27, 2Kor 6:18, Evr 1:5

+ 17:14 Zab 88:5, Zab 88:30, Zab 88:36-37, Zab 131:12, Yuxn 7:42

● 17:16 *2Pat 7:18-29*

+ 17:20 Shıg' 15:11

+ 17:21 Nzm 4:7, Nzm 26:19, Nzm 33:29

● 18:1 *2Pat 8:1-14*

+ 18:3 1Pat 14:47

+ 18:4 Eshu 11:6

+ 18:7 4Pat 11:10, 2Jln 23:9

+ 18:8 3Pat 7:15-47

+ 18:11 3Pat 7:51

+ 18:13 Jar 25:23, Jar 27:40, San 24:18

● 18:14 *2Pat 8:15-18, 2Pat 20:23-26*

+ 18:15 2Pat 2:13, 1Jln 11:6, 3Pat 4:3

+ 18:16 2Pat 15:24, 2Pat 20:25, 1Jln 24:3

+ 18:17 2Pat 23:20, 3Pat 2:35, 3Pat 4:4

● 19:1 *2Pat 10*

+ 19:1 1Pat 11:1

+ 19:6 2Pat 8:3

+ 19:7 San 21:30, Eshu 13:9, Eshu 13:16

+ 19:11 1Jln 18:12

+ 19:13 1Pat 3:18

+ 19:16 3Pat 11:23

● 20:1 *2Pat 11:1, 2Pat 12:26-31, 2Pat 21:18-22*

+ 20:1 2Pat 11:1, Nzm 3:11

+ 20:4 Nzm 2:11

+ 20:5 1Pat 17:7

+ 20:7 1Pat 16:9, 2Pat 13:3, 1Jln 2:13

+ 20:8 Eshu 11:22

- 21:1 *2Pat 24:1-9*

+ 21:1 Ayup 1:6, Zxr 3:1, Mat 4:3, 1Kor 7:5, 1Sal 3:5, Ayan 12:9-10

+ 21:2 Biy 20:1, San 1:2-4

+ 21:3 Nzm 1:11

+ 21:5 Biy 20:17, 1Pat 11:8

+ 21:6 1Jln 27:24

- 21:7 *2Pat 24:10-17*

+ 21:8 2Pat 12:13, 1Pat 13:13

+ 21:9 1Pat 22:5

+ 21:13 Zab 118:156

+ 21:14 Shıg' 30:12

+ 21:15 4Pat 19:35, 2Jln 32:21, İysh 37:36, Elsh 12:23, Yuns 3:9

- 21:18 *2Pat 24:18-25*

+ 21:22 San 16:47-48

+ 21:23 3Pat 19:21

+ 21:26 2Jln 3:1, Leb 9:24, Biy 6:21, 3Pat 18:38

+ 21:29 1Jln 16:39, 2Jln 1:3

+ 22:1 2Jln 3:1

+ 22:2 3Pat 5:17

+ 22:3 3Pat 7:47

+ 22:4 3Pat 5:6

+ 22:5 1Jln 29:1

+ 22:7 2Pat 7:2, 3Pat 8:17, 1Jln 17:1

+ 22:8 3Pat 5:3, 1Jln 28:3

+ 22:9 3Pat 5:4, 3Pat 4:24

+ 22:10 2Pat 7:13-14

+ 22:13 Eshu 1:6, 1Jln 28:20

+ 22:18 1Jln 23:25

+ 23:1 1Jln 29:28

+ 23:3 San 4:3

+ 23:5 2Jln 29:26, Nxm 12:36

+ 23:6 Shıg' 6:16, San 26:57

+ 23:7 1Jln 26:21-22

+ 23:8 1Jln 29:8

+ 23:12 Shıg' 6:18, 1Jln 6:18

+ 23:13 Shıg' 6:20, Shıg' 28:1, San 6:22-27

+ 23:14 Nzm 33:1

+ 23:15 Shıg' 18:3-5

+ 23:16 1Jln 26:24

+ 23:17 1Jln 26:25

+ 23:19 1Jln 24:23

+ 23:20 1Jln 24:24

+ 23:21 Shıg' 6:19, 1Jln 23:21

+ 23:22 San 36:8

+ 23:23 1Jln 24:30

+ 23:24 San 4:3, San 8:24-25, 2Jln 31:17, Ezr 3:8

+ 23:25 1Jln 22:18

+ 23:28 San 3:6-9

+ 23:31 San 28:9-15

+ 24:1 Shıg' 6:23

+ 24:2 Leb 10:2, San 3:4

+ 24:3 2Pat 8:17

+ 24:7 Ezr 2:36, Nxm 7:39

+ 24:10 Luk 1:5

+ 24:20 1Jln 23:13-23

+ 24:23 1Jln 26:31

+ 24:31 1Jln 25:8, 1Jln 26:13, Nxm 11:1

+ 25:1 1Jln 6:33, 1Jln 6:39, 1Jln 15:17, 1Jln 16:42

+ 25:8 1Jln 26:13

+ 26:2 1Jln 9:21

+ 26:4 1Jln 15:18, 1Jln 15:21, 1Jln 15:24

+ 26:5 2Pat 6:11, 1Jln 13:14

+ 26:8 1Jln 16:38

+ 26:13 1Jln 25:8

+ 26:15 Nxm 12:25

+ 26:21 1Jln 23:7-8

+ 26:24 1Jln 23:16

+ 26:25 1Jln 23:16

+ 26:26 2Pat 8:11

+ 26:29 Nxm 11:16

+ 26:30 1Jln 27:17

+ 26:31 1Jln 24:23, Eshu 21:39, 1Jln 6:81

- 27:1 *2Pat 23:8-39, 1Jln 11:10-47*

+ 27:3 San 26:19-20

+ 27:5 2Pat 8:18

+ 27:7 2Pat 2:18-23

+ 27:11 2Pat 21:18, 1Jln 20:4

+ 27:15 Eshu 15:17, Biy 1:13, Biy 3:9, 1Jln 4:13

+ 27:17 1Jln 26:30, 1Jln 24:3

+ 27:23 Jar 15:5

+ 27:24 1Jln 21:6-7

+ 27:31 1Jln 5:10, Zab 82:7

+ 27:33 2Pat 15:12, 2Pat 16:20, 2Pat 15:37, 2Pat 17:7, 3Pat 4:5

+ 27:34 1Jln 11:6

+ 28:1 1Jln 23:2

+ 28:2 İysh 60:13, İysh 66:1, Ezk 43:7, 2Pat 7:1, 1Jln 17:1

+ 28:3 2Pat 7:5, 3Pat 5:3, 1Jln 22:8

+ 28:4 1Pat 16:12-13, 1Jln 17:27, Jar 49:8, Zab 77:68, 1Jln 5:2

+ 28:5 1Jln 3:1-9, 1Jln 14:3-7, 1Jln 22:9, 2Jln 1:8, 2Jln 6:10

+ 28:6 2Pat 7:13-14

+ 28:9 1Jln 29:17, Hkm 17:3, 3Pat 8:39, 2Jln 6:30, Elsh 1:24, 2Jln 15:2, İysh 55:6, Erm 29:13

+ 28:13 1Jln 23:6, 1Jln 24:6

+ 28:18 Shıg' 25:20, Zab 17:11, Zab 98:1

+ 28:19 Shıg' 25:40

+ 28:20 Eshu 1:6, 1Jln 22:13

+ 29:1 3Pat 3:7, 1Jln 22:5

+ 29:4 Jar 10:29, 3Pat 9:28, Ayup 22:24

+ 29:5 Shıg' 25:2

+ 29:8 1Jln 23:7-8

+ 29:9 2Kor 9:7

+ 29:11 Zab 23:1, Zab 88:12

+ 29:12 3Pat 3:13, 2Jln 20:6

+ 29:15 Leb 25:23, Zab 38:13, Zab 118:19, Ayup 14:2, Zab 101:12, Zab 143:4

+ 29:16 Xag 2:8

+ 29:17 1Jln 28:9, Hkm 17:3

+ 29:19 1Jln 22:14

+ 29:22 3Pat 1:39, 3Pat 2:35

+ 29:23 3Pat 2:12

+ 29:25 2Jln 1:1, 3Pat 3:13, 2Jln 1:12

+ 29:27 2Pat 2:11, 2Pat 5:4-5, 3Pat 2:11

+ 29:29 1Pat 16:13, 2Pat 7:2, 1Pat 22:5

Ekinshi jılnama kitabı

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
		31	32	33	34	35	36		

Sulaymannın' danalıq sorawı

1 1 • Dawıt ulı Sulayman o'z patshalıg'ın bekkemlep aldı. Qudayı
Jaratqan İye onın' menen birge bolıp, ma'rtebesin ju'da' joqarılattı+. 2 Bir
ku'ni Sulayman pu'tkil İzrail xalqın – mın'basılardı, ju'zbasılardı, biylerdi,
İzraildın' barlıq ko'semlerin ha'm a'wlad basshıların shaqırttı. 3 Sulayman
jıynalg'anlardı ertip, Gibon qalasındag'ı sıyınıw ornına jol aldı. Qudaydın'
Ushırasıw shatırı sol jerde bolıp, onı Jaratqan İyenin' qulı Muwsa sho'lde
tikken edi+. 4 Dawıt Qudaydın' Kelisim sandıg'ın qoyıw ushın Erusalimde bir
shatır tigip, sandıqtı Kiryat-Yarimnen sol shatırg'a alıp barg'an edi+. 5 Biraq
Xurdın' aqlıg'ı Uriydin' ulı Besalel qurg'an qoladan islengen qurbanlıq orın
ele Gibondag'ı Jaratqan İyenin' Muxaddes shatırının' aldında turg'an edi.
Sulayman ha'm jıynalg'an xalıq Qudaydın' erkin biliw ushın sol jerge
bardı+. 6 Sulayman Jaratqan İyenin' aldında Ushırasıw shatırının' aldındag'ı
qoladan islengen qurbanlıq orıng'a ko'terilip, onda mın' bas maldı jandırıp
qurbanlıqqa berdi.

7 Sol tu'ni Quday Sulaymang'a ko'rinip, og'an:

– Tile tilegin'di, sorag'anın'dı beremen! – dedi. 8 Sulayman Qudayg'a
bılay dedi:

– A'kem Dawıtqa u'lken jaqsılıq islep, meni onın' ornına patsha etip
qoydın'+. 9 Endi Qudayım, Jaratqan İye, a'kem Dawıtqa bergen wa'den'di
orınla! Aqırı, Sen meni jerdin' shan'ınday ko'p bolg'an xalıq u'stinen patsha
etip qoydın'+. 10 Bul xalıqtı basqara alıwım ushın, mag'an danalıq ha'm bilim
ber. Bolmasa, bul ullı xalqın'a kim hu'kimdarlıq qıla aladı? 11 Quday
Sulaymang'a bılay dedi:

– Demek ju'regin'nin' qa'lewi usı. Sen baylıq, mal-mu'lik, dan'q-ataq yaki
dushpanların'a o'lim tilemedin', ha'tte, o'zin' ushın uzaq o'mir de
soramadın'. Qaytama, seni patsha etip qoyg'an xalqımdı basqarıw ushın
danalıq ha'm bilim soradın'. 12 Sonlıqtan sag'an danalıq ha'm bilim beriledi.
Bug'an qosa, sag'an deyingi hesh bir patsha ko'rmegen ha'm sennen keyin
de hesh bir patsha ko'rmeytug'ın baylıq, mal-mu'lik ha'm dan'q-ataq
beremen+.

13 Sulayman Gibondag'ı Ushırasıw shatırı ornalasqan sıyınıw ornınan
Erusalimge keldi ha'm İzrail u'stinen hu'kimdarlıq qıla basladı.

Patsha Sulaymannın' ku'shi ha'm baylıg'ı

14 ● Sulayman sawash arbaları menen atlardı ko'beytti. Onın' bir mın' to'rt ju'z sawash arbası ha'm on eki mın' atı bar edi. Olardın' bir bo'legin sawash arbaları saqlanatug'ın qalalarg'a, bir bo'legin o'zinin' janına, Erusalimge jaylastırdı+. 15 Patsha Erusalimde gu'mis penen altındı a'piwayı taslarg'a ten' qılıp qoydı, al kedr ag'ashın batıstag'ı taw eteklerinde o'setug'ın jabayı a'njir ag'ashı sıyaqlı mol etti. 16 Sulaymannın' atları Mısır menen Quweden alıp kelindi. Patshanın' sawdagerleri atlardı Quweden satıp alatug'ın edi+. 17 Mısırdan ha'r bir sawash arbası altı ju'z shekel gu'miske, ha'r bir at bir ju'z eliw shekel gu'miske satıp a'kelinip, olar patsha sawdagerleri arqalı pu'tkil xettler menen aramlardın' patshalarına satılatug'ın edi.

İbadatxana qurılısına tayarlıq

2 1 • Sulayman Jaratqan İyege arnap İbadatxana ha'm o'zi ushın bir
saray qurıwdı buyırdı. 2 Ol ju'k tasıw ushın jetpis mın', tawlarda tas kesiw
ushın seksen mın' ha'm olardı qadag'alaw ushın u'sh mın' altı ju'z adam
belgiledi. 3 Sulayman Tir patshası Xiramg'a bılay dep aytıw ushın adamların
jiberdi: «A'kem Dawıt o'zi jasaw ushın saray saldırg'anda jibergen kedr
bo'renelerinen mag'an da jibersen'iz+. 4 Ha'zir men Qudayım Jaratqan İyege
arnap İbadatxana qurıp, İbadatxananı Og'an bag'ıshlamaqshıman. Sol jerde
Onın' aldında xosh iyisli tu'tetkiler tu'tetilip, ha'rdayım usınılg'an nanlar
turıwı kerek. Ja'ne de, ha'r ku'ni azanda ha'm keshte, Shabbat ku'nleri, Jan'a
ay bayramlarında ha'm Qudayımız Jaratqan İye belgilegen bayramlarda
jandırılatug'ın qurbanlıqlar usınılıwı tiyis. Bul ra'simler İzrail ushın ma'n'gi
qag'ıyda boladı. 5 Qudayımız basqa barlıq qudaylardan ullı bolg'anlıg'ı
sebepli, Men quratug'ın İbadatxana da asa ullı boladı+. 6 Biraq ko'kler,
ha'tte, ko'klerdin' ko'kleri Onı sıyg'ıza almag'anda, Og'an arnap İbadatxana
qurıwg'a kimnin' shaması jetedi? Og'an arnap u'y quratug'ınday, men kim
bolıppan? Tek Onın' aldında qurbanlıqlardı o'rtep usınıw ushın bir orın
qurmaqshıman+. 7 Sol sebepli mag'an altın, gu'mis, qola ha'm temirden zat
islewde, shım qızıl, qırmızı ha'm qızg'ısh ko'k ren'li jiplerden zat toqıwda
ha'm oymashılıqta sheber usta bolg'an bir adam jibersen'iz. Ol a'kem Dawıt
jetistirgen sheber ustalar menen birge Yahudada ha'm Erusalimde jumıs
islesin+. 8 Mag'an Lebanon tawlarınan kedr, sa'rwi ha'm sapalı arsha
ag'ashların da jibersen'iz. Sebebi adamların'ızdın' Lebanondag'ı ag'ashlardı
kesiwge uqıplı ekenin bilemen. Menin' adamlarım sizin' adamların'ız benen
birge isleydi. 9 Olar mag'an ju'da' ko'p mug'darda ag'ash kesip bersin.
O'ytkeni men quratug'ın İbadatxana za'wlim ha'm saltanatlı bolıwı kerek.
10 Men ag'ashlardı kesetug'ın adamların'ızg'a jigirma mın' kor jenshilgen
biyday, jigirma mın' kor arpa, jigirma mın' bat sharap ha'm jigirma mın' bat
za'ytu'n mayın jiberemen».

11 Tir patshası Xiram Sulaymang'a xat arqalı bılay dep juwap berdi:
«Jaratqan İye O'z xalqın su'ygenlikten, sizdi patsha etip qoydı»+.

12 Xiram xatın bılay dawam etti: «Aspan ha'm jerdi jaratqan İzraildın'
Qudayı Jaratqan İyege alg'ıslar bolsın! Ol patsha Dawıtqa Jaratqan İye ushın
İbadatxana, o'zi ushın saray salatug'ın dana, aqıllı ha'm parasatlı ul inam
etipti. 13 Sizge Xuram-Abiy degen aqıllı ha'm sheber bir adamdı jiberemen+.
14 Onın' anası Dan urıwınan, al a'kesi tirli. Xuram-Abiy altın, gu'mis, qola,

temir, tas ha'm ag'ash penen, shım qızıl, qızg'ısh ko'k ha'm qırmızı ren'li jipler, ja'ne hasıl zıg'ır menen jumıs isley aladı. Ol oymashılıqtın' ha'mme tu'rlerine usta bolıp, qa'legen buyırtpan'ızdı orınlay aladı. Ol sizin' sheberlerin'iz ha'm a'ken'iz mırzam Dawıttın' sheberleri menen isleydi.
15 Endi mırzam, o'zin'iz aytqan biyday, arpa, za'ytu'n mayı ha'm sharaptı
qulların'ızg'a jibersen'iz. 16 Bizler de Lebanon tog'aylarınan sizge kerekli
ag'ashlardı kesip, bir-birine baylap sal sog'ıp, ten'iz arqalı Yafog'a jetkerip
beremiz. Siz ag'ashlardı sol jerden Erusalimge alıp ketersiz»+.
17 A'kesi Dawıt ju'rgizgen sol sanaqtan keyin, Sulayman da İzrailda
jasaytug'ın barlıq shet ellilerdin' esabın aldı. Olardın' sanı bir ju'z eliw u'sh
mın' altı ju'z boldı+. 18 Olardın' jetpis mın'ın ju'k tasıwshı, seksen mın'ın
tawlarda tas kesiwshi, al u'sh mın' altı ju'zin jumısshılar u'stinen
qadag'alawshı etip belgiledi.

İbadatxananın' qurılıwı

3 1 • Sulayman Erusalimdegi Moriya tawında, ebuslı Ornannın' qırman
jerinde İbadatxana qurılısın basladı. Bul jerdi a'kesi Dawıt aldın ala
tayarlap qoyg'an bolıp, ol jerde Jaratqan İye Dawıtqa ko'ringen edi+.
2 Sulayman qurılıstı o'z patshalıg'ının' to'rtinshi jılının' ekinshi ayının'
ekinshi ku'ni basladı. 3 Qudaydın' İbadatxanasının' irgetasının' o'lshemi eski
o'lshem birligi boyınsha mınaday boldı: uzınlıg'ı alpıs shıg'anaq, eni jigirma
shıg'anaq edi. 4 İbadatxana imaratının' aldıng'ı jag'ındag'ı aywannın'
uzınlıg'ı İbadatxana imaratının' enindey, yag'nıy jigirma shıg'anaq, biyikligi
bir ju'z jigirma shıg'anaq edi. Sulayman İbadatxananın' ishin sap altın
menen qaplattı. 5 Onın' u'lken bo'lmesinin' diywalların sa'rwi taxtashalar
menen, olardın' u'stin sap altın menen qaplattı. Altınnın' betine palma
ag'ashları menen shınjır nag'ısların oydırıp saldırdı. 6 Ol İbadatxananı
qımbatbaha taslar menen a'sheko'yletti. Ol qollang'an altın Parwayım
jerinen alıp kelingen edi. 7 Sulayman İbadatxananın' to'besindegi o'relerdi,
qapının' do'gerek ag'ashın, diywalların ha'm qapıların altın menen qaplatıp,
diywallarg'a kerublardın' su'wretlerin oyıp saldırdı. 8 Ol En' muxaddes
bo'lmeni de qurdırdı. Onın' uzınlıg'ı da jigirma shıg'anaq, eni de jigirma
shıg'anaq bolıp, İbadatxananın' eni menen birdey o'lshemde edi. Sulayman
bul bo'lmenin' ishin altı ju'z talant jaqsı altın menen qaplattı. 9 Onda
qollanılg'an altın shegelerdin' awırlıg'ı eliw shekel edi. Joqarg'ı
bo'lmelerdin' diywalları da altın menen qaplandı. 10 En' muxaddes bo'lme
ushın eki kerubtın' mu'sinin isletip, olardı altın menen qaplattı+.
11 Kerublardın' qanatlarının' ulıwma uzınlıg'ı jigirma shıg'anaq edi. Bir
kerubtın' bir qanatı bes shıg'anaq bolıp, ol İbadatxananın' bir diywalına tiyip
turdı, al ekinshi qanatı da bes shıg'anaq bolıp, ol ekinshi kerubtın' qanatına
tiyip turdı. 12 Sol sıyaqlı, ekinshi kerubtın' da bir qanatının' uzınlıg'ı bes
shıg'anaq bolıp, ol İbadatxananın' ekinshi diywalına tiyip turdı, al ekinshi
qanatı da bes shıg'anaq bolıp, ol birinshi kerubtın' qanatına tiyip turdı.
13 Kerublardın' jayılg'an qanatlarının' uzınlıg'ı jigirma shıg'anaq boldı. Eki
kerub ta tik ayaqta turg'an qa'lipte islenip, ju'zleri u'lken bo'lmege qarap
turdı. 14 Sulayman qızg'ısh ko'k, shım qızıl, qırmızı jiplerden ha'm jin'ishke
hasıl zıg'ır jiplerden tawar toqıttı ha'm olardın' betine kerublardın'
su'wretlerin kesteletip, shımıldıq isletti+. 15 Sulayman eki o're isletip, olardı
İbadatxananın' aldına qoydırdı. Ha'r bir o'renin' biyikligi otız bes shıg'anaq,
al olardın' u'stindegi to'beliginin' ha'r birinin' biyikligi bes shıg'anaq edi+.

16 Ol halqa sıyaqlı oralıp turatug'ın shınjırlar isletip, olar menen o'renin'
joqarısın bezedi. Ja'ne, ol ju'z dana anar miywesin isletip, olardı shınjırlarg'a
ildirtti. 17 O'relerdi İbadatxananın' aldına: birewin qubla ta'repine, ekinshisin
arqa ta'repine qoydırıp, qubladag'ısın Yaxin*, arqadag'ısın Boaz* dep atadı.

İbadatxanag'a tiyisli zatlardı islew

4 [1] • Sulayman qoladan qurbanlıq orın da isletti. Onın' uzınlıg'ı jigirma shıg'anaq, eni jigirma shıg'anaq, biyikligi on shıg'anaq edi+. [2] Keyin qolanı eritip, u'lken hawız quydırdı. Onın' bir erneginen ekinshi ernegine shekemgi aralıg'ı on shıg'anaq, biyikligi bes shıg'anaq, aylana uzınlıg'ı otız shıg'anaq edi+. [3] Hawız quyılg'an waqıtta, onın' erneginin' astına eki qatar etip bug'alardın' ko'rinisleri qosıp quyılg'an bolıp, olar ha'r bir shıg'anaqqa on-onnan tuwrı keletug'ın edi. [4] Hawız on eki bug'anın' u'stine ornatılg'an bolıp, olardın' u'shewi arqag'a, u'shewi batısqa, u'shewi qublag'a, u'shewi shıg'ısqa qarap turg'an edi. Bug'alardın' artqı jag'ı hawızdın' astında, ishte edi. [5] Hawızdın' qalın'lıg'ı to'rt eli bolıp, ernegi kesenin' ernegine, ashılıp turg'an lala gu'lge uqsaytug'ın edi. Og'an u'sh mın' bat* suw sıyatug'ın edi. [6] Sulayman on la'gen isletip, onın' besewin qubla ta'repke, besewin arqa ta'repke qoydı. Bularda jandırılatug'ın qurbanlıqlar juwılatug'ın edi. Al hawızda ruwxaniyler juwınatug'ın edi+. [7] Sulayman berilgen ko'rsetpeler boyınsha on altın ha'ste isletip, olardın' besewin İbadatxananın' ishine on' ta'repke, besewin shep ta'repke qoydı+. [8] Keyin ol on stol soqtırıp, onın' besewin İbadatxananın' ishine on' ta'repke, besewin shep ta'repke qoydı. Ja'ne altınnan ju'z dana qan sebetug'ın tabaq ta isletti. [9] Ol ruwxaniyler ushın ha'wli ha'm u'lken ha'wli qurdırıp, ha'wliler ushın qapılar isletti ha'm qapılardı qola menen qaplattı. [10] Hawızdı İbadatxananın' qubla-shıg'ıs ta'repine qoydırdı. [11] Bunnan keyin Xuram ku'l salınatug'ın ıdıslar, ku'l alatug'ın belsheler ha'm qan sebetug'ın tabaqlar soqtı.

Solay etip, Xuram patsha Sulaymannın' tapsırması boyınsha Qudaydın' İbadatxanası ushın islep atırg'an mına islerin tamamladı: [12] eki o're, o'relerdin' to'besine qoyılatug'ın eki to'belik, o'relerdin' to'beligin orap turg'an eki torlı a'sheko'y, [13] o'renin' to'beligin jawıp turıw ushın arnalg'an ha'r bir tordag'ı eki qatar anar, yag'nıy eki tordag'ı to'rt ju'z anar, [14] tu'beldirikler ha'm tu'beldirik u'stine la'genler, [15] hawız ha'm hawızdın' astındag'ı on eki bug'a, [16] ku'l salınatug'ın ıdıslar, ku'l alatug'ın belsheler, shanıshqılar.

Xuram-Abiydin' Jaratqan İyenin' İbadatxanası ushın patsha Sulaymang'a islep bergen ha'mme buyımları jıltıratılg'an qoladan islendi. [17] Patsha bulardı İordan tegisliginde, Sukkot penen Sereda arasındag'ı saz ılaylı jerlerde quydırdı. [18] Sulayman isletken buyımlar sonshelli ko'p bolg'anlıqtan, olar ushın ketken qolanın' o'lshemi anıqlanbadı.

19 Sulayman Qudaydın' İbadatxanası ushın to'mendegi zatlardı isletti:

altınnan islengen tu'tetki tu'tetiletug'ın orın,

u'stinde usınılg'an nanlar turatug'ın stollar,

20 qag'ıydag'a muwapıq, En' muxaddes bo'lmege kirer awızda janıp turıwı ushın, sap altınnan ha'steler ha'm olardın' shıraları,

21 sapalı altınnan islengen gu'ller, shıralar ha'm pilik tazalaytug'ın qısqıshlar,

22 sap altınnan pilik keskishler, qan sebetug'ın tabaqlar, lawabı keseler, shoq salınatug'ın ıdıslar.

İbadatxananın' En' muxaddes bo'lmesinin' ha'm u'lken bo'lmenin' qapıları da altınnan islendi.

5 [1] Sulayman Jaratqan İyenin' İbadatxanasına tiyisli bolg'an barlıq islerdi tamamlag'annan keyin, a'kesi Dawıt atag'an ha'mme na'rseni: gu'mis, altın ha'm basqa zatlardı a'kelip, Qudaydın' İbadatxanasının' qaznalarına qoydı.

Kelisim sandıg'ının' İbadatxanag'a alıp keliniwi

[2] • Patsha Sulayman Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ın Dawıttın' qalası bolg'an Sionnan alıp keliw ushın İzraildın' aqsaqalların, İzrail xalqının' barlıq urıw ha'm a'wlad basshıların Erusalimge shaqırdı+. [3] Ha'mme izraillılar jetinshi aydag'ı bayram waqtında patshanın' aldına jıynaldı. [4] İzrail aqsaqallarının' ha'mmesi jıynalg'anda, lebiyliler sandıqtı jerden ko'terip aldı. [5] Ruwxaniyler menen lebiyliler Kelisim sandıg'ın, Ushırasıw shatırın ha'm shatırdag'ı ha'mme muxaddes buyımlardı İbadatxanag'a tasıdı. [6] Patsha Sulayman ha'm onın' janındag'ı pu'tkil İzrail ja'miyeti sandıqtın' aldında, san-sanaqsız qoy ha'm bug'alardı qurbanlıqqa shaldı. [7] Ruwxaniyler Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ın İbadatxananın' en' to'rine, En' muxaddes bo'lmege kirgizip, kerublardın' qanatlarının' astındag'ı o'z ornına qoydı. [8] Kerublardın' qanatları sandıqtın' u'sti boylap sozılıp, sandıqtı da, onın' sırıqların da jawıp turdı+. [9] Sırıqlar ju'da' uzın bolg'anlıqtan, olardın' ushları En' muxaddes bo'lmenin' aldındag'ı Muxaddes bo'lmeden ko'rinip turatug'ın edi. Biraq olar sırttan ko'rinbeytug'ın edi. Olar ha'zir de sol jerde tur. [10] Sandıqtın' ishinde Muwsanın' Xoreb tawında qoyg'an eki tas taxtasınan basqa hesh na'rse joq edi. Mısırdan shıqqanda Jaratqan İye bul tawda izraillılar menen kelisim du'zgen edi+. [11] Ruwxaniyler Muxaddes bo'lmeden shıqtı. Ol jerdegi barlıq ruwxaniyler qaysı toparg'a tiyisli bolıwına qaramastan, tazalanıw ra'siminen o'tken edi+. [12] Barlıq lebiyli sazendeler: Asaf, Heman, Edutun, olardın' ulları ha'm ag'ayinleri juqa hasıl zıg'ırdan kiyim kiyip alg'an edi. Olar kimbal, arfa ha'm lira shertip qurbanlıq orınnın' shıg'ıs jag'ında turg'an edi. Olardın' janında ka'rnay shalatug'ın bir ju'z jigirma ruwxaniy turdı+.
[13] Ka'rnayshılar menen qosıqshılar birigip, ba'lent dawıs penen Jaratqan İyege alg'ıs-maqtawlar aytıp, Onı ta'riyipledi. Ka'rnay, kimbal ha'm basqa saz a'sbaplarına qosılıp qosıqshılar:
«Jaratqan İye iygilikli,
Onın' sadıqlıg'ı ma'n'gilik!» –
dep Jaratqan İyege alg'ıs-maqtawlar aytti.

Sonda bir bult Jaratqan İyenin' İbadatxanasın toltırdı+. 14 Bul bult sebepli ruwxaniyler xızmetin dawam ettire almadı. Sebebi Jaratqan İyenin' saltanatı Qudaydın' İbadatxanasın toltırıp turg'an edi+.

Sulaymannın' so'zi

6 [1] Sonda Sulayman bılay dedi: «Jaratqan İye! Sen: „Qoyıw bultlar
ishinde ma'kan qurıwdı qa'leymen“, – dep aytqan edin'+. [2] Men Sen
ushın saltanatlı bir İbadatxana, ma'n'gige jasaytug'ın bir qonıs qurdım».

Sulaymannın' xalıqqa aytqan so'zleri

[3] • Patsha burılıp, tik ayaqta turg'an pu'tkil İzrail ja'miyetine pa'tiya
berdi+. [4] Son'ınan patsha bılay dedi: «A'kem Dawıtqa O'z awzı menen aytqan
so'zlerin O'z qolları menen orınlag'an İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege
alg'ıslar bolsın! Ol bılay degen edi: [5] „Xalqımdı Mısırdan alıp shıqqan
ku'nnen beri O'zimnin' atıma arnap bir İbadatxana qurıwı ushın, İzrail
urıwlarına tiyisli qalalardın' hesh birin tan'lamadım. Sonday-aq xalqım
İzraildı basqarıw ushın da birde bir adamdı tan'lamadım. [6] Biraq endi Men
atıma arnap İbadatxana qurıw ushın Erusalimdi, al xalqımdı basqarıw ushın
Dawıttı tan'lap aldım“+. [7] A'kem Dawıttın' ju'reginde İzraildın' Qudayı
Jaratqan İyenin' atına arnap İbadatxana qurıw qa'lewi bar edi+. [8] Biraq
Jaratqan İye a'kem Dawıtqa: „Menin' atıma arnap İbadatxana qurıwdı niyet
etipsen'. Bul jaqsı niyet. [9] Degen menen, Menin' atıma arnap bul
İbadatxananı sen emes, al senin' bel balan' quradı“, – dedi+. [10] Jaratqan İye
bergen so'zin orınladı. Jaratqan İyenin' aytqanınday, a'kem Dawıttan son'
İzrail taxtına men otırdım ha'm İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' atına
arnap İbadatxana qurdım+. [11] Sonday-aq, ishinde Jaratqan İyenin' İzrail
xalqı menen du'zgen kelisimi turg'an sandıqtı usı İbadatxananın' ishine
qoydım».

Sulaymannın' duwası

[12] • Sulayman Jaratqan İyege arnalg'an qurbanlıq orınnın' aldında,
pu'tkil İzrail ja'miyetinin' qarsısında turıp, qolların ko'klerge jayıp duwa
etti+. [13] Qoladan uzınlıg'ı da, eni de bes shıg'anaq, biyikligi u'sh shıg'anaq
bolg'an bir sıpa isletip, onı ha'wlinin' ortasına qoydırg'an bolıp, Sulayman
sol sıpag'a minip turg'an edi. Ol pu'tkil İzrail ja'miyeti aldında dizerlep
otırıp, qolların ko'klerge jayıp, [14] bılay dedi:

«İzraildın' Qudayı Jaratqan İye! Ko'kte de, jerde de Sag'an ten' keletug'ın
quday joq. Sen O'zin'e shın ju'rekten boysınıp ju'rgen qulların' menen
du'zgen kelisimin'e sadıq qalıp, olarg'a miyrimin'di ko'rsetesen'+. [15] Sen O'z
qulın'a, a'kem Dawıtqa O'z awzın' menen aytqan so'zlerin'di bu'gin O'z

qolların' menen iske asırdın'. [16] Jaratqan İye, İzraildın' Qudayı! Endi a'kem
Dawıtqa bergen mına so'zin'nin' de orınlanıwın qa'leymen. Sen og'an: „Eger
urpaqların' da sag'an uqsap, Menin' Nızamlarıma a'mel qılıp, jollarınan
adaspay ju'rse, senin' urpag'ın'nan İzrail taxtında otıratug'ın er adamnın' izi
u'zilmeydi“, – degen edin'+. [17] İzraildın' Qudayı, endi O'z qulın' Dawıtqa
bergen so'zin'di orınlay go'r!+

[18] Rasında da, Quday jer betinde adamlar arasında jasar ma edi? Sen
ko'klerge, ko'klerdin' ko'klerine de sıymaysan'. Onın' aldında men qurg'an
mına İbadatxana ne bolıptı?!+ [19] Solay bolsa da, Qudayım Jaratqan İye,
qulın'nın' duwaların ha'm o'tinishlerin esitip, onın' jalbarınıwlarına ha'm
duwasına qulaq sal. [20] Ko'zlerin' ku'ni-tu'ni: „Menin' atım sol jerde boladı“, –
dep O'zin' aytqan İbadatxanada bolsın ha'm qulın'nın' sol jerge qarap etken
duwasın esit+. [21] Usı jerge qarap duwa etkeninde, qulın'nın' ha'm xalqın'
İzraildın' jalbarınıwların esite go'r. Ko'klerdegi O'z ma'kanın'nan olarg'a
qulaq tutıp, olardı keshire go'r.

[22] Eger birew o'z jaqınına qarsı gu'na islewde ayıplansa ha'm onnan ant
ishiw talap etilse, ol kelip, usı İbadatxanadag'ı Senin' qurbanlıq ornın'
aldında ant ishse,+ [23] Sen olarg'a ko'klerden qulaq salıp, tın'lap, qulların'dı
O'zin' hu'kim ete go'r. Jazıqlını isine say jazalap, jazıqsızdı a'dilligine say
aqlay go'r.

[24] Eger xalqın' İzrail Senin' aldın'da gu'na islegeni ushın dushpanlarınan
jen'ilse ha'm qaytadan Sag'an ju'z burıp, atın'dı ta'n alsa ha'm usı
İbadatxanada duwa etip, Sag'an jalbarınsa,+ [25] onda Sen olarg'a ko'klerden
qulaq salıp, O'z xalqın' İzraildın' gu'naların keshir ha'm olardı o'zlerine ja'ne
ata-babalarına O'zin' bergen jerge qaytara go'r.

[26] Olar Sag'an qarsı gu'na islegeni ushın aspan jabılıp, jawın jawmag'anda,
olar usı jerge qarap duwa etse, atın'dı ta'n alsa ha'm Sen olardı
jazalag'anın'da, gu'nalarınan ju'z bursa,+ [27] onda Sen olarg'a ko'klerden
qulaq salıp, qulların'nın' ha'm xalqın' İzraildın' gu'naların keshire go'r,
olarg'a ju'riwi tiyis bolg'an tuwrı joldı ko'rset ha'm xalqın'a mu'lik etip
bergen jerin'e jawın jawdıra go'r+.

[28] Eger elde ashlıq bolsa, oba payda bolsa, eginler quwrasa yamasa
kesellense, shegirtke ha'm qurt qaplasa, dushpanlar kelip, o'z qalalarının'
birinde qamal qılsa, qanday da bir illet tarqasa yamasa apatshılıq basına
tu'sse,+ [29] sonda bir adam yamasa pu'tkil xalqın' İzrail duwa etip, jalbarınsa,
ha'r bir adam o'zinin' basına tu'sken apatshılıqtı sezip, qayg'ırıp, usı

İbadatxanag'a qaray qolların jaysa, 30 Sen ko'klerdegi O'z ma'kanın'nan
olarg'a qulaq sala go'r ha'm olardı keshirip, islegen islerine qaray juwap bere
go'r. Sebebi adam balasının' ju'reginde ne barın tek Sen g'ana bilesen'+.
31 Olar O'zin' ata-babalarımızg'a bergen bul jerde o'mir boyı Sennen qorqıp
jasasın ha'm ba'rqulla Senin' jolın' menen ju'rsin.
32 Eger xalqın' İzraildan bolmag'an jat jerli adam Senin' ullı atın',
qu'diretli qolın' ha'm O'z xalqın'a qol sozg'anın' haqqında esitip, uzaq elden
kelse ha'm usı İbadatxanag'a qarap duwa etse,+ 33 ko'klerdegi O'z
ma'kanın'nan og'an qulaq salıp, sorag'anların bere go'r. Solay etip,
du'nyadag'ı barlıq xalıqlar xalqın' İzrail sıyaqlı Senin' atın'dı bilip, Sennen
qorqsın ha'm men qurdırg'an usı İbadatxananın' Sag'an sıyınatug'ın orın
ekenin bilsin.
34 Eger xalqın' Sen jibergen jol boyınsha dushpanlarına qarsı sawashqa
shıqsa ha'm Sen tan'lap alg'an qala menen Senin' atın'a arnap men qurg'an
usı İbadatxanag'a qarap Sag'an duwa etse, 35 ko'klerden olardın' duwalarına
ha'm jalbarınıwlarına qulaq sala go'r ha'm olarg'a ja'rdem bere go'r.
36 Eger olar Sag'an qarsı gu'na islese, sebebi gu'na islemegen birde bir
adam joq, Sen g'a'zeplenip, olardı dushpang'a ta'slim etsen' ha'm dushpan
olardı tutqın etip, jaqın yamasa uzaq bir elge alıp ketse,+ 37 olar da tutqın
bolg'an elde ju'rip, esin jıyıp alg'annan keyin ta'wbege kelip: „Gu'na isledik,
nızamsızlıq qıldıq, ayıpdarmız“, – dep jalbarınsa,+ 38 o'zleri tutqıng'a alınıp,
su'rgin qılıng'an elinde ju'rip, shın ju'rekten ha'm jan-ta'ni menen Sag'an
ju'z bursa, o'zlerinin' ata-babalarına bergen jerine, Sen tan'lap alg'an qalag'a
ha'm Senin' atın'a arnap men qurg'an İbadatxanag'a qarap duwa etse,+
39 ko'klerdegi O'z ma'kanın'nan olardın' duwa ha'm jalbarınıwlarına qulaq
sala go'r ha'm olardı qutqara go'r. Sag'an qarsı gu'na islegen xalqın'dı
keshire go'r.
40 Endi Qudayım, na'zerin' bizlerde bolsın ha'm usı jerde aytılatug'ın
duwalarımızg'a qulaq sala go'r!+
41 Quday, Jaratqan İye! Ko'teril endi O'zin' jasaytug'ın jerge,
Qu'diretin'nin' belgisi bolg'an sandıg'ın' menen birge.
Quday İye! Ruwxaniylerin' qutqarıwg'a bo'lensin,
Sadıq qulların' jaqsılıg'ın'nan shad bolsın+.
42 Quday İye! O'z maylag'anın'nan waz keshpe,
Qulın' Dawıtqa ko'rsetken jaqsılıg'ın'dı este saqla!»+

İbadatxananın' bag'ıshlanıwı

7 1 • Sulayman duwa etip bolıwdan-aq, aspannan ot tu'sip,
jandırılatug'ın ha'm basqa qurbanlıqlardı jalmap ketti. Jaratqan İyenin'
saltanatı İbadatxananı toltırdı+. 2 Jaratqan İyenin' saltanatının' O'z
İbadatxanasın toltırg'anı sonshelli, ruwxaniyler İbadatxanag'a kire almadı.
3 Pu'tkil İzrail xalqı aspannan tu'sken ottı ha'm İbadatxana u'stindegi
Jaratqan İyenin' saltanatın ko'rgende, tas to'selgen alan'da et-betinen jerge
jıg'ılıp, ta'jim etti ha'm:
«Jaratqan İye iygilikli,
Onın' sadıqlıg'ı ma'n'gilik», –
dep ta'riyipledi+.
4 Son'ınan patsha ha'm pu'tkil xalıq Jaratqan İyege arnap qurbanlıq
shaldı. 5 Patsha Sulayman jigirma eki mın' bas bug'a ha'm bir ju'z jigirma
mın' bas qoydı Jaratqan İyege arnap, qurbanlıqqa shaldı. Solay etip, patsha
ha'm pu'tkil xalıq Qudaydın' İbadatxanasın bag'ıshladı. 6 Ruwxaniyler o'z
xızmet orınların iyeledi. Lebiyliler de Jaratqan İyeni ta'riyiplew ushın patsha
Dawıt soqtırg'an saz a'sbapların qollarına alıp turdı. Dawıttın' o'zi de: «Onın'
sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi», – dep ta'riyiplegende, usı a'sbaplardan
paydalang'an edi. Lebiylilerdin' qarsısında turg'an ruwxaniyler ka'rnayların
shaldı, pu'tkil İzrail xalqı tik ayaqta turg'an edi. 7 Sulayman Jaratqan İyenin'
İbadatxanasının' aldındag'ı ha'wlinin' ortang'ı bo'legin de muxaddes qılıp
ayırıp, jandırılatug'ın qurbanlıqlardı ha'm tatıwlıq qurbanlıqlarının'
mayların sol jerde berdi. O'ytkeni o'zi qoladan isletken qurbanlıq orıng'a
jandırılatug'ın qurbanlıqlar menen g'a'lle sadaqaları ha'm de tatıwlıq
qurbanlıqlarının' mayları sıymay ketti+. 8 Sol waqıtta Sulayman ha'm u'lken
ja'miyet – Lebo-Xamattan Mısır shegarasındag'ı sayg'a deyingi jerlerde
jasaytug'ın pu'tkil İzrail xalqı Qos bayramın jeti ku'n nıshanladı+.
9 Segizinshi ku'ni saltanatlı jıynalıs o'tkerdi. Olar jeti ku'n dawamında
qurbanlıq orındı bag'ıshlaw ra'siminen o'tkergennen keyin, jeti ku'n
bayramdı nıshanlag'an edi. 10 Jetinshi aydın' jigirma u'shinshi ku'ni
Sulayman xalıqtı u'ylerine qaytardı. Jaratqan İyenin' Dawıtqa, Sulaymang'a
ha'm O'z xalqı İzrailg'a islegen jaqsılıqlarına quwanıp, olardın' ju'rekleri
tolıp-tastı.

Jaratqan İyenin' Sulaymang'a ja'ne ko'riniwi

11 • Sulayman Jaratqan İyenin' İbadatxanasın ha'm o'zinin' sarayın salıp,
niyetlegen isinin' ha'mmesin tabıslı tamamlag'annan son', 12 tu'nde Jaratqan
İye og'an ja'ne ko'rinip, bılay dedi:
«Men senin' duwaların'dı esittim ha'm bul jerdi O'zime qurbanlıq
shalınatug'ın İbadatxana qılıp tan'ladım+. 13 Eger Men jawın jawmasın dep
aspandı jawıp taslasam, yaki shegirtkelerge jer betindegilerdi jep taslawdı
buyırsam, yaki xalqıma oba jibersem,+ 14 sonda Menin' atım menen
atalatug'ın xalqım Mag'an ta'wbe qılıp, duwa etse, Mag'an ju'z burıp, jaman
jollarınan qaytsa, onda Men aspannan olarg'a qulaq salaman. Olardın'
gu'naların keshirip, jerlerin shıpalayman+. 15 Bunnan bılay, usı jerde
qılınatug'ın duwalarg'a na'zerimdi salaman, qulaqlarım tu'riwli boladı+.
16 Atımnın' ma'n'gige sol jerde bolıwı ushın, usı İbadatxananı tan'lap alıp,
muxaddes qıldım. Menin' ko'zlerim ha'm ju'regim ba'rqulla sol jerde
boladı+. 17 Sag'an kelsek, Menin' aldımda a'ken' Dawıtqa uqsap ju'rsen',
barlıq buyrıqlarımdı orınlap, qag'ıyda ha'm nızamlarıma boysınıp jasasan',
18 onda: „İzrail taxtınan senin' urpag'ın'nın' izi u'zilmeydi“ – dep a'ken'
Dawıtqa bergen so'zimde turıp, patshalıq taxtın'dı ma'n'gige turatug'ın
qılaman+. 19 Biraq eger sizler jolımnan tayıp, bergen qag'ıyda ha'm
buyrıqlarıma boysınbay, ketip qalsan'ız ha'm basqa qudaylarg'a xızmet etip,
olarg'a tabınsan'ız, 20 onda Men İzraildı O'zim bergen jerden shıg'arıp
taslayman ha'm O'z atım ushın muxaddes qılg'an mına İbadatxananı ta'rk
etip, onı pu'tkil xalıqlar arasında a'psanag'a aylandırıp, ku'lkige
qaldıraman+. 21 Sonda ha'zir za'wlim bolıp turg'an mına İbadatxananın'
janınan o'tip baratırg'an ha'r bir adam hayran qalıp, qorqınısh penen:
„Jaratqan İye bul eldi ha'm mına İbadatxananı ne ushın bul awhalg'a saldı
eken?“ – dep soraytug'ın boladı+. 22 Keyin olar: „İzrail xalqı ata-babaların
Mısırdan alıp shıqqan Qudayı Jaratqan İyeni ta'rk etip, basqa qudaylarg'a
jabısıp aldı ha'm olarg'a tabınıp, xızmet etti. Sonlıqtan Jaratqan İye olardı
usı apatshılıqqa duwshar etti“, – deydi».

Sulayman qılg'an isler

8 1 • Sulayman Jaratqan İyenin' İbadatxanası menen o'zinin' sarayın
jigirma jılda pitkerdi+. 2 Sonın' menen birge Sulayman o'zine Tir
patshası Xiram bergen qalalardı da qayta qurıp, olarg'a izraillılardı
ornalastırdı. 3 Sulayman Xamat-Soba patshalıg'ına ju'ris qılıp, onı da qolg'a
kirgizdi. 4 Ol sho'ldegi Tadmor qalasın ha'm Xamat elindegi barlıq telekleri
bar qalalardı qurıp pitkerdi. 5 Joqarg'ı ha'm to'mengi Beyt-Xoron qalaların
qayta salıp, diywal menen qorshap, ta'mbilenetug'ın da'rwaza qurdı+.
6 Sonday-aq, Baalat qalasın, o'zine tiyisli barlıq telekleri bar qalalardı, barlıq
sawash arbaları ha'm atları saqlanatug'ın qalalardı qayta qurıp, bekkemledi.
Solay etip, Sulayman Erusalimde, Lebanon tawlarında ha'm qol astındag'ı
ha'mme qalalarda qa'legen na'rselerin qurdı.

7 U'lkede İzrail xalqınan bolmag'an xalıqlar: xett, amor, periz, xiw ha'm
ebus xalıqları qalıp ketken edi. 8 İzrail xalqı olardı tolıq joq qıla almag'an edi.
Sulayman bul xalıqlardın' urpaqların ma'rdikarg'a aldı. Bul ha'zir de dawam
etpekte. 9 Biraq Sulayman İzrail xalqının' birewin de qara jumısqa salmadı.
Olardı o'zine a'sker, a'skerbasılar, arbalı a'skerlerdin' basshıları etip qoydı+.
10 Sulayman patshanın' xalıqtı basqarıp turg'an eki ju'z eliw qadag'alawshısı
da izraillılardan edi.

11 Sulayman: «Hayalım İzrail patshası Dawıttın' sarayında turmawı kerek.
Sebebi Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ı turg'an jer – muxaddes», – dep,
faraonnın' qızın Dawıttın' qalasınan ol ushın saldırg'an sarayg'a ko'shirdi+.

12 Sulayman İbadatxananın' aywanının' aldına qurılg'an qurbanlıq orında
Jaratqan İyege arnap jandırılatug'ın qurbanlıqlar usınatug'ın edi+. 13 Ol bul
qurbanlıqlardı Muwsanın' ha'r ku'n ushın belgilep bergen qag'ıydasına
muwapıq, Shabbat ku'nleri, Jan'a ay bayramlarında, jıldın' u'sh bayramında:
Ashıtqısız nan bayramı, Ha'pteler bayramı ha'm Qos bayramı ku'nleri
usınatug'ın edi+. 14 Sulayman a'kesi Dawıttın' buyrıg'ı boyınsha,
ruwxaniylerdi toparları boyınsha xızmetlerge qoydı. Lebiylilerdi bolsa alg'ıs-
maqtaw aytıw ha'm ku'ndelikli islerde ruwxaniylerge ja'rdemlesiw
xızmetine qoydı. Da'rwaza qarawılların da toparları boyınsha da'rwazalarg'a
bo'lip qoydı. Sebebi Qudaydın' adamı Dawıt usılay buyırg'an edi+.
15 Patshanın' ruwxaniylerge, lebiylilerge, sonday-aq qaznag'a baylanıslı
bergen buyrıqları buljıtpay orınlandı.

16 Sulayman islewdi qa'legen isler, Jaratqan İyenin' İbadatxanasının'
negizin qoyg'an ku'nnen ol tamamlang'ang'a shekemgi isler tolıq orınlandı.

Solay etip, Jaratqan İyenin' İbadatxanası qurıp bolındı.

17 Patsha Sulayman Edom jerinde, ten'iz jag'asında jaylasqan Esion-Geber
ha'm Elat qalalarına bardı+. 18 Patsha Xiram Sulaymang'a ten'izdi jaqsı
biletug'ın adamları menen birge kemelerin jiberdi. Olar Sulaymannın'
kemeshileri menen birge Ofirge barıp, ol jerden patsha Sulaymang'a to'rt
ju'z eliw talant altın a'kelip berdi+.

Sheba hayal patshasının' Sulaymang'a keliwi

9 1 • Sheba hayal patshası Sulaymannın' arttırg'an dan'qı tuwralı esitip,
onı jumbaqlar menen sınaw ushın, xosh iyisli zatlar, ko'p mug'darda altın
ha'm qımbatbaha taslar ju'klengen u'lken bir ka'rwandı baslap Erusalimge
keldi. Ol kewlinde bar bolg'an ha'mme na'rsesin Sulayman menen bo'listi+.
2 Sulayman hayal patshanın' ha'mme sorawlarına juwap berdi. Sorawlarda
patsha tu'sindire almastay hesh na'rse joq edi. 3 Sheba hayal patshası
Sulaymannın' danalıg'ın, ol qurdırg'an saraydı ko'rdi. 4 Ol ja'ne patshanın'
dasturxanındag'ı tag'amların, wa'zirlerinin' otırıs-turısın, xızmetshilerinin'
xızmetin ha'm olardın' kiyimlerin, sharap quyıwshıların ha'm olardın'
kiyimlerin, onın' Jaratqan İyenin' İbadatxanasında bergen jandırılatug'ın
qurbanlıqların ko'rgende, artıq o'zin uslap tura almadı.
5 Ol patshag'a bılay dedi: «Sizin' islerin'iz ha'm danalıg'ın'ız haqqında o'z
elimde esitkenlerim ıras eken. 6 Biraq men kelip, o'z ko'zlerim menen
ko'rmegenshe, sol so'zlerge inanbag'an edim. Mag'an sizin' danalıg'ın'ızdın'
yarımın da aytpag'an eken. Siz esitkenimnen de artıq ekensiz. 7 Sizin'
adamların'ız ha'm xızmetshilerin'iz qanshelli baxıtlı! Olar ba'rqulla
aldın'ızda turıp, danalıg'ın'ızdı tın'lay aladı. 8 Sizge kewli tolıp, sizdi
Qudayın'ız Jaratqan İyege xızmet etiw ushın patsha etip O'z taxtına
otırg'ızg'an Qudayın'ız Jaratqan İyege alg'ıslar bolsın! Qudayın'ız İzraildı
ma'n'gige bekkemlew ushın, onı su'ygenligi sebepli, a'dalattı ha'm tuwrılıqtı
ju'zege asırıwın'ız ushın sizdi patsha etip qoydı»+.
9 Sheba hayal patshası Sulayman patshag'a bir ju'z jigirma talant altın,
ju'da' ko'p mug'darda xosh iyisli zatlar ha'm qımbatbaha taslar sawg'a etti.
Sheba hayal patshasının' patsha Sulaymang'a sawg'a etkenindey da'rejede
sapalı xosh iyisli zatlar hesh qashan alıp kelingen emes.
10 Xiram menen Sulaymannın' Ofirden altın alıp kelgen adamları da sol
jerden sapalı arsha ag'ashların ha'm qımbatbaha taslar alıp keldi+. 11 Patsha
sapalı arsha ag'ashlarınan Jaratqan İyenin' İbadatxanası ha'm o'zinin' sarayı
ushın teksheler, qosıqshılar ushın lira ha'm arfa saz a'sbapların isletti.
Bu'ginge deyin Yahuda elinde bunday sapalı arsha ag'ashın hesh kim hesh
qashan ko'rmegen edi.
12 Sulayman Sheba hayal patshasına o'zinin' a'kelgeninen de ko'birek
sawg'alar berdi. Bunnan tısqarı, ol hayal patshag'a sorag'an ha'm qa'legen
na'rselerinin' ha'mmesin berdi. Keyin, hayal patsha adamları menen birge
o'z eline qaytıp ketti.

Sulayman patshanın' baylıg'ı

13 ● Ha'r jılı Sulaymang'a kelip turatug'ın altınnın' mug'darı altı ju'z alpıs
altı talant edi. 14 Bunnan tısqarı, usaqlap satıwshılar, sawdagerler ha'm
Arabstannın' barlıq patshaları menen İzrail u'lkelerinin' ha'kimleri
Sulaymang'a altın ha'm gu'mis alıp keletug'ın edi.
15 Patsha Sulayman eki ju'z u'lken qalqan isletip, olardı altın menen
qaplattı. Ha'r bir qalqang'a altı ju'z shekel* altın jumsaldı. 16 Ja'ne altınnan
ha'r biri u'sh ju'z shekel keletug'ın u'sh ju'z kishkene qalqan isletti. Patsha
bul qalqanlardı Lebanon tog'ayı dep atalatug'ın sarayg'a qoydı+.
17 Ol ja'ne pildin' su'yeginen u'lken taxt isletip, onı sap altın menen
qaplattı. 18 Taxttın' altı tekshedegi ha'm taxtqa bekitilgen altın taban
tiregishi bar edi. Taxttın' otırg'ıshının' eki ta'repinde shıg'anaq qoyg'ıshı
ha'm onın' janında eki arıslannın' mu'sini bar edi. 19 Taxttın' altı
basqaldag'ının' ha'r birinin' eki ta'repinde bir-birden on eki arıslannın'
mu'sini tur edi. Hesh bir patshalıqta bunday na'rse joq edi. 20 Patsha
Sulaymannın' ishimlik ishetug'ın ıdısları altınnan islendi. Onın' Lebanon
tog'ayı dep atalatug'ın sarayındag'ı ha'mme ıdıslar da altınnan islengen edi.
Sebebi Sulaymannın' waqtında gu'mis qa'dirsiz bolıp qalg'an edi. 21 Ten'izde
Xiramnın' adamlarının' basshılig'ında Sulaymannın' Tarshish sawda
kemeleri bar edi. Bul kemeler u'sh jılda bir ma'rte qaytıp keletug'ın ha'm
sonda altın, gu'mis, pil su'yegi, maymıllar ha'm tawıs qusların alıp keletug'ın
edi+.
22 Patsha Sulayman baylıqta ha'm danalıqta du'nyanın' barlıq
patshalarınan u'stin boldı+. 23 Qudaydın' Sulaymang'a bergen danalig'ın
tın'law ushın, jer betindegi barlıq patshalar onı ko'riwge qushtar edi+. 24 Onı
ko'riwge kelgenlerdin' ha'r biri ha'r jılı sawg'a ushın gu'mis ha'm altın
ıdıslar, kiyimler, qural-jaraqlar, xosh iyisli zatlar, at ha'm g'ashırlar alıp kelip
turdı.
25 Sulaymannın' atları menen sawash arbalarına arnalg'an to'rt mın'
qorası ha'm on eki mın' atı bar edi. Olardın' bir bo'legin sawash arbaları
ushın ajıratılg'an qalalarg'a, bir bo'legin o'zinin' janına, Erusalimge
jaylastırdı+. 26 Sulayman Evfrat da'ryasınan filistlerdin' jerine ha'm Mısır
shegarasına deyingi barlıq patshalıqlar u'stinen hu'kimdarlıq etti+. 27 Patsha
Erusalimde gu'misti a'piwayı taslarg'a ten' qıldı. Al kedr ag'ashı ju'da' ko'p
bolg'anlıqtan, batıstag'ı taw eteklerinde o'setug'ın jabayı a'njir ag'ashına

ten' bolıp qaldı. 28 Sulaymannın' atları Mısırdan ha'm basqa barlıq
u'lkelerden alıp kelinetug'ın edi+.

Sulaymannın' o'limi

29 ● Sulaymannın' basqa isleri basınan aqırına deyin, Natan
payg'ambardın' tariyx kitabında, shilolı Axiya payg'ambardın'
payg'ambarshılıqlarında ha'm wa'liy İddonın' Nabat ulı Yarobam tuwralı
ko'rgen ayanı bayan etilgen jazıwlarda jazılg'an. 30 Sulayman Erusalimde
pu'tkil İzrail u'stinen qırıq jıl patshalıq etti. 31 Keyin Sulayman o'lip, ata-
babalarına qosıldı ha'm a'kesi Dawıttın' qalasına jerlendi. Onın' ornına ulı
Rexabam patsha boldı.

İzraillılardın' Rexabamg'a qarsı ko'teriliwi

10 1 • Rexabam Shexemge ketti. O'ytkeni pu'tkil izraillılar Rexabamdı
patsha etip qoyıw ushın Shexemge toplang'an edi+. 2 Patsha
Sulaymannan qashıp, Mısırda jasap atırg'an Nabat ulı Yarobam bunı
esitkende, Mısırdan qayttı+. 3 İzraillılar Yarobamdı shaqırttı. Yarobam
pu'tkil izraillılar menen birge Rexabamg'a kelip:
4 – A'ken'iz moynımızg'a awır moyıntırıq salg'an edi. Siz a'ken'iz bizlerge
ju'klegen awır ju'kti ha'm ol salg'an moyıntırıqtı jen'illetin'. Sonda sizge
xızmet etemiz, – dedi+.
5 Rexabam olarg'a:
– U'sh ku'nnen keyin qaytıp kelin'ler, – dedi. Xalıq tarap ketti.
6 Patsha Rexabam a'kesi Sulaymannın' ko'zinin' tirisinde og'an xızmet
etken aqsaqallar menen oylasıp:
– Mına xalıqqa ne dep juwap bereyin, qanday ma'sla'ha't beresizler? –
dep soradı.
7 Aqsaqallar og'an:
– Eger siz bul xalıqqa jıllı shıray ko'rsetip, kewlin alıp, jaqsı so'zin'izdi
ayamasan'ız, olar sizge bir o'mir qul boladı, – dep juwap berdi.
8 Degen menen, Rexabam aqsaqallardın' ma'sla'ha'tine qulaq aspay, o'zi
menen birge o'sken jaslar menen ken'esip, 9 olardan: – «A'ken'izdin' bizlerge
salg'an moyıntırıg'ın jen'illetsen'iz», – dep atırg'an bul xalıqqa ne dep juwap
bersem eken? Sizler qanday ma'sla'ha't beresiz? – dep soradı.
10 Sonda o'zi menen birge o'sken jas jigitler og'an bılay dep juwap berdi:
– Sizge: «A'ken'iz moynımızg'a awır moyıntırıq salg'an edi, siz onı
jen'illetsen'iz», – dep atırg'an xalıqqa: «Menin' shunatay barmag'ım
a'kemnin' belinen de juwanıraq. 11 A'kem sizlerge awır moyıntırıq salg'an
bolsa, men moyıntırıg'ın'ızdı onnan da awırlataman. A'kem sizlerdi qamshı
menen jazalag'an bolsa, men sizlerdi sım qosıp o'rilgen qamshı menen
jazalayman», – dep aytın'.
12 Patshanın': «U'sh ku'nnen keyin qaytıp kelin'ler», – degen so'zi
boyınsha, u'shinshi ku'ni Yarobam ha'm pu'tkil xalıq Rexabamg'a keldi.
13 Patsha aqsaqallardın' ken'esine qulaq aspay, olarg'a qatal juwap berdi. 14 Ol
jas jigitlerdin' ma'sla'ha'ti boyınsha xalıqqa: «A'kem sizlerge awır moyıntırıq
salg'an bolsa, men onı ja'ne de awırlataman. A'kem sizlerdi qamshı menen
jazalag'an bolsa, men sizlerdi sım qosıp o'rilgen qamshı menen jazalayman»,
– dedi. 15 Patsha xalıqqa qulaq salmadı. Sebebi Jaratqan İyenin' shilolı Axiya

arqalı Nabat ulı Yarobamg'a aytqan so'zleri orınlanıwı ushın Quday usılay isledi+.

16 Pu'tkil izraillılar patshanın' o'zlerine qulaq salmag'anın ko'rgende,
patshag'a bılay dep juwap berdi:
«Dawıt penen bizin' ne baylanısımız bar,
İshaydın' ulında alatug'ın u'lesimiz de joq.
Ha'y, İzrail xalqı, u'ylerin'izge qaytın'lar!
Ha'y Dawıt, o'z u'yin' o'zin'e ardana bolsın!»

Usılardı aytıp, izraillılar ha'mmesi o'z u'ylerine qaytıp ketti+.

17 Biraq Rexabam Yahuda qalalarında jasaytug'ın izraillılarg'a patshalıq
etiwin dawam etti.

18 Patsha Rexabam ma'rdikarg'a alıng'anlar u'stinen qadag'alawshı
Hadoramdı İzrail xalqına jiberdi. Xalıq onı tas boran qılıp o'ltirdi. Sonda
patsha Rexabam tez sawash arbasına mindi de, Erusalimge qashıp ketti+.
19 Sol ku'nnen baslap ha'zirge deyin, İzrail xalqı Dawıttın' urpag'ına qarsı
ko'terilip kelmekte.

Shemayanın' payg'ambarshılıg'ı

11 [1] Rexabam Erusalimge bardı da, İzrail menen urısıp, o'z patshalıg'ın
qaytarıp alıw ushın, Yahuda ha'm Benyamin urıwınan bir ju'z seksen
mın' ag'la jawıngerdi a'skerlikke topladı. [2] Biraq sol arada Qudaydın' adamı
bolg'an Shemayag'a Jaratqan İyeden mınaday so'z tu'sti: + [3] «Yahuda
patshası Sulaymannın' ulı Rexabamg'a, Yahuda ha'm Benyamin jerindegi
barlıq izraillılarg'a bılay dep ayt: [4] Jaratqan İye bılay deydi: „O'z
tuwısqanların'ızg'a qarsı urıs ashıp, urıstı baslaman'lar. Ha'r birin'iz o'z
u'yin'izge qaytın'lar. O'ytkeni bul islerdi islep atırg'an Men bolaman“».
Jaratqan İyenin' bul so'zlerin esitken xalıq Yarobamg'a qarsı urısıwdan waz
keship, izine qayttı.

Rexabamnın' Yahuda qalaların bekkemlewi

[5] Rexabam Erusalimde jasadı ha'm qorg'anıw ushın Yahudadag'ı mına
qalalardı diywallar menen qorshadı: + [6] Beytlehem, Etam, Teqoa, [7] Beyt-Sur,
Soxo, Adullam, [8] Gat, Maresha, Zif, [9] Adorayım, Laxish, Azeqa, [10] Sora, Ayyalon
ha'm Xebron. Bular Yahuda ha'm Benyamin jerlerindegi qorg'anlı qalalar
edi. [11] Rexabam usı qalalardın' bekinislerin ku'sheytip, bekinislerge
a'skerbasılar qoydı ha'm olarda azıq-awqat, za'ytu'n mayı ha'm sharap
saqlanatug'ın orınlar qurdı. [12] Ha'r bir qalanı u'lken qalqan ha'm nayzalar
menen ta'miyinlep, qorg'anıwdı bekkemledi. Solay etip, Yahuda ha'm
Benyamin urıwları Rexabamnın' qol astında qaldı.

[13] İzraildın' barlıq aymaqlarındag'ı ruwxaniyler menen lebiyliler
Rexabamnın' qasına toplandı. [14] Lebiyliler, ha'tte, o'z jaylawları menen mal-
mu'liklerin taslap, Yahuda ha'm Erusalimge ko'ship keldi. Sebebi Yarobam
menen onın' ulları olardı ruwxaniy bolıp, Jaratqan İyege xızmet etiwden
shetletken edi +. [15] Yarobam teke ha'm tana mu'sinlerin isletip sıyınıw
orınlarına qoydı ha'm ol jerlerge xızmet etiw ushın o'z ruwxaniylerin
tayınladı +. [16] İzraildın' barlıq urıwlarındag'ı İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege
shın ju'rekten umtılg'anlar o'zlerinin' ata-babalarının' Qudayı Jaratqan
İyege qurbanlıq beriw ushın, ruwxaniyler menen lebiylilerge erip,
Erusalimge keldi. [17] Olar Yahuda patshalıg'ın bekkemledi ha'm u'sh jıl
dawamında Dawıt penen Sulaymannın' jolı menen ju'rip, Sulaymannın' ulı
Rexabamdı qollap-quwatladı.

Rexabamnın' xojalıg'ı

18 Rexabam Dawıttın' ulı Erimottın' qızı Maxalatqa u'ylendi. Onın' anası
İshaydın' ulı Eliabtın' qızı Abihayıl edi+. 19 Maxalat Rexabamg'a Eush,
Shemariya ha'm Zaham degen ullardı tuwıp berdi.
20 Maxalattan son' Rexabam Abshalomnın' qızı Maaxag'a u'ylendi. Ol
Rexabamg'a Abiya, Attay, Ziza ha'm Shelomitti tuwıp berdi. 21 Rexabam basqa
hayalları ha'm toqallarına qarag'anda, Abshalomnın' qızı Maaxanı ko'birek
jaqsı ko'rdi. Rexabamnın' on segiz hayalı ha'm alpıs toqalı bolıp, olardan
jigirma segiz ul ha'm alpıs qızı bar edi. 22 Rexabam Maaxadan tuwılg'an ulı
Abiyanı o'z taxtının' miyrasxorı qılmaqshı bolıp, basqa tuwısqanlarına
basshı etip qoydı+. 23 Rexabam aqıllılıq penen is tutıp, basqa ullarının'
ha'mmesin Yahuda menen Benyamin jerlerindegi qorg'anlı qalalarg'a bo'lip
jiberdi. Olardı kerek-jarag'ı menen moldan ta'miyinlep, bir qansha hayallar
alıp berdi.

Shishaqtın' Yahudag'a hu'jim jasawı

12 1 • Rexabam o'z hu'kimdarlıg'ın bekkemlep, ku'shke tolg'annan
keyin, onın' o'zi de, pu'tkil İzrail xalqı da Jaratqan İyenin' Nızamınan
ju'z burdı. 2 Olar Jaratqan İyege qıyanet etti. Sonlıqtan Rexabamnın'
patshalıg'ının' besinshi jılında Mısır patshası Shishaq Erusalimge hu'jim
jasadı+. 3 Shishaq o'zi menen birge Mısırdan bir mın' eki ju'z sawash
arbasın, alpıs mın' atlı a'skerdi, sonday-aq liviyalı, suklı ha'm kushlı san-
sanaqsız la'shkerlerdi alıp keldi. 4 Shishaq Yahudanın' qorg'anlı qalaların
basıp alıp, Erusalimge deyin jaqınlastı+. 5 Sonda Shishaqtan qorqıp,
Erusalimge jıynalg'an Rexabamg'a ha'm Yahuda basshılarına payg'ambar
Shemaya kelip, bılay dedi:

– Jaratqan İye bılay deydi: «Sizler Meni ta'rk ettin'iz, endi Men de sizlerdi
ta'rk etip, Shishaqtın' qolına tapsıraman»+.

6 İzrail basshıları ha'm patsha o'z ayıpların ta'n alıp:

– Jaratqan İye a'dil, – dedi+.

7 Jaratqan İye olardın' ayıpların ta'n alg'anın ko'rgende, Shemayag'a
Onnan mınaday so'z tu'sti: «Olar gu'naların moyınladı. Sonlıqtan Men olardı
qırıp taslamayman, qutqarılıwı ushın az-maz ja'rdem beremen. Erusalimge
degen g'a'zebimdi Shishaq arqalı to'kpeymen. 8 Biraq olardı Shishaqqa
bag'ınıshlı qılaman. Sonda olar Mag'an xızmet etiw menen basqa ellerdin'
patshalarına xızmet etiw arasındag'ı ayırmashılıqtı bilip aladı».

9 Mısır patshası Shishaq Erusalimge bastırıp kelip, Jaratqan İyenin'
İbadatxanasındag'ı ha'm patsha sarayındag'ı g'a'ziynelerdi tartıp alıp ketti.
Ol ha'mme na'rseni, Sulayman soqtırg'an altın qalqanlardı da aldı+.
10 Patsha Rexabam olardın' ornına qoladan qalqanlar isletip, olardı patsha
sarayının' kirer awzın qorg'aytug'ın saqshılardın' basshılarına berdi.
11 Patsha Jaratqan İyenin' İbadatxanasına ha'r barg'anda, saqshılar
patshanın' qasında bul qalqanlardı alıp ju'retug'ın, son'ınan ja'ne
saqshılardın' bo'lmesine aparıp qoyatug'ın edi.

12 Rexabam gu'nasın moyınlag'anda, Jaratqan İye g'a'zepten qaytıp,
Yahuda xalqın tolıq qırıp jibermedi. Yahudada ele de jaqsı isler bar edi+.

13 • Patsha Rexabam Erusalimde patshalıg'ın bekkemlep, hu'kimdarlıq
qıla berdi. Ol taxtta otırg'anda qırıq bir jasta edi. Rexabam Jaratqan İye O'z
atın ornatıw ushın İzraildın' pu'tkil urıwları arasınan tan'lap alg'an qalası
Erusalimde on jeti jıl patshalıq qıldı. Onın' anası ammon xalqınan bolıp, atı

Naama edi. [14] Rexabam Jaratqan İyege shın ju'rekten umtılmag'anı sebepli,
jaman islerdi islep turdı. [15] Rexabam islegen isler basınan ayag'ına shekem
Shemaya payg'ambardın' jazıwlarında ha'm wa'liy İddonın' shejirege
kirgizilgen jazıwlarında bayan etilgen. Rexabam menen Yarobam pu'tkil
o'miri dawamında urısıp keldi+. [16] Rexabam o'lip, ata-babalarına qosıldı
ha'm Dawıttın' qalasına jerlendi. Onın' ornına ulı Abiya patsha boldı.

Yahuda patshası Abiya

13 1 • İzrail patshası Yarobamnın' patshalıg'ının' on segizinshi jılında
Abiya Yahudag'a patsha boldı. 2 Ol Erusalimde u'sh jıl patshalıq etti.
Abiyanın' anası gibalı Urieldin' qızı Mixaya edi.

Abiya menen Yarobam ortasında urıs boldı. 3 Abiya to'rt ju'z mın' ag'la
a'skerdi sawashqa basladı. Yarobam bolsa, segiz ju'z mın' ag'la ha'm ma'rt
a'skerin og'an qarsı sapqa dizdi. 4 Abiya Efrayımnın' tawlı u'lkesindegi
Semarayım tawına shıg'ıp, bılay dedi: «Ha'y, Yarobam ha'm pu'tkil İzrail,
meni tın'lan'lar! 5 İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' buzılmas bir kelisim*
boyınsha İzrailg'a patshalıq qılıwdı ma'n'gige Dawıtqa ha'm onın'
urpaqlarına bergenin bilmeysiz be+? 6 Biraq Dawıt ulı Sulaymannın'
xızmetshisi Nabat ulı Yarobam o'z mırzasına qarsı bas ko'terdi+. 7 Onın'
qasına on'bag'an ha'm jaramas adamlar jıynalıp, Sulayman ulı Rexabamg'a
qarsı shıqtı. Rexabam sol waqıtta jas ha'm ta'jiriybesiz bolg'anlıqtan, olarg'a
qarsı tura almadı. 8 Endi bolsa, Dawıttın' urpag'ının' qolında bolg'an Jaratqan
İyenin' patshalıg'ına qarsı turmaqshısız. Awa, sizler ko'pshiliksiz! Bunın'
u'stine, qudayın'ız dep Yarobam soqtırıp bergen altın tanalar da
janın'ızda!+ 9 Jaratqan İyenin' ruwxaniyleri bolg'an Xaronnın' urpaqların
ha'm lebiylilerdi quwıp jibergen sizler emes pe? Olardın' ornına basqa
xalıqlardın' da'stu'rine say, a'piwayı adamlardan ruwxaniylerdi qoyıp alg'an
joqsız ba? Awa, bag'ıshlanıw ra'simine bir bug'a yamasa jeti qoshqar alıp
kelgen ha'r bir adam jalg'an qudaylarg'a ruwxaniy bola aladı-da'!+ 10 Al
bizlerge kelsek, Jaratqan İye bizlerdin' Qudayımız! Bizler Onnan ju'z
burmadıq. Jaratqan İyege xızmet etip atırg'an ruwxaniyler de Xaron
urpag'ınan bolıp, lebiyliler olarg'a ja'rdem bermekte. 11 Olar ha'r ku'ni
azanda ha'm keshte Jaratqan İyege jandırılatug'ın qurbanlıqlar beredi, xosh
iyisli tu'tetkiler tu'tetedi, arnawlı stolg'a usınılg'an nanlar qoyadı, ha'r ku'ni
keshte altın ha'stedegi shıralardı jag'adı. Awa, bizler Qudayımız Jaratqan
İyenin' tapsırmaların orınlap ju'rmiz. Al sizler bolsan'ız, Onı ta'rk ettin'iz.
12 Quday bizler menen birge, Ol bizlerdin' jolbasshımız. Onın' ruwxaniyleri
ka'rnaylar shalıp, sizlerge qarsı urısqa shaqıradı. İzrail urpaqları, ata-
babaların'ızdın' Qudayı Jaratqan İyege qarsı urıspan'lar! Ba'ri bir jen'iske
erispeysiz»+.

13 Sol arada Yarobam a'skerlerinin' bir bo'legin Yahuda a'skerlerinin'
artqı ta'repine buqqı qoyıw ushın jibergen edi. A'skerlerdin' tiykarg'ı bo'limi
Yahuda a'skerlerinin' aldında turdı, al buqqıdag'ılar artqı ta'repinde edi.

14 Yahuda a'skerleri burılıp, o'zlerine aldıdan da arttan da hu'jim jasamaqshı
bolıp turg'anlardı ko'rgende, Jaratqan İyege jalbarındı. Al ruwxaniyler
ka'rnayların shaldı. 15 Yahuda a'skerleri su'ren salıp baqırıstı. Olar
baqırısqanda, Quday Yarobamdı ha'm izraillılardı Abiya menen Yahuda
aldında qırg'ıng'a ushırattı. 16 İzraillılar yahudalılardın' aldına tu'sip qashtı
ha'm Quday olardı yahudalılarg'a ta'slim etti. 17 Abiya ha'm onın' a'skerleri
izraillılarg'a awır soqqı berdi. İzraillılardın' bes ju'z mın' ag'la a'skeri qaza
taptı. 18 Solay etip izraillılar jen'iliske ushıradı. Al yahudalılar ata-
babalarının' Qudayı Jaratqan İyege su'yengeni ushın jen'iske eristi. 19 Abiya
Yarobamdı quwıp ketip, og'an tiyisli Beyt-El, Eshana, Efron qalaların ha'm
olardın' do'geregindegi awıllardı qolg'a kirgizdi.

20 Yarobam Abiya da'wirinde o'zinin' burıng'ı qu'diretin tikley almadı.
Jaratqan İye onın' janın aldı ha'm ol qaytıs boldı+. 21 Al Abiyanın'
hu'kimdarlıg'ı ku'sheye berdi. Ol on to'rt hayal alıp, olardan jigirma eki ul
ha'm on altı qızlı boldı. 22 Abiyanın' basqa isleri, islegen isleri ha'm aytqanları
İddo payg'ambardın' tu'sindirme kitabında jazılg'an+.

14 [1] Abiya o'lip ata-babalarına qosılg'anda, Dawıttın' qalasına jerlendi. O
ornına ulı Asa patsha boldı. Asanın' da'wirinde elde on jıl tınıshlıq
boldı.

Yahuda patshası Asa

[2] • Asa Qudayı Jaratqan İyenin' na'zerinde jaqsı ha'm durıs bolg'an islerdi
isledi. [3] Ol jat qudaylardın' qurbanlıq ornları menen sıyınıw ornların alıp
taslap, kiyeli taslardı ha'm kiyeli ag'ashların buzıp tasladı+. [4] Ol
yahudiylerge ata-babalarının' Qudayı Jaratqan İyege ju'z burıp, Onın' nızam
ha'm buyrıqların orınlawdı buyırdı. [5] Ol Yahudanın' barlıq qalalarındag'ı
sıyınıw orınların ha'm tu'tetki tu'tetiletug'ın orınlardı alıp tasladı. Onın'
da'wirinde patshalıq paraxatshılıqta jasadı. [6] Elde tınıshlıq hu'kim su'rgen
waqıtta, Asa Yahudada qorg'anlı qalalar qurdı. Sol jılları onın' menen hesh
kim urıspadı, sebebi Jaratqan İye og'an tınıshlıq sıylag'an edi+. [7] Asa Yahuda
xalqına bılay degen edi: «Mına qalalardı salıp, a'tirapın diywallar menen
qorshayıq. Olarg'a minaralar ha'm ta'mbilenetug'ın da'rwazalar qurıp,
qalalardı bekkemleyik. Bizler Qudayımız Jaratqan İyege ju'z burg'anımız
ushın, bul el ele bizlerdiki. Awa, bizler Og'an ju'z burdıq ha'm Ol bizlerge
ha'r ta'repleme tınıshlıq sıyladı».

Solay etip, olar qurılıstı baslap, tabıslı tamamladı.

[8] Asanın' Yahuda urıwınan u'lken qalqan ha'm nayza menen qurallang'an
u'sh ju'z a'skeri, al Benyamin urıwınan kishkene qalqan ha'm oq jay menen
qurallang'an eki ju'z seksen a'skeri bar edi. Olardın' ha'mmesi ma'rt
jawıngerler edi.

[9] Kushlı Zerax millionlag'an a'skeri ha'm u'sh ju'z sawash arbası menen
Yahudag'a atlanıp, Maresha qalasına jetip keldi+. [10] Asa og'an qarsı atlandı.
Olar Mareshag'a jaqın jerdegi Sefata oypatlıg'ında urısıw ushın sap tartıp
turdı. [11] Asa o'z Qudayı Jaratqan İyege: «Jaratqan İye! Ku'shlinin' aldında
turg'an ku'shsizge Sennen basqa hesh kim ja'rdem bere almaydı. Qudayımız
Jaratqan İye, bizlerge ja'rdem bere go'r! Sebebi bizler Sag'an su'yenemiz
ha'm Senin' atın' menen mına sansız la'shkerge qarsı shıg'ıp turmız.
Jaratqan İye, Sen bizlerdin' Qudayımızsan', insan zatının' O'zin'di jen'iwine
jol qoyma!» – dep jalbarındı. [12] Sonda Jaratqan İye Asa menen yahudalılardın'
aldında kushlılardı qırg'ın g'a ushıratıp, kushlılar qasha basladı. [13] Asa bolsa
o'z a'skerleri menen olardı Gerarg'a deyin quwıp bardı. Kushlılardan qaza
tapqanlar sonshelli ko'p bolıp, birde birewi aman qalmadı. Olar Jaratqan

İyenin' ha'm Onın' ordasının' aldında qırıp taslandı. Yahuda a'skerleri ko'p olja menen qayttı. 14 Gerar a'tirapındag'ı qalalarda jasaytug'ın xalıq Jaratqan İyeden qorqıp qalg'an edi. Yahudalılar olarg'a da shabıwıl jasap, qırg'ıng'a ushırattı ha'm talan-taraj etip, mol olja alıp qayttı+. 15 Yahudalılar shopanlardın' shatırlarına da shabıwıl jasap, olardın' ko'p qoy-eshki ha'm tu'yelerin aydap ketti. Keyin olar Erusalimge qaytıp keldi.

Patsha Asanın' jen'illikleri

15 [1] Oded ulı Azariyanın' u'stine Qudaydın' Ruwxı tu'sti+. [2] Sonda
Azariya patsha Asa menen ushırasıw ushın jolg'a shıqtı ha'm og'an
barıp bılay dedi: «Ha'y, Asa! Ha'y, Benyamin ha'm Yahuda xalqı, mag'an
qulaq salın'lar! Sizler Jaratqan İye menen birge bolg'an da'wirde, Ol da sizler
menen birge boladı. Eger Onı izlesen'iz, tabasızlar. Al eger Onı ta'rk etsen'iz,
Ol da sizlerdi ta'rk etedi+. [3] Uzaq waqıt dawamında İzrail xalqı haqıyqıy
Qudaydan, ta'lim beretug'ın ruwxaniyden ha'm Onın' Nızamınan alısta
jasadı. [4] Biraq qıyınshılıqqa ushırag'anında olar İzraildın' Qudayı Jaratqan
İyege bet burıp, Onı izledi ha'm Onı taptı. [5] Sol ku'nleri saparg'a shıg'ıw
qa'wipli bolıp, ha'mme ellerdin' turg'ınları ushın g'awasatlı waqıtlar edi.
[6] Millet milletke, qala qalag'a qarsı urısatug'ın edi. Sebebi Quday olardı ha'r
tu'rli apatshılıqlarg'a ushıratıp, albıratıp qoyg'an edi+. [7] Biraq sizler bekkem
bolın'lar! Tu'skinlikke tu'spen'ler! O'ytkeni miynetin'izdin' jemisin
alasızlar»+.

[8] Oded ulı Azariya payg'ambardın' bul payg'ambarshılıq so'zlerin
esitkende, Asa jigerlendi. Ol pu'tkil Yahuda menen Benyamin jerlerindegi
ha'm Efrayımnın' tawlı u'lkesindegi o'zi qolg'a kirgizgen qalalardag'ı
jerkenishli butlardı alıp tasladı. Sonday-aq, Jaratqan İyenin' İbadatxanasının'
aywanının' aldına ornatılg'an Jaratqan İyenin' qurbanlıq ornın qayta tikledi.
[9] Bunnan keyin, Asa Yahuda ha'm Benyamin urıwı menen birge olardın'
arasında jasap atırg'an Efrayım, Menashshe ha'm Shimon urıwınan
bolg'anlardı topladı. O'ytkeni ko'p adamlar Quday İyenin' Asa menen birge
ekenin ko'rip, İzraildı taslap, Yahudag'a ko'ship kelgen edi+. [10] Olar Asa
hu'kimdarlıg'ının' on besinshi jılının' u'shinshi ayında Erusalimge jıynaldı.
[11] Sol ku'ni olar urıstan alıp kelgen oljasınan jeti ju'z bas iri mal ha'm jeti
mın' bas mayda maldı Jaratqan İyege arnap qurbanlıqqa berdi+. [12] Xalıq ata-
babalarının' Qudayı Jaratqan İyeni shın ju'rekten, jan-ta'ni menen izlew
ushın kelisim du'zdi+. [13] İzraildın' Qudayı Jaratqan İyeni izlemegen ha'r bir
adam: jas bolsın, g'arrı bolsın, erkek bolsın, hayal bolsın ha'mmesi
o'ltiriletug'ın boldı+. [14] Olar baqırıp, ha'r tu'rli ka'rnaylar hawazları astında
ba'lent dawıs penen Jaratqan İyege ant ishti. [15] Pu'tkil yahudalılar bergen
antı ushın quwanıshlı edi, sebebi olar shın ju'rekten ant ishken edi. Olar
ıqlaslanıp Jaratqan İyeni izlegeni ushın, Onı taptı. Jaratqan İye olarg'a ha'r
ta'repleme tınıshlıq berdi+.

16 Patsha Asa kempir apası Maaxadan xanbiykelik atag'ın tartıp aldı.
Sebebi ol Asherag'a arnap jerkenishli bir but soqtırg'an edi. Asa bul
jerkenishli buttı shawıp taslap, maydalap, Kidron sayında jag'ıp jiberdi+.
17 Ol İzraildag'ı sıyınıw orınların joq qılmasa da, o'mir boyı Jaratqan İyege
sadıq qaldı. 18 Asa a'kesinin' ha'm o'zinin' atag'an na'rselerin: gu'misti,
altındı ha'm buyımlardı Qudaydın' İbadatxanasına alıp keldi. 19 Asanın'
patshalıg'ının' otız besinshi jılına deyin elde urıs bolmadı.

Asanın' son'g'ı jılları

16 1 • Yahuda patshası Asanın' hu'kimdarlıg'ının' otız altınshı jılında
İzrail patshası Baasha Yahudag'a qarsı shıqtı ha'm Asanın' jerlerine
hesh kimnin' kirip-shıqpawı ushın, Rama qalasının' bekinisin ku'sheytti.
2 Sonda Asa Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı ha'm saray qaznasındag'ı
gu'mis penen altındı aldı da, olardı xızmetshileri arqalı Damaskte jasaytug'ın
Aram patshası Ben-Hadadqa jiberip, og'an bılay dedi:+ 3 «A'kelerimiz
arasında bolg'anı sıyaqlı, bizlerdin' aramızda da kelisim bolsın. Sizge gu'mis
ha'm altın jiberip atırman. İzrail patshası Baasha menin' jerimnen ketiwi
ushın, siz onın' menen du'zgen kelisimin'izdi buzsan'ız».
4 Ben-Hadad patsha Asanın' usınısın qabıl etip, İzrail qalalarına qarsı
a'skerbasıların jiberdi. Olar İyyon, Dan, Abel-Mayım qalaların, pu'tkil
Naftaliy jerindegi barlıq telekleri bar qalalardı basıp aldı. 5 Baasha bunı
esitkende, Ramanın' qurılısın toqtatıp, isti taslap ketti. 6 Patsha Asa pu'tkil
yahudalılardı shaqırttı. Olar Rama qalasın qurg'anda, Baasha qollang'an tas
ha'm ag'ashlardı Ramadan tasıp alıp ketti ha'm patsha Asa olardan Geba
ha'm Mispa qalalarının' bekinisin ku'sheytti.
7 Sol waqıtları ko'zi ashıq Xananiy Yahuda patshası Asag'a kelip, bılay
dedi: «Siz Qudayın'ız Jaratqan İyege su'yenbey, Aram patshasına
su'yendin'iz. Sol sebepli Aram patshasının' a'skerlerin qoldan
shıg'ardın'ız+. 8 Esin'izge tu'sirin', kushlılar menen liviyalılar ko'p sanlı
sawash arbaları ha'm atlıları menen u'lken bir orda bolıp kelmep pe edi?
Sonda siz Jaratqan İyege su'yengenin'iz ushın, Ol olardı sizge ta'slim etken
edi+. 9 Jaratqan İye O'zine shın ju'rekten sadıq bolg'anlarg'a ku'sh-quwat
berip turıw ushın, pu'tkil jer ju'zine na'zer salıp turadı. Siz aqılsızlarsha is
tuttın'ız, sol sebepli bunnan bılay sizin' basın'ız urıstan shıqpaydı»+. 10 Asa
ko'zi ashıqtın' bul so'zlerine g'a'zeplendi. Onın' g'a'zeplengeni sonshelli,
ko'zi ashıqtı zindang'a taslattı. Sol waqıtları Asa xalqının' ayırımlarına qısım
ko'rsetip, ezdi+.
11 Asanın' barlıq isleri basınan ayag'ına shekem, Yahuda ha'm İzrail
patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an. 12 Hu'kimdarlıg'ının' otız
tog'ızınshı jılında, Asa ayaq awırıwına shalındı. Awırıwı asqınlap atırg'an
bolsa da, ol Jaratqan İyege ju'z burmay, ta'wiplerden u'mit etti. 13 Asa o'z
hu'kimdarlıg'ının' qırıq birinshi jılı o'lip, ata-babalarına qosıldı. 14 Onı ha'r
tu'rli xosh iyisli zatlarg'a toltırılg'an tabıtqa jatqarıp, Dawıttın' qalasında o'zi
ushın oydırg'an qa'birge qoydı. Onın' hu'rmetine u'lken ot jaqtı.

Yahuda patshası Ehoshafat

17 [1] Asanın' ornına ulı Ehoshafat patsha boldı ha'm İzrailg'a qarsı
bekinisin ku'sheytti. [2] Ol Yahudanın' barlıq qorg'anlı qalalarına
a'skerlerin ornalastırıp, pu'tkil Yahuda jerinde ha'm a'kesi Asa Efrayım
urıwınan basıp alg'an qalalarg'a saqshılar toparların qoydı+. [3] Ehoshafat
babası Dawıttın' da'slepki ju'rgen jollarınan ju'rgeni ushın, Jaratqan İye
onın' menen birge boldı. Ol Baallarg'a sıyınbay, [4] a'kesi Asa sıyıng'an
Qudayg'a umtılıp, Onın' buyrıqlarına boysındı. Al İzrail xalqı islegen
da'stu'rlerge ermedi+. [5] Sonlıqtan Jaratqan İye Ehoshafattın' patshalıg'ın
bekkemledi. Pu'tkil Yahuda eli og'an sıylıqlar alıp kelip turdı. Usılayınsha
patsha mol baylıqqa ha'm hu'rmetke iye boldı. [6] Onın' ju'regi Jaratqan İyege
bag'ıshlang'an edi. Ol Yahudadag'ı sıyınıw orınların ha'm kiyeli ag'ashlarına
arnalg'an kiyeli ag'ashlardı alıp tasladı.

[7] Ehoshafat o'z hu'kimdarlıg'ının' u'shinshi jılında o'zinin'
xızmetkerlerinen Ben-Xayıldı, Obadiyanı, Zexariyanı, Netaneldi ha'm
Mixayanı xalıqqa ta'lim beriwi ushın Yahuda qalalarına jiberdi. [8] Olar menen
birge lebiylilerden: Shemaya, Nataniya, Zebadiya, Asahel, Shemiramot,
Ehonatan, Adoniya, Tobiya ha'm Tob-Adoniyanı, ruwxaniylerden: Elishama
ha'm İoramdı jiberdi. [9] Jiberilgenler Jaratqan İyenin' Nızam kitabın janına
alıp ju'rip, Yahudada ta'lim berdi. Olar pu'tkil Yahuda qalaların aralap,
xalıqqa u'yretti. [10] Yahuda a'tirapındag'ı barlıq u'lkelerdin' patshalıqlarına
Jaratqan İye qorqıw salg'anlıqtan, olardın' hesh biri Ehoshafatqa qarsı urıs
ashpadı+. [11] Bazı filistler sawg'a ha'm salıq sıpatında Ehoshafatqa gu'mis, al
arablar mayda mal su'riwin: jeti mın' jeti ju'z qoshqar ha'm jeti mın' jeti ju'z
teke alıp keldi. [12] Ehoshafat ku'sheyip bara berdi. Ol Yahudada qorg'anlar
ha'm telekleri bar qalalar qurg'ızıp, [13] Yahuda qalalarında ko'p mug'darda
kerek-jaraq jıynap qoydı. Al Erusalimde ta'jiriybeli bahadır jawıngerleri bar
edi. [14] Olardın' a'wladları boyınsha dizimi mınaday:

Yahuda urıwında mın'basılar bar edi. A'skerbası Adna u'sh ju'z mın' bahadır
jawıngerdi basqardı.

[15] Onnan keyingi a'skerbası Ehoxanan bolıp, ol eki ju'z seksen mın'
jawıngerge basshılıq etti.

[16] Onnan keyingi a'skerbası Zixriy ulı Amasiya bolıp, ol eki ju'z mın' bahadır
jawıngerge basshılıq etti. Amasiya o'z erki menen Jaratqan İyege xızmet etip

atırg'an edi.

17 Benyamin urıwınan shıqqan oq jay ha'm qalqan menen qurallang'an eki ju'z mın' bahadır jawıngerge Elyada basshılıq etti.

18 Onnan keyingi a'skerbası Ehozabad urısqa tayar, qurallang'an bir ju'z seksen mın' adamdı basqardı.

19 Bul jawıngerler patshanın' pu'tkil Yahuda elindegi bekinisli qalalarına jaylastırg'an a'skerlerinen tısqarı a'skerleri edi.

Payg'ambar Mixanın' Axabtı eskertiwi

18 1 • Yahuda patshası Ehoshafat ju'da' bay bolıp, ataq-abırayı asıp
ketti. Ol İzrail patshası Axab penen quda-tamır boldı+. 2 Aradan bir
neshe jıl o'tkennen son', Ehoshafat Axabtı ko'riw ushın Samariyag'a bardı.
Axab Ehoshafattın' ha'm onın' menen barg'anlardın' hu'rmetine ko'plegen
mayda ha'm iri mallardı soydı ha'm Giladtag'ı Ramot qalasına hu'jim
qılıwg'a ko'ndirmekshi boldı+. 3 Son'ınan İzrail patshası Axab Yahuda
patshası Ehoshafattan:
– Giladtag'ı Ramotqa menin' menen birge barasız ba? – dep soradı.
Ehoshafat Axabqa:
– Meni o'zin'izdey, xalqımdı xalqın'ızday, ko'rin'. Siz benen birge urısqa
baramız, – dep juwap berdi+. 4 Son'ınan Ehoshafat:
– Da'slep Jaratqan İyenin' ne deytug'ının bilip alayıq, – dedi.
5 Sonda İzrail patshası to'rt ju'z payg'ambardı toplap, olarg'a:
– Giladtag'ı Ramotqa qarsı urısıw ushın barayıq pa yamasa barmayıq pa?
– dep soradı.
Olar:
– Barın', Quday qalanı sizge ta'slim etedi, – dep juwap berdi+.
6 Biraq Ehoshafat:
– Bul jerde bulardan basqa Jaratqan İyenin' payg'ambarı bar ma? Onnan
da sorayıq, – dedi+.
7 İzrail patshası Ehoshafatqa:
– Jaratqan İyenin' erkin sorag'anday, ja'ne bir payg'ambar bar. Ol İmla ulı
Mixa. Biraq men onı jaman ko'remen. Sebebi ol men tuwralı hesh jaqsı
payg'ambarshılıq aytpaydı, ba'rqulla tek jaman payg'ambarshılıq aytadı, –
dep juwap berdi.
Ehoshafat patshag'a:
– Patsha, bulay demen'iz, – dedi.
8 Sonda İzrail patshası bir xızmetkerdi shaqırıp, og'an: «İmla ulı Mixanı
tez alıp kel», – dep buyırdı.
9 İzrail patshası Axab ha'm Yahuda patshası Ehoshafat patshalıq
kiyimlerin kiyip, Samariyanın' da'rwazasının' kirer awzındag'ı maydanda,
ha'r biri o'z taxtında otırg'an edi. Barlıq payg'ambarlar olardın' aldında
payg'ambarshılıq etip atırg'an edi. 10 Kenaana ulı Sedekiya o'zine temirden
shaqlar islep: «Jaratqan İye bılay deydi: „Aramlılardı qırıp tawıspag'ansha,
usı shaqlar menen su'ze beresiz“», – dedi+.

11 Basqa payg'ambarlardın' ha'mmesi de: «Giladtag'ı Ramotqa hu'jim
etin', jen'iske erisesiz. Sebebi Jaratqan İye olardı sizge ta'slim etedi», – dep,
anıq sol so'zdi qaytaladı.
12 Mixanı shaqırıw ushın ketken xızmetker og'an barıp:
– Mine, payg'ambarlardın' ha'mmesi bir awızdan patshag'a jaqsı
boljawlardı aytıp atır. Sizin' so'zin'iz de olardiki menen birdey bolsın, siz de
jaqsı boljaw aytın', – dedi.
13 Biraq Mixa og'an:
– Tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen: Qudayım mag'an ne dese, sonı
aytaman, – dep juwap berdi+.
14 Mixa patshag'a keldi. Patsha Mixadan:
– Mixa, bizler Giladtag'ı Ramotqa qarsı urısıw ushın barayıq pa yamasa
men onnan bas tartayın ba? – dep soradı.
Mixa patshag'a:
– Bara berin'ler, jen'esizler, olar sizlerge ta'slim etiledi, – dep juwap
berdi.
15 Degen menen, patsha Mixag'a:
– Jaratqan İyenin' atı menen tek haqıyqattı aytıwın' ushın, sag'an neshe
ma'rte ant ishkiziwim kerek? – dedi.
16 Sonda Mixa patshag'a bılay dedi:
– Mag'an pu'tkil izraillılar tawlar u'stinde jayılıp ju'rgen shopansız
qoylar sıyaqlı ko'rinip tur. Sonda Jaratqan İye mag'an: «Bulardın' xojayını
joq. Ha'r biri aman-esen u'yine qaytsın», – dedi+.
17 İzrail patshası Ehoshafatqa: «Bunın' men tuwralı jaqsı emes, al tek
jaman payg'ambarshılıq aytatug'ının sizge aytqan joq pa edim?» – dedi.
18 Mixa patshag'a bılay dedi:
– Onda Jaratqan İyenin' so'zin tın'lan'. Men Jaratqan İyenin' O'z taxtında
otırg'anın, pu'tkil aspan barlıqlarının' Onın' on' ha'm shep ta'repinde
turg'anın ko'rdim+. 19 Sonda Jaratqan İye: «Giladtag'ı Ramotqa barıp, sol
jerde o'liwi ushın, İzrail patshası Axabtı kim ko'ndire aladı?» – dep soradı.
Birewi anaw, birewi mınaw dep turg'anda, 20 bir ruwx aldıg'a shıqtı da,
Jaratqan İyenin' aldında turıp: «Men ko'ndire alaman», – dedi. Jaratqan İye
onnan: «Qalay?» – dep soradı. 21 Sol ruwx: «Men jalg'an ruwxqa aylanıp,
Axabtın' barlıq payg'ambarlarına jalg'an so'yletemen», – dep juwap berdi.
Jaratqan İye og'an: «Sen onı ko'ndirip, bunı isleysen'. Barıp, solay isle», –
dedi. 22 Mine, ha'zir Jaratqan İye sizin' sol payg'ambarların'ızdın' awzına

jalg'an ruwxtı salıp qoyg'an. O'ytkeni Jaratqan İye sizge jamanlıq islewge qarar etti.

23 Kenaana ulı Sedekiya Mixag'a jaqınlap, onın' betine shapalaq penen urıp jiberdi de:

– Jaratqan İyenin' Ruwxı senin' menen so'ylesiw ushın, mennen shıg'ıp ketken be eken? – dedi.

24 Mixa og'an:

– Bunı sen jasırınıw ushın ishki bo'lmege tıg'ılg'an waqtın'da ko'resen', – dedi+.

25 Sonda İzrail patshası bılay dedi: «Mixanı qala ha'kimi Amon menen patshanın' ulı İoashqa qaytıp alıp barın'lar. 26 Olarg'a menin' mına so'zimdi jetkizin': „Men aman-esen qaytıp kelgenimshe, bul adamdı qamaqxanag'a qamap qoyıp, az-maz nan menen suwdan basqa hesh na'rse bermesin“»+.

27 Mixa patshag'a: «Eger shınında da aman-esen qaytıp kelsen'iz, onda Jaratqan İye menin' awzım arqalı so'ylemegen boladı», – dedi, son'ınan xalıqqa: «Ha'mmen'iz bunı esitip qoyın'lar», – dedi+.

Axabtın' o'limi

28 İzrail patshası Axab ha'm Yahuda patshası Ehoshafat Giladtag'ı Ramotqa hu'jim jasaw ushın jolg'a shıqtı. 29 İzrail patshası Ehoshafatqa: «Men patshalıq kiyimlerin kiymey, urısqa shıg'aman, al siz patshalıq kiyimlerin'izdi kiyip shıg'ın'», – dedi. Solay etip, İzrail patshası kiyimlerin o'zgertip, olar sawashqa shıqtı. 30 Aram patshası o'z sawash arbalarının' a'skerbasılarına: «Kishkenesi menen de, u'lkeni menen de urısıp otırmay, tek İzrail patshası menen urısqa kirisin'», – dep buyırdı. 31 Sawash arbalarının' a'skerbasıları Ehoshafattı ko'rgende: «İzrail patshası usı bolsa kerek», – dep oylap, og'an qaray bas saldı. Ehoshafat baqırıp jibergende, Quday İye og'an ja'rdemge kelip, hu'jim qılıwshılardı basqa jaqqa burıp jiberdi. 32 O'ytkeni sawash arbalarının' a'skerbasıları onın' İzrail patshası emesligin an'g'arıp, izge qayttı. 33 Sol arada bir adam tosattan oq jayın atıp jiberip, İzrail patshasın jaradar etti. Oq sawıttın' qosılg'an jerinen kirgen edi. Patsha arbakeshine: «İzge aylanıp, meni sawash maydanınan alıp shıq, men jaraqatlandım», – dedi+. 34 Degen menen, sol ku'ni g'ıjlag'an sawash bolıp, İzrail patshası o'zinin' sawash arbası menen tıg'ılısta qaldı ha'm keshke shekem aramlılarg'a qarap turıwg'a ma'jbu'r boldı. Keshke taman patsha qaza taptı.

Wa'liy Ehudın' Ehoshafatqa eskertiwi

19 [1] Yahuda patshası Ehoshafat Erusalimdegi sarayına aman-esen
qaytıp kiyatırg'anda, [2] Xananiy ulı wa'liy Ehu Ehoshafattın' aldınan
shıg'ıp, og'an bılay dedi: «Zalımlarg'a ja'rdem berip, Jaratqan İyeni jek
ko'rgenlerdi su'yiwin' kerek pe edi? Bul isin' ushın sag'an Jaratqan İyenin'
g'a'zebi to'gildi+. [3] Degen menen, senin' jaqsı islerin' de bar. Sen eldi kiyeli
ag'ashlarınan tazaladın' ha'm shın ju'rekten Qudaydı izledin'»+.

Ehoshafat kirgizgen jen'illikler

[4] Ehoshafat Erusalimde jasadı. Biraq ol tez-tez Beer-Shebadan
Efrayımnın' tawlı u'lkelerine deyin jasaytug'ın xalıqtı aralap, olardı ata-
babalarının' Qudayı Jaratqan İyege ju'z burıwg'a shaqırar edi. [5] Ol Yahuda
elindegi barlıq bekinisli qalalarg'a biyler qoydı+. [6] Ol biylerge: «İslegen
isin'izge dıqqatlı bolın'lar. Sebebi sizler adamlar atınan emes, al Jaratqan
İyenin' atınan hu'kim shıg'arasızlar. Jaratqan İye hu'kim isinde sizler menen
birge boladı+. [7] Jaratqan İyeden qorqın', itibarlı tu'rde hu'kim shıg'arın'.
O'ytkeni Qudayımız Jaratqan İye nahaqlıqqa, jalpıldaqlıqqa ha'm parag'a
ko'z jumıp qaramaydı», – deytug'ın edi+.

[8] Ehoshafat Erusalimde de ayırım lebiylilerdi, ruwxaniylerdi ha'm
İzraildın' a'wlad basshıların Jaratqan İyenin' Nızamına baylanıslı
sheshimlerdi qabıllaw ha'm dawalardı sheshiw ushın tayınladı. Olar
Erusalimde jasadı+ [9] Patsha olarg'a mınaday buyrıq berdi: «Sizler o'z
wazıypaların'ızdı Jaratqan İyeden qorqqan halda, sadıqlıq penen shın
ju'rekten orınlan'lar+. [10] O'z qalalarında jasap atırg'an tuwısqanların'ız:
to'gilgen qan tuwralı bolsın, Jaratqan İyenin' Nızamına, buyrıqlarına,
qag'ıydalarına yamasa qararlarına baylanıslı bolsın, qanday da bir dawa
menen kelse, olarg'a Jaratqan İyege qarsı gu'na islemewdi qatan' eskertin'.
Sonda gu'nadan qalıs bolasız. Bolmasa, sizge de, tuwısqanın'ızg'a da Jaratqan
İyenin' g'a'zebi to'giledi+. [11] Jaratqan İyenin' Nızamına baylanıslı islerde bas
ruwxaniy Amariya, patshag'a baylanıslı islerde Yahudanın' urıwbasısı
İsmayıl ulı Zebadiya basshılıq etedi. Al lebiyliler bolsa, bul islerdi
qadag'alawda sizlerge ja'rdem beredi. Ma'rt bolıp iske kirisin', Jaratqan İye
jaqsılıq islewshilerge yar bolsın!»

Moablılar menen ammonlarg'a qarsı urıs

20 [1] Aradan biraz waqıt o'tkennen keyin, moablar, ammonlar ha'm
maon xalqının' bir bo'legi Ehoshafatqa qarsı urıs ashıw ushın jolg'a
shıqtı. [2] Sonda xabarshılar kelip Ehoshafatqa: «Edomnan, O'li ten'izdin' arg'ı
ta'repinen sizge urıs ashıw ushın u'lken orda kiyatır. Olar ha'zir Xaseson-
Tamarg'a, yag'nıy En-Gediyge jetip qaldı», – dep xabarladı+. [3] Qorqıp ketken
Ehoshafat Jaratqan İyenin' erkin biliwge qarar etti ha'm pu'tkil Yahuda
boylap oraza tutıwdı ja'riyaladı+. [4] Sonda Jaratqan İyeden ja'rdem soraw
ushın, Yahudanın' barlıq qalalarınan xalıq ag'ılıp kelip, Erusalimge jıynaldı.

[5] Ehoshafat Yahuda ha'm Erusalim jıyınında, Jaratqan İyenin'
İbadatxanasının' jan'a ha'wlisi aldında turıp, [6] bılay dep duwa etti: «Ha'y,
ata-babalarımızdın' Qudayı Jaratqan İye! Ko'klerdegi Quday Sen emespisen'?
Sen xalıqlardın' barlıq patshalıqlarına biylik etesen'. Ku'sh ha'm qu'diret
Senin' qolın'da. Sag'an hesh kim de qarsı tura almaydı+. [7] Qudayımız! Usı
eldin' burıng'ı turg'ınların O'z xalqın' İzraildın' aldınan quwıp shıg'ıp, eldi
O'z dostın' İbrayımnın' urpaqlarına ma'n'gige bergen Sen emespisen'+?
[8] Olar usı elde qonıs basıp, Senin' atın'a arnap Muxaddes orın qurdı ha'm
bılay degen edi: [9] „Eger apat, yag'nıy qılıshtan jazalanıw, illet yamasa ashlıq
basımızg'a tu'sse, O'zin' bar bolg'an usı İbadatxananın' aldına, Senin' aldın'a
kelip, qıyınshılıq ishinde Sag'an jalbarınamız, Sen de bizlerdi esitip,
qutqarasan'“+. [10] Mine, Ammon, Moab ha'm tawlı Seir u'lkesinin'
turg'ınlarının' ne islep atırg'anına qara! İzraillılar Mısırdan shıqqanda, Sen
olarg'a sol xalıqlardın' jerlerine kiriwge ruxsat bermedin'. Sonlıqtan olardı
aylanıp o'tip, olardı qırıp jibermegen edi+. [11] Endi bolsa, bul xalıqlardın'
bizge berip atırg'an sawg'asına qarap qoy! Sen bizlerge mu'lik etip bergen
jerden olar bizlerdi quwıp shıg'arıwg'a kiyatır. [12] O Qudayımız, Sen olardı
jazalay go'r! Sebebi bizlerde o'zimizge bastırıp kiyatırg'an bul u'lken ordag'a
qarsılıq qılatug'ın ku'sh joq. Bizler ne qılıwdı bilmeymiz, biraq ko'z tigip,
Sennen u'mit etemiz»+.

[13] Sol waqıtta pu'tkil Yahuda erkekleri na'resteleri, hayalları ha'm
balaları menen birge Jaratqan İyenin' aldında turg'an edi. [14] Sonda jıyın
ortasında turg'an Yaxazielge Jaratqan İyenin' Ruwxı tu'sti. Asaf urpag'ınan
shıqqan lebiyli Yaxaziel Mattaniyanın' quwlıg'ı, Eieldin' shawlıg'ı,
Benayanın' aqlıg'ı, Zexariyanın' ulı edi+. [15] Yaxaziel til qatıp, bılay dedi:
«Ha'y, pu'tkil Yahuda menen Erusalim turg'ınları ha'm patsha Ehoshafat,
tın'lan'lar! Jaratqan İye sizlerge bılay deydi: „Bul san-sanaqsız

la'shkerlerden qorqıp, qa'weterlenben'. Bul urıs sizlerdiki emes, Meniki, yag'nıy Qudaydiki. 16 Erten' olarg'a qarsı to'men qaray ju'risti baslan'. Olar Siske baratug'ın jol arqalı ko'terilip kiyatır. Sizler olardı Eruel sho'linin' aldındag'ı oyıpatlıqtın' aqırında ushıratasız. 17 Biraq sizler urıspaysız. Tek barıp, ornın'ızdı iyelep turıp, Jaratqan İyenin' qutqarıwın ko'resiz. Ha'y, Yahuda ha'm Erusalim xalqı! Qorqıp, qa'weterlenben'. Erten' olarg'a hu'jim qılın', Jaratqan İye bolg'an Men sizler menen birge bolaman“»+.

18 Ehoshafat bası jerge tiygenshe iyilip ta'jim etti. Pu'tkil Yahuda ha'm Erusalim xalqı da ta'jim etip, Jaratqan İyege sıyındı. 19 Qohat ha'm Qorax urpaqlarınan tarag'an lebiyliler orınlarınan turıp, ba'lent dawıs penen İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege alg'ıs-maqtaw aytı+.

20 Ehoshafattın' la'shkerleri erten'ine azanda erte turıp, Teqoa sho'line atlandı. Olar jolg'a shıg'ıp baratırg'anda Ehoshafat toqtap olarg'a: «Ha'y Yahuda ha'm Erusalim turg'ınları, meni tın'lan'! Qudayın'ız Jaratqan İyege isenin', sonda biyqa'ter bolasız! Onın' payg'ambarlarına isenin', sonda tabısqa erisesiz» – dedi+. 21 Ehoshafat xalıq penen ken'esip bolg'annan keyin, Jaratqan İyege arnap qosıq aytatug'ın ha'm Onın' muxaddes saltanatın ta'riyipleytug'ın qosıqshılardı tayınladı. Olar a'skerlerdin' aldında ju'rip:

«Jaratqan İyeni ta'riyiplen',
Onın' sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi», –
dep qosıq aytıwı kerek edi+.

22 Olar qosıq ha'm alg'ıs aytıp baslag'an waqıtta-aq, Jaratqan İye Yahudag'a urıs ashıw ushın kelgen ammon, moab xalıqlarına ha'm tawlı Seir u'lkesinin' turg'ınlarına duzaq qurdı ha'm olar qırıldı. 23 Sebebi ammon ha'm moab xalqı qırıp taslaw ushın, tawlı Seir u'lkesinin' turg'ınlarına bas saldı. Olardı qırıp bolg'annan keyin bolsa, Ammon ha'm moab xalqı bir-birin qıra basladı+.

24 Yahuda xalqı sho'l daladag'ı gu'zetshi minarasına jetip, dushpan ordasına ko'z jibergende, olar tek jerde jatqan o'li denelerdi ko'rdi. Olardın' birewi de qashıp qutılmag'an eken. 25 Ehoshafat o'z adamları menen olardan qalg'an na'rselerdi oljalaw ushın kelgende, ju'da' ko'p qural-saymanlar, kiyim-kenshekler ha'm qımbatbaha na'rselerdi taptı. Olar ko'tere alg'andayın alıp ketti. Oljanın' ko'pligi sonsha, onı jıynawg'a u'sh ku'n ketti. 26 Al to'rtinshi ku'ni olar bir oypatlıqqa jıynalıp, Jaratqan İyeni alg'ısladı. Sonlıqtan ol jer bu'gin de Beraxa* oypatlıg'ı dep ataladı. 27 Keyin pu'tkil

Yahuda ha'm Erusalim xalqı Ehoshafattın' basshılıg'ında quwanısh penen Erusalimge qayttı. Sebebi Jaratqan İye olardı dushpanlarınan qutqarıp, quwanıshqa bo'legen edi. 28 Olar lira, arfa ha'm ka'rnay naması astında Erusalimge kirip, Jaratqan İyenin' İbadatxanasına bet aldı. 29 İzraildın' dushpanlarına qarsı Jaratqan İyenin' O'zinin' urısqanın esitkende, a'tiraptag'ı patshalar Qudaydan qorqıp qaldı+. 30 Ehoshafattın' patshalıg'ında tınıshlıq hu'kim su'rdi. Onın' Qudayı og'an ha'r ta'repleme paraxatshılıq sıylag'an edi+.

Ehoshafattın' patshalıg'ının' son'ı

31 ● Solay etip, Ehoshafat Yahudag'a patshalıq etti. Ol otız bes jasında patsha bolıp, Erusalimde jigirma bes jıl patshalıq etti. Onın' anasının' atı Azuba bolıp, ol Shilxiydin' qızı edi. 32 Ehoshafat a'kesi Asanın' jolınan ju'rip, sol joldan shıqpay, Jaratqan İyenin' na'zerinde tuwrı bolg'an islerdi isledi. 33 Biraq sıyınıw orınların joq qılmadı. Sonlıqtan xalıq ele ata-babalarının' Qudayına tolıq ju'z burmadı. 34 Ehoshafattın' basqa isleri bastan aqırına deyin, İzrail patshalarının' jılnama kitabının' bir bo'limi bolg'an Xananiy ulı Ehu jazg'an jılnama kitabında bayan etilgen+.

35 Keyinirek Yahuda patshası Ehoshafat jaman islerge ha'wes bolg'an İzrail patshası Axaziya menen tınıshlıq kelisimin du'zdi. 36 Olar Tarshishke jiberiw ushın keme soqtırıwg'a kelisip aldı. Kemeler Esion-Geberde sog'ıldı. 37 Sonda mareshalı Dodawahu ulı Eliezer Ehoshafatqa qarsı payg'ambarshılıq etip: «Sen Axaziya menen kelisim du'zgenin' ushın, Jaratqan İye senin' isin'di joq qıladı», – dedi. Kemeler apatqa ushırap, Tarshishke jete almadı.

21 [1] Ehoshafat o'lip, ata-babalarına qosıldı ha'm Dawıttın' qalasına, ata-babalarının' janına jerlendi. Onın' ornına ulı İoram patsha boldı.

Yahuda patshası İoram

[2] Ehoshafat ulı İoramnın' Azariya, Exiel, Zexariya, Azariyahu, Mixail, Shefatiya atlı inileri bar edi. Bulardın' ha'mmesi İzrail patshası Ehoshafattın' ulları edi. [3] A'kesi Ehoshafat olarg'a mol gu'mis, altın ha'm qımbatbaha na'rselerge qosa, Yahudadag'ı qorg'an qalalardı da sawg'a etti. Al İoram tun'g'ısh perzent bolg'anlıqtan, patshalıqtı og'an berdi. [4] • Biraq İoram a'kesinin' taxtına otırıp, onı bekkemlegennen son', barlıq inilerin ha'm bir qatar İzrail basshıların qılıshtan o'tkizdi. [5] İoram patsha bolg'an waqıtta otız eki jasta edi. Ol Erusalimde segiz jıl patshalıq etti. [6] Onın' hayalı Axabtın' qızı bolg'anlıqtan, ol da Axabtın' u'y-ishi sıyaqlı İzrail patshalarının' jolınan ju'rip, Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi isledi+. [7] Biraq Jaratqan İye Dawıt penen du'zgen kelisimi sebepli, Dawıttın' u'y-ishin joq qılmadı. O'ytkeni Ol Dawıtqa ha'm onın' urpag'ına ma'n'gige so'nbeytug'ın shıraq beriwdi wa'de etken edi+.

[8] İoramnın' patshalıg'ı da'wirinde edomlılar Yahuda hu'kimdarlıg'ına qarsı bas ko'terip, o'zlerine patsha qoyıp aldı+. [9] İoram a'skerbasıları ha'm barlıq sawash arbaları menen birge sol jerge ketti. Ol jerde edomlılar onı ha'm onın' sawash arbalarının' sa'rdarların qorshap aldı. Biraq İoram tu'nde turıp, qamaldı jarıp shıqtı. [10] Sonnan baslap usı ku'nge deyin edomlılar Yahudanın' hu'kimdarlıg'ına boysınbay keledi. Sol waqıtta Libna qalası da İoramnın' hu'kimdarlıg'ına qarsı bas ko'terdi. Sebebi İoram ata-babalarının' Qudayı Jaratqan İyeni ta'rk etken edi. [11] Sonday-aq, İoram Yahudadag'ı to'beshikli jerlerge sıyınıw orınların qurıp, Erusalim turg'ınların Qudayg'a opasızlıq qılıwg'a jeteledi ha'm Yahuda xalqın joldan azg'ırdı. [12] Bir ku'ni İoramg'a payg'ambar İliyastan xat keldi. Onda bılay dep jazılg'an edi:

«Baban' Dawıttın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: „Sen a'ken' Ehoshafattın' ha'm Yahuda patshası Asanın' jolınan ju'rmedin'+. [13] Kerisinshe, İzrail patshalarının' jolınan ju'rdin' ha'm Axabtın' u'y-ishinin' islegeni kibi, Yahuda ha'm Erusalim turg'ınların opasızlıqqa basladın'. Bunın' u'stine, bir a'keden tuwılg'an, sennen jaqsıraq bolg'an o'z inilerin'di o'ltirdin'+. [14] Sonlıqtan Jaratqan İye, yag'nıy Men senin' xalqın'a, hayalların'a, balaların'a ha'm pu'tkil mal-mu'lkin'e ullı apat jiberemen.

15 O'zin'di bolsa awır ishek keselligine jolıqtıraman. İsheklerin' sırtqa
to'gilgenshe, awırıw ku'nnen-ku'nge ku'sheye beredi“».
16 Bunnan keyin Jaratqan İye filistlerdi ha'm kushlılardın' janında jasap
atırg'an arablardı İoramg'a qarsı qozg'adı+. 17 Olar Yahudag'a shabıwıl
jasap, ishkerige bastırıp kirdi ha'm patshanın' sarayınan tapqan ha'mme
baylıqlardı, sonday-aq patshanın' balaları menen hayalların alıp ketti. Tek
İoramnın' Ehoaxaz atlı genje ulı g'ana o'zinde qaldı.
18 Bul waqıyalardan keyin, Jaratqan İye İoramdı dawası joq ishek
keselligine duwshar etti. 19 Waqıt o'te berdi, aradan eki jıl o'tkende, kesellik
sebepli onın' ishekleri sırtqa atılıp shıqtı. Ol qattı qıynalıp jan tapsırdı.
İoramnın' ata-babaları o'lgende, xalıq olardın' hu'rmetine ot jag'ıw ra'simin
o'tkergen edi, al İoramnın' hu'rmetine ot jag'ılmadı+. 20 İoram taxtqa
otırg'anda otız eki jasta bolıp, Erusalimde segiz jıl patshalıq etti. Ol ushın
hesh kim joqlaw aytıp jılamadı. Ol Dawıttın' qalasına jerlengen bolsa da,
patshalar qa'birine qoyılmadı.

Yahuda patshası Axaziya

22 1 • Erusalim turg'ınları İoramnın' ornına onın' en' genje ulı
Axaziyanı patsha etip qoydı. Sebebi arablar menen birge a'skeriy
ordag'a shabıwıl jasag'an basqınshılar patshanın' Axaziyadan u'lken
ullarının' ha'mmesin o'ltirgen edi. Usılayınsha, İoram ulı Axaziya Yahuda
u'stinen patshalıq ete basladı. 2 Axaziya jigirma eki jasında patsha bolıp,
Erusalimde bir jıl patshalıq etti. Onın' anası İzrail patshası Omriydin'
aqlıg'ı* bolıp, atı Ataliya edi+. 3 Axaziya Axabtın' urpag'ının' jolınan ju'rdi.
Sebebi anası og'an ma'sla'ha't berip, jaman islerdi islewge tu'rtki salıp
otırdı. 4 Axaziya Axab urpag'ı sıyaqlı Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman
bolg'an islerdi isledi. A'kesi İoram o'lgennen keyin, Axab urpaqları og'an
ken'esshi bolıp, onı qulawg'a alıp keldi+. 5 Axaziya olardın' ma'sla'ha'tine
qulaq salıp, İzrail patshası Axab ulı İoramg'a erip, Aram patshası Xazael
menen urısıw ushın Giladtag'ı Ramotqa ketti. Aramlılar İoramdı jaradar
etti+. 6 Patsha İoram Ramada, Aram patshası Xazael menen urısqanda,
aramlılardan alg'an jaraqatın emletiw ushın İzreelge qayttı. Yahuda
patshası İoram ulı Axaziya da jaradar bolg'an Axab ulı İoramdı ko'riw ushın
İzreelge keldi.

7 Biraq Quday Axaziyanı İoramdı ko'riwge kelgende o'ltiriwdi sheship
qoyg'an edi. Axaziya kelgennen keyin, İoram menen birge Nimshiy ulı Ehudı
qarsı alıwg'a shıqtı. Jaratqan İye Ehudı maylap, Axabtın' u'y-ishin joq qılıw
ushın tan'lag'an edi. 8 Ehu Axabtın' u'y-ishi u'stinen shıg'arılg'an hu'kimdi
orınlap atırg'anda, Axaziyag'a xızmet etip atırg'an Yahuda basshıları menen
Axaziyanın' a'jag'alarının' ullarına dus keldi ha'm olardı da o'ltirdi+. 9 Keyin
ol Axaziyanı izley basladı. Ehudın' adamları Axaziyanı Samariyadag'ı
jasırıng'an jerinen taptı ha'm onı Ehug'a alıp kelip, sol jerde o'ltirdi. Keyin:
«Bul o'zin shın ju'rekten Jaratqan İyege bag'ıshlag'an Ehoshafattın' ulı
g'oy!» – dep, onı jerledi. Solay etip, Axaziyanın' u'y-ishinen patshalıq
qılg'anday hesh kim qalmadı+.

Ataliyanın' patshalıqqa otırıwı

10 • Axaziyanın' anası Ataliya ulının' o'ltirilgenin esitkende, Yahudadag'ı
patsha tuqımınan bolg'anlardın' ha'mmesin qırıp taslawdı sheshti+. 11 Biraq
patsha İoramnın' qızı Ehoshabat Axaziya ulı İoashtı patshanın' o'ltiriliwi
kerek bolg'an ulları arasınan alıp qashıp, ta'rbiyashısı menen birge

jatatug'ın bo'lmege jasırıp tasladı. Usılayınsha, patsha İoramnın' qızı, ruwxaniy Ehoyadanın' hayalı, Axaziyanın' o'gey qarındası bolg'an Ehoshabat balanı Ataliyadan jasırdı. Solay etip, Ataliya balanı o'ltire almadı.
12 Ataliya el u'stinen patshalıq etip turg'anda, bala Qudaydın' İbadatxanasında olar menen altı jıl jasırın tu'rde jasadı.

Ataliyag'a qarsı bas ko'teriw

23 [1] Ataliyanın' hu'kimdarlıg'ının' jetinshi jılı ruwxaniy Ehoyada
ku'shke tolıp, ju'zbasılar: Eroxam ulı Azariya, Ehoxanan ulı İsmayıl,
Obid ulı Azariya, Adaya ulı Maaseya ha'm Zixriy ulı Elishafat penen kelisim
du'zdi. [2] Olar Yahudanı aralap shıg'ıp, lebiyliler menen İzrail a'wladlarının'
basshıların jıynadı ha'm Erusalimge alıp keldi. [3] Solay etip pu'tkil ja'miyet
Qudaydın' İbadatxanasında patsha menen kelisim du'zdi. Ehoyada olarg'a
bılay dedi: «Jaratqan İyenin' Dawıttın' urpaqlarına bergen wa'desine
muwapıq, patshanın' ulı patshalıq qılıwı kerek+. [4] Endi sizler bılay
isleysizler: Shabbat ku'ni xızmetke keletug'ın ruwxaniyler menen
lebiylilerdin' u'shten biri da'rwazalardı qarawıllasın+. [5] U'shten biri
patshanın' sarayın, al qalg'an u'shten biri Tiykar da'rwazasın qorg'asın.
Basqa adamlardın' ha'mmesi Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' ha'wlisine
jıynalsın. [6] Ruwxaniyler menen xızmettegi lebiylilerden basqa hesh kim
Jaratqan İyenin' İbadatxanasına kirmesin. Olar muxaddes bolg'anlıg'ı
sebepli, ol jerge kire aladı. Basqa adamlardın' ha'mmesi Jaratqan İyenin'
tapsırması boyınsha sırtta qalsın. [7] Lebiyliler quralların qolg'a alıp, patshanı
qorshap tursın. İbadatxanag'a kirgen ha'r bir adam o'ltirilsin. Patsha ishke
kirgende de, shıqqanda da onın' janında bolın'lar».

[8] Lebiyliler ha'm pu'tkil Yahuda xalqı ruwxaniy Ehoyadanın' ha'mme
buyrıqların orınladı. Ha'r bir ju'zbası Shabbat ku'ni xızmetke tu'setug'ın
ha'm xızmetten shıg'atug'ın o'zinin' qol astındag'ı adamların alıp qaldı.
Sebebi ruwxaniy Ehoyada toparlardın' hesh birinin' ketiwine ruxsat
bermegen edi. [9] Ruwxaniy Ehoyada Qudaydın' İbadatxanasındag'ı patsha
Dawıttan qalg'an nayzalardı, kishkene ha'm u'lken qalqanlardı ju'zbasılarg'a
tarattı. [10] Patshanı qorg'aw ushın İbadatxananın' qublasınan arqasına deyin,
qurbanlıq orınnın' ha'm İbadatxananın' a'tirapına qurallı saqshılar qoydı.
[11] Ehoyada ha'm onın' ulları patshanın' ulı İoashtı sırtqa alıp shıg'ıp, basına
taj kiygizdi, qolına patshalıq nızamların berip, onı patsha dep ja'riyaladı.
Onı maylap, patsha etip qoydı, keyin: «Jasasın patsha!» – dep qıshqırdı+.

[12] Ataliya juwırısqan ha'm patshanı alg'ıslap baqırısqan xalıqtın'
shawqımın esitip, Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı jıynalg'an xalıqtın'
janına keldi. [13] Qarasa, patsha İbadatxananın' kireberisindegi o'renin'
janında, al a'skerbasılar ha'm ka'rnayshılar onın' a'tirapında turg'an eken.
Al pu'tkil u'lke xalqı bolsa, quwanısh penen ka'rnay shalıp, qosıqshılar bolsa

saz a'sbaplarına qosılıp alg'ıs-maqtaw qosıqların aytıp turg'an eken. Sonda Ataliya kiyimlerin jırtıp: «Qıyanet, qıyanet!» – dep baqırdı+.

14 Ruwxaniy Ehoyada Ataliyanın' Jaratqan İyenin' İbadatxanasında
o'ltiriliwin qa'lemegenlikten, a'skerlerge juwapker ju'zbasılardı jiberip
atırıp, olarg'a bılay dedi: «Onı aradan sırtqa alıp shıg'ın'lar ha'm og'an
ergen ha'r bir adamdı qılıshtan o'tkizin'ler», – dedi. 15 A'skerler Ataliyanı
tutıp aldı ha'm saraydın' At da'rwazasına* a'kelip, sol jerde o'ltirdi+.

Ruwxaniy Ehoyada kirgizgen o'zgerisler

16 Xalıqtın' Jaratqan İyenin' xalqı bolıwı ushın, Ehoyada o'zi, pu'tkil xalıq
ha'm patsha arasında kelisim du'zdi. 17 Son'ınan pu'tkil xalıq Baaldın'
butxanasına barıp, onı qıyrattı. Ondag'ı qurbanlıq orındı ha'm mu'sinlerdi
buzıp tasladı, al Baaldın' ruwxaniyi Mattandı qurbanlıq orınlardın' aldında
o'ltirdi+. 18 Keyin Ehoyada Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' islerin alıp
barıwdı lebiyli ruwxaniylerge tapsırdı. Olarg'a Dawıt belgilegen İbadatxana
xızmetlerin orınlaw, Muwsanın' Nızamında jazılg'anlarg'a muwapıq,
Jaratqan İyege jandırılatug'ın qurbanlıqlar usınıw ha'm Dawıttın' buyrıg'ına
muwapıq, quwanıshlı tu'rde qosıq aytıw tapsırıldı+. 19 Qanday sebep penen
bolsa da, haram bolg'an adamnın' Jaratqan İyenin' İbadatxanasına kirip
ketpewi ushın, da'rwazag'a qarawıllar qoydı+. 20 Son'ınan Ehoyada
ju'zbasılardı, aqsu'yeklerdi, xalıq basshıların ha'm pu'tkil u'lke xalqın ertip,
patshanı Jaratqan İyenin' İbadatxanasınan alıp shıqtı. Olar Joqarg'ı da'rwaza
arqalı o'tip, patshanı taxtqa otırg'ızdı. 21 Pu'tkil u'lke xalqı shadlıqqa
bo'lenip, qala tınıshlanıp qaldı. Sebebi Ataliya qılısh penen o'ltirilgen edi.

Yahuda patshası İoashtın' İbadatxananı qayta qurıwı

24 1 • İoash jeti jasında patsha bolıp, Erusalimde qırıq jıl patshalıq
etti. Onın' anası beer-shebalı bolıp, atı Sibiya edi. 2 İoash ruwxaniy
Ehoyadanın' ko'zinin' tirisinde Jaratqan İyenin' na'zerinde tuwrı bolg'an
islerdi isledi. 3 Ehoyada İoashqa eki hayal alıp berdi. İoash olardan ul-qızlar
ko'rdi. 4 Aradan biraz waqıt o'tkennen keyin, İoash Jaratqan İyenin'
İbadatxanasın on'lawg'a qarar qıldı. 5 Ol ruwxaniyler menen lebiylilerdi
jıynap, olarg'a: «Yahuda qalalarına barıp, pu'tkil İzrail xalqınan
Qudayın'ızdın' İbadatxanasın on'law ushın kelip tu'setug'ın jıllıq salıqtı
jıynap kelin'. Bul isti tez orınlan'», – dedi. Biraq lebiyliler asıqpadı. 6 Sonda
patsha bas ruwxaniy Ehoyadanı shaqırtıp og'an: «Ne ushın siz lebiylilerdi
Yahudadan ha'm Erusalimnen salıq jıynap keliwge jibermedin'? Jaratqan
İyenin' qulı Muwsa ha'm İzrail ja'miyeti bul salıqtı Kelisim shatırının'
qa'rejetleri ushın belgilep qoyg'an-g'o», – dedi+. 7 Sebebi zalım hayal
Ataliyanın' ulları Qudaydın' İbadatxanasına bastırıp kirip, ha'tte, ol jerdegi
muxaddes na'rselerdi de Baallar ushın qollang'an edi.

8 Patshanın' buyrıg'ı boyınsha bir qutı islenip, qutı Jaratqan İyenin'
İbadatxanasının' da'rwazasının' sırtına qoyıldı. 9 Qudaydın' qulı Muwsanın'
sho'lde İzrail xalqı ushın belgilegen salıg'ın Jaratqan İyege alıp keliw Yahuda
ha'm Erusalim boylap ja'riyalandı. 10 Barlıq ha'meldarlar ha'm pu'tkil xalıq
salıqtı quwanıshlı tu'rde alıp kelip, tolg'ansha qutıg'a tasladı+. 11 Lebiyliler
qutını patshanın' xızmetshilerine alıp keletug'ın edi. Olar qutının' tolg'anın
ko'rgende, patshanın' xatkerine ha'm bas ruwxaniydin' ja'rdemshisine
xabar beretug'ın edi. Olar da kelip, qutını bosatıp, keyin qaytadan ornına
aparıp qoyatug'ın edi. Olar ba'rqulla solay isledi ha'm ko'p pul jıynadı.
12 Patsha ha'm Ehoyada bul pullardı Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' islerin
ju'rgiziw ushın qoyılg'an adamlarg'a berdi. Olar bul pullarg'a Jaratqan
İyenin' İbadatxanasın qayta tiklew ushın tas o'riwshilerdi ha'm ag'ash
ustaların, sonday-aq İbadatxananı on'law ushın temir ha'm qolag'a islew
beretug'ın jumısshılardı jalladı.

13 Jumısshılar ıqlas penen isledi ha'm isler olardın' qolında alg'a
ilgeriledi. Qudaydın' İbadatxanası da'slepki awhalına qaytıp, bekkemlendi.
14 Olar islerin tamamlap, qalg'an pullardı patshag'a ha'm Ehoyadag'a alıp
keldi. Bul pullarg'a Jaratqan İyenin' İbadatxanası ushın xızmette ha'm
jandırılatug'ın qurbanlıqlar bergende qollanılatug'ın buyımlar, tostag'anlar,
basqa altın ha'm gu'mis buyımlar islendi. Ehoyadanın' ko'zinin' tirisinde

Jaratqan İyenin' İbadatxanasında ha'r ku'ni jandırılatug'ın qurbanlıqlar berilip bardı.

15 Ehoyada mazmunlı o'mir su'rip, qartayıp, bir ju'z otız jasında
du'nyadan o'tti. 16 İzrailda Quday ha'm Onın' İbadatxanası ushın islegen
xızmetleri esapqa alınıp, onın' denesi Dawıttın' qalasına patshalardın'
qasına qoyıldı.

İoashtın' zulımlıg'ı

17 • Ehoyadanın' o'liminen son', Yahuda basshıları patshag'a kelip, og'an
ta'jim etti. Patsha da olarg'a qulaq saldı. 18 Olar ata-babalarının' Qudayı
Jaratqan İyenin' İbadatxanasın ta'rk etip, kiyeli ag'ashlarına ha'm basqa
butlarg'a tabına basladı. Olardın' gu'nası sebepli, Yahuda ha'm Erusalimge
Jaratqan İyenin' g'a'zebi keldi+. 19 Jaratqan İye xalıqtı O'zine qaytarıw ushın
payg'ambarlar jibergen bolsa da, payg'ambarlar olarg'a eskertken bolsa da,
ba'ri bir xalıq payg'ambarlarg'a qulaq aspadı+.

20 Sonda Qudaydın' Ruwxı ruwxaniy Ehoyada ulı Zexariyanı biylep aldı.
Zexariya xalıqtın' aldına shıg'ıp, bılay dedi: «Quday bılay deydi: „Nege
buyrıqlarıma qarsı shıg'ıp atırsızlar? Sizler tabısqa erise almaysızlar. Sebebi
sizler Meni ta'rk ettin'ler, Men de sizlerdi ta'rk ettim“»+.

21 Biraq Zexariyag'a qarsı til biriktirilip, patshanın' buyrıg'ı menen
Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' ha'wlisinde ol tas boran qılıp o'ltirildi+.
22 Patsha İoash Zexariyanın' a'kesi Ehoyada ko'rsetken jaqsılıqlardı umıtıp,
onın' ulın o'ltirdi. Zexariya jan berip atırıp: «Jaratqan İye bul islerin'izdi
ko'rip, esesin qaytarsın!» – dedi+.

23 Sol jıldın' aqırında, Aram ordası İoashqa hu'jim jasadı. Olar Yahuda
ha'm Erusalimge kirip, xalıqtın' barlıq basshıların o'ltirdi, al alg'an
oljalarının' ha'mmesin Damaskke, o'z patshasına jiberdi. 24 Aram ordası ko'p
sanlı bolmasa da, Jaratqan İye o'zlerinen ju'da' u'lken bolg'an ordanı olarg'a
ta'slim etti. O'ytkeni Yahuda xalqı o'zlerinin' ata-babalarının' Qudayı
Jaratqan İyeni ta'rk etken edi. Solay etip, İoash o'z jazasın aldı+. 25 Aram
a'skerleri İoashtı awır jaralang'an halda taslap ketti. Sonda İoashtın'
xızmetkerleri ruwxaniy Ehoyadanın' ulının' qanı ushın o'sh almaqshı bolıp
til biriktirdi ha'm İoashtı o'z to'seginde o'ltirdi. Onı Dawıttın' qalasına
jerledi, biraq patshalardın' qa'birine qoymadı. 26 İoashqa qarsı til
biriktirgenler: ammon xalqınan Shimeat degen hayaldın' ulı Zabad ha'm
moablı Shimrit degen hayaldın' ulı Ehozabad edi. 27 İoashtın' ulları haqqında

mag'lıwmat, İoashqa qarsı aytılg'an ko'p sanlı payg'ambarshılıqlar ha'm İbadatxananın' on'lanıwı haqqındag'ı mag'lıwmatlar Patshalar kitabında jazılg'an. İoashtın' ornına onın' ulı Amasiya patsha boldı.

Yahuda patshası Amasiya

25 1 • Amasiya patsha bolg'anda, jigirma bes jasında edi, ol
Erusalimde jigirma tog'ız jıl patshalıq etti. Onın' anası erusalimli bolıp,
atı Ehoaddan edi. 2 Amasiya Jaratqan İyenin' na'zerinde tuwrı bolg'an islerdi
islese de, olardı shın ju'rekten islemedi. 3 Amasiya o'zinin' patshalıq biyligin
bekkemlep alg'annan son', a'kesi İoash patshanı o'ltirgen xızmetshilerdi
o'ltirdi+. 4 Biraq Muwsanın' Nızam kitabında jazılg'anına say is tutıp,
olardın' balaların o'ltirmedi. Onda Jaratqan İye: «Balalar ushın a'keler,
a'keler ushın balalar o'ltirilmesin. Ha'r bir adam o'z gu'nası ushın
o'ltirilsin», – dep buyırg'an edi+.

5 Amasiya Yahuda xalqın toplap, pu'tkil yahudalılar menen
benyaminlilerge a'wladları boyınsha mın'basılar ha'm ju'zbasılar qoydı.
Keyin jigirma ha'm onnan joqarı jastag'ılardı sanaqtan o'tkerip, a'skeriy
xızmetke jaramlı ha'm nayza menen u'lken qalqandı islete alatug'ın u'sh
ju'z mın' ag'la a'skerdin' bar ekenin bildi+. 6 Bulardan tısqarı, ju'z talant
gu'miske İzraildan ju'z mın' bahadır jawıngerdi jallap aldı. 7 Sol arada
Qudaydın' bir adamı Amasiyag'a kelip bılay dedi:

– Taqsır! İzrail a'skerleri siz benen birge barmasın, sebebi Jaratqan İye
izraillılar, yag'nıy pu'tkil efrayımlılar menen birge emes. 8 Jaqsısı, o'zin'iz
barıp, iske kirisin' ha'm ma'rtlershe urısın'. Bolmasa, Quday sizdi jen'iliske
ushıratadı. O'ytkeni Qudaydın' qollap-quwatlawg'a da, jen'iliske
ushıratıwg'a da ku'shi jetedi.

9 Amasiya Qudaydın' adamınan:

– Onda İzrail a'skerleri ushın to'lengen ju'z talant ne boladı? – dep
soradı. Qudaydın' adamı og'an:

– Jaratqan İye sizge onnan da ko'biregin beriwi mu'mkin, – dep juwap
berdi.

10 Sonda Amasiya Efrayımnan kelgen a'skerlerdi u'ylerine qaytarıp
jiberdi. Olardın' Yahuda xalqına degen g'a'zebi lawladı ha'm g'a'zepke tolıwı
menen u'ylerine qaytıp ketti.

11 Amasiya ma'rtlik etip, o'z a'skerlerin Duz oypatlıg'ına alıp bardı ha'm
ol jerde Seirdin' adamlarınan* on mın'ın o'ltirdi+. 12 Yahuda a'skerleri
olardın' ja'ne on mın'ın tutqıng'a alıp, olardı jartastın' to'besine alıp shıqtı
ha'm ol jerden to'menge iyterip jiberdi. Olardın' ha'mmesi bo'lek-bo'lek
boldı+. 13 Sol arada Amasiya o'zi menen urısqa barıwg'a ruxsat bermey izine

qaytarıp jibergen a'skerler Samariya menen Beyt-Xoron aralıg'ındag'ı Yahuda qalalarına hu'jim qıldı. Olar u'sh mın' adamdı o'ltirip, ko'p olja alıp ketti.

14 Amasiya edomlılardı qırıp qaytıp kelgende, Seir xalqının' butların o'zi menen birge alıp keldi. Ol bul butlardı o'zine quday etip qoydı ha'm olarg'a tabınıp, qurbanlıqlar berdi+. 15 Sonda Amasiyag'a Jaratqan İyenin' g'a'zebi lawladı ha'm og'an bir payg'ambardı jiberdi. Payg'ambar patshag'a:

– O'z xalqın senin' qolın'nan qutqara almag'an sol xalıqtın' qudaylarına ne ushın ju'z burdın'ız? – dey bergende, 16 Amasiya onın' ga'pin bo'lip:

– Qashannan beri sen patshanın' ma'sla'ha'tshisi bolıp qaldın'?! Bas qıl, bolmasa janın'dı alaman, – dedi.

Payg'ambardın' so'zi awzında qaldı, biraq son'ınan:

– Siz usılay etip, menin' so'zlerime qulaq salmag'anın'ız ushın, Qudaydın' sizdi joq qılıwdı qarar etkenin bilemen, – dedi.

17 Yahuda patshası Amasiya ken'esgo'yleri menen ma'sla'ha'tleskennen son', Ehudın' aqlıg'ı Ehoaxazdın' ulı İzrail patshası Ehoashqa xabarshılar jiberip: «Kel, jekpe-jek alısayıq», – dep shaqırıq tasladı.

18 İzrail patshası Ehoash ta Yahuda patshası Amasiyag'a mınaday juwap jiberdi: «Lebanon tawlarındag'ı shat tiken sol jerdegi kedrge: „Qızın'dı menin' ulıma hayallıqqa ber“, – dep xabar jiberipti. Biraq Lebanon tawlarındag'ı bir jabayı haywan sol jerden o'tip baratırıp, shat tikendi jenship ketipti+. 19 Edomlılardı jen'dim dep, maqtanıp, ko'kiregin' ko'terilip ketipti. Jaqsısı, u'yin'de otır! Ja'njel baslawdın' ne keregi bar? O'zin'nin' de, Yahudanın' da basın ba'lege qaldırajaqsan'».

20 Degen menen, Amasiya qulaq aspadı. Bul Qudaydın' isi edi. Amasiyanın' Edomnın' qudaylarına tabıng'anı ushın, Quday olardı dushpannın' qolına beriwge qarar qılg'an edi. 21 İzrail patshası Ehoash Yahuda patshası Amasiyag'a qarsı ju'ris qılıp, olar Yahudanın' Beyt-Shemesh qalasında ju'zbe-ju'z keldi+. 22 Yahudalılar izraillılar ta'repinen qıyratılıp, u'ylerine qaray qashtı. 23 İzrail patshası Ehoash Ehoaxazdın' aqlıg'ı İoashtın' ulı Yahuda patshası Amasiyanı Beyt-Shemeshte tutqıng'a alıp, onı Erusalimge alıp keldi. Ehoash Erusalim diywalının' Efrayım da'rwazasınan Mu'yesh da'rwazasına shekemgi to'rt ju'z shıg'anaq aralıg'ın qulatıp tasladı+. 24 Ol Qudaydın' İbadatxanasındag'ı Obed-Edomnın' juwapkershiligi astındag'ı ha'mme altın ha'm gu'mislerdi, ha'mme buyımlardı, patsha

sarayındag'ı qaznanı, ja'ne de, kepilge qoyılatug'ın tutqınlardı alıp, Samariyag'a qaytıp ketti+.

Yahuda patshası Amasiyanın' o'limi

25 Yahuda patshası İoash ulı Amasiya İzrail patshası Ehoaxaz ulı
Ehoashtın' o'liminen son', on bes jıl o'mir su'rdi. 26 Amasiyanın' basqa isleri,
basınan aqırına shekem Yahuda ha'm İzrail patshalarının' jılnama kitabında
jazılg'an. 27 Amasiya Jaratqan İyeden bas keshken ku'nnen baslap,
Erusalimde og'an qarsı til biriktirile basladı. Ol Laxishke qashtı. Biraq til
biriktiriwshiler Amasiyanın' izinen Laxishke adam jiberip, onı sol jerde
o'ltirtti+. 28 Olar Amasiyanın' denesin atqa artıp, alıp keldi ha'm ol Dawıttın'
qalasına, ata-babalarının' janına jerlendi.

Yahuda patshası Uzziya

26 1 • Bunnan keyin, Yahudanın' pu'tkil xalqı on altı jasar Uzziyanı*
a'kesi Amasiyanın' ornına patsha etip qoydı. 2 A'kesi Amasiyanın'
o'liminen keyin, Elat qalasın Yahudag'a qaytarıp alıp, onı qaytadan qurg'an
usı Uzziya edi+. 3 Uzziya on altı jasında taxtqa otırıp, Erusalimde eliw eki jıl
patshalıq etti. Onın' anası erusalimli bolıp, atı Exoliya edi. 4 Uzziya da a'kesi
Amasiyag'a uqsap, Jaratqan İyenin' na'zerinde tuwrı bolg'an islerdi isledi+.
5 O'zine Qudaydan qorqıwdı u'yretken Zexariyanın' ko'zinin' tirisinde Uzziya
Qudayg'a umtılıp jasadı. Ol Jaratqan İyege umtılıp jasag'anında, Quday onı
tabıslı qıldı+.

6 Uzziya filistlerge urıs ashıp, Gat, Yabne ha'm Ashdod qalalarının'
diywalların qulattı. Keyin Ashdod janına ha'm filistlerge qaraslı basqa
jerlerge qalalar qurdı. 7 Filistlerge, Gur-Baalda jasaytug'ın arablarg'a ha'm
meunimlilerge qarsı urısta Quday og'an ja'rdem berdi+. 8 Ammonlar
Uzziyag'a salıq to'leytug'ın boldı. Onın' ku'sheygenligi sonshelli, dan'qı
Mısır shegaralarına deyin jetti+.

9 Uzziya Erusalimde Mu'yesh da'rwazasının', Oypatlıq da'rwazasının'
ha'm diywallardın' mu'yeshlerinin' u'stine minaralar qurıp, olardı
bekkemledi+. 10 Ol sho'lge de minaralar qurg'ızdı, ko'plegen suw
saqlag'ıshlar qazdırdı. Sebebi onın' batıstag'ı taw eteklerinde ha'm
ken'islikte bag'ılıp atırg'an malları ko'p edi. Al tawlarda ha'm o'nimdar
jerlerde diyxanları menen ju'zim o'siriwshi bag'manları miynet etti. Uzziya
diyxanshılıqtı su'ydi.

11 Uzziyanın' toparlarg'a bo'linip, ha'rdayım urısqa tayar turg'an
la'shkerleri bar edi. Olardı dizimge alıp, toparlarg'a bo'liw isin patshanın'
wa'zirlerinen biri Xananiyanın' basshılıg'ında xatker Eiel ha'm
qadag'alawshı Maaseya alıp bardı. 12 Bul ma'rt jawıngerlerge jetekshilik
etetug'ın a'wlad basshılarının' ulıwma sanı eki mın' altı ju'z edi. 13 Olardın'
qol astında urısqa jaramlı u'sh ju'z jeti mın' bes ju'z a'sker bolıp, patshag'a
dushpanlarına qarsı urısıwda ja'rdem beretug'ın u'lken ku'sh edi. 14 Uzziya
pu'tkil ordanı qalqan, nayza, duwlıg'a, sawıt, oq jay ha'm saqpannın' tasları
menen ta'miyinledi. 15 Ol Erusalimdegi minaralar u'stine ha'm qala
diywalının' mu'yeshlerine o'zinin' alımları oylap tapqan oq atatug'ın ha'm
u'lken taslardı ılaqtıratug'ın urıs quralların ornattı. Onın' dan'qı alıslarg'a
jayıldı. Ol Qudaydan u'lken ja'rdem alg'anlıqtan, qu'diretli patshag'a
aylandı.

16 Degen menen, Uzziyanın' qu'diretli bolıwı, onın' menmensip qulawına
alıp keldi. Ol Qudayı Jaratqan İyege degen sadıqlıg'ın buzıp, tu'tetki
tu'tetiletug'ın orında tu'tetki tu'tetiw ushın, Jaratqan İyenin'
İbadatxanasına kirdi. 17 Ruwxaniy Azariya menen Jaratqan İyenin' seksen
batır ruwxaniyi patshanın' izinen ishke kirip, 18 patshanın' jolın tosıp, og'an
bılay dedi: «Uzziya, Jaratqan İyege arnap tu'tetki tu'tetiwge haqın'ız joq!
Tu'tetki tu'tetiw – bul Xaron urpaqlarınan bolg'an bag'ıshlang'an
ruwxaniylerdin' isi. Muxaddes orınnan shıg'ıp ketin'! Siz jınayatqa qol
urdın'ız. Quday İye de bul isin'izdi maqullamaydı»+. 19 Tu'tetki tu'tetiw
ushın, xosh iyisli zatlar salıng'an tabanı qolına uslap turg'an Uzziya
ruwxaniylerge qattı ashıwlandı. Sol waqıtta-aq, olardın' ko'z aldında
Uzziyanın' man'layında jaman teri keselliginin' dag'ı payda boldı. Bul
Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı tu'tetki tu'tetiletug'ın orın janında ju'z
bergen edi. 20 Bas ruwxaniy Azariya ha'm barlıq ruwxaniyler patshag'a
qarag'anda, onın' man'layında jaman teri keselligi payda bolg'anın ko'rdi
ha'm onı sırtqa shıg'arıwg'a asıqtı. Patshanın' o'zi de Jaratqan İyenin'
jazasına jolıqqanın tu'sinip, ol jerden ketiwge asıqtı+. 21 Ol bir o'mir jaman
teri keselliginen qutıla almadı. Sonlıqtan ol Jaratqan İyenin' İbadatxanasına
kire almay, bo'lek bir u'yde jasadı. Saraydı ha'm u'lke xalqın onın' ulı İotam
basqardı+. 22 Uzziyanın' basqa islerin basınan aqırına deyin, Amos ulı
payg'ambar İyshaya jazıp qaldırg'an+. 23 Uzziya o'lip, ata-babalarına
qosılg'anda, jaman teri keselligi menen awırg'anlıg'ı sebepli, patshalar
qoyılatug'ın qa'birge emes, al onın' qasındag'ı atızg'a jerlendi. Onın' ornına
ulı İotam patsha boldı.

Yahuda patshası İotam

27 1 • İotam jigirma bes jasında patsha boldı ha'm Erusalimde on altı
jıl patshalıq etti. Onın' anasının' atı Erusha bolıp, ol Sadoq degen
adamnın' qızı edi. 2 İotam da a'kesi Uzziyag'a uqsap, Jaratqan İyenin'
na'zerinde tuwrı bolg'an islerdi isledi. Onın' a'kesinen ayırmashılıg'ı, ol
Jaratqan İyenin' İbadatxanasına bastırıp kirmedi. Degen menen, xalıq
jawızlıqların dawam ete berdi+. 3 İotam Jaratqan İyenin' İbadatxanasının'
joqarg'ı da'rwazasın saldırdı ha'm qala diywalının' Ofel to'beshigindegi
bo'legin on'lap, u'lken jumıslar isledi+. 4 Bunnan tısqarı, patsha Yahudanın'
tawlı u'lkesine bir qansha qalalar qurdırdı, ormanlı jerlerge qorg'anlar
menen minaralar saldırdı. 5 Ol ammonlardın' patshası menen urısıp, jen'iske
eristi. Sol jılı ammonlar İotamg'a salıq retinde ju'z talant gu'mis, on mın'
kor biyday ha'm on mın' kor arpa to'ledi. Ekinshi, u'shinshi jılı da olar solay
isledi. 6 İotam Qudayı Jaratqan İyege boysınıp jasag'anı ushın, qu'diretli
patshag'a aylandı. 7 İotamnın' basqa isleri, ju'rgizgen barlıq urısları ha'm
basqa is-ha'reketleri İzrail ha'm Yahuda patshalarının' jılnama kitabında
jazılg'an. 8 İotam jigirma bes jasında patsha boldı ha'm Erusalimde on altı jıl
patshalıq etti. 9 İotam o'lip, ata-babalarına qosıldı ha'm Dawıttın' qalasına
jerlendi. Onın' ornına ulı Axaz patsha boldı.

Yahuda patshası Axaz

28 1 • Axaz jigirma jasında patsha bolıp, Erusalimde on altı jıl
patshalıq etti. Ol babası Dawıtqa uqsamadı, Jaratqan İyenin' na'zerinde
tuwrı bolg'an islerdi islemedi. 2 Axaz İzrail patshalarının' jolınan ju'rdi.
Ha'tte, Baallarg'a tabınıw ushın quyma but mu'sinlerin isletti. 3 Ol Ben-
Hinnom oypatlıg'ında qurbanlıqlar jandırdı, ha'tte, Jaratqan İye İzrail
xalqının' aldınan quwıp jibergen milletlerdin' jerkenishli da'stu'rlerine
eliklep, o'z ulın otqa jag'ıp qurban etti+. 4 Ol sıyınıw orınlarında, ha'r bir
biyiklikte ha'm qoyıw japıraqlı terektin' astında qurbanlıqlar berip,
tu'tetkiler tu'tetti+.

5 Sol sebepli Qudayı Jaratqan İye Axazdı Aram patshasının' qolına berdi.
Aramlılar onı jen'ip, xalqınan ko'p adamlardı tutqın etip, Damaskke alıp
ketti.

Bunnan tısqarı, onı İzrail patshasının' da qolına berdi. İzrail patshası
Axazdı u'lken qırg'ın g'a ushırattı+. 6 İzrail patshası Remaliya ulı Peqax bir
ku'nde Yahuda a'skerlerinen bir ju'z jigirma mın' bahadır jawıngerdi
o'ltirdi. Sebebi olar ata-babalarının' Qudayı Jaratqan İyeni ta'rk etken edi.
7 Efrayımlı Zixriy atlı batır a'sker patshanın' ulı Maaseyanı, saray
basqarıwshısı Azriqamdı ha'm patshanın' bas wa'ziri Elqananı o'ltirdi.
8 İzraillılar o'zlerinin' tuwısqanı bolg'an yahudalılardan eki ju'z mın' hayal
ha'm balalardı tutqın qılıp, ko'p olja menen birge Samariyag'a alıp ketti.

9 Samariyada Jaratqan İyenin' Oded atlı payg'ambarı bar edi. Ol qaytıp
kiyatırg'an la'shkerlerdin' aldınan shıg'ıp, olarg'a bılay dedi: «Ata-
babaların'ızdın' Qudayı Jaratqan İye Yahuda xalqına g'a'zeplengeni ushın
olardı sizlerge ta'slim etti. Biraq sizlerdin' olardı qanday qa'ha'rge minip
qırg'anın'ız aspang'a jetip bardı+. 10 Bul az bolg'anday, endi bolsa Yahuda
ha'm Erusalim turg'ınların o'zlerin'izge qul qılmaqshısız. O'zlerin'iz ne,
Qudayın'ız Jaratqan İyege hesh gu'na qılmadın'ız ba? 11 Sonlıqtan mag'an
qulaq salıp, tutqıng'a alg'an tuwısqanların'ızdı izge qaytarın'lar! O'ytkeni,
Jaratqan İyenin' lawlag'an g'a'zebi u'stin'izge do'nip tur!»

12 Sonda Efrayım xalqının' ayırım ko'semleri: Ehoxanan ulı Azariya,
Meshillemot ulı Berexiya, Shallum ulı Xizkiya ha'm Xadlay ulı Amasa
urıstan qaytqanlarg'a qarsı turıp: 13 «Tutqınlardı bul jerge alıp kelmen'ler.
Bizler Jaratqan İyenin' aldında ayıplı bolıp qalamız. Yamasa gu'na ha'm
ayıplarımızdı ja'ne de ko'beytiwdi qa'leysizler me? Onısız da ayıplarımız
ko'p, Jaratqan İyenin' lawlag'an g'a'zebi İzraildın' u'stine do'nip tur», – dedi.

14 Sonda a'skerler tutqınlar menen oljalardı ko'semler menen pu'tkil
jıyın turg'an jerge qaldırıp ketti. 15 Joqarıda atı atalg'an to'rt ko'sem
orınlarınan turıp, tutqınlarg'a g'amxorlıq etti. Olardın' kiyimi joqlarına
oljadag'ı kiyimlerden alıp, kiyim kiygizdi, ayaq kiyim berdi, ishkizip-jegizdi,
jaralarına may jaqtı. Haldan tayg'anların eshekke mingizip, ha'mmesin
palma ag'ashları o'setug'ın Erixo qalasındag'ı ag'ayinlerine alıp bardı. Keyin
o'zleri Samariyag'a qayttı+.
16 Sol arada patsha Axaz ja'rdem sorap, Assiriya patshasına elshi jiberdi.
17 Sebebi edomlılar qaytadan Yahudag'a hu'jim jasap, adamların tutqın etip,
alıp ketken edi+. 18 Bunın' u'stine, filistler Yahudanın' batısındag'ı taw
eteklerindegi ha'm qublasındag'ı qalalarg'a shabıwıl jasap, Beyt-Shemesh,
Ayyalon, Gederot qalaların, sonday-aq Soxo, Timna, Gimzo qalaların
a'tirapındag'ı awılları menen qosa basıp alıp, ol jerlerge qonıslanıp aldı+.
19 Jaratqan İye Yahudanı patshası Axazdın' kesirinen ayaq-astı qıldı. Axaz
Yahudanı gu'nag'a baslap, o'zi de Jaratqan İyege opasızlıq etken edi.
20 Solay etip, Assiriya patshası Tilgat-Pilneser Axazg'a keldi. Biraq ol
ja'rdem beriwdin' ornına, onı qısqıg'a ala basladı+. 21 Axaz Jaratqan İyenin'
İbadatxanasındag'ı, o'zinin' sarayındag'ı ha'm ha'kimlerinin' u'ylerindegi
bahalı na'rselerdi alıp, Assiriya patshasına salıq retinde berdi. Biraq bul da
og'an ja'rdem bermedi.
22 Awır ku'nlerdi basınan keshirip atırsa da, Axaz Jaratqan İyege degen
opasızlıg'ın buring'ıdan da ku'sheytti. Awa, ol – patsha Axaz-da'! 23 Ol:
«Aram patshalarının' qudayları olarg'a ja'rdem berip kelmekte. Endi olarg'a
qurbanlıq bersem, olar da mag'an ja'rdem berer», – dep oylap, o'zin
jen'iliske ushıratqan Damask qalasının' qudaylarına qurbanlıqlar berdi.
Biraq, tilekke qarsı, olar Axazdın' o'zinin' ha'm pu'tkil İzraildın' qulawına
sebepshi boldı.
24 Axaz Qudaydın' İbadatxanasındag'ı buyımlardı jıynap, maydaladı.
Ja'ne, Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' qapıların japtırıp tasladı ha'm
Erusalim ko'shelerinin' ha'r bir mu'yeshine qurbanlıq ornlar qurdırdı. 25 Ol
basqa qudaylarg'a arnap tu'tetkiler tu'tetiw ushın, Yahudanın' ha'r bir
qalasına sıyınıw ornların qurıp, ata-babalarının' Qudayı Jaratqan İyeni
g'a'zeplendirdi. 26 Axazdın' basqa isleri ha'm barlıq is-ha'reketleri bastan
ayag'ına shekem Yahuda ha'm İzrail patshalarının' jılnama kitabında
jazılg'an. 27 Axaz o'lip ata-babalarına qosıldı ha'm Erusalim qalasında

jerlendi. Biraq onı İzrail patshalarının' mazarına qoymadı. Onın' ornına ulı Xizkiya patsha boldı.

Yahuda patshası Xizkiya

29 1 • Xizkiya jigirma bes jasında patsha bolıp, Erusalimde jigirma
tog'ız jıl patshalıq etti. Onın' anasının' atı Abiya* bolıp, ol Zexariyanın'
qızı edi. 2 Ol da atası Dawıtqa uqsap, Jaratqan İyenin' na'zerinde tuwrı
bolg'an islerdi isledi.

Xizkiyanın' İbadatxananı pa'klewi

3 Xizkiya o'z patshalıg'ının' birinshi jılının' birinshi ayında Jaratqan
İyenin' İbadatxanasının' qapıların ashıp, olardı du'zettirdi. 4 Son'ınan
ruwxaniyler menen lebiylilerdi shaqırtıp, İbadatxananın' shıg'ıs
ta'repindegi maydang'a jıynadı ha'm 5 olarg'a bılay dedi: «Lebiyliler, meni
tın'lan'lar! O'zlerin'izdi tazalanıw ra'siminen o'tkerip, pa'klenin'ler, ata-
babaların'ızdın' Qudayı Jaratqan İyenin' İbadatxanasın da pa'klen'ler!
Haram na'rselerdi bul Muxaddes orınnan shıg'arıp taslan'lar! 6 Ata-
babalarımız opasızlıq qılıp, Qudayımız Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman
bolg'an islerdi isledi ha'm Onı ta'rk etti. Olar Jaratqan İyenin' qonısınan ju'z
burıp, Og'an arqasın qarattı. 7 Olar İbadatxana aywanının' qapıların jawıp
taslap, shıraların da o'shirip qoydı. İzraildın' Qudayının' Muxaddes ornında
tu'tetkiler de tu'tetpey, jandırılatug'ın qurbanlıqlardı da usınbay qoydı+.
8 Sol sebepli, Yahuda menen Erusalim Jaratqan İyenin' g'a'zebine ushıradı.
O'z ko'zlerin'iz benen ko'rgenin'izdey, Jaratqan İyenin' olarg'a islegenleri
basqalardı qorqıtıp, hu'reylerin ushırdı. 9 Qaran'lar, sonlıqtan a'kelerimiz
qılıshtan qaza taptı, ul-qızlarımız benen hayallarımız tutqında ju'r. 10 Endi
men bizlerge degen lawlag'an g'a'zebinen qaytıwı ushın, İzraildın' Qudayı
Jaratqan İye menen kelisim du'ziwdi qa'leymen+. 11 Balalarım, biypa'rwa
bolman'lar! Sebebi Jaratqan İye sizlerdi O'zinin' aldında turıp xızmet
etiwin'iz ha'm qurbanlıqlar jag'ıwın'ız ushın tan'lap alg'an edi»+.
12 Sonda mına lebiyliler xızmetti basladı:

Qohat urpag'ınan: Amasay ulı Maxat, Azariya ulı İoel;

Merariy urpag'ınan: Abdiy ulı Kish, Ehallelel ulı Azariya;

Gershon urpag'ınan: Zimma ulı İoax, İoax ulı Eden;+

13 Elisafan urpag'ınan: Shimriy ha'm Eiel;

Asaf urpag'ınan: Zexariya ha'm Mattaniya;+

14 Heman urpag'ınan: Exiel ha'm Shimey;

Edutun urpag'ınan: Shemaya ha'm Uzziel+.

15 Bul lebiyliler tuwısqanların jıynap alıp, pa'kleniw ra'siminen o'tti.
Son'ınan patshanın' buyrıg'ı boyınsha, Jaratqan İyenin' so'zine muwapıq,
Onın' İbadatxanasın pa'klewge keldi. 16 Ruwxaniyler Jaratqan İyenin'
İbadatxanasın pa'klew ushın ishke kirip, onnan tapqan haram na'rselerdin'
ba'rin ha'wlige shıg'ardı. Lebiyliler olardı alıp, Kidron sayına aparıp
tasladı+. 17 Olar birinshi aydın' birinshi ku'ni pa'klewdi baslap, sol aydın'
segizinshi ku'ni İbadatxana aywanına jetti. Olar ja'ne segiz ku'n
İbadatxananın' o'zin pa'kledi ha'm birinshi aydın' on altınshı ku'ni pa'klew
isin juwmaqladı.
18 Son'ınan patsha Xizkiyag'a barıp: «Bizler Jaratqan İyenin'
İbadatxanasın, jandırılatug'ın qurbanlıqlar beriletug'ın orındı ha'm og'an
tiyisli ha'mme na'rselerdi, usınılg'an nanlar qoyılatug'ın stoldı ha'm og'an
tiyisli barlıq na'rselerdi tolıq pa'kledik. 19 Axaz patshanın' o'z hu'kimdarlıg'ı
waqtında Qudayg'a biyopalıq etip, shıg'arıp taslag'an na'rselerin tayarlap,
pa'kledik. Olar ha'zir Jaratqan İyenin' qurbanlıq ornının' janında tur», –
dedi+.

İbadatxana xızmetinin' tikleniwi

20 Erten'ine patsha Xizkiya erte turıp, qala ha'kimlerin jıynadı ha'm
olardı ertip, Jaratqan İyenin' İbadatxanasına jol aldı. 21 Olar patshalıq,
Muxaddes orın ha'm Yahuda xalqı ushın gu'naların o'tew qurbanlıg'ı etip
jeti bug'a, jeti qoshqar, jeti toqlı ha'm jeti teke alıp keldi. Patsha Xaron
urpaqlarınan bolg'an ruwxaniylerge bulardı Jaratqan İyenin' qurbanlıq ornı
u'stinde qurbanlıqqa beriwdi buyırdı.
22 Ruwxaniyler da'slep toqlılardı soyıp, qanın qurbanlıq orıng'a septi.
Son'ınan qoshqarlardı soyıp, qanın qurbanlıq orıng'a septi, keyin qozılardı
soyıp, qanın qurbanlıq orıng'a septi+. 23 Aqırında, gu'na qurbanlıg'ı ushın
berilgen tekelerdi patsha menen pu'tkil ja'miyettin' aldına alıp keldi. Olar
tekelerdin' u'stine qolların qoydı+. 24 Keyin ruwxaniyler tekelerdi soyıp,
qanın pu'tkil İzrail xalqının' gu'nalardan tazalanıwı ushın, gu'nanın' qunı
retinde qurbanlıq orıng'a septi. Sebebi patsha jandırılatug'ın qurbanlıqlar

ha'm gu'na qurbanlıqları pu'tkil İzrail xalqı ushın berilsin, dep buyırg'an edi. 25 Son'ınan patsha Dawıttın', onın' wa'liyi Gadtın' ha'm payg'ambarı Natannın' ko'rsetpesine muwapıq, lebiylilerge kimbal, arfa ha'm lira berip, olardı Jaratqan İyenin' İbadatxanasına ornalastırdı. Usılay islewdi Jaratqan İye O'z payg'ambarları arqalı buyırg'an edi+. 26 Lebiyliler Dawıttın' saz a'sbapları menen, ruwxaniyler ka'rnaylar menen o'z orınların iyeledi+. 27 Xizkiya jandırılatug'ın qurbanlıqtı qurbanlıq orında usınıwdı buyırdı. Qurbanlıqlar jandırıla baslag'anda, ka'rnaylarg'a ha'm İzrail patshası Dawıttın' saz a'sbaplarına qosılıp, Jaratqan İyege arnap qosıqlar aytıla basladı. 28 Qurbanlıq jandırılıp bolıng'ansha, pu'tkil jıynalg'anlar ta'jim etip, qosıqshılar qosıq aytıp, ka'rnayshılar ka'rnayların shertip turdı. 29 Qurbanlıq beriw tamam bolg'anda, patsha ha'm onın' janındag'ılar dizelerin bu'gip, sıyındı. 30 Patsha Xizkiya ha'm onın' xızmetshileri lebiylilerge Dawıttın' ha'm wa'liy Asaftın' so'zleri menen Jaratqan İyege alg'ıs-maqtaw aytıwdı buyırdı. Olar quwanısh penen alg'ıs-maqtaw ayttı, sıyındı ha'm ta'jim etti.

31 Keyin Xizkiya: «Mine, sizler o'zlerin'izdi Jaratqan İyege bag'ıshladın'lar. Endi jaqınıraq kelip, Jaratqan İyenin' İbadatxanasına qurbanlıqlar ha'm minnetdarshılıq qurbanlıqların alıp kelin'ler», – dedi. Sonda jıynalg'anlar qurbanlıqlar ha'm minnetdarshılıq qurbanlıqların berdi. Ayırım qa'lewshiler bolsa, jandırılatug'ın qurbanlıqlar alıp keldi. 32 Xalıq alıp kelgen jandırılatug'ın qurbanlıqlardın' ulıwma sanı mınaday boldı: jetpis bug'a, ju'z qoshqar, eki ju'z toqlı. Bulardın' ha'mmesi Jaratqan İyege arnap jandırıw ushın alıp kelingen edi. 33 Basqa muxaddes qurbanlıqlar ushın da altı ju'z bas iri mal, u'sh mın' bas mayda mal da alıp kelindi. 34 Biraq ruwxaniyler dım az bolg'anlıqtan, jandırılatug'ın qurbanlıqlardın' terisin sılıp u'lgere almay atırg'an edi. Sol sebepli is tamam bolg'ansha ha'm basqa ruwxaniyler pa'kleniw ra'siminen o'tip bolg'ansha, lebiyli tuwısqanları olarg'a ja'rdem berdi. Sebebi lebiyliler pa'kleniw ra'simine ruwxaniylerge qarag'anda itibarlıraq edi. 35 Tatıwlıq qurbanlıqlarının' mayı ha'm jandırılatug'ın qurbanlıqlar ha'm onın' menen beriletug'ın ishimlik sadaqaları mol boldı.

Usılayınsha Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' xızmeti qayta tiklendi. 36 Xizkiya ha'm pu'tkil xalıq Qudaydın' xalıq ushın islegen islerine quwandı. Sebebi bul is qısqa waqıt ishinde ju'z berdi.

Qutqarılıw bayramına tayarlıq

30 1 Xizkiya pu'tkil İzrail ha'm Yahudag'a xabar jiberip, Efrayım
ha'm Menashshe urıwlarına da xat jazıp, olardı İzraildın' Qudayı
Jaratqan İyege arnap Qutqarılıw bayramın nıshanlaw ushın Erusalimdegi
Jaratqan İyenin' İbadatxanasına mira't etti. 2 Patsha, onın' wa'zirleri ha'm
Erusalimdegi pu'tkil jıyın ken'esip, bayramdı ekinshi ayda o'tkeriwdi
sheshti+. 3 Olar bayramdı belgilengen waqıtta, birinshi ayda o'tkere
almag'an edi. Sebebi pa'kleniw ra'siminen o'tken ruwxaniyler jetkiliksiz
boldı ha'm xalıq ta Erusalimge jıynalıp u'lgermedi+. 4 Bul usınıs patshag'a
da, pu'tkil jıyıng'a da unadı. 5 Solay etip, olar pu'tkil İzrail boylap,
qubladag'ı Beer-Shebadan arqadag'ı Dang'a shekemgi pu'tkil xalıq
İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege arnap Qutqarılıw bayramın nıshanlaw
ushın Erusalimge kelsin dep ja'riyalawdı sheshti. Sebebi bul bayram
jazılg'ang'a say ulıwma xalıqlıq bayram sıpatında nıshanlanbay kiyatırg'an
edi+. 6 Patshanın' buyrıg'ı boyınsha, shabarmanlar patshanın' ha'm onın'
xızmetkerlerinin' jazg'an xatın pu'tkil İzrail ha'm Yahuda boylap tarattı.
Onda bılay dep jazılg'an edi: «İzrail xalqı, İbrayımnın', Isaqtın' ha'm
İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege qaytın'lar! Sonda Ol da sizlerge, Assiriya
patshalarının' qolınan aman qalg'anlarg'a qaytadı+. 7 Ata-babalarının'
Qudayı Jaratqan İyege opasızlıq etken ata-babaların'ız ha'm
tuwısqanların'ız sıyaqlı bolman'lar! Ko'rip turg'anın'ızday, Jaratqan İye
olardı qorqınıshlı ko'riniske alıp keldi+. 8 Ata-babaların'ız sıyaqlı qaysar
bolmay, Jaratqan İyege boysının'lar! Onın' ma'n'gige muxaddes qılg'an
Muxaddes ornına kelip, u'stin'izge do'nip turg'an Onın' lawlag'an
g'a'zebinin' basılıwı ushın, Qudayın'ız Jaratqan İyege xızmet etin'ler!+
9 Eger Jaratqan İyege ju'z bursan'ız, ag'ayinlerin'izdi ha'm balaların'ızdı
tutqında uslap turg'anlar olarg'a rehim etip, olardı usı elge qaytaradı.
Sebebi Qudayın'ız Jaratqan İye miyrimli ha'm rehimli. Eger Og'an
qaytsan'ız, Ol sizlerden ju'z burmaydı»+.

10 Solay etip, shabarmanlar Efrayım ha'm Menashshe jerlerin
Zebulong'a shekem qalama-qala aralap shıqtı. Biraq adamlardın'
ko'pshiligi jarshılardın' u'stinen ku'lip, masqaraladı. 11 Degen menen,
Asher, Menashshe ha'm Zebulon urıwlarının' ayırımları boysınıp,
Erusalimge keldi. 12 Ju'reklerine birlik ruwxın sıylag'an Jaratqan İyenin'
qolı da Yahuda u'stinde bolıp, xalıqta patsha ha'm onın' wa'zirlerinin'

Jaratqan İyenin' so'zi boyınsha bergen buyrıg'ın orınlawg'a degen qa'lew tuwdırdı.

13 Ekinshi ayda Ashıtqısız nan bayramın nıshanlaw ushın, ju'da' u'lken alaman Erusalimge jıynaldı. 14 Olar iske kirisip, Erusalimdegi jat qudaylarg'a arnalg'an qurbanlıq orınlardı ha'm tu'tetki tu'tetiletug'ın barlıq qurbanlıq orınlardı qıyratıp, Kidron sayına ılaqtırdı+. 15 Ekinshi aydın' on to'rtinshi ku'ni olar Qutqarılıw bayramına arnalg'an qurbanlıq qozısın shaldı. Ruwxaniyler menen lebiyliler uyalıp qalıp, o'zlerin pa'kledi ha'm Jaratqan İyenin' İbadatxanasına jandırılatug'ın qurbanlıqlar alıp keldi. 16 Keyin olar Qudaydın' adamı Muwsanın' nızamı boyınsha, o'z orınların iyeledi. Ruwxaniyler lebiyliler a'kelip bergen qurbanlıq qanın alıp, qurbanlıq orıng'a septi+. 17 Xalıq arasında o'zlerin pa'klemegen adamlar ko'p edi. Sonlıqtan tazalanıw ra'siminen o'tpegenlerdin' Qutqarılıw qurbanlıg'ın soyıw ha'm olardı Jaratqan İyege bag'ıshlaw lebiylilerge ju'klendi. 18 Xalıqtın' ko'pshiligi, a'sirese Efrayım, Menashshe, İssaxar ha'm Zebulon urıwlarınan kelgenlerdin' ko'bisi pa'kleniw ra'siminen o'tpegen bolsa da, Qutqarılıw bayramının' asınan jep, qag'ıydanı buzdı. Biraq Xizkiya olar ushın bılay dep duwa etti: «İygilikli Jaratqan İye!+ 19 Bul adamlar Muxaddes orınnın' nızamına say o'zlerin pa'klemegen bolsa da, olar ata-babalarının' Qudayı – Quday İyeni shın ju'rekten izledi, sonlıqtan olardın' ha'r birin keshire go'r!» 20 Jaratqan İye Xizkiyanın' duwasın esitti ha'm xalıqtı keshirdi.

21 Erusalimge jıynalg'an izraillılar jeti ku'n dawamında u'lken quwanısh penen Ashıtqısız nan bayramın nıshanladı. Lebiyliler menen ruwxaniyler Jaratqan İyeni ta'riyiplewge arnalg'an saz a'sbapları menen ha'r ku'ni Jaratqan İyege arnap alg'ıs-maqtaw aytti+. 22 Xizkiya Jaratqan İyege degen xızmetlerin sheberlik penen atqarg'an lebiylilerdi jigerlendirdi. Xalıq jeti ku'n dawamında tatıwlıq qurbanlıqların berdi, ata-babalarının' Qudayı Jaratqan İyege alg'ıslar aytıp, bayram asınan jedi.

23 Pu'tkil jıyın bayramdı ja'ne jeti ku'nge sozıwg'a qarar etti. So'ytip, olar ja'ne jeti ku'n quwanısh penen bayram qıldı. 24 Yahuda patshası Xizkiya jıynalg'anlarg'a mın' bug'a ha'm jeti mın' qoy-eshki berdi. Al ha'meldarlar bolsa, mın' bug'a ha'm on mın' qoy-eshki berdi. Ju'da' ko'p ruwxaniyler pa'klew ra'siminen o'tken edi. 25 Pu'tkil Yahuda xalqı, ruwxaniyler, lebiyliler, İzraildan kelgenler, İzraildan kelip Yahudada jasap atırg'an jat jerliler quwanıshqa tolg'an edi. 26 Erusalimde ullı quwanısh

hu'kim su'rdi. Sebebi İzraildın' patshası Dawıt ulı Sulaymannın'
da'wirinen beri Erusalimde bunday bayram bolıp ko'rmegen edi+.
27 Ruwxaniyler menen lebiyliler xalıqqa pa'tiya berdi. Quday olardı esitti,
olardın' duwaları ko'klerge, Onın' muxaddes ma'kanına jetip bardı+.

Xizkiya kirgizgen o'zgerisler

31 [1] Bayram tolıq tamam bolg'annan keyin, og'an qatnasqan izraillılardın' barlıg'ı Yahuda qalalarına barıp, kiyeli taslardı maydalap, kiyeli ag'ashların kesip tasladı. Olar pu'tkil Yahuda, Benyamin, Efrayım ha'm Menashshe jerlerindegi sıyınıw orınların ha'm qurbanlıq orınların birde birewin qaldırmay buzıp tasladı. Son'ınan izraillılar o'z qalalarına, o'z iyeliklerine qaytt+.

[2] Xizkiya ruwxaniyler menen lebiylilerdi atqaratug'ın wazıypalarına qarap, toparlarg'a bo'ldi. Olardın' ayırımlarına jandırılatug'ın qurbanlıqlardı ha'm tatıwlıq qurbanlıqların usınıw, ayırımlarına Jaratqan İyenin' ma'kanının' da'rwazalarında xızmet etiw, ayırımlarına ta'riyiplew ha'm alg'ıs-maqtaw qosıqların aytıw tapsırıldı+. [3] Patsha Jaratqan İyenin' nızamına muwapıq, ha'r ku'ni azanda ha'm keshte, Shabbat ku'nleri, Jan'a ay bayramında ha'm Jaratqan İyenin' Nızamında belgilengen bayramlarda usınılatug'ın jandırılatug'ın qurbanlıqlar ushın o'z mal-mu'lkinen mallar ajıratt+. [4] Ruwxaniyler menen lebiylilerdin' o'zlerin Jaratqan İyenin' Nızamın orınlawg'a bag'ıshlawı ushın, patsha Erusalimde jasaytug'ın xalıqqa ruwxaniyler menen lebiylilerge tiyisli bolg'an payların berip turıwdı buyırdı+. [5] Bul pa'rman ja'riyalanıwdan-aq, izraillılar biydaydın', jan'a sharaptın', za'ytu'n mayının', paldın', jerden o'ngen barlıq o'nimlerdin' birinshi zu'ra'a'tinen saqıylıq penen alıp kele basladı. Sonday-aq qollarında bar bolg'annan mol etip u'sir berdi+. [6] Yahuda qalalarında jasap atırg'an izraillılar menen yahudalılar da o'z su'riw ha'm padalarınan u'sir berdi, ja'ne Qudayı Jaratqan İyege arnalg'an muxaddes zatlarınan da u'sir berip, olardı bir jerge jıynap u'yin-u'yin qıldı+. [7] Olar bul isti u'shinshi ayda baslap, jetinshi ayda tamamladı. [8] Patsha Xizkiya ha'm onın' ha'meldarları kelip, u'yinlerdi ko'rgende, Jaratqan İyege alg'ıs aytıp, Onın' xalqı İzrailg'a pa'tiyasın berdi. [9] Xizkiya ruwxaniyler menen lebiylilerden bul u'yinler haqqında sorag'anda, [10] Sadoq tiyresinen bolg'an bas ruwxaniy Azariya juwap berip: «Xalıq Jaratqan İyenin' İbadatxanasına sadaqaların alıp kele baslag'annan beri, tamag'ımız toq, artıp ta qalmaqta. Jaratqan İye O'z xalqın jarılqag'anlıqtan, awısıg'ının' o'zi ag'ıl-tegil», – dedi+. [11] Sonda Xizkiya Jaratqan İyenin' İbadatxanasına zat saqlanatug'ın bo'lmeler qurıwdı buyırdı ha'm olar qurıldı+. [12] Bul bo'lmelerge barlıq sadaqalar, u'sirler, bag'ıshlang'an zatlar sadıqlıq penen aparıp qoyıldı. Bul

islerdin' basında lebiyli Kenaniya turdı, al inisi Shimey onın' orınbasarı boldı. 13 Patsha Xizkiya ha'm Qudaydın' İbadatxanasının' basqarıwshısı
Azariyanın' tapsırması boyınsha, Exiel, Azaziya, Naxat, Asahel, Erimot,
İozabad, Eliel, İsmaxiya, Maxat ha'm Benaya Kenaniya menen onın' inisi
Shimeydin' qol astında baqlawshılar xızmetin atqara basladı.
14 İbadatxananın' Shıg'ıs da'rwazasının' qarawılı lebiyli İmna ulı Qore
Qudayg'a ıqtıyarlı tu'rde berilgen qurbanlıqlarg'a juwapker bolıp, ol
Jaratqan İyege atalg'an sıylardı ha'm bag'ıshlap, arnawlı tu'rde berilgen
sıylardı bo'lip beriw wazıypasın alıp bardı. 15 Eden, Minyamin, Eshua,
Shemaya, Amariya ha'm Shekaniya ruwxaniyler jasap atırg'an qalalarda
ruwxaniylerge tiyisli u'leslerin toparları boyınsha, u'lken-kishisine birdey
etip bo'lip beriwde Qorege ja'rdemlesti+. 16 Bunnan tısqarı, Jaratqan
İyenin' İbadatxanasına kirip, o'zinin' wazıypası ha'm toparına say ondag'ı
ku'ndelikli jumıslardı atqaratug'ın u'sh jas ha'm onnan joqarı bolg'an,
shejirege kirgizilgen erkeklerge, 17 sonday-aq, a'wladları boyınsha
shejirege kirgizilgen ruwxaniylerge, jigirma ha'm onnan joqarı jastag'ı
lebiylilerge wazıypaları menen toparlarına say u'les bo'lip berdi+. 18 Ja'ne
de, ruwxaniyler menen lebiylilerdin' shejirege kirgizilgen na'restelerine,
hayallarına ha'm ul-qızlarına da u'les tiydi. Sebebi olar o'zlerin sadıqlıq
penen Qudayg'a bag'ıshlag'an edi. 19 Qalalarının' a'tirapındag'ı awıllarda
jasap atırg'an Xaron urpaqlarınan bolg'an ruwxaniylerge kelsek, olardan
bolg'an barlıq erkeklerge ha'm lebiylilerdin' shejiresine kirgen ha'r bir
adamg'a tiyisli u'lesin beriw ushın atları atalıp, ayırım adamlar tayınlandı.
20 Xizkiya pu'tkil Yahuda boylap usılay is alıp bardı. Ol Qudayı Jaratqan
İyenin' na'zerinde iygilikli, tuwrı ha'm hadal islerdi isledi+. 21 Ol
Qudaydın' İbadatxanasındag'ı xızmette ha'm Nızam menen buyrıqlarg'a
a'mel qılıw islerinde neler islegen bolsa da, Qudayına boysınıp, shın
ju'rekten ha'reket etti. Na'tiyjede ol tabısqa eristi.

Sanxeribtin' abay etiwi

32 1 • Xizkiyanın' sadıqlıq penen islegen usınday islerinen keyin,
Assiriya patshası Sanxerib kelip, Yahudag'a hu'jim jasadı. Ol
qorg'anlı qalaların qamal qılıp, basıp alıwdı oyladı. 2 Sanxeribtin'
Erusalimge kelip, urıs ashpaqshı bolg'anın ko'rgen Xizkiya, 3 wa'zirleri
ha'm a'skerbasıları menen qala sırtındag'ı suw ko'zlerin pitep taslawdı
ken'esti. Olar da patshanı qolladı. 4 Ko'p xalıq jıynalıp: «Assiriya patshaları
ne ushın mol suwg'a iye bolar eken?» – dep, el boylap ag'ıp turg'an barlıq
suw ko'zlerin pitep, da'ryalardı bo'gep tasladı. 5 Xizkiya ku'shin toplap,
diywallardın' jıg'ılg'an jerlerin qayta tiklep, u'stine minaralar saldı. Ol
diywal sırtınan tag'ı bir diywal o'rdirip, Dawıttın' qalasındag'ı Millonı
bekkemledi. Ja'ne de, ol ko'plegen qural-jaraqlar ha'm qalqanlar isletti+.
6 Patsha xalıqqa a'skerbasılar tayınlap, olardı qala da'rwazası aldındag'ı
maydang'a jıynadı ha'm bılay dep jigerlendirdi: 7 «Ku'shli ha'm ma'rt
bolın'lar! Assiriya patshası ha'm onın' sansız ordası sebepli qorqıp,
ruwxların'ız tu'spesin! Sebebi bizler menen Bolg'an, olar menen
bolg'annan ku'shlirek!+ 8 Olar ta'repte adam ku'shi bolsa, bizler ta'repte
bizlerge ja'rdem beretug'ın ha'm bizler ushın urısatug'ın Qudayımız
Jaratqan İye bar». Xalıq Yahuda patshası Xizkiyanın' so'zlerinen
jigerlendi+.

9 Bunnan keyin, Assiriya patshası Sanxerib pu'tkil la'shkerleri menen
Laxish qalasın qamal qılıp turg'an waqıtta, Yahuda patshası Xizkiyag'a
ha'm Erusalimdegi pu'tkil Yahuda xalqına mına xabardı jetkeriw ushın o'z
xızmetkerlerin Erusalimge jiberdi: 10 «Assiriya patshası Sanxerib bılay
deydi: „Sizler nen'izge u'mit baylap, qamal ishinde qalg'an Erusalimde
otırsız? 11 Xizkiya sizlerdi: Qudayımız Jaratqan İye bizlerdi Assiriya
patshasının' qolınan qutqaradı, – dep aldap, ashlıq penen sho'lden nabıt
qılmaqshı. 12 Qudayg'a arnalg'an sıyınıw orınların ha'm qurbanlıq orınların
qıyratıp, Yahuda ha'm Erusalim xalqına: Tek bir qurbanlıq orında
Qudayg'a sıyınıp, tek onın' u'stinde qurbanlıqlardı tu'tetip jandırın'lar, –
degen usı Xizkiya emes pe+? 13 Rasında da, men ha'm menin' ata-
babalarımnın' basqa ellerdin' xalıqlarına ne islegenimizdi bilmeysizler
me? Sol jerdegi xalıqlardın' qudayları o'z jerin menin' qolımnan qutqara
aldı ma+? 14 Ata-babalarım tolıq qırıp taslag'an usı xalıqlardın'
qudaylarının' qaysı biri o'z xalqın menin' qolımnan qutqara aldı? Solay

eken, qalayınsha sizlerdin' Qudayın'ız sizlerdi menin' qolımnan qutqara aladı? 15 Xizkiyanın' o'zlerin'izdi aldap, joldan urıwına jol qoyman'lar! Og'an isenben'ler! Sebebi hesh bir xalıqtın' yaki patshalıqtın' qudayı o'z xalqın menin' qolımnan yamasa ata-babalarımnın' qolınan qutqara almag'an. Endi sizlerdi menin' qolımnan qutqara alatug'ınday, qudayın'ız kim bolıptı?!“»+

16 Sanxeribtin' xızmetkerleri Quday İyege ha'm Onın' qulı Xizkiyag'a qarsı tag'ı bir talay so'zler aytti. 17 Bunın' u'stine, Sanxerib İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege til tiygizip xat jazıp, Og'an qarsı mına so'zlerdi aytıptı: «Basqa jerlerdin' qudaylarının' o'z xalqın mennen qutqara almag'anınday, Xizkiyanın' Qudayı da O'z xalqın menin' qolımnan qutqara almaydı». 18 Xattı alıp kelgenler bul so'zlerdi diywal u'stindegi Erusalim turg'ınlarına qaray evrey tilinde baqırıp aytti. Olar xalıqtı qorqıtıp, hu'reyin ushırıp, qalanı tezirek qolg'a kirgizbekshi boldı. 19 Olar Erusalimnin' Qudayı haqqında jer betindegi basqa xalıqlardın' adam qolı menen jaratılg'an qudayı haqqında aytqanday qılıp so'yledi.

Jaratqan İyenin' Xizkiyanı qutqarıwı

20 Patsha Xizkiya ha'm Amos ulı payg'ambar İyshaya usı ushın duwa etip, ko'klerge qarap jalbarındı. 21 Sonda Jaratqan İye O'z perishtesin jiberdi. Perishte Assiriya patshasının' ordasındag'ı barlıq batır jawıngerlerdi, ko'semlerdi ha'm a'skerbasılardı qırıp tasladı. Sanxerib masqara bolıp eline qayttı. Bir ku'ni ol o'z qudayının' butxanasına kirgende, onı o'z ulları qılısh penen o'ltirdi+. 22 Solay etip, Jaratqan İye Xizkiyanı ha'm Erusalim turg'ınların Assiriya patshası Sanxeribtin' ha'm basqa da dushpanlarının' qolınan qutqardı. Olardı ha'r ta'repleme qorg'ap-saqladı. 23 Ko'pler Erusalimge kelip, Jaratqan İyege sıylar, Yahuda patshası Xizkiyag'a qımbatbaha zatlar alıp keldi. Sol waqıttan baslap, Xizkiya barlıq xalıqlar arasında joqarı hu'rmetke eristi.

Xizkiyanın' qa'steleniwi, shıpalanıwı ha'm o'liwi

24 Sol ku'nleri Xizkiya awırıp, o'lim to'seginde jattı ha'm Jaratqan İyege duwa etti. Ol Xizkiyanı esitip, og'an qa'steliginen du'zeletug'ın belgi berdi+. 25 Biraq Xizkiya o'zine ko'rsetilgen jaqsılıqqa shu'kirlik etpey, menmensip ketti. Sol sebepli Jaratqan İye og'an, Yahudag'a ha'm Erusalimge g'a'zeplendi+. 26 Sonda Xizkiyanın' o'zi de, Erusalim turg'ınları

da o'zlerinin' menmenligi ushın ta'wbe qıldı. Sonlıqtan Jaratqan İyenin' olarg'a Xizkiyanın' ko'zinin' tirisinde g'a'zebin shashpadı+.

27 Xizkiya ju'da' bay ha'm abıraylı boldı. Ol o'zinin' gu'mis ha'm altını, qımbatbaha tasları, xosh iyisli zatları, qalqanları ha'm ha'r tu'rli qımbatbaha zatları ushın qaznalar saldırdı. 28 Ja'ne de, ol da'n o'nimleri, jan'a sharap ha'm za'ytu'n mayı saqlanatug'ın orınlar, sonday-aq iri ha'm mayda mallar ushın qoralar qurdırdı. 29 Quday mol baylıq inam etkenligi sebepli, patsha o'zine qalalar qurdırdı ha'm ko'p sanlı padalar menen su'riwlerge iye boldı.

30 Gixon bulag'ının' joqarg'ı ag'ısın pitep taslap, suwın jer astı arqalı Dawıttın' qalasının' batısına ag'ızg'an da usı Xizkiya edi. Ol islegen ha'r bir isinde tabısqa eristi+. 31 Biraq, Babilon hu'kimdarları jibergen elshiler elde bolg'an belgi haqqında sorastırıw ushın kelgende, Quday sınaw ha'm ju'reginde ne barın biliw ushın, Xizkiyanı o'z erkine qoydı.

32 Xizkiyanın' basqa isleri, qılg'an jaqsılıqları Yahuda ha'm İzrail patshalarının' kitabındag'ı Amos ulı İyshaya payg'ambardın' ayanlarında bayan etilgen. 33 Xizkiya o'lip, ata-babalarına qosılg'anda, Dawıt a'wladlarının' qa'birlerinin' joqarısına qoyıldı. Pu'tkil Yahuda ha'm Erusalim xalqı og'an hu'rmet ko'rsetti. Onın' ornına ulı Menashshe patsha boldı.

Yahuda patshası Menashshe

33 [1] • Menashshe on eki jasında patsha boldı ha'm Erusalimde eliw
bes jıl patshalıq etti. [2] Ol Jaratqan İyenin' İzrail xalqının' aldınan
quwıp jibergen xalıqlardın' jerkenishli jaman islerine eliklep, Jaratqan
İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi isledi. [3] A'kesi Xizkiya qıyratıp
taslag'an sıyınıw orınların qayta tikledi, Baallarg'a arnap qurbanlıq orınlar
qurdı, kiyeli ag'ashların ornattı ha'm pu'tkil aspan denelerine tabınıp,
olarg'a xızmet etti+. [4] Menashshe Jaratqan İyenin' İbadatxanasına, yag'nıy
Jaratqan İyenin': «Atım ma'n'gige Erusalimde boladı», – degen
İbadatxanasına basqa qudaylarg'a arnap, qurbanlıq orınlar qurdırdı+. [5] Ol
Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' eki ha'wlisine de barlıq aspan denelerine
arnap qurbanlıq orınlar qurdı+. [6] Ol Ben-Hinnom oypatlıg'ında o'z ulın
otta jandırıp qurbanlıqqa berdi, pal ashtı, belgilerdi jorıdı, duwaxanlıq
qıldı, a'rwaq ha'm ruwxlardı shaqırıwshılarg'a ma'sla'ha't saldı. Ol
Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi ko'p islep, Onı
g'a'zeplendirdi+. [7] Menashshe o'zi isletken oyma buttı Qudaydın'
İbadatxanasına qoydı. Quday Dawıtqa ha'm onın' ulı Sulaymang'a: «Bul
İbadatxanada ha'm İzrail urıwları arasınan tan'lap alg'an qalam
Erusalimde atımdı ma'n'gige ornataman. [8] Eger olar Muwsa arqalı bergen
barlıq Nızam, qag'ıyda ha'm pa'rmanlarıma baylanıslı buyrıqlarımdı
muqıyatlı tu'rde orınlap jasasa, onda İzrail xalqın o'zlerinin' ata-
babalarına belgilep bergen jerden qaytadan quwıp shıg'armayman», –
degen edi+. [9] Biraq Menashshe Yahuda xalqın ha'm Erusalim turg'ınların
joldan azg'ırg'anı sonshelli, İzrail xalqı o'zinin' aldınan Jaratqan İye joq
qılg'an xalıqlarınan da ko'birek jamanlıqlar isledi.

[10] Jaratqan İye Menashshege ha'm onın' xalqına eskertse de, olar qulaq
salmadı. [11] Sonlıqtan Jaratqan İye olarg'a Assiriya patshasının'
a'skerbasıların jiberdi. Olar Menashsheni tutqıng'a aldı, murnına halqa
o'tkerip, qola kisen menen kisenledi ha'm onı Babilong'a alıp ketti+. [12] Ol
azap shegip atırıp, Qudayı Jaratqan İyege jalbarındı ha'm ata-babalarının'
Qudayı aldında shın ju'rekten bas iydi. [13] Ol duwa etti, Jaratqan İye de onın'
duwasın qabıl etip, jalbarınıwın esitti. Onı ja'ne Erusalimge, o'z taxtına
qaytardı. Sonda Menashshe Jaratqan İyenin' haqıyqattan da Quday ekenin
bildi+.

14 Bunnan keyin, Menashshe Dawıttın' qalasının' sırtqı diywalın
burıng'ıdan da biyik etip qayta qurdı. Bul diywal oypatlıqtag'ı Gixon
bulag'ının' batısınan Ofel to'besin aynala o'tip, Balıq da'rwazasının'
kireberisine shekem sozıldı. Patsha Yahudanın' qorg'anlı qalalarının'
ha'mmesine a'skerbasılar tayınladı+. 15 Menashshe Jaratqan İyenin'
İbadatxanasınan basqa jerlerdin' qudaylarının' mu'sinlerin, o'zi
qoydırg'an butlardı, İbadatxana jaylasqan tawdag'ı ha'm Erusalimdegi
barlıq qurbanlıq ornlardı aldırıp, olardı qaladan shıg'arıp tasladı. 16 Ol
Jaratqan İyenin' qurbanlıq ornın qayta tiklep, onda tatıwlıq ha'm
minnetdarshılıq qurbanlıqların usındı ha'm Yahuda xalqına İzraildın'
Qudayı Jaratqan İyege xızmet etiwdi buyırdı. 17 Degen menen, xalıq sıyınıw
ornlarında qurbanlıq beriwin dawam etti. Biraq olar bergen
qurbanlıqların Qudayı Jaratqan İyege arnaytug'ın edi. 18 Menashshenin'
basqa isleri, Qudayına arnalg'an duwası ha'm İzraildın' Qudayı Jaratqan
İyenin' atınan og'an aytılg'an wa'liydin' so'zleri İzrail patshalarının'
jılnama kitabında jazılg'an. 19 Onın' duwası, Qudaydın' og'an rehim etiwi,
barlıq gu'naları, opasızlıg'ı, sıyınıw ornlarına qurg'ızg'an butxanalarının'
ornları, kiyeli ag'ashları, tabıng'an butları haqqında barlıg'ı Ko'zi
ashıqlardın' jılnama kitabında jazılg'an. 20 Menashshe o'lip, ata-babalarına
qosılg'anda, o'z sarayına jerlendi. Onın' ornına ulı Amon patsha boldı.

Yahuda patshası Amon

21 • Amon jigirma eki jasında patsha bolıp, Erusalimde eki jıl patshalıq
etti. 22 Amon da a'kesi Menashshege uqsap, Jaratqan İyenin' na'zerinde
jaman bolg'an islerdi isledi. Ol a'kesi soqtırg'an barlıq butlarg'a qurbanlıq
berip, olarg'a xızmet etti+. 23 Amon a'kesi Menashshege uqsap, Jaratqan
İyege qayta ju'z burmadı, kerisinshe, gu'na islewdi arttıra berdi+.
24 Amonnın' xızmetshileri og'an qarsı til biriktirip, onı o'z sarayında
o'ltirdi. 25 Biraq u'lke xalqı patsha Among'a qarsı til biriktirgenlerdin'
ha'mmesin o'ltirdi ha'm onın' ornına ulı İoshiyanı patsha etip qoydı.

Yahuda patshası İoshiya

34 1 • İoshiya segiz jasında patsha bolıp, Erusalimde otız bir jıl
patshalıq etti. 2 Ol Jaratqan İyenin' na'zerinde tuwrı bolg'an islerdi
isledi ha'm on'g'a da solg'a da burılmay, babası Dawıttın' jolınan ju'rdi+.

İoshiya kirgizgen jan'alıqlar

3 İoshiya o'z patshalıg'ının' segizinshi jılında, ele jas bolsa da, babası
Dawıttın' Qudayın izley basladı. Al o'z patshalıg'ının' on ekinshi jılı
Yahuda menen Erusalimdi sıyınıw orınlarınan, kiyeli ag'ashlardan, oyma
ha'm quyma butlardın' mu'sinlerinen tazalay basladı+. 4 Onın'
basshılıg'ında Baallarg'a arnalg'an qurbanlıq orınlar buzıp taslandı,
olardın' janındag'ı tu'tetki tu'tetiletug'ın orınlar qıyratıldı, kiyeli ag'ashlar
menen oyma ha'm quyma butlardın' mu'sinleri maydalanıp, usı butlarg'a
qurbanlıq bergenlerdin' qa'birleri u'stine shashıldı+. 5 İoshiya butqa
xızmet etetug'ın ruwxaniylerdin' su'yeklerin o'zlerinin' qurbanlıq
orınlarının' u'stinde otqa jaqtı. Usılayınsha ol Yahuda menen Erusalimdi
pa'kledi+. 6 Keyin İoshiya Menashshe, Efrayım, Shimon urıwlarının'
qalalarınan Naftaliy jerlerine deyin ha'm olardın' qıyrap qalg'an
aymaqlarındag'ı 7 qurbanlıq orınlardı, kiyeli ag'ashlardı kesti ha'm butlardı
maydalap ezdi. Ol pu'tkil İzrail eli boylap tu'tetki tu'tetiletug'ın orınlardı
qıyratıp, son'ınan Erusalimge qaytıp keldi.

Nızam kitabının' tabılıwı

8 O'z patshalıg'ının' on segizinshi jılında, eldi ha'm İbadatxananı
pa'klegennen son', patsha İoshiya Asaliya ulı Shafandı, qala ha'kimi
Maaseyanı ha'm jılnamashı Ehoaxaz ulı İoaxtı Qudayı Jaratqan İyenin'
İbadatxanasın qayta tiklew ushın jiberdi. 9 Olar bas ruwxaniy Xilkiyag'a
barıp, Qudaydın' İbadatxanasına alıp kelingen barlıq gu'mislerdi og'an
berdi. Bosag'adag'ı qadag'alawshı ruwxaniyler bolg'an lebiyliler bul
gu'mislerdi Menashshe ha'm Efrayım xalqınan, basqa barlıq izraillılardan,
barlıq Yahuda ha'm Benyamin xalqınan, ja'ne Erusalim turg'ınlarınan
jıynag'an edi. 10 Olar gu'mislerdi Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı islerdi
baqlaw ushın tayınlang'an adamlarg'a berdi. Baqlawshılar bunı
İbadatxananın' buzılg'an jerlerin du'zetip, qayta tiklep atırg'an
jumısshılarg'a to'ledi. 11 Qarjının' bir bo'legi ustalar menen qurılısshılarg'a

da berilip, olar sol gu'mislerge Yahuda patshaları qarawsız qaldırg'an imaratlardı on'law ushın, jonılg'an taslar ha'm bag'analar menen arqalıq ag'ashlar satıp aldı. 12 Bul adamlar jumısın hadal isledi. Olardın' u'stinen Merariy urpag'ınan lebiyli Yaxat penen Obadiyanı ha'm Qohat urpag'ınan lebiyli Zexariya menen Meshullamdı baqlawshı etip qoydı. Saz a'sbapların jaqsı shertetug'ın barlıq lebiyliler+ 13 ju'k tasıwshılardı ha'm ha'r bir imarattag'ı ha'mme jumısshılardı baqlap ju'rdi. Lebiylilerden ayırımları xatkerler, qadag'alawshılar ha'm da'rwaza qarawılları xızmetin atqardı.

14 ● Jaratqan İyenin' İbadatxanasına a'kelingen gu'misti alıp shıg'ıp baratırıp, ruwxaniy Xilkiya Jaratqan İyenin' Muwsa arqalı bergen Nızam kitabın tawıp aldı+. 15 Xilkiya xatker Shafang'a: «Men Jaratqan İyenin' İbadatxanasınan Nızam kitabın taptım», – dep, kitaptı Shafang'a berdi. 16 Shafan kitaptı patshag'a alıp kelip, og'an: «Qulların'ız o'zlerine tapsırılg'annın' ha'mmesin islep atır. 17 Olar Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı bar gu'mislerdi alıp, baqlawshılar menen jumısshılarg'a berdi», – dep xabar berdi. 18 Son'ınan xatker Shafan: «Ruwxaniy Xilkiya mag'an bir kitap berdi», – dedi ha'm kitaptı patshag'a dawıslap oqıp berdi. 19 Patsha Nızam kitabındag'ı so'zlerdi esitkende, kiyimlerin jırttı. 20 Ol Xilkiyag'a, Shafan ulı Axiqamg'a, Mixa ulı Abdong'a, xatker Shafang'a ha'm o'z xızmetshisi Asayag'a bılay dep buyırdı:+ 21 «Barıp, tabılg'an bul kitaptın' so'zleri haqqında men ushın da, İzrail ha'm Yahuda xalqının' qalg'anları ushın da, Jaratqan İyenin' erkin soran'lar. Jaratqan İyenin' u'stimizge jawdıratug'ın g'a'zebi ullı, sebebi ata-babalarımız Jaratqan İyenin' so'zine a'mel qılmadı. Olar bul kitapta jazılg'anlarg'a say is tutpadı»+.

22 Ruwxaniy Xilkiya menen patsha jibergen adamlar barıp, Xasranın' aqlıg'ı Taqhattın' ulı bolg'an muxaddes kiyimlerge qarawshı Shallumnın' hayalı payg'ambar Xulda menen so'ylesti. Xulda Erusalimnin' taza bo'liminde jasaytug'ın edi+. 23 Hayal olarg'a bılay dedi: «İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: sizlerdi mag'an jibergen adamg'a bılay dep aytın'lar: 24 Jaratqan İye bılay deydi: „Yahuda patshasının' aldında oqılg'an kitapta jazılg'an barlıq na'letlerdi, yag'nıy apatshılıqlardı usı jerge ha'm ondag'ı xalıqqa jawdırmaqshıman. 25 Olar meni ta'rk etti ha'm basqa qudaylarg'a tu'tetki tu'tetip, pu'tkil isleri menen Menin' g'a'zebimdi keltirdi. Sonlıqtan bul jerge g'a'zebim to'giledi ha'm ol toqtamaydı“+.

26 Jaratqan İyenin' erkin biliw ushın sizlerdi jibergen Yahuda
patshasına bılay dep aytın'lar: İzraildın' Qudayı Jaratqan İye sen esitken
so'zler tuwralı bılay deydi: 27 „Bul jer ha'm ondag'ı xalıqqa qarsı aytqan
so'zlerimdi esitkenin'de, ju'regin' ezildi ha'm Mag'an boysındın'. Sen
Mag'an boysınıp, kiyimlerin'di jırtıp, Menin' aldımda jılag'anlıqtan, Men
de seni esittim. Bul Jaratqan İyenin' so'zleri+. 28 Sonlıqtan Men seni ata-
babaların'a qosaman, tınıshlıq penen qa'birge qoyılasan'. Men bul jerge
ha'm bul jerde jasaytug'ınlarg'a jawdıratug'ın hesh bir apatshılıqtı senin'
ko'zin' ko'rmeydi“».

Olar bul xabardı patshag'a jetkizdi+. 29 • Sonda patsha adam jiberip,
Yahuda ha'm Erusalimnin' barlıq aqsaqalların jıynadı. 30 Ol Yahuda xalqın,
Erusalim turg'ınların, ruwxaniylerdi, lebiylilerdi ha'm u'lkeninen
kishkenesine deyingi pu'tkil xalıqtı ertip, Jaratqan İyenin' İbadatxanasına
bardı. Keyin patsha olarg'a Jaratqan İyenin' İbadatxanasınan tabılg'an
Kelisim kitabın basınan ayag'ına deyin dawıslap oqıp berdi+. 31 Patsha
o'zinin' arnawlı ornında turıp, Jaratqan İyenin' aldında kelisim du'zdi. Ol
Jaratqan İyenin' jolı menen ju'rip, Onın' buyrıqların, qararların ha'm
qag'ıydaların shın ju'rekten, jan-ta'ni menen orınlawg'a, usı kitapta
jazılg'an kelisim so'zlerine a'mel qılıwg'a ant ishti+. 32 Ol Erusalimde ha'm
Benyamin jerinde jasaytug'ın adamlarg'a usı anttı tastıyıqlawdı buyırdı.
Erusalim turg'ınları Qudaydın', ata-babalarının' Qudayının' kelisimine
sadıq qaldı.

33 İoshiya İzrailg'a qaraslı barlıq aymaqlardag'ı jerkenishli butlardı alıp
taslap, İzrailda jasaytug'ınlardın' ha'mmesine o'zlerinin' Qudayı Jaratqan
İyege sıyınıwdı buyırdı. İoshiyanın' ko'zinin' tirisinde xalıq ata-
babalarının' Qudayı Jaratqan İyenin' jolınan taymadı+.

İoshiyanın' Qutqarılıw bayramın o'tkeriwi

35 1 • İoshiya Erusalimde Jaratqan İyenin' hu'rmetine Qutqarılıw
bayramın nıshanladı. Birinshi aydın' on to'rtinshi ku'ni qurbanlıq
qozıları shalındı+. 2 İoshiya ruwxaniylerdi o'z xızmetlerine qoyıp,
Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı xızmetin orınlaw ushın, olardı
jigerlendirdi. 3 Ol pu'tkil İzrail xalqına ta'lim berip kelgen, Jaratqan İyege
bag'ıshlang'an lebiylilerge bılay dedi: «Muxaddes sandıqtı İzrail patshası
Dawıttın' ulı Sulayman qurdırg'an İbadatxanag'a qoyın'lar. Onı artıq
iyinlerin'izde ko'terip ju'riwdin' ha'jeti joq. Endi Qudayın'ız Jaratqan İyege
ha'm Onın' xalqı İzrailg'a xızmet etin'ler!+ 4 İzrail patshası Dawıttın' ha'm
onın' ulı Sulaymannın' ko'rsetpelerine muwapıq, a'wladın'ız ha'm
toparların'ız boyınsha xızmetke tayarlanın'lar+. 5 Muxaddes orında
tuwısqanların'ız bolg'an xalıqtın' ha'r bir a'wladına lebiylilerdin' bir tobı
xızmet etiwge tayar tursın. 6 Qurbanlıq qozısın soyıp, o'zlerin'izdi
pa'klen'ler ha'm Jaratqan İyenin' Muwsa arqalı buyırg'anınday, qozılardı
tuwısqanların'ız ushın tayınlan'lar».

7 İoshiya sol jerdegi xalıqqa Qutqarılıw qurbanlıg'ı ushın, mayda
maldan otız mın' bas toqlı ha'm ılaq, iri maldan u'sh mın' bas bug'a sıyladı.
Bulardın' ha'mmesi patshanın' jeke mu'lkinen berilgen edi+. 8 Patshanın'
wa'zirleri de ıqtıyarlı tu'rde xalıqqa, ruwxaniylerge ha'm lebiylilerge
qurbanlıqlar sıyladı. Qudaydın' İbadatxanasının' basqarıwshıları Xilkiya,
Zexariya ha'm Exiel de bayramg'a arnap, ruwxaniylerge Qutqarılıw
qurbanlıg'ı ushın eki mın' altı ju'z mayda mal ha'm u'sh ju'z iri mal berdi.
9 Sonday-aq, Kenaniya ha'm onın' tuwısqanları Shemaya menen Netanel,
ja'ne de lebiylilerdin' ko'semleri Xashabiya, Eiel ha'm İozabad bayramda
Qutqarılıw qurbanlıg'ına shalıw ushın lebiylilerge bes mın' bas mayda mal
ha'm bes ju'z bas iri mal berdi.

10 Xızmet ushın ha'mmesi tayar bolg'anda, patsha buyırg'anınday,
ruwxaniyler o'z orınlarında, al lebiyliler o'z toparları menen tayar turdı+.
11 Qurbanlıq qozıları soyılıp, ruwxaniyler o'zlerine berilgen qandı
qurbanlıq orıng'a septi. Lebiyliler mallardı teriden ayırdı. 12 Olar
Muwsanın' kitabında jazılg'anlarg'a muwapıq, Jaratqan İyege usınıwı
ushın, qurbanlıqqa jandırılatug'ın mallardı xalıqtın' ha'r bir a'wladına
bo'lip berdi. İri mallardı da solay isledi. 13 Qag'ıyda boyınsha, Qutqarılıw
bayramının' qurbanlıg'ın otta quwırdı, muxaddes qurbanlıqlardı ha'r tu'rli

qazanlarda asıp, pu'tkil xalıqqa asıg'ıs u'lestirdi+. 14 Keyin lebiyliler o'zleri
ha'm ruwxaniyler ushın awqat tayarladı. Sebebi Xaronnın' urpaqlarınan
bolg'an ruwxaniyler qas qarayg'ansha jandırılatug'ın qurbanlıqlardı ha'm
maldın' mayın o'rtew menen ba'nt edi. Sonlıqtan lebiyliler o'zleri ha'm
Xaronnın' urpaqlarınan bolg'an ruwxaniyler ushın awqattı keyin
tayarladı.
15 Asaf urpag'ınan bolg'an qosıqshılar Dawıt, Asaf, Heman ha'm
patshanın' wa'liyi Edutunnın' buyrıg'ı boyınsha belgilengen orınlarında
turdı. Da'rwazalardag'ı da'rwaza qarawıllarına o'z orınların taslap
ketiwdin' ha'jeti bolmadı, sebebi olardın' tuwısqanları bolg'an lebiyliler
olar ushın ha'mmesin tayar qıldı+. 16 Solay etip, sol ku'ni patsha
İoshiyanın' buyrıg'ına muwapıq, Qutqarılıw bayramın o'tkeriw ha'm
Jaratqan İyenin' qurbanlıq ornında jandırılatug'ın qurbanlıqlar beriwge
baylanıslı Jaratqan İyege arnalg'an ha'mme xızmetler orınlandı. 17 Sol
ku'ni sol jerde bolg'an barlıq izraillılar Qutqarılıw bayramın nıshanladı
ha'm og'an qosa, jeti ku'n boyı Ashıtqısız nan bayramın bayramladı+.
18 Payg'ambar Samueldin' ku'nlerinen beri, İzrailda Qutqarılıw bayramı
bunday etip nıshanlanbag'an edi. İzrail patshalarının' hesh biri de
İoshiyanın' nıshanlag'anı sıyaqlı, ruwxaniyler, lebiyliler, pu'tkil Yahuda
xalqı, sol jerdegi izraillılar ha'm Erusalim turg'ınları menen birge
Qutqarılıw bayramın bayramlamag'an edi. 19 Usı Qutqarılıw bayramı
İoshiyanın' patshalıg'ının' on segizinshi jılında bolıp o'tti.

İoshiyanın' o'limi

20 ● Bul waqıyalardan son', İoshiya İbadatxananı ta'rtipke keltirip
bolg'anda, Mısır patshası Nexo urısıw ushın Evfrat da'ryası boyındag'ı
Karkemish qalasına keldi. Patsha İoshiya da Nexog'a qarsı ju'ris qıldı+.
21 Biraq Nexo İoshiyag'a elshileri arqalı mına xabardı jiberdi: «Ha'y, Yahuda
patshası! Menin' menen ne jumısın' bar? Bu'gin sag'an qarsı emes, al o'zim
menen urısatug'ın patshalıqqa qarsı urısqa shıqtım. Quday mag'an
asıg'ıwdı buyırdı, Ol men ta'repte. Sonlıqtan Og'an qarsı shıqpa, bolmasa
nabıt bolasan'».
22 Biraq İoshiya Nexo menen urısıwdan waz keshpey, kiyimlerin
o'zgertti. Qudaydın' Nexo arqalı aytqan so'zlerine de qulaq salmay,
Megiddo oypatlıg'ında Nexo menen urısqa kiristi+. 23 Sol jerde

sadaqshılardın' og'ı patsha İoshiyag'a tiyip, ol xızmetshilerine: «Meni alıp ketin'ler, men awır jaraqatlandım», – dedi+. 24 Xızmetshileri İoshiyanı arbasınan aldı da, basqa arbag'a mingizip, Erusalimge alıp keldi ha'm ol sol jerde qaytıs boldı. Onı ata-babalarının' qa'birine jerledi. Pu'tkil Yahuda ha'm Erusalim xalqı ol ushın joqlaw aytıp jıladı+. 25 Eremiya payg'ambar İoshiyag'a arnap joqlaw jırın shıg'ardı. Usı ku'nge deyin qosıqshılar İoshiyanı joqlaw jırları arqalı eske aladı. Bul joqlawlar İzrailda da'stu'rge aylanıp, olar Joqlawlar kitabına kirgizilgen.

26 İoshiyanın' basqa isleri, Jaratqan İyenin' Nızamında jazılg'anlarg'a say alıp barg'an iygilikli isleri, 27 ha'mme waqıyalar basınan ayag'ına shekem İzrail ha'm Yahuda patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an.

Yahuda patshası Ehoaxaz

36 1 • Yahuda xalqı a'kesi İoshiyanın' ornına ulı Ehoaxazdı
Erusalimde patsha etip qoydı. 2 Ehoaxaz jigirma u'sh jasında patsha
bolıp, Erusalimde u'sh ay patshalıq etti. 3 Mısır patshası Nexo onı
Erusalimde taxttan tu'sirip, Yahuda eline ju'z talant gu'mis ha'm bir talant
altın salıq saldı. 4 Mısır patshası Nexo Yahuda ha'm Erusalim taxtına
Ehoaxazdın' a'jag'ası Elyakimdi otırg'ızdı ha'm atın o'zgertip, Ehoyakim
dep qoydı. Al Ehoaxazdı bolsa, Mısırg'a alıp ketti+.

Yahuda patshası Ehoyakim

5 • Ehoyakim jigirma bes jasında patsha bolıp, Erusalimde on bir jıl
patshalıq etti. Ol Qudayı Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi
isledi. 6 Babilon patshası Nabuxodonosor Ehoyakimge hu'jim jasadı ha'm
onı qola kisenler menen kisenlep, Babilong'a alıp ketti+. 7 Ol Jaratqan
İyenin' İbadatxanasındag'ı bir qansha buyımlardı alıp ketip, Babilondag'ı
o'zinin' butxanasına qoydı+.
8 Ehoyakimnin' basqa isleri, ol islegen jerkenishli isler ha'm onın'
basına tu'sken barlıq isler haqqında İzrail ha'm Yahuda patshalarının'
jılnama kitabında jazılg'an. Onın' ornına ulı Ehoyakin patsha boldı.

Yahuda patshası Ehoyakin

9 • Ehoyakin segiz jasında patsha bolıp, Erusalimde u'sh ay on ku'n
patshalıq etti. Ol da Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman bolg'an islerdi
isledi. 10 Erte ba'ha'rde patsha Nabuxodonosor adam jiberip, onı Babilong'a
aldırttı. Kelgenler onın' menen birge Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı
qımbatbaha buyımlardı da alıp ketti. Ehoyakinnin' ornına Ehoyakinnin'
a'kesinin' inisi Sedekiyanı Yahuda ha'm Erusalimge patsha etip qoydı+.

Yahuda patshası Sedekiya

11 • Sedekiya jigirma bir jasında patsha bolıp, Erusalimde on bir jıl
patshalıq etti. 12 Sedekiya da Qudayı Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman
bolg'an islerdi isledi. Jaratqan İyenin' so'zin xabarlag'an Eremiya
payg'ambar aldında boysınıwshılıq bildirmedi+.

Erusalimnin' qulawı

13 Sedekiya Qudaydın' atı menen o'zine ant ishtirgen patsha
Nabuxodonosorg'a qarsı bas ko'terdi. Ol qaysarlıq penen qasarısıp,
İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege ju'z burmadı+. 14 Bunın' u'stine,
ruwxaniylerdin' ha'm xalıqtın' barlıq basshıları da barg'an sayın basqa
xalıqlardın' jerkenishli islerine eliklep, opasızlıq qıldı ha'm Jaratqan
İyenin' muxaddes qılg'an Erusalimdegi İbadatxanasın da haramladı+.

15 ● Ata-babalarının' Qudayı Jaratqan İye O'z xalqı ha'm O'z ma'kanına
janı ashıp, O'z xabarshıları arqalı olarg'a qayta-qayta eskertti+. 16 Biraq
olar Qudaydın' xabarshıların mazaq qılıp, Onın' so'zlerin pisent etpedi
ha'm Onın' payg'ambarlarının' u'stinen ku'ldi. Aqırında, Jaratqan İyenin'
O'z xalqına g'a'zeplengeni sonshelli, endi qutqarılıwdın' sharası joq edi+.
17 Quday kaldeylerdin' patshasın olarg'a qarsı atlandırdı. Qaldeylerdin'
patshası olardın' jasların Muxaddes orında qılıshtan o'tkerdi, jastı da, qız
balanı da, g'arrını da, aq shashlını da ayamadı. Jaratqan İye olardın'
ha'mmesin Nabuxodonosordın' qolına berdi+. 18 Ol Qudaydın'
İbadatxanasındag'ı u'lken-kishi buyımlardın' ha'mmesin, Jaratqan İyenin'
İbadatxanasının' qaznaların, patshanın' ha'm onın' wa'zirlerinin'
qaznaların Babilong'a alıp ketti. 19 Ol Qudaydın' İbadatxanasına ot qoydı,
Erusalimnin' diywalın qulattı, ondag'ı barlıq a'hmiyetli imaratlardı jag'ıp
jiberip, ondag'ı qımbatbaha na'rselerdin' ha'mmesin joq qıldı. 20 Al
qılıshtan aman qalg'anlardı bolsa, Babilong'a su'rgin qıldı. Olar Persiya
patshalıg'ı ku'sheygenge shekem, Babilon patshasının' ha'm onın'
ullarının' qulları boldı. 21 Solay etip, Jaratqan İyenin' Eremiya payg'ambar
arqalı aytqan mına so'zleri orınlandı: «Jer jetpis jıl bos qalıp, Shabbat dem
alısların o'temegenshe dem aladı»+.

Kirdin' su'rginde bolg'anlardın' qaytıwına ruxsat beriwi

22 ● Persiya patshası Kirdin' patshalıg'ının' birinshi jılında* Jaratqan
İye O'zinin' Eremiya payg'ambar arqalı aytqan so'zin a'melge asırıw ushın,
Persiya patshası Kirdin' ju'regine tu'rtki saldı. Sonda patsha Kir mınaday
pa'rman shıg'arıp, onı pu'tkil patshalıg'ı boylap ja'riyalawdı ha'm jazba
tu'rde taratıwdı buyırdı:+ 23 «Persiya patshası Kir bılay deydi: „Aspannın'
Qudayı Jaratqan İye jer ju'zindegi barlıq patshalıqlardı mag'an berdi ha'm
Yahudanın' Erusalim qalasına O'zi ushın bir İbadatxana qurıwdı mag'an

tapsırdı. Aran'ızdag'ı Onın' xalqınan bolg'an ha'r bir adam Erusalimge barsın. Qudayı Jaratqan İye og'an yar bolsın!“»+

---

* 3:17 Yaxin – «bekkem ornatıwshı» degen ma'nisti bildiredi.

* 3:17 Boaz – «qu'diret iyesi» degen ma'nisti bildiredi.

* 4:5 U'sh mın' bat – shama menen 66 000 l.

* 10.16 Altı ju'z shekel – shama menen 6 kg.

* 13:5 Buzılmas bir kelisim – so'zbe-so'z: duz kelisimi.

* 20:26 Beraxa – «alg'ıslaw» degen ma'nisti bildiredi.

* 8.26 Omriydin' aqlıg'ı – so'zbe-so'z: «Omriydin' qızı».

* 23.15 Saraydın' At da'rwazasına – patsha sarayının' ha'wlisine atlar kiretug'ın da'rwaza.

* 25:11 Seirdin' adamları – yag'nıy edomlı.

* 26:1 Uzziya – onın' basqa atı Azariya.

* 18.2 Abiya – so'zbe-so'z Abiy. Abiya atının' qısqartılg'an tu'ri.

* 36:22 Persiya patshası Kirdin' patshalıg'ının' birinshi jılında – b. e. sh. 538-jıl.

- 1:1 *3Pat 3:4-14*

+ 1:1 1Jln 29:25

+ 1:3 1Jln 16:39, 1Jln 21:29

+ 1:4 1Jln 13:5-6, 2Pat 6:17, 1Jln 15:1

+ 1:5 Shıg' 31:2, Shıg' 27:1, Shıg' 38:1

+ 1:8 1Jln 28:5

+ 1:9 3Pat 8:26, 2Jln 6:17, Jar 13:16, Jar 28:14

+ 1:12 3Pat 4:29-31, 3Pat 5:12, 3Pat 10:23, Waz 1:16

- 1:14 *3Pat 10:26-29*

+ 1:14 3Pat 4:26, 3Pat 9:19

+ 1:16 Nzm 17:16

- 2:1 *3Pat 5*

+ 2:3 1Jln 14:1

+ 2:5 Zab 134:5

+ 2:6 3Pat 8:27, 2Jln 6:18, İysh 66:1

+ 2:7 1Jln 22:15

+ 2:11 3Pat 10:9

+ 2:13 3Pat 7:13-14

+ 2:16 Eshu 19:46

+ 2:17 1Jln 22:2

● 3:1 *3Pat 6, 3Pat 7:15-21*

+ 3:1 Jar 22:2, 1Jln 22:1

+ 3:10 Shıg' 25:18-20

+ 3:14 Shıg' 26:31

+ 3:15 4Pat 25:16-17, Erm 52:21-23

● 4:1 *3Pat 7:23-51*

+ 4:1 2Jln 7:7, 2Jln 8:12

+ 4:2 4Pat 16:17

+ 4:6 Ezk 40:38

+ 4:7 Shıg' 25:31-39

- 5:2 *3Pat 8:1-13*

+ 5:2 2Pat 6:12

+ 5:8 Shıg' 25:22, Shıg' 26:33-34, 2Jln 3:10-13, Shıg' 25:13-15

+ 5:10 Shıg' 16:33-34, San 17:10, Shıg' 25:21, Shıg' 40:20, Nzm 10:5

+ 5:11 1Jln 24:1-9

+ 5:12 1Jln 6:33, 1Jln 6:39, 1Jln 25:1, 1Jln 15:16, Zab 150:3-5

+ 5:13 1Jln 16:42, 1Jln 16:34, Ezr 3:11, Zab 105:1

+ 5:14 Shıg' 40:34-35

+ 6:1 Zab 17:12, Zab 96:2

- 6:3 *3Pat 8:14-21*

+ 6:3 2Pat 6:18

+ 6:6 2Pat 7:6-8, 1Jln 17:5-7

+ 6:7 2Pat 7:2, 1Jln 17:1, 1Jln 22:7

+ 6:9 2Pat 7:12-13

+ 6:10 1Jln 28:5

- 6:12 *3Pat 8:22-53*

+ 6:12 Ezr 9:5

+ 6:14 Shıg' 15:11

+ 6:16 2Pat 7:16, 3Pat 2:4

+ 6:17 2Jln 1:9

+ 6:18 2Jln 2:6, İysh 66:1

+ 6:20 Nzm 12:11

+ 6:22 Shıg' 22:11

+ 6:24 Leb 26:17

+ 6:26 Nzm 11:17, 3Pat 17:1

+ 6:27 1Pat 12:23

+ 6:28 Leb 26:16, Nzm 28:22, Amo 4:9, Xag 2:17

+ 6:30 1Jln 28:9, Zab 43:20, Hkm 15:11, Elsh 1:24

+ 6:32 Zab 101:16

+ 6:36 Hkm 20:9, Waz 7:20, Yaqp 3:2, 1Yuxn 1:8-10, Rim 3:23

+ 6:37 Leb 26:40, Nxm 9:2, Dan 9:4-5

+ 6:38 Erm 29:12-14

+ 6:40 Nxm 1:6, Nxm 1:11, Zab 129:2

+ 6:41 Ayup 29:14, Zab 131:8-9

+ 6:42 Zab 131:10

● 7:1 *3Pat 8:62-66*

+ 7:1 Leb 9:24, Biy 6:21, 3Pat 18:38, 1Jln 21:26, Shıg' 40:34-35, 2Jln 5:14

+ 7:3 Ezr 3:11, Zab 105:1

+ 7:7 2Jln 4:1

+ 7:8 Leb 23:34

● 7:11 *3Pat 9:1-9*

+ 7:12 3Pat 3:5

+ 7:13 2Jln 6:26, 2Jln 6:28

+ 7:14 2Jln 12:7

+ 7:15 2Jln 6:40

+ 7:16 Nzm 11:12

+ 7:18 3Pat 2:4

+ 7:20 Nzm 4:26, Nzm 28:37

+ 7:21 Leb 26:32, Nzm 29:24, Erm 22:8, Erm 52:13

● 8:1 *3Pat 9:10-28*

+ 8:1 3Pat 6:38, 3Pat 7:1

+ 8:5 Eshu 16:3, Eshu 16:5, Nzm 3:5

+ 8:9 Leb 25:9, 3Pat 5:13

+ 8:11 3Pat 3:1, 3Pat 7:8

+ 8:12 2Jln 4:1, 2Jln 7:7

+ 8:13 Nzm 16:1-17

+ 8:14 1Jln 24:6, 1Jln 25:1, 1Jln 9:22

+ 8:17 Nzm 2:8, 4Pat 14:22

+ 8:18 Jar 10:29, 1Jln 29:4, Ayup 22:24, Ayup 28:16, Zab 44:10, İysh 13:12

● 9:1 *3Pat 10:1-13*

+ 9:1 Zab 71:10, Zab 71:15, İysh 60:6, Erm 6:20, Ezk 27:22, Ezk 38:13, İol 3:8, 3Pat 4:34, Mat 12:42, Luk 11:31

+ 9:8 2Jln 2:11, 2Pat 8:15

+ 9:10 3Pat 9:27-28

● 9:13 *3Pat 10:14-29*

+ 9:16 3Pat 14:26, 3Pat 7:2

+ 9:21 3Pat 22:48

+ 9:22 3Pat 3:12-13, 2Jln 1:12

+ 9:23 3Pat 4:34, 3Pat 10:1, 2Jln 9:1

+ 9:25 3Pat 4:26, 2Jln 1:14-17, 3Pat 9:19, 3Pat 4:26

+ 9:26 3Pat 4:21

+ 9:28 Nzm 17:16, 2Jln 1:14-16

● 9:29 *3Pat 11:41-43*

● 10:1 *3Pat 12:1-23*

+ 10:1 Biy 9:6

+ 10:2 3Pat 11:26, 3Pat 11:40

+ 10:4 3Pat 4:7, 3Pat 4:22, 3Pat 9:15

+ 10:15 3Pat 11:31

+ 10:16 2Pat 20:1

+ 10:18 3Pat 4:6, 3Pat 5:14

+ 11:2 2Jln 12:5, 2Jln 12:15

+ 11:5 2Jln 8:5

+ 11:14 San 35:2-3

+ 11:15 3Pat 12:31, 3Pat 13:33, Leb 17:7, 3Pat 12:28

+ 11:18 1Pat 16:6, 1Pat 17:13

+ 11:22 Nzm 21:15-17

● 12:1 *3Pat 14:22-28*

+ 12:2 3Pat 11:40

+ 12:4 2Jln 11:5-12

+ 12:5 3Pat 12:22, 2Jln 11:2

+ 12:6 Shıg' 9:27

+ 12:9 3Pat 10:17

+ 12:12 2Jln 19:3

● 12:13 *3Pat 14:29-31*

+ 12:15 3Pat 12:22, *2*Jln 11:2, *2*Jln 12:5, *2*Jln 9:29, *2*Jln 13:22

● 13:1 *3Pat 15:1-24*

+ 13:5 2Pat 7:12-13

+ 13:6 3Pat 11:26

+ 13:8 3Pat 12:28

+ 13:9 *2*Jln 11:14, Erm 5:7, Erm 16:20

+ 13:12 San 10:9

+ 13:20 3Pat 14:20

+ 13:22 *2*Jln 9:29, *2*Jln 12:15

● 14:2 *3Pat 15:9-12*

+ 14:3 Shıg' 23:24, Shıg' 34:13

+ 14:6 *2*Jln 11:5, *2*Jln 15:15, *2*Jln 20:30

+ 14:9 Eshu 15:44, *2*Jln 11:8

+ 14:14 Jar 10:19, Jar 20:1, Jar 26:1, *2*Jln 17:10, *2*Jln 20:29

+ 15:1 San 24:2, *2*Jln 20:14, *2*Jln 24:20

+ 15:2 1Jln 28:9, İysh 55:6, Erm 29:13

+ 15:6 Mrk 13:8

+ 15:7 Eshu 1:6-7

+ 15:9 2Jln 11:16

+ 15:11 2Jln 14:15

+ 15:12 4Pat 23:3, 2Jln 29:10, 2Jln 34:31

+ 15:13 Nzm 13:6-9

+ 15:15 2Jln 14:6, 2Jln 20:30

+ 15:16 3Pat 15:13-15, 4Pat 23:4, 4Pat 23:6, 4Pat 23:12

• 16:1 *3Pat 15:17-22*

+ 16:2 3Pat 14:26, 4Pat 12:18

+ 16:7 İysh 31:1, Erm 17:5

+ 16:8 2Jln 12:3, 2Jln 14:9

+ 16:9 Hkm 5:21, Erm 16:17, Erm 32:19, Zxr 4:10, 3Pat 15:32

+ 16:10 2Jln 18:26

+ 17:2 2Jln 11:5

+ 17:4 3Pat 12:28

+ 17:10 *2*Jln 14:14, *2*Jln 20:29

● 18:1 *3Pat 22:4-35*

+ 18:1 *2*Jln 21:6

+ 18:2 Nzm 4:43, Eshu 21:38-39

+ 18:3 4Pat 3:7

+ 18:5 3Pat 18:19

+ 18:6 4Pat 3:11

+ 18:10 Nzm 33:17, Zxr 1:18-19

+ 18:13 San 22:18, San 24:13

+ 18:16 San 27:17, Ezk 34:5

+ 18:18 İysh 6:1, Dan 7:9, Ayan 4:2

+ 18:24 3Pat 20:30

+ 18:26 *2*Jln 16:10

+ 18:27 San 16:29, Mix 1:2

+ 18:33 *2*Jln 35:23

+ 19:2 3Pat 16:1, *2*Jln 20:34

+ 19:3 2Jln 12:12

+ 19:5 Nzm 16:18

+ 19:6 Rim 13:4

+ 19:7 Nzm 1:17

+ 19:8 Zab 121:5

+ 19:9 2Pat 23:3

+ 19:10 Nzm 17:8-9, Ezk 3:17, Ezk 33:7

+ 20:2 Jar 14:7

+ 20:3 Ezr 8:21, Erm 36:9, Yuns 3:5

+ 20:6 1Jln 29:12

+ 20:7 İysh 41:8, Yaqp 2:23

+ 20:9 3Pat 8:33, 3Pat 8:37, 2Jln 6:28, 2Jln 6:34

+ 20:10 Nzm 2:5, Nzm 2:9, Nzm 2:19, San 20:21

+ 20:12 Zab 24:15, Zab 122:1-2, Zab 140:8

+ 20:14 2Jln 15:1

+ 20:17 Nzm 20:1-4

+ 20:19 Shıg' 6:16, 1Jln 6:16-18, 1Jln 9:19

+ 20:20 2Pat 14:2

+ 20:21 1Jln 16:34, 2Jln 5:13, Ezr 3:11, Zab 105:1

+ 20:23 Biy 7:22, 1Pat 14:20, 2Jln 20:22-23

+ 20:29 2Jln 14:14, 2Jln 17:10

+ 20:30 2Jln 14:6, 2Jln 15:15

• 20:31 *3Pat 22:41-50*

+ 20:34 3Pat 16:1, 2Jln 19:2

• 21:4 *4Pat 8:16-24*

+ 21:6 3Pat 12:28-30, 2Jln 18:1

+ 21:7 2Pat 21:17, 3Pat 11:36

+ 21:8 Jar 27:40, 3Pat 22:47

+ 21:12 3Pat 17:1, 2Jln 14:2-5, 2Jln 17:3-4

+ 21:13 3Pat 12:28-30, 3Pat 16:31-33

+ 21:16 2Jln 17:11

+ 21:19 2Jln 16:14

- 22:1 *4Pat 8:25*

+ 22:2 4Pat 11:1, *2*Jln 22:10

+ 22:4 3Pat 16:31-33

+ 22:5 4Pat 8:15, 3Pat 22:3

+ 22:8 4Pat 10:11-14

+ 22:9 *2*Jln 17:4

- 22:10 *4Pat 11:1-20*

+ 22:10 *2*Jln 22:2, Biy 9:5

+ 23:3 2Pat 7:12-13

+ 23:4 1Jln 9:25

+ 23:11 Nzm 17:18-19, 1Pat 10:24

+ 23:13 4Pat 23:3, *2*Jln 6:13

+ 23:15 Nxm 3:28, Erm 31:40

+ 23:17 4Pat 10:27

+ 23:18 San 28:2, 1Jln 23:6, 1Jln 24:6

+ 23:19 Leb 11

- 24:1 *4Pat 12:1-15*

+ 24:6 Shıg' 30:11-16

+ 24:10 Mrk 12:41, Luk 21:1

- 24:17 *4Pat 12:17-21*

+ 24:18 Nzm 16:21-22

+ 24:19 Erm 25:4

+ 24:20 San 24:2, 2Jln 15:1

+ 24:21 Mat 23:35, Luk 11:51

+ 24:22 Jar 9:5

+ 24:24 Leb 26:8, İysh 30:17

- 25:1 *4Pat 14:1-22*

+ 25:3 2Jln 24:25-26

+ 25:4 Nzm 24:16

+ 25:5 San 1:3

+ 25:11 2Pat 8:13

+ 25:12 Zab 140:6

+ 25:14 2Jln 28:23

+ 25:18 Biy 9:8-15

+ 25:21 Eshu 15:10

+ 25:23 Nxm 8:16, Erm 31:38, Zxr 14:10

+ 25:24 3Pat 7:51, 4Pat 12:18, 1Jln 26:15

+ 25:27 Eshu 10:3

● 26:1 *4Pat 15:1-7*

+ 26:2 Nzm 2:8, 3Pat 9:26

+ 26:4 2Jln 25:2

+ 26:5 2Jln 24:2

+ 26:7 1Jln 4:41, 2Jln 20:1

+ 26:8 2Jln 17:11

+ 26:9 4Pat 14:13, Nxm 2:13, Nxm 3:13, Nxm 3:19-20

+ 26:18 San 3:10, San 16:40, San 18:7

+ 26:20 San 12:10

+ 26:21 Leb 13:46

+ 26:22 İysh 1:1, İysh 6:1

● 27:1 *4Pat 15:32-38*

+ 27:2 2Jln 26:4, 2Jln 26:16

+ 27:3 2Jln 33:14, Nxm 3:26, Nxm 11:21

● 28:1 *4Pat 16*

+ 28:3 Leb 18:21, Nzm 18:10

+ 28:4 Nzm 12:2

+ 28:5 İysh 7:1

+ 28:9 Ezr 9:6, Ayan 18:5

+ 28:15 4Pat 6:22, Hkm 25:21, Rim 12:20, Nzm 34:3, Biy 1:16

+ 28:17 Amo 1:11

+ 28:18 Amo 1:6

+ 28:20 4Pat 15:29

● 29:1 *4Pat 18:1-3*

+ 29:7 2Jln 28:24

+ 29:10 4Pat 23:3, 2Jln 15:12, 2Jln 34:31

+ 29:11 Leb 8:14

+ 29:12 San 3:17

+ 29:13 1Jln 15:8, 1Jln 6:39

+ 29:14 1Jln 16:41-42

+ 29:16 2Pat 15:23

+ 29:19 2Jln 28:24

+ 29:22 Leb 8:15

+ 29:23 Leb 4:15

+ 29:25 2Pat 12:1, 1Jln 21:9, 2Jln 8:14, 1Jln 25:6

+ 29:26 1Jln 23:5

+ 30:2 San 9:9-11

+ 30:3 2Jln 29:34

+ 30:5 Biy 20:1

+ 30:6 Erm 4:1, İol 2:12

+ 30:7 Ezk 20:18

+ 30:8 Shıg' 32:9, 4Pat 17:14

+ 30:9 Shıg' 34:6

+ 30:14 2Jln 28:24

+ 30:16 Nzm 33:1

+ 30:18 Shıg' 12:43-49

+ 30:21 Shıg' 12:15, Shıg' 13:6

+ 30:26 2Jln 7:8-10

+ 30:27 San 6:23-27, Nzm 26:15

+ 31:1 Nzm 16:21-22

+ 31:2 1Jln 23:6, 1Jln 24:6

+ 31:3 San 28

+ 31:4 San 18:8-24

+ 31:5 Nxm 13:12

+ 31:6 Leb 27:30, Nzm 14:22

+ 31:10 Mal 3:10

+ 31:11 Nxm 10:39

+ 31:15 Eshu 21:9-19

+ 31:17 San 4:3, San 8:24-25, 1Jln 23:24, Ezr 3:8

+ 31:20 4Pat 18:3, 4Pat 20:3

● 32:1 *4Pat 18:13, İysh 36:1*

+ 32:5 2Jln 25:23, 2Pat 5:9

+ 32:7 Nzm 31:6, 4Pat 6:16

+ 32:8 2Jln 15:2, 2Jln 20:17

+ 32:12 4Pat 18:4, 2Jln 31:1

+ 32:13 Dan 3:15

+ 32:15 İysh 10:11

+ 32:21 2Pat 24:16, 1Jln 21:15

+ 32:24 4Pat 20:11, İysh 38:8

+ 32:25 Zab 115:3, 2Jln 26:16

+ 32:26 Erm 26:19

+ 32:30 4Pat 20:20

- 33:1 *4Pat 21:1-9*

+ 33:3 2Jln 31:1, Nzm 16:21, Nzm 4:19, 4Pat 17:16, 4Pat 23:5

+ 33:4 Nzm 12:11, 3Pat 18:29, Erm 7:30, Erm 32:34

+ 33:5 3Pat 6:36, 3Pat 7:12

+ 33:6 Leb 18:21, Nzm 18:10, Leb 19:31

+ 33:8 3Pat 9:3, *2*Jln 7:12

+ 33:11 Nzm 28:36

+ 33:13 Dan 4:33

+ 33:14 3Pat 1:33, Nxm 3:3, Nxm 12:39, Sef 1:10

- 33:21 *4Pat 21:19-26*

+ 33:22 4Pat 21:2-7, *2*Jln 33:3-6

+ 33:23 2Jln 33:12

- 34:1 *4Pat 22:1-7*

+ 34:2 Nzm 5:32

+ 34:3 Shıg' 23:24, Shıg' 34:13, Nzm 7:5, *2*Jln 14:3

+ 34:4 Nzm 16:21, 4Pat 23:6

+ 34:5 Leb 26:30, 3Pat 13:2, 4Pat 23:20

+ 34:12 1Jln 23:5

● 34:14 *4Pat 22:8-20*

+ 34:14 Shıg' 24:7, Nzm 31:24-26

+ 34:20 Erm 26:24, Erm 39:14, Erm 40:5

+ 34:21 Nzm 29:27

+ 34:22 Sef 1:10

+ 34:25 Nzm 31:29

+ 34:27 İysh 57:15

+ 34:28 İysh 57:1-2

● 34:29 *4Pat 23:1-3*

+ 34:30 Nzm 31:11

+ 34:31 4Pat 11:14, 4Pat 23:3, 2Jln 15:12, 2Jln 29:10

+ 34:33 2Jln 28:3, 2Jln 33:2

- 35:1 *4Pat 23:21-23*

+ 35:1 Shıg' 12:3-11, Nzm 16:2-8

+ 35:3 2Jln 17:9

+ 35:4 1Jln 23, 2Jln 8:14

+ 35:7 2Jln 31:3

+ 35:10 2Jln 30:16, Ezr 6:18

+ 35:13 Shıg' 12:8-9, Nzm 16:7

+ 35:15 1Jln 25:1, 1Jln 26:1-19

+ 35:17 Shıg' 12:1-20

- 35:20 *4Pat 23:28-30*

+ 35:20 Erm 46:2

+ 35:22 2Jln 18:29

+ 35:23 2Jln 18:33

+ 35:24 4Pat 9:28, 4Pat 22:20

- 36:1 *4Pat 23:30-35*

+ 36:4 Erm 22:11-12

- 36:5 *4Pat 23:36*

+ 36:6 Erm 25:1, Dan 1:1

+ 36:7 Dan 1:2, Dan 5:2

- 36:9 *4Pat 24:8-17*

+ 36:10 Erm 24:1-2, Ezk 17:12-13

- 36:11 *4Pat 24:18-20, Erm 52:1-2*

+ 36:12 Erm 21:3-7, Erm 27:12-22, Erm 32:1-5, Erm 38:17-26

+ 36:13 Ezk 17:15

+ 36:14 Leb 15:31, Erm 7:30, Ezk 5:11

- 36:15 *4Pat 25:1-21, Erm 39:1-10, Erm 52:1-30*

+ 36:15 Erm 7:13, Erm 25:3

+ 36:16 Erm 5:13, Zxr 1:4

+ 36:17 Nzm 28:49-50

+ 36:21 Leb 26:33-35, Erm 25:11

- 36:22 *Ezr 1:1-4*

+ 36:22 Erm 29:10, İysh 44:28, İysh 45:1, Dan 6:28, Ezr 5:13

+ 36:23 İysh 41:2, İysh 44:28

Ezra kitabı

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Kirdin' su'rginde bolg'anlardın' qaytıwına ruxsat beriwi

1 1 • Persiya patshası Kirdin' patshalıg'ının' birinshi jılında* Jaratqan
İye O'zinin' Eremiya payg'ambar arqalı aytqan so'zin a'melge asırıw
ushın, Persiya patshası Kirdin' ju'regine tu'rtki saldı. Sonda patsha Kir
mınaday pa'rman shıg'arıp, onı pu'tkil patshalıg'ı boylap ja'riyalawdı ha'm
jazba tu'rde taratıwdı buyırdı:+
2 «Persiya patshası Kir bılay deydi: „Aspannın' Qudayı Jaratqan İye
jer ju'zindegi barlıq patshalıqlardı mag'an berdi ha'm Yahudanın'
Erusalim qalasına O'zi ushın bir İbadatxana qurıwdı mag'an tapsırdı+.
3 Aran'ızdag'ı Onın' xalqınan bolg'an ha'r bir adamg'a Qudayı yar
bolsın! Endi olar Yahudanın' Erusalim qalasına barıp, Erusalimdegi
Qudaydın', yag'nıy İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' İbadatxanasın
qayta qursın. 4 Ha'zir tiri qalg'an yahudiyler jasap atırg'an jerlerdin'
turg'ınları olardı gu'mis, altın, buyım ha'm mallar menen ta'miyinlew
menen birge, Erusalimdegi Qudaydın' İbadatxanası ushın ıqtıyarlı
sadaqalar bersin“».
5 Solay etip, Yahuda ha'm Benyamin urıwlarının' urıwbasıları,
ruwxaniyler, lebiyliler ha'm Quday ta'repinen ruwxlandırılg'an ha'r bir
adam Jaratqan İyenin' Erusalimdegi İbadatxanasın qayta qurıw ushın
ketiwge tayarlandı. 6 Ha'mme qon'sıları ıqtıyarlı sadaqalarg'a qosa, olarg'a
gu'mis buyımlar, altın, mal-mu'likler ha'm qımbatbaha na'rseler berip,
ja'rdem qolların sozdı. 7 Patsha Kirdin' o'zi Jaratqan İyenin' İbadatxanasına
tiyisli bolg'an zatlardı, yag'nıy Nabuxodonosordın' Erusalimnen alıp kelip,
o'z qudayının' u'yine qoyg'an zatların ol jerden shıg'arttı+. 8 Persiya
patshası Kir olardı qaznashı Mitredatqa a'keldirip, Yahuda ha'kimi
Sheshbassarg'a sanap tapsırttı+. 9 Olardın' esabı mınaday edi:

Altın ıdıs – 30 dana,

Gu'mis ıdıs – 1000 dana,

Pıshaq – 29 dana,

10 Altın tostag'an – 30 dana,

Jup gu'mis tostag'an – 410 dana,

Basqa buyımlar – 1000 dana.

11 Altın ha'm gu'mis buyımlardın' barlıg'ı 5400 dana edi. Su'rgin
etilgenler Babilonnan Erusalimge qaytarılg'anda, Sheshbassar bul ıdıslardı
o'zi menen birge alıp qayttı.

Su'rginnen qaytıp kelgenlerdin' dizimi

2 1 • Babilon patshası Nabuxodonosordın' Babilong'a tutqın etip alıp
ketken adamları su'rgin etilip, tutqında bolg'an wa'layatınan
Erusalimge ha'm Yahudadag'ı o'z qalalarına qaytıp keldi+. 2 Olar
Zerubbabel, Eshua, Nexemiya, Seraya, Reelaya, Mordoxay, Bilshan, Mispar,
Bigway, Rexum ha'm Baananın' basshılıg'ında qaytıp keldi.
Su'rginnen qaytqan İzrail erlerinin' dizimi to'mendegishe:+

3 Parosh urpaqlarınan – 2172 adam;+

4 Shefatiya urpaqlarınan – 372 adam;

5 Arax urpaqlarınan – 775 adam;

6 Paxat-Moab, yag'nıy Eshua ha'm İoab urpaqlarınan – 2812 adam;

7 Elam urpaqlarınan – 1254 adam;

8 Zattu urpaqlarınan – 945 adam;

9 Zakkay urpaqlarınan – 760 adam;

10 Baniy urpaqlarınan – 642 adam;

11 Bebay urpaqlarınan – 623 adam;

12 Azgad urpaqlarınan – 1222 adam;

13 Adoniqam urpaqlarınan – 666 adam;

14 Bigway urpaqlarınan – 2056 adam;

15 Adin urpaqlarınan – 454 adam;

16 Ater, yag'nıy Xizkiya urpaqlarınan – 98 adam;

17 Betsay urpaqlarınan – 323 adam;

18 İora urpaqlarınan – 112 adam;

19 Xashum urpaqlarınan – 223 adam;

20 Gibbar urpaqlarınan – 95 adam;

21 Beytlehemlilerden – 123 adam;

22 Netofalılardan – 56 adam;

23 Anatotlılardan – 128 adam;

24 Azmawetlilerden – 42 adam;

25 Kiryat-Yarimlilerden, kefiralılardan ha'm beerotlılardan – 743 adam;

26 Ramalılar menen gebalılardan – 621 adam;

27 Mixmaslılardan – 122 adam;

28 Beyt-Ellilerden ha'm aylılardan – 223 adam;

29 Nebolılardan – 52 adam;

30 Magbishlilerden – 156 adam;

31 Basqa elamlılardan – 1254 adam;

32 Xarimlilerden – 320 adam;

33 Lodlılardan, xadidlilerden ha'm onolılardan – 725 adam;

34 Erixolılardan – 345 adam;+

35 Senalılardan – 3630 adam+.

36 Ruwxaniyler:

Eshua na'silinen bolg'an Edaya urpaqlarınan – 973 adam;+

37 İmmer urpaqlarınan – 1052 adam;+

38 Pashxur urpaqlarınan – 1247 adam;+

39 Xarim urpaqlarınan – 1017 adam+.

40 Lebiyliler:

Hodawiya na'silinen tarag'an Eshua ha'm Qadmiel urpaqlarınan – 74 adam+.

41 Qosıqshılar: Asaf urpaqlarınan – 128 adam+.
42 Da'rwaza qarawılları: Shallum, Ater, Talmon, Aqqub, Xatita ha'm Shobay urpaqlarınan – 139 adam+.
43 İbadatxana xızmetshileri:

Sixa urpaqlarınan, Xasufa urpaqlarınan, Tabbaot urpaqlarınan,+

44 Keros urpaqlarınan, Siaha urpaqlarınan, Padon urpaqlarınan,

45 Lebana urpaqlarınan, Xagaba urpaqlarınan, Aqqub urpaqlarınan,

46 Xagab urpaqlarınan, Shalmay urpaqlarınan, Xanan urpaqlarınan,

47 Giddel urpaqlarınan, Gaxar urpaqlarınan, Reaya urpaqlarınan,

48 Resin urpaqlarınan, Neqoda urpaqlarınan, Gazzam urpaqlarınan,

49 Uzza urpaqlarınan, Paseax urpaqlarınan, Besay urpaqlarınan,

50 Asna urpaqlarınan, Meunim urpaqlarınan, Nefusim urpaqlarınan,

51 Baqbuq urpaqlarınan, Xaqufa urpaqlarınan, Xarxur urpaqlarınan,

52 Baslut urpaqlarınan, Mexida urpaqlarınan, Xarsha urpaqlarınan,

53 Barqos urpaqlarınan, Sisera urpaqlarınan, Temax urpaqlarınan,

54 Neziax ha'm Xatifa urpaqlarınan edi.

55 Sulaymannın' xızmetshilerinin' urpaqları:

Sotay urpaqlarınan, Soferet urpaqlarınan, Peruda urpaqlarınan,+

56 Yala urpaqlarınan, Darqon urpaqlarınan, Giddel urpaqlarınan,

57 Shefatiya urpaqlarınan, Xattil urpaqlarınan, Pokeret-Hassebayım urpaqlarınan ha'm Amiy urpaqlarınan edi.

58 İbadatxana xızmetshileri menen Sulaymannın' xızmetshilerinin' urpaqlarınan barlıg'ı bolıp 392 adam edi.
59 Tel-Melax, Tel-Xarsha, Kerub, Addan ha'm İmmer qalalarınan ko'ship kelgen, biraq o'zlerinin' shıg'ısın ha'm İzraildın' qaysı urıwına tiyisli ekenin da'lilley almag'anlar mınalar edi:
60 Delaya, Tobiya ha'm Neqoda urpaqlarınan – 652 adam.
61 Sonday-aq, ruwxaniyler na'silinen bolg'an Xabayya urpaqları, Haqqos urpaqları ha'm giladlı Barzillaydın' qızlarının' birine u'ylenip, qa'yin atasının' atı menen atalg'an Barzillay urpaqları+. 62 Bular jazba shejireden o'z shıg'ısın izledi, biraq taba almag'anlıqtan qanı taza emes dep, ruwxaniylik xızmetinen shetletildi. 63 Ha'kim olarg'a Urim ha'm Tummimnen paydalana alatug'ın ruwxaniy shıqpag'ansha, tek ruwxaniylerge beriletug'ın en' muxaddes tag'amnan jemewdi buyırdı+.
64 Su'rginnen qaytqan pu'tkil ja'miyet ha'mmesi bolıp 42 360 adam edi. 65 Bulardan tısqarı, 7337 qul ha'm shorılar, 200 erkek ha'm hayal qosıqshılar bar edi. 66 Su'rginnen qaytqanlardın' 736 atı, 245 g'ashırı, 67 435 tu'yesi ha'm 6720 eshegi bar edi.
68 Olar Erusalimdegi Jaratqan İyenin' İbadatxanasına keliwden-aq, Qudaydın' İbadatxanasın o'z ornına qayta tiklew ushın, ayırım urpaq basshıları ıqtıyarlı sadaqalar usındı. 69 Ha'r biri shaması kelgenin berdi. Bul is ushın qaznag'a 61 000 darik* altın, 5000 mina* gu'mis ha'm 100 ruwxaniylik kiyim berildi.
70 Ruwxaniyler, lebiyliler, xalıq ishinen ayırım adamlar, qosıqshılar, da'rwaza qarawılları ha'm İbadatxana xızmetshileri o'z qalalarına ornalastı. Qalg'an barlıq izraillılar da o'z qalalarına ornalasıp aldı.

Qurbanlıq orınnın' qayta qurılıwı

3 [1] İzraillılar o'z qalalarına jaylasıp bolg'annan son', jetinshi ayda*
olardın' ha'mmesi bir adamday Erusalimge jıynaldı+. [2] Qudaydın'
adamı bolg'an Muwsanın' Nızam kitabındag'ı jazıwlarg'a muwapıq,
qurbanlıq orın u'stinde jandırılatug'ın qurbanlıqlar usınıw ushın, İosadaq
ulı Eshua ha'm onın' ruwxaniy ag'ayinleri, Shealtiel ulı Zerubbabel ha'm
onın' tuwısqanları İzraildın' Qudayına arnap qurbanlıq orın qurıwg'a
kiristi+. [3] Olar a'tiraptag'ı xalıqlardan qorqsa da, qurbanlıq orındı onın'
burıng'ı tiykarı u'stine qurıp, onda azanda ha'm keshte Jaratqan İyege
arnap jandırılatug'ın qurbanlıqlar berdi+. [4] Son'ınan Nızamda jazılg'ang'a
go're, Qos bayramın nıshanladı ha'm qag'ıyda boyınsha ha'r ku'n ushın
belgilengen mug'darda jandırılatug'ın qurbanlıqlar berdi+. [5] Bunnan son',
ku'ndelikli jandırılatug'ın qurbanlıqlardı, Jan'a ay bayramında* ha'm
Jaratqan İye belgilegen barlıq muxaddes bayramlarda beriletug'ın
qurbanlıqlardı, Jaratqan İyege arnap ıqtıyarlı sadaqalardı usındı+.
[6] Jetinshi aydın' birinshi ku'ninen baslap, olar Jaratqan İyege arnap
jandırılatug'ın qurbanlıqlar beriwdi baslag'an edi. Biraq ele Jaratqan
İyenin' İbadatxanasının' tiykarı salınbag'an edi.

İbadatxananın' tiykarının' qayta salınıwı

[7] İzraillılar tas qashawshılarg'a ha'm ustalarg'a gu'mis ten'ge,
Lebanonnan Yafo jag'ısına ten'iz jolı arqalı kedr ag'ashların alıp keliwi
ushın sidonlılar menen tirlilerge azıq-awqat, ishimlik ha'm za'ytu'n mayın
berdi. Bularg'a Persiya patshası Kir ruxsat bergen edi+. [8] Erusalimge,
Qudaydın' İbadatxanası bolg'an jerge kelgennen son', ekinshi jıldın'
ekinshi ayında Shealtiel ulı Zerubbabel, İosadaq ulı Eshua, basqa
ruwxaniyler, lebiyliler ha'm su'rginnen Erusalimge qaytqanlardın'
ha'mmesi isti basladı. Jigirma ha'm onnan joqarı jasta bolg'an lebiyliler
Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı islerdi qadag'alaw ushın qoyıldı+.
[9] Qudaydın' İbadatxanasındag'ı jumısshılardı Eshua, onın' ulları ha'm
ag'ayinleri, Qadmiel ha'm onın' ulları, Hodawiyanın' pu'tkil urpaqları
qadag'alap turdı. Olar bul xızmetti atqarıwda Xenadad urpag'ınan bolg'an
lebiylilerden ja'rdem aldı+. [10] Qurılısshılar Jaratqan İyenin'
İbadatxanasının' tiykarın salıp bolg'anda, ruwxaniyler arnawlı kiyimlerin
kiyip, qollarına ka'rnayların aldı. Asaf urpaqlarınan bolg'an lebiyliler de

kimbalların alıp, İzrail patshası Dawıt belgilegen qag'ıydag'a muwapıq,
Jaratqan İyege alg'ıs-maqtaw aytıw ushın o'z orınların iyeledi+. 11 Olar
gezekpe-gezek:
«Jaratqan İye iygilikli,
Onın' İzrailg'a bolg'an sadıqlıg'ı ma'n'gilik», –
dep Jaratqan İyege alg'ıs-maqtaw ha'm ta'riyiplew qosıqların ayttı.
Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' tiykarının' salıng'anı ushın, pu'tkil
xalıq qattı dawıs penen Jaratqan İyege alg'ıs-maqtaw ayta basladı+.
12 Ko'pshilik quwanıshtan qıshqırg'an bolsa da, Jaratqan İyenin' burıng'ı
İbadatxanasın ko'rgen ko'plegen jası u'lken ruwxaniyler, lebiyliler ha'm
urpaq basshıları bul İbadatxananın' tiykarının' salıng'anın ko'rgende
o'kirip jıladı+. 13 Xalıq qattı shuwlasıp baqırısqanlıqtan, quwanısh
seslerinen jılag'anlardın' dawısların ajıratıw mu'mkin emes edi. Shawqım
uzaqtan esitilip turg'an edi.

İbadatxananın' qayta qurılıwına tosqınlıq

4 1 Yahuda ha'm Benyamin urıwlarının' dushpanları su'rginnen
qaytqanlardın' İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege arnap İbadatxana qurıp
atırg'anın esitti. 2 Olar Zerubbabelge ha'm urıwbasılarg'a kelip:
– Bizler de sizler menen birge qurılısqa qatnasayıq. Sebebi bizler de
sizler sıyaqlı Qudayın'ızg'a sıyınamız. Bizlerdi usı jerge alıp kelgen Assiriya
patshası Esar-Xaddonnın' da'wirinen beri, Og'an arnap qurbanlıq berip
kelemiz, – dedi+.
3 Biraq Zerubbabel, Eshua ha'm İzraildın' basqa urıwbasıları olarg'a
bılay dep juwap berdi:
– Qudayımızg'a arnap İbadatxana qurıw ushın sizlerdin' bizler menen
birge qurılısqa qatnasıwg'a haqın'ız joq. Persiya patshası Kirdin' buyrıg'ı
boyınsha, İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege arnap İbadatxananı jalg'ız
o'zimiz quramız+.
4 Sonda sol jerdegi xalıqlar Yahuda xalqın qorqıtıp, qurılıs isine
tosqınlıq jasawg'a ha'm isten qolın suwıtıwg'a ha'reket etti+. 5 Dushpanlar
ken'esshilerge para berip, Persiya patshası Kirdin' pu'tkil hu'kimdarlıg'ı
dawamında olardın' jobalarına qarsılıq qılıp keldi. Bul awhal Persiya
patshası Dariydin' patshalıg'ına deyin dawam etti+.

Erusalimnin' tikleniwine son'g'ı qarsılıq

6 Jıllar o'tip, Axashwerosh* taxtqa otırıp, onın' patshalıg'ı baslanıwdan,
dushpanlar Yahuda ha'm Erusalim turg'ınları u'stinen shag'ım xat jazdı+.
7 Son'ınan Persiya patshası Artakserkstin'* da'wirinde de Bishlam,
Mitredat, Tabeel ha'm olardın' basqa joldasları patshag'a xat jazdı. Xat
aramey tilinde jazılg'an bolıp, patshag'a awdarıp berildi+. 8 Patshanın'
nayıbı Rexum menen xatker Shimshaydın' patsha Artakserkske Erusalimdi
qaralap jazg'an xatının' mazmunı mınaday edi:
9 «Patshanın' nayıbı Rexum, xatker Shimshay ha'm olardın' basqa
joldasları: Tripolis, Persiya, Erex ha'm Babilon turg'ınlarınan ha'm
Suza qalasının', yag'nıy elam xalqının' biyleri ha'm ha'meldarlarınan,
10 ja'ne de, ullı ha'm qu'diretli Asnappar tutqın etip a'kelip, Samariya
qalalarına ha'm Evfrattın' arg'ı ta'repine qonıslandırg'an xalıqlardan».
11 Olar jibergen xattın' nusqası mınaday edi:
«Patsha Artakserkske

Evfrat da'ryasının' arg'ı ta'repinde jasaytug'ın xızmetshilerinen.
12 Patshag'a mınanı ma'lim etpekshimiz: sizin' qol astın'ızdan
shıg'ıp, bizge, Erusalimge kelgen yahudiyler qozg'alan'shı ha'm jawız
qalanı qayta qura basladı. Olar diywallardı tiklep, imaratlardın'
tiykarların du'zetip atır. 13 Ja'ne mınanı da ma'lim etpekshimiz: eger usı
qala qurılıp, onın' diywalları qayta tiklenip bolınsa, onda olar salg'ırt,
salıq ha'm bajı pulların to'lemey qoyadı. Na'tiyjede patsha qaznasına
zıyan keledi+. 14 Patsha sarayının' duzına o'zlerimiz de sherik
bolg'anımız sebepli ha'm patshamızdın' zıyang'a ushırawına qarap
tura almaytug'ın bolg'anlıqtan, xat jiberip, patshanı xabardar qılıp
qoymaqshımız. 15 Eger ata-babaların'ızdın' jılnama kitabınan
izletsen'iz, jazbalarda bul qalanın' qozg'alan'shı, patshalar ha'm
wa'layatlar ushın qa'wipli bolg'anın ko'resiz. Bul qala a'zelden
qozg'alan'nın' oshag'ı bolg'anlıqtan, wayran etilgen. 16 Usı sebepli
patshag'a ma'lim etemiz: eger usı qala qayta tiklenip, diywalları qayta
qurılsa, onda da'ryanın' arg'ı jag'ındag'ı iyeliklerin'izden de ayırılasız».
17 Patsha mınaday juwap jiberdi:
«Nayıp Rexumg'a, xatker Shimshayg'a, Samariyada ha'm
da'ryanın' arg'ı ta'repinde jasaytug'ın olardın' basqa joldaslarına
sa'lem!
18 Sizlerdin' bizlerge jibergen xatın'ız menin' aldımda oqılıp,
awdarıldı. 19 Menin' buyrıg'ım menen izlew alıp barıldı ha'm bul
qalanın' a'zelden patshalarg'a qarsı bas ko'terip kelgeni, qozg'alan'
ha'm bu'lginshiliktin' ma'kanı bolg'anı tastıyıqlandı. 20 Erusalimde
Evfrat da'ryasının' arg'ı ta'repindegi pu'tkil jerlerdi iyelep, olardan
salg'ırt, salıq ha'm bajı pulların o'ndirgen qu'diretli patshalar jasag'an
eken+. 21 Sonlıqtan sol adamlardın' isti toqtatıwı ushın buyrıq ber.
Men buyrıq bermegenshe, qalanı qayta qurmasın. 22 Abaylı bolın'lar,
itibarsızlıq etpen'ler. Patshag'a za'lel keltiretug'ın zıyanlı istin'
ko'beyiwine jol qoyman'lar».
23 Patsha Artakserkstin' bul xatı Rexum, xatker Shimshay ha'm olardın'
joldaslarının' aldında oqılıwdan, olar asıg'ıs Erusalimge, yahudiylerdin'
janına bardı ha'm a'skeriy ku'sh penen jumıstı toqtatıwg'a ma'jbu'r qıldı.

İbadatxana qurılısın qaytadan dawam ettiriw

24 Solay etip, Qudaydın' Erusalimdegi İbadatxanasının' qurılısı toqtap
qalıp, Persiya patshası Dariydin' patshalıg'ının' ekinshi jılına shekem
ha'reketsiz turdı+.

5 [1] Sol arada payg'ambar Xaggay menen payg'ambar İddo ulı Zexariya
Yahuda ha'm Erusalimde jasaytug'ın yahudiylerge olardın' u'stinen
biylik etken İzraildın' Qudayının' atı menen payg'ambarshılıq etti+.
[2] Sonda Shealtiel ulı Zerubbabel ha'm İosadaq ulı Eshua Qudaydın'
Erusalimdegi İbadatxanasın qayta qurıwdı basladı. Qudaydın'
payg'ambarları da olar menen birge bolıp, olarg'a ja'rdem berdi+.
[3] Sol waqıtta Evfrattın' arg'ı ta'repindegi u'lkenin' ha'kimi Tattenay,
Shetar-Boznay ha'm olardın' joldasları yahudiylerge kelip: «Mına
İbadatxananı qurıp, bul qurılıstı qayta tiklewge sizlerge kim ruxsat
berdi?» – dep soradı+. [4] Olar bul qurılıstı alıp barıp atırg'an adamlardın'
atların da soradı. [5] Biraq Quday yahudiy aqsaqallarına na'zerin salg'an edi.
Persiya ha'meldarları bul is tuwralı Dariyge bir xat jibergen bolıp, sol
xatqa juwap kelmegenshe, yahudiylerdi toqtatpadı+.
[6] Da'ryanın' arg'ı ta'repindegi u'lkenin' ha'kimi Tattenay, Shetar-
Boznay, olardın' joldasları, yag'nıy sol u'lkenin' ha'meldarları patsha
Dariyge xat jazıp, nusqasın jiberdi. [7] Olar patsha Dariyge jollag'an xatta
bılay dep jazılg'an edi:

«Patsha Dariyge tınıshlıq tileymiz! [8] Patshag'a mınalardı
bildirmekshimiz: bizler Yahuda wa'layatına, ullı Qudaydın'
İbadatxanasına bardıq. Ol u'lken taslardan qurılıp, diywallarına
ag'ashlar qosıp qalanıp atır. Bul jumıs jedel pa't alg'an bolıp, olardın'
qollarında tabıslı ketip atır. [9] Bizler sol jerdegi aqsaqallar menen
so'ylesip, olardan: „Mına İbadatxananı qurıp, bul qurılıstı qayta
tiklewge sizlerge kim ruxsat berdi?“ – dep soradıq. [10] Bunın' u'stine,
sizge mag'lıwmat retinde jazıp jiberiw ushın olardın' basshılarının'
atların da soradıq.

[11] Olar bizlerge bılay dep juwap berdi: „Bizler aspan ha'm jerdin'
Qudayının' qullarımız. Bizler ko'p jıllar burın qurılg'an Qudaydın'
İbadatxanasın qayta tiklep atırmız. Bul İbadatxana İzraildın' bir ullı
patshası ta'repinen qurıp pitkerilgen edi+. [12] Biraq ata-babalarımız
aspannın' Qudayın g'a'zeplendirgeni ushın, Quday olardı Babilon
patshası kaldeyli Nabuxodonosorg'a ta'slim etti. Ol bul İbadatxananı
wayran etip, xalıqtı Babilong'a su'rgin qıldı+. [13] Degen menen, Babilon
patshası Kir o'z hu'kimdarlıg'ının' birinshi jılında usı Qudaydın'
İbadatxanası qayta tiklensin dep, pa'rman shıg'ardı+.
[14] Nabuxodonosor Qudaydın' Erusalimdegi İbadatxanasınan altın ha'm

gu'mis ıdıslardı alıp ketip, Babilondag'ı ibadatxanag'a aparıp qoyg'an edi. Patsha Kir Babilondag'ı ibadatxanadan sol ıdıslardı aldırıp, o'zi ha'kim etip tayınlag'an Sheshbassar degen adamg'a qaytarıp berdi+.
15 Patsha Kir Sheshbassarg'a: „Bul ıdıslardı aparıp, Erusalimdegi İbadatxanag'a qoy. Al Qudaydın' İbadatxanası o'z ornına qayta qurılsın“, – dedi+. 16 Solay etip, Sheshbassar kelip, Qudaydın' Erusalimdegi İbadatxanasının' tiykarın qoydı. Sonnan beri qurılıs dawam etpekte, ele tamamlanbadı“+.

17 Eger patshag'a maqul bolsa, Babilon sarayındag'ı arxiv tekserilip, patsha Kirdin' Qudaydın' Erusalimdegi İbadatxanasın qurıwg'a ruxsat bergeni yamasa bermegeni anıqlansın. Son'ınan patsha o'z qararın bizlerge jazıp jibersin»+.

Dariydin' buyrıg'ı

6 [1] Bunnan son', patsha Dariydin' buyrıg'ı boyınsha, Babilondag'ı
hu'jjetler saqlanatug'ın arxivte izlew isleri alıp barıldı. [2] Arxiv Midiya
wa'layatının' paytaxtı Axmeta qorg'an qalasında bolıp, ol jerden bir orama
hu'jjet tabıldı. Onda bılay dep jazılg'an edi:

«Este saqlaw ushın:+ [3] patsha Kirdin' hu'kimdarlıg'ının' birinshi
jılında Qudaydın' Erusalimdegi İbadatxanası haqqında Kir mınaday
pa'rman shıg'ardı: „İbadatxana qurbanlıq usınılatug'ın orında, burıng'ı
tiykarı u'stine qayta qurılsın. Onın' biyikligi alpıs shıg'anaq, eni de
alpıs shıg'anaq bolsın. [4] Diywalları u'sh qatar u'lken taslardan ha'm bir
qatar ag'ashtan qurılsın. Al ketetug'ın qa'rejetler bolsa, patsha
qaznasınan to'lensin+. [5] Bunnan tısqarı, Qudaydın' İbadatxanasının'
altın ha'm gu'mis ıdısları, yag'nıy Nabuxodonosordın' Erusalimdegi
İbadatxanadan Babilong'a alıp kelgen ıdısları da qaytarıp berilsin. Olar
Erusalimdegi İbadatxanag'a, o'z ornına alıp barılıp, Qudaydın'
İbadatxanasına qoyılsın“»+.

[6] Sonda patsha Dariy mına xattı jolladı:

«Solay etip, da'ryanın' arg'ı ta'repindegi u'lkenin' ha'kimi
Tattenay, Shetar-Boznay ha'm olardın' joldasları, yag'nıy da'ryanın'
arg'ı ta'repinde jasawshı ha'meldarlar! Ol jerge jaqınlaspan'lar+.
[7] Qudaydın' İbadatxanasındag'ı islerge aralaspan'lar. Yahuda ha'kimi
ha'm yahudiylerdin' aqsaqalları Qudaydın' İbadatxanasın burıng'ı
ornına qayta tiklesin. [8] Bunnan tısqarı, Qudaydın' İbadatxanasının'
qurılısı ushın yahudiy aqsaqallarına ja'rdem retinde neler islewin'iz
kerekligi tuwralı sizlerge mınalardı buyıraman: bul adamlardın'
jumsaytug'ın qa'rejetleri tolıq patsha qaznasınan to'lenetug'ın
bolg'anlıqtan, jumıs toqtap qalmawı ushın, da'ryanın' arg'ı ta'repinen
jıynalatug'ın salıqlardan tez olarg'a berin'ler+. [9] Erusalimdegi
ruwxaniyler talap etken ha'mme na'rse: aspannın' Qudayına arnap
jandırılatug'ın qurbanlıqlar ushın baspaqlar, qoshqarlar, toqlılar, ja'ne
de, biyday, duz, sharap ha'm za'ytu'n mayı ha'r ku'ni irkinishsiz
berilsin. [10] Solay etip, olar aspannın' Qudayına unaytug'ın qurbanlıqlar
bersin, patsha ha'm onın' ullarının' o'miri ushın duwa etsin+. [11] Tag'ı
da mınanı buyıraman: eger kim de kim bul pa'rmandı o'zgertse, onda
sol adamnın' u'yinen bir bo'rene alıp shıg'ılıp, sol adam bo'renenin'

ushına ildirip o'ltirilsin, al u'yi qarabaqanag'a aylandırılsın+. 12 O'z
atın sol jerde ornatqan Quday bul pa'rmandı o'zgertiwge yamasa
Qudaydın' Erusalimdegi İbadatxanasın joq qılıwg'a urıng'an ha'r bir
patshanı yaki xalıqtı joq qılsın. Men, Dariy usı buyrıqtı berdim.
Buyrıg'ım tolıq orınlansın».

İbadatxananın' bag'ıshlanıwı

13 Sonda da'ryanın' arg'ı ta'repindegi u'lkenin' ha'kimi Tattenay,
Shetar-Boznay ha'm olardın' joldasları patsha Dariydin' buyrıg'ın tolıq
orınladı+. 14 Yahudiy aqsaqalları qurılıstı dawam etti ha'm payg'ambarlar
Xaggay menen İddo ulı Zexariyanın' payg'ambarshılıq so'zlerinen jiger
alıp, olardın' isleri tabıslı boldı. Olar İzraildın' Qudayının' buyrıg'ı ha'm
Persiya patshaları Kir, Dariy ha'm Artakserkstin' pa'rmanı boyınsha
İbadatxananı qurıp pitkerdi+. 15 İbadatxananın' qurılısı patsha Dariydin'
hu'kimdarlıg'ının' altınshı jılında, Adar ayının' u'shinshi ku'ni*
tamamlandı+.
16 İzraillılar: ruwxaniyler, lebiyliler ha'm su'rginnen qaytqanlardın'
ha'mmesi Qudaydın' İbadatxanasının' bag'ıshlanıwın quwanısh penen
bayramladı+. 17 Olar Qudaydın' İbadatxanasının' bag'ıshlanıwına arnap
ju'z baspaq, eki ju'z qoshqar ha'm to'rt ju'z toqlı shaldı, al İzrail
urıwlarının' sanı boyınsha on eki tekeni pu'tkil İzrail xalqının' gu'naları
ushın gu'na qurbanlıg'ı retinde qurbanlıqqa berdi. 18 Son'ınan Muwsanın'
kitabında jazılg'anınday, ruwxaniylerdi toparları ha'm lebiylilerdi
shaqapları boyınsha Erusalimdegi Qudaydın' İbadatxanasındag'ı xızmetke
qoydı+.

Qutqarılıw bayramının' nıshanlanıwı

19 Birinshi aydın' on to'rtinshi ku'ni* su'rginnen qaytqanlar Qutqarılıw
bayramın nıshanladı+. 20 Sebebi ruwxaniyler menen lebiyliler o'zlerin
pa'klew ra'siminen o'tkergen bolıp, olardın' ha'mmesi pa'k edi. Lebiyliler
su'rginnen qaytqanlardın' ha'mmesi ushın, ruwxaniy tuwısqanları ushın
ha'm o'zleri ushın Qutqarılıw bayramının' qurbanlıg'ın shaldı+.
21 Su'rginnen qaytqan İzrail xalqı ha'm İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege
sıyınıw ushın, o'zlerin a'tiraptag'ı xalıqlardın' napa'kliklerinen saqlag'an
adamlardın' ha'mmesi qurbanlıq go'shinen jedi+. 22 Olar jeti ku'n
quwanısh penen Ashıtqısız nan bayramın bayramladı. Sebebi Jaratqan İye

olardı quwanıshqa bo'ledi ha'm İzraildın' Qudayı bolg'an Qudaydın' İbadatxanasının' qurılısına ja'rdem beriw ushın Assiriya patshasının' ju'regin jibitti+.

Ezranın' Erusalimge keliwi

7 [1] Bul waqıyalardan keyin, Persiya patshası Artakserkstin'
hu'kimdarlıg'ı da'wirinde Ezra degen bir adam jasadı. Ol Seraya ulı edi,
Seraya Azariya ulı, Azariya Xilkiya ulı,+ [2] Xilkiya Shallum ulı, Shallum
Sadoq ulı, Sadoq Axitub ulı,+ [3] Axitub Amariya ulı, Amariya Azariya ulı,
Azariya Merayot ulı, [4] Merayot Zeraxiya ulı, Zeraxiya Uzziy ulı, Uzziy
Bukkiy ulı, [5] Bukkiy Abishua ulı, Abishua Pinexas ulı, Pinexas Elazar ulı, al
Elazar bas ruwxaniy Xaronnın' ulı edi+.

[6] Usı Ezra Babilonnan Erusalimge keldi. Ezra İzraildın' Qudayı Jaratqan
İyenin' Muwsag'a bergen Nızamın jetik biletug'ın ulama edi. Qudayı
Jaratqan İyenin' qolı onın' u'stinde bolg'anlıg'ı sebepli, patsha og'an
sorag'an na'rsesinin' ha'mmesin berdi+. [7] Patsha Artakserkstin'
hu'kimdarlıg'ının' jetinshi jılı İzrail xalqınan ayırım adamlar, sonday-aq
ruwxaniylerden, lebiylilerden, qosıqshılardan, da'rwaza qarawıllarınan
ha'm İbadatxana xızmetshilerinen ayırımları da onın' menen birge
Erusalimge qayttı.

[8] Ezra Erusalimge kelgende, Artakserkstin' hu'kimdarlıg'ının' jetinshi
jılının' besinshi ayı* edi. [9] Ol birinshi aydın' birinshi ku'ni* Babilonnan
jolg'a shıg'ıp, o'z Qudayının' miyrimli qolı astında besinshi aydın' birinshi
ku'ni Erusalimge jetip keldi. [10] Sebebi Ezra o'z o'mirin Jaratqan İyenin'
Nızamın u'yreniwge, olardı orınlawg'a ha'm İzrailda qag'ıyda ha'm
nızamlardı u'yretiwge bag'ıshlag'an edi+.

Patsha Artakserkstin' Ezrag'a bergen xatı

[11] Jaratqan İyenin' buyrıqların ha'm Onın' İzrailg'a bergen
qag'ıydaların jaqsı biletug'ın ulama ha'm ruwxaniy Ezrag'a patsha
Artakserkstin' bergen xatının' mazmunı mınaday edi:

[12] «Patshalar patshası Artakserksten aspannın' Qudayının' Nızamın
jetik biletug'ın ulama, ruwxaniy Ezrag'a sa'lem!+

[13] Men mınanı buyıraman: patshalıg'ımda jasaytug'ın İzrail
xalqınan bolg'an ha'r bir adamnın', sonday-aq senin' menen birge
Erusalimge ketiwdi qa'legen ruwxaniylerdin' ha'm lebiylilerdin'
ketiwine ruxsat beremen+. [14] Sen qolın'dag'ı Qudaydın' Nızamına
tiykarlanıp, Yahuda menen Erusalimdegi jag'daydı u'yreniw ushın
patsha ha'm onın' jeti ma'sla'ha'tshisi ta'repinen jiberilip atırsan'+.

15 Erusalimde ma'kan basqan İzraildın' Qudayına arnap, patsha ha'm
onın' jeti ma'sla'ha'tshisi ıqtıyarlı tu'rde bergen gu'mis ha'm altınlardı
sol jerge jetkeresen'+. 16 Ja'ne de, Babilon wa'layatınan o'zin'
jıynaytug'ın barlıq gu'mis ha'm altındı, o'zlerinin' Qudayının'
Erusalimdegi İbadatxanasına arnap xalıq ha'm ruwxaniyler bergen
ıqtıyarlı sadaqalardı da alıp ketesen'.
17 Bul pullarg'a sen bug'alar, qoshqarlar, toqlılar, olardın' g'a'lle
sadaqaların ha'm ishimlik sadaqaların satıp al. Olardı Qudayın'nın'
Erusalimdegi İbadatxanasının' qurbanlıq ornında qurbanlıqqa ber+.
18 Qalg'an gu'mis ha'm altınlardı tuwısqanların' menen birge Qudaydın'
erkine say qa'legenin'she islet. 19 Qudayın'nın' İbadatxanasındag'ı
xızmetke qollanıw ushın berilgen ıdıslardı Erusalimnin' Qudayına
tapsır. 20 Qudayın'nın' İbadatxanası ushın ne na'rse talap etilse de,
jetkiziwin' kerek bolg'an ha'r bir na'rseni patshanın' qaznasınan
alarsan'.
21 Endi men, patsha Artakserks da'ryanın' arg'ı ta'repindegi
u'lkenin' barlıq qaznashılarına buyıraman: aspannın' Qudayının'
Nızamı boyınsha ulama, ruwxaniy Ezranın' sizlerden talap qılg'an
na'rsesinin' ha'mmesin so'zsiz berin'ler. 22 Og'an 100 talantqa* shekem
gu'mis, 100 korg'a* shekem biyday, 100 batqa* shekem sharap, 100
batqa* shekem za'ytu'n mayı ha'm qa'legeninshe duz berin'ler.
23 Aspannın' Qudayı O'z İbadatxanası ushın neni buyırsa, sonı buljıtpay
orınlan'lar. Onın' menin' ha'm ullarımnın' patshalıg'ına qarsı g'a'zebin
lawlatıwdın' nege keregi bar? 24 Mınanı da bilip qoyın'lar:
ruwxaniylerdin', lebiylilerdin', qosıqshılardın', da'rwaza
qarawıllarının', İbadatxana xızmetshilerinin' ha'm Qudaydın' sol
İbadatxanasındag'ı basqa xızmetshilerdin' hesh birinen salg'ırt ta,
salıq ta, bajı pulı da alınbasın+.
25 Sag'an kelsek, Ezra, Qudayın'nın' o'zin'e bergen danalıg'ı menen
ha'kimler ha'm qazılar tayınla. Olar da'ryanın' arg'ı ta'repindegi senin'
Qudayın'nın' nızamların biletug'ın barlıq xalıqtı hu'kim etsin. Al
nızamlardı bilmeytug'ınlarg'a ta'lim ber+. 26 Qudayın'nın' nızamlarına
ha'm patshanın' buyrıqlarına boysınbag'anlar jazag'a tartılsın: o'limge
hu'kim etilsin, su'rginge jiberilsin, mal-mu'lki tartıp alınsın yaki
so'zsiz qamaqqa taslansın».

Ezranın' Qudaydı alg'ıslawı

27 «Jaratqan İyenin' Erusalimdegi İbadatxanasına hu'rmet ko'rsetiw
ushın patshanın' ju'regine usınday qa'lewdi salg'an ata-babalarımızdın'
Qudayı Jaratqan İyege alg'ıslar bolsın! 28 Ol patshada, onın'
ma'sla'ha'tshilerinde ha'm barlıq ku'shli basshılarında mag'an degen
miyrim oyattı. Qudayım bolg'an Jaratqan İyenin' qolı menin' u'stimde
bolg'anlıqtan jigerlendim ha'm o'zim menen alıp ketiw ushın İzraildın'
basshıların topladım».

Ezra menen birge Erusalimge qaytıp kelgenlerdin' dizimi

8 [1] Artakserkstin' patshalıg'ı da'wirinde menin' menen birge
Babilonnan kelgen urpaq basshıları ha'm olardın' shejireleri mınaday:

[2] Pinexas urpag'ınan Gershom,

İtamar urpag'ınan Daniel,

Dawıttın' na'silinen bolg'an+

[3] Shekaniya urpag'ınan Xattush. Parosh urpaqlarınan Zexariya ha'm onın'
menen bir na'silden dizimge alıng'an 150 erkek,+

[4] Paxat-Moab urpag'ınan Zeraxiya ulı Eliehoenay ha'm onın' menen birge
200 erkek,+

[5] Zattu urpag'ınan Yaxaziel ulı Shekaniya ha'm onın' menen birge 300
erkek;

[6] Adin urpag'ınan İonatan ulı Ebed ha'm onın' menen birge 50 erkek;

[7] Elam urpag'ınan Ataliya ulı Eshaya ha'm onın' menen birge 70 erkek;

[8] Shefatiya urpag'ınan Mixail ulı Zebadiya ha'm onın' menen birge 80
erkek;

[9] İoab urpag'ınan Exiel ulı Obadiya ha'm onın' menen birge 218 erkek;

[10] Baniy urpag'ınan İosifiyanın' ulı Shelomit ha'm onın' menen birge 160
erkek;+

[11] Bebay urpag'ınan Bebay ulı Zexariya ha'm onın' menen birge 28 erkek;+

[12] Azgad urpag'ınan Haqqatan ulı Yuxanan ha'm onın' menen birge 110
erkek;

[13] Adoniqamnın' Elifelet, Eiel, Shemaya degen en' son'g'ı ulları ha'm olar
menen birge 60 erkek;

14 Bigway urpag'ınan Utay, Zakkur ha'm olar menen birge 70 erkek.

Erusalimge qaytıw

15 Men olardı Ahawag'a qaray ag'ıp turg'an o'zektin' boyına topladım.
Bizler sol jerde u'sh ku'n turdıq. Men xalıq ha'm ruwxaniyler arasınan
lebiylilerdi izledim, biraq Lebiy urpag'ınan hesh kimdi taba almadım.
16 Sonlıqtan basshılardan Eliezerdi, Arieldi, Shemayanı, Elnatandı, Yaribti,
Elnatandı, Natandı, Zexariyanı, Meshullamdı ha'm alımlardan İoyarib
penen Elnatandı shaqırttım+. 17 Olardı Kasifiya degen jerdin' basshısı İddo
degen adamg'a jiberdim. Olardın' Qudayımızdın' İbadatxanasında xızmet
etetug'ın adamlardı jiberiwi ushın, İddog'a ha'm Kasifiya degen jerdegi
İbadatxana xızmetshileri bolg'an tuwısqanlarına nelerdi aytıwı kerekligin
u'yrettim. 18 Qudayımızdın' miyrimli qolı bizlerdin' u'stimizde bolg'anlıg'ı
sebepli, olar İzraildın' ulı Lebiydin' na'silinen, Maxliydin' urpag'ınan
Sherebiya degen dana bir adamdı jiberdi. Ol o'zi menen birge ulları ha'm
tuwısqanlarınan 18 adamdı a'keldi+. 19 Sonday-aq, Xashabiyanı, Merariy
urpag'ınan Eshayanı ha'm tuwısqanları menen olardın' ullarınan 20
adamdı,+ 20 lebiylilerge ja'rdemlesiw ushın Dawıt ha'm onın' xızmetshileri
qoyg'an İbadatxana xızmetshilerinen 220 adamdı alıp keldi. Olardın'
ha'mmesi atpa-at dizimge alıng'an+.

21 Sonda Qudayımızg'a boysınıw, Onnan o'zlerimiz, balalarımız ha'm
pu'tkil du'nya malımız ushın, haq jol soraw ushın Ahawa o'zeginin'
boyında oraza ja'riya ettim+. 22 Bizler patshag'a: «Qudayımız O'zin
izlegenlerdin' ha'mmesinin' u'stine miyrimli qolın qoyadı, al O'zinen ju'z
burg'anlarg'a ku'shli g'a'zebin shashadı», – degen edik. Sonlıqtan jolda
bizlerdi dushpannan qorg'aw ushın a'skerler ha'm atlılar sorawg'a
uyaldım. 23 Solay etip, bizler oraza tutıp, Qudayımızg'a jolımız ushın
jalbarındıq, Ol da duwamızdı qabıl etti.

İbadatxana ushın sawg'alar

24 Son'ınan basshı ruwxaniyler arasınan on ekisin: Sherebiyanı,
Xashabiyanı ha'm olardın' tuwısqanlarınan onın tan'lap aldım+. 25 Keyin
patshanın', onın' ma'sla'ha'tshilerinin', basshılarının' ha'm sol jerdegi
pu'tkil izraillılardın' Qudayımızdın' İbadatxanası ushın bergen barlıq
sadaqaların: gu'misti, altındı ha'm ıdıslardı ta'rezige tartıp, olarg'a
berdim+. 26 Men olarg'a bergen zatlardın' o'lshemi mınaday edi: 650

talant* gu'mis, 100 talantlıq* gu'mis ıdıslar, 100 talant* altın. 27 Narqı 1000
darik* bolg'an 20 altın tostag'an, altınday qunlı, jıltır mıstan islengen eki
ıdıs. 28 Men olarg'a bılay dedim: «Sizler – Jaratqan İyenin' muxaddesisizler,
ıdıslar da muxaddes. Gu'mis ha'm altın – sizlerdin' ata-babaların'ızdın'
Qudayı Jaratqan İyege berilgen ıqtıyarlı sadaqalar. 29 Ruwxaniylerdin'
basshıları, lebiyliler ha'm izraillılardın' urpaq basshıları aldında o'lshep,
Jaratqan İyenin' Erusalimdegi İbadatxanasının' qaznasına
tapsırg'anın'ızsha sergek bolıp, olardı saqlan'lar». 30 Solay etip,
ruwxaniyler ha'm lebiyliler Erusalimge, Qudayımızdın' İbadatxanasına
alıp keliw ushın, ta'rezige tartılg'an gu'misti, altındı ha'm ıdıslardı qabıl
etip aldı.

31 Bizler birinshi aydın' on ekinshi ku'ni* Erusalimge barıw ushın
Ahawa o'zegi boyınan jolg'a shıqtıq. Qudayımızdın' qolı bizlerdin'
u'stimizde bolıp, jolımızda Ol bizlerdi dushpanlardın' hu'jiminen ha'm
qaraqshılardan qorg'adı. 32 Solay etip, bizler Erusalimge jetip kelip, ol jerde
u'sh ku'n dem aldıq+.

33 To'rtinshi ku'ni Qudayımızdın' İbadatxanasına barıp, gu'misti, altındı
ha'm ıdıslardı ta'rezige tartıp, Uriya ulı ruwxaniy Meremotqa tapsırdıq.
Pinexas ulı Elazar onın' qasında boldı. Lebiyli Eshua ulı İozabad ha'm
Binnuy ulı Noadiya da olar menen birge edi+. 34 Ha'r bir na'rse sanaldı
ha'm ta'rezige tartıldı. O'lshengen zatlardın' ha'mmesi sol waqıtta jazıp
qoyıldı.

35 Tutqınnan kelgenler, yag'nıy su'rginnen qaytıp kelgenler İzraildın'
Qudayına arnap, jandırılatug'ın qurbanlıqlar berdi. Olar pu'tkil izraillılar
ushın on eki bug'a, toqsan altı qoshqar, jetpis jeti toqlı shaldı. Al gu'na
qurbanlıg'ı ushın on eki tekeni qurbanlıqqa shaldı. Bulardın' ha'mmesi
Jaratqan İyege usınılg'an jandırılatug'ın qurbanlıqlar edi+. 36 Su'rginnen
qaytqanlar patshanın' buyrıqların patshanın' nayıplarına ha'm da'ryanın'
arg'ı ta'repindegi wa'layatlarının' ha'kimlerine berdi. Olar da İzrail xalqın
ha'm Qudaydın' İbadatxanasın qollap-quwatlaytug'ın boldı+.

Ezranın' duwası

9 [1] Bul waqıyalardan keyin, basshılar aldıma kelip bılay dedi: «İzrail
xalqı, ha'tte, ruwxaniyler menen lebiyliler de aynalamızdag'ı
xalıqlardın': kenaan, xett, periz, ebus, ammon, moab, amor xalıqlarının'
ha'm mısırlılardın' jerkenishli na'rselerinen ele arılmadı. [2] Sebebi o'zleri
de, ulları da usı xalıqlardın' qızlarına u'ylengen. Usılayınsha muxaddes
tuqım a'tiraptag'ı xalıqlar menen aralasıp ketken. Basshılar ha'm
xızmetker adamlar bul opasızlıqqa bas boldı»+.
[3] Men bul ga'plerdi esitkenimde, ko'ylek-shapanımdı jırtıp, shash-
saqalımdı julıp, qattı qapa bolıp jerge otıra kettim. [4] Sonda su'rginnen
qaytqanlardın' opasızlıg'ına baylanıslı, İzraildın' Qudayının' so'zlerinen
qorqqanlardın' ha'mmesi menin' janıma toplandı. Men bolsam, keshki
qurbanlıq waqtına shekem qayg'ıg'a batıp otırdım+. [5] Al keshki qurbanlıq
waqtında qayg'ıg'a batıp, ko'ylek-shapanım jırtılg'an halda otırg'an
ornımnan turdım. Dizerlep otırıp qollarımdı jayıp, Qudayım bolg'an
Jaratqan İyege+ [6] bılay dedim: «Qudayım! Basımdı ko'terip Sag'an
qarawg'a uyalıp ha'm qısınıp turman. Sebebi gu'namız basımızdan asıp,
ayıbımız aspang'a jetken+. [7] Ata-babalarımızdın' zamanınan baslap usı
ku'nge shekem ayıpqa ko'milip qalg'anbız. Gu'namız sebepli bizler
o'zlerimiz, patshalarımız, ruwxaniylerimiz basqa ellerdin' patshalarının'
qolına tapsırıldıq, o'ltirildik, tutqıng'a alındıq, talandıq ha'm bu'gingidey
shermende boldıq+. [8] Biraq bu'gin Qudayımız Jaratqan İye! Sen bizlerge
qısqa waqıtqa miyrim ko'rsetip, ayırımlarımızdı tiri qaldırdın'. Qullıqta
bolg'anımızda ko'zimizge nur beriw ha'm azg'ana bolsa da, en'semizdi
ko'teriw ushın, O'zin'nin' muxaddes ornın'nan ma'kan jay berdin'+.
[9] Sebebi bizler qullar edik. Biraq Qudayımız, Sen bizlerdi qullıqqa taslap
qoymadın'. Sen Persiya patshalarının' ju'reginde bizlerge degen miyrim
oyattın'. O'zin'nin' İbadatxanan'dı qurıwımız ha'm qarabaqanag'a
aylang'an İbadatxananı qayta tiklewimiz ushın jan'a o'mir berdin'. Ja'ne
de, Erusalimde ha'm Yahudada bizlerge qorg'anıw diywalın berdin'+.
[10] Al endi, Qudayımız, bunnan keyin ne dey alamız? O'ytkeni Senin'
buyrıqların'nan ju'z burdıq. [11] Sen O'z qulların' payg'ambarlar arqalı
mınaday buyrıq bergen edin': „Sizler iyelik etiw ushın kirip atırg'an jer –
haram jer. Ol sol jerde jasap atırg'an xalıqlardın' haramlıqları ha'm
jerkenishli da'stu'rleri menen haramlang'an. Olar eldi bastan ayag'ına o'z

napa'kligine toltırg'an. 12 Sonlıqtan olar menen qız berisip, qız alıspan'lar.
Hesh qashan olardın' tınıshlıg'ı ha'm iygiligi ushın ha'reket etpen'ler.
Sonda ku'shli bolasız, bul jerdin' o'niminen jep, olardı o'z balaların'ızg'a
ma'n'gige miyras etip beresiz“. 13 Basımızg'a tu'skenlerdin' ha'mmesi
o'zlerimizdin' jaman islerimiz ha'm u'lken ayıbımız sebepli boldı. Biraq
Sen, Qudayımız, bizlerdi islegen isimizge qarag'anda jen'il jazaladın' ha'm
ayırımlarımızdı tiri qaldırdın'+. 14 Endi qalayınsha ja'ne Senin'
buyrıqların'dı buzıp, usınday jerkenishli islerdi islep atırg'an xalıqlar
menen quda-tamır bola alamız? Eger solay islesek, onda Sen bizlerge
g'a'zeplenip, birde birewimizdi tiri qaldırmay, qırıp taslamaysan' ba?
15 İzraildın' Qudayı Jaratqan İye! Sen a'dilsen'. Bu'gingi ku'nge kelip bizler
aman qaldıq. Senin' aldın'da turıwg'a haqımız bolmasa da, mine, bizler o'z
ayıplarımızdı arqalap, Senin' aldın'da turmız»+.

Aralas nekege shek qoyıw jobası

10 [1] Ezra Qudaydın' İbadatxanasının' aldında jer bawırlap jılawı
menen gu'nalardı moyınlap, duwa etip atırg'anda, izraillılardın'
u'lken bir jıyını: erkekler, hayallar ha'm balalar onın' janına jıynaldı. Olar
da zar en'irep, jılap turdı+. [2] Sonda Elam urpag'ınan Exiel ulı Shekaniya
Ezrag'a bılay dedi: «Bizler basqa millet qızlarına u'ylenip, Qudayımızdın'
aldında opasızlıq ettik. Degen menen, izraillılar ushın ele u'mit bar. [3] Endi
Qudayımız benen kelisim du'zeyik. Mırzam, sizin' ha'm Qudayımızdın'
buyrıqların qa'dirleytug'ınlardın' ma'sla'ha't boyınsha, ha'mme basqa
milletten alıng'an hayallar menen ajırasıp, olardı balaları menen birge
bosatıp jibereyik. Bul kelisim Nızamg'a say bolsın+. [4] Qa'ne, ornın'ızdan
turın'! Sebebi bul is sizge ju'klengen, al bizler sizdi qollap-quwatlaymız.
Ruwxın'ızdı ko'terip, iske kirisin'!»

[5] Sonda Ezra ornınan turdı. Ol ruwxaniylerdin' basshılarına,
lebiylilerge ha'm pu'tkil izraillılarg'a usı aytılg'anlardı orınlaymız dep, ant
ishiwdi buyırdı. Olar ant ishti+. [6] Keyin Ezra Qudaydın' İbadatxanasının'
aldınan turıp, Elyashib ulı Ehoxanannın' bo'lmesine bardı. Sol jerde
bolg'anda, ol su'rginnen qaytqanlardın' opasızlıg'ı ushın aza tutıwın
dawam etip, nan da jemedi, suw da ishpedi+.

[7] «Su'rginnen qaytqanlardın' ha'mmesi Erusalimge jıynalsın», – dep
Yahuda ha'm Erusalim boylap jar salındı. [8] Ja'ne de: «Eger kim de kim u'sh
ku'n ishinde kelmese, basshılardın' ha'm aqsaqallardın' qararı boyınsha
onın' barlıq mal-mu'lki tartıp alınıp, o'zi su'rginnen kelgenler
ja'miyetinen shıg'arıp jiberiledi», – dep xabarlandı. [9] Sonda pu'tkil
Yahudanın' ha'm Benyamin urıwının' adamları u'sh ku'n ishinde
Erusalimge jıynaldı. Bul tog'ızınshı aydın' jigirmalanshı ku'ni* edi. Pu'tkil
xalıq Qudaydın' İbadatxanası aldındag'ı maydanda otırdı. Olar ha'm usı
isten, ha'm quyıp jawg'an jawınnan dirilder edi. [10] Ruwxaniy Ezra ornınan
turıp, olarg'a bılay dedi:

– Sizler opasızlıq ettin'ler, basqa millet qızlarına u'ylenip, İzraildın'
ayıbına ayıp jamadın'lar. [11] Endi ata-babaların'ızdın' Qudayı Jaratqan İye
aldında gu'nalarn'ızdı moyınlap, Onın' erkin orınlan'lar. A'tirapın'ızdag'ı
xalıqlardan ha'm basqa milletten alıng'an hayallardan ayırılın'lar.

[12] Sonda pu'tkil ja'miyet juwap berip, ba'lent dawıs penen bılay dedi:

– Awa, siz haqsız. Siz ne aytsan'ız, sonı isleymiz. 13 Degen menen, xalıq
ko'p, jawın da quyıp tur, ashıq jerde turıwg'a dimarımız qalmadı. Bul bir-
eki ku'nlik is emes, sebebi bizlerdin' ko'pshiligimiz usı iste gu'na
islegenbiz. 14 Basshılarımız pu'tkil ja'miyet atınan wa'killik qılsın. Al
qalalarımızdag'ı basqa millet qızlarına u'ylengen adamlardın' ha'mmesi
belgilengen waqıtta o'z qalalarının' aqsaqalları ha'm qazıları menen birge
usı jerge kelsin. Qudayımızdın' usı is sebepli lawlag'an g'a'zebi qaytqang'a
shekem usılay islensin.
15 Bul usınısqa tek Asahel ulı İonatan ha'm Tiqwa ulı Yaxzeya qarsı
boldı, al Meshullam ha'm lebiyli Shabbetay bolsa, bulardı qollap-
quwatladı+. 16 Su'rginnen qaytqanlar aytılg'anday isledi. Ruwxaniy Ezra
ha'r bir urpaqtın' urpaq basshısın atpa-at tan'lap aldı. Onınshı aydın'
birinshi ku'ni* olar bul isti izertlewge otırdı. 17 Birinshi aydın' birinshi
ku'ni* olar basqa millet qızlarına u'ylengenlerdin' ha'mmesinin' isin
qarap boldı.

Basqa millet qızlarına u'ylengenler dizimi

18 Ruwxaniyler urpag'ı arasında basqa millet qızlarına u'ylengenler:
İosadaq ulı Eshuanın' ha'm onın' tuwısqanlarının' urpaqlarınan:
Maaseya, Eliezer, Yarib ha'm Gedaliya+. 19 Olar hayallarınan ajırasıwg'a
so'z berdi ha'm ha'r biri su'riwden bir qoshqardı o'z ayıbı ushın ayıp
qurbanlıg'ı retinde qurbanlıqqa berdi+.
20 İmmer urpag'ınan: Xananiy ha'm Zebadiya;+
21 Xarim urpag'ınan: Maaseya, İliyas, Shemaya, Exiel, Uzziya;+
22 Pashxur urpag'ınan: Elyoenay, Maaseya, İsmayıl, Netanel, İozabad,
Elasa;+
23 Lebiylilerden: İozabad, Shimey, Kelaya, yag'nıy Kelita, Petaxiya,
Yahuda, Eliezer;
24 Qosıqshılardan: Elyashib;
Da'rwaza qarawıllarınan: Shallum, Telem, Uriy;+
25 Basqa izraillılardan:
Parosh urpaqlarınan: Ramiya, İzziya, Malkiya, Miyamin, Elazar,
Malkiya, Benaya;+
26 Elam urpaqlarınan: Mattaniya, Zexariya, Exiel, Abdiy, Eremot, İliyas;
27 Zattu urpaqlarınan: Elyoenay, Elyashib, Mattaniya, Eremot, Zabad,
Aziza;

28 Bebay urpaqlarınan: Ehoxanan, Xananiya, Zabbay, Atlay;+
29 Baniy urpaqlarınan: Meshullam, Mallux, Adaya, Yashub, Sheal,
Ramot;+
30 Paxat-Moab urpaqlarınan: Adna, Kelal, Benaya, Maaseya, Mattaniya,
Besalel, Binnuy, Menashshe;+
31 Xarim urpaqlarınan: Eliezer, İshshiya, Malkiya, Shemaya, Shimon,
32 Benyamin, Mallux, Shemariya;
33 Xashum urpaqlarınan: Mattenay, Mattata, Zabad, Elifelet, Eremay,
Menashshe, Shimey;
34 Baniy urpaqlarınan: Maaday, Amram, Uwel, 35 Benaya, Bedeya,
Keluhu, 36 Waneya, Meremot, Elyashib, 37 Mattaniya, Mattenay, Yasay,
38 Baniy, Binnuy, Shimey, 39 Shelemiya, Natan, Adaya, 40 Maxnadbay,
Shashay, Sharay, 41 Azarel, Shelemiya, Shemariya, 42 Shallum, Amariya,
Yusup;
43 Nebo urpaqlarınan: Eiel, Mattitiya, Zabad, Zebina, Yadday, İoel,
Benaya.
44 Bul adamlardın' ha'mmesi basqa millet qızlarına u'ylengen bolıp,
olardın' ayırımlarının' balaları da bar edi.

---

* 1:1 Persiya patshası Kirdin' patshalıg'ının' birinshi jılında – b. e. sh. 538-jıl.

* 2:69 61 000 darik – shama menen 520 kg.

* 2:69 5000 mina – shama menen 2,9 t.

* 3:1 Jetinshi ay – shama menen sentyabrdin' aqırlarınan oktyabrdin' aqırlarına shekemgi waqıt.

* 3:5 Jan'a ay bayramında – San. 28:11-15.

* 4:6 Axashwerosh – b. e. sh. 486-465 jıllar patshalıq etken.

* 4:7 Artakserks – b. e. sh. 465-424 jıllar patshalıq etken.

* 6:15 Altınshı jılında, Adar ayının' u'shinshi ku'ni – b. e. sh. 515 j, 12-mart.

* 6:19 Birinshi aydın' on to'rtinshi ku'ni – b. e. sh. 515 j. 21-aprel.

* 7:8 Artakserkstin' hu'kimdarlıg'ının' jetinshi jılının' besinshi ayı – b. e. sh. 458-jıl avgust-sentyabr ayları.

* 7:9 Birinshi aydın' birinshi ku'ni – b. e. sh. 458-jıl 8-aprel.

* 7:22 100 talant – shama menen 3,45 tonna.

* 7:22 100 kor – shama menen 17,6 t.

* 7:22 100 bat – shama menen 2000 l.

* 7:22 100 bat – 2000 l.

* 8:26 650 talant – shama menen 22,4 t.

* 8:26 100 talantlıq – shama menen 3,45 t.

* 8:26 100 talant – 3,45 t.

* 8:27 Narqı 1000 darik – shama menen 8,5 kg.

* 8:31 Birinshi aydın' on ekinshi ku'ni – b. e. sh. 458-jıl 19-aprel.

* 10:9 Tog'ızınshı aydın' jigirmalanshı ku'ni – b. e. sh. 458 j. 19-dekabr.

* 10:16 Onınshı aydın' birinshi ku'ni – b. e. sh. 458 j. 29-dekabr.

* 10:17 Birinshi aydın' birinshi ku'ni – ha'zirgi kalendar boyınsha b. e. sh. 457-jıl 27-mart.

● 1:1 *2Jln 36:22-23*

+ 1:1 Erm 29:10, İysh 44:28, İysh 45:1, Dan 6:28, Ezr 5:13

+ 1:2 İysh 44:28

+ 1:7 4Pat 24:13, 2Jln 36:7

+ 1:8 Ezr 5:14

● 2:1 *Nxm 7:6-73*

+ 2:1 4Pat 24:14-16, 4Pat 25:11, 2Jln 36:20

+ 2:2 Ezr 3:2, Nxm 12:1, Nxm 10:14-26

+ 2:3 Ezr 8:3, Ezr 10:25

+ 2:34 Nxm 3:2

+ 2:35 Nxm 3:3

+ 2:36 1Jln 24:7

+ 2:37 Ezr 10:20

+ 2:38 1Jln 9:12, Ezr 10:22

+ 2:39 Ezr 10:21

+ 2:40 Nxm 10:9

+ 2:41 Ezr 10:24, 1Jln 6:39

+ 2:42 1Jln 9:17

+ 2:43 1Jln 9:2, Nxm 11:3

+ 2:55 Nxm 11:3

+ 2:61 2Pat 17:27, 2Pat 19:31

+ 2:63 Leb 22:2

+ 3:1 Nxm 8:1

+ 3:2 Nxm 12:1, Zxr 3, 1Jln 3:17, 1Jln 3:19, Nxm 12:1, Xag 1:1, Xag 2:20-23, Zxr 4:6-10, Shıg' 27:1, Nzm 33:1, Zab 89:1, Nzm 12:5-6

+ 3:3 Ezr 4:4, Shıg' 29:38

+ 3:4 San 29:12-38

+ 3:5 San 28:1-15, San 29:39

+ 3:7 2Jln 2:16

+ 3:8 1Jln 23:24, 2Jln 31:17

+ 3:9 Nxm 10:9

+ 3:10 Zxr 4:9, 1Jln 16:4-6, 1Jln 25:1-2

+ 3:11 1Jln 16:34, 2Jln 5:13, Zab 105:1

+ 3:12 Xag 2:3

+ 4:2 Ezr 3:2, 4Pat 19:37, İysh 37:38, 4Pat 17:24-41

+ 4:3 Ezr 1:1-3

+ 4:4 Ezr 3:3

+ 4:5 Ezr 4:24, Xag 1:1

+ 4:6 Est 1:1, Dan 9:1

+ 4:7 Ezr 7:1, Nxm 2:1, 4Pat 18:26, İysh 36:11, Dan 2:4

+ 4:13 Ezr 4:20, Ezr 7:24, Est 3:8, Elsh 16:20

+ 4:20 3Pat 4:21, Zab 71:8, Nzm 15:6

+ 4:24 Ezr 4:5

+ 5:1 Xag 1:1, Zxr 1:1

+ 5:2 Ezr 3:2, Zxr 3:1, Ezr 6:14, Xag 1:11, Zxr 4:6

+ 5:3 Ezr 6:6, Ezr 6:13

+ 5:5 Zab 32:18

+ 5:11 3Pat 6:1

+ 5:12 2Jln 36:16-17, 4Pat 25:8-11

+ 5:13 Ezr 1:2

+ 5:14 Ezr 1:7, Ezr 1:8

+ 5:15 Ezr 6:5

+ 5:16 Ezr 3:8, Ezr 3:10

+ 5:17 Ezr 6:1-2

+ 6:2 4Pat 17:6

+ 6:4 3Pat 6:36

+ 6:5 Ezr 1:7, Ezr 5:14-15

+ 6:6 Ezr 5:3

+ 6:8 Ezr 7:13, Ezr 7:21

+ 6:10 Erm 29:7, 1Tim 2:2

+ 6:11 Dan 2:5, Dan 3:29

+ 6:13 Ezr 5:3

+ 6:14 Ezr 5:1-2, Xag 1:11, Zxr 4:6, Ezr 1:2, Ezr 6:12, Ezr 4:7, Ezr 7:13

+ 6:15 Est 3:7

+ 6:16 3Pat 8:63-65, 2Jln 7:5-8

+ 6:18 San 3:6, San 8:9-11, 1Jln 24, 2Jln 35:5

+ 6:19 Shıg' 12:1-13

+ 6:20 Leb 21:6, 2Jln 30:15

+ 6:21 Nxm 9:2, Nxm 10:28, Nxm 13:3

+ 6:22 Shıg' 12:15, Shıg' 13:6

+ 7:1 Nxm 2:1, 4Pat 25:18, Erm 52:24

+ 7:2 2Pat 8:17, 2Pat 15:24

+ 7:5 San 25:7-13, Eshu 24:33, San 20:28, 1Jln 6:4-14, 1Jln 6:50-53

+ 7:6 Nxm 8:1, Nxm 12:26

+ 7:10 Nzm 17:9-11, Nzm 33:10

+ 7:12 Ezk 26:7, Dan 2:37, Ayan 17:14

+ 7:13 Ezr 6:8

+ 7:14 Est 1:14

+ 7:15 2Jln 6:2

+ 7:17 Nzm 12:5-6

+ 7:24 Ezr 4:13, Ezr 4:20

+ 7:25 Shıg' 18:21, Nzm 16:18

+ 8:2 Ezr 7:5, Shıg' 6:23, San 3:4, Leb 10:6, 1Jln 24:3-4, 1Jln 3:22, Nxm 10:4

+ 8:3 Ezr 2:3, Nxm 7:8

+ 8:4 Ezr 10:30

+ 8:10 Ezr 10:29

+ 8:11 Ezr 10:28

+ 8:16 Ezr 10:15

+ 8:18 1Jln 6:19, Nxm 12:24

+ 8:19 Nxm 12:24, 1Jln 6:16

+ 8:20 Ezr 2:43, Ezr 7:7

+ 8:21 Zab 5:9, Leb 16:28, 2Jln 20:3

+ 8:24 Ezr 8:18-19

+ 8:25 Ezr 7:15-16

+ 8:32 Nxm 2:11

+ 8:33 Nxm 3:4, Nxm 3:21, Nxm 11:16

+ 8:35 Ezr 2:1

+ 8:36 Ezr 7:21, Nxm 2:7

+ 9:2 Shıg' 34:15-16, Nzm 7:3-4, Nxm 13:23, Nzm 7:6, Zab 105:35

+ 9:4 İysh 66:2, İysh 66:5

+ 9:5 3Pat 8:22

+ 9:6 Zab 37:5, 2Jln 28:9, Ayan 18:5

+ 9:7 Zab 105:6, Dan 9:5-6

+ 9:8 Zab 12:4, Zab 18:9

+ 9:9 Nxm 9:36

+ 9:13 Zab 102:10

+ 9:15 Nxm 9:33

+ 10:1 Nxm 1:6, Dan 9:20

+ 10:3 2Jln 34:31, Nxm 9:38, Nzm 7:3

+ 10:5 Nxm 5:12

+ 10:6 Nxm 3:1, Nxm 12:22, Est 4:16

+ 10:15 Ezr 8:16, Nxm 11:16

+ 10:18 Ezr 3:2

+ 10:19 Leb 6:6

+ 10:20 Ezr 2:37

+ 10:21 Ezr 2:39

+ 10:22 Ezr 10:38

+ 10:24 Ezr 2:41

+ 10:25 Ezr 2:3, Nxm 7:8

+ 10:28 Ezr 8:11

+ 10:29 Ezr 8:10

+ 10:30 Ezr 8:4

Nexemiya kitabı

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13

Nexemiyanın' duwası

1 [1] Xaxaliya ulı Nexemiyanın' so'zleri:
Persiya patshası Artakserkstin' hu'kimdarlıg'ının' jigirmalanshı jılının' Kislew ayında* men Suza qorg'an qalasında edim+. [2] Sonda tuwısqanlarımnan biri Xananiy ayırım adamlar menen birge Yahudadan keldi. Men olardan su'rginnen qutılıp qalıp, tiri qalg'an yahudiyler ha'm Erusalim qalası tuwralı soradım+. [3] Olar mag'an su'rginnen qutılıp qalıp, Yahuda wa'layatında tiri qalg'anlardın' qattı qıyınshılıq ha'm shermendelik awhalda qalg'anı, Erusalim diywallarının' wayran etilip, da'rwazalarının' o'rtep jiberilgeni tuwralı aytıp berdi+.

[4] Bul so'zlerdi esitkenimde, otırıp jıladım. Bir neshe ku'n qayg'ıg'a batıp ju'rdim, oraza tutıp, aspannın' Qudayına bılay dep duwa ettim: [5] «O, aspannın' Qudayı Jaratqan İye! Sen ullı ha'm aybatlı Qudaysan'! Sen O'zin'di su'ygenler ha'm buyrıqların'dı orınlag'anlar menen du'zgen kelisimin'e sadıq qalasan'+. [6] Qulın'nın' duwasın esitiw ushın qulaqların' tu'riwli, ko'zlerin' ashıq bolg'ay. Endi Senin' aldın'da qulların' bolg'an İzrail xalqı ushın ku'ni-tu'ni duwa etip, olardın' gu'naları ushın ta'wbe qılaman. Awa, bizler Senin' aldın'da gu'na isledik, men de, menin' a'kemnin' u'y-ishi de gu'na isledi+. [7] Bizler Senin' aldın'da qattı jerkenishli islerdi isledik. Senin' qulın' Muwsag'a bergen buyrıqların'a, qag'ıydalar ha'm nızamların'a boysınbadıq+. [8] Endi qulın' Muwsag'a bergen mına so'zlerin'di esin'e ala go'r: „Eger sizler Mag'an opasızlıq etsen'iz, Men sizlerdi xalıqlar arasına shashıp jiberemen+. [9] Biraq Mag'an qaytıp kelsen'iz ha'm buyrıqlarıma boysınıp, olardı orınlasan'ız, jerdin' en' shetine quwg'ın qılıng'an bolsan'ız da, sizlerdi ol jerden jıynap alaman. Atımdı ullılaw ushın, tan'lap alg'an jerge sizlerdi alıp kelemen“+.

[10] İzrail xalqı – Senin' qulların' ha'm O'z xalqın'. Ullı qu'diretin' ha'm ku'shli qolın' menen olardı azat etkensen'+. [11] O, İyem! Qulın' bolg'an menin' duwama ha'm Senin' atın'dı hu'rmet qılıwdan zawıqlanatug'ın qulların'nın' duwasına qulaq tu're go'r. Bu'gin mag'an a'wmet berip, patshada mag'an degen rehim oyata go'r».

Sol waqıtları men patshanın' sharap quyıwshısı edim+.

Nexemiyanın' Erusalimge qaytıwı

2 [1] Patsha Artakserkstin' hu'kimdarlıg'ının' jigirmalanshı jılı, Nisan ayı* edi. Men patshanın' aldına a'kelingen sharaptı og'an usındım. Burın hesh qashan patsha meni tu'skin awhalda ko'rgen joq edi+.
[2] Sonlıqtan patsha mag'an:

– Nege qapa ko'rinesen'? Bilemen, kesel emessen'. Ju'regin'de bir da'rtin' bar ma deymen? – dedi. Men qattı qorqıp kettim+. [3] Sonda da patshag'a:

– Taqsır, o'mirin'iz uzaq bolsın! Ata-babalarımız jerlengen qala qan'ırap, da'rwazaları o'rtelgen bolsa, men qalay qapa bolmayın? – dedim+.

[4] Patsha mag'an:

– Ne tileysen'? – dedi. Sonda men ishimnen aspannın' Qudayına duwa ettim, [5] keyin patshag'a bılay dedim:

– Taqsır, eger maqul dep tapsan'ız ha'm mendey qulın'ızg'a kewlin'iz tolg'an bolsa, onda meni Yahudag'a, ata-babalarım jerlengen qalag'a jibersen'iz. Men bul qalanı qayta qurmaqshıman.

[6] Sonda xanbiyke de patshanın' janında otırg'an edi. Patsha mennen:

– Saparın' qansha waqıtqa sozıladı, qashan qaytıp kelesen'? – dep soradı. Patsha meni jiberiwge ırazı boldı. Son'ınan men waqıttı belgilep ayttım.

[7] Men patshag'a ja'ne bılay dedim:

– Taqsır, eger sizge maqul bolsa, Yahudag'a jetip barg'anımsha, o'z jerlerinen o'tiwime ruxsat beriwi ushın, da'ryanın' arg'ı jag'ının' ha'kimlerine xat jazıp berilsin+. [8] Ja'ne de, patsha tog'aylarının' bajbanı Asafqa da xat jazdırıp bersen'iz. Ol mag'an Qudaydın' İbadatxanası janındag'ı qorg'annın' da'rwazaların, qala diywalların soqtırıwım ha'm o'zime u'y saldırıwım ushın kerek bolatug'ın ag'ashlardı bersin.

Qudaydın' miyrimli qolı menin' u'stimde bolg'anlıg'ı sebepli, patsha sorag'anımnın' ha'mmesin berdi+.

[9] Patsha menin' menen birge bir neshe a'skerbasılar ha'm atlılar jibergen edi. Men da'ryanın' arg'ı jag'ının' ha'kimlerine kelip, olarg'a patshanın' xatların berdim. [10] Xoronlı Sanballat ha'm ammon xalqınan bolg'an xızmetshi Tobiya İzrail xalqının' iygiligi ushın g'amxorlıq etiwge bir adamnın' kelgenin esitkende, qattı g'a'zeplendi+.

11 Men Erusalimge kelip, ol jerde u'sh ku'n boldım+. 12 Men Erusalim
ushın isleytug'ın islerimdi Qudayımnın' ju'regime salg'anın hesh kimge
aytpadım. Tu'nde turıp, janımdag'ı adamlardan bir neshewin ertip, jolg'a
shıqtım. Janıma o'zim minip ju'rgen janıwardan basqa hesh qanday
janıwar alg'an joq edim.
13 Tu'nde Oypatlıq da'rwazası arqalı shıg'ıp, Aydarha bulag'ına, ol
jerden Tezek da'rwazasına bardım. Men wayran etilgen Erusalim
diywalların ha'm onın' jag'ıp jiberilgen da'rwazaların ko'zden
keshirdim+. 14 Son'ınan Bulaq da'rwazasına ha'm Patsha hawızına bardım.
Biraq astımdag'ı janıwarım o'tiwge jol taba almadı+. 15 Sonlıqtan tu'nde
say boylap ko'terilip, diywaldı ko'zden keshirdim. Aqırında, keri aylanıp,
Oypatlıq da'rwazası arqalı izge qayttım+.
16 Hu'kimet basshıları menin' qay jerge barıp, ne islep ju'rgenimdi
bilmedi. Sebebi men yahudiylerge de, ruwxaniylerge de, aqsu'yeklerge de,
basshılarg'a da, usı iske qatnası bar basqa jumıs alıp barıwshılarg'a da ele
hesh na'rse aytpag'an edim.
17 Son'ınan men olarg'a: «Qanday apatshılıqqa ushırag'anımızdı ko'rip
tursız ba? Erusalim bosap qalg'an, al onın' da'rwazaları bolsa, jandırıp
jiberilgen. Ju'rin'ler, Erusalimnin' diywalların qayta tikleyik. Bunnan bılay
ayaq astı bolıwg'a shek qoyayıq», – dedim+. 18 Men olarg'a Qudaydın'
miyrimli qolının' menin' u'stimde ekenin ha'm patshanın' o'zime aytqan
so'zlerin aytıp berdim.
Sonda olar: «Qurılıstı baslaymız», – dedi ha'm qayırlı iske bar ku'shin
jumsawg'a tayar turdı.
19 Biraq xoronlı Sanballat, ammon xalqınan bolg'an xızmetshi Tobiya
ha'm arab xalqınan bolg'an Geshem bulardı esitkende, u'stimizden ku'ldi
ha'm:
– Ne islep atırsız o'zi? Yamasa patshag'a qarsı bas ko'terip atırsızlar
ma? – dep bizlerdi kemsitip so'yledi+.
20 Sonda men olarg'a:
– Aspannın' Qudayı isimizdi sa'tli qıladı, al Onın' qulları bolg'an bizler
qurılıstı baslaymız. Sizlerdin' Erusalimde u'lesin'iz de, haqın'ız da, tariyxıy
deregin'iz de joq, – dep juwap berdim.

Diywaldın' tikleniwi

3 [1] Sonnan son', bas ruwxaniy Elyashib ha'm onın' ruwxaniy
tuwısqanları iske kirisip, Qoy da'rwazasın qayta qurdı. Olar da'rwazanı
bag'ıshlaw ra'siminen o'tkerip, qapıların ornına qurdı. Ju'zlik minarasına
deyingi diywallardı tiklep, onı bag'ıshlaw ra'siminen o'tkerdi. Ja'ne de,
olar Xananel minarasına shekemgi diywallardı da tikledi+. [2] Erixolılar
onnan keyingi bo'legin, al onnan keyingi bo'lekti İmriy ulı Zakkur qurdı+.
[3] Balıq da'rwazasın Hassenanın' ulları qurdı. Olar da'rwazanın'
bo'renelerin qoyıp, qapıların qurdı, qulıp ha'm ta'mbilerin ornattı+.
[4] Onnan keyingi bo'lekte Haqqostın' aqlıg'ı Uriyanın' ulı Meremot du'zetiw
islerin alıp bardı. Onnan keyingi bo'lekti Meshezabeldin' aqlıg'ı
Berexiyanın' ulı Meshullam, al onnan keyingi bo'lekti Baana ulı Sadoq
du'zetti+. [5] Olardan keyingi bo'lekti teqoalılar du'zetti. Biraq olardın'
aqsu'yekleri o'z qadag'alawshılarının' buyrıg'ın orınlaw ushın qa'ddin
bu'kpedi+.
[6] Eshana* da'rwazasın Paseax ulı İoyada ha'm Besodiya ulı Meshullam
du'zetti. Olar da'rwazanın' bo'renelerin qoyıp, qapıların qurdı, qulıp ha'm
ta'mbilerin ornattı. [7] Olardan keyingi bo'lekti gibonlı Melatiya ha'm
meronotlı Yadon da'ryanın' arg'ı jag'ındag'ı ha'kimnin' qol astındag'ı
Gibon ha'm Mispa turg'ınları menen birge du'zetti. [8] Olardan keyingi
bo'lekti zerger Xarhaya ulı Uzziel, al onnan keyingi bo'lekti xosh iyisli
zatlar tayarlawshı Xananiya du'zetti. Olar Erusalim diywallarının' Ken'
diywalg'a deyingi aralıg'ın qayta tikledi+. [9] Olardın' janındag'ı bo'lekti
Erusalim u'lkesinin' yarımının' basqarıwshısı Xur ulı Refaya du'zetti.
[10] Olardan keyingi bo'lekti, o'z u'yinin' qarama-qarsısın Xarumaf ulı Edaya,
al onnan keyingi bo'lekti Xashabniya ulı Xattush du'zetti. [11] Xarim ulı
Malkiya menen Paxat-Moab ulı Xashshub basqa bir bo'lekti ha'm Tandırlar
minarasın du'zetti+. [12] Keyingi bo'lekti Erusalim u'lkesinin' yarımının'
basqarıwshısı Halloxesh ulı Shallum o'z qızları menen birge du'zetti.
[13] Xanun ha'm Zanoax turg'ınları Oypatlıq da'rwazasın du'zetti. Olar
da'rwaza bo'renelerin qoyıp, qapıların qurdı, qulıp ha'm ta'mbilerin
ornattı. Ja'ne de, olar diywaldın' Tezek da'rwazasına shekemgi mın'
shıg'anaq aralıg'ın du'zetti+.
[14] Al Tezek da'rwazasın Beyt-Hakkerem u'lkesinin' basqarıwshısı Rexab
ulı Malkiya du'zetti. Ol da'rwazanı qurıp, qapıların, qulıp ha'm ta'mbilerin

ornattı+.

15 Bulaq da'rwazasın Mispa u'lkesinin' basqarıwshısı Kol-Xoze ulı
Shallun du'zetti. Ol da'rwazanı qurıp, u'stin jawdı, qapıların, qulıp ha'm
ta'mbilerin ornattı. Ol patsha bag'ının' qasındag'ı Shelax hawızının'
diywalın da Dawıttın' qalasınan to'menge tu'setug'ın tekshege shekem
du'zetti+. 16 Onın' janındag'ı bo'lekti, yag'nıy Dawıttın' mazarının'
qarama-qarsısına shekemgi orınnan hawızg'a ha'm Batırlar u'yine deyingi
aralıqtı Beyt-Sur u'lkesinin' yarımının' basqarıwshısı Azbuq ulı Nexemiya
du'zetti+.

17 Onın' janındag'ı bo'lekti Baniy ulı Rexumnın' basshılig'ında lebiyliler
du'zetti. Onnan keyingi bo'lekte Keila u'lkesinin' yarımının' basqarıwshısı
Xashabiya o'z u'lkesi atınan du'zetiw islerin alıp bardı. 18 Onnan keyingi
bo'lekti Xashabiyanın' tuwısqanları Keila u'lkesinin' qalg'an yarımının'
basqarıwshısı Xenadad ulı Binnuy* basshılig'ında du'zetti. 19 Onnan keyin
Mispanın' basshısı Eshua ulı Ezer qural-jaraq saqlaw bo'lmesine
ko'teriletug'ın joldın' aldınan diywaldın' mu'yeshine shekemgi aralıqtı
du'zetti. 20 Onnan keyin mu'yeshten baslap, bas ruwxaniy Elyashibtin'
u'yinin' qapısının' kirer awzına deyingi aralıqtı Zabbay ulı Barux ıqlas
penen du'zetti+. 21 Onın' janındag'ı Elyashibtin' u'yinin' qapısının' kirer
awzınan baslap, onın' u'yinin' aqırına shekemgi aralıqtı Haqqostın' aqlıg'ı
Uriyanın' ulı Meremot du'zetti+.

22 Onnan keyingi bo'lekti do'gerektegi aymaqlardan kelgen
ruwxaniyler du'zetti. 23 Olardan keyin Benyamin ha'm Xashshub o'z
u'ylerinin' qarsı aldındag'ı bo'lekti, al olardan keyin Ananiyanın' aqlıg'ı
Maaseyanın' ulı Azariya o'z u'yinin' janındag'ı bo'lekti du'zetti. 24 Onnan
keyin Azariyanın' u'yinen diywaldın' mu'yeshine ha'm aylanbasına
shekemgi aralıqtı Xenadad ulı Binnuy du'zetti. 25 Mu'yeshtin' ha'm
saqshılar ha'wlisindegi patshanın' joqarg'ı sarayına shıg'atug'ın
minaranın' qarsısın Uzay ulı Palal du'zetti. Onnan keyin Parosh ulı
Pedaya+ 26 Ofel to'beshiginde jasaytug'ın İbadatxana xızmetshileri menen
birge shıg'ıs ta'reptegi Suw da'rwazasının' qarsı aldına ha'm Shıg'ın'qı
minarasına shekemgi aralıqtı du'zetti+.

27 Shıg'ın'qı minarasının' qarsısınan Ofel to'beshigindegi diywalg'a
shekemgi basqa bo'lekti teqoalılar du'zetti+. 28 Ruwxaniyler At
da'rwazasının' joqarısın, ha'r biri o'z u'yinin' qarsı aldın du'zetti+.

29 Olardan keyin İmmer ulı Sadoq o'z u'yinin' qarsısın, onnan keyingi
bo'lekti shıg'ıstag'ı da'rwazanın' qarawılı Shekaniya ulı Shemaya
du'zetti+. 30 Onnan keyingi basqa bir bo'lekti Shelemiya ulı Xananiya ha'm
Salaftın' altınshı ulı Xanun du'zetti. Olardan keyin Berexiya ulı Meshullam
o'z bo'lmesinin' qarsı aldın du'zetti+. 31 Onnan keyin Mifkad da'rwazasına
qarsı turg'an İbadatxana xızmetshileri menen sawdagerlerdin' u'yine
ha'm mu'yeshtegi joqarg'ı bo'lmege shekemgi aralıqtı zerger Malkiya
du'zetti. 32 Al mu'yeshtegi joqarg'ı bo'lmeden Qoy da'rwazasına shekemgi
aralıqtı zergerler ha'm sawdagerler du'zetti+.

Qayta qurıw isine qarsı shıqqanlar

4 [1] Sanballat bizlerdin' diywaldı qayta qurıp atırg'anımızdı esitkende,
qanı qaynap, g'a'zepke mindi ha'm yahudiylerdi masqaralay basladı+.
[2] Ol o'z sherikleri menen Samariya la'shkerleri aldında bılay dedi: «Mına
biyshara yahudiyler ne islep atır? Irasında da, olar o'z diywalın qayta
tiklemekshi me? Irasında da, olar qurbanlıq bermekshi me? Bular ne, bir
ku'n ishinde qurılıstı pitkermekshi me? Irasında da, olar janıp, u'yilgen
shıg'ındıg'a aylang'an taslardı janlandırmaqshı ma?»+
[3] Sanballattın' janında turg'an ammon xalqınan bolg'an Tobiya da:
«Qurıp atırg'an diywalına qaran'lar! Eger bir tu'lki kelip u'stine minse, tas
diywalı tas-talqan boladı», – dedi+.
[4] Sonda men bılay dep duwa ettim: «Qudayımız, bizlerge qulaq sal!
Bizler xorlanıp atırmız. Olardın' bizlerge ko'rsetken xorlıg'ın o'zlerinin'
basına jawdır ha'm olar da tutqın bolıp, jat elde talanatug'ın bolsın+.
[5] Olardın' ayıpların jawıp, gu'naların keshirip, ko'z aldın'nan o'shirip taslay
go'rme! Sebebi olar qurılısshılardın' arına tiydi»+.
[6] Degen menen, bizler diywal qurılısın dawam ettik. Xalıq bar ıqlası
menen islegenlikten, pu'tkil diywaldı onın' yarımına deyin tikledik.
[7] Biraq Sanballat, Tobiya, arablar, ammonlar ha'm ashdodlılar Erusalim
diywallarının' tikleniw islerinin' alg'a ilgerilep, buzılg'an jerlerinin' pitelip
atırg'anın esitkende, qattı ashıwlandı. [8] Olar ha'mmesi birge kelip,
Erusalimge qarsı urıs ashıwg'a ha'm ol jerde ta'rtipsizlikti keltirip
shıg'arıwg'a kelisip aldı+. [9] Sonda bizler Qudayımızg'a duwa etip, olardan
qorg'anıw ushın ku'ni-tu'ni saqshılar qoydıq.
[10] Biraq yahudalılar ton'qıldap:
«Ju'k tasıwshılar haldan taydı,
Shıg'ındı bolsa ju'da' ko'p.
Sonlıqtan o'z ku'shimiz benen
Diywaldı qayta qura almaymız», –
dedi.
[11] Al dushpanlarımız bolsa: «Bizlerdi bilip, ko'rip qoymasınan burın
aralarına kirip alıp, olardı o'ltireyik ha'm isti toqtatayıq», – dep atır.
[12] Olardın' janında jasaytug'ın yahudiyler kelip, bizlerge: «Olar ha'r
ta'repten sizlerge bastırıp kelmekshi», – dep on ma'rtelep ayttı.

13 Sol sebepli diywaldın' en' pa's, ashıq jerlerinin' artına qılısh, nayza
ha'm oq jay menen qurallang'an adamlardı tiyreleri boyınsha
ornalastırdım. 14 Bulardı ko'rip shıqqannan son', aqsu'yeklerge,
basshılarg'a ha'm pu'tkil xalıqqa: «Olardan qorqpan'lar. Ullı ha'm aybatlı
İyemizdi eske alın'lar. Tuwısqanların'ız, ul-qızların'ız, hayalların'ız ha'm
u'ylerin'iz ushın urısın'lar», – dedim+.
15 O'zlerinin' niyetlerinen xabardar ekenimiz ha'm Quday olardı pushqa
shıg'arg'anı dushpanlarımızdın' qulag'ına jetip bardı. Sonda bizler
ha'mmemiz diywalg'a, ha'r birimiz o'z isimizge qayttıq.
16-17 Sol ku'nnen baslap, adamlarımnın' yarımı qurılısta isledi, yarımı
nayza, qalqan, oq jay uslap, sawıt kiydi. Al basshılar diywal qurıp atırg'an
pu'tkil Yahuda xalqının' artında turdı. Diywal qurıwshılar ha'm ju'k
tasıwshılar bir qolı menen jumıs islep, ekinshi qolına quralın alıp ju'rdi.
18 Ha'r bir qurılısshı beline qılıshın baylap alıp, jumıs isledi. Ka'rnay
shertetug'ınlar menin' janımda ju'rdi. 19 Men aqsu'yeklerge, basshılarg'a
ha'm pu'tkil xalıqqa bılay dedim: «Jumıs ko'lemi u'lken ha'm ken'. Bizler
diywal boylap jayılıp ketip, bir-birimizden uzaqlasıp baratırmız.
20 Sonlıqtan qay jerden ka'rnay sestin esitsen'iz, sol jerge, qasımızg'a
jıynalın'lar. Qudayımız bizler ushın urısadı»+.
21 Bizler jumıstı azanda erte, ku'n shıqqanda baslap, keshte kesh,
juldızlar shıqqanda tamamladıq. Adamlardın' yarımı ba'rqulla saqshılıqta
turdı. 22 Sol waqıtları men xalıqqa ja'ne: «Ha'r bir adam o'z xızmetshileri
menen birge Erusalimde tu'nesin. Olar tu'nde qarawıllıqta turıp, ku'ndiz
jumıs islesin», – dedim.
23 Men de, tuwısqanlarım da, xızmetshilerim de, janımdag'ı qarawıllar
da, hesh birimiz kiyimlerimizdi sheshpedik. Ha'r bir adamnın' quralı
qolında boldı.

Nexemiyanın' jarlılarg'a ja'rdem beriwi

5 [1] Sol waqıtları xalıq ishinde, erkekler ha'm olardın' hayalları
arasında o'z tuwısqanları bolg'an yahudiylerge degen ku'shli narazılıq
ju'zege keldi+. [2] Olardın' bazıları: «Bizler ko'pshilikpiz, ul-qızlarımız ko'p.
Nan tawıp jep, tirishilik etiwimiz ushın bizlerge biyday kerek», – dedi.
[3] Al bazıları bolsa: «Ashlıq waqıtta nanımızdı tabıw ushın, atızlarımızdı,
ju'zimzarlarımızdı ha'm u'ylerimizdi girewge berip atırmız», – dedi.
[4] Ja'ne basqaları bolsa: «Patshag'a salıq to'lew ushın atızlarımız ha'm
ju'zimzarlarımız u'stinen u'steme pul aldıq. [5] Bizlerdin' yahudiy
tuwısqanlarımız benen qanımız bir, balalarımızdın' da olardın' balalarınan
ayırmashılıg'ı joq. Biraq bizler ul-qızlarımızdı qul etip satıwg'a ma'jbu'r
bolıp atırmız, qızlarımızdın' ayırımları a'lle qashan shorılıqqa satıldı. Atız
ha'm ju'zimzarlarımız endi basqalardın' qolına o'tkenlikten, bizler
sharasız qaldıq», – dedi+.
[6] Men olardın' narazılıg'ı menen usınday so'zlerin esitkenimde, qattı
ashıwlandım. [7] Biraz oylandım, keyin aqsu'yekler menen basshılarg'a
keyip:
– Sizler o'z tuwısqanların'ızdan u'steme alıp atırsızlar ma? – dedim.
Men usı ma'selege baylanıslı u'lken jıyın topladım+. [8] Son'ınan
jıynalg'anlarg'a:
– Bizler basqa xalıqlarg'a satılg'an yahudiy tuwısqanlarımızdı
ku'shimiz jetkenshe qaytarıp satıp aldıq. Al sizler bolsan'ız, o'z
tuwısqanların'ızdı satıp atırsızlar. Olardı ja'ne satıp alıwımız ushın ba? –
dedim. Olar juwap tappay, u'nsiz turdı+.
[9] Men olarg'a ja'ne bılay dedim:
– İslep atırg'anın'ız jaqsı is emes. Bizge dushpan bolg'an xalıqlarg'a
masqara bolmaw ushın, Qudaydan qorqıp jasaw kerek emes pe edi+?
[10] Menin' o'zim, tuwısqanlarım ha'm xızmetkerlerim menen birge xalıqqa
qarızg'a pul ha'm biyday berip atırmız. Biraq endigiden bılay ol ushın
u'steme alıwdı toqtatayıq! [11] Ha'zirden-aq olarg'a o'zlerin'iz tartıp alg'an
atızların, ju'zim ha'm za'ytu'n bag'ların, u'ylerin, u'steme ushın to'legen
gu'mislerin*, biydayın, sharap ha'm mayların qaytarıp berin'ler.
[12] Olar:
– Qaytarıp beremiz, olardan hesh na'rse talap etpeymiz. Sizin'
aytqanın'ızday qılamız, – dedi. Sonda men ruwxaniylerdi shaqırtıp,

ruwxaniylerdin' aldında aqsu'yekler menen basshılarg'a bergen wa'desinde turatug'ını tuwralı olarg'a ant ishtirdim+. 13 Son'ınan shapanımnın' belbewligin sheship qag'ıp:

– O'z wa'desinde turmag'an adamdı Quday u'y-jayınan ha'm iyeliginen ayırıp, dımsız qaldırsın, – dedim. Pu'tkil jıynalg'anlar:

– Awmiyin, – dedi ha'm Jaratqan İyege alg'ıs-maqtawlar ayttı. Xalıq bergen wa'desinde turdı+.

14 Ja'ne de, o'zim Yahuda jerine ha'kim bolıp tayınlang'an ku'nnen baslap on eki jıl dawamında, yag'nıy Artakserkstin' patshalıg'ının' jigirmalanshı jılınan otız ekinshi jılına shekem men de, tuwısqanlarım da ha'kimge arnalg'an azıq-awqattan jemedik+. 15 Mennen burıng'ı ha'kimler xalıqqa awırmanlıq ju'klep, nan menen sharaptan tısqarı olardan qırıq shekel gu'mis te alg'an eken. Ha'tte, olardın' xızmetshileri de xalıqqa o'z hu'kimin o'tkergen eken. Biraq men Qudaydan qorqqanlıqtan, bulay islemedim. 16 Onın' ornına men bar ku'shimdi diywaldın' qurılısına bag'ıshladım. Xızmetkerlerimnin' ha'mmesi istin' basına jıynaldı. Bizler birde bir atız satıp almadıq.

17 Aylanamızdag'ı basqa xalıqlardan kelgenlerdi esapqa almag'annın' o'zinde, yahudiylerden ha'm lawazımlı adamlardan bir ju'z eliw adam menin' dasturxanımnan awqatlanatug'ın edi. 18 Bir ku'nlik awqat ushın bir o'giz, altı semiz qoy ha'm bir qansha tawıqlar pisiriletug'ın, ja'ne ha'r on ku'nde bir ret mol etip, tu'rli-tu'rli sharaplardan beriletug'ın edi. Degen menen, men u'lke ha'kimine tiyisli awqattı talap etpedim, onısız da xalıqtın' ju'gi awır edi.

19 Qudayım, bul xalıq ushın islegen islerimdi menin' iygiligim ushın eske ala go'r!+

Nexemiyag'a qarsı til biriktiriw

6 [1] Diywallardı qurıp, buzılg'an jerlerinin' birde birewin qaldırmay,
tolıq on'lap bolg'anım Sanballat, Tobiya, arab xalqınan bolg'an Geshem
ha'm basqa dushpanlarımnın' qulag'ına jetip bardı. Biraq ol waqıtta, men
ele da'rwazalardın' qapıların ornatıp bolmag'an edim+. [2] Sonda Sanballat
penen Geshem mag'an adam jiberip: «Ono tegisligindegi awıllardın'
birinde* ushırasayıq», – dedi. Olar mag'an zıyan keltiriw niyetinde edi+.
[3] Sonlıqtan men de olarg'a xabarshılar jiberip: «Men u'lken bir is penen
ba'ntpen. Sonlıqtan bara almayman. Ne ushın men isti taslap, sizlerge
barıwım ha'm jumıstı toqtatıwım kerek?» – dedim. [4] Olar to'rt ma'rte sol
xabardı jiberdi, men de to'rt ma'rte solay juwap qaytardım.

[5] Sonda besinshi ret Sanballat mag'an o'z xızmetshisin jiberdi. Onın'
qolında mo'rlenbegen ashıq xat bar edi. [6] Xatta bılay dep jazılg'an edi:

> «Basqa xalıqlar arasında xabarlar tarag'an, Geshem de bunı
> tastıyıqlaydı. Sen ha'm yahudiyler qozg'alan' ko'teriwdi oylap
> atırsızlar. Sol sebepten sizler diywallardı qayta tiklep atırg'an ekensiz.
> Usı xabarlarg'a qarag'anda, sen olarg'a patsha bolmaqshı ekensen'+.
> [7] Ja'ne de, o'zin' haqqında: „Yahudanın' o'z patshası bar!“ dep
> ja'riyalawı ushın, sen payg'ambarlardı da tayınlapsan'. Bul so'zler,
> a'lbette, patshanın' qulag'ına jetip baradı. Sonlıqtan kel, birge ken'esip
> alayıq».

[8] Men og'an adam jiberip: «Aytqanların'nın' ha'mmesi jalg'an, bulardı
sen o'zin' oylap shıg'arg'ansan'», – dep juwap berdim.

[9] Olardın' ha'mmesi bizlerdi qorqıtpaqshı bolıp: «Qolların isten
suwıtsaq, is toqtaydı», – dep oylag'an edi. Bug'an qarsı, men Qudaydan
qollarıma ku'sh beriwin soradım. [10] Bir ku'ni men Mehetabeldin' aqlıg'ı
Delaya ulı Shemayanın' u'yine bardım. Ol u'yine tıg'ılıp alg'an edi. Ol
mag'an:

– Kel, Qudaydın' U'yinde, İbadatxananın' ishinde ushırasıp, esiklerin
tas qılıp, ildirip alayıq. Sebebi olar seni o'ltiriw ushın kelejaq, tu'nde seni
o'ltiriwge keledi, – dedi.

[11] Biraq men og'an:

– Men qashıp ketetug'ın adamg'a uqsayman ba? Yaki tiri qalıw ushın,
İbadatxanag'a jasırınatug'ın adamg'a uqsayman ba? Barmayman, – dedim.
[12] Men onı Qudaydın' jibermegenin, biraq onı Tobiya menen Sanballat

parag'a satıp alg'anlıqtan, ol mag'an qarsı usınday jalg'an payg'ambarshılıq so'zlerin aytqanın tu'sinip jettim. 13 Olar meni qorqıtıw ushın ha'm qorqqanımnan onın' aytqanın qılıp, gu'na islewim ushın, Shemayanı jallag'an edi. Sonda meni jamanlap, abırayımdı to'giw ushın sebep tabılar edi.

14 Men bılay dep duwa ettim: «Qudayım, Tobiya menen Sanballattın' islegen islerin umıta go'rme! Sonday-aq meni qorqıtpaqshı bolg'an payg'ambar hayal Noadiyanı ha'm basqa payg'ambarlardı da esin'de saqlay go'r!»+

Diywal qurılısının' juwmaqlanıwı

15 Diywal Elul ayının' jigirma besinshi sa'nesinde*, eliw eki ku'nde pitkerildi. 16 Barlıq dushpanlarımız bul haqqında esitkende, a'tirapımızdag'ı xalıqlardın' ha'mmesi qorqıp ketti ha'm olardın' qattı en'sesi tu'sti. Sebebi olar bul istin' Qudayımızdın' ja'rdeminde islengenin tu'sindi.

17 Bunnan tısqarı, sol ku'nleri Yahuda aqsu'yekleri Tobiyag'a ko'p xatlar jazg'an bolıp, Tobiyadan da olarg'a xatlar kelip turdı. 18 Tobiya Arax ulı Shekaniyanın' ku'yew balası bolg'anlıqtan ha'm Tobiyanın' ulı Ehoxanan Berexiya ulı Meshullamnın' qızına u'ylengenlikten, Yahudadag'ı ko'p adamlar onın' menen nan sındırısıp, ant ishisken edi+. 19 Ha'tte, olar Tobiyanın' jaqsı isleri haqqında mag'an aytatug'ın, menin' aytqanlarımdı da og'an jetkerip turatug'ın edi. Tobiya da meni qorqıtıw ushın xatlar jiberip turatug'ın edi.

7 [1] Qala diywalı qurılıp, da'rwazanın' qapıları ornatılıp bolıng'annan
son', da'rwaza qarawılları, qosıqshılar ha'm lebiyliler xızmetke qoyıldı.
[2] Men tuwısqanım Xananiyge ha'm qorg'annın' a'skerbasısı Xananiyag'a
Erusalimge jetekshilik etiwdi tapsırdım. A'skerbası Xananiy basqalarg'a
qarag'anda sadıq ha'm Qudaydan qorqatug'ın adam edi+. [3] Men olarg'a
bılay dedim: «Ku'n qattı qızg'an waqıtta, Erusalim da'rwazaları jabıq
tursın. Da'rwaza qarawılları xızmette turg'anda qapılar jabılıp, ildirip
qoyılsın. Qarawıllar Erusalim turg'ınlarınan tayınlansın. Olardın'
ayırımları na'wbetshilikte tursın, al ayırımları o'z u'yinin' qarsı aldın
qarawıllasın»+.

Su'rginnen qaytıp kelgenlerdin' dizimi

[4] • Erusalim ken' ha'm ullı qala edi. Biraq onın' xalqı az bolıp, qurılg'an
jaylar da ele az edi. [5] Sonda Qudayım menin' ju'regime aqsu'yeklerdi,
basshılardı ha'm xalıqtı jıynap, olardı shejiresi boyınsha dizimge alıwdı
saldı. Men su'rginnen birinshi bolıp qaytıp kelgenlerdin' jazba tu'rdegi
shejiresin taptım. Onda bılay dep jazılg'an edi:

[6] Babilon patshası Nabuxodonosordın' Babilong'a tutqın etip alıp
ketken adamları su'rgin etilip, tutqında bolg'an wa'layatlardan
Erusalimge ha'm Yahudadag'ı o'z qalalarına qaytıp keldi+. [7] Olar
Zerubbabel, Eshua, Nexemiya, Azariya, Raamiya, Naxmaniy, Mordoxay,
Bilshan, Misperet, Bigway, Nexum ha'm Baananın' basshılig'ında
qaytıp keldi.

Su'rginnen qaytqan İzrail erlerinin' dizimi to'mendegishe:+

[8] Parosh urpaqlarınan – 2172 adam;+

[9] Shefatiya urpaqlarınan – 372 adam;

[10] Arax urpaqlarınan – 652 adam;

[11] Paxat-Moab, yag'nıy Eshua ha'm İoab urpaqlarınan – 2818 adam;

[12] Elam urpaqlarınan – 1254 adam;

[13] Zattu urpaqlarınan – 845 adam;

14 Zakkay urpaqlarınan – 760 adam;

15 Binnuy urpaqlarınan – 648 adam;

16 Bebay urpaqlarınan – 628 adam;

17 Azgad urpaqlarınan – 2322 adam;

18 Adoniqam urpaqlarınan – 667 adam;

19 Bigway urpaqlarınan – 2067 adam;

20 Adin urpaqlarınan – 655 adam;

21 Ater, yag'nıy Xizkiya urpaqlarınan – 98 adam;

22 Xashum urpaqlarınan – 328 adam;

23 Betsay urpaqlarınan – 324 adam;

24 Xarif urpaqlarınan – 112 adam;

25 Gibon urpaqlarınan – 95 adam;

26 Beytlehemliler menen netofalılardan – 188 adam;

27 Anatotlılardan – 128 adam;

28 Beyt-Azmawetlilerden – 42 adam;

29 Kiryat-Yarimlilerden, kefiralılardan ha'm beerotlılardan – 743 adam;

30 Ramalılardan ha'm gebalılardan – 621 adam;

31 Mixmaslılardan – 122 adam;

32 Beyt-Ellilerden ha'm aylılardan – 123 adam;

33 Basqa nebolılardan – 52 adam;

34 Basqa elamlılardan – 1254 adam;

35 Xarimlilerden – 320 adam;

36 Erixolılardan – 345 adam;+

37 Lodlılardan, xadidlilerden ha'm onolılardan – 721 adam;

38 Senalılardan – 3930 adam;+

39 Ruwxaniyler:

Eshua na'silinen bolg'an Edaya urpaqlarınan – 973 adam;+

40 İmmer urpaqlarınan – 1052 adam;+

41 Pashxur urpaqlarınan – 1247 adam;+

42 Xarim urpaqlarınan – 1017 adam+.

43 Lebiyliler:

Hodewa na'silinen tarag'an Eshua ha'm Qadmiel urpaqlarınan – 74 adam.

44 Qosıqshılar:

Asaf urpaqlarınan – 148 adam;+

45 Da'rwaza qarawılları: Shallum, Ater, Talmon, Aqqub, Xatita ha'm Shobay urpaqlarınan – 138 adam+.

46 İbadatxana xızmetshileri:

Sixa urpaqlarınan, Xasufa urpaqlarınan, Tabbaot urpaqlarınan,+

47 Keros urpaqlarınan, Sia urpaqlarınan, Padon urpaqlarınan,

48 Lebana urpaqlarınan, Xagaba urpaqlarınan, Shalmay urpaqlarınan,

49 Xanan urpaqlarınan, Giddel urpaqlarınan, Gaxar urpaqlarınan,

50 Reaya urpaqlarınan, Resin urpaqlarınan, Neqoda urpaqlarınan,

51 Gazzam urpaqlarınan, Uzza urpaqlarınan, Paseax urpaqlarınan,

52 Besay urpaqlarınan, Meunim urpaqlarınan, Nefushesim urpaqlarınan,

53 Baqbuq urpaqlarınan, Xaqufa urpaqlarınan, Xarxur urpaqlarınan,

54 Baslit urpaqlarınan, Mexida urpaqlarınan, Xarsha urpaqlarınan,

55 Barqos urpaqlarınan, Sisera urpaqlarınan, Temax urpaqlarınan,

56 Neziax urpaqlarınan ha'm Xatifa urpaqlarınan edi.

57 Sulaymannın' xızmetshilerinin' urpaqları:

Sotay urpaqlarınan, Soferet urpaqlarınan, Perida urpaqlarınan,+

58 Yala urpaqlarınan, Darqon urpaqlarınan, Giddel urpaqlarınan,

59 Shefatiya urpaqlarınan, Xattil urpaqlarınan, Pokeret-Hassebayım urpaqlarınan ha'm Amon urpaqlarınan edi.

60 İbadatxana xızmetshileri menen Sulaymannın' xızmetshilerinin' urpaqlarınan barlıg'ı bolıp 392 adam edi.
61 Tel-Melax, Tel-Xarsha, Kerub, Addon ha'm İmmer qalalarınan ko'ship kelgen, biraq o'zlerinin' shıg'ısın ha'm İzraildın' qaysı urıwına tiyisli ekenin da'lilley almag'anlar mınalar edi:

62 Delaya, Tobiya ha'm Neqoda urpaqlarınan – 642 adam.

63 Sonday-aq ruwxaniyler na'silinen bolg'an Xabayya urpaqları, Haqqos urpaqları ha'm giladlı Barzillaydın' qızlarının' birine u'ylenip, qa'yin atasının' atı menen atalg'an Barzillay urpaqları+. 64 Bular jazba shejireden o'z shıg'ısın izledi, biraq taba almag'anlıqtan qanı taza emes dep, ruwxaniylik xızmetinen shetletildi. 65 Ha'kim olarg'a Urim ha'm Tummimnen paydalana alatug'ın ruwxaniy shıqpag'ansha, tek ruwxaniylerge beriletug'ın en' muxaddes tag'amnan jemewdi buyırdı+.

66 Pu'tkil ja'miyet ha'mmesi bolıp 42 360 adam edi. 67 Bulardan tısqarı,
olardın' 7337 qul ha'm shorıları, 245 erkek ha'm hayal qosıqshıları da bar
edi. 68 Ja'ne de, 736 atı, 245 g'ashırı, 69 435 tu'yesi ha'm 6720 eshegi bar edi.
70 Ayırım a'wlad basshıları isti ju'rgiziw ushın sıylar berdi. Ha'kim
qaznag'a 1000 darik* altın, 50 qırma, 530 dana ruwxaniylik kiyimin berdi.
71 Ayırım a'wlad basshıları istin' ju'riwi ushın qaznag'a 20 000 darik*
altın, 2200 mina* gu'mis berdi. 72 Al xalıqtın' qalg'an bo'legi 20 000 darik*
altın, 2000 mina* gu'mis ha'm 67 ruwxaniylik kiyimin berdi.
73 Solay etip, ruwxaniyler, lebiyliler, da'rwaza qarawılları, qosıqshılar,
ayırım adamlar, İbadatxana xızmetshileri ha'm pu'tkil İzrail xalqı o'z
qalalarına ornalastı.

Ezranın' Nızam kitabın xalıqqa oqıp beriwi

8 [1] İzraillılar qalalarına ornalasıp bolg'annan son', jetinshi ayda*
pu'tkil xalıq bir adamday bolıp Suw da'rwazasının' aldındag'ı
maydang'a jıynaldı. Olar ulama Ezradan Jaratqan İyenin' Muwsa arqalı
İzrail xalqına bergen buyrıqları jazılg'an Nızam kitabın alıp keliwdi
soradı+. [2] Sonda jetinshi aydın' birinshi ku'ni* ruwxaniy Ezra Nızam
kitabın xalıq jıynalg'an jerge alıp keldi. Erkekler, hayallar ha'm tın'lap,
oqılg'andı tu'sine alatug'ın balalardın' ha'mmesi sol jerde edi. [3] Ezra Suw
da'rwazası aldındag'ı maydanda erkeklerdin', hayallardın' ha'm tu'sine
alatug'ın ha'r bir adamnın' aldında ku'n shıqqannan tu'ske shekem Nızam
kitabın dawıslap oqıdı. Ha'mme oqılg'an so'zdi dıqqat penen tın'ladı+.

[4] Ulama Ezra usı is ushın aldın ala tayarlang'an ag'ash minber u'stinde
turdı. Onın' on' ta'repinde Mattitiya, Shema, Anaya, Uriya, Xilkiya ha'm
Maaseya, al shep ta'repinde Pedaya, Mishael, Malkiya, Xashum,
Xashbaddana, Zexariya ha'm Meshullam turdı.

[5] Biyik minberde turg'an Ezra pu'tkil xalıqtın' ko'z aldında kitaptı ashtı.
Sonda pu'tkil xalıq ornınan turdı. [6] Ezra ullı Qudayg'a, Jaratqan İyege
alg'ıs-maqtawlar ayttı. Pu'tkil xalıq qolların ko'terip: «Awmiyin,
awmiyin», – dep juwap berdi ha'm et-betinen jerge jıg'ılıp, Jaratqan İyege
sıyındı+.

[7] Lebiyliler – Eshua, Baniy, Sherebiya, Yamin, Aqqub, Shabbetay,
Hodiya, Maaseya, Kelita, Azariya, İozabad, Xanan, Pelaya o'z ornılarında
tik turg'an xalıqqa Nızamdı tu'sindirdi. [8] Olar Qudaydın' Nızam kitabın
anıq oqıp, ma'nisin tu'sindirip berdi ha'm xalıq oqılg'andı tu'sindi.

[9] Nızam so'zlerin esitkende, pu'tkil xalıq jıladı. Sonlıqtan ha'kim
Nexemiya, ulama ha'm ruwxaniy bolg'an Ezra ha'm xalıqqa u'yretip
turg'an lebiyliler xalıqqa: «Bu'gin Qudayın'ız Jaratqan İye ushın muxaddes
ku'n. Aza tutıp, ko'z jas to'kpen'ler», – dedi.

[10] Keyin Nexemiya xalıqqa bılay dedi: «Endi u'ylerin'izge qaytıp, maylı
awqatlardan jep, mazalı ishimliklerden ishin'ler. Awqat
tayarlamag'anlarg'a da sol na'rselerden pay berip jiberin'ler. Sebebi bu'gin
İyemiz ushın muxaddes ku'n. Qayg'ırman'lar, sebebi Jaratqan İye
beretug'ın quwanısh sizlerdi ku'shli qıladı».

[11] Lebiyliler de: «Tınıshlanın'lar, bu'gin muxaddes ku'n,
qayg'ırman'lar», – dep xalıqtı tınıshlandırdı. [12] Solay etip, pu'tkil xalıq jep-

ishiw, basqalarg'a payların beriw ha'm ullı quwanısh penen bayramlaw ushın ketti. O'ytkeni olar o'zlerine aytılg'anlardı tu'singen edi+.
13 Erten'ine pu'tkil xalıqtın' a'wlad basshıları, ruwxaniyler ha'm
lebiyliler Nızam so'zlerin u'yreniw ushın ulama Ezranın' janına jıynaldı.
14 Olar Nızamda jazılg'an Jaratqan İyenin' Muwsa arqalı bergen mına
buyrıg'ın taptı: «İzrail xalqı jetinshi aydag'ı bayram ku'nleri qoslarda
jasasın+. 15 Sonlıqtan barlıq qalalarda ha'm Erusalimde: „Jazılg'ang'a
muwapıq, tawlarg'a shıg'ıp, za'ytu'n, jabayı za'ytu'n, mirta, palma ha'm
basqa da japıraqlı ag'ashlardın' shaqaların alıp kelip, qos qurın'lar“, – dep
jar salıp, ja'riyalansın».
16 Solay etip, xalıq barıp, shaqalar alıp keldi ha'm ha'r bir adam o'z
tamlarının' basına, sharbaqlarına, Qudaydın' İbadatxanasının'
sharbag'ına, Suw da'rwazası aldındag'ı maydang'a ha'm Efrayım
da'rwazasının' aldındag'ı maydang'a o'zleri ushın qoslar qurıp aldı+.
17 Su'rginnen qaytıp kelgenlerdin' ha'mmesi qoslar qurıp, qoslarda jasadı.
Nun ulı Eshuanın' da'wirinen usı ku'nge deyin izraillılar bulay islemegen
edi. Olar sheksiz quwanıshqa bo'lengen edi. 18 Ezra birinshi ku'nnen son'g'ı
ku'nge deyin, ha'r ku'ni Qudaydın' Nızam kitabın oqıdı. Olar jeti ku'n
bayramladı, al segizinshi ku'ni qag'ıydag'a muwapıq saltanatlı jıynalıs
boldı+.

Xalıqtın' gu'naları ushın ta'wbe qılıwı

9 [1] Jetinshi aydın' jigirma to'rtinshi ku'ni* pu'tkil İzrail xalqı oraza
tutıp, aza kiyimin kiygen ha'm baslarına topıraq shashqan halda
jıynaldı+. [2] Sol waqıtta İzrail urpaqları barlıq basqa xalıqlardan ayırılıp
shıqtı. Olar o'zlerinin' gu'naların ha'm ata-babaları islegen jaman islerdi
ashıq moyınladı+. [3] Olar o'z orınlarında turıp, u'sh saattı o'zlerinin'
Qudayı Jaratqan İyenin' Nızam kitabın oqıw menen, al u'sh saattı gu'nanı
ashıq moyınlaw ha'm o'zlerinin' Qudayı Jaratqan İyege sıyınıw menen
o'tkizdi. [4] Eshua, Baniy, Qadmiel, Shebaniya, Bunniy, Sherebiya, Baniy ha'm
Kenaniy lebiyliler ushın ajıratılg'an sıpanın' u'stine shıg'ıp, Qudayı
Jaratqan İyege qattı dawıslap jalbarındı.

[5] Keyin lebiyliler Eshua, Qadmiel, Baniy, Xashabniya, Sherebiya,
Hodiya, Shebaniya ha'm Petaxiya bılay dedi: «Turıp, ma'n'gige bar bolg'an
Qudayın'ız Jaratqan İyege alg'ıs-maqtawlar aytın'lar». Olar bılay dep duwa
etti:

«Bizlerdin' ta'riyiplewlerimizden de, alg'ıs-maqtawlarımızdan da ullı
bolg'an Onın' dan'qlı atına alg'ıs-maqtawlar aytın'lar!

[6] Jaratqan İye, Sen jalg'ızsan'. Sen aspandı, aspannın' aspanın, olardag'ı
pu'tkil barlıqtı, jerdi ha'm ondag'ı barlıq na'rseni, ten'izlerdi ha'm olardın'
ishindegi barlıq na'rseni jarattın'. Ha'mmesine Sen jan berdin', pu'tkil
aspan deneleri sag'an sıyınadı+.

[7] Quday İye, Sen O'zin' İbramdı tan'lap alıp, kaldeylerdin' Ur qalasınan
alıp shıqtın' ha'm og'an İbrayım degen jan'a at berdin'+. [8] Onı aldın'da
sadıq dep taptın' ha'm onın' urpaqlarına kenaan, xett, amor, periz, ebus
ha'm girgash xalıqlarının' jerlerin beriw ushın, onın' menen kelisim
du'zdin'. Sen wa'den'di orınladın', sebebi Sen a'dilsen'+.

[9] Sen ata-babalarımızdın' Mısırda shekken azapların ko'rdin' ha'm
Qamıs ten'izi* janındag'ı olardın' dad-pa'riyadın esittin'+. [10] Menmensip,
ata-babalarımızg'a ja'bir ko'rsetkeni ushın, Sen faraong'a, onın' barlıq
xızmetkerlerine ha'm sol jerdegi onın' pu'tkil xalqına ka'ramatlı belgiler
ha'm tan' qalarlıq isler ko'rsettin'. Sol sebepli bu'ginge deyin O'zin'nin'
dan'qlı atın'dı saqlap qaldın'+. [11] Sen ata-babalarımızdın' ko'z aldında
ten'izdi ekige ayırdın' ha'm olar ten'izdi qurg'aq jer arqalı kesip o'tti. Al
olardı quwg'anlardı bolsa, teren' suwg'a ılaqtırılg'an tas kibi ten'iz tu'bine
batırıp jiberdin'+. [12] Ku'ndiz minara sıyaqlı bult bolıp, tu'nde olardın'

ju'retug'ın jollarına jaqtı tu'siriw ushın minara sıyaqlı ot bolıp, ata-babalarımızg'a jol ko'rsettin'+.

13 Sen Sinay tawına tu'sip, aspannan olar menen so'ylestin' ha'm
olarg'a a'dil nızamlar, durıs ko'rsetpeler, iygilikli qag'ıydalar ha'm
buyrıqlar berdin'+. 14 Olarg'a O'zin'nin' muxaddes Shabbat* ku'nin'di
bildirdin'. Qulın' Muwsa arqalı buyrıqlar, qag'ıydalar ha'm nızamlar
berdin'+. 15 Ash bolg'anında, aspannan nan jawdırdın', sho'llegeninde,
jartastan suw shıg'arıp berdin'. Sen olarg'a O'zin' beremen dep ant ishken
jerge barıwdı ha'm sol jerdi iyelewdi buyırdın'+.

16 Biraq ata-babalarımız ta'kabbirlik ha'm qaysarlıq qılıp, buyrıqların'a
boysınbadı. 17 Olar boysınıwdan bas tartıp, Senin' o'zlerinin' ko'z aldında
islegen ka'ramatların'dı umıttı. Olar menmenlik etti ha'm Mısırdag'ı
qullıqqa qaytıw ushın o'zlerine bir basshı qoyıp alıp, Sag'an qarsı bas
ko'terdi. Biraq Sen keshiretug'ın, miyrimli, rehimli, sabır-taqatlı ha'm
su'yispenshiligi sheksiz Quday bolg'anlıqtan, olardı taslap ketpedin'+.
18 Ha'tte, ata-babalarımız o'zlerine tananın' mu'sinin islep alıp: „Mine,
bizlerdi Mısırdan alıp shıqqan qudayımız“, – dep Seni qattı xorladı+.

19 Biraq Senin' rehimliligin' ullı bolg'anlıg'ı sebepli, olardı sho'lde
taslap ketpedin'. Ku'ndiz olarg'a jol ko'rsetiwshi minara sıyaqlı bult ta,
tu'nde olardın' ju'retug'ın jollarına jaqtı tu'siriwshi minara sıyaqlı ot ta
olardı ta'rk etpedi+. 20 Sen olarg'a ta'lim beriw ushın, O'zin'nin' iygilikli
Ruwxın'dı berdin'. Awızlarınan mannanı* tartıp almadın', sho'lin
qandırıw ushın suw da berdin'+. 21 Sho'lde Sen olardı qırıq jıl baqtın': olar
hesh na'rseden kemlik ko'rmedi, kiyimleri de tozbadı, ayaqları da
qabarmadı+.

22 Sen olarg'a patshalıqlar menen xalıqlardı ta'slim etip, olardın' barlıq
jerlerin bo'listirip berdin'. Olar Xeshbon patshası Sixonnın' ha'm Bashan
patshası Ogtın' jerlerine iyelik etti+. 23 Sen olardın' urpaqların aspandag'ı
juldızlarday etip ko'beyttin' ha'm olardı ata-babalarına: „Kirip, iyelik
etin'ler“, degen jerge alıp keldin'+. 24 Olardın' urpaqları sol jerge kirip, onı
iyeledi. Sen olarg'a sol jerdin' turg'ınları bolg'an kenaanlılardı
boysındırdın' ha'm qa'legenin qılıw ushın, kenaanlılardın' patshaları
menen xalqın olarg'a ta'slim ettin'+. 25 Olar qorg'an qalalardı, o'nimdar
jerlerdi basıp aldı ha'm tu'rli jaqsı zatlar menen toltırılg'an u'ylerdi,
qazılg'an suw saqlag'ıshlardı, ju'zimzarlardı, za'ytu'n bag'ların ha'm ko'p

sanlı miywe ag'ashların iyeledi. Olar jep toydı, semirdi ha'm Senin' ullı iygiligin'nen ra'ha'tlendi+.
26 Biraq olar boysınbay, Sag'an qarsı bas ko'terdi. Olar Senin' Nızamın'a arqasın burıp, Sag'an qaytıwg'a shaqırg'an payg'ambarların'dı o'ltirdi. Usılay olar Sag'an qattı til tiygizdi+. 27 Sonlıqtan Sen olardı dushpanlarının' qolına berdin', dushpanları olardı ezdi. Olar azap shekken waqıtlarında, Sag'an jalbarındı. Sen olardı aspannan esittin' ha'm O'zin'nin' ullı rehimin' menen olarg'a qutqarıwshılardı jiberdin'. Qutqarıwshılar olardı dushpanlarının' qolınan qutqardı+.
28 Biraq olar tınıshlıqqa eriskennen son', ja'ne Senin' ko'z aldın'da jaman islerdi isledi. Sol sebepli Sen olardı qaytadan dushpanlarının' qolına berdin' ha'm dushpanları olardın' u'stinen hu'kimdarlıq etti. Olar ja'ne Sag'an jalbarıng'anda, Sen olardı aspannan esittin' ha'm O'zin'nin' ullı rehimin' menen olardı ko'p ma'rte qutqarıp aldın'+.
29 Sen olardı O'z Nızamın'a qaytarıw ushın eskertsen' de, qaysarlıq etip, buyrıqların'a boysınbadı ha'm qag'ıydaların'nan ju'z burıp, gu'na isledi. Eger olardı orınlag'anda, o'mirge eriser edi. Biraq olar Sag'an teris qaradı ha'm menmensip, boysınıwdan bas tarttı+. 30 Jıllar boyı olardı shıdamlılıq penen ku'ttin'. O'z Ruwxın' menen payg'ambarların' arqalı olarg'a eskerttin'. Biraq olar tın'lamadı. Sonlıqtan Sen olardı aynalasındag'ı xalıqlarg'a ta'slim ettin'+. 31 Biraq O'zin'nin' ullı rehimliligin' sebepli, olardı tolıq joq qılmadın' ha'm ta'rk etpedin'. Sebebi Sen miyrimli ha'm rehimli Qudaysan'+.
32 Qudayımız, O'z kelisimine ha'm su'yispenshiligine sadıq bolg'an miyrimli, ullı, qu'diretli ha'm aybatlı Qudaysan'! Assiriya patshalarının' da'wirinen bu'ginge deyin bizler shekken azaplar, patshalarımız, basshılarımız, ruwxaniylerimiz, payg'ambarlarımız, ata-babalarımız ha'm pu'tkil xalqımız shekken azaplar Senin' na'zerin'de az bolıp ko'rinbegey+.
33 Basımızg'a tu'sken ha'r bir iste Sen a'dil boldın'. O'ytkeni Sen sadıqlıq penen is tutsan' da, bizler jawızlıq isley berdik+. 34 Patshalarımız, basshılarımız, ruwxaniylerimiz ha'm ata-babalarımız Senin' Nızamın' boyınsha jasamadı, Sen bergen buyrıq ha'm eskertiwlerge qulaq aspadı+.
35 Olar o'z patshalıqlarında, Sen bergen ullı jaqsılıq ishinde jasasa da, ken' ha'm o'nimdar jerlerdi ajıratıp bersen' de, olar Sag'an qulaq aspadı ha'm o'zlerinin' jawız islerinen qaytpadı+.

36 Mine, bu'gin bizler qulmız. Miywelerinen jep, iygiliginen tatsın dep
ata-babalarımızg'a bergen jerin'de qul bolıp jasap atırmız+.
37 Gu'nalarımız sebepli, jerimizdin' mol hasılın u'stimizden O'zin' qoyg'an
patshalarg'a beremiz. Olar o'zlerimizdi de, mallarımızdı da qa'legeninshe
basqaradı. Bizler qattı azap shegip atırmız»+.

Xalıqtın' minnetleme alıwı

38 «Usı isler sebepli bizler jazba tu'rde qatal minnetleme alamız. Og'an
basshılarımız, lebiylilerimiz ha'm ruwxaniylerimiz qol qoyıp, mo'r
basadı»+.

10 [1] Minnetlemege mo'r basqanlar mınalar edi:
Xaxaliya ulı ha'kim Nexemiya ha'm Sedekiya+.
[2] Ruwxaniyler:
Seraya, Azariya, Eremiya, [3] Pashxur, Amariya, Malkiya, [4] Xattush,
Shebaniya, Mallux,+ [5] Xarim, Meremot, Obadiya, [6] Daniel, Ginneton, Barux,
[7] Meshullam, Abiya, Miyamin, [8] Maaziya, Bilgay, Shemaya.
[9] Lebiyliler:
Azaniya ulı Eshua, Xenadad urpaqlarınan Binnuy, Qadmiel,+ [10] olardın'
tuwısqanları: Shebaniya, Hodiya, Kelita, Pelaya, Xanan, [11] Mixa, Rexob,
Xashabiya, [12] Zakkur, Sherebiya, Shebaniya, [13] Hodiya, Baniy, Beninu,
[14] Xalıq basshıları:
Parosh, Paxat-Moab, Elam, Zattu, Baniy,+ [15] Bunniy, Azgad, Bebay,
[16] Adoniya, Bigway, Adin, [17] Ater, Xizkiya, Azzur, [18] Hodiya, Xashum, Betsay,
[19] Xarif, Anatot, Nebay, [20] Magpiash, Meshullam, Xezir, [21] Meshezabel,
Sadoq, Yaddua, [22] Pelatiya, Xanan, Anaya, [23] Hoshea, Xananiya, Xashshub,
[24] Halloxesh, Pilxa, Shobek, [25] Rexum, Xashabna, Maaseya, [26] Axiya, Xanan,
Anan, [27] Mallux, Xarim, Baana.
[28] Qalg'an xalıqtın' ha'mmesi: ruwxaniyler, lebiyliler, da'rwaza
qarawılları menen İbadatxana xızmetshileri, qosıqshılar, Qudaydın'
Nızamına muwapıq basqa xalıqlardan bo'leklengen ha'r bir adam hayalları
ha'm oqılg'andı tu'sine alatug'ın ul-qızları menen birge+ [29] o'z
tuwısqanlarına, yag'nıy aqsu'yeklerge qosılıp bılay dep ant ishti: «Bizler
Qudaydın' O'z qulı Muwsa arqalı bergen Nızamı boyınsha jasaymız, İyemiz
bolg'an Jaratqan İyenin' barlıq buyrıqlarına, nızam ha'm qag'ıydalarına
tolıq boysınamız. Al boysınbag'anlarg'a na'let jawsın! [30] A'tirapımızdag'ı
xalıqlar menen qız alıp, qız berispeymiz+. [31] Eger a'tiraptag'ı xalıqlar
Shabbat ku'ni qanday da bir zatın yamasa biydayın satıw ushın alıp kelse,
olardan Shabbat ku'ni yamasa qanday da bir muxaddes ku'nde zat satıp
almaymız. Ha'r jeti jıldın' jetinshi jılında bir ret jerdi su'rmeymiz ha'm
qarızlarımızdan keshemiz+. [32] Qudayımızdın' İbadatxanasındag'ı xızmet
ushın jılına shekeldin' u'shten birin beriw minnetlemesin o'zimizge
alamız+. [33] Bul aqsha usınılg'an nanlar, ku'ndelikli g'a'lle sadaqaları,
ku'ndelikli jandırılatug'ın qurbanlıqlar, Shabbat ku'ni, Jan'a ay bayramları,
belgilengen bayramlar, muxaddes sadaqalar, İzrail urpaqlarının' gu'nasın
keshiriw ushın beriletug'ın qurbanlıqlar ha'm Qudayımızdın'
İbadatxanasındag'ı basqa isler ushın jumsaladı+. [34] Bizler – ruwxaniyler,

lebiyliler ha'm xalıq birgelikte shek taslaymız. Ol arqalı Nızamda jazılg'anına muwapıq, Qudayımız Jaratqan İyenin' qurbanlıq ornında jag'ılatug'ın otındı ha'r jılı belgilengen waqıtta Qudayımızdın' İbadatxanasına qaysı a'wladtın' alıp keletug'ının belgilep alamız+. 35 Ha'r jılı eginimizdin' ha'm ha'r bir miywe ag'ashımızdın' birinshi o'nimin Jaratqan İyenin' İbadatxanasına alıp kelemiz+. 36 Nızamda jazılg'anınday, tun'g'ısh ullarımızdı, mallarımızdın' birinshi to'llerin, sonday-aq iri ha'm mayda mallarımızdın' birinshi to'llerin Qudayımızdın' İbadatxanasına, sol jerde xızmet etip atırg'an ruwxaniylerge alıp kelemiz+. 37 Ja'ne da'slepki tartılg'an unnan iylengen qamırımızdı, basqa o'nimlerimizden beriletug'ın sadaqalardın', barlıq miywe ag'ashlarımızdın' miywelerinin', sharaptın' ha'm za'ytu'n mayının' da'slepki o'nimlerin Qudayımızdın' İbadatxanasındag'ı zatlar saqlanatug'ın bo'lmege qosıw ushın ruwxaniylerge beremiz. Al jerimizden o'ngen o'nimnen beriletug'ın u'sirdi lebiylilerge beremiz. Sebebi diyxanshılıq penen shug'ıllanatug'ın ha'mme qalalardan alınatug'ın u'sirdi lebiyliler jıynaydı+. 38 Lebiyliler u'sir jıynap atırg'anda, Xaron urpag'ınan bolg'an bir ruwxaniy olardın' qasında boladı. Lebiyliler o'zleri jıynag'an u'sirden onnan birin Qudaydın' İbadatxanasındag'ı zatlar saqlanatug'ın bo'lmege beredi+. 39 İzrail xalqı ha'm lebiyliler biydaydan, jan'a sharaptan, za'ytu'n mayınan beriletug'ın sadaqalardı sol zatlar saqlanatug'ın bo'lmelerge alıp keledi. Ol jerde Muxaddesxana buyımları saqlanadı. Sonday-aq ruwxaniyler, da'rwaza qarawılları ha'm qosıqshılar xızmet waqtında sol jerde boladı.

Bizler Qudayımızdın' İbadatxanasın qarawsız qaldırmaymız»+.

Erusalim turg'ınları

11 1 • Xalıq basshıları muxaddes qala Erusalimde qalıp, sol jerge
ornalastı. Xalıqtın' onnan birinin' muxaddes qalag'a, Erusalimge
kelip jasawı ushın shek taslandı. Al qalg'an tog'ız bo'legi o'z qalalarında
qaldı+. 2 Ja'ne Erusalimde jasap qalıwdı qa'legenlerdin' ha'mmesine xalıq
pa'tiya berdi.

3 Degen menen, bazı izraillılar, ruwxaniyler, lebiyliler, İbadatxana
xızmetshileri, Sulaymannın' xızmetshilerinin' urpag'ınan bolg'anlar o'z
iyeliklerinde, Yahuda qalalarında jasadı. Erusalimde jasaytug'ın wa'layat
basshıları mınalar edi:+ 4 Yahuda ha'm Benyamin urpaqlarınan bazıları
Erusalimge ornalastı.

Yahuda urpaqlarınan: Peres na'silinen Ataya. Ataya Uzziya ulı, Uzziya
Zexariya ulı, Zexariya Amariya ulı, Amariya Shefatiya ulı, Shefatiya
Mahalalel ulı edi+. 5 Shela na'silinen Maaseya. Maaseya Barux ulı, Barux
Kol-Xoze ulı, Kol-Xoze Xazaya ulı, Xazaya Adaya ulı, Adaya İoyarib ulı,
İoyarib Zexariya ulı edi+. 6 Peres urpaqlarınan 468 adam Erusalimge
ornalastı. Olar batır jawıngerler edi.

7 Benyamin urpag'ınan:

Meshullam ulı Sallu. Meshullam İoed ulı, İoed Pedaya ulı, Pedaya
Qolaya ulı, Qolaya Maaseya ulı, Maaseya İtiel ulı, İtiel Eshaya ulı edi.
8 Sallug'a Gabbay ha'm Sallay qosılıp, ha'mmesi bolıp 928 adam boldı.
9 Zixriy ulı İoel olarg'a basshılıq etti, al Hassenua ulı Yahuda qalada İoelden
keyingi ekinshi basshı edi.

10 Ruwxaniylerden: İoyarib ulı Edaya, Yaxin, 11 Qudaydın'
İbadatxanasının' bas xızmetshisi Seraya. Seraya Xilkiya ulı, Xilkiya
Meshullam ulı, Meshullam Sadoq ulı, Sadoq Merayot ulı, Merayot Axitub
ulı edi+. 12 Olardın' Qudaydın' İbadatxanasında xızmet etetug'ın
tuwısqanlarının' sanı 822 adam;

Eroxam ulı Adaya. Eroxam Pelaliya ulı, Pelaliya Amsiy ulı, Amsiy
Zexariya ulı, Zexariya Pashxur ulı, Pashxur Malkiya ulı edi. 13 Adayanın'
a'wlad basshıları bolg'an tuwısqanları barlig'ı bolıp 242 adam;

Azarel ulı Amashsay. Azarel Axzay ulı, Axzay Meshillemot ulı,
Meshillemot İmmer ulı edi. 14 Amashsaydın' batır jawınger bolg'an
tuwısqanları 128 adam. Olardın' basshısı Haggedolim ulı Zabdiel edi.

15 Lebiylilerden: Xashshub ulı Shemaya. Xashshub Azriqam ulı, Azriqam
Xashabiya ulı, Xashabiya Bunniy ulı edi. 16 Lebiylilerdin' basshılarınan
Shabbetay ha'm İozabad. Olar Qudaydın' İbadatxanasının' sırtqı isleri
menen shug'ıllanatug'ın edi+. 17 Mixa ulı Mattaniya ta'riyiplew duwasın
alıp barıwshı bas jetekshi edi. Mixa Zabdiy ulı, Zabdiy Asaf ulı edi.
Mattaniyanın' tuwısqanlarınan biri Baqbuqıya onnan keyingi ekinshi
da'rejeli xızmetshi edi. Ja'ne de, Shammua ulı Abda da bar edi. Shammua
Galal ulı, Galal Edutun ulı edi+. 18 Muxaddes qalada jasaytug'ın lebiyliler
barlıg'ı bolıp 284 adam edi.

19 Da'rwaza qarawılları:

Da'rwazalarda Aqqub, Talmon ha'm olardın' tuwısqanları
na'wbetshilik etetug'ın edi. Olar ha'mmesi bolıp 172 adam edi+.

20 İzraillılardın', ruwxaniylerdin' ha'm lebiylilerdin' qalg'anları
Yahudanın' barlıq qalaları boylap, o'z u'lesine tiygen jerde jasadı.

21 İbadatxana xızmetshileri Ofel to'beshiginde jasadı. Olardı Sixa menen
Gishpa basqardı+.

22 Lebiylilerdin' Erusalimdegi basshısı Baniy ulı Uzziy bolıp, Baniy
Xashabiya ulı, Xashabiya Mattaniya ulı, Mattaniya Mixa ulı edi. Uzziy
Qudaydın' İbadatxanasında qosıq aytıw xızmetin atqarıp kelgen Asaftın'
urpaqlarınan edi+. 23 Patshanın' qosıqshılarg'a bergen ayrıqsha pa'rmanı
bar edi. Qosıqshılarg'a ha'r ku'n ushın belgilengen mug'darda qarjı
ajıratılg'an edi.

24 Yahuda ulı Zerax urpaqlarınan Meshezabel ulı Petaxiya İzrail xalqına
baylanıslı barlıq islerde Persiya patshasının' ken'esshisi boldı+.

Erusalimnin' sırtındag'ılar

25 Yahuda urıwının' ayırım adamları o'z atızlarına jaqın jerdegi
qalalarda jasap qaldı. Olar: Kiryat-Arbada ha'm og'an tiyisli awıllarda,
Dibonda ha'm og'an tiyisli awıllarda, Eqabseelde ha'm og'an tiyisli
awıllarda, 26 Eshuada, Moladada, Beyt-Pelette, 27 Xasar-Shualda, Beer-
Shebada ha'm og'an tiyisli awıllarda, 28 Siklagta, Mexonada ha'm og'an
tiyisli awıllarda, 29 En-Rimmonda, Sorada, Yarmutta, 30 Zanoaxda,
Adullamda ha'm og'an tiyisli awıllarda, Laxishte ha'm og'an tiyisli
atızlarda, Azeqada ha'm og'an tiyisli awıllarda jasap qaldı. Olar Beer-
Shebadan Hinnom oypatlıg'ına shekemgi jerlerge ornalastı.

31 Benyamin urpaqları Geba, Mixmas, Ayya, Beyt-El ha'm onın'
a'tirapındag'ı awıllarda, 32 Anatot, Nob, Ananiya, 33 Xasor, Rama, Gittayım,
34 Xadid, Seboim, Neballat, 35 Lod, Ono ha'm O'nermentshiler oypatlıg'ında
jasadı. 36 Yahuda jerinen kelgen lebiylilerdin' ayırım toparları
benyaminliler arasına ornalastı.

Ruwxaniyler menen lebiylilerdin' dizimi

12 [1] Shealtiel ulı Zerubbabel ha'm bas ruwxaniy Eshua menen birge
su'rginnen qaytıp kelgen ruwxaniyler menen lebiyliler mınalar edi:
Ruwxaniyler: Seraya, Eremiya, Ezra,+ [2] Amariya, Mallux, Xattush,
[3] Shekaniya, Rexum, Meremot, [4] İddo, Ginneton, Abiya, [5] Miyamin, Maadiya,
Bilga, [6] Shemaya, İoyarib, Edaya, [7] Sallu, Amoq, Xilkiya, Edaya. Bular
Eshuanın' da'wirinde o'zlerinin' izindegi barlıq ruwxaniylerge basshılıq
etken edi.
[8] Lebiyliler:
Eshua, Binnuy, Qadmiel, Sherebiya, Yahuda ha'm Mattaniya. Mattaniya
o'z tuwısqanları menen birge ta'riyiplew qosıqların alıp barıw isine
juwapker edi+. [9] Al olardın' tuwısqanları Baqbuqıya menen Unniy xızmet
waqtında olardın' qarsı aldında turatug'ın edi.
[10] Bas ruwxaniy bolg'an Eshua İoyakimnin' a'kesi edi. İoyakim
Elyashibtin' a'kesi, Elyashib İoyadanın' a'kesi,+ [11] İoyada İonatannın'
a'kesi, İonatan Yadduanın' a'kesi edi.
[12] Bas ruwxaniy İoyakim da'wirinde a'wlad basshıları bolg'an
ruwxaniyler mınalar edi: Seraya na'silinen Meraya, Eremiya na'silinen
Xananiya, [13] Ezra na'silinen Meshullam, Amariya na'silinen Ehoxanan,
[14] Malixiy na'silinen İonatan, Shebaniya na'silinen Yusup, [15] Xarim
na'silinen Adna, Merayot na'silinen Xelqay, [16] İddo na'silinen Zexariya,
Ginneton na'silinen Meshullam,+ [17] Abiya na'silinen Zixriy, Minyamin
na'silinen bir basshı, Moadiya na'silinen Piltay, [18] Bilga na'silinen
Shammua, Shemaya na'silinen Ehonatan, [19] İoyarib na'silinen Mattenay,
Edaya na'silinen Uzziy, [20] Sallay na'silinen Qallay, Amoq na'silinen Eber,
[21] Xilkiya na'silinen Xashabiya, Edaya na'silinen Netanel.
[22] Bas ruwxaniyler bolg'an Elyashib, İoyada, Yuxanan ha'm Yadduanın'
waqtında, Persiya patshası Dariydin' hu'kimdarlıg'ı da'wirinde, lebiyli
a'wlad basshılarının' ha'm ruwxaniylerdin' dizimi jazıp qoyıldı+.
[23] Elyashib ulı Yuxanannın' zamanına deyingi lebiyli a'wlad basshılarının'
dizimi jılnama kitabına jazıldı.
[24] Lebiyli basshılardan Xashabiya, Sherebiya ha'm Qadmiel ulı Eshua bir
ta'repte, olardın' tuwısqanları qarsı ta'repte turıp, Qudaydın' adamı
bolg'an Dawıttın' ko'rsetpesine muwapıq, gezekpe-gezek alg'ıs-maqtaw
ha'm ta'riyiplew qosıqların aytatug'ın edi+.

25 Mattaniya, Baqbuqıya, Obadiya, Meshullam, Talmon ha'm Aqqub
na'wbet penen da'rwaza qarawılları bolıp, İbadatxana da'rwazasının'
ishindegi zatlar saqlanatug'ın bo'lmelerdi qarawıllaytug'ın edi+.
26 Olar İosadaqtın' aqlıg'ı, Eshuanın' ulı İoyakim, ha'kim Nexemiya,
ulama ha'm ruwxaniy Ezra jasag'an da'wirde xızmet etti+.

Erusalim diywalının' bag'ıshlanıwı

27 Erusalimnin' jan'a diywalların Qudayg'a bag'ıshlaw ra'simin o'tkeriw
ushın, ha'mme jerde jasap atırg'an lebiyliler Erusalimge shaqırtıldı. Olar
ta'riyiplew qosıqların aytıp, kimbal, arfa ha'm liralar shertip, onı
quwanıshlı tu'rde o'tkeriwi tiyis edi+. 28 Qosıqshılar Erusalimnin'
a'tirapındag'ı u'lkelerden, netofalılardın' awıllarınan, 29 Beyt-Gilgaldan
ha'm Geba menen Azmawet jerlerinen keldi. Sebebi qosıqshılar Erusalim
a'tirapınan o'zleri ushın awıllar qurıp alg'an edi. 30 Ruwxaniyler menen
lebiyliler da'slep o'zlerin pa'klew ra'siminen o'tkerdi, son'ınan xalıqtı,
da'rwazalardı ha'm diywaldı pa'kledi+.
31 Sonda men Yahuda basshıların diywaldın' u'stine shıg'ardım ha'm
ta'riyiplew qosıqların aytatug'ın u'lken eki topardı tayınladım. Olardın'
birewi diywaldın' on' ta'repi boylap, Tezek da'rwazasına qaray ju'rdi+.
32 Olardın' izinen Hoshaya ha'm Yahuda basshılarının' yarımı, 33 Azariya,
Ezra, Meshullam, 34 Yahuda, Benyamin, Shemaya, Eremiya, 35 ha'm ka'rnay
shertken bir neshe ruwxaniyler ju'rdi. Olardan biri İonatan ulı Zexariya
bolıp, İonatan Shemaya ulı, Shemaya Mattaniya ulı, Mattaniya Mixaya ulı,
Mixaya Zakkur ulı, Zakkur Asaf ulı edi+. 36 Zexariyanın' tuwısqanları
Shemaya, Azarel, Milalay, Gilalay, Maay, Netanel, Yahuda ha'm Xananiy
Qudaydın' adamı bolg'an Dawıttın' saz a'sbaplarına uqsag'an a'sbaplardı
shertip ju'rdi. Olardın' aldında ulama Ezra ju'rdi+. 37 Olar Bulaq
da'rwazasınan o'tip, Dawıttın' qalasının' diywalına qaray ko'teriletug'ın
teksheler arqalı Dawıttın' sarayının' u'stingi ta'repinen kesip o'tip, shıg'ıs
ta'reptegi Suw da'rwazasına qaray ketti+.
38 Ta'riyiplew qosıqların aytatug'ın ekinshi topar diywaldın' u'sti
boylap, shep ta'repke qaray ju'rdi. Men de xalıqtın' yarımı menen birge
olardın' izine erdim. Bizler Tandırlar minarasınan o'tip, Ken' diywalg'a
qaray ju'rdik+. 39 Efrayım da'rwazasın, Eshana da'rwazasın, Balıq
da'rwazasın, Xananel minarasın, Ju'zlik minarasın ha'm Qoy da'rwazasın
basıp o'tip, Saqshılar da'rwazasına kelip toqtadıq+.

40 Keyin ta'riyiplew qosıqların aytatug'ın eki topar Qudaydın'
İbadatxanasındag'ı o'zlerinin' ornında turdı. Men de, menin' janımda
bolg'an basshılardın' yarımı da sol jerde turdı. 41 Ruwxaniyler: Elyakim,
Maaseya, Minyamin, Mixaya, Elyoenay, Zexariya, Xananiya janımda
ka'rnay shertip ju'rdi. 42 Ja'ne de, Maaseya, Shemaya, Elazar, Uzziy,
Ehoxanan, Malkiya, Elam ha'm Ezer de bar edi. Qosıqshılar İzraxiyanın'
basshılıg'ında baqırıp qosıq ayttı. 43 Sol ku'ni ko'p qurbanlıqlar berildi.
Xalıq shadlıqqa bo'lendi, sebebi Quday olarg'a u'lken quwanısh sıylag'an
edi. Hayallar da, balalar da shadlıqqa bo'lendi, Erusalimnin' shadlıg'ı uzaq-
uzaqlarg'a esitilip turdı.

44 Sol ku'ni berilgen sadaqalar, da'slepki o'nimler ha'm u'sirler
saqlanatug'ın bo'lmeler u'stinen juwapker adamlar xızmetke qoyıldı.
Ha'mme yahudalılardın' ruwxaniyler menen lebiylilerdin' xızmetinen
kewli toq bolg'anlıqtan, Nızam boyınsha qalalardın' a'tirapındag'ı egislik
jerlerden jıynalatug'ın, ruwxaniyler menen lebiylilerge arnalg'an u'lesler
usı bo'lmelerge alıp kelindi. 45 Ruwxaniyler menen lebiyliler o'zlerinin'
Qudayının' xızmetin ha'm pa'klew xızmetin alıp bardı. Qosıqshılar menen
da'rwaza qarawılları da Dawıttın' ha'm onın' ulı Sulaymannın' ko'rsetpesi
boyınsha o'z xızmetlerin atqardı. 46 O'ytkeni burınnan Dawıt penen
Asaftın' da'wirinde qosıqshılarg'a jetekshi qoyılg'an bolıp, Qudayg'a arnap
alg'ıs-maqtaw ha'm ta'riyiplew qosıqların aytatug'ın edi+.
47 Zerubbabeldin' ha'm Nexemiyanın' zamanında pu'tkil İzrail xalqı
qosıqshılar menen qarawıllardı ku'ndelikli azıq-awqat penen ta'miyinlep
turdı. Xalıq lebiylilerge o'z u'leslerin ayırıp berdi, lebiyliler de Xaron
urpaqlarına, yag'nıy ruwxaniylerge tiyislisin ajıratıp berdi+.

Nexemiyanın' son'g'ı kirgizgen jan'alıg'ı

13 [1] Sol ku'ni Muwsanın' kitabı xalıqqa oqıp berildi. Kitapta bılay
dep jazılg'an edi: «Ammonlar menen moablılar hesh qashan
Qudaydın' ja'miyetine kire almaydı+. [2] Sebebi olar İzrail xalqı Mısırdan
shıqqanda, olardı suw ha'm nan menen qarsı alıwdın' ornına, izraillılardı
g'arg'aw ushın Bilamdı jallap aldı. Biraq Qudayımız g'arg'ıstı jarılqawg'a
aylandırdı»+. [3] Bul Nızamdı esitkennen son', İzrail xalqı barlıq o'zge millet
adamların o'zlerinen bo'lekledi+.

[4] Bunnan aldın Qudayımızdın' İbadatxanasındag'ı zatlar saqlanatug'ın
bo'lmege ruwxaniy Elyashib qadag'alawshı etip tayınlang'an edi. Ol Tobiya
menen jaqın baylanısta bolıp,+ [5] Tobiyag'a u'lken bir bo'lme ajıratıp
bergen edi. Burın bul bo'lmege g'a'lle sadaqaları, xosh iyisli tu'tetki,
İbadatxana buyımları, sonday-aq nızam boyınsha lebiylilerge,
qosıqshılarg'a ha'm da'rwaza qarawıllarına tiyisli bolg'an da'n, sharap
ha'm za'ytu'n mayınan alıng'an u'sirler, ruwxaniylerge berilgen sadaqalar
qoyılatug'ın edi.

[6] Biraq bul isler bolıp atırg'an waqıtta men Erusalimde emes edim.
Sebebi Babilon patshası Artakserkstin' patshalıg'ının' otız ekinshi jılı men
patshag'a ketken edim. Bir neshe waqıt o'tkennen keyin, men patshadan
ruxsat alıp,+ [7] Erusalimge qayttım. Sonda Elyashib islegen jaman is,
yag'nıy Elyashibtin' Tobiyag'a Qudaydın' İbadatxanasının' ha'wlisinen bir
bo'lme ajıratıp bergenin bildim. [8] Bug'an qattı g'a'zebim kelip, Tobiyag'a
tiyisli ha'mme zatlardı bo'lmeden shıg'arıp, ılaqtırdım. [9] Keyin bo'lmelerdi
pa'klewdi buyırdım. Son'ınan Qudaydın' İbadatxanasına tiyisli buyımlardı,
g'a'lle sadaqaların ha'm xosh iyisli tu'tetkini ol jerge qaytadan
qoydırdım+.

[10] Ja'ne de, lebiylilerge o'z u'lesleri berilmegenin, sol sebepli
İbadatxanada xızmet etip ju'rgen lebiyliler menen qosıqshılar o'z
atızlarına ketip qalg'anın bildim+. [11] Sonda el basshılarına keyip, olarg'a:
«Qudaydın' İbadatxanası nege qarawsız qaldı?» – dedim. Son'ınan ketip
qalg'anlardın' ha'mmesin qayta jıynap, o'z orınlarına xızmetke qoydım+.
[12] Sonda pu'tkil Yahuda xalqı da'nnen, sharaptan ha'm za'ytu'n mayınan
beretug'ın u'sirlerin zatlar saqlanatug'ın bo'lmelerge alıp kele basladı+.
[13] Men ruwxaniy Shelemiyanı, ulama Sadoqtı ha'm lebiylilerden Pedayanı
zatlar saqlanatug'ın bo'lmelerge juwapker etip, al Mattaniyanın' aqlıg'ı,

Zakkurdın' ulı Xanandı olarg'a ja'rdemshi etip qoydım. Bular sadıq adamlar edi. Olardın' wazıypası Lebiy urıwınan bolg'an tuwısqanlarına u'leslerin bo'lip beriwden ibarat edi.

14 Qudayım, meni yadqa ala go'r. Qudayımnın' İbadatxanası ushın ha'm ondag'ı xızmetler ushın islegen jaqsı islerimdi hesh qashan umıtpag'aysan'!+

15 Sol ku'nleri Yahudada bazı adamlardın' Shabbat ku'ni iskenjede ju'zim sıg'ıp atırg'anın ko'rdim. Bazılardın' qap-qap da'ndi esheklerine ju'klep, ja'ne de sharap, ju'zim, a'njir ha'm basqa da ju'klerdi artıp, Shabbat ku'ni Erusalimge alıp kiyatırg'anın ko'rdim. Sol ku'ni, men olardı azıq-awqat satıp atırg'anı ushın qattı eskerttim+. 16 Sonın' menen birge Erusalimde jasaytug'ın tirliler balıq ha'm ha'r tu'rli zatlar alıp kelip, Shabbat ku'ni Erusalimde jasaytug'ın yahudiylerge satıp ju'rdi. 17 Men Yahuda aqsu'yeklerine keyip, olarg'a bılay dedim: «Nege bunday jawız islerdi islep, Shabbat ku'nin xorlap atırsız? 18 Ata-babaların'ız da usılay islegenlikten Qudayımız basımızg'a ha'm bul qalag'a apatshılıq jawdırmadı ma? Sizler Shabbat ku'nin xorlaw arqalı Qudaydın' İzrailg'a degen g'a'zebin lawlatıp atırsızlar».

19 Bunnan keyin, men: «Shabbat ku'ninen aldıng'ı ku'n gewgim tu'se baslag'annan Erusalim da'rwazaları jabılıp, olar Shabbat ku'ni o'tkenshe ashılmasın», – dep buyırdım. Shabbat ku'ni qalag'a hesh bir ju'ktin' kirgizilmewi ushın, xızmetshilerimnen bazıların da'rwazalarg'a qoydım. 20 Sonda sawdagerler ha'm ha'r qıylı na'rselerdi satıwshılar bir-eki ret Erusalim sırtında tu'nedi. 21 Biraq men olarg'a qattı keyip: «Sizler nege diywal janında tu'nep atırsızlar? Eger ja'ne usılay isleytug'ın bolsan'ız, sizlerge qarsı shara qollanaman», – dedim. Sol ku'nnen baslap, olar Shabbat ku'ni kelmeytug'ın boldı. 22 Shabbat ku'ninin' muxaddesligin saqlaw ushın, men lebiylilerge o'zlerin pa'klewdi ha'm kelip, da'rwazalarda na'wbetshilik etiwdi buyırdım.

Qudayım, bul is ushın da meni eske alıp, O'zin'nin' ullı miyrimin' menen mag'an rehim ete go'r!+

23 Ja'ne men sol ku'nleri ashdodlı, ammon ha'm moablı hayallarg'a u'ylengen yahudiylerdin' de bar ekenin bildim+. 24 Ha'tte, olardın' balalarının' yarımı ashdodlılar so'yleytug'ın tilde yamasa basqa xalıqlardın' tilinde so'ylep, evrey tilin bilmeydi eken. 25 Sonın' ushın men olarg'a keyip, na'let ayttım. Ayırım erkeklerdi urıp, shashların juldım.

Olarg'a Qudaydın' atı menen bılay eskerttim: «Qızların'ızdı o'zge millet adamlarına turmısqa bermen'ler, o'zlerin'iz de, ulların'ız da olardın' qızlarına u'ylenben'ler+. 26 İzrail patshası Sulayman da usınday hayallar sebepli gu'nag'a batqan joq pa edi? Ko'plegen xalıqlarda og'an uqsag'an patsha joq edi. Ol o'z Qudayının' su'yiklisi bolg'anlıqtan, Quday onı pu'tkil İzrail u'stinen patsha etip qoyg'an edi. Sonday bolsa da, o'zge milletlerden alg'an hayalları onı da gu'nag'a basladı+. 27 O'zge millet qızlarına u'ylenip, Qudayımızg'a opasızlıq ettin'iz. İslegen bul asa jawızlıg'ın'ızdı ko'rmeslikke alıwımız kerek pe?»+

28 Bas ruwxaniy Elyashibtin' ulı İoyadanın' ullarınan biri xoronlı Sanballattın' ku'yew balası edi. Sol sebepli men onı janımnan quwıp jiberdim+.

29 Qudayım, olardı eske ala go'r! Sebebi olar ruwxaniylik xızmetin, ruwxaniylik ha'm lebiylik kelisimin buzıp, muxaddeslikti haramladı+.

30 Usılayınsha, men ruwxaniyler menen lebiylilerdi ha'mme jat na'rselerden tazaladım. Ja'ne olardın' xızmetlerin qayta tiklep, jumısların belgilep berdim. 31 Jandırılatug'ın otınlar menen eginnin' da'slepki o'nimlerin belgilengen waqıtta alıp keliwdi jolg'a qoydım.

Qudayım, bulardı menin' iygiligim ushın eske ala go'r!+

---

* 1:1 Persiya patshası Artakserkstin' hu'kimdarlıg'ının' jigirmalanshı jılının' Kislew ayında – b. e. sh. 446-jıl noyabr-dekabr ayları.

* 2:1 Patsha Artakserkstin' hu'kimdarlıg'ının' jigirmalanshı jılı, Nisan ayı – b. e. sh. 445-jıl ba'ha'rdin' basları.

* 3:6 Eshana – yamasa Eski.

* 3:18 Binnuy – basqa nusqada Bawway.

* 5:11 U'steme ushın to'legen gu'mislerin – so'zbe-so'z: ju'zden bir bo'leklerin.

* 6:2 Awıllardın' birinde – yamasa Kefirimde.

* 6:15 Elul ayının' jigirma besinshi sa'nesinde – b. e. sh. 445-jılı jazdın' aqırında.

* 7:70 1000 darik – shama menen 8.5 kg.

* 7:71 20 000 darik – shama menen 170 kg.

* 7:71 2200 mina – shama menen 1,3 t.

* 7:72 20 000 darik – shama menen 170 kg.

* 7:72 2000 mina – shama menen 170 t.

* 8:1 Jetinshi ayda – shama menen sentyabrdin' aqırlarınan oktyabrdin' aqırlarına shekemgi waqıt.

* 8:2 Jetinshi aydın' birinshi ku'ni – b. e. sh. 445-jıl 8-oktyabr.

* 9:1 Jetinshi aydın' jigirma to'rtinshi ku'ni – b. e. sh. 445 j. 31-oktyabr.

* 9:9 Qamıs ten'izi – yamasa Qızıl ten'izi.

* 9:14 Shabbat ku'ni – Quday buyırg'an dem alıs ku'ni, ha'ptenin' jetinshi ku'ni.

* 9:20 Manna – izraillılar Mısırdan shıg'ıp, qırıq jıl sho'lde jasag'an waqtında, Quday aspannan jawdırıp turg'an awqat.

+ 1:1 Nxm 10:1, Nxm 2:1, Zxr 7:1, Est 1:2, Dan 8:2

+ 1:2 Nxm 7:2

+ 1:3 Nxm 2:17, Zab 43:14, Zab 78:4, 4Pat 25:9-10

+ 1:5 Nxm 9:32, Dan 9:4

+ 1:6 2Jln 6:40, Zab 129:2, Ezr 10:1, Dan 9:18, Dan 9:20

+ 1:7 Nzm 28:15, Dan 9:5

+ 1:8 Leb 26:33, Nzm 28:64

+ 1:9 Leb 26:40-42, Nzm 30:1-4

+ 1:10 Nzm 9:29

+ 1:11 Jar 40:5

+ 2:1 Est 3:7, Ezr 4:7, Ezr 7:1, Nxm 1:1

+ 2:2 Hkm 15:13

+ 2:3 3Pat 1:31, Xag 1:4, 4Pat 25:9-10

+ 2:7 Ezr 8:36

+ 2:8 Ezr 7:6

+ 2:10 Nxm 2:19, Nxm 4:1, Nxm 6:1, Nxm 13:28, Nxm 13:4, Est 10:3

+ 2:11 Ezr 8:32

+ 2:13 2Jln 26:9, Nxm 3:13, Nxm 3:13, Nxm 3:14

+ 2:14 Nxm 3:15, Nxm 12:37, 4Pat 20:20

+ 2:15 2Jln 26:9, Nxm 3:13

+ 2:17 4Pat 25:9-10, Nxm 1:3, Zab 43:14, Zab 78:4

+ 2:19 Nxm 2:10, Nxm 6:6

+ 3:1 Ezr 10:6, Nxm 3:30, Nxm 12:39, Yuxn 5:2, Erm 31:38, Zxr 14:10

+ 3:2 Ezr 2:34

+ 3:3 Nxm 12:39, 2Jln 33:14, Sef 1:10, Ezr 2:35

+ 3:4 Ezr 8:33

+ 3:5 2Pat 14:2, 2Jln 11:6, Amo 1:1

+ 3:8 Nxm 12:38

+ 3:11 Nxm 12:38

+ 3:13 2Jln 26:9, Nxm 2:13, Nxm 2:15, Nxm 2:13

+ 3:14 Erm 6:1

+ 3:15 Nxm 2:14, Nxm 12:37, 4Pat 25:4, Erm 52:7, Nxm 12:37

+ 3:16 3Pat 2:10, Elsh 2:29

+ 3:20 Ezr 10:6, Nxm 3:1

+ 3:21 Nxm 3:4

+ 3:25 Erm 32:2

+ 3:26 Nxm 8:1, Nxm 8:3, Nxm 8:16, Nxm 12:37

+ 3:27 Nxm 3:5

+ 3:28 2Jln 23:15

+ 3:29 1Jln 3:22

+ 3:30 Nxm 3:4

+ 3:32 Nxm 3:1, Nxm 12:39, Yuxn 5:2

+ 4:1 Nxm 2:10, Nxm 2:19, Nxm 6:1, Nxm 13:28

+ 4:2 4Pat 17:24

+ 4:3 Nxm 2:10, Nxm 2:19, Nxm 13:4

+ 4:4 Zab 122:3, Zab 78:12

+ 4:5 Zab 68:28, Erm 18:23

+ 4:8 Zab 82:3-5

+ 4:14 Nzm 1:29, Nzm 7:21, Nzm 10:17

+ 4:20 Shıg' 14:14

+ 5:1 Leb 25:35, Leb 25:37, Nzm 15:7

+ 5:5 Leb 25:39-41, 4Pat 4:1, Mat 18:25

+ 5:7 Shıg' 22:25, Leb 25:36

+ 5:8 Leb 25:48-49

+ 5:9 Nxm 4:4, Leb 25:36

+ 5:12 Ezr 10:5

+ 5:13 Elsh 18:6

+ 5:14 Nxm 2:1, Nxm 13:6

+ 5:19 Nxm 13:14, Nxm 13:22, Nxm 13:31

+ 6:1 Nxm 2:10, Nxm 2:19, Nxm 4:1, Nxm 13:28

+ 6:2 1Jln 8:12

+ 6:6 Nxm 2:19

+ 6:14 Nxm 13:29

+ 6:18 Nxm 3:4, Nxm 3:30

+ 7:2 Nxm 1:2

+ 7:3 Zab 147:3

● 7:4 *Ezr 2*

+ 7:6 4Pat 24:14-16, 4Pat 25:11, 2Jln 36:23

+ 7:7 Ezr 3:2, Nxm 12:1

+ 7:8 Ezr 8:3, Ezr 10:25

+ 7:36 Nxm 3:2

+ 7:38 Nxm 3:3

+ 7:39 1Jln 24:7

+ 7:40 Ezr 10:20

+ 7:41 1Jln 9:12, Ezr 10:22

+ 7:42 Ezr 10:21

+ 7:44 Ezr 10:24, 1Jln 6:41

+ 7:45 1Jln 9:17

+ 7:46 1Jln 9:2, Nxm 11:3

+ 7:57 Nxm 11:3

+ 7:63 2Pat 17:27, 2Pat 19:31

+ 7:65 Leb 22:2

+ 8:1 Nxm 3:26, Nxm 12:37, Ezr 3:1, Ezr 7:6

+ 8:3 Nzm 31:11

+ 8:6 Zab 133:2, Joq 3:41

+ 8:12 Est 9:19, Est 9:22

+ 8:14 Leb 23:33-43, Nzm 16:13-15

+ 8:16 Nxm 3:26, 4Pat 14:13, Nxm 12:39

+ 8:18 Nzm 31:11, Leb 23:36, San 29:35

+ 9:1 Nxm 8:2, Eshu 7:6, 1Pat 4:12

+ 9:2 Ezr 6:21, Nxm 10:28, Nxm 13:3, Leb 26:40, 3Pat 8:47, 2Jln 6:37, Dan 9:4

+ 9:6 4Pat 19:15, Nzm 10:14

+ 9:7 Jar 11:31, Jar 17:5

+ 9:8 Jar 15:6, Jar 15:18, Eshu 21:45, Eshu 23:14, 3Pat 8:56

+ 9:9 Shıg' 3:7, Shıg' 14:10

+ 9:10 Shıg' 7

+ 9:11 Shıg' 14:21-29

+ 9:12 Shıg' 13:21

+ 9:13 Shıg' 19:18-20, Shıg' 20:1-17

+ 9:14 Shıg' 16:23, Shıg' 20:8-11

+ 9:15 Shıg' 16:4, Shıg' 16:15, Shıg' 17:1-7, Nzm 1:8

+ 9:17 San 14:1-4, Shıg' 34:6

+ 9:18 Shıg' 32:4

+ 9:19 Zab 105:45, San 9:17-23

+ 9:20 San 11:17, Nzm 8:3, San 20:11

+ 9:21 Shıg' 16:35, Nzm 8:4, Nzm 29:5

+ 9:22 San 21:21-35

+ 9:23 Jar 15:5, Jar 22:17, Nzm 10:22

+ 9:24 Eshu 11:23, Zab 43:3-4

+ 9:25 Nzm 6:10-11, Nzm 32:15

+ 9:26 Biy 2:11-12, Zab 49:17, 3Pat 18:4, 2Jln 24:21, Erm 2:30, Mat 23:37, Elsh 7:52

+ 9:27 Biy 2:14, Zab 105:45, Biy 2:16, Biy 3:9, 4Pat 13:5

+ 9:28 Biy 3:12, Biy 4:1, Biy 6:1, Zab 105:43

+ 9:29 Leb 18:5

+ 9:30 4Pat 17:13

+ 9:31 Zab 105:45, Shıg' 34:6

+ 9:32 Nxm 1:5, Dan 9:4, 4Pat 17:3-4

+ 9:33 Ezr 9:15, Dan 9:14

+ 9:34 Dan 9:6

+ 9:35 Nzm 28:47

+ 9:36 Ezr 9:9

+ 9:37 Nzm 28:33, Nzm 28:51

+ 9:38 Ezr 10:3

+ 10:1 Nxm 12:2-21, Nxm 1:1, Nxm 8:9

+ 10:4 Ezr 8:2

+ 10:9 Ezr 3:9, Ezr 2:40

+ 10:14 Ezr 2:3-35

+ 10:28 Ezr 6:21, Nxm 9:2, Nxm 13:3

+ 10:30 Shıg' 34:16, Nzm 7:3

+ 10:31 Shıg' 23:10-11, Leb 25:2-7, Nzm 15:1

+ 10:32 Shıg' 30:12-13

+ 10:33 Shıg' 25:30, Leb 24:5-9

+ 10:34 Nxm 13:31, Leb 6:12

+ 10:35 Shıg' 23:19, Shıg' 34:26, Nzm 26:2

+ 10:36 Shıg' 13:2

+ 10:37 1Jln 9:26, *2*Jln 31:11, Nzm 18:4, San 18:21

+ 10:38 San 18:26

+ 10:39 *2*Jln 31:11, 1Jln 9:33, Nxm 13:11

● 11:1 *1Jln 9:1-22*

+ 11:1 İysh 48:2, Dan 9:24, Mat 4:5, Mat 27:53, 1Jln 24:31, 1Jln 25:8, 1Jln 26:13

+ 11:3 Ezr 2:43, Nxm 7:46, Ezr 2:55, Nxm 7:57

+ 11:4 Jar 38:29

+ 11:5 Jar 38:5, San 26:20, 1Jln 4:21

+ 11:11 1Jln 6:12-13, 1Jln 9:11

+ 11:16 Ezr 10:15, Ezr 8:33, 1Jln 26:29

+ 11:17 1Jln 6:39, Nxm 12:8, 1Jln 16:41-42

+ 11:19 Ezr 2:42, Nxm 7:45

+ 11:21 2Jln 27:3, Nxm 3:26

+ 11:22 1Jln 6:39

+ 11:24 San 26:13, San 26:19

+ 12:1 1Jln 3:19, Ezr 3:2, Xag 1:1, Xag 2:20-23, Zxr 4:6-10, Nxm 10:2-8

+ 12:8 Nxm 11:17

+ 12:10 Ezr 3:2, Zxr 3:1

+ 12:16 Zxr 1:1

+ 12:22 Ezr 10:6

+ 12:24 Ezr 8:19, Ezr 8:18, Ezr 2:40, 1Jln 25:1

+ 12:25 1Jln 26:15

+ 12:26 Nxm 12:10

+ 12:27 1Jln 15:16

+ 12:30 Nxm 13:22

+ 12:31 Nxm 2:13, Nxm 3:13

+ 12:35 1Jln 6:39

+ 12:36 1Jln 23:5, 2Jln 29:26

+ 12:37 Nxm 2:14, Nxm 3:15, Nxm 3:26, Nxm 8:1, Nxm 8:3, Nxm 8:16

+ 12:38 Nxm 3:11, Nxm 3:8

+ 12:39 Nxm 8:16, Nxm 3:3, 2Jln 33:14, Sef 1:10, Nxm 3:1, Nxm 3:1, Yuxn 5:2, Nxm 3:25

+ 12:46 1Jln 25:1, 1Jln 26:12

+ 12:47 San 18:21-28

+ 13:1 Nxm 8:3, Nzm 23:3-4

+ 13:2 San 22:5-6, Nzm 23:3-6

+ 13:3 Ezr 6:21, Nxm 9:2, Nxm 10:28

+ 13:4 Nxm 12:44, Nxm 2:10, Nxm 2:19, San 18:21, San 18:24

+ 13:6 Nxm 5:14

+ 13:9 2Jln 29:15-16

+ 13:10 Nzm 12:19

+ 13:11 Nxm 10:39

+ 13:12 2Jln 31:5

+ 13:14 Nxm 5:19, Nxm 13:22, Nxm 13:31

+ 13:15 Shıg' 20:8-10, Erm 17:21

+ 13:22 Nxm 12:30, Nxm 5:19, Nxm 13:14, Nxm 13:31

+ 13:23 Ezr 9:2, Ezr 10:5, Mal 2:11

+ 13:25 Shıg' 34:15-16, Nzm 7:3-4

+ 13:26 Nzm 17:17, 3Pat 11:2-4

+ 13:27 Ezr 10:2

+ 13:28 Nxm 2:10, Nxm 4:1, Nxm 6:1

+ 13:29 Nxm 6:14

+ 13:31 Nxm 10:34, Nxm 5:19, Nxm 13:14, Nxm 13:22

Ester kitabı

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Axashweroshtın' zıyapatları

1 [1] Bul waqıya patsha Axashweroshtın'* da'wirinde bolg'an edi.
Axashwerosh Hindistannan Kushqa* shekem sozılg'an bir ju'z jigirma
jeti wa'layattın' u'stinen patshalıq etetug'ın edi+. [2] Sol waqıtta patsha
Axashwerosh Suza qorg'an qalasındag'ı taxtına otırıp el basqardı+. [3] Ol
patshalıg'ının' u'shinshi jılında o'zinin' barlıq bekleri ha'm xızmetshileri
ushın zıyapat berdi. Persiya ha'm Midiya a'skerbasıları, aqsu'yekler ha'm
bir ju'z jigirma jeti wa'layattın' basshıları onın' aldına keldi. [4] Ko'p ku'nler,
yag'nıy bir ju'z seksen ku'n dawamında Axashwerosh o'z patshalıg'ının'
sheksiz baylıg'ın, ullılıg'ının' sulıwlıg'ın ha'm saltanatın ko'rsetti.
[5] Sol ku'nler tamam bolg'annan keyin, patsha Suza qalasındag'ı
xalıqtın' u'lken-kishisine arnap, o'z sarayının' bag' ha'wlisinde jeti ku'n
zıyapat berdi. [6] Ha'wlinin' ma'rmer bag'analarına ornatılg'an gu'mis
xalqalarg'a shım qızıl ha'm hasıl zıg'ır arqanlar menen baylang'an aq ha'm
qızg'ısh ko'k ren'li gezlemeler ildirilgen edi. Ma'rmer ha'm ha'r tu'rli
ren'degi taslar to'selgen ha'wlide altın ha'm gu'mis orınlıqlar ornatılg'an
edi. [7] Sharaplar bir-birinen ayrıqsha bolg'an ha'r tu'rli altın ıdıslarda
berildi. Patshanın' baylıg'ına jarasa, onın' sharabı da mol boldı.
[8] Patshanın' buyrıg'ı boyınsha, hesh kim qonaqlardı sharap ishiwge
ma'jbu'rlemedi. Sebebi patsha saray xızmetshilerine ha'r bir qonaqtın'
tilegin orınlawdı buyırg'an edi.

Xanbiyke Washtiydin' tajınan ayırılıwı

[9] Sol waqıtta xanbiyke Washtiy de patsha Axashweroshtın' sarayında
hayallar ushın zıyapat berip atırg'an edi.
[10] Jetinshi ku'ni sharap iship kewli ko'terilgen patsha o'zinin'
Mehuman, Bizta, Xarbona, Bigta, Abagta, Zetar ha'm Karkas atlı jeti
aqtasına*+ [11] xanbiyke Washtiyge taj kiydirip, aldına alıp keliwdi buyırdı.
Patsha xalıqqa ha'm beklerge onın' qanshelli go'zzal ekenin ko'rsetpekshi
boldı. Sebebi xanbiyke Washtiy ju'da' sulıw edi.
[12] Biraq xanbiyke Washtiy aqtalardın' patshadan a'kelgen buyrıg'ın
orınlawdan bas tartıp, keliwdi qa'lemedi. Patshanın' bug'an qattı ashıwı
kelip, g'a'zebi qaynap ketti.
[13] Patsha zamannın' bag'ıtın biletug'ın danıshpan adamlar menen
so'ylesti. O'ytkeni ol o'z islerin nızam ha'm qag'ıydalardı biletug'ınlardın'

ha'mmesi menen ken'esip isleytug'ın edi. 14 Sol waqıtta patshanın'
jaqınları bolg'an Karshena, Shetar, Admata, Tarshish, Meres, Marsena
ha'm Memuxan atlı Persiya ha'm Midiyanın' jeti wa'ziri bar edi.
Patshalıqta joqarı ma'rtebege iye bolg'an usı adamlar patsha menen
ju'zbe-ju'z ko'rise alatug'ın edi+. 15 Patsha olardan:

– Menin' aqtalarım arqalı aytqan buyrıg'ımdı orınlamag'anı ushın,
nızam boyınsha xanbiyke Washtiyge ne islew kerek? – dep soradı.

16 Sonda patsha ha'm wa'zirlerdin' aldında Memuxan bılay dep juwap
berdi:

– Xanbiyke Washtiy tek patshag'a qarsı emes, al barlıq beklerge ha'm
patshanın' qolı astındag'ı pu'tkil wa'layatlardag'ı xalıqlardın' ha'mmesine
qarsı ayıp isledi. 17 Sebebi xanbiykenin' islegen isi tuwralı ha'mme hayallar
esitkende: «Patsha Axashwerosh xanbiyke Washtiydi aldına alıp keliwdi
buyırg'anda, xanbiyke barmaptı», – dep aytıp ju'redi ha'm ku'yewlerin
mensinbey qoyadı. 18 Bu'gin xanbiykenin' usı isi tuwralı esitken Persiya
ha'm Midiya aqsu'yeklerinin' hayalları da o'z ku'yewlerine sonday
qatnasta boladı ha'm ortadag'ı mensinbewshilikler menen kewil
qalıspaqlardın' shegi bolmaydı. 19 Eger patshamız maqul ko'rse: «Washtiy
endi patsha Axashweroshtın' aldına kelmesin, ha'm onın' xanbiyke degen
abırayı onnan go're jaqsırag'ına berilsin», – degen pa'rman shıg'arsın. Bul
pa'rman Persiya ha'm Midiyanın' hesh qashan o'zgertilmeytug'ın
nızamlarına qosımsha etip jazıp qoyılsın+. 20 Patshalıqtın' u'lken bolıwına
qaramastan, patshanın' bul pa'rmanı pu'tkil patshalıqtın' ha'mme jerine
jetip barg'anda, bay ha'm ka'mbag'al hayallardın' ha'mmesi o'z
ku'yewlerin hu'rmet etetug'ın boladı+.

21 Bul ga'p patshag'a da, wa'zirlerge de maqul tu'sti. Patsha
Memuxannın' aytqanınday isledi. 22 Ol o'z qolı astındag'ı barlıq
wa'layatlarg'a xat jiberdi. Xat ha'r bir wa'layatqa o'z jazıwında ha'm ha'r
bir xalıqqa o'z tilinde jazılg'an bolıp, onda: «Ha'r bir erkek o'z u'yinin'
xojayını bolsın ha'm o'z ana tilinde so'ylesin», – dep jazılg'an edi.

Esterdin' xanbiyke bolıwı

2 [1] Patsha Axashweroshtın' ashıwı basılg'annan keyin, ol Washtiydi,
onın' islegen isin ha'm og'an qarsı shıg'arılg'an hu'kimdi esine
tu'sirdi+. [2] Patshanın' arnawlı xızmetshileri: «Patshamız ushın jas, sulıw
ha'm pa'k qızlar izlensin. [3] Bunın' ushın patshanın' qolı astındag'ı barlıq
wa'layatlarda baqlawshılar tayınlansın. Olar jas, sulıw ha'm pa'k qızlardı
Suza qalasındag'ı hayal-qızlar sarayına jıynatıp, patshanın' hayallarına
qaraytug'ın aqtası Hegaydın' qarawına tapsırsın ha'm olarg'a iyisli zatlar
menen pardoz berilsin. [4] Patshamızg'a unag'an qız Washtiydin' ornına
xanbiyke bolsın», – dedi. Bul ga'p patshag'a maqul boldı ha'm ol solay
isledi.

[5] Suza qalasında Benyamin urıwınan bolg'an Mordoxay degen bir
yahudiy jasaytug'ın edi. Ol Yair degen adamnın' ulı bolıp, Yair Shimeydin',
al Shimey Kishtin' ulı edi. [6] Kish Yahuda patshası Exoniya menen birge
Babilon patshası Nabuxodonosor ta'repinen Erusalimnen su'rgin etilip alıp
kelingenlerdin' biri edi+. [7] Mordoxayg'a a'kesi jag'ınan tuwısqan bolg'an
Hadassa atlı bir qız bar edi. Basqa atı Ester bolg'an Hadassa ata-anasınan
jetim qalg'annan son', Mordoxay onı asırap alıp ta'rbiyaladı. Qız qa'ddi-
qa'wmeti kelisken, sulıw edi.

[8] Patshanın' buyrıg'ı menen pa'rmanı ja'riyalang'annan son', ko'p
qızlar Suza qalasına a'kelinip, hayal-qızlar ushın juwapker bolg'an
Hegaydın' qarawına tapsırıldı. Patsha sarayına a'kelingen qızlardın'
ishinde Ester de bar edi. [9] Hegay Esterdi unattı ha'm og'an kewli toldı. Ol
Esterge pardozlanıwı ushın kerekli zatlardı ha'm og'an arnalg'an azıq-
awqatlardı beriwge asıqtı. Og'an xızmet etiw ushın patsha sarayınan
saylang'an jeti qızdı belgiledi. Esterdi ha'm onın' qa'nizeklerin hayal-
qızlar sarayının' en' jaqsı bo'lmesine jaylastırdı.

[10] Ester o'z xalqı ha'm o'z ata tegi haqqında ashıq aytpadı. Sebebi
Mordoxay og'an bul tuwralı awız ashpawdı buyırg'an edi. [11] Mordoxay ha'r
ku'ni Esterdin' awhalınan xabar alıw ushın ha'm og'an ne bolıp atırg'anın
biliw ushın hayal-qızlar sarayının' ha'wlisi a'tirapında ju'retug'ın edi.

[12] Patsha Axashweroshtın' aldına kiriw gezegi kelgenshe, ha'r bir jas
qızg'a on eki ay dawamında pardoz beriletug'ın edi. Qızlar ushın
shıg'arılg'an qag'ıyda usınday bolıp, olarg'a altı ay mirra mayı*, altı ay
a'tir mayları ha'm pardozlaytug'ın zatlar jag'ılatug'ın edi. [13] Son'ınan qız

patshanın' aldına kiretug'ın edi. Qız patsha sarayına kirer aldınan hayallar sarayınan neni alıwdı qa'lese, og'an ha'mmesi beriletug'ın edi. 14 Keshte patshanın' bo'lmesine kirgen qız erten'ine azanda patshanın' toqallarına qaraytug'ın aqtası Shaashgazdın' baqlawı astındag'ı ekinshi hayallar sarayına qaytatug'ın edi. Patshag'a unamag'an ha'm atı aytıp shaqırılmag'an qız patshanın' janına qaytıp kire almaytug'ın edi.

15 Patshanın' bo'lmesine kiriw gezegi Mordoxaydın' asırap alg'an qızına, yag'nıy onın' ag'ası Abixayıldın' qızı Esterge kelgende, ol patshanın' hayalların qarawıllaytug'ın aqtası Hegaydın' aytqanların g'ana aldı ha'm basqa hesh na'rse soramadı. Ester o'zin ko'rgen ha'r bir adamnın' kewline unap qaldı+. 16 Solay etip, Axashweroshtın' patshalıq etiwinin' jetinshi jılının' onınshı ayı, Tebet ayında* Ester patsha Axashweroshtın' sarayına aparıldı.

17 Patsha Esterdi basqa qızlardan go're ko'birek jaqsı ko'rip qalıp, og'an kewli toldı ha'm Esterdi basqa hayal-qızlarg'a qarag'anda ko'birek unattı. Axashwerosh Esterdin' basına taj kiydirip, onı Washtiydin' ornına xanbiyke etip qoydı. 18 Son'ınan patsha barlıq wa'zirleri ha'm xızmetshileri ushın Esterdin' hu'rmetine u'lken zıyapat berdi. Ol wa'layatlarg'a bayram ja'riya etti ha'm patshalarg'a ılayıq saqıylıq penen sawg'alar u'lestirdi.

Mordoxaydın' patshanın' o'mirin saqlap qalıwı

19 Qızlar ekinshi ret jıynalg'anda, Mordoxay sarayda o'z xızmetin atqarıp otırg'an edi. 20 Ester Mordoxaydın' buyrıg'ı boyınsha o'zinin' ata tegi ha'm xalqı haqqında ele hesh na'rse aytpag'an edi. Ester Mordoxaydın' ta'rbiyasında bolg'an waqtında og'an qalay boysınatug'ın bolsa, ha'zir de solay boysınatug'ın edi.

21 Sol ku'nleri Mordoxay sarayda o'z xızmetin atqarıp otırg'anda, da'rwaza saqshıları bolg'an Bigtan ha'm Teresh degen eki aqta patsha Axashweroshqa ashıwlanıp, onı o'ltiriwdi rejelestirdi. 22 Mordoxay bul isti bilgende, xanbiyke Esterge xabarladı. Ester onı Mordoxaydın' atınan patshag'a jetkizdi. 23 Bul waqıya tekserilip, durıs dep tabıldı ha'm eki saqshı da darg'a asıldı. Keyin bul waqıya jılnama kitabına patshanın' ko'z aldında jazıp qoyıldı+.

Hamannın' yahudiylerdi joq qılıwdı oylawı

3 [1] Bul waqıyadan keyin patsha Axashwerosh Agag* a'wladınan
bolg'an Hammedata ulı Hamandı joqarı lawazımg'a tayınlap, onın'
ma'rtebesin ko'terdi. Onı barlıq wa'zirlerden de joqarı biylikke iye qıldı.
[2] Patshanın' buyrıg'ı boyınsha, patsha sarayındag'ı xızmetshilerdin'
ha'mmesi Hamang'a ta'jim etip, jerge deyin iyiletug'ın edi. Biraq
Mordoxay og'an ta'jim etpedi de, jerge deyin iyilmedi de. [3] Patsha
sarayındag'ı xızmetshiler Mordoxaydan: «Sen ne ushın patshanın'
buyrıg'ına boysınbay atırsan'?» – dep soradı. [4] Olar bul so'zdi ha'r ku'ni
qaytalasa da, Mordoxay olardı tın'lamadı. Sonlıqtan olar bunı Hamang'a
jetkizdi. Sebebi Mordoxay olarg'a o'zinin' yahudiy ekenin aytqan edi ha'm
olar Mordoxaydın' usılay islewdi dawam etetug'ının yamasa etpeytug'ının
ko'rgisi keldi.

[5] Haman Mordoxaydın' o'zine ta'jim etip, jerge deyin iyilmegenin
ko'rgende, ashıwdan tu'tep ketetug'ın edi. [6] Haman Mordoxaydın' tek bir
o'zin o'ltiriwdi g'ana oylap qoymay, Mordoxaydın' qaysı xalıqtan ekenin
bilgenlikten, Axashweroshtın' pu'tkil patshalıg'ındag'ı barlıq yahudiylerdi,
yag'nıy Mordoxaydın' pu'tkil xalqın qırıp taslawg'a qarar etti.

[7] Axashweroshtın' patshalıg'ının' on ekinshi jılının' birinshi ayında,
Nisan ayında* bul isti a'melge asıratug'ın ku'n ha'm aydı belgilew ushın
Hamannın' aldında pur*, yag'nıy shek taslandı. Shek on ekinshi ayg'a,
Adar ayına* tu'sti+.

[8] Son'ınan Haman patsha Axashweroshqa bılay dedi:

– Patshalıg'ın'ızdag'ı barlıq wa'layatlardag'ı xalıqlar arasına jayılıp,
tarap ketken bir xalıq bar. Olardın' nızamları basqa barlıq xalıqlardın'
nızamlarınan o'zgeshe bolıp, olar patshamızdın' nızamlarına boysınbaydı.
Olardı o'z bildiginshe qaldırıw patshamızdın' ma'rtebesine zıyan
tiygizedi+. [9] Eger patshamız maqul ko'rse, olardı qırıp taslaw ushın
pa'rman shıg'arsın. Men bul isti orınlag'anlarg'a to'lew ushın patsha
qaznasına on mın' talant gu'mis* beremen.

[10] Sonda patsha qolındag'ı mo'r ju'zigin sheship, pa'rmandı tastıyıqlaw
ushın, yahudiylerdin' dushpanı, Agag a'wladınan bolg'an Hammedata ulı
Hamang'a berdi+. [11] Patsha og'an:

– Gu'mis o'zin'de qalsın. Sol xalıqqa qa'legenin'di isle, – dedi.

12 Birinshi aydın' on u'shinshi ku'ni patshanın' xatkerleri shaqırıldı.
Hamannın' ha'mme buyrıqları patshanın' nayıplarına*, barlıq
wa'layatlardın' ha'kimlerine, barlıq xalıqlardın' beklerine, ha'r bir
wa'layatqa o'z jazıwında ha'm ha'r bir xalıqqa o'z tilinde patsha
Axashweroshtın' atınan jazılıp, onın' mo'r ju'zigi menen tastıyıqlandı+.
13 «Yahudiylerdin' ha'mmesi: jası ha'm g'arrısı, hayal ha'm bala-shag'ası on
ekinshi aydın', Adar ayının' on u'shinshi ku'ni, bir ku'nde o'ltirilip, joq
qılınsın, qırıp taslanıp, mal-mu'lki talan-taraj qılınsın», – degen patshanın'
xatı patshalıqtın' pu'tkil wa'layatlarına shabarmanlar arqalı jiberildi+.
14 Bul pa'rmannın' ko'shirmesi ha'r bir wa'layatta nızam sıpatında
ja'riyalanıp, barlıq xalıqlarg'a bildiriliwi tiyis boldı. Sebebi ha'mme
belgilengen sol ku'nge tayar bolıp turıwı kerek edi.
15 Shabarmanlar patshanın' buyrıg'ı menen asıg'ıs jolg'a shıqtı.
Pa'rman Suza qalasında da ja'riyalandı. Qala xalqı albırasıp atırg'an
waqıtta patsha menen Haman otırıp alıp, sharap ishti+.

Mordoxaydın' Esterden ja'rdem sorawı

4 [1] Mordoxay bolg'an islerdin' ha'mmesinen xabar tapqanda kiyimlerin jırtıp, aza kiyimin kiydi ha'm basına ku'l shashıp*, dad salıp baqırıp jılawı menen qala ortasına keldi. [2] Ol barıp, saray da'rwazasının' aldında turdı, o'ytkeni aza kiyimindegi hesh bir adamdı sarayg'a kirgizbeytug'ın edi. [3] Sonday-aq patshanın' buyrıg'ı ha'm pa'rmanı jetip barg'an ha'r bir wa'layatta yahudiyler ullı qayg'ıg'a batıp, oraza tuttı ha'm dad salıp jılastı. Ko'pshiligi aza kiyimin kiyip, ku'ldin' u'stinde jattı+.

[4] Xanbiyke Esterdin' qa'nizekleri ha'm aqtaları kelip, Mordoxay tuwralı xabar bergende, Ester qattı tınıshsızlandı. U'stindegi aza kiyimlerin sheship, mınalardı kiyip alsın dep, ol Mordoxayg'a kiyimler jiberdi. Biraq Mordoxay olardı qabıl etpedi.

[5] Ester o'zine patsha ta'repinen xızmetshi etip tayınlang'an Hatax degen aqtasın shaqırtıp alıp, og'an Mordoxayg'a ne bolg'anın bilip keliwdi buyırdı. [6] Hatax patsha sarayının' da'rwazası aldındag'ı ashıq maydang'a, Mordoxaydın' janına ketti. [7] Mordoxay og'an basına tu'sken ha'mme na'rseni ha'm Hamannın' yahudiylerdi qırıp taslaw ushın patsha qaznasına qansha gu'mis beriwdi wa'de etkenin de aytıp berdi+. [8] Keyin Mordoxay yahudiylerdi qırıp taslaw haqqında Suzada ja'riyalang'an pa'rmannın' bir ko'shirmesin Hataxqa berip: «Esterge mınanı ko'rsetip, og'an ha'mmesin tu'sindir. Ester patshag'a barsın ha'm onnan o'z xalqına rehim etiwdi jalbarınıp sorasın», – dep tapsırdı+.

[9] Hatax qaytıp kelip, Mordoxaydın' aytqanların Esterge jetkizdi. [10] Ester Hataxtı Mordoxayg'a ja'ne jiberip, mına so'zlerdi jetkiziwdi buyırdı: [11] «Saraydın' ishki ha'wlisine, patshanın' aldına shaqırılmastan kirgen ha'r bir adamdı, onın' erkek yamasa hayal bolıwına qaramastan, tek bir jaza, yag'nıy o'lim jazası ku'tedi. Bul haqqında patshanın' ha'mme xızmetshileri de, onın' qol astındag'ı wa'layatlardın' xalıqları da biledi. Tek patsha kimge o'zinin' altın hasasın sozsa, sol adam g'ana tiri qaladı. Men de patshanın' aldına otız ku'nnen beri shaqırılg'an joqpan»+.

[12] Hatax Esterdin' bul so'zlerin Mordoxayg'a jetkizgende, [13] Mordoxay Esterge mına juwaptı qaytardı: «Sarayda jasag'anım ushın pu'tkil yahudiyler ishinde jalg'ız o'zim aman qalaman, dep oylama. [14] Eger sen ha'zir u'ndemey qalsan', yahudiylerge ja'rdem ha'm qutqarılıw basqa jaqtan keledi. Al sen ha'm senin' a'ken'nin' u'y-ishi nabıt bolasızlar. Kim

biledi, ba'lkim, usınday ku'nler ushın sen xanbiyke bolıw ma'rtebesine erisken shıg'arsan'».

15 Ester de Mordoxayg'a mına juwaptı qaytardı: 16 «Barıp, Suzadag'ı barlıq yahudiylerdi jıynap, men ushın oraza tutın'lar. U'sh ku'n ha'm u'sh tu'n hesh na'rse iship-jemen'ler. Men de o'z qa'nizeklerim menen sizler sıyaqlı oraza tutaman, son'ınan bul nızamg'a qarsı bolsa da, patshanın' aldına baraman. Eger men o'liwge tiyisli bolsam, o'lemen»+.

17 Solay etip, Mordoxay sol jerden ketip, Esterdin' o'zine buyırg'anlarının' ha'mmesin orınladı.

Esterdin' patshag'a o'z tilegin bildiriwi

5 [1] U'shinshi ku'ni Ester patshalıq kiyimlerin kiyip, saraydın' ishki
ha'wlisine, patshanın' taxtı turg'an bo'lmenin' aldına kelip turdı. Sol
waqıtta patsha ha'wlinin' kirer awzına tuwrı qarap turg'an o'z taxtında
otırg'an edi+. [2] Patsha ha'wlide turg'an xanbiyke Esterdi ko'rgende, og'an
miyrimi tu'sti ha'm qolındag'ı altın hasanı Esterge qaray sozdı. Ester
patshag'a jaqınlap kelip, altın hasanın' ushına qolın tiygizdi+.

[3] Patsha og'an:

– Xanbiyke Ester, ne qa'leysen'? Qanday tilegin' bar? Ha'tte,
patshalıqtın' yarımın sorasan' da, beriledi, – dedi+.

[4] Ester og'an:

– Eger patshamız maqul ko'rse, bu'gin menin' ol ushın tayarlag'an
zıyapatıma Haman menen birge kelsin, – dedi.

[5] Patsha:

– Esterdin' o'tinishin orınlaw ushın tez barıp, Hamandı tawıp kelin'ler,
– dep buyırdı.

Solay etip, patsha ha'm Haman Ester tayarlag'an zıyapatqa keldi.
[6] Patsha sharap iship otırıp Esterge ja'ne:

– Ayt, qanday tilegin' bar? Tilegin' orınlanadı. Qanday o'tinishin' bar?
Patshalıqtın' yarımın sorasan' da beriledi, – dedi.

[7] Ester juwap berip:

– Menin' tilegim ha'm o'tinishim mınaday: [8] eger patshamızdın'
mag'an kewli tolg'an bolsa, patshamız menin' tilegimdi orınlap,
o'tinishimdi qanaatlandırıwdı maqul ko'rse, erten' menin' olar ushın
tayarlaytug'ın zıyapatıma Haman menen birge kelsin. Sonda
patshamızdın' sorawına juwap beremen, – dedi+.

Hamannın' Mordoxayg'a ashıwlanıwı

[9] Sol ku'ni Haman zıyapattan kewli ko'terilip, shad bolıp qayttı. Biraq ol
patsha sarayında Mordoxaydı ko'rgende, Mordoxay ornınan da turmadı,
og'an hu'rmet te ko'rsetpedi. Sonda Haman ashıwdan tu'tep ketti+.
[10] Degen menen, ol o'zin tutıp, u'yine ketti.

Ol u'yine kelip, dosların ha'm hayalı Zereshti shaqırttı+. [11] Olarg'a
o'zinin' sheksiz baylig'ı, ullarının' ko'pligi, patshanın' o'zin qanshelli
hu'rmet etetug'ınlig'ı ha'm barlıq wa'zirler menen xızmetshilerden u'stin
qoyg'anı haqqında aytıp berdi+. [12] Keyin Haman so'zin dawam etip:

«Xanbiyke Ester zıyapat tayarlap, patsha menen tek meni g'ana mira't etti. Erten' de men patsha menen birge shaqırılg'anman. 13 Biraq sarayda yahudiy Mordoxaydı ko'rgenimde, bulardın' ha'mmesi men ushın shıbın shelli ko'rinbeydi», – dedi.

14 Sonda hayalı Zeresh ha'm barlıq dosları Hamang'a bılay dedi: «Biyikligi eliw shıg'anaq* bolg'an dar qurdır. Azanda patshadan Mordoxaydı sol darg'a asıwdı soran. Son'ınan shad bolıp, patsha menen zıyapatqa bar».

Bul ken'es Hamang'a unadı ha'm ol dar qurdırıp qoydı+.

Mordoxayg'a hu'rmet ko'rsetiliwi

6 [1] Sol tu'ni patsha Axashweroshtın' uyqısı qashtı. Ol jılnama kitabın
a'keliwdi buyırdı ha'm kitap patshag'a oqıp berildi+. [2] Onnan da'rwaza
saqshıları bolg'an Bigtan ha'm Teresh degen eki aqtanın' patsha
Axashweroshtı o'ltiriwdi rejelestirgeni, bunı Mordoxaydın' bilip qalg'anı
ha'm xabarlag'anı tuwralı jazılg'an so'zler tabıldı+.

[3] Patsha:

– Bul isi ushın Mordoxayg'a qanday hu'rmet-izzet ko'rsetildi? – dep soradı.

Patshanın' arnawlı xızmetshileri:

– Og'an hesh na'rse de islenbedi, – dep juwap berdi.

[4] Sonda patsha:

– Ha'wlide kim bar? – dep soradı. Tayarlatıp qoyg'an darına
Mordoxaydı astırıwdı patshadan soraw ushın, Haman tap sol waqıtta
saraydın' sırtqı ha'wlisine kelgen edi+.

[5] Xızmetshileri patshag'a:

– Ha'wlide Haman ku'tip turıptı, – dep juwap berdi.

– İshke kirsin, – dedi patsha.

[6] Haman ishke kirgende, patsha onnan:

– Patsha hu'rmet ko'rsetkisi kelgen adamına ne islewi kerek? – dep soradı.

Haman ishinen: «Patsha mennen basqa kimge hu'rmet ko'rsetiwdi
qa'ler edi», – dep oylap, [7] patshag'a bılay dedi:

– Patsha hu'rmet ko'rsetkisi kelgen adamg'a+ [8] patsha kiygen
patshalıq kiyim menen patsha mingen at a'kelinsin ha'm attın' basına
patshalıq taj kiydirilsin. [9] Kiyim de, at ta patshanın' en' abıraylı
wa'zirlerinin' birine berilsin. Ol adam patsha hu'rmet ko'rsetkisi kelgen
adamg'a sol kiyimlerdi kiygizip, sol atqa mindirip, onı qala maydanı
boylap aylandırsın. Onın' aldında ju'rip: «Mine, patsha kimge hu'rmet
ko'rsetkisi kelse, og'an usılay isleydi», – dep jar salsın, – dedi.

[10] Sonda patsha Hamang'a:

– Tez bar da, kiyimler menen attı alıp kel ha'm saray xızmetshisi
yahudiy Mordoxayg'a o'zin'nin' aytqanların'dı isle. Aytqanların'nın'
birewi de qalıp qoymasın, – dedi.

11 Solay etip, Haman kiyimlerdi ha'm attı alıp keldi. Keyin Mordoxaydı
kiyindirip, onı atqa mindirdi de, qala maydanı boylap alıp ju'rdi ha'm
onın' aldında: «Mine, patsha kimge hu'rmet ko'rsetkisi kelse, og'an usılay
isleydi», – dep jar saldı.
12 Son'ınan Mordoxay sarayg'a qaytıp keldi. Haman bolsa,
shermendelikten ju'zin jawıp, asıg'ıs u'yine qayttı+. 13 Haman hayalı
Zereshke ha'm ha'mme doslarına ju'z bergen barlıq waqıyalar tuwralı
aytıp berdi. Sonda hayalı Zeresh ha'm ken'esshileri og'an: «Senin'
ma'rteben' Mordoxay aldında to'men tu'se baslag'an eken, eger ol yahudiy
bolsa, onda sen onı jen'e almaysan', kerisinshe, onın' aldında
jıg'ılatug'ının' gu'mansız», – dedi+.
14 Olar ele so'ylesip otırg'anda, patshanın' aqtaları kelip, Hamandı Ester
tayarlag'an zıyapatqa asıg'ıs alıp ketti.

Hamannın' o'limge hu'kim etiliwi

7 [1] Solay etip, patsha Haman menen birge xanbiyke Esterdin' zıyapatına keldi+. [2] Ekinshi zıyapat ku'ni de olar sharap iship otırg'anda, patsha Esterge ja'ne:

– Ester, qanday tilegin' bar? Tilegin' orınlanadı. Qanday o'tinishin' bar? Patshalıqtın' yarımın sorasan' da beriledi, – dedi.

[3] Sonda xanbiyke Ester juwap berip bılay dedi:

– Taqsırım! Eger mag'an kewlin'iz tolg'an bolsa ha'm durıs dep tapsan'ız, menin' janımdı saqlap qalıwın'ızdı tileymen ha'm menin' xalqıma da o'mir bag'ıshlawın'ızdı o'tinemen+. [4] Sebebi men ha'm menin' xalqım o'ltirilip joq etiliw ha'm qırıp taslanıw ushın satılg'anbız. Eger bizler qul ha'm shorı etip satılg'anımızda, men u'ndemegen bolar edim. O'ytkeni bul is sebepli patshamızdın' tınıshın alıw maqul bolmas edi, – dedi+.

[5] Sonda patsha Axashwerosh xanbiyke Esterden:

– Bunday isti islewge kimnin' batılı bardı, sol adam qay jerde? – dep soradı.

[6] Ester:

– Dushpanımız ha'm jawımız – bul jawız Haman, – dedi.

Sonda patshanın' ha'm onın' hayalının' aldında Hamannın' hu'reyi ushıp, qorqıp ketti+. [7] Patsha g'a'zeplenip, ornınan turdı da, saray bag'ına qaray ketti. Al Haman xanbiyke Esterden o'z janın qutqarıwın o'tinip soraw ushın ishte qaldı. O'ytkeni ol patshanın' o'zin qatan' jazalawdı qarar etkenin tu'singen edi.

[8] Patsha saray bag'ınan zıyapat bolıp atırg'an jerge qaytqanda, Ester jambaslap otırg'an orınlıqta Hamannın' et-betinen jıg'ılıp atırg'anın ko'rdi de: «Bul adam sarayda, ha'tteki, menin' ko'z aldımda hayalıma zorlıq qılmaqshı ma?» – dep baqırdı. Patsha usı so'zlerdi aytıp bolar bolmastan, olar Hamannın' betin japtı*.

[9] Son'ınan patshag'a xızmet etetug'ın aqtalardın' biri Xarbona bılay dedi:

– Hamannın' u'yinin' aldında biyikligi eliw shıg'anaq keletug'ın dar turıptı. Bul dar patshamızdı eskertip, onın' o'mirin saqlap qalg'an Mordoxaydı asıw ushın qurılg'an, – dedi.

Sonda patsha:

– Sol darg'a onın' o'zin asın'lar! – dep buyrıq berdi+. 10 Solay etip,
Hamannın' Mordoxaydı asıw ushın qurdırg'an darına onın' o'zin astı.
Sonnan keyin g'ana patshanın' ashıwı basıldı+.

Patshanın' yahudiylerdi qorg'awı

8 [1] Sol ku'ni patsha Axashwerosh yahudiylerdin' dushpanı bolg'an Hamannın' mal-mu'lkin xanbiyke Esterge berdi. Mordoxay patshanın' aldına kirdi, sebebi Ester Mordoxaydın' o'zine kim bolatug'ının aytqan edi. [2] Sonda patsha Hamannan qaytarıp alg'an mo'r ju'zigin barmag'ınan sheship alıp, Mordoxayg'a berdi. Ester de Mordoxaydı Hamannın' mal-mu'lki u'stinen basqarıwshı etip tayınladı+.

[3] Ester ja'ne patsha menen so'ylesti. Ol jılap, patshanın' ayag'ına jıg'ıldı ha'm Agag a'wladınan bolg'an Hamannın' yahudiylerge qarsı rejelestirgen jawız niyetin biykar etiwdi sorap jalındı+. [4] Patsha altın hasasın Esterge qarap sozg'anda, ol ornınan tu'rgelip, patshanın' aldında turdı+.

[5] Ol patshag'a:

– Eger patshamızdın' mag'an kewli tolg'an bolsa ha'm maqul ko'rse, eger patshamız tilegimdi tuwrı dep bilse ha'm men og'an unasam, Agag a'wladınan bolg'an Hammedata ulı Hamannın' patshalıqtın' barlıq wa'layatlarındag'ı yahudiylerdi qırıp taslawdı buyırıp, qara niyet penen jazdırg'an xatların biykarlap, xatlar jazılsın. [6] Sebebi men xalqımnın' basına apatshılıq tu'siwine qalay qarap tura alaman? Tuwg'an-tuwısqanlarımnın' qırıp taslanıwına qalay qarap tura alaman? – dedi.

[7] Patsha Axashwerosh hayalı Esterge ha'm yahudiy Mordoxayg'a bılay dedi:

– Minekey, Hamannın' mal-mu'lkin Esterge berdim. Al Hamandı yahudiylerdi qırıp taslawdı rejelestirgeni ushın darg'a astırdım. [8] Biraq patshanın' atınan jazılıp, onın' ju'zigi menen mo'rlengen xattı hesh kim o'zgerte almaydı. Sonlıqtan endi o'zlerin'iz yahudiyler ushın neni maqul ko'rsen'iz, patshanın' atınan sonı jazıp, patshanın' ju'zigi menen mo'rlen'ler+.

[9] Sonda u'shinshi ay bolg'an Siwan ayının'* jigirma u'shinshi ku'ninde patshanın' xatkerleri shaqırıldı. Mordoxaydın' buyırg'an ha'r bir na'rsesi Hindistannan baslap Kushqa shekemgi bir ju'z jigirma jeti wa'layatta jasaytug'ın yahudiylerge, nayıplarg'a, ha'kimlerge ha'm wa'layat basshılarına: ha'r bir wa'layatqa o'z jazıwında ha'm ha'r bir xalıqqa o'z tilinde, yahudiylerge de o'z jazıwı menen o'z tilinde jazıldı+. [10] Mordoxay patsha Axashweroshtın' atınan jazdırg'an xatların patshanın' ju'zigi menen mo'rledi ha'm patshanın' xızmetinde qollanıw ushın bag'ılıp

atırg'an shapqır atlarg'a shabarmanlardı mingizdi de, olarg'a xatlardı berip, jolg'a atlandırdı+.

11 Patshanın' pa'rmanında barlıq qalalardag'ı yahudiylerge bir jerge jıynalıp, o'zlerin qorg'awg'a huqıq berilgen edi. Ja'ne de, o'zlerine hu'jim qılatug'ın barlıq dushpan xalıqlardın' yamasa wa'layattın' qurallı ku'shlerin, balaların ha'm hayalların o'ltirip joq qılıwg'a, qırıp taslawg'a, mal-mu'lkin talan-taraj qılıwg'a ruxsat berilgen edi. 12 Bul is patsha Axashweroshtın' ha'mme wa'layatlarında belgilengen ku'ni, on ekinshi aydın', yag'nıy Adar ayının' on u'shinshi ku'ni isleniwi kerek edi+. 13 Usı pa'rmannın' ko'shirmesi ha'mme wa'layatlarg'a nızam retinde ja'riyalanıp, barlıq xalıqlarg'a bildirildi. Solay etip, yahudiyler sol ku'ni dushpanlarınan o'sh alıw ushın tayar turıwı tiyis edi.

14 Shabarmanlar patshanın' shapqır atlarına minip, onın' buyrıg'ı menen asıg'ıs jolg'a atlandı. Bul pa'rman Suza qalasında da ja'riyalandı+.

15 Mordoxay u'stine qızg'ısh ko'k ha'm aq ren'degi patshalıq kiyimlerdi, basına u'lken altın taj kiyip, sırtınan shım qızıl hasıl zıg'ır shapan jamılıp, patshanın' aldınan shıqtı. Suza qalası quwanısh ha'm shadlıqqa bo'lendi+. 16 Yahudiyler ushın jaqtı, quwanıshlı, shadlı ha'm hu'rmetke tolı ku'nler kelgen edi+. 17 Patshanın' buyrıg'ı ha'm pa'rmanı jetip barg'an ha'r bir wa'layat ha'm qalada yahudiyler quwanıshqa tolıp, shadlandı. Olar zıyapatlar uyımlastırdı ha'm bayramladı. Patshalıqtag'ı xalıqlardan ko'plegen adamlar yahudiy boldı. Sebebi olardı yahudiylerden qorqıw tuyg'ısı biylep alg'an edi.

Yahudiylerdin' jen'isi

9 [1] Patshanın' buyrıg'ı ha'm pa'rmanı orınlanatug'ın on ekinshi ay
bolg'an Adar ayının'* on u'shinshi ku'ni de keldi. Yahudiylerdin'
dushpanları bul ku'ni yahudiyler u'stinen hu'kimdarlıqtı ornatıwdı u'mit
penen ku'tken edi. Biraq kerisinshe bolıp shıqtı. Yahudiyler o'zlerin jek
ko'rgenlerden u'stem keldi+. [2] Olar o'zlerine ja'bir etpekshi bolg'anlarg'a
qarsı hu'jim jasaw ushın, patsha Axashweroshtın' qolı astındag'ı barlıq
wa'layatlardag'ı o'zleri jasaytug'ın qalalarda bir jerge jıynaldı. Hesh kim
yahudiylerge qarsı shıg'a almadı, sebebi barlıq xalıqlardı olardan qorqıw
tuyg'ısı biylep alg'an edi. [3] Wa'layat basshıları, nayıplar*, ha'kimler ha'm
patsha islerin ju'rgiziwshiler Mordoxaydan qorqqanlıqtan, yahudiylerdi
qollap-quwatladı. [4] O'ytkeni Mordoxay sarayda ullı adam boldı. Onın'
dan'qı barlıq wa'layatlarg'a taradı ha'm ku'shi ku'nnen-ku'nge artıp
bardı+.

[5] Yahudiyler dushpanlarının' ha'mmesin qılıshtan o'tkerdi, o'ltirdi
ha'm joq qıldı. Olar o'zlerin jek ko'rgenlerge qa'legen na'rsesin isledi.
[6] Yahudiyler Suza qalasında bes ju'z adamdı o'ltirip, joq qıldı. [7] Ja'ne de,
olar Parshandata, Dalfon, Aspata, [8] Porata, Adalya, Aridata, [9] Parmashta,
Arisay, Ariday ha'm Wayzatanı o'ltirdi. [10] Bul o'ltirilgenler yahudiylerdin'
dushpanı Hammedata ulı Hamannın' on ulı edi. Biraq yahudiyler olardın'
mal-mu'lkine qol tiygizbedi.

[11] Sol ku'ni-aq Suza qalasında o'ltirilgenlerdin' sanı patshag'a bildirildi.
[12] Patsha xanbiyke Esterge:

– Yahudiyler Suza qalasında bes ju'z adamdı ha'm Hamannın' on ulın
o'ltirip, joq qılıptı. Kim biledi, basqa wa'layatlarda olar ne isledi eken? Ne
tileysen'? Ol qanaatlandırıladı. Ja'ne ne soraysan'? Ol orınlanadı, – dedi+.

[13] Sonda Ester:

– Eger patshamız maqul ko'rse, Suzadag'ı yahudiyler bu'gingi
pa'rmanın'ızdı erten' de orınlasın. Al Hamannın' on ulının' deneleri darg'a
asılsın, – dedi.

[14] Patsha bul o'tinishti orınlawdı buyırdı ha'm pa'rman Suzada
ja'riyalanıp, Hamannın' on ulının' denesi darg'a asıldı. [15] Suzadag'ı
yahudiyler Adar ayının' on to'rtinshi ku'ni de bir jerge jıynalıp, qalada
u'sh ju'z adamdı o'ltirdi. Biraq olardın' mal-mu'lkine qol tiygizbedi.

16 Patshalıqtın' wa'layatlarında jasaytug'ın basqa yahudiyler de jan
saqlaw ha'm dushpanlarınan qorg'anıw ushın bir jerge jıynaldı. Olar
o'zlerin jek ko'rgenlerden jetpis bes mın' adamdı o'ltirdi, biraq olardın'
mal-mu'lkine qol tiygizbedi. 17 Bul waqıya Adar ayının' on u'shinshi ku'ni
ju'z bergen edi. Al aydın' on to'rtinshi ku'ni olar tınıshlanıp, bul ku'ndi
zıyapat ha'm quwanısh ku'ni dep belgiledi.
18 Suzadag'ı yahudiyler bolsa, sol aydın' on u'shinshi ha'm on to'rtinshi
ku'nleri bir jerge jıynaldı, al on besinshi ku'ni tınıshlandı. Sol ku'ndi
zıyapat ha'm quwanısh ku'ni dep belgiledi. 19 Sonlıqtan awıl-aymaqlarda
jasaytug'ın yahudiyler Adar ayının' on to'rtinshi ku'nin zıyapat ha'm
quwanısh ku'ni retinde belgileydi ha'm bir-birine tag'amlar beredi+.

Purim bayramı

20 Mordoxay bul waqıyalardı jazıp qoydı. Son'ınan ol patsha
Axashweroshtın' qolı astındag'ı uzaq ha'm jaqın jerdegi wa'layatlarda
jasaytug'ın yahudiylerge xatlar jiberdi. 21 Xatta ha'r jılı Adar ayının' on
to'rtinshi ha'm on besinshi ku'nlerin bayramlaw buyırılg'an edi. 22 Sebebi
bul ku'nler yahudiylerdin' o'z dushpanlarınan qutılg'an ku'nleri bolıp,
qayg'ısı quwanıshqa, azası bayramg'a aylang'an ayı edi. Mordoxay sol
ku'nlerdi zıyapat ha'm quwanısh ku'nleri dep belgilep, bir-birine
tag'amlar u'lestiriwdi ha'm ka'mbag'allarg'a sadaqalar beriwdi buyırdı.
23 Solay etip, yahudiyler Mordoxaydın' buyrıg'ın qabıl etti ha'm ha'r jılı
sol ku'nlerdi bayramlawdı a'detke aylandırdı.
24 Pu'tkil yahudiylerdin' dushpanı Agag* a'wladınan bolg'an
Hammedata ulı Haman yahudiylerdi qırıp taslawdı niyet etip, olardı ezip
joq qılıw ushın pur*, yag'nıy shek taslag'an edi+. 25 Biraq bul xabar
patshag'a jetkende, patsha xatı arqalı: «Hamannın' yahudiylerge qarsı
oylag'an jawız niyeti o'zinin' basına jetsin. Haman ha'm onın' ulları darg'a
asılsın», – dep buyrıq bergen edi. 26 Pur so'zi sebepli, bul ku'nlerge Purim*
dep at berilgen edi.
Solay etip, yahudiyler Mordoxaydın' bul xatında jazılg'anlardı,
ko'rgen-bilgenlerin ha'm baslarınan keshirgenlerin eslerinde saqlaw
ushın, 27 yahudiyler, olardın' a'wladları ha'm olarg'a qosılg'anlardın'
ha'mmesi xatta jazılg'anınday, belgilengen waqıtta bul eki ku'ndi ha'r jılı
so'zsiz bayramlawg'a qarar etti+. 28 Solay etip, bul ku'nler ha'r bir

wa'layatta, ha'r bir qalada ha'm ha'r bir tiyrede a'wladtan-a'wladqa eske alınadı ha'm bayramlanadı. Usı Purim ku'nlerin yahudiyler ta'repinen bayramlaw hesh qashan toqtatılmaydı ha'm bul ku'nler a'wladlar boyı este saqlanadı.

29 Abixayıl qızı xanbiyke Ester ha'm yahudiy Mordoxay Purimge
baylanıslı bul ekinshi xattı pu'tkil biylik penen jazıp tastıyıqladı+.
30 Mordoxay Axashweroshtın' qol astındag'ı bir ju'z jigirma jeti wa'layatta
jasaytug'ın ha'mme yahudiylerge tınıshlıq ha'm amanlıq tileklerine tolı
xatlardı jiberdi+. 31 Xatta yahudiy Mordoxay xanbiyke Ester menen
birlikte aldın ala qarar etkenindey, yahudiylerge usı Purim ku'nlerin
belgilengen waqıtta nıshanlawdı qatan' saqlawdı buyırdı. Burın
yahudiylerdin' o'zleri ha'm urpaqları oraza tutıw ha'm azalaw boyınsha
belgilengen qag'ıydalarg'a boysıng'anı sıyaqlı, bul bayramg'a da boysınıwı
belgilengen edi+. 32 Solay etip, Esterdin' buyrıg'ı boyınsha Purimge tiyisli
usı qag'ıydalar tastıyıqlanıp, kitapqa jazıp qoyıldı.

Axashwerosh penen Mordoxaydın' ullılıg'ı

10 [1] Patsha Axashwerosh o'z patshalıg'ındag'ı shetki atawlarg'a deyin pu'tkil xalıqtan salıq jıynaytug'ın edi. [2] Onın' barlıq ku'shli ha'm qu'diretli isleri, ol ma'rtebeli qılg'an Mordoxaydın' ullılıg'ı haqqında Persiya ha'm Midiya patshalarının' jılnama kitabında jazılg'an+.

[3] Yahudiy Mordoxay biyligi boyınsha patsha Axashweroshtan keyingi ekinshi adam boldı. Ol yahudiyler arasında hu'rmetke eristi ha'm ko'p urpaqlasları onı jaqsı ko'rdi. Sebebi ol o'z xalqının' iygiligin oyladı ha'm pu'tkil urpaqlaslarının' tınıshlıg'ı ushın gu'resti+.

---

* 1:1 Axashwerosh – ilimpazlardın' ko'pshiligi onın' grek tariyxıy dereklerindegi Kserks 1 (b. e. sh. 485-464) ekenligine isenedi.

* 1.1 Kush – a'yyemgi Nubiya yamasa Efiopiya.

* 1:10 Aqta – pishilgen adam. Bunday adam ko'binese patshalar sarayında joqarı lawazımlarda isleytug'ın bolg'an.

* 2:12 Mirra mayı – qanday da bir terektin' shiresinen alınıp, qayta islep tayarlang'an xosh iyisli may.

* 2:16 Tebet ayı – shama menen dekabrdin' ortasınan yanvardın' ortasına shekemgi waqıt.

* 3:1 Agag – amaleklerdin' patshası bolıp, amalekler a'zelden-aq evreylerdin' dushpanı edi.

* 3:7 Nisan ayı – shama menen marttın' ortasınan apreldin' ortasına shekemgi waqıt.

* 3:7 Pur – babilonsha so'z bolıp, shek degen ma'nisti bildiredi.

* 3:7 Adar ayı – shama menen fevraldın' ortasınan marttın' ortasına shekemgi waqıt.

* 3:9 On mın' talant gu'mis – shama menen 340 tonna.

* 3:12 Nayıplar – Persiya imperiyasında joqarı lawazımdı iyelegen basshılar. Olar birikken bir neshe wa'layatlardı basqaratug'ın edi.

* 4:1 Basına ku'l shashıp – bul o'z mun'ın yamasa qayg'ısın bildiriw ushın islenetug'ın is-ha'reket.

* 5:14 Shıg'anaq – barmaqtın' ushınan qoldın' shıg'anag'ına shekemgi aralıq, shama menen 45-50 sm.

* 7:8 Hamannın' betin japtı – bul ha'reket adamnın' o'limge hu'kim etilgenin bildiriwi mu'mkin.

* 8:9 Siwan ayı – shama menen maydın' ortasınan iyunnın' ortasına shekemgi waqıt.

* 9:1 Adar ayı – 3:7 qaran'.

* 9:3 Nayıplar – 3:12 qaran'.

* 9:24 Agag – 3:1 qaran'.

* 9:24 Pur – 3:7 qaran'.

* 9:26 Purim – bul bayram ha'r jılı Adar ayının' 14 ha'm 15-sa'nelerinde nıshanlanadı. Bul ku'nler shama menen mart ayının' basına tuwrı keledi.

+ 1:1 Est 8:9, Est 9:30

+ 1:2 Nxm 1:1

+ 1:10 Est 7:9

+ 1:14 Ezr 7:14

+ 1:19 Est 8:8, Dan 6:8

+ 1:20 Efs 5:33

+ 2:1 Est 1:19-20

+ 2:6 4Pat 24:14-15, 2Jln 36:10, Erm 24:1, Erm 29:1-2

+ 2:15 Est 9:29

+ 2:23 Est 6:2, Est 10:2

+ 3:7 Nxm 2:1, Est 9:24, Est 9:26, Ezr 6:15

+ 3:8 Ezr 4:12, Elsh 16:20

+ 3:10 Jar 41:42, Est 8:2

+ 3:12 Est 8:9

+ 3:13 Est 8:10, Ezr 6:15

+ 3:15 Est 8:14

+ 4:3 Dan 9:3

+ 4:7 Est 3:9

+ 4:8 Est 3:14

+ 4:11 Dan 2:9

+ 4:16 Ezr 10:6

+ 5:1 Est 4:16

+ 5:2 Est 4:11

+ 5:3 Est 7:2, Mrk 6:23

+ 5:8 Est 7:3

+ 5:9 Est 3:1

+ 5:10 Est 6:13

+ 5:11 Est 9:7-10, Est 3:1

+ 5:14 Est 6:4, Est 7:9-10

+ 6:1 Est 2:23, Est 10:2

+ 6:2 Est 2:21-22

+ 6:4 Est 5:14, Est 7:9-10

+ 6:7 3Pat 1:33

+ 6:12 2Pat 15:30

+ 6:13 Est 5:10

+ 7:1 Est 5:3, Mrk 6:23

+ 7:3 Est 5:8

+ 7:4 Est 3:9

+ 7:6 Est 3:10

+ 7:9 Est 1:10, Est 5:14, Est 6:4, Zab 7:16, Hkm 11:5, Dan 6:24

+ 7:10 Jar 40:22

+ 8:2 Jar 41:42, Est 3:10

+ 8:3 Est 3:1

+ 8:4 Est 5:2

+ 8:8 Est 3:12

+ 8:9 Est 1:1, Est 3:12, Est 1:22

+ 8:10 Jar 41:42, Est 3:10, Est 3:13

+ 8:12 Ezr 6:15

+ 8:14 Est 3:15

+ 8:15 Hkm 11:10

+ 8:16 Zab 96:11

+ 9:1 Ezr 6:15, Est 3:13

+ 9:4 2Pat 5:10, 1Jln 11:9

+ 9:12 Est 5:6, Est 7:2

+ 9:19 Nxm 8:12

+ 9:24 Est 3:7

+ 9:27 İysh 56:3, Zxr 2:11

+ 9:29 Est 2:15

+ 9:30 Est 1:1, Est 8:9

+ 9:31 Est 4:3

+ 10:2 Est 2:23, Est 6:1-2

+ 10:3 Jar 41:40, Nxm 2:10

Ayup kitabı

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

31 32 33 34 35 36 37 38 39 40

41 42

Ayup ha'm onın' shan'arag'ı

1 [1] Us u'lkesinde Ayup atlı bir adam jasaytug'ın edi. Ol minsiz ha'm a'dil bolıp, Qudaydan qorqatug'ın, jamanlıqtan awlaq ju'retug'ın adam edi+. [2] Ayuptın' jeti ulı ha'm u'sh qızı bar edi. [3] Ol jeti mın' qoy, u'sh mın' tu'ye, bes ju'z jup o'giz, bes ju'z urg'ashı eshek, sonday-aq, ju'da' ko'p xızmetshilerge iye bolıp, shıg'ısta jasaytug'ınlar arasında en' bay adam edi+.

[4] Ayuptın' ulları u'ylerinde gezek penen zıyapat berip, o'zleri menen iship-jew ushın, u'sh apa-sin'lisin de mira't etetug'ın edi. [5] Zıyapat tamam bolg'annan keyin, Ayup balaların shaqırtıp alıp, pa'kleniw ra'siminen o'tkeretug'ın edi. Ol ullarım ishlerinen Qudayg'a til tiygizip, gu'na islep qoyg'an bolıwı mu'mkin, dep oylap, azan menen olardın' ha'r biri ushın jandırılatug'ın qurbanlıq beretug'ın edi. Ayup ba'rqulla usılay isleytug'ın edi+.

Ayuptın' da'slepki sınalıwı

[6] Bir ku'ni ila'hiy barlıqlar* Jaratqan İyenin' aldına kelgende, olar menen birge shaytan* da kelgen edi+. [7] Jaratqan İye shaytannan:

– Sen qay jerden kiyatırsan'? – dep soradı.

Shaytan Jaratqan İyege:

– Men jer betin gezip, onın' ha'mme jerin aylanıp shıqtım, – dep juwap berdi+.

[8] Jaratqan İye shaytang'a:

– Qulım Ayupqa ser saldın' ba? Jer betinde ol sıyaqlı minsiz, a'dil, Mennen qorqatug'ın ha'm jamanlıqtan awlaq ju'retug'ın adam joq, – dedi.

[9] Sonda shaytan Jaratqan İyege bılay dep juwap berdi:

– Ayup Sennen biykardan-biykarg'a qorqadı dep oylaysan' ba? [10] Onın' o'zin, u'y-ishin ha'm barlıq iyeligin qorg'ap ju'rgen O'zin' emessen' be? Sen onın' qolı tiygen ha'r bir iske bereket berip atırsan'. Onın' pada ha'm su'riwleri pu'tkil u'lkege jayılg'an+. [11] Biraq qolın'dı sozıp, og'an tiyisli bolg'annın' ha'mmesin joq qılsan', onda ol ju'zin'e tik qarap, Sag'an na'let aytadı+.

[12] Jaratqan İye shaytang'a:

– Yaqshı, Ayupqa tiyisli bolg'annın' ha'mmesin senin' qolın'a beremen, biraq onın' o'zine zıyan tiygizbe, – dedi.

Solay etip, shaytan Jaratqan İyenin' da'rgayınan ketti.
13 Bir ku'ni Ayuptın' ulları menen qızları u'lken a'jag'asının' u'yinde
zıyapat berip, sharap ship otırg'an edi. 14 Sonda bir xabarshı juwırıwı
menen Ayupqa kelip, bılay dedi: «O'gizlerin'iz jer aydap, eshekler olardın'
qasında otlap ju'rgen edi. 15 Birden shebalı basqınshılar hu'jim jasap,
xızmetshilerin'izdin' ha'mmesin qılıshtan o'tkerdi ha'm mallardı aydap
alıp ketti. Bul xabardı sizge jetkiziw ushın, jalg'ız men g'ana qashıp
qutıldım»+.
16 Ol so'zin tamamlap u'lgermey-aq, basqa bir xabarshı kelip, bılay dedi:
«Aspannan Qudaydın' jalını tu'sip, qoyların'ız benen shopanların'ız janıp,
ku'lge aylandı. Bul xabardı sizge jetkiziw ushın, jalg'ız men g'ana aman
qaldım»+.
17 Sol adam so'zin tamamlap u'lgermey-aq, u'shinshi xabarshı jetip
kelip bılay dedi: «Kaldeyler u'sh topar bolıp kelip, tu'yelerdin' padasına
taslandı. Olar barlıq padashılardı o'ltirip, tu'yelerdi aydap ketti. Bul
xabardı sizge jetkiziw ushın, jalg'ız men g'ana qashıp qutıldım»+.
18 Ol usı so'zlerdi aytıp turg'anda, basqa bir xabarshı kelip, bılay dedi:
«Sizin' ul-qızların'ız u'lken a'jag'asının' u'yinde awqatlanıp, sharap ship
otırg'an edi. 19 Birden sho'l ta'repten ku'shli dawıl ko'terilip, jaydı to'rt
ta'repinen soqqılay basladı. U'y qulap, onın' ishindegilerdin' ha'mmesi
o'ldi. Bul xabardı jetkiziw ushın, jalg'ız men g'ana aman qaldım».
20 Sonda Ayup ornınan turdı da, qayg'ıdan shapanın jırttı ha'm shashın
aldırıp tasladı. Keyin et-betinen jerge jıg'ılıp, sıyındı+. 21 Ol bılay dedi:
«Anamnın' qursag'ınan jalan'ash shıqqan edim,
Bul du'nyadan da jalan'ash qaytaman.
Jaratqan İye berdi, Jaratqan İye aldı,
Jaratqan İyenin' atına alg'ıslar bolsın!»+

22 Sonsha is bolıp o'tse de, olardın' hesh birinde Ayup gu'na islemedi,
Qudaydı da ayıplamadı.

Ayuptın' ekinshi ret sınalıwı

2 [1] Basqa bir ku'ni ila'hiy barlıqlar Qudaydın' aldına ja'ne kelgende,
Onın' da'rgayında turıw ushın, shaytan da olar menen birge kelgen
edi+. [2] Sonda Jaratqan İye shaytannan:
– Sen qay jerden kiyatırsan'? – dep soradı. Shaytan Jaratqan İyege:
– Men jer betin gezip, onın' ha'mme jerin aylanıp shıqtım, – dep juwap
berdi. [3] Jaratqan İye shaytang'a:
– Qulım Ayupqa ser saldın' ba? Jer betinde ol sıyaqlı minsiz, a'dil,
Mennen qorqatug'ın ha'm jamanlıqtan awlaq ju'retug'ın adam joq. Qara,
ol ele minsizliginde bekkem turıptı. Al sen bolsan', ayıpsızdan ayıpsız onı
joq qılıw ushın Meni iytermeledin', – dedi. [4] Sonda shaytan:
– Etke et degenindey, adam o'z janı ushın qolındag'ısının' ba'rin
beredi. [5] Qolın'dı sozıp, et penen su'yegine zıyan tiygizip ko'r, sonda Ayup
ju'zin'e tik qarap, na'let aytadı, – dedi. [6] Jaratqan İye shaytang'a:
– Yaqshı, onı senin' qolın'a beremen, tek onın' janın alma, – dedi.
[7] Solay etip, shaytan Jaratqan İyenin' da'rgayınan shıg'ıp ketti ha'm Ayuptı
basınan ayag'ının' ushına deyin awırtatug'ın jara menen qaplap tasladı+.
[8] Sonda Ayup ku'ldin' ortasında otırıp, gu'zenin' sınıg'ı menen jaraların
qasıp otırg'an edi+. [9] Hayalı og'an kelip:
– Sen ele minsiz bolıwg'a tırısıp atırsan' ba? Onnan da Qudaydı
na'letlep, keyin o'lip qala g'oysesh, – dedi. [10] Ayup og'an:
Sen aqılsız hayallar sıyaqlı so'ylep tursan'. Sonda ne, bizler Qudaydan
tek jaqsılıqtı qabıl etip, jamanlıqtı qabıl etpewimiz kerek pe? – dep juwap
berdi.
Sonshama azap shekse de, Ayuptın' awzınan gu'na bolg'anday so'z
shıqpadı+.

Ayuptın' u'sh dostısı

[11] Ayuptın' u'sh dostısı: temanlı Elifaz, shuwaxlı Bildad ha'm naamalı
Sofar Ayuptın' basına tu'sken baxıtsızlıqları haqqında esitkende, jasap
turg'an jerlerinen shıqtı ha'm bir jerde ushırasıp, jolg'a atlandı. Olar
Ayuptın' qayg'ısın bo'lisip, og'an ta'selle beriw ushın onın' janına keldi+.
[12] Dosları Ayuptı uzaqtan ko'rip, onı zorg'a tanıdı. Sonda olar zar en'irep
jıladı, kiyimlerin jırtıp, aspang'a qaray topıraq shashıp, onı baslarına da
septi+. [13] Dosları jeti ku'n, jeti tu'n Ayup penen birge qara jerde otırdı.

Hesh biri og'an bir awız so'z so'ylemedi, olar Ayuptın' sonshelli qattı qıynalıp atırg'anın ko'rip turg'an edi+.

Ayuptın' tilge kiriwi

3 [1] Aqırı Ayup tilge kirip, o'zinin' du'nyag'a kelgen ku'nin na'letledi.
[2] Ol bılay dedi:
[3] – Men tuwılg'an ku'nge na'let jawsın!
„Boyına bala pitti“ degen tu'nge na'let jawsın!+
[4] Sol ku'n tu'nekke aylanıp qalsın!
Aspandag'ı Quday da ol ku'ndi eslemesin,
Jarıq ta sol ku'nge sa'wle shashpasın.
[5] Sol ku'ndi tas tu'nek qaran'g'ılıq iyelep alsın,
Ju'zin qara bultlar qaplap alsın,
Qaran'g'ılıq sol ku'nnin' hu'reyin ushırsın.
[6] Awa, sol tu'ndi tas tu'nek qaran'g'ılıq jutıp jibersin,
Ol jıl ku'nleri arasında sanalmasın,
Aylardın' birewine de kirmesin.
[7] Sol tu'n qısır bolsın,
Onda hesh bir shadlıq hawazı esitilmesin.
[8] Ku'nlerdi na'letleytug'ınlar,
Liwyatandı* oyata alatug'ınlar,
Sol tu'ndi g'arg'asın.
[9] Onın' tan' juldızları so'nip qalsın.
Jarıqlıqtı ku'tsin, biraq ol kelmesin,
Tan' shug'lasın ko'rmesin.
[10] O'ytkeni usı azaptı ko'zlerim ko'rmewi ushın,
Sol tu'n anamnın' qursag'ın jappadı.

[11] Ne ushın tuwılıp atırıp, o'lmedim eken?
Yamasa tuwıla sala, demim tawısılmadı eken+?
[12] Meni nege dizesine alıp otırdı?
Nege meni emizdi eken?
[13] Solar bolmag'anda, ha'zir tınısh jatqan bolar edim,
Uyıqlap tınım tapqan bolar edim.
[14] Qarabaqanalardı o'zlerine qayta tiklep alg'an,
Du'nya patshaları ha'm ma'sla'ha'tshileri menen birge bolar edim.
[15] Yamasa u'ylerin gu'miske toltırg'an,
Altın'a bay hu'kimdarlar menen birge bolar edim.

16 Yamasa ne ushın o'li tuwılg'an bo'pe sıyaqlı,
Ku'n nurın ko'rmegen na'reste sıyaqlı ko'milmedim+?
17 Ol du'nyada zalımlar jamanlıq qılıwdı toqtatadı,
Harıqqanlar da tınım tabadı.
18 Ol jerde tutqınlar da tınıshlıqtan ra'ha't aladı,
Qadag'alawshılardın' baqırısların esitpeydi.
19 Ullı da, kishi de bardur ol jerde,
Qul bolsa, xojayınınan azat.

20 Ne ushın azap shegip ju'rgenge nur,
Al qayg'ıg'a batqang'a o'mir beriledi eken+?
21 Olar o'limin ku'tedi, biraq ol kelmes,
A'jelin ko'milgen g'a'ziyneden de beter izler+.
22 Eger a'jelin tapsa,
Olar quwanıshqa bo'lenip, shadlanar edi+.
23 Jolın ko're almaytug'ın adamg'a,
Quday aynala do'geregin qaran'g'ılıq penen qorshag'an adamg'a,
Ne ushın o'mir beriler eken+?
24 Nan jewdin' ornına gu'rsinemen,
Ahıw-nalam suw kibi aqpaqta.
25 Neden qorqqan bolsam, sol ju'z berdi,
Neden qa'weterlengen bolsam, sol basıma tu'sti+.
26 Mag'an tınıshlıq ta, tınım da, ra'ha't te joq,
Basıma g'awasatlı ku'n tuwdı.

Elifazdın' birinshi so'zi

[1] Sonda temanlı Elifaz Ayupqa bılay dedi:

[2] – Eger birew sag'an so'z aytpaqshı bolsa,
Sag'an awır batpay ma?
Aqırı, kim so'ylewden o'zin tıyıp tura aladı?
[3] Eslep ko'r, sen ko'plerge ta'lim berer,
Ha'lsizlerdi jigerlendirip, ku'sh berer edin'+.
[4] Senin' so'zlerin' jıg'ılg'ang'a tirek bolıp,
Dizeleri qaltırap, ha'lsiregenlerge ku'sh beretug'ın edi.
[5] Al endi sol na'rseler o'z basın'a tu'skende, tu'skinlikke tu'sip qalıpsan',
O'zin' baxıtsızlıqqa ushırag'anda, ruwxın' tu'sip ketipti.
[6] Qudaydan qorqıwın' – isenimin'nin',
Minsiz jasawın' – u'mitin'nin' belgisi emes pe+?

[7] Oylap ko'rshi: qashan ayıpsız adam nabıt bolıp,
A'dil adam joq qılıng'an edi+?
[8] Menin' ko'rgenim mınaw: kim jawızlıqtı shu'digarlap,
G'am-qayg'ı tuqımın ekse, sonı orıp aladı+.
[9] Olar Qudaydın' u'plegen deminen nabıt boladı,
Onın' g'a'zebinin' dawılınan joq boladı+.
[10] Arıslanlar aqırıp, ırıldassın,
Biraq Quday jırtqısh arıslanlardın' tislerin sındıradı.
[11] Sonda arıslan oljasız o'lip ketedi,
Jetim qalg'an balaları tarap ketedi.

[12] Mag'an jasırınsha bir so'z keldi,
Sıbırlısı qulag'ıma shalındı.
[13] Tu'ngi ta'shiwishli tu'sten tuwg'an oylar ishinde,
Adamlar qattı uyqıg'a shu'mgen waqıtta,+
[14] Meni qorqıw biylep alıp, qaltıratpa bastı,
Pu'tkil denem la'rzege keldi+.
[15] Samal betimdi sıypap o'tti,
Sonda to'be shashım tik turdı.
[16] Bir su'lder turg'anday boldı,

Biraq men onın' ne ekenin tu'sinbedim.
Ko'z aldımda bir tulg'a payda boldı,
Tınıshlıq hu'kim su'rdi ha'm men o'lpen' dawıstı esittim:+
17 «Basında o'limi bar adam Qudaydın' aldında a'dil bola ala ma?
Adam o'z Jaratıwshısının' aldında pa'k bola ala ma+?
18 Quday, ha'tte, O'zinin' aspandag'ı xızmetshilerine de isenbeydi,
Ha'tte, perishtelerinen de kemshilik tabadı+.
19 Sonda tiykarı topıraqtan bolg'an,
Ilaydan jaratılg'an,
Ja'nliktey an'sat jenshilip qalatug'ınlarg'a ne boladı?
20 Olar ku'n shıqqannan ımırt jabılg'ang'a shekemgi aralıqta nabıt boladı,
Olardın' ma'n'gige joq bolg'anın bayqamay da qalasan'.
21 Olardın' shatırlarının' ishindegi jipleri u'zilgen,
Danalıqtan xabarsız o'lip ketedi»+.

Elifaz so'zin dawam etedi

[1] – Al endi, Ayup, shaqırg'ın' kelse, shaqır!
Sag'an juwap bergendey, birew bar ma eken?
Perishtelerdin' qaysısınan ja'rdem soramaqshısan'+?
[2] Ashıw-g'a'zep aqmaqtı nabıt qılar,
Ku'nshillik sadanı o'ltirer,+
[3] Men aqmaqtın' tamır jayg'anın ko'rdim,
Biraq tosattan onın' u'y-ishi g'arg'ısqa ushıradı.
[4] Onın' balaları amanlıqtan awlaq bolar,
Hu'kim waqtında eziler,
Biraq olardı jaqlaytug'ın hesh kim bolmas.
[5] Onın' zu'ra'a'tin ashlar jep qoyar,
Ha'tte, tikenler arasında o'skenlerin de.
Ashko'zler mal-mu'lkin de alıp keter.
[6] Jawızlıq jerden o'sip shıqpaydı,
G'am-qayg'ı da atızda o'speydi.
[7] Degen menen, ot ushqınının' joqarı qarap ushqanı sıyaqlı,
Azap shegiw ushın tuwılar insan.

[8] Biraq men Qudaydı izlegen,
Dawa-arzımdı Og'an tapsırg'an bolar edim.
[9] Ol aqılg'a sıymaytug'ın, ullı islerdi islep,
Sansız ka'ramatlar ko'rseter+.
[10] Ol jer betine jawın jawdırıp,
Atızlardı suwg'arar+.
[11] Ol to'men awhaldag'ılardı joqarı ko'terip,
Qayg'ıg'a batqanlardı qa'wipsizlikke shıg'arar+.
[12] Ol hiylekerlerdin' niyetlerine tosqınlıq jasap,
Olardı tabıstan mahrum eter.
[13] Ol danalardı o'zlerinin' ma'kkarlıg'ı arqalı tutıp alıp,
Hiylekerlerdin' oyların pushqa shıg'arar+.
[14] Ku'ndiz olar qaran'g'ılıqqa tap bolar,
Tal tu'ste de tu'ndegidey sıypalanıp ju'rer+.
[15] Quday jarlını jamanlardın' ashshı so'zlerinen,

Ku'shlilerdin' qolınan qutqarar+.
16 Solay eken, ka'mbag'allarda u'mit bar,
Nahaqlardın' awzı jabılar+.

17 Quday eskertip, du'zetetug'ın adam qanday baxıtlı!
Sonlıqtan Qu'direti ku'shli Qudaydın' u'git-na'siyatın pisent etpey
ju'rme+.
18 Ol jaralaydı ha'm O'zi onı tan'adı,
Ol zıyan keltiredi, biraq O'z qolı menen shıpalaydı+.
19 Ol seni altı baxıtsızlıqtan qutqaradı,
Jetinshi apat ta sag'an zıyan keltire almaydı+.
20 Asharshılıqta o'limnen,
Urısta qılıshtan saqlaydı+.
21 Ol seni til ba'lesinen qorg'aydı,
Apat kelgende qorqpaytug'ın bolasan'+.
22 Wayranshılıq ha'm ashlıq u'stinen ku'letug'ın bolasan',
Jabayı haywanlardan da qorqpaytug'ın bolasan'.
23 Atızdag'ı taslar menen til tabısasan',
Jabayı haywanlar da senin' menen tatıw boladı.
24 Sen u'yin'nin' qa'wipsizlik ishinde ekenin bilesen',
Su'riw ha'm padaların'dı ko'zden o'tkergenin'de, hesh na'rsen'nin'
jog'almag'anın ko'resen'.
25 Senin' sansız balaların' boladı,
Urpag'ın' jer betindegi sho'p sıyaqlı mol boladı+.
26 O'z waqtında buwılg'an biyday bawı kibi,
Jasarın'dı jasap, qa'birin'e kiresen'+.

27 Mine, bizler bunı izertledik, ha'mmesi haqıyqat eken,
Usılardı tın'lap, qabıl qıl.

Ayuptın' juwabı

6 [1] Sonda Ayup bılay dep juwap berdi:
[2] – Ah, eger menin' shegip atırg'an qayg'ım o'lshenip,
Men ko'rgen apatshılıq ta'rezige tartılsa edi!
[3] Olar ten'iz qumınan da awır bolar edi.
Sonlıqtan oylanbay so'yledim+.
[4] Qu'direti ku'shli Qudaydın' oqları deneme qadaldı,
Ruwxım olardın' za'ha'rin ishpekte,
Quday jibergen qorqınısh mag'an qarsı sapqa dizilgen+.
[5] Qulannın' jaylawda otı mol bolsa, an'qırar ma edi?
Yamasa o'giz aqırının' basında mo'n'irer me edi?
[6] Awqattın' duzsız da'mi bola ma?
Yamasa ma'yektin' aq uwızında da'm bar ma?
[7] Bunday awqatlardan da'm tatqım kelmeydi,
Onday awqatlardan ju'regim aynıydı.

[8] Eger tilegim orınlanıp,
Quday a'rmanıma jetkizse edi!
[9] Quday meni ezip taslasa edi,
Qolın sozıp janımdı alsa edi!+
[10] Sonda men jubanısh tabar edim,
Qattı awırıp atırsam da, quwanar edim.
Sebebi men muxaddes Qudaydın' so'zlerinen ju'z burmadım.
[11] Ku'shti qaydan tabaman ku'tetug'ınday?
Aqıbetim ne bolar sabır qılatug'ınday?
[12] Menin' ku'shim tastan ba edi?
Yamasa denem temirden be edi?
[13] O'zime o'zim ja'rdem bergendey ku'shim qaldı ma?
Tabıs ta meni ta'rk etti.

[14] Dostına miyrim ko'rsetiwden bas tartqan adam,
Qu'direti ku'shli Qudaydan qorqıwdan waz keshken adam boladı.
[15] Doslarım, sizler de qurıp qalg'an say kibi turaqsızsız,
Ag'ıp ketetug'ın say suwlarına uqsaysız+.
[16] Olar muz erigende ılaylanıp tasıp,

Qar suwlarına tolıp ketedi.
17 Biraq qurg'aq ma'wsimde olardın' suwları tartılıp,
Issıda joq bolıp ketedi.
18 Ka'rwanlar suw izlep, bag'ıtın o'zgerter,
Sho'lge kirip ketip, nabıt bolar.
19 Tema jurtının' ka'rwanları suw izler,
Sheba jurtının' sawdagerleri u'mit penen qarar+.
20 Olar o'z u'mitine aldanar,
Sol jerge kelip, albırap qalar.
21 Sizler de men ushın sol saylar sıyaqlısız,
Menin' qorqınıshlı awhalımdı ko'rip, hu'reyin'iz ushıp ketti.
22 Men sizlerden sawg'a sorap pa edim?
Yamasa men ushın baylıg'ın'ızdan to'lem to'len' dedim be?
23 Meni dushpan qolınan qutqarın' dep jalındım ba?
Yamasa qaraqshılardın' qolınan meni satıp alın' dedim be?

24 Mag'an u'yretin', u'ndemey turayın,
Ko'rsetin'ler, men nede aljastım?
25 Tuwrı so'z qanday ashshı!
Biraq sizlerdin' ayıplawların'ız neni da'lilleydi?
26 Sizler menin' so'zlerimdi du'zetpekshimisiz?
Ezilgen adamnın' so'zlerin itibarg'a ılayıqsız dep sanaysızlar ma+?
27 Sizler, ha'tte, jetimler ushın shek taslawdan,
Dosların'ızdı sawdag'a salıp, satıwdan tayınbas edin'iz.
28 Endi o'tinemen, mag'an qaran'lar,
Betin'izge qarap, o'tirik so'ylemeymen g'oy.
29 Raydan qaytın', endi a'dalatsız bolman'lar,
Raydan qaytın', men haqpan!
30 Yamasa awzımnan a'dalatsız so'zler shıqqan ba edi?
Yaki tilim apatshılıqtın' da'min ayıra almay ma?

Ayuptın' o'mirden nalıwı

[1] Adamnın' jerdegi turmısı awır miynetten ibarat emes pe?
Onın' ku'nleri ku'nlikshinin' ku'nine uqsamay ma+?
[2] Adam keshki ko'len'keni an'sag'an qulg'a,
Miynet haqısın ku'tken ku'nlikshige uqsaydı+.
[3] Sol sıyaqlı, u'les etip ma'nissiz aylar berildi,
Payıma azaplı kesheler tiydi.
[4] Jatqanımda: «Qashan turar ekenmen?» – dep aytaman,
Biraq tu'n uzaqqa sozılıp,
Tan' atqansha, o'rden-ıqqa awnap shıg'aman+.
[5] Denemdi qurt penen jara basqan,
Terim tesilip, irin' aqpaqta.
[6] Ku'nlerim toqıwshının' ma'kisinen de tezirek o'tpekte,
Biraq u'mitsiz juwmaqlanbaqta+.

[7] Quday, o'mirimnin' bir dem sıyaqlı ekenin umıtpa,
Ko'zim endi qaytıp jaqsılıqtı ko'rmeydi.
[8] Meni ko'rip turg'an ko'zlerin' keyin meni ko'rmeydi,
Ko'zlerin' meni izleydi, biraq men joq bolaman+.
[9] Bulttın' serpilip, joq bolıp ketkenindey,
O'liler ma'kanına ketken adam da qaytıp kelmeydi.
[10] Ol u'yine qaytıp kelmeydi,
Jasag'an jeri de endi onı eske almaydı+.

[11] Sonın' ushın awzıma erk beremen,
O'z da'rtimdi bayan etemen.
Janımnın' azabı ishinde shag'ım etemen.
[12] Qudayım, Sen mag'an saqshı qoyatug'ınday,
Men ne, ten'iz yamasa ten'iz aydarhası ma edim?
[13] To'segim mag'an ta'selle berer,
Jatsam, da'rtim jen'illeser, dep oylasam,
[14] Meni tu'sler arqalı qorqıtıp,
Ayanlar arqalı za'rremdi ushırasan'.
[15] Bul denede jasag'annan go're,
Buwılıp, o'lgenim jaqsı edi.

16 Men jasawdan toydım, ma'n'gi jasawdı qa'lemeymen,
Meni tınısh qoy, o'mirim o'zi bir demdey g'ana+.

17 İnsan kim o'zi, onı sonsha qa'dirlep,
Og'an dıqqat qoyasan',+
18 Ha'r tan'da onı tekserip,
Ha'r sa'tte onı sınaysan'+?
19 Qashang'a shekem mennen ko'z u'zbeysen'?
Tu'kirigimdi jutıp alg'ansha da, meni tınısh qoymaqshı emespisen'+?
20 Eger gu'na islegen bolsam, Sag'an ne ta'siri bar, adamzattın' Gu'zetshisi?
Ne ushın meni O'zin'e nıshan qılıp qoydın'?
Men Sag'an sonshelli ju'k boldım ba+?
21 Ne ushın qılmıslarımdı keshirip,
Gu'nalarımdı mennen alıp taslamaysan'?
Sebebi tez arada topıraqqa qaytaman.
Meni izleysen', biraq men joq bolaman.

Bildadtın' birinshi so'zi

8 1 Sonda shuwaxlı Bildad Ayupqa bılay dedi:+
2 – Qashang'a deyin usı so'zlerin'di dawam etesen'?
Awzın'nan shıqqan so'zlerin' dawılg'a uqsaydı.
3 Quday a'dillikti burmalay ma?
Qu'direti ku'shli Quday haqıyqattı burmalay ma+?
4 Balaların' Og'an qarsı gu'na isledi.
Sonlıqtan Quday da olardı gu'naları ushın jazalag'an.
5 Biraq, sen eger Qudaydı shaqırıp,
Qu'direti ku'shli Qudayg'a jalbarınsan',
6 Eger sen pa'k ha'm a'dil bolsan',
Onda Ol sag'an ja'rdemge kelip,
Seni ılayıqlı orıng'a qaytaradı+.
7 Sonda baslanıwı kishkene bolsa da,
Keleshegin' ullı boladı.

8 O'tinemen, o'tken a'wladlardan sorap ko'r,
Olardın' ata-babalarının' nelerdi izlep bilgenin qarap ko'r+.
9 Bizler keshe tuwıldıq, hesh na'rse bilmeymiz,
Bizlerdin' jer betindegi ku'nlerimiz ko'len'kedey o'tkinshi+.
10 Olar sag'an u'yretip, na'siyat beredi,
Ju'reklerindegi so'zlerin so'ylep beredi.

11 Batpaqlıq joq jerde papirus* o'se me?
Suwsız jerde qamıs boy soza ma?
12 Ha'tte, olar ko'gerip turıp, ele orılmay atırıp-aq,
Ha'mme sho'plerden burın quwrap qaladı+.
13 Qudaydı umıtqanlar da keleshekte sol ku'yge tu'sedi,
Qudaysızlardın' u'miti de solay qurıydı+.
14 Olardın' isengeni mort,
Su'yengeni o'rmekshinin' awınday+.
15 Sonday adam o'z u'yine su'yense, u'y tura almaydı,
Bekkem uslasa da, ol shıdam bere almaydı+.
16 Qudaysız adam quyash astında suwı mol jerde o'sip turg'an o'simlikke
uqsaydı,

Onın' shaqaları bag' u'stinde jayılıp turadı.
17 Tamırları tas u'yindilerin orap alıp,
Taslardın' arasına ornalasıp aladı.
18 Al eger o'simlik sol jerden julıp taslansa,
Sol jerdin' o'zi onnan tanıp: «Seni hesh qashan ko'rmedim», – deydi+.
19 Onın' o'mirinin' quwanıshı mine, usılay ayaqlanadı!
Al topıraqtan bolsa, basqa o'simlikler o'sip shıg'adı.

20 Quday minsiz adamdı ta'rk etpeydi,
Jawızlıq islegenlerdi de qollamaydı.
21 Ol ja'ne, senin' awzın'dı ku'lkige,
Erinlerin'di shadlıq hawazına toltıradı+.
22 Sonda dushpanların' uyatqa qaladı,
Zalımlardın' shatırı wayran boladı+.

Ayuptın' Bildadqa bergen juwabı

9 [1] Sonda Ayup bılay dep juwap berdi:
[2] – Awa, ıras, bunın' sonday ekenin men de bilemen,
Biraq insan Qudaydın' aldında qalay aqlana aladı+?
[3] Eger adam Quday menen tartıspaqshı bolsa da,
Ol bergen mın' sorawdan birewine de juwap bere almas edi+.
[4] Qudaydın' danalıg'ı teren', qu'direti ku'shli,
Onın' menen qasarısıp,
Kim aman qala aldı?
[5] Aldın ala eskertpey-aq, Ol tawlardı jıljıtar,
G'a'zeplengende, olardı awdarıp taslar.
[6] Ol jerdi ornınan qozg'ap, silkiter,
Onın' tireklerin titireter+.
[7] Ol quyashqa buyrıq berse, quyash uyasınan shıqpay qoyar,
Juldızlardı da qulıplap qoyar.
[8] Onın' jalg'ız O'zi ko'klerdi jayg'an,
Ol ten'iz tolqınları u'stinde ju'rer+.
[9] Ol Jeti qaraqshını, Oriondı,
U'rkerdi ha'm qubladag'ı juldızlardın' ha'mmesin jarattı+.
[10] Ol aqılg'a sıymaytug'ın, ullı islerdi islep,
Sansız ka'ramatlar ko'rseter+.
[11] Eger Ol qasımnan o'tip ketse de, men Onı ko'rmeymen,
Jaqınlap o'tip ketse de, men Onı bayqamayman.
[12] Eger Ol alıp qoysa, Onı kim toqtata aladı?
Kim Og'an: «Sen ne qılıp atırsan'?» – dep ayta aladı?
[13] Quday O'z g'a'zebin tutıp turmaydı,
Rahabtın'* ja'rdemshileri de Onın' ayag'ına jıg'ıladı+.

[14] Solay eken, men qalay Og'an juwap bere alaman?
Og'an aytıw ushın so'zlerdi qaydan tabaman?
[15] Ayıpsız bolsam da, Og'an juwap bere almas edim,
Men tek Qazımnan rehim etiwin g'ana sorap jalbarınar edim+.
[16] Eger Onı dawıslap shaqırsam, Ol da mag'an juwap berse edi.
Biraq, menin' dawısıma qulaq salatug'ınına isenbeymen.
[17] Ol meni du'beley menen soqqılap, azap bermekte,

Ayıpsızdan ayıpsız jaralarımdı ko'beytpekte.
18 Ol dem alıwg'a da jol qoymaydı,
Ju'regimdi qayg'ıg'a toltırıp atır.
19 Eger ku'sh sınalsa, Ol ku'shli!
Eger a'dalat soralsa, Onı kim qazıxanag'a alıp kele aladı+?
20 Ayıpsız bolsam da, o'z awzım meni ayıplı eter,
Eger, ha'tte, minsiz bolsam da, Ol meni nahaqqa shıg'arar+.

21 Men minsizben, biraq endi mag'an ba'ri bir,
O'z o'mirimnen tu'n'ilip turman+.
22 Awa, ba'ri bir eken. Sonlıqtan men bılay deymen:
«Quday ayıpsızdı da, zalımdı da nabıt qıladı»+.
23 Baxıtsızlıq tosattan o'lim keltirse,
Ol ayıpsızlardın' basına tu'sken apatqa ku'ledi.
24 Jer ju'zi zalımlardın' qolına berilgen,
Ol onın' qazılarının' ko'zin jawıp qoyg'an.
Eger bunı Ol islemegen bolsa, onda basqa kim eken+?

25 Ku'nlerim juwırıwshıdan da tez juwırıp o'tpekte,
Olar jaqsılıq ko'rmey-aq, o'tip ketpekte+.
26 Olar qamıs qayıq sıyaqlı,
Oljag'a taslang'an bu'rkit sıyaqlı, tez ko'zden g'ayıp boladı.
27 Eger men: «Shag'ımımdı umıtayın,
Qayg'ılı tu'rimdi o'zgertip, ku'limsireyin», – desem de,
28 Ba'ri bir ko'retug'ın azabımnan qorqar edim.
Bilemen, Sen meni ayıpsız dep sanamaysan'.
29 Eger ayıplı dep tabılg'an ekenmen,
Onda bostan-bosqa gu'resip ne qılaman?
30 Ha'tte, qar suwına juwınsam da,
Qollarımdı sabın menen juwsam da,+
31 Ba'ri bir Sen meni ılay shuqırg'a taslaysan',
Ha'tte, kiyimlerim de mennen jerkenedi.

32 Quday men sıyaqlı insan bolmag'anlıqtan,
Men Og'an juwap bere almayman,
Onın' menen birge qazıxanag'a da bara almayman+.

33 Qolın ekewimizdin' u'stimizge qoyıp, jarastıratug'ın,
Aramızda bir da'ldalshı bolsa edi!
34 Hasasın u'stimnen alıp taslasa edi Quday,
Qorqınıshı da meni qorqıtıwdı toqtatsa edi!
35 Sonda men Onnan qorqpastan, Onın' menen so'yleser edim,
Biraq bul awhalda hesh na'rse qıla almayman.

O [1] O'mirden toydım!
Endi arzımdı erkin aytaman,
İshimdegi ashshı da'rt penen so'yleymen+.
[2] Men Qudayg'a bılay deymen: «Meni ayıplama.
Meni ne ushın ayıplap atırg'anın'dı ayt+.
[3] Yamasa meni eziw,
Yag'nıy O'z qolların' jaratqannan bas tartıw,
Zalımlardın' niyetlerin qollaw Sag'an unay ma?
[4] Senin' ko'zlerin' insannın' ko'zlerindey me?
Yamasa Sen de olar qarag'anday qaraysan' ba+?
[5] Senin' ku'nlerin' de insannın' ku'nlerindey me?
Jılların' adamnın' jıllarınday ma?
[6] Ne ushın menin' gu'namdı izlep,
Ayıbımdı tabıwg'a asıg'asan'?
[7] Biraq Sen menin' ayıpsız ekenimdi,
Senin' qolın'nan meni hesh kimnin' qutqara almaytug'ının bilesen'+.

[8] Senin' qolların' meni sog'ıp, jarattı,
Biraq endi meni pu'tkilley joq qılmaqshımısan'+?
[9] Meni ılaydan qalay soqqanın'dı esle.
Endi meni ja'ne topıraqqa qaytarmaqshımısan'+?
[10] Sen emes pe, meni anamnın' qursag'ına su't kibi quyg'an,
Sol jerde meni irimtik kibi qoyıltqan,+
[11] Meni teri ha'm dene menen kiyindirip,
Su'yek ha'm sin'irler menen biriktirgen?
[12] Sen mag'an o'mir sıylap, miyrimin'di ko'rsettin',
Senin' g'amxorlıg'ın' menin' ruwxımdı qorg'adı.

[13] Biraq, mine, Sen ju'regin'de mına na'rselerdi jasırıp qoydın',
Senin' niyetin'nin' ne ekenin bilemen:
[14] Gu'na islesem, meni gu'zetip turg'an bolasan',
Bunı jazasız qaldırmaysan'.
[15] Eger ayıplı bolsam, mag'an ha'siret bolsın!
Biraq haq bolsam da, basımdı ko'tere almay atırman,
Uyatqa qaldım, da'rtim awır.

16 Eger basımdı ko'tersem,
Arıslan kibi mag'an taslanasan',
Qorqınıshlı ku'shin'di qaytadan mag'an qarsı isletesen'.
17 Mag'an qarsı jan'adan gu'walar alıp kelesen',
Mag'an degen g'a'zebin'di arttırasan',
Shabıwıl u'stine shabıwıl qılasan'+.

18 Ne ushın tuwılıwıma jol qoydın'?
Hesh kim meni ko'rmesten aldın, o'lgenim jaqsı edi+.
19 Hesh du'nyag'a kelmegendey bolıp,
Anamnın' qursag'ınan tuwrı qa'birge qoyılg'anımda edi.
20 Menin' o'mir ku'nlerim qısqa emes pe?
Meni tınısh qoy, bir sa't ta'selle tabayın+.
21 Sebebi men qaytıp kelmes jolg'a,
Tas tu'nek qaran'g'ılıq hu'kim su'rgen jerge atlanaman+.
22 Qoyıw qaran'g'ılıqqa shu'mgen jerge,
Ta'rtipke keltirilmegen o'lim tu'negi eline,
Jaqtılıg'ı da tas tu'nek bolg'an jerge ketemen».

Sofardın' birinshi so'zi

11 [1] Sonda naamalı Sofar bılay dedi:+
[2] – Sonsha ko'p so'z juwapsız qala ma?
Ko'p so'ylegen adam aqlana ma?
[3] Mılјın' ga'plerin' adamlardın' tilin tıyıp qoysın ba?
Masqaralag'anın'da, seni hesh kim uyaltpasın ba?
[4] Sen: «Ta'limim minsiz,
O'zim de Qudaydın' aldında pa'kpen», – deysen'+.
[5] Qa'ne, endi Quday juwap berip,
Sag'an qarsı til qatıp,
[6] Danalıqtın' sırların bildirse edi!
Sebebi danalıq ko'p qırlı g'oy.
Bilip qoy, Quday gu'naların'nın' bazıların jen'il jazalaydı.

[7] Qudaydın' teren' sırların tu'sine alasan' ba?
Qu'direti ku'shli Qudaydın' shegine jete alasan' ba?
[8] Qudaydın' danalıg'ı aspannan da biyik, sen ne qıla alasan'?
O'liler ma'kanınan da teren', ne bile alasan'+?
[9] Onın' o'lshemi jerden de uzın,
Ten'izden de ken'.

[10] Eger Quday kelip, zindang'a taslasa,
Hu'kim etiw ushın shaqırsa, kim Og'an tosqınlıq qıla aladı+?
[11] Ol o'tirikshilerdi biledi,
Ol jawızlıqtı ko'rip, onı itibarsız qaldıra ma?
[12] Qulannan adam tuwılmaytug'ını sıyaqlı,
Miyi joq adam da dana bola almaydı.

[13] Biraq, sen eger Og'an ju'regin'di qayta bag'ıshlap,
Qolların'dı jayıp, duwa etsen',+
[14] Eger jawızlıq islegen bolsan', onı o'zin'nen uzaqlastırsan',
Shatırın'nan nahaqlıqtı quwıp shıg'arsan',+
[15] Sonda uyalmastan basın'dı ko'terip,
Qorqpastan tikke turatug'ının' so'zsiz.
[16] Azabın'dı umıtıp,

Onı ag'ıp ketken suwlar kibi yadqa alasan'.
17 O'mirin' tu'stegi ku'nnin' nurınan da jarıq bolar,
Ondag'ı qaran'g'ılıq ta tan' nurına aylanar+.
18 U'mitin' bolg'anlıqtan, arqayın bolarsan',
A'tirapın' qorshalg'anlıqtan, qa'wipsiz dem alasan'.
19 Jatqanın'da, seni qorqıtatug'ın hesh kim bolmaydı,
Ko'pler sennen miyrim izlep keledi+.
20 Biraq zalımlardın' ko'zleri talıp,
Bas sawg'alaytug'ın jeri de bolmaydı,
U'mitleri tek son'g'ı demin beriw bolıp qaladı.

Ayuptın' juwabı

12 [1] Sonda Ayup bılay dep juwap berdi:
[2] – A'lbette, sizler ha'mmesin bilesiz,
Danalıq ta sizler menen birge o'lip ketse kerek!
[3] Biraq mende de sizlerdegidey aqıl bar,
Men de sizlerden kem emespen,
Sizler aytıp atırg'anlardı kim bilmeydi?

[4] Men o'z doslarıma ku'lki boldım.
Qudaydı shaqırg'anımda, Ol mag'an burın juwap beretug'ın edi.
A'dil ha'm minsiz bolsam da, ku'lkige qalıp otırman!+
[5] Qayg'ısızlar baxıtsızlıqqa ushırag'andı mensinbeydi,
Su'rnikkendi iyterip jiberedi.
[6] Qaraqshılardın' shatırında tınıshlıq hu'kim su'rgen,
Qudaydın' g'a'zebin keltirgenler qa'wip-qa'tersiz jasap atır,
Tap Quday olardın' qolında sıyaqlı+.

[7] Biraq haywanatlardan sora, olar sag'an u'yretedi,
Ko'ktegi quslardan sora, olar sag'an aytıp beredi.
[8] Jer menen so'yles, ol sag'an ta'lim beredi,
Ten'izdegi balıqlar sag'an bildiredi.
[9] Olardın' qaysısı bilmes,
Bulardın' ha'mmesi Jaratqan İyenin' qolı menen islengenin?
[10] Ha'r bir jaratılıstın' o'miri de,
Ha'r bir adamnın' janı da Onın' qolında+.

[11] Awız awqattın' da'min ajıratqanınday,
Qulaq ta so'zlerdin' ma'nisin ayıra almay ma+?
[12] Danalıq jası u'lkenlerde bolmay ma?
Aqıl uzaq o'mir su'rgenlerde bolmay ma+?

[13] Biraq Qudayda danalıq ta, ku'sh te bar,
Ma'sla'ha't penen aqıl da Og'an tiyisli.
[14] Ol qulatqan na'rse qayta tiklenbeydi,
Ol qamaqqa taslag'andı, hesh kim bosata almaydı+.

15 Quday suwlardı toqtatsa, qurg'aqshılıq bolar,
Eger jiberse, du'nyanı suw alar.
16 Ku'sh-quwat penen jen'is te Og'an tiyisli,
Aldang'an da, aldag'an da Onın' qolında.
17 Ol ma'sla'ha'tshilerdi jalan'ayaq aydatıp,
Biylerdi aqmaqqa aylandıradı+.
18 Ol patshalardın' sa'nli belbewlerin sheship alıp,
Bellerine arqan baylap qoyadı+.
19 Ruwxaniylerdi de jalan'ayaq aydatıp,
Ku'shlilerdi awdarıp taslaydı.
20 Ol isenimli ma'sla'ha'tshilerdi tilden ayıradı,
Aqsaqallardı aqılınan juda qıladı.
21 Ol aqsu'yeklerdi shermende qıladı,
Ku'shlilerdi ku'shinen ayıradı+.
22 Ol qaran'g'ılıqtın' teren' sırların ashadı,
Tas tu'nekti de jarıqqa shıg'aradı+.
23 Xalıqlardı ullı qılatug'ın da, joq qılatug'ın da Ol,
Olardı ko'beytetug'ın da, tarqatıp jiberetug'ın da Ol+.
24 Jer betindegi xalıq basshıların aqılınan ayıratug'ın da Ol,
Jolsız sho'lde gezdirip qoyatug'ın da Ol+.
25 Olar tas tu'nek qaran'g'ılıqta sıypalanıp ju'redi,
Olardı ma's adamday ten'seldirip qoyadı+.

3 [1] Mine, bulardın' ha'mmesin ko'zlerim ko'rdi,
Qulaqlarım menen esitip, tu'sindim.
[2] Sizlerdin' bilgenlerin'izdi men de bilemen,
Men sizlerden kem emespen.
[3] Biraq men Qu'direti ku'shli Quday menen so'ylesip,
Dawamdı Quday menen tartısqım keledi+.
[4] Al sizler meni o'tirik penen ılaslaysız,
Ha'mmen'iz paydasız ta'wiplerge uqsaysız.
[5] Qa'ne, ha'mmen'iz dım u'ndemey otırsan'ız,
Bul sizler ushın danalıq bolar edi+.
[6] Endi menin' arzımdı tın'lap,
Keltiretug'ın da'lillerime qulaq salın'.
[7] Quday ushın nahaq so'zlerdi aytıp,
Ol ushın o'tirik so'ylewin'iz kerek pe?
[8] Eki ju'zlilik penen Qudaydı jaqlap,
Onın' so'zin so'ylemekshimisiz?
[9] Eger Quday sizlerdi tekserse, jaqsı bola ma?
Adamlardı aldag'anday, Onı da aldaysızlar ma+?
[10] Eki ju'zlilik etip, jasırınsha Onı jaqlasan'ız,
Ol sizlerdi so'zsiz jazalaydı.
[11] Onın' ullılıg'ı sizlerdi qorqıtpay ma?
Onın' aybatı sizlerge hu'jim qılmay ma?
[12] Eskertiwlerin'iz ku'l sıyaqlı paydasız naqıllardan ibarat,
Da'lillerin'iz ılaydan islengen qalqanday ha'lsiz.

[13] U'ndemen'ler, men so'yleymen,
Keyin ne bolsa, bolar.
[14] Sonlıqtan ta'wekelge bel baylap,
Janımdı qa'terge qoyıp atırman.
[15] Qaran'lar, Ol meni o'ltirmekshi, u'mitim qalmadı,
Biraq men jollarımdı Onın' aldında qorg'ayman.
[16] Sol arqalı qutqarılaman,
Qudaysız adam Onın' aldına barıwg'a ju'rek ete almaydı.
[17] So'zlerimdi dıqqat penen tın'lan',
Ga'plerim qulaqların'ızg'a kirsin.
[18] Mine, men dawa-arzımdı tayarladım,

Aqlanatug'ınımdı bilemen.
19 Menin' menen tartısatug'ın adam bar ma?
Eger birew meni ayıplı dep tapsa, u'ndemey o'lip ketemen+.

Ayuptın' duwası

20 Tek mına eki na'rseni sorayman, Quday,
Sonı qılsan', men Sennen artıq jasırınbayman:
21 Mennen qolın'dı tart,
Ha'm aybatın' menen meni qorqıtpa+.
22 Son'ınan meni shaqır, juwap beremen,
Yamasa mag'an so'ylewge ruxsat berip, O'zin' juwap ber+.
23 Menin' qansha ayıp ha'm gu'nalarım bar?
Mag'an qılmıslarım menen gu'namdı ko'rset.
24 Ne ushın ju'zin'di jasırasan'?
Nege meni dushpanım dep sanaysan'+?
25 Sen samal ushırg'an japıraqtı qorqıtpaqshımısan'?
Quwrap qalg'an qawıqtı quwdalamaqshımısan'+?
26 Sen men tuwralı ashshı ayıplar jazıp qoyıp,
Balalıg'ımdag'ı gu'nalarımdı mag'an miyras etip, berip atırsan'+.
27 Ayaqlarımdı bug'awlap,
Jollarımdı gu'zetip,
İzimnen hesh qalmaysan'+.

28 Sonlıqtan shirigen na'rsedey,
Ku'ye jegen kiyimdey ıdırap joq bolmaqtaman+.

4 [1] Hayaldan tuwılg'an insannın',
O'miri qısqa, azapqa tolı boladı+.
[2] Ol gu'l sıyaqlı o'sedi, solıp qaladı,
Ko'len'ke sıyaqlı tez o'tip ketedi, turıp qalmaydı+.
[3] Sonday insan bolg'an mag'an na'zerin'di u'zbey qaraysan' ba?
Hu'kim qılıw ushın meni da'rgayın'a alıp kelesen' be?
[4] Kim haram na'rseden hadal na'rse shıg'ara aladı?
Hesh kim!+
[5] İnsannın' ku'nlerin belgilep,
Aylarının' sanın sanap,
Asıp ketpeytug'ın shek te qoyg'an ekensen',
[6] Endi onnan na'zerin'di alıp, onı tınıshına qoy.
Ol da ku'nlikshinin' jumıs ku'ninin' ayaqlang'anına quwang'anınday,
o'mirinen ra'ha't'lensin+.

[7] Ha't'te, ag'ashta da u'mit bar,
Onı kesip taslasa, ol qayta o'sedi,
O'siwin toqtatpaydı.
[8] Tamırları qartayıp qawsap,
Tu'biri topıraqta shirip ketse de,
[9] Suw iyisin alıp-aq, jaynap ketedi,
Jas terek sıyaqlı shaqaların jayadı.
[10] Biraq insan o'lse, bar ku'shinen ayırıladı,
Son'g'ı demin shıg'arg'annan son', ol qay jerde boladı?
[11] Ko'ldin' suwı qurıp qalg'anday,
Da'rya suwı tartılıp, kewip qalg'anday,+
[12] O'lgen adam da jatadı, qaytıp turmaydı,
Aspan jog'alıp ketpegenshe, ol oyanbaydı,
Uyqısınan hesh turmaydı+.

[13] Qa'ne, Sen meni o'liler ma'kanına jasırıp qoysan' edi,
G'a'zebin' basılg'ansha, saqlap qoysan' edi!
Men ushın bir waqıt belgilep,
Son'ınan meni eske alsan' edi!+
[14] Adam o'lgennen son', qayta tirile me?
Eger sonday bolsa, azat etilgenimshe,

Azaplı ku'nlerimnin' barlıq ku'nlerinde qayta tiriliwdi ku'ter edim+.
15 Sonda meni, O'zin' jaratqan jaratılısın'dı ko'rgin' kelgende, shaqırar
edin',
Men de juwap berer edim+.
16 Sonda Sen adımlarımdı sanap, gu'zeter edin',
Biraq gu'nalarımnın' esabın almas edin'+.
17 Qılmıslarımdı dorbag'a salıp mo'rlep,
İslegen gu'nalarımdı jasırar edin'.

18 Biraq tawlar qulap, maydalanıp,
Jartaslar o'z ornınan qozg'alg'anday,
19 Suwdın' tastı jalmap,
Ag'ıstın' topıraqtı ag'ızıp ketkenindey,
Sen de insannın' u'mitin joq qılasan'.
20 Sen onı aqırına shekem ezesen', ol joq boladı,
O'lgeninde ju'zin o'zgertip, uzaqqa jiberesen'.
21 Ulları hu'rmetke miyasar bolar, bunnan onın' xabarı bolmas,
Jerge urılar, bunı bilmes+.
22 Ol tek o'z denesinin' azabın sezer,
Tek o'zi ushın qayg'ırar.

Elifazdın' ekinshi so'zi

15 [1] Sonda temanlı Elifaz bılay dep juwap berdi:+
[2] – Qarnın ıssı samalg'a toltırg'anday,
Dana adam bunday hawayı so'zler menen juwap bere me+?
[3] Paydasız so'zler menen aytısıp,
Ma'nissiz ga'pler aytıp, tartısar ma edi?
[4] Haqıyqattan da, sen Qudaydan qorqıwdı shetke ısırıp qoydın',
Onın' aldında duwa etiwdi de bolar-bolmas na'rse dep sanadın'.
[5] Gu'naların' awzın'a so'z salıp tur,
Hiylekerlerdin' tili menen so'ylep tursan'.
[6] Seni ayıplap atırg'an men emes, al o'z awzın',
Tilin' o'zin'e qarsı gu'walıq berip tur+.

[7] Sen ne adamzattın' tun'g'ıshımısan'?
Yamasa to'beler jaratılmastan da burın tuwılg'anbısan'+?
[8] Qudaydın' ma'jilisine qatnasıp, Onı tın'lap pa edin'?
Yamasa dana adam tek jalg'ız o'zin'bisen'+?
[9] Sen bilip, biz bilmeytug'ın ne na'rse eken?
Sen tu'sinip, biz tu'sinbeytug'ın ne na'rse eken+?
[10] Aramızda aq shashlılar da, g'arrılar da bar,
Olardın' jası senin' a'ken'nen de u'lken.
[11] Qudaydın' ta'sellesi sen ushın az boldı ma?
Sag'an aytqan jag'ımlı so'zleri kemlik qıldı ma?
[12] Ne ushın ju'regin' seni alag'ada qıladı?
Ne ushın ko'zlerin'de g'a'zep otı lawlap tur?
[13] Ne ushın Qudayg'a ashıwlanıp,
Awzın'a sonshelli erk beresen'?

[14] Adam qalay pa'k bola aladı?
Hayal zatınan tuwılg'an bende qalay a'dil bola aladı+?
[15] Quday O'z perishtelerine de isenbeydi,
Ha'tte, aspan da Onın' na'zerinde pa'k emes+.
[16] Solay eken, nahaqlıqtı suw kibi ishetug'ın,
İplas ha'm buzıq insan onnan beter emes pe+?

17 Qulaq sal, men sag'an tu'sindiremen,
O'zim ko'rgenimdi aytıp beremen.
18 Danalardın' aytqanların,
Ata-babalarınan u'yrenip, jasırmay u'yretkenlerin aytıp beremen+.
19 Jer tek olardın' ata-babalarına berilgen edi,
Olardın' arasında jat adamlar joq edi.
20 Zalım adam o'mir boyı azap shegedi,
Eziwshilerge berilgen jıllar sanawlı.
21 Qorqınıshlı dawıslar olardın' qulaqlarınan ketpeydi,
Tınıshlıq waqtında da basqınshılardın' hu'jimine ushıraydı.
22 Olar qaran'g'ılıqtan qutılıwg'a u'mit etpeydi,
Olardın' ta'g'dirine qılıshtan o'liw jazılg'an.
23 Olar bir tislem nan izlep sergizdan bolar,
Qaran'g'ılıq ku'ninin' jaqınlasqanın da biler.
24 Azap ha'm qayg'ı olardı qorqınıshqa salar,
Urısqa tayar turg'an patsha sıyaqlı qorqınısh olardı jen'er.
25 Olar qolların Qudayg'a qarsı ko'terip,
Qu'direti ku'shli Qudaydı maydang'a shaqırar.
26 Qalın', bekkem qalqanın ko'terip,
O'jetlenip, Og'an qarsı juwırar.

27 Zalım adamnın' betin may qaplap,
Bo'kselerine may jıynalg'an+.
28 Olar qarabaqanag'a aylang'an qalalarda jasaydı,
Qulap keteyin dep turg'an,
Qan'ırap qalg'an u'ylerde jasaydı.
29 Olar bayımaydı, baylıg'ı uzaqqa sozılmaydı,
Mal-mu'lki jer betine jayılmaydı.
30 Olar qaran'g'ılıqtan qutıla almaydı,
Olar shaqaları jang'an terekke uqsaydı,
Qudaydın' demi olardı ushırıp jiberedi+.
31 Bos na'rsege u'mit baylap, o'zin aldamasın,
Olardın' sıyı boslıq boladı.
32 Waqtı-saatı kelmey shawıp taslanadı,
Artıq shaqaları ko'germeydi+.
33 Olar ko'kley miywesi to'gilgen ju'zim ag'ashına,

Gu'lleri to'gilip, miywesiz qalg'an za'ytu'n ag'ashına uqsaydı.
34 Qudaysızlardın' toparı na'silsiz boladı,
Paraxorlardın' shatırların ot jalmap, joq qıladı+.
35 Olar qayg'ıg'a ha'miledar bolıp, jawızlıqtı tuwadı,
Ju'rekleri jalg'ang'a tolı boladı+.

Ayuptın' juwabı

16 [1] Sonda Ayup bılay dep juwap berdi:
[2] – Men bunday na'rselerdi ko'p esittim,
Sizlerdin' ha'mmen'iz qanday biyshara jubatıwshısızlar!
[3] Bos so'zlerin'izdin' aqırı bar ma o'zi?
Tartısıwg'a sizlerdi ne ma'jbu'rlep tur+?
[4] Eger sizler menin' ornımda bolg'anın'ızda,
Men de sizlerdin' aytqanın'ızdı ayta alaman.
Sizlerge qarsı so'z toqıp aytıp,
Basımdı shayqay alaman.
[5] Biraq men so'zlerim menen ta'selle berer edim,
Ernimnin' qıymıldısı menen da'rtin'izdi jen'illeter edim.

[6] Al ha'zir so'ylesem de, azabım jen'illenbeydi,
So'ylemesem de, ol basılmaydı.
[7] Eh, Quday, Sen meni jenship tasladın',
Pu'tkil u'y-ishimdi qırıp tasladın'!+
[8] Ju'zimdi a'jim menen qapladın',
Olar mag'an qarsı gu'walıq bolmaqta,
Azg'ınlıg'ım da mag'an qarsı turıp,
Mag'an qarsı gu'walıq bermekte.
[9] Quday meni jek ko'rip,
G'a'zep penen tilkim-tilkim etpekte,
Tislerin qayrap mag'an,
Dushpan ko'zi menen qarap, meni tespekte+.
[10] Adamlar awızların kerip ashıp,
Meni masqaralap, shekeme urdı,
Olar mag'an qarsı birikti+.
[11] Quday meni jawızlardın' qolına tapsırdı,
Zalımlardın' qolına taslap qoydı.
[12] Men tınısh jasap atır edim,
Biraq Ol meni maydalap tasladı,
Jelkemnen uslap alıp, jerge urdı.
Meni O'zine nıshan qıldı+.
[13] Onın' sadaqshıları meni qorshap aldı,

Ayamay bo'tekelerimdi tesip,
O'timdi jerge to'kti+.
14 Quday denemdegi tesiktin' u'stin qayta-qayta tesip,
Jawınger a'sker kibi u'stime topılmaqta.

15 Men u'stime aza kiyimin tiktim,
Ayaq-astı bolıp, topıraqta otırman.
16 Jılag'annan ju'zim qızardı,
Qabaqlarım qarayıp ketti.
17 Biraq qollarım jawızlıq islemedi,
Duwam da taza.

18 Topıraq, sen menin' qanımdı jasırma,
Pa'riyadım hasla tınbasın.
19 Mine, ha'zir menin' gu'wam aspanda,
Joqarıda menin' Qorg'awshım bar+.
20 Doslarım meni mazaq qılmaqta,
Ko'z jaslarım Qudayg'a qaray aqpaqta.
21 Birewdin' dosları arasında ta'welleshi bolg'anınday,
Quday menen menin' aramda da bir ta'welleshi bolsa edi!

22 O'mirimnin' aqırı jaqınlap qaldı,
Qayta kelmes jolg'a atlanaman.

7 [1] Ruwxım tu'sken, o'mirim az qalg'an,
Qa'bir meni ku'tip turıptı.
[2] Mazaq qılıwshılar a'tirapımdı orap alg'an,
Olardın' qalay xorlıq ko'rsetip atırg'anın ko'rip turman+.

[3] Quday, O'zin' mag'an kepil bola go'r,
Sennen basqa kim bar meni jaqlaytug'ın+?
[4] Sen menin' doslarımnın' aqıl-sanasın tu'sinbeytug'ın etip jawıp qoydın',
Sonlıqtan Sen olardın' jen'iske erisiwine jol qoymaysan'.
[5] O'z paydasın go'zlep, dosların satqan adamnın',
Soqırlıg'ınının' kesapatı balalarına tiyedi.

[6] Quday meni adamlardın' tiline tu'sirdi,
Olar betime tu'kirdi+.
[7] Qayg'ıdan ko'zlerim qarawıtıp,
Denemnin' su'lderi qaldı.
[8] A'dil adamlar bunı ko'rip shorshıp keter,
Ayıpsızlar qudaysızlarg'a qarsı g'a'zep atına miner.
[9] Sonda da a'dil adamlar o'z jollarına berik qalar,
Qolları taza bolg'anlar bekkemlenip bara berer.
[10] Qa'ne, sizler ja'ne bir ha'reket etip ko'rin',
Ba'ri bir aran'ızdan dana adam taba almaspan.

[11] Menin' ku'nlerim o'tip ketti,
Niyetlerim de shilpa'rshe boldı.
Ju'rektegi qa'lewlerim de o'ldi+.
[12] Doslarım tu'ndi ku'ndizge aylandıradı,
Qaran'g'ı bassa da: «Ha'zir jarıq tu'sedi», – deydi+.
[13] Eger o'liler ma'kanı menin' u'yim bolsa,
To'segimdi qaran'g'ılıqqa salayın dep atırsam,+
[14] Qa'birge: «Sen menin' a'kemsen'», – desem,
Qurtlarg'a: «Sizler menin' anam ha'm apa-qarındaslarımsız», – desem,
[15] Onda menin' u'mitimnin' qayda bolg'anı?
Kim menin' u'mitimdi ko're aladı?
[16] U'mitim menin' menen birge o'liler ma'kanına bara ma?
Menin' menen birge topıraq qoynına kire me?

Bildadtın' ekinshi so'zi

18 [1] Sonda shuwaxlı Bildad bılay dep juwap berdi:+
[2] – Bunday so'zlerdi aytıwdı qashan toqtatasızlar?
Aqılg'a kelin'ler, son'ınan so'ylesemiz.
[3] Ayup, sen ne ushın bizlerdi haywan dep sanap tursan'?
Ne ushın ko'zin'e aqmaq bolıp ko'rinip turmız+?
[4] G'a'zep penen o'z janın'dı jaraqatlap atırsan',
Seni dep jer beti qan'ırap qalıp,
Jartaslar o'z ornınan qozg'alıwı kerek pe?

[5] Durıs, zalımnın' otı so'nedi,
Ha'tte, ushqını da qalmaydı+.
[6] Shatırındag'ı jaqtılıq qaran'g'ılıqqa aylanadı,
Joqarısında turg'an shırası da o'ship qaladı.
[7] Ken' qa'demleri qısqarıp,
O'z jobalarının' qurbanına aylanadı+.
[8] O'z ayaqları onı torg'a jetelep,
O'zi barıp, shuqırg'a tu'sedi+.
[9] Duzaq onı tabanınan qısıp alıp,
Tor onı bekkem uslap aladı.
[10] Ol ushın jerge bir duzaq jip qoyılg'an,
Jolında onı qaqpan ku'tpekte.
[11] Ja'n-jag'ınan qorqınısh onın' za'rresin ushırıp,
Ha'r adımında izinen quwıp ju'redi+.
[12] Onın' ku'shi ashlıqtan tawısılıp,
Su'rnikken jerinde apat ta ku'tip turadı.
[13] Kesellik onın' terisin kemiredi,
Awır qa'stelik onın' mu'shelerin jep taslaydı.
[14] Onı qa'wipsiz shatırınan suwırıp alıp,
Qorqınısh patshasının' aldına alıp baradı.
[15] Zalımnın' shatırın o'rt jalmaydı,
Ol jasag'an u'yge ıssı ku'kirt jawadı+.
[16] Onın' tamırları qurg'ap, kewip,
Shaqaları quwrap qaladı.
[17] Jer betinde ol eske alınbay,

Ko'shelerde onın' atı o'shedi+.
18 Ol jarıqtan tu'nekke aydalıp,
Bul du'nyadan quwıp jiberiledi.
19 Xalıq arasında onnan ul da, aqlıq ta qalmaydı,
Ol jasag'an jerde hesh kimi qalmaydı+.
20 Batıstag'ılar onın' ta'g'dirinen qorqınıshqa tu'sedi,
Shıg'ıstag'ılardı qorqınısh biylep aladı.
21 Awa, jawızlardın' jasaytug'ın jeri usı awhalg'a tu'sedi,
Qudaydı tanımaytug'ınlardın' ma'kanı usınday boladı+.

Ayuptın' juwabı

19 [1] Sonda Ayup bılay dep juwap berdi:
[2] – Qashang'a shekem meni qıynap,
So'zlerin'iz benen meni ezesiz?
[3] Mine, meni on ma'rte kemsittin'iz,
Azar bere beriwge uyalmaysızlar ma?
[4] Eger menin' qa'teleskenim ıras bolsa,
Onda ol menin' moynımda.
[5] O'zlerin'izdi mennen joqarı qoyıp,
Shermende bolg'anımdı betime bassan'ız,
[6] Onda bilip qoyın': Quday mag'an nahaqlıq qıldı,
O'z torın u'stime tasladı.

[7] Men: «Bul – zorlıq», – dep baqırsam da,
Hesh kim juwap bermeydi.
Ja'rdemge shaqıraman, biraq a'dalatlıq joq+.
[8] Quday jolıma bo'get qoydı, o'te almayman,
Soqpaqlarımdı qaran'g'ılıqqa bu'rkedi+.
[9] Ol meni abırayımnan jurday qılıp,
Basımnan tajımdı sheship aldı+.
[10] Meni ja'n-jaqtan qırıp joydı, tamam boldım,
Ag'ashtı suwırg'anday etip, u'mitimdi tu'p-tamırı menen suwırıp aldı.
[11] Onın' g'a'zebi mag'an qarsı qaynamaqta,
Ol meni dushpan dep sanaydı+.
[12] Onın' la'shkerleri de mag'an qarsı atlanıp,
Meni qamal qılıw niyetinde,
Shatırım a'tirapına orda qurdı+.

[13] Quday tuwısqanlarımdı mennen uzaqlastırıp,
Jaqınlarımdı jat qıldı+.
[14] Ag'ayin-tuwg'anlarım mennen ju'z burdı,
Doslarım meni umıttı.
[15] Qonaqlarım da, shorılarım da,
Meni jat sanap,
O'zge adamday qarasadı.

16 Xızmetshimdi shaqırsam, juwap bermeydi,
Og'an jalınıwım kerek.
17 Hayalım demimnen tiksinedi,
Tuwısqanlarım mennen jerkenedi+.
18 Ha'tte, kishkene balalar da meni kemsitedi,
Ornımnan tursam, u'stimnen ku'ledi+.
19 Jaqın doslarım mennen jerkenedi,
Su'ygenlerim mennen ju'z burdı.
20 Et-terim su'yegime jabısqan,
Ta'nimde shıqpas janım g'ana bar.

21 Mag'an ashının', ha'y doslarım, mag'an ashının'!
Meni Quday urdı!+
22 Nege Quday sıyaqlı sizler de izimnen qalmaysızlar?
Etime ele toymadın'ız ba?

23 Qa'ne endi, so'zlerim jazıp qoyılsa,
Orama kitapqa jazıp qaldırılsa!+
24 Temir qa'lem ha'm qorg'asın menen,
Tasqa oyılıp ma'n'gige qalsa!+
25 Biraq men bilemen, A'mengerim tiri,
Aqırında Ol men ushın jer betine kelip turadı+.
26 Denem buzılıp ketkennen keyin bolsa da,
Usı denem menen Qudaydı ko'remen,+
27 Onı men o'zim ko'remen!
Onı ko'retug'ın basqanın' emes, menin' o'z ko'zlerim boladı.
Ju'regim* qanamnan shıg'ıp baratır!

28 Eger sizler: «Bizler onı qalay quwdalaymız,
Aqırı, ma'selenin' tu'p-tamırı onda g'oy», – desen'iz,
29 Onda qılıshtan qorqın',
Sebebi Qudaydın' g'a'zebi basın'ızg'a qılısh do'ndiredi,
Sonda hu'kim etiwshinin' bar ekenin ko'resiz+.

Sofardın' ekinshi so'zi

20 [1] Sonda naamalı Sofar Ayupqa bılay dedi:+
[2] – Qa'weterli pikirlerim meni juwap beriwge ma'jbu'r etpekte,
Men qattı tınıshsızlanıp turman.
[3] Men kewlime tiyetug'ın ayıplawların'dı esitip turman,
Sonlıqtan aqılım men ushın juwap bermekte.

[4] Bilmes pe edin' a'yyemnen beri,
Adamzat du'nyag'a kelgenli beri,+
[5] Zalımnın' shadlıg'ı uzaqqa sozılmadı,
Qudaysızdın' quwanıshı bir sa'tlik g'ana.
[6] Onın' ko'kiregi ko'klerge jetip,
Bası bultlarg'a tiyse de,+
[7] Ol o'zinin' da'reti kibi ma'n'gige joq boladı.
Onı ko'rgenler: «Ol qay jerde?» – dep soraydı+.
[8] Ol ko'rilgen tu's sıyaqlı g'ayıp boladı, onı hesh kim taba almaydı,
Tu'nde ko'ringen elestey jog'alıp ketedi+.
[9] Onı ko'rgen ko'zler endi ko'rmeydi,
U'y-ishindegilerge qaytıp ko'rinbeydi+.
[10] Onın' balaları ka'mbag'allardan mehir ku'tedi,
Urpaqları tartıp alg'an mal-du'nyasın qaytarıp beredi.
[11] Denesin toltırg'an jaslıq jigeri,
Onın' menen birge topıraqta jatadı.

[12] Jamanlıq onın' awzında tatlı ko'rinip,
Onı tilinin' astına jasırsa da,+
[13] Onı qa'dirlep, jibermey,
Awzında uslap tursa da,
[14] Ol asqazanda aynıp,
İshinde jılannın' uwına aylanadı.
[15] Ol jutqan baylıqların qaytarıp qusadı,
Quday olardı asqazanınan shıg'arıp aladı.
[16] Ol jılannın' uwın soryıdı,
Za'ha'rli qara jılan onı shag'ıp o'ltiredi.
[17] Ag'ar suwlardın', su't ha'm pal ag'ıp turg'an da'ryalardın',

Ra'ha'tin ko're almaydı.
18 Miynet penen eriskenlerin jemey atırıp, qaytarıp beredi,
Sawdadan tapqan paydasınan la'zzet almaydı.
19 Sebebi ol ka'mbag'allardı ezip, olardı ko'zge ilmedi,
O'zi salmag'an u'ylerdi tartıp aldı.

20 Na'psiqawlıg'ı tınıshlıq bermegenlikten,
O'zi unatatug'ın na'rselerdin' hesh qaysısın saqlap qala almaydı.
21 Ashko'zliginen hesh na'rse qaldırmaydı,
Sonlıqtan abadanlıg'ı uzaqqa sozılmaydı.
22 Da'wletli waqtında basına apat keledi,
Apatshılıqlar onı joq qıladı.
23 Qarnın qampaytıp toltırıp bolg'anda,
Quday og'an lawlag'an g'a'zebin shashıp,
U'stine g'a'zebin jawınday jawdıradı.
24 Zalım temir quraldan qashıp ketse de,
Onı qola oq tesip o'tedi.
25 Atılg'an oq arqasınan shıg'adı,
O'tin tesip o'tken ushı jıltırap turadı,
O'lim qa'wpi onı biylep aladı+.
26 Qara tu'nek onın' g'a'ziynelerin ku'tpekte,
Adam jaqpag'an ot onı jalmaydı,
Shatırında qalg'an son'g'ı na'rselerin de jag'ıp joq qıladı+.
27 Aspan onın' ayıbın a'shkara etedi,
Jer og'an qarsı bas ko'teredi.
28 Onın' u'yindegi baylıg'ı joq boladı,
Qudaydın' qa'ha'rlenip, jazalaytug'ın ku'ni ha'mmesi seldey bolıp ag'ıp ketedi.
29 Mine, zalımnın' Qudaydan alatug'ın payı usı,
Qudaydın' og'an beretug'ın miyrası usı+.

Ayuptın' juwabı

21 [1] Sonda Ayup bılay dep juwap berdi:
[2] – So'zlerimdi dıqqat penen tın'lan', Usı sizlerdin' mag'an bergen
ta'sellen'iz bolsın.
[3] Sabır qılın', men de so'yleyin, So'ylep bolg'anımnan keyin mazaq
qılarsız+.

[4] Mag'an kelsek, men ne adamg'a arız qılıp atırman ba?
Ne ushın shıdamsızlanbayın?
[5] Jag'dayıma qaran'lar, denen'iz tu'rshigedi, Awzın'ızdı qolların'ız benen
jawın'+.
[6] Jag'dayımdı oylasam, qorqınısh biylep aladı, Denemdi qaltıratpa basadı.
[7] Zalımlar ne ushın jasawın dawam etedi, Qartayıp, ha'tte, ku'sh-g'ayratı
arta beredi+?
[8] Balaları saw-salamat do'gereginde, Urpaqları ko'z aldında ju'redi.
[9] U'yleri qa'wipsiz, qorqıwsız jasaydı, Qudaydın' hasası u'stine do'nbes.
[10] Bug'alarının' to'l qoyıwı hesh bosqa ketpes, Sıyırları buzawlaydı, hesh
ish taslamas.
[11] Balaların su'riw kibi shıg'arıp jiberer, Perzentleri ayaq oyıng'a tu'ser.
[12] Da'p ha'm lira sestine qosılıp, qosıq aytar, Sıbızg'ı sestine qosılıp, kewil
ko'terer.
[13] O'mirleri zawqı-sapa menen o'tip, O'liler ma'kanına tınıshlıq penen
keter.
[14] Sonda da zalımlar Qudayg'a bılay dep aytar: «Bizlerdi tınısh qoy!
Senin' jolların'dı biliwdi qa'lemeymiz,+
[15] Sag'an xızmet etetug'ınday Qu'direti ku'shli Quday, Sen kim bolıpsan'?
Sag'an duwa etiwden bizge ne payda?»+
[16] Degen menen, olardın' abadanlıg'ı o'z qolının' isi emes, Zalımlardın' oy-
qıyalları mennen awlaq bolsın!+

[17] Qashan zalımlardın' shırag'ı so'ngen edi?
Qashan olardın' basına apat do'ngen edi?
Qashan Quday olarg'a g'a'zeplenip, jazalag'an edi+?
[18] Qashan olar jel ushırg'an sabanday, Yamasa dawıl ushırg'an qawıqtay
bolg'an edi+?

19 Sizler: «Olardın' gu'naları ushın balaların jazalaydı», – deysizler, Onnan
da, Quday olardın' o'zlerin jazalasın, Bul olarg'a sabaq boladı+.
20 Olar opat bolg'anların o'z ko'zleri menen ko'rsin, Qu'direti ku'shli
Qudaydın' g'a'zebin tatsın+.
21 O'miri tawısılg'annan keyin, İzinde qalg'an xojalıg'ına ne bolsa da,
olarg'a ba'ri bir emes pe?

22 Biraq, en' joqarıdag'ılardı da hu'kim etetug'ın Qudayg'a, Kim aqıl u'yrete
aladı+?
23 Birew o'lgeninshe, ku'shke tolısar, Tınısh ha'm qayg'ısız jasar, 24 Denesin
may basıp, Su'yekleri kemik bolar.
25 Ekinshisi qayg'ıg'a batıp, O'mirden jaqsılıq ko'rmey o'tip keter.
26 Aqırında, olar topıraqta birge jatar, Ekewi de qurtqa jem bolar.

27 Awa, men sizlerdin' oyın'ızdı bilemen, Niyetin'iz mag'an zıyan keltiriw
ekenin de bilemen.
28 Sizler: «Sol aqsu'yek adamnın' u'yi qay jerde?
Zalımlardın' shatırları qay jerde?» – deysizler.
29 Jolawshılardan soramadın'ız ba?
Olar bergen gu'walıqlardı qabıllamadın'ız ba?
30 Zalım adam ba'le kelgen ku'ni aman qaladı, G'a'zep ku'ni og'an qutılıw
ushın jol ashıladı+.
31 Ju'rgen jolın kim onın' betine aytadı, Qılmısları ushın kim og'an jaza
beredi+?
32 Ol qa'birge qoyılg'anda, Qa'birinin' basında gu'zetshi turadı.
33 Ha'mme adamlar onın' izine eredi, Aldında ju'rgenlerdin' de san-sanag'ı
joq.
Go'rdin' topırag'ı da og'an jag'ımlı boladı.

34 Bos ga'plerin'iz benen meni qalay jubatasız?
Bergen juwapların'ızdın' ha'mmesi jalg'an.

Elifazdın' u'shinshi so'zi

22 [1] Sonda temanlı Elifaz bılay dedi:+
[2] – Adam Qudayg'a payda keltire ala ma?
Ha'tte, en' aqıllı adam da Og'an payda keltire alar ma edi?
[3] Senin' a'dilligin'nen Qu'direti ku'shli Quday ne la'zzet aladı?
Pa'k o'mir ta'rzin'nen Og'an ne payda+?
[4] Qudaydın' seni jazalawı, hu'kim etiwi, Onnan qorqqanın' ushın ba?
[5] Kerisinshe, senin' jawızlıg'ın' ullı, Qılmısların' sheksiz bolg'anlıqtan emes pe?
[6] Sen tuwısqanların'nan jo'nsiz kepillik aldın', Kiyimlerin sheship alıp, jalan'ash qaldırdın'+.
[7] Sho'llegenge suw bermedin', Ash bolg'ang'a nan bermedin'+.
[8] Bilegin'nin' ku'shi menen u'lkege iyelik ettin', Hu'rmetli adam bolıp jasadın'.
[9] Biraq jesir hayallardı qurı qol qaytardın', Jetimlerdin' qol-qanatın qayırdın'+.
[10] Sonlıqtan a'tirapın'dı duzaqlar orap alg'an, Tosattan seni qorqınısh baspaqta+.
[11] Qaran'g'ılıq ishindesen', ko're almaysan', Seller seni g'arq qılmaqta+.

[12] Quday ko'klerden de joqarıda emes pe?
Juldızlarg'a qara, olar qanshelli biyikte!+
[13] Biraq sen: «Quday ne biledi?
Teren' qaran'g'ılıq ishinen hu'kim ete ala ma+?
[14] Qoyıw bultlar Onı jasırıp tur, Ol bizlerdi ko'rmeydi, Ol aspan gu'mbezinde aylanıp ju'r», – deysen'.
[15] Sen ne, zalımlar ju'rgen, Eski joldı tutpaqshımısan'?
[16] Olar waqtınan burın joq qılındı, Tiykarların sel ag'ızıp ketti+.
[17] Olar Qudayg'a: «Bizlerdi tınısh qoy!
Qu'direti ku'shli Quday bizlerge ne qıla alar edi?» – dedi+.
[18] Biraq olardın' u'ylerin bereketke toltırg'an Quday edi g'oy!
Al men bolsam, zalımlardın' niyetinen awlaq bolaman+.

[19] A'diller olardın' qulag'anın ko'rip, quwanar, Ayıpsızlar olardın' u'stinen ku'lip, bılay der:+

20 «Dushpanlarımız joq qılındı, Mal-mu'lki janıp, ku'l boldı».

21 Quday menen jaras, tınıshlıqta bol, Sonda bereket tabarsan'.
22 Qudaydın' awzınan shıqqan ko'rsetpelerin qabıl etip, So'zlerin
ju'regin'de saqla+.
23 Eger sen Qu'direti ku'shli Qudayg'a qayta ju'z bursan', Eski halın'a
qaytarsan'.
Shatırın'dı nahaqlıqtan tazalasan',+
24 Altındı jerdegi topıraqtay, Ofir altının saydag'ı taslarday ko'rsen',+
25 Onda Qu'direti ku'shli Qudaydın' O'zi senin' altının', Qımbatbaha
gu'misin' boladı.
26 Sonda Qu'direti ku'shli Qudaydan zawıq alarsan', Qudayg'a basın'dı
ko'terip qaray alarsan'+.
27 Og'an duwa et, Ol seni esitedi, Sen de o'zin' wa'de etip atag'anların'dı
beresen'+.
28 Sonda neni niyet etsen', orınlanar, Jolların'a nur to'giler+.
29 Eger birew ayaq-astı bolsa, sen: «Onı qollay go'r», – dep aytasan', Sonda
Quday kemkewillilerdi qutqaradı.
30 Ol, ha'tte, ayıplılardı da qutqaradı, Olar senin' qolların'nın' pa'kligi
sebepli qutqarılar+.

Ayuptın' juwabı

3 [1] Sonda Ayup bılay dep juwap berdi:

[2] – Bu'gin de aytar shag'ımım ashshı, Zarlag'anıma qaramastan, Quday
awır jazalawın dawam etpekte.
[3] Ah, eger Onı qay jerden tabıwdı bilsem edi!
Ol taxtta otırg'an jerge bara alsam edi!
[4] Arzımdı Onın' aldında bayan etip, Awzımdı toltırıp, da'lillerimdi aytar
edim+.
[5] Onın' mag'an beretug'ın juwabın bilip, Ne aytajag'ın tu'siner edim.
[6] Ol ullı ku'shi menen mag'an qarsı shıg'ar ma edi?
Yaq, Onın' O'zi meni tın'lag'an bolar edi.
[7] A'dil adam Onın' menen pikir talasıp biler edi, Men de Qazım ta'repinen
ma'n'gige aqlanar edim.

[8] Biraq shıg'ısqa barsam, ol jerde Quday joq, Batısqa barsam da, Onı taba
almayman.
[9] Arqada bir na'rse islese, men Onı ko're almayman, Qublag'a aylansa da,
Onı bayqamayman.
[10] Biraq Quday men tutqan joldı jaqsı biledi, Ol meni sınaqqa salg'anda,
altınday pa'k bolıp shıg'aman+.
[11] Sebebi ayaqlarım adımba-adım Onın' izinen ju'rdi, Hesh jaqqa burılmay,
Onın' jolın tuttım.
[12] Awzınan shıqqan buyrıqlarınan ju'z burmadım, Onın' so'zlerin
ku'ndelikli tamag'ımnan da u'stin qoydım.

[13] Quday qarar shıg'aradı, kim Og'an qarsı shıg'a aladı?
Ol neni qa'lese, sonı qıladı+.
[14] Men ushın shıg'arg'an qararın Ol aqırına shekem orınlaydı, Bunday
na'rseler Onda ele ko'p.
[15] Sonlıqtan Onın' da'rgayında hu'reyim ushadı, Bul haqqında oylasam,
Onnan qorqaman.
[16] Quday meni qoyan ju'rek qılıp qoydı, Qu'direti ku'shli Quday meni
qorqınıshqa salıp qoydı.

17 Biraq ju'zimdi qaplag'an tas tu'nek qaran'g'ılıq ta, Menin' dawısımdı
so'ndire almadı.

4 [1] Ne ushın Qu'direti ku'shli Quday hu'kim ushın waqıt belgilemeydi?
Ne ushın Onı tanıg'anlar bul ku'nlerdi hesh ko'rmeydi?
[2] Zalımlar shegara belgilerin jıljıtıp, O'zlestirip alg'an su'riwlerin sol
jaylawlarda bag'adı+.
[3] Jetimlerdin' eshegin tartıp aladı, Jesirlerdin' o'gizin kepillikke aladı.
[4] Jarlılardı joldan quwıp shıg'aradı, U'lkedegi barlıq ka'mbag'allar bolsa,
olardan jasırınıwg'a ma'jbu'r boladı+.
[5] Sonlıqtan ka'mbag'allar sho'ldegi qulanlar sıyaqlı, erte iske shıg'ıp,
Balaları ushın qula du'zden awqat izleydi.
[6] Olar azıqların basqalardın' atızlarınan toplaydı, Zalımlardın' ju'zim
bag'ınan qalg'an-qutqanların terip aladı.
[7] Tu'ndi kiyimsiz, jalan'ash o'tkeredi, Suwıqta jamılatug'ın hesh na'rsesi
joq+.
[8] Tawda jawg'an jawınnan u'sti-bası sel bolıp, Baspanası bolmag'anlıqtan,
jılınıw ushın jartaslarg'a tıg'ıladı.

[9] Zalımlar jesir hayaldın' bo'pesin ko'kirek su'tinen ayıradı, Jarlının'
balasın qarızı ushın tartıp aladı.
[10] Olar kiyimsiz, jalan'ash sandalıp ju'redi, Ash qarıng'a biyday da'stelerin
tasıydı.
[11] Diywallap qorshalg'an jerde za'ytu'nnen may shıg'aradı, İskenjede ju'zim
sıg'adı, biraq o'zleri sho'lden harıg'an.
[12] Qalalarda o'lip baratırg'anlar nala shekpekte, Jaraqatlang'an janlar
ja'rdem sorap, pa'riyad etpekte, Biraq, sonda da Quday olardın'
jalbarınıwlarına kewil bo'lmeydi+.

[13] Nurg'a qarsı bas ko'teretug'ınlar da bar, Olar nurdın' jolın tanımas, Onın'
soqpaqlarınan da ju'rmes+.
[14] Jarlı ha'm ka'mbag'aldı o'ltiriw ushın, Qanxor ku'n batqanda ayaqqa
turar, Tu'nde bolsa, urlıq qılar.
[15] Buzıqshılıq qılıwshının' ko'zi ımırt jabılıwın ku'ter, Ol: «Meni hesh kim
ko'rmeydi», – dep oylap, Ju'zin jawıp alar+.
[16] Qaran'g'ılıqta urılar u'ylerdi tonap, Al ku'ndizleri o'z u'ylerine tıg'ılıp
alar, Olar nurdın' ne ekenin bilmes.

17 Olar ushın azan o'limdey qoyıw qaran'g'ılıq, Al tu'nektin' qorqınıshları –
olardın' dostı.

18 Biraq onday adamlar suw betindegi ko'biktey tez joq boladı, Olardın' jer
betindegi u'lesine na'let jawg'an, Hesh kim olardın' ju'zim bag'ına ayaq
baspas.
19 Issı hawa ha'm qurg'aqshılıq qar suwların sorıp alg'anday, O'liler ma'kanı
da gu'nakarlardı o'z qushag'ına aladı.
20 Olardı, ha'tte, qursag'ına ko'tergen ana da umıtadı, Qurtlar olardı ha'z
etip jeydi, Olardı artıq hesh kim eslemeydi, Solay etip, nahaq adamlar
ag'ash kibi sındırıladı+.
21 Zalımlar perzenti joq, qaqsal hayalg'a zulımlıq qılar, Jesirge hesh jaqsılıq
qılmas.
22 Biraq Quday O'z ku'shi menen ku'shlilerdi joq qılar, Olar bekkem
ornalasıp alsa da, o'miri ushın u'miti bolmas.
23 Quday olarg'a qa'wipsizlik berer, olar Og'an su'yener, Biraq Qudaydın'
ko'zleri olardın' jollarında.
24 Olar bir demge ko'terilip, keyin joq bolar, To'menletiler, basqalar kibi
o'lip keter, Masaq sıyaqlı quwrap qalar+.

25 Solay emes pe? Jalg'an dep, kim meni ayıplay aladı?
Kim menin' ga'plerimnin' bos ekenin ko'rsete aladı?

Bildadtın' u'shinshi so'zi

25 [1] Sonda shuwaxlı Bildad bılay dedi:+
[2] – Qudayda biylik bar ha'm Ol aybatlı!
Ol O'zinin' biyik aspanında tınıshlıq ornatqan.
[3] Onın' la'shkerlerin sanawg'a san jete me?
Ol jaqtılıg'ın kimnin' u'stine tu'sirmeydi+?
[4] Sonda insan Qudaydın' aldında qalay a'dil bola aladı?
Hayal zatınan tuwılg'an qalay pa'k bola aladı+?
[5] Ha'tte, Qudaydın' na'zerinde ay da jarıq emes, Juldızlar da pa'k emes.
[6] Solay eken, insan Qudaydın' ko'zine qurt sıyaqlı, Adam balası ku'ye qurtı sıyaqlı ko'riner+.

Ayuptın' juwabı

26 [1] Sonda Ayup bılay dep juwap berdi:
[2] – Ah, ha'lsizge sen qalay ja'rdem berdin'!
Ku'shsizge qalay ma'det berdin'!
[3] Aqılsızg'a qalay ma'sla'ha't berdin'!
Danalıqtı qalay teren' tu'sindire aldın'!
[4] Bul so'zlerdi aytıwg'a sag'an kim ja'rdem berdi?
Sen arqalı so'ylegen kimnin' ruwxı?

[5] Suwlardın' ha'm olardag'ı tirishiliktin' astında ma'kan basqan, O'lilerdin'
ruwxları titireydi.
[6] O'liler ma'kanı Qudaydın' aldında jalan'ash, Nabıt bolıw ma'kanının' da
japqıshı joq+.
[7] Quday ko'klerdin' arqa ta'repin boslıqqa jayıp qoydı, Jerdi de boslıqqa
asıp qoydı+.
[8] Ol suwlardı O'z bultlarının' ishine salıp qoydı, Biraq bultlar suwlardın'
awırlıg'ınan jırtılıp ketpeydi+.
[9] Ol taxttın' u'stin jawıp qoyıp, U'stine O'z bultların jaydı.
[10] Suwlardın' betin shegaralap sızıp, Jaqtılıqtı qaran'g'ılıqtan ayırdı+.
[11] Quday abay etkende, Aspannın' su'tinleri qaltırasıp, titiresedi+.
[12] Ol O'z ku'shi menen ten'izdi tınıshlandırdı, O'z aqılı menen ten'iz
aydarhası Rahabtı joq qıldı+.
[13] O'z demi menen bultlardı quwıp, aspandı ashıq qıldı, Qolları menen
qashıp baratırg'an u'lken jılandı joq qıldı+.
[14] Bul Onın' islerinin' kishkene bir bo'legi g'ana, Ol haqqında esitkenlerimiz
sıbırlap aytılg'anday ju'da' az.
Onın' qu'diretinin' gu'rkirewin kim tu'sine aladı?

27 [1] Ayup tartısıwın dawam etip, bılay dedi:
[2] Huqıqımnan mahrum etken tiri Quday haqı, Janımdı ha'siretke
toltırg'an Qu'direti ku'shli Quday haqı ant ishemen:+
[3] Gewdemde janım bar eken, Quday bergen dem murnımda eken,+
[4] Awzımnan nahaq so'z shıqpaydı, Tilim jalg'an so'z aytpaydı.
[5] Sizlerdi hesh qashan haq dep ta'n almayman, O'lgenimshe, pa'kligimnen
bas tartpayman.
[6] A'dilligimde bekkem turıp, onnan hasla ju'z burmayman, Tiri ekenmen,
hu'jdanım meni ayıplamas.

[7] Dushpanımnın' basına zalımnın' ku'ni, Qarsılasımnın' basına nahaqtın'
ku'ni tu'ssin.
[8] Quday qudaysızdın' janın alıp, onı joq qılg'anda, Onda qanday u'mit
qaladı+?
[9] Qudaysızdın' basına apatshılıq tu'skende, Quday onın' dad salıp jılag'anın
esite me+?
[10] Ol qu'direti ku'shli Qudaydan zawıq ala ma?
Ba'rqulla Qudaydı shaqıra ala ma?
[11] Qudaydın' qu'direti haqqında sizlerge u'yretemen, Qu'direti ku'shli
Qudaydın' niyetin sizlerden jasırmayman.
[12] Haslında, bulardın' ha'mmesin o'zlerin'iz ko'rdin'iz, Onda nege
ha'mmen'iz ma'nissiz so'zlerdi so'yley beresiz?

[13] Zalım adamnın' Qudaydan alatug'ın u'lesi, Qısım ko'rsetiwshinin'
Qu'direti ku'shli Qudaydan alatug'ın miyrası mınaw:+
[14] Onın' balaları qanshelli ko'p bolsa da, Olar qılıshtan qırılıp ketedi,
Urpaqlarının' jetkilikli tamag'ı bolmaydı+.
[15] Tiri qalg'anları kesellikten o'lip, ko'miledi, Jesir qalg'an hayalları joqlaw
aytıp, jılamaydı+.
[16] Jawız adam jerdin' shan'ınday mol gu'mis jıynasa da, Ilayday mol kiyim-
kenshek toplasa da,+
[17] Onın' toplag'anların a'diller kiyedi, Ayıpsızlar gu'mislerdi bo'lisip
aladı+.
[18] Jawızdın' salg'an u'yi o'rmekshinin' awınday, Gu'zetshinin' shertegindey
ha'lsiz boladı+.
[19] Ol bay bolıp, uyqıg'a ketedi, biraq artıq onday bolmaydı.

Ko'zin ashqanda, baylıg'ı joq bolıp shıg'adı+.
20 Qorqınısh onı sel kibi basadı, Tu'nde du'beley ushırıp ketedi.
21 Shıg'ıs samalı onı ushırıp alıp ketip, Ol ko'zden g'ayıp boladı.
Onı o'z ornınan sıpırıp taslaydı+.
22 Samal ayawsız og'an taslanar, Ol samaldın' ku'shinen qashıwg'a urınadı.
23 Samal onın' u'stinen ku'lip, qolların shappatlap, O'z ornınan onın' izinen
ısqıradı+.

Danalıq haqqında jır

8 [1] Mine, gu'mis qazıp alınatug'ın ka'nler, Altındı tazartatug'ın orınlar bar.
[2] Temir jerden qazıp alınadı, Mıs ta tastan balqıtıp alınadı.
[3] Ka'nshi qaran'g'ılıqqa shek qoyadı, Jer astının' uzaq shetine barıp, Tu'nek ha'm qoyıw qaran'g'ılıqtan qazılma izleydi.
[4] Ol adam jasaytug'ın jerlerden uzaqta, Adam ayaq baspaytug'ın jerlerde qudıq qazıp, Ha'mmeden uzaqta jipke asılıp, terbelip turadı.
[5] Jer betine kelsek, onnan azıq-awqat o'nip shıg'adı, Al jer astı bolsa, jandırılg'anday astan-kesten bolıp atır.
[6] Onın' tasları lazurittin' ma'kanı, Topırag'ında altın bar.
[7] Jırtqısh qus ka'nge baratug'ın jollardı bilmeydi, Sun'qardın' ko'zi og'an tu'speydi.
[8] Jabayı haywanlar ol jerlerge ayaq baspag'an, Arıslan da ol jerlerden ju'rmegen.
[9] Adam jartaslardı sındırıp, Tawlardı tu'p-tamırı menen qoparıp taslaydı.
[10] Ol jartaslar arasınan jol ashadı, Ko'zleri ha'r bir bahalı na'rseni ko'redi,
[11] Adam da'ryalardın' sag'asın tabadı, Jasırın bolg'anlardı jaqtılıqqa shıg'aradı.

[12] Biraq danalıqtı qayaqtan tabıwg'a boladı?
Aqıldın' ma'kanı qay jerde eken+?
[13] Adamzat onın' qa'dirin bilmes, Tiriler a'leminen onı taba almas+.
[14] Teren' suwlar: «Ol mende emes», – der, Ten'iz de: «Ol menin' janımda da emes», – der.
[15] Onı sap altıng'a da satıp ala almaysan', Qunın gu'mis penen de to'ley almaysan'+.
[16] Danalıq Ofir altını menen de, Qımbatbaha oniks ha'm lazurit penen de bahalanbas+.
[17] Ol altın menen de, kristall menen de salıstırılmas, Sap altın buyımg'a da almastırılmas.
[18] Marjan ha'm yashmanı aytpay-aq qoyayıq, Danalıq yaqıttan da qımbat turadı+.

19 Kush xrizoliti de og'an salıstırılmas, Sap altın menen de onın' qunı
o'lshenbes.

20 Danalıq qaydan keledi?
Aqıldın' ma'kanı qay jerde eken?
21 Ol barlıq tiri janlardın' ko'zinen jasırılg'an, Ko'ktegi quslardan da sır
saqlang'an.
22 Nabıt bolıw ma'kanı ha'm o'lim: «Biz ol haqqında tek mısh-mısh esittik»,
– deydi.

23 Danalıqqa baratug'ın jol Qudayg'a ayan, Onın' ma'kanın tek Ol biledi.
24 Ol jerdin' shetlerine deyin ko'z salar, Ko'klerdin' astındag'ılardın'
ha'mmesin ko'rer.
25 Ol samalg'a ku'sh berip, Suwlardın' o'lshemin belgilep bergende, 26 Ol
jawın ushın qarar shıg'arıp, Jıldırım ushın jol belgilegende,+
27 Ol danalıqtı ko'rip, onı bahaladı, Onı tekserip, tastıyıqladı+.
28 Son'ınan adamg'a: «Haqıyqattan da, Jaratqan İyeden qorqıw – bul
danalıq, Jawızlıqtan awlaq bolıw – bul aqıllılıq», – dedi+.

Ayuptın' o'tken o'mirin an'sawı

29 [1] Ayup so'zin dawam etip bılay dedi:
[2] – Qa'ne endi, o'tken aylar, Quday meni qorg'ap-saqlag'an ku'nler qaytıp kelse edi!
[3] Sol waqıtları Onın' shırası to'bemde jarqırap, Onın' nurı menen qaran'g'ılıqtı qa'wipsiz kesip o'ter edim!+
[4] Awa, o'nip-o'sken ku'nlerim, Qudaydın' doslıg'ı shatırımdı qorg'ap turg'an ku'nler qaytıp kelse edi!
[5] Sol ku'nleri Qu'direti ku'shli Quday ele menin' menen birge bolıp, Balalarım da a'tirapımda edi+.
[6] U'yimde ag'arg'anım mol bolıp, Jartas men ushın za'ytu'n mayın da'rya qılıp ag'ızar edi+.

[7] Qala da'rwazası aldına barıp, Maydandag'ı ornıma otırmaqshı bolg'anımda, [8] Jaslar meni ko'rip jol berer, Jası u'lkenler de ornınan turar edi.
[9] Basshılar da so'ylewin toqtatıp, Qolları menen awızların basar edi.
[10] Aqsu'yeklerdin' de dawısı so'nip, Tilleri tan'layına jabısıp qalar edi+.
[11] Meni tın'lag'anlar mag'an raxmet aytar edi, Meni ko'rgenler meni maqtar edi.
[12] Men nala shekken jarlını da, Ja'rdemge mu'ta'j jetimdi de qutqarar edim+.
[13] O'lim to'seginde jatırg'anlar mag'an pa'tiyasın berer edi, Jesir hayallardın' ju'regi de men bergen ja'rdemnen quwanıshqa tolar edi.
[14] A'dillikti kiyim kibi kiyip aldım, A'dalatlıq shapanım ha'm sa'llemdey edi+.
[15] Soqırg'a ko'z, Mayıpqa ayaq boldım.
[16] Jarlılarg'a a'kelik qıldım, O'zim tanımag'an adamnın' dawın da a'dillik penen sheship berdim+.
[17] Nahaqlardın' jaqların sındırıp, Oljasın awzınan tartıp alar edim+.

[18] Sonlıqtan men bılay oylar edim: «Ku'nlerim qum kibi ko'p boladı, Men o'z oshag'ımnın' basında jan beremen, [19] Men tamırı suwg'a tiyip turg'an, Shaqalarına tu'n boyı shıq tu'sip turatug'ın terek yan'lıman.
[20] Ataq-abırayım o'se beredi, Qolımdag'ı oq jay jan'alana beredi».

21 Adamlar mag'an sabırlılıq penen qulaq salıp, Ken'eslerimdi u'nsiz tın'lar
edi.
22 Menin' so'zlerimnen keyin hesh kim ga'p qospas edi, So'zlerim olarg'a
mayday jag'ar edi.
23 Olar meni jawındı ku'tkendey ku'ter edi, So'zlerimdi ba'ha'rdegi jawındı
simirgen jer sıyaqlı simirer edi+.
24 Olarg'a ku'lip qarasam, ko'zlerine isenbes edi, Ju'zimdegi nurdan olar
jigerlener edi.
25 Olarg'a bas bolıp, jol ko'rsetip otırar edim, La'shkerleri arasındag'ı
patsha sıyaqlı, Jılag'anlardı jubatatug'ın adam bolıp jasadım.

Ayuptın' o'zinin' xorlanıp atırg'anı haqqında aytıwı

30 [1] Mine endi, o'zimnen jası kishi bolg'anlar u'stimnen ku'lip otır.
Olardın' a'kelerin su'riwimdi qorıytug'ın iytlerdin' janına qoyıwg'a
da ılayıq ko'rmes edim+.
[2] Olardın' qollarındag'ı ku'shten mag'an ne payda?
Olar ku'sh-quwattan ayırılg'an.
[3] Joqshılıq penen ashlıqtan qurıg'an, Olar tu'nde sho'lde ha'm elsiz jerlerde
sho'p tamırın kemiredi.
[4] Putalardın' tu'binen ashshı sho'pler teredi, Terektin' tamırı – olardın'
awqatı.
[5] Olar xalıq arasınan quwıp jiberilgen, Urılarg'a baqırg'anday, olardın'
izinen baqıradı.
[6] Olar saylardın' jıralarında, Jerdegi shuqırlarda ha'm jartaslardag'ı
u'n'girlerde jasawg'a ma'jbu'r.
[7] Olar putalar arasında ulısıp, Shatlı putalar astında toplanadı.
[8] Olar aqmaq, ata tegi belgisiz adamlardın' ulları, Olardı elden qamshılap
quwıp shıqqan.

[9] Endi bolsa, men olardın' balalarının' qosıg'ına aylandım, Olar ushın ku'lki
boldım+.
[10] Olar mennen tiksinip, janıma jolamaydı, Betime tu'kiriwden de
tartınbaydı+.
[11] Quday menin' oq jayımnın' jibin bosatıp jiberip, meni jerge urg'anı
ushın, Olar menin' aldımda o'zlerin jılawlay almaytug'ın boldı.
[12] Bul ga'zzaplar menin' on' qaptalımnan hu'jim qılıp, Ayaqlarımnan
shalıp, O'zlerinin' nabıt qılatug'ın jolın mag'an qarsı tayarlaydı+.
[13] Olar jolımdı tosıp, Basıma tu'setug'ın apatshılıqtı tezletedi, Olardı
toqtatatug'ın hesh kim joq.
[14] Olar omırılg'an u'lken tesikten japırılıp kirip, Topan suwınday u'stime
bastıradı.
[15] Meni qorqınısh basqan, Abırayım samalg'a suwırılg'anday ushıp ketti,
Da'wletim de bult kibi o'tip ketti+.

[16] Endi janım meni ta'rk etpekte, Qayg'ılı ku'nler meni qorshap aldı.
[17] Tu'ni menen su'yeklerim sırqırap, Azarı tınımsız janımdı jeydi.

18 Quday qa'ha'r menen kiyimimnen uslap, Shapanımnın' jag'ası sıyaqlı
meni qılqındıradı.
19 Quday meni ılayg'a ılaqtırdı, Men shan' ha'm ku'lge aylandım.

20 Quday, Sag'an jalbarınaman, mag'an juwap bermeysen', Ayaqqa tursam,
mag'an tek qarap turasan'.
21 Mag'an rehimsiz bolıp kettin', O'z ku'sh-quwatın' menen meni quwg'ın
qılıp atırsan'.
22 Quyın menen meni ko'terip alıp, ılaqtırıp, Dawıldın' ishinde anda-mında
zın'g'ıtasan'+.
23 Awa, meni o'limge, Barlıq tiri jan ushın tayınlang'an u'yge alıp
barajag'ın'dı bilemen.

24 Azap shegip, ja'rdem sorap, pa'riyad etkenge, Hesh kim qarsı qol
ko'termes!
25 Ku'ni awır bolg'anlar ushın men jılamadım ba?
Jarlılar ushın janım ashımadı ma?
26 Biraq men jaqsılıqtan u'mit qılsam, jamanlıq keldi, Jaqtılıqtı ku'tsem,
tu'nek keldi+.
27 Ju'regim astan-kesten, tınım bilmeydi, Basıma qayg'ılı ku'nler tu'sken.
28 Qarayıp kettim, biraq quyashtan emes, Jıyın arasında turıp, ja'rdem
sorap, pa'riyad etemen.
29 Men sag'allardın' tuwısqanı, U'kilerdin' joldası boldım.
30 Terim qarayıp, tu'lep tu'spekte, Su'yeklerim ıssılıqtan ku'ymekte+.
31 Liramnın' dawısı joqlaw aytqanlardın', Sıbızg'ımnın' dawısı
jılag'anlardın' dawısına aylandı.

Ayuptın' son'g'ı ret o'z ayıpsızlıg'ın aytıwı

1 [1] Qızlarg'a qumarlanıp qaramaw ushın, Ko'zlerim menen kelisim
du'zdim+.
[2] Aspandag'ı Qudaydan alatug'ın payım ne boladı?
Joqarıdag'ı Qu'direti ku'shli Qudaydan berilgen miyrasım ne boladı+?
[3] Ol a'dalatsızlardın' basına apat, Jawızlıq qılg'anlardın' basına ba'le
jawdırmay ma?
[4] Ol menin' jollarımdı ko'rip, Ha'r bir adımımdı sanamay ma+?

[5] Eger men jalg'an joldan ju'rip, Ayag'ım hiylege asıqsa, [6] Quday meni tuwrı
ta'rezige tartsın, Ha'm Ol menin' pa'kligimdi bilsin+.
[7] Eger ayaqlarım tuwrı joldan tayg'an, Ju'regim ko'zlerime boysıng'an,
Yamasa qollarım haramlang'an bolsa, [8] Onda ekken eginimnin' o'nimin
basqalar jesin, Eginlerim tamırı menen suwırılıp qalsın+.

[9] Eger bir hayal arqalı ju'regim azg'ırılsa, Qon'sımnın' qapısı aldında onın'
hayalın an'lıg'an bolsam,+
[10] Onda menin' hayalım basqanın' biydayın tartsın, Basqa erkekler onın'
menen jatsın+.
[11] Aqırı, bul jerkenishli jınayat, Hu'kim qılınatug'ın gu'na.
[12] Sonday isler nabıt bolıw ma'kanına deyin jandırıp baratug'ın ot bolıp,
Pu'tkil eginimdi tamırı menen ku'ydirip jiberer edi+.

[13] Eger qul ha'm shorılarım mag'an arız qılg'anda, Men olarg'a a'dalatsızlıq
qılg'an bolsam, [14] Onda Quday ornınan turg'anda, men ne qılaman?
Ol esap sorag'anda, Og'an ne dep juwap beremen?
[15] Meni anamnın' qursag'ında jaratqan, olardı da jaratpadı ma?
Bizlerge qursaqta pishim bergen bir Quday emes pe+?

[16] Eger men jarlılardın' tilegin orınlamag'an, Jesirlerdin' u'mitin pushqa
shıg'arg'an bolsam, [17] Yamasa nanımdı bir o'zim jep, Jetimler menen
bo'lispegen bolsam,+
[18] Jaslıg'ımnan jetimlerge a'kelik qılıp keldim, O'mir boyı jesirlerge
g'amxorlıq qıldım+.

19 Eger kiyimi bolmag'anı ushın jan berip atırg'andı, Yamasa jamılatug'ın
na'rsesiz qalg'an jarlını ko'rip, 20 Olarg'a qoylarımnın' ju'ninen kiyim
kiygizbegen bolsam, Olar da ju'rekten mag'an alg'ıs aytpag'an bolsa,+
21 Qazıxanada so'zimnin' o'tetug'ınına ko'zim jetip, Jetimge qol ko'tergen
bolsam,+
22 Onda qollarım iynimnen julınıp tu'sip, Buwınlarınan bo'linip qalsın.
23 Men Qudaydan keletug'ın apattan qorqatug'ın edim, Qudaydın' ullılıg'ın
bile tura, onday is qıla almas edim.

24 Eger altıng'a u'mit baylag'an bolsam, Yamasa sap altıng'a: «Sen – menin'
u'mitimsen'», – degen bolsam,+
25 Baylıg'ımnın' mollıg'ına, Ko'p na'rsege qol jetkizgenime maqtang'an
bolsam,+
26 Jarqırap turg'an quyashqa qarap, Jımın'lag'an aydın' ju'rgenine qarap,
27 Ju'regim jasırın azg'ırılıp, Qollarımdı su'yip, olarg'a qaray jayıp
tabıng'an bolsam,+
28 Bul da hu'kimge ılayıqlı gu'na bolar edi.
Sebebi men ko'ktegi Qudayg'a opasızlıq qılg'an bolar edim.

29 Eger dushpanımnın' jıg'ılg'anın ko'rip, su'yingen, Apatshılıqqa duwshar
bolg'anın ko'rip, quwang'an bolsam,+
30 Olardı g'arg'aw arqalı, Awzıma gu'na islewge jol qoymadım+.
31 Eger shatırımdag'ılar; «Ayup bergen go'shten jep, Qarnın toyg'ızbag'an
bar ma?» – dep soramag'an bolsa, 32 Hesh bir jolawshı ko'shede
tu'nemes edi, Qapım olar ushın ba'rqulla ashıq edi+.
33 Eger basqalarg'a uqsap, qılmısımdı jasırg'an, Ayıplarımdı sır saqlag'an
bolsam,+
34 Onda men alamannan qorqqanım ushın, Urıwlaslarımnın' qıynawınan
qorqqanım ushın, U'ndemey, qapıdan sırtqa shıqpag'an bolar edim.

35 Qa'ne, meni tın'laytug'ın birew bolsa edi!
Mine, men aytqanlarımdı tastıyıqlap, mo'rledim.
Qu'direti ku'shli Quday mag'an juwap bersin!
Qa'ne endi, dushpanım ayıplawın jazıp, qolıma berse edi!+
36 So'zsiz, onı iynimde ko'terip, Basıma tajday etip, kiyip ju'rer edim!

37 Men Qudayg'a atqan ha'r bir adımımnın' esabın berer edim, Xanzada
kibi Og'an jaqınlasar edim.

38 Jerim mag'an qarsı pa'riyad etken bolsa, Onın' qarıqları da birge nala
qılg'an bolsa, 39 Pulın to'lemey zu'ra'a'tin alg'an bolsam, Onın'
iyelerinin' o'limine sebepshi bolg'an bolsam, 40 Onda biyday ornına
tiken, Arpa ornına jabayı sho'pler o'sip shıqsın.

Solay etip, Ayuptın' so'zi aqırına jetti+.

32 [1] Ayup o'z na'zerinde haq bolg'anlıqtan, u'sh dostısı onın' menen
tartısıwdı toqtattı. [2] Biraq Ayup o'zin aqlap, Qudaydı ayıplag'anı
ushın, Ram a'wladınan, Buz tiyresinen bolg'an Baraxel ulı Elihudın'
Ayupqa ashıwı keldi+. [3] Sonday-aq, Ayuptı ayıplag'anı menen, og'an jo'nli
juwap qaytara almag'anı ushın, onın' u'sh dostısına da ashıwı keldi. [4] Elihu
Ayup penen so'ylesiw ushın o'zinin' gezegin ku'tti. O'ytkeni basqalardın'
jası onnan u'lkenirek edi+. [5] Biraq sol u'sh adamnın' basqa ga'pi joqlıg'ın
ko'rgende, Elihu ashıwg'a mindi.

Elihudın' birinshi so'zi

[6] Solay etip, Buz tiyresinen bolg'an Baraxel ulı Elihu so'zin baslap, bılay
dedi:
– Menin' jasım kishi, sizler bolsan'ız jası u'lkensizler,
Sonlıqtan batına almadım, o'z bilgenimdi sizlerge aytıwg'a qorqtım.
[7] Jası u'lkenler so'ylesin,
Ko'p jasag'anlar danalıqtan sabaq bersin, dedim+.
[8] Biraq adamg'a ishindegi ruwx,
Qu'direti ku'shli Qudaydın' demi aqıl beredi+.
[9] Sonlıqtan tek jası u'lkenler dana bolmaydı,
Tek ko'p jasag'anlar g'ana nenin' durıs ekenin tu'sine bermeydi.

[10] Sol sebepli: «Meni tın'lan',
Men de o'z bilgenimdi bayan eteyin», – deymen.
[11] Sizler so'ylegenin'izde, men ku'ttim,
Sizler ne aytıwdı izlep atırg'anın'ızda,
Aqıllı so'zlerin'izge qulaq tu'rdim.
[12] Sizlerdi bar dıqqatım menen tın'ladım.
Biraq hesh birin'iz Ayuptın' nahaqlıg'ın da'lilley almadın'ız,
Hesh birin'iz onın' so'zlerine juwap bermedin'iz.
[13] «Bizler dana joldı taptıq:
Ayuptı adam emes, al Qudaydın' O'zi jen'sin», – demen'ler.
[14] Ayup so'zlerin mag'an qarsı aytpadı,
Degen menen, og'an sizlerdin' so'zlerin'iz benen juwap bermegen bolar
edim.

[15] Sizler irenjip, so'z tappay otırsızlar,

Aytatug'ın so'zin'iz de qalmadı.
16 Sizler u'ndemey, juwap bermey tura bersen'iz,
Men de ku'tip tura beriwim kerek pe?
17 Menin' de aytar so'zim bar,
Men de o'z bilgenimdi bayan etpekshimen.
18 İshim so'zlerge tolg'an,
İshimdegi ruwx meni zorlamaqta.
19 Ju'regim ashılmag'an sharap kibi,
Jan'a sharap quyılg'an mes kibi, jarılıp keteyin dep tur.
20 So'yleyin, janım jay tapsın,
Awız ashıp, juwap bereyin+.
21 Men hesh kimnin' bet-ju'zine qaramayman,
Hesh kimge jag'ımpazlıq qılmayman.
22 Men jag'ımpazlıq qılıwdı bilmeymen,
Bolmasa, Jaratıwshım meni da'rriw joq qılg'an bolar edi.

3 [1] Endi Ayup, aytajag'ımdı tın'lap,
Barlıq so'zlerime qulaq salın'!
[2] Mine, awzımdı ashtım,
So'zlerim tilimnin' ushında dizilip tur.
[3] So'zlerim pa'k ju'regimnen shıg'adı,
Tilim bilgenin ashıq aytadı.
[4] Qudaydın' Ruwxı meni jarattı,
Qu'direti ku'shli Qudaydın' demi mag'an o'mir berdi+.
[5] Qolın'ızdan kelse, mag'an juwap berin',
Aldımda turıp, da'liller keltirin'.
[6] Qudaydın' aldında men de sizdeymen,
Men de ılay bo'leginen jasalg'anman+.
[7] Sonlıqtan mennen qorqpasan'ız da boladı,
Qısıwg'a alıwım sizge awır batpasın+.

[8] Ga'plerin'izdi o'z qulaqlarım menen esittim,
Olar ele qulaqlarımda jan'lap tur.
[9] Siz bılay dedin'iz: «Men pa'kpen ha'm gu'nasızban,
Minsiz ha'm ayıpsızban+.
[10] Sonda da, Quday mag'an qarsı sebep izlep atır,
Meni O'z dushpanı dep sanamaqta+.
[11] Ol ayaqlarıma bug'aw salıp,
Jollarımdı gu'zetpekte»+.

[12] Biraq sizge aytayın: bul jerde siz nahaqsız,
Quday adamzattan ullı.
[13] «Hesh bir so'zime juwap bermedi», – dep turıp,
Nege Onın' menen tartısıp atırsız+?
[14] Quday ha'r qıylı jol menen so'yleydi,
Al bunı adamlar an'lamaydı da.
[15] Adamlar teren' uyqıg'a shu'mgende,
To'seklerinde qalg'ıp ketkende,
Tu'slerinde, ko'rgen ayanlarında,+
[16] Quday olardın' qulaqların ashıp,
Eskertiwleri menen olardı qorqıtadı+.
[17] Usılayınsha, Ol adamdı jaman islerinen qaytaradı,

Menmenlikten saqlaydı.
18 Janın qa'birden,
O'mirin qılıshtan qutqaradı.
19 Yamasa adam to'sek tartıp jatqarılıp,
Su'yekleri tınımsız sırqıraw menen jazalanadı+.
20 Sonda ol nang'a da qaray almaytug'ın bolıp qaladı,
Ha'tte, en' mazalı tag'amlarg'a da ishteyi bolmaydı+.
21 Azıp-tozıp, tek su'lderi qaladı,
Ko'rinbegen su'yekleri endi anıq ko'zge taslanadı.
22 Onın' janı qa'birge,
O'miri jan alıwshı perishtelerge jaqınlasadı.

23 Al eger mın' perishtenin' ishinde adamdı jaqlaytug'ın,
Og'an o'zi ushın nenin' tuwrı ekenin bildiretug'ın bir perishte bar bolsa,+
24 Onın' miyrimi tu'sip: «Onı qa'birge tu'siwden aman saqlap qala go'r!
Men onın' qunın o'teytug'ın to'lem taptım», – dese,+
25 Sonda adamnın' denesi jas balanikindey bolıp,
Onın' jaslıq shag'ı qaytıp keledi+.
26 Son'ınan adam Qudayg'a duwa etedi ha'm Quday onı qabıl etedi.
Ol quwanısh penen Qudaydın' da'rgayına keledi,
Quday onın' a'dilligin tikleydi+.
27 Sonda adam adamlar aldında qosıq aytıp, bılay deydi:
«Men gu'na islep, haqıyqattı burmaladım,
Biraq onın' jazasın tartpadım.
28 Ol janımdı qa'birden qutqardı,
Men jaqtı du'nyanı ko'rip turman»+.

29 Mine, Quday bul na'rselerdin' ha'mmesin,
Eki emes, u'sh emes, qayta-qayta ta'kirarlaydı.
30 Bunı adamnın' janın qa'birden qaytarıw,
Og'an o'mirdin' nurın ko'rsetiw ushın solay isleydi+.

31 Dıqqat qılın', ha'y Ayup, meni tın'lan',
U'ndemen', men so'yleyin.
32 Eger aytatug'ın ga'pin'iz bolsa, aytın',
Men sizin' aqlanıwın'ızdı qa'leymen.

33 Eger bolmasa, onda meni tın'lan',
U'ndemen', men sizge danalıqtı u'yreteyin.

Elihudın' ekinshi so'zi

34 [1] Elihu so'zin dawam etip, bılay dedi:
[2] – So'zlerimdi tın'lan', ha'y danıshpanlar!
Mag'an qulaq salın', ha'y bilimpazlar!
[3] Awızdın' awqattın' da'min ajıratqanınday,
Qulaq ta so'zlerdin' ma'nisin ayıradı+.
[4] Kelin'ler, durıs na'rseni tan'lap,
Jaqsı na'rseni birgelikte anıqlap alayıq.

[5] Mine, Ayup: «Men ayıpsızban,
Biraq Quday meni huqıqımnan mahrum etti+.
[6] Meniki durıs bolsa da, jalg'anshı sanaldım,
Men jazıqsız bolsam da, da'rtime em joq», – dedi.
[7] Ayupqa uqsag'an adam bar ma?
Ol ushın mazaq qılıw suw ishkendey na'rse!+
[8] Ol jamanlıq islewshiler menen dos tutınıp,
Jawızlar menen ju'redi+.
[9] Ol bılay deydi: «Qudayg'a unaytug'ın islerdi islew,
Adamg'a hesh qanday payda keltirmeydi»+.

[10] Ha'y, sanalı adamlar, meni tın'lan'lar!
Quday jawızlıq islewden awlaq,
Qu'direti ku'shli Quday nahaqlıq islewden awlaq!+
[11] Ol adamnın' isine say to'lem to'leydi,
Ju'rgen jolına say qaytaradı+.
[12] Haqıyqattan da, Quday jamanlıq qılmaydı,
Qu'direti ku'shli Quday a'dillikti burmalamaydı+.
[13] Jer u'stinen hu'kimdarlıq qılıwdı Og'an kim berdi?
Kim Onı pu'tkil du'nyag'a hu'kimdar qılıp qoydı?
[14] Eger Quday O'z ruwxın,
Demin qaytarıp alıwdı qarar qılsa,
[15] Pu'tkil tiri janlar birge nabıt bolar,
Adamzat ja'ne topıraqqa qaytqan bolar edi+.

[16] Aqılın'ız bolsa, mınanı tın'lan',

So'zlerime qulaq salın'.
17 A'dalattı jek ko'retug'ın adam hu'kimdar bola ala ma?
A'dil ha'm qu'diretli Qudaydı ayıplamaqshımısız?
18 Ol patshag'a: «Sen jaramassan'», – dep,
Aqsu'yeklerge: «Sizler zalımsızlar», – deydi.
19 Ol basshılarg'a jaramsaqlanbaydı,
Baydı jarlıdan artıq ko'rmeydi.
Olardın' ha'mmesin O'z qolları menen jaratqan+.
20 Olar tu'n ortasında ko'zdi ashıp-jumg'ansha o'lip ketedi,
Qaltıratpa tiyedi de, jan beredi.
Ku'shliler de adam qolı tiymey-aq, joq qılınadı+.

21 Qudaydın' ko'zleri adamnın' jolın gu'zetip turadı,
Ol adam basqan ha'r bir adımdı ko'redi+.
22 Jawızlıq islewshiler jasırınıw ushın,
Qaran'g'ılıq ta, tu'nek te joq+.
23 Ha'r qanday adamdı hu'kim qılıw ushın,
Quday waqıt belgilewi sha'rt emes.
24 Ol teksermey-aq, ku'shlilerdi maydalap taslaydı,
Olardın' ornına basqalardı qoyadı+.
25 Quday olardın' islerin biledi,
Sonlıqtan tu'nde olardı awdarıp taslaydı, olar joq boladı.
26 Olardı zalımlıg'ı ushın,
Ha'mmenin' ko'z aldında jazalaydı.
27 Olar Qudaydın' izine ermedi,
Onın' jolların itibarg'a almadı.
28 Olar sebepli jarlılardın' nalası Og'an jetip keldi,
Azap shekkenlerdin' pa'riyadın esitti+.
29 Eger Quday u'ndemese, kim Onı ayıplay aladı?
Eger Ol ju'zin jasırsa, kim Onı ko're aladı?
Quday ha'r bir millet ushın da, ha'r bir adam ushın da birdey.
30 Ol, qudaysızlardın' hu'kimdarlıq qılıp,
Xalıqqa duzaq qurıwınan saqlaydı.

31 Qudayg'a: «Men jazamdı aldım,
Artıq jamanlıq qılmayman.

32 Ko'rmegenimdi mag'an u'yret,
Nahaqlıq qılg'an bolsam, endi islemeymen», – deytug'ının'ız bar ma?
33 So'zlerimnen ju'z burg'anın'ız ushın,
Quday sizdi sıylıqlawı kerek pe?
Men emes, siz tan'lawın'ız kerek,
Ne bilesiz, aytın'.
34 Sanalı adamlar,
Meni tın'lap turg'an danalar mag'an:
35 «Ayup bilmegenlikten, solay so'ylep tur,
Onın' ga'plerinin' ma'nisi joq», – deydi+.
36 Jawız adam sıyaqlı so'ylegeni ushın,
Ayup, siz aqırına deyin sınalsan'ız edi!
37 Siz gu'nan'ızg'a qozg'alan'dı da qostın'ız,
Aramızda qol shappatlap,
Qudayg'a qarsı ga'pti balalattın'ız+.

Elihudın' u'shinshi so'zi

35 [1] Elihu so'zin bılay dawam etti:
[2] – Ayup, siz: «Qudaydın' aldında haqpan», – deysiz.
Usı durıs dep oylaysız ba?
[3] Ja'ne de: «Mende qanday artıqmashlıq bar?
Gu'na islemew arqalı men nege eristim?» – dep soraysız+.
[4] Men sizge ha'm dosların'ızg'a juwap beremen.

[5] Ko'klerge ko'z jiberip, qaran'lar,
Bultlarg'a ko'z jiberin', olar sizlerden biyik+.
[6] Eger gu'na islesen'iz, bunnan Qudayg'a qanday zıyan keledi?
Eger qılmısın'ız ko'beyse, Og'an qanday ta'siri bar?
[7] Eger a'dil bolsan'ız, bunnan Qudayg'a ne payda?
Yamasa Ol sizlerdin' qolın'ızdan ne aladı+?
[8] Jawızlıg'ın'ız o'zlerin'izge uqsag'an adamlarg'a zıyan keltiredi.
Al a'dilligin'iz bolsa, tek adam balası ushın ta'sir etedi.

[9] Eziwshiliktin' ha'dden tıs ko'pliginen adamlar pa'riyad etedi,
Ku'shlilerdin' qolınan qutqarıwdı sorap, jalbarınadı+.
[10] Biraq hesh kim: «Tu'nde qosıqlar inam etken,
Menin' Jaratıwshım – Quday qayda eken+?
[11] Ol bizlerge jer betindegi haywanlarg'a qarag'anda ko'birek u'yretken,
Bizlerdi ko'ktegi quslardan aqıllıraq etip jaratqan», – demeydi.
[12] Jawız adamlardın' menmenligi sebepli,
Adamlar pa'riyad etedi, biraq Quday juwap bermeydi+.
[13] Awa, Quday bos so'zlerge qulaq salmaydı,
Qu'direti ku'shli Quday onı itibarg'a almaydı.
[14] Ayup, siz: «Onı ko'rip turg'an joqpan», – deysiz,
Biraq dawa-arzın'ız Onın' aldında. Onı ku'te turın'!+
[15] Endi siz: «Ol qa'ha'rlenip, jaza bermedi,
Qılmıs iske de kewil bo'lmeydi», – deysiz.
[16] Usılayınsha, siz mıljın' ga'plerdi aytasız,
Hesh na'rse bilmey turıp, ga'pti ko'beytip atırsız+.

Elihudın' en' keyingi so'zi

36 [1] Elihu so'zin dawam etip, ja'ne bılay dedi:
[2] – Biraz sabır qılın'lar, men sizlerge ko'rseteyin,
Ele Quday ushın aytatug'ın so'zlerim bar.
[3] Men bilimimdi tu'rli dereklerden topladım,
Jaratıwshımnın' a'dilligin da'lillep bereyin.
[4] Shınında, so'zlerim de jalg'an emes,
Qarsın'ızda bilimi jetik bir adam tur+.

[5] A'lbette, Quday qu'diretli,
Biraq Ol hesh kimdi pa's ko'rmeydi,
Onın' qu'direti de, danalıg'ı da sheksiz.
[6] Ol zalımlardın' jasay beriwine jol qoymaydı,
Al jarlılarg'a a'dalatlıq qıladı+.
[7] Ol a'dillerden ko'zlerin ayırmaydı,
Olardı patshalar sıyaqlı taxtqa otırg'ızıp,
Ma'n'gige ma'rtebeli qıladı+.
[8] Eger a'diller shınjır menen baylang'an,
Azap duzag'ına tu'sirilgen bolsa,+
[9] Onda Quday olardın' gu'naların,
Menmensip islegen qılmısların o'zlerine ko'rsetedi.
[10] Ta'lim alsın dep, olardın' qulaqların ashadı,
Ha'm jawızlıqtan bas tartıwdı buyıradı+.
[11] Eger olar Qudayg'a boysınıp, Og'an xızmet etse,
Onda olardın' qalg'an ku'nleri baxıtqa,
Jılları shadlıqqa tolı boladı.
[12] Al eger olar Qudayg'a boysınbasa, qılıshtan o'tkerilip,
Bilim almastan, o'lip ketedi+.

[13] Qudaysızlardın' ishi g'a'zepke tolı boladı,
Quday olardı kisenlese de, ja'rdem soramaydı.
[14] Olar jaslay o'ledi,
O'miri shermendelik penen ayaqlanadı.*
[15] Quday qıynalg'anlardı shekken azapları arqalı qutqaradı,
Mashqalalarg'a duwshar etiw arqalı O'zin tın'laytug'ın qıladı.

16 Ol sizdi de da'rtten azat etip,
Qa'wipsiz, sheklenbegen ken'islikke alıp shıg'ar,
Dasturxanın'ızdı la'zzetli tag'amlarg'a toltırar edi+.
17 Biraq siz zalımlar alatug'ın jazanı tolıq alg'ansız,
Hu'kim ha'm a'dalat jag'an'ızg'a asılıp alg'an.
18 G'a'zepleniwden saqlanın', baylıq sizdi azg'ırmasın,
Mol para da sizdi joldan urmasın.
19 Baylıg'ın'ız, ku'sh-qu'diretin'iz,
Sizdi da'rtten qutqara ala ma+?
20 Sonlıqtan xalıqlar o'z ornınan,
Joq qılınatug'ın tu'ndi an'saman'.
21 Jawızlıqqa ju'z burıwdan saq bolın',
Siz apattan go're, gu'nanı tan'lag'an ko'rinesiz.

Elihudın' Ayupqa Qudaydın' qu'diretin esletiwi

22 – Bilip qoyın'ız, Qudaydın' qu'direti ullı,
Ol kibi ta'lim beretug'ın ustaz bar ma?
23 Kim Og'an ju'retug'ın jolın belgilep beredi?
Yamasa kim Og'an: «Mına isin' naduris», – dep ayta aladı?
24 Qudaydın' islerin alg'ıslawdı umıtpan'ız,
Adamlar sol haqqında ta'riyiplew qosıqların aytadı.
25 Barlıq adamlar Onın' islerine tan' qalıp,
Ha'r bir adam olarg'a uzaqtan qaraydı.
26 Awa, Quday ullı, bizler Onı tu'sine almaymız,
Onın' o'mir jıllarının' sanı da aqılg'a sıymaydı+.

27 Ol suw puwların ko'terip alıp,
Olardı jawın tamshılarına aylandıradı+.
28 Bultlar suw tamshıların to'gedi,
Ol adamlardın' u'stine no'ser bolıp quyadı.
29 Bultlardın' qalay jayılatug'ının,
Onın' shatırınan shıqqan gu'ldirmamanın' qalay gu'rkireytug'ının kim tu'sine aladı?
30 Quday ko'kte shaqmag'ın shaqtırg'anda,

Onı ten'izdin' tu'binen ko'riwge boladı.
31 Quday xalıqlarg'a usılay biylik ju'rgizip,
Mol azıq-awqat beredi.
32 Ol shaqmaqtı O'z qollarında saqlap,
Nıshang'a barıp tiyiwge buyrıq beredi+.
33 Gu'rkirew dawıldan xabar beredi,
Ha'tte, mallar da dawıldın' bolatug'ının sezedi.

7 [1] Bunnan ju'regim dirildep,
Qanasınan shıg'ıp keteyin deydi.
[2] Tın'lan'lar! Onın' gu'rkiregen dawısına,
Awzınan shıqqan sestine qulaq tu'rin'ler!
[3] Ol pu'tkil aspan astı boylap shaqmaq shaqtıradı,
Shaqmaqtın' jaltıldısı jerdin' to'rt ta'repine jetip baradı+.
[4] Bunnan keyin, Qudaydın' dawısı gu'rkirep shıg'adı,
Ol a'jayıp dawısı menen gu'rkireydi,
Onın' dawısı esitilgende, u'zliksiz shaqmaq shag'adı+.
[5] Qudaydın' dawısı a'jayıp ta'rizde gu'rkireydi,
Ol bizlerdin' aqılımız jetpeytug'ın ullı islerdi isleydi+.
[6] Ol qarg'a: «Jerge jaw!» – deydi.
Al no'ser jawıng'a: «No'ser bolıp quy!» – deydi+.
[7] Sonda ha'r bir adam isin toqtatadı,
Barlıq adamlar bulardın' Onın' isi ekenin biledi.
[8] Jabayı haywanlar o'z inlerine kirip,
Uyaların panalaydı+.
[9] Dawıl o'z ma'kanınan shıg'ıp,
Ku'shli samal ayaz alıp keledi.
[10] Qudaydın' deminen muz payda boladı,
Sheksiz suwlar muzlap qaladı+.
[11] Qoyıw bultlardı ıg'al menen toydıradı,
Olar arqalı shaqmag'ın shaqtıradı.
[12] Bultlar Onın' basqarıwında aylanıp ju'redi,
Pu'tkil jer betin aylanadı,
Bulardın' ha'mmesin Quday o'zlerine buyırg'anı ushın isleydi+.
[13] Ol geyde adamlardı jazalaw ushın,
Al geyde jer ju'zin suwg'arıp,
Su'yispenshiligin ko'rsetiw ushın jawın jawdıradı+.

[14] Ayup, mınalardı tın'lan',
Toqtap, Qudaydın' ullı isleri haqqında oylap ko'rin'.
[15] Qudaydın' bultlardı qalay basqaratug'ının,
O'z bultlarınan shaqmaqtı qalay shaqtıratug'ının bilesiz be?
[16] Bultlardın' aspanda qalay qalqıp ju'retug'ının,
Bilimi jetik Qudaydın' ka'ramatlı islerin bilesiz be+?

17 Qubla samalı esip, jer beti quwrap qalg'anda,
Kiyimlerin'iz sizdi terletkende,
18 Qola ayna sıyaqlı qattı aspandı,
Siz de Quday sıyaqlı jayıp jibere alasız ba+?

19 Qudayg'a ne aytıwımız kerekligin bizlerge u'yretin',
Qaran'g'ılıqta bolg'anlıg'ımız sebepli, biz isimizdi qorg'ay almaymız+.
20 Menin' so'ylespekshi bolg'anım tuwralı Og'an birew xabarlay ma?
Kim o'zinin' nabıt bolıwın qa'leydi?
21 Samal esip, aspandag'ı bultlardı serpip taslag'anda,
Jarqırag'an ku'n nurına hesh kim qaray almaydı.
22 Quday arqadan altın nur taratıp kelmekte,
Ol a'jayıp saltanatqa bo'lengen.
23 Bizler Qu'direti ku'shli Qudayg'a jete almaymız,
Onın' qu'direti ha'm a'dilligi ullı,
A'dalatlıg'ı sheksiz, Ol hesh nahaqlıq qılmaydı.
24 Sonlıqtan, ha'y adamlar! Onnan qorqın'lar!
O'zin dana dep bilgenlerge Ol itibar bermeydi+.

Jaratqan İyenin' Ayup penen so'ylesiw ushın keliwi

38 [1] Sonnan keyin, Jaratqan İye quyın ishinen Ayupqa bılay dedi:+
[2] – Bilimsiz so'zlerin' menen,
Danalıq sheshimlerime gu'man keltiretug'ınday, sen kim bolıpsan'+?
[3] Erkek kibi belin'di bekkem buw,
Men sorayman, sen juwap ber+.

[4] Men jerdin' negizin ornatqanda, sen qay jerde edin'?
Biletug'ın bolsan', mag'an ayt+.
[5] Onın' o'lshemin belgilegen kim?
Onın' u'stinen jip tartqan kim? Sen onı bilesen'-g'o!
[6] Jerdin' tiykarları nenin' u'stine qoyılg'an?
Onın' irgetasın qoyg'an kim+?
[7] Sol waqıtta tan' juldızları birge qosıq aytıp,
İla'hiy barlıqlar* quwanısh penen qıshqırısqan edi+.

[8] Ten'iz jer tu'binen atılıp shıqqanda,
Og'an qapılar qoyıp, bo'get basqan kim edi+?
[9] Men og'an bultlardı kiyim,
Qara tu'nekti jo'rgek qıldım.
[10] Shegaralar belgilep,
Ten'izge ta'mbilengen qapılar qoydım.
[11] Son'ınan og'an: «Mına jerge deyin kelesen', onnan o'tpeysen',
Senin' o'rko'kirek tolqınların' usı jerde toqtaydı», – dedim.

[12] Sen o'mirin'de bir ma'rte bolsa da, tan'g'a buyrıq berdin' be?
Yamasa tan' shug'lasına ornın belgilep berdin' be?
[13] Og'an jerdin' tu'p-tu'pkirlerine jetip barıp,
Zalımlardı jasırıng'an jerinen silkip shıg'arıwdı buyırdın' ba?
[14] Jer ju'zi ılayg'a mo'r basılg'anday bolıp, o'zgeredi,
Kiyim kiygendey bolıp bezenedi.
[15] Zalımlar ku'n nurınan mahrum etiledi,
Ko'terilgen qolları sındırıladı+.

[16] Sen ten'izdin' suw ko'zlerine tu'sip ko'rdin' be?

Yamasa ten'iz tu'bin izertlep ko'rdin' be?
17 Sag'an o'liler ma'kanının' da'rwazaları ko'rsetilip pe edi?
Yamasa qara tu'nektin' da'rwazaların ko'rip pe edin'?
18 Jer ken'isligin tu'sindin' be?
Eger bulardın' ha'mmesin bilgen bolsan', onda tu'sindir!

19 Nurdın' ma'kanına alıp baratug'ın jol qayda?
Al qaran'g'ılıqtın' ma'kanı qay jerde?
20 Olardı o'z ornına qaytara alasan' ba?
Olardın' u'yine baratug'ın joldı bilesen' be?
21 Awa, sen bilesen'! Sen olardan burın tuwılg'ansan'!
Ju'da' uzaq o'mir ko'rip atırsan'!

22 Sen qar saqlanatug'ın jerge kirdin' be?
Yamasa burshaq saqlanatug'ın jerdi ko'rdin' be+?
23 Men olardı apat ku'nleri ushın,
Urıs ha'm sawash ku'nleri ushın saqlap qoyıppan+.
24 Jaqtılıqtın' qay jerden kelip,
Shıg'ıs samalının' qay jerden baslanatug'ının bilesen' be?
25 Kim no'ser jawın ushın arna,
Jıldırım ushın jol ashtı+?
26 Adam jasamaytug'ın jerlerge,
Bos qalg'an sho'llerge jawın jawdıratug'ın kim+?
27 Kereksiz quw sho'ldi suwg'a qandırıp,
Ol jerlerge sho'pler o'siretug'ın kim?
28 Jawınnın' a'kesi bar ma?
Shıq tamshıların du'nyag'a keltirgen kim+?
29 Muz kimnin' qursag'ınan shıqtı?
Aspannan tu'sken qırawdı kim tuwdı+?
30 Suwlar tastay bolıp qatıp qaladı,
Ten'izdin' beti muzlap qaladı+.

31 U'rkerdin' shınjırların baylay alasan' ba?
Yamasa Orionnın' jiplerin sheshe alasan' ba+?
32 Juldızlar toparın o'z waqtında shıg'ara alasan' ba?
Yamasa Jeti qaraqshını balaları menen birge jeteley alasan' ba+?

[33] Sen aspang'a tiyisli qag'ıydalardı bilesen' be?
Yamasa sol nızamlardı jer betinde ornata alasan' ba+?

[34] U'stime no'ser jawın jawsın dep,
Bultlarg'a baqırıp, buyrıq bere alasan' ba?
[35] Shaqmaqlarg'a shag'ıwdı buyıra alasan' ba?
Olar sag'an: «Bizler senin' xızmetin'demiz», – der me eken?
[36] Ju'rekke danalıq,
Aqılg'a tu'sinik bergen kim?
[37] Bultlardı sanawg'a kimnin' danalıg'ı jetedi?
Kim aspandag'ı suw meslerin awdarıp taslay aladı?
[38] Sonda shan' ılayg'a aylanıp,
Kesekler bir-birine jabısadı.

[39-40] Jas arıslanlar uyasında jasırınıp,
Urg'ashı arıslan olja an'lıp, puta astında jatırg'anda,
Sen urg'ashı arıslang'a olja tutıp bere alasan' ba?
Yamasa jas arıslanlardın' qarnın toydıra alasan' ba++?
[41] G'arg'anın' balaları ashlıqtan qan'g'ıp ju'rip,
Qudayg'a jalıng'anda,
Olardı azıq penen ta'miyinleytug'ın kim+?

9 [1] Sen taw eshkisinin' qashan tuwatug'ının bilesen' be?
Yamasa suwınnın' balalag'anına qarap turg'anbısan'+?
[2] Olardın' qansha ay buwaz bolıp ju'retug'ının bilesen' be?
Olardın' balalaytug'ın waqtın she?
[3] Olar tolg'atqanda, ju'resine otırıp,
Balasın du'nyag'a keltiredi.
[4] Olardın' balaları ashıq jaylawlarda o'sip, ku'shke toladı,
Keyin ketip, qaytıp kelmeydi.

[5] Qulang'a erkinlik bergen kim?
Jabayı eshektin' arqanın sheship taslag'an kim?
[6] Men sho'l dalanı og'an u'y,
Shorlı jerlerdi ma'kan qılıp berdim.
[7] Ol qaladag'ı shawqım-su'ren u'stinen ku'ledi,
Mal aydawshının' baqırısın esitpeydi.
[8] Ol otlaw ushın tawlardı sharlap,
O'zine ko'k jaylaw izleydi.

[9] Jabayı bug'a sag'an xızmet etiwge ırazı bolıp,
Senin' qoran'dag'ı aqırın'nın' janında tu'ner me eken?
[10] Jerin'di aydatıw ushın,
Onı ju'wenlep, gu'ndege qosa alasan' ba?
[11] Ku'shli dep, og'an isene alasan' ba?
Awır islerin'di og'an tapsıra alasan' ba?
[12] Jabayı o'gizdin' eginin'di tasıp,
Qırmanın'a alıp keletug'ınına isenesen' be?

[13] Tu'yequs qanatların ga'rdiyip qaqsa da,
Ol la'ylektin' qanat ha'm pa'rine jetpeydi.
[14] Tu'yequs ma'yeklerin jerge qaldırıp ketedi,
Al qum olardı jılıtadı.
[15] Ma'yekler ayaq astında qalıp, eziledi,
Jabayı haywan olardı basıp ketpey me, bunı hesh oylamaydı.
[16] Tu'yequs o'z balalarına basqaniki sıyaqlı qatal,
Miynetinin' ku'yip ketiwinen qa'weterlenbeydi+.
[17] O'ytkeni Men onı danalıqtan mahrum etkenmen,

Og'an aqıl da bermegenmen.
18 Biraq tu'yequs qanat jayıp juwırg'anda,
At ha'm shabandozdı izde qaldırıp, u'stinen ku'ledi.

19 Atqa ku'sh bergen,
Onın' jelkesine jal o'sirgen,
20 Onı shegirtke kibi sekiretug'ın qılg'an sen be edin'?
Onın' pısqırıp kisnegeninin' o'zi qorqınıshlı+.
21 At tuyaqları menen jer tepsinip, o'z ku'shine quwanıp,
Dushpannın' u'stine qaray shabadı.
22 Ol qorqınısh u'stinen ku'lip qarap, hesh na'rseden seskenbeydi,
Qılıshtan da qaymıqpaydı.
23 Oq salıng'an qap u'stinde shın'g'ırlaydı,
Nayza ha'm semser jaltıldaydı.
24 G'a'zep penen reyimsiz jerdi tepkilep,
Ka'rnay sestin esitkende, bir jerde turmaydı,+
25 Ka'rnay shertilgen sayın kisnep,
Sawashtın' iyisin alıstan sezedi,
Sa'rka'rdalardın' shawqım-su'renlerin esitedi.

26 Qarshıg'anın' qublag'a qaray qanat jayıp,
Biyiklep ushatug'ını senin' danalıg'ın'nın' arqası ma?
27 Bu'rkit senin' buyrıg'ın' menen ko'terilip ushıp,
Biyiklikke uya sala ma?
28 Ol jartaslar u'stine ma'kan basıp, sol jerde jasaydı,
Jartastın' usha bası – onın' qorg'anı.
29 Ol sol jerde turıp, an' awlaydı,
Onın' ko'zleri oljasın uzaqtan ko'redi.
30 Palapanları qan sorıydı,
O'lik qay jerde bolsa, ol da sol jerde boladı.
31 Jaratqan İye so'zin dawam etip, Ayupqa bılay dedi:
32 – Qu'direti ku'shli Quday menen tartısıp atırg'an adam endi Onı jolg'a salmaqshı ma?
Qudaydı ayıplap atırg'an adam juwap bersin+.
33 Sonda Ayup Jaratqan İyege bılay dep juwap berdi:
34 – Men sanda joq bir adamman,

Sag'an ne dep juwap bereyin?
Endi awzıma bek bolaman+.
35 Bir ret so'yledim, biraq juwap bere almadım,
Ekinshi ret so'yledim, biraq artıq so'ylemeymen.

40 [1] Jaratqan İye quyın ishinen Ayupqa ja'ne bılay dedi:+
[2] Erkek kibi belin'di bekkem buw,
Men sorayman, sen juwap ber+.
[3] Sen Meni a'dalatsızlıqta ayıplamaqshımısan'?
O'zin'di aqlaw ushın meni qaralamaqshımısan'+?
[4] Sende Qudaydın', yag'nıy Menin' qu'diretimdey qu'diret bar ma?
Dawısın' Meniki sıyaqlı gu'rkirey ala ma+?
[5] Eger solay bolsa, onda o'zin'di dan'q ha'm ba'lent ma'rtebe menen beze,
Ullılıq ha'm saltanatqa bo'len.
[6] G'a'zebin'di to'gip, shash,
Ta'kabbirlerge ko'z salıp, olardı boysındır.
[7] Ta'kabbirlerge na'zer salıp, olardı diz sho'ktir.
Jawızlardı turg'an jerinde mıljalap tasla.
[8] Olardın' ha'mmesin birge topıraqqa ko'm,
Ju'zin kepinge orap, qaran'g'ı du'nyag'a baylap qoy.
[9] Sonda on' qolın'nın' seni qutqarg'anın,
Men de moynıma alayın+.

[10] Mına begemotqa qara,
Seni jaratqanım sıyaqlı, onı da Men jarattım.
Ol o'giz sıyaqlı sho'p jeydi+.
[11] Onın' belinde ne degen ku'shi bar,
Qarnındag'ı bulshıq etleri qanday bekkem!
[12] Onın' quyrıg'ı kedr ag'ashı sıyaqlı mıqlı,
Jambasındag'ı sin'irleri o'rim-o'rim.
[13] Su'yekleri qola bo'renelerge,
Qabırg'aları temir baqanlarg'a uqsaydı.
[14] Begemot Menin' jaratqanlarım ishindegi en' a'jayıbı,
Jaratqannın' O'zi g'ana og'an qılısh ko'tere aladı.
[15] Tawlar og'an azıq beredi,
Ol jerde barlıq jabayı haywanlar oynaqlap ju'redi.
[16] Begemot lotos japırag'ı astında,
Batpaqlıqta o'sken qamıslar arasında jatadı.
[17] Lotos japıraqları og'an ko'len'ke tu'sirip,
Da'rya boyındag'ı tallar onı orap turadı.
[18] Da'rya burqasınlap aqsa da, ol qorqpaydı,

İordan tasıp, awzına kelse de, og'an ta'sir etpeydi.
19 Kim onı ko'zine tu'spey, tuta aladı?
Kim onın' murnınan ilmek o'tkere aladı?

20 Al Liwyatandı she, balıq uslaytug'ın qarmaq penen uslap,
Tilin jip penen baylay alasan' ba?
21 Onın' murnınan jip o'tkizip,
Jag'ına qarmaq ildire alasan' ba?
22 Ol sag'an qayta-qayta jalınıp-jalbarınıp,
Senin' menen jıllı so'yleser me eken?
23 Sag'an ma'n'gige qul bolıw ushın,
Senin' menen kelisim du'zer me eken+?
24 Qus penen oynag'an sıyaqlı, onın' menen oynay alasan' ba?
Yamasa ermek qılıwı ushın, qızların'a onı baylap bere alasan' ba?
25 Balıqshılar onın' ushın sawdalasa ma?
Sawdagerler onı o'z ara bo'lisip ala ma?
26 Onın' terisin nayza menen,
Basın balıqshının' shanıshqısı menen tese alasan' ba?
27 Qolın'dı og'an tiygizip ko'r,
Ekinshi ma'rte tiygizbeytug'ın bolasan',
Bul sawashtı da hesh qashan umıtpaytug'ın bolasan'.

1 [1] Liwyatandı tutıwg'a u'mit etiw paydasız,
Onın' qarası ko'riniwden-aq, qorqınıshtan adamnın' ju'regi
jarıladı+.
[2] Onı qozg'awg'a hesh kimnin' batılı barmaydı.
Solay eken, onda kim Menin' aldımda tura aladı?
[3] Og'an qarızdar bolıp qalatug'ınday, kim Mag'an bir na'rse berdi eken?
Aspan astındag'ı ha'mme na'rse – Meniki+.

[4] Men Liwyatannın' dene ag'zaları,
Ullı ku'shi ha'm a'jayıp denesi haqqında aytıp bereyin.
[5] Kim onın' terisin sılıp ala aladı?
Kim onın' eki qabat sawıtın tesip zaqımlay aladı?
[6] Kim onın' awzın ashıp ko're aladı?
Onın' awzındag'ı tisleri qorqınıshlı.
[7] Arqası qatar-qatar qalqannan islengen,
Olar mo'r basılg'anday etip, bir-birine tıg'ız bekkemlengen.
[8] Olardın' bir-birine jaqın jaylasqanı sonshelli,
Arasınan hawa da o'tpeydi.
[9] Olar bir-birine tıg'ızlanıp, jabıstırılg'an,
Olardı ajıratıw mu'mkin emes.
[10] Liwyatan tu'shkirgende, ot shashadı,
Onın' ko'zleri tan' nurı sıyaqlı jaynap turadı.
[11] Awzınan jalın lawlap,
Ot ushqınları shashıraydı.
[12] Murnınan shıqqan tu'tin,
Janıp turg'an qamıs u'stinde qaynap turg'an qazannın' puwına uqsaydı.
[13] Demi ko'mirdi alıstıradı,
Awzınan jalın shashadı.
[14] Onın' ku'shi moynında,
Onın' aldında qorqınısh oyıng'a tu'sedi.
[15] Etinin' qabatları bir-birine bekkem jabısqan,
Quymag'a uqsaydı, hesh terbelmeydi.
[16] Ju'regi tastay,
Digirmannın' astıng'ı tasınday qattı.
[17] Ol ornınan turg'anda, ku'shlilerdin' de hu'reyi ushadı,
Qorqınıshtan artqa sheginedi.

18 Onı qılısh ta kespeydi,
Og'an nayza da, qanjar da, oq ta o'tpeydi.
19 Temir og'an saban kibi,
Qola shirigen terek kibi ko'rinedi.
20 Atılg'an oqlar onı qashıwg'a ma'jbu'rley almaydı,
Saqpannan atılg'an tas ol ushın qawıqtay na'rse.
21 Shoqmar menen urg'an og'an saban menen urg'anday,
O'zine ılaqtırılg'an semserlerdin' sestine ku'ledi.
22 Denesinin' astıng'ı ten'geleri gu'zenin' o'tkir sınıqlarına uqsaydı,
Ilaydın' u'stinde jatsa, tu'yek aydalg'anday iz qaldıradı.
23 Tu'psiz teren' iyirimdi ol qazan kibi qaynatadı,
Ten'izdi qaynap turg'an may kibi tastıradı.
24 Ol izinde nurlı iz qaldıradı,
Ko'rgenler ten'izdin' aq shashı bar dep oylaydı.
25 Jer betinde onın' ten'i-tayı joq,
Ol qorqınıshtı bilmeytug'ın etip jaratılg'an.
26 Ol barlıq ta'kabbirlerge pa's na'zer menen qaraydı,
Ha'm barlıq menmenlerdin' patshası.

Ayuptın' ta'wbe etiwi

42 [1] Sonda Ayup Jaratqan İyege bılay dep juwap berdi:
[2] – Men bilemen, Senin' qolın'nan ha'mme na'rse keledi,
Niyetin'e kesent etiw de mu'mkin emes+.
[3] Sen: «Bilimsizlik penen Menin' qararımdı qaralap atırg'an mına adam
kim o'zi?» – dep sorag'an edin'.
Awa, men o'zim tu'sinbegen na'rseler haqqında,
Hasla tu'siniwge aqılım jetpeytug'ın ullı isler haqqında so'yledim+.
[4] Sen ja'ne: «Sen dıqqat penen tın'la, Men so'yleyin,
Men sorayın, sen juwap ber», – degen edin'+.
[5] Burın men Sen tuwralı tek qulaqlarım menen esitken edim,
Al ha'zir Seni o'z ko'zlerim menen ko'rip turman.
[6] Sonlıqtan burıng'ı aytqanlarıma o'kinip,
Ta'wbe qılıp, topıraq penen ku'lde otırman+.

Jaratqan İyenin' qararı

[7] Jaratqan İye Ayup penen so'ylesip bolg'annan son', temanlı Elifazg'a
til qatıp, bılay dedi: «Menin' sag'an ha'm senin' eki dostın'a qa'ha'rim
keldi. Sizler Men tuwralı qulım Ayup sıyaqlı durıs so'ylemedin'ler+. [8] Endi
jeti bug'a ha'm jeti qoshqar alıp, qulım Ayupqa barın'lar ha'm o'zlerin'iz
ushın jandırılatug'ın qurbanlıq usının'lar. Qulım Ayup sizler ushın duwa
etedi. Men onın' duwasın qabıl etemen ha'm aqmaqlıg'ın'ız ushın sizlerdi
jazalamayman. Sizler Men tuwralı qulım Ayup sıyaqlı durıs
so'ylemedin'ler»+. [9] Solay etip, temanlı Elifaz, shuwaxlı Bildad ha'm
naamalı Sofar Jaratqan İyenin' aytqanların orınladı. Jaratqan İye de
Ayuptın' duwasın qabıl etti+.

Qudaydın' Ayuptı qayta jarılqawı

[10] Ayup dosları ushın duwa etkennen son', Jaratqan İye onın' hal-
jag'dayın burıng'ı qa'lpine keltirip, burın bolg'an na'rselerinin' ha'mmesin
eki ese qılıp qaytarıp berdi+. [11] Ayuptın' ag'a-inileri, apa-qarındasları ha'm
onı burın tanıg'annın' ha'mmesi onın' u'yine kelip, Ayup penen birge
awqatlandı. Olar Jaratqan İyenin' basına salg'an barlıq sınaqları ushın
Ayupqa kewil ayttı ha'm ta'selle berdi. Olardın' ha'r biri Ayupqa bir ten'ge
gu'mis ha'm bir altın sırg'adan sıyg'a berdi+.

12 Jaratqan İye Ayuptın' son'g'ı ku'nlerin burıng'ısınan da beter
jarılqadı. Endi onda on to'rt mın' qoy, altı mın' tu'ye, bir mın' jup o'giz
ha'm mın' urg'ashı eshek boldı. 13 Ja'ne de, Ayuptın' jeti ul ha'm u'sh qızı
boldı+. 14 Ol birinshi qızına Emima, ekinshisine Kesia, u'shinshisine Keren-
Happux dep at qoydı. 15 U'lkenin' hesh bir jerinde Ayuptın' qızlarınday
sulıw qızlar bolmadı. A'kesi Ayup qızlarına ag'a-inileri menen birdey
miyras ajıratıp, enshige berdi+.
16 Bunnan keyin, Ayup ja'ne bir ju'z qırıq jıl jasap, to'rt a'wlad ko'rdi+.
17 Solay etip, Ayup uzaq ha'm mazmunlı o'mir su'rip, du'nyadan ko'z jumdı.

---

* 1.6 İla'hiy barlıqlar – so'zbe-so'z: Qudaydın' balaları.

* 1.6 Shaytan – ayıplawshı degen ma'niste.

* 3.8 Liwyatan – u'lken ten'iz haywanı.

* 8.11 Papirus – batpaqlıq jerlerde o'setug'ın qamısqa uqsag'an o'simlik.

* 9.13 Rahab – mifologiyalıq ten'iz maqlug'ı bolıp, a'yyemgi
a'debiyatlarda bul at penen ta'rtipsizlikler su'wretlengen.

* 19.27 Ju'regim – so'zbe-so'z: bo'tekelerim.

* 36.14 So'zbe-so'z: o'miri butxanadag'ı buzıq erkekler arasında aqırına
jetedi.

* 38.7 İla'hiy barlıqlar – so'zbe-so'z: Qudaydın' balaları.

+ 1:1 Jar 22:21, Erm 25:20, Joq 4:21, Ezk 14:14, Ezk 14:20, Yaqp 5:11, Jar 6:9,
Zab 17:22-24

+ 1:3 Biy 6:3

+ 1:5 1Pat 16:5, Jar 8:20

+ 1:6 Ayup 2:1, Ayup 38:7

+ 1:7 1Pet 5:8

+ 1:10 Zab 127:2

+ 1:11 Rut 1:13, Ayup 19:21

+ 1:15 3Pat 10:1

+ 1:16 4Pat 1:10

+ 1:17 Biy 7:16, 1Pat 11:11, 4Pat 24:2

+ 1:20 Jar 37:29, Jar 37:34

+ 1:21 Jar 3:19, Waz 3:10, Waz 5:14, 1Tim 6:7, Zab 112:2

+ 2:1 Ayup 1:6

+ 2:7 Shıg' 9:9, Nzm 28:35

+ 2:8 Ezk 27:30, Yuns 3:6

+ 2:10 Zab 38:2

+ 2:11 Hkm 17:17, Jar 36:15, Erm 49:7, Jar 25:2

+ 2:12 Jar 37:29, Ezk 27:30

+ 2:13 Joq 2:10, Ezk 3:15

+ 3:3 Erm 20:14-18

+ 3:11 Ayup 10:18-19

+ 3:16 Zab 57:8, Waz 6:3

+ 3:20 Erm 20:18

+ 3:21 Erm 8:3, Ayan 9:6

+ 3:22 Waz 3:20

+ 3:23 Ayup 19:8

+ 3:25 Hkm 10:24, İysh 66:4

+ 4:3 İysh 35:3

+ 4:6 Ayup 1:1

+ 4:7 Zab 33:10-11, Zab 36:25, Hkm 10:3

+ 4:8 Hkm 22:8, Gal 6:7-8

+ 4:9 Shıg' 15:8, Zab 17:16, Ayup 15:30, İysh 30:33

+ 4:13 Jar 15:12, Ayup 33:15

+ 4:14 Zab 118:120

+ 4:16 3Pat 19:12

+ 4:17 Ayup 9:2, Ayup 25:4, Zab 142:2, Waz 7:20

+ 4:18 Ayup 15:15

+ 4:21 Ayup 36:12

+ 5:1 Ayup 15:15, Zab 88:6, Zxr 14:5

+ 5:2 Hkm 29:11

+ 5:9 Ayup 9:10, Ayup 37:5

+ 5:10 Zab 64:10, Zab 146:8

+ 5:11 1Pat 2:7

+ 5:13 Ayup 18:7, 1Kor 3:19

+ 5:14 Nzm 28:29, Ayup 12:25, İysh 59:10

+ 5:15 Zab 34:10

+ 5:16 Zab 62:12, Zab 106:42

+ 5:17 Zab 93:12, Hkm 3:11

+ 5:18 Nzm 32:39, İysh 30:26, Hosh 6:1

+ 5:19 Zab 33:20, Hkm 6:16, Hkm 30:18

+ 5:20 3Pat 17:6, Zab 32:19, Zab 36:19

+ 5:21 Zab 30:21

+ 5:25 Zab 71:16

+ 5:26 Jar 15:15, Jar 25:8

+ 6:3 Hkm 27:3

+ 6:4 Nzm 32:23, Zab 37:3, Joq 3:13

+ 6:9 3Pat 19:4, Yuns 4:3

+ 6:15 Zab 40:10, Erm 15:18

+ 6:19 Jar 25:15, İysh 21:14, Erm 25:23, 3Pat 10:1

+ 6:26 Ayup 15:2

+ 7:1 Ayup 14:6, Ayup 14:14

+ 7:2 Leb 19:13

+ 7:4 Nzm 28:67

+ 7:6 Ayup 9:25, İysh 38:12, Ayup 17:11

+ 7:8 Ayup 20:9

+ 7:10 Zab 36:10, Zab 102:16

+ 7:16 Ayup 9:21, Ayup 10:1, Ayup 10:20, Waz 1:2, Zab 38:6-7, Zab 61:10, Zab 143:4

+ 7:17 Zab 8:5, Zab 143:3

+ 7:18 Zab 10:5

+ 7:19 Ayup 14:6, Zab 38:14

+ 7:20 Ayup 16:12, Joq 3:12

+ 8:1 Ayup 2:11

+ 8:3 Ayup 34:12

+ 8:6 Hkm 3:33

+ 8:8 Nzm 32:7

+ 8:9 Zab 101:12, Waz 6:12

+ 8:12 Zab 128:6

+ 8:13 Zab 9:18, Ayup 27:8, Hkm 10:28, Hkm 11:7

+ 8:14 İysh 59:6

+ 8:15 Ayup 27:18

+ 8:18 Ayup 7:10

+ 8:21 Zab 125:2

+ 8:22 Zab 108:29

+ 9:2 Ayup 4:17, Ayup 15:14, Ayup 25:4

+ 9:3 Ayup 10:2

+ 9:6 İysh 2:19, İysh 13:13, Xag 2:6

+ 9:8 Ayup 26:7, Zab 103:2, İysh 40:22, Erm 10:12, Erm 51:15

+ 9:9 Ayup 38:31-32, Amo 5:8

+ 9:10 Ayup 5:9

+ 9:13 Ayup 26:12, Zab 88:11, İysh 51:9

+ 9:15 1Kor 4:4

+ 9:19 Erm 49:19, Erm 50:44

+ 9:20 Ayup 15:6

+ 9:21 Ayup 1:1, Ayup 1:8, Ayup 7:16, Ayup 10:1

+ 9:22 Waz 9:2, Ezk 21:3

+ 9:24 Ayup 12:17

+ 9:25 Ayup 7:6

+ 9:30 Erm 2:22

+ 9:32 Ayup 33:13, Ayup 39:32, Waz 6:10, İysh 45:9, Rim 9:20

+ 10:1 Ayup 7:16, Ayup 9:21

+ 10:2 Ayup 9:3

+ 10:4 1Pat 16:7

+ 10:7 Ayup 2:3, Nzm 32:39, İysh 43:13

+ 10:8 Zab 118:71

+ 10:9 Ayup 4:19, Ayup 33:6, İysh 64:8

+ 10:10 Zab 138:13

+ 10:17 Ayup 19:12

+ 10:18 Ayup 3:11-12, Erm 20:14-18

+ 10:20 Ayup 14:1, Ayup 7:16

+ 10:21 Zab 87:7, Zab 87:13, Zab 38:14

+ 11:1 Ayup 2:11

+ 11:4 Ayup 10:7

+ 11:8 Zab 138:8

+ 11:10 Ayup 9:12, Ayup 12:14

+ 11:13 Zab 142:6

+ 11:14 Ayup 22:23

+ 11:17 Ayup 22:28, Hkm 4:18, İysh 60:3, Dan 12:3

+ 11:19 Hkm 3:24

+ 12:4 Zab 90:14, Ayup 16:10, Ayup 17:2, Ayup 30:1

+ 12:6 Ayup 21:7

+ 12:10 San 16:22, Dan 5:23, Elsh 17:28

+ 12:11 Ayup 34:3

+ 12:12 Ayup 32:7

+ 12:14 Waz 7:13, Ayup 11:10

+ 12:17 Ayup 9:24

+ 12:18 Dan 2:21, Dan 5:20

+ 12:21 Zab 106:40, İysh 40:23

+ 12:22 Dan 2:22, Waz 12:14, 1Kor 4:5

+ 12:23 İysh 9:3, İysh 26:15

+ 12:24 Zab 106:40

+ 12:25 Nzm 28:29, Ayup 5:14, Zab 106:27

+ 13:3 Ayup 23:4

+ 13:5 Hkm 17:28

+ 13:9 Gal 6:7

+ 13:19 İysh 50:8

+ 13:21 Zab 38:11, Ayup 33:7

+ 13:22 Ayup 14:15

+ 13:24 Ayup 19:11, Ayup 33:10

+ 13:25 Zab 82:14

+ 13:26 Zab 24:7

+ 13:27 Ayup 33:11

+ 13:28 İysh 50:9, Yaqp 5:2

+ 14:1 Ayup 15:14, Ayup 25:4, Jar 47:9

+ 14:2 1Jln 29:15, Zab 101:12, Zab 143:4, Waz 6:12, Waz 8:13

+ 14:4 Ayup 15:14

+ 14:6 Ayup 7:19, Ayup 7:1-2

+ 14:11 İysh 19:5

+ 14:12 Zab 88:30

+ 14:13 Ayup 21:13

+ 14:14 İysh 26:19, Ayup 7:1

+ 14:15 Ayup 13:22

+ 14:16 Ayup 31:4, Ayup 34:21

+ 14:21 Waz 9:5

+ 15:1 Ayup 2:11

+ 15:2 Ayup 16:3, Ayup 6:26

+ 15:6 Ayup 9:20, Luk 19:22

+ 15:7 Hkm 8:25, Zab 89:3

+ 15:8 Erm 23:18

+ 15:9 Ayup 12:3, Ayup 13:2

+ 15:14 Ayup 4:17, Ayup 9:2, Ayup 14:1, Ayup 25:4-6, Zab 50:7

+ 15:15 Ayup 4:18, Ayup 5:1, Zab 88:6, Zxr 14:5

+ 15:16 Ayup 34:7, Hkm 19:28, Ayup 25:6

+ 15:18 Zab 77:4

+ 15:27 Zab 72:7

+ 15:30 Ayup 4:9

+ 15:32 Ayup 22:16, Zab 54:24

+ 15:34 Ayup 20:26, Zab 20:10

+ 15:35 Zab 7:15, İysh 59:4, Yaqp 1:15

+ 16:3 Ayup 15:2

+ 16:7 Ayup 1:15-19

+ 16:9 Zab 34:15, Zab 36:12

+ 16:10 Ayup 12:4, Ayup 17:2, Ayup 30:1, İysh 50:6

+ 16:12 Ayup 7:20

+ 16:13 Ayup 20:25

+ 16:19 Zab 88:38

+ 17:2 Ayup 12:4, Ayup 16:10, Ayup 30:1

+ 17:3 Zab 118:122, Hkm 22:26

+ 17:6 Nzm 28:37, Ayup 30:9

+ 17:11 Ayup 7:6

+ 17:12 İysh 5:20

+ 17:13 Waz 12:5

+ 18:1 Ayup 2:11, Ayup 8:1

+ 18:3 Zab 72:22

+ 18:5 Ayup 21:17, Hkm 13:9, Hkm 24:20

+ 18:7 Ayup 5:13

+ 18:8 Zab 9:16, Zab 139:6

+ 18:11 Ayup 15:21, Ayup 20:25, Ayup 27:20

+ 18:15 Jar 19:24, Zab 10:6, Ezk 38:22

+ 18:17 Ayup 24:20, Zab 33:17, Hkm 10:7

+ 18:19 Zab 20:11

+ 18:21 Biy 2:10, Erm 9:3, 2Sal 1:8

+ 19:7 Ayup 24:12, Xab 1:2

+ 19:8 Ayup 3:23, Joq 3:9

+ 19:9 Zab 88:40

+ 19:11 Ayup 13:24, Ayup 33:10

+ 19:12 Ayup 10:17, Ayup 30:12, Joq 3:5

+ 19:13 Zab 30:12, Zab 37:11, Zab 68:9, Zab 87:9

+ 19:17 Ayup 2:9

+ 19:18 4Pat 2:23

+ 19:21 Rut 1:13, Ayup 1:11

+ 19:23 İysh 30:8

+ 19:24 Erm 17:1

+ 19:25 Hkm 23:11, İysh 43:14

+ 19:26 Zab 16:15, 1Yuxn 3:2

+ 19:29 Waz 12:14

+ 20:1 Ayup 2:11, Ayup 11:1

+ 20:4 Jar 2:7, Nzm 4:32

+ 20:6 İysh 14:13-14

+ 20:7 Zab 82:11

+ 20:8 İysh 29:7

+ 20:9 Ayup 7:8, Ayup 7:10

+ 20:12 Zab 9:28

+ 20:25 Ayup 16:13

+ 20:26 Ayup 15:34, Zab 20:10, Evr 12:29

+ 20:29 Ayup 27:13, Ayup 31:2

+ 21:3 Ayup 16:20

+ 21:5 Hkm 30:32, Mix 7:16

+ 21:7 Ayup 12:6, Zab 72:3-4, Waz 8:14, Erm 12:1, Mal 3:15

+ 21:14 Ayup 22:17

+ 21:15 Shıg' 5:2

+ 21:16 Ayup 22:18, Zab 1:1

+ 21:17 Ayup 18:5-6, Hkm 13:9, Hkm 24:20

+ 21:18 Zab 1:4, Zab 82:14, Hkm 10:25

+ 21:19 Shıg' 20:5

+ 21:20 Zab 74:8, İysh 51:17, Erm 25:15, Obd 1:16, Ayan 14:10

+ 21:22 İysh 40:14, Rim 11:35, 1Kor 2:16, Ayup 4:18, Ayup 15:15

+ 21:30 Hkm 16:4

+ 21:31 Nzm 7:10

+ 22:1 Ayup 2:11, Ayup 4:1, Ayup 15:1

+ 22:3 Ayup 35:7

+ 22:6 Shıg' 22:6, Nzm 24:13

+ 22:7 Ayup 31:17

+ 22:9 Ayup 31:21, İysh 10:2, Ezk 22:7

+ 22:10 Ayup 18:8

+ 22:11 Yuns 2:4

+ 22:12 Ayup 35:5

+ 22:13 Zab 72:11, Zab 93:7

+ 22:16 Ayup 15:32

+ 22:17 Ayup 21:14

+ 22:18 Ayup 21:16

+ 22:19 Zab 51:8, Zab 57:11

+ 22:22 Hkm 2:6

+ 22:23 Ayup 11:14

+ 22:24 Jar 10:29, 3Pat 9:28, 1Jln 29:4

+ 22:26 Zab 36:4, İysh 58:14

+ 22:27 Zab 49:14, Waz 5:3

+ 22:28 Ayup 11:17, Hkm 4:18, İysh 60:3, Dan 12:3

+ 22:30 Yaqp 5:15

+ 23:4 Ayup 13:3, Ayup 16:21

+ 23:10 Zab 138:3, Zab 65:10, 1Pet 1:7

+ 23:13 Hkm 19:21, İysh 14:26, Dan 4:32

+ 24:2 Nzm 19:14, Hkm 22:28, Hkm 23:10

+ 24:4 Amo 2:7, Hkm 28:28

+ 24:7 Shıg' 22:26-27

+ 24:12 Xab 1:2

+ 24:13 Yuxn 3:19-20

+ 24:15 Hkm 7:9

+ 24:20 Ayup 18:17

+ 24:24 Zab 36:10

+ 25:1 Ayup 2:11, Ayup 8:1, Ayup 18:1

+ 25:3 Mat 5:45

+ 25:4 Ayup 4:17, Ayup 9:2, Ayup 15:14, Zab 142:2

+ 25:6 Ayup 15:16, Zab 21:6, İysh 41:14

+ 26:6 Zab 138:8, Hkm 15:11

+ 26:7 Ayup 9:8

+ 26:8 Hkm 30:4

+ 26:10 Jar 1:9, Jar 1:10, Hkm 8:29

+ 26:11 Zab 103:7

+ 26:12 Ayup 9:13, Zab 88:11, İysh 51:9

+ 26:13 İysh 27:1

+ 27:2 Ayup 34:5

+ 27:3 Ayup 33:4

+ 27:8 Ayup 8:13

+ 27:9 Zab 17:42, Zab 65:18, Hkm 1:28, Hkm 28:9, Yuxn 9:31

+ 27:13 Ayup 20:29

+ 27:14 İysh 1:22

+ 27:15 Zab 77:64

+ 27:16 Zxr 9:3

+ 27:17 Zab 38:7, Hkm 13:22

+ 27:18 Ayup 8:15

+ 27:19 Zab 48:18

+ 27:21 Ayup 30:22

+ 27:23 Joq 2:15

+ 28:12 Hkm 16:16, Waz 7:24

+ 28:13 Zab 26:13, İysh 53:8, Ezk 26:20

+ 28:15 Hkm 3:14-15

+ 28:16 Jar 10:29, 3Pat 9:28, 1Jln 29:4, Ayup 22:24

+ 28:18 Hkm 8:11

+ 28:26 Ayup 38:25

+ 28:27 Hkm 8:22

+ 28:28 Zab 110:10, Hkm 1:7, Hkm 9:10, Hkm 3:7, Hkm 14:16

+ 29:3 2Pat 22:29, Zab 17:29, Zab 118:105

+ 29:5 Ayup 1:2

+ 29:6 Jar 49:12

+ 29:10 Zab 136:6

+ 29:12 Zab 81:5, Hkm 31:8

+ 29:14 Zab 131:9

+ 29:16 Hkm 14:21, Hkm 29:7

+ 29:17 Zab 3:7, Zab 13:4, Zab 57:7, Hkm 30:14

+ 29:23 Zab 118:129

+ 30:1 Ayup 12:4, Ayup 16:10, Ayup 17:2

+ 30:9 Nzm 28:37, Ayup 17:6

+ 30:10 Zab 87:9

+ 30:12 Ayup 19:12

+ 30:15 Ayup 18:11

+ 30:22 Ayup 27:21

+ 30:26 Erm 8:15, Erm 14:19

+ 30:30 Joq 4:8, Zab 101:3

+ 31:1 Hkm 6:25, Mat 5:28

+ 31:2 Ayup 20:29

+ 31:4 2Jln 16:9, Hkm 15:3, Zxr 4:10

+ 31:6 Dan 5:27

+ 31:8 Leb 26:16

+ 31:9 Ayup 24:15

+ 31:10 Nzm 28:30, Erm 8:10

+ 31:12 Hkm 6:27-29

+ 31:15 Hkm 22:2

+ 31:17 Ayup 22:7

+ 31:18 Yaqp 1:27

+ 31:20 Ayup 29:13

+ 31:21 Ayup 22:9

+ 31:24 Mrk 10:22, Mrk 10:24

+ 31:25 Zab 61:11

+ 31:27 Nzm 4:19

+ 31:29 Hkm 24:17-18

+ 31:30 Mat 5:44, Rim 12:14

+ 31:32 Biy 19:20-21

+ 31:33 Ayup 28:13

+ 31:35 Ayup 13:22

+ 31:40 Jar 3:18

+ 32:2 Jar 22:21

+ 32:4 Ayup 15:10

+ 32:7 Ayup 12:12

+ 32:8 Ayup 33:4, Zab 118:100

+ 32:20 Zab 38:4, Erm 6:11, Erm 20:10

+ 33:4 Jar 2:7, Ayup 27:3, Ayup 32:8, Zab 103:30, Elsh 17:25

+ 33:6 Ayup 4:19, Ayup 10:9, İysh 64:8

+ 33:7 Ayup 13:21

+ 33:9 Ayup 9:21, Ayup 10:7, Ayup 12:4, Ayup 16:17, Ayup 27:5-6, Ayup 32:1

+ 33:10 Ayup 13:24, Ayup 19:11

+ 33:11 Ayup 13:27, Ayup 14:16

+ 33:13 Ayup 9:32, Ayup 39:32

+ 33:15 San 12:6, Ayup 4:13

+ 33:16 Ayup 36:10

+ 33:19 Ayup 30:17

+ 33:20 Zab 101:5, Zab 106:18

+ 33:23 Zab 33:8

+ 33:24 Zab 48:8

+ 33:25 4Pat 5:14

+ 33:26 Zab 16:15

+ 33:28 Zab 15:10, İysh 38:17

+ 33:30 Zab 55:14

+ 34:3 Ayup 12:11

+ 34:5 Ayup 27:2, Ayup 33:9

+ 34:7 Ayup 15:16, Hkm 19:28

+ 34:8 Zab 1:1

+ 34:9 Ayup 9:22, Ayup 21:16

+ 34:10 Jar 18:25, Zab 91:16

+ 34:11 Hkm 24:12, Zab 61:13

+ 34:12 Ayup 8:3

+ 34:15 Jar 3:19, Zab 89:4, Zab 103:29, Waz 3:20, Waz 12:7

+ 34:19 Ayup 31:15, Hkm 22:2

+ 34:20 Dan 8:25

+ 34:21 Ayup 14:16, Ayup 31:4

+ 34:22 Zab 138:12

+ 34:24 Zab 2:9

+ 34:28 Ayup 35:9

+ 34:35 Ayup 35:15

+ 34:37 Ayup 27:23, Joq 2:15

+ 35:3 Ayup 9:22, Ayup 21:16

+ 35:5 Ayup 22:12

+ 35:7 Ayup 22:2-3

+ 35:9 Shıg' 2:23, Ayup 34:28, Waz 4:1, Waz 5:7

+ 35:10 Zab 41:9

+ 35:12 Ayup 27:9

+ 35:14 Ayup 9:11, Ayup 23:9

+ 35:16 Ayup 34:35, Ayup 34:37, Ayup 38:2, Ayup 42:3

+ 36:4 Ayup 37:16

+ 36:6 Ayup 34:28

+ 36:7 Zab 33:16, 1Pat 2:8

+ 36:8 Zab 106:10

+ 36:10 Ayup 33:16

+ 36:12 İysh 1:19-20, Ayup 4:21

+ 36:16 Zab 4:2

+ 36:19 Zab 48:8, Hkm 11:4

+ 36:26 Zab 101:28

+ 36:27 Hkm 3:20

+ 36:32 Xab 3:4

+ 37:3 Ayup 36:30, Ayup 36:32

+ 37:4 2Pat 22:14, Zab 17:14, Zab 28:3-4

+ 37:5 Ayup 5:9

+ 37:6 Zab 148:8

+ 37:8 Zab 103:22

+ 37:10 Ayup 38:29-30

+ 37:12 Zab 148:8

+ 37:13 Shıg' 9:18, 3Pat 18:45

+ 37:16 Ayup 36:4

+ 37:18 İysh 44:24

+ 37:19 İysh 60:2

+ 37:24 Hkm 15:33

+ 38:1 Ayup 40:1, Zxr 9:14

+ 38:2 Ayup 35:16, Ayup 42:3

+ 38:3 Ayup 40:2

+ 38:4 Zab 103:5, Hkm 8:29

+ 38:6 1Pat 2:8

+ 38:7 Jar 6:2, Ayup 1:6, Ayup 2:1

+ 38:8 Jar 1:9, Zab 32:7, Zab 103:9, Erm 5:22

+ 38:15 Ayup 18:5

+ 38:22 Zab 134:7

+ 38:23 Eshu 10:11, İysh 30:30

+ 38:25 Ayup 28:26

+ 38:26 Zab 106:35, İysh 35:6, İysh 41:18

+ 38:28 Ayup 5:10

+ 38:29 Ayup 37:10, Zab 147:5

+ 38:30 Ayup 37:10

+ 38:31 Ayup 9:9, Amo 5:8

+ 38:32 Ayup 9:9

+ 38:33 Erm 31:35

+ 38:39 Zab 103:21

+ 38:40 Zab 16:11

+ 38:41 Zab 146:9

+ 39:1 Zab 103:18

+ 39:16 Joq 4:3

+ 39:20 Erm 8:16

+ 39:24 Erm 4:19, Amo 3:6

+ 39:32 Ayup 9:32, Ayup 33:13

+ 39:34 Ayup 42:6

+ 40:1 Ayup 38:1

+ 40:2 Ayup 38:3

+ 40:3 Ayup 32:2

+ 40:4 Ayup 37:4

+ 40:9 Zab 97:1, İysh 59:16

+ 40:10 San 22:4

+ 40:23 Eshu 9:15, Eshu 9:27

+ 41:1 Ayup 3:8, Ayup 40:20, Zab 73:14, Zab 103:26, İysh 27:1

+ 41:3 Shıg' 9:29, Zab 23:1

+ 42:2 Jar 18:14, Erm 32:17, Mat 19:26

+ 42:3 Ayup 38:2

+ 42:4 Ayup 38:3, Ayup 40:2

+ 42:6 Ayup 2:8

+ 42:7 Ayup 2:11

+ 42:8 San 23:1, 1Jln 15:26, Jar 20:7, Yaqp 5:16

+ 42:9 Ayup 2:11

+ 42:10 İysh 40:2, İysh 61:7

+ 42:11 Ayup 19:13

+ 42:13 Ayup 1:2

+ 42:15 San 27:1-8

+ 42:16 Jar 50:23

Zabur

1	2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31	32
33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48
49	50	51	52	53	54	55	56
57	58	59	60	61	62	63	64
65	66	67	68	69	70	71	72
73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88
89	90	91	92	93	94	95	96
97	98	99	100	101	102	103	104
105	106	107	108	109	110	111	112

113 114 115 116 117 118 119 120

121 122 123 124 125 126 127 128

129 130 131 132 133 134 135 136

137 138 139 140 141 142 143 144

145 146 147 148 149 150

1

[1] Qanday baxıtlı mınaday adam: Napa'klerdin' ma'sla'ha'ti menen
ju'rmeytug'ın, Gu'nakarlardın' jolına ayaq baspaytug'ın, Surbetlerdin'
arasında otırmaytug'ın+.
[2] Al ol Jaratqan İyenin' ko'rsetpelerinen ra'ha'tlener, Ku'ni-tu'ni
ko'rsetpelerinin' u'stinde oy juwırtar+.
[3] Ol ag'ın suw boyına egilgen miywe ag'ashına megzer, Miywesin o'z
ma'wsiminde berer, Japıraqları quwrap qalmas, Ol ne islese de, tabısqa
eriser+.
[4] Al napa'kler bolsa bunday emes, Olar samal ushırg'an qawıqqa uqsar+.
[5] Sonın' ushın a'dillik bolg'an jerde napa'kler tura almas, Haqlardın'
ja'miyetinde gu'nakarlarg'a orın bolmas.
[6] Jaratqan İye haqlardın' jolın gu'zeter, Al nahaqlardın' jolı o'limge
jetekler+.

2

[1] Ne ushın ko'terilis qıladı milletler?
Nege biyhuda jobalar du'zedi xalıqlar+?
[2] Jaratqan İyege ha'm Onın' maylag'an patshasına, Qarsı sap tartıp turar jer
ju'zindegi patshalar, Til biriktirip, bılay deydi hu'kimdarlar:+
[3] «Sındırayıq olardın' salg'an kisenlerin, Ilaqtırayıq moynımızdag'ı
bug'awların».
[4] Ko'kte otırg'an Jaratqan İye bolsa, Olardı masqaralap, u'stinen ku'ler+.
[5] Keyin Ol ashıwlanıp, olardı eskerter, G'a'zebi menen qorqınıshqa salıp,
bılay der: [6] «Men muxaddes tawım bolg'an Siong'a, O'zimnin'
patshamdı otırg'ızdım»+.
[7] Jaratqan İyenin' qararın ja'riya qılaman: Ol mag'an bılay dedi: «Sen
Menin' ulımsan', Bu'gin Men sag'an A'ke boldım+.
[8] Sora Mennen, xalıqlardı qolın'a beremen, İyeligin'e jer ju'zinin' to'rt
ta'repin tapsıraman.
[9] Temir hasa menen olardı urıp ezesen', Ilay ıdıstay etip, sındırasan'»+.
[10] Ha'y patshalar, aqıl menen is tutın'!
Ha'y du'nyadag'ı hu'kimdarlar, sabaq alın'!
[11] Qorqıw menen Jaratqan İyege xızmet etin', Mu'la'yimlik penen
shadlanın'+.
[12] Onın' ulının' aldında bas iyin', Bolmasa, Onın' g'a'zebi qaynar, Sizler de
o'mir jolın'ızda birden joq bolarsız.
Onın' qa'ha'ri tez lawlap janar.
Qanday baxıtlı Onnan pana tapqanlar!+

3

[1] *Dawıttın' o'z ulı Abshalomnan qashqan waqıtta* * *jazg'an jırı* +

[2] Jaratqan İye, sonshelli ko'p dushpanlarım, Mag'an qarsı bas ko'terip atır
ko'p adam! +
[3] Ko'pler men haqqında: «Qudaydan og'an qutqarılıw joq», – dep aytar +.
[4] Biraq Sen Jaratqan İye, menin' qalqanımsan', Meni dan'qqa *Selah* *
bo'lep, basımdı joqarı ko'teresen' +.
[5] Ja'rdem sorap, Jaratqan İyege jalbarınaman, Juwap berer Ol mag'an
muxaddes tawınan +. *Selah*
[6] Jaratqan İye meni qorg'ag'anı sebepli, Jataman, uyıqlayman, ja'ne aman-
esen turaman +.
[7] Ha'r ta'repten qorshap turg'an, On mın'lag'an jawlardan qorqpayman +.
[8] Jaratqan İye, tur, Qudayım, meni qutqar!
Sen barlıq dushpanlarımnın' ju'zine urdın', Jawızlardın' tislerin
sındırdın' +.
[9] Qutqarılıw Jaratqan İyeden keler, Xalqın'nın' u'stine jawsın bereketin'! +
Selah

4

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Tarlı saz a'sbaplar menen aytılatug'ın Dawıttın' jırı+*

[2] Menin' huqıqımdı qorg'awshı Quday!
Jalbarıng'anımda juwap ber mag'an!
Qıyınshılıqta qalg'anımda, meni azat qıldın', Rehim etip mag'an, qulaq sal duwama+.
[3] Ha'y, insanlar, qashang'a deyin atıma daq tu'siresiz?
Qashang'a deyin biyhuda na'rselerge kewil berip, Qashang'a deyin jalg'annın' izinen ju'resiz? [4] Bilin'ler, Jaratqan İye O'zine sadıq adamdı tan'lar, Jalbarınsam, Ol meni esiter+. *Selah*
[5] Qorqıp qaltıran', gu'na islemen', To'sekte jatqanın'ızda, oylanın' ha'm tınıshlanın'. [6] Jaratqan İyege maqul bolg'an qurbanlıqlar usınıp, Og'an u'mit baylan'+. *Selah*
[7] «Kim bizlerge jaqsılıq qıladı?» – dep aytatug'ınlar ko'p, Jaratqan İye, ju'zin'nin' nurın u'stimizge to'k!+
[8] Quwanar da'n ha'm sharabı mol bolg'anlar, Sen ju'regime onnan da ko'p shadlıq berdin'.
[9] Jatqanımda, tınısh uyıqlayman, Jalg'ız Sen, Jaratqan İye, Amanlıq ishinde saqlaysan' meni+.

5

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Nay sazında atqarılatug'ın Dawıttın' jırı*

[2] So'zlerime qulaq sal, Jaratqan İye, Shekken nalalarıma dıqqat awdar.
[3] Esite go'r, ja'rdem sorap dad salaman, Patsham ha'm Qudayım, Sag'an
duwa etemen+.
[4] Tan'da dawısımdı esitesen', Jaratqan İye, Ha'r erte tan'da usınaman
duwamdı, Sennen ku'temen juwaptı+.
[5] Sen jamanlıqtı xosh ko'rmeytug'ın Qudaysan', Jawızlıq Senin' janın'da
tura almas.
[6] Ta'kabbirler ko'z aldın'da tura almas, Barlıq napa'klik qılg'anlardı jek
ko'resen' Sen+.
[7] Jalg'an so'yleytug'ınlardı joq qılasan', Jaratqan İye, qanxor ha'm
ma'kkarlardan jerkenesen'+.
[8] Men mol su'yispenshiligin'nin' sayasında, Senin' u'yin'e, muxaddes
İbadatxanan'a kiremen, Qorqıw menen Sag'an ta'jim qılıp,
sıyınaman+.
[9] Jaratqan İye, Sen a'dalatlısan', Dushpanlarıma bola, meni jetele, Aldımda
O'z jolın'dı tegisle.
[10] Shınlıq joq dushpanlarımnın' so'zlerinde, Olardın' ju'rekleri ba'le-
qadag'a tolı, Awızları ashıq bir qa'bir sıyaqlı, Maylı tilleri menen
jalg'an so'yleydi+.
[11] Quday, olardı hu'kim etip, jazala!
Du'zgen jobaları apat keltirsin o'zlerine, Olar Sag'an qarsı bas ko'terer,
Gu'naları ko'p bolg'anı ushın olardı quwıp jiber.
[12] Quwansın Sennen pana tapqanlar, Olar ma'n'gi shadlanıp baqırsın.
Seni su'ygenler atın'dı aytıp, yoshıw ushın, Olardı O'zin' qorg'ay go'r!
[13] Jaratqan İye, Sen haq adamlardı jarılqaysan', Rehimin' menen olardı
qalqanday qorg'aysan'+.

6

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Tarlı saz a'sbaplar menen to'mengi dawısta* * *aytılatug'ın Dawıttın' jırı* +

[2] Jaratqan İye, qa'ha'rlenip, ayıbımdı a'shkaralama, G'a'zebin' menen meni
jazalama+.
[3] Rehim et mag'an, Jaratqan İye, da'rmanım qalmadı, Shıpa ber mag'an,
Jaratqan İye, pu'tkil denem qaltıraydı.
[4] Janım azap ishinde qaldı, Jaratqan İye, qashang'a deyin bul dawam
etedi+?
[5] Jaratqan İye, mag'an qayırılıp, qutqar janımdı, Azat qıl su'yispenshiligin'
haqı.
[6] O'ytkeni o'liler arasında hesh kim sıyınbas Sag'an, O'liler ma'kanında kim
alg'ıs aytar Sag'an+?
[7] Ah urıp, gu'rsinip, sharshadım, Tu'ni boyı ko'z jasım ko'l-da'rya boladı,
Zar en'irep, to'segim la'm boladı.
[8] Ko'zlerimnin' nurı so'ndi qayg'ıdan, A'zzilendi ko'zlerim dushpanlarım
sebepli+.
[9] Jawızlıq islewshiler, mennen awlaq ju'rin'ler, O'ytkeni Jaratqan İye esitti
dadımdı,+
[10] Jalbarınıwıma qulaq saldı.
Ol duwamdı qabıl qıladı, [11] Barlıq dushpanlarım uyalıp qaladı, Ha'mmesin
qorqınısh biylep aladı, Ha'pzamatta shermende bolıp, qaytıp ketedi+.

7

*[1] Benyamin urıwınan bolg'an Kush sebepli Dawıttın' Jaratqan İyege aytqan jırı**

[2] Sennen pana tabaman, Qudayım Jaratqan İye!
İzime tu'skenlerden azat qılıp, qutqar meni+.
[3] Bolmasa, olar meni arıslanday tilkimlep taslaydı, Maydalap bo'lekleydi,
qutqaratug'ın hesh kim joq+.
[4] Qudayım Jaratqan İye, Eger ayıplı is qılg'an bolsam, Birewge nahaqlıq
qılg'an bolsam, [5] Dostımnın' jaqsılıg'ına jamanlıq qaytarsam, Mag'an
sebepsiz hu'jim qılg'an dushpanıma rehim qılsam*,+
[6] Onda jawlarım meni izimnen quwıp, uslap alsın, Janımdı ayaq astı qılıp,
tepkilesin, Abırayımdı jerge ursın. *Selah*
[7] Qa'ha'rlenip ko'teril, Jaratqan İye!
Qarsı shıq dushpanlarımnın' g'a'zebine!
Oyan, hu'kim shıg'arg'an Qudayım!
[8] Xalıqlardı a'tirapın'a jıyna, Joqarıdag'ı taxtın'da otırıp, Olardın' u'stinen
hu'kimdarlıq qıl+.
[9] Jaratqan İye, Sen xalıqlardın' u'stinen hu'kim shıg'arasan', Jaratqan İye,
a'dilligim ha'm minsizligime go're, Sen meni aqla+.
[10] Jawızlardın' jawızlıqlarına shek qoy, Haqlardı qollap quwatla, Aqıl-oy
ha'm ju'reklerdi Sen sınaysan', Haq Quday!+
[11] Quday qalqan sıyaqlı meni qorg'ar, Pa'k ju'reklerdi Ol qutqarar+.
[12] Quday a'dalatlı qazıdur, Jawızg'a Ol ha'r ku'ni g'a'zebin shashar+.
[13] Eger kim de kim ta'wbe qılmasa, Quday og'an qarsı qılıshın qayrar,
Sadag'ın kerip, tayar turar+.
[14] Qıratug'ın qural-jarag'ın alıp, Otlı oqların tayarlap turar+.
[15] Jaman adamnan jamanlıq shıg'adı, Jawızlıqqa ju'kli boladı, Na'tiyjede
jalg'andı tuwadı+.
[16] Ol shuqır qazadı, Biraq qazg'an shuqırına o'zi tu'sedi+.
[17] Onın' jamanlıg'ı o'zine qaytadı, Jawızlıg'ı o'z basına jetedi.
[18] A'dalatlıg'ı ushın Jaratqan İyenin' atına alg'ıs aytaman, Saz shertip,
Quday Taalanın' atın alg'ıslayman+.

8

[1] Atqarıwshılardın' jetekshisine. Tarlı a'sbaptın' shertiliwinde aytılatug'ın Dawıttın' jırı +

[2] Jaratqan İye, bizlerdin' İyemiz, Pu'tkil jer ju'zinde ullı Senin' atın'!
Ko'kten de joqarı Senin' dan'qın'+.
[3] Dushpanların'nın' ha'm jawların'nın'
U'nin o'shiriw ushın, Na'resteler ha'm emiziwli balalardın' awzınan,
O'zin'e maqtawlar aytqızdın'.
[4] Qolların' menen do'retken aspanın'a, O'zin' jaylastırg'an ay ha'm
juldızlarg'a qarasam, Mınaday sorawlar payda bolar oyımda: [5] «İnsan
kim bolıptı, ol haqqında oylaysan'?
Adamzat kim bolıptı, Sen og'an g'amxorlıq qılasan'?»+
[6] Sen onı Qudaydan sa'l-aq to'menirek qıldın', İzzet-hu'rmet tajın og'an
kiygizdin'.
[7] Ha'r bir do'retkenin'nin' u'stinen onı hu'kimdar qıldın', Ha'mme na'rseni
onın' ayaqlarına bas urg'ızdın':+
[8] Barlıq mayda ha'm iri mallardı da, Daladag'ı jabayı haywanlardı da,
[9] Aspandag'ı quslardı, ten'izdegi balıqlardı, Ten'izde ju'zetug'ın ha'r
tu'rli maqluqlardı.
[10] Jaratqan İye, bizlerdin' İyemiz, Pu'tkil jer ju'zinde ullı Senin' atın'!

9

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. «Uldın' o'limi» namasına aytıladı. Dawıttın' jırı*

[2] Jaratqan İye, shın ju'rekten Seni ta'riyipleymen, Barlıq a'jayıp islerin'di
ja'riyalayman+.
[3] Sen sebepli quwanıp, shadlanaman, Atın'a arnap, saz shertip
alg'ıslayman, Quday Taala!+
[4] Dushpanlarım sheginip qashqanda, Su'rnigip o'ler Senin' aldın'da.
[5] Meni hu'kim qılıp, dawamdı qarap shıqtın', Taxtın'a otırıp, a'dil hu'kim
shıg'ardın'+.
[6] Qa'ha'rlenip, xalıqlardı ayıpladın', Napa'klerdi joq qıldın', Ma'n'gi-baqıy
o'shirdin' olardın' atların+.
[7] Wayran ishinde qalıp, ma'n'gi joq boldı dushpanımız, Sen olardın'
qalaların qulattın', Olar endi qaytadan eske alınbas.
[8] Jaratqan İye ma'n'gi patshalıq qıladı, Hu'kim qılıw ushın O'z taxtın
qurdı+.
[9] Ol du'nyanı basqarar a'dalatlıq penen, Hu'kim qılar xalıqlardı a'dillik
penen+.
[10] Ezilgenler ushın Jaratqan İye biyik qorg'andur, Qıyın jag'daylarda olarg'a
qorg'an bolar+.
[11] Seni tanıytug'ınlar, Sag'an u'mit baylar, Jaratqan İye, O'zin'di
izlegenlerdi hesh qashan taslap ketpedin'+.
[12] Saz shertip, Sionda otırg'an Jaratqan İyeni alg'ıslan'!
İslegen islerin xalıqlar arasında ja'riyalan'!
[13] To'gilgen qannın' qunın talap qıladı, Ol bulardı este saqlaydı,
Ezilgenlerdin' pa'riyadın umıtpaydı.
[14] Rehim qıl mag'an, Jaratqan İye!
Meni jek ko'rgen jawlarım azap bermekte!
O'lim awzınan Sen meni qaytarasan'+.
[15] Sonın' ushın, qız Sionnın' da'rwazaları aldında, Sag'an alg'ıs-maqtaw
aytaman, Shadlanaman, meni qutqarg'an Sensen'+.
[16] Xalıqlar o'zleri qazg'an shuqırg'a o'zleri tu'sti, Qurg'an torlarına o'z
ayaqları ilindi+.

17 A'dil hu'kimi menen Jaratqan İye O'zinin' kimligin ko'rsetti, Zalımlar
o'zleri qurg'an duzaqqa tu'sti+. *Higgayon,* *Selah*
18 Jawızlar ha'm Qudaydı umıtqan barlıq xalıqlar, O'liler
ma'kanına tu'ser+.
19 Al mu'ta'j adamlar ha'mme waqıtta umıtılıp qalmas, G'a'riplerdin' u'miti
ma'n'gi joqqa shıg'arılmas.
20 Tur, Jaratqan İye! Adamzat jen'ip shıqpasın, Da'rgayın'da xalıqlar hu'kim
qılınsın.
21 Olarg'a qorqınısh ber, Jaratqan İye!
Xalıqlar o'zlerinin' adamzat ekenin bilsin. *Selah*
22 Jaratqan İye, ne ushın uzaqta turıpsan', Qıyın jag'daylarda O'zin'di
jasırasan'+?
23 Jawızlar menmenlik penen g'a'riplerdi awlaydı, O'z basına jetsin toqıg'an
hiyleleri.
24 Jawız adam jawız ha'wesleri menen maqtanar, Ashko'z adam Jaratqan
İyege na'let aytıp, Onı mensinbes.
25 Qudayg'a qaray umtılmaydı ta'kabbir zalımlar, Ha'mme waqıtta «Quday
joq», – dep oylaydı olar+.
26 Zalımlar ha'mme waqıtta tabısqa eriser, Qudaydın' buyrıqlarına aqılı
jetpes, Olar dushpanların pisent etpes.
27 Olar o'z kewlinde bılay dep oylaydı: «Bizler hesh qashan su'rnikpeymiz,
A'wladtan-a'wladqa apatqa dus kelmeymiz»+.
28 Jawızlardın' awzı na'letke, hiylege, zulımg'a tolı, Tilinin' astında tur
jawızlıq ha'm jaman so'zler+.
29 Olar awıllarda jasırınıp aladı, An'lıp, ayıpsız adamdı o'ltiredi.
Ko'zleri sharasız qalg'an qurbandı izleydi+.
30 Buqqıda jatqan arıslan sıyaqlı, Biysharanı uslayman, dep tasada jatadı.
O'z torına ilindirip, g'a'ripti uslap aladı+.
31 Biyshara jen'ilip, qulaydı, Jawızdın' oljasına aylanadı.
32 Olar o'z kewlinde: «Quday qılmıslarımızg'a itibar bermeydi, Ju'zin jawıp
alg'an, hesh qashan ko'rmeydi», – dep oylaydı+.
33 Tur, Jaratqan İye, qolın'dı soz, Quday!
Ezilgenlerdi umıtpa!
34 Ne ushın jawızlar Seni mensinbeydi?
Ne ushın olar o'z kewlinde: «Quday mennen esap soramaydı», – deydi?

35 Al Sen ezilgenlerdi ha'm azap shekkenlerdi ko'resen', Ja'rdem beriw
ushın olarg'a na'zer salasan', Sharasız qalg'anlar o'zlerin Sag'an
tapsıradı, Jetimlerdin' ja'rdemshisi O'zin'sen'+.
36 Napa'k ha'm jawızdın' qolların sındırıp tasla, Qılmısları ushın olardan
esap sora, Basqa jawızlıq qılmasın olar+.
37 Jaratqan İye ma'n'gi-baqıy patshadur, Joq boladı Onın' elinen basqa
xalıqlar+.
38 Jaratqan İye, ezilgenlerdin' tilegin esitesen', Jigerlendirersen' olardı,
Jetim ha'm ezilgenlerdin' dadına qulaq salıp, 39 Hesh adam bendesi
olardı qorqınıshqa salmasın, dep, A'dillik qılasan' olarg'a+.

10

Atqarıwshılardın' jetekshisine. Dawıttın' jırı

1 Jaratqan İyede pana tabaman, Qalay mag'an bılay dep aytasız: «Qustay
bolıp ushıp ket tawın'a,+
2 Mine, pa'k kewilli adamlardı, Qaran'g'ılıqta atıw ushın, Jawızlar
sadaqların tayarlap, Oqların salıp kerdi+.
3 Ta'rtip-nızamnın' tiykarı buzılsa, Haq adam ne qıla aladı?»+
4 Jaratqan İye muxaddes İbadatxanasındadur, Onın' taxtı ko'klerde, Barlıq
adamzattı baqlar, Na'zeri adamlardı tekserip turar+.
5 Jaratqan İye haq adamdı sınar, Nahaq adamnan, jawızlıqtı su'yiwshiden
jerkener+.
6 Nahaqlardın' u'stine shoq, otlı ku'kirt jawdıradı, Olar ushın u'les qılıp, ıssı
sho'l samalın jiberedi+.
7 Jaratqan İye a'dalatlıdur, a'dil islerdi su'yedi, Tuwrı ju'retug'ın adamlar
Onın' ju'zin ko'redi+.

11

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. To'mengi dawısta aytılatug'ın Dawıttın' jırı*

[2] Qutqar meni, Jaratqan İye, sadıq qulın' qalmadı, Sadıq adamlar joq
boldı+.
[3] Ha'mme bir-birine jalg'an so'yler, Eki ju'zlilik qılıp, jalataylıq qılar+.
[4] Jaratqan İye kessin eki ju'zlilerdin' tillerin, Maqtanshaq awızlardı jawıp
taslasın.
[5] Olar: «Tilimiz benen jen'iske erisemiz, Kim bizge xojayınlıq qıladı?» – dep
aytadı.
[6] Jaratqan İye bılay deydi: «Biysharalar zulımlıq ko'rdi, Jarlılar ha'siret
shekti. Endi qozg'alaman, O'zleri umtılg'an qutqarılıwdı beremen».
[7] Jaratqan İyenin' so'zleri pa'kdur, Onın' so'zleri megzer, Jeti ma'rte
oshaqta tazalang'an gu'miske+.
[8] Jaratqan İye, Sen olardı qorg'aysan', Jawız na'sillerden ba'rqulla
saqlaysan'!
[9] Adamlar arasında jamanlıq maqtalg'anda, Tolıp ju'rer jawızlar ha'r
ta'repte.

12

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Dawıttın' jırı*

[2] Jaratqan İye, qashang'a deyin meni umıtasan'?
Ma'n'gige me?
Qashang'a deyin, ju'zin'di mennen jasırasan'+?
[3] Qashang'a deyin, janım azapta qalıp, Ku'n dawamında ju'regim g'amg'a toladı?
Qashang'a deyin, dushpanım mennen u'stem shıg'adı?
[4] Awhalıma qara, Qudayım, Jaratqan İye, mag'an juwap ber, Ko'zlerime nur ber, o'lim uyqısına ketpeyin+.
[5] «Onı jen'dik», – dep aytpasın dushpanlarım, Jıg'ılg'anımda su'ysinbesin jawlarım+.
[6] U'mit baylayman su'yispenshiligin'e, Meni qutqarıp, kewlimdi toltır quwanıshqa.
Jırlayman Seni, Jaratqan İye, Mag'an jaqsılıq qıldın'+.

13

Zab 52

Atqarıwshılardın' jetekshisine. Dawıttın' jırı

1 ● Aqmaqlar o'z kewlinde: «Quday joq», – der.
Olar buzıldı, jerkenishli isler qılar, Jaqsılıq qılatug'ın hesh kim joq+.
2 Aqıllı ha'm Qudaydı izleytug'ın bar ma, dep, Jaratqan İye ko'kten qarar
adamzatqa+.
3 Ha'mme adasqan, birdey buzılg'an, Jaqsılıq qılatug'ın hesh kim joq, Birde
birewi joq!+
4 Jawızlıq qılıwshılardın' ha'mmesi, Xalqımdı nanday etip jeytug'ınlar,
Jaratqan İyeni shaqırmaytug'ınlar tu'sinbey me+?
5 Olardı qorqınısh basıp baratır, Quday haq adamlar menen birgedur.
6 Napa'kler ezilgenlerdin' niyetin pushqa shıg'arsa da, Jaratqan İye
ezilgenlerdin' panasıdur.
7 Kelse edi İzraildın' qutqarılıwı Sionnan!
Jaratqan İye O'z xalqın abadanshılıqqa ja'ne eristirse, Yaqıptın' urpaqları
shadlanıp, İzrail quwanar edi!

14

Dawıttın' jırı

1 Jaratqan İye, kim jasay aladı Senin' shatırın'da?
Kim ma'kanlay aladı muxaddes tawın'da+?
2 Minsiz jasap, a'dil is qılg'anlar, Ju'rekten haq ga'p aytqanlar+.
3 Basqalarg'a jala jawmag'anlar, Dostına jamanlıq islemegenler, Jaqının
uyatqa qaldırmag'anlar+.
4 Quday biyzar adamlardan jerkenetug'ınlar, Jaratqan İyeden
qorqatug'ınlardı hu'rmet etetug'ınlar, O'zine zıyan bolsa da, ishken
antında turatug'ınlar+.
5 Pul berip, su'txorlıq qılmag'anlar, Ayıpsızg'a qarsı gu'walıq beriw ushın
para almag'anlar.
Ma'n'gi su'rnikpes usılay jasag'anlar+.

15

Dawıttın' jırı

1 Saqla meni, Quday!
Men Sennen pana tapqanman.
2 Jaratqan İyege bılay dedim: «Menin' İyemsen', Sennen basqa baxıt joq
men ushın»+.
3 U'lkedegi muxaddeslerge kelsek, A'jayıpdur, mag'an qattı unaydı olar.
4 Basqa qudaylarg'a ergenlerdin' da'rti artadı, Olardın' ishimlik sadaqası
qan eken, bug'an qosılmayman, Qudaylarının' atların awzıma
almayman+.
5 Mag'an tiyisli u'lesim ha'm nesiybem Sensen', Jaratqan İye, Ta'g'dirim
Senin' qolın'da+.
6 A'jayıp jerler tu'sti payıma, Ju'da' jag'ımlı menin' u'lesim.
7 Mag'an na'siyat bergen Jaratqan İyege alg'ıs aytaman, Ha'tteki, tu'nlerde
ta'lim berer ju'regim.
8 Ko'zimdi ayırmayman Jaratqan İyeden, Ol on' jag'ımda bolg'anı ushın,
Hesh qashan su'rnikpespen+.
9 Sonın' ushın, ju'regim quwanıshqa, kewlim yoshqa tolı, Denem de
tınıshlıq ishinde jasaydı.
10 Sen meni o'liler ma'kanına taslap ketpeysen', Sadıq qulın'dı qa'birde
qaldırmaysan'+.
11 O'mir jolın mag'an ko'rsetesen', Mol quwanısh bardur Senin'
da'rgayın'da, On' qolın' ma'n'gi baxıt alıp keler mag'an+.

16

Dawıttın' duwası

1 Jaratqan İye, a'dillik ushın duwa etemen, esit meni, Pa'riyadımdı tın'la,
Hiylesiz awzımnan shıqqan duwama qulaq sal!+
2 O'zin' hu'kim etip, haqlıg'ımdı ko'rset, Ko'zlerin' a'dillikti ko'rsin.
3 Ju'regimdi izertlep, tu'nde sınadın', Meni tolıq teksersen' de, hesh na'rse
tappadın'.
Awzım gu'na qılmasın, dep qarar qıldım+.
4 Basqa adamlardın' qılmısların qılmadım, Senin' awzın'nan shıqqan so'zge
a'mel qılıp, Zorlıq qılıw jolınan awlaq ju'rdim.
5 Qa'demlerim menen Senin' jolın'dı tuttım, Hesh qashan tayıp ketpedi
ayaqlarım+.
6 Sag'an jalbarınaman, Quday, Sebebi mag'an juwap beresen'.
Qulaq sal, tın'la so'zlerimdi!
7 Ko'rset O'z su'yispenshiligin'di, Dushpanlarınan pana izlep, Sag'an
kelgenlerdi on' qolın' menen azat et!+
8 Ko'zin'nin' qarashıg'ınday etip qorg'a meni, Qanatların'nın' sayasına
jasır,+
9 Jawızlardın' hu'jiminen, Saqla meni janıma qas bolıp, qorshap
alg'anlardan.
10 Olardın' ju'reklerin may basqan, Menmen so'zler shıg'ar awzınan+.
11 Olar izime tu'sken, qorshap alg'an, Jerge urıw ushın mag'an ko'zlerin
tikken.
12 Olar meni tilkimlemekshi bolg'an arıslan kibi, Buqqıda jatırg'an jırtqısh
arıslan sıyaqlı+.
13 Kel, Jaratqan İye, olarg'a qarsı tur, Olardı dizerletip, ta'jim qıldır, Qılıshın'
menen napa'klerden meni qutqar.
14 O'z qolın' menen aman saqla, Jaratqan İye, Nesiybesi bul du'nyadan
bolg'an adamlardan.
Qarınları Sen tayarlap qoyg'an jazag'a toysın, Balaları da jep toysın, Awısıp
qalg'anı olardın' balalarına da qalsın!
15 Al men, a'dillikte Senin' ju'zin'di ko'reyin, Oyanıp, diydarın'a toyayın+.

17

2Pat 22

[1] ●*Atqarıwshılardın' jetekshisine. Jaratqan İyenin' qulı Dawıttın' jırı. Jaratqan İye onı pu'tkil dushpanlarınan ha'm Shauldın' qolınan qutqarg'an ku'nde, Dawıt usı jırdı Og'an arnap aytqan*

[2] Seni su'yemen, ku'sh-qu'diretim Sensen', Jaratqan İye!+
[3] Jaratqan İye – su'yengen tawım, qorg'anım ha'm qutqarıwshım.
Qudayım menin' qorg'awshı jartasım, Onnan pana tabaman, Ol qalqanım,
qu'diretli qutqarıwshım ha'm qorg'anımdur!+
[4] Maqtawg'a ılayıqlı Jaratqan İyeni shaqıraman, Qutqarılaman
dushpanlarımnan+.
[5] A'jel arqanları shırmap alıp, Nabıt qılıw ag'ısları qorqıttı meni+.
[6] O'liler ma'kanının' arqanları bayladı meni, O'lim duzaqları shıqtı
qarsıma+.
[7] Azap ishinde Jaratqan İyege jalbarındım, Ja'rdemge shaqırdım
Qudayımdı.
İbadatxanasınan Ol dawısımdı esitti, Qıshqırg'anım qulag'ına jetip bardı+.
[8] Sol waqıtta jer ju'zi titirep, shayqaldı, Silkindi tawlardın' negizgi
tırnaqları, Sebebi Jaratqan İye g'a'zepke mingen edi+.
[9] Murnınan tu'tin ko'terildi, Awzınan jalmap jutatug'ın jalın shıg'ıp, Onnan
ko'mir shog'ı jawdı+.
[10] Ko'klerdi jarıp, to'menge tu'sti, Qara bult Onın' ayag'ının' astında+.
[11] Bir kerubqa* minip, Samaldın' qanatları u'stinde ushıp keldi+.
[12] O'zin jasırıw ushın tu'nekti perde qıldı, Qoyıw qara bultlardı O'zine
shertek qıldı+.
[13] Onın' aldındag'ı nurdan, Burshaq ha'm ko'mir shog'ı qara bultlardı jarıp
shıqtı+.
[14] Gu'rkiredi aspanda Jaratqan İye, Dawıs berdi Quday Taala.
Burshaq ha'm ko'mir shog'ı jawdı+.
[15] Oqların atıp, dushpanlardı pıtırattı, Shaqmaq shaqtırıp, olardı albıratıp
tasladı+.
[16] Jaratqan İye, Senin' keyisin'nen, Murnın'nan shıqqan ku'shli demin'nen,
Suwlardın' tu'bi ko'rindi, Du'nyanın' tiykarı ashılıp qaldı+.

17 Aldı meni Jaratqan İye qolın sozıp joqarıdan, Ha'm shıg'ardı teren' suwlardan+.
18 Qutqardı meni ku'shli dushpanımnan, Mennen ku'shlirek bolg'an, Meni jek ko'retug'ınlardan+.
19 Qarsı turdı olar mag'an basıma is tu'skende, Biraq tirek boldı mag'an Jaratqan İye.
20 Ol ken' jerge shıg'ardı meni, Kewli tolıp, qutqardı meni+.
21 Jaratqan İye haqlıg'ım ushın sıy berip, Pa'k qollarım ushın esesin qaytardı+.
22 Ju'rdim Jaratqan İyenin' jolı menen, Jamanlıq islemedim, Qudayımnan uzaqlasıp.
23 Ko'z aldımda saqladım barlıq qararların, Onın' qag'ıydalarınan ju'z burmadım.
24 Minsiz boldım Onın' aldında, O'zimdi saqladım gu'na islewden+.
25 Esesin qaytardı Jaratqan İye haqlıg'ım ushın, Ko'z aldında qollarımnın' pa'kligi ushın.
26 Sen sadıqqa sadıqlıq ko'rsetip, Minsizge minsiz bolasan'.
27 Pa'k adamg'a pa'kligin'di ko'rsetip, Jalatayg'a jalatayshılıg'ına go're is tutasan'.
28 Kishipeyillerdi qutqarasan', Menmendi bolsa, jerge urasan'+.
29 Qudayım, Jaratqan İye, shırag'ımdı jag'ıwshı, Qaran'g'ılıg'ımdı jaqtılandırıwshı Sensen'+.
30 Senin' menen la'shkerlerdi qıyratıp, Qudayım menen diywallardan asarman.
31 Qudaydın' jolı minsiz, Jaratqan İyenin' so'zi isenimli, Ol qalqanı O'zinen pana izlegen ha'r bir adamnın'+.
32 Jaratqan İyeden basqa Quday bar ma?
Qudayımızdan basqa qorg'awshı jartas bar ma+?
33 Quday meni ku'shke toltırar, Jolımdı minsiz qılar.
34 Kiyiktin' ayaqlarınday qılar ayaqlarımdı, Qoyar meni biyikliklerge+.
35 U'yretedi qollarımdı urısıwg'a, Ha'm qola oq jaydı kerip tartıwg'a+.
36 Beresen' mag'an qutqarılıw qalqanın'dı, On' qolın' mag'an su'yenish boladı, Ma'rtebeli qılar ja'rdemin' meni.
37 Ken' qılarsan' basar jolımdı, Ayaqlarım menin' su'rnikpes.
38 Dushpanlarımnın' izinen quwıp, jetip aldım, Olardı joq qılmay turıp, izge qaytpadım+.

39 Ezip tasladım, tura almay qaldı olar, Ayaqlarım astında sozılıp jattı.
40 Sawash ushın meni toltırdın' ku'shke, Mag'an qarsı shıqqanlardı bas
iydirdin' aldımda.
41 Dushpanlarımdı mennen qashatug'ın qıldın', Men de o'zimdi jek
ko'rgenlerdi joq ettim+.
42 Jalbarındı olar, biraq qutqarg'an bolmadı, Jaratqan İyeni shaqırdı, biraq
Ol juwap bermedi+.
43 Ezdim olardı samal ushırg'an shan' sıyaqlı, Jerdegi ılay sıyaqlı
shashıratıp tasladım+.
44 Qutqardın' xalıqtın' ko'terilisinen, Milletlerdin' basshısı qıldın' meni,
Xızmet eter o'zim tanımaytug'ın xalıqlar mag'an+.
45 Men tuwralı esitiwden boysınıp, Jat elliler mag'an qullıq etti+.
46 Jat ellilerdin' ju'zleri quwarıp, Shıqtı titirep, panalag'an jerlerinen+.
47 Jaratqan İye tiri!
Qorg'awshı jartasıma alg'ıslar bolsın!
Ullılansın qutqarıwshım Quday!
48 Ol dushpanlarımnan o'sh alıwıma jol qoydı, Xalıqlardı mag'an bag'ınıshlı
qıldı+.
49 Alıp shıg'ar Ol dushpanlarım arasınan, Awa, u'stin qılar mag'an qarsı
shıqqanlardan, Azat qılar jawızlardın' qolınan.
50 Bunın' ushın, Jaratqan İye, Ta'riyipleymen Seni xalıqlar arasında, Saz
shertip alg'ıs aytaman arnap atın'a+.
51 Jaratqan İye O'z patshasın ullı jen'islerge eristirer, Maylag'an patshası
Dawıtqa ha'm onın' urpag'ına, Ma'n'gige miyrim-sha'pa'a'tin
ko'rseter+.

18

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Dawıttın' jırı*

[2] Qudaydın' ullılıg'ın ko'kler ja'riyalap turadı, Onın' do'retpesi haqqında
aspan gu'mbezi xabarlaydı+.
[3] Bunı ku'n ku'nge ja'riyalaydı, Tu'n tu'nge ma'lim qıladı.
[4] Ol jerde bir so'z de, bir ga'p te aytılmas, Shıqpas olardan hesh qanday ses.
[5] Biraq xabarları ha'r ta'repke tarqalar, So'zleri du'nyanın' to'rt ta'repine
jetip barar.
Quday quyash ushın ko'klerde shatır qurdı+.
[6] Quyash shımıldıqtan shıqqan ku'yew balag'a uqsaydı, Juwırmaqshı
bolg'an juwırıwshı yan'lı quwanadı+.
[7] Aspannın' bir shetinen shıg'ıp, Jolın basqa bir shetine qaray dawam etedi,
Onın' ha'wirinen hesh na'rse jasırına almaydı.
[8] Jaratqan İyenin' nızamı minsiz, Ol jang'a jan qosar, Jaratqan İyenin'
buyrıqları isenimli, Ol sadanı dana qılar+.
[9] Jaratqan İyenin' pa'rmanları durıs, Ju'rekti shadlıqqa toltırar.
Jaratqan İyenin' buyrıqları anıq, Olar ko'zlerge nur berer+.
[10] Jaratqan İyeden qorqıw pa'klik, Bul ma'n'gi dawam eter.
Jaratqan İyenin' qag'ıydaları haqıyqat, Barlıg'ı a'dildur+.
[11] Bular altınnan, sap altınnan da qa'dirli, Pal ko'zgenekten tamg'an paldan
da mazalı+.
[12] Bular qulın' bolg'an mag'an na'siyat berer, Olarg'a a'mel qılg'anlar ullı
sıy alar.
[13] Kim o'z qa'tesin ko're aladı?
Bilmey qılg'an gu'nalarımnan O'zin' pa'kle.
[14] Bile tura gu'na islewden saqla qulın'dı, Gu'nanın' meni basqarıwına jol
qoyma!
Sonda men minsiz bolaman, Awır gu'nadan da uzaqta bolaman+.
[15] Awzımnan shıqqan so'zler, Ju'regimdegi oy-pikirler, Senin' aldın'da
maqul bolsın, Jaratqan İye, qorg'awshı jartasım, a'mengerim!+

19

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Dawıttın' jırı*

[2] Qıyınshılıqta qalg'anın'da, Jaratqan İye juwap bersin, Yaqıptın'
Qudayının' atı seni aman saqlasın!+
[3] Ja'rdem jibersin sag'an muxaddes İbadatxanasınan, Sionnan Ol sag'an
su'yenish bolsın+.
[4] Barlıq sadaqaların'dı yadında saqlasın, Jandırılatug'ın qurbanlıqların'a
ırazı bolsın! [5] Kewlin'degini bersin sag'an, Barlıq *Selah*
jobaların'dı ju'zege asırsın!+
[6] Sonda jen'isin' ushın shadlanıp baqıramız, Qudayımızdın' atı menen
bayraqlarımızdı ornatamız, Jaratqan İye barlıq tilegin'di ju'zege
asırsın.
[7] Bilemen, Jaratqan İye O'zi maylag'an patshag'a jen'is berer, On' qolının'
qutqarıw ku'shi menen, Muxaddes aspanınan og'an juwap berer.
[8] Bazılar sawash arbalarg'a, Bazılar atlarg'a isenedi, Bizler Qudayımız
Jaratqan İyenin' atın shaqıramız+.
[9] Olar qulap, jerge sho'gedi, Bizler turıp, tikleymiz qa'ddimizdi.
[10] Jaratqan İye, patshamızg'a jen'is sıyla, Juwap bere go'r Sag'an
jalbarıng'anımızda!

20

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Dawıttın' jırı*

[2] Jaratqan İye, qu'diretin'e patsha quwanar, Bergen jen'isin'e sonday
shadlanar!+
[3] Ju'regindegi arzıw-a'rmanın berdin', Awzınan shıqqan tileginen bas
tartpadın'+. [4] Onı ullı jarılqawlar menen qarsı aldın', *Selah*
Basına sap altınnan taj kiydirdin'.
[5] Sennen o'mir sorag'anda, o'mir berdin', Uzaq, ma'n'gi-baqıy o'mir
sıyladın'+.
[6] Jen'is berip, onı ullı dan'qqa bo'ledin', Onı saltanat ha'm ullılıqqa
bo'ledin'.
[7] Onın' u'stine ma'n'gi bereket jawdırdın', Qasında bolıp, shadlıqqa
toltırdın'.
[8] Patsha Jaratqan İyege u'mit baylaydı, Quday Taalanın' su'yispenshiligi
arqalı su'rnikpeydi+.
[9] Qolın' barlıq dushpanların'dı, On' qolın' Seni jek ko'retug'ınlardı tabadı.
[10] Jaratqan İye, Sen kelgen waqtın'da, Qızg'an tandırg'a aylandırasan'
olardı.
O'z g'a'zebin' menen olardı jutıp, Jalın menen jandırasan'+.
[11] Joq etesen' urpaqların jer ju'zinen, Zu'ryadın adamlar arasınan+.
[12] Dushpanların' jamanlıq jobasın du'zip, Sag'an qarsı jawızlıq oylasa da,
Olar hesh na'rsege erise almaydı.
[13] Oq jayın'dı kerip, ju'zine go'zlep, Artına qashıwg'a ma'jbu'rleysen'+.
[14] Ullılıg'ın' menen ko'teril, Jaratqan İye!
Qu'diretin'di saz shertip, jırlayıq.

21

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. «Tan'dag'ı suwın» namasına aytıladı. Dawıttın' jırı*

[2] Qudayım, Qudayım! Nege meni taslap kettin'?
Nege mennen sonshelli uzaqtasan'?
Ne ushın mag'an ja'rdem bermeysen', Shekken nalalarımdı esitpeysen'+?
[3] Qudayım! Ku'n boyı shaqıraman, juwap bermeysen', Tu'n boyı
shaqıraman, ele tınıshlıq tappadım+.
[4] Sen muxaddessen', İzraildın' alg'ısları u'stine taxt qurg'ansan'.
[5] Sag'an u'mit qıldı ata-babalarımız, U'mit bayladı, Sen olardı qutqardın'.
[6] Sag'an jalbarınıp, azat boldı, Sag'an u'mit baylap, aldanıp uyatqa
qalmadı+.
[7] Biraq men adam emes, qurtpan, Adamlar meni kemsitedi, xalıq jek
ko'redi+.
[8] Meni ko'rgenlerdin' ha'mmesi u'stimnen ku'ledi, Basların shayqap bılay
deydi:+
[9] «Jaratqan İyege o'zin tapsırdı, onı qutqarsın, Onnan kewli tolsa, Onın' O'zi
ja'rdem bersin!»
[10] Sen edin' meni ana qarnınan shıg'arg'an, Sen edin' emiziwli waqtımda
meni aman saqlag'an+.
[11] Tuwılmasımnan aldın, Senin' g'amxorlıg'ın'a o'tkenmen, Anamnın'
qarnınan berli, Qudayım Sensen'.
[12] Mennen uzaq bolma, Apat jaqın mag'an, Ja'rdem beretug'ın hesh kim
joq+.
[13] Su'zetug'ın bug'alarday qorshap atır ko'p dushpanlar, Bashannın' ku'shli
bug'alarınday do'gereklep tur+.
[14] Arqırag'an jırtqısh arıslan yan'lı, Olar mag'an qarsı awzın ashıp turıptı.
[15] Suw sıyaqlı to'gildim, Barlıq su'yeklerim buwınlarınan bosastı, Mumday
bolıp, ju'regim ishimde eridi+.
[16] Kewip qalg'an gu'lalday hal-da'rmanım qalmadı, Tilim tan'layıma jabıstı,
Meni o'lim topırag'ına jatqızdın'.
[17] A'tirapımda iytler ızg'ıp ju'r, Jawızlar toparı do'geregimdi qorshap tur.
Ayaq-qollarımdı tesip atır+.

18 Barlıq su'yeklerimdi sanay alaman, Dushpanlarım mag'an tigilip,
tamasha qılıp tur+.
19 Kiyimlerimdi o'z ara bo'lispekte, Lipaslarım ushın shek taslamaqta+.
20 Mennen uzaq bolma, Jaratqan İye, Ku'sh-quwatım menin', ja'rdemge
asıq!
21 Janımdı qılısh ju'zinen, O'mirimdi iytlerdin' pa'njesinen qutqar!+
22 Qutqar meni arıslannın' awzınan, Jabayı bug'alardın' shaqınan,
Jalbarınıwıma juwap berdin'+.
23 Tuwısqanlarıma Senin' atın'dı ja'riyalayman, Ja'miyet aldında Sag'an
alg'ıs-maqtaw aytaman+.
24 Ha'y, Jaratqan İyeden qorqatug'ınlar, Og'an alg'ıs-maqtaw aytın'lar!
Onı dan'qqa bo'len', ha'y, Yaqıp urpag'ı!
Og'an hu'rmet ko'rsetin', ha'y, İzrail urpag'ı!+
25 Ezilgennin' qayg'ı-ha'siretin ko'rip, Ol tiksinip, jerkenip qaramadı.
Al onnan ju'zin jasırmay, qulaq saldı pa'riyadına.
26 Ullı jıyında alg'ıs-maqtaw aytıwımnın' sebebi Sensen', Sennen
qorqqanlardın' aldında wa'delerimdi orınlayman+.
27 Jarlılar jep toyadı, Seni izlegenler alg'ıs-maqtaw aytadı, Olardın' o'miri
uzaq ha'm shad boladı!
28 Jer ju'zinin' barlıg'ı Jaratqan İyeni eslep, Og'an qaytadı, Du'nyadag'ı
barlıq milletler Onın' aldında ta'jim qıladı+.
29 Patshalıq Jaratqan İyege tiyisli, Barlıq milletlerge Ol hu'kimdarlıq
qıladı+.
30 Jer ju'zindegi barlıq baylar iship-jep, Og'an ta'jim qıladı, Ha'tte,
topıraqqa ketetug'ın ha'm janın saqlay almaytug'ınlar da, Onın'
aldında dize bu'gip, bas iyedi.
31 Keleshek a'wladlar Og'an xızmet etedi, Tuwılatug'ın na'sillerge İyemiz
haqqında ja'riyalanadı+.
32 Olar kelip, Jaratqan İyenin' qutqarıw jolın, Onın' qılg'an islerin ele
tuwılmag'anlarg'a jetkeredi+.

22

Dawıttın' jırı

1 Jaratqan İye shopanımdur, Men mu'ta'jlik ko'rmespen+.
2 Meni jasıl jaylawlarda jatqızar, Tınısh ag'ın suw boyına alıp barar+.
3 Ol janımdı qayta tiklep, O'z atı ushın meni tuwrı jolg'a jetekler+.
4 Ha'tteki, o'lim qaran'g'ılıg'ı yan'lı, Sol oypatlıqtan o'tsem de,
Qorqpayman qa'wip-qa'terden.
Sen menin' menen birgesen', Hasan', shopanlıq tayag'ın', Tınıshlıq berer
mag'an+.
5 Ko'z aldında dushpanlarımnın', Men ushın dasturxan jayasan'.
Basıma may su'rtip, Kesemdi menin' toltırasan'+.
6 O'mirim boyı jaqsılıq ha'm su'yispenshilik izimnen ju'rer, Jaratqan İyenin'
u'yi ma'n'gi ma'kanım bolar.

23

Dawıttın' jırı

1 Jaratqan İyege tiyisli jer ju'zi ha'm onı toltırıp turg'an barlıq, A'lem ha'm
onda jasaytug'ınlar+.
2 Ol ten'izlerdin' u'stine a'lemdi ornatıp, Onı bekkemledi suwlar u'stine+.
3 Jaratqan İyenin' tawına kim shıg'ıwı mu'mkin?
Onın' muxaddes jerinde kim turıwı mu'mkin+?
4 Qolları pa'k, ju'regi taza bolg'an, Kewlin jalg'an na'rselerge bermegen,
Jalg'annan ant ishpegen adam+.
5 Ol Jaratqan İyeden jarılqaw aladı, Qutqarıwshısı Quday onı aqlaydı.
6 Jaratqan İyeni izlegenler, Onın' ju'zin ko'riwdi tilegen Yaqıptın' na'sili
sonday boladı. *Selah*
7 Ken' ashılın', ha'y da'rwazalar!
Ashılın', ha'y a'zelgi qapılar!
Ullı Patsha kirsin ishke!+
8 Kim bul ullı Patsha?
Ol – Jaratqan İyedur, ku'shli ha'm qu'diretli, Sawashlarda qu'diretli bolg'an
Jaratqan İye+.
9 Ko'terilip ashılın', ha'y da'rwazalar!
Ashılın', ha'y a'zelgi qapılar!
Ullı Patsha kirsin ishke!
10 Kim bul ullı Patsha?
Ol – A'lemnin' Jaratqan İyesi, Ol – ullı Patsha!+ *Selah*

24

Dawıttın' jırı

1 Jaratqan İye, pu'tkil barlıg'ım menen Sag'an jaqınlasaman,+
2 Qudayım, Sennen u'mit qılaman, Men uyatqa qalmayın, Dushpanlarım
mennen u'stin shıg'ıp, quwanbasın.
3 Sag'an u'mit baylag'an hasla uyatqa qalmas, Sebepsiz qıyanet etetug'ınlar
uyatqa qalar+.
4 Jaratqan İye, jolların'dı ko'rset, O'z soqpaqların'dı tu'sindir mag'an+.
5 Haqıyqatlıqqa jetelep, u'yret mag'an, Qutqarıwshım Quday O'zin'sen'.
Ku'ni boyı u'mitim Sennen+.
6 Jaratqan İye, rehimin'di ha'm su'yispenshiligin'di esle, Bardur bular
a'zelden beri+.
7 Eske alma jaslıqtag'ı gu'na ha'm qılmıslarımdı, Su'yispenshiligin' ha'm
iygiligin' haqı, Meni esle, Jaratqan İye+.
8 Jaratqan İye jaqsı ha'm a'dalatlıdur!
Sonın' ushın, gu'nakarlarg'a jol ko'rseter.
9 Kishipeyillerdi a'dillik jolı menen alıp ju'rer, Olarg'a O'z jolın u'yreter.
10 Kelisimdegi sha'rtlerge a'mel qılg'anlar ushın, Jaratqan İyenin'
soqpaqları su'yispenshilik ha'm sadıqlıqqa tolıdur.
11 Menin' ayıplarım ko'p, Jaratqan İye, O'z atın' ushın, Ayıplarımdı keshir+.
12 Kim Jaratqan İyeden qorqsa, Jaratqan İye og'an tan'laytug'ın joldı
ko'rseter.
13 Ol adam baxıtlı jasar, Onın' na'sili eldi mu'lik etip alar+.
14 Jaratqan İye O'zinen qorqqanlarg'a sırlas bolar, Kelisimin olarg'a bildirer.
15 Ko'zlerim ha'mme waqıtta Jaratqan İye ta'repte, Ol azat qılar tordan
ayaqlarımdı+.
16 Awhalıma qara, rehim qıl mag'an, Jalg'ızban ha'm ezilgenmen.
17 Artıp barmaqta ju'regimdegi qayg'ılar, Usı da'rtlerden meni qutqar!
18 Azap-aqıretime qara, Keshir barlıq gu'nalarımdı!
19 Dushpanlarıma qara, qanshelli ko'beygen, Jawızlarsha olar meni jek
ko'redi!
20 Janımdı saqlap, qutqara go'r!
Shermende qıla go'rme, Men Sennen pana tapqanman!
21 Shınlıq ha'm a'dillik meni qorg'asın, Sag'an u'mit baylag'anman.

22 Quday, qutqar İzraildı, Barlıq qayg'ı-ha'siretlerinen+.

25

Dawıttın' jırı

1 Meni aqla, Jaratqan İye, Men pa'k joldan ju'rdim, Ekilenbesten Jaratqan
İyege u'mit bayladım+.
2 Jaratqan İye, meni tekserip, imtixannan o'tker, Ju'regim ha'm niyetimdi
sınap ko'r+.
3 Su'yispenshiligin' ko'z aldımda, Senin' sadıqlig'ın' meni jetekler+.
4 O'tirikshiler menen birge otırmayman, Eki ju'zliler menen dos
bolmayman.
5 Napa'kler toparın jek ko'remen, Zulımlardın' arasında otırmayman+.
6 Ko'rsetiw ushın ayıpsızlıg'ımdı, Juwaman qollarımdı, Jaratqan İye,
Qurbanlıq ornın'dı aylanıp ju'remen+.
7 Ba'lent dawıs penen alg'ıs qosıg'ın aytaman, Ta'riyipleymen, barlıq
a'jayıp islerin'di+.
8 Jaqsı ko'remen, Jaratqan İye, Sen ma'kan qılg'an u'ydi, Senin' saltanatın'
ornalasqan jerdi.
9 Gu'nakarlar menen birge janımdı alma, Qanxorlar qatarında o'mirime
shek qoyma+.
10 Jawız joba du'zedi olardın' qolları, On' qolları parag'a tolı+.
11 Al men pa'k o'mir su'remen, Qutqar meni, rehim qıl mag'an!
12 Ayaqlarım tegis jerde turıptı, Jaratqan İye, ullı jıyında alg'ıslayman Seni.

26

Dawıttın' jırı

1 Jaratqan İye menin' nurım ha'm qutqarıwshım, Men kimnen qorqaman?
Jaratqan İye o'mirimnin' qorg'anı, Meni kim qorqıta aladı+?
2 Denemdi tilkimlew ushın jawızlar u'stime bastırıp kelgende, Jawlarım
ha'm dushpanlarım mag'an qarsı shabıwıl jasag'anda, O'zleri su'rnigip,
qulaydı.
3 Bir orda la'shker meni qamal qılsa da, Ju'regim qorqpas, Mag'an qarsı urıs
baslansa da, U'mitim u'zilmes+.
4 Jaratqan İyeden tilegim, qa'leytug'ınım mınaw: Jaratqan İyenin' u'yinde
o'mir boyı jasaw, Onın' go'zzallıg'ın ko'riw, İbadatxanasında sıyınıp, oy
juwırtıw+.
5 Apatta qalg'an ku'nlerimde, Ol meni O'z panasında aman saqlaydı.
Shatırının' ishine jasırıp meni, Ba'lent jartas u'stine alıp shıg'adı.
6 Sonda a'tirapımdag'ı dushpanlarım u'stinen, Basım joqarı ko'teriledi.
Jaratqan İyenin' shatırında qurbanlıq beremen, Shadlanıp, alg'ıslaw
qurbanlıg'ın beremen, Saz shertip, Onı jırlayman+.
7 Jaratqan İye, qulaq sal dawısıma, Sag'an jalbarınaman, Rehim etip, juwap
ber mag'an!
8 «Menin' ju'zimdi izle!» degenin'di kewlim esitti, Awa, Jaratqan İye, Senin'
ju'zin'di izleymen+.
9 Ju'zin'di mennen jasırma, G'a'zeplenip, qulın'nan ju'z burma!
Ja'rdemshim Sen boldın', Ju'z burıp, meni ta'rk etpe, Quday, qutqarıwshım
menin'!
10 Ata-anam meni taslap ketse de, Jaratqan İye meni qabıl etedi+.
11 Jaratqan İye, jolın'dı u'yret mag'an, Buqqıda jatqan dushpanlarıma bola,
Tuwrı soqpaqların'nan jetele meni+.
12 Jawlarımnın' qolına tapsırma meni, Jalg'an gu'walar, nahaq
ayıplawshılar, Mag'an qarsı shıqtı+.
13 Biraq mınag'an anıq isenemen: Men tiriler a'leminde ju'rip, Jaratqan
İyenin' iygiligin ko'remen+.
14 Jaratqan İyege u'mit qıl, Ku'shli ha'm ma'rt bol, Jaratqan İyege u'mit
qıl+.

27

Dawıttın' jırı

1 Sag'an jalbarınaman, Jaratqan İye, Qorg'awshı jartasım, esitpey qalma
dawısımdı.
Eger mag'an juwap bermey, u'nsiz qalsan', O'lim shuqırına tu'sken
adamday bolıp qalaman+.
2 Seni ja'rdemge shaqırg'anımda, Qollarımdı muxaddes İbadatxanan'a
sozg'anımda, Qulaq sal jalbarınıwlarıma+.
3 Meni jawızlar ha'm nahaqlıq qılatug'ınlar menen, Bir qatarg'a qoyıp,
jazalama.
Olar adamlar menen doslarsha qatnasta bolıp, Ju'reklerinde jawızlıq
islewdi niyet qılar+.
4 Qılmıslarının', islegen jawızlıqlarının' esesin qaytar, Qolları menen
islegen nahaqlıqlarına jarasa jaza ber.
5 Olar itibar bermes Jaratqan İyenin' islerine, Onın' qollarının'
do'retpesine.
Sonın' ushın, Jaratqan İye olardı qulatadı, Olar qaytadan tiklene
almaydı+.
6 Jaratqan İyege alg'ıslar bolsın!
Ol qulaq saldı menin' jalbarınıwlarıma.
7 Jaratqan İye ku'sh-quwatım ha'm qalqanımdur, Ju'rekten Og'an u'mit
etemen, Ol mag'an ja'rdem berdi, ju'regim shadlanar, Qosıqlarım
menen Og'an alg'ıs aytaman+.
8 Jaratqan İye O'z xalqının' qu'diretidur, O'zi maylag'an patshanın'
qutqarılıw qorg'anıdur.
9 Xalqın'dı qutqar, O'z menshik xalqın'dı jarılqa, Olardın' shopanı bol,
ma'n'gi g'amxorlıq qıl!+

28

Dawıttın' jırı

1 Ha'y, ila'hiy barlıqlar, Jaratqan İyeni alg'ıslan', Jaratqan İyenin' saltanatın
ha'm qu'diretin alg'ıslan',+
2 Jaratqan İyenin' ullı atın alg'ıslan', Muxaddes saltanatqa bo'lengen
Jaratqan İyege sıyının'!
3 Suw betinde esitiler Jaratqan İyenin' dawısı, Ullı Quday gu'rkirep, dawıs
shıg'arar, Qu'diretli suw betinde esitiler Jaratqan İyenin' jan'g'ırıg'ı+.
4 Jaratqan İyenin' dawısı ku'shlidur, Jaratqan İyenin' dawısı saltanatlıdur.
5 Jaratqan İyenin' dawısı kedr ag'ashların sındırar, Ha'tteki, Lebanondag'ı
kedr ag'ashların maydalap taslar+.
6 Ol Lebanon tawın buzawday etip, Siryon tawın jabayı tanaday etip,
sekirter+.
7 Shaqmaq shaqtıradı Jaratqan İyenin' dawısı, 8 Sho'listandı titiretedi Onın'
dawısı, Jaratqan İye Qadesh sho'lin la'rzege salar+.
9 Jaratqan İyenin' dawısı suwınlardı tuwdırar, Tog'aylardı jalan'ashlar.
Onın' İbadatxanasında ha'mme «Dan'q bolsın!» dep baqırısar.
10 Jaratqan İye topan suwı u'stine taxtın qurdı, Ol ma'n'gi patsha bolıp
qaladı+.
11 Jaratqan İye O'z xalqına ku'sh bag'ıshlar, Xalqın tınıshlıq penen
jarılqar!+

29

[1] *Dawıttın' jırı. Jaratqan İyenin' u'yi bag'ıshlang'an waqıtta aytılg'an qosıq*

[2] Seni ullılayman, Jaratqan İye, Meni joqarı alıp shıqtın', Dushpanlarımnın'
menin' u'stimnen, Ku'liwine jol qoymadın'+.
[3] Qudayım Jaratqan İye, Sag'an jalbarındım, mag'an shıpa berdin'.
[4] Jaratqan İye, janımdı o'liler ma'kanınan alıp shıqtın', O'lim shuqırına
tu'sip baratırg'anımda, meni qutqardın'+.
[5] Ha'y Jaratqan İyenin' sadıq qulları, Saz shertip, Onı alg'ıslan', Onın'
muxaddes atın ta'riyiplen'!
[6] Onın' g'a'zebi bir mezgil, Al mehribanlıg'ı bir o'mir dawam eter.
Qayg'ı-azap bir tu'n bolar, Biraq azan menen quwanısh kirip keler+.
[7] A'wmetli bolıp, isim ju'riskende, «Hasla su'rnikpespen!» – degen edim+.
[8] Jaratqan İye, mehrin' menen, Meni tawday qılıp bekkemledin'.
Biraq Sen ju'zin'di jasırg'anın'da, Qorqınısh biylep aldı meni.
[9] Jaratqan İye, Seni shaqırdım, İyeme jalbarınıp, rehim soradım: [10] «Eger
men kirsem qa'birge, O'limimnen Sag'an ne payda?
Topıraq Sag'an alg'ıs ayta ma?
Senin' sadıqlıg'ın'dı ja'riyalay ma+?
[11] Qulaq sal, Jaratqan İye, mag'an rehim qıl, Ja'rdemshim bol, Jaratqan İye!»
[12] Qayg'ımdı oyın-ku'lkige aylandırdın', Aza kiyimimdi sheship, shadlıqqa
bo'ledin'+.
[13] Kewlim Seni alg'ıslap qosıq aytsın, u'nsiz qalmasın, Sag'an ma'n'gi
minnetdarshılıq bildiremen, Quday İyem.

30

Zab 70:1-3

1 ●*Atqarıwshılardın' jetekshisine. Dawıttın' jırı*

2 Jaratqan İye, Seni panalayman, Meni hasla shermende qılma!
Sen a'dalatlısan', qutqar meni!+
3 Mag'an qulaq sal, da'rhal qutqar meni, Panalaytug'ın jartasım bol,
Qutqarılıwım ushın, bekkem qorg'an bol!+
4 Shınında da, Sen jartasım ha'm qorg'anımsan', O'z atın' ushın meni jetele,
jol ko'rset mag'an.
5 Mag'an qarsı qoyılg'an tordan uzaqlat meni, O'zin'sen' menin' panam.
6 Janımdı qolların'a tapsıraman, Jaratqan İye, sadıq Quday, qutqar meni+.
7 Jaramsız butlarg'a tabınıwshılardan jerkenemen, Jaratqan İyege u'mit
baylayman+.
8 Sadıqlıg'ın' arqalı yoshıp, shad bolayın, Qayg'ılarımdı O'zin' ko'rdin',
Shekken azaplarımdı bilesen'.
9 Meni dushpannın' qolına tapsırmadın', Al ayaqlarımdı ken' jerge
bastırdın'+.
10 Rehim qıl mag'an, Jaratqan İye, qıyınshılıqtaman, Qayg'ıdan
ko'zlerimnin' nurı so'ndi, Jan-ta'nim de tamam boldı+.
11 O'mirim azap penen, Jıllarım ah urıw menen tawısılar, Gu'nalarım
sebepli ku'shim qaytıp, Su'yeklerim quwrap qalar.
12 Dushpanlarım sebepli jek ko'rinshi boldım, A'sirese o'z qon'sılarıma.
Doslarım da awhalımdı ko'rip qorqadı, Ko'shede ko'rgenler mennen
qashatug'ın boldı+.
13 Marhum sıyaqlı umıt boldım men, Sınıp qalg'an ıdısqa uqsayman+.
14 Ko'plerdin' o'sek qılıp atırg'anın esitemen, A'tirapımdı qorqınısh orap
alg'an.
Mag'an qarsı til biriktirgen, Janımdı alıw ushın joba du'zgen+.
15 Jaratqan İye, men Sag'an u'mit baylayman, «Qudayım Sensen'!» dep
aytaman.
16 Ta'g'dirim Senin' qolın'da, Meni dushpanlarımnın' qolınan, Qutqara go'r
izime tu'skenlerden+.

17 Senin' ju'zin' qulın'a nurın shashsın, Su'yispenshiligin'di ko'rsetip,
qutqar meni!+
18 Shermende qılma meni, Jaratqan İye, Ja'rdem sorap, Sag'an
jalbarınaman.
Jawızlar shermende bolsın, O'liler ma'kanında u'nleri o'shsin.
19 Menmenlik penen, joqarıdan qarap, Haq adamnan jerkenip, onı kemsitip
so'ylegennin', O'shsin jalg'an sesleri.
20 İygiligin' sonshelli moldur, Jaratqan İye, Onı O'zin'nen qorqqanlar ushın
saqlaysan', Ha'mmenin' ko'z aldında, Sennen pana tapqanlarg'a jaqsı
qatnas qılasan'.
21 Adamlardın' jawız jobasınan, Da'rgayın'da pana bolıp, olardı qorg'aysan',
Jaman tillerden, O'z panan'da saqlaysan'.
22 Jaratqan İyege alg'ıslar bolsın, Qamaldag'ı qalada qalg'anımda, A'jayıp
miyrim-sha'pa'a'tin'di ko'rsettin' mag'an+.
23 Qorqınıshqa tu'sip, bılay dedim: «Senin' da'rgayın'nan shıg'arıldım!»
Biraq ja'rdemge shaqırg'anımda Seni, Esittin' menin' jalbarınıwımdı.
24 Jaratqan İyeni su'yin', ha'y Onın' sadıq qulları!
Jaratqan İye O'zine sadıq bolg'anlardı qorg'aydı, Menmenlerge tolıq jaza
beredi+.
25 Ha'y, Jaratqan İyege u'mit baylag'anlar, Ku'shli bolın' ha'm ma'rt bolsın
ju'regin'iz!+

31

Dawıttın' ayrıqsha jırı

1 Qılmısları keshirilgenler, Gu'naları alıp taslang'anlar qanday baxıtlı!
2 Jaratqan İye ta'repinen ayıplı sanalmag'an, Kewlinde sumlıq bolmag'an
adam qanday baxıtlı!+
3 Gu'namdı moyınlawdan bas tartqanımda, Zar jılap ju'rgenlikten ku'ni
boyı, Su'yeklerim kewip qaldı.
4 Ku'ni-tu'ni qolın' u'stimde awır ju'k boldı, Saratan ıssısının'
qurg'aqshılıg'ı yan'lı, da'rmanım qalmadı. 5 Sonda *Selah*
gu'namdı aldın'da moyınladım, Ayıbımdı jasırmay, bılay dedim:
«Jaratqan İyenin' aldında qılmısımdı ta'n alaman».
Al Sen ayıp-gu'nalarımdı keshirdin'+. *Selah*
6 Sonın' ushın, ha'r bir sadıq qulın', Mu'mkinshilik bar waqıtta duwa etsin.
Sonda topan suwı tasıp ketse de, og'an jetip barmas.
7 Sen menin' panamsan', Meni qa'wip-qa'terden saqlaysan', Mag'an bergen
qutqarılıwın' sebepli, A'tirapımdag'ılardı shadlıqqa bo'ledin'+.
8 Jaratqan İye bılay deydi: «Sag'an aqıl-na'siyat beremen, *Selah*
Ju'retug'ın jolın'dı ko'rsetemen, Ma'sla'ha't berip, na'zerimnen
qashırmayman.
9 At yamasa g'ashırday oysız bolman', Suwlıq ha'm ju'wen kerek olardı
jolg'a salıw ushın, Bolmasa, olar boysınbaydı»+.
10 Napa'klerdin' azabı ko'p boladı, Biraq Jaratqan İyege u'mit etkenlerdi,
Onın' su'yispenshiligi qorshap aladı.
11 Ha'y, haq adamlar, Jaratqan İye arqalı quwanıp, shadlanın', Ha'y, ju'regi
pa'k bolg'anlar, Ha'mmen'iz shadlanıp baqırın'!+

32

[1] Ha'y, haq adamlar, Jaratqan İye arqalı shadlanıp baqırın'!
A'dil adamlarg'a jarasar Og'an alg'ıs-maqtaw aytıw.
[2] Lira shertip, Jaratqan İyeni ta'riyiplen', On tarlı arfada Og'an arnap nama shalın'+.
[3] Og'an arnap taza qosıq aytın', Ba'lent dawıs penen shadlanıp, saz shertin'+.
[4] Jaratqan İyenin' so'zi haqıyqatdur, Onın' ha'r bir isi isenimlidur.
[5] Jaratqan İye haqlıqtı ha'm a'dalatlıqtı su'yer, Jer ju'zi Onın' su'yispenshiligine tolar+.
[6] Ko'kler Jaratqan İyenin' buyrıg'ı menen, Aspan deneleri awzınan shıqqan so'zi menen jaratılg'an+.
[7] Ol ten'iz suwların bir jerge jıynar, Tu'psiz suwlardı suw saqlag'ıshlarg'a sıydırar+.
[8] Pu'tkil du'nya ju'zi Jaratqan İyeden qorqsın, Jer ju'zinde jasap atırg'annın' barlıg'ı Onnan seskensin.
[9] Ol so'yledi, aytqanı bar boldı, Buyrıq berdi, ha'mmesi payda boldı+.
[10] Jaratqan İye milletlerdin' jobaların buzar, Xalıqlardın' niyetlerin bosqa shıg'arar+.
[11] Biraq Jaratqan İyenin' jobaları ma'n'gi turar, Ju'regindegi niyetleri a'wladtan-a'wladqa dawam eter+.
[12] Qanday baxıtlı, Qudayı Jaratqan İye bolg'an millet, Qanday baxıtlı, Jaratqan İye tan'lap alg'an xalıq+.
[13] Jaratqan İye ko'kten ko'z taslar, Pu'tkil adamzattı ko'rer+.
[14] Ol taxtta otırg'an jerinen, Gu'zeter jer ju'zinde jasaytug'ınlardın' ha'mmesin+.
[15] Ol ha'mmenin' ju'regin jaratqan, Olardın' islerinin' ha'mmesin biler.
[16] A'skeri ko'p bolg'anı menen, patsha qutqarılmas, Ullı ku'shi menen jawınger jen'e bermes+.
[17] Jen'is ushın sawash atları bos u'mitdur, Olar qu'diretli ku'shi menen qutqara almas+.
[18] Jaratqan İyenin' ko'zi O'zinen qorqatug'ınlarda, Onın' su'yispenshiliginen u'mit etetug'ınlarda+.
[19] Olardın' janın o'limnen qutqarar, Ashlıq da'wirde olardı tiri qaldırar+.
[20] Janımız Jaratqan İyeden u'mit eter, Ol ja'rdemshimiz ha'm qalqanımız+.

21 Ol arqalı ju'regimiz quwanıshqa tolar, Onın' muxaddes atına u'mit
baylaymız.
22 Jaratqan İye, mudamı u'mit baylaymız Sag'an, Su'yispenshiligin' bizlerge
yar bolsın!

33

[1] Abimelextin' aldında o'zin aqılı kemis qılıp ko'rsetip, onın' aldınan quwılg'an waqıtta * *Dawıttın' aytqan jırı* +

[2] Ha'mme waqıtta Jaratqan İyege alg'ıs aytaman, Alg'ıs-maqtaw tu'speydi awzımnan.
[3] Jaratqan İye menen maqtanar janım, Ezilgenler esitip, shad bolsın! +
[4] Menin' menen birge Jaratqan İyeni ullılan', Atın birgelikte dan'qqa bo'leyik.
[5] Jaratqan İyege jalbarındım, Ol juwap berdi mag'an, Meni azat etti barlıq qa'wip-qa'terden +.
[6] Onnan u'mit qılg'anlardın' ju'zinde nur jarqıraydı, Uyatqa qalıp, ju'zleri qızarmaydı.
[7] Men ezilip jalbarındım, Jaratqan İye esitti, Meni barlıq azaplarımnan azat etti +.
[8] Jaratqan İyeden qorqatug'ınlardın' a'tirapına, Onın' perishteleri orda qurıp, qutqarar olardı +.
[9] Jaratqan İyenin' jaqsılıg'ın tatın' ha'm ko'rin'.
Qanday baxıtlı Onnan pana tapqanlar +.
[10] Jaratqan İyeden qorqın', ha'y, Onın' muxaddesleri, Onnan qorqqanlardın' bolmas mu'ta'jligi +.
[11] Ha'tteki, arıslanlar ash ha'm mu'ta'j bolar, Biraq hesh qanday mu'ta'jlik ko'rmes Jaratqan İyege kelgenler +.
[12] Kelin', ha'y balalar, tın'lan' meni: U'yreteyin sizlerge Jaratqan İyeden qorqıwdı.
[13] Kim o'mirden zawıqlanıp, Jaqsı ku'nler keliwin qa'leydi +?
[14] Onda, tilin'izdi jaman so'zden, Awzın'ızdı o'tirik so'z aytıwdan tıyın' +.
[15] Jamanlıqtan qashıp, jaqsılıq islen', Tınıshlıqqa umtılıp, sog'an ku'sh salın' +.
[16] Jaratqan İyenin' ko'zi haq adamlarda, Qulag'ın tu'rer olardın' dadına +.
[17] Jaratqan İye qarsı jamanlıq qılatug'ınlarg'a, Jer ju'zinen olardın' atların o'shirer +.
[18] Haq adamlar jalbarınar, Jaratqan İye esiter, Barlıq azaplarınan olardı azat eter.

19 Jaratqan İye kewli qabarg'anlarg'a jaqındur, Ruwxı ezilgenlerdi
qutqarar+.
20 Haq adamnın' qayg'ıları ko'p bolsa, Jaratqan İye bulardan onı azat
qılar,+
21 Barlıq su'yeklerin aman saqlar, Sındırılmas onın' bir su'yegi de+.
22 Jamanlıq zalımdı o'ltirer, Haq adamnan jerkengen jaza alar.
23 O'z qulların Jaratqan İye qutqarar, Hesh qanday jaza almas Onnan pana
tapqanlar.

34

Dawıttın' jırı

1 Jaratqan İye, mag'an qarsı bolg'anlarg'a O'zin' qarsı shıq, Mag'an hu'jim
qılg'anlarg'a O'zin' qarsı hu'jim qıl!+
2 U'lken ha'm kishkene qalqan alıp, Mag'an ja'rdemge kel!
3 Meni quwıp kiyatırg'anlarg'a qarsı, Nayza ha'm baltan'dı al.
«Seni Men qutqaraman», – dep wa'de ber mag'an!
4 Janıma qaslıq qılıp ju'rgenler, Uyatqa qalıp, masqara bolsın!
Mag'an qarsı jawız niyet etkenler, Shermendesi shıg'ıp, artqa sheginsin!+
5 Olar samalda ushqan qawıq sıyaqlı bolsın, Jaratqan İye, Senin' perishten'
izine tu'ssin!+
6 Qaran'g'ı ha'm sırg'anaq bolsın olardın' jolı, Jaratqan İye, Senin'
perishten' quwsın olardı!+
7 Sebepsiz mag'an tor qurdı, Meni tutıp alıw ushın, sebepsiz shuqır qazdı+.
8 Tosattan olardın' basına apat kelsin, Qoyg'an torına o'zleri tu'ssin,
Qazg'an shuqırına o'zleri qulasın+.
9 Sonda Jaratqan İye, Sen arqalı shadlanaman, Meni qutqarg'anın' ushın
quwanaman+.
10 Pu'tkil barlıg'ım bılay deydi: «Ha'lsizdi ku'shlinin' qolınan, Biyshara
ha'm jarlını tonawshılardan qutqaratug'ın, Sag'an uqsag'an kim bar,
Jaratqan İye?»+
11 Jawız niyetli gu'walar turıp, Bilmeytug'ın na'rseler haqqında mennen
sorar.
12 Olar jaqsılıg'ıma jamanlıq qaytarar, Janım jalg'ızlanıp qaldı+.
13 Olar kesel bolg'an waqıtta, Aza kiyim kiyip, oraza tuttım.
Basımdı iyip, duwa qıldım+.
14 Dostım, tuwısqanım, dep qayg'ırdım, Anam ushın aza tutqanday etip,
Qayg'ıdan basımdı iyip ju'rdim.
15 Olar bolsa, jıg'ılg'anımda jıynalıp, shad boldı, Mag'an qarsı jıynaldı
biytanıs adamlar, Toqtamastan meni talap tasladı.
16 Qudaysızlarday ayamay masqara qıldı, Mag'an qarap, tislerin qayradı+.
17 İyem, qashang'a deyin qarap turasan'?
Qutqara go'r janımdı olardın' hu'jiminen, Azat qıla go'r bul
arıslanlardan!+

18 Ullı ja'miyet ishinde Sag'an shu'kir aytaman, Sansız xalıq arasında
Sag'an alg'ıs-maqtaw aytaman+.
19 U'stimnen ku'lmesin sebepsiz mag'an dushpan bolg'anlar, Ko'zlerin
alartpasın ayıpsız meni jek ko'rgenler+.
20 Tınıshlıq so'zin awzına almas olar, Al elde tınısh jasap atırg'anlarg'a
qarsı, Jalg'an so'zlerdi oylap tabar.
21 Mag'an qarsı awzın ken' ashıp, bılay dep aytar: «Hay-hay, o'z ko'zimiz
benen ko'rdik qılmısların'dı!»+
22 Ha'mmesin ko'rdin', Jaratqan İye, u'nsiz qalma, İyem, mennen uzaq
bolma!+
23 Oyan, tur, huqıqımdı qorg'ap, Men ushın gu'res, Qudayım, İyem!+
24 A'dilligin'e go're, meni aqlay go'r, Qudayım, Jaratqan İye!
U'stimnen ku'lmesin dushpanlarım!+
25 Olar ishinen bılay dep aytpasın: «Hay-hay, boldı-g'o bizin' qa'legenimiz!»
«Onın' basına jettik!» – demesin+.
26 Awır awhalıma shadlang'anlar, Uyalıp, shermende bolsın, Mennen
o'zlerin u'stin qoyg'anlar, Uyat ha'm shermendelikke shırmalıp qalsın.
27 Menin' haq bolıp shıg'ıwımdı qa'legenler, Shadlanıp baqırıp, quwansın.
Tınbastan bılay dep aytsın olar: «Qulının' amanlıg'ın qa'legen Jaratqan İye
ullılansın!»
28 Sonda ku'ni boyı tilimnen tu'spes Senin' a'dilligin', Sag'an arnap alg'ıs-
maqtaw aytaman+.

35

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Jaratqan İyenin' qulı Dawıttın' jırı*

[2] Nahaqlardın' gu'nası ju'reginde so'yleydi.
Qudaydan qorqıw joq onın' kewlinde+.
[3] Ol o'zin joqarı qoyıp, Gu'namdı Quday ko'rmeydi, Hu'kim qılmaydı, dep aytadı.
[4] Awzınan jamanlıq ha'm jalg'an shıg'ar, Danalıqtan ha'm jaqsılıq qılıwdan bas tartar.
[5] Ha'tteki, jatqanda da, napa'klikti oylar, Jaman jolg'a tu'sip, bas tartpas jawızlıqtan+.
[6] Jaratqan İye, su'yispenshiligin' ko'klerge, Sadıqlıg'ın' bultlarg'a jayılg'andur+.
[7] A'dilligin' ullı tawlarg'a megzer, A'dalatın' tu'psiz ten'izge uqsar.
Sen adamzattı da, haywandı da qorg'aysan', Jaratqan İye!+
[8] Su'yispenshiligin' qanshelli bahalıdur, Quday!
Qanatların'nın' sayasında pana tabar adamlar+.
[9] Olar jep toyar u'yin'degi molshılıqtan, Olarg'a ishkizersen' la'zzetke tolı da'ryan'nan.
[10] O'mir bulag'ı Sende, Jaqtılıqtı ko'remiz nurın' arqalı+.
[11] Seni tanıytug'ınlarg'a su'yispenshiligin'di, Ju'regi pa'klerge haqlıg'ın'dı ko'rset+.
[12] Menmennin' ayag'ı meni baspasın, Napa'klerdin' qolları meni quwmasın.
[13] Qara, jawızlıq islewshiler jerge jıg'ıldı, Qaytıp tura almastay etip, to'menge ılaqtırıldı+.

36

Dawıttın' jırı

1 Jamanlıq qılg'anlarg'a ashıwlanba, Nahaqlıq islewshilerge qızıqpa!+
2 Olar maysa sho'ptey tez solıp qalar, Ko'k sho'ptey tez quwrap qalar+.
3 Sen Jaratqan İyege u'mit baylap, jaqsılıq qıl, Usı elde jasap, sadıqlıqtı saqla.
4 Jaratqan İyeden zawıqlan, Ol ju'regin'degi qa'lewin'e jetkizer+.
5 O'mir jolın'dı Jaratqan İyege tapsır, Og'an isen, sonda Ol sen ushın ha'reket eter+.
6 Ol senin' a'dilligin'di nur sıyaqlı jarqıratıp, Haqlıg'ın'dı ku'ndizgi quyashtay qılar+.
7 Jaratqan İyenin' aldında sabırlı bol, Og'an u'mit bayla, Ha'wes qılma o'z jolında a'wmetli bolıp, Jawız niyetlerin a'melge asırg'anlarg'a.
8 G'a'zebin'di tıyıp, ashıwın'dı bas, Qızba bolma, bul tek zıyan alıp keler.
9 Jawızlıq etiwshiler joq etiler, Jaratqan İyeden u'mit etiwshiler elge iyelik eter+.
10 Tez arada napa'ktin' ku'ni pitedi, Qansha izlesen' de, bul jerde taba almaysan' onı+.
11 Kishipeyiller bolsa, elge iyelik qılar, Mol baxıtqa erisip, ra'ha't tabar+.
12 Napa'k adam pa'k adamg'a qarsı jaman niyet qılar, Og'an qarsı tislerin g'ıshırlatar+.
13 Biraq İye napa'kler u'stinen ku'ler, Olardın' ku'ni pitkenin biler+.
14 Biyshara ha'm jarlını qulatıp, Tuwrı jolda ju'rgenlerdi o'ltiriw ushın, Napa'kler qılıshın jalan'ashlap, kerdi sadaqların.
15 Biraq qılıshları o'zlerinin' ju'regine sug'ılar, Sadaqları da sınıp keter+.
16 Haq adamnın' az zatı, Napa'ktin' baylıg'ınan go're abzaldur+.
17 Napa'ktin' ku'shi qırqılar, Haq adamdı bolsa, Jaratqan İye qollap quwatlar+.
18 Minsizlerdin' ha'r ku'ni Jaratqan İyege belgili, Ma'n'gi dawam eter olardın' miyrası+.
19 Uyatqa qalmas olar jaman ku'nlerde, Qarınları toq bolar ashlıq waqıtta da+.
20 Biraq napa'kler so'zsiz qırılıp qalar, Jaratqan İyenin' dushpanları dala gu'lindey solıp, Tu'tin yan'lı tarqalıp, joq bolar+.

21 Napa'kler qarız alar, qaytıp bermes, Haq adam bolsa saqıylıq penen
berer.
22 Jaratqan İye jarılqag'an adamlar elge iyelik qılar, Al Ol g'arg'ag'an
adamlar joq bolıp keter.
23 Adamnın' ju'rgen jolına, Jaratqan İyenin' kewli tolsa, Onın' qa'demlerin
bekkemler+.
24 Ol su'rnikse de, jıg'ılmas, Jaratqan İye qolınan uslap qalar+.
25 Men jas edim, endi qartaydım, Haq adamnın' taslap ketilgenin, Onın'
urpag'ının' nan sorag'anın ko'rmedim+.
26 Ol ha'mme waqıtta saqıylıq penen qarız berer, Urpag'ı da jarılqaw alıp
keler+.
27 Jamanlıqtan qashıp, jaqsılıq qıl, Sonda elin'de ma'n'gi jasarsan'+.
28 Jaratqan İye haqlıqtı su'yer, Ol sadıq qulların ta'rk etpes.
Olardı ma'n'gi qorg'ar, Napa'klerdin' urpag'ı joq bolar+.
29 Haq adamlar eldi mu'lik etip alar, Sol elde ma'n'gi jasap qalar.
30 Haqtın' awzınan danalıq shıg'ar, Onın' tili a'dalattı so'yler+.
31 Qudayının' nızamı ju'regindedur, Sonın' ushın, qa'deminde adaspas+.
32 Napa'k adam haq adamdı an'lıp ju'rer, Onı o'ltiriwdin' jolın izler+.
33 Jaratqan İye haq adamdı napa'klerdin' qolına tapsırmas, Hu'kim
etilgende, onı ayıplı qılmas.
34 Jaratqan İyege u'mit bayla, Onın' jolınan ju'r, Ol seni ma'rtebeli qılıp, bul
eldi mu'lik qılıp berer.
Napa'ktin' qırılıp ketkenin ko'rersen'+.
35 Ko'rdim napa'k ha'm jawız adamnın', O'z topırag'ında jasıl terektey
o'sip-o'ngenin.
36 Biraq uzaq turmay, ol o'tip ketti, joq boldı, Qansha izlesem de, taba
almadım onı.
37 Minsizge itibar ber, haq adamg'a qara, Tınıshlıqtı su'yetug'ınlardın'
keleshegi bar.
38 Gu'nakarlardın' ha'mmesi qırılıp keter, Napa'ktin' keleshegi joq bolar+.
39 Haqlardın' qutqarılıwı Jaratqan İyeden, Apat ku'ninde olarg'a bolar
qorg'an+.
40 Jaratqan İyeden pana tapqanı ushın, Jaratqan İye olardı qollap quwatlap,
qutqarar, Napa'klerdin' qolınan aman saqlap, azat qılar+.

37

[1] *Dawıttın' yadqa salıw jırı +*

[2] Jaratqan İye, g'a'zeplenip, meni a'shkaralama, Qa'ha'rlenip, meni
jazalama!+
[3] İshime qadaldı oqların', U'stime basıldı qolların'+.
[4] G'a'zebin'nen denemde qalmadı saw jerim, Gu'nam sebepli sırqıraydı
su'yeklerim+.
[5] Ayıplarım basımnan astı, Olar awır ju'k bolıp, jelkemdi bastı+.
[6] Aqılsızlıg'ım sebepli, Jaralarım sasıp, irin' basıp ketti.
[7] İyilip, eki bu'klenip qaldım, Ku'ni boyı g'am shegip ju'remen.
[8] Ot bolıp janar menin' belim, Denemde qalmadı saw jerim.
[9] Din'kem qurıp, pu'tkilley ezildim, Ju'regimnin' sızlawınan nala
shegemen.
[10] İyem, ju'regimdegi barlıq qa'lewlerimdi bilesen', Nalalarım jasırın emes
Sennen.
[11] Ju'regim titireydi, ku'sh-quwatım ketti, Ko'zlerimnin' nurı pu'tkilley
so'ndi.
[12] Dos-yaranlarım qashtı jaralarım sebepli, Jaqınlarım qasıma kelmey
qoydı+.
[13] Janıma qas adamlar mag'an duzaq qurar, Niyeti jawızlar mag'an o'lim
tiler, Ku'ni boyı mag'an qarsı hiyle oylap ju'rer.
[14] Al men geren' sıyaqlı esitpeymen, Tilsiz adamday awzımdı ashpayman+.
[15] Shınında da, men gu'n'ge uqsayman, Tilinde juwabı joq adamdayman.
[16] U'mitim Sende, Jaratqan İye, Sen juwap beresen', Quday İyem!+
[17] Sag'an duwa etip, bılay dedim: «Jag'dayımdı ko'rip, dushpanlarım
ku'lmesin, Ayaqlarım su'rnikkende, o'zlerin mennen u'stin qoymasın!»
[18] Jıg'ılayın dep turıppan, Ashshı qayg'ımdı ishime jutıp atırman.
[19] Jınayatlarımdı moyınlayman, Gu'nalarım sebepli qayg'ıraman+.
[20] Al dushpanlarım ku'shli ha'm aman ju'ripti, Sebepsiz meni jek
ko'retug'ınlar ko'beyip ketti.
[21] Olar jaqsılıg'ıma jamanlıq qaytarar, İygilikli islerim ushın mag'an
dushpan bolar+.
[22] Meni taslap ketpe, Jaratqan İye!
Qudayım, mennen uzaq bolma!+

[23] Mag'an ja'rdem beriwge asıq, Qutqarıwshım, İyem!

38

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisi Edutung'a**. *Dawıttın' jırı*+

[2] Men o'zime bılay dedim: «Atqan adımıma dıqqat qılayın, Tilimdi
gu'nadan tıyıp ju'reyin, Aldımda napa'kler tursa da, Awzıma qum
quyıp qoyayın»+.
[3] Tilimdi tıyıp, u'nsizlik saqladım, Ha'tte, jaqsı na'rseni aytıwdan bas
tarttım.
Artıp ketti menin' da'rtim.
[4] Ju'regim ottay bolıp, lawlap ketti, Oylag'an sayın, kewlim o'rtendi, Mına
so'zler tilimnen to'gildi:+
[5] «Bildire go'r aqıbetimdi, Jaratqan İye, Bildir qansha ku'nlerim qalg'anın,
Bileyin o'mirimnin' qanshelli qısqa ekenin!+
[6] Qısqa o'mir bergensen' mag'an, Senin' na'zerin'de hesh na'rsedur
o'mirim, Bir demdur ha'r bir adamnın' o'miri+. *Selah*
[7] Ha'r bir adamnın' o'miri sayaday o'tip keter, Adamzattın' ha'reketi
biyhuda bolar, Mal-du'nya jıynar, Biraq onın' kimge qalatug'ının
bilmes+.
[8] Men endi ne ku'tiwim mu'mkin, Jaratqan İye?
Barlıq u'mitim Sennen+.
[9] Azat qıla go'r barlıq jınayatlarımnan, Aqmaqlardın' u'stimnen ku'liwine
jol qoyma.
[10] U'nsizlik saqlayman, ashpayman awzımdı, Sebebi Sen isledin' bunı.
[11] Judırıg'ın'dı uzaqlastır mennen, Sen bergen soqqılardan tamam
boldım+.
[12] Gu'naları ushın adamzattı, Jazalap, jolg'a salasan'.
Ku'ye jegendey, a'ziz na'rselerin joq qılasan', So'zsiz, adamzat bir demde
o'tip ketedi. *Selah*
[13] Duwamdı esit, Jaratqan İye, Qulaq sal jalbarınıwıma, Ko'z jaslarıma
biypa'rwa bolma!
Men bir qonaqpan aldın'da Senin', Ata-babalarım sıyaqlı kelgindimen+.
[14] Qa'ha'rli na'zerin'di uzaqlastır mennen, Bul du'nyadan o'tip
ketpesimnen burın shadlanayın!»+

39

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Dawıttın' jırı*

[2] Sabır etip ku'ttim Jaratqan İyeni, Ol mag'an burılıp, jalbarınıwımdı esitti.
[3] Meni o'lim shuqırınan, Batpaqlıqtan shıg'arıp aldı.
Ayaqlarımdı tastın' u'stine bastırdı, Qa'demlerimdi bekkemledi+.
[4] Awzıma jan'a bir qosıq, Qudayımızg'a arnalg'an alg'ıs saldı.
Ko'pler bunı ko'rip, qorqar, Jaratqan İyege u'mit baylar+.
[5] Qanday baxıtlı Jaratqan İyege u'mit baylag'an, Menmen ha'm
o'tirikshilerge su'yenbeytug'ın.
[6] Jaratqan İye, Qudayım, Bizler ushın a'jayıp islerin' ha'm niyetlerin'
ko'pdur, Hesh bir zat Sag'an ten' kele almas, Bulardı tilge alıp, so'yley
baslasam, Ko'pliginen sanap tawısa almaspan+.
[7] Sen qurbanlıq ha'm sadaqalardı qa'lemedin', Jandırılatug'ın ha'm gu'na
qurbanlıqların talap qılmadın', Biraq boysınıwım ushın qulaqlarımdı
ashtın'+.
[8] Sonda men bılay dedim: «Mine, men keldim, Orama kitapta men
haqqında jazılg'an.
[9] Senin' erkin'di orınlawdan ra'ha'tlenemen, Qudayım, Ju'regimnin'
to'rindedur Senin' nızamın'»+.
[10] Ullı ja'miyetin'de a'dilligin'di ja'riya qıldım, Jaratqan İye, O'zin' bilesen',
Tilimdi hesh tıymadım.
[11] A'dilligin'di ishime saqlamadım, İsenimli ekenin'di ha'm qutqarg'anın'dı
ja'riyaladım, Miyrim-sha'pa'a'tin'di, sadıqlıg'ın'dı, Ullı ja'miyettin'
aldında sır tutpadım.
[12] Jaratqan İye, rehimin'di ayama mennen, Su'yispenshiligin' ha'm
sadıqlıg'ın' meni ma'n'gi qorg'asın.
[13] Sansız apatlar orap aldı a'tirapımdı, Gu'nalarım basıma jetti, ko'zim
ko'rmeydi, Bular shashımnan ko'pdur, Endi ju'reksiz bolıp qaldım+.
[14] Jaratqan İye, mag'an miyrimin' tu'ssin, qutqar meni!
Ja'rdemge asıq, Jaratqan İye!
[15] Janımdı alıwdı qa'legenler, Shermende bolıp, uyatqa qalsın!
Mag'an jawızlıq islewdi qa'lewshiler, Masqara bolıp, keynine qaytsın!+
[16] «Hay-hay!» dep masqara qılıwshılar, Shermende bolıp, sasqalaqlap
qalsın+.

17 Seni izlegenlerdin' ha'mmesi, Sen arqalı shadlıq ha'm quwanıshqa tolsın.
Senin' qutqarıwın'dı su'ygenler: «Jaratqan İye ullıdur!» dep ba'rqulla aytıp
ju'rsin.
18 Men bir biyshara ha'm jarlı adamman, Biraq g'amxorlıq qılar mag'an
İyem.
Ja'rdemshim ha'm qutqarıwshım O'zin'sen', Keshikpe, Qudayım!+

40

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Dawıttın' jırı*

[2] Qanday baxıtlı jarlını oylaytug'ın!
Apat ku'ninde onı Jaratqan İye qutqarar+.
[3] Jaratqan İye onı qorg'ap, o'mirin saqlar, Ol elde baxıtlı bolar,
Dushpanlarının' qolına tapsırılmas+.
[4] To'sekke jatıp qalg'anında, Ja'rdem berer og'an Jaratqan İye, Onı
keselinen tolıq ayıqtırar+.
[5] Men: «Oh, Jaratqan İye, mag'an rehim qıl, Sag'an qarsı gu'na qıldım, shıpa
ber!» – dedim.
[6] Dushpanlarım jawız niyet penen: «Qashan o'lip, atı o'sher eken?» – deydi.
[7] Olar meni ko'riw ushın kelgende, jalg'an so'yleydi, İshinen o'sek so'zler
toqıydı, Keyin sırtqa shıg'ıp, o'sek tarqatadı+.
[8] Meni jek ko'retug'ınlardın' ha'mmesi, Mag'an zıyan tiygiziwdi
jobalastıradı, Birgelikte men haqqında sıbırlasıp: [9] «Awır kesellikke
shalıng'an ol, Endi tura almas to'seginen», – deydi.
[10] Menin' nanımdı jegen jaqın dostım, Mag'an qarsı qol ko'terdi+.
[11] Sen mag'an rehim qıl, ayaqqa turg'ız, Jaratqan İye, Qılmıslarına jarasa,
o'zlerine qaytarayın.
[12] Dushpanlarım mennen u'stin shıqpasa, Mennen kewlin' tolg'anın
bilemen.
[13] Ayıpsızlıg'ım ushın meni aman saqlaysan', Meni da'rgayın'da ma'n'gi
turg'ızasan'.
[14] A'zelden ma'n'gige deyin, İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege alg'ıslar
bolsın!
Awmiyin! Awmiyin!+

41

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Qorax a'wladının' * ayrıqsha jırı +*

[2] Suwın ag'ın suwdı qalay an'sasa, Quday, menin' janım da Seni solay
an'saydı! +
[3] Janım Qudayg'a, tiri Qudayg'a sho'lleydi, Qashan baraman Qudaydın'
ju'zin ko'riwge?
[4] Ha'r ku'ni: «Qudayın' qay jerde?» degeni ushın, Ko'z jaslarım azıg'ım
boldı ku'ni-tu'ni +.
[5] Ju'rer edim alaman arasında, Barar edim Qudaydın' u'yine.
Bayramdı belgiler edik ko'pshilik penen, Quwanısh ha'm alg'ıs jan'g'ırıg'ı
menen.
Usılar tu'sse yadıma, sırqıraydı ju'regim +.
[6] Ne ushın tu'skinlikke tu'sesen', ha'y janım?
Ne ushın tınıshsızlanasan'?
Qudayg'a u'mit bayla, Men Og'an ja'ne alg'ıs aytaman, Qutqarıwshım ha'm
Qudayıma +.
[7] Tu'skinlikke tu'sip ketkenmen, Sonın' ushın, Qudayım, Seni İordan
boyında, Xermon ha'm Misar tawlarında esleymen +.
[8] Gu'rkiregen ten'izlerdey, Gu'wildegen bulaqlarday, Senin' jibergen
qu'diretli tolqınların', Basıp o'tti u'stimnen menin'.
[9] Ku'ndiz Jaratqan İye ko'rseter su'yispenshiligin, Tu'nde Og'an arnap
qosıq aytaman.
O'mirim bolg'an Qudayg'a duwa etemen +.
[10] Qorg'awshı jartasım bolg'an Qudayg'a bılay deymen: «Ne ushın meni
umıttın'?
Dushpanlarımnın' zulımınan, Ne ushın qayg'ı-g'am shegip ju'riwim
kerek?» +
[11] Ku'ni boyı dushpanlarım: «Qay jerde Qudayın'?» dep, Meni kemsitkende,
sırqıraydı su'yeklerim.
[12] Ne ushın tu'skinlikke tu'sesen', ha'y janım?
Ne ushın tınıshsızlanasan'?
Qudayg'a u'mit bayla, Men Og'an ja'ne alg'ıs aytaman, Qutqarıwshım ha'm
Qudayıma.

42

[1] Quday, Sen meni aqla!
Opasız xalıqqa qarsı dawımda meni jaqla.
O'tirikshi ha'm a'dilsiz adamlardan qutqar+.
[2] Menin' qorg'anım – Quday Sensen', Nege meni taslap kettin'?
Dushpanlarımnın' zulımınan, Ne ushın ha'siret shegip ju'riwim kerek+?
[3] Nurın'dı ha'm haqıyqatın'dı jiber, Olar jol ko'rsetsin mag'an, Alıp barsın
meni Senin' muxaddes tawın'a, ma'kanın'a+.
[4] Baraman men Qudaydın' qurbanlıq ornına, Quwanıshım ha'm shadlıg'ım
bolg'an Qudayıma.
Lira shertip alg'ıslayman Seni, Quday, Qudayım!
[5] Ne ushın tu'skinlikke tu'sesen', ha'y janım?
Ne ushın tınıshsızlanasan'?
Qudayg'a u'mit bayla, Men Og'an ja'ne alg'ıs aytaman, Qutqarıwshım ha'm
Qudayıma+.

43

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Qorax a'wladının' ayrıqsha jırı*

[2] Quday, qulaqlarımız benen esittik, A'yyemgi zamanda, ata-
babalarımızdın' da'wirinde, Aytıp berdi olar islegen islerin'
haqqında+.
[3] O'z qolın' menen quwıp shıg'ıp basqa milletlerdi, Ata-babalarımızg'a jer
berdin', Sol xalıqlardı qırıp tasladın'+.
[4] Shınında, olar jerdi qılısh penen almadı, O'z qolları menen jen'iske
erispedi, Al Senin' on' qolın', qu'diretin', Ju'zin'nin' nurı menen
jen'iske eristi.
Olardan Senin' kewlin' tolg'an edi+.
[5] Quday, Sen patshamsan', Buyır, Yaqıptın' urpag'ı jen'sin!+
[6] Senin' sayan'da dushpanımızdı su'zip shıg'aramız, Bizge qarsı
bolg'anlardı atın' menen basqılap taslaymız.
[7] Men o'z sadag'ıma isenbespen, Qılıshım da jen'is alıp kelmes mag'an+.
[8] Dushpanlarımızdan qutqarg'an Sensen', Bizlerdi jek ko'retug'ınlardı
shermende qıldın'.
[9] Ku'ni boyı Qudayımız benen maqtanamız, Ma'n'gi alg'ıslaymız Senin'
atın'dı. *Selah*
[10] Biraq Sen bizlerdi taslap ketip, shermende qıldın', A'skerlerimiz benen
sawashqa shıqpay qoydın'+.
[11] Dushpanlarımızdın' aldında shegindirdin', Jek ko'retug'ınlar bizlerdi
arqayın tonap ketti+.
[12] Bizlerdi soyılatug'ın qoyday qıldın', Milletler arasına dag'ıtıp jiberdin'+.
[13] Xalqın'dı arzan bahag'a sattın', Olardın' bahasın joqarılatpadın'.
[14] Qon'sı xalıqlarg'a bizlerdi shermende qıldın', Do'geregimizdegilerge
masqara ha'm ku'lki qıldın'+.
[15] Milletlerge a'psana ettin', Xalıqlar bizge basın shayqar+.
[16] Ku'ni boyı masqarashılıq menin' aldımda, Shermendelik ju'zimdi
qaplag'an.
[17] Esitetug'ınımız masqara so'z, ko'retug'ınımız xorlıq, Ko'z aldımızda o'sh
alıwshı dushpanlar.
[18] Bulardın' barlıg'ı basımızg'a tu'sti, Biraq bizler Seni umıtpadıq,
Kelisimin'di buzbadıq.

19 Ju'regimiz Sennen ju'z burmadı, Senin' jolların'nan shetke shıqpadıq.
20 Bizlerdi sag'allar ma'kanında ezip tasladın', U'stimizge tas tu'nek
qaran'g'ılıqtı jawdın'+.
21 Eger bizler Qudayımızdın' atın umıtqanımızda, Basqa qudaylarg'a
qollarımızdı jayg'anımızda, 22 Onda Quday bunı bilmes pe edi?
Ol ju'rektegi sırlardı biledi+.
23 Sen sebepli ku'ni boyı bizlerdi o'ltiredi, Shalınatug'ın qoy dep, bizlerdi
esaplaydı+.
24 Tur, İye! Nege uyıqlap atırsan'?
Oyan, ma'n'gige bizlerdi taslap ketpe!+
25 Ne ushın ju'zin'di jasırıp atırsan'?
Qayg'ı ha'm azaplarımızdı ne ushın umıtasan'?
26 Bizler topıraqta jatırmız, Denemiz jerge jabısıp qaldı.
27 Tur, ja'rdem ber bizlerge, Su'yispenshiligin' haqı qutqar bizlerdi!+

44

[1] Atqarıwshılardın' jetekshisine. «Lala gu'l» namasına aytıladı. Qorax a'wladının' ayrıqsha jırı. Muhabbat qosıg'ı+

[2] Ju'regimnen go'zzal so'zler to'gildi, Patshag'a arnayman qosıg'ımdı, Tilim sheber jazıwshının' qa'lemindey bolsın.
[3] Adam ulları arasındag'ı en' sulıwısan', Miyrim to'giler tilin'nen.
Awa, Quday seni ma'n'gi jarılqag'an.
[4] Ha'y batır, dan'qın' ha'm saltanatın' menen, Belin'e qılıshın'dı bayla+.
[5] Ullılıg'ın' menen atlanıp, alg'a bas, Haqıyqat, kishipeyillik ha'm a'dalat ushın jen'iske eris!
On' qolın' tan' qalarlıq isler ko'rsetsin.
[6] Patshanın' dushpanlarının' ju'regin, O'tkir oqların' tesip o'ter.
Xalıqlar ayaqların'nın' astına jıg'ılar.
[7] Quday, taxtın' ma'n'gi-baqıy turar, Senin' patshalıq hasan' – a'dalat hasasıdur+.
[8] Sen a'dillikti su'yip, jawızlıqtı jek ko'resen', Sonın' ushın, Quday, senin' Qudayın', Dosların'nan go're ko'birek seni, Quwanısh mayı menen mayladı.
[9] Barlıq kiyimin'nen mirra, aloe ha'm kassiya xosh iyisleri shıg'adı, Pil su'yeginen bezelgen saraylarda tarlı a'sbaplardın' hawazı, Senin' kewlin'di ko'teredi!+
[10] Patsha qızları izzetli hayalların' arasında, Ofir altınları menen bezelgen xanbiyke turar on' jag'ın'da+.
[11] Tın'la, ha'y qız, qara, qulaq sal, Xalqın'dı ha'm a'ken'nin' u'yin umıt.
[12] Patsha senin' go'zzallıg'ın'a ha'wes, Xojayının' bolg'anı ushın, aldında ta'jim qıl.
[13] Qız Tir sawg'alar alıp keler, Xalıqtın' bay adamları miyrimin'e erisiwdi qa'ler.
[14] Sarayg'a kirip kiyatırg'an sol qız qanday go'zzal, Kiyimleri bezelgen altın sabaq penen.
[15] Nag'ıslı kiyimde onı alıp keler patsha aldına, Onın' artınan qızlar, onın' dosları erip keler+.
[16] Olar quwanısh ha'm shadlıq penen alıp keliner, Patshanın' sarayına kirip keler.

17 Babaların'nın' ornın ulların' alsın, Olardı ha'kim etip qoyarsan' pu'tkil
u'lkege.
18 Atın'dı a'wladtan-a'wladqa umıtılmas qılaman, Solay etip, xalıqlar seni
ma'n'gi alg'ıslaydı.

45

[1] Atqarıwshılardın' jetekshisine. Qorax a'wladının' qosıg'ı. Joqarg'ı dawısta aytıladı+

[2] Quday bizlerdin' panamız ha'm ku'shimiz, Apatta qalg'anımızda, isenimli ja'rdemshimiz+.
[3] Sonın' ushın, qorqpaymız jer qıymıldasa da, Tawlar ten'izlerdin' tu'bine qulasa da.
[4] Olardın' suwları gu'rkirep, joqarı ko'terilse de, Ku'shli tolqınlar tawlardı titiretse de+. *Selah*
[5] Bir da'rya bar, suwları quwanısh alıp keler Qudaydın' qalasına, Quday Taalanın' muxaddes ma'kanına+.
[6] Qalada Quday bolg'anı ushın, Qala hesh qashan qulamastan turar.
Tan' atıwdan, Quday og'an ja'rdem berer+.
[7] Milletler shuwlasıp, patshalıqlar qular, Qudaydın' dawısı gu'rkirep, jer ju'zi erip keter+.
[8] A'lemnin' Jaratqan İyesi bizler menen birgedur, Yaqıptın' Qudayı qorg'anımızdur. *Selah*
[9] Kelin', ko'rin' Jaratqan İyenin' islerin, Jer ju'zine alıp kelgen apatın+.
[10] Ol jer ju'zindegi sawashlardı toqtatar, Sadaqlardı sındırıp, nayzalardı bo'leklep, Qalqanlardı otqa jag'ıp, bılay der:+
[11] «Toqtan' ha'm bilin', Men Qudayman!
Men ullılanaman xalıqlar arasında, Ullılanaman jer ju'zinde!»
[12] A'lemnin' Jaratqan İyesi bizler menen birgedur, Yaqıptın' Qudayı qorg'anımızdur. *Selah*

46

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Qorax a'wladının' jırı*

[2] Ha'y, barlıq xalıqlar, shappatlan'!
Shadlıq dawısları menen Qudaydı alg'ıslan'+.
[3] Quday Taala, Jaratqan İye qanday aybatlı!
Pu'tkil du'nyanın' ullı patshası+.
[4] Ol bizlerge boysındırdı xalıqlardı, Ayag'ımızdın' astına tasladı
milletlerdi+.
[5] O'zi su'ygen Yaqıptın' maqtawlı mu'lkin, Ol tan'lap, bizlerge mu'lik qılıp
berdi. *Selah*
[6] Quday shadlıq dawısları, Jaratqan İye ka'rnay sesleri menen joqarı shıqtı.
[7] Saz shertip alg'ıslan' Qudaydı, saz shertip alg'ıslan', Saz shertip alg'ıslan'
Patshamızdı, saz shertip alg'ıslan'.
[8] Quday pu'tkil du'nyanın' patshasıdur, Saz shertip, ayrıqsha jır aytın'!+
[9] Quday muxaddes taxtına otırıp, Barlıq milletlerdin' patshası bolar.
[10] Xalıqlardın' hu'kimdarları, İbrayımnın' Qudayının' xalqı menen bir jerge
jıynalar, Qudayg'a tiyisli jer ju'zinin' patshaları, Ol ju'da' ullıdur+.

47

[1] *Qosıq. Qorax a'wladının' jırı*

[2] Jaratqan İye ullıdur!
Qudayımızdın' qalasında, muxaddes tawında, Ol asa maqtawg'a
ılayıqlıdur+.
[3] Biyik ha'm go'zzaldur, Pu'tkil jer ju'zinin' quwanıshı Sion tawı, Muxaddes
taw – ullı Patshanın' qalası+.
[4] Quday onın' bekinisi ishinde otırıp, Onın' O'zi bekkem qorg'an boladı.
[5] Mine, patshalar jıynalıp, Birgelikte Sion tawına ju'ris qıldı+.
[6] Biraq bunı ko'rip, albırap, Qorqınıshqa tu'sip, qashıp ketti.
[7] Tolg'aq tutqan hayalday, Sol jerde olardı titirew bastı+.
[8] U'lken sawda kemelerin qıyratqan shıg'ıs samalı sıyaqlı, Joq ettin'
olardı+.
[9] A'lemnin' Jaratqan İyesinin' qalasında, Qudayımızdın' qalasında, Neni
esitken bolsaq, sonı ko'rdik.
Quday onın' qa'wipsizligin ma'n'gi bekkemleydi. *Selah*
[10] Quday, Senin' İbadatxanan'da, Su'yispenshiligin' haqqında oylaymız+.
[11] Atın' sıyaqlı, Quday, Sag'an arnalg'an alg'ıs-maqtaw da, Du'nyanın' to'rt
ta'repine jayılg'andur.
On' qolın' a'dillikke tolıdur+.
[12] Senin' hu'kimin'nen quwansın Sion tawı, Shadlansın Yahuda qalaları!+
[13] Sionnın' do'geregin aylanıp ju'rin', Onın' minaraların sanap shıg'ın'.
[14] Keleshektegi a'wladın'ızg'a aytıp beriw ushın, Diywallarına dıqqatın'ızdı
qaratın', Qorg'anlarına qaran'.
[15] Bul Quday ma'n'gi-baqıy bizlerdin' Qudayımız boladı, Bizlerdi
o'mirimizdin' aqırına deyin jeteleydi.

48

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Qorax a'wladının' jırı*

[2] Tın'lan', ha'y, barlıq xalıqlar!
Qulaq salın' ha'mmen'iz, jer ju'zinde jasaytug'ınlar,+
[3] A'piwayı ha'm aqsu'yekler, bay ha'm jarlılar!
[4] Awzımnan shıg'ar danalıq so'zler, Kewlimdegi pikirim tu'sinik berer.
[5] Qulaq tu'remen hikmetli so'zlerge, Lira menen ma'nisin ashıp beremen+.
[6] Ne ushın qorqaman apat ku'nlerde, Niyeti buzıq dushpanlarım meni
qorshap alg'anda?
[7] Olar o'z mal-du'nyasına isener, Esapsız baylıqları menen maqtanar+.
[8] Hesh kim birewdin' o'mirinin' to'lemin o'tey almas, Ol ushın Qudayg'a
qun to'ley almas+.
[9] Adam o'mirinin' to'lemi qımbat, Hesh kim hesh qashan o'tey almas.
[10] Olay bolmag'anda, ma'n'gi jasar edi adamzat, Ko'rmes edi qa'bir ju'zin+.
[11] Ha'mme biler danalardın' da o'letug'ının, Aqmaq ha'm biyma'ni
adamlardın' joq bolatug'ının.
Olardın' baylıg'ın basqalar iyeler+.
[12] Jerlerine o'z atların qoysa da, Qa'birleri ma'n'gi u'yi bolıp, A'wladtan-
a'wladqa ma'kanı bolar.
[13] Abıraylı insan da ma'n'gi turmas, O'lip ketetug'ın haywang'a megzer+.
[14] O'zine isengenlerdin' aqıbeti, Olardın' so'zin maqullag'anlardın' ta'g'diri
mınaday bolar: [15] Su'riw sıyaqlı o'liler ma'kanına aydalar, *Selah*
O'lim olardın' shopanı bolar.
Tan'da haq adamlar olarg'a hu'kimdarlıq qılar, Deneleri shirip keter, O'liler
ma'kanı olardın' u'yi bolar.
[16] Biraq Quday meni o'liler ma'kanının' pa'njesinen qutqarar, Ol meni O'z
da'rgayına alar+. *Selah*
[17] Qorqpa, eger bir adam bayıp ketse, U'yinin' mal-du'nyası artıp ketse.
[18] Ol o'lgende, o'zi menen hesh na'rse alıp kete almas, Baylıg'ı da onın'
izinen qa'birge erip ketpes+.
[19] Tiri waqtında, ol o'zin baxıtlı sanasa da, Tabıslı bolg'anı ushın ko'plerden
maqtaw alsa da, [20] Ol da ata-babaları jatqan jerge ketip, Jaqtılıqtı artıq
ko'rmes+.

21 Abıraylı bolsa da, aqılsız bolg'anlar, O'lip ketetug'ın haywanlarg'a megzer+.

49

*Asaftın'*jırı*

1 Qu'diretli bolg'an Quday, Jaratqan İye so'yler, Ku'nshıg'ıstan, batısqa
deyin, Pu'tkil jer ju'zin shaqırar+.
2 Go'zzallıqta minsiz Sionnan, Quday jarqırap keler+.
3 Qudayımız keler, u'nsiz bolmas, Aldındag'ı janıp turg'an ot ha'mmesin
jalmaydı, Do'gereginde ku'shli dawıl eser+.
4 Xalqın hu'kim qılıw ushın, Jer ha'm aspandı gu'wa qılıp shaqırar:+
5 «Jıynan' aldıma sadıq qullarımdı, Qurbanlıq shalıp, Menin' menen kelisim
du'zgenlerdi».
6 Ko'kler Onın' a'dilligin ja'riyalar, Hu'kim shıg'arıwshı Qudaydın'
O'zidur+. *Selah*
7 «Ha'y, xalqım, tın'lan', Men so'yleymen, Ha'y, İzrail, sag'an qarsı gu'walıq
bereyin: Men Qudayman, senin' Qudayın'man!+
8 Qurbanlıqların' ushın, Ha'm ku'ndelikli jandırılatug'ın qurbanlıqların'
ushın, Dawa qılıp atırg'an joqpan+.
9 Qoran'dag'ı bug'ag'a da, Su'riwin'degi tekege de zar emespen.
10 Meniki tog'aydag'ı barlıq janıwarlar, Mın'-mın'lag'an tawlardag'ı
haywanlar+.
11 Tawlardag'ı barlıq quslardı bilemen, Dalalardag'ı ha'r bir jabayı haywan
Meniki.
12 Ash bolsam, soramaspan sennen, Pu'tkil du'nya ha'm onı toltırıp
turg'anlar Meniki+.
13 Men bug'anın' go'shin jeytug'ın ba edim?
Tekenin' qanın ishetug'ın ba edim?
14 Mag'an, Qudayg'a shu'kirlik qurbanlıg'ın usın, Quday Taala aldında
ishken antın'dı orınla+.
15 Azap-qayg'ı ku'nin'de shaqır Meni, Seni qutqaraman, sen de Meni
dan'qqa bo'leysen'»+.
16 Biraq Quday napa'k adamg'a bılay deydi: «Ne haqın' bar qag'ıydalarım
haqqında so'ylewge?
Ne haqın' bar kelisimimdi awzın'a alıwg'a?
17 O'zin'e bergen ta'rbiyamdı jek ko'resen', So'zlerimnen ju'z burasan'.

18 Urını ko'rgenin'de, og'an qosılasan', Buzıqlıq qılıp atırg'anlar menen
sherik bolasan'.
19 Awzın'dı jawızlıqqa ken' ashasan', Tilin' menen jalg'an so'zler
toqıysan'+.
20 Otırıp, tuwısqanın'a qarsı so'yleysen', Tuwg'an-tuwısqanın'a da jala
jawasan'.
21 Sen usılardı isledin', Men u'ndemedim, Meni de o'zin'dey dep oyladın'.
Endi seni a'shkaralap, ayıbın'dı ko'z aldın'a qoyaman+.
22 Dıqqat salın', ha'y, Qudaydı umıtqanlar!
Bolmasa, sizlerdi tilkimlep taslayman, Qutqaratug'ın hesh kim bolmaydı
sizlerdi+.
23 Mag'an shu'kir qurbanlıg'ın usıng'anlar, Meni hu'rmet qılg'an boladı.
Kim o'z jolın tuwrılap ju'rse, Sog'an O'z qutqarıwımdı ko'rsetemen».

50

[1-2] Atqarıwshılardın' jetekshisine. Dawıt Bat-Sheba menen jatqannan keyin, Natan payg'ambar onın' aldına kelgende, Dawıttın' aytqan jırı+*

[3] Quday, rehim et mag'an, Su'yispenshiligin' menen.
Jınayatlarımdı alıp tasla, Sheksiz miyrim-sha'pa'a'tin' menen+.
[4] Juwıp tasla ayıplarımdı, Pa'kle meni gu'nalarımnan+.
[5] Bilemen qılmıslarımdı, Gu'nam ha'r qashan turar ko'z aldımda+.
[6] Sag'an qarsı, jalg'ız Sag'an qarsı gu'na isledim, Senin' na'zerin'de jawızlıq bolg'an na'rsege qol urdım.
Sonın' ushın, ayıplasan' Sen haqsan', Hu'kim shıg'arg'anın'da, Sen a'dilsen'+.
[7] Mine, gu'nakar bolıp tuwılg'anman, Anamnın' qarnında-aq gu'nakar edim+.
[8] Sen adamnın' kewlinde shınlıq bolıwın qa'leysen', Jan du'nyama danalıq u'yret.
[9] Meni mayoran sho'bi menen pa'kle, taza bolayın, Juwa go'r meni, qardan da appaq bolayın+.
[10] Shadlıq ha'm quwanısh dawısın esittir mag'an, Yoshsın Sen sındırg'an su'yeklerim.
[11] Ju'zin'di bur gu'nalarımnan, Alıp tasla ayıplarımdı.
[12] Quday, mende taza ju'rek jarat, İshimdegi turaqlı ruwxtı jan'ala+.
[13] Meni da'rgayın'nan shıg'arıp taslama, Muxaddes Ruwxın'dı mennen alma.
[14] Qaytara go'r mag'an qutqarılıw shadlıg'ın'dı, Boysınıw qa'lewin oyata go'r mende.
[15] Jınayatshılarg'a Senin' jolın'dı u'yretemen, Gu'nakarlar qaytıp keler Sag'an.
[16] Keshir meni qan to'kkenim ushın, Quday, Qutqarıwshı Quday, Tilim alg'ıslaydı Senin' a'dilligin'di+.
[17] Jaratqan İye, asha go'r la'blerimdi, Awzım Sag'an alg'ıslar aytsın.
[18] Sen qa'lemeysen' qurbanlıqlardı, Bolmasa, Sag'an usınar edim, Jandırılatug'ın qurbanlıqtan da kewlin' tolmaydı+.
[19] Sag'an maqul bolatug'ın qurbanlıq – ezilgen ruwxdur, Ezilgen ha'm ta'wbe qılg'an ju'reklerden, Sen ju'z burmassan', Quday+.

20 Rehim etip, Siong'a jaqsılıq qıl, Erusalim diywalların qaytadan tikle+.
21 Sonda tuwrı usınılg'an qurbanlıqlar, Tolıg'ı menen jandırılatug'ın
qurbanlıqlar Sag'an maqul bolar.
Qurbanlıq ornın'da bug'alar usınılar+.

51

*[1-2] Atqarıwshılardın' jetekshisine. Edomlı Doeg Shauldın' aldına barıp: «Dawıt Aximelextin' u'yine kirdi», dep xabar bergen waqıtta *, Dawıttın' aytqan ayrıqsha jırı +*

[3] Ne ushın maqtanasan' jawızlıg'ın' menen, ha'y, ku'shli adam?
Qudaydın' miyrim-sha'pa'a'ti ha'mme waqıtta menin' menen birge.
[4] Tilin' menen apat keltirersen', O'tkir pa'kige uqsar tilin', Aldawg'a sen
shebersen'+.
[5] Sen jaqsılıqtan go're, jawızlıqtı, Haqıyqattan go're, o'tirikti jaqsı
ko'resen'. [6] Zıyan tiygizetug'ın so'zlerdi jaqsı ko'resen', *Selah*
O'tirikshi tildi su'yesen'.
[7] Biraq Quday seni ma'n'gi wayran qıladı, Seni uslap, shatırın'nan tartıp
shıg'aradı, Tiriler a'leminen tamırın' menen qurtadı+. *Selah*
[8] Haq adamlar bunı ko'rip, qorqadı, U'stin'nen ku'lip, bılay deydi:+
[9] «Qaran'lar, bul adam Qudayg'a qorg'anım dep su'yenbedi, Mol baylıg'ına
u'mit bayladı, Basqalarg'a qırg'ın keltirip, ku'sheydi»+.
[10] Al men Qudaydın' u'yinde jasıl za'ytu'n ag'ashındayman, Qudaydın'
su'yispenshiligine ma'n'gi-baqıy isenemen+.
[11] İslerin' ushın Sag'an ma'n'gi alg'ıs aytaman, Sadıq qulların'nın'
ja'miyetinde, İygilikli atın'a u'mit baylap, ku'temen.

52

Zab 13

[1] ●*Atqarıwshılardın' jetekshisine. Mun'lı aytılatug'ın Dawıttın' ayrıqsha jırı*

[2] Aqmaqlar o'z kewlinde: «Quday joq», der.
Olar buzıq, jerkenishli isler qılar.
Jaqsılıq qılatug'ın hesh kim joq+.
[3] Bar ma eken dep, aqıllı ha'm Qudaydı izleytug'ın, Quday ko'kten qarar
adamzatqa+.
[4] Ha'mmesi joldan azg'ırılg'an, birdey buzılg'an, Jaqsılıq qılatug'ın hesh
kim joq, Birde birewi joq!+
[5] Jawızlıq qılıwshılar, Nan jegen kibi xalqımdı jalmaytug'ınlar, Qudaydı
shaqırmaytug'ınlar hesh na'rsege tu'sinbey me+?
[6] Olar qorqınısh joq jerde qorqınıshqa tu'sedi, Quday sag'an qarsı la'shker
tartıp kelgenlerdin', Su'yeklerin shashıp taslaydı, Quday olardan ju'z
burg'anı ushın, sen olardı shermende qılasan'+.
[7] Kelse edi, İzraildın' qutqarılıwı Sionnan!
Quday O'z xalqın abadanshılıqqa ja'ne eristirse, Yaqıptın' urpaqları
shadlanıp, İzrail quwanar edi.

53

[1-2] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Tarlı saz a'sbaplarında aytıladı. Zifliler Shauldın' aldına barıp: «Dawıt bizlerdin' aramızda jasırınıp ju'ripti», – degende*, *Dawıttın' aytqan ayrıqsha jırı*+

[3] Quday, meni atın' menen qutqar, Ku'sh-qu'diretin' menen huqıqımdı qorg'a!
[4] Quday, duwamdı esite go'r, Qulaq sal awzımnan shıqqan so'zlerge.
[5] O'zge jurtlılar mag'an qarsı bas ko'terdi, Zalımlar almaqshı menin' janımdı, Olar Seni pisent etpeydi+. *Selah*
[6] Mine, Quday menin' ja'rdemshimdur, Janımdı qollap quwatlaytug'ın İyemdur.
[7] Ol dushpanlarımnın' jawızlıg'ın o'zlerine qaytarar, Qudayım, sadıqlıg'ın' haqı olardı qırıp tasla!+
[8] Sag'an o'z ıqtıyarım menen qurbanlıq usınaman, Atın'dı ta'riyipleymen, Jaratqan İye, o'ytkeni ol iygidur.
[9] Qutqardın' meni ha'r tu'rli apatlardan, Ko'zlerim ko'rdi dushpanlarımnın' jen'ilisin+.

54

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Tarlı saz a'sbaplarında aytılatug'ın Dawıttın' ayrıqsha jırı*

[2] Quday, qulaq sal duwama, Jalbarınıwıma itibarsız bolma.
[3] Qulaq salıp, tın'la meni, Tınıshsızlanıp, azap shegemen,+
[4] Dushpanlarımnın' dawısınan, jawızdın' zulımınan.
Olar basıma qayg'ı-g'am alıp keledi, G'a'zeplenip, mag'an dushpanlıq qıladı.
[5] Ju'regim sızlaydı ishimde, O'lim qorqınıshı tuwdı basıma.
[6] Seskeniw ha'm titirew bastı meni, Qa'weter qapladı denemdi.
[7] Sonda men: «Qa'nekey, kepterdey qanatlarım bolsa, Ushıp ketip, tınıshlanar edim.
[8] Shınında da, alıslarg'a ketip, Elsiz jerde ma'kanlar edim+. *Selah*
[9] Ku'shli samal ha'm boranlardan qashıp, O'zime pana tabıwg'a asıg'ar edim», – dedim.
[10] İyem, olardı aljastır, Olardın' jobaların buzıp jiber.
Qalada zorlıq ha'm ja'njeldi ko'rip turıppan+.
[11] Olar ku'ni-tu'ni qala diywallarının' u'stinde ızg'ıydı, Jawızlıq ha'm apat qala ishinde ju'z berip atır.
[12] Onın' ortasında wayranshılıq bar, Jalg'an ha'm hiylekerlik arımas maydanınan.
[13] Eger jawım meni keyise, Bunı ko'tere alar edim, Dushpanım mennen o'zin joqarı qoysa, Onnan jasırıng'an bolar edim.
[14] Biraq sen, mag'an ten'les bolg'an adam, Dostım ha'm jaqınım.
[15] Bizler sırlas dos edik, Qudaydın' u'yine birge barar edik+.
[16] O'limge duwshar bolsın dushpanlarım, Tiriley o'liler ma'kanına tu'ssin, Sebebi u'yleri ha'm ju'rekleri jawızlıqqa tolıdur+.
[17] Al men Qudaydı shaqıraman, Jaratqan İye qutqarar meni.
[18] Tu'nde, tan'da ha'm ku'ndiz, Jalbarınıp, dad salaman, Ol esitedi dawısımdı.
[19] Mag'an qarsı shıqqanlar ko'p bolsa da, Amanlıq ishinde qutqarar janımdı.
[20] A'zelden taxtta otırg'an Quday, Meni esitip, olardı *Selah* boysındıradı.

Olarda o'zgeris joq, Qudaydan qorqpaydı+.
21 Joldasım dostına qarsı qol ko'terdi, Du'zgen kelisimimizdi buzdı+.
22 Onın' awzınan pal tamadı, Biraq ju'reginde dushpanlıq.
So'zleri maydan da jag'ımlı, Biraq bular jalan'ashlang'an qılıshdur+.
23 Ju'gin'di Jaratqan İyege tapsır, Ol sag'an su'yenish boladı.
Hasla jol qoymas, Haq adamnın' qulawına+.
24 Sen, Quday, o'lim shuqırına ılaqtırasan' jawızlardı, O'mirinin' jartısın da
ko'rmes qanxor ha'm qıyanetshiler.
Al men Sag'an u'mit baylayman+.

55

[1] Atqarıwshılardın' jetekshisine. «Uzaqtag'ı u'nsiz kepter» namasına. Filist xalqı Dawıttı Gat qalasında tutıp alg'anda, onın' aytqan jırı+*

[2] Quday, mag'an rehim et, Adamlar meni quwdalap atır, Ku'ni boyı hu'jim qılıp, qısqıg'a alıp atır.
[3] Dushpanlarım ku'ni boyı izime tu'sip, meni izlep atır, Mag'an qarsı shıqqanlar ko'pdur, ullı Quday!
[4] Qorqqanımda, Sag'an u'mit baylayman.
[5] Quday, so'zin'di maqtayman, Qudayg'a u'mit baylayman, qorqpayman.
Adamzat mag'an ne qıla aladı+?
[6] Ku'ni boyı jawlarım so'zlerimdi buzıp ko'rsetedi, Olardın' oy-pikirleri mag'an jawızlıq islew.
[7] Olar til biriktirip, buqqıda jatadı, Janımdı alıw ushın, ha'r bir adımımdı an'lıydı+.
[8] Jınayatlarının' jazasınan qutılıp qala ma olar?
Quday, g'a'zebin' menen olardı jerge ur!
[9] Sergizdan ku'nlerim Senin' aldın'da esaplı, Ko'z jaslarımdı ıdısın'a salıp qoy.
Bular kitabın'da jazılg'an emes pe+?
[10] Seni shaqırg'an waqtımda, Dushpanlarım artqa sheginedi.
Mınanı bilemen: Quday men ta'repte.
[11] So'zin o'zim maqtap atırg'an Qudayg'a, So'zin o'zim maqtap atırg'an Jaratqan İyege, [12] Qudayg'a u'mit baylayman, qorqpayman, Adamzat mag'an ne qıla aladı?
[13] Quday, Sag'an bergen wa'delerimdi orınlayman, Minnetdarshılıq qurbanlıqların Sag'an arnayman+.
[14] Janımdı o'limnen qutqarıp qaldın', Ayaqlarımdı su'rnigiwden saqladın', Sonın' ushın, Quday, Senin' aldın'da, O'mir nurında ju'remen+.

56

Zab 107:2-6

1 ●*Atqarıwshılardın' jetekshisine. «Joq etpe» namasına aytıladı. Dawıttın' Shauldan qashıp, u'n'girge kirgende* ✻*aytqan jırı* +

2 Rehim et mag'an, Quday, rehim et mag'an, Janım Seni panalaydı.
Apat o'tip ketkenshe, Panalayman qanatların'nın' sayasında +.
3 Jalbarınaman Quday Taalag'a, Men ushın iygilik qılatug'ın Qudayg'a.
4 Ko'kten mag'an qutqarılıw jiberedi, Meni quwdalag'anlarg'a keyis so'z
aytadı, Quday O'z su'yispenshiligin ha'm sadıqlig'ın *Selah*
jiberedi +.
5 Janım arıslanlar arasında qaldı, Adam denesin jeytug'ınlardın' arasında
jatırman, Tisleri nayza ha'm sadaq og'ı, Tilleri o'tkir qılısh +.
6 Ko'kten de joqarı ullılana ber, Quday, Dan'qın' pu'tkil jer ju'zine jayılsın!
7 Dushpanlarım ayaqlarım astına aw tasladı, Ruwxım tu'sip ketti.
Jolıma shuqır qazdı, İshine olardın' o'zleri tu'sti +. *Selah*
8 Menin' ju'regim Sag'an sadıq, Quday, ju'regim sadıq, Seni jırlap, saz
shertemen +.
9 Oyan, ha'y janım, Oyan, ha'y arfa ha'm lira, Erte tan'dı men oyatayın! +
10 Xalıqlar arasında Seni alg'ıslayman, İye, Milletler arasında saz shertip,
Sag'an alg'ıs aytaman.
11 Su'yispenshiligin' ko'klerge jeter, Sadıqlıg'ın' bultlarg'a ulasar +.
12 Ko'kten de joqarı ullılana ber, Quday, Dan'qın' pu'tkil jer ju'zine jayılsın!

57

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. «Joq etpe» namasına aytıladı. Dawıttın' jırı+*

[2] Ha'y, hu'kimdarlar, shınında da, sizler a'dil qarar shıg'arasız ba?
Adam ulların a'dalatlıq penen hu'kim qılasız ba?
[3] Yaq, sizler ju'regin'izde nahaqlıq du'zesiz, Zorlıq shashar qolların'ız jer ju'zinde.
[4] Jawızlar ele tuwılmasınan aldın joldan adasar, Anasının' qarnında-aq adasıp, jalg'an so'yler+.
[5] Olardın' za'ha'ri jılannın' za'ha'rindey, Kobraday qulaqların bekitedi+.
[6] Jılan oynatıwshılardın' dawısın, Ku'shli porxannın' zikirin esitpeydi.
[7] Quday, olardın' awzındag'ı tislerin sındır, Arıslanlardın' jaqların sındır, Jaratqan İye!+
[8] Ag'ıp ketetug'ın suwday joq bolsın, Sadaqların kergende, oqları sınıp ketsin.
[9] Erip ketken suw o'gizindey joq bolsın, Ana qarnınan tu'sken tu'siktey, olar quyashtı ko'rmesin+.
[10] Janıp turg'an tiken qazandı qızdırmay turıp, Olardı sonshelli tez joq qıl.
[11] Jawızdan o'sh alıng'anın ko'rip, haq adam quwanar, Ayaqların jawızlardın' qanına juwar+.
[12] Sonda adamlar: «Shınında, haq adamg'a sıylıq bar, Jer ju'zinde hu'kim shıg'arıwshı Quday bar», – deydi+.

58

*[1] Atqarıwshılardın' jetekshisine. «Joq etpe» namasına aytıladı. Shaul Dawıttı o'ltiriw ushın, u'yin an'lıwg'a adam jibergende *, Dawıttın' aytqan jırı +*

[2] Qudayım, meni dushpanlarımnan qutqar!
Mag'an qarsı shıqqanlardan aman saqla+.
[3] Jınayatshılardan meni saqla, Qanxorlardan qutqar.
[4] Qara, olar janımdı alıw ushın, an'lıp jatır, Jazıg'ım ha'm gu'nam bolmasa da, Jaratqan İye, Ku'shliler mag'an qarsı birlespekte+.
[5] Ayıbım bolmasa da, Mag'an qarsı hu'jim etiwge asıg'ıp atır.
Mag'an ja'rdem beriw ushın tur, awhalıma qara!
[6] Sen, A'lemnin' Qudayı Jaratqan İye, İzrail xalqının' Qudayı, Tur, barlıq xalıqlardı jazala, Hesh bir jawız jınayatshılardı ayama. *Selah*
[7] Olar keshte qaytıp keledi, İytlerdey ırıldasıp, qalanın' ishinde ızg'ıp ju'redi+.
[8] Qara, olardın' tillerinen so'gis to'giledi, Awızlarınan qılısh shıg'adı.
Olar: «Kim bizlerdi esiter edi?» – dep oylaydı.
[9] Biraq Sen olardın' u'stinen ku'lesen', Jaratqan İye, Barlıq xalıqlardı masqara qılasan'+.
[10] Ku'sh-quwatım Sensen', Sag'an intizarman, Sen menin' qorg'anımsan', Quday!+
[11] Qudayım su'yispenshiligi menen qarsı alar meni, Meni an'lıg'an jawlarımnın' qulawın ko'rseter mag'an+.
[12] Olardı o'ltirme, bolmasa xalqım umıtıp ketedi, Qu'diretin' menen olardı gezende qılıp, tarqat, Keyin olardı jerge ur, İye, qalqanımız+.
[13] Olardın' awzınan shıqqan gu'naları ushın, Tilleri menen so'ylegen so'zleri ushın, Aytqan na'let ha'm jalg'an so'zleri ushın, O'zlerinin' menmenliginin' duzag'ına tu'ssin+.
[14] G'a'zebin' menen joq qıl olardı, Birewin de qaldırmay qırıp tasla.
Sonda Qudaydın' Yaqıp urpaqlarının' u'stinen hu'kimdar ekenin, Jer ju'zinin' shetine deyin biledi. *Selah*
[15] Dushpanlarım keshte qaytıp keler, İytlerdey ırıldasıp, qalanın' ishinde ızg'ıp ju'rer+.
[16] Awqat tabıw ushın gezer, Tu'ndi ash qarnı menen o'tkerer.

17 Al men Senin' ku'sh-qu'diretin'di jırlayman, Tan' azannan
su'yispenshiligin'di ja'riyalayman.
O'ytkeni Sen mag'an qorg'an, Apatta qalg'anımda, pana boldın'+.
18 Ku'sh-quwatım menin', saz shertip, Seni alg'ıslayman, Sen menin'
qorg'anımsan', Mag'an su'yispenshilik ko'rsetken Qudayımsan'.

59

Zab 107:7-14

1-2 ●Atqarıwshılardın' jetekshisine. «Kelisim lala gu'li» namasına aytıladı. Ta'lim ushın arnalg'an. Dawıt Aram-Naharayım ha'm Aram-Soba xalqı menen urısqannan son', İoab qaytıp kelip, on eki mın' edomlını Duz oypatlıg'ında o'ltirgende, *Dawıttın' aytqan jırı++*

3 Quday, bizlerden bas tarttın', Bizlerdin' qorg'anımızdı jarıp o'ttin',
G'a'zeplendin', endi aldıng'ı awhalımızg'a bizlerdi qaytar!+
4 Jerdi silkip, onı jardın', Jarıqların du'zet, ol shayqalıp atır.
5 Xalqın'a awır jag'daylar berdin', Tentireklep ju'rsin, dep bizlerge sharap
ishkizdin'+.
6 Dushpan oqlarınan saqlanıw ushın, O'zin'nen qorqatug'ınlarg'a bayraq
ko'tert. 7 On' qolın' menen jen'is ber, bizlerdi esit, O'z *Selah*
su'ygenlerin' qutqarılsın!
8 Quday Muxaddes ma'kanında bılay dedi: «Shadlanıp, Shexemdi bo'lemen,
Sukkot oypatlıg'ın o'lshep beremen+.
9 Gilad Menikidur, Menashshe de Meniki, Efrayım duwlıg'am, Yahuda
hu'kimdarlıq hasam.
10 Moab juwınatug'ın la'genim, Edomg'a ayaq kiyimimdi taslayman, Filist
jerinde jen'is dabılın qag'aman».
11 Kim meni qorg'anlı qalag'a alıp baradı?
Kim mag'an Edomg'a deyin jol ko'rsetedi?
12 Sen bolsan', Quday, bizlerden ju'z burdın', A'skeriy ordamızg'a basshılıq
etpey qoydın'.
13 Dushpang'a qarsı gu'reste ja'rdem ber, Adamzattın' ja'rdemi
biyhudadur+.
14 Quday, Senin' ja'rdemin' menen birge qaharmanlıq ko'rsetemiz,
Dushpanlarımızdı basqılap taslaysan'.

60

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Tarlı saz a'sbaplarında aytılatug'ın Dawıttın' jırı*

[2] Quday, esit nalamdı, Tın'la menin' duwamdı!
[3] Jerdin' arg'ı shetinen Sag'an jalbarınaman, Ju'regimdi qa'weter bastı.
Shıg'ıp bolmas ba'lent jartasqa alıp shıq meni.
[4] Sen menin' panam bolıp kiyatırsan', Dushpang'a qarsı bekkem
qorg'ansan'+.
[5] Shatırın'da ma'n'gi jasayın, Qanatların' sayasına panalayın+. *Selah*
[6] Quday, Sen wa'delerimdi esittin', Mag'an atın'nan qorqatug'ınlarg'a
beriletug'ın sıylıqtan berdin'.
[7] Patshanın' o'mirin uzaq qıl, O'mir jılları a'wladtan-a'wladqa dawam
etsin+.
[8] Qudaydın' aldında ol ma'n'gi taxtında otırsın, Onı su'yispenshiligin' ha'm
sadıqlıg'ın' menen qorg'a!
[9] Sonda saz shertip, Senin' atın'dı ma'n'gi alg'ıslayman, Ha'r ku'ni bergen
wa'demdi orınlayman+.

61

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisi Edutun ushın. Dawıttın' jırı+*

[2] Janım tek g'ana Qudayda tınıshlıq tabar, Qutqarılıw mag'an Onnan keler.
[3] Jalg'ız Ol menin' qorg'awshı jartasım, Qutqarılıwım ha'm qorg'anım, Men
hasla su'rnikpeymen+.
[4] Ha'y, dushpanlar, qıysıq diywalg'a uqsag'an, Qulayın dep turg'an qoraday
bolg'an mag'an, Qashang'a deyin hu'jim qılasız?
[5] Sizlerdin' joban'ız joqarg'ı da'rejemnen to'men tu'siriw, Jalg'an
so'zlerden la'zzet alasız, Awzın'ız benen pa'tiya berip, İshin'izden
na'let aytasız+. *Selah*
[6] Ha'y janım, jalg'ız Qudaydan tınıshlıq tap, Menin' u'mitim Onın' O'zi.
[7] Jalg'ız Quday menin' qorg'awshı jartasım, qutqarıwshım, Qorg'anım
Oldur, sonın' ushın, su'rnikpespen.
[8] Qutqarılıwım ha'm abırayım Qudaydan keler, Qu'diretli jartasım, panam
Oldur.
[9] Ha'y xalıq, ha'mme waqıtta Onnan u'mit qılın', Ju'regin'izdi Og'an ashın',
Bizlerdin' panamız Qudaydur. *Selah*
[10] Adamzat hesh na'rse emes, Awa, adam balası o'tkinshi.
Eger ta'rezige tartılsa, Olar hawadan da jen'il+.
[11] Tonawshılıqqa isenip qalma, Urlang'an malg'a u'mit baylama, Eger
baylıg'ın' ko'beyip qalsa, og'an kewil qoyma+.
[12] Quday bir ma'rte so'yledi, Bunı eki ma'rte esittim: Ku'sh-qu'diret
Qudayda+.
[13] Su'yispenshilik te Sende, İye!
Ha'r bir adamg'a qılg'an isine jarasa qaytarasan'+.

62

[1] *Dawıttın' Yahuda sho'linde aytqan jırı +*

[2] Quday, Sen menin' Qudayımsan', Seni barlıg'ım menen izleymen, Janım
Seni an'saydı, Kewip, quwrap ha'm suwsız qalg'an jerde, Denem Sag'an
intizar+.
[3] Muxaddes İbadatxanan'da na'zer tasladım Sag'an, Ku'sh-qu'diretin'di
ha'm dan'qın'dı ko'rdim.
[4] Senin' su'yispenshiligin' o'mirden abzaldur, Sonın' ushın, tilim Seni
alg'ıslar+.
[5] O'mirim boyı Sag'an alg'ıs aytaman, Senin' atın' menen qollarımdı joqarı
sozaman+.
[6] Maylı jilik jegendey janım toyadı, Shadlı dawıs penen awzım Sag'an alg'ıs-
maqtaw aytadı.
[7] To'segimde jatqanımda, Seni esleymen, Tu'ni boyı Seni oylap
shıg'aman+.
[8] Sen mag'an ja'rdemshi boldın', Qanatların'nın' sayasında shadlanıp
baqıraman+.
[9] Kewlim Sag'an bekkem baylang'an, On' qolın' meni qollap quwatlaydı.
[10] Al janımdı alıwdı qa'lep atırg'anlar, Jerdin' tu'bine tu'sip, joq boladı+.
[11] Olar qılıshtın' soqqısına duwshar bolıp, Sag'allarg'a jem boladı.
[12] Patsha bolsa, Qudaydan shadlıq tabadı, Qudaydın' atı menen ant etkenler
quwanıshın ja'riyalaydı, O'tirikshilerdin' awzı jabıladı+.

63

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Dawıttın' jırı*

[2] Quday, qulaq sal arzıma, Janımdı dushpan qorqınıshınan qorg'a+.
[3] Napa'klerdin' jawız jobasınan, Jawızlardın' toparınan saqla meni+.
[4] Olar tillerin qılıshtay etip qayrap, Za'ha'rli so'zleri oq sıyaqlı nıshandı
go'zlegen+.
[5] Olar ayıpsızg'a oq atıw ushın buqqıda jatadı, Og'an ku'tilmegende
qorqpastan atadı+.
[6] Bir-birinin' jawız niyetlerin qollap quwatlaydı, Jasırın duzaq qurıw ushın
til biriktiredi, «Bunı kim ko'rer edi?» desedi+.
[7] Olar a'dilsizlikti izlep, «A'jayıp bir joba du'zdik», – dep aytadı.
Adamzattın' ishki du'nyası ha'm ju'regi teren' sırdur.
[8] Biraq Quday olarg'a oq atadı, Tosattan olar jaraqatlanadı+.
[9] O'z tilleri menen o'z basına jetedi, Awhalın ko'rgenlerdin' ju'regi
suwlaydı+.
[10] Barlıq adamlardı qorqıw biyleydi, Olar Qudaydın' islerin ja'riyalaydı,
Onın' isleri haqqında oylanadı.
[11] Haq adam Jaratqan İyede quwanıshqa toladı, Onnan pana tabadı, Barlıq
pa'k ju'rekliler quwanıshın ja'riyalaydı+.

64

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Dawıttın' jırı. Qosıq*

[2] Quday, Sionda alg'ıs-maqtaw Sag'an tiyisli, Sag'an berilgen antlar
orınlanadı+.
[3] Sen duwalarımızdı esitesen', Barlıq adamzat Sag'an keledi+.
[4] Gu'na awırmanlıg'ınan qıynalıp ju'rgende, Sen qılmıslarımızdı
keshiresen'+.
[5] Qanday baxıtlı, ha'wlilerin'de jasawı ushın, Onı tan'lap, O'zin'e
jaqınlatqan adam!
U'yin'nin', muxaddes İbadatxanan'nın', Jaqsı jemislerine toyamız+.
[6] Qutqarıwshımız Quday, haqlıg'ın' menen, Tan' qalarlıq islerin' menen
bizlerge juwap ber.
Sen jer ju'zinin' to'rt ta'repinin', Uzaq ten'izlerdin' u'mitisen'+.
[7] Ku'sh-qu'diret penen qurallang'ansan', O'z ku'shin' menen tawlardı
jaylastırg'ansan'.
[8] Ten'izlerdin' ha'm olardın' tolqınlarının' shawqımın, Ja'ne de,
xalıqlardın' qozg'alan'ın tınıshlandırasan'+.
[9] Du'nyanın' arg'ı shetinde jasaytug'ınlar, Ka'ramatlı belgilerin'di ko'rip
qorqıwg'a tu'ser.
Shıg'ıstan batısqa deyingi xalıqlardı, Quwanıshlı dawıslarg'a toltırasan'.
[10] Jerge g'amxorlıq qılıp, onın' sho'lin qandırasan', Onı moldan bayıtasan'.
Quday, Senin' salmaların' suwg'a tolı, Adamlarg'a g'a'lle beresen', Jerdi
sog'an tayarlag'ansan'+.
[11] Qarıqların qandırıp, suwg'arasan', Biyik jerlerin tegisleysen'.
Jawının' menen onı jumsartasan', Onın' o'nimin bereketli qılasan'.
[12] İygiligin' menen jılg'a taj kiydiresen', Ju'rgen jolların'nan baylıq ag'ıp
turar.
[13] Sho'l otlaq jerge aylanar, To'beshikler shadlıqqa bo'lener+.
[14] Jaylawlar su'riwler menen qaplanar, Oypatlıqlar da'nge kiyiner, Olar
quwanıshtan baqırısıp, qosıq aytar.

65

Atqarıwshılardın' jetekshisine. Qosıq, jır

1 Ha'y, jer ju'zindegi barlıq adamlar, Ba'lent dawıs penen Qudayda
shadlanın'!+
2 Onın' ullı atın saz shertip, alg'ıslan', Og'an saltanatlı tu'rde alg'ıs aytın'!
3 Qudayg'a aytın': «Senin' islerin' qanday qorqınıshlı!
Qu'diretin'nin' ullılıg'ınan, Dushpanların' Sag'an qullıq etedi+.
4 Pu'tkil jer ju'zi Sag'an ta'jim qıladı, Olar Sag'an arnap qosıq aytadı, Awa,
saz shertip, Senin' atın'dı alg'ıslaydı»+. *Selah*
5 Kelin', Qudaydın' ne islegenlerin ko'rin'!
Qanday qorqınıshlı isler isledi adamzat ushın:+
6 Ol ten'izdi qurg'aq jerge aylandırdı*, Ata-babalarımız da'ryadan ju'rip
o'tti*, Shadlanayıq Onın' sol islerine!+
7 Qu'direti menen ma'n'gi hu'kimdarlıq etedi, Ko'zleri milletlerdi baqlap
turadı.
Qozg'alan'shılar menmenlikke berilmesin. *Selah*
8 Ha'y, xalıqlar, Qudayımızg'a alg'ıs aytın', Og'an aytqan alg'ıs-maqtawın'ız
jan'lasın.
9 Ol o'mirimizdi saqladı, Ayaqlarımızdın' tayıp ketiwine jol qoymadı.
10 Quday, Sen bizlerdi sınadın', Gu'misti otta tazalag'anday etip
tazaladın'+.
11 Bizlerdi duzaqqa jolıqtırdın', Jelkemizge awır ju'k ju'kledin'+.
12 Sawash arbaların basımızdın' u'stinen ju'rgizdin', Ottan ha'm suwdan
keship o'ttik, Biraq keyin abadanshılıqqa alıp keldin'+.
13 Jandırılatug'ın qurbanlıqlar menen U'yin'e baraman, Bergen
wa'delerimdi orınlayman+.
14 Apatta qalg'anımda, awzımnan shıqqan edi, Tilim menen bergen edim
wa'delerdi.
15 Semirtilgen haywanlardı jandırılatug'ın qurbanlıqqa beremen,
Qoshqardı tu'tetip Sag'an usınaman.
Mal ha'm tekelerdi qurbanlıq etip beremen. *Selah*
16 Kelin', tın'lan', ha'y, Qudaydan qorqatug'ınlar, Men ushın Onın' ne
islegenin sizlerge aytıp bereyin+.
17 Awzım menen Onı shaqırdım, Tilim menen Onı ullıladım.

18 Eger ju'regimde jawız niyet bolsa, Onda İye meni esitpes edi+.
19 Biraq Quday tın'ladı meni, Duwa etkenimde, dawısıma qulaq saldı.
20 Alg'ıslar bolsın Qudayg'a, Ol duwamnan bas tartpadı, Su'yispenshiligin
mennen ayamadı.

66

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Tarlı saz a'sbaplarında aytıladı. Jır. Qosıq*

[2] Quday, bizlerge miyrimli bolıp, jarılqa, Ju'zin'nin' nurı tu'ssin
u'stimizge+. [3] Solay etip, jer ju'zi Senin' jolın'dı, Barlıq *Selah*
milletler Senin' qutqarıwın'dı bilsin+.
[4] Xalıqlar Sag'an alg'ıs aytsın, Quday, Barlıq xalıqlar Sag'an alg'ıs aytsın!
[5] Milletler quwanıp, shadlanıp baqırsın, Sen xalıqlardı a'dalatlıq penen
hu'kim qılasan', Jer ju'zindegi milletlerdi jeteleysen'+. *Selah*
[6] Quday, xalıqlar Sag'an alg'ıs aytsın, Barlıq xalıqlar Sag'an alg'ıs aytsın!
[7] Jer o'z o'nimin berdi, Quday, Qudayımız bizlerdi jarılqasın+.
[8] Quday bizlerdi jarılqasın, Du'nyanın' to'rt ta'repindegiler Onnan qorqsın!

67

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Dawıttın' jırı. Qosıq*

[2] Quday qozg'aladı, tarqalıp ketedi dushpanları, Onı jek ko'rgenler aldınan
qashadı+.
[3] Samal aydag'an tu'tin sıyaqlı, Sen olardı aydap jiberesen', Otta erigen
mum sıyaqlı, Qırıladı jawızlar Qudaydın' aldında+.
[4] Al haq adamlar bolsa, quwanıshqa toladı, Qudaydın' aldında shadlanadı,
Kewillenip, yoshıp, shadlanadı+.
[5] Qudayımızdı jırlan', Saz shertip, Onın' atına alg'ıs aytın'.
Bultlar u'stinde keletug'ındı ullılan', Onın' atı – Jaratqan İye!
Onın' aldında shadlanın'!+
[6] Muxaddes ma'kanındag'ı Quday, Jetimlerdin' a'kesi, jesirlerdin' huqıqın
qorg'awshı+.
[7] Quday jalg'ız baslını u'yli qılar, Tutqınlardı aman-esen azat eter,
Qozg'alan'shılar bolsa, ıssı sho'l jerde qalar+.
[8] Quday, O'z xalqın'nın' aldında ju'rgenin'de, Sho'l arqalı ju'rgenin'de,+
[9] Qudaydın', Sinaydag'ı Qudaydın' aldında, Qudaydın', *Selah*
İzraildın' Qudayının' aldında, Jer silkindi, ko'klerden jawın jawdı+.
[10] Mol jawın jawdırdın', Quday, Ku'shsizlengen jerin'e qaytadan ku'sh
berdin'.
[11] Xalqın' ol jerge ma'kan bastı, Quday, iygiligin' menen mu'ta'jlerdi
ta'miyinledin'.
[12] İyeden xabar keledi, Ko'p hayallar mına xabardı jetkizedi: [13] «Dushpan
a'skerleri qashıp baratır, Patshaları menen birge qashıp baratır!»
U'yde qalg'an hayallar oljanı bo'lisip aladı!+
[14] Olar qanatları gu'miske, Pa'rleri sap altıng'a qaplang'an kepterge
megzer.
Ha'y, erkekler, sawash ku'ni ne ushın jaylawda jatırsız?
[15] Qu'direti ku'shli Quday patshalardı tarqatıp jibergende, Salmon tawında
qar borang'a megzedi+.
[16] Ha'y, ullı taw, Bashan tawı!
Ha'y, shoqqıları ko'p taw, Bashan tawı!
[17] Ha'y, shoqqıları ko'p taw, Quday ma'kan qılıwg'a tan'lag'an tawına,
Quday ma'n'gi ma'kan qılatug'ın tawg'a, Ne ushın qızg'anısh penen

qaraysan'+?
18 Qudaydın' sawash arbaları san-sanaqsızdur, İyemiz muxaddeslik ishinde
Sinaydan keler+.
19 Sen joqarı shıqtın', tutqınlardı tutqın ettin', Adamlardan,
qozg'alan'shılardan da sıylar qabılladın', Ol jerde jasaysan', Quday,
Jaratqan İye+.
20 Ha'r ku'ni ju'gimizdi ko'teretug'ın İyege, Bizlerdi qutqaratug'ın Qudayg'a
alg'ıslar bolsın+. 21 Qudayımız – qutqarıwshı Qudaydur, *Selah*
O'limnen qutqaratug'ın – Quday İyedur.
22 Awa, Quday O'z dushpanlarının' basın, Gu'na jolında ju'rgenlerdin'
shashlı gellesin ezedi+.
23 İye bılay deydi: «Dushpanların'dı Bashannan qaytarıp alıp kelemen,
Ten'iz tu'binde bolsa da alıp shıg'aman+.
24 Sonda ayaqların'dı olardın' qanına batırasan', İytler de qan jalap, o'z
u'lesin aladı»+.
25 Quday, Senin' jen'is ka'rwanın'nın', Qudayımnın', Patshamnın'
muxaddes İbadatxanasına, Saltanatlı kiyatırg'anı ko'riner.
26 Aldında jırshılar, keyininde sazendeler, Ortasında da'p qaqqan jas qızlar.
27 «Ha'y, sizler, İzrail tuqımınan bolg'anlar, Jıyının'ızda Qudayg'a, Jaratqan
İyege alg'ıs-maqtaw aytın'lar!»
28 Aldında en' kishkenesi Benyamin urıwı, İzinen o'z toparları menen
Yahuda basshıları keledi, Zebulon ha'm Naftaliy basshıları olarg'a
eredi+.
29 Quday, ko'rset ku'sh-qu'diretin'di, Ja'ne ko'rset bizler ushın qollang'an
ku'shin'di,+
30 Erusalimdegi İbadatxanan'nan!
Patshalar Sag'an sawg'alar alıp keledi.
31 Baqır, qamıs arasındag'ı sol bir jabayı haywang'a, Buzawlar arasında
ku'shli bug'alarday* bolg'anlarg'a.
Olar aldın'da mu'la'yim bolıp, gu'mislerin Sag'an sawg'a qılsın, Tarqatıp
jiber sawashtan ra'ha'tlenetug'ın xalıqlardı!+
32 Mısırdan elshiler keledi, Xabashstan* xalqı asıg'ıp, qolların Sag'an
sozadı+.
33-34 Jer ju'zindegi patshalıqlar, Ko'klerde, a'yyemnen bar ko'klerde aylanıp
ju'rgen Qudaydı jırlan', İyege arnap saz shertip, alg'ıs aytın', Tın'lan',

Onın' aybatlı dawısı gu'rkireydi!++ *Selah*
35 Qudaydın' qu'diretin ja'riya qılın', Onın' ullılıg'ı İzraildın' u'stinde,
Ku'sh-qu'direti ko'klerde.
36 Quday aybatlıdur O'zinin' muxaddes İbadatxanasında, İzraildın' Qudayı
ku'sh-quwat berer O'z xalqına.
Qudayg'a alg'ıslar bolsın!+

68

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. «Lala gu'l» namasına aytıladı. Dawıttın' jırı+*

[2] Quday, qutqar meni, Suwlar alqımıma keldi+.
[3] Sho'gip baratırman tu'psiz batpaqqa, Ayag'ımdı basatug'ın qattı jer joq.
Teren' suwlarg'a sho'gip kettim, Ku'shli ag'ıs meni tartıp ketpekte+.
[4] Dad salıwdan din'kem qurıdı, Tamag'ım kewip qaldı, Qudayımdı ku'tip,
ko'z nurım so'ndi+.
[5] Sebepsiz meni jek ko'retug'ınlar, Basımdag'ı shashımnan da ko'pdur.
Dushpanlarım mag'an qarsı jalg'an so'yler, Olar ku'shli, meni o'ltirmekshi,
Urlamag'an na'rsemdi qaytarıwdı talap qılar+.
[6] Quday, aqılsızlıg'ımdı O'zin' bilesen', Ayıplarım Sennen jasırın emes.
[7] Quday, A'lemnin' İyesi, Men sebepli uyatqa qalmasın Sag'an u'mit
qılg'anlar!
İzraildın' Qudayı, Seni izlegenler men sebepli shermende bolmasın!
[8] Sen ushın shıdayman so'gislerge, Shermendelik qaplaydı ju'zimdi+.
[9] Ag'a-inilerime jat adamday boldım, Anamnın' ulları ushın kelgindi
sıyaqlıman+.
[10] Senin' u'yin'e bolg'an ıqlasım ishimdi jeydi, Seni masqaralag'anlar meni
masqaralag'an boladı+.
[11] Oraza tutıp, dad salsam, Men masqara bolaman.
[12] Aza kiyim kiysem, Olarg'a ku'lki bolaman.
[13] Qala da'rwazası janında otırg'anlar, Men tuwralı o'sek toqıydı.
Ma'sku'nemler meni mısqıllap, qosıq aytadı.
[14] Biraq men Sag'an duwa etemen, Jaratqan İye, Maqul waqıtta, ullı
su'yispenshiligin'nin' sayasında, Quday, İsenimli qutqarıwın' menen
juwap ber mag'an.
[15] Meni qutqar, batpaqqa batıp ketpeyin, Meni jek ko'retug'ınlardan azat
qıl, Teren' suwlardan meni saqlap qal+.
[16] Ku'shli ag'ıs meni tartıp ketpesin, Tu'psiz suwlar meni jutpasın, Qa'bir
u'stimnen awzın jappasın.
[17] Juwap ber mag'an, Jaratqan İye, İygiliklidur su'yispenshiligin'.
Ullı rehimin' sebepli mag'an qaray burıl+.
[18] O'z qulın'nan ju'zin'di jasırma, Apat ishinde qaldım, tez juwap ber
mag'an!

19 Jaqınlap mag'an, qutqar janımdı, Dushpanlarımnan azat et meni.
20 Meni qanday masqara qılg'anın, Shermende bolıp, uyatqa qalg'anımdı
bilesen', Dushpanlarımnın' ha'mmesi Senin' qarsın'da.
21 Keyisler kewlimdi jaraqatladı, da'rtke tolg'anman, Da'rtlesetug'ın
birewdi izledim, hesh kim joq, Jigerlendiretug'ın birewdi izledim, onı
da tappadım.
22 Awqatıma olar za'ha'r saldı, Sho'llegenimde, mag'an sirke suwın berdi+.
23 Aldındag'ı dasturxanı o'zlerine qaqpan bolsın, Dosları ushın duzaq
bolsın!+
24 Ko'zlerin qaran'g'ılıq basıp, ko'rmey qalsın, Belleri ma'n'gige bu'gilip
qalsın+.
25 G'a'zebin'di to'k olardın' u'stine, Qa'ha'rin'nin' otı olardı jutsın!
26 Olardın' ma'kanı qan'ırap qalsın, Shatırlarında jasaytug'ın hesh kim
qalmasın!+
27 Olar Sen urg'an adamlardı quwg'ın qılar, Sen jaraqatlag'an adamlardın'
jarasın o'sek qılar.
28 Gu'naları u'stine gu'na qosa go'r, Sen olardı aqlama+.
29 Atları o'mir kitabınan o'shirilsin, Haq adamlar menen birge jazılmasın!+
30 Men biysharaman ha'm azap shegip atırman, Quday, qutqar meni ha'm
qa'wipsiz jerde saqla!+
31 Qudaydın' atın qosıq aytıp maqtayman, Shu'kirlik penen Onı ullılayman.
32 Bul shaqlı ha'm tuyaqlı bug'a yamasa tanadan go're, Jaratqan İyege
ko'birek maqul boladı+.
33 Ezilgenler bunı ko'rip, quwansın, Ha'y, Qudaydı izlegenler, ju'regin'iz
janlansın!
34 Jaratqan İye mu'ta'jlerdi esitedi, Tutqın bolg'an xalqın jek ko'rmeydi.
35 Og'an alg'ıs-maqtaw aytın', ha'y, aspan ha'm jer, Ten'izler ha'm ondag'ı
barlıq janıwarlar+.
36 Quday Siondı qutqaradı, Yahuda qalaların qayta tikleydi, Xalıq ornalasıp,
ol jerdi iyeleydi+.
37 Onın' qullarının' urpag'ı jerdi miyras qıladı, Onın' atın su'ygenler ol
jerge ma'kan basadı+.

69

Zab 39:13-17

1 ●*Atqarıwshılardın' jetekshisine. Dawıttın' yadqa salıw jırı +*

2 Quday, meni qutqarıwg'a, Jaratqan İye, Mag'an ja'rdem beriwge asıq!
3 Janımdı alıwdı oylag'anlar, Uyatqa qalıp, ju'zleri qızarsın!
Mag'an zıyan tiygiziwdi qa'legenler, Shermende bolıp, keynine qaytsın!+
4 «Hay-hay!» dep u'stimnen ku'lgenler, Masqara bolıp, izine qaytsın+.
5 Seni izlegenlerdin' ha'mmesi, Sen arqalı shadlıq ha'm quwanıshqa tolsın.
Senin' qutqarıwın'dı su'ygenler: «Quday ullıdur!» dep tınbastan aytsın!
6 Men biyshara ha'm g'a'rippen, Quday, tezirek kel mag'an!
Ja'rdemshim ha'm qutqarıwshım O'zin'sen', Keshikpe, Jaratqan İye!+

70

Zab 30:1-4

1 • Jaratqan İye, Seni panalayman, Shermende bolıwıma hasla jol qoyma!
2 A'dalatlıg'ın' menen qutqarıp, azat qıl meni!
Mag'an qulaq sal, qutqar meni!+
3 Panalaytug'ın jartasım bol, Ha'mme waqıtta panalawg'a ol jerge bara
alayın.
Meni qutqarıw ushın buyrıq ber, Shınında da, Sen jartasım ha'm
qorg'anımsan'+.
4 Qudayım, meni jawızlardın' qolınan, A'dalatsız ha'm zalım adamnın'
pa'njesinen qutqar!+
5 Sen menin' u'mitimsen', Quday İye, Jaslıg'ımnan Sag'an isenemen+.
6 Tuwılg'anımnan baslap, Sag'an su'yendim, Meni anamnın' qarnınan Sen
alıp shıqtın', Ha'mme waqıtta Sag'an alg'ıs-maqtaw aytaman+.
7 Ko'pler ushın o'rnek boldım, Sen menin' bekkem panamsan'.
8 Awzım tolıp tassın alg'ıs-maqtawg'a, Ku'ni boyı saltanatın'dı
ja'riyalayman+.
9 Qartayg'an shag'ımda, mennen ju'z burma, Ku'shim qaytqannan keyin,
meni ta'rk etpe!
10 Dushpanlarım mag'an qarsı til biriktirer, Meni o'ltiriwdi qa'legenler bir-
biri menen ken'eser+.
11 Olar: «Quday onı ta'rk etti, Quwıp, uslap alın'lar, Onı qutqaratug'ın hesh
kim joq!» – deydi+.
12 Quday, mennen uzaqlaspa, Qudayım, mag'an ja'rdem beriwge asıq!
13 Shermende bolıp, joq bolsın, meni ayıplawshılar, Mag'an jawızlıq
qılmaqshı bolg'anlar, Uyatqa qalıp, biyabıray bolsın+.
14 Al men ha'mme waqıtta Sennen u'mit qılaman, U'sti-u'stine Sag'an alg'ıs
aytaman.
15 Ku'ni boyı Senin' a'dil islerin'di, Qutqarıwın' tuwrısında ja'riyalayman,
Olardı sanap, ada bolmaspan+.
16 Quday İye, qu'diretin' sebepli kelemen, Senin', jalg'ız Senin' a'dilligin'di
bayan qılaman.
17 Quday, jaslıg'ımnan mag'an Sen ta'lim berdin', Elege deyin, Senin' a'jayıp
islerin'di aytıp ju'remen.

18 Shashlarım ag'arıp, qartayg'anımda da, Ta'rk etpe meni, Quday!
Ku'shin'di keleshek a'wladqa, Qu'diretin'di keyingi urpaqlarg'a jetkereyin.
19 Quday, ko'klerge jeter a'dilligin', Ullı isler qıldın' Sen, Sag'an uqsag'an
kim bar, Quday+?
20 Sen mag'an ko'p awır apatlar jiberdin', Biraq meni qaytadan
janlandırasan', Meni jerdin' tu'binen ja'ne shıg'arıp alasan'+.
21 Abırayımdı joqarılatasan', Mag'an ja'ne jubanısh beresen'.
22 Men de arfa shertip, Sag'an alg'ıs aytaman, Sadıqlıg'ın'dı qosıq etip
aytaman, Qudayım.
Lira shertip, Sag'an alg'ıs aytaman, İzraildın' Muxaddesi!+
23 Saz shertip, Sag'an alg'ıs aytqanımda, Awzımnan shadlıq dawısı shıg'ıp,
O'zin' qutqarg'an janım quwanadı.
24 Tilim ku'ni boyı Senin' a'dalatın' haqqında ja'riyalaydı, Mag'an jawızlıq
qılıwdı qa'legenler, Uyatqa qalıp, shermende boldı.

71

Sulaymannın' jırı

1 Quday, hu'kim shıg'arıwdı patshag'a, A'dalatlıg'ın'dı patshanın' ulına
sıyla+.
2 Ol Senin' xalqın'dı a'dalatlıq penen, G'a'riplerin'di tuwrılıq penen hu'kim
qılsın!+
3 Tawlar xalıqqa abadanshılıq, To'beshikler haqıyqatlıq alıp kelsin.
4 Patsha jarlılardı qorg'asın, Ka'mbag'allardın' balaların qutqarsın,
Zalımlardı ezip taslasın+.
5 Quyash ha'm ay turg'anında, Xalqın' a'wladtan-a'wladqa Sennen qorqıp
jasasın+.
6 Patshamız jan'a orılg'an atızg'a jawg'an jawında, Topıraqtı
suwg'aratug'ın bereketli jawında bolsın+.
7 Onın' da'wirinde haq adam gu'llep, jasnasın, Ay joq bolıp ketkenshe,
abadanshılıq mol bolsın+.
8 Ol hu'kimdarlıq etsin bir ten'izden ekinshi ten'izge deyin, Evfrat
da'ryasınan jer ju'zinin' shetine deyin!+
9 Onın' aldında sho'lde jasaytug'ınlar bas iysin, Dushpanları topıraq
jalasın+.
10 Tarshish ha'm ataw u'lkelerinin' patshaları, Og'an salıq alıp kelsin.
Sheba ha'm Seba patshalıqları sawg'alar usınsın+.
11 Barlıq patshalar aldında ta'jim qılsın, Pu'tkil xalıqlar og'an xızmet
etsin!+
12 Ol nala shekken jarlıg'a ja'rdem berer, Su'yenishi joq biysharanı
qutqarar+.
13 G'a'rip ha'm jarlıg'a rehimi keler, Jarlılardın' janın qutqarar.
14 Zorlıq ha'm zulımlıqtan olardı azat qılar, Olardın' qanı onın' na'zerinde
a'zizdur+.
15 Patshanın' o'miri uzaq bolsın!
Shebanın' altını og'an berilsin, Tınımsız duwa etilsin ol ushın, Ku'ni boyı
onı jarılqasın!+
16 U'lkede da'n mol bolsın, Taw baslarında da'n o'nimleri shayqalıp tursın!
Masaqları Lebanon tog'ayınday mol bolsın, Qala xalqı jerdegi sho'p yan'lı
ko'beysin!+

17 Patshanın' atı ma'n'gi jasasın, Quyash so'ngenshe, atı o'shpesin, Ol arqalı
adamlar jarılqansın, Pu'tkil xalıqlar: «Ol qanday baxıtlı», dep aytsın!+
18 Jaratqan İye Qudayg'a, İzraildın' Qudayına alg'ıslar bolsın.
Ka'ramatlar isleytug'ın jalg'ız Oldur+.
19 Onın' ullı atına ma'n'gi alg'ıslar bolsın, Pu'tkil jer ju'zi Onın' dan'qına
tolsın!
Awmiyin! Awmiyin!+
20 İshay ulı Dawıttın' duwaları usı jerde tamamlandı.

72

Asaftın' jırı

1 Quday haqıyqattan da İzrailg'a, Ju'regi pa'k bolg'anlarg'a iygilikli+.
2 Ayaqlarım tayıp kete jazladı, Sırg'anap jıg'ılıwdan sa'l qaldım.
3 Jawızlardın' abadanshılıg'ın ko'rip, Sol menmenlerge ishim ku'ydi+.
4 Olar o'mirinin' aqırına deyin, qayg'ı ne ekenin bilmes, Deneleri saw-salamat.
5 Adamzatta bolatug'ın qıyınshılıqtı ko'rmes, Basqalar sıyaqlı azap shekpes.
6 Menmenlik olardın' moynındag'ı monshag'ı, Jawızlıq u'stindegi kiyimi sıyaqlı.
7 Olardın' ko'zlerin may basqan, Ju'rekleri ta'kabbirlikke tolıp tasqan.
8 Adamlardın' u'stinen ku'lip, jawız niyette so'yler, Menmenlik etip, zulımlıq qılıwdı jobalastırar.
9 Ko'klerge qarsı awzın ashar, Tilleri menen jer ju'zin iyeler.
10 Sonın' ushın, xalıq solarg'a qaray ju'z burar, So'zlerin bolsa, suwday etip iship alar.
11 Olar bılay deydi: «Quday qalay biledi?
Quday Taalanın' xabarı bar ma edi?»+
12 Mine, usındaydur jawızlar, Ha'mme waqıtta ta'shiwishsiz jasar, O'z baylıg'ın arttırar.
13 Men biykarg'a ju'regimdi pa'k tutqan ekenmen-da', Ayıpsızban, dep qollarımdı juwg'an ekenmen-da'+.
14 Ku'ni boyı azap shegemen, Ha'r ku'ni azanda jazalanaman.
15 «Men de olar sıyaqlı so'yleyin» dep aytsam, Qıyanet etken bolar edim Senin' haqıyqıy xalqın'a.
16 Bulardı tu'siniw ushın oylang'anımda, Men ushın qıyın boldı bul.
17 Senin' muxaddes İbadatxanan'a kiremen degenshe, Tu'sinbegen edim olardın' aqıreti ne bolatug'ının+.
18 Shınında da, olardı tayg'aq jerge qoyg'ansan', Jerge qulatıp, wayran qılasan'+.
19 Olar sonshelli birden qırılıp qaladı, Qorqınıshlı apat ishinde pu'tkilley joq boladı.
20 Oyang'anda umıtılıp ketetug'ın tu's sıyaqlı, Sen qozg'alg'anda, İye, Olardı eles su'lderdey ko'rip, mensinbeysen'.

21 Ju'regim g'amg'a tolıp, Qa'lbimde da'rt payda bolg'anda, 22 Nadan bolıp
bilmegen ekenmen, Sag'an haywanday qatnasta boldım+.
23 Sonda da ha'mme waqıtta Senin' menen birgemen, Menin' on' qolımnan
uslag'ansan'.
24 Na'siyatların' menen mag'an jol ko'rsetesen', Keyin meni dan'qqa qaray
jeteleysen'.
25 Sennen basqa kimim bar aspanda?
Sennen basqanı qa'lemeymen jer ju'zinde+.
26 Denem ha'm qa'lbim ha'lsirep baratır, Biraq Quday – Sen ju'regimnin'
ku'sh-quwatısan', Menin' ma'n'gilik u'lesimsen'+.
27 Sennen uzaqlasqanlar o'lip ketedi, Qırıp taslaysan' Sag'an opasızlıq
qılg'anlardı.
28 Al men ushın Quday, Sag'an jaqın bolıw jaqsı, Barlıq islerin'di ja'riyalayın
dep, Quday İye, Seni pana qılıp aldım o'zime+.

73

Asaftın' ayrıqsha jırı

1 Quday, ne ushın bizlerden ma'n'gi bas tarttın'?
Ne ushın O'zin' bag'ıp atırg'an qoylarg'a g'a'zebin'di shashasan'+?
2 Esle o'tmishtegi iyelik qılg'an ja'miyetin'di, O'z xalqın' qılıw ushın azat
etken qa'wimin'di, O'zin' ma'kan qurg'an usı Sion tawın+.
3 Adımların'dı tiklenbey turg'an qarabaqanag'a qaray bur, Dushpan
Muxaddes orındag'ı barlıq na'rseni qıyrattı.
4 İbadatxanan'da dushpanların' qıshqırıstı, Ol jerge o'z bayraqların tikti+.
5 Olar tog'ayda terek shabıw ushın, Baltasın ko'tergen adamg'a uqsaydı.
6 Keyin olar ay balta ha'm balg'aları menen, Qıyratıp tasladı barlıq oyma
islerdi+.
7 Muxaddes ma'kanın'dı o'rtedi, Atın' ornalasqan ma'kanın'dı pu'tkilley
haramladı.
8 Olar o'z kewlinde: «Olardı pu'tkilley qurtamız», – dep, Eldegi sıyınıw
orınların o'rtep jiberdi+.
9 Ka'ramatlı belgilerin'di ko'rmeymiz, Endi payg'ambarlar da qalmadı, Bul
qashang'a deyin dawam etetug'ının biletug'ın, Hesh kim qalmadı
bizlerdin' aramızda+.
10 Quday, qashang'a deyin dushpan xor qıladı?
Jaw Senin' atın'a ma'n'gige til tiygize ala ma?
11 Ne ushın qolın'dı, on' qolın'dı artqa tartasan'?
Qoynın'nan qolın'dı shıg'arıp, olardı qırıp tasla!+
12 Quday, a'zelden menin' patshamsan', Jer ju'zine jen'is alıp kelesen'+.
13 Ku'shin' menen ten'izdi ekige bo'ldin', Ten'iz aydarhalarının' basların
suw ishinde ezdin'+.
14 Liwyatannın'* basların ezdin', Sho'lde jasaytug'ınlarg'a onı azıq qılıp
berdin'.
15 Suwdın' ko'zlerin ha'm bulaqlardı ashıp ag'ızg'an Sensen', Ag'ıp turg'an
da'ryalardı qurg'atıp taslag'an Sensen'+.
16 Ku'ndiz Seniki, tu'n de Seniki, Ay ha'm quyashtı Sen ornattın'+.
17 Sen jer ju'zinin' barlıq shegaraların ornattın', Jazdı da, qıstı da O'zin'
jarattın'+.

18 Esin'de tut, Jaratqan İye, dushpan masqaralap atır, Aqmaq xalıqlar atın'a
til tiygizip atır.
19 Qumırın'nın' janın jırtqıshlarg'a tapsırma, Biyshara bendelerin'di
ma'n'gige umıtpa+.
20 Du'zgen kelisimin'e na'zer sal, Eldin' qaran'g'ı jerleri zorlıqqa tolg'an+.
21 Ezilgen adam shermende bolıp qaytpasın, Biyshara ha'm jarlılar atın'a
alg'ıs-maqtaw aytsın.
22 Tur, Quday, O'z isin'di qorg'a, Aqmaqlardın' ku'ni boyı Seni masqara
qılıwın esle.
23 Dushpanların'nın' qıshqırıg'ın, Sag'an qarsı shıqqanlardın' tınbay
ko'terilgen shawqımın umıtpa+.

74

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. «Joq etpe» namasına aytıladı. Asaftın' jırı. Qosıq+*

[2] Alg'ıslaymız Seni, Quday, alg'ıslaymız, Atın' Senin' bizlerge jaqın,
Adamlar a'jayıp islerin'di ja'riyalaydı.
[3] Quday bılay deydi: «Belgilengen waqıt kelgende, A'dillik penen qazılıq
etemen+.
[4] Jer ju'zi ha'm onda jasaytug'ınlar shayqaladı, Biraq bekkem qıldım onın'
su'tinlerin+. [5] „Maqtanban'!“ – dedim maqtanshaqlarg'a, *Selah*
Nahaqlarg'a: „Ko'kirek ko'termen'!
[6] Ko'kiregin'izdi joqarı ko'termen'!
Menmenlik penen so'ylemen'!“ – dedim».
[7] Shıg'ıstan da, batıstan da, Tawlı sho'lden de hu'kim shıqpas.
[8] Biraq qazılıq etiwshi Quday, Birin to'menletip, ekinshisin joqarılatar+.
[9] Jaratqan İye qolında bir kese uslap tur, Ol da'mli aralaspalı ko'pirgen
sharapqa tolı.
Onnan jer ju'zindegi barlıq nahaqlarg'a quyadı, Olar tu'bine deyin onı
ishedi+.
[10] Al men Onın' islerin ma'n'gi ja'riyalayman, Saz shertip, Yaqıptın'
Qudayına alg'ıs aytaman.
[11] Ol barlıq nahaqlardın' ko'kiregin basadı, Haq adamlardın' ku'shin
joqarılatadı+.

75

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Tarlı saz a'sbaplarında aytılatug'ın Asaftın' jırı. Qosıq*

[2] Yahudada Quday belgili, İzrailda Onın' atı ullı.
[3] Onın' qonısı Salim qalasında, Jasaytug'ın ma'kanı Sionda+.
[4] Ol jerde sındırdı otlı oqlardı, Qalqan, qılısh ha'm sawash quralların+.
[5] An'g'a tolı tawlardag'ı arıslan kibi, Saltanatlı ha'm *Selah*
qu'diretlisen'.
[6] Qaza tawıp tonalg'an batır jawıngerler, Ma'n'gi uyqıg'a ketti.
Ku'shli jigitlerdin' hesh biri qolın qozg'alta almaydı+.
[7] Yaqıptın' Qudayı, Senin' qorqınıshlı dawısın'nan, Atlar ha'm arbakeshler
esten tandı+.
[8] Jalg'ız Sen aybatlısan', Kim aldın'da tura aladı g'a'zeplengenin'de+?
[9-10] Du'nyadag'ı ezilgenlerdi qutqarayın dep, Hu'kim shıg'arıw ushın
turdın', Quday, Ko'klerden hu'kimin'di ja'riyalag'anın'da, Jer ju'zi
qorqıp, tım-tırıs bolıp qaldı. *Selah*
[11] Adamzattın' g'a'zebi Senin' dan'qın'a aylanar, Qalg'an g'a'zebin O'zin'
basasan'.
[12] Wa'de berin'ler Qudayın'ız Jaratqan İyege, Orınlan'lar o'z wa'delerin'izdi.
Onın' do'gereginde bolg'an barlıg'ın'ız, Qorqınıshlı Qudayg'a sıylar alıp
kelin'+.
[13] Ol hu'kimdarlardın' ruwxın so'ndirer, Qorqınısh salar jer ju'zindegi
patshalarg'a.

76

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisi Edutun ushın. Asaftın' jırı+*

[2] Dawıslap Qudayg'a jalbarınaman, Dawıslap Qudaydı shaqıraman, Ol meni
esitedi.
[3] Qıyın ku'nimde İyeni izledim, Tu'ni menen qollarımdı tu'sirmey jaydım,
Kewlim bas tarttı jubanıshtan+.
[4] Qudaydı eslesem, ah uraman, Oy juwırtsam, ruwxım ha'lsireydi.
[5] Ko'zlerime uyqı bermeysen', Ha'wlirip ketkenlikten, so'yley *Selah*
almayman.
[6] O'tmishtegi ku'nler haqqında, O'tken jıllar haqqında oylayman+.
[7] Tu'nde aytqan qosıqlarımdı eske alaman, O'zim menen o'zim so'ylesip,
Ruwxım sorawlarg'a juwap izler: [8] İye bizlerden ma'n'gi bas tarttı ma?
Endi qaytıp hesh qashan mag'an miyrimin' tu'spey me?
[9] Onın' su'yispenshiligi ma'n'gi joq bolg'anı ma?
Bergen so'zi a'wladtan-a'wladqa dawam etpey me?
[10] Quday rehim etiwdi umıtqanı ma?
Miyrim-sha'pa'a'tinin' ornın g'a'zep basqanı ma? [11] O'zime *Selah*
o'zim bılay dedim: «Mine, menin' da'rtim – Quday Taalanın' O'z
ku'shin ko'rsetpewi».
[12] Jaratqan İyenin', Senin' islerin'di eske alaman, Burıng'ı ka'ramatların'dı
esleymen+.
[13] Senin' barlıq islerin'di tu'siniwge tırısaman, Ullı islerin' u'stinde oy
juwırtaman.
[14] Quday, jolın' muxaddesdur!
Quday, Sen sıyaqlı basqa ullı quday bar ma+?
[15] Sen – ka'ramatlar isleytug'ın Qudaysan', Xalıqlar arasında O'z
qu'diretin'di ko'rsettin'.
[16] O'z ku'shin' menen xalqın'dı, Yaqıp ha'm Yusup a'wladların azat qıldın'.
[17] Suwlar Seni ko'rip, Quday, Suwlar Seni ko'rip, qorqıp ketti. *Selah*
Tu'psiz ten'izler titiredi+.
[18] Bultlardan jawın quydı, Ko'klerden shaqmaq shaqtı, Sonda Senin'
oqların' ushtı+.
[19] Du'beley ishinde dawısın' gu'rkiredi, Jıldırımlar jer ju'zin jarıq qıldı.
Jer titirep, la'rzege keldi+.

20 Jolın' ten'iz arqalı, Soqpag'ın' ullı suwlar arqalı o'tti, İzlerin' bolsa,
ko'rinbedi+.
21 Muwsa ha'm Xaronnın' qolları menen, Xalqın'dı su'riw sıyaqlı alıp
ju'rdin'+.

77

Asaftın' ayrıqsha jırı

1 Tın'lan', ha'y xalqım, ko'rsetpelerimdi, Menin' so'zlerime qulaq tu'rin'.
2 Tımsallar aytıw ushın awzımdı ashaman, O'tmishtegi sırlı sabaqlardı
bayan etemen,+
3 Ne esitip, bilgenimizdi, Ata-babalarımızdın' bizlerge aytıp bergenin+.
4 Balalarımızdan bulardı jasırmaymız, Jaratqan İyenin' dan'qın, Onın'
ku'shin, Onın' a'jayıp islerin keleshek a'wladqa bayan etemiz+.
5 Jaratqan İye Yaqıp urpag'ına qag'ıydalar ornatıp, İzrailg'a nızam
tayınladı.
Bulardı balalarına u'yretsin dep, Ata-babalarımızg'a buyrıq berdi+.
6 Solay etip, keleshek a'wladlar bilsin, Keleshekte tuwılatug'ın balalar da,
Bulardı o'z balalarına jetkersin+.
7 So'ytip, olar Qudayg'a u'mit baylasın, Qudaydın' islerin umıtpasın, Onın'
buyrıqların orınlasın.
8 Ju'rekleri turaqlı bolmag'an, Ruwxları Qudayg'a sadıq bolmag'an, Ata-
babaları sıyaqlı o'jet, qozg'alan'shı a'wlad bolmasın+.
9 Sadaq ha'm oqlar menen qurallang'an Efrayım a'wladı, Sawash ku'ni
keynine burılıp qashtı.
10 Olar Qudaydın' kelisimin saqlamadı, Onın' nızamı boyınsha ju'riwden bas
tarttı.
11 Umıttı Onın' islerin, O'zlerine ko'rsetken ka'ramatların+.
12 Mısırda, Soan dalasında, Ol ka'ramat isledi ata-babalarının' ko'z
aldında*,+
13 Ten'izdi ekige bo'lip, olardı alıp o'tti, Suwlardı diywal sıyaqlı etip
qoydı*+.
14 Ku'ndiz bult penen, Tu'nde ottın' jaqtısı menen olardı alıp ju'rdi*+.
15 Sho'lde jartaslardı qaq ayırıp, Ten'izdey mol etip suw berdi+.
16 Jartastan bulaqlar ashıp, Suwlardı da'ryaday ag'ızdı*.
17 Biraq olar Onın' aldında gu'na islewdi, Sho'lde Quday Taalag'a qarsı bas
ko'teriwdi dawam etti: 18 Olar arnawlı tu'rde Qudaydı sınap, Kewli
ku'segen awqattı talap qıldı+.

19 Olar Qudayg'a qarsı so'ylep, bılay dedi: «Quday sho'lde dasturxan jaya
ala ma?
20 Mine, Ol tastı urıp, suw shıg'ardı, Suwdı da'rya qılıp ag'ızdı.
Endi xalqına nan bere ala ma, Go'sh penen de ta'miyinley ala ma?»*
21 Jaratqan İye bunı esitip, qattı g'a'zeplendi, Yaqıpqa qarsı otın lawlatıp,
İzrailg'a qa'ha'rin shashtı+.
22 Olar Qudayg'a isenbedi, Onın' qutqarıwınan u'mit etpedi.
23 Ol joqarıdag'ı bultlarg'a buyrıq berip, Aspan qaqpaqların ashtı+.
24 Xalıqqa jeytug'ın manna jawdırdı, Ko'ktegi da'nnen berdi olarg'a+.
25 Adamlar perishtelerdin' nanın jedi, Toyg'anınsha awqat jiberdi olarg'a*.
26 Shıg'ıs samalın estirdi aspanda, Qu'direti menen qubla samalın alıp keldi.
27 Shan'day qılıp, olarg'a go'sh, Ten'iz qumınday mol etip quslar jawdırdı+.
28 Olardı ordasının' ortasına, Ma'kan qılg'an jerdin' do'geregine qondırdı.
29 Solay etip, xalıq toyg'anınsha jedi, Qa'legeninshe olarg'a Quday berdi+.
30 Biraq olardın' ku'sewi qaytpay turıp, Awqatları ele awzında eken,
31 Qudaydın' g'a'zebi olarg'a shashıldı, En' ku'shlilerin o'ltirdi, Jerge
qulattı İzraildın' jas jigitlerin*+.
32 Bug'an qaramastan, olar dawam etti gu'na islewin, Onın' a'jayıp islerine
isenbedi+.
33 Sonın' ushın, Quday olardın' ku'nlerin biyhudalıq penen, Jılların
qorqınısh ishinde aqırına jetkerdi+.
34 Quday olardı o'ltirip baslag'anda, Olar Onı izlep, qayta bet burdı, Pu'tkil
barlıg'ı menen Qudaydı izledi.
35 Quday – o'zlerinin' qorg'awshı jartası ekenin, Quday Taala – a'mengeri
ekenin esledi+.
36 Biraq awızları menen Og'an jag'ımpazlıq qıldı, Tilleri menen Onın'
aldında o'tirik so'yledi+.
37 Onın' aldında ju'rekleri sadıq bolmadı, Onın' kelisimine biyopalıq qıldı+.
38 Degen menen, Quday rehimli, Gu'nalardı keshiredi, gu'nakarlardı joq
etpeydi, Ko'p ma'rte O'z g'a'zebin basadı, Qa'ha'rin tolıq shashpaydı+.
39 Quday olardın' ta'nnen ibarat ekenin, Esip o'tip, qaytıp kelmeytug'ın
samal ekenin esledi+.
40 Sho'lde Og'an qarsı neshshe ret bas ko'terdi, Qula du'zde Onı qapa
qıldı+.
41 Qayta-qayta sınadı Qudaydı, İzraildın' Muxaddesin irenjitti.

42 Eslemedi Onın' qu'diretli qolın, O'zlerin dushpannan qutqarg'an ku'nin.
43 Mısırda ko'rsetken belgilerin, Soan dalasında islegen ka'ramatların+.
44 Sonda Mısırdın' o'zeklerin qang'a aylandırdı, Olar suwlarınan ishe almay qaldı+.
45 Olarg'a shaqsın dep, iytshıbın, Wayran qılsın dep, qurbaqalar jiberdi+.
46 Olardın' eginlerin ha'm qol miynetlerin, Shegirtkelerge tapsırdı+.
47 Burshaq penen ju'zimzarların, Jabayı a'njir ag'ashların joq etti+.
48 Olardın' iri malların burshaqtın', Su'riwlerin jıldırımnın' astında qaldırdı+.
49 Olardın' u'stine otlı g'a'zebin shashtı, Olarg'a ashıw, qa'ha'r ha'm azap, Apat alıp keletug'ın perishtelerin jiberdi+.
50 O'z qa'ha'rine jol qoydı, Olardı o'limnen saqlamadı, Janların illetke duwshar qıldı.
51 Qırıp tasladı Mısırdag'ı barlıq tun'g'ıshlardı, Xamnın' shatırlarındag'ı belindegi ku'shinin', Birinshi jemisi bolg'an balaların+.
52 O'z xalqın qoy sıyaqlı jeteklep shıqtı, Sho'lde su'riwdey etip baslap ju'rdi+.
53 Olardı aman-esen alıp ju'rdi, olar qorqpadı, Dushpanları bolsa, ten'izge g'arq boldı*+.
54 Olardı O'zinin' muxaddes jerine, Qu'diretli on' qolı menen erisken tawlı u'lkege alıp keldi+.
55 Aldılarınan basqa xalıqlardı quwıp shıg'ardı, Jerlerin olarg'a mu'lik etip, bo'lip berdi, İzrail urıwların olardın' shatırlarına jaylastırdı+.
56 Biraq olar ele de Qudaydı sınadı, Quday Taalag'a qarsı bas ko'terdi, Onın' ta'rtiplerine boysınbadı+.
57 Ata-babaları sıyaqlı opasızlıq qılıp, qıyanet etti, Jaramsız sadaq yan'lı isenimsiz boldı+.
58 Tabınatug'ın orınları menen Onı irenjitti, Mu'sin qudayları menen Onın' qızg'anıshın oyattı+.
59 Quday bulardı esitip, g'a'zebi lawladı, İzraildan pu'tkilley ju'z burdı.
60 Adamlar arasındag'ı ma'kan jerin, Shilodag'ı Muxaddes ma'kanın ta'rk etti+.
61 O'z qu'diretin tutqınlıqqa, O'z saltanatın dushpan qolına tapsırdı*.
62 Xalqın qılısh ju'zine tapsırdı, O'z menshik xalqına g'a'zeplendi+.
63 Jas jigitlerin ot jalmadı, Jas qızlarına toy qosıqları aytılmadı.

64 Ruwxaniyleri qılıshtan o'ldi, Jesirleri joqlaw da ayta almadı+.
65 Biraq İye uyqıdan oyang'anday, Sharaptın' ta'sirinen qıshqırg'an batırday qozg'aldı+.
66 Dushpanların shegindirip, jen'iliske ushırattı, Olardı ma'n'gi shermendelikke duwshar qıldı.
67 Keyin Ol Yusuptin' urpag'ınan bas tarttı, Efrayım urıwın tan'lamadı.
68 Biraq Yahuda urıwın, O'zi su'ygen Sion tawın tan'ladı+.
69 O'z muxaddes İbadatxanasın aspan sıyaqlı qurdı, Onı jer ju'zindey etip ma'n'gi bekkemledi.
70 O'z qulı Dawıttı tan'ladı, Qoy qorasınan onı shaqırıp aldı+.
71 O'z xalqı Yaqıptı, menshigi İzraildı bag'ıw ushın, Sawlıq qoylardın' arasınan alıp keldi*+.
72 Solay etip, ol xalqına a'dalatlıq penen shopanlıq qıldı, Sheber qolları menen olardı jetekledi+.

78

Asaftın' jırı

1 Quday, basqa milletler Senin' elin'e basıp keldi, Muxaddes İbadatxanan'dı
haramladı, Erusalimdi qarabaqanag'a aylandırdı+.
2 Jem qıldı qulların'nın' o'liklerin quslarg'a, Sadıq adamların'nın' denelerin
jabayı haywanlarg'a+.
3 Qanların suwday ag'ızdı Erusalim boylap, Olardı jerleytug'ın hesh kim
bolmadı+.
4 Bizler qon'sı xalıqlarg'a masqara, Do'geregimizdegilerge ku'lki ha'm
shermende boldıq+.
5 Qashang'a deyin, Jaratqan İye, Ma'n'gi dawam ete me g'a'zebin', Ot sıyaqlı
jang'an qa'ha'rin'+?
6 G'a'zebin'di shash Seni bilmeytug'ın xalıqlarg'a, Senin' atın'dı
shaqırmaytug'ın patshalıqlarg'a+.
7 Olar Yaqıp urpaqların jalmadı, Onın' ma'kanın wayran qıldı+.
8 O'tmishtegi gu'nalardı bizlerge ju'kleme, O'z rehimin'di bizlerge tez
arada ko'rset, Bizler ju'da' ha'lsirep qaldıq+.
9 Qutqarıwshımız Quday, dan'qın'a bola, bizlerge ja'rdem ber, Azat et, O'z
atın' ushın gu'nalarımızdı keshir+.
10 Ne ushın basqa xalıqlar: «Olardın' Qudayı qayaqta?» – dep aytıwı kerek?
Qulların'nın' qanının' o'shin alg'anın'dı, O'z ko'zimiz benen ko'reyik, bunı
basqa milletler de bilsin+.
11 Tutqınlardın' dadı jetip barsın aldın'a, O'limge hu'kim etilgenlerdi, O'z
qu'diretli ku'shin' menen qutqar+.
12 Senin' atın'a til tiygizip, mazaq qılg'an qon'sı xalıqlarg'a, Jeti ese etip,
o'zlerine qaytar, İye!+
13 Al bizler Senin' xalqın' ha'm O'zin' bag'ıp atırg'an qoyların'bız.
Seni ma'n'gi ta'riyipleymiz, A'wladtan-a'wladqa Sag'an alg'ıs-maqtaw
aytamız+.

79

[1] Atqarıwshılardın' jetekshisine. Asaftın' jırı. «Lala gu'llerdin' kelisimi» namasına aytıladı+

[2] İzraildın' shopanı! Qulaq sal, Yusupti qoy sıyaqlı alıp ju'riwshi, Nurın'dı shash, kerublar arasında taxtta otırg'an+.
[3] Efrayım, Benyamin ha'm Menashshe aldında, O'z ku'shin'di ko'rset, Kelip, bizlerdi qutqar+.
[4] Quday! Bizlerdi aldıng'ı halımızg'a qaytar, Bizlerge ju'zin'nin' nurın shash, qutqarılayıq!+
[5] Jaratqan İye, A'lemnin' Qudayı!
Qashang'a deyin, xalqın'nın' duwalarına qa'ha'rlenesen'+?
[6] Bizlerge nan ornına ko'z jas berdin', Ko'z jasqa a'bden toydırdın'+.
[7] Qon'sılarımızdı bizlerge qarsı iytermeledin', Dushpanlarımız ku'ler u'stimizden.
[8] A'lemnin' Qudayı! Bizlerdi aldıng'ı halımızg'a qaytar, Bizlerge ju'zin'nin' nurın shash, qutqarılayıq!+
[9] Mısırdan bir ju'zim ag'ashın alıp kelip, Basqa xalıqlardı quwıp, onı otırg'ızdın'+.
[10] Ol ushın jer tayarlap, tazaladın', Ol tamır jayıp, eldi toltırdı.
[11] Ko'len'kesi tawlardı qapladı, Shaqaları na'ha'n kedr ag'ashın qapladı.
[12] Shaqaları sozıldı Jer Orta ten'izine deyin, Bo'rtikleri bolsa, Evfrat da'ryasına deyin+.
[13] Ne ushın qulattın' onın' diywalların?
Joldan o'tkenlerdin' ha'mmesi ju'zimin julsın dep pe+?
[14] Tog'aydag'ı don'ızlar onı qoparıp taslaydı, Jabayı haywanlar jep qoyadı.
[15] A'lemnin' Qudayı, bizlerge ju'zin'di bur, Ko'klerden qarap, na'zer sal, G'amxorlıq qıl usı ju'zim ag'ashına+.
[16] On' qolın' menen otırg'ızg'anın'dı, O'zin' ushın ku'sheytken na'lin'di qorg'a!
[17] Dushpanlarımız onı otqa jag'ıp, qırqıp atır, G'a'zebin' menen olardı o'ltir+.
[18] Ja'rdem qolın' on' ta'repin'degilerdin' u'stinde, O'zin' ushın ta'rbiyalag'an xalqın'nın' u'stinde bolsın.

19 Bizler Sennen hesh qashan bezbeymiz, Bizlerdi qayta tirilt, atın'dı
shaqıramız.
20 Jaratqan İye, A'lemnin' Qudayı!
Bizlerdi aldıng'ı halımızg'a qaytar, Bizlerge ju'zin'nin' nurın shash,
qutqarılayıq!+

80

[1] Atqarıwshılardın' jetekshisine. Tarlı a'sbaptın' shertiliwinde aytılatug'ın Asaftın' jırı+

[2] Shadlanıp baqırın' ku'sh-quwatımız bolg'an Qudayg'a, Quwanıshlı tu'rde qıshqırın' Yaqıptın' Qudayına!
[3] Qosıq aytın', da'p qag'ın', Jag'ımlı dawıslı lira ha'm arfa shertin'.
[4] Ka'rnay shertin' jan'a ayda, Tolıq ayda, bayram ku'nimizde+.
[5] Bul İzrail ushın bir qag'ıydadur, Yaqıptın' Qudayının' qararıdur.
[6] Quday Mısırg'a qarsı ju'ris qılg'anda, Ol bunı Yusup urpag'ına nızam qılıp qoydı.
Men bir tanıs bolmag'an dawıstı tın'lap turman:+
[7] «Jelken'izden ju'kti alıp tasladım, Qolların'ızdı awır sebetten azat qıldım+.
[8] Basın'ızg'a apat tu'skende, Meni shaqırdın'ız, Sonda sizlerdi qutqarıp aldım, Gu'ldirmama arasınan sizlerge juwap berdim, Meriba suwları janında sizlerdi sınadım*+. *Selah*
[9] Tın'la, xalqım, sizlerge eskertemen: İzrail, qa'ne endi, sen Mag'an qulaq salg'anın'da!+
[10] Aran'ızda basqa quday bolmasın, Jat qudayg'a tabınban'+.
[11] Seni Mısırdan alıp shıqqan, Qudayın' Jaratqan İye – Men bolaman.
Awzın'dı ash, onı toltıraman.
[12] Biraq xalqım, sen dawısıma qulaq salmadın', İzrail, sen Mag'an boysınıwdan bas tarttın'.
[13] Men de ju'reklerin'izdin' qaysarlıg'ınsha qaldırıp, Jol qoydım o'z qa'lewlerin'iz benen ju'riwin'izge+.
[14] Qa'ne endi xalqım, sen Mag'an qulaq salg'anın'da, İzrail, sen Menin' jollarım menen ju'rgenin'de!+
[15] Dushpanların'ızdı da'rhal boysındırar edim, Jawların'ızg'a qarsı qolımdı ko'terer edim!
[16] Meni jek ko'retug'ınlar Mag'an qullıq etetug'ın edi, Olardın' bul awhalı ma'n'gi dawam eter edi.
[17] Xalqım, sizlerdi en' jaqsı biyday menen azıqlandırar edim, Jartastag'ı pal menen toydırar edim»+.

81

Asaftın' jırı

1 Quday ila'hiyler jıyının basqarıp, Qudaylardın' arasında hu'kimin
ja'riyalaydı:+
2 «Qashang'a deyin, sizler jawızlardın' ta'repin alıp, Nahaq qazılıq etesiz+?
3 Ka'mbag'al ha'm jetimlerge a'dalatlıq ko'rsetin', G'a'rip *Selah*
ha'm jarlılardın' huqıqın qorg'an'+.
4 Ka'mbag'al ha'm g'a'riplerdi qutqarın', Jawızlardın' qolınan olardı azat
qılın'+.
5 Sizler hesh na'rseni bilmeysiz, tu'sinbeysiz, Qaran'g'ılıqta ju'resiz.
Jer ju'zinin' tiykarı la'rzege keledi+.
6 „Sizler qudaylarsız, Ha'mmen'iz – Quday Taalanın' ullarısız“, – dedim+.
7 Biraq sizler insan sıyaqlı o'lesiz, Ha'r qanday hu'kimdar sıyaqlı
qulaysız!»+
8 Tur, Quday, qazılıq et jer ju'zine, Pu'tkil xalıq Sag'an tiyislidur.

82

[1] *Qosıq. Asaftın' jırı*

[2] Quday, u'nsiz qalma, So'ylemey, tıp-tınısh bolma, Quday!+
[3] Mine, dushpanların' shawqım shıg'arıp, Seni jek ko'retug'ınlar bas
ko'termekte.
[4] Xalqın'a qarsı hiyleli joba du'zip, Qa'dirlegenlerin'e qarsı oylasıq
o'tkermekte+.
[5] Olar: «Kelin', olardı xalıqlar arasınan joq qılayıq, İzraildın' atı qaytadan
eske alınbasın», – deydi+.
[6] Mınalardın' ha'mmesi til biriktirip, Sag'an qarsı awqam du'zgen:
[7] Edomlılar ha'm İsmayıl urpag'ı, Moablılar ha'm Ajar urpag'ı,+
[8] Gebal, ammon ha'm amalek xalıqları, Filist xalqı ha'm Tir turg'ınları+.
[9] Assiriya da olarg'a qosılg'an, Olar Lut urpag'ına qosımsha ku'sh bolg'an+.
[10] Midyang'a ne islegen bolsan'*, Kishon sayında Sisera ha'm *Selah*
Yabinge ne qılg'an bolsan'*, Olarg'a da sonı isle+.
[11] Olar En-Dorda joq qılınıp, Jer ushın to'gin bolıp qaldı+.
[12] Olardın' aqsu'yeklerine Oreb ha'm Zeebke islegenin'di* isle, Barlıq
ko'semlerine Zebax ha'm Salmunnag'a qılg'anın'dı* qıl+.
[13] Olar: «Kelin', Qudaydın' jaylawlarına, İyelik eteyik», – degen edi.
[14] Qudayım! Olardı quyın ko'tergen shan'day, Samal ushırg'an qawıqtay
etip tasla,+
[15] Ot tog'aydı jalmag'anday, Jalın tawlardag'ı sho'plerdi ku'ydirgendey,+
[16] Boranların' menen olardı quwıp, O'z dawılların' menen qorqınıshqa
sal+.
[17] Shermendelikten qızarsın ju'zleri, Solay etip, olar Senin' atın'dı izlesin,
Jaratqan İye.
[18] Olar ma'n'gi uyatqa qalıp, qorqınıshqa tu'ssin, Xorlanıp, joq bolsın.
[19] Bilsin olar Senin' atın' Jaratqan İye ekenin, Jer ju'zinin' jalg'ız Quday
Taalası ekenin'di+.

83

[1] Atqarıwshılardın' jetekshisine. Tarlı a'sbaptın' shertiliwinde. Qorax a'wladının' jırı+

[2] Qanday a'jayıp Senin' ma'kanın', A'lemnin' Jaratqan İyesi!
[3] Janım Senin' ha'wlilerin'di an'sap, sharshadı, Ju'regim ha'm pu'tkil barlıg'ım, Tiri Qudayg'a shadlanıp baqıradı+.
[4] A'lemnin' Jaratqan İyesi, Patsham, Qudayım!
Qurbanlıq ornın'nın' qasında, Qus ta jasaw ushın o'zine orın tabar, Palapanları ushın qarlıg'ash uya qurar+.
[5] Qanday baxıtlı Senin' u'yin'de jasaytug'ınlar, Olar tınbastan Sag'an alg'ıs-maqtaw aytar!+ *Selah*
[6] Qanday baxıtlı Sennen ku'sh tapqan adam, Shın ju'rekten Siong'a barıwg'a umtılg'anlar+.
[7] Jılaw oypatlıg'ınan o'tip, Olar suw o'zeklerin ashar, Birinshi jawın ol jerdi bereketke toltırar.
[8] Jol ju'rip, olardın' ku'shine ku'sh qosılar, Sionda Qudaydın' aldında bolar.
[9] Jaratqan İye, A'lemnin' Qudayı, duwamdı tın'la, Qulaq sal, Yaqıptın' Qudayı! [10] Quday, bizlerdin' qalqanımızg'a qara, O'zin' maylag'an patshan'a na'zer sal!+ *Selah*
[11] Senin' ha'wlilerin'degi bir ku'n mın' ku'nnen artıq.
Nahaqlardın' shatırında jasawdan go're, Qudaydın' u'yinin' bosag'asında turg'anım abzal.
[12] Quday İye – quyash ha'm qalqandur, Ol miyrim ha'm dan'q berer, Minsiz ju'rgenlerden jaqsılıqtı ayamas+.
[13] A'lemnin' Jaratqan İyesi, Qanday baxıtlı Sag'an u'mit baylag'an adam!+

84

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Qorax a'wladının' jırı*

[2] Jaratqan İye, O'z elin'e miyrim ko'rsettin', Yaqıp urpag'ın abadanshılıqqa
ja'ne eristirdin'.
[3] Xalqın'nın' ayıbın keshirdin', Olardın' barlıq gu'nalarınan o'ttin'+.
[4] Pu'tkil g'a'zebin'di uslap qaldın', Lawlag'an qa'ha'rin'nen *Selah*
qayttın'+.
[5] Bizlerdi qutqarg'an Quday, aldıng'ı awhalımızg'a qaytar, Bizlerge degen
g'a'zebin'di toqtat.
[6] Ma'n'gi g'a'zeplenesen' be bizlerge?
G'a'zebin'di a'wladtan-a'wladqa dawamlaysan' ba+?
[7] Xalqın' Sende quwanısh tabıwı ushın, Bizlerdi qaytadan janlandırmaysan'
ba?
[8] Jaratqan İye, su'yispenshiligin'di ko'rset, Bizlerge qutqarıwın'dı inam et.
[9] Qudaydın', Jaratqan İyenin' so'zine qulaq tu'remen, Ol O'z xalqına,
O'zinin' sadıq adamlarına tınıshlıq so'zin aytadı, Endi olar aqılsız
jollarına qaytpasın.
[10] Onın' saltanatı elimizde ma'kanlawı ushın, So'zsiz, Onnan qorqqanlarg'a
Onın' qutqarıwı jaqın.
[11] Su'yispenshilik ha'm sadıqlıq ushırasadı, A'dillik penen tınıshlıq
su'yisedi.
[12] Sadıqlıq jerden ko'gerip shıg'adı, A'dalatlıq aspannan qaraydı.
[13] Jaratqan İye iygilikti jawdıradı, Jerimiz o'z o'nimin beredi+.
[14] A'dalatlıq Onın' aldında ju'redi, Onın' qa'demleri ushın jol tayarlaydı+.

85

Dawıttın' duwası

1 Jaratqan İye, qulaq salıp, juwap ber mag'an, Men g'a'rip ha'm
mu'ta'jben+.
2 Janımdı qorg'a, Sag'an sadıqpan, Qudayım, Sag'an u'mit baylag'an
qulın'dı qutqar!
3 Mag'an miyrim-sha'pa'a'tin'di tu'sir, İye, Sag'an ku'ni boyı jalbarınaman.
4 Qulın'nın' qa'lbin quwanıshqa toltır, Ju'regimdi ashaman Sag'an, İye+.
5 Sen iygilikli ha'm keshirimlisen', İye, Seni shaqırg'anlardın' ha'mmesine
su'yispenshiligin' mol+.
6 Qulaq sal menin' duwama, Jaratqan İye, Jalbarıng'an dawısıma dıqqat et!
7 Qıyın ku'nlerimde Seni shaqıraman, Sen meni esitesen'+.
8 Qudaylar arasında Sag'an ten'lesetug'ını joq, İye, Senin' islerin'dey isler
joq+.
9 Sen jaratqan barlıq milletler, İye, Senin' aldın'a kelip, ta'jim qıladı, Senin'
atın'dı dan'qqa bo'leydi+.
10 Sen ullısan', a'jayıp isler isleysen', Sen jalg'ız Qudaysan'+.
11 Jaratqan İye, jolın'dı mag'an u'yret, Sag'an sadıq bolıp ju'reyin, Senin'
atın'nan qorqatug'ın etip, ju'regimdi bekkemle+.
12 Quday İyem, shın ju'regim menen alg'ıslayman, Senin' atın'dı ma'n'gi
dan'qqa bo'leymen.
13 Mag'an degen su'yispenshiligin' ullı, Janımdı o'liler ma'kanının'
tun'g'ıyıg'ınan aman saqlaysan'+.
14 Quday, arsızlar mag'an qarsı ko'terildi, Qaraqshılar toparı janımdı alıw
ushın meni izlep ju'r, Olar Seni pisent etpeydi+.
15 Sen, İye, rehimli ha'm miyrimli Qudaysan', Sabır-taqatlı,
su'yispenshiligin' sheksiz ha'm sadıqsan'+.
16 Awhalıma qara, rehim qıl mag'an, Qulın'a ku'sh-quwat ber, Shorın'nın'
ulın qutqar+.
17 Qayırqomlıg'ın'nan bir belgi ko'rset mag'an, Meni jek ko'retug'ınlar
ko'rip, uyalıp qalsın.
Jaratqan İye, ja'rdem ko'rsetip, Mag'an jubanısh bergen O'zin'sen'+.

86

[1] *Qorax a'wladının' jırı. Qosıq*

[2] Jaratqan İye muxaddes tawlar u'stine Sionnın' tiykarın qurdı, Yaqıptın'
barlıq ma'kan jaylarınan go're, Sionnın' da'rwazaların su'yedi+.
[3] Qudaydın' qalası, Sen haqqında a'jayıp so'zler aytıladı+. *Selah*
[4] Quday bılay deydi: «Meni tanıytug'ınlar ishinde, Rahab ha'm Babiloniyanı
esapqa alaman.
Mine, Filistiya, Tir ha'm Xabashstan da, Sol jerde tuwılg'an».
[5] Sion haqqında bılay dep aytıladı: «Ha'r biri sol jerde tuwılg'an!
Quday Taalanın' O'zi Siondı bekkemleydi»+.
[6] Jaratqan İye xalıqlardı dizimge alg'anda, «Bul da Sionda tuwıldı», – dep
jazadı. *Selah*
[7] Jırshılar ha'm oyıng'a tu'siwshiler: «O'mirimnin' bulag'ı sendedur!» –
deydi+.

87

[1] Qosıq. Qorax a'wladının' jırı. Atqarıwshılardın' jetekshisi ushın. Mun'lı aytılatug'ın Ezraxlı Hemannın' ayrıqsha jırı +

[2] Jaratqan İye, meni qutqarıwshı Quday, Ku'ni-tu'ni aldın'a kelip, jalbarınaman+.
[3] Duwam Senin' aldın'a jetip barsın, Qulaq sal jalbarınıwıma.
[4] Janım azapqa tolı, O'mirim o'liler ma'kanına jaqınlastı+.
[5] Qa'birge kirgenler arasında dep esaplanaman, Hal-da'rmanı qalmag'an adamg'a uqsayman+.
[6] Men o'liler arasına taslang'anman, Sen endi eske almaytug'ın, Ja'rdem qolın'nan mahrum bolg'an, Qazalanıp qa'birde jatırg'anlarg'a uqsayman+.
[7] Sen meni qa'birdin' tu'bine, Qaran'g'ılıq ha'm tun'g'ıyıqqa tasladın'+.
[8] G'a'zebin' u'stimdi zildey basıp, Barlıq tolqınların' menen ezdin' meni+.
[9] Joldaslarımnan ayırdın', Meni olarg'a jerkenishli qıldın', *Selah*
Qamalıp qaldım, shıg'a almayman+.
[10] Ko'zlerim qayg'ıdan ha'lsiregen, Ha'r ku'ni Seni shaqırdım, Jaratqan İye, Qollarımdı Sag'an jaydım.
[11] Ka'ramatların'dı ko'rseter me edin' o'liler ushın?
Ruwxları turıp, Seni ta'riyipler me edi+? [12] Senin' *Selah*
su'yispenshiligin' qa'birde, Sadıqlıg'ın' nabıt bolıw ma'kanında aytıla ma?
[13] Qaran'g'ılıqta Senin' a'jayıp islerin' haqqında, Umıtılıw ma'kanında a'dalatlıg'ın' haqqında aytıla ma+?
[14] Al men, Jaratqan İye, Seni ja'rdemge shaqıraman, Qılg'an duwam tan'da jetip barar Sag'an+.
[15] Ne ushın mennen ju'z burdın', Jaratqan İye, Nege ju'zin'di mennen jasırasan'?
[16] Jaslıg'ımnan qıynalaman, o'limim jaqın qalg'an, Qorqınıshın' aldında sharasız qaldım.
[17] Qa'ha'rli g'a'zebin' u'stimnen basıp tasladı, Qorqınıshların' meni tamam qıldı+.
[18] Ku'ni boyı bular suw sıyaqlı orap aldı, Do'geregimdi pu'tkilley qorshap aldı+.

19 Doslarımnan ha'm jaqınımnan ayırdın', Tek g'ana qaran'g'ılıq joldasım
bolıp qaldı+.

88

[1] *Ezraxlı Etannın' ayrıqsha jırı +*

[2] Jaratqan İyenin' su'yispenshiligin ma'n'gi jırlayman, Sadıqlıg'ın
a'wladtan-a'wladqa ja'riyalayman+.
[3] Su'yispenshiligin' ma'n'gi ornalasqan, Sadıqlıg'ın'dı ko'klerde
bekkemledin', deymen.
[4] Sen bılay dedin': «Tan'lag'anım menen kelisim du'zdim, Qulım Dawıtqa
bılay dep ant ishtim: [5] „Urpag'ın'dı ma'n'gi bekkem qılaman, Taxtın'dı
a'wladtan-a'wladqa dawam ettiremen“».*+ *Selah*
[6] Jaratqan İye, ko'kler alg'ıslar a'jayıp islerin'di, Maqtalar sadıqlıg'ın'
perishteler jıyınında+.
[7] Ko'klerde Jaratqan İyege kim ten'lese aladı?
İla'hiy barlıqlar ishinde Jaratqan İyege uqsaytug'ını bar ma+?
[8] Perishteler ken'esinde Quday og'ada qorqınıshlı, A'tirapındag'ılardın'
ha'mmesinen aybatlı.
[9] A'lemnin' Qudayı Jaratqan İye, Sen sıyaqlı ku'shli bar ma, Jaratqan İye?
Sadıqlıg'ın' a'tirapın'dı orap alg'an+.
[10] Qutırg'an ten'izler u'stinen Sen hu'kimdarlıq qılasan', Ko'terilgen
tolqınlardı Sen tınıshlandırasan'+.
[11] Sen Rahabtı* o'liktey etip ezip tasladın', Qu'diretli qolın' menen
dushpanlardı tarqatıp jiberdin'+.
[12] Ko'kler Seniki, jer ju'zi de Seniki, Du'nyanı ha'm onı toltırıp turg'anlardı
Sen ornattın'+.
[13] Arqa ha'm qublanı O'zin' jarattın', Tabor ha'm Xermon tawları atın'
sebepli shadlanıp baqıradı+.
[14] Bilegin' ku'shli, qolın' qu'diretli, On' qolın' ha'mmesinen ba'lentte.
[15] A'dillik ha'm a'dalatlıq taxtın'nın' tiykarı, Su'yispenshilik ha'm sadıqlıq
aldın'da turadı+.
[16] Qanday baxıtlı ba'lent dawısta shadlang'an xalıq, Jaratqan İye!
Olar Senin' ju'zin'nin' nurında ju'redi+.
[17] Ku'ni boyı Senin' atın' sebepli shadlanadı, A'dilligin' arqalı joqarı
ko'teriledi.
[18] Sen dan'qqa bo'leytug'ın ku'shimizsen', Irazılıg'ın' arqalı ku'shimiz
artadı.

19 Qalqanımız Jaratqan İyeniki, Patshamız İzraildın' Muxaddesine tiyisli+.
20 Burın ayan arqalı so'ylep, O'z sadıq adamların'a bılay dedin': «Bir
jawıngerdi qollap quwatladım, Xalıq ishinen bir jigitti joqarı
ko'terdim+.
21 Qulım Dawıttı taptım, Muxaddes mayım menen onı mayladım.
22 Qolım onı qollap quwatlaydı, Bilegim og'an ku'sh beredi.
23 Dushpan onı alday almaydı, Jawızlar og'an zulımlıq qıla almaydı.
24 Jawların onın' ko'z aldında ezemen, Onı jek ko'rgenlerdi qıraman+.
25 Sadıqlıg'ım ha'm su'yispenshiligim onın' menen birge, Menin' atım
menen ol jen'iske erisedi.
26 Onın' qolın ten'izdin' u'stine, On' qolın da'ryalardın' u'stine qoyaman+.
27 Ol Meni shaqırıp, bılay deydi: „Sen menin' a'kemsen', Qudayımsan',
Qutqarıwshı jartasımsan'“+.
28 Men de onı tun'g'ısh ul qılıp alaman, Du'nyadag'ı patshalardın' en' ullısı
qılaman+.
29 Og'an bolg'an su'yispenshiligimdi ma'n'gi saqlayman, Onın' menen
du'zgen kelisimim bekkem turadı+.
30 A'wladın ma'n'gige, Taxtın ko'kler turg'ansha dawam ettiremen+.
31 Eger onın' na'sili ko'rsetpelerimnen ju'z burıp, Nızamlarım boyınsha
ju'rmese, 32 Qag'ıydalarımdı buzıp, Buyrıqlarımdı orınlamasa,
33 Jınayatları ushın tayaq penen uraman, Gu'naları ushın olardı
jazalayman+.
34 Biraq Dawıtqa bolg'an su'yispenshilikten waz keshpeymen, Sadıqlıg'ıma
nemquraydı qaramayman+.
35 Kelisimimdi buzbayman, Awzımnan shıqqan so'zimnen hasla
qaytpayman.
36 Bir ma'rte muxaddesligim haqı ant ishtim, Dawıttı aldamayman+.
37 Onın' a'wladı ma'n'gi dawam etedi, Onın' taxtı Menin' aldımda quyash
yan'lı turadı.
38 Ay sıyaqlı ma'n'gi-baqıy aman turadı, Ko'klerde sadıq gu'wa boladı»+.
39 Biraq Sen onnan jerkenip, ju'z burdın', Maylag'an patshan'a *Selah*
qattı g'a'zeplendin'+.
40 Qulın' menen du'zgen kelisimnen bas tarttın', Onın' tajın topıraqqa
bılg'adın'+.
41 Onın' barlıq diywalların qulattın', Wayran qıldın' qorg'anların+.

42 Joldan o'tkenlerdin' ha'mmesi onı tonadı, Qon'sı xalıqlarg'a masqara
boldı.
43 Jawlarının' on' qolın onnan joqarı qıldın', Barlıq dushpanların
quwanıshqa bo'ledin'.
44 O'tkir qılıshın artqa qaytardın', Sawashta onı qollap quwatlamadın'.
45 Onın' saltanatına shek qoydın', Taxtın jerge qulattın'.
46 Onın' jaslıq ku'nlerin qısqarttın', Onı shermende qıldın'+. *Selah*
47 Qashang'a deyin bul dawam etedi, Jaratqan İye?!
O'zin'di bizlerden ma'n'gi jasırasan' ba?
Qashang'a deyin, g'a'zebin' ottay lawlap janadı+?
48 Esin'e tu'sir o'mirimnin' qanshelli qısqa ekenin, Ne ushın adamzattı
biyhuda jarattın'?!+
49 Bul du'nyada o'mir su'rip, o'lim ko'rmeytug'ın, O'liler ma'kanının'
qolınan janın qutqaratug'ın adam bar ma+? *Selah*
50 Qayaqta senin' burıng'ı su'yispenshiligin', İye?
Dawıtqa sadıqlıq penen ant ishken edin'!
51 Esle, İye, qulın'nın' shermende bolg'anın, Barlıq xalıqlardın' xorlıqlı
so'zlerin ko'terip ju'rippen.
52 Esle, dushpanların'nın' masqaralawın, Maylag'an patshan'nın' ha'r bir
qa'demin masqara qılıwın.
53 Jaratqan İyege ma'n'gi alg'ıslar bolsın!
Awmiyin! Awmiyin!+

89

[1] *Qudaydın' adamı bolg'an Muwsanın' duwası+*

[2] İye, a'wladtan-a'wladqa, Bizlerdin' pana jerimiz boldın'+.
[3] Tawlar payda bolmasınan aldın, Jer ju'zi ha'm du'nyanı bar qılmasın'nan aldın, A'zelden ma'n'gige Sen – Qudaysan'+.
[4] Adamzattı topıraqqa qaytarasan', «Adam ulları topıraqqa qaytın'», – deysen'+.
[5] Senin' na'zerin'de mın' jıl o'tken bir ku'n sıyaqlı, O'tetug'ın tu'ngi bir na'wbetshilik yan'lı+.
[6] Adamlardı tasqın suw sıyaqlı ıg'ızıp ketesen', Olar tan'da umıt bolatug'ın tu's sıyaqlı, Azanda gu'llep, o'setug'ın, Al keshte solıp qalatug'ın sho'p kibi+.
[7] Joq bolıp ketemiz g'a'zebin'nen, Qorqınıshqa tu'semiz Senin' qa'ha'rin'nen.
[8] Sen ayıplarımızdı O'zin'nin' aldın'a, Jasırın gu'nalarımız ju'zin'nin' nurı aldına qoydın'+.
[9] Ku'nlerimiz g'a'zebin' astında o'ter, Jıllarımız bir dem yan'lı tawısılar.
[10] O'mirimiz jetpis jıl eken, Eger ku'shli bolsaq, seksen jıl bolar.
A'jayıp jıllarımız da mashqala ha'm qıyınshılıqta o'tti, O'mirimiz tez o'ter, ushıp ketermiz+.
[11] Kim bile alar Senin' g'a'zebin'nin' ku'shin?
Adamlar qorqqanday, ol sonday ku'shli!
[12] Dana ju'rekke iye bolıwımız ushın, O'mirimizdin' ku'nlerin sanawdı u'yret+.
[13] Bizlerge qayt, Jaratqan İye!
Qashang'a deyin bul dawam etedi?
Qulların'a rehim qıl!
[14] Tan'da bizlerdi su'yispenshiligin' menen toydır, O'mir boyı quwanıp, shadlanıp baqırayıq.
[15] Bizlerdi azapqa qaldırg'an ku'nlerin'nin', Baxıtsız jasag'an jıllarımızdın' esesine, Bizlerdi shadlıqqa bo'le.
[16] Senin' islerin' qulların'a, Saltanatın' olardın' balalarına ko'rinsin.
[17] Quday İyemiz, Senin' bizlerge miyrimin' tu'ssin, Qol miynetimizdi tabıslı qıl, Awa, qol miynetimizdi tabıslı qıl+.

90

1 Quday Taalanın' panasında jasag'an adam, Qu'direti ku'shli Qudaydın' sayasında tu'neydi+.
2 Jaratqan İyege bılay deymen: «Sen menin' panamsan', bekinisimsen', Men u'mit baylag'an Qudayımsan'»+.
3 So'zsiz Ol seni an'shının' duzag'ınan, O'ltiretug'ın illetten qutqaradı+.
4 Ol seni oraydı O'z pa'rleri menen, Onın' qanatlarının' astınan pana tabasan', Onın' sadıqlig'ı qalqanın' ha'm qorg'an diywalın' boladı+.
5 Sonda sen tu'nde qa'wip-qa'terden, Ku'ndiz ushqan oqlardan,+
6 Qaran'g'ılıqta keletug'ın illetten, Tu'ski waqıtta qırg'ın keltiretug'ın apattan qorqpaysan'.
7 Qaptalın'da mın' adam, On' ta'repin'de on mın' adam qırılsa da, Bul apatlar sag'an jaqınlamaydı.
8 Tek g'ana sen o'z ko'zin' menen, Jawız adamlardın' jazalanıwın ko'resen'+.
9 Eger Jaratqan İyeni o'z panan', Quday Taalanı ma'kanlaytug'ın jerin' qılsan',+
10 Ba'lege duwshar bolmaysan', Shatırın'a apat jaqınlamaydı+.
11 Ol perishtelerine buyrıq beredi, Perishteler barlıq jolların'dı qorg'aydı.
12 Ayag'ın'dı tasqa urıp almawın' ushın, Olar seni qollarında alıp ju'redi+.
13 Arıslan ha'm jılannın' u'stinen basıp o'tesen', Ku'shli arıslan ha'm jılandı basqılap taslaysan'+.
14 Jaratqan İye bılay deydi: «Meni su'ygeni ushın, onı qutqaraman, Menin' atımdı bilgeni ushın, onı aman saqlayman+.
15 Meni shaqırg'anda, og'an juwap beremen, Basına is tu'skende, onın' qasında bolaman, Onı qutqarıp, izzet ko'rsetemen+.
16 Og'an uzaq o'mir bag'ıshlayman, O'z qutqarıwımdı og'an ko'rsetemen»+.

91

[1] *Jır. Shabbat ushın arnalg'an qosıq*

[2] Jaratqan İyege minnetdarshılıq bildiriw, Saz shertip, Quday Taalanın' atın
alg'ıslaw,+
[3] Tan'da su'yispenshiligin'di, Tu'nde sadıqlıg'ın'dı ja'riyalaw qanday jaqsı!
[4] Bulardı on tarlı a'sbap, arfa, Ja'ne lira hawazında aytıw qanday jaqsı!
[5] İslerin' menen meni quwandırdın', Jaratqan İye, Qolların'nın' isleri
sebepli shadlanıp baqıraman.
[6] Qanday ullı islegen islerin', Jaratqan İye, Oy-pikirlerin' ju'da' teren'!+
[7] Nadan adam bunı bilmeydi, Aqmaq adam bunı tu'sinbeydi.
[8] Nahaqlar maysa sho'ptey o'sip shıqqanı menen, Jawızlıq islewshiler
jaynap-jasnag'anı menen, Olar ma'n'gige joq qılınadı.
[9] Biraq Sen ma'n'gige ullısan', Jaratqan İye+.
[10] Mine, Jaratqan İye, dushpanların' so'zsiz, Awa, so'zsiz qırılıp ketedi,
Jawızlıq islewshilerdin' ha'mmesi tarqalıp ketedi.
[11] Meni jabayı bug'aday ku'shli qıldın', Taza za'ytu'n mayı menen
mayladın'+.
[12] Dushpanlarımnın' jen'ilisin ko'rdi ko'zlerim, Mag'an qarsı shıqqan
jawızlarg'a ne bolg'anın esitti qulag'ım+.
[13] Haq adam palma ag'ashınday gu'llep jasnaydı, Lebanondag'ı kedr
ag'ashınday biyik bolıp o'sedi+.
[14] Olar Jaratqan İyenin' U'yine otırg'ızılg'an bolıp, Qudayımızdın'
ha'wlisinde gu'llep jasnaydı+.
[15] Ha'tteki, qartaysa da, miywesin beredi, Japıraqları qoyıw, tap-taza bolıp
turadı.
[16] Olar bılay dep ja'riya qıladı: «Jaratqan İye a'dalatlı! Su'yengen jartasım!
Onda hesh qashan nahaqlıq bolmas!»+

92

[1] Jaratqan İye patshalıq qılmaqta!
Ol ullılıqtı kiyim etip kiyip, Qu'diretti beline baylag'an, Du'nya bekkem ornatılg'an, terbelmeydi+.
[2] Senin' taxtın' a'zelden ornatılg'an, Sen a'zelden barsan'+.
[3] Suw tolqınları gu'rkirep shuwıldaydı, Jaratqan İye, Tolqınlar gu'rkirep dawıs shıg'aradı, Tolqınlar gu'rkirep shuwıldap, urıladı+.
[4] Joqarıdag'ı Jaratqan İye ullı suwlardın' gu'rkirewinen, Ku'shli ten'iz tolqınlarınan da qu'diretli+.
[5] Senin' qag'ıydaların' turaqlı, İbadatxanan'a muxaddeslik ma'n'gi jarasadı, Jaratqan İye.

93

1 O'sh alıwshı Quday, Jaratqan İye, O'sh alıwshı Quday, nurın'dı shash!+
2 Tur, jer ju'zin hu'kim etiwshi, Menmenlerge ılayıqlı jazasın ber!+
3 Jawızlar qashang'a deyin, Jaratqan İye, Qashang'a deyin, u'stem bolıp
shadlanadı+?
4 Awızlarınan menmen so'zler shıg'ıp, Zalımlardın' ha'mmesi maqtanıp
atır.
5 Jaratqan İye, olar xalqın'dı ezip, O'zin' tan'lag'an xalqın'a azap berip
atır+.
6 Jesir ha'm kelgindini o'ltirip, Jetimlerdi joq qılıp atır+.
7 Olar: «Jaratqan İye ko'rmeydi, Yaqıptın' Qudayı itibar bermeydi», –
deydi+.
8 Ha'y, xalıqtın' ishindegi oysızlar, dıqqat etin', Ha'y, aqmaqlar, qashan
sizlerge aqıl kiredi?
9 Qulaqtı jaratqan esitpey me?
Ko'zdi do'retken ko'rmey me+?
10 Milletlerge ta'rtip bergen, Adamzatqa bilim bergen jazalamay ma+?
11 Jaratqan İye adamzattın' pikirlerin, Ha'm onın' biyhuda ekenin biledi.
12 Jaratqan İye, qanday baxıtlı Sen ta'rtip bergen, Nızamın'dı O'zin'
u'yretken adam!+
13 Qıyın ku'nlerde og'an tınıshlıq beresen', Jawızlar ushın shuqır
qazılg'ansha, ol aman boladı.
14 Awa, Jaratqan İye xalqın taslap ketpeydi, O'z menshik xalqın ta'rk
etpeydi+.
15 Hu'kimnin' tiykarı ja'ne a'dalat boladı, A'dil adamlar onın' izine eredi.
16 Kim meni qorg'aw ushın jawızlarg'a qarsı shıg'adı?
Kim men ushın zalımlarg'a qarsı turadı?
17 Eger Jaratqan İye mag'an ja'rdem bermegende, Janım u'nsiz o'lim
ma'kanına tu'ser edi+.
18 «Ayag'ım tayıp atır», – degenimde, Senin' su'yispenshiligin' meni
qolladı, Jaratqan İye.
19 İshim qayg'ı-uwayımg'a tolıp ketkende, Senin' jubanıshın' kewlimdi
ko'terdi.
20 Qag'ıydanı ba'nelep, nahaqlıq qılg'an hu'kimdar, Senin' menen sherik
bola ala ma?

21 Olar haq adamg'a qarsı birlesedi, Ayıpsızg'a o'lim jazasın beredi+.
22 Biraq Jaratqan İye menin' qorg'anım, Qudayım, panalaytug'ın jartasım+.
23 Qudayımız Jaratqan İye olardın' jawız islerin, O'z basına keltiredi.
Jawızlıqları ushın olardı joq qıladı, Awa, olardı joq qıladı.

94

1 Kelin', Jaratqan İyege shadlanıp baqırayıq, Qutqarıwshı jartasqa
shadlanayıq+.
2 Alg'ıs aytıp, Onın' aldına keleyik, Og'an ba'lent dawıs penen qosıq
aytayıq!
3 Jaratqan İye ullı Qudaydur, Barlıq qudaylardan u'stem turıwshı ullı
patshadur+.
4 Jerdin' tun'g'ıyıqları Onın' qolında, Taw shın'ları da Og'an tiyisli.
5 Ten'iz Onıki, onı O'zi jarattı, Qurg'aq jerdi de O'z qolı menen do'retti+.
6 Kelin', ta'jim qılıp, iyileyik, Bizlerdi jaratqan Jaratqan İyenin' aldında dize
bu'geyik+.
7 Ol bizlerdin' Qudayımız, Bizler Onın' bag'ıp atırg'an xalqımız, Qolının'
astındag'ı qoylarımız.
Eger bu'gin Onın' dawısın esitsen'iz,+
8 Meribada, sol ku'ni sho'ldegi Massada bolg'anı sıyaqlı*, Tas qılman'lar
ju'reklerin'izdi.
9 İslegen islerimdi ko'rgen bolsa da, Ata-babaların'ız sol jerde Meni sınap,
tekserdi.
10 Qırıq jıl dawamında ol a'wladtan jerkenip*, bılay dedim: «Olar ju'rekleri
azg'ırılg'an xalıq, Menin' jollarımdı bilmeydi».
11 Sonlıqtan g'a'zeplenip, bılay dep ant ishtim: «Olar Menin' tınıshlıq
beretug'ın ma'kanıma hasla kirmeydi!»*+

95

1Jln 16:23-33

1 • Jaratqan İyege taza qosıq aytın'!
Ha'y, pu'tkil du'nya, Jaratqan İyege arnap qosıq aytın'!+
2 Jaratqan İyege arnap qosıq aytın', Onın' atın alg'ıslan', Ha'r ku'ni
ja'riyalan' Onın' qutqarıwın!+
3 Ja'riyalan' Onın' dan'qın milletler arasında, A'jayıp islerin barlıq xalıqlar
ishinde!+
4 Jaratqan İye ullı, maqtawg'a ju'da' ılayıqlı, Barlıq qudaylardan da
aybatlı+.
5 Xalıqlardın' barlıq qudayları jalg'an, Jaratqan İye bolsa, ko'klerdi
jaratqan+.
6 Saltanat ha'm ullılıq Onın' da'rgayında, Qu'diret ha'm go'zzallıq
muxaddes İbadatxanasında.
7 Ha'y, barlıq xalıqlar, Jaratqan İyeni alg'ıslan', Jaratqan İyenin' qu'diret
ha'm saltanatın alg'ıslan',+
8 Jaratqan İyenin' dan'qlı atına alg'ıs aytın', Sadaqalar usınıp, ha'wlisine
kirin'!
9 Muxaddes saltanatqa bo'lengen Jaratqan İyege sıyının'!
Ha'y, pu'tkil jer ju'zi, Onın' aldında titiren'!+
10 Milletler arasında: «Jaratqan İye patshalıq qılmaqta, Du'nya bekkem
ornatılg'an, qozg'almaydı, Ol xalıqlardı a'dalatlıq penen hu'kim
qıladı», – dep aytın'+.
11 Quwansın ko'kler, yoshlansın jer ju'zi!
Gu'wlesin ten'iz ha'm onın' ishindegiler!+
12 Quwansın qır ha'm onın' u'stindegiler!
Sonda shadlanıp baqıradı tog'aydag'ı terekler.
13 Kiyatırg'an Jaratqan İyenin' aldında.
Ol jer ju'zin hu'kim etiw ushın kiyatır, Du'nyanı a'dalatlıq penen,
Xalıqlardı O'z a'dilligi menen hu'kim etedi+.

96

1 Jaratqan İye patshalıq qılmaqta, Shadlansın jer ju'zi, Barlıq atawlar
quwansın!+
2 Bult ha'm qoyıw qaran'g'ılıq Onın' do'geregin qaplag'an, A'dillik ha'm
a'dalatlıq taxtının' tiykarı+.
3 Ot ju'rer Onın' aldında, A'tirapındag'ı dushpanların jandırıp jiberedi+.
4 Shaqmaqları du'nyanı jaqtılandıradı, Jer ju'zi onı ko'rip, titireydi+.
5 Jaratqan İyenin' aldında, Pu'tkil jer ju'zinin' İyesinin' aldında, Tawlar
mumday erip ketedi+.
6 Ko'kler Onın' a'dalatlıg'ın ja'riyalaydı, Pu'tkil xalıqlar ullılıg'ın ko'redi+.
7 Butqa tabınıwshılar, Jalg'an qudayları menen maqtanatug'ınlar
shermende bolsın!
Jaratqan İyege sıyının', ha'y, barlıq qudaylar!+
8 Jaratqan İye, hu'kimlerin'di esitip, Sion quwanadı, Yahuda qalaları
shadlanadı+.
9 Jer ju'zindegi en' ullısı Sensen', Jaratqan İye, Barlıq qudaylardan
u'stemsen', ullısan'+.
10 Jaratqan İyeni su'yetug'ınlar, Jamanlıqtı jek ko'rin'.
Ol sadıq qullarının' janın qorg'aydı, Olardı jawızlardın' qolınan
qutqaradı+.
11 Haq adamlarg'a nur shashılıp, Pa'k ju'rekliler quwanıshqa bo'lenedi+.
12 Ha'y, haq adamlar, Jaratqan İye menen shadlanın', Onın' muxaddes atın
ta'riyiplen'!+

97

Jır

[1] Jaratqan İyege taza qosıq aytın', Ol a'jayıp isler qıldı, Jen'is alıp keldi
Onın' on' qolı ha'm muxaddes bilegi+.
[2] Jaratqan İye milletlerge O'z jen'isin ayan etti, A'dalatlıg'ın olarg'a
ko'rsetti.
[3] İzrail xalqına bolg'an su'yispenshiligin, Olarg'a bolg'an sadıqlıg'ın esinde
saqladı, Qudayımızdın' jen'isin ko'rdi du'nyanın' to'rt ta'repi+.
[4] Pu'tkil jer ju'zi shadlanıp baqırın', Jaratqan İyege, Quwanıshlı tu'rde saz
shertip, qosıq aytın'+.
[5] Lira shertip, Jaratqan İyege alg'ıs-maqtaw aytın', Lira ha'm saz hawazları
astında!
[6] Ha'r tu'rli ka'rnaylar shertip, Ba'lent dawısta shadlanın' patshamız
Jaratqan İyenin' aldında+.
[7] Gu'wlesin ten'iz ha'm onın' ishindegiler, Jer ju'zi ha'm onda
jasaytug'ınlar+.
[8] Da'ryalar qol shappatlasın, Tawlar birgelikte shadlanıp baqırsın,+
[9] Jaratqan İyenin' aldında!
Ol jer ju'zin hu'kim etiw ushın kiyatır.
Ol du'nyanı a'dalatlıq penen, Xalıqlardı ten'lik penen hu'kim etedi+.

98

[1] Jaratqan İye patshalıq qılmaqta, Titiresin xalıqlar!
Kerublar arasındag'ı taxtına otır, Shayqalsın jer ju'zi!+
[2] Sionda Jaratqan İye ullı, Ol barlıq xalıqlardan da joqarı+.
[3] Olar Senin' ullı ha'm aybatlı atın'dı alg'ıslasın!
Ol muxaddesdur.
[4] A'dalatlıqtı su'yetug'ın qu'diretli Patsha, Sen a'dillikti ornattın', Yaqıp urpag'ında a'dalatlıq ha'm a'dillik ornattın'+.
[5] Qudayımız Jaratqan İyeni ullılan', Onın' ayaq qoyg'ıshının' aldına jıg'ılıp, sıyının'!
Ol muxaddesdur.
[6] Onın' ruwxaniyleri arasında Muwsa menen Xaron da bar edi, Samuel de Onın' atın aytıp shaqırg'anlar arasında edi.
Olar Jaratqan İyege jalbarındı, Ol da olarg'a juwap berdi+.
[7] Minara sıyaqlı bult ishinen olar menen so'ylesti, Olar Onın' buyrıqlarına, O'zlerine berilgen qag'ıydalarg'a a'mel qıldı+.
[8] Qudayımız Jaratqan İye, Sen olarg'a juwap berdin', İslegen jawızlıqları ushın jazalasan' da, Keshiriwshi Quday boldın'+.
[9] Qudayımız Jaratqan İyeni ullılan', Sıyının' Og'an muxaddes tawında!
Qudayımız Jaratqan İye muxaddesdur!+

99

Minnetdarshılıq jırı

1 Pu'tkil du'nya, ba'lent dawısta Jaratqan İyege shadlanın'!+
2 Quwanıshlı tu'rde Og'an xızmet qılın', Ba'lent dawısta shadlanıp, Onın' da'rgayına barın'!
3 Jaratqan İye – Quday ekenin ta'n alın'lar, Ol bizlerdi jarattı, bizler de Og'an tiyislimiz, Onın' xalqımız, bag'ıp atırg'an qoylarımız+.
4 Da'rwazalarına maqtawlar menen, Ha'wlilerine alg'ıs penen kirin'! Onı ta'riyiplep, atın alg'ıslan'!+
5 Jaratqan İye iygilikli, Su'yispenshiligi dawam eter ma'n'gi, Sadıqlıg'ı a'wladtan-a'wladqa dawam etedi+.

100

Dawıttın' jırı

1 Su'yispenshilik ha'm a'dillikti qosıq qılıp aytaman, Saz shertip, Seni
alg'ıslayman, Jaratqan İye+.
2 Minsiz joldan ju'riwge dıqqatlı bolaman, Mag'an qashan kelesen'?
Pa'k ju'rek penen o'mir su'remen u'yimde+.
3 Jerkenishli na'rseden ko'zlerim jıraq boladı, Qıysıq jollardı jaman
ko'remen, Onday islerdin' mag'an jabısıwına jol qoymayman.
4 Azg'ın ju'rek mennen awlaq bolsın, Jawızlıqtı biliwdi de qa'lemeymen.
5 Dostının' artınan mısh-mısh aytqannın' u'nin o'shiremen, Ta'kabbir ha'm
menmen adamlarg'a taqatım joq+.
6 Ko'zim eldegi sadıq adamlardın' u'stinde boladı, Olardın' janımda bolıwın
qa'leymen, Minsizlik jolınan ju'retug'ın adam, Mag'an xızmet etedi.
7 Hiylekerlik qılatug'ın menin' sarayımda jasamaydı, O'tirik so'yleytug'ın
ko'z aldımda tura almaydı.
8 Ha'r tan'da eldegi jawızlardı joq qılaman, Barlıq zalımlardı Jaratqan
İyenin' qalasınan joq qılaman+.

101

[1] *Ezilgen biysharanın' Jaratqan İyege o'z da'rtin aytıp, etken duwası+*

[2] Jaratqan İye, duwamdı esit, Pa'riyadım Sag'an jetip barsın.
[3] Qıyın ku'nimde ju'zin'di mennen jasırma, Qulaq sal menin' dawısıma,
Seni shaqırg'anımda, tez juwap ber mag'an.
[4] O'mirim tu'tindey joq bolıp, Su'yeklerim ottay janıp atır+.
[5] Ju'regim quwrag'an sho'ptey bolıp qaldı, Awqat jewdi de umıttım+.
[6] Dad salıp, ahıw-nala shekkenlikten, Etim su'yeklerime jabısqan.
[7] Men qula du'zdegi uzaqshag'a uqsayman, Qarabaqanag'a aylang'an
jerlerdegi bayıwlı sıyaqlıman+.
[8] Ko'zime uyqı kelmeydi, Tam basındag'ı jalg'ız bir qus yan'lıman.
[9] Ku'ni boyı dushpanlarım meni mazaq qıladı, Meni mazaqlawshılar atımdı
na'let aytıw ushın qollanadı+.
[10] Nan ornına ku'l jep atırman, Ko'z jasımdı ishimligime aralastıraman+.
[11] Senin' ashıw ha'm qa'ha'rin' sebepli usınday qılıp atırman.
Awa, Sen meni ko'terip, ılaqtırdın'.
[12] Keshki waqıttag'ı ko'len'kege uqsaydı o'mirim, Sho'p sıyaqlı, sarg'ayıp
solıp atırman+.
[13] Biraq Sen, taxtın'da ma'n'gi otırasan', Jaratqan İye, Senin' dan'qın'
a'wladtan-a'wladqa dawam etedi+.
[14] Ornın'nan turıp, Siong'a rehim et, Og'an miyrim-sha'pa'a't
ko'rsetetug'ın waqıt keldi, Belgilengen waqıt-saat jetip keldi+.
[15] Qulların' onın' tasların da qa'dirleydi, Onın' topırag'ı ushın janları
ashıydı+.
[16] Milletler Jaratqan İyenin' atınan, Jer ju'zindegi patshalar Onın'
saltanatınan qorqadı+.
[17] Jaratqan İye Siondı qayta tikleydi, O'z saltanatı menen payda boladı+.
[18] Gedeylerdin' duwasına qulaq saladı, Pa'riyadınan bas tartpaydı.
[19] Ele tuwılmag'an xalıq Jaratqan İyege alg'ıs-maqtaw aytsın, Mınalar
keyingi a'wlad ushın jazılsın:+
[20-21] Tutqınlardın' nalasın tın'law ushın, O'limge hu'kim etilgenlerdi
qutqarıw ushın, Jaratqan İye joqarıdag'ı muxaddes ma'kanınan qaradı,
Ko'klerden jer ju'zine na'zer tasladı++.

22 Solay etip, Jaratqan İyenin' atı Sionda, Alg'ıs-maqtaw Erusalimde
ja'riyalanadı+.
23 Xalıqlar ha'm patshalıqlar, Jaratqan İyege sıyınıw ushın jıynaladı.
24 O'mir jolımda Ol meni ku'shten qaldırdı, O'mir jasımdı qısqarttı.
25 Men bılay dedim: «Qudayım, o'mirimnin' jartısında janımdı alma!
Senin' jılların' dawam eter a'wladtan-a'wladqa!+
26 A'zelden jer ju'zin ornattın', Ko'kler Senin' qolların'nın' do'retpesi+.
27 Olar joq boladı, al Sen dawam etesen', Olardın' ha'mmesi kiyimdey tozıp
qaladı, Shapanday etip olardı almastırasan', Olar joq bolıp ketedi+.
28 Biraq Sen o'zgermeysen', Hesh tawısılmaydı Senin' jılların'+.
29 Qulların'nın' balaları usı jerdi ma'kanlaydı, A'wladları Senin' aldın'da
qa'wipsiz jasaydı»+.

102

Dawıttın' jırı

1 Jaratqan İyege alg'ıslar ayt, ha'y janım!
Onın' muxaddes atına alg'ıslar ayt, ha'y pu'tkil barlıg'ım!+
2 Jaratqan İyege alg'ıslar ayt, ha'y janım!
Umıtpa Onın' barlıq jaqsılıqların!
3 Barlıq ayıplarımdı keshiretug'ın, Ha'mme keselime shıpa beretug'ın,+
4 Janımdı o'lim shuqırınan azat etetug'ın, Su'yispenshilik ha'm rehim tajın kiydiretug'ın,+
5 O'mirimdi iygilik penen toltıratug'ın Ol, Meni bu'rkittey etip, jaslıg'ımdı tikleydi+.
6 Jaratqan İye barlıq ezilgenlerge, Haqlıq ha'm a'dalatlıq qıladı.
7 O'z jolların Muwsag'a, İslerin izraillılarg'a ko'rsetti.
8 Jaratqan İye rehimli ha'm miyrimli, Ol sabır-taqatlı ha'm su'yispenshiligi sheksiz+.
9 Ol ba'rqulla ayıplay bermeydi, Ma'n'gige kek te saqlamaydı+.
10 Bizlerge gu'nalarımızg'a qarap qatnas qılmaydı, Jamanlıqlarımızdı o'zimizge qaytarmaydı+.
11 Ko'kler jer ju'zinen qanshelli joqarı bolsa, Onın' O'zinen qorqatug'ınlarg'a bolg'an su'yispenshiligi de sonshelli ullı+.
12 Shıg'ıs batıstan qanshelli uzaq bolsa, Ol jınayatlarımızdı bizlerden sonshelli uzaqlastırdı+.
13 A'ke balalarına qanday rehim qılsa, Jaratqan İye de O'zinen qorqatug'ınlarg'a sonday rehim qıladı+.
14 Ol bizlerdin' qanday jaralg'anımızdı biledi, Topıraqtan ekenimizdi umıtpaydı+.
15 Adamzattın' o'miri sho'pke uqsaydı, Daladag'ı gu'ldey bolıp gu'lleydi+.
16 Samal eskende, joq bolıp ketedi, Bolg'an jeri onı qaytıp tanımaydı+.
17-18 Biraq Jaratqan İye O'zinen qorqatug'ınlardı ma'n'gi su'yedi, Onın' kelisimine a'mel qılg'anlardın', Ha'm pa'rmanlarına muqıyatlı tu'rde boysıng'anlardın', Balalarının' balalarına sadıqlig'ı dawam etedi++.
19 Jaratqan İye O'z taxtın ko'klerge ornattı, Onın' patshalıg'ı ha'mme jerdi o'z ishine aladı+.

20 Onın' so'zine qulaq salıp, Aytqanların orınlaytug'ın, Qu'direti ku'shli
perishteler, Jaratqan İyege alg'ıslar aytın'!+
21 Jaratqan İyenin' ko'ktegi la'shkerleri, Onın' erkin orınlaytug'ın
xızmetkerleri, Og'an alg'ıs-maqtawlar aytın'!
22 Jaratqan İyege alg'ıslar aytın', Ha'y, Onın' patshalıg'ındag'ı barlıq
jaratılıs!
Jaratqan İyege alg'ıslar ayt, ha'y janım!

103

1 Jaratqan İyege alg'ıslar ayt, ha'y janım!
Qudayım Jaratqan İye, Sen og'ada ullısan'!
Saltanat ha'm ullılıqqa bo'lengensen',+
2 Shapanday etip nurg'a orang'ansan', Ko'klerdi shatırday etip
jayg'ansan',+
3 Sarayın'dı joqarıdag'ı suwlardın' u'stine qurg'ansan', Bultlardı O'zin'e
sawash arbası qılg'ansan', Samal qanatlarına minip ketesen'+.
4 Samallardı O'zin'e xabarshı, Ot jalınların xızmetker qılasan'+.
5 Sen jerdi tiykar u'stine ornattın', Ol ma'n'gi-baqıy ornınan qozg'almas+.
6 Og'an tun'g'ıyıqtı kiyim sıyaqlı kiygizdin', Ha'tteki, tawlardın' joqarısın
da suw qaplag'an.
7 Senin' keyislerin'nen suwlar qashtı, Gu'rkiregen dawısın'nan olar
shegindi+.
8 Tawlardan asıp, oypatlıqlarg'a tu'sti, Solar ushın O'zin' belgilegen
jerlerge aqtı.
9 Suwlar tasımasın, jer ju'zin ja'ne qaplamasın dep, Olar ushın shegara
qoydın'+.
10 Bulaqlardı saylarg'a qaray, Tawlar arası menen ag'ızasan'.
11 Olar barlıq jabayı haywanlardı suwg'aradı, Qulanlardın' sho'lin
qandıradı.
12 Quslar suw boylarında jasaydı, Putalar arasınan olar sayraydı.
13 Ko'ktegi u'yin'nen tawlardı suwg'arasan', Jer ju'zi islerin'nin'
miywesinen toyadı.
14 Mallardı sho'pler menen ta'miyinleysen', Adamlar miynet penen azıg'ın
alsın dep, Jerge eginler o'siresen'+.
15 Kewillerin ko'teretug'ın sharaptı, Ju'zlerine nur beretug'ın za'ytu'n
mayın, Ku'sh-quwat beretug'ın nandı Sen beresen'+.
16 Jaratqan İyenin' terekleri, O'zi tikken Lebanondag'ı kedr ag'ashları
suwg'a qanadı.
17 Quslar tereklerde uya quradı, La'ylektin' uyası bar sa'rwi ag'ashlarında.
18 Taw eshkileri biyik tawlarda jasaydı, Jartaslarda damanlardın'* inleri
bar+.
19 Waqıttı belgilesin dep, aydı, Batatug'ın waqtın biletug'ın quyashtı
jarattın'+.

20 Qaran'g'ılıq sho'ktirgenin'de, tu'n boladı, Sonda tog'ay haywanları gezip
ju'redi+.
21 Arıslanlar aqırıp, olja izleydi, Qudaydan azıg'ın soraydı+.
22 Quyash shıqqanda, olar izine qaytadı, O'zlerinin' inlerine barıp jatadı+.
23 Adam o'z jumıslarına shıg'adı, Keshke deyin jumısı menen ba'nt boladı.
24 Qanshelli isler qıldın', Jaratqan İye!
Ha'mmesin danalıq penen jarattın', Jer ju'zi jaratqanların' menen tolı+.
25 Mine, ushı-qıyırı joq ten'izler, İshinde qaynag'an sansız janzatlar, U'lken-
kishi janıwarlar.
26 Ol jerde kemeler ju'zedi, İshinde oynasın dep, jarattın' Liwyatandı*.
27 Waqtında ırısqımızdı bersin, dep, Olardın' ha'mmesi Sag'an ko'z tigedi+.
28 Irısqısın bergenin'de, olar jıynap aladı, Qolların'dı ashqanın'da, olar jep
toyadı+.
29 Ju'zin'di jasırg'anın'da, olar sasqalaqlap qaladı, Janların alsan', olar o'lip,
topıraqqa qaytadı+.
30 Jan bersen', olar jaratıladı, Jan'adan o'mir beresen' jer ju'zine+.
31 Jaratqan İyenin' saltanatı ma'n'gi dawam etsin!
Jaratqan İye shadlansın O'z jaratqanlarına!+
32 Ol jer betine ko'z taslasa, jer titireydi, Tawlarg'a qol tiygizse, tawlar
tu'teydi+.
33 O'mirim boyı Jaratqan İyeni jırlayman, Bar ekenmen, saz shertip,
Qudayıma alg'ıslar aytaman+.
34 Oy-pikirlerim Og'an maqul bolsın, Jaratqan İye sebepli shadlanaman!
35 Jer ju'zinen gu'nakarlar joq bolsın, Bunnan bılay jawızlar bolmasın!
Jaratqan İyege alg'ıslar ayt, ha'y janım!
Haliluya!

104

1Jln 16:8-22

1 • Jaratqan İyeni alg'ıslap, atın aytıp shaqırın', Onın' islerin xalıqlar
arasında bildirin'!+
2 Onı jırlap, saz shertip alg'ıs aytın', Barlıq a'jayıp islerin ja'riya qılın'!+
3 Onın' muxaddes atı menen maqtanın', Jaratqan İyeni izlegenler
shadlansın!
4 Jaratqan İyeni ha'm Onın' qu'diretin, Onın' da'rgayın tınımsız izlen'!+
5 Umıtpan' Onın' a'jayıp islerin, Onın' ka'ramatların ha'm shıg'arg'an
hu'kimlerin,+
6 Ha'y, Onın' qulı İbrayımnın' a'wladı, Quday tan'lag'an Yaqıptın' urpag'ı!
7 Ol – Qudayımız Jaratqan İyedur, Shıg'arg'an hu'kimleri pu'tkil jer
ju'zindedur+.
8 Ma'n'gi esleydi O'z kelisimin, Mın'lap a'wladlarg'a bergen wa'desin,+
9 İbrayım menen du'zgen kelisimin, Isaqqa ant iship, bergen wa'desin+.
10 Bunı Yaqıp ushın bir qag'ıyda etip tastıyıqladı, İzrail ushın ma'n'gi bir
kelisim qıldı.
11 Ol bılay dedi: «Qanan jerin sag'an beremen, Onı payın'ızg'a tu'sken
mu'lik etip beremen».*+
12 Sol waqıtta olar sanı jag'ınan az edi, Sol jerde az sanlı ha'm kelgindi
edi+.
13 Bir xalıqtan ekinshi xalıqqa, Bir elden ekinshi elge gezip ju'rdi.
14 Jaratqan İye hesh kimnin' olardı eziwine jol qoymadı, Olar ushın
patshalarg'a eskertiw berip,+
15 Bılay dedi: «Maylag'anlarıma tiymen', Payg'ambarlarıma jamanlıq
qılman'!»+
16 Elge ashlıq jiberdi, Bir tislem nang'a zar qıldı+.
17 Olardın' aldınan bir adamdı jiberdi, Awa, Yusup qul bolıp satıldı+.
18 Onın' ayaqları shınjırlandı, Moynına bug'aw salındı.
19 Onın' aytqanları orınlang'ansha, Jaratqan İyenin' so'zi onı sınadı+.
20 Patsha adam jiberip, Yusupti bosattı, Xalıqlardın' hu'kimdarı onı azat
qıldı+.
21 Onı o'z sarayının' basqarıwshısı, Pu'tkil iyeliginin' hu'kimdarı etip
tayınladı.*+

22 Qa'lese, xızmetkerimdi shınjırlasın, Aqsaqallarıma danalıq u'yretsin, dedi.
23 Keyin İzrail Mısırg'a keldi, Yaqıp Mısırg'a, yag'nıy Xam u'lkesine ornalastı+.
24 Jaratqan İye onın' xalqın bereketledi, Dushpanlarına qarag'anda, olardın' sanın ko'beytti+.
25 Keyin İyemiz Mısır xalqının' ju'reginde, O'z xalqına degen jek ko'riwshilik oyattı.
Mısır xalqı Onın' qullarına qarsı, Hiylekerlik qıla basladı.*+
26 Ol O'z qulı Muwsanı, O'zi tan'lap alg'an Xarondı jiberdi+.
27 Olar ko'rsetti Jaratqan İyenin' ka'ramatlı belgilerin, Xam u'lkesinde a'jayıp islerin+.
28 Jaratqan İye qaran'g'ılıq jiberip, eldi tas tu'nek qıldı, Muwsa menen Xaron Onın' so'zlerine qarsı shıqpadı+.
29 Olardın' suwların qang'a aylandırdı, Ondag'ı balıqlardı nabıt qıldı+.
30 Mısır jeri qurbaqalarg'a tolıp ketti, Ha'tteki, patshasının' bo'lmesine kirdi+.
31 Jaratqan İye buyırg'anda, iytshıbın ushıp keldi, Shirkeyler pu'tkil eldi qapladı+.
32 Jawınnın' ornına burshaq jawdırdı, Shaqmaq shaqtırdı olardın' elinde+.
33 Ju'zimzarların ha'm a'njir ag'ashların qurttı, Eldegi barlıq tereklerdi sındırdı.
34 Ol buyırg'anda, shegirtkeler keldi, Sansız shekshekler payda boldı+.
35 Olar eldegi barlıq o'simliklerdi, Atızlardag'ı eginlerdi jep tawıstı.
36 Jaratqan İye eldegi tun'g'ıshlardın' ha'mmesin, Ha'r birinin' belindegi ku'shinin' birinshi jemisi bolg'an balaların o'ltirdi+.
37 İzraillılardı elden gu'mis ha'm altın menen shıg'ardı*, Urıwlarının' ishinde su'rnikkeni bolmadı+.
38 Olar shıg'ıp ketkende, Mısır quwandı, Mısır xalqı İzraildan qorqıp qalg'an edi+.
39 Jaratqan İye İzraildı bult penen jawdı, Tu'nde jaqtı bolsın, dep ot berdi*+.
40 Xalıq sorag'anda, olarg'a bo'deneler jiberdi, Aspannan nan jawdırıp, olardı toydırdı*+.
41 Tastı jardı, suw atlıg'ıp shıqtı, Quwrag'an jerden da'rya bolıp aqtı*+.

42 Ol O'z muxaddes wa'desin, Qulı İbrayımg'a bergen so'zin yadına aldı*+.
43 Xalqın quwanısh ishinde, Tan'lag'anların shadlıq penen elden alıp
shıqtı+.
44 Basqa milletlerdin' jerlerin olarg'a berdi, Sol xalıqlardın' miynetin
mu'lik qılıp aldı+.
45 Ol «buyrıqlarımdı orınlasın, Nızamlarıma boysınsın» dep usılay isledi.
Haliluya!

105

[1] Haliluya!
Jaratqan İyeni ta'riyiplen', Ol iygilikli, Su'yispenshiligi ma'n'gi dawam etedi+.
[2] Jaratqan İyenin' ullı islerin kim aytıp bere aladı?
Kim Og'an ılayıqlı tu'rde alg'ıs ayta aladı?
[3] Qanday baxıtlı a'dalatlıq penen is tutqanlar, Ha'mme waqıtta tuwrı islerdi qılg'anlar!+
[4] Jaratqan İye, xalqın'a rehim etkenin'de, esle meni, Qutqarg'anın'da, meni de itibarg'a al.
[5] Tan'lag'anların'nın' ıg'balın ko'reyin, Xalqın'nın' quwanıshın ko'rip, quwanayın, Xalqın'nın' maqtanıshın birge bo'liseyin.
[6] Ata-babalarımız sıyaqlı, bizler de gu'na isledik, Ayıp isler ha'm jawızlıq qıldıq+.
[7] Ata-babalarımız Mısırda bolg'an waqıtta, İslegen a'jayıp islerin'e itibar bermedi, Senin' mol su'yispenshiligin'di eslemedi, Ten'iz boyında, Qamıs ten'izinde qozg'alan' ko'terdi+.
[8] Biraq Jaratqan İye qu'diretin ko'rsetiw ushın, O'z atı ushın olardı qutqardı+.
[9] Qamıs ten'izine baqırdı, ten'iz qurıp qaldı, Qurg'aq jerden ju'rgizgendey, Olardı ten'iz tu'bi arqalı o'tkerdi+.
[10] Olardı jek ko'retug'ınlardın' qolınan qutqardı, Dushpanlarının' qolınan azat qıldı+.
[11] Jawların suw bastı, Olardın' hesh biri aman qalmadı+.
[12] Sonda ata-babalarımız Onın' so'zine isendi, Onı alg'ıslap, qosıq aytti.*+
[13] Degen menen, olar Jaratqan İyenin' islerin da'rhal umıttı, Onın' ko'rsetetug'ın jol-jorıg'ın ku'tip otırmadı+.
[14] Sho'lde olar na'psixorlıqqa berildi, İzsiz dalada Qudaydı sınadı+.
[15] Quday olardın' sorag'anın berdi, Biraq olarg'a awır kesellik jiberdi*+.
[16] Ordada olar Muwsanı, Jaratqan İyenin' muxaddesi bolg'an Xarondı ku'nledi,+
[17] Jer jarılıp, Datandı jutıp jiberdi, Abiram menen onın' sheriklerin jalmadı+.
[18] Olardın' izinen ju'rgenlerge ot tu'sti, Jalın jandırıp jiberdi jawızlardı.*+

19 Xoreb tawında tananın' mu'sinin islep aldı, Sol quyıp islegen butına
tabındı+.
20 Sho'p jeytug'ın tananın' mu'sinine, Qudaydın' ullılıg'ın almastırdı+.
21 Olar umıttı o'zlerin qutqarg'an Qudaydı, Mısırda ullı islerdi islegendi,+
22 Xam u'lkesinde a'jayıp islerdi ko'rsetkendi, Qamıs ten'izinde tan' qalarlıq
islerdi qılg'andı.
23 Sonın' ushın, Quday olardı joq qılatug'ının ayttı, Biraq tan'lag'an adamı
Muwsa arag'a tu'sip, Onı qurtaman degen g'a'zebinen qaytardı.*+
24 Keyin a'jayıp elden ju'z burdı, Qudaydın' bergen wa'desine isenbedi+.
25 O'z shatırlarında ton'qıldadı, Jaratqan İyenin' aytqanlarına qulaq
salmadı.
26 Sonın' ushın, Jaratqan İye ant iship: «Sizlerdi sho'lde qurtıp taslayman,
27 Urpaqların'ızdı milletler arasına tarqataman, O'zge ellerge shashıp
jiberemen», – dedi.*+
28 Olar Peordag'ı Baalg'a baylanıp qaldı, O'lilerge berilgen qurbanlıq
go'shinen jedi+.
29 Olar o'z qılmısları menen Jaratqan İyeni g'a'zeplendirdi, Sonlıqtan oba
keselligi olardın' arasına jayıldı.
30 Pinexas turıp, arag'a tu'sti, Sonda apat ta toqtadı+.
31 Onın' bul isi a'dillik sanalıp, A'wladtan-a'wladqa ma'n'gi dawam
etedi.*+
32 Meriba suwları janında olar Jaratqan İyeni ja'ne g'a'zeplendirdi, Olar
sebepli Muwsanın' basına qayg'ı tu'sti+.
33 Olar Muwsanın' ashıwına tiydi, Ol da oylanbastan so'yledi.*+
34 Jaratqan İye joq etiwdi buyırsa da, Olar joq etpedi xalıqlardı+.
35 Basqa xalıqlar menen aralastı, Olardın' u'rp-a'detlerin u'yrendi+.
36 Olardın' butlarına tabındı, Butlar olar ushın duzaq boldı+.
37 Ul ha'm qızların, Jinlerge qurbanlıq qıldı+.
38 Qanan butlarına qurbanlıq bolsın dep, Ul ha'm qızlarının' qanın,
Ayıpsızlardın' qanın to'kti.
El to'gilgen qan sebepli haramlandı+.
39 Olar isleri menen haram boldı, Qılmısları menen opasızlıq qıldı.*
40 Jaratqan İyenin' g'a'zebi lawladı xalqına qarsı, Jerkendi O'zinin' menshik
xalqınan.

41 Olardı basqa xalıqlarg'a ta'slim qıldı, Jek ko'retug'ınları olarg'a
hu'kimdar boldı+.
42 Dushpanları olardı ezdi, Olardın' qol astında basları iyildi+.
43 Jaratqan İye olardı ko'p ma'rte qutqardı, Biraq olardın' aqıl-esi
qozg'alan' ko'teriw boldı, Gu'naları sebepli pa'ske urıldı.*+
44 Sonda da, Jaratqan İye xalıqtın' qıyınshılıg'ına itibar berdi, Dad-
pa'riyadına qulaq saldı+.
45 Olar haqı O'z kelisimin esledi, Ullı su'yispenshiligi sebepli olarg'a rehim
qıldı+.
46 Olardı tutqıng'a alg'anlardı, Rehimli bolıwg'a iytermeledi+.
47 Qutqar, Qudayımız Jaratqan İye, Milletler arasınan bizlerdi jıyna.
Muxaddes atın'dı ta'riyipleyik, Alg'ısqa ılayıq islerin' menen maqtanayıq.
48 A'zelden ma'n'gige deyin, İzraildın' Qudayı Jaratqan İyege alg'ıslar
bolsın!
Pu'tkil xalıq: «Awmiyin!» – desin.
Haliluya!+

106

1 Jaratqan İyeni ta'riyiplen', Ol iygilikli, Su'yispenshiligi ma'n'gi dawam
etedi+.
2 Solay desin Jaratqan İyenin' qutqarg'anları, Dushpan qolınan azat etip
alg'anları,+
3 Shıg'ıs, batıs, arqa ha'm qubladan, Shet ellerden jıynap alg'anları.
4 Bazıları izsiz dalalarda gezip ju'rdi, Ma'kanlaw ushın qalag'a jol tappadı.
5 Ash bolıp, sho'llep qaldı, Janları ha'lsirep, o'le jazladı.
6 Sonda olar ha'siret shegip, Jaratqan İyege jalbarındı, Jaratqan İye olardı
azaptan azat etti.
7 Ma'kanlay alatug'ın qalag'a olardı, Tuwrı jol menen jetelep, baslap bardı.
8 Alg'ıslar aytsın Jaratqan İyege su'yispenshiligi ushın, Adamlarg'a islegen
a'jayıp isleri ushın.
9 Ol sho'llegennin' sho'lin qandırdı, Ash bolg'andı jaqsı azıqlar menen
toydırdı+.
10 Bazıları tas tu'nek qaran'g'ılıqta, Shınjırlanıp, azap ishinde otırdı+.
11 Olar Qudaydın' so'zlerine qarsı shıg'ıp, Quday Taalanın' u'git-
na'siyatların mensinbegen edi+.
12 Ol awır jumıslar menen olardın' ko'kiregin bastı, Jıg'ılg'anda, ja'rdem
beretug'ın hesh kim bolmadı+.
13 Sonda olar ha'siret shegip, Jaratqan İyege jalbarındı, Jaratqan İye olardı
azaptan qutqardı.
14 Alıp shıqtı tas tu'nek qaran'g'ılıqtan, U'zip tasladı shınjırların.
15 Alg'ıslar aytsın Jaratqan İyege su'yispenshiligi ushın, Adamlarg'a islegen
a'jayıp isleri ushın!
16 Ol qola da'rwazalardı sındırdı, Temir ta'mbilerdi ekige bo'lip tasladı+.
17 Bazıları jınayat qılıp, aqmaqtay boldı, Gu'naları sebepli azap shekti.
18 Barlıq azıq-awqattan ju'rekleri aynıp, O'lim awzına jaqınlap qaldı+.
19 Sonda olar ha'siret shegip, Jaratqan İyege jalbarındı, Jaratqan İye olardı
azaptan qutqardı.
20 So'zin jiberip, shıpaladı, Qa'birden olardı qutqardı+.
21 Alg'ıslar aytsın Jaratqan İyege su'yispenshiligi ushın, Adamlarg'a islegen
a'jayıp isleri ushın!
22 Minnetdarshılıq qurbanlıqların usınsın, Onın' islerin ba'lent dawıs
penen ja'riyalasın!+

23 Bazıları kemeler menen ten'izge shıg'ıp, Sheksiz suwlarda sawda qıldı,
24 Jaratqan İyenin' islerin, Teren' suwlarda islegen a'jayıp islerin ko'rdi.
25 Ol buyrıq bergende, dawıl baslandı, Ten'iz tolqınları biyik ko'terildi+.
26 Kemeler joqarı ko'terilip, ja'ne tun'g'ıyıqqa tu'sti, Apattan
kemedegilerdin' ruwxları tu'sip ketti.
27 Olar ma'sku'nemdey shayqalıp ju'rdi, Olardın' sheberlikleri na'tiyje
bermedi+.
28 Sonda olar ha'siret shegip, Jaratqan İyege jalbarındı, Jaratqan İye olardı
apattan alıp shıqtı.
29 Ol dawıldı tınıshlandırdı, Ten'iz tolqınları da basıldı+.
30 Dawıl toqtag'anda, olar quwandı, O'zleri qa'legen ma'nzilge Jaratqan İye
jetkerdi.
31 Alg'ıslar aytsın Jaratqan İyege su'yispenshiligi ushın, Adamzatqa islegen
a'jayıp isleri ushın!
32 Onı ullılasın ja'miyet ishinde, Alg'ıslar aytsın aqsaqallar jıyınında.
33 Ol da'ryalardı sho'lge, Bulaqlardı kewip qalg'an jerge aylandıradı+.
34 Turg'ınlarının' jawızlıg'ı sebepli, O'nimli topıraqtı shor jerge
aylandıradı+.
35 Al sho'ldi ko'llerge, Kewip qalg'an jerdi bulaqlarg'a aylandıradı+.
36 Ashlardı sol jerge jaylastıradı, Olar jasaw ushın qala quradı.
37 Egin egip, ju'zimzarlar otırg'ızadı, Solardan mol o'nim aladı.
38 Jaratqan İyenin' jarılqawı astında, Olar o'sip-o'nedi, Mallarının' sanı
ko'beyedi+.
39 Keyin ku'shli eziwshilikten ha'm azaptan, Olardın' sanı azayıp,
ko'kirekleri basıldı.
40 Jaratqan İye xor qıldı aqsu'yeklerdi, İzsiz bir sho'lde gezdirdi olardı+.
41 Al jarlılardı bolsa, eziwshilikten qutqardı, Qoy su'riwindey etip,
zu'ryadın ko'beytti+.
42 Haq adamlar bunı ko'rip shadlanadı, Nahaqlar bolsa awızların jabadı+.
43 Kim dana bolsa, usılarg'a itibar bersin, Jaratqan İyenin' su'yispenshiligin
an'lasın+.

107

Zab 56:8-12; 59:7-14

1 *Qosıq. Dawıttın' jırı*

2 Ju'regim Sag'an sadıq, Quday, Pu'tkil barlıg'ım menen Seni jırlap, saz
shertemen+.
3 Oyan, ha'y arfa ha'm lira, Erte tan'dı men oyatayın!+
4 Xalıqlar arasında Seni alg'ıslayman, Jaratqan İye, Milletler arasında saz
shertip, Sag'an alg'ıs aytaman.
5 Su'yispenshiligin' ko'klerden asar, Sadıqlıg'ın' bultlarg'a tiyer+.
6 Ko'kten de joqarı ullılana ber, Quday, Dan'qın' pu'tkil jer ju'zine jayılsın!
7 On' qolın' menen jen'is ber, esit bizlerdi, O'z su'ygenlerin' qutqarılsın!
8 Quday Muxaddes ma'kanında bılay dedi: «Shadlanıp, Shexemdi bo'lemen,
Sukkot oypatlıg'ın o'lshep beremen+.
9 Gilad Menikidur, Menashshe de Meniki, Efrayım duwlıg'am, Yahuda
hu'kimdarlıq hasam.
10 Moab juwınatug'ın la'genim, Edomg'a ayaq kiyimimdi taslayman, Filist
jerinde jen'is dabılın qag'aman».
11 Kim meni bekinisli qalag'a alıp baradı?
Kim mag'an Edomg'a deyin jol ko'rsetedi?
12 Quday, Sen emessen' be?
Biraq Sen bizlerden ju'z burdın'.
A'skeriy ordamızg'a basshılıq etpey qoydın'.
13 Dushpang'a qarsı gu'reste ja'rdem ber, Adamzattın' ja'rdemi
biyhudadur+.
14 Quday, Senin' ja'rdemin' menen qaharmanlıq ko'rsetemiz,
Dushpanlarımızdı basqılap taslaysan'.

108

Atqarıwshılardın' jetekshisi ushın. Dawıttın' jırı

1 Men alg'ıslap ju'rgen Quday, U'nsiz qalma!+
2 Jawızlar ha'm o'tirikshiler mag'an qarsı awzın ashıp, Jalg'anshı tilleri
menen meni aldaydı+.
3 Jerkenishli so'zler menen meni do'gereklep, Sebepsiz mag'an qarsı hu'jim
qıladı+.
4 Su'yispenshiligime qarsı ayıp tag'adı, Biraq duwa etiwdi dawam etemen.
5 Jaqsılıg'ıma jamanlıq qaytaradı, Su'yispenshiligim ushın meni jek
ko'redi+.
6 Jawız adamdı olarg'a qarsı qoy, On' jag'ında ayıplawshı birew tursın!+
7 Hu'kim etilgende, olar ayıplı bolsın, Olardın' duwası gu'na sanalsın!+
8 Olardın' o'miri qısqa bolsın, İsleytug'ın wazıypasın basqa birew alsın!+
9 Balaları jetim, Hayalları jesir bolıp qalsın!+
10 Balaları gezende bolıp, tilenshilik qılsın, Qarabaqanag'a aylang'an
u'ylerinen ketip, nan izlesin!+
11 Mal-mu'liklerin su'txorlar iyelesin, Jıynap-tergenlerin jat adamlar tartıp
alsın!
12 Hesh kim olarg'a jaqsılıq qılmasın, Jetimlerine hesh kim rehim etpesin!
13 Olardın' a'wladı joq bolsın, Bir a'wladtan son' atları o'ship qalsın!+
14 Olardın' ata-babalarının' gu'naların, Jaratqan İye, Sen eske al,
Analarının' gu'nası o'shirilmesin!+
15 Gu'naları ha'mme waqıtta, Jaratqan İye, Senin' aldın'da tursın, Olardın'
atların jer ju'zinen joq et!+
16 Sebebi olar jaqsılıq qılıwg'a urınbadı, Biyshara ha'm mu'ta'jlerdi
quwdalap, U'mitsizlikke tu'skenlerdi o'ltirdi.
17 Basqalardı na'letlewdi jaqsı ko'rdi, Endi sol na'letler o'z basına tu'ssin!
Hesh kimdi jarılqawdı xosh ko'rmedi, Endi jarılqaw olardan uzaq bolsın!
18 Na'letti olar kiyimdey etip kiyip aldı, Na'letler suwday ishine kirsin,
Mayday su'yeklerine sin'sin!+
19 Kiyim kiygendey, na'letke oranıp alsın, Onı ha'r ku'ni beline qayıs qılıp
taqsın!
20 Jaratqan İye usılay etip qaytarsın meni ayıplawshılarg'a, Mag'an qarsı
jaman so'z aytıwshılarg'a!

21 Al Quday İye, O'z atın' ushın mag'an ja'rdem ber, Su'yispenshiligin' iygilikli, meni qutqar!+
22 Men biyshara ha'm mu'ta'jben, İshimdegi ju'regim jaralang'an+.
23 Keshki ko'len'kedey joq bolıp baratırman, Qag'ıp jiberildim shegirtke sıyaqlı+.
24 Oraza tutıwdan dizelerimde da'rman qalmadı, Azıp, su'yek bolıp qaldım.
25 Meni ayıplap atırg'anlardın' aldında ju'zim to'men boldı, Meni ko'rgende, olar basın shayqaydı!
26 Mag'an ja'rdem ber, Qudayım, Jaratqan İye, Su'yispenshiligin' haqı qutqar meni!
27 Olar bilsin bul iste Senin' qolın' bar ekenin, Bunı Senin' islegenin'di, Jaratqan İye!
28 Meyli, olar meni na'letlesin, biraq Sen meni jarılqaysan', Mag'an hu'jim qılg'anda, olar shermende bolsın, Qulın' bolg'an men shadlanaman.
29 Meni ayıplawshılar kiyim kiygendey uyatqa bo'lensin, Shapan jamılg'anday, shermendelikti jamılsın!+
30 Jaratqan İyeni ko'p ta'riyipleymen, Ja'ma'a't ishinde Onı alg'ıslayman.
31 Ol mu'ta'j adamnın' on' ta'repinde turadı, Onın' janına qarsı hu'kim shıg'aratug'ınlardan qutqaradı+.

109

Dawıttın' jırı

1 Jaratqan İye iyeme bılay dedi: «Dushpanların'dı ayag'ın'nın' astına
bastırmag'anımsha, Menin' on' jag'ımda otır»+.
2 Jaratqan İye Sionnan baslap patshalıg'ın'dı ken'eytedi, Dushpanların'nın'
u'stinen hu'kimdarlıq qıl!+
3 Sen sawashqa atlang'anın'da, La'shkerlerin' o'z qa'lewi menen izin'e
eredi.
Tan' qushag'ınan tuwılg'an shıq sıyaqlı, Muxaddes kiyimler ishinde, Jaslar
senin' aldın'a keledi.
4 Jaratqan İye ant ishti, O'z qararınan qaytpaydı: «Sen Melkisedek* sıyaqlı,
Ma'n'gige ruwxaniy bolıp qalasan'!» – dedi+.
5 Jaratqan İye senin' on' jag'ın'da, Ol O'zinin' g'a'zep ku'ninde patshalardı
ezip taslaydı+.
6 Milletlerge qarsı hu'kim shıg'arıp, O'liklerdi u'yip taslaydı, Pu'tkil jer
ju'zindegi hu'kimdarlardı ezip taslaydı+.
7 Patsha jol boyındag'ı o'zekten suw ishedi, Ol basın joqarı ko'teredi.

110

[1] Haliluya!
Haq adamlardın' jıyınında, Ja'miyet ishinde, Pu'tkil ju'regim menen
Jaratqan İyeni ta'riyipleymen+.
[2] Jaratqan İyenin' isleri ullı, Olardan la'zzet alatug'ınlar olardı izertleydi+.
[3] Onın' isleri saltanatlı ha'm ullı, A'dalatlıg'ı ma'n'gige dawam etedi+.
[4] Jaratqan İye umıtılmas a'jayıp isler qıldı, Ol miyrimli ha'm rehimli+.
[5] O'zinen qorqatug'ınlarg'a nan beredi, Du'zgen kelisimin hesh waqıtta
umıtpaydı+.
[6] Basqa xalıqlardın' jerlerin O'z xalqına berip, Ko'rsetti olarg'a qu'diretli
islerin.
[7] İslegen ha'r bir isinde sadıq ha'm a'dil, Onın' barlıq pa'rmanları isenimli.
[8] Bular ma'n'gi-baqıy bekkem turadı, Sadıqlıq ha'm a'dalatlıq penen
orınlanıwı tiyis.
[9] Ol O'z xalqın azat etti, Olar menen ma'n'gige kelisim du'zdi.
Onın' atı muxaddes ha'm aybatlıdur+.
[10] Jaratqan İyeden qorqıw – danalıqtın' bası, Onın' buyrıqların
orınlag'annın' ha'mmesi, Aqıl-parasattın' iyesi boladı.
Og'an ma'n'gi alg'ıs-maqtaw aytıladı!+

111

1 Haliluya!
*Qanday baxıtlı Jaratqan İyeden qorqatug'ın, Onın' buyrıqların orınlap,
ra'ha'tlenetug'ın adam!+
2 Onın' a'wladı qu'diretli bolar jer ju'zinde, Haqlardın' a'wladı jarılqaw
aladı+.
3 Molshılıq ha'm baylıq u'yinde boladı, Haqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi+.
4 Qaran'g'ılıqta nur shıg'adı haqlar ushın, Miyrim-sha'pa'a'tli, rehimli ha'm
a'dil adamlar ushın+.
5 Qolı ashıq, qarız beretug'ın, İslerin a'dalatlıq penen isleytug'ın adam
abadan turmısqa erisedi!+
6 Ol hasla su'rnikpeydi, Haq adam ma'n'gi eske alınadı+.
7 Ol jaman xabardan qorqpaydı, Jaratqan İyege isengen ju'regi bekkem+.
8 Onın' ju'regi mıqlı, qorqıw degendi bilmeydi, Dushpanlarının' jen'ilisin
ko'redi+.
9 Ol mu'ta'jlerge saqıylıq penen ja'rdem beredi, Onın' haqlıg'ı ma'n'gi
dawam etedi, Qu'diretli ha'm abıraylı boladı+.
10 Jawız adam bunı ko'rip, ashıwlanadı, Tislenip, o'zin-o'zi jep, joq boladı,
Jawızlardın' qa'lewi pushqa shıg'adı+.

112

[1] Haliluya!
Alg'ıslar aytın', ha'y Jaratqan İyenin' qulları, Jaratqan İyenin' atına alg'ıslar aytın'!
[2] Ha'zir ha'm ma'n'gige, Jaratqan İyenin' atına alg'ıslar bolsın!+
[3] Shıg'ıstan batısqa deyin, Jaratqan İyenin' atına alg'ıslar bolsın!+
[4] Jaratqan İye barlıq milletlerden ba'lentte, Onın' saltanatı ko'klerden de joqarı+.
[5] Joqarıda taxtta otırg'an, Qudayımız Jaratqan İyege kim ten'lese aladı+?
[6] Ol iyilip qaraydı, Ko'ktegilerge ha'm jer ju'zindegilerge+.
[7] Jarlını topıraqtan ko'terip alıp, Biysharanı taslandı arasınan alıp shıg'adı+.
[8] Olardı otırg'ızadı aqsu'yekler menen, Xalqının' aqsu'yekleri menen.
[9] Biyperzent hayaldı o'z u'yinde jarılqap, Og'an perzent sıylap, baxıtlı qıladı.
Haliluya!+

113

1 İzrail Mısırdan shıqqanda, Yaqıptın' urpag'ı tili basqa xalıqtan
ketkende,+
2 Yahuda Jaratqan İyenin' muxaddes jeri, İzrail Onın' patshalıg'ı boldı.
3 Ten'iz olardı ko'rip, artqa shegindi*, İordan da'ryası terisine aqtı*+.
4 Tawlar qoshqarlar sıyaqlı, To'beshikler qozılar kibi sekirdi*+.
5 Ha'y, ten'iz, ne ushın artqa shegindin'?
Ha'y, İordan, ne ushın teris qaray aqtın'?
6 Ha'y, tawlar, ne ushın qoshqar sıyaqlı, Ha'y, to'beshikler, ne ushın qozı
kibi sekirdin'?
7 Titire, ha'y jer ju'zi, İyenin' aldında, Yaqıptın' Qudayının' aldında+.
8 Ol jartastı suw ha'wizine, Qattı tastı bulaqqa aylandırdı*+.
9 Bizlerdin' emes, Jaratqan İye, bizlerdin' emes, Su'yispenshiligin' ha'm
sadıqlıg'ın' haqı, Senin' atın' dan'qqa bo'lensin!
10 Ne ushın basqa xalıqlar: «Olardın' Qudayı qayaqta?» – dep aytıwı
kerek+?
11 Bizlerdin' Qudayımız ko'klerde, Ol neni qa'lese, sonı isleydi+.
12 Basqa xalıqlardın' qudayları gu'mis ha'm altınnan, Adamnın' qolları
menen sog'ılg'an+.
13 Awızları bar, so'ylemeydi, Ko'zleri bar, ko'rmeydi,+
14 Qulaqları bar, esitpeydi, Murınları bar, iyis sezbeydi, 15 Qolları bar, biraq
sezbeydi, Ayaqları bar, ju'rmeydi, Tamaqlarınan dawıs shıg'ara
almaydı+.
16 Olardı soqqan ha'm olarg'a u'mit baylag'anlardın' ha'mmesi, Solar
sıyaqlı bolıp qaladı!+
17 İzrail xalqı, Jaratqan İyege u'mit baylan', Ol ja'rdemshin'iz ha'm
qalqanın'ızdur!
18 Xaron urpag'ı, Jaratqan İyege u'mit baylan', Ol ja'rdemshin'iz ha'm
qalqanın'ızdur!+
19 Jaratqan İyeden qorqatug'ınlar, Jaratqan İyege u'mit baylan', Ol
ja'rdemshin'iz ha'm qalqanın'ızdur!
20 Jaratqan İye bizlerdi eslep, jarılqaydı, İzrail xalqın jarılqaydı, Xaron
urpag'ın jarılqaydı.
21 U'lkendi-kishini, O'zinen qorqatug'ınlardın' ha'mmesin jarılqaydı.

22 Sizlerdin' ha'm balaların'ızdın' sanın, Jaratqan İye ko'beytsin!+
23 Aspan ha'm jerdi do'retken Jaratqan İye, Sizlerdi jarılqasın!
24 Ko'kler Jaratqan İyege tiyisli, Al jer ju'zin Ol adamlarg'a berdi.
25 Marhumlar, u'nsizlik ma'kanına tu'skenler, Jaratqan İyege alg'ıslar
aytpaydı+.
26 Bizler Jaratqan İyeni alg'ıslaymız, Ha'zir ha'm ma'n'gige deyin.
Haliluya!+

114

1 Jaratqan İyeni su'yemen, Ol dadımdı esitedi+.
2 Mag'an qulaq tu'rgeni ushın, O'mirim boyı, Onı shaqıraman.
3 O'lim arqanları meni orap aldı, O'liler ma'kanının' qorqınıshı qıynadı,
Meni ha'siret ha'm qayg'ı bastı+.
4 Sonda Jaratqan İyenin' atın aytıp shaqırdım, «O Jaratqan İye, janımdı
qutqar!» – dedim.
5 Jaratqan İye mehriban ha'm a'dil, Qudayımız rehimli+.
6 Jaratqan İye sada adamlardı saqlaydı, Qa'wip-qa'terde qalg'anımda, meni
qutqaradı.
7 Ha'y, janım, ja'ne ra'ha'tlene go'r, Jaratqan İye sag'an jaqsılıq qıldı+.
8 Jaratqan İye, Sen janımdı o'limnen, Ko'zlerimdi jastan, Ayaqlarımdı
su'rnigiwden saqladın'+.
9 Tirilerdin' a'leminde, Jaratqan İyenin' da'rgayında ju'remen+.

115

1 «Qattı azap shegip atırman», – degenimde de, Men isenimimdi
joytpadım+.
2 Asıg'ıp, albırag'anımda, «Barlıq adamlar o'tirikshi», – dedim+.
3 Mag'an qılg'an jaqsılıqlarının' esesin, Jaratqan İyege qalay qaytaraman+?
4 Qutqarg'anı ushın ishimlik sadaqasın usınaman, Jaratqan İyenin' atın
aytıp shaqıraman.
5 Pu'tkil xalqının' aldında, Jaratqan İyege aytqan antımdı orınlayman+.
6 Sadıq qullarının' o'limi, Jaratqan İyenin' na'zerinde qımbatlıdur+.
7 O Jaratqan İye, shınında men Senin' qulın'man, Shorın'nın' ulıman, Sen
meni bug'awdan azat ettin'+.
8 Minnetdarshılıq qurbanlıg'ın Sag'an usınıp, Senin' atın'dı aytıp
shaqıraman, Jaratqan İye+.
9-10 Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' ha'wlisinde, Erusalim, senin' qaq
ortan'da, Pu'tkil xalıqtın' aldında, Jaratqan İyege aytqan antımdı
orınlayman.
Haliluya!

116

[1] Barlıq milletler, Jaratqan İyege alg'ıs-maqtawlar aytın'!
Barlıq xalıqlar, Onı dan'qqa bo'len'!+
[2] Bizlerge ko'rsetken su'yispenshiligi ullı, Jaratqan İyenin' sadıqlıg'ı
ma'n'gige dawam etedi.
Haliluya!+

117

1 Jaratqan İyeni ta'riyiplen', Ol iygilikli, Su'yispenshiligi ma'n'gi dawam
etedi!+
2 İzrail xalqı bılay desin: «Su'yispenshiligi ma'n'gi dawam etedi!»
3 Xaronnın' urpag'ı bılay desin: «Su'yispenshiligi ma'n'gi dawam etedi!»
4 Jaratqan İyeden qorqatug'ınlar bılay desin: «Su'yispenshiligi ma'n'gi
dawam etedi!»
5 Qıyın jag'dayımda Jaratqan İyege jalbarındım, Juwap berip, Ol meni
ken'islikke shıg'ardı+.
6 Jaratqan İye menin' menen birge, qorqpayman, Ne qıla aladı adamlar
mag'an+?
7 Jaratqan İye menin' menen birge, Ol menin' ma'detkerim, Meni jek
ko'rgenlerdin' jen'ilisin ko'remen+.
8 Adamnan u'mit etkennen go're, Jaratqan İyeden pana izlegen jaqsı+.
9 Aqsu'yeklerden u'mit etkennen go're, Jaratqan İyeden pana izlegen jaqsı.
10 Barlıq milletler meni qorshap aldı, Jaratqan İyenin' atı menen qıyrattım
olardı+.
11 Qorshap alıp, mag'an hu'jim qıldı, Jaratqan İyenin' atı menen qırdım
olardı.
12 Ha'rrelerdey meni qorshap aldı, Biraq jang'an tiken putasınday tez
o'ship qaldı, Jaratqan İyenin' atı menen qırdım olardı.
13 Meni qulatıw ushın qattı iyterdi, Biraq Jaratqan İye mag'an ja'rdem
berdi.
14 Jaratqan İye ku'sh-qu'diretim, Qutqarıwg'a keldi Ol meni+.
15 Shadlıq ha'm jen'is dawısları, Jan'laydı haq adamlardın' shatırlarında:
«Jaratqan İyenin' on' qolı qu'diretli isler qıladı!+
16 Jaratqan İyenin' on' qolı jen'is beredi, Jaratqan İyenin' on' qolı qu'diretli
isler qıladı!»
17 Men o'lmeymen, jasayman, Jaratqan İyenin' islerin ja'riyalayman+.
18 Jaratqan İye meni qatan' jazalap, jolg'a saldı, Biraq o'limge tapsırmadı.
19 Ashın' mag'an a'dalat da'rwazaların, Kirip, Jaratqan İyeni ta'riyipleyin+.
20 Bul Jaratqan İyenin' da'rwazası!
Haq adamlar onnan kire aladı+.
21 Seni ta'riyipleymen, sebebi mag'an juwap berdin', Meni qutqarıwg'a
keldin'.

22 Qurılısshılardın' kereksiz dep taslag'an tası, U'ydin' mu'yeshinin'
tiykarg'ı tası boldı+.
23 İyemiz qılg'an bul is, Ko'zimizge a'jayıp ko'rindi!
24 Bu'gin Jaratqan İyenin' jaratqan ku'ni, Usı ku'ni quwanıp, shadlanayıq!
25 Jalbarınamız, Jaratqan İye, qutqar bizlerdi, Jalbarınamız, Jaratqan İye,
bizlerge a'wmet ber!
26 Jaratqan İyenin' atı menen keletug'ın jarılqansın!
Jaratqan İyenin' u'yinen sag'an pa'tiya beremiz+.
27 Jaratqan İye – Qudaydur, bizlerge nur beredi, Bayramdı belgilep baslan',
Japıraqlı shaqalardı alıp, qurbanlıq orıng'a barın'+.
28 Sen menin' Qudayımsan', Seni ta'riyipleymen, Sen menin' Qudayımsan',
Seni ullılayman.
29 Jaratqan İyeni ta'riyiplen', Ol iygilikli, Su'yispenshiligi ma'n'gi dawam
etedi+.

118

1 *Qanday baxıtlı minsiz joldan ju'rgenler, Jaratqan İye, Senin' nızamın' boyınsha jasaytug'ınlar!+
2 Qanday baxıtlı Senin' sha'rtlerin'e a'mel qılatug'ınlar, Shın ju'regi menen Seni izlegenler!
3 Olar hesh qanday nahaqlıq qılmas, Senin' jolın'da ju'rer+.
4 Bergen pa'rmanların'dı, Muqıyatlı tu'rde orınlawımızdı tapsırdın'.
5 Qa'ne endi, turaqlı bolsam, Senin' qag'ıydaların'dı orınlawda!
6 Eger barlıq buyrıqların'nan na'zerimdi ayırmasam, Men shermende bolmayman+.
7 Senin' a'dil nızamların'dı u'yrengenimde, Pa'k ju'rek penen Sag'an alg'ıs-maqtaw aytaman.
8 Qag'ıydaların'dı orınlayman, Meni pu'tkilley taslap ketpe!+
9 Jas jigit qalay pa'k jol menen ju're aladı?
Senin' so'zin' boyınsha jasaw arqalı sog'an erisedi+.
10 Pu'tkil ju'regim menen Sag'an umtılaman, Buyrıqların'nan awıp ketiwime jol qoyma!+
11 Sag'an qarsı gu'na islemewim ushın, Ju'regimde saqladım so'zlerin'di+.
12 Alg'ıslar bolsın Sag'an, Jaratqan İye, Mag'an qag'ıydaların'dı u'yret+.
13 Awzın'nan shıqqan barlıq qararların'dı, O'z awzım menen ja'riyalayman+.
14 Sha'rtlerin' menen jasap, shadlanaman, U'lken baylıq tapqanday bolaman+.
15 Pa'rmanların' haqqında teren' oy juwırtaman, Senin' jolların'a dıqqat qılaman+.
16 Qag'ıydaların'nan la'zzet alaman, So'zlerin'di umıtpayman.
17 Mag'an, qulın'a iygilik qıl, O'mir su'rip, so'zin'e a'mel qılaman.
18 Ko'zlerimdi ash, Nızamın'dag'ı a'jayıp islerin'di ko'reyin.
19 Men bir kelgindimen bul du'nyada, Buyrıqların'dı mennen jasırma+.
20 Ba'rqulla Senin' hu'kimlerin'di, Janım sag'ınıp sarg'ayadı+.
21 Buyrıqların'nan awıp ketken, Na'letlengen ta'kabbirlerdi keyiysen'+.
22 Masqarashılıq ha'm xorlıqtı mennen uzaqlastır, Sebebi sha'rtlerin'di orınlap kiyatırman.
23 Basshılar jıynalıp, mag'an qarsı o'sek aytsa da, Men, qulın' Senin' qag'ıydaların' haqqında teren' oy juwırtaman+.

24 Sha'rtlerin'nen la'zzet alaman, Olar mag'an aqıl beredi.
25 Janım a'jelge jaqınlap qaldı, Wa'den' boyınsha o'mir ber mag'an.
26 Ju'rgen jollarımdı aytıp berdim, mag'an juwap berdin', Qag'ıydaların'dı u'yret mag'an!
27 Pa'rmanların'nın' ma'nisin tu'sindir, Solay etip, a'jayıp islerin' haqqında oy juwırtayın.
28 G'am-qayg'ıdan janım ada boldı, Wa'de qılg'anın'day, meni ayaqqa turg'ız!+
29 Jaman joldan uzaqlastır, Miyrimin' menen mag'an nızamın'dı u'yret.
30 Sadıqlıq jolın tan'ladım, A'dalatlı qag'ıydaların'dı ko'z aldıma qoydım.
31 Sha'rtlerin'di bekkem uslayman, Jaratqan İye, uyatqa qaldırma meni!
32 Shın ju'rekten buyrıqların'nın' jolınan ju'remen, Kewlime ken' tu'sinik berdin'.
33 Qag'ıydaların'nın' jolın u'yret mag'an, Jaratqan İye, Men olardı aqırına deyin orınlayman.
34 Tu'sinik ber, nızamın'a a'mel qılaman, Shın ju'regimnen og'an boysınaman+.
35 Buyrıqların'nın' jolı menen meni jetele, Men onnan ra'ha't alaman.
36 Ju'regimdi nahaq paydag'a emes, Al O'z sha'rtlerin'e qaray bur+.
37 Ko'zlerimdi biyhuda na'rselerden qaytar, O'z jolın'da janımdı saqlay go'r.
38 Adamlar Sennen qorqıwı ushın, Mag'an, O'z qulın'a bergen wa'den'di orınla.
39 Meni o'zim qorqqan shermendelikten uzaq qıl, Senin' qag'ıydaların' iygilikli.
40 Pa'rmanların'a talpınaman, Sen a'dalatlısan', o'mirimdi saqla.
41 Mag'an su'yispenshiligin'di ko'rset, Jaratqan İye, Wa'den' boyınsha qutqar meni!
42 Sonda meni mazaqlag'anlarg'a juwap qaytara alaman, Senin' so'zin'e isenemen+.
43 Haqıyqat so'zin'di alıp qoyma awzımnan, Senin' qararların'a u'mit baylayman.
44 Nızamın'a ha'mme waqıtta, Ha'zir ha'm ma'n'gi-baqıy a'mel qılaman.
45 Men erkin ju'remen, Sebebi pa'rmanların'dı orınlawg'a tırısaman.
46 Patshalar aldında sha'rtlerin'di aytaman, Bunnan uyalmayman+.
47 Buyrıqların'nan la'zzet alaman, Olardı jaqsı ko'remen+.

48 Buyrıqların'dı su'yip, hu'rmet etemen, Qag'ıydaların' haqqında oy juwırtaman.
49 Qulın' bolg'an mag'an bergen wa'den'di esle, Ol arqalı Sen mag'an u'mit berdin'.
50 Senin' wa'den' o'mirimdi saqlaydı, Azap ishinde qalg'anımda usı mag'an jubanısh beredi.
51 Ta'kabbirler meni ha'dden tıs mazaqlaydı, Sonda da Senin' nızamın'nan ju'z burmadım+.
52 A'yyemgi qag'ıydaların'dı esleymen, Solar mag'an jubanısh beredi, Jaratqan İye.
53 Nızamın'nan ju'z burg'an jawızlar sebepli, G'a'zepke tolıp ketemen+.
54 Qay jerde jasasam da, Senin' qag'ıydaların'dı jırlap ju'remen+.
55 Tu'nde atın'dı esleymen, Jaratqan İye, Nızamın'a a'mel qılaman.
56 Bul mag'an a'det bolıp qalg'an, Senin' pa'rmanların'a a'mel qılaman.
57 Mu'ta'jliklerimnin' bulag'ı Sensen', Jaratqan İye, So'zlerin'di orınlayman, dep wa'de berdim+.
58 Shın ju'regimnen Senin' miyrimin'di izleymen, Wa'den' boyınsha mag'an rehim et.
59 Tutqan jollarıma dıqqat ettim, Sha'rtlerin' boyınsha adım attım.
60 Buyrıqların'dı orınlawg'a, Asıg'aman ha'm keshiktirmeymen.
61 Jawızlardın' arqanları meni orap bayladı, Al men nızamın'dı umıtpadım+.
62 A'dil hu'kimlerin' ushın, Tu'n ortasında turıp, Seni ta'riyipleymen+.
63 Sennen qorqatug'ınlardın', Pa'rmanların'a a'mel qılatug'ınlardın' dostıman.
64 Jer ju'zi su'yispenshiligin'e tolı, Jaratqan İye, Qag'ıydaların'dı u'yret mag'an!+
65 Jaratqan İye, jaqsılıq qıldın' qulın'a, Bergen wa'den'de turdın'.
66 Mag'an zeyin ha'm tu'sinik ber, Senin' buyrıqların'a isenemen.
67 Azap shegiwden aldın joldan adastım, Biraq endi Senin' so'zin'e a'mel qılaman.
68 Sen iygiliklisen', jaqsılıq qılasan', Mag'an qag'ıydaların'dı u'yret+.
69 Ta'kabbirler jalg'an so'ylep, meni qaraladı, Biraq men shın ju'regim menen pa'rmanların'a boysınaman+.
70 Olardın' ju'reklerin may basqan, Al men nızamın'nan la'zzet alaman+.
71 Jaqsı boldı azap shekkenim, Usı arqalı qag'ıydaların'dı u'yrendim+.

72 Awzın'nan shıqqan nızam men ushın, Mın'lag'an altın ha'm gu'misten bahalıdur+.
73 Senin' qolların' meni jaratıp, pishim berdi, Tu'sinik berip, buyrıqların'dı u'yret+.
74 Sennen qorqatug'ınlar meni ko'rip quwansın, Men Senin' so'zin'e u'mit bayladım+.
75 Jaratqan İye, Senin' hu'kimlerin' a'dil ekenin bilemen, Mag'an a'dalatlı tu'rde azap shektirdin'.
76 Qulın' bolg'an mag'an bergen wa'den' boyınsha, Su'yispenshiligin' meni jubatsın.
77 Mag'an rehim qıl, aman jasayın, Nızamın' men ushın la'zzetli.
78 Meni jalg'an ayıplag'anı ushın, Ta'kabbirler shermende bolsın.
Al men pa'rmanların' haqqında oy juwırtaman.
79 Sha'rtlerin'di biletug'ınlar, Sennen qorqatug'ınlar, Mag'an bet bursın.
80 Shermende bolmawım ushın, Qag'ıydaların'a bola ju'regim minsiz bolsın+.
81 Qutqarıwın'a intizar bolıp, janım ada boldı, Senin' so'zin'e u'mit bayladım.
82 Bergen so'zin'nin' orınlanıwın ku'tip, Ko'zlerimnin' nurı so'ndi, «Qashan meni jubatasan'?» – dep sorayman+.
83 Tozg'an shapanday bolıp qalsam da, Umıtpayman Senin' qag'ıydaların'dı.
84 Qulın' bolg'an men ja'ne qansha ku'tiwim kerek?
Meni quwg'ın qılıp atırg'anlardı qashan hu'kim qılasan'+?
85 Nızamın'a boysınbaytug'ın ta'kabbirler, Shuqır qazdı men ushın+.
86 Barlıq buyrıqların' isenimli, Meni nahaq quwdalamaqta, ja'rdem ber!
87 Olar meni jer ju'zinen joq qıla jazladı, Biraq men Senin' pa'rmanların'nan ayırılmadım.
88 Su'yispenshiligin' haqı janımdı qorg'a, Awzın'nan shıqqan sha'rtlerin'e a'mel qılaman.
89 Jaratqan İye, so'zin' ma'n'gi, Ol ko'klerde bekkem turadı+.
90 Sadıqlıg'ın' a'wladtan-a'wladqa dawam etedi, Sen ornatqan jer ju'zi bekkem turadı+.
91 Qararların' boyınsha olar bu'ginge deyin turıptı, Olardın' ha'mmesi Sag'an xızmet etedi+.

92 Eger nızamın' mag'an la'zzet bag'ıshlamag'anda, Shekken azaplarımnan o'lip keter edim.
93 Pa'rmanların'dı hasla umıtpayman, Solar arqalı o'mirimdi saqladın'.
94 Men Sag'an tiyislimen, qutqar meni, Senin' pa'rmanların'a talpınaman.
95 Jawızlar meni joq qılıw ushın an'lıydı, Al men Senin' sha'rtlerin'e dıqqat awdaraman.
96 Senin' buyrıqların'nan basqa, Hesh bir na'rse minsiz emes.
97 Nızamın'dı qanshelli su'yemen!
Ku'ni boyı onın' u'stinde oy juwırtaman.
98 Buyrıqların' meni dushpanlarımnan go're dana qıladı, Buyrıqların' ma'n'gi menin' menen birge+.
99 Barlıq ustazlarımnan go're, aqıllıraq boldım, Sebebi sha'rtlerin' u'stinde oy juwırttım.
100 Jası u'lkenlerden go're, danaman, O'ytkeni pa'rmanların'a boysındım+.
101 Senin' so'zin'e a'mel qılıw ushın, Jaman jolg'a ayaq basıwdan awlaq boldım+.
102 Qag'ıydaların'nan shetke shıqpadım, Sen mag'an ta'lim bergensen'.
103 So'zlerin' tan'layıma sonshelli mazalı, Paldan da tatlı menin' awzıma!+
104 Pa'rmanların' arqalı danalıqqa iye bolaman, Sonın' ushın, ha'r qanday jalg'an joldan jerkenemen.
105 So'zlerin' qa'demlerim ushın shıra, Jolımdı jarıq qılatug'ın nur+.
106 A'dil qag'ıydaların'dı orınlawg'a ant ishtim, So'zimde turıp, antımdı orınlayman+.
107 Ko'p azap shektim, Jaratqan İye, Wa'den' boyınsha janımdı qorg'a.
108 Iqtıyarlı sadaqam bolg'an alg'ıslarımdı qabıl et, Mag'an qag'ıydaların'dı u'yret.
109 Janım ha'mme waqıtta qa'wip astında, Sonda da nızamın'dı umıtpayman.
110 Jawızlar duzaq qurdı mag'an, Sonda da pa'rmanların'nan shetke shıqpadım+.
111 Sha'rtlerin' ma'n'gi miyrasım, Ju'regimnin' quwanıshı olar+.
112 Qag'ıydaların'a aqırına deyin, Ma'n'gige boysınıwdı qarar ettim.
113 Eki ju'zlilerden jerkenemen, Senin' nızamın'dı su'yemen.
114 Panam ha'm qalqanım Sensen', Senin' so'zin'e u'mit bayladım+.
115 Ha'y, jawızlar, mennen awlaq ju'rin', Men Qudayımnın' buyrıqların orınlayman+.

116 Quday, jasawım ushın, wa'den' boyınsha meni qollap quwatla, U'mitimdi bosqa shıg'arıp, uyaltpa!
117 Qutqarılıwım ushın, meni qollap quwatla, Mudamı dıqqat salaman qag'ıydaların'a.
118 Qag'ıydaların'nan awıp ketkenlerden ju'z burasan', Olardın' hiyleleri biyhudadur.
119 Du'nyadag'ı jawızlardı shıg'ındıday etip taslaysan', Sonlıqtan su'yemen Senin' sha'rtlerin'di.
120 Sennen qorqqanımnan denem titireydi, Hu'kimlerin'nen qorqaman+.
121 A'dil ha'm tuwrı isler qıldım, Eziwshilerdin' qolına qaldırma meni!
122 Qulın'nın' baxtına kepillik ber, Ta'kabbirlerdin' meni eziwine jol qoyma+.
123 Meni qutqarıwın'dı ku'tip, Ko'zlerimnin' nurı so'ndi.
Meni azat etiwdi wa'de qılg'an edin'+.
124 Qulın'a su'yispenshiligin'di ko'rset, Mag'an qag'ıydaların'dı u'yret.
125 Men Senin' qulın'man, mag'an aqıl ber, Sha'rtlerin'di bilip alayın.
126 Jaratqan İye, O'z isin'di qılatug'ın waqtın' keldi, Adamlar nızamın'dı buzdı.
127 Senin' buyrıqların'dı, Altınnan, sap altınnan da jaqsı ko'remen+.
128 Sen bergen barlıq pa'rmanların' boyınsha qa'dem basaman, Ha'r bir jalg'an joldan jerkenemen.
129 Senin' sha'rtlerin' a'jayıp, Sonlıqtan olarg'a a'mel qılaman.
130 Ma'nisi ashılg'anda, so'zlerin' nur shashadı, Sadalarg'a aqıl beredi+.
131 Sho'llep, awzımdı ashaman, Senin' buyrıqların'a qushtarman+.
132 Atın'dı su'ygenlerge mudamı qılg'anın'day, Na'zer salıp, mag'an rehim ko'rset.
133 So'zin' menen qa'demlerimdi bekkemle, Hesh bir gu'na menin' u'stimnen hu'kimdarlıq qılmasın.
134 Adamlardın' zulımlıg'ınan azat qıl meni, Solay etip, pa'rmanların'a a'mel qılaman.
135 Senin' ju'zin' qulın' bolg'an mag'an nurın shashsın, Qag'ıydaların'dı u'yret mag'an+.
136 Da'rya bolıp, jas to'giler ko'zlerimnen, Nızamın'a a'mel qılmay atır adamlar+.
137 Sen a'dilsen', Jaratqan İye, Hu'kimlerin' a'dalatlı.
138 Buyırg'an sha'rtlerin' a'dalatlı, Olar tolıq isenimli.

139 So'zlerin'di umıttı dushpanlarım, Sog'an degen g'a'zebim din'kemdi qurttı.
140 So'zin' sonday pa'k, Qulın' onı su'yedi+.
141 Men kereksizben, xorlang'anman, Biraq pa'rmanların'dı umıtpayman.
142 Senin' a'dalatın' ma'n'gidur, Nızamın' haqıyqatdur+.
143 Qayg'ı ha'm azapqa dus kelsem de, La'zzet alaman buyrıqların'nan.
144 Sha'rtlerin' ma'n'gige a'dalatlıdur, Jasawım ushın mag'an aqıl ber.
145 Pu'tkil ju'regim menen jalbarınaman, Juwap ber mag'an, Jaratqan İye! Senin' qag'ıydaların'a a'mel qılaman.
146 Meni qutqar dep, Sag'an dad salaman, Sha'rtlerin'e a'mel qılaman.
147 Ku'n shıqpastan turıp, ja'rdem sorayman, Senin' so'zin'e u'mit baylayman+.
148 Bergen wa'den'di tu'sineyin dep, Tu'ni boyı uyqı kelmes ko'zime.
149 Su'yispenshiligin' boyınsha dawısıma qulaq sal, Hu'kimlerin' boyınsha, janımdı aman saqla, Jaratqan İye!
150 Jawız joba du'zetug'ınlar jaqınlap qaldı, Olar nızamın'nan uzaqlasqan.
151 Biraq Jaratqan İye, Sen janımdasan', Barlıq buyrıqların' haqıyqatdur+.
152 Sha'rtlerin'di ma'n'gige tayınlag'anın'dı, Burınnan men tu'sindim.
153 Shekken azaplarıma qara, qutqar meni, Nızamın'dı umıtpadım.
154 Sen meni jaqlap, meni qutqar, Wa'den' boyınsha janımdı saqla+.
155 Qutqarılıw jawızlardan uzaqdur, Senin' qag'ıydaların'dı olar izlemes.
156 Rehimin' ullıdur, Jaratqan İye, Hu'kimlerin' boyınsha janımdı saqla+.
157 Meni quwdalaytug'ın dushpanlarım ko'p, Sonda da sha'rtlerin'nen shetke shıqpadım+.
158 Opasızlardı ko'rgenimde jerkenemen, Olar ko'rsetpelerin'e a'mel qılmaydı+.
159 Qara, pa'rmanların'dı qanshelli su'yemen, Su'yispenshiligin' menen janımdı saqla.
160 So'zin'nin' negizi haqıyqatdur, A'dil hu'kimlerin'nin' ha'mmesi ma'n'gi dawam etedi+.
161 Hu'kimdarlar meni ayıpsız quwdalaydı, Al ju'regim so'zin'nen qorqadı+.
162 Ko'p olja tapqan adamday, Senin' so'zlerin'e sonday quwanaman+.
163 Jalg'annan tiksinip, jerkenemen, Biraq Senin' nızamın'dı su'yemen.
164 A'dil hu'kimlerin' ushın, Ku'nine jeti ma'rte Sag'an alg'ıslar aytaman.

165 Nızamın'dı su'ygenler ullı abadanshılıqqa jetiser, Olar hesh na'rsege
su'rnikpes.
166 Jaratqan İye, qutqarıwın'nan u'mit qılaman, Buyrıqların'dı
orınlayman+.
167 Sha'rtlerin'e a'mel qılaman, Men olardı ju'da' jaqsı ko'remen.
168 Pa'rman ha'm sha'rtlerin'e a'mel qılaman, Barlıq jollarımnan xabarın'
bar+.
169 Pa'riyadım Sag'an jetsin, Jaratqan İye, So'zin' boyınsha danalıq ber
mag'an.
170 Jalbarınıwım Sag'an jetip barsın, Wa'den' boyınsha qutqar meni!
171 Awzım alg'ıs-maqtawg'a tolıp tassın, Mag'an qag'ıydaların'dı
u'yretesen'.
172 Tilim so'zin'di jırlasın, Barlıq buyrıqların' a'dil.
173 Qolın' mag'an ja'rdem bersin, Pa'rmanların'a boysınıwdı tan'ladım.
174 Qutqarıwın'dı an'sayman, Jaratqan İye, Nızamın'nan la'zzet alaman.
175 Janımdı saqla, Sag'an alg'ıslar aytayın, Hu'kimlerin' mag'an ja'rdem
bersin.
176 Joytılg'an qoyday joldan adastım, Qulın'dı izlep tawıp al, Sebebi
buyrıqların'dı umıtpadım+.

119

İbadatxanag'a baratırg'anda aytılatug'ın jır

1 Qıyın jag'dayg'a tu'skenimde, Jaratqan İyege pa'riyad saldım, Ol mag'an
juwap berdi.
2 Jaratqan İye, qutqar janımdı jalg'an so'zlerden, O'tirikshi tillerden+.
3 Ha'y, o'tirikshi til, Jaratqan İye basın'a ne saladı?
Ja'ne sag'an nelerdi qılar eken?
4 Ol seni jawıngerdin' o'tkir oqları menen, Janıp turg'an otınnın' shoqları
menen jazalaydı+.
5 Sorım qurısın, Meshexte kelgindimen, Kedar xalqının' shatırları arasında
jasayman+.
6 Tınıshlıqtı jek ko'retug'ınlardın' arasında, Uzaq waqıt birge turdım.
7 Men tınıshlıq ta'repdarıman, So'yleyin dep awzımdı ashsam, Olar
urısıwg'a tayar.

120

İbadatxanag'a baratırg'anda aytılatug'ın jır

1 Ko'zlerimdi tawlarg'a tigemen, Qay jerden ja'rdem keledi mag'an+?
2 Aspan ha'm jerdi do'retken Jaratqan İyeden keledi ja'rdem+.
3 Ol ayaqların'nın' su'rnigiwine jol qoymas, Seni qorg'awshı mu'lgimes+.
4 Qara, İzraildın' qorg'awshısı, Mu'lgimeydi de, uyıqlamaydı da.
5 Jaratqan İye – senin' qorg'awshın', Ol – senin' on' jag'ın'dag'ı
ko'len'ken'+.
6 Ku'ndiz quyashtın' ıssılıg'ı, Tu'nde aydın' sa'wlesi sag'an zıyan tiygizbes.
7 Jaratqan İye seni barlıq jamanlıqtan saqlaydı, Ol senin' janın'dı qorg'aydı.
8 Barar ha'm qaytar jolların'da, Jaratqan İye ha'zir ha'm ma'n'gige seni
qorg'aydı+.

121

İbadatxanag'a baratırg'anda aytılatug'ın Dawıttın' jırı

1 «Jaratqan İyenin' u'yine barayıq», dep, Mag'an aytqanda, quwanıp
kettim+.
2 Erusalim, da'rwazaların'nın' ishine qa'dem bastıq!
3 Diywalları bir-biri menen tutasqan, Erusalim bekkem qala bolıp salıng'an.
4 İzrailg'a berilgen nızam boyınsha, Jaratqan İyenin' atına alg'ıs aytıw
ushın, Urıwlar, Jaratqan İyege tiyisli urıwlar, Ol jerge ko'terilip
baradı+.
5 Ol jerde hu'kim taxtları, Dawıt urpag'ının' taxtları qurılg'an+.
6 Tınıshlıq tilen' Erusalimge: «Seni su'yetug'ınlar tınısh o'mir su'rsin!+
7 Senin' diywalların'nın' ishinde tınıshlıq, Qorg'anların'da biyqa'terlik
bolsın!»
8 Tuwısqanlarım ha'm doslarım haqı, «Tınıshlıq bolsın sag'an!» – deymen.
9 Qudayımız Jaratqan İyenin' u'yi haqı, Sag'an iygilik tileymen+.

122

İbadatxanag'a baratırg'anda aytılatug'ın jır

1 Ko'klerde taxt qurg'an Quday!
Ko'zlerimdi Sag'an tigemen+.
2 Qullardın' ko'zleri xojayınının', Shorının' ko'zleri xanımının' qolına
tigilse, Bizlerge rehim qıl, dep, Bizlerdin' ko'zlerimiz Jaratqan İyege,
Qudayımızg'a tigilgen.
3 Rehim qıl bizlerge, Jaratqan İye, rehim qıl, Ko'rgen xorlıg'ımız jetip
artadı+.
4 Ra'ha'tte jasap atırg'anlardın' masqaralawı, Ta'kabbirlerdin' xorlawı,
Janımızdan toydırıp jiberdi+.

123

İbadatxanag'a baratırg'anda aytılatug'ın Dawıttın' jırı

1 «Eger Jaratqan İye bizler ta'repte bolmag'anda», – dep aytsın İzrail, –+
2 «Eger Jaratqan İye bizler ta'repte bolmag'anda, Adamlar bizlerge hu'jim
qılg'anda, 3 G'a'zepleri bizlerge qarsı lawlag'anda, Olar bizlerdi tiriley
jutar edi+.
4 Topan suw bizlerdi juwıp taslar edi, Seller u'stimizden basıp keter edi+.
5 Qutırg'an suwlar bizlerdi basıp keter edi».
6 Olardın' tislerine bizlerdi olja qılmag'an Jaratqan İyege, Alg'ıslar bolsın!
7 An'shının' duzag'ınan qutılg'an quslarg'a uqsaymız, Duzaq sınıp, bizler
qutıldıq+.
8 Aspan ha'm jerdi jaratqan, Jaratqan İyenin' atınan bizge ja'rdem keledi+.

124

İbadatxanag'a baratırg'anda aytılatug'ın jır

1 Jaratqan İyege u'mit etkenler Sion tawına uqsaydı, Hesh qashan
shayqalmay, ma'n'gi bekkem turadı+.
2 Tawlar Erusalimdi qorshap turg'anınday, Ha'zirden ma'n'gige deyin,
Jaratqan İye O'z xalqın qorshap turıptı.
3 Shınında, jawız patshanın' biylik hasası, Haqlardın' u'lesine tiygen jerde
ma'n'gi turmaydı, Bolmasa, haqlar nadurıs islerge qol urar edi.
4 Jaqsılıq qıl, Jaratqan İye, Jaqsılarg'a, ju'regi pa'k bolg'anlarg'a.
5 Al nadurıs jollarg'a tu'skenlerdi, Jawızlar menen birge qosıp shıg'arıp
jiber.
İzrailg'a tınıshlıq bolsın!+

125

İbadatxanag'a baratırg'anda aytılatug'ın jır

1 Jaratqan İye Sionnın' abadanshılıg'ın ja'ne qaytarg'anda, Tu's ko'rip
atırg'an adamg'a uqsag'an edik+.
2 Awzımız ku'lkige, Tillerimiz shadlıq shawqımlarına toldı.
Sonda xalıqlar o'z ara bılay desti: «Jaratqan İye olar ushın ullı isler
qıldı»+.
3 Jaratqan İye bizler ushın ullı isler qıldı, Bizler quwanıshqa toldıq+.
4 Negeb sho'lindegi saylardı suwg'a toltırg'anın' yan'lı, Jaratqan İye,
abadanshılıg'ımızg'a qaytar.
5 Ko'z jas to'gip da'n ekkenler, Shadlıq penen zu'ra'a't orar.
6 Tuqım qaltasın ko'terip, jılap baratırg'anlar, Shadlanıp, da'n bawların alıp
qaytar+.

126

İbadatxanag'a baratırg'anda aytılatug'ın Sulaymannın' jırı

1 Eger Jaratqan İye u'ydi qurmasa, Qurılısshılar biykarg'a miynet qılar.
Eger Jaratqan İye qalanı qorg'amasa, Gu'zetshi biykarg'a qarawıllar+.
2 Biykarg'a erte turıp, kesh jatasız, Awqat tabıw ushın ko'p miynet etesiz.
Jaratqan İye O'z su'ygenlerinin' mu'ta'jliklerin, Uyıqlag'anda da
ta'miyinleydi+.
3 Balalar Jaratqan İyenin' sıyı, Perzentler Onnan berilgen sawg'a+.
4 Jas waqtın'da tuwılg'an ullar, Jawıngerdin' qolındag'ı oqlarday bolar.
5 Qanday baxıtlı oq qaltası tolı adam!
Qala da'rwazasında dushpanı menen dawalasqanda, Ol shermende bolıp
qalmaydı.

127

İbadatxanag'a baratırg'anda aytılatug'ın jır

1 Qanday baxıtlı Jaratqan İyeden qorqatug'ınlar, Onın' jolları menen
ju'retug'ınlar!+
2 Etken miynetin'nin' jemisin jeysen', Baxıtlı bolıp, abadan turmıs
keshiresen'+.
3 Hayalın' u'yin'de jemisli bir ju'zim putasınday, Balaların' dasturxan
do'gereginde za'ytu'n na'lshesindey boladı+.
4 Jaratqan İyeden qorqatug'ın adam, Mine, usılay jarılqanadı.
5 Jaratqan İye seni Sionnan jarılqasın!
Pu'tkil o'mirin' boyı, Erusalimnin' tabısqa eriskenin ko'resen'!+
6 Balaların'nın' balaların ko'resen'!
İzrailg'a tınıshlıq bolsın!+

128

İbadatxanag'a baratırg'anda aytılatug'ın jır

1 «Dushpanlarım jaslıg'ımnan meni ko'p ja'birledi», İzrail bılay dep
aytsın,+
2 «Awa, olar jaslıg'ımnan meni ko'p ja'birledi, Biraq meni jen'e almadı.
3 Jer aydawshılar arqamda qos aydadı, Uzın qarıqtay etip, iz qaldırdı+.
4 Biraq Jaratqan İye a'dildur, Qırqıp tasladı jawızlardın' arqanların».
5 Siondı jek ko'retug'ınlardın' ha'mmesi, Shermende bolıp, artqa
sheginsin+.
6 Olar o'spey atırıp, quwrap qalatug'ın, Tam u'stindegi sho'pke uqsap
qalsın+.
7 Bug'an oraqshılardın' qısımı tolmaydı, Bawlawshılardın' qushag'ı
tolmaydı.
8 Sonda joldan o'tken-ketkenler: «Jaratqan İye sizlerdi jarılqasın, Jaratqan
İyenin' atı menen sizlerge aq pa'tiya beremiz», – dep aytpaydı+.

İbadatxanag'a baratırg'anda aytılatug'ın jır

1 Tu'psizlikten Seni shaqıraman, Jaratqan İye,+
2 İye, dawısımdı esit, Jalbarınıwıma dıqqat etip, qulaq sal!+
3 Eger Sen, Jaratqan İye, gu'nalardın' esabın alg'anın'da, Kim Senin'
aldın'da tura aladı, İye?
4 Biraq Sen keshirimlisen', Sonın' ushın, Sennen qorqamız+.
5 Jaratqan İyege intizarman, Janım Jaratqan İyege intizar, U'mit baylayman
Onın' so'zine.
6 Tan'dı ku'tken saqshılardan ko'birek, Awa, tan'dı ku'tken saqshılardan da
ko'birek, Janım Jaratqan İyeni ku'tedi.
7 Ha'y, İzrail, Jaratqan İyege u'mit bayla!
Jaratqan İyede su'yispenshilik bar, Ol azatlıq beriwge ju'da' uqıplı+.
8 İzraildı barlıq gu'nalarınan, Azat etetug'ın Onın' O'zidur+.

130

İbadatxanag'a baratırg'anda aytılatug'ın Dawıttın' jırı

1 Jaratqan İye, ju'regimde menmenlik joq, Ko'zim ta'kabbirlik penen
qaramaydı, Ullı isler menen, Aqılım jetpeytug'ın isler menen o'zimdi
ba'nt qılmayman+.
2 Bala anasının' bawırında tınıshlang'anınday, Men de jen'il tartıp,
tınıshlandım.
Awa, tınıshlang'an baladay janım jay taptı.
3 Ha'y, İzrail, bu'ginnen baslap ma'n'gige, Jaratqan İyege u'mit bayla!+

131

İbadatxanag'a baratırg'anda aytılatug'ın jır

1 Jaratqan İye, esle Dawıttı, Onın' ko'rgen barlıq qıyınshılıqların+.
2 Ol Sag'an ant ishken edi, Yaqıptın' Ku'shli Qudayı, Ol Sag'an wa'de bergen
edi: 3 «Men kirmeymen u'yime, Jatpayman to'segime,+
4 Ko'zlerime uyqı bermeymen, Qabaqlarımnın' jumılıwına jol qoymayman,
5 Jaratqan İyege bir orın, Yaqıptın' Ku'shli Qudayına bir ma'kan
salmag'ansha!»
6 Kelisim sandıg'ının' Efratada ekenin esittik, Bizler onı Yaar dalalarınan
taptıq.
7 «Jaratqan İyenin' ma'kanına barayıq, Onın' ayaq qoyg'ıshının' aldında
sıyınayıq», – dedik+.
8 Ko'teril, Jaratqan İye, O'z ma'kanın'a, Qu'diretin'nin' belgisi bolg'an
sandıg'ın' menen birge+.
9 Ruwxaniylerin' a'dillikke bu'rkenip alsın, Sadıq qulların' shadlanıp
baqırıssın+.
10 Qulın' Dawıt ushın, Maylag'an patshan'nan ju'z burma+.
11 Jaratqan İye, Sen Dawıtqa ant ishken edin', Sen usı antın'nan hasla
qaytpaysan': «Urpag'ın'nan, ulların'nan birin, Senin' taxtın'a
otırg'ızaman+.
12 Eger ulların' kelisimime a'mel qılsa, Olarg'a u'yretken qag'ıydalarımdı
orınlasa, Olardın' balaları da ma'n'gige, Senin' taxtın'a otıradı»+.
13 Jaratqan İye Siondı tan'ladı, Onda O'zi jasawdı qa'ledi+.
14 Ol bılay dedi: «Menin' ma'n'gi ma'kanım usı, Usı jerge ornalasaman, bunı
O'zim qa'ledim.
15 Ol jerdin' azıq-awqatın bereketleymen, Ondag'ı jarlılardı toydıraman+.
16 Qutqarılıwg'a bo'leymen ruwxaniylerdi, Mag'an sadıqlar shadlanıp
baqıradı.
17 Ol jerde Dawıt urpag'ınan bir ku'shli patsha shıg'araman, O'zim
maylag'an patshanın' shırag'ın so'ndirmeymen+.
18 Dushpanların shermendelikke bu'rkeymen, Al onın' basındag'ı taj
jarqırap tura beredi».

132

İbadatxanag'a baratırg'anda aytılatug'ın Dawıttın' jırı

1 Tuwısqanlar birgelikte jasasa, Qanday jaqsı, qanday jag'ımlı!+
2 Bul – basqa quyılg'an bahalı mayg'a uqsaydı, Saqallar boylap, Xaronnın' saqalları boylap, Kiyimlerinin' jag'asına ag'ıp baratırg'an mayg'a megzeydi+.
3 Sion tawlarına tu'sken, Xermon tawının' shıg'ı sıyaqlı, Jaratqan İye Sionnan O'z bereketin, Ha'm ma'n'gilik o'mirin berdi+.

133

İbadatxanag'a baratırg'anda aytılatug'ın jır

1 Ha'y, sizler, Jaratqan İyenin' barlıq qulları, Jaratqan İyenin'
İbadatxanasında tu'ni menen xızmet etip atırg'anlar, Og'an alg'ıs-
maqtawlar aytın'!+
2 Qolların'ızdı Muxaddes orıng'a qaray sozıp, Jaratqan İyege alg'ıs-
maqtawlar aytın'!+
3 Aspan ha'm jerdi do'retken Jaratqan İye, Jarılqasın seni Sionnan+.

134

[1] Haliluya!
Jaratqan İyenin' atına alg'ıs-maqtawlar aytın'!
Jaratqan İyenin' qulları, alg'ıs-maqtawlar aytın', [2] Ha'y, sizler, Jaratqan İyenin' U'yinde, Qudayımızdın' U'yinin' ha'wlisinde xızmet qılatug'ınlar!+
[3] Jaratqan İyege alg'ıs-maqtawlar aytın', Jaratqan İye – iygilikli.
Onın' atına arnap, saz shertip, alg'ıs aytın', Onın' atı su'ykimli.
[4] Jaratqan İye O'ziniki etip Yaqıp urpag'ın, O'z g'a'ziynesi etip İzraildı tan'ladı+.
[5] Bilemen, Jaratqan İye ullıdur, İyemiz barlıq qudaylardan ma'rtebelidur+.
[6] Ko'klerde, jer ju'zinde, Ten'izlerde, pu'tkil tu'psizliklerde, Jaratqan İye neni qa'lese, sonı isleydi+.
[7] Jer ju'zinin' shetinen bultlardı ko'terer, Jawın ushın shaqmaq shaqtırar, Teleklerinen samal estirer+.
[8] Mısırda birinshi tuwılg'anlardı, Adamlardan baslap haywanlarg'a deyin o'ltirdi*+.
[9] Faraon ha'm onın' xızmetkerlerine qarsı, Mısırdın' ortasında belgiler ha'm ka'ramatlar ko'rsetti*+.
[10] Ol ko'p milletlerdi qırıp tasladı, Qu'diretli patshalardı o'ltirdi:+
[11] Amor patshası Sixondı, Bashan patshası Ogtı, Pu'tkil Qanan patshalıqların*+.
[12] Olardın' jerlerin mu'lik etip, Awa, mu'lik etip xalqı İzrailg'a berdi+.
[13] Jaratqan İye, Senin' atın' ma'n'gi turadı, A'wladtan-a'wladqa Seni shaqıradı+.
[14] Jaratqan İye xalqın qorg'ap, Qullarına rehim qıladı+.
[15] Xalıqlardın' butları gu'mis ha'm altındur, İnsan qolının' do'retpesidur+.
[16] Awızları bar, so'yley almas, Ko'zleri bar, ko're almas,+
[17] Qulaqları bar, esite almas, Ha'tteki, dem ala almas+.
[18] Olardı soqqan, olarg'a isengenlerdin' ha'mmesi, Olarg'a uqsap qalar!+
[19] Ha'y, İzrail xalqı, Jaratqan İyege alg'ıslar aytın'!
Ha'y, Xaron urpag'ı, Jaratqan İyege alg'ıslar aytın'!
[20] Ha'y, Lebiy urpag'ı, Jaratqan İyege alg'ıslar aytın'!
Ha'y, Jaratqan İyeden qorqatug'ınlar, Og'an alg'ıslar aytın'!+

21 Erusalimde ornalasqan Jaratqan İyege, Sionda alg'ıslar bolsın!
Haliluya!+

135

1 Jaratqan İyeni ta'riyiplen', Ol iygilikli, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi+.
2 Alg'ıs aytın' qudaylar Qudayına, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi+.
3 Minnetdarshılıq bildirin' iyeler İyesine, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi.
4 Jalg'ız Ol ka'ramatlı isler isleydi, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi+.
5 Danalıq penen ko'klerdi jarattı, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi+.
6 Jerdi suwlar u'stine ornattı, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi+.
7 Ullı jaqtılıqlardı jarattı, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi+.
8 Ku'ndizdi basqarıw ushın quyashtı jarattı, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi.
9 Tu'ndi basqarıw ushın ay ha'm juldızlardı jarattı, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi.
10 Mısırdın' birinshi tuwılg'anların o'ltirdi*, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi+.
11 İzraildı Mısırdan alıp shıqtı*, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi+.
12 Bunı ku'shli ha'm qu'diretli qolın sozıp, ju'zege asırdı, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi.
13 Qamıs ten'izin ekige bo'ldi, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi+.
14 İzraildı ten'izdin' ortası menen alıp o'tti, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi.
15 Faraon ha'm onın' la'shkerlerin, Qamıs ten'izine batırıp jiberdi*, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi+.
16 O'z xalqın sho'l arqalı alıp ju'rdi, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi+.
17 Ullı patshalardı qıyrattı, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi+.
18 Qu'diretli patshalardı joq qıldı, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi.
19 Amor patshası Sixondı o'ltirdi, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi+.
20 Bashan patshası Ogtı o'ltirdi*, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi+.
21 Olardın' jerlerin mu'lik qılıp berdi, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi.
22 Qulı İzrailg'a mu'lik qılıp berdi, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi.
23 Jag'dayımız to'menlegende, bizlerdi esledi, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi.
24 Jawlarımızdan bizlerdi qutqardı, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi+.
25 Barlıq janzatlardı azıqlandıradı, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi+.
26 Alg'ıs aytın' ko'klerdin' Qudayına, Sadıqlıg'ı ma'n'gi dawam etedi.

136

1 Babilondag'ı da'ryalardın' boyında otırıp, Siondı eslep, jıladıq+.
2 Do'gerektegi tallarg'a, Liralarımızdı ildirip qoydıq.
3 Ol jerde tutqıng'a alg'anlar bizlerden jır aytıwımızdı, Bizlerge zulımlıq
qılg'anlar shadlıq qosıg'ın talap etip: «Sion qosıqlarınan aytın'lar», –
dedi.
4 Bo'ten jurtta ju'rgenimizde, Qalay Jaratqan İyenin' qosıg'ın ayta alamız?
5 Ha'y, Erusalim, eger seni umıtsam, Qolım saz sherte almay qalsın+.
6 Eger men seni eslemesem, Erusalimdi en' u'lken shadlıg'ımnan u'stem
qoymasam, Tilim qosıq ayta almay qalsın+.
7 Erusalim qulag'an ku'ni, Edomlılardın' ne islegenin esle, Jaratqan İye.
Olar: «Qulatın', tiykarına deyin jıg'ıp taslan' onı!» – degen edi+.
8 Ha'y, qız Babilon, sen wayran etilesen', Bizlerge ne qılg'an bolsan', Sonı
senin' basın'a salatug'ınlar qanday baxıtlı!+
9 Bo'pelerin'di uslap alıp, Tasqa urıp, shıl-pa'rshe qılatug'ınlar qanday
baxıtlı!+

137

Dawıttın' jırı

1 Shın ju'rekten Sag'an minnetdarshılıq bildiremen, Jaratqan İye, İla'hiy
barlıqlar aldında Sag'an saz shertip, alg'ıslar aytaman+.
2 Muxaddes İbadatxanan' aldında ta'jim qılaman, Su'yispenshiligin' ha'm
sadıqlig'ın' ushın, Senin' atın'a minnetdarshılıq bildiremen.
O'z atın'dı ha'm so'zin'di ha'mme na'rseden joqarı qoydın'+.
3 Shaqırg'anımda, mag'an juwap berdin', Meni jigerlendirip, ju'regimdi
batır qıldın'.
4 Alg'ıslasın Seni, Jaratqan İye, jer ju'zindegi patshalardın' ha'mmesi, Olar
awzın'nan shıqqan so'zlerdi esitti, 5 İslegen islerin'di qosıq qılıp aytsın,
Sen ullı dan'qqa bo'lengensen'.
6 Jaratqan İye, Sen joqarıda bolsan' da, Kishipeyil adamlarg'a na'zer
awdarasan', Menmenlerdi uzaqtan bilesen'.
7 Qıyın jag'dayda ju'rsem de, janımdı aman saqlaysan', Dushpanlarımnın'
g'a'zebine qarsı qol ko'teresen', On' qolın' meni qutqaradı+.
8 Men ushın o'sh alasan'.
Su'yispenshiligin' ma'n'gidur, Jaratqan İye, O'zin' jaratqanlardı taslap
ketpe!+

138

Atqarıwshılardın' jetekshisine. Dawıttın' jırı

1 O, Jaratqan İye, meni tekserdin' ha'm meni bilesen',+
2 Qashan otırıp, qashan turatug'ınımdı bilesen', Niyetimdi uzaqtan tu'sinip turasan'+.
3 Ju'rsem de, jatsam da, meni tekseresen', Xabarın' bar barlıq jollarımnan+.
4 Awzımnan ele bir so'z de shıqpay turıp, Ne aytajag'ımdı Sen tolıq bilesen', Jaratqan İye.
5 Meni aldı-artımnan orap alg'ansan', Qolın'dı u'stime qoyg'ansan'.
6 Usı danalıg'ın' men ushın ju'da' a'jayıpdur, Dım ba'lent, onı tu'sinip jete almayman+.
7 Senin' Ruwxın'nan qayaqqa qasha alaman?
Senin' da'rgayın'nan qayaqqa kete alaman+?
8 Ko'klerge shıqsam, Sen sol jerde barsan', O'liler ma'kanına tu'ssem, Sen ol jerde de barsan'+.
9 Tan'nın' qanatlarına minip ushsam, Ten'izdin' arg'ı jag'asına qonsam,
10 Ol jerde de qolın' meni jeteler, On' qolın' meni uslap turar.
11 Eger: «Qaran'g'ılıq meni qaplasın, A'tirapımdag'ı jaqtılıq tu'nge aylansın», – desem, 12 Qaran'g'ılıq Sen ushın qaran'g'ı emes, Tu'n ku'ndizdey jaqtı, Qaran'g'ılıq ta, jaqtı da, Sen ushın birdey+.
13 Sen menin' jan-ta'nimdi jarattın', Anamnın' qursag'ında meni do'rettin'+.
14 Sag'an alg'ıs aytaman, Men tan' qalarlıq ha'm a'jayıp etip jaratılg'anman.
Senin' islerin' a'jayıp, Bunı ju'da' jaqsı bilemen.
15 Jasırın jerde jaratılg'anımda, Jerdin' tu'binde do'retilgenimde, Su'yeklerim Sennen jasırın emes edi+.
16 Jatırg'a tu'sken waqtımnan-aq meni Senin' ko'zlerin' ko'rdi, Mag'an ajıratılg'an ku'nlerdin' ele hesh biri kelmesten burın, Ha'mmesi Senin' kitabın'a jazılg'an edi+.
17 Men haqqında niyetlerin' qanshelli sırlı, Quday, Olardın' esap-sanı ju'da' ko'p!+
18 Eger sanasam, olar qumnan da ko'p, Oyang'anımda, men ele Senin' menen birgemen.

19 Qa'ne endi, jawızlardı o'ltirsen', Quday!
Qanxorlar mennen uzaqlasın'!+
20 Olar Sen arqalı ant iship, sum joba du'zedi, Dushpanların' Senin' atın'
menen jalg'an ant ishedi.
21 Jaratqan İye, Seni jek ko'rgenlerdi qalay jaman ko'rmeyin?
Sag'an qarsı shıqqanlardan qalay jerkenbeyin+?
22 Men olardı pu'tkilley jek ko'remen, Olardı o'zimnin' dushpanım dep
esaplayman.
23 Quday, meni tekserip, ju'regimdi bil, Meni sınap ko'r ha'm pikirlerimdi
bil+.
24 Qara, qa'wipli jolda ju'rgen joqpan ba?
Meni O'zin' ma'n'gilik jolına jetele!

[1] *Atqarıwshılardın' jetekshisine. Dawıttın' jırı*

[2] Jaratqan İye, meni jawızlardan qutqar,
Zalımlardan qorg'a+.
[3] Olar ju'reklerinde jawız joba du'zedi,
Ba'rqulla urıs-ja'njel qozg'aydı.
[4] O'tkir tilleri jılanday shag'adı,
Tillerinde jılan za'ha'ri bar+. *Selah*
[5] Jaratqan İye, meni jamannın' qolınan saqla,
Zalımnan qorg'a.
Olar ayag'ımnan shalıp, meni qulatpaqshı+.
[6] Menmenler men ushın duzaq qurdı,
Jawızlar jolıma tor tasladı,
Olar mag'an qaqpan qoydı+. *Selah*
[7] Jaratqan İye, Sag'an bılay dep aytaman:
«Qudayım – Sensen',
Jalbarınıwıma qulaq sal, Jaratqan İye.
[8] Quday İye, qu'diretli qutqarıwshım,
Sawash ku'ni Sen basımdı aman saqladın'.
[9] Jawızlardın' tileklerin orınlama, Jaratqan İye,
Du'zgen jobaların tabıslı qılma,
Bolmasa, olar ko'kireklerin ko'terip ketedi». *Selah*
[10] Meni qorshap alg'anlardın' awızlarınan shıqqan zulımlıqlar,
O'zlerinin' basına tu'ssin.
[11] Ko'mir shog'ı jawsın u'stilerine!
Olar otqa, tu'psiz shuqırlarg'a ılaqtırılsın,
Hasla qaytıp shıqpasın+.
[12] Jalaxorlarg'a jer ju'zinde hasla orın qalmasın,
Apat zalımnın' izine tu'sip, joq qılsın.
[13] Bilemen, Jaratqan İye, Sen ezilgennin' huqıqın qorg'aysan',
Jarlılarg'a a'dalatlıq qılasan'+.
[14] Awa, pa'k adamlar atın'a alg'ıs aytadı,
Haqlar Senin' da'rgayın'da jasaydı.

140

Dawıttın' jırı

1 Seni shaqıraman, Jaratqan İye, ja'rdemge asıq!
Seni shaqırg'anımda, dawısıma qulaq sal!
2 Duwam xosh iyisli tu'tetkidey aldın'a jetip barsın,
Ko'tergen qollarım keshki sadaqa sıyaqlı bolsın!+
3 Awzıma qarawıl qoy, Jaratqan İye,
Erinlerimnin' esigin qorg'a+.
4 Ju'regim jamanlıqqa awıp ketpesin,
Jawız adamlardın' gu'nalı islerine qatnaspayın,
Olardın' mazalı awqatlarınan jemeyin.
5 Pa'k adam meni jazalasın – bul jaqsılıq,
A'shkaralasın – bul basıma su'rtilgen may.
Duwam jawızlardın' islerine pu'tkilley qarsıdur+.
6 Olardın' basshıları jartastan ılaqtırıladı,
Sonda nahaqlar so'zlerimnin' durıs ekenin bilip aladı+.
7 Su'riwshi jerdi jarıp, su'rgenindey,
Su'yeklerimiz o'liler ma'kanının' awzında shashıldı+.
8 Ko'zlerim Sende, Quday İye,
Seni panalayman, janımdı qorg'awsız qaldırma!+
9 Jawızlardın' men ushın qurg'an duzaqlarınan,
Olar qoyg'an qaqpanlardan meni saqla+.
10 Jawızlar o'zleri qoyg'an duzaqqa o'zleri tu'ssin,
Al men aman-esen o'tip keteyin+.

141

U'n'girde bolg'an waqıtta, Dawıttın' aytqan ayrıqsha jırı. Duwa

1 Dawıslap dad salaman Jaratqan İyege,
Dawıslap jalbarınaman Jaratqan İyege+.
2 Og'an da'rtlerimdi to'gemen,
Onın' aldında qayg'ılarımdı bayan etemen+.
3 Ruwxım tu'skende,
Ju'rer jolımdı Sen bilesen'.
Men ju'retug'ın soqpaqlarda,
Jawlarım duzaq qoyg'an+.
4 On' jag'ıma qarap ko'r,
Hesh kim meni oylamaydı,
Panalaytug'ın jerim qalmadı,
Hesh kim meni qayg'ırmaydı.
5 Sag'an jalbarınaman, Jaratqan İye,
«Sen menin' panamsan',
Tiriler a'leminde u'lesim O'zin'sen'», – dep jalbarınaman+.
6 Dadıma qulaq sal,
Men ju'da' ha'lsiredim.
İzime tu'skenlerden qutqar meni,
Olar mennen ku'shlirek+.
7 Shıg'arıp al janımdı qamaqtan,
Solay etip, atın'a alg'ıs aytayın.
A'tirapımdı haq adamlar qorshaydı,
Sebebi Sen mag'an jaqsılıq qılasan'+.

142

Dawıttın' jırı

1 Jaratqan İye, duwamdı esit,
Jalbarınıwıma qulaq sal!
Sen sadıq ha'm a'dalatlısan', juwap ber mag'an!
2 O'z qulın' menen dawalaspa,
Tirilerdin' hesh biri Senin' aldın'da minsiz bolmas+.
3 Dushpanlarım meni quwg'ın qıldı,
O'mirimdi jer menen jeksen qıldı.
A'zelde a'lemnen o'tkenler sıyaqlı,
Meni qaran'g'ılıqta jasawg'a ma'jbu'rledi+.
4 Sonın' ushın, ruwxım tu'sti,
Ju'regim suwlap ketti.
5 O'tken ku'nlerdi esleymen,
Senin' barlıq islerin' haqqında oy juwırtaman,
Qolların'nın' isleri haqqında pikir ju'ritemen+.
6 Qollarımdı Sag'an sozaman,
Kewip qalg'an topıraq yan'lı, janım Sag'an sho'lleydi+. *Selah*
7 Tez juwap ber mag'an, Jaratqan İye,
Ruwxım tu'sip ketti.
Qa'birge kirgen o'lilerdey bolıp qalmawım ushın,
Mennen ju'zin'di jasırma+.
8 Azanda su'yispenshiligin'di mag'an esittir,
O'ytkeni men Sag'an isenemen,
Ju'retug'ın jolımdı O'zin' ko'rset,
Ju'regimdi ashaman Sag'an+.
9 Dushpanlarımnan qutqar meni, Jaratqan İye,
Sennen pana tabaman.
10 Erkin'di orınlawdı mag'an u'yret,
Sen menin' Qudayımsan',
Senin' iygilikli Ruwxın',
Tegis joldan meni jetelesin!+
11 Jaratqan İye, O'z atın' ushın janımdı saqla,
Sen a'dalatlısan', meni apattan qutqar+.

12 Su'yispenshiligin' haqı dushpanlarımdı joq qıl,
Janımda qastı barlardın' ha'mmesin qırıp tasla,
Men Senin' qulın'man+.

143

Dawıttın' jırı

[1] Qollarımdı urısqa,
Barmaqlarımdı sawashqa u'yretken,
Qorg'awshı jartasım bolg'an Jaratqan İyege alg'ıslar bolsın!+
[2] Ol meni su'yedi, Ol menin' qorg'anım,
Bekinisim ha'm qutqarıwshım,
Ol menin' qalqanım ha'm panam,
Xalıqlardı Ol mag'an boysındıradı+.
[3] Jaratqan İye, Sen g'amxorlıq qılg'anday, insan kim bolıptı?
Sen na'zerin'di salg'anday, adam balası kim bolıptı+?
[4] İnsan bir dem sıyaqlı,
Adamzattın' o'miri o'tkinshi bir ko'len'ke yan'lı+.
[5] Jaratqan İye, ko'klerdi ashıp, to'menge tu's,
Tawlarg'a qol tiygiz, olardan tu'tin shıqsın+.
[6] Shaqmaq shaqtırıp, jawlardı shashıp tasla,
Oqların'dı atıp, olardı albırat+.
[7] Joqarıdan qolın'dı sozıp, qutqar meni,
Teren' suwlardan shıg'arıp al meni,
Jat jurtlılardın' qolınan azat et+.
[8] Olardın' awzı jalg'ang'a tolı,
On' qolların ko'terip, o'tirik ant ishedi+.
[9] Quday, Sag'an jan'a qosıq aytaman,
On tarlı arfa shertip, Seni alg'ıslayman+.
[10] Patshalarg'a Sen jen'is sıylaysan',
Qulın' Dawıttı qılıshtan qutqarasan'+.
[11] Jat jerlilerdin' qolınan,
Meni qutqarıp, azat qıl.
Olardın' awzı jalg'ang'a tolı,
On' qolların ko'terip, o'tirik ant ishedi.
[12] Ullarımız jaslıg'ında jaqsı o'sken o'simlikke uqsasın,
Qızlarımız saraydın' nag'ıslı su'tinleri sıyaqlı bolsın+.
[13] Teleklerimiz tu'rli azıq-awqatlarg'a tolıp tassın.
Qoylarımız mın'lap, on mın'lap ko'beyip,

Jaylawlarımızdı toltırsın,
14 O'gizlerimiz semiz bolsın.
Qorg'anlarımız hesh qashan tesilmesin,
Adamlarımız su'rgin qılınbasın,
Ko'shelerimizde zar jılag'an dawıs shıqpasın!+
15 Usınday tilekleri a'melge asqan xalıq qanday baxıtlı!
Qudayı Jaratqan İye bolg'an xalıq qanday baxıtlı!+

144

Dawıttın' aytqan alg'ıs-maqtawı

1 Qudayım, Patsha, Seni ullılayman, Atın'dı ma'n'gi-baqıy alg'ıslayman.
2 Seni ha'r ku'ni alg'ıslayman, Atın'dı ma'n'gi-baqıy dan'qqa bo'leymen.
3 Jaratqan İye ullı, Ol maqtawg'a ju'da' ılayıqlı, Onın' ullılıg'ına aqıl
jetpes+.
4 İslerin'di bir a'wlad ekinshi a'wladqa maqtap jetkizedi, Qu'diretli
islerin'di aytıp beredi.
5 Senin' saltanatlı ullılıg'ın', A'jayıp islerin' haqqında oy juwırtaman.
6 Adamlar tan' qalarlıq islerin'nin' qu'direti haqqında aytadı, Men
ja'riyalayman ullı islerin'di!+
7 Adamlar ullı iygiligin' haqqında bayan etedi, A'dalatlıg'ın'dı ja'riyalap,
shadlanıp baqıradı.
8 Jaratqan İye miyrimli ha'm rehimli, Sabır-taqatlı ha'm su'yispenshiligi
mol+.
9 Jaratqan İye ha'mmege iygilikli, Jaratqanlarının' ha'mmesine rehimli.
10 Barlıq jaratqanların' Seni alg'ıslaydı, Jaratqan İye, Sadıq qulların' Sag'an
alg'ıs-maqtawlar aytadı.
11 Olar patshalıg'ın'nın' ullılıg'ı haqqında so'ylep, Ku'sh-qu'diretin'
tuwrısında aytıp beredi.
12 Solay etip, ha'mme Senin' ku'sh-qu'diretin'di, Patshalıg'ın'nın' ullı
dan'qın biledi.
13 Senin' patshalıg'ın' – ma'n'gi patshalıq bolar, Hu'kimdarlıg'ın'
a'wladtan-a'wladqa dawam eter. *+
14 Jaratqan İye jıg'ılg'anlarg'a su'yenish boladı, Eki bu'gilgenlerdin' qa'ddin
tuwrılaydı+.
15 Ha'mme u'mit etip, Sag'an qaraydı, O'z waqtında olardın' ırısqısın
beresen'+.
16 Sen qolın'dı ashıp, Pu'tkil janzatlardı qa'legeninshe toydırasan'+.
17 Jaratqan İye barlıq jollarında a'dil, İslegen barlıq islerinde
su'yispenshiligin ko'rsetedi.
18 Jaratqan İye O'zin shaqırg'anlarg'a, Shın kewilden shaqırg'anlarg'a jaqın
boladı+.
19 O'zinen qorqqanlardın' tilegin beredi, Nalasın esitip, olardı qutqaradı+.

20 Jaratqan İye O'zin su'ygenlerdin' ha'r birin qorg'aydı, Jawızlardın'
ha'mmesin joq etedi.
21 Awzım Jaratqan İyege alg'ıslar aytsın!
Pu'tkil janzatlar Onın' muxaddes atına, Ma'n'gi-baqıy alg'ıs-maqtawlar
aytsın.

145

[1] Haliluya!
Ha'y, janım, Jaratqan İyege alg'ıs-maqtawlar ayt+.
[2] Tiri ekenmen, Jaratqan İyege alg'ıs-maqtawlar aytaman, Bar ekenmen,
Qudayıma saz shertip, Og'an alg'ıs aytaman+.
[3] U'mit baylaman' aqsu'yeklerge, Sizlerdi qutqara almaytug'ın
insanlarg'a+.
[4] Olardın' demi tawısılıp, topıraqqa qaytar, Sol ku'ni-aq, oy-niyeti joq
bolar+.
[5] Qanday baxıtlı ja'rdemshisi Yaqıptın' Qudayı bolg'an insanlar, U'miti
Qudayı Jaratqan İyede bolg'anlar!
[6] Aspandı, jerdi, ten'izdi, Ha'm olardın' ishindegilerdin' ha'mmesin
jaratqan, Ma'n'gige sadıq bolg'an, [7] Ezilgenlerge a'dalatlıq qılatug'ın,
Ash bolg'anlarg'a nan beretug'ın Ol boladı.
Jaratqan İye tutqınlardı azat qıladı,+
[8] Soqırlardın' ko'zin ashadı, Eki bu'gilgenlerdin' qa'ddin tikleydi, Haq
adamlardı su'yedi+.
[9] Jaratqan İye kelgindilerdi qorg'aydı, Jetim-jesirlerdi qollap quwatlaydı,
Jawızlardı jollarınan adastıradı+.
[10] Hu'kimdarlıq qıladı Jaratqan İye ma'n'gige, Sion, senin' Qudayın'
hu'kimdar boladı a'wladtan-a'wladqa.
Haliluya!+

146

[1] Haliluya!
Qanday jaqsı saz shertip, Qudayımızdı alg'ıslaw!
Qanday la'zzetli ha'm jarasıqlı Og'an alg'ıs-maqtaw aytıw+.
[2] Erusalimdi qaytadan tikleytug'ın Jaratqan İye boladı.
İzraildın' aydap a'ketilgenlerin jıynap aladı+.
[3] Ol jaralı ju'reklerge shıpa beredi, Olardın' jaraların tan'adı+.
[4] Ol juldızlardın' sanın esaplaydı, Olardın' ha'mmesine at qoyadı+.
[5] İyemiz ullı ha'm qu'direti ku'shli, Sheksizdur Onın' danalıg'ı+.
[6] Ezilgenlerdi ayaqqa turg'ızatug'ın Jaratqan İye boladı, Jawızlardı jer menen jeksen qıladı.
[7] Jaratqan İyege shu'kirlik jırların aytın', Qudayımızdı lira shertip alg'ıslan'+.
[8] Ol ko'klerdi bultlar menen qaplaydı, Jer ju'zin jawın menen ta'miyinleydi, Tawlarda ot-sho'p o'siredi+.
[9] Ol azıq beredi haywanlarg'a, G'arqıldag'an g'arg'anın' palapanlarına+.
[10] Ol attın' ku'shine zawıqlanbaydı, Jawıngerdin' ku'shli ayaqlarınan la'zzetlenbeydi+.
[11] Jaratqan İye O'zinen qorqqanlarg'a, Su'yispenshiligine u'mit baylag'anlarg'a ırza boladı+.

147

[1] Jaratqan İyeni dan'qqa bo'le, ha'y, Erusalim!
Qudayın'a alg'ıslar ayt, ha'y, Sion!
[2] Da'rwazaların'nın' ta'mbilerin Ol bekkemleydi, İshindegi balaların'dı
jarılqaydı+.
[3] Elin'e tınıshlıq beredi, Seni en' jaqsı biyday menen toydıradı+.
[4] Jer ju'zine O'z buyrıg'ın jiberedi, Onın' aytqan so'zi tez jayıladı.
[5] Mamıqtay etip qar jawdıradı, Qırawdı ku'l kibi shashadı+.
[6] Burshaqtı usaqtay etip jawdıradı, Onın' qaqaman ayazına kim shıday
aladı?
[7] O'zi buyrıq berip, muzlardı eritedi, Samaldı estirip, suwlardı ag'ızadı.
[8] Buyrıqların Yaqıptın' urpag'ına, Qag'ıyda ha'm nızamların İzrailg'a
bildirdi.
[9] Bunday qılmadı basqa xalıqlarg'a, Olar Onın' nızamların bilmeydi.
Haliluya!+

148

[1] Haliluya!
Ko'klerden Jaratqan İyege alg'ıslar aytın', Aspanda Og'an alg'ıslar aytın'!+
[2] Onın' barlıq perishteleri, Og'an alg'ıslar aytın', Alg'ıslar aytın' Og'an, ha'y, pu'tkil aspan la'shkerleri!+
[3] Quyash, ay, Og'an alg'ıslar aytın', Alg'ıslar aytın' Og'an, ha'y, jarqırag'an barlıq juldızlar!
[4] Aspanlar aspanı, Ko'kler u'stindegi suwlar, Og'an alg'ıslar aytın'!+
[5] Bular Jaratqan İyenin' atına alg'ıslar aytsın, Ol buyrıq bergende, olar payda boldı,+
[6] Olardı ma'n'gi-baqıy bekkem ornattı, Bul qag'ıyda hesh qashan biykar qılınbaydı+.
[7] Jer ju'zinen Jaratqan İyege alg'ıslar aytın': Ha'y, ten'izdegi na'ha'n janzatlar, barlıq tu'psiz ten'izler,+
[8] Shaqmaq, burshaq, qar ha'm bultlar, Onın' buyrıg'ına boysınatug'ın dawıllar,+
[9] Tawlar, barlıq to'beshikler, Miywe ag'ashları ha'm kedr ag'ashları,
[10] Jabayı haywanlar ha'm u'y haywanları, Jer bawırlawshılar menen quslar, [11] Jer ju'zinin' patshaları, barlıq xalıqlar, Aqsu'yekler, jer ju'zindegi barlıq hu'kimdarlar, [12] Jigitler ha'm qızlar, G'arrılar ha'm jaslar!
[13] Ha'mmesi Jaratqan İyenin' atına alg'ıslar aytsın, Jalg'ız Onın' atı ullı.
Onın' ullılıg'ı jer ha'm ko'kten ba'lent+.
[14] Jaratqan İye O'z xalqın ku'shli qıldı, Barlıq sadıq qullarının', O'zine jaqın bolg'an xalıqtın', İzrail xalqının' dan'qın shıg'ardı.
Haliluya!

149

[1] Haliluya!
Jaratqan İyege jan'a qosıq aytın', Sadıq qullarının' jıyınında Onı
alg'ıslan'!+
[2] İzrail o'z Jaratıwshısı sebepli quwansın, Sion xalqı o'z Patshasına
shadlansın!
[3] Oyıng'a tu'sip, alg'ıslar aytsın Onın' atına, Da'p ha'm lira shertip, Og'an
alg'ıs-maqtaw qosıg'ın aytsın!
[4] Jaratqan İye xalqına kewli toladı, Kishipeyillilerge jen'is berip, olardı
dan'qqa bo'leydi.
[5] Usı erisken hu'rmetine shad bolsın sadıq qulları, To'seklerinde shadlanıp
baqırsın!+
[6] Awızlarında Qudayg'a alg'ıs-maqtawlar bolsın, Qollarında eki ju'zli qılısh
penen, [7] Jat xalıqlardan o'sh alsın, Xalıqlarg'a jaza bersin.
[8] Olardın' patshaların shınjırlap, Abıraylı adamlarına temir kisenler salsın!
[9] Olardın' u'stinen shıg'arılg'an hu'kimdi orınlasın!
Barlıq sadıq qulları ushın bul hu'rmet bolar.
Haliluya!+

150

[1] Haliluya!
Muxaddes ma'kanında Qudayg'a alg'ıslar aytın'!
Qu'diretin ko'klerde Og'an alg'ıslar aytın'!+
[2] Alg'ıslar aytın' Og'an qu'diretli isleri ushın!
Alg'ıslar aytın' Og'an ten'siz ullılıg'ına jarasa!
[3] Ka'rnay shertip, Og'an alg'ıslar aytın'!
Arfa ha'm lira shertip, Og'an alg'ıslar aytın'!+
[4] Da'p qag'ıp, oyıng'a tu'sip, Og'an alg'ıslar aytın'!
Tarlı saz a'sbap ha'm sıbızg'ı shertip, Og'an alg'ıslar aytın'!+
[5] Kimballar qag'ıp, Og'an alg'ıslar aytın'!
Ba'lent dawıslı kimballar menen Og'an alg'ıslar aytın'!+
[6] Murnında demi bar barlıq tiri janlar, Jaratqan İyege alg'ıslar aytın'!

Haliluya!

---

* 3:1 2Pat 15:13–17:22.

* 3:3 **Selah** – bul saz termini bolıwı mu'mkin. Anıq ma'nisi belgisiz.

* 6:1 **To'mengi dawısta** – bul so'z evreyshede anıq emes. Ma'nisi «segiz tarlı saz a'sbapta», degendi de an'latıwı mu'mkin.

* 7:1 **Jırı** – negizgi nusqada «Shiggayon».

* 7:5 **Rehim qılsam** – bul rehim qılıw qadag'an etilgen jag'daydı na'zerde tutılg'an bolıwı mu'mkin. 1Pat 15:1-35 qaran'.

* 9:17 **Higgayon** – bul, «Selah» sıyaqlı, saz termini bolıwı mu'mkin. Anıq ma'nisi belgisiz.

* 17:11 **Kerub** – qanatlı ruwxıy barlıq.

* 33:1 1Pat 21:10-15.

* 38:1 1Jln 16:41-42.

* 41:1 1Jln 6:31-38.

* 49:0 1Jln 6:31-33, 39-43; 25:1-2; Ezr 2:41.

* 50:1-2 2Pat 11:1–12:25.

* 51:1-2 1Pat 22:9-23.

* 53:1-2 1Pat 23:19; 26:1.

* 55:1 1Pat 21:10-15; 27:1-4.

* 56:1 1Pat 22:1; 24:4.

* 58:1 1Pat 19:11.

* 59:1-2 2Pat 8; 10; 1Jln 18–19.

* 65:6 Shıg' 14–15.

* 65:6 Eshu 3.

* 67:31 **Jabayı haywan..., ku'shli bug'alar** – bul Mısır bolıwı mu'mkin.

* 67:32 **Xabashstan** – shama menen a'yyemgi Nubiya yamasa Efiopiya.

* 73:14 **Liwyatan** – bul «ten'iz aydarhası» bolıwı mu'mkin.

* 77:12 Shıg' 7–12.

* 77:13 Shıg' 14:21-29.

* 77:14 Shıg' 13:21-22.

* 77:15-16 Shıg' 17:1-7; San 20:2-11.

* 77:18-20 Shıg' 16:2-3; San 11:4-6.

* 77:23-25 Shıg' 16:4-5.

* 77:26-31 Shıg' 16:13; San 11:31-34.

* 77:53 Shıg' 14.

* 77:60-61 1Pat 4.

* 77:70-71 1Pat 16:1-13.

* 80:8 Shıg' 17:1-7; San 20:1-13.

* 82:10 Biy 7:1-23.

* 82:10 Biy 4:1-24.

* 82:12 Biy 7:25.

* 82:12 Biy 8:21.

* 88:5 2Pat 7:16.

* 88:11 **Rahab** – mifologiyalıq ten'iz maqlug'ı bolıp, a'yyemgi a'debiyatlarda bul at penen ta'rtipsizlikler su'wretlengen.

* 94:8 Shıg' 17:1-7; San 20:1-13.

* 94:10 San 14:33-34.

* 94:11 San 14:20-23.

* 103:18 **Daman** – surokqa uqsaytug'ın haywan.

* 103:26 **Liwyatan** – u'lken ten'iz haywanı.

* 104:11 Jar 12:7; 17:8; 26:3; 28:13.

* 104:17-21 Jar 37:1-36; 39:1–41:57; 45:4-7.

* 104:23-25 Shıg' 1:1-14.

* 104:37 Shıg' 12:35-36.

* 104:39 Shıg' 13:21-22.

* 104:40 Shıg' 16.

* 104:41 Shıg' 17:1-7; San 20:2-11.

* 104:42 Jar 12:1-3; 15; 17.

* 105:7-12 Shıg' 14:10-31.

* 105:13-15 San 11.

* 105:16-18 San 16.

* 105:19-23 Shıg' 32.

* 105:24-27 San 13–14.

* 105:28-31 San 25.

* 105:32-33 Shıg' 17:1-7; San 20:2-13.

* 105:34-39 Nzm 7:1-6; 18:9-13; Biy 1:19–2:5.

* 105:40-43 Biy 2:10-19.

* 109:4 Jar 14:18-20.

* 111:1 Bul jır evreyshede akrostix usılında jazılg'an qosıq. Bul jırdın' ha'r bir ayatındag'ı birinshi so'z evrey a'lipbesi ta'rtibi boyınsha baslanadı.

* 113:3 Shıg' 14–15.

* 113:3 Eshu 3.

* 113:4 Shıg' 19:16-19; Biy 5:4-5.

* 113:8 Shıg' 17:1-7.

* 118:1 Bul jır evreyshe akrostix usılında jazılg'an qosıq. Bul jırda 22 jup qatar bolıp, ha'r bir jup qatar 8 ayattan ibarat. Jup qatardın' ha'r ayatı evrey a'lipbesinin' ha'r tu'rdegi ha'ribi menen baslanadı. Mısalı, birinshi jup qatardag'ı ayatlar evrey a'lipbesinin' birinshi ha'ribi menen baslanadı, ekinshi jup qatardag'ı ayatlar evrey a'lipbesinin' ekinshi ha'ribi menen baslanadı ha'm qalg'anları usı ta'rtipte keyingi ha'ripler menen baslanıp jazıladı.

* 134:8 Shıg' 12:29-30.

* 134:9 Shıg' 7:8–11:10.

* 134:11 San 21:21-35; Nzm 2:24–3:11.

* 135:10 Shıg' 12:29-30.

* 135:11 Shıg' 6:6; 13:3-4.

* 135:13-15 Shıg' 14:1-31.

* 135:19-20 Shıg' 21:21-35; Nzm 2:24–3:11.

* 144:13 Ayırım nusqalarda «Jaratqan İye bergen wa'desinde turar, Barlıq islerinde sadıqlıq ko'rseter», degen so'zler bar.

+ 1:1 Ayup 21:16, Hkm 1:15, Hkm 4:14, Hkm 24:1, Zab 25:4-5, Hkm 3:34, Hkm 21:24

+ 1:2 Eshu 1:8, Zab 118:47-48, Zab 118:97

+ 1:3 Erm 17:8, Ezk 47:12

+ 1:4 Ayup 21:18, Zab 34:5

+ 1:6 Zab 36:18

+ 2:1 Elsh 4:25-26

+ 2:2 Zab 17:51, Zab 19:7, Zab 88:20-21

+ 2:4 Zab 10:4, Zab 36:13, Zab 58:9, Hkm 1:26

+ 2:6 Zab 109:2, Ayan 14:1

+ 2:7 Elsh 13:33, Evr 1:5, Evr 5:5, 2Pat 7:14

+ 2:9 Ayan 2:27, Ayan 12:5, Ayan 19:15, İysh 30:14, Erm 19:11

+ 2:11 Evr 12:28, Fil 4:4

+ 2:12 Zab 33:8

+ 3:1 2Pat 15:14-17

+ 3:2 2Pat 15:12

+ 3:3 Zab 70:11

+ 3:4 Jar 15:1, Zab 26:6

+ 3:5 Zab 2:6, Zab 33:4

+ 3:6 Zab 4:8

+ 3:7 Zab 26:3

+ 3:8 Ayup 16:10, Ayup 29:17, Zab 57:7

+ 3:9 Zab 36:39, İysh 43:11, Yuns 2:10

+ 4:1 Xab 3:19

+ 4:2 Ayup 36:16

+ 4:4 Shıg' 11:7

+ 4:6 Nzm 33:19, Zab 50:21

+ 4:7 San 6:25, Zab 30:17, Zab 43:4, Zab 66:2

+ 4:9 Zab 3:6

+ 5:3 Zab 83:4

+ 5:4 Zab 87:10, Zab 118:147

+ 5:6 Zab 10:5

+ 5:7 Zab 54:24

+ 5:8 3Pat 8:29, Zab 10:4

+ 5:10 Erm 5:16, Zab 11:2, Rim 3:13

+ 5:13 Zab 113:21-22, Zab 102:4

+ 6:1 1Jln 15:20-21

+ 6:2 Zab 37:2

+ 6:4 Zab 89:13

+ 6:6 Zab 29:10, Zab 87:11, Zab 113:25, Waz 9:10, İysh 38:18

+ 6:8 Zab 30:10

+ 6:9 Ayup 21:16, Zab 118:115, Mat 7:23

+ 6:11 Zab 39:13

+ 7:2 Zab 10:1, Zab 63:11, Zab 30:16

+ 7:3 Ayup 10:16

+ 7:5 Zab 54:21, 1Pat 24:8, 1Pat 26:9

+ 7:8 İysh 33:10

+ 7:9 Zab 25:1, Zab 34:24, Zab 42:1

+ 7:10 Ayup 23:10, Zab 10:5

+ 7:11 Jar 15:1

+ 7:12 Nax 1:5

+ 7:13 Nzm 32:41, Nzm 32:23

+ 7:14 Zab 20:13, Zab 63:8

+ 7:15 Ayup 15:35, İysh 59:4, Yaqp 1:15

+ 7:16 Est 7:9, Hkm 11:5, Hkm 26:27, Hkm 28:10, Waz 10:8, Dan 6:24

+ 7:18 Zab 9:3

+ 8:1 Zab 80:1, Zab 83:1

+ 8:2 Zab 148:13, İysh 12:4, Zab 112:4, Mat 21:16

+ 8:5 Ayup 7:17, Zab 143:3, Evr 2:6-8

+ 8:7 Jar 1:26, Jar 1:28, Zab 109:1, 1Kor 15:27, Efs 1:22

+ 9:2 Zab 25:7, Zab 39:6, Zab 95:3

+ 9:3 Zab 7:18

+ 9:5 Zab 139:13, Zab 28:10

+ 9:6 Nzm 9:14, Nzm 29:20

+ 9:8 Zab 101:13, Zab 144:13, Joq 5:19

+ 9:9 1Pat 2:10, Zab 57:12, Zab 66:5, Zab 95:13, Zab 97:9, Zab 109:6, İysh 2:4, İysh 3:13, İol 3:12

+ 9:10 2Pat 22:3

+ 9:11 Zab 90:14

+ 9:14 Zab 106:18

+ 9:15 İysh 25:9

+ 9:16 Zab 7:16, Ayup 18:8, Hkm 29:5, Hkm 29:6

+ 9:17 Shıg' 7:5, Shıg' 14:4

+ 9:18 Ayup 8:13

+ 9:22 Zab 21:1

+ 9:25 Zab 13:1, Zab 52:1

+ 9:27 Zab 29:7

+ 9:28 Rim 3:14, Ayup 20:12

+ 9:29 Zab 16:11, Zab 36:32, Hkm 24:15

+ 9:30 Ayup 38:40, Zab 58:4, Mix 7:2

+ 9:32 İysh 29:15, Ezk 8:12, Ezk 9:9

+ 9:35 Nzm 10:18, Hosh 14:4

+ 9:36 Zab 36:17

+ 9:37 Shıg' 15:18, Zab 28:10, Zab 145:10

+ 9:39 Zab 81:3

+ 10:1 Zab 7:2

+ 10:2 Zab 63:4

+ 10:3 Zab 81:5

+ 10:4 Mix 1:2, Yuns 2:8, Xab 2:20, Zab 2:4, İysh 66:1, Ayup 7:18, Ayup 23:10

+ 10:5 Jar 22:1

+ 10:6 Jar 19:24, Ayup 18:15, Zab 74:9

+ 10:7 Zab 32:5, Zab 61:8, Zab 98:4

+ 11:2 İysh 57:1, Mix 7:2

+ 11:3 Zab 5:10, Zab 40:6, Zab 143:8

+ 11:7 Zab 17:31, Zab 118:140, Hkm 30:5

+ 12:2 Zab 88:47, Joq 5:20, Ayup 13:24, Xab 1:2

+ 12:4 Ezr 9:8, Zab 18:9

+ 12:5 Nzm 32:27

+ 12:6 Zab 114:7

● 13:1 *Zab 52*

+ 13:1 Zab 9:25, Mix 7:2, Rim 3:10-12

+ 13:2 Jar 11:5, Nzm 26:15, Zab 32:14, Zab 101:19

+ 13:3 Ayup 15:16

+ 13:4 Hkm 30:14, Erm 10:25, Ezk 34:3, Mix 3:3

+ 14:1 Zab 23:3-4, İysh 33:14-16

+ 14:2 Zab 105:3

+ 14:3 Leb 19:16

+ 14:4 Biy 11:35

+ 14:5 Leb 25:36, Ezk 18:8, Shıg' 23:5

+ 15:2 Zab 72:25

+ 15:4 Shıg' 23:13, Eshu 23:7, Hosh 2:17, Zxr 13:2

+ 15:5 San 18:20, Erm 10:16, Erm 51:19, Joq 3:24

+ 15:8 Zab 108:31, Elsh 2:25-28

+ 15:10 Ayup 33:28, Zab 29:4, Zab 48:16, Zab 85:13, İysh 38:17, Elsh 2:27

+ 15:11 Mat 7:14

+ 16:1 Zab 85:1, Zab 141:1

+ 16:3 Ayup 23:10, Zab 65:10

+ 16:5 Ayup 23:11

+ 16:7 Zab 30:22

+ 16:8 Nzm 32:10, Zxr 2:8, Rut 2:12, Zab 35:8, Zab 56:2, Zab 62:8, Zab 90:4

+ 16:10 Zab 118:70

+ 16:12 Ayup 38:40, Zab 9:29

+ 16:15 Ayup 19:26, Ayup 33:26

● 17:1 *2Pat 22*

+ 17:2 Nzm 6:5, Zab 114:1

+ 17:3 Zab 18:15, Zab 30:3-4, Zab 70:3, Zab 90:2, Zab 143:2, Jar 15:1

+ 17:4 1Jln 16:25, Zab 47:2, Zab 95:4, Zab 144:3

+ 17:5 Zab 41:7, Zab 92:4, Yuns 2:4

+ 17:6 Zab 114:3

+ 17:7 Yuns 2:8

+ 17:8 Biy 5:5, Zab 76:18, Zab 96:4

+ 17:9 Zab 20:9, İysh 30:33, Ezk 20:48

+ 17:10 Zab 143:5, İysh 64:1, Nax 1:3

+ 17:11 Zab 103:3

+ 17:12 Shıg' 20:21, Zab 96:2

+ 17:13 Eshu 10:11, İysh 30:30

+ 17:14 1Pat 2:10, Ayup 37:4-5, Zab 67:34, Zab 76:18-19

+ 17:15 Xab 3:11, Zxr 9:14, 1Pat 7:10

+ 17:16 Shıg' 15:8, Zab 105:9

+ 17:17 Zab 143:7

+ 17:18 Zab 141:6

+ 17:20 Zab 30:8, Zab 117:5

+ 17:21 1Pat 26:23, Ayup 22:30

+ 17:24 Jar 6:9, Ayup 1:1

+ 17:28 Zab 100:5

+ 17:29 2Pat 21:17, 4Pat 8:20, Zab 131:17

+ 17:31 Nzm 32:4, Mat 5:48, Zab 11:7, Hkm 30:5, Jar 15:1

+ 17:32 4Pat 5:15, İysh 45:5, Dan 2:47

+ 17:34 Nzm 32:13, İysh 58:14, Xab 3:19

+ 17:35 Zab 143:1

+ 17:38 Shıg' 23:27

+ 17:41 Shıg' 23:27

+ 17:42 Ayup 27:9, Hkm 15:29

+ 17:43 Mix 7:10, Zxr 10:5

+ 17:44 İysh 55:5

+ 17:45 Nzm 33:29

+ 17:46 Mix 7:17

+ 17:48 Zab 46:3

+ 17:50 Rim 15:9

+ 17:51 Zab 143:10, 2Pat 7:16

+ 18:2 Zab 49:6, Zab 88:6, Zab 96:6

+ 18:5 Rim 10:18

+ 18:6 İol 2:16, Waz 1:5

+ 18:8 Nzm 4:7, Zab 22:3, Zab 118:130

+ 18:9 Rim 7:12, Zab 12:4

+ 18:10 Zab 118:142, Zab 118:151, Zab 118:160

+ 18:11 Hkm 3:14, Hkm 8:10, Hkm 24:13

+ 18:14 San 15:30, Rim 6:12, Rim 6:14

+ 18:15 Zab 17:3

+ 19:2 Zab 68:30, Hkm 18:10

+ 19:3 Zab 127:5, Zab 133:3

+ 19:5 Zab 20:3

+ 19:8 Zab 32:17, İysh 31:1, İysh 36:9, 1Pat 17:45, Hkm 21:31

+ 20:2 Zab 27:7

+ 20:3 Zab 19:5

+ 20:5 4Pat 20:6, Zab 60:6, Zab 90:16

+ 20:8 Zab 15:8

+ 20:10 Zab 17:9, Mal 4:1, Ayup 15:34, Ayup 20:26, Zab 96:3, Evr 10:27

+ 20:11 Ayup 18:19

+ 20:13 Zab 17:15

+ 21:2 Mat 27:46, Mrk 15:34, Zab 9:22, Joq 3:8

+ 21:3 Zab 87:2

+ 21:6 Biy 3:9

+ 21:7 Ayup 25:6, İysh 41:14, İysh 49:7, İysh 53:3

+ 21:8 Zab 90:14, Mat 27:39-43, Mrk 15:29-32, Luk 23:35-37

+ 21:10 Zab 71:6

+ 21:12 Zab 106:12

+ 21:13 Zab 117:10-12, Erm 50:27, Amo 4:1

+ 21:15 Zab 118:28

+ 21:17 Zab 58:7

+ 21:18 Luk 23:35

+ 21:19 Yuxn 19:24

+ 21:21 Zab 34:17, Fil 3:2

+ 21:22 2Tim 4:17

+ 21:23 Evr 2:12

+ 21:24 Zab 134:20

+ 21:26 Zab 34:18, Leb 7:16

+ 21:28 Zab 95:7, Sef 2:11

+ 21:29 Dan 7:14, Dan 7:27, Obd 1:21, Zxr 14:9, Luk 1:33, 1Kor 15:24, Ayan 11:15

+ 21:31 Zab 101:19

+ 21:32 Zab 77:6, Zab 101:19

+ 22:1 Zab 79:2, Waz 12:11, İysh 40:11, Ezk 34:11, Yuxn 10:11, Fil 4:19

+ 22:2 Ezk 34:14, Yuxn 10:9

+ 22:3 Zab 18:8, Hkm 4:11, Hkm 8:20

+ 22:4 Zab 137:7, Hkm 10:9, İysh 43:2, Mix 7:14

+ 22:5 Zab 91:11, Hkm 27:9, Waz 9:8, Luk 7:46

+ 23:1 Shıg' 9:29, Ayup 41:3, Zab 49:12, Zab 88:11

+ 23:2 1Pat 2:8, Zab 101:26, Zab 103:5, Hkm 8:29

+ 23:3 Zab 14, İysh 33:14-16

+ 23:4 Zab 50:12, Mat 5:8

+ 23:7 Zab 117:19-20, İysh 26:2

+ 23:8 Shıg' 15:3

+ 23:10 Mal 1:14

+ 24:1 Zab 85:4, Zab 142:8

+ 24:3 İysh 49:23

+ 24:4 Zab 26:11, Zab 85:11

+ 24:5 Zab 25:3

+ 24:6 Zab 102:17

+ 24:7 Ayup 13:26, Zab 118:9, Erm 3:25, Zab 50:3

+ 24:11 Erm 14:7, Zab 78:9, Dan 9:19

+ 24:13 Zab 36:22, Hkm 2:21, İysh 60:21

+ 24:15 2Jln 20:12, Zab 122:1-2, Zab 140:8

+ 24:22 Zab 43:27, Zab 129:8

+ 25:1 Zab 7:9

+ 25:2 1Jln 28:9, 1Jln 29:17, Zab 138:23, Hkm 17:3, Erm 17:10

+ 25:3 Zab 24:5

+ 25:5 Zab 1:1, Zab 138:21

+ 25:6 Nzm 21:6, Zab 72:13, Mat 27:24

+ 25:7 Zab 9:2

+ 25:9 Zab 27:3

+ 25:10 Shıg' 23:8

+ 26:1 İysh 60:20, Mix 7:8

+ 26:3 Zab 3:7, Zab 22:4

+ 26:4 Zab 22:6, Zab 60:5, Zab 64:5

+ 26:6 Zab 3:4, Efs 5:19

+ 26:8 Zab 104:4

+ 26:10 İysh 49:15

+ 26:11 Zab 24:4

+ 26:12 Zab 40:3, Shıg' 20:16, Hkm 6:19

+ 26:13 İysh 53:8, Ezk 26:20, Ezk 32:23

+ 26:14 Eshu 1:6, Zab 30:25, İysh 8:17

+ 27:1 Zab 82:2, Zab 108:1, Zab 87:5, Zab 142:7, Hkm 1:12

+ 27:2 Zab 133:2

+ 27:3 Hkm 26:23, Erm 9:8, Zab 25:9

+ 27:5 İysh 5:12

+ 27:7 Jar 15:1, Zab 20:2

+ 27:9 İysh 40:11, İysh 46:3

+ 28:1 Jar 6:2, Ayup 1:6, Ayup 2:1, Zab 88:7, 1Jln 16:28, Zab 95:7

+ 28:3 Ayup 37:4, Ezk 1:24

+ 28:5 Biy 9:15, Zab 103:16, Ezk 31:3

+ 28:6 Nzm 3:9, Zab 113:4, Zab 113:6

+ 28:8 San 13:27

+ 28:10 Jar 6:17, Shıg' 15:18, Zab 9:5, Zab 9:37

+ 28:11 Zab 67:36

+ 29:2 Zab 34:19

+ 29:4 Ayup 33:28, Zab 15:10, Zab 48:16, Zab 85:13, İysh 38:17

+ 29:6 İysh 57:16, Erm 3:5, Joq 3:31, Mix 7:18, Zab 125:5

+ 29:7 Zab 9:26

+ 29:10 Zab 6:6, İysh 38:18

+ 29:12 Erm 31:13

● 30:1 *Zab 70:1-3*

+ 30:2 Dan 9:16

+ 30:3 Zab 17:3

+ 30:6 Luk 23:46

+ 30:7 Nzm 32:21

+ 30:9 Zab 17:20

+ 30:10 Zab 6:8

+ 30:12 Ayup 19:13, Zab 30:12, Zab 37:11, Zab 68:9, Zab 87:9

+ 30:13 Waz 9:5

+ 30:14 Erm 6:25, Erm 46:5

+ 30:16 Zab 7:2

+ 30:17 San 6:25, Zab 4:7

+ 30:22 Zab 16:7

+ 30:24 Zab 96:10

+ 30:25 Eshu 1:6, Zab 26:14

+ 31:2 Yuxn 1:47, Rim 4:7-8

+ 31:5 Zab 37:19, Zab 50:5, 1Yuxn 1:9

+ 31:7 Zab 118:114

+ 31:9 Hkm 26:3, Yaqp 3:3

+ 31:11 Zab 67:4

+ 32:2 Zab 70:22

+ 32:3 Zab 39:4, Zab 95:1, Zab 97:1, Zab 143:9, Zab 149:1, İysh 42:10, Ayan 5:9

+ 32:5 Zab 32:5, Zab 61:8, Zab 118:64

+ 32:6 Jar 1:6-7, Zab 148:5, Yuxn 1:3, Evr 11:3

+ 32:7 Jar 1:9, Ayup 38:8-11, Zab 103:9, Erm 5:22

+ 32:9 Jar 1:3

+ 32:10 İysh 19:3

+ 32:11 Hkm 19:21, İysh 46:10

+ 32:12 Nzm 7:6, Zab 143:15

+ 32:13 Ayup 7:18, Ayup 23:10, Zab 10:4

+ 32:14 Nzm 26:15, İysh 63:15

+ 32:16 Amo 2:14

+ 32:17 Zab 19:8, Hkm 21:31

+ 32:18 Zab 146:11

+ 32:19 3Pat 17:6, Ayup 5:20

+ 32:20 Jar 15:1, Nzm 33:29

+ 33:1 1Pat 21:12-13

+ 33:3 1Pat 2:1

+ 33:5 Zab 3:5

+ 33:7 Zab 17:1

+ 33:8 Ayup 33:23, Dan 6:22

+ 33:9 1Pet 2:3, Zab 2:12

+ 33:10 Zab 36:25, Hkm 10:3

+ 33:11 Ayup 4:10-11

+ 33:13 1Pet 3:10-12

+ 33:14 Hkm 13:3

+ 33:15 Zab 36:27, İysh 1:16-17, 3Yuxn 1:11

+ 33:16 Ayup 36:7, Hkm 15:29

+ 33:17 Ayup 18:17, Hkm 10:7

+ 33:19 Zab 50:19

+ 33:20 Ayup 5:19, 2Tim 3:11

+ 33:21 Yuxn 19:36

+ 34:1 İysh 49:25

+ 34:4 Zab 39:15, Erm 17:18, Zab 68:23-26, Zab 108:6-15

+ 34:5 Ayup 21:18, Zab 1:4

+ 34:6 Zab 72:18, Erm 23:12

+ 34:7 Zab 56:7, Zab 118:85, Erm 18:20

+ 34:8 İysh 47:11

+ 34:9 Luk 1:47

+ 34:10 Shıg' 15:11, Zab 70:19, Zab 85:8, Zab 88:7-9, Zab 112:5, Ayup 5:15

+ 34:12 Zab 37:20, Zab 108:5, Hkm 17:13, Erm 18:20

+ 34:13 San 29:7

+ 34:16 Ayup 16:9, Zab 36:12

+ 34:17 Xab 1:13, Zab 21:21

+ 34:18 Zab 21:26

+ 34:19 Zab 68:5, Yuxn 15:25, Zab 29:2

+ 34:21 Joq 2:16

+ 34:22 Zab 9:22, Zab 37:22

+ 34:23 Zab 43:24, Zab 77:65

+ 34:24 Zab 7:9

+ 34:25 Zab 39:16, Zab 69:4, Joq 2:16

+ 34:28 Zab 70:8

+ 35:2 Rim 3:18

+ 35:5 Hkm 4:16, Mix 2:1

+ 35:6 Zab 56:11, Zab 70:19, Zab 107:5, Joq 3:23

+ 35:7 Rim 11:33, Zab 103:14, Zab 144:16

+ 35:8 Zab 62:4, Zab 16:8

+ 35:10 Hkm 10:11, Hkm 13:14, Erm 2:13, Yuxn 4:10, Yuxn 1:9, 1Pet 2:9, Ayan 22:5

+ 35:11 Erm 22:16, Gal 4:9

+ 35:13 Zab 1:5

+ 36:1 Hkm 3:31, Hkm 23:17, Hkm 24:19

+ 36:2 Ayup 14:2, Zab 89:6

+ 36:4 Ayup 22:26, İysh 58:14

+ 36:5 Hkm 3:5, Hkm 16:3

+ 36:6 Biy 5:31, İysh 58:8

+ 36:9 Zab 24:13

+ 36:10 Ayup 7:10, Ayup 24:24

+ 36:11 Hkm 2:21, Mat 5:5

+ 36:12 Ayup 16:9, Zab 34:16

+ 36:13 Zab 2:4

+ 36:15 1Pat 2:4

+ 36:16 Hkm 16:8

+ 36:17 Zab 9:36

+ 36:18 Zab 1:6

+ 36:19 3Pat 17:6, Ayup 5:20, Zab 32:19

+ 36:20 Zab 67:3, Zab 101:4, Hosh 13:3

+ 36:23 İysh 26:7

+ 36:24 Hkm 24:16, Mix 7:8

+ 36:25 Ayup 4:7, Zab 33:10-11, Hkm 10:3

+ 36:26 Nzm 15:8, Zab 111:5

+ 36:27 Zab 33:15

+ 36:28 Zab 96:10, İysh 14:20

+ 36:30 Hkm 10:31, Hkm 15:28

+ 36:31 Nzm 6:6, Zab 39:9, Zab 118:11, İysh 51:7, Erm 31:33

+ 36:32 Zab 9:29

+ 36:34 Zab 90:8, Zab 91:12, Hkm 29:16

+ 36:38 Zab 72:17

+ 36:39 Zab 3:9, İysh 43:11, Yuns 2:10

+ 36:40 Zab 10:1

+ 37:1 Zab 69:1

+ 37:2 Zab 6:2

+ 37:3 Nzm 32:23, Ayup 6:4, Joq 3:13

+ 37:4 İysh 1:6

+ 37:5 Ezr 9:6

+ 37:12 Ayup 19:13-14, Zab 87:18

+ 37:14 İysh 53:7

+ 37:16 Zab 38:8

+ 37:19 Zab 31:5

+ 37:21 Zab 34:12, Hkm 17:13, Erm 18:20

+ 37:22 Zab 9:22, Zab 34:22

+ 38:1 1Jln 16:41, 1Jln 25:1, Zab 61:1, Zab 76:1

+ 38:2 Ayup 2:10

+ 38:4 Ayup 32:20, Erm 6:11, Erm 20:9

+ 38:5 Zab 89:12

+ 38:6 Zab 88:48, Zab 90:5, Ayup 7:16, Zab 61:10, Zab 93:10-11, Zab 143:4, Waz 1:2

+ 38:7 Ayup 27:16-17, Zab 48:11, Waz 2:18

+ 38:8 Zab 37:16

+ 38:11 Ayup 13:21

+ 38:13 4Pat 20:5, Zab 55:9, 1Jln 29:15, Zab 118:19, Zab 118:54

+ 38:14 Ayup 7:19, Ayup 10:21-22

+ 39:3 Zab 68:3, Erm 38:6

+ 39:4 Zab 32:3, Zab 51:8

+ 39:6 Zab 9:2, Zab 70:16

+ 39:7 Zab 50:18, 1Pat 15:22, İysh 50:4, Evr 10:5-7

+ 39:9 Zab 36:31, Zab 118:11

+ 39:13 Zab 68:4

+ 39:15 Zab 34:4, Erm 17:18, Zab 6:11

+ 39:16 Zab 34:25

+ 39:18 Zab 85:1, Zab 108:22

+ 40:2 Hkm 14:21, Hkm 29:7, Zab 36:18

+ 40:3 Zab 26:12

+ 40:4 İysh 38:1-8

+ 40:7 Zab 11:3

+ 40:10 Yuxn 13:18

+ 40:14 1Jln 16:36, Zab 71:18, Zab 88:53, Zab 105:48

+ 41:1 2Jln 20:19

+ 41:2 Zab 62:1, Zab 83:2

+ 41:4 Zab 78:10, Zab 113:10, İol 2:17, Mix 7:10, Zab 79:6, Zab 101:10, Joq 2:18

+ 41:5 Ezk 46:10

+ 41:6 Zab 42:5

+ 41:7 Nzm 3:9, Zab 17:5, Zab 87:8, Yuns 2:4

+ 41:9 Zab 62:7, Elsh 16:25

+ 41:10 Zab 17:3, Zab 42:2

+ 42:1 Zab 7:9

+ 42:2 Zab 43:10, Zab 41:10

+ 42:3 Zab 2:6

+ 42:5 Zab 41:6

+ 43:2 San 23:23, Nzm 32:7, Zab 77:3

+ 43:3 Nzm 7:1

+ 43:4 Eshu 24:12, San 6:25, Zab 4:7

+ 43:5 Zab 73:12

+ 43:7 1Pat 17:47, Zab 32:16-17

+ 43:10 Zab 42:2, Zab 88:39

+ 43:11 Leb 26:17, Nzm 28:25, Eshu 7:4

+ 43:12 Leb 26:33

+ 43:14 Zab 78:4, Dan 9:16, Mix 6:16

+ 43:15 Nzm 28:37

+ 43:20 Ayup 30:29

+ 43:22 1Jln 28:9, 2Jln 6:30, Hkm 15:11, Elsh 1:24

+ 43:23 Rim 8:36

+ 43:24 Zab 34:23, Zab 77:65

+ 43:27 Zab 24:20

+ 44:1 Zab 68:1

+ 44:4 Shıg' 32:27, Qsq 3:8

+ 44:7 Evr 1:8-9

+ 44:9 Hkm 7:17

+ 44:10 Jar 10:29, 3Pat 9:28, 1Jln 29:4, Ayup 22:24

+ 44:15 Qsq 1:3

+ 45:1 1Jln 15:20-21

+ 45:2 Zab 7:2, Nzm 4:7, Nax 1:7

+ 45:4 Zab 92:3

+ 45:5 Zab 64:10

+ 45:6 İysh 12:6

+ 45:7 Zab 2:1, Amo 1:2, Amo 9:5

+ 45:9 Zab 65:5

+ 45:10 İysh 2:4, Mix 4:3, 1Pat 2:4, Zab 75:4, Ezk 39:3

+ 46:2 Zab 94:1

+ 46:3 Nzm 7:21, Zab 65:3, Zab 75:12, Mal 1:14

+ 46:4 2Pat 22:48

+ 46:8 Dan 7:14, Dan 7:27, Obd 1:21, Zxr 14:9, Luk 1:33, 1Kor 15:24, Ayan 11:15

+ 46:10 Zab 88:19

+ 47:2 1Jln 16:25, Zab 17:4

+ 47:3 Joq 2:15

+ 47:5 Jar 14:1, 2Pat 10:6

+ 47:7 İysh 13:8

+ 47:8 3Pat 22:48, Ezk 27:26

+ 47:10 Zab 25:3

+ 47:11 Zab 112:3

+ 47:12 Zab 96:8

+ 48:2 Mix 1:2, İysh 34:1

+ 48:5 Zab 77:2

+ 48:7 Hkm 11:28

+ 48:8 Ayup 33:24, Ayup 36:18, Mat 16:26, Mrk 8:37

+ 48:10 Zab 88:49

+ 48:11 Waz 2:14-16, Waz 3:19, Waz 9:2, Zab 38:7, Waz 2:18

+ 48:13 Waz 3:18

+ 48:16 Zab 15:10, Zab 29:4

+ 48:18 Ayup 27:19, 1Tim 6:7

+ 48:20 Ayup 33:30

+ 48:21 Waz 3:19

+ 49:1 1Jln 6:39, 1Jln 15:17, 1Jln 25:1, 2Jln 5:12, Nzm 10:17, Zab 112:3

+ 49:2 Nzm 33:2, Zab 79:2, Zab 93:1

+ 49:3 Shıg' 19:16, Leb 10:2, San 16:35, 3Pat 19:11-12

+ 49:4 Nzm 4:26, Nzm 32:1, İysh 1:2

+ 49:6 Zab 18:2, Zab 96:6, Zab 57:12

+ 49:7 Zab 80:9

+ 49:8 1Pat 15:22, Zab 39:7

+ 49:10 İysh 40:16

+ 49:12 Shıg' 9:29, Ayup 41:3, Zab 23:1, Elsh 17:25

+ 49:14 Zab 106:22, Evr 13:15, San 30:3, Waz 5:3, Yuns 2:10

+ 49:15 Zab 80:8

+ 49:19 Zab 51:4

+ 49:21 Waz 8:11, İysh 57:11

+ 49:22 Zab 9:18

+ 50:2 2Pat 12:1

+ 50:3 Zab 24:7, İysh 43:25

+ 50:4 Leb 16:30, 1Yuxn 1:7, 1Yuxn 1:9

+ 50:5 Zab 31:5, Rim 7:18

+ 50:6 2Pat 12:13, Rim 3:4

+ 50:7 Ayup 14:4, Ayup 15:14, Zab 57:4

+ 50:9 İysh 1:18

+ 50:12 Mat 5:12, Joq 5:21

+ 50:16 2Pat 11:17, 2Pat 12:9

+ 50:18 Zab 39:7

+ 50:19 Zab 33:19

+ 50:20 Zab 68:36, Zab 146:2

+ 50:21 Zab 4:6

+ 51:2 1Pat 22:9

+ 51:4 Zab 49:19

+ 51:7 Zab 26:13

+ 51:8 Zab 39:3, Ayup 22:19

+ 51:9 Zab 48:7

+ 51:10 Erm 11:16

- 52:1 *Zab 13*
- 52:2 Zab 9:25, Mix 7:2, Rim 3:10-12
- 52:3 Jar 11:5, Nzm 26:15, Zab 32:14, Zab 101:19
- 52:4 Ayup 15:16
- 52:5 Hkm 30:14, Erm 10:25, Ezk 34:3, Mix 3:3
- 52:6 Leb 26:17, Hkm 28:1
- 53:1 1Pat 23:19, 1Pat 26:1
- 53:5 Zab 85:14
- 53:7 Zab 142:12
- 53:9 Zab 58:10, Zab 91:12, Zab 111:8, Zab 117:7
- 54:3 Zab 63:1
- 54:8 Erm 9:2
- 54:10 Erm 6:7, Ezk 7:23
- 54:15 Zab 41:5
- 54:16 San 16:30-33, Zab 123:3, Hkm 1:12
- 54:20 Nzm 33:27, Zab 89:3, Zab 92:2, Xab 1:12

+ 54:21 Zab 7:5

+ 54:22 Hkm 5:3

+ 54:23 Zab 36:5, İysh 46:4, Mat 11:28-30

+ 54:24 Ayan 20:3, Zab 5:7, Hkm 10:27

+ 55:1 1Pat 21:13

+ 55:5 Zab 117:6, İysh 51:7, İysh 51:12, Mat 10:28

+ 55:7 Zab 70:10

+ 55:9 Zab 38:13, Shıg' 32:32, Zab 68:29, Zab 138:16, Mal 3:16

+ 55:13 Leb 5:4, San 30:3, Nzm 23:21, Zab 49:14, Zab 115:8

+ 55:14 Zab 114:8, Ayup 33:30

● 56:1 *Zab 107:2-6*

+ 56:1 Zab 57:1, Zab 58:1, Zab 74:1, 1Pat 22:1, 1Pat 24:3, Zab 141:1

+ 56:2 Rut 2:12, Zab 16:8

+ 56:4 Zab 143:5-7

+ 56:5 Zab 57:7, Dan 6:16, Hkm 12:18, Hkm 30:14

+ 56:7 Zab 7:16

+ 56:8 Zab 111:7-8

+ 56:9 Biy 5:12, 1Jln 15:16

+ 56:11 Zab 35:5

+ 57:1 Zab 56:1, Zab 58:1, Zab 74:1

+ 57:4 Zab 50:7

+ 57:5 Nzm 32:33, Zab 139:4, Erm 8:17

+ 57:7 Ayup 29:17, Zab 3:8, Zab 56:5

+ 57:9 Ayup 3:16, Waz 6:3

+ 57:11 Ayup 22:19, Zab 67:24

+ 57:12 Zab 9:9

+ 58:1 Zab 56:1, Zab 57:1, Zab 74:1, 1Pat 19:11

+ 58:2 Zab 19:1

+ 58:4 Zab 9:30, 1Pat 24:12

+ 58:7 Zab 21:17

+ 58:9 Zab 2:4, Zab 36:13

+ 58:10 Zab 9:10

+ 58:11 Zab 20:4, Zab 53:9

+ 58:12 Jar 15:1

+ 58:13 Hkm 12:13

+ 58:15 Zab 21:17

+ 58:17 Zab 17:3

● 59:1 *Zab 107:7-14*

+ 59:1 Zab 79:1

+ 59:2 2Pat 8:3, 2Pat 8:13

+ 59:3 Zab 79:3

+ 59:5 İysh 51:17

+ 59:8 Jar 12:6, Jar 33:18, Jar 33:17

+ 59:13 Zab 145:3, Erm 17:5

+ 60:4 Hkm 18:10

+ 60:5 Zab 14:1, Rut 2:12, Zab 16:8

+ 60:7 4Pat 20:6, Zab 20:5

+ 60:9 San 30:3, Waz 5:3, Yuns 2:10

+ 61:1 1Jln 16:41, 1Jln 25:1, Zab 38:1, Zab 76:1

+ 61:3 Zab 17:3, Zab 29:7

+ 61:5 Hkm 26:23, Erm 9:8

+ 61:10 Ayup 7:16, Zab 38:6, Zab 143:4, Waz 1:2, Ayup 31:6, İysh 40:17, Dan 4:32, Dan 5:27

+ 61:11 Ayup 31:25, Luk 12:15

+ 61:12 Ayan 19:1

+ 61:13 Shıg' 34:6, Zab 85:5, Ayup 34:11, Hkm 24:12

+ 62:1 1Pat 23:14, 2Pat 16:14, 2Pat 17:2, 2Pat 17:29

+ 62:2 İysh 26:9, Zab 41:2, Zab 142:6

+ 62:4 Zab 35:8

+ 62:5 Zab 103:33

+ 62:7 Zab 41:9, Zab 149:5, Elsh 16:25

+ 62:8 Rut 2:12, Zab 16:8

+ 62:10 San 16:32-33

+ 62:12 Nzm 6:13, Ayup 5:16, Zab 106:42

+ 63:2 Zab 54:3-4

+ 63:3 Erm 18:18

+ 63:4 Zab 10:2, Zab 56:4, Hkm 12:18, Hkm 30:14

+ 63:5 Hkm 1:11, Erm 5:26

+ 63:6 Ayup 22:13, Zab 72:11

+ 63:8 Zab 7:13-14, Zab 17:15

+ 63:9 Hkm 12:13, Hkm 18:7, Waz 10:12

+ 63:11 Zab 7:2, Zab 10:1

+ 64:2 San 30:3, Waz 5:3, Yuns 2:10

+ 64:3 Zab 85:9

+ 64:4 İysh 6:7

+ 64:5 Zab 23:4, Zab 26:4

+ 64:6 Zab 21:28

+ 64:8 Zab 88:10, Zab 106:29, Yuns 1:15, Mat 8:26, İysh 17:12-13

+ 64:10 Leb 26:4, Ayup 5:10, Zab 45:5

+ 64:13 İysh 30:23, İol 2:22

+ 65:1 Zab 97:4, Zab 99:1

+ 65:3 Zab 46:3, Nzm 33:29

+ 65:4 Zab 85:9

+ 65:5 Zab 45:9

+ 65:6 Shıg' 14:21-22, Eshu 3:14-17

+ 65:10 Ayup 23:10, İysh 1:25, İysh 48:10, Zxr 13:9, Mal 3:3, 1Pet 1:7

+ 65:11 Ezk 17:20, Hosh 7:12

+ 65:12 İysh 43:2

+ 65:13 San 30:3, Waz 5:3, Yuns 2:10

+ 65:16 Mrk 5:19

+ 65:18 Hkm 15:8, Hkm 28:9, İysh 59:2

+ 66:2 San 6:25, Zab 4:6

+ 66:3 Tit 2:11

+ 66:5 Zab 9:9

+ 66:7 Leb 26:4, Zab 84:13

+ 67:2 San 10:35, İysh 33:10, San 10:35

+ 67:3 Zab 36:20, Hosh 13:3, Zab 96:5, Mix 1:4

+ 67:4 Zab 31:11

+ 67:5 İysh 40:3

+ 67:6 Hosh 14:4, Nzm 10:18

+ 67:7 1Pat 2:5, Zab 112:9, İysh 61:1

+ 67:8 Shıg' 13:21

+ 67:9 Shıg' 19:18, Biy 5:4

+ 67:13 Zab 109:5

+ 67:15 Biy 9:48

+ 67:17 Shıg' 19:18, Zab 131:13-14

+ 67:18 4Pat 6:17, İysh 66:15, Xab 3:8

+ 67:19 Efs 4:8

+ 67:20 Zab 54:23, İysh 46:4, Mat 11:28

+ 67:22 Zab 109:6

+ 67:23 Amo 9:3

+ 67:24 Zab 57:11

+ 67:28 1Pat 9:21

+ 67:29 Zab 75:12

+ 67:31 Zab 21:13

+ 67:32 İysh 11:11, İysh 45:14

+ 67:33 Zab 101:22-23

+ 67:34 Zab 17:11, Zab 103:3, 2Pat 22:14, Ayup 37:4, Zab 17:14, Zab 28:3

+ 67:36 Zab 28:11

+ 68:1 Zab 44:1

+ 68:2 Joq 3:54, Yuns 2:4, Yuns 2:6

+ 68:3 Ayup 22:11, Zab 17:5, Zab 39:3, Zab 41:7

+ 68:4 Zab 118:82, İysh 38:14

+ 68:5 Zab 34:19, Yuxn 15:25, Zab 39:13

+ 68:8 Erm 15:15

+ 68:9 Ayup 19:13-14

+ 68:10 Yuxn 2:17, Rim 15:3

+ 68:15 Erm 38:6, Zab 143:7

+ 68:17 Zab 62:4, Zab 108:21

+ 68:22 Mat 27:34, Yuxn 19:28-29

+ 68:23 Zab 34:4-8, Zab 108:6-15

+ 68:24 Rim 11:9-10

+ 68:26 Elsh 1:20

+ 68:28 Nxm 4:5

+ 68:29 Shıg' 32:32, Zab 55:9, Mal 3:16, Ayan 3:5

+ 68:30 Zab 19:2

+ 68:32 Zab 49:13

+ 68:35 Zab 95:11

+ 68:36 Zab 68:36, Zab 146:2

+ 68:37 Zab 101:29

● 69:1 *Zab 39:13-17*

+ 69:1 Zab 37:1

+ 69:3 Zab 34:4, Erm 17:18, Zab 6:11

+ 69:4 Zab 34:25

+ 69:6 Zab 85:1, Zab 108:22

- 70:1 *Zab 30:1-4*
+ 70:2 Dan 9:16
+ 70:3 Zab 17:3
+ 70:4 Zab 139:2, Zab 139:5
+ 70:5 Erm 14:8, Erm 17:7
+ 70:6 Zab 21:10-11
+ 70:8 Zab 34:28
+ 70:10 Zab 55:7
+ 70:11 Zab 3:3
+ 70:13 Zab 34:4, Zab 39:15, Erm 17:18
+ 70:15 Zab 39:6
+ 70:19 Zab 35:6, Joq 3:23, Shıg' 15:11, Zab 34:10
+ 70:20 Hosh 6:2
+ 70:22 Zab 32:2
+ 71:1 Zab 126:1, İysh 16:5, İysh 32:1
+ 71:2 İysh 9:7, İysh 11:4, İysh 32:1

+ 71:4 Hkm 29:14

+ 71:5 Zab 88:37-38

+ 71:6 Nzm 32:2

+ 71:7 Zab 91:13

+ 71:8 Shıg' 23:31, 3Pat 4:21, Zab 88:26, Mix 5:4, Zxr 9:10

+ 71:9 İysh 49:23, Mix 7:17

+ 71:10 Jar 10:4, Yuns 1:3, 3Pat 10:1, İysh 43:3, İysh 45:14

+ 71:11 İysh 49:23

+ 71:12 Hkm 31:8

+ 71:14 Zab 115:6

+ 71:15 3Pat 10:10

+ 71:16 Ayup 5:25

+ 71:17 Zab 103:31, Jar 12:3

+ 71:18 Zab 135:4

+ 71:19 San 14:21, İysh 6:3, İysh 11:9, Xab 2:14, Zab 40:14

+ 72:1 Zab 31:2, Yuxn 1:47

+ 72:3 Ayup 21:7, Zab 36:1, Hkm 3:31

+ 72:11 Ayup 22:13

+ 72:13 Nzm 21:6, Ayup 34:9, Zab 25:6

+ 72:17 Zab 36:38

+ 72:18 Zab 34:6, Erm 23:12

+ 72:22 Ayup 18:3, Waz 3:18

+ 72:25 Zab 15:2

+ 72:26 Zab 15:5, Joq 3:24

+ 72:28 Yaqp 4:8, Zab 117:17

+ 73:1 Zab 78:13, Zab 94:7, Zab 99:3, Ezk 34:31, Zxr 9:16

+ 73:2 Shıg' 3:1-2, Shıg' 19:18

+ 73:4 Joq 2:7

+ 73:6 3Pat 6:18, 4Pat 25:13-17

+ 73:8 Zab 82:5

+ 73:9 1Pat 3:1, Hkm 29:18, Amo 8:11

+ 73:11 Joq 2:3

+ 73:12 Zab 43:5

+ 73:13 Ayup 3:8, Ayup 40:20, Ayup 41:1, Zab 103:26, İysh 27:1

+ 73:15 Shıg' 17:5-6, San 20:11, Eshu 3:13

+ 73:16 Zab 103:19, Erm 33:25

+ 73:17 Jar 8:22

+ 73:19 Qsq 2:14

+ 73:20 Leb 26:44, Zab 105:45

+ 73:23 Zab 64:7

+ 74:1 Zab 56:1, Zab 57:1, Zab 58:1

+ 74:3 Dan 8:19, Xab 2:3

+ 74:4 İysh 24:19-20, Ayup 9:7

+ 74:8 1Pat 2:7

+ 74:9 İysh 51:17, Erm 25:15, Ezk 23:32-34, Obd 1:16, Zxr 12:2, Ayan 14:10

+ 74:11 Zab 100:8

+ 75:3 Zab 47:3-4

+ 75:4 1Pat 2:4, Zab 45:10, Ezk 39:3

+ 75:6 Erm 51:39

+ 75:7 Shıg' 15:1, Shıg' 15:21

+ 75:8 İol 2:11, Nax 1:6, Ayan 6:17

+ 75:12 San 30:3, Waz 5:3, Yuns 2:10, Zab 46:2-3, Zab 67:29, Mal 1:14

+ 76:1 1Jln 16:41, 1Jln 25:1, Zab 38:1, Zab 61:1

+ 76:3 Zab 85:7

+ 76:6 Nzm 32:7, Zab 142:5

+ 76:12 Zab 104:5-6

+ 76:14 Shıg' 15:11

+ 76:17 Zab 113:3, Xab 3:10

+ 76:18 Zab 17:14, Zab 143:6

+ 76:19 Zab 96:4

+ 76:20 Xab 3:15

+ 76:21 Shıg' 12:50-51, Waz 12:12, İysh 63:11, Hosh 12:13

+ 77:2 Zab 48:5, Mat 13:35

+ 77:3 San 23:23, Nzm 32:7, Zab 43:2

+ 77:4 Ayup 15:18, Nzm 4:9, Nzm 6:7, Nzm 11:19, Nzm 32:46

+ 77:5 Nzm 31:12-13

+ 77:6 Zab 101:19

+ 77:8 Shıg' 32:9, Erm 5:23, 4Pat 17:14, Zxr 1:4

+ 77:11 Nzm 8:14, Zab 105:13, Hosh 13:6

+ 77:12 San 13:23, Shıg' 7, Mix 7:15

+ 77:13 Shıg' 14:21-22, Shıg' 15:8

+ 77:14 Shıg' 13:21-22

+ 77:15 Shıg' 17:6, San 20:11

+ 77:18 Shıg' 17:7, San 20:13, San 11:4-6

+ 77:21 San 11:1

+ 77:23 Jar 7:11

+ 77:24 Shıg' 16:4, Shıg' 16:14-31

+ 77:27 Shıg' 16:13, San 11:31

+ 77:29 San 11:20

+ 77:31 San 11:33-34

+ 77:32 San 14:11

+ 77:33 Zab 38:6

+ 77:35 Nzm 32:4

+ 77:36 İysh 29:13, Hosh 7:13-14

+ 77:37 Ezk 20:16

+ 77:38 Shıg' 34:6, San 14:20

+ 77:39 Jar 6:3

+ 77:40 İysh 63:10

+ 77:43 Shıg' 7:3, Zab 104:27-36

+ 77:44 Shıg' 7:17-24

+ 77:45 Shıg' 8:2-14, Shıg' 8:21-24

+ 77:46 Shıg' 10:12-15

+ 77:47 Shıg' 9:23-25

+ 77:48 Shıg' 9:19-21

+ 77:49 Shıg' 12:13, Shıg' 12:23

+ 77:51 Shıg' 12:29, Zab 134:8

+ 77:52 Zab 76:21

+ 77:53 Shıg' 14:27-28, Shıg' 15:10

+ 77:54 Shıg' 15:17

+ 77:55 Eshu 23:4, Zab 134:12

+ 77:56 Biy 2:11-12

+ 77:57 Hosh 7:16

+ 77:58 Nzm 31:29, Nzm 32:16

+ 77:60 Eshu 18:1, Biy 18:30

+ 77:62 1Pat 4:10

+ 77:64 1Pat 4:11, Ayup 27:15

+ 77:65 Zab 34:23, Zab 43:24, İysh 42:13

+ 77:68 Jar 49:8, 1Jln 5:2, 1Jln 28:4, Zab 86:2

+ 77:70 1Pat 16:12-13

+ 77:71 2Pat 5:2

+ 77:72 3Pat 9:4

+ 78:1 Joq 1:10

+ 78:2 Nzm 28:26

+ 78:3 Erm 14:16, Sef 1:17

+ 78:4 Zab 43:14, Dan 9:16, Mix 6:16

+ 78:5 Zab 84:6, Zab 88:47

+ 78:6 Erm 10:25, Ayan 16:1

+ 78:7 Zab 13:4

+ 78:8 İysh 64:9

+ 78:9 Zab 24:11, Erm 14:7, Luk 18:13

+ 78:10 Zab 41:4, Zab 113:10, İol 2:17, Mix 7:10, Nzm 32:43

+ 78:11 Zab 101:21

+ 78:12 Jar 4:15, Leb 26:21

+ 78:13 Zab 73:1, Ezk 34:31, Zxr 9:16

+ 79:1 Zab 59:1

+ 79:2 Zab 76:21, Waz 12:12, 1Pat 4:4, 2Pat 6:2, Zab 98:1, Nzm 33:2, Zab 49:2

+ 79:3 San 2:18-24

+ 79:4 Zab 59:3, San 6:25

+ 79:5 Zab 88:47, Zxr 1:12

+ 79:6 Zab 41:4, Zab 101:10

+ 79:8 San 6:25

+ 79:9 İysh 5:1, Erm 2:21, Mat 21:33, Nzm 7:1

+ 79:12 Zab 71:8

+ 79:13 Zab 88:41, Joq 2:2

+ 79:15 İysh 63:15

+ 79:17 4Pat 25:9

+ 79:20 San 6:25

+ 80:1 Zab 8:1, Zab 83:1

+ 80:4 Leb 23:24, San 10:10

+ 80:6 Shıg' 11:4, Nzm 28:49, Erm 5:15

+ 80:7 Shıg' 1:11

+ 80:8 Zab 49:15, Shıg' 17:1-7, San 20:2-13

+ 80:9 Zab 49:7

+ 80:10 Shıg' 20:2-3

+ 80:13 Ezk 20:25

+ 80:14 Nzm 5:29, İysh 48:18

+ 80:17 Nzm 32:13-14

+ 81:1 İysh 3:13

+ 81:2 Leb 19:15, Nzm 1:17, Hkm 18:5

+ 81:3 Zab 9:39, Erm 22:3

+ 81:4 Ayup 29:12, Hkm 24:11

+ 81:5 Zab 10:3

+ 81:6 Yuxn 10:34

+ 81:7 Zab 48:13, Ezk 31:14

+ 82:2 Zab 27:1

+ 82:4 Nxm 4:8

+ 82:5 Zab 73:8, Eshu 7:9

+ 82:7 Jar 25:12-16, 1Jln 5:10

+ 82:8 Eshu 13:5, 3Pat 15:18, Ezk 27:9

+ 82:9 4Pat 15:19

+ 82:10 Biy 4:13-15, Biy 7:19-25

+ 82:11 Eshu 17:11, 1Pat 28:7, Ayup 20:7

+ 82:12 Biy 7:25, Biy 8:21

+ 82:14 Ayup 13:25, Ayup 21:18

+ 82:15 İysh 10:16-17

+ 82:16 3Pat 19:11, Ayup 9:17, Ayup 38:1

+ 82:19 Shıg' 6:3

+ 83:1 Zab 8:1, Zab 80:1

+ 83:3 Zab 41:2, Zab 62:1

+ 83:4 Zab 5:3

+ 83:5 Zab 22:6, Zab 64:5

+ 83:6 Zab 121:1

+ 83:10 Jar 15:1

+ 83:12 Jar 15:1, Mal 4:2, Luk 1:78

+ 83:13 Hkm 16:20

+ 84:3 Zab 31:1

+ 84:4 Shıg' 32:12

+ 84:6 Zab 78:5

+ 84:13 Leb 26:4, Zab 66:6

+ 84:14 İysh 58:8

+ 85:1 Zab 16:1, Zab 141:1, Zab 39:18

+ 85:4 Zab 24:1

+ 85:5 Shıg' 34:6, Zab 144:8

+ 85:7 Zab 76:3

+ 85:8 Shıg' 15:11, Zab 34:10, Zab 95:4, Zab 96:9, Erm 10:6

+ 85:9 Zab 65:4, Ayan 15:4

+ 85:10 Nzm 6:4, İysh 37:16

+ 85:11 Zab 24:4

+ 85:13 Ayup 33:28, Zab 15:10, İysh 38:17

+ 85:14 Zab 53:5

+ 85:15 Shıg' 34:6

+ 85:16 Zab 115:7

+ 85:17 Biy 6:17

+ 86:2 Zab 47:2, İysh 28:16, Zab 77:68

+ 86:3 Zab 45:5-6

+ 86:5 Zab 47:9

+ 86:7 Zab 35:9, Ezk 47:1

+ 87:1 3Pat 4:31, 1Jln 2:6

+ 87:2 Zab 21:3, Luk 18:7

+ 87:4 Zab 15:10

+ 87:5 Zab 27:1, Zab 142:7, Hkm 1:12

+ 87:6 İysh 26:14

+ 87:7 Ayup 10:21-22, Zab 142:3, Joq 3:6

+ 87:8 Zab 41:7-8

+ 87:9 Ayup 19:13, Zab 30:12, Ayup 30:10

+ 87:11 Zab 6:6, İysh 38:18

+ 87:13 Ayup 10:21-22, Waz 9:5

+ 87:14 Zab 5:4

+ 87:17 Ayup 6:4

+ 87:18 Zab 21:17

+ 87:19 Ayup 19:13-14, Zab 37:12

+ 88:1 3Pat 4:31, 1Jln 2:6

+ 88:2 Zab 100:1

+ 88:5 2Pat 7:16, Zab 131:11-12

+ 88:6 Zab 18:1, Ayup 5:1, Ayup 15:15, Zxr 14:5

+ 88:7 Shıg' 15:11, Jar 6:2, Ayup 1:6

+ 88:9 Zab 34:10

+ 88:10 Ayup 38:11, Zab 64:8, Yuns 1:15

+ 88:11 Ayup 9:13, Ayup 26:12, İysh 51:9

+ 88:12 1Jln 29:11, Zab 23:1

+ 88:13 Nzm 3:9, Biy 4:6

+ 88:15 Zab 96:2

+ 88:16 San 6:25, Zab 4:7

+ 88:19 Zab 46:10

+ 88:20 1Pat 13:14, 1Pat 16:13, Elsh 13:22

+ 88:24 Zab 2:9

+ 88:26 Zab 71:8

+ 88:27 Nzm 32:15, Zab 94:1

+ 88:28 2Pat 7:14, 3Pat 10:22

+ 88:29 İysh 55:3

+ 88:30 Ayup 14:12

+ 88:33 2Pat 7:14

+ 88:34 Erm 33:21

+ 88:36 Amo 4:2, Evr 6:17-18

+ 88:38 Ayup 16:19

+ 88:39 Zab 43:10

+ 88:40 Ayup 19:9, Erm 13:18, Joq 5:16

+ 88:41 Joq 2:2

+ 88:46 2Pat 24:15

+ 88:47 Zab 12:1, Zab 78:5, Xab 1:2, Zxr 1:12, Zab 12:2, Zab 78:5

+ 88:48 Ayup 7:7

+ 88:49 Zab 48:10

+ 88:53 Zab 40:14

+ 89:1 Zab 33:1, Ezr 3:2

+ 89:2 Nzm 33:27

+ 89:3 Hkm 8:25, Nzm 33:27, Zab 92:2, Xab 1:12

+ 89:4 Jar 3:19, Ayup 34:15, Zab 102:14, Waz 3:20, Waz 12:7

+ 89:5 2Pet 3:8, Zab 38:6

+ 89:6 Zab 36:2, İysh 40:6-8

+ 89:8 Erm 16:17

+ 89:10 Jar 6:3, Jar 47:9

+ 89:12 Waz 7:2

+ 89:17 Zab 127:2

+ 90:1 Zab 31:7, Zab 120:5

+ 90:2 Zab 17:3

+ 90:3 Zab 123:7, Hkm 6:5

+ 90:4 Zab 16:8, Zab 35:5

+ 90:5 Qsq 3:8, Ayup 5:19-23, Hkm 3:23, Hkm 3:25

+ 90:8 Zab 36:34, Zab 91:12, Hkm 29:16

+ 90:9 Nzm 33:27, Zab 17:3

+ 90:10 Hkm 12:21

+ 90:12 Hkm 3:23, Mat 4:6, Luk 4:10-11

+ 90:13 Mrk 16:18, Luk 10:19

+ 90:14 Zab 21:8-9, Hkm 8:17, Zab 9:11

+ 90:15 Ayup 12:4, Erm 33:3

+ 90:16 Zab 20:5

+ 91:2 Zab 146:1

+ 91:6 Zab 110:2, Ayan 15:3

+ 91:9 Zab 92:4

+ 91:11 Zab 22:5, Hkm 27:9, Waz 9:8

+ 91:12 Zab 36:34, Zab 59:10, Zab 90:8, Hkm 29:16

+ 91:13 Zab 71:7, Hkm 11:28, İysh 65:22, Hkm 11:28

+ 91:14 Zab 134:2

+ 91:16 Zab 17:2, Jar 18:25, Ayup 34:10

+ 92:1 1Jln 16:31, Zab 95:10, Zab 96:1, Zab 98:1, Zab 103:1

+ 92:2 Nzm 33:27, Zab 54:20, Zab 89:3, Xab 1:12

+ 92:3 Xab 3:10

+ 92:4 Zab 91:9

+ 93:1 Nzm 32:35, Nzm 32:43, İysh 35:4, Nzm 33:2, Zab 49:2

+ 93:2 İysh 33:10

+ 93:3 Ayan 6:10

+ 93:5 İysh 3:15

+ 93:6 İysh 10:2

+ 93:7 Ayup 22:13, Sef 1:12, Mal 3:14

+ 93:9 Hkm 20:12

+ 93:10 Ayup 7:16, Zab 38:6, Waz 1:2, 1Kor 3:20

+ 93:12 Ayup 5:17, Hkm 3:11-12

+ 93:14 1Pat 12:22, Rim 11:2

+ 93:17 Zab 123:1-3

+ 93:21 Shıg' 23:7, Hkm 17:15, İysh 5:23

+ 93:22 Zab 17:3

+ 94:1 Nzm 32:15, Zab 88:27

+ 94:3 1Pat 5:3, 2Jln 2:5, Zab 85:8, Zab 134:5

+ 94:5 Jar 1:9-10

+ 94:6 2Jln 6:13, Dan 6:10

+ 94:7 Zab 73:1, Ezk 34:31, Zxr 9:16, Evr 3:7-11

+ 94:11 San 14:22-23, Nzm 1:35, Nzm 12:9, Ezk 20:15

● 95:1 *1Jln 16:23-33*

+ 95:1 Zab 32:3, İysh 42:10

+ 95:2 Zab 99:4

+ 95:3 Zab 9:2

+ 95:4 2Pat 22:4, Zab 17:4, Zab 144:3, Shıg' 18:11

+ 95:5 İysh 44:24, Erm 10:12

+ 95:7 Zab 28:1

+ 95:9 Zab 113:7

+ 95:10 Zab 92:1, Zab 96:1, Zab 98:1

+ 95:11 İysh 44:23, İysh 49:13, Zab 97:7

+ 95:13 Zab 9:9

+ 96:1 Zab 92:1, Zab 95:10, Zab 98:1

+ 96:2 Shıg' 19:9, Shıg' 20:21, Zab 17:12, Zab 88:15

+ 96:3 Zab 20:10

+ 96:4 Zab 76:19

+ 96:5 Eshu 3:11, Mix 4:13, Zxr 4:14, Zxr 6:5, Zab 67:3, Mix 1:4, Nax 1:5

+ 96:6 Zab 18:2, Zab 49:6

+ 96:7 İysh 42:17, Erm 10:14, Evr 1:6

+ 96:8 Zab 47:12

+ 96:9 1Pat 5:3, 2Jln 2:5, Zab 85:8

+ 96:10 Hkm 8:13, Amo 5:15, Rim 12:9, Zab 30:24, Zab 36:28

+ 96:11 Zab 26:1, Zab 111:4, Hkm 4:18, Mix 7:8

+ 96:12 Zab 31:11

+ 97:1 Zab 32:3, İysh 42:10, İysh 59:16

+ 97:3 İysh 52:10

+ 97:4 Zab 65:1, Zab 99:1

+ 97:6 San 10:10

+ 97:7 Zab 95:11

+ 97:8 İysh 55:12

+ 97:9 Zab 95:13, Zab 109:6, İysh 2:4, İysh 3:13, İol 3:12

+ 98:1 Zab 92:1, Zab 95:10, Zab 96:1, Zab 79:2

+ 98:2 Zab 112:4

+ 98:4 Zab 10:7

+ 98:6 Shıg' 32:11-14, San 16:48, 1Pat 7:9-10

+ 98:7 Shıg' 33:9

+ 98:8 San 14:20, San 20:12

+ 98:9 Zab 2:6

+ 99:1 Zab 65:1, Zab 97:4

+ 99:3 3Pat 18:39, Zab 73:1, Ezk 34:31, Zxr 9:16

+ 99:4 Zab 95:2

+ 99:5 Zab 105:1

+ 100:1 Zab 88:2

+ 100:2 Zab 118:1, 3Pat 9:4

+ 100:5 Shıg' 20:16, Hkm 19:5, Hkm 6:17, Hkm 30:13

+ 100:8 Zab 74:11

+ 101:1 Zab 141:2

+ 101:4 Zab 36:20, Ayup 30:30, Joq 1:13

+ 101:5 Zab 36:2, Ayup 33:20, Zab 106:18

+ 101:7 Sef 2:14

+ 101:9 İysh 65:15, Erm 29:22

+ 101:10 Zab 41:4, Zab 79:6

+ 101:12 1Jln 29:15, Ayup 8:9, Ayup 14:2, Zab 108:23, Zab 143:4

+ 101:13 Zab 9:8, Joq 5:19, Zab 134:13

+ 101:14 San 10:35, İysh 33:10, Erm 29:20, Dan 9:2

+ 101:15 Nxm 4:2

+ 101:16 3Pat 8:41

+ 101:17 İysh 60:1

+ 101:19 Zab 21:31, Zab 77:6

+ 101:20 Jar 11:5, Nzm 26:15, Zab 13:2

+ 101:21 Zab 78:11

+ 101:22 Zab 67:33

+ 101:25 Xab 1:12

+ 101:26 1Pat 2:8

+ 101:27 İysh 51:6, Ayan 20:11

+ 101:28 Ayup 36:26, Mal 3:6, Evr 1:10-12, Evr 13:8

+ 101:29 Zab 68:37, Zab 111:2

+ 102:1 Zab 103:1, Zab 145:1

+ 102:3 Shıg' 15:26, Shıg' 34:7

+ 102:4 Zab 5:13

+ 102:5 İysh 40:31

+ 102:8 Shıg' 34:6

+ 102:9 İysh 57:16, Erm 3:5, Joq 3:31, Mix 7:18

+ 102:10 Ezr 9:13, Ezk 20:44

+ 102:11 Zab 35:6, İysh 55:9

+ 102:12 İysh 43:25

+ 102:13 Mal 3:17

+ 102:14 Jar 2:7

+ 102:15 Ayup 14:11, Zab 89:6

+ 102:16 Ayup 7:10, Ayup 24:24, Zab 36:10

+ 102:17 Zab 24:6

+ 102:18 Shıg' 20:6, Nzm 7:9

+ 102:19 Zab 10:4, Zab 92:2

+ 102:20 Zab 148:2

+ 103:1 Zab 102:1, 2Pat 7:22, Zab 92:1

+ 103:2 Ayup 9:8, Erm 10:12, Erm 51:15

+ 103:3 Amo 9:6, Zab 17:11

+ 103:4 Zxr 6:5, Ezk 1:13, Evr 1:7

+ 103:5 1Pat 2:8, Zab 23:2, Hkm 8:29, Zab 118:90, Waz 1:4

+ 103:7 Ayup 26:11, Zab 17:16, İysh 50:2

+ 103:9 Jar 1:9, Ayup 38:8-11, Zab 32:7, Erm 5:22

+ 103:14 Nzm 11:14-15, Zab 146:8-9

+ 103:15 Biy 9:13, Hkm 31:6, Waz 10:19, Elsh 14:17

+ 103:18 Ayup 39:1

+ 103:19 Jar 1:14, Zab 73:16, Erm 33:25

+ 103:20 İysh 45:7

+ 103:21 Ayup 38:39, İol 1:20

+ 103:22 Ayup 37:8

+ 103:24 Hkm 3:19

+ 103:27 Zab 135:25

+ 103:28 Zab 144:16

+ 103:29 Jar 3:19, Ayup 34:15, Zab 89:4, Zab 145:4, Waz 3:20, Waz 12:7

+ 103:30 Ayup 33:4

+ 103:31 Zab 71:17

+ 103:32 Zab 143:5

+ 103:33 Zab 62:5, Zab 145:2

● 104:1 *1Jln 16:8-22*

+ 104:1 İysh 12:4

+ 104:2 Erm 21:2

+ 104:4 Zab 23:6, Zab 26:8

+ 104:5 Zab 76:12-13

+ 104:7 İysh 26:9

+ 104:8 Nzm 7:9, Leb 26:42

+ 104:9 Jar 17:2, Jar 26:3

+ 104:11 Jar 35:11-12

+ 104:12 Nzm 7:7, Nzm 26:5

+ 104:14 Jar 12:17, Jar 20:3

+ 104:15 Jar 20:7

+ 104:16 Jar 41:54

+ 104:17 Jar 37:28, Jar 45:5

+ 104:19 Jar 37:7, Jar 41:54

+ 104:20 Jar 41:14

+ 104:21 Jar 41:40

+ 104:23 Jar 46:6

+ 104:24 Shıg' 1:7, Nzm 26:5

+ 104:25 Shıg' 9:12

+ 104:26 Shıg' 3:10, Shıg' 4:14

+ 104:27 Shıg' 7:3, Zab 77:43-51

+ 104:28 Shıg' 10:21-23

+ 104:29 Shıg' 7:17-24

+ 104:30 Shıg' 8:2-14

+ 104:31 Shıg' 8:16-24

+ 104:32 Shıg' 9:23-25

+ 104:34 Shıg' 10:12-15

+ 104:36 Shıg' 12:29

+ 104:37 Shıg' 12:35-36

+ 104:38 Shıg' 12:33

+ 104:39 Shıg' 13:21-22

+ 104:40 Shıg' 16:4, Shıg' 16:14-31

+ 104:41 Shıg' 17:6, San 20:11

+ 104:42 Jar 15:14

+ 104:43 Jar 15

+ 104:44 Eshu 24:13

+ 105:1 1Jln 16:34, 2Jln 5:13, 2Jln 20:21, Ezr 3:11, Erm 33:11

+ 105:3 Zab 14:2

+ 105:6 Ezr 9:7, Erm 3:25

+ 105:7 Shıg' 14:11

+ 105:8 Shıg' 9:16, Shıg' 14:18

+ 105:9 Shıg' 15:8, Zab 17:16, Shıg' 14:21-22

+ 105:10 Luk 1:71

+ 105:11 Shıg' 14:28

+ 105:12 Shıg' 14:31

+ 105:13 Nzm 8:14, Zab 77:11, Hosh 13:6

+ 105:14 San 11:4

+ 105:15 San 11:20, Zab 77:29

+ 105:16 San 16:1-3

+ 105:17 San 16:31-32, San 11:6

+ 105:18 San 16:35

+ 105:19 Shıg' 32:4, Nzm 9:8

+ 105:20 Erm 2:11, Rim 1:23

+ 105:21 Nzm 8:12-14, Zab 77:11, Hkm 3:12, Hosh 13:6

+ 105:23 Shıg' 32:10, Nzm 9:14

+ 105:24 San 14:2-4

+ 105:27 San 14:30

+ 105:28 San 25:1-5, Hosh 9:10

+ 105:30 San 25:7-8

+ 105:31 Jar 15:6, San 25:10-13

+ 105:32 Shıg' 17:7, San 20:13

+ 105:33 San 20:10

+ 105:34 Biy 1:21, Biy 1:27-36

+ 105:35 Biy 3:5-6, Hosh 7:8

+ 105:36 Shıg' 23:33, Biy 2:3, Biy 2:13

+ 105:37 Nzm 32:17

+ 105:38 San 35:33

+ 105:41 Biy 2:14

+ 105:42 Biy 4:3

+ 105:43 Biy 2:16

+ 105:44 Biy 3:9, Biy 4:3

+ 105:45 Leb 26:42, Zab 73:20, Joq 3:32

+ 105:46 Ezr 1:1

+ 105:48 1Jln 16:35-36, Zab 40:14

+ 106:1 Zab 105:1

+ 106:2 Zab 105:10, Nzm 30:3, İysh 11:12, Erm 32:37, Ezk 11:17, Sef 3:20

+ 106:9 Luk 1:53

+ 106:10 Ayup 36:7, İysh 9:2, İysh 42:7, İysh 49:9

+ 106:11 Hkm 1:25

+ 106:12 Zab 21:12

+ 106:16 İysh 45:2

+ 106:18 Ayup 33:20, Zab 9:14

+ 106:20 4Pat 20:5

+ 106:22 Zab 49:14, Evr 13:15

+ 106:25 Yuns 1:4

+ 106:27 Ayup 12:25, İysh 24:20

+ 106:29 Zab 64:8, Zab 88:10, Yuns 1:15, Mat 8:26

+ 106:33 İysh 50:2

+ 106:34 Jar 19:24-28, Erm 4:26

+ 106:35 Ayup 38:26, İysh 35:6, İysh 41:18

+ 106:38 Jar 12:2, Shıg' 1:7, Ayup 42:10

+ 106:40 Ayup 12:21, Ayup 12:24

+ 106:41 1Pat 2:8, Zab 112:7

+ 106:42 Ayup 22:19, Zab 118:74, Ayup 5:16, Zab 62:12

+ 106:43 Dan 12:10, Hosh 14:10

● 107:1 *Zab 56:8-12, Zab 59:7-14*

+ 107:2 Zab 111:7-8

+ 107:3 1Jln 15:16

+ 107:5 Zab 35:5

+ 107:8 Jar 12:6, Jar 33:18, Jar 33:17

+ 107:13 Zab 145:3, Erm 17:5

+ 108:1 Zab 27:1

+ 108:2 Zab 51:4

+ 108:3 Zab 34:19

+ 108:5 Zab 34:12, Hkm 17:13, Erm 18:20

+ 108:6 Zab 34:4-8, Zab 68:23-26

+ 108:7 Hkm 28:10

+ 108:8 Elsh 1:20

+ 108:9 Shıg' 22:24

+ 108:10 Erm 18:21

+ 108:13 Ayup 18:19, Zab 20:11

+ 108:14 Shıg' 20:5

+ 108:15 Joq 1:22, Ayup 18:17, Hkm 10:7

+ 108:18 San 5:22

+ 108:21 Zab 68:17

+ 108:22 Zab 39:8

+ 108:23 Zab 101:12, Shıg' 10:19

+ 108:29 Ayup 8:22

+ 108:31 Zab 15:8

+ 109:1 Mat 22:44, Mrk 12:36, Luk 20:42-43, Elsh 2:34-35, Zab 8:7, Mrk 16:19, Evr 1:13, Evr 10:13

+ 109:2 Zab 2:6, Zab 71:8

+ 109:4 Evr 6:17-18, Jar 14:18-20, Evr 5:6, Evr 7:17, Evr 7:21

+ 109:5 Zab 67:13

+ 109:6 Zab 9:9, İol 3:12, Zab 67:22

+ 110:1 Zab 149:1, Zab 137:1

+ 110:2 Zab 91:6

+ 110:3 Zab 111:3

+ 110:4 Shıg' 34:6

+ 110:5 Zab 104:8

+ 110:9 Luk 1:68, Zab 98:3, Luk 1:49

+ 110:10 Ayup 28:28, Hkm 1:7, Hkm 9:10, Nzm 4:6

+ 111:1 Zab 1:2, Zab 127:1

+ 111:2 Hkm 11:21

+ 111:3 Zab 110:3

+ 111:4 Zab 26:1, Zab 96:11, Mix 7:8

+ 111:5 Zab 36:26

+ 111:6 Hkm 10:7

+ 111:7 Zab 56:8, Zab 107:2

+ 111:8 Zab 53:9

+ 111:9 Hkm 11:24-25, Nzm 24:13, 2Kor 9:9

+ 111:10 Ayup 16:9

+ 112:2 Ayup 1:21, Zab 113:26

+ 112:3 Zab 47:11, Zab 49:1, Mix 1:11

+ 112:4 Zab 98:2, Zab 148:13, Zab 8:1

+ 112:5 Zab 34:10

+ 112:6 Zab 10:4

+ 112:7 1Pat 2:8, Zab 106:41

+ 112:9 1Pat 2:5, Zab 67:7

+ 113:1 Shıg' 12:37

+ 113:3 Shıg' 14:21-22, Zab 76:17, Eshu 3:13

+ 113:4 Zab 28:6

+ 113:7 Zab 95:9

+ 113:8 Shıg' 17:6, San 20:11, Zab 77:15

+ 113:10 Zab 41:4, Zab 78:10, İol 2:17, Mix 7:10

+ 113:11 Zab 2:4, Zab 10:4, İysh 66:1, Zab 134:6

+ 113:12 Zab 134:15-18

+ 113:13 Nzm 4:28

+ 113:15 İysh 46:7, Erm 10:5

+ 113:16 İysh 44:9

+ 113:18 Jar 15:1

+ 113:22 İysh 65:23

+ 113:25 Zab 6:6, Waz 9:10, İysh 38:18

+ 113:26 Zab 112:2

+ 114:1 Nzm 6:5, Zab 17:2

+ 114:3 Zab 17:5-6

+ 114:5 Shıg' 34:6

+ 114:7 Zab 12:6

+ 114:8 Zab 55:14

+ 114:9 Zab 26:13

+ 115:1 2Kor 4:13

+ 115:2 Zab 61:8

+ 115:3 2Jln 32:25

+ 115:5 San 30:3, Zab 49:14, Waz 5:3, Yuns 2:10

+ 115:6 Zab 71:14

+ 115:7 Zab 85:16

+ 115:8 Zab 49:14, Zab 55:13

+ 116:1 Rim 15:11

+ 116:2 Zab 35:6, İysh 55:9

+ 117:1 Zab 105:1

+ 117:5 Zab 17:20, Zab 30:8

+ 117:6 Zab 55:5, Zab 55:12, İysh 51:7, İysh 51:12, Evr 13:6

+ 117:7 Zab 53:9

+ 117:8 Zab 145:3, Erm 17:5

+ 117:10 Zab 21:13

+ 117:14 Shıg' 15:2, İysh 12:2

+ 117:15 Shıg' 15:6

+ 117:17 Zab 72:28, Zab 106:22

+ 117:19 Zab 23:7, İysh 26:2

+ 117:20 Ayan 21:27

+ 117:22 İysh 28:16, Zxr 10:4, Mat 21:42, Mrk 12:10, Luk 20:17, Elsh 4:11, Efs 2:20, 1Pet 2:7

+ 117:26 Mat 21:9, Mat 23:39, Mrk 11:9, Luk 13:35, Luk 19:38

+ 117:27 2Pat 21:17, 4Pat 8:20, Zab 17:29

+ 117:29 Zab 105:1

+ 118:1 Zab 100:2, Zab 100:6

+ 118:3 1Yuxn 3:9, 1Yuxn 5:18

+ 118:6 Zab 118:80

+ 118:8 Zab 37:22

+ 118:9 Ayup 13:26, Zab 24:7, Erm 3:25

+ 118:10 2Jln 15:2

+ 118:11 Ayup 23:12, Zab 36:3, Zab 39:9

+ 118:12 Zab 26:11

+ 118:13 Nzm 6:7

+ 118:14 Hkm 3:14-15

+ 118:15 Zab 24:4

+ 118:19 1Jln 29:15, Zab 38:13

+ 118:20 Zab 41:2

+ 118:21 Nzm 27:26, Erm 11:3

+ 118:23 Zab 118:161, Dan 6:4, Dan 6:10

+ 118:28 Zab 21:15

+ 118:34 Zab 118:69

+ 118:36 Hkm 23:4

+ 118:42 Hkm 27:11

+ 118:46 Mat 10:18, Elsh 26:1

+ 118:47 Zab 1:2

+ 118:51 Erm 20:7, Joq 3:14

+ 118:53 Nxm 13:25

+ 118:54 1Jln 29:15, Zab 38:13

+ 118:57 Zab 15:5

+ 118:61 Ayup 18:8-10, Zab 139:6, Erm 18:22

+ 118:62 Zab 41:9, Elsh 16:25

+ 118:64 Zab 32:5

+ 118:68 Zab 105:1, Mrk 10:18

+ 118:69 Zab 118:34

+ 118:70 Zab 16:10

+ 118:71 Rim 8:28

+ 118:72 Zab 18:11

+ 118:73 Ayup 10:8, Ayup 31:15

+ 118:74 Zab 106:42

+ 118:80 Zab 118:6

+ 118:82 Zab 68:4, Joq 4:17

+ 118:84 Ayan 6:10

+ 118:85 Zab 7:16, Erm 18:20

+ 118:89 İysh 40:8

+ 118:90 Zab 103:5, Waz 1:4

+ 118:91 Erm 33:25

+ 118:98 Nzm 4:6

+ 118:100 Ayup 32:7-9

+ 118:101 Hkm 1:15

+ 118:103 Zab 18:10, Ayan 10:9-10

+ 118:105 Hkm 6:23, 2Pet 1:19

+ 118:106 Nxm 10:29

+ 118:110 Ayup 18:8-10, Zab 139:6, Erm 18:22

+ 118:111 Nzm 33:4, Erm 15:16

+ 118:114 Zab 31:7, Jar 15:1

+ 118:115 Ayup 21:16, Zab 6:9, Mat 7:23

+ 118:120 Ayup 4:14

+ 118:122 Ayup 17:3

+ 118:123 Zab 118:82, Joq 4:17

+ 118:127 Zab 18:11, Hkm 8:10

+ 118:130 Zab 18:8

+ 118:131 Ayup 29:23

+ 118:135 San 6:25

+ 118:136 Erm 9:1, Ezk 9:4

+ 118:140 Zab 11:7, Zab 17:31, Hkm 30:5

+ 118:142 Zab 18:10

+ 118:147 Zab 5:5

+ 118:151 Nzm 4:7, Zab 144:18

+ 118:154 Joq 3:58

+ 118:156 2Pat 24:14

+ 118:157 Zab 3:2

+ 118:158 Zab 138:20

+ 118:160 Yuxn 17:17

+ 118:161 1Pat 26:18, Zab 118:23

+ 118:162 1Pat 30:20, Erm 15:16

+ 118:166 Jar 49:18

+ 118:168 Ayup 23:10, Zab 138:3, Hkm 5:21, Evr 4:13

+ 118:176 İysh 53:6, Erm 50:6, 1Pet 2:25

+ 119:2 Hkm 6:17

+ 119:4 Zab 139:11, Hkm 25:22

+ 119:5 Jar 10:2, Ezk 27:13, Qsq 1:4, Erm 49:28-29

+ 120:1 Zab 119:1

+ 120:2 Zab 123:8

+ 120:3 Hkm 3:23, Hkm 3:26

+ 120:5 Zab 90:1

+ 120:8 San 6:24, Nzm 28:6

+ 121:1 Zab 119:1, İysh 2:3, Zxr 8:21

+ 121:4 Nzm 16:16, Zab 119:1

+ 121:5 3Pat 7:7, 2Jln 19:8

+ 121:6 Erm 31:23

+ 121:9 Nxm 2:10, Est 10:3

+ 122:1 Zab 119:1, Zab 10:4, 2Jln 20:12, Zab 24:15

+ 122:3 Nxm 4:4

+ 122:4 Erm 20:7, Joq 3:14

+ 123:1 Zab 119:1, Zab 128:1, Zab 93:17

+ 123:3 San 16:30-33, Zab 54:16, Hkm 1:12

+ 123:4 Ayup 22:11, Zab 68:3

+ 123:7 Zab 90:3

+ 123:8 Zab 120:2

+ 124:1 Zab 119:1

+ 124:5 Hkm 2:15, Zab 127:5, Gal 6:16

+ 125:1 Zab 119:1

+ 125:2 Ayup 8:21

+ 125:3 İol 2:21

+ 125:6 Zab 29:6

+ 126:1 Zab 119:1, Zab 71:1

+ 126:2 Waz 8:16, Jar 3:17

+ 126:3 Jar 33:5

+ 127:1 Zab 119:1, Zab 111:1

+ 127:2 Zab 89:17

+ 127:3 Zab 143:12

+ 127:5 Zab 19:3, Zab 133:3

+ 127:6 Zab 124:5, Gal 6:16

+ 128:1 Zab 119:1, Zab 128:1

+ 128:3 Mix 3:12

+ 128:5 Zab 34:4

+ 128:6 4Pat 19:26, Ayup 8:12

+ 128:8 Rut 2:4, Zab 117:26

+ 129:1 Zab 119:1, Joq 3:55

+ 129:2 Nxm 1:6, Nxm 1:11, 2Jln 6:40

+ 129:4 Ayup 37:24, İysh 55:7

+ 129:7 Zab 130:3

+ 129:8 Zab 24:22

+ 130:1 Zab 119:1

+ 130:3 Zab 129:7

+ 131:1 Zab 119:1

+ 131:3 1Jln 22:7, Elsh 7:46

+ 131:7 Zab 98:5

+ 131:8 Zab 77:61, 2Jln 6:41

+ 131:9 Ayup 29:14

+ 131:10 2Jln 6:42

+ 131:11 Zab 88:34-35, Zab 109:4, 2Pat 7:12

+ 131:12 3Pat 8:25

+ 131:13 Shıg' 19:18, Zab 67:17, Zab 77:68

+ 131:15 Zab 147:3, Rut 1:6

+ 131:17 2Pat 21:17, 4Pat 8:20, Zab 17:29

+ 132:1 Zab 119:1, Jar 13:8

+ 132:2 Shıg' 29:7, Leb 8:12

+ 132:3 Nzm 3:9, Leb 25:21, Nzm 28:8

+ 133:1 Zab 119:1, 1Jln 9:33

+ 133:2 Zab 27:2

+ 133:3 San 6:24, Zab 19:3, Zab 127:5

+ 134:2 Zab 91:14

+ 134:4 Shıg' 19:5, Nzm 7:6

+ 134:5 2Jln 2:5, Zab 85:8, Zab 94:3

+ 134:6 Zab 113:11

+ 134:7 Ayup 38:22, Erm 10:13, Erm 51:16

+ 134:8 Shıg' 12:29, Zab 77:51

+ 134:9 Nzm 6:22

+ 134:10 Zab 135:17-20

+ 134:11 San 21:21-35, Eshu 12:7-24

+ 134:12 Nzm 29:8, Eshu 23:4, Zab 77:55

+ 134:13 Zab 101:13

+ 134:14 Nzm 32:36

+ 134:15 Zab 113:12-16

+ 134:16 Nzm 4:28

+ 134:17 Erm 10:14, Xab 2:19

+ 134:18 İysh 44:9

+ 134:20 Zab 21:24

+ 134:21 Zab 131:13

+ 135:1 Zab 105:1

+ 135:2 Nzm 10:17

+ 135:4 Zab 71:18

+ 135:5 Hkm 3:19, Erm 10:12

+ 135:6 İysh 44:24

+ 135:7 Jar 1:16-18

+ 135:10 Shıg' 12:29, Zab 77:51

+ 135:11 Shıg' 12:51

+ 135:13 Shıg' 14:21-22, Zab 77:13

+ 135:15 Shıg' 14:27

+ 135:16 Shıg' 15:22

+ 135:17 Zab 134:10-12

+ 135:19 San 21:21-26

+ 135:20 San 21:33-35

+ 135:24 Zab 105:10

+ 135:25 Zab 103:27

+ 136:1 Ezk 1:1, Ezk 3:15, Ezk 10:15

+ 136:5 Dan 6:10

+ 136:6 Ayup 29:10, Ezk 3:26

+ 136:7 İysh 34:5, Erm 49:7-22, Ezk 25:12-14, Ezk 35, Amo 1:11-12, Obd 1:1-16, Mal 1:3-4

+ 136:8 İysh 21:9, İysh 47:1, Erm 50:1, Ayan 18:6

+ 136:9 4Pat 8:12, İysh 13:16, Nax 3:10

+ 137:1 Zab 110:1, 1Pat 5:3, 2Jln 2:5, Zab 85:8

+ 137:2 Zab 27:2

+ 137:7 Zab 70:20

+ 137:8 Zab 105:1

+ 138:1 Erm 12:3

+ 138:2 4Pat 19:27

+ 138:3 Ayup 23:10, Hkm 5:21, Evr 4:13

+ 138:6 Rim 11:33

+ 138:7 Erm 23:23-24, Yuns 1:3

+ 138:8 Ayup 11:8, Ayup 26:6, Amo 9:2

+ 138:12 Ayup 34:21-22

+ 138:13 Ayup 10:10-11

+ 138:15 Waz 11:5

+ 138:16 Shıg' 32:32, Zab 55:9, Mal 3:16

+ 138:17 Zab 91:6

+ 138:19 Ayup 4:9, İysh 11:4, 2Sal 2:8

+ 138:21 Zab 25:5, Zab 118:158

+ 138:23 Zab 25:2

+ 139:2 Zab 70:4

+ 139:4 Zab 57:5-6, Rim 3:13

+ 139:5 Zab 140:9

+ 139:6 Ayup 18:8-10, Erm 18:22

+ 139:11 Zab 10:6, Zab 119:4, Hkm 25:22

+ 139:13 Zab 9:5

+ 140:2 Shıg' 30:7, Ayan 5:8, Ayan 8:3-4, Shıg' 29:41

+ 140:3 Zab 33:13, Hkm 13:3, Waz 12:4

+ 140:5 Hkm 25:12, Hkm 27:6

+ 140:6 2Jln 25:12

+ 140:7 İysh 5:14

+ 140:8 2Jln 20:12, Zab 24:15, Zab 122:1-2

+ 140:9 Zab 139:5

+ 140:10 Zab 7:16

+ 141:1 1Pat 22:1, 1Pat 24:3, Zab 56:1

+ 141:2 Zab 101:1

+ 141:3 Zab 142:4, Zab 139:6

+ 141:5 Zab 26:13

+ 141:6 Zab 17:18

+ 141:7 İysh 42:7

+ 142:2 Ayup 4:17, Ayup 9:2, Waz 7:20, Rim 3:20, Gal 2:16

+ 142:3 Zab 87:7, Joq 3:6

+ 142:5 Nzm 32:7, Zab 76:6

+ 142:6 Zab 41:2, Zab 62:2

+ 142:7 Zab 27:1, Hkm 1:12

+ 142:8 Zab 24:1

+ 142:10 Nxm 9:20

+ 142:11 Erm 14:17

+ 142:12 Zab 53:7

+ 143:1 Zab 17:3, Zab 17:35

+ 143:2 Jar 15:1, Zab 17:3

+ 143:3 Ayup 7:17, Zab 8:5

+ 143:4 Ayup 7:16, Zab 38:6-7, Zab 61:10, Waz 1:2, 1Jln 29:15, Ayup 14:2, Zab 101:12

+ 143:5 2Pat 22:10, Zab 17:10, İysh 64:1, Zab 103:32

+ 143:6 Zab 76:18

+ 143:7 Zab 68:15

+ 143:8 Zab 11:3

+ 143:9 Zab 32:3, İysh 42:10

+ 143:10 Zab 17:51

+ 143:12 Zab 127:3

+ 143:14 İysh 3:25, Erm 14:2

+ 143:15 Zab 32:12

+ 144:3 2Pat 22:4, Zab 17:4, Zab 47:2, Ayup 5:9, Ayup 9:10

+ 144:6 Zab 77:4

+ 144:8 Shıg' 34:6, Zab 85:5

+ 144:13 Zab 9:37, Zab 101:13, Joq 5:19

+ 144:14 Zab 145:8, Luk 13:11-13

+ 144:15 Zab 103:27

+ 144:16 Zab 103:14, Zab 103:28

+ 144:18 Nzm 4:7

+ 144:19 Hkm 10:24

+ 145:1 Zab 102:1, Zab 103:1

+ 145:2 Zab 103:33

+ 145:3 Zab 117:8, Erm 17:5

+ 145:4 Zab 103:29, İysh 2:22

+ 145:7 Zab 102:6, Zab 106:9, İysh 61:1

+ 145:8 Mat 9:28-30, Zab 144:14, Luk 13:11-13

+ 145:9 Shıg' 22:21, Nzm 10:18

+ 145:10 Shıg' 15:18, Zab 9:35

+ 146:1 Zab 91:2

+ 146:2 Zab 50:20, Zab 68:36, Nzm 30:3, Erm 32:37, Ezk 34:13

+ 146:3 Nzm 32:39

+ 146:4 İysh 40:26

+ 146:5 İysh 40:28

+ 146:7 1Jln 15:16

+ 146:8 Nzm 11:14, Ayup 5:10

+ 146:9 Ayup 38:41

+ 146:10 Zab 32:17

+ 146:11 Zab 32:18

+ 147:2 Nxm 7:3

+ 147:3 Zab 131:15

+ 147:5 Ayup 37:6, Ayup 38:29

+ 147:9 Nzm 7:6, Amo 3:2, Nzm 4:8

+ 148:1 Mat 21:9, Luk 2:14, Luk 19:38

+ 148:2 Zab 102:20

+ 148:4 Nzm 10:14, Jar 1:7

+ 148:5 Zab 32:6, Evr 11:3

+ 148:6 Ayup 14:15, Zab 103:9

+ 148:7 Jar 1:21

+ 148:8 Ayup 37:6

+ 148:13 Zab 8:2-3, Zab 112:4

+ 149:1 Zab 32:3, İysh 42:10, Zab 110:1

+ 149:5 Zab 62:7

+ 149:9 İysh 65:6

+ 150:1 1Jln 15:16, 2Jln 5:12, Jar 1:6-8

+ 150:3 Zab 97:6, Zab 32:2, Zab 70:22

+ 150:4 Shıg' 15:20

+ 150:5 1Jln 15:19

Sulaymannın' hikmetleri

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22

23 24 25 26 27 28 29 30 31

Hikmetlerdin' maqseti

1 [1] Bular İzraildın' patshası Dawıttın' ulı Sulaymannın' hikmetleri:+
[2] Bul hikmetlerdin' maqseti mınaw: Danalıqtı ha'm na'siyattı u'yretiw, Aqıllı
so'zlerdi tu'sindiriw; [3] Tuwrı jasaw qag'ıydaların, A'dillik, a'dalatlıq ha'm
hadallıqtı o'zlestiriw;+
[4] Sadalarg'a teren' tu'sinik, O'spirimlerge bilim ha'm sana beriw+.

[5] Danalar tın'lap, bilimine bilim qosadı, Aqıllılar dana ken'es aladı.
[6] Usılayınsha olar naqıl ha'm hikmetlerdi, Danıshpanlardın' so'zleri menen
jumbaqların tu'sinedi.

[7] Jaratqan İyeden qorqıw – danalıqtın' bası.
Tek aqılsızlar g'ana danalıq ha'm na'siyattı jek ko'redi+.

Azg'ırıwlardan saq bol!

[8] Balam, a'ken'nin' na'siyatlarına qulaq sal, Anan' bergen ta'limnen bas
tartpa!+
[9] Olar basın'a a'jayıp taj, Moynın'a monshaq boladı+.
[10] Balam! Eger gu'nakarlar seni azg'ırmaqshı bolsa, Olarg'a ko'nbe+.
[11] Eger olar: «Bizler menen ju'r, Qan to'giw ushın buqqıda jatayıq, Sebepsizden
sebepsiz biygu'nanı an'lıyıq+.
[12] Olardı o'liler ma'kanı kibi tiriley, Tun'g'ıyıqqa tu'skenler kibi pu'tinley
jutayıq+.
[13] Barlıq qımbatbaha zatların alayıq, U'ylerimizdi oljag'a toltırayıq.
[14] Bizler menen ta'wekelge bel bayla, Bar baylıg'ımız ortaq boladı», – dese,
[15] Balam, olar menen joldas bolma, Olardın' jolınan awlaq bol!+
[16] Olardın' ayaqları jawızlıqqa talpınar, Qan to'giwge asıg'ar+.
[17] Ha'tte, quslar da, Ko'z aldında qurılg'an awg'a tu'spes.
[18] Al sol adamlar o'z qanın to'giw ushın buqqıda jatadı, O'zlerinin' janın o'zleri
an'lıydı.
[19] Haram tabısqa qumardın' aqıbeti sonday boladı, Sol qumarlıq haram tabıs
iyesinin' basın jalmaydı+.

Danalıqtı tın'la!

[20] Danalıq ko'shelerde jar salıp, Maydanlarda dawıslap baqıradı+.
[21] Shawqımlı ko'shenin' basında qıshqırıp, Qala da'rwazalarının' kirer awzında
o'z so'zin aytadı: [22] «Ha'y, sadalar! Sadalıg'ın'ızdı qashang'a deyin
su'ymekshisiz?

Surbetler qashang'a deyin mazaqlawdan zawıq aladı?
Aqmaqlar qashang'a shekem bilimdi jek ko'redi+?
23 Qa'ne, menin' a'shkaralag'anımnan du'zelsen'iz edi!
Sizlerdi ruwxıma toltırıp, So'zlerimdi bildirer edim.
24 Sizlerdi shaqırdım, meni tın'lawdan bas tarttın'ız, Qolımdı sozdım, na'zer
awdarg'an bolmadı+.
25 Sizler menin' barlıq ken'eslerimdi mensinbedin'iz, Menin'
a'shkaralawlarımdı qabıl etpedin'iz+.
26 Sonın' ushın men de apatqa ushırag'anın'ızda, u'stin'izden ku'lemen,
Hu'reyin'iz ushqanda, mazaq qılaman+.
27 Qorqınısh dawılday bastırıp kelgende, Apatshılıq quyınday du'begende,
Qayg'ı ha'm ha'siret basın'ızg'a tu'skende, 28 Meni shaqırasız, men de juwap
bermeymen, Meni izleysiz, biraq tappaysız+.
29 O'ytkeni sizler bilimdi jek ko'rdin'iz, Jaratqan İyeden qorqıwdı maqul
ko'rmedin'iz.
30 Ken'eslerimdi qabıl qılmadın'ız, A'shkaralawlarımdı ko'zge ilmedin'iz.
31 Sonın' ushın, tutqan jolın'ızdın' ashshı miywelerin jep, O'z sumlıqların'ızg'a
toyınasızlar+.
32 Sadanın' o'jetligi o'zin o'ltiredi, Aqmaqtın' biyg'amlıg'ı onı qurtadı.
33 Al meni tın'lag'anlar qa'wipsiz jasap, Jamanlıqtan qorqpay, tınısh boladı».

Danalıqtın' qa'diri

1 Balam! Eger sen so'zlerimdi qabıl qılıp, Buyrıqlarımdı ishin'de saqlasan',+
2 Danalıqqa qulaq tu'rip, Tu'sinikke ju'regin'di ashsan', 3 Eger aqıl-parasattı
shaqırıp, Tu'sinikke dawıslap jalbarınsan', 4 Onı gu'mis kibi izlep, Ko'milgen
g'a'ziyne kibi aqtarsan',+
5 Sonda sen Jaratqan İyeden qorqıwdın' ne ekenin tu'sinip, Qudaydın' kim
ekenin bilesen'+.
6 Danalıqtı Jaratqan İye berer, Bilim ha'm tu'sinik Onın' awzınan shıg'ar+.
7 Ol haqlar ushın tabıs sıylap, Minsizler ushın qalqan bolar+.
8 Ol a'dalatlıq jolların qorıp, O'zine sadıqlardın' jolların qorg'ar+.
9 Sonda sen a'dillik ha'm a'dalatlıqtı ug'ıp, Hadal ha'm tuwrı joldın' ne ekenin
tu'sinersen'+.
10 Ju'regin' danalıqqa tolıp, Kewlin' bilimnen zawıq alar.
11 Aqıl-parasat seni aman saqlap, Durıs tu'sinik seni qorg'ar.
12 Danalıq seni jawızlardın' jolınan, Jalg'an so'ylewshilerden, 13 Qaran'g'ılıq
jolınan ju'riw ushın, Tuwrı joldı taslap ketkenlerden, 14 Jamanlıq islep
quwanıp, Jawızlıqtın' buzg'ınlıg'ınan la'zzet alatug'ınlardan,+
15 Teris jolg'a tu'sip, O'z jollarınan adasqanlardan saqlar+.

16 Danalıq seni buzıq hayaldan, Jezo'kshe hayaldın' maylı tilinen saqlar+.
17 Ol jaslay qosılg'an ku'yewin taslap ketken, Ha'm Qudaydın' aldında du'zgen
kelisimin umıtqan.
18 Onın' u'yi o'limge, Jolları o'liler aldına alıp baradı+.
19 Og'an barg'anlar qaytıp kelmes, O'mir jolına qayta tu'spes.
20 Sonlıqtan jaqsılardın' jolınan ju'r, A'dillerdin' jolın bekkem tut.
21 Haqlar jer betin ma'kan qılar, Minsizler sol jerde qalar+.
22 Jamanlar jer betinen qırıp taslanar, Opasızlar tu'p-tamırı menen joq qılınar+.

Jaslarg'a ma'sla'ha't

1 Balam, u'yretkenlerimdi umıtpa, Buyrıqlarımdı ju'regin'de saqla!+
2 Olar o'mir jasın'dı uzaytıp, Mol tınıshlıq sıylaydı+.
3 Su'yispenshilik ha'm sadıqlıq hasla seni ta'rk etpesin, Olardı moynın'a tag'ıp, Ju'regin'e oyıp jazıp qoy+.
4 Sonda Qudaydın' ha'm adamlardın' na'zerinde, Miyrim ha'm abırayg'a iye bolasan'.
5 Shın ju'rekten Jaratqan İyege u'mit bayla, O'z aqıl-parasatın'a su'yenip ju'rme+.
6 İslegen ha'r bir isin'de Jaratqan İyeni tanıp bil, Ol senin' jolların'dı tuwrılap turar+.
7 O'zin'di danıshpanman dep sanama, Jaratqan İyeden qorq, jamanlıqtan awlaq ju'r+.
8 Bul denen'e salamatlıq, Su'yeklerin'e azıq boladı.
9 Mal-mu'lkin'nen ha'm ha'mme zu'ra'a'tin'nin' da'slepki o'niminen berip, Jaratqan İyege hu'rmet ko'rset+.
10 Sonda teleklerin' da'nge tolıp-tasar, İskenjelerin' taza sharapqa tolar+.
11 Balam, Jaratqan İyenin' ta'rbiyasına itibarsız qarama, Ol a'shkaralag'anda awır alma+.
12 A'ke jaqsı ko'rgen ulın jazalag'anı sıyaqlı, Jaratqan İye de kimdi su'yse, sonı a'shkaralaydı+.

Danalıqtın' qunı

13 Danalıqtı tapqan, Tu'sinikke iye bolg'an adam qanday baxıtlı!
14 O'ytkeni danalıq gu'misten qunlıraq, Onın' paydası altınnan da joqarı+.
15 Danalıq hasıl tastan da qımbat, Qumartqan hesh bir na'rsen' og'an ten' kelmes+.
16 Uzaq o'mir onın' on' qolında, Baylıq ha'm dan'q sol qolında+.
17 Danalıqtın' jolları jag'ımlı jollar, Onın' barlıq soqpaqları tınıshlıqqa aparar.
18 Onı iyelegen adam ushın danalıq o'mir teregi, Onı bekkem uslag'an qanday baxıtlı!+

19 Jaratqan İye danalıq penen jerdin' tiykarın saldı, Tu'sinik penen ko'klerdi bekkem ornattı+.
20 Onın' bilimi menen tun'g'ıyıqtın' ko'zleri ashıldı, Bultlar shıq tu'sirdi+.
21 Balam! Saw pikir ha'm durıs tu'sinikti saqla, Olardı na'zerin'nen qashırma.
22 Olar janın'a o'mir, Moynın'a a'jayıp monshaq boladı.
23 Sonda o'mir jolın'da qa'wipsiz ju'rersen', Ayaqların' da su'rnikpes+.

24 Jatqanın'da qorqpassan', Uyıqlag'anın'da uyqın' tınısh bolar+.
25 Tosattan bolatug'ın apattan, Nahaqlardın' basına tu'setug'ın ba'leden
qorqpassan'+.
26 Jaratqan İye senin' su'yenishin' bolıp, Ayaqların'dı duzaqqa tu'siwden
saqlaydı.

27 Qolın'nan keletug'ın waqıtta, Mu'ta'jlerden ja'rdemin'di ayama+.
28 Qolın'da bar bola tura jaqının'a: «Erten' kel, sonda beremen», – deme+.
29 Biyg'am janın'da jasap atırg'an qon'sın'a, Jamanlıq oylama.
30 O'zin'e jamanlıq qılmag'an adam menen, Sebepsiz ja'njellespe.
31 Zorlıq islewshige ha'wes qılma, Onın' jollarının' birde birewin tan'lama+.
32 Jaratqan İye azg'ırıwshılardan jerkenedi, Haq adamg'a jaqın boladı.
33 Jaratqan İye zalımnın' u'yin na'letleydi, A'dillerdin' ma'kanın jarılqaydı+.
34 Ol surbetlerdin' o'zlerin mazaq qıladı, Kishipeyillerge miyrim ko'rsetedi+.
35 Danalar dan'q-ataqtı, Aqılsızlar shermendelikti miyras etip aladı.

Danalıqtın' artıqmashlıg'ı

1 Balalarım, a'ken'izdin' na'siyatlarına qulaq salın'!
Aqıl-parasattı iyelewge itibar berin'+.
2 Men sizlerge jaqsı ta'lim beremen, U'yretkenlerimnen ju'z burman'lar.
3 Men de a'kemnin' u'yinde bala boldım, Ko'zinin' qarası, anamnın' jalg'ızı edim.
4 A'kem mag'an u'yretip, bılay der edi: «So'zlerimdi ju'regin'e bekkem jayla, Buyrıqlarımdı orınla, sonda jaqsı jasaysan'+.
5 Danalıqtı ha'm aqıl-parasattı iyele, So'zlerimdi umıtpa, olardan ju'z burma.
6 Danalıqtan ayırılma, ol seni qorg'aydı, Onı su'y, ol seni aman saqlaydı.
7 En' baslısı – danalıq, danalıqtı iyele, Bar iyeligin'di berip bolsa da, aqılg'a iye bol.
8 Onı joqarı bahala, ol seni ma'rtebeli qıladı, Og'an jabısıp alsan', ol seni abırayg'a eristiredi+.
9 Danalıq basın'a a'jayıp gu'l shen'ber, Sawlatlı bir taj kiydiredi»+.

10 Balam, tın'la ha'm so'zlerimdi qabıl et, Sonda o'mir jasın' uzaq boladı+.
11 Men sag'an danalıq jolın u'yrettim, Seni tuwrı soqpaqlardan jeteledim.
12 Ju'rgenin'de, adımın' tosqınlıqqa ushıramaydı, Juwırg'anın'da su'rnikpeysen'+.
13 Na'siyatıma bekkem a'mel qıl, onnan ayırılma, Onı saqla, ol – senin' o'mirin'+.
14 Nahaqlardın' soqpag'ınan, Jawızlardın' jolınan ju'rme+.
15 Onnan bas tart, ol joldan ju're go'rme, Onnan awlaq bolıp, burılıp ket.
16 Olar jawızlıq islemese, uyıqlay almaydı, Birewdi qulatpasa, uyqısı qashadı+.
17 Olar nızamsızlıq arqalı nan jep, Jawızlıq arqalı sharap ishedi.
18 A'dildin' jolı tan' shug'lasına uqsaydı, Ol tu'ske deyin jarqırag'an sayın jarqıraydı+.
19 Zalımnın' jolı tu'nekke uqsaydı, Olar nege su'rnigip qulaytug'ının bilmeydi+.
20 Balam, so'zlerime dıqqat qoy, Aytqanlarıma qulaq tu'r.
21 So'zlerimdi na'zerin'nen qashırma, Olardı ju'rek to'rinde saqla.
22 Olar, o'zin tapqanlarg'a o'mir sıylaydı, Pu'tkil denege densawlıq beredi+.
23 En' baslısı, bar ku'shin' menen ju'regin'di qorg'a, Ol o'mir bulag'ı.
24 Awzın'nan jalg'an so'z shıqpasın, Tilin'di o'tirik so'zden tıy+.
25 Ko'zlerin' alg'a tuwrı qarasın, Na'zerin' aldıg'a tigilgen bolsın.
26 Qa'demin'di oylap bas, Pu'tkil jolların' bekkem bolsın+.
27 On'g'a da, solg'a da qayırılma, Ayag'ın'dı jawızlıqtan awlaq tut+.

Neke hadallıg'ın buzıwg'a qarsı eskertiw

1 Balam, danalıg'ıma itibar ber, Men tu'singen na'rselerge qulaq sal+.
2 Solay etsen', sana-sezimin' jog'almas, Awzın' bilimdi saqlap qalar+.

3 Buzıq hayaldın' awzınan pal tamar, So'zleri maydan da jumsaq bolar+.
4 Biraq onın' aqıbeti juwsanday ashshı, Eki ju'zli qılıshtay o'tkir+.
5 Ayaqları o'limge tu'sip barar, Qa'demleri o'liler ma'kanına qaray jeteler+.
6 O'mir jolı tuwralı ol oylamas, Qıysıq jol menen ju'rgenin an'g'armas.

7 Solay eken, balalarım, meni tın'lan'lar, Aytqan so'zlerimnen bas tartpan'lar!
8 Onday hayaldan awlaq bol, Onın' esigine de jolama.
9 Bolmasa, abırayın'dı basqalarg'a, O'mirin'di tas bawırg'a beresen'.
10 Baylıg'ın'nan basqalar ra'ha'tlenip, Miynetin' basqa u'ydi bayıtadı.
11 Etin' su'yegin'e taqalıp, o'mirin' aqırlag'anda, Ah shegip, bılay dep pa'riyad qılarsan': 12 «Men nege na'siyattı jek ko'rdim?
Nege ju'regim eskertiwdi pisent etpedi?
13 Mug'allimlerimdi tın'lamadım, Ustazlarıma qulaq aspadım.
14 Sonlıqtan men jıynalg'an ja'miyettin' aldında, İyt masqara bolayın dep qalıppan!»
15 Suwdı o'z suw saqlag'ıshın'nan, O'z qudıg'ın'nan shıqqan suwdan ish+.
16 Bulaqların' ko'she boylap, Ag'ın suwların' maydanlar boylap aqsın ba?
17 Olar tek o'zin'diki bolsın, Basqalar menen bo'lispe.
18 Bulag'ın' bereketli bolsın, Jaslay qosılg'an qostarın'nan la'zzet al+.
19 Ol su'ykimli suwın, na'zik kiyikke uqsaydı.
Onın' ko'kiregine ba'rqulla qanaat etip, Ba'rqulla muhabbatınan la'zzet al.
20 Balam, sag'an tiyisli emes hayaldan la'zzet alıwdın', Basqanın' gewdesin qushıwdın' ne keregi bar?
21 Adamnın' jolları Jaratqan İyenin' ko'z aldında, Ol onın' barlıq adımların baqlap turadı+.
22 Zalımnın' ayıplı isleri onın' o'zin duzaqqa tu'siredi, Ol o'z gu'nalarına shırmalıp qaladı.
23 Ol ta'rbiyasızlıqtan o'lip ketedi, Aqmaqlıg'ı onı joldan shıg'aradı.

Aqmaqlıq qılıwdan saq bol!

[1] Balam, eger birew ushın kepil bolıp, Onın' qarızın moynın'a alsan',+
[2] Onda sen so'zin'nen tutılıp, O'z so'zin'nin' qarmag'ına ilingenin'.
[3] Yag'nıy, sol adamnın' qolına tu'skenin'.
Balam, onnan qutılıw ushın bılay qıl: Bar da, ayag'ına jıg'ıl, jalın.
[4] Ko'zin'e uyqı berme, Kirpik ilme.
[5] An'shıdan qashqan jeyran kibi, Qus awlawshıdan qashqan qus kibi, o'zin'di qutqar+.

[6] Ha'y erinshek, qumırısqanın' janına bar, Onın' islerine qarap, danalıq u'yren+.
[7] Onın' baslıg'ı da, qadag'alawshısı da, Hu'kimdarı da joq.
[8] Biraq ol jazda o'z azıg'ın tayarlaydı, Jıyın-terim waqtında awqatın jıynaydı+.
[9] Ha'y erinshek! Qashang'a deyin jatpaqshısan'?
Qashan uyqın'nan oyanasan'+?
[10] Biraz uyıqlap, az-maz mu'lgip otırsan', Geyde qol qawsırıp, jatıp ta alsan',
[11] Tonawshıday bolıp joqshılıq jetip keler, Qaraqshıday bolıp mu'ta'jlik bas salar+.

[12] On'bag'an ha'm zalım adam jalg'an so'ylep ju'rer,+
[13] Ko'zlerin qıpılıqlatar, Ayaqları menen belgi berip, Barmaqları menen isharat qılar,+
[14] Ju'regindegi hiyle menen jawız niyet qılıp, Ba'rqulla ja'njel tuwdırar.
[15] Sonlıqtan apat og'an tosattan keler, Ku'tilmegende, sharasız shıl-pa'rshe bolar+.
[16] Jaratqan İye jek ko'retug'ın altı na'rse, Ha'tte, Ol jerkenetug'ın jeti na'rse bar:+
[17] Menmen ko'z, jalg'an so'ylewshi til, Ayıpsız qan to'getug'ın qollar,+
[18] Jawız niyetli ju'rek, Jawızlıqqa asıg'atug'ın ayaqlar,+
[19] O'tirik so'yleytug'ın jalg'an gu'wa, Tuwısqanlar arasına ot salıwshı adam+.

Neke hadallıg'ın buzıwg'a qarsı ja'ne bir eskertiw

[20] Balam, a'ken'nin' buyrıg'ın este saqla, Anan' bergen ta'rbiyadan bas tartpa!+
[21] Olardı ba'rqulla ju'regin'e tu'yip, Moynın'a baylap ju'r+.
[22] Ju'rgenin'de, olar seni jeteler, Uyıqlag'anın'da, olar seni qorg'ap turar, Oyang'anın'da, olar sag'an ken'es berer.
[23] Bul buyrıqlar – shıra, na'siyatlar – nur.
Du'zetiwshi ta'rbiya – o'mirge jol+.

24 Olar seni ju'wensiz hayaldan, Buzıq hayaldın' maylı tilinen qorg'aydı+.
25 Onın' sulıwlıg'ın ju'regin' qumartpasın, Ko'zin su'zip seni aylandırıp
almasın+.
26 Jezo'kshe sebepli nang'a zar bolasan', Al ku'yewi bar hayal sebepli
o'mirin'nen ayırılasan'.
27 Adam qoyıng'a ot salar da, Kiyimin o'rtemes pe?
28 Shoq u'stinde ju'rer de, Ayag'ın ku'ydirmes pe?
29 Basqanın' hayalı menen jatqang'a da solay boladı, Og'an jaqınlag'an jazasız
qalmaydı.
30 Ashlıq sebepli tek qarnın toydırıw ushın urlıq qılg'andı, Adamlar onı jek
ko'rmeydi.
31 Biraq ol qolg'a tu'sip qalsa, urlag'an na'rsesin jeti ese qılıp to'leydi, Ha'tte,
u'yindegi barlıq mal-mu'lkin beriwi mu'mkin+.
32 Buzıqshılıq qılg'an – esiwas, Solay islegen o'z janın nabıt qılar+.
33 Ol tayaq jep, masqara bolar, Shermendelikten ma'n'gige tazalana almas.
34 Qızg'anıshtan ku'yewin ashıw kerner, O'sh alg'anda ayawdı bilmes+.
35 Hesh qanday to'lemdi qabıl etpes, Ne bersen' de, alıwdı qa'lemes.

1 Balam, so'zlerimdi esin'de tut, Buyrıqlarımdı ju'regin'de saqla+.
2 Buyrıqlarıma a'mel qıl, sonda jaqsı jasaysan', Na'siyatımdı ko'z
qarashıg'ınday asıra+.
3 Olardı ju'zik kibi barmag'ın'a tag'ıp al, Ju'regin'e oyıp jazıp qoy+.
4 Danalıqqa: «Sen menin' apamsan'», – dep ayt, Tu'sinikti tuwısqanım, dep ata.
5 Olar seni buzıq hayaldan, Jezo'kshe hayaldın' maylı tilinen qorg'aydı+.

6 Bir ku'ni u'yimnin' a'yneginen, Terezeden sırtqa qaradım.
7 Sada jaslardın' arasında, Aqılı tolmag'an jas jigitti ko'rip qaldım+.
8 Ol ko'sheni hayal jasaytug'ın mu'yeshke jaqın jerden kesip o'tip, Sol hayaldın'
u'yine aparatug'ın jol menen ketti.
9 Bul ımırt jabılg'an keshki waqıt bolıp, Tu'ngi qaran'g'ılıq sho'kken edi+.
10 Sonda buzıqlar sıyaqlı kiyingen hiyleker hayal, Aldınan shıg'ıp, jigitti ku'tip
aldı+.
11 Ol u'yinde turmaytug'ın, Wayraqı ha'm ju'wensiz bolıp, 12 Birese ko'shede,
birese maydanda, Mu'yeshlerde jigitlerdi awlap turadı+.
13 Ol jigitti uslap alıp, su'ydi, Beti bu'lk etpey og'an bılay dedi: 14 «Bu'gin tatıwlıq
qurbanlıg'ın berip, Bergen wa'demdi orınladım.
15 Sonlıqtan seni ku'tip alıwg'a shıqtım, Seni izlep, mine, tawıp ta aldım!
16 Tu'rli ren'li Mısır tawarlarınan, To'segimdi qaplap, to'sedim.
17 Jataq jayıma xosh iyisli mirra, Aloe ha'm koritsa septim+.
18 Qa'ne kel, tan' atqansha, muhabbat la'zzetin tatıp, Onnan ra'ha'tleneyik.
19 U'yde ku'yewim joq, Ol alıs saparg'a ketti.
20 Ol gu'mis tolı shıjlanın da alıp ketti, Ay tolg'ansha qaytıp kelmeydi».
21 Hayal jıllı so'zler menen jigitti aylandırıp, Maylı tili menen joldan urdı+.
22 Sol waqıtta-aq, jigit og'an erip ketti.
Jigit soyılıwg'a baratırg'an bug'ag'a, Duzaqqa ayaq basıp atırg'an suwıng'a
uqsar edi+.
23 Oq bawırın tesip o'tpegenshe, Duzaqqa taslang'an qus sıyaqlı, O'limge
baratırg'anın bilmes edi.

24 Solay eken, balalar, meni tın'lan'lar, Aytqan so'zlerime qulaq salın'lar!
25 Ju'regin'iz sonday hayaldın' jolına burılmasın, Onın' soqpaqları boylap adasıp
ju'rmen'ler.
26 Ol ko'plerdi jaradar etip jıqtı, Sansız adamlar onın' qolınan qaza taptı.
27 Onın' u'yi o'liler ma'kanına jeteleytug'ın, O'limge alıp tu'setug'ın jol+.

Danalıqtı tın'la!

[1] Shaqırıp atırg'an Danalıq emes pe?
Dawıslap turg'an tu'sinik emes pe+?
[2] Ol jol shetindegi ba'lentliklerdin' u'stinde, Da'rbent jollarda turadı.
[3] Ol qala da'rwazalarının' aldında, Qalag'a kirer awızda turıp jar saladı: [4] «Ha'y adamlar, men sizlerdi shaqırıp turman, Shaqırıg'ım adam balasına qaratılg'an!
[5] Sadalar, uzaqtı ko'riwdi u'yrenin', Aqmaqlar, tu'sinikke iye bolın'!+
[6] Tın'lan'lar, a'hmiyetli na'rselerdi aytpaqshıman, Haqıyqattı bayan etpekshimen.
[7] Tilim haqıyqattı so'yleydi, Awzım jalg'annan jerkenedi.
[8] Awzımnan shıqqan ha'r bir so'z haqıyqat, Onda hiyle ha'm jalg'an joq.
[9] Sanalıg'a barlıg'ı ayan, Bilimlige ba'ri durıs.
[10] Gu'misti emes, menin' na'siyatımdı al, Sap altın ornına bilim al+.
[11] Danalıq ga'whardan da qımbat, An'sag'an hesh na'rsen' og'an ten' kelmes+.

[12] Men – Danalıqpan, Aqıl-parasat penen birge jasayman, Bilim ha'm sana-sezim mende bar.
[13] Jaratqan İyeden qorqıw – jamanlıqtan jerkeniw.
Men menmenlik ha'm ta'kabbirlikti, Jawızlıq jolın ha'm o'tirik so'zdi jek ko'remen+.
[14] Mende jaqsı ken'es bar, mende u'git-na'siyat bar, Men tu'sinikpen, ku'sh-quwat ta mende bar+.
[15] Men arqalı patshalar biylik eter, Hu'kimdarlar a'dil hu'kim shıg'arar.
[16] Jer betindegi barlıq hu'kimdarlar, A'dil basqarıp otırg'an ha'mme aqsu'yekler men arqalı basqarar.
[17] Meni su'ygenlerdi men de su'yemen, Meni ıqlas penen izlegenler, meni tabadı+.
[18] Mende baylıq ha'm dan'q-ataq bar, Tawısılmas baylıq ha'm a'dalat mende bar+.
[19] Beretug'ın jemisim altınnan, sap altınnan da jaqsı, Men beretug'ın payda saylandı gu'misten de joqarı+.
[20] Men a'dillik jolınan, A'dalat soqpaqlarınan ju'remen.
[21] Meni su'ygenlerge baylıq sıylap, Olardın' qaznaların toltıraman.

[22] Jaratqan İye O'z isin baslamastan aldın, O'z jolının' bası retinde meni jarattı+.

23 En' basta, du'nya jaratılmastan aldın, Men tayınlang'an edim.
24 Ele tu'psiz ten'iz de bolmag'an, Mol suwlı bulaqlar da ko'z ashpag'an waqıtta,
Men tuwılg'an edim.
25 Ele tawlar ornatılmastan aldın, To'belerden de burın men tuwıldım+.
26 Ol waqıtta Ol ele jerdi de, dalalardı da, Du'nyanın' birinshi topırag'ın da
jaratqan joq edi.
27 Ol aspandı ornatqanda, Teren' ten'iz ju'zine jiyek sızg'anda, men sol jerde
edim+.
28 Joqarıg'a bultlardı qoyg'anda, Jer astı bulaqlarına tiykar salg'anda,+
29 Suwlar shegaradan shıg'ıp ketpesin dep, Ten'izge ko'rsetpe bergende, Jerdin'
tiykarın belgilegende,+
30 Men Onın' janında usta boldım.
Ha'r ku'ni Onı quwantıp, Onın' aldında shadlanar edim.
31 Ol jaratqan du'nyada kewlimdi ko'terer edim, Adam balası menin'
quwanıshım edi.

32 Solay eken, balalarım, meni tın'lan'lar, Jolımdı tutqanlar qanday baxıtlı!+
33 Na'siyatımdı tın'lap, dana bolın'lar, Hesh qashan onnan ju'z burman'lar!
34 Ha'r ku'ni da'rwazam aldında sergek turatug'ın, Esigim aldında ku'tip
turatug'ın, Meni tın'laytug'ın adam qanday baxıtlı!
35 Meni tapqan o'mirdi tabadı, Jaratqan İyenin' miyrimine erisedi+.
36 Al Meni qoldan shıg'arg'an o'zine zıyan keltiredi, Meni jek ko'retug'ınlardın'
ha'mmesi o'limdi su'yedi».

Danalıqtın' ha'm aqmaqlıqtın' mira't etiwi

[1] Danalıq o'zine u'y qurıp aldı, Onın' jeti su'tinin jonıp qoydı.
[2] Ol malların soyıp, sharap tayarlap, Dasturxan jaydı+.
[3] Ol o'z xızmetshi hayalların jollap, Qalanın' biyik jerlerinde jar saldırdı:+
[4] «Kim sada bolsa, berman kelsin!»
Al aqıl-esi kemlerge bılay dedi: [5] «Kelin'ler, nanımnan jep, Men tayarlag'an sharaptan ishin'ler+.
[6] Nadanlıqtı taslap, jasan'lar, Aqıl-parasattın' jolınan ju'rin'ler».

[7] Surbetke na'siyat bergen masqara bolar, Zalımdı a'shkaralag'ang'a min tag'ılar.
[8] Surbetti a'shkaralama, ol seni jek ko'rip qalar, Dananı a'shkarala, ol seni su'yip qalar+.
[9] Danag'a u'yret, ol ja'ne de danaraq bolar, A'dilge ta'lim ber, ol bilimin arttırar+.
[10] Jaratqan İyeden qorqıw – bul danalıqtın' bası, Muxaddes Qudaydı tanıw – bul aqıl-parasat+.
[11] Men – danalıq arqalı o'mirin' uzayar, Jasın'a jas qosılar+.
[12] Eger dana bolsan', o'zin'e payda, Surbet bolsan', ja'birin o'zin' tartarsan'.

[13] Aqmaqlıq – g'awg'alı hayal, Ol nadan, hesh na'rseni bilmeydi+.
[14] Ol u'yinin' esigi aldında, Qalanın' biyik jerinde otırıp alıp, [15] Joldan o'tip baratırg'anlardı, O'z jolı menen ketip baratırg'anlardı shaqırıp: [16] «Kim sada bolsa, berman kelsin!» – deydi.
Al jarımeslerge bılay deydi: [17] «Urlap ishilgen suw ju'da' tatlı, Jasırıp jelingen nan sonday mazalı»+.
[18] Biraq sadalar bilmeydi burın shaqırılg'anlardın', O'liler ma'kanının' tu'binde o'lip jatırg'anın.

Sulaymannın' hikmetli so'zleri

0 1 Sulaymannın' dana hikmetleri: Dana perzent a'kesinin' quwanıshı,
Aqılsız perzent anasının' qayg'ısı+.
2 Haram baylıq payda keltirmes, Al a'dillik o'limnen qutqarar+.
3 Jaratqan İye a'dil adamdı ash qoymas, Zalımlardın' qa'lewinin' orınlanıwına
jol qoymas+.
4 Erinshek qol jarlı qılar, Miynetkesh qol baylıq keltirer+.
5 Jazda o'nim jıynag'an – aqıllı bala, Jıyın-terim waqtında uyıqlag'an bala
a'kesin uyatqa qaldırar.
6 A'dil adamnın' basına bereket jawar, Zalımnın' awzı zorlıqtı jasırar.
7 A'diller ırazılıq penen eske alınar, Zalımlardın' atı umıt bolıp keter+.
8 Dananın' ju'regi buyrıqlardı qabıl eter, Aqmaqtın' tili apatqa jeteler.
9 Hadal ju'rgen qa'wipsiz ju'rer, Al o'z jolın nadurıs ta'repke burg'an a'shkara
bolar+.
10 Ko'z qısqan adam apatqa jolıg'ar, O'tirik so'ylegen nabıt bolar+.
11 A'dildin' awzı – o'mir bulag'ı, Al zalımnın' awzı zorlıqtı jasırar+.
12 O'shpenlilik ja'njel tuwdırar, Su'yispenshilik barlıq qılmıslardı juwıp keter+.
13 Aqıllı adamnın' awzınan danalıq to'giler, Es-aqılı kem adamnın' arqasına
qamshı tiyer+.
14 Danalar bilimdi saqlap qoyar, Aqılsızdın' awzı ba'leni jaqınlastırar+.
15 Baydın' baylıg'ı – onın' qorg'anı, Jarlının' apatı – onın' ka'mbag'allıg'ı+.
16 A'dildin' miyneti o'mirge, Zalımnın' tabısı gu'nag'a aparar+.
17 Na'siyattı alg'anlar o'mir jolında ju'rer, A'shkaralag'andı ta'n almag'anlar
joldan azg'ırılar+.
18 Qaslıg'ın jasırg'annın' tili jalg'anshı, O'sek taratqan adam aqılsız.
19 Ko'p so'ylegen qılmıssız bolmas, Tilin tıyg'an – aqıllı+.
20 A'dildin' tili – saylandı gu'mis, Zalımnın' ju'regi hesh na'rsege arzımas.
21 A'dildin' tili ko'plerdi azıqlandırar, Aqmaq aqılı jetpegenlikten nabıt bolar+.
22 Jaratqan İyenin' jarılqawı adamdı bayıtar, Ol baylıqqa g'am-qayg'ını qospas.
23 Aqılsız jamanlıq qılıwdan, Tu'simpaz danalıqtan la'zzet alar+.
24 Zalım neden qorqsa, sog'an tap bolar, A'dil adamlardın' a'rmanı orınlanar+.
25 Quyın turıp, zalımlar joq bolar, A'diller ma'n'gi bekkem turar+.
26 Erinshek o'zin jumsag'anlar ushın, Tiske quyılg'an sirke suwına, Ko'zge
kirgen tu'tinge megzer+.
27 Jaratqan İyeden qorqıw o'mirdi uzaytar, Al zalımlardın' o'miri qısqarar+.
28 A'dildin' da'mesi shadlıqqa jeteler, Zalımnın' u'miti pushqa shıg'ar+.
29 Jaratqan İye jolı minsizlerge qorg'an, Jawızlıq islewshilerge apatshılıq boladı.

30 A'dil adam ma'n'gige shayqalmas, Zalım adam jer betinde tura almas+.
31 A'dildin' awzı danalıqtan so'yler, Al jalg'anshının' tili kesip taslanar+.
32 A'dildin' tili mu'na'sip so'zlerdi biler, Zalımnın' awzı o'tirik so'zler shıg'arar.

1 [1] Jaratqan İye jalg'an ta'reziden jerkener, Durıs ta'rezige Onın' kewli tolar+
[2] Menmenlik kelse, masqarashılıq ta keler, Kishipeyilliler danalıq penen birge bolar+.
[3] Haq niyetlinin' minsizligi og'an jol ko'rseter, Opasızdın' sumlıg'ı o'zinin' basına jeter+.
[4] G'a'zep ku'ni baylıq payda bermes, A'dillik o'limnen qutqarar+.
[5] Minsizdin' a'dilligi onın' jolın du'ziw qılar, Zalım zalımlıg'ı sebepli qulap tu'ser+.
[6] Haq niyetlini a'dilligi qutqarar, Opasızlar o'z na'psinin' torına tu'ser+.
[7] Zalım adam o'lgende, u'miti de u'ziler, Su'yengen baylıg'ı da paydasız bolar+.
[8] A'dil adam ba'leden qutılar, Onın' ornına zalım sol ba'lege duwshar bolar+.
[9] Qudaysız jaqının tili menen joq qılar, A'diller o'z bilimi menen aman qalar.
[10] A'diller jaynap-jasnasa, qala quwanar, Zalımlar qulasa, quwanısh penen baqırısar+.
[11] Haq adamlardın' aq pa'tiyası menen qala rawajlanar, Zalımlardın' awzı menen ol wayran bolar+.
[12] Aqılsız jaqının kemsiter, Aqıllı awzına bek bolıp ju'rer.
[13] O'sek tasıg'an sırdı ashar, Sadıq adam sırdı saqlar+.
[14] Qa'wendersiz el qular, Ken'esshisi ko'p el jen'er+.
[15] Basqag'a kepil bolg'an ba'lege jolıg'ar, Kepil bolıwdan qashqan qa'wipsizlikte bolar.
[16] Miyrimli hayal abırayg'a eriser, Tas bawır erkek tek baylıqqa iye bolar.
[17] Miyrimli adam o'z janına jaqsılıq qılar, Tas bawır o'zine zıyan keltirer.
[18] Zalım aldamshı sıy ushın miynet eter, A'dillik sebiwshi haqıyqıy sıy alar+.
[19] A'dillikti ustang'an jasar, Jawızlıqqa umtılg'an o'ler+.
[20] Hiyleker ju'rekli Jaratqan İyege jerkenishli, Al minsiz ju'rgenge kewli tolar+.
[21] Bilip qoy, zalım jazasız qalmas, A'dildin' a'wladı aman qalar+.
[22] Sulıw, biraq a'depsiz hayal, Shoshqanın' murnına tag'ılg'an altın a'rebekke megzer.
[23] A'dillerdin' tilegi tek jaqsılıq, Al zalımlardın' ku'tkeni – g'a'zep.
[24] Birew ken' peyillik penen shashar, sonda da baylıg'ı arta berer, Birew ha'dden tıs saq, biraq jarlılana berer+.
[25] Saqıy bolg'an molshılıqqa eriser, Sho'llegenge suw bergennin' o'zine de suw beriler+.
[26] Biydaydı jasırg'andı xalıq na'letler, Onı satqang'a pa'tiya beriler+.
[27] Jaqsılıqqa talpıng'an bereket tabar, Jawızlıqtı izlegenge jawızlıq keler+.
[28] O'z baylıg'ına isengen qular, A'diller bolsa jasıl japıraqtay jaynap o'ser+.

29 Xojalıg'ın azapqa qaldırg'an samaldı miyras etip alar, Aqılsız danag'a qul
bolar.
30 A'dildin' miywesi – o'mir teregi, Dana adamlardı o'zine tartar+.
31 Eger a'dil adamg'a jer betinde isine say qaytarılsa, Onda zalımlar menen
gu'nakarlarg'a sira' da jaza beriler+.

2 [1] Na'siyattı su'ygen bilimdi su'yer, Eskertiwdi jek ko'rgen – nadan+.
[2] Aq kewil adamg'a Jaratqan İyenin' kewli tolar, Niyeti buzıqtı jazag'a hu'kim qılar.
[3] Adam jawızlıq penen ka'mal tappas, A'dildin' negizi terbelmes+.
[4] Jaqsı hayal – ku'yewinin' tajı, Ku'yewin uyatqa qaldıratug'ın hayal – su'yegindegi irin'li jara+.
[5] A'dildin' oy-niyeti a'dalatlı, Zalımnın' ken'esi aldamshı+.
[6] Zalımnın' so'zi – qan to'giw ushın duzaq, Haq adamnın' so'zi qan to'giliwden qutqarar+.
[7] Zalım qulap, joq bolar, A'dildin' u'yi bekkem turar.
[8] Adamdı aqılına qarap maqtar, Niyeti buzıq kemsitiler.
[9] Nang'a zar bola tura, ko'kirek ko'terip ju'rgennen, Qarapayım bolıp, xızmetshi bolg'an jaqsıraq.
[10] A'dil o'z malının' da janın ayar, Zalımnın' rehimi de jawızlıq+.
[11] Jerine ta'rbiya bergennin' tamag'ı toq, Bos arzıw-qıyalg'a berilgennin' aqılı joq+.
[12] Zalım adam jawız adamnın' oljasın ku'ser, A'dildin' tamırı en jayar.
[13] Zalım gu'nalı tili sebepli tutılar, A'dil ba'leden shıg'ıp keter+.
[14] Adam o'z so'zinin' miywesinen jaqsılıqqa eriser, Qollarının' miyneti de o'z haqısın alar+.
[15] Aqılsızdın' jolı o'z ko'zine durıs bolıp ko'riner, Dana adam ma'sla'ha'tke qulaq salar+.
[16] Aqılsızdın' ashıwı da'rriw betine shıg'ar, Aqıllı shekken ja'birin jasırar+.
[17] Tuwrı so'yleytug'ın gu'wa haqıyqattı, Jalg'an gu'wa o'tirikti aytar+.
[18] Oylanbay aytılg'an so'z qılıshtay jaraqatlar, Dananın' so'zi shıpa berer+.
[19] Iras so'yleytug'ın til ma'n'gi turar, O'tirikshi til tek bir sa'tlik+.
[20] Jaman niyetlilerdin' ju'reginde jalg'an, Tınıshlıqtı niyet etkennin' ju'reginde shadlıq bar.
[21] Haq adamg'a hesh qanday ba'le kelmes, Nahaqtın' bası ba'leden shıqpas+.
[22] O'tirikshi til Jaratqan İyege jerkenishli, Tuwrı is isleytug'ınlarg'a Onın' kewli tolar+.
[23] Aqıllı adam bilimin jasırar, Aqmaqtın' ju'regi nadanlıg'ın ja'riya qılar+.
[24] Miynetkesh qol biylik qılar, Erinshek ma'rdikarg'a alınar.
[25] Ju'rektegi uwayım adamdı sho'ktirer, Jaqsı so'z onı quwantar.
[26] Haq adam jaqınına jol ko'rseter, Nahaq adamnın' jolı olardı adastırar.
[27] Erinshek tutqan an'ın pisirip jemes, Talapshan' qımbatbaha baylıqqa iye bolar.
[28] A'dillik jolında o'mir bar, Onın' soqpaqlarında o'lim joq.

3 [1] Aqıllı perzent a'kesinin' na'siyatına qulaq salar, Surbet perzent keyigenge qulaq aspas+.
[2] Jaqsı adam awzının' miywesinen jaqsılıq tatar, Opasızlar jawızlıqqa talpınar+.
[3] Tilin tıyg'an o'z o'mirin saqlap qalar, Tiline erk bergen o'zin nabıt qılar,+
[4] Erinshek qa'lese de, hesh na'rse ala almas, Talapshan'nın' tilegi aqırına deyin orınlanar+.
[5] A'dil adam o'tirik so'zdi jek ko'rer, Zalım uyatsızlıq qılıp, o'zinin' abırayın to'ger.
[6] A'dillik minsizdi jolında qorg'ar, Zalımlıq gu'nakardı qulatar+.
[7] Birew hesh na'rsesi bolmasa da, o'zin bay qılıp ko'rseter, Basqası baylıg'ı mol bolsa da, o'zin jarlı qılıp ko'rseter+.
[8] Baylıg'ı menen adam o'z janın satıp alar, Jarlı bolsa qa'wip-qa'terden awlaq bolar.
[9] A'dillerdin' nurı jarqırap jaynap turar, Zalımlardın' shırası da o'ship qalar+.
[10] Menmenlik daw-ja'njel keltirip shıg'arar, Ken'eske qulaq salg'anlarda danalıq bolar+.
[11] An'sat tabılg'an baylıq tez tawısılar, Miynet penen jıynag'an baylıg'ın ko'beyter.
[12] Uzaq waqıt orınlanbag'an u'mit ju'rekti tu'n'ildirer, Orınlang'an tilek bolsa, o'mir teregine uqsar+.
[13] Na'siyattı mensinbegen o'zine zıyan keltirer, Buyrıqlardı hu'rmet etken sıy alar.
[14] Danalar ta'limi – o'mir bulag'ı, Ol adamdı o'lim duzag'ınan awlaq qılar+.
[15] Jaqsı aqıl unamlı qılar, Opasızdın' o'miri wayran bolar.
[16] Ha'r qanday aqıllı adam bilim menen is tutar, Aqılsız o'zinin' aqmaqlıg'ın ko'rseter+.
[17] Jaman shabarman apatqa ushırar, Sadıq elshi shıpa alıp keler+.
[18] Na'siyatqa qulaq salmag'an joqshılıq penen shermendelikke ushırar, Eskertiwdi qabıl etkenler hu'rmet-izzetke bo'lener+.
[19] Orınlang'an tilek jang'a jag'ımlı, Aqılsız jamanlıqtan waz keshiwdi jek ko'rer.
[20] Dana menen dos bolg'an dana bolar, Aqılsız benen dos bolg'an apatqa ushırar.
[21] Baxıtsızlıq gu'nakardı quwıp ju'rer, Abadanlıq a'dillerdin' sıyı bolar.
[22] Jaqsı adam aqlıq-shawlıqlarına da miyras qaldırar, Gu'nakarlardın' baylıg'ı a'diller ushın jıynalar+.
[23] Jarlının' atızı da mol biyday beriwi mu'mkin, Biraq a'dalatsızlıq sebepli wayran bolar.
[24] Jazalawg'a ayag'an balasın su'ymeydi, Balasın su'ygen balalıqtan ta'rbiyalaydı+.

25 A'dil toyg'ansha jer, Zalımnın' qarnı ash ju'rer+.

4

1 Dana hayal u'yin jaynatar, Aqılsız hayal onı o'z qolı menen buzar.
2 Tuwrı joldan ju'retug'ın Jaratqan İyeden qorqatug'ın, Joldan shıqqan Onı
mensinbeytug'ın adam+.
3 Aqmaqtın' so'zi arqasına qamshı bolar, Dananın' so'zi onı qorg'ar+.
4 O'giz bolmasa, aqır bos turar, O'gizdin' ku'shinen mol payda alınar.
5 İsenimli gu'wa o'tirik so'ylemes, Jalg'an gu'wanın' o'tirigi tawısılmas+.
6 Surbet danalıq izler, biraq taba almas, Aqıllıg'a bilim an'sat tabılar+.
7 Aqmaqtan awlaq ju'r, Bilimli so'z shıqpas onın' awzınan.
8 Parasatlı adamnın' danalıg'ı – o'z jolın tu'siniwi, Aqılsızdın' aqmaqlıg'ı –
aldamshılıq.
9 Aqmaqlar ayıp qurbanlıg'ı u'stinen ku'ler, Haq adamlar Qudaydın' miyrimine
sazıwar bolar.
10 Ha'r kimnin' qayg'ısı o'zine ayan, Quwanıshın da hesh kim bo'lise almas.
11 Zalımnın' u'yi buzılar, Haq adamnın' shatırı gu'llene berer+.
12 Sonday jol bar, adamg'a durıs bolıp ko'riner, Biraq aqıbeti, o'limge alıp
barar+.
13 Geyde ku'lgende de ju'regin' sızlar, Quwanısh ta geyde qayg'ı menen
juwmaqlanar+.
14 Azg'ın adam tutqan jolının', Jaqsı adam islegen isinin' sıyın alar.
15 Sada ha'mme so'zge isene berer, Aqıllı adımın oylap basar.
16 Dana qorqıp, jamanlıqtan awlaq bolar, Aqılsız o'zin basqara almas ha'm o'zine
isener.
17 Ashıwshaq aqılsızlıq qılar, Niyeti buzıqtı ha'mme jek ko'rer.
18 Sadanın' nesiybesine aqmaqlıq tiyer, Aqıllı bilimdi taj qılar.
19 Jawızlar jaqsılar aldında, Zalımlar a'dillerdin' da'rwazası aldında ta'jim
eter+.
20 Ka'mbag'aldı qon'sıları da jaqsı ko'rmes, Baylardın' dostı ko'p bolar+.
21 Jaqının kemsitken gu'na qılar, Jarlıg'a miyrim ko'rsetken baxıtlı bolar+.
22 Niyeti buzıqlar joldan adaspay ma?
Biraq jaqsı niyetliler su'yispenshilik ha'm sadıqlıqqa iye bolar.
23 Ha'r qanday miynettin' paydası bar, Bos so'z tek joqshılıq keltirer+.
24 Danalardın' tajı – olardın' baylıg'ı, Aqılsızlardın' tajı – aqmaqlıg'ı.
25 A'dil gu'wa jandı qutqarar, Jalg'an gu'wa satqınlıq qılar.
26 Jaratqan İyeden qorqıw – bekkem qorg'an, Onın' balalarına da pana bolar.
27 Jaratqan İyeden qorqıw – o'mirdin' bulag'ı, Ol o'lim duzag'ınan qutqarar+.
28 Xalıqtın' ko'pligi – patshanın' ullılıg'ı, Xalıqtın' azlıg'ı – hu'kimdardın' apatı.
29 Sabır-taqatlı adamda ullı aqıl bar, Ashıwshaq o'z aqmaqlıg'ın ma'lim qılar+.
30 Tınısh ju'rek denege o'mir berer, Qızg'anshaqlıq su'yeklerdi shiriter+.

31 Jarlını ezgen Jaratqang'a til tiygizgen bolar, Mu'ta'jge ja'rdem bergen
Jaratqandı hu'rmet etken bolar+.
32 Zalım o'z jawızlıg'ı sebepli joq bolar, A'dillerge o'lerinde de pana tabılar.
33 Danalıq aqıllının' ju'regine ornalasar, Ha'tte, aqmaqlardın' ju'regi de onı
tanıydı.
34 A'dillik xalıqtın' da'rejesin ko'terer, Nızamsızlıq xalıqtı masqara eter.
35 Patshag'a aqıllı xızmetshi unar, Shermende is qılg'ang'a onın' g'a'zebi jawar.

5 [1] Mu'la'yim juwap ashıwdı basar, Ashshı so'z g'a'zepti qozg'ar+.
[2] Dananın' tili bilimdi maqtar, Aqılsızdın' awzınan aqmaqlıq ag'ar+.
[3] Jaratqan İyenin' ko'zi ha'mme jerde, Ol jamandı da, jaqsını da ko'rip turar+.
[4] Mu'la'yim til – o'mir teregi, O'tirikshi til – jandı jaralar+.
[5] Aqmaq a'kesinin' ta'rbiyasınan bezer, Eskertiwge qulaq asqan aqıl-parasatlı.
[6] A'dildin' u'yinde mol g'a'ziyne bolar, Zalımnın' tapqanı mashqala alıp keler.
[7] Dananın' awzı bilim taratar, Aqmaqtın' ju'regi onday emes.
[8] Nahaqtın' qurbanlıg'ınan Jaratqan İye jerkener, Haq adamnın' duwası Og'an unar+.
[9] Zalımnın' jolınan Jaratqan İye jerkener, A'dillik izinen ju'rgendi Ol su'yer.
[10] Tuwrı joldan adasqanlar awır jaza alar, Eskertiwdi jek ko'rgenler nabıt bolar+.
[11] O'liler ma'kanı ha'm nabıt bolıw ma'kanı Jaratqan İyege ayan eken, Demek, adam balasının' ju'regi Og'an olardan da ayanıraq!+
[12] Surbet o'zin a'shkaralag'andı unatpas, Ol dananın' qasına da jolamas+.
[13] Ju'rektin' quwanıshı ju'zdi jarqıratar, Ju'rektin' qayg'ısı ruwxtı so'ndirer+.
[14] Aqıllının' ju'regi bilimdi izler, Aqılsızdın' awzı aqmaqlıqqa toyınar+.
[15] Baxıtsızdın' ha'r bir ku'ni qayg'ıdan arılmas, Ju'regi quwanıshlının' zıyapatı ada bolmas.
[16] Ko'p baylıq penen ta'shiwishte jasag'annan go're, Az baylıq penen Jaratqan İyeden qorqıp jasag'an abzalıraq+.
[17] Jek ko'rip berilgen semiz baspaq go'shinen go're, Su'yispenshilik penen berilgen bılamıq jaqsıraq+.
[18] Ashıwshaq ja'njel tuwdırar, Sabır-taqatlı dawdı basar+.
[19] Erinshektin' jolı shatlı tikenge uqsar, Haq adamnın' jolı tegis bolar+.
[20] Dana bala a'kesin quwantar, Aqmaq bala anasın pisent etpes+.
[21] Aqmaqlıq aqılsızdı quwandırar, Aqıllı adam tuwrı joldan ju'rer+.
[22] Ken'espey islengen is bosqa shıg'ar, Ko'p ma'sla'ha'tshinin' oy-niyeti iske asar+.
[23] Orınlı juwap adamdı quwantar, O'z waqtında aytılg'an so'z a'jayıp bolar!+
[24] To'mendegi o'liler ma'kanına tu'spewi ushın, Aqıllını o'mir jolı joqarıg'a jeteler+.
[25] Jaratqan İye ta'kabbirdin' u'yin qulatar, Jesirdin' jer shegarasın saqlap qalar+.
[26] Zalımlardın' niyetleri Jaratqan İyege jerkenishli, Jaqsı so'zler – pa'k+.
[27] Ashko'z o'z u'yine apat keltirer, Paranı jek ko'rgen tınısh o'mir su'rer+.
[28] A'dil oylap juwap berer, Zalımnın' awzı jawızlıq qusar+.
[29] Jaratqan İye zalımlardan alıs bolar, A'dillerdin' duwasın esiter+.

30 Nurlı ju'z ju'rekti quwantar, Jaqsı xabar su'yekke azıq berer+.
31 O'mir beretug'ın na'siyatqa qulaq salg'an, Danalar arasınan orın tabar.
32 Na'siyattan ju'z burg'an o'z janın xor qılar, Eskertiwge qulaq salg'an aqılg'a
iye bolar+.
33 Jaratqan İyeden qorqıw danalıqqa u'yreter, Kishipeyillik dan'qqa baslar+.

6 [1] Adam joba du'zer, Biraq bul jobanın' juwabın Jaratqan İye berer+.
[2] Adamg'a ha'mme jolları hadal bolıp ko'riner, Biraq oy-niyetti Jaratqan İye o'lsher+.
[3] İslerin'di Jaratqan İyege tapsır, Sonda niyetin' ju'zege asar+.
[4] Jaratqan İye ha'mme na'rseni olardın' o'zlerinin' maqsetine say jarattı, Ha'tte, zalımlardı da apatshılıq ku'ni ushın jarattı+.
[5] Ha'r bir ta'kabbir Jaratqan İye ushın jerkenishli, Gu'mansız, olar jazasız qalmaydı+.
[6] Su'yispenshilik ha'm sadıqlıq gu'nanı juwar, Jaratqan İyeden qorqıw jawızlıqtan awlaq qılar+.
[7] Adamnın' jolı Jaratqan İyege maqul bolsa, Ol onı dushpanları menen de jarastırar+.
[8] Haram jol menen kirgen mol paydadan go're, Hadal jol menen kirgen azg'antay payda jaqsıraq+.
[9] Ju'rer jolın adam ju'reginde oylap qoyar, Biraq Jaratqan İye onın' adımların bag'darlar+.
[10] Patsha Qudaydın' atınan so'yleydi, Ol hu'kim qılg'anda a'dillikti burmalamawı tiyis+.
[11] Tuwrı ta'rezi ha'm ta'rezinin' pa'lleleri Jaratqan İyeden beriler, Barlıq ta'rezi tasları Ol arqalı jaratılg'an+.
[12] Patsha jawızlıqtan jerkener, Taxt a'dillik arqalı bekkem bolar+.
[13] A'dil til patshag'a unar, Haqıyqattı aytqandı ol su'yer+.
[14] Patshanın' g'a'zebi – o'lim xabarshısı, Biraq dana adam onı tınıshlandırar+.
[15] Patshanın' ju'zi nurlansa – o'mirden nıshan, Onın' miyrimi ba'ha'rdegi jawın alıp keletug'ın bultqa megzer+.
[16] Danalıqqa iye bolıw altınnan qanshelli jaqsıraq, Aqılg'a iye bolıw gu'misten qanshelli qunlıraq+.
[17] Haq adamnın' jolı jawızlıqtan awlaq qılar, Jolın qorg'ag'an o'z janın aman saqlar.
[18] Wayran bolıwdan aldın menmenlik, Qulawdan aldın ta'kabbirlik keler+.
[19] Menmenler menen olja bo'liskennen, Jarlılar arasında kishipeyil bolg'an jaqsıraq.
[20] Aqıl menen is alıp barg'an jaqsılıq tabar, Jaratqan İyeden u'mit etken baxıtlı bolar!+
[21] Ju'regi danalar parasatlı deliner, Jag'ımlı til ta'lim ku'shin arttırar.
[22] Aqıl iyesi ushın – o'mir bulag'ı, Aqmaqlıq aqmaq ushın – jaza+.
[23] Dananın' ju'regi onın' so'zin dana qılıp, Awzındag'ı ta'limin arttırar.
[24] Jag'ımlı so'z palday tatlı, Jang'a jag'ımlı, denege shıpalı+.

25 Sonday jol bar, adamg'a durıs bolıp ko'riner, Biraq aqıbeti, o'limge alıp barar+.
26 Adamnın' ishteyi og'an miynet ettirer, Ashlıg'ı onı ma'jbu'r eter+.
27 On'bag'an adam jamanlıq oylar, Onın' so'zi jalmaytug'ın jalıng'a megzer+.
28 Hiyleker adam ja'njel tuwdırar, O'sekshi doslardı ayırar+.
29 Zorlıq islewshi jaqının azg'ırar, Onı jaman jolg'a baslar+.
30 Ko'zin su'zip qarag'an hiyle oylar, Ernin tislegen jawızlıq isler.
31 Ag'arg'an shash – hu'rmetli taj, Tuwrı jasag'an onı qazanar+.
32 Sabırlı adam ma'rt a'skerden, O'zin uslay alatug'ın adam qalanı basıp alg'annan u'stinirek+.
33 Kiyimnin' shalg'ayına shek taslanar, Onın' sheshimi Jaratqan İyeden beriler+.

7 [1] Dasturxanı mol ha'm zıyapatı ko'p ja'njelli u'yden, Bir tislem qattı nanı ba tınısh-tatıw u'y jaqsıraq+.
[2] Uyat is qılatug'ın uldı aqıllı qul basqarar, Ol tuwısqanlar qatarında miyrasqa sherik bolar+.
[3] Gu'mis balqıtıwxanada, altın oshaqta sınalar, Adamnın' ju'regin Jaratqan İye sınar+.
[4] Zalım jawızdın' so'zine dıqqat qoyar, O'tirikshi bu'lginshi tilge qulaq salar.
[5] Ka'mbag'aldı mazaq qılg'an Jaratqandı xorlag'an bolar, Baxıtsızlıqqa quwang'an jazasız qalmas+.
[6] Aqlıqlar – qariyalar tajı, Ata-analar – balalar maqtanıshı+.
[7] To'reli so'z aqmaqqa jaraspag'anı sıyaqlı, O'tirik so'z de hu'kimdarg'a jaraspas+.
[8] Beriwshinin' na'zerinde para sıyqırlı tasqa uqsar, Ne qılsa da isi tabıslı bolar+.
[9] Qa'teni keshirgen doslıqtı saqlar, Onı qayta-qayta esley bergen dostın bezdirer.
[10] Aqılsızg'a berilgen ju'z du'rreden go're, Aqıllıg'a berilgen bir keyis ta'sirlirek.
[11] Jaman adam tek bu'lginshilikti go'zler, Sonlıqtan og'an qarsı zalım perishte jiberiler.
[12] Aqmaqtın' aqmaqlıg'ına tap bolg'ansha, Balasınan ayırılg'an ana ayıwg'a tap bolg'an jaqsıraq+.
[13] Jaqsılıqqa jamanlıq qılg'annın', U'yinen jamanlıq arımas+.
[14] Ja'njeldin' baslanıwı jıqqın suwg'a uqsar, Ja'njeldi ku'sheymesten burın toqtat+.
[15] Nahaqtı aqlaw ha'm haqtı ayıplaw – Ekewi de Jaratqan İyege jerkenishli+.
[16] Aqılsızdın' qolındag'ı g'a'ziyneden ne payda?
Danalıqtı iyelewge onın' qa'lewi joq g'oy!
[17] Dos ha'rdayım su'yedi, Tuwısqan da qayg'ını bo'lisiw ushın tuwılg'an+.
[18] Aqılı kem qol berip, Qon'sısı ushın kepil bolar.
[19] Gu'nanı jaqsı ko'rgen ja'njeldi su'yer, Da'rwazasın biyik qurg'an qulawdı izler+.
[20] Hiyleker ju'rek jaqsılıq tappas, O'tirikshi til ba'lege jolıg'ar.
[21] Aqılsız bala tuwg'an adamnın' man'layının' sorı, Aqmaqtın' a'kesi quwanıshtın' ne ekenin bilmes+.
[22] Quwanıshlı ju'rek shıpa bag'ıshlawshı da'ri, Ezilgen ruwx su'yekti quwratar+.
[23] A'dalat jolın burmalaw ushın, Zalım jasırın para alar+.
[24] Aqıllı adam na'zerin danalıqtan qashırmas, Aqmaqtın' ko'zi jer tu'bin sharlar.
[25] Aqmaq bala a'kesi ushın qayg'ı, Anası ushın g'am keltirer+.

26 Ayıpsızdı jazalaw, Hasılzadanı hadallıg'ı ushın urıw jaqsı emes.
27 Bilimli adam tilin jılawlar, Parasatlı adam suwıqqan bolar+.
28 Aqmaq ta u'ndemese dana sanalar, Awzına iyelik qılsa, parasatlı bolıp
ko'riner+.

8 [1] Sayaq adam qara basın oylar, Barlıq saw pikirge qarsı shıg'ar.
[2] Aqmaq tu'siniwdi jek ko'rer, Ol o'z oyın bildiriwdi xosh ko'rer.
[3] Zalım o'zi menen kemsitiwshilik, Biyabıraylıq o'zi menen masqarashılıq alıp keler.
[4] Adamnın' awzınan shıqqan so'zler teren' suwlarg'a, Danalıq bulag'ı ag'ın suwg'a megzer+.
[5] Hu'kimde zalımdı jaqlap, Ayıpsızdı nahaqqa shıg'arıw jaqsı emes+.
[6] Aqmaqtın' tili ja'njel tuwdırar, Awzı menen du'rreni shaqırar+.
[7] Aqılsızdın' awzı o'zine a'jel, Onın' tili bolsa, janına duzaq bolar+.
[8] O'sekshinin' so'zi sonday tatlı, Olar adamnın' jan du'nyasına kirip alar+.
[9] O'z jumısına nemquraydı bolıw – Buzg'ınshının' tuwısqanı.
[10] Jaratqan İyenin' atı – bekkem minara, A'dil og'an qashıp, bas sawg'alar+.
[11] Baylardın' baylıg'ı olardın' bekkem qalası, O'z qıyalına biyik diywalday ko'riner+.
[12] Qular aldınan adamnın' ju'regi ta'kabbirlener, Hu'rmetten aldın kishipeyillik keler+.
[13] Tın'lamay juwap beriw, Aqmaqlıq ha'm uyatsızlıq.
[14] Adamnın' da'rtine ruwxı to'zim berer, Biraq ezilgen ruwxqa kim shıdam berer+?
[15] Aqıllının' ju'regi bilimdi iyeler, Dananın' qulag'ı bilimdi izler.
[16] Sıy beriw adamg'a jol ashar, Hu'rmetli adamlar aldına deyin aparar+.
[17] Qarsılası kelip, og'an soraw qoyıp teksermegenshe, Birinshi bolıp dawlasqan haq bolıp ko'riner.
[18] Shek taslaw dawdı toqtatar, Ku'shli qarsılaslardın' dawın shesher.
[19] O'kpeli tuwısqan bekitilgen qalag'a, Arasındag'ı daw bolsa, qorg'an qala da'rwazasının' ta'mbisine uqsar.
[20] Adam awzının' jemisinen qarnın, Tilinin' o'niminen o'zin toydırar+.
[21] O'lim ha'm o'mir tildin' ıqtıyarında, Til ne so'ylese, sonın' jemisinen da'm tatar.
[22] U'ylengen bereket tabar, Jaratqan İyenin' miyrimine eriser+.
[23] Jarlı jalınıp so'yler, Bay turpayı juwap berer.
[24] Doslar bar, o'zin dos qılıp ko'rsetken, Biraq shın dos ta bar, tuwısqannan da jaqın+.

9 [1]Jalg'an tilli aqmaqtan, Minsiz ju'rgen jarlı jaqsı+.
[2]Bilimsiz umtılıs jaqsı emes, Asıqqan joldan jan'ılısar+.
[3]O'z aqmaqlıg'ı adamnın' jolın buzar, Al onın' ju'regi Jaratqang'a narazı bolar+.
[4]Baylıq doslardı ko'beyter, Jarlını dostı da taslap keter+.
[5]Jalg'an gu'wa jazasız qalmas, O'tirik so'ylegen qutıla almas+.
[6]Ko'pler jomart adamnın' miyrimine tu'siwdi qa'ler, Qolı ashıqqa ha'mme dos bolar+.
[7]Jarlını tuwısqanları da jek ko'rer, Dosları da onnan sonshelli bezip keter, So'ylesiw ushın izlese de, olardı taba almas+.
[8]Danalıqqa erisken o'z janın su'yer, Aqıl-parasatqa kewil qoyg'an jaqsılıq tabar+.
[9]Jalg'an gu'wa jazasız qalmas, O'tirikshi tiri qalmas+.
[10]Saltanatlı o'mir aqmaqqa jaraspag'anı sıyaqlı, Baslıqlarg'a biylik etiw qulg'a sira' da' jaraspas+.
[11]Aqıl adamnın' g'a'zebin tıyar, Qa'teni keshiriw og'an hu'rmet keltirer+.
[12]Patshanın' g'a'zebi arıslannın' aqırıwına uqsar, Al onın' miyrimi sho'pke tu'sken shıqqa uqsar+.
[13]Aqılsız bala a'kesinin' basına ba'le bolar, Urısqaq hayal toqtamay tamatug'ın suwg'a uqsar+.
[14]U'y ha'm baylıq – ata-anadan miyras, Aqıllı hayal – Jaratqan İyeden sıy+.
[15]Qosjaqpaslıq adamdı qattı uyqıshı qılar, Erinshek ash qalar+.
[16]Buyrıqlardı orınlag'an o'mirin saqlar, O'z jolına itibar bermegen nabıt bolar+.
[17]Jarlıg'a miyrim ko'rsetiw – Jaratqan İyege qarız bergendey bolar, İslegen jaqsılıg'ının' esesin Jaratqan İye qaytarar+.
[18]U'mit barda balan'dı jo'nge sal, Onın' o'liwine ayıplı bolma+.
[19]Ashıwshaq jazasın alsın, Eger qutqarsan', onı ja'ne de jazalawg'a tuwrı keledi.
[20]Keleshekte dana bolıwın' ushın, Ken'esti tın'lap, na'siyattı qabıl et.
[21]Adam ju'reginde niyet ko'p, Biraq tek Jaratqan İyenin' maqseti a'melge asar+.
[22]Adamnın' qa'lewi – sadıqlıq, Jarlı bolıw o'tirikshi bolıwdan jaqsıraq.
[23]Jaratqan İyeden qorqıw o'mirge jeteler, Ol tınısh ha'm mashqalasız jasar+.
[24]Erinshek tabaqqa qol salar, Biraq awzına aparıwg'a eriner+.
[25]Surbetti jazalasan', sadalar aqılg'a kirer, Eger aqıllını a'shkaralasan', ol sonnan sabaq alar+.
[26]A'kesin tonap, anasın quwg'an bala, Shermendelik ha'm isnat keltirer+.
[27]Balam, na'siyattı tın'lawdı toqtatqanın', Bul bilimli so'zlerden bas tartqanın'.

28 Jaramas gu'wa a'dalatlıq u'stinen ku'ler, Zalımlardın' awzı jamanlıqtı jalmap
jutar+.
29 Surbetler ushın hu'kim tayar, Aqmaqtın' arqasına du'rre tayar+.

20

1 Sharap – surbet, o'tkir ishimlik – ja'njelkesh, Olardı iship aldang'an ha'r bi
adam aqılsız+.
2 Patshanın' qa'ha'ri arıslannın' aqırg'anına uqsar, Onın' qa'ha'rin keltirgen
o'miri menen juwap berer+.
3 Ja'njelden awlaq bolıw adamg'a abıray keltirer, Barlıq aqmaqlar ja'njelge
asıg'ar.
4 Erinshek waqtında jer su'rmes, Jıyın waqtında hesh na'rse tappas+.
5 Adamnın' oy-pikiri teren' suwg'a megzer, Aqıllı adam olardı teren'nen ilip
shıg'arar+.
6 Ko'pler o'zin sadıqpan der, Biraq haqıyqattan isenimli adamdı kim taba alar?
7 A'dil minsiz jasar, İzindegi balaları baxıtlı bolar!
8 Patsha hu'kim gu'rsisinde otırg'anda, Ko'zleri menen barlıq jawızlıqtı ajıratar.
9 Kim: «Menin' ju'regim taza, Hadal ha'm gu'nasızban», – dep ayta alar+.
10 Nadurıs ta'rezi ha'm nadurıs taslar, Ekewi de Jaratqan İyege jerkenishli+.
11 Ha'tte, bala da isinen biliner, Onın' tazalıg'ı da, durıslıg'ı da ha'reketinen
ayan bolar.
12 Esitetug'ın qulaqtı, ko'retug'ın ko'zdi, Ekewin de Jaratqan İye jaratqan+.
13 Uyqıshıl bolma, joqshılıqqa ushırarsan', Qırag'ı bol, nanın' mol bolar+.
14 Satıp alıwshı: «Jaramsız na'rse», – der, Bılay shıg'ıp, arzan alg'anına
maqtanar.
15 Altın bar, qımbatbaha tas ta mol, Bilimli til – taptırmaytug'ın hasıl tasqa
megzer.
16 Biytanısqa kepil bolg'annın' kiyimin sheship al, Onı basqag'a kepil bolg'anı
ushın girewge uslap tur+.
17 Hiyle menen tabılg'an nan mazalı, Biraq keyin awız tolg'an qumg'a aylanar+.
18 Ma'sla'ha't penen jobalar du'z, Dana ken'es penen urısqa shıq+.
19 O'sek tasıg'an sırın'dı ashar, Awzı bos penen qatnas qılma+.
20 Ata-anasın g'arg'ag'annın', Qoyıw qaran'g'ılıqta o'mir shırag'ı so'ner+.
21 A'wel bastan, asıg'ıs qolg'a kirgizilgen miyrastın', Aqırı bereketli bolmas+.
22 «Jamanlıq ushın o'sh alaman», – deme, Jaratqan İyege tapsırıp ku't, Ol seni
qutqarar+.
23 Nadurıs o'lshem tasları Jaratqan İyege jerkenishli, Nadurıs ta'rezi de jaqsı
emes+.
24 Adamnın' adımların Jaratqan İye belgiler, Solay eken, adam o'z jolın qalay
tu'sinsin+?
25 Asıg'ıs wa'de etip, Qudayg'a ataw, Atap bolıp, oylanıw, Bul – adam ushın
duzaq+.
26 Aqıllı patsha nahaqlardı ajıratıp, Olardın' u'stinen tu'yek aydaydı.

27 Adamnın' ruwxı – Jaratqan İyenin' shırag'ı, Ol adam qa'lbinin' teren'liklerin
izertler+.
28 Miyrim-sha'pa'a't ha'm sadıqlıq patshanı qorg'ar, Miyrim menen ol taxtın
bekkem qılar.
29 Jaslardın' maqtanıshı – olardın' ku'sh-quwatı, Jası u'lkenlerdin' abırayı –
olardın' aq shashları+.
30 Tayaqtan qalg'an jaraqat jawızlıqtan tazartar, Tayaqtın' zardabı ishki
du'nyanı pa'kler.

1 [1] Patshanın' ju'regi Jaratqan İyenin' qolındag'ı suw ag'ısına uqsar, Ol patsha
qa'legen jag'ına bag'ıtlar+.
[2] O'z jolının' ha'mmesi adamg'a tuwrı bolıp ko'riner, Biraq Jaratqan İye ju'rekti
tekserer+.
[3] A'dillik ha'm a'dalatlıqtı saqlaw, Jaratqan İye ushın qurbanlıq bergennen
unamlıraq+.
[4] Ta'kabbir na'zer ha'm menmen ju'rek, Zalımlardın' shırag'ı ha'm gu'nası+.
[5] Miynetkesh adamnın' oy-niyeti molshılıq alıp keler, Asıg'ıslardın' ba'ri
joqshılıqqa ushırar+.
[6] Jalg'an til menen jıynalg'an baylıq, Joq bolıp ketetug'ın puw ha'm o'lim
duzag'ı+.
[7] Zalımlardın' zulımlıg'ı o'zin joq qılar, Olar a'dalatlı is tutıwdan bas tartar.
[8] Ayıplının' jolı qıysıq, Ayıpsızdın' is-ha'reketi tuwrı.
[9] Urısqaq hayal menen bir u'yde jasag'annan, U'shektin' bir mu'yeshinde
jasag'an jaqsı+.
[10] Zalımnın' kewli jawızlıqqa qumar, Jaqını da onnan rehim tappas.
[11] Surbetke jaza berilse, sadag'a aqıl kirer, Dana ta'lim alsa, bilimi artar+.
[12] A'dil Quday zalımnın' u'yin baqlar, Zalımlardı nabıt qılar.
[13] Jarlının' pa'riyadına qulaq salmag'an, O'zi pa'riyad qılg'anda juwap ala
almas+.
[14] Jasırın berilgen sawg'a g'a'zepti, Qoyıng'a tıg'ıp berilgen para ku'shli
qa'ha'rdi basar+.
[15] A'dalat ju'zege assa, a'diller quwanar, Al jawızlıq qılıwshılardı qorqınısh
biyler.
[16] Aqıllılıq jolınan uzaqlasqan, O'liler jıyınına ornalasar+.
[17] Zawqı-sapanı su'ygen jarlılanar, Sharaptı ha'm za'ytu'n mayın su'ygen
bayımas.
[18] Zalım a'dildin', Biyopa haqtın' to'lemi bolar+.
[19] Urısqaq ha'm kekshil hayal menen jasag'annan, Sho'lde jasag'an jaqsıraq+.
[20] Dananın' u'yi qımbatbaha g'a'ziyne ha'm za'ytu'n mayına tolar, Aqılsız barın
shashar.
[21] A'dillik ha'm miyrim izlegen adam, O'mir, a'dalat ha'm hu'rmetke iye bolar.
[22] Dana adam ku'shlilerdin' qalasına kirer, Olar isengen qorg'andı tas-talqan
qılar+.
[23] Awzına ha'm tiline bek bolg'an, Janın apattan saqlar+.
[24] O'rko'kirek ha'm ta'kabbirdi surbet dep atar, Ol asa menmenlik penen
ha'reket eter+.
[25] Erinshekti qumarlıg'ı o'ltirer, Qolları jumıstan bas tartar+.

26 Ol ku'n boyı ashko'zlik penen alıwdı go'zler, Biraq a'dil ayamay berer+.
27 Zalımnın' qurbanlıg'ı – jerkenishli, A'sirese, jawız oy menen berse, onnan da
jaman+.
28 Jalg'an gu'wa nabıt bolar, Ha'mmesin esitkennin' gu'walıg'ı o'ter+.
29 Zalım ju'zin isenimli qılıp ko'rseter, Haq adam o'z jolında bekkem turar.
30 Jaratqan İyege qarsı turatug'ın, Danalıq ta, tu'sinik te, ken'es te joq+.
31 At sawash ku'ni ushın tayınlanar, Biraq jen'is Jaratqan İyeden beriler+.

2 [1] Jaqsı ataq u'lken baylıqtan jaqsı, Jaqsı at-abıray gu'mis ha'm altınnan jaqs
[2] Bay ha'm jarlının' ortaqlıg'ı mınada: Olar ekewin de Jaratqan İye
jaratqan+.
[3] Aqıllı qa'wip-qa'terdi ko'rip, bas sawg'alar, Sada alg'a basıp bara berip, za'lel
ko'rer+.
[4] Kishipeyillik ha'm Jaratqan İyeden qorqıw ushın beriletug'ın sıy – Baylıq,
dan'q ha'm o'mir+.
[5] Azg'ınnın' jolı tiken ha'm duzaqqa tolı, Janın saqlamaqshı bolg'an onnan
awlaq ju'rsin+.
[6] Balanı jastan tuwrı jolg'a sal, Ol qartayg'anda da onnan taymaydı+.
[7] Baylar jarlılarg'a u'stemlik qılar, Qarızdar qarız bergenge qul bolar.
[8] Nahaqlıq qılg'an apat orar, Onın' g'a'zep qamshısı sınar+.
[9] Saqıy adam bereket tabar, O'z nanın jarlılar menen bo'liser+.
[10] Surbetti quwsan', ja'njel de keter, Daw ha'm keyis te toqtar+.
[11] Ju'rek pa'kligin su'yetug'ın ha'm jag'ımlı so'yleytug'ın adamg'a, Patsha dos
bolar+.
[12] Jaratqan İyenin' na'zeri bilimdi qorg'ar, Opasızdın' so'zlerin Ol joqqa
shıg'arar.
[13] Erinshek: «Dalada arıslan bar!
Maydan ortasında meni o'ltiredi!» – der+.
[14] Buzıq hayaldın' awzı tu'psiz shuqırg'a megzer, Jaratqan İye kimge
g'a'zeplense, ol sol shuqırg'a qular+.
[15] Aqılsızlıq o'spirimnin' ju'reginde bar, Ta'rbiyalawshı qamshı onı sonnan
arıltar+.
[16] Bayıw ushın jarlıg'a ja'bir ko'rsetetug'ın, Bayg'a sıy beretug'ın adam
ka'mbag'allasadı+.

Danalardın' otız na'siyatı

[17] Danalardın' so'zlerin qulaq tu'rip tın'la, Beretug'ın bilimime ju'regin'di
ash+.
[18] Olardı ju'regin'de saqlasan', Ha'm olar senin' tillerin'de bolsa, jaqsı boladı.
[19] İsenimin'di Jaratqan İyege artıwın' ushın, Bu'gin bulardı sag'an, awa, sag'an
u'yretip atırman.
[20] Ma'sla'ha't ha'm bilim menen, Sag'an otız na'siyat jazbag'an ba edim?
[21] Bul isenimli haqıyqat so'zlerin u'yreniwin', Seni jibergenge durıs juwap bere
alıwın' ushın jazılg'an emes pe edi?

Birinshi na'siyat

22 Jarlını jarlılıg'ı sebepli tonama, Baxıtsızdı da'rwaza aldında hu'kim qılg'anda
qıynama+.
23 Olardın' isin Jaratqan İye jaqlar, Olardı tonag'anlardın' janın alar+.

Ekinshi na'siyat

24 Ashıwshaq adam menen dos bolma, Qızba adam menen joldas bolma.
25 Bolmasa, sen de og'an eliklersen', Janın'dı duzaqqa tu'sirersen'.

U'shinshi na'siyat

26 Qol berip, Basqanın' qarızına kepil bolatug'ınlardın' biri bolma.
27 To'lew ushın hesh na'rsen' bolmasa, To'segin'di de astın'nan tartıp alar+.

To'rtinshi na'siyat

28 Ata-babaların' qoyıp ketken, Eski shegara belgisin jıljıtpa+.

Besinshi na'siyat

29 O'z ka'sibinin' mamanı bolg'an adamdı ko'rdin' be?
Ol patshalarg'a xızmet eter, A'piwayı adamlarg'a xızmet etpes.

Altınshı na'siyat

3 [1] Hu'kimdar menen dasturxanlas bolg'anın'da, Aldın'dag'ılarg'a
dıqqat penen na'zer sal, [2] Eger qulqının'dı tıya almasan', Awzın'dı
buwıp qoy.
[3] Onın' da'mli tag'amların kewlin' ku'semesin, Ol hiyle menen berilgen
bolıwı mu'mkin.

Jetinshi na'siyat

[4] Bay bolıw ushın o'zin'di zorıqtırma, Bul oyın'dı shıg'arıp taslaytug'ın
danalıqqa iye bol+.
[5] Baylıq ko'z ashıp jumg'ansha joq bolar, Qanat baylap, bu'rkit kibi
aspang'a ushıp keter+.

Segizinshi na'siyat

[6] İshi tardın' u'yinen as ishpe, Onın' mazalı tag'amların da ku'seme.
[7] Ol jegen ha'r bir na'rsen'di esaplap turar, «İsh, je», – der sag'an, biraq
ju'regi bunı qa'lemes.
[8] Jegen az-maz na'rsen'di qusıp taslarsan', Aytqan jaqsı so'zlerin' de bosqa
keter.

Tog'ızınshı na'siyat

[9] Aqmaqqa so'z aytpa, Ol senin' dana so'zlerin'di mensinbeydi.

Onınshı na'siyat

[10] Eski shegara belgisin jıljıtpa, Jetimnin' atızına qol salma+.
[11] Olardın' A'mengeri ku'shli, Ol sag'an qarsı shıg'ıp, olardın' isin jaqlar+.

On birinshi na'siyat

[12] Ju'regin'di ta'limge, Qulag'ın'dı bilimli so'zlerge ber.

On ekinshi na'siyat

[13] Balanı ta'rbiyasız qaldırma, Onı qamshı menen jazalasan' da, o'lmeydi+.
[14] Onı qamshı menen jazala, Janın o'liler ma'kanınan qutqararsan'.

On u'shinshi na'siyat

[15] Balam, eger ju'regin' dana bolsa, Menin' ju'regim de shadlanar.
[16] Awzın' durıs so'ylese, Qa'lbim shadlanar.

On to'rtinshi na'siyat

17 Ju'regin' gu'nakarlarg'a ha'wes qılmasın, Ba'rqulla Jaratqan İyeden
qorqıp jasa+.
18 Sonda keleshegin' bolatug'ını gu'mansız, U'mitin' de bosqa shıqpas+.

On besinshi na'siyat

19 Tın'la balam, dana bol, Ju'regin'di tuwrı jolg'a bag'ıtla.
20 Ma'sku'nem ha'm go'shke toymaytug'ınlar arasında bolma+.
21 Ma'sku'nem ha'm ashko'z adam jarlılanar, Uyqıshılıq adamg'a jırtıq
kiyim kiygizer.

On altınshı na'siyat

22 Seni du'nyag'a keltirgen a'ken'e qulaq sal, Qartayg'anında anan'dı
mensinbey ju'rme+.
23 Haqıyqattı satıp al, onı satpa, Danalıq, ta'lim ha'm aqılg'a iye bol.
24 A'dildin' a'kesi shadlanadı, Dana balası bar a'ke ol ushın quwanadı.
25 A'ken' ha'm anan' quwansın, Seni tuwg'an qattı shadlansın!

On jetinshi na'siyat

26 Balam, ju'regin'di mag'an bag'ıshla, Ko'zlerin' men ju'rgen jolda bolsın.
27 Buzıq hayal – teren' shuqır, O'zgenin' hayalı – tar qudıq+.
28 Ol qaraqshıday buqqıda ku'ter, Biyopa erkektin' sanın ko'beyter+.

On segizinshi na'siyat

29 Ah shekken kim? Dad salg'an kim?
Kimde ja'njel? Kimde shag'ım?
Kimge sebepsiz ko'k tu'sken?
Kimnin' ko'zleri qızarg'an?
30 Bunın' ba'ri sharap iship ko'p otıratug'ınlarda, Aralas sharaplardı tatıp
ko'riwge barg'anlarda bolar+.
31 Sharaptın' qızarg'anına, Kesede tawlanıp turıwına, Jumsaq jutılıwına
qarama!+
32 Aqıbetinde ol jılan kibi shag'ar, Sur jılan kibi uwın shashar.
33 Ko'zlerin'e ersi na'rseler ko'riner, Oyın'nan jaman pikirler o'ter.
34 Sen ten'izdin' qaq ortasında qayıqta, O'rlik ag'ashının' u'stinde
jatırg'anday bolarsan'.

35 «Meni urdı, awırmadı, Sabadı, mag'an sezilmedi, Ja'ne ishimlikti izlew ushın, Qashan oyanaman?» – dersen'+.

On tog'ızınshı na'siyat

4 [1] Zalım adamlarg'a ha'wes qılma, Olar menen birge bolıwdı
ku'seme+.
[2] Olardın' oyı zorlıq etiwdi oylar, Awzı mashqala keltiriw tuwralı so'z
eter+.

Jigirmalanshı na'siyat

[3] Danalıq penen u'y salınar, Aqıl menen berik bolar.
[4] Bilim menen u'ydin' ishi, Qımbatbaha ha'm a'jayıp baylıqqa tolar+.

Jigirma birinshi na'siyat

[5] Dana adam ku'shli bolar, Bilimli adam ku'shke tolıp barar+.
[6] Sonlıqtan urıstı aqıl-ken'es penen alıp bar, Ma'sla'ha'tshi ko'p jerde jen'is
bar+.

Jigirma ekinshi na'siyat

[7] Aqmaq ushın danalıq qol jetpes bolar, Ma'jiliste ol awzın da ashpas.

Jigirma u'shinshi na'siyat

[8] Jamanlıq islewdi niyet etken adam,
Niyeti buzıq dep atalar.
[9] Aqmaqtın' haram oyı – gu'na,
Surbet – adamlar ushın jerkenishli+.

Jigirma to'rtinshi na'siyat

[10] Eger sen apatqa ushırag'anda ha'lsizlik etsen',
Onda senin' ku'shin'nin' az bolg'anı+.

Jigirma besinshi na'siyat

[11] Ayıpsız o'limge kesilgendi qutqar,
Soymaqshı bolg'andı izine qaytar+.
[12] «Biz bunı bilmedik», – desen' de,
Ju'rekti sınaytug'ın Quday shınlıqtı bilmey me?
Janın'dı qorg'aytug'ın bunı an'lamay ma?
Ol ha'r bir adamg'a isine jarasa qaytarmay ma+?

Jigirma altınshı na'siyat

[13] Balam, pal je, ol jaqsı,
Pal uyanın' palı tan'layın'a tatlı+.
[14] Sol sıyaqlı, danalıq ta janın'a tatlı,
Eger onı tapsan', keleshegin' bolar,
U'mitin' de u'zilmes+.

Jigirma jetinshi na'siyat

[15] Ha'y zalım, a'dildin' u'yine jawızlıq oylama,
Onın' ma'kanın wayranlama+.
[16] A'dil jeti ret jıg'ılsa da, turıp keter,
Zalım apatshılıqtan nabıt bolar+.

Jigirma segizinshi na'siyat

[17] Dushpanın' jıg'ılsa, quwanba,
Su'rnikse, shadlanba+.
[18] So'ytsen', Jaratqan İye bunı ko'rip, narazı bolar,
Dushpanın'a degen g'a'zebinen qaytar+.

Jigirma tog'ızınshı na'siyat

19 Jawızlıq qılıwshılarg'a qa'ha'rlenbe,
Zalımlarg'a ha'wes qılma+.
20 Jawızlıq qılıwshılardın' keleshegi joq,
Zalımlardın' shırag'ı o'ship qalar+.

Otızınshı na'siyat

21 Balam, Jaratqan İyeden ha'm patshadan qorq,
Qozg'alan'shı menen sherik bolma+.
22 Jaratqan İye ha'm patsha tosattan ba'le jiberer,
Olar ekewinin' qanday ba'le jiberetug'ının kim biler?

Danalardın' basqa na'siyatları

23 Mınalar da danalardın' aytqanları:
Hu'kimde adamdı alalaw jaqsı emes+.
24 Ayıplıg'a; «Sen ayıpsızsan'», – degendi xalıqlar na'letler,
Milletler onı jek ko'rer+.
25 Ayıplını jazalag'an tabısqa eriser,
Og'an jarılqawlar jawar.
26 Tuwrı juwap,
Haqıyqıy doslıqtın' belgisi.
27 Sırttag'ı islerin'di pitker,
Egislik jerin'di ta'rtipke sal,
Son'ınan u'yin'di qur.
28 Sebepsiz jaqının'a qarsı jalg'an gu'walıq berme,
Awzın' menen o'tirik so'yleme+.
29 «Mag'an ne qılg'an bolsa, o'zine de sonı isleymen,
Ol ne qılsa, o'zine sonı qaytaraman», – deme+.

30 Men erinshektin' atızınan,
Essizdin' ju'zimzarınan o'ttim.
31 Qarasam, ha'mmesine tikenler o'sken,
Jerinin' betin jabayı sho'p basqan,
Tas diywalı da qulag'an.
32 Qarap, oylanıp qaldım,
Ko'rip, sabaq aldım:

33 «Biraz uyıqlap, az-maz mu'lgip otırsan',
Geyde qol qawsırıp, jatıp alsan',
34 Tonawshıday bolıp, joqshılıq jetip keler,
Qaraqshıday bolıp, mu'ta'jlik bas salar»+.

Sulaymannın' hikmetlerinin' ekinshi bo'limi

25 [1] Mınalar da Yahuda patshası Xizkiyanın' adamları ta'repinen jazıp
alıng'an Sulaymannın' hikmetleri:+
[2] İsti qupıya etiw – Qudaydın' dan'qı, İsti izertlep ashıw – patshalardın'
dan'qı+.
[3] Aspannın' biyikligi, jerdin' teren'ligi kibi, Patshanın' oy-niyeti de tu'sinip
bolmas na'rse.
[4] Gu'misten g'awajaqtı alıp tasla, Sonda o'nerment onnan ıdıs sog'a alar.
[5] Patshadan zalımdı uzaqlastır, Onın' taxtı a'dillik penen bekkem bolar+.
[6] Patshanın' aldında ga'rdiyme, Ullılardın' ornına turıp alma+.
[7] Hasılzada aldında kemsitilgennen go're, Onın' sag'an: «Bılay, joqarı shıq», –
degeni jaqsıraq.
Ko'zlerin' menen ko'rgen na'rseni, [8] Hu'kimge tapsırıwg'a asıqpa.
Eger qarsılasın' seni jen'ip shıg'ıp, uyaltsa, Keyin ne qılasan'?
[9] Dawdı jaqının' menen jeke talqıla, Basqanın' sırın ashpa.
[10] Bolmasa, adamlar esitip, seni uyaltar, Jaman atın' izin'nen qalmas.
[11] Ornı menen aytılg'an so'z, Gu'mis tabaqqa salıng'an altın almag'a uqsar+.
[12] Tın'lar qulaqqa dananın' a'shkaralawı, Altın sırg'ag'a yaki sap altın
tag'ınshaqqa uqsar+.
[13] Sadıq elshi o'zin jibergenler ushın, Orım-jıyın waqtındag'ı qardın' suwıg'ı
yan'lı, O'z xojayınlarının' janın jay taptırar+.
[14] Berilmegen sıydı aytıp maqtanatug'ın adam, Qurg'aq samal ha'm jawmas
bultqa uqsaydı+.
[15] Sabırlılıq penen hu'kimdar ko'ndiriler, Jumsaq til su'yekti sındırar.
[16] Pal tapsan', jeterlisin je, Artıq jesen', qusıp taslarsan'+.
[17] Qon'sın'a jiyi-jiyi bara berme, Sennen bezip, jek ko'rip qalmasın.
[18] Jaqınına qarsı jalg'an gu'walıq bergen adam, Shoqmar, qılısh ha'm ushlı
oqqa uqsar+.
[19] Apat ku'ni opasızg'a u'mit artıw, Sıng'an tis ha'm sal bolg'an ayaqqa
megzer.
[20] Qayg'ılıg'a kewilli qosıq aytıw, Suwıq ku'ni kiyimin sheship alg'ang'a,
Yamasa jarag'a duz sepkenge megzer.
[21] Eger dushpanın' ash bolsa, og'an nan ber, Eger sho'llese, suw ber+.
[22] Solay islep, onı uyaltarsan', Esesin Jaratqan İyeden alarsan'+.
[23] Arqa samalı jawın alıp keler, O'sekshi til adam ju'zinde g'a'zep oyatar.

24 Urısqaq hayal menen bir u'yde jasag'annan, U'shektin' bir mu'yeshinde jasag'an jaqsı+.
25 Alıs elden kelgen jaqsı xabar, Sho'llegenge berilgen suwıq suwg'a megzer+.
26 Zalımg'a bas iygen a'dil adam, Ilaylang'an bulaq ha'm pataslang'an qudıqqa megzer.
27 Ko'p pal jegen jaqsı emes, Dan'q ushın umtıla beriw de dan'q a'permes.
28 O'zin basqara almaytug'ın adam, Diywalsız, wayran bolg'an qalag'a megzer.

6 [1] Jazg'a qar, orım-jıyın waqtına jawın jaraspag'anı sıyaqlı, Aqmaqqa dan'q jaraspas+.
[2] Shımshıqtın' pırıldap ushqanınday, Qarlıg'ashtın' ushıp ketkenindey, Jo'nsiz g'arg'ıs ta adamg'a tiymes+.
[3] Atqa qamshı, eshekke ju'wen, Aqmaqtın' arqasına tayaq kerek+.
[4] Aqmaqqa aqmaqlıq penen juwap berme, Bolmasa, o'zin' de og'an uqsap qalasan'.
[5] Eger aqmaqqa aqmaqlıg'ına say juwap bermesen', Onda ol o'zin aqıllı sanar+.
[6] Aqmaq arqalı xabar jibergen, Ayag'ına balta urg'anday yamasa zorlıqqa shıdag'anday bolar.
[7] Aqmaq aytqan hikmetler, Aqsaqtın' ayag'ınday nategis bolar.
[8] Aqılsızdı hu'rmetlew, Saqpang'a tastı baylap atqanday paydasız+.
[9] Aqmaq aytqan hikmetler, Ma'sku'nemnin' qolındag'ı tikenli shaqag'a uqsar.
[10] Aqmaqtı yaki dus kelgen adamdı jallawshı, Bet aldına qaramay jaraqat salatug'ın sadaqshıg'a uqsar.
[11] O'z aqmaqlıg'ın ta'kirarlag'an aqmaq, O'z qusıg'ına qaytıp kelgen iytke uqsar+.
[12] O'zin dana dep sanaytug'ın adamdı ko'rdin' be?
Sonday adamg'a qarag'anda, aqmaqtan ko'birek u'mit bar+.
[13] Jalqaw: «Jolda arıslan bar.
Maydanlarda arıslan ju'r», – deydi+.
[14] Esiktin' topsada aylana bergeni sıyaqlı, Erinshek to'seginde awnap jata berer.
[15] Erinshek tabaqqa qol salar, Biraq awzına aparıwg'a eriner+.
[16] Erinshek o'zin, Oylanıp juwap beretug'ın jeti adamnan da aqıllıraq sanar.
[17] Basqanın' ja'njeline aralasqan, Joldag'ı iyttin' qulag'ınan tartqang'a uqsar.
[18] Telbe adamdı o'ltiretug'ın otlı oqlar atadı.
[19] Jaqının aldap, zıyan keltirgennen keyin: «Men ha'zillesip edim», – deytug'ın adam da sonday.
[20] Otın tawısılsa, ot o'sher, O'sekshi bolmasa, daw so'ner+.
[21] Ko'mir qızıw ushın, otın ot ushın, Urısqaq adam ja'njeldi tutandırıw ushın.
[22] O'sekshinin' so'zi sonday tatlı, Olar adamnın' jan du'nyasına kirip alar+.
[23] Shiyrin so'zli jawız niyetli adam, Gu'mis jalatılg'an ılay ıdısqa megzer+.
[24] Dushpan o'z kegin tili artına jasırar, Ju'reginde bolsa, hiyle saqlar.
[25] Onın' mu'la'yim so'ylegenine isenbe, Ju'reginde jeti sumlıq bar onın'+.

26 O'shpenligin hiyle menen jasırsa da, Jawızlıg'ı xalıq jıyınında ju'zege
shıg'ar.
27 Kim go'r qazsa, sog'an o'zi tu'ser, Kim joqarıg'a tas domalatsa, o'zi astında
qalar+.
28 Jalg'an til o'zi jaralag'anlardı jek ko'rer, Jag'ımpaz awız apat keltirer.

7 [1] Erten'gi ku'n menen maqtanba, Onın' ne alıp keletug'ının bilmeysen'+.
[2] Seni o'z awzın' emes, basqa awız, O'z tillerin' emes, o'zge til maqtasın.
[3] Tas ta salmaqlı, qum da awır, Aqmaq tuwdırg'an g'a'zep ekewinen de awır+.
[4] Ashıw qatal, g'a'zep basılmaydı, Biraq qızg'anıshqa kim qarsı tura aladı+?
[5] Ashıq eskertken, Jasırın su'yispenshilikten jaqsı+.
[6] Dostın' eskertiwi sadıqlıq, Dushpannın' su'yiwi aldamshı*+.
[7] Toyıng'an paldan da bas tartar, Ashqa ashshı da mazalı ko'riner+.
[8] O'z ma'kanın taslap, gezip ketken, Uyasın taslap, gezip ketken qusqa megzer.
[9] Xosh iyisli may ha'm tu'tetki ju'rekti quwantar, Dostın' shın ju'rekten aytqan ken'esi kewilge jag'ımlı bolar.
[10] O'zin'nin' ha'm a'ken'nin' dostınan qol u'zbe, Basın'a is tu'skende ag'ayinlerin'e juwırma, Uzaqtag'ı ag'ayinnen jaqındag'ı qon'sı artıq+.
[11] Balam, dana bolıp ju'regime quwanısh bag'ıshla, Sonda meni ayıplag'anlarg'a ne dep juwap beriwdi bilemen+.
[12] Aqıllı qa'wip-qa'terdi ko'rip, bas sawg'alar, Sada alg'a basıp bara berip, za'lel ko'rer+.
[13] Biytanısqa kepil bolg'annın' kiyimin sheship al, Onı basqag'a kepil bolg'anı ushın girewge uslap tur+.
[14] Tan' azannan qon'sısına dawıslap alg'ıs aytqan, G'arg'ag'an sanalar.
[15] Urısqaq hayal, Jawınlı ku'ni tınbay tamshılaytug'ın jawıng'a megzer+.
[16] Onı toqtatıw samaldı basqarg'ang'a, Yamasa qol menen maydı uslag'ang'a uqsaydı.
[17] Temir temirdi qayrap o'tkir qılg'anı sıyaqlı, Adam adamdı jetik qıladı.
[18] A'njirdi ta'rbiyalag'an jemisin jer, Mırzasına g'amxorlıq etken hu'rmette bolar+.
[19] Adam suwg'a qarap ju'zin ko'rgendey, Ju'regine qarap o'zin ko'rer.
[20] O'liler ma'kanı ha'm nabıt bolıw ma'kanı toyımsız bolg'anı sıyaqlı, Adamnın' ko'zi de toyımsız+.
[21] Gu'mis balqıtıwxanada, altın oshaqta sınalar, Adam maqtalg'anda sınalar+.
[22] Aqmaqtı biyday menen kelide tu'ysen' de, Onnan aqmaqlıg'ı ayırılmas.
[23] Su'riwlerin'nin' jag'dayın jaqsı bil, Padaların'a jaqsılap qara.
[24] Baylıq ma'n'gilik emes, Taj da a'wladtan-a'wladqa berilmes+.
[25] Otlar orılıp, taza sho'p shıg'ar, Tawdag'ı sho'pler de jıynap alınar.
[26] Sonda qoylar seni kiyindirer, Tekeler jer satıp alıwg'a pul bolar.
[27] O'zin'e ha'm u'y-ishin'e azıq ushın, Eshki su'ti mol bolar, Shorıların'nın' ishiwi ushın da jeter.

8 [1] Hesh kim quwmasa da, qılmısker qasha berer, A'diller arıslanday batır
bolar+.
[2] Elde nızamsızlıq ko'beyse, basshılar ko'beyer, Tu'simpaz ha'm bilimli basshı
bolsa, elde ta'rtip saqlanar+.
[3] Ha'lsizlerdi ezetug'ın jarlı, Egindi jaypaytug'ın no'ser jawıng'a uqsar+.
[4] Nızamdı buzg'anlar zalımlardı maqtar, Nızamg'a a'mel qılg'anlar olarg'a
qarsı turar.
[5] Jawız adamlar a'dalattı uqpas, Jaratqan İyeni izlegenler ha'mmesin tu'siner.
[6] Natuwrı joldan ju'rgen baydan, Minsiz ju'rgen jarlı jaqsı+.
[7] Nızamdı ustang'an – aqıllı bala, Jaramasqa dos bolg'an a'kesin uyatqa qoyar.
[8] U'steme paydası menen baylıq jıynag'an, Onı jarlılarg'a saqawat ko'rsetken
adam ushın jıynaydı+.
[9] Nızamdı esitpew ushın qulag'ın jawg'an adamnın', Etken duwası da
jerkenishli+.
[10] Haq adamdı joldan azg'ırg'an, O'zi qazg'an shuqırg'a o'zi tu'ser, Minsizler
jaqsılıqtı miyras qılar+.
[11] Bay adam o'zin dana sanar, Aqıllı jarlı onı a'shkara qılar+.
[12] A'diller u'stin shıqsa, quwanısh hu'kim su'rer, Zalımlar lawazımg'a
ko'terilse, jurt bas sawg'alar+.
[13] Qılmısın jasırg'an tabısqa erispes, Moyınlag'an ha'm olardan bas tartqan
rehim tabar+.
[14] Ba'rqulla Qudaydan qorqqan adam qanday baxıtlı!
Ju'regin qatal qılg'an apatqa ushırar.
[15] Jarlı xalıqqa biylik etken zalım basshı, Aqırg'an arıslang'a yaki ash ayıwg'a
uqsar+.
[16] Aqılsız hu'kimdar xalqın ezer, Haram paydanı jek ko'rgennin' o'miri uzaq
bolar.
[17] Qan to'gip adam o'ltirgen, Go'rge kirgenshe, qashıp ju'rer, Og'an hesh kim
ja'rdem bermesin!+
[18] Minsiz ju'rgen qa'wipsizlikte bolar, Nadurıs joldan ju'rgen tosattan qular+.
[19] Jerine ta'rbiya bergennin' tamag'ı toq bolar, Bos arzıw-qıyalg'a berilgen
joqshılıqqa toyar+.
[20] Sadıq adam jarılqawg'a bay bolar, Bayıwg'a asıqqan jazasız qalmas+.
[21] Adamlardı alalaw jaqsı emes, Geybir adam bir tislem nan ushın nahaqlıq
qılar+.
[22] İshi tar adam bayıwg'a asıg'ar, Joqshılıqqa ushıraytug'ının oylamaydı da+.

23 Adamdı a'dil a'shkaralag'an, Aqırında, jag'ımpazg'a qarag'anda u'lken hu'rmetke eriser+.
24 «Gu'na emes», – dep ata-anasınan urlaytug'ın – Gellekeserlerdin' sherigi+.
25 Ashko'z ja'njel shıg'arar, Jaratqan İyege u'mit artqan toq jasar+.
26 O'zine isengen – aqılsız, Danalıq penen ju'rgen qa'wipsizlikte bolar.
27 Jarlıg'a bergen kem bolmas, Onnan ko'z jumg'an ko'p g'arg'ısqa qalar+.
28 Zalımlar lawazımg'a ko'terilse, jurt bas sawg'alar, Olar qulasa, a'diller ko'beyer+.

9 [1]Jiyi eskertiwdi tın'lamay qasarısqan adam, Ku'tilmegende, shıpasız o'lip
keter+.
[2]A'diller biylik etse, xalıq quwanar, Zalımlar biylik etse, xalıq dad salar+.
[3]Danalıqtı su'ygen a'kesine quwanısh keltirer, Buzıqlar menen dos bolg'an
baylıg'ın shashar+.
[4]Patsha a'dalatlıq penen eldi bekkemler, Para alg'an onın' qutın qashırar.
[5]Jaqınına jag'ımpazlang'an, Onın' ayag'ı astına aw qurg'an bolar+.
[6]Zalımnın' gu'nası o'zine duzaq bolar, A'dil qosıq aytar ha'm shadlanar+.
[7]A'dil jarlılardın' huqıqın qorg'ar, Zalımnın' bug'an bilimi jetpes+.
[8]Surbetler qalanı ko'teriliske tu'rtkiler, Danalar ashıw-ızanı basar+.
[9]Dana adam aqmaq penen qazıxanada dawlassa, Aqmaq ashıwlanıp ta, ku'lip
te maza bermes.
[10]Qanxor adamlar minsizdi jek ko'rer, Haq adamlar onın' o'mirine g'amxorlıq
eter+.
[11]Aqmaq bar ashıwın to'ger, Dana o'zin o'zi biyler+.
[12]Eger hu'kimdar jalg'an so'zge qulaq salsa, Onın' barlıq ha'meldarları
jawızg'a aylanar.
[13]Jarlı menen eziwshige ortaq na'rse mınaw: Ekewinin' de ko'zine Jaratqan
İye nur bergen+.
[14]Patsha jarlılarg'a a'dalatlı hu'kim shıg'arsa, Onın' taxtı ha'rdayım bekkem
bolar+.
[15]Tayaq ha'm eskertiw danalıq berer, Qarawsız qalg'an bala anasın uyatqa
qaldırar+.
[16]Zalımlar ko'beyse, nızamsızlıq ko'beyer, A'diller bolsa, olardın' qulag'anın
ko'rer+.
[17]Balan'dı ta'rbiyala, ol sag'an ra'ha't berer, Janın'dı quwanıshqa bo'ler+.
[18]Ko'kten ayan bolmasa, xalıq ju'wensiz bolar, Nızamg'a a'mel qılg'an baxıtlı
bolar+.
[19]Quldı tek so'z benen ta'rbiyalap bolmas, Ol tu'sinedi, biraq qulaq salmas.
[20]Oylanbay so'yleytug'ın adamdı ko'rdin' be?
Sonday adamg'a qarag'anda, aqmaqtan ko'birek u'mit bar+.
[21]Qul balalıg'ınan erkeletip o'sirilse, Aqırında basın'a ba'le bolar.
[22]G'a'zepli adam ja'njel shıg'arar, Qızba adam ko'p gu'na qılar+.
[23]Menmenlik adamdı jer qılar, Kishipeyil hu'rmetke iye bolar+.
[24]Urıg'a sherik bolg'an o'z janın jaman ko'rer, G'arg'ısqa qalsa da, bilgenin
aytıwg'a batılı jetpes+.

25 Adamnan qorqıw duzaqqa tu'sirer, Jaratqan İyege u'mit artqan qa'wipsiz
bolar+.
26 Ko'pler hu'kimdardın' ko'zine tu'siwdi qa'ler, Biraq a'dalat Jaratqan İyeden
beriler+.
27 A'diller ushın nahaqlar jerkenishli, Zalımlar ushın haq ju'rgenler
jerkenishli.

Agurdın' so'zleri

30 [1] Mınalar Yake ulı Agurdın' İtielge, İtiel menen Uxalg'a aytqan hikmetli so'zleri: [2] «Rasında da, men adamlar arasındag'ı en' nadanı ekenmen,
Adamg'a ta'n aqıl da joq mende.
[3] Danalıqtı u'yrengen de emespen,
Muxaddes Qudaydı tanımayman da.
[4] Kim bir ret bolsa da, ko'klerge ko'terilgen yamasa to'men tu'sken?
Kim alaqanına samaldı jıynap alg'an?
Kim suwdı kiyimine orap alg'an?
Kim jerdin' shegin ornatqan?
Onın' atı kim? Ulının' atı kim?
Bilsen', mag'an ayt!+
[5] Qudaydın' ha'r bir so'zi haq,
Ol O'zin panalaytug'ınlardın' qalqanı+.
[6] Onın' so'zlerine hesh na'rse qospa,
Qossan', ol seni a'shkaralar, o'tirikshi bolıp qalarsan'+.
[7] Quday, men Sennen eki na'rse sorayman,
O'lmesimnen burın solardı bershi:
[8] Mıljın' so'zdi ha'm o'tirikti mennen awlaq qıl,
Jarlılıq ta, baylıq ta bermeshi mag'an,
Tek bere go'r ku'ndelikli nanımdı+.
[9] Toyınıp ketip, Sennen bas tartıp: „Jaratqan İye degen kim o'zi?“ – dep aytpayın,
Jarlılanıp qalıp urlıq islep, Senin' atın'a isnat keltirip ju'rmeyin+.

[10] Xızmetkerin xojayınına jamanlama,
Bolmasa, ol seni g'arg'ap, jazasın tartarsan'+.
[11] Sonday a'wlad bar, a'kesin g'arg'ar,
Anasına da alg'ıs aytpas+.
[12] Sonday a'wlad bar, o'zin taza sanar,
Ha'tte, qusıg'ınan tazarmag'an bolsa da+.
[13] Sonday a'wlad bar, ta'kabbirlenip bag'ar,
Ha'mmenin' u'stinen qarar+.
[14] Jarlılardı jer betinen,

Mu'ta'jlerdi adamlar arasınan jalmap jutatug'ın,
Tisleri qılısh, azıwları pıshaqtay adamlar bar+.

15 Su'liktin' eki qızı bar. „Ber, ber“, – dep baqırar olar.
Hesh qashan toymaytug'ın u'sh na'rse,
„Jeterli“ demeytug'ın to'rt na'rse bar.
16 O'liler ma'kanı, na'silsiz qursaq,
Suwg'a qanbaytug'ın topıraq penen o'rt hesh qashan „jeterli“ demes.

17 A'keni mazaqlaytug'ın, anag'a boysınıwdan bas tartatug'ın ko'zdi,
Oypatlıqtag'ı g'arg'alar shoqıydı, qara qustın' palapanları jeydi+.

18 Menin' aqılım jetpeytug'ın u'sh na'rse,
Men tu'sinbeytug'ın to'rt na'rse bar:+
19 Aspandag'ı bu'rkittin' jolı,
Tas u'stindegi jılannın' jolı,
Ten'iz ortasındag'ı kemenin' jolı,
Erkektin' qızg'a baratug'ın jolı.
20 Buzıq hayaldın' jolı da sonday.
Ol jep bolıp, awzın su'rtip,
„Hesh jamanlıq islemedim“, – der.

21 Jer u'sh na'rseden la'rzege keler,
To'rtewin ol ko'tere almas:
22 Qul patsha bolg'anda,
Aqmaq asqa toyg'anda,+
23 Jag'ımsız qız turmısqa shıqqanda,
Shorı xanımının' ornın alg'anda.

24 Jer betinde to'rt kishkene na'rse bar,
Biraq olar danalardın' danası:
25 Qumırısqa ku'shsiz janzat,
Biraq qıs azıg'ın jazda tayarlar+.
26 Daman* ha'lsiz janzat,
Biraq o'z inin jartasqa salar.

27 Shegirtkede patsha joq,
Biraq ha'mmesi sap tartıp ju'ris qılar+.
28 Kesirtkeni qol menen uslawg'a bolar,
Biraq ol patsha sarayında da bola alar.

29 Qa'demi sawlatlı u'sh na'rse,
Ju'risi aybatlı to'rt na'rse bar:
30 Haywanlardın' en' ku'shlisi arıslan,
Hesh na'rseden qaymıqpas.
31 Ma'kiyenler aldındag'ı qoraz,
Su'riw aldındag'ı teke,
Ordasının' basındag'ı patsha.

32 Eger menmenlik etip aqmaqlıq qılg'an,
Yamasa jamanlıq oylag'an bolsan',
Awzın'dı qolın' menen jap+.
33 Su'tti gu'bige pisse may shıg'ar,
Murıng'a ursa qan shıg'ar,
Sol sıyaqlı, ashıwdı qozg'asa ja'njel shıg'ar».

Lemueldin' aytqanları

31 [1] Patsha Lemueldin' hikmetli so'zleri,
Anasının' og'an u'yretkenleri:
[2] «Balam, qursag'ımnan shıqqan balam!
Balam, wa'de berip, tilep alg'anım!
[3] Ku'shin'di hayallarg'a jumsama,
Patshalardı nabıt qılatug'ınlarg'a jaslıg'ın'dı sarp qılma+.

[4] Lemuel, patshalarg'a sharap ishiw jaraspas,
Hu'kimdarlarg'a o'tkir ishimlikti an'saw jaraspas+.
[5] İshkende, olar nızamdı umıtar,
Ezilgenlerden huqıqın tartıp alar.
[6] O'tkir ishimlikti o'lip baratırg'ang'a,
Sharaptı ruwxı qıynalg'ang'a ber+.
[7] Ol iship, jarlılıg'ın umıtsın,
Qayg'ı-ha'siretin artıq eske almasın.
[8] Awzın'dı o'z huqıqın qorg'ay almaytug'ınlar ushın,
Ezilgenlerdi qorg'aw ushın ash+.
[9] Awzın'dı a'dil hu'kim shıg'arıw ushın,
Jarlı ha'm mu'ta'jdin' isin qorg'aw ushın ash»+.

Uqıplı hayal

[10] Jaqsı hayaldı kim taba alar?
Ol qımbatbaha taslardan da qımbat+.
[11] Ku'yewi og'an shın ju'rekten isener,
Hesh na'rseden mu'ta'jlik ko'rmes.
[12] Ol ku'yewine jamanlıq emes,
Bir o'mir jaqsılıq qılar.
[13] Ol ju'n ha'm zıg'ır tabar,
Ha'wes etip, o'z qolları menen isler.
[14] Ol sawdagerdin' kemesine uqsar,
Nanın uzaqtan alıp keler.
[15] Ol tan' atpay turıp,
Xojalıg'ı ushın awqat tayarlar,
Shorılarına da tapsırma berer+.
[16] Atızdı ko'zden keshirip, satıp alar,

En'beginin' tu'siminen ju'zim otırg'ızar.
17 Belin bekkem buwıp,
Qollarına ku'shin jıynar.
18 Ol isinin' paydalı ekenin biler,
Shırası tu'nde de o'shpes.
19 Qolların sharıqqa qoyar,
Barmaqları menen urshıq iyirer.
20 Jarlılarg'a qolın sozar,
Mu'ta'jlerge qol berer+.
21 U'y-ishin oylap, qardan qorqpas,
U'yindegiler qırmızı kiyim kiygen.
22 Ol o'zi ushın to'sek tiger,
Kiyimleri shım qızıl hasıl zıg'ırdan.
23 Ku'yewinin' atag'ı ken' jayılıp,
El aqsaqalları menen ken'es qurar.
24 Hayal zıg'ırdan kiyim tigip satar,
Sawdagerlerdi qayıs penen ta'miyinler.
25 Ku'sh ha'm abıray onın' kiyimi,
Shad bolıp bag'adı erten'gi ku'nge.
26 Ol danalıq penen so'yler,
Mehir menen na'siyat qılar.
27 Xojalıq islerin baqlap barar,
Miynetsiz nan jemes.
28 Balaları turıp, raxmet aytar,
Ku'yewi de bılay dep onı maqtar:
29 «Jaqsı hayallar ko'p,
Biraq sen ha'mmesinen artıqsan'».
30 Su'ykimlilik aldamshı, sulıwlıq o'tkinshi,
Biraq Jaratqan İyeden qorqatug'ın hayal maqtawg'a ılayıq.
31 Og'an miynetine jarasa sıy berin'ler,
İsleri da'rwaza aldındag'ı ken'este ta'riyiplensin!+

---

* 27:6 Aldamshı – yamasa «artıqsha».

* 30:26 Daman – surokqa uqsaytug'ın haywan.

+ 1:1 3Pat 4:31, Hkm 10:1, Hkm 25:1, Waz 12:9

+ 1:3 Hkm 2:9

+ 1:4 Hkm 8:5

+ 1:7 Ayup 28:28, Zab 110:10, Hkm 8:13, Hkm 9:10, Hkm 16:6

+ 1:8 Hkm 6:20

+ 1:9 Hkm 4:9

+ 1:10 Nzm 13:8, Hkm 16:29

+ 1:11 Zab 9:30, Zab 63:5, Erm 5:26

+ 1:12 San 16:32-33, Zab 123:3, Zab 27:1

+ 1:15 Zab 1:1, Hkm 4:14, Hkm 24:1

+ 1:16 Hkm 6:18, İysh 59:7, Rim 3:15

+ 1:19 Hkm 15:27

+ 1:20 Hkm 8:1, Hkm 9:3

+ 1:22 Hkm 8:5, Zab 1:1, Hkm 21:24

+ 1:24 İysh 65:12, İysh 66:4, Erm 7:13

+ 1:25 Zab 106:11

+ 1:26 Zab 2:4

+ 1:28 1Pat 8:18, Ayup 27:8-9, İysh 1:15, Erm 11:11, Ezk 8:18, Mix 3:4

+ 1:31 Erm 6:19

+ 2:1 Hkm 1:8

+ 2:4 Hkm 3:14

+ 2:5 Hkm 1:7

+ 2:6 3Pat 3:9-12, Yaqp 1:5

+ 2:7 Hkm 30:5

+ 2:8 1Pat 2:9, Zab 90:11

+ 2:9 Hkm 1:3

+ 2:14 Hkm 10:23, Hkm 15:21, Erm 11:15

+ 2:15 Zab 124:5, Hkm 14:2

+ 2:16 Hkm 6:24, Hkm 7:5, Hkm 23:27

+ 2:18 Hkm 5:5, Hkm 7:27

+ 2:21 Zab 36:11, Mat 5:5

+ 2:22 Hkm 10:30

+ 3:1 Hkm 1:8

+ 3:2 Hkm 3:16, Hkm 4:10, Hkm 9:11, Hkm 10:27

+ 3:3 Hkm 6:21, Hkm 7:3

+ 3:5 Zab 36:5

+ 3:6 Hkm 11:5

+ 3:7 Hkm 12:15, Erm 9:23, Ayup 28:28

+ 3:9 Shıg' 23:19, Shıg' 34:26, Nzm 26:2

+ 3:10 Nzm 28:8, Mal 3:10

+ 3:11 Zab 93:12, Ayup 5:17

+ 3:12 Nzm 8:5, 1Kor 11:32, Evr 12:6, Ayan 3:19

+ 3:14 Ayup 28:15, Hkm 8:19, Hkm 16:16

+ 3:15 Ayup 28:18, Hkm 8:11

+ 3:16 Hkm 3:2, Hkm 4:10, Hkm 9:11, Hkm 10:27, Hkm 8:18, Hkm 22:4

+ 3:18 Jar 2:9, Jar 3:22, Hkm 11:30, Hkm 13:12, Hkm 15:4

+ 3:19 Zab 103:24, Hkm 8:27, Erm 10:12, Zab 135:5

+ 3:20 Jar 7:11, Ayup 36:27

+ 3:23 Hkm 10:9, Zab 90:12, Hkm 4:12

+ 3:24 Ayup 11:19

+ 3:25 Zab 90:5

+ 3:27 Gal 6:10

+ 3:28 Leb 19:13, Nzm 24:14-15

+ 3:31 Zab 36:1, Hkm 23:17, Hkm 24:1, Hkm 24:19

+ 3:33 Zxr 5:4, Mal 2:2, Ayup 8:6, Hkm 14:11

+ 3:34 Zab 1:1, Yaqp 4:6, 1Pet 5:5

+ 4:1 Hkm 1:8

+ 4:4 1Jln 28:9, Leb 18:5, İysh 55:3

+ 4:8 1Pat 2:30

+ 4:9 Hkm 1:9

+ 4:10 Hkm 3:2, Hkm 3:16, Hkm 9:11, Hkm 10:27

+ 4:12 Hkm 3:23

+ 4:13 Hkm 3:18

+ 4:14 Zab 1:1, Hkm 1:15

+ 4:16 Zab 35:5, Mix 2:1

+ 4:18 Ayup 11:17, Ayup 22:28, Zab 96:11, İysh 60:3, Dan 12:3, Mat 13:43

+ 4:19 1Pat 2:9, Erm 23:12, Yuxn 12:35

+ 4:22 Hkm 14:30

+ 4:24 Hkm 6:12

+ 4:26 Evr 12:13

+ 4:27 Nzm 5:32, Nzm 28:14

+ 5:1 Hkm 4:20

+ 5:2 Mal 2:7

+ 5:3 Hkm 2:16, Zab 54:22

+ 5:4 Waz 7:26

+ 5:5 Hkm 2:18, Hkm 7:27

+ 5:15 Qsq 4:15

+ 5:18 Nzm 24:5

+ 5:21 2Jln 16:9, Zab 138:3, Zab 118:168, Erm 16:17, Erm 32:19

+ 6:1 Ayup 17:3

+ 6:5 Zab 90:3

+ 6:6 Hkm 10:26, Hkm 18:9

+ 6:8 Hkm 30:25

+ 6:9 Hkm 19:15

+ 6:11 Hkm 13:4, Hkm 24:33-34, Waz 4:5

+ 6:12 Hkm 16:27

+ 6:13 Hkm 10:19

+ 6:15 İysh 30:13

+ 6:16 Ayup 5:19, Hkm 30:18

+ 6:17 Zab 100:5, Hkm 16:5, Hkm 21:4, Hkm 12:22, Hkm 17:7, Zab 119:2, Nzm 19:10

+ 6:18 Jar 6:5, Hkm 15:26, Hkm 1:16, İysh 59:7, Rim 3:15

+ 6:19 Shıg' 20:16, Zab 26:12

+ 6:20 Hkm 1:8

+ 6:21 Hkm 3:3

+ 6:23 Zab 118:105, Hkm 10:17

+ 6:24 Hkm 2:16

+ 6:25 Mat 5:28

+ 6:31 Shıg' 22:4

+ 6:32 Shıg' 20:14

+ 6:34 Hkm 27:4, Qsq 8:6

+ 7:1 Hkm 2:1

+ 7:2 Leb 18:5, Hkm 4:4

+ 7:3 Hkm 3:3

+ 7:5 Hkm 2:16

+ 7:7 Hkm 1:4

+ 7:9 Ayup 24:15

+ 7:10 Jar 38:14-15

+ 7:12 Hkm 23:28

+ 7:17 Zab 44:9

+ 7:21 Hkm 5:3, Hkm 6:24

+ 7:22 Waz 9:12

+ 7:27 Hkm 2:18, Hkm 5:5

+ 8:1 Hkm 1:20-21, Hkm 9:3

+ 8:5 Hkm 1:4, Hkm 1:22

+ 8:10 Zab 18:11, Zab 118:127, Hkm 3:14

+ 8:11 Hkm 3:15

+ 8:13 Hkm 1:7, Hkm 9:10, Hkm 16:6, Zab 96:10, Hkm 4:24, Hkm 6:17

+ 8:14 Waz 7:19

+ 8:17 Zab 90:14, Yuxn 14:21, Mat 7:8

+ 8:18 Hkm 3:16, Hkm 22:4

+ 8:19 Hkm 3:14, Hkm 16:16

+ 8:22 Ayup 28:27, Ayan 3:14

+ 8:25 Ayup 15:7, Zab 89:3

+ 8:27 Hkm 3:19

+ 8:28 Jar 1:6

+ 8:29 Jar 1:9, Jar 1:10, Ayup 26:10, 1Pat 2:8, Zab 23:2, Zab 101:26, Zab 103:5

+ 8:32 Zab 118:1, Zab 127:1

+ 8:35 Hkm 3:18, Hkm 4:22, Hkm 18:22

+ 9:2 Qsq 8:2

+ 9:3 Hkm 1:20, Hkm 8:1

+ 9:5 Yuxn 7:37

+ 9:8 Zab 140:5

+ 9:9 Mat 13:12, Mrk 4:25

+ 9:10 Ayup 28:28, Zab 110:10, Hkm 1:7

+ 9:11 Hkm 3:2, Hkm 3:16, Hkm 4:10, Hkm 10:27

+ 9:13 Hkm 7:11

+ 9:17 Hkm 5:15, Hkm 20:17

+ 10:1 Hkm 1:1, Hkm 25:1, Hkm 15:20, Hkm 29:3, Hkm 17:21, Hkm 17:25

+ 10:2 Hkm 11:4, Hkm 11:6

+ 10:3 Ayup 4:7, Zab 33:10-11, Zab 36:25, Hkm 13:25

+ 10:4 Hkm 21:5

+ 10:7 Ayup 18:17, Zab 33:17

+ 10:9 Zab 22:4, Hkm 3:23, Hkm 28:18

+ 10:10 Hkm 6:13

+ 10:11 Zab 35:10, Hkm 13:14, Hkm 14:27, Hkm 16:22

+ 10:12 Yaqp 5:20, 1Pet 4:8

+ 10:13 Hkm 19:29, Hkm 26:3

+ 10:14 Hkm 18:7

+ 10:15 Hkm 18:11

+ 10:16 Hkm 11:19

+ 10:17 Hkm 6:23

+ 10:19 Mat 12:36, Hkm 17:27, Waz 5:2

+ 10:21 Hosh 4:6

+ 10:23 Hkm 2:14, Erm 11:15

+ 10:24 Ayup 3:25, İysh 66:4, Zab 144:19

+ 10:25 Ayup 21:19, Mat 7:27, Hkm 12:3

+ 10:26 Hkm 6:6

+ 10:27 Hkm 3:2, Hkm 3:16, Hkm 4:10, Hkm 9:11, Zab 54:24

+ 10:28 Ayup 8:13, Hkm 11:7

+ 10:30 Hkm 2:21-22

+ 10:31 Zab 36:30, Hkm 15:28

+ 11:1 Leb 19:36, Nzm 25:13, Hkm 16:11, Hkm 20:10, Hkm 20:23, Ezk 45:10

+ 11:2 Hkm 16:18, Hkm 18:12, Hkm 29:23

+ 11:3 Hkm 13:6

+ 11:4 Ayup 36:19, Ezk 7:19, Sef 1:18, Hkm 10:2

+ 11:5 Hkm 3:6, Est 7:9, Zab 7:16, Dan 6:24

+ 11:6 Hkm 13:6

+ 11:7 Ayup 8:13, Hkm 10:28

+ 11:8 Hkm 21:18

+ 11:10 Est 8:15, Hkm 29:2

+ 11:11 Hkm 29:8

+ 11:13 Hkm 20:19

+ 11:14 Hkm 15:22, Hkm 20:18, Hkm 24:6

+ 11:18 Hosh 10:12, Gal 6:8

+ 11:19 Hkm 10:16

+ 11:20 Zab 118:1

+ 11:21 Hkm 16:5, Zab 111:2

+ 11:24 Hkm 13:7, 2Kor 9:6

+ 11:25 Zab 111:9

+ 11:26 Jar 42:6

+ 11:27 Est 7:9, Zab 7:16, Hkm 26:27, Dan 6:24

+ 11:28 Zab 48:7, Zab 91:13

+ 11:30 Jar 2:9, Jar 3:22, Hkm 3:18, Hkm 13:12, Hkm 15:4

+ 11:31 1Pet 4:18

+ 12:1 Hkm 15:10

+ 12:3 Hkm 10:25

+ 12:4 Rut 3:11, Hkm 18:22, Hkm 31:10, Hkm 14:30

+ 12:5 Mat 12:35

+ 12:6 Zab 9:30, Zab 63:5, Erm 5:26, Hkm 14:3

+ 12:10 Nzm 25:4

+ 12:11 Hkm 28:19

+ 12:13 Zab 58:13, Hkm 18:7, Hkm 21:23

+ 12:14 Hkm 13:2, Hkm 18:20, İysh 3:10, Erm 22:15

+ 12:15 Hkm 3:7

+ 12:16 Hkm 29:11

+ 12:17 Hkm 14:5

+ 12:18 Zab 56:5, Hkm 4:22

+ 12:19 Hkm 19:9

+ 12:21 Zab 90:10

+ 12:22 Hkm 6:17

+ 12:23 Hkm 13:16

+ 13:1 Hkm 1:22, Zab 1:1

+ 13:2 Hkm 12:14, Hkm 18:20

+ 13:3 Hkm 12:13, Hkm 21:23

+ 13:4 Hkm 6:9-11, Hkm 21:25

+ 13:6 Hkm 11:6, Hkm 11:3, Hkm 19:3

+ 13:7 Hkm 11:24

+ 13:9 Ayup 18:5-6, Ayup 21:17

+ 13:10 Hkm 28:25

+ 13:12 Jar 2:9, Jar 3:22, Hkm 3:18, Hkm 11:30, Hkm 15:4

+ 13:14 Zab 35:10, Hkm 10:11

+ 13:16 Waz 10:3

+ 13:17 Hkm 25:13

+ 13:18 Hkm 15:31-32, Waz 7:5

+ 13:22 Ayup 27:16, Hkm 28:8

+ 13:24 Hkm 19:18, Hkm 22:15, Hkm 23:13, Hkm 29:17

+ 13:25 Hkm 10:3

+ 14:2 Hkm 2:15

+ 14:3 Hkm 12:6

+ 14:5 Shıg' 23:1, Hkm 12:17

+ 14:6 Hkm 15:14

+ 14:11 Hkm 3:33

+ 14:12 Hkm 16:25

+ 14:13 Waz 2:2, Luk 6:25

+ 14:19 Jar 42:6, 1Pat 2:36

+ 14:20 Hkm 19:7, Hkm 19:4

+ 14:21 Zab 40:2, Hkm 29:7

+ 14:23 Hkm 21:5

+ 14:27 Zab 35:10, Hkm 10:11, Hkm 13:14

+ 14:29 Hkm 15:18, Hkm 16:32, Hkm 19:11, Waz 7:8-9

+ 14:30 Hkm 4:22, Hkm 12:4

+ 14:31 Hkm 17:5

+ 15:1 Biy 8:1-3, 3Pat 12:13-17

+ 15:2 Waz 10:13-14

+ 15:3 2Jln 16:9, Ayup 31:4, Zxr 4:10

+ 15:4 Jar 2:9, Jar 3:22, Hkm 3:18, Hkm 11:30, Hkm 13:12

+ 15:8 Hkm 21:27, Hkm 28:9, İysh 1:11, İysh 66:3, Erm 6:20, Waz 4:17

+ 15:10 Hkm 12:1

+ 15:11 Hkm 27:20, Ayup 26:6, 1Jln 28:9, 2Jln 6:30, Zab 43:20, Elsh 1:24

+ 15:12 Amo 5:10

+ 15:13 Hkm 17:22, Nxm 2:2, Hkm 18:14

+ 15:14 Hkm 14:6

+ 15:16 Hkm 16:8, Waz 4:6

+ 15:17 Hkm 17:1

+ 15:18 Hkm 28:25, Hkm 29:22, Hkm 14:29

+ 15:19 Hkm 19:24, Hkm 22:5, Hkm 22:13

+ 15:20 Hkm 10:1, Hkm 29:3

+ 15:21 Hkm 2:14, Hkm 10:23, Erm 11:15

+ 15:22 Hkm 11:14, Hkm 20:18, Hkm 24:6

+ 15:23 Hkm 25:11

+ 15:24 Kol 3:1-2

+ 15:25 Zab 67:6

+ 15:26 Hkm 6:18, Hkm 16:24

+ 15:27 Hkm 1:19, Hkm 23:4, 1Tim 6:9, Hkm 17:23

+ 15:28 Zab 36:30, Hkm 10:31

+ 15:29 Zab 17:42, Zab 33:16

+ 15:30 Hkm 25:25

+ 15:32 Hkm 13:18, Waz 7:5

+ 15:33 Hkm 18:12, Hkm 29:23

+ 16:1 Hkm 16:9, Hkm 19:21, Mat 10:19, Luk 12:12

+ 16:2 Hkm 21:2, Hkm 24:12

+ 16:3 Zab 36:5

+ 16:4 Ayup 21:30, Rim 9:22

+ 16:5 Hkm 6:17, Hkm 11:21, Hkm 28:20

+ 16:6 Dan 4:24

+ 16:7 Jar 26:28

+ 16:8 Zab 36:16, Hkm 15:16

+ 16:9 Hkm 16:1, Hkm 19:21, Hkm 20:24

+ 16:10 3Pat 3:28

+ 16:11 Leb 19:36, Nzm 25:13, Hkm 11:1, Hkm 20:10, Hkm 20:23, Ezk 45:10

+ 16:12 2Pat 23:3, Hkm 25:5, Hkm 29:14

+ 16:13 Hkm 22:11

+ 16:14 Hkm 19:12, Hkm 20:2

+ 16:15 Zab 71:6

+ 16:16 Hkm 3:14, Hkm 8:19

+ 16:18 Hkm 11:2, Hkm 18:12, Hkm 29:23

+ 16:20 Hkm 19:8, Zab 83:13

+ 16:22 Zab 35:10, Hkm 10:11, Hkm 13:14, Hkm 14:27

+ 16:24 Hkm 15:26

+ 16:25 Hkm 14:12

+ 16:26 Waz 6:7

+ 16:27 Hkm 6:12, Yaqp 3:6

+ 16:28 Hkm 26:20

+ 16:29 Hkm 1:10

+ 16:31 Hkm 20:29

+ 16:32 Hkm 14:29

+ 16:33 Elsh 1:26

+ 17:1 Hkm 15:17

+ 17:2 Hkm 19:26

+ 17:3 Hkm 27:21, 1Jln 28:9, 1Jln 29:17, Zab 25:2, Erm 17:10

+ 17:5 Hkm 14:31, Ayup 19:29, Hkm 24:18

+ 17:6 Zab 127:6

+ 17:7 Hkm 6:17

+ 17:8 Nzm 16:19, Hkm 18:16, Hkm 21:14

+ 17:12 2Pat 17:8, Hosh 13:8

+ 17:13 Zab 34:12, Erm 18:20

+ 17:14 Hkm 20:3, Hkm 25:8, 1Sal 4:11

+ 17:15 Shıg' 23:7, Hkm 24:24, İysh 5:23, Zab 93:21

+ 17:17 Hkm 18:24, Hkm 27:10

+ 17:19 Hkm 29:23

+ 17:21 Hkm 10:1, Hkm 19:13

+ 17:22 Hkm 15:13

+ 17:23 Hkm 15:27, Mix 7:3

+ 17:25 Hkm 10:1

+ 17:27 Hkm 10:19, Waz 5:2

+ 17:28 Ayup 13:5

+ 18:4 Hkm 20:5

+ 18:5 Hkm 24:24, Nzm 1:17

+ 18:6 Hkm 10:13, Hkm 19:29, Hkm 26:3

+ 18:7 Hkm 10:14, Zab 63:8, Hkm 12:13, Waz 10:12

+ 18:8 Hkm 26:22

+ 18:10 Shıg' 34:5-7, Zab 19:2, Zab 60:4

+ 18:11 Hkm 10:15

+ 18:12 Hkm 11:2, Hkm 16:18, Hkm 15:33, Hkm 29:23

+ 18:14 Hkm 15:13

+ 18:16 Hkm 17:8

+ 18:20 Hkm 12:14, Hkm 13:2

+ 18:22 Hkm 12:4, Hkm 19:14, Hkm 8:35

+ 18:24 Hkm 17:17

+ 19:1 Hkm 28:6

+ 19:2 Hkm 21:5, Hkm 28:20

+ 19:3 Hkm 13:6

+ 19:4 Hkm 14:20

+ 19:5 Shıg' 20:16, Nzm 19:19, Hkm 21:28, Hkm 24:28, Hkm 25:18

+ 19:6 Hkm 29:26

+ 19:7 Hkm 14:20

+ 19:8 Hkm 16:20

+ 19:9 Shıg' 20:16

+ 19:10 Hkm 26:1, Waz 10:7

+ 19:11 Hkm 14:29

+ 19:12 Hkm 16:14, Hkm 20:2, Hkm 28:15

+ 19:13 Hkm 17:21, Hkm 21:9, Hkm 27:15

+ 19:14 Hkm 12:4, Hkm 18:22

+ 19:15 Hkm 6:9, Hkm 20:4, Hkm 20:13

+ 19:16 Hkm 13:13

+ 19:17 Nzm 15:7-8, Hkm 22:9, Hkm 28:27, Waz 11:1, Mat 5:7

+ 19:18 Hkm 13:24

+ 19:21 Ayup 23:13, Hkm 16:1, Hkm 16:9, İysh 14:27

+ 19:23 Hkm 10:16, Hkm 11:19

+ 19:24 Hkm 15:19, Hkm 22:13, Hkm 26:15

+ 19:25 Hkm 21:11

+ 19:26 Shıg' 20:12

+ 19:28 Ayup 15:16

+ 19:29 Hkm 10:13, Hkm 18:6, Hkm 26:3

+ 20:1 Jar 9:21, Hkm 23:29-32, Hkm 31:4, Efs 5:18

+ 20:2 Hkm 16:14, Hkm 19:12

+ 20:4 Hkm 19:15

+ 20:5 Hkm 18:4

+ 20:9 3Pat 8:46, 2Jln 6:36, Waz 7:20, Yaqp 1:21, 1Yuxn 1:8-10, Rim 3:23

+ 20:10 Leb 19:36, Nzm 25:13, Hkm 11:1, Hkm 16:11, Hkm 20:23, Ezk 45:10

+ 20:12 Shıg' 4:11, Zab 93:9

+ 20:13 Hkm 19:15

+ 20:16 Hkm 22:26-27, Hkm 27:13

+ 20:17 Hkm 9:17

+ 20:18 Hkm 11:14, Hkm 15:22, Hkm 24:6

+ 20:19 Hkm 11:13

+ 20:20 Shıg' 21:17, Hkm 30:11, Hkm 30:17

+ 20:21 Hkm 13:11

+ 20:22 Leb 19:18, Hkm 24:29, Rim 12:19, Zab 26:14

+ 20:23 Leb 19:36, Nzm 25:13, Hkm 11:1, Hkm 16:11, Hkm 20:10, Ezk 45:10

+ 20:24 Hkm 16:1, Hkm 16:9, Hkm 19:21

+ 20:25 Waz 5:4

+ 20:27 1Kor 2:11

+ 20:29 Leb 19:32, Hkm 16:31

+ 21:1 Ezr 6:22

+ 21:2 Hkm 16:2, Hkm 24:12, Luk 16:15

+ 21:3 1Pat 15:22, Mix 6:6-8

+ 21:4 Hkm 6:17

+ 21:5 Hkm 14:23, Hkm 10:4

+ 21:6 Hkm 20:21

+ 21:9 Hkm 19:13, Hkm 21:9, Hkm 25:24, Hkm 27:15

+ 21:11 Hkm 19:25

+ 21:13 1Yuxn 3:17

+ 21:14 Hkm 17:8

+ 21:16 Zab 48:14-15

+ 21:18 Hkm 11:8

+ 21:19 Hkm 19:13, Hkm 25:24, Hkm 27:15

+ 21:22 Waz 7:19, Waz 9:16, Waz 9:18

+ 21:23 Hkm 12:13, Hkm 13:3

+ 21:24 Zab 1:1, Hkm 1:22

+ 21:25 Hkm 13:4

+ 21:26 Nzm 15:7-8, Mat 5:42

+ 21:27 Hkm 15:8, İysh 66:3

+ 21:28 Shıg' 20:16, Hkm 19:5

+ 21:30 İysh 44:25, 1Kor 1:20, 1Kor 3:19

+ 21:31 Zab 19:7-8, Zab 32:17, İysh 31:1

+ 22:1 Waz 7:1

+ 22:2 Ayup 31:15, Hkm 29:13

+ 22:3 Hkm 27:12

+ 22:4 Hkm 3:16, Hkm 8:18

+ 22:5 Hkm 15:19

+ 22:6 Efs 6:4

+ 22:8 Ayup 4:8, Gal 6:7

+ 22:9 Hkm 19:17

+ 22:10 Hkm 26:20

+ 22:11 Hkm 16:13

+ 22:13 Hkm 15:19, Hkm 19:24, Hkm 26:13

+ 22:14 Hkm 2:16, Hkm 23:27, Waz 7:26

+ 22:15 Hkm 13:24

+ 22:16 Hkm 28:22

+ 22:17 Hkm 5:1, Hkm 24:23

+ 22:22 Shıg' 23:6, Zxr 7:10

+ 22:23 Hkm 23:11

+ 22:27 Hkm 20:16

+ 22:28 Nzm 19:14, Ayup 24:2, Hkm 23:10

+ 23:4 Hkm 28:20, Mat 6:19, 1Tim 6:9-10, Evr 13:5

+ 23:5 Hkm 27:24, 1Tim 6:17

+ 23:10 Nzm 19:14, Ayup 24:2, Hkm 22:28

+ 23:11 Hkm 19:25, Hkm 22:23

+ 23:13 Hkm 13:24, Hkm 19:18, Hkm 22:15

+ 23:17 Zab 36:1, Hkm 3:31, Hkm 24:1

+ 23:18 Hkm 24:14

+ 23:20 Hkm 20:1, İysh 5:11-12, Efs 5:18

+ 23:22 Shıg' 20:12, Hkm 1:8

+ 23:27 Hkm 22:14, Hkm 2:16, Waz 7:26

+ 23:28 Hkm 7:12

+ 23:30 İysh 5:11, İysh 5:22

+ 23:31 Hkm 20:1

+ 23:35 İysh 56:12

+ 24:1 Zab 1:1, Zab 36:1, Hkm 1:15, Hkm 3:31, Hkm 4:14, Hkm 23:17, Hkm 24:19

+ 24:2 Zab 9:28

+ 24:4 Luk 16:11

+ 24:5 Hkm 21:22

+ 24:6 Hkm 11:14, Hkm 15:22, Hkm 20:18

+ 24:9 Zab 1:1, Hkm 3:34, Hkm 21:24

+ 24:10 Evr 12:3

+ 24:11 Zab 81:4, İysh 58:6

+ 24:12 Hkm 16:2, Hkm 21:2, Ayup 34:11, Zab 61:13, Rim 2:6

+ 24:13 Zab 18:11

+ 24:14 Hkm 23:18

+ 24:15 Zab 9:29

+ 24:16 Zab 36:24

+ 24:17 Ayup 31:29, Mix 7:8

+ 24:18 Hkm 17:5

+ 24:19 Erm 12:1, Zab 36:1, Hkm 23:17, Hkm 24:1

+ 24:20 Ayup 18:5-6, Ayup 21:17, Hkm 13:9

+ 24:21 1Pet 2:17

+ 24:23 Leb 19:15, Nzm 1:17, Nzm 16:19, Hkm 18:5, Hkm 28:21

+ 24:24 Shıg' 23:7, Hkm 17:15, İysh 5:23

+ 24:28 Shıg' 20:16, Hkm 19:5, Hkm 25:18

+ 24:29 Hkm 20:22

+ 24:34 Hkm 6:10-11, Waz 4:5

+ 25:1 Hkm 1:1, Hkm 10:1, 4Pat 18:5-7

+ 25:2 Nzm 29:29

+ 25:5 3Pat 2:44-45, Hkm 16:12

+ 25:6 Luk 14:8-11

+ 25:11 Hkm 15:23

+ 25:12 Zab 140:5

+ 25:13 Hkm 13:17

+ 25:14 Yahu 1:12

+ 25:16 Hkm 27:7

+ 25:18 Shıg' 20:16, Hkm 12:18, Hkm 19:5, Hkm 24:28

+ 25:21 4Pat 6:22, 2Jln 28:15, Mat 5:44

+ 25:22 Zab 139:11, Rim 12:20

+ 25:24 Hkm 19:13, Hkm 21:9, Hkm 21:19

+ 25:25 Hkm 15:30

+ 26:1 Hkm 17:7, Hkm 19:10, Hkm 26:8

+ 26:2 San 23:8, Nzm 23:5

+ 26:3 Zab 31:9, Zab 31:9, Hkm 10:13, Hkm 19:29

+ 26:5 Mat 21:24-27

+ 26:8 Hkm 26:1

+ 26:11 2Pet 2:22

+ 26:12 Hkm 28:11, Hkm 29:20

+ 26:13 Hkm 22:13

+ 26:15 Hkm 15:19, Hkm 19:24

+ 26:20 Hkm 16:28, Hkm 22:10

+ 26:22 Hkm 18:8

+ 26:23 Zab 28:3, Erm 9:8, Mat 23:27

+ 26:25 Erm 12:6

+ 26:27 Est 7:9, Zab 7:16, Waz 10:8, Dan 6:24

+ 27:1 Luk 12:19-20, Yaqp 4:13-14

+ 27:3 Ayup 6:3

+ 27:4 Hkm 6:34

+ 27:5 Hkm 28:23

+ 27:6 Zab 140:5

+ 27:7 Hkm 25:16

+ 27:10 Hkm 17:17

+ 27:11 Zab 118:42

+ 27:12 Hkm 22:3

+ 27:13 Hkm 20:16

+ 27:15 Hkm 19:13, Hkm 21:9, Hkm 25:24

+ 27:18 1Kor 9:7

+ 27:20 Hkm 15:11, Xab 2:5, Waz 1:8, Waz 4:8

+ 27:21 Hkm 17:3

+ 27:24 Hkm 23:5, 1Tim 6:17

+ 28:1 Leb 26:17, 4Pat 7:7, Leb 26:8, 1Pat 17:32

+ 28:2 3Pat 16:8-28, 4Pat 15:8-15

+ 28:3 Mat 18:30

+ 28:6 Hkm 19:1

+ 28:8 Shıg' 22:25, Hkm 13:22

+ 28:9 Zab 65:18, Hkm 15:8

+ 28:10 Zab 7:16, Hkm 26:27

+ 28:11 Hkm 26:12

+ 28:12 Hkm 11:10, Ayup 24:4, Hkm 28:28, Hkm 29:2

+ 28:13 Ayup 31:33, 1Yuxn 1:9

+ 28:15 Hkm 19:12

+ 28:17 Jar 4:12, Jar 9:6

+ 28:18 Hkm 10:9

+ 28:19 Hkm 12:11

+ 28:20 Hkm 19:2, Hkm 21:5, Hkm 23:4

+ 28:21 Hkm 18:5, Hkm 24:23, Ezk 13:19

+ 28:22 Hkm 22:16

+ 28:23 Hkm 29:5, Hkm 27:5

+ 28:24 Shıg' 20:12

+ 28:25 Hkm 13:10, Hkm 15:18

+ 28:27 Nzm 15:7-8, Hkm 19:17

+ 28:28 Hkm 28:12

+ 29:1 Hkm 1:25, Hkm 6:15

+ 29:2 Hkm 11:10, Hkm 28:12, Hkm 28:28

+ 29:3 Hkm 10:1, Hkm 15:20, Luk 15:13, Luk 15:30

+ 29:5 Hkm 28:23

+ 29:6 Zab 9:16

+ 29:7 Zab 40:2

+ 29:8 Hkm 11:11

+ 29:10 Jar 4:5, Jar 4:8

+ 29:11 Ayup 5:2, Hkm 12:16

+ 29:13 Hkm 22:2

+ 29:14 Zab 71:4, Hkm 16:12

+ 29:15 Hkm 10:1, Hkm 17:25

+ 29:16 Zab 36:34, Zab 90:8, Zab 91:12

+ 29:17 Hkm 13:24

+ 29:18 1Pat 3:1, Zab 73:9, Amo 8:11, Shıg' 32:25

+ 29:20 Hkm 26:12

+ 29:22 Hkm 15:18

+ 29:23 Hkm 11:2, Hkm 16:18, Hkm 18:12, Hkm 15:33, Hkm 18:12

+ 29:24 Leb 5:1, Biy 17:2

+ 29:25 Luk 12:4

+ 29:26 Hkm 19:6

+ 30:4 Yuxn 3:13, Ayup 28:26, İysh 40:12

+ 30:5 Zab 11:7, Zab 17:31, Zab 3:3, Hkm 2:7

+ 30:6 Nzm 4:2, Nzm 12:32, Ayan 22:18

+ 30:8 Mat 6:11, 1Tim 6:8

+ 30:9 Nzm 8:12-14, Nzm 31:20, Zab 77:11, Zab 105:21, Hosh 13:6

+ 30:10 Waz 7:21

+ 30:11 Shıg' 21:17, Hkm 20:20

+ 30:12 Hkm 16:2

+ 30:13 Zab 100:5

+ 30:14 Ayup 29:17, Zab 13:4

+ 30:17 Jar 9:22, Hkm 20:20

+ 30:18 Hkm 6:16

+ 30:22 Hkm 19:10

+ 30:25 Hkm 6:6-8

+ 30:27 İol 2:7

+ 30:32 Ayup 21:5, Mix 7:16

+ 31:3 Nzm 17:17, 3Pat 11:1-4, Hkm 7:26

+ 31:4 Hkm 20:1, Waz 10:17, Efs 5:18

+ 31:6 Zab 103:15

+ 31:8 Ayup 29:12, Ayup 29:15

+ 31:9 Leb 19:15, Nzm 1:16, Nzm 16:18-19

+ 31:10 Rut 3:11, Hkm 12:4, Hkm 3:15

+ 31:15 Hkm 20:13

+ 31:20 Nzm 15:7-8, Hkm 22:9

+ 31:31 Hkm 11:16

Wazshı kitabı

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12

Jumbaqlı du'nya

1 [1] Bular Dawıttın' ulının', Erusalimde patshalıq etken Wazshının' so'zleri:+
[2] «Biyhuda, biyhuda, ha'mmesi biyhuda!» – deydi Wazshı+.

[3] Quyash astında islegen barlıq miynetinen
Adam ne payda tabar+?
[4] Bir a'wlad keter, bir a'wlad keler,
Al du'nya ma'n'gige usılay qala berer+.
[5] Ku'n shıg'ar, ku'n batar,
Keyin ol shıqqan ornına qaytıwg'a asıg'ar+.
[6] Samal qublag'a eser, keyin arqag'a aylanar.
Ol aylanıp-aylanıp esip,
Qaytıp o'z jolına tu'ser.
[7] Barlıq da'ryalar ten'izge quyar,
Biraq ten'iz hesh tolmas.
Da'ryalar aqqan jaqqa qaytadan ag'a berer+.
[8] Ha'mme na'rse jalıqtıradı,
Adam olardı so'z benen jetkere almas.
Ko'z ko'riwden,
Qulaq esitiwden toymas+.
[9] Aldın ne bolg'an bolsa, ja'ne bolar.
Ne qılıng'an bolsa, ja'ne qaytalanar.
Quyash astında hesh qanday jan'a na'rse joq+.
[10] Qanday da bir na'rse bar ma: «Qaran'lar, mınaw jan'alıq-g'o», – dep ayta alg'anday?
Biraq ol na'rse de a'yyemnen, bizlerden a'sirler aldın bar edi.
[11] Burın bolg'anlar eske alınbas,
Keleshekte bolatug'ınlar da olardan keyingiler arasında eske alınbas+.

Danalıq izlewdin' paydası joq

[12] Men, Wazshı, Erusalimde İzrail patshası edim. [13] O'zimdi aspan astında islenip atırg'an na'rselerdin' ha'mmesin danalıq penen izertlewge ha'm u'yreniwge bag'ıshladım. Qudaydın' adam balasına bergen ju'gi qanday awır!+ [14] Men quyash astında islenip atırg'an barlıq islerdi

ko'rdim: olardın' ha'mmesi biyhuda, ha'mmesi samaldın' izinen
quwg'ang'a uqsaydı eken.
15 Qıysayg'an mort na'rseni du'zetip bolmas,
Joq na'rseni sanap bolmas+.

16 Men o'zime o'zim bılay dedim: «Mine, men ullılıqta ha'm danalıqta
Erusalimde o'zimnen aldın biylik etkenlerdin' ha'mmesinen de ilgerilep,
ozıp kettim. Mol danalıq ha'm bilimdi iyelep aldım»+. 17 Men o'zimdi
danalıqtı biliwge, ja'ne aqılsızlıq penen aqmaqlıqtı biliwge bag'ıshladım.
Sonda bunın' da samaldın' izinen quwg'ang'a uqsaytug'ının tu'sindim.
18 Ko'p bilgen sayın, qapashılıq ta ko'beyer.
Ko'p tu'singen sayın, da'rt te asıp barar+.

Keypi-sapanın' biyhudalıg'ı

2 [1] Men o'zime: «Qa'ne, endi ra'ha'tlenip, kewil-xoshlıq etip
ko'reyin», – dedim. Biraq ol da biyhuda eken. [2] Men ku'lki haqqında:
«Aqılsızlıq», – dedim, al kewil-xoshlıq haqqında: «Ne keregi bar?» –
dedim+. [3] Danalıg'ım basshılıg'ında denemdi sharap penen sınap ko'riw
ushın aqmaqlıqqa beriliwdi sheshtim. Usılayınsha, adamlar aspan
astındag'ı qısqa o'mirinde nelerdi islese paydalı bolatug'ının bilmekshi
boldım.
[4] Men ullı isler isledim: o'zime u'yler qurdım, ju'zim bag'ların
o'sirdim,+ [5] bag'lar ha'm sulıw tog'aylar jarattım, ol jerlerge tu'rli miywe
ag'ashların otırg'ızdım,+ [6] Ag'ashlardı suwg'arıw ushın hawızlar qurdım,
[7] qul ha'm shorılar satıp aldım, u'yimde tuwılg'an qul ha'm shorılarım da
bar edi, iri ha'm mayda mallarım da sonshelli ko'p edi. Mennen aldın
Erusalimde jasag'anlardın' hesh birinde bunshelli ko'p mal bolmag'an.
[8] O'zime gu'mis ha'm altın jıynadım, patshalardan ha'm wa'layatlardan
g'a'ziyne topladım, hayal ha'm erkek qosıqshılarg'a iye boldım, erkekke
unaytug'ın sulıw toqallardı alıp kewlimdi xoshladım+. [9] Solay etip, men
ullılıqqa erisip, o'zimnen aldın Erusalimde jasag'anlardın' ha'mmesinen
asıp tu'stim. Danalıg'ım da meni ta'rk etpedi+.
[10] Ko'zim tu'sip, unatqannın' hesh qaysısınan bas tartpadım.
Kewlim ku'segen na'rsege shek qoymadım.
Qılg'an ha'r bir isimnen kewlim xosh boldı.
Pu'tkil miynetime berilgen pay usı boldı.
[11] Biraq o'z qollarım menen islegen islerime,
Qılg'an ha'mme miynetlerime qarasam,
Bulardın' ha'mmesi biyhuda, samaldın' izinen quwg'anday na'rse ekenin,
Quyash astında hesh qanday paydalı na'rse joq ekenin ko'rdim+.

Danalıq ha'm aqılsızlıq

[12] Sonnan keyin, ja'ne danalıq, aqılsızlıq ha'm aqmaqlıqtın' ne ekenin
ko'rmekshi boldım.
Patsha miyrasxorı a'lle qashan islengen islerden basqa neler isley alar edi?
[13] Jaqtılıqtın' qaran'g'ılıqtan jaqsıraq bolg'anı sıyaqlı,
Danalıqtın' da aqılsızlıqtan jaqsıraq ekenin ko'rdim.
[14] Dana ju'rer jolın biler,
Al aqılsız qaran'g'ılıqta ju'rer.

Biraq men ekewinin' de o'mirinin' aqıbetinin' birdey ekenin tu'sindim+.
15 Sonda men ishimnen bılay dedim: «Aqılsızdın' basına ne tu'sse, menin'
basıma da sol tu'sedi.
Onda ju'da' aqıllı bolıwdın' ne keregi bar?»
Ja'ne o'zime o'zim: «Bul da biyhuda», – dedim.
16 Aqılsız da, dana da,
Uzaq este saqlanbaydı,
Ekewi de tez arada umıtıladı.
Dana da aqılsız benen birdey o'lim ko'rmey me+?
17 Usılayınsha men o'mirdi jek ko'rdim.
Sebebi quyash astında islengen ha'r bir is mag'an ju'da' qayg'ılı ko'rindi.
Ha'mmesi biyhuda, samaldın' izinen quwg'anday na'rse eken.

Miynettin' biyhudalıg'ı

18 Men quyash astında islegen pu'tkil miynetimdi jek ko'rdim. Sebebi
olardı o'zimnen keyingi adamg'a qaldırıwım kerek edi+. 19 Ol dana bola
ma, aqılsız bola ma, kim biledi? Biraq ol menin' quyash astında miynet
etip, aqıl menen eriskenlerimnin' ha'mmesine iyelik qıladı. Bul da
biyhuda. 20 Sonlıqtan men quyash astında islegen barlıq miynetlerime
ashına basladım. 21 Adam danalıg'ı, bilimi ha'm uqıbı menen miynet etedi,
keyin bulardın' ha'mmesi, tap onın' payı sıyaqlı bularg'a hesh miyneti
sin'begen adamg'a qalıwı kerek boladı. Bul da biyhuda, bul – ullı azap!
22 Quyash astında islegen miynetinen ha'm urınıwlarınan adam nege
erisedi? 23 Onın' barlıq ku'nleri da'rtke, jumısları qayg'ıg'a tolı, ha'tte,
ju'regi tu'nde de tınıshlanbaydı. Bul da biyhuda+.
24 Adam ushın iship-jewden, islegen miynetinen ra'ha'tleniwden artıq
na'rse joq eken. Bulardın' da Qudaydan berilgenine ko'zim jetti+. 25 Aqırı,
Ol bermese, kim jey aladı, kim ra'ha'tlene aladı? 26 O'zine ılayıqlı
bolg'anlarg'a Quday danalıq, bilim ha'm quwanısh beredi. Al
gu'nakarlarg'a bolsa, baylıq arttırıp jıynaw isin tapsıradı. Son'ınan O'zine
ılayıqlı bolg'an adamlarg'a onın' jemisin beredi. Bul da aqılg'a sıymaydı,
bul da samaldın' izinen quwg'anday na'rse+.

Ha'r na'rsenin' waqtı bar

3 [1] Ha'r na'rsenin' o'z ma'ha'li bar, quyash astındag'ı ha'r istin' o'z
waqtı bar.
[2] Tuwılıwdın' da, o'liwdin' de o'z waqtı bar.
Egiwdin' de, egisti jıynawdın' da o'z waqtı bar+.
[3] O'ltiriwdin' de, shıpa beriwdin' de o'z waqtı bar,
Buzıwdın' da, qurıwdın' da o'z waqtı bar.
[4] Jılawdın' da, ku'liwdin' de o'z waqtı bar,
Joqlaw aytıp jılawdın' da, oyıng'a tu'siwdin' de o'z waqtı bar+.
[5] Tas atıwdın' da, onı jıynawdın' da o'z waqtı bar,
Qushaqlasıwdın' da, onnan o'zin tıyıwdın' da o'z waqtı bar.
[6] İzlewdin' de, jog'altıwdın' da o'z waqtı bar,
Saqlap qoyıwdın' da, taslap jiberiwdin' de o'z waqtı bar.
[7] Jırtıwdın' da, tigiwdin' de o'z waqtı bar,
U'ndemewdin' de, so'ylewdin' de o'z waqtı bar+.
[8] Su'yiwdin' de, jek ko'riwdin' de o'z waqtı bar,
Urıstın' da, tınıshlıqtın' da o'z waqtı bar.

[9] Jumısshı islegen miynetinen qanday payda tabadı+? [10] İnsanlardın'
ter to'giwi ushın, Quday bergen awır jumıslardı ko'rdim+. [11] Quday
ha'mme na'rseni o'z waqtında a'jayıp etip jarattı. Ol adamlarg'a da'wirdi
tu'siniw mu'mkinshiligin berdi. Sonda da adam Qudaydın' islegen islerin
basınan aqırına deyin tu'sine almaydı+. [12] Adam ushın o'mirde
ra'ha'tlenip jasawdan ha'm jaqsılıq islewden artıq hesh na'rsenin' joq
ekenin bildim+. [13] Eger adam iship-jese ha'm o'z miynetinin' ra'ha'tin
ko'rse, bul og'an Qudaydan berilgen sıy+. [14] Ja'ne de, Quday islegen ha'r
bir istin' ma'n'gige o'zgermeytug'ının bildim. Onnan hesh na'rse alınıp,
og'an hesh na'rse qosılmaydı. Quday adamlardın' O'zinen qorqıwı ushın
usılay isledi.
[15] Ha'zir ne bolsa, o'tmishte de sol boldı,
Keleshekte bolatug'ınlar ha'zir de bolıp atır,
Quday bolıp o'tkenlerdi ja'ne qaytarar+.
[16] Men quyash astında mına na'rseni:
A'dalat qarar tabıwı tiyis orında nızamsızlıqtı, a'dillik iske asıwı tiyis
orında jawızlıqtı ko'rdim.

17 Sonda men ishimnen: «Quday jaqsını da, jamandı da hu'kim qıladı.
Ol ha'r bir na'rse ha'm ha'r bir is ushın hu'kim qılatug'ın waqıt
belgilegen», – dedim+.
18 Ja'ne, adamlar tuwralı ishimnen bılay dedim: «Quday adamlardın'
o'zlerinin' de haywanlarday ekenin ko'rsetiwi ushın, olardı sınaydı»+.
19 Adamlardın' basına tu'sken na'rse haywanlardın' da basına tu'sedi:
adamlar da o'ledi, haywanlar da o'ledi. Ekewinde de birdey jan bar,
adamnın' haywannan u'stinligi joq. Awa, ha'mmesi biyhuda+. 20 Ekewi de
bir jerge baradı, topıraqtan jaratılg'an, topıraqqa qaytadı+. 21 Adam
balasının' ruwxı joqarıg'a ko'terile me, haywannın' ruwxı to'menge, jer
astına kire me, bunı kim biledi? 22 Sonda men adam ushın o'z miynetinen
ra'ha't'leniwden basqa jaqsı na'rsenin' joq ekenin tu'sindim. Onın' payına
tiygen na'rse usı. O'zinen keyin bul du'nyada ne bolatug'ının og'an kim
ko'rsete aladı+?

Du'nyadag'ı qıyınshılıqlar

[1] Men quyash astında bolıp atırg'an eziwshiliklerdi ko'rdim:
Ja'birlengenlerdin' ko'z jasların ko'rdim,
Olardı jubatıwshı joq edi.
Ku'sh eziwshiler ta'repinde edi.
Al ezilgenlerge ta'selle beriwshi de joq+.
[2] Sonda men o'lip ketken marhumlardın' jag'dayının',
Tirilerdin' jag'dayınan jaqsıraq ekenin tu'sindim+.
[3] Biraq ele tuwılmag'anlar,
Bular ekewinen de baxıtlıraq.
Olar quyash astında islenip atırg'an jawız islerdi ko'rmedi+.

[4] Men ja'ne adamnın' pu'tkil miyneti ha'm istegi jetiskenligi adamlar arasında qızg'anısh tuwdıratug'ının ko'rdim. Bul da biyhuda, bul da samaldın' izinen quwg'ang'a uqsaydı.
[5] Aqılsız qolların qawsırıp alıp, o'zinin' etin o'zi jeydi+.
[6] Tınıshlıq penen alıng'an bir uwıs zat,
Samaldın' izinen quwıp, awır miynet etip tapqan bir qosıwıs zattan jaqsıraq+.

Jalg'ızlıqtın' biyhudalıg'ı

[7] Men quyash astında ja'ne bir biyhudalıqtı ko'rdim:
[8] Bir jalg'ız baslı adam bar edi.
Onın' perzenti de, tuwısqanı da joq edi.
Ol tınım tappay miynet eter,
Ko'zleri de baylıqqa toymas edi.
Ol o'zinen: «Men kim ushın miynet etip,
O'zimdi ra'ha't'leniwden mahrum etip atırman?» – dep soramaydı.
Bul da biyhuda, awır bir da'rt+.

[9] Birewden ekew jaqsı,
Olar miynetine jaqsı sıy aladı.
[10] Eger birewi qulasa, ekinshisi turg'ızadı.
Al eger jalg'ız adam qulasa,
Onı turg'ızatug'ın adam bolmaydı.
[11] Eki adam birge jatsa, jıllı jatadı.

Al jalg'ız jatqan adam qalay jılınadı+?
12 Eger birew jalg'ız bolsa, jen'iler,
Ekew bolsa, qarsı tura alar.
U'sh jipten esilgen arqan teginlikte u'zilmes.

Joqarılawdın' biyhudalıg'ı

13 Berilgen ken'eske qulaq aspaytug'ın aqılsız g'arrı patshadan, jarlı,
biraq aqıllı jigit jaqsıraq. 14 Sonday jigit patshalıqta jarlı bolıp tuwılıp,
qamaqxanada otırg'an bolsa da, ol qamaqxanadan shıg'ıp, patsha bolıp
ko'teriliwi mu'mkin+. 15 Men quyash astında jasap atırg'an ha'r bir
adamnın' patshanın' ornına otırg'an sonday jigittin' izine ergenin ko'rdim.
16 Onın' izine ergen xalıq esap-sansız bolsa da, keyingi urpaqlardın' og'an
kewli tolmaydı. Awa, bul da biyhuda, bul da samaldın' izinen quwg'ang'a
uqsaydı.

Quday menen qarım-qatnas

17 Qudaydın' U'yine barg'anda, qa'demin'di oylap bas! Ol jerge islegen
jamanlıg'ının' parqına barmaytug'ın aqılsızlar sıyaqlı tek qurbanlıq beriw
ushın barg'annan go're, tın'law ushın barg'an jaqsıraq+.

[1] Tilin' so'ylewge asıqpasın.
Qudaydın' aldında so'z so'ylewge ju'regin' asıqpasın.
Quday aspanda, sen bolsan', jerdesen'.
Sonlıqtan ga'pin' qısqa bolsın+.
[2] Mashqala ko'p bolg'anda, adam ko'p tu's ko'retug'ını sıyaqlı,
Ko'p so'ylegende, aqılsızlıq ju'zege keledi+.
[3] Qudayg'a wa'de bersen', onı orınlawdı keshiktirme. Ol aqılsızlardı unatpaydı. Al sen wa'den'di orınla+. [4] Wa'de berip, orınlamag'annan go're, wa'de bermegenin' jaqsıraq+. [5] Tilin'nin' seni gu'nag'a baslawına jol qoyma ha'm Qudaydın' ruwxaniyine: «Wa'de berip, qa'te qıldım», – deme. So'zlerin' menen Qudaydın' g'a'zebin keltirme. Bolmasa, Ol qolların' menen islegen islerin'di joq qıladı+. [6] Ko'p so'ylew de, ko'p tu's ko'riw de paydasız. Jaqsısı, Qudaydan qorq!+

Baylıqtın' biyhudalıg'ı

[7] Eger sen bir jerde jarlıg'a zulımlıq qılınıp, a'dillik ha'm haqlıqtın' ayaq astı etilip atırg'anın ko'rsen', bug'an hayran bolma. Sebebi ha'meldardın' u'stinen qadag'alawshı u'lkeni bar, al olardın' u'stinen qadag'alawshı olardan da u'lkeniregi bar+. [8] Ha'r bir adam jerdin' o'nimine o'sh, ha'tte, patsha da atızdan alıng'an o'nimnen o'zinin' payın aladı.
[9] Puldı su'ygen, pulg'a toymas,
Baylıqtı su'ygen baylıqqa toymas.
Bul da biyhudalıq.
[10] Mal-da'wlet ko'beyse, olardı isletiwshiler de ko'beyedi.
Sonda baylıqtın' iyesi o'z baylıg'ına telmirip, qızıqsınıp qarawdan basqa ne payda tabadı?
[11] Jumısshı az jese de, ko'p jese de tınısh uyıqlaydı.
Al baydı baylıg'ı uyqıdan mahrum qıladı.

[12] Men quyash astında ja'ne bir qayg'ılı waqıyanı ko'rdim:
Jıynalg'an baylıq iyesine zıyan keltirdi+.
[13] Bul baylıq a'wmetsizligi sebepli joq bolıp ketti,
Ulı tuwılg'anda,
Ulına hesh na'rse qaldıra almadı.
[14] Adam anadan qalay jalan'ash tuwılg'an bolsa,
Bul du'nyadan da solay ketedi.

İslegen miynetinin' jemisinen
Hesh na'rseni de qollarına alıp kete almaydı+.
15 Mınaw da awır qayg'ılı na'rse:
Adam qalay kelgen bolsa, solay ketedi.
Onda qurı dalag'a miynet etiwdin' ne keregi bar+?
16 Ol o'mir boyı nanın qaran'g'ılıqta jeydi,
Qıyınshılıqtı, kesellikti ha'm ashıwshaqlıqtı bastan keshiredi.
17 Men insan ushın jaqsı ha'm a'jayıp na'rse – bul Qudaydın' o'zine bergen qısqa o'miri ishinde iship-jew, quyash astında islegen barlıq miynetinin' ra'ha'tin ko'riw ekenin bildim. İnsang'a tiygen pay – usı.
18 Eger Quday adamg'a mal-mu'lik ha'm baylıq berse, og'an usı na'rselerden paydalanıwg'a, o'z u'lesin alıp, miynetinen ra'ha'tleniwge jol ashsa, onda bul Qudaydan berilgen sıy+. 19 Quday onın' ju'regin quwanıshqa toltırıp qoyg'anlıqtan, bunday adam qansha o'miri ketip, qanshası qalg'anlıg'ı tuwralı kem oylaydı.

Adamlar ushın ne jaqsı?

6 [1] Men quyash astında adamlar arasında bolıp turatug'ın, awır bir
apattı ko'rdim:+ [2] Quday adamg'a baylıq, mal-mu'lik, ataq-abıray
beredi. Ol kewli ku'segeninin' ha'mmesine iye boladı. Biraq Quday og'an
sonın' qızıg'ın ko'riwge imkaniyat bermeydi ha'm bulardın' barlıg'ı
basqag'a buyıradı. Bul da biyhuda, bul – qayg'ılı bir da'rt+.
[3] Eger bir adamnın' ju'z balası bolsa ha'm ol uzaq o'mir su'rse, biraq ol
o'mirdin' ra'ha'tin ko'rmese ha'm o'ligin ko'mgendey adam bolmasa, onda
men o'li tuwılg'an bala onnan baxıtlıraq der edim+. [4] O'li tuwılg'an bala
biykarg'a du'nyag'a kelip, qaran'g'ılıq ishinde du'nyadan o'tedi, atı da
qaran'g'ılıqqa ko'miledi. [5] Ol, ha'tte, quyashtı ko'rgen de, bilgen de joq.
Biraq o'li tuwılg'an balanın' jag'dayı sol adamnın' jag'dayınan jaqsıraq.
[6] Sol adam, ha'tte, mın' jıldan eki ret o'mir su'rse de, ra'ha't ko'rmeydi.
Ba'ri bir ha'mme de bir jerge barmay ma?
[7] Adamnın' barlıq miyneti qarındı toydırıw ushın,
Biraq ashko'zlikten kewil toymaydı+.
[8] Dananın' aqılsızdan qanday artıqmashlıg'ı bar?
Jarlıg'a o'mirde o'zin qalay tutıwdı bilgeninen ne payda+?
[9] O'zin'de joqtı ku'segennen, barg'a qanaat etken jaqsıraq.
Ol da biyhuda, ol da samaldın' izinen quwg'anday na'rse.

[10] Bar na'rsenin' ha'mmesine a'lle qashan at qoyılg'an.
Adamnın' da ta'g'diri belgili.
Hesh kim o'zinen ku'shli bolg'an menen qasarısa almaydı+.

[11] So'z ko'p bolsa, biyhudalıq ko'beyer.
Bunnan adamg'a ne payda+?
[12] Saya sıyaqlı o'tip ketetug'ın o'mirinin' ma'nissiz ku'nlerinde adam
ushın nenin' jaqsı ekenin kim biledi? O'zinen keyin quyash astında ne
bolatug'ının adamg'a kim ayta aladı+?

Danalıq

[1] Jaqsı at qımbatbaha a'tir mayınan,
O'lim ku'ni bolsa, tuwılg'an ku'nnen jaqsıraq+.
[2] Toy berip atırg'an u'yge barg'annan,
Joqlaw aytılıp atırg'an u'yge barg'an jaqsıraq.
Ha'mmenin' o'miri o'lim menen juwmaqlanadı.
Adam tiri waqtında bunı ju'rekte saqlasın+.
[3] Qayg'ı ku'lkiden jaqsıraq.
Qayg'ı o'mirden bahalı sabaq beredi+.
[4] Dananın' oyı joqlaw aytılıp atırg'an u'yde,
Aqılsızdın' oyı toylap atırg'an u'yde.
[5] Dananın' keyiwi,
Aqılsızdın' maqtawınan jaqsıraq+.
[6] Haqıyqattan da aqılsızdın' ku'lkisi
Qazan astında jang'an otınnın' sıtırlısına uqsaydı.
Bul da biyhuda.

[7] Basqalardı ja'birlew dananı aqılınan ayırar,
Para ju'rekti azg'ırar+.

[8] Tamamlaw baslawdan jaqsıraq,
Sabırlılıq menmenlikten jaqsıraq+.
[9] Ashıwlanıwg'a asıqpa,
Ashıw aqılsızlardın' ju'regine uya saladı.

[10] «Ne ushın o'tmishim bu'ginimnen jaqsı edi?» – dep sorama.
Bul soraw danalıqqa ta'n emes.

[11] Danalıq miyras sıyaqlı jaqsı,
Ol quyashtı ko'rip turg'an ha'r bir adam ushın paydalı.
[12] Baylıq adamdı qalay qorg'asa,
Danalıq ta adamdı solay qorg'aydı.
Biraq bilimnin' artıqmashlıg'ı mınaw:
Danalıq o'z iyesinin' o'mirin saqlaydı.

13 Qudaydın' islerine na'zer sal.
Ol qıysaytqan na'rseni kim du'zete aladı+?
14 Jaqsı ku'nlerin'de onnan ra'ha'tlen,
Jaman ku'nlerin'de mınag'an oy juwırt:
Adam erten' ne bolatug'ının bile almawı ushın,
Jaqsı ku'ndi de, jaman ku'ndi de Quday jaratqan.

15 Men usı biyhuda o'mirim dawamında ha'mme na'rseni ko'rdim:
Haq adam a'dil bola tura, erte o'lip ketedi,
Al jaman adam jaman bola tura, uzaq o'mir su'redi+.
16 Sonlıqtan asa a'dil de, asa dana da bolma.
O'zin'di o'zin' qurtıwdın' ne keregi bar?
17 Ha'dden tıs jaman da, aqılsız da bolma.
A'jelin' jetpey, o'liwdin' ne keregi bar+?
18 Birewin tut,
Ekinshisinen de qol u'zbe.
Qudaydan qorqqan adam ekewin de basshılıqqa aladı.

19 Danalıq dananı qalanın' on hu'kimdarınan da ku'shlirek qıladı+.
20 Jer betinde ba'rqulla jaqsılıq islep,
Hesh gu'na qılmay ju'rgen a'dil adam joq+.

21 Adamlar aytıp atırg'an ha'mme so'zlerge dıqqat awdara berme,
Bolmasa qulın'nın' o'zin'di jamanlap atırg'anın esitip qalıwın' mu'mkin+.
22 O'zin'nin' de basqa adamlardı,
Ko'p ma'rte jamanlag'anın'dı ishin' biledi.

23 Bulardın' ha'mmesin danalıg'ım menen sınap ko'rdim.
O'zime o'zim: «Dana bolaman», – dedim.
Biraq danalıq mennen alıs edi.
24 Danalıq* degen na'rse,
Ju'da' uzaq ha'm ju'da' teren'de.
Onı kim taba aladı+?
25 Men danalıqtı ha'm barlıqtın' mazmunın izlep tabıwg'a, izertlep, teren'
tu'siniwge o'zimdi bag'ıshladım.

Jawızlıqtın' aqılsızlıq, aqılsızlıqtın' telbelik ekenin bilmekshi boldım+.

[26] Ja'ne men mınaday hayaldı o'limnen de ashshı dep taptım:
Onın' o'zi – duzaq, ju'regi tor, al qolları kisen.
Qudayg'a unamlı bolg'an adam onnan qashadı,
Al gu'nakar og'an tutqın boladı+.

[27] Mine, men mınanı u'yrendim, – deydi Wazshı.
– Ko'p na'rseni izertlep,
Mınanı tu'sindim:
[28] Ju'regim ele izlegen na'rsesin taba almadı:
Mın'nan bir haq erkekti taptım,
Biraq birde bir haq hayaldı taba almadım.
[29] Men tek mına na'rseni an'ladım:
Quday adamdı haq etip jarattı,
Biraq adamlar ju'da' ko'p nadurıs oy-qıyallarda+.

[1] Haqıyqıy dana kimge uqsaydı?
Ha'mme na'rsenin' ma'nisin kim tu'sine aladı?
Danalıq adamnın' ju'zin jaynatadı,
Onın' betindegi qatallıqtı jumsartadı.

Patshag'a boysının'lar

[2] Men bılay deymen: patshanın' aytqanlarına qulaq sal, sebebi Quday
og'an ant ishken+. [3] Patshanın' aldınan ketiwge asıqpa ha'm patshag'a
qarsı til biriktiriwshilerge qosılma. Ol qa'legeninin' ha'mmesin isley
aladı+. [4] Patshanın' so'zinde qu'diret bar, hesh kim og'an: «Siz ne islep
atırsız?» – dep aytpaydı+.
[5] Buyrıqtı orınlag'anlar zıyan ko'rmeydi.
Dana adam durıs na'rseni islew waqtın da, jolın da biledi.
[6] Ha'r bir istin' o'z waqtı ha'm qag'ıydası bar.
Sonday bolsa da, adam ushın qıyınshılıqtı ko'teriw ju'da' awır.
[7] Keleshekte ne bolatug'ının adam bilmeydi,
Bunın' qalay bolatug'ının og'an kim ayta aladı?
[8] Hesh kimnin' samaldı uslap alıp, og'an biylik etiwge ku'shi jetpegenligi
sıyaqlı,
O'lim ku'ni u'stinen biylik etiwge de hesh kimnin' ku'shi jetpeydi.
Urıstan qashıwg'a bolmaytug'ınlıg'ı sıyaqlı,
Jawızlıq ta jawızlıq islewshi adamdı ta'rk etpeydi.

[9] Men bulardın' ha'mmesin ko'rdim ha'm quyash astında bolıp atırg'an
ha'mme na'rsege dıqqat awdardım: adam adamg'a hu'kimdarlıq etken
waqıtta, bir-birine zıyan keltirgenin ko'rdim+. [10] Keyin jaman adamnın'
qalay jerlengenin ko'rdim. Muxaddes orıng'a kelip-ketip ju'rgen sol
adamlar o'zleri jamanlıq qılg'an qalada maqtaw aldı. Bul da biyhuda.
[11] Jınayat ushın tez jaza berilmese, adam balasının' ju'regi jamanlıq
islewge qumar boladı. [12] Gu'nakar ju'z ma'rte gu'na islep, uzaq o'mir su'rse
de, Qudaydan qorqqanlardın' ha'm Onın' aldında hadal ju'rgenlerdin'
jaqsılıq ko'retug'ının anıq bilemen. [13] Al jaman adam Qudaydan
qorqpag'anı ushın jaqsılıq ko'rmeydi ha'm onın' sayag'a uqsag'an o'miri
uzaq bolmaydı+.
[14] Jer betinde aqılg'a sıymaytug'ın mınaday na'rse de bar: geyde a'dil
adamlar jaman adamlarg'a tiyisli bolg'an jazanı aladı, al a'dil adamlarg'a

tiyisli hu'rmetti jaman adamlar aladı. Men: «Bul da biyhuda, tu'siniksiz
na'rse», – deymen+. 15 Sonlıqtan men kewil ko'teriwdi artıq ko'rdim.
Quyash astında adam ushın iship-jep, kewil ko'teriwden artıq baxıt joq.
Quyash astında Qudaydın' adamg'a bergen o'miri dawamında islegen
miynetinen og'an qalatug'ını usı+.

16 Men o'zimdi danalıqtı biliwge ha'm jer betinde ku'ni-tu'ni uyqı
ko'rmey islenip atırg'an islerdi tu'siniwge bag'ıshladım+. 17 Sonda men
Qudaydın' ha'mme islerine oy juwırttım. Hesh kim quyash astında bolıp
atırg'an na'rselerge tu'sinbeydi. Ol qansha urınsa da, bug'an erise almaydı.
Dana adam bunı biletug'ının aytsa da, ol bunın' tu'bine jete almaydı+.

Adamlar Qudaydın' qolında

9 [1] Solay etip, bulardın' ha'mmesin u'yrenip, mına juwmaqqa keldim:
a'diller, danalar ha'm olar islegen ha'r bir is Qudaydın' qolında. Olardı
Quday unata ma, unatpay ma, bunı adam bilmeydi. [2] Ha'r bir adamnın'
aqıbeti birdey boladı. A'dil adam menen jawız adamnın' da, jaqsı adam
menen jaman adamnın' da, hadal adam menen haram adamnın' da,
qurbanlıq beretug'ın adam menen qurbanlıq bermeytug'ın adamnın' da
aqıbeti birdey boladı.
Jaqsı adamg'a ne bolsa, gu'nakarg'a da sol boladı.
Ant ishkenge ne bolsa, ant ishiwden qorqqang'a da sol boladı+.
[3] Quyash astında bolıp atırg'an islerdin' ha'mmesinin' ishinde qayg'ılısı
mınaw: ha'mmenin' ta'g'diri birdey. Adamlardın' ju'regi jawızlıqqa tolg'an
ha'm olar o'mir su'rgen da'wirinde aqmaqlıq isleydi. Keyin olar o'lilerdin'
janına ketedi. [4] Biraq tiri ju'rgen ha'r bir adam ushın u'mit bar. Awa, o'li
arıslannan tiri iyt jaqsı.
[5] Tiriler o'letug'ının biledi,
Al o'liler hesh na'rseni bilmeydi.
Olarg'a artıq sıy joq,
Olar endi hesh eske alınbaydı+.
[6] O'lgenlerdin' su'yispenshiligi, jek ko'riwshiligi,
Qızg'anıshları a'lle qashan o'tip ketti.
Olar quyash astında bolıp atırg'an na'rselerge,
Endi aralasa almaydı.
[7] Endi barıp, shadlıq penen nanın'dı jep, quwanısh penen sharabın'dı
ish. Quday usı islerin'di maqullaydı+. [8] Kiyimlerin'iz ha'rdayım taza
bolsın, basın'ızdan a'tir arımasın. [9] Quyash astında Quday o'zin'e bergen
qısqasha o'mirin'nin' pu'tkil jumbaqlı ku'nlerin su'yikli hayalın' menen
ra'ha'tte o'tker. O'mirden ha'm quyashtın' astında islegen miynetin'nen
sag'an berilgen pay usı boladı. [10] Qolın'nan ne na'rse kelse, ha'mmesin bar
ku'shin' menen isle. Sen baratug'ın jerde, yag'nıy o'liler ma'kanında jumıs
ta, oy-pikir de, bilim de, danalıq ta joq+.
[11] Quyash astında men ja'ne bir na'rseni ko'rdim:
Jarısta ju'yrik,
Urısta ku'shli jen'e bermeydi eken.
Danag'a – mal-mu'lik,

Aqıllıg'a – baylıq,
Uqıplıg'a – hu'rmet ba'rqulla nesip ete bermeydi eken.
Biraq olardın' ha'mmesi ushın ele waqıt ha'm u'mit bar.

12 Adam o'z waqtın bilmeydi.
Torg'a tu'sken balıq ha'm duzaqqa tu'sken qus sıyaqlı,
Adam da ku'tilmegende baxıtsızlıqqa ushıraydı+.

Danalıq aqılsızlıqtan jaqsıraq

13 Quyash astında men danalıqtan ja'ne bir mısal ko'rdim. Ol mag'an
a'hmiyetli bolıp ko'rindi. 14 İshinde azg'ana adam jasaytug'ın kishkene bir
qala bar edi. Ku'shli bir patsha ol jerge kelip, onı qamal qıldı ha'm qalanı
basıp alıw ushın, onın' qarsısına u'lken bekinis qurdı. 15 Biraq sol qalada
jarlı bolsa da, dana bir adam jasaytug'ın edi. Ol o'z danalıg'ı menen bul
qalanı qutqarıp qaldı. Degen menen, keyin bul jarlı adamdı hesh kim eske
almadı. 16 Sonda men o'zime o'zim: «Danalıq ku'shten artıq. Biraq jarlı
adamnın' danalıg'ına kewil bo'lip, onın' so'zlerin tın'lamaydı eken», –
dedim+.
17 Dananın' a'lpayım aytqan so'zi,
Aqılsızlar ishindegi basshının' baqırıp aytqan so'zlerinen jaqsıraq.
18 Danalıq urıs qurallarınan jaqsıraq,
Biraq bir aqılsız ko'p jaqsılıqtı joqqa shıg'aradı+.

[1] A'tir mayg'a tu'sip o'lgen shıbınlar a'tir maydı buzadı,
Sol sıyaqlı, hu'rmetli adamnın' azg'ana aqılsızlıg'ı onın' danalıg'ı menen abırayına zıyan keltiredi.
[2] Dananın' ju'regi durıs jolg'a,
Aqılsızdın' ju'regi teris jolg'a talpınadı.
[3] Aqılsız qanday joldan ju'rmesin, Og'an ba'ri bir aqıl jetispeydi.
Ol o'zinin' aqılsızlıg'ın ha'mmege ko'rsetedi.
[4] Eger hu'kimdarın'nın' g'a'zebi sag'an qaray lawlasa,
Ornın'nan turıp, ketip qalma.
Kishipeyillik u'lken qapashılıqlardı da bastıra aladı+.

[5] Quyash astında ja'ne bir jawızlıqtı ko'rdim.
Ol hu'kimdar islegen qa'telik edi:
[6] Aqılsızlar joqarı lawazımlarg'a otırıp,
Hu'rmetli adamlar* to'mende otıradı.
[7] Men ja'ne atqa mingen qullardı,
Qulday bolıp, jayaw ju'rgen basshılardı ko'rdim+.

[8] Shuqır qazg'annın' o'zi sol shuqırg'a tu'sedi,
Diywaldı buzg'andı jılan shag'adı+.
[9] Tas qashag'an adamdı taslar jaraqatlaydı,
Ag'ash jarg'andı ag'ash jaraqatlawı mu'mkin+.

[10] Topır baltanı qayramasa,
Ko'p ku'sh sarp etiledi.
Biraq tabısqa erisiw ushın, danalıqtın' paydası ko'p.

[11] Eger jılan sıyqırlanbastan burın shag'ıp alsa,
Onda jılan sıyqırlawshının' ne keregi bar+?

[12] Dananın' awzınan jag'ımlı so'zler shıg'adı,
Al aqılsız o'z so'zi menen o'zin nabıt qıladı+.
[13] Onın' so'zinin' bası – aqılsızlıq,
Aqırı – aqmaqlıq.
[14] Aqılsız ko'p so'yleydi,

Biraq adam keleshekte ne bolatug'ının bilmeydi.
Adam o'lgennen keyin ne bolatug'ının kim ayta aladı+?

15 Aqılsızdın' jumısı o'zin sharshatadı,
Ol qalag'a baratug'ın joldı da bilmeydi.

16 Ha'y, patshası jas bolıp,
Ha'meldarları azannan baslap zıyapat quratug'ın el, ha'siret shegesen'!
17 Al patshası hasıl tuqımnan shıqqan,
Ha'meldarları tek ma'slik etiw ushın emes,
Al ku'sh toplaw ushın kerek waqtında zıyapat beretug'ın el baxıtlı!+

18 Erinsheklikten tamnın' to'besi oyılar,
Jalqawlıqtan to'beden suw o'ter.
19 Zıyapat adamnın' kewlin ko'terer,
Sharap o'mirge quwanısh alıp keler,
Al aqsha ha'mme mu'ta'jlikti qanaatlandırar+.

20 Patshanı, ha'tte, ishin'nen bolsa da, jamanlama,
Hu'rmetli adamdı* to'sekte jatıp ta, g'arg'ama.
Sebebi aspandag'ı quslar xabar tasır,
Qanatlı barlıqlar so'zin'di jetkizer+.

Keleshekti oyla

1 [1] Nanın'dı basqalarg'a bergende, qıynalmay ber,
Sonda ku'nler o'tip, ol o'zin'e qaytıp keler.*
[2] Barın'nan jeti yamasa segiz adamg'a pay ber,
Jer betinde qanday apatshılıq bolajag'ın bilmeysen'.
[3] Bultlar toyıng'anda,
Jer betine jawın jawdıradı.
Terek qublag'a qaray qulasa da, arqag'a qaray qulasa da,
Ol qulag'an jerinde qaladı.
[4] Samal qattı esse, tuqım seppes,
Bult qoyıw bolsa, zu'ra'a'tin ormas.

[5] Samaldın' qay jaqtan esetug'ının ha'm qursaqtag'ı balanın' su'yeginin'
qalay payda bolatug'ının bilmeytug'ının' sıyaqlı,
Ha'mme na'rseni isleytug'ın Qudaydın' islerin de bile almaysan'+.

[6] Azanda tuqım sep,
Keshte de qolın' bos turmasın.
Olardın' qaysısının' o'nimli bolatug'ının bilmeysen'.
Anawsı ma, mınawsı ma?
Ba'lkim ekewi de jaqsı o'nim berer.

[7] Jaqtılıq tatlı,
Quyashtı ko'riw ko'zge jag'ımlı.
[8] Adam qansha ko'p jasasa da,
Ba'rqulla quwanıp jasasın.
Biraq qaran'g'ı ku'nlerdin' bar ekenin de umıtpasın.
Olar da az emes.
Ne ju'z bermesin, ba'ri de biyhuda.

Jaslıqtın' qa'dirin bil

[9] Ha'y, o'spirim! Jaslıq shaqta kewil ko'ter.
Jaslıq shag'ın'da ju'regin' seni shadlıqqa bo'lesin.
Kewlin' ku'segen, ko'zin' qa'legen na'rseni isle.

Biraq bulardın' barlıg'ı ushın, Qudaydın' seni hu'kim qılatug'ının bilip
qoy+.
10 Sonlıqtan ju'rekten qayg'ını quwıp,
Denen'nen azaptı alıp tasla.
Balalıq ta, jaslıq ta tez o'tip ketedi.

2 [1] Qayg'ılı ku'nler, yag'nıy aqırg'ı ku'nler kelip:
«Men olardan hesh ra'ha't tappadım», – dep aytpasın'nan aldın,
Jaslıq shag'ın'da Jaratıwshın'dı eske al!+
[2] Quyash, jarıqlıq, ay ha'm juldızlar gu'n'girtlenip,
Jawın izinen ja'ne qara bultlar qaplamastan aldın,
Onı eske al!+
[3] Sol ku'n kelgende,
U'ydi qorg'aytug'ınlar qaltıraydı,
Ku'shliler iyiledi,
Digirman tartıwshılar az qalg'anlıqtan, isin toqtatadı,
Terezeden sırtqa qaraytug'ınlardı gu'n'girt tartadı.
[4] Ko'shege qarag'an qapılar jabıladı,
Digirmannın' sestin esitpeytug'ın boladı.
Qus sestinen oyanadı,
Biraq sayrag'anın zorg'a esitedi+.
[5] Ba'lentlikten qorqatug'ın bolıp qaladı,
Ko'shege shıg'ıwg'a ju'reksinbeydi,
Badam ag'ashı aq tu'ske enedi,
Shegirtke su'yretilip qaladı,
Hesh bir miywe qushtarlıq oyatıwg'a ja'rdem bermeydi.
Adam o'zinin' ma'n'gilik u'yine kirejaq,
Ko'she joqlaw aytıp jılag'anlarg'a tolıp ketedi+.

[6] Sonlıqtan gu'mis shınjır u'zilip,
Altın kese sınbastan,
Bulaq basındag'ı gu'ze qıyrap,
Qudıq u'stindegi suw tartqısh u'zilmesten,+
[7] Topıraqtan islengen denen' jerge qaytpastan,
Quday bergen ruwxın' da Qudayg'a qaytpastan burın,
O'zin'di Jaratqandı eske al!+
[8] Biyhuda, biyhuda! – deydi Wazshı, – Ha'mmesi biyhuda!+

Son'g'ı so'z

[9] Wazshı dana adam bolıp g'ana qoymay, bilgenlerin xalıqqa da u'yretti.
Ol ko'plegen naqıl-maqallardı oy eleginen o'tkizip, izertledi ha'm qayta

islep, ornı-ornına qoydı+. 10 Wazshı teren' ma'nili so'zlerdi izledi, ol
haqıyqat so'zlerin durıs jazdı.
11 Danalardın' so'zleri shopannın' ushlı tayag'ına, jıynalg'an naqıl
so'zler bekkem qag'ılg'an shegege uqsaydı. Bul so'zler bir Shopan
ta'repinen berilgen+. 12 Bulardan tısqarı, balam, mınalardı bilip qoy: ko'p
kitap jazıwdın' shegi joq, ko'p kitap oqıw deneni sharshatadı+.
13 Ha'mme na'rse aytıldı, endi juwmaqtı tın'layıq:
Qudaydan qorq, Onın' buyrıqların orınla!
Bul ha'r bir adamnın' parızı+.
14 Quday ha'r bir isti,
Jasırın islengen jaqsı-jaman islerdin' ha'mmesin hu'kim qıladı+.

---

* 7.24 So'zbe-so'z: Bolmıs.

* 10:6 So'zbe-so'z: Baylar.

* 10:20 So'zbe-so'z: Baydı.

* 11:1 So'zbe-so'z: Nanın'dı suwg'a tasla, Sebebi ko'p ku'nler o'tip, onı
ja'ne tabasan'.

+ 1:1 Waz 1:12, Waz 7:27, Waz 12:8-10

+ 1:2 Ayup 7:6, Zab 38:6-7, Zab 143:4, Waz 8:8, Rim 8:20

+ 1:3 Waz 2:11, Waz 3:9, Waz 5:15

+ 1:4 Zab 103:5, Zab 118:90

+ 1:5 Zab 18:6

+ 1:7 Zab 103:8-9

+ 1:8 Hkm 27:20

+ 1:9 Waz 3:15

+ 1:11 Waz 2:16

+ 1:13 Waz 2:26, Waz 3:10

+ 1:15 Waz 7:13

+ 1:16 3Pat 3:12, 3Pat 4:29, Waz 2:9

+ 1:18 Waz 12:12

+ 2:2 Hkm 14:13

+ 2:4 3Pat 7:1, Qsq 8:11

+ 2:5 Qsq 4:16

+ 2:8 3Pat 9:28, 3Pat 10:10, 3Pat 10:14, 3Pat 11:3

+ 2:9 3Pat 3:12, 1Jln 29:25, Waz 1:16

+ 2:11 Waz 1:3, Waz 3:9, Waz 5:15

+ 2:14 Zab 48:11, Waz 3:19, Waz 9:2

+ 2:16 Waz 1:11

+ 2:18 Zab 38:7, Zab 48:11

+ 2:23 Ayup 14:1

+ 2:24 Waz 3:12-13, Waz 5:18, Waz 8:15, Waz 5:18

+ 2:26 Waz 1:13

+ 3:2 Evr 9:27

+ 3:4 Rim 12:15

+ 3:7 Jar 37:29, Amo 5:13

+ 3:9 Waz 1:3, Waz 2:11, Waz 5:15

+ 3:10 Jar 3:19, Waz 1:13, Waz 2:26

+ 3:11 Waz 8:17

+ 3:12 Waz 2:24

+ 3:13 Waz 2:24, Waz 5:19

+ 3:15 Waz 1:9

+ 3:17 Mat 16:27, 2Kor 5:10

+ 3:18 Zab 48:13, Zab 48:21, Zab 72:22

+ 3:19 Zab 48:11, Waz 2:14, Waz 9:2

+ 3:20 Jar 3:19, Waz 12:7

+ 3:22 Waz 2:24

+ 4:1 Waz 9:11, Joq 1:2, Ayup 35:9, Waz 5:7

+ 4:2 Ayup 3:22, Waz 7:1

+ 4:3 Ayup 3:16, Waz 6:3

+ 4:5 Hkm 6:10-11, Hkm 24:33-34

+ 4:6 Hkm 15:16

+ 4:8 Waz 1:8

+ 4:11 3Pat 1:2

+ 4:14 Jar 41:14, Jar 41:41-43

+ 4:17 İysh 1:12, 1Pat 15:22, Hkm 15:8

+ 5:1 Mat 6:7

+ 5:2 Hkm 10:19

+ 5:3 Zab 49:14

+ 5:4 Leb 5:4, San 30:3, Nzm 23:21, Hkm 20:25

+ 5:5 Elsh 5:4

+ 5:6 Waz 12:13

+ 5:7 Ayup 35:9, Waz 3:16, Waz 4:1

+ 5:12 Waz 6:1

+ 5:14 Ayup 1:21

+ 5:15 Waz 1:3, Waz 2:11, Waz 3:9

+ 5:18 Waz 2:24

+ 6:1 Waz 5:12

+ 6:2 Zab 16:14, Zab 72:7, Luk 12:20

+ 6:3 İysh 14:20, Erm 8:2, Ayup 3:16, Waz 4:3

+ 6:7 Hkm 16:26

+ 6:8 Waz 2:15

+ 6:10 Waz 1:10, Waz 3:15, Ayup 9:32, İysh 45:9, Rim 9:20

+ 6:11 Waz 5:2

+ 6:12 Ayup 8:9, Ayup 14:2

+ 7:1 Hkm 22:1, Waz 4:2

+ 7:2 Zab 89:12

+ 7:3 Mat 5:4, Luk 6:21, 2Kor 7:10

+ 7:5 Hkm 15:31-32

+ 7:7 Nzm 16:19, Hkm 17:8

+ 7:8 Hkm 14:29

+ 7:13 Ayup 12:14, Waz 1:15

+ 7:15 Waz 8:14

+ 7:17 Hkm 10:27

+ 7:19 Hkm 21:22, Waz 9:16, Waz 9:18

+ 7:20 3Pat 8:46, 2Jln 6:36, Zab 142:2, Hkm 20:9, Yaqp 3:2, 1Yuxn 1:8-10, Rim 3:10

+ 7:21 Hkm 30:10

+ 7:24 Ayup 28:12

+ 7:25 Waz 1:17

+ 7:26 Hkm 5:4, Hkm 22:14, Hkm 23:27

+ 7:29 Jar 1:27, Jar 3:6-7

+ 8:2 3Pat 2:43

+ 8:3 Waz 10:4

+ 8:4 Ayup 9:12, Dan 4:32

+ 8:9 Waz 3:16, Waz 4:1

+ 8:13 Ayup 14:2, Waz 6:12

+ 8:14 Waz 7:15

+ 8:15 Waz 2:24

+ 8:16 Zab 126:2

+ 8:17 Waz 3:11

+ 9:2 Ayup 9:22, Zab 48:11, Waz 2:14, Waz 3:19, Ayup 9:22

+ 9:5 Ayup 14:21, Zab 30:13, Zab 87:13, İysh 26:14

+ 9:7 Waz 2:24

+ 9:10 Zab 6:6, İysh 38:18

+ 9:12 Hkm 7:23

+ 9:16 Waz 7:19

+ 9:18 Eshu 7:1

+ 10:4 Waz 8:3

+ 10:7 Hkm 19:10

+ 10:8 Zab 7:16, Hkm 26:27

+ 10:9 Nzm 19:5

+ 10:11 Erm 8:17

+ 10:12 Zab 63:8, Hkm 18:7

+ 10:14 Hkm 15:2

+ 10:17 Hkm 31:4

+ 10:19 Biy 9:13, Zab 103:15, Waz 7:12

+ 10:20 Shıg' 22:28

+ 11:5 Zab 138:15

+ 11:9 Waz 2:10, Waz 9:7, Ayup 31:7, Waz 12:14, 2Kor 5:10

+ 12:1 2Pat 19:35

+ 12:2 İysh 5:30

+ 12:4 Zab 140:3, Erm 25:10

+ 12:5 Ayup 17:13, İysh 14:18

+ 12:6 İysh 30:14

+ 12:7 Jar 2:7, Jar 3:19, Zab 89:4, Waz 3:20, San 16:22, Ayup 34:14-15

+ 12:8 Waz 1:2

+ 12:9 3Pat 4:31, Hkm 1:1

+ 12:11 Zab 22:1, Zab 79:2, Yuxn 10:11

+ 12:12 Waz 1:18

+ 12:13 Nzm 6:2, Waz 5:6

+ 12:14 1Kor 4:5, Waz 11:9, 2Kor 5:10, Rim 2:15-16

Qosıqlar qosıg'ı

1 2 3 4 5 6 7 8

1

[1] Sulaymannın' en' jaqsı qosıg'ı.

Qız:

Su'y meni, erinlerin' menen su'y!
Muhabbatın' sharaptan da tatlı!+
[2] A'tir mayın' qanday xosh iyisli!
Atın' da to'gilgen a'tir kibi, Sonın' ushın qızlar su'yedi seni!+
[3] Meni o'zin' menen alıp ket, asıg'ayıq, Shahzadam meni otawına aparsın!

Jawanlar:

Senin' menen quwanıp, shadlanamız, Muhabbatın'dı sharaptan da zıyada dep ta'riyipleymiz.

Qız:

Mina'sipsen' sen qızlardın' muhabbatına+.
[4] Erusalim qızları, Men qara torıdan kelgen sulıwman.
Kedar shatırlarında qaraman, Sulaymannın' perdelerindey go'zzalman+.
[5] Qara torı bolg'anıma qaraman', Quyash qarayttı meni.
Ag'a-inilerim mag'an ashıwlanıp, Meni ju'zimzarg'a qarawıl qılıp qoydı.
O'zimnin' ju'zimzarıma qaray almadım.
[6] Su'yiklim, aytshı, su'riwin'di qay jerde bag'asan'?
Tu'ste onı qay jerde tınıqtırasan'?
Nege senin' dosların'nın' su'riwleri arasınan, Betine perde jamılg'an buzıqlarday, Seni izlep, sergizdan bolıwım kerek+?

Jigit:

[7] Ha'y, go'zzallar go'zzalı!
Bilmesen', su'riwlerdin' izi menen ju'r, Shopanlardın' shatırlarının' janında, Ilaqların'dı baq+.
[8] Faraonnın' arbasına jegilgen, Baytalg'a megzetemen seni, su'yiklim!+
[9] Tag'ınshaqlar bet a'lpetin'e, Monshaqlar moynın'a qanday jarasqan!
[10] Sag'an gu'mis penen a'sheko'ylengen, Altın tag'ınshaq sog'ıp beremiz+.

Qız:

[11] Shahzadam o'z dasturxanı a'tirapında otırg'anda, Nard a'tirim xosh iyisin tarattı+.

12 Su'yiklim men ushın, Ko'kireklerim ortasında jatırg'an, Mirra* tolı
qaltashag'a megzeydi+.
13 Su'yiklim men ushın, En-Gediydegi ju'zim bag'ındag'ı, Qına gu'linin'
da'stesine megzeydi+.

Jigit:

14 Qanday go'zzalsan', su'yiklim!
Go'zzalsan', qumırı ko'zlim+.

Qız:

15 Qanday sımbatlısan', su'yiklim!
Ju'da' su'ykimlisen'!
Jatag'ımız jasıl maysazar.
16 Kedrler u'yimizdin' to'besi bolsa, Sa'rwi ag'ashları shertegimiz+.

Qız:

[1] Men Sharon nargizimen, Oypatlıqlar lalasıman+.

Jigit:

[2] Qızlar arasında menin' su'yiklim, Tikenler arasındag'ı lalag'a megzer.

Qız:

[3] Jigitler arasında menin' su'yiklim, Tog'ay ag'ashları arasındag'ı alma ag'ashına megzer.
Sayasında otırıw mag'an ra'ha't bag'ıshlar, Miywesinin' da'mi awzımnan ketpes+.
[4] Ol meni zıyapat u'yine alıp keldi, Meni muhabbatı menen qapladı.
[5] Kishmishler menen meni ku'shke toltır, Almalar menen janlandır.
Sebebi ıshqı da'rtinde janbaqtaman+.
[6] Onın' shep qolı basım astında, On' qolı menen meni aymalaydı+.
[7] Erusalim qızları!
Jeyran ha'm jabayı suwınlar haqı jalbarınaman: Muhabbattın' o'zi oyanbag'ansha, Ishqını oyatpan' ha'm qozg'aman'+.
[8] Mınaw su'yiklimnin' dawısı!
Ol tawlardan sekirip, To'beshiklerden atlap kiyatır.
[9] Su'yiklim jeyrang'a yamasa jas suwıng'a megzer.
Mine, ol diywalımız artında turıp, Terezelerden u'n'ilip, A'ynektin' ko'zlerinen sıg'alar+.
[10] Su'yiklim mag'an bılay dedi: «Tur, su'yiklim, go'zzalım, Ju'r, birge keteyik!
[11] Qara, qıs ta o'tti, Jawın da tındı.
[12] Jerde gu'ller ashılıp, Qosıq aytatug'ın waqıt keldi.
U'lkemizde qumırının', Hawazı esitilip tur+.
[13] A'njir g'oza shıg'ardı.
Ju'zim shaqaları gu'llep, Xosh iyisin shashıp tur.
Tur, su'yiklim, go'zzalım, Ju'r, birge keteyik!»

Jigit:

[14] Jartastın' jarıg'ına, Tawlardın' shın'larına jasırıng'an qumırım!
Jamalın'dı ko'rset, dawısın'dı esiteyin.
Dawısın' jag'ımlı, jamalın' go'zzal+.

15 Bizge tu'lkilerdi, Ju'zimzarlardı wayran etip atırg'an, Tu'lkisheklerdi
uslap berin'.
Ju'zim bag'larımız gu'l ashpaqta.

Qız:

16 Su'yiklim meniki, men de onıkimen.
Ol lalalar arasında sayranlap ju'rer+.
17 Kesh tu'sip, ko'len'ke uzayg'ansha, Qaytıp kel, su'yiklim, Sa'nli
tawlardag'ı jeyranday, Yamasa jas suwınday shapqıla!+

Qız:

[1] Tu'n boyı to'segimde jatıp, Qa'lbimnin' ashıg'ın an'sadım, An'sadım,
biraq onı taba almadım+.
[2] Endi turıp, qalanı aylanayın, Ko'she ha'm maydanlar boylap, Qa'lbimnin'
ashıg'ın izleyin.
Onı izledim, biraq taba almadım.
[3] Qalanı aylanıp ju'rgen saqshılar, Meni ko'rip qaldı. Olardan men: «Menin'
qa'lbimnin' ashıg'ın ko'rmedin'iz be?» – dep soradım+.
[4] Olardın' janınan ketiwim menen, Qa'lbimnin' ashıg'ın taptım.
Onı qoltıqlap uslap, Anamnın' u'yine, Mag'an ha'miledar bolg'an bo'lmege,
Alıp kelgenimshe, jibermedim+.
[5] Erusalim qızları!
Jeyran ha'm jabayı suwınlar haqı jalbarınaman: Muhabbattın' o'zi
oyanbag'ansha, Ishqını oyatpan' ha'm qozg'aman'+.

Qurbı-qurdaslar:

[6] Sawdagerlerdin' barlıq xosh iyisli a'tirlerinen islengen, Mirra ha'm xosh
iyisli tu'tetkini an'qıtıp, Buwdaqlag'an tu'tindey ko'terilip, Sho'lden
shıg'ıp kiyatırg'an kim eken+?
[7] Qaran'lar, Sulaymannın' tasımalı taxtı!
Qasında alpıs batırı, İzraildın' ma'rt jawıngerleri bar.
[8] Ha'mmesi qılısh asıng'an, Urıs ta'jiriybesine iye.
Tu'ngi qa'wipke qarsı, Ha'r birinin' qılıshı belinde+.
[9] Patsha Sulayman Lebanondag'ı kedr ag'ashınan, O'zine tasımalı taxt
isletken.
[10] Onın' baqanların gu'misten, Arqasın altınnan isletip, Otırg'ıshın shım
qızıl tawar menen qaplatqan.
İshin Erusalim qızları shın kewilden bezegen.
[11] Sion qızları, sırtqa shıg'ın'lar!
Toyı ku'ni, Ju'regi shadlıqqa tolg'an ku'ni, Anası basına kiydirgen, Tajına
qaran'lar!

Jigit:

[1] Qanday go'zzalsan', su'yiklim, go'zzalsan'!
Ju'zin'degi perde astındag'ı ko'zlerin', Qumırının' ko'zlerine megzeydi.
Shashların' Gilad tawlarınan tu'sip kiyatırg'an, Qara eshkiler su'riwindey
tawlanıp turadı+.
[2] Qırqıp, shomıldırıp shıg'arılg'an, Qoy su'riwindey appaq senin' tislerin'.
Ha'r birinin' sın'arı bar, Hesh biri jalg'ız emes+.
[3] Qırmızı sabaqtay erinlerin', Awzın' sonday a'jayıp.
Japqısh astındag'ı ju'zin'nin' alması, Anardın' yarımınday qıp-qızıl+.
[4] Moynın' tik qurılg'an, Dawıttın' minarasına megzeydi, Og'an mın' qalqan
asılg'an, Ha'mmesi batırlar qalqanı.
[5] Lalazarda otlap ju'rgen qos suwıng'a, Egiz jeyrang'a uqsaydı qos anarın'+.
[6] Kesh tu'sip, ko'len'ke uzayg'ansha, Mirra tawına, Xosh iyisli shayırlar bar
to'bege baraman+.
[7] Su'yiklim, sen sonday go'zzalsan', Hesh jerin'de minin' joq!
[8] Lebanonnan menin' menen birge kel, kelinshegim, Lebanonnan menin'
menen birge kel!
Amana to'besinen, Senir, yag'nıy Xermon to'besinen, Arıslanlar inlerinen,
Qaplanlar ma'kanlag'an tawlardan asıp kel+.
[9] A'zizim, kelinshegim, ju'regimdi biylep aldın', Janarın'nın' bir qarawı,
Monshag'ın'nın' bir danası menen, Ju'regimdi biylep aldın'+.
[10] Muhabbatın' qanday tatlı, a'zizim, kelinshegim!
Muhabbatın' sharaptan, A'tirin'nin' xosh iyisi, Barlıq xosh iyisli zatlardan
la'zzetli!+
[11] La'blerin'nen pal tamadı, kelinshegim, Pal menen su't bar tilin' astında.
Kiyimlerin'nin' jag'ımlı iyisi, Lebanonnın' xosh iyisindey+.
[12] A'zizim, kelinshegim, sen bir qapısı jabıq bag', Awzı jabıq qudıq, mo'r
basılg'an bulaqsan'.
[13] Sen – jaqsı miywe beretug'ın, Anar bag'ısan'.
Bul bag'da qına ha'm nard bar+.
[14] Awa, bul bag'da nard ha'm shafran, Xosh iyisli qamıs ha'm koritsa, Ha'r
tu'rli xosh iyisli terekler, Mirra ha'm aloe, A'lwan tu'rli, en' jaqsı xosh
iyisli o'simlikler o'sedi.
[15] Sen bag' bulag'ısan', Taza suw qudıg'ı, Lebanon tawlarının' ag'ar
suwısan'+.

Qız:

16 Oyan, ha'y, arqa samalı!
Kel, qubla samalı!
Bag'ımda esip, onın' xosh iyisin tarat!
Su'yiklim o'z bag'ına kelip, Onın' saylandı miywelerinen jesin+.

Jigit:

[1] Men bag'ıma kirdim, a'zizim, kelinshegim.
Mirra ha'm xosh iyisli zatlarımdı jıynayman.
Palımdı uyası menen jeymen, Sharabımdı, su'timdi ishemen.

Qurbı-qurdaslar:

Jen'ler, doslar, ishin'ler!
İship, la'zzet alın', ha'y, ashıqlar!+

Qız:

[2] Uyıqlap jatsam da, kewlim sergek.
Tın'lap ko'r! Su'yiklim esik qag'ıp tur: «Esikti ash, a'zizim, su'yiklim,
Qumırım, minsiz sulıwım!
Ho'l bolg'an basım shıqtan, Shashlarım tu'ngi ızg'ardan»+.
[3] Men sheshinip qoydım, Qalay ja'ne kiyinemen?
Ayaqlarımdı juwıp qoydım, Qalay ja'ne patas qılaman?
[4] Su'yiklim esik tesiginen qolın suqqanda, Ju'regim tolqınlanıp ketti.
[5] Turdım su'yiklime qapı ashpag'a, Qollarımnan mirra tamdı,
Barmaqlarımnan aqtı mirra, Esiktin' ildirgishine.
[6] Su'yiklime esik ashtım, Biraq ol ketip qalg'an eken.
Onın' ketip qalg'anına, ju'regim ezildi.
Onı izledim, taba almadım, Shaqırdım, juwap bermedi+.
[7] Qalanı aylanıp ju'rgen saqshılar, Meni uslap alıp, urıp, jaraqatladı, Sol
diywal saqshıları, Menin' jawlıg'ımdı sheship tasladı+.
[8] Erusalim qızları! Sizlerge jalbarınaman: Eger su'yiklimdi ushıratsan'ız,
Aytın'lar, ıshqıdan qa'stemen men+.

Qurbı-qurdaslar:

[9] Su'yiklin'nin' basqalardan nesi artıq, Ha'y, go'zzallar go'zzalı?
Bizlerge jalbarınatug'ınday, Su'yiklin'nin' basqalardan nesi artıq+?

Qız:

[10] Su'yiklim menin' qızıl ju'zli, quwatlı, On mın' adamnın' arasında ayırılıp
turar.
[11] Bası sap altınnan, Shashları buyra, G'arg'aday qara.
[12] Ko'zin'nin' qarashıqları suw jag'asında, Su'tke shomılıp, la'zzetlenip
otırg'an, Qos qumırıg'a uqsaydı+.

13 Shekeleri a'tir taratıp turg'an, Gu'l bag'ına uqsaydı.
Erinleri mirra tamıp turg'an, Lala gu'lge uqsaydı.
14 Qolları sarı yaqıt tag'ılg'an, Altın hasag'a uqsaydı.
Denesi lazurit tasları menen qaplang'an, Pil su'yeginen islengen buyımg'a uqsaydı.
15 Ayaqları altın tu'bekke ornatılg'an, Mramor su'tinge uqsaydı.
Tu'r-tu'si Lebanon tawlarına uqsaydı, Kedr ag'ashlarınday sawlatlı.
16 Tili shiyrin, Qa'ddi-qa'wmeti kelisken.
Usı menin' su'yiklim, usı menin' dostım, Ha'y, Erusalim qızları!

Qurbı-qurdaslar:

[1] Su'yiklin' qayda ketti, Ha'y, go'zzallar go'zzalı?
Ol qay ta'repke ketti?
Onı senin' menen birge izleyik+.

Qız:

[2] Su'yiklim o'z bag'ına, Jupar iyisli gu'l bag'ına, Bag'da su'riwin bag'ıwg'a, Lala gu'ller teriwge ketti+.
[3] Men su'yiklimdiki, su'yiklim meniki.
Su'riwin lala gu'ller arasında bag'adı ol+.

Jigit:

[4] Su'yiklim, sen Tirsa qalasınday go'zzalsan', Erusalimdey su'ykimlisen', Bayraq ko'tergen la'shkerlerdey aybatlısan'.
[5] Ko'zlerin'di alıp qash mennen, Olar meni bende qılmaqta.
Shashların' Gilad tawlarınan tu'sip kiyatırg'an, Qara eshkiler su'riwine uqsaydı+.
[6] Qırqıp, shomıldırıp shıg'arılg'an, Qoy su'riwindey appaq senin' tislerin'.
Ha'r birinin' sın'arı bar, Hesh biri jalg'ız emes+.
[7] Japqısh astındag'ı ju'zin'nin' alması, Anardın' yarımında qıp-qızıl+.
[8] Patshanın' alpıs hayalı, seksen toqalı, Sansız jas qızları bar.
[9] Biraq menin' qumırım, minsiz sulıwım – ten'siz.
Ol anasının' da ten'sizi, Onı tuwg'annın' erkesi.
Qızlar onı ko'rip, baxıtlı deydi, Hayallar ha'm toqallar onı maqtaydı.

Qurbı-qurdaslar:

[10] Tan'day atqan, Ayday sulıw, ku'ndey jarqırag'an, Bayraq ko'tergen la'shkerlerdey aybatlı, Kim eken bul?

Qız:

[11] Oypatlıqtag'ı ko'klemzardı ko'riw ushın, Ha'm de ju'zim putaları bu'rtik jardı ma, Anar ag'ashları gu'lledi me dep, Usılardı ko'riw ushın, men g'oza tog'ayına bardım+.
[12] Bilmedim, qa'lbim meni biylep alıp, Xalqımnın' aqsu'yeklerinin' arbasına mindirdi.

Qurbı-qurdaslar:

[1] Qayt, shulamlı qız, izge qayt!
Seni bir ko'reyik, izge qayt!

Qız:

Qız-jigitler arasında ayaq oyıng'a tu'sip atırg'anday, Ne ushın meni ko'rejaqsız?

Jigit

[2] Qanday sulıw sandal kiygen ayaqların', Ha'y, hasılzadanın' qızı!
Domalaq bo'kselerin' zergerdin', Qolınan shıqqan ga'whar mısalı.
[3] Kindigin' ba'rqulla xosh da'mli sharapqa tolı, Domalaq kese mısalı.
Belin' lalalar menen oralg'an, Biyday u'yindisi mısalı.
[4] Qos anarın' qos suwın, Egiz jeyran mısalı+.
[5] Moynın' pil su'yeginen qurılg'an minaraday, Ko'zlerin' Bat-Rabbim da'rwazası janındag'ı, Xeshbon ha'wizlerindey.
Murnın' Damaskke qarap turg'an, Lebanon minarasınday.
[6] Basın' Karmel tawınday tik bolıp, İlpildegen shashların' shım qızıl, Patsha shashların'a tutqın boldı.
[7] Qanday sulıwsan', qanshelli su'ykimlisen', Ishqım ketken su'ykimli jamalın'a!
[8] Turpatın' palma ag'ashına, Qos anarın' onın' solqım-solqım jemisine megzeydi.
[9] Men: «Bul palmag'a o'rmeleyin, Uslayın miyweli shaqaların», – dedim.
Anarların' ju'zim solqımlarınday, Demin' almanın' iyisindey jupar,
[10] Erinlerin' en' jaqsı sharapqa uqsar.

Qız:

Bul sharap su'yiklime, Onın' uyıqlap atırg'an erinlerine qaray aqsın.
[11] Men su'yiklimdikimen, Ol da meni qumsaydı+.
[12] Ju'r su'yiklim, atızg'a barayıq, Tu'ndi qına gu'lleri arasında o'tkereyik.
[13] Erte turıp, ju'zimzarg'a barayıq, Ko'reyik, ju'zim putaları bu'rshik jardı ma, Olardın' gu'lleri ashıldı ma, Anar ag'ashları da gu'lledi me?
Sol jerde ıshqımdı sag'an bag'ıshlayman+.
[14] Ma'rgiya sho'p xosh iyisin an'qıtpaqta, Esigimiz aldında, A'lwan tu'rli jaqsı miyweler bar.

Jan'asın da, eskisin de, Sen ushın saqladım, su'yiklim!

[1] Qa'nekey, tuwısqanımday bolsan' edi, Anamnın' emshegin birge emgen!
Ko'shede ko'rgenimde, su'yer edim, Hesh kim meni ayıplamas edi.
[2] Aldın'a tu'sip, Turmısqa tayarlag'an, Anamnın' u'yine alıp keler edim.
Xosh iyisli sharaptan, Anarlarımnın' suwınan ishkizer edim sag'an+.
[3] Senin' shep qolın' basım astında, On' qolın' menen meni aymalaydı+.
[4] Erusalim qızları, sizlerge jalbarınaman: Muhabbattın' o'zi oyanbag'ansha,
Ishqını oyatpan' ha'm qozg'aman'+.

Qurbı-qurdaslar:

[5] Su'yiklisine su'yenip, Sho'lden shıg'ıp kiyatırg'an kim eken?

Qız:

Alma ag'ashının' astında, Anan' sag'an ha'miledar bolg'an jerde, Ol
tolg'atıp, seni tuwg'an jerde, Men seni oyatıp aldım+.
[6] Sal meni ju'regin'e mo'rdey qılıp, Qolın'a mo'rli ju'ziktey qılıp.
O'ytkeni muhabbat o'limdey qu'diretli, Qumarlıq a'zeldey ku'shli.
Ishqının' otı otlı jalınday janar, Lawlap jang'an jalın kibi+.
[7] Suwlar da muhabbattı o'shire almas, Da'ryalar da onı ag'ızıp kete almas.
Eger adam muhabbat ushın barı-jog'ın berse de, Ol jek ko'rinshi bolıp,
mazaq qılınar edi.

Qızdın' tuwısqanları:

[8] Bizlerdin' kishkene qarındasımız bar, Onın' ele ko'kiregi de shıqpag'an.
Onı ayttırıp kelgen ku'ni, Qarındasımız ushın ne qıla alamız?
[9] Eger ol diywal bolsa, U'stine gu'mis minara qurar edik, Eger ol qapı bolsa,
Onı kedr taxtalar menen jawıp taslar edik.

Qız:

[10] Men o'zim diywalman, Qos anarım minara mısalı, Sol sebepli onın'
ko'zine, Baxıtlı ko'rindim.
[11] Sulaymannın' Baal-Hamonda, Ju'zim bag'ı bar eken, Ol bag'dı
saqshılarg'a tapsırıptı.
Ha'r biri onın' jemisi ushın, Mın' shekel* gu'mis to'lewi kerek eken+.
[12] Mın' gu'mis ten'ge seniki bolsın, ha'y, Sulayman, Eki ju'zi jemisin
qorıg'andiki bolsın.
Al menin' ju'zimzarım o'zimdiki, o'zime tiyisli+.

Jigit:

13 Ha'y, bag'larg'a ma'kan basqan!
Joldaslarım dawısın'dı esitip tur, Dawısın'dı tek men esitetug'ın bolayın.

Qız:

14 Asıq su'yiklim!
Jupar iyisi an'qıg'an tawlardag'ı, Jeyranday yamasa jas suwınday
shapqıla+.

---

* 1:12 **Mirra** – belgili bir tereklerdin' qatqan jeliminen tayarlang'an xosh iyisli na'rse.

* 8:11 **Bir shekel** – 11,4 gr. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

+ 1:1 3Pat 4:32, Qsq 4:10

+ 1:2 Waz 7:1

+ 1:3 Zab 118:32, Zab 44:14-15

+ 1:4 Qsq 2:14, Qsq 4:3, Qsq 6:4, Zab 119:5, İysh 60:7

+ 1:6 Zab 22:1, Zab 79:2, Waz 12:11, Yuxn 10:11

+ 1:7 Qsq 5:9, Qsq 6:1

+ 1:8 2Jln 1:16-17

+ 1:10 Ezk 16:11-14

+ 1:11 Qsq 4:13-14

+ 1:12 Zab 44:9, Yuxn 19:39

+ 1:13 Eshu 15:62, Qsq 4:13

+ 1:14 Qsq 4:1, Qsq 5:12

+ 1:16 İysh 37:24

+ 2:1 1Jln 5:16, Elsh 9:35

+ 2:3 İysh 25:4, İysh 32:2

+ 2:5 Qsq 5:8

+ 2:6 Nzm 33:27, Qsq 8:3

+ 2:7 Qsq 3:5, Qsq 5:8, Qsq 8:4

+ 2:9 2Pat 2:18, Qsq 8:14

+ 2:12 2Pat 23:4

+ 2:14 Zab 73:19, Erm 48:28

+ 2:16 Qsq 7:11, Qsq 6:3

+ 2:17 Qsq 4:6

+ 3:1 İysh 26:9, Qsq 5:6

+ 3:3 Qsq 5:7

+ 3:4 Qsq 8:2

+ 3:5 Qsq 5:8, Qsq 8:4

+ 3:6 Qsq 8:5, Qsq 4:6, Qsq 4:14

+ 3:8 Zab 44:4, Zab 90:5

+ 4:1 Qsq 6:7, Qsq 1:14, Qsq 5:12, Mix 7:14, Qsq 6:5

+ 4:2 Qsq 6:6

+ 4:3 Qsq 6:7

+ 4:5 Qsq 7:4

+ 4:6 Qsq 2:17, Qsq 3:6

+ 4:8 Nzm 3:9

+ 4:9 Qsq 5:1, Qsq 5:2

+ 4:10 Qsq 1:1

+ 4:11 Hkm 24:13

+ 4:13 Qsq 1:11, Qsq 1:13

+ 4:15 Hkm 5:15-18

+ 4:16 Waz 2:5

+ 5:1 Qsq 4:9, Qsq 4:14, Hkm 9:5

+ 5:2 Ayan 3:20

+ 5:6 Hkm 1:28

+ 5:7 Qsq 3:3

+ 5:8 Qsq 2:5, Qsq 2:7, Qsq 3:5, Qsq 8:4

+ 5:9 Qsq 1:7, Qsq 6:1

+ 5:12 Qsq 1:14, Qsq 4:1

+ 6:1 Qsq 1:7, Qsq 5:9

+ 6:2 Qsq 4:16, Qsq 5:1

+ 6:3 Qsq 7:10, Qsq 2:16

+ 6:5 Mix 7:14, Qsq 4:1

+ 6:6 Qsq 4:2

+ 6:7 Qsq 4:3

+ 6:11 Qsq 7:13

+ 7:4 Qsq 4:5

+ 7:11 Qsq 2:16

+ 7:13 Qsq 6:11

+ 8:2 Qsq 3:4, Hkm 9:2, Qsq 5:1

+ 8:3 Qsq 2:6

+ 8:4 Qsq 2:7, Qsq 3:5, Qsq 5:8

+ 8:5 Qsq 3:6

+ 8:6 Erm 22:24, Xag 2:23, Rim 8:35, Hkm 6:34, Nzm 4:24

+ 8:11 Waz 2:4

+ 8:12 Hkm 27:18

+ 8:14 Qsq 2:9, Qsq 2:17

İyshaya payg'ambardın' kitabı

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
		61	62	63	64	65	66		

1 [1] Yahuda patshaları Uzziya, İotam, Axaz ha'm Xizkiya hu'kimdarlıq
qılg'an da'wirde Amos ulı İyshayanın' Yahuda ha'm Erusalim tuwralı
ko'rgen ayanı:+

Jaratqan İyenin' Yahuda xalqına eskertiwi

[2] Ha'y ko'kler, tın'lan'! Ha'y jer, qulaq tu'r!
Jaratqan İye bılay deydi:
«Men balalardı ta'rbiyalap, o'sirdim,
Biraq olar Mag'an qarsı bas ko'terdi+.
[3] Mal o'z iyesin,
Eshek iyesi qoyg'an aqırdı tanıydı.
Biraq İzrail Meni tanımaydı,
Xalqım Meni tu'sinbeydi»+.

[4] Wah, gu'nalı millet,
Jazıg'ı awır xalıq,
Jawızlıq islewshi a'wlad,
Buzg'ın balalar, ha'siret shegesizler!
Sizler Jaratqan İyeni ta'rk ettin'iz,
İzraildın' Muxaddesin mensinbedin'iz,
Og'an arqan'ızdı qarattın'ız.

[5] Ne ushın sizler ele jazalana beresiz?
Nege bas ko'teriwdi dawam ete beresiz?
Basın'ız pu'tkilley jaralang'an,
Ju'regin'iz tolıq ha'lsiregen.
[6] Ayag'ın'ızdın' ushınan basın'ızg'a shekem saw jerin'iz joq,
Tek jaraqatlar, kesikler, ashıq jaralar.
Juwılmag'an, baylanbag'an, may jag'ılmag'an+.

[7] Elin'iz wayran bolg'an,
Qalan'ız janıp ku'l bolg'an.
Jat jerliler ko'z aldın'ızda jerin'izdi talan-taraj eter,
Wayran etip, onı qarabaqanag'a aylandırar+.
[8] Qız Sion jalg'ızlanıp, ju'zim bag'ındag'ı sayaman,
Palız atızındag'ı shertek,

Qamaldag'ı qala sıyaqlı bolıp qalar.
9 Eger A'lemnin' Jaratqan İyesi,
Bizler ushın bir qansha adamdı aman qaldırmag'anda,
Bizler Sodomday bolar,
Gomorag'a megzer edik+.

10 Ha'y, Sodom basshıları,
Jaratqan İyenin' so'zin tın'lan'!
Ha'y, Gomora xalqı,
Qudayımızdın' Nızamına qulaq salın'!+
11 Jaratqan İye bılay deydi:
«Qurbanlıqların'ızdın' ko'p bolg'anınan Mag'an ne payda?!
Jandırılatug'ın qurbanlıqqa bergen qoshqarların'ızg'a,
Semirtilgen malların'ızdın' maylarına a'bden toydım.
Bug'a, toqlı ha'm eshkilerdin' qanınan la'zzet almayman+.
12 Aldıma xızmet etiw ushın kelgenin'izde,
Kim sizlerden bulardın' ha'mmesin alıp keliwdi soradı?
Menin' ha'wlimdi basqılaman',+
13 Artıq ma'nissiz sadaqaların'ızdı usınban'!
Xosh iyisli tu'tetkilerin'iz de Mag'an jerkenishli.
Jan'a ay bayramların'ızdag'ı, Shabbat ku'nlerin'izdegi ha'm basqa da
jıynalısların'ızdag'ı jawızlıqlarg'a taqatım joq+.
14 Jan'a ay bayramın'ızdı ha'm belgilengen bayram ku'nlerin'izdi,
Janım jek ko'redi.
Olar Men ushın ju'k boldı,
Olardı ko'terip ju'riwden sharshadım.

15 Sizler qol jayıp, Mag'an jalbarıng'anın'ızda,
Ko'zimdi sizlerden jasıraman,
Qanshama ko'p duwa etsen'iz de,
Men tın'lamayman.
Qolların'ız qang'a batqan,+
16 Juwının', tazalanın'.
İslegen jawız islerin'izdi ko'zimnen joq qılın',
Jamanlıq qılıwdı toqtatıp,+
17 Jaqsılıq islewdi u'yrenin'!

A'dalatlıqtı izlen',
Eziwshini jolg'a salın',
Jetimdi qorg'an',
Jesirdi jaqlan'»+.

18 Jaratqan İye bılay deydi:
«Kelin'ler, ma'seleni birge talqılayıq!
Gu'naların'ız qıp-qızıl bolsa da,
Olar qarday appaq boladı.
Olar shım qızıl bolsa da,
Aq ju'ndey boladı+.
19 Eger boysınıp, tın'lasan'ız,
Jer o'ndirgen jaqsı na'rselerdi jeysiz+.
20 Al eger qasarısıp, bas ko'tersen'iz,
Sizlerdi qılısh jalmaydı».
Bular Jaratqan İyenin' awzınan shıqqan so'zler+.

Quday Erusalimdi hu'kim etedi

21 Erusalim! Qalayınsha sadıq qala buzıq hayalg'a aylandı?
Ol a'dalatqa tolı edi,
Onda a'dillik ma'kan basqan edi,
Endi bolsa, qanxorlarg'a tolg'an!+
22 Gu'mistey edin' g'awajaqqa aylandın',
Jaqsı sharaptay edin' endi suw aralastı+.
23 Hu'kimdarların' qulaqsızlıq etti,
Urılarg'a sherik boldı.
Olardın' ha'mmesi paranı jaqsı ko'redi,
Sawg'a da'me etedi.
Olar jetimlerdi qorg'amaydı,
Jesirlerdin' arzın tın'lamaydı+.

24 Sonlıqtan İye, A'lemnin' Jaratqan İyesi,
İzraildın' Ku'shli Qudayı bılay deydi:
«Dushpanlarıma g'a'zebimdi to'gip,
Jawlarımnan o'shimdi alaman!+
25 Qolımdı sag'an qarsı ko'terip,

G'awajag'ın'dı siltidey tazartaman,
Barlıq qosımtalardı sennen alıp taslayman+.
[26] Burıng'ıday, biylerin'di qayta tiklep,
Basında bolg'anınday, ma'sla'ha'tshilerin'di qayta qoyaman.
Sonda seni „A'dillik qalası,
Sadıq paytaxt“ dep ataydı»+.

[27] Sion a'dalatlıq penen,
Ta'wbe qılg'an turg'ınları a'dillik penen qutqarıladı.
[28] Biraq o'shegiskenleri ha'm gu'nakarları birge qırıp taslanıp,
Jaratqan İyeni ta'rk etkenler joq qılınadı+.

[29] Zawıqlanıp sıyıng'an kiyeli terebinf ag'ashların'ız ushın uyatqa qalıp,
Sıyınıw ushın o'zlerin'iz saylap alg'an bag'ların'ız ushın shermende
bolasız+.
[30] Sizler japırag'ı to'gilgen terebinf ag'ashına,
Suwsız qalg'an bag'qa uqsaysız+.
[31] Ku'shliler qawıqqa,
Olardın' isleri ushqıng'a aylanadı.
Ku'shliler isleri menen birge janadı,
Bul ottı hesh kim o'shirmeydi+.

2 [1] • Amos ulı İyshayag'a Yahuda ha'm Erusalim haqqında ayan arqalı
bildirilgen so'z mınaw:
[2] Aqırg'ı ku'nlerde Jaratqan İyenin' İbadatxanası turg'an taw,
Tawlardın' en' baslısı,
To'belerdin' en' biyigi boladı,
Pu'tkil milletler og'an qaray ag'ıladı.
[3] Ko'plegen xalıqlar kelip, bılay deydi:
«Ju'rin'ler, Jaratqan İyenin' tawına,
Yaqıptın' Qudayının' İbadatxanasına ko'terileyik.
Ol bizlerge O'z jolların u'yretsin,
Bizler de Onın' soqpaqlarınan ju'reyik».
O'ytkeni Nızam Sionnan,
Jaratqan İyenin' so'zi Erusalimnen shıg'adı+.
[4] Jaratqan İye milletler arasında qazılıq etip,
Ko'plegen xalıqlardın' arızın shesher.
Endi olar qılıshlarınan pazna,
Nayzalarınan oraq sog'ar.
Millet milletke qarsı qılısh ko'termes,
Artıq urısıwdı da u'yrenbes+.
[5] Yaqıptın' urpaqları,
Kelin', Jaratqan İyenin' nurında ju'reyik!+

Jaratqan İyenin' ku'ni

[6] Sen O'z xalqın'dı, Yaqıptın' urpaqların ta'rk ettin',
O'ytkeni olardın' ishi shıg'ıstın' u'rp-a'detlerine tolı.
Olar filistler kibi pal ashadı,
Jat elliler menen qol qısısadı.
[7] Jeri bolsa, gu'mis ha'm altın'g'a tolı,
G'a'ziynesinin' esap-sanı joq.
Eli atlarg'a tolı,
Arbalarının' esap-sanı joq+.
[8] Olardın' jeri butlarg'a tolı,
Olar o'z qollarının' isine,
Barmaqları menen soqqan na'rsege ta'jim etedi+.
[9] İnsan ayaq-astı boldı,

Ha'r biri diz sho'kti,
Quday, olardı keshirme!

10 Jaratqan İyenin' qorqınıshlı qa'ha'rinen,
Onın' saltanatının' ullılıg'ınan,
Jartaslarg'a kirip alın',
Topıraq astına jasırının'+.
11 Adamnın' menmen na'zeri to'men qaratılıp,
Ta'kabbirligi jerge urıladı.
Tek jalg'ız Jaratqan İye sol ku'ni joqarılatıladı+.
12 A'lemnin' Jaratqan İyesinin' bir ku'ni bar,
Sol ku'ni Ol barlıq menmenlerge, ta'kabbirlerge ha'm barlıq
maqtanshaqlarg'a qarsı shıg'ıp,
Olardı jerge uradı.
13 Lebanonnın' barlıq biyik ha'm asqınlag'an kedr ag'ashlarına,
Bashannın' barlıq emenlerine,+
14 Barlıq biyik tawlarg'a,
Barlıq ba'lent to'beshiklerge,
15 Ha'r bir biyik minarag'a,
Ha'r bir bekkem diywalg'a,
16 Barlıq u'lken sawda kemelerine,
Olar ha'wes qılg'an barlıq a'jayıbatlarg'a qarsı turıladı+.
17 Adamzat menmenligi qulatılıp,
İnsan maqtanıshı jerge urıladı.
Tek jalg'ız Jaratqan İye sol ku'ni joqarılatıladı.
18 Butlar birotala joq boladı.
19 Jaratqan İye jerdi la'rzege keltiriw ushın turg'anda,
Onın' qorqınıshlı qa'ha'rinen,
Saltanatının' ullılıg'ınan,
Adamlar jartaslardın' jarıqlarına,
Jerdin' tesiklerine kirip ketedi+.
20 Sol ku'ni adamlar o'zlerinin' sıyınıw ushın islegen,
Gu'mis ha'm altın butların,
Go'r tıshqan ha'm jarg'anatlarg'a taslaydı+.
21 Jaratqan İye jerdi la'rzege keltiriw ushın turg'anda,
Onın' qorqınıshlı qa'ha'rinen,

Saltanatının' ullılıg'ınan qashıp,
Jartaslardın' jarıqlarına,
Tawlardın' tesiklerine kiriw ushın solay isleydi.
22 Demi murnında bolg'an adamzattan u'mit etiwdi toqtatın'!
Ol kim bolıptı+?

Yahuda ha'm Erusalim u'stinen shıg'arılg'an hu'kim

[1] Mine, İye, A'lemnin' Jaratqan İyesi,
Erusalimnen ha'm Yahudadan tirek ha'm su'yenishlerin:
Barlıq nan ha'm suw dereklerin,+
[2] Batırların ha'm jawıngerlerin,
Biylerin ha'm payg'ambarların,
Palkerlerin ha'm aqsaqalların,
[3] Eliwbasıların ha'm abıraylı adamların,
Ma'sla'ha'tshilerin, sheber ustaların ha'm ko'zbaylawshıların tartıp aladı.
[4] Ol bılay deydi:
«Men o'spirimlerdi olarg'a basshı etip qoyaman,
Olarg'a go'dekler hu'kimdarlıq etedi.
[5] Adamlar bir-birine qısım jasap,
Qon'sı qon'sısın ja'birleydi.
Jaslar jası u'lkenlerdi,
Qarapayımlar abıraylılardı sıylamay qoyadı+.
[6] Sonda adamlar o'z a'kesinin' xojalıg'ındag'ı,
Tuwısqanına jabısıp:
– Senin' u'stin'de kiyimin' bar eken,
Sen bizlerge basshı bolıp,
Mına wayran bolg'an u'yindilerdi qol astın'a al! – deydi.
[7] Biraq sol ku'ni ol baqırıp:
– Men jaran'ızdı tan'a almayman!
U'yimde awqat ta, kiyim de joq.
Meni basshı qılıp qoyman'lar, – deydi».

[8] Erusalim qıyradı,
Yahuda quladı.
Olardın' so'zleri ha'm isleri Jaratqan İyege qarsı bolıp,
Onın' saltanatın masqara qıldı.
[9] Ju'z ko'rinisleri o'zlerine qarsı gu'walıq beredi,
Sodom sıyaqlı gu'naların ashıq aytadı, hesh jasırmaydı.
Olar ha'siret shegedi!
Sebebi olar o'z basına o'zleri apat keltirdi+.
[10] A'dillerge aytın', olar jaqsılıq ko'rer,

Olar o'z islerinin' miywesin tatar+.
11 Zalımlar ha'siret shegedi!
Olar jaqsılıq ko'rmes,
Qolı menen islegen isinin' esesin alar.
12 Jas balaları ezer xalqımdı,
Hayalları olarg'a hu'kimdarlıq eter,
Xalqım, jetekshilerin' sizlerdi joldan urdı,
Ju'rer jolın'ızdan adastırdı.

13 Jaratqan İye dawa ashıw ushın ornınan qozg'alıp,
Xalıqlardı hu'kim etiw ushın ayaqqa turdı+.
14 Jaratqan İye O'z xalqının' aqsaqalların ha'm basshıların hu'kim etiwge
kirisip:
«Sizler ju'zimzarlarımdı wayran ettin'iz,
U'ylerin'iz jarlılardan talap alg'an oljag'a tolı+.
15 Sizler nege Menin' xalqımdı ezip,
Jarlılardı qısqıg'a ala beresiz? – deydi»
Bunı Quday, A'lemnin' İyesi aytadı+.

16 Jaratqan İye bılay deydi:
«Sion qızları ta'kabbir,
Murnın aspang'a ko'terip,
Ko'zlerin su'zip ju'redi,
Ayaqlarındag'ı halqaların shın'g'ırlatıp,
Kerilip qa'dem basadı»+.
17 Sonlıqtan Jaratqan İye Sion qızlarının' bas kiyimlerin julıp alıp,
En'begin ashıp taslaydı.
18 Sol ku'ni Jaratqan İye olardın' ayaqlarındag'ı halqalardı,
Shashbawların, yarım ay ko'rinisindegi bezeniw buyımların,+
19 Sırg'aların, bileziklerin, oramalların,
Oraypeklerin, tobıg'ındag'ı shınjırlardı, iyin japqıshların,
A'tir shiyshelerin, tumarların,
20 Mo'r ju'ziklerin, a'rebeklerin,
21 Sa'nli kiyimlerin, jegdelerin, shekpenlerin, shıjlanların,
22 Siyledey juqa kiyimlerin, zıg'ır kiyimlerin, tu'rmelerin, jawlıqların,
Ha'mmesin tartıp aladı.

[23] Sonda a'tirdin' ornın sasıq iyis,
Belbewdin' ornın jip,
A'sheko'ylengen shashtın' ornın taqır bas,
Sa'nli kiyimnin' ornın aza kiyimi,
Sulıwlıqtın' ornın shermendelik tamg'ası basadı.
[24] Erkeklerin'iz qılıshtan o'ledi,
Jawıngerlerin'iz sawash maydanında qaza tabadı.
[25] Sionnın' da'rwazaları jılap, aza tutadı,
Bosap qalıp, paytaxt taqır jerde otırıp qaladı+.

1 Sol ku'ni jeti hayal bir erkekke jabısıp, og'an:
«Bizler o'z nanımızdı jep, o'z kiyimimizdi kiyemiz,
Bizlerdi o'z neken'e alıp,
Shermendelikten qutqarsan' bolg'anı», – deydi.

Erusalimnin' keleshegi

2 Sol ku'ni Jaratqan İye otırg'ızg'an na'l go'zzal ha'm saltanatlı boladı.
Jerdin' miywesi de İzraildın' aman qalg'anlarına maqtanısh ha'm dan'q
boladı+. 3 Sionda qalg'anlar, Erusalimde aman qalg'anlar – Erusalimde tiri
qalıw ta'g'dirine jazılg'an ha'r bir adam «muxaddes» dep ataladı+.
4 İyemiz Sion qızlarının' napa'kligin juwıp taslag'anda, Erusalimde
to'gilgen qandı da hu'kim ruwxı ha'm ot ruwxı menen tazalaydı+.
5 Son'ınan Jaratqan İye Sion tawının' ha'mme ta'repinin' u'stine ha'm ol
jerge jıynalg'anlardın' u'stine ku'ndiz bult ha'm tu'tin, tu'nde jalınlag'an
ottın' jaqtısın jaratadı. Pu'tkil saltanat u'sti qaplang'an bolıp,+ 6 ol
ku'ndizgi ıssıda shatır, dawıl ha'm jawında pana ha'm qorg'anısh boladı+.

Ju'zimzar tuwralı jır

[1] Men su'yiklimnin' ju'zimzarı tuwralı jır aytıp bereyin:
Topırag'ı o'nimdar bir to'bede,
Su'yiklimnin' ju'zimzarı bar edi+.
[2] Ol jerdi awdarıp, tastan tazalap,
Saylandı na'llerdi ekti.
Onın' ortasına gu'zet minarasın ornatıp,
Ju'zim sıg'atug'ın shuqır qazdı.
Ol bag'ınan jaqsı ju'zim ku'tti,
Biraq bag' jabayı ju'zim berdi.

[3] Sonlıqtan su'yiklim bılay deydi:
«Endi, ha'y Erusalim turg'ınları, Yahuda xalqı!
Menin' menen ju'zimzarım ortasında qazılıq etin'.
[4] Ju'zimzarım ushın ja'ne ne qılayın?
Men og'an islemegen ne qaldı?
Men jaqsı ju'zim ku'tken edim,
Ol nege jabayı ju'zim berdi?
[5] Al endi men sizlerge,
Ju'zim bag'ıma ne qılatug'ınımdı aytayın:
Onın' qorg'anların alıp taslayman,
Bag' jalmap jep qoyılsın,
Diywalların buzıp taslayman,
Ol basqılap taslansın+.
[6] Men bag'dı wayran qılaman,
Ol putalmaydı, topırag'ı awdarılmaydı,
Onı shat tiken ha'm jantaq basıp ketedi.
U'stine jawın jawmasın dep, bultqa buyrıq beremen»+.

[7] A'lemnin' Jaratqan İyesinin' ju'zimzarı – İzrail xalqı,
Yahuda xalqı – Onın' otırg'ızg'an su'yikli bag'ı.
Ol a'dalatlıq ku'tti, biraq, qannan basqa hesh na'rse ko'rmedi,
Ol a'dillik ku'tti, biraq japa shekkenlerdin' pa'riyadınan basqa hesh na'rse esitpedi+.

Zulımlıq qılıwshılardın' shegetug'ın ha'sireti

8 U'y u'stine u'y, atız u'stine atız qosıp atırg'anlar, ha'siret shegesizler!
Basqalarg'a jer qaldırmay,
Jer betinde jalg'ız o'zin'iz jasamaqshısızlar+.
9 A'lemnin' Jaratqan İyesinin' mına so'zleri qulag'ıma shalındı:
«So'zsiz, ko'p u'yler wayran qılınadı,
Za'wlim ha'm ko'rkem jaylar iyesiz qaladı.
10 On su'rim jerdegi ju'zimzardan tek bir bat* sharap shıg'adı,
Bir xomer* tuqım tek bir efa* o'nim beredi».

11 Erte tan'da turıp, o'tkir ishimlik izinen quwg'anlar,
Imırt jabılg'ansha sharap iship ma's bolg'anlar, ha'siret shegedi!+
12 Olardın' zıyapatlarında lira ha'm arfa,
Da'p ha'm sırnay shertilip, sharap ishiledi,
Biraq olar Jaratqan İyenin' islerine kewil bo'lmeydi,
Onın' qolları menen jaratılg'anlarg'a itibar bermeydi+.
13 Sonlıqtan xalqım nadanlıg'ı sebepli su'rgin qılınadı;
Abıraylı adamları ashlıqtan o'lip,
Qarapayım xalıq sho'lden qırıladı+.
14 Bug'an qosa, o'liler ma'kanının' ishteyi ashılıp,
Awzın qattı kerip ashadı,
Erusalimnin' abıraylıları ha'm qarapayım xalqı,
Olardın' shawqım-su'renleri ha'm shadlıg'ı sol jerge kiredi+.
15 Adamzat boysındırılıp, ha'r bir adam dize bu'gedi,
Menmennin' ko'zi to'men qaraydı+.
16 Biraq A'lemnin' Jaratqan İyesi a'dalatlıqta ma'rtebege erisip,
Muxaddes Quday a'dillikte O'z muxaddesligin ko'rsetedi.
17 Sonda qoylar o'z jaylawlarındag'ıday jayılıp ju'redi,
Qozılar baylar taslap ketken qarabaqanalar arasında otlaydı.

18 Qılmısın jalg'an qosıp esilgen arqan menen tartıp ju'rgen,
Al gu'nanı arbanın' jibi menen tartıp ju'rgenler, ha'siret shegedi!
19 Ha'tte, olar: «Quday asıqsın, isin tezirek islesin,
Biz de ko'reyik,
İzraildın' Muxaddesinin' maqseti tezirek a'melge assın,
Biz de onı bileyik», – deydi+.

20 Jamandı jaqsı, jaqsını jaman,
Tu'nekti jaqtı, jaqtını tu'nek,
Ashshını mazalı, mazalını ashshı degenler, ha'siret shegedi!+
21 O'zin dana dep sanap,
O'zin aqıllı bilgenler, ha'siret shegedi!+
22 Sharap ishiwde qaharman bolg'anlar,
O'tkir ishimlikti aralastırıp ishiwde batırlar,
23 Para alıp, ayıplını aqlag'anlar,
Haqtı huqıqınan ayırg'anlar ha'siret shegedi!+
24 Ottın' sabandı jalmag'anı,
Jalınnın' pishendi o'rtegeni sıyaqlı,
Olardın' tamırı da shirip keter,
Gu'lleri shan'-tozan' kibi ko'kke suwırılar.
Sebebi olar A'lemnin' Jaratqan İyesinin' Nızamınan ju'z burıp,
İzraildın' Muxaddesinin' so'zin na'zerge ilmedi+.
25 Sol sebepli Jaratqan İyenin' g'a'zebi,
O'z xalqına qarsı lawladı,
Qolın olarg'a qarsı sozıp, jazalaydı.
Sonda tawlar titireser,
Olardın' o'li deneleri taslandı sıyaqlı ko'shelerde jatar.
Sonda da Onın' g'a'zebi basılmas,
Qolı sozılıwın dawam eter+.

26 Ol alıslardag'ı milletlerge belgi berer,
Jer shetinde jasap atırg'anlardı ısqırıp shaqırar,
Mine, olar da tez, asıg'ıp-u'sigip jetip keler+.
27 Birde birewi sharshamaydı, su'rnikpeydi,
Mu'lgimeydi, uyqılamaydı,
Belinen belbewi sheshilmeydi,
Ayaq kiyiminin' bawı u'zilmeydi.
28 Olardın' oqları ushqırlang'an,
Oq jayları tartılg'an,
Atlarının' tuyaqları shaqmaq tasqa,
Arbalarının' do'n'gelekleri quyıng'a megzer+.
29 Olardın' aqırıwı arıslang'a uqsaydı,

Olar jırtqısh arıslan kibi aqırar,
Irıldap, oljasın tutıp, alıp keter,
Hesh kim onı qutqara almas+.
30 Sol ku'ni olar olja u'stinde,
Ten'iz tuwlawı kibi ırıldasar.
Eger birew jerge na'zer salsa,
A'ne, qara tu'nek penen azaptı ko'redi,
Nur qara bultlar menen qaplang'an boladı+.

Jaratqan İyenin' İyshayanı shaqırıwı

6 1 Patsha Uzziya o'lgen jılı men biyik ha'm saltanatlı taxt u'stinde
otırg'an İyemizdi ko'rdim. Onın' kiyiminin' etekleri İbadatxananı
toltırıp turg'an edi+. 2 Onın' joqarısında seraflar* turg'an bolıp, ha'r
birinin' altı qanatı bar edi. Olar eki qanatı menen ju'zin, eki qanatı menen
ayaqların jawıp, al qalg'an ekewi menen ushıp turar edi+. 3 Olar bir-birine
dawıslap bılay dep aytar edi:
«A'lemnin' Jaratqan İyesi,
Muxaddes, muxaddes, muxaddes!
Pu'tkil a'lem Onın' saltanatına tolg'an»+.
4 Olardın' dawısınan qapının' jaqlawları qozg'alıp, İbadatxana tu'tinge
toldı+.
5 Sonda men: «Sorım qurısın! Qurıp qaldım! O'ytkeni men awzı haram
adamman ha'm awzı haram adamlar arasında jasap atırman. Degen
menen, Patshanı – A'lemnin' Jaratqan İyesin ko'zlerim ko'rdi», – dedim.
6 Bunnan son', seraflardın' biri mag'an qaray ushtı. Onın' qolında
tu'tetki tu'tetiletug'ın orınnan a'to'shkir menen alıng'an qoz bar edi. 7 Ol
qozdı awzıma tiygizip: «Mine, bul qoz erinlerin'e tiydi. Endi qılmısların'
alıp taslandı, gu'naların' keshirildi», – dedi+. 8 Son'ınan İyemizdin':
– Kimdi jibereyin, Bizler ushın kim baradı? – degen dawısın esittim.
– Mine, meni jiber, men baraman, – dedim men.
9 Ol bılay dedi:
– Barıp, bul xalıqqa:
«Esitiwge esitesiz, biraq tu'sinbeysiz,
Ko'riwge ko'resiz, biraq ma'n bermeysiz», – dep ayt+.
10 Solay etip, bul xalıqtın' ju'regin sezimsiz qatal qıl,
Qulaqların awırlastır,
Ko'zlerin gu'n'girtlestir.
Olar ko'zleri menen ko'rmesin,
Qulaqları menen esitpesin,
Ju'rekleri menen sezbesin,
Mag'an ju'z burıp, shıpa tappasın+.
11 Men Onnan:
– İyem, bul qashang'a deyin dawam etedi? – dep soradım.
Ol bılay dep juwap berdi:

– Qalalar qıyrap, qan'ırap bosap,
U'yler adamsız qalg'ansha,
Jerler qan'ırap, wayran bolg'ansha,
12 Men, Jaratqan İye ha'mmesin uzaqlarg'a quwıp jiberip,
Elde taslap ketilgen jerler ko'beygenshe.
13 Eger de elde xalıqtın' onnan biri qalsa da,
Onı qaytadan joq qılaman.
Biraq kesip taslang'anda tu'biri qalg'an,
Terebinf yamasa emen ag'ashı sıyaqlı,
Muxaddes tuqım da tu'birden qayta shıg'adı+.

Patsha Axazg'a berilgen belgi

7 [1] Uzziyanın' aqlıg'ı İotamnın' ulı Axaz Yahudag'a patshalıq qılg'an
da'wirde Aram patshası Resin menen İzrail patshası Remaliya ulı Peqax
Erusalimge urıs ashtı, biraq basıp ala almadı+.
[2] Dawıttın' urpag'ı Aramnın' Efrayım menen birleskenin esitkende,
Axazdın' ha'm onın' xalqının' ju'regi tog'aydag'ı dawıl terbetken terekler
kibi shayqalıp, dirildedi. [3] Sol arada Jaratqan İye İyshayag'a bılay dedi:
– Ulın' Shear-Yashub* penen birge kir juwıwshının' atızına baratug'ın
joldag'ı, Joqarg'ı hawızg'a suw quyılatug'ın jerge barıp, Axazdı qarsı al+.
[4] Og'an bılay dep ayt: «Abaylı bol, tınıshlıq saqla, qorqpa! Pısqıp, shala
janıp turg'an eki otın qaldıg'ınan – Aram patshası Resinnin' ha'm
Remaliyanın' ulının' lawlag'an g'a'zebinen ruwxın' tu'spesin. [5] Aram
Efrayım ha'm Remaliyanın' ulı menen sag'an qarsı jaman joba du'zip:
[6] „Kelin', Yahudag'a shabıwıl jasayıq, onı qorqıtıp, basıp alayıq ha'm
Tabeeldin' ulın patsha etip qoyayıq“, – deydi. [7] Biraq Quday İye bılay deydi:
„Bul a'melge aspaydı,
Ju'z bermeydi de,+
[8] Damask tek Aramnın' paytaxtı,
Resin bolsa tek g'ana Damasktin' bası.
Efrayım alpıs bes jıl ishinde xalıq bolıwdan qaladı.
[9] Samariya tek Efrayımnın' paytaxtı,
Al Remaliyanın' ulı bolsa tek g'ana Samariyanın' bası.
Eger isenimin'izde bekkem turmasan'ız,
Sizler de hesh qashan bekkem tura almaysız“».
[10] Jaratqan İye Axazg'a qaytadan: [11] «Qudayın' Jaratqan İyeden belgi
sora. Belgi o'liler ma'kanınan teren'de, aspannan biyikte bolsa da soray
ber», – dedi. [12] Biraq Axaz: «Men soramayman, Jaratqan İyeni
sınamayman», – dedi. [13] Sonda İyshaya bılay dedi: «Onda tın'lan', ha'y
Dawıttın' urpaqları! Adamlardın' shıdamın sınag'anın'ız az bolg'anday,
endi Qudayımnın' da shıdamın sınamaqshımısız? [14] Solay etip, İyenin' O'zi
sizlerge belgi beredi: Mine, qız ha'miledar bolıp ul tuwadı ha'm onın' atın
İmmanuel* dep qoyadı+. [15] Ol jamannan qashıp, jaqsını tan'lay bilemen
degenshe, qatıq iship, pal jeydi. [16] Sebebi bala jamannan qashıp, jaqsını
tan'lay bilemen degenshe, seni qorqıtqan sol eki patshanın' jeri sho'lge
aylandırıladı. [17] Biraq Jaratqan İye Assiriya patshası arqalı senin',

xalqın'nın' ha'm ata-babaların'nın' urpaqlarının' basına Efrayımnın' Yahudadan ayırılg'an ku'ninen beri bolıp ko'rilmegen awır ku'nlerdi saladı+.

18 Sol ku'ni Jaratqan İye Mısır da'ryalarının' ayaq ushlarındag'ı
shıbınlardı ha'm Assiriya jerlerindegi ha'rrelerdi ısqırıp shaqıradı+. 19 Olar
ushıp kelip, da'rya jag'asındag'ı oypatlıqlarg'a, jartaslardın' jarıqlarına,
barlıq tikenekli putalarg'a ha'm barlıq jaylawlarg'a ornalasıp aladı.

20 Sol ku'ni İyemiz Evfrat da'ryasının' arg'ı jag'ınan jallap alıng'an pa'ki
– Assiriya patshası arqalı shashın'ızdı, ayaqların'ızdag'ı tu'klerdi, ha'tte,
saqalların'ızdı da alıp taslaydı+. 21 Sol ku'n kelgende kim de kim bir qashar
ha'm eki qoydı saqlap qala alsa, 22 olar bergen mol su'tten, sol adam qatıq
ishedi. Elde qalg'an ha'r bir adam qatıq iship, pal jeydi.

23 Sol ku'ni bahası mın' gu'mis shekel bolg'an mın' ju'zim na'li
otırg'ızılg'an ha'r bir bag'dı shat tiken ha'm jantaq qaplap ketedi. 24 Pu'tkil
eldi tiken ha'm jantaq qaplap ketkenlikten, adamlar ol jerge oq jay ha'm
oqları menen an'g'a keledi+. 25 Bir waqıtları islew berip paydalang'an
to'beshiklerdin' hesh birine endi tiken ha'm jantaqlardan qorqıp, bara
almaysızlar. Ol jerler sıyır bag'ılıp, qoy basqılaytug'ın jerge aylanadı».

Assiriya patshasının' urısı

8 [1] Jaratqan İye mag'an: «U'lken bir taxta al da, og'an anıq etip:
„Maher-Shalal-Xash-Baz“* dep jaz+. [2] Men ruwxaniy Uriya menen
Eberexiya ulı Zexariyanı isenimli gu'walar etip tayınlayman», – dedi+.
[3] Keyin men payg'ambar hayalım menen jattım. Ol ha'miledar bolıp, ul
tuwdı. Sonda Jaratqan İye mag'an: «Atın Maher-Shalal-Xash-Baz qoy. [4] Bala
„ag'a, apa“ dep aytıp u'lgermesten aldın, Assiriya patshası Damasktin'
baylıg'ın ha'm Samariyadan tartıp alg'an oljaların alıp ketedi», – dedi+.
[5] Jaratqan İye so'zin dawam etip mag'an bılay dedi: [6] «Bul xalıq tınısh
ag'ıp turg'an Shiloax suwlarınan waz keship, Resin ha'm Remaliyanın'
ulına quwandı+. [7] Sonlıqtan, İyen'iz bolg'an Men Evfrattın' mol ha'm
burqasınlag'an suwın – Assiriya patshasın ha'm onın' pu'tkil qu'diretin
u'stin'izge baslap kelmektemen. Ol barlıq ka'narlarınan shıg'ıp, pu'tkil
jag'anı basıp ketedi+. [8] Suw tasqını Yahudanı basıp, alqımına keledi.
İmmanuel, onın' jayılg'an qanatları pu'tkil elin'di qaplaydı!»+
[9] Ha'y xalıqlar, jıynalın'lar, nabıt bolasızlar! Qulaq tu'rin'ler, ha'y
uzaqtag'ı ellerdin' ha'mmesi! Bellerin'izdi buwın'lar, biraq nabıt
bolasızlar! Bellerin'izdi buwın'lar, biraq nabıt bolasızlar! [10] Birge
ma'sla'ha't qurın', biraq ol pushqa shıg'adı. So'z so'yleysiz, biraq ol
a'melge aspaydı. Sebebi Quday bizler menen birge!+

Jaratqan İyenin' eskertiwi

[11] Jaratqan İyenin' ku'shli qolı u'stimde bolıp, bul xalıqtın' jolınan
ju'rmewdi qatan' eskertip, mag'an bılay dedi:
[12] «Bul xalıqtın' til biriktiriw dep atag'anının' hesh qaysısın,
Til biriktiriw dep ataman'.
Olar qorqqan na'rseden qorqpan', hu'reyin'iz de ushpasın+.
[13] A'lemnin' Jaratqan İyesin muxaddes dep hu'rmet qılın'.
Onnan qorqın',
Onnan za'rren'iz ushsın,
[14] Ol muxaddesxana boladı.
Biraq İzraildın' eki patshalıg'ı ushın,
Ol su'rniktiretug'ın tas, jıg'ıltatug'ın jartas,
Al Erusalim turg'ınları ushın,
Duzaq ha'm tor boladı+.

15 Olardın' ko'pshiligi su'rnigip, jıg'ılıp, mılja-mılja boladı,
Duzaqqa tu'sip, tutqın boladı».
16 Bul xabardı jazıp, orap baylansın ha'm sha'kirtlerim arasında ta'liymat
mo'rlenip alıp qoyılsın+.

17 Men ju'zin Yaqıptın' urpaqlarınan jasırg'an Jaratqan İyeni ku'temen,
U'mitim tek Onnan+.
18 Mine, men ha'm Jaratqan İye mag'an bergen perzentler Sion tawında
ma'kan qurg'an A'lemnin' Jaratqan İyesinin' İzraildag'ı nıshanı ha'm
belgisi+.
19 Birewler sizlerge: «Sıbırlap ha'm sandıraqlap a'rwaqlardı ha'm
ruwxlardı shaqırıwshılardan soran'. Xalıq o'z qudaylarınan sorawı kerek
emes pe? Tiriler ushın o'lilerden soraw kerek emes pe?» – deydi+.
20 Qudaydın' ta'liymatına ha'm xabarına ju'z burın'! Eger kim de kim
bularg'a say so'ylemese, ol jerde tan' nurı bolmaydı+. 21 Ol ash ha'm
a'biger bolıp bul jer boylap, posıp ju'redi. Olar ash bolg'anda, g'a'zeplenip,
o'z patshasın ha'm o'z Qudayın na'letleydi. Olar joqarıg'a qarasa da,+
22 jerge qarasa da, tilekke qarsı, tek qayg'ı-ha'siret, qaran'g'ılıq ha'm
qorqınıshlı tu'nekti ko'redi ha'm qoyıw qaran'g'ılıqqa shu'mip ketedi+.

Tınıshlıq patshası

9 [1] Degen menen, qayg'ı ishindegiler qoyıw qaran'g'ılıqta bolmaydı.
Burın İyemiz Zebulon ha'm Naftaliy jerlerin masqara qılg'an edi, al
keleshekte İordannın' arg'ı ta'repindegi ten'izge baratug'ın jol boyındag'ı
basqa milletler jasaytug'ın Galilanı dan'qqa bo'leydi+.
[2] Tu'nekte ju'rgen bul xalıq,
Ullı nurdı ko'rdi,
Teren' qaran'g'ılıq elinde jasag'anlardın',
U'stine nur shashıldı+.
[3] Jaratqan İye, Sen milletlerdi ko'beyttin',
Olardın' quwanıshın arttırdın'.
Olar jıyın-terim waqtında quwang'anday,
Olja bo'lisip atırg'anda shadlang'anday,
Senin' aldın'da quwanıshqa bo'lenedi+.
[4] Midyanlardı jen'gen ku'ndegi sıyaqlı,
Sen olardın' awır moyıntırıg'ın,
Jawırınına tiyetug'ın juwan tayaqtı,
Eziwshilerdin' qolındag'ı qamshını sındırdın'+.
[5] A'skerlerdin' sawashta kiygen etikleri,
Qang'a bılg'ang'an barlıq kiyimleri,
Jag'ıp jiberilip, otqa jem boladı+.
[6] Sebebi bizler ushın bir na'reste tuwıldı,
Bir ul inam etildi!
Hu'kimdarlıq onın' jelkesine ju'klenedi,
Onın' atı: A'jayıp Ma'sla'ha'tshi, Ku'shli Quday,
Ma'n'gilik A'ke, Paraxatshılıq Shahzadası boladı+.
[7] Onın' hu'kimdarlıg'ı tınımsız o'sip,
Tınıshlıq sheksiz hu'kim su'redi.
Ol Dawıttın' taxtına otırıp,
Onın' patshalıg'ında hu'kimdarlıq etedi.
Ha'zirden baslap ma'n'gige,
A'dalatlıq ha'm tuwrılıq penen,
Patshalıqtı tastıyıqlap, bekkemleydi,
A'lemnin' Jaratqan İyesi jan ku'ydirip,
Bunı iske asıradı+.

Jaratqan İyenin' İzrailg'a qarsı g'a'zebi

8 İyemiz Yaqıpqa qarsı so'z jiberdi,
Ol İzrailg'a kelip tu'sti.
9 Pu'tkil xalıq – Efrayım ha'm Samariya turg'ınları bunı bildi.
Biraq olar menmenlik ha'm ta'kabbirlik penen bılay deydi:
10 «Gerbish penen salıng'an u'yler quladı,
Ornına jonılg'an taslardan u'y quramız,
Jabayı a'njir ag'ashları kesip taslandı,
Ornına kedr ag'ashların tigemiz».
11 Solay etip, Jaratqan İye Resinnin' dushpanların,
Olarg'a qarsı qozg'ap,
Dushpanlardı ha'reketke keltirdi+.
12 Shıg'ıstan aramlar, batıstan filistler,
Awzın ashıp, İzraildı jutıp jiberdi.
Biraq, sonda da Jaratqan İyenin' g'a'zebi basılmas,
Qolı sozılıwın dawam eter+.

13 Xalıq o'zlerin jazalag'ang'a ju'z burmadı,
A'lemnin' Jaratqan İyesin izlemedi+.
14 Sonlıqtan Jaratqan İye İzraildın' basın da, quyrıg'ın da,
Palma ag'ashlarının' shaqaların da, qamısın da,
Bir ku'nde kesip taslaydı+.
15 Aqsaqallar ha'm abıraylı adamlar – bul bas,
Jalg'an payg'ambarlar – bul quyrıq+.
16 Jol ko'rsetkenler bul xalıqtı adastırdı,
Olarg'a ergenler bası berik ko'shege kirip qaldı.
17 Sonlıqtan İyemiz olardın' jasları ushın quwanbas,
Jetim ha'm jesirine janı ashımas.
Sebebi ha'r biri qudaysız ha'm jawız,
Ha'mmesinin' awzınan aqmaq so'z shıg'ar.
Biraq, sonda da, Jaratqan İyenin' g'a'zebi basılmas,
Qolı sozılıwın dawam eter+.

18 Jawızlıq ot kibi janıp,
Tiken ha'm jantaqlardı jalmap jiberer,

Tog'aydag'ı qalın' ag'ashlardı ot alıp,
Tu'tin su'tin bolıp a'laspang'a ko'teriler.
19 A'lemnin' Jaratqan İyesinin' g'a'zebinen jer janar,
Adamlar ot ushın otın bolıp,
Hesh kim tuwısqanın ayamas+.
20 Olar on' ta'repten tutıp jer, biraq ashlıg'ı basılmas,
Shep ta'repten alıp jer, biraq qarnı toymas.
Ha'r kim o'z jaqınının' etin jer+.
21 Menashshe Efrayımnın',
Efrayım Menashshenin' etin jer,
Keyin ekewi birigip, Yahudag'a hu'jim eter.
Biraq, sonda da Jaratqan İyenin' g'a'zebi basılmas,
Qolı sozılıwın dawam eter+.

10 [1] A'dalatsız nızamlar shıg'arıp,
Ja birlewshi pa'rmanlar jazg'anlar, ha'siret shegesizler!+
[2] Sizler jarlılardı huqıqınan ayırıp,
Xalqımnın' ha'lsizlerin a'dalattan mahrum etesiz,
Jesirlerdi tonap,
Jetimlerdi oljag'a aylandırasız+.
[3] Sizler jaza ku'ni,
Uzaqtan apat kelgende ne qılasız?
Ja'rdem sorap kimge juwırasız?
Baylıg'ın'ızdı qayaqqa qaldırasız?
[4] Tutqınlar arasında dize bu'giwden,
Yamasa sawashta o'lip ketiwden basqa sharan'ız joq.
Ba'ri bir, Jaratqan İyenin' g'a'zebi basılmas,
Qolı sozılıwın dawam eter+.

Qudaydın' Assiriyag'a shıg'arg'an hu'kimi

[5] Ashıwımnın' tayag'ı bolg'an Assiriya, ha'siret shegedi!
Qolındag'ı tayag'ı – Menin' g'a'zebim+.
[6] Onı qudaysız xalıqqa,
G'a'zebim kelgen xalıqqa qarsı jiberemen.
Onı talan-taraj qılıp, oljalawdı,
Ko'shedegi ılay sıyaqlı, ayaq-astı qılıwdı buyıraman+.
[7] Biraq Assiriya patshası bulay niyet etip,
Bulay oylamaydı da.
Onın' oyı ko'plegen milletlerdi qırıp, joq qılıw+.
[8] Ol bılay deydi: «Menin' la'shkerbasılarımnın' ha'mmesi patshalar emes
pe?
[9] Kalno qalası Karkemish sıyaqlı,
Xamat qalası Arpad sıyaqlı,
Samariya Damask sıyaqlı joq bolg'an emes pe+?
[10] Butları Erusalim menen Samariyanikinen de u'lken bolg'an,
Butqa iseniwshi patshalıqlarg'a qolım jetti.
[11] Samariya ha'm onın' butlarına islegenimdi,
Erusalim ha'm onın' butlarına da islemeymen be?»+

12 İyemiz Sion tawına ha'm Erusalimge qarsı barlıq islerin tamamlap
bolıp, bılay deydi: «Assiriya patshasın maqtanıp ko'kirek ko'tergeni ha'm
ta'kabbir na'zer taslap ju'rgeni ushın jazalayman+.
13 Sebebi Assiriya patshası bılay deydi:
„Bunı o'z qollarımnın' ku'shi menen,
O'z danalıg'ım menen isledim.
O'ytkeni men aqıllıman.
Men xalıqlardın' shegaraların alıp taslap,
G'a'ziynelerin taladım,
Qu'diretli birewdey, olardın' patshaların taxttan qulattım+.
14 Uya tapqan sıyaqlı,
Milletlerdin' baylıg'ın taptım,
Joytılg'an ma'yeklerdi jıynag'anday,
Pu'tkil du'nyanı jıynadım.
Qanat qag'ıp, awzın ashıp,
Aybat etken bolmadı“».

15 Balta o'zi menen shawıp atırg'ang'a maqtana ma?
Yamasa jarg'ı o'zi menen kesip atırg'ang'a o'zin maqtay ma?
Tayaq o'zin uslap turg'andı ko'tere ala ma?
Yamasa ag'ashtan bolmag'an tiri jandı shoqmar ko'terip silke ala ma?
16 Sonlıqtan İye, A'lemnin' Jaratqan İyesi,
Assiriyanın' mıqlı jawıngerlerine,
Ju'detetug'ın kesellik jiberedi.
Onın' saltanatı astında alısıp atırg'an o'rt kibi,
Jalın tutanar+.
17 İzraildın' nurı otqa,
Onın' Muxaddesi jalıng'a aylanıp,
Assiriyanın' tikenzar ha'm jantaqların,
Bir ku'nde jandırıp, jalmap jiberer+.
18 Onın' sawlatlı tog'ayları menen o'nimdar jerlerin,
Pu'tkilley joq qılar Jaratqan İye,
Janı da, ta'ni de nabıt bolar,
Awır da'rtke jolıqqan adam kibi.
19 Tog'aydag'ı tereklerdin' az qalg'anı sonshelli,
Ha'tte, jas balalar da olardı sanap, jaza aladı.

İzraildın' aman qalg'anları

20 Sol ku'ni İzraildın' qalg'anları,
Yaqıptın' urpag'ının' aman qutılg'anları,
Artıq o'zlerin jazalag'anlarg'a arqa su'yemey,
Sadıqlıq penen Jaratqan İyege,
İzraildın' Muxaddesine arqa su'yeydi.
21 Aman qalg'anlar, Yaqıptın' urpag'ının' aman qalg'anları,
Ku'shli Qudayg'a qaytıp keledi.
22 İzrail, senin' xalqın' ten'izdin' qumınday ko'p sanlı bolg'an bolsa da,
Tek olardan aman qalg'anları g'ana qaytadı.
Joq qılınıw qarar etilgen,
Ol a'dillik penen iske asırıladı+.
23 Qarar qılıng'anınday, A'lemnin' İyesi bolg'an Quday,
Pu'tkil jer ju'zinde joq qılınıwdı a'melge asıradı+.

İyemizdin' Assiriyanı jazalawı

24 Sonlıqtan İye, A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi:
«Ha'y, Sionda jasap atırg'an xalqım!
Mısırlılardın' islegeni sıyaqlı,
Assiriyalılar sizlerge shoqmar ko'terip,
Tayaq penen urg'anda, olardan qorqpan'lar+.
25 Ko'p o'tpey, Menin' sizlerge degen g'a'zebim basılıp,
Qa'ha'rim assiriyalılardı joq qılıwg'a qaray do'nedi.
26 Men, A'lemnin' Jaratqan İyesi,
Midyanlardı Oreb jartasında qırg'anım sıyaqlı,
Olarg'a qarsı qamshımdı ko'teremen.
Mısırda qılg'anım sıyaqlı,
Hasamdı suwlar u'stine sozaman+.
27 Sol ku'ni assiriyalılardın' ju'gi en'sen'izden tu'sip,
Moyıntırıg'ı moynın'ızdan alıp taslanadı.
Ku'shke tolg'anın'ız sebepli, moyıntırıq sındırıladı»+.

28 Assiriyalılar Ayyat qalasına ju'ris qıldı,
Migrondı kesip o'tip,
Mixmasqa quralların qoydı+.
29 Qıyın joldan asıp o'tip, Gebada tu'nedi,

Rama qalası la'rzege keldi,
Gibada jasaytug'ın Shauldın' xalqı qashıp ketti+.
30 Pa'riyad qıl, ha'y, Gallim qızı!
Qulaq tu'r, ha'y, Laysha!
Juwap ber, ha'y, Anatot!+
31 Madmena xalqı qashıp ketti,
Gebim turg'ınları pana izlep, ushtı.
32 Bul ku'ni dushpanlar Nobta toqtaydı,
Qız Sionnın' tawına,
Erusalimnin' to'beshigine mush ko'teredi+.

33 Mine, İye, A'lemnin' Jaratqan İyesi,
Qorqınıshlı ku'shi menen shaqalardı kesip,
Sawlatlı ag'ashlardı shawıp taslaydı,
Biyik terekler sozılıp jerge qulaydı+.
34 Tog'aydag'ı qalın' jerlerdi Ol balta menen shawıp taslaydı,
Lebanonnın' qalın' tog'ayları da qulaydı.

Tınısh patshalıq

1 [1] İshaydın' tu'birinen bir putaq o'sip shıg'ıp,
Onın' tamırınan o'sip shıqqan shaqa miywe berer.
[2] Jaratqan İyenin' Ruwxı:
Danalıq ha'm aqıl-parasat ruwxı,
Ma'sla'ha't ha'm ku'sh-qu'diret ruwxı,
Jaratqan İyeni biliw ha'm Onnan qorqıw ruwxı,
Onın' u'stinde bolar+.
[3] Ol Jaratqan İyeden qorqıwdan la'zzet alar.
Ol ko'zi ko'rgenine qarap, hu'kim qılmas,
Qulag'ı esitkenine qarap, sheshim qabıllamas.
[4] Ol jarlılardı a'dillik penen hu'kim qılıp,
Jer betindegi ka'mbag'allar ushın tuwrı qarar shıg'arar.
Bir awız so'zi menen du'nyanı jazalap,
Demi menen zalımdı o'ltirer+.
[5] A'dillik Onın' belindegi,
Sadıqlıq Onın' beldemesindegi qayıs bolar.

[6] Sonda qozı qasqır menen jasar,
Qaplan ılaq penen jatar,
Baspaq, arıslan ha'm semirtilgen mallar birge bolıp,
Kishkene balalar olardı jeteklep ju'rer+.
[7] Sıyır ayıw menen birge otlar,
Olardın' to'lleri birge jatar,
Arıslan bug'a sıyaqlı saban jer.
[8] Bo'pe jılan uyasının' u'stinde oynar,
Na'reste qolın uwlı jılannın' inine tıg'ar.
[9] Muxaddes tawımnın' hesh bir jerinde,
Olar zıyan keltirmes yamasa o'ltirmes.
Sebebi ten'iz suwg'a tolg'anı sıyaqlı,
Jer beti de Jaratqan İyenin' bilimine tolar+.

[10] Sol ku'ni İshaydın' tamırı xalıqlar ushın belgi boladı. Milletler Onı izlep keledi, Onın' ma'kanı saltanatlı boladı+. [11] Sol ku'ni İyemiz O'z xalqınan aman qalg'anlardı qaytarıw ushın ekinshi ret qolın sozadı. Ol

Assiriyadan, Mısırdan, Patrustan, Kushtan*, Elamnan, Shınardan*,
Xamattan ha'm ten'izdegi atawlardan olardı qaytarıp alıp keledi+.
12 Ol milletlerge belgi etip bayraq ko'terip,
İzraildın' quwg'ın bolg'anların toplar.
Yahudanın' tarqalıp ketkenlerin,
Jerdin' to'rt ta'repinen jıynar+.
13 Efrayımnın' qızg'anshaqlıg'ı toqtar,
Yahudanın' dushpanlıg'ı joq qılınar,
Efrayım Yahudanı ku'nlemes,
Yahuda Efrayımg'a dushpanlıq etpes+.
14 Olar batısta filistlerge hu'jim eter,
Shıg'ıstag'ı xalıqlardı birge talar,
Edomg'a ha'm Moabqa qarsı qol ko'terer,
Ammonlar boysınar olarg'a+.
15 Mısır ten'izinin' qoltıg'ın,
Bo'leklep taslar Jaratqan İye.
Ol Evfrat da'ryası u'stine qolın sozıp,
Ku'ydiretug'ın samal jiberer,
Onı jeti arnag'a bo'ler,
Sandal menen o'ter adamlar onnan+.
16 Mısırdan shıqqan ku'ni,
İzraillılarg'a shıg'ıw jolı bolg'anı kibi,
Jaratqan İyenin' xalqının' Assiriyada aman qalg'anları ushın,
U'lken bir shıg'ıw jolı boladı+.

Alg'ıs-maqtaw qosıg'ı

2 [1] Sol ku'ni sen bılay deysen':
«Jaratqan İye! Seni alg'ıslayman.
Sen mag'an g'a'zeplendin',
Biraq O'z g'a'zebin'di basıp,
Meni jubattın'+.
[2] Haqıyqattan da, Quday menin' qutqarıwshım,
Og'an u'mit baylayman, endi qorqpayman,
Sebebi Jaratqan İye bolg'an Quday menin' ku'sh-qu'diretim,
Ol meni qutqarıwg'a keldi»+.

[3] Qutqarılıw bulaqlarınan quwanısh penen suw alasızlar.
[4] Sol ku'ni bılay deysizler:
«Jaratqan İyege minnetdarshılıq bildirip,
Onın' atın aytıp shaqırın'lar,
Xalıqlarg'a Onın' islerin bildirip,
Atının' ullılıg'ın ja'riyalan'lar+.
[5] Jaratqan İyege saz shertip, alg'ıs aytın'lar,
Sebebi Ol ullı isler isledi,
Bunı pu'tkil du'nya bilsin!+
[6] Sion xalqı, quwanıshtan shadlanıp, baqır,
O'ytkeni aran'ızdag'ı İzraildın' Muxaddesi ullı!»+

Babilong'a qarsı payg'ambarshılıq

13 [1] Amos ulı İyshaya ko'rgen ayanda Babilon tuwralı aytılg'an
payg'ambarshılıq so'z:+
[2] Taqır to'be basına bayraq tigin',
Shabıwılshılarg'a dawıslap baqırın'.
Aqsu'yeklerdin' da'rwazalarına kiriwi ushın,
Qol bılg'ap, olarg'a belgi berin'+.
[3] Men O'zimnin' tan'lap alg'anlarıma buyrıq berdim.
G'a'zebimdi shashıw ushın, jawıngerlerimdi shaqırdım.
Menin' jen'isime quwanatug'ınlardı topladım.

[4] Tawlardag'ı alamannın' baqırısqan dawısın tın'lan',
Ol sansız xalıqtın' dawısına megzer.
Bir jerge jıynalg'an milletlerdin',
Yag'nıy patshalıqlardın' qıshqırısqan dawısın tın'lan'!
A'lemnin' Jaratqan İyesi sawashqa la'shker toplamaqta!
[5] Jaratqan İye ha'm Onın' g'a'zep quralları,
Pu'tkil jerdi joq qılıw ushın,
Uzaq jerlerden, aspannın' shetinen kiyatır olar+.
[6] Pa'riyad etin'! Jaratqan İyenin' hu'kim ku'ni jaqın qaldı!
Ol keledi Qu'direti ku'shli Qudaydın' apatshılıg'ı kibi+.
[7] Sol sebepli qollarda da'rman qalmas,
Ha'r bir adamnın' ruwxı tu'ser+.
[8] Olardı qorqınısh biylep,
Da'rt ha'm qayg'ı basar,
Tolg'aq tutqan hayalday azap sheger,
Bir-birine hayran bolıp qarar,
Ju'zleri ottay lawlap janar+.

[9] Mine, Jaratqan İyenin' hu'kim ku'ni kiyatır!
Jer ju'zin wayran etip,
Ondag'ı gu'nakarlardı joq qılıw ushın,
G'a'zep ha'm qattı ashıw menen qa'ha'rge tolg'an+.
[10] Ko'ktegi juldızlar, olardın' toparı,
Jarıqlıq taratpas,

Shıqqan quyash qarawıtıp,
Ay da nurın shashpas+.

11 Men du'nyanı jawızlıg'ı ushın,
Zalımlardı qılmısları ushın jazalayman.
Menmenlerdin' menmenligine shek qoyaman,
Zalımlardın' ta'kabbirligin jerge uraman+.
12 Men adamlardı sap altınnan da,
Ofir altınınan da siyrek ushıraytug'ın qılaman+.
13 Sonlıqtan Menin', A'lemnin' Jaratqan İyesinin' otlı qa'ha'ri lawlag'an
ku'ni,
Men ko'klerdi titiretemen,
G'a'zebimnen jer ornınan qozg'alar+.

14 Sonda an'shı quwg'an jeyranday,
Shopanı joq qoylarday,
Ha'r bir adam o'z xalqına qaytar,
Ha'r biri o'z eline qashar+.
15 Ha'r bir tutılg'an adam nayzag'a shanshılar,
Ha'r bir qolg'a tu'sken adam qılıshtan o'tkeriler.
16 Balaları ko'z aldında mılja-mılja qılınar,
U'yleri tonalıp, hayallarının' namısı ayaq astı qılınar+.

17 Mine, Men gu'misti qa'dirlemeytug'ın,
Altındı su'ymeytug'ın,
Midiyalılardı olarg'a qarsı o'shegistiremen+.
18 Olardın' oq jayları jas jigitlerdi o'ltirer,
Bo'pelerge rehim etpes,
Balalarg'a da ayanısh penen qaramas+.
19 Men, Quday patshalıqlardın' en' saltanatlısı,
Kaldeylerdin' jarqın maqtanıshı bolg'an Babilondı,
Sodom ha'm Gomora sıyaqlı,
Jer menen jeksen etemen+.
20 Ol jerde hesh qashan adam jasamas,
A'wladtan-a'wladqa ma'kan basqan adam bolmas,
Ko'shpeli arablar ol jerge shatırın tikpes,

Shopanlar da su'riwin ol jerge jaymas+.
21 Biraq jabayı haywanlar ol jerge ma'kan basar,
Ol jerdegi u'ylerdi jabayı an'lar iyeler,
Ol jerde u'kiler jasar,
Tekeler sekirip ju'rer+.
22 Qorg'an qalalarında sırtlanlar,
Ko'rkem saraylarında sag'allar ulır.
Babilonnın' son'ı jaqın qaldı,
Onın' ku'nleri uzaq bolmas.

Jaratqan İyenin' xalqının' u'yine qaytıwı

4 [1] Jaratqan İye Yaqıptın' urpaqlarına rehim eter,
İzraildı ja'ne tan'lap alıp,
O'zlerinin' eline ornalastırar.
Jat jerliler olarg'a qosılıp,
Yaqıptın' na'siline biriger+.
[2] Xalıqlar olardı o'z jerlerine alıp keler,
İzrail xalqı bolsa, olardı basıp alıp,
Jaratqan İyenin' jerinde qul ha'm shorı qılar.
O'zlerin tutqın qılg'andı tutqın qılıp,
O'zlerin ezgenlerge hu'kimdarlıq qılar+.

[3] Jaratqan İye sizlerdi azaptan, qayg'ıdan ha'm qullıqtın' awır ju'ginen qutqarg'an ku'ni, [4] Babilon patshasın mazaq qılıp, mına qosıqtı aytıp berersiz:
«Mine, eziwshinin' aqırı keldi!
Ta'kabbirligi tamam boldı!+
[5] Jaratqan İye zalımnın' tayag'ın,
Hu'kimdardın' hasasın sındırdı.
[6] Ol g'a'zeplenip, xalıqlardı u'zliksiz sabap,
Ayawsız ezip, milletlerdi qa'ha'r menen basqarg'an edi.
[7] Endi pu'tkil du'nya tınıshlıq ha'm paraxatshılıq ishinde,
Shadlanıp qosıq aytadı.
[8] Ha'tte, Lebanonnın' sa'rwi ha'm kedr ag'ashları,
Shadlanıp, eziwshiler u'stinen bılay deydi:
„Sen jerge qulag'annan beri,
Hesh kim bizdi shabıwg'a kelmeydi“+.

[9] Seni ku'tip alıw ushın,
O'liler ma'kanı ha'reketke keledi.
Seni qarsı alıw ushın,
Ol o'lilerdin' ruwxların,
Jer ju'zinin' barlıq basshıların oyatadı,
Milletlerdin' barlıq patshaların,
Taxtlarınan turg'ızadı.

10 Olardın' ha'mmesi sag'an:
„Sen de bizlerdey ha'lsiz boldın',
Bizlerge uqsadın'“, – deydi.
11 Saltanatın' da, arfan'nın' sesti de,
O'liler ma'kanına kirdi.
Shıbın qurtları astın'a to'selip,
Jawın qurtları ko'rpen' boldı.

12 Ha'y, jarqın juldız, tan' ulı,
Ko'klerden qalay quladın'!
Xalıqlardı ezip kelgen sen,
Endi o'zin' jerge jıg'ıldın'!+
13 Sen ishin'nen bılay dedin':
„Ko'klerge ko'terilemen,
Taxtımdı Qudaydın' juldızlarınan,
Joqarıg'a qoyaman.
Qudaylar jıynalatug'ın tawg'a,
Safon tawında otıraman+.
14 Bultlardın' u'stine shıg'aman,
O'zimdi Quday Taaladay qılaman“+.
15 Biraq sen o'liler ma'kanına,
Tun'g'ıyıqtın' tu'bine ılaqtırılasan'+.

16 Seni ko'rgenler tigilip qarap,
Ta'g'dirin'e hayran qalıp, bılay deydi:
„Jerdi terbeltip,
Patshalıqlardı titiretken,
17 Du'nyanı sho'listang'a aylandırıp,
Ondag'ı qalalardı qıyratqan,
Tutqınlardı u'ylerine qaytarmag'an adam usı ma?“+
18 Milletlerdin' patshaları saltanatlı jerlenip,
Ha'r biri o'z qa'birinde jatır.
19 Al sen kereksiz putaq kibi,
Qa'birin'nen sırtqa ılaqtırıldın'.
Sen qılısh penen shabılg'an,
Taslı tun'g'ıyıqqa taslang'an,

O'liler arasında jatırsan'.
Ayaq astında qalg'an o'li denege uqsaysan'.
20 Sen basqa patshalar kibi jerlenbeysen'.
Sebebi sen jerin'di wayran ettin',
Xalqın'dı qırdın'.
Jawızlıq qılg'anlardın' na'sili hasla eske alınbasın!+

21 Ata-babaları islegen ayıp ushın,
Ulların bawızlawg'a tayarlan'.
Olar qalıp, du'nyanı iyelemesin,
Jer betin o'z qalaları menen toltırmasın».

22 A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi:
«Men olarg'a qarsı ko'terilemen,
Men Babilonnan onın' atın, tiri qalg'anların,
Urpaqların ha'm keleshek a'wladın joq qılaman».
Bunı Jaratqan İye bolg'an Men aytıp atırman.
23 A'lemnin' Jaratqan İyesi ja'ne bılay deydi:
«Men onı kirpitikenler iyeligine,
Batpaqlıqqa aylandırıp,
Joq qılıw sipsesi menen sıpırıp taslayman»+.

Assiriyag'a qarsı payg'ambarshılıq

24 A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay dep ant ishti:
«Neni niyet etken bolsam, sol boladı,
Qanday qararg'a kelgen bolsam, sol a'melge asadı.
25 Assiriyalılardı O'zimnin' elimde sındıraman,
Tawlarımda olardı ayaq astı qılaman.
Olardın' moyıntırıg'ı xalqımnan,
Ju'kleri xalqımnın' iyninen alıp taslanadı+.
26 Pu'tkil du'nya ushın qabıl etilgen qarar bul,
Pu'tkil milletlerge sozılg'an qol bul.
27 A'lemnin' Jaratqan İyesi qarar etti,
Onı kim biykar qıla aladı?
Ol qolın sozdı,
Onı kim izge qaytara aladı?»+

Filistlerge qarsı payg'ambarshılıq

28 Patsha Axaz o'lgen jılı usı payg'ambarshılıq so'z tu'sti:+

29 «O'zlerin'izdi urg'an tayaq sındı dep,
Shadlanban'lar, ha'y Filistiya!
Sebebi jılannın' tuqımınan qara jılan tuwılar,
Jılannın' balası da za'ha'rli jılan bolar.
30 Jarlının' tun'g'ıshı toyadı,
Mu'ta'jler qa'wipsizlikte boladı,
Biraq senin' tuqımın'dı ashlıqtan qurtaman,
Aman qalg'anların'ızdı da o'ltiremen.
31 Pa'riyad qıl, ha'y da'rwaza! Dad sal, ha'y, qala!
Filistiya, qorqınıshtan ruwxın'ız tu'ssin!
Arqadan shan'-tozan' bultı kiyatır,
Dushpan a'skerleri sap tartıp kiyatır».
32 Millettin' xabarshılarına ne dep juwap beremiz?
Olarg'a: «Jaratqan İye Siondı qurdı,
Xalqının' jarlıları sol jerden pana tabadı», – deymiz+.

Moabqa qarsı payg'ambarshılıq

15 [1] Moab tuwralı payg'ambarshılıq so'zi:
Moabtın' Ar qalası,
Bir tu'nde qarabaqanag'a aylanıp,
Moab joq boldı!
Moabtın' Kir qalası,
Bir tu'nde qarabaqanag'a aylanıp,
Moab joq boldı!+
[2] Dibon xalqı jılaw ushın ibadatxanag'a,
Sıyınıw orınlarına shıqtı.
Moab xalqı Nebo ha'm Medeba ushın joqlaw aytar,
Ha'r biri shash-saqalın aldırar+.
[3] Ko'shelerde xalıq aza kiyimin kiyer,
U'ydin' to'belerinde, maydanlarda,
Ha'mme pa'riyad etip, zar en'irep jılar.
[4] Xeshbon menen Elale baqırıp jılar,
Olardın' dawısı Yahasqa deyin esitiler.
Sonlıqtan Moabtın' a'skerleri de zar jılar,
Qorqınıshtan ju'rekleri qaltırar+.

[5] Ju'regim Moab ushın jılaydı,
Qashqınları Soarg'a,
Eglat-Shelishiyag'a qashıp ketedi.
Olar jılap ju'rip, Luxitke ko'terilip,
Xoronayımg'a baratug'ın jolda,
Wayran bolg'anı ushın dad salıp jılaydı+.
[6] Nimrim suwları qurıp, sho'pler soladı,
Taza sho'p ko'germedi, hasla ko'k sho'p qalmadı.
[7] Jıynap-terip, saqlag'an baylıg'ın,
Olar Arabim da'ryası arqalı alıp keter.
[8] Moab jeri jılag'an dawısqa toldı,
Olardın' en'irewi Eglayımg'a,
Nalası Beer-Elimge jetti.
[9] Dibonnın' suwları qang'a tolg'an.
Biraq Men Dibonnın' basına,

Bunnan beterin jawdıraman,
Moabtan qashqanlardın',
Elde qalg'anlardın' u'stine,
Arıslan jiberemen.

6 [1] Sho'l jolı arqalı Seladan,
Qız Sionnın' tawına,
Eldin' hu'kimdarlarına,
Qozılardı sıyg'a jiberin'+.
[2] Moab hayalları uyalarınan ılaqtırıp taslang'an,
Qaltırap qanat qaqqan quslarday,
Arnon sayının' o'tkelinde ju'rer+.

[3] Olar Yahuda xalqına bılay deydi:
«Bizge ken'es ber, qarar qabıl et,
Ku'n ortasındag'ı sayan'dı,
Tu'n sıyaqlı bizge tu'sir.
Quwılg'anlardı jasır,
Qashaqlardı qolg'a berme.
[4] Moabtan quwılg'anlar,
Ma'kan bassın aran'ızda,
Qırg'ın qılıwshılardan,
Jasırınatug'ın pana bol!»

Eziwshiler joq bolg'anda,
Wayranshılıq toqtap,
Talanshılar elden g'ayıp bolar.
[5] Taxt su'yispenshilik penen bekitiler,
Onda sadıqlıq penen otırar hu'kimdar,
Ol Dawıttın' xojalıg'ınan kelip shıg'ar,
A'dalatlıqtı izler, a'dillikti ju'zege asırıwg'a asıg'ar+.

[6] Moabtın' ta'kabbirligi,
Asa menmenligi, dan'qparazlıg'ı,
Ko'kirekligi ha'm surbetligi haqqında esittik.
Biraq olar bosqa maqtanadı+.
[7] Sonın' ushın moablılar zar jılasın,
Ha'mmesi birge Moab ushın nala sheksin.
Kir-Xaresettin' kishmishlerin qumartıp,
Qayg'ırıp, joqlaw aytın'+.
[8] Xeshbonnın' egin maydanları,

Sibmanın' ju'zimzarları qurıp qaldı,
Milletlerdin' ko'semleri,
Jaqsı ju'zim ag'ashları basqılandı,
Bul ag'ashlar Yazerge jetip,
Sho'lge deyin jayıldı.
Shaqaları uzayıp,
Ten'izden de asqan edi+.
9 Sonlıqtan Sibmanın' ju'zimzarları ushın,
Yazer jılag'anday, men de jılayman.
Xeshbon ha'm Elale!
Sizlerdi ko'z jasım menen suwg'araman.
Sebebi miywe pisken waqıttag'ı,
Da'n orag'ı waqtındag'ı oyın-ku'lkin'iz toqtadı+.
10 Shadlıq ha'm quwanısh bag'lardı ta'rk etti,
Ju'zimzarlarda hesh kim shawqımlaspas,
Qosıq ta aytpas,
Ju'zim sıg'ılatug'ın shuqırlarda ju'zim sıg'ılmas,
Quwanıshlı shawqımlarg'a shek qoydım.
11 Ju'regim Moab ushın,
Janım Kir-Xeres ushın lira sıyaqlı nala sheger+.
12 Eger Moab o'zlerinin' sıyınıw ornında payda bolıp,
O'zlerin talıqtırsa da,
Olar duwa etiw ushın o'zlerinin' muxaddes orınlarına kelse de,
Bul hesh qanday payda bermes.
13 Bul Jaratqan İyenin' Moab haqqında a'lle qashan aytqan so'zi edi.
14 Biraq endi Jaratqan İye bılay deydi: «Jallang'an isshinin' mu'ddeti kibi,
u'sh jıldan keyin, Moabtın' saltanatının' ha'm ko'p sanlı xalqının' abırayı
to'giledi. Xalqının' aman qalg'anları ju'da' az ha'm ha'lsiz boladı»+.

Quday Aramdı ha'm İzraildı jazalaydı

17 [1] Damask tuwralı payg'ambarshılıq so'z:
Mine, Damask endi qala dep sanalmas,
Ol qarabaqanag'a aylanadı+.

[2] Aroer qalaları ta'rk etiledi,
Su'riwler jatatug'ın jaylawg'a aylanıp,
Olardı u'rkitetug'ın hesh kim bolmas+.
[3] Efrayımda qorg'anlı qala qalmas,
Damaskte patshalıq bolmas,
Aramnın' aman qalg'anları,
İzraildın' saltanatı kibi bolar,
Deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi.
[4] Sol ku'ni Yaqıptın' dan'qı o'sher,
Maylı denesi azıp-tozar.
[5] Oraqshılardın' da'ndi jıynap alg'anınday,
O'z qolları menen masaqtı terip alg'anınday boladı.
Ol Refaim oypatlıg'ında birewdin' masaqlardı jıynap alg'anına uqsaydı+.
[6] Za'ytu'n ag'ashının' miywesi qag'ıp alıng'annan son',
En' to'besinde eki-u'sh za'ytu'n,
O'nimdar shaqasında to'rt-bes za'ytu'n qalg'anı sıyaqlı,
Tek bir neshe adam g'ana aman qaladı.
Bunı İzraildın' Qudayı Jaratqan İye aytadı+.

[7] Sol ku'ni xalıq Jaratqang'a na'zerin tigedi,
Ko'zleri İzraildın' Muxaddesin ko'redi.
[8] Artıq olar o'zleri islegen qurbanlıq orıng'a qaramaydı.
Qolları menen soqqan kiyeli ag'ashlarına,
Tu'tetki tu'tetiletug'ın orınlarg'a na'zer salmaydı+.
[9] Sol ku'ni olardın' bekinisli qalaları,
İzraillılardan qashqan xiwler menen amorlardın',
Ta'rk etken qalaları sıyaqlı sho'lge aylanadı+.
[10] Sen O'z Qutqarıwshı Qudayın'dı umıttın',
O'z Qorg'anın' bolg'an Jartastı eske almadın'.
Sonlıqtan unamlı o'simlikler eksen' de,

Basqa jaqtan alıp kelip, ju'zim na'llerin otırg'ızsan' da,+
11 Olardı ekken ku'ni o'sirsen' de,
Otırg'ızıp baslag'an ku'ni azanda gu'lletsen' de,
Ha'stelik ha'm da'rt ku'ni kelgende,
Jıynap alar daqıl bolmas.

12 Ko'p milletlerdin' shuwıldısı,
Ten'izdin' shuwıldısınday shuwıldaydı!
Xalıqlardın' gu'wildisi,
Ku'shli tolqınlar kibi gu'wildeydi!+
13 Milletler ku'shli tolqınlardın' gu'wildisi kibi gu'wildesin,
Biraq Quday olardı a'shkaralag'anda,
To'belerde samal ushırg'an qawıq kibi,
Uzaqlarg'a qashıp ketedi.
Du'beley ushırg'an qan'baqtay aylanadı.
14 Keshki waqıt, mine, qorqınısh!
Azang'a taman olar joq bolıp keter!
Bizlerdi tonag'anlardın' payı,
Bizlerdi talan-taraj qılg'anlardın' ta'g'diri usınday boladı.

Quday Kushtı jazalaydı

8 [1] Kush da'ryalarının' arg'ı jag'ında jasaytug'ın,
Qanatların suwıldatatug'ın el, ha'siret shegesiz!
[2] Sol el qamıstan islengen qayıq penen,
Nil da'ryası arqalı o'z elshilerin jiberedi.
Ha'y, ju'yrik xabarshılar!
Jerleri da'ryalar menen bo'lingen,
Uzın boylı, tegis terili milletke,
Jaqın-alısqa qorqıw salg'an xalıqqa,
Ku'shli ha'm basqınshı milletke qaytın'lar.

[3] Ha'y sizler, pu'tkil du'nya turg'ınları,
Jer betinde jasawshılar!
Taw basında urıs jalawı ko'terilse, qaran'lar,
Ka'rnay shalıng'anda, esitin'ler+.
[4] Jaratqan İye mag'an bılay dedi:
«Ku'nnin' ha'wirli ıssısı sıyaqlı,
Jıyın-terim waqtındag'ı shıqlı bult sıyaqlı,
Men O'z ma'kanımnan tınısh qarap turaman»+.
[5] Hasıl jıynalmastan aldın,
Gu'llep bolıp, gu'l ju'zimge aylang'anda,
Ol bag' qayshısı menen putaqlardı kesip,
Jayılg'an shaqalardı shawıp, ılaqtıradı.
[6] Ha'mmesi tawlardag'ı jırtqısh quslarg'a,
Jerdegi jabayı haywanlarg'a qaladı.
Olar jazda jırtqısh quslarg'a,
Qısta jabayı haywanlarg'a jem boladı.

[7] Sol waqıtta jerleri da'ryalar menen bo'lingen,
Uzın boylı, tegis terili millet,
Jaqın-alısqa qorqıw salg'an xalıq,
Ku'shli ha'm basqınshı millet,
A'lemnin' Jaratqan İyesine,
A'lemnin' Jaratqan İyesinin' atı bolg'an jerge,
Sion tawına sawg'alar alıp keledi.

Mısır tuwralı payg'ambarshılıq

19 [1] Mısır tuwralı payg'ambarshılıq so'z:
Mine, Jaratqan İye ushqır bultqa minip alıp,
Mısırg'a keledi.
Onın' aldında Mısır butları titireydi,
Mısırlılardın' ruwxları tu'sip ketedi+.
[2] Jaratqan İye bılay deydi:
«Men mısırlını mısırlıg'a qarsı ko'teremen,
Tuwısqan tuwısqang'a, qon'sı qon'sıg'a, qala qalag'a,
Patshalıq patshalıqqa qarsı urısadı+.
[3] Mısırlılardın' ruwxı tu'sedi,
Niyetlerin pushqa shıg'araman.
Olar butlarınan, o'li ruwxlarınan,
A'rwaqlardı ha'm ruwxlardı shaqırıwshılardan ma'sla'ha't soraydı+.
[4] Men mısırlılardı zalım xojayınlardın' qolına beremen,
Olardın' u'stinen rehimsiz patsha hu'kim su'redi».
Bunı İye, A'lemnin' Jaratqan İyesi aytadı+.

[5] Nildin' suwı qurıp,
Tarmaqları tartılıp, qurg'ap qalar+.
[6] Onın' kanalları pataslanar.
Mısırdag'ı Nildin' tarmaqları qurıp, kewip qalar,
Jekenler ha'm qamıslar shirip keter+.
[7] Nildin' jag'asındag'ı basqa o'simlikler,
Nil do'geregindegi atızlardag'ı eginler quwrap,
Samal menen ushıp, joq bolar.
[8] Balıqshılar dad salıp, zar jılar,
Nilge qarmaq salıp, ku'n ko'rip otırg'anlar,
Suwg'a aw taslag'anlar tu'skinlikke tu'ser.
[9] Zıg'ırdın' qabıg'ına islew beriwshiler,
Jaqsı zıg'ır tawar toqıwshılar uyatqa qalar.
[10] Kiyim toqıwshılar qayg'ıg'a batıp,
Jallanba jumısshılar tu'skinlikke tu'ser.

[11] Soannın' hu'kimdarları qanday aqılsız?

Faraonnın' dana ken'esshileri aqmaq ken'es beredi.
Sizler qalayınsha faraong'a:
«Men danıshpannın' ulıman,
A'yyemgi patshalar na'silinenmen», – dey alasız+.
12 Ha'y faraon, qa'ne sol dana adamların'?
A'lemnin' Jaratqan İyesi Mısırg'a qarsı neni maqset qılg'anın,
Olar sag'an aytıp bersin, bildirsin+.
13 Soan hu'kimdarları aqıldan adastı!
Nof hu'kimdarları aldandı!
Mısırdı o'z urıw basshıları joldan adastırdı+.
14 Jaratqan İye olarg'a aqılınan adastırıw ruwxın jiberdi,
O'z qusıg'ına tayıp jıg'ılg'an ma'sku'nem qanday bolsa,
Olar da Mısırdı ha'mme isinde adastırdı+.
15 Bas ta, quyrıq ta, palma shaqası da, qamıs ta,
Mısır ushın hesh na'rse qıla almadı+.

Mısırlılardın' Jaratqan İyege boysınıwı

16 Sol ku'ni mısırlılar hayal adamg'a uqsap qalıp, A'lemnin' Jaratqan İyesi o'zlerine qarsı qol ko'termey atırıp, qorqıp, titiresedi+. 17 Yahuda eli mısırlılarg'a qa'wip tuwdıradı. Yahudanın' atı atalg'anda, A'lemnin' Jaratqan İyesinin' Mısırg'a qarsı shıg'arg'an qararınan ha'r bir mısırlı qorqatug'ın boladı.

18 Sol ku'ni Mısırda bes qala kenaan tilinde so'ylep, A'lemnin' Jaratqan İyesine sadıq bolıwg'a ant ishedi. Olardın' biri Quyash qalası dep ataladı+.

19 Sol ku'ni Mısırdın' ortasına Jaratqan İyege arnap qurbanlıq orın qurılıp, eldin' shegarasına Og'an arnalg'an estelik tas qoyıladı+. 20 Bul A'lemnin' Jaratqan İyesi ushın Mısırda bir belgi ha'm gu'walıq boladı. Olar eziwshiler sebepli Jaratqan İyege jalbarıng'anda, Jaratqan İye mısırlılarg'a qutqarıwshı jiberip, g'amxorlıq qıladı ha'm azat etedi. 21 Jaratqan İye O'zin mısırlılarg'a tanıtadı ha'm sol ku'ni mısırlılar Jaratqan İyeni tanıydı. Olar qurbanlıqlar ha'm g'a'lle sadaqaları menen Jaratqan İyege sıyınadı, Og'an wa'deler berip, olardı orınlaydı+. 22 Jaratqan İye Mısırdı jazalaydı ha'm jazalag'annan keyin O'zi olarg'a shıpa beredi. Mısırlılar Jaratqan İyege ju'z buradı, Jaratqan İye de olardın' jalbarınıwlarına qulaq salıp, olarg'a shıpa beredi+.

[23] Sol ku'ni Mısırdan Assiriyag'a ken' jol ashıladı. Assiriyalılar Mısırg'a,
mısırlılar Assiriyag'a baradı. Mısırlılar assiriyalılar menen birge sıyınadı+.
[24] Sol ku'ni İzrail Mısır menen Assiriya qasındag'ı u'shinshi el bolıp,
olar arqalı du'nya jarılqanadı+. [25] A'lemnin' Jaratqan İyesi: «Xalqım Mısır,
O'z qolımnın' isi bolg'an Assiriya ha'm miyrasım İzrail jarılqansın», – dep
olarg'a aq pa'tiyasın beredi.

Mısır ha'm Kush tuwralı payg'ambarshılıq

20 [1] Assiriya bas sa'rka'rdası Assiriya patshası Sargonnın' buyrıg'ı
menen Ashdodqa hu'jim jasap, qalanı qolg'a kirgizgen jılı,+
[2] Jaratqan İye Amos ulı İyshaya arqalı so'yledi. Ol İyshayag'a: «Barıp,
u'stin'degi aza kiyimin ha'm ayag'ın'dag'ı sandaldı sheship tasla», – dedi.
Ol solay islep, jalan'ash ha'm jalan' ayaq ju'rdi+.
[3] Sonda Jaratqan İye bılay dedi: «Qulım İyshayanın' u'sh jıl jalan'ash
ha'm jalan' ayaq ju'rgeni Mısır ha'm Kush ushın belgi ha'm nıshan
boladı+. [4] Mısırdı shermende qılıw ushın Assiriya patshası Mısır
tutqınların, Kushtan su'rgin bolg'anlardı, olardın' jasın ha'm g'arrısın
jalan'ash, jalan' ayaq, uyatlı jerleri ashıq halda aydap ketedi+. [5] Kushqa
u'mit baylap, Mısır menen maqtang'anlar qorqıp, uyatqa qaladı. [6] Sol ku'ni
bul ten'iz jag'asının' turg'ınları bılay deydi: „Qara, Assiriya patshasınan
qutılıw ushın ja'rdem ku'tip, u'mit baylag'anımız ne boldı?! Endi bizler
qalay qashıp qutılamız?“»

Babilon tuwralı payg'ambarshılıq

21 [1] Ten'iz jag'asındag'ı sho'l* tuwralı payg'ambarshılıq so'z:
Qubladan du'beleylerdin' du'begeni kibi,
Basqınshı da sho'lden, qorqınıshlı jurttan keledi+.

[2] Mag'an bir qorqınıshlı ayan tu'sti:
Satqan satadı, talawshı talaydı.
Hu'jim et, Elam! Qamal qıl, Midiya!
Ol sebepli bolg'an nalalardı aqırına jetkeremen+.

[3] Sol sebepli belim shanshıp,
Tuwatug'ın hayaldın' tolg'ag'ı kibi,
Tolg'aq tuttı meni.
Esitkenlerimnen eki bu'gilip,
Ko'rgenlerimnen qorqınıshqa tu'stim+.
[4] Ju'regim ha'wlirip, qorqınısh biylep aldı meni,
Imırt jabılıwın ku'tken edim,
Biraq ol meni qorqınıshqa saldı.

[5] Gilemler to'selip, dasturxan jayılıp,
Jep ha'm iship atır eken.
Turın'lar, a'skerbasılar, qalqanların'ızdı maylan'lar!

[6] İye mag'an bılay dedi:
«Barıp, gu'zetshi qoy, ko'rgenin aytsın+.
[7] Ol sawash arbaların, qos at jegilgen arbag'a mingenlerdi,
Eshekke, tu'yege mingenlerdi ko'rse,
Olarg'a muqıyatlı tu'rde dıqqat qoysın!»

[8] Gu'zetshi bılay dep baqırdı:
«Mırzam, ku'n boyı men minarada turaman,
Tu'nde de o'z ornımda na'wbetshilikte bolaman+.
[9] A'ne, olar qos atqa jegilgen arbada kiyatır».
Keyin gu'zetshi juwap berip bılay dedi:
«Quladı Babilon, quladı!

Onın' qudaylarının' barlıq mu'sinleri,
Qıyrap jerde jatır»+.

10 Qırmanda biyday kibi jenshilgen xalqım!
A'lemnin' Jaratqan İyesinen, İzraildın' Qudayınan,
Esitkenlerimdi sizlerge ayan qıldım+.

Edom tuwralı payg'ambarshılıq

11 Duma* tuwralı payg'ambarshılıq so'z:
Birew meni Seirden* shaqıradı:
– Gu'zetshi, tan' atıwg'a qansha qaldı?
Gu'zetshi, qashan tu'n tamam boladı?

12 Gu'zetshi bılay deydi:
– Tan' atadı, biraq ja'ne tu'n qaytıp keledi,
Eger sorag'ın'ız kelse, qaytıp kelip soray berin'.

Arabstan tuwralı payg'ambarshılıq

13 Arabstan tuwralı payg'ambarshılıq so'z:
Dedanlılardın' ka'rwanları!
Arabstan tog'aylarında tu'neysizler.
14 Tema jerinin' turg'ınları!
Sho'llegenge suw berin'ler,
Qashqınlarg'a awqat berin'ler+.
15 Olar qılıshtan, jalan'ashlang'an qılıshtan,
Kerilgen oq jaydan, g'ıjlag'an urıstan qashıp keledi.
16 İye mag'an bılay dedi: «Bir jıldan keyin, jallang'an isshinin' mu'ddeti kibi, Kedardın' pu'tkil saltanatı aqırına jetedi+. 17 Kedardın' sarıjayshı jawıngerlerinen azg'antayı g'ana aman qaladı». İzraildın' Qudayı Jaratqan İye usılay dedi.

Erusalim tuwralı payg'ambarshılıq

22 [1] Ayan oypatlıg'ı tuwralı payg'ambarshılıq so'z:
Ne boldı sizlerge?
Nege ha'mmen'iz u'sheklerge shıg'ıp aldın'ız?
[2] Ha'y, shawqım-su'renge tolı,
G'almag'allı ha'm shadlı qala!
O'lgenlerin'iz qılıshtan da o'lmedi,
Sawashta da o'lmedi+.
[3] Hu'kimdarların' birgelikte qashıp ketti,
Biraq oq jaylarınan bir oq atpay-aq tutqıng'a tu'sti.
Olar uzaqqa qashıp ketken edi,
Tabılg'anlardın' ha'mmesi tutqıng'a alındı.
[4] Sonda men bılay dedim:
«Meni jalg'ız qaldırın', o'kirip jılap alayın.
Xalqımnın' qırg'ıng'a ushırag'anı ushın,
Ta'selle bermen' mag'an»+.

[5] Sebebi İyem, A'lemnin' Jaratqan İyesinin',
Ayan oypatlıg'ında g'awg'alı, qorlıqlı ha'm ala-sapıran ku'ni boladı.
Sol ku'ni diywallar qulap,
Ja'rdem sorag'an dawıslar tawlardı jan'g'ırtadı.
[6] Elam oq jay ha'm og'ın alıp,
Sawash arbaları ha'm atlıları menen keldi.
Kir a'skerleri qalqanların tayarladı+.
[7] Senin' saylandı oypatlıqların' sawash arbalarına toldı,
Atlılar qala da'rwazası janında sap tartıp tur.
[8] Jaratqan İye Yahudanın' bekinislerin ku'l-talqan qıldı.

Sol ku'ni «Lebanon tog'ayı» sarayındag'ı qural-jaraqqa u'mit etip
qaradın'ız.
[9] Sizler Dawıttın' qalasının' diywallarında ko'p jarıqlardı ko'rdin'iz.
To'mengi hawızg'a suw saqlap qoydın'ız+.
[10] Sizler Erusalimdegi u'ylerdi qarap shıg'ıp,
Diywaldı pitew ushın, u'ylerdi buzdın'ız.
[11] Eski hawızdın' suwları ushın,

Eki diywal arasına suw saqlag'ısh qurdın'ız.
Biraq bunı Kimnin' oylap qoyg'anına na'zer salmadın'ız,
Bunı Kimnin' a'zelden joba qılg'anına itibar bermedin'iz.

12 Sol ku'ni Quday, A'lemnin' İyesi,
Jılap, aza tutıwg'a,
Shashların'ızdı aldırıp, aza kiyimin kiyiwge shaqırdı+.
13 Biraq sizler: «Kelin', jep-isheyik, erten' o'lemiz», – dep,
O'giz soyıp, qoy shalıp,
Go'sh jep, sharap iship,
Keypi-sapa qurıp atırsız+.
14 Sonda A'lemnin' Jaratqan İyesi qulag'ıma:
«Bul gu'na o'lgenin'izshe keshirilmeydi», – dedi.
Bunı Quday, A'lemnin' İyesi aytdı.

Shebnag'a eskertiw

15 İyem, A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Qa'ne, patshanın' on'
qolı, saray basqarıwshısı sol Shebnag'a barıp, bılay dep ayt:+ 16 „Bul jerde
ne jumısın' bar? O'zin'e qa'bir oyatug'ınday, bul jerde kimin' bar? Joqarıda
o'zin'e qa'bir qazıp, jartasqa jasaw ushın u'n'gir oyıpsan'+. 17 Ha'y, ku'shli
adam! Jaratqan İye seni ılaqtırıp jiberedi. Ol seni bekkem uslap alıp,
18 aylandırıp-aylandırıp, top kibi ken' bir elge ılaqtırıp jiberedi. Sen sol
jerde o'lesen'. A'jayıp sawash arbaların' sol jerde qaladı ha'm sen
mırzan'nın' u'yin shermende qılasan'. 19 Men seni o'z lawazımın'nan
tu'sirip, ornın'nan alıp taslayman.
20 Sol ku'ni Men qulım Xilkiya ulı Elyakimdi shaqıraman+. 21 Senin'
kiyimlerin'di og'an kiygizip, beline belbewin'di baylayman ha'm
ha'kimshiligin'di og'an beremen. Ol Erusalim turg'ınlarının' ha'm Yahuda
xalqının' a'kesi boladı. 22 Dawıttın' u'yinin' giltin onın' moynına asaman.
Onın' ashqanın hesh kim jaba almaydı, onın' japqanın hesh kim asha
almaydı+. 23 Men onı qattı jerge qag'ılg'an qazıqtay etip qag'aman. Ol o'z
na'sili ushın saltanat taxtı boladı. 24 Onın' xojalıg'ının' pu'tkil abırayı: onın'
urpaqları ha'm shaqaları – onın' keseden gu'zege shekemgi barlıq ıdısları
og'an ju'klenedi“». 25 A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Sol ku'ni qattı
jerge qag'ılg'an qazıq bosap, suwırılıp, qulap tu'sedi. Og'an ilingen barlıq
ju'k te alıp taslanadı». Bunı Jaratqan İye aytdı.

Tir tuwralı payg'ambarshılıq

23 [1] Tir tuwralı payg'ambarshılıq so'z:
U'lken sawda kemeleri, jılan'lar!
Tir qalası wayran boldı,
U'ysiz, baspanasız qaldı.
Kipr* jerlerinen olarg'a xabar keldi+.
[2] Ten'izden ju'zip o'tkenler arqalı bayıg'an,
Ataw xalqı ha'm Sidon sawdagerleri, u'ndemen'!+
[3] Mol suw jolı arqalı,
Shixordın' da'ni, Nildin' zu'ra'a'ti paydan'ız edi.
Milletlerdin' sawda orayı edin'iz+.

[4] Uyal, ha'y, Sidon, ten'iz jag'asındag'ı qorg'an!
Ten'iz sag'an bılay deydi:
«Tolg'aq ta tutpadı, tuwmadım da,
Ul da ta'rbiyalamadım, qız da o'sirmedim».

[5] Xabar Mısırg'a jetkende,
Tir haqqındag'ı xabardan Mısır qorqıp, qayg'ıg'a tu'sedi.
[6] Tarshishke qaray ju'zin',
Ha'y, ataw turg'ınları, pa'riyad etin'!
[7] Haslında a'zelden bar bolg'an,
Uzaq u'lkelerge ayag'ı jetip, qonıs basqan,
Shadlıqqa bo'lengen qalan'ız usı ma?

[8] Patshalarg'a taj kiydiretug'ın,
Tirge qarsı bul isti kim belgiledi?
Sawdagerleri shahzadalar bolıp,
Olar du'nyanın' abıraylı adamları edi.
[9] Menmenliginin' negizi bolg'an pu'tkil dan'q-atag'ın xorlaw,
Du'nyanın' barlıq abıraylı adamların jer qılıw ushın,
A'lemnin' Jaratqan İyesi usılay qarar shıg'ardı.

[10] Ha'y, Tarshish qızı!
Nil sıyaqlı elin'di kesip o't,

Ol jerde endi jag'ıs bolmaydı.
11 Jaratqan İye qolın ten'iz u'stine sozıp,
Patshalıqlardı titiretti.
Kenaan qorg'anların qıyratıwdı buyırdı+.
12 Ol bılay dedi:
«Ha'y, ezilgen pa'k qız Sidon!
Sen endi shadlanbaysan'.
Tur, Kiprg'a bar,
Ol jerde de ra'ha't ko'rmeysen'».
13 Kaldeylerdin' jerine qara!
Bul xalıq joq endi.
Assiriyalılar onı jabayı haywanlarg'a berdi.
Olar qalag'a qarsı ag'ash minara tiklep,
Sarayların qıyrattı,
Qalanı qarabaqanag'a aylandırdı+.
14 Jılan'lar, u'lken sawda kemeleri,
Qorg'anın'ız wayran boldı!
15 Sol ku'nnen baslap Tir jetpis jılg'a, bir patshanın' o'mirindey waqıtqa umıtıladı. Usı jetpis jıl tamamlang'anda, buzıq hayal haqqında aytılg'an mına qosıqtag'ılar Tirdin' basına tu'sedi:+
16 «Ha'y, umıtılg'an buzıq hayal!
Lira alıp, qalanı aylan,
Jaqsı nama shertip, bir qansha qosıqlar ayt,
Ba'lkim, seni eslep qalar».
17 Jetpis jıldan son', Jaratqan İye Tirge jaqsılıq qıladı. Qala o'z sawdasına qaytıp, jer betindegi barlıq patshalıqlar menen buzıqshılıq qıladı+. 18 Biraq onın' sawdadan ha'm xızmetten alg'an da'ramatları Jaratqan İyege bag'ıshlanadı. Da'ramatlar saqlanbaydı da, jıynalmaydı da. Sawdadan alıng'anlar toyg'ansha jew, sulıw kiyiniw ushın Jaratqan İyenin' da'rgayında jasaytug'ınlarg'a beriledi.

Jaratqan İye jer betin jazalaydı

4 [1] Mine, Jaratqan İye du'nyanı wayran etip, qarabaqanag'a
aylandıradı,
Jer betin ku'l-talqan etip, turg'ınların tarqatıp jiberedi+.
[2] Xalıqqa ne bolsa, ruwxaniyge de sol boladı,
Qulg'a ne bolsa, xojayıng'a da sol boladı,
Shorıg'a ne bolsa, biykege de sol boladı,
Qarıydarg'a ne bolsa, satıwshıg'a da sol boladı,
Qarız alıwshıg'a ne bolsa, qarız beriwshige de sol boladı,
Qarızdarg'a ne bolsa, payda alıwshıg'a da sol boladı+.
[3] Jer beti tolıq wayran etilip, tolıq talan-taraj qılınadı.
Bul so'zdi Jaratqan İye aytdı.

[4] Jer ju'zi kewip, qurg'ap qaladı,
Du'nya so'nip, solıydı,
Du'nyadag'ı ku'shliler ku'shten taladı+.
[5] Du'nyada jasaytug'ınlar jerdi haramladı,
Olar nızamlarg'a boysınbadı, parızlardı ayaq astı qıldı,
Ma'n'gilik kelisimdi buzdı+.
[6] Sol sebepli du'nyag'a na'let jawadı,
Turg'ınları gu'nasının' jazasına tartıladı.
Jer betinde jasawshılar otqa jag'ılıp,
Tek azg'antay adam qaladı+.
[7] Taza sharap azayadı, ju'zim putaları solıydı,
Shadlanıp ju'riwshiler ah uradı+.
[8] Da'ptin' shadlı hawazı basıldı,
Quwang'anlardın' sesti tındı,
Liranın' shadlı hawazı da so'ndi+.
[9] Endi qosıq aytıp sharap ishpes,
O'tkir ishimlik da'mi de ishkenlerge ashshı tu'yiler.
[10] Wayran bolg'an qala qarabaqanag'a aylang'an,
Ha'r bir u'y jabılg'an, hesh kim kire almas.
[11] Ko'shelerde sharap ushın nala sheger,
Shadlıq qayg'ıg'a aylang'an,
Quwanısh jer betin ta'rk etti+.

12 Qala qarabaqanag'a aylang'an,
Qala da'rwazaları ku'l-talqan bolg'an.
13 Za'ytu'n ag'ashı qag'ılg'anda,
Yaki ju'zim jıynap alıng'annan keyin,
Qalg'an miywelerge ne bolsa,
Du'nyadag'ı milletlerge de sol boladı+.

14 Aman qalg'anlar dawısların ko'terip,
Shadlıq qosıqların aytadı,
Jaratqan İyenin' ullılıg'ın aytıp,
Batıstan baqıradı.
15 Sonlıqtan shıg'ısta Jaratqan İyeni,
Ten'iz jag'asında İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin' atın dan'qqa bo'len'.
16 Jerdin' shetinen alg'ıs-maqtaw qosıqların esitemiz:
«A'dil Bolg'ang'a dan'q-ataq bolsın!»
Biraq men bılay dedim:
«Sorım qurıdı, sorım qurıdı!
Ha'siret shegemen!
Satqınlar satqınlıq qılmaqta,
Satqınlıg'ı sheksiz olardın'»+.
17 Ha'y du'nyada jasawshılar!
Qorqıw, shuqır ha'm duzaq basın'ızg'a tu'sedi+.
18 Sonda qorqıw dawısınan qashqan shuqırg'a tu'sedi,
Shuqırdan shıqqan duzaqqa tu'sedi.
Ko'klerdin' qapıları ashılıp,
Jerdin' tiykarı titireydi+.
19 Jer bo'lek-bo'lek bolıp,
Maydalanıp ketedi,
Ol ku'shli silkinedi.
20 Jer ma's adamday su'rnigedi,
Dawıldag'ı shertektey shayqaladı,
Qılmısları og'an awır ju'k boladı,
Jıg'ıladı, qaytıp tura almaydı+.

21 Sol ku'ni Jaratqan İye joqarıdag'ı, ko'klerdegi ku'shlerdi,
Jerdegi du'nya patshaların jazalaydı.

22 Olar zindandag'ı tutqınlar kibi, bir jerge jıynalıp,
Zindang'a qamaladı ha'm bir qansha waqıttan keyin, jazalanadı.
23 Sonda ay uyalıp, quyash shermende boladı.
A'lemnin' Jaratqan İyesi Sion tawında,
Erusalimde patshalıq etip,
Xalıq aqsaqalları aldında O'z saltanatın ko'rsetedi+.

Alg'ıs-maqtaw qosıg'ı

5 [1] Jaratqan İye, Sen menin' Qudayımsan'!
Seni ullılayman, atın'a alg'ıs aytaman.
Sebebi Sen a'jayıp isler qıldın',
A'zelden du'zgen rejelerin'di,
Sadıqlıq ha'm isenim menen ju'zege asırdın'+.
[2] Sen qalanı tas u'yindisine,
Qorg'an qalanı qarabaqanag'a aylandırdın'.
Jat jerlilerdin' sarayı bolg'an qalanı joq qıldın',
Ol endi hesh qashan qayta qurılmas+.
[3] Sonlıqtan ku'shli xalıqlar dan'qqa bo'ler Seni,
Rehimsiz xalıqlar qorqar Sennen.
[4] Sen jarlılarg'a,
Apatqa ushırag'anda, ka'mbag'allarg'a pana boldın'.
Boranda baspana, ja'ziyramada saya boldın'.
Rehimsizlerdin' qa'ha'rli demi, diywalg'a urılg'an dawılg'a,+
[5] Qurg'aq jerdegi ıssıg'a uqsar.
Sen jat jerlilerdin' shawqımın,
Issını bult sayası menen bastırg'anday bastırdın',
Rehimsizlerdin' qosıg'ı da so'ndi.

Quday tayarlag'an zıyapat

[6] Sion tawında A'lemnin' Jaratqan İyesi,
Pu'tkil xalıqlar ushın mol tag'amlı,
Jıllag'an sharaplı, maylı jilikli,
Tazartılg'an sharaplı zıyapat beredi+.
[7] Bul tawda Ol barlıq xalıqlarg'a jabılg'an pa'renjelerdi,
Barlıq milletlerge jabılg'an japqıshlardı joq qıladı.
[8] Ol o'limdi ma'n'gige jutıp jiberedi.
Quday İye ha'mmenin' ko'z jasın su'rtip qoyadı,
O'z xalqının' shermendeligin pu'tkil jer ju'zinen alıp taslaydı.
Bunı Jaratqan İye aytdı+.

[9] Sol ku'ni adamlar bılay deydi:
«Mine, bizlerdin' Qudayımız,
Og'an u'mit baylag'an edik, bizdi qutqardı,

Bul – u'mit baylap ku'tken Jaratqan İyemiz,
Onın' qutqarg'anına quwanıp, shadlanayıq»+.
10 Jaratqan İyenin' qolı Sion tawın qorg'aydı,
Da'ris taslang'an shuqırda sabannın' ezilgeni kibi,
Moab ta o'z elinde ayaq astı bolar+.
11 Ju'ziwshi qolın ju'ziw ushın sermegeni sıyaqlı,
Moab ta da'ris ishinde qolların sermer.
Biraq qansha ha'reket etse de,
Jaratqan İye onın' menmenligin basıp qoyar.
12 Biyik ha'm bekkem diywalların jıg'ıp, qulatıp,
Jer menen jeksen qılar.

Alg'ıs-maqtaw jırı

26 [1] Sol ku'ni Yahuda jerinde mına jır aytıladı:
«Bizde ku'shli qala bar,
Qudayımızdın' qutqarıwı,
Diywallar menen qorg'anlar sıyaqlı onı qorg'aydı.
[2] Da'rwazalardı ashın'lar!
Sadıqlıqtı saqlag'an a'dil millet ishke kirsin+.
[3] Sag'an u'mit artqanı ushın,
Pikirin Sag'an bag'ıshlag'andı,
Tolıq tınıshlıqta saqlaysan'.
[4] Jaratqan İyege ma'n'gige u'mit bayla,
O'ytkeni Ol ma'n'gilik su'yewshi jartas+.
[5] Ol ta'kabbirlerdi jerge urar,
Biyik qalanı qulatar,
Jer menen jeksen qılıp, topıraqqa aylandırar.
[6] Ol qala ayaq-astı bolıp,
Jarlılardın' ayag'ı,
Ka'mbag'allardın' tabanı menen basqılanar».

[7] A'dildin' jolı tegis,
Haq Bolg'an,
Sen a'dildin' soqpag'ın du'ziw qılasan'+.

[8] Jaratqan İye! Hu'kimlerin'e a'mel qılıp,
Seni ku'temiz.
Atın' ha'm Seni este saqlaw ju'regimizdin' tilegi.
[9] Tu'nde janım Seni an'saydı,
İshimdegi ruwxım Seni izleydi.
Jerde hu'kim ju'rgizgenin'de,
Du'nyada jasawshılar a'dillikti u'yrenedi+.
[10] Zalımg'a rehim ko'rsetilse de,
Olar a'dillikti u'yrenbes.
Ha'tte, haqıyqatshıllardın' jerinde nahaqlıq eter.
Jaratqan İyenin' ullılıg'ın ko'rmes.
[11] Jaratqan İye, qolın' ko'terilgen,

Biraq olar ko'rmes.
Olar Senin' xalqın'a degen ıqlasın'dı ko'rip, uyalsın.
Dushpanların'a niyetlegen ot olardı jalmasın+.

12 Jaratqan İye! Sen bizlerge tınıshlıq beresen'.
İslegen barlıq islerimizdi bizler ushın ju'zege asırg'an Sensen'+.
13 Qudayımız Jaratqan İye,
Sennen basqa iyeler bizlerge hu'kimdarlıq qıldı.
Biraq bizler tek Senin' atın'dı hu'rmet etemiz+.
14 Sol iyeler du'nyadan o'tti,
O'lilerdin' ruwxları endi ornınan turmaydı.
Sen olardı jazalap, joq qıldın',
Endi olardı hesh kim yadqa almas+.
15 Jaratqan İye, sen milletimizdi ko'beyttin',
Milletimizdi ko'beytip, dan'q qazandın',
Elimizdin' shegarasın ken'eyttin'+.

16 Jaratqan İye, xalqımız qayg'ı ishinde Seni izledi.
Sen olardı jazalag'anda,
Sıbırlap zorg'a duwa etti.
17 Jaratqan İye, bizler de Senin' aldın'da,
Ha'miledar hayaldın' tolg'aq azabınan qıynalıp,
Baqırg'anı sıyaqlı qıynaldıq+.
18 Bizler ha'miledar bolıp, tolg'attıq,
Biraq samaldan basqa hesh na'rse tuwmadıq.
Jer betine qutqarılıw alıp kelmedik,
A'wladlardı da du'nyag'a keltirmedik.

19 Biraq o'lilerin' jasar, deneler tiriler.
Ha'y, topıraq astında jatırg'anlar,
Oyanın', shadlıqtan qosıq aytın'!
Sebebi Jaratqan İyenin' shıg'ı tan' shıg'ına megzer,
Jer o'lilerdi jasaw ushın shıg'arar+.
20 Kelin', ha'y xalqım, bo'lmelerin'izge kirip,
İshten qapını jawıp alın'!
Onın' g'a'zebi o'tip ketkenshe, az-maz jasırınıp turın'+.

21 Mine, du'nya turg'ınların islegen ayıbına bola jazalaw ushın,
Jaratqan İye O'z ma'kanınan shıg'ıp kiyatır.
Jer o'zine to'gilgen qandı a'shkara eter,
O'ltirilgenlerdi artıq jasırmas+.

İzraildın' qutqarılıwı

7 [1] Sol ku'ni Jaratqan İye g'a'zepli, ullı ha'm qu'diretli qılıshı menen,
Qashıp baratırg'an, iyren'legen jılandı, Liwyatan*dı jazalaydı.
Ol ten'izdegi usı aydarhanı o'ltiredi+.

[2] Sol ku'ni a'jayıp ju'zimzar tuwralı qosıq aytın':+
[3] «Men – Jaratqan İye onın' qarawılıman,
Ba'rqulla onı suwg'arıp,
Hesh kim zıyan tiygizbesin dep,
Ku'ni-tu'ni onı qarawıllayman.
[4] Men g'a'zeplenbeymen.
Eger tiken ha'm jantaqlar Mag'an qarsı shıqsa,
Men olar menen urısıp,
Olardı tolıq jag'ıp jiberemen+.
[5] Yamasa olar Mennen pana izlep kelsin,
Menin' menen kelisim du'zsin,
Awa, Menin' menen kelisim du'zsin».

[6] Keleshekte Yaqıptın' urpag'ı tamır jayadı,
İzrail bu'rtik jarıp, gu'lleydi,
Jer betin miywege toltıradı+.

[7] Jaratqan İye izraillılardı,
Olardı jazalag'anlardı jazalag'anday etip jazaladı ma?
Yamasa izraillılardı,
Olardı o'ltirgenlerdi o'ltirgendey etip o'ltirdi me?
[8] Jaratqan İye olardı hu'kim etti,
Quwıp, su'rgin qıldı.
Olardı shıg'ıs samalı kibi,
G'a'zepli demi menen quwıp shıg'ardı+.
[9] Solay etip, Yaqıptın' urpaqlarının' ayıbı alıp taslanıp,
Gu'nasının' o'teliwinin' miywesi mınaw boladı:
Qurbanlıq orınnın' barlıq tasların,
Ha'k tasları kibi sındırg'anda,
Kiyeli ag'ashları da, tu'tetki tu'tetiletug'ın orınları da qalmaydı+.

10 Qorg'an qala qan'ırap bosap,
Sho'lge uqsap ta'rk etilip,
Taslandı jurtqa aylanadı.
Ol jerde baspaqlar otlar,
Ag'ash shaqaların sıp-sıydam etip, sol jerde jatar+.
11 Shaqaları quwrap sınar,
Hayallar kelip, olardı jag'ar.
Bul xalıq es-aqılınan ayırılg'an,
Sonlıqtan Jaratqanı da olarg'a rehim etpes,
Jaratıwshısı da olarg'a mehir ko'rsetpes+.
12 Sol ku'ni Jaratqan İye Evfrat da'ryasınan Mısır shegarasındag'ı
da'ryag'a deyin da'ndi qawıg'ınan ayırıp, İzrail xalqın birme-bir jıynap
aladı. 13 Sol ku'ni ullı ka'rnay shalınadı. Assiriyada joq bolg'anlar ha'm
Mısırg'a su'rgin etilgenler kelip, Erusalimdegi muxaddes tawda Jaratqan
İyege sıyınadı+.

Efrayımnın' ha'siret shegiwi

28 [1] Efrayım ma'sku'nemlerinin' maqtang'an tajı, ha'siret shegesen'!
O'nimdar oypatlıqtın' en' jaqsı jerindegi sharapqa toyg'anlardın' qalası,
Biraq onın' saltanatlı go'zzallıg'ı, solıp atırg'an gu'lge megzeydi.
[2] Mine, İyenin' qu'diretli ha'm ku'shli adamı bar,
Ol burshaqlı dawılday, qıyratıwshı quyınday,
Zuwlag'an topan suwı kibi,
O'z qolı menen qalanı jerge qulatadı+.
[3] Efrayım ma'sku'nemlerinin' maqtanıshı bolg'an tajı,
Ayaq astında qaladı.
[4] O'nimdar oypatlıqtın' en' jaqsı jerde jaylasqan,
Saltanatlı go'zzallıg'ı solıp baratırg'an gu'l,
Erte pisken a'njir kibi boladı.
Onı ko'rgen, da'rriw u'zip alıp, jep qoyadı.

[5] Sol ku'ni A'lemnin' Jaratqan İyesi xalqınan aman qalg'anlar ushın saltanat tajı, go'zzallıq shen'beri boladı. [6] Ol hu'kim gu'rsisinde otırg'anlar ushın a'dalatlıq ruwxı, da'rwazanı dushpannan qorg'ag'anlar ushın ma'det boladı+.

İyshayanın' eskertiwi

[7] Mınalar da sharap iship tentireklep, o'tkir ishimlik iship ten'selip ju'redi: ruwxaniyler ha'm payg'ambarlar o'tkir ishimlik iship tentireklep, sharap iship esten ayırıldı. Olar o'tkir ishimlikten ten'selip, ayan ko'rgende shatastıradı, sheshim qabıllag'anda aljasadı+. [8] Pu'tkil dasturxanları qusıqqa tolg'an, hesh bir taza jeri joq.

[9] Olar bılay deydi: «Quday kimge bilim u'yretpekshi? Xabardı kimge tu'sindirmekshi? Endi emshekten shıqqanlarg'a ma yamasa jaqında emiwdi toqtatqanlarg'a ma? [10] „Ba-ba-ba, da-da-da“, – dep, olay-bılay bıdırlaydı»+.

[11] Endi Jaratqan İye bul xalıqqa shet ellilerdin' awzı menen, tu'siniksiz tillerde so'yleydi+. [12] Burın olarg'a: «Bul – tınıshlıq jeri, sharshag'anlar dem alsın. Bul – dem alıw ornı», – degen edi. Biraq olar tın'lamadı.
[13] Jaratqan İyenin' so'zi olar ushın: «„Ba-ba-ba, da-da-da“, – dep, olay-bılay bıdırlaydı» boldı. Solay etip, olar ketip, shalqasına qulap jaraqatlanadı, duzaqqa tu'sip, alıp ketiledi+.

14 Sonlıqtan, Erusalimde bul xalıqqa hu'kimdarlıq etip otırg'an
surbetler, Jaratqan İyenin' so'zin tın'lan'lar!+ 15 Sizler: «Bizler o'lim
menen kelisim du'zdik, o'liler ma'kanı menen pitim du'zdik. Apatshılıq
kelse, bizge tiymey, o'tip ketedi. Sebebi bizler o'tirikti pana, jalg'andı
jasırınatug'ın orın qılıp alg'anbız», – deysizler. 16 Sonın' ushın Quday İye
bılay deydi: «Mine, Men Siong'a tiykar tasın, sınalg'an tastı, qımbatbaha
mu'yesh tasın, isenimli tiykar qoyaman. Og'an isengenler hesh qashan
qa'weterge tu'speydi+. 17 Men a'dillikti o'lshew jibi, a'dalatlıqtı ta'rezi
qılaman. Burshaq jawıp, o'tiriktin' panasın sıpırıp alıp ketedi, jasırıng'an
ornın'ızdı sel basadı+. 18 Sizlerdin' o'lim menen du'zgen kelisimin'iz
buzıladı, o'liler ma'kanı menen du'zgen pitimin'iz o'z ku'shin joytadı. Ullı
apat kelgende, jer menen jeksen bolasız. 19 Apat ha'r kelgeninde, sizlerdi
sıpırıp alıp ketedi. Ol ha'r ku'ni azanda, ku'ndiz-tu'ni keledi».

Bul xabardı tu'singenin'izde, sizlerdi qorqınısh biyleydi. 20 Sozılıwg'a
to'segin'iz dım qısqa, oranıwg'a ko'rpen'iz dım ensiz boladı. 21 Jaratqan İye
Perasim tawındag'ı sıyaqlı qozg'alajaq, Gibon oypatlıg'ındag'ı sıyaqlı
g'a'zepke minejaq. Ol O'z isin, a'detten tıs isin, O'z ha'reketin, tan' qalarlıq
ha'reketin ju'zege asıradı+. 22 Eger kisenlerin' ja'ne de bekkemirek
bolmasın desen'iz, artıq surbetlikti toqtatın'. Pu'tkil du'nyanı joq qılıwdı
sheshkeni tuwralı Quday, A'lemnin' İyesinen esittim+.

23 Qulaq tu'rip, dawısımdı esitin', dıqqat qoyıp, so'zimdi tın'lan'!
24 Diyxan egin egiw ushın tek jer ayday bere me? Yamasa tek kesek ezip,
malalay bere me? 25 Ol jerdi tegislep bolıp, anis egip, zire seppey me?
Biydaydı qatarlap, arpanı o'z tanabına, jazlıq biydaydı shetine aylandırıp
egip taslamay ma? 26 Qudayı og'an na'siyat berip, usınday ta'rtipke
u'yretedi. 27 Anis tu'yekke aydalmaydı, zire arbanın' do'n'gelegi menen
basılmaydı. Anis tayaq penen, al zire shıbıq penen sabalanadı. 28 Nang'a
arnalg'an biyday tu'yeklenedi, biraq ol ma'n'gige ezile bermeydi. Arbanın'
do'n'gelegi menen u'stinen tu'yekti aydasa da, atlar biydaydı maydalap
ezip taslamaydı. 29 Bul da A'lemnin' Jaratqan İyesinen berilgen. Onın'
ma'sla'ha'ti a'jayıp, danalıg'ı ullı+.

Erusalimnin' ha'sireti

9 [1] Dawıttın' ma'kan basqan qalası Ariel*, Ariel, ha'siret shegesen'!
Jılg'a jıl qos, bayramların' dawam ete bersin+.
[2] Men Arielge azap shektiremen.
Ol jılap, pa'riyad etedi,
Men ushın qurbanlıq oshag'ı kibi boladı.
[3] Seni aylanıp, orda quraman,
La'shkerlerdi ornatıp, qamal qılaman.
Qarsın'a minaralar tikleymen+.
[4] Sen qulatılıp, jerdin' astınan so'ylersen',
So'zlerin' topıraq ishinen esitiler,
Dawısın' a'rwaq dawısınday bolıp, jerden shıg'ar,
So'zlerin' topıraqtan sıbırlap esitiler.

[5] Biraq sansız dushpanların' orpan' shan'g'ıt kibi,
Rehimsiz sansız la'shkerler suwırılg'an qawıq kibi ushıp ketedi.
Tosattan, bir ma'writte,
[6] A'lemnin' Jaratqan İyesi gu'ldirmama,
Jer qozg'alıwı, ullı shawqım,
Boran, dawıl ha'm jalmaytug'ın ot jalını menen keledi+.
[7] Arielge qarsı urısqan barlıq milletler,
Og'an ha'm onın' qorg'anlı qalalarına hu'jim qılıp,
Onı ezgenler,
Tu'ndegi tu's kibi, tu'ngi ko'rinis kibi boladı+.
[8] Ash adam tu'sinde awqat jese de,
Oyang'anda ash boladı,
Tu'sinde suw ishken adamnın' da,
On'ında sho'li basılmaydı.
Sion tawına qarsı urısqan,
Ha'mme milletlerdin' sansız ordası da usı awhalg'a tu'sedi.

[9] Hayran bolıp, tan' qalın',
O'zin'izdi go'r qılın', soqır bolın',
Ma's bolın', biraq sharaptan emes,
Su'rnigin', biraq o'tkir ishimlikten emes+.

10 Jaratqan İye sizlerge teren' uyqı berdi,
Ko'zlerin'izdi jawıp qoydı, ha'y, payg'ambarlar,
Basların'ızdı orap qoydı, ha'y, wa'liyler+.
11 Bul ayanlardın' ha'mmesi sizler ushın mo'rlengen orama qag'azdag'ı
so'zlerdey bolıp qaldı. Eger oqıp biletug'ın adamg'a orama qag'azdı berip:
«Mınanı oqıp ber», – desen'iz, ol: «Oqıy almayman, bul mo'rlengen-g'o», –
deydi+. 12 Eger orama qag'azdı oqıp bilmeytug'ın adamg'a berip: «Mınanı
oqıp ber», – desen', ol: «Men oqıy almayman», – dep juwap beredi.
13 İyemiz bılay deydi:
«Bul xalıq tek so'zi menen Mag'an jaqınlap,
Tek awzı menen Meni sıylaydı.
Biraq ju'regi Mennen alıs.
Adam jaratqan qag'ıydalardag'ı buyrıqlar arqalı Mag'an sıyınadı+.
14 Sonlıqtan Men bul xalıqtın' arasında ja'ne bir qu'diretli is,
Tan' qalarlıq qu'diretli is isleymen.
Danaları danalıqtan mahrum boladı,
Aqıllıları aqılınan ayırıladı»+.

15 O'z niyetlerin Jaratqan İyeden jasırıwg'a tırısıp,
İslerin qaran'g'ılıqta qılıp atırg'anlar, ha'siret shegedi!
Olar: «Bizdi kim ko'redi, kim bizdi biledi»? – deydi+.
16 Sizler ha'mmesin nadurıs tu'sinip atırsız!
Gu'lalshını ılay menen ten'lestirip bola ma?
İslengen zat o'zin islegenge:
«Ol meni islemedi», – dey me?
Pishimi keltirilgen zat o'zinin' pishimin islep shıqqang'a:
«Ol hesh na'rseni tu'sinbeydi», – dep ayta ma+?

17 Tez arada a'jayıp Lebanon bir jın'g'ıllıqqa,
Al jın'g'ıllıq bolg'an jerler a'jayıp tog'ayg'a aylanbay ma?
18 Sol ku'ni geren'ler orama qag'azdın' so'zlerin esiter,
Qoyıw qaran'g'ılıq ishinde soqırlardın' ko'zleri ko'rer+.
19 Kishipeyiller Jaratqan İyeden jan'adan quwanısh tabar,
Jarlılar İzraildın' Muxaddesinde shadlanar+.
20 Zalımlar joq bolar,
Surbetler g'ayıp bolar,

Jamanlıq ta'repdarları joq qılınar.
21 Do'hmet qılıp, adamlardı ginalag'anlar,
Qala da'rwazasındag'ı qazıg'a duzaq qurar,
Haqtı jalg'an gu'walıqlar menen huqıqınan mahrum eter+.

22 Sonlıqtan İbrayımdı qutqarg'an Jaratqan İye,
Yaqıptın' urpaqları tuwralı bılay deydi:
«Artıq Yaqıptın' urpag'ı masqaralanbas,
Endi ju'zi qara bolmas+.
23 O'z qolım menen jaratqan balaların o'z aralarında ko'rgende,
Atımdı muxaddes sanaydı.
Yaqıptın' Muxaddesin muxaddes sanap,
İzraildın' Qudayınan qorqatug'ın boladı.
24 Joldan adasqanlar tu'sinedi,
Shag'ım etip nalıytug'ınlar ta'limdi qabıl etedi».

Qozg'alan'shı xalıq

0 [1]Jaratqan İye bılay deydi: «Qozg'alan'shı balalar, ha'siret shegedi!
Olar Mennen bolmag'an oy-niyetlerdi ju'zege asıradı,
Menin' Ruwxımsız kelisimler du'zedi,
Gu'na u'stine gu'na jamaydı.
[2]Mennen ken'es soramay,
Faraonnın' panasında panalaw,
Mısırdın' sayasına tıg'ılıw ushın, Mısırg'a baradı+.
[3]Faraonnın' panası sizlerdi uyatqa qaldıradı,
Mısırdın' qorg'awshı sayası sizlerdi biyabıray qıladı+.
[4]Basshıları Soanda bolıp,
Elshileri Xaneske jetken bolsa da,+
[5]O'zlerine paydası bolmag'an xalıq sebepli olar uyatqa qaladı.
Sol xalıq ja'rdem de, payda da bermeydi.
Tek olardı uyatqa qaldırıp, shermende qıladı»+.

[6]Negeb haywanları tuwralı payg'ambarshılıq so'z:
Urg'ashı ha'm erkek arıslan,
Za'ha'rli sur ha'm oq jılanlar jasaytug'ın,
Apatlı ha'm azaplı u'lkeni gezip,
Baylıqların esheklerdin' arqasına,
G'a'ziynelerin tu'yelerdin' o'rkeshine artıp,
Paydası joq xalıqqa ag'ılıp baradı.
[7]Mısırdın' ja'rdemi paydasız ha'm u'mitsiz.
Sonlıqtan Men onı: «Biykarshı Rahab*» dep atadım+.

[8]Endi barıp, bunı bir tas taxtag'a jazıp,
Olarg'a kitap etip ber.
Bul keleshek ku'nleri ushın,
Ma'n'gilik gu'walıq bolsın+.
[9]Bul qozg'alan'shı xalıq, hiyleker balalar,
Jaratqan İyenin' ta'liminen bas tartatug'ın perzentler.
[10]Olar ko'zi ashıqlarg'a: «Ayan ko'riwdi qısqartın'!»
Al wa'liylerge: «Haqıyqattı aytıp, payg'ambarshılıq qılman',
Bizlerge jag'ımlı so'zlerdi aytıp,

Qıyalıy payg'ambarshılıq etin',+
11 Joldan shıg'ın', qaytın' bul joldan,
İzraildın' Muxaddesin ko'zimizden joq qılın'!» – deydi.

12 Sonlıqtan İzraildın' Muxaddesi bılay deydi:
«Bul xabardı qabıl etpey,
Zulımlıq ha'm jalg'annan u'mit etip,
Olarg'a su'yengenin'iz ushın,
13 Bul qılmısın'ız sizler ushın,
Biyik diywaldag'ı opırılıp atırg'an tesik kibi boladı.
Diywal tosattan, bir sa'tte qulap, qıyraydı+.
14 Ol ılay ıdıs yan'lı qıyrap qaladı.
Maydalang'anı sonshelli,
Oshaqtan ku'l alıwg'a da, quyıdan suw alıwg'a da,
Jarag'anday sınıg'ı qalmaydı»+.

15 Sonlıqtan Quday İye, İzraildın' Muxaddesi bılay deydi:
«Mag'an qaytıp, ra'ha't tabın', qutqarılasız.
Eger sizler tınıshlıq penen Mag'an u'mit baylasan'ız, ku'shli bolasız».
Biraq sizler bunı qa'lemedin'iz.
16 Sizler: «Yaq, bizler atqa minip qashamız», – dedin'iz.
Sonın' ushın qashasız-da'!
Sizler: «Bizler ju'yrik atqa minip shabamız», – dedin'iz.
Sonın' ushın quwıwshılar da ju'yrik boladı!
17 Bir adamnın' aybatınan mın' adam qashadı,
Besewinin' aybatınan ha'mmen'iz qashasız.
Qalg'anların'ız taw to'besindegi bayraq shıbıg'ı,
To'beshiktegi bayraq kibi bolasız+.

18 Jaratqan İye sizlerge miyrim-sha'pa'a't ko'rsetiw ushın ku'tip turadı,
Sizlerge rehim ko'rsetiw ushın ornınan turadı.
Sebebi Jaratqan İye a'dalat Qudayı,
Onı ku'tkenler baxıtlı!+

Jaratqan İyenin' O'z xalqın jarılqawı

19 Ha'y, Erusalimde jasaytug'ın Sion xalqı,

Endi jılamaysız!
Pa'riyad etkenin'izde, Ol sizlerge miyrim-sha'pa'a't ko'rseter.
Esitiwden-aq, Ol sizlerge juwap berer.
20 İyemiz sizlerge azap sho'regin berip,
Apat suwın ishkizgen bolsa da,
Mug'allimin'iz endi jasırınbas,
Ko'zin'iz benen Onı ko'resiz.
21 Qulag'ın'ız art betten: «Mınaw durıs jol, sonnan ju'r», – degen dawıstı
esitedi.
Sonda on'g'a burılıw kerek pe, shepke burılıw kerek pe bilesiz.
22 Sonda gu'misin' menen qaplang'an butlardı,
Altının' menen qaplang'an ha'ykellerdi,
Haram dep sanap, haram na'rsedey ko'rip, ılaqtırıp taslaysız.
Olarg'a: «Joq bolın'lar!» – deysiz+.
23 İyemiz jerge ekken tuqımın' ushın jawın jawdıradı,
Jerdin' zu'ra'a'ti mol ha'm bereketli boladı.
Sol ku'ni malların' ken' jaylawda jayılıp ju'redi+.
24 Jer aydaytug'ın o'giz ha'm eshekler,
Gu'rek ha'm jaba menen samalg'a suwırılg'an,
Saylandı jem jeydi.
25 Ullı qırg'ın ku'ni, minaralar qulag'anda,
Ha'r bir biyik tawda, ha'r bir biyik to'bede suwlar ag'ıp turadı+.
26 Jaratqan İye O'z xalqının' jaraların tan'ıp,
O'zi bergen jaraqattı jazg'an ku'ni,
Aydın' nurı ku'n nurınday,
Ku'nnin' nurı jeti ku'nnin' nurınday,
Jeti ese jaqtı boladı+.

Jaratqan İyenin' Assiriyanı jazalawı

27 Mine, Jaratqan İyenin' O'zi uzaqtan,
Lawlag'an qa'ha'ri menen qoyıw bult ishinde kiyatır.
Onın' awzı g'a'zepke tolı,
Tili jalmaytug'ın otqa megzer+.
28 Demi moyıng'a deyin ko'teriletug'ın tasqıng'a uqsar.
Ol milletlerdi nabıt bolıw eleginen o'tkeredi.
Xalıqlardın' awzına olardı joldan azg'ıratug'ın ju'wen saladı+.

29 Biraq sizler muxaddes bayramdı nıshanlag'an tu'ndegidey,
Qosıq aytasız.
Jaratqan İyenin' tawına, İzraildın' qorg'awshı jartasına,
Sırnay sazı astında shıqqanın'ızday,
Ju'regin'iz shadlanadı+.

30 Jaratqan İye aybatlı dawısın esittirip,
Lawlag'an g'a'zebi ha'm jalmaytug'ın ot jalını menen,
No'ser jawın, dawıl ha'm burshaq penen,
Bileginin' ku'shin ko'rsetedi+.
31 Jaratqan İyenin' dawısı Assiriyanı qorqıtıp, titiretedi,
Ol hasası menen Assiriyanı uradı.
32 Jaratqan İyenin' jaza hasası menen,
Olardı urg'an ha'r bir soqqısı,
Da'p ha'm lira naması astında a'melge asadı.
Jaratqan İye qol jumsap, olar menen urısadı.
33 Deneler jag'ılatug'ın orın a'lle qashan tayınlandı,
Awa, Assiriya patshası ushın tayın qılıp qoyıldı.
Ol jer teren' ha'm ken' bolıp,
Otın qalap toltırılg'an.
Ag'ıp turg'an ku'kirt kibi,
Jaratqan İyenin' demi onı jandıradı+.

Mısırg'a u'mit baylamaw tuwralı

1 [1] Ja'rdem sorap Mısırg'a ketkenler,
Atlarg'a isengenler,
Ko'p bolg'anı ushın sawash arbalarına,
Ju'da' ku'shli bolg'anı ushın shabandozlarg'a,
U'mit baylag'anlar, ha'siret shegedi!
Olar İzraildın' Muxaddesine ju'z burmadı,
Jaratqan İyeden ken'es soramadı+.
[2] Biraq Jaratqan İye de dana.
Ol baxıtsızlıq jawdırar, O'z so'zin qaytarıp almas.
Jawızlıq islewshilerdin' u'yine qarsı ko'terilip,
Qılmıskerlerge ja'rdem beriwshilerge qarsı shıg'ar.
[3] Mısırlılar – Quday emes, adam,
Olardın' atları – ruwx emes, deneden ibarat.
Jaratqan İye qolın sozsa, ja'rdem beriwshi su'rnigip,
Ja'rdem alıwshı qulap, ekewi de nabıt boladı+.

[4] Sebebi Jaratqan İye mag'an bılay dedi:
«Arıslang'a, awlag'an awının' basında ırıldag'an jas arıslang'a,
Bir topar shopan qarsı shıqsa da,
Arıslan olardın' baqırg'anınan qorqpaydı,
Shuwlasqanınan seskenbeydi.
A'lemnin' Jaratqan İyesi de urısıw ushın,
Sion tawına ha'm onın' to'belerine tu'sip keledi+.
[5] Quslardın' qanat jayıp,
O'z palapanların qorg'ag'anı sıyaqlı,
A'lemnin' Jaratqan İyesi de,
Erusalimdi qorg'aydı.
Ol onı qorg'aydı, qutqaradı,
Rehim etip, azat qıladı»+.

[6] Ha'y izraillılar, o'zlerin'iz o'jetlenip bas tartqan,
Jaratqan İyege qaytın'lar.
[7] Sebebi sol ku'ni ha'r birin'iz,
Gu'nag'a batıp, o'z qolların'ız benen islegen,

Gu'mis ha'm altın butların'ızdan ju'z burasız+.

8 «Assiriyalılar adamdiki bolmag'an qılıshtan qulaydı,
Adamzattiki bolmag'an qılıshtan o'ledi.
Olar qılıshtan qashadı,
Jas jigitleri qul boladı+.
9 Qorqıwdan jıg'ılar olardın' jartası,
Sa'rka'rdaları bayraqtı ko'rip, titireser».
Otı Sionda,
Oshag'ı Erusalimde bolg'an Jaratqan İye usılay deydi+.

A'dil patsha

2 [1] Mine, patsha a'dillik penen patshalıq etip,
Hu'kimdarlar a'dalatlıq penen basqaradı+.
[2] Olardın' ha'r biri samaldan qorg'aytug'ın bastırmaday,
Dawıldan bas sawg'alaytug'ın panaday boladı.
Olar sho'ldegi ag'ın suwg'a,
Kewip sho'llegen jerdegi u'lken jartastın' sayasına uqsaydı+.
[3] Endi ko'retug'ınlardın' ko'zleri jumılmaydı,
Esitetug'ınlar qulaq qoyadı+.
[4] Oysızlar tu'siniwdi u'yrenedi,
Saqawlar tutlıqpay, anıq so'yley aladı.
[5] Bunnan bılay, aqmaq hasılzada, dep shaqırılmas,
Hiyleker hu'rmetke ılayıqlı, dep aytılmas.
[6] Aqmaq biya'deplik penen so'yleydi,
Niyeti jamanlıq islewden ibarat.
Ol zorlıq isleydi,
Jaratqan İyege til tiygizedi,
Ashlardı ash qaldırıp,
Sho'llegenge suw beriwden bas tartadı+.
[7] Hiylekerdin' usılı jawız,
Jarlının' dawası haq bolsa da,
Onı jalg'an so'zler menen joq etiw ushın,
Jawız jobalar du'zedi.
[8] Al hasılzadalar hasıl jobalar du'zip,
Hasıl isler ushın bekkem turadı.

Jazalaw ha'm qutqarıw

[9] Ha'y, erkin jasap atırg'an hayallar,
Ornın'ızdan turıp, dawısımdı esitin'!
Ha'y, biyg'am qızlar,
Menin' so'zime qulaq salın'!+
[10] Ha'y, biyg'am hayallar,
Biraz jıldan keyin titiresesiz,
Sebebi ju'zim hasıl bermes,
Miywe jıyın-terimi bolmas.
[11] Ha'y, erkin jasap atırg'an hayallar, titiresersiz!

Ha'y, biyg'am qızlar, qaltırasasız!
Kiyimlerin'izdi sheship taslap,
Azalap, belin'izdi buwıp alın'.
12 O'nimdar atızlar ushın,
Hasılı mol ju'zim shaqaları ushın,
Ko'kiregin'izdi mushlap urıp, aza tutın'.
13 Tiken ha'm jantaqlar basıp ketetug'ın,
Xalqımnın' jeri ushın,
Quwanıshqa tolı u'yler,
Shadlıqqa tolı qalalar ushın jılan'lar+.
14 O'ytkeni saraylar taslap ketilip,
Shawqımlı qala bos qaladı.
Qorg'an ha'm minaralar ma'n'gige qıyralıp,
Qulanlardın' quwanıshına,
Mallardın' jaylawına aylanadı.
15 U'stimizge joqarıdan Ruwx to'gilgenshe,
Sho'l o'nimdar atızg'a aylang'ansha,
O'nimdar atız a'jayıp bag' dep sanalg'ansha usılay boladı+.
16 Keyin sho'lde a'dalat ma'kan basıp,
A'dillik o'nimdar atızda jasaydı.
17 A'dilliktin' miywesi tınıshlıq,
Na'tiyjesi amanlıq ha'm ma'n'gilik qa'wipsizlik boladı.
18 Xalqım tınısh orınlarda,
Qa'wipsiz u'ylerde,
Ra'ha't bag'ıshlaytug'ın jerlerde jasaydı.
19 Tog'ay pu'tkilley joq bolsa da,
Qala jer menen jeksen etilse de,+
20 Ha'r bir da'rya jag'asında egin ekken,
O'giz ha'm esheklerdi bos jibergen,
Sizler baxıtlı bolasızlar!

Ja'rdem sorap jalbarınıw

3 [1] Ha'y, o'zi wayran etilmegen,
Wayran etiwshi, ha'siret shegesen'!
Ha'y, o'zine satqınlıq islenbegen,
Satqınlıq etiwshi, ha'siret shegesen'!
Wayran etip bolg'anın'nan keyin,
O'zin' de wayran etilesen',
Satqınlıq etip bolg'anın'nan keyin,
O'zin'e de satqınlıq islenedi+.

[2] Jaratqan İye, bizlerge rehim et!
Bizler Sag'an u'mit bayladıq.
Ha'r tan'da bizge ku'sh-quwat berip,
Qıyınshılıqqa ushırag'anımızda qutqara go'r!
[3] Qu'diretli dawısın'nan xalıqlar qashıp keter,
Ornın'nan turg'anın'da, milletler pıtırap qashar.
[4] Oljan'ız shegirtkeler jep taslag'anday joq bolar,
Adamlar u'lken shegirtkeler toparının' topılg'anınday oljag'a bas salar+.

[5] Joqarıda ma'kan qurg'an Jaratqan İye ullı!
Toltırar Ol Siondı a'dalatlıq ha'm a'dillikke+.
[6] Ol senin' da'wirin'nin' bekkem tiykarı bolıp,
Mol etip qutqarılıw, danalıq ha'm bilim berer.
Jaratqan İyeden qorqıw – bul g'a'ziyne.

[7] Mine, batırları ko'shelerde pa'riyad eter,
Paraxatshılıq elshileri zar en'irep jılar+.
[8] U'lken jollar bosap qalar,
Jolawshılar ol joldan ju'rmes.
Pitimler buzılıp, ishken antlarınan tayar,
Adamlar qa'dirin joytar+.
[9] Jer qurg'ap, kewip barar,
Lebanon tog'ayları uyattan quwrap qalar,
Sharon tegisligi sho'lge uqsap qalıp,
Bashan ha'm Karmeldegi ag'ashlar japıraqların to'ger+.

Jaratqan İyenin' xalıqlarg'a eskertiwi

10 Jaratqan İye bılay deydi:
«Endi ornımnan turaman,
Ko'terilip, dan'qımdı shıg'araman+.
11 Sizler pishenge ha'miledar bolıp,
Saban tuwasız.
Demin'iz o'zlerin'izdi jalmap jutatug'ın otqa aylanadı.
12 Xalıqlar janıp ku'l boladı,
Kesilip, otqa jag'ılg'an tikendey boladı+.
13 Ha'y uzaqtag'ılar, ne islegenimdi esitin'!
Ha'y jaqındag'ılar, qu'diretimdi bilin'!»

14 Siondag'ı gu'nakarlar qorqıwg'a tu'sip,
Qudaysızlardı titirew biylep aldı.
Olar bılay deydi: «Jalmaytug'ın ottın' janında qaysısımız jasay alamız?
Ma'n'gi janıp turg'an jalın janında qaysısımız ornalasa alamız?»+
15 Hadal jasap, tuwrı so'ylegen,
Zorlıq penen alıng'an paydadan jerkengen,
Qolın para alıwdan tıyg'an,
Qanxorg'a qulaq tu'rmegen,
Jamandı ko'rmew ushın ko'zlerin jumg'an,+
16 Bunday adam biyikliklerde jasaydı.
Jartaslardag'ı qorg'anlar onın' panası bolar,
Onın' nanı mol bolıp, hesh qashan suwsız qalmas.

Ullı patshanın' eli

17 Ko'zin'iz patshanı pu'tkil go'zzallıg'ı ishinde ko'rip,
Uzaqlarg'a sozılg'an u'lkeni sholıp o'ter.
18 O'tken qorqınıshlı ku'nler haqqında oylap:
«Salıq jıynag'an qay jerde?
Salıqtı o'lshep alg'an qay jerde?
Minaralardı sanag'an qay jerde?» – deysen'.
19 Bunnan bılay, ga'pine tu'sinbeytug'ın,
Basqa tilde so'yleytug'ın,
Sol ta'kabbir xalıqtı ko'rmeysiz+.
20 Bayramlarımız belgilenetug'ın Sion qalasına qara!

Ko'zlerin' tınısh ma'kandı,
Bekkem shatır bolg'an Erusalimdi ko'redi.
Onın' qazıqları hesh qashan ornınan suwırılmaydı,
Birde bir jibi u'zilmeydi.
21 Ken' da'ryalar ha'm saylar ag'ıp turg'an jerde,
Qu'diretli Jaratqan İye bizler menen birge boladı.
Olardan eskekli kemeler de,
Jelqomlı kemeler de o'te almaydı.
22 Jaratqan İye bizin' qazımız,
Ol bizlerdin' nızam shıg'arıwshımız.
Jaratqan İye bizin' patshamız,
Ol bizlerdi qutqaradı.
23 Ha'zir kemelerin'izdegi jipler juqarıp,
Olar o'rlikti uslap tura almaytug'ın,
Jelqomdı da asha almaytug'ın bolsa da,
Waqtı kelgende u'lken olja bo'linedi,
Ha'tte, aqsaqlar da oljasın aladı.
24 Sion turg'ınlarının' hesh biri: «Men keselmen» – demeydi,
Ol jerde jasag'an xalıqtın' gu'nası keshiriledi.

Milletler u'stinen hu'kim

4 [1] Ha'y milletler, jaqınıraq kelip, qulaq salın'!
Ha'y xalıqlar, dıqqat awdarın'!
Jer ha'm onı toltırıp turg'anlar,
Du'nya ha'm onda tuwılg'anlardın' barlıg'ı esitsin!+
[2] Jaratqan İyenin' pu'tkil milletlerge qa'ha'ri kelip,
Olardın' pu'tkil la'shkerlerine qarsı g'a'zebi lawladı.
Ol olardı pu'tkilley joq qılıp,
Bawızlaw ushın tapsırdı.
[3] Olardın' o'likleri dalag'a ılaqtırıp taslanıp,
Shirip, sasıp jatar,
Tawlar olardın' qanına bılg'anar+.
[4] Pu'tkil aspan deneleri shirip keter,
Aspan orama qag'azday shıyırılar.
Ju'zim ag'ashının' japırag'ınday,
A'njir ag'ashının' japırag'ınday bolıp,
Ondag'ı pu'tkil barlıq solıp to'giler+.

[5] Jaratqan İye bılay deydi:
«Qılıshım ko'klerde qang'a toydı.
Endi, qılıshım jazalaw ushın Edomnın' u'stine,
Pu'tkilley joq qılıwdı qarar etken xalıqtın' u'stine tu'sedi»+.
[6] Jaratqan İyenin' qılıshı qang'a toyınıp ha'm mayg'a bılg'anıp,
Qozı menen tekenin' qanına,
Qoshqardın' bo'teke mayına toyg'an.
Jaratqan İyenin' Bosrada qurbanlıg'ı bar,
Edom jerinde ullı qırg'ın boladı+.
[7] Jabayı bug'alar, tanalar ha'm ku'shli bug'alar da,
Olar menen birge qulaydı.
Olardın' jeri qang'a suwg'arıladı,
Topırag'ı mayg'a toyadı+.
[8] Sebebi bul ku'n Jaratqan İyenin' o'sh alıw ku'ni, Sionnın' dawası ushın
o'sh alatug'ın jıl boladı+.
[9] Sonda Edomnın' da'ryaları qara mayg'a, topırag'ı ku'kirtke, jeri janıp
turg'an qara mayg'a aylanadı+. [10] Ol ku'ni-tu'ni o'shpey, tu'tini ma'n'gige

ko'terilip turadı. Sol jer a'wladtan-a'wladqa qan'ırap, bos qaladı. Endi hesh qashan ol jerden hesh kim o'tpeydi+. 11 Uzaqsha ha'm kirpitikenler ol jerdi iyelep alıp, qulaqlı japalaq ha'm g'arg'alar ma'kan basadı. Jaratqan İye onın' u'stinen ta'rtipsizlik jibin, wayran bolıw aspa rejesin tartadı+.
12 Aqsu'yekleri sol jerde patshalıq joqlig'ın aytadı, pu'tkil hu'kimdarları joq bolıp ketedi. 13 Onın' saraylarına tikenler, qorg'anlarına jantaq ha'm oshag'anlar o'sip, sag'allardın' ma'kanına, u'kilerdin' baspanasına aylanadı+. 14 Ol jerde jabayı haywanlar sırtlanlarg'a dus keledi, teke ma'n'irep bir birin shaqıradı. Tu'nde janzatlar sol jerde dem alıp, tınım tabadı+. 15 Bayıwlılar sol jerge uya salıp, ma'yek basıp shıg'arıp, palapanların qanatı astına jıynaydı. Lashınlar da sol jerde jup-jubı menen toplanadı+.

16 Jaratqan İyenin' kitabınan oqıp, izlen': Bulardan hesh biri jog'almaydı, hesh biri jupsız qalmaydı. Sebebi bul buyrıq Jaratqan İyenin' awzınan shıqtı, Onın' Ruwxı olardı jıynaydı. 17 Jaratqan İye olar ushın shek tasladı, O'z qolı menen jerdi o'lshep berdi. Olar sol jerdi ma'n'gige iyelep, a'wladtan-a'wladqa sol jerde jasaydı.

Azat bolg'anlardın' Siong'a qaytıwı

5 [1] Sho'l ha'm qurg'aq aymaq quwanadı,
Qula du'z shadlanıp, nargiz kibi gu'lleydi.
[2] Jaynap gu'llep, quwanıshtan qosıq aytadı.
Og'an Lebanonnın' dan'qı,
Karmel ha'm Sharonnın' saltanatı beriledi.
Olar Jaratqan İyenin' dan'qın,
Qudayımızdın' saltanatın ko'redi+.
[3] Ha'lsiz qollarg'a ku'sh berip,
Qaltırag'an dizelerge quwat berin'+.
[4] Qoyanju'reklerge bılay den'ler:
«Ma'rt bolın', qorqpan'!
Qudayın'ız o'sh alıwg'a,
Esesin qaytarıwg'a kelip,
Sizlerdi qutqaradı»+.

[5] Sonda soqırlardın' ko'zleri,
Geren'lerdin' qulaqları ashıladı+.
[6] Aqsaqlar kiyiktey sekirip,
Gu'n'elek quwanıshtan qosıq aytadı.
Sho'lden qaynar bulaqlar shıg'ıp,
Qula du'zde saylar ag'adı+.
[7] Qaynag'an sho'l ko'lge aylanıp,
Sho'llegen dala bulaqlarg'a toladı.
Sag'allar ma'kan basqan jerlerde,
Ko'k sho'p, qamıs ha'm jeken o'sedi.

[8] Sol jerde da'rbent jol bolıp,
Ol «Muxaddes jol» dep ataladı.
Napa'kler onnan o'tpeydi,
Aqmaqlar da ol jolg'a ayaq baspaydı.
Ol tek Qudaydın' xalqının' jolı boladı+.
[9] Ol jerde arıslan bolmaydı,
Hesh qanday jabayı an'lar da ol jolg'a shıqpaydı,
Olar ol jerden tabılmaydı.

Ol joldan qutqarılg'anlar g'ana ju'redi.
10 Jaratqan İyenin' azat etkenleri izge qaytadı,
Qosıq aytıp Siong'a qaytıp keledi.
Olar ma'n'gilik quwanısh tajın baslarına kiyedi.
Quwanısh ha'm shadlıqqa tolıp-tasıp,
Qayg'ı ha'm g'am-ta'shiwish qashıp ketedi+.

Sanxeribtin' Erusalimdi qorqıtıwı

36 1 • Xizkiyanın' patshalıg'ının' on to'rtinshi jılında, Assiriya
patshası Sanxerib Yahudanın' barlıq qorg'anlı qalalarına hu'jim
jasap, olardı basıp aldı. 2 Son'ınan Assiriya patshası bas wa'zirin u'lken
armiya menen Laxishten Erusalimge, patsha Xizkiyag'a jiberdi. Ol kelip,
kir juwıwshının' atızına baratug'ın joldag'ı, Joqarg'ı hawızg'a suw
quyılatug'ın jerde toqtadı+. 3 Saray basqarıwshısı Xilkiya ulı Elyakim,
xatker Shebna ha'm jılnamashı Asaf ulı İoax onı qarsı alıwg'a shıqtı+.
4 Sonda Assiriya patshasının' bas wa'ziri olarg'a bılay dedi:

– Ullı patsha, Assiriya patshasının' mına so'zlerin Xizkiyag'a jetkizin':
«Nen'e u'mit artıp tursan'? 5 Urıs ushın joba ha'm ku'sh bar dep aytasan',
biraq sen tek bos so'zlerdi aytıp tursan'. Sen kimge u'mit artıp, mag'an
qarsı bas ko'terip tursan'? 6 Mine, sen o'zine su'yengennin' alaqanına
kiretug'ın sınıq qamıs hasag'a uqsag'an Mısırg'a su'yenip tursan'. Mısır
patshası faraon o'zine isengenlerdin' ha'mmesine usınday+. 7 Ba'lkim
mag'an: Bizler Qudayımız Jaratqan İyege u'mit artamız, – dersizler. Yahuda
ha'm Erusalim xalqına: Tek mına qurbanlıq orında sıyının'lar, – dep
sıyınıw orınların ha'm qurbanlıq orınların joq qılg'an Xizkiya emes pe
edi?»+ 8 Endi sen, menin' mırzam Assiriya patshası menen mawasag'a kel.
Eger men sag'an eki mın' bas at bersem, olarg'a minetug'ın sonsha adam
taba alar ma edin'? 9 Solay eken, mırzamnın' en' ha'lsiz a'skerbasısın da
jen'e almaysan'-g'o. Yamasa Mısırdın' sawash arbaları menen atlılarına
isenip tursan' ba? 10 «Qala berse, men bul jerdi wayran etiw ushın Jaratqan
İyenin' erkisiz keldim be? Jaratqan İye mag'an: Sol u'lkege hu'jim qılıp, onı
wayran et, – dedi».

11 Xilkiya ulı Elyakim, Shebna ha'm İoax bas wa'zirge bılay dep juwap
berdi: «Bul qulların'ız benen arameyshe so'ylese berin', tu'sinemiz. Diywal
u'stindegi xalıqqa esittirip, bizler menen evrey tilinde so'ylespen'iz»+.
12 Bas wa'zir olarg'a: «Mırzam meni bul so'zlerdi tek mırzan'a ha'm sag'an
aytıw ushın emes, al sizler menen birge o'z da'retin jep, sidigin ishiwge
duwshar bolatug'ın diywal u'stinde otırg'an adamlarg'a da jetkeriw ushın
jiberdi», – dedi. 13 Son'ınan bas wa'zir ornınan turıp, evrey tilinde bılay dep
baqırdı: «Ullı patshanın', Assiriya patshasının' so'zlerine qulaq salın'lar!
14 Patsha bılay deydi: „Xizkiya sizlerdi aldamay-aq qoysın. Ol sizlerdi
qutqara almaydı. 15 Ol: Jaratqan İye bizlerdi qutqaradı, qala Assiriya

patshasının' qolına berilmeydi, – dep sizlerdi Jaratqan İyeden u'mitlendirmesin“. 16 Xizkiyag'a qulaq salman'lar. Sebebi Assiriya patshası bılay deydi: „Menin' menen jarasıp, mag'an kelin'ler. Sonda ha'r bir adam o'z ju'ziminin' ha'm a'njir ag'ashının' miywesinen jep, o'z suw saqlag'ıshınan suw ishedi+. 17 Son'ınan men kelip, sizlerdi biydayı, sharabı, nanı, ju'zimzarları mol bolg'an, o'z u'lken'izge uqsag'an bir u'lkege ko'shiremen+.

18 Xizkiya: Jaratqan İye bizlerdi qutqaradı, – dep aldamasın! Qaysı xalıqtın' qudayı o'z u'lkesin Assiriya patshasının' qolınan qutqara alg'an? 19 Xamat ha'm Arpadtın' qudayları qayda? Sefarwayımnın' qudayları qayda? Samariyanın' qudayları Samariyanı menin' qolımnan qutqara aldı ma+? 20 Usı ellerdin' qudaylarının' qaysı biri o'z jerin menin' qolımnan qutqara aldı? Solay eken, Jaratqan İye Erusalimdi menin' qolımnan qalay qutqaradı?“»+

21 Xalıq u'ndemedi, juwap ta qaytarmadı. O'ytkeni patsha Xizkiya xalıqqa og'an juwap bermewdi buyırg'an edi. 22 Saray basqarıwshısı Xilkiya ulı Elyakim, xatker Shebna ha'm jılnamashı Asaf ulı İoax kiyimlerin jırtıp, Xizkiyanın' aldına keldi ha'm Assiriya patshasının' bas wa'zirinin' so'zlerin og'an aytıp berdi.

Xizkiyanın' İyshaya payg'ambardan ken'es sorawı

37 [1] • Patsha Xizkiya bulardı esitkende, kiyimlerin jırttı ha'm aza kiyimlerin kiyip, Jaratqan İyenin' İbadatxanasına bardı. [2] Ol aza kiyimin kiygen saray basqarıwshısı Elyakimdi, xatker Shebnanı ha'm jası u'lken ruwxaniylerdi Amos ulı payg'ambar İyshayag'a jiberdi+. [3] Olar İyshayag'a bılay dedi: «Xizkiya bılay deydi: „Bu'gingi ku'n azap, jaza ha'm masqarashılıq ku'ni. Sebebi bala shıg'ayın dep awızg'a taqalıp turg'anı menen, tuwıwg'a ku'shi joq hayalg'a uqsaymız+. [4] Ba'lkim, tiri Qudaydı xorlaw ushın mırzası, Assiriya patshası jibergen bas wa'zirdin' barlıq so'zlerin Qudayın' Jaratqan İye esitken shıg'ar ha'm usı esitken so'zleri ushın olardı jazalar. Sonlıqtan tiri qalg'anlar ushın duwa et“»+. [5] Patsha Xizkiyanın' xızmetkerleri patshanın' so'zlerin İyshayag'a jetkizgende, [6] İyshaya olarg'a bılay dedi: «Mırzan'ızg'a bılay dep aytın'lar: Jaratqan İye bılay deydi: „Assiriya patshasının' xızmetkerlerinin' Meni masqaralap aytqan so'zlerinen, yag'nıy o'zin' esitken so'zlerden qorqpa+. [7] Mine, Men og'an bir ruwx jiberemen. Sonda ol bir xabar esitip, o'z eline qaytıp ketedi. Men onı o'z elinde qılısh penen o'ltirtemen“».

[8] Assiriya patshasının' bas wa'ziri izine qaytıp, o'z patshasın Libna qalasına qarsı urısıp atırg'an jerinen taptı. Sebebi ol Assiriya patshasının' Laxishten shegingenin esitken edi+. [9] Assiriya patshası Kush patshası Tirhaqanın' o'zine qarsı urısqa atlang'anın esitip, Xizkiyag'a ja'ne elshilerin jiberip bılay dedi: [10] «Yahuda patshası Xizkiyag'a bılay dep aytın'lar: „Su'yengen Qudayın' seni: „Erusalim Assiriya patshasına ta'slim bolmaydı“, – dep aldamasın. [11] Assiriya patshalarının' barlıq ellerdi jer menen jeksen etip, neler islegenin esitken shıg'arsan'?! Endi sen qutılıp qalmaqshımısan'? [12] Ata-babalarım wayran etken Gozan, Xaran, Resef ha'm Telassardag'ı Edende jasag'an xalıqlardın' qudayları olardı qutqara aldı ma+? [13] Xamat ha'm Arpad patshaları qa'ne? Sefarwayım, Hena ha'm İwwa qalalarının' patshaları qa'ne?“»+

Xizkiyanın' duwası

[14] Xizkiya xattı elshilerdin' qolınan alıp oqıg'annan son', Jaratqan İyenin' İbadatxanasına bardı ha'm xattı Jaratqan İyenin' aldına jayıp qoydı. [15] Keyin Jaratqan İyenin' aldında duwa etip, bılay dedi: [16] «Kerublar ortasındag'ı taxtta otırg'an İzraildın' Qudayı bolg'an A'lemnin' Jaratqan

İyesi! Sen pu'tkil du'nya patshalıqlarının' jalg'ız Qudayısan'! Aspan ha'm jerdi Sen jaratqansan'+. 17 Jaratqan İye, qulaq salıp, esit, ko'zlerin'di ashıp, ko'r. Tiri Qudaydı masqaralaw ushın Sanxeribtin' aytıp jibergen so'zlerin esit+. 18 Jaratqan İye, ırasında da, Assiriya patshaları xalıqlardı ha'm olardın' jerlerin wayranladı. 19 Olardın' qudayların otqa taslap, joq qıldı. Biraq olar haqıyqatında qudaylar emes, al ag'ashtan ha'm tastan adam qolı menen islengen na'rseler edi+. 20 Qudayımız Jaratqan İye, bizlerdi Sanxeribtin' qolınan qutqara go'r. Sonda pu'tkil du'nya patshalıqları Senin' jalg'ız Quday ekenin'di biledi»+.

İyshayanın' payg'ambarshılıg'ı

21 Son'ınan Amos ulı İyshaya payg'ambar Xizkiyag'a mınaday xabar jiberdi: «İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi:

– Assiriya patshası Sanxerib haqqında Mag'an etken duwan'dı esittim.
22 Ol tuwralı Men – Jaratqan İye bılay deymen:
Pa'k qız Sion seni kemsitip, u'stin'nen ku'ler,
Qız Erusalim izin'nen bas shayqar.
23 Sen kimdi xorlap, kimdi mazaqladın'?
Kimge dawıs ko'terip so'ylep, kimge menmensip qaradın'?
Mag'an – İzraildın' Muxaddesine!
24 Elshilerin' arqalı Meni xorlap bılay dedin':
„Sansız sawash arbalarım menen tawlardın' biyik shın'ına,
Lebanon tawlarının' uzaq janbawırlarına shıqtım,
Biyik kedr ag'ashların, jaqsı sa'rwi ag'ashların kestim.
Onın' en' to'rine, en' qalın' tog'ayına bardım+.
25 Men qudıqlar qazdım ha'm jat ellerdin' suwların ishtim,
Mısırdın' barlıq da'ryaların tabanım menen qurıttım“.
26 Biraq bunın' ha'mmesin burınnan jobalastırıp, a'yyemgi ku'nlerden oylap qoyg'anımdı esitpegen be edin'?
Ha'zir Men sonı orınladım. Sonlıqtan sen qorg'anlı qalalardı qarabaqanag'a aylandıra aldın'+.
27 Sonda ezildi qala xalqı,
Qorqıp, uyatqa qaldı.
Olar daladag'ı ko'k sho'pke, jan'a shıqqan na'zik sho'pke ha'm tamnın' basındag'ı, shıqpay atırıp, o'rt shalg'an sho'pke uqsap qaldı+.

28 Men senin' otırıs-turısın'dı, qashan kelip-ketetug'ının'dı, Mag'an degen
g'a'zebin'di, ha'mmesin bilemen+.
29 Mag'an degen g'a'zebin' ushın ha'm ta'kabbirligin' qulag'ıma jetip
kelgeni ushın,
Halqamdı murnın'nan o'tkizip, suwlıg'ımdı awzın'a tag'aman.
Seni kelgen jolın' menen izin'e qaytaraman+.

30 Ha'y, Xizkiya! Sen ushın belgi mınaw boladı:
Usı jılı shashılg'an da'nnen o'sken o'nimdi jeysiz,
Kelesi jılı sonın' ornına o'sken o'nimdi azıq qılasız,
Al u'shinshi jılı da'n sewip, o'nim alasız, ju'zim bag'ların otırg'ızıp, olardın'
miywesinen jeysiz+.
31 Yahuda xalqının' qutılıp qalg'anları jerge tamır jayıp, joqarıda miywe
beredi+.
32 Sebebi tiri qalg'anlar Erusalimnen, qutılg'anlar Sion tawınan kelip
shıg'adı.
Bunı A'lemnin' Jaratqan İyesi O'z qızg'anshaqlıg'ı menen ju'zege
asıradı»+.
33 Sonlıqtan Jaratqan İye Assiriya patshası tuwralı bılay deydi:
«Ol bul qalag'a kirmeydi, oq ta atpaydı,
Qalag'a jaqınlamas qalqanı menen,
Qala diywalına topıraq ta u'ydirmeydi+.
34 Kelgen jolı menen qaytadı, qalag'a kirmeydi. Bul – Jaratqan İyenin'
aytqanı!
35 Men O'zim ushın ha'm qulım Dawıttın' hu'rmeti ushın bul qalanı
qorg'ap, qutqaraman».
36 Sol ku'ni tu'nde Jaratqan İyenin' perishtesi assiriyalılardın' ordasına
barıp, bir ju'z seksen bes mın' adamdı qırıp tasladı. Azanda oyanıp
qarag'anlar ha'mme jerdin' o'liklerge tolıp ketkenin ko'rdi+. 37 Sonda
Assiriya patshası Sanxerib ordanı taslap, izine qayttı. Ol Nineviyag'a
qaytıp kelip, sol jerde jasap qaldı+. 38 Bir ku'ni ol o'z qudayı Nisroxtın'
butxanasında tabınıp atırg'anda, ulları Adrammelex penen Sareser onı
qılısh penen o'ltirdi ha'm o'zleri Ararat u'lkesine qashıp ketti. Sanxeribtin'
ornına ulı Esar-Xaddon patsha boldı+.

Xizkiyanın' kesel bolıwı ha'm shıpa tabıwı

38 1 • Sol ku'nleri Xizkiya awırıp, o'lim to'seginde jattı. Sonda Amos
ulı İyshaya payg'ambar og'an kelip bılay dedi: «Jaratqan İye bılay
deydi: „U'y-ishin'e wa'siyatnaman'dı qaldırıp, ırzalasa ber, sebebi ta'wir
bolmaysan', o'lesen'“».
2 Xizkiya ju'zin diywalg'a qaratıp, Jaratqan İyege duwa etip: 3 «O,
Jaratqan İye! Aldın'da menin' shın ju'rekten sadıqlıq penen jasag'anımdı
ha'm na'zerin'de tuwrı islerdi islep ju'rgenimdi esley go'r!» – dedi ha'm
o'ksip-o'ksip jıladı+.
4 Sonda İyshayag'a Jaratqan İyeden mınaday so'z tu'sti: 5 «İzin'e qaytıp,
Xizkiyag'a mına xabardı jetkiz: „Baban' Dawıttın' Qudayı Jaratqan İye bılay
deydi: Duwan'dı esittim, ko'z jasların'dı ko'rdim. O'mirin'di on bes jılg'a
uzaytaman+. 6 O'zin'di de, bul qalanı da Assiriya patshasının' qolınan
qutqarıp, bul qalanı qorg'ayman+.
7 Jaratqan İyenin', yag'nıy Menin' sag'an O'z so'zimdi orınlaytug'ınımdı
bildiretug'ın belgi mınaw: 8 Axaz soqtırg'an tekshenin' u'stine tu'sip
turg'an sayanı on adım artqa jıljıtaman“».
Sonda tekshenin' u'stine tu'sip turg'an saya on adım artqa jıljıdı+.
9 Yahuda patshası Xizkiya awırıp turg'annan keyin, mına jırdı jazdı:
10 Men: «O'mirimnin' gu'llengen shag'ında,
O'liler ma'kanının' da'rwazasınan o'tip ketemen.
Qalg'an o'mir jıllarımnan mahrum etildim», – dedim.
11 Ja'ne: «Tiriler a'leminde Jaratqan İyeni ko'rmeymen,
Bunnan bılay, insan zatına ko'zim tu'spes,
Bul du'nyada jasag'anlardın' janında da bolmaspan», – dedim+.
12 U'yim shopannın' shatırı kibi,
Suwırılıp, qolımnan alındı.
O'mirimdi toqıwshı sıyaqlı o'tkerdim,
Jaratqan İye meni toqıw u'skenesinen kesip alıp tasladı.
Bir ku'n ishinde o'mirimdi aqırına jetkerdin'+.
13 Azang'a shekem to'zim berip shıdadım,
Ol arıslan kibi, barlıq su'yeklerimdi sındırdı.
Bir ku'n ishinde o'mirimdi aqırına jetkerdin'+.
14 Men qarlıg'ash yaki tırna kibi baqırdım,
Kepter kibi zarladım.

Joqarıg'a qarawdan ko'zlerim taldı,
Men zulımlıqqa ushıradım, ja'rdem ber, İye!+

15 Ne deyin? Menin' menen so'ylesken de, onı a'melge asırg'an da O'zi.
Qa'lbimdegi qayg'ını eske alıp,
O'mirim boyı, abaylap jasayman.
16 İye, Senin' qararın' adamlarg'a o'mir bere aladı,
Menin' o'mir jıllarım da mag'an qayta berildi,
Densawlıg'ımdı tiklep, o'mirimdi saqlap qala go'r!
17 Mine, shekken azabım men ushın jaqsılıqqa boldı,
O'mirimdi nabıt bolıw shuqırınan qutqardın'.
Barlıq gu'nalarımdı artın'a ılaqtırdın'+.
18 O'liler ma'kanı Seni alg'ıslamas,
O'lim Sag'an maqtaw aytpas,
Tun'g'ıyıqqa tu'skenler Senin' sadıqlıg'ın'a u'mit baylamas+.
19 Bu'gin menin' islegenim sıyaqlı,
Tiriler, tek tiriler g'ana Sag'an alg'ıs aytar,
A'keler balalarına Senin' sadıqlıg'ın' tuwralı aytıp berer+.
20 Jaratqan İye meni qutqarar,
Pu'tkil o'mirimiz boyı, Jaratqan İyenin' İbadatxanasında,
Tarlı saz a'sbapları menen qosıq aytamız.
21 İyshaya patshanın' adamlarına: «Keptirip nıg'ızlang'an a'njir alıp kelip, onı jarag'a qoyın', ol sawalıp ketedi», – degen edi. 22 Sonda Xizkiya İyshayadan: «Jaratqan İyenin' İbadatxanasına baratug'ınımdı qanday belgi arqalı bilemen?» – dep sorag'an edi.

Babilonnan kelgen elshiler

39 1 • Sol arada Xizkiyanın' awırıp, keyin ta'wir bolg'anın esitken
Babilon patshası Baladan ulı Merodax-Baladan Xizkiyag'a xatlar
ha'm sawg'alar jiberdi. 2 Xizkiya elshilerdi qabıl etti ha'm olarg'a o'z
qaznasındag'ı zatlardın' ha'mmesin: gu'mis ha'm altınların, xosh iyisli
zatların, qımbatbaha mayların, qural-jaraq saqlanatug'ın bo'lmesin
ko'rsetti. Xizkiyanın' sarayında da, patshalig'ında da olarg'a
ko'rsetilmegen hesh na'rse qalmadı+.
3 Sonda payg'ambar İyshaya patsha Xizkiyanın' janına kelip, og'an:
– Bul adamlar sizge ne dedi? Olar qay jaqtan kelipti? – dep soradı.
Xizkiya og'an:
– Olar uzaq elden, Babilonnan kelgen, – dep juwap berdi.
4 İyshaya:
– Olar sarayın'ızda ne ko'rdi? – dep soradı. Xizkiya:
– Sarayımdag'ı ha'mme na'rseni ko'rdi. Qaznamda olarg'a ko'rsetpegen
hesh na'rsem qalmadı, – dep juwap berdi. 5 Sonda İyshaya Xizkiyag'a bılay
dedi:
– Onda A'lemnin' Jaratqan İyesinin' so'zin esitin': 6 «Jaratqan İye bılay
deydi: „Sarayın'dag'ı ha'mme na'rse ha'm ata-babaların'nın' usı ku'nge
shekem jıynag'an ha'mme na'rsesi Babilong'a alıp ketiletug'ın ku'n keledi,
hesh na'rse qalmaydı+. 7 Senin' na'silin'nen bolg'an ayırım urpaqların' da
alıp ketilip, Babilon patshasının' sarayında xızmetker boladı“»+. 8 Xizkiya
İyshayag'a:
– Jaratqan İyenin' siz arqalı aytqan so'zleri jaqsı so'zler, – dedi. Sebebi
ol ishinen: «Hesh bolmag'anda, menin' zamanımda tınıshlıq ha'm
abadanshılıq boladı», – dep oyladı.

Jubatıwshı so'zler

40 [1] Qudayın'ız bılay deydi:
«Jubatın', xalqıma ta'selle berin'!+
[2] Erusalimge jumsaq so'zler aytın',
Sawash mu'ddetinin' tawısılg'anın,
Qılmıslarının' keshirilgenin,
Barlıq gu'nalarının' jazasın Jaratqan İyenin' qolınan,
Eki ese etip alg'anın ja'riyalan'+.
[3] Baqırg'an bir dawıs esitiledi:
„Sho'lde Jaratqan İyege jol tayarlan',
Qula dalada Qudayımız ushın du'ziw ha'm u'lken bir jol ashın'!+
[4] Barlıq oypatlıqlar toltırılsın,
Taw-to'beler pa'ske sho'ksin,
Qıysıq jerler du'zetilsin,
Budır jerler tegislensin.
[5] Sonda Jaratqan İyenin' saltanatı ayan bolıp,
Pu'tkil adamzat bunı birgelikte ko'redi.
Bunı Jaratqan İye aytadı“»+.

[6] Dawıs: «Baqır», – deydi.
Men: «Ne dep baqırayın?» – dep soradım.
– Pu'tkil adamzat – ko'k sho'pke,
Onın' pu'tkil sadıqlıg'ı – atızdag'ı gu'lge uqsaydı.
[7] Jaratqan İye demin u'plegende,
Sho'p quwraydı, gu'l solıydı.
Haqıyqattan da, xalıq – bul sho'p.
[8] Sho'p quwraydı, gu'l solıydı.
Biraq Qudayımızdın' so'zi ma'n'gi turadı+.

[9] Ha'y, Siong'a xosh xabar alıp keliwshi,
Biyik tawg'a shıq!
Ha'y, Erusalimge xosh xabar alıp keliwshi,
Bar dawısın' menen baqır!
Dawısın'dı ko'ter, qorqpa.
Yahuda qalalarına: «Mine, sizlerdin' Qudayın'ız!», – dep ayt.

10 Mine, Quday İye qu'diret penen kelip,
Hu'kimdarlıqtı qolına alar.
Onın' sıyı O'zi menen birge,
Miynettin' esesin qaytarıw Onın' qolında+.
11 Ol O'z su'riwin shopan kibi bag'ar,
Qozılardı qolına alıp,
Olardı ko'terip, bawırına basar,
Emiziwli qoylarg'a g'amxorlıq penen jol ko'rseter+.

Qudaydın' ullılig'ı

12 Kim suwlardı alaqanı menen,
Ko'klerdi qarısı menen o'lshedi?
Kim jerdin' topırag'ın o'lshem ıdısına salg'an,
Yamasa tawlardı ta'rezide,
To'belerdi ta'rezi pa'llesinde o'lshegen+?
13 Jaratqan İyenin' Ruwxına kimnin' aqılı jetken,
Yamasa kim Og'an ken'es bergen+?
14 Aqıl alıw ushın Ol kimnen ma'sla'ha't soradı,
Yamasa Og'an kim a'dalat jolın u'yretti?
Og'an bilim berip,
Tu'sinik jolın ko'rsetken kim+?

15 Mine xalıqlar shelektegi suw tamshısınday,
Ta'rezilerdegi shan' sıyaqlı ko'riner,
Ol atawlardı uwıs topıraq sıyaqlı ko'teredi.
16 Lebanonnın' otını qurbanlıqtı jag'ıwg'a,
Malları jandırılatug'ın qurbanlıqqa azlıq etedi+.
17 Pu'tkil milletler Onın' aldında hesh na'rse emes,
Olar Ol ushın joqtan da, boslıqtan da pa's sanaladı+.

18 Onda Qudaydı kimge uqsatasız?
Onın' biynesin kimge ten'eysiz+?
19 Butqa ma? Onı o'nerment quyıp,
Zerger onı altıng'a qaplar,
Onın' ushın gu'mis shınjır sog'ılar.
20 Eger bug'an qurbı jetpese,

Shirimeytug'ın bir ag'ashtı saylap alar.
So'ytip qozg'almaytug'ın but soqtırıw ushın,
Sheber o'nermentti izleydi+.

21 Bilmeysizler me, esitpedin'ler me?
A'wel bastan, sizlerge aytılmadı ma?
Du'nya jaratılg'annan beri tu'sinbedin'iz be?
22 Quday jer sharının' u'stinde otır,
Jerde jasaytug'ınlar shegirtkelerge megzer.
Ol ko'klerdi perde kibi jayıp,
Jasaw ushın olardı shatır kibi tigedi+.
23 Ol shahzadalardı tu'kke turg'ısız etip,
Du'nyanın' hu'kimdarların ku'shinen ayıradı+.
24 Olar zorg'a egilip, zorg'a sebilip,
Zorg'a tamır jayg'an gezinde,
Jaratqan İye demin u'pleydi, olar quwrap,
Dawıl olardı qawıq kibi ushırıp ketedi.

25 «Meni kimge uqsatasız,
Kim Mag'an ten' keledi?» – deydi muxaddes Quday.
26 Basın'ızdı joqarı ko'terip, aspang'a qaran',
Bulardı kim jaratqan?
Quday juldızlardı birme-bir shaqırıp,
Atpa-at ataydı.
Onın' qu'diretli ku'shi ha'm ullı qu'diretine go're,
Olardın' hesh biri ornınan shıqpay qalmaydı+.

27 Ha'y, Yaqıp, ha'y, İzrail, qalayınsha sen:
«Jolım Jaratqan İyeden jasırın,
Qudayım huqıqımdı qorg'amaydı», – deysen'+?
28 Bilmeysizler me? Esitpedin'iz be?
Jaratqan İye – ma'n'gilik Quday,
Pu'tkil du'nyanın' Jaratıwshısı.
Ol sharshamaydı da, talıqpaydı da,
Onın' danalıg'ına aqıl jetpes+.
29 Ol haldan tayg'andı ha'llendirip,

Ma'detsizlerdin' ku'shin ko'beytedi+.
30 Ha'tte, jaslar da sharshap, talıg'adı,
Jas jigitler de su'rnigip, jıg'ıladı.
31 Biraq Jaratqan İyege u'mit baylag'anlar,
Jan'adan ku'sh aladı.
Olar bu'rkit kibi qanat jayadı.
Juwırsa da, sharshamaydı,
Jortsa da, hesh talıqpaydı+.

Quday İzrailg'a ku'sh beredi

1 [1] Jaratqan İye bılay deydi:
«Ha'y, atawlar, Menin' aldımda u'ndemey tın'lan'!
Xalıqlar ku'sh toplap alsın,
Olar jaqın kelip, so'ylesin.
Kelin'ler, hu'kim ushın bir jerge jıynalayıq+.

[2] Shıg'ıstan azat etiwshini ha'reketke keltirgen kim?
Onı O'zine xızmetke shaqırg'an kim?
Milletlerdi onın' qolına bergen,
Patshalardı ayaq astı qılg'an kim?
Ol qılıshı menen olardı shan'g'a,
Oq jayı menen suwırılg'an qawıqqa aylandırdı+.
[3] Ol olardı quwdalaydı,
Ayaq basılmag'an joldan aman-esen ju'rip o'tedi.
[4] Bulardı orınlap, ju'zege asıratug'ın kim?
A'wel bastan a'wladlardı shaqırg'an kim?
Men – Jaratqan İye, basıman,
Aqırında da Men bolaman+.

[5] Atawlar bunı ko'rip, qorqadı,
Jerdin' to'rt ta'repi qaltıraydı.
Olar jaqınlap keledi.
[6] Ha'mme bir-birine ja'rdem berip:
„Ma'rt bol“, – deydi.
[7] O'nerment zergerge,
Urıp tegislewshi to's urıwshıg'a kepseri tuwralı:
„Jaqsı qurastırıldı“, – dep jiger beredi.
Keyin ornınan qozg'almawı ushın buttı shegeleydi+.

[8] Biraq sen, ha'y, qulım İzrail,
Men tan'lag'an Yaqıp,
Dostım İbrayımnın' urpag'ı!+
[9] Seni du'nyanın' to'rt ta'repinen jıynadım,
Uzaq jerlerden shaqırıp:

„Sen Menin' qulımsan',
Seni tan'ladım, ta'rk etpedim“, – dedim.
10 Qorqpa, Men senin' menen birgemen.
Qa'weterlenbe, Men senin' Qudayın'man.
Sag'an ku'sh berip, ja'rdemlesemen.
Azat etiwshi on' qolım menen su'yeymen.

11 Sag'an g'a'zeplengenlerdin' ha'mmesi,
Masqara bolıp, uyatqa qalar,
Sag'an qarsı shıqqanlar dımı qalmay joq bolar.
12 Dushpanların'dı izlesen' de tappassan',
Senin' menen urısqanlar da hesh bolmag'anday joq bolıp keter.
13 Men, Qudayın' Jaratqan İye,
On' qolın'nan uslap, su'yep:
„Qorqpa, sag'an ja'rdem beremen“, – deymen.

14 „Ha'y, qurt sıyaqlı bolg'an Yaqıp,
Ha'y, az sanlı İzrail, qorqpan'!
Men sag'an ja'rdem beremen“, – deydi Jaratqan İye,
Senin' A'mengerin', İzraildın' Muxaddesi+.
15 Mine, Men seni taza, o'tkir tisli,
Tu'yek aydaytug'ın taxta qılaman.
Sen tawlardı bastırıp, talqanlap,
To'beshiklerdi qawıqqa aylandırasan'.
16 Sen olardı suwırasan',
Samal ushırıp, alıp keter,
Du'beley aylandırıp, ushırıp keter.
Sen Jaratqan İyede shadlanarsan',
İzraildın' Muxaddesi menen maqtanarsan'.

17 Jarlı ha'm ka'mbag'al suw izleydi,
Biraq suw joq.
Sho'lden tan'layları kewip qaladı.
Men Jaratqan İye olarg'a juwap beremen,
Men, İzraildın' Qudayı olardı taslap qoymayman.
18 Men taqır to'beshiklerden da'ryalar,

Oypatlıqlardın' ortasınan bulaqlar ag'ızaman.
Sho'ldi ko'lge, qurg'aq dalanı suwlı bulaqlarg'a aylandıraman+.
19 Sho'lge kedr, akatsiya, mirta putaların ha'm za'ytu'n ag'ashların,
Quw dalag'a sa'rwi, shınar ha'm qarag'ay ag'ashların birge otırg'ızaman+.
20 Sonda adamlar bunı Jaratqan İyenin' islegenin,
İzraildın' Muxaddesinin' jaratqanın,
Ko'redi, biledi, aqıl juwırtıp, tu'sinedi».

Jaratqan İye butlarg'a qarsı

21 «Dawan'ızdı aytın'», – deydi Jaratqan İye,
«Da'lillerin'izdi keltirin'», – deydi Yaqıptın' patshası.
22 «Butların'ızdı alıp kelin',
Olar ne bolatug'ının aytıp bersin.
Oylanıp, aqıbetin tu'siniwimiz ushın,
O'tmishte bolg'anlardın' ma'nisin ayan etsin,
Yamasa keleshekte bolatug'ınlardı bizge bildirsin.
23 Sizlerdin' quday ekenin'izdi biliwimiz ushın,
Bunnan keyin ne bolatug'ının bildirin'.
Ko'rip, hayran qalıwımız ushın,
Jaqsı yaki jaman bir na'rse qılın'.
24 Sizler de, islerin'iz de hesh na'rse emes.
Sizlerdi tan'lag'anlar jerkenishli+.

25 Men arqadan birewdi ha'reketke keltirdim, ol kiyatır.
Menin' atımdı shaqırg'an shıg'ıstan kiyatır.
Ol gu'lalshının' ılaydı basqılag'anı sıyaqlı,
Hu'kimdarlardı ılayday qılıp basqılaydı+.
26 Biliwimiz ushın, kim bunı a'wel bastan ja'riya etti?
„Haqsız“ dep aytıwımız ushın, kim aldın ala xabar berdi?
Hesh kim xabar bermedi, hesh kim ja'riya etpedi,
Hesh kim so'zlerin'di esitpedi+.
27 Men birinshi bolıp Siong'a:
„Olar kiyatır“, – dep bildirdim,
Erusalimge xabarshı jiberdim+.
28 Ko'z salıp qarasam, arasında ken'es beretug'ın da,
Men sorag'anda, juwap beretug'ın da birde birewi joq.

[29] Mine, olardın' ha'mmesi jalg'an!
İsleri hesh na'rsege turg'ısız,
Mu'sinleri samal ha'm boslıqtan ibarat».

Jaratqan İyenin' qulı

2 [1] Mine, Men qollag'an qulım,
Kewlime unag'an tan'lag'anım!
Men Og'an O'z Ruwxımdı beremen,
Ol milletlerge a'dalat alıp keledi+.
[2] Ol baqırmaydı, dawısın ko'termeydi,
Ko'shelerde Onın' sesti esitilmeydi.
[3] Ol mayısqan qamıstı sındırmas,
Pısqıg'an pilikti de o'shirmes,
Sadıqlıq penen a'dalattı iske asırar.
[4] Jer betinde a'dalattı ornatpag'ansha,
Ha'lsiremes, ruwxı da tu'spes.
Atawlar Onın' ta'limine u'mit baylar.

[5] Ko'klerdi jaratıp, onı jayg'an,
Jerdi ha'm ondag'ılardı jayıp jibergen,
Ondag'ı insanlarg'a dem bergen,
Onda ju'rgenlerge jan bergen,
Quday İye bılay deydi:+
[6] «Men, Jaratqan İye seni qutqarıwımdı ko'rsetiw ushın shaqırdım,
Senin' qolın'nan uslap, qorg'ayman,
Xalqım menen du'zgen kelisimimdi,
Sen arqalı a'melge asıraman.
Seni milletlerge nur qılaman+.
[7] Sen soqır ko'zlerdi ashıp,
Tutqınlardı qamaqxanadan shıg'arıp,
Qaran'g'ılıqtag'ını zindannan azat etesen'+.

[8] Men – Jaratqan İyemen. Menin' atım usı.
Dan'qımdı basqag'a, alg'ısımdı butlarg'a bermeymen+.
[9] Mine, burın boljap aytılg'anlar a'melge astı.
Men taza na'rselerdi ja'riyalayman,
Olar ju'zege aspay turıp,
Aldın ala sizlerge ayan etemen».

Alg'ıs-maqtaw jırı

10 Ten'izde ju'zip ju'rgenler ha'm onı toltırıp turg'anlardın' ha'mmesi,
Atawlar ha'm olarda jasawshılar,
Jaratqan İyege arnap taza qosıq aytın',
Jerdin' en' shetlerinen Og'an alg'ıs-maqtawlar aytın'!+
11 Sho'l ha'm ondag'ı qalalar,
Kedar xalqı jasaytug'ın awıllar dawısın ko'tersin!
Sela turg'ınları quwanıshtan qosıq aytıp,
Tawlardın' to'belerinen baqırsın!+
12 Olar Jaratqan İyeni ullılasın,
Atawlarda Og'an alg'ıs-maqtawlar aytsın!
13 Jaratqan İye bahadır jigittey bolıp,
Batırday g'a'zebin shashar,
A'skeriy uran salıp, baqırıp,
Dushpanlardan u'stinligin ko'rseter+.

Jaratqan İyenin' ja'rdem so'zi

14 «Men uzaq waqıt u'ndemedim,
Sabırlılıq penen O'zimdi usladım.
Endi tuwıp atırg'an hayalday qıshqıraman,
Entigip dem alaman+.
15 Men tawlardı ha'm to'beshiklerdi wayran etemen,
Pu'tkil ot-sho'plerdi qırıp taslayman.
Da'ryalardı atawlarg'a aylandırıp,
Hawızlardı qurıtaman+.
16 Soqırlardı bilmegen jollarınan alıp ju'remen,
Olardı tanıs bolmag'an soqpaqlardan jeteleymen,
Aldında qaran'g'ılıqtı jaqtılıqqa,
Oylı-biyik jerlerdi tegis jerge aylandıraman.
Men bulardı isleymen,
Olardı ta'rk etpeymen»+.
17 Oyma butlarg'a isengenler,
Quyma butlarg'a: «Sizler qudayımızsız», – deytug'ınlar,
Shermende bolıp, olardan ju'z buradı+.

Soqır ha'm geren' İzrail

18 «Ha'y, geren'ler, esitin'ler,

Ha'y, soqırlar, qarap ko'rin'!+
19 Menin' qulımday soqır bolg'an bar ma?
Men jiberetug'ın xabarshıday, geren' bolg'an bar ma?
Mag'an bag'ıshlang'an birewdey, soqır,
Yamasa Menin', Jaratqan İyenin' qulınday, soqır bolg'an bar ma+?
20 Sen ko'p na'rseni ko'rdin', biraq dıqqat awdarmadın',
Qulaqların' ashıq edi, biraq esitpedin'»+.

21 O'z a'dalatı haqı,
Nızamların dan'qqa bo'lep, ullı qılıw,
Jaratqan İyege unadı.
22 Biraq bul xalıq talan-taraj qılıng'an,
Ha'mmesi zindang'a taslanıp, qamaqxanag'a qamalg'an.
Olar oljag'a aylandı, qutqaratug'ın hesh kim joq.
Talandı, «Qaytarıp ber», deytug'ın hesh kim joq+.

23 Aran'ızda bug'an qulaq tu'retug'ın,
Dıqqat qoyıp, keleshek ushın tın'laytug'ın bar ma?
24 Yaqıptı talanshılarg'a,
İzraildı qaraqshılarg'a bergen kim?
Bul Jaratqan İye emes pe?
Og'an qarsı gu'na islemedik pe?
Olar Onın' jolınan ju'rmedi,
Nızamına qulaq aspadı.
25 Sonlıqtan Ol lawlag'an g'a'zebin,
G'ıjlag'an urıstı u'stine do'ndirdi.
Do'geregin ot penen qaplasa da, tu'sinbedi,
Ku'ydirse de, ju'rekke almadı+.

İzraildın' qutqarıwshısı

3 [1] Biraq endi, Yaqıp seni jaratqan,
İzrail, seni do'retken,
Jaratqan İye bılay deydi:
«Qorqpa, Men seni azat ettim,
Senin' atın'dı aytıp shaqırdım, sen Menikisen'+.
[2] Suwlardan o'tkenin'de, senin' menen birge bolaman,
Da'ryalardan o'tkenin'de, olar seni ıg'ızıp ketpeydi.
Ot ishinen ju'rgenin'de janbaysan',
Jalın seni jalmamaydı+.
[3] Men senin' Qudayın' Jaratqan İye,
İzraildın' Muxaddesi, senin' Qutqarıwshın'man.
Senin' to'lemin' sıpatında Mısırdı,
Senin' ornın'a Kush penen Sebanı berdim+.
[4] Na'zerimde qımbatbaha ha'm qa'dirli bolıp,
Seni su'ygenim ushın,
Senin' ornın'a adamlardı,
Senin' o'mirin' ushın xalıqlardı beremen.
[5] Qorqpa, Men senin' menen birgemen,
Urpaqların'dı shıg'ıstan alıp kelemen,
O'zin'di batıstan jıynap alaman+.
[6] Arqag'a: „Olardı ber“,
„Olardı uslama,
Ullarımdı uzaqtan,
Qızlarımdı jerdin' tu'pkirlerinen,
[7] Mag'an tiyisli bolg'an ha'r bir adamdı,
O'z dan'qım ushın jaratqanlarımdı,
Pishim berip, do'retkenlerimdi qaytar“, – deymen».

Jaratqan İyenin' gu'wası – İzrail

[8] Ko'zi bolsa da, ko'rmeytug'ın soqırlardı,
Qulag'ı bolsa da, esitpeytug'ın geren'lerdi alıp shıg'ın'+.
[9] Pu'tkil milletler bir jerge jıynalsın,
Xalıqlar toplansın.
Olardın' arasında qaysısı bulardı ja'riyalap,
O'tken waqıyalardı aldın ala bizlerge bildire aldı?

Gu'walardı alıp kelip, o'zlerin aqlasın,
Basqalar esitip: «Bul durıs», – desin+.

10 Jaratqan İye bılay deydi:
«Sizler Menin' gu'walarımsız.
Meni bilip, Mag'an iseniwin'iz,
Menin' kim ekenimdi tu'siniwin'iz ushın,
Saylap alg'an qullarımsız.
Mennen aldın, hesh qanday quday do'retilgen emes,
Mennen keyin de bolmaydı+.
11 Men, tek jalg'ız Men – Jaratqan İyemen.
Mennen basqa Qutqarıwshı joq»+.
12 Men aldın ala bildirdim, qutqardım ha'm ja'riyaladım.
Aran'ızda basqa quday joq.
Sizler Menin' gu'walarımsız, – deydi Jaratqan İye. – Men Qudayman.
13 A'wel bastan beri, Men Solman.
Men uslag'andı hesh kim jazdıra almaydı.
Men qılg'andı kim biykarlay aladı?»+

Babilonnan qutılıw

14 A'mengerin'iz, İzraildın' Muxaddesi,
Jaratqan İye bılay deydi:
«Sizler haqı Babilong'a birewdi atlanısqa jollayman.
Kaldeylerdi dawırıg'ı ko'kke jetken kemelerine mingizip,
Qashıwg'a ma'jbu'r etemen.
15 Sizlerdin' Muxaddesin'iz, İzraildın' Jaratıwshısı,
Sizlerdin' Patshan'ız Jaratqan İye Men bolaman».

16 Ten'izden jol,
Burqasınlag'an suwdan soqpaq ashqan Jaratqan İye,+
17 Sawash arbaların, atlılardı,
Ku'shli a'skerlerdi ordası menen alıp shıqqan Ol bılay deydi:
«Olar jıg'ılıp, tura almas,
O'shirildi, shıraday so'ndi.
18 O'tkenlerdi umıtın',
Burıng'ılardı eske alman'.

19 Mine, Men jan'a na'rse qılaman!
Ol baslandı, nege tu'sinbeysiz?
Men sho'lde jol, sahrada da'ryalar salaman+.
20 Jabayı haywanlar, sag'al ha'm u'kiler,
Meni hu'rmet qıladı.
Sebebi tan'lap alg'an xalqım ishiwi ushın,
Sho'lde suw, sahrada da'ryalar ag'ızdım+.
21 Mag'an alg'ıs-maqtaw aytıwı ushın,
O'zim ushın jarattım bul xalıqtı.

22 Biraq sen, ha'y, Yaqıp, Meni shaqırmadın',
Ha'y, İzrail, Mennen sharshadın'!+
23 Jandırılatug'ın qurbanlıq ushın qoyların'dı alıp kelmedin',
Qurbanlıqların' menen Meni sıylamadın'.
Men sadaqalar talap etip, seni qıynamadım,
Xosh iyisli tu'tetkiler talap etip, awırmanlıq salmadım.
24 Sen Mag'an arnap, xosh iyisli qamıs satıp almadın',
Meni qurbanlıqtın' mayına toydırmadın'.
Kerisinshe, gu'naların' menen Mag'an ju'k boldın',
Qılmısların' menen Meni sharshattın'+.
25 O'zim ushın qılmısların'dı o'shiretug'ın Menmen,
Artıq gu'naların'dı eslemeymen+.

26 Menin' yadıma sal, dawlasayıq,
Aqlanıw ushın, da'lillerin'di keltir+.
27 Tu'p atan' gu'na islegen edi,
Da'ldalshıların' Mag'an qarsı bas ko'terdi+.
28 Sonlıqtan İbadatxana basshılarının' abırayın to'ktim,
Yaqıptı pu'tkilley joq qılıwg'a,
İzraildı g'arg'ısqa hu'kim ettim».

Jaratqan İye – jalg'ız Quday

4 [1] «Biraq, endi, ha'y, qulım Yaqıp,
Tan'lag'anım İzrail, qulaq sal!+
[2] Seni jaratqan, qursaqta seni qa'liplestirgen,
Sag'an ja'rdem beretug'ın Jaratqan İye bılay deydi:
Qorqpa, qulım Yaqıp,
Saylap alg'anım Eshurun*!

[3] Kewip qalg'an jerge suw jiberip,
Qurg'aq jerlerge saylar ag'ızaman.
Urpaqların'nın' u'stine Ruwxımdı,
Perzentlerin'nin' u'stine jarılqawımdı jawdıraman+.
[4] Olar jasıl jaylawdag'ı otlar,
Ag'ın suw jag'asındag'ı tallar sıyaqlı o'sip-o'nedi.
[5] Birewi: „Men Jaratqan İyege tiyislimen“, – deydi,
Ekinshisi o'zin Yaqıptın' atı menen atar,
Basqası: „Jaratqan İyege tiyislimen“, – dep qolına jazıp,
O'zin İzrail dep atar».

[6] İzraildın' Patshası ha'm A'mengeri Jaratqan İye,
A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi:
«Men birinshi ha'm son'g'ıman,
Mennen basqa quday joq+.
[7] Mag'an uqsag'anı bar ma? Ol xabar bersin.
A'yyemgi xalqımdı jaratqan ku'nnen baslap bolıp o'tkenlerdi,
Keleshekte ne bolatug'ının bildirip, bayanlasın.
Endi bolatug'ın na'rselerden xabar bersin.
[8] Qaltıraman', qorqpan'!
Sizlerge a'wel bastan aytıp, bildirmedim be?
Sizler Menin' gu'walarımsız.
Mennen basqa quday bar ma?
Basqa Jartas joq, basqa birde birewin de bilmeymen»+.

Butqa tabınıwshılarg'a eskertiw

[9] But soqqanlardın' ha'mmesi – hesh kim emes,

Olar qa'dirlegen na'rseler – paydasız.
Olardın' o'zleri bug'an gu'wa,
Sebebi butları ko'rmeydi de, tu'sinbeydi de.
Sonlıqtan olar shermende boladı+.
10 Payda bermeytug'ın qudaydı kim sog'adı?
Buttı kim quyadı+?
11 Qara, sog'an sherik bolg'anlardın' ha'mmesi uyatqa qaladı.
O'nermentler – barı-jog'ı tek adamlar.
Olardın' ha'mmesi jıynalıp, ha'mmesi bir jerde tursın.
Olar qorqıp, uyatqa qaladı+.
12 Temirshi quralın alıp,
Ko'mir shog'ında taplaydı,
Sho'kkish penen islew berip,
Bileginin' ku'shi menen pishim beredi.
Temirshi ash bolıp, ha'lsireydi,
Suw ishpey, haldan tayadı.
13 Ag'ash ustası ag'ashtı jip penen o'lshep,
Ushlı qural menen sızıp aladı.
Qashaw menen pishim berip,
Asha tayaq penen tamg'alap,
Adam qa'lpine keltiredi.
Onı butxanag'a qoyıw ushın,
Pu'tkil adam go'zzallıg'ın beredi.
14 Ol kedr ag'ashın kesip aladı.
Sa'rwi yaki emen ag'ashın tan'lap alıp,
O'siw ushın tog'aydag'ı terekler arasında qaldıradı.
Yamasa kedr ag'ashın otırg'ızadı,
Jawın onı o'siredi.
15 Keyin ag'ash otın boladı,
Adam otınnın' bir bo'legin jag'ıp ısınsa,
Basqa bo'legi menen nan pisiredi.
Al qalg'anınan o'zine bir quday sog'ıp alıp, tabınadı,
But sog'ıp alıp, aldına jıg'ılıp, ta'jim etedi.
16 Otınnın' yarımın jag'ıp, awqat tayarlaydı,
Ka'bap pisirip, toyg'ansha jeydi.
Ol jılınıp, bılay deydi:

«Men jılındım, ottın' ha'wirin sezdim».
17 Awısqan otınnan ol quday, yag'nıy o'zine but islep alıp,
Onın' aldında ta'jim etedi, og'an sıyınadı.
Og'an duwa etip, bılay deydi:
«Meni qutqar, o'ytkeni sen qudayımsan'».
18 Bunday adamlar hesh na'rseni bilmeydi, tu'sinbeydi de.
O'ytkeni ko'rmesin dep ko'zleri,
Tu'sinbesin dep ju'rekleri jabılg'an+.
19 Hesh kim oylanıp ko'rmeydi:
«Otınnın' yarımın jaqtım,
Qozına nan pisirdim,
Go'shten ka'bap pisirip jedim,
Endi qalg'anınan jerkenishli na'rse sog'ayın ba?
Bir bo'lek ag'ashqa tabınayın ba?» –
Dep aytıwg'a aqıl-parasatı jetpeydi.
20 Ol ku'ldin' izinen quwadı,
Aldang'an ju'regi onı joldan adastıradı.
Ol o'z janın qutqara almaydı,
«On' qolımdag'ı na'rse jalg'an na'rse emes pe?» – dey almaydı+.

21 «Yaqıp, bulardı este tut,
İzrail, sen Menin' qulımsan'.
Men seni jarattım, sen Menin' qulımsan'.
İzrail, Men seni umıtpayman+.
22 Senin' qılmısların'dı bult kibi,
Gu'naların'dı azang'ı duman kibi, taratıp jiberemen.
Mag'an qayt, Men sen ushın to'lem to'ledim»+.

23 Ha'y ko'kler, quwanısh penen qosıq aytın',
Sebebi bunı Jaratqan İye ju'zege asırdı.
Ha'y jerdin' teren'likleri, baqırın'!
Taw ha'm tog'aylar,
Tog'aydag'ı ha'mme terekler qosıq aytın',
Sebebi Yaqıptı Jaratqan İye azat etti,
İzrailda O'zin dan'qqa bo'ledi+.

24 Seni qursaqta qa'liplestirgen A'mengerin',
Jaratqan İye bılay deydi:
«Ha'mme na'rseni jaratqan,
Ko'klerdi jalg'ız O'zi sozg'an,
Jalg'ız O'zi jerdi jayg'an,+
25 Jalg'an payg'ambarlardın' belgilerin pushqa shıg'arg'an,
Palkerlerdi aqmaq qılg'an,
Danalarg'a soqqı berip,
Bilimlerin nadanlıqqa aylandırg'an,+
26 Qulının' so'zin tastıyıqlag'an,
Xabarshılarının' aytqanların a'melge asırg'an,
Erusalimge: „İshinde ja'ne adam jasaydı“, – dep aytqan,
Yahuda qalalarına: „Olar qaytadan qurıladı,
Qarabaqanaların tikleymen“, – degen,+
27 Shuqır suwlarg'a: „Qurıp ket, da'ryaların'dı qurıtaman“, – degen,+
28 Kirge*: „Menin' shopanım, barlıq maqsetlerimdi ol a'melge asıradı“, – degen,
Erusalimge: „Jan'adan qurıladı“,
İbadatxanag'a: „Qayta tiklenedi“, – degen,
Jaratqan İye Men bolaman»+.

Jaratqan İyenin' Kirdi tan'lawı

5 [1] Jaratqan İye maylag'anına,
On' qolınan uslag'anına, yag'nıy Kirge bılay deydi:
«Aldın'da milletlerdi bas iydiremen,
Patshalardı qurallarınan mahrum etemen.
Aldın'da da'rwazalar ashılıp,
Olar jabılmaydı+.
[2] Men aldın'da ju'rip, tawlardı tegisleymen,
Qola da'rwazalardı buzıp, temir ta'mbilerdi sındıraman+.
[3] Sag'an qaran'g'ılıqta jasırıng'an g'a'ziynelerdi,
Jasırın jerlerde saqlang'an baylıqlardı beremen.
Usı arqalı atın'dı aytıp shaqırg'an Men – Jaratqan İye,
İzraildın' Qudayı ekenimdi bilesen'+.
[4] Sen Meni tanımasan' da,
Qulım Yaqıp, tan'lag'anım İzrail haqı,
Seni atın'dı aytıp shaqırdım,
Sag'an hu'rmetli at qoydım+.
[5] Men – Jaratqan İyemen, basqası joq.
Mennen basqa quday joq.
Meni tanımasan' da, sag'an ku'sh beremen+.
[6] Shıg'ıstan batısqa deyingi adamlar,
Mennen basqasının' joq ekenin bilip qoysın.
Men – Jaratqan İyemen, basqası joq+.
[7] Nurdı do'retken, qaran'g'ılıqtı jaratqan Men bolaman,
Abadanlıqtı beretug'ın, apatshılıqtı jiberetug'ın da Menmen.
Bulardın' ha'mmesin isleytug'ın Men – Jaratqan İyemen+.
[8] Ko'kler, sen joqarıdan qutqarılıwdı to'k,
Bultlar onı to'menge jawdırsın.
Jer ashılıp, qutqarılıw o'sip shıqsın,
Onın' menen birge a'dillik te o'ssin.
Bunı Men – Jaratqan İye jarattım».

Qu'direti ku'shli Quday

[9] Jaratıwshısı menen dawlasatug'ınlar, sorın'ız qurısın!
Topıraqtan jasalg'an gu'zenin' sınıg'ı!
Ilay gu'lalshıg'a: «Ne islep atırsan'?»

Yamasa: «İslep atırg'an na'rsen'nin' uslag'ıshı joq», – dep ayta ma+?
10 A'kesine: «Meni nege du'nyag'a keltirdin'?»
Anasına: «Meni nege tuwdın'?» – deytug'ınlar,
Ha'siret shegesiz!
11 İzraildın' Muxaddesi ha'm
Onın' Jaratıwshısı, Jaratqan İye bılay deydi:
«Balalarımnın' keleshegi haqqında sorawg'a tutpaqshımısız?
Qolımnın' isleri tuwralı buyrıq bermekshimisiz?
12 Men jerdi do'retip,
Onın' u'stine adamdı jarattım,
O'z qollarım menen ko'klerdi kerdim,
Aspan denelerine buyrıq berdim+.
13 Kirdi a'dil niyetimdi a'melge asırıw ushın ha'reketke keltirdim,
Onın' pu'tkil jolların tegisleymen.
Ol Menin' qalamdı qayta quradı,
Tutqın bolg'an xalqımdı to'lemsiz ha'm parasız azat etedi».
Bunı aytqan A'lemnin' Jaratqan İyesi boladı+.

14 Jaratqan İye İzrailg'a bılay deydi:
«Mısırdın' baylıg'ı, Kushtın' paydası seniki boladı,
Uzın boylı Seba urpaqları sag'an keledi.
Olar sag'an eredi,
Kisenba'nt bolıp sag'an kelip,
Ta'jim etip, jalbarınıp:
„Quday tek senin' menen birge, basqa biri joq,
Onnan basqa quday joq“, – deydi»+.

15 İzraildın' Qudayı – Qutqarıwshı,
Haqıyqattan da, O'zin jasırg'an Quday – Sensen'!
16 But sog'atug'ınlardın' ha'mmesi uyatqa qalıp, masqara boladı,
Ha'mmesi birge shermende boladı+.
17 Biraq İzrail Jaratqan İye ta'repinen ma'n'gige qutqarıladı:
Sizler ma'n'gige uyatqa qalmaysız,
Masqara bolmaysız+.

18 Ko'klerdi jaratqan – Ol Quday.

Du'nyanı bina' etip, og'an tu'r-tu's bergen,
Onı bekkemlegen,
Onı bos turıw ushın emes,
Al adam jasawı ushın jaratqan,
Jaratqan İye bılay deydi:
«Men Jaratqan İyemen, Mennen basqası joq.
19 Men jasırın da, qaran'g'ılıqta da so'ylemedim.
Men Yaqıptın' urpaqlarına:
„Meni hesh na'rse joq jerden izlen'“, – demedim.
Men Jaratqan İyemen, haqıyqattı aytaman,
Men shınlıqtı bayan etemen»+.

Quday ha'm Babilonnın' butları

20 «Milletlerden qashıp qutılg'anlar,
Kelip, bir jerge jıynalıp, qasıma jaqınlan'lar!
Ag'ash butlardı ko'terip,
Qutqarmaytug'ın qudayg'a sıyıng'anlar,
Hesh na'rseni bilmeydi+.
21 Aytın', dawan'ızdı bayan etin',
Olar birge ma'sla'ha't'lessin!
Bunı a'zelden aytqan kim?
O'tmishte ayan etken kim?
Jaratqan İye bolg'an Men emespen be?
Mennen basqa quday joq,
Men a'dil Qudayman ha'm Qutqarıwshıman,
Mennen basqası joq+.

22 Pu'tkil du'nya,
Mag'an ju'z burın', qutqarılasız!
Men Qudayman, basqası joq.
23 Men O'zim haqı ant ishtim,
Awzımnan shıqqan so'z tuwrı,
Ol bosqa shıqpas:
„Ha'r bir dize aldımda iyilip,
Ha'r bir til Mag'an ant ishedi“+.

[24] Olar Men tuwralı: „A'dalat ha'm ku'sh,
Jalg'ız Jaratqan İyede“, – deydi».

Og'an g'a'zeplengenlerdin' ha'mmesi,
Aldına kelip, uyalıp qaladı.
[25] Biraq İzraildın' pu'tkil na'sili,
Jaratqan İyede aqlanıp, Onın' menen maqtanadı.

6 [1]Bel degen quday dize bu'kti,
Nebo degen quday bu'gildi,
Olardın' butları janıwarlarg'a ha'm o'gizlerge ju'klendi.
Burın saltanatlı tu'rde ko'terip ju'rgen na'rselerin'iz,
Endi sharshag'an haywanlarg'a ju'k boldı+.
[2]Olardın' qudayları bu'gilip, dize bu'kti,
Olar ju'klerdi qutqara almas,
O'zleri su'rgin etilip atır+.

[3]«Yaqıp urpaqları,
İzraildın' aman qalg'anları, Meni tın'lan'lar!
Qursaqta waqtın'ızda qabıl etip alıp,
Tuwılg'anın'ızdan beri, ko'terip ju'rdim+.
[4]Qartayg'anın'ızda da, Men solay isleymen,
Shashın'ız ag'arg'anda da, sizlerdi ko'teremen.
Men sizlerdi jarattım, O'zim qollayman,
Sizlerdi ko'terip ju'remen, qutqaraman+.

[5]Meni kimge uqsatıp, kimge ten'lestirejaqsız?
Kimge salıstırıp, uqsatajaqsız+?
[6]Adamlar altındı shıjlanınan shıg'arıp to'lep,
Gu'misti ta'rezide o'lshep,
Bir zergerdi jallap aladı.
Zerger olardan bir quday sog'ıp beredi,
Adamlar jerge jıg'ılıp, og'an tabınadı+.
[7]Qudayın iyninde ko'terip alıp ju'redi,
Ornına qoyadı, ol sol jerde tura beredi.
Ornınan qozg'ala almaydı.
Og'an jalbarınsa, juwap bermeydi,
Hesh bir apattan da qutqarmaydı+.

[8]Ha'y, gu'nakarlar, bunı umıtpan',
Ma'rt bolın', yadtan shıg'arman'.
[9]A'yyemgi bolıp o'tken islerdi eslen'.
Men Qudayman, basqası joq,
Men Qudayman, Mag'an uqsag'anı joq.

[10] Men aqırg'ı bolatug'ınlardı a'wel bastan,
Keleshekte bolatug'ınlardı a'yyemnen bildirip kelemen.
Men: „Maqsetlerimdi iske asırıp,
O'zime unag'an na'rselerdin' ha'mmesin isleymen“, – deymen+.
[11] Shıg'ıstan jırtqısh qustı,
Maqsetimdi orınlaytug'ın bir adamdı,
Uzaq jurttan shaqıraman.
Men aytqanımdı orınlayman,
Jobalastırg'anımdı a'melge asıraman+.

[12] Ju'regi qaysarlar,
Jen'isti uzaq dep oylag'anlar, meni tın'lan'lar!
[13] Jen'isim jaqın,
Ol uzaq emes,
Qutqarıwım keshikpeydi.
Men Siong'a qutqarılıw,
İzrailg'a dan'qımdı sıylayman»+.

Babilonnın' qulawı

7 [1] «Ha'y, pa'k qız Babilon,
To'menge tu'sip, topıraqqa otır!
Ha'y, kaldeylerdin' qızı,
Jerge otır, endi taxtın' joq.
Endi seni: „Na'zik ha'm mu'la'yim“, – dep atamaydı+.
[2] Digirmandı alıp, un tart,
Pa'renjen'di alıp tasla, etegin'di tu'rip,
Baltırın'dı ko'rsetip, da'ryalardı keship o't+.
[3] Denen' ashılıp, uyatlı jerin' ko'rinsin.
Men o'sh alaman, hesh kimdi ayamayman»+.

[4] A'mengerimiz – İzraildın' Muxaddesi,
Onın' atı – A'lemnin' Jaratqan İyesi.

[5] «Ha'y, kaldeylerdin' qızı,
Qaran'g'ıg'a barıp, u'ndemey otır!
Seni artıq: „Patshalıqlardın' xanımı“, – dep atamaydı.
[6] Xalqıma qa'ha'rlendim,
Miyrasımdı qorlap,
Senin' qolın'a berdim,
Sen de olarg'a rehim etpedin'.
Ha'tte, g'arrılarg'a da,
Ju'da' awır moyıntırıq taqtın'+.
[7] Sen: „Men ma'n'gige xanım bolaman“, – dedin'.
Bularg'a dıqqat bermedin',
Aqıbetinin' ne bolatug'ının oylamadın'+.

[8] Ha'y, ra'ha'tti su'yetug'ın,
Qa'wipsizlikte jasap, ishinen:
„Mine men, mag'an ten' keletug'ını joq,
Men hesh qashan jesir bolıp otırmayman,
Perzent dag'ın da ko'rmeymen“, – deytug'ın sen,
Endi mınanı tın'la!+
[9] Bulardın' ekewi de bir ku'nde,

Tosattan basın'a tu'ser:
Perzentlerin'nen ayırılarsan', jesir qalarsan'.
Sıyqırshılıqtın' ko'pligine,
Duwaxanlıqtın' ullı ku'shine qaramastan,
Olar ba'ri bir basın'a tu'sedi.
10 Sen o'z jawızlıg'ın'a isendin',
„Meni hesh kim ko'rmeydi“, – dep oyladın'.
Danalıg'ın' ha'm bilimin' seni joldan adastırdı.
İshin'nen: „Mine men, mag'an ten' keletug'ını joq“, – dedin'.
11 Sonlıqtan apatshılıqqa ushıraysan',
Sıyqırshılıq penen onnan qutıla almaysan'.
Basın'a baxıtsızlıq tu'sedi,
To'lem menen onı qaytara almaysan'.
Oylamag'an wayranshılıq,
Tosattan u'stin'e keledi+.
12 Jaslıg'ın'nan beri shug'ıllanıp kelgen,
Duwaxanlıg'ın' ha'm sansız sıyqırshılıg'ın'dı dawam et.
Ba'lkim, olardan sag'an payda tiyer,
Yaki olar menen birewdi qorqıtarsan'.
13 Ma'sla'ha'tlerdin' ko'pligi seni sharshattı.
Juldızlardı izertlewshiler,
Jan'a aydın' basında ne bolatug'ının aytatug'ınlar,
Basın'a tu'setug'ın na'rselerden seni qutqarsın.

14 A'ne, olar sabang'a uqsaydı,
Ot olardı jandıradı.
Jalmag'an o'rtten o'zlerin de qutqara almaydı.
Bul jılınatug'ın qoz da,
Janında otıratug'ın jalın da emes+.
15 Usılayınsha senin' menen miynet etip,
Jaslıg'ın'nan aldı-sattı islegenlerdin' ha'r biri,
Bası awg'an ta'repke rawana boladı,
Seni hesh kim de qutqarmaydı».

İzraildın' qasarısıwı

8 [1] «Tın'la, ha'y, Yaqıptın' urpaqları!
İzraildın' atı menen atalatug'ınlar,
Yahudanın' belinen o'ngenler!
Sizler Jaratqan İyenin' atı menen ant ishesiz,
İzraildın' Qudayın shaqırasız.
Biraq bunı shın ju'rekten ha'm a'dillik penen islemeysiz+.
[2] Sonda da, o'zlerin'izdi muxaddes qaladanbız dep,
İzraildın' Qudayına su'yendin'iz.
Onın' atı – A'lemnin' Jaratqan İyesi.
[3] Bolıp o'tkenlerdi Men aldın ala ayttım,
Menin' awzımnan shıqtı, Men olardı bildirdim.
Keyin tosattan olardı isledim,
Olar orınlandı+.
[4] Sebebi senin' qaysarlıg'ın'dı bilemen,
Jelke tamırın' temirdey,
Man'layın' qoladay qattı+.
[5] Bulardı sag'an aldın ala bayan ettim,
„Bulardı menin' butlarım isledi,
Ag'ash mu'sinlerim ha'm quyma qudaylarım,
Bulardı buyırdı“, – dep aytpawın' ushın,
Orınlanbastan aldın, olardı sag'an bildirdim+.

[6] Bulardı esittin', endi ha'mmesin ko'r.
Bulardı moyınlamaqshı emespisen'?
Bu'ginnen baslap, sag'an jan'a zatlardı,
Sen bilmegen jasırın zatlardı aytaman+.
[7] Bular tap ha'zir jaratıldı, o'tmishte emes,
Bu'ginge deyin, sen bular tuwralı esitpedin',
Bolmasa: „Bulardı biletug'ın edim“, – deysen'.
[8] Sen esitpedin' de, bilmeysen' de,
A'zelden qulag'ın' ashıq emes edi.
Men senin' satqın ekenin'di bilemen,
Tuwılg'anın'nan beri, qozg'alan'shı dep atalasan'.
[9] O'z atım haqı g'a'zebimdi tutıp,

O'z dan'qım haqı onı tıydım.
Bolmasa, seni joq qılar edim.
10 Mine, gu'mistey etip bolmasa da, seni tazaladım,
Azap oshag'ında sınadım+.
11 Bunı O'zim haqı, O'zim ushın isleymen.
Nege atıma daq tu'siwi kerek?
Dan'qımdı basqag'a bermeymen+.

12 Ha'y, Yaqıp, shaqırg'anım İzrail, Meni tın'la!
Men – Solman, birinshi de, son'g'ı da Menmen+.
13 Qolım jerdin' tiykarın qoydı,
On' qolım ko'klerdi jaydı.
Men olardı shaqırsam,
Ha'mmesi birge aldımda turadı+.

14 Ha'mmen'iz jıynalıp, tın'lan'!
Butlardın' qaysısı bulardı aldın ala bildirdi?
Jaratqan İyenin' su'yiklisi*,
Onın' Babilong'a qarsı maqsetin a'melge asıradı,
Onın' qolı kaldeylerge qarsı boladı+.
15 Men, awa, Men og'an ayttım,
Onı Men shaqırdım, Men alıp keldim,
Ol o'z isinde tabısqa erisedi+.

16 Mag'an jaqınlap, mınanı tın'lan'lar!
Bastan-aq, Men jasırın so'ylemedim,
Sonnan beri, Men sol jerdemen».

Endi Quday İye meni ha'm Ruwxın jiberdi+.
17 A'mengerin', İzraildın' Muxaddesi,
Jaratqan İye bılay deydi:
«Sag'an paydalı na'rselerdi u'yretetug'ın,
Ju'riwin' kerek bolg'an joldan jetekleytug'ın,
Qudayın' Jaratqan İye Men bolaman.
18 Eger Menin' buyrıqlarıma qulaq asqanın'da edi!

Abadanshılıg'ın' da'ryaday,
A'dilligin' ten'iz tolqınlarında bolar edi+.
19 Urpaqların' ten'iz qumında y ko'p,
Na'sillerin' qum qıyırshıqlarında sansız bolar edi.
Atları da o'shirilmes,
Menin' aldımda joq bolmas edi»+.

20 Babilonnan shıg'ıp, kaldeylerden qashın'!
Bunı quwanıshlı dawıs penen ja'riyalan',
Jerdin' shetlerine deyin xabarlap:
«Jaratqan İye O'z qulı Yaqıptı azat etti!» – dep jayın'+.
21 Olardı sho'lden alıp o'tkende de, sho'llemedi,
Olar ushın jartastan suw ag'ızdı,
Ol jartastı jardı, suw atılıp shıqtı+.
22 «Jawızlar ushın tınıshlıq joq», – deydi Jaratqan İye.

Jaratqan İyenin' qulının' xızmeti

9 [1] Atawlar, Meni tın'lan'!
Uzaqtag'ı xalıqlar, qulaq tu'rin'!
Jaratqan İye meni ana qursag'ında bolg'an waqtımda-aq shaqırdı.
Anamnın' ishinde waqtımda-aq atap atımdı qoydı+.
[2] Ol so'zimdi qılıshtay o'tkir qıldı,
Meni qolının' sayasına jasırdı.
Meni ushqır oq qıldı,
O'zinin' oq qabında saqladı+.
[3] Ol mag'an: «Menin' qulımsan',
İzrail, Men sen arqalı dan'qqa erisemen», – dedi+.

[4] Biraq men: «Miynetim zaya ketti,
Bosqa, biyhuda ku'shimdi sarpladım,
Ba'ri bir, Jaratqan İye haqımdı beredi,
Quday miynetimnin' esesin qaytaradı», – dedim.

[5] Yaqıptın' urpaqların Og'an qaytarıwım,
İzraildı Onın' aldına jıynawım ushın,
Qursaqta meni qa'liplestirip,
O'zine xızmetshi qılg'an.
Jaratqan İye so'yledi.
Men Jaratqan İyenin' na'zerinde hu'rmetke eristim,
Qudayım menin' ku'sh-qu'diretim boldı.
[6] Ol bılay dedi: «Yaqıptın' tiyrelerin qayta tiklew,
İzraildın' tiri qalg'anların qaytarıw ushın,
Qulım bolıwın' jeterli emes,
Seni milletlerge nur qılaman,
Menin' qutqarıwım jerdin' shetine deyin jetip barsın»+.

[7] İnsanlar kemsitip, xalıq jek ko'rgenge,
Hu'kimdarlardın' qulına,
İzraildın' A'mengeri, Onın' Muxaddesi,
Jaratqan İye bılay deydi:
«Patshalar seni ko'rip, ornınan turadı,

Ko'semler jıg'ılıp, ta'jim qıladı,
Seni tan'lag'an İzraildın' Muxaddesi,
Sadıq Jaratqan İye haqı solay qıladı»+.

İzraildın' Jaratqan İyege ju'z burıwı

8 Jaratqan İye bılay deydi: «Miyrimim tu'sken waqıtta, Men sag'an juwap
beremen, Qutqarılıw ku'ninde ja'rdem beremen.
Seni qorg'ayman, Xalqım menen du'zgen kelisimimdi, Sen arqalı a'melge
asıraman.
Sen eldi qayta tiklep, Wayran bolg'an jerlerdi qayta iyeleysen'+.
9 Tutqınlarg'a: „Shıg'ın'lar!“, Qaran'g'ılıqta bolg'ang'a: „Azatsan'!“, –
deysen'.
Olar jol jag'alarında otlaydı, Tap-taqır to'beshiklerde jaylaw tabadı+.
10 Olar ash ta bolmaydı, sho'llemeydi de, Quwratıwshı samal da, quyash ta
olarg'a zıyan tiygizbeydi.
Miyrim ko'rsetiwshi olardı jetekleydi, Suw ko'zlerine alıp baradı+.
11 Ha'mme tawlarımdı jolg'a aylandıraman, Da'rbent jollarımdı
biyikletemen.
12 Mine, olar alıstan, Kimisi arqadan, kimisi batıstan, Kimisi Sinim*
jerlerinen kiyatır+.

13 Ko'kler, quwanısh penen baqırın'!
Jer, shadlan!
Tawlar, qosıq aytın'lar!
Jaratqan İye O'z xalqın jubatıp, Azap shekkenlerge rehim etejaq+.

14 Biraq Sion bılay deydi: „Jaratqan İye meni ta'rk etti, İyem meni
umıttı“+.
15 Ana emiziwli balasın umıta ma?
O'zi tuwg'an balasına rehimi tu'spey me?
Ha'tte, ana o'z balasın umıtsa da, Men seni umıtpayman+.
16 Qara, atın'dı alaqanlarıma jazdım, Qıyralg'an diywalların' ba'rqulla ko'z
aldımda.
17 Ulların' asıg'ıp keledi, Seni qırıp, wayran etkenler shıg'ıp ketedi.
18 Basın'dı ko'terip, aylanag'a qara, Ha'mmesi jıynalıp, sag'an kiyatır».
Jaratqan İye bılay deydi: «Tiriligim haqı ant ishemen: Olardın' ha'mmesi
sen ushın bezeniw buyımınday boladı, Kelinshektey olardı tag'ıp
alarsan'+.

19 Awa, jerin' wayranlanıp, bosap qalıp, Qarabaqanag'a aylang'an bolsa da,
Endi jer xalqın'a tarlıq eter, Seni jalmap kelgenler sennen uzaqlasar+.
20 Tutqın bolg'an waqıtta tuwılg'an balaların', Ele sag'an bılay deydi: „Bul
jer bizlerge tarlıq etip atır, Jasaw ushın ko'birek jer ber“+.
21 Sonda sen ishin'nen bılay dersen': „Bulardı mag'an kim tuwıp berdi?
Men balalarımdı joytıp, na'silsiz bolıp qalg'an edim, Su'rgin etilip, qor
bolg'an edim.
Bulardı kim o'sirdi?
Men jalg'ız o'zim qalg'an edim, Bular qaydan payda boldı?“»

22 Quday İye bılay deydi: «Men milletlerge qol menen belgi beremen,
Xalıqlarg'a bayrag'ımdı ko'teremen.
Olar ulların'dı qolına, Qızların'dı iynine ko'terip alıp keledi+.
23 Patshalar sag'an a'kelik qılıp, Xanshalar sag'an su't beriwshi ana boladı.
Olar aldın'da beti jerge tiygenshe iyilip ta'jim etedi, Ayaqların'dag'ı
shan'dı artadı.
Sonda sen Menin' Jaratqan İye ekenimdi, Mag'an u'mit baylag'anlar
uyatqa qalmaytug'ının bilesen'»+.

24 Ku'shliden oljasın tartıp alıw mu'mkin be?
Yamasa zalımnın' qolınan tutqın qutıla ala ma+?
25 Biraq Jaratqan İye bılay deydi: «Awa, ku'shlinin' qolınan oljası tartıp
alınadı, Zalımnın' oljaları qaytarıladı.
Sag'an qarsı shıqqang'a, Men qarsı turaman, Balaların'dı qutqaraman+.
26 Seni ezgenlerge o'z denesin jegizemen, Sharap ishkendey, o'z qanların
iship ma's boladı.
Sonda pu'tkil adamzat Menin' Jaratqan İye ekenimdi, Senin' Qutqarıwshın'
ha'm A'mengerin' ekenimdi, Yaqıptın' Ku'shli Qudayı ekenimdi
biledi»+.

İzraildın' gu'nası

0 [1] Jaratqan İye bılay deydi: «Men anan'ızdı quwıp jibergen waqıtta
bergen talaq xat qa'ne?
Sizlerdi qarız alg'an adamımnın' qaysısına satıppan?
Mine, sizler o'z jawız islerin'iz sebepli satıldın'ız, Sizlerdin' qılmısların'ız
sebepli anan'ız quwıp jiberildi+.
[2] Kelgenimde, ne ushın hesh kim joq edi?
Shaqırg'anımda, ne ushın hesh kim juwap bermedi.
Sizlerdi azat etiw ushın qolım sonday-aq qısqa ma edi?
Yamasa sizlerdi qutqarıwg'a Mende ku'sh joq pa?
Bir aybat etsem, ten'iz qurıydı, Da'ryalardı sho'lge aylandıraman.
Balıqlar suwsızlıqtan sasıp, sho'lden o'ledi+.
[3] Ko'klerge qara kiydiremen, Aza kiyimin olardın' japqıshı qılaman»+.

Quldın' so'zdi tın'lawı

[4] Sharshag'ang'a so'z benen ma'det bersin dep, Quday İye mag'an ta'lim
berip, dana til berdi.
Ha'r ku'ni tan'da Ol meni oyatıp, Sha'kirtlerdey tın'lasın dep, qulag'ımdı
ashadı+.
[5] Quday İye qulag'ımdı ashtı, Men qarsı shıqpadım, ju'z burıp ketpedim.
[6] Men o'zimdi urg'anlarg'a arqamdı, Saqalımdı julg'anlarg'a ju'zimdi
tuttım.
Masqaralag'anda da, tu'pirgende de ju'zimdi jasırmadım+.
[7] Quday İye mag'an ja'rdem bergenlikten, Men uyatqa qalmadım.
O'zimdi miytindey bekkem tuttım, Bilemen, shermende bolmayman+.
[8] Meni aqlawshı janımda, Menin' menen kim dawlasadı?
Kel, ju'zleseyik, Meni kim ayıplay aladı?
Ol janıma kelsin!+
[9] Mag'an ja'rdem beriwshi – Quday İye, Kim meni gu'nalıg'a shıg'ara aladı?
Olardın' ha'mmesi kiyimdey tozar, Olardı ku'ye jep qoyar+.

[10] Aran'ızda Jaratqan İyeden qorqıp, Onın' xızmetshisinin' dawısına qulaq
salg'an bar ma?
Qaran'g'ılıqta ju'rgenler, nurı bolmag'anlar, Jaratqan İyenin' atına u'mit
baylap, Qudayına su'yensin!

11 Biraq ot jag'ıp, shıra uslag'an sizler, ha'mmen'iz, O'z otın'ızdın'
jarıg'ında, Jaqqan shıraların'ızdın' jaqtısında ju're berin'.
Menin' qolım sizlerge mınanı qıladı: Azap ishinde jatasız.

Jaratqan İyenin' Siondı jubatıwı

1 [1] «Azatlıqqa umtılıp, Meni, Jaratqan İyeni izlegenler, Mag'an qulaq
salın'lar!
O'zlerin'iz kesip alıng'an jartasqa, O'zlerin'iz qazıp alıng'an tas ka'nine
na'zer salın'.
[2] A'ken'iz İbrayımg'a, O'zin'izdi tuwg'an Sarag'a na'zer salın'.
Men onı shaqırg'anımda, ol jalg'ız edi, Men onı jarılqap, ko'beyttim+.
[3] Jaratqan İye bolg'an Men Siong'a, Onın' ha'mme qarabaqanalarına
ta'selle beremen.
Men Sionnın' sho'llerin Edendey, Dalan'lıqların Jaratqan İyenin' bag'ınday
qılaman.
Onda shadlıq ha'm quwanısh, Minnetdarshılıq ha'm qosıq dawısları
esitiledi+.

[4] Xalqım, Mag'an dıqqat awdarın', Milletim, Mag'an qulaq tutın'!
Nızam Mennen shıg'adı, A'dalatım xalıqlarg'a nur boladı+.
[5] Azat etiwim tez jaqınlaspaqta, Qutqarıwım jolg'a shıqtı.
Qollarım xalıqlardı basqaradı, Atawlar Meni ku'tpekte, Qolımnın' ku'shine
u'mit baylamaqta+.
[6] Basın'ızdı ko'terip, ko'klerge ko'z tigin', To'mende bolg'an jerge qaran',
Ko'kler tu'tindey tarqap keter, Jer kiyim kibi tozar, Ondag'ı
jasaytug'ınlar shıbınday o'lip keter.
Biraq Menin' qutqarıwım ma'n'gi bolar, Menin' azat etiwim hesh qashan
tamam bolmas+.

[7] A'dillikti bilgen, Nızamımdı ju'reginde saqlag'anlar, Meni tın'lan'!
Adamlardın' abay etiwinen qorqpan', Olardın' g'arg'ag'anınan
qa'weterlenben'+.
[8] Ku'ye olardı kiyim kibi, Qurtlar olardı ju'n kibi jeydi.
Biraq Menin' azat etiwim ma'n'gige boladı, Menin' qutqarıwım a'wladtan-
a'wladqa dawam etedi»+.

[9] Oyan, oyan, ku'shke tol, Jaratqan İyenin' qolı!
A'yyemgi waqıtlardag'ıday, a'welgi a'wladtag'ıday oyan!

Rahabtı* tilkimlegen, Sol ten'iz aydarhasının' denesin tesken Sen emes pe
edin'+?
10 Ten'izdi, teren' tun'g'ıyıqtın' suwların qurıtqan Sen emes pe edin'?
Qutqarılg'anlar o'tsin dep, Ten'iz tu'bin jol qılg'an Sen emes pe edin'+?
11 Jaratqan İyenin' azat etkenleri izge qaytadı, Qosıq aytıp, Siong'a qaytıp
keledi.
Olar ma'n'gilik quwanısh tajın baslarına kiyedi.
Quwanısh ha'm shadlıqqa tolıp-tasıp, Qayg'ı ha'm g'am-ta'shiwish qashıp
ketedi+.

12 Jaratqan İye bılay deydi: «Sizlerdi jubatatug'ın Menmen.
Ne ushın basında o'limi bar insannan, Sho'ptey solıp qalatug'ın adamnın'
ulınan qorqasan'+?
13 Sen o'zin'di jaratqan, ko'klerdi jayg'an, Jerdin' tiykarın qoyg'an, Jaratqan
İyeni, Jaratıwshın'dı nege umıttın'?
Seni joq qılıw niyetinde bolg'an, Eziwshinin' g'a'zebinen nege ku'ni boyı
qorqasan'?
Qa'ne, eziwshinin' g'a'zebi qayda+?
14 Tez arada tutqınlar azat etiledi, Olar o'lmeydi, qa'birge de tu'speydi,
Nang'a da zar bolmaydı.
15 Tolqınları shuwıldasın dep, ten'izdi shayqag'an, Qudayın' Jaratqan İye
Men bolaman.
Menin' atım A'lemnin' Jaratqan İyesi+.
16 So'zlerimdi awzın'a saldım, Seni qolımnın' sayasında jasırdım.
Ko'klerdi ornatqan, Jerdin' tiykarın qoyg'an, Siong'a: „Sen Menin'
xalqımsan'“ degen Men bolaman».

Jaratqan İyenin' g'a'zep kesesi

17 Oyan, ha'y, Erusalim, oyan, ayaqqa tur!
Jaratqan İyenin' g'a'zep kesesin Onın' qolınan ishtin', Tu'bine deyin iship,
tentireklep ju'rdin'+.
18 O'zin' tuwg'an ulların'nın' ishinde, Seni jetekleytug'ın birewi de joq.
O'zin' o'sirgen ulların'nın' ishinde, Qolın'nan uslap, su'yeytug'ın birewi de
joq.
19 Basın'a qos apat tu'sti, Kim sag'an ta'selle beredi?
Nabıt bolıw, wayranshılıq, ashlıq ha'm qılısh, Kim seni jubata aladı+?

20 Ulların' esten tanıp, Torg'a tu'sken antilopaday bolıp, Ha'r ko'shenin' basında jatır.
Olar Jaratqan İyenin' g'a'zebine, Qudayın'nın' qa'ha'rine ushırag'an.

21 Sonlıqtan azap shekken, Sharapsız ma's bolg'anlar, mınag'an qulaq salın'!
22 İyen', O'z xalqın qorg'aytug'ın Qudayın' Jaratqan İye bılay deydi: «Mine, Men seni tentirekletetug'ın keseni qolın'nan aldım, Bunnan bılay, Menin' g'a'zep kesemnen ishpeysen'+.
23 Onı seni ja'birlegenlerdin' qolına beremen.
Olar sag'an: „Jerge jat, u'stin'nen basıp o'teyik“, – dedi, Sonda sen arqan'dı tutıp, jerdey, Olar o'tetug'ın ko'shedey qıldın'».

Sionnın' quwanıshı

2 [1] Oyan Sion, oyan, ku'shke tol!
Ha'y, Erusalim, muxaddes qala, a'jayıp kiyimlerin'di kiy!
Endi su'nnetsizler ha'm haram adamlar sag'an kirmes hasla+.
[2] U'stin'degi topıraqtı qag'ıp taslap, Tur, Erusalim, taxtqa otır.
Moynın'dag'ı shınjırdı u'zip tasla, Ha'y, tutqın qız Sion!

[3] Jaratqan İye bılay deydi: «Sizler pulg'a satılmadın'ız, Pulsız azat etilesiz».
[4] Quday İye bılay deydi: «Xalqım jasap turıw ushın, da'slep Mısırg'a bardı,
Keyin assiriyalılar sebepsiz olardı ja'birledi».
[5] «Bul ne awhal? – deydi Jaratqan İye.
– Xalqım qurıdan-qurı basıp alındı, Hu'kimdarları pa'riyad etpekte, –
deydi Jaratqan İye.
– Ku'ni boyı atıma til tiymekte+.
[6] Biraq xalqım Menin' atımdı bilip aladı.
Sol ku'ni olar Menin' so'ylegenimdi, „Mine, Men“ degennin' Men ekenin
biledi».

[7] Tawlar asıp kiyatırg'an, Xabarshını ko'riw qanday a'jayıp!
Ol paraxatshılıqtı ja'riyalamaqta, Xosh xabar alıp kelmekte, Qutqarılıwdı
ja'riya qılmaqta.
Ol Siong'a: «Qudayın' hu'kimdarlıq qıladı!» demekte+.
[8] Tın'lan'! Gu'zetshilerin' dawısın ko'termekte, Birge olar quwanıp
baqırmaqta.
Jaratqan İyenin' Siong'a qaytıp kelgenin, Olar o'z ko'zleri menen ko'redi.

[9] Ha'y, Erusalimnin' qarabaqanaları!
Birgelikte shadlıq penen baqırın'.
Jaratqan İye O'z xalqına ta'selle berdi, Erusalimdi azat etti+.
[10] Pu'tkil milletlerdin' ko'z aldında, Jaratqan İye muxaddes bilegin tu'rdi.
Pu'tkil du'nya, Qudayımızdın' qutqarıwın ko'redi+.

[11] Ketin', ketin', ol jerden shıg'ın'!
Haram na'rselerge qol tiygizben'!
Sizler, Jaratqan İyenin' muxaddes zatların tasıwshılar!

Ol jerden shıg'ıp, tazalanın',+
12 Biraq asıg'ıs shıg'ıp ketpen', Qashıp ta ju'rmen'.
Sebebi Jaratqan İye aldın'ızda ju'redi, İzraildın' Qudayı izin'izden qorg'ap
baradı+.

Jaratqan İyenin' qulının' azap shegiwi ha'm ullılanıwı

13 «Mine, qulım tabısqa erisedi, Ol ko'terilip, ullılanıp, en' biyikke
shıg'arıladı+.
14 Ko'pler og'an hayran qaldı.
Onın' tu'r-tu'si adamg'a uqsamaytug'ın sıqılsız, Ko'rinisi de adam ulına
uqsamaytug'ın edi.
15 Ol ko'p milletlerdi lal qaldıradı, Patshalar onın' aldında awzın jumadı.
Sebebi olar aytılmag'an na'rselerdi ko'rip, Esitpegen na'rselerin
tu'sinedi»+.

3 [1] Bizlerge jiberilgen xabarg'a kim isendi?
Jaratqan İyenin' ku'sh-qu'direti kimge ayan boldı+?
[2] Jaratqan İyenin' qulı Onın' aldında na'ldey, Qurg'aq jerdegi tamırday o'sip shıqtı.
Bizler og'an qarag'anday, Onda sın-sımbat ta, ullılıq ta bolmadı, O'zine tartqanday ko'rinis te joq edi+.
[3] Ol adamlar ta'repinen kemsitildi, onnan ju'z burıldı.
Ol qayg'ının', azap-aqırettin' ne ekenin biletug'ın edi.
Adamlar onnan betin jasıratug'ınday da'rejede ol kemsitildi, Onı biz adam qatarında ko'rmedik+.

[4] Haqıyqatında ol, bizlerdin' keselliklerimizdi o'zine aldı,
Awırmanlıg'ımızdı ko'terdi.
Bizler bolsa, onı Quday ta'repinen jazalanıp, Urılıp, azap shegip atır, dep oyladıq+.
[5] Al ol bizlerdin' qılmıslarımız ushın jaraqatlandı, Bizlerdin' jınayatımız ushın azap shekti.
Tınıshlıq alıwımız ushın beriletug'ın jazanı ol aldı, Onın' jaraları bizlerge shıpa berdi+.
[6] Bizlerdin' ha'mmemiz qoylarday joldan adastıq, Ha'r birimiz o'z jolımızdan kettik.
Jaratqan İye og'an ha'mmemizdin' qılmısımızdı ju'kledi+.

[7] Ol ezilip, azap shekse de, awzın ashpadı, Soyılıwg'a alıp baratırg'an qozı kibi, Ju'n qırqıwshının' aldında u'nsiz jatqan qoy kibi, Hesh awzın ashpadı+.
[8] Ol nahaq hu'kim menen alıp ketildi.
Xalqımnın' jınayatı ushın azaplanıp, Tiriler a'leminen shıg'arıp taslandı.
Onın' zamanlaslarınan qaysı biri bunı bildi+?
[9] Ol zalım da bolmag'an, Awzınan jalg'an so'z de shıqpag'an bolsa da, Onın' qa'biri zalımlar janınan belgilendi, Bay adamnın' qasına qoyıldı+.

[10] Onın' ja'birlenip, azap shegiwi Jaratqan İyenin' qa'lewi edi.
Onın' janı gu'na ushın qurbanlıq etip berilgen waqıtta, Ol o'z urpaqların ko'rip, o'miri uzayadı.
Ol arqalı Jaratqan İyenin' erki orınlanadı.

11 Jan azabınan son' ol nurdı ko'redi, O'z bilimi arqalı qanaatlanadı.
Menin' a'dil qulım ko'plerdi aqlaydı, Olardın' qılmısların o'zine aladı+.
12 Sonlıqtan ullılar qatarında og'an pay beremen, Ku'shliler menen olja
bo'lisedi.
O'ytkeni ol janın qurban etti, Jınayatshılar qatarında sanaldı, Ko'plerdin'
gu'nasın o'zine aldı, Qılmısshılar ushın arag'a tu'sti.

Sionnın' keleshektegi ullılıg'ı

4 [1] «Shadlan, ha'y, bala ko'rmegen na'silsiz hayal!
Tolg'atıp ko'rmegen, sen, shadlanıp baqır!
Sebebi taslap ketilgen hayaldın' balaları, Ku'yewi bar hayaldikinen ko'p
boladı, – deydi Jaratqan İye+.
[2] – Shatırın'nın' ornın ken'eyt, Ma'kan jayın'nın' perdelerin ayamay sozıp,
Jiplerin uzın etip al, qazıqların bekkemle.
[3] Sen on'g'a, solg'a jayılasan', Urpaqların' milletlerdin' jerlerin iyelep, Bos
qalg'an qalalarg'a ornalasıp aladı.

[4] Qorqpa, uyatqa qalmaysan', Ruwxın' tu'spesin, masqara bolmaysan'.
Sen jaslıg'ın'dag'ı shermendelikti umıtasan', Jesirlik ha'siretin'di artıq
eske almaysan'+.
[5] Sebebi senin' ku'yewin' – senin' Jaratıwshın', Onın' atı – A'lemnin'
Jaratqan İyesi.
İzraildın' Muxaddesi – A'mengerin', Ol pu'tkil du'nyanın' Qudayı dep
ataladı+.
[6] Sen ku'yewi taslap ketip, Qa'lbi jaraqatlang'an hayalg'a uqsaysan'.
Biraq Jaratqan İye seni shaqıradı, deydi Qudayın'+.
[7] – Men seni bir ma'writ ta'rk ettim, Biraq ullı mehir menen seni
jıynayman+.
[8] Qa'ha'rlengenimde, sennen bir ma'writ ju'zimdi jasırg'an edim, Biraq
ma'n'gilik su'yispenshiligim menen, Sag'an rehim etemen, – deydi
A'mengerin' Jaratqan İye+.

[9] – Bul Men ushın Nuxtın' da'wirine uqsaydı.
Nuxtın' da'wirinde topan suwı, Jer ju'zinde endi qaytalanbaydı dep ant
ishkenim sıyaqlı, Sag'an da endi qa'ha'rlenip, jazalamayman dep ant
ishtim+.
[10] Tawlar ornınan qozg'alıp, to'beler shayqalsa da, Menin' sag'an degen
su'yispenshiligim terbelmeydi, Tınıshlıq kelisimim de qozg'almas, –
deydi sag'an rehim etken Jaratqan İye+.

[11] – Azap shegip, dawıl du'bep, jubanısh tappag'an qala!
Seni periwzadan qurıp, Tiykarın'dı lazuritten qoyaman.

12 Minaraların'dı rubinnen, Da'rwazaların'dı ga'whardan, Diywalların'dı
qımbatbaha taslardan isleymen.
13 Balaların'nın' ha'mmesi Jaratqan İyeden ta'lim aladı, Olar ullı tınıshlıqqa
bo'lenedi+.
14 Sen a'dalatlıq penen negiz qurasan', Eziliwden awlaq bolasan',
qorqpassan'.
Qa'wip-qa'terden jıraq bolasan', ol sag'an jaqınlamas.
15 Eger birew sag'an topılsa, Bul Mennen emes, Sag'an hu'jim qılg'annın'
ha'r biri sag'an bas iyer.

16 Qara, ko'mir shog'ın u'plep, O'z maqseti ushın qural-jaraq soqqan
temirshini, Men jarattım.
Wayran qılsın dep, basqınshını da Men jarattım.
17 Sag'an qarsı qollanıw ushın jaratılg'an, Hesh qanday qural-jaraq tabısqa
erispes, Hu'kimde seni ayıplamaqshı bolg'an ha'r bir tildi, Sen
ayıplarsan'.
Jaratqan İyenin' qullarının' miyrası – usı, Men olardı aqlayman, – deydi
Jaratqan İye»+.

Jaratqan İyenin' shaqırıg'ı

5 [1] «Sho'llegenlerdin' ha'mmesi, suw ko'zlerine kelin'ler!
Aqshası joqlar da kelip, awqat alıp jen'ler!
Kelin'ler, sharap ha'm su't alın'lar, Biypul, esheyin!+
[2] Ne ushın aqshan'ızdı nan bolmag'an na'rsege, Miynetin'izdi o'zlerin'izdi
qanıqtırmaytug'ın na'rsege sarplaysızlar?
Meni qunt penen tın'lap, jaqsı na'rseni jen'ler, Janın'ız toyımlı
awqatlardan la'zzet alsın!+
[3] Qulaq tu'rin'ler ha'm Mag'an kelin'ler, Tın'lan'lar, sonda jasaysız.
Dawıtqa bolg'an sadıq su'yispenshiligim haqı, Sizler menen ma'n'gilik
kelisim du'zbekshimen+.
[4] Mine, Men onı xalıqlarg'a gu'wa, Ko'sem ha'm sa'rdar qıldım.
[5] Sen tanımag'an xalıqlardı shaqırasan', Seni tanımag'an xalıqlar sag'an
keliwge asıg'adı.
Sebebi İzraildın' Muxaddesi, Qudayın' Jaratqan İye bolg'an Men, Seni
ullılıqqa bo'legenmen»+.

[6] Tabıwg'a pursat barda, Jaratqan İyeni izlen', Jaqın jerde eken, Onı
shaqırın'+.
[7] Zalım o'z jolınan, Jawız adam o'z niyetinen qaytsın.
Jaratqan İyege ju'z bursın, Jaratqan İye rehim eter, Qudayımızg'a qaytsın,
Onın' keshirimi sheksiz!
[8] «Menin' pikirlerim sizlerdikinen o'zgeshe, Menin' jolım sizlerdikinen
basqa, – deydi Jaratqan İye.
[9] – Aspan jerden qansha joqarı bolsa, Menin' jollarım da sizlerdikinen
sonsha joqarı, Menin' oy-pikirlerim de sizlerdikinen ju'da' biyik+.
[10] Aspannan jawg'an jawın menen qar, Aspang'a qaytpaydı.
Al jerdi suwg'arıp, o'simlik ko'gertip o'siredi, Egiw ushın da'n, jew ushın
nan beredi.
[11] Menin' awzımnan shıqqan so'z de sog'an uqsaydı: Ol orınlanbay, Mag'an
qaytpaydı.
Ol Menin' erkimdi orınlaydı, Nege jibergen bolsam, sol a'melge asadı+.

[12] Sonlıqtan sizler quwanısh penen shıg'asızlar, Paraxatshılıq penen
jetelenesizler.

Tawlar ha'm to'beshikler aldın'ızda qosıq aytıp, Daladag'ı barlıq ag'ashlar qol shappatlaydı+.
13 Tikenli puta ornına sa'rwi ag'ashı, Tikenektin' ornına mirta ag'ashı o'sedi.
Bul Jaratqan İyenin' dan'qın asıratug'ın, So'nbeytug'ın ma'n'gi belgi boladı»+.

Jaratqan İyenin' pu'tkil milletlerdi qabıl etiwi

6 [1]Jaratqan İye bılay deydi: «A'dalattı saqlan', tuwrı bolg'an islerdi
islen', Sebebi tez arada Menin' qutqarıwım kelip, Azat qılıwım
ayan boladı+.
[2]Mınalardı bekkem ustanatug'ın adam, qanday baxıtlı!
Bunday adam Shabbat ku'nine a'mel qıladı, onı qorlamaydı, Qolın jawız
islerden tıyadı+.

[3]Jaratqan İyege bag'ıshlang'an jat jerlilerdin' hesh biri: „Jaratqan İye meni
O'z xalqınan birotala ayırıp taslaydı“, – demesin.
Hesh bir aqta da: „Men tek bir quwrap qalg'an terekpen“, – dep
aytpasın»+.
[4]Sebebi Jaratqan İye bılay deydi: «Shabbat ku'nime a'mel qılıwshı, Mag'an
unag'an na'rselerdi tan'lawshı, Kelisimime sadıq bolg'an aqtalarg'a,
[5]İbadatxanamda, diywallarımnın' ishinde, Ullarım menen qızlarımnan
da go're jaqsıraq, Estelik belgi ha'm at beremen.
Men olarg'a jog'almaytug'ın, ma'n'gilik bir at beremen.

[6]Jaratqan İyege xızmet etiw, Onın' atın su'yiw, Onın' qulı bolıw ushın,
Jaratqan İyege o'zin bag'ıshlag'an jat jerlilerdi, Shabbat ku'nine a'mel
qılıp, onı qorlamag'anlardı, Kelisimimdi bekkem saqlag'anlardı,
[7]Muxaddes tawıma alıp kelemen.
Duwa etetug'ın İbadatxanamda olardı quwanıshqa bo'leymen.
Olardın' jandırılatug'ın qurbanlıqları ha'm basqa qurbanlıqları, Qurbanlıq
ornımda qabıl etiledi.
Menin' U'yim barlıq xalıqlar ushın, Duwa etiletug'ın u'y dep ataladı»+.
[8]İzraildın' quwg'ın bolg'anların jıynap alatug'ın, Quday İye bılay deydi:
«Men jıynag'anlarıma qosa, Basqalardı da jıynayman»+.

İzraildın' jawız basshılarının' hu'kim qılınıwı

[9]Ha'y, daladag'ı jabayı haywanlar, Ha'y, tog'aydag'ı jabayı haywanlar,
Kelip, jen'ler!+
[10]İzraildın' gu'zetshileri soqır, Olardın' ha'mmesi nadan, Barlıg'ı
u'rmeytug'ın tilsiz iytler, Olar jatıp alıp, tu's ko'redi, Uyqını jaqsı
ko'redi+.
[11]Olar toyg'anın bilmeytug'ın ashko'z iytler.

Aqılsız shopanlardın' ha'r biri, O'z paydasın go'zlep, O'z jolınan ketedi+.
12 Olar: «Kelin', sharap isheyik!
O'tkir ishimlikke toyayıq!
Erten' de bu'gingidey boladı, Ha'tte, bunnan da jaqsıraq bolar», – deydi+.

Opasız xalıq

7 [1] «A'dil adam o'lip ketip atır, Biraq hesh kim bunı ju'rekke jaqın
almaydı.
Sadıq adamlar joq bolıp ketip atır.
Biraq onın' jawızlıq zardabınan o'lgenin, Hesh kim tu'sinbeydi.
[2] Ol tınısh jerge kiredi.
Tuwrı joldan ju'rgenler o'z qa'birinde tınıg'adı+.

[3] Sizler bolsan'ız, ha'y, palkerlerdin' balaları, Neke hadallıg'ın buzıwshı
ha'm buzıqlardın' urpaqları Berman kelin'!+
[4] Sizler kimnin' u'stinen ku'lip tursız?
Kimdi mazaqlap, Kimge tilin'izdi shıg'arıp tursız?
Sizler qozg'alan'shılardın' balaları, Jalg'anshılardın' zu'ryadı emessiz be?
[5] Sizler kiyeli terebinflerdin' arasında, Ha'r bir qoyıw sayalı terek astında,
Qushtarlıq otında o'rtendin'iz.
Saylarda ha'm jartastın' quwıslarında, Balaların'ızdı qurbanlıqqa
usındın'ız+.
[6] Senin' payın' – da'ryanın' sıypaq tasları arasındag'ı butlar, Nesiyben' –
solar boladı.
Olarg'a ishimlik sadaqaların quydın', G'a'lle sadaqasın berdin'.
Bulardan keyin de, seni jazasız qaldırayın ba?
[7] Biyik ha'm ullı taw u'stine to'segin'di salıp, Qurbanlıq beriw ushın sol
jerge shıqtın'.
[8] Qapı ha'm jaqlawın'nın' arg'ı jag'ına, O'z butların'nın' mu'sinlerin
qoydın'.
Meni taslap ketip, jalan'ashlanıp, to'segin'e kirdin'.
To'segin'di ken' jaydın'.
Kim menen to'sekte jaqsı bolsa, Sonın' menen pitim du'zdin'.
Olardın' jalan'ash denesine tigilip qaldın'+.
[9] Xosh iyisli may alıp, Moloxqa bardın', A'tirlerin'di ko'beyttin'.
Elshilerin'di uzaqlarg'a jolladın', Ha'tte, o'liler ma'kanına jiberdin'.
[10] Uzaq sapar seni talıqtırdı, Biraq sonda da u'mitin'di u'zbedin'.
Ku'shin'di qayta tikledin', Sol sebepli haldan taymadın'.

11 Meni aldap, esin'nen shıg'aratug'ınday, Ju'regin'nen Mag'an orın
bermeytug'ınday, Kimnen aybınıp, kimnen qorqtın'?
Uzaq waqıt u'ndemegenim sebepli, Mennen qorqpaysan' ba+?
12 Jalg'an a'dilligin'di, islerin'di a'shkara qılaman, Bulardan sag'an payda
bolmaydı.
13 Pa'riyad etkenin'de, Jıynap qoyg'an butların' qutqarsın!
Olardı samal ushırıp alıp ketedi, U'plegen jel olardı ko'terip ketedi.
Biraq Meni panalag'an adam jerdi iyeleydi, Menin' muxaddes tawımdı
miyrasqa aladı»+.

Qudaydın' jubatıwshı so'zi

14 Jaratqan İye bılay deydi: «Topıraqtı tegislep, jol salın', Xalqımnın'
jolındag'ı bo'getlerdi alıp taslan'».
15 Biyik ha'm ba'lent Bolg'an, Ma'n'gi jasaytug'ın, Atı Muxaddes Bolg'an
bılay deydi: «Men biyik, muxaddes jerde jasayman, Sonday bolsa da,
ruwxı tu'skenlerdin' ruwxın ko'teriw, Ezilgenlerdin' ju'regin
janlandırıw ushın, Ezilgenler ha'm ruwxı tu'skenler menen
birgemen+.
16 Men adamlardı ba'rqulla ayıplap, Ma'n'gige g'a'zeplenbeymen.
Bolmasa, Men jaratqan insanlardın' ruwxı, Janı aldımda tura almas edi+.
17 Gu'nalı sıqmarlıqları ushın g'a'zeplenip, Men olardı jazaladım,
Qa'ha'rlenip, ju'zimdi jasırdım, Biraq olar qaytıwdan bas tartıp, Ju'regi
qa'legen joldan ketti+.

18 Men olardın' jolların ko'rdim, Degen menen, olarg'a shıpa beremen.
Olardı jetelep, qayg'ırg'anlardı qayta jubataman+.
19 Awızlarına alg'ıs-maqtaw so'zlerin salaman».
Uzaqtag'ılarg'a da, jaqındag'ılarg'a da tınıshlıq bolsın!
Men olardı shıpalayman!
Bulardı Jaratqan İye aytadı+.
20 «Biraq jawızlar tolqınlang'an ten'izge uqsaydı, Ol tınısh tura almaydı,
Suwları ılay menen balshıqtı shıg'ara beredi, 21 Jawızlar ushın tınıshlıq
joq», – deydi Qudayım+.

Haqıyqıy oraza

8 [1] «Dawısın'dı qıspay, qattı baqır!
Dawısın' ka'rnaydın' sestindey bolıp shıqsın!
Xalqıma qılmısların, Yaqıptın' na'siline gu'naların ja'riyala!+
[2] Olar ha'r ku'ni Meni izler, Jollarımdı biliwden zawıq almaqshımısh!
Tuwrı is islegen, Qudaydın' ko'rsetpelerinen ju'z burmag'an xalıq kibi,
Mennen a'dil qarar soraydı, Qudayg'a jaqın bolıwdı a'rman etedi.
[3] Olar: „Bizler oraza tuttıq, Sen nege ko'rmedin'?
O'zimizdi boysındırdıq, Nege itibar bermedin'?“ – deydi.

Qara, sizler oraza tutqan ku'nin'izdin' o'zinde, Qa'legenin'izdi qılıp,
Jumısshıların'ızdı ezesiz+.
[4] Qaran', oraza tutıp atırıp daw-ja'njel qılasız, Zorlıq penen mush
ko'teresiz.
Bu'gingidey oraza menen, Dawısın'ızdı joqarıg'a esittire almaysız.
[5] Men qa'legen oraza, Adam o'zin boysındırg'an ku'n usınday bola ma?
Qamıs kibi basın'ızdı iyip, Aza kiyimin kiyip, ku'lge jatıwdı, Oraza, yag'nıy
Jaratqan İyege unaytug'ın ku'n dep ataysız ba+?
[6] Men qa'legen oraza, A'dalatsızlıq shınjırların sheshiw, Moyıntırıq jiplerin
u'ziw, Ezilgenlerdi azat etiw, Ha'r qanday moyıntırıqtı sındırıw emes
pe+?
[7] Nanın'dı ash penen bo'lisip jep, U'ysiz jarlılarg'a u'yin'nen orın beriw
emes pe?
Jalan'ashtı ko'rgende kiyim berip, Jaqınların'nan ja'rdemin'di ayamaw
emes pe+?
[8] Sonda nurın' shug'la kibi jarqırap, Tez shıpa tabasan'.
A'dilligin' aldın'da ju'rip, Jaratqan İyenin' saltanatı izin'de qorg'anın'
boladı+.
[9] Keyin shaqırsan', Jaratqan İye juwap beredi, Pa'riyad etsen', Ol: „Men
mındaman“, – deydi.

Aran'ızdan moyıntırıqtı alıp taslap, Barmaq shoshaytıp ko'rsetiwdi ha'm
o'sekti toqtatsan', [10] Ashlar ushın janın'dı pida' etsen', Qıynalg'anlardı
mu'ta'j zatı menen ta'miyinlesen', Onda qaran'g'ılıqta nurın' sa'wle
shashıp, Tas tu'negin' tu'ski waqıttay boladı.

11 Jaratqan İye seni ba'rqulla jetekleydi, Qurg'aq jerde de keregin' menen
ta'miyinleydi.
Su'yegin'e quwat beredi.
Sen suwg'arılg'an bag' kibi, Suwı qurımaytug'ın bulaq kibi bolasan'+.
12 Eski qarabaqanaların' qayta tiklener, Ko'p urpaqlardan qalg'an,
Qarabaqanalardın' tiykarın qayta tikleysen'.
Sen: „Qıyrag'an diywallardı on'laytug'ın, Jasaw ushın ko'shelerdi qayta
tikleytug'ın“, – dep atalasan'+.

13 Shabbat ku'nin ayaq astı qılıwdan, Muxaddes ku'nimde qa'legenin'di
qılıwdan saqlansan', Shabbat ku'nimdi zawıqlı, Jaratqan İyenin'
muxaddes ku'nin hu'rmetli dep atasan', O'zin'e unag'anın islep, Keypi-
sapanı izlemesen', Bos so'zlerdi so'ylemesen', Sol ku'ndi
hu'rmetlesen',+
14 Sonda Jaratqan İyeden zawıq alasan'.
Men seni du'nyanın' ba'lentliklerine shıg'arıp, A'ken' Yaqıptın' miyrasın
sag'an beremen».
Bunı Jaratqan İye aytadı+.

Gu'na ha'm jaza

9 [1] Bilip qoyın', Jaratqan İyenin' qolı qutqara almaytug'ınday qısqa
emes, Qulag'ı da esitpeytug'ınday, awır emes+.
[2] Qılmısların'ız Qudayın'ız benen aran'ızg'a suwıqlıq saldı, Gu'naların'ız
Onın' ju'zin sizlerden jasırdı, Sonlıqtan Ol sizlerdi esitpeydi+.
[3] Qolların'ız qan menen, Barmaqların'ız qılmıs penen haramlandı.
Awzın'ız jalg'an aytıp, Tilin'iz o'tirik so'zler so'yleydi+.
[4] Hesh kim a'dillikke shaqırmaydı, Hesh kim hadal dawlaspaydı.
O'zlerinin' bos so'zlerine su'yenip, jalg'an so'yleydi, Buzg'ınlıqqa
ha'miledar bolıp, jawızlıq tuwadı+.
[5] Olar uwlı jılannın' ma'yegin qurıq basadı, O'rmekshinin' awın toqıydı.
Olardın' ma'yegin jegen o'ledi, Sıng'an ma'yekten za'ha'rli jılan shıg'adı.
[6] Aw toqıg'an menen hesh na'rsege erispeydi, Du'zgen jobaları paydasız.
Olardın' isleri jaramas isler, Qolları zorlıq qılar+.
[7] Ayaqları jamanlıqqa juwırar, Biygu'na qan to'giwge asıg'ar.
Oyları jawızlıqqa tolı, Talan-taraj ha'm qırg'ın bar jollarında+.
[8] Sol jollardan ju'retug'ınlar, Tınıshlıqtın' ne ekenin bilmeydi.
A'dalat joq jollarında, O'zlerine qıysıq jollar isledi, Tınıshlıqtın' ne ekenin
bilmeytug'ınlar, Sol jollardan ju'redi.

Xalıqtın' o'z gu'naların moyınlawı

[9] Sonlıqtan a'dalat bizden uzaqta, A'dillik bizge jetip kelmedi.
Nurdı ku'temiz, biraq tek qaran'g'ılıq bar, Jaqtılıq izleymiz, biraq tu'nekte
ju'remiz.
[10] Soqırdın' diywaldı sıypalag'anına uqsap, Ko'zli kibi qarmalanamız,
Ku'pa'-ku'ndiz ımırt jabılg'anday su'rnigemiz, Ku'shliler arasında
o'lideymiz+.
[11] Ha'mmemiz ayıwlar kibi baqıramız, Kepterler kibi shırıldaymız.
A'dalattı ku'ttik, biraq ol joq, Qutqarılıwdı ku'ttik, biraq ol bizden alısta+.
[12] Aldın'da qılmıslarımız ko'p, Gu'nalarımız bizge qarsı gu'walıq bermekte.
Qılmıslarımız ko'z aldımızda, Ayıplarımızdı o'zimiz bilemiz.
[13] Boysınbay, Jaratqan İyeni ta'rk ettik, Qudayımızdan ju'z burdıq, Zulımlıq
penen so'yledik, bas ko'terdik, Ju'regimiz ha'miledar bolg'an jalg'andı
so'yledik.
[14] A'dalat shegindi, a'dillik uzaqta qaldı.
Haqıyqat qala maydanında quladı, Hadallıq aramızg'a kire almaydı.

15 Hesh jerde haqıyqat joq, Zulımlıqtan bas tartqan talanadı.

Jaratqan İye xalqın qutqarmaqshı

Jaratqan İye bunı ko'rip, A'dalattın' joqlıg'ına qapa boldı.
16 Jaratqan İye hesh kimnin' joqlıg'ın ko'rdi, Aralasatug'ın hesh kimnin'
joqlıg'ına hayran qaldı.
O'z qolı Onı jen'iske eristirdi, A'dilligi Og'an su'yenish boldı+.
17 Ol a'dillikti sawıt kibi kiydi, Qutqarılıw duwlıg'asın basına kiydi.
O'sh alıwdı Ol kiyim kibi kiyip alıp, G'a'zepti shapan kibi jamıldı+.
18 Ol ha'r kimge isine jarasa jaza beredi.
Dushpanlarına qa'ha'rin to'gip, Jawlarına jazasın tartqızadı.
Ha'tte, shetki atawlarg'a da esesin qaytaradı+.

19 Batıstag'ılar Jaratqan İyenin' atınan, Shıg'ıstag'ılar Onın' dan'qınan
qorqadı.
Sebebi Ol burqasınlag'an da'ryaday, Jaratqan İyenin' demi onı quwıp
shıg'adı.

20 Jaratqan İye bılay deydi: «Men A'mengeri sıpatında Siong'a, Yaqıptın'
urpaqlarının' ta'wbe qılg'anlarına kelemen»+.
21 «Mag'an kelsek, olar menen du'zetug'ın kelisimim mınaw: Sag'an
bergen Ruwxım ha'm awzın'a salg'an so'zim bu'ginnen baslap ma'n'gige
senin' de, balaların'nın' da, balaların'nın' balalarının' da awzınan
tu'speydi», – deydi Jaratqan İye+.

Erusalimnin' saltanatlı keleshegi

60 [1] «Tur, jarqıra, senin' nurın' keldi, Jaratqan İyenin' saltanatı u'stin'e
shashıldı+.
[2] Mine, jer ju'zin qaran'g'ılıq, Xalıqlardı tas tu'nek qapladı.
Biraq senin' u'stin'de Jaratqan İye jarqırap, Onın' ullılıg'ı ko'rinedi+.
[3] Milletler senin' nurın'a, Patshalar tan' nurın'nın' shug'lasına keledi+.

[4] Basın'dı ko'terip, aylanag'a qara, Ha'mmesi jıynalıp, sag'an kiyatır.
Ulların' uzaqlardan keler, Qızların'dı qollarında ko'terip a'keler+.
[5] Sonda olardı ko'rip, ju'zin' jarqırar, Shadlıqtan ju'regin' ha'wlirer.
Sebebi ten'iz arqalı keletug'ın baylıqlar sag'an nesip eter, Xalıqlardın'
baylıqları sag'an keler+.
[6] Tu'ye ka'rwanı jerin'di qaplap keter, Midyan ha'm Efadan kelgen jas
tu'yeler ka'rwanına tolarsan'.
Olardın' ha'mmesi Shebadan keler, Altın ha'm xosh iyisli zatlar alıp kelip,
Jaratqan İyege alg'ıslar aytar+.
[7] Kedardın'* barlıq su'riwleri sende jıynalar, Nebayottın'* qoshqarları
sag'an xızmet eter, Olar qurbanlıq ornımda qurbanlıqqa qabıl etiler,
Men saltanatlı u'yimdi dan'qqa bo'leymen+.

[8] Bultqa uqsap, Uyasına kiyatırg'an kepterge uqsap, ushıp kiyatırg'an
mınalar kimler+?
[9] Atawlar meni ku'tedi.
Qudayın' Jaratqan İye, İzraildın' Muxaddesi hu'rmeti, Tarshish kemeleri
birinshilerden bolıp, Ulların'dı alıslardan, Gu'mis ha'm altını menen
birge alıp keledi.
Sebebi Jaratqan İye seni dan'qqa bo'ledi+.
[10] Jat jerliler diywalların'dı qurar, Patshaları sag'an xızmet eter.
G'a'zeplengenimde, seni jazalag'an bolsam da, Miyrimim tu'skende, rehim
etemen+.
[11] Da'rwazaların' mudamı ashıq bolar, Olar ku'ni-tu'ni jabılmas.
Milletler o'z patshaları menen su'rgin qılınıp, Baylıqların sag'an alıp kele
beredi+.
[12] Sag'an xızmet etpegen millet ha'm patshalıq joq bolar, Bunday xalıqlar
pu'tkilley wayran qılınar+.

13 Muxaddes u'yimdi bezew ushın, Lebanonnın' sa'nli ag'ashları: Sa'rwi,
shınar ha'm qarag'ay ag'ashları sag'an alıp keliner.
Men ayaq basqan jerimdi saltanatlı qılaman.
14 Sag'an ja'bir qılg'anlardın' balaları kelip, Sag'an ta'jim etedi.
Seni kemsitkenlerdin' ha'mmesi ayag'ın'a jıg'ıladı.
Seni Jaratqan İyenin' qalası, İzraildın' Muxaddesinin' Sionı dep ataydı+.

15 Ta'rk etilip, jek ko'rinshi boldın', Sen arqalı hesh kim o'tpedi.
Biraq Men seni ma'n'gige ullı qılıp, A'wladtan-a'wladqa shadlıqqa
bo'leymen.
16 Milletler seni ana kibi emizer, Patshalar sag'an ko'kirek su'tin berer.
Sonda sen Menin' Jaratqan İye – Qutqarıwshın', A'mengerin', Yaqıptın'
Ku'shli Qudayı ekenimdi bilesen'+.
17 Sag'an qola ornına altın, Temir ornına gu'mis, Ag'ash ornına qola, Tas
ornına temir beremen.
Paraxatshılıqtı ha'kimin', A'dillikti hu'kimdarın' qılaman.
18 Jerin'de bunnan bılay zorlıq-zombılıq, Shegaran' ishinde qırg'ın ha'm
wayranshılıq esitilmeydi.
Diywalların'dı „Qutqarılıw“, Da'rwazaların'dı „Alg'ıs“ dep ataysan'+.

19 Sag'an ku'ndiz quyash nurı, Tu'nde ay sa'wlesi ha'jet bolmaydı.
O'ytkeni Jaratqan İye senin' ma'n'gi nurın' boladı, Qudayın' senin'
ullılıg'ın' boladı+.
20 Bunnan bılay, quyashın' batpas, Ayın'nın' da sa'wlesi o'shpes.
O'ytkeni Jaratqan İye senin' ma'n'gi nurın' bolar, Qayg'ılı ku'nlerin' tamam
bolar+.
21 Pu'tkil xalqın' a'dil bolıp, Jerdi ma'n'gi iyeler.
Ullılıg'ımdı ayan qılıw ushın, Men olardı ektim, olar Menin' qollarımnın'
isi+.
22 Olardın' en' azı – mın' adamg'a, En' kishkenesi – ku'shli milletke aylanar.
Men – Jaratqan İyemen.
O'z waqtında, bunı tez a'melge asıraman».

Jaratqan İyenin' miyrimlilik jılı

1 [1] Quday İyenin' Ruwxı menin' u'stimde.
Ol meni jarlılarg'a xosh xabar ja'riyalaw ushın mayladı.
Meni jaralı ju'reklerdi emlewge, Tutqınlardın' azatlıqqa, Qamaqtag'ılardın' erkinlikke shıg'atug'ının,+
[2] Jaratqan İyenin' miyrim jılın, Qudayımızdın' o'sh alatug'ın ku'nin ja'riyalawg'a, Barlıq qayg'ıg'a batqanlarg'a jubanısh beriwge,+
[3] Sionda qayg'ı basqanlarg'a g'amxorlıq qılıwg'a, Ku'l ornına sa'nli taj, Qayg'ı ornına shadlıq mayın, G'amlı ruwx ornına alg'ıs tonın beriwge jiberdi.
Olar Jaratqan İyenin' dan'qın ko'rsetiw ushın egilgen, A'dillik terebinfleri dep ataladı+.
[4] Olar a'yyemgi qarabaqanalardı qayta qurıp, Eski qıyrag'an orınlardı qayta tikleydi.
A'wladtan-a'wladqa wayran bolıp, Qıyrap qalg'an qalalardı abat qıladı+.

[5] Jat jerliler sizlerdin' su'riwlerin'izdi bag'ıp, Shet elliler diyxan ha'm bag'manın'ız boladı.
[6] Sizler bolsa, Jaratqan İyenin' ruwxaniyleri, Qudayımızdın' xızmetshileri dep atalasız.
Sizler milletlerdin' baylıg'ınan la'zzet alıp, Olardan alg'an qaznalarg'a maqtanasız+.
[7] Burın uyatqa qalg'anın'ız ushın esesin alasız, Qorlıq ornına alg'an jer u'lesin'iz ushın shadlanasız.
O'z jerin'izden eki ese u'les alasız, Ma'n'gilik quwanısh sizlerdiki boladı+.

[8] «Men, Jaratqan İye a'dalattı su'yemen, Talanshılıq ha'm nahaqlıqtı jek ko'remen.
Sadıqlıq penen ılayıqlı sıyın berip, Olar menen ma'n'gilik kelisim du'zemen+.
[9] Olardın' a'wladları milletler arasında, Urpaqları xalıqlar arasında tanımalı boladı, Olardı ko'rgenlerdin' ha'r biri, Jaratqan İye jarılqag'an xalıq ekenin an'laydı»+.

[10] Men Jaratqan İyede shadlanaman, Janım Qudayımda yoshlanar.

O'ytkeni Ol mag'an qutqarılıw kiyimin kiygizdi.
Mag'an a'dillik shapanın japtı.
Men taj kiygen ku'yewge, Bezeniw buyımların taqqan kelinge
uqsayman+.
11 Topıraqtın' o'simlikti shıg'arg'anı kibi, Bag'dın' egilgen na'rselerdi
o'sirgeni sıyaqlı, Quday İye de a'dillik ha'm alg'ıstı, Pu'tkil milletlerdin'
ko'z aldında o'sirdi.

Sionnın' taza atı

2 [1] A'dilligi nur kibi, Qutqarılıwı shom kibi parlap janbag'ansha, Sion
haqı u'ndemey qalmayman, Erusalim haqı tınısh turmayman.
[2] Milletler a'dilligin'di, Barlıq patshalar ullılıg'ın'dı ko'redi.
Sen Jaratqan İye O'z awzı menen qoyatug'ın, Taza at penen atalasan'+.
[3] Sen Jaratqan İyenin' qolındag'ı go'zzallıq gu'ltajı, Qudayın'nın' qolındag'ı
patshalıq tajı bolasan'+.

[4] Endi sag'an «Ta'rk etilgen»*, dep aytpas, Jerin'di «Qan'ırap qalg'an»*,
dep atamas.
Biraq sag'an «Su'yiklim»*, Jerin'e «Kelinshegim»*, delinedi.
Sebebi Jaratqan İye seni su'yedi, Jerin' de xojalıqlı boladı+.
[5] Jigittin' qızg'a u'ylengenindey, Ulların' da sag'an iyelik etedi.
Ku'yewdin' kelin ushın quwang'anı sıyaqlı, Qudayın' da sen ushın
quwanadı+.

[6] Ha'y Erusalim, diywalların'a gu'zetshiler qoydım, Olar ku'ni-tu'ni u'nsiz
qalmas.
Ha'y, Jaratqan İyeni eske alıwshılar, O'zlerin'izge tınıshlıq bermen'.
[7] Erusalimdi bekkemlep, Onı jer ju'zinin' dan'qı qılmag'ansha, Jaratqan
İyege tınıshlıq bermen'.

[8] Jaratqan İye on' qolı, Qu'diretli qolı menen ant ishti: «Endi g'a'llen'di
dushpanların'a azıq ushın bermeymen, Jat elliler miynetin' sin'gen
sharabın'nan ishpeydi+.
[9] Zu'ra'a'tin jıynag'anlar jep, Jaratqan İyege alg'ıs aytadı, Ju'zimin
jıynag'anlar, Muxaddes ha'wlilerimde sharabın ishedi».

[10] Kelin'ler, kelin'ler, da'rwazalardan shıg'ın'lar!
Qaytıp kiyatırg'an xalıqqa jol tayarlan'lar.
Biyik etip jol salın'lar!
Taslardı alıp taslan'lar!
Xalıqlar ushın bayraq tigin'ler!+
[11] Jaratqan İye jerdin' to'rt ta'repine ja'riyaladı: «Qız Siong'a bılay dep
aytın'lar: „Mine, Qutqarıwshın' kiyatır!

Onın' sıyı janında, inamı aldında!“»+
12 Turg'ınların' «Jaratqan İye qutqarg'an muxaddes xalıq», dep ataladı.
O'zin' «Quday izlep tapqan, ta'rk etilmegen qala», dep atalasan'.

Jaratqan İyenin' qu'direti

3 [1] – Edomnan kiyatırg'an, Qırmızı kiyim kiyip, Bosradan kiyatırg'an
bul kim?
Sa'nli kiyimler kiyip, Ullı ku'sh penen qa'dem basqan bul kim?

– A'dillik penen so'yleytug'ın, Qutqarıwg'a ku'shim jetetug'ın bul
Menmen+.

[2] – İskenjede ju'zim sıg'ıp atırg'an adamdiki kibi, Kiyimin' ne ushın qıp-
qızıl?

[3] – Men jalg'ız o'zim iskenjede ju'zim sıqtım, Janımda xalıqlardan hesh biri
bolmadı.
Men olardı ashıw menen basqılap, G'a'zep penen jenishtim.
Olardın' qanı kiyimlerime shashırap, Pu'tkil u'sti-basımdı ılasladı+.
[4] Men xalqımdı qutqaratug'ın jıl, Dushpanlarınan o'sh alatug'ın ku'nim
keldi dep uyg'ardım+.
[5] Men na'zer saldım, ko'mekshi joq edi, Su'yenish bolatug'ın hesh kimnin'
joqlıg'ına hayran qaldım.
Sonda O'z qolım Mag'an jen'is sıyladı, O'z g'a'zebim Meni qolladı+.
[6] Qa'ha'rlenip, xalıqlardı ayaqqa bastım, G'a'zebim menen olardı ma's qılıp,
Qanın jerge to'ktim+.

Miyrim sorap duwa etiw

[7] Jaratqan İyenin' su'yispenshiligin, Onın' alg'ısqa ılayıqlı islerin, Bizlerge
ko'rsetken barlıq jaqsılıqların, Ullı su'yispenshiligi ha'm miyrim-
sha'pa'a'ti menen, İzrail urpaqlarına ko'rsetken ullı miyrimin eske
alaman.
[8] Jaratqan İye: «Haslında, olar Menin' xalqım, Aldamaytug'ın balalarım», –
dep, Olardın' Qutqarıwshısı boldı.
[9] Olar azap shekkende, Ol qosılıp qıynaldı, Onnan kelgen perishte olardı
azat etti.
Olardı Ol su'yispenshiligi ha'm miyrimi menen qutqardı.
A'zelden olardı qolına ko'terip keldi+.

10 Biraq olar bas ko'terip, Onın' Muxaddes Ruwxın qapa qıldı.
Keyin Ol olardın' dushpanına aylanıp, Olar menen O'zi urıstı+.
11 Sonda Onın' xalqı a'yyemgi ku'nlerin, Onın' qulı Muwsanın' ku'nlerin
esledi: «Olardı O'z su'riwinin' shopanları menen birge, Ten'izden
o'tkergen qayda?
Olarg'a Muxaddes Ruwxın bergen qayda+?
12 Ullı qolın Muwsanın' on' qolına bergen, O'zinin' atın ma'n'gi dan'qqa
eristiriw ushın, Olardın' aldındag'ı suwdı ekige ayırg'an qayda+?
13 Xalqın ten'iz tu'binen alıp o'tken qayda?»
Quw dalada shapqılag'an at kibi, Su'rnikpesten o'tken edi olar.
14 Otlı oypatlıqqa tu'sip atırg'an pada kibi, Olar Jaratqan İyenin' Ruwxınan
ra'ha'tlendi.
O'z atın'dı dan'qqa eristiriw ushın, O'z xalqın'dı usılay jeteklep ju'rdin'.

15 Jaratqan İye, ko'klerden qarap, O'zin'nin' muxaddes ha'm dan'qlı
ornın'nan na'zer sal!
Senin' qızg'anıshın' ha'm ku'shin' qayda?
Janashırlig'ın' ha'm miyrimin'di bizden jıraq tuttın'+.
16 Sen bizlerdin' A'kemizsen' g'oy!
İbrayım bizlerdi ta'n almasa da, İzrail bizlerdi qabıl almasa da, Jaratqan
İye, Sen bizlerdin' A'kemizsen', A'zelden atın' «A'mengerimiz» boldı+.
17 Jaratqan İye, ne ushın Sen bizlerdi O'z jolın'nan uzaqlastırıp, O'zin'nen
qorqpawımız ushın, ju'reklerimizdi qatallastırdın'?
O'z qulların' haqı, Miyrasın' bolg'an urpaqlar haqı izge qayta go'r!
18 Muxaddes xalqın' az waqıt muxaddes ornın'dı iyelik etti, Biraq
dushpanlarımız İbadatxanan'dı ayaq astı qıldı.
19 Bizler Sen hesh qashan hu'kimdarlıq qılmag'an, Senin' atın' menen
atalmag'an, Xalıqqa uqsap qaldıq+.

4 [1] Jaratqan İye, ko'klerdi jarıp, to'menge tu'skenin'de edi!
Aldın'da tawlar titireser edi!+
[2] Atın'dı dushpanlarg'a tanıt.
Jalınnın' otındı jandırıp, suwdı qaynatqanınday, Milletlerdi aldın'da qaltırat!
[3] Bizler ku'tpegen tan' qalarlıq islerdi islegenin'de, Jerge tu'stin', aldın'da tawlar titiredi!
[4] O'zinen u'mit etkenler ushın, Sonday islerdi islegen jalg'ız Quday Sensen'.
Sennen basqa qudaydı a'zelden qulaq ta esitpegen, ko'z de ko'rmegen+.
[5] Tuwrı islerdi shadlıq penen islep, Senin' jolların'dı yadında tutqanlardı qarsı alasan'.
Biraq bizler gu'na isledik, Sen g'a'zeplendin'.
Bizler a'zelden gu'nag'a batqanbız, Endi qalay bizler qutqarıla alamız+?
[6] Ha'mmemiz haram adamday boldıq, Tuwrı islerimiz de pataslang'an kiyimge uqsaydı.
Ha'mmemiz japıraq kibi solıp atırmız, Gu'nalarımız bizdi samalday ushırıp a'ketip baratır+.
[7] Senin' atın'dı aytıp shaqırg'an, Sag'an o'zin tolıq bag'ıshlag'an hesh kim joq.
Sonlıqtan Sen bizlerden ju'zin'di jasırıp, Bizlerdi gu'nalarımız hu'kimine tapsırdın'+.
[8] Sonda da, Jaratqan İye, Sen bizlerdin' A'kemizsen'-g'o!
Bizler ılay, Sen – gu'lalshımızsan'.
Ha'mmemiz Senin' qolın'nan shıqqanbız+.
[9] Jaratqan İye, bizge qattı g'a'zeplenbe, Qılmıslarımızdı ba'rqulla yadta saqlama.
Bizge na'zer sala go'r, jalbarınaman, Ha'mmemiz Senin' xalqın'bız.
[10] Muxaddes qalaların' sho'lge aylandı, Ha'tte, Sion da sho'lge aylandı, Erusalim qan'ırap bosap qaldı.
[11] Muxaddes ha'm dan'qlı İbadatxanamız, Ata-babalarımız Sag'an maqtaw aytqan orın, O'rtep jiberildi.
Biz qa'dirlegen na'rseler, Wayran boldı+.
[12] Jaratqan İye, sonda da, O'zin'di tutıp tura beresen' be?
U'ndemey, bizlerge sheksiz azap bere beresen' be?

Hu'kim ha'm qutqarıw

5 [1] «Men soramag'anlarg'a O'zimdi ayan ettim,
İzlemegenler Meni taptı,
Atımdı aytıp shaqırmag'an milletke:
„Men mındaman, Men mındaman“, – dedim.
[2] O'z qa'lewlerine erip,
Nadurıs joldan ju'rgen,
Qaysar bir xalıqqa,
Ku'ni boyı qushag'ımdı ashıp turdım+.
[3] Ol xalıq bag'larda butlarg'a qurbanlıq berip,
Gerbishtin' u'stinde tu'tetki tu'tetip,
Ju'zime tik qarap turıp,
U'zliksiz g'a'zebimdi keltiredi+.
[4] Olar qa'birler arasında otırıp,
Tu'ndi sırlı jerlerde o'tkeredi.
Shoshqa go'shin jep,
Qazanlarında haram go'sh qaynatadı+.
[5] Olar: „Arı tur, jaqınlama,
Men sen ushın ju'da' muxaddespen“, – deydi.
Olar murnıma ashshı tu'tindey bolıp,
Ku'ni boyı pısqıp janıp turg'an otqa megzeydi.

[6] Mine, aldımda bılay dep jazılg'an:
„Men u'ndemey qalmayman,
İsine jarasa qaytaraman, so'zsiz qaytaraman+.
[7] Olardı o'zlerinin' ha'm ata-babalarının' gu'naları ushın jazalayman.
Olar tawlarda tu'tetki tu'tetti,
To'belerde Meni xorladı.
Olardın' islegen islerin o'lshep, esesin qaytaraman“».
Jaratqan İye usılay deydi.

[8] Jaratqan İye ja'ne bılay deydi:
«Ju'zim solqımında ele shire bar gezde,
Birew: „Onı zayalama, bereket sonda g'oy“, – deydi.
Men de qullarım haqı solay isleymen,

Ha'mmesin qırıp taslamayman+.
9 Men Yaqıptan jan'a a'wlad,
Yahudadan tawlarımnın' miyrasxorların o'rbitemen.
Tan'lag'anlarım olardı miyras etip,
Qullarım sol jerde jasaydı.
10 Meni izlegen xalıq ushın,
Sharon su'riwlerine jaylaw,
Axor oypatlıg'ı mallarına tınıg'atug'ın orın boladı+.

11 Biraq sizler, Jaratqan İyeni ta'rk etkenler,
Muxaddes tawımdı umıtqanlar,
Tabıs degen qudayg'a dasturxan jayg'anlar,
Ta'g'dir degen butqa toltırıp sharap quyıp bergenler,
12 Men sizlerdin' ta'g'dirin'izge qılıshtı jazaman.
Ha'mmen'iz qılıshtan qırılasız.
Sebebi shaqırg'anımda, juwap bermedin'iz,
So'ylegenimde, qulaq salmadın'ız.
Ko'z aldımda jawızlıq islep,
Mag'an unamag'an islerdi tan'lap isledin'iz»+.

13 Sol sebepli Quday İye bılay deydi:
«Mine, qullarım jeydi, sizler ash qalasız.
Mine, qullarım ishedi, sizler sho'lleysiz.
Mine, qullarım shadlanadı,
Sizler bolsan'ız shermende bolasız+.
14 Mine, qullarımnın' ju'regi shadlanıp, qosıq aytadı,
Sizler ju'rek da'rtinen dad salıp,
Ruwxıy azap penen pa'riyad etesiz+.
15 Menin' tan'lap alg'anlarım ushın,
Atın'ızdı g'arg'ıs sıpatında qaldırasız.
Quday İye sizlerdi o'limge hu'kim etip,
O'z qullarına basqa at beredi+.
16 Elde pa'tiya bergen ha'r bir adam,
Haqıyqat Qudayının' atı menen pa'tiya beredi,
Elde ant ishken ha'r bir adam,
Haqıyqat Qudayı menen ant ishedi.

Burıng'ı qapashılıq umıtılıp,
Qaytıp ko'zime tu'speytug'ın boladı»+.

Jan'a aspan ha'm jan'a jer

17 «Mine, Men jan'a aspan ha'm jan'a jer jarataman.
Burıng'ılar endi yadqa alınbas, oyg'a da kelmes+.
18 Jaratqanlarıma ma'n'gige quwanıp, shadlanın'.
O'ytkeni Men Erusalimdi shadlıq ushın,
Xalqın quwanıshqa toltırıw ushın jarataman.
19 O'zim de Erusalim ushın quwanıp,
Xalqım ushın shadlanaman.
Endi ol jerde jılag'an da, dad salg'an da ses esitilmes+.
20 Artıq onda na'resteler qaza tappas,
Uzaq o'mir su'rmegen g'arrı da bolmas.
Ju'z jasta o'lgen jas sanalar,
Ju'z jasqa jetpey o'lgen g'arg'ıs urg'an esaplanar.
21 Olar u'yler qurıp, onda jasar,
Ju'zimzarlar otırg'ızıp, miywesin jer+.
22 Endi olar qurg'an u'yde, basqalar jasamas,
Endi olar otırg'ızg'an na'ldin' miywesin basqalar jemes.
Xalqımnın' o'miri tereklerdin' o'mirindey uzaq bolar,
Tan'lap alg'anlarım o'z miynetinin' jemisinen la'zzet alar+.
23 Olar biyhudag'a miynet etpes,
Apat ushın bala tuwmas.
Olardın' o'zleri de, urpaqları da,
Jaratqan İye jarılqag'an xalıq bolar+.
24 Meni shaqırmastan-aq, olarg'a juwap beremen,
Aytpay atırıp, esitemen+.
25 Qasqır ha'm qozı birge otlar,
Arıslan o'giz sıyaqlı ot jer,
Al jılan ushın topıraq azıq bolar.
Menin' muxaddes tawımnın' barlıq jerinde,
Hesh kimge zıyan keltirilmes,
Hesh kim joq qılınbas», – deydi Jaratqan İye+.

Hu'kim ha'm u'mit

6 [1]Jaratqan İye bılay deydi:
«Ko'kler – Menin' taxtım,
Jer – Menin' ayaq basarım!
Sonda Mag'an qanday u'y qurmaqshısız?
Tınıshlıq ma'kanım qay jerde boladı+?
[2]Ha'mmesi Menin' qolım menen jaratılg'an,
Ha'mmesi Meniki.
Bunı Jaratqan İye aytadı.

Sonda da Men kishipeyilge, ruwxıy ezilgenge,
So'zimnen qaltıraytug'ıng'a na'zer salaman+.
[3]Bug'anı qurbanlıqqa shalg'an adam,
Solay islep turıp, adamdı da qurbanlıqqa beredi,
Toqlını qurbanlıqqa shalg'an adam,
Solay islep turıp, iyttin' de moynın u'zedi,
G'a'lle sadaqasın bergen adam,
Solay islep turıp, shoshqa qanın da usınadı,
Xosh iyisli tu'tetki tu'tetken adam,
Solay islep turıp, butqa da sıyınadı.
Olar o'z jolların o'zleri tan'lap aldı,
Jeksurın islerinen la'zzet aladı+.
[4]Men de olar ushın qatal jaza tan'layman,
O'zleri qorqqan na'rsesin basına salaman.
O'ytkeni Men shaqırg'anda, hesh kim juwap bermedi,
Men so'ylegende, hesh kim tın'lamadı.
Olar Menin' ko'z aldımda jawızlıq islep,
Mag'an la'zzet bag'ıshlamaytug'ın na'rselerdi tan'lap aldı»+.

[5]Jaratqan İyenin' so'zinen qaltıraytug'ınlar,
Onın' so'zine qulaq salın':
«Sizlerdi jek ko'retug'ın,
Menin' atım sebepli quwdalaytug'ın tuwısqanların'ız:
„Jaratqan İye ullılansın,
Biz de sizin' quwanıshın'ızdı ko'reyik!“, – deydi.

Biraq olardın' o'zleri uyatqa qaladı».
6 Mine, qaladan shawqım esitiledi.
İbadatxanadan dawıs esitiledi.
Dushpanlarına isine ılayıqlı jaza berip atırg'an,
Jaratqan İyenin' dawısı bul!

7 «Hayal tolg'atpay-aq, bosanıp,
Qıynalmay-aq, ul tuwdı+.
8 Usındaydı esitken bar ma?
Usındaydı ko'rgen bar ma?
El bir ku'nde tuwıla ma?
Millet bir ma'writte du'nyag'a kele me?
Biraq Sion qızı tolg'ata baslag'annan-aq,
Ulların tuwıp aladı.
9 Tuwıw waqtına deyin a'kelip,
Tuwdırmay qoyaman ba? – deydi Jaratqan İye.
Tuwıwg'a ku'sh berip bolıp,
Qursaqtı bekitip qoyaman ba? – deydi Qudayın'.
10 – Erusalim menen birge shadlanın',
Onı su'ygenlerdin' ha'mmesi ol ushın quwanın',
Ol ushın aza tutqanlar,
Onın' menen birge shadlanıp, quwanıshqa bo'lenin'.
11 Onın' jubanısh beriwshi emsheklerin emip, toyasız,
Qanıp iship, onın' mol da'wletinen la'zzet alasız».

12 Jaratqan İye bılay deydi:
«Mine, Men Siong'a abadanshılıqtı da'ryaday,
Milletlerdin' baylıg'ın tolıp aqqan sayday etip ag'ızaman.
Ol sizlerdi emizip, qollarına ko'terip,
Ayag'ına shayqaydı+.
13 Ana balasın jubatqanday, Men sizlerdi jubataman.
Sizler Erusalimde jubanısh tabasız»+.

14 Bunı ko'rgende, ju'regin'iz quwanıshqa tolıp,
Denen'iz maysa sho'p kibi gu'llep o'sedi.
Jaratqan İyenin' qolı O'z qullarının' u'stinde ekeni ayan boladı,

Al Onın' g'a'zebi bolsa, dushpanlarına jawadı.
15 Qaran', Jaratqan İye ot ishinde kiyatır,
Onın' sawash arbaları quyınday,
Ku'shli g'a'zebin qa'ha'r menen,
Ashıwın lawlag'an jalınday to'gejaq+.
16 Jaratqan İye pu'tkil adamzattı,
Ot ha'm qılısh penen hu'kim qıladı.
Jaratqan İye ta'repinen o'ltiriletug'ınlar ko'p boladı+.
17 «O'zlerin pa'klep ha'm tazalap, basshılarına erip butlardın' bag'larına kirgenler, shoshqa, tıshqan ha'm sol sıyaqlı haram na'rselerdin' go'shin jegenler joq etiledi, – deydi Jaratqan İye+.
18 – Men olardın' islerin de, niyetlerin de bilemen.
Pu'tkil milletlerdi ha'm barlıq tillerdi bir jerge jıynaw ushın Men kelemen. Olar kelip, ullılıg'ımdı ko'redi+. 19 Men olardın' arasında bir belgi ko'rsetip, aman qalg'anlarının' ayırımların milletlerge xızmet etiwge jiberemen. Olar Tarshishke, Pulg'a, sadaqshılardın' eli bolg'an Ludqa, Tubalg'a, Yawang'a, Men tuwralı esitpegen ha'm ullılıg'ımdı ko'rmegen alıstag'ı atawlarg'a barıp, ullılıg'ımdı milletlerge ja'riyalaydı. 20 İzrail ullarının' g'a'lle sadaqaların hadal ıdıslarda Jaratqan İyenin' İbadatxanasına alıp kelgeni sıyaqlı, olar da barlıq milletler arasınan tuwısqanların'ızdın' ha'mmesin toplap, atlarg'a, ha'r qıylı arbalarg'a, g'ashırlarg'a ha'm tu'yelerge mingizip, – deydi Jaratqan İye, – Menin' muxaddes tawıma, Erusalimge, Jaratqan İyege sıy retinde alıp keledi+.
21 Olardın' ayırımların ruwxaniy ha'm ayırımların lebiyli xızmetker etip tayınlayman, – deydi Jaratqan İye+.
22 Men jaratatug'ın jan'a aspan ha'm jan'a jer aldımda qansha tursa, – deydi Jaratqan İye, – sizlerdin' na'sillerin'iz benen atın'ız da sonsha turadı+. 23 Jan'a aydan Jan'a ayg'a, Shabbattan Shabbatqa pu'tkil adamlar aldıma kelip, Mag'an sıyınadı, – deydi Jaratqan İye. 24 Sırtqa shıqqanda, Mag'an qarsı bas ko'tergenlerdin' o'li denelerin ko'redi. Olardın' denelerin jep atırg'an qurtlar o'lmes, olardı jaqqan ot so'nbes. Pu'tkil adamzat olardan jerkenedi»+.

* 5:10 Bir bat – shama menen 22 litr.

* 5:10 Bir xomer – shama menen 220 litr.

* 5:10 Bir efa – shama menen 22 litr.

* 6.2 Seraflar – jalınlı aspan barlıqları

* 7:3 Shear-Yashub – evreyshede «Tiri qalg'anlar qaytadı» degen ma'niste.

* 7:14 İmmanuel – evreyshede «Quday bizler menen birge» degen ma'niste.

* 8:1 Maher-Shalal-Xash-Baz – evreyshede «asıg'ıs tonap, tez oljalaw» degen ma'niste.

* 11:11 Kushtan – yamasa Efiopiyadan.

* 11:11 Shınardan – yamasa Babilonnan.

* 21:1 Ten'iz jag'asındag'ı sho'l – Persiya qoltıg'ındag'ı Babiloniyanın' qubla bo'legi, geyde «ten'iz jag'asındag'ı jer» dep ataladı.

* 21:11 Duma – evreyshe «jım-jırtlıq» degendi bildiredi, biraq bul jerde jeke at sıpatında qollanılıp, arqa Arabiya yamasa edom xalqın bildiriwi mu'mkin.

* 21:11 Seir – Edomnın' basqa atı.

* 23:1 Kipr – so'zbe-so'z: Kittim.

* 27.1 Liwyatan – u'lken ten'iz haywanı.

* 29.1 Ariel – ma'nisi anıq emes, «qurbanlıq oshag'ı» yamasa «Qudaydın' arıslanı» degen ma'nisti bildiriwi mu'mkin. Bul atama bul jerde Erusalimdegi Sion tawının' titulın bildiredi.

* 30.7 Rahab – bul at bul jerde Mısırdı bildiredi.

* 44.2 Eshurun – İzrail xalqına berilgen basqa atama bolıp, «A'dil» degen ma'nisti bildiredi.

* 44.28 İysh. 41:2 ha'm 2Jln. 36:22 ge qaran'.

* 48.14 Jaratqan İyenin' su'yiklisi – bul Kirdi an'latadı.

* 49.12 Sinim jerleri – Mısırg'a tiyisli jerler.

* 51.9 Rahab – Bul at bul jerde Mısırdı bildiredi.

* 60.7 Kedar – bul İsmayıldın' balasının' atı menen atalg'an arab qa'wimi

* 60.7 Nebayot – bul İsmayıldın' balasının' atı menen atalg'an arab qa'wimi

* 62.4 Ta'rk etilgen – so'zbe-so'z: Azubah.

* 62.4 Qan'ırap qalg'an – so'zbe-so'z: Shemamah.

* 62.4 Su'yiklim – so'zbe-so'z: Hefzibah.

* 62.4 Kelinshegim – so'zbe-so'z: Bewlah.

+ 1:1 Hosh 1:1, Amo 1:1, Mix 1:1

+ 1:2 Nzm 32:1, Erm 22:29

+ 1:3 Erm 5:4, Erm 8:7

+ 1:6 Zab 37:4, Luk 10:34

+ 1:7 Nzm 28:51

+ 1:9 Jar 19:24, Rim 9:29

+ 1:10 Jar 18:20, Erm 23:14, Ezk 16:46

+ 1:11 1Pat 15:22, Hkm 15:8, Hosh 6:6

+ 1:12 Shıg' 23:17, Shıg' 34:23, Waz 4:17

+ 1:13 Erm 6:20, Amo 5:21-22, Mal 1:10, San 28:1-15

+ 1:15 Erm 4:31, Joq 1:17, 1Pat 8:18, Hkm 1:28, Erm 11:11, Mix 3:4, Hkm 6:17, İysh 59:3

+ 1:16 Zab 50:4, Erm 4:14, Yaqp 4:8

+ 1:17 Shıg' 22:22, Erm 21:12, Erm 22:3, Mix 6:8, Zxr 7:9-10, Yaqp 1:27

+ 1:18 Zab 50:9, İysh 44:22

+ 1:19 Nzm 30:16

+ 1:20 Ayup 27:14

+ 1:21 Leb 17:7, Ezk 16:15, Ezk 23:3

+ 1:22 Erm 6:30, Ezk 22:19-20

+ 1:23 Mix 3:11, Mix 7:3, Erm 5:28, Zxr 7:10

+ 1:24 Nzm 32:41, Erm 46:10

+ 1:25 Ezk 22:18, Zxr 13:9, Mal 3:2-3

+ 1:26 Zxr 8:3

+ 1:28 Zab 1:6

+ 1:29 İysh 65:3, İysh 66:17

+ 1:30 Erm 8:13

+ 1:31 İysh 66:24

● 2:1 *Mix 4:1-3*

+ 2:3 İysh 56:7, İysh 60:3, İysh 66:20, Mal 1:11, İysh 27:13, Erm 31:6, Zxr 8:20-22

+ 2:4 İol 3:10, Ezk 39:9, Hosh 2:18, Zxr 9:10

+ 2:5 İysh 60:1, 1Yuxn 1:7, Efs 5:8

+ 2:7 İysh 39:2, Nzm 17:16-17

+ 2:8 Erm 2:28, İysh 44:9-17

+ 2:10 Sef 2:3, 2Sal 1:9

+ 2:11 İysh 5:15-16

+ 2:13 Ezk 27:6, Ezk 31:3, Zxr 11:1-2

+ 2:16 Zab 47:8, Ezk 27:25

+ 2:19 Ayup 9:6, İysh 13:13, Xag 2:6, Ayan 6:15

+ 2:20 İysh 30:22, İysh 31:7

+ 2:22 Zab 145:3-4

+ 3:1 Leb 26:26, Ezk 4:16

+ 3:5 Mix 7:3-6

+ 3:9 Jar 13:13, Jar 18:20

+ 3:10 Hkm 12:14, Erm 22:15

+ 3:13 Zab 9:9, Zab 81:1, İysh 2:4, İol 3:12

+ 3:14 Hosh 4:1, Mix 6:2, Amo 3:10

+ 3:15 Zab 93:5

+ 3:16 İysh 32:9, Amo 6:1, Sef 1:12

+ 3:18 Biy 8:21

+ 3:25 Erm 14:2, Ayup 2:3

+ 4:2 Erm 23:5, Erm 33:15, Zxr 3:8, Zxr 6:12

+ 4:3 Obd 1:17

+ 4:4 Ezk 36:25, İol 3:21

+ 4:5 Shıg' 13:21, Zxr 2:5

+ 4:6 İysh 25:4

+ 5:1 Zab 79:9, Erm 2:21, Hosh 9:10, Mat 21:33, Yuxn 15:1

+ 5:5 Erm 5:10, Erm 39:8

+ 5:6 İysh 7:23-24, 3Pat 17:1

+ 5:7 Zab 79:9

+ 5:8 Mix 2:2

+ 5:11 Hkm 23:20-21

+ 5:12 Zab 27:5

+ 5:13 İysh 1:3, Hosh 4:6

+ 5:14 Zab 140:7

+ 5:15 İysh 2:11, İysh 2:17

+ 5:19 Erm 17:15, Ezk 12:22, 2Pet 3:4

+ 5:20 Ayup 17:12, Mal 2:17

+ 5:21 Hkm 3:7

+ 5:23 Shıg' 23:7, Hkm 17:15, Hkm 24:24

+ 5:24 İysh 47:14

+ 5:25 Erm 4:24, İysh 9:12, İysh 9:17, İysh 9:21, İysh 10:4

+ 5:26 Nzm 28:49, İysh 11:10, İysh 11:12

+ 5:28 Erm 4:13

+ 5:29 Erm 2:15, Nax 2:11

+ 5:30 Waz 12:2, İysh 8:22, Erm 4:23, Joq 3:2

+ 6:1 2Jln 26:23, 3Pat 22:19, Dan 7:9, Ayan 4:2

+ 6:2 Ezk 1:11, Ayan 4:8

+ 6:3 San 14:21, Zab 71:19, İysh 11:9, Xab 2:14, Ayan 4:8

+ 6:4 3Pat 8:10, Ayan 15:8

+ 6:7 Erm 1:9, Dan 10:16

+ 6:9 Nzm 29:4, Erm 5:21, Mat 13:14-15, Mrk 4:12, Elsh 28:26-27

+ 6:10 Erm 5:21, Yuxn 12:40

+ 6:13 Nzm 7:6

+ 7:1 4Pat 16:1, 4Pat 15:37, 4Pat 16:5, 2Jln 28:5

+ 7:3 4Pat 18:17, İysh 36:2

+ 7:7 İysh 8:10

+ 7:14 İysh 37:30, İysh 38:7, Mat 1:23

+ 7:17 3Pat 12:16-17

+ 7:18 İysh 5:26

+ 7:20 4Pat 18:13, İysh 36:1

+ 7:24 İysh 5:6, İysh 32:13

+ 8:1 Nzm 27:8, İysh 30:8, Xab 2:2

+ 8:2 4Pat 16:10

+ 8:4 İysh 7:8-9

+ 8:6 İysh 7:1, İysh 7:4

+ 8:7 İysh 7:20

+ 8:8 İysh 30:28, Dan 11:10

+ 8:10 İysh 7:7

+ 8:12 1Pet 3:14

+ 8:14 Ezk 11:16, İysh 28:16, 1Pet 2:8

+ 8:16 İysh 29:11, Dan 12:4, Ayan 5:1, Ayan 10:4, Ayan 22:10

+ 8:17 İysh 26:14

+ 8:18 Evr 2:13, İysh 20:3

+ 8:19 Leb 19:31, İysh 19:13, 1Pat 28:11-14

+ 8:20 İysh 60:2

+ 8:21 Shıg' 22:28

+ 8:22 İysh 5:30, Nax 1:8

+ 9:1 4Pat 15:29, 2Jln 16:4

+ 9:2 İysh 42:6-7, İysh 49:6, Mat 4:15-16, Luk 1:79

+ 9:3 İysh 26:15

+ 9:4 Biy 7:19-25, İysh 10:26

+ 9:5 İysh 2:4, Ezk 39:9, Hosh 2:18, Mix 4:3

+ 9:6 İysh 26:12, Mix 5:5

+ 9:7 Zab 88:4, Luk 1:32, 2Pat 7:13, 4Pat 19:31, İysh 37:32

+ 9:11 İysh 7:1, İysh 8:6

+ 9:12 4Pat 16:6, 2Jln 28:18, İysh 5:25, İysh 10:4

+ 9:13 Erm 2:30

+ 9:14 Nzm 28:13, İysh 19:15

+ 9:15 Mix 3:5

+ 9:17 İysh 5:25

+ 9:19 İysh 24:6

+ 9:20 Leb 26:26

+ 9:21 İysh 5:25

+ 10:1 Erm 8:8

+ 10:2 Shıg' 22:31, Shıg' 23:6, Amo 2:7, Ayup 22:9, Zab 93:6, Ezk 22:7

+ 10:4 İysh 5:25, İysh 9:12

+ 10:5 Xab 1:12

+ 10:6 İysh 9:17

+ 10:7 Mix 4:12

+ 10:9 Amo 6:2

+ 10:11 4Pat 18:33-35, İysh 36:18-20, İysh 37:12

+ 10:12 4Pat 19:35-37, İysh 37:36-38

+ 10:13 Nzm 32:27

+ 10:16 Zab 105:15

+ 10:17 İysh 27:4, İysh 33:12

+ 10:22 Jar 22:17

+ 10:23 İysh 28:22, Rim 9:27-28

+ 10:24 4Pat 19:6, İysh 37:6

+ 10:26 Biy 7:22, Biy 7:25, İysh 9:4, Shıg' 14:27-30

+ 10:27 Nax 1:13

+ 10:28 1Pat 14:2

+ 10:29 1Pat 13:23, 1Pat 7:17, 1Pat 11:4

+ 10:30 1Pat 25:44, Eshu 21:18, Erm 1:1

+ 10:32 1Pat 21:1

+ 10:33 İysh 10:18, Ezk 31:3, Amo 2:9

+ 11:2 İysh 42:1, İysh 61:1, Mat 3:16

+ 11:4 Zab 71:2, Zab 71:4, Ayup 4:9, Zab 138:19, 2Sal 2:8, Ayan 2:16

+ 11:6 İysh 65:25

+ 11:9 İysh 65:25, San 14:21, Zab 71:19, Xab 2:14

+ 11:10 Nzm 28:49, İysh 5:26, İysh 49:22, İysh 62:11, Ayan 5:5, Ayan 22:16, Rim 15:12

+ 11:11 Hosh 11:11, Mix 7:12, Zxr 7:10

+ 11:12 Nzm 30:3, Erm 32:37, Ezk 11:17, Sef 3:20

+ 11:13 2Pat 19:41-43, Erm 3:18, Ezk 37:16-17, Hosh 1:11

+ 11:14 Erm 49:28

+ 11:15 İysh 7:20, Ayan 16:12

+ 11:16 Shıg' 14:29, İysh 19:23

+ 12:1 İysh 11:11

+ 12:2 Shıg' 15:2, Zab 117:13

+ 12:4 1Jln 16:8, Zab 104:1, Zab 8:2-3

+ 12:5 Shıg' 15:1

+ 12:6 Sef 3:14, Zxr 2:10, Zxr 9:9, Zab 45:6, Hosh 11:9

+ 13:1 İysh 21:1, İysh 47:1, Erm 50:1

+ 13:2 İysh 5:6

+ 13:5 Erm 50:24

+ 13:6 Ezk 30:3, İol 1:15, Obd 1:15, Sef 1:7

+ 13:7 Ezk 7:17

+ 13:8 İysh 42:14, Erm 4:31, Erm 30:6, Mix 4:9-10

+ 13:9 İysh 24:1

+ 13:10 İysh 24:23, Ezk 32:7-8, İol 2:31, Mat 24:29, Ayan 6:12

+ 13:11 İysh 2:11

+ 13:12 Jar 10:29, 3Pat 9:28, 1Jln 29:4, Ayup 22:24, Zab 44:8

+ 13:13 Ayup 9:6, Xag 2:6

+ 13:14 Erm 50:16

+ 13:16 4Pat 8:12, Zab 136:9, Nax 3:10, Joq 5:11, Zxr 14:2

+ 13:17 İysh 21:12, Erm 51:11, Erm 51:28, Dan 5:31

+ 13:18 Erm 50:29

+ 13:19 Jar 19:24, Nzm 29:23, Erm 49:18, Sef 2:9

+ 13:20 Erm 51:37, Erm 3:2

+ 13:21 Ayup 30:29, İysh 34:13, Erm 50:39, Mix 1:8

+ 14:1 Zxr 1:17, Ezk 47:22, Efs 2:12-14

+ 14:2 İysh 49:22, İysh 66:20

+ 14:4 Xab 2:6

+ 14:8 Ezk 31:16-17

+ 14:12 Ayan 9:1, Ayan 12:8-9

+ 14:13 Erm 51:53

+ 14:14 Ezk 28:2, 2Sal 2:4

+ 14:15 Ayup 20:6-7, Joq 2:1, Mat 11:23

+ 14:17 Erm 50:33

+ 14:20 Zab 36:28

+ 14:23 İysh 34:11

+ 14:25 İysh 10:5, İysh 37:36, Nax 3:7, Sef 2:13, İysh 10:27, Nax 1:13

+ 14:27 Ayup 9:13, Ayup 23:13, Dan 4:32

+ 14:28 4Pat 16:20

+ 14:32 Sef 3:12

+ 15:1 İysh 25:10, Erm 48:1, Ezk 25:8, Amo 2:1, Sef 2:8, San 21:15, Nzm 2:9, Nzm 2:18, Nzm 2:29

+ 15:2 San 21:30, San 32:38, Ezk 7:18

+ 15:4 San 32:37, Erm 48:34

+ 15:5 Erm 48:5

+ 16:1 4Pat 14:7

+ 16:2 Biy 11:18

+ 16:5 İysh 32:1

+ 16:6 Erm 48:29

+ 16:7 4Pat 3:25, Erm 48:31-34

+ 16:8 San 21:32

+ 16:9 San 32:37, Erm 48:34

+ 16:11 Erm 4:19

+ 16:14 İysh 21:16, İysh 21:16, Erm 48:13

+ 17:1 İysh 7:8-9, Erm 49:23, Amo 1:3, Zxr 9:1

+ 17:2 Nzm 28:26, Erm 7:33

+ 17:5 2Pat 5:18

+ 17:6 İysh 24:13, Mix 7:1

+ 17:8 İysh 27:9, Mix 5:13

+ 17:9 Mix 5:11

+ 17:10 Nzm 32:18, Zab 105:21, Erm 2:32

+ 17:12 Zab 64:8

+ 18:3 İysh 5:26

+ 18:4 Zab 10:4

+ 19:1 Erm 46:2, Ezk 29:2, İol 3:19, Zab 17:10, Zab 103:3, Shıg' 12:12, San 33:4

+ 19:2 Biy 7:22

+ 19:3 Zab 32:10, İysh 8:19

+ 19:4 Erm 46:13, Ezk 29:19

+ 19:5 Ayup 14:11

+ 19:6 Ezk 30:12

+ 19:11 San 13:23, Zab 77:12, Zab 77:43

+ 19:12 3Pat 4:30

+ 19:13 Ezk 30:13

+ 19:14 Erm 48:26

+ 19:15 İysh 9:14-15

+ 19:16 Erm 50:37, Erm 51:30, Nax 3:13

+ 19:18 Sef 3:9

+ 19:19 Jar 28:18-19

+ 19:21 Yuns 1:16, Zxr 14:16-18

+ 19:22 Erm 46:26, Ezk 29:13

+ 19:23 İysh 11:16

+ 19:24 Jar 12:2-3

+ 20:1 1Pat 5:1

+ 20:2 1Pat 19:24, Mix 1:8, Mix 1:11

+ 20:3 İysh 8:18

+ 20:4 Nax 3:10

+ 21:1 İysh 13:1, İysh 47:1, Erm 50:1, Erm 51:42, Erm 51:1

+ 21:2 İysh 24:16, İysh 33:1, Jar 14:1, Erm 49:34, Ezk 32:24, Dan 8:2, İysh 13:17, Dan 5:31

+ 21:3 İysh 13:8

+ 21:6 Erm 6:17, Ezk 3:17, Ezk 33:2, Hosh 9:8

+ 21:8 Xab 2:1

+ 21:9 1Pat 5:4, Erm 50:2, Erm 51:8

+ 21:10 Erm 51:33, Amo 1:3

+ 21:14 Jar 25:15, Ayup 6:19, Erm 25:23

+ 21:16 İysh 16:14

+ 22:2 İysh 32:13, Joq 4:9

+ 22:4 Erm 9:1, Mix 1:8

+ 22:6 İysh 21:2, 4Pat 16:9, Amo 1:5, Amo 9:7

+ 22:9 2Pat 5:7

+ 22:12 Mix 1:16, 2Pat 3:31

+ 22:13 İysh 56:12, 1Kor 15:32

+ 22:15 4Pat 18:18, İysh 36:3, İysh 37:2

+ 22:16 2Jln 16:14

+ 22:20 4Pat 18:18, 4Pat 19:2

+ 22:22 Mat 16:18, Ayan 3:7-8

+ 23:1 Erm 47:4, Ezk 26:2, İol 3:4, Amo 1:9, Zxr 9:2, 3Pat 10:22, Yuns 1:3

+ 23:2 Jar 10:15, Eshu 19:28

+ 23:3 Ezk 27:3-36

+ 23:11 Shıg' 14:21

+ 23:13 İysh 47:1

+ 23:15 Erm 25:11, Erm 25:22

+ 23:17 Ayan 17:1-2

+ 24:1 İysh 13:9

+ 24:2 Hosh 4:9

+ 24:4 Erm 4:28, Hosh 4:3, İol 1:10

+ 24:5 San 35:33

+ 24:6 Nzm 29:27, Zxr 5:3, İysh 9:19

+ 24:7 İol 1:10

+ 24:8 Erm 7:34, Erm 16:9, Ezk 26:13, Hosh 2:11

+ 24:11 İol 1:12

+ 24:13 İysh 17:6, Mix 7:1

+ 24:16 İysh 21:2, İysh 33:1

+ 24:17 Erm 48:43-44, Joq 3:47

+ 24:18 Amo 5:19, Jar 7:11, Zab 17:8

+ 24:20 Ayup 12:25, Zab 106:27, İysh 29:9

+ 24:23 Zab 92:1, İysh 13:10

+ 25:1 Shıg' 15:2

+ 25:2 Erm 9:11

+ 25:4 İysh 4:6, İol 3:16

+ 25:6 İysh 2:2-3

+ 25:8 1Kor 15:54-55, Ayan 7:17, Ayan 21:4

+ 25:9 Zab 9:15

+ 25:10 İysh 15:1, Erm 48:1, Ezk 25:8, Amo 2:1, Sef 2:8

+ 26:2 Zab 23:7, Zab 117:19-20

+ 26:4 Nzm 32:18, İysh 17:10, İysh 44:8

+ 26:7 Zab 36:23

+ 26:9 Zab 62:2, 1Jln 16:14, Zab 104:7

+ 26:11 Mix 7:16, Zab 20:10, Evr 10:27

+ 26:12 İysh 9:6, Mix 5:5

+ 26:13 Shıg' 1:11, Biy 3:8

+ 26:14 Waz 9:5

+ 26:15 İysh 9:3

+ 26:17 İysh 13:8, Yuxn 16:21

+ 26:19 Ezk 37:12, Dan 12:2

+ 26:20 İysh 2:10, Sef 2:3

+ 26:21 Mix 1:3

+ 27:1 Nzm 32:41

+ 27:2 İysh 5:7

+ 27:4 İysh 27:4

+ 27:6 İysh 37:31, Hosh 14:6

+ 27:8 Shıg' 15:8, Ayup 4:9, İysh 11:4

+ 27:9 4Pat 18:4, İysh 17:8

+ 27:10 İysh 17:9, Mix 5:11

+ 27:11 Nzm 32:28

+ 27:13 Mat 24:31, 1Sal 4:16, Ayan 11:15, İysh 11:11, Mix 7:12

+ 28:2 İysh 28:17, Ezk 13:11, Ezk 38:22

+ 28:6 3Pat 3:28

+ 28:7 Hosh 4:11

+ 28:10 Erm 6:10

+ 28:11 Nzm 28:49, İysh 33:19, 1Kor 14:21

+ 28:13 İysh 8:14-15

+ 28:14 Hkm 3:34, Hkm 21:24

+ 28:16 Zab 86:2, Zab 117:22, Zxr 3:9, Rim 9:33, Rim 10:11, 1Pet 2:6

+ 28:17 İysh 28:2, Ezk 38:22

+ 28:21 Eshu 10:10, 2Pat 5:20

+ 28:22 İysh 10:23

+ 28:29 Erm 32:19, Rim 11:33

+ 29:1 2Pat 5:9

+ 29:3 4Pat 25:1, Ezk 4:2

+ 29:6 Shıg' 19:16-18, 3Pat 19:11-12

+ 29:7 Ayup 20:8

+ 29:9 İysh 24:20

+ 29:10 Rim 11:8

+ 29:11 İysh 8:16, Dan 12:4, Ayan 5:1, Ayan 10:4, Ayan 22:10

+ 29:13 Zab 77:36, Erm 12:2, Mat 15:9, Mrk 7:7, Kol 2:22

+ 29:14 1Kor 1:19

+ 29:15 Ezk 8:12, Ezk 9:9

+ 29:16 İysh 29:16, Erm 18:6, Rim 9:20-24

+ 29:18 İysh 32:2, İysh 35:5

+ 29:19 İysh 61:1

+ 29:21 Amo 5:10

+ 29:22 İysh 51:2

+ 30:2 İysh 31:1, İysh 36:6, Erm 2:18

+ 30:3 4Pat 18:21, İysh 22:20

+ 30:4 San 13:23, İysh 19:11

+ 30:5 Erm 2:36

+ 30:7 İysh 36:6, Erm 46:17

+ 30:8 Nzm 27:8, Ayup 19:23, İysh 8:1, Xab 2:2

+ 30:10 Erm 11:21, Amo 2:11, Mix 2:6, Ezk 13:8-9

+ 30:13 Hkm 6:15

+ 30:14 Zab 2:9, Waz 12:6, Erm 19:11

+ 30:17 Leb 26:8, 2Jln 24:24

+ 30:18 2Pet 3:9

+ 30:22 İysh 2:20, İysh 31:7

+ 30:23 Zab 64:13-14

+ 30:25 İol 3:18

+ 30:26 İysh 60:19-20, Nzm 32:39, Ayup 5:18

+ 30:27 Nzm 4:24

+ 30:28 İysh 8:8, Dan 11:10

+ 30:29 İysh 26:4

+ 30:30 Eshu 10:11, Zab 17:13

+ 30:33 Ezk 24:9, Ayup 4:9, Ayup 15:30, Zab 17:8, Ezk 20:48

+ 31:1 İysh 30:2, Erm 2:18, Zab 19:8, Hkm 21:31

+ 31:3 Erm 17:5

+ 31:4 Hosh 11:10, Amo 3:8

+ 31:5 Nzm 32:11

+ 31:7 İysh 2:20, İysh 30:22

+ 31:8 İysh 37:36

+ 31:9 Zab 20:10

+ 32:1 Zab 71:1, İysh 16:5

+ 32:2 İysh 4:6, İysh 25:4

+ 32:3 İysh 29:18, İysh 35:5

+ 32:6 1Pat 25:11

+ 32:9 İysh 3:16, Amo 6:1, Sef 1:12

+ 32:13 İysh 5:6, İysh 7:24, İysh 22:2

+ 32:15 Ezk 39:29, İol 2:28

+ 32:19 İysh 28:2, İysh 28:17

+ 33:1 İysh 21:2, İysh 24:16, Erm 30:16

+ 33:4 İol 2:9

+ 33:5 İysh 2:17

+ 33:7 İysh 36:22

+ 33:8 Leb 26:22

+ 33:9 Erm 4:28, Hosh 4:3, İol 1:10, Nax 1:4

+ 33:10 Zab 67:2

+ 33:12 İysh 10:17

+ 33:14 Evr 10:31

+ 33:15 Zab 14, Zab 23:3-4

+ 33:19 Nzm 28:49, İysh 28:11

+ 34:1 Zab 48:1, Mix 1:2

+ 34:3 İol 2:20

+ 34:4 İol 2:10, İol 3:15, Mat 24:29, Ayan 6:13-14

+ 34:5 Nzm 32:41, Erm 49:7-22, Ezk 25:12-14, Ezk 35, Amo 1:11-12, Obd 1:1-16, Mal 1:3-4

+ 34:6 Jar 36:33, 1Jln 1:44, İysh 63:1, Sef 1:7, Ezk 39:17

+ 34:7 San 23:22, Zab 21:13

+ 34:8 İysh 61:2, İysh 63:4

+ 34:9 Nzm 29:23

+ 34:10 İysh 66:24, Erm 17:27, Ezk 20:48, Ayan 14:11, Ayan 19:3

+ 34:11 İysh 14:23, İysh 13:21-22, Sef 2:14

+ 34:13 İysh 32:13, Ayup 30:29, İysh 13:21, Mix 1:8

+ 34:14 Ayan 18:2

+ 34:15 Nzm 14:13

+ 35:2 İysh 55:12, İysh 40:5

+ 35:3 Ayup 4:3, Evr 12:12

+ 35:4 Nzm 32:35, Nzm 32:43, Zab 93:1

+ 35:5 İysh 29:18, İysh 32:2, İysh 42:18, Mat 11:5

+ 35:6 Elsh 3:8, Elsh 14:10, İysh 41:18, İysh 49:10

+ 35:8 İysh 40:3, İysh 52:1

+ 35:10 İysh 51:11, İysh 60:20

● 36:1 *4Pat 18:13-37, 2Jln 32:1-19*

+ 36:2 Eshu 15:39, İysh 7:3

+ 36:3 İysh 22:20, İysh 22:15, İysh 37:2

+ 36:6 Ezk 29:6, İysh 30:2

+ 36:7 4Pat 18:4, 2Jln 31:1

+ 36:11 Ezr 4:7, Dan 2:4

+ 36:16 3Pat 4:25

+ 36:17 Nzm 8:7-10

+ 36:19 4Pat 17:24, İysh 10:9

+ 36:20 Dan 3:15, 4Pat 19:12, İysh 10:11

● 37:1 *4Pat 19, 2Jln 32:20-22*

+ 37:2 İysh 22:15, İysh 36:3

+ 37:3 Hosh 13:13

+ 37:4 2Pat 16:12

+ 37:6 İysh 10:24

+ 37:8 Eshu 10:29-30

+ 37:12 Jar 11:31

+ 37:13 4Pat 18:33-34

+ 37:16 Shıg' 25:22, Nzm 6:4, 3Pat 18:39, Nxm 9:6, Zab 85:10, İysh 44:6

+ 37:17 Zab 30:3, Zab 70:2, 2Jln 6:40, Dan 9:18

+ 37:19 Erm 16:20, 2Jln 32:19

+ 37:20 Zab 82:19

+ 37:24 Zab 19:8

+ 37:26 İysh 45:7

+ 37:27 Zab 128:6

+ 37:28 Zab 138:2

+ 37:29 Ezk 29:4, Ezk 38:4, Amo 4:2, Xab 1:15

+ 37:30 İysh 7:11

+ 37:31 İysh 27:6

+ 37:32 İysh 9:7

+ 37:33 2Pat 20:15

+ 37:36 2Pat 24:16, 1Jln 21:15, Nax 3:3

+ 37:37 Jar 10:11, Yuns 1:2

+ 37:38 Jar 8:4, Erm 51:27, Ezr 4:2

● 38:1 *4Pat 20:1-11, 2Jln 32:24-26*

+ 38:3 4Pat 18:3

+ 38:5 Zab 38:13

+ 38:6 İysh 37:35

+ 38:8 Eshu 10:13

+ 38:11 Zab 26:13, İysh 53:8, Ezk 26:20

+ 38:12 Ayup 7:6

+ 38:13 Joq 3:4

+ 38:14 Ezk 7:16, Nax 2:7, Zab 68:4

+ 38:17 Zab 15:10, Ayup 33:28, Mix 7:19

+ 38:18 Zab 6:6, Waz 9:10

+ 38:19 Nzm 4:9, Nzm 6:7, Zab 77:4

● 39:1 *4Pat 20:12-19, 2Jln 32:31*

+ 39:2 2Jln 32:27

+ 39:6 4Pat 24:13, 2Jln 36:10, Erm 20:5, Erm 27:19-21, Mix 4:10

+ 39:7 4Pat 24:12, 4Pat 25:7, 2Jln 33:11

+ 40:1 İysh 49:13, Zxr 1:17

+ 40:2 Hosh 2:14, Ayup 42:10, Erm 16:18

+ 40:3 İysh 35:8, Zab 67:5, Mat 3:3, Mrk 1:3, Luk 3:4-6, Yuxn 1:23

+ 40:5 İysh 35:2

+ 40:8 Zab 118:89, 1Pet 1:24-25, Yaqp 1:11

+ 40:10 İysh 62:11, Ayan 22:12

+ 40:11 Zab 22:1, Erm 31:10, Ezk 34:15, Mix 5:4, Yuxn 10:11

+ 40:12 Hkm 30:4

+ 40:13 Rim 11:34, 1Kor 2:16

+ 40:14 Ayup 21:22

+ 40:16 Zab 49:10

+ 40:17 Zab 61:10, Dan 4:32

+ 40:18 İysh 46:5, Elsh 17:29

+ 40:20 İysh 44:9, İysh 46:7, Erm 10:3-5

+ 40:22 San 13:34, Ayup 9:8, Ayup 26:7, Zab 103:2, Erm 10:12, Erm 51:15

+ 40:23 Ayup 12:21, Zab 106:40

+ 40:26 Zab 146:4

+ 40:27 İysh 49:14

+ 40:28 Zab 146:5

+ 40:29 2Kor 12:10

+ 40:31 Zab 102:5

+ 41:1 İysh 43:9

+ 41:2 2Jln 36:23

+ 41:4 İysh 44:6, İysh 48:12, Ayan 1:17

+ 41:7 İysh 40:19

+ 41:8 İysh 42:19, İysh 43:10, İysh 44:1, Erm 30:10, 2Jln 20:7, Yaqp 2:23

+ 41:14 Ayup 25:6, Zab 21:7

+ 41:18 İysh 35:6

+ 41:19 İysh 55:13

+ 41:24 Erm 10:5, 1Kor 8:4

+ 41:25 İysh 41:2, Erm 1:15, Erm 50:3

+ 41:26 İysh 46:10, İysh 48:14

+ 41:27 İysh 40:9, İysh 52:7

+ 42:1 İysh 41:8, İysh 43:10, İysh 52:13, İysh 53:11, Mat 3:17, Mat 17:5, Mrk 1:11, Luk 3:22, İysh 11:2, İysh 61:1, Mat 12:17-21

+ 42:5 Zxr 12:1

+ 42:6 İysh 45:13, İysh 42:6, İysh 49:6, Luk 2:3, Luk 2:30-32, Elsh 13:47

+ 42:7 İysh 9:2, İysh 35:5, İysh 49:9, İysh 61:1

+ 42:8 İysh 48:11

+ 42:10 Zab 32:3

+ 42:11 İysh 21:16

+ 42:13 Zab 77:65

+ 42:14 İysh 13:8

+ 42:15 İysh 50:2

+ 42:16 İysh 40:4

+ 42:17 Zab 96:7, İysh 45:16, İysh 44:11, Erm 10:14

+ 42:18 İysh 35:5

+ 42:19 İysh 41:8

+ 42:20 Erm 6:10, Ezk 12:2

+ 42:22 Erm 50:33

+ 42:25 Hosh 7:9

+ 43:1 İysh 45:3

+ 43:2 Zab 65:12, Dan 3:25

+ 43:3 Zab 71:10, İysh 45:14

+ 43:5 Hosh 11:11, Mix 7:12, Zxr 8:7

+ 43:8 İysh 42:18-19

+ 43:9 İysh 41:1

+ 43:10 İysh 41:8, Erm 30:10

+ 43:11 İysh 45:21, Hosh 13:4

+ 43:13 Nzm 32:39, Ayup 10:7

+ 43:16 Shıg' 14:21, İysh 51:10

+ 43:19 İysh 48:6, 2Kor 5:17, Ayan 21:5, İysh 35:6-8

+ 43:20 Shıg' 17:1-7

+ 43:22 Mix 6:3

+ 43:24 Mal 2:17

+ 43:25 Zab 50:3, Erm 31:34

+ 43:26 İysh 1:18

+ 43:27 Jar 3:6, Erm 5:31

+ 44:1 İysh 41:8, Erm 30:10

+ 44:3 Ezk 39:29, İol 2:28, Yuxn 7:38

+ 44:6 İysh 41:4, İysh 48:12, Ayan 1:8, Ayan 1:17, Nzm 6:4, 3Pat 18:39, Nxm 9:6, Zab 85:10

+ 44:8 Nzm 32:18, İysh 26:4

+ 44:9 İysh 41:24, İysh 41:29

+ 44:10 Erm 10:3-5, Xab 2:18

+ 44:11 İysh 42:17, İysh 45:16

+ 44:18 İysh 45:20

+ 44:20 Hosh 12:1

+ 44:21 İysh 41:8

+ 44:22 İysh 1:18

+ 44:23 Zab 95:11, İysh 49:13, İysh 48:20

+ 44:24 Ayup 37:18, Zab 135:5, İysh 42:5

+ 44:25 1Kor 1:20, 1Kor 3:19

+ 44:26 2Jln 36:22-23

+ 44:27 İysh 11:15, İysh 51:10, Erm 50:38, Erm 51:36

+ 44:28 2Jln 36:22, Ezr 1:1, İysh 45:1, Dan 6:28, Elsh 13:22

+ 45:1 Nax 2:6

+ 45:2 Zab 106:16

+ 45:3 İysh 43:1

+ 45:4 İysh 41:8

+ 45:5 Nzm 4:35

+ 45:6 Shıg' 15:11

+ 45:7 Joq 3:38, 4Pat 19:25, İysh 37:26

+ 45:9 İysh 29:16, Erm 18:6, Rim 9:20-24, Ayup 9:32, Waz 6:10

+ 45:12 İysh 44:24, Erm 27:5

+ 45:13 İysh 42:6, İysh 44:28

+ 45:14 Zab 71:10, İysh 43:3, Zxr 8:23, 1Kor 14:25

+ 45:16 İysh 42:17, İysh 44:11

+ 45:17 İysh 54:4

+ 45:19 Erm 29:13-14

+ 45:20 İysh 44:17-18

+ 45:21 İysh 43:11, Hosh 13:4

+ 45:23 Rim 14:11, Fil 2:10-11

+ 46:1 Erm 50:2, Erm 51:44, 1Pat 5:3

+ 46:2 Erm 48:7

+ 46:3 Nzm 1:31

+ 46:4 Zab 67:20

+ 46:5 İysh 40:18, Elsh 17:29

+ 46:6 Biy 17:4, İysh 44:15

+ 46:7 Zab 113:15

+ 46:10 İysh 41:26

+ 46:11 İysh 41:2, Erm 12:9

+ 46:13 İysh 51:5, İysh 56:1

+ 47:1 Amo 5:2, İysh 13:1, İysh 21:1, Erm 50:1

+ 47:2 Biy 16:21

+ 47:3 Erm 13:26, Nax 3:5

+ 47:6 Zxr 1:15

+ 47:7 Ayan 18:7

+ 47:8 Sef 2:15

+ 47:11 Zab 34:8

+ 47:14 İysh 5:24, Nax 1:10, Mal 4:1

+ 48:1 Nxm 11:1, Erm 7:4, Mix 1:5

+ 48:3 İysh 41:26

+ 48:4 Shıg' 32:9

+ 48:5 Erm 44:17

+ 48:6 İysh 43:19, Erm 33:3

+ 48:10 Ayup 23:10, Zab 65:10, İysh 1:25, Zxr 13:9, Mal 3:3

+ 48:11 Ezk 20:9, İysh 42:8

+ 48:12 İysh 41:4, İysh 44:6, Ayan 1:8, Ayan 1:17

+ 48:13 Ayup 9:8, Zab 103:2, İysh 42:5, Erm 10:12, Erm 51:15, Zxr 12:1

+ 48:14 İysh 41:26, İysh 41:2, İysh 46:10

+ 48:15 İysh 45:1-3

+ 48:16 İysh 61:1

+ 48:18 Zab 80:14, Luk 19:42

+ 48:19 Jar 22:17

+ 48:20 İysh 52:11, Erm 50:8, Zxr 2:6-7, Ayan 18:4, İysh 44:23

+ 48:21 Shıg' 17:6, San 20:11

+ 49:1 Erm 1:4-5, Gal 1:15-16, Mat 1:21, Luk 1:31

+ 49:2 İysh 11:4

+ 49:3 Yuxn 17:10

+ 49:6 İysh 42:6, Erm 1:5, Elsh 13:47, Elsh 26:23

+ 49:7 Zab 21:7, İysh 53:3

+ 49:8 2Kor 6:2, İysh 42:6

+ 49:9 İysh 42:7, İysh 61:1

+ 49:10 Ayan 7:16-17, İysh 35:6

+ 49:12 İysh 43:5

+ 49:13 Zab 95:11, İysh 44:23, İysh 40:1

+ 49:14 İysh 40:27

+ 49:15 Zab 26:10

+ 49:18 İysh 60:4, Erm 22:24, Ezk 5:11, Ezk 16:48, Sef 2:9, Rim 14:11

+ 49:19 Erm 31:27, Zxr 2:4

+ 49:20 Zxr 10:10

+ 49:22 İysh 11:10, İysh 14:2

+ 49:23 Zab 71:9, Mix 7:17, Zab 24:3

+ 49:24 Mrk 3:27

+ 49:25 Zab 34:1

+ 49:26 Ayan 16:6

+ 50:1 Nzm 24:1, Erm 3:8

+ 50:2 Erm 35:17, San 11:23, İysh 59:1, Shıg' 14:21-22, Zab 103:7, Zab 105:2, Zab 106:33, İysh 42:15

+ 50:3 Erm 4:28, Ayan 6:12, Ayan 6:12

+ 50:4 Zab 39:7

+ 50:6 İysh 53:6, Mat 26:67, Mrk 14:65, Mrk 15:19

+ 50:7 Erm 1:18, Ezk 3:9

+ 50:8 Rim 8:33, Ayup 13:19

+ 50:9 Ayup 13:28, İysh 51:8

+ 51:2 Jar 12:2, Ezk 33:24

+ 51:3 İysh 40:1, İysh 52:9, Jar 2:8, Ezk 28:13, Ezk 36:35

+ 51:4 İysh 42:6, İysh 49:6

+ 51:5 İysh 46:13, İysh 60:9

+ 51:6 Zab 101:26-27, Mrk 13:31

+ 51:7 Nzm 6:6, Zab 36:28, Erm 31:33, Mat 10:28

+ 51:8 İysh 50:9

+ 51:9 Ayup 9:13, Ayup 26:12, Zab 88:11, İysh 30:7

+ 51:10 Shıg' 14:21, Zab 105:9, İysh 43:16-17

+ 51:11 İysh 35:10

+ 51:12 İysh 40:1, İysh 66:13, Zab 55:5, Zab 117:6, Mat 10:28

+ 51:13 İysh 40:12, İysh 48:14

+ 51:15 Erm 31:35

+ 51:17 İysh 52:1, Zab 74:8, Erm 25:15, Obd 1:16, Zxr 12:2, Ayan 14:10

+ 51:19 Erm 15:5, Nax 3:7

+ 51:22 Erm 25:17, Nax 3:11

+ 52:1 İysh 51:17, Nxm 11:1, İysh 48:2, Mat 4:5, Mat 27:53, İysh 35:8, İol 3:17, Nax 1:15, Ayan 21:27

+ 52:5 Rim 2:24

+ 52:7 İysh 41:27, Nax 1:15, Rim 10:15

+ 52:9 İysh 40:1, İysh 51:3

+ 52:10 Zab 97:3, Luk 3:6

+ 52:11 İysh 48:20, Zxr 2:7, Ezr 1:7-11

+ 52:12 İysh 58:8, Mix 2:13

+ 52:13 İysh 42:1

+ 52:15 İysh 49:23, Rim 15:21, 1Kor 2:9

+ 53:1 Yuxn 12:38, Rim 10:16

+ 53:2 İysh 11:1

+ 53:3 İysh 49:7

+ 53:4 Mat 8:17

+ 53:5 1Pet 2:24-25

+ 53:6 Zab 118:176, Erm 50:6

+ 53:7 Erm 11:19, İysh 37:14, Elsh 8:32-33

+ 53:8 Zab 26:13, İysh 38:11, Ezk 26:20, Ezk 32:23

+ 53:9 1Pet 2:22, Mrk 15:46

+ 53:11 İysh 42:1, İysh 52:13, Rim 5:16

+ 54:1 1Pat 2:5, Gal 4:27

+ 54:4 İysh 45:17, Sef 3:11

+ 54:5 Erm 3:14, Hosh 2:7

+ 54:6 İysh 62:4

+ 54:7 Erm 51:5

+ 54:8 Zab 88:29-30, İysh 55:3

+ 54:9 Jar 8:21, Jar 9:11

+ 54:10 San 25:12-13, Ezk 34:25, Ezk 37:26, Hosh 2:18

+ 54:13 Erm 31:33-34, Yuxn 6:45, 1Kor 2:13, 1Sal 4:9

+ 54:17 Zab 4:2

+ 55:1 İysh 44:3, Yuxn 7:37

+ 55:2 Yuxn 6:27

+ 55:3 İysh 61:8, Erm 32:40, Ezk 16:60, Zab 88:29-30, İysh 54:6, Elsh 13:34

+ 55:5 2Pat 22:44

+ 55:6 1Jln 28:9, 2Jln 15:2, Erm 29:13, Amo 5:4, Amo 5:6, Sef 2:3

+ 55:9 Zab 102:11

+ 55:11 Nzm 32:2, Ezk 12:25

+ 55:12 Zab 97:8, İysh 35:2

+ 55:13 İysh 41:19

+ 56:1 İysh 46:13, İysh 51:5

+ 56:2 Shıg' 20:8

+ 56:3 Shıg' 12:38, Nzm 23:8, Est 9:27, İysh 14:1, Zxr 2:11

+ 56:7 İysh 2:2-3, İysh 60:3, İysh 66:20, Mal 1:11, Mat 21:13, Mrk 11:17, Luk 19:46

+ 56:8 İysh 11:12, Yuxn 10:16

+ 56:9 Erm 12:9, Ezk 39:17, Ayan 19:17-18

+ 56:10 Erm 6:17

+ 56:11 Ezk 34:2

+ 56:12 Hkm 23:35, İysh 22:13

+ 57:2 Dan 12:13

+ 57:3 Mrk 8:38

+ 57:5 Ezk 16:20-21

+ 57:8 Ezk 16:25, Ezk 23:17

+ 57:11 Zab 49:21

+ 57:13 Erm 11:12

+ 57:15 4Pat 22:19, 2Jln 34:27

+ 57:16 Zab 102:9

+ 57:17 Erm 6:13

+ 57:18 Erm 3:22, İysh 40:1

+ 57:19 Rim 2:10, Efs 2:17

+ 57:21 İysh 48:22

+ 58:1 Mix 1:5, Mix 3:8

+ 58:3 Leb 16:29, San 29:7, Mal 3:14

+ 58:5 Leb 16:29, Zxr 7:5, Mat 6:16

+ 58:6 Luk 4:18, Zab 81:4, Hkm 24:11

+ 58:7 Mat 25:35, Luk 3:11, Yaqp 2:15-16

+ 58:8 Zab 36:6, Zab 84:14, İysh 52:12

+ 58:11 Erm 31:12, Yuxn 7:38

+ 58:12 Ayup 3:14, İysh 61:4

+ 58:13 Nxm 13:15-21

+ 58:14 Ayup 22:26, Zab 36:4, Nzm 32:13

+ 59:1 San 11:23, İysh 50:2

+ 59:2 Hosh 5:4, Zab 65:18, Hkm 15:8, Hkm 28:9

+ 59:3 İysh 1:15, Hkm 6:17

+ 59:4 Ayup 15:35, Zab 7:15, Yaqp 1:15

+ 59:6 Ayup 8:14

+ 59:7 Hkm 1:16, Hkm 6:18, İysh 59:7, Rim 3:15-17

+ 59:10 Nzm 28:29, Ayup 5:14, Sef 1:17

+ 59:11 Ezk 7:16, Nax 2:7

+ 59:16 Erm 5:1, Ezk 22:30, Zab 97:1, İysh 63:5

+ 59:17 Efs 6:14, Efs 6:17, 1Sal 5:8

+ 59:18 Nzm 7:10, Erm 51:56

+ 59:20 Rim 11:26-27

+ 59:21 Erm 31:31

+ 60:1 Zab 101:17, Mal 4:2, 1Yuxn 1:7

+ 60:2 Ayup 37:19

+ 60:3 İysh 2:2-3, İysh 56:7, İysh 66:20, Mal 1:11, Ayup 11:17, Ayup 22:28, Hkm 4:18, Dan 12:3, Ayan 21:24

+ 60:4 İysh 49:18, İysh 66:20

+ 60:5 İysh 61:6

+ 60:6 3Pat 10:1, 2Jln 9:1, Mat 2:11

+ 60:7 Zab 119:5, Qsq 1:4, İysh 21:16, Jar 25:13

+ 60:8 Hosh 11:11

+ 60:9 İysh 51:5, 3Pat 10:22, İysh 23:1, Yuns 1:3

+ 60:10 Zxr 6:15

+ 60:11 Ayan 21:25

+ 60:12 Zxr 14:17-19

+ 60:14 İysh 49:23, Ezk 48:35

+ 60:16 İysh 66:12, Jar 49:24

+ 60:18 İysh 11:9

+ 60:19 İysh 30:26, Ayan 21:23, Ayan 22:5

+ 60:20 Zab 26:1, İysh 35:10, İysh 65:19, Ayan 21:4

+ 60:21 Zab 36:9, Ezk 37:25, Mat 15:13

+ 61:1 İysh 11:2, Luk 4:18-19, Luk 7:22, İysh 29:19, Leb 25:8-15, İysh 42:7, İysh 49:9

+ 61:2 Leb 25:10, İysh 34:8, İysh 63:4, Mat 5:4

+ 61:3 Mat 15:13

+ 61:4 Ayup 3:14, İysh 58:12, Amo 9:14

+ 61:6 Shıg' 19:6, 1Pet 2:9, İysh 60:5

+ 61:7 Ayup 42:10, İysh 40:2, Zxr 9:12

+ 61:8 Zab 10:7, İysh 55:3, Erm 32:40, Ezk 16:60

+ 61:9 İysh 65:23

+ 61:10 Zxr 3:4, Erm 2:32, Ayan 21:2

+ 62:2 Ayan 2:17, Ayan 3:12

+ 62:3 Zxr 9:16

+ 62:4 İysh 54:6, Hosh 1:10, Hosh 2:23

+ 62:5 Erm 32:41, Sef 3:17

+ 62:8 Nzm 28:33, Erm 5:17

+ 62:10 İysh 11:10, İysh 49:22

+ 62:11 İysh 40:10, Ayan 22:12

+ 63:1 Jar 36:33, 1Jln 1:44, İysh 34:6

+ 63:3 İol 3:13, Ayan 19:15

+ 63:4 İysh 34:8, İysh 61:2

+ 63:5 İysh 59:16

+ 63:6 İysh 51:22

+ 63:9 Biy 10:16, Shıg' 14:9, Shıg' 23:20

+ 63:10 Zab 77:40, Elsh 7:51, Efs 4:30

+ 63:11 Shıg' 12:50-51, Zab 76:21, Hosh 12:13

+ 63:12 Shıg' 14:21

+ 63:15 Jar 11:5, Nzm 26:15, Zab 13:2, Zab 32:14

+ 63:16 Nzm 32:6, İysh 64:8, Yuxn 8:41

+ 63:19 Erm 14:8

+ 64:1 2Pat 22:10, Zab 17:10, Zab 143:5

+ 64:4 1Kor 2:9

+ 64:5 Elsh 10:35

+ 64:6 Zab 1:4, Zab 89:6

+ 64:7 İysh 43:22, Hosh 7:7

+ 64:8 Nzm 32:6, İysh 63:16, Yuxn 8:41, Ayup 10:9, Ayup 33:6, İysh 45:9, Erm 18:6, Rim 9:20-24

+ 64:11 4Pat 25:9, Xag 1:9, Xag 2:3

+ 65:2 Rim 10:20

+ 65:3 İysh 1:29, İysh 66:17

+ 65:4 Leb 11:7

+ 65:6 Zab 149:9, Shıg' 20:5

+ 65:8 Jar 18:26, Mrk 13:20

+ 65:10 İysh 33:9, İysh 35:2, Eshu 7:24, Sef 2:6

+ 65:12 Hkm 1:24, İysh 66:4, Erm 7:13

+ 65:13 İysh 55:1, Luk 6:25

+ 65:14 Luk 6:25

+ 65:15 Erm 29:22, İysh 62:2, Ayan 2:17, Ayan 3:12

+ 65:16 Erm 4:2

+ 65:17 İysh 66:22, 2Pet 3:13, Ayan 21:1, 1Kor 2:9

+ 65:19 İysh 35:10, İysh 60:20, Ayan 21:4

+ 65:21 Erm 31:5, Ezk 28:26

+ 65:22 Zab 21:13

+ 65:23 Nzm 28:41, Zab 113:22, İysh 61:9

+ 65:24 Dan 9:21

+ 65:25 İysh 11:6, Jar 3:14, İysh 11:9

+ 66:1 Ezk 43:7, Mat 5:35, 3Pat 8:27, 2Jln 2:6, Elsh 7:49-50

+ 66:2 Ezr 9:4

+ 66:3 İysh 1:11

+ 66:4 Ayup 3:25, Hkm 10:24, Hkm 1:24, İysh 65:12, Erm 7:13

+ 66:7 İysh 13:8, Ayan 12:5

+ 66:12 İysh 60:16

+ 66:13 İysh 40:1, İysh 51:12

+ 66:15 2Pet 3:7, 2Sal 1:8, Zab 67:18, Xab 3:8

+ 66:16 Nzm 32:41, Erm 25:33

+ 66:17 İysh 1:29, İysh 65:3, Leb 11:7, Leb 11:29

+ 66:18 İysh 2:2, Zxr 14:16

+ 66:20 İysh 14:2, İysh 49:22, İysh 60:4, İysh 2:2-3, İysh 56:7, İysh 60:3, Mal 1:11

+ 66:21 Shıg' 19:6, İysh 61:6

+ 66:22 İysh 65:17

+ 66:24 İysh 1:31, Mat 18:9, Mrk 9:47

Eremiya payg'ambardın' kitabı

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

31 32 33 34 35 36 37 38 39 40

41 42 43 44 45 46 47 48 49 50

51 52

1 [1] Bular Benyamin jerindegi Anatot qalasında jasaytug'ın
ruwxaniylerdin' biri Xilkiya ulı Eremiyanın' so'zleri+. [2] Yahuda
patshası Amon ulı İoshiyanın' hu'kimdarlıg'ının' on u'shinshi jılında
Eremiyag'a Jaratqan İyeden so'z tu'sti+. [3] Eremiyag'a Jaratqan İyenin'
so'zinin' tu'siwi Yahuda patshası İoshiyanın' ulı Ehoyakinnin' da'wirinen,
Yahuda patshası İoshiya ulı Sedekiyanın' patshalıg'ının' on birinshi jılının'
besinshi ayına deyin, yag'nıy Erusalim xalqının' su'rgin etip alıp ketiliwine
deyin dawam etti+.

Eremiyanın' shaqırılıwı

[4] Mag'an Jaratqan İyeden mınaday so'z tu'sti:+
[5] – Men seni jatırda payda etpesimnen aldın tanıdım,
Qursaqtan shıqpasın'nan aldın seni tan'ladım.
Seni milletler ushın payg'ambar etip tayınladım.

[6] Sonda men:
– Haw, Quday İye! Men qalay so'ylewdi bilmeymen, ju'da' jaspan, –
dedim+.
[7] Biraq Jaratqan İye mag'an bılay dedi:
– «Men jaspan», – deme. Seni kimge jibersem, ha'mmesine barasan', ne
buyırsam, sonı aytasan'. [8] Olardan qorqpa, senin' menen birge bolıp, seni
qutqaraman, – dedi Jaratqan İye+.
[9] Keyin Jaratqan İye qolın sozıp, awzıma tiygizdi de mag'an bılay dedi:
– Mine, so'zlerimdi awzın'a saldım+. [10] Qara, suwırıp taslaw, qırıw, joq
qılıw, jer menen jeksen qılıw ushın, sonday-aq qurıw, bekkemlew ushın,
bu'gin Men seni milletler ha'm patshalıqlar u'stinen qoydım+.
[11] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti. Ol:
– Eremiya, sen neni ko'rip tursan'? – dedi.
– Badam ag'ashının' shaqasın ko'rip turman, – dep juwap berdim
men+.
[12] – Tuwrı ko'rdin', – dedi Jaratqan İye mag'an. – Sebebi Men ha'r bir
so'zimnin' orınlanıwın baqlap turg'an edim.
[13] Mag'an ja'ne Jaratqan İyeden so'z tu'sti. Ol:
– Neni ko'rip tursan'? – dedi.
– Arqa ta'repten ju'zi bir ta'repke qıysayıp qaynap turg'an qazandı
ko'rip turman, – dep juwap berdim men+.

14 Sonda Jaratqan İye mag'an bılay dedi:
– Bul jerdin' barlıq turg'ınlarına arqa ta'repten apatshılıq keledi+.
15 Men arqadag'ı patshalıqlardın' barlıq qa'wimlerin shaqıraman, – dedi
Jaratqan İye.
– Olardın' patshaları kelip,
O'z taxtların Erusalim da'rwazalarının' kirer awzına,
Onı qorshap turg'an diywallardın',
Yahudanın' pu'tkil qalalarının' aldına qoyadı+.
16 Xalqımnın' Mennen ju'z burıp,
İslegen barlıq jawızlıqları ushın,
Basqa qudaylarg'a tu'tetki tu'tetip,
O'z qolları menen islegen na'rselerine tabıng'anı ushın,
Men olarg'a qarsı O'z hu'kimimdi ja'riyalayman.

17 Sen bolsan', belin'di bekkem buw. Barıp, Menin' sag'an
buyırg'anlarımnın' ha'mmesin olarg'a ayt. Olardan qorqpa, bolmasa Men
seni olardın' aldında qorqıwg'a salaman+. 18 Bu'gin Men seni pu'tkil elge –
Yahuda patshalarına, onın' xızmetkerlerine, ruwxaniylerine ha'm sol
jerdin' xalqına qarsı bekkem qala, temir su'tin ha'm qola diywal qıldım+.
19 Olar sag'an qarsı urısadı, biraq jen'e almaydı. Sebebi seni qutqarıw ushın
Men senin' menen birgemen, – dedi Jaratqan İye.

İzraildın' Qudaydan uzaqlasıwı

2 [1] Jaratqan İyeden mag'an so'z tu'sti:
[2] – Barıp, mınalardı Erusalim xalqına esittirip ja'riyala:
«Jaratqan İye bılay deydi:
Senin' jaslıg'ın'da qanday opadar bolg'anın',
Kelinshek waqtın'dag'ı su'yispenshiligin',
Sho'lde, egin ege almaytug'ın jerde,
İzime ergenin' yadımda+.
[3] İzrail Jaratqan İye ushın muxaddes xalıq,
Onın' jemisinin' birinshi miywesi.
Onnan jegenlerdin' barlıg'ı jazıqlı bolıp,
Baslarına apat jawdı, – deydi Jaratqan İye+.

[4] Yaqıptın' xalqı, İzrail xalqının' barlıq tiyreleri,
Jaratqan İyenin' so'zin tın'lan'!
[5] Jaratqan İye bılay deydi:
Mennen uzaqlasatug'ınday,
Ata-babaların'ız Mennen ne jamanlıq ko'rdi?
Jaramsız butlarg'a tabınıp,
O'zleri de tu'kke turg'ısız boldı+.
[6] Olar: „Bizlerdi Mısırdan alıp shıqqan,
Sho'l dalada, qumlı ha'm shuqırları bar jerlerde,
Suwsız ha'm qaran'g'ı jerde,
Hesh kim o'te almaytug'ın ha'm hesh kim jasamaytug'ın jerde,
Bizge jol ko'rsetken Jaratqan İye qay jerde?“ – dep soramadı+.
[7] Miywesinen ha'm jaqsılıg'ınan tatsın dep,
Men sizlerdi o'nimdar bir jerge alıp kelgen edim.
Biraq ol jerge kirip, iyeligimdi haramladın'ız,
Mu'lkimdi jerkenishli orıng'a aylandırdın'ız+.
[8] Ruwxaniyler: „Jaratqan İye qayda?“ – dep soramadı.
Qazılar Meni tanımadı,
Xalıq basshıları Mag'an qarsı bas ko'terdi.
Payg'ambarlar Baaldın' atınan payg'ambarshılıq qılıp,
Paydasız na'rselerdin' izinen quwdı+.

9 Sonlıqtan Men sizler menen ja'ne dawlasaman,
– deydi Jaratqan İye. –
Men sizlerdin' balaların'ızdın' balaları menen de dawlasaman+.
10 Kittim jag'alawlarına barıp ko'rin',
Kedarg'a adam jollap, dıqqat penen ko'zden o'tkerin'.
To'mendegidey waqıya qashan bolsa da, ju'z bergen be eken+?
11 Ha'tte, olardın' qudayları Quday bolmasa da,
O'z qudaylarınan waz keshken millet bar ma?
Biraq Menin' xalqım o'zinin' dan'qlı Qudayın,
Paydasız na'rsege almastırdı+.
12 Ha'y, ko'kler, bug'an tan'lanıp,
Qorqıwdan titiren',
– deydi Jaratqan İye. –
13 Menin' xalqım eki jamanlıq isledi:
Meni, tiri suw bulag'ın ta'rk etti,
O'zlerine suw turmaytug'ın, buzıq suw saqlag'ıshlardı qazıp aldı+.

14 İzrail qul ma?
Yamasa qul bolıp tuwılg'an ba?
Onda nege ol olja boldı?
15 Ku'shli arıslanlar og'an aqırıp, dawısın ko'terdi.
Jerin sho'listang'a aylandırdı.
Qalası qarabaqanag'a aylanıp, adamsız qaldı+.
16 Nof ha'm Taxpanxes xalqı da,
En'begin'izdi oyıp tasladı.
17 O'zin'e jol ko'rsetken Qudayın',
Jaratqan İyeni ta'rk etkenin' ushın,
Bul basın'a tu'spedi me?
18 Endi nege Mısırg'a baratırsan',
Shixordın' suwınan ishiw ushın ba?
Assiriyag'a ne ushın baratırsan',
Evfrat suwınan ishiw ushın ba+?
19 Sizlerdi o'z jamanlıg'ın'ız jazalap,
Opasızlıg'ın'ız ginalaydı.
Qudayın'ız Jaratqan İyeni ta'rk etiwdin',
Mennen qorqpawdın' sizler ushın qanday jaman ha'm ashshı ekenin,

Ko'rip, bilin', – deydi A'lemnin' İyesi Jaratqan İye.

20 Sen uzaq waqıt aldın moyıntırıg'ın'dı buzıp,
Kisenlerin'di u'zip:
„Sag'an xızmet etpeymen“, – dedin'.
Sen ha'r bir biyik to'beshikte,
Ha'r bir qoyıw japıraqlı terektin' astında dize bu'gip buzıqshılıq qıldın'+.
21 Men seni hasıl tuqımnan,
Saylandı ju'zim ag'ashınan ekken edim.
Biraq sen nege aynıp qalıp,
Jabayı ju'zim ag'ashına aylandın'+?
22 Endi ko'p silti suwı menen juwıp,
Sabın menen tazalasan' da,
Senin' ayıpdarlıg'ın'nın' tamg'ası aldımda turadı,
– deydi Quday İye. –+
23 Sen qalayınsha: „Men haram emespen,
Baallarg'a da ermedim“, – dep aytasan'?
Oypatlıqta qılg'an qılıg'ın'a* qarap,
Ne islegenin'di oylap ko'r.
Sen o'zin ol jaqtan bul jaqqa urg'an,
Urg'ashı tu'yege uqsaysan'.
24 Sen sho'lge u'yrengen,
Qushtarlıg'ın' qozg'anda, samalg'a pısqırg'an qulansan'.
Ku'yge kelgende, onı kim toqtata aladı?
Shag'ılısqısı kelgenler izinen quwıp sharshamaydı,
Ku'yge kelgen ayında, onı tawıp aladı+.
25 Ayag'ın'dı jalan'ayaq juwırıwdan,
Tamag'ın'dı sho'llewden saqla.
Biraq sen: „U'mit etpe, men jat qudaylardı su'yemen,
Onın' izine eremen“, – dedin'+.
26 Urı qolg'a tu'skende, shermende bolg'anınday,
İzrail xalqı, onın' patshaları, basshıları,
Ruwxaniyleri, payg'ambarları masqara boladı+.
27 Olar terekke: „Menin' a'kemsen'“,
Tasqa: „Sen meni tuwdın'“, – deydi.

Olar Mag'an ju'zin emes, al arqasın qarattı.
Biraq baslarına apat tu'skende:
„Kelip, bizlerdi qutqar“, – deydi+.
28 Senin' o'zin' ushın islep alg'an qudayların' qayda?
Apatqa ushırag'anın'da,
Seni qutqara alatug'ın bolsa, kelsin.
Yahuda, qalaların'nın' sanı qansha bolsa,
Qudayların'nın' sanı da sonsha+.
29 Nege Mag'an dawa qılasız?
Ha'mmen'iz Mag'an qarsı bas ko'terdin'iz,
– deydi Jaratqan İye. –
30 Xalqın'dı qatal jazaladım,
Biraq olar ta'rbiyamdı almadı.
Qılıshın'ız jırtqısh arıslan kibi,
Payg'ambarların'ızdı qırıp tasladı+.

31 Sizler, bul da'wir urpaqları,
Jaratqan İyenin' so'zine qulaq tu'rin':
Men İzrail ushın bir sho'l,
Qara tu'nek bir jer me edim?
Sonda ne ushın xalqım:
„Bizler erkinbiz,
Endi janın'a qaytıp barmaymız“, – deydi.
32 Qız bala tag'ınshaqların,
Kelinshek kelin kiyimin esten shıg'ara ma?
Al Menin' xalqım Meni umıttı,
San-sanaqsız ku'nler o'tti+.
33 Oynas tabıwg'a qanshelli ustasan',
Ha'tte, buzıq hayalg'a da jolların'nan u'yrenetug'ın na'rse bar+.
34 Etegin' de biygu'na paqırdın' qanına bılg'ang'an,
Onı sen urlıq u'stinde uslamag'an bolsan' da,
Bularg'a qaramastan:+
35 „Men ayıpsızban,
Jaratqan İyenin' mag'an degen qa'ha'ri anıq so'ndi“, – deysen'.
Biraq: „Men gu'nasızban“, – degenin' ushın,
U'stin'nen hu'kim shıg'araman.

[36] Nege tez-tez jolın'dı o'zgerte beresen'?
Assiriyada uyatqa qalg'anın' sıyaqlı,
Mısırda da uyatqa qalasan'+.
[37] Ol jerden de qolın' menen betin'di jawıp shıg'asan'.
Sebebi Jaratqan İye sen u'mit etkenlerden ju'z burdı,
Endi olar arqalı tabısqa erise almaysan'».

Opasız İzrail

[1] «Eger birew hayalı menen ajırassa,
Hayal ketip, basqa birewge turmısqa shıqsa,
Birinshi ku'yewi onı qayta hayallıqqa alar ma edi?
Bul arqalı jer pu'tkilley haramlanbay ma?*
Sen ko'pler menen oynaslıq qıldın',
Endi Mag'an qaytıp kelmekshimisen'?
– deydi Jaratqan İye. –+
[2] Ko'z jiberip, taqır to'belerge na'zer sal,
Sen buzıqshılıq qılmag'an orın qalıp pa?
Sho'ldegi qaraqshı sıyaqlı,
Jol shetinde otırıp, oynasların'dı an'lıdın'.
Buzıqshılıg'ın' ha'm jawız islerin' menen,
Jerdi haramladın'+.
[3] Sonlıqtan jawın jawmadı,
Ba'ha'rdegi no'ser de quymadı.
Sen namıssız jezo'kshege uqsadın',
Uyattın' ne ekenin bilmedin'+.
[4] Endi bolsa: „A'ke, jaslıg'ımnan Sen menin' dostım edin',
[5] Qa'ha'rin' ma'n'gige dawam ete bere me?“ – deysen'.
Usılay ayta tura,
Qolın'nan kelgen jamanlıqlardı isley beresen'.»+

Yahudanın' İzrailg'a eriwi

[6] İoshiya patshanın' da'wirinde Jaratqan İye mag'an bılay dedi:
– Sen opasız İzraildın' islegen islerin ko'rdin' be? Ol ha'r bir biyik to'beshikte ha'm ha'r bir qoyıw japıraqlı terektin' astında buzıqshılıq qıldı+. [7] Bulardı islep bolg'annan keyin, ol mag'an bet burar dep oylag'an edim. Biraq ol qaytpadı, bunı biyopa sin'lisi Yahuda da ko'rdi. [8] İslegen barlıq buzıqshılıg'ı ushın, Men opasız İzrailg'a talaq xat berip, quwıp jibergenimde de, onın' biyopa sin'lisi Yahuda bunnan qorqpastan, buzıqshılıq islegenin ko'rdim+. [9] Buzıqshılıq İzrail ushın hesh na'rse emestey bolıp ko'rindi, ol tas ha'm ag'ashlar menen buzg'ınlıq islep, jerdi haramladı+. [10] Bulardın' ha'mmesine qaramastan, İzraildın' biyopa sin'lisi

Yahuda shın ju'rekten emes, al jalg'annan Mag'an qaytıp keldi, – deydi Jaratqan İye+.

11 Jaratqan İye mag'an bılay dedi:

– Opasız İzrail biyopa Yahudadan a'dilirek bolıp shıqtı+. 12 Barıp, bul so'zlerdi arqag'a ja'riyala: «Opasız İzrail, Mag'an qayt! – deydi Jaratqan İye. – Men miyrimlimen, endi sag'an g'a'zebimdi shashpayman, – deydi Jaratqan İye. – Ma'n'gige qa'ha'rlenip ju'rmeymen+. 13 Tek ayıbın'dı moyınla: Sen Qudayın' Jaratqan İyege qarsı bas ko'terdin', ha'r bir qoyıw sayalı terektin' astında basqa qudaylarg'a kewil berdin'. Menin' dawısıma qulaq aspadın', – deydi Jaratqan İye+.

14 Ha'y biyopa xalıq, Mag'an qayt! – deydi Jaratqan İye. – Sebebi Men senin' xojayının'man. Men sizlerdi qaladan birewden, urıwdan ekewden alıp shıg'arıp, Siong'a alıp baraman. 15 Sizlerge O'z kewlimdegidey shopanlardı beremen. Olar sizlerdi bilim ha'm tu'sinik penen bag'adı+.
16 Sizler bul jerde o'sip-o'nip, san-sanaqsız bolg'anın'ızda, – deydi Jaratqan İye, – xalıq artıq Jaratqan İyenin' Kelisim sandıg'ı tuwralı aytpaydı. Ol tuwralı endi oylamaydı, eske de almaydı, onı ku'semeydi, ja'ne qaytadan onı soqpaydı+. 17 Sol waqıtta Erusalim Jaratqan İyenin' taxtı dep ataladı ha'm Jaratqan İyenin' atı hu'rmeti pu'tkil milletler Erusalimge jıynaladı. Bunnan bılay, olar jawız ju'reklerinin' qın'ırlıg'ın qılmaydı. 18 Sol ku'nlerde Yahuda xalqı menen İzrail xalqı birigip, arqadag'ı jerlerden shıg'ıp, Men ata-babalarına mu'lik etip bergen jerge keledi+.
19 Men sizlerdi de balalarım qılıp alıp,
A'jayıp bir jerdi,
Barlıq milletlerdin' go'zzal miyrasların bermekshi edim.
Sizler Meni „A'kem“ deysiz,
Mennen hesh ju'z burmaysız, dep oylag'an edim.
20 Biraq hayaldın' ku'yewine opasızlıq qılg'anı sıyaqlı,
İzrail xalqı, sizler de Mag'an opasızlıq qıldın'ız!
– deydi Jaratqan İye+.

21 Jalan'ash to'belerden bir dawıs esitiledi,
Bul İzrail xalqının' ahıw-nalası menen pa'riyadı.
O'ytkeni olar joldan shıqtı,
Qudayı Jaratqan İyeni umıttı+.

22 Ha'y, biyopa perzentler, keri qaytın'lar,
Men sizlerdi opasızlıqtan emleymen.

Xalıq bılay deydi:
„Mine, Sag'an qaytıp kiyatırmız,
Sebebi Qudayımız Jaratqan İye Sensen'+.
23 Irasında da, to'belerde tabınıp,
Tawlarda salg'an shawqım-su'renler jalg'an.
Haqıyqatında, Qudayımız, Jaratqan İye İzraildı qutqaradı.
24 Jaslıg'ımızdan ata-babalarımızdın' mu'lki bolg'an,
Mayda ha'm iri malların,
Ul ha'm qızların jerkenishli but jalmap juttı.
25 Kelin'ler, shermendeligimizdi bu'rkenip,
Masqarashılıqtı jamılıp alayıq.
Sebebi Qudayımız Jaratqan İyege qarsı gu'na islep keldik,
Ata-babalarımız da, bizler de,
Jaslıg'ımızdan usı ku'nge deyin,
Qudayımız Jaratqan İyenin' dawısına qulaq salmadıq.“»+

1 «Ha'y, İzrail! Eger qaytpaqshı bolsan',
– deydi Jaratqan İye, –
Eger Mag'an qaytpaqshı bolsan',
Jerkenishli butların'dı Menin' ko'zimnen jog'altsan',
Joldan azg'ırılmay ju'rsen',+
2 Haqıyqat, a'dalat ha'm tuwrılıq penen:
„Tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen“, – desen',
Onda milletler Men arqalı jarılqanıp,
Menin' menen maqtanadı+.

3 Jaratqan İye Yahuda xalqına ha'm Erusalim turg'ınlarına bılay deydi:
Su'rilmegen jerin'izdi su'rin',
Tikenler arasına tuqım seppen'+.
4 Yahuda xalqı ha'm Erusalim turg'ınları,
Ju'regin'izdegi jamanlıqlardı alıp taslap,
Mag'an, Jaratqan İyege o'zin'izdi bag'ıshlan'.
Bolmasa, jawız islerin'iz sebepli,
G'a'zebimdi ot kibi lawlataman,
Onı hesh kim so'ndire almas»+.

Arqadan keletug'ın apat

5 «Yahudada ja'riyalap, Erusalimde jar salıp, bılay den'ler:
„El boylap ka'rnay shalın'!“
Baqırıp bılay dep aytın':
„Jıynalıp, qorg'anlı qalalarg'a qashayıq!“+
6 Siong'a qashın' dep, bayraq ko'terin'!
Sızılmay, tezirek qashıp qutılın'!
O'ytkeni Men arqa ta'repten apat,
Ullı qırg'ın alıp kelemen+.

7 Arıslan ininen shıqtı,
Milletlerdi joq qılıw ushın jolg'a shıqtı.
Jerin'di wayran etiw ushın,
Ol o'z ornın ta'rk etti.
Yahuda, senin' qalaların' qarabaqanag'a aylanadı,
Adamsız hu'wlep qaladı+.

8 Sonın' ushın aza kiyimin kiyip, zarlap jılan',
Sebebi Jaratqan İyenin' lawlag'an g'a'zebi bizdi shetlep o'tpedi+.

9 Sol ku'ni, – deydi Jaratqan İye, –
Patshanın' ha'm ha'meldarlardın' ju'rekleri suwlaydı,
Ruwxaniylerdi qorqınısh biylep alıp,
Payg'ambarlar an'-tan' boladı».

10 Sonda men bılay dedim:
– Wah, Quday İye! «Sizlerge tınıshlıq boladı», – dep, bul xalıqtı ha'm Erusalimdi pu'tkilley aldadın'. Qılısh alqımına taqalıp tur-g'o!+
11 «Sol waqıtta bul xalıqqa ha'm Erusalimge bılay dep aytıladı:
„Sho'ldegi jalan'ash to'belerden esken ıssı samal Menin' xalqım ta'repke espekte. Biraq ol qırman suwırıw yaki da'ndi tazalaw ushın emes.
12 Mennen keletug'ın samal ju'da' ku'shli boladı. Olardın' u'stinen hu'kim shıg'aratug'ın waqıt keldi. Bunı Men aytaman“+.
13 A'ne, dushpan bult kibi jaqınlap kiyatır,
Sawash arbaları quyıng'a megzer.
Atları bu'rkitten de shaqqan.
Sorımız qurısın, sorlap qaldıq!+
14 Ha'y, Erusalim! Ju'regin'di jamanlıqtan tazala, qutqarılasan'.
Jawız niyetlerin'di qashang'a deyin ishin'de saqlamaqshısan'+?
15 Dannan bir dawıs esitiledi,
Efrayım tawınan apatshılıq xabarı kelmekte.

16 Milletlerge ja'riyalap, Erusalimge xabarlan':
Alıslardan basqınshılar kiyatır,
Yahuda qalalarına qarsı sawash su'renin aytıp baqırmaqta.
17 Olar atızdag'ı saqshılarg'a uqsap,
Erusalimdi qorshap aladı.
Sebebi Erusalim Mag'an qarsı bas ko'terdi,
– deydi Jaratqan İye. –+
18 Bulardın' ha'mmesin basın'a salg'an,
Senin' jolların' ha'm islerin' boladı.
Bul jawızlıg'ın'nın' kesapatı.
Qanday ashshı! Bul senin' ju'regin'nin' to'rine jetti!»+

19 Way, janım! Way, janım!
Azarına shıday almayman!
Wah, ju'regim! Ju'regim ha'siret shegip atır!
U'ndemey tura almayman,
Sebebi ka'rnay sestin, sawash shawqımın esittim+.
20 Apatshılıq izinen apatshılıq keldi,
Pu'tkil jurt was-wayran boldı.
Ko'zdi ashıp-jumg'ansha, shatırlarım,
Bir demde perdelerim jırtılıp ketti+.
21 Qashang'a deyin, men sawash bayraqların ko'rip,
Ka'rnay seslerin esite beremen?

22 «Menin' xalqım aqmaq,
Olar Meni tanımaydı.
Olar nadan balalar, olarda tu'sinik joq.
Olar jamanlıq qılıwg'a sheber,
Jaqsılıq qılıwdı bilmeydi»+.

23 Men, Eremiya jerge qaradım,
Ol bos ha'm tu'ssiz edi.
Aspang'a qaradım, onda nur joq edi+.
24 Tawlarg'a qaradım, olar qaltırasar,
Pu'tkil to'beler terbelip turar edi+.
25 Qaradım, wah, hesh kim joq,
Ko'ktegi barlıq quslar ushıp ketken edi+.
26 Qaradım, Jaratqan İyenin' aldında,
O'nimdar topıraq sho'lge aylanıp,
Pu'tkil qalalar wayran bolg'an edi.
Bug'an Onın' lawlag'an g'a'zebi sebepshi edi+.

27 Jaratqan İye bılay deydi:
«Men bul jerdi pu'tkilley joq qılmasam da,
Onın' ha'mmesi qan'ırap, bosap qaladı+.
28 Sonlıqtan jer aza tutıp, aspan tu'neredi.
Men ayttım, Men qarar qıldım,

O'kinbeymen, pikirimnen qaytpayman+.

29 Barlıq qala xalqı,
Atlılardın' ha'm sadaqshılardın' shawqımınan qashadı.
Kimisi qalın' putalarg'a tıg'ıladı,
Kimisi jartaslarg'a o'rmeleydi.
Ha'mme qalalar qan'ırap qaladı,
Olarda jasaytug'ın hesh kim bolmaydı.

30 Ha'y, wayran bolg'an sen!
Nege qırmızı kiyim kiyip aldın'?
Ne ushın altın tag'ınshaqlar tag'ıp,
Ko'zlerin'di baqıraytıp boyap aldın'?
Biykarg'a bezenip alıpsan'.
Oynasların' seni jek ko'redi,
Olar senin' janın'dı almaqshı+.

31 Men tolg'atıp atırg'an hayaldın' baqırg'an dawısına,
Birinshi balasın tuwıp atırg'an hayaldın',
In'qıldısına uqsag'an dawıstı esitip turman.
Men qız Sionnın' entikken dawısın esitip turman.
Ol qolların sozıp bılay demekte:
„Sorım qurısın!
Janımdı almaqshı bolg'anlar aldında dimarım qurıdı“»+.

Erusalimnin' gu'nası

[1] – Erusalim ko'shelerin aylanın',
A'tirapına qarap, an'lan',
Qala maydanlarınan izlen'.
Eger a'dalatlı ha'm haqıyqattı izlegen bir adam tapsan'ız,
Onda Men bul qalanın' gu'nasınan o'temen+.
[2] Olar: «Tiri Jaratqan İye haqı ant ishemiz», – dese de,
Negizinde, ishken antı jalg'an+.

[3] – Jaratqan İye, Senin' na'zerin' haqıyqatqa tigilgen emes pe?
Olardı urdın', biraq olar azarın sezbedi,
Olardı joq qılmaqshı boldın', biraq sabaq alıwdan bas tarttı.
Olar betlerin jartastan da qattı qılıp,
İzge qaytıwdı qa'lemedi+.
[4] Men ishimnen: «Bul adamlar g'a'rip ha'm aqılsız,
Olar Jaratqan İyenin' jolın,
O'z Qudayının' Nızamın bilmeydi+.
[5] Endi men abıraylı adamlarg'a barıp,
Olar menen so'ylesemen.
Olar Jaratqan İyenin' jolın,
O'z Qudayının' Nızamın biledi», – dep oyladım.
Biraq olardın' ha'mmesi de Qudayının' moyıntırıg'ın sındırıp,
Kisenlerin u'zip taslag'an eken+.
[6] Sonlıqtan tog'aydan shıqqan arıslan olardı tilkimlep,
Sho'ldegi qasqır olardı g'ajıp taslaydı.
Qaplan qalaları janında buqqıda jatıp,
Qaladan shıqqan ha'r bir adamdı tilkim-tilkim qıladı.
Sebebi olardın' qılmısı u'lken,
Opasızlıg'ı sansız+.

[7] – Seni qalay keshiremen?
Balaların' Meni taslap ketip,
Quday bolmag'an butlarg'a ant ishti.
Men olardı toydırdım.
Olar bolsa, qıyanet etip,

Toplanısıp, buzıqlardın' u'ylerine ketti+.
8 Olar ku'yge kelgen ayg'ırlar kibi,
Ha'r biri qon'sısının' hayalına kisneydi+.
9 Bular ushın Men olardı so'zsiz jazalamayman ba?
– deydi Jaratqan İye. –
Usınday bir milletten o'sh almayın ba+?

10 Ju'zimzarlarına kirip, olardı wayran qılın',
Biraq pu'tkilley joq qılman'.
Ju'zim shaqalarının' kereksizlerin julıp taslan',
Endi olar Mag'an, Jaratqan İyege tiyisli emes+.
11 İzrail ha'm Yahuda xalıqları,
Mag'an pu'tkilley qıyanet etti, – deydi Jaratqan İye.

12 Xalıq Jaratqan İye haqqında jalg'an so'ylep, bılay deydi:
«Ol hesh na'rse qılmaydı,
Basımızg'a apatshılıq tu'speydi,
Bizler qılısh ta, ashlıq ta ko'rmeymiz+.
13 Payg'ambarlar samalg'a megzer,
Olarda Jaratqan İyenin' so'zi joq.
Aytqanları olardın' o'zlerinin' basına tu'ssin»+.

14 Sonlıqtan A'lemnin' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi:
– Xalıq bul so'zlerdi aytqanı ushın,
O'z so'zlerimdi senin' awzın'da jalınday qılaman.
Bul xalıqtı otın qılaman,
Ot olardı jandırıp joq qıladı+.
15 Ha'y, İzrail xalqı,
– deydi Jaratqan İye, –
Sizlerdin' u'stin'izge,
Uzaq jerden bir milletti alıp kelemen.
Ol ku'shli ha'm a'yyemgi xalıq bolıp,
Sol adamlardın' tilin sen bilmeysen',
So'zine de tu'sinbeysen'+.
16 Olardın' oq jayları ashıq qa'birge megzer,
Adamlarının' ha'mmesi batır jawıngerler+.

17 Olar senin' zu'ra'a'tin'di ha'm nanın'dı jep taslap,
Ul-qızların'ızdı jalmap jutadı.
Mayda ha'm iri malların'ızdı,
Ju'zim ha'm a'njirlerin'izdi jeydi.
Sizler isengen qorg'anlı qalaların'ızdı,
Qılısh penen wayran qıladı+.

18 Ha'tte, sol ku'nleri de, – deydi Jaratqan İye, – sizlerdi pu'tkilley joq
qılmayman. 19 Xalıq sennen: «Nege Qudayımız Jaratqan İye bizlerge bul
na'rselerdi isledi?» – dep sorasa, olarg'a bılay dep juwap ber: «Sizler Onı
ta'rk etip, o'z jerin'izde basqa qudaylarg'a xızmet ettin'iz. Endi sizler
o'zlerin'izge tiyisli bolmag'an jerde basqalarg'a solay xızmet etesiz»+.
20 – Yaqıptın' xalqına jar salıp,
Yahudada ja'riyalan':
21 Ha'y, ko'zi bolsa da, ko'rmegen,
Qulag'ı bolsa da, esitpegen,
Nadan ha'm biyparasat xalıq,
Qulaq salın'!+
22 Mennen qorqpaysız ba?
– deydi Jaratqan İye. –
Menin' aldımda qaltıramaysız ba?
Men qumdı ten'izge shegara,
Ma'n'gi o'tip bolmaytug'ın bo'get qıldım.
Tolqınlar tassa da, u'stine shıg'a almaydı,
Shuwlasa da, onnan asıp kete almaydı+.
23 Biraq bul xalıq o'jet ha'm qozg'alan'shı.
Olar azg'ırılıp, o'z jolına qaytıp ketti+.
24 Olar ju'regine tu'yip:
«Gu'zgi ha'm ba'ha'rgi jawındı o'z waqtında jawdıratug'ın,
Jıyın-terim ushın belgilengen ha'pteni saqlap kelgen,
Qudayımız Jaratqan İyeden qorqayıq», – demeydi+.
25 Ayıpların'ız sizlerdi usı jaqsı na'rselerden uzaqlastırdı,
Gu'nalarn'ız bereketten mahrum etti.

26 Xalqımnın' arasında jawız adamlar bar,
Olar qus awlag'anday buqqıda jatıp,

Duzaq qurıp, adamlardı tutadı+.
27 Tordın' qusqa tolg'anınday,
Olardın' u'yleri de jalg'ang'a tolı.
Sonlıqtan olar ku'sheyip, bayıdı,
28 Semirip, jıltıradı.
Olardın' jawız islerinin' shegarası joq.
Jetimnin' dawa-arzın a'dalatlı qaramaydı,
İsti onın' paydasına sheshpeydi,
Jarlının' huqıqın da qorg'amaydı+.
29 Bular ushın Men onı jazalamayın ba?
– deydi Jaratqan İye. –
Bunday milletten o'sh almayın ba+?

30 Sol jerde qorqınıshlı ha'm tan' qalarlıq na'rse bolmaqta:
31 Payg'ambarlar jalg'an payg'ambarshılıq qılmaqta,
Ruwxaniyler o'zlerinin' qa'lewi boyınsha basqarmaqta.
Menin' xalqıma bul unamaqta.
Biraq bulardın' aqırı kelgende ne qılasız+?

Erusalimnin' qamal qılınıwı

[1] – Ha'y, Benyamin xalqı, janın'ızdı qutqarıw ushın,
Erusalimnen qashıp ketin'!
Teqoada ka'rnay shalın'!
Beyt-Hakkeremde ot jag'ıp, belgi berin'!
Arqadan apatshılıq, ullı qırg'ın ko'rinbekte+.
[2] Sulıw ha'm na'zik qızdı,
Qız Siondı joq qılaman.
[3] Shopanlar su'riwi menen og'an kelip,
Do'geregine shatırların tigedi.
Ha'r kim u'lesine tiygen jerde su'riwin jayadı.

[4] «Erusalimge qarsı urısqa tayarlanın'!
Turın'lar, ku'ndiz hu'jimge shıg'ayıq!
Way-buw, ku'n batıwg'a meyil beripti,
Kesh tu'sip, ko'len'keler uzayıptı+.
[5] Turın'lar, tu'nde hu'jim jasap,
Onın' qorg'anların qıyratayıq!»

[6] A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi:
– Tereklerin kesin',
Erusalimge minetug'ın topıraq u'yin'.
Bul qala jazalanadı,
Onda zorlıq-zombılıqtan basqa hesh na'rse joq+.
[7] Bulaqtan suw shıg'a bergenindey,
Bul qalada da jawızlıq solay shıg'a beredi.
Onnan zorlıq ha'm zulımlıqtın' dawısı esitilip tur,
Kesellik ha'm jaralardı ko'rip turman+.
[8] Erusalim, eskertiwime qulaq sal,
Bolmasa, sennen ju'z buraman.
Seni qan'ıratıp,
Adam jasamaytug'ın jerge aylandıraman.

[9] A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi:
– Ju'zimnin' son'g'ı solqımına deyin terilgenindey,

Dushpanlar İzraildı aman qalg'anlarınan jurday qıladı.
Sonlıqtan ju'zim teriwshi sıyaqlı,
Qolın'dı iske salıp shaqalardı qayta ko'rip shıq.

10 – Men kimge aytıp, kimdi qa'wipten saqlayın?
Kim mag'an qulaq asadı?
Olardın' qulaqları jabıq, esitpeydi.
Jaratqan İyenin' so'zi olarg'a shermendeliktey tu'yiledi,
Onnan ra'ha'tlenbeydi+.
11 Sol sebepli men Jaratqan İyenin' g'a'zebine toldım,
Qa'ha'rimdi basa almayman.

– Bul g'a'zepti ko'shedegi balalardın',
Jıynalıp turg'an jigitlerdin' u'stine to'k.
Ol erkek ha'm hayallarg'a jawadı,
Qartayg'anlar ha'm ku'ni jaqınlasqanlar da onnan qutıla almaydı+.
12 Olardın' u'yleri, atızları ha'm hayalları,
Basqalarg'a beriledi.
Sebebi Men bul jerdin' turg'ınlarına qarsı qolımdı ko'teremen,
– deydi Jaratqan İye. –+
13 Kishkenesinen u'lkenine shekem,
Haram du'nya tabıwg'a ha'wes,
Payg'ambarlarınan ruwxaniylerine shekem,
Ha'mmesi hiyle menen is tutadı+.
14 Tınıshlıq bolmasa da:
«Tınıshlıq, tınıshlıq», – dep,
Xalqımnın' qa'wipli jarasın ju'zeki emleydi+.
15 İslegen jerkenishli isleri ushın olar uyaldı ma?
Yaq, hesh te uyalmadı,
Qızarıw ne ekenin de bilmedi.
Sonlıqtan olar da qulag'anlar menen qulaydı,
Jazalag'anımda, jer menen jeksen boladı, – deydi Jaratqan İye+.

16 Jaratqan İye bılay deydi:
– Da'rbent jollarda turıp, qaran',
A'yyemgi soqpaqlar haqqında sorap,

Jaqsı joldın' qay jerde ekenin u'yrenin'.
Onnan ju'rin', janın'ız ra'ha't tabadı.
Biraq sizler: «Onnan ju'rmeymiz», – dedin'iz+.
17 Men sizlerdin' u'stin'izden gu'zetshi qoyıp:
«Ka'rnaydın' dawısına qulaq salın'», – dedim.
Biraq sizler: «Tın'lamaymız», – dedin'iz+.
18 Sonın' ushın, milletler, qulaq salın',
Qarap turg'anlar, olardın' basına neler tu'setug'ının bilin'.
19 Tın'la, jer ju'zi!
Bul xalıqtın' basına apatshılıq jawdıraman,
Bul olardın' jaman niyetlerinin' miywesi boladı.
Olar Menin' so'zlerime qulaq aspadı,
Nızamımdı qabıl etpedi+.
20 Ne ushın Mag'an Shebadan xosh iyisli tu'tetki,
Uzaq ellerden xosh iyisli qamıs alıp kelinedi?
Jandırılatug'ın qurbanlıqların'ızdı qabıl etpeymen,
Sizlerdin' qurbanlıqların'ız Mag'an unamaydı+.

21 Sonlıqtan Jaratqan İye bılay deydi:
– Bul xalıqtın' aldına su'rnigetug'ın tas qoyaman,
A'keler balaları menen birge su'rnigip jıg'ıladı,
Qon'sılar dosları menen birge nabıt boladı+.

22 Jaratqan İye bılay deydi:
– Mine, arqadan bir xalıq kiyatır,
Du'nyanın' shetinen bir ullı millet ayaqqa turmaqta+.
23 Olar oq jay ha'm semser menen qurallang'an,
O'zleri de zalım ha'm rehimsiz.
Atlarg'a minip shawg'an sesti,
Ten'iz sıyaqlı shuwıldaydı.
Qız Sion! Sag'an hu'jim qılıw ushın,
Olar bir adamday sap tartıp kiyatır.

24 – Olar haqqındag'ı bul xabardı esitip,
Qollarımızda da'rman qalmadı.
Tolg'aq tutqan hayalday,

Shanshıw ha'm azap biylep aldı+.
25 Atızlarg'a shıqpan', jollarda ju'rmen'!
Dushpannın' qolında qılısh bar,
A'tiraptı qorqınısh orap alg'an+.
26 Ha'y, menin' xalqım!
Aza kiyimin kiyip, ku'lge otır.
Jalg'ız perzent ushın aza tutqanday,
Ashshı-ashshı ko'z jas to'k.
Sebebi u'stimizge tosattan nabıt qılıwshı keledi+.

27 – Men seni xalqım arasına,
Temirdi sınag'anday etip,
Xalqımdı sınaw ushın qoydım.
Sen olardı baqlap, jollarına baha beresen'+.
28 Olardın' ha'mmesi bag'ınbaytug'ın qozg'alan'shı,
O'sekshi adamlar.
Olar qola ha'm temirdey qattı,
Ba'ri joldan shıqqan.
29 Ko'rik toqtawsız u'plenip,
Otta qorg'asın erip atır.
Biraq zergerdin' bul isi biyhuda ketti,
Sonda da jawızlıqtan ajıratılmadı.
30 Olardı «sıpatsız gu'mis» dep ataydı.
O'ytkeni Men, Jaratqan İye olardan ju'z burdım+.

Eremiyanın' İbadatxanada waz aytıwı

7 [1] Eremiyag'a Jaratqan İyeden mınaday so'z tu'sti:
[2] – Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' da'rwazasında turıp, mına so'zdi ja'riyala: «Ha'y, pu'tkil Yahuda xalqı, Jaratqan İyege sıyınıw ushın mına da'rwazalardan kirgenler! Jaratqan İyenin' so'zin tın'lan'!+
[3] İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesinin' so'zi mınaw: Jolların'ızdı ha'm is-ha'reketin'izdi tuwrılan'. Sonda Men sizlerge bul jerde jasawg'a ruxsat beremen+. [4] „Bul Jaratqan İyenin' İbadatxanası, bul Jaratqan İyenin' İbadatxanası, Jaratqan İyenin' İbadatxanası usı jerde“, – degen jalg'an so'zlerge isenben'+. [5] Eger jolların'ızdı, islerin'izdi pu'tkilley du'zetsen'iz, bir-birin'izge a'dalatlı bolsan'ız,+ [6] kelgindige, jetimge ha'm jesirge zulımlıq qılmasan'ız, bul jerde nahaq qan to'kpesen'iz, o'zlerin'izge zıyan keltiretug'ın basqa qudaylarg'a awıp ketpesen'iz, [7] onda Men sizlerge bul jerde, a'welden ata-babaların'ızg'a bergen jerde ma'n'gi-baqıy jasawın'ızg'a ruxsat beremen+. [8] Degen menen, sizler paydasız jalg'an so'zlerge isenip ju'rsiz. [9] Sizler urlıq qılasız, adam o'ltiresiz, neke hadallıg'ın buzasız, jalg'an ant ishesiz, Baalg'a arnap, xosh iyisli tu'tetki tu'tetesiz, tanımaytug'ın basqa qudaylarg'a eresiz+. [10] Keyin bul jerkenishli islerdi dawam etiw ushın, Menin' atım menen atalg'an mına u'yge kelip, aldımda turıp: „Bizler aman-esenbiz“, – deysizler me?
[11] Menin' atım menen atalg'an bul u'y sizler ushın qaraqshılar ma'kanına aylandı ma? Degen menen, Men ne islep atırg'anın'ızdı ko'rip turman, – deydi Jaratqan İye+. [12] – Endi Shilog'a, Men O'z atımdı da'slepki ret ornatqan jerge barın' ha'm xalqım İzraildın' jawızlıg'ı sebepli og'an ne qılg'anımdı ko'rin'. [13] Bulardın' ha'mmesin sizler de isledin'iz, – deydi Jaratqan İye. – Men sizlerge qayta-qayta ayttım, qulaq salmadın'ız, shaqırdım, juwap bermedin'iz+. [14] Solay eken, Men Shilog'a ne qılg'an bolsam, Menin' atım menen atalg'an, sizler isengen bul İbadatxanag'a, sizlerge ha'm ata-babaların'ızg'a bergen bul jerge sonı qılaman.
[15] Tuwısqanların'ızdı, pu'tkil Efrayım na'sillerin aldımnan qalay quwg'an bolsam, sizlerdi de solay quwaman»+.

Xalıqtın' boysınbawshılıg'ı

[16] – Eremiya, sen bul xalıq ushın duwa etpe, olar ushın pa'riyad qılma, jalınba, Mag'an ta'welle salma. Ba'ri bir Men seni tın'lamayman+.
[17] Yahuda qalalarında, Erusalim ko'shelerinde olardın' ne islep atırg'anın

ko'rip turg'anın' joq pa? 18 Balalar otın jıynaydı, a'keler ot jag'adı, hayallar
qamır iylep, Aspan xanshasına arnap mazalı nan pisiredi. Menin'
g'a'zebimdi keltiriw ushın, bul xalıq basqa qudaylarg'a ishimlik sadaqasın
quyadı. 19 Olardın' ashıwg'a tiymekshi bolg'anı Men be? – deydi Jaratqan
İye. – Yaq, olar o'zlerine za'lel keltirip, uyatqa qalmaqta.
20 Sol sebepli Quday İye bılay deydi:
– Men ashıw-g'a'zebimdi bul jerge, adamlar menen haywanlardın',
atızdag'ı ag'ashlar menen jerdin' o'niminin' u'stine to'gemen. G'a'zebim ot
bolıp janar, ol so'ndirilmes+.
21 İzraildın' Qudayı, A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi:
– Jandırılatug'ın qurbanlıqların'ızdı basqa qurbanlıqların'ızg'a qosıp,
ekewinin' de go'shin jey berin'+. 22 O'ytkeni Men ata-babaların'ızdı
Mısırdan alıp shıqqanımda, jandırılatug'ın qurbanlıq ha'm basqa
qurbanlıqlar tuwralı hesh na'rse aytpadım, buyrıq ta bermedim+. 23 Men
olarg'a tek mına buyrıqtı bergen edim: «Mag'an qulaq salın'. Sonda Men
sizlerdin' Qudayın'ız, sizler de Menin' xalqım bolasız. Ba'rqulla Men
buyırg'an joldan ju'rin', sonda abadan turmısqa erisesiz»+. 24 Biraq olar
tın'lamadı, Mag'an dıqqat awdarmadı. Kerisinshe, o'z qa'lewi ha'm jawız
ju'reginin' o'jetligi jolında ju'rdi. Alg'a ilgerilewdin' ornına, artqa ketti+.
25 Ata-babaların'ız Mısırdan shıqqan ku'nnen tap usı ku'nge shekem, Men
olarg'a barlıq qullarımdı – payg'ambarlardı ha'r ku'ni izli-izinen
jiberdim+. 26 Sonda da olar Meni tın'lamadı, na'zer de awdarmadı. Olar
moyın tawlap, ata-babalarınan da beter jamanlıq qıldı+.
27 Sen olarg'a usı so'zlerdin' ha'mmesin aytasan', biraq olar seni
tın'lamaydı. Sen olardı shaqırasan', biraq olar juwap bermeydi. 28 Sonlıqtan
sen olarg'a bılay dep ayt: «Bul Qudayı Jaratqan İyenin' so'zine qulaq
aspag'an, ta'lim-ta'rbiyanı qabıl almag'an millet! Haqıyqat o'ldi, olardın'
awzınan haq so'z shıqpaytug'ın boldı.
29 Erusalim xalqı, shashın'ızdı kesip ılaqtırın',
Taqır to'belerge shıg'ıp, joqlaw aytın'.
Sebebi g'a'zebine ushırag'an bul a'wladtı,
Jaratqan İye ta'rk etip, taslap ketti.

30 Yahuda xalqı Menin' na'zerimde jaman isler isledi, – deydi Jaratqan
İye. – Olar Menin' atım menen atalg'an u'yge jerkenishli butlardı qoyıp,
onı haramladı+. 31 Ul-qızların otta jag'ıp qurbanlıq qılıw ushın, Ben-

Hinnom oypatlıg'ındag'ı Tofette sıyınıw orınların qurdı. Bulardı Men
buyırmadım, bular oyıma kirip te shıqpadı+. 32 Endi sonday ku'nler keledi,
– deydi Jaratqan İye, – Ol jer Tofet yamasa Ben-Hinnom oypatlıg'ı
delinbeydi, al Bawızlaw oypatlıg'ı dep ataladı. Tofette jerlewge orın
qalmag'ansha, o'liler jerlenedi. 33 Bul xalıqtın' o'li deneleri aspandag'ı
quslarg'a ha'm jerdegi jabayı haywanlarg'a jem boladı. Olardı u'rkitetug'ın
hesh kim qalmaydı+. 34 Yahuda qalalarında ha'm Erusalim ko'shelerinde
quwanısh ha'm shadlıq seslerin, kelin-ku'yewdin' toyının' sestin
esitilmeytug'ın qılaman. Ol jer qarabaqanag'a aylanadı»+.

8 [1] «Sol waqıtta, – deydi Jaratqan İye, – Yahuda patshalarının',
basshılarının', ruwxaniylerinin', payg'ambarlarının' su'yekleri,
Erusalim turg'ınlarının' su'yekleri qa'birlerinen shıg'arıp taslanadı. [2] Bul
su'yekler o'zleri su'ygen, xızmet etken, izine ergen, ma'sla'ha't sorag'an
ha'm tabıng'an zatlarının', yag'nıy quyashtın', aydın' ha'm aspan
denelerinin' astına shashıp taslanadı. Olar jıynap alınbaydı, jerlenbeydi,
topıraqta tezek sıyaqlı shashılıp jatadı+. [3] Bul jaman xalıqtan aman
qalg'anların qay jerge su'rgin qılsam da, olar o'mirden o'limdi abzal
ko'redi, – deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi»+.

Gu'na ha'm jaza

[4] – Sen olarg'a ayt:
«Jaratqan İye bılay deydi:
Jıg'ılg'an adam qayta turmay ma?
Joldan adasqan izge qaytpay ma?
[5] Ne ushın bul xalıq joldan shıqtı?
Ne ushın Erusalim Mennen u'zliksiz ju'z buradı?
Olar jalg'ang'a qattı jabısıp alıp,
Mag'an qaytıwdan bas tartpaqta.
[6] Men dıqqat penen tın'ladım,
Olar hesh tuwrı so'ylemeydi.
Hesh biri: „Ne qılıp qoydım“, – dep,
Qılmısına pushayman bolmaydı.
Olar sawashqa umtılg'an at kibi,
Ha'r biri o'z jolına jortadı.
[7] Ha'tte, aspandag'ı la'ylek te,
O'zinin' qaytıw ma'wsimin biledi.
Qumırı, qarlıg'ash ha'm tırna da,
Ko'shiw waqtın biledi.
Biraq xalqım Menin' ko'rsetpelerimdi bilmeydi+.
[8] Qalayınsha sizler: „Bizler aqıllımız,
Jaratqan İyenin' Nızamı bizlerde“, – dep ayta alasız.
Negizinde, xatkerlerdin' jalg'an qa'lemi,
Bul Nızamdı jalg'ang'a aylandırg'an joq pa+?
[9] Danalar uyatqa qaldı,
Albırap, duzaqqa tu'sti.

Olar Jaratqan İyenin' so'zinen ju'z burdı.
Sonda olardın' danalıg'ı qayda?
10 Kishkenesinen u'lkenine shekem,
Haram du'nya tabıwg'a ha'wes.
Payg'ambarlarınan ruwxaniylerine shekem,
Ha'mmesi hiyle menen ku'n ko'redi.
Sonlıqtan olardın' hayalların basqalarg'a,
Atızların basqınshılarg'a beremen+.
11 Tap awır jara emestey,
Xalqımnın' jarasın ju'zeki emleydi.
Tınıshlıq bolmasa da:
„Tınıshlıq, tınıshlıq“, – deydi+.
12 İslegen jerkenishli isleri ushın olar uyaldı ma?
Yaq, hesh te uyalmadı,
Qızarıw ne ekenin de bilmedi.
Sonlıqtan, olar da qulag'anlar menen qulaydı,
Jazalag'anımda, jer menen jeksen boladı, – deydi Jaratqan İye+.

13 Olardın' zu'ra'a'tin joq qılaman,
– deydi Jaratqan İye. –
Shaqalarda ju'zim qalmaydı,
A'njir ag'ashı da miywe bermeydi,
Ha'tte, japıraqları da quwrap qaladı.
Olarg'a ne bergen bolsam,
Ha'mmesinen juda boladı»+.

14 Adamlar bılay desti:
– Nege ele bul jerde otırmız?
Jıynalıp, qorg'anlı qalag'a barayıq,
Sol jerde jan ta'slim qılayıq.
Qudayımız Jaratqan İyege qarsı gu'na islegenimiz ushın,
Ol bizlerge za'ha'rli suw ishkizip,
O'lim jazasın berdi+.
15 Bizler tınıshlıq ku'ttik,
Biraq jaqsılıq kelmedi,
Shıpa waqtın ku'ttik,

Biraq tosattan qorqınıshqa duwshar boldıq+.
16 Dushpan atlarının' pısqırıg'ı,
Dannan esitilip tur.
Ayg'ırlarının' kisnegeninen,
Pu'tkil jer ju'zi titirep atır.
Olar bul jerdi ha'm ishindegi ha'mme na'rseni,
Qalanı ha'm onda jasaytug'ınlardın' ha'mmesin,
Joq qılıw ushın keldi+.

17 – Men aran'ızg'a jılanlardı,
Aldap-arbawg'a ko'nbeytug'ın uwlı jılanlardı jiberemen.
Olar sizlerdi shag'adı, – deydi Jaratqan İye+.

18 – Da'rtime shıpa joq,
Ju'regim jaralı.
19 Tın'lan', xalqımnın' zarlag'an dawısı,
Jerdin' alıs tu'pkirinen esitilip tur:
«Jaratqan İye Sionda emes pe?
Onın' Patshası da endi ol jerde bolmay ma?»

– Ne ushın olar o'zlerinin' butları,
Jaramsız qudayları menen Menin' qa'ha'rimdi keltirdi+?

20 «Ba'ha'r de o'tti, jaz da tamam boldı,
Bizler ele qutqarılmadıq», – deydi xalıq.

21 – Xalqımnın' azabı zardabınan men de azaplandım,
Aza tuttım, meni qorqınısh biylep aldı+.
22 Giladta ma'lha'm joq pa?
Ol jerde shıpaker joq pa?
Xalqımnın' jaraqatı nege jazılmay qoydı+?

[1] – Qa'nekey, basım suw tolı qudıq,
Ko'zlerim ko'z jas shıg'atug'ın bulaq bolsa edi!
Xalqımnın' qaza tapqanları ushın,
Ku'ni-tu'ni joqlaw aytıp, jılar edim!+
[2] Qa'nekey, sho'lde men ushın bir ka'rwan saray bolsa edi!
Xalqımdı taslap, olardan uzaqlasar edim!
Sebebi olardın' ha'mmesi buzıq,
Opasızlar jıyındısı+.

[3] – Olar jalg'an ushın tillerin oq jay kibi iyedi,
Nahaqlıqtın' arqasınan olar jerde ku'sheyip barmaqta,
Jawızlıq u'stine jawızlıq qılmaqta,
Meni hasla tanımaydı,
– deydi Jaratqan İye. –+
[4] Ha'r birin'iz o'z dostın'ızdan saqlanın',
Tuwısqanların'ızdın' birde birewine isenben'.
Sebebi ha'r bir tuwısqan jalg'anshı,
Ha'r bir dos o'sekshi+.
[5] Ha'r kim o'z dostısın aldaydı,
Hesh kim haqıyqattı so'ylemeydi.
Tillerin jalg'an so'ylewge u'yretken,
Qılmıs islew menen o'zlerin harıqtırdı.
[6] Sen, Eremiya, o'tirikshiler arasında jasap atırsan',
O'tirikshiligi sebepli olar Meni tanıwdan bas tartadı, – deydi Jaratqan İye.

[7] Sonlıqtan A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi:
– Men olardı otta eritip, sınaqtan o'tkeremen.
Xalqımnın' jaman isine bunnan basqa ne qılayın+?
[8] Olardın' tilleri o'ltiretug'ın oq,
Hiyle menen so'yleydi,
Dostı menen ko'zabag'a jaqsı so'ylesedi,
Biraq ishinen og'an duzaq quradı+.
[9] Bular ushın Men olardı jazalamayın ba?
– deydi Jaratqan İye, –
Bunday milletten o'sh almayın ba+?

10 – Men tawlar ushın jılap-sıqlap,
Daladag'ı jaylawlar ushın joqlaw aytaman.
Olar ku'yip, sho'lge aylandı,
Hesh kim ol jerden o'tpeydi,
Mallardın' dawısı da esitilmeydi.
Quslar da, haywanlar da ol jerden qashıp ketken+.

11 – Men Erusalimdi tas u'yindisine,
Sag'allardın' ma'kanına aylandıraman.
Yahuda qalaların sho'lge aylandırıp,
Adamsız bos qaldıraman+.

12 Bunı tu'siniwge kimnin' danalıg'ı jetedi? Bul jerdin' ne ushın qurıp, wayran bolıp, hesh kim ju'rmeytug'ın sho'lge aylang'anın bizge tu'sindiretug'ınday, Jaratqan İyenin' awzınan shıqqan so'zdi kim alıp, ja'riyaladı?
13 Jaratqan İye bılay deydi:
– Olar Menin' o'zlerine bergen Nızamımdı orınlawdan bas tarttı, dawısıma qulaq aspadı ha'm Nızamıma say jasamadı. 14 Kerisinshe, olar qaysarlıq penen o'z ju'rek qa'lewlerine berilip, ata-babaları u'yretkenindey, Baallarg'a erdi.
15 Sonın' ushın A'lemnin' Jaratqan İyesi İzraildın' Qudayı bılay deydi:
– Men bul xalıqqa ashshı juwsan jegizip, za'ha'rli suw ishkizemen+.
16 Men olardı o'zleri de, ata-babaları da tanımaytug'ın milletlerdin' arasına tarqatıp jiberemen. Olar tolıq qırılıp bolmag'ansha, izine qılısh salaman+.
17 A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi:
– Oylanıp ko'rin'!
Joqlaw aytıp jılaytug'ın hayallardı shaqırın'!
Olardın' en' sheberlerin aldırtın'!+
18 Jıldam kelip, bizler ushın jılasın,
Ko'zimizden jas shıg'arıp,
Qabag'ımızdan suwday ag'ızsın+.
19 Sionnan joqlaw aytıp jılag'an dawıs esitiledi:
«Bizler wayran boldıq!
Qattı uyatqa qaldıq!
Jerimizdi ta'rk ettik,

Ma'kanımız jer menen jeksen boldı».

20 Ha'y, hayallar, Jaratqan İyenin' so'zin tın'lan'!
Awzınan shıqqan so'zge qulaq salın'!
Qızların'ızg'a jılawdı,
Olardın' doslarına joqlaw jırın aytıwdı u'yretin'.
21 Ko'shelerde balalardı,
Maydanlarda jaslardı qırıp taslaw ushın,
O'lim a'yneklerimizge tırmasıp,
Qorg'an qalalarımızg'a kirdi.

22 Olarg'a ayt, Jaratqan İye bılay deydi:
– Adamnın' o'li deneleri,
Ashıq daladag'ı qıy sıyaqlı,
Oraqshılardan qalg'an masaq sıyaqlı shashılıp jatadı.
Olardı jıynap alatug'ın hesh kim bolmaydı+.

23 Jaratqan İye bılay deydi:
– Dana adam danalıg'ı menen,
Ku'shli ku'shi menen,
Bay baylıg'ı menen maqtanbasın+.
24 Maqtang'an adam Meni tu'singeni ha'm tanıg'anı menen,
Jer ju'zinde su'yispenshilik,
A'dalat ha'm tuwrılıqtı ju'zege asıratug'ın,
Jaratqan İye Men ekenim menen maqtansın.
Bulardan Men ra'ha't'lenemen, – deydi Jaratqan İye+.

25 Sonday ku'nler keledi, – deydi Jaratqan İye, – tek ko'zabag'a su'nnetlengenlerdin' ha'mmesin jazalayman. 26 Mısırdı, Yahudanı, Edomdı, ammonlardı, Moabtı ha'm sho'lde jasap, tulımshaqların kesetug'ınlardın' ha'mmesin jazalayman. O'ytkeni bul milletlerdin' ba'ri su'nnetsiz, pu'tkil İzrail xalqının' da ju'regi su'nnetsiz+.

Haqıyqıy Quday ha'm butlar

10 [1] Ha'y, İzrail xalqı, Jaratqan İyenin' sizlerge aytıp atırg'an
so'zlerin tın'lan'! [2] Jaratqan İye bılay deydi:
Milletlerdin' jolların u'yrenben',
Basqa milletler qorqqanı sıyaqlı,
Aspan belgilerinen qorqpan'.
[3] Xalıqlardın' da'stu'rleri paydasız.
Olar tog'aydan ag'ash kesip alıp,
Ustanın' quralı menen og'an pishim beredi.
[4] Onı gu'mis ha'm altın menen bezeydi,
Jıg'ılıp ketpesin dep,
Shege menen sho'kkishlep qag'ıp qoyadı+.
[5] Bul butlar palız atızındag'ı qaraqshıg'a uqsaydı,
So'yley almaydı,
Ko'terip ju'riw kerek,
O'zleri ju're almaydı.
Olardan qorqpan',
Olardın' qolınan jamanlıq islew de,
Jaqsılıq islew de kelmeydi+.

[6] Jaratqan İye, Sag'an uqsag'anı joq!
Sen ullısan', atın' da qu'diretke iye!+
[7] Milletler Patshası, Sennen qorqpaytug'ın kim bar?
Sen bug'an ılayıqlısan'.
Milletlerdin' barlıq danıshpanları,
Barlıq patshalıqları arasında,
Sag'an uqsag'anı joq+.
[8] Bul xalıqlar aqmaq ha'm aqılsız.
Jansız ag'ashtan ta'lim aladı.
[9] Tarshishten sho'kkishlep tegislengen gu'mis,
Ufazdan altın alıp kelinedi.
Usta ha'm zerger islegen na'rsege,
Qızg'ısh ko'k ha'm shım qızıl kiyim kiygizedi.
Ha'mmesi sheber o'nermentlerdin' isi+.
[10] Biraq Jaratqan İye – haqıyqıy Quday,

Ol tiri Quday ha'm ma'n'gilik Patsha.
Ol qa'ha'rlense, jer titireydi,
Milletler Onın' g'a'zebine shıdam bere almaydı.

11 Butqa sıyınatug'ın xalıqlarg'a bılay dep ayt:
«Jer ha'm aspandı jaratpag'an qudaylar,
Jer betinen ha'm aspan astınan joq boladı»+.

12 O'zinin' qu'direti menen jerdi jaratqan,
Danalıg'ı menen du'nyanı qurg'an,
Aqılı menen ko'klerdi jayg'an,
Jaratqan İye boladı+.
13 Ol gu'rkiregende, ko'ktegi suwlar shuwıldaydı,
Ol jerdin' shet-shebirinen bultlardı ko'teredi.
Jawın jawdırıw ushın shaqmaq shaqtırıp,
Saqlap qoyg'an jerinen samal estiredi+.
14 Ha'mme adam aqmaq ha'm bilimsiz,
Ha'r bir zerger soqqan butları sebepli uyatqa qaladı,
Olardın' mu'sinleri aldamshı ha'm jansız+.
15 Olar paydasız, masqarapazdın' isi,
Jazalag'an waqıtta-aq joq boladı.
16 Biraq Yaqıptın' Qudayı olarg'a uqsamaydı,
Ol – pu'tkil barlıqtı jaratqan Quday.
İzrail urıwı – Onın' miyrası,
Onın' atı – A'lemnin' Jaratqan İyesi+.

Apatshılıqtın' keliwi

17 Qamalda jasag'anlar,
Barı-jog'ın'ızdı jıynan'!
18 O'ytkeni Jaratqan İye bılay deydi:
– Mine, endi bul jerdin' turg'ınların ılaqtırıp taslayman.
Tawıp alıwı ushın,
Olardı tar jerge quwıp alıp baraman.

19 Sorım qurısın, sorlap qaldım!
Jaraqatım awır! Biraq men o'zime:

«Basımda bul da'rt te bar eken,
Shıdawım kerek», – dedim+.
20 Shatırım quladı, u'zildi barlıq jipleri,
Balalarım taslap ketti, endi olar joq.
Shatırımdı qayta tigetug'ın,
Perdelerin tag'atug'ın hesh kim joq+.
21 Shopanlar aqıldan adastı,
Jaratqan İyeden ma'sla'ha't soramadı.
Sonlıqtan isleri on'ınan kelmedi,
Ha'mme su'riwleri tarap ketti+.
22 Tın'lan'lar, bir xabar kiyatır!
Yahuda qalaların sho'lge,
Sag'allar ma'kanına aylandırıw ushın,
Arqadan ullı shawqım kiyatır!+

Eremiyanın' duwası

23 Jaratqan İye, men adam jolının' o'z qolında emesligin,
O'z adımın o'zi basqara almaytug'ının bilemen+.
24 Jaratqan İye, g'a'zebin' menen emes,
Al a'dalatın' menen meni ta'rbiyala!
Bolmasa meni qurtasan'+.
25 G'a'zebin'di O'zin'di tanımag'an milletlerge,
Atın'dı aytıp shaqırmag'an qa'wimlerge to'k.
Sebebi olar Yaqıptı jalmadı,
Pu'tkilley qırıp, joq qılıp,
Ma'kanın wayran etti+.

Kelisimnin' buzılıwı

11 [1] Eremiyag'a Jaratqan İyeden mınaday so'z tu'sti:
[2] – Mına kelisimnin' sha'rtlerin tın'la! Bulardı Yahuda xalqına ha'm Erusalim turg'ınlarına bayan et. [3] Olarg'a ayt: «İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: Bul kelisimnin' sha'rtlerine qulaq aspag'an adamg'a na'let jawadı+. [4] Men ata-babaların'ızdı Mısırdan, temir oshaqtan alıp shıqqan ku'nimde olarg'a bılay dep buyrıq berdim: „Menin' dawısıma qulaq salın' ha'm buyırg'an na'rselerimnin' ba'rin orınlan'. Sonda sizler Menin' xalqım, Men de sizlerdin' Qudayın'ız bolaman+. [5] Solay islesen'iz, ata-babaların'ızg'a bergen antımdı orınlap, o'zlerin'iz ha'zir iyelegen jerdi, su't ha'm pal ag'ıp turg'an jerdi beremen“».

Sonda men:

– Awmiyin, Jaratqan İye, – dep juwap berdim+.

[6] Keyin Jaratqan İye mag'an bılay dedi:

– Bul so'zlerdin' ha'mmesin Yahuda qalalarında ha'm Erusalim ko'shelerinde ja'riyalap, bılay dep ayt: «Bul kelisimnin' sha'rtlerin tın'lan' ha'm olardı orınlan'. [7] Men ata-babalarn'ızdı Mısırdan alıp shıqqan ku'nnen tap usı ku'nge shekem u'zliksiz: „So'zime qulaq salın'“, – dep qattı eskertip keldim. [8] Degen menen, olar tın'lamadı, qulaq aspadı. Qaytama qırsıg'ıp, ha'r biri ju'reginin' jaman qa'lewleri menen ju're berdi. Sonlıqtan kelisimdegi barlıq g'arg'ıstı olardın' basına jawdırdım. Men olarg'a bulardı orınlawdı buyırg'an edim, biraq olar orınlamadı»+.

[9] Son'ınan Jaratqan İye mag'an bılay dedi:

– Yahuda xalqı ha'm Erusalim turg'ınları arasında bir til biriktiriw ju'zege shıqtı+. [10] Olar Menin' so'zlerime qulaq salıwdan bas tartqan ata-babalarının' ayıplarına qayta oraldı, basqa qudaylardın' izine erip, olarg'a xızmet etti. İzrail xalqı da, Yahuda xalqı da Menin' ata-babaları menen du'zgen kelisimimdi buzdı+. [11] Sonlıqtan Men, Jaratqan İye bılay deymen: Men olardın' basına qashıp qutıla almaytug'ın apat jawdıraman. Olar Meni shaqırsa da, Men olarg'a qulaq salmayman+. [12] Keyin Yahuda qalaları menen Erusalim turg'ınları o'zleri xosh iyisli tu'tetki tu'tetken qudaylarına barıp, jalbarınadı. Biraq apatshılıq kelgende, bul qudaylar olardı hasla qutqarmaydı+. [13] Yahuda, sende qansha qala bolsa, qudayların'nın' sanı da sonsha! Jerkenishli butqa, yag'nıy Baal butına

arnap xosh iyisli tu'tetki tu'tetiw ushın, Erusalimde qansha ko'she bolsa, sonsha qurbanlıq orın qurdın'ız+.

14 Eremiya, sen bul xalıq ushın duwa etpe, olar ushın jalbarınba da.
Sebebi apatshılıqqa ushırap Meni shaqırg'anda, Men olarg'a qulaq
salmayman+. 15 Su'yikli xalqımnın' İbadatxanamda ne jumısı bar? Olar
ko'p jaman isler qıldı. Eger jawızlıq qılıp atırıp, shadlanadı eken,
qalayınsha qurbanlıq go'shi qabıl alınadı!+

16 Jaratqan İye sag'an «Sulıw miyweli, jasıl japıraqlı za'ytu'n ag'ashı»
degen at berdi. Endi bolsa, ku'shli g'almag'allıq shawqımı astında og'an ot
beredi, onın' shaqaları janıp, nabıt boladı+. 17 Bul terekti tikken A'lemnin'
Jaratqan İyesinin' O'zi seni joq qılıwdı qarar etti. O'ytkeni İzrail ha'm
Yahuda xalqı jawızlıqlar isledi, Baalg'a tu'tetkiler tu'tetip, Onın' g'a'zebin
keltirdi+.

Eremiyag'a qarsı til biriktiriw

18 Jaratqan İye mag'an ayan qıldı. Olardın' jawız niyetlerin ashıp
bergeni ushın, men onnan xabar taptım. 19 Men bolsam, bawızlawg'a alıp
baratırılg'an juwas bir qozı sıyaqlı edim. Olardın' mag'an qarsı til
biriktirgenin bilmedim. Olar:
«Kelin', ag'ashtı miywesi menen joq qılayıq,
Bunnan bılay, onın' atı eske alınbawı ushın,
Tiriler a'leminen kesip taslayıq», – degen edi+.

20 A'dalatlı hu'kim shıg'aratug'ın,
Ju'rek-qa'libti sınaytug'ın,
A'lemnin' Jaratqan İyesi!
Dawamdı Sag'an tapsıraman,
Olardan qalay o'sh alg'anın'dı ko'reyin!+

21 Sonlıqtan janımdı almaqshı bolıp: «Jaratqan İyenin' atınan
payg'ambarshılıq qılma, bolmasa, qolımızdan o'lesen'», – degen
anatotlılar haqqında Jaratqan İye aytadı+. 22 A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay
deydi: «Men olardı jazalayman. Jasları qılıshtan, balaları ha'm qızları
ashlıqtan o'ledi. 23 Hesh biri aman qalmaydı. Hu'kim qılınatug'ın jılı, Men
anatotlılardın' basına apatshılıq jawdıraman».

Eremiyanın' shag'ımı

2 [1] Jaratqan İye, dawa-arzımdı Sag'an alıp kelsem,
Sen ba'rqulla haq bolıp shıg'asan'.
Sonda da, hu'kim tuwralı,
Senin' menen so'ylespekshimen.
Ne ushın jamannın' isi ju'risedi?
Ne ushın satqınlar tınıshlıqta jasaydı+?
[2] Olardı Sen otırg'ızdın', olar tamır jayıp,
O'sip, miywe berdi.
Atın' awzınan tu'speydi,
Biraq ju'regi Sennen alıs+.
[3] Meni bolsa, Jaratqan İye, Sen tanıysan',
Meni ko'resen',
O'zin' haqqın'dag'ı pikirlerimdi sınaysan'.
Sol adamlardı bawızlanatug'ın qoyday etip su'yrep,
Soyılatug'ın ku'n ushın ajıratıp, tayınla+.
[4] Qashang'a deyin jer aza tutıp,
Atızlarda sho'pler solıp jatadı?
Ol jerdin' turg'ınlarının' jaman isleri zardabınan,
Haywanlar ha'm quslar nabıt bolmaqta.
Sebebi bul xalıq:
«Ol bizlerge ne bolatug'ının ko'rmeydi», – deydi+.

Qudaydın' Eremiyag'a juwabı

[5] – Eremiya, piyadalar menen jarısıp sharshasan',
Onda atlılar menen qalay jarısasan'?
Jazıq jerde su'rniksen',
Onda İordan boyındag'ı qalın' tog'ayda ne qılasan'?
[6] Ha'tte, a'ken'nin' u'y-ishi, tuwg'an-tuwısqanların',
Sag'an qıyanet etti,
Artın'nan qattı so'yledi.
Olar sag'an jaqsı so'ylese de,
Olarg'a isenbe+.

[7] Men u'yimdi ta'rk ettim,
İyeligimdi taslap kettim.

Janımday su'ygen xalqımdı,
Dushpanlarının' qolına berdim.
8 O'z xalqım Mag'an tog'aydag'ı arıslanday boldı,
Mag'an ırıldadı, sonın' ushın onı jek ko'remen.
9 Xalqım jırtqısh qusqa,
Ha'r ta'repten topılısqa ushırag'an jırtqısh qusqa uqsap qalmadı ma?
Barıp, barlıq jabayı haywanlardı toplan',
Olar Menin' iyeligimdi jalmap jutsın+.
10 Ko'p shopanlar ju'zimzarımdı nabıt qıldı,
Atızımdı basqılap tasladı,
Su'yikli atızımdı taqır sho'lge aylandırdı+.
11 Onı wayran qıldı,
Kewip, aldımda nala shegip atır.
Barlıq jer wayran boldı,
Og'an kewil bo'letug'ın hesh kim joq.
12 Sho'ldegi barlıq taqır to'beler arqalı,
Qurtıwshılar kiyatır.
Jaratqan İyenin', Menin' qılıshım,
Jerdin' bir shetinen ekinshi shetine deyin qırıp joyadı.
Onnan hesh kim aman qalmaydı.
13 Olar biyday egip, tiken ordı,
Tınbay miynet etip, ra'ha't ko'rmedi.
Lawlag'an g'a'zebim sebepli,
Zu'ra'a't ala almay shermende boldın'ız+.

14 Jaratqan İye bılay deydi: Xalqım İzrailg'a bergen mu'lkime qol salg'an barlıq jaman qon'sıların o'z jerlerinen suwırıp taslayman. Yahuda xalqın da olar menen birge suwırıp taslayman+. 15 Ha'mmesin suwırıp taslag'anımnan son', olarg'a ja'ne rehim etip, ha'r birin o'z miyrasına, o'z jerine qaytıp alıp kelemen+. 16 Eger xalqıma Baaldın' atınan ant ishiwdi u'yretkeni sıyaqlı, o'zleri de xalqımnın' jolın ıqlas penen u'yrenip: «Tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen», – dep, Menin' atım menen ant ishiwdi u'yrense, onda olar da xalqımnın' arasına ornalasadı+. 17 Biraq Mag'an qulaq salmag'an ha'r bir milletti tu'p-tamırı menen qoparıp, nabıt qılaman, – deydi Jaratqan İye.

Zıg'ır belbew

13 [1] Jaratqan İye mag'an:

– Barıp, zıg'ır belbew satıp al. Onı belin'e bayla, biraq suwg'a tiygizbe, – dedi+. [2] Jaratqan İyenin' so'zi boyınsha men belbew satıp alıp, onı belime bayladım.

[3] Mag'an ja'ne Jaratqan İyeden so'z tu'sti:

[4] – Belin'degi satıp alg'an belbewin'di al da, Parag'a barıp, onı sol jerdegi bir jartastın' jarıg'ına jasır.

[5] Men Jaratqan İyenin' buyrıg'ı boyınsha barıp, belbewdi Paranın' boyına jasırdım.

[6] Aradan ko'p ku'nler o'tkennen keyin, Jaratqan İye mag'an:

– Tur, Parag'a bar da, jasırg'an belbewin'di al, – dedi. [7] Keyin men Parag'a kettim, jasırg'an jerimdi gewlep, belbewdi aldım. Biraq belbew shirip, hesh na'rsege jaramaytug'ın bolıp qalg'an edi.

[8] Sonda mag'an Jaratqan İyeden mınaday so'z tu'sti: [9] «Jaratqan İye bılay deydi: Men Yahudanın' ta'kabbirligin ha'm Erusalimnin' asa menmenligin shiritemen. [10] Bul jawız xalıq qaysar ju'reginin' qa'lewin orınlap, Menin' so'zlerime qulaq salıwdan bas tarttı. Basqa qudaylarg'a erip, olarg'a xızmet etti, tabındı. Sonın' ushın, olar da usı belbew sıyaqlı hesh na'rsege jaramaytug'ın boladı. [11] Belbewdin' denege jabısıp turg'anı sıyaqlı, Men de pu'tkil İzrail ha'm Yahuda xalıqların O'zime jaqın tutqan edim, – deydi Jaratqan İye. – Mag'an ataq-abıray, alg'ıs ha'm dan'q keltiredi dep, olardın' O'z xalqım bolıwın qa'ledim. Biraq olar qulaq salmadı».

Sharap quyılg'an mes

[12] – Olarg'a mına so'zlerdi jetker: «İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: Ha'mme mesler sharapqa toladı». Eger olar sag'an: «Ha'mme meslerdin' sharapqa tolatug'ının bizler ne bilmeymiz be?» – dese, [13] onda olarg'a bılay dep juwap ber: «Jaratqan İye bılay deydi: Bul jerde jasaytug'ınlardın' ha'mmesin – Dawıttın' taxtında otırg'an patshalardı, ruwxaniylerdi, payg'ambarlardı ha'm Erusalim turg'ınlarının' ha'mmesin ma's bolg'ansha sharapqa toydıraman+. [14] Men olardı bir-birine, ata-anaların balalarına qarsı qılıp qoyaman, – deydi Jaratqan İye. – Olardı joq qılg'anımda ayamayman, ashınbayman, rehim de etpeymen»+.

Su'rgin jaqınlaspaqta

15 Ta'kabbirlik etpey qulaq salıp, tın'lan',
Sebebi Jaratqan İye ayttı.
16 U'stin'izge qaran'g'ılıq jibermesten,
Zulmat tawlarında ayag'ın'ız su'rnikpesten aldın,
Qudayın'ız Jaratqan İyeni ullılan'.
Bolmasa, Ol sizler ku'tip atırg'an jarıqlıqtı,
Zulmatqa aylandırıp,
Tas tu'nek qaran'g'ı qıladı+.
17 Eger bul so'zlerge qulaq salmasan'ız,
Onda ta'kabbirligin'iz ushın janım pinhamı jılaydı,
Ko'zlerim ashshı-ashshı jas to'gedi.
Sebebi Jaratqan İyenin' qoyları,
Tutqın etip alıp ketiledi+.

18 Patshag'a ha'm ana xanshag'a bılay dep ayt:
«Taxtın'ızdan tu'sip, jerge otırın',
O'ytkeni saltanatlı tajın'ız basın'ızdan tu'sip ketti»+.
19 Negebtin' qalaları jabıldı,
Olardı ashatug'ın hesh kim joq.
Pu'tkil Yahuda su'rgin etildi,
Birde bir adam qalmay su'rgin etildi.
20 Erusalim, basın'dı ko'terip,
Arqadan kiyatırg'anlarg'a qara.
Sag'an berilgen su'riw,
A'jayıp su'riw qayaqta+?
21 O'zin'e awqamlas qılıp jetistirgen adamların'dı,
Jaratqan İye senin' u'stin'nen basshı qılsa, ne der ekensen'?
Sonda tolg'aq tutqan hayaldın' azabınday,
Sen de azap shekpeysen' be+?
22 İshin'nen: «Ne ushın bular menin' basıma tu'sti?» – dersen'.
Ayıpların'nın' ko'pligi sebepli,
Eteklerin' ashıldı, namısın'a tiyildi+.
23 Xabashstanlı terisinin' ren'in,
Qaplan u'stindegi daqların o'zgerte ala ma?

Sol sıyaqlı, jawızlıq qılıp u'yrengen sizler de,
Jaqsılıq qıla alasız ba?

24 Men sizlerdi sho'l samalı menen suwırılg'an,
Qawıq sıyaqlı ushırıp jiberemen+.
25 Senin' nesiyben',
Men o'lshep beretug'ın payın' – usı,
– deydi Jaratqan İye. –
Sebebi sen Meni umıtıp,
Jalg'ang'a u'mit bayladın'+.
26 Shermendeligin'di ko'rsetiw ushın,
Men de etegin'di betin'e deyin ko'teremen+.
27 Dalalarda ha'm to'beshikler u'stinde,
Sen qılg'an jerkenishli islerdi,
Qıyanetin'di, esirkep kisnewin'di,
Uyatsız buzıqshılıg'ın'dı ko'rdim.
Ha'siret sag'an, Erusalim!
Pa'kleniwin' ushın sag'an ja'ne qansha waqıt kerek+?

Jan tu'rshiktiretug'ın qurg'aqshılıq

14 [1] Qurg'aqshılıq haqqında Eremiyag'a Jaratqan İyeden mınaday
so'z tu'sti:
[2] – Yahuda aza tutıp,
Qalaları quwrap atır.
Adamları joqlaw aytıp, jerde otır,
Erusalimnen zarlag'an dawıslar shıg'ıp atır+.
[3] Aqsu'yekler qulların suwg'a jiberdi,
Olar suw saqlag'ıshlarg'a barıp, suw tappay,
Bos ıdısları menen u'ylerine qayttı.
Olar albırap, qısınıp, ju'zin jawıp aldı.
[4] Jerge jawın jawmag'annan keyin,
Jer qaq ayırıldı.
Diyxanlar u'mitsizlikke tu'sip,
Basın usladı+.
[5] Ha'tte, sho'ldegi ana suwın da,
Ot-sho'p bolmag'anı ushın,
Jan'a tuwg'an balasın taslap ketpekte.
[6] Qulanlar jalan'ash to'belerde turıp,
Sag'allar kibi suwıq demin almaqta.
Otlaq bolmag'anlıqtan,
Ko'zlerinin' nurı so'ngen.

[7] – Ayıplarımız bizge qarsı gu'walıq berse de,
O'z atın' hu'rmeti bir na'rse qıl, Jaratqan İye!
Qıyanetimiz ju'da' awır,
Sag'an qarsı gu'na isledik+.
[8] İzraildın' u'miti,
Azap ku'ninde Qutqarıwshı!
Nege jerimizge kelgen kelgindige,
Tu'nep ketetug'ın jolawshıg'a uqsaysan'+?
[9] Nege Sen albırag'an adamg'a,
Qutqarıwg'a ku'shi jetpeytug'ın,
Jawıngerge uqsaysan'?
Biraq Sen bizlerdin' aramızdasan'-g'o,

Bizler Senin' atın' menen shaqırıldıq,
Bizlerdi ta'rk etpe, Jaratqan İye!

10 Bul xalıq tuwralı Jaratqan İye bılay deydi:
– Olar, haqıyqattan da, qan'g'ırıp ju'rgendi jaqsı ko'redi,
Ayaqların tıya almaydı.
Sonlıqtan Menin' olarg'a kewlim tolmaydı,
Endi ayıpların eske alaman,
Gu'naları ushın olardı jazalayman+.

11 Keyin Jaratqan İye mag'an bılay dedi:
– Bul xalıqtın' abadanlıg'ı ushın duwa etpe+. 12 Olar oraza tutsa da, olardın' jalbarınıwlarına qulaq salmayman. Jandırılatug'ın qurbanlıq ha'm g'a'lle sadaqasın usınsa da, Men olardı qabıl qılmayman. Kerisinshe, olardı qılısh, ashlıq ha'm oba keselligi menen qırıp taslayman+.
13 Sonda men:
– Quday İye, payg'ambarlar bul xalıqqa qılısh ju'zin ko'rmeysiz, ashlıq ta bolmaydı, bul jerde haqıyqıy abadan turmıs keshiresiz dep atır, – dedim+.
14 Jaratqan İye mag'an bılay dep juwap berdi:
– Payg'ambarlar Menin' atımnan jalg'an payg'ambarshılıq qılmaqta. Olardı Men jibermedim. Olarg'a buyrıq ta bermedim, olar menen so'ylespedim de. Olar sizlerge jalg'an ayanlardı, ashqan paydasız palın ha'm o'zlerinin' ju'rekleri qa'legen jalg'anlardı aytıp payg'ambarshılıq etip ju'r+. 15 Sonlıqtan Menin' atım menen payg'ambarshılıq etip ju'rgenlerge bılay deymen: «Olardı Men jibermegen bolsam da, olar: „Bul jerge qılısh ta, ashlıq ta jolamaydı“, – deydi. Biraq bul payg'ambarlardın' o'zleri qılısh ha'm ashlıqtan qaza tabadı+. 16 Olar payg'ambarshılıq qılg'an xalıq ta ashlıq ha'm qılısh sebepli Erusalim ko'shelerine ılaqtırıladı. Olardın' o'zlerin de, hayalların da, ul-qızların da jerleytug'ın hesh kim bolmaydı. Olardın' jawızlıqların o'zlerinin' baslarına jawdıraman»+.
17 – Sen olarg'a mına so'zdi jetkiz:
«Ku'ni-tu'ni ko'z jasım toqtamasın.
Sebebi pa'k qızım – xalqım awır jaraqatlandı,
Ku'shli soqqı jedi+.
18 Dalag'a shıqsam,

Qılıshtan qaza tapqanlar,
Qalag'a kirsem,
Ashlıqtan o'limshi bolg'anlardı ko'remen.
Payg'ambar da, ruwxaniy de,
O'zleri bilmeytug'ın jerde qan'g'ıp ju'r»+.

19 – Yahudadan pu'tkilley bas tartqanın' ba?
Sionnan da jerkenetug'ın boldın' ba?
Ne ushın bizdi shıpasız qılıp jaraqatladın'?
Bizler paraxatshılıq ku'ttik,
Biraq jaqsılıq ko'rmedik.
Shıpa alatug'ın waqıttı ku'ttik,
Ornına za'rremiz ushtı+.
20 Jaratqan İye, islegen jamanlıqlarımızdı,
Ata-babalarımızdın' ayıpların moyınlaymız.
Aldın'da gu'na isledik+.
21 Atın' hu'rmeti bizlerden ju'z burma,
Saltanatlı taxtın' hu'rmeti ayaq astı qılma.
Bizler menen du'zgen kelisimin'di eske al,
Onı buzba+.
22 Milletlerdin' jaramsız butlarının' arasında,
Jawın jawdıra alatug'ını bar ma?
Yamasa aspan o'zliginen no'ser quydıra ala ma?
Qudayımız Jaratqan İye, bunı tek g'ana Sen isley alasan'.
Bulardın' ha'mmesin isleytug'ın Sensen',
U'mitimiz Sennen!+

Yahuda xalqına rehim etilmeydi

15 [1] Jaratqan İye mag'an bılay dedi:
– Ha'tte, Muwsa menen Samuel aldımda turıp jalbarınsa da, bul
xalıqqa ju'regim jibimeydi. Bul xalıqtı aldımnan quw, ketsin!+ [2] Eger olar
sennen: «Qay jerge baramız?» – dese, olarg'a bılay dep ayt: «Jaratqan İye
bılay deydi:
O'limge hu'kim etilgenler – o'lsin,
Qılıshqa hu'kim etilgenler – qılısh astına tu'ssin,
Ashlıqqa hu'kim etilgenler – ashlıqqa ushırasın,
Tutqınlıqqa hu'kim etilgenler – tutqın bolsın+.

[3] Olarg'a to'rt tu'rli jaza beriwdi qarar ettim, – deydi Jaratqan İye, –
o'ltiriw ushın qılıshtı, tilkimlew ushın iytlerdi, jep, joq qılıw ushın ko'ktegi
quslar menen jerdegi haywanlardı jiberemen+. [4] Yahuda patshası Xizkiya
ulı Menashshenin' Erusalimde islegen islerinin'* kesiri sebepli, pu'tkil jer
betindegi patshalıqlar ushın olardı qorqınıshlı ko'riniske aylandıraman+.
[5] Erusalim, sag'an kimnin' janı ashıydı?
Kim sen ushın aza tutadı?
Hal-jag'day soraw ushın,
Kim qayırılıp, sag'an keler eken+?
[6] Sen Mennen ju'z burdın',
– deydi Jaratqan İye, –
Sen arqan'dı qarattın'.
Sonlıqtan qolımdı ko'terip,
Seni joq qılaman.
Seni ayawdan sharshadım.
[7] Bul jerdin' qala da'rwazalarında,
Xalqımdı gu'rek penen suwıraman.
Perzentlerinen ayırıp,
Xalqımdı nabıt qılaman.
O'ytkeni olar jaman jollarınan qaytpadı.
[8] Olardın' jesirleri ten'iz qumınan da ko'p boladı.
Jigitlerinin' analarının' u'stine,
Tal tu'ste nabıt qılıwshını jiberemen.
Tosattan olardı qayg'ı ha'm qorqınıshqa salaman.

9 Jeti balalı ana ha'lsirep,
Son'g'ı demin beredi.
Onın' quyashı ku'ndiz-aq batadı.
Ol uyatqa qalıp, masqara boladı.
Aman qalg'anlardı dushpanlarının' ko'z aldında,
Qılıshqa tapsıraman, – deydi Jaratqan İye»+.

Eremiyanın' shag'ım etiwi

10 – Menin' sorım qurısın!
Anajan, sen meni pu'tkil du'nya menen dawlasıp,
Ja'njellessin dep tuwıp pa edin'?
Men hesh kimge qarız bermedim, qarız da almadım,
Sonda da ha'mme meni na'letleydi+.

11 Jaratqan İye bılay dedi:
– Men seni pu'tkilley dushpanlarg'a beremen.
Apatshılıq ha'm baxıtsızlıq waqtında,
Olardı sag'an jiberemen.
12 Temirdi, arqadan kelgen temir ha'm qolanı,
Kim sındıra aladı?
13 Eldin' ha'mme jerinde islegen gu'naların'ız ushın,
Baylıg'ın'ızdı ha'm g'a'ziynen'izdi,
Dushpanların'ızg'a an'sat olja qılaman+.
14 Men sizlerdi o'zlerin'iz bilmeytug'ın jerdegi,
Dushpanların'ızg'a qul qılaman.
G'a'zebim sizlerge qarsı tutanıp,
Ot bolıp janadı+.

15 – Jaratqan İye, Sen bilesen',
Meni yadqa al, ja'rdem ber,
Meni quwg'ın qılg'anlardan o'shimdi al.
Sabırlılıg'ın' menen meni nabıt qılma,
Bilesen', Sen ushın xorlıqlarg'a shıdap atırman+.
16 So'zlerin'di tawıp, jedim.
So'zlerin' mag'an quwanısh, ju'regime shadlıq alıp keldi.
A'lemnin' Qudayı Jaratqan İye,

Men Senin' atın' menen atalg'anman+.
17 Keypi-sapa qurg'anlar menen otırmadım,
Olar menen yoshıp, shadlanbadım.
Senin' qolın' u'stimde bolıp,
Meni g'a'zepke toltırg'anın' ushın,
Men jalg'ız otırdım+.
18 Nege azabımnın' azarı basılmaydı?
Nege jaraqatım awır ha'm shıpasız?
Sen men ushın suwı qurıp qala beretug'ın,
Aldamshı bir say bolajaqsan' ba+?

19 Bug'an Jaratqan İye bılay dedi:
– Eger ta'wbe qılsan', qayta qabıl etip,
Seni xızmetime qoyaman.
Eger ma'nissiz so'ylemey,
A'hmiyetli so'zlerdi aytsan',
Menin' tilim menen so'yleysen'.
Bul xalıqtın' o'zleri sag'an qaytadı,
Biraq sen olarg'a qayırılıp qarama.
20 Men seni bul xalıq ushın,
Qoladan islengen bekkem diywal qılaman.
Olar senin' menen urısadı, biraq jen'e almaydı.
Qutqarıw ha'm azat qılıw ushın,
Men senin' menen birgemen,
– dedi Jaratqan İye. –+
21 Seni nahaqlardın' qolınan azat etemen,
Rehimsizlerdin' pa'njesinen satıp alaman.

Yahudanın' qulawı

16 [1] Mag'an Jaratqan İyeden mınaday so'z tu'sti:
[2] – U'ylenbe, bul elde ul-qızların' bolmasın. [3] Bul jerde tuwılg'an
ul-qızlar, olardı tuwg'an analar ha'm olardı do'retken a'keler tuwralı
Jaratqan İye bılay deydi: [4] Olar awır keselliklerden o'ledi. Olar ushın joqlaw
aytılmaydı, olar jerlenbeydi. Olar topıraqta tezek sıyaqlı shashılıp jatadı.
Qılıshtan qaza tabadı, ashlıqtan o'ledi. Deneleri ko'ktegi quslarg'a ha'm
jerdegi haywanlarg'a jem boladı+.
[5] Sonlıqtan Jaratqan İye bılay deydi: Namaz bolıp atırg'an u'yge kirme,
joqlaw aytıw yamasa kewil bildiriw ushın barma. Men bul xalıqtan
tınıshlıg'ımdı, su'yispenshiligimdi ha'm rehimimdi alıp qoydım, – deydi
Jaratqan İye+. [6] – Bul jerde u'lkeninen kishkenesine deyin ha'mmesi o'ledi.
Olardı hesh kim jerlemeydi, olar ushın joqlaw aytıp, o'z denelerin tilip,
shashların aldırmaydı+. [7] O'lige joqlaw aytıp jılag'anlardı jubatıp, sho'rek
sındırıp beretug'ın da, ata-anasın eske alg'anda ta'selle kesesin usınatug'ın
da hesh kim bolmaydı. [8] Toy bolıp atırg'an u'yge de kirme, olar menen
otırıp, iship-jeme.
[9] Sebebi İzraildın' Qudayı, A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi:
Sizlerdin' ku'nlerin'izde, sizlerdin' ko'z aldın'ızda bul jerdegi quwanısh
ha'm shadlıq dawısın, kelin ha'm ku'yewdin' dawısın tıyaman+.
[10] Bul so'zlerdin' ha'mmesin xalıqqa jetkergenin'de, olar sag'an: «Ne
ushın Jaratqan İye bizlerge bul awır azaptın' barlıg'ın jawdırmaqshı ekenin
bildirdi? Jazıg'ımız ne? Qudayımız Jaratqan İyege qarsı qanday gu'na
isledik?» – deydi+. [11] Sonda sen olarg'a bılay dep juwap ber: «Ata-
babaların'ız Meni ta'rk etti, – deydi Jaratqan İye. – Olar basqa qudaylarg'a
erdi, olarg'a xızmet etip, tabındı. Meni taslap ketti, Nızamıma a'mel
qılmadı+. [12] Sizler bolsan'ız, ata-babaların'ızdan da beter jamanlıq
qıldın'ız. Mag'an qulaq salmay, ha'r birin'iz qırsıqlıq penen ju'regin'izdin'
jamanlıqların islep atırsız+. [13] Sonın' ushın Men sizlerdi bul jerden
shıg'arıp, o'zlerin'iz de, ata-babaların'ız da bilmeytug'ın jerge ılaqtırıp
taslayman. Ol jerde ku'ni-tu'ni basqa qudaylarg'a xızmet etesiz. Men
sizlerge rehim qılmayman»+.

Su'rginnen qaytıw

[14] «Sonday ku'nler keledi, – deydi Jaratqan İye, – adamlar artıq „İzrail
xalqın Mısırdan alıp shıqqan Tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen“,

demeytug'ın boladı. 15 Bunın' ornına, „İzrail xalqın arqadan, O'zi quwıp
jibergen barlıq jerlerden alıp shıqqan Tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen“,
deytug'ın boladı. Sebebi Men olardı ata-babalarına bergen jerge qaytarıp
alıp kelemen+.
16 Mine, Men ko'p balıqshılardı jiberemen, – deydi Jaratqan İye, –
balıqshılar olardı tutadı. Bunnan keyin, Men ko'p an'shılardı jiberemen.
An'shılar barlıq taw, barlıq to'beshik ha'm barlıq jartaslardın' jarıqlarınan
olardı awlaydı+. 17 Olardın' barlıq jolları Menin' ko'z aldımda, olar Mennen
jasırına almaydı, qılmısları da na'zerimnen qasha almaydı+. 18 Olar jansız,
jerkenishli butları menen jerimdi haramladı, Menin' mu'lkimdi jerkenishli
mu'sinlerge toltırdı. Sonlıqtan qılmısları ha'm gu'naları ushın olarg'a eki
ese qılıp qaytaraman»+.
19 – Jaratqan İye, Sen menin' ku'shim ha'm qorg'anımsan',
Apatshılıq ku'ni panamsan'!
Du'nyanın' to'rt ta'repinen milletler,
Senin' aldın'a kelip bılay deydi:
«Bizlerdin' ata-babalarımız tek jalg'an qudaylardı,
Paydasız, jaramsız butlardı miyrasqa aldı+.
20 Adam o'zine qudaylardı sog'a ala ma?
Aqırı, bular Quday emes-g'o!»+

21 – Solay eken, bul ret Men olarg'a sabaq bereyin,
Ku'shimdi ha'm qu'diretimdi ko'rsetip qoyayın.
Sonda olar Menin' atımnın' Jaratqan İye ekenin bilip aladı.

Yahudanın' gu'nası

7 [1] – Yahudanın' gu'nası temir qa'lem menen jazıldı.
Bul olardın' ju'reklerinin' taxtasına,
Qurbanlıq orınnın' shaqlarına,
Shaqmaq tas penen oyıp jazıldı+.
[2] Ha'r bir biyik to'beshiktegi,
Qoyıw japıraqlı terektin' astındag'ı,
Qurbanlıq orınlar menen kiyeli ag'ashlarg'a,
Olardın' balaları da tabınıwın dawam etpekte+.
[3] Jerimdegi tawım u'stinde,
Pu'tkil aymag'ın'ızda qılg'an gu'naların'ız ushın,
Men senin' baylıg'ın'dı,
Barlıq g'a'ziynelerin'di,
Sıyınıw orınların' menen birge,
Dushpang'a olja qılıp beremen.
[4] O'z ayıbın' sebepli,
O'zin'e bergen u'lesimnen juda bolasan'.
Men seni o'zin' bilmeytug'ın jerdegi,
Dushpanların'a qul qılaman.
Sizler Menin' g'a'zebimdi tutandırdın'ız,
Ol ma'n'gige janadı+.

[5] Jaratqan İye bılay deydi:
– İnsang'a isengen,
İnsannın' ku'shine su'yengen,
Ju'regi Jaratqan İyeden alıslag'an,
Adamg'a na'let jawsın!+
[6] Ol sho'ldegi putag'a megzeydi,
Jaqsılıq kelgende, onı ko'rmeydi.
Ol ku'ydiretug'ın sho'lde,
Adamsız duzlı jerde jasaydı+.

[7] Jaratqan İyege u'mit baylag'an,
Og'an su'yengen adam qanday baxıtlı!+

8 Ol suw jag'asına otırg'ızılg'an terekke megzeydi,
Tamırın o'zekke qaray jayadı.
Issıdan qorqpaydı,
Japırag'ı ba'rqulla jasıl boladı.
Jıl qurg'aq kelse de, qayg'ıg'a batpaydı,
Miywe beriwin toqtatpaydı+.

9 Adam ju'regi ha'mme na'rseden de hiyleker,
Hasla du'zelmeydi,
Og'an kim tu'sine aladı?

10 Men – Jaratqan İye ha'r bir adamnın' tutqan jolına,
İslegen islerine qaray qaytarıw ushın,
Adamnın' ju'regine qarayman,
Qa'lbin sınayman+.

11 Haram baylıq jıynag'an adam,
O'zi tuwmag'an ma'yekke qurıq basqan keklikke uqsaydı.
O'mirinin' ortasında baylıg'ı qoldan ketip,
Aqırında ol aqmaq bolıp shıg'adı+.

Eremiyanın' duwası

12 – Muxaddes İbadatxanamız – a'zelden ko'terilgen,
Jaratqan İyenin' saltanatlı taxtı!
13 Jaratqan İye, İzraildın' U'miti!
Seni ta'rk etkenlerdin' ha'mmesi uyatqa qaladı.
Sennen ju'z burg'anlardın' atları,
Qumg'a jazılg'anday joq boladı.
Sebebi olar tiri suw bulag'ın,
Jaratqan İyeni ta'rk etti+.

14 Shıpa ber mag'an, Jaratqan İye, sawalayın,
Meni qutqar, qutqarılayın.
Sebebi tek O'zin'e alg'ıs aytaman.
15 Olar mag'an: «Jaratqan İyenin' so'zi qay jerde?
Ol a'melge assın», – dey beredi+.

16 Men xızmetin'de shopan bolıwdan qashpadım.
Apatshılıq ku'ninin' keliwin de tilemedim.
Awzımnan shıqqan ha'r bir so'zdi O'zin' bilesen'.
Ol so'zler Senin' aldın'da aytılg'an.
17 Menin' hu'reyimdi ushırma,
Apatshılıq ku'ni panam O'zin'sen'+.
18 Meni quwg'ın qılg'anlar uyatqa qalsın,
Biraq meni uyatqa qalıwdan saqlay go'r.
Olardı qorqıwg'a sal,
Biraq meni qorqıwdan saqlay go'r.
Olarg'a apatshılıq ku'nin jawdırıp,
Eki ese awır soqqı berip, joq qıl+.

Shabbat ku'ninin' muxaddesligi

19 Jaratqan İye mag'an bılay dedi:

– Yahuda patshaları kirip-shıg'atug'ın Xalıq da'rwazasına barıp, sol jerde tur. Son'ınan Erusalimnin' basqa da'rwazalarına da barıp tur. 20 Xalıqqa bılay dep ayt: «Mına da'rwazalardan o'tetug'ın Yahuda patshaları, pu'tkil Yahuda xalqı ha'm pu'tkil Erusalim turg'ınları, Jaratqan İyenin' so'zin tın'lan'! 21 Jaratqan İye bılay deydi: Eger o'mirin'izdi saqlap qalmaqshı bolsan'ız, onda Shabbat ku'ni ju'k tasıman', onı Erusalim da'rwazaları arqalı alıp o'tpen'+. 22 Sol ku'ni u'yin'izden ju'k shıg'arman', hesh qanday jumıs islemen'. Menin' ata-babaların'ızg'a buyırg'anımday, Shabbat ku'nin muxaddes saqlan'+. 23 Degen menen, ata-babaların'ız Meni tın'lamadı, qulaq ta salmadı. Qaysarlıq etip, Meni tın'lamadı, ta'rbiyamdı almadı. 24 Biraq eger sizler Mag'an qulaq salıp, – deydi Jaratqan İye, – Shabbat ku'ni bul qalanın' da'rwazalarınan ju'k alıp o'tpesen'iz, hesh qanday jumıs islemey, Shabbat ku'nin muxaddes saqlasan'ız, 25 onda Dawıttın' taxtında otıratug'ın patshalar o'z ha'meldarları menen arbalarg'a ha'm atlarg'a minip, Yahuda xalqı ha'm Erusalim turg'ınların ertip, bul qalanın' da'rwazalarınan kiredi. Bul qalada ma'n'gige adamlar jasaydı+. 26 Yahuda qalalarınan, Erusalimnin' a'tiraplarınan, Benyamin jerinen, batıstag'ı taw eteklerinen, tawlı u'lkeden, Negebten adamlar kelip, Jaratqan İyenin' İbadatxanasına jandırılatug'ın qurbanlıqları menen basqa qurbanlıqların, g'a'lle sadaqaların, xosh iyisli tu'tetki menen minnetdarshılıq qurbanlıqların alıp keledi+. 27 Eger de Meni

tın'lamasan'ız, Shabbat ku'ni Erusalim da'rwazalarınan ju'k penen kirip, muxaddes Shabbat ku'nin muxaddes saqlamasan'ız, onda qala da'rwazalarına ot beremen. Ot Erusalim sarayların jandırıp joq qıladı, ol hesh qashan so'nbeydi»+.

Eremiya gu'lalshının' u'yinde

18 [1] Jaratqan İyeden Eremiyag'a mınaday so'z tu'sti:+
[2] – Tur, gu'lalshının' u'yine bar, sol jerde O'z so'zimdi ayan qılaman.
[3] Men gu'lalshının' u'yine barg'anımda, onın' gu'lal a'sbabın aylandırıp jumıs islep otırg'anın ko'rdim+. [4] Ilaydan islep atırg'an ıdısı gu'lalshının' qolında buzılıp ketkende, ol sol ılaydan o'zinin' ko'zine jaqqanday basqa bir ıdıstı shıg'ardı.
[5] Sol waqıtta Jaratqan İyeden mag'an so'z tu'sti:
[6] – Ha'y, İzrail xalqı, mına gu'lalshının' o'z ıdısına islegenindey na'rseni, Men de sizlerge isley almayman ba? – deydi Jaratqan İye. – Ilay gu'lalshının' qolında qanday bolsa, İzrail xalqı, sizler de Menin' qolımda sondaysız+. [7] Qa'legen waqıtta Men qanday da bir millet yamasa patshalıqtı tu'p-tamırı menen suwırıp taslaw, qulatıw ha'm joq qılıw tuwralı sheshim qabıl ete alaman+. [8] Biraq Men aytqan sol xalıq jawızlıqları ushın ta'wbe qılsa, onın' basına jawdıratug'ın apatshılig'ımnan waz keshemen+. [9] Aytayıq, Men bir milletti yamasa patshalıqtı qurıp, bekkemlew tuwralı jar salsam, [10] biraq sol millet Menin' na'zerimde jawız islerdi qılıp, so'zime qulaq salmasa, onda Men og'an islemekshi bolg'an jaqsılig'ımnan waz keshemen+.
[11] Sonlıqtan endi Yahuda xalqı menen Erusalim turg'ınlarına ayt, Jaratqan İye bılay deydi:
– Men sizlerge bir apattı tayarlap, bir joba oylap atırman. Ha'r birin'iz jawız jolların'ızdan qaytıp, is-ha'reketin'izdi du'zetin'+. [12] Biraq olar: «Bizler ushın a'were bolman'! O'z niyetimizdi iske asıra beremiz, ha'r birimiz jawız ju'regimizdin' qaysarlig'ı menen is tuta beremiz», – deydi+.
[13] Sonlıqtan Jaratqan İye bılay deydi:
– Milletlerden soran',
Bug'an uqsag'an na'rselerdi kim esitipti?
Pa'k qız İzrail,
Qorqınıshlı is qıldı.
[14] Lebanon jartaslı janbawırlarındag'ı,
Qarlar hesh erip, joq bolar ma?
Alıs tawlardan ag'ıp kelgen muzday suwlar,
Ada bolar ma eken?

15 Biraq Menin' xalqım Meni umıttı.
Olar paydasız butlarg'a tu'tetki tu'tetti.
Bular olardı o'z jolında su'rniktirdi,
Eski jollardan adastırdı.
Olar tuwrı joldan shıg'ıp,
Teris joldan ju'rip ketti+.
16 Olardın' jeri qıyratılıp,
Ma'n'gige masqara boladı.
Janınan o'tkenlerdin' janı tu'rshigip,
Basların shayqaytug'ın boladı+.
17 Shıg'ıs samalı kibi,
Olardı dushpanlarının' aldına shashaman.
Olar apatshılıqqa ushırag'anda,
Ju'zimdi burıp, arqamdı ko'rsetemen+.

Eremiyanı o'ltiriw jobası

18 Sonda xalıq: «Kelin', Eremiyag'a qarsı til biriktireyik. Ruwxaniyler
u'yretetug'ın Nızam da, danıshpanlardın' ma'sla'ha'ti de,
payg'ambarlardın' so'zleri de bizlerge jeterli. Eremiyag'a qarsı so'ylep,
onın' hesh bir so'zine qulaq aspayıq», – dedi+.
19 Jaratqan İye, meni tın'la,
Dushpanlarımnın' so'zlerin esit!
20 Nelikten jaqsılıqqa jamanlıq qaytarmaqshı?
Olar mag'an go'r qazdı.
Olarg'a degen g'a'zebin'di basıw ushın,
Olardın' iygiligin go'zlep,
Aldın'da qalay jalbarınıp turg'anımdı esin'e al+.
21 Bunın' ushın, balaların ashlıqqa ushıratıp,
Olardı qılısh ju'zine tapsır.
Hayalları perzentlerinen ayırılıp,
Jesir bolıp qalsın.
Erkekleri a'jel tapsın,
Jasları urısta qılıshtan qaza tapsın+.
22 Tosattan u'stine qaraqshılardı jibergenin'de,
U'ylerinen dad-pa'riyad esitilsin.
Sebebi meni tu'siriw ushın go'r qazdı,

Ayag'ımnın' astına tor tasladı+.
23 Jaratqan İye, Sen olardın' meni o'ltiriw ushın,
Du'zgen barlıq jobaların bilesen'.
Olardın' ayıpların keshirme,
Gu'nalarına ko'z jumba.
Olar Senin' aldın'da qulasın,
G'a'zeplengenin'de olarg'a qarsı is tut+.

Sıng'an gu'ze

19 [1] Jaratqan İye bılay dedi:
– Barıp, gu'lalshıdan ılaydan islengen gu'ze satıp al. Janın'a xalıq
aqsaqallarınan ha'm ruwxaniylerdin' jası u'lkenlerinen alıp, + [2] Gu'zenin'
sınıg'ı da'rwazası arqalı shıg'ıp, Ben-Hinnom oypatlıg'ına bar. Sag'an
aytpaqshı bolg'an so'zlerimdi sol jerde ja'riyala+. [3] Olarg'a bılay de: «Ha'y
Yahuda patshaları menen Erusalim turg'ınları, Jaratqan İyenin' so'zin
tın'lan'! İzraildın' Qudayı, A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: Men bul
jerge sonday apatshılıq alıp kelemen, ol tuwralı esitken adamnın' qulaqları
shuwıldaydı+. [4] Sebebi bul xalıq Meni ta'rk etip, bul jerdi haramladı. Olar
bul jerde o'zleri de, ata-babaları da, Yahuda patshaları da bilmegen basqa
qudaylarg'a qurbanlıq jandırıp, bul jerdi biygu'na adamlardın' qanına
toltırdı+. [5] Olar Baalg'a arnap sıyınıw orınların qurdı ha'm o'z balaların
otqa jag'ıp, Baalg'a jandırılatug'ın qurbanlıq qılıp berdi. Men olarg'a bulay
islewdi buyırg'an da, aytqan da joqpan, bunday na'rse qıyalıma da
kelmegen+. [6] Mine, sonday waqıtlar keledi, – deydi Jaratqan İye, – bul jer
artıq Tofet yaki Ben-Hinnom oypatlıg'ı dep emes, al Bawızlaw oypatlıg'ı
dep ataladı. [7] Usı jerde Yahuda menen Erusalimnin' niyetlerin pushqa
shıg'araman. Olardı dushpanlardın' qılıshına, olarda qastı barlardın'
qolına tapsıraman. Denelerin ko'ktegi quslarg'a ha'm jerdegi jırtqısh
haywanlarg'a jem qılaman+. [8] Men bul qalanı qarabaqanag'a aylandırıp,
ku'lkige qaldıraman. Ol jerden o'tken ha'r bir adamnın' ju'regi suwlap,
basınan o'tken na'rseleri sebepli onı tabalaydı+. [9] Men bul qalanın'
turg'ınların o'z ul-qızlarının' etin jewge ma'jbu'r qılaman. Janın alıwdı
qa'legen dushpanlar olardı qamalg'a alg'anda, olar mu'ta'jlikten bir-
birinin' etin jeydi»+.
[10] Sen o'zin' menen kelgenlerdin' ko'z aldında gu'zeni sındırıp, [11] olarg'a
ayt: «A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: Gu'lalshının' gu'zesinin' sınıp,
onın' qayta du'zetilmeytug'ını sıyaqlı, Men de bul xalıqtı ha'm bul qalanı
solay sındıraman. Tofette jerlewge orın qalmag'ansha, o'liler jerlenedi+.
[12] Men bul jerge de, onın' turg'ınlarına da solay qılaman, – deydi Jaratqan
İye. Bul qalanı da Tofettey qılaman. [13] Erusalimnin' u'yleri de, Yahuda
patshalarının' sarayları da Tofet degen orın sıyaqlı haram sanaladı. Sebebi
barlıq u'ylerdin' to'belerinde aspan denelerine arnap xosh iyisli tu'tetkiler
tu'tetildi ha'm basqa qudaylarg'a arnap ishimlik sadaqaları quyıldı»+.

14 Keyin Eremiya Jaratqan İye payg'ambarshılıq qılıw ushın jibergen
jerinen, Tofetten qaytıp keldi. Ol Jaratqan İyenin' İbadatxanasının'
ha'wlisinde turıp, pu'tkil xalıqqa bılay dedi:+ 15 «İzraildın' Qudayı
A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: Olar qaysarlıq etip, so'zimdi
tın'lawdan bas tartqanı ushın, Men bul qalag'a ha'm onın' a'tirapındag'ı
qalalarg'a O'zim aytqan ba'lelerdin' ha'mmesin jiberemen».

Eremiya ha'm ruwxaniy Pashxur

20 [1] Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' bas xızmetkeri ruwxaniy
İmmer ulı Pashxur Eremiyanın' payg'ambarshılıq etip usı so'zlerdi
aytıp atırg'anın esitti. [2] Pashxur Eremiya payg'ambardı urıp, Jaratqan
İyenin' İbadatxanasının' Joqarg'ı Benyamin da'rwazası janında bug'awlatıp
qoydı+. [3] Erten'ine, Pashxur onı bug'awdan bosatqan waqtında, Eremiya
og'an bılay dedi:

– Jaratqan İye seni Pashxur dep emes, al Magor-Missabib* dep atadı+.
[4] Sebebi Jaratqan İye bılay deydi: «Basın'a tu'setug'ın isler arqalı Men seni
ha'm ha'mme dosların'dı qorqınıshqa salaman. Olardın' dushpan
qılıshınan qalay qulag'anın o'z ko'zlerin' menen ko'resen'. Men pu'tkil
Yahudanı Babiloniya patshasının' qolına beremen. Bul patsha olardı
Babilong'a su'rgin qıladı yamasa qılıshtan o'tkeredi. [5] Men bul qalanın'
pu'tkil baylıg'ın, mal-mu'lkin, qımbatbaha zatların, Yahuda patshalarının'
barlıq g'a'ziynelerin dushpanlarının' qolına beremen. Olardı talan-taraj
etip, Babilong'a alıp ketedi+. [6] Al Pashxur, sen ha'm u'yin'de
jasaytug'ınlardın' ha'mmesi Babiloniyag'a su'rgin qılınasız. Sen de, o'zin'
payg'ambarshılıq etken dosların' da sol jerde o'lip, sol jerde jerlenesiz»+.

Eremiyanın' shag'ım etiwi

[7] Jaratqan İye, Sen meni aldadın',
Men de aldandım.
Sen mennen ku'shlisen', meni jen'din'.
Ha'r bir adam u'stimnen ku'lip,
Ku'ni boyı meni mazaqlap ju'r+.

[8] Qashan so'yley baslasam, pa'riyad etemen,
«Zorlıq ha'm qırg'ın boladı», – dep baqıraman.
Jaratqan İye, Senin' so'zin' sebepli,
Ku'n boyı ayaq astı bolıp, ku'lkige qalaman.
[9] Eger ishimnen: «Endi Sen tuwralı oylamayman,
Senin' atın'nan so'ylemeymen», – desem de,
So'zlerin' ju'regimdi ot kibi,
Su'yeklerimdi shoq kibi o'rteydi,
Onı ishimde saqlawdan sharshadım,

Artıq shıday almayman+.
10 Ko'plerdin': «Ja'n-jaqtı qorqınısh qaplag'an,
U'stinen shag'ım qılın'!
Bizler de shag'ım qılayıq!» – degen sıbırlısın esitemen.
Sırlas doslarımnın' ha'mmesi,
Qulawımdı ku'tip, ko'z tigip:
«Ba'lkim ol aldanar, qolg'a tu'ser,
Sonda o'shimizdi alarmız», – deydi+.
11 Biraq Jaratqan İye, Sen batır jawınger kibi,
Menin' menen birgesen',
Sonlıqtan meni quwg'ın qılıwshılar su'rnigip,
Meni jen'e almaydı.
Tabısqa erise almay,
Olar qattı uyatqa qaladı,
Olardın' ayaq astı bolg'anı,
Hesh qashan umıtılmaydı+.
12 A'lemnin' Jaratqan İyesi, a'dillerdi sınaytug'ın,
Ju'rek-qa'libti anıq ko're alatug'ın Sensen'!
Dawamdı isenip Sag'an tapsıraman,
Olardan qalay o'sh alg'anın'dı ko'rset mag'an+.

13 Jaratqan İyege alg'ıs aytın'!
Jaratqan İyege qosıq aytın'!
Jaratqan İyeni alg'ıslan'!
Sebebi jarlının' janın,
Zalımlardın' qolınan Ol qutqaradı+.

14 Men tuwılg'an ku'nge na'let jawsın!
Anam meni tuwg'an ku'n qutlı bolmasın!+
15 «Ullı boldın'», – dep a'keme xabar bergen,
Onı quwandırg'an adamg'a na'let jawsın!
16 Sol adam Jaratqan İye ayawsız qırg'an,
Qalalarg'a uqsasın.
Ol tan' azanda ahıw-nala,
Tu'ste urıs su'renin esitsin+.
17 O'ytkeni ol anamnın' qursag'ında meni o'ltirmedi.

Sonda anam menin' qa'birim bolar edi,
Onın' qursag'ı ma'n'gige ha'mile menen qalar edi+.
18 Men ne ushın qursaqtan shıqqan ekenmen?
Azap ha'm qayg'ını bastan keshirip,
Shermendelik penen o'mir su'riw ushın ba+?

Jaratqan İyenin' Erusalimge qarsı shıg'ıwı

21 [1] Patsha Sedekiya Malkiya ulı Pashxur menen Maaseya ulı
ruwxaniy Sefaniyanı Eremiyag'a jibergende, Eremiyag'a Jaratqan
İyeden so'z tu'sti. Pashxur menen Sefaniya Eremiyag'a:+
[2] – Babiloniya patshası Nabuxodonosor bizlerge urıs ashtı. Sol sebepli
bizler ushın Jaratqan İyege jalbarın. Ba'lkim, Jaratqan İye bizler ushın
burıng'ıday a'jayıp ka'ramatlarınan birin ko'rsetip, Nabuxodonosor
elimizden sheginer, – dedi+.
[3] Eremiya olarg'a Sedekiyag'a mınanı aytıp barıwdı tapsırdı:
[4] – İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: «Sizlerdin' sırtqı
diywalların'ızdı qamal qılg'an Babiloniya patshasına ha'm kaldeylerge
qarsı qollanıp atırg'an qolların'ızdag'ı qurallardı o'zlerin'izge qarsı
buraman. Olardın' ha'mmesin bul qalanın' ortasına toplayman. [5] Ku'shli
bilegim ha'm sozılg'an qolım menin' ashıwg'a, qa'ha'rge ha'm g'a'zepke
minip, Menin' O'zim sizlerge qarsı urısaman+. [6] Men bul qalada
jasawshılardın' ha'mmesin: adamlardı da, haywanlardı da joq qılaman.
Olar qorqınıshlı illetten qırıladı. [7] Bunnan keyin, – deydi Jaratqan İye, –
Yahuda patshası Sedekiyanı, onın' ha'meldarların, bul qalanın'
turg'ınların, yag'nıy illetten, qılıshtan ha'm ashlıqtan aman qalg'anlarının'
ha'mmesin Babiloniya patshası Nabuxodonosordın' ha'm janın alıwdı
qa'legen dushpanlarının' qolına tapsıraman. Nabuxodonosor olardı
qılıshtan o'tkeredi, olarg'a rehim etpeydi, janı ashımaydı, ayamaydı»+.
[8] Bul xalıqqa Jaratqan İyenin' bılay dep atırg'anın aytın': «Mine, Men
o'mir jolı menen o'lim jolın usınaman+. [9] Bul qalada qalg'an ha'r bir adam
qılıshtan, ashlıqtan ha'm illetten o'ledi, al qaladan shıg'ıp, o'zlerin qamal
qılıp turg'an kaldeylerge ta'slim bolg'an ha'r bir adam bolsa, janın
qutqarıp, o'mirin saqlap qaladı+. [10] Men bul qalag'a jaqsılıq qılıw ushın
emes, – deydi Jaratqan İye, – al apatshılıq keltiriw ushın bet burdım. Qala
Babiloniya patshasının' qolına beriledi, Ol qalag'a ot qoyadı»+.
[11] Yahuda patshasının' u'y-ishine ayt: «Jaratqan İyenin' so'zin
tın'lan'!+ [12] Ha'y, Dawıttın' na'sili, Jaratqan İye bılay deydi:
Ha'r ku'ni azanda a'dalattı ju'zege asırın',
Ja'birlengendi zalımnın' qolınan azat etin'.
Bolmasa, qılg'an jawızlıqların'ız sebepli,
G'a'zebim ottay lawlap janadı,

Onı hesh kim so'ndire almaydı.
13 Ha'y, oypatlıqtag'ı biyik jartas,
Tegislik u'stindegi Erusalim!
Men sag'an qarsıman!
– deydi Jaratqan İye. –
Sizler: „Kim joqarıdan asıp tu'sip, bizge qarsı shıg'a aladı?
Kim qorg'anımızg'a kire aladı?“ – deysizler+.
14 Men sizlerdi is-ha'reketin'izge jarasa jazalayman,
– deydi Jaratqan İye. –
Tog'ayların'ızg'a ot beremen,
Ot a'tirapın'ızdag'ılardın' ha'mmesin jalmaydı»+.

22 [1] Jaratqan İye mag'an bılay dedi:
– Yahuda patshasının' sarayına bar da, mına so'zdi og'an ayan et:
[2] «Ha'y, Dawıttın' taxtında otırg'an Yahuda patshası, sen, ha'meldarların'
ha'm bul da'rwazadan o'tetug'ın xalqın', Jaratqan İyenin' so'zin tın'lan'!
[3] Jaratqan İye bılay deydi: A'dalattı ha'm tuwrılıqtı ju'zege asırın'.
Tonalg'andı eziwshinin' qolınan azat etin'. Kelgindige, jetimge ha'm
jesirge nahaqlıq qılman' ha'm azar bermen'. Bul jerde ayıpsız qan
to'kpen'+. [4] Eger bul buyrıqtı muqıyat orınlasan'ız, onda Dawıttın'
taxtında otırg'an patshalar atlarg'a ha'm arbalarg'a minip, olardın' o'zleri
de, xızmetkerleri de, xalqı da usı saray da'rwazalarınan kiredi+. [5] Eger bul
buyrıqtı orınlamasan'ız, tiriligim haqı ant ishemen, – deydi Jaratqan İye, –
bul saray qarabaqanag'a aylanadı+.
[6] Sebebi Jaratqan İye Yahuda patshasının' sarayı tuwralı bılay deydi:
Sen Menin' ko'zime Giladtay,
Lebanonnın' shın'ındaysan'.
Biraq Men seni sho'l dalag'a,
Adamsız qalag'a aylandıraman.
[7] Sag'an qurtıwshılardı jiberemen,
Ha'r birinin' qolında quralı bar,
Olar senin' sarayın'a qollang'an kedrlerin'di,
Otqa ılaqtıradı+.

[8] Ko'p milletler bul qala janınan o'tkende, bir-birine: „Bul ullı qalanı
Jaratqan İye ne ushın bunday qıldı eken?“ – deydi+. [9] Olarg'a bılay dep
juwap beriledi: „Olar o'zlerinin' Qudayı Jaratqan İyenin' kelisimin buzıp,
basqa qudaylarg'a tabınıp, olarg'a xızmet etip ketti“»+.

Shallum patsha tuwralı bildiriw

[10] O'lgen patsha ushın joqlaw aytpan', ol ushın aza tutpan',
Jaqsısı, tutqın bolg'an patsha ushın jılan',
Ol qaytıp kelmeydi,
Ana jurtın ko'rmeydi+.

[11] A'kesi İoshiyanın' ornına Yahudanın' patshası bolg'an ha'm ol jerden
shıg'ıp ketken İoshiya ulı Shallum tuwralı Jaratqan İye bılay deydi:

«Ol bul jerge qaytıp kelmeydi. 12 Ol tutqın qılıp alıp barılg'an jerinde
o'ledi ha'm artıq bul jerdi ko'rmeydi»+.

Ehoyakin patsha tuwralı bildiriw

13 Sarayın a'dalatsızlıq penen,
Joqarg'ı bo'lmelerin nızamsızlıq penen salg'an,
Jaqın adamların esheyin jumsap,
Miynet haqısın bermegen ha'siret shegedi!+
14 «Joqarg'ı bo'lmelerin ken' qılıp,
O'zim ushın za'wlim saray salaman», – deydi birew.
Og'an ko'p aynalar qoyıp,
Kedr ag'ashı menen qaplap,
Onı qızıl ren'ge boyaydı.

15 Kedr ag'ashın ko'p qollang'an menen,
Patsha bolıp qalasan' ba?
A'ken' toyıp iship-jegeni menen,
A'dil ha'm tuwrı islerdi isledi,
Sonlıqtan isleri tabıslı boldı+.
16 Ol jarlı ha'm biysharanın' huqıqın qorg'adı,
Sol sebepli abadan turmıs keshirdi.
Meni tanıwdın' ma'nisi usı emes pe?
– deydi Jaratqan İye. –+
17 Biraq senin' ko'zin' ha'm ju'regin',
Haram paydanı, ayıpsız qan to'giwdi,
Zulım ha'm zorlıq qılıwdı qa'leydi.

18 Sonlıqtan Jaratqan İye Yahuda patshası İoshiya ulı Ehoyakim tuwralı
bılay deydi:
«Way-way, tuwısqanım! Way-way, bawırım!» – dep,
Ol ushın joqlaw aytılmaydı.
«Way-way, mırzam! Way-way, taqsırım!» – dep,
Ol ushın joqlaw aytıp jılamaydı+.
19 Onın' o'ligin Erusalim da'rwazasınan sırtqa shıg'arıp taslap,
Eshektin' o'ligin ko'mgendey etip jerleydi+.

Erusalim tuwralı bildiriw

20 Erusalim, Lebanong'a shıg'ıp, pa'riyad et.
Dawısın' Bashannan esitilip tursın,
Abarimnen* pa'riyad et,
Sebebi barlıq oynasların' qırıldı+.
21 Abadanshılıqta bolg'anın'da sag'an eskerttim,
Biraq sen: «Men tın'lamayman», – dedin'.
Jaslıg'ın'nan solay islep,
Meni hesh tın'lamadın'.
22 Barlıq basshıların'dı samal ushırıp ketedi,
Awqamlasların'dı su'rgin qılıp alıp ketedi.
Sonda islegen zulımlıqların' ushın,
Uyatqa qalıp, shermende bolasan'.
23 Ha'y, Lebanonda jasap,
Onın' kedrine uya salg'an!
Tuwıp atırg'an hayaldın' tolg'ag'ı sıyaqlı,
Seni shanshıw tutqanda, azaptan ın'ırsıysan'!+

Ehoniyanın' jazalanıwı

24 O'z tiriligim haqı ant ishemen, – deydi Jaratqan İye, – Ha'y, Yahuda patshası Ehoyakimnin' ulı Exoniya, ha'tte, sen on' qolımdag'ı mo'r ju'zigim bolsan' da, seni shıg'arıp ılaqtırg'an bolar edim+. 25 Men seni janın'da qastı barlardın' ha'm o'zin' qorqatug'ınlardın', Babiloniya patshası Nabuxodonosordın' ha'm kaldeylerdin' qolına tapsıraman. 26 Seni ha'm seni tuwg'an ananı kindik qanın' tambag'an o'zge bir jurtqa ılaqtıraman. Sizler sol jerde o'lesiz+. 27 Sizler bul jerge qaytıp keliwdi a'rman qılasız, biraq qaytıp kele almaysız.
28 Mına adam – Exoniya sınıq gu'zege,
Kereksiz buyımg'a aylanıp qalg'an ba?
Ne ushın ol ha'm onın' balaları quwılıp,
O'zleri bilmeytug'ın jerge ılaqtırıp taslandı+?

29 Ha'y elim, elim, elim,
Jaratqan İyenin' so'zin tın'la!+
30 Jaratqan İye bılay deydi:

Bul adamdı zu'ryadsız,
O'mirinde isi kelispegen adam, dep jazıp qoy.
Sebebi endi onın' na'silinen hesh birinin' jolı bolmas.
Hesh biri Dawıttın' taxtına otırmas,
Yahudada hu'kimdarlıq qılmas+.

A'dil shaqa

23 [1] Jaylawımdag'ı qoylardı nabıt qılıp, tarqatıp jibergen shopanlar
ha'siret shegedi! – deydi Jaratqan İye+.
[2] Sonlıqtan İzraildın' Qudayı Jaratqan İye O'z xalqın baqqan shopanlar
haqqında bılay deydi: Sizler Menin' su'riwimdi dag'ıttın'ız, olardı tarqatıp
jiberip, g'amxorlıq qılmadın'ız. Men sizlerdi jawız islerin'iz ushın
jazalayman, – deydi Jaratqan İye. [3] – Su'riwimnen aman qalg'anların O'zim
quwıp jibergen barlıq ellerden jıynap, qaytadan jaylawlarına alıp kelemen.
Olar sol jerde ko'beyip, o'sip-o'nedi+. [4] Men olardın' u'stinen olardı
bag'atug'ın shopanlardı qoyaman. Olar endi qorqıp, qa'weterge tu'speydi
ha'm joytılmaydı, – deydi Jaratqan İye+.
[5] Mine, sonday ku'nler keledi,
– deydi Jaratqan İye, –
Dawıttın' na'silinen a'dil bir Shaqanı shıg'araman.
Sol patsha taxtqa otırıp, danalıq penen basqaradı,
Jer ju'zinde a'dalat ha'm tuwrılıq hu'kimdarlıq qıladı+.
[6] Onın' da'wirinde Yahuda qutqarıladı,
İzrail qa'wipsizlikte jasaydı.
Onın' atı bılay dep ataladı:
«Jaratqan İye – a'dilligimiz»+.

[7] Sonlıqtan sonday ku'nler keledi, – deydi Jaratqan İye, – artıq: «İzraildı
Mısırdan alıp shıqqan tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen», – dep
aytılmaydı. [8] Al: «İzrail xalqın arqadag'ı ellerden ha'm O'zi quwıp jibergen
basqa barlıq ellerden alıp shıqqan tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen», –
dep aytılatug'ın boladı. Solay etip, olar o'z jerlerinde jasaydı+.

Jalg'an payg'ambarlar tuwralı

[9] Payg'ambarlar haqqında:
Ju'regim ishimde parra-parra boldı,
Pu'tkil su'yeklerim qaltıraydı.
Jaratqan İye sebepli,
Onın' muxaddes so'zi sebepli,
Men ma's adam kibi,
Sharapqa jen'ilgen adam kibi boldım.
[10] Jer buzıqlarg'a tolı,

El na'let zardabınan aza tutpaqta.
Sho'ldegi jaylawlar ku'yip ketken.
Adamlar jaman jolg'a tu'sip,
Ku'shlerin nahaqlıqqa qollanbaqta.

11 Payg'ambarlar da, ruwxaniyler de iplas,
Ha'tte, olardın' jamanlıqların,
O'z U'yimde de ko'rdim,
– deydi Jaratqan İye. –+
12 Sonlıqtan ju'rgen jolları olarg'a,
Qaran'g'ılıqtag'ı tayg'aq jolday boladı.
Sol jerde su'rnigip, jıg'ıladı.
Sebebi olardı jazalaytug'ın jılda,
Olardın' basına apatshılıq jawdıraman,
– deydi Jaratqan İye+.

13 Samariya payg'ambarları arasında,
Men mına jerkenishli isti ko'rdim:
Olar Baaldın' atınan payg'ambarshılıq etip,
Xalqım İzraildı joldan azg'ırdı+.
14 Al Erusalim payg'ambarları arasında,
Bunnan da qorqınıshlıraq isti ko'rdim.
Olar buzıqshılıq etip, jalg'ang'a erip,
Jamanlıq qılg'anlardı qollap atır.
Sonlıqtan hesh kim jamanlıqtan qol u'zbeydi.
Olardın' ha'mmesi Men ushın Sodomday,
Onın' turg'ınları Gomoraday* bolıp ketti+.

15 Sonın' ushın, payg'ambarlar haqqında A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi:
Men bul xalıqqa ashshı juwsan jegizip,
Za'ha'rli suw ishkizemen.
O'ytkeni Erusalim payg'ambarlarının' iplaslıg'ı,
Pu'tkil jer ju'zine jayıldı+.

16 Sonlıqtan A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi:
Payg'ambarlar sizlerge so'ylegende, qulaq salman',
Olar sizlerdi bosqa u'mitlendiredi.
Olar Menin' so'zlerimdi emes,
O'zleri qıyal etken ayanlardı aytıp ju'r+.
17 Olar Menin' so'zimdi hu'rmet etpeytug'ınlarg'a,
«Jaratqan İye: Sizlerde paraxatshılıq boladı, – dep ayttı», – deydi.
Ju'reklerinin' qaysarlıg'ı menen jasaytug'ınlardın' ha'mmesine:
«Apat kelmeydi», – deydi+.
18 Kim Jaratqan İyenin' ken'esinde qatnasıptı?
Kim Onı ko'rip, so'zin esitipti+?
19 Mine, Jaratqan İyenin' g'a'zebi dawılday du'bep,
Quyın sıyaqlı zalımlardın' basına do'nedi+.
20 Ju'rektegi niyetin tolıq iske asırmag'ansha,
Jaratqan İyenin' g'a'zep otı so'nbeydi.
Sizler bunı waqtı kelgende anıq tu'sinesiz+.
21 Bul payg'ambarlardı Men jibermedim,
Olardın' o'zleri ortag'a shıg'ıwg'a asıqtı.
Men hesh na'rse aytpasam da,
Olar payg'ambarshılıq ete berdi+.
22 Eger olar Menin' ken'esimde bolg'anda,
Xalqıma Menin' so'zlerimdi aytıp,
Olardı jaman jollarınan,
Jawızlıqlarınan qaytarg'an bolar edi.

23 Men tek jaqın jerde g'ana Quday bolıp,
Alısta Quday emespen be?
– deydi Jaratqan İye. –+
24 Qupıya jerge jasırıng'andı,
Meni ko'rmeydi dep oylaysız ba?
– deydi Jaratqan İye. –
Aspan menen jerdi Men toltırmayman ba?
– deydi Jaratqan İye+.

25 Menin' atımnan jalg'an payg'ambarshılıq etken payg'ambarlardın' ne aytıp ju'rgenin esittim. Olar: «Men tu's ko'rdim! Men tu's ko'rdim!» –

deydi+. 26 O'tirik payg'ambarshılıqtı aytıp, o'z qıyalların ja'riyalaytug'ın
payg'ambarlardın' ju'rektegi jalg'an oy-qıyalları qashang'a deyin dawam
etedi? 27 Ata-babaları Baalg'a tabınıw arqalı Menin' atımdı umıtqanı
sıyaqlı, olar da bir-birine aytqan tu'sleri arqalı xalqıma Menin' atımdı
umıttırmaqshı boladı+. 28 Tu's ko'rgen payg'ambar tu'sin aytsın, al Menin'
so'zimdi esitken, onı sadıq bayan etsin. Kepek penen da'nnin' arasında
u'lken ayırmashılıq bar – deydi Jaratqan İye. 29 – Menin' so'zim jalıng'a, –
deydi Jaratqan İye, – jartastı maydalaytug'ın sho'kkishke uqsamay ma? –
deydi Jaratqan İye.
30 – Sonın' ushın, – deydi Jaratqan İye, – Men bir-birinen so'zimdi
urlag'an payg'ambarlarg'a qarsıman+. 31 – Awa, Men o'z so'zlerin aytıp,
«Jaratqan İye ayttı», deytug'ın payg'ambarlarg'a qarsıman, – deydi
Jaratqan İye. 32 – Awa, Men jalg'an tu'sler menen payg'ambarshılıq
etetug'ınlarg'a qarsıman, – deydi Jaratqan İye. – Olar o'z tu'slerin aytıp,
jalg'an so'zleri ha'm bos u'gitleri menen Menin' xalqımdı joldan azg'ıradı.
Olardı Men jibermedim, olarg'a Men tapsırma bermedim. Olardın' bul
xalıqqa hasla paydası joq, – deydi Jaratqan İye+.

Jalg'an payg'ambarlardın' jalg'an payg'ambarshılıg'ı

33 – Eger sennen bul xalıq, payg'ambar yamasa ruwxaniy: «Jaratqan İye
sag'an qanday awır payg'ambarshılıq ju'kledi?» – dep sorasa, sen olarg'a:
«Sizlerdin' o'zlerin'iz Mag'an ju'ksizler. Men sizlerdi ta'rk etemen, – deydi
Jaratqan İye» – dep juwap ber. 34 Eger bir payg'ambar, ruwxaniy yamasa
xalıq ishinen biri: «Bul Jaratqan İyenin' payg'ambarshılıq ju'gi», – dese,
onda Men sol adamdı ha'm onın' u'y-ishin jazalayman. 35 Sizler bir-
birin'izge ha'm tuwısqan tuwısqang'a: «Jaratqan İye ne dep juwap berdi?
Yamasa Jaratqan İye ne dedi?» – dep aytın'lar. 36 Biraq bunnan bılay:
«Jaratqan İyenin' payg'ambarshılıq ju'gi», – degen so'zdi qollanban'.
Sebebi ha'r kimnin' o'z so'zi o'zine ju'k boladı. Bul arqalı sizler tiri
Qudaydın', Qudayımız A'lemnin' Jaratqan İyesinin' so'zin burmalap
taslaysız. 37 Payg'ambardan tek: «Jaratqan İye sag'an ne dep juwap berdi?
Yamasa Jaratqan İye ne dedi?» – dep soran'lar. 38 Eger sizler: «Jaratqan
İyeden kelgen ju'k», – dep ayta beretug'ın bolsan'ız, onda Jaratqan İye
sizlerge bılay deydi: Men sizlerge: «Jaratqan İyenin' payg'ambarshılıq
ju'gi», – degen so'zdi aytpawdı buyırsam da, sizler «Jaratqan İyeden kelgen
ju'k», – degen so'zdi ja'ne ayttın'ız. 39 Sonlıqtan Men joqarıg'a ko'terip,

sizlerdi o'zlerin'izge ha'm ata-babaların'ızg'a bergen qala menen birge da'rgayımnan ılaqtırıp taslayman. 40 Men sizlerdi ma'n'gige isnatqa qoyıp, ma'n'gige umıtılmaytug'ın shermendelikke qaldıraman+.

Eki sebet a'njir

24 [1] Babiloniya patshası Nabuxodonosor Yahuda patshası
Ehoyakimnin' ulı Exoniyanı, Yahudanın' basshıların,
o'nermentshileri menen temirshilerin Erusalimnen Babilong'a tutqın etip
alıp ketkennen son', Jaratqan İye mag'an İbadatxananın' aldına qoyılg'an
eki sebet a'njirdi ko'rsetti+. [2] Bir sebette erte piser ju'da' jaqsı a'njirler,
ekinshisinde jewge jaramsız jaman a'njirler bar edi+.
[3] Jaratqan İye mag'an:
– Eremiya, ne ko'rip tursan'? – dep soradı. Men:
– A'njir. Jaqsısı ju'da' jaqsı, al jamanı sonday jaman, ha'tte, jewge de
bolmaydı, – dep juwap berdim.
[4] Sonda mag'an Jaratqan İyeden mınaday so'z tu'sti: [5] «İzraildın' Qudayı
Jaratqan İye bılay deydi: Bul jerden kaldeylerdin' jerine Men jibergen
Yahuda tutqınların usı jaqsı a'njirler dep esaplayman. [6] Olardın' iygiligi
ushın, na'zerim olarda boladı. Olardı usı jerge qaytaraman. Olardı ayaqqa
turg'ızaman, qulatpayman, otırg'ızaman, qoparıp taslamayman+. [7] Men
olarg'a Jaratqan İye ekenimdi tanıp biletug'ın ju'rek beremen. Olar Menin'
xalqım, Men olardın' Qudayı bolaman. Sebebi olar shın ju'rekten Mag'an
qaytadı+.
[8] Men Yahuda patshası Sedekiyanı, onın' basshıların, bul jerde
Erusalimnin' aman qalg'anların ha'm Mısır jerine ko'ship qonıs
basqanlardı mına jewge bolmaytug'ın a'njirlerge uqsataman, – deydi
Jaratqan İye+. [9] – Men olardın' basına sonday apatshılıq salaman, bunı
ko'rgen jer betindegi pu'tkil patshalıqlar qorqınıshqa tu'sedi. Su'rgin
qılg'an jerlerimnin' ha'mmesinde olar masqara bolıp, a'psanag'a aylanadı,
tabalanıp, atın'dı g'arg'ısta qollanadı+. [10] O'zlerine ha'm ata-babalarına
bergen jerimnen joq bolg'ansha, olardın' u'stine qılısh, ashlıq ha'm illet
do'ndiremen»+.

Jetpis jıllıq su'rgin

25 [1] Yahuda patshası İoshiyanın' ulı Ehoyakimnin' patshalıg'ının' to'rtinshi jılı, Babiloniya patshası Nabuxodonosordın' patshalıg'ının' birinshi jılı Eremiyag'a pu'tkil Yahuda xalqı haqqında ayan boldı+.
[2] Payg'ambar Eremiya bunı pu'tkil Yahuda xalqına ha'm Erusalim turg'ınlarına jetkerip, bılay dedi:
[3] – Mine, jigirma u'sh jıldan beri, Yahuda patshası Amon ulı İoshiyanın' patshalıg'ının' on u'shinshi jılınan, usı ku'nge deyin Jaratqan İyenin' so'zi mag'an tu'sti. Men olardı sizlerge qayta-qayta ayttım, biraq sizler tın'lamadın'ız+. [4] Jaratqan İye O'z qulları bolg'an payg'ambarlardı sizlerge qayta-qayta jiberse de, olarg'a qulaq salmadın'ız, itibar da bermedin'iz+.
[5] Olar arqalı sizlerge bılay dedi: «Endi ha'r birin'iz jawız joldan, natuwrı isler qılıwdan bas tartın'. Sonda Men o'zlerin'izge ha'm ata-babaların'ızg'a bergen jerde ma'n'gi-baqıy ma'kan basasız+. [6] Basqa qudaylarg'a ermen', xızmet etpen' ha'm tabınban'. Qolların'ız benen islegen butlar menen g'a'zebimdi keltirmen'. Sonda Men de sizlerge zıyan keltirmeymen»+.
[7] – Biraq sizler Meni tın'lamay, – deydi Jaratqan İye, – qolların'ız benen islegen butların'ız sebepli g'a'zebimdi keltirdin'iz ha'm o'zin'izge zıyan jetkizdin'iz.
[8] Sonlıqtan A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Menin' so'zlerimdi tın'lamag'anın'ız ushın, [9] Men arqadag'ı barlıq xalıqlardı ha'm Babiloniya patshası bolg'an qulım Nabuxodonosordı shaqıraman, – deydi Jaratqan İye. – Olardı bul jerdin' pu'tkil turg'ınlarına ha'm aynalasındag'ı barlıq milletlerge qarsı atlandıraman. Bul xalıqlardı pu'tkilley joq qılaman. Olardı ko'rgenler hu'reyi ushıp, qorqatug'ın qılıp, ma'n'gilik qarabaqanag'a aylandıraman+. [10] Olardı quwanısh ha'm shadlıqtan juda qılaman, kelin-ku'yewdin' toyının' sesti esitilmeydi, digirman sesti de tınadı, shırag'ı so'nedi+. [11] Pu'tkil el qan'ırap, qarabaqanag'a aylanadı. Bul milletler jetpis jıl Babiloniya patshasına xızmet etedi+.
[12] Jetpis jıl o'tkennen keyin Men Babiloniya patshasın, onın' xalqın ha'm kaldeylerdin' elin qılg'an qılmısı ushın jazalap, – deydi Jaratqan İye, – jerin ma'n'gilikke sho'l dalag'a aylandıraman. [13] Men sol jerge qarsı aytqanlarımnın' ha'mmesin, bul kitapta jazılg'anlardın' ha'mmesin, yag'nıy Eremiyanın' pu'tkil milletler tuwralı aytqan payg'ambarshılıqların

a'melge asıraman+. 14 Ko'p milletler ha'm ullı patshalar olardı qul qıladı.
Men olarg'a is-ha'reketine ha'm qollarının' isine say qaytaraman»+.

Jaratqan İyenin' g'a'zep kesesi

15 İzraildın' Qudayı Jaratqan İye mag'an bılay dedi:
– Mına Menin' qa'ha'rimnin' sharabına tolg'an keseni qolımnan al da,
Men seni jiberetug'ın milletlerdin' ha'mmesine onı ishkiz+. 16 Olar sol
keseden iship, tentirekleydi ha'm aqılın joytadı. Awa, Men olarg'a qılısh
jiberemen+.
17 Men keseni Jaratqan İyenin' qolınan alıp, Jaratqan İye meni jibergen
milletlerdin' ha'mmesine onnan ishkizdim+. 18 Bu'gin bolg'anı kibi
wayranshılıq, qorqınısh, masqarashılıq ha'm na'let bolsın dep, Erusalimge,
Yahuda qalalarına, onın' patshaları menen basshılarına ishkizdim.
19 Sonday-aq Mısır patshası faraong'a, onın' xızmetkerlerine, basshılarına
ha'm pu'tkil xalqına,+ 20 Mısırda jasap atırg'an barlıq kelgindilerge, Us
jerinin' barlıq patshalarına, Filist jerindegi: Ashkelon, Gaza, Ekron
patshalarına ha'm Ashdodtın' aman qalg'anlarının' patshasına,+
21 Edomg'a, Moabqa ha'm ammonlarg'a,+ 22 Tirdin' barlıq patshalarına,
Sidonnın' barlıq patshalarına, ten'iz jag'alawlarındag'ı ha'm atawlardag'ı
patshalarg'a,+ 23 Dedang'a, Temag'a, Buzg'a ha'm tulımshaqların kesip
ju'retug'ınlardın' ha'mmesine,+ 24 barlıq Arabstan patshalarına ha'm
sho'lde jasaytug'ın aralas qa'wimlerdin' barlıq patshalarına, 25 Zimriydin',
Elamnın' ha'm Midiyanın' barlıq patshalarına,+ 26 uzaq-jaqın jerdegi
barlıq arqa patshalarına ha'm jer betindegi barlıq patshalıqlarg'a
na'wbetpe-na'wbet ishkizdim. Bulardın' ha'mmesinen keyin, Babiloniya
patshası da ishedi.
27 – Son'ınan olarg'a ayt: «İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesi
bılay deydi: İship, ma's bolın', qusın' ha'm o'zlerin'izge jiberetug'ın
qılıshımnan qaytıp turmaytug'ınday bolıp qulan'»+. 28 Eger olar senin'
qolın'nan keseni qabıl qılıp, ishiwden bas tartsa, olarg'a ayt: «A'lemnin'
Jaratqan İyesi bılay deydi: So'zsiz ishesiz!+ 29 Mine, Men O'z atım menen
atalg'an qalag'a apat jiberiwdi basladım. Sizler jazasız qalaman dep
oylaysız ba? Jazasız qalmaysız, sebebi Men jer betinde jasap atırg'an ha'r
bir adamg'a qılısh jiberemen, – deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi»+.
30 Sonlıqtan mına so'zlerdin' ha'mmesin olarg'a payg'ambarshılıq etip
ayt:

«Jaratqan İye joqarıdan gu'rkirep,
Muxaddes ma'kanınan saza beredi.
O'z jaylawındag'ı xalqına bar dawısı menen gu'rkireydi.
Pu'tkil jer beti turg'ınlarına qarsı,
Ju'zim basqılag'annın' baqırg'anınday baqıradı+.
31 Aqırıwı jer betinin' ushlarına jetedi,
Sebebi Jaratqan İyenin' milletlerge dawası bar.
Ol pu'tkil adamzatqa hu'kim shıg'arıp,
Zalımlardı qılıshtan o'tkeredi, – deydi Jaratqan İye».

32 A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi:
Qaran'lar, apat xalıqtan xalıqqa o'tpekte.
Jer betinin' shetinen,
Qorqınıshlı dawıl turmaqta+.
33 Sol ku'ni Jaratqan İye o'ltirgenler jerdin' bir shetinen ekinshi shetine deyin jayrap qaladı. Olarg'a joqlaw aytılmaydı, jıynap alınbaydı, jerlenbeydi, tezek sıyaqlı shashılıp jatadı+.
34 Shopanlar jılap, dad-pa'riyad qılın'!
Su'riwdin' basshıları, ku'lge awnan'!
Sizlerdin' bawızlanıp, tarqatılatug'ın ku'nin'iz keldi,
Qulatılıp, qımbatbaha ıdıs sıyaqlı sındırılasız+.
35 Shopanlar qasha almas,
Su'riw basshıları qutılıp ketpes.
36 Shopanlardın' pa'riyad etken dawısı,
Su'riw basshılarının' en'irep jılag'anları esitilip tur.
Jaratqan İye olardın' jaylawların jaypap taslap atır.
37 Jaratqan İyenin' lawlag'an g'a'zebi sebepli,
Tınısh jaylawlar nabıt bolmaqta.
38 Ol arıslanday bolıp ininen shıqtı.
Onın' lawlag'an g'a'zebinen,
Basqınshılardın' qılıshınan,
Olardın' jeri qan'ırap bos qaladı.

Xalıq Eremiyanı o'ltirmekshi

26 [1] Yahuda patshası İoshiyanın' ulı Ehoyakimnin' patshalıg'ının' basında Eremiyag'a Jaratqan İyenin' so'zi ayan boldı+. [2] Jaratqan İye bılay dedi:

– Menin' U'yimnin' ha'wlisine barıp tur da, Yahuda qalalarınan sıyınıw ushın sol jerge kelgenlerdin' ha'r birine sag'an aytıwdı buyırg'an so'zlerimnin' birde birewin qaldırmay, ha'mmesin ayt+. [3] Olar qulaq salıp, ha'r biri jaman jolınan qaytıwı mu'mkin. Sonda Men ırayımnan qaytıp, olardın' jawız isleri ushın jawdırmaqshı bolg'an apattı jibermeymen+. [4] Olarg'a ayt: «Jaratqan İye bılay deydi: Eger sizler Meni tın'lamasan'ız ha'm o'zlerin'izge bergen Nızamımdı orınlamasan'ız,+ [5] qayta-qayta jibergen qullarım bolg'an payg'ambarlarımnın' so'zlerine qulaq aspawdı dawam etsen'iz,+ [6] onda Men bul U'ydi Shilo sıyaqlı joq qılaman. Bul qalanı bolsa, jer ju'zinin' pu'tkil milletleri ushın na'letiy qılaman».

[7] Ruwxaniyler, payg'ambarlar ha'm pu'tkil xalıq Jaratqan İyenin' U'yinde Eremiyanın' aytqan bul so'zlerin esitti. [8] Eremiya Jaratqan İyenin' pu'tkil xalıqqa ayt dep o'zine buyırg'an so'zlerinin' ha'mmesin aytıp bolıwdan, ruwxaniyler, payg'ambarlar ha'm pu'tkil xalıq Eremiyanı tutıp alıp:

– Sen so'zsiz o'lesen'! [9] Nege sen: «Bul U'y Shiloday boladı, al bul qala adamsız qarabaqanag'a aylanadı», – dep, Jaratqan İyenin' atınan payg'ambarshılıq etesen'? – dedi. Jaratqan İyenin' U'yinde pu'tkil xalıq Eremiyanın' aynalasına toplandı.

[10] Yahuda basshıları bunı esitkende, olar patshanın' sarayınan Jaratqan İyenin' U'yine keldi ha'm Jaratqan İyenin' U'yinin' Taza da'rwazasının' kirer awzındag'ı o'z orınlarına otırdı+. [11] Sonda ruwxaniyler menen payg'ambarlar basshılarg'a ha'm pu'tkil xalıqqa:

– O'z qulaqların'ız benen esitkenin'izdey, bul adam usı qalag'a qarsı payg'ambarshılıq qıldı. Sonlıqtan bul adam o'lim jazasına ılayıqlı! – dedi.

[12] Sonda Eremiya barlıq basshılarg'a ha'm pu'tkil xalıqqa bılay dedi:

– Jaratqan İye meni bul U'y ha'm qala haqqında jan'a esitken so'zlerin'izdi payg'ambarshılıq etiw ushın jiberdi. [13] Endi jolların'ızdı ha'm islerin'izdi du'zetip, Qudayın'ız Jaratqan İyege qulaq salın'. Sonda Jaratqan İye de ırayınan qaytıp, sizlerge jiberemen degen apatın jiberiwden waz keshedi+. [14] Mag'an kelsek, men sizlerdin' qolın'ızdaman, ko'zin'izge ne

jaqsı ha'm durıs bolıp ko'rinse, sonı islen'+. 15 Biraq mınanı bilip qoyın':
eger meni o'ltirsen'iz, bul qala da, onın' turg'ınları da, sizler de to'gilgen
biygu'na qan ushın juwapker bolasız. Haqıyqattan da, bul so'zlerdin'
ha'mmesin qulag'ın'ızg'a jetkeriw ushın meni Jaratqan İye sizlerge jiberdi.
16 Sonda basshılar menen pu'tkil xalıq ruwxaniyler menen
payg'ambarlarg'a:
– Bul adam o'limge hu'kim etilmewi kerek. Ol bizlerge Qudayımız
Jaratqan İyenin' atınan so'yledi, – dedi.
17 Sonda sol jerdin' aqsaqallarınan bir neshesi aldıg'a shıg'ıp, jıynalg'an
xalıqqa bılay dedi:+
18 – Yahuda patshası Xizkiyanın' da'wirinde moreshetli Mixa
payg'ambarshılıq etip, pu'tkil Yahuda xalqına bılay degen edi: «A'lemnin'
Jaratqan İyesi bılay deydi:
Sion egin maydanı kibi su'rilip,
Erusalim qarabaqanag'a aylanadı,
İbadatxana turg'an tawdı,
Tog'ay qaplaydı»*+.

19 Bunın' ushın Yahuda patshası Xizkiya yamasa Yahuda xalqınan biri
Mixanı o'ltirip pe edi? Qaytama, Xizkiya Jaratqan İyeden qorqıp, Onnan
rehim sorag'an joq pa edi? Jaratqan İye de ırayınan qaytıp, olarg'a
jiberemen degen apatın jibermey qoyg'an joq pa edi? Bizler bolsaq,
o'zimizge u'lken apat jawdırayın dep turmız+.
20 Kiryat-Yarimnen Shemaya ulı Uriya degen bir adam da Jaratqan
İyenin' atınan payg'ambarshılıq qılıp ju'rgen edi. Ol da tap Eremiyag'a
uqsap, bul qala ha'm elge qarsı payg'ambarshılıq qıldı+. 21 Patsha
Ehoyakim o'zinin' a'skerbasıları ha'm barlıq ha'meldarları menen onın'
so'zlerin esitkende, onı o'ltirmekshi boldı. Uriya bunı esitkende qorqıp
ketip, Mısırg'a qashıp ketti+. 22 Patsha Ehoyakim Axbor ulı Elnatandı bir
neshe adamlar menen Mısırg'a jiberdi+. 23 Olar Uriyanı Mısırdan alıp
shıg'ıp, Ehoyakim patshag'a alıp keldi. Ol Uriyanı qılısh penen o'ltirip,
denesin qarapayım xalıq jerlenetug'ın mazarg'a ılaqtırdı.
24 Biraq Shafan ulı Axiqam Eremiyanı qorg'ag'anı sebepli, Eremiya
o'ltiriliw ushın xalıqtın' qolına berilmedi+.

Yahudanın' Nabuxodonosorg'a beriliwi

27 [1] Yahuda patshası İoshiyanın' ulı Sedekiyanın'* patshalıg'ının' basında Eremiyag'a Jaratqan İyeden mına so'z tu'sti+. [2] Jaratqan İye mag'an bılay dedi:

– Qayıs penen ag'ashtan moyıntırıq islep, onı moynın'a taq+.
[3] Son'ınan Erusalimdegi Yahuda patshası Sedekiyag'a kelgen elshiler arqalı Edom, Moab, Ammon, Tir ha'm Sidon patshalarına xabar jiber+.
[4] Elshilerge o'z mırzalarına mına xabardı bildiriwin buyır. İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Mırzaların'ızg'a mınanı aytın'lar:
[5] Bul du'nyanı, jer betinde jasap atırg'an adamlardı ha'm haywanlardı Men ullı qu'diretim ha'm sozılg'an qolım menen jarattım. Solay eken, onı qa'legen adamıma beremen+. [6] Endi bul jerlerdin' ha'mmesin Babiloniya patshası qulım Nabuxodonosorg'a berdim. Ha'tte, jabayı haywanlardı da onın' ıqtıyarına tapsırdım+. [7] Onın' elinin' aqırg'ı ku'ni kelgenshe, barlıq milletler onın' o'zine, ulına ha'm aqlıg'ına xızmet etedi. Keyin ko'p milletler ha'm ullı patshalar onın' o'zin qul qıladı+.

[8] Eger qanday da bir millet yamasa patshalıq Babiloniya patshası Nabuxodonosorg'a xızmet etpese, onın' moyıntırıg'ın taqpasa, sol milletti Men bul patshanın' qolı menen joq qılmag'anımsha, qılısh, ashlıq ha'm illet penen jazalayman, – deydi Jaratqan İye+. [9] Sonın' ushın: „Babiloniya patshasına xızmet qılmaysız“, – dep atırg'an payg'ambarların'ızg'a, palkerlerin'izge, tu's joryıwshıların'ızg'a, boljawshıların'ızg'a, sıyqırshıların'ızg'a qulaq salman'+. [10] Olar sizlerge jalg'an payg'ambarshılıq qılıp atır. Bunın' na'tiyjesinde, Men sizlerdi elin'izden aydap shıg'ıp, su'rgin qılaman, aqıbette nabıt bolasız+. [11] Biraq Babiloniya patshasının' moyıntırıg'ın tag'ıp, og'an xızmet etken milletti o'z jerinde qaldıraman, – deydi Jaratqan İye. – Olar o'z jerinde jasap, o'z jerine islew beredi».

[12] Men Yahuda patshası Sedekiyag'a da sol so'zlerdi aytıp bılay dedim: «Babiloniya patshasının' moyıntırıg'ın tag'ıp alın', og'an ha'm onın' xalqına xızmet etip, tiri qalın'+. [13] Jaratqan İye Babiloniya patshasına xızmet etpegen ha'r bir milletti o'ltiretug'ının aytqan edi. Solay eken, sizge ha'm xalqın'ızg'a qılıshtan, ashlıqtan ha'm illetten nabıt bolıwdın' nege keregi bar+? [14] „Babiloniya patshasına xızmet qılma“, – dep aytıp atırg'an jalg'an payg'ambarlardın' so'zlerine qulaq aspan'. Olar jalg'an

payg'ambarshılıq qılıp atır. 15 Olardı Men jibermedim, – deydi Jaratqan İye,
– biraq olar Menin' atımnan jalg'an payg'ambarshılıq qılıp atır. Sonlıqtan
Men sizlerdi quwıp jiberemen. Sizler ha'm sizlerge payg'ambarshılıq etip
atırg'an payg'ambarların'ız nabıt bolasız».
16 Son'ınan men ruwxaniylerge ha'm pu'tkil xalıqqa qarata so'yledim:
«Jaratqan İye bılay deydi: „Jaqında Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı
zatlar Babilonnan qaytıp alıp kelinedi“, – dep atırg'an payg'ambarlarg'a
qulaq salman'. Olar sizlerge jalg'an payg'ambarshılıq qılmaqta+. 17 Olarg'a
qulaq salman'. Babiloniya patshasına xızmet etin' ha'm aman qalın'. Ne
ushın bul qala qarabaqanag'a aylanıwı kerek? 18 Eger olar payg'ambar
bolsa, olarda Jaratqan İyenin' so'zi bolsa, onda olar Jaratqan İyenin'
İbadatxanasında, Yahuda patshasının' sarayında ha'm Erusalimde qalg'an
zatlardın' Babilong'a alıp ketilmewin sorap, A'lemnin' Jaratqan İyesine
jalbarınsın.
19 A'lemnin' Jaratqan İyesi İbadatxanadag'ı qoladan islengen zatlar:
o'reler, ha'wiz, tu'beldirik, bul qalada qalg'an basqa zatlar tuwralı
aytadı+. 20 Babiloniya patshası Nabuxodonosor Yahuda patshası
Ehoyakimnin' ulı Exoniyanı, Yahudanın' ha'm Erusalimnin' barlıq
aqsu'yeklerin Erusalimnen Babilong'a su'rgin etip alıp ketkende, ayırım
zatlardı qaldırıp ketken edi. 21 Awa, İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan
İyesi O'z İbadatxanasında, Yahuda patshasının' sarayında ha'm Erusalimde
qalg'an sol zatlar tuwralı bılay deydi: 22 „Olar Babilong'a alıp ketiledi. Men
olarg'a na'zer awdarmag'anımsha, olar sol jerde qaladı, – deydi Jaratqan
İye. – Keyin Men olardı qaytarıp alıp kelemen“»+.

Jalg'an payg'ambar Xananiya

28 [1] Sol jılı, to'rtinshi jıldın' besinshi ayında, Yahuda patshası
Sedekiyanın' patshalıg'ının' basında, gibonlı Azzur ulı payg'ambar
Xananiya Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı ruwxaniyler menen
xalıqtın' aldında mag'an bılay dedi:+
[2] – İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Babiloniya
patshasının' moyıntırıg'ın sındıraman+. [3] Eki jıl o'tpey, Babiloniya
patshası Nabuxodonosor bul jerden Babilong'a alıp ketken Jaratqan İyenin'
İbadatxanasına tiyisli zatlardın' ha'mmesin qaytarıp alıp kelemen+. [4] Ja'ne
Yahuda patshası Ehoyakimnin' ulı Exoniya menen Babilong'a su'rgin
etilgen pu'tkil yahudalılardı bul jerge qaytarıp alıp kelemen, – deydi
Jaratqan İye. – Men Babiloniya patshasının' moyıntırıg'ın sındırıp
taslayman».
[5] Sonda men, Eremiya payg'ambar Jaratqan İyenin' İbadatxanasında
turg'an ruwxaniylerdin' ha'm pu'tkil xalıqtın' aldında payg'ambar
Xananiyag'a [6] bılay dedim:
– Awmiyin! Jaratqan İyenin' aytqanı kelsin! Jaratqan İye O'z
İbadatxanasınan alıp ketilgen zatlardı ha'm tutqınlardı Babilonnan bul
jerge qaytarıp, senin' payg'ambarshılıq etip aytqan so'zlerin'di a'melge
asırsın. [7] Biraq menin' sag'an ha'm mına xalıqtın' ha'mmesine aytatug'ın
so'zimdi tın'la. [8] Mennen de, sennen de burın jasap ketken payg'ambarlar
ko'p jerlerge ha'm ullı patshalıqlarg'a qarsı urıs, ashlıq ha'm illet boladı
dep payg'ambarshılıq etken. [9] Biraq tınıshlıq boladı, dep payg'ambarshılıq
etken payg'ambardın' so'zi ju'zege asqannan keyin g'ana, sol
payg'ambardı haqıyqattan da Jaratqan İye jibergeni belgili bolg'an edi+.
[10] Sonda Xananiya payg'ambar Eremiya payg'ambardın' moynındag'ı
moyıntırıqtı alıp, sındırdı da,+ [11] toplanıp turg'an xalıqqa bılay dedi:
– Jaratqan İye bılay deydi: «Eki jıl o'tpey, Men Babiloniya patshası
Nabuxodonosordın' moyıntırıg'ın barlıq milletlerdin' moynınan alıp,
usılay sındıraman».
Bunnan keyin, Eremiya o'z jolı menen ketti.
[12] Xananiya payg'ambar Eremiya payg'ambardın' moynındag'ı
moyıntırıqtı sındırg'anınan keyin ko'p o'tpey, Eremiyag'a Jaratqan İyeden
so'z tu'sti:

13 – Barıp, Xananiyag'a ayt: «Jaratqan İye bılay deydi: Sen ag'ashtan
islengen moyıntırıqtı sındırdın', endi onın' ornın temirden islengen
moyıntırıq iyeleydi. 14 İzraildın' Qudayı, A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay
deydi: Men bul milletlerdin' ha'mmesin Babiloniya patshası
Nabuxodonosorg'a xızmet etiwge ma'jbu'rlew ushın, moynına temir
moyıntırıq saldım, olar og'an xızmet etedi. Ha'tte, jabayı haywanlardı da
onın' ıqtıyarına tapsırdım»+.
15 Eremiya payg'ambar Xananiya payg'ambarg'a bılay dedi:
– Qulaq sal, Xananiya! Seni Jaratqan İye jibermedi, sen bul xalıqtı
jalg'ang'a iseniwge ma'jbu'r qıldın'+. 16 Sonın' ushın Jaratqan İye bılay
deydi: «Men seni jer betinen sıpırıp taslayman. Jaratqan İyege qıyanet
etiwge shaqırg'anın' ushın, usı jılı-aq o'lesen'».
17 Solay etip, sol jıldın' jetinshi ayında Xananiya du'nyadan o'tti.

Su'rgindegilerge jazılg'an xat

29 [1] Payg'ambar Eremiya Erusalimnen Babiloniyag'a Nabuxodonosor
ta'repinen tutqın qılıp alıp ketilgen tutqınlar arasında aman qalg'an
aqsaqallarg'a, ruwxaniylerge, payg'ambarlarg'a ha'm pu'tkil xalıqqa
Erusalimnen xat jolladı+. [2] Bul xat Exoniya patsha menen onın' anası,
saray xızmetkerleri, Yahuda ha'm Erusalim basshıları, o'nermentshiler
ha'm temirshiler Erusalimnen su'rgin etilgennen keyin jazıldı+. [3] Xat
Yahuda patshası Sedekiyanın' Babiloniya patshası Nabuxodonosorg'a
jibergen adamları, Shafan ulı Elasa ha'm Xilkiya ulı Gemariya arqalı berip
jiberildi. Xatta bılay dep jazılg'an edi:

[4] «İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesi O'zi Erusalimnen
Babiloniyag'a su'rgin etken ha'r bir adamg'a bılay deydi: [5] U'yler qurıp,
ornalasın', bag' egip, onın' jemisin jen'. [6] U'ylenip, ul-qızlı bolın'.
Ulların'ızdı u'ylendirip, qızların'ızdı turmısqa berin'. Olardan da ullar
ha'm qızlar du'nyag'a kelsin. Ol jerde azayman', qayta ko'beyin'. [7] Men
sizlerdi tutqın etip jibergen qalanın' abadanshılıg'ın tilen'. Ol qala
ushın Jaratqan İyege duwa etin', sizlerdin' abadan turmıs keshiriwin'iz
onın' abadanshılıg'ına baylanıslı+.

[8] İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: Aran'ızdag'ı
payg'ambarlar menen palkerlerin'izge o'zin'izdi aldatpan'. Olar
ko'rgen tu'slerin aytqanda qulaq salman'+. [9] Olar Menin' atım menen
sizlerge jalg'an payg'ambarshılıq aytadı. Olardı Men jibermedim, –
deydi Jaratqan İye+.

[10] Jaratqan İye bılay deydi: Babiloniyada bolg'anın'ızg'a jetpis jıl
tolg'anda, Men sizlerge na'zer awdarıp, sizlerdi usı jerge qaytarıp alıp
kelemen degen iygilikli wa'demdi orınlayman+. [11] Men sizler ushın
du'zgen jobalarımdı O'zim bilemen, – deydi Jaratqan İye. – Bul
jobalarım sizlerge apat emes, al abadanshılıq alıp keledi, keleshekke
u'mit bag'ıshlaydı. [12] Sonda sizler Meni shaqırasız, kelip, Mag'an duwa
etesiz. Men de sizlerdi esitemen+. [13] Sizler Meni izleysiz, eger shın
ju'rekten izlesen'iz, tabasız+. [14] Awa, Meni tabasız, – deydi Jaratqan
İye. – Men sizlerdin' abadanshılıg'ın'ızdı qayta tikleymen. Men sizlerdi
quwg'ın qılg'an jerlerimnin' ha'mmesinen, barlıq milletler arasınan
jıynap alaman, – deydi Jaratqan İye. – Men sizlerdi qay jerden su'rgin
qılg'an bolsam, sol jerge qaytıp alıp kelemen+.

15 Biraq sizler: „Jaratqan İye Babiloniyada bizlerge payg'ambarlar
berdi“, – deysiz. 16 Jaratqan İye Dawıttın' taxtında otırg'an patsha
haqqında, bul qalada qalg'an pu'tkil xalıq haqqında, sizler menen
su'rginge ketpegen tuwısqanların'ız haqqında bildirdi+. 17 A'lemnin'
Jaratqan İyesi bılay deydi: Men olarg'a qılısh, ashlıq ha'm illet
jiberdim. Olardı jewge bolmaytug'ın shirik a'njirdey qılaman. 18 Qılısh,
ashlıq ha'm illet penen olardın' izinen quwıp, jer betindegi barlıq
patshalıqlardı qorqınıshqa salaman. Men olardı quwıp jibergen
milletler arasında olar g'arg'ısqa qalıp, qorqınısh quralına aylanadı,
tabalanıp, jek ko'rinshi boladı+. 19 Sebebi olar Menin' so'zlerimdi ha'm
qayta-qayta o'zlerine jibergen qullarım payg'ambarlardın' so'zlerin
tın'lamadı, – deydi Jaratqan İye+.
20 Sonlıqtan ha'y, barlıq su'rgindegiler, Erusalimnen Babiloniyag'a
su'rgin qılg'anlarım, Jaratqan İyenin' so'zin tın'lan'! 21 Menin' atım
menen sizlerge jalg'an payg'ambarshılıq qılg'an Qolaya ulı Axab penen
Maaseya ulı Sedekiya haqqında İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan
İyesi bılay deydi: Olardı Babiloniya patshası Nabuxodonosorg'a ta'slim
etemen. Ol ekewin de sizlerdin' ko'z aldın'ızda o'ltiredi+. 22 Solay etip,
Yahudadan Babilong'a su'rgin etilgenler arasında: „Jaratqan İye seni
Babiloniya patshası tiriley otta jaqqan Sedekiya ha'm Axabtay qılsın“,
– degen g'arg'ıs payda boladı+. 23 Olar İzrailda jaramas islerdi isledi,
qon'sılarının' hayalları menen buzıqshılıq qıldı, Men buyırmasam da,
Menin' atımnan jalg'an so'zlerdi ayttı. Men bulardı bilemen ha'm
O'zim olarg'a gu'waman, – deydi Jaratqan İye»+.

Shemaya tuwralı bildiriw

24 – Nexelamlı Shemayag'a aytın'lar:+ 25 «İzraildın' Qudayı A'lemnin'
Jaratqan İyesi bılay deydi: Sen Erusalimdegi pu'tkil xalıqqa, Maaseyanın'
ulı ruwxaniy Sefaniyag'a ha'm basqa barlıq ruwxaniylerge o'zin'nin'
atın'nan bılay dep xatlar jollapsan':
26 „Ruwxaniy Ehoyadanın' ornına Jaratqan İye seni ruwxaniy etip
tayınladı. Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' qadag'alawshısı sıpatında,
o'zin payg'ambar etip ko'rsetken ha'r bir telbeni kisenlep, temir
bug'aw menen bug'awlawın' kerek+. 27 Solay eken, ne ushın aran'ızda
payg'ambarshılıq qılıp ju'rgen anatotlı Eremiyag'a shara ko'rmedin'iz?
28 Sebebi ol bizlerge, Babiloniyag'a xat jollap: „Su'rgin uzaq dawam

etedi. O'zlerin'izge u'yler qurıp, olarda jasan'lar. Bag'lar otırg'ızıp, olardın' miywesin jen'ler“, – dep jazıptı“».

29 Ruwxaniy Sefaniya bul xattı payg'ambar Eremiyag'a esittirip oqıdı.
30 Sonda Eremiyag'a Jaratqan İyeden so'z tu'sti:

31 – Su'rgindegilerdin' ha'mmesine mına xattı jiber: «Jaratqan İye nexelamlı Shemaya haqqında bılay deydi:

„Men onı jibermegen bolsam da, Menin' atımnan sizlerge payg'ambarshılıq qılıp, jalg'ang'a isendirdi+. 32 Men nexelamlı Shemayanı ha'm onın' urpaqların jazalayman. Onın' a'wladınan hesh biri bul xalıq arasında jasamaydı ha'm xalqıma isleytug'ın jaqsılıg'ımdı ko'rmeydi, – deydi Jaratqan İye. – Sebebi ol Mag'an qarsı so'yledi“».

Jaratqan İyenin' O'z xalqına wa'de beriwi

30 [1] Eremiyag'a Jaratqan İyeden so'z tu'sti. [2] İzraildın' Qudayı
Jaratqan İye bılay dedi:
– Sag'an aytqan so'zlerimnin' ha'mmesin bir orama kitapqa jaz+.
[3] Sonday ku'nler keledi, – deydi Jaratqan İye, – xalqım İzrail menen
Yahudanın' burıng'ı abadanshılıg'ın qayta tikleymen. Men olardı ata-
babalarına bergen jerime qaytarıp alıp kelemen, olar sol jerge iyelik qıladı,
– deydi Jaratqan İye+.
[4] İzrail ha'm Yahuda haqqında Jaratqan İye aytqan so'zler mınalar:
[5] «Jaratqan İye bılay deydi:
Sizler tınıshlıq emes,
Ala-sapıran ha'm qorqınısh dawısın esitip tursız.
[6] Endi soran' ha'm ko'rin'!
Erkek bala tuwa ma?
Nege tolg'aq tutqan hayalday,
Ha'r bir erkektin' qolın belinde ko'rip turman?
Nege ha'mmesinin' ju'zi solg'ın+?
[7] Qanday qorqınıshlı ku'n!
Og'an uqsag'an ku'n basqa bolmag'an.
Bul Yaqıp urpag'ı ushın apat waqtı,
Biraq olar onnan qutqarıladı+.

[8] Sol ku'ni, – deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi, –
Men moynın'dag'ı moyıntırıqtı sındıraman,
Bug'awlardı qoparaman.
Artıq basqa milletlerge xızmet etpeydi+.
[9] Onın' ornına, Qudayı Jaratqan İyege,
Men taxtqa otırg'ızg'an,
Dawıt a'wladınan bolg'an patshag'a xızmet etedi+.

[10] Sen, qulım Yaqıp, qorqpa,
– deydi Jaratqan İye, –
Qa'weterlenbe, İzrail!
Men seni qutqarıp, uzaq elden,
Urpaqların'dı tutqın bolg'an elinen qaytaraman.

Yaqıp, sen qaytıp kelesen',
Biyqa'ter ha'm tınısh jasaysan'.
Seni qorqıtatug'ınlar da bolmaydı+.
11 Al Men senin' menen birgemen,
– deydi Jaratqan İye, –
Seni qutqaraman.
Seni arasına shashqan,
Millettin' ba'rin joq qılaman.
Tek seni joq qılmayman.
Biraq seni a'dalatlıq penen ta'rbiyalayman,
Seni jazasız qoymayman+.

12 Jaratqan İye bılay deydi:
Jaraqatların' shıpasız,
Jaran' awır+.
13 Senin' dawan'dı hesh kim qorg'amaydı,
Jaran'a shıpa beretug'ın da'ri joq,
Sag'an hesh qanday shıpa joq.
14 Oynasların'nın' ha'mmesi seni umıttı,
Olar seni izlemeydi.
Ayıbın' awır,
Gu'nan' sheksiz bolg'anı ushın,
Seni dushpan kibi soqqıladım,
Ayawsız jazaladım.
15 Nege jaraqatın' ushın,
Shıpasız da'rtin' ushın pa'riyad etesen'?
Qılmısın' awır,
Gu'nan' sheksiz bolg'anı ushın,
Sag'an solay isledim.
16 Biraq seni jalmag'anlar, jalmanadı,
Barlıq dushpanların',
Olardın' ha'r biri su'rgin etiledi.
Seni talag'anlar, talanadı,
Seni olja qılg'anlardın' o'zlerin,
Men olja qılaman+.
17 Seni: „Taslap ketilgen“, – dep atap,

„Sionnın' hesh kimge keregi joq“, – dep aytsa da,
Men sag'an shıpa berip,
Da'rtin'nen jazaman, – deydi Jaratqan İye+.

18 Jaratqan İye bılay deydi:
Men Yaqıptın' shatırının' abadanshılıg'ın qayta tikleymen,
Onın' turaq jaylarına rehim etemen.
Qala qarabaqanaları u'stine qayta qurıladı,
Burıng'ı ornına saray salınadı.
19 Olardan ta'riyiplew qosıqları,
Quwanısh sesleri esitiledi.
Men olardı ko'beytemen, endi azaymaydı,
Olardı abıraylı qılaman, ayaq astı bolmaydı+.
20 Balaları burıng'ıday o'mir su'redi,
Ja'miyeti aldımda bekkemlenedi.
Olarg'a ja'bir ko'rsetkenlerdi jazalayman.
21 Ko'semi olardın' o'zinen boladı,
Hu'kimdarı olardın' arasınan shıg'adı.
Men onı jaqınlataman,
Ol Mag'an jaqın boladı,
O'zinshe Mag'an jaqınlawg'a kim ju'rek etedi?
– deydi Jaratqan İye. –
22 Sizler Menin' xalqım bolasız,
Men sizlerdin' Qudayın'ız bolaman»+.

23 Mine, Jaratqan İyenin' dawılı,
G'a'zepke minip, ko'terildi.
Ku'shli quyın ko'terilip,
Nahaqlardın' basına do'nedi+.
24 Ju'rektegi niyetin a'melge asırmag'ansha,
Jaratqan İyenin' lawlag'an g'a'zebi so'nbeydi.
Waqtı kelgende sizler bunı tu'sinesiz+.

31 [1] «Sol waqıtta, – deydi Jaratqan İye, – Men İzrail tiyrelerinin'
ha'mmesinin' Qudayı bolaman, olar Menin' xalqım boladı.
[2] Jaratqan İye bılay deydi:
Qılıshtan aman qalg'an xalıq,
Sho'lde miyrim tabadı.
Men İzraildı tınıshlandırıwg'a kelemen.
[3] Burınıraqta Jaratqan İye İzrailg'a ko'rinip, bılay degen edi:
„Ma'n'gilik su'yispenshilik penen seni su'yip,
Sag'an miyrim ko'rsetiwdi dawam ettim+.
[4] Seni ja'ne ayaqqa turg'ızaman,
Sen ayaqqa turasan', pa'k qız İzrail!
Ja'ne da'pler menen bezenip,
Kewil ko'tergenler menen ayaq oyıng'a tu'sesen'+.
[5] Samariya tawlarında ja'ne ju'zimzarlar otırg'ızasan',
Bag' otırg'ızg'anlar onın' miywesinen da'm tatadı+.
[6] Sonday ku'nler keledi,
Efrayım tawlı u'lkesindegi gu'zetshiler:
„Turın'lar, Siong'a,
Qudayımızdın' janına shıg'ayıq“, – dep baqıradı“+.

[7] Jaratqan İye bılay deydi:
Yaqıp ushın quwanısh penen qosıq aytın',
Milletlerdin' basshısı ushın dawıslap alg'ıs aytın'.
Alg'ıslap bılay den'ler:
„Jaratqan İye, qutqar xalqın'dı,
İzraildan aman qalg'anların“.
[8] Mine, Men olardı arqadag'ı ellerden,
Du'nyanın' to'rt ta'repinen jıynayman.
Olardın' arasında soqır, aqsaq,
Ha'miledar ha'm endi bosang'anlar da boladı.
Olar ullı jıyın bolıp bul jerge qaytadı+.
[9] Olar jılap-sıqlap keledi,
Alıp kiyatırg'anımda jalbarınadı.
Olardı ag'ın suwlar boylap jeteleymen,
Su'rnikpesin dep, tegis jollardan alıp ju'remen.
Men İzraildın' a'kesi ekenmen,

Efrayım da Menin' tun'g'ıshım+.

10 Ha'y, milletler! Jaratqan İyenin' so'zin tın'lap,
Onı uzaqtag'ı jag'alawlarda ja'riyalap bılay den'ler:
„İzraildı tarqatıp jibergen, onı toplayjaq,
Shopannın' o'z su'riwin qorg'ag'anınday onı qorg'aydı“+.
11 Sebebi Jaratqan İye Yaqıptı azat etip,
Onı o'zinen ku'shli bolg'annın' qolınan qutqaradı+.
12 Olar kelip, Sionnın' ba'lent to'besinde,
Quwanıp, qosıq aytadı,
Jaratqan İye bergen bereketke,
Biyday, sharap, za'ytu'n mayı,
Qoy su'riwleri ha'm mal padaları sebepli,
Ju'zlerinen nur jawadı.
Olar suwg'arılg'an bag' kibi,
Endi hasla solımaydı+.
13 Sonda jas qızlar shadlanıp, ayaq oyıng'a tu'sedi,
O'spirim ha'm u'lken jastag'ı erkekler birge quwanadı.
Men olardın' qayg'ısın quwanıshqa aylandıraman,
Ha'siretine ta'selle berip, quwanısh bag'ıshlayman+.
14 Ruwxaniylerin sıpatlı azıq penen toydıraman,
Xalqım bereketime toyadı, – deydi Jaratqan İye.

15 Jaratqan İye bılay deydi:
Ramadan bir dawıs esitildi,
Jılag'an ha'm pa'riyad qılg'an dawıslar!
Balaların joqlap jılar Rahila,
Jubang'ısı kelmes,
O'ytkeni joq endi olar+.
16 Jaratqan İye bılay deydi:
Dad salıwdı toqtat, ko'z jasların'dı su'rt,
Shekken azabın'nın' esesi to'lenedi,
– deydi Jaratqan İye, –
Balaların' dushpan jurtınan qaytıp keledi.
17 Senin' keleshegin'nen u'mit bar,
– deydi Jaratqan İye, –

Balaların' o'z jurtına qaytıp keledi.

18 Men Efrayımnın' ha'siretli dawısın esittim:
„Men qırsıq bir tana sıyaqlı edim,
Meni ta'rbiyaladın', men de sabaq aldım.
Meni qayta tikle, aldın'a qaytıp barayın,
O'ytkeni Qudayım Jaratqan İye – Sensen'+.
19 Adasqannan keyin, o'kinip ta'wbe qıldım,
Aqılım kirgende, sanıma urıp jıladım.
Jaslıg'ımda islegen ayıp islerim sebepli,
Uyalıp, shermende boldım“.

20 Efrayım Menin' a'ziz ulım emes pe?
Ol Menin' su'yikli balam emes pe?
Og'an awır so'z aytqan waqtımda da,
Onı yadımnan shıg'armay, su'yispenshilik penen esleymen.
Qa'lbim onı ku'seydi,
Og'an so'zsiz rehim etemen,
– deydi Jaratqan İye. –+
21 O'zin' ushın jol belgilerin qoy,
Jol ko'rsetetug'ın su'tinler ornat.
Ju'rgen jolın'a dıqqat qoy.
Pa'k qız İzrail, izge qayt,
O'zin'nin' qalaların'a qayt.
22 Qashang'a deyin gezip ju'rmekshisen', ha'y biyopa qız?
Jaratqan İye du'nyada burın bolmag'an na'rse jarattı:
Hayal erkektin' dıqqatın tartadı+.

23 A'lemnin' Jaratqan İyesi, İzraildın' Qudayı bılay deydi: Men olardın' abadanshılıg'ın qayta tiklegenimde, olar Yahuda jerinde ha'm onın' qalalarında mına so'zlerdi aytadı:
„Jaratqan İye seni jarılqasın,
A'dillik ma'kanı, muxaddes taw!“+

24 Diyxanlar ha'm mal izindegi shopanlar Yahudada ha'm onın' qalalarında birge jasaydı. 25 Men sharshag'anlardın' sho'lin qandırıp,

ruwxıy tu'n'ilgenlerdi ruwxlandıraman.
26 Sonda men oyanıp ketip qarasam, ha'z etip uyıqlag'an edim.
27 Sonday ku'nler keledi, – deydi Jaratqan İye, – Men İzrailda ha'm
Yahudada adamlardı ha'm haywanlardı ko'beytemen+. 28 Burın Men olardı
qadag'alap turg'an, suwırıp taslap, wayran qılg'an, awdarıp taslap, jer
menen jeksen etken, baslarına apat keltirgen bolsam, endi Men qurıw
ha'm bekkemlew ushın olarg'a na'zer salaman, – deydi Jaratqan İye+. 29 –
Sol ku'nlerde adamlar bılay dep aytpaytug'ın boladı:
„A'keler qıshqıl ju'zim jeydi,
Al balalardın' tisi qamasadı“+.

30 Endi ha'r bir adam o'z ayıbı ushın o'zi o'ledi. Kim qıshqıl ju'zim jese,
sonın' tisi qamasadı»+.

Jan'a kelisim

31 «Mınaday ku'nler keledi, – deydi Jaratqan İye. – Men İzrail ha'm
Yahuda xalqı menen jan'a kelisim du'zemen+. 32 Bul kelisim Men olardın'
ata-babalarının' qolınan uslap, Mısır elinen alıp shıqqan waqtımda
du'zgen kelisimdey bolmaydı. Men olardın' xojayını bolsam da, olar sol
kelisimdi buzdı, – deydi Jaratqan İye+.
33 Biraq sol ku'nlerden keyin, İzrail xalqı menen du'zetug'ın kelisimim
mınaw, – deydi Jaratqan İye, – Men O'z nızamımdı olardın' sana-sezimine
ornalastırıp, ju'reklerine jazıp qoyaman. Men olardın' Qudayı bolaman,
olar Menin' xalqım boladı+. 34 Bunnan bılay hesh kim o'z dostına yamasa
o'z tuwısqanına: „Jaratqan İyeni tanıp bil“, – dep u'yretpeytug'ın boladı.
Sebebi kishkenesinen u'lkenine deyin ha'mmesi Meni tanıytug'ın boladı, –
deydi Jaratqan İye. – Men olardın' qılmısların keshiremen, gu'naların
qaytıp esime almayman+.
35 Ku'ndiz jaqtı bolsın dep, quyashtı bergen, tu'nde jarıq bolsın dep, ay
ha'm juldızlarg'a qag'ıyda bergen, tolqınlarının' shuwıldasıwı ushın
ten'izdi o'shegistirgen Jaratqan İye, atı A'lemnin' Jaratqan İyesi bolg'an
bılay deydi:+
36 Eger bul qag'ıydalar Menin' aldımda ha'reketten toqtasa, – deydi
Jaratqan İye, – onda İzrail na'sili de millet bolıwdan ma'n'gige ayırıladı+.
37 Jaratqan İye bılay deydi: Joqarıdag'ı aspandı o'lshewge
bolmaytug'ınday, to'mendegi jerdin' tiykarın tabıw mu'mkin

bolmaytug'ınday, islegen barlıq isleri ushın, pu'tkil İzrail na'silin Men de ta'rk ete almayman, – deydi Jaratqan İye+.

38 Sonday ku'nler keledi, – deydi Jaratqan İye, – Xananel minarasınan
Mu'yeshtegi da'rwazag'a shekem qala Men ushın qayta qurıladı+. 39 Jerdi
o'lsheytug'ın jip sol jerden tuwrı Gareb to'beshigine deyin sozılıp, Goag'a
burıladı. 40 O'li deneler ha'm ku'ller taslang'an pu'tkil oypatlıq, Kidron
sayına shekemgi barlıq atızlar, shıg'ıstag'ı At da'rwazasının' mu'yeshine
shekemgi jerler Jaratqan İye ushın muxaddes boladı. Qala endi hesh
qashan wayran qılınbaydı ha'm qulamaydı»+.

Eremiyanın' atız satıp alıwı

32 [1] Yahuda patshası Sedekiyanın' patshalıg'ının' onınshı jılında
Eremiyag'a Jaratqan İyeden so'z tu'sti. Sol jılı Nabuxodonosordın'
patshalıg'ının' on segizinshi jılı edi+. [2] Sol waqıtta Babiloniya patshasının'
la'shkerleri Erusalimdi qamal qılıp turg'an, al payg'ambar Eremiya Yahuda
patshasının' sarayındag'ı saqshılar ha'wlisinde qamaqta saqlanıp atırg'an
edi+. [3] Yahuda patshası Sedekiya onı qamap qoyıp, sen ne ushın bulay
payg'ambarshılıq ettin' dedi: «Jaratqan İye bılay deydi: Men bul qalanı
Babiloniya patshasının' qolına beremen, ol qalanı basıp aladı. [4] Yahuda
patshası Sedekiya kaldeylerdin' qolınan qutıla almaydı, ol Babiloniya
patshasının' qolına tapsırıladı ha'm onı o'z ko'zleri menen ko'rip, onın'
menen ju'zbe-ju'z so'ylesedi. [5] Ol Sedekiyanı Babilong'a alıp ketedi. Men
Sedekiyag'a kewil awdarmag'anımsha, ol sol jerde qaladı, – deydi Jaratqan
İye, – Kaldeylerge qarsı gu'ressen'iz de, jen'iske erispeysiz»+.

[6] Eremiya bılay dep juwap berdi:

– Mag'an Jaratqan İyeden mınaday so'z tu'sti: [7] «Ag'an' Shallumnın' ulı
Xanamel kelip, sag'an: „Menin' Anatottag'ı atızımdı satıp al. Menin' en'
jaqın ag'ayinim bolg'anın' sebepli, onı satıp alıwg'a haqın' bar ha'm
bug'an minnetlisen'“, – deydi»+.

[8] Son'ınan Jaratqan İyenin' aytqanınday, ag'amnın' ulı Xanamel
saqshılar ha'wlisine, mag'an kelip: «Benyamin jeri aymag'ındag'ı
Anatottag'ı atızımdı satıp al. Onı satıp alıp, o'z wazıypan'dı orınla. Onı
satıp alsa», – dedi. Sonda men bul so'zdin' Jaratqan İyeden tu'skenin
bildim+. [9] Keyin men Anatottag'ı atızdı ag'amnın' ulı Xanamelden satıp
aldım. Og'an on jeti shekel* gu'misti o'lshep berdim. [10] Aldı-sattı
sha'rtnamasına qol qoyıp, mo'rimdi bastım ha'm gu'walardı shaqırıp,
gu'misti o'lshep berdim. [11] Men nızam-qag'ıydaları jazılg'an mo'rlengen
sha'rtnamanın' tu'p nusqasın ha'm mo'rlenbegen bir nusqasın alıp, [12] bul
aldı-sattı sha'rtnamasın ag'amnın' ulı Xanameldin', og'an qol qoyg'an
gu'walardın' ha'm saqshılar ha'wlisinde menin' menen qamaqta otırg'an
barlıq yahudiylerdin' ko'z aldında Maxseyanın' aqlıg'ı Neriyanın' ulı
Baruxqa berdim+. [13] Olardın' ko'z aldında Baruxqa bılay dep tapsırma
berdim: [14] «İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: Bul aldı-
sattı sha'rtnamasının' mo'rlengen ha'm mo'rlenbegen nusqaların alıp,
uzaq waqıt saqlanıwı ushın, ılay gu'zege salıp qoy. [15] Sebebi İzraildın'

Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: Bul jerde ja'ne u'yler, atızlar ha'm ju'zimzarlar satıp alınadı».

Eremiyanın' duwası

16 Aldı-sattı sha'rtnamasın Neriya ulı Baruxqa berip bolıp, Jaratqan
İyege duwa ettim:
17 «O, Quday İye! Ullı qu'diretin' ha'm sozılg'an qolın' menen Sen
ko'klerdi ha'm jerdi jarattın'. Sag'an mu'mkin emes na'rsenin' o'zi joq+.
18 Sen mın'ınshı a'wladqa shekem miyrim ko'rsetesen', biraq a'kelerinin'
ayıplarının' jazasın balalarına tarttırasan'. Ullı ha'm ku'shli Quday, Senin'
atın' – A'lemnin' Jaratqan İyesi+. 19 Senin' niyetlerin' ullı ha'm islerin'
qu'diretli. Sen adamzattın' jollarının' ha'mmesin ko'rip turasan', ha'r bir
adamg'a tutqan jolına, isinin' miywesine jarasa qaytarasan'+. 20 Sen
Mısırda belgiler ha'm ka'ramatlar ko'rsettin'. Ha'zirge deyin bulardı
İzrailda ha'm adamzat arasında ko'rsetip, ha'zirgi ku'nge shekem O'zin'di
dan'qqa bo'ledin'+. 21 Belgiler ha'm ka'ramatlar menen, ku'shli ha'm
sozılg'an qolın' menen ha'm ullı aybatın' menen xalqın' İzraildı Mısır
jerinen alıp shıqtın'+. 22 Ata-babalarına beremen dep ant ishken bul jerdi,
su't ha'm pal ag'ıp turg'an jerdi olarg'a berdin'+. 23 Olar kelip, sol jerdi
iyelep aldı. Biraq Sag'an qulaq aspadı, Senin' Nızamın'a say jasamadı ha'm
Sen buyırg'an islerdi qılmadı. Sonlıqtan Sen bul apatlardın' ha'mmesin
olardın' basına jawdırdın'+.
24 Qara, dushpanlar qalanı qolg'a kirgiziw ushın topıraq u'ymekte.
Qılısh, ashlıq ha'm oba sebepli qala o'zine hu'jim qılg'an kaldeylerdin'
qolına tu'sti. Ko'rip turg'anın'day, aytqanların' ju'zege astı+. 25 O Quday
İye, qala kaldeylerdin' qolına berilgen bolsa da, Sen mag'an: Gu'walardın'
qatnasıwında gu'miske atız satıp al, – dedin'».

Qudaydın' juwabı

26 Bunnan keyin Eremiyag'a Jaratqan İyeden so'z tu'sti:+
27 – Men – pu'tkil adamzattın' Qudayı Jaratqan İyemen. Mag'an
mu'mkin emes na'rsenin' o'zi bar ma? 28 Sonlıqtan Jaratqan İye bolg'an
Men bılay deymen: «Men bul qalanı kaldeylerge ha'm Babiloniya patshası
Nabuxodonosorg'a beremen. Olar qalanı qolg'a aladı. 29 Bul qalag'a hu'jim
qılatug'ın kaldeyler kelip, og'an ot qoyadı. U'sheklerinde Baal butına xosh
iyisli tu'tetkiler tu'tetken ha'm basqa qudaylarg'a ishimlik sadaqaların

quyıp, Menin' qa'ha'rimdi keltirgen adamlardın' u'ylerin tolıq o'rtep jiberedi+.
30 İzrail ha'm Yahuda xalqı jaslıg'ınan Menin' na'zerimde jawız bolg'an
islerdi isledi. Awa, İzrail xalqı qollarının' isi menen ba'rqulla Menin'
g'a'zebimdi keltirdi, – deydi Jaratqan İye+. 31 – Bul qala bina bolg'annan
baslap, bu'ginge deyin qala xalqı Menin' g'a'zebimdi keltirdi. Sonlıqtan onı
da'rgayımnan quwıp jiberemen. 32 İzrail ha'm Yahuda xalqı, olardın'
patshaları, ha'meldarları, ruwxaniyleri, payg'ambarları, Yahuda ha'm
Erusalim turg'ınları – barlıg'ı jawız isler islep, Menin' g'a'zebimdi
keltirdi+. 33 Olar Mag'an ju'zin emes, al arqasın qarattı. Men olarg'a
zinharlap u'yrettim, biraq olar tın'lamadı, ta'rbiyamdı almadı,
na'siyatımdı qabıl etpedi. 34 Menin' atım menen atalatug'ın u'yge
jerkenishli zatların qoyıp, onı haramladı+. 35 Ul ha'm qızların Molox
butına arnap otta jag'ıp qurbanlıqqa beriw ushın, Baalg'a arnap Ben-
Hinnom oypatlıg'ına sıyınıw orınların qurdı. Bunday jerkenishli isti qılıp,
Yahudanın' gu'nag'a batıwın Men buyırmag'anman, ha'tte, bul qıyalıma
da kelmegen»+.
36 Biraq sizler: «Qılısh, ashlıq ha'm illet sebepli Babiloniya patshasına
beriledi», – dep aytqan bul qala tuwralı İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay
deydi:+ 37 «Men xalqımdı qa'ha'rim, g'a'zebim ha'm ashıwım menen
ha'mme jerge tarqatıp jibergen edim, endi olardı jıynap alaman. Olardı
qaytarıp bul jerge alıp kelip, qa'wipsizlikte jasataman+. 38 Olar Menin'
xalqım boladı, Men de olardın' Qudayı bolaman+. 39 Olar ba'rqulla Mennen
qorqıp jasaytug'ın bir maqsetke bag'darlang'an jol beremen. Bul olardın'
o'zleri ushın da, o'zlerinen keyingi balaları ushın da jaqsı boladı+. 40 Men
olar menen ma'n'gilik kelisim du'zemen. Olarg'a jaqsılıq qılıwdan
qashpayman. Mennen ju'z burıp ketpewi ushın, olardın' ju'regine
O'zimnen qorqıw sezimin salıp qoyaman+. 41 Men olarg'a quwanısh penen
jaqsılıq qılaman, sadıqlıq penen shın ju'rekten ha'm jan-ta'nim menen
olardı usı jerge ornalastıraman»+.
42 Jaratqan İye bılay deydi: «Bul xalıqtın' basına ullı apatshılıqlardı
qalay salg'an bolsam, olarg'a wa'de etken jaqsılıqlardı da solay
jawdıraman+. 43 Sizlerdin': „Kaldeylerge berilip, adamsız ha'm haywansız
qan'ırap qalg'an jer“, – dep aytıp ju'rgen bul jerde ja'ne de atızlar satıp
alınadı. 44 Benyamin jerinde, Erusalimnin' aylanasındag'ı jerlerde, Yahuda
dalalarında, tawlı aymaqlarda, batıstag'ı taw eteklerinde ha'm Negeb

jerlerinde atızlar gu'miske satıp alınıp, sha'rtnamalarg'a qol qoyılıp, mo'r basılıp, gu'walar shaqırıladı. Sebebi Men olardın' burıng'ı abadanshılıg'ın qayta tikleymen», – deydi Jaratqan İye+.

Xalıqtın' abadan keleshekten u'mit etiwi

33 [1] Eremiya ele saqshılar ha'wlisinde qamaqta saqlanıp atırg'an waqıtta, og'an Jaratqan İyeden ekinshi ret so'z tu'sti:+
[2] – İsti jobalastırıp, onı isleytug'ın ha'm ju'zege asıratug'ın, atı Jaratqan İye bolg'an Jaratqan İye bılay deydi: [3] Meni shaqır, juwap beremen. Sen bilmegen ullı ha'm jumbaqlı sırlardı sag'an aytaman+.
[4] Qalag'a taqap u'yilgen topıraqtan ha'm qılıshtan qorg'anıw ushın buzılg'an bul qaladag'ı u'yler ha'm Yahuda patshalarının' sarayları haqqında İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi:+ [5] Sizler kaldeyler menen urısasız, biraq olar u'ylerin'izdi Menin' qa'ha'rim ha'm g'a'zebim menen qırıp taslang'an o'li denelerge toltıradı. Olardın' islegen barlıq jawızlıqları ushın, Men bul qaladan ju'zimdi jasırdım. [6] Solay bolsa da, bul qalag'a ja'ne shıpa berip, onı sawaltaman. Men O'z xalqımdı emleymen. Olarg'a sheksiz abadanshılıq ha'm paraxatshılıq beremen+. [7] Men Yahudanın' ha'm İzraildın' burıng'ı abadanshılıg'ın qayta tikleymen, olardı burıng'ıday qayta bina qılaman+. [8] Olardı aldımda islegen barlıq gu'nalarınan tazalayman ha'm Mag'an qarsı bas ko'terip, islegen barlıq ayıpların keshiremen+. [9] Du'nyadag'ı barlıq milletler olarg'a islegen ha'mme jaqsılıqlarımdı esitedi ha'm bul qala jer betindegi barlıq xalıqlar aldında Mag'an quwanısh, alg'ıs, ataq-abıray ha'm dan'q alıp keledi. Erusalimge islegen ha'mme jaqsılıqlarım ha'm bergen paraxatshılıg'ım tuwralı esitip, bul milletler qorqıp titiresedi.
[10] Jaratqan İye bılay deydi: Sizler: «Bul orın wayran bolıp, adamsız ha'm haywansız sho'lge aylanadı», – dedin'iz. Biraq adamsız ha'm haywansız bosap qalg'an Yahuda qalalarında ha'm Erusalim ko'shelerinde+ [11] shadlıq ha'm quwanısh sesleri, kelin ha'm ku'yew sesti, Jaratqan İyenin' İbadatxanasına minnetdarshılıq qurbanlıqların alıp kelgenlerdin' bılay degen dawısları esitiledi:
«A'lemnin' Jaratqan İyesine shu'kirlik bildirin'!
Ol iygilikli, sadıqlıg'ı sheksiz».

O'ytkeni Men bul jerdin' burıng'ı abadanshılıg'ın qayta tikleymen, – deydi Jaratqan İye+.
[12] A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: Adamsız ha'm haywansız bosap qalg'an bul jerde, onın' barlıq qalalarında ja'ne shopanlardın' o'z

su'riwlerin bag'atug'ın jaylawları boladı. 13 Tawlı u'lkedegi qalalarda,
batıstag'ı taw eteklerinde, Negebte, Benyamin jerlerinde, Erusalim
a'tirapındag'ı ha'm Yahuda qalalarındag'ı aymaqlarda shopanlar ja'ne
qoyların sanaytug'ın boladı, – deydi Jaratqan İye.
14 Sonday ku'nler keledi, – deydi Jaratqan İye, – İzrail ha'm Yahuda
xalqı haqqında aytqan qayırlı wa'delerimdi orınlayman. 15 Sol ku'nlerde
ha'm sol waqıtta Men Dawıttın' na'silinen bir a'dil shaqanı o'sirip
shıg'araman. Ol jer betinde a'dalat ha'm a'dillikti ju'zege asıradı+. 16 Sol
ku'nlerde Yahuda qutqarıladı, Erusalim qa'wipsizlikte jasaydı. Onı
«Jaratqan İye – a'dillik ornatıwshı» dep ataydı+.
17 Sebebi Jaratqan İye bılay deydi: Dawıttın' na'silinen İzrail taxtında
otıratug'ınlardın' izi u'zilmeydi+. 18 Aldımda jandırılatug'ın qurbanlıqlardı
beretug'ın, g'a'lle sadaqaların jandıratug'ın ha'm qurbanlıq shalatug'ın
Lebiy a'wladınan bolg'an ruwxaniyler hesh qashan joq bolıp qalmaydı.
19 Eremiyag'a Jaratqan İyeden so'z tu'sti:+
20 – Jaratqan İye bılay deydi: Eger kim de kim Menin' ku'ndiz ha'm tu'n
menen du'zgen kelisimimdi buzıp, olardın' ta'rtibin o'zgerte alsa, 21 onda
Men, qulım Dawıt penen du'zgen kelisimimdi buzıp, Dawıttın' na'silin
taxttan tu'siremen. Sonday-aq, Mag'an xızmet qılıp atırg'an Lebiy
urpaqları menen de du'zgen kelisimim buzılg'an esaplanadı+. 22 Men
qulım Dawıttın' urpaqların ha'm aldımda xızmet etetug'ın lebiylilerdi
aspandag'ı juldızlarday, ten'iz jag'asındag'ı qumlarday san-sanaqsız etip
ko'beytemen+.
23 Eremiyag'a Jaratqan İyeden ja'ne so'z tu'sti:
24 – Mına xalıqtın': «Jaratqan İye O'zi tan'lap alg'an eki patshalıqtan da
waz keshti», – dep aytıp ju'rgenin ko'rmedin' be? Olar endi Menin'
xalqımdı kemsitip, ha'tte, onı millet dep atawg'a arlanıp atır.
25 Jaratqan İye bılay deydi: Haqıyqattan da, Men tu'n ha'm ku'n menen
kelisim du'zdim, ko'klerdin' ha'm jerdin' ta'rtibin belgilep berdim+.
26 Sonday-aq Yaqıptın' ha'm qulım Dawıttın' na'silinen hesh qashan waz
keshpeymen. İbrayım, Isaq ha'm Yaqıp na'sili u'stinen Dawıttın'
urpaqlarınan birin hu'kimdar etip qoyıwdı dawam etemen. Men
xalqımnın' burıng'ı abadanshılıg'ın qayta tikleymen, olarg'a rehim
qılaman+.

Sedekiya ushın xabar

34 [1] Babiloniya patshası Nabuxodonosor o'zinin' barlıq la'shkerleri, qol astındag'ı jerlerdin' barlıq patshalıqları ha'm xalıqları menen birge Erusalim ha'm onın' do'geregindegi qalalarg'a qarsı urısıp atırg'an waqıtta, Jaratqan İyeden Eremiyag'a so'z tu'sti:+

[2] – İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: Yahuda patshası Sedekiyag'a barıp ayt: «Jaratqan İye bılay deydi: Men bul qalanı Babiloniya patshası Nabuxodonosordın' qolına tapsıraman. Ol qalag'a ot qoyadı+. [3] Sen onın' qolınan qutıla almaysan', so'zsiz tutıp alınıp, og'an tapsırılasan'. Sen Babiloniya patshasın o'z ko'zlerin' menen ko'resen', onın' menen ju'zbe-ju'z so'ylesesen'. Sen Babilong'a alıp ketilesen'»+.

[4] Degen menen, Yahuda patshası Sedekiya, Jaratqan İyenin' mına so'zin de tın'la, Sen tuwralı Jaratqan İye bılay deydi:

– Sen qılıshtan qaza tappaysan', [5] tınıshlıq penen ko'z jumasan'. Sag'an deyingi bolg'an patshalardın', ata-babaların'nın' hu'rmetine qalay ot jag'ılg'an bolsa, senin' hu'rmetin'e de solay ot jag'ılıp: Way-way taqsırım! – dep joqlaw aytıladı. Bunı Men, Jaratqan İye aytıp atırman+.

[6] Eremiya payg'ambar bulardın' ha'mmesin Erusalimdegi Yahuda patshası Sedekiyag'a aytıp berdi. [7] Sol waqıtta Babiloniya patshasının' la'shkerleri Erusalim menen, Yahudanın' ele ta'slim bolmag'an qalaları Laxish ha'm Azeqa menen urısıp atırg'an edi. Yahudanın' qorg'anlı qalalarınan tek usılar qalg'an edi+.

Qul nızamının' buzılıwı

[8] Sedekiya patsha Erusalimdegi pu'tkil xalıq penen kelisim du'zip, qullardı azat etiwdi ja'riyalag'annan keyin, Eremiyag'a Jaratqan İyeden so'z tu'sti. [9] Bul kelisim boyınsha, ha'r bir adam o'zinin' evrey qulın ha'm shorısın azat etip, hesh kim artıq o'z tuwısqanı bolg'an yahudalını qullıqta uslamawı tiyis edi+. [10] Pu'tkil basshılar ha'm xalıq bul kelisimge boysınıp, o'zlerinin' qul ha'm shorıların azat etiwge ha'm olardı artıq qullıqta uslamawg'a ırazı boldı ha'm olardı azatlıqqa shıg'ardı. [11] Biraq keyin pikirinen qaytıp, azatlıqqa shıg'arg'an qulların ha'm shorıların ma'jbu'rlep alıp kelip, olardı ja'ne qulg'a aylandırdı.

[12] Sonda Eremiyag'a Jaratqan İyeden so'z tu'sti:

[13] – İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: Men ata-babaların'ızdı Mısırdan, qul bolg'an jerinen alıp shıqqanımda, olar menen kelisim

du'zip:+ 14 «O'zlerin sizlerge qul etip satıp, altı jıl sizlerge xızmet etken
evrey tuwısqanın'ızdı jetinshi jılı azatlıqqa shıg'arın'», – degen edim. Biraq
ata-babaların'ız Meni tın'lamadı, qulaq aspadı+. 15 Endi sizler ta'wbe qılıp,
ha'r birin'iz o'z tuwısqanın'ızdın' azatlıg'ın ja'riyalap, Menin' na'zerimde
tuwrı bolg'an isti isledin'iz. Menin' atım menen atalg'an İbadatxanamda,
aldımda turıp kelisim du'zdin'iz. 16 Keyin so'zin'izden tanıp, Menin' atıma
isnat keltirdin'iz. Sizler azat etkennen keyin, o'zleri qa'legen jerge ketken
qul ha'm shorıların'ızdı qaytarıp alıp kelip, qul bolıwg'a ma'jbu'rledin'iz.

17 Sonlıqtan Jaratqan İye bılay deydi:

– Mag'an qulaq salmadın'ız, ha'r birin'iz tuwısqanın'ızdı ha'm
qon'sın'ızdı bosatıp jibermedin'iz. Sol sebepli Men sizlerdi qılısh, oba ha'm
ashlıqqa qaray bosatatug'ınımdı ja'riyalayman, – deydi Jaratqan İye. –
Sizlerdi ko'rgen jer ju'zindegi barlıq patshalıqlar qorqınıshqa tu'sedi+.
18 Kelisim du'zgende tananı ekige bo'lip, onın' arasınan o'tken edin'iz. Men
kelisimimdi buzıp, aldımda du'zgen kelisim sha'rtlerin orınlamag'anlardı
sol tana kibi ekige bo'lemen. 19 Tananın' eki bo'legi arasınan o'tken Yahuda
ha'm Erusalim basshıların, saray xızmetkerlerin, ruwxaniylerin ha'm bul
jerdin' pu'tkil xalqın 20 dushpanlarının' ha'm janın almaqshı bolg'anlardın'
qolına beremen. Olardın' deneleri aspandag'ı quslarg'a ha'm jerdegi
haywanlarg'a jem boladı+.

21 Yahuda patshası Sedekiyanı ha'm onın' ha'meldarların olardın'
dushpanlarına ha'm janın almaqshı bolg'anlardın' qolına, sizlerden
shegingen Babiloniya patshasının' la'shkerlerine tapsıraman+. 22 Men
buyrıq berip, – deydi Jaratqan İye, – babilonlılardı bul qalag'a qaytıp alıp
kelemen. Olar qalag'a hu'jim etip, onı qolg'a aladı ha'm jag'ıp jiberedi
ha'm Men Yahuda qalaların adam jasamaytug'ın sho'lge aylandıraman+.

Eremiya ha'm Rexab na'sili

35 [1] Yahuda patshası İoshiyanın' ulı Ehoyakim hu'kimdarlıq qılg'an
da'wirde Eremiyag'a Jaratqan İyeden mına so'z tu'sti:+
[2] – Rexabtın' urpaqlarına barıp, olar menen so'yles. Olardı Jaratqan
İyenin' İbadatxanasının' bir bo'lmesine alıp kelip, ishiw ushın sharap
ber+.
[3] Men Xabassiniyanın' aqlıg'ı Eremiyanın' ulı Yazaniyanı, onın'
tuwısqanları menen balaların ha'm Rexabtın' urpaqların ertip, [4] Qudaydın'
adamı bolg'an İgdaliya ulı Xanannın' ullarının' Jaratqan İyenin'
İbadatxanasındag'ı bo'lmesine alıp bardım. Bul bo'lme basshılardın'
bo'lmesinin' qaptalında, lawazımlı ruwxaniy Shallum ulı Maaseyanın'
bo'lmesinin' joqarısında edi. [5] Keyin Rexabtın' urpaqlarının' aldına sharap
tolı gu'zeler menen keselerdi qoyıp, olarg'a:
– Sharaptan ishin'ler, – dedim. [6] Biraq olar bılay dep juwap berdi:
– Bizler sharap ishpeymiz. Sebebi babamız Rexab ulı İonadab bılay dep
buyrıq bergen: «O'zlerin' de sharap ishpen', a'wladların'ız da hesh qashan
sharap ishpesin+. [7] Hesh qashan u'y qurman', egin ekpen', ju'zim
otırg'ızban'. Bulardan hesh biri sizlerde bolmasın. O'ytkeni sizler ba'rqulla
shatırlarda jasawın'ız tiyis. Sonda ko'ship-qonıp ju'rgen jerlerin'izde uzaq
o'mir ko'resiz». [8] Bizler babamız Rexab ulı İonadabtın' barlıq buyrıqların
orınlap kelemiz. O'zlerimiz de, hayallarımız da, ul-qızlarımız da hesh
qashan sharap ishpeymiz. [9] Jasaw ushın u'yler qurmadıq. Bizlerde
ju'zimzar da, egislik atız da, egin de joq. [10] Bizler shatırlarda jasaymız.
Babamız İonadabqa qulaq asıp, onın' buyrıqların orınlap kelemiz. [11] Biraq
Babiloniya patshası Nabuxodonosor bul elge hu'jim qılg'anda, bizler
«aramlılardın' ha'm kaldeylerdin' la'shkerlerinen qashıp, Erusalimge
baramız» – dep sheshtik. Sol sebepli ha'zir de Erusalimde jasap atırmız+.
[12] Sonda Eremiyag'a Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[13] – İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: Barıp,
Yahuda xalqı menen Erusalim turg'ınlarına bılay dep ayt: «Sizler Menin'
so'zlerimdi tın'lawdı qashan u'yrenesiz? – deydi Jaratqan İye. [14] – Rexab ulı
İonadab o'z urpaqlarına sharap ishpewdi buyırdı. Olar babasının'
buyrıg'ına boysınıp, usı ku'nge deyin sharap ishpeydi. Al Men sizlerge
qayta-qayta aytsam da, sizler tın'lamadın'ız. [15] Men qullarım bolg'an
payg'ambarlardın' ha'mmesin aldın'ızg'a jiberip: „Ha'r birin'iz jawız

jolların'ızdan qaytıp, is-ha'reketin'izdi o'zgertin'. Basqa qudaylarg'a xızmet etiw ushın, olarg'a ermen'. Sonda o'zlerin'izge ha'm ata-babaların'ızg'a bergen jerimde jasaysızlar“, – dedim. Biraq sizler Meni tın'lamadın'ız, Mag'an qulaq aspadın'ız+. 16 Rexab ulı İonadabtın' urpaqları ata-babalarının' o'zlerine bergen buyrıqların orınladı, al bul xalıq bolsa Meni tın'lamadı.

17 Sonlıqtan İzraildın' Qudayı, A'lemnin' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: Men O'zim aytqan ba'lelerdi Yahudada ha'm Erusalimde jasaytug'ın ha'r bir adamnın' basına jawdıraman. Sebebi Men olarg'a ayttım, olar tın'lamadı. Olardı shaqırdım, juwap bermedi»+.

18 Rexab urpag'ına bolsa, Eremiya bılay dedi:

– İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Sizler baban'ız İonadabtın' buyrıqlarına boysınıp, olarg'a a'mel qılıp, o'zlerin'izge tapsırg'anlarının' ha'mmesin orınladın'ız. 19 Sonlıqtan İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: Rexab ulı İonadabtın' urpag'ınan Menin' aldımda xızmet etetug'ın adamnın' izi u'zilmeydi».

Baruxtın' İbadatxanada orama qag'azdı oqıwı

36 [1] Yahuda patshası İoshiya ulı Ehoyakimnin' patshalıg'ının' to'rtinshi jılında Eremiyag'a Jaratqan İyeden so'z tu'sti:+
[2] – Orama qag'az alıp, İoshiyanın' da'wirinde senin' menen so'ylesken ku'nimnen baslap, usı ku'nge shekemgi İzrail, Yahuda ha'm pu'tkil milletler haqqında aytqanlarımnın' ha'mmesin jazıp qoy+. [3] Ba'lkim Yahuda xalqı baslarına jawdırmaqshı bolg'an barlıq ba'le-qadalar haqqında esitkende, jaman jolınan qaytar, Men de olardın' ayıpların ha'm gu'naların keshirermen+.
[4] Eremiya Neriya ulı Baruxtı shaqırdı. Barux Eremiyanın' awzınan Jaratqan İyenin' aytqan so'zlerinin' ha'mmesin orama qag'azg'a jazdı+.
[5] Keyin Eremiya Baruxqa bılay dep buyırdı:
– Mag'an Jaratqan İyenin' İbadatxanasına kiriw qadag'an. [6] Sonlıqtan sen barıp, menin' awzımnan jazıp alg'an Jaratqan İyenin' so'zlerin oraza ku'ni Jaratqan İyenin' İbadatxanasında xalıqqa dawıslap oqıp ber. Onı o'z qalalarınan kelgen pu'tkil Yahuda xalqına dawıslap oqıp ber. [7] Ba'lkim, olar Jaratqan İyenin' aldında jalbarınar, jawız jollarınan qaytar. Sebebi Jaratqan İyenin' bul xalıqqa ja'riyalag'an qa'ha'r-g'a'zebi ullı.
[8] Neriya ulı Barux Eremiya payg'ambardın' tapsırmasın tolıq orınladı. Ol Jaratqan İyenin' İbadatxanasına barıp, orama qag'azdag'ı Jaratqan İyenin' so'zlerin oqıdı.
[9] Yahuda patshası İoshiya ulı Ehoyakimnin' patshalıg'ının' besinshi jılının' tog'ızınshı ayında Erusalimnen ha'm Yahuda qalalarınan kelgen barlıq xalıq Jaratqan İyenin' aldında oraza ja'riyalag'an edi+. [10] Sonda Barux Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' Taza da'rwazası janındag'ı joqarg'ı ha'wlide jaylasqan Shafan ulı xatker Gemariyanın' bo'lmesinde turıp, orama qag'azdan Eremiyanın' so'zlerin pu'tkil xalıqqa dawıslap oqıp berdi+. [11] Shafannın' aqlıg'ı Gemariyanın' ulı Mixa orama qag'azdag'ı Jaratqan İyenin' so'zlerin esitkende, [12] patsha sarayındag'ı xatkerler bo'lmesine bardı. Ol jerde barlıq basshılar: patsha xatkeri Elishama, Shemaya ulı Delaya, Axbor ulı Elnatan, Shafan ulı Gemariya, Xananiya ulı Sedekiya ha'm barlıq saray ha'meldarları otırg'an edi+. [13] Barux orama qag'azdan xalıqqa oqıp bergende esitken barlıq so'zlerin Mixa olarg'a aytıp berdi. [14] Ha'meldarlar: «Xalıqqa oqıp bergen orama qag'azdı alıp, kel», – dep aytıw ushın, Kushiydin' shawlıg'ı Shelemiyanın' aqlıg'ı

Nataniya ulı Yahudiydi Baruxqa jiberdi. Neriya ulı Barux orama qag'azdı alıp, olarg'a keldi. 15 Ha'meldarlar Baruxqa:

– Endi otırıp, bizlerge de oqıp ber, – dedi. Barux olarg'a da oqıp berdi. 16 Olar bul so'zlerdi aqırına deyin tın'lag'annan son', qorqısıp, bir-birine qarap, Baruxqa:

– Bizler patshanı so'zsiz bul so'zlerden xabardar qılıwımız kerek, – dedi. 17 Keyin olar Baruxtan:

– O'tinemiz, bizlerge ayt, Eremiyanın' awzınan shıqqan bul so'zlerdin' ha'mmesin sen qalay jazıp aldın'?

18 Barux olarg'a bılay dep juwap berdi:

– Ol bul so'zlerdin' ha'mmesin mag'an aytıp turdı, men olardı sıya menen orama qag'azg'a jazıp aldım. 19 Sonda saray ha'meldarları Baruxqa:

– Barıp, Eremiya ekewin'iz de jasırının'. Qay jerde ekenin'izdi hesh kim bilmesin, – dedi.

20 Ha'meldarlar orama qag'azdı xatker Elishamanın' bo'lmesinde qaldırıp, patsha sarayının' ha'wlisine bardı ha'm patshag'a ha'mmesin bayan qıldı. 21 Patsha Yahudiydi orama qag'azdı alıp keliwge jiberdi. Yahudiy onı xatker Elishamanın' bo'lmesinen alıp kelip, patshag'a ha'm onın' janında turg'an barlıq ha'meldarlarg'a oqıp berdi. 22 Sol waqıtta, tog'ızınshı ayda patsha qısqı sarayındag'ı ot janıp turg'an oshaqtın' janında otırg'an edi+. 23 Yahudiy orama qag'azdan u'sh yamasa to'rt bo'lekti oqıp bolıwdan, patsha olardı xatkerinin' pıshag'ı menen kesip, otqa taslay berdi. Ol orama qag'azdın' ha'mmesin jag'ıp bolg'ansha solay isledi. 24 Bul so'zlerdi esitkende patsha da, onın' qasındag'ı xızmetkerlerdin' hesh biri de qorqpadı, qayg'ırıp kiyimlerin jırtpadı+. 25 Elnatan, Delaya ha'm Gemariya patshadan orama qag'azdı jag'ıp jibermewdi o'tindi, biraq patsha olardı tın'lamadı. 26 Bunın' ornına patsha shahzada Eraxmeelge, Azriel ulı Serayag'a ha'm Abdeel ulı Shelemiyag'a Eremiya payg'ambardı ha'm xatker Baruxtı tutıp alıp keliwdi buyırdı. Biraq Jaratqan İye olardı jasırıp qoydı+.

27 Eremiyanın' awzınan Barux jazıp alg'an so'zler jazılg'an orama qag'azdı patsha jag'ıp jibergennen son', Eremiyag'a Jaratqan İyeden so'z tu'sti:

28 – Basqa bir orama qag'az alıp, og'an birinshi orama qag'azdag'ı, Yahuda patshası Ehoyakim jag'ıp jibergen orama qag'azdag'ı so'zlerdin' ba'rin jaz. 29 Yahuda patshası Ehoyakimge bolsa, Jaratqan İye bılay deydi

dep ayt: «Orama qag'azda: „Babiloniya patshası so'zsiz keledi, bul jerdi wayran etip, adamlardı ha'm haywanlardı qırıp taslaydı“, – dep jazılg'anı ushın Eremiyag'a aybat etip qag'azdı o'rtep tasladın'+. 30 Sonlıqtan Jaratqan İye Yahuda patshası Ehoyakim haqqında bılay deydi: „Onın' na'silinen hesh kim Dawıttın' taxtına otırmaydı, denesi ku'ndizdin' ja'ziyrama ıssısına, tu'nnin' ayazına taslanadı+. 31 Ayıpları ushın onın' o'zin, urpaqların ha'm xızmetkerlerin jazalayman. Olar tuwralı aytqan barlıq apatshılıqlardı olardın' o'zlerinin', Erusalim turg'ınları menen Yahuda xalqının' basına jawdıraman. Sebebi olar Mag'an qulaq aspadı“».

32 Eremiya basqa orama qag'az alıp, Neriya ulı xatker Baruxqa berdi. Barux Yahuda patshası Ehoyakim otqa jaqqan orama qag'azdag'ı barlıq so'zlerdi Eremiyanın' awzınan jazıp aldı. Biraq bul so'zlerge a'welgige uqsag'an ko'plegen so'zler qosılg'an edi.

Eremiya ha'm patsha Sedekiya

37 [1] Babiloniya patshası Nabuxodonosor Exoniyanın' ulı
Ehoyakimnin' ornına İoshiya ulı Sedekiyanı Yahuda eline patsha etip
qoydı+. [2] Biraq patsha da, onın' wa'zirleri de, u'lke xalqı da Jaratqan
İyenin' Eremiya payg'ambar arqalı aytqan so'zlerine qulaq salmadı+.
[3] Degen menen, patsha Sedekiya Shelemiya ulı Ehuxal menen Maaseya ulı
ruwxaniy Sefaniyanı: «O'tinemen, bizler ushın Qudayımız Jaratqan İyege
duwa et», – dep aytıw ushın Eremiyag'a jiberdi+.

[4] Eremiya sol waqıtta xalıq arasında biyg'am jasap atırg'an bolıp, ele
zindang'a taslanbag'an edi+. [5] Sol arada faraonnın' la'shkerleri Mısırdan
shıqtı. Erusalimdi qamal qılıp turg'an kaldeyler bul xabardı esitkende,
Erusalimnen shegindi+.

[6] Sonda Eremiya payg'ambarg'a Jaratqan İyeden so'z tu'sti:+

[7] – İzraildın' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: Mennen soraw ushın
sizlerdi Mag'an jibergen Yahuda patshasına bılay dep aytın'lar: «Sizlerge
ja'rdemge kiyatırg'an faraonnın' la'shkerleri o'z eline, Mısırg'a qaytıp
ketedi. [8] Al kaldeyler qaytıp kelip hu'jim etedi, qalanı qolg'a alıp, o'rtep
jiberedi+.

[9] Jaratqan İye bılay deydi: „Kaldeyler so'zsiz bizlerden sheginedi“, –
dep o'zlerin'izdi aldaman'lar. Olar sheginbeydi. [10] Eger sizler o'zlerin'izge
qarsı urısqa shıqqan kaldeylerdin' pu'tkil la'shkerlerin qırıp taslasan'ız da,
olarda tek jaradarlar qalg'an bolsa da, olar shatırlarınan shıg'ıp kelip, bul
qalanı o'rtegen bolar edi».

[11] Faraonnın' la'shkerleri sebepli, kaldeylerdin' la'shkerleri artqa
shegingen waqıtta, [12] Eremiya Benyamin jerine barıp, xalıq arasındag'ı
o'zinin' payına tu'sken jer u'lesin alıw ushın Erusalimnen ketpekshi boldı.
[13] Ol Benyamin da'rwazasına jetkende, gu'zetshiler baslıg'ı Xananiyanın'
aqlıg'ı Shelemiya ulı İriya Eremiyanı uslap alıp:

– Sen ne, kaldeylerge qashıp ketpekshimisen'? – dedi+.

[14] Eremiya og'an:

– Jalg'an, men kaldeylerge qashıp ketpekshi emespen, – dedi. Biraq
İriya onı tın'lamadı ha'm Eremiyanı uslap, wa'zirlerdin' aldına alıp keldi.
[15] Wa'zirler Eremiyag'a ashıwlanıp, onı sabadı, keyin xatker İonatannın'
u'yine qurılg'an zindang'a tasladı+. [16] Eremiya zindang'a taslanıp, ol jerde
ko'p ku'nlerdi o'tkerdi.

17 Bir ku'ni patsha Sedekiya adam jollap, Eremiyanı sarayına aldırdı.
Patsha o'z sarayında jasırın tu'rde onnan:
– Jaratqan İyeden qanday da bir so'z bar ma? – dep soradı.
Eremiya og'an:
– Bar, siz Babiloniya patshasının' qolına tu'sesiz, – dep juwap berdi+.
18 Keyin Eremiya Sedekiya patshag'a bılay dedi:
– Meni zindang'a taslag'anday, men sizge, xızmetkerlerin'izge yaki bul
xalıqqa ne qıldım? 19 «Babiloniya patshası sizge, bul xalıqqa hu'jim
qılmaydı», – dep payg'ambarshılıq etken payg'ambarların'ız qayaqta+?
20 Endi meni tın'lan', taqsırım, o'tinish qılıwg'a ruxsat berin'. Meni xatker
İonatannın' u'yine qaytarıp jibermen', bolmasa, men sol jerde o'lip
ketemen.
21 Patsha Sedekiya Eremiyanı saqshılar ha'wlisine qamap qoyıwdı ha'm
qalada nan pu'tkilley tawısılg'ansha, ha'r ku'ni og'an nanbayxanadan bir
sho'rek alıp berip turıwdı buyırdı. Solay etip, Eremiya saqshılar
ha'wlisinde qaldı+.

Eremiyanın' suw saqlag'ıshqa taslanıwı

38 [1] Mattan ulı Shefatiya, Pashxur ulı Gedaliya, Shelemiya ulı Yuxal
ha'm Malkiya ulı Pashxur Eremiyanın' pu'tkil xalıqqa aytqan mına
so'zlerin esitti:+ [2] «Jaratqan İye bılay deydi: Bul qalada qalg'an adam
qılıshtan, ashlıqtan ha'm obadan o'ledi, al kaldeyler ta'repke o'tken adam
tiri qaladı, janın qutqarıp aman qaladı+. [3] Jaratqan İye bılay deydi: Bul
qala a'lbette Babiloniya patshasının' la'shkerlerinin' qolına beriledi, ol
qalanı basıp aladı»+.

[4] Sonda saray ha'meldarları patshag'a:

– Bul adam o'ltirilsin. Ol bul so'zlerdi aytıp, bul qalada qalg'an
a'skerlerimizdin' ha'm pu'tkil xalıqtın' ruwxın tu'sirmekte. Bul adam
xalıqqa jaqsılıq emes, al jamanlıq tileydi, – dedi+.

[5] Patsha Sedekiya olarg'a:

– Mine, ol sizlerdin' qolın'ızda, men sizlerge qarsılıq ko'rsetpeymen, –
dedi+.

[6] Olar Eremiyanı uslap alıp, patshanın' ulı Malkiyanın' saqshılar
ha'wlisindegi suw saqlag'ıshqa arqan menen tu'sirdi. Suw saqlag'ısh
suwsız bolıp, onda tek ılay bar edi. Eremiya balshıqqa batıp qaldı+.
[7] Patshanın' saray xızmetkerlerinen biri, xabashstanlı Ebed-Melex
Eremiyanın' suw saqlag'ıshqa taslang'anın esitti. Sol waqıtta patsha
Benyamin da'rwazası aldında otırg'an edi+. [8] Ebed-Melex patsha
sarayınan shıqtı da, patshag'a barıp:

[9] – Taqsır, Eremiyanı suw saqlag'ıshqa taslap, bul adamlar jaman is
qılıptı. Qalada nan qalmadı, Eremiya ol jerde ashtan o'ledi, – dedi+.
[10] Patsha xabashstanlı Ebed-Melexke:

– Qasın'a otız adam al da, o'lip qalmasınan burın, Eremiya
payg'ambardı suw saqlag'ıshtan shıg'arıp al, – dep buyırdı.

[11] Ebed-Melex qasına adamlardı alıp, patsha g'a'ziynexanasının'
astındag'ı bo'lmege kirdi ha'm ol jerden go'ne-ko'ksi shu'berekler menen
go'ne-ko'ksi kiyimlerdi tawıp alıp, olardı arqang'a baylap, suw
saqlag'ıshtag'ı Eremiyag'a tu'sirdi. [12] Keyin Eremiyag'a:

– Arqan denen'e batpawı ushın, mına go'ne-ko'ksi shu'berekler menen
kiyimlerdi qoltıg'ın'nın' astına qoy, – dedi.

Eremiya solay isledi. [13] Olar Eremiyanı arqanlar ja'rdeminde suw
saqlag'ıshtan shıg'arıp aldı. Bunnan keyin, Eremiya saqshılar ha'wlisinde

qaldı.

Sedekiyanın' Eremiyadan ja'ne ma'sla'ha't sorawı

14 Patsha Sedekiya adam jiberip, Eremiya payg'ambardı Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' u'shinshi esiginin' aldına alıp keltirdi. Patsha Eremiyag'a:

– Men sennen bir na'rse soraylaqpan, mennen hesh na'rseni jasırma, – dedi. 15 Eremiya Sedekiyag'a:

– Eger ırasın aytsam, meni o'ltirmes pe edin'iz? Ma'sla'ha't bergenim menen meni tın'lamaysız, – dedi.

16 Biraq patsha Sedekiya jasırın tu'rde ant iship, Eremiyag'a:

– Bizge jan bergen tiri Jaratqan İye haqı ant ishemen: seni o'ltirmeymen ha'm janın'a qaslıq qılmaqshı bolg'anlardın' qolına tapsırmayman, – dedi. 17 Sonnan keyin, Eremiya Sedekiyag'a bılay dedi:

– İzraildın' Qudayı, A'lemnin' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: «Eger Babiloniya patshasının' ha'meldarlarına ta'slim bolsan', janın' tiri qaladı, bul qala da o'rtep jiberilmeydi, o'zin' de, u'y-ishin' de aman qalasız+. 18 Biraq eger Babiloniya patshasının' ha'meldarlarına ta'slim bolmasan', bul qala kaldeylerdin' qolına beriledi, olar qalanı o'rtep jiberedi, o'zin' de olardın' qolınan qashıp qutıla almaysan'»+.

19 Patsha Sedekiya Eremiyag'a:

– Men kaldeyler ta'repke o'tken yahudiylerden qorqaman. Kaldeyler meni olardın' qolına tapsırsa, olar meni xorlaydı, – dedi+.

20 Eremiya patshag'a bılay dedi:

– Yaq, olarg'a tapsırmaydı. Aytqanlarımdı islep, Jaratqan İyenin' so'zine qulaq salsan'ız, tiri qalıp, abadan turmısqa erisesiz+. 21 Eger ta'slim bolıwdan bas tartsan'ız, Jaratqan İye mag'an mınanı ayan etti: 22 Mine, Yahuda patshasının' sarayında qalg'an barlıq hayallar Babiloniya patshasının' a'skerbasısına alıp kelinedi. Sol hayallar sizge bılay deydi:
«İsengen dosların'ız,
Sizdi aldap, jen'ip ketti,
Batpaqqa battı ayaqların'ız,
Olar sizdi taslap ketti»+.

23 Sizin' barlıq hayalların'ız benen balaların'ız kaldeylerge beriledi. Siz de olardın' qolınan qashıp qutıla almaysız, Babiloniya patshasının' qolına tu'sesiz. Bul qala bolsa, o'rtep jiberiledi+.

24 Keyin Sedekiya Eremiyag'a bılay dedi:
– So'yleskenimiz tuwralı hesh kim bilmesin, bolmasa o'lesen'. 25 Eger
ha'meldarlar menin' senin' menen so'yleskenimdi esitip, sag'an kelip:
«Patsha menen neler tuwralı so'yleskenin'di jasırmay ayt, bolmasa
o'lesen'», – dese, 26 sen olarg'a: «Meni İonatannın' u'yine qaytarıp jiberme,
bolmasa, men ol jerde o'lip qalaman, dep patshag'a jalbarındım dep ayt», –
dedi+.
27 Barlıq ha'meldarlar kelip, Eremiyanı sorawg'a tuttı. Ol da patsha
buyırg'anınday etip juwap berdi. Patshag'a aytılg'anlardan hesh kimnin'
xabarı bolmag'anlıqtan, olar u'ndemey qaytıp ketti. 28 Erusalim qolg'a
alıng'an ku'nge deyin, Eremiya saqshılar ha'wlisinde qaldı.

Erusalimnin' qulawı

39 1 • Yahuda patshası Sedekiyanın' hu'kimdarlıg'ının' tog'ızınshı
jılının' onınshı ayında Babiloniya patshası Nabuxodonosor pu'tkil
ordası menen Erusalimge ju'ris qılıp, onı qamalg'a aldı+. 2 Sedekiyanın'
patshalıg'ının' on birinshi jılının' onınshı ayının' tog'ızınshı ku'ni diywal
buzıldı+. 3 Erusalim qolg'a alıng'anda, Babiloniya patshasının' barlıq
ha'meldarları ishke kirip, Ortadag'ı da'rwazada otırdı. Olar: Nergal-
Shareser, Samgar-Nebo, a'skeriy wa'kil Sarsexim, bas ma'sla'ha'tshi
Nergal-Shareser ha'm patshanın' barlıq ha'meldarları edi.

4 Yahuda patshası Sedekiya ha'm onın' barlıq a'skerleri olardı
ko'rgende, tu'nde patshanın' bag'ının' janındag'ı, eki diywal arasındag'ı
da'rwaza arqalı shıg'ıp, İordan tegisligine qaray qashıp ketti. 5 Biraq kaldey
la'shkerleri olardı quwıp, Erixo tegisliginde izinen jetti ha'm Sedekiyanı
uslap, tutqıng'a aldı da, Xamat u'lkesinin' Ribla qalasındag'ı Babiloniya
patshası Nabuxodonosorg'a alıp bardı. Sol jerde patsha Sedekiyanın'
u'stinen hu'kim shıg'ardı+. 6 Babiloniya patshası Riblada Sedekiyanın'
ulların ko'z aldında bawızlattı. Ja'ne de, ol Yahudanın' barlıq aqsu'yeklerin
de bawızlattı. 7 Bunnan keyin, Sedekiyanın' ko'zlerin oydırdı, Babilong'a
alıp ketiw ushın onı qola shınjır menen baylattı+.

8 Kaldeyler patshanın' sarayın, xalıqtın' u'ylerin o'rtep, Erusalim
diywalların qulattı+. 9 Qalada aman qalg'an adamlardı ha'm Babiloniya
patshası ta'repke o'tken qashqınlardı qalg'an xalıq penen birge saqshılar
baslıg'ı Nabuzaradan Babilong'a tutqın qılıp alıp ketti+. 10 Biraq
Nabuzaradan hesh na'rsesiz ju'da' jarlı biysharalardı Yahuda jerinde
qaldırıp, sol waqıtta olarg'a ju'zimzarlar ha'm atızlar berdi.

11 Babiloniya patshası Nabuxodonosor saqshılar baslıg'ı
Nabuzaradang'a Eremiya tuwralı mınaday buyrıq berdi: 12 «Onı uslap alıp,
ko'zqulaq bol. Og'an hesh qanday zıyan keltirme, ne sorasa, sonı isle».

13 Patsha saqshılarının' baslıg'ı Nabuzaradan, a'skeriy wa'kil
Nabushazban, bas ma'sla'ha'tshi Nergal-Shareser ha'm Babiloniya
patshasının' barlıq ha'meldarları 14 adam jollap, Eremiyanı saqshılar
ha'wlisinen aldırttı. Olar Shafannın' aqlıg'ı Axiqamnın' ulı Gedaliyag'a
Eremiyanı u'yine alıp ketiwdi tapsırdı. Solay etip, Eremiya o'z xalqı
arasında qaldı+.

15 Qarawıllar ha'wlisinde qamaqta bolg'an waqtında, Eremiyag'a
Jaratqan İyeden mınaday so'z tu'sken edi:+
16 – Barıp, xabashstanlı Ebed-Melexke ayt, İzraildın' Qudayı A'lemnin'
Jaratqan İyesi bılay deydi: «Men bul qala tuwralı aytqan so'zlerimdi
jaqsılıq penen emes, al jamanlıq penen ju'zege asıraman. Bular senin' ko'z
aldın'da a'melge asadı+. 17 Biraq sol ku'ni Men seni qutqaraman, – deydi
Jaratqan İye. – Sen o'zin' qorqıp ju'rgen adamların'nın' qolına
tu'speysen'+. 18 Men seni qutqaraman. Sen qılıshtan qaza tappaysan',
Mag'an u'mit artqanın' ushın, janın' o'zin'e olja boladı, – deydi Jaratqan
İye»+.

Eremiya Gedaliyanın' qasında boladı

40 [1] Babiloniyag'a su'rgin etilgen pu'tkil Erusalim ha'm Yahuda tutqınları menen birge Eremiya da shınjır menen baylanıp, Ramag'a alıp barıldı. Ol jerde saqshılar baslıg'ı Nabuzaradan Eremiyanı tawıp, onı bosattı. Sonda Eremiyag'a Jaratqan İyeden so'z tu'sti+. [2] Saqshılar baslıg'ı Eremiyanı qasına shaqırıp alıp, og'an bılay dedi:

– Qudayın' Jaratqan İye bul elge apatshılıq jawdırajag'ın aytqan eken+. [3] Mine, onı jawdırıp, aytqanınday qıldı. Bulardın' ha'mmesi Jaratqan İyege qarsı gu'na islegenin'iz ha'm Og'an qulaq salmag'anın'ız sebepli bolıp otır+. [4] Bu'gin men seni qolın'dag'ı shınjırlardan azat etemen. Eger menin' menen Babilong'a ketiwdi qa'lesen', ju'r, men sag'an ko'zqulaq bolaman. Eger ketiwdi qa'lemesen', onda qal. Mine, pu'tkil el aldın'da jatır! Qay jaqqa ketiwdi qa'lesen', yaki qay jaqqa ketiwdi na'zerin'de tuwrı dep tapsan', sol jerge kete ber. [5] Eremiya juwap berip u'lgermey-aq, Nabuzaradan so'zin dawam etti:

– Babiloniya patshası ta'repinen Yahuda qalalarına ha'kim etip qoyılg'an Shafannın' aqlıg'ı Axiqam ulı Gedaliyanın' janına bar. Onın' menen birge xalıq arasında jasay ber. Yamasa qay jaqqa ketiwdi qa'lesen', sol jaqqa ket.

Saqshılar baslıg'ı og'an azıq-awqat ha'm sawg'alar berip, bosatıp jiberdi+.

[6] Eremiya Mispadag'ı Axiqamnın' ulı Gedaliyanın' janına ketti. Mispag'a barıp, onın' menen birge elde qalg'an xalıqtın' arasında jasadı+.

Yahuda ha'kimi Gedaliya

[7] • Dalalarda boy tasalap qalg'an barlıq a'skerbasılar ha'm olardın' adamları Babiloniya patshasının' Axiqam ulı Gedaliyanı ha'kim qılıp qoyg'anın ha'm su'rginge alıp ketilmegen jarlı erkeklerdi, hayallardı ha'm balalardı og'an tapsırg'anın esitti+. [8] Sonda Nataniya ulı İsmayıl, Qareax ulları Yuxanan menen İonatan, netofalı Tanxumet ulı Seraya, netofalı Efay ulları, maaxalı Ezaniya ha'm olardın' a'skerleri Mispag'a Gedaliyag'a keldi+. [9] Shafannın' aqlıg'ı Axiqam ulı Gedaliya olarg'a ha'm olardın' a'skerlerine ant iship, bılay dedi:

– Kaldeylerge xızmet etiwden qorqpan'. Elge ornalasıp alıp, Babiloniya patshasına xızmet etin', sonda abadan turmısqa erisesiz. [10] Men bul jerge

keletug'ın kaldeylerge wa'killik qılıw ushın Mispada jasap qalaman. Sizler sharap, jazg'ı miyweler ha'm za'ytu'n mayın jıynap, saqlap qoyın'lar da, o'zlerin'iz ornalasıp alg'an qalalarda jasay berin'ler.

11 Moabta, ammonlardın' arasında, Edomda ha'm basqa ellerde jasap atırg'an yahudiylerdin' ha'mmesi Babiloniya patshası Yahudada bir topar adamlardı qaldırg'anın, olarg'a Shafannın' aqlıg'ı Axiqamnın' ulı Gedaliyanı ha'kim qılıp qoyg'anın esitti. 12 Olardın' ha'mmesi su'rgin qılıng'an jerlerdin' ba'rinen Yahuda jerine, Mispag'a, Gedaliyanın' aldına qaytıp keldi. Olar sol jerde ko'p miywe jıynap, mol sharap tayarladı.

13 Qareax ulı Yuxanan menen sho'l daladag'ı a'skerbasılar Mispadag'ı Gedaliyag'a kelip,+ 14 og'an:

– Ammonlardın' patshası Baalistin' sizdi o'ltiriw ushın Netaniya ulı İsmayıldı jibergeninen xabarın'ız bar ma? – dedi. Biraq Axiqam ulı Gedaliya bug'an isenbedi. 15 Keyin Qareax ulı Yuxanan Mispada jasırın tu'rde Gedaliyag'a:

– Kelin', men barıp, Netaniya ulı İsmayıldı o'ltireyin, bunı hesh kim bilmeydi. Ne ushın sizdi o'ltiriwine, janın'ızg'a jıynalg'anlardın' tarqap ketiwine ha'm Yahudada qalg'anlardın' nabıt bolıwına jol qoyıwımız kerek? – dedi. 16 Biraq Axiqam ulı Gedaliya Qareax ulı Yuxanang'a:

– Bulay isleme, sen İsmayıl tuwralı jalg'an aytıp tursan', – dedi.

İsmayıldın' Gedaliyanı o'ltiriwi

41 [1] Jetinshi ayda patsha a'wladınan ha'm patshanın' wa'zirlerinen biri bolg'an Elishamanın' aqlıg'ı Netaniya ulı İsmayıl on adamı menen Mispadag'ı Axiqam ulı Gedaliyag'a keldi. Olar Mispada birge iship-jep otırg'anda,+ [2] Netaniya ulı İsmayıl menen onın' janındag'ı on adam orınlarınan turdı da, Babiloniya patshası sol elge ha'kim qılıp qoyg'an Shafannın' aqlıg'ı Axiqam ulı Gedaliyanı qılısh penen shawıp tasladı+. [3] İsmayıl Mispada Gedaliya menen birge bolg'an barlıq yahudiylerdi de, ol jerdegi kaldey a'skerlerin de o'ltirdi.

[4] Erten'ine Gedaliyanın' o'ltirilgeni haqqında hesh kim bilmey turıp, [5] Shexemnen, Shilodan ha'm Samariyadan seksen adam keldi. Olar qayg'ıdan saqalların qırqqan, kiyimlerin jırtqan, denelerin tilgen bolıp, qollarında Jaratqan İyenin' İbadatxanasına alıp kiyatırg'an g'a'lle sadaqası menen xosh iyisli tu'tetkisi bar edi+. [6] Olardı ku'tip alıw ushın Mispadan Netaniya ulı İsmayıl jolg'a shıqtı. Ol jılap ushırasıp, olarg'a:

– Axiqam ulı Gedaliyag'a barın'lar, – dedi.

[7] Endi qala ortasına kelgende, Netaniya ulı İsmayıl ha'm onın' janındag'ı adamlar olardı o'ltirip, suw saqlag'ıshqa tasladı. [8] Biraq olardın' arasınan on adam İsmayılg'a:

– Bizlerdi o'ltirme, bizlerdin' atızda jasırıp qoyg'an biydayımız, arpamız, mayımız ha'm palımız bar, – dedi. Sonda ol o'zin tutıp, olardı qasındag'ıları menen birge o'ltirmey, aman qaldırdı.

[9] İsmayıl Gedaliyag'a tiyisli o'lilerdin' denelerin taslag'an suw saqlag'ısh ju'da' u'lken bolıp, onı patsha Asa İzrail patshası Baashadan qorg'anıw ushın qazdırg'an edi. Nataniya ulı İsmayıl onı o'li denege toltırdı+. [10] İsmayıl Mispadag'ı qalg'an pu'tkil xalıqtı – patshanın' qızların ha'm saqshılar baslıg'ı Nabuzaradan Axiqam ulı Gedaliyanın' ıqtıyarına tapsırg'an Mispada qalg'an pu'tkil xalıqtı tutqıng'a aldı. Netaniya ulı İsmayıl olardı aydap, ammonlar ta'repke o'tiw ushın jolg'a tu'sti.

[11] Biraq Qareax ulı Yuxanan ha'm onın' janındag'ı pu'tkil a'skerbasılar Netaniya ulı İsmayıl islegen jınayatları haqqında esitkende,+ [12] adamlarının' ha'mmesin alıp, Netaniya ulı İsmayıl menen urısıw ushın jolg'a shıqtı. Olar Gibondag'ı mol suwlı ha'wiz janında İsmayıldın' izinen jetti+. [13] İsmayıldın' qasındag'ı pu'tkil xalıq Qareax ulı Yuxanandı ha'm onın' qasındag'ı a'skerbasılardı ko'rgende, quwanıp ketti. [14] İsmayıl

Mispada tutqıng'a alg'an adamlardın' ha'mmesi izge, Qareax ulı Yuxanang'a qaray juwırdı. 15 Biraq Netaniya ulı İsmayıl segiz adamı menen Yuxanannan qutılıp, ammonlarg'a qashıp ketti+.

Mısırg'a qashıw

16 Qareax ulı Yuxanan ha'm onın' janındag'ı barlıq a'skerbasılar aman qalg'anlardın' ha'mmesin Axiqam ulı Gedaliyanı o'ltirgen Netaniya ulı İsmayıldan qutqarıp, ha'm Gibonnan izge qaytarıp alıp kelgen a'skerlerdi, hayallardı, balalardı, saray xızmetkerlerin Mispadan alıp shıqtı. 17 Olar jol ju'rip, Mısırg'a o'tiw ushın, Beytlehem jaqınındag'ı Gerut-Kimhamda toqtadı. 18 Babiloniya patshası el u'stinen ha'kim qılıp qoyg'an Axiqam ulı Gedaliyanı Netaniya ulı İsmayıl o'ltirgeni sebepli, olar kaldeylerden qorqtı.

Xalıqtın' Eremiyadan Qudaydın' erkin bilip beriwdi sorawı

42 [1] Keyin barlıq a'skerbasılar, Qareax ulı Yuxanan, Hoshaya ulı
Ezaniya ha'm u'lken-kishi pu'tkil xalıq Eremiya payg'ambarg'a
kelip,+ [2] og'an bılay dedi:
– O'tinishimizdi qabıl etip, bizler ushın, mına aman qalg'anlar ushın
Qudayın' Jaratqan İyege duwa et. Ko'rip turg'anın'day, ko'pten az qaldıq+.
[3] Qay jerge barıp, ne isleytug'ınımızdı Qudayın' Jaratqan İye bizge
ko'rsetsin. [4] Eremiya payg'ambar olarg'a:
– Yaqshı, aytqanın'ızday, men Qudayın'ız Jaratqan İyege duwa etemen
ha'm Jaratqan İye ne dep juwap berse de, onı sizlerge ayan qılaman.
Sizlerden hesh na'rseni jasırmayman, – dedi. [5] Olar Eremiyag'a ja'ne bılay
dedi:
– Eger Qudayın' Jaratqan İye bizge bildiriw ushın sag'an ayan etken
ha'r bir so'zge a'mel qılmasaq, Jaratqan İyenin' O'zi bizlerge qarsı haqıyqıy
ha'm sadıq gu'wa bolsın+. [6] Jaqsı bolsa da, jaman bolsa da, bizler seni
janına jiberip atırg'an Qudayımız Jaratqan İyege qulaq asamız. Qudayımız
Jaratqan İyege qulaq assaq, abadan turmısqa erisemiz+.
[7] On ku'nnen keyin, Eremiyag'a Jaratqan İyeden so'z tu'sti. [8] Eremiya
Qareax ulı Yuxanandı, onın' menen birge a'skerbasılardı ha'm u'lken-kishi
pu'tkil xalıqtı shaqırıp, [9] olarg'a bılay dedi:
– O'tinishin'izdi bildiriw ushın meni İzraildın' Qudayı Jaratqan İyenin'
da'rgayına jibergen edin'iz. Ol bılay deydi: [10] «Eger usı jerde qalsan'ız, Men
sizlerdi qayta tikleymen, qulatpayman, otırg'ızaman, qoparıp
taslamayman. Sebebi Men O'zim basın'ızg'a salg'an apatshılıq sebepli
o'kinip atırman+. [11] O'zlerin'iz qorqıp atırg'an Babiloniya patshasınan
endi qorqpan'. Onnan qorqpan', – deydi Jaratqan İye, – Men sizler menen
birge bolaman. Sizlerdi onın' qolınan qutqaraman ha'm azat etemen.
[12] Men sizlerge rehim qılaman, sonda onın' sizlerge janı ashıp, sizlerdi o'z
jerin'izge qaytaradı».
[13] Eger sizler: «Bul jerde qalıwdı qa'lemeymiz», – dep Qudayın'ız
Jaratqan İyenin' so'zine qulaq salmasan'ız, [14] ja'ne: «Yaq, bizler Mısırg'a
ketemiz. Ol jerde urıs ta ko'rmeymiz, onı xabarlag'an ka'rnay sestin de
esitpeymiz, nang'a zar bolmaymız, sol jerde jasaymız», – desen'iz,+
[15] onda Yahudanın' aman qalg'anları, Jaratqan İyenin' so'zin tın'lan'!
İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Eger sizler Mısırg'a

barıwg'a qarar etip, sol jerge barıp jasasan'ız, 16 sizler qorqqan qılısh ol
jerde izin'izden jetedi, sizler qorqqan ashlıq Mısırda jag'an'ızg'a jabısadı
ha'm sizler sol jerde o'lesiz+. 17 Mısırg'a barıp jasawdı qarar qılg'an ha'r
bir adam qılıshtan, ashlıqtan ha'm obadan o'ledi. Men basın'ızg'a
jawdıratug'ın apatshılıqtan hesh kim tiri qalmaydı, hesh kim qashıp ta
qutıla almaydı».
18 İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Erusalim
turg'ınlarına qa'ha'r-g'a'zebim to'gilgenindey, Mısırg'a kirgenin'izde,
sizlerge de g'a'zebim to'giledi. Sizler g'arg'ısqa qalıp, qorqınıshlı ko'riniske
aylanasız, na'letlenip, masqara bolasız. Bul jerdi qaytıp ko'rmeysiz».
19 Ha'y, Yahudanın' aman qalg'anları! Jaratqan İye sizlerge Mısırg'a
ketpewdi buyırdı. Bilip qoyın', bu'gin men sizlerge eskertip atırman.
20 Meni Qudayın'ız Jaratqan İyenin' da'rgayına jiberip: «Bizler ushın
Qudayımız Jaratqan İyege duwa et. Onın' aytqanlarının' ha'mmesin
bizlerge bildir, bizler de og'an a'mel qılamız», – degenin'izde, u'lken
qa'tege jol qoydın'ız. 21 Men bu'gin sizlerge bunı bildirdim, biraq sizler
Qudayımız Jaratqan İyenin' men arqalı aytqan so'zlerine qulaq
salmadın'ız. 22 Endi jaqsılap bilip qoyın', barıp jasamaqshı bolg'an
jerin'izde qılıshtan, ashlıqtan ha'm obadan o'lesiz.

Eremiyanın' Mısırg'a alıp ketiliwi

43 [1] Eremiya pu'tkil xalıqqa o'zlerinin' Qudayı Jaratqan İyenin' so'zlerin, o'zlerinin' Qudayı Jaratqan İyenin' o'zin jiberip ayttırg'an so'zlerin tolıq aytıp bolg'anda, [2] Hoshaya ulı Azariya, Qareax ulı Yuxanan ha'm surbet adamlardın' ha'mmesi Eremiyag'a bılay dedi:

– Sen jalg'an aytıp tursan'. Qudayımız Jaratqan İye seni bizlerge: «Mısırg'a barıp jasaman'», – dep aytıw ushın jibergen joq+. [3] Kaldeyler bizlerdi o'ltirsin yamasa Babiloniyag'a tutqın etip alıp ketsin dep, bizlerdi olardın' qolına tapsırıw ushın Neriya ulı Barux seni bizlerge qarsı iytermelemekte+.

[4] Solay etip, Qareax ulı Yuxanan, a'skerbasılar ha'm pu'tkil xalıq Jaratqan İyenin' Yahudada qalıw tuwralı aytqan buyrıg'ına qulaq aspadı. [5] Yahudada jasaw ushın tarap ketken jerlerinen qaytıp kelgen yahudiylerdin' aman qalg'anlarının' ha'mmesin Qareax ulı Yuxanan ha'm a'skerbasılar ertip ketti. [6] Bulardan tısqarı, olar babilonlı saqshılar baslıg'ı Nabuzaradannın' Shafannın' aqlıg'ı Axiqam ulı Gedaliyanın' qasında qaldırıp ketken adamlarının' ha'mmesin: erkek ha'm hayallardı, balalardı, patshanın' qızların, Eremiya payg'ambardı ha'm Neriya ulı Baruxtı o'zleri menen alıp ketti+. [7] Olar Jaratqan İyege qulaq aspay, Mısır jerine ketip, Taxpanxeske jetip keldi+.

[8] Taxpanxeste Eremiyag'a Jaratqan İyeden so'z tu'sti:

[9] – Qolın'a u'lken taslardı alıp, olardı Taxpanxestegi faraonnın' sarayının' kirer awzındag'ı gerbishler arasına ko'm. Bunı yahudiylerdin' ko'z aldında isle. [10] Keyin olarg'a ayt: «İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: Mine, Men Babiloniya patshası qulım Nabuxodonosordı bul jerge alıp kelip, onın' taxtın mına ko'milgen taslar u'stine ornataman. Nabuxodonosor patshalıq shatırın usı taslardın' u'stine tigedi+. [11] Ol kelip, Mısırdı wayran qıladı. Ta'g'dirine o'lim jazılg'an o'ledi, ta'g'dirine su'rgin jazılg'an su'rginge ketedi, ta'g'dirine qılısh jazılg'an qılısh penen shabıladı+. [12] Babiloniya patshası Mısır qudaylarının' butxanalarına ot qoyadı, butlardı jandıradı, bazıların o'zi menen alıp ketedi. Shopan tonın bu'rgeden tazalag'anday, Mısırdı da solay tazalaydı. Keyin ol jerden aman-esen shıg'ıp ketedi+. [13] Ol Mısır jerindegi Quyash qudayının' butxanasındag'ı Quyash qudayına arnap qoyılg'an kiyeli taslardı buzıp, Mısır qudaylarının' barlıq butxanaların o'rtep jiberedi».

Jaratqan İyenin' Mısırdag'ı yahudiylerge jollag'an xabarı

44 [1] Mısırdın' Migdol, Taxpanxes, Nof qalalarında ha'm Patrus
wa'layatında jasag'an barlıq yahudalılar haqqında Eremiyag'a
Jaratqan İyeden so'z tu'sti:+
[2] – İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Sizler
Erusalim ha'm Yahudanın' barlıq qalalarına Men jawdırg'an
apatshılıqlardın' ha'mmesin ko'rdin'ler. Mine, ha'zir olar bosap qalg'an,
olarda hesh kim jasamaydı. [3] Olar o'zleri de, sizler de, sizlerdin' ata-
babaların'ız da bilmegen basqa qudaylarg'a arnap tu'tetki tu'tetip, xızmet
etip, o'zlerinin' jawız isleri menen Menin' g'a'zebimdi keltirdi+. [4] Men
sizlerge qullarım bolg'an payg'ambarlardın' ha'mmesin qayta-qayta
jiberip: „Men jek ko'retug'ın bul jerkenishli islerdi islemen'“, – dep
ayttırdım+. [5] Biraq olar tın'lamadı, qulaq aspadı. Jawız islerinen qaytpadı,
basqa qudaylarg'a arnap tu'tetki tu'tetiwin dawam ete berdi. [6] Sonda
qa'ha'rim ha'm g'a'zebim to'gilip, Yahuda qalalarında ha'm Erusalim
ko'shelerinde lawlap jandı. Ha'zir ko'rip turg'anın'ızday, olar
qarabaqanag'a ha'm sho'lge aylandı.
[7] Endi İzraildın' Qudayı, A'lemnin' Qudayı Jaratqan İye bılay deydi: Ne
ushın bul awır na'rselerdi basın'ızg'a tu'sirmekshisiz? Yahudadan kelgen
erkek, hayal, bala ha'm bo'pelerdin' basına jetip, o'zin'izden keyin tuqım
qalmaw ushın ba? [8] Ne ushın o'zin'iz jasaw ushın kelgen Mısır jerinde
basqa qudaylarg'a tu'tetki tu'tetip, qoldan islegen butların'ız benen Meni
g'a'zeplendirip atırsız? O'zin'izdi qurtıp, jer betindegi barlıq xalıqlardın'
g'arg'ısına qalıp, ku'lki bolıw ushın ba? [9] Yahuda jerinde, Erusalim
ko'shelerinde ata-babaların'ızdın', Yahuda patshalarının', olardın'
hayallarının', o'zlerin'izdin' ha'm hayalların'ızdın' islegen jaman islerin
umıttın'ız ba+? [10] Olar bul ku'nge deyin ta'wbe qılmadı, qorqpadı, sizlerge
ha'm ata-babaların'ızg'a bergen Nızamım ha'm qag'ıydalarım boyınsha
jasamadı.
[11] Sonlıqtan İzraildın' Qudayı, A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: Men
u'stin'izge apatshılıq jawdırıp, Yahuda xalqın pu'tkilley joq qılıwg'a qarar
ettim. [12] Mısırg'a barıp, sol jerde jasap qalıwg'a bet burg'an yahudiylerdin'
aman qalg'anların qolg'a alaman, ha'mmesi Mısır jerinde qulap, joq
qılınadı, qılıshtan ha'm ashlıqtan o'lip ketedi. Kishkenesinen u'lkenine
deyin qılıshtan ha'm ashlıqtan o'ledi. Olar g'arg'ısqa qalıp, qorqınıshlı

ko'riniske aylanadı, masqara ha'm mazaqqa ushıraydı+. 13 Erusalimdi
jazalag'anımday, Mısır jerinde jasap atırg'anlardı da qılısh, ashlıq ha'm oba
menen jazalayman+. 14 Jasaw ushın Mısırg'a kelgen yahudiylerdin' aman
qalg'anlarının' hesh biri qutılıp, tiri qalıp, Yahudag'a qayta almaydı. Ol
jerge qaytıp barıp jasawdı jan-ta'ni menen qa'lese de, bir-eki qashqınnan
basqa hesh kim qaytıp bara almaydı».
15 Hayallarının' basqa qudaylarg'a tu'tetki tu'tetkenin bilgen barlıq
erkekler, sol jerde turg'an barlıq hayallar, u'lken ja'ma'a't – Mısırdın'
Patrus wa'layatında jasap atırg'an pu'tkil xalıq Eremiyag'a bılay dedi:
16 – Bizler senin' Jaratqan İyenin' atınan aytqan so'zlerin'e qulaq
salmaymız+. 17 Bizler ha'mmesin o'zimiz bergen antqa say isleymiz: Aspan
xanshasına tu'tetki tu'tetemiz, og'an arnap ishimlik sadaqasın quyamız.
Bizler o'zlerimiz, ata-babalarımız, patshalarımız ha'm ha'meldarlarımız
Yahuda qalalarında, Erusalim ko'shelerinde neler qılg'an bolsaq, sonı
qılamız. Sol waqıtta toyıp jep, abadan turmıs keshirip, jamanlıq ko'rmegen
edik+. 18 Biraq Aspan xanshasına tu'tetki tu'tetip, og'an arnap ishimlik
sadaqaların quyıwdı toqtatqanımızdan beri, basımız jetispewshilikten
basımız shıqpaydı, qılıshtan ha'm ashlıqtan qırılıp atırmız.
19 Hayallar da bılay dedi:
– Bizlerdin' Aspan xanshasına tu'tetki tu'tetip, ishimlik sadaqasın
usıng'anımızdan, onın' ko'rinisinde, og'an arnap sho'rekler japqanımızdan
ku'yewlerimizdin' xabarı joq dep oylaysız ba?
20 Sonda Eremiya pu'tkil xalıqqa, og'an juwap bergen erkekler menen
hayallarg'a bılay dedi:
21 – Sizler o'zlerin'iz, ata-babaların'ız, patshaların'ız, ha'meldarların'ız,
u'lke xalqı Yahuda qalalarında ha'm Erusalim ko'shelerinde tu'tetki
tu'tetkenin'izdi Jaratqan İye umıtıp ketti deysiz be? Yamasa bul Onın'
ju'regine jetip barmadı dep oylaysız ba? 22 Jaratqan İye islegen jaman ha'm
jerkenishli islerin'izge artıq taqat qıla almag'anı sebepli, ha'zir elin'iz
wayran bolıp, sho'lge aylandı, g'arg'ısqa ushırap adamsız qan'ırap qaldı+.
23 Butlarg'a arnap tu'tetki tu'tetip, Jaratqan İyege qarsı gu'na isledin'iz.
Onın' dawısına qulaq salmadın'ız, Onın' Nızamına, qag'ıydalarına ha'm
sha'rtlerine say jasamadın'ız. Sonlıqtan bu'gin ko'rip turg'an apatshılıq
basın'ızg'a tu'sti+.
24 Eremiya pu'tkil xalıqqa ha'm hayallarg'a ja'ne bılay dedi:

– Mısır jerindegi yahudiylerdin' ha'mmesi, Jaratqan İyenin' so'zin tın'lan'! 25 İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Sizler hayalların'ız benen birge: „Aspan xanshasına tu'tetki tu'tetip, og'an ishimlik sadaqasın quyamız“, – dep ishken antlarımızdı so'zsiz orınlaymız dep, awzın'ız benen aytıp, qolın'ız benen isledin'iz. Yaqshı, aytqanın'ızdı qılın', ishken antların'ızdı orınlan'!»

26 Endi Mısır jerinde jasap atırg'an pu'tkil yahudiyler, Jaratqan İyenin' so'zin tın'lan': «Men O'zimnin' ullı atım haqı ant ishemen, – deydi Jaratqan İye, – pu'tkil Mısır boylap jasap atırg'an yahudiylerdin' hesh biri bunnan bılay Menin' atımdı tilge almaydı, „Quday İye haqı“ dep ant ishpeydi. 27 Men jaqsılıq emes, al jamanlıq keltiriw ushın olardı qadag'alap turaman. Mısırdag'ı yahudiylerdin' birde birewi qalmag'ansha, qılıshtan ha'm ashlıqtan qırılıp baradı+. 28 Qılıshtan aman qalg'an ju'da' az sanlı yahudiyler Mısırdan Yahuda jerine qaytıp baradı. Sonda Mısırda jasaw ushın kelgenlerden aman qalg'anlar kimnin' so'zinin' ju'zege asatug'ının, yag'nıy Menin' so'zim be yamasa olardiki me, bunı bilip aladı+. 29 Menin' sizlerdi usı jerde jazalawım, sizler ushın nıshan boladı, – deydi Jaratqan İye. Sonda Menin' sizlerge aytqan so'zimnin' orınlanatug'ının bilip alasız.

30 Jaratqan İye bılay deydi: Yahuda patshası Sedekiyanı onın' janında qastı bolg'an dushpanı Babiloniya patshası Nabuxodonosordın' qolına bergenim sıyaqlı, Mısır patshası faraon Xofranı da onın' janında qastı bolg'an dushpanlarının' qolına beremen»+.

Jaratqan İyenin' Baruxqa aytqan so'zi

45 [1] Yahuda patshası İoshiya ulı Ehoyakimnin' patshalıg'ının' to'rtinshi jılında Neriya ulı Barux Eremiyanın' awzınan mına so'zlerdi kitapqa jazıp otırg'anda, Eremiya payg'ambardın' Baruxqa aytqan so'zi:+

[2] – Barux, İzraildın' Qudayı Jaratqan İye sag'an bılay deydi:+

[3] «Sen: „Sorım qurısın! O'ytkeni Jaratqan İye da'rtime qayg'ı-ha'siret qostı, ın'qılday berip sharshadım, hesh tınıshlıq tappay atırman“, – deysen'. [4] Jaratqan İye mag'an Baruxqa bılay dep ayt dedi: „Mına pu'tkil jer ju'zinde qurg'anımdı qırıp taslayman, ekkenimdi suwırıp taslayman. [5] Sen o'zin' ushın ullı na'rselerdi izleysen' be? İzleme, sebebi Men pu'tkil adamzattın' basına apatshılıq jawdıraman, – deydi Jaratqan İye. – Al sag'an ha'mme jerde, qayaqqa barsan' da janın'dı olja qılaman“»+.

Mısır tuwralı payg'ambarshılıq

46 [1] Eremiya payg'ambarg'a milletler haqqında Jaratqan İyeden so'z tu'sti+.

[2] Mısır tuwralı xabar: Yahuda patshası İoshiya ulı Ehoyakimnin' patshalıg'ının' to'rtinshi jılında Babiloniya patshası Nabuxodonosor Evfrat da'ryasının' jag'asındag'ı Karkemishte Mısır patshası faraon Nexonın' ordasın qırg'ıng'a ushırattı+.

[3] «Qalqanlardı tayarlap, sawashqa kirisin'!
[4] Atların'ızdı ertlep, atlarg'a minin'!
Duwlıg'an'ızdı kiyip, sapqa dizilin'!
Nayzalardı egep, sawıtlardı kiyin'!
[5] Men ne ko'rip turman?
Olar qorqıp, sheginip atır,
Jawıngerleri jen'ilip,
Artına qaramay, qashıp baratır.
Ha'r ta'repten qorqınısh biylep alg'an,
– deydi Jaratqan İye. –+
[6] Ju'yrik qashıp qutıla almas,
Batır qashıp kete almas.
Arqada, Evfrat da'ryası boyında,
Olar su'rnigip, jıg'ıladı.
[7] Nil kibi tasıp,
Suwları burqasınlag'an da'ryaday bolg'an kim?
[8] Nil kibi tasıp,
Suwları burqasınlag'an da'ryaday bolg'an bul – Mısır.
Ol: „Tasıp, du'nya ju'zin qaplayman,
Qalanı turg'ınları menen joq qılaman“, – deydi.
[9] Ha'y, atlar, alg'a basın'!
Ha'y, arbalar, jel bolıp ushın'!
Ma'rt jawıngerler hu'jimge o'tsin:
Xabashstan a'skerleri, Put qalqanshıları,
Sheber sarıjayshı Lud a'skerleri.

[10] Bul ku'n A'lemnin' Jaratqan İyesi bolg'an İyenin' ku'ni.
Bul ku'n Onın' dushpanlarınan o'sh alınatug'ın to'lem ku'ni.

Qılısh toyg'ansha,
Qang'a sho'li qang'ansha jalmaydı.
Evfrat da'ryasının' arqasındag'ı jerlerde,
A'lemnin' Jaratqan İyesi bolg'an İye ushın qurbanlıq boladı+.

11 Ha'y, pa'k qız Mısır,
Giladqa barıp, ma'lha'm al.
Qansha da'ri ishsen' de, biypayda,
Senin' da'rtin'e dawa joq+.
12 Shermendeligin'di milletler esitti,
Jer beti pa'riyadın'a toldı.
A'sker a'skerge du'gisip,
Ekewi de jerge quladı»+.

13 Babiloniya patshası Nabuxodonosordın' urısıw ushın Mısır eline keletug'ını tuwralı Eremiya payg'ambarg'a Jaratqan İye mına so'zdi aytтı:
14 «Mısırda ja'riyalan', Migdolda jar salın',
Nofta ha'm Taxpanxeste esittirip, bılay den':
„Turıp, tayarlanın',
Qılısh do'geregin'izdegilerdi qırıp taslaydı“+.
15 Ne ushın qudayın' Apis qashtı?
Bug'an' ne ushın ayaqta tura almadı?
Sebebi Jaratqan İye onı jer menen jeksen etti.
16 Ol jıg'ılg'anlardı ko'beytti,
Olar bir-birinin' u'stine jıg'ılıp atırıp:
„Bol tez, zalımnın' qılıshınan qashıp,
O'z xalqımızg'a, tuwılg'an ma'kanımızg'a qaytayıq!“ – deydi+.
17 Ol jerde bolsa: „Mısır patshası faraon tek maqtanshaq,
Ol pursattı qoldan shıg'ardı“, – deydi+.

18 Atı A'lemnin' Jaratqan İyesi bolg'an Patsha bılay deydi:
„O'z tiriligim haqı ant ishemen:
Tawlar arasında Tabor tawı qanday bolsa,
Ten'iz jag'asındag'ı Karmel tawı qanday bolsa,
Sizlerge kiyatırg'an dushpan da sonday+.
19 Ha'y, qız Mısırdın' turg'ınları!

Tu'yinshigin'izdi tu'yip, su'rginge tayarlanın'.
Nof wayran bolıp,
Kimsesiz hu'wlep qaladı+.

20 Mısır ju'da' sulıw qashar,
Biraq arqanın' sonaları japırılıp og'an ushıp keledi+.
21 Onın' jallanba a'skerleri,
Baqqı tanaday bolsa da,
Sheginip, birlikte izge qashadı,
Olardın' jerinde tura almaydı.
Sebebi olardın' apatshılıqqa ushıraytug'ın ku'ni,
Jazalanatug'ın waqtı jetip keldi.
22 Dushpannın' ku'shli ordası jaqınlag'an sayın,
Mısır jılanday ısıldaydı.
Otın shabatug'ın adamlarday,
Dushpan baltalar menen keledi.
23 Tıg'ız tog'ayday bolsa da,
Onı shawıp taslaydı,
– deydi Jaratqan İye. –
Olar shegirtkelerden de ko'p,
Esapsız, san-sanaqsız.
24 Qız Mısır shermende bolıp,
Arqa xalqının' qolına beriledi“»+.

25 İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi:
– Men No qalasının' qudayı Amondı, faraondı, Mısır menen onın' qudayların, patshaların ha'm faraong'a u'mit baylag'anlardı jazalayman+.
26 Olardı olardın' janında qastı bolg'an Babiloniya patshası Nabuxodonosordın' ha'm onın' qullarının' qolına beremen. Bunnan keyin, Mısırda burıng'ıday ja'ne xalıq jasaydı, – deydi Jaratqan İye+.

Jaratqan İye O'z xalqın qutqaradı

27 Qulım Yaqıp, sen qorqpa!
İzrail, qa'weterlenbe!
Men seni uzaq ellerden,
Urpaqların'dı su'rgin etilgen jerlerinen qutqaraman.

Yaqıp qaytıp kelip,
Tınısh ha'm biyqa'ter o'mir su'redi,
Hesh kim onı qorqıtpaydı+.
28 Qorqpa, qulım Yaqıp!
Men senin' menen birgemen,
– deydi Jaratqan İye. –
Seni O'zim aralarına jibergen,
Milletlerdin' ha'mmesin joq qılaman.
Biraq seni joq qılmayman,
Tek a'dalatlı tu'rde jaza beremen,
Jazasız qaldırmayman+.

Filistler tuwralı payg'ambarshılıq

47 [1] Faraon Gazag'a hu'jim qılmastan aldın, Jaratqan İyeden Eremiya
payg'ambarg'a filistler tuwralı so'z tu'sti+.
[2] Jaratqan İye bılay deydi:
– Arqadan suwlar ko'terilip,
Da'rya kibi tolıp tasıp,
Jerdi ha'm onı toltırıp turg'an na'rselerdi,
Qalanı ha'm onda jasaytug'ınlardı basıp ketedi.
Adamlar dad-pa'riyad qılıp,
Sol jerde jasaytug'ın pu'tkil xalıq ahıw-nala shegedi+.
[3] Ku'shli atlardın' tuyaqlarının' du'rsildisinen,
Sawash arbalarının' tasırlısınan,
Do'n'geleklerinin' dawıslarınan,
Qollarında da'rman qalmag'an a'keler,
Balalarına qayırılıp ta qaramaydı.
[4] Sonday ku'n keledi,
Pu'tkil filistler qırıp taslanadı.
Tir menen Sidonnın' son'g'ı awqamlasları joq qılınadı.
Kaftor jag'asında aman qalg'an filistlerdi,
Jaratqan İye joq qıladı+.
[5] Gaza aza tutıp shashın aldıradı,
Ashkelon u'nsiz qaladı.
Tiri qalg'an oypatlıq turg'ınları!
Qashang'a deyin g'am shegip, o'z denen'izdi tilkimleysiz?

[6] Ah, Jaratqan İyenin' qılıshı!
Qashan tınısh tabasan'?
Qının'a kir,
Tınıshlanıp, demin'di al!+
[7] Jaratqan İye og'an buyrıq bergen bolsa,
Ol qalay tınıshlansın?
Jaratqan İye O'z qılıshın,
Ashkelong'a ha'm ten'iz jag'asına jolladı+.

Moab tuwralı payg'ambarshılıq

48 [1] İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesi Moab tuwralı bılay deydi:
– Nebonın' sorı qurıp, qarabaqanag'a aylanadı.
Kiryatayım masqara bolıp, basıp alınadı.
Shermende bolıp, qorg'anı wayran etiledi+.
[2] Moabtın' dan'qı so'nedi.
Xeshbonda dushpanları og'an qarsı joba du'zedi,
«Kelin', bul milletti qurtayıq», – desedi.
Madmen qalası, senin' sestin' o'shedi,
Qılısh seni quwalaydı.
[3] Xoronayımnan dad-pa'riyad esitiledi:
«Ullı qırg'ınshılıq ha'm wayranshılıq».
[4] Moab quladı,
Balaları shın'g'ırıp jılamaqta.
[5] O'kirip jılawı menen,
Luxit biyikligine ko'teriledi,
Xoronayımg'a tu'setug'ın jolda,
Qırg'ınnın' zarlı dawısın esitedi+.
[6] Qashın'lar, bas sawg'alan'lar!
Sho'ldegi jın'g'ıl putasınday jan saqlan'lar+.

[7] Moab, sen islegen islerin' ushın,
Baylıg'ın'a u'mit baylag'anın' ushın qolg'a alınasan'.
Ruwxaniyleri ha'm ha'meldarları menen,
Kemosh su'rgin etiledi+.
[8] Jaratqan İyenin' aytqanınday,
Ha'r bir qalanı qırıp taslawshı keledi,
Birde bir qala aman qalmaydı,
Oypatlıq nabıt boladı,
Tegislik jer menen jeksen boladı+.
[9] Moabqa qa'bir tasın qoyın',
Onın' qalaları sho'lge aylanadı,
Ol jerde hesh kim jasamaydı.
[10] Jaratqan İyenin' tapsırg'an isin,

Nemquraydı orınlag'ang'a,
Onın' qılıshın qan to'giwden toqtatqang'a na'let jawsın!

11 Moab jaslıg'ınan biyqa'terlikte,
Tındırılg'an sharaptay tınısh jasadı.
Onı ıdıstan ıdısqa quymadı,
Su'rginge alıp ketpedi.
Sonlıqtan onın' da'mi saqlanıp qalg'an,
Xosh iyisi o'zgermegen+.

12 Biraq onı ıdıstan ıdısqa o'zgertetug'ın adamlardı jiberetug'ın ku'nler keledi, – deydi Jaratqan İye. – Onı to'gedi, ıdısların bosatadı ha'm gu'zelerin shıl-pa'rshe etedi. 13 İzraildın' o'zleri isengen Beyt-El sebepli uyatqa qalg'anınday, Moab ta Kemosh sebepli uyatqa qaladı+.
14 Sizler qalayınsha: «Bizler ma'rt jawıngerlermiz,
Sawashqa tayar batırlarmız», – deysiz.
15 Moab wayran qılınadı,
Qalaları basıp alınadı,
Saylandı jigitleri qırıp taslanadı, – deydi,
Atı A'lemnin' Jaratqan İyesi bolg'an Patsha+.
16 Moabqa qırg'ın jaqınlaspaqta,
Apat og'an jeldey ushıp kelmekte.
17 Aynalasında jasaytug'ınlar ol ushın jılan'lar,
Onın' atın biletug'ınlar joqlaw aytıp:
«Wah, qu'diretli hasa,
Dan'qlı tayaq qalay sındı?» – den'ler.

18 Qız Dibon turg'ınları!
Saltanatlı ornın'ızdan tu'sip,
Qurg'aq jerde otırın'.
Moabtı qırg'ın qılg'an sizlerge kelip,
Qorg'anların'ızdı wayran qıladı+.
19 Aroer turg'ınları!
Jol jag'asında turıp, na'zer salın',
Qashqan erkekten ha'm qutılg'an hayaldan:
«Ne boldı?» – dep soran'+.

20 Moab masqara boldı, joq qılındı!
Pa'riyad etin', o'kirip jılan'!
Moabtın' wayran bolg'anın,
Arnon sayında ja'riya etin'.
21 Tegisliktegi mına qalalar u'stinen hu'kim shıg'arıldı:
Xolon, Yahasa, Mefaat,
22 Dibon, Nebo, Beyt-Diblatayım,
23 Kiryatayım, Beyt-Gamul, Beyt-Meon,
24 Keriyot, Bosra ha'm Moabtın' uzaq ha'm jaqın ha'r bir qalası.
25 Moabtın' shaqı sındı, qolı kesildi, – deydi Jaratqan İye.
26 – Onı ma's bolg'anınsha ishkizin',
Sebebi ol Jaratqan İyege ko'kirek ko'terdi.
Moab o'z qusıg'ına o'zi awnap jatsın,
Adamlarg'a ku'lki bolsın+.
27 Sen İzraildın' u'stinen ku'lmedin' be?
Ol tuwralı so'z bolsa, bas shayqaytug'ınday,
Ol ne urlıq u'stinde uslanıp pa edi+?
28 Moab turg'ınları!
Qalaların'ızdı taslap,
Jartaslar arasında jasan'.
Uyasın u'n'girdin' awzına salg'an,
Kepterdey bolın'+.
29 Bizler Moabtın' ta'kabbirligi,
Onın' asa menmenligi,
O'rko'kirekligi menen ba'lentpa'rwazlıg'ı,
Maqtanshaqlıg'ı ha'm pan'pan'lıg'ı tuwralı esittik+.
30 Men onın' surbetligin bilemen,
– deydi Jaratqan İye, –
Onın' maqtang'anları bos, isleri push.
31 Sol sebepli Moab ushın zarlap,
Pu'tkil Moab ushın jılayman,
Kir-Xeres xalqı ushın joqlaw aytaman+.
32 Sibmanın' ju'zimzarları!
Senin' ushın Yazer ushın jılag'anımnan da ko'birek jılayman.
Senin' shaqaların' ten'izden asıp o'tip,
Yazerge deyin sozıldı.

Qırg'ın qılıwshı jazg'ı jemisin'e,
Pisip turg'an ju'zimin'e hu'jim etti+.
33 Moabtın' bag'-baqshalarınan, atızlarınan,
Shadlıq ha'm quwanısh tartıp alındı.
Ju'zim sıg'ılatug'ın shuqırlardan,
Ag'atug'ın sharapqa shek qoydım.
Onda endi qosıq aytıp ju'zim basqılanbaydı.
Shawqım-su'ren bola beredi,
Biraq ol quwanısh shawqımı emes.

34 Olardın' pa'riyad etip baqırg'an dawısı,
Xeshbonnan Elale ha'm Yahasqa deyin,
Soardan Xoronayımg'a ha'm Eglat-Shelishiyag'a deyin esitiledi.
Ha'tteki, Nimrim suwları da qurıp qaldı+.
35 Men Moabtag'ı sıyınıw orınlarında qurbanlıq bergendi,
O'z qudaylarına tu'tetki tu'tetkendi,
Joq qılaman, – deydi Jaratqan İye.
36 Sol sebepli ju'regim sırnay kibi,
Moab ushın sızlaydı.
Kir-Xeres xalqı ushın,
Ju'regim sırnay kibi ın'ıranadı.
Sebebi olar qolg'a kirgizgen baylıg'ınan jurday boldı.

37 Ha'r bir adam shashın aldırıp, saqalın qırqıp,
Qolların tilip jaraqatlap,
Aza kiyimin kiygen+.
38 Moabtın' barlıq u'shekleri menen maydanlarında,
G'alaba jılasqan dawıslar esitiledi.
Sebebi Men Moabtı kereksiz ıdıstay sındırıp tasladım,
– deydi Jaratqan İye+.
39 Wah, Moab qanday shıl-pa'rshe boldı!
Olar qattı baqırıp jılamaqta!
Moab shermendelikten ju'zin jasırmaqta!
Ol ku'lkige qalıp,
A'tirapındag'ılar ushın qorqınıshqa aylandı.

40 Jaratqan İye bılay deydi:
– Qaran', qanatların Moab u'stine jayıp,
Dushpan bu'rkit kibi ushıp ju'r+.
41 Keriyot qolg'a tu'sedi,
Qorg'an qalalar basıp alınadı.
Sol ku'ni Moab jawıngerlerinin' ju'regi,
Tolg'atıp atırg'an hayaldikindey boladı+.
42 Moab Jaratqan İyege qarsı bas ko'tergeni ushın,
Xalıqlar arasınan joq qılınadı.
43 Moab turg'ınları!
Seni qorqınısh, shuqır ha'm duzaq ku'tpekte, – deydi Jaratqan İye+.
44 – Qorqınıshtan qashqan shuqırg'a,
Shuqırdan shıqqan duzaqqa tu'sedi.
O'ytkeni Menin' Moabtı,
Jazalaytug'ın jılım keldi, – deydi Jaratqan İye+.
45 – Haldan tayg'an qashqınlar,
Xeshbonnın' sayasında toqtaydı.
Biraq Xeshbon qalasınan ot,
Sixon patshanın' qalasınan jalın shıg'ıp,
Moab elin jandırıp,
Qozg'alan'shı xalqın jalmaydı+.
46 Moab, sorın' qurısın!
Quday Kemoshtın' xalqı nabıt boldı,
Ulların' su'rginge aydaldı,
Qızların' tutqıng'a alındı+.
47 Biraq aqırg'ı ku'nlerde Men Moabtın',
Abadanshılıg'ın qaytarıp beremen, – deydi Jaratqan İye.

Moabtın' jazası usı jerde juwmag'ına jetedi+.

Ammon tuwralı payg'ambarshılıq

9 [1] Jaratqan İye ammonlar haqqında bılay deydi:
– İzraildın' ulları joq pa?
Onın' miyrasxorı joq pa?
Onda ne ushın Moloxqa tabınatug'ınlar,
Gad urıwının' jerin iyelep,
Xalqı Gadtın' qalalarında jasap atır+?
[2] Sonlıqtan sonday ku'nler keledi,
– deydi Jaratqan İye, –
Ammonlardın' bas qalası Rabbag'a qarsı,
Urıs dabılın qaqtıraman.
Ol u'yilgen topıraqqa aylanadı, o'rteledi.
Sonda İzrail o'zlerinen tartıp alıng'anlardı iyeleydi,
– deydi Jaratqan İye. –+
[3] Zar jıla, Xeshbon!
O'ytkeni Ay qalası qırıp taslandı.
Rabba hayalları pa'riyad etin'!
Aza kiyimin kiyip, o'kirip jılan'!
Atızlarda gezip ju'rin'!
O'ytkeni ruwxaniyleri ha'm ha'meldarları menen,
Molox su'rgin qılınadı+.
[4] Oypatlıqların' menen nege maqtanasan'?
Oypatlıqların' nabıt boladı.
Biyopa qız, g'a'ziynelerin'e isenip:
«Mag'an kim hu'jim ete aladı?» – dedin'+.
[5] Men o'zim sag'an ha'mme ta'repten,
Qorqınısh jiberemen,
– deydi A'lemnin' İyesi, Jaratqan İye. –
Sizler quwılıp, tarap qashasız,
Qashqınlardı hesh kim qayta jıynamaydı.
[6] Biraq bunnan keyin, Men ammonlardın',
Burıng'ı abadanshılıg'ın qaytarıp beremen, – deydi Jaratqan İye+.

Edom tuwralı payg'ambarshılıq

7 • Edom tuwralı A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: – Temanda endi
danalıq joq pa?
Danalarda ma'sla'ha't qalmadı ma?
Olardın' danalıg'ı g'ayıp boldı ma+?
8 Dedan turg'ınları!
Artın'ızg'a qaramay, qashıp,
U'n'girlerge jasırının'.
Men Esawdı jazalag'anımda,
Basına apatshılıq jawdıraman+.
9 Bag'ın'da ju'zim tergenler,
Bir neshe solqım ju'zim qaldırmas pa edi?
Tu'nde u'yge tu'sken urı,
Keregin urlamas pa edi?
10 Biraq Esawdı tır jalan'ash qılaman,
Sırlı jerlerin a'shkara qılaman,
Ol jasırına almaydı.
Onın' urpaqları,
Ag'ayin ha'm qon'sıları joq qılınadı,
O'zi de joq boladı.
11 Hesh kim: «Jetimlerin'izdi qaldırın',
Olardın' janın saqlayman.
Jesirlerin'iz de mag'an u'mit baylasın», – dey almaydı.

12 Jaratqan İye bılay deydi:
– Jaza kesesinen ishiwi kerek bolmag'anlar da,
Onnan ishkende, sen jazasız qalasan' ba?
Yaq, jazasız qalmaysan',
A'lbette, onnan ishesen'+.
13 O'z atım menen ant ishemen,
– deydi Jaratqan İye, –
Bosra qorqınıshqa, ku'lkige,
Sho'lge ha'm g'arg'ısqa duwshar boladı.
Onın' barlıq qalaları ma'n'gi bosap qaladı+.

14 Men Jaratqan İyeden bir xabar esittim,

Milletler arasına jarshı jollandı:
«Bir jerge jıynalıp, og'an qarsı shıg'ın',
Ayaqqa turıp, sawashqa atlanın'!»

15 Men seni milletler arasında arzımas,
Adamlar arasında jek ko'rinshi qılaman.
16 Qa'weterge tu'siwin' ha'm ta'kabbir ju'regin',
Seni aldadı.
Ha'y, jartastın' jarıg'ında jasaytug'ın,
To'belerdin' biyik shoqqıların iyelegen!
Bu'rkit kibi uyan'dı ba'lent qursan' da,
Seni ol jerden tu'siremen,
– deydi Jaratqan İye. –+
17 Edom qorqınıshlı ko'riniske aylanadı.
Ol jerden o'tken ha'r bir adamnın' ju'regi suwlap,
Apatshılıqları sebepli onı tabalaydı+.
18 Sodom menen Gomora ha'm olardın' a'tirapındag'ı qalalardın',
Jer menen jeksen bolg'anı sıyaqlı,
– deydi Jaratqan İye, –
Edomda da birde bir adam jasamaydı,
Tiri jan qalmaydı+.

19 Men İordan boyındag'ı qalın' tog'aydan,
Jap-jasıl jaylawg'a shıqqan arıslan sıyaqlı,
Edom xalqın ol jerden asıg'ıs aydap shıg'aman.
Men olarg'a patsha beremen, biraq ol olardı qorg'ay ala ma?
Sebebi Mag'an ten' keletug'ın kim bar?
Mennen kim esap talap qıla aladı?
Qaysı patsha Mag'an qarsı tura aladı+?

20 Sonlıqtan Jaratqan İyenin' Edomg'a qarsı du'zgen jobasın tın'lan'!
Teman turg'ınları ushın niyetlegen maqsetin esitin':
«Haqıyqatında, su'riwdegi en' kishkenesi de su'yrep ketiledi,
Olar sebepli jaylawları bosap qaladı+.
21 Olardın' qulag'an dawısınan,
Jer ju'zi la'rzege keledi.

Qıshqırısqan dawısları,
Qamıs ten'izine deyin esitiledi.
22 A'ne, dushpan bu'rkit kibi joqarı ushıp,
Qanatların Bosranın' u'stine jaydı.
Sol ku'ni Edom a'skerlerinin' ju'regi,
Tolg'atqan hayaldın' ju'regindey boladı»+.

Damask tuwralı payg'ambarshılıq

23 Damask tuwralı payg'ambarshılıq:
«Xamat ha'm Arpad uyatqa qaldı,
Qorqınıshlı xabardı esitip, qattı mun'aydı.
Ruwxı tu'sip,
Tolqın ko'terilgen ten'izdey basılmaydı+.
24 Damask ha'lsirep, qasha jo'neldi,
Onı qorqınısh biylep aldı.
Tolg'aq tutqan hayalday,
Onı azap ha'm da'rt tuttı+.
25 Quwanıshım ma'kanı bolg'an,
Bul dan'qlı qala qalayınsha taslap ketildi?
26 Onın' jas jigitleri ko'shelerde o'ledi,
Barlıq a'skerleri sol ku'ni qaza tabadı,
– deydi, A'lemnin' Jaratqan İyesi. –+
27 Damask diywallarına ot qoyaman,
Ben-Hadad qorg'an qalasın o'rt jalmaydı»+.

Kedar ha'm Xasor tuwralı payg'ambarshılıq

28 Babiloniya patshası Nabuxodonosor basıp alg'an Kedar ha'm Xasor patshalıqları tuwralı Jaratqan İye bılay deydi:
– Barıp, Kedarg'a hu'jim qılın',
Shıg'ıstag'ı xalıqlardı joq qılın'!+
29 Olardın' shatırları menen su'riwleri tartıp alınadı,
Perdeleri, buyımları, tu'yeleri talan-taraj qılınadı,
Adamlar way-waylap: «Qa'wip do'nbekte», – dep baqırısadı+.
30 Xasor turg'ınları! Qashın'lar,
Uzaqlarg'a ketin'ler,
U'n'girlerge jasırının'lar!

– deydi Jaratqan İye. –
Sebebi Babiloniya patshası Nabuxodonosor,
Sizler ushın qarar qabıl etti,
Sizlerge qarsı joba du'zdi.
31 Barın', tınısh ha'm qa'wipsiz jasap atırg'an,
Xalıqqa hu'jim etin',
– deydi Jaratqan İye. –
Olardın' da'rwazaları da, ta'mbileri de joq,
Olar jeke jasaydı+.
32 Olardın' tu'yeleri oljalanıp,
Ko'p malları qolg'a alınadı.
Tulımshaqların kestirip ju'retug'ın bul adamlardı,
To'rt ta'repke tarqatıp jiberemen,
Ha'r ta'repten olarg'a apat jiberemen,
– deydi Jaratqan İye. –+
33 Xasor ma'n'gige qan'ırap,
Sag'allar ma'kanına aylanadı.
Ol jerde birde bir adam jasamaydı,
Tiri jan qalmaydı+.

Elam tuwralı payg'ambarshılıq

34 Yahuda patshası Sedekiyanın' patshalıg'ının' baslarında Eremiya payg'ambarg'a Elam haqqında so'z tu'sti+.
35 A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay dedi:
– Elamnın' qu'diretinin' negizi bolg'an,
Sadag'ın sındıraman,
36 Aspannın' to'rt ta'repinen jiberilgen samal menen,
Elamdı to'rt ta'repke tarqatıp jiberemen.
Elamnan su'rgin etilgenlerdin',
Ayaq baspag'an jurtı qalmaydı+.
37 Elamdı dushpanlarının',
Janına qas bolg'anlardın' aldında albırataman.
Men lawlag'an g'a'zebimdi,
U'stine apat qılıp jawdıraman,
– deydi Jaratqan İye. –
Olardı pu'tkilley joq qılmag'ansha,

İzine qılısh salaman+.
38 Men taxtımdı Elamg'a ornatıp,
Onın' patshasın ha'm ha'meldarların joq qılaman,
– deydi Jaratqan İye. –
39 Biraq aqırg'ı ku'nlerde Elamg'a,
Abadanshılıg'ın qaytarıp beremen,
– deydi Jaratqan İye+.

Babilon tuwralı payg'ambarshılıq

50 [1] Babilon ha'm kaldeylerdin' jeri haqqında Jaratqan İyenin'
Eremiya payg'ambar arqalı aytqan so'zi mınaw:+
[2] «Milletler arasında ja'riyalap, jar salın',
Bayraq ko'terin', olarg'a esittirin',
Hesh na'rseni jasırmay aytın':
„Babilon qolg'a alındı,
Qudayı Bel shermende boldı,
Qudayı Merodax shilpa'rshe boldı.
Onın' butları masqara boldı,
Mu'sinleri sındırıp taslandı“+.
[3] Sebebi arqadan bir millet og'an qarsı shıg'ıp,
Onın' jerin sho'lge aylandıradı.
Ol jerde hesh kim jasamaydı,
Adam da, haywan da onnan qashıp ketedi+.
[4] Sol ku'nleri ha'm sol waqıtları,
– deydi Jaratqan İye, –
İzrail xalqı Yahuda xalqı menen birge,
Ko'z jas to'gip kelip,
O'zlerinin' Qudayı Jaratqan İyeni izleydi+.
[5] Olar Siong'a qaray bet burıp,
Og'an baratug'ın joldı soraydı.
„Kelin', umıtılmaytug'ın ma'n'gilik kelisim du'zip,
Jaratqan İye menen jarasayıq“, – deydi+.
[6] Menin' xalqım adasqan qoylarday,
Shopanları olardı adastırıp,
Tawlarg'a aydap jiberdi,
Olar taw-to'belerde gezip,
O'z o'risin umıttı+.
[7] Qoylarıma dus kelgen olardı jedi,
Dushpanları: „Biz ayıplı emespiz,
Olar haqıyqat o'risi bolg'an Jaratqan İyege,
Ata-babalarının' u'miti bolg'an,
Jaratqan İyege qarsı gu'na isledi“, – deydi.

8 Babiloniyadan qashıp ketin',
Kaldeylerdin' jerinen shıg'ıp ketin',
Su'riwdi baslap ju'rgen tekedey bolın'+.
9 Mine, Men arqadag'ı ullı milletler toparın,
Babilong'a qarsı ko'terip, alıp kelemen.
Olar Babilong'a qarsı sap tartıp turadı,
Onı qolg'a aladı.
Oqları mergen a'skerdikindey,
Hesh biri bos ketpeydi+.
10 Kaldeyler talan-taraj qılınıp,
Onı talag'anlardın' ba'ri oljag'a batıp qaladı,
– deydi Jaratqan İye.

11 Ha'y, miyrasımdı talag'an babilonlılar!
Sizler ma's bolıp, quwandın'lar,
Otlaqtag'ı qasharday sekirip quwanıp,
Ayg'ırday kisnedin'ler.
12 Biraq ana jurtın'ız uyatqa qaladı,
Kindik qanın'ız tamg'an jer ayaq astı boladı.
Ol milletler ishindegi en' a'hmiyetsizi bolıp,
Sho'lge, quw dalag'a, sahrag'a aylanadı.
13 Jaratqan İyenin' g'a'zebinen,
Elsiz bolıp, pu'tkilley qan'ırap qaladı.
Babilonnan o'tken ha'r bir adamnın' ju'regi suwlap,
Basınan o'tken na'rseler sebepli onı tabalaydı+.
14 Ha'y, sadaqshılar,
Babilon a'tirapına sap tartıp turın'.
Og'an oq atın', oqlardı ayaman',
Sebebi ol Jaratqan İyege qarsı gu'na isledi+.
15 Ha'mme ta'repten qalag'a qaray baqırın'!
Ol ta'slim boldı, minaraları quladı,
Diywalları jer menen jeksen boldı.
Bul Jaratqan İyenin' o'shi, onnan o'sh alın',
O'zi ne islegen bolsa, o'zine de sonı islen'+.
16 Babiloniyada egin ekkendi,
Oraq waqtında oraqshını da joq qılın'.

Dushpan qılıshınan qashıp,
Ha'r bir adam o'z xalqına qaytsın,
O'z watanına qashıp barsın»+.

İzraildın' qayta tikleniwi

17 «İzrail arıslanlar quwıp,
Su'riwden ayırılıp qalg'an qoyg'a uqsaydı.
Da'slep onı Assiriya patshası jalmadı,
Al mına, onın' su'yegin kemirgen son'g'ısı,
Babiloniya patshası Nabuxodonosor boldı+.
18 Sonlıqtan İzraildın' Qudayı,
A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi:
Men Assiriya patshasın qalay jazalag'an bolsam,
Babiloniya patshası menen onın' elin de solay jazalayman+.
19 İzraildı ja'ne o'z o'risine qaytaraman,
Ol Karmelde, Bashanda otlap,
Efrayım tawlarında ha'm Giladta toyıp ju'redi+.
20 Sol ku'nleri ha'm sol waqıtta,
– deydi Jaratqan İye, –
İzraildın' ayıbı izlenedi,
Biraq hesh bir ayıp tabılmaydı.
Yahudanın' gu'nası izlenedi,
Biraq onnan hesh bir gu'na tabılmaydı.
Men aman qaldırg'anlarımdı keshiremen»+.

Jaratqan İyenin' Babilondı jazalawı

21 Meratayım jerine ha'm Peqod xalqına hu'jim qılın'lar.
Olardı qırıp, tolıq joq qılın', – deydi Jaratqan İye.
O'zin'e buyırg'anlardın' ha'mmesin orınla+.
22 Babilonda urıs shawqımı ha'm ullı wayranshılıq!+
23 Pu'tkil du'nyanı toqpaqlap ezgen Babiloniya,
Endi qanshelli sınıp, maydalandı!
Ol milletler arasında,
Qanday qorqınıshlı ko'riniske aylandı!+
24 Men sag'an duzaq qurdım,
Babilon, sen bilmey, og'an tu'stin'.
Jaratqan İyege qarsı shıqqanın' ushın,
Sen tabıldın' ha'm tutqıng'a alındın'.
25 A'lemnin' İyesi Jaratqan İyenin',
Kaldeylerdin' jerinde isleytug'ın isi bolg'anı sebepli,
Jaratqan İye zat saqlaytug'ın bo'lmesin ashıp,
Onnan g'a'zep quralların shıg'ardı+.
26 Babilong'a ha'r ta'repten hu'jim qılın'.
Onın' da'rwazaların ashın',
Qaladag'ının' ha'mmesin u'yin-u'yin qılıp jıynap,
Pu'tkilley joq qılın'.
Onnan hesh na'rse qaldırman'.
27 Barlıq batırların o'ltirin',
Qırıp taslan'.
Olardın' sorı qurısın!
O'ytkeni olardın' ku'ni keldi,
Jaza alatug'ın waqtı jetti.

28 Babiloniyadan qashıp qaytıp kelgenlerdin' dawısı esitiledi.
Olar Siong'a kelip,
Qudayımız Jaratqan İyenin' o'shin,
O'z İbadatxanası ushın alg'an o'shin ja'riyalamaqshı+.
29 Sarıjayshılardı, oq atatug'ınlardın' ha'mmesin,
Babilonnın' qarsısına shaqırın'.
Qalanı qorshawg'a alın',

Hesh kim qutılıp kete almasın.
İslegen isine jarasa qaytarın',
O'zi ne islegen bolsa, o'zine de sonı islen'.
Sebebi ol İzraildın' Muxaddesine,
Jaratqan İyege qarsı ko'kirek ko'terdi+.
30 Sonlıqtan jas jigitleri ko'shelerde o'lip,
Barlıq a'skerleri sol ku'ni qaza tabadı, – deydi Jaratqan İye+.

31 Ha'y, ta'kabbir, Men sag'an qarsıman, – deydi,
A'lemnin' İyesi Jaratqan İye.
Senin' ku'nin' keldi, Men seni jazalaytug'ın waqıt jetti.
32 Ta'kabbir su'rnigip jıg'ıladı,
Onı hesh kim ornınan turg'ızbaydı.
Onın' qalalarına ot qoyaman,
Do'geregindegilerdin' ha'mmesin ot jalmaydı+.

33 A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi:
– İzrail menen Yahuda da ja'bir shekpekte,
Tutqıng'a alg'anlardın' ha'mmesi olardı bekkem uslap,
Azat qılıwdan bas tartpaqta+.
34 Biraq olardın' a'mengeri ku'shli,
Onın' atı A'lemnin' Jaratqan İyesi,
Ol İzraildın' isin jaqlaydı.
Jer ju'zine tınıshlıq,
Al Babiloniya turg'ınlarına zobalan' beredi.

35 Kaldeylerge qılısh do'nsin!
– deydi Jaratqan İye. –
Babilon turg'ınlarına,
Basshılarına ha'm danıshpanlarına qılısh do'nsin!
36 Jalg'an payg'ambarlarına qılısh do'nsin!
Olar aqmaqlıq qılmaqta!
A'skerlerine qılısh do'nsin!
Olar nabıt bolmaqta!
37 Atlarına, sawash arbalarına,
Basqa milletlerden jallap alg'an a'skerlerine qılısh do'nsin!

Olar hayal sıyaqlı ha'lsiz boladı.
Onın' g'a'ziynesine qılısh do'nsin!
Olar talan-taraj boladı+.
38 Qurg'aqshılıq baslanıp,
Suwlar tartılıp, qurıp qalsın,
O'ytkeni bul jer butlar ma'kanı.
Qorqınıshlı butlar sebepli,
Adamlar aqıldan azdı+.
39 Endi ol jerde jabayı haywanlar,
Sırtlanlar ha'm u'kiler jasaydı.
Onda adam jasamaydı,
A'wladtan-a'wladqa hesh kim ayaq baspaydı+.
40 Sodom menen Gomoranın',
Olardın' a'tirapındag'ı qalalardın',
Jer menen jeksen bolg'anı sıyaqlı,
Ol jerde de birde bir adam jasamaydı,
Tiri jan qalmaydı, – deydi Jaratqan İye+.

41 Mine, arqadan bir xalıq kiyatır.
Du'nyanın' shetinen bir ullı millet,
Sonday-aq ko'plegen patshalar ayaqqa turmaqta+.
42 Oq jay ha'm semser menen qurallang'an olar,
Jawız ha'm rehimsiz.
Shawqımı ten'izdey shuwlaydı,
Olar atlarg'a minip shawıp kiyatır.
Qız Babilon! Senin' menen urısıw ushın,
Olar bir adamday sap tartıp turadı.
43 Babiloniya patshası olar haqqında esitkende,
Qollarında ma'dar qalmadı.
Tolg'aq tutqan hayal kibi,
Onı qayg'ı-azap biylep aldı+.

44 Men İordan boyındag'ı qalın' tog'aydan,
Jap-jasıl jaylawg'a shıqqan arıslan sıyaqlı,
Kaldeylerdi ol jerden asıg'ıs quwıp shıg'aman.
Men olarg'a patsha beremen, biraq ol olardı qorg'ay ala ma?

Sebebi Mag'an ten' keletug'ın kim bar?
Mennen kim esap talap qıla aladı?
Qaysı patsha Mag'an qarsı tura aladı+?

45 Endi, Jaratqan İyenin' Babilong'a qarsı du'zgen jobasın,
Kaldeylerdin' jeri ushın niyetlegen maqsetin esitin':
«Haqıyqatında, su'riwdegi en' jası da su'yrep ketiledi,
Olardın' jaylawları bosap qaladı»+.
46 «Babilon basıp alındı!» – dep baqırg'anda,
Jer ju'zi la'rzege keledi.
Qıshqırısqan dawısları,
Milletler arasınan esitiledi.

1 [1] Jaratqan İye bılay deydi:
– Men Babiloniyanı ha'm Leb-Qamay, yag'nıy Babilon turg'ınların,
Nabıt qılatug'ın dawıl turg'ızaman+.
[2] Babilong'a jat jerlilerdi jiberemen.
Onı biydayday suwırıp, elin bosatıp taslaydı.
Apatshılıq ku'ni og'an ja'n-jaqtan hu'jim qıladı.
[3] Sarıjayshılarının' sarıjayın tartsın,
Sawıtların kiyip tayar tursın.
Babilonnın' jasların ayaman',
Onın' la'shkerlerin tolıq qırıp taslan'.
[4] Qaza tapqanlar kaldeylerdin' elinde,
O'ltirilgenler ko'shelerde jatadı+.
[5] İzrail ha'm Yahuda eli,
İzraildın' Muxaddesi aldında,
Gu'nag'a batqan bolsa da,
Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesi,
Olardı ta'rk etpedi+.
[6] Babilonlılar arasınan qashın',
Ha'r kim o'z janın qutqarsın.
Onın' qılmısı sebepli nabıt bolman'.
Sebebi Jaratqan İye Babilonnan o'sh almaqta,
Qılmısına jarasa jaza bermekte+.
[7] Babilon Jaratqan İyenin' qolında,
Pu'tkil du'nyanı ma's qılg'an,
Altın kese sıyaqlı edi.
Milletler onın' sharabınan iship,
Aqılınan azdı+.
[8] Babilon qulap, shıl-pa'rshe boldı.
Ol ushın jılan',
Jarasına ma'lha'm jag'ın',
Ba'lkim, jazılıp qalar!+
[9] Biz Babilong'a shıpa bermekshi boldıq,
Ol shıpa tappadı.
Onı taslap, ha'mme o'z watanımızg'a keteyik.
Og'an shıg'arılg'an hu'kim ko'klerge jetti,
Bultlarg'a deyin ko'terildi.

10 Jaratqan İye bizdi aqladı,
Barıp, Qudayımız Jaratqan İyenin' islerin,
Sionda ja'riya qılayıq.

11 Oqlardı ushqırlap, oq qaltalardı toltırın'.
Jaratqan İye Midiya patshalarının' ruwxın qozg'adı.
Niyeti Babilondı joq qılıw edi.
Usılay, Jaratqan İye O'zinin' o'shin,
İbadatxanasının' o'shin aladı+.
12 Babilon diywallarına qarsı bayraq ko'terin',
Baqlawshılardı ku'sheytin', gu'zetshiler qoyın',
Buqqılardı tayarlan'.
Jaratqan İye maqsetlerin a'melge asıradı,
Babilon turg'ınlarına aytqanların orınlaydı.
13 Mol suwlar boyında,
Bay g'a'ziynege iye bolg'an xalıq!
Senin' aqırın' jetti,
A'jelin' keldi+.
14 A'lemnin' Jaratqan İyesi O'z atı menen ant ishti:
«Seni top-top shegirtkedey bolg'an,
A'skerlerge toltıraman.
Olar jen'is dawrıg'ın saladı»+.

Jaratqan İyege alg'ıs-maqtaw

15 Ol O'z qu'direti menen jerdi jarattı,
Danalıg'ı menen du'nyanı qurdı,
Aqılı menen ko'klerdi jaydı+.
16 Ol gu'rkiregende ko'ktegi suwlar shuwlaydı,
Ol jerdin' to'rt ta'repinen bultlardı ko'teredi,
Jawın jawdırıw ushın shaqmaq shaqtırıp,
Saqlap qoyg'an jerinen samal estiredi+.
17 Ha'r bir adam aqmaq ha'm bilimsiz,
Ha'r bir zerger soqqan butları sebepli uyatqa qaladı.
Olardın' mu'sinleri qoldan sog'ılg'an, olarda jan joq+.
18 Olar paydasız, masqarapazdın' isi,
Jazalag'an waqıtta-aq joq boladı.

19 Biraq Yaqıptın' Qudayı olarg'a uqsamaydı,
Ol pu'tkil barlıqtı jaratqan Quday.
İzrail Onın' miyras urıwı,
Onın' atı – A'lemnin' Jaratqan İyesi+.

Babilonnın' qıyralıwı

20 Babilon, sen Menin' shoqmarım edin',
Sen arqalı milletlerdi qırıp,
Patshalıqlardı wayran qıldım+.
21 Sen arqalı atlar menen ondag'ı shabandozlardı,
Sawash arbaları menen arbakeshlerdi qırdım.
22 Sen arqalı erkekler menen hayallardı,
G'arrılar menen jaslardı,
Jigitler menen qızlardı qırdım.
23 Sen arqalı shopandı ha'm onın' su'riwin,
Diyxandı ha'm onın' jer aydaytug'ın o'gizin,
Hu'kimdarları menen ha'meldarların qırdım.

24 Babilonnın' ha'm pu'tkil kaldeylerdin',
Sionda islegen barlıq jawızlıqların,
Sizlerdin' ko'z aldın'ızda o'zlerine qaytaraman,
– deydi Jaratqan İye. –
25 Ha'y, wayran etiwshi taw,
Pu'tkil du'nyanı qıyratqan taw!
Men sag'an qarsıman!
– deydi Jaratqan İye. –
Qolımdı sozıp,
Seni jartastan qulatıp,
Janıp ketken tawg'a aylandıraman.
26 Sennen mu'yeshke qoyılatug'ın tas ta,
Tiykar tas ta alınbaydı.
Ma'n'gige qan'ırap qalasan',
– deydi Jaratqan İye. –
27 Sol jerde bayraq ko'terip,
Milletler arasında ka'rnay shalın',
Milletlerdi Babilong'a qarsı urısqa tayarlan'.

Ararat, Minniy ha'm Ashkenaz patshalıqların,
Babilong'a qarsı toplan'.
Og'an qarsı sa'rka'rda tayınlap,
Atlardı shegirtkedey u'stine bastırın'+.
28 Babilong'a qarsı urısıwg'a milletlerdi,
Midiya patshaların, onın' hu'kimdarları menen ha'meldarların,
Olardın' qol astındag'ı barlıq ellerdi tayarlan'+.
29 Jer titirep, qaltıramaqta.
O'ytkeni Babilondı adamsız sho'lge aylandırıw haqqındag'ı,
Jaratqan İyenin' niyeti a'melge aspaqta+.
30 Babilon batırları sawashtan waz keship,
O'z qorg'anlarında otır.
Ku'shi ketip, hayalday bolıp qalg'an.
Olardın' jayları o'rtelip,
Qapı ilgishleri sındırıldı+.
31 Shabarman izinen shabarman,
Xabarshı izinen xabarshı kelip,
Babiloniya patshasına mına xabardı bildirdi:
«Qala ha'mme ta'repten basıp alındı,
32 Da'rya o'tkelleri qolg'a alındı,
Qamıslı batpaqlar o'rteldi,
A'skerlerdi qorqınısh biyledi».

33 İzraildın' Qudayı A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi:
Orım waqtında qırman qalay aydalatug'ın bolsa,
Qız Babilon da solay qılınadı.
Tez arada sol waqıt keledi+.

34 «Babiloniya patshası Nabuxodonosor,
Meni jalmap, albırattı,
Bos ıdısqa aylandırıp qoydı.
Aydarhaday jutıp,
Qarnın la'zzetli zatlarıma toltırdı,
Keyin qusıp tasladı+.
35 Bizlerge ha'm jerleslerimizge islengen zorlıq,
Babilonnın' basına tu'ssin, – deydi Sion turg'ınları.

To'gilgen qanımızdın' qunı,
Kaldeylerden talap etilsin», – deydi Erusalim.

36 Sonlıqtan Jaratqan İye bılay deydi:
Men senin' isin'di jaqlap,
Senin' ushın o'sh alaman.
Ten'izin qurg'atıp,
Suw bulaqların qurıtaman+.
37 Babilon tas u'yindisine,
Sag'allar ma'kanına aylanadı.
Qorqınıshlı ko'riniske aylanıp,
Ku'lkige qaladı.
Ol jerde hesh kim jasamaydı+.
38 Babilon xalqı arıslanday aqıradı,
Arıslan balasınday qan'sılaydı+.
39 Sonda, ishteyi ashılg'anda,
Men olarg'a zıyapat qurıp beremen.
Shadlanıp, ma'n'gilik uyqıg'a ketip,
Hesh waqıt oyanbasın dep,
Olardı ma's qılaman,
– deydi Jaratqan İye. –
40 Olardı toqlı, qoshqar ha'm serke kibi,
Soyıwg'a alıp baraman.

41 Wah, Sheshax basıp alındı!
Pu'tkil du'nyanın' saltanatı qolg'a alındı!
Wah, milletler arasında Babilon qorqınıshlı ko'riniske aylandı!
42 Babilondı ten'iz qaplap,
Tuwlag'an tolqınları onı bastıradı.
43 Onın' qalaları qan'ırap,
Quw dalag'a, sho'lge aylanadı,
Hesh kim jasamaytug'ın,
Adam balası ol arqalı o'tpeytug'ın jer bolıp qaladı+.
44 Babilon qudayı Beldi jazalap,
Jutqanların qustıraman.
Endi milletler og'an kelmeytug'ın boladı,

Babilon diywalları qulaydı+.

45 Xalqım Menin'! Olardın' arasınan shıg'ıp,
Jaratqan İyenin' lawlag'an g'a'zebinen,
Janın'ızdı saqlap qalın'+.
46 Elde tarqalg'an mısh-mıshlardan,
Ju'regin'iz artqa tartıp, qorqpasın.
Bıyıl bir ga'p tarqalsa,
Kelesi jılı basqası tarqaladı.
Eldegi zorabanlıq,
Patshalar arasındag'ı urıs haqqında,
Mısh-mıshlar tarqaladı.
47 Sonday ku'nler kiyatır,
Men Babilonnın' butların jazalayman.
Pu'tkil u'lke uyatqa qalıp,
O'li deneleri onın' ortasında jayrap jatadı+.
48 Arqadan joq qılıwshı,
Babilong'a hu'jim etkende,
Aspan, jer ha'm ondag'ılardın' ha'mmesi,
Babilonnın' jag'dayına shadlanıp, qıshqırısadı,
– deydi Jaratqan İye. –+
49 İzraillılardı qırg'anı,
Jer ju'zindegi basqa xalıqlardı da qırg'anı ushın,
Babilon qulaydı.

50 Qılıshtan qutılg'anlar irkilmey, ketin'!
Uzaq jerlerde Jaratqan İyeni eske alın',
Erusalimdi ju'rekte saqlan'.
51 Bizler keyis esitkende, uyaldıq,
Shet elliler Jaratqan İyenin' İbadatxanasının',
Muxaddes jerlerine kirgende,
Ju'zi qara boldıq!+

52 Sonday ku'nler keledi,
– deydi Jaratqan İye. –
Men Babilonnın' butların jazalayman.

Pu'tkil jer boylap,
Jaradarlardın' pa'riyadı esitiledi+.
53 Ha'tte, Babilon ko'klerge ko'terilse de,
Ba'lent qorg'anların bekkem qılsa da,
Men og'an qırg'ın keltiriwshini jiberemen, – deydi Jaratqan İye+.

54 Babilonnan ahıw-nala sesleri,
Kaldeylerdin' jerinen ullı qırg'ın sesti esitiledi+.
55 Jaratqan İye Babilondı opat etip,
Ullı shawqımın basıp tındıradı.
Dushpanları mol suwlardın' tolqınınday shuwlap,
Dawısları jan'lap turadı.
56 Qırg'ın keltiriwshi Babilong'a keledi.
A'skerleri tutqın'a alınıp,
Oq jayları sındırıladı.
Jaratqan İye – o'sh alıwshı Quday,
Ol isine say tolıq qaytaradı+.

57 Men Babilonnın' basshıların, danıshpanların,
Hu'kimdarların, ha'meldarların ha'm a'skerlerin ma's qılaman.
Olar oyanbaytug'ın ma'n'gilik uyqıg'a ketedi, – deydi,
Atı A'lemnin' Jaratqan İyesi bolg'an Patsha.

58 A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi:
Babilonnın' qalın' diywalları jer menen jeksen boladı,
Ba'lent da'rwazaları jag'ıp jiberiledi.
Xalıqlardın' miyneti biyhudag'a ketedi,
Milletlerdin' miyneti otqa jemtik boladı+.

59 Yahuda patshası Sedekiyanın' patshalıg'ının' to'rtinshi jılı,
patshanın' jol saparların uyımlastırıwshı wa'ziri Maxseyanın' aqlıg'ı,
Neriyanın' ulı Seraya Sedekiya menen birge Babilong'a keterinde,
payg'ambar Eremiya Serayag'a usı tapsırmanı berdi+. 60 Eremiya
Babilonnın' basına tu'setug'ın barlıq apatshılıqlardı, Babilong'a tiyisli
barlıq so'zlerdi bir orama qag'azg'a jazıp qoyg'an edi. 61 Eremiya Serayag'a
bılay dedi:

– Babilong'a barg'anın'da, bul so'zlerdi dawıslap oqıp ber. 62 Keyin bılay
dep duwa et: «Jaratqan İye, bul orınnın' joq etiletug'ını, onda insan da,
haywan da jasamaytug'ını, onın' ma'n'gige qan'ırap jatatug'ını tuwralı
O'zin' ayttın'»+. 63 Orama qag'azdı oqıp bolıp, og'an tas baylap, Evfrat
da'ryasına atıp jiber+. 64 Keyin bılay dep ayt: «Babilon da usılay suwg'a
sho'gedi. Ol Men jawdıratug'ın apatshılıqtan, endi hesh qashan ayaqqa
tura almaydı. Onın' ha'mme turg'ınları nabıt boladı».

Usının' menen, Eremiyanın' so'zi juwmag'ına jetedi.

Erusalimnin' qulawı

52 1 • Sedekiya jigirma bir jasında patsha bolıp, Erusalimde on bir jıl
patshalıq etti. Onın' anası libnalı Eremiyanın' qızı Xamutal edi+.
2 Sedekiya da Ehoyakimge uqsap, Jaratqan İyenin' na'zerinde jaman
bolg'an islerdi isledi. 3 Jaratqan İye Erusalim menen Yahudag'a
g'a'zeplengeni ushın, olardı O'z da'rgayınan quwıp jiberdi.

Sedekiya Babiloniya patshasına qarsı bas ko'terdi+. 4 Sedekiyanın'
patshalıg'ının' tog'ızınshı jılının' onınshı ayının' onınshı ku'ni Babiloniya
patshası Nabuxodonosor pu'tkil ordası menen Erusalimge kelip, onın'
qarsısına ornalastı. Qalanın' aylanasına topıraq u'ydi+. 5 Solay etip,
Sedekiyanın' patshalıg'ının' on birinshi jılına deyin, qala qamalda boldı.

6 Sol jılg'ı to'rtinshi aydın' tog'ızınshı ku'ni qalada ashlıqtın' ha'wij
alg'anı sonshelli, u'lke xalqı bir tislem nang'a zar boldı. 7 Sol waqıtta qala
diywalı quladı. Kaldeyler qalanı aylana qorshap turg'an bolsa da, barlıq
a'skerler tu'nde patshanın' bag'ının' janındag'ı, eki diywal arasındag'ı
da'rwaza arqalı shıg'ıp, İordan tegisligine qaray qashıp ketti. 8 Kaldey
la'shkerleri patshanı quwıp, Erixo tegisliginde izinen jetip aldı. Pu'tkil
a'skerleri Sedekiyanı taslap qashıp ketti. 9 Kaldeyler Sedekiyanı tutqıng'a
alıp, Xamat u'lkesinin' Ribla qalasında bolg'an Babiloniya patshası
Nabuxodonosorg'a alıp bardı. Sol jerde patsha Sedekiyanın' u'stinen
hu'kim shıg'ardı+. 10 Babiloniya patshası Riblada Sedekiyanın' ulların ko'z
aldında bawızlattı. Ja'ne de, ol Yahudanın' barlıq ha'meldarların da
bawızlattı+. 11 Bunnan keyin, Sedekiyanın' ko'zlerin oydırdı, onı qola
shınjır menen baylatıp, Babilong'a alıp ketti. Onı o'limine deyin zindanda
saqladı+.

12 Babiloniya patshası Nabuxodonosordın' patshalıg'ının' on tog'ızınshı
jılının' besinshi ayının' onınshı ku'ni patshanın' saqshılarının' baslıg'ı
ha'm Babiloniya patshasının' ha'meldarı Nabuzaradan Erusalimge keldi+.
13 Ol Jaratqan İyenin' İbadatxanasın, patshanın' sarayın ha'm Erusalimdegi
u'ylerdin' ha'mmesin ha'm pu'tkil za'wlim jaylardı o'rtedi+. 14 Patshanın'
saqshılarının' baslıg'ı menen kelgen kaldey a'skerleri Erusalimdi qorshap
turg'an barlıq diywallardı qulattı+. 15 Patshanın' saqshılarının' baslıg'ı
Nabuzaradan xalıqtın' ka'mbag'alların, qalada aman qalg'anların,
Babiloniya patshası ta'repke o'tkenlerdi ha'm tiri qalg'an

o'nermentshilerdi su'rgin qılıp, alıp ketti. 16 Tek bag'shılıq ha'm
diyxanshılıq penen shug'ıllansın dep, jarlılardan ayırımların sol jerde
qaldırdı.
17 Kaldeyler Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı qola su'tinlerdi,
tu'beldiriklerdi, qola ha'wizdi bo'leklep, qolalardı Babilong'a alıp ketti+.
18 Olar İbadatxana xızmeti ushın qollanılatug'ın shoq salınatug'ın ıdıslardı,
ku'l alatug'ın belshelerdi, pilik keskishlerdi, qan sebetug'ın tabaqlardı,
tostag'anlardı ha'm barlıq qola buyımlardı alıp ketti+. 19 Patshanın'
saqshılarının' baslıg'ı la'genlerdi, shoq salınatug'ın ıdıslardı, qan
sebetug'ın tabaqlardı, ku'l salınatug'ın ıdıslardı, shıra qoyg'ıshlardı,
tostag'anlardı ha'm tabaqlardı – altınnan islengen zatlardı, gu'misten
islengen zatlardı alıp ketti. 20 Patsha Sulaymannın' Jaratqan İyenin'
İbadatxanası ushın isletken eki su'tini, bir ha'wizi ha'm ha'wiz astındag'ı
on eki qola o'giz ushın sarp etilgen qolanı o'lshew mu'mkin bolmadı+.
21 Ha'r bir su'tinnin' biyikligi on segiz shıg'anaq, domalaq aylanası on eki
shıg'anaq, qalın'lıg'ı to'rt eli bolıp, ishi bos edi+. 22 Su'tinnin' to'besinde
qola to'belik bar edi. Onın' biyikligi bes shıg'anaq bolıp, aynalasındag'ı tor
ha'm anar a'sheko'yler de qoladan islengen edi. Ekinshi su'tin de anar
a'sheko'yler menen bezelgen edi. 23 Ha'r ta'repte toqsan altı anar, tordın'
u'stindegisi menen ha'mmesi bolıp ju'z anar bar edi.

Yahuda xalqının' Babilong'a su'rgin etiliwi

24 Patshanın' saqshılarının' baslıg'ı bas ruwxaniy Serayanı, ekinshi
da'rejeli ruwxaniy Sefaniyanı ha'm lawazımlı ruwxaniylerden u'shewin
tutqıng'a aldı+. 25 Ja'ne de, ol qalada qalg'an a'skerlerge a'skerbası etip
qoyılg'an bir sa'rka'rdanı, qaladan tabılg'an patshanın' jeti wa'zirin, u'lke
xalqın a'skeriy dizimge alıwshı baslıqtın' xatkerin ha'm el turg'ınlarının'
alpıs adamın tutqıng'a aldı. 26 Saqshılar baslıg'ı Nabuzaradan olardı
Ribladag'ı Babiloniya patshası Nabuxodonosorg'a alıp bardı. 27 Babiloniya
patshası olardı Xamat jerinin' Ribla qalasında o'ltirdi. Yahuda xalqı o'z
jerinen su'rgin qılındı.

28 Nabuxodonosor su'rgin qılıp alıp kelgen xalıqtın' sanı mınaday:
patshalıg'ının' jetinshi jılında u'sh mın' jigirma u'sh yahudiydi,+
29 patshalıg'ının' on segizinshi jılında Erusalim turg'ınlarınan segiz ju'z otız
eki adamdı, 30 jigirma u'shinshi jılı bolsa saqshılar baslıg'ı Nabuzaradan jeti
ju'z qırıq bes adamdı su'rgin etip alıp keldi. Su'rgin etilgenler ja'mi to'rt
mın' altı ju'z adam edi.

Ehoyakinnin' tutqınnan bosatılıwı

31 • Yahuda patshası Ehoyakin su'rgin qılıng'anının' otız jetinshi jılı
Babilong'a Ewil-Merodax patsha boldı. Ol sol jıldın' on ekinshi ayının'
jigirma besinshi ku'ni Yahuda patshası Ehoyakinge jaqsılıq qılıp, onı
tutqınlıqtan azat etti+. 32 Ol Ehoyakin menen jıllı so'ylesti ha'm onı o'zi
menen birge bolg'an basqa patshalardan u'stin qoydı. 33 Ehoyakin
qamaqtag'ı kiyimlerin o'zgertti ha'm o'mirinin' aqırına deyin patsha
dasturxanınan awqatlandı. 34 Onın' ku'ndelikli kerek-jarag'ı o'mir boyı,
o'limine deyin, ha'r ku'ni patsha ta'repinen berildi.

---

* 2:23 7:31-32; 19:1-6; 32:35.

* 3:1 Nzm 24:1-4.

* 15:4 4Pat 21:1-16.

* 20:3 **Magor-Missabib** – qorqınıshqa bu'rkengen.

* 22:20 **Abarim** – Yahudanın' qubla-shıg'ıs ta'repindegi tawlı aymaqlar.

* 23:14 Jar 18:16–19:28.

* 26:18 Mix 3:12.

* 27:1 **Sedekiya** – ayırım qoljazbalarda Ehoyakim.

* 32:9 **Bir shekel** – 11,4 gr. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

+ 1:1 Eshu 21:18, 3Pat 2:26

+ 1:2 4Pat 22:1, Erm 3:6, Erm 25:3, Sef 1:1

+ 1:3 4Pat 23:36, 4Pat 24:18, Erm 39:2, 4Pat 25:8-11

+ 1:4 İysh 49:1, Gal 1:15, İysh 49:6, Elsh 9:15

+ 1:6 Shıg' 4:10

+ 1:8 Ezk 2:6, Ezk 3:11, Mat 10:28, Erm 15:20

+ 1:9 İysh 6:7, Dan 10:16, Erm 5:14

+ 1:10 Erm 18:7, Erm 31:28

+ 1:11 Amo 7:8, Amo 8:2

+ 1:13 Zxr 6:6

+ 1:14 Erm 4:6, Erm 6:1, Erm 10:22, Erm 13:20, Erm 47:2, Ezk 26:7

+ 1:15 Erm 25:9

+ 1:17 3Pat 18:46

+ 1:18 İysh 50:7, Erm 6:27, Erm 15:20, Ezk 3:8-9

+ 2:2 Erm 3:4, Ezk 16:8, Nzm 2:7

+ 2:3 Shıg' 19:6, Shıg' 28:36, Nzm 7:6, Yaqp 1:18, Ayan 14:4

+ 2:5 Mix 6:3, 4Pat 17:15, Rim 1:21

+ 2:6 Nzm 8:15

+ 2:7 Nzm 8:7, Nzm 11:11, Leb 18:25, San 35:33, Ezk 36:17

+ 2:8 Erm 23:13

+ 2:9 Shıg' 20:5-6

+ 2:10 İysh 21:16-17

+ 2:11 İysh 37:19, Erm 16:20, Zab 105:20, Rim 1:23

+ 2:13 Zab 35:10, Erm 17:13, Yuxn 4:10

+ 2:15 İysh 5:29, Erm 4:7, Nax 2:11, Erm 9:11, Erm 46:19

+ 2:18 İysh 30:2, İysh 31:1, Erm 2:18, Ezk 16:28, Ezk 23:12

+ 2:20 Erm 30:8, Ezk 34:27, Ezk 6:13, Ezk 16:15-16, Hosh 4:13

+ 2:21 İysh 5:1, Zab 79:9, Mat 21:33

+ 2:22 Ayup 9:30, Ezk 24:12

+ 2:24 Hosh 8:9

+ 2:25 Nzm 32:16, Erm 3:13, Erm 18:12

+ 2:26 Erm 32:32

+ 2:27 Biy 10:10

+ 2:28 Nzm 32:37, Erm 11:12-13

+ 2:30 İysh 9:13, Erm 5:3, 3Pat 18:4, 2Jln 24:21, Mat 23:37, Elsh 7:52

+ 2:32 İysh 61:10, Nzm 32:18, İysh 17:10, Erm 3:21, Hosh 8:14

+ 2:33 Erm 22:20, Erm 30:14

+ 2:34 4Pat 21:16, 4Pat 24:4, Erm 19:4

+ 2:36 İysh 30:3-5

+ 3:1 Nzm 24:1-4

+ 3:2 İysh 13:20, Ezk 16:25

+ 3:3 Nzm 28:24, Amo 4:7

+ 3:5 Zab 102:9, Joq 3:31

+ 3:6 4Pat 22:1, Erm 1:2, Ezk 6:13, Ezk 16:15-16, Hosh 4:13

+ 3:8 Nzm 24:1, İysh 50:1, 4Pat 17:19, Ezk 23:11

+ 3:9 Shıg' 34:15

+ 3:10 Ezk 23:4

+ 3:11 Ezk 16:51

+ 3:12 Zab 102:9

+ 3:13 Ezk 6:13, Ezk 16:15-16, Hosh 4:13

+ 3:15 Erm 23:4

+ 3:16 Shıg' 25:10

+ 3:18 İysh 11:13, Erm 50:4, Ezk 37:19, Hosh 1:11

+ 3:20 Hosh 3:1

+ 3:21 Nzm 32:18, İysh 17:10, Erm 2:32

+ 3:22 İysh 57:18, Erm 30:17

+ 3:25 Ezr 9:6-7, Zab 105:6

+ 4:1 2Jln 30:6, İol 2:12

+ 4:2 Nzm 6:13, Erm 5:2, Erm 9:24

+ 4:3 Hosh 10:12, Mat 13:7, Mrk 4:7, Evr 6:8

+ 4:4 Nzm 10:16, Nzm 30:6, Rim 2:29, Erm 21:11

+ 4:5 Hosh 5:8, Hosh 8:1

+ 4:6 Erm 1:14, Ezk 26:7

+ 4:7 İysh 5:29, Erm 2:15, Nax 2:11

+ 4:8 İysh 22:12, İol 1:13

+ 4:10 Erm 14:13, Ezk 14:9

+ 4:12 Erm 51:1, Hosh 4:19, Hosh 13:15

+ 4:13 Ezk 38:9, İysh 5:28, Joq 4:19, Xab 1:8

+ 4:14 Zab 50:4, İysh 1:16, Yaqp 4:8

+ 4:17 4Pat 25:1-4

+ 4:18 Erm 2:17

+ 4:19 İysh 16:11

+ 4:20 Ezk 7:26, Erm 10:20

+ 4:22 Nzm 32:28

+ 4:23 Jar 1:2, İysh 5:30

+ 4:24 Ezk 38:20, Nax 1:5

+ 4:25 Erm 9:10

+ 4:26 Zab 106:34

+ 4:27 Erm 5:10

+ 4:28 İysh 24:4, Hosh 4:3, İol 1:10, İysh 50:3

+ 4:30 Joq 1:19, Ezk 23:22, Ezk 23:40

+ 4:31 İysh 13:8, Erm 6:24, Erm 13:21, Erm 22:23, Mix 4:9-10, İysh 1:15, Joq 1:17

+ 5:1 İysh 59:16, Ezk 22:30, Jar 18:26

+ 5:2 Nzm 6:13, Erm 4:2

+ 5:3 Erm 2:30, Amo 4:6, Xag 2:17

+ 5:4 Erm 8:7

+ 5:5 Erm 2:20

+ 5:6 İysh 5:29, Erm 2:15, Hosh 13:7-8, Nax 2:11

+ 5:7 Nzm 32:21, 2Jln 13:9, Shıg' 23:13, Eshu 23:6

+ 5:8 Shıg' 20:14, Shıg' 20:17, Ezk 22:11

+ 5:9 Erm 9:9

+ 5:10 Erm 4:27

+ 5:12 İysh 28:15, Erm 6:14, Erm 14:13

+ 5:13 2Jln 36:16, Zxr 1:4

+ 5:14 Erm 1:9, Ayan 11:5

+ 5:15 Xab 1:6, Nzm 28:49

+ 5:16 Zab 5:10

+ 5:17 Leb 26:16, Nzm 28:51

+ 5:19 Erm 13:22, Erm 16:10, Erm 22:8

+ 5:21 Nzm 32:6, Nzm 29:4, İysh 6:9, Mrk 8:18

+ 5:22 Erm 10:7, Ayan 15:4, Jar 1:9, Ayup 38:8-11, Zab 32:7, Zab 103:9

+ 5:23 Shıg' 32:9, Zab 77:8

+ 5:24 Nzm 11:14

+ 5:26 Zab 63:5, Hkm 1:11, Hkm 12:6

+ 5:28 İysh 1:23

+ 5:29 Erm 5:9, Erm 9:9

+ 5:31 Erm 6:13, Erm 14:14, Erm 29:9, Joq 2:14, Ezk 13:6

+ 6:1 2Pat 14:2, Nxm 3:14, Erm 1:14, Ezk 26:7

+ 6:4 İol 3:9

+ 6:6 Nzm 20:19-20, Sef 3:1

+ 6:7 Zab 54:10, Ezk 7:23

+ 6:10 İysh 28:10, İysh 42:20, Ezk 12:2, Yuxn 8:43

+ 6:11 Erm 20:9

+ 6:12 Nzm 28:30

+ 6:13 İysh 57:17, Erm 5:31, Erm 23:11, Mix 3:11

+ 6:14 Erm 23:17, Ezk 13:10, Mix 3:5

+ 6:15 Sef 2:1, Erm 8:10-12

+ 6:16 Erm 18:15, Mat 11:29

+ 6:17 Erm 44:16

+ 6:19 Hkm 1:31

+ 6:20 3Pat 10:1, 2Jln 9:1, İysh 1:13, Amo 5:21, Mal 1:10

+ 6:21 Ezk 3:20, Ezk 18:24

+ 6:22 Erm 1:13, Erm 50:41-43

+ 6:24 İysh 13:8, Erm 4:31, Mix 4:9-10

+ 6:25 Zab 30:14, Erm 20:3, Erm 20:10, Erm 46:5

+ 6:26 Amo 8:10, Zxr 12:10, Erm 48:8

+ 6:27 Erm 9:7, Erm 1:18

+ 6:30 İysh 1:22, İysh 1:25, Ezk 22:19-20

+ 7:2 Erm 19:14, Erm 26:2

+ 7:3 Erm 18:11, Erm 26:13

+ 7:4 İysh 48:1, Mix 3:11

+ 7:5 Erm 22:3

+ 7:7 Erm 25:5

+ 7:9 Erm 5:2, Hosh 4:2

+ 7:11 Mat 21:13, Mrk 11:17, Luk 19:46

+ 7:13 Hkm 1:24, İysh 65:12, İysh 66:4

+ 7:15 4Pat 17:6, 4Pat 17:23

+ 7:16 Shıg' 32:10, Nzm 9:14, Erm 11:14, Erm 14:11

+ 7:20 2Jln 34:25

+ 7:21 Hosh 8:13

+ 7:22 1Pat 15:22

+ 7:23 Leb 26:12, Erm 11:4, Nzm 4:40, Nzm 5:33, Nzm 18:17

+ 7:24 Zab 80:11-12

+ 7:25 2Jln 36:15

+ 7:26 Erm 16:12

+ 7:30 4Pat 21:4-5, Erm 32:34-35, Leb 15:31, 2Jln 36:14, Ezk 5:11

+ 7:31 Eshu 15:8, 4Pat 23:10, Erm 19:2, Nzm 12:31

+ 7:33 Nzm 28:26, İysh 17:2

+ 7:34 Ayan 18:23, Leb 26:31, Erm 16:9, Erm 25:10

+ 8:2 Nzm 4:19, Ezk 8:16, Erm 9:22, Erm 16:4, Erm 25:33

+ 8:3 Ayup 3:21, Ayan 9:6

+ 8:7 Erm 5:4

+ 8:8 İysh 10:1

+ 8:10 Nzm 28:30

+ 8:11 Ezk 13:10, Mix 3:5

+ 8:12 Sef 2:1, Erm 6:12-15

+ 8:13 İysh 1:30

+ 8:14 Erm 9:15, Erm 23:15, Joq 3:15

+ 8:15 Ayup 30:26, Erm 14:19

+ 8:16 Ayup 39:20-25

+ 8:17 San 21:6, Nzm 32:24, Zab 57:5-6, Waz 10:11

+ 8:19 Mix 4:9, Nzm 32:21

+ 8:21 Erm 14:17

+ 8:22 Erm 46:11

+ 9:1 Erm 13:17, Joq 1:2, Joq 1:16

+ 9:2 Zab 54:8

+ 9:3 Zab 63:4, Biy 2:10, Ayup 18:21, Hosh 4:1, 2Sal 1:8

+ 9:4 Erm 12:6, Mix 7:5

+ 9:7 Erm 6:27

+ 9:8 Zab 27:3, Zab 61:5, Hkm 26:23, Mix 6:12

+ 9:9 Erm 5:9, Erm 5:29

+ 9:10 İol 1:19-20, Erm 4:25

+ 9:11 İysh 25:2, Erm 2:15, Erm 34:22, Erm 46:19

+ 9:15 Erm 8:14, Erm 23:15, Ayan 8:11

+ 9:16 Leb 26:33, Nzm 28:64, Erm 49:37

+ 9:17 Amo 5:16

+ 9:18 Erm 14:17

+ 9:22 Erm 8:2

+ 9:23 Hkm 3:5, Hkm 21:30

+ 9:24 Yaqp 1:9, 1Kor 1:31, 2Kor 10:17

+ 9:26 Erm 49:32, Nzm 10:16, Erm 4:4

+ 10:4 İysh 40:19-20, İysh 41:7

+ 10:5 Zab 113:12-15, İysh 46:7, İysh 41:23-24

+ 10:6 Shıg' 15:11, Zab 85:8

+ 10:7 Erm 5:22, Ayan 15:4

+ 10:9 3Pat 10:22

+ 10:11 Zab 95:5

+ 10:12 Ayup 9:8, Zab 103:2, Zab 135:5, Hkm 3:19

+ 10:13 Ayup 38:22, Zab 134:7, Erm 51:16

+ 10:14 Zab 96:7, İysh 42:17, Zab 134:17, Xab 2:18-19, Rim 1:25

+ 10:16 San 18:20, Zab 15:5, Nzm 32:9, Erm 51:15-19

+ 10:19 Erm 14:17, Erm 30:12

+ 10:20 Erm 4:20

+ 10:21 Ezk 34:2, Ezk 34:5-6

+ 10:22 Erm 1:14, Ezk 26:7

+ 10:23 Hkm 16:1, Hkm 20:24, Dan 5:23

+ 10:24 Zab 6:2, Zab 37:2

+ 10:25 Erm 10:25, Ayan 16:1, Zab 13:4, Zab 78:6-7

+ 11:3 Nzm 27:26

+ 11:4 Nzm 4:20, 3Pat 8:51, Leb 26:12, Erm 7:22

+ 11:5 Shıg' 3:8, Jar 17:2, Jar 26:3

+ 11:8 Leb 26:14-45, Nzm 28:15-65

+ 11:9 Ezk 22:25

+ 11:10 Nzm 31:16

+ 11:11 1Pat 8:18, Hkm 1:28, İysh 1:15, Ezk 8:18, Mix 3:4

+ 11:12 İysh 57:13, Erm 2:28

+ 11:13 Erm 2:28

+ 11:14 Erm 7:16, Erm 14:11

+ 11:15 Hkm 2:14, Hkm 10:23, Hkm 15:21, İysh 1:11-12

+ 11:16 Zab 51:10, Rim 11:17

+ 11:17 İysh 5:2, Erm 2:21

+ 11:19 İysh 53:7

+ 11:20 1Pat 16:7, Erm 17:10, Erm 20:12, Ayan 2:23, Erm 15:15, Erm 20:12

+ 11:21 İysh 30:10, Amo 2:11, Mix 2:6, Eshu 21:18, Erm 1:1

+ 12:1 Ezr 9:15, Dan 9:7, Yuxn 17:25, Ayan 16:5, Ayup 12:6, Ayup 21:7, Zab 72:3, Zab 91:8, Hkm 24:19, Xab 1:13, Mal 3:15

+ 12:2 İysh 29:13

+ 12:3 Zab 16:3, Zab 138:1

+ 12:4 İysh 40:24, Erm 9:10, Erm 23:10, İol 1:10, Rim 8:22, Erm 4:25, Hosh 4:3

+ 12:6 Erm 9:4, Hkm 26:25

+ 12:9 İysh 46:11, İysh 56:9, Ezk 39:17, Ayan 19:17-18

+ 12:10 İysh 5:1-2

+ 12:13 Nzm 28:38, Mix 6:15

+ 12:14 Ezk 25

+ 12:15 Erm 48:47, Erm 49:6

+ 12:16 Erm 4:2

+ 13:1 Shıg' 28:39, Leb 16:4

+ 13:13 İysh 51:17

+ 13:14 Zxr 11:6

+ 13:16 İysh 5:30, İysh 8:22, Amo 8:9, Yuxn 11:10, Yuxn 12:35

+ 13:17 Erm 9:1, Zxr 10:3, Zxr 13:7

+ 13:18 4Pat 24:12, Erm 22:26, Ayup 19:9, Erm 13:18, Joq 5:16

+ 13:20 Erm 1:14, Erm 6:22

+ 13:21 İysh 13:8, Erm 4:31, Mix 4:9-10

+ 13:22 Erm 5:19

+ 13:24 Zab 1:4, Zab 82:14

+ 13:25 Ayup 20:29

+ 13:26 İysh 47:3, Nax 3:5, Xab 2:16

+ 13:27 Erm 5:8, İysh 1:16

+ 14:2 İysh 3:25

+ 14:4 Erm 3:3, İol 1:11

+ 14:7 Zab 24:11, Zab 78:9

+ 14:8 Zab 70:5, Erm 17:13

+ 14:10 Hosh 8:13, Hosh 9:9

+ 14:11 Erm 7:16, Erm 11:14

+ 14:12 Hkm 1:28, İysh 1:15, Mix 3:4, Erm 6:20, Nzm 32:24, Erm 16:4, Erm 24:10, Erm 32:24, Ezk 5:17, Ezk 14:21

+ 14:13 İysh 28:15, Erm 5:12

+ 14:14 Erm 5:31, Ezk 13:6, Mrk 13:6

+ 14:15 Nzm 18:20

+ 14:16 Zab 78:3

+ 14:17 Erm 13:17, Erm 8:21

+ 14:18 Ezk 7:15

+ 14:19 Joq 5:22, Erm 8:15

+ 14:20 Zab 105:6, Dan 9:5, Dan 9:8

+ 14:21 Leb 26:42

+ 14:22 Leb 26:4, Ezk 34:26, Zxr 10:1

+ 15:1 Shıg' 32:11-14, 1Pat 7:10, Zab 98:6

+ 15:2 Erm 43:11, Zxr 11:9, Ayan 13:10

+ 15:3 Leb 26:16-22, Ayan 6:8

+ 15:4 4Pat 21:3-7, 4Pat 21:11, Erm 34:17

+ 15:5 İysh 51:19, Nax 3:7

+ 15:9 1Pat 2:5, Amo 8:9

+ 15:10 Ayup 3:3, Erm 20:14, Shıg' 22:25

+ 15:13 Erm 17:2

+ 15:14 Erm 16:13, Nzm 32:22

+ 15:15 Erm 11:20, Zab 68:8

+ 15:16 Ezk 3:1-3, Ayan 10:9-10, Zab 118:111, Zab 118:162

+ 15:17 Joq 3:28

+ 15:18 Erm 30:12, Ayup 6:15

+ 15:20 İysh 50:7, Erm 1:18, Ezk 3:8-9, Erm 1:8

+ 16:4 Erm 8:2, Erm 25:33, Erm 14:12, Ezk 5:17, Ezk 14:21, Nzm 28:26

+ 16:5 Ezk 24:16

+ 16:6 Leb 19:28, Nzm 14:1

+ 16:9 İysh 24:8, Erm 7:34, Ezk 26:13, Hosh 2:11, Amo 8:10, Ayan 18:23

+ 16:10 Erm 5:19

+ 16:11 Nzm 29:24-26, Erm 22:9

+ 16:12 Erm 7:26

+ 16:13 Nzm 4:28, Nzm 28:36

+ 16:15 Erm 23:7-8

+ 16:16 Xab 1:14-15

+ 16:17 2Jln 16:9, Zab 89:8, Hkm 5:21, Erm 32:19

+ 16:18 İysh 40:2, Ayan 18:6

+ 16:19 Zab 27:7, Zab 31:3, Erm 17:17, Amo 2:4

+ 16:20 İysh 37:19, 1Kor 8:4

+ 17:1 Ayup 19:24, Shıg' 27:2

+ 17:2 Nzm 16:21, Erm 15:13

+ 17:4 Nzm 32:22

+ 17:5 Zab 117:8, Zab 145:3, İysh 31:3

+ 17:6 Erm 48:6

+ 17:7 Zab 70:5

+ 17:8 Zab 1:3

+ 17:10 1Jln 28:9, 1Jln 29:17, Zab 25:2, Hkm 17:3, Erm 32:19

+ 17:11 Zab 38:7

+ 17:13 Zab 70:5, Erm 14:18, Zab 35:10, Erm 2:13, Yuxn 4:10

+ 17:15 İysh 5:19

+ 17:17 Erm 16:19

+ 17:18 Zab 34:4, Zab 39:15

+ 17:21 Nxm 13:15

+ 17:22 Shıg' 20:8

+ 17:25 Erm 22:4

+ 17:26 Leb 7:12, 2Jln 33:16

+ 17:27 Ezk 20:48, Hosh 8:14, Amo 2:5

+ 18:1 Zxr 11:13

+ 18:3 Mat 27:9-10

+ 18:6 Ayup 10:9, Ayup 33:6, İysh 29:16, İysh 45:9, İysh 64:8, Rim 9:20-24

+ 18:7 Erm 1:10, Erm 31:28, Erm 42:10

+ 18:8 Shıg' 32:14, 2Pat 24:16, Ezk 18:21, Yuns 3:10

+ 18:10 1Pat 2:30

+ 18:11 Erm 36:3, Yuns 3:8, Erm 7:3, Erm 26:13

+ 18:12 Erm 2:25

+ 18:15 Erm 2:31, Erm 6:16

+ 18:16 Erm 25:9, Leb 26:32

+ 18:17 Hosh 13:15

+ 18:18 Erm 11:19

+ 18:20 Zab 34:12, Hkm 17:13, Zab 118:85

+ 18:21 Zab 108:9-10

+ 18:22 Zab 139:6

+ 18:23 Zab 63:3, Nxm 4:5, Zab 68:28

+ 19:1 Erm 18:2

+ 19:2 Eshu 15:8, 4Pat 23:10, Erm 7:31-32

+ 19:3 1Pat 3:11, 4Pat 21:12

+ 19:4 4Pat 21:16, 4Pat 24:4, Erm 2:34

+ 19:5 Leb 18:21, Nzm 12:31

+ 19:7 Nzm 28:26, Erm 7:33

+ 19:8 Sef 2:15

+ 19:9 Leb 26:29, Nzm 28:53, Joq 2:20, Joq 4:10, Ezk 5:10

+ 19:11 Zab 2:9, İysh 30:14, Erm 7:32

+ 19:13 Nzm 4:19, Erm 32:29, Sef 1:5

+ 19:14 Erm 7:2, Erm 26:2

+ 20:2 Erm 29:26

+ 20:3 Erm 6:25

+ 20:5 4Pat 24:13-14

+ 20:6 Erm 14:14

+ 20:7 Ezk 14:9, Zab 118:50, Joq 3:14

+ 20:9 Ayup 32:20, Zab 38:3, Erm 6:11

+ 20:10 Erm 6:25, Erm 46:5

+ 20:11 Erm 1:8, Erm 23:40

+ 20:12 1Pat 16:7, Erm 11:20, Ayan 2:23, Erm 15:15

+ 20:13 Zab 108:30-31

+ 20:14 Ayup 3:3, Erm 15:10

+ 20:16 Jar 19:24-25

+ 20:17 Ayup 3:10-11

+ 20:18 Ayup 3:20

+ 21:1 Erm 38:1, 4Pat 25:18, Erm 29:25, Erm 37:3, Erm 52:24

+ 21:2 4Pat 25:1, Zab 104:2

+ 21:5 Ezk 20:33

+ 21:7 Erm 37:17, Erm 39:5, Erm 52:9, Nzm 28:50, Ezk 5:11

+ 21:8 Nzm 30:15

+ 21:9 Erm 38:2, Erm 39:18, Erm 45:5

+ 21:10 2Jln 36:19

+ 21:11 İysh 1:17, Mix 6:8, Zxr 7:9-10, Erm 4:4

+ 21:13 Erm 49:4

+ 21:14 Ezk 20:47

+ 22:3 İysh 1:17, Erm 7:5-6, Erm 21:12

+ 22:4 Erm 17:25

+ 22:5 Erm 44:6, Erm 49:13

+ 22:7 İysh 37:24, Erm 6:6

+ 22:8 Leb 26:32, 3Pat 9:8, 2Jln 7:21

+ 22:9 Nzm 29:24-26, Erm 16:11

+ 22:10 2Jln 35:24-25

+ 22:12 4Pat 23:34

+ 22:13 Leb 19:13, Nzm 24:15, Xab 2:12

+ 22:15 4Pat 23:25, İysh 3:10

+ 22:16 Hkm 31:9

+ 22:18 4Pat 23:36

+ 22:19 Erm 36:30

+ 22:20 San 27:12, Nzm 32:49

+ 22:23 Erm 4:31

+ 22:24 İysh 49:18, Ezk 5:11, Sef 2:9, Rim 14:11, Est 8:8, Qsq 8:6, Xag 2:23, 4Pat 24:8-12, Erm 24:1

+ 22:26 4Pat 24:12, Erm 13:18

+ 22:28 Erm 48:38

+ 22:29 İysh 1:2

+ 22:30 Erm 36:30

+ 23:1 Ezk 34:1-10, Zxr 11:16-17

+ 23:3 Nzm 30:3, Erm 32:37, Ezk 34:13

+ 23:4 Erm 3:15

+ 23:5 Hosh 3:5, Ezk 34:23

+ 23:6 Erm 32:37, Ezk 28:26, Erm 33:14-16

+ 23:8 Erm 16:14-15

+ 23:11 Erm 6:13, Erm 7:30, Erm 32:34, Sef 3:4

+ 23:12 Zab 34:6, Zab 72:18, Hkm 4:19

+ 23:13 Erm 2:8

+ 23:14 Erm 29:23, Ezk 13:22, Jar 18:20, Jar 19:24, İysh 1:10, Ezk 16:46

+ 23:15 Erm 8:14, Erm 9:15, Ayan 8:11

+ 23:16 Ezk 13:2

+ 23:17 Erm 6:14, Ezk 13:10, Mix 3:5

+ 23:18 Ayup 15:8

+ 23:19 3Pat 19:11, Ezk 1:4

+ 23:20 Erm 30:23-24

+ 23:21 Erm 5:31, Erm 14:14, Ezk 13:6

+ 23:23 Zab 138:7-12

+ 23:24 İysh 66:1

+ 23:25 Nzm 13:1, Zxr 10:2

+ 23:27 Biy 3:27

+ 23:30 Nzm 18:20, Erm 14:15, Ezk 13:8

+ 23:32 Mix 3:5

+ 23:40 Erm 20:11

+ 24:1 Amo 8:1, Mix 7:1, 4Pat 24:12-15, Ezk 17:12

+ 24:2 Erm 29:16

+ 24:6 Erm 31:28, Erm 42:10

+ 24:7 Nzm 30:6, Erm 32:39

+ 24:8 Erm 21:1

+ 24:9 Nzm 28:37

+ 24:10 Erm 14:12, Ezk 5:17, Ezk 14:21

+ 25:1 4Pat 24:1, Erm 36:1, Dan 1:1

+ 25:3 Erm 1:2, Erm 7:13, Erm 26:5

+ 25:4 2Jln 24:19

+ 25:5 Erm 7:7

+ 25:6 Shıg' 20:3-4

+ 25:9 Erm 1:15, Erm 27:6, Erm 43:10, Erm 18:16

+ 25:10 Waz 12:4, Erm 7:34

+ 25:11 Erm 29:10, Dan 9:2, Zxr 1:12, Zxr 7:5

+ 25:13 Erm 46

+ 25:14 Erm 27:7, Erm 50:9, Erm 51:28

+ 25:15 Zab 74:8, İysh 51:17, Obd 1:16, Ayan 14:10

+ 25:16 Erm 47:6

+ 25:17 İysh 51:22, Nax 3:11

+ 25:19 Erm 46:25

+ 25:20 Jar 22:21, Ayup 1:1, Joq 4:21, Erm 47:1

+ 25:21 Erm 48

+ 25:22 İysh 23:1, Erm 27:3, Erm 47:4

+ 25:23 Jar 22:21, İysh 21:13, Erm 49:8

+ 25:25 Erm 49:34-39

+ 25:27 Ezk 38:21

+ 25:28 Erm 49:12

+ 25:29 1Pet 4:17, Ezk 38:22

+ 25:30 İol 3:16, Amo 1:2

+ 25:32 Erm 23:19, Erm 30:23

+ 25:33 İysh 66:16, Erm 8:2, Erm 16:4

+ 25:34 Erm 4:8

+ 26:1 4Pat 23:36

+ 26:2 Erm 7:2, Erm 19:14, Nzm 4:2, Ayan 22:18

+ 26:3 Erm 18:8, Erm 36:3, Yuns 3:10

+ 26:4 Leb 26:14, Nzm 28:15

+ 26:5 Erm 25:3-4

+ 26:10 Erm 36:10

+ 26:13 Erm 7:3, Erm 18:11, Nzm 30:2-3, Yuns 3:10

+ 26:14 Eshu 9:25

+ 26:17 Elsh 5:34

+ 26:18 Mix 3:12

+ 26:19 2Jln 32:26, Shıg' 32:14

+ 26:20 Eshu 9:17, 1Pat 7:1

+ 26:21 4Pat 23:36

+ 26:22 Erm 36:12, Erm 36:25

+ 26:24 4Pat 22:12

+ 27:1 4Pat 24:18

+ 27:2 Erm 28:10

+ 27:3 Erm 25:21-22

+ 27:5 İysh 45:12, Dan 4:14

+ 27:6 İysh 44:28, İysh 45:1, Erm 25:9, Erm 43:10, Dan 2:38, Dan 4:19

+ 27:7 Erm 52:31, Erm 25:12-14

+ 27:8 Erm 28:10, Ezk 34:27, Erm 14:20

+ 27:9 Erm 29:8

+ 27:10 Erm 5:31

+ 27:12 Erm 38:17

+ 27:13 Erm 14:12

+ 27:16 Erm 28:3

+ 27:19 4Pat 24:14-15

+ 27:22 4Pat 25:13, Ezr 1:7, Erm 29:10

+ 28:1 4Pat 24:18, Eshu 9:3, Eshu 21:17

+ 28:2 Nzm 28:48, Erm 27:8

+ 28:3 Erm 27:16

+ 28:9 Erm 6:14, Nzm 18:22

+ 28:10 Erm 27:2

+ 28:14 Erm 27:6

+ 28:15 Erm 29:31-32

+ 29:1 Ezk 8:1

+ 29:2 4Pat 24:12, Erm 24:1

+ 29:7 Ezr 6:10, 1Tim 2:1-2

+ 29:8 Erm 27:9, Erm 27:15

+ 29:9 Erm 5:31

+ 29:10 Erm 25:11-12, Dan 9:2, Zxr 1:12, 2Jln 36:22, Ezr 1:1

+ 29:12 3Pat 8:48, 2Jln 6:38, Dan 9:3

+ 29:13 1Jln 28:9, 2Jln 15:2, İysh 55:6

+ 29:14 Nzm 4:29, Nzm 30:3

+ 29:16 Erm 24:3, Erm 24:8

+ 29:18 Erm 14:12, Erm 15:4, Erm 18:16

+ 29:19 2Jln 24:19, Erm 25:4

+ 29:21 Erm 5:31

+ 29:22 İysh 65:15

+ 29:23 Erm 23:14

+ 29:24 4Pat 25:18, Erm 21:1

+ 29:26 4Pat 9:11, Hosh 9:7, Erm 20:2

+ 29:31 Erm 28:15-16

+ 30:2 Erm 36:2, Xab 2:2, Zxr 5:1

+ 30:3 Nzm 30:3, Erm 29:14, Erm 12:15, Ezk 20:42

+ 30:6 İysh 13:8, İol 2:6, Nax 2:10

+ 30:7 İol 2:11, Sef 1:14, Dan 12:1

+ 30:8 Erm 2:20, Erm 27:8, Ezk 34:27

+ 30:9 Ezk 23:5, Ezk 34:23-24, Ezk 37:24

+ 30:10 İysh 41:8, Leb 26:6, Erm 46:27, Ezk 39:26, Mix 4:4

+ 30:11 Erm 46:27-28

+ 30:12 Erm 15:18

+ 30:16 İysh 33:1

+ 30:17 Erm 3:22, Erm 33:6, Hosh 6:1

+ 30:19 Ezk 36:10

+ 30:22 Leb 26:12

+ 30:23 3Pat 19:11, Ezk 1:4

+ 30:24 Erm 23:19-20

+ 31:3 Nzm 7:8, Mal 1:2

+ 31:4 Shıg' 15:20

+ 31:5 İysh 65:21

+ 31:6 İysh 2:3

+ 31:8 Erm 3:18

+ 31:9 Erm 50:4, Shıg' 4:22, Hosh 11:1, Mal 1:6

+ 31:10 İysh 40:11

+ 31:11 Shıg' 13:13, Leb 25:49, İysh 49:24

+ 31:12 İysh 58:11

+ 31:13 Zab 29:12

+ 31:15 Mat 2:18

+ 31:18 Joq 5:21

+ 31:20 Shıg' 4:22, Hosh 11:1, Mal 1:6

+ 31:22 Erm 49:4

+ 31:23 Erm 29:14, Zab 121:6

+ 31:27 İysh 49:19, Ezk 36:11, Zxr 2:4, Zxr 10:8

+ 31:28 Erm 1:10, Erm 18:7, Erm 24:6, Erm 42:10

+ 31:29 Joq 5:7, Ezk 18:2-4

+ 31:30 Nzm 24:16

+ 31:31 Luk 22:20, 2Kor 3:6

+ 31:32 Erm 3:14

+ 31:33 Erm 32:40, Ezk 37:26, Nzm 6:6, İysh 51:7, Rim 2:15-16, Leb 26:12

+ 31:34 Hosh 2:20, İysh 43:25, Evr 8:8-12, Evr 10:16-17

+ 31:35 Jar 1:16, Ayup 38:33, İysh 51:15

+ 31:36 Erm 33:20-26

+ 31:37 Erm 33:26, Rim 11:1

+ 31:38 Nxm 3:1, 4Pat 14:13

+ 31:40 Erm 7:31-32, 2Jln 23:15, Nxm 3:28

+ 32:1 4Pat 24:18

+ 32:2 4Pat 25:1, Nxm 3:25

+ 32:5 Erm 21:10, Erm 34:3, Erm 38:3

+ 32:7 Erm 22:11, Eshu 21:18, Erm 1:1, Leb 25:25, San 27:11

+ 32:8 Leb 25:25, San 27:11, Rut 4:4

+ 32:12 Erm 36:4, Erm 43:3, Erm 45:1

+ 32:17 Jar 18:14, Ayup 42:2, Mat 19:26

+ 32:18 Shıg' 20:5, Shıg' 34:7, Nzm 5:9

+ 32:19 2Jln 16:9, Erm 16:17, Erm 17:10

+ 32:20 Zab 134:9

+ 32:21 Shıg' 6:6, Nzm 4:34

+ 32:22 Shıg' 3:8, Nzm 26:15

+ 32:23 Dan 9:10-14

+ 32:24 Erm 14:12, Ezk 5:17

+ 32:26 Jar 18:14

+ 32:29 2Jln 36:19, Erm 21:10, Erm 19:13, Sef 1:5

+ 32:30 Erm 3:25

+ 32:32 Erm 2:26

+ 32:34 4Pat 21:4-5, Erm 7:30-31, Erm 23:11

+ 32:35 Leb 18:21, Nzm 18:10, Nzm 12:31

+ 32:36 Erm 21:10

+ 32:37 Nzm 30:3, İysh 11:12, Ezk 11:17, Sef 3:20, Erm 23:6, Ezk 28:26

+ 32:38 Leb 26:12

+ 32:39 Ezk 11:19

+ 32:40 İysh 55:3, Erm 31:33, Ezk 16:60

+ 32:41 İysh 62:5, Sef 3:17, Nzm 28:63

+ 32:42 Zxr 8:15

+ 32:44 Erm 29:14

+ 33:1 Erm 32:2

+ 33:3 İysh 48:6

+ 33:4 Nzm 31:17

+ 33:6 Erm 3:22, Erm 30:17, Hosh 6:1

+ 33:7 Erm 29:14

+ 33:8 Leb 16:30, Ezk 36:25, Zxr 13:1

+ 33:10 Erm 32:43

+ 33:11 Erm 7:34, Erm 16:9, Zab 105:1

+ 33:15 Hosh 3:5, Ezk 34:23

+ 33:16 Erm 32:37, Ezk 28:26, Erm 23:5-6

+ 33:17 2Pat 7:16

+ 33:19 Jar 8:22

+ 33:21 Zab 88:34

+ 33:22 Jar 15:5, Jar 22:17, 3Pat 4:20

+ 33:25 Zab 73:17, Zab 103:19

+ 33:26 Erm 31:37, Erm 29:14

+ 34:1 4Pat 25:1, Erm 39:1, Erm 52:4

+ 34:2 4Pat 24:18, Erm 32:1, Erm 21:10

+ 34:3 Erm 32:3-5

+ 34:5 Erm 38:20, Erm 39:7, 2Jln 16:14

+ 34:7 Eshu 10:3, Eshu 10:10

+ 34:9 Leb 25:39-46

+ 34:13 Shıg' 20:2, Leb 26:13

+ 34:14 Shıg' 21:2, Nzm 15:12

+ 34:17 Erm 14:12, Erm 15:4

+ 34:20 Nzm 28:26, Erm 7:33

+ 34:21 Erm 37:5, Erm 37:11

+ 34:22 Erm 37:8, Erm 4:7

+ 35:1 4Pat 23:36, Erm 25:1

+ 35:2 1Jln 2:55, 1Jln 9:26, 1Jln 9:33

+ 35:6 4Pat 10:15, 4Pat 10:23

+ 35:11 4Pat 24:1, Erm 46:2

+ 35:15 Shıg' 20:3, Erm 18:11, Erm 25:5

+ 35:17 İysh 50:2

+ 36:1 4Pat 24:1, Erm 25:1, Erm 45:1

+ 36:2 Erm 30:1, Xab 2:2, Zxr 5:1, Erm 1:2

+ 36:3 Ezk 12:3, Erm 18:11, Erm 26:3, Yuns 3:10

+ 36:4 Erm 32:12

+ 36:9 Ezr 8:21, 2Jln 20:3, Yuns 3:5

+ 36:10 Erm 26:10, 1Jln 9:26, 1Jln 9:33

+ 36:12 Erm 26:22

+ 36:22 Amo 3:15

+ 36:24 Eshu 7:6

+ 36:26 Erm 26:20-23

+ 36:29 Erm 26:9

+ 36:30 Erm 22:30, 4Pat 22:19

+ 37:1 4Pat 24:17, Ezk 17:13

+ 37:2 2Jln 36:12

+ 37:3 Erm 38:1, Erm 21:1

+ 37:4 Erm 32:2

+ 37:5 Erm 34:21

+ 37:6 Joq 4:17

+ 37:8 Erm 34:22

+ 37:13 Zxr 14:10, Erm 38:19

+ 37:15 Erm 38:6

+ 37:17 Erm 21:7

+ 37:19 Erm 28:2

+ 37:21 Erm 32:2, Erm 38:9, Erm 52:6

+ 38:1 Erm 37:3, Erm 21:1

+ 38:2 Nzm 30:15, Erm 21:9

+ 38:3 Erm 32:3

+ 38:4 Erm 26:11, Erm 37:15

+ 38:5 2Pat 3:39

+ 38:6 Jar 37:24, Zxr 9:11, Zab 68:15

+ 38:7 Erm 39:16, Elsh 8:27, Erm 37:13

+ 38:9 Erm 52:6

+ 38:17 Erm 27:12

+ 38:18 Erm 21:10

+ 38:19 Erm 37:13

+ 38:20 Erm 34:5

+ 38:22 Erm 38:6

+ 38:23 Erm 39:6

+ 38:26 Erm 37:20

● 39:1 *4Pat 25:1-21, Erm 52:4-16*

+ 39:1 Nzm 28:52

+ 39:2 Erm 1:3

+ 39:5 Eshu 5:10, San 34:11, 4Pat 23:33, Erm 21:7

+ 39:7 Erm 34:4-5

+ 39:8 Erm 21:10, Ezk 16:41, Nxm 1:3

+ 39:9 Erm 40:1, Erm 52:12

+ 39:14 4Pat 22:12, Erm 26:24, Erm 40:5

+ 39:15 Erm 32:2, Erm 33:1

+ 39:16 Erm 38:7

+ 39:17 Erm 22:25

+ 39:18 Erm 21:9

+ 40:1 Erm 39:11, Eshu 18:25, Erm 31:15

+ 40:2 Nzm 29:24-28

+ 40:3 Erm 44:23, Dan 9:10-12

+ 40:5 4Pat 22:12

+ 40:6 Eshu 18:26

● 40:7 *4Pat 25:22-26*

+ 40:7 4Pat 22:12, Erm 39:14, Erm 40:5

+ 40:8 Eshu 18:26

+ 40:13 Erm 40:8, Erm 42:1, Erm 43:2

+ 41:1 Eshu 18:26, Erm 40:14

+ 41:2 4Pat 25:25

+ 41:5 Eshu 17:7, Eshu 18:1, 3Pat 16:24

+ 41:9 3Pat 15:16

+ 41:11 Erm 40:15

+ 41:12 2Pat 2:13

+ 41:15 Erm 40:14

+ 42:1 Erm 40:13

+ 42:2 1Pat 7:8, 1Pat 12:19

+ 42:5 Jar 31:50, Biy 11:10

+ 42:6 Erm 7:23

+ 42:10 Erm 24:6, Erm 31:28

+ 42:14 Erm 4:19, Erm 43:7

+ 42:16 Ezk 11:8

+ 43:2 Erm 40:13, Erm 42:1, Erm 42:19

+ 43:3 Erm 32:12

+ 43:6 Erm 39:10, Erm 40:7, Erm 40:5

+ 43:7 Erm 2:16

+ 43:10 İysh 44:28, İysh 45:1, Erm 25:9, Erm 27:6

+ 43:11 Erm 44:13, Erm 15:2, Zxr 11:9, Ayan 13:10

+ 43:12 Erm 46:25, Ezk 30:13

+ 44:1 Erm 43:8, Erm 46:14

+ 44:3 Nzm 16:14, Erm 19:4

+ 44:4 2Jln 36:15-16

+ 44:9 3Pat 11:8, 4Pat 11:1

+ 44:12 Erm 42:15-17

+ 44:13 Erm 43:11

+ 44:16 Erm 6:17, Erm 42:13-14

+ 44:17 Erm 19:13

+ 44:22 Ezk 8:6, 4Pat 22:19

+ 44:23 Erm 40:3

+ 44:27 Erm 31:28

+ 44:28 Ezk 6:8

+ 44:30 Erm 46:17, Ezk 30:21

+ 45:1 Erm 32:12, 4Pat 24:1, Erm 36:1, Erm 36:23

+ 45:2 Erm 36:26

+ 45:5 Erm 21:9, Erm 39:18

+ 46:1 Erm 25:13

+ 46:2 İysh 19:1, Ezk 29:1, İol 3:19, 4Pat 23:29, 2Jln 35:20, Erm 25:1, Erm 36:1, Erm 45:1

+ 46:5 Erm 6:25, Erm 20:10

+ 46:10 İysh 13:19, İol 1:15, Sef 1:7, İysh 1:24, Nzm 32:42, Erm 46:2

+ 46:11 Erm 8:22, Ezk 30:21

+ 46:12 Nax 2:5

+ 46:14 Erm 2:16, Erm 44:1, Ezk 30:13

+ 46:16 Leb 26:37

+ 46:17 İysh 30:7

+ 46:18 Erm 4:2, Biy 4:6, 3Pat 18:42, Erm 48:15

+ 46:19 Ezk 29:12, Ezk 30:23, Erm 2:15, Erm 9:11, Erm 44:1

+ 46:20 Hosh 10:11

+ 46:24 Erm 1:14-15

+ 46:25 Ezk 30:14, Nax 3:8, Erm 25:19

+ 46:26 İysh 19:22, Ezk 29:13

+ 46:27 İysh 41:8, Erm 30:10, Leb 26:6, Ezk 39:26, Mix 4:4

+ 46:28 Erm 30:10-11

+ 47:1 İysh 14:29, Erm 25:20, Ezk 25:15, İol 3:4, Amo 1:6, Sef 2:4, Zxr 9:5

+ 47:2 Erm 1:14, Ezk 26:7

+ 47:4 İysh 23:1, Ezk 26:2, İol 3:4, Amo 1:9, Zxr 9:4, Jar 10:14, Amo 9:7

+ 47:6 Nzm 32:41, Erm 25:16

+ 47:7 Ezk 14:17

+ 48:1 İysh 15:1, İysh 25:10, Erm 25:21, Ezk 25:8, Amo 2:1, Sef 2:8, San 32:3, San 32:37-38

+ 48:5 İysh 15:5

+ 48:6 Erm 17:6

+ 48:7 San 21:29, Erm 49:3-4

+ 48:8 Erm 6:26

+ 48:11 Sef 1:12

+ 48:13 İysh 16:14

+ 48:15 Erm 46:18

+ 48:18 San 21:30

+ 48:19 Nzm 2:35, Eshu 13:9

+ 48:26 Erm 25:27, Erm 51:39, İysh 19:14

+ 48:27 Sef 2:8

+ 48:28 Qsq 2:14

+ 48:29 İysh 16:6

+ 48:31 İysh 16:7-10

+ 48:32 San 21:32

+ 48:34 San 32:37, İysh 15:4

+ 48:37 Erm 47:5

+ 48:38 Erm 22:28

+ 48:40 Nzm 28:49, Erm 49:22, Ezk 17:3

+ 48:41 Erm 49:22

+ 48:43 İysh 24:17-18

+ 48:44 Amo 5:19

+ 48:45 San 24:17

+ 48:46 San 21:28-29

+ 48:47 Erm 12:15, Erm 49:6, Erm 49:39

+ 49:1 Ezk 21:28, Ezk 25:1, Amo 1:13, Sef 2:8, 3Pat 11:5, 3Pat 11:33

+ 49:2 Nzm 3:11, 2Pat 12:26

+ 49:3 Erm 48:2, Erm 48:6-7, Amo 1:15

+ 49:4 Erm 31:22, Erm 21:13

+ 49:6 Erm 12:15, Erm 48:47, Erm 49:39

● 49:7 *Obd 1:1-9*

+ 49:7 İysh 34:5, Ezk 25:12-14, Ezk 35, Amo 1:11-12, Obd 1:1-16, Mal 1:3-4, Jar 36:15, Ayup 2:11

+ 49:8 Jar 25:3, Erm 25:23

+ 49:12 Erm 25:28-29

+ 49:13 Erm 22:5, Erm 48:24

+ 49:16 San 24:21, Xab 2:9

+ 49:17 Ezk 35:3, Ezk 35:7, Ezk 35:9

+ 49:18 Jar 19:24, Nzm 29:23, Sef 2:9, Erm 50:40

+ 49:19 Erm 12:5, Ayup 9:19, Erm 50:44-46

+ 49:20 İysh 14:24

+ 49:22 Nzm 28:49, Ezk 17:3, Erm 48:40-41

+ 49:23 İysh 17:1, Amo 1:3, Zxr 9:1, 4Pat 18:34

+ 49:24 Erm 48:41

+ 49:26 Erm 50:30

+ 49:27 3Pat 15:18, 4Pat 6:24, Erm 17:27, Amo 1:4

+ 49:28 Zab 119:5, İysh 21:16, İysh 60:7, İysh 11:14

+ 49:29 Ayup 15:21, Erm 6:25

+ 49:31 Biy 18:9-10, Ezk 38:11

+ 49:32 Erm 9:26

+ 49:33 Erm 9:11

+ 49:34 4Pat 24:18, Jar 14:1, İysh 21:2, Ezk 32:24, Dan 8:2, Erm 25:25

+ 49:36 Dan 7:2, Ayan 7:1

+ 49:37 Erm 9:16

+ 49:39 Erm 12:15, Erm 48:47, Erm 49:6

+ 50:1 İysh 13:1, İysh 21:1, İysh 47:1

+ 50:2 İysh 46:1, Erm 51:44, 1Pat 5:4, İysh 21:9

+ 50:3 Erm 1:15, Erm 51:62

+ 50:4 İysh 11:13, Erm 3:18, Ezk 37:19, Hosh 1:11, Erm 31:9, Hosh 3:5

+ 50:5 Erm 32:40

+ 50:6 Zab 118:176, İysh 53:6, Zxr 10:2, 1Pet 2:25, Ezk 34:2

+ 50:8 İysh 48:20, Erm 51:6, Erm 51:45, Zxr 2:6-7, Ayan 18:4

+ 50:9 Erm 25:12-14

+ 50:13 Erm 18:16

+ 50:14 İysh 21:2

+ 50:15 Erm 51:58, Zab 136:8, Ayan 18:6

+ 50:16 İysh 13:14

+ 50:17 İysh 53:6, Zxr 10:2, 4Pat 17:6, 4Pat 25:1

+ 50:18 İysh 10:12, İysh 14:25

+ 50:19 Ezk 34:13, Mix 7:14

+ 50:20 İysh 33:24

+ 50:21 Ezk 23:23

+ 50:22 Erm 51:54

+ 50:23 Erm 51:20

+ 50:25 İysh 13:5

+ 50:28 Erm 51:11

+ 50:29 İysh 13:18, Ezk 35:15, Obd 1:15, Xab 2:8

+ 50:30 Erm 49:26

+ 50:32 Erm 17:27

+ 50:33 İysh 14:17, İysh 42:22

+ 50:37 İysh 19:16, Erm 51:30, Nax 3:13

+ 50:38 İysh 44:27

+ 50:39 Ayup 30:29, İysh 13:21, İysh 34:13, Mix 1:8

+ 50:40 Jar 19:24, Nzm 29:23, Sef 2:9, Erm 49:19

+ 50:41 Erm 1:15, Erm 6:22-24

+ 50:43 İysh 13:8, Erm 4:31, Mix 4:9-10

+ 50:44 Erm 12:5, Ayup 9:19, Erm 49:19-21

+ 50:45 İysh 14:24

+ 51:1 Erm 4:11, Hosh 4:19, Hosh 13:15

+ 51:4 Erm 49:26

+ 51:5 İysh 54:7

+ 51:6 Erm 50:8, Jar 19:15

+ 51:7 Ayan 14:8, Ayan 17:2, Joq 4:21, Xab 2:15

+ 51:8 Ayan 14:8, Ayan 18:9

+ 51:11 İysh 13:17, Dan 5:31, Erm 50:28

+ 51:13 Ayan 17:1

+ 51:14 Amo 6:8

+ 51:15 Ayup 9:8, Zab 103:2

+ 51:16 Ayup 38:22, Zab 134:7, Erm 51:16

+ 51:17 İysh 42:17, Zab 134:17, Xab 2:18-19

+ 51:19 San 18:20, Zab 15:5, Nzm 32:9, Erm 10:12-16

+ 51:20 Erm 50:23

+ 51:27 Erm 4:5, Hosh 5:8, Hosh 8:1, Jar 8:4, 4Pat 19:37

+ 51:28 İysh 13:17, Erm 25:14

+ 51:29 Erm 50:45

+ 51:30 İysh 19:16, Nax 3:13, Amo 1:5

+ 51:33 İysh 21:10

+ 51:34 Zab 73:13-14

+ 51:36 İysh 44:27

+ 51:37 İysh 13:20-22

+ 51:38 Nax 2:11-12

+ 51:43 Erm 50:12, Erm 50:40

+ 51:44 İysh 46:1, Erm 50:2

+ 51:45 Erm 50:8

+ 51:47 Erm 50:2

+ 51:48 Ayan 18:20

+ 51:51 Joq 1:10

+ 51:52 Ezk 26:15

+ 51:53 İysh 14:13

+ 51:54 Erm 50:22

+ 51:56 İysh 59:18

+ 51:58 Erm 50:15, Xab 2:13

+ 51:59 Erm 28:1

+ 51:62 Erm 50:3

+ 51:63 Ayan 18:21

● 52:1 *4Pat 24:18, 2Jln 36:11-21*

+ 52:1 4Pat 23:31

+ 52:3 Ezk 17:15

+ 52:4 Nzm 28:52

+ 52:9 San 34:11, 4Pat 23:33, Erm 21:7, Ezk 23:24

+ 52:10 Sef 1:8

+ 52:11 Nzm 28:36, 4Pat 20:18

+ 52:12 Erm 32:1, Erm 39:9, Erm 40:1

+ 52:13 Leb 26:31, Ezk 16:41

+ 52:14 Nxm 1:3

+ 52:17 3Pat 7:15-37, 2Jln 4:1-15, Erm 27:19

+ 52:18 3Pat 7:45, 3Pat 7:50

+ 52:20 3Pat 7:47

+ 52:21 3Pat 7:15-22

+ 52:24 1Jln 6:14, Ezr 7:1, Erm 21:1, Erm 29:25, Erm 37:3

+ 52:28 4Pat 24:12-14

- 52:31 *4Pat 25:27-30*

+ 52:31 4Pat 24:12, 4Pat 24:15, Erm 27:7

Eremiyanın' joqlawı

1 2 3 4 5

Erusalimdi joqlaw

[1] A'ttegene-ay!
Bir waqıtları adamg'a tolı qala, Qalayınsha endi jalg'ızlanıp qaldı!
Milletler arasında ullı sanalg'an, Jesir hayalg'a uqsap qaldı.
Wa'layatlardın' xanımı bolg'an, Endi ku'n'ge aylandı.

[2] Tu'n boyı ol zar jılaydı, Ko'z jasları shekelerinen ag'adı.
Barlıq oynasları arasında, Onı jubatatug'ını joq.
Barlıq dosları satqınlıq etti, Onın' dushpanlarına aylandı+.

[3] Yahuda apatshılıq ha'm awır qullıq astında, Su'rgin qılıp alıp ketildi.
Ol basqa milletler arasında jasap, Hesh tınıshlıq tappadı.
Ol qısqıg'a ushırag'anda, Quwg'ın qılıwshılardın' qolına tu'sti+.

[4] Siong'a baratug'ın jollar aza tutpaqta, Sebebi belgilengen bayramlarg'a keletug'ın hesh kim joq.
Barlıq da'rwazaları hu'wlep qaldı, Ruwxaniyleri awır gu'rsinbekte.
Bul qalanın' qızları qayg'ı-azap shekpekte, Qalanın' o'zi de g'amg'a batqan.
[5] Dushpanları basshı bolıp alg'an, Jawları bereket tappaqta.
Qılmısının' awırlig'ı sebepli, Jaratqan İye bul azaptı Siong'a jawdırdı.
Balaları dushpannın' aldına salınıp, Tutqın qılıp alıp ketildi+.

[6] Qız Sion o'z sawlatın joyttı.
Basshıları jaylaw tappag'an suwın yan'lı, An'shıdan qashıwg'a ma'darı qalmadı.

[7] Azap ha'm sergizdanlıq ku'nlerinde, Erusalim burın iyelegen barlıq g'a'ziynelerin eske aladı.
Xalqı jaw qolına tu'skende, Og'an ja'rdem bergen bolmadı.
Onın' qulag'anın tamashalap, Dushpanlar u'stinen ku'ldi+.

[8] Erusalim awır gu'na isledi, Sol sebepli haram boldı.
Onı hu'rmet etkenler jalan'ashlıg'ın ko'rip, Og'an jek ko'riwshilik penen qaradı.
Endi bolsa ol gu'rsinip, Ha'mmeden ju'zin jasırmaqta+.

9 Onın' jazıg'ı awır edi, Biraq aqıbetin oylamadı.
Ol jan tu'rshigerli ta'rizde quladı, Og'an ta'selle beriwshi bolmadı.
«O, Jaratqan İye, awır awhalıma bir na'zer sal, Sebebi dushpan mennen
u'stin shıqtı!»+

10 Dushpan onın' en' qımbatlı zatlarına qol saldı, Basqa milletlerge O'z
jıyının'a kiriwdi qadag'an qılg'an bolsan' da, Erusalim olardın'
Muxaddes ma'kang'a kirgenin ko'rdi+.

11 Qalanın' pu'tkil xalqı nan izlep ah urmaqta, Ju'rek jalg'aw ushın, bar
baylıg'ın bermekte.
«O, Jaratqan İye, na'zer salıp, Qanday xorlang'anımdı ko'r!+

12 Ha'y, joldan o'tip baratırg'anlar!
Sizlerge ba'ri bir me?
Awhalıma bir qarap ko'rin', Men jolıqqan da'rttey da'rt bar ma?
Jaratqan İye g'a'zebi lawlag'an ku'ni, Bul da'rtti basıma to'kti.
13 Ol joqarıdan ot jiberip, Su'yeklerimdi ku'ydirdi.
Ayaqlarıma tor taslap, Meni artqa qaytardı.
Meni wayran etip, Ku'n boyı haldan taydırdı+.
14 Gu'nalarımnan mag'an moyıntırıq isledi, İye olardı O'z qolları menen
biriktirip baylap, Onı menin' moynıma asıp qoydı, Onın' menen
ku'shimdi ha'lsiretti.
Meni o'zim qarsı tura almaytug'ın, Dushpanlarımnın' qolına berdi+.

15 İye mendegi barlıq batırlarımdı jerge urdı, Jigitlerimdi qırıw ushın
mag'an qarsı la'shker topladı.
İye pa'k qız Yahudanı, Ju'zim sıqqanday etip jenishti.

16 Bular ushın en'ireymen, Ko'zimnen jas sel bolıp ag'adı.
Qasımda meni jubatıp, Janımdı jay taptırar hesh kim joq.
Balalarım wayran boldı, Sebebi dushpan u'stin keldi»+.

17 Sion qolların sozadı, Biraq og'an ta'selle beretug'ın joq.
Yaqıpqa dushpan bolıwdı, Jaratqan İye buyırdı qon'sı xalıqlarg'a.

Erusalim olardın' arasında haram na'rsege aylandı+.

18 «Awa, Jaratqan İye a'dil, Men Onın' buyrıg'ına qarsı shıqtım.
Ha'y barlıq xalıqlar, mag'an qulaq salın', Menin' shegip atırg'an azabıma
qaran'.
Jas qızlar menen jigitlerim su'rgin qılındı+.

19 Men oynaslarımdı shaqırdım, Biraq olar meni sattı.
Ruwxaniylerim menen aqsaqallarım, Jan saqlaw ushın azıq izlep ju'rip,
Qala ishinde jan tapsırdı+.

20 Qara, Jaratqan İye, qanday azap shegip atırman, İshim janıp, ju'regim
qaq ayırılmaqta, Sebebi Sag'an qarsı bas ko'terdim.
Sırtta qılısh balalarımnan ayırmaqta, İshte o'lim hu'kim su'rmekte+.

21 Adamlar ahıw-nalamdı esitti, Biraq mag'an ta'selle beriwshi joq.
Barlıq dushpanlarım apatshılıg'ımnan xabar taptı, Mag'an
islegenlerin'nen shad boldı.
Sen ja'riyalag'an sol ku'ndi alıp kel, Olar da menin' awhalıma tu'ssin.

22 Pu'tkil jawızlıqları na'zerin'nen qashpasın, Barlıq qılmıslarım ushın
mag'an ne qılg'an bolsan', Olarg'a da sonı isle.
Ahıw-nalam ko'p, Ju'regimde ma'darım qalmadı»+.

Erusalimnin' jazalanıwı

[1] A'ttegene-ay! Qalayınsha İye g'a'zep atına minip, Qız Siondı qara bult
penen qapladı.
Ol İzraildın' go'zzallıg'ın, Ko'klerden jerge ılaqtırdı.
Qa'ha'ri kelgen ku'ni, Ayaq qoyg'ıshı bolg'an İbadatxananı eske almadı+.

[2] Yaqıptın' urpaqlarının' pu'tkil ma'kanların, İye ayawsız jalmap juttı.
G'a'zebi kelip, qırıp tasladı, Qız Yahudanın' qorg'anlı qalaların.
Patshalıg'ın ha'm hu'kimdarların, Xorlap, jer menen jeksen qıldı+.

[3] G'a'zebi qaynap, İzraildın' pu'tkilley shaqın sındırdı.
Dushpan hu'jim qılg'anda, On' qolın İzraildın' u'stinen tartıp aldı.
Do'gerekti jalmaytug'ın jalınday bolıp, Yaqıptın' jurtın jandırıp jiberdi+.

[4] Ol dushpan kibi oq jayın tartıp, Jaw kibi on' qolın iske saldı.
Ko'zge jag'ımlı ko'ringenlerdin' ha'mmesin o'ltirip, Qız Sionnın'
shatırının' u'stine, G'a'zebin ot kibi to'kti+.

[5] İye dushpanday bolıp, İzraildı jalmap juttı.
Barlıq sarayların jalmap jutıp, Qorg'anlı qalaların wayran etti.
Qız Yahudanın' pa'riyadın, Ahıw-nalasın arttırdı.

[6] İbadatxanasın bag'dag'ı qostay etip qulattı, Jıynalatug'ın orındı
qarabaqanag'a aylandırdı.
Jaratqan İye Sionda belgilengen bayramlardı, Shabbat ku'nlerin umıttırdı.
Qa'ha'r-g'a'zepke minip, Patsha ha'm ruwxaniylerden ju'z burdı.

[7] İye O'z qurbanlıq ornınan waz keshti, Muxaddes ma'kanın ta'rk etti.
İbadatxana imaratın, Dushpan qolına berdi.
Jaratqan İyenin' U'yinen shıqqan dushpan shawqımı, Bayram ku'nindegi
dawısqa megzedi.

[8] Jaratqan İye qız Sionnın' diywalın, Wayran qılıwdı sheshti.
Ol jaqsılap jobalastırdı, Irayınan qaytpay, ha'mmesin nabıt qıldı.
Solay etip, sırtqı ha'm ishki diywallar aza tutpaqta, Ekewi de haldan taydı.

9 Da'rwazasın topıraqqa bılg'ap, İye ta'mbilerin sındırıp, joq qıldı.
Patshasın ha'm ko'semlerin, Jat milletler arasına su'rgin qıldı.
Endi xalıqqa Qudaydın' nızamları u'yretilmeydi, Payg'ambarlarına da
Jaratqan İyeden ayan kelmeydi+.

10 Qız Sionnın' aqsaqalları, Til qatpastan jerde otırıptı, Baslarına topıraq
shashıp, Aza kiyimin kiyip alg'an.
Basların to'men salbıratıp alg'an, Erusalimnin' jas qızları da+.

11 Jas to'giwden ko'zlerim taldı, Qa'lbim o'rtenbekte.
Xalqımnın' nabıt bolg'anı zardabınan, Ju'regim tilkim-tilkim bolmaqta.
Sebebi qala ko'shelerinde, Balalar ha'm na'resteler esten tanıp jatırıptı.

12 Olar: «Nan menen suw ber», – dep, Analarına pa'riyad qılmaqta, Jaradar
kibi, qala ko'shelerinde esten tanıp, Analarının' bawırında jan ta'slim
qılmaqta+.

13 Men sag'an ne aytayın?
Seni nege megzeteyin, o, qız Erusalim?
O, pa'k qız Sion!
Jubatıwım ushın, seni nege ten'eyin?
Jaraqatın' ten'izdey teren', Sag'an kim shıpa bere aladı?

14 Payg'ambarların' ko'rgen ayanlar, Jalg'an ha'm ma'nissiz bolıp shıqtı.
Abadanshılıg'ın'dı qayta tiklew ushın, Qılmısların'dı betin'e aytpadı.
Olar ko'rgen jalg'an ayanlar, Seni joldan shıg'ardı+.

15 Joldan o'tkenler qol shoshaytıp, Qız Erusalim, seni tabalap, bas shayqap:
«Go'zzallıq ko'rki, Pu'tkil du'nyanın' quwanıshı delingen qala usı ma?»
– deydi+.

16 Barlıq dushpanlar sag'an awzın ken' ashıp, Tabalap, tislerin qayraydı.
«Bizler onı jalmap juttıq!
Mine, biz ku'tken ku'n!
Aqırı bul ku'nge de jettik, onı ko'rdik!» – deydi+.

17 Jaratqan İye O'z niyetin a'melge asırdı.
A'yyemgi zamanlarda aytqanınday, Aytqan so'zin orınladı, Seni ayawsız nabıt qıldı.
Awhalın'a dushpanlardı shad qıldı, Jawların'dı ku'shke toltırdı+.

18 İyege qattı jalbarın!
Ha'y, qız Sionnın' diywalı!
Ku'ndiz-tu'ni ko'z jasın'dı da'rya kibi ag'ız, O'zin'e tınıshlıq berme, Ko'z jasın' hasla toqtamasın!+

19 Tur, tu'ni menen qayta-qayta jalbarın, Kewlin'degini İye da'rgayında suw kibi to'k!
Ha'r bir ko'shenin' basında, ashlıqtan qulap atırg'an, Perzentlerin'nin' janı ushın, Qol jayıp, Og'an jalbarın+.

20 Qara, Jaratqan İye, xalqın'nın' awhalın ko'r!
Qaysı xalıqtı bunday awhalg'a salg'an edin'?
Hayallar erkeletip o'sirgen balaların jey ala ma?
Ruwxaniy ha'm payg'ambarlar Muxaddes ma'kanda o'ltirile me+?

21 Jası-g'arrısı ko'shede shan'g'a bılg'anıp jatır, Qız-jigitlerim qılıshtan qırıldı.
G'a'zebin' kelgen ku'ni Sen olardı o'ltirdin', Ha'mmesin ayawsız bawızladın'.

22 Belgilengen bayram ku'nindegidey shaqırıp, Ha'r ta'repten mag'an qarsı dushpanlardı jıynadın'.
Jaratqan İyenin' g'a'zebi kelgen ku'ni, Hesh kim qashıp qutıla almadı, Birde birewi jan saqlap qala almadı, Erkeletip o'sirgenlerimdi dushpanım qırıp tasladı.

Qayg'ıg'a batqan adam

[1] Qudaydın' g'a'zep tayag'ın jep, Azap shekken adamman men+.
[2] Ol meni aydap aparıp, Jaqtı tu'speytug'ın qaran'g'ılıqta ju'rgizdi+.
[3] Pu'tkil ku'n dawamında qayta-qayta, Tek mag'an qarsı qolın ko'terdi.
[4] Etimdi, terimdi tozdırıp, Su'yeklerimdi sındırdı+.
[5] Meni qamal qılıp, Ha'siretli awırmanlıq penen qorshap aldı+.
[6] A'zelde a'lemnen o'tkenler sıyaqlı, Meni qaran'g'ılıqta jasawg'a ma'jbu'rledi+.
[7] Qashpawım ushın, a'tirapımdı diywal menen qorshadı, Awır shınjırlar menen kisenledi.
[8] Pa'riyad etip, jalbarıng'anımda da, Ol duwamdı qabıl qılmadı+.
[9] Jonılg'an taslar menen jolımdı tosıp, Soqpaqlarımdı bılg'astırıp tasladı+.
[10] Quday men ushın buqqıdag'ı ayıwg'a, Jasırın jatqan arıslang'a uqsaydı+.
[11] Ol meni jolımnan shıg'arıp, tilkimledi, Da'rmansız jalg'ız qaldırdı.
[12] Oq jayın kerip, Meni og'ına nıshan qıldı+.
[13] Oq qaltasınan oqlar alıp atıp, Bawırımdı testi+.
[14] Men pu'tkil xalqıma ku'lki bolıp, Ku'n boyı aytatug'ın qosıg'ına aylandım+.
[15] Ol meni ashshı ha'siretke toydırıp, Juwsannın' ashshı suwın ishtirdi+.
[16] O'zimdi topıraqqa bılg'ap, Tas penen tislerimdi sındırdı.
[17] Janım tınıshlıqtan mahrum boldı, Baxıttın' ne ekenin umıttım.
[18] O'zime o'zim: «Shıdamım tawısıldı, Jaratqan İyege bolg'an u'mitim so'ndi», – dedim.
[19] Azabım ha'm sergizdanlıg'ım tuwralı oylasam, Ashshı juwsan ha'm za'ha'r ishkendey bolaman.
[20] Janım bunı u'zliksiz eske alıp, İshimde ezilip atır.
[21] Biraq mınanı ju'regime tu'yip, Sonnan u'mit etemen: [22] Jaratqan İyenin' su'yispenshiligi sebepli, Biz joq bolıp ketpedik, Onın' rehimliligi tawısılmaydı.
[23] Ha'r ku'ni azanda olar jan'ara beredi, Onın' sadıqlıg'ı ullı!+
[24] Men ishimnen: «Jaratqan İye – menin' bar-jog'ım, Sonlıqtan men Og'an u'mit baylayman», – dedim+.

[25] Jaratqan İye O'zine u'mit baylag'anlarg'a, O'zin izlegenlerge jaqsılıq qıladı.

26 Jaratqan İyenin' qutqarıwın, U'nsiz ku'tken jaqsı.
27 Jaslıqta moyıntırıqqa u'yrengen jaqsı.
28 Adam u'nsiz, jalg'ız otırsın, Sebebi bul awırmanlıqtı Jaratqan İye saldı+.
29 Et betinen jerge jıg'ılsın, Ba'lkim, ele u'mit bar shıg'ar.
30 O'zin urg'ang'a shekesin tutsın, Ko'rgen xorlıqtı ishine jutsın+.

31 Sebebi İye, ma'n'gige taslap qoymaydı+.
32 Ol qayg'ı keltirgen bolsa da, Ullı miyrimi menen rehim qıladı+.
33 Adamzattı jazalap, azar berse de, Bulardı Ol ju'rek qa'lewi menen qılmaydı.
34 U'lkedegi barlıq tutqınlar, Ayaq astında ezilgende, 35 Quday Taalanın' da'rgayında, Adam huqıqınan mahrum bolg'anda, 36 Dawa isinde adamg'a a'dalatsızlıq qılıng'anda, İye bulardı ko'rmey me?
37 Bulardı İyenin' O'zi buyırmasa, Kim aytıp, ju'zege asıradı+?
38 Jamanlıq ta, jaqsılıq ta, Quday Taalanın' awzınan shıqpay ma+?
39 O'z gu'naları ushın jazasın alsa da, Tiri qalg'an eken, adam nege shag'ım etsin?

40 Jollarımızdı tekserip, sınap ko'reyik, Jaratqan İyege qaytıp barayıq.
41 Kelin', ko'klerdegi Qudayg'a qollarımızdı sozıp, Ju'regimizdi ashıp bılay deyik:+
42 «Bizler qılmıs islep, bas ko'terdik, Sen de bizlerdi keshirmedin'+.

43 G'a'zepke minip, bizlerdi quwdaladın', Ayawsız o'ltirdin'.
44 Duwalarımız esitilmewi ushın, O'zin' bultlarg'a bu'rkenip aldın'.
45 Bizlerdi milletler arasında, Taslandı ha'm sıpırındıqqa aylandırdın'.
46 Barlıq dushpanlarımız awzın ken' ashıp, Bizlerdi tabaladı+.
47 Qa'wip ha'm hiyle, Qıyraw ha'm wayranshılıq basımızg'a tu'sti»+.

48 Xalqımnın' nabıt bolg'anı sebepli, Ko'z jaslarım sel bolıp ag'adı+.
49 Ko'z jasım toqtamay, u'zliksiz ag'a beredi,+
50 Jaratqan İye ko'klerden na'zer salıp, ko'rmegenshe.
51 Qalamdag'ı barlıq qızlardın' awhalın ko'rip, Ju'regim qayg'ı-ha'siretke batqan.
52 Hesh qanday sebepsiz, Dushpanlarım meni qustay awladı+.
53 Janımdı alıw ushın shuqırg'a tasladı, U'stimnen tas attı+.

54 Suw basımnan asıp ketti, Men, o'ldim dep oyladım+.
55 Shuqırdın' tu'binen, Atın'dı aytıp shaqırdım, o, Jaratqan İye+.
56 «Qulag'ın'dı jawma, dadımdı esit», – dedim.
Sen jalbarıng'anımdı esittin'.
57 Shaqırg'anımda, Sen mag'an jaqınlap: «Qorqpa», – dedin'.
58 İye, Sen dawa-arzımdı qorg'ap, O'mirimdi saqlap qaldın'+.
59 Jaratqan İye, mag'an qılıng'an nahaqlıqtı Sen ko'rdin', Dawama haq
hu'kimin'di shıg'ar.
60 Olardın' qalay o'sh almaqshı ekenin, Mag'an qarsı du'zgen jobasın
ko'rdin'+.
61 Jaratqan İye, olardın' meni qalay xorlag'anın, Mag'an qarsı du'zgen
jobasın, 62 Dushpanlardın' ku'n boyı menin' u'stimnen, Qalay ga'p
qılg'anların esittin'.
63 Olarg'a na'zer sal! Otırsa da, tursa da, Meni qosıq qılıp, u'stimnen ku'ledi.
64 Olarg'a qolları menen islegen isine jarasa, Jazasın ber, Jaratqan İye!
65 Olardın' ju'reklerin tu'nekke bu'rke, Senin' g'arg'ısın' u'stilerine jawsın!
66 G'a'zep penen olardın' izinen qalmay, Ko'klerin'nin' astınan olardı joq
qıl, Jaratqan İye!

Erusalimnin' son'g'ı ku'nleri

[1] A'ttegene-ay!
Qalayınsha altın qarawıttı!
Sap altın jaltıramay qaldı!
Ha'r ko'shenin' basında, Muxaddes hasıl taslar shashılıp jatır+.

[2] Sionnın' a'ziz balaları, Sap altınday qa'dirli edi.
Eh, endi bolsa, gu'lalshının' qolınan shıqqan, Ilay ıdıstay qa'dirsiz bolıp qaldı+.

[3] Ha'tte, sag'allar da emshek berip, O'z balaların emizedi.
Biraq menin' xalqım sho'ldegi tu'yequs kibi, Balalarına rehimsiz boldı.

[4] Na'restenin' tili sho'lden, Tan'layına jabısıp qaldı.
Balalar nan sorap, tilenbekte, Biraq olarg'a hesh kim bir tislem nan bermeydi+.

[5] La'zzetli tag'amlar jep jasag'anlar, Ko'shelerde ashlıqtan nabıt bolmaqta.
Qırmızı kiyim kiyip o'skenler, U'yilgen taslandılardan awqat izlemekte.

[6] Xalqımnın' jazası, Adamzat qolı tiymesten, Bir demde joq bolg'an, Sodomnın' jazasınan* da awır+.

[7] Erusalim jolbasshıları qardan da taza, Su'tten de aq edi.
Deneleri yaqıttay qızıl, Ko'rinisi lazuritke megzer edi.

[8] Endi bolsa ko'mirden de qara, Ko'shelerde adam tanıp bolmas olardı,
Etleri su'yeklerine jabısıp qalg'an, Kewip qalg'an ag'ashqa aylang'an+.

[9] Ashlıqtan o'lgennen go're, Qılıshtan o'lgen abzalıraq edi.
Jerdin' o'niminen mahrum bolıp, Ashlıq azabınan jan ta'slim qıldı+.

[10] Miyrimli hayallar o'z balaların, O'z qolları menen pisirdi.
Xalqım wayran bolg'an waqıtta, Perzentleri olarg'a azıq boldı+.

[11] Jaratqan İye qa'ha'rin tolıq shashtı, Lawlag'an g'a'zebin to'kti.
Siong'a qarsı tutandırg'an otı, Onın' tiykarların da jandırıp jiberdi+.

[12] Jer ju'zindegi patshalardın' da, Du'nyadag'ı insanlardın' da hesh biri,
Erusalim da'rwazaların dushpanlardın', Jawlardın' jarıp o'tetug'ınına
isenbedi.

[13] Bularg'a Erusalim payg'ambarlarının' gu'nası, Ruwxaniylerinin' qılmısı
sebepshi boldı.
Sebebi olar qala ortasında, A'dillerdin' qanın to'kti+.

[14] Endi olar soqır adamday, Ko'shelerde qan'g'ıp ju'r.
U'stileri qan menen haramlang'an, Olarg'a hesh kimnin' jaqınlag'ısı
kelmeydi+.

[15] Xalıq olarg'a: «Joq bolın', ha'y, haramılar!
Ketin'ler, ketin'ler, qol tiygizben'ler!» – dep baqıradı.
Olar solay quwılıp, sergizdan boladı.
Biraq milletler arasında da olarg'a bılay delinedi: «Bul jerden shıg'ıp
ketin'ler!»

[16] Jaratqan İyenin' O'zi olardı tarattı, Ol endi olarg'a na'zer salmaydı.
Ruwxaniylerge hu'rmet, Jası u'lkenlerge miyrim ko'rsetilmeydi+.

[17] Biyhuda ja'rdem ku'tiwden, Ko'zlerimiz taldı.
Minarada turıp ku'ttik, Qutqara almaytug'ın xalıqtı*+.

[18] Dushpan adımımızdı an'lıdı, O'z ko'shelerimizde ju're almay qaldıq.
A'jel jetip, ku'nlerimiz tawısıldı, O'mirimiz payanına jetti+.

[19] Bizdi quwdalag'anlar, Ko'klerdegi bu'rkitten de shaqqan.
Olar tawlarda bizlerdi awladı, Sho'llerde an'lıp jattı+.

[20] O'mirimiz demi, Jaratqan İyenin' maylag'an patshası, Olardın' duzag'ına
tu'sti.

Bizler ol tuwralı: «Onın' sayasında, Milletler arasında jasaymız», – degen
edik+.

21 Ha'y, Us elinde jasaytug'ın, Qız Edom! Shadlan, quwan!
Biraq sag'an da jaza kesesi jetip baradı, Ma's bolıp, kiyimin'di
sheshesen'+.

22 Ha'y, qız Sion! Qılmısın'nın' jazası tamamlandı, İye seni su'rginde uzaq
uslap turmaydı.
Biraq ha'y, qız Edom, senin' gu'naların'dı ashıp taslap, Qılmısların' ushın
seni jazalaydı+.

Rehim sorap duwa etiw

[1] O, Jaratqan İye, basımızg'a tu'skenler tuwralı oylap ko'r.
Qara, qanday xor bolg'anımızdı ko'r!
[2] Bizge bergen jerin' jat jerlilerge, U'ylerimiz kelgindilerge qaldı+.
[3] Bizler a'kesiz jetim bolıp qaldıq, Analarımız jesirge aylandı.
[4] Suwımızdı pul to'lep ishemiz, Otınımızdı da satıp alamız.
[5] Moynımızg'a moyıntırıq salıp jumsamaqta, Qattı sharshadıq, tınıshlıqtan juda bolg'anbız.
[6] Qarnımızdı toydırıw ushın, Mısır menen Assiriyag'a qol sozdıq+.
[7] Ata-babalarımız gu'na isledi, biraq endi o'zleri joq.
Bizler bolsaq, olardın' qılmısı ushın jazalanbaqtamız+.
[8] Qullar u'stimizden hu'kimdarlıq qılmaqta, Olardın' qolınan qutqaratug'ın hesh kim joq.
[9] Daladag'ı qaraqshının' qılıshı sebepli, Janımızdı qa'wip astına qoyıp nan tabamız.
[10] Ashlıqtın' da'rtinen, Tandırdan shıqqanday laplap tur terimiz.
[11] Sionda hayallardın', Yahuda qalalarında qızlardın' namısına tiydi+.
[12] Jolbasshılarımız olardın' qolı menen asıp qoyıldı, Aqsaqallarımız hu'rmet etilmedi+.
[13] Jigitler digirman tartpaqta, Balalar awır otın astında tentireklemekte+.
[14] Aqsaqallar qala da'rwazasında ma'sla'ha'tlesip otırmaytug'ın boldı, Jas jigitler artıq qosıq aytpaytug'ın boldı.
[15] Ju'regimizdi shadlıq ta'rk etti, Oyın-ku'lkimiz azag'a aylandı+.
[16] Basımızdan tajımız tu'sip qaldı, Gu'na islegenimiz ushın sorımız qurıdı!+
[17] Ju'regimiz tu'n'ildi, Jılay berip, ko'zlerimiz gu'n'girtlesti.
[18] Sebebi Sion tawı hu'wlep bosap qaldı, Sag'allar ol jerde ızg'ıp ju'r.
[19] Sen bolsan', o, Jaratqan İye, ma'n'gige hu'kimdarlıq qılasan', Senin' taxtın' a'wladtan-a'wladqa dawam etedi+.
[20] Nege Sen bizlerdi pu'tkilley umıttın'?
Nege bizlerdi uzaq waqıt taslap qoydın'+?
[21] Jaratqan İye, bizlerdi O'zin'e qaytar, Bizler qaytayıq, Bizlerge burıng'ı ku'nlerimizdi qaytarıp ber+.
[22] Sen bizlerden pu'tkilley waz keshken bolsan' da, G'a'zebin' sheksiz bolsa da, solay qıl+.

* 4:6 Jar 18:16–19:28.

* 4:17 **Xalıqtı** – Yahudanın' awqamlası Mısır xalqı na'zerde tutılg'an.

+ 1:2 Erm 9:1, Waz 4:1, İysh 51:19, Nax 3:7, Ezk 23:22-26

+ 1:3 Erm 52:27

+ 1:5 Erm 30:14-15, Dan 9:16, Nzm 28:41, 2Jln 36:20

+ 1:7 Obd 1:12-13

+ 1:8 Ezk 16:37, Ezk 23:29, Hosh 2:10

+ 1:9 Joq 1:2

+ 1:10 Erm 51:51, Nzm 23:3-4

+ 1:11 Erm 38:9, Erm 52:6, Joq 2:12, Joq 4:4

+ 1:13 Ayup 30:30, Zab 101:3, Ezk 17:20, Hosh 7:12

+ 1:14 İysh 10:27, Nax 1:13

+ 1:16 Erm 9:1, Erm 13:17

+ 1:17 İysh 1:15, Erm 4:31

+ 1:18 Erm 12:1

+ 1:19 Erm 3:1-2, Erm 4:30

+ 1:20 Nzm 32:25, Ezk 7:15

+ 1:22 Zab 108:15

+ 2:1 İysh 14:15

+ 2:2 Zab 88:41

+ 2:3 Zab 73:11, Zab 78:5, Zab 88:47

+ 2:4 Joq 3:12

+ 2:9 Erm 51:30, Amo 1:5, 1Pat 3:1

+ 2:10 Eshu 7:6, 1Pat 4:12, Nxm 9:1, Ayup 2:8, Ayup 2:13, Ezk 3:15, Ezk 7:18

+ 2:12 Erm 38:9, Erm 52:6, Joq 1:11, Joq 4:4

+ 2:14 Erm 5:31, Ezk 13:6

+ 2:15 Ayup 27:23, Ayup 34:37, Zab 47:3

+ 2:16 Joq 3:46, Zab 34:25, Zab 34:21

+ 2:17 Leb 26:14, Nzm 28:15, Joq 2:17

+ 2:18 Zab 41:4

+ 2:19 1Pat 7:6, 2Pat 14:14, 2Pat 23:16

+ 2:20 Leb 26:29, Nzm 28:53, Joq 4:10, Erm 19:9, Ezk 5:10

+ 3:1 Erm 20:18

+ 3:2 İysh 5:30

+ 3:4 İysh 38:13

+ 3:5 Ayup 19:12

+ 3:6 Zab 87:7, Zab 142:3

+ 3:8 Zab 21:2

+ 3:9 Ayup 19:8

+ 3:10 Hosh 13:8

+ 3:12 Joq 2:4, Nzm 32:23, Ayup 16:12-13

+ 3:13 Nzm 32:23, Ayup 6:4, Zab 37:3

+ 3:14 Ayup 30:9, Erm 20:7

+ 3:15 Erm 8:14, Erm 9:15, Erm 23:15

+ 3:23 Zab 35:6

+ 3:24 Zab 15:5, Zab 72:26

+ 3:28 Erm 15:17

+ 3:30 İysh 50:6, Mat 5:39

+ 3:31 İysh 57:16, Erm 3:5, Mix 7:18

+ 3:32 Zab 105:45

+ 3:37 Elsh 5:38

+ 3:38 Ayup 2:10, İysh 45:7, Amo 3:6

+ 3:41 Nxm 8:6, Zab 133:2

+ 3:42 Dan 9:5

+ 3:46 Joq 2:16

+ 3:47 İysh 24:17, Erm 48:43

+ 3:48 Erm 13:17, Joq 1:16

+ 3:49 Jar 11:5, Zab 13:2, Zab 32:14, İysh 63:15

+ 3:52 Zab 10:1

+ 3:53 Erm 38:6

+ 3:54 Zab 68:2, Yuns 2:4, Yuns 2:6

+ 3:55 Zab 129:1

+ 3:58 Zab 118:154

+ 3:60 Erm 11:19

+ 4:1 Joq 2:19

+ 4:2 Zab 2:9, Erm 19:11

+ 4:4 Erm 38:9, Erm 52:6, Joq 1:11, Joq 2:12

+ 4:6 Jar 19:24

+ 4:8 Ayup 30:30

+ 4:9 İysh 22:2

+ 4:10 Leb 26:29, Nzm 28:57, 4Pat 6:29, 4Pat 25:3, Erm 19:9, Ezk 5:10

+ 4:11 Nzm 32:22, Erm 17:27

+ 4:13 Erm 5:31, Erm 23:21

+ 4:14 San 19:16

+ 4:16 Joq 5:12

+ 4:17 Zab 118:82, Zab 118:123

+ 4:18 Ezk 7:2-3, Amo 8:2

+ 4:19 Erm 4:13, Xab 1:8

+ 4:20 Ezk 19:4

+ 4:21 Jar 22:21, Ayup 1:1, Erm 25:20, Erm 25:15, Erm 51:7, Xab 2:15

+ 4:22 İysh 40:2, Obd 1:10

+ 5:2 Zab 78:1

+ 5:6 Hosh 12:1

+ 5:7 Erm 31:29, Ezk 18:1

+ 5:11 İysh 13:6, Zxr 14:2

+ 5:12 Joq 4:16

+ 5:13 Biy 16:21

+ 5:15 Erm 16:9, Hosh 2:11, Amo 8:10

+ 5:16 Zab 88:40, Erm 13:18

+ 5:19 Zab 9:8, Zab 101:13, Zab 144:13

+ 5:20 Zab 12:2

+ 5:21 Erm 31:18, Zab 50:12

+ 5:22 Erm 14:19

Ezekiel payg'ambardın' kitabı

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
	41	42	43	44	45	46	47	48	

Ezekieldin' shaqırılıwı ha'm ol ko'rgen birinshi ayan

1 1 • Otızınshı jıldın' to'rtinshi ayının' besinshi ku'ni edi. Men Kebar
kanalının' boyında su'rgin etilgenlerdin' arasında turg'anımda, aspan
ashıldı ha'm mag'an Qudaydan ayanlar ko'rine basladı+. 2 Aydın' besinshi
ku'ni, yag'nıy Exoniya patshanın' su'rgindegi waqtının' besinshi jılında,+
3 kaldeylerdin' jerindegi Kebar kanalı boyında mag'an, Buziy ulı ruwxaniy
Ezekielge Qudaydan so'z tu'sti. Ol jerde Jaratqan İyenin' qolı menin'
u'stimde edi+.
4 Qarap, arqadan ku'shli quyınnın' kiyatırg'anın ko'rdim. Ol ot
shashqan ha'm nur menen qaplang'an u'lken bult edi. Ottın' ortasında mıs
sıyaqlı bir na'rse jaltırap turdı+. 5 Ot ortasında ko'rinisi insang'a uqsag'an
to'rt tiri janzattın' turg'anın ko'rdim+. 6 Olardın' ha'r birinin' to'rt bet-
a'lpeti ha'm to'rt qanatı bar edi. 7 Ayaqları du'ziw, al tabanları tananikine
uqsag'an bolıp, jaltırag'an qoladay sa'wle shashıp turdı+. 8 To'rt
qaptalındag'ı qanatlarının' astında adamnın' qolları bar edi. Olardın' bet-
a'lpeti ha'm qanatları to'rt qaptalında bolıp, 9 qanatları bir-birine tiyip
turdı. Janzatlar ju'rgende, burılmay, tuwrı alg'a qaray ha'reketlendi.
10 Olardın' bet-a'lpetinin' ko'rinisi mınaday edi: to'rtewinin' de aldıng'ı
bet-a'lpeti adamdiki, on' jag'ındag'ısı arıslandiki, shep jag'ındag'ısı
bug'aniki ha'm artındag'ısı bu'rkittiki edi+. 11 Olardın' bet-a'lpeti usınday
edi. Qanatları bolsa, joqarıg'a qaray jayılıp turdı. Ha'r janzattın'
qanatlarının' ekewi qasındag'ı janzatlardın' qanatlarına tiyip tursa, basqa
eki qanatı o'z denesin jawıp turdı+. 12 Olar tek aldıg'a qaray ha'reketlendi.
Hesh jaqqa burılmay, ruwx qay jaqqa bag'darlasa, sol jaqqa qaray ju'rdi.
13 Janzatlardın' ko'rinisi janıp turg'an ko'mir shog'ına yamasa jalan'lag'an
otqa megzer edi. Ot janzatlardın' ortasında tınımsız ha'reket eter edi. Ot
jalın shashıp, onnan shaqmaq shag'ıp turdı+. 14 Janzatlardın' o'zleri de
jıldırımday tez ol jaqtan bul jaqqa barıp keler edi.
15 Men janzatlarg'a ser salg'anımda, jerde, ha'r birinin' janında, bir
do'n'gelekten turg'anın ko'rdim. 16 To'rt do'n'gelektin' ko'rinisi menen
du'zilisi birdey bolıp, sarı yaqıt kibi jaltırap turdı. Olardın' ko'rinisi ha'm
du'zilisi do'n'gelektin' ishine kesesine do'n'gelek salıng'anday edi+.
17 Janzatlar qay ta'repke bag'ıt alsa da, do'n'gelekler burılmay-aq to'rt
ta'repke de jıljıy alatug'ın edi. 18 Do'n'geleklerdin' shen'berleri ba'lent

ha'm qorqınıshlı edi. To'rtewinin' de shen'beri aylana ko'zler menen qaplang'an edi+.
19 Janzatlar qozg'alg'anda, janlarındag'ı do'n'gelekler de ha'reketke keletug'ın edi. Jerden ko'terilgende, do'n'gelekler de ko'teriletug'ın edi.
20 Ruwx qayaqqa bag'ıt alsa, olar da sol jaqqa baratug'ın, do'n'gelekler de olar menen birge ko'teriletug'ın edi. Sebebi janzatlardın' ruwxı do'n'geleklerdi de ha'reketke keltiretug'ın edi. 21 Janzatlar qozg'alg'anda, do'n'gelekler de qozg'alatug'ın, janzatlar toqtag'anda, do'n'gelekler de toqtaytug'ın, janzatlar jer betinen ko'terilgende, do'n'gelekler de olar menen birge ko'teriletug'ın edi. O'ytkeni janzatlardın' ruwxı do'n'geleklerdi de ha'reketke keltirip turdı.
22 Janzatlardın' basının' u'stinde gu'mbezge uqsag'an, kristallday jaltırag'an ha'm qorqınıshlı bir na'rse jayılıp turg'an edi+. 23 Janzatlardın' gu'mbez astında jayg'an qanatları bir-birine qaray sozılıp turdı. Olardın' ha'r birinin' denesin jawıp turg'an basqa eki qanatı da bar edi. 24 Janzatlar qozg'alg'anda, qanatlarının' shuwıldısın esittim. Ol ku'shli suwlardın' shuwıldısına, Qu'direti ku'shli Qudaydın' dawısına, sawash maydanındag'ı la'shkerlerdin' shawqımına uqsar edi. Janzatlar toqtag'anda, qanatların tu'sirip otırdı+. 25 Olar toqtap, qanatların tu'sirip otırg'anda, gu'mbez ta'rizli ken'isliktin' joqarısınan bir dawıstı esittim. 26 Gu'mbezdin' u'stinde lazuritten islengen taxtqa uqsag'an bir na'rse bar edi. Onda insan ko'rinisinde birew otırg'an edi+. 27 Onın' belinen joqarısının' ishi otqa tolıp, jaltıldag'an mıstay bolıp turg'anın ko'rdim. Belinen to'meninin' bolsa, otqa megzes ekenin ko'rdim. Onı jarqırag'an nur qaplap turg'an edi+. 28 Onın' a'tirapındag'ı nur jawınlı ku'ni bultta payda bolatug'ın ayqulaqqa uqsar edi. Bul ko'rinis Jaratqan İyenin' saltanatının' ko'rinisi edi.
Bunı ko'rgende, et betimnen jıg'ıldım ha'm birewdin' so'ylegen dawısın esittim.

2 [1] Ol mag'an:
– İnsan ulı, ornın'nan tur, Men senin' menen so'ylespekshimen, – dedi+.
[2] Dawıs mag'an so'ylep atırg'anda, mag'an Ruwx kirip alıp, meni ayaqqa turg'ızdı ha'm men so'ylep turg'annın' so'zlerin esittim+. [3] Ol mag'an bılay dedi:
– İnsan ulı, Men seni Mag'an qarsı bas ko'tergen qaysar millet, İzrail xalqına jiberemen. Olar ha'm olardın' ata-babaları usı ku'nge shekem Mag'an qarsı bas ko'terip kelmekte+. [4] Bul xalıq qaysar ha'm o'jet. Men seni olarg'a jiberemen. Sen olarg'a: «Quday İye bılay dep atır», – deysen'. [5] Bul qozg'alan'shı xalıq so'zin'e qulaq sala ma, salmay ma, ba'ri bir o'zlerinin' arasında bir payg'ambardın' bolg'anın bilsin+. [6] Al sen bolsan', ha'y insan ulı, olardan da, olardın' so'zlerinen de qorqpa. Ha'tte, tikenli putalar menen oshag'anlar a'tirapın'dı qorshap alsa da, shayanlar arasında jasasan' da qorqpa. Olardın' so'zlerinen qorqpa, ju'zlerinen aybınba, olar qozg'alan'shı xalıq+. [7] Seni tın'lasa da, tın'lamasa da, olarg'a so'zlerimdi ayt. Olar qozg'alan'shı xalıq. [8] Sen bolsan', ha'y insan ulı, Menin' aytqanlarımdı tın'la, bul qozg'alan'shı xalıqqa uqsag'an qaysar bolma. Awzın'dı ashıp, Menin' sag'an beretug'ın na'rsemdi je.
[9] Qarasam, mag'an qaray bir qol sozıldı. Qolda bir orama qag'az bar edi+. [10] Qol orama qag'azdı aldıma ashıp qoydı. Onın' eki ta'repine de joqlaw, qayg'ı ha'm ha'siret so'zleri jazılg'an edi+.

3 [1] Ol mag'an:
– İnsan ulı, aldın'dag'ı bul orama qag'azdı je, keyin barıp, İzrail xalqı menen so'yles, – dedi+. [2] Men awzımdı ashtım, Ol mag'an orama qag'azdı jewge berdi. [3] Keyin mag'an:
– İnsan ulı, Men o'zin'e berip atırg'an usı orama qag'azdı jep, qarnın'dı toydır, – dedi. Men orama qag'azdı jedim, ol awzımda palday tatlı boldı.
[4] Ol mag'an ja'ne bılay dedi:
– İnsan ulı, endi barıp, İzrail xalqına Menin' so'zlerimdi ayt. [5] Seni tu'siniksiz so'yleytug'ın, tili awır xalıqqa emes, al İzrail xalqına jiberip atırman. [6] Eger Men seni tu'siniksiz so'yleytug'ın, tili awır ha'm so'zlerine tu'sinip bolmaytug'ın ko'p milletler arasına jibergenimde edi, olar sag'an so'zsiz qulaq salg'an bolar edi. [7] Biraq İzrail xalqı sag'an qulaq salmaydı, olar, ha'tte, Mag'an da qulaq salmaydı. O'ytkeni pu'tkil İzrail xalqı o'jet ha'm qaysar. [8] Mine, Men seni de olardın' o'zleri sıyaqlı o'jet ha'm qaysar qılaman+. [9] Men seni miytindey bekkem qılaman. Olar qozg'alan'shı xalıq bolsa da, olardan qorqıp, qa'weterlenbe+. [10] Ol mag'an ja'ne mınalardı ayttı:
– İnsan ulı! Menin' sag'an aytqanlarımdı dıqqat penen tın'lap, ha'mmesin ju'regin'de saqla! [11] Endi su'rgindegi jerleslerin'e bar da, tın'lasa da, tın'lamasa da, olarg'a: «Quday İye bılay demekte», – dep ayt+.
[12] Keyin Ruwx meni ko'terip aldı. Sonda men art jag'ımnan: «Jaratqan İyenin' saltanatı O'z ma'kanında alg'ıslansın», – degen ba'lent, gu'mbirlegen dawıstı esittim+. [13] Bul janzatlardın' qanatlarının' bir-birine tiygen ha'm olardın' janındag'ı do'n'geleklerdin' gu'mbirlegen dawısı edi+. [14] Ruwx meni joqarı ko'terip, basqa jaqqa alıp ketti. Men bolsam, ha'siretke ha'm g'a'zepke tolıp, kete berdim. Jaratqan İyenin' u'stime sozılg'an qolı awır edi+. [15] Keyin men Kebar kanalının' boyındag'ı Tel-Abibte jasap atırg'an su'rgindegilerge bardım. Sol jerde olardın' arasında jeti ku'n dawamında o'zime kele almay, an'-tan' bolıp otırdım+.

Ezekieldin' İzrailg'a gu'zetshi etip qoyılıwı

[16] ● Sol jeti ku'n o'tkennen keyin, Jaratqan İyeden mag'an so'z tu'sti:
[17] – İnsan ulı! Men seni İzrail xalqına gu'zetshi etip tayınladım. Menin' aytqan so'zlerimdi tın'lap, olardı Menin' atımnan eskert+. [18] Eger Men nahaqqa: «Sen so'zsiz o'lesen'», – desem, al sen onın' o'mirin saqlap qalıw

ushın, onın' menen so'ylesip, nahaqlıq jolınan qaytıwdı eskertpesen', onda ol o'z gu'nası ushın o'ledi. Al Men onın' qanının' qunın sennen talap qılaman. 19 Eger sen nahaqtı eskertsen', biraq ol jawızlıg'ınan da, nahaqlıq jolınan da qaytpasa, onda ol o'z gu'nası ushın o'ledi, al sen o'z janın'dı saqlap qalasan'+. 20 Eger haq adam haqlıg'ınan bas tartıp, jawızlıqqa qol ursa, Men onı su'rniktiremen, ol o'ledi. Sen og'an eskertpegenin' sebepli, ol o'z gu'nası ushın o'ledi ha'm islegen jaqsı isleri eske alınbaydı. Al Men onın' qanının' qunın sennen talap etemen+. 21 Eger sen haq adamg'a gu'na islemewdi eskertsen' ha'm ol gu'na islemese, onda ol so'zsiz jasaydı. Sebebi ol eskertiwge qulaq saldı, al sen bolsan', o'z janın'dı saqlap qalasan'.

22 Sol jerde Jaratqan İyenin' qolı menin' u'stimde boldı ha'm Ol mag'an:

– Turıp, oypatlıqqa tu's, Men senin' menen sol jerde so'ylesemen, – dedi+.

23 Men turıp, oypatlıqqa tu'stim. Sol jerde Jaratqan İyenin' saltanatı mag'an Kebar kanalı janında ko'ringendey bolıp tur eken. Men et betimnen jerge jıg'ıldım+. 24 Ruwx mag'an kirip, meni ayaqqa turg'ızıp qoydı. Ol mag'an til qatıp bılay dedi:

– U'yin'e kirip, esigin'di ishten ilip al. 25 Endi bolsa, insan ulı, seni arqan menen shırmap baylap taslaydı. So'ytip, sen xalıqtın' arasına shıg'a almaysan'+. 26 Bul qozg'alan'shı xalıqtı a'shkaralamawın' ushın, Men seni gu'n' qılıp, tilin'di tan'layın'a jabıstırıp taslayman+. 27 Biraq sag'an til qatqanımda, sen olarg'a: «Quday İye bılay dep atır», – dep aytıwın' ushın seni tilge kirgizemen. Tın'lag'ısı kelgenler tın'lasın, tın'lag'ısı kelmegenler tın'lamay-aq qoysın. Aqırı, olar qozg'alan'shı xalıq g'oy!+

Erusalim qamalının' ko'rinisi

4 [1] – İnsan ulı! Endi bir gerbish alıp aldın'a qoy, onın' u'stine Erusalim
qalasının' su'wretin sal. [2] Qalanı qorshawg'a alıp, og'an qarsı bekinisler
qur, diywalg'a topıraq u'y, dushpan ordasın qur ha'm qala aylanasına
diywal buzatug'ın u'skenelerdi ornat+. [3] Keyin temir taba alıp, onı o'zin'
menen qalanın' ortasına temir diywal etip ornat. Keyin ju'zin'di qalag'a
qarat. Qala qamal qılınadı, sen onı qamal qılg'an bolasan'. Bul İzrail xalqı
ushın eskertiw boladı. [4] Son'ınan shep qaptalın' menen jambaslap jatıp,
İzrail xalqının' gu'nasın u'stin'e ju'kle. Shep jag'ın' menen qansha ku'n
jatsan', sonsha ku'n olardın' gu'nasın o'zin'e ju'kleysen'. [5] Olardın' gu'na
qılg'an jıllarının' sanına bola, sen ushın sonsha ku'n ajırattım. Sen u'sh
ju'z toqsan ku'n dawamında İzrail xalqının' gu'nasın o'zin'e ju'kleysen'.
[6] Belgilengen waqıt tamam bolg'annan keyin, on' jag'ın'a jambaslap jat,
endi Yahuda xalqının' gu'nasın o'zin'e alasan'. Men ha'r jıldı bir ku'n dep
esaplap, sag'an qırıq ku'n belgiledim+. [7] Erusalimnin' qamal qılıng'an
diywallarına ju'zin'di qarat, bilegin'di tu'rip, og'an qarsı payg'ambarshılıq
qıl. [8] Qalanı qamal qılg'an ku'nlerin' pitpegenshe, Men seni bir jag'ın'nan
ekinshi jag'ın'a awnay almaytug'ınday etip, arqan menen baylap
taslayman+.

[9] Endi biyday, arpa, aq ha'm qızıl lobiya, tarı ha'm jazlıq biyday alıp, bir
ıdısqa sal ha'm nan pisir. Onı u'sh ju'z toqsan ku'n bir jag'ın'da jatqanın'da
jeysen'. [10] Ha'r ku'ni jeytug'ın nanın'nın' mug'darı jigirma shekeldin'*
awırlıg'ına ten' boladı, onı belgilengen waqıtta jeysen'. [11] Suwdı da o'lshep
ishesen', onın' mug'darı hinnin'* altıdan bir bo'legine ten' boladı. Onı da
belgilengen waqıtta ishesen'. [12] Nanın'dı arpa gu'lshelerindey etip tayarlap
je. Olardı adamlardın' ko'z aldında, adamnın' u'lken da'retine pisir.

[13] Jaratqan İye tag'ı:

– Men İzrail xalqın basqa milletler arasına su'rgin qılg'anımda, olar
haram nan jeydi, – dedi+. [14] Sonda men:

– Ah, Quday İye! Men hesh qashan o'zimdi haramlamag'anman.
Jaslıg'ımnan usı ku'nge deyin, hesh qashan haram o'lgen yaki jırtqısh
talap o'ltirgen haywandı jemegenmen. Hesh qanday haram go'shti awzıma
alg'an emespen, – dedim+.

[15] – Yaqshı, – dedi Ol, – nanın'dı adam da'retinin' ornına, maldın'
tezegine pisiriwin'e ruxsat beremen.

16 Son'ınan Ol mag'an bılay dedi:
– İnsan ulı! Men Erusalimdi bir tislem nang'a zar qılaman. Olar qorqıw
ishinde nanın o'lshep jeydi ha'm g'ulg'ılag'a tu'sip, suwın o'lshep ishedi+.
17 Suw ha'm nan jetispeydi. Adamlar qorqınıshtan esten ayırıladı ha'm
gu'nalarının' zardabınan dimarları qurıydı.

5 [1] – İnsan ulı! O'tkir bir qılısh al, onı pa'ki ornına paydalanıp, shashın' menen saqalın'dı qırqıp tasla. Keyin shashın'dı o'lshew ushın ta'rezi alıp, olardı bo'leklerge bo'l. [2] Qalanın' qamal ku'nleri tamamlang'anda, shashın'nın' u'shten bir bo'legin gerbishke sızılg'an qalanın' u'stinde jandır. U'shten bir bo'legin qala a'tirapına shashıp taslap, qılısh penen maydala. Qalg'an u'shten birin samalg'a ushırıp jiber. Men de qılıshımdı jalan'ashlap, qala turg'ınlarının' izinen quwaman+. [3] Biraq shashın'nın' bir neshe talın alıp, shapanın'nın' shalg'ayına tan'ıp qoy+. [4] Olardan ja'ne bir neshewin alıp, otqa taslap, o'rtep jiber. Sol jerden shıqqan ot pu'tkil İzrail xalqına taraydı.

[5] Quday İye bılay deydi: Bul Erusalim, onı Men milletlerdin' qaq ortasına, al basqa milletlerdi onın' aylanasına jaylastırdım. [6] Biraq Erusalim aylanasındag'ı barlıq milletlerden ha'm ellerden beter jamanlıq qılıp, Menin' nızamlarıma ha'm qag'ıydalarıma qarsı bas ko'terdi. Menin' nızamlarımnan waz keshti ha'm qag'ıydalarıma boysınbadı+.

[7] Sonlıqtan Quday İye bılay deydi: Sizler aylanan'ızdag'ı milletlerden de beter bas ko'tergish bolıp kettin'ler. Menin' qag'ıydalarıma a'mel qılmadın'lar, nızamlarıma boysınbadın'lar, ha'tte, a'tirapın'ızdag'ı milletlerdin' da'stu'rleri boyınsha da ha'reket etpedin'ler.

[8] Sonlıqtan Quday İye bılay deydi: Bilip qoy, Men O'zim sag'an qarsı shıg'aman. Seni milletlerdin' ko'z aldında jazalayman+. [9] Qılg'an jerkenishli islerin' sebepli, Men sag'an burın islemegen ha'm keleshekte de islemeytug'ın bir isti qılaman+. [10] Sonda ashlıqtan sendegi ata-analar balalarının', balalar ata-analarının' etin jeydi. Men sizlerdi jazalayman ha'm tiri qalg'anlardı samalg'a suwıraman+.

[11] O'z tiriligim haqı ant ishemen, – deydi Quday İye, – barlıq jerkenishli mu'sinlerin' ha'm buzıq da'stu'rlerin' menen sen Muxaddes ma'kanımdı haramladın'. Men seni saqal qırıqqanday etip qırqıp taslayman, ayamayman, rehim de qılmayman+. [12] Xalqın'nın' u'shten biri illetten yamasa ashlıqtan qala ishinde o'ledi, u'shten biri qala a'tirapında qılıshtan qırıladı, al qalg'an u'shten birin samalg'a suwıraman ha'm qılıshımdı jalan'ashlap, olardın' izinen quwaman+.

[13] Olarg'a g'a'zebimdi tolıq shashıp bolg'annan keyin, qa'ha'rim basıladı ha'm Men tınıshlanaman. Qa'ha'rimdi olarg'a tolıq shashıp bolg'annan keyin, olar Menin', Jaratqan İyenin' qızg'anısh penen aytqanın bilip aladı+.

14 Aynalan'dag'ı xalıqlardın' ha'm sen arqalı o'tetug'ın ha'r bir
adamnın' ko'z aldında seni qıyratıp taslap, masqara qılaman. 15 Men
sizlerdi ashıw ha'm g'a'zep penen hu'kim qılıp, awır jaza menen
jazalag'anımda, sen aynalan'dag'ı xalıqlarg'a masqara bolıp, ku'lkige
qalasan', olar bunnan qorqıwg'a tu'sip, sabaq aladı. Bunı Men, Jaratqan İye
aytıp turman+. 16 Sizlerdi joq qılıw ushın, u'stin'izge ashlıqtın' nabıt
qılıwshı oqların ataman. Ashlıg'ın'dı ku'sheytip, bir tislem nang'a zar
qılaman+. 17 Men sag'an ashlıqtı ha'm jabayı an'lardı jiberemen, olar seni
balaların'nan ayıradı. İllet ha'm qan to'gispe eldi jaylaydı, u'stin'e qılısh
do'ndiremen. Bunı Men, Jaratqan İye aytıp turman+.

6 [1] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı! İzrail tawlarına ju'zin'di qaratıp, olarg'a qarsı
payg'ambarshılıq etip,+ [3] bılay dep ayt: «Ha'y, İzrail tawları, Quday İyenin'
so'zin tın'lan'! Quday İye tawlarg'a, to'belerge, say-salalarg'a ha'm
oypatlıqlarg'a bılay deydi: Qaran'lar, Men sizlerge qarsı qılısh jiberemen,
sıyınıw ornların'ızdı qıyrataman. [4] Qurbanlıq ornların'ız wayran qılınadı,
tu'tetki tu'tetiletug'ın ornların'ız qıyratıladı, o'ltirilgen adamların'ızdı
butların'ızdın' aldına ılaqtıraman+. [5] Men İzrail xalqının' o'li denelerin
olardın' butlarının' aldına taslayman ha'm su'yeklerin'izdi qurbanlıq
ornların'ızdın' do'geregine shashaman+. [6] Sizler qay jerde jasasan'ız da,
qalaların'ız wayran boladı, sıyınıw ornların'ız qıyraydı. Sonda qurbanlıq
ornların'ız wayran bolıp, qan'ırap qaladı, butların'ız bo'leklenip, jer
menen jeksen boladı, tu'tetki tu'tetiletug'ın ornların'ız sındırıp taslanıp,
qol miynetin'iz tu'p-tamırı menen joq qılınadı. [7] Aran'ızda o'ltirilgenler
qulap jatadı, sonda Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip alasız.
[8] Biraq Men bazılardı aman qaldıraman. Sizler el boylap tarqatıp
jiberilgenin'izde, ayırımların'ız basqa milletler arasında qılıshtan qutılıp
qalasız+. [9] Aman qalg'anlar su'rgin etip alıp ketilgen jerindegi milletler
arasında Meni esleydi. Mennen ju'z burg'an opasız ju'rekleri ha'm
butlardın' izinen qarag'an buzıq ko'zleri sebepli qanshelli ha'siret shektim.
Olar islegen jamanlıqları ha'm jerkenishli isleri ushın o'zlerinen o'zleri
jerkenedi+. [10] Sonda olar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı. Men
olarg'a bul apatshılıqtı jiberemen dep, bostan-bosqa aybat etkenim joq».
[11] Quday İye bılay demekte: «Ashıw menen alaqanın'dı alaqanın'a urıp,
jerdi tewip bılay dep ayt: İslegen barlıq jawız ha'm jerkenishli isleri ushın
izraillılardın' sorı quryıdı! Olar qılıshtan, ashlıqtan ha'm illetten qırıladı+.
[12] Uzaqtag'ılar illetten o'ledi, jaqındag'ılar qılıshtan qırıladı. Qutılıp, aman
qalg'anlar ashlıqtan nabıt boladı. Usılayınsha, Men olarg'a g'a'zebimdi
tolıq shashaman. [13] Qurbanlıq ornlarının' a'tirapındag'ı butlardın'
arasında, ha'r bir biyik to'beshikte ha'm barlıq tawdın' to'belerinde, ha'r
bir qoyıw japıraqlı terektin' ha'm ha'r bir sayalı terebinf astında, yag'nıy
butlarına xosh iyisli tu'tetki tu'tetken jerlerde qırılg'anlar sozılıp jatqanda,
olar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı+. [14] Men olarg'a qolımdı
ko'terip, sho'lden Diblag'a shekemgi, olar jasag'an barlıq jerlerdi
qan'ıratıp, bos qaldıraman. Sonda olar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip
aladı».

İzrail xalqının' son'g'ı ku'nleri

7 [1] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı! Quday İye İzrail jerine bılay deydi: «Aqırı jetti! Jerdin' to'rt ta'repinin' aqırı jetti!+ [3] Mine, senin' aqırın' jetti! Men senin' u'stin'e g'a'zebimdi shashaman. Sag'an tutqan jolların'a ılayıqlı hu'kim shıg'arıp, barlıq jerkenishli islerin' ushın jazalayman. [4] Seni ayamayman, rehim de qılmayman. Tutqan jolların' ushın seni so'zsiz jazalayman, jerkenishli islerin' ushın jazan'dı tartasan'. Sonda sizler Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip alasız+.
[5] Quday İye bılay deydi: Apat u'stine apat! Qaran'lar, apat kelmekte! [6] Aqırın' jetti, awa, ku'nin' payanına jetti! Ol sag'an qarsı ko'terildi. Qara, ol kiyatır! [7] Sag'an qırg'ın keldi, sag'an keldi, ha'y, eldin' turg'ını! Waqıt jetti, ku'n jaqın. Tawlarda quwanısh emes, ala-sapıran hu'kim su'redi+. [8] Tez arada Men sag'an qa'ha'rimdi to'gemen ha'm g'a'zebimdi tolıq shashaman. Sag'an tutqan jolların'a ılayıqlı hu'kim shıg'arıp, barlıq jerkenishli islerin' ushın jazalayman. [9] Seni ayamayman, rehim de qılmayman. Tutqan jolların' ushın seni so'zsiz jazalayman, jerkenishli islerin' ushın jazan'dı tartasan'. Sonda sizlerdi jazalag'an Men, Jaratqan İye ekenimdi bilip alasız+.
[10] Mine ol, sol ku'n! Mine, ol keldi: qırg'ın ko'gerip shıqtı, zorlıq gu'lledi, menmenlik bu'rtik jardı. [11] Zorlıq nızamsızlıqtı jazalaytug'ın tayaq bolıp o'sip shıqtı. Xalıqtan hesh kim qalmadı. Olardın' molshılıg'ı da, baylıg'ı da, saltanatı da qalmadı. [12] Waqıt keldi, sol ku'n jaqınlastı. Satıp alg'an quwanbasın, satqan g'am shekpesin. Sebebi Menin' g'a'zebim pu'tkil alaman u'stine jawadı. [13] Jerin satqan adam o'mirinin' aqırına deyin satqan jerin qaytarıp ala almaydı. O'ytkeni ayan pu'tkil alamang'a tiyisli, ol o'zgermeydi. O'zlerinin' gu'nası sebepli olardın' birewi de o'mirin saqlap qala almaydı+. [14] Ka'rnaylar shalındı, ha'mmesi tayar. Biraq hesh kim sawashqa tu'speydi, o'ytkeni Menin' g'a'zebim pu'tkil alaman u'stine jawadı. [15] Sırtta qılısh, ishte illet ha'm ashlıq. Daladag'ılar qılıshtan, qala ishindegiler ashlıqtan ha'm illetten o'ledi+. [16] Aman qalg'anlar oypatlıqtag'ı kepterlerdey tawg'a qashadı. Olardın' ha'r biri o'z gu'nası ushın zar en'ireydi+. [17] Qollarında hal qalmaydı, dizelerinin' ma'darı qurıydı+. [18] Olar aza kiyimin kiyedi, olardı qorqınısh biyleydi. Ha'mmesinin' ju'zi uyattan qızarıp, barlıg'ı shashların tıqırlap aldıradı+.

19 Olar gu'misin ko'shege ılaqtıradı, altını haram sanaladı. Jaratqan İyenin'
g'a'zep ku'ninde gu'mis ha'm altını olardı qutqara almaydı, ashlıqtan da
saqlamaydı, qarnın da toydırmaydı. Altın ha'm gu'mis olardı gu'nag'a
baslag'an edi+. 20 O'zleri maqtanıp ju'rgen a'jayıp tag'ınshaqlarınan olar
jerkenishli butlarının' mu'sinlerin ha'm haramı na'rselerin isletti.
Sonlıqtan Men bul baylıqların olar ushın haram qıldım. 21 Men olardı jat
jerlilerge olja qılaman, jer betindegi jawızlarg'a talataman. Jawızlar olardı
haramlaydı. 22 Men olarg'a na'zer salmayman, olar Menin' qa'dirli ornımdı
haramlaydı. Basqınshılar sol jerge kirip, onı haramlaydı.
23 Shınjırlar tayarlan'! El qanlı jınayatqa, qala zorlıqqa tolıp ketken+.
24 Men milletlerdin' en' jawızın jiberemen. Olar xalqımnın' u'ylerin basıp
aladı. Ku'shlilerdin' menmenligine shek qoyaman, olardın' muxaddes
orınları haram qılınadı+. 25 Qorqınısh kelgende, olar tınıshlıq izley
baslaydı, biraq tınıshlıq bolmaydı. 26 Apat izinen apat keledi, mısh-mısh
izinen mısh-mısh tarqaladı. Olar payg'ambarlardan biykarg'a ayanlar
soraydı, ruwxaniyler ta'lim beriwden, aqsaqallar ken'es beriwden juda
boladı+. 27 Patsha g'amg'a batadı, hu'kimdarın qorqınısh biyleydi, el
xalqının' qolı iske barmaydı. Olardı tutqan jollarına say jazalayman, o'z
hu'kimlerine ılayıqlı hu'kim shıg'araman. Sonda olar Menin' Jaratqan İye
ekenimdi bilip aladı».

İbadatxanadag'ı butparazlıq

8 [1] Su'rginde bolg'an waqtımızdın' altınshı jılının' altınshı ayının' besinshi ku'ni men u'yimde otırg'an edim, Yahuda aqsaqalları da menin' janımda edi. Sonda Quday İye qolın u'stime qoydı+.
[2] Qarag'anımda, jalıng'a uqsag'an birewdi ko'rdim. Onın' belinen to'meni jalıng'a uqsaydı, belinen joqarısı bolsa, mıstay jarqırap turg'an edi+. [3] Ol qolg'a uqsag'an bir na'rseni sozıp, menin' shashımnan uslap aldı. Ruwx meni jer ha'm ko'k aralıg'ına ko'terdi ha'm Qudaydın' ayanında meni Erusalimge, İbadatxananın' ishki ha'wlisinin' arqa da'rwazasının' kirer awzına alıp bardı. Ol jerde Qudaydın' qızg'anıshın oyatqan but turg'an edi+. [4] Sol jerde mag'an İzraildın' Qudayının' saltanatı ko'rindi. Men bunday ayandı oypatlıqta da ko'rgen edim+.

[5] Quday mag'an:

– İnsan ulı! Arqa ta'repke qara, – dedi. Qarasam, qurbanlıq orın janındag'ı da'rwazanın' arqa ta'repinde sol qızg'anısh oyatatug'ın buttın' mu'sini turg'an eken.

[6] Quday mag'an ja'ne bılay dedi:

– İnsan ulı, sen olardın' ne islep atırg'anın ko'rip tursan' ba? İzrail xalqı bul jerde ju'da' jerkenishli islerdi islewi arqalı Meni Muxaddes ma'kanımnan uzaqlastırmaqta. Biraq sen bunnan da beter jerkenishli na'rselerdi ko'resen'.

[7] Ol meni ha'wlinin' kirer awzına alıp keldi. Qarasam, diywalda bir tesik bar eken. [8] Ol mag'an:

– İnsan ulı! Diywaldı tes, – dedi. Men diywaldı testim ha'm ol jerde bir qapını ko'rdim+. [9] Ol mag'an:

– Kirip, olar bul jerde islep atırg'an ju'da' jerkenishli islerdi ko'r, – dedi.
[10] Men ishke kirip qarag'anımda, diywaldı aylandırıp ha'r qıylı jer bawırlawshılardın', jerkenishli haywanlardın' ha'm izraillılardın' barlıq but mu'sinlerinin' su'wretlerinin' salıng'anın ko'rdim+. [11] Olardın' aldında izraillılardın' jetpis aqsaqalı ha'm aqsaqallardın' arasında Shafan ulı Yazaniya turg'an edi. Olardın' ha'r birinin' qolında tu'tetki tu'tetiletug'ın ıdıs bolıp, ıdıstan shıqqan xosh iyis bultlar kibi joqarıg'a ko'terilip turdı.

[12] Keyin Quday mag'an bılay dedi:

– İnsan ulı! İzrail aqsaqallarının' ha'r birinin' qaran'g'ılıqta, o'zlerinin' butlarının' bo'lmelerinde neler islep atırg'anın ko'rdin' be? Olar: «Jaratqan

İye bizlerdi ko'rmeydi, Jaratqan İye eldi ta'rk etken», – deydi+.
13 Ol mag'an tag'ı da:
– Sen olardın' bunnan da beter jerkenishli islerdi islegenin ko'resen', – dedi.
14 Son'ınan Ol meni Jaratqan İyenin' U'yinin' arqa da'rwazasının' kirer awzına alıp keldi. Men ol jerde Tammuz* degen quday ushın aza tutıp jılap otırg'an hayallardı ko'rdim. 15 Ol mag'an:
– Bunı ko'rdin' be, insan ulı? Sen bunnan da beter jerkenishli islerdi ko'resen', – dedi.
16 Ol meni Jaratqan İyenin' U'yinin' ishki ha'wlisine alıp keldi. Ol jerde, İbadatxananın' kirer awzında, aywan ha'm qurbanlıq orın aralıg'ında jigirma beske jaqın erkek bar edi. Olar Jaratqan İyenin' İbadatxanasına arqasın, al shıg'ısqa ju'zin qaratıp, shıg'ıstag'ı quyashqa tabınıp atırg'an edi+. 17 Ol mag'an bılay dedi:
– Ko'rdin' be, insan ulı? Yahuda xalqının' bul jerde islep atırg'an jerkenishli isleri jeterli emes pe edi? Bug'an qosa, olar jerdi zorabanlıqqa toltırmaqta ha'm Menin' g'a'zebimdi qattıraq qozg'atpaqta. Olardın' Mag'an qalay til tiygizip atırg'anına qara! 18 Sonın' ushın Men g'a'zep atına minemen. Men olardı ayamayman, rehim de etpeymen. Bar dawısı menen baqırıp jalbarınsa da, olardı tın'lamayman+.

Erusalimnin' jazalanıwı

9 [1] Keyin men Jaratqan İyenin' ba'lent dawıs penen:
– Qalanı jazalaw ushın tayınlang'anlar, ha'r birin'iz quralların'ızdı alıp berman kelin'! – dep baqırg'anın esittim. [2] Men arqag'a qarap turg'an joqarg'ı da'rwaza ta'repten kiyatırg'an altı erkekti ko'rdim. Olardın' ha'r birinin' qolında qırg'ın qılıwshı qural bar edi. Olardın' janında zıg'ırdan kiyim kiygen, beline jazıw quralların asıp alg'an birew bar edi. Olar ishke kirip, qola qurbanlıq orınnın' qasında turdı+.
[3] Kerublar u'stindegi İzraildın' Qudayının' saltanatı o'z ornınan ko'terilip, İbadatxananın' bosag'asına bardı. Jaratqan İye zıg'ır kiyim kiyip, beline jazıw quralların asıp alg'an adamdı shaqırıp, [4] og'an:
– Erusalim qalasın aylanıp shıq ha'm qalada islenip atırg'an jerkenishli islerden nala shegip, zarlap atırg'anlardın' man'layına belgi qoy, – dedi+.
[5] Basqa altı adamg'a Onın' bılay degenin esittim:
– Onın' izinen qalanı aylanıp, adamlardı qırıp taslan', ayaman', rehim etpen'+. [6] G'arrılardı, jigit ha'm qızlardı, balalardı ha'm hayallardı qırıp taslan'. Biraq man'layında belgisi barlarg'a tiymen'. Menin' Muxaddes ma'kanımnan baslan'.
Olar İbadatxana aldında turg'an aqsaqallardan basladı+. [7] Quday altı adamg'a:
– Ha'wlilerdi o'li denelerge toltırıp, İbadatxananı haramlan'. Qa'ne, baslan'lar! – dedi. Olar barıp, qaladag'ılardı qıra basladı. [8] Olar adamlardı o'ltirgende, jalg'ız o'zim qalg'an men et betimnen jerge jıg'ılıp, pa'riyad etip:
– Ah, Quday İye! G'a'zebin'di Erusalimge shashıp, İzrailda tiri qalg'anlardın' ha'mmesin qırıp jibermekshimisen'? – dedim+. [9] Ol mag'an bılay dep juwap berdi:
– İzrail ha'm Yahudanın' gu'nası ju'da' awır, el qang'a, qala a'dalatsızlıqqa tolg'an. Adamlar: «Jaratqan İye eldi ta'rk etti, Jaratqan İye ko'rmeydi», – deydi+. [10] Men de olardı ayamayman, rehim de etpeymen. Tutqan jollarına jarasa jazasın beremen+.
[11] Sol arada zıg'ır kiyim kiyip, beline jazıw quralların asqan adam qaytıp kelip:
– Men buyırg'anın'day qıldım, – dep xabarladı.

Qudaydın' saltanatının' İbadatxananı ta'rk etiwi

10 1 • Men kerublardın' u'sti betindegi gu'mbezdin' joqarısında
lazuritten islengen taxtqa uqsag'an bir na'rseni ko'rdim. 2 Jaratqan
İye zıg'ır kiyimli adamg'a:
– Kerublar astındag'ı do'n'gelekler arasına kir. Kerublar arasında janıp
turg'an ko'mirden bir qosıwıs alıp, onı qalag'a shash, – dedi.
Ol adam do'n'gelekler arasına kirdi, men ko'rip turdım+. 3 Ol adam
kirgende, kerublar İbadatxananın' qubla ta'repinde turg'an edi. İshki
ha'wli bultqa toldı+. 4 Jaratqan İyenin' saltanatı kerublardan ayırılıp,
İbadatxananın' bosag'asına kelip turdı. İbadatxana bultqa toldı, al ha'wli
Jaratqan İyenin' saltanatının' nurına toldı. 5 Kerublardın' qanatlarının'
dawısı Qu'direti ku'shli Qudaydın' so'ylegendegi dawısına uqsap, sırtqı
ha'wliden esitilip turdı.
6 Jaratqan İye zıg'ır kiyimli adamg'a: «Do'n'geleklerdin' arasınan,
kerublardın' arasınan ot alıp shıq», – dep buyrıq bergende, adam kirip,
do'n'gelektin' arasında turdı. 7 Sonda kerublardın' biri o'zlerinin'
janındag'ı otqa qolın sozıp, biraz ot alıp zıg'ır kiyim kiygen adamnın'
alaqanına saldı. Adam ottı alıp, ol jerden shıqtı. 8 Kerublardın' qanatları
astında adamnın' qolına uqsag'an na'rse ko'rindi.
9 Qarag'anımda, kerublardın' janında to'rt do'n'gelekti ko'rdim. Ha'r
bir kerubtın' janında bir do'n'gelekten bolıp, do'n'gelekler sarı yaqıt kibi
jaltıldar edi. 10 Olardın' to'rtewinin' de ko'rinisi birdey bolıp, ha'r
do'n'gelektin' ishinde kesesine salıng'an ja'ne bir do'n'gelekten bar edi.
11 Olar qozg'alg'anda, to'rt ta'repke de ha'reket ete alatug'ın edi. Bas qay
jaqqa bag'ıtlansa, olar burılmastan, sol jaqqa ju'rdi. Ju'rgende olar hesh
jaqqa burılmadı. 12 Olardın' pu'tkil denesi, arqası, qolları, qanatları ha'm
do'n'gelekleri, barlıq to'rt do'n'gelegi de ko'zler menen qaplang'an edi+.
13 Do'n'geleklerdin' «quyın» dep aytılatug'ının esitip qaldım. 14 Olardın'
ha'r birinin' to'rt bet-a'lpeti bar edi: birinshi bet-a'lpeti – kerubtiki,
ekinshisi – adamdiki, u'shinshisi – arıslandiki, to'rtinshisi – bu'rkittiki edi.
15 Kerublar ko'terildi. Olar menin' Kebar kanalı boyında ko'rgen
janzatlarım edi+. 16 Kerublar ju'rgende, janındag'ı do'n'gelekler de
ju'retug'ın edi. Kerublar jerden ko'teriliw ushın qanatların jayg'anda,
do'n'gelekler de olardan ayırılmay ju'rdi. 17 Janzatlardın' ruwxı

do'n'geleklerde bolg'anlıqtan, olar toqtag'anda, do'n'gelekler de toqtaytug'ın, olar ko'terilgende, do'n'gelekler de ko'teriletug'ın edi.
18 Jaratqan İyenin' saltanatı İbadatxananın' bosag'asınan ketip,
kerublardın' u'stinde turdı. 19 Kerublar qanatların qag'ıp, menin' ko'z
aldımda jerden ko'terildi. Do'n'gelekler de olar menen birge ko'terilip,
Jaratqan İyenin' U'yinin' shıg'ıs da'rwazasının' kirer awzında toqtadı.
İzraildın' Qudayının' saltanatı olardın' u'stinde edi+.
20 Bul janzatlardı men Kebar kanalı boyında, İzraildın' Qudayının'
to'mengi jag'ında ko'rgen edim. Men olardın' kerublar ekenin endi bildim.
21 Ha'r bir kerubtın' to'rt bet-a'lpeti, to'rt qanatı ha'm qanatlarının' astında
adam qolına uqsag'an qolları bar edi. 22 Olardın' bet-a'lpeti de, ko'rinisi de,
o'zleri de men sol Kebar kanalı boyında ko'rgenlerime uqsaytug'ın edi.
Ha'r biri tuppa-tuwrı aldıg'a qaray ju'retug'ın edi.

İzraildın' jetekshileri jazalanadı

11 [1] Ruwx meni ko'terip, Jaratqan İyenin' U'yinin' shıg'ıs
da'rwazasına alıp keldi. Da'rwazanın' kirer awzında jigirma bes adam
bar edi. Olardın' arasında men xalıq jetekshilerinen Azzur ulı Yazaniyanı,
Benaya ulı Pelatiyanı ko'rdim+.
[2] Jaratqan İye mag'an:
– İnsan ulı! Jawız niyetli mına adamlar qaladag'ılarg'a jaman ken'es
berip: [3] «U'y salatug'ın waqıt jetken joq pa? U'yimiz qazan, al bizler onın'
ishindegi go'shpiz», – dep ju'r. [4] Sonlıqtan olarg'a qarsı payg'ambarshılıq
et, payg'ambarshılıq et, insan ulı!
[5] Son'ınan Jaratqan İyenin' Ruwxı u'stime tu'sip, mag'an mınalardı
aytıwdı buyırdı: «Jaratqan İye bılay deydi: İzrail xalqı, sizlerdin' ne
aytqanın'ızdı ha'm ne oylag'anın'ızdı Men bilemen. [6] Sizler bul qalada ko'p
adamlardı o'ltirip, ko'shelerin o'li denelerge toltırdın'ız+.
[7] Sonlıqtan Quday İye bılay deydi: Sizler qalada qaldırg'an o'liler –
go'sh, al qala – qazan boladı. Biraq o'zlerin'izdi bul qaladan quwıp
shıg'araman. [8] Sizler qılıshtan qorqasız, Men sizlerge qılısh jawdıraman, –
deydi Quday İye+. [9] – Sizlerdi qaladan quwıp shıg'arıp, o'zlerin'izdi
basqalardın' qolına tapsıraman ha'm u'stin'izden hu'kim shıg'araman.
[10] Sizler qılıshtan qırılasız, sizlerdi İzrail shegaraları ishinde hu'kim
qılaman. Sonda Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip alasız. [11] Qala sizlerge
hesh qashan qazan, al sizler onın' ishindegi go'sh bolmaysızlar. Sizlerdi
İzrail shegaraları ishinde hu'kim etemen. [12] Sonda Menin' Jaratqan İye
ekenimdi bilip alasız. Sizler Menin' qag'ıydalarıma a'mel qılmadın'ız,
nızamlarıma boysınbadın'ız. Kerisinshe, aynalan'ızdag'ı xalıqlardın'
a'detlerine say jasadın'ız».
[13] Men payg'ambarshılıq qılıp atırg'anımda, Benaya ulı Pelatiya jan
tapsırdı. Men et betimnen jerge jıg'ılıp:
– Ah, Quday İye, İzraildın' aman qalg'anların tolıq qırıp
taslamaqshımısan'? – dep dawıslap jiberdim+.
[14] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[15] – İnsan ulı! Tuwısqanların', qanlasların' ha'm pu'tkil İzrail xalqı
tuwralı Erusalim turg'ınları bılay dep aytpaqta: «Jaratqan İyeden awlaq
jasan', bul jer bizlerge mu'lik qılıp berildi». [16] Sonlıqtan su'rginde
bolg'anlarg'a ayt: «Quday İye bılay deydi: Men olardı uzaqtag'ı milletler

arasına jiberip, jer boylap tarqatqan bolsam da, olar barg'an jerlerinde Mag'an sıyınadı, biraq muxaddes orın bolmaydı»+.

17 – Keyin olarg'a ayt: «Quday İye bılay deydi: Men sizlerdi xalıqlar arasınan jıynap alaman, tarqap ketken jerlerin'izden qaytaraman ha'm sizlerge İzrail jerin beremen+. 18 Xalqım qaytıp kelgende, barlıq jerkenishli ha'm haram na'rselerdi ol jerden alıp taslaydı. 19 Olarg'a bir tutas ju'rek berip, jan'a ruwx sıylayman. Denesinen tas ju'rekti alıp taslap, jumsaq ju'rek beremen+. 20 Sonda olar qag'ıydalarıma a'mel qılıp, nızamlarıma boysınıp, olardı orınlap jasaydı. Olar Menin' xalqım, Men olardın' Qudayı bolaman+. 21 Al ju'rekleri jerkenishli ha'm haramı islerge qumar adamlardı islerine jarasa jazalayman, – deydi Quday İye»+.

22 Keyin kerublar qanatların jaydı, do'n'gelekler de olardın' janında edi. İzraildın' Qudayının' saltanatı olardın' u'stinde edi+. 23 Jaratqan İyenin' saltanatı qalanın' ishinen ko'terilip, qala shıg'ısındag'ı tawdın' u'stinde toqtadı+. 24 Qudaydın' Ruwxı arqalı ko'rgen ayanda Ruwx meni ko'terip, kaldeylerdin' elindegi su'rgin etilgenlerdin' arasına alıp keldi. Keyin men ko'rgen ayan meni ta'rk etti+. 25 Men Jaratqan İyenin' ayan qılg'anlarının' ha'mmesin su'rgindegilerge aytıp berdim.

Yahudanın' su'rgin etiliw belgisi

12 [1] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı! Sen qozg'alan'shı xalıq arasında jasap atırsan'. Olardın' ko'riwge ko'zi bar, biraq ko'rmeydi, esitiwge qulag'ı bar, biraq esitpeydi. O'ytkeni olar qozg'alan'shı xalıq+. [3] Sen, insan ulı, su'rgin qılıng'an adam kibi zatların'dı tayarlap, ku'ndiz olardın' ko'z aldında jolg'a shıq. Olardın' ko'z aldında o'z ornın'nan basqa jerge ko'sh. Olar qozg'alan'shı xalıq bolsa da, ba'lkim, tu'siner+. [4] Ko'shiwge kerek na'rselerin'di ku'ndiz sırtqa shıg'arıp qoy, al o'zin', olardın' ko'z aldında su'rgin qılıng'an adam kibi keshte jolg'a shıq. [5] Diywaldı tesip, tu'yinshigin'di sol tesikten alıp shıq+. [6] Olardın' ko'zinshe tu'yinshikti jelken'e salıp, qaran'g'ılıqqa su'n'gip ket. Ta'rk etip atırg'an jerdi ko'rmew ushın ju'zin'di jawıp al. Sebebi Men seni İzrail xalqı ushın bir belgi qıldım.
[7] Men buyırılg'anlardı isledim. Su'rginge kerek na'rselerdey etip, zatlarımdı ku'ndiz shıg'arıp qoydım. Keshte diywaldı qolım menen oydım. Qas qarayg'anda, tu'yinshigimdi shıg'arıp, adamlardın' ko'z aldında onı jelkeme saldım.
[8] Azanda mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[9] – İnsan ulı! Bul qozg'alan'shı İzrail xalqı sennen ne qılıp atırg'anın'dı soramadı ma+? [10] Olarg'a Quday İye bılay deydi dep ayt: «Bul Erusalimdegi hu'kimdarg'a ha'm ol jerde jasap atırg'an pu'tkil İzrail xalqına tiyisli xabar»+. [11] İzrail xalqına: «Men sizler ushın belgimen. Men ne qılg'an bolsam, Erusalimdegilerge de sol boladı. Olar tutqın qılınıp, su'rginge alıp ketiledi». [12] Arasındag'ı hu'kimdarı da qaran'g'ılıqta zatların iynine artıp, jolg'a tu'sedi. Ol arqalı shıg'ıw ushın diywaldı tesedi, ta'rk etilip atırg'an bul jerdi ko'rmew ushın betin jawıp aladı. [13] Men onın' u'stine torımdı taslayman, ol duzag'ıma tu'sedi. Onı Babilong'a, kaldeylerdin' jerine alıp baraman. Biraq ol Babilondı ko'rmeydi ha'm sol jerde jan tapsıradı+. [14] Onın' do'geregindegilerdin' ha'mmesin, barlıq ja'rdemshilerin ha'm barlıq la'shkerlerin ha'r ta'repke tarqatıp jiberemen ha'm qılısh jalan'ashlap izinen quwaman+. [15] Olardı milletler arasına tarqatıp, o'zge jurtlarg'a shashıp jibergenimde, olar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı+. [16] Barg'an jerlerinde o'zlerinin' jerkenishli isleri tuwralı aytıp beriwi ushın, olardın' ayırımların qılıshtan, ashlıqtan ha'm illetten aman saqlap qalaman. Sonda olar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı+.

17 Jaratqan İyeden mag'an so'z tu'sti:
18 – İnsan ulı, jegenin'de titire, ishkenin'de qorqıwdan qaltıra. 19 Eldegi
adamlarg'a mınalardı ayt: «Erusalim turg'ınları ha'm İzrail xalqı tuwralı
Quday İye bılay deydi: Olar nanın qorqıw menen jep, suwın g'ulg'ılag'a
tu'sip otırıp ishetug'ın boladı. O'ytkeni eldin' turg'ınlarının' jawızlıqları
kesirinen jer barı-jog'ınan ayırıladı+. 20 Qonıslı qalalar wayran bolıp, el
qan'ırap bos qaladı. Sonda olar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı».

Aytılg'an so'z so'zsiz orınlanadı

21 Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
22 – İnsan ulı! Sizlerde, İzrail jerinde: «Ku'nler o'ter, barlıq
payg'ambarshılıq so'zler pushqa shıg'ar», – dep aytılıp ju'rgeni ne naqıl
o'zi+? 23 Olarg'a Quday İye bılay deydi dep ayt: «Men bul naqıldı joq
qılaman, qaytıp İzrailda bunı hesh kim aytpaytug'ın boladı». Olarg'a:
«Barlıq payg'ambarshılıq ayanlar orınlanatug'ın ku'nler jaqınlaspaqta», –
dep ayt. 24 «Endi İzrail xalqında jalg'an payg'ambarshılıq ha'm aldamshı
boljawlar bolmaydı+. 25 Men, Jaratqan İye ne aytsam da orınlanadı, endi
keshikpeydi. Qozg'alan'shı xalıq, sizlerdin' ku'nlerin'izde Men so'z
aytaman ha'm onı a'melge asıraman, – deydi Quday İye»+.
26 Quday İyeden mag'an so'z tu'sti:
27 – İnsan ulı! İzraillılar: «Onın' ko'rgen ayanları ko'p waqıttan keyin
orınlanadı, ol tek g'ana uzaq keleshek haqqında payg'ambarshılıq qıladı»,
– dep aytpaqta+. 28 Sonlıqtan olarg'a Quday İye bılay deydi dep ayt:
«Aytqan so'zlerimnin' birde birewi endi keshiktirilmeydi. Ne aytqan
bolsam, ha'mmesi orınlanadı, – deydi Quday İye».

Jalg'an payg'ambarlardın' jazalanıwı

13 [1] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı, ha'zir payg'ambarshılıq qılıp atırg'an İzrail payg'ambarları menen so'yles. O'zliginen payg'ambarshılıq qılıp atırg'anlarg'a ayt: «Jaratqan İyenin' so'zin tın'lan'!+ [3] Quday İye bılay deydi: Hesh na'rse ko'rmey, ayanlardı o'zleri qıyalınan shıg'arıp ju'rgen aqılsız payg'ambarlardın' sorı qurısın! [4] İzrail, senin' payg'ambarların' qarabaqanalar arasındag'ı sag'allarg'a uqsaydı. [5] Jaratqan İyenin' ku'ni kelgende, İzrail xalqı sawashta bekkem turıwı ushın, olar diywallarg'a shıg'ıp, olardın' opırılg'an jerlerin du'zetpedi+. [6] Olardın' ayanları o'tirik, ashqan palları jalg'an. Olardı Jaratqan İye jibermegen bolsa da: „Jaratqan İye usılay aytadı“, – dep ja'riyalaydı ha'm sol so'zlerdin' orınlanıwın ku'tedi+. [7] Men aytpag'an bolsam da: „Bunı Jaratqan İye aytadı“, – degenin'izde, jalg'an ayanlar ko'rip, o'tirik boljawlardı aytpadın'ız ba?
[8] Sonlıqtan Quday İye bılay deydi: Sizlerdin' so'zlerin'iz o'tirik ha'm ayanların'ız jalg'an. Bunın' ushın Men sizlerge qarsı shıg'aman, – deydi Quday İye+. [9] – Jalg'an ayanlar ko'rip, o'tirik boljawlar aytatug'ın payg'ambarlarg'a qarsı qolımdı ko'teremen. Olar Menin' xalqımnın' ken'esinde qatnaspaydı, İzrail xalqının' dizimine tirkelmeydi ha'm İzrail jerine kirmeydi. Sonda sizler Menin' Quday İye ekenimdi bilesiz+.
[10] Sebebi bul payg'ambarlar tınıshlıq bolmaytug'ın bolsa da, tınıshlıq bolatug'ının aytıp, Menin' xalqımdı azg'ırdı. Olar ha'lsiz diywaldı ha'klegendey qıldı+. [11] Olardı ha'klep atırg'anlarg'a diywaldın' qulaytug'ının ayt. No'ser jawın quyıp, u'lken burshaq jawıp, ku'shli dawıl ko'teriledi+. [12] Diywal qulag'anda, adamlar jaqqan ha'gin'izdin' qayaqta ekenin soramay ma?
[13] Endi Quday İye bılay demekte: Men g'a'zeplenip, ku'shli dawıl turg'ızaman, qa'ha'rim menen no'ser ha'm burshaq jawdırıp, diywaldı opat qılaman. [14] Sizler ha'klegen diywaldı qulatıp, jer menen jeksen etemen, onın' tu'bi ko'rinip qaladı. Diywal qulag'anda, sizler astında qalıp, nabıt bolasız. Sonda Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip alasız+. [15] Men diywalg'a ha'm onı ha'klegenlerge g'a'zebimdi tolıq shashıp, sizlerge: „Diywal da, onı ha'klegenler de joq boldı, [16] yag'nıy Erusalimde tınıshlıq bolmaytug'ın waqıtta tınıshlıqtın' keletug'ının aytıp, payg'ambarshılıq qılg'an İzraildın' payg'ambarları joq boldı“, – deymen, – deydi Quday İye».

17 – Al endi, insan ulı, o'zinshe payg'ambarshılıq etip ju'rgen xalqın'nın'
hayal-qızlarına ju'zin'di bur da, olarg'a qarsı payg'ambarshılıq qıl.
18 Olarg'a Quday İye bılay deydi dep ayt: «Ha'r bir adamnın' janın awlap,
olardın' qollarına tumar taqqan ha'm adamlardın' basına tu'rli
o'lshemdegi japqısh tikken hayallardın' sorı qurıydı! Xalqımnın' janına
qaslıq qılıp, o'z janımdı saqlap qalaman dep oylaysız ba? 19 Bir neshe uwıs
arpa ha'm bir neshe tislem nan ushın, xalqımnın' aldında Meni
xorladın'ız. Jalg'ang'a ha'wes bolg'an xalqıma o'tirik so'ylep, o'liwge tiyisli
bolmag'an adamdı o'ltirdin'iz, o'liwi kerek adamnın' janın aman saqlap
qaldın'ız+.
20 Sonlıqtan Quday İye bılay deydi: Men sizlerdin' adam janın qus kibi
awlap atırg'an tumarların'ızg'a qarsıman. Olardı qolların'ızdan julıp
alaman, qus kibi awlag'an janların'ızdı azat qılaman. 21 Japqıshların'ızdı da
jırtıp, xalqımdı qolın'ızdan qutqaraman. Olar endi sizlerge olja bolmaydı.
Sonda sizler Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip alasız. 22 Men haq adamg'a
zıyan keltirmekshi bolmasam da, sizler o'tirik penen onı
u'mitsizlendirdin'iz. Sizler nahaq adamdı qollap quwatladın'ız. Sonlıqtan
olar jaman jolınan qaytpadı ha'm janın saqlap qala almadı+. 23 Sol sebepli
endi sizler jalg'an ayanlar ko'rmeysiz ha'm pal ashpaysız. Men xalqımdı
sizlerdin' qolın'ızdan qutqaraman. Sonda Menin' Jaratqan İye ekenimdi
bilip alasız»+.

Quday butparazlıqtı jazalaydı

14 [1] İzrail aqsaqallarının' bazıları kelip, aldıma otırdı+. [2] Sonda
Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[3] – İnsan ulı, mına adamlar o'z butların ju'rek to'rine jaylap,
azg'ırıwshını o'zlerinin' aldına qoydı. Solay eken, Mennen ma'sla'ha't
sorawına qalay jol qoyaman+? [4] Sonlıqtan olar menen so'ylesip, olarg'a
ayt: «Quday İye bılay deydi: O'z butların ju'rek to'rine jaylap, azg'ırıwshını
o'zlerinin' aldına qoyg'an İzrail xalqınan bir adam payg'ambardın' aldına
kelse, Men, Jaratqan İye og'an butlarının' ko'pligine jarasa juwap beremen.
[5] Solay etip, butları sebepli Mag'an jat bolg'an İzrail xalqının' ju'regin
O'zime qarataman».
[6] – Sonlıqtan İzrail xalqına ayt: «Quday İye bılay deydi: Ta'wbe qılın',
butların'ızdan waz keshin' ha'm pu'tkil jerkenishli zatların'ızdan ju'z
burın'+. [7] Eger İzrail xalqınan bolg'an birew yamasa İzrailda jasap atırg'an
kelgindilerden biri Meni ta'rk etse, o'z butların ju'rek to'rine jaylap,
azg'ırıwshını o'zinin' aldına qoysa ha'm Mennen ma'sla'ha't soraw ushın
payg'ambarg'a kelse, onda Men, Jaratqan İye, og'an O'z juwabımdı
beremen. [8] Men sol adamg'a qarsı shıg'aman, onı eskertiwshi mısalg'a
ha'm a'psanag'a aylandıraman, onı xalqımnın' arasınan joq qılaman.
Sonda Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip alasız+.
[9] Eger payg'ambar joldan azıp, bir so'z aytsa, onda sol payg'ambardı
Men, Jaratqan İye azg'ırg'an bolaman. Men og'an qarsı qolımdı ko'terip,
xalqım İzraildın' arasınan joq qılaman+. [10] Payg'ambar da, onnan
ma'sla'ha't sorap kelgen de jazasın aladı. Ekewi birdey ayıplı. [11] Sonda İzrail
xalqı Mennen ayırılmaydı ha'm gu'naları menen o'zlerin haramlamaydı.
Olar Menin' xalqım, Men olardın' Qudayı bolaman, – deydi Quday İye»+.
[12] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[13] – İnsan ulı, eger bir el qıyanet etip, Mag'an qarsı gu'na islese, Men
og'an qarsı qolımdı ko'teremen, olardı bir tislem nang'a zar qılıp, ashlıqqa
duwshar qılaman. Eldegi adam ha'm haywanlardı qırıp taslayman+.
[14] Eger mına u'sh adam: Nux, Daniel ha'm Ayup sol jerde bolg'anda da, olar
a'dilligi menen tek o'zlerinin' janların g'ana qutqarıp qalg'an bolar edi, –
deydi Quday İye+. [15] – Eger Men sol jerge jırtqısh haywanlardı jibersem,
olar sol jerdi adamsız qılsa ha'm sol jer jırtqıshlar sebepli bosap, adam
ayaq baspaytug'ın bolıp qalsa, [16] sonda usı u'sh adam olardın' arasında

bolsa, Men Quday İye, tiriligim haqı ant ishemen: olar o'zlerinen basqa hesh kimdi, ha'tte, ulların da, qızların da qutqara almas edi. Jer bolsa qan'ırap bos qalar edi+. 17 Yamasa, Men sol jerge qılısh jiberip: «Qılısh, el boylap o't!» – desem ha'm ondag'ı adamlar menen haywanlardı qırsam,+ 18 sonda usı u'sh adam olardın' arasında bolsa, Men Quday İye, tiriligim haqı ant ishemen: olar o'zlerinen basqa hesh kimdi, ha'tte, ulların da, qızların da qutqara almas edi. 19 Bolmasa, Men bul elge illet jibersem, yamasa qan to'giw ushın g'a'zebimdi to'gip, adamlardı ha'm haywanlardı qırıp taslasam, 20 Men Quday İye, tiriligim haqı ant ishemen: Nux, Daniel ha'm Ayup olardın' arasında bolsa da, olar ulların da, qızların da qutqara almas edi. Tek a'dilligi menen o'zlerinin' janın g'ana qutqara alar edi.

21 Al endi Quday İye bılay deydi: Erusalimdegi adamlardı ha'm haywanlardı joq qılıw ushın, olarg'a bunnan da beter to'rt awır jazanı: qılısh, ashlıq, jırtqısh haywanlar ha'm illet jiberemen+. 22 Degen menen ayırım adamlar aman qaladı. Aman qalg'an erkek ha'm hayallar ol jerden shıg'ıp, Babilong'a, aldın'ızg'a keledi. Sizler olardın' ju'ris-turısın ha'm islerin ko'rgenin'izde, Men Erusalimge nege usınday apatlardı jibergenimdi tu'sinip, olardın' basına salg'an ha'mme na'rseden ta'selle tabasız+. 23 Awa, olardın' ju'ris-turısın ha'm islerin ko'rip ta'selle tabasız. Sizler Menin' Erusalimde islegen barlıq islerimnin' qurıdan-qurı islenbegenin bilesiz, – deydi Quday İye.

Jaramsız ag'ash

15 [1] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı! Ju'zim ag'ashının', basqa barlıq tereklerden yamasa ju'zim shaqasının' tog'aydag'ı basqa ag'ashlardın' shaqasınan artıqmashlıg'ı bar ma+? [3] Ju'zim shaqasınan bir na'rse islewge bola ma? Hesh bolmasa, bir na'rseni ilip qoyıw ushın ilgish sog'a ala ma? [4] Yaq, ol tek otın qılıwg'a jaraydı. Ot onın' eki ushın jandırıp, ortasın ku'ydirip jibergennen keyin, ol da'rtke asa ma? [5] Janbag'an shaqa jaramsız bolg'annan keyin, otqa janıp ku'yip ketkennen keyin, qalay iske jaraydı? [6] Sonlıqtan Quday İye bılay deydi: Tog'aydag'ı terekler arasındag'ı ju'zim ag'ashı kibi, Erusalim turg'ınların da otqa taslayman+. [7] Olarg'a qarsı shıg'aman. Bir ottan qashıp qutılsa, ekinshisi jalmaydı. Ju'zimdi olarg'a qarsı qaratqanımda, Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip alasız. [8] Xalqım Mag'an qıyanet qılg'anı ushın, bul jerdi qan'ırag'an sho'lge aylandıraman, – deydi Quday İye.

Biyopa Erusalim

16 [1] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı! Erusalimnin' barlıq jerkenishli islerin a'shkaralap,+
[3] Quday İye bılay deydi dep ayt: «Senin' ata tegin' ha'm senin' tuwılg'an
jerin' Qanan, a'ken' amor xalqınan, anan' xet xalqınan+. [4] Tuwılg'anın'da,
senin' kindigin' kesilmedi, tazalap shomıldırılmadın', duzg'a salınbadın',
jo'rgekke de oralmadın'. [5] Hesh kim ayap, sag'an bulardan birewin
islemedi, miyrim ko'rsetpedi. Qaytama, du'nyag'a kelgen ku'ni-aq, seni jek
ko'rip, dalag'a ılaqtırıp taslandın'. [6] Qaptalın'nan o'tip baratırıp, Men
senin' qanın'a bılg'anıp jatırg'anın'dı ko'rip qaldım, sag'an: „Jasa“! –
dedim. Men sag'an: „Jasa“! – dep ayttım+. [7] Men seni daladag'ı o'simlik
kibi o'sirdim. Sen o'sip ka'malg'a jettin', ayrıqsha go'zzallıqqa bo'lendin',
ko'kiregin' tolısıp, shashların' o'sti. Biraq sen tırday jalan'ash edin'. [8] Men
ja'ne qasın'nan o'ttim ha'm sag'an ser saldım, sen muhabbatqa tayar edin'.
Etegimdi jalan'ash denen'e jawıp, onı qımtadım. Ant iship, senin' menen
neke kelisimin du'zdim ha'm sen Meniki boldın', – deydi Quday İye+. [9] –
Seni shomıldırıp, qannan tazaladım ha'm denen'e za'ytu'n mayın jaqtım.
[10] U'stin'e nag'ıslı ko'ylek, ayag'ın'a jumsaq teriden ayaq kiyim kiygizip,
basın'a hasıl zıg'ır oraypek oradım ha'm jipekten kiyimler kiygizdim.
[11] Seni bezendirdim, qolların'a bilezik, moynın'a monshaq taqtım.
[12] Murnın'a a'rebek, qulaqların'a sırg'a tag'ıp, basın'a a'jayıp taj
kiygizdim+. [13] Sen altın ha'm gu'miske bo'lendin'. Hasıl zıg'ır ha'm
jipekten tigilgen nag'ıslı kiyimler kiydin'. Sapalı biyday unınan jabılg'an
nan, pal ha'm za'ytu'n mayı menen awqatlandın'. Sen asa sulıw bolıp,
xansha da'rejesine jettin'+. [14] Sulıwlıg'ın' milletler arasında dan'q tarattı,
Menin' sag'an bergen ullılıg'ım sebepli, go'zzallıg'ın' minsiz edi, – deydi
Quday İye. [15] – Sen bolsan', go'zzallıg'ın'a isendin', dan'qın'nan paydalanıp,
buzıqshılıq isledin'. O'tken-ketkenge kewil qoyıp, go'zzallıg'ın'dı olarg'a
berdin'+. [16] Kiyimlerin'nen birazı menen sıyınıw orınların bezedin' ha'm
sol jerde buzıqshılıq qıldın'. Bunday na'rse burın bolmag'an, endi de
bolmaydı. [17] Men bergen altın ha'm gu'mis tag'ınshaqlardan erkek
butlardın' mu'sinin islettin' ha'm olar menen buzıqshılıq qıldın'+.
[18] Nag'ıslı kiyimlerdi olardın' u'stine jawıp, Men bergen za'ytu'n mayın
ha'm xosh iyisli tu'tetkini olardın' aldına qoydın'. [19] Menin' nanımdı, Men
sag'an bergen sapalı biyday unın, za'ytu'n mayın ha'm paldı xosh iyisli sıy

retinde olardın' aldına qoydın'. Awa, solay isledin', – deydi Quday İye+. 20 –
Ha'tte, Mag'an tuwıp bergen ulların'dı ha'm qızların'dı olarg'a jem qılıp,
qurbanlıqqa berdin'. Buzıqshılıq qılg'anın' az bolg'anday, 21 sen Menin'
balalarımdı soyıp, otta jag'ıp, olarg'a berdin'+. 22 Usı jerkenishli islerdi
ha'm buzıqshılıqlardı islegenin'de, o'zin'nin' tırday jalan'ash bolıp,
qanın'a bılg'anıp jatırg'an ku'nin'di, jaslıg'ın'dı eslemedin'. 23 Sorın'
qurısın, sorın' qurısın! – deydi Quday İye. – İslegen barlıq jawızlıqların'a
qosa, 24 sen ha'r bir ashıq maydanda o'zin'e shatır ha'm sıyınıw ornın
qurdın'. 25 Ha'r bir ko'shenin' basına sıyınıw ornın qurıp, go'zzallıg'ın'dı
ayaq astı qıldın'. O'tken-ketkenge satanın'dı ashıp, buzıqshılıq u'stine
buzıqshılıq qıldın'+. 26 Jınısıy ag'zası iri bolg'an qon'sıların' mısırlılar
menen buzıqshılıq isledin'. Buzıqshılıq u'stine buzıqshılıq qılıp, Menin'
qa'ha'rimdi keltirdin'+. 27 Mine, Men sag'an qarsı qolımdı ko'terip,
ırısqın'dı kemeyttim. Seni dushpanın' filistli qızlardın' qolına berdim.
Ha'tte, senin' uyatsız qılıqların'nan olardın' da ju'zi qızarg'an. 28 Sen
assiriyalılar menen de buzıqshılıq isledin', toymadın'. Olar menen
buzıqshılıq isledin', qanaatlanbadın'+. 29 Sawdagerlerdin' jeri bolg'an
kaldeylerdin' jerine deyin buzıqshılıg'ın'dı arttırdın', biraq bunın' menen
de qanaatlanbadın'+. 30 Ju'regin' qanday buzıq! – deydi Quday İye. –
Bulardın' ha'mmesin, ju'wensiz jezo'kshedey ju'zege asırdın'. 31 Ha'r
ko'shenin' basına shatır qurıp, ha'r bir maydang'a sıyınıw ornın
salg'anın'da, sen jezo'ksheden parıq qıldın', sebebi to'lemnen ju'z burdın'.
32 Sen biyopa hayalsan'. O'z ku'yewin'nen go're, basqa erkeklerdi abzal
ko'rdin'+. 33 Ha'mme buzıqlar sıy aladı, al sen o'zin' oynasların'a sıylar
berdin'. Ha'r jaqtan kelip, senin' menen jatıwı ushın, olardı satıp aldın'+.
34 Sen basqa buzıqlardan o'zgeshesen'. Hesh kim seni buzıqshılıq qılıwg'a
iytermelemegen, sag'an hesh kim haqı to'lemegen, sen o'zin' olarg'a haqı
to'legensen'. Sonın' ushın sen basqalarg'a uqsamag'ansan'.

35 Sonlıqtan, jezo'kshe, Jaratqan İyenin' so'zin tın'la! 36 Quday İye bılay
deydi: Senin' betsizligin' a'shkara boldı, oynasların' menen buzıqshılıq
qılg'anın'da, jalan'ashlıg'ın' ashılıp qaldı, barlıq jerkenishli butların'a
tabınıp, balaların'dı olarg'a qurbanlıqqa berdin'. 37 Bular ushın ka'ypi-sapa
qurg'an barlıq oynasların'dı, barlıq su'yiklilerin'di, olar menen birge sen
jerkengenlerdi ha'mme jaqtan bir jerge toplayman. Seni tırday jalan'ash
qılıp, olardın' aldına shıg'arıp qoyaman. Olar senin' tolıq jalan'ash
denen'di ko'redi+. 38 Neke hadallıg'ın buzg'an ha'm qan to'kken

hayallarg'a beriletug'ın jazanı sag'an beremen. G'a'zebim ha'm qızg'anıshım menen senin' qanın'dı ag'ızaman+. 39 Seni oynasların'nın' qolına tapsıraman, olar senin' shatırın'dı jıg'ıp, sıyınıw orınların'dı buzıp taslaydı. U'stin'degi kiyimlerin'di ha'm tag'ınshaqların'dı tartıp alıp, seni tırday jalan'ash qaldıradı+. 40 Olar sag'an qarsı alamandı toplaydı, seni tas boran qılıp o'ltirip, denen'di qılısh penen tilkimleydi+. 41 U'yin'di o'rtep, ko'plegen hayallardın' ko'z aldında seni hu'kim qıladı. Solay etip, buzıqshılıg'ın'a shek qoyaman, artıq oynasların'a haqı to'lemeysen'+. 42 Sonda sag'an degen g'a'zebimnen tu'sip, qa'ha'rden qaytaman. Tınıshlanaman ha'm basqa g'a'zeplenbeymen+. 43 Sen jaslıq ku'nlerin'di eske almadın'. Qılmıs islep, Meni g'a'zeplendirgenin' ushın, usı qılmısların'a jarasa jaza beremen, – deydi Quday İye. – Barlıq jerkenishli islerin'nin' u'stine bul uyatsız qılıqlardı da qospadın' ba?

44 Naqıl menen so'yleytug'ınlar sen tuwralı: „Anası qanday bolsa, qızı da sonday“, – dep aytadı+. 45 Sen ku'yewinen ha'm perzentinen waz keshken anan'a ju'da' uqsaysan'. Sen ku'yewinen ha'm perzentlerinen waz keshken apa-sin'lilerin'nin' o'zisen'. Senin' anan' xet xalqınan, a'ken' amor xalqınan+. 46 A'japan' – qızları menen arqa ta'repin'de jasag'an Samariya, al sin'lin' – qızları menen senin' qubla ta'repin'de jasag'an Sodom+. 47 Sen olardın' jollarınan ju'rip, jerkenishli islerine eliklep g'ana qoymay, o'z jolların'da olardan tez ozıp kettin'+. 48 Men, Quday İye, tiriligim haqı ant iship aytaman: sin'lin' Sodom da o'z qızları menen sen ha'm senin' qızların' islegen jawızlıqların'dı islemedi+. 49 Sin'lin' Sodomnın' ayıbı mınaw edi: ol ha'm onın' qızları menmen, toq, biypa'rwa edi. Olar ka'mbag'al ha'm jarlılarg'a ja'rdem bermedi+. 50 Olar ta'kabbir edi ha'm Menin' aldımda jerkenishli islerdi isledi. Men bunı ko'rip, olardı joq qıldım+. 51 Samariya da sen islegen gu'nalardın' yarımın da islegen joq. Sen jerkenishli islerdi islewde olardan asıp tu'stin'. Sen islegen islerge salıstırg'anda, apa-sin'lilerin' haq bolıp ko'rinedi+. 52 Endi shermendeligin'di ko'ter. Sen apa-sin'lilerin'nin' jazasın jen'illestirdin'. Sen olardan da beter jerkenishli gu'nalardı islep, olardı o'zin'nen gu'nasızıraq qılıp ko'rsettin'. Uyattan qızarıp, shermendeligin'di ko'ter. Sebebi sen apa-sin'lilerin'di gu'nasız qılıp ko'rsettin'.

53 Biraq Sodomnın' ha'm onın' qızlarının', Samariyanın' ha'm onın' qızlarının', olar menen birge senin' de abadanshılıg'ın'dı qaytaraman+. 54 Sonda sen islegen islerin' ushın uyatqa qalıp, shermende bolasan'. Bunı

ko'rip apa-sin'lilerin' o'zlerinin' awhalına shu'kirlik qıladı. 55 Apa-
sin'lilerin' Sodom ha'm Samariya o'z qızları menen burıng'ı awhalına
qaytadı. Sen de o'z qızların' menen birge burıng'ı awhalın'a qaytasan'.
56 Ta'kabbir waqtın'da sin'lin' Sodomdı mazaq qılatug'ın edin'. 57 Endi bolsa,
senin' jawızlıg'ın' ashılıp qaldı. Sen Aram qızları ha'm onın' barlıq
qon'sılarına, filistli qızlarg'a ha'm a'tiraptag'ı seni jek ko'retug'ın barlıq
xalıqlarg'a masqara bolasan'. 58 Uyatsız qılıqların' ha'm jerkenishli islerin'
ushın jazan'dı tartıwın' sha'rt, – deydi Jaratqan İye.

59 Quday İye bılay deydi: Men sag'an ılayıqlı jazan'dı beremen. Sen
Menin' kelisimimdi buzıp, antqa nemquraydı qaradın'. 60 Degen menen,
jaslıq shag'ın'da senin' menen du'zgen kelisimimdi yadqa alıp, senin'
menen ma'n'gilik kelisim du'zemen+. 61 A'japan'dı ha'm sin'lin'di qabıl
qılg'anın'da, o'z jolın'dı esin'e alıp, uyalasan'. Men olardı sag'an qız qılıp
beremen. Biraq bul senin' menen du'zetug'ın kelisimime kirmeydi+.
62 Men senin' menen kelisimimdi qayta tikleymen. Sonda sen Menin'
Jaratqan İye ekenimdi bilip alasan'+. 63 Men seni barlıq gu'naların'nan
pa'klegenimde, sen olardı eske alatug'ın, uyalıp, awzın'dı da ashpaytug'ın
bolasan', – deydi Quday İye».

Eki bu'rkit ha'm ju'zim ag'ashı haqqında tımsal

17 [1] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı! İzrail xalqına jumbaqlap tımsal aytıp ber. [3] Olarg'a ayt: «Quday İye bılay deydi: U'lken qanatlı, uzın pa'rli, mamıq, ala-shubar bir aybatlı bu'rkit Lebanong'a ushıp kelip, kedr ag'ashının' to'besin bu'rip,+ [4] en' joqarg'ı shaqasın julıp aldı. Onı sawdagerlerdin' eline alıp barıp, alıp satarlardın' qalasına otırg'ızdı. [5] Keyin u'lkenin' tuqımınan alıp, o'nimdar topıraqqa ekti. Onı mol suwlar boyına, tal sıyaqlı otırg'ızdı+. [6] Ol o'sip, shaqaları jayılg'an, kelte boylı ju'zim ag'ashına aylandı. Onın' shaqaları bu'rkitke qaray iyildi, tamırı o'z ornında qaldı. Solay etip, ol shaqalag'an, qoyıw japıraqlı ag'ash bolıp o'sti+.
[7] Biraq u'lken qanatlı, mamıq pa'rli basqa bir bu'rkit te bar edi. Ju'zim ag'ashı suw izlep, otırg'ızılg'an ornınan tamırın og'an qaray burdı ha'm shaqaların og'an sozdı. [8] Ju'zim ag'ashı shaqalap, miywe berip, sawlatlı bolatug'ınday, mol suwlar boyına, o'nimdar topıraqqa egilgen edi».
[9] – Olarg'a ayt: «Quday İye bılay deydi: Endi bul ju'zim ag'ashı g'awlap o'se me eken? Birinshi bu'rkit onı tamırı menen suwırıp, solqımların julıp, solıtıp taslamay ma? Onın' tazadan o'sken shaqaları quwrap qaladı. Ag'ashtı tamırı menen suwırıp alıw ushın, u'lken ku'sh yaki ko'p sanlı la'shker kerek bolmaydı. [10] Ol ko'shirip egilse de, g'awlap o'se me eken? Shıg'ıs samalı eskende, quwrap qalmay ma? Ag'ash o'sken qarıg'ında-aq solıp qaladı»+.
[11] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[12] – Qozg'alan'shı xalıqqa: «Bulardın' ma'nisin bilmeysiz be?» – dep ayt. Olarg'a bılay dep ayt: «Mine, Babiloniya patshası Erusalimge kelip, onın' patshasın ha'm ha'meldarların Babilong'a alıp ketti+. [13] Ol patsha a'wladınan birewin tan'lap, onın' menen pitim du'zdi ha'm ant ishtirip pitimdi bekitti. Ol eldegi barlıq basshılardı tutqın etip alıp ketti+.
[14] Patshalıqtın' boysınıwshan' bolıwı, ko'terilis qılmawı ha'm pitim saqlanıp qalıp, bekkem bolıwı ushın ol usılay isledi. [15] Biraq taza qoyılg'an patsha atlar menen adamlar beriwin sorap, Mısırg'a elshilerin jiberdi ha'm usı isi arqalı Babilong'a qarsı shıqtı. Bul adam tabısqa erise alar ma eken? Bunı islegen adam aman qalar ma eken? Ol pitimdi buzdı, endi aman qala ma+? [16] Men, Quday İye tiriligim haqı ant ishemen: ishken antınan qaytıp, du'zgen pitimin buzg'anı ushın, ol o'zin patsha etip taxtqa otırg'ızg'an

patshanın' ma'kanında, Babilonda o'ledi+. 17 Babiloniya patshası
ko'plerdin' janın alıw ushın, diywalg'a topıraq u'ygende ha'm qamal
minaraların qurg'anda, ullı ku'shi ha'm sansız xalqı bolsa da, faraon bul
urısta ja'rdem bermeydi+. 18 Ol du'zgen pitimin buzdı, ishken antınan
taydı. Ol qol berisken bolsa da, bul islerdi qıldı. Endi ol qashıp qutıla
almaydı.

19 Sonlıqtan Quday İye bılay deydi: O'z tiriligim haqı ant ishemen:
Menin' aldımda ishilgen antqa nemquraydı qarag'anı ha'm Menin'
aldımda du'zilgen pitimdi buzg'anı ushın, ondag'ı barlıq na'letlerdi onın'
basına salaman. 20 Men og'an tor taslayman, ol Menin' duzag'ıma tu'sedi.
Onı Babilong'a alıp barıp, Mag'an qarsı islegen opasızlıg'ı ushın hu'kim
shıg'araman+. 21 Onın' qashıp baratırg'an a'skerleri qılıshtan qaza tabadı,
al qalg'anları samalg'a suwırıladı. Sonda bul so'zlerdi aytqan Men –
Jaratqan İye ekenimdi bilip alasız+.

22 Quday İye bılay deydi: Kedr ag'ashının' usha basınan bir shaqanı alıp
otırg'ızaman. To'besindegi shaqasınan bir jas shıbıq alıp, onı u'lken ha'm
ba'lent tawdın' to'besine egemen. 23 Onı İzraildın' ba'lent tawına
otırg'ızaman. Ol shaqa jayıp, miywe beredi ha'm bir ullı kedr ag'ashına
aylanadı. Barlıq quslar shaqalarına ma'kan basadı, ha'r qıylı qanatlı
janzatlar shaqalarının' sayasın panalaydı+. 24 Daladag'ı barlıq ag'ashlar
biyik ag'ashtı jıg'atug'ın, pa's ag'ashtı biyikletetug'ın, jasıl ag'ashtı
quwratatug'ın, quwrag'an ag'ashtı gu'llendiretug'ın bul – Men, Jaratqan
İye ekenimdi bilip aladı. Men, Jaratqan İye aytaman ha'm ju'zege
asıraman»+.

Jeke juwapkershilik

18 1 • Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
2 «Ne ushın sizler İzrailda: „A'keleri qıshqıl ju'zim jeydi,
balalarının' tisi qamasadı“, – degen naqıldı qollanasız+? 3 Men, Quday İye
tiriligim haqı ant ishemen: bul naqıldı İzrailda endi aytpaytug'ın bolasız+.
4 Bilip qoyın': ha'r bir tiri jan Mag'an tiyisli. A'kenin' de, balanın' da janı
Meniki. Tek gu'na qılg'an adam o'ledi+. 5 Haq adam a'dalatlı ha'm tuwrı
bolg'an na'rseni isleydi. 6 Ol to'beshiklerdegi butlarg'a arnalg'an qurbanlıq
ma'resimine qatnaspaydı, İzrail xalqının' butlarına ko'z salmaydı,
basqanın' hayalın haramlamaydı ha'm etek kiri kelgen waqtında hayalg'a
jaqınlamaydı+. 7 Hesh kimge zulım qılmaydı, girewge alg'an zatın qaytarıp
beredi, talanshılıq qılmaydı, ash adamg'a nan, jalan'ashqa kiyim beredi+.
8 O'sim ushın qarız bermeydi, u'steme almaydı, nahaqlıqtan qolın tıyadı,
eki adam arasındag'ı dawdı a'dillik penen sheshedi+. 9 Ol Menin'
qag'ıydalarıma a'mel qıladı, nızamlarımdı shın ju'rekten orınlaydı. Bunday
adam – haq adam, ol so'zsiz jasaydı, – deydi Quday İye+. 10 – Biraq usı haq
adamnın' qan to'gip ju'rgen, bir qaraqshı balası bolıp, ol usı naduris
na'rselerden birin islese, 11 yag'nıy a'kesi islemegen isti qılıp,
to'beshiklerdegi butlarg'a arnalg'an qurbanlıq ma'resimine qatnassa,
basqanın' hayalın haramlasa, 12 jarlı ha'm ka'mbag'alg'a zulım qılsa,
talanshılıq qılsa, girewge alg'an zatın qaytarıp bermese, butlarg'a tabınsa,
jerkenishli islerdi islese, 13 o'sim ushın qarız berip, u'steme alsa, onda ol
aman qalar ma eken? Ol aman qalmaydı. Bunday jerkenishli islerge qol
urg'an adam so'zsiz o'ltiriliwi tiyis. O'limine o'zi sebepshi boladı+.
14 Eger bunday adamnın' perzenti bolsa ha'm ol a'kesi islegen barlıq
gu'nalardı ko're tura, a'kesine eliklemese, 15 yag'nıy to'beshiklerdegi
butlarg'a arnalg'an qurbanlıq ma'resimine qatnaspasa, İzrail xalqının'
butlarına ko'z salmasa, jaqınının' hayalın haramlamasa, 16 hesh kimge
zulım qılmasa, qarızdardan girew talap qılmasa, talanshılıq qılmasa, ashqa
nan, kiyimsizge kiyim berse, 17 ka'mbag'aldı ja'birlemese, o'sim ha'm
u'steme almasa, Menin' nızamlarıma boysınıp, qag'ıydalarıma a'mel qılsa,
onda ol a'kesinin' gu'nası ushın o'lmeydi, ol jasaydı. 18 Al a'kesi o'z gu'nası
ushın o'ledi. Sebebi ol zulımlıq qıldı, tuwısqanın taladı, o'z xalqı arasında
jaramas islerdi isledi.

19 Sizler: „Ne ushın perzent a'kenin' gu'nası ushın juwap bermeydi?“, –
dep aytasız. Sebebi perzent a'dil ha'm tuwrı islerdi isledi. Menin' barlıq
qag'ıydalarıma muqıyatlı tu'rde a'mel qıldı. Ol so'zsiz jasaydı+. 20 Tek
gu'na qılg'an adam o'ledi. Perzent a'kenin', a'ke bolsa, perzenttin' gu'nası
ushın juwapker emes. Haq adam haqlıg'ının', nahaq adam o'z
nahaqlıg'ının' juwabın aladı+.
21 Eger nahaq adam islegen barlıq gu'naları ushın ta'wbe qılıp, Menin'
barlıq qag'ıydalarıma a'mel qılsa, a'dil ha'm tuwrı islerdi islese, ol jasaydı,
o'lmeydi. 22 Ol qanday qılmıs islemesin, hesh biri eske alınbaydı, ol islegen
a'dil isleri sebepli jasaydı. 23 Men nahaq adamnın' o'limin qa'leymen be? –
deydi Quday İye, – Men onın' jaman joldan qaytıwın ha'm jasawın
qa'lemeymen be+?
24 Eger haq adam o'z haqlıg'ınan tayıp, nahaq is tutsa, jawızlar kibi
barlıq jerkenishli islerdi islese, ol jasay ma? Ol islegen ha'mme a'dalatlı
isler eske alınbaydı, al o'zi islegen qıyaneti ha'm gu'nası ushın o'ledi+.
25 Sizler: „İyenin' jolı tuwrı emes“, – deysizler. Tın'lan', İzrail xalqı! Men
tutqan jol natuwrı ma? Sizlerdin' jolın'ız natuwrı emes pe? 26 Eger haq
adam haqlıg'ınan tayıp, natuwrı isler islese ha'm usı sebepli o'lse, onda ol
o'zi islegen gu'nası ushın o'ledi. 27 Eger nahaq adam o'z nahaqlıg'ınan
qaytıp, a'dil ha'm tuwrı islerdi qılsa, ol o'z o'mirin saqlap qaladı. 28 Ol o'zi
islegen barlıq qılmıslarına ko'z jiberip, olar ushın ta'wbe qılg'anı sebepli
jasaydı, o'lmeydi. 29 Sonday bolsa da, İzrail xalqı: „İyenin' jolı tuwrı emes“,
– deydi. Menin' jolım natuwrı ma, İzrail xalqı? Natuwrı jol sizlerdiki emes
pe? 30 Bunın' ushın, İzrail xalqı, sizlerdin' ha'r birin'izdi o'z jolların'ızg'a
bola hu'kim etemen, – deydi Quday İye. – Ta'wbe qılın', barlıq
gu'naların'ızdan qaytın', qılmısların'ız sizlerdi nabıt qılmasın+. 31 İslegen
barlıq gu'naların'ızdan ju'z burıp, o'zlerin'izge jan'a ju'rek ha'm jan'a
ruwx alın'. İzrail xalqı, sizlerge o'liwdin' ne keregi bar+? 32 Men hesh
kimnin' o'limin qa'lemeymen, – deydi Quday İye. – Jaman joldan qaytın'
ha'm jasan'!»

İzrail hu'kimdarları ushın joqlaw

19 [1] – Sen İzrail hu'kimdarları ushın joqlaw aytıp, [2] bılay de:
«Senin' anan' qanday arıslan edi?!
Ol arıslanlar arasına ornalastı,
Jırtqısh arıslanlar arasında balaların o'sirdi+.
[3] Balalarınan biri ku'shli arıslan bolıp jetilisti,
Ol aw qılıwdı u'yrendi,
Adamlardı jey basladı.
[4] Milletler ol tuwralı esitti,
Arıslandı shuqırg'a tu'sirdi,
Shınjırlap, Mısır jerine alıp bardı+.
[5] Anası ku'te-ku'te, u'mitin u'zdi,
Balalarınan basqa birewin alıp,
Onı ku'shli arıslan qılıp o'sirdi+.
[6] Ol ku'shli arıslang'a aylanıp,
Arıslanlar arasında gezip ju'rdi,
Aw qılıwdı u'yrendi,
Adamlardı jey basladı.
[7] Olardın' qorg'anların buzdı,
Qalaların wayran qıldı.
Jer ha'm onda jasawshılar,
Onın' aqırıwınan titiredi.
[8] Do'gerektegi wa'layatlardag'ı milletler,
Og'an qarsı hu'jim qıldı.
U'stine tor tasladı,
Arıslan olardın' shuqırına tu'sti+.
[9] Shınjırlap, onı qa'peske saldı,
Babiloniya patshasına alıp bardı,
Onı qamaqqa tasladı.
İzrail tawlarının' u'stinde,
Qaytıp esitilmesin, dep onın' dawısı.

[10] Senin' anan' suwlardın' boyına egilgen,
Bag'dag'ı ju'zim ag'ashına uqsar edi.
Suwlardın' molshılıg'ınan,

Ol o'nimdar ha'm mol shaqalı edi+.
[11] Hu'kimdarg'a hasa bolg'anday,
Ku'shli shaqaları bar edi.
Qalın' japıraqlar arasında,
Tik boyı ba'lent ko'terildi.
Ba'lentligi ha'm mol shaqaları menen,
Ko'zge taslanıp turar edi.
[12] Biraq g'a'zep penen,
Ol suwırılıp jerge urıldı.
Shıg'ıs samalı miywelerin solıttı,
Ku'shli shaqaları sınıp quwradı,
Ha'mmesin ot jalmap tasladı+.
[13] Ol endi sho'lge,
Qurg'aq ha'm suwsız jerge ko'shirildi.
[14] Onın' tik shaqasınan jalın shıg'ıp,
Solqımların ku'ydirip jiberdi.
Hu'kimdarlıq hasası ushın bekkem shaqası qalmadı».

Bul joqlaw qosıg'ı bolıp, joqlaw ushın qollanıladı.

Opasız İzrail

20 [1] Su'rgin bolg'an waqtımızdın' jetinshi jılının' besinshi ayının' onınshı ku'ni İzrail aqsaqallarınan ayırımları Jaratqan İyeden ma'sla'ha't soraw ushın menin' aldıma keldi+. [2] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:

[3] – İnsan ulı! İzrail aqsaqalları menen so'ylesip, «Quday İye: Sizler Mennen ma'sla'ha't soraw ushın keldin'iz be? – deydi», – dep ayt. «Tiriligim haqı ant iship aytaman: sizlerge hesh qanday ma'sla'ha't bermeymen, – deydi Quday İye»+.

[4] – Olardı hu'kim qıl! Olardı hu'kim qıl, insan ulı! Olarg'a ata-babalarının' jerkenishli islerin aytıp ber+. [5] Olarg'a ayt: «Quday İye bılay deydi: Men İzraildı tan'lag'an ku'nim, Yaqıptın' urpaqlarına ant ishkenmen ha'm Mısırda O'zimdi tanıtqanman. Men olarg'a ant iship: „Men Qudayın'ız Jaratqan İye bolaman“, – degenmen+. [6] Sol ku'ni Men olarg'a, o'zlerin Mısırdan shıg'arıp, olar ushın go'zlegen jer betindegi en' a'jayıp u'lkege, su't ha'm pal ag'ıp turg'an jerge alıp baratug'ınımdı aytıp ant bergen edim+. [7] Olarg'a: „Ha'r bir adam o'zi kewil bergen jerkenishli mu'sinlerin ılaqtırıp taslasın, Mısır butları menen o'zlerin haramlamasın. Men Qudayın'ız Jaratqan İyemen“, – degen edim+.

[8] Biraq olar Mag'an qarsı bas ko'terdi ha'm Meni tın'lamadı. Kewil qoyg'an jerkenishli mu'sinlerin ılaqtırıp taslamadı ha'm Mısır butlarınan ju'z burmadı. Sonda Men Mısırda-aq qa'ha'rimdi to'gip, g'a'zebimdi tolıq shashpaqshı boldım. [9] Biraq olar arasında jasag'an milletler aldında atıma isnat keltirmew ushın, O'z atım hu'rmeti ushın ha'reket ettim. Men ol milletlerdin' ko'zinin' aldında izraillılardı Mısırdan alıp shıg'ıp, O'zimdi olarg'a tanıttım+. [10] Men olardı Mısırdan shıg'arıp, sho'lge alıp keldim+. [11] O'z qag'ıydalarımdı berdim ha'm nızamlarımdı ja'riyaladım. Olarg'a a'mel qılg'an ha'r bir adam olar arqalı jasaydı+. [12] Ja'ne, o'zlerin muxaddes qılatug'ın Men, Jaratqan İye ekenimdi bilsin dep, O'zim ha'm olar arasındag'ı belgi retinde Shabbatımdı berdim+.

[13] Degen menen, İzrail xalqı sho'lde de Mag'an qarsı shıqtı. Menin' qag'ıydalarıma a'mel qılmadı, nızamlarımdı mensinbedi. Usılardı orınlag'an adam olar arqalı aman qalatug'ın edi. Olar Shabbatımdı da tolıq xorladı. Sonda Men olardın' u'stine g'a'zebimdi to'gip, sho'lde olardı qırıp jibermekshi boldım+. [14] Biraq İzraildı Mısırdan alıp shıqqanımdı ko'rgen

milletler aldında atıma isnat kelmesin dep, O'z atım hu'rmeti ushın
ha'reket ettim. 15 Olardı o'zlerine bermekshi bolg'an jer betindegi en'
a'jayıp u'lkege, su't ha'm pal ag'ıp turg'an jerge alıp barmaytug'ınımdı
aytıp, sho'lde ant ishtim+. 16 Sebebi olar Menin' nızamlarımdı mensinbedi,
qag'ıydalarıma a'mel qılmadı ha'm Shabbatımdı xorladı. Olardın' ju'regi
butlarg'a berilgen edi+. 17 Degen menen, olardı qırıp jiberiwge ko'zim
qıymadı ha'm Men olardı sho'lde joq qılmadım.

18 Men sho'lde olardın' balalarına bılay dedim: „Ataların'ızdın' u'rp-
a'detleri boyınsha ju'rmen', olardın' butları menen o'zlerin'izdi
haramlaman'+. 19 Men sizlerdin' Qudayın'ız Jaratqan İyemen. Menin'
qag'ıydalarıma a'mel qılın' ha'm nızamlarımdı muqıyatlı tu'rde orınlan'+.
20 Shabbatımdı muxaddes tutın'. Qudayın'ız Jaratqan İye Men ekenimdi
biliwin'iz ushın, olar bizlerdin' aramızda belgi boladı“+.

21 Biraq balaları da Mag'an qarsı bas ko'terdi. Menin' qag'ıydalarıma
a'mel qılmadı, nızamlarımdı orınlawg'a ha'reket etpedi. Adam olardı
orınlawı arqalı aman qalatug'ın bolsa da, olardı orınlamadı, Shabbatımdı
xorladı. Sonda Men sho'lde olarg'a g'a'zebimdi to'gip, qa'ha'rimdi tolıq
shashpaqshı boldım+. 22 Solay bolsa da, İzraildı Mısırdan alıp shıqqanımdı
ko'rgen milletler aldında atıma isnat kelmesin dep, qolımdı tarttım ha'm
O'z atım hu'rmeti ushın ha'reket ettim. 23 Ja'ne de, sho'lde olardı milletler
arasına tarqatıp, el boylap shashıp jiberemen dep ant ishtim+. 24 Sebebi
olar Menin' nızamlarımdı orınlamadı, qag'ıydalarımdı mensinbedi,
Shabbatımdı xorladı ha'm ata-babalarının' butlarına qushtarlana ko'z
tikti. 25 Sonlıqtan Men olardı jaqsı bolmag'an qag'ıydalardın' ha'm adam
orınlag'anı menen aman qalmaytug'ın nızamlardın' biyligine tapsırdım+.
26 Olardı qorqıtıw ushın ha'm olar Menin' Quday İye ekenimdi biliwi ushın,
o'zleri bergen sıylar, yag'nıy ha'r bir tun'g'ısh perzentin otta jag'ıp,
qurbanlıq keltiriwi arqalı olardı haramladım»+.

27 – Solay eken, insan ulı, İzrail xalqı menen so'ylesip, olarg'a ayt:
«Quday İye bılay deydi: Ata-babaların'ız ja'ne opasızlıq qıldı ha'm bul
arqalı Mag'an til tiygizdi. 28 Men beremen dep ant ishken jerime olardı alıp
barg'anımda, olar ko'rgen ha'r bir biyik to'beshikte ha'm ha'r bir qoyıw
japıraqlı terektin' astında o'z qurbanlıqların shaldı. Ol jerde Menin'
g'a'zebimdi keltiretug'ın sadaqalardı berdi, xosh iyisli tu'tetkilerdi tu'tetti
ha'm ishimlik sadaqaların quydı+. 29 Sonda Men olardan: „Sizler barıp
atırg'an bul qanday sıyınıw ornı?“ – dep soradım».

Sonlıqtan sonday orınlar bu'gingi ku'nge deyin «sıyınıw ornı» dep ataladı.

30 – Solay eken, İzrail xalqına Quday İye bılay deydi dep ayt: «Sizler de
ata-babaların'ızg'a eliklep, o'zlerin'izdi haramlamaqshımısız? Olardın'
jerkenishli mu'sinleri menen buzıqshılıq qılmaqshımısız? 31 Usı ku'nge
deyin, sizler balaların'ızdı otta jag'ıp, qurbanlıq qılıp usınıw arqalı, pu'tkil
butların'ız benen o'zlerin'izdi haramlap kiyatırsız. Solay isley otırıp, İzrail
xalqı, Mennen ma'sla'ha't soramaqshımısız? Tiriligim haqı ant iship
aytaman: sizlerge hesh qanday ma'sla'ha't bermeymen, – deydi Quday
İye+. 32 – Sizler: „Bizler de basqa milletler, basqa jerlerdegi qa'wimler
sıyaqlı, ag'ash ha'm taslarg'a sıyınayıq“, – deysiz. Biraq oyın'ızg'a kelgen
bul islerin'iz a'melge aspaydı+. 33 Men, Quday İye tiriligim haqı ant iship
aytaman: ku'shli bilegim, sozılg'an qolım ha'm lawlag'an g'a'zebim menen
u'stin'izden patshalıq qılaman+. 34 Ku'shli bilegim, sozılg'an qolım ha'm
lawlag'an g'a'zebim menen sizlerdi xalıqlardın' arasınan shıg'arıp, tarqap
ketken jerlerin'izden jıynap alaman+. 35 Keyin sizlerdi xalıqlardın' sho'l
dalasına alıp barıp, sol jerde ju'zbe-ju'z hu'kim shıg'araman+. 36 Mısır
jerindegi sho'lde ata-babaların'ızg'a qanday hu'kim shıg'arg'an bolsam,
sizlerge de sonday hu'kim shıg'araman, – deydi Quday İye+. 37 – Sizlerdi
hasa tayag'ım menen barlap shıg'ıp, kelisimime boysınıwg'a ma'jbu'r
etemen. 38 Qozg'alan'shılardı ha'm Mag'an boysınbaytug'ınlardı sizlerden
ayıraman. Olardı su'rginde bolg'an elden alıp shıqqanım menen, olar İzrail
jerine kirmeydi. Sonda Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip alasız+.

39 Sizler tuwralı, İzrail xalqı, Quday İye bılay deydi: Eger Mag'an qulaq
salmaytug'ın bolsan'ız, onda ha'r birin'iz o'z butların'ızg'a xızmet ete
berin'ler. Biraq sıyların'ız ha'm butların'ız arqalı Menin' muxaddes atıma
artıq isnat keltirmen'ler+. 40 Endi Muxaddes tawımda, İzraildın' biyik
tawında, – deydi Quday İye, – sol jerde qansha İzrail xalqı bolsa, ha'mmesi
Mag'an xızmet etedi. Sol jerde Men olardı ırazılıq penen qabıl etemen.
Barlıq muxaddes zatların'ız benen birge sadaqaların'ızdı ha'm
o'nimin'izdin' birinshi bo'leklerin sol jerde talap etemen+. 41 Sizlerdi
xalıqlardın' arasınan alıp shıg'ıp, tarap ketken jerlerin'izden jıynap
alg'anımda, sizlerdi xosh iyisli tu'tetki sıpatında qabıl etemen ha'm
milletlerdin' ko'zlerinin' aldında O'z muxaddesligimdi ayan etemen+.
42 Sizlerdi ata-babaların'ızg'a beremen dep ant ishken jerime, İzrail jerine
alıp kelgenimde, Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip alasız+. 43 Sol jerde

o'zlerin'izdi haramlag'an jolların'ızdı, islegen jawız islerin'izdi esin'izge alasız ha'm islegen barlıq jawızlıqların'ız sebepli o'zin'izden o'zin'iz tiksinesiz+. 44 İzrail xalqı, Men sizlerdin' tutqan jaman jolların'ızg'a ha'm jaramas islerin'izge qaray emes, al O'z atım hu'rmeti ushın ha'reket etkenimde, Sizler Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip alasız, – deydi Quday İye»+.

Qubladag'ı o'rt

45 Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:

46 – İnsan ulı, ju'zin'di qublag'a qaratıp, qublag'a waz ayt ha'm sol jerdegi tog'ayg'a qarsı payg'ambarshılıq qıl. 47 Qubladag'ı tog'ayg'a bılay dep ayt: «Jaratqan İyenin' so'zin tın'la! Quday İye bılay deydi: Men ishin'de ot tutandıraman, ol sendegi barlıq ag'ashlardı, jasılın da, quwrag'anın da joq qıladı. Lawlag'an ot o'shpeydi, qubladan arqag'a shekemgi barlıq jerler janıp ku'ydiriledi+. 48 Pu'tkil insan ulı bul ottı Jaratqan İyenin', Menin' jaqqanımdı ko'redi, ot o'shpeydi»+.

49 Sonda men:

– Ah, Quday İye! Bul adamlar men tuwralı: «Bul adam tımsal aytıp ju'rgen joq pa?» – dep aytpaqta, – dedim+.

Jaratqan İyenin' qılıshı

21 [1] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı, ju'zin'di Erusalimge qaratıp, muxaddes orınlarına qarsı waz ayt. İzrail jerine qarsı payg'ambarshılıq qılıp,+ [3] og'an ayt:
«Jaratqan İye bılay deydi: Men sag'an qarsıman, qılıshımdı qınınan shıg'arıp, sendegi jaqsını da, jamandı da qırıp taslayman+. [4] Jaqsını da, jamandı da, qubladan arqag'a shekemgi barlıq tiri jandı qırıp taslaw ushın qılıshımdı qınınan shıg'ardım+. [5] Sonda pu'tkil adamzat qılıshın qınınan shıg'arg'an bul Men, Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı. Endi qılıshımdı qınına salmayman».
[6] – Sen, insan ulı, zar en'ire, olardın' ko'zinin' aldında belin' qayısıp, ju'regin' ezilip, nala shek. [7] Sennen: «Nege nala shegip atırsan'?» – dep sorasa, olarg'a: «Kelgen jaman xabar sebepli qayg'ıg'a batıp atırman», – dep juwap ber. Ol ju'zege asqanda, ha'mmenin' ju'regi eziledi, qollarında ma'det qalmaydı, ruwxı tu'sedi, dizelerinin' ma'darı qurıydı. Bul keledi ha'm ju'zege asadı, – deydi Quday İye+.
[8] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[9] – İnsan ulı, payg'ambarshılıq et ha'm İye bılay deydi dep ayt:
«Qılısh, qılısh!
Ol sharlandı ha'm jıltıratıldı!+
[10] Bawızlaw ushın sharlandı,
Shaqmaqtay jaltıldaw ushın jıltıratıldı.
Qalay quwanayıq, ha'y ulımnın' hasa tayag'ı,
Qılısh ha'r qanday ag'ashtı pisent etpeydi.
[11] Qılısh qolg'a uslanıw ushın jıltıratıwg'a berildi,
Qanxordın' qolına beriliw ushın,
Sharlandı, jıltıratıldı.
[12] İnsan ulı, dad salıp, pa'riyad qıl,
Qılısh Menin' xalqıma,
İzraildın' barlıq hu'kimdarlarına ju'zlengen.
Menin' xalqım menen birge,
İzrail hu'kimdarları da qılıshtan o'tkeriledi.
Endi sanın'a urıp, jıla.

13 Sınaw waqtı so'zsiz keledi. Qılısh hasa tayaqtı mensinbese, ne boladı?
Hasa tayaqtın' ku'ni pitedi, – deydi Quday İye».
14 – Sen, insan ulı, payg'ambarshılıq qıl,
Ashıw menen alaqanın'dı alaqanın'a ur.
Qılısh eki ret, u'sh ret shapsın.
Bul qılısh o'ltiriw ushın,
Ullı qırg'ın ushın arnalg'an.
Qılısh olardı ha'r ta'repten qısıp kelmekte.
15 Ruwxları tu'ssin,
Qaza tapqanlar ko'beysin dep,
Men barlıq da'rwazalardın' aldına,
Qorqınıshlı qılıshımdı qoydım.
O-ho, qılısh shaqmaq kibi jaltıldadı,
Qırıw ushın qınınan shıg'arıldı.
16 On'g'a ur, shepke shap,
Ju'zin'nin' qarag'an jag'ına ur.
17 Men de alaqanımdı alaqanıma uraman,
G'a'zebimdi usılay basaman.
Bunı Men, Jaratqan İye aytıp turman.

18 Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
19 – İnsan ulı, Babiloniya patshasının' qılıshı keletug'ın eki joldı belgile,
ekewi de bir jerden shıqsın. Qala jolının' baslang'an jerine bir belgi qoy.
20 Ammonlardın' Rabba qalasına ha'm Yahudadag'ı qorshawlı qala
Erusalimge kiriwi ushın jol belgile+. 21 Sebebi Babiloniya patshası joldın'
ekige ayırılg'an jerinde turıp, pal ashadı. Ol oqlardı silkitedi, but
mu'sinlerinen soraydı, qurbanlıq qılıng'an mallardın' bawırına qarap
joryydı. 22 Onın' on' qolında Erusalimdi ko'rsetip turg'an pal bar. Ol jerge
diywallardı tesetug'ın qurallar ornatıw, o'lim buyrıg'ın beriw, urıs su'renin
salıw, da'rwazanı buzatug'ın qurallardı qoyıw, diywalg'a qıyalatıp topıraq
u'yiw, qamal minaraların qurıw keregi aytıladı+. 23 Babiloniya patshasına
ant iship, kelisim du'zgen Erusalim xalqının' na'zerinde bul pal o'tirik
bolıp tu'yiledi. Biraq Babiloniya patshası olardın' ayıbın esletip, olardı
qolg'a almaqshı boladı.
24 Sonlıqtan Quday İye bılay deydi: «Sizler ashıq jınayat qılıp,
qılmısların'ızdı eslettin'iz. Qılg'an ha'r bir isin'izde gu'nalarn'ızdı

a'shkara qılıp, o'zlerin'iz bunı eske saldın'ız. Sonın' ushın sizler qolg'a
tu'sesiz. 25 Sen, İzraildın' napa'k, jawız hu'kimdarı, son'g'ı ku'nin'
jaqınlastı, aqırg'ı jaza ku'nin' jetip keldi!+
26 Quday İye bılay deydi: Sa'llen'di shesh, tajın'dı alıp tasla. Endi bul
bulay bolmaydı. Xorlang'an adam joqarılaydı, joqarıdag'ı adam xorlanadı.
27 Qırg'ın! Qırg'ın! Qalag'a qırg'ın tiygizemen! Biraq bul uzaq dawam
etpeydi. Hu'kim shıg'arıwshı keledi. Og'an hu'kim etiwdi tapsıraman».
28 – Sen, insan ulı, payg'ambarshılıq qılıp, İzraildı mazaq qılg'an
ammon xalqı tuwralı Quday İye bılay deydi dep ayt:
«Qılısh! Qılısh!
Bawızlaw ushın qınnan shıg'arıldı,
Jutıw ha'm shaqmaqtay jaltıldaw ushın jıltıratıldı+.
29 Ammon xalqının' qılısh tuwralı ko'rgen ayanları jalg'an,
Ashtırg'an palları o'tirik.
Qılısh napa'k jawızlardın' moynın shabadı.
Olardın' son'g'ı ku'ni keldi,
Aqırg'ı jaza waqtı jetti+.

30 Qılıshtı qınına sal!
Jaratılg'an jerin'de,
Tuwılg'an ma'kanın'da,
Men sag'an hu'kim shıg'araman+.
31 U'stin'e qa'ha'rimdi to'gip,
G'a'zep otımdı u'pleymen.
Seni o'ltiriwge sheber,
Jawız adamlardın' qolına beremen.
32 Sen otqa jem bolasan',
Qanın' jerge to'giledi.
Sen hesh qashan eske alınbaysan'.
Bunı Men, Jaratqan İye aytıp turman»+.

Erusalimnin' gu'nası

22 [1] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – Sen, insan ulı, hu'kim qıl, qanxor qalanı hu'kim qıl! Onın' islegen jerkenishli islerin aytıp ber+. [3] Og'an Quday İye bılay deydi dep ayt: «Ha'y, o'z ishin'de qan to'gip, jaza ku'nin jaqınlatqan qala! Sen butlar sog'ıp, o'zin'di haramladın'! [4] To'kken qanın' menen ayıplı boldın', soqqan butların' menen haramlandın'. Ku'nlerin' jaqınlastı, jılların' payanına jetti. Sonın' ushın Men seni milletlerdin' mazaqlawına, pu'tkil ellerdin' u'stin'nen ku'liwine jol qoyaman+. [5] Jaman at shıg'arg'an, g'awg'ag'a tolg'an qala, jaqındag'ılar da, alıstag'ılar da seni mazaqlaydı.
[6] Mine, ishin'de jasap atırg'an ha'r bir İzrail hu'kimdarı o'z ha'melinen paydalanıp, qan to'gedi. [7] Qalada ata-anasın mensinbeydi, kelgindini ezedi, jetim ha'm jesirge zulımlıq qıladı+. [8] Sen Menin' muxaddes na'rselerimdi hu'rmet etpedin', Shabbatıma biypa'rwa boldın'+. [9] Aran'ızda jala jawıp, qan to'getug'ınlar, to'beshiklerde butlarg'a arnalg'an qurbanlıq ma'resimine qatnasatug'ınlar ha'm uyatsız qılıqlardı qılatug'ınlar bar+. [10] Aran'ızda a'kesinin' hayalı menen jatatug'ınlar, etek kiri kelip ju'rgen hayaldı zorlaytug'ınlar bar+. [11] Birewi qon'sısının' hayalı menen jerkenishli is qılsa, basqası shermendelershe kelinin haramlaydı, basqası tuwısqan qarındasının' namısına tiyedi+. [12] Sendegi adamlar qan to'giw ushın para aladı. Sen o'sim ha'm u'steme alasan', zorlıq penen jaqının'nın' mal-mu'lkin tartıp alasan', al Meni bolsa, umıttın', – deydi Quday İye+.
[13] – Minekey, haram paydan' ha'm ishin'de qan to'kkenin' ushın Men ashıw menen alaqanımdı alaqanıma uraman. [14] Men sag'an qarsı ha'reketke kirgen ku'ni ju'regin' daw berip, qolın'da ku'shin' qalar ma eken? Bunı Men, Jaratqan İye aytaman ha'm ju'zege asıraman. [15] Men seni milletler arasına tarqatıp, el boylap shashıp jiberemen ha'm aran'ızdag'ı haram islerge shek qoyaman+. [16] Xalıqlardın' ko'z aldında xor bolg'anın'da, Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip alasan'».
[17] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[18] – İnsan ulı, İzrail xalqı Men ushın g'awajaqtay qa'dirsiz bolıp qaldı. Olardın' ha'mmesi – oshaqtag'ı mıs, qalayı, temir ha'm qorg'asın. Olar gu'misten qalg'an g'awajaqqa aylandı+.
[19] Sonlıqtan Quday İye bılay deydi: «Ha'mmen'iz g'awajaqqa aylang'anın'ız ushın, Men sizlerdi Erusalimge jıynayman. [20] Ottı alıstırıp,

gu'misti, mıstı, temirdi, qorg'asındı ha'm qalayını eritiw ushın oshaqqa salg'anınday, Men de qa'ha'r-g'a'zebim menen sizlerdi jıynayman, ha'mmen'izdi salıp, eritemen. 21 Sizlerdi jıynap, g'a'zep otımdı u'stin'izge u'pleymen ha'm qala ishinde erip ketesiz. 22 Gu'mistin' oshaqta erigenindey, sizler de qala ishinde eriysiz. Sonda g'a'zep otın u'stin'izge to'kken Men – Jaratqan İye ekenimdi bilip alasız».

23 Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:

24 – İnsan ulı, elge: «Sen tazalanbag'an jersen'. G'a'zep ku'ni jawın menen suwg'arılmag'ansan'», – dep ayt+. 25 Onın' ishindegi hu'kimdarları ırıldap, oljasın tilkimlep atırg'an arıslang'a uqsaydı. Olar adamlardı jeydi, mu'lik ha'm baylıqlardı tartıp aladı, jesirlerdin' sanın ko'beytedi+. 26 Onın' ruwxaniyleri nızamımdı buzadı, muxaddes zatlarımdı haramlaydı. Muxaddes zat penen haram zattı parıqlamaydı. Hadal menen haramnın' ayırmashılıg'ın tu'sindirmeydi. Shabbatıma ko'z jumadı, Men olardın' arasında xorlanıp atırman+. 27 Olardın' ha'meldarları oljasın tilkimlep atırg'an qasqırg'a uqsaydı. Baylıq arttırıw ushın qan to'gedi, adamlardın' janın aladı+. 28 Al payg'ambarları bolsa olardın' qılmısların ha'k penen aqlaydı. O'tirikten ayanlar ko'rip, Jaratqan İye solay aytpasa da: «Quday İye usılay aytadı», – dep jalg'an boljawlar aytadı+. 29 Eldin' xalqı birin biri ezedi, tonaydı, jarlı ha'm ka'mbag'alg'a zulımlıq qıladı, kelgindini nahaq ja'birleydi.

30 Eldi joq qılmawım ushın, diywaldın' buzılg'an jerlerin du'zetetug'ın, onın' buzılg'an jerine qalqan bolıp, sol jer ushın Menin' aldımda turatug'ın birewdi izledim, biraq taba almadım+. 31 Solay etip, Men olarg'a qa'ha'rimdi to'gemen, g'a'zep otım menen joq qılaman ha'm qılg'an qılmıslarına jarasa jazasın beremen, – deydi Quday İye+.

Opasız apa-sin'liler

23 [1] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı! Bir anadan tuwılg'an eki qız bar edi. [3] Olar jaslıq
shag'ınan-aq buzıq jolg'a tu'sip, Mısırda buzıqshılıq qıldı. Sol jerde olardın'
ko'kiregi sıypalanıp, qızlıq emshekleri aymalandı+. [4] U'lkeninin' atı Ohola,
kishkenesinin' atı Oholiba edi. Olar Meniki boldı, ul ha'm qızlar tuwdı.
Ohola – Samariyanı, Oholiba – Erusalimdi bildiredi. [5] Ohola Meniki bola
tura, buzıqshılıq etip, oynasları bolg'an assiriyalılardın' ıshqında jandı+.
[6] Bular qızg'ısh ko'k ren'li lipas kiygen jawıngerler, ha'kimler ha'm
lawazımlı adamlar bolıp, ha'mmesi sawlatlı jigitler ha'm atqa mingen
a'skerler edi. [7] Ohola Assiriyanın' ko'rnekli adamları menen buzıqshılıq
qıldı ha'm o'zi ıshqında jang'anlardın' butları menen o'zin haramladı. [8] Ol
Mısırda baslag'an buzıqshılıg'ın taslamadı. Jaslıg'ında-aq erkekler onın'
menen jatıp, qızlıq emsheklerin aymalap, qumarların qandırg'an edi.
[9] Sonlıqtan Men onı o'zi ıshqında jang'an oynaslarının' qolına,
assiriyalılardın' qolına berdim+. [10] Olar Oholanı tırday jalan'ash qılıp
sheshindirdi, ul-qızların tutqın qılıp alıp, o'zin qılısh penen o'ltirdi. Og'an
usınday hu'kim shıg'arıldı ha'm ol hayallar arasında shermende boldı.
[11] Oholanın' sin'lisi Oholiba bunı ko'rse de, qumarlıg'ı ha'm
buzıqshılıg'ı menen a'japasınan da asıp tu'sti+. [12] Ol da assiriyalılardın'
ha'kimleri menen lawazımlı adamlarının', bezenip kiyingen jawıngerleri
menen atlı a'skerlerinin', barlıq sawlatlı jigitlerinin' ıshqında jandı+.
[13] Men onın' da o'zin haramlag'anın ko'rdim. Olardın' ekewinin' de jolı bir
edi. [14] Oholiba buzıqshılıg'ın arttırdı. Ol qızıl ren' menen diywalg'a sızılg'an
kaldeyli erkeklerdin' su'wretin ko'rdi+. [15] Olardın' bellerinde qayıs,
baslarında jelbiregen sa'lleleri bolıp, ha'mmesi kaldeylerdin' jerinde
tuwılg'an babiloniyalı la'shkerbasılarg'a uqsaytug'ın edi. [16] Olardı
ko'riwden, Oholibanın' ıshqı ketti ha'm kaldeylerdin' jerine shabarmanlar
jolladı. [17] Babiloniyalılar onın' janına, ıshqı to'segine keldi ha'm buzıqshılıq
qılıp, onı haramladı. Oholiba haramlang'annan keyin, olardan jerkenish
penen ju'z burdı+. [18] Ol ashıq tu'rde buzıqshılıqqa berilip, jalan'ash
denesin ko'rsetkende, onın' a'japasınan jerkenip ju'z burg'anımday, onnan
da jerkenip, ju'z burdım. [19] Degen menen, ol Mısırda buzıqshılıq qılg'an
jaslıg'ın eslep, ja'ne de ko'birek buzıqshılıq qıla basladı+. [20] Ol jınısıy
ag'zaları eshektikindey, urıg'ı ayg'ırdikindey bolg'an oynaslarına ıntıqtı.

21 Solay etip, sen mısırlılar emsheklerin'di aymalap, ko'kireklerin'di
sıypalag'an jaslıg'ın'dag'ı uyatsız qılıqların'dı sag'ındın'.
22 Sonlıqtan, Oholiba, Quday İye bılay deydi: «Men o'zin' jerkenip ju'z
burg'an oynasların'dı o'zin'e qarsı qozg'ayman, olardı ha'mme jaqtan
jıynap alıp kelemen+. 23 Babiloniyalılardı, barlıq kaldeylerdi, peqod, shoa
ha'm qoa urıwlarının' adamların, olar menen birge barlıq assiriyalılardın'
sawlatlı jigitlerin, ha'kimlerin, lawazımlı adamların, la'shkerbasıların ha'm
jawıngerlerin – barlıq atqa minerlerin alıp kelemen+.
24 Olar qurallar, sawash ha'm ju'k arbalar, ko'plegen xalıqlar menen
kelip, seni ja'n-jaqtan u'lken-kishi qalqan ha'm duwlıg'a menen
qorshawg'a aladı. Men olarg'a seni hu'kim qılıw ıqtıyarın beremen, olar
o'zinin' a'det-da'stu'rleri boyınsha hu'kim qıladı+. 25 Men sag'an qarsı
qızg'anıshımdı qozg'ayman. Olar seni rehimsiz jazalaydı. Qulaq ha'm
murnın'dı kesip taslaydı, aman qalg'anlar qılıshtan o'tkeriledi. Ulların'dı
ha'm qızların'dı tutqıng'a aladı, aman qalg'anlardı ot jandırıp joq qıladı.
26 U'stin'degi kiyimlerin'di sheship alıp, qımbatbaha tag'ınshaqların'dı
aladı+. 27 Men senin' Mısırdan alıp kelgen azg'ınlıg'ın' menen uyatsız
qılıg'ın'a shek qoyaman. Endi olarg'a ko'z salmaytug'ın ha'm Mısırdı eske
almaytug'ın bolasan'+.
28 Quday İye bılay deydi: Bilip qoy, Men seni o'zin' jek ko'rgen, kewlin'
jerkengen adamlardın' qolına tapsıraman. 29 Olar sag'an ayawsız qatnas
jasaydı, miynet penen jıynag'anların'dı alıp ketedi, o'zin'di tırday
jalan'ash qaldıradı. Usılayınsha senin' uyatsız jalan'ashlıg'ın', uyatsızlıg'ın'
ha'm buzıqshılıg'ın' ayan boladı. 30 Bular senin' milletler menen
buzıqshılıq islegenin', olardın' butları menen o'zin'di haramlag'anın'
sebepli ju'z beredi+. 31 Sen a'japan'nın' jolınan ju'rdin', sol sebepli og'an
ishkizgen jaza kesemnen sag'an da ishkizemen+.
32 Quday İye bılay deydi: Sen a'japan'nın' shu'n'gil ha'm ken' kesesinen
ishesen'. Senin' u'stin'nen ku'ledi, masqara bolasan'. Kesege ju'da' ko'p
ketedi. 33 Sen ma's bolasan' ha'm qayg'ıg'a batasan'. Bul qırg'ın ha'm
wayranshılıq kesesi, bul a'japan' Samariyanın' kesesi. 34 Onnan iship,
tawısasan', onı sındırıp, ko'kiregin'di tilkimleysen'. Bunı Men aytıp
turman, – deydi Quday İye+.
35 Sonlıqtan Quday İye bılay deydi: Sen Meni umıtıp, Mag'an arqan'dı
qaratqanın' ushın, uyatsızlıg'ın'nın' ha'm buzıqshılıg'ın'nın' jazasın
tart»+.

36 Jaratqan İye mag'an bılay dedi:
– İnsan ulı, Ohola menen Oholibanı hu'kim qıl! Olardın' jerkenishli
islerin a'shkaralap ayt!+ 37 Olar neke hadallıg'ın buzdı, qolları qang'a
bılg'ang'an. Olar butlar menen buzıqshılıq qıldı, ha'tte, Mag'an tuwıp
bergen balaların da, butlarg'a azıq qılıp, jandırıp usındı+. 38 Olar Mag'an
ja'ne mınanı da qıldı: sol ku'ni olar Menin' Muxaddes ma'kanımdı da
haramladı ha'm Shabbatımdı xorladı+. 39 Balaların butlarg'a arnap
shalg'an ku'ni, olar Menin' Muxaddes ma'kanıma kirip, onı haramladı.
Olar Menin' U'yimde, mine, usılardı isledi+.
40 Ha'tte, olar alıs jerdegi adamlarg'a shabarmanlar jiberdi, olar da
keldi. Olar kelgende, apa-sin'liler olar ushın juwındı, ko'zlerin boyadı ha'm
a'sheko'ylerin taqtı+. 41 Jayılg'an tolı dasturxan qasındag'ı sulıw to'sekke
otırdı. Dasturxang'a Menin' xosh iyisli tu'tetkimdi ha'm za'ytu'n mayımdı
qoydı. 42 Ka'ypi-sapa qurıp otırg'an alaman dawısı esitilip turdı. Sho'l
daladan kelgen bul ma'sku'nemler apa-sin'linin' qolına bilezik taqtı,
basına a'jayıp taj kiydirdi.
43 Sonda Men buzıqshılıq islep, haldan tayg'an hayallar tuwralı bılay
dedim: «Erkekler bul hayallarg'a jezo'kshedey qatnas jasasın, sebebi olar
sonday». 44 Olar jezo'kshenin' janına kirgendey, olar menen jattı. Solay
etip, uyatsız hayallar Ohola ha'm Oholibag'a usılay qatnas jasaldı. 45 Biraq
a'dil adamlar olardı neke hadallıg'ın buzg'anlıqta ha'm qanxorlıqta
ayıplap, hu'kim shıg'ardı. O'ytkeni olar buzıq hayallar bolıp, qolları qang'a
bılg'ang'an edi+.
46 Quday İye bılay deydi: Olarg'a qarsı alamandı jıynap alıp kelip, olardı
qorqınıshqa salıp, tonat. 47 Alaman olardı tas boran qıladı, qılıshı menen
shabadı. Balaların ha'm qızların o'ltiredi, u'ylerin jag'ıp jiberedi+.
48 Usılayınsha Men eldegi uyatsız islerge shek qoyaman, pu'tkil hayallar
bunnan sabaq alıp, sizlerge eliklemeytug'ın boladı+. 49 Sizler uyatsız
qılıqların'ız ha'm butqa tabıng'anın'ız ushın jazan'ızdı alasız. Sonda sizler
Menin' Quday İye ekenimdi bilesiz+.

Qaynag'an qazan

24 [1] Su'rginde bolg'an waqtımızdın' tog'ızınshı jılının' onınshı
ayının' onınshı ku'ni Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı, usı ku'ndi, bu'gingi sa'neni jazıp qoy. Babiloniya patshası
usı bu'gin Erusalimdi qamal qıldı+. [3] Bul qozg'alan'shı xalıqqa bir tımsal
aytıp, Quday İye bılay deydi dep ayt: «Qazandı qoy, qazandı qoyıp, ishine
suw quy+. [4] Og'an go'shtin' jaqsı bo'leklerin: jambas ha'm jawırın
go'shlerin salıp, saylandı jiliklerge toltır. [5] Su'riwdegi qoydan saylap al.
Astına ot jag'ıp, su'yegin jaqsılap qaynat.
[6] Quday İye bılay deydi: Qanxor qala ha'siret shegedi! Tat basıp, tatı
tazalanbag'an bul qazan ha'siret shegedi! Shek taslap saylamastan, go'shti
bo'lek-bo'lek qılıp alıp, ılaqtırın'+. [7] Qalanın' qanı onın' ortasında. Ol
qandı keyin shan' menen bastırılıp qalatug'ın jerge emes, al jalan'ash
jartastın' u'stine to'kti+. [8] O'sh alıwg'a degen g'a'zebimdi oyatıw ushın,
Men de qandı jartas u'stinde qaldırdım, onı jasırıp bolmaydı.
[9] Sonlıqtan Quday İye bılay deydi: Qanxor qala ha'siret shegedi! Men
u'lken qılıp otın u'yemen+. [10] Otındı mol etip salıp, ottı alıstır, go'shti
qaynat ha'm da'm beriwshi zatlardı qos. Su'yekler de ku'yip ku'l bolsın.
[11] Qazandı bosat, ko'mirdin' u'stine qoyıp, qızdır. Mıs qızıp, ishindegi
pataslıq erisin ha'm tatı ku'yip ketsin. [12] Biraq barlıq miynetim bosqa ketti,
qalın' tattı eritiw ushın, ha'tte, ot ta ja'rdem bermedi+. [13] Uyatsız qılıg'ın'
seni haramladı. Seni tazalamaqshı bolg'anımda, sen tazalanbadın'. Sol
sebepli u'stin'e g'a'zebimdi tolıq to'gip bolmag'ansha, tazalanbaysan'.
[14] Bunı Men, Jaratqan İye aytıp turman. Menin' ha'reketke kiretug'ın
waqtım boldı. Men O'zimdi toqtatpayman, ayamayman, rehim de
qılmayman. Sen o'z jolın' ha'm islerin'e go're hu'kim qılınasan', – deydi
Quday İye»+.

Ezekieldin' hayalının' o'liwi

[15] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[16] – İnsan ulı, men bir soqqı menen seni ko'zin'e qa'dirli bolg'an
adamnan juda qılaman. Biraq joqlaw aytpa, jılama, ko'z jas to'kpe+.
[17] İshin'nen jıla, marhum ushın aza tutpa. Sa'llen'di ha'm ayaq kiyimin'di
sheshpe, saqalın'dı jawma, kewil aytıwg'a kelgenler a'kelgen awqattan
jeme+.

18 Azanda men xalıq penen so'ylestim, keshte hayalım qaytıs boldı.
Kelesi ku'ni azanda men o'zime buyırılg'anlardı orınladım. 19 Sonda
adamlar mennen:
– Sen islep atırg'an bul na'rselerdin' bizler ushın qanday ma'nisi bar? –
dep soradı+. 20 Men olarg'a Jaratqan İyeden mag'an mınaday so'z
tu'skenin ayttım:
21 «İzrail xalqına ayt, Quday İye bılay deydi: Ku'shin'izdin' maqtanıshı,
ko'zin'izge qa'dirli ha'm janın'ızdın' arzıwı bolg'an Muxaddes
ma'kanımnın' haramlanıwına jol qoyaman. Qaldırıp ketken ul ha'm
qızların'ız qılıshtan qırıladı+.
22 Sonda Ezekiel ne qılg'an bolsa, sizler de sonı qılasız. Saqalın'ızdı
jawmaysız, kewil aytıwg'a kelgenler a'kelgen awqattan jemeysiz.
23 Sa'llen'iz basın'ızda, ayaq kiyimin'iz ayag'ın'ızda boladı. Joqlaw
aytpaysız, jılamaysız. Qılmısların'ızdın' zardabınan dimarın'ız qurıp, birge
nala shegesiz+.
24 Ezekiel sizler ushın belgi boladı. Ol ne islegen bolsa, sizler de solay
isleysiz. Bular ju'z bergende, sizler Menin' Quday İye ekenimdi bilesiz»+.
25 Bunnan keyin Quday İye mag'an bılay dedi:
– Sag'an kelsek, insan ulı, Men olardın' qorg'anın, saltanatlı shadlıg'ın,
ko'zine qa'dirli bolg'an na'rsesin ha'm janının' arzıwın, sonday-aq ulların
ha'm qızların tartıp alg'anımda, 26 sol ku'ni qashıp qutılg'an bir adam
xabardı jetkeriw ushın sag'an keledi+. 27 Sonda ja'ne tilge kirip, sol adam
menen so'ylesesen', artıq tilin' tutılmaydı*. Sen xalqım ushın bir belgi
bolasan', sonda olar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı+.

Ammong'a qarsı payg'ambarshılıq

25 [1] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı, ju'zin'di ammonlarg'a qaratıp, olarg'a qarsı payg'ambarshılıq qıl+. [3] Olarg'a ayt: «Quday İyenin' so'zin tın'lan'! Quday İye bılay deydi: Muxaddes ma'kanım haramlang'anda, İzrail jeri wayran qılıng'anda ha'm Yahuda xalqı tutqıng'a tu'skende, „Hay-hay“ dep olardın' u'stinen ku'lgenin'iz+. [4] Sonlıqtan Men sizlerdi shıg'ıs xalıqlarının' iyeligine beremen. Olar elin'izge orda qurıp, shatırların tigedi, o'nimlerin'izdi jep, su'tin'izdi ishedi. [5] Rabba qalasın tu'yelerdin' o'risine, Ammon elin qoylardın' qorasına aylandıraman. Sonda sizler Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip alasız+.
[6] Quday İye bılay deydi: Sen qol shappatlap, ayaq tapırlatıp, İzrail jerin jek ko'rip, baxıtsızlıg'ına shın ju'rekten quwandın'. [7] Sonlıqtan Men de sag'an qarsı qol ko'terip, seni xalıqlarg'a olja qılıp beremen. Seni xalıqlar arasınan joq qılaman, eller arasınan qurtıp, tuqımqurt qılaman. Sonda sen Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip alasan'+.

Moabqa qarsı payg'ambarshılıq

[8] Quday İye bılay deydi: Moab penen Seir: „Yahuda xalqının' basqa xalıqlardan artıqmashlıg'ı joq“, – dep ayttı. [9] Sonlıqtan Moabtın' qaptalın eldin' maqtanıshı bolg'an Beyt-Eshimot, Baal-Meon ha'm Kiryatayım qalalarınan baslap ashıp taslayman+. [10] Moabtı ammon xalqı menen birge shıg'ıs xalıqlarının' iyeligine beremen. Ammon xalqı milletler arasında eske alınbaytug'ın boladı+. [11] Men Moab u'stinen hu'kim shıg'araman. Sonda olar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı.

Edomg'a qarsı payg'ambarshılıq

[12] Quday İye bılay deydi: Edom qaslıq penen Yahudadan o'sh alıp, awır gu'nag'a qol urdı+. [13] Sonlıqtan Quday İye bılay deydi: Edomg'a qarsı qolımdı ko'teremen, ondag'ı adamlardı ha'm haywanlardı joq qılaman, al eldi sho'lge aylandıraman. Temannan Dedang'a shekemgi xalıq qılıshtan qırıladı+. [14] Men xalqım İzraildın' qolı menen Edomnan o'sh alaman. Olar Edomda Menin' qa'ha'r-g'a'zebim menen ha'reket etedi. Sonda edom xalqı Menin' o'sh alıwımnın' qanday ekenin bilip aladı, – deydi Quday İye.

Filistlerge qarsı payg'ambarshılıq

15 Quday İye bılay deydi: A'yyemnen dushpanlıg'ı bolg'an filistler
yahudalılardan o'sh alıwg'a ha'reket etti, ju'regindegi jek ko'riwshilik
sebepli olardı jer menen jeksen etip o'sh aldı. 16 Sol sebepli Quday İye bılay
deydi: Mine, Men filistlerge qarsı qolımdı ko'terip, keretlerdi joq qılaman
ha'm olardın' ten'iz jag'asında qalg'anların qırıp jiberemen+. 17 G'a'zep
penen jazalap, olardan qattı o'sh alaman. Sonda olar Menin' Jaratqan İye
ekenimdi bilip aladı».

Tir qalasına qarsı payg'ambarshılıq

26 [1] Su'rginde bolg'an waqtımızdın' on birinshi jılı, aydın' birinshi ku'ni mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:

[2] – İnsan ulı, Tir Erusalim tuwralı: «Hay-hay! Xalıqlardın' da'rwazası bolg'an qala buzıldı. Men ushın qapıları ashıldı. Ol wayran boldı, men bolsam, bayıp ketemen», – dep atır+. [3] Sonlıqtan Quday İye bılay deydi: «Tir, Men sag'an qarsıman. Men ko'plegen milletlerdi sag'an qarsı ko'teremen. Olar ten'iz tolqınlarının' ko'terilgeni kibi sag'an japırılıp keledi. [4] Olar diywalların'dı wayran qılıp, minaraların'dı qulatadı. Men qalanın' topırag'ın sıpırıp taslap, onı jalan'ash taslaqqa aylandıraman. [5] Ten'izdegi bul jer balıqshılar aw jayatug'ın jer boladı. Bunı Men aytıp turman, – deydi Quday İye. – Tir qalası xalıqlarg'a olja boladı+. [6] Qurg'aqlıqtag'ı qalalarının' turg'ınları qılıshtan o'tkeriledi. Sonda olar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı+.

[7] Quday İye bılay deydi:

– Men patshalar patshası bolg'an Babiloniya patshası Nabuxodonosordı Tirge qarsı qozg'ayman. Ol arqadan atlar, sawash arbaları, atlılar ha'm top-top la'shkerlerin ertip keledi+. [8] Tir, olar qurg'aqlıqtag'ı qalaların'nın' turg'ınların qılıshtan o'tkeredi. Qala a'tirapına qamal minaraların quradı, qala diywalına qıyalatıp topıraq u'yedi, sag'an qarsı qalqanlar ornatadı+. [9] Diywal buzatug'ın qurallar menen diywalların'dı oyadı, sho'kkishleri menen minaraların'dı buzadı+. [10] Atlardın' ko'pliginen seni shan'-tozan' qaplaydı. Da'rwazaların'nan kirgende, diywalları buzılg'an qalag'a bastırıp kirgendey, atlılardın', do'n'geleklerdin' ha'm arbalardın' shawqımınan diywalların' titireydi. [11] Atlarının' tuyaqları barlıq ko'shelerin'di basqılap taslaydı. Adamların' qılıshtan qırıladı, u'lken kiyeli tasların' jer menen jeksen boladı. [12] Olar baylıg'ın'dı talap, satılatug'ın buyımların'dı basıp aladı. Diywalların'dı jıg'ıp, sawlatlı imaratların'dı wayran qıladı, tasların'dı, ag'ashların'dı ha'm topırag'ın'dı ten'izge ılaqtıradı. [13] Men qosıqların'nın' aytılıwına shek qoyaman, liralarının' sesti qaytıp esitilmeydi+. [14] Seni jalan'ash taslaqqa aylandıraman, sen aw jayatug'ın orın bolasan'. Endi hesh qashan qayta tiklenbeysen'. Bunı Men, Jaratqan İye aytıp turman, – deydi Quday İye+.

[15] Quday İye Tir qalasına bılay deydi: Qulawın'nın' shawqımınan, jaradarlardın' ın'qıldısınan, basın'a tu'sken qırg'ınnan atawlardag'ı ha'm

jag'alawlardag'ı xalıqlar titiremey me+? 16 Barlıq ten'iz hu'kimdarları o'z
taxtlarınan tu'sip, shapanların ha'm kesteli kiyimlerin sheshedi.
Qorqınıshqa bu'rkenip jerge otıradı, toqtawsız qaltırasıp, awhalın'dı ko'rip
an'-tan' boladı+. 17 Keyin sag'an joqlaw aytıp, bılay deydi:
„O, ten'izshiler jasag'an,
Ten'izde dan'q taratqan qala,
Qalay nabıt boldın'!
Sen ha'm sende jasag'anlar,
Ten'izde qu'diretli edin'ler.
Sen ol jerde jasaytug'ınlardın' ha'mmesinin',
Hu'reyin ushırdın'+.
18 Sen qulag'an ku'ni atawlar titiredi,
Ten'iz jag'asındag'ılar senin' nabıt bolıwın'nan qorqıp qaldı“.

19 Quday İye bılay deydi: Seni kimsesiz qalg'an qalag'a uqsatıp,
qarabaqanag'a aylandırg'anımnan keyin, tun'g'ıyıq suwların ko'terip,
u'lken suwlardı u'stin'e bastırg'anımnan keyin, 20 seni o'lim shuqırına
tu'skenler menen birge a'yyemgi xalıqtın' janına tu'siremen. Tun'g'ıyıqqa
tu'skenler menen birge, eski qarabaqanalar arasına, jer astındag'ı
du'nyag'a ornalastıraman. Solay etip, sag'an hesh kim ma'kan baspaydı
ha'm sen tiriler a'leminde hu'rmetke erispeysen'+.
21 Men aqıbetin'di qorqınıshlı qılaman, sen joq bolasan'. Seni izleydi,
biraq hesh qashan taba almaydı, – deydi Quday İye»+.

Tir ushın joqlaw aytıw

27 [1] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı, Tirge arnap joqlaw ayt+. [3] Ten'iz da'rwazasında
ma'kan basqan ha'm jag'alawlardag'ı xalıqlar menen sawda-satıq
qılatug'ın Tir qalasına ayt: «Quday İye bılay deydi:
Tir, sen: „Men go'zzallıqta minsizben“, – dedin'.
[4] Senin' shegaraların' ten'iz qoynında edi.
Qurılısshıların' go'zzallıg'ın'dı minsizlikke eristirdi.
[5] Qaptal taxtayların' Senir tawındag'ı sa'rwi ag'ashlarınan,
Tayınlang'an u'lken kemedey edin'.
O'religin'di sog'ıw ushın,
Lebanonnan kedr ag'ashın alıp keldi+.
[6] Eskeklerin'di Bashan emenlerinen,
Edenlik taxtayların'dı Kipr jag'alawlarındag'ı qarag'aylardan sog'ıp,
Pildin' su'yegi menen bezedi+.
[7] Mısırdın' nag'ıslı zıg'ır tawarı,
Sag'an jelqom qılıp qoyıldı,
Ol sen ushın bayraq boldı.
Elisha jag'alawlarınan alıp kelingen,
Qızg'ısh ko'k ha'm shım qızıl tawarlar sag'an sayaban qılındı.
[8] Eskekshilerin' Sidon ha'm Arwad turg'ınları edi,
Sheber adamların', Tir,
Senin' darg'aların' edi+.
[9] Kemenin' jarıqların pitew ushın,
Geballı ta'jiriybeli adamlar ha'm ustalar sende bar edi.
Aldı-sattı qılıw ushın,
Ten'izdegi barlıq kemeler ha'm ten'izshiler sag'an keletug'ın edi+.
[10] Parsılar, Lud ha'm Put adamları,
A'sker bolıp xızmet etti.
Qalqan ha'm duwlıg'aların sag'an asıp qoyıp,
Olar seni dan'qqa eristirdi+.
[11] Arwad ha'm Xelexten kelgenler,
Diywalların'da aylanıp turıp saqshılıq etti.
Gammadtan kelgenler minaraların'da xızmet etti.
Olar qalqanların diywalların'a asıp qoyıp,

Ko'rkin'e ko'rik qostı.

12 Senin' baylıg'ın' asa ko'p bolg'anlıqtan, Tarshish te senin' menen
sawda-satıq isledi. Olar bergen zatların'nın' ornına gu'mis, temir, qalayı
ha'm qorg'asın berdi+. 13 Yawan, Tubal ha'm Meshex sawdagerleri senin'
menen sawda isledi. Olar sen bergen zatlardın' ornına qullardı ha'm
qoladan islengen buyımlardı berdi+. 14 Togarma turg'ınları sen bergen
zatlardın' ornına yabılardı, a'skeriy atlardı ha'm g'ashırlardı berdi+.
15 Dedan xalqı da senin' menen sawda-satıq qıldı. Ten'iz jag'asındag'ı
ko'plegen ellerdin' bazarı senin' qolın'da edi. Olar pil su'yegin ha'm ebon
teregin sag'an to'lem qılıp beretug'ın edi+. 16 Zatların'nın' ko'pligi sebepli,
Aram da senin' menen sawda-satıq qıldı. Olar senin' zatların'nın' ornına
periwza taslar, shım qızıl gezlemeler, nag'ıslı kiyimler, hasıl zıg'ır tawarlar,
marjan ha'm rubin berdi. 17 Yahuda menen İzrail da senin' menen sawda-
satıq qıldı. Olar senin' buyımların'nın' ornına Minnitten alıp kelingen
biyday, sonday-aq mazalı zatlar, pal, za'ytu'n mayın ha'm ma'lha'm
berdi+. 18 Senin' zatların'nın' ko'pligi ha'm sheksiz baylıg'ın' sebepli,
Damask Xelbonnan sharap ha'm Zaxardan ju'n alıp kelip, senin' menen
sawda-satıq qıldı+. 19 Uzaldan kelgen Wedan ha'm Yawan xalıqları sennen
zatlar satıp alıp, olardın' ornına islew berilgen temir, kassiya ha'm xosh
iyisli qamıs beretug'ın edi+. 20 Dedan attın' erine jabatug'ın qımbatbaha
gilemleri menen sawda qıldı. 21 Arabstan ha'm Kedardın' barlıq biyleri
senin' qarıydarların' edi. Olar qozılar, qoshqarlar ha'm eshkiler alıp kelip,
senin' menen sawda isledi+. 22 Sheba menen Raamanın' sawdagerleri
senin' menen sawda qılıp, alg'an zatlarının' ornına en' jaqsı xosh iyisli
zatlar, qımbatbaha taslar ha'm altın beretug'ın edi+. 23 Xaran, Kanne, Eden
qalaları, Sheba, Ashshur ha'm Kilmad sawdagerleri senin' menen sawda-
satıq qıldı+. 24 Olar qımbatbaha kiyimler, qızg'ısh ko'k ha'm nag'ıslı
gezlemeler, ra'n'ba'ra'n' gilemler ha'm jaqsılap esilgen jiplerdi sag'an
sattı. 25 Tarshish kemeleri ka'rwanların' bolıp xızmet etti.
Sen ten'iz qoynında awır ju'kke toldın'+.
26 Eskekshilerin' seni ashıq ten'izge alıp shıqtı.
Shıg'ıs samalı seni ten'iz qoynında qıyrattı+.

27 Qıyrag'an ku'nin', baylıg'ın', zatların', buyımların', ten'izshilerin',
darg'aların', jarıqlardı pitewshilerin', sawdagerlerin', a'skerlerin' ha'm

kemede bolg'an ha'mme adamların' ten'iz tu'bine g'arq boladı.
28 Darg'aların'nın' qıshqırıg'ınan,
Jag'adag'ı dala la'rzege keledi.
29 Barlıq eskekshiler kemelerin ta'rk etedi.
Ten'izshiler ha'm darg'alar jag'ag'a shıg'ıp aladı+.
30 Olar sen ushın pa'riyad qıladı,
Dadlap ashshı ko'z jas to'gedi.
Baslarına topıraq shashıp,
Ku'lge awnaydı+.
31 Shashların aldırıp,
Aza kiyimin kiyedi.
Senin' ushın ju'rekleri ezilip,
Zar en'irep, aza tutadı.
32 Olar ag'ıl-tegil bolıp jılap,
Sen ushın bılay dep joqlaw aytadı:

„Ten'iz ortasında qıyrag'an,
Tir kibi basqa qala bar ma+?
33 Zatların' ten'izden shıqqanda,
Ko'p milletlerdi toydırdın'.
Baylıg'ın'nın' ha'm aldı-sattın'nın' ko'pligi menen,
Jerdin' patshaların bayıttın'+.
34 Al ten'izde qıyrap, suw tu'bine sho'kkenin'de,
Buyımların' ha'm adamların' senin' menen birge suwg'a g'arq boldı.
35 Atawlarda jasawshılar sen tuwralı esitkende janları tu'rshikti,
Patshalarının' za'rresi ushıp, ju'zinde qan qalmadı+.
36 Basqa xalıqlardın' sawdagerleri seni tabaladı.
Aqıbetin' qorqınıshlı boldı,
Sen ma'n'gige joq bolasan'“»+.

Tir patshasına qarsı payg'ambarshılıq

28 [1] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı, Tirdin' hu'kimdarına ayt: «Quday İye bılay deydi:
Senin' ko'kiregin' ko'terilip, men qudayman, ten'iz qoynındag'ı
qudaylardın' taxtında otırıppan, dedin'. O'zin' quday emes, adam bola
tura, o'zin'di qudayg'a ten' bilesen'+. [3] Sen Danielden de dana ekensen'-
da', sennen jasırın sır joq eken-da'!+ [4] Danalıg'ın' ha'm aqılın' menen
baylıq arttırdın' ha'm g'a'ziynexanan'a altın menen gu'mis jıynadın'+.
[5] Sawda-satıqtag'ı danalıg'ın' menen baylıq arttırdın' ha'm baylıg'ın'
sebepli menmensip kettin'.
[6] Sonlıqtan Quday İye bılay deydi: O'zin'di qudayday dana bilgenin'
ushın, [7] u'stin'e jat jerlilerdi, milletlerdin' en' jawızın alıp kelemen. Olar
danalıg'ın' jaratqan go'zzallıqqa qarsı qılıshların jalan'ashlaydı ha'm nurlı
saltanatın'dı so'ndiredi+. [8] O'zin'di go'rge tıg'adı ha'm sen ten'iz
qoynındag'ı qalan'da jawızlıq penen o'ltirilesen'. [9] Sonda o'zin'di
o'ltirgenler aldında: „Men qudayman“, – dey alasan' ba? O'zin'di
o'ltirgenlerdin' qolında sen quday emes, al a'piwayı bir adam bolasan'.
[10] Sen jat jerlilerdin' qolınan su'nnetsizlerdin' o'limi menen o'lesen'. Bunı
Men aytıp turman, – deydi Quday İye»+.
[11] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[12] – İnsan ulı, Tir patshası ushın joqlaw ayt ha'm og'an Quday İye bılay
deydi dep ayt:
«Sen minsizlik tımsalısan',
Danalıqqa tolg'an, go'zzallıqta ba'rkamal edin'+.
[13] Sen Edende, Qudaydın' bag'ında edin'.
Serdolik, xrizolit, gagat,
Sarı yaqıt, oniks, yashma,
Lazurit, periwza, zu'mret sıyaqlı,
Qımbatbaha taslarg'a bezendin'.
Bezeniw buyımların' altınnan islengen edi.
Sen jaratılg'an ku'ni, bular tayarlang'an edi+.
[14] Sen maylang'an qorg'awshı kerub edin',
Usı iske seni Men qoyg'an edim.
Sen Qudaydın' muxaddes tawı u'stinde edin',
Otlı taslar arasında ju'rer edin'+.

15 Jaratılg'an ku'nin'nen baslap,
Qılmısqa qol urg'ang'a deyin,
O'z jolın'da minsiz edin'.
16 Sawdan'nın' ko'pligi sebepli,
İshin' nahaqlıqqa toldı,
Gu'nag'a qol urdın'.
Men seni haram dep sanap,
Qudaydın' tawınan ılaqtırdım.
Qorg'awshı kerub, seni,
Otlı taslardın' arasınan quwıp jiberdim.
17 Go'zzallıg'ın' sebepli ju'regin' ta'kabbirlendi,
Dan'qparazlıg'ın' sebepli danalıg'ın'dı joq qıldın'.
Sog'an bola, Men seni jerge ılaqtırdım,
Patshalar aldında shermende qıldım.
18 Qılmısların'nın' ko'pligi menen,
Sawda-satıqtag'ı nahaqlıg'ın' menen,
O'z muxaddes orınların'dı haramladın'.
Sonda Men ortan'nan ot shıg'ardım,
Ol seni jalmap qoydı.
Ko'rgenlerdin' ko'z aldında,
Seni ku'lge aylandırdım.
19 Xalıqlar arasında seni tanıytug'ınlardın' ha'mmesi,
Awhalın'a tan' qaldı.
Aqıbetin' qorqınıshlı boldı,
Sen ma'n'gige joq bolasan'»+.

Sidong'a qarsı payg'ambarshılıq

20 Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
21 – İnsan ulı, ju'zin'di Sidong'a qaray burıp, og'an qarsı
payg'ambarshılıq qıl+. 22 Og'an Quday İye bılay deydi dep ayt:
«Ha'y, Sidon, Men sag'an qarsıman.
Men senin' ishin'de dan'qqa erisemen.
Sag'an hu'kim shıg'arıp,
O'z muxaddesligimdi ayan qılg'anımda,
Ha'mme Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı.
23 Men Sidong'a illet jiberemen,

Ko'shelerinde qan to'giledi.
Ja'n-jaqtan urılg'an qılıshtan,
Qala ortasında qaza tapqanlar qulap jatadı.
Sonda olar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı+.

24 İzrail xalqın jek ko'retug'ın qon'sılardın' hesh biri, endi qaytıp
İzrailg'a jaralawshı tiken yamasa ushlı jantaqtay bolmaydı. Sonda olar
Menin' Quday İye ekenimdi biledi+.
25 Quday İye bılay deydi: Xalıqlar arasına tarqatıp jiberilgen izraillılardı
jıynap alg'anımda, milletlerdin' ko'z aldında olarg'a O'z muxaddesligimdi
ayan etemen. Keyin olar o'z jerlerine, qulım Yaqıpqa bergen jerlerge
ma'kan basadı+. 26 Ol jerde qa'wipsiz jasaydı, u'yler quradı, ju'zimzarlar
otırg'ızadı. Do'gerektegi olardı jek ko'rgenlerge hu'kim shıg'arg'anımnan
keyin, olar qa'wipsizlikte jasaydı. Sonda olar Menin' o'zlerinin' Qudayı
Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı»+.

Mısırg'a qarsı payg'ambarshılıq

29 [1] Su'rginde bolg'an waqtımızdın' onınshı jılının' onınshı ayının' on ekinshi ku'ni mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı, ju'zin'di Mısır patshası faraong'a qaratıp, og'an ha'm pu'tkil Mısırg'a qarsı payg'ambarshılıq qıl+. [3] Til qatıp, og'an Quday İye bılay deydi dep ayt:
«Da'rya tarmaqları ishinde jatqan,
U'lken aydarha, Mısır patshası faraon!
Men sag'an qarsıman.
Sen: „Nil o'zimdiki,
Onı o'zim ushın jarattım“, – deysen'+.
[4] Biraq Men jag'ın'a qarmaq salaman,
Ten'gelerin'e da'rya tarmaqlarındag'ı balıqlardı jabıstıraman.
Ten'gelerin'e jabısqan balıqlar menen birge,
Seni suwırıp shıg'araman+.
[5] O'zin'di de, tarmaqların'dag'ı balıqlardı da,
Sho'listang'a ılaqtırıp taslayman.
Sen ashıq dalada jatasan',
Hesh kim seni jıynamaydı, ko'terip almaydı.
Seni jerdegi jabayı haywanlarg'a,
Aspandag'ı quslarg'a jemtik qılaman+.
[6] Sonda Mısırda jasaytug'ın ha'r bir adam,
Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı.

Sebebi sen İzrail xalqı ushın qamıs hasa boldın'+. [7] İzrail xalqı seni uslag'anda, sınıp ketip, olardın' iynin jaraqatladın'. Al su'yengende, sen sınıp, olardı tentirekletip jiberdin'.
[8] Sonlıqtan Quday İye bılay deydi: Men sag'an qılısh jiberip, senin' adamların' menen malların'dı qırıp taslayman+. [9] Mısır jerin adamsız quw dalag'a aylandıraman. Sonda olar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı. „Nil o'zimdiki, onı o'zim ushın jarattım“, – degenin' ushın, [10] Men sag'an ha'm da'ryadag'ı tarmaqların'a qarsı shıg'aman. Mısır jerin Migdoldan Siwenege shekem ha'm Xabashstan shegaralarına shekem qan'ırag'an quw dalag'a aylandıraman+. [11] Ol jerge adam ayaq baspaydı, haywan tuyag'ı tiymeydi. Ol jerde qırıq jıl adam jasamaydı. [12] Men Mısırdı qan'ırap qalg'an

ellerdin' ishindegi en' jamanına aylandıraman. Onın' qalaları wayran etilgen qalalardın' en' wayran bolg'anı bolıp, qırıq jıl adamsız qaladı. Mısırlılardı basqa xalıqlar arasına tarqatıp, jat jerlerge shashıp jiberemen+.

13 Quday İye bılay deydi: Qırıq jıldan keyin, tarqatıp jiberilgen mısırlılardı xalıqlardın' arasınan jıynayman+. 14 Mısırlılardı su'rginnen qaytarıp, o'zlerinin' tuwılg'an jurtı Patrusqa alıp kelemen. Ol jerde olardın' patshalıg'ı ha'lsiz boladı+. 15 Ol ha'lsizirek patshalıq bolıp, artıq xalıqlardan u'stin bolmaydı. Olar xalıqlar u'stinen hu'kimdarlıq qılmawı ushın, Men olardı azaytaman. 16 Mısır endi hesh qashan İzrailg'a su'yenish bolmaydı. Kerisinshe, Mısırdın' baxıtsızlıg'ı olarg'a Mısırdan ja'rdem soraw arqalı gu'na islegenin esletedi. Sonda olar Menin' Quday İye ekenimdi biledi»+.

17 Su'rginde bolg'an waqtımızdın' jigirma jetinshi jılının' birinshi ayının' birinshi ku'ni mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:

18 – İnsan ulı, Babiloniya patshası Nabuxodonosor Tir menen urısıw ushın a'skerlerine qattı miynet ettirdi: ha'mme a'skerdin' shashı tu'sip qaldı, jelkeleri qırshıldı. Biraq ol da, a'skerleri de Tirden miynetine jarasa olja ala almadı.

19 Sonlıqtan Quday İye bılay deydi: «Men Babiloniya patshası Nabuxodonosorg'a Mısır jerin beremen. Ol Mısırdın' baylıg'ın alıp ketedi. Onı talan-taraj qıladı, oljalap alıp ketedi. Bul onın' a'skerleri ushın miynet haqı boladı+. 20 Awa, Men og'an Mısırdı miyneti ushın sıy qılıp beremen, sebebi ol ha'm onın' a'skerleri Men ushın miynet etti, – deydi Quday İye. 21 – Sol ku'ni Men İzrail xalqın ku'shli qılaman ha'm olardın' arasında ashıq so'ylew ushın sag'an sayrap turg'an til beremen. Sonda olar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı».

Mısır ushın joqlaw aytıw

30 [1] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı, payg'ambarshılıq qılıp ayt: «Quday İye bılay deydi:
Ah, sol ku'n, dep baqır!
[3] Sebebi sol ku'n jaqınlastı,
Jaratqan İyenin' ku'ni jaqınlastı.
Bul ku'n qalın' bultlı boladı,
Milletlerdin' qıyamet-qayım ku'ni+.
[4] Mısırg'a qarsı qılısh shıg'adı.
Mısırlılar qılıshtan qırılg'anda,
Xabashstandı qorqınısh biyleydi.
Mısırdın' baylıg'ı alıp ketiledi,
Tiykarı ku'l-talqan qılınadı+.

[5] Xabashstan, Put, Lud, jat jerli jallanba a'skerler, Kub ha'm olar menen pitim du'zgen ellerdin' xalqı qılıshtan o'tkeriledi+.
[6] Jaratqan İye bılay deydi:
Mısırdın' awqamlasları qırıladı,
Maqtanıshlı qu'direti qulaydı.
Migdoldan Siwenege shekem,
Ha'mmesi qılıshtan o'tkeriledi, – deydi Quday İye+.
[7] – Olar qan'ırap qalg'an ellerdin' ishindegi,
En' jamanına aylanadı.
Onın' qalaları wayran etilgen qalalar ishindegi,
En' wayranagershilikke aylang'anı boladı+.
[8] Mısırg'a ot berip,
Onı qollag'anlardın' ha'mmesin joq qılg'anımda,
Olar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı+.

[9] Sol ku'ni qayg'ı-g'amsız jasap atırg'an xabashstanlılardı qorqıtıw ushın, Men kemeler menen xabarshılar jiberemen. Mısırdın' qıyamet-qayım ku'ninde, xabashstanlılardı qorqınısh biylep aladı. Mine, usı ku'n so'zsiz keledi.
[10] Quday İye bılay deydi:
Men Babiloniya patshası Nabuxodonosordın' qolı menen,

Ko'p sanlı Mısır xalqın joq qılaman+.
11 Nabuxodonosordın' o'zi ha'm a'skerleri,
Barlıq xalıqlar arasındag'ı en' jawızı.
Ol Mısırdı qurtıw ushın alıp kelinedi.
Mısırg'a qarsı qılıshların jalan'ashlap,
Jerdi o'lilerge toltıradı.
12 Men Nildin' tarmaqların qurıtıp,
Eldi zalımlardın' qolına beremen.
Eldi ha'm ondag'ı ha'mme na'rseni,
Jat jerlilerdin' qolı menen wayran etemen.
Bunı Men, Jaratqan İye aytıp turman+.
13 Quday İye bılay deydi:
Men barlıq butlardı joq qılaman,
Noftag'ı qudaylardın' mu'sinlerin qurtaman.
Mısırda endi hu'kimdar bolmaydı.
Mısır jerin qorqınıshqa salaman+.
14 Patrus u'lkesin wayran qılaman,
Soan qalasına ot qoyaman,
No qalası u'stinen hu'kim shıg'araman+.
15 Mısırdın' qorg'anı bolg'an Singe,
G'a'zebimdi to'gemen.
No qalasının' ko'p sanlı xalqın qırıp taslayman.
16 Mısırg'a ot qoyaman,
Sin sheksiz azap shegedi.
No qalasının' diywalı tesiledi,
Nofqa ku'pa'-ku'ndiz dushpan hu'jim qıladı.
17 On ha'm Piy-Beset jigitleri,
Qılıshtan nabıt boladı,
Qala xalqı su'rgin qılınadı+.
18 Men Mısırdın' biylik hasasın sındırg'an,
Ha'm de onın' maqtanıshlı qu'diretin qulatqan ku'ni,
Taxpanxeste ku'n tu'nekke aylanadı,
Qalanı qara bult qaplaydı,
Og'an qaraslı qala-awıllardın' turg'ınları su'rgin qılınadı+.
19 Men Mısır u'stinen hu'kim shıg'araman.
Sonda olar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı»+.

20 Su'rgin bolg'an waqtımızdın' on birinshi jılının' birinshi ayının'
jetinshi ku'ni mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
21 – İnsan ulı, Men Mısır patshası faraonnın' qolın sındırdım. Onın'
shıpa tabıwı ushın, hesh kim qolın baylamadı, qaytıp qılısh uslawı ushın,
hesh kim qolına taxtay salıp tan'badı+. 22 Sonlıqtan Quday İye bılay deydi:
«Men Mısır patshası faraong'a qarsıman. Men onın' eki qolın da: saw qolın
da, sıng'an qolın da sındıraman. Qolındag'ı qılıshı jerge tu'sip ketedi.
23 Mısırlılardı xalıqlar arasına tarqatıp, eller arasına shashıp jiberemen+.
24 Men Babiloniya patshasının' bilegine ku'sh berip, qolına qılıshımdı
uslataman. Al faraonnın' qolların sındıraman. Faraon Babiloniya
patshasının' aldında awır jaradar bolg'an adamday ın'ırsıydı. 25 Men
Babiloniya patshasının' qollarına ku'sh beremen, al faraonnın' qollarında
da'rman qalmaydı. Men Babiloniya patshasına qılıshımdı bergenimde
ha'm ol qılıshtı Mısır jerine qaray sozg'anda, olar Menin' Jaratqan İye
ekenimdi bilip aladı. 26 Men mısırlılardı xalıqlar arasına tarqatıp, ellerdin'
arasına shashıp jiberemen. Sonda olar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip
aladı».

Kedr ag'ashı tuwralı tımsal

31 [1] Su'rginde bolg'an waqtımızdın' on birinshi jılının' u'shinshi
ayının' birinshi ku'ni mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı, Mısır patshası faraong'a ha'm onın' sansız xalqına bılay
dep ayt:
«Ullılıqta sag'an ten' keletug'ın kim bar+?
[3] A'nekey, sulıw shaqalı, qoyıw sayalı,
Lebanondag'ı kedr ag'ashına uqsag'an,
Assiriyag'a qara!
Onın' boyı ba'lent bolıp,
To'besi bultlarg'a tiyip turatug'ın edi+.
[4] Suwlar onı suwg'ardı,
Jer astı bulaqları onı o'sirdi.
Ag'ısları ol o'sken jerden aqtı,
Tarmaqları tog'aydag'ı ha'mme tereklerdi qandırdı.
[5] Ol tog'aydag'ı barlıq tereklerden biyik bolıp o'sti,
Suwg'a jaqsılap qang'anlıqtan,
Baldaqları irilenip,
Shaqaları uzaydı.
[6] Aspandag'ı barlıq quslar,
Shaqalarına uya saldı.
Barlıq jabayı haywanlar,
Shaqaları astında balaladı.
Barlıq ullı milletler,
Onın' sayasında jasadı+.
[7] Ol o'zinin' ba'lentligi menen,
Shaqalarının' uzınlıg'ı menen ko'rkem edi.
Sebebi tamırı ullı suwlarg'a tiyip turg'an edi.
[8] Qudaydın' bag'ındag'ı kedrler onın' menen bellese almas edi.
Sa'rwiler onın' putaqlarına ten' kelmes edi.
Shınarlardın' shaqaları onıkindey emes edi.
Qudaydın' bag'ındag'ı birde bir terek,
Go'zzallıqta og'an ten' kelmes edi+.
[9] Men onı qalın' shaqalar menen bezedim,
Qudaydın' Eden bag'ındag'ı ha'mme ag'ashlar,

Og'an ha'wes qılar edi.

10 Sonlıqtan Quday İye bılay deydi: Onın' boyı o'sip, to'besi bultlarg'a
jetkende, ol biyikliginen ta'kabbirlenip ketti+. 11 Sonın' ushın Men onı
milletlerdin' hu'kimdarının' qolına berdim ha'm ol onı o'z jawızlıg'ına
jarasa jazaladı. Men onı quwıp jiberdim. 12 Basqa milletlerdin' en' jawızı onı
kesip, taslap ketti. Shaqaları tawlarg'a ha'm oypatlıqlarg'a tu'sip, sıng'an
putaqları jerdin' barlıq say-salalarında shashılıp jattı. Jer betindegi
ha'mme milletler onın' sayasın ta'rk etip, o'zin taslap ketti+. 13 Aspandag'ı
barlıq quslar qulag'an ag'ashqa kelip qondı, barlıq jabayı haywanlar
shaqaları arasına jaylastı+. 14 Endigiden bılay, suw boyında o'sken hesh bir
terek bunday ba'lent bolıp o'sip, to'besi bultlarg'a tiymewi, mol suw iship
o'sken hesh bir terek bunday da'rejede ba'lent bolmawı ushın usılay boldı.
Olardın' ha'mmesi go'rge kirgen adamlar menen birge o'limge, jer
astındag'ı du'nyag'a tapsırılg'an+.
15 Quday İye bılay deydi: Kedr ag'ashı o'liler ma'kanına kirgen ku'ni,
Men onın' ushın aza tutsın dep, jer astı suw ko'zlerin bekittim. Olardın'
ag'ısın toqtattım, mol suwların ag'ızbay qoydım. Bul ag'ash ushın pu'tkil
Lebanondı tu'nekke qapladım, barlıq tereklerin solıttım. 16 Men onı go'rge
kirgenler menen birge o'liler ma'kanına tu'sirgenimde, qulawının'
shawqımınan milletlerdi titirettim. Sonda Eden bag'ının' barlıq terekleri
de, Lebanonnın' en' jaqsı ha'm saylandı terekleri de, mol suw iship o'sken
terekler de jer astındag'ı du'nyada ta'selle taptı+. 17 Onın' sayasında
jasag'anlar, yag'nıy xalıqlar arasındag'ı onın' awqamlasları onın' menen
birge o'liler ma'kanına tu'sip, qılıshtan qaza tapqanlarg'a qosıldı. 18 Eden
bag'ındag'ı tereklerdin' qaysı biri dan'q-ataqta ha'm ullılıqta sag'an ten'
keledi eken? Biraq sen Eden terekleri menen birge jer astındag'ı du'nyag'a
kiresen'. Sen qılıshtan qaza tapqanlar menen birge su'nnetsizlerdin'
arasında jatasan'. Bul faraonnın' ha'm onın' sansız xalqının' tımsalı, –
deydi Quday İye»+.

Faraon ushın joqlaw aytıw

32 [1] Su'rginde bolg'an waqtımızdın' on ekinshi jılının' on ekinshi
ayının' birinshi ku'ni mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı, Mısır patshası faraon ushın bılay dep joqlaw ayt:
«Sen o'zin'di xalıqlar arasındag'ı arıslan dep bilesen',
Biraq o'zin' ten'izdegi aydarhag'a uqsaysan'.
Da'ryaların'a boy taslaysan',
Ayaqların' menen suwlardı basqılaysan',
Tarmaqların ılaytasan'+.
[3] Quday İye bılay deydi:
U'stin'e torımdı taslayman.
Ko'plegen xalıqlar jıynalıp,
Torım menen seni tartıp shıg'aradı+.
[4] Seni jerge ılaqtıraman,
Ashıq maydang'a taslayman.
Aspandag'ı barlıq quslardı u'stin'e qondıraman,
Jer betindegi barlıq jabayı haywanlar sag'an toyadı+.
[5] Go'shin'di tawlarg'a jayıp taslayman,
Oypatlıqlardı o'ligin'e toltıraman.
[6] Jerdi tawlarg'a deyin aqqan qanın'a qandıraman,
Say-salalardı etin'e toltıraman.
[7] Seni gu'mdan qılg'anımnan keyin, ko'klerdi jawaman,
Ondag'ı juldızlardı tu'nertemen,
Quyash ju'zin bult penen qaplayman,
Ay da sa'wle shashıwın toqtatadı+.
[8] Aspandag'ı barlıq jaqtılıq shıraqların,
U'stin'de qaran'g'ı qılaman,
Jerin'di zulmat penen qaplayman, – deydi Quday İye+.
[9] – Jer boylap, sen tanımaytug'ın xalıqlar arasında,
Senin' qulag'anın'dı ja'riyalap,
Ko'p xalıqlardın' ju'regine g'ulg'ıla salaman.
[10] Ko'p xalıqlardı sag'an hayran qaldıraman,
Aldında qılısh oynatqanımda,
Olardın' patshaları sen sebepli qaltırap qorqadı.
Sen qulag'an ku'ni,

Ha'r biri o'z janı ushın ha'r sa'tte titireydi+.

11 Quday İye bılay deydi:
Babiloniya patshasının' qılıshı sag'an du'beydi+.
12 Milletlerdin' en' jawızı bolg'an,
Ku'shli a'skerlerdin' qılıshı menen,
Senin' ko'p sanlı xalqın'dı qıraman.
Olar Mısırdın' menmenligin ayaq astı qılıp,
Sansız xalqın qırıp joyadı+.
13 Mol suwlar janında bag'ılıp atırg'an,
Pu'tkil malların joq qılaman,
Bunnan bılay, adam ayag'ı da,
Haywan tuyag'ı da bul suwlardı basqılamaydı.
14 Sonda suwlardı tındıraman,
Da'ryaların mayday bolıp ag'atug'ın qılaman, – deydi Quday İye.
15 – Mısır jerin qan'ıratıp, bos qaldırg'anımda,
Onı ha'mme na'rsesinen jurday etkenimde,
Onda jasaytug'ınlardı qırıp taslag'anımda,
Olar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı+.

16 Mine bul, milletlerdin' qızları aytatug'ın joqlaw. Mısır ha'm onın' ko'p sanlı xalqı tuwralı usı joqlawdı aytadı, – deydi Quday İye».

Mısır o'liler ma'kanına tu'sedi

17 Su'rginde bolg'an waqtımızdın' on ekinshi jılı, aydın' on besinshi ku'ni mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
18 – İnsan ulı, Mısırdın' ko'p sanlı xalqı ushın qayg'ırıp jıla. Olardı ha'm ku'shli milletlerdin' qızların go'rge kirgenler menen birge jer astındag'ı du'nyag'a jiber+. 19 Olarg'a bılay dep ayt: «Sen o'zin'di basqalardan unamlıman dep oylaysan' ba? Tu'sip, su'nnetsizler menen birge jat»+.
20 Olar qılıshtan qaza tapqanlardın' arasında jan tapsıradı. Qılısh berildi. Mısırdı ha'm onın' ko'p sanlı xalqın qırıp taslan'. 21 O'liler ma'kanındag'ı en' ku'shli sa'rka'rdalar Mısır ha'm onın' awqamlasları tuwralı: «Qılıshtan o'tkerilgen su'nnetsizler jer astına tu'sirildi, olar sol jerde jatırıptı», – deydi+.

[22] Assiriya ha'm onın' pu'tkil a'skerleri sol jerde jatır. Qılıshtan qaza tapqan a'skerlerinin' qa'birleri a'tirapın qorshap alg'an+. [23] Olardın' qa'birleri tun'g'ıyıqtın' en' tu'binde, a'skerleri onın' a'tirapında. Tiriler a'leminde qa'wip tuwdırg'anlardın' ha'mmesi qılıshtan o'tkerilip o'ltirildi+.

[24] Elam da sol jerde, ko'p sanlı xalqı da onın' qa'birinin' a'tirapında. Olardın' ha'mmesi qılıshtan qaza tapqan. Tirilerdin' a'lemine qa'wip salg'an bul su'nnetsizler jer astındag'ı du'nyag'a tu'sti. Olar tun'g'ıyıqqa tu'skenler menen birge isnatqa qaldı+. [25] Elamg'a ha'm onın' ko'p sanlı xalqına o'ltirilgenler arasınan orın berildi. Adamları onın' do'geregine qoyıldı. Olardın' ha'mmesi su'nnetsiz bolıp, qılıshtan o'tkerilgen edi. Olar tiriler a'leminde qa'wip salg'an edi, endi tun'g'ıyıqqa tu'skenler menen birge isnatqa qaldı. Olar qaza tapqanlardın' arasına ornalastı.

[26] Meshex penen Tubal da sol jerde ko'p sanlı xalqı menen birge jatır. Adamlarının' qa'birleri olardın' a'tirapında. Bul su'nnetsizler de tiriler a'leminde qa'wip tuwdırg'anı ushın qılıshtan qaza tapqan+. [27] Olar o'liler ma'kanına qural-jaraqları menen kirgen, qılıshları basına qoyılg'an, su'nnet etilmegen batırlar menen birge jatpaydı. Meshex penen Tubaldın' gu'naları su'yeklerine ornalasıp alg'an. O'ytkeni olar batırlar kibi tiriler a'leminde qa'wip tuwdırdı. [28] Faraon, sen de tas-talqan qılınıp, qılıshtan qaza tapqanlar menen birge su'nnetsizler arasında jatasan'+.

[29] Edom da o'z patshaları ha'm barlıq hu'kimdarları menen birge ol jerde. Ku'shliligine qaramastan, olardın' ha'mmesi qılıshtan qaza tapqanlar menen birge qoyılg'an. Olar su'nnetsizler ha'm tun'g'ıyıqqa tu'skenler menen birge jatır+.

[30] Arqa ta'reptin' barlıq basshıları menen sidonlılar da sol jerde. Olar ku'shli bolıp, qa'wip salg'anına qaramastan, qaza tapqanlar menen birge shermendelik penen ol jerge kirdi. Bul su'nnetsizler qılıshtan qaza tapqanlar menen birge jatır ha'm tun'g'ıyıqqa tu'skenler menen birge isnatqa qaldı+.

[31] Faraon ha'm onın' barlıq a'skerleri bulardı ko'rip, o'zlerinin' qılıshtan qaza tapqan sansız xalqı ushın ta'selle tabadı, – deydi Quday İye. [32] – Men olarg'a tiriler a'lemine qorqınısh salıwg'a jol bergen bolsam da, faraon ha'm onın' sansız xalqı qılıshtan qaza tapqanlar menen birge su'nnetsizlerdin' arasında jatadı, – deydi Quday İye.

Qudaydın' Ezekieldi İzrailg'a gu'zetshi qılıp tayınlawı

33 1 • Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:

2 – İnsan ulı, o'z xalqın' menen so'ylesip, olarg'a bılay dep ayt: «Eger Men bir elge qılısh jibersem, sol jerdin' xalqı o'zlerinen bir adamdı saylap, onı gu'zetshi qılıp tayınlaydı+. 3 Ol jerine kiyatırg'an qılıshtı ko'rip, ka'rnay shalıp, xalqın eskertedi+. 4 Eger birew ka'rnaydın' sestin esitse de, saqlanbasa ha'm qılısh kelip, onı o'ltirse, onın' qanı o'z moynında qaladı+. 5 Ol ka'rnay sestin esitip turıp, itibar bermegeni ushın, o'z o'limine o'zi ayıplı. Al o'zin qa'wipten saqlag'an adam o'z o'mirin saqlap qaladı. 6 Eger gu'zetshi qılısh kiyatırg'anın ko'rse ha'm xalqın eskertiw ushın ka'rnay shalmasa, qılısh kelip, olardan birewinin' janın alsa, onda bul adam o'z gu'nası ushın o'ledi. Biraq onın' qanının' qunın Men gu'zetshiden talap etemen».

7 İnsan ulı, Men seni İzrail xalqı ushın gu'zetshi qılıp tayınladım. Sen Menin' awzımnan shıqqan so'zlerdi esitip, olardı Menin' atımnan eskertesen'+. 8 Men nahaq adamg'a: «Nahaq adam, sen so'zsiz o'lesen'!» – desem, al sen nahaqtı jolınan qaytarıw ushın hesh na'rse aytpasan', onda nahaq o'z gu'nası ushın o'ledi, biraq onın' qanının' qunın sennen talap etemen. 9 Eger sen nahaqtı jolınan qaytarıw ushın eskertsen', biraq ol o'z jolınan qaytpasa, ol o'z gu'nası ushın o'ledi, al sen o'z janın'dı saqlap qalasan'+.

10 • İnsan ulı, sen İzrail xalqına sizler bılay deysizler dep ayt: «Bizler qılmıslarımız benen gu'nalarımızg'a ko'mildik, olar bizlerdin' dimarımızdı qurtıp atır. Bul awhalda qalay tiri qalamız?»+ 11 Olarg'a bılay dep ayt:

«Men, Quday İye O'z tiriligim haqı aytaman: Men nahaq adamnın' o'limin qa'lemeymen, onın' o'z jolınan qaytıp, jasawın qa'leymen. Qaytın'lar! Jaman jolların'ızdan qaytın'lar! Nege o'liwin'iz kerek, İzrail xalqı?!»+

12 İnsan ulı, o'z xalqın'a bılay dep ayt: «Eger haq adam gu'na islese, onın' haqlıg'ı onı qutqara almaydı. Eger nahaq adam tuwrı jolg'a kirse, qılg'an qılmısları qulawına sebep bolmaydı. Sol sıyaqlı, haq adam gu'na islese, burıng'ı haqlıg'ı onı tiri saqlap qala almaydı. 13 Eger Men haq adamg'a jasaytug'ının aytsam, al ol a'dilligine isenip, gu'nag'a qol ursa, onda onın' a'dil isleri eske alınbaydı, qaytama, ol islegen jawızlıg'ı ushın

o'ledi+. 14 Al nahaq adamg'a so'zsiz o'letug'ının aytsam, ol gu'nalarınan
ju'z burıp, tuwrılıq ha'm a'dillikti ju'zege asırsa, 15 qarızı ushın girewge
alg'an zatın da, urlag'an zatın da qaytarıp berse, o'mirge eristiretug'ın
qag'ıydalardı orınlasa ha'm qaytıp zulımlıq qılmasa, ol so'zsiz jasaydı,
o'lmeydi+. 16 Ol islegen gu'nalardın' hesh biri eske alınbaydı. Bul adam
tuwrı ha'm a'dil isler qılg'anı ushın, so'zsiz jasaydı».

17 Senin' xalqın': «İyenin' jolı natuwrı», – deydi. Biraq o'zlerinin' jolı
natuwrı. 18 Eger haq adam haqlıg'ınan qaytıp, jawızlıqqa qol ursa, bunın'
ushın o'ledi. 19 Eger nahaq adam nahaqlıg'ın taslap, a'dil ha'm tuwrı islerdi
isley baslasa, ol usılay islep, janın saqlap qaladı. 20 Sizler bolsan'ız: «İyenin'
jolı natuwrı», – deysiz. İzrail xalqı, Men sizlerdin' ha'r birin'izdi isin'izge
jarasa hu'kim qılaman.

Erusalimnin' qulawı

21 Su'rginde bolg'an waqtımızdın' on ekinshi jılının' onınshı ayının'
besinshi ku'ni Erusalimnen qashıp qutılg'an bir adam mag'an kelip: «Qala
basıp alındı», – dedi. 22 Sol qashqın kelmesinen bir ku'n burın keshte
Jaratqan İyenin' qolı menin' u'stimde boldı. Qashqın azanda aldıma
kelmey turıp, Ol mag'an so'ylew qa'biletin qaytarıp berdi. Men ja'ne tilge
kirdim*+. 23 Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:

24 – İnsan ulı, İzrail jerinin' wayran bolg'an jerlerinde jasap ju'rgen
adamlar: «İbrayım jalg'ız o'zi bolsa da, bul jerge iyelik qılg'an edi. Al bizler
ko'ppiz, sonlıqtan bul jerdin' bizlerge iyelikke berilgenin anıq bilemiz», –
dep aytpaqta+. 25 Sonlıqtan olarg'a ayt: «Quday İye bılay deydi: Sizler
go'shti qanı menen jeysiz, butlarg'a tabınasız, qan to'gesiz. Solay qıla tura,
bul jerge iyelik qılmaqshımısız+? 26 Sizler qılıshın'ızg'a isenesiz,
jerkenishli islerdi qılasız, ha'r birin'iz basqa adamnın' hayalın haramlaysız.
Solay qıla tura, bul jerge iyelik qılmaqshımısız?» 27 Olarg'a ayt: «Quday İye
bılay deydi: Tiriligim haqı ant ishemen: wayran bolg'an jerde jasap
atırg'anlar qılıshtan nabıt boladı. Ashıq dalada bolg'anlardı Men jabayı
haywanlarg'a jem qılaman. Bekinisli jerlerde ha'm u'n'girlerde bolg'anlar
illetten o'ledi+. 28 Bul jerdi kimsesiz sho'listang'a aylandıraman. Onın'
maqtanıshlı qu'direti payanına jetedi. İzrail tawlarında da adam qalmaydı,
ol jerge hesh kim ayaq baspaydı. 29 İslegen jerkenishli isleri ushın jerdi
kimsesiz sho'listang'a aylandırg'anımda, olar Menin' Jaratqan İye
ekenimdi bilip aladı»+.

30 İnsan ulı, jerleslerin' diywallar qasında ha'm u'ylerinin' bosag'asında
turıp, sen tuwralı bir-birine: «Ju'rin', Jaratqan İyeden qanday so'z kelgen
eken, esiteyik», – dep atır. 31 Olar toparlasıp keledi. Menin' xalqım senin'
aldın'da otıradı, so'zlerin'di tın'laydı, biraq olardı orınlamaydı. Olar
tillerinde jag'ımpazlang'anı menen, ju'reklerinde o'z paydasın go'zleydi+.
32 Sen olar ushın, jaqsı sazende ha'm muhabbat haqqında qosıq aytatug'ın
xosh hawaz qosıqshısan'. Olar so'zlerin'di esitedi, biraq olardı orınlamaydı.
33 Bular ju'zege asqanda, mine, ju'zege asıp ta atır, olar o'zlerinin' arasında
bir payg'ambardın' bolg'anın bilip aladı+.

İzrail shopanları

34 [1] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı, İzrail shopanlarına payg'ambarshılıq qıl. Payg'ambarshılıq qılıp, olarg'a, yag'nıy shopanlarg'a ayt: «Quday İye bılay deydi: Su'riwdi bag'ıwdın' ornına o'zlerin bag'ıp ju'rgen İzrail shopanları, ha'siret shegesiz!+ [3] Sizler may jeysiz, ju'nnen kiyim kiyesiz, semiz qoylardı soyasız, biraq su'riwdi baqpaysız+. [4] Ha'lsizge ku'sh bermedin'iz, keseldi shıpalamadın'ız, su'yegi sıng'annın' sınıg'ın tan'badın'ız. Adasqandı qaytıp alıp kelmedin'iz, joytılg'andı izlemedin'iz. Qaytama, olardı ku'sh penen, rehimsiz basqardın'ız. [5] Olar shopansız ha'r jaqqa taradı ha'm tarqap ju'rip, jabayı haywanlarg'a jem boldı+. [6] Qoylarım tawlarda ha'm biyik to'belerde gezdi. Olar barlıq jerge jayıldı, olardı hesh kim izlemedi, tabıwg'a urınbadı.

[7] Sonlıqtan, shopanlar, Jaratqan İyenin' so'zin tın'lan'!
[8] Tiriligim haqı ant ishemen, – deydi Quday İye, – shopannın' joqlıg'ı sebepli qoylarım talandı ha'm jırtqısh haywanlarg'a jem boldı. Shopanlarım qoylarımdı izlemedi, qoylarımdı baqpay, o'zlerin baqtı+. [9] Sonlıqtan, shopanlar, Jaratqan İyenin' so'zin tın'lan'!+ [10] Quday İye bılay deydi: Men shopanlarg'a qarsıman! Men olardan esap talap etemen ha'm endigiden bılay, olarg'a qoylarımdı baqtırmayman. Artıq o'zlerin de baqpaydı. Endi olarg'a jem bolmawı ushın, awızlarınan qoylarımdı tartıp alaman.

[11] Quday İye bılay deydi: Men O'zim qoylarımdı izleymen ha'm olarg'a qarayman+. [12] Tarqalıp ketken qoylardın' arasında shopan su'riwine qalay qaraytug'ın bolsa, Men de olarg'a solay qarayman. Bult tu'nergen bultlı ku'ni tarqalıp ketken qoylarımdı ha'mme jerden qutqarıp alaman+. [13] Olardı xalıqlardın' arasınan shıg'arıp, ellerden jıynap alaman. Ata jurtına alıp kelip, İzrail tawlarında, saylarında ha'm eldin' adam ma'kan basqan jerlerinin' ha'mmesinde bag'aman+. [14] Men olardı jasıl jaylawlarda bag'aman, İzraildın' ba'lent tawları olardın' o'risi boladı. Olar sol jerlerdegi maysazarlarda jatıp, İzraildın' tawlarındag'ı mol sho'pli jaylawlarda otlaydı+. [15] Qoylarıma Men O'zim shopan bolaman, olarg'a dem berip, tınıshlandıraman, – deydi Quday İye. [16] – Joytılg'anın izleymen, adasqanın qaytıp alıp kelemen, su'yegi sıng'annın' sınıg'ın tan'aman,

awırg'anına ma'det beremen, al semiz ha'm ku'shlisin bolsa, joq qılaman. Olardı a'dalatlıq penen bag'aman+.

17 Sizlerge kelsek, qoylarım, – deydi Quday İye, – qoy menen qoy, qoshqar menen teke arasında qazılıq qılaman+. 18 Jasıl jaylawda otlag'anın'ız az bolg'anday, jegenin'izden qalg'anın basqılap atırsız! Taza suwdan ishkenin'iz jetkilikli emestey, ishkenin'izden qalg'anın ayag'ın'ız benen ılaytıp atırsız! 19 Menin' qoylarım sizlerdin' basqılap taslag'an sho'plerin'izdi jep, ayaqların'ız benen ılaytıp taslag'an suwların'ızdı ishiwi kerek pe?

20 Sonlıqtan Quday İye bılay deydi: Semiz qoy menen arıq qoy arasında Men O'zim qazılıq qılaman. 21 Ha'lsiz qoylardı quwıp shıg'armag'ansha, sizler olardı jambasın'ız ha'm iynin'iz benen iyterip, shaqın'ız benen du'ktin'iz+. 22 Men qoylarımdı qutqaraman, olar endi talanbaydı. Ja'ne de, qoy menen qoydın' arasında qazılıq qılaman. 23 Olardın' u'stinen bag'atug'ın bir shopandı, qulım Dawıttı qoyaman. Dawıt olardı bag'adı ha'm olardın' shopanı boladı+. 24 Men, Jaratqan İye, olardın' Qudayı, al qulım Dawıt olardın' hu'kimdarı boladı. Bunı Men, Jaratqan İye aytıp turman+.

25 Men olar menen tınıshlıq kelisimin du'zip, eldegi barlıq jırtqısh haywanlardı quwıp shıg'araman. Sonda qoylarım jabayı ta'biyat qoynında qa'wipsiz jasap, tog'aylarda uyıqlaydı+. 26 Men olardı jarılqayman ha'm tawımnın' a'tirapında jasataman. O'z waqtında jawın jawdıraman, bul jawınlar bereketli jawınlar boladı+. 27 Ag'ashlar o'z miywesin, jer o'z o'nimin beredi. Xalıq o'z jerinde qa'wipsiz jasaydı. Moyıntırıqların sındırıp, olardı qul qılg'anlardın' qollarınan, olar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı+. 28 Bunnan bılay, olar milletlerge talanbaydı ha'm jırtqısh haywanlar olardı jemeydi. Olar qa'wipsiz jasaydı, hesh kim olardı qorqıtpaydı. 29 Men olarg'a o'nimdar jerlerdi beremen, olar endi elde ashlıqtan qırılmaydı, xalıqlardın' tabasına da ushıramaydı. 30 Sonda olar Menin' o'zlerinin' Qudayı Jaratqan İye ekenimdi, o'zleri menen birge ekenimdi ha'm İzrail xalqı Menin' xalqım ekenin bilip aladı, – deydi Quday İye. 31 – Sizler Menin' qoylarım, jaylawdag'ı qoylarımsız. Sizler adamsızlar, Men bolsam, sizlerdin' Qudayın'ızban, – deydi Quday İye»+.

Edomg'a qarsı payg'ambarshılıq

35 [1] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı, ju'zin'di tawlı Seir jeri qaratıp, og'an qarsı payg'ambarshılıq qılıp,+ [3] og'an ayt: «Quday İye bılay deydi: Ha'y, tawlı Seir jeri, Men sag'an qarsıman. Qolımdı ko'terip, seni kimsesiz wayranagershilikke aylandıraman+. [4] Qalaların'dı qarabaqanag'a aylandırıp, adamsız qaldıraman. Sonda Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip alasan'+.
[5] A'zelden dushpanshılıg'ın' bolg'anlıqtan, İzrail apatqa ushırap, son'g'ı jazasın tartıp atırg'anda, olardı qılıshtın' erkine tapsırdın'+. [6] Sol qılg'anların' ushın, tiriligim haqı aytaman, – deydi Quday İye, – seni qang'a bılg'ayman, qan izin'nen qalmaydı. Qan to'giwden tiksinbegenin' ushın, qan da senin' izin'nen qalmaydı+. [7] Tawlı Seir jeri, seni adamsız sho'lge aylandıraman. Sag'an kelip-ketiwshilerdi joq qılaman. [8] O'zin'di o'li denege toltıraman. To'beshiklerin'de, oypatlıqların'da ha'm barlıq sayların'da qılıshtan qaza tapqanlar qulap jatadı. [9] Seni ma'n'gige qan'ıratıp, bos qaldıraman. Qalaların'da adam jasamaytug'ın boladı. Sonda Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip alasan'.
[10] Men, Jaratqan İye sol jerde bolg'anıma qaramastan, sen: „Bul eki xalıq ha'm olardın' jerleri biziki boladı, olardı iyelep alamız“, – degenin' ushın, [11] tiriligim haqı aytaman, – deydi Quday İye, – xalqımdı jek ko'rip, ashıw ha'm qızg'anshaqlıq penen olarg'a ne qılg'an bolsan', Men de sag'an sonı isleymen. Sag'an qazılıq qılg'anımda, olarg'a O'zimdi ayan etemen+. [12] Sonda sen Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip alasan'. Men senin' İzrail tawlarına: „Qan'ırap bos qaldı, olar bizge jem qılıp berildi!“ – dep masqaralap aytqan barlıq so'zlerin'di esittim+. [13] Sen ko'z aldımda maqtanıp, Mag'an qarsı ga'pti ko'beyttin'. Men bulardı esittim.
[14] Quday İye bılay deydi: Pu'tkil jer beti quwanıshqa bo'lenip atırg'anda, men seni qan'ıratıp, quw dalag'a aylandıraman. [15] İzrail xalqının' miyras jeri bosap qalg'anda qalay quwang'an bolsan', sol isti senin' de basın'a salaman. Tawlı Seir jeri ha'm pu'tkil Edom birgelikte quw dalag'a aylanasız. Sonda ha'mme Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı»+.

Quday İzrailg'a bereket bermekshi

36 [1] – İnsan ulı, İzrail tawlarına payg'ambarshılıq qılıp, olarg'a ayt: «İzrail tawları, Jaratqan İyenin' so'zin tın'lan'!+ [2] Quday İye bılay deydi: Dushpan sizler tuwralı: „Hay-hay, a'yyemgi biyiklikler endi bizlerdiki boldı!“ – dep aytqan edi». [3] Sonlıqtan payg'ambarshılıq etip, mına so'zlerdi ayt: «Quday İye bılay deydi: Ha'r ta'repten talap, wayran qılg'anı sebepli, sizler aman qalg'an milletlerdin' mu'lkine aylandın'ız, olardın' tabasına ha'm o'segine qaldın'ız. [4] Ha'y, İzrail tawları, Quday İyenin' so'zin tın'lan'! Quday İye tawlarg'a ha'm to'belerge, saylar menen oypatlıqlarg'a, do'gerektegi aman qalg'an milletlerge olja bolıp, tabag'a qalg'an elsiz qarabaqanalarg'a ha'm adamsız qalg'an qalalarg'a so'ylemekte+. [5] Quday İye bılay deydi: Aman qalg'an milletlerge, a'sirese, Edomg'a qarsı lawlag'an g'a'zebim menen so'yleymen. Olar jaylawlardı talan-taraj qılıw ushın, ju'regi shadlanıp, jek ko'riwshilik penen jerimdi o'zlerine mu'lik qılıp aldı»+.

[6] – Sonlıqtan İzrail jeri tuwralı payg'ambarshılıq etip, tawlarg'a ha'm to'belerge, saylar menen oypatlıqlarg'a ayt: «Quday İye bılay deydi: Sizler xalıqlardın' mazaqlawlarınan azap shekkenin'iz ushın, Men qızg'anıshım ha'm g'a'zebim menen so'yleymen. [7] Endi bolsa Quday İye bılay deydi: Men ant iship aytaman: a'tirapın'ızdag'ı xalıqlardın' o'zleri masqaralanıp, azap shegedi. [8] Al sizler bolsan'ız, İzrail tawları, shaqaların'ızdı jayıp, xalqım İzrail ushın miywe beresiz, sebebi olar jaqında eline qaytıp keledi. [9] Mine, Men sizlerge qayırılıp qarap, na'zer salaman, sizler su'rilip, egilesiz. [10] Sizlerdin' turg'ınların'ızdı, pu'tkil İzrail xalqın, olardın' ha'mmesin ko'beytemen. Qalalar adamg'a toladı, qarabaqanalar abat qılınadı+. [11] Adamlardın' ha'm mallardın' sanın ko'beytemen, olar o'nip-o'sip ko'beyedi. Men sizlerge burıng'ıday adamlardı qonıs bastıraman ha'm burıng'ıdan da ko'birek jaqsılıq qılaman. Sonda sizler Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip alasız+. [12] Xalqım İzraildı u'stin'izge alıp kelemen, olar sizlerdi iyeleydi, sizler olardın' mu'lki bolasız. Qaytıp olardı balalarınan mahrum etpeysiz+.

[13] Quday İye bılay deydi: İzrail tawları, sizler tuwralı: „Adamlardı jalmaytug'ın, xalqın perzentinen mahrum qılatug'ın“, – deydi+. [14] Sonlıqtan, endi adamlardı jalmamaysız, bunnan bılay, xalqın'nın' su'rnigiwine sebep bolmaysız, – deydi Quday İye. [15] – Artıq milletlerdin'

u'stin'nen ku'lgenin esitpeytug'ın bolasız, xalıqlardın' tabalawın ko'terip ju'rmeysiz, xalqın'dı perzentlerinen juda etpeysiz, – deydi Quday İye».
16 Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
17 – İnsan ulı, İzrail xalqı o'z jerinde jasap atırg'anda, tutqan jolı ha'm islegen isi menen ol jerdi haramladı. Olardın' jolı Menin' na'zerimde etegi kelgen hayaldın' haramlıg'ına uqsaydı+. 18 Qan to'kkeni ha'm o'zlerinin' butları menen jerdi haramlag'anı ushın, olarg'a g'a'zebimdi to'ktim+. 19 Men olardı xalıqlar arasına tarqatıp, jer boylap shashıp jiberdim. Olardı tutqan jolları ha'm islegen isleri ushın jazaladım+. 20 Olar qaysı xalıq arasına barsa da, sol jerdegi adamlar: «Olar Jaratqan İyenin' xalqı, biraq Onın' jerinen shıg'ıp ketiwge ma'jbu'r bolıptı», – deytug'ın boldı. Usılay etip, xalqım Menin' muxaddes atıma til tiyiwine jol qoya berdi. 21 Olar o'zleri barg'an xalıqlar arasında til tiygizgen muxaddes atım ushın janım ashıdı+.
22 Sonlıqtan İzrail xalqına ayt: «Quday İye bılay deydi: İzrail xalqı, Men bulardı sizler ushın emes, al sizler barg'an jerlerin'izde til tiygizgen O'zimnin' muxaddes atım ushın isleymen. 23 Milletlerdin' arasında til tiygizilgen, olardın' arasında sizler til tiygizgen ullı atımnın' muxaddesligin ko'rsetemen. Men olardın' ko'z aldında sizler arqalı O'z muxaddesligimdi ayan qılg'anımda, xalıqlar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı, – deydi Quday İye+. 24 – Sizlerdi milletlerdin' arasınan, ha'mme ellerden jıynap alıp, o'z jerin'izge alıp kelemen+. 25 Keyin u'stin'izge taza suw sebemen, sizler taza bolasız. Sizlerdi barlıq napa'kligin'izden ha'm barlıq butların'ızdan tazalayman+. 26 Sizlerge jan'a ju'rek ha'm jan'a ruwx beremen. Denen'izden tas ju'rekti alıp taslap, jumsaq ju'rek beremen+. 27 İshin'izge O'z Ruwxımdı salaman, sizler Menin' qag'ıydalarıma say jasaysız, buyrıqlarıma a'mel qılıp, olardı orınlaysız+. 28 Sonda ata-babaların'ızg'a bergen jerimde jasaysız. Sizler Menin' xalqım, Men sizlerdin' Qudayın'ız bolaman+. 29 Men sizlerdi barlıq napa'klikten saqlayman. G'a'llege o'sip, mol o'nim beriwdi buyıraman, artıq ashlıqqa duwshar qılmayman+. 30 Endi ashlıq sebepli xalıqlarg'a masqara bolmawın'ız ushın, miywe jemislerin ha'm atızlardag'ı o'nimdi mol qılaman+. 31 Sonda jawız jolın'ızdı ha'm jaman islerin'izdi esin'izge alıp, qılmısların'ız ha'm jerkenishli islerin'iz sebepli o'zin'izden jerkenesiz+. 32 Bunı sizler ushın islep atırg'anım joq, – deydi Quday İye, – mınanı bilip qoyın': İzrail xalqı, tutqan jolların'ız ushın qızarıp, uyalın'.

33 Quday İye bılay deydi: Sizlerdi barlıq qılmısların'ızdan tazalag'an
ku'nim qalalarg'a ornalastıraman, qarabaqanalardı abat qılaman. 34 Olay-
bulay o'tkenlerdin' ko'z aldında wayran bolıp jatırg'an sho'lge islew
beriledi. 35 Sonda olar: „Mına sho'lge aylang'an jer Eden bag'ınday bolıptı.
Mına wayran bolıp, adamsız qarabaqanag'a aylang'an qalag'a diywal
salınıp, adamlar ma'kan basıptı“, – deydi+. 36 Sonda a'tirapın'ızda qalg'an
xalıqlar buzılg'andı tikleytug'ın, sho'ldi eginzarg'a aylandıratug'ın – bul
Jaratqan İye ekenin biledi. Bunı Men, Jaratqan İye aytaman ha'm ju'zege
asıraman.
37 Quday İye bılay deydi: Men xalqım İzraildın' jalbarınıwlarına qulaq
salıp, olar ushın mınanı isleymen: adamlardı qoy su'riwindey ko'p
qılaman+. 38 Belgilengen bayramlarda Erusalimde qurbanlıq qılınatug'ın
qoylar qansha ko'p bolsa, bosap qalg'an qalalar da adamlarg'a sonshelli
tolı boladı. Sonda Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı»+.

Kewip qalg'an su'yekler oypatlıg'ı

37 [1] Jaratqan İyenin' qolı menin' u'stimde edi. Ol meni O'z Ruwxı
menen alıp ketip, oypatlıqtın' ortasına aparıp qoydı. Ol jer
su'yeklerge tolıp atırg'an edi+. [2] Ol meni olardın' arası menen jeteledi,
men oypatlıqta jatırg'an sansız su'yeklerdi ko'rdim. Su'yekler ju'da' kewip
qalg'an edi. [3] Ol mennen:

– İnsan ulı, mına su'yekler tirile ala ma? – dep soradı. Men Og'an:

– Quday İye, bunı tek Sen bilesen', – dep juwap berdim+. [4] Keyin Ol
mag'an bılay dedi:

– Payg'ambarshılıq etip, mına su'yeklerge bılay dep ayt: «Kewip
qalg'an su'yekler, Jaratqan İyenin' so'zin tın'lan'! [5] Quday İye bul
su'yeklerge bılay demekte: Men sizlerge na'pes beremen, sizler tirilesiz+.
[6] U'stin'izge sin'irler pitirip, et o'siremen ha'm teri menen qaplayman.
İshin'izge dem salaman, sizler tirilesiz ha'm Menin' Jaratqan İye ekenimdi
bilip alasız».

[7] Men o'zime tapsırılg'anday, payg'ambarshılıq ettim. Payg'ambarshılıq
etip atırg'anımda, tasırlag'an shawqım esitildi, su'yekler bir-biri menen
birlese basladı. [8] Men olarda sin'irdin' ha'm ettin' qalay payda bolg'anın,
olardı teri qaplag'anın ko'rdim. Biraq denesinde ele jan joq edi. [9] Sonda Ol
mag'an bılay dedi:

– Ruwxqa payg'ambarshılıq qıl. İnsan ulı, payg'ambarshılıq qılıp, og'an
bılay dep ayt: «Quday İye bılay deydi: Ha'y dem, to'rt ta'repten samal
bolıp, mına o'ltirilgenlerdin' u'stine es, olar tirilsin».

[10] Men Ol tapsırg'anday, payg'ambarshılıq qıldım. Ruwx olarg'a kirip,
olar tirildi, ayaqqa turdı. Olar ju'da' ullı alamang'a aylandı+. [11] Sonda Ol
mag'an bılay dedi:

– İnsan ulı, mına su'yekler – pu'tkil İzrail xalqı. Olar: «Su'yegimiz
quwrap qaldı, u'mitimiz u'zildi, bizler tamırdan u'zilip taslang'anbız», –
deydi. [12] Sonlıqtan payg'ambarshılıq etip, olarg'a ayt: «Quday İye bılay
deydi: Xalqım, Men qa'birlerin'izdi ashıp, sizlerdi go'rden shıg'araman
ha'm İzrail jerine alıp kelemen+. [13] Qa'birlerin'izdi ashıp, o, xalqım,
sizlerdi go'rden shıg'arg'anımda, Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip alasız.
[14] Sizlerge ruwxımdı salaman, sizler tirilesiz. Men sizlerdi o'z jerin'izge
ornalastıraman. Sonda bunı Menin', Jaratqan İyenin' aytqanın ha'm
ju'zege asırg'anın bilesiz, – deydi Jaratqan İye»+.

15 Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
16 – İnsan ulı, sen bir tayaq alıp, og'an: «Yahuda ha'm onın' menen
birlesken izraillılar ushın» dep jaz. Keyin basqa tayaq alıp, og'an: «Yusup
ha'm onın' menen birlesken İzrail xalqı ushın Efrayımnın' tayag'ı» dep jaz.
17 Eki tayaqtı bir-birine qosıp usla, olar qolın'da bir tayaqtay bolıp
ko'rinsin. 18 Xalqın': «Qolın'dag'ı ne, tu'sindirip beresen' be?» – dep
sorasa,+ 19 olarg'a bılay dep ayt: «Quday İye bılay deydi: Men Efrayımnın'
qolındag'ı tayag'ın, yag'nıy Yusup penen birlesken İzrail urıwlarının'
tayag'ın alıp, Yahudanın' tayag'ına qosaman. Olardı bir tayaq qılıp, O'z
qolımda uslayman»+. 20 Sen jazıw jazg'an eki tayaq olardın' ko'z aldında
senin' qolın'da turg'anda, 21 olarg'a Quday İye bılay deydi dep ayt:
«Men İzrail xalqın ha'mme jaqtan, o'zleri barg'an xalıqlardın' arasınan
jıynap alıp, o'zlerinin' jerine alıp kelemen+. 22 Olardı bul jerde, İzrail
tawlarında bir xalıq qılaman ha'm olardın' ha'mmesin bir patsha
basqaratug'ın boladı. Olar artıq eki xalıq bolmaydı ha'm eki patshalıqqa
bo'linbeydi. 23 Endi butlar menen, jerkenishli zatlar menen ha'm ha'r qıylı
nadurıs na'rseler menen o'zlerin haramlamaydı. Gu'nag'a batıp jasag'an
ma'nzillerinen olardı azat etip, tazalayman. Olar Menin' xalqım, Men
olardın' Qudayı bolaman+.
24 Qulım Dawıt olarg'a patsha boladı ha'm ha'mmesinin' shopanı boladı.
Olar Menin' buyrıqlarım menen jasaydı, qag'ıydalarıma a'mel qılıp, olardı
orınlaydı+. 25 Olar Men qulım Yaqıpqa bergen jerde, ata-babaları jasag'an
jerde jasaydı. Sol jerge olardın' o'zleri, balaları ha'm balalarının' balaları
ma'n'gige ma'kan basadı. Qulım Dawıt ma'n'gige olardın' hu'kimdarı
boladı+. 26 Men olar menen tınıshlıq kelisimin du'zemen, bul kelisim
ma'n'gige dawam etedi. Olardı ayaqqa turg'ızaman, ko'beytemen ha'm
O'zimnin' Muxaddesxanamdı olardın' ortasına ma'n'gige ornataman+.
27 Olardın' arasında ma'kan basaman. Men olardın' Qudayı, olar Menin'
xalqım boladı+. 28 Muxaddesxanam ma'n'gige olardın' arasında
jaylasqanda, xalıqlar İzraildı muxaddes qılatug'ın Men, Jaratqan İye ekenin
bilip aladı»+.

Gogqa qarsı payg'ambarshılıq

38 [1] Mag'an Jaratqan İyeden so'z tu'sti:
[2] – İnsan ulı, Magog jerindegi Meshex ha'm Tubaldın' ullı hu'kimdarı Gogqa ju'zin'di qaratıp, og'an payg'ambarshılıq qıl:+ [3] «Quday İye bılay deydi: Ha'y, Meshex ha'm Tubaldın' ullı hu'kimdarı Gog, Men sag'an qarsıman! [4] Men seni basqa ta'repke burıp jiberip, jaqların'a qarmaq salaman. Seni ha'm pu'tkil ordan'dı, atların'dı, atlıların'dı, bezenip kiyinip alıp, u'lken ha'm kishi qalqan uslag'an u'lken toparın'dı, qılısh penen qurallang'anlardın' ha'mmesin su'yrep shıg'araman+. [5] Qalqan uslap, duwlıg'a kiygen Persiya, Xabashstan ha'm Put xalıqları,+ [6] Gomerdin' barlıq a'skerleri, arqadag'ı alıs jurt Togarma xalqının' pu'tkil la'shkerleri, sonday-aq, ko'plegen xalıqlar senin' menen birge boladı+.
[7] Tayar tur! Janın'a jıynalg'an pu'tkil alaman menen birge tayar tur. Sen olarg'a jetekshi bolasan'. [8] Ko'p waqıttan keyin, sen atlanısqa shaqırılasan'. Son'g'ı jıllarda sen urıstan o'zin tiklep alg'an bir jerge hu'jim qılasan'. Bul jerdin' xalqı ko'p milletlerden shıg'ıp, uzaq waqıttan beri adamsız qalg'an İzrail tawlarına jıynalg'an. Onın' turg'ınları milletler arasınan alıp kelinip, ha'zir qa'wipsiz jasap atır+. [9] Sen dawılday ko'terilesen'. Senin' o'zin', la'shkerlerin' ha'm senin' menen bolg'an ko'p xalıq eldi qaplap alıw ushın, bulttay bolıp kelesiz+.
[10] Quday İye bılay deydi: Sol ku'ni sen jaman qıyallarg'a berilip, jawız jobalar du'zesen'. [11] Sen bılay deysen': „Qorg'ansız jerlerge bastırıp barıp, biyg'am, tınısh jasap atırg'an xalıqqa hu'jim qılaman. Olardın' diywalı da, ta'mbilenetug'ın qapısı da joq+. [12] Burın qan'ırap bos jatqan, ha'zir adam ma'kan basqan qalalarda jasap atırg'an xalıqtı talap, oljalayman. Sharwashılıq ha'm sawda menen shug'ıllanatug'ın, milletlerdin' arasınan jıynalıp, du'nyanın' orayında jasaytug'ın bul xalıqqa qol salaman“.
[13] Sheba, Dedan, Tarshish sawdagerleri ha'm onın' barlıq jolbasshıları sennen: „Sen talaw ushın keldin' be? Talan-taraj qılıw, gu'mis ha'm altın alıp ketiw, mal ha'm baylıqtı tartıp alıw, mol oljalı bolıw ushın la'shker tartıp keldin' be?“ – dep soraydı»+.
[14] Sonlıqtan insan ulı, payg'ambarshılıq qılıp, Gogqa ayt: «Quday İye bılay deydi: Sol ku'ni xalqım İzraildın' qa'wipsizlikte jasap atırg'anına senin' ko'zin' jetedi. [15] Sonda arqadag'ı alıs jurtın'nan ko'p xalıqlardı: atlılardı, ullı jıyındı ha'm sansız la'shkerlerdi ertip kelesen'. [16] Sen jer ju'zin

qaplag'an bult kibi, xalqım İzrailg'a hu'jim jasaysan'. Keleshekte, ha'y Gog, Men seni O'z jerime jiberemen. Milletlerdin' ko'z aldında, sen arqalı muxaddesligimdi ayan etip, milletlerge O'zimdi tanıtaman+.

17 Quday İye bılay deydi: A'yyemgi da'wirlerde qullarım İzrail payg'ambarları arqalı aytqan adamım sen emessen' be? Sol waqıtları olar Menin' seni izraillılarg'a qarsı jiberetug'ınım tuwralı jıllar boyı payg'ambarshılıq etti+. 18 Gogtın' İzrail jerine hu'jim etetug'ın ku'ni, – deydi Quday İye, – qa'ha'rlenip, g'a'zebim lawlaydı. 19 Qızg'anshaqlıg'ım menen g'a'zep otında janıp, sol ku'ni İzrail jerinde ullı jer silkiniw ju'z beretug'ının ja'riyalayman+. 20 Ten'izdegi balıqlar, ko'ktegi quslar, jabayı haywanlar, barlıq jer bawırlawshılar, jer betindegi barlıq adamlar Menin' aldımda titireydi. Tawlar astan-kesten boladı, tik jarlar qulaydı ha'm barlıq diywallar jer menen jeksen boladı+. 21 Pu'tkil tawlarımda Gogqa qarsı qılısh shaqıraman, – deydi Quday İye. – Ha'r bir adamnın' qılıshı o'z tuwısqanına qarsı boladı+. 22 Gogtı illet ha'm qan to'giw menen jazalayman. Onın' ha'm la'shkerlerinin' u'stine, janındag'ı ko'p xalıqlardın' u'stine g'arq etiwshi jawın, taslı burshaq, ot ha'm ku'kirt jawdıraman+. 23 Solay etip, Men ullılıg'ımdı ha'm muxaddesligimdi ko'rsetemen ha'm ko'p milletlerdin' ko'z aldında O'zimdi ayan etemen. Sonda olar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı»+.

Gogtın' jen'iliske ushırawı

39 [1] – İnsan ulı, sen Gogqa qarsı payg'ambarshılıq qılıp, og'an ayt: «Quday İye bılay deydi: Ha'y, Meshextin' ha'm Tubaldın' ullı hu'kimdarı Gog, Men sag'an qarsıman!+ [2] Seni basqa ta'repke burıp jiberemen, uzaq arqadan alıp shıg'ıp, İzrail tawlarına alıp kelemen+. [3] Shep qolın'dag'ı sadag'ın'dı ha'm on' qolın'dag'ı og'ın'dı urıp tu'siremen+. [4] Sen pu'tkil la'shkerlerin' ha'm janın'dag'ı xalıqlar menen birge İzrail tawlarında qulaysan'. Seni ha'r tu'rli jırtqısh quslarg'a ha'm jabayı haywanlarg'a jem qılaman+. [5] Sen ashıq maydanda o'lesen'. Bunı Men aytıp turman, – deydi Quday İye. [6] – Men Magog jerine ha'm atawlarda qa'wipsiz jasap atırg'anlarg'a ot jiberemen. Sonda olar Menin' Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı+.

[7] Men O'zimnin' muxaddes atımdı xalqım İzrailg'a ayan etemen. Bunnan bılay, muxaddes atıma til tiygiziwine jol qoymayman. Sonda xalıqlar İzraildın' Muxaddesi, Jaratqan İye Men ekenimdi bilip aladı+. [8] Mine, bul ku'n keledi ha'm ju'zege asadı, – deydi Quday İye, – yag'nıy sol Men aytqan ku'n.

[9] İzrail qalalarının' turg'ınları sırtqa shıg'ıp, qural-jaraqlardı, u'lken ha'm kishkene qalqanlardı, oq jay ha'm onın' oqların, tayaq ha'm nayzalardı otqa jag'adı. Olar jeti jıl otın boladı+. [10] Daladan otın tasıwg'a, tog'aydan otın shabıwg'a ha'jet qalmay, qural-jaraqlardı otın qıladı. İzrail xalqı o'zlerin tonag'anlardı tonaydı, o'zlerinen tartıp alg'anlardan tartıp aladı, – deydi Quday İye+.

[11] – Sol ku'ni Men İzraildan, ten'izdin' shıg'ısındag'ı Jolawshılar oypatlıg'ınan Gogqa qa'birstan ushın orın beremen. Ol o'tken-ketkenlerdin' jolın tosadı. Ol jerge Gog penen onın' pu'tkil la'shkerleri jerlenedi ha'm ol jer „Gogtın' sansız la'shkerlerinin' oypatlıg'ı“ dep ataladı. [12] Eldi tazalaw ushın, İzrail xalqı olardı jeti ay boyı jerleydi. [13] Eldegi pu'tkil xalıq olardı jerlewge qatnasadı. Men O'zimdi dan'qqa eristirgen ku'nim, İzrail xalqı abırayg'a iye boladı, – deydi Quday İye. [14] – Usı jeti ay o'tkende, ha'r ku'ni eldi gezip ju'retug'ın adamlar belgilenedi. Olar menen birge eldi tazalaw ushın ko'miwsiz qalg'an o'lilerdi ko'metug'ın adamlar da belgilenedi. [15] Eldi gezip ju'rgenler adam su'yegin ko'rip qalsa, onın' qasına belgi qoyıp ketedi. Jerlewshiler onı alıp, Gogtın' la'shkerlerinin'

oypatlıg'ına jerleydi. 16 Sol jerde Hamona degen qala da boladı. Olar
usılayınsha eldi tazalaydı».
17 İnsan ulı, sen bolsan', – deydi Quday İye, – ha'r tu'rli quslarg'a ha'm
barlıq jabayı haywanlarg'a bılay dep ayt: «Menin' sizler ushın soyatug'ın
qurbanlıg'ıma, İzrail tawlarındag'ı ullı qurbanlıqqa ja'n-jaqtan jıynalıp
kelin'ler. Ol jerde go'sh jep, qan ishesiz+. 18 Bashan u'lkesinde semirtilip
bag'ılg'an qoshqarlardın', toqlılardın', tekelerdin', bug'alardın' go'shi
ha'm qanı sıyaqlı, ku'shli adamlardın' ha'm du'nya hu'kimdarlarının'
go'shin jep, qanın ishesiz+. 19 Menin' sizler ushın soyatug'ın
qurbanlıg'ımnan toyg'ansha go'shtin' mayın jep, ma's bolg'ansha qan
ishesiz. 20 Menin' dasturxanımnan atlarg'a, atlılarg'a, ku'shli jawıngerlerge
ha'm ha'r qıylı a'skerlerge toyasız, – deydi Quday İye. 21 – Men milletler
arasında ullılıg'ımdı ayan etemen. Barlıq xalıqlar Menin' shıg'arg'an
hu'kimimdi ha'm olardı qu'diretli qolım menen jazalag'anımdı ko'redi.
22 Sol ku'nnen baslap, İzrail xalqı Menin' o'zlerinin' Qudayı Jaratqan İye
ekenimdi bilip aladı+. 23 Basqa xalıqlar İzrail xalqının' Mag'an qıyanet
qılg'anı sebepli, o'z jazıg'ı ushın su'rgin etip alıp ketilgenin biledi. Men
olardan ju'zimdi jasırdım, olardı dushpanlardın' qolına berdim ha'm
ha'mmesi qılıshtan qaza taptı+. 24 Olarg'a o'z napa'kligine ha'm
nızamsızlıg'ına jarasa is tuttım ha'm ju'zimdi olardan jasırdım.
25 Sonlıqtan Quday İye bılay deydi: Endi Men Yaqıptı burıng'ı
abadanshılıg'ına eristiremen, pu'tkil İzrail xalqına rehim qılaman ha'm
muxaddes atım hu'rmeti qızg'anaman+. 26 Olarg'a hesh kim qa'wip
tuwdırmay, o'z ellerinde qorqınıshsız jasap atırg'anında, olar Mag'an
qılg'an qıyanetleri ushın uyaladı+. 27 Olardı xalıqlar arasınan qaytarıp,
dushpan jerlerinen jıynap alg'anımda, ko'p milletlerdin' ko'zinin' aldında
olar arqalı O'z muxaddesligimdi ayan etemen+. 28 Men olardı xalıqlar
arasına tarqatıp jibergen bolsam da, keyin ol jerde olardın' birde birewin
qaldırmay o'z jerine jıynag'anımda, olar Menin' o'zlerinin' Qudayı
Jaratqan İye ekenimdi bilip aladı. 29 Men İzrail xalqının' u'stine Ruwxımdı
to'gemen, endi hesh qashan ju'zimdi olardan jasırmayman, – deydi Quday
İye»+.

Taza İbadatxana tuwralı ayan

40 1 • Su'rginde bolg'an waqtımızdın' jigirma besinshi jılının' birinshi ayının' onınshı ku'ni Erusalimnin' basıp alıng'anına on to'rt jıl bolg'an edi. Sol ku'ni Jaratqan İyenin' qolı menin' u'stimde bolıp, Jaratqan İye meni sol jerge alıp bardı+. 2 Ayanda Quday meni İzrail eline alıp barıp, ba'lent bir tawdın' u'stine turg'ızıp qoydı. Ol jerdin' qubla ta'repinde imaratlar bolıp, qalag'a uqsap turg'an edi+. 3 Meni sol jerge alıp bardı. Qarasam, da'rwaza aldında bir adam tur. Onın' ko'rinisi jıltırag'an qoladay bolıp, qolında zıg'ır jip ha'm o'lsheytug'ın tayaq bar edi+. 4 Sol adam mag'an bılay dedi:

– İnsan ulı, ko'zlerin' menen ko'r, qulaqların' menen esit, ko'rsetken na'rselerimnin' ha'mmesine dıqqat qoy. Menin' sag'an ko'rsetiwim ushın sen bul jerge alıp kelindin'. Ko'rgenlerin'nin' ha'mmesin İzrail xalqına jetker+.

Shıg'ıs da'rwaza imaratı

5 Qarasam, İbadatxananın' sırtı aylana diywal menen qorshalg'an eken. Sol adamnın' qolındag'ı o'lsheytug'ın tayaqtın' uzınlıg'ı altı shıg'anaq bolıp, ha'r bir shıg'anaqtın' uzınlıg'ı a'dettegi o'lshemnen to'rt elige artıq edi. Ol diywaldı o'lshedi, diywaldın' qalın'lıg'ı da, biyikligi de bir o'lshew tayag'ına ten' boldı+. 6 Keyin ol shıg'ısqa qarap turg'an da'rwazag'a barıp, tekshelerden ko'terilip, da'rwaza bosag'asın o'lshedi. Bosag'a tabaldırıg'ının' eni bir tayaqqa ten' bolıp, bul birinshi bosag'a edi+. 7 Da'rwaza imaratının' ishinde saqshılardın' bo'lmeleri bar edi. Olardın' uzınlıg'ı da, eni de bir tayaqqa ten' bolıp, usı bo'lmelerdi ajıratıp turg'an diywallardın' qalın'lıg'ı bes shıg'anaq edi. Da'liz jolının' aqırında İbadatxana ha'wlisine qarag'an aywan bolıp, usı aywang'a shıg'atug'ın tabaldırıqtın' eni bir tayaqqa ten' boldı. 8 Son' ol aywandı ishten o'lshedi, onın' da'lizden tısqarı uzınlıg'ı bir qamıs shıqtı. 9 Keyin ol aywandı sırttan o'lshedi, onın' uzınlıg'ı segiz qamıs shıqtı. Aywan esiginin' eki qaptalındag'ı su'tinge uqsag'an shıg'ın'qı diywallardın' ha'r qaysısının' qalın'lıg'ı eki shıg'anaqtan edi. Bul aywan da'rwaza imaratının' ishinde bolıp, İbadatxanag'a qarap turg'an edi. 10 Shıg'ıs da'rwaza imaratının' ishinin' eki qaptalında da u'sh-u'shten bo'lmeler bolıp, olardın' ha'mmesinin' o'lshemi de, olardın' arasındag'ı diywallar da birdey

qalın'lıqta edi. 11 Ol da'rwazanın' kirer awzın o'lshedi, ol on shıg'anaq, al
da'lizdin' eni on u'sh shıg'anaq shıqtı. 12 Saqshılardın' bo'lmelerinin' ha'r
qaysısının' aldında eni bir shıg'anaqtan bolg'an pa'skeltek paqsa bar edi.
Saqshılardın' bo'lmelerinin' eni de, uzınlıg'ı da altı shıg'anaq edi. 13 Keyin
da'rwaza imaratının' to'besinin' enin, bir bo'lmenin' shetki diywalınan
qarama-qarsı turg'an bo'lmenin' shetki diywalına shekemgi aralıqtı
o'lshedi. To'benin' eni jigirma bes shıg'anaq shıqtı. 14 Keyin ol da'rwaza
imaratının' ha'wli ta'repindegi shıg'ın'qı diywalların o'lshedi. Olardın'
biyikligi alpıs shıg'anaq shıqtı. 15 Da'rwaza imaratının' kirer awızdan
shıg'ar awızg'a shekemgi uzınlıg'ı eliw shıg'anaq edi. 16 Da'rwaza
imaratının' ishinin' eki ta'repinde jaylasqan saqshılardın' bo'lmeleri
menen olardın' arasındag'ı diywallarda, sonday-aq aywannın' ishinin' ha'r
bir ta'repinde ayna ta'rizli oyıqlar bar edi. Aywannın' ha'wli ta'repindegi
shıg'ın'qı diywalları palma ag'ashının' su'wretleri menen bezelgen edi+.

Sırtqı ha'wli

17 Keyin ol meni sırtqı ha'wlige alıp kirdi. Ha'wli a'tirapında otız bo'lme
ha'm tas to'selgen jol bar edi+. 18 Da'rwazalardın' eki ta'repindegi tas
joldın' eni da'rwazalardın' uzınlıg'ına ten' edi. Bul tas jol ha'wlidegi tas
joldan pa'sirek edi. 19 Ol ha'wlinin' enin, shıg'ıstag'ı da'rwaza imaratının'
shıg'ar awzınan ishki ha'wlinin' kirer awzına shekemgi aralıqtı o'lshedi, ol
ju'z shıg'anaq shıqtı.

Arqa da'rwaza

20 Ol sırtqı ha'wlinin' arqag'a qarag'an da'rwazasının' uzınlıg'ı menen
enin o'lshedi. 21 İmarattın' eki ta'repindegi u'sh-u'shten qurılg'an
saqshılardın' bo'lmeleri, olardın' arasındag'ı diywallardın' ha'm aywannın'
o'lshemi birinshi da'rwaza imaratının' o'lshemleri menen birdey edi.
İmarattın' uzınlıg'ı eliw shıg'anaq, eni jigirma bes shıg'anaq edi.
22 Diywallardag'ı ayna ta'rizli oyıqlardın', aywannın' ha'm palma
ag'ashının' su'wretlerinin' o'lshemleri shıg'ıs da'rwazasındag'ı menen
birdey edi. Da'rwazag'a jeti basqaldaqlı tekshe arqalı ko'teriletug'ın edi. Al
bastırma imarattın' ishki ta'repinde edi. 23 Arqa da'rwazasının' aldında da
shıg'ıs da'rwazasının' aldındag'ıday qarama-qarsı turg'an ishki ha'wlinin'
da'rwaza imaratı bar edi. Bul adam ishki da'rwaza imaratınan sırtqı
da'rwaza imaratına shekemgi aralıqtı o'lshedi. Aralıq ju'z shıg'anaq shıqtı.

Qubla da'rwaza

24 Ol meni qubla ta'repke alıp bardı. Ol jerde qublag'a qarag'an da'rwaza
imaratı bar edi. Ol imarattın' diywalların ha'm aywanın o'lshedi. Olardın'
o'lshemleri basqalardiki menen birdey shıqtı. 25 Basqa da'rwaza
imaratlarında bolg'anınday, bul da'rwaza imaratının' da, onın' aywanının'
da ha'mme ta'repinde ayna ta'rizli oyıqlar bar edi. İmarattın' uzınlıg'ı eliw
shıg'anaq, eni jigirma bes shıg'anaq bolıp shıqtı. 26 Og'an jeti basqaldaqlı
tekshe arqalı ko'terilip, aywang'a kiretug'ın edi. İmarattın' ishki diywalları
palma ag'ashının' su'wretleri menen bezelgen edi. 27 İshki ha'wlinin' de
qublag'a qarag'an da'rwazası bar edi. Ol qubladag'ı sırtqı da'rwazadan usı
da'rwazag'a shekemgi aralıqtı o'lshedi. Aralıq ju'z shıg'anaq shıqtı.

İshki ha'wlige kiretug'ın da'rwazalar

28 Ol meni qubla da'rwaza arqalı İbadatxananın' ishki ha'wlisine alıp
kirdi de, qubladag'ı da'rwazanı o'lshedi. Onın' da o'lshemleri basqalardiki
menen birdey edi+. 29 Saqshılardın' bo'lmelerinin', olar arasındag'ı
diywallardın' ha'm aywannın' o'lshemi de basqa imaratlardag'ılar menen
birdey bolıp shıqtı. Da'rwaza imaratının' ha'm onın' aywanının' ha'mme
ta'repinde ayna ta'rizli oyıqlar bar edi. Da'rwaza imaratının' uzınlıg'ı eliw
shıg'anaq, eni jigirma bes shıg'anaq edi. 30 İshki ha'wlidegi da'rwaza
imaratlarının' ha'r birinin' aywanının' uzınlıg'ı jigirma bes shıg'anaq, eni
bes shıg'anaq edi. 31 Aywan sırtqı ha'wlige qarap turg'an bolıp, onın' kirer
awzının' eki qaptalındag'ı shıg'ın'qı diywalları palma ag'ashının'
su'wretleri menen bezelgen edi. Da'rwazag'a segiz basqaldaqlı tekshe
arqalı ko'teriletug'ın edi.

32 Ol shıg'ıs da'rwazasının' imaratı arqalı meni ishki ha'wlige alıp kirdi
ha'm onı o'lshedi. Ol da basqalarday bolıp shıqtı. 33 Saqshılar bo'lmeleri,
olar arasındag'ı diywalları ha'm aywannın' o'lshemleri basqaları menen
birdey edi. İmarattın' da, onın' aywanının' da ha'mme ta'repinde ayna
ta'rizli oyıqlar bar edi. Da'rwaza imaratının' uzınlıg'ı eliw shıg'anaq, eni
jigirma bes shıg'anaq edi. 34 Aywan sırtqı ha'wlige qarap turg'an bolıp,
onın' shıg'ın'qı diywalları palma ag'ashının' su'wretleri menen bezelgen
edi. Da'rwazag'a segiz basqaldaqlı tekshe arqalı ko'teriletug'ın edi.

35 Keyin ol meni arqa da'rwazag'a alıp kelip, da'rwaza imaratın o'lshedi.
Onın' o'lshemleri basqa imaratlardın' o'lshemleri menen birdey edi.
36 Saqshılar bo'lmeleri, olardın' arasındag'ı diywalları ha'm aywannın'

o'lshemi basqalardiki menen birdey edi. İmarattın' ishinin' ha'mme ta'repinde aynala ayna ta'rizli oyıqlar bar edi. İmarattın' uzınlıg'ı eliw shıg'anaq, eni jigirma bes shıg'anaq edi. 37 Aywan sırtqı ha'wlige qarap turg'an bolıp, onın' shıg'ın'qı diywalları palma ag'ashının' su'wretleri menen bezelgen edi. Da'rwazag'a segiz basqaldaqlı tekshe arqalı ko'teriletug'ın edi.

Qurbanlıqtı tayarlaytug'ın orınlar

38 İshki da'rwazanın' aywanının' qaptalında, bo'lek bir bo'lmeli jay bar edi. Jandırılatug'ın qurbanlıqlar usı jerde juwılatug'ın edi+.
39 Jandırılatug'ın qurbanlıqtı, gu'na ha'm ayıp qurbanlıg'ın soyıw ushın da'rwaza aywanının' ishinde, eki qaptalda ekew-ekewden to'rt stol turdı+.
40 Aywannın' sırtında bolsa, eki ta'repte eki stoldan to'rt stol bolıp, olar arqa da'rwazag'a kiretug'ın teksheden ko'rinip turdı. 41 Solay etip, da'rwazanın' ishki ha'm sırtqı ta'replerinde qurbanlıqlardı soyıwg'a arnalg'an segiz stol bar edi. 42 Jandırılatug'ın qurbanlıqlar ushın jonılg'an tastan qurılg'an ja'ne to'rt stol bar edi. Ha'r bir stoldın' uzınlıg'ı ha'm eni bir yarım shıg'anaq, biyikligi bir shıg'anaq edi. Jandırılatug'ın qurbanlıqlardı ha'm basqa qurbanlıqlardı soyıw ushın arnalg'an qural-jaraqlar onın' u'stinde turdı. 43 Aywannın' diywallarına ha'r biri to'rt eli bolg'an ilmekler qag'ılg'an edi. Qurbanlıq go'shi bolsa stollar u'stine qoyılatug'ın edi.

Ruwxaniylerdin' bo'lmeleri

44 İshki da'rwazanın' sırtında, ishki ha'wlide eki bo'lme bar edi. Bulardın'
birewi arqadag'ı da'rwazanın' janında bolıp, qublag'a qarag'an, ekinshisi
shıg'ıs da'rwazanın' janında bolıp, arqag'a qarag'an edi+. 45 Adam mag'an
bılay dedi:
– Qublag'a qarap turg'an bo'lme İbadatxanada xızmet etip atırg'an
ruwxaniylerge arnalg'an. 46 Al arqag'a qarap turg'an bo'lme qurbanlıq orında
xızmet etip atırg'an ruwxaniylerge arnalg'an. Bular Sadoqtın' urpaqları
bolıp, olarg'a Lebiy uriwı arasınan Jaratqan İyege xızmet etiw ushın, Og'an
jaqınlasıwg'a ruxsat etilgen edi+.
47 Keyin ol ishki ha'wlini o'lshedi. Ol to'rt mu'yeshli bolıp, uzınlıg'ı da, eni
de ju'z shıg'anaq shıqtı. Qurbanlıq orın İbadatxananın' aldında edi+.

İbadatxana

48 Ol meni İbadatxananın' aywanına alıp kelip, onın' bosag'asının' eki
ta'repindegi su'tinge uqsag'an shıg'ın'qı diywalların o'lshedi. Diywallardın'
qalın'lıg'ı bes shıg'anaq, eni u'sh shıg'anaq shıqtı. 49 Aywannın' o'zinin'
uzınlıg'ı jigirma shıg'anaq, eni on eki shıg'anaq edi. Aywang'a on basqaldaqlı
tekshe arqalı ko'teriletug'ın edi. Aywannın' kirer awzının' eki ta'repinde eki
su'tin bar edi+.

41 [1] Keyin ol meni Muxaddes bo'lmenin' qapısına alıp barıp, qapının' eki
ta'repindegi diywallardı o'lshedi. Eki ta'reptegi diywaldın' da qalın'lıg'ı
altı shıg'anaq edi. [2] Bosag'anın' o'zi on shıg'anaq, eki ta'repindegi diywallar
bes shıg'anaqtan edi. Ol Muxaddes bo'lmeni de o'lshedi. Onın' uzınlıg'ı qırıq
shıg'anaq, eni jigirma shıg'anaq shıqtı+. [3] Keyin ol ishki bo'lmege kirip, onın'
bosag'asının' jaqlaw diywalların o'lshedi. Diywallardın' qalın'lıg'ı eki
shıg'anaqtan, bosag'anın' o'zi altı shıg'anaq, al eki ta'repten bosag'ag'a
qosılg'an diywallardın' uzınlıg'ı jeti shıg'anaqtan edi. [4] Ol ishki bo'lmeni de
o'lshedi. Onın' uzınlıg'ı da, eni de jigirma shıg'anaq edi. Ol mag'an:
– Bul En' muxaddes bo'lme, – dedi+.

İbadatxana diywalına qosıp salıng'an bo'lmeler

[5] Ol İbadatxana diywalın o'lshedi. Diywaldın' qalın'lıg'ı altı shıg'anaq
shıqtı. İbadatxananın' sırtqı diywalına taqap, aylandırıp salıng'an
bo'lmelerdin' eni to'rt shıg'anaq edi+. [6] Bul bo'lmeler birinin' u'stine biri
u'sh qabat etip salınıp, ha'r qabatta otız bo'lmeden bar edi. İbadatxana
diywalları shıg'arılın'qırap tekshedey etip o'rilip, sol shıg'ın'qırag'an jeri
pa'rdiywal xızmetin atqardı. Solay etip, bo'lmelerdi bastırg'an ag'ashlar
İbadatxana diywalına kirmey turdı+. [7] İbadatxana diywalının' to'mengi
bo'legi joqarıdag'ı bo'legine qarag'anda qalın'ıraq bolg'anı ushın joqarıdag'ı
bo'lmeler ken'irek edi. To'mengi qabattan ekinshi qabatqa, onnan u'shinshi
qabatqa ko'teriletug'ın edi.

[8] Men İbadatxana a'tirapına salıng'an usı bo'lmelerdin' tırnag'ın ko'rdim.
Onın' biyikligi bir tayaq, yag'nıy altı shıg'anaq edi. [9] Bo'lmelerdin' sırtqı
diywalının' qalın'lıg'ı bes shıg'anaq edi. İbadatxana aylanasında aylanıp
turg'an bo'lmeler menen [10] ruwxaniylerdin' bo'lmelerinin' arasındag'ı
aralıqtın' eni jigirma shıg'anaq edi. [11] Bo'lmelerdi qubla ha'm arqa ta'repinde
ashıq maydang'a qarag'an esikleri bar edi. Bo'lmeler a'tirapındag'ı sırtqa
shıg'ın'qırap turg'an tırnaqtın' eni bes shıg'anaq edi.

İbadatxana batısındag'ı imarat

[12] İbadatxananın' artındag'ı, yag'nıy batıs ta'repindegi ashıq maydanda
eni jetpis shıg'anaq, uzınlıg'ı toqsan shıg'anaq, diywalının' qalın'lıg'ı bes
shıg'anaq bolg'an u'lken bir imarat bar edi.

İbadatxanag'a tiyisli ulıwma o'lshemler

[13] Keyin ol İbadatxananı o'lshedi. İbadatxananın' uzınlıg'ı ju'z shıg'anaq
shıqtı. İbadatxananın' artındag'ı ashıq maydan, art bettegi imarat ha'm onın'

diywalı ju'z shıg'anaq shıqtı+. 14 İbadatxananın' aldıng'ı ta'repindegi, yag'nıy
shıg'ıs ta'repindegi ashıq maydannın' eni ju'z shıg'anaq shıqtı. 15 Ol
İbadatxananın' artındag'ı ashıq maydang'a qarap turg'an imarattın'
uzınlıg'ın o'lshedi. İmarat penen onın' eki qaptalındag'ı da'lizlerdin' uzınlıg'ı
ju'z shıg'anaq shıqtı.

İbadatxananın' ishki qurılısı

İbadatxananın' Muxaddes bo'lmesi ha'm onın' aywanı, 16 bosag'alar, ayna
ta'rizli oyıqlar ha'm qosımsha islengen ernekler tabaldırıqtın' aldınan ha'm
edennen ayna ta'rizli oyıqlarg'a shekem ag'ash penen qaplang'an edi. Ayna
ta'rizli oyıqlarg'a da ag'ashtan islew berip qaplang'an edi+. 17 İbadatxananın'
ishindegi Muxaddes bo'lme menen En' muxaddes bo'lmenin' ha'mme
diywalları, qapılardın' joqarısı, 18 kerublardın' ha'm palma ag'ashının'
su'wretleri salıng'an taxtalar menen qaplang'an edi. Ha'r eki kerubtın'
ortasında bir palma ag'ashının' su'wreti salıng'an bolıp, ha'r bir kerubtın' eki
bet-a'lpeti bar edi+. 19 Palma ag'ashına bir ta'repten kerubtın' adamnın' bet-
a'lpetine uqsag'an ju'zi, ekinshi ta'repten arıslang'a uqsag'an ju'zi qarap
turg'an edi. Bunday su'wretler İbadatxananın' ishki diywalların aylandırıp,+
20 edennen qapılardın' u'stilerine shekem islengen edi. 21 Muxaddes
bo'lmenin' qapısının' jaqlawları to'rt mu'yeshli edi. En' muxaddes bo'lmenin'
qapısının' jaqlawları da sonday edi+. 22 Uzınlıg'ı ha'm eni eki shıg'anaq,
biyikligi u'sh shıg'anaq bolg'an ag'ashtan islengen bir qurbanlıq orın bar edi.
Onın' mu'yeshleri, tiykarı ha'm qaptalları ag'ashtan islengen edi. Sol adam
mag'an:

– Bul Jaratqan İyenin' aldındag'ı stol, – dedi.

23 Muxaddes bo'lmenin' de, En' muxaddes bo'lmenin' de jarma qapısı bar
edi. 24 Olardın' ha'r bir ta'repi eki taxtadan ibarat bolıp, jıynalmalı etip
islengen edi+. 25 Muxaddes bo'lmenin' qapılarına diywallardag'ıday kerublar
menen palma ag'ashının' su'wretleri salıng'an edi. Aywannın' aldına ag'ash
shertek qurılg'an edi+. 26 Aywannın' eki ta'repindegi diywallarda ayna ta'rizli
oyıqlar ha'm palma ag'ashının' su'wretleri bar edi. İbadatxananın' qosımsha
bo'lmelerinde de shertekler bar edi+.

Ruwxaniylerdin' bo'lmeleri

42 [1] Adam meni arqadag'ı jol arqalı sırtqı ha'wlige alıp shıg'ıp,
ruwxaniylerdin' bo'lmelerine alıp bardı. Bul bo'lmeler ashıq
maydannın' ha'm İbadatxananın' artındag'ı jaydın' arqa ta'repinde jaylasqan
edi+. [2] Bo'lmelerdin' esigi arqag'a qarap turg'an bolıp, imarattın' uzınlıg'ı
ju'z shıg'anaq, eni eliw shıg'anaq edi. [3] İmarattın' bir ta'repi ishki ha'wlinin'
eni jigirma shıg'anaq bolg'an ashıq jerine, ekinshi ta'repi sırtqı ha'wlidegi tas
to'selgen jolg'a qarap turg'an edi. İmarat u'sh qabat qılıp qurılg'an bolıp,
onın' qaptal da'lizleri bar edi. [4] İmarattın' aldında eni on shıg'anaq, uzınlıg'ı
ju'z shıg'anaq bolg'an ayaq jol bolıp, sol jol arqalı imaratqa kiriwge bolatug'ın
edi. Bo'lmelerdin' qapıları arqag'a qaray ashılatug'ın edi. [5] U'shinshi
qabattag'ı bo'lmeler ekinshi qabattag'ıg'a, ekinshi qabattag'ı bo'lmeler
birinshi qabattag'ıg'a qarag'anda tarlaw edi. Sebebi u'stingi qabattag'ı
bo'lmelerdin' da'lizleri ko'birek orın alıp turg'an edi. [6] Usı u'sh qabatlı
imaratta ha'wlilerdegidey su'tinler bolmadı. Sonlıqtan joqarg'ı qabattag'ı
bo'lmeler to'mengi qabattag'ı bo'lmelerden tar edi. [7] Bo'lmeler sırtqı
ha'wliden diywal arqalı ajıratılıp turdı. Diywal bo'lmelerdin' aldında eliw
shıg'anaqqa sozılıp jattı. [8] Sırtqı ha'wlidegi bo'lmelerdin' uzınlıg'ı eliw
shıg'anaq, al İbadatxana ta'reptegi bo'lmelerdin' uzınlıg'ı ju'z shıg'anaq edi.
[9] Sırtqı ha'wliden to'mengi bo'lmelerge kiretug'ın awız shıg'ıs ta'repte
jaylasqan edi. [10] Bul awız ha'wlinin' diywalı baslang'an jerde edi.

İbadatxananın' qubla ta'repinde de ruwxaniylerdin' bo'lmeleri bar edi.
Olar ashıq maydannın' ha'm İbadatxananın' artındag'ı imarattın' qubla
ta'repinde jaylasqan edi. [11] Bo'lmelerdin' aldında ayaq jol bar edi. Bul
bo'lmelerdin' uzınlıg'ı da, eni de, barlıq esikleri de, jaylasıwı da arqa
ta'reptegi bo'lmeler menen birdey ko'riniste edi. [12] Qubladag'ı bo'lmelerge
shıg'ıstan, diywaldı boylap turg'an joldın' baslang'an jerinen kiretug'ın edi.

[13] Adam mag'an bılay dedi:

– Ashıq maydannın' arqasındag'ı ha'm qublasındag'ı bo'lmeler –
muxaddes bo'lmeler. Jaratqan İyege jaqınlasatug'ın ruwxaniyler en'
muxaddes zatlardı sol jerde jeydi. En' muxaddes qurbanlıqlardı – g'a'lle
sadaqaların, gu'na ha'm ayıp qurbanlıqların sol jerge qoyadı. Sebebi ol jer
muxaddes+. [14] Ruwxaniyler muxaddes orınnan sırtqı ha'wlige tuwrı shıg'ıp
ketpewi tiyis. Olar xızmet waqtında kiygen kiyimlerin usı jerge sheship
qoyıwı kerek. Sebebi bul kiyimler muxaddes. Xalıqtın' aldına shıqpasınan
aldın, ruwxaniyler kiyimlerin o'zgertiwi kerek+.

İbadatxana aymag'ı

15 Ol İbadatxananın' ishki jag'ındag'ı o'lshemlerdi alıp bolg'annan son',
meni shıg'ıstag'ı da'rwaza arqalı alıp shıg'ıp, İbadatxana do'geregindegi
sırtqı aymaqtı o'lshey basladı. 16 Ol o'lsheytug'ın tayaq penen shıg'ıs ta'repti
o'lshedi. Ol bes ju'z shıg'anaq shıqtı. 17 Arqa ta'repti o'lshedi, ol bes ju'z
shıg'anaq shıqtı. 18 Qubla ta'repti o'lshedi, ol da bes ju'z shıg'anaq shıqtı.
19 Keyin batısqa aylanıp, onı o'lshedi, ol da bes ju'z shıg'anaq shıqtı.
20 Usılayınsha, ol İbadatxana aymag'ının' to'rt ta'repin o'lshep shıqtı.
Muxaddes orındı muxaddes emes orınnan ajıratıp turatug'ın diywal bar edi.
Onın' uzınlıg'ı da, eni de bes ju'z shıg'anaqqa ten' edi+.

Jaratqan İyenin' saltanatının' İbadatxananı toltırıwı

43 [1] Keyin adam meni shıg'ısqa qarap turg'an da'rwazag'a alıp keldi+.
[2] Mine, İzraildın' Qudayının' saltanatı shıg'ıs ta'repten kirip keldi.
Dawısı ku'shli aqqan suwlardın' gu'mbirlisi yan'lı edi. Saltanatınan jer ju'zi
nurg'a tolıp turdı+. [3] Bul ayan Quday Erusalimdi nabıt qılıwg'a kelgeninde
ha'm Kebar kanalı boyında bolg'anımda ko'rgen ayanlarıma uqsar edi. Men
jerge et betimnen jıg'ıldım+. [4] Jaratqan İyenin' saltanatı shıg'ısqa qarag'an
da'rwazadan İbadatxanag'a kirdi. [5] Ruwx meni ko'terip, ishki ha'wlige alıp
keldi. Men İbadatxananın' Jaratqan İyenin' saltanatına tolıp turg'anın
ko'rdim+.

[6] Adam qasımda turg'anında, İbadatxanadan mag'an so'ylegen dawıstı
esittim. [7] Ol bılay dedi:

– İnsan ulı, bul orın Menin' taxtım turatug'ın ha'm taban tireytug'ın
jerim. Usı jerde, İzrail xalqının' arasında ma'n'gige bolaman. Bunnan bılay,
İzrail xalqı da, patshaları da, o'zlerinin' opasızlıg'ı menen ha'm marhum
patshalarına sıyınıwı menen muxaddes atımdı haramlamaytug'ın boladı+.
[8] Olar bosag'asın bosag'amnın' qasına, qapılarının' jaqlawların Menin' qapı
jaqlawlarımnın' qasına qurdı. Menin' menen olardın' arasında tek g'ana bir
diywal bar edi. Olar islegen jerkenishli isleri arqalı Menin' muxaddes atımdı
haramladı. Sonlıqtan g'a'zep penen olardı joq qıldım. [9] Endi İzrail xalqı
opasızlıqların ha'm marhum patshalarına sıyınıwdı Mennen awlaq qılsın.
Sonda Men olardın' arasında ma'n'gige ma'kan basaman.

[10] İnsan ulı, usı İbadatxana tuwralı İzrail xalqın xabardar qıl. Olar islegen
gu'nalarınan uyalsın, mına İbadatxananın' jobası menen tanısıp shıqsın+.
[11] Eger olar islegen barlıq islerinen uyalıp, pushayman bolsa, onda olarg'a
İbadatxananın' ko'rinisin, jaylasıw ta'rtibin, kiretug'ın ha'm shıg'atug'ın
jerlerin, onın' qurılısı menen du'zilisin ha'm ta'rtip-qag'ıydaların ko'rset.
Onın' qurılısı menen qag'ıydaların saqlawı ha'm olarg'a a'mel qılıwı ushın,
bulardın' ha'mmesin olardın' ko'z aldına jazıp qoy. [12] İbadatxana nızamı
mınaday: tawdın' to'besi ha'm onın' a'tirapındag'ı aymaq – ju'da' muxaddes!
İbadatxana nızamı mine usınday!

Qurbanlıq orın

[13] İbadatxanadag'ı qurbanlıq orınnın' o'lshemleri bir shıg'anaq ha'm
qosımsha to'rt eli turatug'ın uzınıraq shıg'anaq penen o'lshenedi. Qurbanlıq
orınnın' aynalasında teren'ligi bir shıg'anaq, eni bir shıg'anaq, erneginin' eki
bir qarıs bolg'an salmasha boladı. Qurbanlıq orınnın' biyikligi mınaday:+

14 Qurbanlıq orınnın' to'mengi bo'leginin' biyikligi salmashanın' tu'binen
o'lshegende eki shıg'anaq, u'stingi ta'repinin' ekinshi bo'lektin' tu'bine
deyingi aralıg'ı bir shıg'anaq. Ortadag'ı bo'lektin' biyikligi to'rt shıg'anaq,
u'stingi ta'repinin' u'shinshi bo'lektin' tu'bine deyingi aralıg'ı bir shıg'anaq.
15 En' u'stingi u'shinshi bo'lektin', yag'nıy qurbanlıq jag'ılatug'ın orınnın'
biyikligi to'rt shıg'anaq bolıp, onnan to'rt shaq shıg'ıp turadı+. 16 Qurbanlıq
orınnın' oshag'ının' uzınlig'ı da, eni de on eki shıg'anaq bolıp, to'rt
mu'yeshlik ko'rinisinde boladı. 17 Ortadag'ı bo'leginin' to'rt ta'repi de on to'rt
shıg'anaqtan edi. Qurbanlıq orınnın' tu'bindegi salmashanın' erneginin'
biyikligi yarım shıg'anaq boladı. Do'geregine aylandırıp islengen
salmashanın' teren'ligi bir shıg'anaq edi. Qurbanlıq orınnın' tekshesi shıg'ıs
ta'repte boladı+.

18 Adam mag'an bılay dedi:

– İnsan ulı! Quday İye bılay deydi: «Qurbanlıq orındı qurg'annan keyin,
onın' u'stinde jandırılatug'ın qurbanlıqtı usınıw ha'm qan serpiw
qag'ıydaları mınaday:+ 19 Mag'an xızmet etiw ushın, Mag'an jaqınlasa
alatug'ın Sadoq na'silinen bolg'an lebiyli ruwxaniylerge gu'na qurbanlıg'ı
retinde bir bug'a ber, – deydi Quday İye+. 20 – Bug'anın' qanın alıp, qurbanlıq
orınnın' to'rt shaqına su'rtip, joqarg'ı bo'lektin' to'rt mu'yeshine ha'm
erneklerine aylandırıp serpip shıqsın. Usılayınsha qurbanlıq orın tazalanıp,
pa'klenedi+. 21 Keyin gu'na qurbanlıg'ı ushın soyılg'an bug'anı
Muxaddesxananın' sırtındag'ı arnawlı orıng'a alıp barıp, o'rtep jibersin+.

22 Ekinshi ku'ni gu'na qurbanlıg'ı ushın minsiz teke usınılsın. Bug'anın'
qanı menen tazalang'anı sıyaqlı, tekenin' qanı menen de qurbanlıq orın
tazalansın. 23 Qurbanlıq orındı pa'klegennen son', minsiz bug'a menen
qoshqardı 24 Jaratqan İyenin', Menin' aldıma alıp kel. Ruwxaniyler olarg'a duz
sewip, olardı jandırılatug'ın qurbanlıq qılıp Mag'an usınsın+.

25 Jeti ku'n dawamında, ha'r ku'ni minsiz bir tekeni gu'na qurbanlıg'ı qılıp
usınsın. Ja'ne de, minsiz bir bug'a menen minsiz bir qoshqardı da
qurbanlıqqa usınsın+. 26 Usı jeti ku'n dawamında ruwxaniyler qurbanlıq
orındı tazalap pa'klesin. Keyin onı paydalanıwg'a boladı. 27 Jeti ku'n tamam
bolg'annan keyin, segizinshi ku'nnen baslap ruwxaniyler jandırılatug'ın
qurbanlıqların'ızdı ha'm tatıwlıq qurbanlıqların'ızdı qurbanlıq orında
usınadı. Sonda Menin' sizlerge kewlim toladı, – deydi Quday İye»+.

Shıg'ıs da'rwazanın' wazıypası

44 [1] Sol adam meni qaytadan Muxaddesxananın' shıg'ısındag'ı sırtqı
da'rwaza janına alıp bardı. Da'rwaza jabıq edi. [2] Jaratqan İye mag'an
bılay dedi:
– Bul da'rwaza ba'rqulla jabıq tursın, ashılmasın, bunnan hesh kim
kirmesin. Sebebi Men, Jaratqan İye bunnan kirdim, sonlıqtan ol jabıq halında
qaladı. [3] Tek hu'kimdar g'ana Menin' aldımda qurbanlıq asınan jew ushın bul
imaratqa kiredi. Ol aywan arqalı kirip, sol jol menen shıg'ıp ketedi.

İbadatxanadag'ı xızmet tuwralı

[4] Keyin ol adam meni arqadag'ı da'rwaza arqalı İbadatxanag'a alıp keldi.
Men İbadatxananın' Jaratqan İyenin' saltanatına tolıp turg'anın ko'rdim
ha'm et betimnen jerge jıg'ıldım+. [5] Jaratqan İye mag'an bılay dedi:
– İnsan ulı, ko'rgen ha'm esitkenlerin'e dıqqatlı bol. Men sag'an Jaratqan
İyenin' U'yinin' qag'ıydaları ha'm nızamları tuwralı aytaman. İbadatxanag'a
kimlerdin' kirip-shıg'ıwına bolatug'ınına dıqqatlı bol+. [6] Qozg'alan'shı İzrail
xalqına ayt: «Quday İye bılay deydi: İzrail xalqı, jeter endi, jerkenishli
islerin'izdi toqtatın'!+ [7] Qurbanlıqtın' qanı menen mayın awqat sıpatında
Mag'an usıng'anın'ızda, ju'regi ha'm denesi su'nnet etilmegen jat jerlilerdi
Muxaddesxanama alıp kirip, onı haramladın'ız. Jerkenishli islerin'iz benen
kelisimimdi buzdın'ız+. [8] Muxaddes zatlarımdı qorg'awg'a baylanıslı
talaplarımdı orınlamadın'ız. Bul zatlarg'a qaraw ushın o'zlerin'izdin'
ornın'ızg'a jat jerlilerdi xızmetke qoydın'ız. [9] Quday İye bılay deydi: Ju'regi
ha'm eti su'nnet etilmegen birde bir jat jerli, ha'tte, ol izraillılar arasında
jasasa da Muxaddes ma'kanıma kirmewi kerek.
[10] İzrail joldan azıp, butlarg'a tabınıp ketkende, olarg'a qosılıp Mennen
ju'z burg'an lebiyliler o'z gu'nasının' jazasın tartadı. [11] Olar Muxaddes
ma'kanımda xızmet ete beredi: da'rwazada qarawıl boladı, İbadatxanag'a
baylanıslı xızmetlerdi atqaradı. Jandırılatug'ın qurbanlıqlardı ha'm basqa
qurbanlıqlardı soyadı, xalıqqa xızmet etedi. [12] Biraq butlarg'a tabınıp ju'rgen
İzrail xalqına xızmet etip, olardı gu'nag'a baslag'anı ushın ant ishemen, –
deydi Quday İye, – olar o'z ayıbının' jazasın tartadı. [13] Olar ruwxaniy bolıp
Mag'an jaqınlaspaydı, muxaddes zatlarıma ha'm en' muxaddes zatlarıma qol
tiygizbeydi. İslegen jerkenishli isleri ushın isnat ju'gin arqalaydı. [14] Degen
menen, İbadatxana menen baylanıslı xızmetti ha'm ol jerde islenetug'ın
barlıq a'piwayı islerdi olarg'a ju'kleymen.

15 İzrail xalqı Mennen ju'z burıp ketkende, Muxaddesxananın' xızmetin
sadıqlıq penen atqarg'an Sadoq na'silinen bolg'an lebiyli ruwxaniyler xızmet
etiw ushın Mag'an jaqınlasadı. Qurbanlıqtın' mayın ha'm qanın usınıw ushın
Menin' aldımda turadı, – deydi Quday İye+. 16 – Tek olar g'ana
Muxaddesxanama kirip, Mag'an xızmet etiw ha'm talaplarımdı orınlaw ushın
dasturxanıma jaqınlasadı+.
17 Ruwxaniyler ishki ha'wlinin' da'rwazasınan kirerde, zıg'ırdan tigilgen
kiyim kiyip alsın. İshki ha'wlide yamasa İbadatxana ishinde xızmet
qılg'anında u'stine ju'nli kiyim kiymesin. 18 Baslarına zıg'ır sa'lle orasın ha'm
zıg'ır diz kiyim kiyip alsın. Terletetug'ın kiyim kiymesin+. 19 Sırtqı ha'wlige,
xalıqtın' aldına shıqpastan aldın xızmet waqtında kiygen kiyimlerin sheship,
muxaddes bo'lmelerde qaldırıp, basqa kiyim kiysin. Xalıq olardın' muxaddes
kiyimlerine tiyip ketpesin+.
20 Ruwxaniyler shashların pa'ki menen aldırmawı ha'm uzın etip
o'sirmewi kerek. Al shashların ba'rqulla keltertip tursın+. 21 İshki ha'wlige
kirgende birde bir ruwxaniy sharap ishpewi kerek+. 22 Olar jesirge de,
ajırasqan hayalg'a da u'ylenbewi kerek. Tek g'ana İzrail na'silinen bolg'an
qızlarg'a ha'm ruwxaniyden qalg'an jesirge u'yleniwi mu'mkin+.
23 Ruwxaniyler xalqıma muxaddes na'rse menen muxaddes emes
na'rsenin', haram menen hadaldın' ayırmashılıg'ın u'yretsin+. 24 Dawlı
ma'selelerde qazılıq etip, Menin' nızamlarıma say qarar shıg'arsın. Men
belgilegen bayramlarg'a baylanıslı ko'rsetpelerimdi ha'm qag'ıydalarımdı
qadag'alasın. Shabbatımdı muxaddes saqlasın+. 25 Olardan hesh biri o'li
denege jaqınlap, o'zin haramlamasın. Tek ata-anası, ul-qızı, ag'a-inisi yamasa
turmısqa shıqpag'an a'japa ha'm qarındası o'lse g'ana, ruwxaniy o'lige
jaqınlap, o'zin haramlawı mu'mkin+. 26 Ruwxaniy tazalanıw ra'siminen
o'tkennen keyin, ja'ne jeti ku'n ku'tiwi kerek+. 27 Ol muxaddes orında xızmet
etiw ushın ishki ha'wlige kirgen ku'ni, o'zi ushın gu'na qurbanlıg'ın beriwi
kerek, – deydi Quday İye+.
28 – Ruwxaniylerge İzrail jerinen u'les berilmesin. Olardın' miyrası da,
u'lesi de Men bolaman+. 29 Olar g'a'lle sadaqalarınan, gu'na ha'm ayıp
qurbanlıqlarınan jeydi. İzrailda tolıg'ı menen Mag'an bag'ıshlang'an ha'r bir
na'rse olarg'a tiyisli boladı+. 30 Qamırdın' birinshi zuwalasınan jabılg'an
nanlar ha'm barlıq sıyların'ız ruwxaniylerdiki boladı. U'yin'izde bereket
bolıwı ushın, biydaydın' da'slepki tartılg'an unın ruwxaniylerge berin'+.
31 Haram o'lgen yaki jırtqısh haywan talag'an qustın' ha'm haywannın'
go'shin jew ruwxaniylerge qadag'an etiledi»+.

Jaratqan İyenin' u'lesi

45 [1] «İzrail jerin urıwlarg'a bo'lgenin'izde, uzınlıg'ı jigirma bes mın' shıg'anaq, eni jigirma mın' shıg'anaq bolg'an bir bo'lek jerdi muxaddes aymaq sıpatında Jaratqan İye ushın ajıratın'. Bul jer tolıg'ı menen muxaddes sanalsın+. [2] Sol jerdin' bes ju'z shıg'anaqqa bes ju'z shıg'anaq bolg'an to'rt mu'yeshli jeri Muxaddesxana ushın ajıratılsın. Onın' a'tirapın aylang'an eliw shıg'anaqlıq ashıq maydan bolsın+. [3] Muxaddes aymaqtan uzınlıg'ı jigirma bes mın' shıg'anaq, eni on mın' shıg'anaq bolg'an bir bo'lek o'lshe. Muxaddesxana jaylasqan bul jer ju'da' muxaddes jer boladı. [4] Jerdin' bul muxaddes bo'legi Jaratqan İyege jaqınlasatug'ın ruwxaniylerge, yag'nıy Muxaddesxanada xızmet etetug'ın ruwxaniylerge tiyisli boladı. Bul bo'lekte Muxaddesxana ushın muxaddes orın ha'm ruwxaniylerdin' u'yleri boladı+. [5] Uzınlıg'ı jigirma bes mın' shıg'anaq, eni on mın' shıg'anaq bolg'an muxaddes aymaqtın' ekinshi yarımı İbadatxana xızmetindegi lebiylilerge jasaytug'ın qalaların qurıw ushın mu'lik etip beriledi+. [6] Muxaddes aymaqtın' qaptalınan eni bes mın' shıg'anaq, uzınlıg'ı jigirma bes mın' shıg'anaq bolg'an jerdi qala ushın ajıratın'. Bul jer pu'tkil İzrail xalqına tiyisli boladı»+.

Hu'kimdar ushın jer

[7] «Muxaddes aymaq penen qala aymag'ının' eki qaptalındag'ı jerler hu'kimdarg'a berilsin. Ol batıs ta'repten batısqa, shıg'ıs ta'repten shıg'ısqa qaray sozılıp, onın' uzınlıg'ı batıstan shıg'ısqa shekem sozılg'an İzrail urıwlarına ajıratılg'an jerdin' uzınlıg'ına ten' boladı+. [8] Bul İzrailda hu'kimdardın' u'lesi boladı. Bunnan bılay, hu'kimdarlarım xalqıma zulımlıq qılmaydı. İzrail urıwları o'z jerlerine o'zleri iyelik qıladı».

O'lshem birlikleri

[9] «Quday İye bılay deydi: Jeter endi, İzrail hu'kimdarları! Zorlıq-zombılıqtı ha'm eziwshilikti toqtatın'. A'dalat ha'm tuwrılıqtı ju'zege asırın'. Xalqımdı o'z iyeliginen quwıp shıg'arıwdı toqtatın', – deydi Quday İye+. [10] – Ta'rezin'iz tuwrı bolsın, sıyımlılıqtı o'lsheytug'ın efa* ha'm suyıqlıqtı o'lsheytug'ın bat* ıdısların'ız durıs o'lshemde bolsın+. [11] Efa menen battın' sıyımlılıq ko'lemi birdey bolsın. Efa da, bat ta xomerdin'* onnan bir bo'legine ten' bolsın. Efa ushın da, bat ushın da xomer u'lgi

bolıp belgilensin. 12 Bir shekel jigirma gerag'a* ten' bolsın, jigirma shekel,
jigirma bes shekel ha'm on bes shekel qosılıp bir minanı* qurasın»+.

Salıqlar

13 «Beretug'ın salıg'ın'ız mınadan ibarat: biydaydın' alpıstan bir bo'legi,
arpanın' alpıstan bir bo'legi, 14 za'ytu'n mayının' ju'zden bir bo'legi. Maydı
o'lshegende battan paydalanın', on bat bir xomerge, yag'nıy bir korg'a*
tuwrı keledi. 15 Sonday-aq İzrail jaylawındag'ı eki ju'z qoydan birewi
hu'kimdarg'a berilsin. Bular g'a'lle sadaqası, jandırılatug'ın qurbanlıq
ha'm tatıwlıq qurbanlıg'ı bolıp, gu'nadan pa'kleniw ushın beriledi, – deydi
Quday İye. 16 – Eldegi pu'tkil xalıq bul sadaqalardı İzrail hu'kimdarına
beriwi kerek. 17 Hu'kimdar İzrailda barlıq bayramlarda – u'lken
bayramlarda, ja'ne de Jan'a ay bayramında ha'm Shabbat ku'nlerinde
jandırılatug'ın qurbanlıqlardı, g'a'lle sadaqaların ha'm ishimlik
sadaqaların ta'miyinlewi sha'rt. Ol İzrail xalqın pa'klew ushın beriletug'ın
gu'na qurbanlıg'ın, g'a'lle sadaqasın, jandırılatug'ın qurbanlıqtı ha'm
tatıwlıq qurbanlıg'ın alıp keledi+.

18 Quday İye bılay deydi:

– Birinshi aydın' birinshi ku'ni minsiz bir bug'a alıp, Muxaddesxananı
pa'kle+. 19 Ruwxaniy gu'na qurbanlıg'ının' qanınan alıp, onı İbadatxana
qapılarının' jaqlawlarına, qurbanlıq orınnın' u'stinin' to'rt mu'yeshine,
ishki ha'wlige kiretug'ın da'rwazalardın' jaqlawlarına jaqsın+. 20 Xalıqtın'
bilmey ha'm abaylamay qılg'an gu'naları ushın jetinshi ku'ni de solay
islen'ler. Usılayınsha İbadatxananı pa'klen'.

21 Birinshi aydın' on to'rtinshi ku'ni Qutqarılıw bayramın bayramlan',
bunda jeti ku'n dawamında ashıtqısız nan jewin'iz kerek+. 22 Bayramnın'
birinshi ku'ni hu'kimdar o'zinin' ha'm xalıqtın' gu'nası ushın bir bug'anı
gu'na qurbanlıg'ı ushın usınadı. 23 Bayramnın' jeti ku'ni dawamında ha'r
ku'ni hu'kimdar Mag'an minsiz jeti bug'a menen minsiz jeti qoshqardı
jandırılatug'ın qurbanlıq etip ha'm ha'r ku'ni bir tekeni gu'na qurbanlıg'ı
etip beriwi kerek+. 24 Qurbanlıq qılınatug'ın ha'r bir bug'a ha'm ha'r bir
qoshqar menen birge g'a'lle sadaqası sıpatında bir efadan un ha'm ha'r bir
efa ushın bir hinnen za'ytu'n mayın bersin+.

25 Jetinshi aydın' on besinshi ku'ni baslanatug'ın Qos bayramı ushın da
hu'kimdar jeti ku'n dawamında beriletug'ın gu'na qurbanlıqların,

jandırılatug'ın qurbanlıqlardı, g'a'lle sadaqaların ha'm za'ytu'n mayın bersin»+.

46 [1] «Quday İye bılay deydi:
– İshki ha'wlige alıp kiretug'ın shıg'ıs ta'reptegi da'rwaza altı jumıs ku'ni dawamında jabıq tursın. Al Shabbat ku'ni ha'm Jan'a ay bayramı ku'ni ashılsın. [2] Hu'kimdar sırtqı ha'wliden usı da'rwaza imaratının' aywanına kirip, aywan esiginde tursın. Ruwxaniy onın' jandırılatug'ın ha'm tatıwlıq qurbanlıqların usınıp atırg'anda, hu'kimdar aywan bosag'asında turıp sıyınsın. Keyin kelgen jolı menen shıg'ıp ketsin. Biraq da'rwaza keshke shekem ashıq tursın+. [3] Ha'r Shabbat ha'm Jan'a ay bayramı ku'ni İzrail xalqı usı da'rwaza aldında turıp, Jaratqan İyege sıyınsın. [4] Shabbat ku'ni hu'kimdar Jaratqan İyege minsiz altı toqlı menen minsiz bir qoshqardı jandırılatug'ın qurbanlıq ushın alıp kelsin+. [5] Qoshqarg'a qosıp, g'a'lle sadaqası ushın bir efa un bersin. Al toqlılar menen birge qa'legen mug'darda un bersin. Ha'r bir efa ung'a bir hin mug'darda za'ytu'n mayın qosıp bersin. [6] Jan'a ay bayramı ku'ni minsiz bir bug'a, altı toqlı ha'm bir qoshqar bersin+. [7] G'a'lle sadaqası ushın bug'ag'a qosıp bir efa, qoshqarg'a qosıp bir efa un alıp kelsin. Al toqlılar menen birge qa'legen mug'darda g'a'lle sadaqasın bersin. Ha'r bir efa un ushın bir hin za'ytu'n mayın qosıp bersin. [8] Hu'kimdar ishke kirgende, da'rwaza imaratının' aywanı arqalı kirsin ha'm sol jol menen qaytıp shıqsın.

[9] Belgilengen bayramlarda u'lke xalqı sıyınıw ushın Jaratqan İyenin' aldına kelgende, arqadag'ı da'rwazadan kirgenleri qubladag'ı da'rwazadan, qubladag'ı da'rwazadan kirgenleri arqadag'ı da'rwazadan shıg'ıp ketsin. Ha'r bir adam kirgen da'rwazasınan qaytıp shıqpay, qarama-qarsı da'rwazadan shıg'ıp ketiwi kerek+. [10] Hu'kimdar olardın' arasında bolıwı kerek. Xalıq kirgende kiriwi, xalıq shıqqanda shıg'ıwı kerek.

[11] U'lken bayramlarda ha'm belgilengen bayramlarda qurbanlıq qılınatug'ın ha'r bir bug'a ha'm ha'r bir qoshqar menen birge bir efadan g'a'lle sadaqası beriledi. Toqlılar menen birge qa'legen mug'darda g'a'lle sadaqası beriledi. Ha'r bir efa un menen birge bir hin za'ytu'n mayı beriledi. [12] Hu'kimdar Jaratqan İyege ıqtıyarlı tu'rde jandırılatug'ın qurbanlıq yamasa tatıwlıq qurbanlıg'ın bermekshi bolsa, og'an shıg'ısqa qarag'an da'rwaza ashılsın. Bul qurbanlıqlardı ol Shabbat ku'ni beretug'ın qurbanlıqlarday etip usınsın. Keyin ol sırtqa shıg'ıp ketedi ha'm da'rwaza jabıladı»+.

Ku'ndelikli qurbanlıqlar

13 «Ha'r ku'ni azanda bir jasar minsiz bir toqlını jandırılatug'ın
qurbanlıq etip alıp kelip, onı Jaratqan İyege usının'+. 14 Onın' menen birge
ha'r ku'ni azanda g'a'lle sadaqası ushın efanın' altıdan bir bo'legi
mug'darında sapalı un ha'm ung'a aralastırıw ushın hinnin' u'shten bir
bo'legi mug'darında za'ytu'n mayı berilsin. G'a'lle sadaqasının' Jaratqan
İyege usınıw qag'ıydası ma'n'gige usınday boladı. 15 Toqlı, g'a'lle ha'm
za'ytu'n mayı jandırılatug'ın qurbanlıq ushın ha'r ku'ni azanda u'zliksiz
tu'rde alıp kelinsin».

Hu'kimdardın' payı

16 «Quday İye bılay deydi: Eger hu'kimdar o'z iyeliginen ullarının'
birine jer sawg'a qılsa, bul jer onın' a'wladlarına da miyrasqa o'tip,
olardın' miyrası boladı. 17 Eger hu'kimdar xızmetshilerinin' birine jer
sawg'a qılsa, xızmetshi bul jerge Qutlı jılg'a deyin g'ana iyelik qıla aladı.
Keyin jer hu'kimdarg'a qaytarıp beriledi. Hu'kimdardın' jeri tek onın'
balalarına g'ana miyrasqa o'te aladı+. 18 Hu'kimdardın' xalıqtı jerden
quwıp shıg'arıp, olardın' jerin tartıp alıwg'a haqısı joq. Ol tek o'z jerinen
balalarına miyras ajıratıwı mu'mkin. Xalqımnın' hesh biri o'z jerinen
quwıp shıg'arılmasın»+.

İbadatxana asxanası

19 Keyin adam meni da'rwaza janındag'ı jol arqalı ruwxaniylerge
arnalg'an arqag'a qarap turg'an muxaddes bo'lmelerge alıp keldi. Sol
jerden batıstag'ı en' shetki orındı ko'rsetti. 20 Ol bılay dedi:
– Bul jerde ruwxaniyler ayıp ha'm gu'na qurbanlıqlarının' go'shin
pisiredi ha'm g'a'lle sadaqasının' nanın jabadı. Xalıqtın' muxaddes azıq-
awqatlarg'a tiyip ketpewi ushın, olardı sırtqı ha'wlige shıg'armawı kerek.
21 Keyin ol meni sırtqı ha'wlige shıg'arıp, ha'wlinin' to'rt mu'yeshine
alıp bardı. Ha'r bir mu'yeshte qorshalg'an bir orın bar edi. 22 Ha'wlinin'
ha'r bir mu'yeshinde o'lshemleri birdey bolg'an, uzınlıg'ı qırıq shıg'anaq,
eni otız shıg'anaq bolg'an u'sti jabıq orınlar bar edi. 23 Olardın' ha'mmesi
diywal menen aylandırılg'an bolıp, diywaldın' ishi boylap oshaqlar
qurılg'an edi. 24 Adam mag'an bılay dedi:
– Bular asxanalar. Onda İbadatxana xızmetshileri xalıqtın' alıp kelgen
qurbanlıq go'shlerin pisiredi.

İbadatxanadan ag'ıp shıqqan da'rya

47 [1] Keyin ol meni qaytadan İbadatxana qapısına alıp bardı. İbadatxana shıg'ısqa qarap turg'an edi. Men İbadatxana bosag'asının' astınan shıg'ısqa qaray suw ag'ıp turg'anın ko'rdim. Suw İbadatxananın' qubla ta'repinen shıg'ıp, qurbanlıq orınnın' qublası arqalı ag'ıp turg'an edi+. [2] Adam meni arqa da'rwaza arqalı alıp shıqtı ha'm sırt jaq penen aylanıp, shıg'ısqa qarap turg'an sırtqı da'rwazag'a alıp bardı. Suw qubla ta'repten ag'ıp turg'an edi.

[3] Adam qolındag'ı o'lshewish jibi menen shıg'ısqa qaray ju'rdi de, mın' shıg'anaq aralıqtı o'lshedi. Keyin meni suwg'a tu'sirdi. Suw tobıg'ıma kelip turdı+. [4] Ol tag'ı mın' shıg'anaq aralıqtı o'lshep, meni armanıraq alıp bardı. Suw dizeme keldi. Ja'ne mın' shıg'anaq aralıqtı o'lshep, meni ja'ne de armanıraq alıp bardı. Endi suw belime deyin keldi. [5] Keyin ol ja'ne mın' shıg'anaq aralıqtı o'lshep aldı. Bul jerde suw men o'te almaytug'ın da'ryag'a aylandı. Suw ko'terilip, ju'zip o'tpese, keship o'te almaytug'ın da'ryag'a aylang'an edi.

[6] Ol mennen:

– İnsan ulı, mınanı ko'rip tursan' ba? – dep soradı. Keyin meni jag'ag'a alıp shıqtı. [7] Jag'ag'a shıqqanımda, men eki jag'ada da ko'p tereklerdin' o'sip turg'anın ko'rdim.

[8] Ol mag'an bılay dedi:

– Bul suw shıg'ısqa qaray ag'ıp, İordan tegisligi arqalı O'li ten'izge quyadı. Sonda ten'izdin' suwı dushshı boladı+. [9] Da'rya ag'ıp barg'an ha'mme jerde tirishilik baslanadı, balıqlar tolıp tasadı. Sebebi da'rya suwı ashshı suwdı dushshı suwg'a aylandıradı. Bul suwlar ag'ıp o'tken jerlerdin' ha'mmesinde tirishilik boladı. [10] Da'rya boylarında balıqshılar turıp, En-Gediyden En-Eglayımg'a shekemgi orınlarda awların keptiredi. Jer Orta ten'izindegidey balıqlardın' tu'ri ko'p boladı+. [11] Biraq batpaqlıqlar menen shalshıq suwlardın' suwları tazalanbaydı. Olar duz ka'ni bolıp qala beredi. [12] Da'ryanın' eki ta'repinde ha'r tu'rli miywe ag'ashları o'sedi, japıraqları solımaydı, miyweleri tawısılmaydı, ha'r ayda miywe beredi. O'ytkeni Muxaddesxanadan shıqqan suw olardı suwg'aradı. Miyweleri azıq boladı, al japıraqları shıpalı boladı+.

Eldin' jan'a shegaraları

13 • «Quday İye bılay deydi: Jerdi İzraildın' on eki urıwına bo'lip
bergenin'izde, mınaday qılın': Yusupke eki pay berilsin. 14 Jerdi urıwlarg'a
ten'dey bo'lip berin'ler. Men bul jerdi ata-babaların'ızg'a beremen dep ant
ishtim. Bul jer sizlerdin' mu'lkin'iz boladı+.
15 Eldin' shegarası mınaday: arqa shegaran'ız Jer orta ten'izinen
baslanıp, Xetlon jolı arqalı Lebo-Xamattın' qası menen Sedad, 16 Berota
qalalarına ha'm Damask penen Xamat aralıg'ında jaylasqan Sibrayım
qalasına deyin barıp, Xawran shegarasındag'ı Xaser-Hattixong'a deyin
sozıladı. 17 Solay etip, shegara Jer Orta ten'izinen Xasar-Enong'a shekem
sozıladı. Arqada Damask ha'm Xamat iyelikleri bar. Bul arqa shegaran'ız.
18 Shıg'ıs shegara Xawran ha'm Damask aralıg'ınan baslanıp, İzrail ha'm
Gilad jerleri arasınan ag'ıp o'tetug'ın İordan da'ryası arqalı shıg'ıstag'ı
ten'izge barıp, sol jerden Tamar qalasına deyin jetip baradı. Bul shıg'ıs
shegaran'ız.
19 Qubla shegaran'ız Tamar qalasınan Qadeshtegi Meriba suwlarına
shekem, keyin Mısır shegarasındag'ı say boylap barıp, Jer Orta ten'izine
kelip tireledi. Bul qubla shegaran'ız+.
20 Batıs shegaran'ız Jer Orta ten'izin boylap barıp, Lebo-Xamatqa
qarama-qarsı jaylasqan jerge deyin sozıladı. Bul batıs shegaran'ız boladı.
21 Bul jerlerdi İzrail urıwlarına bo'lip berin'ler. 22 Jerdi o'zlerin'izge ha'm
aran'ızda jasap balalı bolg'an kelgindilerge bo'listirip berin'. Jat jerliler
İzrail urpaqları arasında jergilikli turg'ınlar sıpatında qaralsın ha'm
izraillılar menen ten'dey u'leske iye bolsın+. 23 Jat jerli qaysı urıwdın'
arasına qonıs basqan bolsa, og'an sol urıwdın' jerinen u'les berilsin, –
deydi Quday İye».

Urıwlarg'a tiyisli jerler

48 [1] «Mınalar urıwlardın' atları. Dan urıwının' u'lesi arqada
jaylasqan. Onın' shegarası Xetlon jolı boylap Lebo-Xamatqa deyin
barıp, onnan Damask ha'm Xamat arasındag'ı arqa shegarada ornalasqan
Xasar-Enang'a deyin sozıladı. Dan urıwına tiyisli aymaq İzrail elinin'
shıg'ıs shegarasınan batıs shegarasına shekem sozıladı+.
[2] Asherdin' u'lesi Dannın' jeri menen shegaralasıp, shıg'ıstan batısqa
deyin sozıladı+.
[3] Naftaliydin' u'lesi Asher jeri menen shegaralasıp, shıg'ıstan batısqa
deyin sozıladı+.
[4] Menashshenin' u'lesi Naftaliydin' jeri menen shegaralasıp, shıg'ıstan
batısqa deyin sozıladı+.
[5] Efrayımnın' u'lesi Menashshe jeri menen shegaralasıp, shıg'ıstan
batısqa deyin sozıladı+.
[6] Rubennin' u'lesi Efrayım menen shegaralasıp, shıg'ıstan batısqa deyin
sozıladı+.
[7] Yahudanın' u'lesi Rubennin' jeri menen shegaralasıp, shıg'ıstan
batısqa deyin sozıladı+.
[8] Yahudanın' shegarasınan baslap, shıg'ıstan batısqa deyin sozılg'an
jerdi ajıratıp qoyın'. Onın' eni jigirma bes mın' shıg'anaq, uzınlıg'ı
shıg'ıstan batısqa sozılg'an, urıwlardın' payına tiygen jerdin' uzınlıg'ı
menen ten' bolsın. Bul jerdin' ortasında Muxaddesxana boladı+. [9] Jaratqan
İyege arnalg'an jerdin' uzınlıg'ı jigirma bes mın' shıg'anaq, eni jigirma
mın' shıg'anaq boladı+. [10] Muxaddes aymaqtın' ruwxaniylerge tiyisli
bo'leginin' arqadag'ı uzınlıg'ı jigirma bes mın' shıg'anaq, batıstag'ı eni on
mın' shıg'anaq, shıg'ıstag'ı eni on mın' shıg'anaq, qubladag'ı uzınlıg'ı
jigirma bes mın' shıg'anaq boladı. Onın' ortasında Jaratqan İyenin'
Muxaddesxanası boladı. [11] Bul u'les Sadoq na'silinen shıqqan ha'm
ruwxaniylikke tayınlang'an ruwxaniylerge tiyisli boladı. Olar Menin'
talaplarımdı orınladı. İzrail xalqı menen birge lebiyliler de joldan
azg'anda, olar Mag'an sadıq qaldı+. [12] Muxaddes aymaqtın' ju'da'
muxaddes bo'legi ruwxaniylerge tiyisli boladı. Ol jer lebiylilerdin' jerine
shegaralas boladı.
[13] Ruwxaniylerdin' jerinin' janınan lebiylilerge beriletug'ın jerdin'
uzınlıg'ı jigirma bes mın' shıg'anaq, eni jigirma mın' shıg'anaq boladı. Bul

bo'lektin' uzınlıg'ı barlıg'ı bolıp jigirma bes mın' shıg'anaq, eni jigirma mın' shıg'anaq boladı+. 14 Bul bo'lekti satıwg'a da, almastırıwg'a da
bolmaydı. Bul eldegi en' jaqsı u'les boladı. Onı basqa adamnın' qolına
beriwge bolmaydı. Sebebi bul – Jaratqan İyenin' muxaddes jeri.
15 Qalg'an eni bes mın' shıg'anaq, uzınlıg'ı jigirma bes mın' shıg'anaq
bolg'an a'piwayı jer qala u'yleri ha'm jaylawlar ushın beriledi. Qala sol
jerdin' orayında jaylasadı+. 16 Qalanın' o'lshemi mınaday: arqa ta'repi to'rt
mın' bes ju'z, qubla ta'repi to'rt mın' bes ju'z, shıg'ıs ta'repi to'rt mın' bes
ju'z ha'm batıs ta'repi to'rt mın' bes ju'z shıg'anaq+. 17 Qala arqa, shıg'ıs,
qubla ha'm batıs ta'replerden eni eki ju'z eliw shıg'anaq bolg'an jaylawlar
menen qorshalg'an boladı. 18 Qaladan tısqarı bolg'an, muxaddes jer menen
shegaralas turg'an jerdin' shıg'ıs ta'repi de, batıs ta'repi de on mın'
shıg'anaq boladı. Bul jerde qalada islewshiler ushın azıq jetistiriledi.
19 İzraildın' ha'mme urıwlarınan qalada islewshiler bul atızlarg'a egin egiwi
mu'mkin. 20 Ulıwma ajıratılg'an jerdin' uzınlıg'ı da, eni de jigirma bes mın'
shıg'anaqtan boladı, al qalag'a ajıratılg'an u'les muxaddes aymaqtın'
to'rtten birine ten' boladı.
21 Muxaddes aymaqtın' ha'm qalag'a qaraslı bo'lektin' eki ta'repindegi
jerler hu'kimdarg'a tiyisli boladı. Onın' uzınlıg'ı jigirma bes shıg'anaq
bolıp, shıg'ıs ta'repindegisi shıg'ıs shegarag'a, batıs ta'repindegisi batıs
shegarag'a barıp taqaladı. Urıwlarg'a tiyisli u'leske shegaralas jaylasqan
bul eki aymaq hu'kimdarg'a tiyisli boladı. Muxaddes İbadatxana turg'an
muxaddes aymaq olardın' ortasında boladı+. 22 Solay etip, lebiylilerdin'
u'lesi ha'm qala mu'lki hu'kimdardın' iyeliginin' arasında jaylasadı.
Hu'kimdardın' iyeligi Yahuda ha'm Benyamin jerlerinin' ortasında boladı.
23 Qalg'an urıwlarg'a kelsek, Benyaminnin' u'lesi shıg'ıstan batısqa
deyin sozıladı+.
24 Shimonnın' u'lesi Benyaminnin' u'lesi menen shegaralasıp, shıg'ıstan
batısqa deyin sozıladı+.
25 İssaxardın' u'lesi Shimonnın' u'lesi menen shegaralasıp, shıg'ıstan
batısqa deyin sozıladı+.
26 Zebulonnın' u'lesi İssaxardın' u'lesi menen shegaralasıp, shıg'ıstan
batısqa deyin sozıladı+.
27 Gadtın' u'lesi Zebulonnın' u'lesi menen shegaralasıp, shıg'ıstan
batısqa deyin sozıladı+.

28 Gadtın' u'lesinin' qubla shegarası Tamar qalasınan Qadeshtegi
Meriba suwlarına shekem baradı, ol jerden Mısır shegarasındag'ı say
boylap o'tip, Jer Orta ten'izine jetedi+.
29 Solay etip, İzrail urıwlarına bo'lip beretug'ın u'les jerlerin'iz usılar, –
deydi Quday İye».

Qalanın' aynala do'geregi

30 «Qalanın' aynala do'geregi mınaday bolsın: uzınlıg'ı to'rt mın' bes
ju'z shıg'anaq bolg'an arqa ta'repte+ 31 u'sh da'rwaza bolsın. Qala
da'rwazaları İzrail urıwlarının' atları menen atalsın. Arqa ta'reptegi
da'rwazalar Ruben, Yahuda ha'm Lebiy da'rwazaları dep atalsın. 32 Uzınlıg'ı
to'rt mın' bes ju'z shıg'anaq bolg'an shıg'ıs ta'repte u'sh da'rwaza bolıp,
olar Yusup, Benyamin ha'm Dan da'rwazaları dep atalsın. 33 Uzınlıg'ı to'rt
mın' bes ju'z shıg'anaq bolg'an qubla ta'repte u'sh da'rwaza bolıp, olar
Shimon, İssaxar ha'm Zebulon da'rwazaları dep atalsın. 34 Uzınlıg'ı to'rt
mın' bes ju'z shıg'anaq bolg'an batıs ta'repte u'sh da'rwaza bolıp, olar Gad,
Asher ha'm Naftaliy da'rwazaları dep atalsın. 35 Qalanın' aylanası barlıg'ı
bolıp on segiz mın' shıg'anaq boladı. Qala sol ku'nnen baslap „Jaratqan İye
sol jerde“ dep ataladı»+.

---

* 4:10 **Bir shekel** – 11,4 gr. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 4:11 **Bir hin** – shama menen 3,7 l. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 8:14 **Tammuz** – o'nimdarlıq qudayı. Onı qurg'aqshılıq ma'wsiminde o'ledi ha'm hayallardın' aza tutıwı arqalı kelesi ma'wsimde tiriledi dep oylag'an.

* 24:26-27 3:26-27; 33:21-22.

* 33:21-22 3:26-27; 24:26-27.

* 45:10 **Bir efa** – shama menen 22 l. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 45:10 **Bir bat** – shama menen 22 l. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 45:11 **Bir xomer** – shama menen 220 l. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 45:12 **Bir gera** – 0,57 gr. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 45:12 **Bir mina** – shama menen 570 gr. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

* 45:14 **Bir kor** – shama menen 220 l. Tu'sindirme so'zliktegi o'lshemlerge qaran'.

● 1:1 *Ezk 10:7-20*

+ 1:1 Ezk 3:15, Ezk 10:15, Ezk 43:3, Elsh 7:56, Elsh 10:11, Ayan 19:11, Ezk 8:3, Ezk 40:2

+ 1:2 4Pat 24:15

+ 1:3 3Pat 18:46, Ezk 3:14, Ezk 3:22, Ezk 8:1, Ezk 33:22, Ezk 37:1, Ezk 40:1, Ayan 1:10

+ 1:4 3Pat 19:11, Erm 23:19, Erm 30:23

+ 1:5 Ezk 8:2, Ayan 4:6-8

+ 1:7 Ezk 1:7, Ezk 40:3, Dan 10:6

+ 1:10 Ayan 4:7

+ 1:11 İysh 6:2

+ 1:13 Zab 103:4

+ 1:16 Dan 10:6

+ 1:18 Ayan 4:8

+ 1:22 Jar 1:7-8, Ezk 10:1, Ayan 4:6

+ 1:24 Ezk 43:2, Ayan 1:15

+ 1:26 Shıg' 24:10, Ezk 10:1, Dan 7:13

+ 1:27 Ezk 8:2, Jar 9:13, Ayan 4:3, Ayan 10:1

+ 2:1 Dan 8:17

+ 2:2 Ezk 3:24

+ 2:3 Ezk 20:21

+ 2:5 Ezk 3:11, Ezk 33:33, Zxr 2:9, Zxr 4:9, Zxr 6:15

+ 2:6 Erm 1:8, Ezk 3:11, Mix 7:4

+ 2:9 Ezk 8:3, Dan 10:10, Zxr 5:1, Ayan 10:2

+ 2:10 Ayan 5:1

+ 3:1 Erm 15:16, Ayan 10:9-10

+ 3:8 Erm 1:18

+ 3:9 Zxr 7:12, İysh 50:7, Erm 1:18

+ 3:11 Ezk 2:5, Ezk 2:7

+ 3:12 4Pat 2:16, Ezk 8:3, Ezk 11:1, Ezk 11:24, Ezk 43:5, Elsh 8:39

+ 3:13 Ezk 1:11, Ezk 1:15, Ezk 1:24

+ 3:14 3Pat 18:46, Ezk 1:3

+ 3:15 Ezk 1:1, Ezk 10:15, Ezk 43:3, Ayup 2:13, Joq 2:10

● 3:16 *Ezk 33:1-9*

+ 3:17 İysh 21:6, Erm 6:17, Hosh 9:8, Xab 2:1, 2Jln 19:10

+ 3:19 Ezk 33:9

+ 3:20 Erm 6:21, Ezk 18:24

+ 3:22 3Pat 18:46, Ezk 1:3, Ezk 8:4, Ezk 37:1

+ 3:23 Ezk 2:1-2

+ 3:25 Ezk 4:8

+ 3:26 Ayup 29:10, Zab 136:6

+ 3:27 Ezk 24:27

+ 4:2 4Pat 25:1, Ezk 17:17

+ 4:6 San 14:34

+ 4:8 4Pat 25:1-3, Erm 39:1-2, Erm 52:4-6, Ezk 3:25

+ 4:13 Dan 1:8, Hosh 9:3

+ 4:14 Leb 11:2, Nzm 14:3, Elsh 10:14, Shıg' 22:31, Leb 11:39, Leb 22:8

+ 4:16 Leb 26:26, İysh 3:1, Ezk 5:16, Ezk 14:13, Ezk 12:19

+ 5:2 Ezk 4:8, Ezk 5:12

+ 5:3 Erm 40:6, Erm 52:16

+ 5:6 Ezk 16:47-48

+ 5:8 Ezk 13:8

+ 5:9 Dan 9:12

+ 5:10 Leb 26:29, Nzm 28:57, Joq 4:10, Erm 19:9, Leb 26:33, Nzm 4:27, Nzm 28:64, Nxm 1:8, Erm 9:16, Ezk 12:14-15, Zxr 2:6, Zxr 7:14

+ 5:11 Leb 15:31, 2Jln 36:14, Erm 7:30, Ezk 8:5-6, İysh 49:18, Sef 2:9, Ezk 7:4, Ezk 8:18, Ezk 9:10

+ 5:12 Ezk 5:2

+ 5:13 Ezk 16:42

+ 5:15 Nzm 28:37

+ 5:16 Nzm 32:23, Leb 26:26, Ezk 4:16

+ 5:17 Nzm 32:24, Ezk 14:21, Ayan 6:8

+ 6:2 Ezk 21:2-3, Ezk 36:1

+ 6:4 2Jln 14:5

+ 6:5 Leb 26:30, 4Pat 23:16

+ 6:8 Ezk 12:16, Ezk 14:22

+ 6:9 Shıg' 34:15, Ezk 16:61, Ezk 20:43, Ezk 36:31

+ 6:11 Ezk 5:12

+ 6:13 Erm 2:20, Hosh 4:13

+ 7:2 Joq 4:18, Amo 8:2

+ 7:4 Ezk 5:11, Ezk 7:9, Ezk 8:18, Ezk 9:10

+ 7:7 Sef 1:14-15

+ 7:9 Ezk 5:11

+ 7:13 Leb 25:13-14

+ 7:15 Nzm 32:25, Joq 1:21, Ezk 5:12, Ezk 6:11, Erm 14:18

+ 7:16 İysh 38:14, Nax 2:7

+ 7:17 İysh 13:7, Ezk 21:7

+ 7:18 İysh 15:2-3

+ 7:19 Hkm 11:4, Sef 1:18

+ 7:23 Zab 54:10, Erm 6:7

+ 7:24 Xab 1:7

+ 7:26 Erm 4:20

+ 8:1 Ezk 14:1, Ezk 20:1, 3Pat 18:46, Ezk 1:3

+ 8:2 Ezk 1:5, Ezk 1:27-28

+ 8:3 Ezk 2:9, 3Pat 18:12, Ezk 3:12, Ezk 1:1, Ezk 11:1, Ezk 40:2, 3Pat 18:12, Ezk 3:12, Elsh 8:39

+ 8:4 Ezk 37:1

+ 8:8 Ezk 12:5

+ 8:10 Shıg' 20:4-5, Nzm 4:16-18

+ 8:12 Zab 9:32, İysh 29:15, Ezk 9:9

+ 8:16 Ezk 40:28, 3Pat 6:3, İol 2:17, Erm 8:2

+ 8:18 Ezk 5:11, Ezk 7:4, Ezk 9:10, 1Pat 8:18, Ayup 27:8-9, İysh 1:15, Mix 3:4

+ 9:2 4Pat 15:35, 2Jln 23:20, Dan 10:5, Ayan 1:13

+ 9:4 Zab 118:136, Ayan 7:3-4

+ 9:5 Ezk 5:11

+ 9:6 Nzm 28:49-50, 2Jln 36:17, Shıg' 12:13

+ 9:8 Ezk 11:13

+ 9:9 Ezk 7:23, Zab 9:32, İysh 29:15, Ezk 8:12

+ 9:10 Ezk 5:11, Ezk 7:4, Ezk 8:18, Hosh 13:14, Ezk 11:21

● 10:1 *Ezk 1:4-28*

+ 10:2 Ezk 9:2

+ 10:3 3Pat 8:10

+ 10:12 Ayan 4:6

+ 10:15 Ezk 1:1, Ezk 3:15, Ezk 43:3

+ 10:19 Ezk 11:22

+ 11:1 3Pat 18:12, Ezk 3:12, Ezk 10:19, Ezk 8:16

+ 11:6 Ezk 7:23, Ezk 24:7

+ 11:8 Erm 42:16

+ 11:13 Ezk 9:8

+ 11:16 İysh 8:14, Ayan 21:22

+ 11:17 Nzm 30:3, İysh 11:12, Erm 32:37, Sef 3:20

+ 11:19 Erm 32:39, Ezk 18:31, Ezk 36:26

+ 11:20 Leb 26:12, Ezk 14:11, Zxr 13:9

+ 11:21 Ezk 9:10

+ 11:22 Ezk 10:19

+ 11:23 Zxr 14:4

+ 11:24 3Pat 18:12, Ezk 3:12

+ 12:2 İysh 42:18-20, Erm 5:21, Mat 13:13, Mrk 8:18

+ 12:3 Erm 36:3

+ 12:5 Ezk 8:8

+ 12:9 Ezk 21:7, Ezk 24:19, Ezk 37:18

+ 12:10 2Jln 36:11-13, Ezk 21:25

+ 12:13 Ezk 17:20, Ezk 19:8, Ezk 32:3, Hosh 7:12

+ 12:14 Leb 26:33, Ezk 5:10

+ 12:15 Ezk 6:7

+ 12:16 Ezk 6:8, Ezk 14:22

+ 12:19 Ezk 4:16

+ 12:22 İysh 5:19, 2Pet 3:4, Ezk 16:44, Ezk 18:2

+ 12:24 Ezk 13:23, Mix 3:6

+ 12:25 İysh 55:11

+ 12:27 Dan 10:14

+ 13:2 Erm 23:16, Erm 23:26

+ 13:5 Ezk 22:30

+ 13:6 Erm 5:31, Erm 14:14, Erm 23:21, Ezk 22:28

+ 13:8 Erm 23:30, Ezk 5:8

+ 13:9 Ezk 20:38, Ezk 6:7

+ 13:10 Erm 6:14, Erm 8:11, Mix 3:5

+ 13:11 İysh 28:2, İysh 28:17, Ezk 38:22

+ 13:14 Ezk 6:7

+ 13:19 Hkm 28:21

+ 13:22 Erm 23:14, Ezk 18:21

+ 13:23 Ezk 12:24, Mix 3:6

+ 14:1 Ezk 8:1, Ezk 20:1

+ 14:3 4Pat 3:13, Ezk 20:3, Ezk 20:31

+ 14:6 Ezk 18:30

+ 14:8 Nzm 28:37, Ezk 5:15, Ezk 6:7

+ 14:9 3Pat 22:22-23, Erm 20:7

+ 14:11 Leb 26:12, Ezk 11:20, Zxr 13:9

+ 14:13 Leb 26:25-26, İysh 3:1, Ezk 4:16, Ezk 5:16-17

+ 14:14 Jar 6:9, Ayup 1:1, Dan 1:6, Dan 6:4

+ 14:16 Ezk 5:11

+ 14:17 Ezk 29:8

+ 14:21 Erm 14:12, Ezk 5:17, Ayan 6:8

+ 14:22 Ezk 6:8, Ezk 12:16

+ 15:2 Ezk 17:6

+ 15:6 Erm 4:12, Erm 51:1, Ezk 19:10, Hosh 4:19

+ 16:2 Ezk 20:4, Ezk 22:2

+ 16:3 Jar 15:16, Nzm 7:1, Biy 1:26

+ 16:6 Nzm 32:10

+ 16:8 Rut 3:9, Shıg' 19:5

+ 16:12 Jar 24:22

+ 16:13 Nzm 32:13-14

+ 16:15 Leb 17:7, İysh 1:21, Ezk 23:3, Erm 2:20, Hosh 1:2

+ 16:17 Ezk 7:20, Ezk 23:40-41

+ 16:19 Hosh 2:8

+ 16:21 Ezk 20:26, Ezk 23:37

+ 16:25 Erm 3:2

+ 16:26 Ezk 20:7, Ezk 23:19

+ 16:28 4Pat 16:7-18, Erm 2:18, Ezk 23:12

+ 16:29 Ezk 23:14-17

+ 16:32 Hosh 3:1

+ 16:33 Hosh 8:9

+ 16:37 Ezk 23:22, Joq 1:8, Ezk 23:29, Hosh 2:10

+ 16:38 Leb 20:10, Nzm 22:22, Ezk 23:45

+ 16:39 Ezk 23:26, Hosh 2:3

+ 16:40 Ezk 23:47

+ 16:41 4Pat 25:9, Erm 39:8, Erm 52:13, Ezk 23:27

+ 16:42 Ezk 5:13

+ 16:44 Ezk 12:22, Ezk 18:2

+ 16:45 Ezk 16:3

+ 16:46 Jar 18:20, İysh 1:10, Erm 23:14

+ 16:47 Ezk 5:6-7

+ 16:48 Ezk 5:11

+ 16:49 Jar 13:10

+ 16:50 Jar 13:13, Jar 18:20

+ 16:51 Erm 3:11

+ 16:53 Ezk 29:14, Ezk 39:25

+ 16:60 Leb 26:42, İysh 55:3, Erm 32:40

+ 16:61 Ezk 6:9, Ezk 20:43, Ezk 36:31

+ 16:62 Ezk 6:7

+ 17:3 Nzm 28:49, Erm 48:40, Erm 49:22

+ 17:5 Nzm 8:7

+ 17:6 Ezk 15:2-3

+ 17:10 Ezk 19:12

+ 17:12 4Pat 24:12-15, Erm 24:1-2

+ 17:13 4Pat 24:17, Erm 37:1

+ 17:15 4Pat 24:20, 2Jln 36:13

+ 17:16 Ezk 5:11

+ 17:17 4Pat 25:1, Ezk 4:2, Erm 37:5

+ 17:20 Ezk 12:13, Ezk 17:20, Ezk 32:3, Hosh 7:12

+ 17:21 Ezk 5:10

+ 17:23 Ezk 20:40, Ezk 31:6, Dan 4:9, Mat 13:32, Mrk 4:32

+ 17:24 Ezk 20:47

● 18:1 *Ezk 33:10-20*

+ 18:2 Erm 31:29, Joq 5:7, Ezk 12:22, Ezk 16:44

+ 18:3 Ezk 5:11

+ 18:4 Shıg' 32:33, Nzm 24:16

+ 18:6 Ezk 22:9, Shıg' 20:14, Leb 18:19

+ 18:7 Shıg' 22:26

+ 18:8 Shıg' 22:25, Zab 14:5

+ 18:9 Leb 18:5, Ezk 20:11, Rim 10:5, Gal 3:12

+ 18:13 Leb 20:9, Leb 20:11, Ezk 33:4

+ 18:19 Shıg' 20:5

+ 18:20 Nzm 24:16, 4Pat 14:6, Rim 2:9, İysh 3:10-11

+ 18:23 2Pet 3:9, 1Tim 2:4, 1Tim 2:6

+ 18:24 Ezk 3:20

+ 18:30 Ezk 14:6

+ 18:31 Ezk 11:19, Ezk 36:26

+ 19:2 Jar 49:9

+ 19:4 Joq 4:20

+ 19:5 4Pat 23:34, 4Pat 23:36

+ 19:8 Ezk 12:13, Ezk 17:20, Ezk 32:3, Hosh 7:12

+ 19:10 Ezk 15:2, Ezk 15:6

+ 19:12 Erm 4:12, Erm 51:1, Ezk 17:10, Hosh 4:19

+ 20:1 Ezk 8:1, Ezk 14:1

+ 20:3 4Pat 3:13, Ezk 14:3, Ezk 20:31, Ezk 5:11

+ 20:4 Ezk 22:2, Ezk 23:36, Ezk 16:2, Ezk 22:2

+ 20:5 Shıg' 6:7

+ 20:6 Shıg' 3:8

+ 20:7 Leb 18:3, Ezk 16:26, Ezk 23:19

+ 20:9 Zab 105:8, İysh 48:11

+ 20:10 Shıg' 13:18, Shıg' 13:20

+ 20:11 Leb 18:5, Ezk 18:9

+ 20:12 Ezk 37:28, Ezk 38:23, Shıg' 20:8-11

+ 20:13 Leb 19:30, Leb 26:2, Ezk 22:8, Ezk 23:38, Shıg' 32:10-14, San 14:12-20

+ 20:15 San 14:28-30, Zab 94:11

+ 20:16 Zab 77:37

+ 20:18 2Jln 30:7, Eshu 24:14

+ 20:19 Nzm 5:32-33

+ 20:20 Shıg' 20:8

+ 20:21 Ezk 2:3

+ 20:23 Nzm 28:64

+ 20:25 Zab 80:13

+ 20:26 Ezk 16:20-21, Ezk 6:7

+ 20:28 Ezk 6:13

+ 20:31 Ezk 16:20-21, 4Pat 3:13, Ezk 14:3, Ezk 20:3, Ezk 5:11

+ 20:32 Nzm 4:28, 4Pat 19:18

+ 20:33 Erm 21:5

+ 20:34 Erm 31:8

+ 20:35 Hosh 2:14

+ 20:36 San 14:20-23, San 14:28-30

+ 20:38 Ezk 13:9

+ 20:39 Ezk 39:7, Ezk 43:7

+ 20:40 İysh 56:7, Ezk 17:23

+ 20:41 Ezk 11:17, Ezk 28:25, Ezk 36:23, Ezk 39:27

+ 20:42 Shıg' 6:8

+ 20:43 Ezk 6:9, Ezk 16:61, Ezk 36:31

+ 20:44 Zab 102:10

+ 20:47 Erm 21:14, Ezk 17:24, Luk 23:31, Ezk 21:4

+ 20:48 İysh 34:9-10, Erm 17:27

+ 20:49 Ezk 17:2, Ezk 24:3

+ 21:2 Ezk 6:2

+ 21:3 Nzm 32:41, Erm 47:6, Ayup 9:22, Waz 9:2

+ 21:4 Ezk 20:47

+ 21:7 Ezk 12:9, Ezk 7:17

+ 21:9 Nzm 32:41

+ 21:20 Nzm 3:11, 2Pat 12:26, Ezk 25:4-5

+ 21:22 4Pat 25:1, Erm 39:1, Erm 52:4, Ezk 4:2

+ 21:25 2Jln 36:13, Ezk 12:10, Ezk 35:5, Luk 1:52

+ 21:28 Erm 49:1-6, Amo 1:13-15, Sef 2:8

+ 21:29 Ezk 13:6

+ 21:30 Jar 19:30-37

+ 21:32 Ezk 25:10

+ 22:2 Ezk 20:4, Ezk 23:36, Ezk 16:2, Ezk 20:4

+ 22:4 Ezk 5:14

+ 22:7 Shıg' 20:12, Shıg' 22:21, Nzm 24:17, İysh 10:2

+ 22:8 Ezk 20:13, Ezk 23:38

+ 22:9 Leb 19:16, Ezk 18:6

+ 22:10 Jar 35:22, Jar 49:4, Nzm 22:30, Nzm 27:20

+ 22:11 Shıg' 20:14, Shıg' 20:17, Erm 5:8, Leb 18:7-16

+ 22:12 Nzm 27:25, Shıg' 22:25, Leb 25:36

+ 22:15 Ezk 5:10

+ 22:18 İysh 1:25, Zxr 13:9, Mal 3:3

+ 22:24 3Pat 8:35

+ 22:25 Erm 11:9, Ezk 19:3

+ 22:26 Erm 23:11, Sef 3:4, Leb 10:10, Leb 11:47, Mal 2:8, Erm 17:27

+ 22:27 Sef 3:3

+ 22:28 Ezk 13:6, Ezk 13:10

+ 22:30 Zab 105:23, Ezk 13:5

+ 22:31 Ezk 9:10

+ 23:3 Leb 17:7, İysh 1:21, Ezk 16:15

+ 23:5 Hosh 2:5

+ 23:9 4Pat 17:5-6

+ 23:11 4Pat 17:19, Erm 3:8, Erm 3:11

+ 23:12 Erm 2:18, Ezk 16:28

+ 23:14 Nax 2:3, Ezk 16:29

+ 23:17 İysh 57:8

+ 23:19 Ezk 16:26, Ezk 20:7

+ 23:22 Ezk 16:37

+ 23:23 Erm 50:21

+ 23:24 4Pat 25:6

+ 23:26 Ezk 16:39

+ 23:27 Ezk 16:41

+ 23:30 Shıg' 34:15

+ 23:31 İysh 51:17

+ 23:34 Zab 74:9

+ 23:35 3Pat 14:9

+ 23:36 Ezk 20:4, Ezk 22:2

+ 23:37 Ezk 16:38, Ezk 16:20-21, Ezk 20:26

+ 23:38 Leb 15:31, 2Jln 36:14, Ezk 5:11, Erm 7:30, Ezk 20:13, Ezk 22:8

+ 23:39 Ezk 23:11

+ 23:40 Erm 4:30, Ezk 16:17-18, Hosh 2:13

+ 23:45 Ezk 16:38

+ 23:47 Ezk 16:40, 2Jln 36:17-19

+ 23:48 Ezk 16:41

+ 23:49 Ezk 6:7

+ 24:2 4Pat 25:1, Erm 39:1, Erm 52:4

+ 24:3 Ezk 11:3, Ezk 11:7

+ 24:6 Ezk 22:2, Nax 3:1

+ 24:7 Leb 17:13, Nzm 12:16, Nzm 12:24

+ 24:9 Nax 3:1, İysh 30:33

+ 24:12 Erm 2:22

+ 24:14 Ezk 5:11

+ 24:16 Erm 16:5

+ 24:17 Leb 10:6, Leb 21:10, Nzm 26:14

+ 24:19 Ezk 12:9, Ezk 21:7

+ 24:21 2Jln 36:17, Ezk 23:47

+ 24:23 Ezk 4:17, Ezk 33:10

+ 24:24 Ezk 6:7

+ 24:26 Ezk 33:21-22

+ 24:27 Ezk 3:26-27

+ 25:2 Erm 49:1-6, Ezk 21:28, Amo 1:13-15, Sef 2:8

+ 25:3 Sef 2:8

+ 25:5 2Pat 11:1, 2Pat 12:26, Ezk 21:20

+ 25:7 Ezk 6:14

+ 25:9 İysh 15:1, İysh 25:10, Erm 48:1, Amo 2:1-3, Sef 2:8, Eshu 13:17-19

+ 25:10 Ezk 21:32

+ 25:12 2Jln 28:17

+ 25:13 İysh 34:5, Erm 49:7-22, Ezk 32:29, Ezk 35, Amo 1:11-12, Obd 1:1-16, Mal 1:3-4, Jar 36:34, Ayup 2:11, İysh 21:13

+ 25:16 1Pat 30:14, 2Pat 8:18, İysh 14:29, İol 3:4, Amo 1:6, Sef 2:4

+ 26:2 İysh 23:1, Erm 47:4, İol 3:4, Amo 1:9, Zxr 9:4

+ 26:5 Ezk 47:10

+ 26:6 Ezk 6:7

+ 26:7 4Pat 24:1, Erm 25:1, Dan 1:1, Ezr 7:12, Dan 2:37, Ayan 17:14

+ 26:8 Ezk 4:2

+ 26:9 Ezk 21:22

+ 26:13 İysh 24:8, Erm 7:34, Erm 16:9, Ayan 18:22

+ 26:14 Ezk 47:10

+ 26:15 Erm 51:52

+ 26:16 Yuns 3:6, Ezk 27:35, Ezk 32:10

+ 26:17 Ezk 27:2

+ 26:20 Ezk 31:14, Ezk 32:23, Zab 26:13

+ 26:21 Ezk 27:36, Ezk 28:19

+ 27:2 Ezk 26:17, Ezk 28:12

+ 27:5 Nzm 3:9, 1Jln 5:23

+ 27:6 İysh 2:13, Zxr 11:2

+ 27:8 Jar 10:18

+ 27:9 Eshu 13:5, 3Pat 15:18, Zab 82:8

+ 27:10 Ezk 30:5, Ezk 38:5

+ 27:12 3Pat 10:22, Ezk 38:13

+ 27:13 Jar 10:2, Ezk 32:26, Ezk 38:2, Ezk 39:1

+ 27:14 Jar 10:3, Ezk 38:6

+ 27:15 Jar 10:7, İysh 21:13

+ 27:17 Biy 11:33

+ 27:18 İysh 7:8

+ 27:19 Shıg' 30:24

+ 27:21 Zab 119:5, Qsq 1:4, İysh 60:7

+ 27:22 3Pat 10:1, 2Jln 9:1

+ 27:23 Jar 11:31, Amo 1:5

+ 27:25 Zab 47:8, İysh 2:16

+ 27:26 Zab 47:8

+ 27:29 Ayan 18:17

+ 27:30 Ayup 2:8, Joq 2:10, Ayan 18:19

+ 27:32 Ayan 18:18

+ 27:33 Ayan 18:3

+ 27:35 Ezk 26:16, Ezk 32:10

+ 27:36 Erm 18:16, Ezk 26:21, Ezk 28:19

+ 28:2 Ezk 26:2, Ezk 27:2, İysh 14:14, 2Sal 2:4

+ 28:3 Ezk 14:14, Dan 1:17

+ 28:4 Zxr 9:3

+ 28:7 Ezk 31:12, Xab 1:7

+ 28:10 Ezk 31:18, Ezk 32:19

+ 28:12 Ezk 26:17, Ezk 27:2-3

+ 28:13 Jar 2:8-9, İysh 51:3, Ezk 31:8-9, Shıg' 28:17-20

+ 28:14 Jar 3:24

+ 28:19 Ezk 26:21, Ezk 27:36

+ 28:21 İysh 23:2, İol 3:4

+ 28:23 Ezk 5:17

+ 28:24 San 33:55, Eshu 23:13, Ezk 6:7

+ 28:25 Ezk 11:17, Ezk 20:41

+ 28:26 Erm 23:6, Erm 32:37, İysh 65:21, Amo 9:14, Mix 4:4

+ 29:2 İysh 19:1, Erm 46:2, Ezk 30:4, Ezk 31:2, Ezk 32:2, İol 3:19

+ 29:3 Zab 73:13-14, İysh 27:1, İysh 51:9, Ezk 32:2

+ 29:4 Ezk 38:4, Amo 4:2, Xab 1:15, 4Pat 19:28, İysh 37:29

+ 29:5 Nzm 28:26, 1Pat 17:44

+ 29:6 Ezk 6:7, 4Pat 18:21, İysh 36:7

+ 29:8 Ezk 14:17

+ 29:10 Ezk 30:6

+ 29:12 Ezk 30:7, Ezk 30:23, Ezk 30:26

+ 29:13 Erm 46:26

+ 29:14 Ezk 16:53

+ 29:16 Ezk 6:7

+ 29:19 Erm 46:13, Erm 46:26, Ezk 30:10

+ 30:3 İysh 13:6, İol 1:15, Obd 1:15, Sef 1:7

+ 30:4 Ezk 29:8

+ 30:5 Ezk 27:10, Ezk 38:5

+ 30:6 Ezk 29:10

+ 30:7 Ezk 29:12

+ 30:8 Ezk 6:7

+ 30:10 Erm 46:26, Ezk 29:19

+ 30:12 İysh 19:6

+ 30:13 Erm 43:12, Erm 46:25, İysh 19:13

+ 30:14 Ezk 29:14, San 13:23, Erm 46:25, Amo 6:2

+ 30:17 Jar 41:45, Jar 46:20, İysh 19:18

+ 30:18 Erm 2:16

+ 30:19 Ezk 6:7

+ 30:21 Erm 46:11

+ 30:23 Ezk 29:12

+ 31:2 Ezk 29:2, Ezk 30:4, Ezk 32:2

+ 31:3 Biy 9:15, Dan 4:7-9

+ 31:6 Ezk 17:23, Dan 4:9, Mat 13:32, Mrk 4:32

+ 31:8 Jar 2:8, İysh 51:3, Ezk 28:13

+ 31:10 Dan 4:27, Dan 5:20

+ 31:12 Ezk 28:7, Xab 1:7

+ 31:13 Ezk 32:4

+ 31:14 Ezk 26:20, Ezk 32:18

+ 31:16 İysh 14:8-9

+ 31:18 Ezk 28:10, Ezk 32:19

+ 32:2 Ezk 29:2, Ezk 30:4, Ezk 31:2, Ezk 29:3

+ 32:3 Ezk 12:13, Ezk 17:20, Ezk 19:8, Hosh 7:12

+ 32:4 Ezk 31:13

+ 32:7 İysh 13:10, İol 2:31, Ayan 6:12

+ 32:8 Shıg' 10:22, İysh 5:3

+ 32:10 Ezk 26:16

+ 32:11 Erm 46:26

+ 32:12 Ezk 28:7

+ 32:15 Ezk 6:7

+ 32:18 Ezk 26:20, Ezk 31:14

+ 32:19 Ezk 28:10, Ezk 31:18

+ 32:21 Ezk 28:10, Ezk 31:18, İysh 14:9-10

+ 32:22 Ezk 31:15

+ 32:23 Nax 1:14, Zab 26:13, Ezk 26:20

+ 32:24 Jar 14:1, İysh 21:2, Erm 49:34, Dan 8:2

+ 32:26 Jar 10:2, Ezk 27:13, Ezk 38:2, Ezk 39:1

+ 32:28 Ezk 28:10

+ 32:29 Ezk 25:12-14

+ 32:30 İysh 23:2

● 33:1 *Ezk 3:16-21*

+ 33:2 İysh 21:6, Erm 6:17, Hosh 9:8, Xab 2:1

+ 33:3 Hosh 5:8, İol 2:1, Amo 3:6

+ 33:4 Leb 20:9, Leb 20:11, Ezk 18:13

+ 33:7 2Jln 19:10

+ 33:9 1Tim 4:16

● 33:10 *Ezk 18*

+ 33:10 Ezk 4:17, Ezk 24:23

+ 33:11 Ezk 16:48, 2Pet 3:9, 1Tim 2:4, 1Tim 2:6

+ 33:13 Ezk 3:20

+ 33:15 Shıg' 22:26, Leb 6:2-5

+ 33:22 3Pat 18:46, Ezk 1:3, Ezk 24:26-27

+ 33:24 İysh 51:2

+ 33:25 Jar 9:4, Leb 3:17, Ezk 22:3

+ 33:27 Ezk 5:11, Nzm 28:26

+ 33:29 Ezk 6:7

+ 33:31 Ezk 8:1, Ezk 14:1, Ezk 20:1

+ 33:33 Ezk 2:5, Zxr 2:9, Zxr 4:9, Zxr 6:15

+ 34:2 Erm 23:1-4, Erm 50:6, Zxr 11:16-17

+ 34:3 Zab 13:4, Mix 3:3, Zxr 11:5

+ 34:5 San 27:17, 3Pat 22:17, Mat 9:36, Mrk 6:34

+ 34:8 Ezk 5:11

+ 34:9 Ezk 13:8, Ezk 13:21

+ 34:11 İysh 40:11, Mix 5:4, Yuxn 10:11

+ 34:12 Ezk 30:3

+ 34:13 Nzm 30:3, Ezk 11:17

+ 34:14 Zab 22:2

+ 34:16 Mix 4:6-7

+ 34:17 Zxr 10:3, Mat 25:32-33

+ 34:21 Nzm 33:17, Dan 8:4

+ 34:23 Ezk 37:24, Yuxn 10:16, Erm 23:5, Erm 30:9, Hosh 3:5, Mix 5:4

+ 34:24 Leb 26:12

+ 34:25 İysh 54:10, Ezk 37:26, Hosh 2:18, Leb 26:6

+ 34:26 Leb 26:4, Erm 14:22, Zxr 10:1, Mal 3:10

+ 34:27 Erm 2:20, Erm 27:8, Erm 30:8

+ 34:31 Zab 73:1, Zab 99:3, Zxr 9:16, Yuxn 10:14

+ 35:2 Jar 32:3

+ 35:3 İysh 34:5, Erm 49:7-22, Ezk 25:12-14, Obd 1:1-16, Mal 1:3-4

+ 35:4 Ezk 6:7

+ 35:5 Ezk 21:25, Amo 1:11

+ 35:6 Ezk 5:11, Jar 9:6

+ 35:11 Ezk 5:11

+ 35:12 Zab 136:7

+ 35:15 Erm 50:29, Obd 1:15, Xab 2:8

+ 36:1 Ezk 6:2-3, Nzm 32:13, İysh 58:14

+ 36:4 Mix 6:2

+ 36:5 Ezk 35:15

+ 36:10 Erm 30:19

+ 36:11 Jar 1:28, İysh 49:19, Erm 31:27, Zxr 2:4, Zxr 10:8, Ayup 42:12

+ 36:12 Ezk 5:17

+ 36:13 San 13:33

+ 36:17 Leb 18:25, Erm 2:7

+ 36:18 Ezk 5:11, Ezk 22:3

+ 36:19 Leb 26:33, Ezk 5:10

+ 36:21 Zab 105:8, İysh 48:11, Ezk 20:9

+ 36:23 Ezk 20:41

+ 36:24 Nzm 30:3, Ezk 11:17

+ 36:25 İysh 4:4, İol 3:21, Leb 16:30, Erm 33:8, Zxr 13:1

+ 36:26 Ezk 11:19, Ezk 18:31

+ 36:27 Ezk 37:14

+ 36:28 Leb 26:12, Ezk 11:20

+ 36:29 Ezk 37:23, Ezk 34:29

+ 36:30 Leb 26:4

+ 36:31 Ezk 6:9, Ezk 16:61, Ezk 20:43

+ 36:35 Jar 2:8, İysh 51:3, Ezk 28:13, Ezk 31:8-9

+ 36:37 Ezk 34:31

+ 36:38 2Jln 35:7, Ezk 6:7

+ 37:1 3Pat 18:46, Ezk 1:3, Ezk 3:22, Ezk 8:4

+ 37:3 1Kor 15:35

+ 37:5 Jar 2:7

+ 37:10 Ayan 11:11

+ 37:12 İysh 26:19, Dan 12:2, Yuxn 5:21

+ 37:14 Ezk 36:27

+ 37:18 Ezk 12:9, Ezk 21:7, Ezk 24:19

+ 37:19 İysh 11:13, Erm 3:18, Erm 50:4, Hosh 1:11

+ 37:21 Nzm 30:3, Ezk 11:17

+ 37:23 Ezk 14:11, Ezk 36:25, Leb 26:12, Ezk 11:20

+ 37:24 Erm 30:10, Erm 23:5, Ezk 34:23-24, Yuxn 10:16

+ 37:25 İol 3:20

+ 37:26 Ezk 34:25, Hosh 2:18

+ 37:27 Zxr 2:10-11, Ayan 21:3, Leb 26:11-12, Ezk 11:20

+ 37:28 Ezk 6:7, Ezk 20:12

+ 38:2 Jar 10:2, Ezk 27:13, Ezk 32:26, Ezk 39:1

+ 38:4 4Pat 19:28, Ezk 29:4, Amo 4:2, Xab 1:15

+ 38:5 Ezk 27:10

+ 38:6 Jar 10:3, Ezk 27:14

+ 38:8 Ezk 34:28

+ 38:9 Erm 4:13

+ 38:11 Biy 18:9-10, Erm 49:31

+ 38:13 3Pat 10:1, Ezk 27:15, Ezk 27:22

+ 38:16 Ezk 20:41

+ 38:17 Erm 6:22-23

+ 38:19 Amo 1:1, Xag 2:6, Ayan 16:18

+ 38:20 Erm 4:24, Nax 1:5

+ 38:21 Erm 25:27, Erm 25:29

+ 38:22 Ezk 5:17, Ezk 14:16, Jar 19:24, Ayup 18:15, Zab 10:6, Ezk 13:11, Ezk 13:13

+ 38:23 Ezk 20:12, Ezk 6:7

+ 39:1 Jar 10:2, Ezk 27:13, Ezk 32:26, Ezk 38:2

+ 39:2 Ezk 38:6, Ezk 38:15

+ 39:3 Zab 75:3

+ 39:4 Nzm 28:26

+ 39:6 Ezk 28:18, Ezk 30:8, Ayan 20:9

+ 39:7 Ezk 20:39, Ezk 43:7

+ 39:9 İysh 2:4, İysh 9:5, Hosh 2:18, Mix 4:3

+ 39:10 Zxr 2:9

+ 39:17 İysh 34:6, Sef 1:7, Ayan 19:17-18

+ 39:18 Amo 4:1

+ 39:22 İol 2:27

+ 39:23 Nzm 29:24-28

+ 39:25 Erm 30:3, Ezk 20:9

+ 39:26 Leb 26:6, Erm 30:10, Erm 46:27, Mix 4:4

+ 39:27 Ezk 20:41

+ 39:29 İysh 32:15, İysh 44:3, İol 2:28

• 40:1 *3Pat 6, 2Jln 3*

+ 40:1 Ezk 33:21, 3Pat 18:46, Ezk 1:3

+ 40:2 Ezk 1:1, Ezk 8:3, Ayan 21:10

+ 40:3 Ezk 1:7, Ezk 47:3, Zxr 2:1, Ayan 11:1, Ayan 21:15

+ 40:4 Ezk 44:5

+ 40:5 Ezk 42:20

+ 40:6 Ezk 43:1

+ 40:16 3Pat 6:4, Ezk 41:16, Ezk 41:26, Ezk 41:18

+ 40:17 Ezk 41:6, Ezk 42:1

+ 40:28 Ezk 8:16

+ 40:38 2Jln 4:6

+ 40:39 Leb 1:3, Leb 4:2-3, Leb 5:1-6

+ 40:44 1Jln 6:31-32

+ 40:46 3Pat 2:35, Ezk 43:19

+ 40:47 Ezk 41:13-15

+ 40:49 3Pat 6:3

+ 41:2 3Pat 6:17

+ 41:4 3Pat 6:20, 2Jln 3:8

+ 41:5 3Pat 6:5, 3Pat 6:8

+ 41:6 Ezk 40:17, 3Pat 6:6

+ 41:13 Ezk 40:47

+ 41:16 3Pat 6:4, Ezk 40:16

+ 41:18 3Pat 6:29, 3Pat 7:36, Ezk 40:16

+ 41:19 Ezk 1:10, Ezk 10:14

+ 41:21 Shıg' 25:23-30

+ 41:24 3Pat 6:34

+ 41:25 3Pat 7:6

+ 41:26 3Pat 6:4

+ 42:1 Ezk 40:17

+ 42:13 San 18:9

+ 42:14 Leb 6:11, Ezk 44:19

+ 42:20 Ezk 40:5

+ 43:1 Ezk 40:6

+ 43:2 Ezk 10:18, Ezk 11:22-23, Ezk 1:24, Ayan 1:15, Ayan 18:1

+ 43:3 Ezk 1:1, Ezk 3:15, Ezk 10:15, Ezk 2:1

+ 43:5 Ezk 3:12, Ezk 8:16

+ 43:7 1Jln 28:2, İysh 60:13, İysh 66:1, Ezk 20:39, Ezk 39:7

+ 43:10 Ezk 40:4

+ 43:13 Shıg' 27:1-8

+ 43:15 Shıg' 27:2, 3Pat 1:50, 3Pat 2:28

+ 43:17 Shıg' 20:26

+ 43:18 Leb 1:5

+ 43:19 3Pat 2:35, Ezk 40:46, Ezk 45:18

+ 43:20 Shıg' 29:12, Leb 8:15, Ezk 45:19

+ 43:21 Shıg' 29:14

+ 43:24 Leb 2:13

+ 43:25 Shıg' 29:35, Leb 8:33

+ 43:27 Leb 1:3, Leb 3:1

+ 44:4 Ezk 1:28

+ 44:5 Ezk 40:4

+ 44:6 Ezk 45:9

+ 44:7 Elsh 21:28, Leb 3:11

+ 44:15 3Pat 2:35, Ezk 40:46

+ 44:16 Ezk 41:21

+ 44:18 Shıg' 28:39-43, Leb 16:4

+ 44:19 Leb 6:11, Leb 16:23, Ezk 42:14

+ 44:20 Leb 21:5, San 6:5

+ 44:21 Leb 10:9

+ 44:22 Leb 21:7, Leb 21:13

+ 44:23 Leb 10:10, Leb 11:47

+ 44:24 Nzm 17:9, Nzm 19:17

+ 44:25 Leb 21:1-3

+ 44:26 San 19:11-12

+ 44:27 Leb 4:3

+ 44:28 San 18:20, Nzm 10:9

+ 44:29 Leb 27:21, San 18:14

+ 44:30 Shıg' 23:19, Shıg' 34:26, Nzm 26:2, San 15:20, Mal 3:10

+ 44:31 Shıg' 22:31, Leb 11:39, Leb 22:8, Ezk 4:14

+ 45:1 Ezk 47:21

+ 45:2 Ezk 48:9-10

+ 45:4 Ezk 48:11-12

+ 45:5 Ezk 48:13

+ 45:6 Ezk 48:15

+ 45:7 Ezk 48:21

+ 45:9 Ezk 44:6, San 36:7, 3Pat 21:1-16

+ 45:10 Leb 19:36, Nzm 25:13, Hkm 11:1

+ 45:12 Shıg' 30:13

+ 45:17 San 28:9-15

+ 45:18 Leb 16:16

+ 45:19 Shıg' 12:7, Shıg' 29:12, Leb 8:15, Ezk 43:20

+ 45:21 Leb 23:5-6

+ 45:23 Leb 23:8, San 28:15

+ 45:24 Leb 2:1

+ 45:25 Leb 23:34

+ 46:2 Ezk 44:3

+ 46:4 San 28:9-10, Ezk 45:17

+ 46:6 San 28:11-15

+ 46:9 Shıg' 23:14-17, Nzm 16:16

+ 46:12 Leb 7:16, Leb 22:23

+ 46:13 Shıg' 29:38, San 28:3

+ 46:17 Leb 25:10

+ 46:18 San 36:7, 3Pat 21:1-16

+ 47:1 İol 3:18, Zxr 14:8, Ayan 22:1

+ 47:3 Ezk 40:3

+ 47:8 Nzm 3:17, Eshu 3:16

+ 47:10 Eshu 15:62, İysh 15:8, Ezk 26:5

+ 47:12 Jar 2:9, Ayan 22:2

● 47:13 *San 34:1-15*

+ 47:14 Jar 12:7

+ 47:19 Ezk 48:28

+ 47:22 İysh 14:1

+ 48:1 San 2:25-31, Eshu 19:40

+ 48:2 Eshu 19:24

+ 48:3 Eshu 19:32

+ 48:4 Eshu 16:1, Eshu 16:5

+ 48:5 Eshu 17:7

+ 48:6 Eshu 13:15

+ 48:7 Eshu 15:1

+ 48:8 Ezk 45:1-6

+ 48:9 Ezk 45:2-3

+ 48:11 3Pat 2:35, Ezk 40:46, Ezk 44:10

+ 48:13 Ezk 45:4

+ 48:15 Ezk 45:6

+ 48:16 Ayan 21:16

+ 48:21 Ezk 45:7

+ 48:23 Eshu 18:11

+ 48:24 Eshu 19:1

+ 48:25 Eshu 19:17

+ 48:26 Eshu 19:10

+ 48:27 Eshu 13:24

+ 48:28 Ezk 47:19

+ 48:30 Ayan 21:13

+ 48:35 İysh 60:14, İol 3:21

Daniel payg'ambardın' kitabı

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Danieldin' Babilong'a alıp ketiliwi

1 [1] Yahuda patshası Ehoyakimnin' patshalıg'ının' u'shinshi jılında
Babilon patshası Nabuxodonosor Erusalimge ju'ris qılıp, qalanı qamal
qıldı+. [2] Jaratqan İye Nabuxodonosordın' Yahuda patshası Ehoyakimdi
tutqıng'a alıwına ha'm Qudaydın' İbadatxanasındag'ı bazı ıdıslardı alıp
ketiwine jol qoydı. Nabuxodonosor ıdıslardı Babiloniyag'a* alıp barıp,
olardı o'z qudayının' ibadatxanasının' g'a'ziynexanasına jaylastırdı+.
[3] Babilon patshası sarayının' bas xızmetshisi Ashpenazg'a İzrail
xalqınan alıp kelingen tutqınlardın' ishinen patshag'a ha'm aq
su'yeklerdin' shan'arag'ına tiyisli bolg'an jas jigitlerdi alıp keliwdi buyırdı.
[4] Bular minsiz, kelbetli, ha'r ta'repleme aqıl-parasatlı, bilimli, jaqsı
tu'sinikke iye ha'm patsha sarayında xızmet etiwge ılayıqlı bolıwı kerek
edi. Ja'ne de Ashpenaz olarg'a kaldeylerdin' tilin ha'm a'debiyatın
u'yretiwi tiyis edi. [5] Patsha olar ushın o'z dasturxanınan awqat ha'm
sharap ajıratıp qoydı. Sol jas jigitler u'sh jıl dawamında ta'lim alg'annan
keyin, patshanın' aldında xızmetke tayın bolıwı kerek edi.
[6] Tan'lang'an jaslardın' arasında Yahuda urıwınan bolg'an Daniel,
Xananiya, Mishael ha'm Azariya bar edi+. [7] Saraydın' bas xızmetshisi
olardın' atların o'zgertip, Danieldi Belteshassar, Xananiyanı Shadrax,
Mishaeldi Meshax, Azariyanı bolsa Abed-Nego dep atadı+.
[8] Daniel o'zin haramlamawdı sheshti ha'm ol saray bas xızmetshisinen
patsha dasturxanınan beriletug'ın awqat ha'm sharaptan a'kelmewdi
o'tinish qıldı+. [9] Quday Danieldin' saray bas xızmetshisinin' kewlinen
shıg'ıwına ha'm rehimine miyasar bolıwına jol qoydı+. [10] Saraydın' bas
xızmetshisi Danielge bılay dedi: «Yaq, sizlerge beriletug'ın awqat penen
ishimliklerdi ullı ma'rtebeli patshamızdın' o'zi belgilep berdi. Onın'
buyrıqlarınan bas tartıwdan qorqaman. Eger ol ju'zin'izdin' ko'rinisi basqa
jas jigitlerdin' ju'zinen go're solg'ın ekenin ko'rse, onda janımdı qa'wip
astına qoyg'an bolasız».
[11] Daniel usı ma'sele boyınsha saray bas xızmetshisi tayınlag'an saqshı
menen so'ylesti, sebebi bul saqshı Daniel, Xananiya, Mishael ha'm Azariya
ushın juwapker adam edi. Ol saqshıg'a bılay dedi: [12] «İltimas, qulların'ızg'a
on ku'n dawamında jewge palız o'nimlerin ha'm ishiwge suw berip, sınap
ko'rin'+. [13] Keyin bizlerdin' ko'rinisimizdi patsha dasturxanınan awqat

jegen jigitlerdin' ko'rinisi menen salıstırıp ko'rin', usıdan keyin o'z bilgenin'izdi qılın'».

14 Solay etip, saqshı bug'an ırazı bolıp, olardı on ku'n dawamında sınap
ko'rdi. 15 On ku'n o'tkennen keyin, olardın' qa'ddi-qa'wmetleri tolısıp,
patsha dasturxanınan berilgen awqatlardı jegen jigitlerden a'dewir
kelbetli ha'm tolıg'ıraq bolıp ko'rindi. 16 Solay etip, sol ku'nnen baslap
saqshı patsha dasturxanınan olar ushın alıp kelingen awqatlar menen
sharaplardı bılay qoyıp, olarg'a tek g'ana palız o'nimlerin beretug'ın boldı.

17 Quday bul to'rt jigitke ha'r ta'repleme bilim ha'm a'debiyat penen
danalıqtı u'yreniwde uqıp bergen edi. Onnan qala berse, Daniel ha'r tu'rli
ayan ha'm tu'slerdi jorıw qa'biletine iye edi+.

18 Patsha belgilegen mu'ddet tamam bolg'anda, saray bas xızmetshisi
barlıq jigitlerdi Nabuxodonosordın' aldına alıp bardı. 19 Patsha olar menen
so'ylesti ha'm olardın' arasınan Daniel, Xananiya, Mishael ha'm Azariyag'a
ten' keletug'ını tabılmadı. Sonın' ushın, olar patshanın' xızmetine
tayınlandı. 20 Patsha qanday soraw bermesin, olardın' danalıg'ı, tu'sinigi
pu'tkil patshalıqtag'ı palkerlerden ha'm porxanlardan on ese u'stin bolıp
shıqtı+. 21 Patsha Kirdin' patshalıg'ının' birinshi jılına deyin Daniel
sarayda xızmet etti+.

Nabuxodonosordın' ko'rgen tu'si

2 [1] O'z hu'kimdarlıg'ının' ekinshi jılında Nabuxodonosor bir tu's
ko'rdi. Tu'si onı sonshelli tınıshsızlandırıp jibergenlikten, uyqısı
qashtı+. [2] Patsha tu'sinin' jorılıwın biliw ushın, qol astındag'ı barlıq
palkerlerdi, porxanlardı, juldız izertlewshilerdi ha'm danıshpanlardı*
shaqırttı. Olar patshanın' aldına kelgende, [3] patsha olarg'a:

– Bir tu's ko'rdim. Meni tınıshsızlandırg'an bul tu'stin' ma'nisin bilgim keledi, – dedi.

[4] Danıshpanlar patshag'a aramey tilinde bılay dedi:

– Mırzamız patshanın' o'miri uzaq bolsın! Tu'sin'izdi aytıp berin', bizler onı jorıp bereyik+.

[5] Patsha olarg'a bılay dedi:

– Menin' keskin qararım mınaday: eger sizler mag'an ko'rgen tu'simdi ha'm onın' jorılıwın aytıp bermesen'iz, men sizlerdi jazalap, denelerin'izdi bo'leklep taslayman, al u'ylerin'izdi bolsa wayran qılıp, bir u'yindi tasqa aylandıraman+. [6] Al eger de tu'simdi aytıp, onı jorıp bersen'iz, onda sizlerge bahalı sawg'alar berip, hu'rmet-izzet ko'rsetemen. Bunın' ushın, menin' tu'simdi aytıp, onı jorıp berin'+.

[7] Olar patshag'a ja'ne:

– Taqsır, aldı menen ko'rgen tu'sin'izdi aytıp berin', bizler onı jorıymız, – dedi.

[8] Patsha olarg'a bılay dedi:

– Sizler menin' qararımnın' qatan' ekenin ko'rip, waqıttan utıwdı qa'lep atırg'anın'ızdı bilip turıppan. [9] Eger tu'simdi aytıp bermesen'iz, sizlerdi tek g'ana bir jaza ku'tip turıptı. Sizler meni aldastırıp, jag'day o'zgergenshe waqıttı sozıwdı kelisip alg'ansız. Qa'ne, tu'sti mag'an aytıp berin', sonda onı jorıy alatug'ının'ızdı da bilemen+.

[10] Danıshpanlar patshag'a:

– Jer ju'zinde sizin' bul talabın'ızg'a juwap bere alatug'ın birde bir jan joq. Ullı ha'm qu'diretli bolg'an patshalardın' hesh biri de palkerden, porxannan ha'm danıshpannan bunday na'rseni talap qılmag'an. [11] Taqsır, siz bizlerge qıyın bolg'an talaptı qoyıp atırsız. Adamlar arasında jasamaytug'ın qudaylardan basqa bunı patshag'a aytıp beretug'ın hesh kim joq, – dep juwap berdi.

12 Bul so'zlerge g'a'zeplengen patsha Babilondag'ı barlıq
danıshpanlardı o'ltiriwdi buyırdı+. 13 Solay etip, ha'mmesinin' o'ltiriliwi
ushın buyrıq shıqtı. Daniel ha'm onın' dosların da o'lim jazası ku'tip
turg'an edi.

Qudaydın' Danielge Nabuxodonsordın' tu'sinin' jorılıwın ashıp beriwi

14 Patsha saqshılarının' baslıg'ı Aryox Babilondag'ı barlıq
danıshpanlardı o'ltiriw ushın jolg'a shıqqanda, Daniel onın' aldına bardı
ha'm aqıl-parasat penen og'an xabarlasıp: 15 «Ne ushın patsha bunday
qatan' buyrıq shıg'ardı?» – dep soradı. Aryox bolg'an waqıyanı Danielge
aytıp berdi. 16 Sonda Daniel patshanın' aldına kirip, tu'stin' jorılıwın tabıw
ushın ma'wlet soradı. 17 Keyin Daniel u'yine qaytıp, bolıp o'tkenlerdi
dosları Xananiya, Mishael ha'm Azariyag'a aytıp berdi ha'm olarg'a:+
18 «Babilon danıshpanları menen birge o'lmewimiz ushın, aspandag'ı
Qudayg'a jalbarının'. Ol bizlerge rehim ko'rsetip, sol sırdı ashıp beriwin
soran'», – dedi. 19 Sol tu'ni Danielge bul sır ayan arqalı ashıldı ha'm Daniel
aspandag'ı Qudayg'a alg'ıs-maqtawlar aytıp:
20 «Qudayımız dana ha'm qu'diretlidur,
Onın' atı ma'n'gige jarılqansın!
21 Ol zamandı ha'm da'wirdi o'zgerter,
Patshalardı taxttan tu'sirip, taxtqa otırg'ızar.
Danıshpanlarg'a danalıq,
Aqıllılarg'a bilim berer+.
22 Ol teren' ha'm sırlı zatlardı ashadı,
Qaran'g'ılıqta jasırıng'an na'rselerdi biledi,
Onın' do'geregi jarıqlıq penen qorshalg'an+.
23 Ata-babalarımnın' Qudayı,
Sag'an alg'ıs aytıp, Seni maqtayman,
Sen mag'an danalıq ha'm ku'sh berdin',
Sorag'anımızdı mag'an ashıp bergen Sensen',
Patsha sorag'an na'rseni bizlerge ko'rsetken Sen bolasan'», – dedi.

Danieldin' patshag'a tu'sin ha'm onın' jorılıwın aytıp beriwi

24 Daniel Babilon danıshpanların o'ltiriw ushın patsha ta'repinen
tayınlang'an Aryoxtın' aldına barıp:

– Babilon danıshpanların o'ltirmen'. Meni patshanın' aldına alıp barın', men ol ko'rgen tu'sti jorıp beremen, – dedi.
25 Aryox da'rhal Danieldi patshanın' aldına alıp barıp:
– Taqsır, Yahuda tutqınlarının' arasınan tu'sin'izdi jorıytug'ın bir adamdı tawıp keldim, – dedi.
26 Patsha Belteshassar dep atalg'an Danielge:
– Sen mag'an ko'rgen tu'simdi ha'm onın' jorılıwın aytıp bere alasan' ba? – dep soradı.
27 Daniel patshag'a bılay dep juwap berdi:
– Taqsır, bul sırdı danıshpan da, porxan da, palker de, boljawshı da sizge ashıp bere almaydı. 28 Biraq aspandag'ı Quday usıg'an uqsag'an sırlardı ashıp bere aladı. Mırzamız Nabuxodonosor, Ol sizge keleshekte ne bolatug'ının ayan qılmaqshı. Siz ko'rgen tu's ha'm ayan mınaday edi:+
29 Taqsır, siz jatıp, keleshek haqqında oyladın'ız. Sonda sırlardı ashıp beriwshi Quday sizge keleshekte ne ju'z beretug'ının bildirdi. 30 Mag'an bul sır danalıg'ım basqalardikinen zıyat bolg'anı ushın ashılmadı, al patshamnın' ko'rgen tu'sinin' jorılıwın biliwi ushın ha'm ju'reginde bolg'an oy-pikirinin' ma'nisin tu'siniwi ushın ashıldı+.
31 Taqsır, siz tu'sin'izde na'ha'n bir mu'sin ko'rdin'iz. Aldın'ızda turg'an sol mu'sin og'ada u'lken ha'm ju'da' jarqırag'an edi. Ja'ne de, onın' ko'rinisi qorqınıshlı edi. 32 Mu'sinnin' bası sap altınnan, ko'kirek ha'm qolları gu'misten, beli ha'm sanları qoladan, 33 baltırları temirden, ayaqlarının' bir bo'legi temirden, bir bo'legi ılaydan edi. 34 Siz qarap turg'anın'ızda, adamzattın' qolı tiymesten bir tas qoparılıp, mu'sinnin' temir ha'm ılaydan bolg'an bo'legine urıldı da, onı maydalap tasladı. 35 Temir, ılay, qola, gu'mis ha'm altın maydalanıp, jazg'ı qırmandag'ı qawıqtay bolıp qaldı. Samal olardı ushırıp jiberip, hesh na'rse qalmadı. Mu'singe urılg'an tas bolsa, u'lken taw bolıp, pu'tkil jer ju'zin toltırıp jiberdi.
36 Bul sizin' ko'rgen tu'sin'iz edi. Endi bolsa, tu'sin'izdin' jorılıwın aytıp bereyin. 37 Patsha, siz patshalar patshasısız. Aspandag'ı Quday sizge patshalıq, saltanat, ku'sh-qu'diret ha'm ullılıq bergen+. 38 Ol jerde jasap atırg'an barlıq adamzattı, ha'tteki, daladag'ı jabayı haywanlardı ha'm aspandag'ı quslardı sizin' qolın'ızg'a tapsırıp, olardın' u'stinen hu'kimdar etip qoydı. Altın bas – bul sizsiz+. 39 Al sizden keyin basqa bir patshalıq ayaqqa turadı. Ol patshalıq sizden ha'lsizlew boladı. Onnan keyin pu'tkil

du'nyanı iyeleytug'ın qoladan bolg'an u'shinshi patshalıq hu'kimdarlıq qıladı+. 40 Bunnan son' keletug'ın to'rtinshi patshalıq temirdey qattı
boladı. Temir ha'mme na'rseni sındırıp joq qılg'anınday, sol patshalıq ta
o'zinen aldın bolg'an patshalıqtı buzıp, joq qıladı+. 41 Siz mu'sinnin'
baltırdan to'meni menen ayaq barmaqlarının' bir bo'leginin' ılaydan, bir
bo'leginin' temirden ekenin ko'rdin'iz, bul bo'lingen patshalıq boladı. Ilay
temir menen qarılg'anı ushın, demek bul patshalıqtın' ku'shli ha'm ha'lsiz
ta'repleri boladı. 42 Ayaqtın' barmaqlarının' bir bo'legi temirden ha'm bir
bo'legi ılaydan bolg'anı sıyaqlı, patshalıqtın' da bir bo'legi ku'shli, bir
bo'legi ha'lsiz boladı. 43 Temir menen ılaydın' qarılıwı – bul xalıqlardın' bir-
birine quda-tamır bolıp aralasıp, bekkem bolg'ısı keletug'ının bildiredi.
Biraq temir ılay menen birikpegeni sıyaqlı, olar da bir-biri menen birlese
almaydı. 44 Sol patshalardın' da'wirinde aspannın' Qudayı ma'n'gi ha'm
hesh bir xalıqtan jen'ilmeytug'ın bir patshalıq ornatadı. Bul patshalıq
basqa barlıq patshalıqlardı joq qılıp, o'zi ma'n'gi turadı+. 45 Tawdan
adamzattın' qolı tiymey-aq tastın' o'zi tu'sip, temir, qola, ılay, gu'mis ha'm
altındı maydalap taslag'anın ko'rdin'iz. Ullı Quday keleshekte
bolatug'ınlardı sizge bildirgen. Sizin' ko'rgen tu'sin'iz haqıyqat, jorılıwı da
durıs.

Patshanın' Danieldi sıylıqlawı

46 Sonda patsha Nabuxodonosor Danieldi hu'rmet etip, onın' aldında
et-beti menen jerge jıg'ıldı. Keyin o'z adamlarına Daniel ushın sıylar
a'keliwdi ha'm xosh iyisli zatlardı beriwdi buyırdı+. 47 Patsha Danielge
bılay dedi:

– Shınında da, senin' Qudayın' sırlardı ashıp beretug'ın qudaylardın'
Qudayı, patshalardın' İyesi eken. O'ytkeni menin' sırlarımdı tek g'ana sen
ashıp bere aldın'!+

48 Bunnan son', patsha Danieldi joqarı ma'rtebege ko'terip, ko'p bahalı
sawg'alar menen sıylıqladı ha'm onı Babilon wa'layatının' hu'kimdarı
ha'm Babilondag'ı pu'tkil danıshpanlar u'stinen basshı etip tayınladı.
49 Danieldin' iltiması menen, patsha Babilon wa'layatın basqarıwdı
Shadrax, Meshax ha'm Abed-Negog'a tapsırdı. Danieldin' o'zi patshanın'
sarayında xızmet etip qaldı.

Nabuxodonosordın' altın mu'sindi ornatıwı

3 [1] Patsha Nabuxodonosor u'lken bir altın mu'sin isletti. Biyikligi alpıs
shıg'anaq*, eni altı shıg'anaq bolg'an bul mu'sindi Babilon
wa'layatındag'ı Dura tegisligine ornattı+. [2] Sonnan son', ol nayıplardı,
hu'kimdarlardı, ha'kimlerdi, wa'zirlerdi, qaznashılardı, qazılardı,
ha'meldarlardı ha'm barlıq wa'layat xızmetkerlerin shaqırıp, o'zi ornatqan
mu'sinnin' ashılıw ma'resimine qatnasıwın buyırdı. [3] Olardın' barlıg'ı
patsha Nabuxodonosor ornatqan mu'sinnin' ashılıw ma'resimine qatnasıw
ushın, mu'sinnin' aldına jıynalg'anda, [4] jarshı ba'lent dawıs penen bılay
dep jar saldı: «Ha'y, barlıq xalıqlar, milletler ha'm ha'r tu'rli tildegi
adamlar, patshanın' buyrıg'ına qulaq salın'lar! [5] Ka'rnay, nay, lira, tsitra,
arfa, da'p ha'm basqa da saz a'sbaplarının' shertilgen dawısların esitiwden,
jerge jıg'ılıp, patsha Nabuxodonosor ornatqan altın mu'singe tabının'lar.
[6] Kim de kim ta'jim qılıp, tabınbasa, sol waqıttın' o'zinde ot janıp turg'an
pechke taslanadı»+. [7] Sonlıqtan ka'rnay, nay, lira, tsitra, arfa ha'm basqa
da saz a'sbaplarının' dawısın esitiwden, barlıq xalıqlar, milletler ha'm ha'r
tu'rli tildegi adamlar jerge jıg'ılıp, patsha Nabuxodonosor ornatqan
mu'singe tabındı.

Danieldin' doslarının' ayıplanıwı

[8] Sol waqıtta yahudiylerdi qaralaw niyetinde ju'rgen bazı kaldeyler
payıttan paydalanıp,+ [9] patsha Nabuxodonosorg'a bılay dedi: «Ullı
ma'rtebeli patsha, o'mirin'iz uzaq bolsın!+ [10] Taqsır, sizin' buyrıg'ın'ız
boyınsha, ka'rnay, nay, lira, tsitra, arfa, da'p ha'm basqa da saz
a'sbaplarının' dawısın esitken ha'r bir adam jerge jıg'ılıp, altın mu'singe
tabınıwı kerek emes pe edi? [11] Siz buyrıqqa a'mel qılmag'an ha'r bir
adamnın' ot janıp turg'an pechke taslanatug'ının aytqan edin'iz. [12] Biraq
bazı yahudiyler, yag'nıy o'zin'iz Babilon wa'layatına hu'kimdar etip
tayınlag'an Shadrax, Meshax ha'm Abed-Nego sizin' buyrıg'ın'ızg'a
boysınbadı. Bul adamlar qudayların'ızg'a tabınbaydı, siz ornatqan
mu'singe de tabınıwdı maqul ko'rmedi»+.

[13] Bul xabardı esitip, qattı g'a'zeplengen Nabuxodonosor Shadrax,
Meshax ha'm Abed-Negonı aldına alıp keliwdi buyırdı. Olar patshanın'
aldına alıp kelingende,+ [14] Nabuxodonosor olarg'a bılay dedi:

– Ha'y, Shadrax, Meshax ha'm Abed-Nego, menin' qudaylarıma ha'm men ornatqan altın mu'singe tabınbag'anın'ız ıras pa? 15 Degen menen, men sizlerge ja'ne bir mu'mkinshilik beremen. Ha'zir ka'rnay, nay, lira, tsitra, arfa, da'p ha'm basqa da saz a'sbaplarının' dawısın esitiwden-aq, jerge jıg'ılıp, men ornatqan mu'singe tabının'lar. Eger ta'jim etpesen'ler, sol waqıttın' o'zinde otlı pechke taslanasızlar. Sonda sizlerdi menin' qolımnan hesh bir quday da qutqara almaydı!+

16 Shadrax, Meshax ha'm Abed-Nego patshag'a bılay dep juwap berdi:

– Mırzamız, bul ma'selede o'zlerimizdi aqlamaqshı emespiz. 17 Bizler sıyınatug'ın Quday bizlerdi ot janıp turg'an pechten de, sizin' qolın'ızdan da qutqara aladı. 18 Biraq eger Ol bizlerdi qutqarmag'an jag'dayda, taqsır, mınanı bilip qoyın': bizler hesh qashan qudayların'ızg'a sıyınbaymız, siz ornatqan altın mu'singe de tabınbaymız.

Danieldin' doslarının' o'limge hu'kim etiliwi

19 Shadrax, Meshax ha'm Abed-Negonın' bul juwabına Nabuxodonosordın' qattı g'a'zebi kelgenlikten tu'ri o'zgerip ketti. Ol pechtegi ottı aldıng'ısınan jeti ese qattı jandırıwdı buyırdı+. 20 Keyin a'skerlerinin' arasınan en' ku'shli a'skerlerge Shadrax, Meshax ha'm Abed-Negonı baylap, otlı pechke taslawdı buyırdı. 21 Solay etip, a'skerler olardı baylap, u'stki kiyimi, ıshtanı, bas kiyimi, qullası barlıq kiyimleri menen birge otlı pechke tasladı. 22 Patshanın' buyrıg'ının' qatan' bolg'anlıg'ı ha'm pechtin' sonshelli ku'shli janıp turg'anlıg'ı sebepli, Shadrax, Meshax ha'm Abed-Negonı otqa taslag'an a'skerler ottın' ha'wirine ku'yip o'zleri o'lip qaldı. 23 Shadrax, Meshax ha'm Abed-Nego bolsa baylang'an halda otlı pechke qulap tu'sti.

24 Bunı tamasha qılıp turg'an patsha Nabuxodonosor birden ornınan sekirip turdı da, tan' qalıp, ken'esgo'ylerine:

– Pechke baylang'an halda u'sh adamdı taslamadıq pa? – dep baqırıp jiberdi.

– A'lbette, sonday, mırzamız patsha, – dep juwap berdi olar.

25 Patsha:

– Qaran'lar, al men ot ishinde baylanbag'an halda ju'rgen to'rt adamdı ko'rip turman. Olardın' hesh biri de zıyan ko'rmegen. To'rtinshisi bolsa, ko'rinisinen ila'hiy barlıqqa uqsaydı! – dedi+.

26 Nabuxodonosor ot janıp turg'an pechtin' awzına barıp:

– Ha'y, Quday Taalanın' qulları Shadrax, Meshax ha'm Abed-Nego, berman shıg'ın'lar! Menin' aldıma kelin'ler! – dep baqırdı.

Sonda Shadrax, Meshax ha'm Abed-Nego ottın' ishinen shıqtı+.
27 Barlıq nayıplar, hu'kimdarlar, ha'kimler ha'm patsha ken'esgo'yleri
Shadrax, Meshax ha'm Abed-Negonı do'gereklep aldı ha'm ottın' bul
adamlarg'a hesh qanday zıyan tiygizbegenin ko'rdi. Olardın' shashları
ku'ymegen, kiyimlerine zıyan tiymegen, ha'tteki, olardan ottın' iyisi de
shıqpay turg'an edi.
28 Sonda Nabuxodonosor bılay dedi: «Shadrax, Meshax ha'm Abed-
Negonın' Qudayına alg'ıs-maqtawlar bolsın! Ol o'z perishtesin jiberip,
O'zine isengen qulların qutqardı. Olar o'z Qudayınan basqa qudaylarg'a
sıyınıwdan go're, janınan keshiwdi abzal ko'rdi, sonın' ushın, patshanın',
yag'nıy menin' buyrıg'ıma boysınıwdan bas tarttı.
29 Sonın' ushın, mınanı pa'rman qılaman: Shadrax, Meshax ha'm Abed-
Negonın' Qudayına til tiygizgen ha'r bir adam qaysı xalıq, millet yamasa
qaysı tilge tiyisli bolıwına qaramastan, olar shawıp taslanadı, u'yleri bolsa
wayran qılınadı. O'ytkeni bunday qılıp qutqara alatug'ın basqa quday
joq»+.
30 Keyin patsha Shadrax, Meshax ha'm Abed-Negonın' ma'rtebesin
ja'ne de asırıp, olardı Babilon wa'layatındag'ı joqarg'ı lawazımg'a ko'terdi.

Nabuxodonosordın' ekinshi tu'si

31 Patsha Nabuxodonosor jer ju'zindegi barlıq xalıqlar, milletler ha'm
ha'r tu'rli tildegi adamlarg'a mınaday xabar jolladı:
«Sizlerge tınıshlıq ha'm bereket tileymen!+ 32 Quday Taalanın' mag'an
ko'rsetken belgi ha'm ka'ramatları haqqında sizlerdi xabardar
qılmaqshıman.
33 Qanday ullı Onın' belgileri!
Qanday qu'diretli ka'ramatları!
Onın' patshalıg'ı – ma'n'gi patshalıq bolar,
Onın' hu'kimdarlıg'ı a'wladtan-a'wladqa dawam eter»+.

4 [1] Men, Nabuxodonosor o'z u'yimde – sarayımda tınısh, ra'ha'tlenip
jasap atırg'an edim. [2] Biraq bir ku'ni tu'nde qorqınıshlı tu's ko'rdim.
To'segimde jatqanımda, bul tu's ha'm ayanlar meni qattı qorqınıshqa
saldı+. [3] Tu'simdi mag'an jorıp beriwi ushın Babilonnın' barlıq
danıshpanların aldıma alıp keliwdi buyırdım. [4] Aldıma kelgen palkerlerge,
porxanlarg'a, danıshpanlarg'a ha'm boljawshılarg'a tu'simdi aytıp berdim,
biraq olar onı jorıy almadı+. [5] Aqırında atı menin' qudayımnın' atı menen
atalg'an Belteshassar degen muxaddes qudaylardın' ruwxı menen tolg'an
Daniel aldıma keldi. Men og'an tu'simdi aytıp berip, bılay dedim:+

[6] – Ha'y, Belteshassar, danıshpanlardın' basshısı, sende muxaddes
qudaylardın' ruwxı bar ekenin ha'm ha'r bir sırdı asha alatug'ının'dı
bilemen. Ko'rgen tu'simdi tın'lap, mag'an jorıp ber. [7] To'segimde jatıp,
ko'rgen ayanlarda du'nyanın' ortasında o'sip turg'an ju'da' u'lken bir
terekti ko'rdim+. [8] Terek o'sip barıp, ku'shke toldı ha'm onın' ushı
aspang'a jetti. Bul terekti du'nyanın' to'rt ta'repinen ko'riwge bolatug'ın
edi. [9] Onın' japıraqları sulıw ha'm pu'tkil du'nyanı ta'miyinleytug'ın mol
miywesi bar edi. Jabayı haywanlar onın' sayasında pana tawıp, ko'ktegi
quslar shaqalarına uya salıp, jer ju'zindegi barlıq tiri janlar onnan
azıqlanatug'ın edi. [10] To'segimde jatıp, ko'rip atırg'an ayanda, aspannan
muxaddes bir gu'zetshi tu'sip keldi. [11] Ol ba'lent dawıs penen bılay dedi:
«Terekti kesip, shaqaların shawıp taslan'lar, japıraqların u'zip, miywelerin
shashıp taslan'lar. Sayasındag'ı haywanlardı quwın'lar, shaqalarındag'ı
quslardı ushırıp jiberin'ler. [12] Biraq terektin' tu'biri menen tamırlarına
tiymen'ler, onı temir ha'm qola menen shınjırlap, jabayı sho'plerdin'
arasında qaldırın'lar. Ol aspannan tu'sken shıqqa shomılsın, jabayı
haywanlar menen jasap, nesiybesin dala sho'plerinen terip jesin. [13] Onnan
adamzat ju'regi alıp taslanıp, haywan ju'regi berilsin. Ol jeti mu'ddet
haywanday bolıp jasasın. [14] Bul hu'kimdi gu'zetshiler, qarardı muxaddesler
shıg'ardı. Solay etip, ha'r bir tiri jan Quday Taalanın' adamzat
patshalıg'ının' Hu'kimdarı ekenin bilsin. Ol patshalıqtı qa'legen adamına
berer, ha'tteki, qarapayım adamdı taxtqa otırg'ızar»+. [15] Men, patsha
Nabuxodonosor usınday tu's ko'rdim. Endi sen, Belteshassar mag'an onı
jorıp ber, sebebi patshalıg'ımdag'ı danıshpanlardın' hesh biri tu'simdi
jorıp bere almadı. Al bul senin' qolın'nan keledi, o'ytkeni sende muxaddes
qudaylardın' ruwxı bar+.

Danieldin' tu'sti joriwı

16 Keyin Daniel, yag'nıy Belteshassar bir neshe waqıt o'zine kele almay
turdı, oyları onı qorqınıshqa salg'an edi. Sonda patsha og'an:
– Belteshassar, tu'sim de, onın' jorılıwı da seni qorqınıshqa salmasın, –
dedi.
Sonda Belteshassar bılay dep juwap berdi:
– Mırzam, bul tu's sizdi jek ko'retug'ınlardın', onın' jorılıwı
dushpanların'ızdın' basına tu'ssin!+ 17 Siz usha bası aspang'a tiyip turg'an
biyik ha'm ku'shli bir terekti ko'rdin'iz. Bul terek sonshelli u'lken
bolg'anlıqtan, onı du'nyanın' to'rt ta'repinen ko'riwge bolatug'ın edi.
18 Onın' japıraqları ju'da' sulıw, pu'tkil du'nyanı ta'miyinleytug'ın mol
miyweleri bar edi. Onın' sayasında jabayı haywanlar jasap, ko'ktegi quslar
shaqalarına uya salg'an edi. 19 Patsham, bul terek siz bolasız. Siz ullı ha'm
ku'shli boldın'ız. Ullılıg'ın' ko'klerge jetip, hu'kimdarlıg'ın' pu'tkil jer
ju'zine jayıldı+. 20 Siz aspannan tu'sip kiyatırg'an muxaddes gu'zetshini de
ko'rdin'iz. Ol: «Terekti kesip, joq qılın'lar. Biraq onın' tu'biri ha'm
tamırlarına tiymen'ler, olardı temir ha'm qola menen shınjırlap, jabayı
sho'plerdin' arasına qaldırın'lar. Jeti mu'ddet dawamında ol aspannan
tu'sken shıqqa shomılıp, jabayı haywanlar menen birge jasasın», – dedi.
21 Patshamız, tu'stin' jorılıwı ha'm Quday Taalanın' taqsırım bolg'an sizge
shıg'arg'an qararı mınaday: 22 siz adamlar ja'miyetinen shıg'arılıp, jabayı
haywanlardın' arasında jasaysız. Quday Taalanın' adamzat patshalıg'ının'
jalg'ız Hu'kimdarı ekenin ha'm Ol taxttı qa'legen adamına beretug'ının
tu'singenin'izshe jeti mu'ddet dawamında malg'a uqsap ot jep, aspannan
tu'sken shıqqa shomılasız. 23 Degen menen, terektin' tu'biri ha'm tamırları
qaldırılsın! – degen buyrıq mınanı an'latadı: Barlıq hu'kimdarlıqtın'
aspandag'ı Qudayg'a tiyisli ekenin tu'singenin'izden keyin, patshalıg'ın'ız
qayta tiklenedi. 24 Sonlıqtan taqsır, sizden o'tinemen, ma'sla'ha'timdi
alın'ız: gu'naların'ızdan bas tartıp, tuwrı islerdi islen', ayıp islerin'izden
bas keship, jarlılarg'a rehim qılın'. Sonda sizin' tabıslı o'mirin'iz dawam
etedi+.

Nabuxodonosordın' tu'sinin' on'ınan keliwi

25 Bulardın' ha'mmesi patsha Nabuxodonosordın' basına tu'sti.
26 Aradan on eki ay o'tkennen son', ol Babilondag'ı sarayının' tam basına
shıg'ıp ju'rdi. 27 Sonda ol qalag'a qarap: «O'z qu'diretim menen qurdırg'an

patsha qalası bolg'an ullı Babilong'a qaran'lar! Bunı o'z ku'shim ha'm ullı
qu'diretim menen qurdım», – dedi. 28 Ol bul so'zlerdi aytıp u'lgermesten-aq
aspannan bir dawıs keldi: «Ha'y, patsha Nabuxodonosor, so'zime qulaq sal!
Ha'zirden baslap, sen taxtın'nan tu'sirildin'. 29 Sen adamlar ja'miyetinen
aydalıp, jabayı haywanlar menen jasaysan'. Quday Taala – adamzat
patshalıg'ının' jalg'ız Hu'kimdarı ekenin ha'm Ol taxttı qa'legen adamına
beretug'ının tu'sinip jetpegenin'she, jeti mu'ddet dawamında malg'a
uqsap ot jep ju'resen'». 30 Nabuxodonosorg'a aytılg'an bul so'zler sol
waqıtta orınlandı. Ol adamlar ja'miyetinen aydaldı ha'm mal sıyaqlı ot jep,
aspannan tu'sken shıqqa shomıldı. Shashları bu'rkittin' qanatlarının'
uzınlıg'ınday, tırnaqları bolsa qustın' tırnaqlarınday bolıp o'sip ketti.

31 Belgilengen mu'ddet tamamlang'anda, men, Nabuxodonosor
ko'zlerimdi ko'kke tiktim ha'm sol waqıtta o'zime keldim. Quday Taalag'a
alg'ıs-maqtawlar ayttım, ma'n'gi o'mir su'riwshini alg'ıslap, ullıladım:
Onın' hu'kimdarlıg'ı – ma'n'gi hu'kimdarlıq,
Onın' patshalıg'ı a'wladtan-a'wladqa dawam eter+.
32 Du'nyada jasap atırg'anlar Onın' aldında hesh na'rse emes,
Ol aspandag'ı ku'shlerdin' ha'm du'nyada jasap atırg'anlardın' u'stinen,
O'zinin' qa'legen hu'kimin shıg'arar.
Hesh kim Onı toqtata almas,
Og'an «Ne qılıp atırsan'?» – dep hesh kim ayta almas+.

33 Es-aqılım qaytıp kelgen waqıttın' o'zinde, menin' patshalıq
ma'rtebem, abırayım ha'm saltanatım qayta tiklendi. Ken'esgo'ylerim
ha'm aqsu'yeklerim meni izlep keldi. Men qaytadan taxtqa otırdım,
ullılıg'ım bolsa, aldıng'ısınan da asıp ketti+. 34 Endi men, Nabuxodonosor
Aspannın' Patshasına alg'ıs-maqtaw aytaman, Onı alg'ıslap, ullılayman.
O'ytkeni Onın' barlıq isleri haqıyqat ha'm jolları a'dil. Ta'kabbirlerdin'
ko'kiregin basıwg'a Onın' ku'shi jetedi.

Patsha Belshassardın' bergen zıyapatı

5 [1] Patsha Belshassar mın' aqsu'yekleri ushın u'lken zıyapat berip,
olar menen birge sharap ishti+. [2] Sharaptan ma's bolg'an Belshassar
Erusalimdegi İbadatxanadan a'kesi Nabuxodonosor alıp kelgen altın ha'm
gu'mis keselerdi alıp keliwdi buyırdı. Patsha aqsu'yekleri, hayalları ha'm
toqalları menen sol keselerden sharap ishpekshi edi+. [3] Solay etip,
Erusalimdegi İbadatxanadan, yag'nıy Qudaydın' U'yinen alıp kelingen
altın ıdıslardı aldırıp, patshanın' o'zi, aqsu'yekleri, hayalları ha'm toqalları
sol ıdıslardan sharap ishti. [4] Olar sharaptan iship, altın, gu'mis, qola, temir,
ag'ash ha'm tastan islengen qudaylardı alg'ısladı+.

[5] Ku'tilmegende, bir insan qolı payda bolıp, ha'stenin' qasındag'ı
patsha sarayının' ha'klengen diywalına jaza basladı. Patsha jazıp atırg'an
qoldı ko'rdi. [6] Onı qorqınısh biylep alıp, ju'zi bozarıp ketti ha'm belinde
quwatı qalmay, dizeleri qaltıray basladı+. [7] Patsha dawıslap baqırıp,
porxan, danıshpanlar ha'm boljawshılardı alıp keliwdi buyırdı. Patsha
Babilon danıshpanlarına: «Kim bul jazıwdı oqıp, onın' ma'nisin mag'an
tu'sindirip berse, sol adamnın' u'stine patshalıq shapan kiygizemen,
moynına altın shınjır tag'ıp, patshalıqta u'shinshi hu'kimdar etip
tayınlayman», – dedi+. [8] Patshanın' barlıq danıshpanları ishke kirip keldi,
biraq olar jazıwdı oqıy almadı, onın' ma'nisin de tu'sindirip bere almadı+.
[9] Patsha Belshassar qattı qorqınıshqa tu'sip, ju'zi bozarıp ketti, aqsu'yekleri
bolsa sasqalaqlap qaldı.

[10] Sol waqıtta patsha ha'm aqsu'yeklerinin' dawısların esitip, zıyapat
bolıp atırg'an jerge kelgen patshanın' anası: «Mırzamız patshanın' o'miri
uzaq bolsın! Qorqpa, tu'rin'iz de quwarmasın!+ [11] Sizin' patshalıg'ın'ızda
muxaddes qudaylardın' ruwxına tolg'an bir adam bar. A'ken'nin'
da'wirinde bul adam aqıllı, zeyinli ha'm qudaylar sıyaqlı dana dep ta'n
alıng'an edi. A'ken' patsha Nabuxodonosor onı palker, porxan, danıshpan
ha'm boljawshılardın' basshısı etip tayınlag'an edi+. [12] Patsha
Nabuxodonosor Belteshassar dep atag'an sol Daniel tu'slerdi joriwda da,
jumbaqlardı tu'sindiriwde de, mashqalalardı sheshiwde de g'ayrı ta'biyg'ıy
ruwxqa, bilim ha'm aqıl-parasatqa iye. Patsham, Danieldi usı jerge alıp
keliwdi buyır, ol sizge mına jazıwdın' ma'nisin tu'sindirip bersin», –
dedi+.

13 Solay etip, Daniel patshanın' aldına alıp kelindi. Patsha Danielge bılay
dedi:
– Patsha a'kem Yahudadan alıp kelgen tutqınlar arasındag'ı Daniel
senbisen'? 14 Seni qudaylar ruwxı menen tolg'an, aqıllı, zeyinli ha'm dana
dep esittim. 15 Men danıshpanlardı ha'm porxandı mına jazıwdı oqıp,
ma'nisin tu'sindirip bersin, dep shaqırttım. Degen menen, olardın' birewi
de ma'nisin ayta almadı. 16 Senin' jumbaqlardı sheship, olardı tu'sindire
alatug'ının'dı esittim. Eger sen ha'zir bul jazıwdı oqıp, onın' ma'nisin
tu'sindire alsan', men senin' u'stin'e patshalıq shapan kiygizemen,
moynın'a altın shınjır tag'ıp, patshalıqtag'ı u'shinshi hu'kimdar etip
tayınlayman.
17 Daniel patshag'a bılay dep juwap berdi:
– Sawg'aların'ız o'zin'izde qala bersin, yaki olardı basqa birewge berin'.
Men bul jazıwdı sonda da oqıp, onın' ma'nisin tu'sindirip beremen+.
18 Taqsır, Quday Taala a'ken'iz Nabuxodonosorg'a patshalıq, ullılıq,
dan'q ha'm hu'rmet berdi. 19 Quday og'an bergen ullılıg'ı sebepli ha'mme
xalıqlar, milletler ha'm ha'r bir tildegi adamlar a'ken'izden qorqıp
qaltıraytug'ın edi. Ol qa'legenin o'ltirip, qa'legenin tiri qaldıratug'ın,
qa'legenin ma'rtebege ko'terip, qa'legenin xor qılatug'ın edi. 20 Degen
menen, ol ta'kabbirlenip, menmen bolıp ketkenlikten, patshalıq taxttan
tu'sirilip, barlıq saltanatınan ayırılg'an edi+. 21 Ol adamlar ja'miyetinen
shıg'arılıp, aqılsız haywanday bolıp qalg'an edi. A'ken'iz adamzat
patshalıg'ının' jalg'ız hu'kimdarı Quday Taala ekenin ha'm Ol taxttı
qa'legen adamına beretug'ının tu'singenshe, jabayı eshekler menen birge
jasap, mal sıyaqlı ot penen azıqlandı ha'm aspannan tu'sken shıqqa
shomıldı+.
22 Al onın' zu'ryadı bolg'an siz, patsha Belshassar, bulardın'
ha'mmesinen xabarın'ız bolsa da, kishipeyil bolmadın'ız. 23 Bunın' ornına
siz aspannın' Qudayına qarsı bas ko'terdin'iz. Qudaydın'
İbadatxanasındag'ı ıdıslardı aldırıp, aqsu'yeklerin'iz, hayalların'ız ha'm
toqalların'ız benen sharap ishtin'iz. Ko'rmeytug'ın, esitpeytug'ın, hesh
na'rseni bilmeytug'ın gu'mis, altın, qola, temir, ag'ash ha'm tastan
sog'ılg'an qudaylardı alg'ısladın'ız. Biraq o'mirin'izdi ha'm barlıq
jolların'ızdı qolında uslap turg'an Qudaydı ullılamadın'ız+. 24 Sonın' ushın,
Quday qol jiberip, usı so'zlerdi jazdırdı.

25 Bunda bılay dep jazılg'an: MENE, MENE, TEKEL ha'm PARSİN.
26 Bunın' ma'nisi mınadan ibarat: MENE – Quday sizin' hu'kimdarlıq
ku'nin'izdi esaplap shıg'ıp, onın' son'ın belgiledi. 27 TEKEL – siz ta'rezide
tartılıp, jen'il bolıp shıqtın'ız+. 28 PERES – patshalıg'ın'ız bo'linip, Midiya
ha'm Persiyag'a beriledi.
29 Sonda Belshassardın' bergen buyrıg'ı boyınsha, Danielge patshalıq
shapan kiydirilip, moynına altın shınjır tag'ıldı ha'm ol patshalıqtag'ı
u'shinshi hu'kimdar, dep ja'riyalandı.
30 Sol ku'ni tu'nde Babilon patshası Belshassar o'ltirildi. 31 Onın'
patshalıg'ın alpıs eki jastar midiyalı Dariy iyeledi+.

Danieldin' arıslanlar turg'an shuqırg'a taslanıwı

6 [1] Patsha Dariy pu'tkil patshalıqtag'ı jerlerdi 120 wa'layatqa bo'lip,
ha'r bir wa'layat u'stinen nayıp tayınlawdı sheshti. [2] Patshag'a qıyın
bolmawı ushın, nayıplardan esap alıp otıratug'ın u'sh wa'zir tayınlandı,
olardın' ishinde Daniel de bar edi. [3] Daniel basqa wa'zirler ha'm nayıplarg'a
qarag'anda o'z isin joqarı da'rejede alıp baratug'ın edi. Sonın' ushın,
patsha pu'tkil patshalıqqa basqarıwshı etip, Danieldi tayınlawdı
jobalastırıp qoyg'an edi+. [4] Sonda bunı ko're almag'an basqa wa'zirler
ha'm nayıplar Danieldi ayıplawg'a urınıp, onın' basqarıw islerinen
kemshilik tabıwg'a ha'reket qıldı. Biraq onnan birde bir qa'te yaki
kemshilik taba almadı. Sebebi Daniel sadıq edi. Onnan hesh qanday gu'na
da, ayıp ta tabılmadı+. [5] Aqırında olar bir-birine bılay dedi: «Onın'
Qudayının' nızamına baylanıslı bir na'rseler tappasaq, Danielge qarsı
basqa ayıp taba almaymız».

[6] Sonda wa'zirler ha'm nayıplar patshanın' aldına barıp bılay dedi:
«Patsha Dariy, o'mirin'iz uzaq bolsın!+ [7] Patshalıqtag'ı barlıq wa'zirler,
hu'kimdarlar, nayıplar, ken'esgo'yler ha'm ha'kimler ken'esip, bılay
kelistik: „Taqsır, otız ku'n dawamında ha'mme adamnın' sizden basqa
adamg'a yamasa qudayg'a sıyınıwg'a tıyım salatug'ın pa'rman shıg'arıp,
onı qatan' ku'shke kirgizin'. Kim de kim basqa bir qudayg'a yamasa
adamg'a duwa etse, ol arıslanlar turg'an shuqırg'a taslansın. [8] Patsha,
pa'rman shıg'arıp, onı tastıyıqlan'. Bul pa'rman Midiya ha'm Persiya
nızamlarına muwapıq o'zgertilmeytug'ın ha'm biykar etilmeytug'ın
bolsın“»+. [9] Solay etip, patsha Dariy pa'rmandı tastıyıqladı.

[10] Daniel pa'rmannın' tastıyıqlang'anın bilse de, u'yine barıp, terezeleri
Erusalim ta'repke qarap ashılg'an joqarg'ı bo'lmesine shıqtı da,
a'dettegidey ku'nine u'sh ma'rte dizerlep, Qudayg'a duwa etti ha'm Onı
alg'ısladı+.

[11] Og'an qarsı til biriktirgen adamlar bir topar bolıp, u'yine bardı ha'm
Danieldin' o'z Qudayına duwa etip, miyrim-sha'pa'a't sorap atırg'anının'
u'stinen shıqtı. [12] Sonda olar patshanın' aldına barıp, shıg'arılg'an pa'rman
haqqında bılay dep ayta basladı:

– Taqsır! Siz pa'rman shıg'arıp, kim de kim otız ku'n ishinde sizden
basqa bir qudayg'a yamasa adamg'a duwa etse, ol arıslanlar turg'an
shuqırg'a taslanadı, dep tastıyıqlag'an joq pa edin'iz?

Patsha:

– Awa, men shıg'arg'an bul pa'rman Midiya ha'm Persiya patshalıg'ının' nızamlarına muwapıq qatan', o'zgermeydi, – dep juwap berdi.

13 Olar patshag'a bılay dedi:

– Taqsır Yahuda tutqınlarınan bolg'an Daniel sizdi de, siz shıg'arg'an pa'rmandı da mensinbey, ol ku'nine u'sh ma'rte o'z Qudayına duwa etip atır, – dedi+.

14 Patsha bunı esitip, qattı qa'weterge tu'sti. Ol Danieldi qutqarıp qalıwdı ju'reginde niyet etti. Ha'tteki, ku'n batqansha qolınan kelgenshe onı qutqarıwg'a ha'reket qıldı. 15 Degen menen, Danielge qarsı til biriktirgenler patshanın' aldına kelip:

– Taqsır, Midiya ha'm Persiya nızamlarına muwapıq, patsha shıg'arg'an ha'r bir buyrıq ha'm pa'rman o'zgertilmeytug'ının bilesiz, – dedi.

16 Sonda patsha Danieldi alıp kelip, arıslanlar turg'an shuqırg'a taslawdı buyırdı. Danieldin' o'zine bolsa: «Ha'mme waqıtta o'zin' xızmet etip kelgen sol Qudayın' seni qutqarsın!» – dedi.

17 Bir tas a'kelinip shuqırdın' awzı jawıp qoyıldı. Danielge baylanıslı jag'day o'zgerilmesin, dep patsha o'zinin' ha'm aqsu'yeklerinin' mo'r ju'zikleri menen tastı mo'rlep qoydı+. 18 Keyin patsha o'z sarayına qayttı. Og'an kewil ko'teretug'ın hesh na'rse a'kelinbedi ha'm tu'ndi hesh na'rse jemey o'tkerdi. Tu'ni menen uyıqlamay shıqtı.

19 Tan' atıwdan patsha ornınan turıp, asıg'ıp-u'sigip, arıslanlar turg'an shuqırg'a qaray ju'rip ketti. 20 Ol shuqırg'a jaqınlap barg'annan, mun'lı dawıs penen:

– Ha'y, tiri Qudaydın' qulı Daniel! Sen ha'mme waqıtta xızmet etip ju'rgen Qudayın' seni arıslanlardan qutqara aldı ma? – dedi.

21 Daniel:

– Taqsır, o'mirin'iz uzaq bolsın!+ 22 Menin' Qudayım perishtesin jiberip, arıslanlardın' awzın jawıp qoydı ha'm arıslanlar mag'an hesh qanday zıyan tiygizbedi. O'ytkeni Qudayımnın' aldında gu'nasız boldım ha'm sizin' aldın'ızda da men hesh qanday ayıp is qılmadım, – dep juwap berdi.

23 Sonda patshanın' quwanıshı ishine sıymay, onı shuqırdan shıg'arıwdı buyırdı. Danieldi shuqırdan shıg'arg'an adamlar, og'an hesh qanday zıyan tiymegenin ko'rdi, sebebi Daniel o'z Qudayına isengen edi+. 24 Patshanın'

buyrıg'ı boyınsha, Danieldi nahaq qaralag'an adamlar alıp kelinip,
hayalları ha'm balaları menen birge arıslanlar turg'an shuqırg'a taslandı.
Olar shuqırdın' tu'bine jetpey atırıp-aq, arıslanlar olarg'a taslanıp,
su'yeklerin sındırıp, maydalap tasladı+.
25 Sonnan keyin, patsha Dariy jer ju'zindegi barlıq xalıqlar, milletler
ha'm ha'r bir tildegi adamlarg'a bılay dep xat jolladı: «Sizlerge tınıshlıq
ha'm bereket bolsın!+ 26 Men mınaday pa'rman shıg'araman:
patshalıg'ımdag'ı barlıq adamlar Danieldin' Qudayınan qorqıp, qaltırasın,
o'ytkeni:
Ol ma'n'gi bar bolg'an tiri Qudaydur,
Onın' patshalıg'ı hasla qulamas,
Hu'kimdarlıg'ı hesh qashan tawısılmas+.
27 Ol azat qıladı ha'm qutqaradı,
Aspan menen jerde belgi ha'm ka'ramatlar ko'rsetedi,
Ol qutqardı Danieldi arıslanlardın' pa'njesinen»+.

28 Solay etip, patsha Dariy ha'm Persiya patshası Kir hu'kimdarlıq
ju'rgizgen da'wirlerde Daniel tabısqa eristi+.

Danieldin' to'rt maqluq haqqında ko'rgen ayanı

7 [1] Babilon patshası Belshassardın' patshalıg'ının' birinshi jılında
Daniel to'seginde jatıp, tu'sinde ayanlar ko'rdi. Sonda ol tu'sin jazıp,+
[2] bılay dep bayan qıldı:

«Tu'nde ko'rgen ayanda aspannın' to'rt ta'repinen esken ku'shli samal
ullı ten'izdi tolqınlandırıp atırg'an eken+. [3] Sol ten'izden bir-birine
uqsamaytug'ın u'lken to'rt jırtqısh maqluq shıqtı+. [4] Birinshisi arıslang'a
uqsaytug'ın edi. Onda bu'rkittin' qanatları bar edi. Qanday da bir ku'shtin'
onın' qanatların julıp taslag'anın ha'm jerden ko'terip, adamg'a uqsatıp
eki ayaqqa turg'ızıp qoyg'anın ko'rdim. Sol maqluqqa adamnın' ju'regi
berildi.

[5] Ekinshi maqluq artqı ayaqları menen turg'an ayıwg'a uqsaytug'ın edi.
Ol awzına u'sh qabırg'a su'yekti tislep alg'an edi. Og'an: „Qa'ne,
toyg'anın'sha go'sh je“, – dep aytıldı.

[6] Son'ınan qaplang'a uqsag'an basqa bir maqluqtı ko'rdim. Onın'
arqasında qustın' to'rt qanatı bar edi ha'm ol to'rt baslı edi. Og'an
hu'kimdarlıq etiw huqıqı berilgen edi+.

[7] Sonnan keyin, tu'r-tu'si qorqınıshlı, aybatlı ha'm ju'da' ku'shli
to'rtinshi maqluqtı ko'rdim. Ol temir tisleri menen barlıg'ın shaynap,
maydalap tasladı. Al qaldıqların bolsa, ayaqları menen basıp ezdi. Ol
aldıng'ı maqluqlarg'a uqsamaytug'ın edi, onın' on mu'yizi bar edi+. [8] Men
usı maqluqtın' mu'yizlerin tamasha qılıp turg'anımda, olardın' arasınan
o'sip shıg'ıp atırg'an ja'ne bir kishkene mu'yiz ko'rdim. Og'an orın bosatıw
ushın, aldıng'ı on mu'yizden u'shewi tu'bi menen qoparılıp tu'sti. Jan'a
o'sip shıqqan mu'yizde adamnın' ko'zine uqsag'an ko'zleri ha'm
menmenlik penen so'yleytug'ın awzı bar edi»+.

Qudaydın' hu'kimi

[9] «Men taxtlardın' orın-orınlarına qoyılıp, a'zelden bar bolg'an* o'z
ornına otırg'anın ko'rdim. Onın' kiyimi appaq qarday, shashları bolsa tap-
taza mamıqtay edi. Onın' taxtı janıp turg'an jalın, taxttın' do'n'gelekleri
lawlap turg'an ot sıyaqlı edi+. [10] Onın' aldınan otlı bir da'rya ag'ıp shıqtı.
Mın'-mın'lag'anlar og'an xızmet etip, on mın' – on mın'lag'anı onın'
aldında turdı. Hu'kim baslandı, kitaplar ashıldı+.

11 Menmenlik penen so'ylep atırg'an sol kishkene mu'yizge qarap
turg'anımda, sol to'rtinshi maqluq ko'z aldımda o'ltirildi ha'm onın' o'ligi
otqa taslanıp, joq qılındı+. 12 Basqa maqluqlardan bolsa hu'kimdarlıq
tartıp alındı, biraq belgili bir waqıtqa deyin jasawına ruxsat berildi.
13 Tu'nde ko'rgen sol ayanımda men aspan bultlarında kiyatırg'an
adam balasına uqsag'an birewdi ko'rdim. Ol a'zelden bar bolg'annın'
aldına aparıldı+. 14 Og'an biylik, ullılıq ha'm hu'kimdarlıq berildi. Barlıq
xalıqlar, milletler ha'm ha'r bir tildegi adamlar og'an xızmet etti. Onın'
biyligi tawısılmaytug'ın, ma'n'gi hu'kimdarlıq, patshalıg'ı hesh qashan
qulamaytug'ın patshalıqdur»+.

Ayannın' ma'nisi

15 Daniel, yag'nıy o'zime kelsem, mag'an ko'ringen bul ayan ruwxımdı
tınıshsızlandırıp, meni tan' qaldırdı+. 16 Men sol jerde turg'anlardın'
birine jaqınlap, bulardın' ha'mmesinin' haqıyqıy ma'nisin aytıp beriwin
soradım. Ol mag'an ayannın' ma'nisin ashıp, bılay dep tu'sindirip berdi:
17 «Bul to'rt u'lken maqluq – jer ju'zinde payda bolatug'ın to'rt patsha.
18 Biraq Quday Taalanın' muxaddesleri patshalıqtı qolg'a alıp, olar sheksiz,
ma'n'gi hu'kimdarlıq qıladı»+.
19 Sonda to'rtinshi maqluq tuwralı shın ma'nisin biliwdi qa'legen edim,
o'ytkeni ol basqa maqluqlardan ayrıqsha ha'm qattı qorqınıshlı edi. Temir
tisleri ha'm qola tırnaqları bar bul maqluq barlıg'ın shaynap maydalap,
qalg'anların bolsa basıp ezetug'ın edi. 20 Onın' basındag'ı on mu'yizdin'
ha'm jan'a o'sip shıqqan mu'yizdin' ma'nisin biliwdi qa'ledim. Sol mu'yiz
o'sip shıg'ıp atırg'anda, ornındag'ı u'sh mu'yizdi tu'sirip jibergen edi.
Ko'zleri ha'm menmenlik penen so'yleytug'ın awzı bar bul mu'yiz basqa
mu'yizlerge qarag'anda ko'birek ku'shke iye bolıp ko'rinetug'ın edi.
21 Men tamasha qılıp turg'anımda, sol mu'yiz muxaddes adamları
menen sawash ju'rgizip, olardı jen'ip atırg'an edi+. 22 Sonda A'zelden bar
bolg'an kelip, O'zinin' muxaddesleri ushın a'dil hu'kim shıg'ardı.
Qudaydın' muxaddeslerinin' patshalıqtı qolg'a alatug'ın waqtı kelgen edi.
23 Sa'wbetlesim dawam etip bılay dep tu'sindirip berdi:
«To'rtinshi maqluq – bul jer ju'zinde hu'kimdarlıq qılatug'ın to'rtinshi
patshalıqtın' tımsalı. Bul patshalıq basqa patshalıqlardan ayrıqsha boladı.
Ol pu'tkil du'nyanı shaynap, ezip maydalap taslaydı+. 24 Maqluqtın' on
mu'yizi – patshalıqtı basqaratug'ın on patsha. Keyinirek jan'adan bir

patsha payda boladı. Bul patsha aldıng'ı on patshadan ayrıqsha boladı ha'm olardın' arasınan u'sh patshanı taxttan tu'sirip taslaydı. 25 Ol Quday Taalag'a qarsı so'zlerdi aytıp, Onın' muxaddeslerin ezedi. Muxaddes bayramlar ha'm nızamlardı o'zgertiwge ha'reket etedi. Qudaydın' muxaddesleri bir mu'ddet, eki mu'ddet ha'm yarım mu'ddet dawamında sol patshanın' zulımlıg'ı astında boladı. 26 Usı mu'ddet tamamlang'anda, aspanda hu'kim jıynalısı baslanadı. Zalım patsha taxttan tu'sirilip, pu'tkilley joq qılınadı. 27 Quday Taalanın' muxaddeslerine bolsa patshalıq, hu'kimdarlıq ha'm aspan astındag'ı barlıq saltanattın' ullılıg'ı beriledi. Olardın' patshalıg'ı ma'n'gi patshalıq boladı. Barlıq hu'kimdarlıq olarg'a boysınıp, xızmet etedi»+.

28 Ko'rgen, esitkenlerim usılardan ibarat edi. Men, Daniel bul tu'simnen sonday qattı qa'weterlenip, ju'zim solg'ın tartıp ketken edi. Degen menen, bulardın' ha'mmesin ishimde saqladım+.

Danieldin' qoshqar ha'm teke haqqında ko'rgen ayanı

8 [1] Birinshi ayannan keyin, patsha Belshassardın' hu'kimdarlıg'ının' u'shinshi jılında Danielge, yag'nıy mag'an ja'ne bir ayan ko'rindi+.
[2] Bul ayanda men Elam wa'layatının' Suza qorg'an qalasında, Ulay kanalının' boyında turg'an ekenmen+. [3] Men kanal boyında bir qoshqardın' turg'anın ko'rdim. Onın' uzın eki mu'yizi bar edi. Onın' mu'yizinin' biri uzınıraq, sol uzın mu'yizi ekinshi bolıp shıqqan edi.
[4] Qoshqar batıs, arqa ha'm qubla ta'replerge o'zin urıp atırg'anın ko'rdim. Hesh bir haywan og'an qarsı shıg'a almaytug'ın edi ha'm onın' qolınan hesh na'rseni qutqara almaytug'ın edi. Qoshqar qa'legenin islep, o'zin aybatlı qılıp ko'rsetti.

[5] Bunı tamasha qılıp turg'anımda, batıs ta'repten bir tekenin' pu'tkil jer ju'zin aralap, tuyaqları jerge tiymesten kiyatırg'anın ko'rdim. Onın' ko'zlerinin' ortasında bir u'lken mu'yizi bar edi. [6] Ol bar ku'shi ha'm g'a'zebi menen men ko'rgen kanaldın' boyında turg'an eki mu'yizli qoshqarg'a qaray taslandı. [7] G'a'zep penen qoshqardı su'zip, onın' mu'yizlerin sındırg'anın ko'rdim. Qoshqardın' tekege qarsı shıg'atug'ın ku'shi joq edi. Teke onı jerge qulatıp, basqılap tasladı, qoshqardı onın' qolınan qutqaratug'ın hesh kim bolmadı+.

[8] Teke qattı ku'sheyip ketti, biraq ku'sh-qu'diretke tolg'an waqıtta, onın' u'lken mu'yizi sınıp tu'sti ha'm onın' ornına to'rt ta'repke qayırılıp, basqa u'lken to'rt mu'yiz o'sip shıqtı+.

[9] Sol mu'yizlerdin' birinen ja'ne bir kishkene mu'yiz o'sip shıqtı. Keyin ol u'lkeyip, qublag'a, shıg'ısqa ha'm go'zzal u'lkege qaray jayıla berdi+.
[10] Qu'direti ko'kke jetken bul mu'yiz aspan la'shkerlerine hu'jim qıldı. Aspan la'shkerleri bolg'an juldızlardın' bazıların jerge tu'sirip, olardı basqılap tasladı+. [11] Ha'tteki, aspan la'shkerlerinin' sa'rka'rdasın mensinbey, og'an beriletug'ın ku'ndelikli qurbanlıqlardı toqtattı. Muxaddes orındı bolsa wayran qıldı+. [12] Jawızlıq sebepli aspan la'shkerleri ku'ndelikli qurbanlıqlar menen birge og'an tapsırıldı. Haqıyqattı ayaq astı qılg'an sol mu'yiz ha'r bir isinde tabısqa eriser edi.

[13] Keyin bir perishtenin' so'ylesip atırg'anın esitip qaldım. Basqa birewi perishte onnan bılay dep soradı:

– Ayandag'ı bul jawızlıq ku'ndelikli qurbanlıqlardın' ornın qashang'a deyin iyeleydi? Qashang'a deyin Muxaddes orın ha'm aspan la'shkerleri

ayaq astı boladı+?
14 Ekinshi perishte mag'an bılay dedi:
– Bunday awhal eki mın' u'sh ju'z ku'n ha'm tu'n dawam etedi. Sonnan keyin, Muxaddes orın pa'klenip, aldıng'ı halına qaytarıladı.

Perishte Jabrayıldın' ayandı tu'sindirip beriwi

15 Men, Daniel ko'rgen ayannın' ma'nisin tu'siniw ushın, basımdı qatırıp turg'anımda, ku'tilmegende, aldımda adam su'lderindegi birew payda boldı. 16 Sol waqıtta men Ulay kanalınan: «Ha'y, Jabrayıl, bul adamg'a ayannın' ma'nisin tu'sindirip ber», – dep aytqan adam dawısın esittim+. 17 Jabrayıl men turg'an jerge jaqınlasqanda, qorqqanımnan et-betimnen jerge jıg'ıldım. Biraq ol mag'an:
– Ha'y, adam balası, bul aqırzaman haqqındag'ı ayan ekenin tu'sin, – dedi+.
18 Ol so'ylep atırg'anda esten awıp, jerde sozılıp jatırg'an edim. Degen menen, ol qolın sozıp, meni ayaqqa turg'ızıp qoydı da,+ 19 mag'an bılay dedi:
– Qulaq sal, Quday O'z g'a'zebin jer ju'zine shashıwdı belgilegen waqtında, neler bolatug'ının sag'an bildiremen. Sebebi bul ayan belgilengen aqırzamang'a baylanıslı+. 20 Sen ko'rgen eki mu'yizli qoshqar – bul Midiya ha'm Persiya patshaların bildiredi. 21 Ju'nli teke bolsa Grek patshasın. Eki ko'zinin' ortasındag'ı u'lken mu'yiz – Grek taxtına otıratug'ın birinshi patsha+. 22 Sınıp tu'sken mu'yizdin' ornına shıqqan to'rt mu'yiz – sol xalıqtan shıg'atug'ın to'rt patshalıqtı bildiredi. Taxtqa otırg'an to'rt patsha aldıng'ı patshag'a qarag'anda ha'lsiz boladı.
23 Sol to'rt patshanın' hu'kimdarlıg'ının' aqırı jaqınlap, gu'naları tolıp-tasqanda, hiylekerlikke sheber, aybat ju'zli bir patsha bas ko'terip shıg'adı. 24 Ol ju'da' ku'sheyip ketedi, biraq o'z ku'shi menen bug'an erispeydi. Ol ha'mme na'rseni wayran qılıp, barlıq islerinde tabısqa erisedi. Ku'shli basshılardı ha'm muxaddes xalıqtı qırıp taslaydı+. 25 Ol sumlıg'ı menen hiylekerligi arqalı tabısqa erisip, ta'kabbirlenip ketedi. Ko'p adamlardı eskertip otırmay o'ltiredi, ha'tteki, en' ullı patshalardın' Patshasına qarsı bas ko'teredi. Biraq ol insan qolı tiymey-aq joq qılınadı+. 26 Sag'an aytılg'an azang'a ha'm keshke baylanıslı ayan haqıyqat. Sen ayandı sır tut, o'ytkeni bul uzaq keleshekke baylanıslı+.

27 Usı waqıyadan son', Danieldin', yag'nıy menin' ma'nisim qashıp, bir neshe ku'n awırıp jattım. Son'ınan ornımnan turıp, patshanın' xızmetine qayttım. Degen menen, bul ayan meni pu'tkilley hawlıqtırıp taslag'an edi. Men onın' ma'nisin tu'sinbegen edim.

Danieldin' o'z xalqı ushın duwa etiwi

9 [1] Babiloniya patshalıg'ına otırg'an midiyalı Axashwerosh ulı
Dariydin' hu'kimdarlıg'ının' birinshi jılı edi+. [2] Men, Daniel Dariydin'
hu'kimdarlıg'ının' da'slepki jılında Muxaddes Kitaptı tu'siniwge kirisken
edim. Jaratqan İyenin' payg'ambar Eremiyag'a aytqan so'zleri boyınsha,
Erusalimnin' jetpis jıl dawamında wayran bolıp jatatug'ının bilip aldım+.
[3] Sonda men ju'zimdi Quday İye ta'repke burıp, jalbarınıp duwa ettim,
oraza tuttım, aza kiyimin kiyip, ku'lge otırdım+. [4] Qudayım Jaratqan İyege
duwa etip, gu'nalarımızdı moyınlap, bılay dedim:
«O, İye, ullı ha'm aybatlı Quday! O'zin'di su'yip, buyrıqların'a
boysıng'anlar menen du'zgen kelisimin'de sadıq qalasan'!+ [5] Al bizler
gu'na islep, jamanlıqqa qol urdıq. Jawız islerdi islep, Sag'an qarsı bas
ko'terdik, buyrıqların'nan ha'm nızamların'nan ju'z burdıq+. [6] Bizler
Senin' atın' menen patshalarımızg'a, basshılarımızg'a, ata-babalarımızg'a
ha'm elimizdegi barlıq xalıqqa so'ylegen xızmetkerlerin' bolg'an
payg'ambarlarg'a qulaq salmadıq+.
[7] A'dalatlıq Sen ta'repte, İye! Al bizler bu'gin shermende boldıq. Bizler
Sag'an qıyanet etkenimiz ushın Yahuda ha'm Erusalim turg'ınların –
pu'tkil İzrail xalqı bolg'an bizlerdi uzaq ha'm jaqın ellerge tarqatıp
jiberdin'. [8] Jaratqan İye, Sag'an qarsı gu'na qılg'anımız ushın patshalarımız,
basshılarımız, ata-babalarımız, – ha'mmemiz shermende boldıq. [9] Quday
İyemiz, bizler Sag'an qarsı bas ko'tersek te, Sen gu'nalarımızdı keshiriwshi,
rehimli Qudaysan'+. [10] Qudayımız Jaratqan İye, bizler Sag'an qulaq
salmadıq! Xızmetkerlerin' payg'ambarlar arqalı bizlerge bergen
nızamların'a a'mel qılmadıq.
[11] Pu'tkil İzrail xalqı Nızamın'dı buzıp, haq joldan azg'ırıldı, Sag'an
qulaq salıwdı qa'lemedi. Bizler Sag'an qarsı gu'na qılg'anımız ushın, qulın'
Muwsanın' Nızamında jazılg'an na'letler basımızg'a tu'sti, ishilgen antlar
orınlandı+. [12] Awa, Sen bizlerge ha'm basshılarımızg'a eskertip aytqan
so'zlerin'di ju'zege asırıp, bizlerdi u'lken apatqa duwshar ettin'.
Erusalimnin' basına tu'sken awır apat jer ju'zindegi hesh bir jerde
bolmag'an+. [13] Muwsanın' Nızamında jazılg'an barlıq apatlar basımızg'a
tu'sti. Al bizler sonda da gu'nalarımızdan qaytıp, Qudayımız Jaratqan
İyenin' miyrim-sha'pa'a'tin izlemedik, Onın' haqıyqat so'zin de eske
almadıq+. [14] Jaratqan İye bizlerdi bul apatlarg'a duwshar qıldı, sebebi

Qudayımız Jaratqan İye islegen ha'r bir isinde a'dalatlı. Al bizler Onın' so'zine qulaq salmadıq+.
15 O, Quday İyemiz, Sen O'z xalqın'dı Mısırdan qu'diretli qolın' menen
alıp shıqtın' ha'm ha'zirge deyin atın' dan'qqa bo'lengen. Al bizler gu'na
qıldıq, jawızlıqqa qol urdıq+. 16 İye, Sen haqlıg'ın' boyınsha O'z qalan'
Erusalimnen, O'zin'nin' muxaddes tawın'nan ashıw ha'm g'a'zebin'di alıp
taslay go'r! Bizlerdin' gu'nalarımız ha'm ata-babalarımızdın'
nızamsızlıqları sebepli Erusalim ha'm O'zin' tan'lag'an xalqın' qon'sı
xalıqlardın' arasında xor bolıp atır+. 17 Endi Qudayımız, qulın'nın' duwasın
ha'm jalbarınıwın esit. O'zin' ushın, İye, wayran bolg'an Muxaddes ornın'a
nurlı ju'zin'di qarat+. 18 Qudayım, qulaq salıp, esit! Ko'zlerin'di ashıp,
bizlerdin' shekken azabımızg'a ha'm O'z atın' menen atalg'an qalan'nın'
awhalına qara. Bizler o'z a'dilligimizge su'yenip emes, al Senin' sheksiz
miyrimin'e su'yenip jalbarınamız+. 19 İye, qulaq sal! İye, bizlerdi keshir!
İye, na'zer salıp, ha'reket ete go'r! Qudayım, O'zin' ushın asıg'a go'r,
o'ytkeni bul qala ha'm xalıq Senin' atın' menen atalg'an»+.

Jabrayıldın' ayandı tu'sindirip beriwi

20 Men tınbay duwa etip, o'zimnin' ha'm xalqım İzraildın' gu'naların
ashıq moyınlap, Qudaydın' muxaddes tawı – Erusalim ushın Qudayım
Jaratqan İyege jalbarınıp atırg'an edim+. 21 Men ele duwa etip
atırg'anımda, aldıng'ı ayanda ko'rgen adam su'lderindegi Jabrayıl jıldam
ushıp kelip, qasıma kelip turdı. Bul keshki qurbanlıq usınılatug'ın waqıt
edi+. 22 Ol mag'an tu'sindirip, bılay dedi: «Daniel, men sag'an danalıq ha'm
tu'sinik beriw ushın keldim. 23 Sen Qudayg'a duwa etip baslag'anın'da, Ol
sag'an juwap bergen edi. Men juwaptı sag'an jetkiziw ushın keldim, sebebi
sen Qudaydın' su'yikli bendesisen'. Qa'ne, endi aytatug'ın so'zlerime
jaqsılap qulaq sal, ayannın' ma'nisin tu'sinip al+.
24 Jınayat islerdi toqtatıp, gu'nalarg'a shek qoyıw, ayıplardı pa'klew
ha'm ma'n'gi a'dillikti ornatıw, ayan ha'm payg'ambarlardın' so'zleri
a'melge asıp, en' muxaddes İbadatxana qayta bag'ıshlanıp, maylanıwı
ushın Quday senin' xalqın' ha'm muxaddes qalan' ushın jetpis ret jeti
ha'pte belgiledi+. 25 Mınanı tu'sinip, bilip al: Erusalimdi qayta qurıw ushın
buyrıq berilgennen baslap, Quday maylag'an hu'kimdar kelgenge deyin
jetpis ret jeti ha'pte o'tedi. Alpıs eki ret jeti ha'pte o'tkende, Erusalim
qalası, onın' ko'sheleri ha'm qorg'anları qayta tiklenedi, biraq bul

qıyınshılıq da'wirde ju'z beredi. 26 Alpıs eki ma'rte jeti ha'pte o'tkende,
Quday maylag'an hu'kimdar o'ltiriledi ha'm ol erisken ha'r bir na'rse joq
boladı. Keyingi keletug'ın hu'kimdardın' a'skerleri qalanı da, İbadatxananı
da wayran qıladı. Onın' aqırı topan suwınday bolıp, urıs aqırına deyin
dawam etedi. Quday qıyratıwdı qarar etken edi+. 27 Sol hu'kimdar ko'p
xalıqlar menen jeti ha'pte ku'shli bir kelisim du'zedi. Sol ha'ptenin' yarımı
o'tkende, ol qurbanlıq ha'm sadaqalarg'a shek qoyadı. Ja'ne de,
İbadatxanag'a wayran qılatug'ın jerkenishli bir zattı ornatadı. Bul –
wayran qılıwshı hu'kimdardı joq qılatug'ın Qudaydın' belgilegen ku'nine
deyin dawam etedi»+.

Danieldin' Tigr da'ryasının' boyında ko'rgen ayanı

10 [1] Persiya patshası Kirdin' patshalıg'ının' u'shinshi jılında, Belteshassar dep atalg'an Danielge bir ayan bayan etildi. Keleshekte ju'z beretug'ın ku'shli sawashqa baylanıslı bolg'an bul xabar haqıyqat. Daniel bul xabardı ayan arqalı tu'sindi+. [2] Sol waqıtta men, Daniel u'sh ha'pte aza tutıp ju'rdim. [3] U'sh ha'pte dawamında hesh qanday toyımlı awqat jemedim, go'sh penen sharaptı awzıma da almadım ha'm may su'rtpedim. [4] Birinshi aydın' jigirma to'rtinshi ku'ni men ullı da'ryanın', yag'nıy Tigr da'ryasının' boyında turg'an edim+. [5] Sonda men u'stinde zıg'ırdan toqılg'an aq kiyimi, belinde taza altınnan islengen belbewi bar birewdi ko'rdim+. [6] Onın' denesi sarı yaqıt sıyaqlı jarqırap, ju'zi shaqmaq jalınınday, ko'zleri shomday bolıp janıp turg'an edi. Onın' ayaq-qolları jıltır qoladay jıltırap, dawısı alaman xalıqtın' dawısınday jan'g'ırıp turatug'ın edi+.

[7] Ayandı jalg'ız men ko'rdim. Janımdag'ılar ayandı ko'rmese de, olardın' za'rreleri ushqanı sonshelli, olar qashıp, jasırınıp aldı+. [8] Sonda men bir o'zim qaldım. Sol ullı ayandı ko'rip atırg'anımda, ha'lsizlenip, ju'zim quwarıp, din'kem de qalmag'an edi. [9] Sonda perishtenin' dawısın esittim. Dawıstı esitkenimde esimnen awıp, et-betimnen jerge jıg'ıldım+. [10] Sonda bir qol mag'an tiyip, meni ko'terip, qol ha'm dizelerime turg'ızıp qoydı+.

[11] Sol perishte mag'an:

– Ha'y, Daniel, sen Qudaydın' su'yikli bendesisen'. Qa'ne, tur! Sag'an aytatug'ın so'zlerime jaqsılap qulaq sal, o'ytkeni ha'zir men senin' aldın'a jiberilgenmen.

Ol mag'an usı so'zlerdi aytıp atırg'anda, men qaltırap ornımnan turdım+.

[12] Ol so'zin dawam etip, bılay dedi:

– Qorqpa, Daniel! Sen bul xabar haqqında tu'sinik alıwdı niyet etip, Qudayın'nın' aldında o'zin'di kishipeyil tutqan ku'nin'nen-aq senin' duwan' qabıl etildi. Duwaların'a juwap beriw ushın aldın'a keldim+. [13] Biraq Persiya patshalıg'ının' hu'kimdarı jigirma bir ku'n dawamında mag'an qarsı turdı. Men Persiya patshalarının' ishinde jalg'ız qalg'anımda, bas perishtelerdin' biri Mixail mag'an ja'rdemge keldi+. [14] Men sag'an

keleshekte xalqın'nın' basına tu'setug'ın na'rselerdi tu'sindiriw ushın keldim. Bul ayan sol ku'nler haqqında+.

15 Ol usı so'zlerdi aytıp atırg'anda, men basımdı iyip, u'nsiz turg'an edim. 16 Sonnan son' adam balasına uqsag'an birew erinlerime qolın tiygizdi. Sonda men de awzımdı ashıp, aldımda turg'ang'a bılay dedim:

– Mırzam, bul ayan meni qattı qıynap jiberdi, din'kem qurıdı+. 17 Mendey bir qulın' qalayınsha mırzam menen so'ylese aladı? Halım qalmag'an, demim tıg'ılıp, zorg'a dem alıp atırman.

18 Sonda adam ulına uqsag'an sol birew ja'ne bir ma'rte qolın tiygizip, mag'an ku'sh bag'ıshlap, 19 bılay dedi:

– Ha'y, Qudaydın' su'yikli bendesi, qorqpa! Sag'an tınıshlıq bolsın! Ku'shli bol, awa, ku'shli bol!

Ol mag'an so'ylep atırg'anda, mag'an ku'sh-quwat enip:

– Mırzam, siz mag'an ku'sh-quwat berdin'iz, endi ayta berin', – dedim+.

20 Ol mag'an:

– Senin' aldın'a ne ushın kelgenimdi bilesen' be? Endi men Persiya patshalıg'ının' hu'kimdarı menen urısıwg'a qaytıp baraman. Biraq men ketkennen keyin, Grek patshalıg'ının' hu'kimdarı keledi+. 21 Biraq da'slep haqıyqat kitabında ne jazılg'anın sag'an aytıp beremen. Olarg'a qarsı gu'reste mag'an sizlerdin' hu'kimdarın'ız Mixail perishteden basqa hesh kim ja'rdem bermeydi, – dedi.

11 [1] – Midiyalı Dariydin' hu'kimdarlıg'ının' birinshi jılında, men og'an
ja'rdem berip, qorg'aw ushın onın' qasında turg'an edim+.

Qubla ha'm arqa patshalıqları

[2] – Endi men sag'an haqıyqattı aytaman. Persiya patshalıg'ında ja'ne
u'sh patsha hu'kimdarlıq qıladı. Biraq to'rtinshi patsha basqalarına
qarag'anda baylıg'ı aytarlıqtay ko'p bolıp, baylıg'ı arqalı ku'sh arttıradı
ha'm ha'mmeni Grek patshalıg'ına qarsı qozg'aydı+.
[3] Keyin taxtqa ku'shli bir patsha otıradı, ol ullı hu'kimdarlıq penen
basqarıp, qa'legen isin qıladı+. [4] Degen menen, ol ku'sh-qu'diretke tolıp
tasqanda, patshalıg'ı ıdırap, to'rtke bo'linip ketedi. Taxt onın' zu'ryadına
berilmeydi ha'm patshalıqtın' aldıng'ı ku'sh-qu'direti olarda bolmaydı.
Sebebi onın' patshalıg'ı tu'p-tamırı menen julıp taslanıp, onın'
zu'ryadınan bolmag'an basqa birewlerge beriledi.
[5] Sol arada qubla patshası ku'sheyip ketedi, biraq patshanın'
sa'rka'rdarlarınan biri ku'sheyip, patshanın' saltanatınan go're u'lkenirek
bir patshalıqqa hu'kimdarlıq qıladı. [6] Bir neshe jıl o'tkennen son', qubla
patshası arqa patshası menen tınıshlıq kelisimin du'zedi. Usı kelisimdi
bekkemlew ushın, qubla patshasının' qızı arqa patshasına baradı. Degen
menen, qubla patshasının' qızı o'z ku'shin joytadı ha'm ku'shin saqlay
almaydı. Qız, onın' menen birge kelgen no'kerleri, balası ha'm onı qollap-
quwatlag'an qolg'a tapsırıladı.
[7] Biraq qubla patshalıg'ının' taxtına qızdın' ag'ayinlerinen biri otıradı.
Ol arqa patshalıg'ının' la'shkerlerine hu'jim qılıp, qorg'anların qolg'a aladı
ha'm olardın' u'stinen jen'iske erisedi. [8] Olardın' mu'sin qudayların, quyma
butların, gu'mis ha'm altınnan islengen qımbatbaha ıdısların olja qılıp,
Mısırg'a alıp ketedi. Keyin bir neshe jıl dawamında arqa patshasının'
tınıshın buzbaydı. [9] Son'ınan arqa patshası qubla patshasına bastırıp
baradı, biraq artqa sheginiwge ma'jbu'r bolıp, o'z eline qaytıp ketedi.
[10] Keyin arqa patshalıg'ının' balaları urısqa tayarlanıp, ju'da' ko'p
la'shker jıynaydı. La'shkerler topan suwday ag'ıp, qubla patshalıg'ının'
qorg'anına hu'jim qıladı+. [11] G'a'zepke mingen qubla patshası arqa
patshası menen sawashqa tu'sedi. Arqa patshasının' sansız la'shkerleri
dushpan qolına ta'slim qılınadı+. [12] Sansız la'shkerdin' u'stinen jen'iske
erisken qubla patshası ta'kabbirlenip ketedi ha'm mın'-mın'lag'an a'skerdi
o'ltirse, de, onın' jen'isi uzaqqa sozılmaydı. [13] Sebebi bir neshe jıldan keyin

arqa patshası aldıng'ısınan da ko'p ha'm jaqsı qurallang'an la'shkerleri menen qubla patshalıg'ına ja'ne bastırıp baradı.

14 Sol waqıtta ko'p adamlar qubla patshasına qarsı bas ko'teredi. Ayan a'melge assın, dep xalqın'nın' arasındag'ı bazı qozg'alan'shılar da bas ko'teredi, biraq tabısqa erise almaydı. 15 Sonda arqa patshası kelip, qorg'an qalanı qamal qıladı, ishine kiriw ushın diywalg'a topıraq u'yip, onı qolg'a aladı. Qubla patshalıg'ının' la'shkerleri arqa patshalıg'ının' ku'shine qarsı tura almaydı, ha'tteki, qubla patshalıg'ının' saylandı la'shkerleri de jawdın' la'shkerlerinin' ku'shli hu'jimin qaytara almaydı+. 16 Arqa patshası qa'legenin isleydi, hesh bir adam og'an qarsılıq qılıwg'a ju'reksinbeydi. Ol go'zzal İzrail u'lkesin qolg'a kirgizip, onı wayran etiw mu'mkinshiligine iye boladı+. 17 Aldın arqa patshası o'z patshalıg'ının' bar ku'shi menen qubla patshalıg'ın basıp almaqshı boladı. Ol qubla patshalıg'ın jer menen jeksen qılıw maqsetinde onın' patshası menen kelisim du'zip, og'an qızın uzatadı. Biraq arqa patshasının' bul jobaları push bolıp, tabısqa erise almaydı.
18 Sonnan son' arqa patshası burılıp, ten'iz boyındag'ı qalalarg'a hu'jim qılıp, ko'bisin qolg'a aladı. Degen menen, bir sa'rka'rda bul ta'kabbir patshanı toqtatıp, onın' qılmıslarına jarasa jazasın beredi. 19 Sonda arqa patshası sheginip, o'z elindegi qorg'anlarg'a qaytadı ha'm jolda jen'iliske ushırap, izsiz joq boladı+.

20 Onın' ornına arqa taxtına basqa bir patsha otıradı. G'a'ziynesin toltırmaqshı bolg'an bul patsha salıqshısın jiberip, adamlarg'a ko'p salıq saladı. Biraq qısqa waqıt ishinde ol o'ledi. Onın' o'limi sawashtın' yamasa birewdin' qastıyanshılıg'ı na'tiyjesinde ju'z bermeydi.

21 Onın' ornına taxtqa otırg'an patsha on'bag'an bir adam boladı. Patsha zu'ryadınan bolmag'an bul adam ku'tilmegende hiylekerlik penen arqa patshalıg'ının' taxtına otırıp aladı. 22 Ol o'zine qarsılıq ko'rsetken ju'da' ku'shli a'skeriy ordanı joq qıladı. Ha'tteki, kelisim du'zgen hu'kimdardı da usı awhalg'a saladı. 23 Ol basqa xalıqlar menen kelisim du'zip, hiylekerlik penen is tutadı. Og'an ergenlerdin' sanı az bolıwına qaramastan, onın' ku'shi barg'an sayın artıp baradı. 24 Ol bay wa'layatlarg'a ku'tilmegende bastırıp barıp, ata-babaları hesh qashan qılmag'an islerge qol uradı. Qolg'a kirgizgen olja ha'm mal-mu'liklerdi o'zinin' izine ergenlerge bo'listirip beredi. Qorg'anlardı qolg'a alıw jobaların du'zedi, biraq bul jag'day uzaqqa sozılmaydı.

25 Ol ku'sh-qu'diretin jıynap, qubla patshasına u'lken bir la'shker tartıp
baradı. Qubla patshası da og'ada qu'diretli ha'm ku'shli la'shkerleri menen
urısqa shıg'adı. Biraq og'an qarsı du'zilgen hiylekerlik sebepli artıq qarsı
tura almaydı. 26 Qubla patshasının' o'z tabaqlasları og'an satqınlıq qıladı.
Onın' ordası jen'iliske ushırap, ko'bisi qırılıp qaladı. 27 Sol eki patshanın'
ju'reginde jaman niyet boladı. Olar bir dasturxanda otırıp, bir-birine
o'tirik so'yleydi. Biraq bunnan na'tiyje shıqpaydı. Sebebi belgilengen
waqıt ele kelmegen edi. 28 Arqa patshası ko'p baylıq penen o'z eline qaytıp
ketedi. Biraq onın' ju'regi muxaddes kelisimge qarsı boladı. Jolda ol niyetin
a'melge asırıp, keyin o'z eline qaytadı.
29 Belgilengen waqıtta arqa patshası qubla patshalıqqa ja'ne ju'ris
qıladı, biraq bul ret aldıng'ıday bolmaydı. 30 Batıstan kelgen kemeleri og'an
qarsılıq ko'rsetedi, ruwxı tu'sken patsha artqa sheginedi. Biraq qaytıp
kelgende, ol ashıwın muxaddes kelisim du'zgen xalıqtan aladı, muxaddes
kelisimnen bas tartqanlarg'a bolsa jaqsılıq qıladı. 31 Onın' la'shkerleri
İbadatxananın' qorg'anına bastırıp kirip, muxaddes orındı haramlaydı.
Ku'ndelikli qurbanlıqlardı toqtatıp, wayran qılatug'ın jerkenishli bir zattı
ornatadı+. 32 Sol patsha hiyle menen kelisimnen bas tartqanlardın' kewlin
tawıp, olardı o'z ta'repine awdırıp aladı. Al Qudayg'a sadıq qalg'anlar
bolsa, bar ku'shi menen og'an qarsılıq ko'rsetedi. 33 Xalıqtın' arasındag'ı
dana jolbasshılar adamlarg'a aqıllı na'siyatlar beredi. Degen menen, bir
qansha waqıtqa deyin olardın' bazıları qılıshtan o'ledi, otta jandırıladı,
bazıları zindang'a taslanadı, talan-taraj boladı+. 34 Quwg'ın waqtında olar
azg'antay ja'rdem aladı. Ko'pler jag'ımpazlıq penen olarg'a qosıladı.
35 Quwg'ın waqtında bir neshe dana adamlar azap shegedi. Usı arqalı
aqırg'ı waqıtqa deyin olar usılayınsha pa'klenip, tazalanadı. Sebebi
belgilengen waqıt ele kelmegen.
36 Arqa patshası kewli qa'legen isti qıladı. Ol o'zin ko'kke ko'terip,
qudaylardan joqarı qoyadı. Qudaylardın' Qudayına qarsı so'ylep, til
tiygizedi. Qudaydın' belgilep qoyg'an g'a'zep waqtı tawısılg'ang'a deyin, ol
tabıslı boladı. Degen menen, Quday o'z jobasın so'zsiz a'melge asıradı+.
37 Ol ata-babaları sıyıng'an qudaylardı ha'm hayallar jaqsı ko'rgen qudaydı
mensinbeydi. Ol o'zin olardın' ha'mmesinen joqarı qoyıp, bir de bir
qudaydı o'z na'zerine ilmeydi. 38 Bulardın' ornına qorg'anlardı qorg'awshı,
dep atalg'an qudaydı ullılaydı. Ata-babaları tabınbag'an bul qudayg'a altın,
gu'mis, qımbat bahalı taslar ha'm qımbat sıylardı sadaqa qılıp, hu'rmet

ko'rsetedi. 39 Ol jat qudaydın' ja'rdemi menen qorg'anların qorg'aydı. Onı
haqıyqıy hu'kimdar dep ta'n alg'anlarg'a hu'rmet-izzet ko'rsetip, olardı
ko'p adamlardın' u'stinen basshı etip qoyadı ha'm olarg'a jerlerdi sawg'a
sıpatında bo'lip beredi.
40 Zamannın' aqırında qubla patshası og'an hu'jim qıladı. Biraq arqa
patshası sawash arbaları, atlıları ha'm ko'p kemeleri menen og'an
quyınday bastırıp barıp, jerlerdi suw tasqını sıyaqlı jaypap o'tedi. 41 Ol
go'zzal İzrail u'lkesin de qolg'a alıp, ko'plegen ellerdin' basına jetedi.
Degen menen, edom, moab ha'm ammon xalqının' basshıları onın' qolınan
qashıp qutıladı+. 42 Ol basqa ellerge de qol saldı, Mısır da onnan qashıp
qutıla almaydı. 43 Ol Mısırdın' altın, gu'mis qaznalarına ha'm barlıq
baylıqlarına iyelik qıladı. Liviyalılar menen kushlılar da og'an bag'ınıshlı
boladı+. 44 Degen menen, shıg'ıs ha'm arqa ta'repten kelgen xabarlar onı
tan' qaldıradı. Bul xabardan g'a'zeplengen patsha jolg'a atlanıp, ko'p
adamlardı qırıp taslaydı. 45 Keyin ten'iz ha'm go'zzal muxaddes taw
arasındag'ı jerlerge barıp, sol jerge patshalıq shatırların tigedi. Biraq ol sol
jerde o'ledi, og'an ja'rdem beretug'ın hesh kim bolmaydı.

Aqırzaman

12 [1] – Sol waqıtta xalqın'dı qorg'awshı ullı hu'kimdar, Mixail
perishte payda boladı. O'ytkeni milletler payda bolg'annan baslap
ulıwma ju'z bermegen qorqınıshlı azap da'wiri baslanadı. Sonda senin'
xalqın'nın' arasınan Qudaydın' kitabına atı jazılg'an ha'r bir adam
qutqarıladı+. [2] O'lip, topıraqqa ko'milgenlerdin' ko'pshiligi oyanadı: kimisi
ma'n'gilik o'mirge iye boladı, kimisi shermendelikke ha'm ma'n'gi uyatqa
duwshar boladı+. [3] Danalar ashıq aspan sıyaqlı jaynaydı, adamlardı a'dil
jolg'a jetelegenler bolsa, juldızlar yan'lı udayına ma'n'gi-baqıy
jarqıraydı+. [4] Al sen, Daniel, kitaptı mo'rle de, bul so'zlerdi aqırzamang'a
deyin sır saqla. Ko'p adamlar o'zlerin ana jaqtan mına jaqqa urıp, bilimin
asıradı+.

Danieldin' eki perishte haqqında ko'rgen ayanı

[5] Sonda men, Daniel da'ryanın' boyında payda bolg'an ja'ne basqa
ekewin ko'rdim: birewi da'ryanın' bergi jag'asında, ekinshisi arg'ı
jag'asında turg'an edi. [6] Olardın' biri ag'ıstın' joqarg'ı jag'ında turg'an zıg'ır
kiyimli perishteden:

– Qashang'a deyin bul tan' qalarlıq waqıya dawam etedi? – dep
soradı+.

[7] Suwdın' joqarg'ı jag'ında turg'an zıg'ır kiyimli perishtenin' eki qolın
aspang'a sozıp, ma'n'gi jasawshı Qudaydın' atı menen ant ishkenin ha'm
mınaday so'zler aytqanın esittim:

– Bul tan' qalarlıq waqıyalar bir mu'ddet, eki mu'ddet ha'm yarım
mu'ddet dawam etedi. Muxaddes xalıqtın' ku'sh-qu'direti tolıq joq
bolg'anda, bulardın' ha'mmesi tamam boladı.

[8] Sol adamnın' aytqan so'zlerin esittim, biraq tu'sinbedim ha'm onnan:

– Mırzam, bunın' aqıbeti ne boladı? – dep soradım.

[9] Ol bılay dep juwap berdi:

– Endi kete ber, Daniel. Bul so'zler jabılıp, aqırzamang'a deyin mo'rlep
qoyılg'an. [10] Ko'pler pa'klenedi ha'm ag'arıp, tazalanadı. Biraq napa'k
napa'kligin dawam etedi. Napa'klerdin' birewi de bunı tu'sinbeydi, danalar
bolsa bulardın' barlıg'ın tu'sinip aladı+. [11] Ku'ndelikli qurbanlıqlar
toqtatılıp, wayran qılatug'ın jerkenishli zat ornatılg'annan baslap 1290
ku'n o'tedi+. [12] Aqırına deyin, yag'nıy 1335 ku'n o'tkenshe ku'tip,

shıdag'anlar qanday baxıtlı! 13 Sen, Daniel, o'mir jolın'dı dawam etip, bul du'nyadan ko'z jumasan'. Biraq aqırzamanda tirilip, sıyın'dı alasan'+.

---

* 1.2 So'zbe-so'z: Shınar jeri.

* 2.2 So'zbe-so'z: kaldeylilerdi.

* 3:1 So'zbe-so'z: amma – barmaqtın' ushınan qoldın' shıg'anag'ına shekemgi aralıq, shama menen 45-50 sm.

* 7:9 So'zbe-so'z: a'zelgi ku'nler.

+ 1:1 4Pat 24:1, Erm 25:1, 2Jln 36:5-7

+ 1:2 4Pat 24:13, 2Jln 36:10

+ 1:6 Ezk 14:14, Ezk 14:20

+ 1:7 4Pat 23:34, 4Pat 24:17

+ 1:8 Ezk 4:13, Hosh 9:3

+ 1:9 Jar 39:21

+ 1:12 Rim 14:2

+ 1:17 Jar 41:12

+ 1:20 Jar 41:8, Jar 41:24

+ 1:21 Dan 6:28, Dan 10:1

+ 2:1 Jar 41:8

+ 2:4 3Pat 1:31, Dan 3:9, Dan 5:10, Dan 6:6, Dan 6:21

+ 2:5 Ezr 6:11, Dan 3:29

+ 2:6 Dan 5:7, Dan 5:16

+ 2:9 Est 4:11

+ 2:12 Dan 3:13, Dan 3:19

+ 2:17 Dan 1:6

+ 2:21 Ayup 12:18, Dan 5:20

+ 2:22 Ayup 12:22, Waz 12:14, 1Kor 4:5

+ 2:28 Jar 40:8, Dan 10:14

+ 2:30 Jar 41:16

+ 2:37 Ezr 7:12, Ezk 26:7, Ayan 17:14

+ 2:38 Erm 27:6

+ 2:39 Zxr 6:1

+ 2:40 Dan 7:7, Dan 7:23

+ 2:44 Xag 2:22, Evr 12:28

+ 2:46 Elsh 10:25, Elsh 16:29, Elsh 14:13

+ 2:47 Nzm 10:17, 4Pat 5:15

+ 3:1 Jar 11:2

+ 3:6 Ayan 13:15

+ 3:8 Dan 6:12-13

+ 3:9 3Pat 1:31

+ 3:12 Dan 2:49

+ 3:13 Dan 2:12

+ 3:15 4Pat 18:35

+ 3:19 Dan 2:12

+ 3:25 İysh 43:2

+ 3:26 Elsh 16:17

+ 3:29 Ezr 6:11, Dan 2:5

+ 3:31 Dan 6:25, 1Pet 1:2, 2Pet 1:2

+ 3:33 Dan 2:44

+ 4:2 Dan 2:1, Dan 7:15

+ 4:4 Dan 2:2, Dan 2:10-11

+ 4:5 Dan 1:7, Jar 41:38, Dan 5:11, Dan 5:14

+ 4:7 Biy 9:15, Ezk 31:3-7, Mrk 4:32

+ 4:14 Erm 27:5

+ 4:15 Jar 41:8

+ 4:16 1Pat 25:26, 2Pat 18:32

+ 4:19 Erm 27:6

+ 4:24 Hkm 16:6, Elsh 8:22, 2Tim 2:25

+ 4:31 Dan 2:44, Dan 6:26

+ 4:32 Zab 61:10, İysh 40:17, Ayup 23:13, İysh 14:27

+ 4:33 2Jln 33:13

+ 5:1 Dan 7:1, Dan 8:1, Jar 40:20, Est 1:3, Est 2:18, Mrk 6:21

+ 5:2 Dan 1:2

+ 5:4 Zab 113:12-15

+ 5:6 Nax 2:10

+ 5:7 Dan 2:2, Dan 4:6

+ 5:8 Jar 41:8

+ 5:10 3Pat 1:31, Dan 2:4

+ 5:11 Jar 41:38, Dan 4:5, Dan 2:48

+ 5:12 Dan 1:7, Dan 4:5, Dan 1:17

+ 5:17 4Pat 5:16

+ 5:20 Dan 4:27-30

+ 5:21 Dan 4:31

+ 5:23 Ayup 12:10, Erm 10:23, Elsh 12:23, Ayan 16:9

+ 5:27 Ayup 31:6, Zab 61:10

+ 5:31 Erm 51:11, Dan 9:1

+ 6:3 Jar 41:40, Est 10:3

+ 6:4 Ezk 14:14

+ 6:6 3Pat 1:31, Dan 2:4

+ 6:8 Est 1:19, Est 8:8

+ 6:10 Zab 136:5-6, 3Pat 8:48, 2Jln 6:38, Zab 118:23

+ 6:13 Dan 3:8

+ 6:17 Mat 27:66, Ayan 20:3

+ 6:21 3Pat 1:31, Dan 2:4

+ 6:23 Dan 3:25

+ 6:24 Nzm 19:19, Est 7:9, Zab 7:16, Hkm 11:5

+ 6:25 Dan 3:31

+ 6:26 Dan 4:31

+ 6:27 Dan 3:33

+ 6:28 2Jln 36:22, Ezr 1:1, İysh 44:28, İysh 45:1

+ 7:1 Dan 5:1, Dan 8:1

+ 7:2 Erm 49:36, Ayan 7:1

+ 7:3 Ayan 12:18-Ayan 13:2

+ 7:6 Ayan 13:2

+ 7:7 Ayan 12:3, Ayan 17:3, Ayan 17:12

+ 7:8 Dan 8:9, Ayan 9:7, Ayan 13:5

+ 7:9 Ayan 20:4, 3Pat 22:19, İysh 6:1, Ayan 4:2, Ayan 1:14

+ 7:10 Nzm 33:2, Ayan 5:11, Ayan 20:12

+ 7:11 Ayan 19:20

+ 7:13 Ezk 1:26, Ayan 1:13, Mat 26:64, Mrk 14:62, Ayan 1:7, Ayan 14:14

+ 7:14 Zab 109:1-2, İysh 9:6, Mat 28:18, Dan 7:27, Obd 1:21, Zxr 14:9, Luk 1:33, 1Kor 15:24, Ayan 11:15

+ 7:15 Dan 4:2

+ 7:18 Mat 25:34

+ 7:21 Dan 8:24, Ayan 13:7

+ 7:23 Dan 2:43

+ 7:27 Dan 7:14

+ 7:28 Luk 2:19, Luk 2:51

+ 8:1 Dan 5:1, Dan 7:1

+ 8:2 Nxm 1:1, Est 1:2

+ 8:7 Dan 11:11

+ 8:8 Dan 7:3

+ 8:9 Dan 7:8

+ 8:10 Ayan 12:4

+ 8:11 Shıg' 29:38-42, Dan 11:31, Dan 12:11

+ 8:13 Dan 12:6

+ 8:16 Dan 9:21, Luk 1:19, Luk 1:26

+ 8:17 Ayan 1:17, Ezk 2:1

+ 8:18 Dan 10:9, Zxr 4:1

+ 8:19 Dan 11:36

+ 8:21 Dan 11:3

+ 8:24 Dan 7:21, Ayan 13:7

+ 8:25 Ayup 34:20

+ 8:26 Dan 10:14

+ 9:1 Dan 5:31, Dan 6:1, Dan 11:1

+ 9:2 Erm 25:11, Erm 29:10, Zxr 1:12, Zxr 7:5

+ 9:3 Est 4:3

+ 9:4 Leb 26:40, 3Pat 8:47, 2Jln 6:37, Nxm 9:2, Nxm 1:5, Nxm 9:32, Nzm 7:9

+ 9:5 Ezr 9:6-7, Nxm 1:7

+ 9:6 Nxm 9:34

+ 9:9 Nxm 9:17

+ 9:11 Nzm 8:19-20, Nzm 28:15

+ 9:12 Ezk 5:9

+ 9:13 Leb 26:14-45, Nzm 28:15-68

+ 9:14 Nxm 9:33

+ 9:15 Shıg' 32:11

+ 9:16 Zab 30:2, Zab 70:2, Zab 43:14, Zab 78:4, Mix 6:16

+ 9:17 San 6:25

+ 9:18 4Pat 19:16, Nxm 1:6

+ 9:19 Zab 78:9, Luk 18:13, Zab 24:10, Zab 78:9

+ 9:20 Nxm 1:6

+ 9:21 İysh 65:24, Dan 8:16, Luk 1:19, Luk 1:26, Shıg' 29:39

+ 9:23 Dan 10:11, Dan 10:19

+ 9:24 Nxm 11:1, İysh 48:2, Mat 4:5, Mat 27:53

+ 9:26 Mat 24:6-14

+ 9:27 Dan 11:31, Dan 12:11, Mat 24:15, Mrk 13:14

+ 10:1 2Jln 36:22, Ezr 1:1, İysh 44:28, İysh 45:1, Dan 1:7, Dan 4:5

+ 10:4 Jar 2:14

+ 10:5 Ezk 9:2, Ayan 1:13

+ 10:6 Ezk 1:14, Ezk 1:16, Mat 28:3, Ayan 1:14, Ayan 19:12, Ezk 1:7, Ayan 1:15

+ 10:7 Elsh 9:7

+ 10:9 Dan 8:18, Zxr 4:1, Yuxn 18:6, Ayan 1:17

+ 10:10 Ezk 2:9, Ezk 8:3

+ 10:11 Dan 9:23, Dan 10:19

+ 10:12 Dan 9:23

+ 10:13 Dan 10:21, Dan 12:1, Yahu 1:9, Ayan 12:7

+ 10:14 Dan 2:28, Dan 8:26, Xab 2:3

+ 10:16 İysh 6:7, Erm 1:9

+ 10:19 Dan 9:23, Dan 10:11

+ 10:20 Dan 12:1

+ 11:1 Dan 5:31, Dan 6:1, Dan 9:1

+ 11:2 Dan 10:21

+ 11:3 Dan 7:6, Dan 8:5, Dan 8:21

+ 11:10 İysh 8:8, İysh 30:28

+ 11:11 Dan 8:7

+ 11:15 Ezk 4:2

+ 11:16 Dan 8:9

+ 11:19 Ezk 26:21

+ 11:31 Dan 8:11, Dan 9:27, Mat 24:15, Mrk 13:14

+ 11:33 Dan 12:3, Dan 12:10

+ 11:36 2Sal 2:4, Nzm 10:17, Dan 2:47, Ayan 13:5, Dan 8:19

+ 11:41 İysh 11:14

+ 11:43 2Jln 12:3, Ezk 30:4, Nax 3:9

+ 12:1 Dan 10:13, Yahu 1:9, Ayan 12:7, Erm 30:7, Mat 24:21, Mrk 13:19, Ayan 16:18, Shıg' 32:32, Shıg' 32:33, Dan 10:21, Ayan 20:12

+ 12:2 İysh 26:19, Ezk 37:12, Mat 25:46, Yuxn 5:28-29, Elsh 24:15

+ 12:3 Dan 11:33, Dan 12:10, Mat 13:43, Ayup 11:17, Ayup 22:28, Hkm 4:18, İysh 60:3

+ 12:4 İysh 8:16, İysh 29:11, Ayan 5:1, Ayan 10:4, Ayan 22:10

+ 12:6 Dan 10:5, Dan 8:13

+ 12:10 Dan 11:35, Ayan 22:11, Dan 11:33, Dan 12:3, Zab 106:43, Hosh 14:10

+ 12:11 Dan 8:11, Dan 9:27, Dan 11:31

+ 12:13 İysh 57:2

Hoshea payg'ambardın' kitabı

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
12 13 14

1 [1] Yahuda patshaları Uzziya, İotam, Axaz, Xizkiya hu'kimdarlıq etken waqıtları ha'm İzrail patshaları Ehoash ulı Yarobam hu'kimdarlıq etken waqıtları Beeriy ulı Hosheag'a Jaratqan İyeden so'z tu'sti+.

Hosheanın' hayalı ha'm balaları

[2] Jaratqan İye Hoshea arqalı so'yley baslap, og'an bılay dedi: «Bar, bir buzıq hayalg'a u'ylen, onın' buzıqshılıq penen tuwg'an balaları boladı. O'ytkeni bul el de Jaratqan İyeden bas tartıp, opasızlıq qıldı»+.

[3] Solay etip, Hoshea Diblayımnın' qızı Gomerge u'ylendi. Gomer ha'miledar bolıp, Hosheag'a ul tuwıp berdi. [4] Jaratqan İye Hosheag'a bılay dedi: «Ulın'nın' atın İzreel dep qoy. Sebebi uzaq waqıt o'tpey, Men patsha Ehudın' shan'arag'ın İzreelde qan to'kkeni ushın jazalayman. İzrail patshalıg'ın joq qılaman+. [5] Sol ku'ni Men İzreel oypatlıg'ında İzraildın' sadag'ın sındıraman»+.

[6] Gomer ja'ne ha'miledar bolıp, qız tuwdı. Jaratqan İye Hosheag'a: «Qızdın' atın Lo-Ruxama* dep qoy. O'ytkeni bunnan bılay Men İzrail xalqına rehim qılmayman, olardı keshirmeymen+. [7] Biraq Yahuda xalqına rehim qılaman. Olardı sadaq, qılısh, sawash, at ha'm atlılar arqalı emes, al Jaratqan İye, olardın' Qudayı bolg'an Men O'z ku'shim menen qutqaraman», – dedi+.

[8] Gomer Lo-Ruxamanı emshekten shıg'arg'annan son', ja'ne ha'miledar bolıp, ul tuwdı. [9] Jaratqan İye bılay dedi: «Ulın'nın' atın Lo-Ammiy* dep qoy. O'ytkeni endi sizler Menin' xalqım emessiz, Men de sizlerdin' Qudayın'ız emespen. [10] Degen menen, İzrail xalqı ten'izdegi qum sıyaqlı ko'p bolıp, olardı o'lshep te, sanap ta bolmaytug'ın waqıt keledi. Olarg'a: „Sizler xalqım emessiz“, – dep aytılg'an jerde: „Tiri Qudaydın' balalarısız“, – dep aytıladı+. [11] Sonda Yahuda ha'm İzrail xalıqları qaytadan birlesip, o'zlerine bir basshı tan'laydı. Olar o'z elinde o'sip, gu'llep jasnaydı. Solay etip, İzreeldin' ku'ni ullı bir ku'n boladı»+.

2 [1]Jaratqan İye bılay dedi: «Ag'a-inilerin'izdi „Ammiy“, yag'nıy „Menin' xalqım“, a'japa-qarındasların'ızdı „Ruxama“, yag'nıy „Rehim etilgenler“, dep shaqırın'»+.

İzraildın' opasızlıg'ı

[2]«Anan'ızdın' ayıbın betine basın', awa, ayıbın betine basın', Ol endi hayalım emes, Men de onın' ku'yewi emespen.
Ju'zindegi buzıqshılıq boyawın o'shirip, Alıp taslasın ko'kiregindegi buzıqshılıq belgisin+.
[3]Bolmasa, O'zim onın' kiyimin sheship, jalan'ash qılaman, Anasınan tuwılg'anday etip, ha'mmenin' aldına qoyaman.
Kewip qalg'an jerdey, sho'l daladay etip, Suwsızlıqtan o'ltiremen+.
[4]Balalarına rehim qılmayman, O'ytkeni olar buzıqshılıqtan tuwılg'an+.
[5]Olardın' anası buzıqshılıq qıldı, Shermendelik penen olarg'a ha'miledar boldı.
Ol bılay dedi: „Oynaslarımnın' izinen eremen, Nanımdı, suwımdı, ju'n ha'm zıg'ır tawarımdı, Za'ytu'n mayımdı ha'm ishimligimdi olar beredi“.
[6]Sonın' ushın, tosaman jolın tikenler menen, Jolın taba almasın dep, diywal quraman.
[7]Oynaslarının' izinen quwadı, Biraq olarg'a jete almaydı, Olardı izleydi, biraq taba almaydı.
Sonda ol bılay deydi: „Ku'yewimnin' aldına qaytıp barayın, Sol waqıttag'ı awhalım ha'zirgiden jaqsı edi!“+
[8]Biyday, sharap ha'm za'ytu'n mayın, Og'an Men bergenimdi bilmedi.
Baal ushın qollang'an gu'mis penen altındı da, Og'an Men bergenimdi bilmedi+.
[9]Sonın' ushın, zu'ra'a't waqtında tartıp alaman biydayımdı, Jıyın-terim ma'wsiminde alıp qoyaman taza sharabımdı.
Jalan'ash denesin jawıp turg'an ju'n ha'm zıg'ır tawarlarımdı qaytarıp alaman.
[10]Mine, endi oynaslarının' ko'z aldında, Onı jalan'ashlap, abırayın to'gemen, Hesh kim onı qutqara almaydı Menin' qolımnan+.
[11]Pu'tkil quwanıshlarına, bayramlarına, Jan'a Ay bayramına ha'm Shabbat ku'nlerine, Barlıq belgilengen bayramlarına shek qoyaman+.
[12]„Oynaslarımnın' bergen to'lemi“, dep aytqan, Ju'zimzarları menen a'njir bag'ların wayran etemen, Ha'mmesin tog'aylıqqa aylandıraman.
Bag'ları jem boladı jabayı haywanlarg'a+.
[13]Baallarg'a arnalg'an bayram ku'nleri, Og'an arnap tu'tetki tu'tetkeni ushın, Sırg'a ha'm tag'ınshaqlar menen bezenip, Oynaslarının' izinen ju'rip, Meni tolıq umıtqanı ushın, onı jazalayman», – deydi Jaratqan İye+.

Jaratqan İyenin' İzrailg'a degen su'yispenshiligi

14 «Al endi, onın' kewlin tabaman, Sho'lge alıp barıp, jıllı so'ylesemen+.
15 Sonnan keyin og'an ju'zimzarların qaytarıp beremen, Axor* oypatlıg'ın
u'mit esigi qılaman.
Jaslıq waqtındag'ıday, Mısırdan shıqqan ku'nlerindegidey, Ol Mag'an: „Awa“, –
dep juwap beredi».
16 Jaratqan İye bılay deydi: «Sol ku'ni sen Meni „Ku'yewim“, dep
shaqırasan', artıq „Mırzam“* demeysen'. 17 Baallardın' atların qaytıp tilin'e
almaytug'ın qılaman. Olardın' atları qaytadan yadqa alınbaydı+. 18 Sol ku'ni
olar ushın jabayı haywanlar, aspandag'ı quslar ha'm jer bawırlawshılar menen
kelisim du'zemen. Sol jerden sadaq ha'm qılıshlardı, barlıq sawash quralların
joq qılaman. Sonda olar qa'wipsiz jatatug'ın boladı+. 19 Men seni O'zime
ma'n'gige nekelep alaman. Sag'an ha'mme waqıtta a'dalatlı ha'm a'dil,
su'yispenshilikli ha'm miyrim-sha'pa'a'tli qatnasta bolaman+. 20 Senin' menen
bolg'an nekege sadıq qalaman, sen Meni Jaratqan İyem, dep bilesen'»+.
21 Jaratqan İye bılay dep ja'riyalaydı:
«Sol ku'ni juwap beremen, Men aspang'a, aspan bolsa jerge juwap beredi.
22 Jer biyday, taza sharap ha'm za'ytu'n mayı menen juwap beredi, Olar İzreelge
juwap beredi.
23 Sol waqıtta Men onı O'zim ushın usı jerge egemen.
*Lo-Ruxamag'a rehim ko'rsetemen, *Lo-Ammiyge: „Menin' xalqım“, –
deymen.
Ol da Meni: „Menin' Qudayım“, – dep shaqıradı»+.

Hoshea ha'm onın' opasız hayalı

3 [1] Jaratqan İye mag'an bılay dedi: «Sen ja'ne bar! Oynası bar ha'm
buzıqshılıq islegen bolsa da, hayalın'a qaytadan su'yispenshiligin'di ko'rset.
Jaratqan İye bolg'an Menin' İzrail xalqın su'ygenim sıyaqlı, sen de hayalın'dı
su'y. İzrail xalqı basqa qudaylarg'a burılıp ketti ha'm nıg'ızlang'an kishmishti
jaqsı ko'redi».
[2] Solay etip, men on bes shekel gu'miske, bir yarım xomer arpag'a o'z
hayalımdı qaytarıp satıp aldım+. [3] Og'an bılay dedim: «Sen uzaq waqıt menin'
menen jasaysan'. Buzıqshılıq qılmaysan'. Birde bir erkekke jaqınlamaysan',
men de sag'an jaqınlaspayman». [4] O'ytkeni İzrail xalqı da uzaq waqıt
dawamında patshasız, basshısız, qurbanlıqsız, kiyeli tassız, efod ha'm butlarsız
jasaydı. [5] Sonnan keyin, İzrail xalqı qaytadan Qudayı Jaratqan İyeni ha'm Dawıt
patshanı izleydi. Aqırg'ı ku'nlerde olar Jaratqan İyeden qorqıp, Onın' iygiligin
qabıllaytug'ın boladı+.

Jaratqan İyenin' İzrail xalqın ayıplawı

1 Tın'lan' Jaratqan İyenin' so'zin, İzrail xalqı, Jaratqan İyenin' bul eldin'
turg'ınlarına qarsı dawası bar: «Bul elde sadıqlıq ta, su'yispenshilik te,
Quday haqqında bilim de joq, Meni, O'z Qudayın tanıg'ısı kelmeydi+.
2 Ol jerde na'let, jalg'an, adam o'ltiriw, urlıq, Ha'm buzıqshılıq tolıp ketken.
Ha'mme jaqta zorlıq, qan u'stine qan to'gedi.
3 Sonın' ushın, jer ko'z jas to'gedi, Ol jerde jasaytug'ın xalıq ha'lsireydi.
Nabıt bolar jabayı haywanlar, Ko'ktegi quslar, ha'tteki ten'izdegi balıqlar+.

Jaratqan İyenin' ruwxaniylerdi ayıplawı

4 Birde birewin'iz dawlaspan'lar, Hesh kim bir-birin ayıplamasın, Menin'
dawam sizlerge qarsı, ha'y ruwxaniyler!
5 Sizler ku'ndiz jıg'ılasız, Payg'ambar da tu'nde sizler menen birge su'rnigedi,
Men anan'ızdı nabıt qılaman.

6 Joq bolmaqta xalqım Meni bilmegeni ushın, O'ytkeni sizler waz keshtin'iz
Meni biliwden, Mag'an ruwxaniy bolıp xızmet etpesin, dep, Men de waz
keshemen sizlerden.
Sizler umıttın'ız Qudayın'ızdın' nızamların, Sonın' ushın, Men de
perzentlerin'izdi umıtaman+.
7 Ruwxaniyler, sizlerdin' sanın'ız artqan sayın, Mag'an qarsı ko'p gu'na
qıldın'ız.
Endi abırayın'ızdı to'gip, shermende qılaman.
8 Sizler xalqımnın' gu'na qurbanlıqları arqalı jasaysız, Olardın' gu'na qılıwın
qa'leysiz+.
9 Xalqımnın' basına tu'sken sizlerdin' de basın'ızg'a tu'sedi.
Tutqan jolın'ız boyınsha jazalayman, Qılg'an qılmısın'ızg'a jarasa
qaytaraman+.
10 Olar jeydi, biraq toymaydı qarnı, Buzıqshılıq qıladı, biraq ko'beymeydi sanı.
Olar buzıqshılıq ushın, Jaratqan İyeni ta'rk etti+.

Qudaydın' butqa tabınıwshılardı hu'kim qılıwı

11 Jan'a ha'm eski sharap, Xalqımdı es-aqılınan ayırdı+.
12 Olar ag'ash buttan ken'es sorap, Tayaqtan juwap aladı.
O'ytkeni joldan urdı olardı buzıqshılıq ruwxı, O'z Qudayınan ayırılıp,
buzıqshılıq qıldı+.

13 Tawlardın' to'belerinde qurbanlıqlar shalıp, Tu'tetki tu'tetip atır
to'beshiklerde, Emen, aq terek ha'm terebinflerdin' qoyıw sayalarında.
Sonın' ushın, qızların'ız buzıq boldı, Kelinlerin'iz neke hadallıg'ın buzdı+.
14 Buzıqshılıq qılg'an qızların'ızdı, Neke hadallıg'ın buzg'an kelinlerin'izdi
jazalamayman.
Sebebi erkeklerdin' o'zleri buzıqlarg'a baradı, Butqa tabınatug'ın jerde
buzıqlar menen birge qurbanlıq shaladı.
Es-aqılınan ayırılg'an xalıq o'ledi+.

15 Sen, İzrail buzıqshılıq qılsan' da, Yahuda bul ayıpqa qol urmasın.
Tabınıw ushın Gilgalg'a barman', Beyt-Awenge de ayaq baspan'.
Tiri Jaratqan İye haqı ant ishpen'+.
16 İzrail qaysar sıyırday bolıp ketti, Endi Jaratqan İye olardı Qalay bag'adı
qoyday etip ken' jaylawda?
17 Efrayım butlarg'a ju'regin berdi, Qoy onı!
18 Olar sharabın tawısılg'ansha iship, Buzıqshılıq jolın dawam etedi, Olardın'
hu'kimdarları shermendelikti jaqsı ko'rdi.
19 Dawıl olardı ushırıp alıp ketedi, Butlarg'a bergen qurbanlıqları sebepli
uyatqa qaladı»+.

İzrail ha'm Yahudanın' hu'kim etiliwi

[1] Jaratqan İye bılay deydi: «Ha'y, ruwxaniyler, esitin'ler!
Ha'y, İzrail xalqı, dıqqat penen tın'lan'lar!
Qulaq salın', ha'y patsha shan'arag'ı!
Sizlerge qarsı hu'kim shıg'arıldı.
Sizler Mispada adamlar ushın duzaq, Tabor tawında jayılg'an bir tor
boldın'ız+.
[2] Sizler teren' battın'ız Shittimde, Biraq Men ha'mmen'izdi jazalayman+.
[3] Efrayım, seni jaqsı bilemen, İzrailda da Menin' ushın jasırın na'rse joq.
Efrayım, ha'zir sen buzıqshılıq qılıp kettin', İzrail, sen o'zin'di haramladın'.
[4] İslegen isleri Qudayına qaytıwına jol qoymaydı, Sebebi olardın' ishinde
buzıqshılıq ruwxı bar, Olar Jaratqan İyeni tanımadı+.
[5] İzraildın' menmenligi o'zine qarsı gu'walıq beredi, O'z jınayatı sebepli qulaydı
İzrail, yag'nıy Efrayım, Yahuda da onın' menen birge qulaydı+.
[6] Qoy ha'm malları menen Jaratqan İyeni izleydi, Biraq Onı taba almaydı,
O'ytkeni Jaratqan İye olardı taslap ketti+.
[7] Olar Jaratqan İyege opasızlıq etti, Nekesiz balalar tuwdı.
Jan'a ay bayramı olardın' o'zlerin, Ja'ne de, eginlerin jalmap jutadı.

İzrail menen Yahuda arasındag'ı urıs

[8] Gibada ka'rnay, Ramada ka'rnay shertin', Beyt-Awende sawash dabılın urın',
Dushpan izin'izden kiyatır, ha'y Benyamin!+
[9] Jaza ku'ni Efrayım qan'ırap, bosap qaladı, İzrail urıwlarına ja'riyalag'anım
so'zsiz ju'z beredi.
[10] Yahuda basshıları jer shegarasının' sızıg'ın, Jılıstırg'anlarg'a uqsaydı, Suw
tasqınında etip, g'a'zebimdi to'gemen olardın' u'stine+.
[11] Hu'kim waqtında Efrayım azap shegip, ezildi, O'ytkeni biyhuda zatlarg'a
eriwdi abzal ko'rdi.
[12] Men Efrayımdı ku'ye sıyaqlı jep, Yahuda xalqın qurt sıyaqlı kemiremen.
[13] Efrayım o'zinin' kesel ekenin, Yahuda o'z jaraların ko'rgende, Efrayım
Assiriyag'a ketti, Ullı patshadan ja'rdem sorap, elshi jiberdi, Biraq ol shıpa
bere almaydı sizlerge, Jaran'ızdı ta'wir qıla almaydı+.
[14] O'ytkeni Men Efrayımg'a arıslan sıyaqlı, Yahuda xalqı ushın ku'shli bir
arıslanday bolaman.
Olardı O'zim tilkimlep, maydalap taslayman, Su'yrep, O'zim alıp ketemen.
Olardı hesh kim qutqara almaydı+.
[15] Olar o'z gu'nasın moyınlag'an waqıtqa deyin, Men olardı taslap ketemen.

Azap ishinde ju'rgende, Menin' ju'zimdi izlep, olar Mag'an qaytadı»+.

Xalıqtın' o'tirikten ta'wbe qılıwı

[1] Bul xalıq bılay deydi: «Kelin'ler, Jaratqan İyege qaytayıq!
Ol bizlerdi tilkimlep, maydalap tasladı, Shıpanı da O'zi beredi.
Bizlerdi jaradar qıldı, Jaralarımızdı O'zi tan'adı+.
[2] Eki ku'nde bizlerdi o'mirge qaytaradı, U'shinshi ku'ni ayaqqa turg'ızadı, Onın' da'rgayında jasaymız+.
[3] Kelin'ler, Jaratqan İyeni biliwge umtılayıq, Onı biliwge g'ayrat salayıq.
Ol tan' atıwınday so'zsiz keledi, Jerde suwg'aratug'ın jawın sıyaqlı, Awa, ba'ha'r jawınınday bizlerge keledi».

[4] Quday bılay deydi: «Sag'an ne qılayın, ha'y Efrayım?
Sag'an ne qılayın, ha'y Yahuda?
Su'yispenshiligin'iz tan'dag'ı dumanday tez joq boladı, Erte azang'ı shıq sıyaqlı parlanıp ketedi+.
[5] Sonın' ushın, sizlerdi payg'ambarlarım arqalı shawıp tasladım, Awzımnan shıqqan so'zlerim menen o'ltirdim, Tan' nurının' shıg'atug'ınday,
Shıg'arg'an hu'kimim so'zsiz ju'zge asadı+.
[6] O'ytkeni Men qurbanlıq emes, Miyrim-sha'pa'a'tti qa'leymen, Jandırılatug'ın qurbanlıqlardı emes, Meni, Qudaydı tanıp, biliwin'izdi qa'leymen+.
[7] Xalqım Adam sıyaqlı kelisimdi buzdı, Awa, ol jerde Mag'an opasızlıq qıldı.
[8] Gilad – jawızlardın' qalası, Ko'sheleri qan izlerine tolı+.
[9] Qaraqshılar buqqıda jatıp, qurbanın an'lıydı, Ruwxaniyler toparı da olarg'a uqsaydı.
Shexem qalasına baratug'ın jolda adam o'ltiredi, Awa, olar jerkenishli jınayatqa qol uradı+.
[10] Men İzrailda qorqınıshlı ha'diyseni ko'rdim: Efrayım buzıqshılıq qıldı, İzrail o'zin haramladı.
[11] Ha'y, Yahuda, senin' de jaza ku'nin' belgilendi.

Men xalqımdı ja'ne abadanshılıqqa eristirmekshi bolg'anımda,+

1 İzraildı shıpalamaqshı bolg'anımda, Efrayımnın' ayıpları a'shkara boldı,
Samariyanın' jınayatı ashıldı.
Olar hiylekerlik penen is tutadı, Urılar u'ylerge urlıqqa tu'sedi, Qaraqshılar jol
tosıp tonawshılıq qıladı.
2 Olardın' islegen jawız isleri yadımda, Biraq olar bunı oylamaydı da.
Endi jawız isleri o'zlerin qorshap aldı, Sol gu'nalar menin' ko'z aldımda.

3 Olar jamanlıqları menen patshanın', Jalg'anları menen ha'meldarlarının'
kewlin ko'terer.
4 Olardın' ha'mmesi buzıqshılıqqa ha'wes, Olar qamırdı iylegennen baslap, Ol
ashıg'ang'a deyin, O'shpey janıp turg'an tandırg'a uqsaydı.
5 Patshasının' bayram ku'ni, Ha'meldarlar sharaptın' qızıwına ma's boldı,
Patsha surbetler menen tabaqlas boldı.
6 Olar hiyle menen og'an jaqın bolar, Ju'rekleri peshtey janar, Tu'ni menen
g'a'zepten pısqıp, Azanda jalınday lawlaydı.
7 Tandırday qızg'an bul barlıq adamlar, Hu'kimdarların jalmamay jutıp atır.
Na'tiyjede patshaları birinen keyin biri o'lip atır, Biraq Meni ja'rdemge
shaqırmadı birewi de+.

8 Efrayım basqa xalıqlar menen aralasıp ketti, Ol bir jag'ı ku'yip, bir jag'ı shiyki
qalg'an nang'a uqsaydı+.
9 O'zge xalıqlar onın' ku'shin jalmadı, Ol bolsa, bunı an'lamadı.
Shashlarına aq tu'sti, Biraq bunı da bayqamadı+.
10 İzraildın' menmenligi, o'zine qarsı gu'walıq berer, Basına tu'sken apatlarg'a
qaramay, O'z Qudayı Jaratqan İyege qaytpadı, Olar Meni izlemedi+.

11 Efrayım sana-sezimi joq, aqılsız kepterge uqsaydı, Olar birese Mısırdı
shaqırıp, Birese Assiriyag'a barıp, ja'rdem soraydı+.
12 Olar ketkende, Men torımdı olardın' u'stine taslayman, Aspanda ushıp
ju'rgen qustay etip, jerge tu'siremen.
Olardı jıyınında aytılg'anı boyınsha jazalayman+.
13 Ha'siret bolsın, olarg'a!
Sebebi olar Mennen uzaqlasıp ketti!
Apat jawadı olardın' baslarına, O'ytkeni Mag'an qarsı bas ko'terdi!
Olardı qutqarg'ım keledi, Biraq Mag'an jalg'an so'yleydi.
14 Olar Mag'an shın ju'rekten jalbarınbaydı, To'seklerinde jatıp, baqıradı.
*Biyday ha'm sharap ushın olar o'z denelerin tiledi.

Mennen olar uzaqlasadı+.
15 Olarg'a ta'lim-ta'rbiya berip, ku'sheytken bolsam da, Olar Mag'an qarsı
jamanlıq oyladı.
16 Olar jaramsız sadaqqa uqsaydı, Mag'an, Quday Taalag'a ju'zin burmaydı.
Aqılsız so'zleri sebepli, Basshıları qılıshtan o'ledi, Mısırda olar ku'lki boladı»+.

Qudaydın' butqa tabınıwshılardı ayıplawı

[1] Jaratqan İye bılay deydi: «Ka'rnay shalıp, dabıl salın'!
Dushpan bu'rkittey Jaratqan İyenin' xalqının' u'stinde ushıp ju'r, Sebebi
xalqım kelisimimdi buzdı, Olar nızamıma qarsı shıqtı+.
[2] İzrail xalqı Mag'an dad salıp: „Qudayım, Seni ta'n alamız!“ – deydi+.
[3] O'zleri bolsa, iygilikli islerden bas tarttı, Dushpanlar quwg'ın qıladı olardı.
[4] Olar Mensiz patshalar tayınladı, Ruxsatımsız basshılar sayladı.
Gu'mis ha'm altınınan o'zleri ushın butlar soqtı, Usı arqalı baslarına apat
keltirdi+.
[5] Ha'y, Samariya! Senin' tana su'lderindegi butın' jerkenishli, Sizlerge qarsı
g'a'zebim lawlap janbaqta!
Qashan ayıpsız bolıp ju'resiz+?
[6] O'ytkeni bul İzraildın' isi, Buttı bir o'nerment soqtı, sonlıqtan ol Quday emes!
Samariyanın' mu'sin tanası sındırıp taslanadı.
[7] Samal ekken adamlar boran orıp alar, Masaqsız biyday un bolmas.
Biydayın'ızdın' masag'ı bolg'anı menen, Onı bo'ten xalıqlar jep keter+.
[8] İzrail jalmap jutıldı, Basqa xalıqlar arasında jaramsız ıdısqa uqsap qaldı+.
[9] Jalg'ız qan'g'ıp ju'rgen qulanday, Olar Assiriyag'a ketti.
Efrayım o'zine oynaslar jalladı+.
[10] Olar basqa xalıqlardan oynaslar jallasa da, Men olardı bir jerge jıynap
alaman.
Ku'shli patshanın' zulımlıg'ı astında, Olar tez arada ha'lsizlenip qaladı.

[11] Efrayım gu'naların juwmaqshı bolıp, Ko'p qurbanlıq orınlar qurıp tasladı.
Bular bolsa, gu'na isleytug'ın orıng'a aylandı.
[12] Men bul xalıqqa ko'p nızamlar jazdım, Biraq olar nızamlarımdı jat na'rse dep
oyladı.
[13] Olar qurbanlıqlar beredi, O'zleri qurbanlıq go'shinen jeydi, Biraq Jaratqan
İyenin', Menin' kewlim tolmas olarg'a.
Olardın' jınayatların eske alaman.
Gu'naları ushın jazasın beremen, Olar Mısırg'a qaytıp ketedi+.
[14] İzrail O'z Jaratıwshısın umıtıp, saraylar qurdı, Yahuda ko'p qalalardı
bekkemledi.
Biraq Men qalalarına ot qoyaman, Qorg'anların otqa jem qılaman»+.

İzrail xalqının' jazalanıwı

[1] Ha'y İzrail, basqa xalıqlarday quwanıp, shadlanba!
Sen opasızlıq qılıp, Qudaydan uzaqlastın', Barlıq qırman jerinde,
Buzıqshılıqqa to'lengen to'lemdi jaqsı ko'rdin'+.
[2] Al endi qırman da, sharap sıg'atug'ın iskenje de xalıqtı toydırmas, Taza
sharap ta olardın' u'mitin aqlamas.
[3] Olar Jaratqan İyenin' jerinde qalmaydı, Efrayım Mısırg'a qaytıp ketedi.
Assiriyada haram sanalg'an azıq-awqatlardı jeydi+.
[4] Qurbanlıqların' lazımdag'ı nan sıyaqlı bolıp, Onnan jegenlerdin' ha'mmesi
haram sanaladı.
Jaratqan İyege ishimlik sadaqasın quyman', Alıp kelgen qurbanlıqların' Og'an
maqul bolmas.
Olardın' nanı tek g'ana qarın ushın, Bunday nanlar Jaratqan İyenin' u'yine
kirgizilmes+.

[5] Ne isley alasız belgilengen bayramlarda, Jaratqan İyenin' bayram
ku'nlerinde?
[6] Olar apattan qashıp qutılsa da, Mısır olardı bir jerge jıynaydı, Paytaxtı Memfis
olardı jerleydi.
Bahalı gu'mis zatların'dı jantaq sho'pler basıp, Shatırlarına shen'gel o'sip
ketedi.
[7] Jaza beriletug'ın waqıt jetip keldi, Esap beretug'ın waqtı keldi.
Ha'y, İzrail, mınanı bilip qoy, Ko'p gu'naların' sebepli, Dushpanshılıg'ın'nın'
sheksizligi sonshelli, Payg'ambar aqmaq, ruwxtan ilhamlang'an adamlar
telbe, dep sanaldı+.
[8] Qudayım payg'ambardı Efrayımg'a gu'zetshi qıldı, Biraq onın' ha'r bir
adımına duzaq qurdın'ız, Dushpanlıq bar Qudayımızdın' u'yinde+.
[9] Giba ku'nlerindegi sıyaqlı, olar azg'ırılıwg'a teren' battı.
Quday jınayatların eske aladı, Gu'nalarına jarasa jaza beredi+.

[10] Jaratqan İye bılay deydi: «Men İzraildı tapqanda, Sho'lde ju'zim tapqanday
boldım.
Ata-babaların'ızdı ko'rgende, Da'slepki a'njir miywesin ko'rgendey boldım.
Biraq olar Baal-Peorg'a kelgende, Sol jerdegi jerkenishli butqa o'zlerin
bag'ıshladı.
Olar o'zleri jaqsı ko'rgen sol but sıyaqlı Jerkenishli bolıp qaldı+.

11 Efrayımnın' saltanatı bir qus sıyaqlı ushıp ketedi, Olarda perzent te tuwılmas,
hayalları da ha'miledar bolmas, Qursag'ına bala da pitpes.
12 Eger perzent o'sirse de, Men olardı birewin de qaldırmay tartıp alaman.
Awa, olardı taslap ketkenimde, ha'siret shegedi!
13 Efrayımdı ko'rgenimde, Ol Tir qalasına uqsaytug'ın edi, Go'zzal jerde
jaylasqan edi.
Biraq endi Efrayım o'z balaların, Ja'lladtın' aldına alıp shıg'adı»+.

14 Jaratqan İye, bul xalqın'a ne beresen'?
Hayallardı bala tuwmaytug'ın, Balaların emize almaytug'ın qılıp ber.

15 Jaratqan İye bılay deydi: «Olardın' ha'r bir jawızlıg'ı Gilgaldan baslandı, Sol
jerde jerkene basladım olardan.
İslegen jawızlıqları ushın, Olardı u'yimnen quwıp jiberemen.
Artıq olardı jaqsı ko'rmeymen, Olardın' barlıq basshıları Mag'an qarsı bas
ko'terdi+.
16 Efrayım quladı, tamırları kewip qaldı, Artıq miywe bere almaydı.
Balalı bolg'an jag'dayda da, A'lpeshlegen zu'ryadın o'ltiremen».

17 Olar Qudayg'a qulaq salmag'anlıqtan, Qudayım olardan ju'z buradı.
Xalıqlar arasında gezende boladı+.

O [1] İzrail jayılıp o'sken ju'zim ag'ashına megzeydi, Mol miywesin berdi, Biraq
miywesi ko'beygen sayın, Butqa arnap ko'p qurbanlıq orın qurdı.
Eli gu'llep jasnag'an sayın, kiyeli taslardı bezedi+.
[2] İshi qara bul xalıq endi ayıbı ushın jazasın aladı, Jaratqan İye butqa arnalg'an
qurbanlıq orınların qulatadı, Kiyeli tasların sındırıp taslaydı.

[3] Sonnan son' olar bılay deydi: «Bizlerdin' patshamız joq, O'ytkeni Jaratqan
İyeden qorqpadıq.
Patshamız bolg'anı menen, Ne keler edi onın' qolınan?»
[4] Olar aytıp atır ma'nissiz so'zlerdi, Jalg'an ant iship, kelisim du'zip atır.
Sonın' ushın, atızdın' qarıqlarındag'ı za'ha'rli sho'p sıyaqlı, A'dilsizlik ko'beyip
barmaqta.
[5] Samariyada jasaytug'ınlar, Beyt-Awendegi qashar butınan qa'weter alar, Xalqı
onın' ushın jas to'ger.
Buttın' ruwxaniyleri de dad salar, Sebebi buttın' saltanatı alıp taslanadı+.
[6] But sıy retinde ullı patshag'a, Assiriyag'a alıp ketiledi, Efrayım shermende
boladı, İzrail o'z jobası sebepli uyatqa qaladı.
[7] Suwdag'ı ıg'ıp ketken tayaq sıyaqlı, Samariya patshası joq bolıp ketedi.
[8] İzraildın' gu'nasına sebep bolg'an, Awendegi sıyınıw orınları joq qılınadı.
Qurbanlıq orınlardı jantaq ha'm shen'geller basadı.
Sonda adamlar tawlarg'a: «Bizlerdi jerlen'!»
To'beshiklerge: «U'stimizge qulan'!» dep jalınadı+.

[9] Jaratqan İye bılay deydi: «Ha'y, İzrail, sen Gibada bolg'an ku'nnen baslap
gu'na isledin', Sol jerde o'zgermesten qaldın'.
Gibadag'ı jınayatshılarg'a qarsı sawash bolmadı ma+?
[10] Men qa'legen waqtımda jazan'dı beremen, Sag'an qarsı xalıqlardı
birlestiremen.
Eki jınayatın' ushın, Dushpanlar sag'an kisen saladı.
[11] Efrayım tu'yek aydawdı jaqsı ko'retug'ın, U'yretilgen qasharg'a uqsaydı.
Biraq moyıntırıq tag'aman, Efrayımnın' sulıw moynına, Efrayımdı ertleymen.
Yahudag'a qos aydataman, Yaqıpqa mala bastıraman+.

[12] Ha'y, İzrail, o'zin'iz ushın a'dillik egin', Su'yispenshilik jemisin orıp alın'.
O'zlerin'iz ushın su'rilmegen jerin'izdi su'rin', Sebebi Jaratqan İyenin' aldına
keletug'ın waqtın'ız boldı, Ol kelgen waqıtta, U'stin'izge a'dalatlıqtı
jawınday jawdırsın+.

13 Biraq sizler jawızlıq egip, A'dilsizlikti orıp aldın'ız, Jalg'annın' miywesinen
jedin'iz, O'ytkeni tutqan o'z jolın'ızg'a su'yenip, Batır jawıngerlerin'izge
isendin'iz+.
14 Sonın' ushın, xalqın'ızdın' basına sawash apatı do'nip tur, Qulaydı senin'
barlıq qorg'anların'.
Shalmannın' sawash ku'ninde Beyt-Arbeldi qulatqanınday, Hayallar balaları
menen birge jerge urıp o'ltirildi+.
15 Ha'y Beyt-El, jawızlıqların'nın' ko'pligi ushın, Usı ku'nler basın'a tu'sedi.
Tan' atqanda, İzrail patshası nabıt boladı».

Qudaydın' İzrailg'a degen su'yispenshiligi

1 [1] Jaratqan İye bılay deydi: «Balalıg'ında İzraildı su'ydim, Ulımdı Mısırdan
shaqırıp aldım+.
[2] Olardı qansha shaqırsam, Mennen sonsha uzaqlastı.
Qurbanlıqlar berdi Baallarg'a, Tu'tetkiler tu'tetti butlarg'a.
[3] Efrayımg'a ta'y-ta'y turıp, ju'riwdi Men u'yrettim, Onı qollarımda ko'terip
ju'rdim.
Biraq ol bilmedi Menin' shıpa bergenimdi+.
[4] Men onı insan jibi menen, Su'yispenshilik arqanı menen jeteledim.
Moynınan moyıntırıqtı alıp taslap, Onı awqatlandırıw ushın, en'keydim+.

[5] Xalqım ta'wbe qılıwdan bas tartqanı ushın, Mısırg'a qaytıp barmay ma?
Assiriya olarg'a hu'kimdarlıq qılmay ma?
[6] Qalalarında qılısh jalan'laydı, Da'rwazalarının' ta'mbileri joq qılınadı,
Qorg'anı ishinde olardı qılısh jalmaydı.
[7] O'z xalqım Mennen ju'z burıwg'a beyimlesedi, Baalg'a dad salsa da, Ol olardı
hasla joqarı ko'termes.

[8] Ha'y, Efrayım, qalay sennen waz kesheyin?
Ha'y İzrail, qalayınsha seni taslap keteyin?
Adma qalasın joq qılg'anımday, seni joq qıla alaman ba?
Seboyımg'a qılg'anımdı sag'an qıla alaman ba?
Bunday qılıwg'a ju'regim dawamas hasla!
Sag'an bolg'an mehrim artıp ketti.
[9] Yaq, lawlag'an g'a'zebimdi basın'ızg'a jawdırmayman, Efrayımdı ja'ne nabıt
qılmayman.
O'ytkeni Men insan emespen, Qudayman, Aran'ızda bolatug'ın muxaddes
Qudayman, Artıq aldın'ızg'a g'a'zep penen barmayman+.
[10] Arıslanday aqırg'anımda, xalqım Jaratqan İyenin', Menin' izimnen eredi,
Men aqırg'anımda balalarım batıstan titiresip keledi+.
[11] Olar Mısırdan quslarday bolıp, Assiriyadan kepterlerdey qaltırap keledi.
Men olardı u'ylerine ornalastıraman, Bunı Men, Jaratqan İye aytaman+.

İzraildın' gu'nası

[12] Efrayım a'tirapımdı jalg'an menen, İzrail Meni hiyle menen orap tasladı.
Al Yahuda Quday menen birge bolıp, Muxaddes Qudayg'a sadıq qaldı».

2 [1] Efrayım sho'l samalın ku'tip turadı, Ku'ni boyı shıg'ıs samalının' izinen qu
ju'redi.
Jalg'an ha'm zorlıqtı arttıradı.
Assiriya menen kelisim du'zip, Za'ytu'n mayın Mısırg'a jiberedi+.
[2] Jaratqan İyenin' dawası bar Yahudag'a, Yaqıptı ju'rgen jolı boyınsha jazalaydı,
İslegen islerin o'zlerine qaytaradı.
[3] Yaqıp anasının' qarnında tuwısqanının' tabanın uslag'an, U'lkeygende, Quday
menen gu'resken+.
[4] Perishte menen gu'resip, onı jen'di, Ol jılap, miyrim-sha'pa'a't soradı,
Qudaydı Beyt-Elde taptı.
Sol jerde Quday bizler menen so'ylesti+.
[5] A'lemnin' Qudayı Jaratqan İye, Onın' atı – Jaratqan İye+.
[6] Sonlıqtan Qudayın'a qayt sen, Su'yispenshilikti ha'm a'dillikti saqla, Ha'mme
waqıtta Qudayın'dı ku't+.
[7] Jaratqan İye bılay deydi: «Xalqım ta'reziden jeytug'ın sawdagerge uqsaydı,
Olar urlıqtı jaqsı ko'redi+.
[8] Efrayım: „Men bayman, O'zime mal-da'wlet arttırdım, Barımdı man'lay terim
menen taptım, Hesh kim meni gu'nakar dep ayıplay almas“, – deydi+.

[9] Biraq seni Mısırdan alıp shıqqan, Qudayın' Jaratqan İye – Men bolaman.
Sho'ldegi ku'nlerin'izdegidey, Seni ja'ne shatırlarg'a ornalastıraman.
[10] Men payg'ambarlarg'a so'yledim, Olarg'a ko'p ayanlar berdim, Olar arqalı
tımsallar ayttım».

[11] Giladta jawızlıq islenbedi me?
So'zsiz onın' xalqı hesh na'rse bolmay qaldı.
Gilgalda bug'alar qurbanlıq qılmadı ma?
Atızlar do'geregindegi qurbanlıq orınlar, Tas u'yindilerine uqsap qaladı+.
[12] Yaqıp Aram eline qashıp ketti, İzrail ol jerde hayalı ushın qul bolıp, Qalın'lıq
to'lew ushın qoy baqtı+.
[13] Jaratqan İye payg'ambarı arqalı, İzrail xalqın Mısırdan alıp shıqtı,
Payg'ambar arqalı olardı qorg'adı+.
[14] Biraq Efrayım qattı g'a'zeplendirdi Qudaydı, Efrayımnan esabın talap qıladı
to'kken qanı ushın, Onı mazaq qılg'anı ushın ılayıqlı jazasın qaytaradı+.

İzraildın' keyingi jazası

3 [1] Jaratqan İye bılay deydi: «Burın Efrayım so'ylegende, ha'mme
titireytug'ın edi, İzrailda onın' ma'rtebesi ullı edi.
Biraq Efrayım Baalg'a tabınıp, gu'na arttırdı, Usılay etip, o'zin o'limge
tapsırdı+.
[2] Ha'zir de xalqım gu'na u'stine gu'na islep atır, Gu'mislerinen quyma butlar,
Sheberlik penen mu'sinler sog'ıp atır.
Bulardın' ha'mmesin o'nerment qoldan isler.
Bunday adamlar haqqında bir so'z bar: „Butqa qurbanlıq qılg'an – tananı
su'ygen boladı“+.
[3] Sonın' ushın, olar tan'g'ı dumanday boladı, Bir maydanda joq bolatug'ın
shıqqa uqsaydı.
Samal ushırg'an qırmandag'ı qawıqtay joq boladı, Morıdan shıqqan tu'tinge
uqsap qaladı+.

[4] Biraq Mısırdan seni alıp shıqqan, Qudayın' Jaratqan İye – Men bolaman.
Mennen basqa Qudaydı bilmewin'iz kerek, Mennen basqa joqdur senin'
qutqarıwshın'+.
[5] Men seni sho'lde, Suwsız qurg'aqshılıqta baqtım+.
[6] Otlı jaylawda olar toydı, Qarnı toyg'annan keyin, menmen boldı.
Sol sebepli sen Meni umıttın'+.
[7] Men olardın' jolın arıslan sıyaqlı an'lıyman, Qaplan sıyaqlı, buqqıda
jataman+.
[8] Balalarınan ayırılg'an ayıw sıyaqlı taslanaman, Ju'reklerin jawıp turg'an
ko'kireklerin tilkimlep taslayman.
Sol jerde arıslan sıyaqlı olardı jalmayman, Jırtqısh haywan kibi maydalap
taslayman+.

[9] Ha'y, İzrail, Men seni qurtaman, Sag'an kim ja'rdem bere aladı?
[10] Barlıq qalaların'dı qutqaratug'ın patshan' qa'ne?
„Bizlerge patsha ha'm basshı ber“, – dep sorag'an biylerin' qa'ne+?
[11] Men ashıwlanıp, sag'an patsha berdim, G'a'zepke mingenimde, onı alıp
tasladım+.
[12] Efrayımnın' jınayatı jıynalıp tur, Onın' gu'nası saqlanıp tur.
[13] Tolg'aq tutqan ananın' azabı og'an tu'sedi, Biraq bala aqılsız bolıp, Waqtı
bolg'anda da, qarınnan shıqpadı+.

14 Bul xalıqtı o'liler ma'kanının' ku'shinen qutqarar ma edim?
Olarg'a a'mengerlik qılar ma edim?
Ha'y o'lim, uwlı iynen'di shıg'ar!
Ha'y o'liler ma'kanı, apat ku'shin'di ko'rset!
Endi Men rehim qılmayman»+.

15 Efrayım tuwısqanları arasında ko'p o'sip-o'nse de, Jaratqan İye onın' u'stine
shıg'ıs samalın, Sho'lden esetug'ın samal jiberedi, Onın' bulag'ı qurıydı,
Qudıg'ının' suwı tartılıp qaladı.
G'a'ziynesindegi bahalı zatları tonaladı+.

4 [1] Samariya o'z Qudayına qarsı bas ko'terdi, Endi olar gu'nasının' jazasın tar
qılıshtan o'ledi.
Dushpanlar jerge urıp o'ltiredi bo'pelerin, Ju'kli hayallarının' qarınların
jaradı+.

Hosheanın' İzrailg'a jalbarınıwı

[2] Qudayın' Jaratqan İyege qayt, ha'y İzrail, O'ytkeni gu'nan' sebepli quladın'+.
[3] Ta'wbe etip, Jaratqan İyege qayt, Og'an ayt: «Barlıq gu'nalarımızdı keshir,
Duwamızdı qabıl et.
Bug'alardı qurbanlıq qılg'anday, Sag'an alg'ıs-maqtaw usınamız+.
[4] Assiriya bizlerdi qutqara almaydı, Minbeymiz sawash atlarına.
Endi qoldan sog'ılg'an butlardı „qudayımız“, demeymiz.
Sebebi jetim Sennen rehim tabadı»+.

Jaratqan İyenin' İzrailg'a u'mit beriwi

[5] Jaratqan İye bılay deydi: «Shıpa berip xalqıma, opasızlıqtan qaytaraman,
Su'yemen shın kewilden olardı.
Sebebi olarg'a degen g'a'zebim qayttı.
[6] Shıq sıyaqlı bolaman İzrailg'a, Sonda İzrail lala gu'ldey ashıladı, Lebanon
kedri sıyaqlı tamır jayadı+.
[7] Olardın' shaqaları jayılıp, Za'ytu'n ag'ashınday ko'rkem boladı.
Lebanondag'ı kedr ag'ashınday xosh iyis taratadı.
[8] Olardın' sayasında ja'ne xalıqlar jasaydı, Olar mol biyday jetistirip, ju'zimdey
gu'lleydi.
Lebanon sharabınday belgili boladı».
[9] «Efrayım bılay desin: „Butlar mag'an kerek emes!
Qudaydın' dawısına qulaq salaman, Na'zerimdi Og'an qarataman, Men jasıl
sa'rwi ag'ashınday bolaman“.
Men sen alg'an mol zu'ra'a'tin'nin' bulag'ıman».

[10] Kim dana bolsa, usı jazılg'an so'zlerdi tu'sinedi, Kim aqıl-parasatlı bolsa,
bulardın' barlıg'ın an'laydı.
Jaratqan İyenin' jolları tuwrı, Bul joldan ju'redi haq adamlar, Biraq gu'nakarlar
bul jollarda su'rnigip jıg'ıladı+.

---

* 1:6 Lo-Ruxama – «Rehim etilmegenler».

* 1:9 Lo-Ammiy – «Menin' xalqım emes».

* 2:15 Axor – «Apat» degendi an'latadı.

* 2:16 So'zbe-so'z: «Baalım».

* 2.23 Lo-Ruxamag'a – Rehim etilmegenge.

* 2.23 Lo-Ammiyge – Xalqım bolmag'ang'a.

* 7:14 Sol zamanda Baalg'a tabınıwshılar ta'repinen islengen ha'reket. 3Pat. 18:28.

+ 1:1 4Pat 14:23, 4Pat 15:1, 4Pat 16:1, 4Pat 18:1, İysh 1:1, Amo 1:1, Mix 1:1

+ 1:2 Hosh 2:4, Ezk 16:15

+ 1:4 4Pat 10:11

+ 1:5 Eshu 17:16, Biy 6:33

+ 1:6 1Pet 2:10

+ 1:7 1Pat 17:47, Zxr 4:6

+ 1:10 Jar 22:17, İysh 62:4, Rim 9:26

+ 1:11 İysh 11:13, Erm 3:18, Erm 50:4, Ezk 37:19

+ 2:1 Hosh 1:6, Hosh 1:9

+ 2:2 İysh 50:1

+ 2:3 Ezk 16:39

+ 2:4 Hosh 1:6, Hosh 1:2

+ 2:7 İysh 54:5, Erm 3:14

+ 2:8 Ezk 16:19

+ 2:10 Joq 1:8, Ezk 16:37, Ezk 23:29

+ 2:11 San 28:9-15, İysh 24:8, Erm 7:34, Erm 16:9, Amo 8:10

+ 2:12 Hosh 9:1, Mix 1:7

+ 2:13 3Pat 16:31-32, Hosh 11:2, Ezk 23:40

+ 2:14 Ezk 20:35, İysh 40:2

+ 2:17 Shıg' 23:13, Zxr 13:2

+ 2:18 İysh 54:10, Ezk 34:25, Ezk 37:26, İysh 2:4, Ezk 39:9, Mix 4:3

+ 2:19 2Kor 11:2

+ 2:20 Erm 31:34

+ 2:23 Hosh 1:10, Hosh 1:6, 1Pet 2:10, Hosh 1:9, Rim 9:25

+ 3:2 Leb 27:16

+ 3:5 Erm 50:4, Erm 23:5, Erm 33:15, Ezk 34:23

+ 4:1 İysh 3:14, Mix 6:2

+ 4:3 İysh 24:4, Erm 4:28, İol 1:10, İol 1:18, Sef 1:3

+ 4:6 Hkm 10:21, İysh 5:13

+ 4:8 Leb 10:17

+ 4:9 İysh 24:2

+ 4:10 Leb 26:26, Mix 6:14, Xag 1:6

+ 4:11 Hkm 20:1

+ 4:12 Biy 18:5, Hosh 5:4

+ 4:13 Ezk 6:13

+ 4:14 Nzm 23:17

+ 4:15 Hosh 9:15, Hosh 12:11, Amo 4:4, Amo 5:5

+ 4:19 Erm 4:11-12, Erm 51:1, Hosh 13:15

+ 5:1 Biy 4:6

+ 5:2 San 25:2

+ 5:4 İysh 59:2, Hosh 4:12

+ 5:5 Hosh 7:10

+ 5:6 İysh 1:11, Hosh 6:6

+ 5:8 Erm 4:5, Hosh 8:1, Hosh 9:9, Hosh 4:15, Hosh 10:5, İol 2:1, Amo 3:6

+ 5:10 Nzm 19:14

+ 5:13 4Pat 15:19, Hosh 7:11, Hosh 8:9, Hosh 12:1, Mix 1:9, Nax 3:19

+ 5:14 Hosh 13:7

+ 5:15 Leb 26:40-42

+ 6:1 Nzm 30:1-10, 1Pat 7:3, 3Pat 8:48, İol 2:12, Nzm 32:39, Ayup 5:18, Zab 102:3, Zab 146:3, Erm 30:17

+ 6:2 Zab 70:20

+ 6:4 Hosh 13:3

+ 6:5 Erm 23:29, 3Pat 19:17

+ 6:6 Mat 9:13, Mat 12:7

+ 6:8 Hosh 12:11

+ 6:9 Eshu 24:1

+ 6:11 İol 3:13

+ 7:7 4Pat 15:10, 4Pat 15:14, 4Pat 15:25, 4Pat 15:30

+ 7:8 Zab 105:35

+ 7:9 İysh 42:25

+ 7:10 Hosh 5:5

+ 7:11 4Pat 17:3-4, Hosh 5:13

+ 7:12 Ezk 12:13

+ 7:14 Zab 77:36-37

+ 7:16 Zab 77:57

+ 8:1 Erm 4:5, Hosh 5:8, Nzm 28:49

+ 8:2 Mat 7:21-23

+ 8:4 3Pat 12:20, Hosh 7:7

+ 8:5 3Pat 12:28, Hosh 10:5, Hosh 13:2

+ 8:7 Hosh 10:13

+ 8:8 4Pat 17:6

+ 8:9 Hosh 5:13, Hosh 7:11, Erm 2:24, Ezk 16:33-34

+ 8:13 Erm 7:21, Erm 14:10, Nzm 28:68

+ 8:14 Nzm 32:18, İysh 17:10, Erm 3:21, Erm 17:27, Amo 2:5

+ 9:1 Hosh 2:5

+ 9:3 Nzm 28:68, Hosh 8:13, Ezk 4:13, Dan 1:8

+ 9:4 Nzm 26:14, San 19:11-22

+ 9:7 4Pat 9:11, Erm 29:26

+ 9:8 Ezk 3:17, Ezk 33:7

+ 9:9 Biy 19:22, Hosh 10:9, Erm 14:10, Hosh 8:13

+ 9:10 Zab 79:9, İysh 5:1, Mat 21:33, San 25:1-5, Zab 105:28

+ 9:13 Hosh 14:1

+ 9:15 Hosh 4:15, Hosh 12:11, Amo 4:4, Amo 5:5

+ 9:17 Nzm 28:64-65

+ 10:1 Zab 79:9, İysh 5:1, Mat 21:33

+ 10:5 3Pat 12:28, Hosh 4:15, Hosh 8:5, Hosh 13:2

+ 10:8 Luk 23:30, Ayan 6:16

+ 10:9 Biy 19:22, Hosh 9:9

+ 10:11 Erm 46:20

+ 10:12 Hkm 11:19, Gal 6:8, Erm 4:3

+ 10:13 Hosh 8:7

+ 10:14 4Pat 17:3-4, İysh 13:16

+ 11:1 Nzm 7:8, Shıg' 4:22, Erm 31:9, Mal 1:6, Mat 2:15

+ 11:3 Shıg' 15:26

+ 11:4 Yuxn 6:44, Yuxn 12:32, Shıg' 16:14-31

+ 11:9 San 23:19, İysh 12:6

+ 11:10 İysh 31:4, İysh 11:11, Mix 7:12, Zxr 8:7

+ 11:11 İysh 60:8, Zxr 10:10

+ 12:1 İysh 44:20, Hosh 5:13

+ 12:3 Jar 32:24-32

+ 12:4 Jar 28:12, Jar 28:19, Jar 35:9, Jar 35:15

+ 12:5 Shıg' 3:15

+ 12:6 Mix 6:8

+ 12:7 Amo 8:5, Mix 6:11

+ 12:8 Zxr 11:5, Ayan 3:17

+ 12:11 Hosh 6:8, Hosh 4:15, Amo 4:4, Amo 5:5

+ 12:12 Jar 28:5, Jar 29:20

+ 12:13 Shıg' 12:50-51, Zab 76:21

+ 12:14 4Pat 17:17

+ 13:1 Hosh 11:2

+ 13:2 3Pat 12:28, Hosh 8:5, Hosh 10:5

+ 13:3 Hosh 6:4, Zab 1:4, Zab 36:20

+ 13:4 Shıg' 20:3, İysh 43:11, İysh 45:21

+ 13:5 Nzm 8:15, Nzm 32:10

+ 13:6 Nzm 8:12-14, Nzm 31:20, Zab 77:11, Zab 105:21, Hkm 30:9

+ 13:7 Erm 5:6, Hosh 5:14

+ 13:8 2Pat 17:8, Hkm 17:12, Joq 3:10

+ 13:10 1Pat 8:5, 1Pat 8:19

+ 13:11 1Pat 8:22, 1Pat 15:23

+ 13:13 4Pat 19:3

+ 13:14 Zab 48:16, İysh 25:8, İysh 26:19, Ezk 37:12, Ezk 9:10, 1Kor 15:55

+ 13:15 Erm 4:12, Erm 51:1, Ezk 19:12, Hosh 4:19

+ 14:1 4Pat 18:12, 4Pat 8:12, Hosh 9:13, Amo 1:13

+ 14:2 Hosh 6:1, Hosh 12:6

+ 14:3 Evr 13:15

+ 14:4 Hosh 5:13, Zab 9:35

+ 14:6 İysh 27:6

+ 14:10 Zab 106:43, Dan 12:10

İoel payg'ambardın' kitabı

1 2 3

1

1 Petuel ulı İoelge Jaratqan İyeden so'z tu'sti:

Shegirtkelerdin' jerdi qaplap alıwı

2 Ha'y, aqsaqallar, tın'lan'lar, Elde jasap atırg'an ha'r bir adam, qulaq
salın'lar, Sizin' zamanın'ızda yamasa ata-babaların'ızdın' da'wirinde,
Ju'z bergen be edi usınday apat?
3 Aytıp berin' bul haqqında balaların'ızg'a, Balaların'ız bayanlap bersin
balalarına, Olardın' balaları jetkizsin keyingi a'wladına+.
4 Shekshеklerden qalg'anın shegirtkeler jedi, Olardan awısqanın qon'ızlar
jedi, Qon'ızlardan awısqanın qurtlar jedi+.

5 Ha'y, ma'sku'nemler oyanın' ha'm jılan'!
Ha'y, sharap ishiwshiler, sharabın'ız ushın dad salın'!
O'ytkeni taza sharabın'ız awzın'ızdan tartıp alındı+.
6 Bastırıp keldi jerime ku'shli ha'm sansız bir xalıq, Tisleri arıslan tislerine
uqsar, Arıslanday gu'rek tisleri de bar+.
7 Wayran qıldı ju'zim ag'ashlarımdı, Jalan'ashlap tasladı a'njir
ag'ashlarımdı, Shaqalarının' qabıqların sılıp tasladı, Ha'mmesi appaq
talday bolıp qaldı.

8 Ku'yewinen ayırılıp, aza kiyim kiygen, Jas kelinshektey dad salın'.
9 Jaratqan İyenin' u'yinde toqtadı g'a'lle ha'm ishimlik sadaqası, Jaratqan
İyege xızmet etip atırg'an ruwxaniyler aza tutıp atır.
10 Egislik maydanlar bosap qaldı, dad salmaqta dalalar, O'ytkeni joq etildi
biydaylar, Tawısıldı jan'a sharap, za'ytu'n mayı da aqpay, toqtap
qaldı+.
11 Biyday ha'm arpa ushın qayg'ırın', ha'y, diyxanlar!
Dad salın', ha'y, bag'manlar, Sebebi atızın'ızdın' o'nimleri joq boldı+.
12 Ju'zim shaqaları quwradı, a'njir ag'ashları solıdı, Anar, palma, alma
ag'ashları, Barlıq miywe ag'ashları quwradı.
Adamzattın' quwanıshı joq boldı+.

Ta'wbege shaqırılıw

13 Ruwxaniyler, aza kiyim kiyip, jas to'gin', Qurbanlıq orındag'ı
xızmettegiler, dad salın', Ha'y, Qudayımnın' xızmetinde ju'rgenler,
İbadatxanag'a kelip, tu'ndi aza kiyim menen o'tkerin'.

O'ytkeni Qudayın'ızdın' İbadatxanası ushın, G'a'lle ha'm ishimlik sadaqası qalmadı+.
14 Oraza ushın ku'n belgilen', Saltanatlı jıynalıs ja'riyalan'.
Aqsaqallardı ha'm bul jerde jasaytug'ınlardın' ha'mmesin, Qudayın'ız Jaratqan İyenin' u'yine jıynan', Jaratqan İyege ha'mmen'iz jalbarının'!+

15 Sol ku'n, yag'nıy Jaratqan İyenin' ku'ni jaqındur, Qu'direti ku'shli Qudaydın' jiberetug'ın apatı sıyaqlı keledi sol ku'n+.
16 Azıq-awqatımız joq etildi ko'z aldımızda, Qudayımızdın' u'yinde quwanısh ha'm shadlıq tamam bolg'an joq pa+?
17 Tuqımlar shirip ketti kesekler astında, G'a'lle o'nimleri quwrap qalg'anlıg'ı sebepli, G'a'llexanalar bosap, telekler buzıldı.
18 In'ırsıp atır mallar!
Gezip ju'ripti padalar, O'ytkeni quwrap qalg'an jaylawdag'ı otlar, Qoy su'riwleri de qıynalıp qalg'an.
19 Jaratqan İye, Sag'an jalbarınaman.
O'ytkeni jalın jalmadı jaylawlardı, Ot o'rtedi daladag'ı barlıq ag'ashlardı+.
20 Ha'tteki, jabayı haywanlar da Sag'an jalbarınıp atır, Sebebi say ha'm bulaqlar qurıp qaldı, Ot jalmadı daladag'ı jaylawlardı+.

Shegirtkeler ha'm dushpanlar

[1] Sionda ka'rnay shertin'ler!
Muxaddes tawımda dabıl urın'lar!
Qorqıwdan titiresin bul jerde jasaytug'ınlar, O'ytkeni kiyatır Jaratqan
İyenin' ku'ni, Ol ju'da' jaqın+.
[2] Bul ku'n qaran'g'ı, tas tu'nek, Bultlı ha'm qap-qaran'g'ı bolar.
Tawlardın' u'stinen jayılg'an tan' nurı yan'lı, Sansız ha'm ku'shli bir
la'shker ordası kiyatır.
A'welleri bunday hesh ju'z bermegen, A'wladlar boyı da hesh qashan
bolmas+.
[3] Olardın' aldında jalmaytug'ın ot, Artında lawlag'an jalın janar.
Aldındag'ı Eden bag'ı sıyaqlı jerler, Olar o'tkennen keyin, izsiz sho'lge
aylanadı.
Hesh na'rse qashıp qutıla almas olardan+.

[4] Olardın' ko'rinisi atlarg'a uqsaydı, Sawash atlarınday du'sirlesedi+.
[5] Taw to'besine shıg'ıp atırg'an, Sawash arbasının' dawısınday du'sirleydi,
Sabandı jandırıp atırg'an jalınday tısırlaydı, Sawashqa sap tartıp, ju'ris
qılg'an, Ku'shli la'shker ordasının' shawqımına uqsaydı.
[6] Olardın' aldında qorqınıshqa tu'sedi xalıqlar, Ha'mmenin' ju'zi solıp,
ag'arıp ketedi+.
[7] Bahadırlarday hu'jim qıladı olar, Batır a'skerler sıyaqlı diywallarg'a
o'rmelep minedi.
Olar sap tartıwı menen alg'a basıp, Hesh biri o'z jolınan shetke
shıqpaydı+.
[8] Bir-birin iyterip, tu'rtpesten, Ha'mmesi saptı buzbay qa'dem basadı.
Jawdın' qurallı bo'getlerin jarıp o'tkende de, Olardı hesh na'rse toqtata
almas.
[9] Olar qalag'a bastırıp kirip, Diywallardan o'rmelep o'tedi, U'ylerge
tırmasıp minip, Urıday terezeden kirer+.

[10] Olardın' aldında jer silkinedi, Aspan qaltırap turadı.
Quyash ha'm ay qarayıp ketedi, Juldızlardın' nurı so'nedi+.
[11] Dawısı gu'rkirep, Jaratqan İye ordasın baslap baradı, Sansızdur Onın'
la'shkerleri, Onın' buyrıg'ına boysınatug'ınlar qu'diretli.

Jaratqan İyenin' sol ku'ni ullı ha'm qorqınıshlı!
Sol ku'nge kim shıday alar eken?!+

Ta'wbege shaqırılıw

12 Jaratqan İye bılay deydi: «Ha'zir oraza tutıp, jılap ha'm ko'z jas to'gip,
Pu'tkil ju'regin'iz benen Mag'an qaytın'+.
13 Kiyimin'izdi emes, ju'reklerin'izdi jırtın'».

Qudayın'ız Jaratqan İyege qaytın'.
Sebebi Jaratqan İye miyrimli, rehimli, Sabır-taqatlı ha'm su'yispenshiligi
sheksiz.
Jazalawdan waz keshetug'ın Quday+.
14 Kim biledi, Ol rayınan qaytıp, rehim qılıwı mu'mkin?
Keyin bereket beredi.
Sonda Qudayın'ız Jaratqan İyege, G'a'lle ha'm ishimlik sadaqaların'ızdı
usınarsız+.

15 Sionda ka'rnay shertin', Oraza ushın ku'n belgilen', Sol ku'ni saltanatlı
jıynalıs ja'riyalan'+.
16 Jıynan' xalıqtı, Pa'klen' ja'miyetti, Qartayg'anlardı bir jerge shaqırın',
Balalardı, ha'tteki emiziwli bo'pelerdi alıp kelin'.
Ja'ne de, ku'yew o'z bo'lmesinen shıqsın, Kelinshek shımıldıqtan shıg'ıp
kelsin+.
17 Ruwxaniyler, Jaratqan İyenin' xızmetkerleri, Jılasın İbadatxananın'
aywanı menen qurbanlıq orın arasında, Jalbarınsın olar bılay dep:
«Jaratqan İye, O'z xalqın'a rehim qıl, Mu'lkin' a'psanag'a aylanıp,
masqara bolmasın basqa milletler arasında, Xalıqlar: „Olardın' Qudayı
qayaqta?“ – dep mazaq qılmasın»+.

Jaratqan İyenin' juwabı

18 Sonda Jaratqan İye janı ashıp, Rehim qıldı O'z xalqına+.
19 Bılay dep juwap berdi Ol xalqına: «Mine, sizlerge beremen g'a'lle, jan'a
sharap ha'm za'ytu'n mayın, Bulardan toyıp iship-jeysiz.
Endi jol qoymayman milletler arasında mazaq bolıwın'ızg'a.
20 Arqadan kelgen qa'wipti sizlerden uzaqlastıraman, Quwrag'an ha'm izsiz
sho'lge olardı aydap jiberemen.

Aldındag'ılardı shıg'ıstag'ı ten'izge, Keyindegilerdi batıstag'ı ten'izge
ılaqtıraman.
Sasıq iyis shıg'adı o'liklerinen».
Shınında da, Jaratqan İye ullı is qıldı+.

21 Qorqpa, jer ju'zi, quwanıp shadlan!
Jaratqan İye ullı islerdi isledi+.
22 Qorqpan', jabayı haywanlar!
Sebebi jasılg'a do'nedi jaylawlar.
Miywelerin berer miywe ag'ashlar, A'njir ha'm ju'zimlerdin' miyweleri
mol boladı+.
23 Ha'y, Sion xalqı, quwanın', Qudayın'ız Jaratqan İyenin' islerinen
shadlanın'.
Tiklenip alıwın'ız ushın, Ol sizlerge gu'z jawın jawdırdı, O'z waqtında
jawdırdı gu'z ha'm ba'ha'r jawınların+.
24 Endi qırmanlarda taza da'nler mol bolıp, Sharapqa ha'm za'ytu'n mayına
ıdıslar tolıp-tasadı.

Jaratqan İye O'z xalqın qutqaradı

25 Jaratqan İye bılay deydi: «Sol jılları sizlerge jibergen, Shegirtke
u'yirlerinin' jegenlerinin', Qıyratqanlarının', jalmag'anlarının',
Yag'nıy, Men jibergen la'shker ordasının', Keltirgen zıyanının' ornın
toltıraman+.
26 Endi qa'legenin'izshe jep toyasız, Sizler ushın a'jayıp islerdi ko'rsetken,
Qudayın'ız Jaratqan İye bolg'an Mag'an alg'ıs aytasız.
Xalqım, sizler endi hasla shermende bolmaysız.
27 • Ha'y, İzrail, Menin' aran'ızda ekenimdi, Menin' Qudayın'ız Jaratqan İye
ekenimdi, Mennen basqa quday joq ekenin bilip alasız.
Xalqım, sizler endi hasla shermende bolmaysız+.
28 Sonnan keyin, barlıq adamlardın' u'stine, O'z Ruwxımdı jawdıraman.
Ul ha'm qızların'ız payg'ambarshılıq qıladı, Qartayg'an adamların'ız
tu'sler, Jasların'ız ayanlar ko'redi+.
29 O'z Ruwxımdı jawdıraman sol ku'nlerde, Ha'tteki qul ha'm shorılardın'
u'stine.

30 Aspanda ha'm jer ju'zinde belgi ko'rsetemen, Qan, ot ha'm tu'tin
minarası payda boladı+.
31 Jaratqan İyenin' ullı ha'm qorqınıshlı ku'ni kelmesinen aldın, Quyash
qaran'g'ılanıp, ay qang'a aylanadı+.
32 Sonda Menin', Jaratqan İyenin' atın aytıp shaqırg'an ha'r bir adam
qutqarıladı.
Jaratqan İye, yag'nıy Men wa'de bergenimdey, Sion tawındag'ı ha'm
Erusalimdegi qashıp qutılg'anlar, Aman qalg'anlar Jaratqan İyenin',
yag'nıy Menin' tan'lap alg'anlarım boladı»+.

Jaratqan İye xalıqlardı hu'kim qıladı

[1] «Mine, sol ku'nlerde, Men Yahuda ha'm Erusalimdi, Qaytadan
abadanshılıqqa eristirgenimde,+
[2] Barlıq milletlerdi jıynap, Ehoshafat oypatlıg'ına alıp baraman.
Mu'lkim bolg'an İzrail xalqın, Milletler arasına tarqatıp, jerimdi bo'lisip
alg'anı ushın, Sol jerde olardı hu'kim qılaman+.
[3] Olar qul saylaw ushın shek tasladı xalqım ushın, O'zleri buzıqshılıq qılıw
ushın, er balalardı sattı, İshken sharabı ushın qızlardı to'lem ornına
berdi+.
[4] Ha'y, Tir, Sidon ha'm barlıq filist u'lkeleri, Sizlerge Mennen ne kerek?
Mennen o'sh alıwdı qa'leysizler me?
Eger Mennen o'sh almaqshı bolsan'ız, Sol waqıttın' o'zinde o'z
qılmısın'ızdı, Qaytarıp o'z basın'ızg'a salaman+.
[5] Sizler tonap aldın'ız gu'mis ha'm altınımdı, Alıp kettin'iz o'z
ibadatxanaların'ızg'a qımbat bahalı zatlarımdı+.
[6] Yahuda ha'm Erusalim xalqın greklerge satıp, Olardı o'z watanınan
uzaqlastırdın'ız.
[7] Ko'resizler, Yahuda ha'm Erusalim xalqın, Alıp shıg'aman sizler satqan
jerlerden.
Qılmısın'ızdı o'z basın'ızg'a salaman.
[8] Endi ul ha'm qızların'ızdı Yahuda xalqına tapsıraman, Olardı uzaq bir
jurtqa – shebalılarg'a satadı.
Bulardı Jaratqan İye bolg'an Men ayttım»+.

[9] Milletler arasında bılay dep ja'riyalan': «Sawashqa tayarlanıp,
batırların'ızdı shaqırın'.
Barlıq a'skerlerin'iz atlanıp, hu'jimge shıqsın!
[10] Paznan'ızdan qılıshlar, Orag'ın'ızdan nayzalar sog'ın'.
Ha'lsizler: „Jawıngermen“, – desin+.
[11] Ha'y, do'gerektegi barlıq milletler, asıg'ın', Ha'mmen'iz jıldam kelin'».

Jaratqan İyeden O'z batırların sol jerge a'keliwin soran'.

[12] Jaratqan İye bılay deydi: «Milletler ayaqqa tursın, Ehoshafat oypatlıg'ına
toplansın.

Sebebi do'gerektegi barlıq milletlerdi, Hu'kim etiw ushın sol jerde
bolaman+.
13 Qa'ne, oraq salın'lar, eginler pisti, Kelin'ler, ju'zim iskenjeleri tolıp ketti,
Basıp ju'zimlerdi sıg'ın'lar.
O'ytkeni olardın' jawızlıqları tolıp ketti»+.

14 Hu'kim oypatlıg'ına, Sansız alaman jıynaldı, Hu'kim oypatlıg'ına,
Jaqınlastı Jaratqan İyenin' ku'ni+.
15 Quyash ha'm ay qaran'g'ılasqan, Juldızlardın' nurı so'nip qalg'an+.
16 Jaratqan İye Sionda turıp baqıradı, Erusalimnen gu'rkiregen dawıs
shıg'aradı.
Aspan ha'm jer shayqaladı.
Biraq Jaratqan İye O'z xalqın panasına aladı, İzrail xalqının' qorg'anı
boladı+.

Quday O'z xalqın jarılqaydı

17 Jaratqan İye ja'ne bılay deydi: «Sol waqıtta sizler biletug'ın bolasız,
Muxaddes tawım bolg'an Siondı ma'kan etken, Qudayın'ız Jaratqan İye
– Men ekenimdi.
Erusalim muxaddes qala, Basqa xalıqlar onı endi hasla basıp almaydı+.

18 Sol ku'ni mazalı ju'zim sharabı ag'ar tawlardan, Su't ag'ıp turar
to'beshiklerden, Yahudadag'ı ha'mme suwsız o'zekler suwg'a toladı,
Jaratqan İyenin' u'yinen bir bulaq shıg'adı, Shittim oypatlıg'ın
suwg'aradı+.

19 Biraq Mısır wayran boladı, Edom izsiz sho'lge aylanadı, Sebebi olar
yahudalılardın' jerine hu'jim qılıp, Ayıpsız adamlardın' qanın to'kti+.
20 Al Yahuda adamnın' ma'n'gi ma'kanlaytug'ın jeri boladı, Erusalim
a'wladtan-a'wladqa turadı+.
21 To'gilgen qanlar ushın jaza bermegen edim, Endi olardın' qanının' o'shin
alaman.
Jaratqan İyen'iz bolg'an Men Siondı ma'kanlayman»+.

+ 1:3 Nzm 4:9, Zab 77:4

+ 1:4 Nzm 28:38, Nzm 28:42

+ 1:5 İysh 24:11

+ 1:6 Ayan 9:8

+ 1:10 İysh 24:4, Erm 4:28, Hosh 4:3, İysh 24:7

+ 1:11 Erm 14:4

+ 1:12 İysh 24:11

+ 1:13 Erm 4:8, İol 1:9, İol 2:14

+ 1:14 İol 2:15-16

+ 1:15 İysh 13:6, Obd 1:15, Sef 1:7

+ 1:16 Nzm 12:6-7

+ 1:19 Erm 9:10

+ 1:20 Zab 103:21

+ 2:1 Hosh 5:8, Amo 3:6

+ 2:2 Amo 5:18, Amo 5:20, Sef 1:15, İol 1:6

+ 2:3 İol 1:19, Jar 2:8

+ 2:4 Ayan 9:7, Ayan 9:9

+ 2:6 Nax 2:10

+ 2:7 Hkm 30:27

+ 2:9 İysh 33:4

+ 2:10 İol 3:15, Ayan 8:12

+ 2:11 Mal 3:2, Ayan 6:17

+ 2:12 Nzm 30:1-10, 1Pat 7:3, 3Pat 8:48, İysh 55:7, Erm 4:1, Hosh 6:1, Hosh 12:6

+ 2:13 Shıg' 34:6

+ 2:14 2Pat 12:22, Amo 7:3, Amo 7:6, Yuns 1:6, Yuns 3:9, İol 1:9, İol 1:13

+ 2:15 İol 2:1, San 10:3

+ 2:16 İol 1:14

+ 2:17 3Pat 6:3, Ezk 8:16, Zab 41:4, Zab 78:10, Zab 113:10, Mix 7:10

+ 2:18 Zxr 1:14, Zxr 8:2

+ 2:20 Zxr 14:8, İysh 34:3

+ 2:21 Zab 125:2-3

+ 2:22 İol 1:18

+ 2:23 Xab 3:18, Zxr 10:7, Leb 26:4, Nzm 11:14, Erm 5:24

+ 2:25 İol 1:4

● 2:27 *Elsh 2:17-21*

+ 2:27 Shıg' 20:2, Ezk 39:18

+ 2:28 İysh 32:15, İysh 44:3, Ezk 39:29

+ 2:30 Mat 24:30, Luk 21:11, Ayan 8:7

+ 2:31 İysh 13:10, Ezk 32:7-8, Ayan 6:12

+ 2:32 Rim 10:13, Obd 1:17

+ 3:1 Erm 30:3

+ 3:2 Sef 3:8, Zxr 14:2, İysh 66:16

+ 3:3 Obd 1:11, Nax 3:10

+ 3:4 İysh 23:1, Erm 47:4, Ezk 28:21, Amo 1:9

+ 3:5 2Jln 21:16-17

+ 3:8 3Pat 10:1, 2Jln 9:1

+ 3:10 İysh 2:4, Mix 4:3

+ 3:12 Zab 95:13, Zab 97:9, Zab 109:6, İysh 2:4, İysh 3:13, Mat 25:32

+ 3:13 Hosh 6:11, Mat 13:39, Mrk 4:29, Ayan 14:15, Ayan 14:19, Ayan 19:15

+ 3:14 İol 1:15

+ 3:15 İol 2:10

+ 3:16 Erm 25:30, Amo 1:2, İysh 25:4

+ 3:17 İysh 52:1, Nax 1:15

+ 3:18 Amo 9:13, İysh 30:25, Ezk 47:1, Zxr 14:8, San 25:1

+ 3:19 İysh 19:1, Ezk 29:2, İysh 34:5, Erm 49:10, Ezk 35:3, Amo 1:11, Obd 1:10, Mal 1:3

+ 3:20 Ezk 37:25

+ 3:21 İysh 4:4, Ezk 36:25

Amos payg'ambardın' kitabı

1 2 3 4 5 6 7 8 9

1 [1] Teqoalı sharwashılardın' biri bolg'an Amostın' so'zleri. Yahuda patshası Uzziya, İzrail patshası Ehoash ulı Yarobam hu'kimdarlıq qılg'an waqıtlarda, jer silkiniwden eki jıl aldın, Amos İzrail haqqında ayanlar ko'rdi+.
[2] Amos bılay dedi:
«Jaratqan İye Sionnan dawıslap baqıradı,
Erusalimnen gu'rkiregen dawıs shıg'aradı.
Shopanlardın' jaylawları qayg'ıg'a batadı,
Karmel tawının' joqarısındag'ı sho'pler quwrap qaladı»+.

İzrailg'a qon'sılas xalıqlardın' jazalanıwı

[3] Jaratqan İye bılay deydi:
«Damask jınayat u'stine jınayat isledi,
Men jazasız qaldırmayman olardı,
Olar temir tisli mala menen Giladtı ezdi+.
[4] Sonın' ushın, Xazaeldin' u'yine ot jawdıraman,
Ot jandırıp joq etedi Ben-Hadadtın' qorg'an qalaların+.
[5] Damask da'rwazalarının' ta'mbilerin sındıraman,
Awen oypatlıg'ında taxtta otırg'andı joq qılaman,
Beyt-Edende patshalıq hasasın uslag'andı o'ltiremen,
Kir jurtına su'rgin boladı aram xalqı».
Bular Jaratqan İyenin' so'zleri+.

[6] Jaratqan İye bılay deydi:
«Gaza jınayat u'stine jınayat isledi,
Men jazasız qaldırmayman olardı.
Olar pu'tkil ja'miyetti su'rginge alıp ketip,
Edomlılarg'a satıp jiberdi+.
[7] Sonın' ushın, Gaza diywallarına ot jawdıraman,
Ot jandırıp joq etedi onın' qorg'an qalaların.
[8] Ashdod qalasında taxtta otırg'andı joq qılaman,
Ashkelonda patshalıq hasasın uslag'andı o'ltiremen.
Ekrong'a qarsı qolımdı ko'teremen,
Filistlerdin' aman qalg'anları joq boladı».
Bular Quday İyenin' so'zleri+.

9 Jaratqan İye bılay deydi:
«Tir jınayat u'stine jınayat isledi,
Men jazasız qaldırmayman olardı.
Olar doslıq kelisimin umıtıp,
Pu'tkil ja'miyetti tutqıng'a alıp,
Edomlılarg'a satıp jiberdi+.
10 Sonın' ushın, Tir qalasının' diywallarına ot jawdıraman,
Ot jandırıp joq etedi onın' qorg'an qalaların».

11 Jaratqan İye bılay deydi:
«Edom jınayat u'stine jınayat isledi,
Men jazasız qaldırmayman olardı.
Olar qılısh penen quwdı tuwısqanların,
Rehim qılmay, qa'ha'rin sheksiz shashtı,
G'a'zebinen hesh qaytpadı+.
12 Sonın' ushın, Temang'a ot jawdıraman,
Ot jandırıp, joq etedi Bosranın' qorg'anların».

13 Jaratqan İye bılay deydi:
«Ammon jınayat u'stine jınayat isledi,
Men jazasız qaldırmayman olardı.
Olar jer shegarasın ken'eytiw ushın Giladqa hu'jim qılıp,
Ol jerdegi ju'kli hayallardın' qarnın jardı+.
14 Sonın' ushın, Rabba qalasının' diywallarına ot qoyaman,
Ot jandırıp, joq qıladı onın' qorg'an qalaların,
Sawash ku'nindegi qıshqırıqlar astında,
Dawıllı ku'nnin' du'beleyi ishinde qaladı+.
15 Ammon patshası xızmetshileri menen birge su'rgin etiledi».
Bular Jaratqan İyenin' so'zleri+.

[1] Jaratqan İye bılay deydi:
«Moab jınayat u'stine jınayat isledi,
Men jazasız qaldırmayman olardı.
Olar Edom patshasının' su'yeklerin,
Ha'k ku'ydirgendey etip jag'ıp jiberdi+.
[2] Sonın' ushın, Moabqa ot jawdıraman,
Ot jandırıp, joq etedi Keriyot qorg'an qalasın.
Shawqım, sawash dabılları ha'm ka'rnay sesleri astında,
Moab xalqı qırılıp ketedi+.
[3] Onın' hu'kimdarın joq qılaman,
Ha'meldarı menen birge barlıq xızmetshilerin o'ltiremen».
Bular Jaratqan İyenin' so'zleri.

Yahudanın' jazalanıwı

[4] Jaratqan İye bılay deydi:
«Yahuda jınayat u'stine jınayat isledi,
Jazasız qaldırmayman olardı.
Jaratqan İyenin', Menin' nızamlarımnan olar bas tarttı,
Qag'ıydalarımdı orınlamadı.
Ata-babaları sıyaqlı jalg'an qudaylarg'a erip,
Tuwrı joldan azg'ırıldı+.
[5] Sonın' ushın, Yahudag'a ot jawdıraman,
Ot jandırıp joq etedi Erusalim qorg'an qalasın»+.

İzraildın' jazalanıwı

[6] Jaratqan İye bılay deydi:
«İzrail jınayat u'stine jınayat isledi,
Jazasız qaldırmayman olardı.
Ayıpsız adamdı pulg'a sattı,
Ka'mbag'aldı bir jup ayaq kiyimge almastırdı+.
[7] Olar jarlının' basın topıraqqa bılg'ap, ayaq astı qıldı,
Biysharag'a jol bermey, shetke shıg'arıp tasladı,
A'kesi menen balası bir qız benen jatıp,
Menin' muxaddes atıma til tiygizdi+.
[8] Ha'r bir qurbanlıq orınnın' qasında,
Girewge alg'an kiyimlerdi jayıp, u'stinde jatadı.

Ja'riyma qılıp to'letken sharaptı,
O'zlerinin' Qudayının' u'yinde ishedi.
9 O'z xalqım ushın Men amor xalqın joq qıldım.
Olar kedr ag'ashınday uzın,
Emen ag'ashınday bekkem bolsa da,
Shaqalarındag'ı miywelerin,
Jerdegi tamırların qurttım+.
10 Sizlerdi Mısır jerinen Men alıp shıqtım,
Amor xalqının' jerlerin iyelesin dep,
Sho'lde qırıq jıl jeteledim+.
11 Ulların'ızdan payg'ambarlar,
Jas jigitlerin'izden Mag'an bag'ıshlang'an na'zirler tayınladım.
Solay emes pe, İzrail xalqı?»
Bular Jaratqan İyenin' so'zleri+.
12 «Sizler na'zirlerge sharap ishtirdin'iz,
Payg'ambarlarg'a „Payg'ambarshılıq qılman'!“
Dep buyrıq berdin'iz.

13 Awır ju'k tiyelgen arba jerdi ezgenindey etip,
Men sizlerdi ezemen.
14 Sonda shaqqanlar qashıp qutıla almaydı,
Ku'shlilerdin' ku'sh-quwatı qalmaydı,
Jawıngerler o'z janın qutqara almaydı+.
15 Sadaqshı o'z ornında tura almaydı,
Tez juwıratug'ınlar qasha almaydı,
Atlı o'z janın qutqara almaydı.
16 Sol ku'ni en' da'w ju'rek jawınger de,
O'z qural-jaraqların taslap qashadı».
Bular Jaratqan İyenin' so'zleri.

[1] Ha'y, İzrail xalqı, Jaratqan İyenin' so'zlerine qulaq salın'.
Ol sizlerge, Mısırdan O'zi alıp shıqqan barlıq urıwın'ızg'a qarsı bılay
deydi:+
[2] «Jer ju'zindegi barlıq xalıqlar arasınan,
Tek g'ana sizlerdi tan'lap aldım,
Sonlıqtan sizlerdi ha'mme jınayatların'ız ushın jazalayman»+.

Payg'ambardın' wazıypası

[3] O'z ara kelisip almay turıp, eki adam birge jolg'a shıg'a ma?
[4] Oljası bolmasa, tog'ayda arıslan aqıra ma?
Uslag'an hesh na'rsesi bolmasa, jas arıslan ininen dawıs shıg'ara ma?
[5] Jerdegi duzaqqa jem qoyılmasa,
Duzaqqa qus tu'se me?
Duzaqqa hesh na'rse tu'spese,
Duzaqtın' jibi tartıla ma?
[6] Qalada qa'wipli jag'day sebepli ka'rnay shalınsa,
Xalıqtı qorqınısh baspay ma?
Jaratqan İye jibermese,
Qalag'a apat kele me+?
[7] Shınında, qulı payg'ambarlarg'a O'z jobasın ashpay turıp,
Quday İye hesh na'rse qılmaydı+.
[8] Arıslan aqırg'anda, kim qorqpaydı?
Quday İye so'ylegende,
Kim payg'ambarshılıq qılmaydı+?

Samariyanın' hu'kim etiliwi

[9] Ashdod saraylarında ja'riyalan', Mısır saraylarında da bılay dep
ja'riyalan':
«Samariya tawlarında jıynalın',
Qalanın' ishindegi ullı ta'rtipsizliklerdi,
Ondag'ı eziwshiliklerdi ko'rin'»+.
[10] Jaratqan İye bılay deydi:
«Olar a'dalatlıqtı qalay islewdi bilmeydi,
Qorg'an qalalarında zulımlıq ha'm zorlıq jıynaydı»+.

[11] Sonın' ushın, Quday İye bılay deydi:

«Dushpan qorshap almaqta jerin'di,
Ku'sh-quwattan ayırıp Seni,
Qorg'an qalaların'dı talan-taraj qıladı»+.
12 Jaratqan İye bılay deydi:
«Bir shopan arıslannın' awzınan qoydın' eki tuyag'ın,
Yamasa qulag'ının' bir bo'legin alıp qalg'anınday,
Samariyada jasap atırg'an izraillılar da,
To'seginin' bir sheti ha'm juqa ko'rpesi menen g'ana aman qaladı.
13 Qulaq salın' ha'm Yaqıptın' urpaqların eskertin'!»
Quday İye, A'lemnin' Qudayı bılay deydi:
14 «Jınayatları sebepli Men İzraildı jazalag'an ku'ni,
Beyt-Eldin' qurbanlıq orınların joq qılaman,
Kesilip jerge tu'sedi qurbanlıq orınnın' shaqları+.
15 Qısqı ha'm jazg'ı saraylardı buzıp taslayman,
Pil su'yegi menen bezelgen saraylar wayran qılınadı,
Ko'p u'yler joq boladı».
Bular Jaratqan İyenin' so'zleri+.

[1] Ha'y, Samariya tawındag'ı semiz sıyırlarday bolg'an hayallar,
Qulaq salın' mına so'zlerge:
Ka'mbag'allardı ezesiz,
Jarlılarg'a ja'bir beresiz,
Ku'yewlerin'izge: «İshimlik alıp kelin', ishemiz», – deysiz+.
[2] Quday İye O'z muxaddesligi haqı ant iship, bılay deydi:
«Mine, sizlerdi shanıshqı menen ildirip,
Qalg'anların'ızdı balıqtay qarmaq penen su'yrep ketetug'ın ku'nler keledi+.
[3] Ha'r birin'iz buzılg'an diywal jarıqlarınan alıp o'tilip,
Harmong'a ılaqtırılasız».
Bular Jaratqan İyenin' so'zleri+.

İzrail xalqının' Qudayg'a qaytıp kelmewi

[4] «Beyt-Elge barıp, gu'na isley berin',
Gilgalg'a ketip, gu'nan'ızdı ko'beytin'!
Azanda qurbanlıqların'ızdı usının',
Ha'r u'sh ku'nnen onnan birin'izdi alıp kelin'+.
[5] Ashıtqı salıng'an sho'rekti minnetdarshılıq sadaqası etip jandırın',
Iqtıyarlı sadaqaların'ızdı ha'mmege ja'riya qılın'.
Sebebi usınday qılıwdı xosh ko'resiz, ha'y İzrail xalqı», – deydi Quday İye+.

[6] «Sonın' ushın, barlıq qalaların'ızg'a ashlıq jiberdim,
Jasap atırg'an ha'r bir jerin'izde nang'a zar qıldım,
Sonda da, sizler Mag'an qaytıp kelmedin'iz», – deydi Jaratqan İye+.

[7] «Jıyın-terimge u'sh ay qalg'anda,
Men sizlerge jawın jawdırmay qoydım.
Bir qalag'a jawın jawdırdım,
Ekinshisine jawdırmadım.
Bir atızg'a jawın jawdı,
Basqası jawın jawmag'anlıqtan quwrap qaldı+.
[8] Eki-u'sh qalanın' xalqı suw ishiw ushın,
Basqa bir qalag'a su'yretilip barsa da,
Olardın' sho'li qanbadı.

Sonda da, sizler Mag'an qaytıp kelmedin'iz», – deydi Jaratqan İye.

9 «Qayta-qayta egisliklerin'izdi quwratıp, olarg'a kesellik jiberip jazaladım,
Shegirtkeler bag'ların'ızdı, ju'zimzarların'ızdı,
Ja'ne de, a'njir ha'm za'ytu'nlerin'izdi jedi.
Sonda da, sizler Mag'an qaytıp kelmedin'iz», – deydi Jaratqan İye+.

10 «Mısırda islegenim sıyaqlı,
Aran'ızg'a oba keselligin jiberdim,
Jigitlerin'izdi qılısh ju'zinen o'tkerdim,
Atların'ızdı dushpanların'ızg'a berdim,
Ordan'ızdag'ı o'lilerdin' iyisine murnın'ızdı toltırdım.
Sonda da, sizler Mag'an qaytıp kelmedin'iz», – deydi Jaratqan İye+.

11 «Qudayın'ız bolg'an Men Sodom ha'm Gomoranı qıyratqanımday,
Sizlerdin' ayırımların'ızdı qıyrattım,
Sizler ot ishinen shıg'arıp alıng'an shala jang'an ag'ashtay boldın'ız.
Sonda da, sizler Mag'an qaytıp kelmedin'iz», – deydi Jaratqan İye+.

12 «Sonlıqtan İzrail, seni jazalayman,
Shınında, sag'an Men usını isleymen,
Qudayın'nın' hu'kimine tayarlan, ha'y İzrail!»

13 O'ytkeni tawlardı qa'liplestirip, samaldı jaratqan,
Oy-pikirlerin adamzatqa ashıp bergen,
Tan' nurın qaran'g'ılıqqa aylandırg'an Ol,
Du'nyanın' en' biyik jerlerin basıp ju'r,
Onın' atı Jaratqan İye, A'lemnin' Qudayıdur+.

İzrail xalqı ushın aytılg'an tolg'aw

1 İzrail xalqı, sizler haqqında aytatug'ın,
Joqlaw jırıma qulaq salın':
2 «Qız İzrail jıg'ıldı,
Endi qaytıp tura almaydı,
Ol jalg'ız awnap jatır o'z jerinde,
Onı turg'ızatug'ın hesh kim joq»+.
3 Sonın' ushın, Quday İye bılay deydi:
«Qaladan İzrail xalqının' mın' jawıngeri shıqsa,
Ju'z jawıngeri g'ana aman qaladı,
Qaladan ju'z jawıngeri shıqsa,
On jawıngeri g'ana aman qaladı».

Ta'wbege shaqırıw

4 Sonın' ushın, Jaratqan İye İzrail xalqına bılay deydi:
«Mag'an qaytın', sonda jasaysız,+
5 Beyt-Elge barman'lar, Gilgalg'a ayaq baspan'lar,
Beer-Shebag'a o'tip ketpen'ler,
Sebebi Gilgal xalqı so'zsiz su'rgin etiledi,
Beyt-El hesh na'rse bolmay qaladı»+.

6 Jaratqan İyege qaytın', sonda jasaysız,
Bolmasa, Ol Yusuptin' xalqına qarsı ottay lawlaydı,
Beyt-Eldi jag'ıp joq qıladı.
Jalındı o'shiretug'ın hesh kim bolmaydı+.

7 Ha'y, a'dalattı ashshı juwsang'a aylandırg'anlar,
Haqlıqtı jerge urg'anlar!
8 U'rker ha'm Orion juldız toparların jaratqannın',
Tu'psiz qaran'g'ılıqtı tan' nurına aylandırıp,
Ku'ndizdi tu'ndey qaran'g'ı qılg'annın',
Ten'iz suwların shaqırıp,
Jer ju'zine quyg'annın' atı Jaratqan İyedur+.
9 Ol ku'shlilerdi jıldırımday jıg'adı,
Qorg'an qalanı jer menen jeksen qıladı.

10 Sizler qala da'rwazasındag'ı jıyında a'dalatlı qazılardan jerkenesiz,
Haqıyqattı so'ylegenlerdi jaman ko'resiz+.
11 Ka'mbag'aldı ezesiz,
Og'an awır salıq salıp, biydayın tartıp alasız,
Tastan jonıp u'y salsan'ız da, onda jasay almaysız.
Go'zzal ju'zimzar otırg'ızsan'ız da, onın' sharabın ishpeysiz+.
12 Jınayatların'ız so'zsiz ko'p,
Gu'naların'ız sansız ekenin bilemen.
Haq adamdı ja'birlep, para alasız,
Qala da'rwazasındag'ı hu'kim jıynalısı waqtında,
Biysharanın' haqın jeysiz!+
13 Sonın' ushın, sonday zamanda,
Aqıllı adam u'nsizlik saqlaydı,
Sebebi bul jaman zamandur.

14 Jamanlıqqa emes, jaqsılıqqa umtılın',
Sonda sizler jasaysız,
Solay etip, o'zlerin'iz aytqanday,
Jaratqan İye, A'lemnin' Qudayı sizler menen birge boladı.
15 Jamanlıqtı jek ko'rin',
Jaqsılıqtı su'yin',
Qala da'rwazasındag'ı hu'kim jıynalısında a'dalattı tiklen'.
Mu'mkin, Jaratqan İye, A'lemnin' Qudayı,
Yusuptin' xalqınan aman qalg'anlarına rehim qılar+.

16 Sonlıqtan, Jaratqan İye,
A'lemnin' Qudayı, İye bılay deydi:
«Barlıq maydanlarda xalıq zar jılasadı,
Barlıq ko'shelerde olar way-way salısadı,
Diyxanlardı aza tutıw ushın,
Joqlaw aytatug'ınlardı jılaw ushın shaqıradı+.
17 Barlıq ju'zimzarlarda zar jılaw esitiledi,
O'ytkeni Men aran'ızdan o'temen».
Bular Jaratqan İyenin' so'zleri+.

Jaratqan İyenin' ku'ni

18 Jaratqan İyenin' ku'nin an'sap ku'tip atırg'anlar, ha'siret shegesiz!
Jaratqan İyenin' hu'kim ku'nin ku'tiwdin' ne keregi bar?
Ol ku'n jaqtılıq emes, qaran'g'ılıq boladı+.
19 Sol ku'ni bir adam arıslannan qashsa,
Aldınan ayıw shıqqanday bolar,
Onnan da qashıp, u'yine aman qaytsa,
Qolı menen diywalg'a su'yenip turg'anda,
Onı jılan shag'ıp alg'anday bolar.
20 Jaratqan İyenin' ku'ni qaran'g'ılıq emes, jaqtılıq bola ma?
Ol qoyıw qaran'g'ılıq, onda jaqtılıq joq.

21 Jaratqan İye bılay deydi:
«Bayramların'ızdı jek ko'remen,
Olardan jerkenemen,
Xosh ko'rmeymen muxaddes jıynalısların'ızdı+.
22 Jandırılatug'ın qurbanlıq ha'm g'a'lle sadaqaların'ızdı,
Mag'an usınsan'ız da, olardı qabıl etpeymen.
Semirtilgen malların'ızdan tatıwlıq qurbanlıqların bersen'iz de,
Men olarg'a na'zerimdi de salmayman.
23 Uzaqlastırın' Mennen shawqımlı qosıqların'ızdı,
Tın'lamayman arfa menen shertken sazların'ızdı.
24 Onın' ornına a'dalat ag'ın suw sıyaqlı,
Haqıyqatlıq ma'n'gi ag'atug'ın da'ryaday ag'ıp tursın.

25 Ha'y, İzrail xalqı, sho'lde qırıq jıl dawamında,
Usıng'an qurbanlıqlar ha'm g'a'lle sadaqaların'ız Mag'an ba edi+?
26 Patsha dep atag'an Sakkut mu'sinin,
Juldız qudayı dep atag'an Kaywan mu'sinin,
O'zlerin'iz ushın islep alg'an usı mu'sinlerdi alıp ju'resiz.
27 Ja'ne sizlerdi Damasktin' arg'ı jag'ına su'rgin qılaman».
Bular Jaratqan İyenin' so'zleri,
Onın' atı – A'lemnin' Qudayı+.

İzraildın' jazalanıwı

[1] Ha'siret shegesizler, Sionda biyg'am jasap atırg'anlar,
Samariya tawında o'zlerin amanlıq ishindemiz, dep esaplag'anlar!
Milletlerdin' abıraylı adamları bolıp sanalatug'ınlar,
İzrail xalqı sizlerge arqa su'yep keledi+.
[2] Kalne qalasına barın' ha'm ko'rin',
Ol jerden ullı Xamatqa o'tin',
Keyin filistlerdin' Gat qalasına qaray tu'sin'.
Sizlerdin' eki patshalıg'ın'ızdın' olardikinen artıqmashılıg'ı bar ma?
Olardın' jerleri sizlerdikinen u'lken be edi+?
[3] Apat ku'nin uzaq sanap,
Jawızlıqtı jaqınlastırıp atırg'anlar,
[4] Pil su'yeginen sog'ılg'an ka'tte jatqanlar,
To'seklerinde sozılıp jambaslag'anlar,
Su'riwlerdin' ishinen qozılardı,
Jaylawdag'ı semiz tanalardı jegenler!
[5] O'zlerin'izshe Dawıtqa uqsap qosıqlar shıg'arıp,
Arfa sazı astında qosıqlar aytqanlar!
[6] U'lken keseler menen sharap iship,
Maydın' en' jaqsısın u'stine su'rtkenler,
Yusuptin' xalqının' qulawına nemquraydı qarag'anlar!
[7] Sizler birinshi bolıp su'rginge a'ketilesiz,
Jambaslap o'tkizetug'ın zıyapatların'ız tawısıladı.

[8] Quday İye O'z atı menen ant ishedi,
A'lemnin' Qudayı, Jaratqan İye bılay deydi:
«Yaqıptın' menmenliginen jerkenemen,
Onın' qorg'an qalaların jek ko'remen.
Qalanı ha'm ishindegilerdin' ha'mmesin,
Dushpang'a ta'slim qılaman»+.

[9] Eger bir u'yde on adam qalsa,
Olar da o'ledi.
[10] Marhumnın' jaqın ag'ayini jerlew ushın o'lini alıwg'a kelgende,
U'ydin' ishindegi adamnan: «Qasın'da ja'ne birew bar ma?» – dep soraydı,

Ol: «Hesh kim joq», – dep juwap beredi.
Keyin ag'ayini: «Tınısh, Jaratqan İyenin' atın tilge almayıq!» – deydi.
[11] Mine, Jaratqan İye buyrıq berip atır,
U'lken u'yler buzıp taslanadı,
Kishkene u'yler jer menen jeksen boladı.

[12] Atlar jartas u'stinde shaba ala ma?
Kim o'gizdi jegip, ten'izdi su're aladı?
Biraq sizler a'dalattı za'ha'rge,
Haqlıq miywesin ashshı juwsang'a aylandırdın'ız.
[13] Lo-Debar qalasın qolg'a kirgizdik, dep quwang'anlar:
«Qarnayım qalasın o'z ku'shimiz benen basıp aldıq», – deysiz.
[14] Biraq A'lemnin' Qudayı, Jaratqan İye bılay deydi:
«Mine, sonın' ushın, ha'y İzrail xalqı,
Sizlerge qarsı bir xalıqtı jiberemen,
Olar Lebo-Xamattan Araba oypatlıg'ına deyin sizlerdi ezedi».

Jaza haqqında ayan

7 [1] Quday İye mag'an mınanı ko'rsetti: patshag'a tiyisli o't sho'p
jıynap alıng'annan son', jan'adan sho'pler shıg'a baslag'anda, Jaratqan
İye shegirtke u'yirin payda qıldı+. [2] Shegirtkeler eldegi barlıq jasıl
sho'plerdi jep tawısqanda, men:
– Quday İye, o'tinemen keshir!
Yaqıp bunnan qalay aman qaladı?
Ol ju'da' ha'lsiz xalıq! – dedim.
[3] Jaratqan İye O'z ırayınan qayttı.
– Bulay bolmaydı, – dedi Ol+.

[4] Quday İye ja'ne mag'an mınanı ko'rsetti: Quday İye ot jawdırdı, ot
teren' suwlardı jalmap tasladı ha'm jerdi jandıra basladı. [5] Sonda men:
– Quday İye, o'tinemen, toqtat!
Yaqıp bunnan qalay aman qaladı?
Ol ju'da' ha'lsiz xalıq! – dedim.
[6] Jaratqan İye O'z ırayınan qayttı.
– Bulay bolmaydı, – dedi.

[7] Basqa ayanda mag'an mınanı ko'rsetti: İye bir o'lshew jibin uslap,
o'rilgen tik diywaldın' qasında turdı.
[8] Jaratqan İye:
– Ne ko'rip tursan', Amos? – dep soradı.
Men:
– Bir o'lshew jibin, – dedim.
İye bılay dedi:
– Mine, xalqım İzraildın' ortasına da bir o'lshew jibin qoyaman. Endi
artıq olardı keshirmeymen+.
[9] Isaq a'wladının' sıyınatug'ın orınları joq boladı,
İzraildın' muxaddes orınları qıyratıladı,
Yarobam na'siline qarsı qılısh jalan'ashlayman+.

Amos ha'm Amasiya

[10] Beyt-Eldegi ruwxaniy Amasiya İzrail patshası Yarobamg'a xabar
jiberip, bılay dedi: «Amos İzrail xalqının' arasında sag'an qarsı til biriktirip
atır. Jer onın' so'zlerin ko'tere almaydı+. [11] Sebebi Amos bılay dep atır:

„Yarobam qılısh penen o'ltiriledi,
İzrail o'z jerinen alısqa,
So'zsiz su'rgin etip a'ketiledi“»+.
12 Sonnan keyin, Amasiya Amosqa:
– Ha'y, wa'liy, bul jerden ketip, Yahudag'a qash. Nanın'dı sol jerden
tawıp, sol jerde payg'ambarshılıq et+. 13 Endi artıq Beyt-Elde
payg'ambarshılıq qılma. O'ytkeni bul jer patshanın' muxaddes jeri,
patshalıqtın' ibadatxanası, – dedi+.
14 Amos og'an bılay dep juwap berdi:
– Men payg'ambar da emespen, payg'ambardın' sha'kirti de emespen.
Men mal bag'ıp, jabayı a'ŋjir ag'ashların o'siremen+. 15 Su'riw bag'ıp
ju'rgenimde, Jaratqan İye meni shaqırıp: «Bar, xalqım İzrailg'a
payg'ambarshılıq qıl», – dedi. 16 Endi Jaratqan İyenin' so'zlerine qulaq sal.
Sen:
«İzrailg'a qarsı payg'ambarshılıq qılma,
Isaq a'wladına qarsı so'yleme!» – deysen'+.
17 Sonın' ushın, Jaratqan İye bılay deydi:
«Hayalın' qalada jezo'kshe boladı,
Ul ha'm qızların' qılısh ju'zinen o'tkiziledi.
Jerin' o'lshenip, basqalarg'a bo'listirip beriledi,
Al o'zin' haram sanalg'an bir jurtta o'lesen'.
İzrail xalqı o'z jerinen alısqa,
So'zsiz su'rgin etip a'ketiledi».

Bir sebet miywe

8 [1] Quday İye mag'an mınanı ko'rsetti: mine, bir sebet pisken miywe
tur+. [2] Ol mennen:
– Neni ko'rip tursan', Amos? – dep soradı.
– Bir sebet pisken miyweni, – dep juwap berdim.
Sonnan keyin, Jaratqan İye:
– Xalqım İzraildın' aqırı keldi. Endi olardı artıq keshirmeymen+. [3] Sol
ku'ni ibadatxanadag'ı qosıqlar qayg'ılı joqlawg'a aylanadı. Ha'mme jer
o'lilerge toladı, u'nsizlik saqlansın, – dedi. Bunı Quday İye ayttı.
[4] Qulaq salın', jarlını eziwshiler,
Eldegi ka'mbag'allardı joq etkenler!

[5] Sizler bılay deysiz:
«Jan'a ay bayramı o'tiwden da'nimizdi satamız,
Shabbat ku'ni o'tiwden biydayımızdı bazarg'a shıg'aramız.
Efanı kishireytip, shekeldi u'lkeytemiz,
Ta'reziden urıp, alıwshılardı aldaymız+.
[6] Jarlılardı gu'miske,
Ka'mbag'allardı bir jup ayaq kiyimge satıp alamız,
Da'nnin' ornına qawıq satamız»+.

[7] Yaqıptın' menmenligine qarsı Jaratqan İye ant iship, bılay deydi:
«Olardın' qılmısların hesh qashan umıtpayman.
[8] Sonın' ushın, jer titireydi,
Onda jasaytug'ınlardın' ha'mmesi qayg'ıg'a batadı.
Pu'tkil jer ju'zi Nil da'ryasınday tasıp, ko'teriledi,
Mısırdag'ı Nil da'ryası sıyaqlı qaytadan to'menleydi»+.
[9] Quday İye bılay deydi:
«Sol ku'ni, tu'ste quyashtı batıraman,
Ku'pa'-ku'ndiz jer ju'zin qaran'g'ılıq penen qaplayman+.
[10] Bayramların'ızdı qayg'ıg'a,
Barlıq qosıqların'ızdı joqlawg'a aylandıraman.
Ha'r birin'izge aza kiyim kiydiremen,
Basın'ızdag'ı shashların'ızdı aldırtaman.
Sol ku'ni jalg'ız uldan ayırılg'anday joqlaw aytılıp,

Shınında, aqırı ashshı qayg'ılı ku'n boladı»+.

11 Quday İye bılay deydi:
«Mınaday ku'nler keledi,
Jer ju'zine ashlıq jiberemen.
Nan ha'm suw qıtkershiliginen emes,
Jaratqan İyenin', Menin' so'zlerimdi esitpegenlikten, ash qaladı+.
12 Jaratqan İyenin', Menin' so'zlerimdi izlep,
Adamlar ten'izden ten'izge o'tip,
Arqadan shıg'ısqa baradı.
Ol jaqtan bul jaqqa barıp, sarsan' boladı,
Biraq onı taba almaydı.
13 Sol ku'ni go'zzal qızlar ha'm jas jigitler,
Sho'llep haldan tayadı.
14 Samariyanın' Ashima degen butı menen ant iship:
„Ha'y, Dan, senin' qudayın'nın' tiriligi haqı,
Beer-Shebag'a alıp baratug'ın zıyarat jolı haqı“, – deytug'ınlar,
Jerge qulap, qaytıp tura almaydı»+.

İzraildın' hu'kim etiliwi

[1] Men İyeni ko'rdim,
Ol qurbanlıq orınnın' qasında turıp, bılay dedi:
«Tirep turg'an su'tinlerdin' to'besine urın',
Bosag'aları la'rzege kelsin.
Olar adamlardın' u'stine qulasın,
Aman qalg'anların qılısh ju'zinen o'tkeremen,
Olardan hesh biri qashıp kete almaydı,
Birewi de aman qalmaydı+.
[2] Ha'tteki, olar o'liler ma'kanına kirse de,
Qolımdı sozıp, shıg'arıp alaman.
Ko'klerge shıg'ıp alsa da,
Ol jerden tartıp tu'siremen+.
[3] Karmel tawının' joqarısına jasırınıp alsa da,
Olardın' izine tu'sip, tawıp alaman.
Mennen jasırınıw ushın ten'iz tu'bine tu'sse de,
Ten'iz jılanına buyırıp, olardı shaqtıraman+.
[4] Dushpanlar olardı su'rgin qılıp alıp ketse de,
Qılıshqa buyrıq berip, ha'mmesin qırıp taslataman.
Jaqsılıq ushın emes, al jamanlıq ushın,
Olarg'a O'z na'zerimdi taslayman».

[5] İye, A'lemnin' Jaratqan İyesi,
Jerge qol tiygizgende, jer erip ketedi,
Onda jasaytug'ınlardın' ha'mmesi qayg'ıg'a batadı.
Pu'tkil jer ju'zi Nil da'ryasınday tasıp, ko'teriledi,
Mısırdag'ı Nil da'ryası sıyaqlı qaytadan to'menleydi+.
[6] Ol sarayının' joqarg'ı bo'lmesin ko'kke qurdı,
Onın' tiykarın jer ju'zine ornattı.
Ol ten'iz suwların jıynap, jer ju'zine to'gedi,
Onın' atı Jaratqan İye+.

[7] Jaratqan İye bılay deydi:
«Ha'y, İzrail xalqı,
Menin' ushın kushlılardan qanday ayırmashılıg'ın'ız bar?

İzrail xalqın Mısırdan,
Filist xalqın Kaftordan,
Aramlılardı Kirden alıp shıqqan Men emespen be?»+

8 «Mine, Quday İyenin', Menin' ko'zlerim,
Gu'nakar patshalıqtın' u'stinde.
Onı jer ju'zinen sıpırıp taslayman,
Biraq olardı, Yaqıptın' urpaqların pu'tkilley joq qılmayman, – deydi
Jaratqan İye.

9 – Mine, Men buyrıq beremen,
Barlıq milletler arasındag'ı İzrail xalqın,
Da'ndi elekten o'tkergendey etip, elekten o'tkeremen,
Jaqsı da'nnin' birewi de jerge tu'speydi+.
10 Xalqımnın' arasındag'ı barlıq gu'nakarlar,
„Apattan uzaqtamız, apatqa duwshar bolmaymız“, – degenler,
Qılısh ju'zinen o'tkeriledi»+.

Jaratqan İyenin' İzrailg'a bergen wa'desi

11 «Sol ku'ni Dawıttın' qulag'an patshalıg'ın qaytadan tikleymen,
Diywallarının' jarıq jerlerin sıbap,
Buzılg'an jerlerin on'layman.
Onı burıng'ı qa'lpine keltiremen+.
12 Solay etip, İzrail xalqı edomlılardın' aman qalg'anlarına,
Mag'an tiyisli bolg'an barlıq milletlerge iyelik etedi».
Bul so'zlerdi usılardın' ha'mmesin iske asırıwshı Jaratqan İye aytpaqta.

13 Jaratqan İye bılay deydi:
«Mine, mınaday ku'nler keledi,
Diyxan zu'ra'a'tti jıynap, terip u'lgermesten,
Kelesi jer aydaytug'ın waqıt keledi,
Sharap tayarlap u'lgermesten,
Ju'zimnin' miywesi ja'ne pisedi.
Tawlardan mazalı sharap tamadı,
Barlıq to'beshiklerden jerge ag'ıp tu'sedi+.
14 Su'rgin bolg'an xalqım İzraildı qaytarıp alıp kelemen,

Olar wayran bolg'an qalaların qayta tiklep, sol jerde jasaydı,
Ju'zimzarlar egip, sharabın ishedi,
Bag'lar otırg'ızıp, miywelerinen jeydi+.
15 Men olardı o'z jerine egemen,
Men bergen jerden,
Olardı hesh kim suwırıp taslamaydı».
Bunı Qudayın'ız Jaratqan İye aytpaqta.

+ 1:1 2Pat 14:2, 2Jln 11:6, Nxm 3:5, 4Pat 14:23, 4Pat 15:1, 2Jln 26:1, İysh 1:1, Hosh 1:1, Zxr 14:5

+ 1:2 Erm 25:30, İol 3:16, Eshu 19:26, 3Pat 18:19

+ 1:3 İysh 17:1, Erm 49:23, 4Pat 10:32-33, İysh 21:10

+ 1:4 4Pat 8:12, 4Pat 13:22, Erm 49:27

+ 1:5 Erm 51:30, Hosh 4:15, Ezk 27:23, 4Pat 16:9, İysh 22:6, Amo 9:7

+ 1:6 Erm 47:1, Erm 47:5, 2Jln 28:18, İol 3:6

+ 1:8 1Pat 5:1, Amo 3:9, Sef 2:4, Zxr 9:5

+ 1:9 İysh 23:1, Erm 47:4, Ezk 26:2, İol 3:4, Zxr 9:4, 3Pat 5:1

+ 1:11 İysh 34:5, İysh 63:1, Erm 49:7-22, Ezk 25:12-14, Obd 1:1-16, Mal 1:3-4, 2Jln 28:17, Ezk 35:5

+ 1:13 Erm 49:1, Ezk 21:28, Ezk 25:2, Sef 2:8, 4Pat 8:12, Hosh 14:1

+ 1:14 Nzm 3:11, 2Pat 12:26

+ 1:15 Erm 49:3

+ 2:1 İysh 15:1, İysh 25:10, Erm 48:1, Ezk 25:8, Sef 2:8

+ 2:2 Erm 48:24

+ 2:4 Leb 26:14-15, Erm 16:19-20

+ 2:5 Erm 17:27, Hosh 8:14

+ 2:6 Leb 25:39, 4Pat 4:1, Amo 8:6

+ 2:7 Ayup 24:4, İysh 10:2, Leb 18:8, Nzm 22:30

+ 2:9 San 13:33-34, Eshu 24:8

+ 2:10 Shıg' 12:51, Nzm 8:2

+ 2:11 San 6:2, İysh 30:10, Erm 11:21, Amo 7:13, Mix 2:6

+ 2:14 Zab 32:16-17

+ 3:1 Shıg' 12:51

+ 3:2 Nzm 7:6, Nzm 10:15

+ 3:6 Ezk 33:4, Hosh 5:8, İol 2:1, Joq 3:38, Mix 1:12

+ 3:7 Jar 18:17

+ 3:8 İysh 31:4, San 22:38

+ 3:9 3Pat 21:1

+ 3:10 İysh 3:14, Mix 6:10-12

+ 3:11 Nzm 28:52, 4Pat 17:5-6, 4Pat 18:9-12

+ 3:14 Shıg' 27:2, 3Pat 13:1-3, 4Pat 23:15

+ 3:15 Erm 36:22, 3Pat 22:39

+ 4:1 Zab 21:12, Ezk 39:18

+ 4:2 Zab 88:36, 4Pat 19:28, Ezk 29:4, Ezk 38:4, Xab 1:15

+ 4:3 Ezk 12:5, Ezk 12:12

+ 4:4 Amo 5:5, San 28:3-4

+ 4:5 Leb 7:13, Leb 22:18, Mat 23:13

+ 4:6 Erm 5:3, Xag 2:17

+ 4:7 Erm 3:3

+ 4:9 Leb 26:16, Nzm 28:22, Xag 2:17, 3Pat 8:37, 2Jln 6:28, İol 1:4

+ 4:10 Shıg' 9:3, Nzm 28:27, Nzm 28:60

+ 4:11 Jar 19:24, Zxr 3:2

+ 4:13 Mix 1:3

+ 5:2 İysh 47:1

+ 5:4 İysh 55:6, Sef 2:3

+ 5:5 Hosh 4:15, Hosh 9:15, Hosh 12:11, Amo 4:4, Amo 8:14

+ 5:6 Nzm 4:24, Evr 12:29

+ 5:8 Ayup 9:9, Ayup 38:31, Amo 4:13

+ 5:10 Hkm 15:12

+ 5:11 Nzm 28:30, Nzm 28:39, Mix 6:15, Sef 1:13

+ 5:12 Shıg' 23:8, İysh 29:21

+ 5:15 Zab 96:10, Rim 12:9

+ 5:16 Erm 9:17

+ 5:17 Shıg' 12:12

+ 5:18 İol 1:15, İol 2:2, Sef 1:15

+ 5:21 İysh 1:11-14, Erm 6:20, Mal 1:10, Leb 3

+ 5:25 Elsh 7:42-43

+ 5:27 4Pat 17:6

+ 6:1 İysh 32:9, Sef 1:12

+ 6:2 İysh 10:9, Nax 3:8

+ 6:8 Erm 51:14

+ 7:1 Shıg' 10:4, İol 1:4

+ 7:3 İol 2:13-14, Yuns 1:6, Yuns 3:9

+ 7:8 Erm 1:11, Erm 1:13, Amo 8:2

+ 7:9 4Pat 15:8-12

+ 7:10 3Pat 12:32

+ 7:11 Amo 6:7

+ 7:12 Mix 3:5

+ 7:13 Amo 2:12, 3Pat 12:29-33

+ 7:14 Amo 1:1

+ 7:16 İysh 30:10, Mix 2:6

+ 8:1 Erm 24:1, Mix 7:1

+ 8:2 Erm 1:11, Erm 1:13, Amo 7:8, Joq 4:18, Ezk 7:2-3

+ 8:5 San 28:11, Nxm 13:15-16, Leb 19:36, Mix 6:10

+ 8:6 Leb 25:39, 4Pat 4:1, Amo 2:6

+ 8:8 Amo 9:5

+ 8:9 Erm 15:9, Mix 3:6, Luk 23:44

+ 8:10 Erm 16:9, Joq 5:15, Hosh 2:11, Erm 6:26, Zxr 12:10

+ 8:11 1Pat 3:1, Zab 73:9

+ 8:14 3Pat 12:29-30

+ 9:1 Biy 16:26-30

+ 9:2 Zab 138:8-10

+ 9:3 Zab 67:23

+ 9:5 Zab 45:7, Amo 8:8

+ 9:6 Zab 103:3, Amo 4:13

+ 9:7 Erm 47:4, 4Pat 16:9, İysh 22:6, Amo 1:5

+ 9:9 Luk 22:31

+ 9:10 Amo 6:3

+ 9:11 Elsh 15:16-18

+ 9:13 İol 3:18

+ 9:14 Ayup 3:14, İysh 58:12, İysh 61:4, Erm 31:5

Obadiya payg'ambardın' kitabı

1

Edomnın' jazalanıwı

1 1 • Bul Obadiyanın' ko'rgen ayanı.
Quday İye Edom haqqında bul so'zlerdi ayttı.
Jaratqan İyeden xabar esittik.
Xalıqlarg'a jiberilgen xabarshı:
«Kelin'ler, Edomg'a urıs ashayıq!» – dedi+.

2 «Ha'y, Edom, seni xalıqlar arasında ha'lsiz qılaman,
Sen og'ada jerkenishli bolasan'.
3 Jartastın' quwıslarında jasap,
U'ylerin'di biyiklerge qurdın',
Ju'regin'degi menmenlik seni aldadı.
O'zin'she: „Kim meni jerge tu'sire aladı?“ – dedin'.
4 Bu'rkittey joqarılasan' da,
Uyan' juldızlar arasında bolsa da,
Ol jerden to'menge tu'siremen seni», – dedi Jaratqan İye+.

5 Jaratqan İye bılay deydi:
«Urı ha'm qaraqshılar tu'nde kelse,
Tek g'ana o'zlerine keregin almay ma?
Ju'zim teretug'ınlar bag'ın'a kirse,
Azg'antay bolsa da, ju'zim qaldırmay ma?
Biraq sen tolıq nabıt bolasan'.
6 Esawdın' a'wladı – Edom,
Senin' ha'mme na'rsen' talan-taraj qılınatug'ını sonshelli,
Ha'tteki, jasırın g'a'ziynelerin' de tabılıp, tartıp alınadı.
7 Barlıq awqamlasların' sag'an qarsı shıg'ıp,
Seni o'z jerin'nen quwıp shıg'aradı.
Kelisim du'zgenlerin' seni aldap, jen'iliske ushıratadı,
Nanın'dı jegenler sag'an duzaq quradı,
Al sen bunı bilmey qalasan'».

8 Jaratqan İye bılay deydi:
«Sol ku'ni Edomnın' dana adamların,
Esaw tawlı u'lkelerindegi aqıllı adamlardı joq qılaman.

9 Ha'y, Teman, senin' jawıngerlerin' qorqınıshqa tu'sedi,
Esaw tawlı u'lkelerindegi ha'r bir adam joq qılınadı+.

10 Tuwısqanın'a, yag'nıy Yaqıpqa,
İslegen jawızlıqların' ushın shermende bolıp,
Ma'n'gige joq bolasan'.
11 Onın' mal-mu'lkin jat jerliler alıp ketken ku'ni,
Sen uzaqtan qarap turdın'.
Jat xalıqlar Erusalim da'rwazalarına kirip,
Ol ushın shek taslag'anda,
Sen de olar sıyaqlı is tuttın'+.
12 Tuwısqanın'nın' basına tu'sken baxıtsızlıg'ı ushın,
Qol qawsırıp, qarap turmawın' kerek edi.
Yahuda xalqı qırg'ıng'a ushırag'anda, quwanbawın' kerek edi,
Apat ku'nlerinde, maqtanbawın' kerek edi+.
13 Xalqım apatqa ushırag'an ku'ni, qala da'rwazalarına kirmewin' kerek edi.
Sol ku'ni xalqım ushırag'an baxıtsızlıqqa quwanbawın' kerek edi.
Olar azapqa duwshar bolg'anda, mal-mu'lkin olja qılmawın' kerek edi+.
14 Qashıp baratırg'anlardı o'ltiriw ushın,
Jol kesilispelerin tospawın' kerek edi.
Sol apat ku'ninde aman qalg'anlardı,
Dushpan qolına tapsırmawın' kerek edi».

Qudaydın' basqa xalıqlardı hu'kim qılıwı

15 «Menin', Jaratqan İyenin' barlıq xalıqlardı hu'kim qılatug'ın ku'nim
jaqınlastı,
Ha'y, Edom, sen ne islegen bolsan', sag'an da sol islenedi,
İslegen qılmısların' o'z basın'a tu'sedi+.
16 Sizler muxaddes tawımda g'a'zep sharabın iship alg'anın'ız sıyaqlı,
Barlıq xalıqlar da sol sharaptan simiredi.
İship-iship bul du'nyadan joq bolıp ketedi»+.

İzraildın' jen'isi

17 «Sion tawı aman qalg'anlarg'a pana boladı,
Ol jer muxaddes boladı.
Yaqıptın' urpaqları tartıp alıng'an mu'lkine qaytadan iyelik qıladı,+

18 Yaqıptın' urpaqları ot,
Yusuptin' xalqı jalın,
Esawdın' xalqı saban bolıp qaladı.
Olardı o'rtep, joq qıladı,
Esawdın' a'wladınan aman qalg'anı bolmaydı».
Bular Jaratqan İyenin' so'zleri+.
19 Negebte jasaytug'ın Yahuda xalqı Esawdın' tawlı u'lkelerin iyeleydi.
Al batıstag'ı taw eteklerinde jasaytug'ınlar Filist, Efrayım ha'm Samariya
jerlerin iyeleydi. Benyaminliler Giladtı iyelep aladı. 20 Su'rgin etilgen
izraillı jawıngerler Sarafatqa deyin sozılg'an Kenaan jerlerin iyeleydi.
Erusalimnen su'rgin qılınıp Sefaradta jasap atırg'anlar Negebtegi qalalardı
iyelep aladı+. 21 Jen'impazlar Esawdın' tawları u'stinen hu'kimdarlıq qılıw
ushın, Sion tawına shıg'adı. Bul patshalıq Jaratqan İyege tiyisli boladı+.

● 1:1 *Erm 49:7-22*

\+ 1:1 İysh 34:5, Erm 49:7-22, Ezk 25:12-14, Ezk 35, Amo 1:11-12, Mal 1:3-4

\+ 1:4 San 24:21, Xab 2:9

\+ 1:9 Jar 36:5, Ayup 2:11, Amo 1:12

\+ 1:11 4Pat 25:13-17, İol 3:3, Nax 3:10, Zab 136:7

\+ 1:12 Mix 4:11, Mix 7:8

\+ 1:13 Hkm 17:5, Ezk 35:10

\+ 1:15 İysh 13:6, İol 1:15, Sef 1:7, Erm 50:29, Ezk 35:15, Xab 2:8

\+ 1:16 Erm 25:27-28, Zab 74:8, İysh 51:17, Erm 25:15, Zxr 12:2, Ayan 14:10

+ 1:17 İysh 4:3, İol 2:32

+ 1:18 Zxr 12:6

+ 1:20 3Pat 17:9

+ 1:21 Dan 7:14, Dan 7:27, Zxr 14:9, Luk 1:33, 1Kor 15:24, Ayan 11:15

Yunus kitabı payg'ambardın' kitabı

1 2 3 4

Yunustın' Jaratqan İyeden qashıwı

1 [1] Jaratqan İye Amittay ulı Yunusqa bılay dedi:+ [2] «Qa'nekey, ullı
Nineviya qalasına bar da, xalqına waz ayt. Sebebi olardın' jawızlıqları
Mag'an jetip keldi»+.
[3] Biraq Yunus Jaratqan İyeden Tarshishke qashpaqshı boldı. Ol Yafo*
qalasına kelip, Tarshishke* baratug'ın bir kemeni taptı. Jol haqısın to'lep,
kemege otırdı da, Jaratqan İyenin' na'zerinen qashıw ushın, Tarshishke
qaray jolg'a shıqtı+.
[4] Sonda Jaratqan İye ten'izge ku'shli samal jiberdi. Ten'izde qa'ha'rli
dawıl ko'terilip, keme shıl-pa'rshe bolıp sınıp keteyin dep qaldı+.
[5] Kemeshilerdi qorqınısh biylep, ha'r biri o'z qudayına dawıslap jalbarına
basladı ha'm kemeni jen'illetiw ushın ju'klerdi ten'izge tasladı. Yunus bolsa,
kemenin' to'mengi qabatına tu'sip jatıp, teren' uyqıg'a ketken edi+.
[6] Keme basshısı Yunustın' janına barıp: «Ha'y! Sen qalay uyıqlap atırsan'?
Tur, o'z qudayın'a jalbarın. Mu'mkin, ol bizlerdi esine alar ha'm bizler aman
qalarmız», – dedi+.
[7] Son'ınan kemeshiler bir-birine: «Kelin'ler, shek taslayıq ha'm bul apat
basımızg'a kim sebepli tu'skenin bileyik», – dedi. Olar shek tasladı ha'm shek
Yunusqa tu'sti+.
[8] Olar Yunustan:
– Bizlerge ayt, bul apat bizlerdin' basımızg'a sen sebepli tu'sken joq pa?
Ka'sip-ka'rin' ne, qayaqtan kiyatırsan'? O'zin' qay jerlisen' ha'm qaysı
milletke tiyislisen'? – dep soradı.
[9] Yunus:
– Men evreymen, ten'izdi ha'm jerdi jaratqan aspannın' Qudayı Jaratqan
İyege sıyınaman, – dep juwap berdi+.
[10] Kemeshilerdi qattı qorqınısh biylep, olar Yunustan: «Nege bulay
isledin'?» – dep soradı. Olar Yunustın' Jaratqan İyeden qashıp kiyatırg'anın
biletug'ın edi. O'ytkeni Yunus olarg'a bunı aytıp bergen edi.
[11] Ten'iz qutırıwın kem-kemnen ku'sheyte berdi. Olar Yunustan:
– Ten'izdin' tınıshlanıwı ushın bizler sag'an ne islewimiz kerek? – dep
soradı.
[12] Ol:
– Meni ko'terip, ten'izge ılaqtırın', sonda ol tınıshlanadı. Sebebi bul
ku'shli dawılg'a men sebepli duwshar bolg'anın'ızdı bilemen, – dep juwap
berdi.

13 Kemeshiler qurg'aqlıqqa jetiw ushın bar ku'shlerin salıp eskek esse de,
biraq jete almadı. O'ytkeni ten'iz olarg'a qarsı qutırıwın kem-kemnen
ku'sheyte berdi. 14 Sonda olar Jaratqan İyege dawıslap bılay dedi: «O,
Jaratqan İye! Sag'an jalbarınamız, usı adamnın' janı sebepli bizler nabıt
bolmayıq. Eger ol ayıpsız bolsa, onın' qanı ushın bizlerdi juwapker qılma.
Sebebi Sen, Jaratqan İye, O'zin'e maqul bolg'an isti isledin'»+. 15 Son'ınan
olar Yunustı ten'izge ılaqtırıp jiberdi. Sonda qutırıp turg'an ten'iz
tınıshlandı+.
16 Bul waqıya sebepli kemeshiler Jaratqan İyeden qattı qorqıp qaldı ha'm
Og'an arnap qurbanlıq shalıp, wa'deler berdi+.

2 [1] Sol waqıtta Jaratqan İye Yunustı jutıwı ushın u'lken bir balıqtı jiberdi.
Yunus u'sh ku'n, u'sh tu'n usı balıqtın' ishinde boldı+.
[2] Yunus balıqtın' ishinde o'zinin' Quday İyesine bılay dep duwa etti:

Yunustın' duwası

[3] «Awır jag'dayg'a tu'skenimde,
Seni shaqırdım Jaratqan İye!
Juwap berdin' Sen mag'an.
O'liler ma'kanının'* tu'pkirinen,
Ja'rdem sorap baqırdım,
Esittin' Sen dawısımdı menin'+.
[4] Teren'likke, ten'iz tu'bine ılaqtırdın' meni,
Qorshadı suw ag'ısları a'tirapımdı.
Pu'tkil suwların' da, qutırg'an tolqınların' da,
Basıp o'tti u'stimnen menin'+.
[5] Sonda men bılay dedim:
„Quwılg'anman Senin' aldın'nan,
Biraq ko'remen ja'ne muxaddes İbadatxanan'dı“.
[6] Suwlar meni tunshıqtırdı,
Qorshap aldı tu'psizlik te,
Basıma shırmaldı ten'iz sho'pleri+.
[7] Tu'stim tawlar tu'bine,
Qamaldım qapıları ma'n'gige ilingen jerge.
Biraq Sen, Quday İyem,
Shuqırdan qutqardın' janımdı menin'.
[8] Janım alqımıma taqalg'anda,
Eske aldım Jaratqan İyeni,
Menin' duwam Sag'an,
Jetip bardı muxaddes İbadatxanan'a+.
[9] Jaramsız butlarg'a tabınıwshılar,
Opasızlıq etken bolar+.
[10] Biraq alg'ıs-maqtaw aytıp men,
Sag'an qurbanlıq shalaman.
O'zimnin' bergen wa'demdi orınlayman,
Qutqarılıw keledi Jaratqan İyeden!»+

[11] Jaratqan İye balıqqa buyrıq berdi ha'm ol Yunustı qurg'aqlıqqa qusıp shıg'arıp jiberdi.

Yunustın' Nineviyag'a barıwı

3 [1] Jaratqan İye Yunusqa ekinshi ma'rte bılay dedi: [2] «Qa'nekey, ullı
Nineviya qalasına bar da, sag'an aytatug'ınlarımdı xalıqqa ja'riyala»+.
[3] Yunus Jaratqan İyenin' so'zine boysınıp, Nineviyag'a ketti. Nineviya
sonday u'lken qala bolıp, onı basıp o'tiwge u'sh ku'nlik jol ju'riw kerek edi.
[4] Solay etip, Yunus qalag'a kirip, bir ku'nlik joldı basıp o'tkennen son': «Qırıq
ku'nnen keyin Nineviya qıyratıladı», – dep ja'riyaladı. [5] Sonda Nineviya xalqı
Qudayg'a isendi ha'm olar oraza tutıwdı ja'riyalap, ullısınan kishisine deyin
aza kiyimin kiydi+.
[6] Bul xabar Nineviya patshasına jetip barg'anda, ol taxtınan tu'sip,
u'stindegi patshalıq kiyimlerin sheshti ha'm aza kiyimin kiyip, ku'lge
otırdı*+. [7] Son'ınan ol Nineviyada o'zinin' ha'm aqsu'yeklerinin' atınan
mına buyrıqtı ja'riyalattı: «Hesh bir adam da, haywan da, iri mal da, mayda
mal da hesh na'rse jemesin, jaylawg'a barmasın ha'm suw ishpesin.
[8] Adamlar da, haywanlar da aza kiyiminde bolsın. Ha'r bir adam Qudayg'a
bar ku'shi menen jalbarınıp, o'zlerinin' jaman jollarınan ha'm jawızlıq
islewden waz keshsin+. [9] Kim biledi, mu'mkin, sonda Quday pikirin
o'zgerter, lawlag'an g'a'zebinen qaytar ha'm bizler nabıt bolmaspız»+.
[10] Sonda Quday nineviyalılardın' qılg'an islerin ha'm olardın' jaman
joldan qaytqanın ko'rdi. Sonlıqtan olarg'a janı ashıp, jiberemen degen apattı
jibermedi+.

Yunustın' Qudaydın' rehimine ashıwlanıwı

4 [1] Sonda Yunus bug'an qattı renjip, ashıwlandı. [2] Ol Jaratqan İyege bılay dep duwa etti: «O, Jaratqan İye! Usınday bolatug'ının o'z elimde bolg'an waqtımda-aq aytpag'an ba edim? Sonlıqtan da men Tarshishke qashqan edim. Sebebi Senin' miyrimli, rehimli, sabır-taqatlı, su'yispenshiligi sheksiz ha'm jazalawdan waz keshetug'ın Quday ekenin'di biletug'ın edim+. [3] Endi o'tinemen, Jaratqan İye, menin' janımdı al. Sebebi tiri ju'rgenimnen go're, o'lgenim jaqsıraq»+.

[4] Jaratqan İye og'an: «Senin' ashıwlanıwg'a haqın' bar ma?» – dedi.

[5] Yunus qaladan shıg'ıp, onın' shıg'ıs ta'repindegi bir jerge barıp otırdı. Ol o'zine shertek sog'ıp alıp, onın' sayasında otırdı ha'm qalag'a ne bolatug'ının ko'riw ushın ku'te basladı. [6] Sonda Quday İye Yunustın' basına sayasın tu'sirip, qayg'ısın jen'illetsin dep, bir o'simlik o'sirip shıg'ardı. Yunus bul o'simlikke qattı quwandı. [7] Biraq kelesi ku'ni tan' atqanda, Quday bir qurttı jiberdi ha'm ol o'simlikti kemirip, quwratıp tasladı. [8] Quyash shıqqanda, Quday shıg'ıstın' qapırıq samalın estirdi. Quyash Yunustın' basın qattı qızdırg'anlıqtan, ol ha'lsizlene basladı ha'm o'zine o'lim tilep: «Tiri ju'rgenimnen go're, o'lgenim jaqsıraq», – dedi.

[9] Biraq Quday og'an:

– O'simlik ushın ashıwlanıwg'a haqın' bar ma? – dedi.

Yunus:

– A'lbette, ha'tteki, o'lgenshe ashıwlanıwg'a haqım bar, – dedi.

[10] Sonda Jaratqan İye og'an bılay dedi: «Bul o'simlik bir tu'nde shıg'ıp, bir tu'nde joq boldı. Sen miynet etip, bul o'simlikti o'sirmegen bolsan' da, og'an janın' ashıp atır. [11] Al Nineviyada bolsa, aq penen qaranı ayıra almaytug'ın bir ju'z jigirma mın'nan aslam adam ha'm ko'p sanlı haywanlar bar. Usı ullı qala ushın Menin' janım qalay ashımasın?»

---

* 1.3 Yafo – Jer Orta ten'izindegi Erusalimge tiyisli port qala.

* 1.3 Tarshish – İspaniyanın' qubla-batısında jaylasqan qala bolıwı mu'mkin.

* 2.3 O'liler ma'kanı – adamlar o'lilerdi jer astında tun'g'ıyıqta saqlanıp turadı dep tu'singen.

* 3.6 Ku'lge otırdı – bul teren' qayg'ını yamasa ta'wbege keliwdi bildiretug'ın is-ha'reket.

+ 1:1 4Pat 14:25

+ 1:2 Nax 1:1, Sef 2:13

+ 1:3 3Pat 10:22, İysh 23:1, Eshu 19:46

+ 1:4 Zab 106:25

+ 1:5 Elsh 27:18

+ 1:6 İol 2:13-14, Amo 7:3, Amo 7:6, Yuns 3:9

+ 1:7 1Pat 14:41-42

+ 1:9 Zab 94:5, Zab 145:6

+ 1:14 Nzm 21:8

+ 1:15 Zab 64:8

+ 1:16 İysh 19:21

+ 2:1 Mat 12:40, Mat 16:4

+ 2:3 Zab 3:5, Zab 17:7, Zab 117:5

+ 2:4 Zab 87:7, Ayup 22:11, Zab 17:5, Zab 41:7, Zab 68:3

+ 2:6 Zab 17:5

+ 2:8 Zab 17:7

+ 2:9 Zab 31:7

+ 2:10 Zab 49:14, Zab 3:9

+ 3:2 Yuns 1:1-2

+ 3:5 2Jln 20:3, Ezr 8:21, Erm 36:9

+ 3:6 Ayup 2:8, Ezk 27:30

+ 3:8 Erm 18:8-11, Erm 36:3

+ 3:9 2Pat 12:22, İol 2:13-14, Amo 7:3, Amo 7:6, Yuns 1:6

+ 3:10 Shıg' 32:14, 2Pat 24:16, Erm 18:8

+ 4:2 Shıg' 34:6

+ 4:3 San 11:15, 3Pat 19:4, Ayup 6:9

Mixa payg'ambardın' kitabı

1 2 3 4 5 6 7

1 [1] Yahuda patshaları İotam, Axaz ha'm Xizkiya hu'kimdarlıq etken waqıtları moreshetli Mixa payg'ambarg'a Samariya ha'm Erusalim haqqında ayan bolıp, Jaratqan İyeden mınaday so'z tu'sti:+

Samariya ha'm Erusalimnin' hu'kim etiliwi

[2] Ha'y, pu'tkil xalıqlar, qulaq salın'!
Ha'y, jer ju'zi ha'm onda jasawshılar, tın'lan'!
Quday İye O'z muxaddes İbadatxanasınan sizlerge qarsı gu'walıq beredi+.
[3] Mine, Jaratqan İye O'z ma'kanınan shıg'ıp keler, Jer ju'zine tu'sip, tawlar to'besi menen ju'rer+.
[4] Sonda mum otta erip ketkenindey, Tawlar Onın' ayag'ı astında erip keter.
To'beshiklerden suw ag'ıp tu'skenindey, Olar oypatlıqqa qaray to'giler+.
[5] Bulardın' barlıg'ı Yaqıp urpag'ının' ko'terilisi, İzrail xalqının' gu'naları sebepli bolar.
Yaqıp urpag'ının' ko'terilisine kim juwapker?
Olardın' bas qalası Samariya emes pe?
Yahudadag'ı to'beshiklerdegi butparazlıqqa kim juwapker?
Bas qala Erusalim emes pe?
[6] Sol sebepten Jaratqan İye bılay deydi: «Samariyanı qırdag'ı tas u'yinine, Ju'zim egiletug'ın jerge aylandıraman, Tasların oypatlıqqa to'gip, Qalanın' tiykarın jalan'ashlayman.
[7] Samariyanın' barlıq butları bo'lek-bo'lek etip sındırılar, Tabınatug'ın orınlardag'ı buzıqshılıq penen jıynalg'an sawg'alar jandırılar.
Butlardın' barlıg'ın joq etemen.
Buzıqlıq jolı menen jıynalg'an sawg'alar, Basqa jurttag'ı buzıqlarg'a to'lem etip alıp ketiler»+.

[8] Men, usı sebepli jılap, dad salaman, Jalan' ayaq ha'm jalan'ash ju'remen, Sag'alday uwıldap, qayg'ıraman, U'kidey bozlap, ah uraman+.
[9] Sebebi Samariyanın' jarasına shıpa joq, Bul jara Yahudag'a da juqtı, Jetip keldi ol xalqımnın' da'rwazasına, ha'tteki, Erusalimnin' o'zine+.
[10] Bul xabardı dushpanımız Gatqa esittirmen'!
Olardın' aldında ko'z jasın'ızdı to'kpen'!
Beyt-Lafrada qayg'ıdan topıraqqa awnan'!+
[11] Ha'y, Shafir xalqı, Jalan'ash ha'm shermende halında su'rginge ketesiz.

Saanan turg'ınları qalalarınan shıqpaydı, Beyt-Esel turg'ınları joqlaw
aytıp, jas to'gedi, Endi Beyt-Esel sizlerge ja'rdem bere almaydı.
12 Marot turg'ınları qutqarılıwdı, Sabırsızlıq penen ku'tken edi, Biraq
Jaratqan İye jibergen apat, Erusalimnin' da'rwazasına jetip keldi+.
13 Ha'y, Laxish turg'ınları, atların'ızdı sawash arbalarına qosın', Qız Siondı
gu'nag'a baslag'an sizler bolasız.
O'ytkeni sizler İzraildan o'rnek alıp, gu'na isledin'iz+.
14 Solay eken, ha'y, Yahuda xalqı, Moreshet-Gatqa sawg'aların'ızdı berip,
xoshlasa berin'.
Ja'rdem ku'ter İzrail patshaları Axzib qalasınan, Biraq olar aldandı+.
15 Ha'y, Maresha turg'ınları, Jaratqan İye qalan'ızdı basqınshılardın' qolına
tapsıradı, İzraildın' ullı basshıları Adullamdag'ı u'n'girge jasırınadı+.

16 Ha'y, Yahuda xalqı, su'yikli balaların'ız ushın, Qayg'ırıp, shashların'ızdı
aldırın', Quzg'ınnın' basınday etip, tıqırlatıp taslan'.
Sebebi su'rgin etiler balaların'ız+.

Jarlılardı ezgenlerdin' jazalanıwı

[1] Jınayat qılıwdı oylaytug'ınlar, Ha'tteki to'seginde jatqanda, Jawızlıq
jobalastıratug'ınlar, ha'siret shegesiz!
Tan' atqanda, olar du'zgen jobasın ju'zege asıradı.
Sebebi olardın' sonı islewge ku'shi jetedi+.
[2] Kewli ku'segen atızlardı iyelep, Zorlıq penen u'ylerdi tartıp aladı.
Olar shan'araqlardı ezip, miyras jerlerin basıp alıp atır+.
[3] Sol sebepli Jaratqan İye bılay deydi: «Men bul xalıqqa sonday bir apat
tayarlap atırman, Bunnan hesh birin'iz qashıp kete almaysız.
Basın'ızdı ko'terip, ju're almaysız, Sebebi sonday apatshılıq zaman keledi.
[4] Sol ku'n kelgende, sizlerdi masqaralap, Sizler haqqında mınaday qayg'ılı
jır aytıladı:

„Bizler pu'tkilley wayran boldıq!
Jaratqan İye xalqımızdın' barı-jog'ın basqalarg'a u'lestirdi, Jerlerimizdi
satqınlarg'a tarqatıp berdi“».

[5] Sonın' ushın, Jaratqan İyenin' xalqı qaytadan jerdi bo'liskende, Hesh
birin'iz shek boyınsha u'les jer almaysız.
[6] Olardın' payg'ambarları: «Bular haqqında payg'ambarshılıq etpe, Onday
payg'ambarshılıqtı toqtat, Bizler bolmaymız shermende», – deydi+.

[7] «Ha'y, Yaqıptın' na'sili, Jaratqan İyenin' sabırı tawısılg'an ba eken?
Ol usınday islerdi qılar ma edi? – dep aytıwın'ız orınlı ma?
Jaratqan İyenin' so'zleri tuwrı ju'rgen adamg'a, Jaqsılıq alıp kelmey me?»

[8] Jaratqan İye bılay deydi: «Jaqında o'z xalqın'ızg'a dushpanday zulımlıq
qıldın'ız!
Sawashtan qaytqan adamlarday qa'wetersiz ju'rgenlerdi an'lıp, Olardın'
iynindegi shapanın tartıp aldın'ız.
[9] Xalqımnın' hayalların o'zleri unatqan o'z u'ylerinen shıg'arıp jiberdin'iz,
Jas balalardın' nesiybesin ma'n'gige qırqıp tasladın'ız.
[10] Qa'nekey, turın', ketin' bul jerden!
Artıq aman-esenlik taba almaysız bul elden!
O'ytkeni gu'nan'ız sebepli elin'iz tolıq wayran boldı»+.

11 Jalg'an so'yleytug'ın o'tirikshi kelip: «Sizlerge sharap ha'm o'tkir
ishimlik mol boladı, dep payg'ambarshılıq qılaman», – dese, Ol bul
xalıqtın' payg'ambarı sanaladı!

U'mit wa'desi

12 Jaratqan İye bılay deydi: «Biraq ha'y, Yaqıp urpag'ı, Men ha'mmen'izdi
so'zsiz jıynayman, Qalg'an izraillılardı toplayman.
Qoradag'ı qoylarday, jaylawdag'ı su'riwdey etip, Jıynayman sizlerdi bir
jerge.
Sonda tolıp-tasar elin'iz adamlarg'a».
13 Quday olarg'a jol ashadı, Tutqınlıqtan azat etedi.
Qala da'rwazasınan shıg'ıp ketedi.
Patshan'ız bolg'an Jaratqan İye olarg'a jetekshi bolıp, aldında ju'redi+.

Basshılardın' ha'm payg'ambarlardın' gu'nası

[1] Sonda men bılay dedim: «Tın'lan'lar, Yaqıp urpag'ının' basshıları,
İzrail xalqının' hu'kimdarları!
Sizler a'dalattın' ne ekenin biliwin'iz kerek emes pe+?
[2] Al sizler bolsa, jaqsılıqtan jerkenip, Jamanlıqtı jaqsı ko'resiz.
Sizler xalqımnın' terisin sıyırıp, Etin su'yeginen sılıp alasız.
[3] Xalqımnın' go'shin jeysiz: terisin sıyırıp, su'yeklerin maydalaysız,
Qazang'a salınatug'ın go'shtey, tabag'a pisiretug'ın ettey olardı
tuwraysız+.
[4] Jaqın arada sizler Jaratqan İyege jalbarınasız, Degen menen, sol waqıtta
jawızlıq islegenin'iz ushın, Ol sizlerden ju'zin jasıradı»+.
[5] Xalqın joldan azg'ırg'an, O'zin toydırg'ang'a tınıshlıq tilegen, Al awzın
maylamag'ang'a urıs ja'riyalag'an payg'ambarlarg'a, Jaratqan İye bılay
deydi:+
[6] «Sonın' ushın, u'stin'izdi qaran'g'ı tu'n qaplaydı, Qaran'g'ılıqtan hesh
qanday ayan ko're almaysız.
Ha'y, payg'ambarlar, sizler ushın quyash batadı, Ku'ndizin'iz qaran'g'ılıqqa
aylanadı+.
[7] Wa'liyler shermende boladı, Uyatqa qaladı palkerler.
Quday olarg'a juwap bermegeni ushın, Uyattan ju'zlerin jawıp aladı»+.

[8] Biraq men Yaqıp urpag'ına ayıpların, İzrail xalqına gu'naların bildiriw
ushın, Jaratqan İyenin' Ruwxı menen ku'shke, A'dillik ha'm batıllıqqa
tolaman+.
[9] Qulaq salın', Yaqıp urpag'ının' basshıları, İzrail xalqının' hu'kimdarları!
A'dillikten jerkendin'iz, Haqıyqattı burmaladın'ız.
[10] Qanlardın' esesine tikledin'iz Siondı, A'dilsizlik jolı menen qurdın'ız
Erusalimdi+.
[11] Basshıları para alıp, hu'kim shıg'aradı, Ruwxaniyleri da'mego'ylik penen
ta'lim beredi, Payg'ambarları pul alıp, payg'ambarshılıq qıladı.
Sonday bolsa da, olar: «Jaratqan İye bizler menen birge, Basımızg'a
tu'speydi hesh qanday apat», – dep, Jaratqan İyege arqa su'yegisi
keledi+.
[12] Sonlıqtan sizler sebepli Sion atız sıyaqlı su'riledi, Sizler sebepli Erusalim
qırdag'ı tas u'yinine aylanadı.

İbadatxana turg'an tawdı tog'aylıq qaplaydı+.

Jaratqan İyenin' basqarıwı

1 • Aqırg'ı ku'nler kelgende, Jaratqan İyenin' İbadatxanası qurılg'an
taw, Barlıq tawlardan joqarı bolıp, Ha'mme to'beshiklerden
ma'rtebeli bolar.
Ig'ıp barar ol jerge xalıqlar.
2 Ko'p milletler kelip, bılay deydi: «Kelin'ler, Jaratqan İyenin' tawına
shıg'ayıq, Yaqıptın' Qudayının' U'yine kireyik.
Ol bizlerge O'z jolların u'yretsin, Bizler Onın' jolınan ju'reyik».
O'ytkeni nızam shıg'ar Sionnan, Jaratqan İyenin' so'zi keler
Erusalimnen+.
3 Ko'p xalıqlardı Jaratqan İye hu'kim qılar, Jaqın ha'm uzaqtag'ı ku'shli
milletler arasındag'ı, Ja'njellerin sheship berer.
Olar qılıshlardan paznalar sog'ar, Nayzalardan oraqlar isler.
Bir-birine qılısh ko'termes xalıqlar, Sawash qılıwdı endi u'yrenbes olar+.
4 Ha'r kim o'z ju'zimzarının', a'njir ag'ashının' astında tınısh jasaydı, Hesh
kim olarg'a abay etpeydi.
Bunı A'lemnin' Jaratqan İyesinin' O'zi aytadı+.

5 Barlıq xalıqlar o'z qudaylarına erse de, Bizler Qudayımız Jaratqan İyenin'
jolınan ma'n'gi-baqıy ju'remiz+.

İzrail xalqı su'rginnen qaytıp keledi

6 Jaratqan İye bılay deydi: «Sol aqırg'ı ku'nler kelgende, Jıynap alarman
qırg'ıng'a ushırag'anlardı, Toplayman quwg'ın bolg'anlardı, Azapqa
duwshar etkenlerimdi+.
7 Qırg'ıng'a ushırag'anlardı aman saqlayman, Quwg'ın bolg'anlardan
ku'shli xalıq do'retemen, Sol ku'nnen baslap, ma'n'gige Men, Jaratqan
İyen'iz, Sion tawında olarg'a hu'kimdarlıq qılaman.

8 Ha'y, su'riwdin' gu'zetiw minarası, Qız Sionnın' qorg'anı, Hu'kimdarlıg'ın'
o'zin'e qaytar, Ha'y, qız Erusalim, patshalıg'ın' qayta tiklener».

9 Erusalim, nege sen dad salıp, zarlaysan'?
Patshan' bolmag'anı ushın ba?
Tolg'aq tutqan hayalday nege azap shegesen'?

Ma'sla'ha'tshin' o'lgeni ushın ba+?
10 Ha'y, qız Sion, tuwıp atırg'an hayal sıyaqlı, Ah urıp, o'zin'di ha'r ta'repke tasla.
Sebebi qaladan shıg'ıp, sho'l dalalarg'a barıp qonıslaysan', Keyin Babilong'a a'ketilip, su'rgin etilesen'.
Biraq ol jerde sen azatlıq tabasan', Qutqaradı seni Jaratqan İye dushpan qolınan+.
11 Degen menen, sag'an qarsı jıynaldı bir talay milletler, Sen haqqında bılay dep aytadı olar: «Kelin'ler, Siondı xorlayıq, Basına tu'skenlerin tamasha qılayıq».
12 Biraq bilmeydi olar Jaratqan İyenin' niyetin, Olardı qırmang'a aparılatug'ın da'n bawlarınday jıynap atır, Onın' usı jobasın olar tu'sinbeydi+.
13 Jaratqan İye bılay deydi: «Ha'y, qız Sion, tur da, olardı basqılay basla!
Sebebi temirden qılarman senin' shaqların'dı, Qoladan isleymen senin' tuyaqların'dı, Ezip, maydalap taslaysan' ko'p xalıqlardı.
Bag'ıshlaysan' Mag'an alg'an oljaların'dı, Pu'tkil jer ju'zinin' İyesi bolg'an Jaratqan İyege»+.

[1] Ha'y, Erusalim, a'skerlerin'di topla!
Dushpanlar bizdi qamal qıldı.
Olar tayaq penen İzrail hu'kimdarının' betine urdı.

Beytlehemnen shıg'atug'ın ko'sem

[2] Jaratqan İye bılay deydi: «Ha'y, Efrata aymag'ındag'ı Beytlehem,
Yahudadag'ı qalalardın' kishkenesi bolsan' da, İzraildı Menin' atımnan
basqaratug'ın ko'sem sennen shıg'adı.
Onın' na'sili zamannın' baslanıw da'wirine barıp taqaladı»+.
[3] Sonın' ushın, ha'miledar hayal ko'z jarıp, ullı bolg'ang'a deyin, Jaratqan
İye İzrail xalqın dushpanlarg'a ta'slim qıladı.
Keyin sol su'rgindegi qalg'an tuwısqanları qaytıp, İzrail xalqına qayta
qosıladı.
[4] Ol kelip, Jaratqan İyeden alg'an ku'shi menen, Qudayı Jaratqan İyenin'
atının' ullılıg'ı menen, Su'riwin bag'adı.
Pu'tkil du'nya onın' ullılıg'ın ta'n aladı+.
[5] Tınıshlıq ornatıwshı ol boladı.

Qutqarılıw ha'm tazalanıw

Assiriyalılar elimizge hu'jim etip, Qorg'anlarımızdı jarıp o'tkende, Olarg'a
qarsı jeti jetekshi ha'm segiz basshı tayınlaymız+.
[6] Olar Assiriya jerlerine qılısh penen, Nimrod jerlerine qanjar menen
hu'kimdarlıq etedi.
Assiriyalılar elimizge hu'jim etip, shegaramızg'a kirip kelse, Bizlerdi usı
ko'sem qutqaradı.
[7] Ko'p xalıqlar arasında, Yaqıp xalqının' qalg'anları, Jaratqan İyenin'
jibergen shıg'ınday, Maysa sho'plerdin' u'stine jawg'an jawınday
boladı.
Olar adamzatqa g'a'rezli bolmaydı, Hesh kimnen ja'rdem de ku'tpeydi.
[8] Ko'p milletler ishinde, ko'p xalıqlar arasında, Yaqıp xalqının' qalg'anları,
Tog'ay haywanları arasındag'ı arıslanday, Qoy su'riwi arasına kirip
alg'an, Jas arıslanday boladı.
Ju'rgen jollarında ha'mmege ku'tilmegende taslanadı.
Olardın' qolınan hesh kim qutqara almaydı.
[9] Ha'y, İzrail, dushpanların'dı jen'esen', Barlıq dushpanların' qırılıp ketedi.

10 Jaratqan İye bılay deydi: «Sol ku'ni atların'ızdı qırıp taslayman, Sawash
arbaların'ızdı sındırıp taslayman+.
11 Wayran qılaman elin'izdegi qalalardı, Jer menen jeksen qılaman barlıq
qorg'anların'ızdı+.
12 Sıyqırshılıqqa shek qoyaman, Aran'ızda birde bir palker
qaldırmayman+.
13 Joq qılaman but ha'm kiyeli tasların'ızdı, Artıq tabınbaysız qolların'ız
benen islegen butların'ızg'a,+
14 Aran'ızdag'ı kiyeli ag'ashlardı qoparıp taslayman, Qalaların'ızdı jer
menen jeksen qılaman+.
15 Mag'an boysınbag'an milletlerge, O'z qa'ha'r ha'm g'a'zebimdi to'gip,
o'sh alaman».

Jaratqan İyenin' O'z xalqın ayıplawı

[1] Jaratqan İyenin' aytqan mına so'zine qulaq salın': «Qa'ne, turın'!
Shag'ımın'ızdı tawlar aldında aytın', To'beshikler dawısın'ızdı
esitsin».
[2] Ha'y, tawlar Jaratqan İyenin' ayıplawına qulaq salın'!
Ha'y, jer ju'zinin' bekkem tiykarları Og'an qulaq tu'rin', Sebebi Jaratqan
İye O'z xalqına qarsı dawın aytar, İzrail xalqı menen tartısar+.
[3] Jaratqan İye bılay deydi: «Ha'y, xalqım, Men sag'an ne qıldım?
Qa'ne, juwap ber, sag'an qanday awırmanlıg'ım tu'sti?!+
[4] Mısırdan seni alıp shıqqan edim, Azat etken edim qullıq moyıntırıg'ınan.
Sag'an jolbasshı bolsın dep, Muwsanı, Xarondı ha'm Ma'riyamdı jibergen
edim+.
[5] Ha'y, xalqım, Moab patshası Balaqtın' sizlerge qarsı jawız niyetin, Beor ulı
Bilamnın' og'an qalay juwap bergenin esle.
Shittimnen Gilgalg'a deyingi bolg'an waqıyalardı esle, Sonda bilip alasan'
seni qanday etip qutqarg'anımdı»+.

Haqıyqıy boysınıwshılıq

[6] Jaratqan İyenin' aldına ne alıp barayın?
Joqarıdag'ı Qudayg'a qalay sıyınayın?
Og'an arnap jandırılatug'ın qurbanlıq bereyin be?
Bir jasar tananı usınayın ba+?
[7] Og'an arnap mın'lap qoshqarlardı soysam, Za'ytu'n mayın da'rya qılıp
ag'ızsam, Jaratqan İyenin' mennen kewli tolar ma eken?
Ayıbım ushın tun'g'ısh ulımdı bereyin be?
Gu'nam ushın o'z perzentimdi qurban eteyin be+?
[8] Ha'y, adamzat, nenin' jaqsı ekenin, Jaratqan İye bildirdi sag'an, Onın'
sennen talap qılatug'ını ibaratdur mınadan: A'dillik qılıp,
su'yispenshilikke sadıq bol, Mu'la'yim bolıp, Quday menen birge ju'r+.

İzraildın' gu'nası ha'm jazası

[9] Jaratqan İye qala xalqına dawıslap bılay deydi, Og'an qulaq salıw –
danalıqdur: «Ha'y, tın'lan', xalıq ha'm qala ja'miyeti!
[10] U'ylerin haram baylıq penen toltırıp atırg'anlarg'a, Ta'reziden jep
atırg'anlarg'a qalay itibar bermeyin+.

[11] Ta'reziden jegenine, Nadurıs o'lshem tas qollang'anına, Qalay shıday
alaman+?
[12] Zorlıq qıladı qaladag'ı baylar, Jalataydur qala xalqı da, Tillerinen bolsa
jalg'an so'zler shıg'ar+.
[13] Sonın' ushın, Men sizlerdi uraman, Gu'naların'ız ushın wayran qılaman.
[14] Sizler jeysiz, biraq toymaysız, Ha'mme waqıtta ash qaladı qarnın'ız.
Zat jıynaysız, onı saqlay almaysız, Jıynap-tergenin'izdi qılısh penen joq
qılaman+.
[15] Egesiz, biraq orıp almaysız, Za'ytu'n mayın sıg'ıp alasız, Biraq maydan
u'stin'izge su'rte almaysız, Ju'zim iskenjede ju'zim sıg'asız, Biraq onın'
sharabınan ishe almaysız+.
[16] O'ytkeni erdin'iz patsha Omriydin' u'rp-a'detlerine, Patsha Axabtın'
a'wladının' jawız qılmıslarına.
Olardın' ma'sla'ha'ti menen jasadın'ız, Sonlıqtan Men sizlerdi joq qılaman.
Sizlerdi ko'rgenler u'stin'izden ku'lip, Barlıq xalıqlardın' tabasına
qaladı»+.

İzrail xalqının' jawız isleri

[1] Wah, sorım qurıdı!
Ju'zimzar jıyın-terimi bolınıp, Jazg'ı miyweler terip alıng'annan son',
Shaqalarınan jewge bir solqım da taba almag'an, Bir dana a'njirge zar
bolg'an adam sıyaqlıman+.
[2] Bul elde Qudayg'a sadıq adam qalmadı, Durıs ju'rgen hesh kim qalmadı
adamlar arasında.
Qan to'giw ushın adamlar an'ılar buqqıda, Duzaq quradı tuwısqanlar bir-
birine+.
[3] Jamanlıq qılıwg'a sheberdur olar, Ha'meldar ha'm qazı para aladı.
Ku'shli adam qa'legenin zorlıq penen qıldıradı, Birgelikte haqlıqtı buzıp
ko'rsetedi+.
[4] Olardın' en' jaqsısı jantaqqa uqsaydı, Hu'jdanlısı bolsa, tikenekten beter.
Biraq sizler ku'tip turg'an ku'nleri, Jetip keldi jazalanatug'ın ku'nleri, Endi
olar sasqalaqlap qaladı+.
[5] İsenben' qon'sın'ızg'a, su'yenben' dostın'ızg'a.
Qoynın'ızda hayalın'ız jatqanda, Qum quyın' awzın'ızg'a+.
[6] O'ytkeni sol waqıtları ul o'z a'kesin xorlaydı, Qız anasının' betinen aladı,
Kelin bolsa, qa'yin enesine qarsı turadı.
Adamnın' dushpanları o'z u'y-ishi boladı+.
[7] Biraq men Jaratqan İyege ko'z tigemen, Qutqarıwshım bolg'an Qudaydı
u'mit penen ku'temen, So'zsiz esitedi meni Qudayım menin'+.

Jaratqan İyenin' qutqarıwı

[8] Jag'dayımdı ko'rip, shad bolman', ha'y, dushpanlarım!
Jıg'ılsam da, o'zim turaman.
Qaran'g'ılıqta qalsam da, Jaratqan İye mag'an nur boladı+.
[9] Jaratqan İyege qarsı gu'na isledim.
Endi Onın' g'a'zebine shıdayman.
Biraq Ol meni jaqlap, aqlaydı.
Jarıqlıqqa meni alıp shıg'adı, Sonda Onın' a'dilligin ko'remen+.
[10] Dushpanım bunı ko'redi, «Qudayın' Jaratqan İye qay jerde?» – dep
masqara qılg'an, Sol dushpanım shermende boladı.
Onın' qulawın o'z ko'zim menen ko'remen, Solay etip, ayaq astı boladı
ko'shedegi batpaq sıyaqlı+.

11 Ha'y, Erusalim, mınaday waqıt keledi: Senin' diywalların' qayta qurıladı,
Shegaran' senin' ken'eyip ketedi.
12 Sol waqıtta ha'mme jerden xalıqlar keledi.
Assiriyadan Mısırg'a deyin, Mısırdan Evfrat da'ryasına deyin sozılg'an
jerlerden, Uzaq ten'iz boylarınan ha'm alıs taw janbawırlarınan, Ag'ıp
keledi ko'p xalıqlar+.
13 Biraq ishinde jasap atırg'anlardın' qılmıslarınan, Du'nya ju'zi qan'ırap
bosap qaladı.

Mixanın' duwası ha'm Jaratqan İyege alg'ıs aytıwı

14 Jaratqan İye, xalqın'nın' shopanı bol, A'tirapları o'nimdarlı jerler, Biraq
tog'ay ishinde jalg'ız jasaytug'ın su'riwin'di, O'z hasan' menen basqara
go'r.
Uzaq o'tmishte bolg'anınday, Bashan ha'm Gilad jaylawlarında otlata
go'r+.
15 Bizlerdi Mısırdan alıp shıqqan ku'nlerin'degidey, Ka'ramatların'dı ko'rset
xalqın' ushın+.
16 Ka'ramatların'dı ko'rgen milletler, Ku'sh-qu'diretlerine jarasa
shermende boladı.
Qorqınıshtan qolları menen awızların basıp, Qulaqları olardın' geren' bolıp
qaladı+.
17 Jılan ha'm jer bawırlawshılar sıyaqlı topıraq jalaydı olar, Qorqqanınan
titirep qorg'anlarınan shıg'adı.
Qudayımız Jaratqan İye, olar hu'reyi ushıp, Qaltırap Senin' aldın'a
keledi+.

18 Quday, Sag'an uqsası bar ma eken?
O'z xalqın'nın' qalg'anlarının', Jınayatların ha'm ko'terilislerin
keshiretug'ın basqa Quday joqdur.
Ma'n'gige g'a'zeplenbessen' xalqın'a, Sebebi sadıq miyrimin'di ko'rsetiwdi
maqul ko'resen'+.
19 Sen bizlerge ja'ne miyrim-sha'pa'a't qılarsan', Ezip taslarsan'
ayıplarımızdı ayag'ın' astında, Pu'tkil gu'nalarımızdı ten'iz tu'bine
ılaqtırasan'+.
20 O'tmishte ata-babalarımızg'a, İbrayımg'a ha'm Yaqıpqa ant iship, wa'de
bergensen', Olardın' urpag'ına bergen haqıyqat so'zin'de sadıq

turasan'+.

+ 1:1 4Pat 16:1, 4Pat 18:1, İysh 1:1, Hosh 1:1, İysh 7:9, Erm 23:13-14

+ 1:2 3Pat 22:28, Zab 48:2, İysh 34:1, Zab 10:4, Yuns 2:8, Xab 2:20

+ 1:3 İysh 26:21, Amo 4:13

+ 1:4 Zab 96:5

+ 1:7 1Pat 5:4, Hosh 2:12, Hosh 9:1

+ 1:8 İysh 22:4, Erm 9:1, İysh 20:2, Ayup 30:29, İysh 13:21, İysh 34:13, Erm 50:39

+ 1:9 Hosh 5:13, Nax 3:19

+ 1:10 2Pat 1:20

+ 1:12 Amo 3:6

+ 1:13 4Pat 18:14

+ 1:14 Eshu 15:44

+ 1:15 1Pat 22:1

+ 1:16 İysh 22:12

+ 2:1 Zab 35:5, Mix 2:1

+ 2:2 İysh 5:8

+ 2:6 İysh 30:10, Erm 11:21, Amo 2:12

+ 2:10 Leb 18:25

+ 2:13 İysh 52:12

+ 3:1 Zab 81:2-4

+ 3:3 Zab 13:4, Ezk 34:3

+ 3:4 1Pat 8:18, Hkm 1:28, İysh 1:15, Erm 11:11

+ 3:5 Erm 23:32, Erm 6:14, Erm 8:11, Ezk 13:10

+ 3:6 Ezk 12:24, Ezk 13:23, Amo 8:9

+ 3:7 Zxr 13:4

+ 3:8 İysh 58:1, Mix 1:5

+ 3:10 Ezk 22:27, Xab 2:12

+ 3:11 İysh 1:23, Erm 6:13, İysh 48:1, Erm 7:4

+ 3:12 Zab 128:3, Erm 26:18

● 4:1 *İysh 2:2-4*

+ 4:2 İysh 56:7, İysh 60:3, İysh 66:20, Mal 1:11, İysh 27:13, Erm 31:6, Zxr 8:20-22

+ 4:3 İol 3:10, Ezk 39:9, Hosh 2:18, Zxr 9:10

+ 4:4 3Pat 4:25, Leb 26:6, Erm 30:10, Erm 46:27, Ezk 39:26

+ 4:5 Elsh 14:16

+ 4:6 Sef 3:19

+ 4:9 Erm 8:19, İysh 13:8, Erm 6:24, Erm 50:43

+ 4:10 İysh 39:6

+ 4:12 İysh 10:7

+ 4:13 3Pat 22:11, Eshu 3:11, Zab 96:5, Zxr 4:14, Zxr 6:5

+ 5:2 1Jln 5:2, Mat 2:6, Yuxn 7:42

+ 5:4 İysh 40:11, Sef 3:13, Zab 71:8

+ 5:5 İysh 9:6, İysh 26:12

+ 5:10 Xag 2:22, Zxr 9:10

+ 5:11 İysh 17:9, İysh 27:10

+ 5:12 Nzm 18:10

+ 5:13 İysh 17:8, Zxr 13:2

+ 5:14 Shıg' 34:13, Nzm 16:21

+ 6:2 Ezk 36:4, İysh 3:14, Hosh 4:1

+ 6:3 İysh 43:22

+ 6:4 Shıg' 12:51, Shıg' 15:20, San 12:2

+ 6:5 San 22:5-6, San 23:7-10, Biy 11:25

+ 6:6 1Pat 15:22

+ 6:7 Shıg' 13:2, 4Pat 3:27

+ 6:8 Nzm 10:12, İysh 1:17, Erm 21:12, Zxr 7:9-10, Evr 13:16

+ 6:10 Amo 3:10, Amo 8:5

+ 6:11 Leb 19:35-36, Hosh 12:7

+ 6:12 Amo 3:10, Erm 9:8

+ 6:14 Leb 26:26, Hosh 4:10, Xag 1:6

+ 6:15 Leb 26:16, Nzm 28:38-40, Amo 5:11, Sef 1:13, Xag 1:6

+ 6:16 3Pat 16:25-33, Zab 43:14, Zab 78:4, Dan 9:16

+ 7:1 İysh 24:13, Erm 24:1, Hosh 9:10, Amo 8:1-2, Mrk 11:13

+ 7:2 Zab 11:1, Zab 13:1-3, Zab 9:29-30

+ 7:3 Hkm 17:23, İysh 1:23

+ 7:4 Ezk 2:6

+ 7:5 Erm 9:4

+ 7:6 Mat 10:35-36, Luk 12:53

+ 7:7 Joq 3:25, Joq 3:26

+ 7:8 Obd 1:12, Mix 4:11, Zab 36:24, Hkm 24:16-18, Zab 26:1, Zab 111:4

+ 7:9 İysh 58:8

+ 7:10 Zab 41:4, Zab 78:10, Zab 113:10, İol 2:17, 2Pat 22:43, Zab 17:42, Zxr 10:5

+ 7:12 İysh 11:11-12, İysh 43:5, Hosh 11:11, Zxr 8:7, Zxr 10:10

+ 7:14 Zab 22:4, Erm 50:19

+ 7:15 Zab 77:12, İysh 11:16

+ 7:16 İysh 26:11, Ayup 21:5, Hkm 30:32

+ 7:17 Jar 3:14, Zab 71:9, İysh 49:23, 2Pat 22:46, Zab 17:46

+ 7:18 Shıg' 15:11, Zab 102:9, Shıg' 34:6-7

+ 7:19 İysh 38:17

+ 7:20 Jar 17:2, Jar 26:3, Zab 104:9

Naxum payg'ambardın' kitabı

1 2 3

1 [1] Bul Nineviya qalası haqqında payg'ambarshılıq so'zi. Elqoshlı
Naxumg'a berilgen ayan mınaday:+

Jaratqan İyenin' Nineviyag'a qarsı g'a'zebi

[2] Jaratqan İye – qızg'anshaq, o'sh alıwshı Qudaydur, Ol o'sh aladı ha'm
g'a'zepke tolıdur.
Qarsı shıqqanlardan o'sh alar, Dushpanlarına qarsı g'a'zeplenip ju'rer+.
[3] Jaratqan İye sabır-taqatlı, Biraq Ol ku'shli, qu'diretlidur.
Ayıplının' ayıbın so'zsiz jazalaydı, Ju'rgen jolı quyın menen dawıl boladı,
Ayaq astınan shan'day qoyıw bultlar ko'teriledi+.
[4] Ol bir buyrıq penen qurg'atar ten'izdi, Keptirip taslar pu'tkil da'ryalardı.
Quwrap qalar Bashannın' ha'm Karmel tawının' jasıl sho'pleri, Solıp qalar
Lebanonnın' gu'lleri+.
[5] Jaratqan İyenin' aldında tawlar titirer, Da'rgayında to'beshikler erip
keter.
Ol ko'ringende, jer silkiner, Pu'tkil jer ju'zi ha'm ondag'ı barlıq qaltırap
keter+.
[6] Kim qarsı tura alar Onın' qa'ha'rine?
Kim shıday alar Onın' otlı g'a'zebine?
G'a'zebi ottay lawlap jayılar, Jartaslar shıl-pa'rshe bolıp keter+.

[7] Jaratqan İye jaqsıdur, Qıynalg'an waqıtta qorg'andur, Qorg'aydı Ol
O'zinen pana tapqanlardı+.
[8] Biraq ku'shli suw tasqını menen joq eter Nineviyanı, Dushpanlarının'
izine tu'sip, qaran'g'ılıqqa aydaydı+.
[9] Jaratqan İyege qarsı hesh qanday joba du'zbe!
O'ytkeni Ol seni joq qıladı.
Ekinshi ma'rte Og'an qarsı tura almaysan'.
[10] Shırmalg'an tikendey, ma's bolıp batırday bolg'an sizler, Qurg'aq
sabanday jandırılıp joq bolasızlar+.
[11] Ha'y, Nineviya, Jaratqan İyege qarsı joba du'zetug'ın, Jawız ma'sla'ha't
beretug'ın sennen shıqtı.

[12] Jaratqan İye Yahuda xalqına bılay deydi: «Assiriyalılar ku'shli ha'm
sansız bolg'anı menen de, Olar qırılıp, joq bolıp ketedi.

Ha'y xalqım, senin' basın'dı azapqa salg'an edim, Endi bunnan bulay azapqa duwshar etpeymen, [13] Moyıntırıg'ın'dı sındırıp, Assiriyanın' qolınan azat qılaman»+.

[14] Assiriya haqqında Jaratqan İye bılay dep ja'riyaladı: «Atın'ızdı dawam etiwshi zu'ryadın'ız bolmasın, Joq qılaman qudayların'nın' u'yindegi but mu'sinlerdi, Jag'ımsız xalıq bolg'anın' ushın, tayarlayman qa'birin'di»+.

[15] Mine, xosh xabar alıp keliwshi, Tınıshlıq xabarı menen tawlardan asıp keler.
Ha'y, Yahuda xalqı, belgile bayramların'dı, Orınla Qudayg'a bergen wa'delerin'di.
Endi dushpanların' bastırıp kelmes elin'e, O'ytkeni tolıg'ı menen joq etildi olar+.

Nineviyanın' qulawı

1 Basqınshılar bastırıp kiyatır, ha'y Nineviya, qorg'anın'dı bekkemle,
Jollardı qadag'ala, belin'di bekkem buwıp, bar ku'shin'di jıyna.

2 Dushpanları İzraildı tas-talqan etip, Ju'zimbag'ların wayran etken edi.
Biraq Yaqıptın' aldıng'ı ullılıg'ın qayta tiklegendey etip, Jaratqan İye
İzraildın' ullılıg'ın da qayta tikleydi+.

3 Nineviya, dushpanın'nın' a'skerlerinin' qalqanı qıp-qızıldur,
La'shkerlerinin' kiyimi qırmızı ren'dur, Sawash arbaları sawash ku'ni
jalınday jaltıldaydı, Nayzaları hawada shayqalıp turadı+.
4 Ko'sheler boylap jelip ushar sawash arbaları, Zuwıldaydı qala
maydanlarında arman-berman, Janıp turg'an shom sıyaqlı ot shıg'arıp,
jıldırım sıyaqlı jarqıraydı.
5 Sa'rka'rdası la'shkerbasıların jıynaydı, Alg'a basqanda, olar o'z jolında
asıg'adı.
Qalqanların o'zlerine pana qılıp, Qala diywalına japırıladı+.
6 Da'rya bo'getleri ashıladı, Saray suw menen shayılıp, jer menen jeksen
boladı+.
7 Aldın ala ja'riyalang'anday su'rgin etiler Nineviya, Onın' shorıları
kepterdey nala sheger, O'kinishten olar ko'kiregine urar+.
8 Nineviya qalası suwı jıg'ıp ketken hawız yan'lı, Qashıp keter ishindegi
xalıqlar, Artınan: «Toqtan'lar, toqtan'lar!» dep baqırar, Biraq qayrılıp
qaramas hesh kim artına.

9 Tonalg'an gu'mis menen altını, Tawısılmaydı Nineviyanın' qımbatbaha
zatları, Ol tolıdur ha'r tu'rli g'a'ziynege.

10 Quladı, jer menen jeksen bolıp, wayran boldı Nineviya.
Qorqınıshtan ruwxları tu'sip ketti, Dizeleri qaltırap, titirep ketti deneleri,
Solg'ın tartıp, bozardı ha'r birinin' ju'zi+.

11 Ne bolıp qaldı arıslan inine uqsag'an Nineviyag'a?
Arıslan o'z balaların baqqan sol jerge.

Arıslan ha'm ana arıslan ju'rgen waqıtta, Qa'wip-qa'tersiz edi olardın' balaları+.
12 Arıslan jeterlishe an' awlag'an edi balaları ushın, Ana arıslan ushın oljaların bawızlag'an edi.
Awlag'an awları menen o'z inin, Oljalar menen toltırg'an edi o'z uyasın+.

13 A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Sag'an qarsıman, ha'y, Nineviya! Sawash arbaların'dı jandırıp jiberemen. Jas arıslanların' qılıshtan o'ledi. Endigiden bılay, sen tonawshılıq qıla almaysan'. Xabarshıların'nın' dawısı artıq esitilmeydi»+.

[1] Ha'siret shegesen', ha'y, qolları qan qala!
Jalg'ang'a ha'm talan-taraj etilgen zatlarg'a tolg'an qala.
Ol jerdegi tonawshılıq hesh qashan tawısılmas+.
[2] Esitiler qamshının' tarsıldısı ha'm do'n'geleklerdin' du'sirlisi, Shawıp baratırg'an at tuyaqlarının' dawısı, Sawash arbalarının' tasır-tusırlısı.
[3] Hu'jimge kirdi atlı a'skerler, Qılıshlar jalt-jult eter, nayzalar jıltırar, U'yilip ketti o'li deneler, Sansız bolıp ketti o'likler, Bularg'a su'rnigip atır adamlar+.
[4] Sen, suyıq ayaqlıq penen sheksiz buzıqshılıq qılg'an sıyqırshı hayalsan', Buzıqlıg'ın' menen xalıqlardı o'zin'e tutqın qılıp, Sıyqırshılıg'ın' menen o'zin'e qul etken edin'+.
[5] A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Sag'an qarsıman, ha'y Nineviya!
Men senin' ko'ylegin'nin' etegin joqarı ko'terip, Milletlerge jalan'ash denen'di ko'rsetip, Patshalıqlardın' aldında shermende qılaman+.
[6] U'stin'e taslandı taslap, seni xorlayman, Adamlarg'a tamasha bolasan' sen.
[7] Seni kim ko'rse de artqa sheginip, bılay deydi: „Wayran boldı Nineviya, Ol ushın kimnin' janı ashıydı eken?“
Seni jubatatug'ın hesh kim joq»+.

[8] Mısırdın' bas qalası Tebesten* senin' qay jerin' artıq edi?
Da'rya boyında jaylasqan edi sol qala da, Suw menen qorshalıp, qorg'anı Nil da'ryası edi, Suwlar onın' qorg'an diywalları bolg'an edi+.
[9] Kush ha'm Mısır onın' sheksiz ku'shinin' bulag'ı edi, Put ha'm Liviya da onın' awqamlasları edi+.
[10] Solay bolsa da, Tebes xalqı su'rgin etilip, tutqıng'a alıp ketildi, Ha'r bir ko'shenin' basında tasqa urıp o'ltirildi na'resteleri.
Aqsu'yek bekleri ushın shek taslandı, Shınjır menen kisenlendi barlıq ullı adamları+.
[11] Ha'y, Nineviya, sen de ma's bolıp, tentireklep ju'resen', Sen de dushpanların'nan jasırınatug'ın jer izleysen'+.
[12] Senin' barlıq qorg'anların', A'njir ag'ashının' birinshi pisken miywesine megzer.
Ag'ashtı silkitkende, a'njirler jeytug'ınnın' awzına tu'ser.

13 A'skerlerin'e qara! Hayal adamnan parqı joq olardın', Da'rwazaların'
dushpanlar ushın ken' ashılar.
Ot jag'ıp joq qıldı da'rwazaların'nın' ta'mbilerin+.
14 Qamalg'a tu'setug'ın waqtın' ushın suwın'dı toltır, Bekkemle
qorg'anların'dı!
Gerbish tayarlaw ushın ılaydı iyle, Quyatug'ın qa'liplerin'di tayarla.
15 Ba'ri bir ot jalmap seni jutıp jiberedi, Qılısh seni qırıp taslaydı.
Jas shegirtkeler eginlerdi jep joq qılg'anday, Dushpanların' seni joq qıladı.
Sizler shegirtkelerdey ko'beye berin'ler!
16 Aspandag'ı juldızlardan da ko'p sawdagerlerin', Olar jas shegirtkeler
yan'lı elin'di talan-taraj eter, Keyin qanat qag'ıp ushıp keter.
17 Senin' hu'kimdar ha'm xızmetkerlerin', Suwıq ku'nde diywallarg'a
qonatug'ın, Al quyash shıqqanda ushıp ketip, g'ayıp bolatug'ın
shegirtkelerge uqsaydı.
18 Ha'y, Assiriya patshası, el basqarıwshıların' o'ldi, Aqsu'yeklerin' bolsa,
ma'n'gi uyqıg'a ketti, Tarap ketti xalqın' tawlarg'a.
Olardı jıynaytug'ın hesh kim qalmadı.
19 Jaraqatın'nın' dawası joq, jaraların' o'limge alıp barar.
Senin' awhalın'dı esitken barlıq adamlar, Shadlanıp qolların shappatlar.
O'ytkeni senin' sheksiz jawızlıg'ın'nan azap shekpegen adam bar ma edi?
Hesh kim qashıp qutıla almag'an edi+.

---

* 3:8 Tebes – so'zbe-so'z «No-Amon». Bul atama Amon degen quday qaraytug'ın qala, degendi bildiredi.

+ 1:1 Yuns 1:2, Xab 1:1

+ 1:2 Shıg' 20:5, Nzm 7:10, İysh 59:18

+ 1:3 Shıg' 34:6-7, Zab 17:10

+ 1:4 Shıg' 14:21-22, Zab 105:9, İysh 33:9

+ 1:5 Zab 96:5, Erm 4:24, Ezk 38:20

+ 1:6 Zab 75:8, Mal 3:2, Ezk 38:20

+ 1:7 Zab 45:2

+ 1:8 İysh 8:22

+ 1:10 Mix 7:4, İol 2:5

+ 1:13 İysh 10:27, İysh 14:25

+ 1:14 Ezk 32:23

+ 1:15 İysh 52:7, San 30:3, İysh 52:1, İol 3:17

+ 2:2 Zab 79:9, İysh 5:1, Mat 21:33

+ 2:3 Ezk 23:14

+ 2:5 Erm 46:12

+ 2:6 İysh 45:1

+ 2:7 İysh 38:14, Ezk 7:16

+ 2:10 Sef 2:13, İol 2:6

+ 2:11 İysh 5:29, Erm 2:15

+ 2:12 Erm 51:38

+ 2:13 Nax 3:5, 4Pat 19:9-10

+ 3:1 Ezk 24:8

+ 3:3 4Pat 19:36

+ 3:4 Ayan 17:1-2, Ayan 18:3

+ 3:5 Nax 2:13, Erm 13:22, Erm 13:26, Xab 2:16

+ 3:7 İysh 10:5, İysh 14:25, Sef 2:13, İysh 51:19, Erm 15:5, Joq 1:2

+ 3:8 Erm 46:25, Ezk 30:14, Amo 6:2

+ 3:9 2Jln 12:3

+ 3:10 İysh 20:4, 4Pat 8:12, İysh 13:16, İol 3:3, Obd 1:11

+ 3:11 Erm 25:17

+ 3:13 İysh 19:16, Erm 51:30

+ 3:19 Hosh 5:13, Mix 1:9, Ayup 27:23, Joq 2:15

Xabaqquq payg'ambardın' kitabı

1 2 3

1 [1] Bul payg'ambarshılıq so'z – Xabaqquq payg'ambarg'a ayan arqalı
berilgen xabar+.

Xabaqquqtın' Jaratqan İyege nala shegiwi

[2] Jaratqan İye, qashang'a deyin Seni ja'rdemge shaqıraman,
Mag'an qulaq salasan' ba, o'zi?
«Zorlıq-zombılıq!» dep jalbarınıp atırman,
Biraq bizlerdi qutqarmay atırsan' Sen!+
[3] Ne ushın jawızlıqtı ko'zim menen ko'riwime jol qoydın'?
Sonday nahaqlıqqa qalay qarap turıpsan'?
Qayaqqa qarasam da talan-tarajlıq ha'm zorlıq-zombılıq.
Ha'mme jerde daw ha'm ja'njeller tolıp ketti.
[4] Sonlıqtan nızam o'z ku'shin joytıp, a'dillik ayaq astı boldı,
Jawızlar a'dil adamlardan u'stin keldi,
Solay etip, a'dillik burmalandı+.

Jaratqan İyenin' juwabı

[5] Keyin Jaratqan İye bılay dedi:
«Dıqqat penen qaran'lar basqa xalıqlarg'a,
Tan' qalasızlar ko'rgenlerin'izge.
Sizlerdin' da'wirin'izde sonday isler qılaman,
Esitken waqtın'ızda, isene almaysızlar+.
[6] Mine, Men babilonlılardı ku'shli qılaman,
Bul xalıq jawız ha'm tınımsız.
Olar du'nyanın' to'rt ta'repine ju'ris qıladı,
Basqa xalıqlarg'a tiyisli jerlerdi basıp aladı+.
[7] Olar qorqınıshlı ha'm qa'wiplidur,
O'zine xan, o'zine biy bolg'an menmen xalıqdur.
[8] Olardın' atları qaplannan tez,
Tu'nde ju'retug'ın ash qasqırlardan da qa'wiplidur.
Atlı a'skerleri jerdi shan'g'ıtıp, uzaqtan keler,
Oljasına taslanatug'ın bu'rkit yan'lı ushıp keler+.
[9] Olardın' ha'mmesi kiyatır tonaw ushın,
Ordaları sho'l quyınında alg'a talpınıp,
Olar qum jıynag'anday tutqınlardı jıynap keler.
[10] Patshalardı mazaqlap, basshılardı masqara qıladı,

Qorg'anlı, bekkem qalalardın' u'stinen ku'ledi,
Sol qalalardın' diywallarına qıya etip, topıraq u'yip,
Keyin olardı qolg'a aladı.
11 Sonnan keyin, olar samal sıyaqlı tez o'tip ketedi,
Bul gu'nakar adamlar o'z ku'shin quday, dep esaplaydı».

Xabaqquqtın' Jaratqan İyege ja'ne nala shegiwi

12 Jaratqan İye, Muxaddes Qudayım,
Ha'mme waqıtta bar bolg'an Sen emessen' be?
Solay eken, bizler joq bolıp ketpeymiz.
O, Jaratqan İye, bizlerdi jazalaw ushın, babilonlılardı tan'ladın',
O, menin' su'yengen Tawım, jazalaw huqıqın solarg'a berdin'+.

13 Jawızlıqtı ko'rgisi kelmeytug'ın sonday pa'kdur Senin' ko'zlerin',
Xosh ko'rmeysen' Sen nahaqlıqtı.
Ne ushın endi usı jawız adamlarg'a shıdap atırsan'?
Jawızlar o'zlerine qarag'anda a'dilirek bolg'anlardı jutıp atırg'anda,
Sen qalayınsha u'nsiz turıpsan'+?
14 Sen adamzattı ten'izdegi balıqlarday,
Basshısı joq shıbın-shirkeylerdey qıldın'.
15 Babilonlılar olardın' barlıg'ın o'z qarmag'ına tu'sirer,
Tor taslap balıq awlag'anday etip, olardı awlar.
Awları menen tutıp alıp, jıynap alar,
Sonda olar quwanıp, shadlanar+.
16 Awları arqalı olar ko'p olja aladı,
Jaqsı awqatlar menen awqatlanadı,
Sol sebepli, awları ushın qurbanlıqlar shaladı.
Awlarına arnap, tu'tetki tu'tetedi.
17 Qashang'a deyin, olar awları menen ellerdi awlap,
Xalıqlardı ayawsız o'ltiriwdi dawam etedi?

[1] Men gu'zetshi minarasına shıg'ıp,
Minaranın' u'stinde qarap turaman,
Jaratqan İyenin' juwabın ku'temen.
Menin' nalalarıma qanday juwap beretug'ının ko'remen+.

Jaratqan İyenin' Xabaqquqqa bergen juwabı

[2] Sonda mag'an bılay dep juwap berdi Jaratqan İye:
«Taslarg'a anıq qılıp jaz sag'an ayan qılg'anlarımdı,
Ha'r bir adam bir qarag'annan oqıy alatug'ın bolsın+.
[3] Bul ayan belgilengen waqıtta a'melge asadı,
Sol waqıt tez arada keledi, bul ayan jalg'an emes.
Eger de keshikkendey bolıp ko'rinse, sabır et,
Ol a'lbette keshikpey orınlanadı+.
[4] Qara, menmen adam tuwrı joldan ju'rmegeni ushın o'ledi,
Al a'dil adam Qudayg'a degen isenimi menen jasaydı+.

[5] Baylıq* aldamshıdur,
Menmen adam tınım tappaydı,
Ol o'liler ma'kanına uqsap,
O'lim sıyaqlı hesh qashan toymaydı.
Sonın' ushın, ellerdi basıp alıp, xalıqlardı tutqın qıladı+.
[6] Tutqıng'a tu'sken xalıqlar onın' u'stinen ku'lip, mazaqlap bılay deydi:
„Ha'y, o'zine tiyisli bolmag'andı talap, bir u'yin qılg'an,
Ha'siret shegesen', basqalardın' zatların tonap, qarızın'dı arttırg'an.
Bul jag'day qashang'a deyin dawam eter edi?“+
[7] Qarızın'dı qaytarıwdı talap qılatug'ınlar tosattan payda boladı,
Olar kelip, seni qorqınısh ishinde qaldıradı,
Sonda sen olar ushın olja bolıp qalasan'.
[8] Sen ko'p xalıqlardı tonap, qan to'ktin'.
Ellerge, qalalarg'a ha'm ondag'ı xalıqlarg'a zorlıq-zombılıq qıldın',
Sonın' ushın, olardan aman qalg'anları seni talaydı+.
[9] U'yin jawızlıq penen baylıqqa toltırg'an,
Apattan qashıw ushın, u'yin biyikke qurg'an, ha'siret shegesen'!+
[10] Sen o'z hiylen' menen,
O'z urpag'ın'a shermendelik alıp keldin',

Ko'p xalıqlardı qıyratqanın' ushın,
Apat alıp keldin' o'z basın'a.
11 Ha'tteki, u'yin'nin' diywal tasları seni ba'la'a'tleydi,
O're ag'ashları da olarg'a qosılıp jan'g'ıradı+.
12 Ha'y, qan to'gip qala qurg'an, ha'siret shegesen',
Ha'y, a'dalatsızlıq penen qorg'an salg'an, ha'siret shegesen'!+
13 Xalıqlardın' barlıq etken en'beklerinin' janıp ketiwi,
Milletlerdin' sonshelli islegen miynetlerinin' bosqa shıg'ıwı,
A'lemnin' Jaratqan İyesinin' isi emes pe+?
14 O'ytkeni suwlar ten'izdi qanday etip toltırıp turg'an bolsa,
Jer ju'zi Jaratqan İyenin' ullılıg'ının' bilimi menen toladı+.
15 Ha'siret shegesen'! Ha'y, jalan'ash denelerin tamasha qılıw ushın,
Qon'sı xalıqlarg'a ma's bolg'anınsha o'zin'nin' g'a'zep sharabın'nan
ishtirgen+.
16 Sen abıray ornına shermendelikke bo'lenesen',
Endi gezek sag'an keldi, o'zin' de ish ha'm ko'rinsin su'nnetsiz jalan'ash
denen'.
Jaratqan İye sag'an ishtirer on' qolındag'ı jazag'a tolı kesesin,
So'ytip abırayın'dı to'gip, shermende qılar+.
17 Lebanon tog'aylarında qılg'an zorlıq-zombılıg'ın' o'z basın'a tu'sedi,
Jabayı haywanlardı qırıp tasladın',
Endi sol islegen jawızlıg'ın' o'zin'di qorqıwg'a saladı.
Adamzattın' qanın to'ktin',
Ellerge, qalalarg'a ha'm ondag'ı xalıqlarg'a zorlıq-zombılıq qıldın'.
18 Adamzattın' qoldan soqqan oyma ha'm quyma butları nege jaraydı?
Olardın' ne paydası bar jalg'annan basqa?
Adam o'zi soqqan butına isener,
Biraq soqqan butı tilsiz bir u'nsiz zatdur+.
19 Ag'ash butqa „Oyan!“ dep aytqan,
Tilsiz tasqa „Tur!“ dep jalbarıng'an, ha'siret shegesen'!
But sag'an tuwrı joldı ko'rsete alar ma edi?
Olar altın ha'm gu'mis penen qaplang'andur,
Biraq onın' ishinde o'mir joq+.
20 Al Jaratqan İye – O'z muxaddes İbadatxanasında,
U'nsiz tursın pu'tkil du'nya Onın' aldında»+.

Xabaqquqtın' duwası

3 [1] Payg'ambar Xabaqquqtın' jır* menen aytılatug'ın duwası.
[2] Jaratqan İye, dan'qın'dı esittim,
Senin' islegen islerin'e tan' qaldım,
Bizin' zamanımızda da sonday islerdi ja'ne isle, o, Jaratqan İye,
Endi ha'mmege ma'lim bolsın neler isley alatug'ının'.
Miyrim-sha'pa'a'tin'di umıtpa g'a'zeplengenin'de!

[3] Quday ja'rdemge keledi Temannan,
Muxaddes Quday keler Paran tawınan. *Selah* *
Onın' ullılıg'ı qaplaydı aspandı,
Og'an arnalg'an alg'ıs-maqtawlar du'nyanı toltıradı.

[4] Onın' nurı jıldırımday jarqırar,
Nur shashılar Onın' qollarınan,
Ku'sh-qu'direti qollarında jasırıng'andur+.
[5] Ol O'zinin' aldınan kesellikler jiberer,
O'ltiretug'ın obag'a izinen ju'riwdi buyırar.
[6] Ol turg'anda jer silkinedi,
Na'zer taslag'anda, xalıqlar titireydi.
A'yyemnen kiyatırg'an tawlar qulap tu'sip,
Burınnan bar bolg'an to'beshikler sho'gip, Og'an bas iyedi,
Ma'n'gidur Qudaydın' jolları+.
[7] Kushan adamlarının' o'z shatırlarında qorqqanın,
Midyan jerinde jasaytug'ın adamlardın' titiregenin ko'remen+.
[8] Jaratqan İye, saylarg'a ashıwlandın' ba?
G'a'zeplendin' be da'ryalarg'a?
Yamasa o'shin' bar ma edi ten'izde?
Xalqın' ushın mindin' be jen'ilmes atların'a ha'm sawash arbaların'a+?
[9] Sen atıw ushın oq jayın'dı alasan',
Oqların'dı atıwg'a tayarlaysan'. *Selah*
Jer ju'zin da'ryalar menen qaq bo'lip taslaysan'.
[10] Titirep keter tawlar Seni ko'rgende,
Seller tasıp, barlıq na'rseni juwıp keter,
Ten'iz tu'pleri shırqırap, tolqınları ko'teriler+.

11 Senin' oqların'nın' ushqan nurınan,
Jıltırag'an nayzan'nın' jıltırawınan,
O'z ornında qatıp qalar quyash penen ay+.
12 Sen basıp o'tersen' jer ju'zin g'a'zep penen,
Xalıqlardı qa'ha'rin' menen basıp ezersen'.
13 O'zin' tan'lag'an xalıqtı ha'm tayınlag'an patshanı qutqarıw ushın
kelesen',
Jawız eldin' basshısın tas-talqan etesen',
Tolıq joq qılasan' jawız patshalıqtın' ku'shlerin. *Selah*
14 Dushpan a'skerleri bizlerdi dag'ıtıw ushın quyınday bolıp keler,
Buqqı taslap, ha'lsiz adamlardı talan-taraj eter,
So'ytip, olar shadlanıp quwanar.
Al Sen olardın' basshısın o'z nayzası menen o'ltiresen'.
15 Atların' menen ten'izdi basıp,
Ullı suwlardı u'yir etip, aylandırasan'+.

16 Bulardı esitkenimde, la'rzege keldi denem,
Qaltırap ketti menin' erinlerim,
Erip ketkendey boldı su'yeklerim,
Da'rmansızlıqtan dizelerim titiredi.

Biraq bizlerge hu'jim qılg'anlardın' apatshılıq ku'nin,
Ku'temen men sabırlılıq penen+.

17 Ha'tteki, a'njir ag'ashı miywelemey qalsa,
Ju'zim ag'ashları ju'zim bermese,
O'nim bermese de za'ytu'n ag'ashları,
Atızlarda zu'ra'a't bolmay qalsa da,
Qoy qoralar bosap qalsa da,
Padada mallar qalmasa da,
18 Men ba'ri bir Jaratqan İyenin' sayasında shadlanaman,
Qutqarıwshım Qudayıma quwanaman+.
19 İyem, Jaratqan İye ku'shimdur menin',
Ol ayaqlarımdı kiyiktin' ayag'ınday shaqqan qılar.
Tawlardın' u'stinen meni ju'rgizer.

Sazshılar basshısına: tarlı saz a'sbaplar menen aytıladı+.

---

* 2:5 Baylıq – basqa nusqada «sharap».

* 3:1 So'zbe-so'z: Shigyonot.

* 3:3 Selah – bul saz termini bolıwı mu'mkin. Anıq ma'nisi belgisiz.

+ 1:1 Nax 1:1

+ 1:2 Zab 12:1, Zab 88:47, Ayup 24:12

+ 1:4 Mix 7:3

+ 1:5 Elsh 13:41

+ 1:6 Erm 5:15-17, Ezk 28:7, Ezk 31:12

+ 1:8 Erm 4:13, Nzm 28:49

+ 1:12 Nzm 33:27, Zab 89:3, Zab 92:2, İysh 10:5-6

+ 1:13 Zab 34:17, Ayup 12:6, Erm 12:1

+ 1:15 4Pat 19:28, Amo 4:2, Erm 16:16

+ 2:1 İysh 21:8, Erm 6:17, Ezk 3:17, Ezk 33:2, Hosh 9:8

+ 2:2 Nzm 27:8, İysh 8:1, İysh 30:8

+ 2:3 Dan 10:14, Sef 3:8, 2Pet 3:9, Evr 10:37

+ 2:4 Rim 1:17, Gal 3:11, Evr 10:38

+ 2:5 Hkm 27:20, Erm 27:7

+ 2:6 İysh 14:4

+ 2:8 Erm 50:29, Ezk 35:15, Obd 1:15

+ 2:9 Erm 49:16

+ 2:11 Luk 19:40

+ 2:12 Erm 22:13, Mix 3:10

+ 2:13 Erm 51:58

+ 2:14 San 14:21, Zab 71:19, İysh 6:3, İysh 11:9

+ 2:15 Erm 51:7

+ 2:16 Erm 13:26, Nax 3:5, Joq 4:21

+ 2:18 Zxr 10:2, İysh 44:10-11

+ 2:19 Zab 134:17, Erm 10:14

+ 2:20 Zab 10:4, Mix 1:2, Sef 1:7

+ 3:4 Ayup 36:32, Ezk 1:27

+ 3:6 Jar 49:26, Nzm 33:15

+ 3:7 Biy 7:21

+ 3:8 İysh 66:15

+ 3:10 Shıg' 19:18, Zab 76:17, Zab 92:3

+ 3:11 Eshu 10:12-13

+ 3:15 Zab 76:20

+ 3:16 Ayup 4:14, Zab 118:120

+ 3:18 Zab 12:6, Zab 20:2, Zab 34:9, İol 2:23, Zxr 10:7

+ 3:19 2Pat 22:34, Zab 17:34, Zab 4:1, Zab 60:1

Sefaniya payg'ambardın' kitabı

1 2 3

1 [1] Yahuda patshası Amon ulı İoshiya da'wirinde Xizkiya a'wladınan
bolg'an Kushiydin' ulı, Gedaliyanın' aqlıg'ı, Amariyanın' shawlıg'ı
Sefaniyag'a Jaratqan İyeden mınaday so'z tu'sti:+

Yahudanın' hu'kim etiliwi

[2] «Jer ju'zinen ha'mme na'rseni sıpırıp taslayman, – Deydi Jaratqan İye, –
[3] Adamlardı, haywanlardı, Aspandag'ı quslardı, ten'izdegi balıqlardı,
Azg'ıratug'ın zatlardı ha'm jawız adamlardı sıpırıp taslayman.
Joq etemen jer ju'zinen adamzattı».
Bul Jaratqan İyenin' so'zi+.

[4] «Men Yahudag'a ha'm Erusalim turg'ınlarına qarsı qol ko'teremen.
Baalg'a tabınıwshılıqtın' izlerin, But ruwxaniylerinin' ha'm O'z
ruwxaniylerimnin' atların o'shiremen+.
[5] Tamg'a shıg'ıp, aspan denelerine tabınatug'ınlardı, Mag'an da, Molox
butına da birdey tabınıp, Menin' atım menen de, Moloxtın' atı menen
de ant ishetug'ınlardı joq qılaman+.
[6] Olar Mennen ju'z burdı, izimnen ju'rmedi, Mennen ja'rdem de, jol-jorıq ta
sorawdı qa'lemeydi».

[7] Quday İyenin' aldında u'nsizlik saqlan', O'ytkeni Onın' hu'kim ku'ni
jaqınlastı.
Jaratqan İye qurbanlıq asın tayarlap, Miymanların mira't etti+.
[8] Jaratqan İye bılay deydi: «Sol qurbanlıq ku'ni, Ha'meldarlardı, patsha
ulların, Jat xalıqtın' kiyimlerin kiygenlerdin' ha'mmesin jazalayman+.
[9] Bosag'adan atlap o'tetug'ınlardı, Zorlıq ha'm aldaw jolı menen,
Xojayınlarının' u'ylerin baylıqqa toltırg'anlardı, Sol ku'ni jazalayman».

[10] Jaratqan İye bılay deydi: «Sol ku'ni Erusalimnin' Balıq da'rwazasınan
dad, Qalanın' taza bo'liminen pa'riyad, To'beshiklerden ku'shli
wayrangershilik dawısı esitiledi+.
[11] Qalanın' bazar ta'repinde jasaytug'ınlar, pa'riyad shegin'.
Barlıq sawdagerlerin'iz joq boladı, Aldı-sattı qılatug'ınlar qırıp taslanadı.
[12] Sol ku'ni shıra menen Erusalimdi aralap izleymen, „Jaratqan İyenin'
qolınan jaqsılıq ta, jamanlıq ta kelmeydi“, Dep o'zlerinshe

oylag'anlardı, O'mirden zawıqlanıp, biyg'am ju'rgenlerdi jazalayman+.
13 Olardın' baylıg'ı talan-taraj bolıp, U'yleri wayran etip buzıladı.
Qurg'an u'ylerinde jasamaydı, Tikken ju'zimzarlarının' sharabınan ishpeydi»+.

Jaratqan İyenin' hu'kim ku'ni

14 Jaratqan İyenin' ullı hu'kim ku'ni jaqınlastı, Az qaldı, ol ju'da' tez kiyatır.
Qulaq salın'! Jaratqan İyenin' ku'ni keldi, Jawıngerlerdin' dawısı ashshı boladı.
15 Sol ku'n Qudaydın' g'a'zep ku'ni!
Qayg'ı ha'm azap ku'n, Qıyraw ha'm apat ku'n, Tas tu'nek ha'm qaran'g'ı ku'n, Bultlı ha'm gu'n'girtli ku'n boladı+.
16 Sol ku'ni sawash ka'rnayları shalınıp, sawash dawısları shıg'adı, Qorg'anlı qalalar menen minaralarg'a qarsı shabıwıl jasaladı.
17 Jaratqan İye bılay deydi: «Adamlardın' basına apat keltiremen, Soqır adamday olar su'rnigedi, Sebebi olar Mag'an qarsı gu'na isledi.
Olardın' qanı suwday ag'adı, Deneleri jerde qıy sıyaqlı shashılıp jatadı»+.

18 Jaratqan İyenin' g'a'zep ku'ni, Gu'mis ha'm altınları olardı qutqara almaydı.
Jaratqan İyenin' qızg'anısh otı pu'tkil du'nyanı jandırıp, joq qıladı.
Jaratqan İye jer ju'zinde jasap atırg'anlardın' ha'mmesin, Qorqınıshlı ta'rizde qıyratadı+.

Sefaniyanın' xalıqtı ta'wbege shaqırıwı

[1] Ha'y, arsız xalıq!
O'rteliw ushın jıynalg'an saban sıyaqlı toplanın'lar!+
[2] Qudaydın' pa'rmanı orınlansa, Ta'wbe qılıw mu'mkinshiligin'iz samal
ushırg'an qawıqtay joq boladı.
Sonlıqtan Jaratqan İyenin' ku'shli qa'ha'rine ushıramasın'ızdan aldın,
Jaratqan İyenin' g'a'zep ku'ni kelmesinen aldın, esin'izdi jıynap alın'!
[3] Ha'y, Jaratqan İyenin' nızamlarına a'mel qılatug'ınlar, Eldegi barlıq
kishipeyilliler, Jaratqan İyege kelin'.
Haq ha'm kishipeyil bolıwg'a umtılın'.
Sonda Jaratqan İyenin' g'a'zep ku'ninde aman saqlanıwın'ız mu'mkin+.

Filist u'stinen hu'kim

[4] Gaza qalası qan'ırap, bosap qaladı, Ashkelon qalası qarabaqanag'a
aylanadı, Ashdod turg'ınları tu'ske deyin quwıp shıg'arıladı, Ekron
qalası tu'p-tamırı menen joq qılınadı.
[5] Kritten kelip, ten'iz boyında jasap atırg'anlar, ha'siret shegesiz!
Ha'y, filistlerdin' jeri Kenaan, Jaratqan İyenin' sag'an qarsı hu'kimi
mınaday: «Men seni birde bir turg'ının' qalmag'ansha, qırıp
taslayman»+.
[6] Ten'iz boyındag'ı elin'iz, Qoy-eshkilerdin' jaylawlarına, Su'riwlerdin'
qoralarına aylanadı+.
[7] Yahuda xalqının' aman qalg'anları sol eldi iyelik qıladı, Ol jerde
su'riwlerin otlatadı, Ashkelondag'ı u'ylerde tu'neydi.
O'ytkeni Qudayı Jaratqan İye olarg'a g'amxorlıq qıladı, Burıng'ı
abadanshılıg'ına eristiredi.

Moab ha'm Ammon u'stinen hu'kim

[8] «Men moablılardın' kemsitken mısqıllı so'zlerin, Ammon xalqının' mazaq
so'zlerin esittim.
Olar Menin' xalqımdı ayaq astı qılıp, Xalqımnın' jerine ko'z alayttırg'anın
esittim+.
[9] Sonlıqtan, tiriligim haqı ant ishemen, – deydi İzraildın' Qudayı, A'lemnin'
Jaratqan İyesi: – Moab eli Sodom, ammon xalqının' eli Gomora sıyaqlı
bolıp qaladı.

Sonda olardı jabayı sho'pler qaplap, Duzlı shuqırlarg'a tolıp ketedi, Ma'n'gi qan'ırag'an elsiz dalag'a aylanadı.
Xalqımnın' aman qalg'anları olardı tonaydı, Yahudada aman qalg'anları olardın' jerlerin mu'lik etip aladı»+.

10 Olardın' menmenlikleri ushın, A'lemnin' Jaratqan İyesinin' xalqın ayaq astı qılıp, Olardın' jerine ko'z alayttırg'anı ushın, Usı apatlar olardın' basına tu'sedi+.
11 Jaratqan İye olarg'a qarsı aybat qıladı, Jer ju'zindegi barlıq qudaylardı qurtadı.
Ten'iz jag'alarındag'ı barlıq milletler, O'z ellerinde Jaratqan İyege sıyınadı+.
12 «Ha'y, kushlılar, Sizler de Menin' qılıshımnan o'lesiz», – deydi Jaratqan İye+.
13 Jaratqan İye arqa ta'repke qarsı qol ko'terip, Assiriyanı joq qıladı.
Nineviya qalasın wayran qıladı, Onı suwsız sho'lge aylandıradı+.
14 Onın' ortası su'riwlerdin', Ha'r tu'rli jabayı haywanlardın' jatatug'ın ornı boladı.
Su'tinlerdin' joqarısında uzaqsha ha'm bayıwlılar uyıqlaydı, Aynalardan olardın' dawısı shıg'adı.
Qulatılg'an tasları bosag'alarında u'yilip qaladı, Tek g'ana kedr ag'ashları qaladı+.
15 Mine, tınıshlıq ishinde jasag'an maqtanshaq qala, «Mag'an ten'lese alatug'ını joq», – dep o'zinshe aytqan edi.
Al endi bolsa, ol wayran boldı, Jabayı haywanlardın' ma'kanına aylandı.
Janınan o'tken-ketkenler, Ko'rgenlerine qolların shoshaytıp, mazaqlap ketedi+.

Erusalimnin' gu'nası

1 Ha'siret shegedi, boysınbaytug'ın ha'm haramlang'an qala,
Eziwshilerge tolı qala!+
2 Ol hesh qulaq salmadı, O'zine sabaq almadı, Jaratqan İyeden u'mit etpedi,
O'z Qudayına bet burmadı.

3 Qala hu'kimdarları aqırg'an arıslan yan'lı, Qazılar tu'nde gezip ju'rgen
ash qasqırlar sıyaqlı, Olar tan'g'a deyin oljadan hesh na'rse
qaldırmaydı+.
4 Payg'ambarları ta'kabbir ha'm biyopa, Ruwxaniyleri muxaddes na'rseni
haramlaydı, Olar Qudaydın' nızamın buzadı+.
5 Biraq a'dil Jaratqan İye ele sol qalada, Ol nahaqlıq qılmaydı, Ha'r ku'ni
azanda a'dalatlıg'ın ju'zege asıradı, Ha'r tan'da bunı toqtatpaydı.
Degen menen, nahaqlar uyat degendi bilmeydi+.
6 Jaratqan İye bılay deydi: «Men xalıqlardı joq ettim, Qorg'anların qulattım,
Ko'shelerin wayran qıldım, endi olardan hesh kim ju'rmeydi, Qalaları
wayran bolıp, bosap qaldı, Birde bir adamzatı qalmadı.
7 Xalqım Mennen qorqar, Bunnan o'zine sabaq alar, dep oyladım.
Sonday qılg'anda, ma'kanlag'an jerine tiymegen bolar edim, Beretug'ın
jazama ushıramag'an bolar edi.
Degen menen, olar ha'r bir isinde gu'na islewge ha'wes edi.
8 Endi Meni ku'tin'ler, – deydi Jaratqan İye, – Xalıqlardı tonaytug'ın
ku'nimdi ku'tin'ler.
Men xalıqlardı jıynawdı, Patshalıqlardı bir jerge toplawdı sheshtim.
Olardın' u'stine otlı g'a'zebimdi, Ku'shli qa'ha'rimdi shashaman.
Otlı qa'ha'rim pu'tkil jer ju'zin jandırıp taslaydı+.
9 Keyin Men barlıq xalıqlardın' awızların pa'kleymen, Sonda olar Menin'
atımdı aytıp shaqırıp, Birgelikte Mag'an xızmet etedi+.
10 Shashırap ketken, Mag'an sıyınatug'ın xalqım, Kush elindegi
da'ryalardın' arg'ı jag'ınan, Mag'an sıylar alıp keledi.
11 Ha'y, Erusalim, Mag'an qarsı shıqqan qozg'alan'ların' ushın, Sol ku'ni
uyalıp qalmaysan', O'ytkeni sendegi menmen ha'm maqtanshaqlardı
joq qılaman.
Muxaddes tawımda sen hesh qashan ja'ne ko'kirek ko'termeysen'+.

12 Sendegi kishipeyil ha'm qarapayım adamlardı qaldıraman, Olar Jaratqan
İye bolg'an Menin' atımnan pana tabadı+.
13 İzraillılardan aman qalg'anları nahaqlıq qılmaydı, Jalg'an so'ylemeydi,
Hesh kimdi aldamaydı, Olar qoylarday tınısh otlaydı, jatadı, Olardı
qorqıtatug'ın hesh kim bolmaydı»+.

Saltanatlı tu'rde shadlanıw

14 Ha'y, qız Sion, shadlanıp qıshqır!
Ha'y, İzrail, quwanıshlı tu'rde baqır!
Shın ju'rekten shadlanıp, yosh, Ha'y, qız Erusalim!+
15 Jaratqan İye sag'an qarsı hu'kimdi alıp tasladı, Dushpanların'dı quwıp
jiberdi.
İzraildın' Patshası Jaratqan İye senin' ishin'de.
Endi qaytıp apattan qorqpaysan'+.
16 Sol ku'ni Erusalimge mınaday so'zler aytıladı: «Qorqpa, ha'y, Sion,
qolların' bosaspasın.
17 Qudayın' Jaratqan İye senin' ishin'de, Ol qu'diretli qutqarıwshı.
Ol sizlerdi dep quwanıp, shadlanadı, Su'yispenshiligi menen sizlerdi
jubatadı, Sen ushın ba'lent dawıs penen shadlanadı»+.

18 «Ha'y, su'rgin bolıp, bayramlardan bos qalg'anlar, Sizler qapa bolg'an
edin'ler, Endi Men sizlerden apattı alıp taslayman, Bunnan bılay,
masqara bolmaysız.
19 Mine, sizlerge zulım qılg'anlardı O'zim jazalayman, Aqsag'anlardı
qutqarıp, tarap ketkenlerdi jıynap alaman.
Shermende bolg'an ellerinde, Olardı abıray ha'm hu'rmetke eristiremen+.
20 Sol waqıtta Men sizlerdi jıynap, Elin'izge jetelep, alıp kelemen.
Sizlerdi ja'ne abadanshılıqqa eristiremen, Bunı o'z ko'zin'iz benen ko'resiz,
Du'nyadag'ı barlıq xalıqlardın' aldında, Sizlerdi hu'rmet ha'm
abırayg'a eristiremen», – deydi Jaratqan İye+.

+ 1:1 4Pat 22:1, Erm 1:2

+ 1:3 Hosh 4:3

+ 1:4 4Pat 23:4

+ 1:5 Erm 19:13, 3Pat 11:5, 3Pat 11:33, 4Pat 17:33

+ 1:7 Xab 2:20, İysh 13:6, Erm 46:10, İol 1:15, İysh 34:6, Ezk 39:17

+ 1:8 4Pat 24:12, 4Pat 25:7

+ 1:10 Nxm 3:3, Nxm 12:39, 2Jln 33:14, 4Pat 22:14

+ 1:12 Erm 48:11, Zab 93:7, Mal 3:14

+ 1:13 Nzm 28:30, Nzm 28:39, Amo 5:11, Mix 6:15

+ 1:15 Ezk 7:7, İol 2:2, Amo 5:18

+ 1:17 İysh 59:10, Zab 78:3

+ 1:18 Hkm 11:4, Ezk 7:19, Sef 3:8

+ 2:1 Erm 6:15, Sef 3:5

+ 2:3 İysh 55:6, Amo 5:4, Amo 5:6, İysh 2:10, İysh 26:20

+ 2:5 1Pat 30:14, 2Pat 8:18, Erm 47:7, Ezk 25:16

+ 2:6 İysh 65:10

+ 2:8 İysh 15:1, İysh 25:10, Erm 48:1, Ezk 25:8, Amo 2:1-3, Erm 49:1, Ezk 21:28, Ezk 25:2, Amo 1:13-15

+ 2:9 İysh 49:18, Ezk 16:48, Jar 19:24, Nzm 29:23, İysh 13:19, Erm 49:18

+ 2:10 İysh 16:6, Erm 48:29

+ 2:11 Zab 21:28

+ 2:12 İysh 18

+ 2:13 İysh 10:5, İysh 14:25, Nax 2:10, Nax 3:7

+ 2:14 İysh 13:21-22, İysh 34:11, İysh 34:14

+ 2:15 İysh 47:8, Erm 19:8

+ 3:1 Erm 6:6

+ 3:3 Ezk 22:27

+ 3:4 Erm 23:11

+ 3:5 Sef 2:1

+ 3:8 Xab 2:3, İol 3:2, Zxr 14:2, Sef 1:18

+ 3:9 İysh 6:7, İysh 19:18

+ 3:11 İysh 54:4

+ 3:12 İysh 14:32

+ 3:13 Ayan 14:5, Mix 5:4

+ 3:14 Zxr 2:10, Zxr 9:9

+ 3:15 Luk 1:75

+ 3:17 İysh 62:5, Erm 32:41

+ 3:19 Mix 4:6-7

+ 3:20 Nzm 30:3, İysh 11:12, Erm 32:37, Ezk 11:17

Xaggay payg'ambardın' kitabı

1 2

Jaratqan İyenin' İbadatxananı qaytadan qurıwdı buyırıwı

1 [1] Patsha Dariydin'* patshalıg'ının' ekinshi jılının' altınshı ayının' birinshi ku'ninde Yahuda ha'kimi Shealtieldin' ulı Zerubbabelge ha'm bas ruwxaniy İosadaq ulı Eshuag'a payg'ambar Xaggay arqalı Jaratqan İyeden mınaday so'z tu'sti:+

[2] «A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: „Bul xalıq Jaratqan İyenin' İbadatxanasın qaytadan quratug'ın waqıt ele kelmedi, dep aytıp atır“».

[3] Sonnan keyin, Jaratqan İyeden payg'ambar Xaggay arqalı ja'ne mınaday so'z tu'sti:

[4] «Bul İbadatxana wayran bolıp qulap atırg'an waqıtta, sizlerge ag'ashlar menen qaplang'an sulıw u'ylerde jasaytug'ın waqıt pa?»+

[5] Mine, endi A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «O'zlerin'izdin' tutqan jolların'ız haqqında jaqsılap oylanıp, tu'sinip alın'lar! [6] Ko'p ektin'ler, biraq az orıp aldın'lar. Sizler awqat ha'm sharap iship-jesen'iz de, toymadın'lar. Kiyim-kenshek kiysen'iz de, denen'iz jılımadı. İs haqın'ızdı alg'anın'ız benen, tesik shıjlan qaltag'a salg'anday boladı»+. [7] A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay dep aytıp atır: «O'zlerin'izdin' tutqan jolların'ız haqqında jaqsılap oylanıp, tu'sinip alın'lar! [8] Tawlarg'a shıg'ıp, ag'ash alıp kelin'ler ha'm İbadatxananı qayta qurın'lar. Usılay etip, Menin' kewlim tolıp, atım ullılansın! Bunı Jaratqan İye bolg'an Men aytaman. [9] Mol zu'ra'a't alıwg'a u'mit etken edin'ler, biraq az jıynadın'lar. Awa, u'ylerin'izge ne alıp kelsen'iz de, olardı ko'kke suwırdım. Ne ushın? – dep Jaratqan İye bolg'an Men sorayman. Awa, Menin' İbadatxanam wayran bolıp jatırg'an waqıtta, sizler o'z u'ylerin'izdi salıwg'a juwırg'anın'ız ushın solay isledim. [10] Sonın' ushın da, aspan jawılıp, shıq tu'spedi ha'm jer o'z zu'ra'a'tin bermedi+. [11] Eldegi tawlarg'a ha'm atızlarg'a qurg'aqshılıq jiberdim. Bunın' kesiri taza sharapqa, za'ytu'n mayına, jerdin' jetistiretug'ın barlıq o'nimlerine, adamlarg'a ha'm haywanlarg'a tiyip, islegen miynetlerin'iz bosqa ketti»+.

Xalıqtın' buyrıqqa qulaq asıwı

[12] Sonda Shealtiel ulı Zerubbabel, bas ruwxaniy İosadaq ulı Eshua ha'm qalg'an xalıqtın' barlıg'ı Qudayı bolg'an Jaratqan İye jibergen payg'ambar Xaggaydın' so'zlerine qulaq salıp, Jaratqan İyege boysındı+.

13 Keyin Jaratqan İyenin' xabarshısı Xaggay Onın': «Men sizler menen
birgemen», – degen so'zlerin xalıqqa jetkerdi+. 14 Solay etip, Jaratqan İye
Yahuda ha'kimi Shealtiel ulı Zerubbabeldi, bas ruwxaniy İosadaq ulı
Eshuanı ha'm qalg'an xalıqtın' barlıg'ın ruwxlandırıp, usı iske
jigerlendirdi. Sonda olar kelip, Qudayı bolg'an A'lemnin' Jaratqan İyesinin'
İbadatxanasının' qayta qurıw jumısın baslap jiberdi. 15 Bul patsha Dariydin'
patshalıg'ının' ekinshi jılının' altınshı ayının' jigirma to'rtinshi ku'ni edi.

Taza İbadatxananın' saltanatı

2 [1] Sol jıldın' jetinshi ayının', jigirma birinshi ku'ni Jaratqan İyeden
payg'ambar Xaggayg'a mınaday so'z tu'sti:+ [2] – Yahuda ha'kimi
Shealtiel ulı Zerubbabelge, bas ruwxaniy İosadaq ulı Eshuag'a ha'm
qalg'an xalıqqa bılay dep ayt:+ [3] «Sizlerdin' aran'ızda usı İbadatxananın'
burıng'ı saltanatın ko'rgen adam bar ma? Ha'zirgi ko'rinisi qanday?
Burıng'ıg'a salıstırg'anda, ha'zir hesh na'rse emestey bolıp ko'rinip
turg'an joq pa+? [4] Endi sen, ha'y, Zerubbabel, jigerlen! – deymen Men,
Jaratqan İye. Ha'y, bas ruwxaniy İosadaq ulı Eshua, jigerlen! Ha'y, eldegi
pu'tkil xalıq, jigerlenin'! – deymen Men, Jaratqan İye. Jumısqa kirisin'ler!
Sebebi Men sizler menen birgemen! – dep Jaratqan İyen'iz bolg'an Men
aytıp atırman+. [5] Mısır jerinen shıqqanın'ızda, sizler menen du'zgen
kelisimim boyınsha, Menin' Ruwxım sizlerdin' aran'ızda boladı.
Qorqpan'lar!»+

[6] A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Tez arada aspan ha'm jerdi,
ten'iz ha'm qurg'aqlıqtı ja'ne silkindiremen+. [7] Barlıq xalıqlardı
titiretemen ha'm olar bahalı buyımların usı jerge alıp keledi, – dep
Jaratqan İye bolg'an Men aytaman. Men usı İbadatxananı saltanatqa
bo'leymen. [8] Gu'mis te, altın da Meniki, – dep A'lemnin' Jaratqan İyesi
bolg'an Men aytaman+. [9] Keleshekte bul İbadatxananın' saltanatı
aldıng'ısınan da ullı boladı. Sol jerge tınıshlıq beremen. Bunı A'lemnin'
Jaratqan İyesi bolg'an Men aytaman».

Jaratqan İye bereket alıp keledi

[10] Dariydin' patshalıg'ının' ekinshi jılında, tog'ızınshı aydın', jigirma
to'rtinshi ku'ni Jaratqan İyeden payg'ambar Xaggayg'a mınaday so'z tu'sti:

[11] «A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: „Ruwxaniylerge Nızamg'a
baylanıslı mına sorawdı ber:
[12] Eger aran'ızdag'ı birin'iz qurbanlıqtan alıng'an muxaddes go'shti
kiyiminin' etegi menen alıp baratırg'an bolsa, onın' etegi nang'a, sorpag'a,
sharapqa, za'ytu'n mayına yamasa basqa bir awqatqa tiyip ketse, sol awqat
muxaddes bola ma?“»

Xaggay usı sorawdı bergende, ruwxaniyler:

«Yaq», – dep juwap berdi.

[13] Xaggay so'zin dawam etip, bılay dedi:

«O'lige bir jerin tiygizip, haram sanalg'an bir adam usı awqatlardın' birewine bir jerin tiygizip alsa, sol awqat haram sanala ma?»

Ruwxaniyler:

«Awa, haram sanaladı» – dep juwap berdi+.

14 Sonda Xaggay bılay dedi:

«Jaratqan İye: „Bul xalıq, usı millet Menin' ko'z aldımda da sonday. Olardın' ha'r bir islegen isleri, qurbanlıq orında usıng'an ha'r bir qurbanlıqları da haram“, – deydi+.

15 Endi bu'gingi ku'nnen baslap neler bolg'anın oylanıp ko'rin'. Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' tasın o'rip baslamasın'ızdan aldın neler bolg'anı haqqında jaqsılap oylanıp ko'rin'. 16 Qırmang'a jigirma o'lshem da'n alaman dep barg'anın'ızda, onnan tek g'ana on o'lshem da'n shıg'atug'ın edi. Sharap sıg'atug'ın iskenjeden eliw gu'ze sharap alaman dep barg'anın'ızda bolsa, onnan tek g'ana jigirma gu'ze sharap shıg'atug'ın edi. 17 O'ytkeni Men sizlerdin' qol miynetin'izdi quwrap qalıw, keselleniw ha'm burshaq penen jazaladım. Sonda da, Mag'an qaytıp keliwden bas tarttın'lar, – deymen Men, Jaratqan İye+. 18 Bu'gin, tog'ızınshı aydın' jigirma to'rtinshi ku'ninen baslap, Jaratqan İyenin' İbadatxanasının' tırnag'ın qaytadan salıp baslag'an ku'nnen baslap neler bolıp atırg'anına dıqqat salıp, oylanıp ko'rin'ler+. 19 G'a'llexanada bir tuqım qalıp pa edi? Ju'zim, a'njir, anar ha'm za'ytu'n ag'ashı bu'ginge deyin miywesin berip pe edi? Biraq bu'ginnen baslap, Men sizlerdi jarılqayman»+.

Jaratqan İyenin' Zerubbabelge bergen wa'desi

20 Sol aydın' jigirma to'rtinshi ku'ni Jaratqan İyeden Xaggayg'a ekinshi ma'rte mınaday so'z tu'sti:

21 «Yahuda ha'kimi Zerubbabelge bılay dep ayt: „Men aspan menen jerdi silkindiremen+. 22 Patshalıqlardı qulataman, jat xalıqlardın' ku'shin joq qılaman. Sawash arbaların olardın' u'stinde otırg'anlar menen qosıp, awdarıp taslayman. Atlar ha'm shabandozları jıg'ıladı, olardın' ha'mmesi bir-birinin' qılıshınan o'ledi“»+.

23 «Sol ku'ni seni, – deymen A'lemnin' Jaratqan İyesi bolg'an Men, – O'z qolıma alaman, ha'y, Shealtiel ulı qulım Zerubbabel, – dep Jaratqan İye bolg'an Men aytaman. Seni O'zimnin' mo'r ju'zigim sıyaqlı qılaman, sebebi Men seni tan'ladım, – deymen Men, A'lemnin' Jaratqan İyesi»+.

---

* 1.1 Patsha Dariy – Dariy b. e. sh. 522–486 jıllarda patshalıq etken Persiya patshası.

+ 1:1 Ezr 4:24, Zxr 1:1, Ezr 5:1, Ezr 6:14, 1Jln 3:19, Ezr 3:2, Nxm 12:1, Xag 2:20-23, Zxr 4:6-10, 1Jln 6:15

+ 1:4 Nxm 2:3, Zab 131:3-5

+ 1:6 Nzm 28:38, Leb 26:16, Hosh 4:10, Mix 6:15

+ 1:10 3Pat 8:35

+ 1:11 3Pat 17:1

+ 1:12 Ezr 5:2

+ 1:13 Eshu 1:5, Eshu 1:9, Xag 2:4

+ 2:1 Leb 23:34

+ 2:2 Xag 1:1, Xag 2:20-23

+ 2:3 Ezr 3:12, Zxr 4:10

+ 2:4 Xag 1:13

+ 2:5 Shıg' 29:45

+ 2:6 Ayup 9:6, İysh 2:19, İysh 13:13, Evr 12:26

+ 2:8 1Jln 29:16

+ 2:13 Leb 22:4-6, San 19:22

+ 2:14 İysh 64:6

+ 2:17 Leb 26:16, Nzm 28:22, 3Pat 8:37, 2Jln 6:28, Amo 4:9, Erm 5:3, Amo 4:6

+ 2:18 Ezr 3:10, Zxr 8:9

+ 2:19 Zxr 8:12

+ 2:21 Xag 1:1, Xag 2:2

+ 2:22 Dan 2:44, Zxr 12:9, Mix 5:10, Zxr 14:13

+ 2:23 Qsq 8:6, Erm 22:24

Zexariya payg'ambardın' kitabı

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
11 12 13 14

İyenin' xalqın O'zine qaytarıw ushın shaqırıwı

1 [1] Dariydin' patshalig'ının' ekinshi jılının' segizinshi ayında, İddonın' aqlıg'ı, Berexiyanın' ulı payg'ambar Zexariyag'a Jaratqan İyeden mına so'zler tu'sti:+

[2] – Men, Jaratqan İye, ata-babaların'ızg'a qattı g'a'zeplengen edim. [3] Sonlıqtan xalıqqa ayt, A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Mag'an qaytın', Men de sizlerge qaytaman». Bunı A'lemnin' Jaratqan İyesi aytadı+. [4] «Ata-babaların'ız sıyaqlı bolman'! Aldıng'ı payg'ambarlar A'lemnin' Jaratqan İyesinin' atınan olardı eskertip: „Jaman jolların'ızdan ha'm jawız qılmısların'ızdan qaytın'“ – degen edi. Degen menen, olar qulaq salmadı, Mag'an itibar da bermedi», – deydi Jaratqan İye+. [5] – Qa'ne sol ata-babaların'ız? Payg'ambarlar ma'n'gi-baqıy jasay ma? [6] Qullarım payg'ambarlar arqalı buyırg'an so'zlerim ha'm qag'ıydalarım ata-babaların'ızdın' basına tu'sken joq pa? Sonda olar ta'wbe qılıp: «A'lemnin' Jaratqan İyesi bizlerdin' ju'rgen jollarımız benen islegen islerimizge jarasa neni niyetlegen bolsa, sonı isledi», – dedi+.

Birinshi ayan: Atlar ha'm atlılar

[7] Dariydin' patshalig'ının' ekinshi jılında, on birinshi aydın', yag'nıy Shebat ayının' jigirma to'rtinshi ku'ni İddonın' aqlıg'ı, Berexiyanın' ulı payg'ambar Zexariyag'a Jaratqan İyeden ayan arqalı so'z tu'sti.

[8] Tu'nde men jırada mirta putaları arasında qızıl atqa mingen bir adamdı ko'rdim. Onın' artında qızıl, qon'ır ha'm aq atlar bar edi+. [9] Sonda menin' menen so'ylesip baslag'an perishteden:

– Mırzam, bular ne? – dep soradım. Ol:

– Bulardın' ne ekenin sag'an ko'rsetemen, – dep juwap berdi.

[10] Sonda mirta putaları arasındag'ı adam da:

– Jaratqan İye bulardı du'nyanı gezip shıqsın dep jiberdi, – dedi.

[11] Sonda atlılar mirta putaları arasındag'ı Jaratqan İyenin' perishtesin maqullap:

– Du'nyanı gezip shıqtıq, pu'tkil du'nya tınıshlıq ha'm amanlıq ishinde! – dedi.

[12] Sonda Jaratqan İyenin' perishtesi:

– A'lemnin' Jaratqan İyesi, jetpis jıldan berli Erusalim ha'm Yahuda qalalarına g'a'zeplenip keldin'. Endi qashang'a deyin olarg'a O'z rehimin'di ko'rsetiwden bas tartasan'? – dedi+. [13] Jaratqan İye menin' menen

so'ylesip turg'an perishtege mehriban ha'm jubatıwshı so'zler menen juwap berdi. 14 Menin' menen so'ylesip turg'an perishte mag'an mına xabardı ja'riyalawdı buyırdı:

– A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Erusalim ha'm Siondı qattı qızg'anaman+. 15 Al biyg'am jasap atırg'an basqa milletlerge qattı g'a'zeplendim. O'ytkeni Men xalqıma azg'antay ashıwlang'an waqtımda, olar xalqıma qarsı jawızlıq u'stine jawızlıq islegen edi»+.

16 Sonın' ushın, Jaratqan İye bılay deydi: «Men Erusalimge miyrim-sha'pa'a'timdi to'giw ushın qaytaman. Muxaddes u'yim ol jerde qayta qurıladı ha'm Erusalimge o'lsheytug'ın jip tartıladı». Bul A'lemnin' Jaratqan İyesinin' so'zi+.

17 Mag'an ja'ne mınanı da ja'riyalawdı buyırdı:

– A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Menin' qalalarımda ja'ne molshılıq boladı. Men, Jaratqan İye Siondı ja'ne jubataman, Erusalim ja'ne Menin' tan'lag'an qalam boladı»+.

Ekinshi ayan: To'rt mu'yiz ha'm to'rt temirshi

18 Keyin men na'zer taslag'anımda, to'rt mu'yizdi ko'rdim. 19 Menin' menen so'ylesken perishteden:

– Bular ne? – dep soradım. Ol mag'an:

– Bular Yahuda, İzrail ha'm Erusalim xalqın tarqatıp jibergen mu'yizler, – dep juwap berdi+.

20 Sonnan son', Jaratqan İye mag'an to'rt temirshini ko'rsetti. 21 Men:

– Bular ne isleyin dep atır? – dep soradım. Perishte:

– Mına mu'yizler Yahuda xalqın bas ko'tere almaytug'ınday etip tarqatıp jibergen edi. Bul temirshiler Yahuda xalqın tarqatıw ushın hu'jim qılg'an milletlerdi qorqıtıp, mu'yizlerin qulatıw ushın keldi, – dep juwap berdi.

U'shinshi ayan: O'lshew jibi

2 [1] Keyin men ja'ne na'zer tasladım ha'm qolında o'lsheytug'ın jibi
bar bir adamdı ko'rdim+. [2] Men onnan:
– Qayaqqa baratırsız? – dep soradım. Ol mag'an:
– Erusalimdi o'lshewge, eni ha'm uzınlig'ı qansha shıg'atug'ının
ko'riwge baratırman, – dep juwap berdi+.
[3] Keyin, menin' menen so'ylesip atırg'an perishte ketip baratır edi,
basqa bir perishte aldınan shıg'ıp, [4] og'an bılay dedi:
– Tez barıp, sol adamg'a ayt: «Erusalimde adam ha'm mallar sonshelli
ko'p bolg'anlıqtan, diywallarının' ishine sıymay qaladı+. [5] Menin' O'zim
onın' do'geregindegi otlı diywalı, ishindegi saltanatı bolaman, – deydi
Jaratqan İye»+.

Su'rgindegilerdin' o'z eline shaqırılıwı

[6] «Qa'nekey, arqa ta'reptegi elden qashın'lar, – deydi Jaratqan İye. –
Sebebi sizlerdi jerdin' to'rt ta'repine tarqatıp jiberdim, – deydi Jaratqan
İye+. [7] – Babilonda jasap atırg'an Sion xalqı, qashıp qutılın'lar»+.
[8] A'lemnin' Jaratqan İyesi O'z dan'qı ushın meni sizlerdi tonag'an
xalıqlarg'a jiberdi. Ol bılay deydi: «Sizlerge tiygen Menin' ko'zimnin'
qarashıg'ına tiygen boladı+. [9] Men olarg'a qarsı qolımdı ko'teremen.
O'zlerine qul etken xalıqlar olardı tonaydı». Sonda sizler meni A'lemnin'
Jaratqan İyesi jibergenin bilip alasızlar+.
[10] Jaratqan İye: «Ha'y, qız Sion, shadlanıp, baqır! Mine, Men sizlerdin'
aran'ızda jasaw ushın kelemen+. [11] Sol ku'ni ko'p milletler Jaratqan İyege,
yag'nıy Mag'an qosılıp, Menin' xalqım boladı. Shınında, Men sizlerdin'
aran'ızda jasayman», – deydi. Sol waqıtta meni A'lemnin' Jaratqan İyesi
sizlerge jibergenin bilesiz+. [12] Yahuda muxaddes jerdegi Jaratqan İyenin'
mu'lki boladı, Erusalimdi ja'ne tan'lap aladı+.
[13] Ha'y, pu'tkil adamzat, Jaratqan İyenin' aldında u'nsizlik saqlan'! Ol
O'zinin' muxaddes ma'kanınan shıg'ıp kiyatır!

To'rtinshi ayan: Bas ruwxaniy

3 [1] Keyin bas ruwxaniy Eshuanın' Jaratqan İyenin' perishtesinin' aldında turg'anın ha'm onın' on' jag'ında onı ayıplaw ushın shaytannın'* turg'anın ko'rdim+. [2] Jaratqan İye shaytandı keyip: «Men sag'an tıyım salaman, ha'y, shaytan! Erusalimdi tan'lag'an Men sag'an tıyım salaman! Bul adam ot ishinen suwırıp alıng'an shala jang'an otın bo'legi emes pe?» – dedi+.

[3] Perishtenin' aldında Eshua patas kiyim kiyip turg'an edi. [4] Perishte sol jerde turg'anlarg'a: «U'stindegi patas kiyimlerin sheshin'», – dedi. Keyin Eshuag'a: «Tın'la, senin' ayıpların'dı alıp tasladım. Sag'an taza, saltanatlı kiyim kiydiremen», – dedi+.

[5] Sonda men: «Onın' basına taza sa'lle kiydirilsin», – dedim. Olar onın' basına taza sa'lle, u'stine kiyim kiydirdi. Jaratqan İyenin' perishtesi de onın' qasında turg'an edi+.

[6] Keyin Jaratqan İyenin' perishtesi Eshuag'a eskertip bılay dedi: [7] «A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: „Eger Menin' jollarım menen ju'rip, Menin' talaplarımdı orınlasan', İbadatxanamda sen basshılıq qılıp, ha'wlimdi basqarasan'. Sag'an usı jerde turg'anlar menen birge da'rgayıma kirip-shıg'ıw huqıqın beremen. [8] Tın'la, bas ruwxaniy Eshua, sen ha'm janın'da otırg'an ruwxaniy tuwısqanların' menen birge ha'mmen'iz keleshekte ju'z beretug'ın waqıyalardın' nıshanısız. Men „Na'l“ dep atalatug'ın xızmetkerimdi alıp shıg'aman. [9] Mine, Eshuanın' aldına bir tas qoydım. Sol tasqa jeti ko'z qarap turıptı. Men tastın' u'stine oyıp jazıw jazaman“. Bunı A'lemnin' Jaratqan İyesi aytadı. „Bir ku'n ishinde mına eldin' gu'nasın alıp taslayman+. [10] Sol ku'ni sizler qon'sı-qobaların'ızdı o'z ju'zim ag'ashların'ızdın' ha'm a'njir ag'ashların'ızdın' astında otırıwg'a mira't etesiz“. Bunı A'lemnin' Jaratqan İyesi aytadı»+.

Besinshi ayan: altın ha'ste ha'm za'ytu'n ag'ashları

4 [1] Menin' menen so'ylesken perishte qaytıp kelip, uyqıdan oyatqanday etip meni oyattı+. [2] Ol mennen:

– Neni ko'rip tursan'? – dep soradı. Men bılay dep juwap berdim:

– Ha'mme jeri altınnan sog'ılg'an ha'steni ko'rip turıppan, onın' joqarısında za'ytu'n mayına arnalg'an bir tostag'an turıptı. Ha'stenin' jeti shırası ha'm olardın' jeti tu'tikshesi bar+. [3] Sonday-aq, ha'stenin' qasında eki za'ytu'n ag'ashı bar. Birewi tostag'annın' on' ta'repinde, ekinshisi sol ta'repinde turıptı+.

[4] Men o'zim menen so'ylesip atırg'an perishteden:

– Bulardın' ma'nisi ne, mırzam? – dep soradım.

[5] Ol:

– Bulardın' ma'nisin bilmeysen' be? – dedi. Men:

– Yaq, mırzam, – dep juwap berdim. [6] Sonın' ushın, ol mag'an mınalardı aytıp berdi:

– Jaratqan İye Zerubbabel* ushın mına so'zlerdi ayttı: «Ku'sh ha'm qu'diret penen emes, al Menin' Ruwxım menen tabısqa erisesen'. Bul A'lemnin' Jaratqan İyesinin' so'zi+. [7] Sen ne bolıpsan', ha'y, ba'lent taw? Zerubbabeldin' aldında sen bir tegislik bolıp qalasan'! Ol İbadatxananın' aqırg'ı tasın ornatqanda, xalıq: „Qanday go'zzal, qanday go'zzal!“ – dep baqırısadı»+.

[8] Jaratqan İyeden mag'an ja'ne to'mendegi so'z tu'sti: [9] «Bul İbadatxananın' tiykarg'ı tası Zerubbabeldin' qolları menen qoyıldı, qurılıstı da onın' qolları aqırına jetkeredi. Sol waqıtta, A'lemnin' Jaratqan İyesi bolg'an Menin' seni jibergenimdi bilesen'+. [10] Qurılıstın' kishkene isi baslang'an ku'ndi kim mensinbeydi? Adamlar Zerubbabeldin' qolındag'ı jazıwı bar qalayı taxtanı ko'rgende, shadlanadı».

Sonda perishte mag'an bılay dedi:

– Mına jeti shıra pu'tkil jer ju'zine qarap turatug'ın Jaratqan İyenin' ko'zleri+. [11] Men perishteden mınanı soradım:

– Ha'stenin' on' ha'm shep ta'repindegi bul eki za'ytu'n ag'ashlarının' ma'nisi ne? [12] Altınday may ag'ıp turg'an eki altın tu'tikshenin' qasındag'ı bul eki na'l neni an'latadı? [13] Ol mennen:

– Bulardın' ma'nisin bilmeysen' be? – dep soradı. Men:

– Yaq, mırzam, – dep juwap berdim. [14] Perishte:

– Bular pu'tkil du'nyanın' İyesine xızmet etiwshi ha'm za'ytu'n mayı menen maylang'an eki adam* boladı, – dedi+.

Altınshı ayan: ushıp baratırg'an orama kitap

5 [1] Men ja'ne na'zer taslag'anımda, ushıp baratırg'an orama kitaptı ko'rdim+. [2] Perishte mennen:

– Neni ko'rip tursan'? – dep soradı. Men:

– Ushıp baratırg'an orama kitaptı ko'rip turıppan, onın' uzınlıg'ı jigirma shıg'anaq, eni on shıg'anaq, – dep juwap berdim. [3] Sonda perishte mag'an tu'sindirip, bılay dedi:

– Bul kitapqa pu'tkil jer ju'zine keletug'ın na'let jazılg'an. Urlıq qılg'anlar orama kitaptın' bir ta'repindegi jazıw boyınsha, jalg'an ant ishkenler ekinshi ta'repindegi jazıw boyınsha elden joq qılınadı+. [4] A'lemnin' Jaratqan İyesi: «Na'let jawdıraman. Urının' u'yine ha'm Menin' atım menen jalg'an ant ishetug'ınlardın' u'yine na'let jawadı. Na'let sol u'yde bolıp, jaydın' ag'ashları menen tasların pu'tkilley joq qıladı», – deydi+.

Jetinshi ayan: Idıs ishindegi hayal

[5] Menin' menen so'ylesken perishte kelip, mag'an bılay dedi:

– Na'zer tasla, kiyatırg'an na'rseni ko'r. [6] Men:

– Bul ne? – dep soradım. Perishte:

– Kiyatırg'an na'rse o'lshem ıdısı. Bul – eldegi pu'tkil xalıqtın' gu'nası, – dedi.

[7] Qorg'asınnan sog'ılg'an qaqpag'ı ashıldı, ıdıstın' ishinde bolsa, bir hayal otırg'an eken. [8] Perishte:

– Bul hayal – jawızlıq, – dep, hayaldı ıdıstın' ishine iyterip jiberdi de, awır qaqpag'ın jawıp tasladı.

[9] Men ja'ne na'zer taslap, eki hayaldın' ushıp kiyatırg'anın ko'rdim. Olar la'ylektin' qanatlarına uqsag'an qanatların samalda jayg'an edi. Olar kelip, sol ıdıstı aldı da, aspang'a ko'terip alıp ketti. [10] Men o'zim menen so'ylesip atırg'an perishteden:

– Idıstı qayaqqa alıp baratır? – dep soradım. [11] Ol mag'an:

– Onı Shınar* eline alıp baratır. Ol jerde og'an sıyınatug'ın u'y qurıp beredi, u'y tayın bolg'anda, ıdıstı sol jerde bir tu'beldirikke qoyadı, – dep juwap berdi.

Segizinshi ayan: to'rt sawash arbası

6 [1] Men ja'ne na'zer taslag'anımda, eki qola tawdın' arasınan shıg'ıp
kiyatırg'an to'rt sawash arbasın ko'rdim+. [2] Birinshi sawash arba qızıl
atlarg'a, ekinshisi qara atlarg'a, [3] u'shinshisi aq atlarg'a, to'rtinshisi ala-
shubar atlarg'a jegilgen edi. Bul atlardın' ha'mmesi ku'shli edi+. [4] Men
o'zim menen so'ylesip turg'an perishteden:
– Mırzam, bular ne? – dep soradım. [5] Perishte bılay dep juwap berdi:
– Bular ko'ktegi to'rt samal. Olar pu'tkil du'nyanın' İyesinin'
da'rgayında bolg'annan keyin, aylanıwg'a shıg'adı+. [6] Qara atlarg'a
jegilgen sawash arbası arqag'a, aq atlarg'a jegilgen arba onın' izinen
baradı, al ala-shubar atlarg'a jegilgen arba qublag'a ketedi.
[7] Sol ku'shli atlar jolg'a shıg'ıp, jer ju'zin aylanıp shıg'ıwg'a asıqtı.
Perishte olarg'a:
– Barın'lar, jer ju'zin aylanıp shıg'ın'lar, – dedi. Sonda olar aylanıp
shıg'ıwg'a ketti. [8] Keyin perishte mag'an dawıslap:
– Qara! Atlar arqadag'ı elge bardı. Ol jerde Jaratqan İyenin' erkin
orınladı, Jaratqan İye g'a'zepten qayttı, – dedi.

Eshuag'a berilgen taj

[9] Jaratqan İyeden mag'an to'mendegi so'z tu'sti:
[10] – Babilon su'rgininen qaytıp kelgen Xelday, Tobiya ha'm Edayadan
sawg'aların alıp, sol ku'ni-aq, Sefaniya ulı İoshiyanın' u'yine bar. [11] Berilgen
gu'mis ha'm altınnan taj sog'ıp, onı İosadaq ulı bas ruwxaniy Eshuanın'
basına kiygiz+. [12] Og'an bılay dep ayt: «A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay
deydi: Mine, Na'l degen adam! Ol turg'an jerinen shaqalap, Menin'
İbadatxanamdı quradı+. [13] Awa, Jaratqan İyenin', yag'nıy Menin'
İbadatxanamdı quratug'ın ol boladı. Ol ullılıqqa bo'lenedi, taxtında otırıp,
hu'kimdarlıq qıladı. Ruwxaniy de o'z taxtında otıradı, ekewinin' arasında
birlik ornaydı». [14] Bul taj Xelem*, Tobiya, Edaya ha'm Sefaniya ulı
Xennin'* g'amxorlıg'ına tapsırılıp, Jaratqan İyenin', yag'nıy Menin'
İbadatxanamda estelik bolıp qaladı.
[15] Uzaqta jasaytug'ınlar kelip, Jaratqan İyenin' İbadatxanasının'
qurılısına qatnasadı. Solay etip, meni sizlerge A'lemnin' Jaratqan İyesinin'
jibergenin bilip alasız. Eger Qudayın'ız Jaratqan İyenin' so'zlerin buljıtpay
orınlasan'ız, usılardın' ha'mmesi orınlanadı+.

Orazadan go're a'dillik ha'm su'yispenshilik abzal

7 [1] Dariydin' patshalıg'ının' to'rtinshi jılının' tog'ızınshı ayı bolg'an
Kislew ayının' to'rtinshi ku'ni Jaratqan İyeden Zexariyag'a so'z tu'sti+.
[2] Beyt-Eldin' turg'ınları Sareserdi, Regem-Melexti ha'm onın' adamların
Erusalimge jiberip, bılay degen edi:
[3] – Barıp, A'lemnin' Jaratqan İyesinin' U'yindegi ruwxaniyler ha'm
payg'ambarlardan: «Bizler ko'p jıllardan berli besinshi ayda
İbadatxananın' wayran qılıng'anın eske tu'sirip, qayg'ırıp, oraza tutıp
kiyatırmız. Usınday qılıwdı dawam ete bereyik pe?» – dep soran'lar.
[4] A'lemnin' Jaratqan İyesi mag'an jibergen so'zinde bılay dedi:
[5] – Eldin' barlıq xalqına ha'm ruwxaniylerine ayt: «Jetpis jıl dawamında
sizler besinshi ha'm jetinshi aylarda oraza tutıp, qayg'ırdın'ız. Biraq
shınında da usını Men ushın islegen be edin'iz+? [6] İship-jegenin'iz sıyaqlı,
o'z paydan'ız ushın oraza tutpadın'ız ba? [7] Erusalim ha'm onın'
a'tirapındag'ı awıllar gu'llep jaynag'anda, Negeb ha'm batıstag'ı taw
etekleri adamlarg'a tolı waqıtta, Jaratqan İye bolg'an Men bir neshe jıl
aldın payg'ambarlar arqalı usı so'zlerimdi aytqan joqpan ba?»
[8] Jaratqan İyeden Zexariyag'a ja'ne so'z tu'sti:
[9] A'lemnin' Jaratqan İyesi bolg'an Men bılay degen edim: «A'dil hu'kim
shıg'arın'lar. Bir-birin'izge miyirman ha'm rehimli bolın'lar+. [10] Jetim-
jesirlerge, kelgindilerge ha'm ka'mbag'allarg'a zulımlıq qılman'lar. Bir-
birin'izge jawızlıq qılıwdı oylaman'lar»+. [11] Biraq xalqım qulaq salıwdan
bas tarttı. O'jetlik etip, esitpew ushın qulaqların jawıp aldı. [12] A'lemnin'
Jaratqan İyesi bolg'an Men Ruwxım menen aldıng'ı payg'ambarlar arqalı
so'yledim. Biraq xalqım ju'reklerin tas qılıp, nızam ha'm so'zlerime qulaq
salmadı. Sonın' ushın, Men olarg'a qattı g'a'zeplendim+.
[13] Men shaqırg'anda, olar qulaq salmadı, olar shaqırg'anda, Men de
olarg'a qulaq salmayman, – deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi+. [14] – Men
olardı o'zleri tanımaytug'ın xalıqlardın' arasına shashıp tasladım. Olardın'
eli adamsız qaldı, ol jerge hesh kim kirip-shıqpaytug'ın boldı. Go'zzal el
qula du'zge aylandı+.

Jaratqan İyenin' Erusalimdi qayta qurıwg'a wa'de etiwi

8 [1] A'lemnin' Jaratqan İyesinen mag'an ja'ne so'z tu'sti. [2] A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Men Siondı qattı qızg'anaman. Og'an bolg'an qızg'anıshım ishimdi jandıradı»+. [3] Jaratqan İye bılay deydi: «Siong'a qaytıp kelemen, Erusalim Menin' ma'kanım boladı. Sonda Erusalim „Sadıq qala“, A'lemnin' Jaratqan İyesinin' tawı „Muxaddes taw“ dep ataladı»+. [4] A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Qollarına hasa uslag'an kempir-g'arrılar ja'ne Erusalim maydanlarında otıradı. [5] Qalanın' ko'sheleri oynap ju'rgen bala ha'm qızlarg'a toladı».

[6] A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Aman qalg'an xalqımnın' ko'zine usı ku'nler mu'mkin emes bolıp ko'ringeni menen, Menin' ko'zime onday bolıp ko'rinbeydi». Bunı A'lemnin' Jaratqan İyesi aytadı.

[7] A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Xalqımdı ku'nshıg'ıs ha'm batıstag'ı ellerden qutqarıp alaman+. [8] Erusalimde jasawı ushın olardı qaytarıp alıp kelemen. Olar Menin' xalqım, Men olardın' sadıq ha'm a'dil Qudayı bolaman»+.

[9] A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Ku'shli bolın'lar! Menin' İbadatxanam qayta qurılıwı ushın tiykarı salıng'an ku'nleri payg'ambarlardın' aytqan so'zlerin esitip atırsız+. [10] Sol waqıtqa deyin miyneti ushın adamlarg'a is haqı, haywanlarg'a jem berilmeytug'ın edi. Dushpanlar sebepli hesh kim tınıshlıq ishinde kirip shıg'a almaytug'ın edi. Men ha'mmeni bir-birine qarsı qoyg'an edim. [11] Biraq xalqımnın' aman qalg'anlarına burıng'ıday islemeymen». Bul A'lemnin' Jaratqan İyesinin' so'zi. [12] «Endi tuqım tınıshlıq ishinde sebilip, ju'zimzar o'z miywesin beredi, topıraq o'nimli bolıp, aspan o'z shıg'ın tu'sirip turadı. Bulardın' barlıg'ın aman qalg'an xalıqtın' iyeligine beremen+. [13] Ha'y, Yahuda ha'm İzrail xalqı, Men sizlerdi qutqaraman! Sizler milletler arasında na'let tımsalı edin'iz, endi sizler bereket tımsalı bolasız. Qorqpan'lar, ku'shli bolın'lar!»

[14] A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Ata-babaların'ız g'a'zebime tiygende, sizlerge apat jiberiwdi sheshtim ha'm ayamadım, – bunı A'lemnin' Jaratqan İyesi aytadı. [15] – Endi bolsa, Erusalimge ha'm Yahuda xalqına ja'ne jaqsılıq qılıwdı sheshtim. Qorqpan'lar!+ [16] Sizler islewin'iz kerek bolg'an na'rseler mınalar: bir-birin'izge haqıyqattı so'ylen'ler. Hu'kim shıg'arg'anın'ızda, a'dalatlıqtı ha'm a'dillikti saqlan'+.

17 Ju'regin'izde bir-birin'izge qarsı jawızlıq jobalastırman', jalg'annan ant
ishpen'. Sebebi Men bulardın' barlıg'ınan jerkenemen. Bunı Jaratqan İye
aytadı»+.
18 A'lemnin' Jaratqan İyesinen mag'an ja'ne to'mendegi so'z tu'sti.
19 A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «To'rtinshi, besinshi, jetinshi ha'm
onınshı aylardag'ı oraza Yahuda xalqı ushın quwanıshlı ha'm shadlıqqa
tolı baxıtlı bayramlarg'a aylanadı. Sonlıqtan a'dalatlıqtı ha'm tınıshlıqtı
su'yin'».
20 A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Keleshekte ko'p xalıqlar ha'm
basqa qalalarda jasaytug'ın adamlar Erusalimge keledi. 21 Bir qalanın'
turg'ınları basqa qalag'a barıp: „Jaratqan İyeden rehim sorap, Onın' ju'zin
izlew ushın barayıq. Men de sizler menen baraman“, – deydi+.
22 A'lemnin' Jaratqan İyesi bolg'an Meni izlep, Mennen rehim soraw ushın
ko'p milletler ha'm ku'shli xalıqlar Erusalimge keledi»+.
23 A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay deydi: «Sol ku'nlerde ha'r tu'rli tilde
so'yleytug'ın milletlerden on adam bir yahudiydin' etegine asılıp: „Ruxsat
ber, senin' menen birge barayıq. Sebebi Qudaydın' senin' menen birge
ekenin esittik“, – dep aytadı»+.

İzraildın' dushpanlarının' jazalanıwı

9 [1] Payg'ambarshılıq so'z. Jaratqan İyenin' so'zi Xadrax jurtına,
a'sirese Damask qalasına qaratılg'an:
İnsanlardın' ha'm İzrail urıwlarının' ko'zi Jaratqan İyede+.
[2] Bul so'z Xadrax penen shegaralas Xamatqa,
Uqıplılarg'a tolı bolsa da Tir ha'm Sidon qalalarına da qaratıladı.
[3] Tir o'zine bir qorg'an qurdı,
Gu'misti topıraqtay etip,
Altındı daladag'ı qumday etip u'ydi+.
[4] Degen menen, İye onın' mal-du'nyasın alıp qoyadı,
Baylıg'ın ten'izge ılaqtıradı,
Qalanı bolsa, ot jalmaydı+.
[5] Ashkelon bunı ko'rip, za'rresi ushadı,
Gaza da qorqınıshqa tu'sip, qaltıraydı,
Usı awhalg'a tu'sken Ekron u'miti so'nedi.
Gaza o'z patshasınan ayırıladı,
Ashkelon qan'ırap bosap qaladı.
[6] Jaratqan İye bılay deydi:
«Ashdodta qanı aralas xalıq jasaydı,
Filist xalqının' ta'kabbirligine shek qoyaman.
[7] Men olardın' awızlarınan qanlı go'shti,
Tislerinin' arasınan haram awqatlardı alıp taslayman.
Aman qalg'anları bolsa, Qudayg'a, Mag'an tiyisli boladı,
Yahuda urıwının' bir bo'legine aylanadı.
Ekron qalası ebus xalqı sıyaqlı Meniki boladı+.
[8] U'yimnin' do'geregine orda quraman,
Basqınshılardan qorg'ayman.
Menin' O'zim onı baqlap turg'anım ushın,
Hesh kim xalqımnın' jerine qarsı ju're almaydı.

Wa'de etilgen patsha

[9] Ha'y, qız Sion, qattı shadlan!
Ha'y, qız Erusalim, ba'lent dawısta shadlan!
Mine, patshan' sag'an kiyatır!
Ol a'dil, jen'impaz ha'm kishipeyil.
Eshekke, jas eshekke,

Gu'rrege minip sag'an kiyatır!+
10 Efrayımnan sawash arbaların,
Erusalimnen atlardı alıp taslayman.
Sawash sadaqları joq qılınadı,
Patshan'ız xalıqlarg'a tınıshlıq ja'riyalaydı,
Onın' hu'kimdarlıg'ı ten'izden ten'izge,
Evfrat da'ryasınan du'nyanın' shetine deyin sozıladı+.

Tutqınlardı azat etiw wa'desi

11 Sion, sizlerge kelsek, qurbanlıq qanı menen bekitken kelisimim sebepli,
Tutqındag'ı xalqın'ızdı suwsız qudıqtan azat etemen+.
12 Ha'y, u'mit etken tutqınlar,
Qorg'anın'ızg'a qaytın'.
Bu'gin Men sizlerge aytaman,
Joytqanların'ızdı eki ese etip qaytaraman+.
13 Yahudanı sadag'ım sıyaqlı,
Efrayımdı oq sıyaqlı qollanaman.
Ha'y, Sion, seni qılıshtay etip qollanaman,
Greklerge qarsı qozg'ayman+.

Jaratqan İyenin' O'z xalqın qorg'awı

14 Sonda Jaratqan İye O'z xalqının' u'stinde payda boladı,
Onın' og'ı shaqmaqtay shag'adı.
Quday İye ka'rnay shaladı,
Qubla dawılları menen hu'jim qıladı+.
15 A'lemnin' Jaratqan İyesi O'z xalqın qorg'aydı,
Xalıq o'z dushpanların joq qıladı,
Saqpan tasları menen jen'iske erisedi.
Olar sharap ishken ma'sku'nemlerdey baqıradı,
Olar qurbanlıq qanın serpiwge arnalg'an tabaqtay,
Qurbanlıq orınnın' to'rt mu'yeshindey qang'a tolı boladı».

16 Sol ku'ni olardın' Qudayı Jaratqan İye,
Shopan o'z su'riwin saqlag'anday etip, olardı qorg'aydı.
Onın' elinde olar taj ga'wharınday jarqıraydı+.
17 Bul qanday a'jayıp ha'm go'zzal boladı!

Jas jigit ha'm qızlar,
Da'n menen sharaptın' molshılıg'ınan gu'llep jasnaydı.

Yahuda ha'm İzraildın' jaqtı keleshegi

0 [1] Erte ba'ha'rde Jaratqan İyeden jawın tilen',
Jawın bultların jiberetug'ın,
Adamlarg'a jawın jawdıratug'ın,
Dalalarda o'simlik o'siretug'ın Jaratqan İye boladı+.
[2] Butlardın' so'yleytug'ını o'tirik,
Palkerlerdin' ashqan palı jalg'an,
Olar ko'rmegen tu'slerin jalg'annan toqıydı,
Paydası joq jubanısh so'zlerin aytadı.
Sonın' ushın, bul xalıq su'riwdey gezip ju'r,
Shopansız bolg'anı ushın azap shegip atır+.

[3] Jaratqan İye bılay deydi:
«G'a'zebim shopanlarg'a qarsı lawladı,
Jolbasshılardı jazalayman.
A'lemnin' Jaratqan İyesi bolg'an Men O'z su'riwime,
Yahuda xalqına g'amxorlıq qılaman.
Olardı a'jayıp sawash atı sıyaqlı qılaman+.
[4] Ku'shli mu'yesh tası, shatırdın' qazıg'ı ha'm sawash quralınday,
Barlıq basshılar Yahudadan shıg'adı+.
[5] Olar sawashta ko'shedegi batpaqtı basqılag'an jawıngerlerdey boladı,
Jaratqan İye, Men olar menen birge bolg'anım ushın,
Olar urısqa shıg'ıp,
Dushpanının' atlıların shermende qıladı+.

[6] Yahuda xalqın ku'sheytemen,
Yusup a'wladın qutqaraman,
Olarg'a rehim qılaman,
Su'rginnen qaytarıp alıp kelemen.
Men olardan hesh qashan ju'z burmag'anımday boladı,
Sebebi Men olardın' Qudayı Jaratqan İyemen,
Olarg'a qulaq salaman.
[7] Efrayım xalqı batır jawıngerlerdey boladı,
Sharap iship alg'anday, ju'rekleri yoshadı.
Balaları bunı ko'rip, shadlanadı,

Ju'rekleri Jaratqan İye sebepli quwanısh tabadı+.

8 Shopanday shaqırıp, olardı jıynayman,
Men olardı azat qılaman.
Burıng'ıday, olar ja'ne ko'beyedi+.
9 Olardı xalıqlardın' arasına tarqatıp jibersem de,
Uzaq jerlerde Meni esleydi,
Balaları menen birge aman qalıp, qaytıp keledi.
10 Olardı Mısırdan qaytarıp alıp shıg'aman,
Assiriya jerinen jıynap alaman.
Olar ko'beygenlikten, o'z elindegi jerlerge sıymaydı,
Sonın' ushın, olardı Giladqa ha'm Lebanong'a alıp kelemen+.
11 Xalqım apat ten'izinen o'tedi,
Olar ten'izdin' tolqınların tınıshlandıradı,
Nil da'ryasının' tu'bi qurıp qaladı.
Assiriyanın' ta'kabbirligi basıladı,
Mısır patshalıq hasasınan ayırıladı+.
12 Xalqımdı O'z ku'shim menen qu'diretli qılaman,
Olar Menin' atım menen ju'redi».
Bular Jaratqan İyenin' so'zi.

İzraildın' dushpanlarının' apatı

1 [1] Ha'y, Lebanon, da'rwazaların'dı ash,
Ot kedr ag'ashların'dı jag'ıp joq qılsın!+
[2] Ha'y, sa'rwi ag'ashı, dad sal!
Kedr ag'ashı quladı,
Ullı terekler joq boldı!
Ha'y, Bashandag'ı emen ag'ashları, dad salın',
Qalın' tog'aylar kesildi!+
[3] Qulaq sal, shopanlardın' shekken pa'riyadına,
Olardın' a'jayıp jaylawları joq boldı!
Qulaq sal, arıslanlardın' aqırg'an dawısına,
İordan da'ryasının' boyındag'ı tog'aylıq joq boldı!+

Eki shopan

[4] Qudayım Jaratqan İye bılay deydi: «Soyılıwg'a arnalg'an su'riwge shopanlıq qıl. [5] Su'riwdi satıp alg'anlar, olardı soysa da, o'kinbey ju'ripti. Qoylardı satqanlar bolsa: „Jaratqan İyege shu'kirler bolsın, bayıp kettim!“ – deydi. Shopanlar o'z su'riwlerine janı ashımaydı+. [6] Men endi elde jasap atırg'an xalıqqa artıq rehim qılmayman, – deydi Jaratqan İye. – Men olardın' ha'r birin o'z qon'sı xalqına ha'm patshasının' qolına tapsıraman. Olar eldi ezedi, Men de xalıqtı olardın' qolınan qutqarmayman»+.

[7] Solay etip, soyılıwg'a arnalg'an su'riwge, olardın' ezilgenlerine shopanlıq qıldım. Qolıma eki tayaq aldım, birewin «Irzashılıq», ekinshisin «Birlik» dep atap, su'riwdi baqtım. [8] Bir aydın' ishinde u'sh shopandı quwıp jiberdim. Menin' su'riwge bolg'an sabır-taqatım tawısıldı, olar da meni jek ko'rdi. [9] Sonda men su'riwge: «Artıq sizlerdi baqpayman. O'letug'ını o'lsin, nabıt bolatug'ını nabıt bolsın, aman qalg'anları bir-birinin' etin jesin», – dedim+.

[10] Keyin «Irzashılıq» degen tayag'ımdı alıp, onı sındırdım. Usılay qılıp, Jaratqan İyenin' barlıq xalıqlar menen du'zgen kelisimin buzg'anın ko'rsettim. [11] Solay etip, kelisim sol ku'ni buzıldı. Meni gu'zetip turg'an su'riwdin' ezilgenleri bul istin' Jaratqan İyenin' jibergen xabarı ekenin tu'sindi.

[12] Men olarg'a: «Eger maqul dep tapsan'ız, menin' is haqımdı berin', bolmasa bermey-aq qoyın'», – dedim. Sonda olar mag'an otız shekel gu'misti is haqım ushın o'lshep berdi+.

13 Jaratqan İye mag'an: «Bunı gu'lalshının' aldına tasla», – dedi. Solay
etip, o'zleri joqarı dep bahalag'an otız shekel gu'misti alıp, Jaratqan
İyenin' İbadatxanasındag'ı gu'lalshının' aldına tasladım+.
14 Keyin «Birlik», dep atalg'an ekinshi tayag'ımdı sındırdım. Usılay etip,
Yahuda menen İzrail arasındag'ı tuwısqanlıq birlikti buzdım.
15 Jaratqan İye mag'an ja'ne bılay dedi: «Bar, ja'ne bir ma'rte shopanlıq
qıl, nadan shopanday ha'reket et. 16 Elge sonday bir shopan jiberemen, ol
nabıt bolıp atırg'anlarg'a qaramaydı, joytılg'anlardı izlemeydi,
jaraqatlang'anlarg'a shıpa bermeydi, sawların azıqlandırmaydı. Al semiz
qoylardın' go'shin jep, tuyaqların julıp taslaydı+.
17 Ha'siret shegesen', su'riwdi ta'rk etetug'ın nadan shopan!
Qılısh kelsin qolın'a ha'm on' ko'zin'e,
Pu'tkilley qurıp qalsın qolın',
Pu'tkilley soqır bolsın on' ko'zin'!»+

Erusalimnin' jen'isi

12 [1] Payg'ambarshılıq so'z. Bul Jaratqan İyenin' İzrail haqqında
aytqan so'zleri. Ko'klerdi jayıp, jer ju'zinin' negizin qurg'an ha'm
insang'a o'mir demin bergen Jaratqan İye bılay deydi:+ [2] «Erusalimdi
do'geregindegi xalıqlardı ten'seldiretug'ın sharap kesesi qılaman.
Erusalim sıyaqlı Yahuda da qamal ishinde qaladı+. [3] Sol ku'ni Men
Erusalimdi basqa xalıqlar ushın awır tastay qılaman, onı ko'teriwge
ha'reket etkenler o'zlerin mayırıp qoyadı. Jer ju'zindegi barlıq xalıqlar
Erusalimge qarsı birigedi. [4] Sol ku'ni, – deydi Jaratqan İye, – ha'r bir attı
qorqınıshtan sasqalatıp, atqa mingenlerdi es-aqılınan ayıraman. Yahuda
xalqına na'zerimdi salıp, basqa xalıqlardın' barlıq atların soqır qılıp
taslayman+. [5] Sonda Yahuda basshıları ishinen: „Qudayı bolg'an A'lemnin'
Jaratqan İyesine u'mit baylag'an Erusalim xalqı ku'sh-qu'diret bulag'ımız“,
– dep oylaydı.

[6] Sol ku'ni Yahuda basshıların otınlardın' ortasında janıp turg'an bir
shoq sıyaqlı, da'n bawlarının' arasında janıp turg'an bir shomday qılaman.
Ol on' ha'm soldag'ı, do'gerektegi barlıq xalıqlardı jandırıp joq qıladı.
Erusalim bolsa, saw-salamat o'z jerinde turadı+.

[7] Dawıt a'wladının' ha'm Erusalim turg'ınlarının' dan'qı Yahudadan
asıp ketpewi ushın, Jaratqan İye bolg'an Men Yahuda ordasına aldı menen
jen'is beremen. [8] Men, Jaratqan İye sol ku'ni Erusalim turg'ınların
qorg'ayman. Solay etip, aran'ızdag'ı en' ha'lsiz adam Dawıttay ku'shli,
Dawıt a'wladı bolsa Quday sıyaqlı, o'zlerine basshılıq etken Jaratqan
İyenin' perishtesindey boladı. [9] Sol ku'ni Erusalimge qarsı hu'jim qılg'an
barlıq xalıqlardı joq etiwge kirisemen.

[10] Dawıttın' a'wladı menen Erusalim turg'ınlarına miyrim ha'm duwa
etiw ruwxın jiberemen. Olar Mag'an, yag'nıy o'zleri denesin teskenge
qaraydı. Olar jalg'ız ulı ushın aza tutqanday, azalaydı, tun'g'ısh ulı ushın
zar jılag'anday, jılaydı+. [11] Sol ku'ni Erusalimdegi aza Megiddo
oypatlıg'ındag'ı Hadad-Rimmonda bolg'an aza sıyaqlı ju'da' u'lken
boladı+. [12] Pu'tkil el azalaydı. Ha'r bir a'wlad o'z aldına aza tutadı: Dawıt
a'wladı o'z aldına, olardın' hayalları o'z aldına, Natan a'wladı o'z aldına,
olardın' hayalları o'z aldına, [13] Lebiy a'wladı o'z aldına, olardın' hayalları
o'z aldına, Shimey a'wladı o'z aldına ha'm olardın' hayalları o'z aldına aza

tutadı. [14] Qalg'an barlıq a'wladlar da o'z aldına aza tutadı. Olardın' hayalları da o'z aldına aza tutadı».

Gu'nadan tazalanıw

13 [1] «Sol ku'ni Dawıt a'wladın ha'm Erusalim turg'ınların gu'nadan
ha'm haramılıqtan tazalaw ushın ag'ıp turg'an bir bulaq boladı+.
[2] Sol ku'ni elden butlardın' atların o'shiremen, artıq olar eske alınbaydı, –
deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi, – jalg'an payg'ambarlardı da, napa'k ruwxtı
da joq qılaman+. [3] Eger ja'ne birew payg'ambarshılıq qılatug'ın bolsa,
onın' o'z tuwg'an ata-anası: „Sen o'lesen', sebebi Jaratqan İyenin' atı
menen jalg'an so'ylep tursan'“, – deydi. Al ol payg'ambarshılıq etken
jag'dayda, onın' o'z ata-anası onın' denesin tu'yrep, o'ltiredi+.
[4] Sol ku'ni ha'r bir jalg'an payg'ambar ayan ko'rip, payg'ambarshılıq
etiwge uyalatug'ın boladı. Payg'ambardın' ju'nli kiyimin kiymeydi ha'm
adamlardı qaytıp aldamaydı+. [5] Onın' ornına ol: „Men payg'ambar
emespen, diyxanman. Jaslıg'ımnan berli bir adamnın' qolında atızg'a
qarayman“, – deydi. [6] Birew onnan: „Denen'degi jaralar qay jerden payda
boldı?“ – dep sorag'anda, ol: „Bular doslarımnın' u'yinde arttırg'an
jaralar“, – dep juwap beredi».

Shopannın' o'ltiriliwi, su'riwdin' tarqap ketiwi

[7] «Oyan, ha'y qılısh!
Menin' shopanıma, Menin' jaqınıma qarsı shıq, – deydi A'lemnin' Jaratqan
İyesi.
– Shopandı urıp o'ltir,
Qoylar tarqalıp ketsin.
Men qozılarg'a qarsı qol ko'teremen+.
[8] Pu'tkil elde, – deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi, – xalıqtın' u'shten ekisi
qırılıp, joq boladı,
U'shten biri aman qaladı.
[9] Aman qalg'an u'shten birin ottan o'tkeremen,
Olardı gu'mistey eritip, tazalayman,
Altındı sınag'anday, sınayman.
Olar Menin' atımdı aytıp shaqıradı,
Men de olarg'a juwap beremen,
„Bular Menin' xalqım“, – deymen,
Olar da Meni: „Jaratqan İye – bizlerdin' Qudayımız“, – deydi»+.

Sawash ha'm jen'is

14 [1] Mine, Jaratqan İyenin' hu'kim ku'ni kiyatır! Ha'y, Erusalim xalqı,
ko'z aldın'ızda mal-mu'lkin'iz talan-taraj boladı+.
[2] Erusalimge qarsı sawash ashıwı ushın barlıq xalıqlardı bir jerge
toplayman. Qala basıp alınıp, jawlar u'ylerdi tonaydı, hayallardın' namısın
ayaq astı qıladı. Qalada jasaytug'ınlardın' jartısı su'rginge a'ketiledi,
qalg'anları bolsa, qalada qaldırıladı+.
[3] Keyin Jaratqan İye burın sawash waqtında islegenindey, sol xalıqlarg'a
qarsı urısadı. [4] Sol ku'ni Onın' ayaqları Erusalim qalasının' shıg'ısındag'ı
Za'ytu'n tawının' u'stinde turadı. Za'ytu'n tawı ekige bo'linedi. Tawdın'
ortasında shıg'ıstan batısqa qarap ketken ken' bir oypatlıq payda boladı.
Sonda tawdın' bir ta'repi arqag'a, ekinshi ta'repi bolsa, qublag'a jılısadı+.
[5] Sizler bo'lingen tawdın' ortasındag'ı oypatlıq arqalı qashasız. Bul oypatlıq
Aselge deyin sozıladı. Yahuda patshası Uzziya da'wirinde bolg'an jer
silkiniw waqtında qalay qashqan bolsan'ız, solay qashasız. Sonda Qudayım
Jaratqan İye barlıq perishteler menen birge keledi!+
[6] Sol ku'ni nur bolmaydı, nur tarqatıp turatug'ın aspan deneleri
qaran'g'ılasadı. [7] Ku'n dawam ete beredi, sonda ku'ndiz benen tu'nnin'
ayırmashılıg'ı bolmaydı. Keshte de jaqtı bolıp turadı. Bul qashan ju'z
beretug'ının tek g'ana Jaratqan İye biledi+.
[8] Sol ku'ni Erusalimnen ag'ın suw ag'ıp shıg'adı, onın' yarımı O'li
ten'izge, qalg'an yarımı Jer Orta ten'izine quyıladı. Suw jazda da, qısta da
ag'ıp turadı+.
[9] Jaratqan İye pu'tkil du'nyanın' patshası boladı. Sol ku'ni Jaratqan İye
jalg'ız Quday bolıp, tek g'ana Onın' atı ullılanadı+.
[10] Pu'tkil el Gebadan Erusalimnin' qublasındag'ı Rimmong'a deyin
İordan tegisligindey bolıp qaladı. Al Erusalim bolsa joqarıda bolıp,
Benyamin da'rwazasınan Birinshi da'rwazag'a deyin, Mu'yesh
da'rwazasına deyin, Xananel minarasınan patshanın' ju'zim iskenjesine
deyin o'z ornında qaladı+. [11] Adamlar sol jerge ornalasıp, tınıshlıq ishinde
jasaydı. Erusalim endi qaytıp joq qılınıwg'a tapsırılmaydı.
[12] Erusalimge qarsı urıs ashqan barlıq xalıqlarg'a Jaratqan İye mına
obanı jiberip, jazalaydı: ele ayag'ında turg'an waqtında-aq deneleri irip,
ko'zleri uyasında, tilleri awzının' ishinde shirip ketedi. [13] Sol ku'ni Jaratqan
İye adamlardı u'lken albırawshılıqqa tu'siredi. Ha'mme janındag'ı

adamnın' qolınan uslap, bir-birine qol ko'teredi+. 14 Yahuda xalqı da
Erusalimde urısadı. Do'gerektegi barlıq xalıqlardın' baylıg'ı, ko'p
mug'darda altını, gu'mis ha'm kiyimleri olja etip alınadı. 15 Dushpan
ordasının' atları, g'ashırları, tu'yeleri, eshekleri ha'm barlıq haywanları
joqarıda aytılg'an oba keselligine shatıladı.
16 Erusalimge qarsı sawash ashqanlardan aman qalg'anları bolsa, ha'r
jılı A'lemnin' Jaratqan İyesi bolg'an Patshag'a ta'jim qılıw ushın ha'm Qos
bayramın nıshanlaw ushın Erusalimge keledi+. 17 Eger jer ju'zindegi
xalıqlardın' birewi A'lemnin' Jaratqan İyesi bolg'an Patshag'a ta'jim qılıw
ushın Erusalimge kelmese, olardın' elinde jawın jawmaydı+. 18 Eger Mısır
xalqı bayramg'a keliwden bas tartsa, Jaratqan İye Qos bayramına keliwden
bas tartqan basqa xalıqlardın' basına salg'an obanı olardın' basına da
saladı. 19 Qos bayramın nıshanlawg'a shıqpag'an Mısır xalqının' ha'm basqa
barlıq xalıqlardın' jazası usı boladı.
20 Sol ku'ni atlardın' qon'ırawlarında „Jaratqan İyege bag'ıshlang'an“,
dep jazıladı. Jaratqan İyenin' İbadatxanasındag'ı qazanlar qurbanlıq
orınnın' aldında qollanılatug'ın tabaqlar sıyaqlı muxaddes boladı+.
21 Erusalim ha'm Yahudadag'ı ha'r bir qazan A'lemnin' Jaratqan İyesine
bag'ıshlanadı. Sonda qurbanlıq shalıwg'a kelgenler sol qazanlardı
qurbanlıqtın' go'shin pisiriw ushın qollanıwına boladı. Sol ku'nnen baslap,
A'lemnin' Jaratqan İyesinin' İbadatxanasında sawdagerler bolmaydı+.

---

* 3.1 Shaytan – ayıplawshı degen ma'niste.

* 4.6 Zerubbabel – Yahuda ha'kimi.

* 4.14 Bular... eki adam boladı – bas ruwxaniy Eshua (3:1-6 qa qaran')
ha'm Yahuda ha'kimi Zerubbabel (usı baptın' 6-10-ayatlarına qaran')
na'zerde tutılg'an. Zerubbabel Dawıt a'wladınan edi.

* 5.11 Shınar – bul eski Babiloniyanın' atı.

* 6.14 Xelem – bul Xelday.

* 6.14 Xen – İoshiya bolıwı mu'mkin.

+ 1:1 Ezr 4:24, Xag 1:1, Nxm 12:16, Ezr 5:1, Ezr 6:14, Mat 23:35

+ 1:3 İysh 31:6, Mal 3:7

+ 1:4 Zab 77:8, 2Jln 36:15-16, Erm 5:13, Dan 9:6

+ 1:6 Nzm 28:2, Joq 2:17

+ 1:8 Ayan 6:4, 4Pat 6:17, Zxr 6:2-7

+ 1:12 Zab 79:5, Zab 88:47, Erm 25:11, Erm 29:10, Dan 9:2, Zxr 7:5

+ 1:14 İol 2:18, Zxr 8:2

+ 1:15 İysh 47:6

+ 1:16 Ezr 6:14, Zxr 2:2

+ 1:17 İysh 40:1, İysh 14:1, Zxr 2:12

+ 1:19 3Pat 22:11

+ 2:1 Ezk 40:3

+ 2:2 Zxr 1:16

+ 2:4 İysh 49:19, Erm 31:27

+ 2:5 İysh 4:5

+ 2:6 İysh 48:20, Ezk 5:10, Ezk 17:21

+ 2:7 İysh 52:11

+ 2:8 Nzm 32:10, Zab 16:8

+ 2:9 Ezk 39:10, Zxr 2:11, Zxr 4:9, Zxr 6:15, Ezk 2:5, Ezk 33:33

+ 2:10 İysh 12:6, Sef 3:14, Zxr 9:9, Ezk 37:27

+ 2:11 Est 9:27, İysh 56:3, Zxr 8:22

+ 2:12 Nzm 32:9, Zxr 1:17

+ 3:1 Ezr 3:2, Ezr 5:2, Nxm 12:1, 1Jln 21:1, Ayup 1:6, Ayan 12:9-10

+ 3:2 Yahu 1:9, Amo 4:11

+ 3:4 Luk 15:22, İysh 61:10, Ayan 7:14, Ayan 19:8

+ 3:5 Shıg' 29:6

+ 3:9 İysh 28:16

+ 3:10 3Pat 4:25

+ 4:1 Dan 8:18, Dan 10:9

+ 4:2 Shıg' 25:31, Shıg' 25:37, Ayan 1:12, Ayan 4:5

+ 4:3 Ayan 11:4

+ 4:6 1Jln 3:19, Ezr 3:2, Ezr 5:2, Nxm 12:1, Xag 1:1, Xag 2:20-23, Ezr 5:2, Hosh 1:7

+ 4:7 İysh 28:16

+ 4:9 Ezr 3:10, Zxr 2:9, Zxr 6:15, Ezk 33:33

+ 4:10 Ezr 3:12, Xag 2:3, 2Jln 16:9, Hkm 5:21, Hkm 15:3

+ 4:14 Eshu 3:11, Mix 4:13, Zxr 6:5

+ 5:1 Ezk 2:9

+ 5:3 Nzm 29:27, İysh 24:6, Shıg' 20:7, Shıg' 20:15, Shıg' 20:16

+ 5:4 Nzm 28:15, Hkm 3:33, Mal 2:2, Leb 19:12, Mal 3:5

+ 6:1 Dan 2:39, 4Pat 6:17, Ayan 6:4

+ 6:3 Zxr 1:8, Ayan 6:2-4

+ 6:5 Eshu 3:11, Mix 4:13, Zxr 4:14

+ 6:11 Zxr 3:1

+ 6:12 Zxr 3:8, Zxr 4:7, Zxr 4:9

+ 6:15 İysh 60:10, Zxr 2:9, Zxr 4:9, Ezk 33:33

+ 7:1 Zxr 1:1, Zxr 1:7, Nxm 1:1

+ 7:5 Erm 25:11, Erm 29:10, Dan 9:2, Zxr 1:12, İysh 58:5

+ 7:9 İysh 1:17, Erm 21:12, Mix 6:8

+ 7:10 Shıg' 22:21-22, Nzm 27:19, Hkm 22:22, Zxr 8:17

+ 7:12 Ezk 3:9

+ 7:13 Hkm 1:24-28, İysh 1:15, Erm 11:11

+ 7:14 Leb 26:33

+ 8:2 İol 2:18, Zxr 1:14

+ 8:3 Zxr 2:10, İysh 1:26

+ 8:7 İysh 43:5, Hosh 11:11, Mix 7:12

+ 8:8 Erm 31:33, Zxr 13:9

+ 8:9 Ezr 3:10, Xag 2:18

+ 8:12 Leb 26:4, Xag 2:19

+ 8:15 Erm 32:42

+ 8:16 Efs 4:25

+ 8:17 Zxr 7:10, Zxr 5:4

+ 8:21 Zab 121:1, İysh 2:3

+ 8:22 Zxr 2:11

+ 8:23 İysh 45:14, 1Kor 14:25

+ 9:1 İysh 17:1, Erm 49:23, Amo 1:3, 2Jln 16:9, Hkm 15:3, Zxr 4:10

+ 9:3 Ayup 27:16, Ezk 28:4

+ 9:4 İysh 23:1, Erm 47:4, Ezk 26:2, İol 3:4, Amo 1:9

+ 9:7 Leb 3:17

+ 9:9 Sef 3:14, Zxr 2:10, Mat 21:5, Yuxn 12:15

+ 9:10 İysh 2:4, Mix 5:10, Xag 2:22, Zab 71:8, Mix 5:4

+ 9:11 Shıg' 24:8, Evr 13:20, Jar 37:24, İysh 42:7, İysh 51:14, İysh 61:1, Erm 38:6

+ 9:12 İysh 61:7

+ 9:13 Jar 10:4

+ 9:14 2Pat 22:15, Zab 17:15, Xab 3:11, Ayup 38:1

+ 9:16 Zab 99:3, İysh 62:3

+ 10:1 Leb 26:4, Erm 14:22, Ezk 34:26

+ 10:2 Erm 10:14, Xab 2:18, Nzm 13:1, Erm 23:25, San 27:17, 3Pat 22:17, İysh 53:6, Erm 50:6, Ezk 34:5, Mat 9:36, Mrk 6:34

+ 10:3 Ezk 34:17

+ 10:4 Zab 117:22

+ 10:5 2Pat 22:43, Zab 17:42, Mix 7:10

+ 10:7 İol 2:23, Xab 3:18

+ 10:8 İysh 49:19, Ezk 36:11

+ 10:10 İysh 11:11-12, İysh 27:13, Hosh 11:11, Mix 7:12, İysh 49:20

+ 10:11 Ezk 30:13

+ 11:1 İysh 2:13

+ 11:2 İysh 2:13, Ezk 27:6

+ 11:3 Erm 25:34, Ezk 19:1-3

+ 11:5 Hosh 12:8, Ayan 3:17, Ezk 34:3

+ 11:6 Erm 13:14

+ 11:9 Erm 15:2

+ 11:12 Shıg' 21:32, Mat 26:15

+ 11:13 Mat 27:9-10

+ 11:16 Ezk 34:3-4

+ 11:17 Erm 23:1, Yuxn 10:13, 1Pat 11:2

+ 12:1 Ayup 9:8, Zab 103:2, Erm 10:12, Erm 51:15, İysh 42:5, İysh 48:13

+ 12:2 Zab 74:8, İysh 51:17, İysh 51:22-23, Erm 25:15, Obd 1:16, Ayan 14:10

+ 12:4 Nzm 28:28

+ 12:6 Obd 1:18

+ 12:10 Yuxn 19:37, Ayan 1:7, Erm 6:26, Amo 8:10

+ 12:11 2Jln 35:22

+ 13:1 Leb 16:30, Ezk 36:25

+ 13:2 Shıg' 23:13, Hosh 2:17, Mix 5:13

+ 13:3 Nzm 13:1-11

+ 13:4 Mix 3:7, 4Pat 1:6

+ 13:7 Mat 26:31, Mrk 14:27

+ 13:9 Ayup 23:10, Zab 65:10, İysh 1:25, İysh 48:10, Ezk 22:18, Mal 3:3, Leb 26:12, Ezk 11:20

+ 14:1 İysh 13:6, İol 1:15, Obd 1:15, Sef 1:7

+ 14:2 İol 3:2, Sef 3:8, Joq 5:11, İysh 13:16, Mat 24:40-41

+ 14:4 2Pat 15:30, Mrk 11:1, Elsh 1:12, Ezk 11:23

+ 14:5 Amo 1:1, Nzm 33:2, Mrk 8:38, 1Sal 3:13, Yahu 1:14

+ 14:7 Mrk 13:32, Ayan 21:25

+ 14:8 Ezk 47:1, Ayan 22:1, İol 2:20

+ 14:9 Zab 46:8, Dan 7:14, Dan 7:27, Obd 1:21, Luk 1:33, 1Kor 15:24, Ayan 11:15, Nzm 6:4, Efs 4:5

+ 14:10 Eshu 15:32, Eshu 18:24, Erm 37:13, Erm 38:7, 4Pat 14:13, Nxm 3:1, Erm 31:38

+ 14:13 Xag 2:22

+ 14:16 Leb 23:34, Leb 23:39-43, İysh 2:2, İysh 66:18

+ 14:17 3Pat 17:1, İysh 60:12

+ 14:20 Shıg' 28:36

+ 14:21 Mrk 11:15, Yuxn 2:14-15

Malaxiya payg'ambardın' kitabı

1 2 3 4

1 [1] Payg'ambarshılıq so'zi. Jaratqan İye Malaxiya arqalı İzrail xalqına mır so'zlerdi xabarladı:

Jaratqan İyenin' İzrailg'a bolg'an su'yispenshiligi

[2] Jaratqan İye:

«Men sizlerdi su'yip kelemen», – deydi. Al sizler bolsan'ız: «Bizlerge bolg'an su'yispenshiligin'di qalayınsha ko'rsetken edin'?» – dep soraysız.

Jaratqan İye:

«Esaw Yaqıptın' ag'ası emes pe edi? Sonday bolsa da, Men Yaqıptı su'ydim,+ [3] al Esawdı bolsa, jek ko'rdim. Esawdın' tawlı u'lkelerin wayran qılıp, elin sho'ldin' sag'allarına tapsırdım», – dep juwap beredi+.

[4] Eger Esawdın' urpag'ı edomlılar: «Bizler bu'lginshilikke ushıradıq, biraq wayran bolg'an jerlerimizdi qayta tiklep alamız», – dep aytsa, A'lemnin' Jaratqan İyesi bılay dep juwap beredi:

«Olar qayta qursa da, Men ja'ne wayran qılaman. Sonda olardın' u'lkesi Jawızlıq u'lkesi dep atalıp, al o'zleri Jaratqan İyenin' qa'ha'rine ma'n'gi ushırag'an xalıq boladı+. [5] Bunı o'z ko'zlerin'iz benen ko'rip, sizler: „Jaratqan İye İzrail shegaralarının' sırtında da dan'qqa iye!“ – dep aytatug'ın bolasız».

Jaratqan İyenin' ruwxaniylerdi hu'kim qılıwı

[6] – Ruwxaniyler! Ul a'kesine, qul xojayınına hu'rmet ko'rsetedi. Eger Men sizlerdin' a'ken'iz bolsam, sizlerdin' Mag'an ko'rsetken hu'rmetin'iz qayaqta? Eger xojayının'ız bolsam, Mennen qorqqanın'ız qayaqta? – dedi A'lemnin' Jaratqan İyesi. – Ha'y, ruwxaniyler, sizler Menin' atımdı hu'rmetlemey qoydın'ız.

Degen menen, sizler: «Senin' atın'a qalayınsha hu'rmet ko'rsetpedik?» – dep soraysız+.

[7] Sizler qurbanlıq ornıma haram sadaqalar alıp kelesizler. Solay islesen'iz de, «Bizler Senin' qurbanlıq ornın'dı qalay haramladıq?» – dep soraysızlar. Biraq «Jaratqan İyenin' dasturxanın qa'dirlemesek te boladı», – dep aytasız+. [8] Soqır maldı qurbanlıq qılıw nadurıs emes pe? Mayıp yamasa awırıw haywandı qurbanlıq qılıw nadurıs emes pe? Usınday bir haywandı o'z ha'kimin'izge aparıp ko'rin'! Onın' sennen kewli tolar ma eken yamasa ol seni jaqsı qabıllay ma eken? – deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi+.

[9] – Endi sizlerge O'z miyrim-sha'pa'a'timdi ko'rsetiwim ushın, Mag'an, Qudayg'a jalbarının'. Biraq sizler Mag'an sonday qurbanlıqlardı usınsan'ız,

onda Men sizlerge miyrimimdi tu'sirip, qabıl eter me edim? – deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi.

10 – Qa'ne endi, aran'ızdag'ı birin'iz biykarg'a qurbanlıq orında ot
jag'ılmasın, dep İbadatxananın' esigin jawıp taslasa, jaqsı bolar edi! Menin'
kewlim sizlerden toq emes, – deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi. – Sizlerdin'
sadaqaların'ızdı qabıl etpeymen+. 11 O'ytkeni shıg'ıstan batısqa deyingi
xalıqlardın' arasında Menin' atım ullı boladı! Ha'mme jerde Menin' atıma
arnap, tu'tetki tu'tetiledi, taza qurbanlıqlar beriledi. Sebebi xalıqlar
arasında Menin' atım ullı boladı! – deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi+.

12 – Al sizler bolsan'ız: «Jaratqan İyenin' dasturxanı qa'dirsiz, ondag'ı
sadaqalar arzımas», – dep Menin' atıma til tiygizesiz. 13 Sonın' menen birge,
«Qanday awır ju'k!» – dep Mag'an murınların'ızdı girjiytesiz, – deydi
A'lemnin' Jaratqan İyesi.

– Qurbanlıq ushın urlang'an, mayıp ha'm awırıw haywanlardı alıp
kelgenin'izde, Men solardı sizlerdin' qolın'ızdan qabıl etiwim kerek pe? –
deydi Jaratqan İye. 14 – O'z su'riwin'izden Mag'an, Jaratqan İyege bag'ıshlap
usınıwg'a wa'de berip qoyg'an erkek haywannın' ornına kemshiligi bar
haywandı qurbanlıq qılg'an o'tirikshige na'let bolsın! Sebebi Men ullı
Patshaman. Xalıqlar Menin' atımnan qorqadı, – deydi A'lemnin' Jaratqan
İyesi+.

2 [1] – Ha'y ruwxaniyler, endi bul buyrıq sizlerge arnaladı+. [2] Eger Mag'an
qulaq salmasan'ız ha'm atımdı hu'rmet etpesen'iz, – deydi A'lemnin'
Jaratqan İyesi, – sizlerge na'let jawdırıp, sizlerdin' pa'tiyaların'ızdı na'letke
aylandıraman. A'lle qashan na'letledim, sebebi sizler Meni hu'rmetlewdi
qa'lemedin'ler+.
[3] – Men sizlerdin' a'wladların'ızdı jazalayman. Bayramların'ızda
qurbanlıq qılg'an malların'ızdın' taslandıların ju'zlerin'izge ılaqtıraman.
Sizlerdi usılar menen birge taslap jiberemen+. [4] Lebiyliler menen du'zgen
kelisimimnin' dawam etiwi ushın, usı buyrıqtı Menin' bergenimdi bilip
alasızlar, – deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi+. [5] – Lebiyliler menen du'zgen
kelisimim o'mir ha'm tınıshlıq beretug'ın kelisim edi. Mag'an hu'rmet
ko'rsetsin dep, Men olarg'a usılardı bergen edim. Olar Mennen qorqıp,
atımdı hu'rmet etetug'ın edi. [6] Olardın' awzında durıs ko'rsetpe bar edi ha'm
tillerinde hesh qanday a'dalatsızlıq joq edi. Olar Menin' menen birge bolıp,
tınıshlıq ha'm tuwrı jolda ju'retug'ın edi ha'm ko'p adamlardı gu'na jolınan
qaytaratug'ın edi+.
[7] – Ruwxaniydin' tilindegi so'zler bilimdi saqlaydı ha'm adamlar onın'
awzınan durıs ko'rsetpe izleydi. O'ytkeni ol A'lemnin' Jaratqan İyesinin'
xabarshısı+. [8] Degen menen, sizler joldan azg'ırılıp kettin'iz ha'm o'z u'git-
na'siyatların'ız benen ko'p adamlardı gu'nag'a jeteledin'iz. Menin' lebiyliler
menen du'zgen kelisimimdi buzdın'ız, – deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi+. [9] –
Sizler Menin' jollarımdı izlemedin'ler, Nızamg'a baylanıslı ma'selelerde
adamına qaray is tuttın'lar. Sol sebepten Men de barlıq xalıqtın' aldında
sizlerdin' abırayın'ızdı tu'sirip, jerge urdım+.

Yahuda xalqının' Qudayg'a qıyanet etiwi

[10] Bizlerdin' ha'mmemizdin' A'kemiz bir emes pe? Bizlerdi Quday
jaratqan joq pa? Onday bolsa, ne ushın ha'r birimiz o'z tuwısqanımızg'a
qıyanet etip, Qudaydın' ata-babalarımız benen du'zgen kelisimin buzıp
atırmız+?
[11] Yahuda xalqı opasızlıq qıldı. Olar İzrailda ha'm Erusalimde jerkenishli
isler isledi: Yahuda basqa qudaylarg'a tabınatug'ın qızlarg'a u'ylenip,
Jaratqan İyenin' su'ygen muxaddes İbadatxanasın haramladı+. [12] Bunı
islegen adam kim bolıwına qaramastan, ol A'lemnin' Jaratqan İyesine
qurbanlıqlar alıp kelse, Jaratqan İye onı Yaqıptın' shatırlarınan joq qılsın!

13 Sizler islep atırg'an ja'ne bir is bar: Jaratqan İyenin' qurbanlıq ornın
ko'z jaslar menen toltırıp jibergensiz, dad salıp, ha'siret shegip atırsız.
Sebebi Jaratqan İye sizlerdin' alıp kelgen qurbanlıqların'ızdı qabıl etpey atır,
Ol bulardan ırazı emes. 14 «Ne ushın?» – dep soraysızlar. Sebebi sizler jas
waqtın'ızda u'ylengen hayalın'ızg'a qıyanet ettin'ler. Ol sizlerdin' o'mirlik
joldasın'ız, nekeli hayalın'ız edi. Jaratqan İyenin' O'zi ekewin'izdin'
aran'ızda gu'wa bolg'an edi.
15 Quday sizlerdi bir dene ha'm bir ruwx qılıp jaratpadı ma? Ne ushın bir
qıldı? O'ytkeni Ol O'zine ayrıqsha bolg'an bir urpaq izlegen edi. Sonlıqtan
o'zlerin'izge ıqtıyat bolın', hesh birin'iz jaslıqta u'ylengen hayalın'ızg'a
qıyanet etpen'.
16 – Men nekenin' buzılıwın jek ko'remen, – deydi İzraildın' Qudayı,
Jaratqan İye. – Hayalına usınday jawızlıq islegen adamnan jerkenemen, –
deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi. Sonlıqtan abaylı bolın'lar ha'm qıyanet
etpen'ler, – dedi+.

Hu'kim ku'ni jaqın qaldı

17 Sizler so'zlerin'iz benen Jaratqan İyeni sharshatıp jiberdin'ler.
Sizler: «Bizler Onı qalay sharshattıq?» – dep soraysız. Al sizler Onı:
«Jamanlıq qılg'an ha'r bir adam Jaratqan İyenin' aldında jaqsıdur, Onın'
kewli olardan tolıdur», – dep sharshattın'ız. Ja'ne de: «Qa'ne, a'dillikti
saqlaytug'ın Quday qayda o'zi?» – dep soraysız+.

3 [1] – Mine, Men O'z xabarshımdı jiberip atırman. Ol Menin' aldımda jol tayarlaydı. Sizler ko'riwdi an'sap ju'rgen kelisimnin' xabarshısı kiyatır. Sizler izlep atırg'an İye tosattan O'z İbadatxanasına keledi, – deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi+.

[2] – Biraq Ol kelgende, kim shıday aladı? Ol payda bolg'anda, kim tura aladı? Sebebi Ol taplap tazalaytug'ın ot sıyaqlı, kir juwıwshının' sabını sıyaqlı boladı+. [3] Ol gu'misti eritip tazalap alatug'ın adam sıyaqlı hu'kim taxtına otırıp, lebiylilerdi pa'kleydi. Awa, altın ha'm gu'misti tazalag'anday etip, tazalaydı. Sonda olar Jaratqan İyege tuwrı jol menen qurbanlıqlar usınatug'ın boladı+. [4] Keyin o'tken ku'nlerdegidey, burıng'ı jıllardag'ı sıyaqlı, Yahuda ha'm Erusalimde usınılg'an sadaqalar Jaratqan İyege maqul boladı.

[5] – Sonda sizlerdi hu'kim qılıw ushın baraman. Mennen qorqpag'anlarg'a: juldız izertlewshilerge, buzıqlıq qılg'anlarg'a, jalg'an ant ishkenlerge, jumısshının' is haqısın bermegenlerge, jetim-jesirlerdi eziwshilerge ha'm kelgindilerdin' huqıqın sheklegenlerge qarsı shıg'ıp, olardı tezlik penen a'shkaralayman, – deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi+.

Onnan birlerdi urlaw

[6] – Men Jaratqan İyemen, Men hesh waqıtta o'zgermeymen. Sonın' ushın, sizler joq bolıp ketpedin'ler, ha'y, Yaqıp urpaqları!+ [7] Sizler ata-babaların'ızdın' da'wirinen baslap, Menin' qag'ıydalarımnan ju'z burıp, og'an a'mel qılmay kiyatırsız. Endi ta'wbe qılıp, Menin' aldıma kelin'ler. Sonda Men de sizlerge qaytıp baraman, – deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi.

– Biraq sizler: «Ne sebepten ta'wbe qılıwımız kerek?» – dep soraysızlar.

[8] Adamzat Qudaydan bir na'rse urlawı mu'mkin be? Al sizler bolsa, Mennen urlap atırsızlar. «Sennen ne urlappız?» – dep soraysız.

Sizler u'sirler ha'm sadaqalardı urlap atırsızlar! [9] Sizler g'arg'ısqa ushıradın'lar. Sebebi sizler – pu'tkil xalıq Mennen urlap atırsız+. [10] İbadatxanamda azıq-awqat bolıwı ushın, barlıq onnan birlerin'izdi zatlar saqlanatug'ın bo'lmege alıp kelin'ler. Meni usılayınsha sınap ko'rin'ler, – deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi. – Sonda aspan qaqpaqların ashaman, sizlerdin' u'stin'izge bereket jawdırıp, tolıp-tastıraman+. [11] Eginlerin'izdi shegirtkelerdin' jep ketiwine jol qoymayman ha'm ju'zim bag'ların'ız jemissiz qalmaydı, – deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi. [12] – Sonda barlıq xalıqlar

sizlerdi: «Qanday baxıtlı xalıq» – dep ataydı. Sebebi sizlerdin' elin'iz a'jayıp
bir jer boladı, – deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi.
13 Sizler Mag'an qarsı jaman so'zler so'yledin'iz, – deydi Jaratqan İye. –
Sonda da sizler: «Bizler Sag'an qarsı ne aytıp edik?» – dep soraysız. 14 Sizler
bılay dep aytqan edin'iz: «Qudayg'a xızmet etiwdin' paydası joq. A'lemnin'
Jaratqan İyesinin' talapların orınlawdın', Onın' aldında aza tutqan adamday
bolıp ju'riwdin' bizlerge ne keregi bar+? 15 Al endi bizler menmenlerdi
baxıtlı dep esaplaymız. Jawızlıq qılıwshılar tabısqa erisip atır. Mine, Qudaydı
sınag'anlar jazadan aman qalıp atır»+.
16 Biraq Jaratqan İyeden qorqatug'ınlar o'z ara sa'wbetlesti. Jaratqan İye
olardın' sa'wbetine qulaq salıp, tın'ladı. Jaratqan İyeden qorqıp, Onın' atın
sıylag'anlar ushın, Onın' aldında bir estelik kitabı jazıldı+.
17 – Men belgilegen sol ku'nde, olar Menin' g'a'ziynem boladı, – deydi
A'lemnin' Jaratqan İyesi, – A'ke o'zine boysıng'an ulına qanday miyrim
ko'rsetse, Men de olarg'a sonday miyrim ko'rsetemen+. 18 Sol waqıtta sizler
a'dil adam menen jawız adamnın', Qudayg'a xızmet etken adam menen
xızmet etpegen adamnın' arasındag'ı ayırmashılıqtı ja'ne ko'resiz+.

Jaratqan İyenin' ullı ku'ni

4 [1] – Mine, sol ku'n jaqınlap qaldı. Ol lawlap janıp turg'an tandırg'a
megzeydi. Sonda menmenler menen jawızlıq qılıwshılar saban sıyaqlı
bolıp qaladı. Sol ku'ni olardın' ha'mmesi jag'ıp jiberiledi, – deydi Jaratqan
İye. – Olardın' tamırı da, shaqası da qalmaydı+. [2] Al sizler, Menin' atıma
hu'rmet ko'rsetetug'ınlar ushın, nurları menen shıpa beretug'ın a'dillik
quyashı shıg'adı. Sonda sizler qoradan shıqqan buzawday sekirip oynap,
shadlanasızlar+. [3] Jawızlardı basqılap taslaysızlar. Awa, Men usılardı
a'melge asırg'an ku'ni, olar ayag'ın'ızdın' astındag'ı topıraq sıyaqlı bolıp
qaladı, – deydi A'lemnin' Jaratqan İyesi.

[4] – Qulım Muwsanın' Nızamın, pu'tkil İzrail xalqı ushın Xoreb tawında
Muwsag'a bergen qag'ıydalardı ha'm ko'rsetpelerdi esin'izge alın'+.

[5] Jaratqan İyenin' ullı ha'm qorqınıshlı ku'ni kelmesinen aldın, Men
sizlerge payg'ambar İliyastı jiberemen+. [6] Men kelip, pu'tkil eldi g'arg'ap,
joq qılmawım ushın, ol a'kelerdin' ju'reklerin balalarına, balalardın'
ju'reklerin a'kelerine qaratıp, jarastıradı+.

+ 1:2 Nzm 7:8, Erm 31:3

+ 1:3 Rim 9:13, İysh 34:5, Erm 49:10, Ezk 35:3, İol 3:19, Amo 1:11, Obd 1:1

+ 1:4 İysh 34:5, İysh 63:1, Erm 49:7-22, Ezk 25:12-14, Ezk 35, Amo 1:11-12, Obd 1:1-16

+ 1:6 Shıg' 4:22, Erm 31:9, Hosh 11:1, Mal 2:1

+ 1:7 Leb 3:11

+ 1:8 Leb 22:20, Leb 22:22, Nzm 15:21

+ 1:10 İysh 1:11-13, Erm 6:20, Amo 5:21

+ 1:11 Zab 112:3, İysh 2:2-3, İysh 56:7, İysh 60:3, İysh 66:19

+ 1:14 Shıg' 12:5, Zab 23:10, Zab 46:2-3, Zab 75:12

+ 2:1 Mal 1:6

+ 2:2 Nzm 28:15, Hkm 3:33, Zxr 5:4, Nzm 28:15-20

+ 2:3 Shıg' 29:14

+ 2:4 San 3:12

+ 2:6 Leb 10:11, Nzm 33:10

+ 2:7 Hkm 5:2, Nzm 17:9

+ 2:8 Ezk 22:26

+ 2:9 Nzm 1:17, Nzm 16:19

+ 2:10 Efs 4:6

+ 2:11 Ezr 9:2, Nxm 13:23

+ 2:16 Mat 19:6, Mrk 10:9, Luk 16:18, 1Kor 7:10-11

+ 2:17 İysh 43:24, İysh 5:20, Ayup 23

+ 3:1 Shıg' 23:20, Mat 11:10, Mrk 1:2, Luk 1:76, Luk 7:27

+ 3:2 Zab 75:8, İol 2:11, Nax 1:6, Ayan 6:17

+ 3:3 İysh 1:25, Ezk 22:18, Zxr 13:9

+ 3:5 Leb 19:31, Shıg' 20:14, Shıg' 20:16, Leb 19:12, Leb 19:13, Nzm 24:17

+ 3:6 San 23:19, Zab 101:27-28, Yaqp 1:17, Elsh 7:51, İysh 31:6, Zxr 1:3

+ 3:9 Mal 2:2

+ 3:10 Leb 26:4, 4Pat 7:2, Erm 14:22, Ezk 34:26, Zxr 10:1, 2Jln 31:10, Hkm 3:9-10

+ 3:14 Ayup 9:22, Ayup 35:3, İysh 58:3, Sef 1:12

+ 3:15 Ayup 21:14-15, Ayup 22:17, Zab 72:3-4, Erm 12:1

+ 3:16 Shıg' 32:32, Zab 55:9, Zab 68:29

+ 3:17 Shıg' 19:5, 1Pet 2:9, Zab 102:13

+ 3:18 Shıg' 11:7

+ 4:1 Mat 3:12, Evr 6:8, İysh 47:14

+ 4:2 Zab 83:12, Luk 1:78

+ 4:4 Shıg' 20:3-17, Nzm 4:10

+ 4:5 Mal 3:1, Mat 11:14, Mat 17:10, Mrk 9:11, Yuxn 1:21

+ 4:6 Luk 1:17

Jan'a kelisim

Matta	Mark
Luka	Yuxan
Elshiler	Yaqıp
1 Petr	2 Petr
1 Yuxan	2 Yuxan
3 Yuxan	Yahuda
Rimliler	1 Korinfliler
2 Korinfliler	Galatiyalılar
Efesliler	Filipliler
Kolosalılar	1 Salonikalılar
2 Salonikalılar	1 Timofey
2 Timofey	Titus
Filimon	Evreyler

Ayan

Matta jazg'an Xosh Xabar

Kitap haqqında mag'lıwmat

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

21 22 23 24 25 26 27 28

Bul Xosh Xabardı elshi Matta jazg'an. Matta bul kitapta İysanın' Eski Kelisimdegi wa'de etilgen Qutqarıwshı Masix ekenin aytadı. Ol bunı da'lillew ushın, Eski Kelisimdegi payg'ambarshılıqlardın' İysanın' o'miri ha'm xızmeti arqalı orınlang'anın ko'rsetedi ha'm Qutqarıwshı Masix haqqında jazılg'an Eski Kelisimdegi ko'p ayatlardı keltiredi. Ja'ne de, ol yahudiyler ku'tken Aspan Patshalıg'ı haqqında jiyi-jiyi aytıp, İysanı Dawıt patshanın' urpag'ınan shıqqan Patsha sıpatında su'wretleydi. Biraq Onın' Patshalıg'ının' bul du'nyada emes, al adamlardın' ishinde ekenin atap o'tedi.

Matta o'z kitabında İysanın' tek yahudiy xalqının' emes, al pu'tkil adamzattın' Qutqarıwshısı ekeni haqqında so'z etedi. Onın' du'nyadag'ı barlıq adamlardın' gu'naları ushın qurban bolıp, u'shinshi ku'ni o'limnen qayta tirilgeni haqqında aytadı.

İysa Masixtın' shejiresi

1 1 • İbrayımnın' urpag'ı, Dawıttın' urpag'ı İysa Masixtın'* shejiresi
mınaday:+
2 İbrayımnan Isaq tuwıldı. Isaqtan Yaqıp tuwıldı. Yaqıptan Yahuda ha'm
onın' ag'a-inileri tuwıldı+. 3 Yahuda menen Tamaradan Pares ha'm Zara
tuwıldı. Paresten Hesron tuwıldı. Hesronnan Ram tuwıldı+. 4 Ramnan
Aminadab tuwıldı. Aminadabtan Nahshon tuwıldı. Nahshonnan Salmon
tuwıldı+. 5 Salmon menen Rahabtan Boaz tuwıldı. Boaz benen Ruttan Obid
tuwıldı. Obidten İshay tuwıldı+. 6 İshaydan Dawıt patsha tuwıldı.
Dawıt penen burın Uriyanın' jubayı bolg'an hayaldan Sulayman
tuwıldı+. 7 Sulaymannan Rehabam tuwıldı. Rehabamnan Abiya tuwıldı.
Abiyadan Asa tuwıldı+. 8 Asadan Eshofat tuwıldı. Eshofattan İoram
tuwıldı. İoramnan Uziya tuwıldı+. 9 Uziyadan İoatam tuwıldı. İoatamnan
Ahaz tuwıldı. Ahazdan Ezekiya tuwıldı. 10 Ezekiyadan Manasiya tuwıldı.
Manasiyadan Amon tuwıldı. Amonnan İosiya tuwıldı. 11 Babilong'a su'rgin
etilgende, İosiyadan Exoniya ha'm onın' inileri tuwıldı+.
12 Babilong'a su'rgin etilgennen keyin, Exoniyadan Shaltiel tuwıldı;
Shaltielden Zerubabel tuwıldı+. 13 Zerubabelden Abihud tuwıldı;
Abihudtan Eliakim tuwıldı; Eliakimnen Azor tuwıldı. 14 Azordan Sadoq
tuwıldı; Sadoqtan Axim tuwıldı; Aximnen Elixud tuwıldı. 15 Elixudtan
Eliazar tuwıldı; Eliazardan Mattan tuwıldı; Mattannan Yaqıp tuwıldı.
16 Yaqıptan Ma'riyamnın' ku'yewi Yusup tuwıldı. Ma'riyamnan Masix dep
atalg'an İysa tuwıldı+.
17 Solay etip, ha'mmesi bolıp: İbrayımnan Dawıtqa deyin on to'rt urpaq,
Dawıttan Babilong'a su'rgin etiliwge deyin on to'rt urpaq, Babilong'a
su'rgin etilgennen Masixqa deyin on to'rt urpaq.

İysa Masixtın' tuwılıwı

18 • İysa Masixtın' tuwılıwı bılay boldı: Onın' anası Ma'riyam Yusupke
atastırılg'annan keyin, olar qosılmastan burın, Ma'riyamnın' Muxaddes
Ruwxtan* ha'mledar ekenligi bilindi+. 19 Onın' ku'yewi Yusup haq adam
bolıp, Ma'riyamdı uyatqa qaldırmayın dep, og'an u'yleniwden jasırın
tu'rde bas tartıwdı oyladı+. 20 Ol usılay oylap ju'rgende, Qudaydın' bir
perishtesi onın' tu'sine enip:

– Ha'y, Dawıttın' urpag'ı Yusup! Sen Ma'riyamdı o'zin'e hayallıqqa
alıwdan qorqpa. Onın' ishindegi Balası Muxaddes Ruwxtan. 21 Ma'riyam Ul
tuwadı. Sen onın' atın İysa dep qoyasan', sebebi Ol O'z xalqın gu'nalarınan
qutqaradı, – dedi+.
22 Bulardın' ha'mmesi Qudaydın' payg'ambar arqalı aldın ala aytqan
mına so'zlerinin' orınlanıwı ushın boldı:+
23 *«Mine, qız ha'mledar bolıp, Ul tuwadı.*
*Onın' atın İmmanuel dep qoyadı»**.
İmmanuel – «Quday bizler menen birge» degen ma'niste.
24 Uyqıdan turg'an Yusup Qudaydın' perishtesinin' buyırg'anın islep,
Ma'riyamg'a u'ylendi. 25 Biraq Ma'riyam Ulın tuwg'ansha, Yusup og'an
jaqınlag'an emes. Ol Balanın' atın İysa dep qoydı.

Juldız izertlewshilerdin' jan'a tuwılg'an Patshag'a tabınıwı

2 [1] İysa Yahudiyanın' Beytlehem qalasında, patsha Hirodtın' zamanında tuwılg'annan son', Erusalim qalasına ku'nshıg'ıstan juldız izertlewshiler kelip:+

[2] – Yahudiylerdin' jan'a tuwılg'an Patshası qayaqta eken? O'ytkeni bizler ku'nshıg'ısta Onın' juldızın ko'rip, Og'an tabınıwg'a keldik, – dep soradı+.

[3] Bunı esitken patsha Hirod ha'm onın' menen birge pu'tkil Erusalim qalası tınıshsızlanıp qaldı. [4] Hirod xalıqtın' barlıq bas ruwxaniylerin ha'm diniy mug'allimlerin jıynap alıp, olardan Masixtın' qay jerde tuwılıwı tiyis ekenin sorastırdı.

[5] Olar bılay dedi:

– Yahudiyadag'ı Beytlehemde. Sebebi payg'ambar arqalı mınaday so'zler jazılg'an:

[6] *«Ha'y, Yahudiya jerindegi Beytlehem!*
*Yahudiyanın' baslı qalalarınan***sen hesh kem emessen'!*
O'ytkeni Menin' xalqım İzraildı bag'atug'ın Ko'sem
*Sennen shıg'adı»**+.

[7] Sonda Hirod juldız izertlewshilerdi jasırın shaqırtıp, olardan juldızdın' shıqqan waqtın sorastırıp bilip aldı. [8] Olardı Beytlehemge jiberip:

– Barıp, Na'reste haqqında jaqsılap bilip alın'lar. Onı tapqannan keyin, mag'an xabar berin'ler, men de barıp Og'an tabınayın, – dedi.

[9] Olar patshanın' so'zin esitip bolıp, ju'rip ketti. Sonda o'zleri ku'nshıg'ısta ko'rgen juldız olardın' aldında ju'rip, jol ko'rsetti ha'm Na'reste bolg'an jerdin' u'stinde toqtadı. [10] Juldızdı ko'rgende, olar qattı quwandı. [11] U'yge kirip, Na'resteni ha'm Onın' anası Ma'riyamdı ko'rdi de, Na'restenin' ayag'ına jıg'ılıp, Og'an tabındı. O'zlerinin' g'a'ziyne ıdısların ashıp, Og'an altın, ladan ha'm mirra* degen xosh iyisli zatlardı sıyg'a berdi+. [12] Olar Hirodqa qaytıp barmaw haqqında tu'slerinde eskertilgenlikten, basqa bir jol menen o'z ellerine qaytıp ketti+.

Mısırg'a qashıw

[13] Juldız izertlewshiler ketkennen keyin, Qudaydın' bir perishtesi Yusuptın' tu'sine enip:

– Ornın'nan tur da, Na'reste menen anasın alıp, Mısırg'a* qash! Sag'an o'zim xabar bergenimshe, sol jerde bol! Sebebi Hirod Na'resteni o'ltiriw ushın izlemekte, – dedi.

14 Yusup turdı da, Na'reste menen anasın alıp, tu'n ishinde Mısırg'a qashıp ketti. 15 Hirodtın' o'limine shekem sol jerde boldı. Solay etip, Qudaydın': *«Ulımdı Mısırdan shaqırıp aldım»**, – dep payg'ambar arqalı aldın ala aytqan so'zleri orınlandı+.

16 Al Hirod juldız izertlewshilerdin' aldap ketkenin tu'sinip, qattı ashıwlandı. Juldız izertlewshilerden waqıttı bilip alg'an ol Beytlehemdegi ha'm onın' do'geregindegi eki jasar ha'm onnan da kishi ul balalardın' ha'mmesin o'ltiriwdi buyırdı. 17 Solay etip, Eremiya payg'ambar arqalı aytılg'an mına so'zler orınlandı:+

18 *«Ramada bir dawıs esitiledi,*
Qattı zarlap jılag'an.
Balaların joqlap jılar Rahila.
Jubang'ısı kelmes, o'ytkeni joq endi olar»+.

Mısırdan Nasırag'a qaytıw

19 Hirod o'lgennen keyin, Qudaydın' bir perishtesi Mısırda Yusuptın' tu'sine enip:

20 – Ornın'nan tur da, Na'reste menen anasın alıp, İzrail eline qayt. Sebebi Na'resteni o'ltirmekshi bolg'anlar o'ldi, – dedi.

21 Yusup turıp, Na'reste menen anasın alıp, İzrail eline qayttı. 22 Biraq Yahudiyada Hirodtın' ornına balası Arxelay patsha bolıp otırg'anın esitip, Yusup ol jerge barıwg'a qorqtı. Tu'sinde ayan arqalı eskertilgen ol Galila u'lkesine ketip, 23 Nasıra degen qalag'a ornalastı. Solay etip, «Ol Nasıralı dep ataladı», – dep payg'ambarlardın' aldın ala aytqanları orınlandı+.

Shomıldırıwshı Yaqıyanın' Xosh Xabardı ja'riyalawı

3 [1] • Sol ku'nleri Shomıldırıwshı Yaqıya kelip, Yahudiya u'lkesinin' sho'l dalasında:+
[2] – Ta'wbe etin'ler!* O'ytkeni Aspan Patshalıg'ı* jaqınlap qaldı, – dep ja'riyaladı+.
[3] İyshaya payg'ambar arqalı mınaday dep aldın ala aytılg'an adam usı Yaqıya edi:
«Sho'l dalada baqırg'an birewdin' dawısı shıg'adı:
„İyemizge jol tayarlan'lar,
Onın' ju'retug'ın jolların du'zetin'ler!“»+
[4] Yaqıya tu'yenin' ju'ninen kiyim kiygen, belin teri qayıs penen buwg'an bolıp, onın' awqatı shegirtke menen jabayı ha'rrenin' palı edi+.
[5] Sol waqıtta Erusalimnin', pu'tkil Yahudiya u'lkesinin' ha'm İordannın' pu'tkil do'gereginin' turg'ınları og'an bardı [6] ha'm o'zlerinin' gu'naların moyınlap, İordan da'ryasında shomıldırıldı+. [7] Yaqıya o'zine ko'p pariseyler menen saddukeylerdin'* shomıldırılıwg'a kiyatırg'anın ko'rip, olarg'a:
– Ha'y, uwlı jılanlardın' tuqımları! Keleshektegi qa'ha'rli jazadan qutılıwdı sizlerge kim u'yretti+? [8] Ta'wbe etkenin'izge ılayıq jemis berin'ler! [9] Ja'ne: «Bizlerdin' ata tegimiz – İbrayım ata-g'o!» – dep ishlerin'izden oylaman'lar. Sebebi sizlerge aytatug'ınım: Quday İbrayımg'a mına taslardan da balalar jasap bere aladı+.
[10] Tereklerdin' tamırında ha'zirdin' o'zinde-aq balta jatır. Jaqsı miywe bermeytug'ın ha'r bir terek shabılıp, otqa taslanadı+. [11] Ta'wbe etkenin'izdin' belgisi retinde, men sizlerdi suw menen shomıldıraman. Biraq mennen keyin Keliwshi mennen de qu'diretli: men Onın' ayaq kiyimin sheshiwge de ılayıqlı emespen. Ol sizlerdi Muxaddes Ruwx ha'm ot penen shomıldıradı+. [12] Onın' jabası qolında. Ol O'z qırmanın tazalap, biydayın g'a'llexanasına jıynaydı, al sabanın so'nbes otqa jandıradı, – dedi+.

İysanın' shomıldırılıwı

[13] • Sonda İysa Yaqıya ta'repinen shomıldırılıw* ushın Galiladan İordan da'ryasına, Yaqıyanın' qasına keldi. [14] Biraq Yaqıya Onı irkip:

– Senin' qolın'nan shomıldırılıwg'a men mu'ta'jben-g'o! Sen nege mag'an kiyatırsan'? – dedi.

15 Biraq, İysa og'an juwap berip:

– Endi ırazı bol, pu'tkil haqlıqtı* bizler usılayınsha orınlawg'a tiyislimiz-g'o, – dedi.

Sonnan son', Yaqıya Og'an qayılshılıq berdi.

16 İysa shomıldırılıp, da'rriw suwdan shıqtı. Mine, aspan ashılıp, Ol Qudaydın' Ruwxının' O'zinin' u'stine kepterdey tu'sip kiyatırg'anın ko'rdi+. 17 Sonda aspannan:

– Bul – Menin' su'yikli Ulım, Men Og'an ırzaman! – degen saza esitildi+.

İysanın' sınalıwı

4 1 • Sonnan son', shaytan sınasın dep, Muxaddes Ruwx İysanı
sho'lge alıp bardı. 2 İysa sol jerde qırıq ku'n, qırıq tu'n oraza tutıp, aqırı
ash boldı+. 3 Sonda azg'ırıwshı shaytan Onın' qasına kelip:
– Eger Sen Qudaydın' Ulı bolsan', mına taslarg'a buyır, olar nang'a
aylansın! – dedi+.
4 İysa juwap qaytarıp:
«Adam tek g'ana nan menen emes,
Al Qudaydın' awzınan shıqqan
*Ha'r bir so'z benen jasaydı»**, –
dep Muxaddes Jazıwda aytılg'an-g'o, – dedi+.
5 Sonnan son', shaytan Onı muxaddes qala Erusalimge alıp barıp,
İbadatxananın' to'besine turg'ızıp qoydı da,+ 6 Og'an:
– Eger Sen Qudaydın' Ulı bolsan', to'men sekirshi. O'ytkeni Muxaddes
Jazıwda bılay dep aytılg'an-g'o:
«Ol O'zinin' perishtelerine buyrıq beredi.
Ayag'ın'dı tasqa urıp almawın' ushın, olar Seni
*Qollarında ko'terip alıp ketedi»**, – dedi+.
7 İysa og'an:
– *«Quday-İyen'di sınama!»** – dep te Muxaddes Jazıwda aytılg'an-g'o, –
dedi+.
8 Ja'ne shaytan Onı ju'da' biyik bir tawg'a aparıp, Og'an du'nyanın'
barlıq patshalıqları menen olardın' sa'n-saltanatların ko'rsetip:
9 – Eger ayag'ıma jıg'ılıp, mag'an tabınsan', usılardın' ha'mmesin
Sag'an beremen, – dedi.
10 Sonda İysa og'an:
– Joq bol ko'zimnen, shaytan!
«Quday-İyen'e sıyınıp,
*Tek Og'an xızmet et!»** –
dep Muxaddes Jazıwda aytılg'an-g'o, – dedi+.
11 Sonnan keyin, shaytan Onın' qasınan ketti. Sonda perishteler kelip,
İysag'a xızmet etti+.

İysanın' Xosh Xabardı ja'riyalay baslawı

12 • İysa Yaqıyanın' tutqıng'a alıng'anın esitip, Galila u'lkesine qaytıp
ketti+. 13 Ol Nasıra qalasın qaldırıp, Zebulon ha'm Naftali do'geregindegi
ten'izdin' jag'asında jaylasqan Kaparnahumg'a kelip ornalastı+. 14 Solay
etip, İyshaya payg'ambar arqalı aytılg'an mına so'zler orınlandı:+
15 *«Ha'y, Zebulon jeri ha'm Naftali jeri,*
Ten'izge baratug'ın joldag'ı,
İordannın' arg'ı jag'asındag'ı,
Basqa milletlerdin' Galila eli!
16 *Qaran'g'ılıqta jasag'an xalıq*
U'lken bir jarıqtı ko'rdi.
O'lim qaran'g'ısında jasag'anlar ushın,
*Jaqtılıq nurı tu'sti»**+.
17 Sol waqıttan baslap, İysa:
– Ta'wbe etin'ler! Sebebi Aspan Patshalıg'ı jaqınladı! – dep ja'riyalay
basladı.

İysanın' da'slepki sha'kirtlerin tan'lawı

18 • İysa Galila ten'izinin' jag'asında ju'rgende, ten'izge aw salıp
atırg'an eki ag'alı-inilini: Petr dep atalg'an Simondı ha'm onın' inisi
Andreydi ko'rdi. Olar balıqshılar edi+. 19 İysa olarg'a:
– Menin' izime erin'ler! Men sizlerdi adamlardı Qudaydın' jolına
tu'siriwshiler* qılaman, – dedi+.
20 Olar da'rriw awların taslap, Onın' izine erdi+.
21 Sol jerden ketip baratırıp, Ol basqa eki ag'alı-inilini: Zebedeydin' ulı
Yaqıptı ha'm onın' inisi Yuxandı ko'rdi. Olar a'kesi Zebedey menen birge
qayıqta awların jamap otırg'an edi. İysa olardı da shaqırdı. 22 Olar da'rriw
qayıqtı da, a'kesin de qaldırıp, Onın' izine erdi.

İysanın' awırıwlarg'a shıpa beriwi

23 • İysa pu'tkil Galila u'lkesin aralap ju'rdi. Olardın'
ma'jilisxanalarında* ta'lim berdi ha'm Aspan Patshalıg'ı tuwralı Xosh
Xabardı ja'riyalap, xalıqtag'ı ha'r qanday awırıw ha'm ha'lsizlikti
shıpalaytug'ın edi+. 24 İysa tuwralı xabar pu'tkil Siriyag'a jayıldı. Barlıq
awırıw adamlardı, tu'rli sırqaw ha'm da'rtke ushırag'anlardı, jin
urg'anlardı, qoyanshıq ha'm la'n' bolg'anlardı Og'an alıp keldi. İysa olarg'a

shıpa berdi+. 25 Onın' izine Galiladan, Dekapolisten, Erusalimnen,
Yahudiyadan ha'm İordannın' arg'ı jag'ınan kelgen ko'p xalıq erip ju'rdi+.

Tawdag'ı waz

5 [1] İysa xalıqtı ko'rip, bir tawg'a shıqtı. Ol otırg'annan keyin,
sha'kirtleri qasına keldi. [2] İysa olarg'a bılay dep ta'lim bere basladı:

Haqıyqıy baxıtlılıq

[3] ● – Ruwxıy jarlı bolg'anlar baxıtlı!* Aspan Patshalıg'ı olardiki!+
[4] Qayg'ırıp ju'rgenler baxıtlı! Olar jubanısh tabadı+.
[5] Kishipeyilliler baxıtlı! Olar jer ju'zine iyelik etedi+.
[6] Haqlıqqa mu'ta'j bolg'anlar baxıtlı!*
Quday olardı tolıq qanaatlandıradı+.
[7] Miyrim-sha'pa'a'tliler baxıtlı! Olar miyrim-sha'pa'a't aladı+.
[8] Pa'k kewilliler baxıtlı! Olar Qudaydı ko'redi+.
[9] Jarastırıwshılar baxıtlı! Olar Qudaydın' balaları dep ataladı+.
[10] Haqlıq ushın quwdalang'anlar baxıtlı! Aspan Patshalıg'ı olardiki.
[11] Adamlar sizlerdi Men sebepli xorlasa, quwdalasa, ha'r tu'rli o'tirik
so'zler menen jamanlasa, sizler baxıtlısızlar!+ [12] Quwanın'lar ha'm
shadlanın'lar! O'ytkeni sizlerdin' aspandag'ı sıyın'ız u'lken. Sizlerden
burıng'ı payg'ambarlardı da usılay quwdalag'an+.

Duz ha'm jaqtılıq

[13] ● – Sizler – du'nyanın' duzısızlar. Biraq duz o'z ku'shin joytsa, onı
qalay ja'ne shorlı qılıwg'a boladı? Onda ol hesh na'rsege jaramaydı, tek
shıg'arıp taslanıp, adamlardın' ayag'ı astında basılıp qaladı.
[14] Sizler – du'nyanın' nurısızlar. Taw basına salıng'an qala jasırın bolıp
qalmaydı+. [15] Sonday-aq shıranı jaqqannan son', onı ıdıstın' astına emes,
al shıra qoyg'ıshqa qoyadı, sonda ol u'ydegilerdin' ha'mmesine o'z jaqtısın
tu'siredi+. [16] Sol sıyaqlı, sizlerdin' nurın'ız adamlardın' aldında jarqıray
bersin. Adamlar sizlerdin' jaqsı islerin'izdi ko'rip, aspandag'ı A'ken'izdi
dan'qqa bo'lesin!+

Muxaddes Nızam tuwralı

[17] – Sizler Meni Muxaddes Nızamdı yamasa payg'ambarlardın'
Jazıwların biykar etiwge keldi, dep oylaman'lar. Men biykar etiw ushın
emes, al orınlaw ushın keldim+. [18] Sizlerge shının aytıp turman: aspan
menen jer joyılmag'ansha, Muxaddes Nızamnın' bir ha'ribi de, bir noqatı

da joyılmaydı, barlıg'ı da orınlanıwı tiyis+. 19 Solay etip, kim de kim usı
buyrıqlardın' en' kishi birewin buzıp, adamlarg'a da solay u'yretse, ol
Aspan Patshalıg'ında en' kishi bolıp sanaladı. Al kim de kim olardı orınlap,
adamlarg'a u'yretse, ol Aspan Patshalıg'ında ullı bolıp sanaladı+. 20 Menin'
sizlerge aytatug'ınım: eger sizlerdin' haqlıg'ın'ız diniy mug'allimler
menen pariseylerdikinen artıq bolmasa, sizler Aspan Patshalıg'ına
kirmeysiz+.

G'a'zep tuwralı

21 – *«Adam o'ltirme! Kim de kim adam o'ltirse, ol hu'kim etiliwge tiyisli»**, –
dep burıng'ılarg'a aytılg'andı esitkensiz+. 22 Al Menin' sizlerge
aytatug'ınım: kim de kim tuwısqanına biykarg'a* g'a'zeplense, ol hu'kim
etiliwge tiyisli. Kim de kim tuwısqanın masqaralap, og'an: «Aqılsız
adamsan'!» dese, joqarg'ı ken'es ta'repinen hu'kim etiliwge tiyisli. Al kim
de kim tuwısqanına: «Aqmaq!» dese, dozaq otına tu'siwge tiyisli+.
23 Sonlıqtan eger de sen qurbanlıg'ın'dı qurbanlıq shalınatug'ın orıng'a alıp
kelgenin'de, jaqın adamın'nın'* sag'an o'kpeli ekeni sol jerde esin'e tu'sse,
24 qurbanlıg'ın'dı sol jerdin' aldında qaldırıp, a'weli jaqın adamın'a* barıp,
onın' menen jarasıp al! Son'ınan qaytıp kelip, qurbanlıg'ın'dı Qudayg'a
ber.

25 Sen dawlasın' menen birge hu'kim etiliwge baratırg'an waqtın'da,
onın' menen tezirek jarasıp al. Olay etpesen', ol seni qazının' aldına
aparadı, qazı seni saqshıg'a tapsırıp, qamatıp taslaydı+. 26 Sag'an shının
aytaman: son'g'ı tiyinin'di to'lep tawıspag'anın'sha, ol jerden shıg'a
almaysan'.

Neke hadallıg'ın buzıw ha'm ajırasıw tuwralı

27 – Sizler: *«Neke hadallıg'ın buzba!»** – degendi esitkensiz+. 28 Al Menin'
sizlerge aytatug'ınım: kim de kim basqa bir hayalg'a buzıq niyet penen
qarasa, ol a'lle qashan-aq, kewlinde onın' menen neke hadallıg'ın buzg'an
boladı+. 29 Eger seni on' ko'zin' azg'ırsa, onı oyıp tasla. Sebebi pu'tkil
denen'nin' dozaqqa tu'skeninen go're, bir mu'shen'nin' joq bolg'anı sag'an
jaqsıraq boladı. 30 Eger seni on' qolın' azg'ırsa, onı shawıp tasla. Pu'tkil
denen'nin' dozaqqa tu'skeninen go're, bir mu'shen'nin' joq bolg'anı sag'an
jaqsıraq boladı+.

31 ● Tag'ı da: *«Kim de kim o'z hayalı menen ajıraspaqshı bolsa, og'an talaq xat bersin»**, – delingen+. 32 Al Menin' sizlerge aytatug'ınım: kim de kim neke hadallıg'ın buzbag'an hayalınan ajırassa, hayalının' neke hadallıg'ın buzıwına sebepker boladı. Sonday-aq kim de kim ku'yewinen ajırasqan bir hayaldı alsa, ol neke hadallıg'ın buzadı+.

Ant ishiw tuwralı

33 – Tag'ı da sizler: *«Antın'dı buzba, Quday aldında antın'dı orınla!»** – dep burıng'ılarg'a aytılg'andı esitkensiz+. 34 Al Menin' sizlerge aytatug'ınım: hesh waqıtta ant ishpe! Aspan menen de ant ishpe, o'ytkeni ol – Qudaydın' taxtı+. 35 Jer menen de ant ishpe, sebebi ol – Onın' ayaq basarı. Erusalim menen de ant ishpe, o'ytkeni ol – ullı Patshanın' qalası+. 36 O'z basın' menen de ant ishpe, sebebi sen bir tal shashın'dı da ag'arta yamasa qarayta almaysan'. 37 Sizlerdin': «awa» so'zin'iz «awa» yamasa «yaq» so'zin'iz «yaq» bolsın, bunnan basqası shaytannan+.

O'sh alıw tuwralı

38 ● – Sizler: *«Ko'zge ko'z, tiske tis»**, – degendi esitkensiz+. 39 Al Menin' sizlerge aytatug'ınım: jaman adam menen qarsılaspan'lar. Birew betin'nin' on' jag'ına ursa, og'an betin'nin' sol jag'ın da tut+. 40 Birew senin' menen dawlasıp ko'ylegin'di alg'ısı kelse, og'an shapanın'dı da sheship ber. 41 Birew seni o'zi menen birge bir shaqırım jer ju'riwge ma'jbu'rlese, onın' menen birge eki shaqırım ju'r. 42 Sennen sorag'ang'a ber, sennen qarızg'a alayın degennen ayama+.

Dushpanların'ızdı su'yin'ler!

43 – Sizler: *«Janın'dag'ı adamdı su'y, dushpanın'dı jek ko'r»**, – degendi esitkensiz+. 44 Al Menin' sizlerge aytatug'ınım: dushpanların'ızdı su'yin'ler, sizlerdi quwdalaytug'ınlar ushın duwa etin'ler+. 45 Sonda aspandag'ı A'ken'izdin' balaları bolasızlar. O'ytkeni Ol jamanlardın' u'stine de, jaqsılardın' u'stine de, O'z quyashının' nurın to'gedi ha'm haq adamlardın' u'stine de, nahaqlardın' u'stine de, jawının jawdıradı+. 46 Eger sizler o'zlerin'izdi su'ygenlerdi g'ana su'ysen'ler, qanday sıylıq alasızlar? Salıqshılar da solay islemey me? 47 Sizler tuwısqanların'ız benen g'ana sa'lemlessen'ler, onda qanday o'zgesheliklerin'iz bar? Butqa tabınıwshılar

da solay islemey me? 48 Solay etip, aspandag'ı A'ken'izdin' minsiz bolg'anı
sıyaqlı, sizler de minsiz bolın'lar!+

Sawap isler tuwralı

6 [1] – Abaylan'lar, sizler sawap islerin'izdi* adamlarg'a ko'rsetiw
ushın, olardın' aldında islemen'ler. Olay etsen'ler, sizlerge aspandag'ı
A'ken'izden sıylıq bolmaydı+.
[2] Solay etip, sen qayır-sadaqa bergenin'de, eki ju'zliler sıyaqlı o'z-
o'zin'nen jar salma. Bundaylar adamlar maqtasın dep, ma'jilisxanalarda
ha'm ko'shelerde usılay isleydi. Sizlerge shının aytıp turman: olar a'lle
qashan o'z sıyların alıp boldı+. [3] Sen qayır-sadaqa bergenin'de, on'
qolın'nın' ne islegenin sol qolın' bilmesin. [4] Sonda senin' qayır beriwin'
jasırın boladı ha'm jasırınlıqtı ko'riwshi A'ken' sag'an qaytaradı.

Duwa etiw tuwralı

[5] ● – Duwa etkenin'izde, adamlarg'a ko'rsetiw ushın ma'jilisxanalarda
ha'm ko'shelerdin' mu'yeshlerinde turıp duwa etiwdi jaqsı ko'retug'ın eki
ju'zliler sıyaqlı bolman'lar. Sizlerge shının aytıp turman: olar a'lle qashan
o'z sıyların alıp boldı+. [6] Al sen duwa etkenin'de bo'lmen'e kirip, esigin'di
japqanın'nan son', ko'zge ko'rinbeytug'ın A'ken'e duwa et! Sonda
jasırınlıqtı ko'riwshi A'ken' sag'an qaytaradı+.
[7] Duwa etkenin'izde, butqa tabınıwshılar sıyaqlı mıljın'g'a berilmen'ler.
Olar ko'p so'ylesek tın'lar dep oylaydı+. [8] Sizler olarg'a uqsaman'lar.
Sebebi A'ken'iz nege mu'ta'j ekenligin'izdi Onnan soramasın'ızdan aldın
biledi. [9] Sonlıqtan sizler bılay dep duwa etin'ler:
Aspandag'ı A'kemiz!
Senin' atın' muxaddes bola bersin.
[10] Senin' Patshalıg'ın' kelsin.
Aspanda orınlang'anı sıyaqlı,
Jerde de Senin' erkin' orınlansın+.
[11] Bizlerge bu'gin de ku'ndelikli nanımızdı bere go'r+.
[12] Bizlerge gu'na islegenlerdi keshirgenimizdey,
Bizlerdin' de gu'nalarımızdı keshire go'r.
[13] Bizlerdin' azg'ırılıwımızg'a jol qoymay,
Shaytannan qutqara go'r.
Sebebi Patshalıq ta, qu'diret te, ullılıq ta ma'n'gilikke Seniki.
Awmiyin+.

14 Eger sizlerge gu'na islegenlerdi keshirsen'ler, aspandag'ı A'ken'iz de
sizlerdi keshiredi+. 15 Al eger sizlerge gu'na islegenlerdi keshirmesen'ler,
A'ken'iz de gu'naların'ızdı keshirmeydi+.

Oraza tutıw tuwralı

16 – Oraza tutqanın'ızda, eki ju'zliler sıyaqlı mun'ayıp ju'rmen'ler. Olar
adamlarg'a oraza tutıwshı bolıp ko'riniw ushın g'ana ajarın buzıp ju'redi.
Sizlerge shının aytaman: olar a'lle qashan o'z sıyların alıp boldı+. 17 Sen
oraza tutqanın'da, shashın'dı tarap*, betin'di juw. 18 Solay etip, oraza
tutqanın' adamlarg'a emes, al ko'zge ko'rinbeytug'ın A'ken'e ko'rinsin.
Jasırınlıqtı ko'riwshi A'ken' sag'an qaytaradı.

Jog'almaytug'ın baylıq

19 • – O'zlerin'izge jer betinde baylıq jıynaman'lar. Bul jerde onı ku'ye
de jeydi, tat ta basadı, urılar da buzıp kirip urlaydı+. 20 Al o'zlerin'izge
aspanda baylıq jıynan'lar. Sol jerde onı ku'ye de jemeydi, tat ta baspaydı,
urılar da buzıp kirip urlamaydı+. 21 O'ytkeni baylıqların'ız qay jerde bolsa,
kewillerin'iz de sol jerde boladı.
22 Ko'z – denenin' shırag'ı. Sonlıqtan da, eger ko'zin' saw bolsa, pu'tkil
denen' de jarıq boladı. 23 Eger ko'zin' saw bolmasa, pu'tkil denen' de
qaran'g'ı boladı. Sonlıqtan eger ishin'degi jarıq qaran'g'ı bolsa, onda
qaran'g'ılıqtın' o'zi qanshelli tas tu'nek boladı!
24 Hesh kim eki xojag'a xızmet ete almaydı. Sebebi ol birewin jek ko'rip,
ekinshisin jaqsı ko'redi yamasa birewine sadıq bolıp, ekinshisine itibarsız
qaraydı. Sizler ha'm Qudayg'a, ha'm baylıqqa birdey xızmet ete
almaysızlar+.

Ta'shiwishlenben'ler!

25 – Sonlıqtan sizlerge aytatug'ınım: ne iship, ne jeymiz dep, janın'ız
ushın, ne kiyemiz dep, denen'iz ushın ta'shiwishlenben'ler. Jan awqattan,
dene kiyimnen artıq emes pe+? 26 Aspandag'ı quslarg'a qaran'lar! Olar
ekpeydi de, ormaydı da, telekke jıynamaydı da, al aspandag'ı A'ken'iz
olardı asıraydı. Sizler olardan anag'urlım artıq emessizler me+?
27 Ta'shiwishleniw sebepli, kim sizlerdin' aran'ızda o'z o'mirin bir saatqa
bolsa da uzayta aladı? 28 Kiyim tuwralı nege ta'shiwishlenesizler? Daladag'ı
liliya gu'llerinin' qalay o'sip turg'anına qaran'lar! Olar miynet te etpeydi,

jip te iyirmeydi. 29 Al sizlerge aytatug'ınım: Sulayman da o'zinin' sa'n-
saltanatında usılardın' birewindey sa'nli kiyinbegen edi+. 30 Eger bu'gin
bar bolıp, erten' oshaqqa taslanatug'ın daladag'ı sho'pti Quday solay
kiyindirse, sizlerdi olardan da artıq kiyindirmes pe edi, ha'y, isenimi
azlar+?
31 Sonlıqtan da: «Ne iship, ne jeymiz?» yamasa «Ne kiyemiz?» – dep
ta'shiwishlenben'ler. 32 O'ytkeni usılardın' ha'mmesin butqa tabınıwshılar
izlep ju'redi. Usı na'rselerdin' ha'mmesine mu'ta'j ekenin'izdi aspandag'ı
A'ken'iz biledi. 33 En' aldı menen Qudaydın' Patshalıg'ın* ha'm Onın'
haqlıg'ın izlen'ler! Sonda bulardın' ha'mmesi sizlerge qosımsha etip
beriledi+. 34 Solay etip, erten'gi ku'n tuwralı ta'shiwishlenben'ler! Sebebi
erten'gi ku'n o'zi ushın o'zi g'am jeydi. Ha'r ku'nnin' o'z g'amı o'zine
jetedi.

Basqalardı hu'kim etpen'ler!

7 1 ● – Basqalardı hu'kim etpen'ler, sonda sizler de hu'kim
etilmeysizler+. 2 O'ytkeni sizler basqalardı qalay hu'kim etsen'ler,
Quday da sizlerdi solay hu'kim etedi. Qanday o'lshem menen o'lshep
bersen'ler, Quday da sizlerge sonday o'lshem menen o'lshep beredi+. 3 Sen
nege tuwısqanın'nın' ko'zindegi sho'pti ko'rip turıp, o'z ko'zin'degi qadanı
sezbeysen'? 4 O'z ko'zin'de qada bola tura, qalay: «Qa'ne, ko'zin'degi
sho'pti shıg'arıp alayın», – dep tuwısqanın'a aytasan'? 5 Ha'y, eki ju'zli!
Da'slep o'z ko'zin'degi qadanı shıg'ar, sonda anıq ko'rip, tuwısqanın'nın'
ko'zindegi sho'pti shıg'ara alasan'.

6 Muxaddes zattı iytlerge bermen'ler, hinji-marjanların'ızdı
shoshqalardın' aldına taslaman'lar. Olardı ayaqları menen basqılap,
aylanıp kelip sizlerdi tilkimlep taslaydı+.

Soran'lar, izlen'ler, esikti qag'ın'lar!

7 ● – Soran'lar, sizlerge beriledi. İzlen'ler, tabasızlar. Esikti qag'ın'lar, ol
sizlerge ashıladı. 8 Sebebi sorag'an ha'r bir adam aladı, izlegen tabadı, esik
qaqqang'a ashıladı+. 9 Sizlerdin' aran'ızda ulı nan sorasa, tas beretug'ın
adam bar ma? 10 Ya bolmasa, balıq sorasa, og'an jılan beretug'ın bar ma?
11 O'zlerin'iz jaman bola tura, balaların'ızg'a jaqsı sıylar beriwdi bilsen'iz,
onda aspandag'ı A'ken'iz O'zinen sorag'anlarg'a qanshelli ko'p iygilikler
beredi!+

12 Solay etip, ha'mme iste adamlardın' sizlerge ne islegenin qa'lesen'ler,
sizler de olarg'a sonı islen'ler. Muxaddes Nızamnın' da, payg'ambarlardın'
Jazıwlarının' da ma'nisi usı+.

Tar qapıdan kirin'ler!

13 ● – Tar qapıdan kirin'ler. O'ytkeni nabıt bolıwg'a aparatug'ın qapı
ken', jol da u'lken, onın' menen ju'retug'ınlar ko'p. 14 Al o'mirge
aparatug'ın qapı tar, jol da kishi, onı tabatug'ınlar az+.

Terek miywesinen biliner

15 ● – Jalg'an payg'ambarlardan saq bolın'lar! Olar qoy terisin jamılıp
sizlerge keledi, biraq ishlerinde olar jırtqısh qasqırlar+. 16 Sizler olardı
miywesinen bilesizler. Shen'gelden ju'zim yamasa oshag'annan a'njir

jıynay alasız ba+? 17 Ha'r bir jaqsı terek jaqsı miywe beredi, jaman terek
jaman miywe beredi+. 18 Jaqsı terek jaman miywe, jaman terek jaqsı
miywe bere almaydı. 19 Jaqsı miywe bermeytug'ın ha'r bir terek shabılıp,
otqa taslanadı+. 20 Solay etip, sizler olardı miywesinen bilesizler.
21 Mag'an: «İyem! İyem!» degennin' ha'r biri emes, tek aspandag'ı
A'kemnin' erkin orınlawshı Aspan Patshalıg'ına kiredi+. 22 Zamannın'
aqırg'ı ku'ninde ko'bisi Mag'an: «İyem! İyem! Bizler Senin' atın' menen
payg'ambarshılıq etip, Senin' atın' menen jinlerdi quwıp shıg'armadıq pa?
Senin' atın' menen ko'p ka'ramatlar islemedik pe?» – deydi+. 23 Sonda
Men olarg'a: «Men sizlerdi hesh qashan tanıg'an emespen, Mennen awlaq
ketin'ler, ha'y, nızamdı buzıwshılar!» – dep ashıq aytaman+.

Aqıllılıq ha'm aqılsızlıq

24 ● – Solay etip, Menin' usı so'zlerimdi tın'lap, olardı orınlawshılardın'
ha'r biri o'z u'yin jar tas u'stine salg'an aqıllı adamg'a uqsaydı. 25 Jawın
jawıp, da'ryalar tasıp, samal esip, bul u'ydi soqqıladı, biraq ol jar tas
u'stine salıng'anlıqtan qulamadı. 26 Al Menin' usı so'zlerimdi tın'lap, olardı
orınlamawshılardın' ha'r biri o'z u'yin shege qum u'stine salg'an aqılsız
adamg'a uqsaydı. 27 Jawın jawıp, da'ryalar tasıp, samal esip, bul u'ydi suw
basqanda, ol qulap, qattı qıyraldı+.
28 İysa usı so'zlerdi aytıp bolg'anda, xalıq Onın' ta'limine tan' qaldı.
29 Sebebi Ol diniy mug'allimler sıyaqlı emes, al O'z biyligi menen
adamlarg'a ta'lim berdi+.

Maqaw kesel bolıp awırg'an adamnın' shıpa tabıwı

8 1 • İysa tawdan tu'skende, izine ko'p xalıq erdi. 2 Sonda Onın' qasına
maqaw kesel adam kelip, ayag'ına jıg'ıldı da:
– İyem, eger Sen qa'lesen', meni maqaw keselden tazalay alasan'-g'o, –
dedi+.
3 İysa qolın sozıp, og'an tiygizdi de:
– Qa'leymen, tazalan! – dedi.
Ol sol waqıtta-aq maqaw keselden tazalanıp shıpa taptı. 4 İysa og'an:
– Abaylı bol, bunı hesh kimge aytpa! Biraq ruwxaniyge barıp o'zin'di
ko'rset te, maqaw keselden tazalang'anın'dı adamlarg'a da'lillew ushın,
Muwsa buyırg'an qurbanlıqtı ber, – dedi+.

Rimli ju'zbasının' isenimi

5 • İysa Kaparnahumg'a kirgen waqıtta Onın' qasına bir rimli ju'zbası
kelip:
6 – İyem, menin' xızmetshim la'n' bolıp, qattı qıynalıp u'yde jatır, – dep
Onnan ja'rdem soradı.
7 İysa og'an:
– Men barıp, og'an shıpa beremen, – dedi.
8 Al ju'zbası:
– İyem, Senin' shan'arag'ıma keliwin'e men ılayıqlı emespen. Tek bir
so'z g'ana aytsan', xızmetshim jazılıp ketedi+. 9 O'ytkeni men de birewdin'
qol astındag'ı adamman, o'zime bag'ınıshlı a'skerlerim de bar. Olardın'
birewine «bar» desem, baradı, ekinshisine «kel» desem, keledi, qulıma
«mınanı isle» desem, isleydi, – dep juwap qaytardı.
10 Bulardı esitken İysa tan' qalıp, izine erip kiyatırg'anlarg'a:
– Sizlerge shının aytıp turman: Men bunday isenimdi İzrailda da
ushıratpag'an edim+. 11 Sizlerge aytatug'ınım: shıg'ıstan ha'm batıstan
ko'p adamlar kelip, İbrayım, Isaq ha'm Yaqıp penen birge Aspan
Patshalıg'ında dasturxanlas boladı+. 12 Al Patshalıqtın' miyrasxorları*
sırtqı qaran'g'ılıqqa shıg'arıp taslanadı. Sol jerde olar jılap, pushayman
jeydi*, – dedi+.
13 Sonnan son', İysa ju'zbasıg'a:
– Bara ber, senin' isenimin'e qaray bolsın! – dedi.
Ju'zbasının' xızmetshisi sol waqıtta-aq jazılıp ketti+.

İysanın' ko'p adamlarg'a shıpa beriwi

14 • İysa Petrdin' u'yine kelip, onın' qa'yin enesinin' ıssılıg'ı ko'terilip,
awırıp jatırg'anın ko'rdi+. 15 İysa hayaldın' qolına qolın tiygizgende,
ıssılıg'ı tu'sti ha'm hayal ornınan turıp, Og'an xızmet etti+.
16 Kesh bolg'anda, adamlar İysag'a jin urg'an ko'p adamlardı alıp keldi.
İysa olardag'ı jawız ruwxlardı O'zinin' so'zi menen quwıp shıg'arıp,
awırg'anlardın' ha'mmesine shıpa berdi. 17 Bular İyshaya payg'ambar
arqalı aytılg'an mına so'zlerdin' orınlanıwı ushın boldı:
«Ol ha'lsizliklerimizdi O'zine aldı,
Awırıwlarımızdı O'zine ju'kledi»+.

İysag'a sha'kirt bolıwdın' sha'rti

18 • İysa do'geregine jıynalg'an ko'p xalıqtı ko'rgende, sha'kirtlerine
ten'izdin' arg'ı jag'asına o'tiwdi buyırdı+. 19 Sonda bir diniy mug'allim
kelip, Og'an:
– Ustaz, Sen qayaqqa barsan' da, men Sag'an eremen, – dedi.
20 İysa og'an:
– Tu'lkilerdin' inleri, aspandag'ı quslardın' uyaları bar. Biraq Adam
Ulının'* bas panalaytug'ın ornı da joq, – dedi.
21 Ja'ne bir sha'kirti Og'an:
– İyem, da'slep barıp, a'kemdi jerlewime ruxsat et, – dedi.
22 Biraq İysa og'an:
– Mag'an er. O'z o'lgenlerin jerlewdi o'lilerge qaldır, – dedi.

İysanın' dawıldı toqtatıwı

23 • İysa qayıqqa mingende, sha'kirtleri de Onın' izinen mindi.
24 Ten'izde tosattan ku'shli dawıl ko'terilip, tolqınlar qayıqtı suwg'a toltıra
basladı. Al İysa uyıqlap jatır edi. 25 Sonda sha'kirtleri Og'an jaqınlap keldi
de, Onı oyatıp:
– İyem! Bizlerdi qutqar, nabıt bolajaqpız! – dedi.
26 İysa olarg'a:
– Nege bunshama qorqasızlar, ha'y, isenimi azlar? – dedi de, turıp
samalg'a ha'm ten'izge tıyım salg'anda, awır tınıshlıq ornadı+.
27 Adamlar tan' qalısıp:

– Samaldı da, ten'izdi de O'zine boysındıratug'ın bul kim? – desti.

Jin urg'an eki adamnın' shıpa tabıwı

28 İysa arg'ı jag'adag'ı Gadara u'lkesine kelgende, qa'birlerdin' arasınan kiyatırg'an jin urg'an eki adamdı ushırattı. Olar ju'da' qa'ha'rli bolg'anlıqtan, bul jol menen o'tiwge hesh kimnin' batılı barmaytug'ın edi.
29 Olar qıshqırısıp:

– Qudaydın' Ulı İysa, Senin' bizler menen ne jumısın' bar? Bul jerge bizlerdi waqtı kelmesten burın azaplawg'a keldin' be? – dedi+.

30 Olardan alısıraqta bir u'lken shoshqa padası jayılıp ju'rgen edi.
31 Jinler İysag'a:

– Eger bizlerdi quwıp shıg'aratug'ın bolsan', shoshqalardın' padasına jiber, – dep jalındı.

32 Sonda İysa olarg'a:

– Barın'lar, – dedi.

Jinler adamlardan shıg'ıp, shoshqalardın' ishine kirdi. Sonda shoshqalardın' ha'mmesi juwırısıp, tik jag'adan ten'izge tu'sti de, suwda nabıt boldı.

33 Padashılar qashıp qalag'a barıp, ba'rin xabarladı ha'm jin urg'anlarg'a ne bolg'anın da aytıp berdi. 34 Sonda qalanın' barlıq turg'ınları İysanın' aldına shıqtı. Olar Onı ko'rgende, u'lkeden shıg'ıp ketiwin o'tindi+.

La'n' adamnın' shıpa tabıwı

9 1 • Son'ınan İysa qayıqqa minip, ten'izdin' arg'ı jag'asına o'tti de,
O'z qalasına qaytıp keldi+. 2 Sonda adamlar to'seginde jatırg'an bir
la'n' adamdı ko'terip, Og'an alıp keldi. İysa olardın' isenimin ko'rip, la'n'
adamg'a:
– Balam, jigerli bol, gu'naların' keshirildi! – dedi+.
3 Sonda diniy mug'allimlerdin' geybirewleri ishlerinen: «Bul Qudayg'a
til tiygizip tur-g'o!» – dedi+.
4 İysa olardın' ne oylag'anın bilip, olarg'a:
– İshlerin'izden nege jamanlıq oylap tursızlar? 5 Qaysısın aytıw
an'satıraq: «Gu'naların' keshirildi», – dew me yamasa «Ornın'nan turıp
ju're ber», – dew me? 6 Biraq, Adam Ulının' jer betinde gu'nalardı
keshiriwge biyligi bar ekenin bilip qoyın'lar, – dedi de, la'n' adamg'a: –
Ornın'nan turıp to'segin'di al da, u'yin'e bar! – dedi.
7 La'n' adam ornınan turıp, u'yine ketti. 8 Bunı ko'rgen adamlardı
qorqınısh biylep, adamlarg'a usınday biylik bergen Qudaydı maqtadı.

Mattanın' sha'kirt bolıwı

9 • İysa sol jerden ketip baratırıp salıq ken'sesinde otırg'an Matta atlı
adamdı ko'rdi de, og'an:
– Menin' izime er, – dedi.
Ol ornınan turıp, İysanın' izine erdi.
10 İysa onın' u'yinde dasturxan basında otırg'anda, ko'plegen
salıqshılar menen gu'nakarlar kelip, Ol ha'm Onın' sha'kirtleri menen
birge dasturxanlas boldı. 11 Pariseyler bunı ko'rip, Onın' sha'kirtlerinen:
– Sizlerdin' Ustazın'ız nege salıqshılar ha'm gu'nakarlar menen birge
as iship otır? – dep soradı+.
12 Bunı esitken İysa olarg'a:
– Shıpakerge deni sawlar emes, al awırıwlar mu'ta'j. 13 Sizler barıp:
*«Men qurbanlıq emes, al miyrim-sha'pa'a't tileymen»**, – degen so'zlerdin'
ma'nisin bilip alın'lar. Sebebi Men haq adamlardı emes, al gu'nakarlardı
shaqırıw ushın keldim, – dedi+.

Oraza haqqında soraw

14 • Sol waqıtta Yaqıyanın' sha'kirtleri kelip, İysadan:

– Bizler de, pariseyler de jiyi-jiyi oraza tutamız, al Senin' sha'kirtlerin' nege oraza tutpaydı? – dep soradı+.

15 İysa olarg'a:

– Toyg'a kelgenler ku'yew olar menen birge bolg'an waqıtta qayg'ıra ala ma? Biraq, olardan ku'yewdi tartıp alıp ketiletug'ın ku'nler keledi, sonda olar oraza tutadı+.

16 Hesh kim eski kiyimge jan'a tawardan jamaw jamamaydı, o'ytkeni jan'a jamaw eski kiyimnen jırtılıp qalıp, jırtıq burıng'ısınan beter boladı.

17 Jan'a sharaptı da hesh kim eski meske quymaydı. Olay etse, mes jarılıp, sharap ta ag'ıp ketedi, mes te buzıladı. Jan'a sharap jan'a meske quyıladı, sonda ekewi de saqlanadı, – dedi.

Basshının' qızı ha'm hayaldın' isenimi

18 ● İysa olarg'a usılardı aytıp turg'anda qasına bir ma'jilisxananın' basshısı kelip, Onın' ayag'ına jıg'ıldı da:

– Menin' qızım jan'a g'ana o'ldi. Sen kelip og'an qolın'dı tiygiz, sonda ol tiriledi, – dedi.

19 İysa ornınan turıp, sha'kirtleri menen birge og'an erdi.

20 Sonda on eki jıl boyı qan ketip awırg'an bir hayal İysanın' artına jaqınlap kelip, Onın' kiyiminin' shetine qolın tiygizdi+. 21 Sebebi hayal ishinen: «Onın' kiyimine g'ana qolımdı tiygizsem, shıpa tabaman», – degen edi+. 22 İysa burılıp, onı ko'rdi de:

– Qızım, jigerli bol, isenimin' seni qutqardı! – dedi.

Hayal sol waqıtta-aq shıpa taptı+.

23 İysa basshının' u'yine kelgende, sıbızg'ıshılardı ha'm tınıshsızlanıp turg'an adamlardı ko'rip, 24 olarg'a:

– Shıg'ın'lar! Qız o'lgen joq, tek uyıqlap atır, – dedi.

Olar İysanın' u'stinen ku'ldi+. 25 Adamlar sırtqa shıg'arılg'annan keyin, İysa ishke kirip qızdın' qolın uslag'anda, qız ornınan turdı+. 26 Bul waqıya tuwralı xabar pu'tkil do'gerekke jayıldı.

Eki soqırdın' shıpa tabıwı

27 İysa sol jerden ketip baratırg'anda Onın' izine eki soqır adam erip, Og'an:

– Dawıttın' Urpag'ı*! Bizlerge rehim ete go'r! – dep baqırıstı+.

28 Ol u'yge kirgende, Onın' qasına soqırlar da keldi. İysa olarg'a:

– Menin' bunı isley alatug'ınıma isenesizler me? – dep soradı.
Olar:
– Awa, İyem, isenemiz, – dep juwap berdi.
29 Sonda İysa olardın' ko'zlerine qolın tiygizip:
– Sizlerge isenimin'iz boyınsha bolsın, – degende,+ 30 olardın' ko'zleri ko're basladı.
İysa olarg'a:
– Abaylan', bunı hesh kim bilmesin! – dep qatan' tapsırdı+.
31 Biraq olar sırtqa shıg'ıp, İysa tuwralı xabardı pu'tkil do'gerekke jaydı+.

Jin urg'an bir gu'n'elektin' shıpa tabıwı

32 Olar shıg'ıp keteyin dep atırg'an waqıtta adamlar İysag'a jin urg'anı sebepli gu'n'elek bolg'an bir adamdı alıp keldi. 33 Jin quwıp shıg'arılg'annan keyin, gu'n'elek adam so'yley basladı. Adamlar tan' qalısıp:
– Bunday waqıya İzrailda hesh qashan bolg'an emes edi, – desti.
34 Biraq pariseyler:
– Ol jinlerdi jinlerdin' baslıg'ının' ku'shi menen quwıp shıg'arıp ju'r, – desti+.

İysanın' adamlarg'a janı ashıwı

35 Sonnan son', İysa barlıq qala ha'm awıllardı aralap ju'rdi. Yahudiylerdin' ma'jilisxanalarında ta'lim berdi ha'm Aspan Patshalıg'ı tuwralı Xosh Xabardı ja'riyalap, barlıq awırıwlarg'a ha'm ha'mme ha'lsiz adamlarg'a shıpa berdi. 36 Ol ko'p xalıqtı ko'rip, olarg'a janı ashıdı, o'ytkeni olar shopansız qoylarg'a uqsap qıynalg'an ha'm pıtıran'qı edi+. 37 Sonda Ol sha'kirtlerine:
– Orılatug'ın egin ko'p, biraq jumısshılar az. 38 Sonlıqtan zu'ra'a'ttin' iyesi bolg'an İyemizden O'zinin' atızına egindi oratug'ın jumısshılar jiberiwin duwa etip soran'lar, – dedi+.

İysanın' on eki sha'kirtin tan'lawı

10 1 • İysa on eki sha'kirtin qasına shaqırıp alıp, olarg'a jawız
ruwxlardı quwıp shıg'arıwg'a ha'm barlıq awırıwlar menen
ha'lsizliklerge shıpa beriwge biylik berdi.
2 On eki elshinin' atları mınaday: Petr dep atalg'an Simon ha'm onın'
inisi Andrey, Zebedeydin' balası Yaqıp ha'm onın' inisi Yuxan. 3 Filip penen
Bartolomey, Tomas penen salıqshı Matta, Alpeydin' balası Yaqıp ha'm
Tadey. 4 Watansu'yer* Simon ha'm keyin İysag'a satqınlıq islegen Yahuda
İsqariot.

Sha'kirtlerge berilgen tapsırmalar

5 İysa usı on ekisin jibergende, olarg'a bılay dep tapsırmalar berdi:
– Basqa milletlerdin' jerlerine barman'lar, samariyalılardın' qalalarına
da kirmen'ler. 6 Al jog'alg'an qoylarday bolg'an İzrail xalqına barın'lar+.
7 Baratırıp, jol boyı: «Aspan Patshalıg'ı jaqınladı», – dep ja'riyalap
ju'rin'ler+. 8 Awırıwlarg'a shıpa berin'ler, o'lgenlerdi tiriltin'ler, maqaw
kesel bolg'anlardı tazalan'lar, jinlerdi quwıp shıg'arın'lar. Esheyin
aldın'lar, esheyin berin'ler+. 9 Bellik qaltaların'ızg'a altın, gu'mis ha'm mıs
ten'geler salıp ju'rmen'ler. 10 Jolg'a dorba da, awısıq kiyim de, ayaq kiyim
de, tayaq ta alman'lar. Sebebi miynet etiwshi o'z nanın tabadı+.
11 Sizler qaysı qalag'a yamasa awılg'a kirsen'ler de, sol jerde kimnin'
ılayıqlı ekenin izlep tabın'lar da, ketkenshe sol adamnın' u'yinde turın'lar.
12 Onın' u'yine kirgenin'izde, amanlıq tilep sa'lem berin'ler. 13 U'y ılayıqlı
bolsa, tilegen amanlıg'ın'ız sol u'yge ornaydı, ılayıqlı bolmasa, tilegen
amanlıg'ın'ız o'zlerin'izge qaytadı. 14 Eger sizlerdi birew qabıl almasa ha'm
so'zlerin'izge qulaq aspasa, sol u'yden yamasa qaladan shıg'ıp baratırıp,
ayaqların'ızdag'ı shan'dı qag'ıp ketin'ler+. 15 Sizlerge shının aytıp turman:
hu'kim shıg'arılatug'ın qıyamet-qayım ku'ninde Sodom menen
Gomoranın' awhalı sol qalanın' awhalınan jen'ilirek boladı+.

Keleshektegi quwdalanıwlar

16 • – Mine, Men sizlerdi qoylardı qasqırlardın' arasına jibergendey
jiberip atırman. Sonlıqtan jılanday aqıllı, kepterdey aq kewil bolın'lar+.
17 Adamlardan saq bolın'lar, olar sizlerdi hu'kim etiwshilerge uslap beredi,
ma'jilisxanalarında qamshılap sabaydı. 18 Men sebepli sizler ha'kimler

ha'm patshalardın' aldılarına aparılasızlar. Usılayınsha sizler olarg'a ha'm basqa milletlerge Men tuwralı gu'walıq beresizler+. 19 Sizlerdi uslap bergen waqıtta qalay yamasa ne aytıw haqqında qayg'ırman'lar: o'ytkeni aytatug'ın so'zlerin'iz sol waqıtta sizlerge beriledi. 20 Sebebi sizler emes, al sizler arqalı A'ken'izdin' Muxaddes Ruwxı so'yleydi+.

21 Tuwısqanı tuwısqanın, a'kesi balasın o'limge uslap beredi. Balaları da ata-analarına qarsı shıg'ıp, olardı o'ltirtedi+. 22 Menin' atım sebepli, sizlerdi ha'mme jek ko'redi. Biraq aqırına deyin shıdag'an qutqarıladı+. 23 Sizlerdi bir qalada quwdalasa, ekinshi qalag'a qashın'lar. Sizlerge shının aytıp turman: sizler İzrail elinin' qalaların aralap bolmay-aq, Adam Ulı jetip keledi+.

24 Sha'kirt ustazınan, xızmetshi xojasınan ullı emes+. 25 Sha'kirt ustazı sıyaqlı bolsa, xızmetshi de xojası sıyaqlı bolsa, olarg'a jetkilikli. Adamlar u'y iyesin Belzebu'l-shaytan dep atag'an bolsa, onın' u'y-ishine onnan da jamanıraq at taqpay ma?!+

Kimnen qorqıw kerek?

26 – Solay etip, olardan qorqpan'lar. O'ytkeni ashılmaytug'ın hesh qanday sır, bilinbeytug'ın hesh qanday jasırın na'rse joq+. 27 Menin' sizlerge qaran'g'ıda aytıp turg'anımdı sizler jarıqta aytın'lar. Qulaqların'ızg'a sıbırlap aytılg'andı u'y to'besinen ja'riyalan'lar. 28 Deneni o'ltirse de, jandı o'ltire almaytug'ınlardan qorqpan'lar. Al jandı da, deneni de dozaqta joq qıla alatug'ın Qudaydan qorqın'lar+. 29 Eki shımshıq bir tiying'a satılmay ma? Biraq olardın' birewi de A'ken'izdin' erki bolmasa jerge qulap tu'speydi. 30 Basların'ızdag'ı shashlardın' ba'ri de Qudayg'a sanawlı. 31 Sonlıqtan qorqpan'lar: ko'p shımshıqlardan sizler qımbatlıraqsızlar-g'o+.

32 Solay etip, kim de kim Meni adamlar aldında ta'n alsa, Men de onı aspandag'ı A'kemnin' aldında ta'n alaman+. 33 Al kim de kim Meni adamlar aldında ta'n almasa, Men de onı aspandag'ı A'kemnin' aldında ta'n almayman+.

İysa ushın bolatug'ın ayırılısıwlar

34 ● – Meni jer ju'zine tatıwlıq a'kelgen, dep oylaman'lar. Men tatıwlıq emes, qılısh beriwge keldim+. 35 Sebebi Men ulın a'kesine, qızın anasına,

kelinin qa'yin enesine qarsı etip, ayırıwg'a keldim. 36 Adamnın'
dushpanları o'zinin' u'y-ishi boladı*+.
37 Kim de kim Mennen artıq a'kesin yamasa anasın su'yse, ol Mag'an
ılayıqlı emes. Kim de kim Mennen artıq ulın yamasa qızın su'yse, ol
Mag'an ılayıqlı emes. 38 Kim de kim o'z atanaq ag'ashın arqalap Menin'
izime ermese, ol Mag'an ılayıqlı emes+. 39 O'z janın saqlap ju'rgen adam
onı jog'altadı, al janın Men ushın jog'altqan adam onı saqlap qaladı+.

Qabıl alıw ha'm sıylıq

40 – Kim de kim sizlerdi qabıl alsa, onın' Meni qabıl alg'anı boladı, kim
de kim Meni qabıl alsa, onın' Meni Jibergendi qabıl alg'anı boladı+. 41 Kim
de kim payg'ambardı payg'ambar bolg'anı ushın qabıl alsa, ol payg'ambar
alatug'ın sıylıqtı aladı. Kim de kim haq adamdı haq bolg'anı ushın qabıl
alsa, ol haq adam alatug'ın sıylıqtı aladı+. 42 Men sizlerge shının aytıp
turman: kim de kim usılardın' ishindegi en' qarapayımına
sha'kirtlerimnin' biri bolg'anı ushın tek bir kese suwıq suw ishkizse de, ol
sıysız qalmaydı+.

11 1 • İysa on eki sha'kirtine usı tapsırmalardı berip bolg'annan
keyin, sol jerden ketip, jaqın jaylasqan qalalarda ta'lim beriwge ha'm
Xosh Xabardı ja'riyalawg'a bardı.

Yaqıyanın' sorawı ha'm İysanın' Yaqıya tuwralı gu'walıg'ı

2 Yaqıya qamaqta otırıp, Masixtın' islegen isleri haqqında esitkende o'z
sha'kirtlerin jiberip:+ 3 «Keletug'ın Qutqarıwshı Senbisen' yamasa basqa
birewdi ku'tiwimiz kerek pe?» – dep Onnan sorattı.
4 İysa olarg'a juwap berip:
– Barın'lar, esitip-ko'rgenlerin'izdi Yaqıyag'a bildirin'ler. 5 Soqırlardın'
ko'rip, aqsaq bolg'anlardın' ju'rip, maqaw kesel bolg'anlardın' tazalanıp,
geren'lerdin' esitip, o'lgenlerdin' tirilip, Xosh Xabardın' jarlılarg'a
ja'riyalanıp atırg'anın aytıp berin'ler+. 6 Mag'an gu'mansız isengenler
baxıtlı, – dedi+.
7 Olar ketkennen keyin, İysa xalıqqa Yaqıya tuwralı ayta basladı:
– Sizler sho'l dalag'a neni ko'riwge bardın'lar? Samal terbetken qamıstı
ma+? 8 Aytın'lar, neni ko'riwge bardın'lar? Hasıl kiyim kiygen bir adamdı
ma? Hasıl kiyim kiygenler patsha saraylarında boladı-g'o. 9 Solay etip, neni
ko'riwge bardın'lar? Payg'ambardı ma? Awa, Menin' sizlerge aytatug'ınım:
ol – payg'ambardan da ullı+. 10 O'ytkeni Muxaddes Jazıwda: *«Mine, Men
Sennen burın O'z xabarshımdı jiberemen, ol Senin' baratug'ın jolın'dı aldın'nan
tayarlap qoyadı»**, dep aytılg'an adam – usı+. 11 Sizlerge shının aytıp
turman: hayaldan tuwılg'anlardın' arasında Shomıldırıwshı Yaqıyadan ullı
adam joq. Biraq Aspan Patshalıg'ındag'ı en' kishkene adam da onnan
ullı+. 12 Shomıldırıwshı Yaqıyanın' ku'nlerinen baslap ha'zirge deyin
Aspan Patshalıg'ına zorlıq jasalıp, zorlıq jasawshılar Onı basıp alıp atır+.
13 Barlıq payg'ambarlar ha'm Muxaddes Nızam Yaqıya keliwge deyin Aspan
Patshalıg'ı haqqında boljap kelgen. 14 Eger bulardı qabıl etkin'iz kelse,
keliwge tiyisli bolg'an İliyas payg'ambar – usı Yaqıya+. 15 Qulag'ı bar
jaqsılap esitip alsın!+
16-17 Ha'zirgi a'wladtı kimge uqsatayın? Olar bazarda joldaslarına:
«Sizlerge sıbızg'ı sherttik, biraq sizler oynamadın'lar!
Sizlerge joqlaw ayttıq, biraq sizler jılamadın'lar!» –

dep baqırıp otırg'an balalarg'a uqsaydı. 18 Sebebi Yaqıya kelip, iship jemedi.
Sonda olar: «Onı jin urg'an», – desti+. 19 Adam Ulı kelip, iship jedi. Sonda
olar: «Mine, tamaqsaw ha'm araqxor adam, Ol salıqshılar menen
gu'nakarlardın' dostı», – dep aytısıp atır. Al Qudaydın' danalıg'ı isler arqalı
aqlanadı+.

20 • Sonnan son', İysa ka'ramatların ko'birek islegen qalalardı ta'wbe
etpegenligi ushın ayıplay basladı:

21 – Ha'siret shegesen', Xorazin! Ha'siret shegesen', Betsayda! Eger
sizlerde islengen ka'ramatlar Tir ha'm Sidon qalalarında islengeninde, olar
a'lle qashan betin tırnap, shashın julıp* qayg'ırıp, ta'wbe eter edi+. 22 Al
Menin' sizlerge aytatug'ınım: hu'kim shıg'arılatug'ın qıyamet-qayım
ku'ninde Tir menen Sidonnın' awhalı sizlerdin' awhalın'ızdan jen'ilirek
boladı+. 23 Ha'y sen, Kaparnahum, aspang'a ko'terilesen' be? Yaq, dozaqqa
qulatılasan'. O'ytkeni sende bolg'an ka'ramat isler Sodomda islengeninde,
ol bul ku'nge deyin saqlanar edi+. 24 Al Menin' sag'an aytatug'ınım:
hu'kim shıg'arılatug'ın qıyamet-qayım ku'ninde Sodom qalasının' awhalı
senin' awhalın'nan jen'ilirek boladı+.

İysanın' adamlardı ra'ha'tleniwge shaqırıwı

25 • Sol waqıtta İysa so'zin dawam etip:

– O, A'kem, aspan menen jerdin' İyesi! Bulardı danalardan ha'm
aqıllılardan jasırıp, na'restedey adamlarg'a ashıp bildirgenin' ushın Seni
maqtayman!+ 26 Awa, A'ke! Sebebi Senin' qa'lewin' usınday edi.

27 Mag'an ha'mmesi A'kemnen berilgen. A'keden basqa hesh kim Ulın
bilmeydi. A'keni de tek g'ana Ulı ha'm Ulı tan'lap ashıp bildirgisi kelgenler
g'ana biledi+.

28 Ha'y, sharshap, awır ju'k basqanlar, ha'mmen'iz Mag'an kelin'ler!
Men sizlerdi ra'ha't'tlendiremen+. 29 Moyıntırıg'ımdı salıp, Mennen
u'yrenin'ler: o'ytkeni Men mo'min ha'm kishipeyilmen. Solay etip,
kewillerin'iz tınıshlıq tabadı+. 30 Men bergen moyıntırıq ın'g'aylı, ju'gim
jen'il, – dedi+.

Dem alıs ku'ni haqqında tartıs

12 1 • Sonda bir dem alıs ku'ni* İysa biyday atızının' arasınan o'tip
baratır edi. Sha'kirtleri ash bolıp, biydaydın' masaqların u'zip alıp
jey basladı+. 2 Bunı pariseyler ko'rip, Og'an:
– Qara, Senin' sha'kirtlerin' dem alıs ku'ninde islewge bolmaytug'ın
isti islep atır, – dedi+.
3 İysa olarg'a:
– O'zi de, qasındag'ılar da ash bolg'anda, Dawıttın' ne islegenin sizler
oqımag'ansızlar ma+? 4 Ol Qudaydın' U'yine kirip, ruwxaniylerden basqa
o'zine de, qasındag'ılarg'a da jewge bolmaytug'ın, Qudayg'a arnalg'an
nanlardı jegen emes pe?*+ 5 Dem alıs ku'ninde ruwxaniyler İbadatxanada
dem alıs ku'ni haqqında Muxaddes Nızamdı buzsa da gu'nasız
bolatug'ınların Muxaddes Nızamda oqımag'ansızlar ma?*+ 6 Sizlerge
aytatug'ınım: bul jerde İbadatxanadan da ullı Birew bar+. 7 Eger sizler:
*«Men qurbanlıq emes, al miyrim-sha'pa'a't tileymen»**, – degen so'zdin'
ma'nisin tu'sinsen'ler, gu'nasızlardı ayıplamas edin'ler+. 8 Adam Ulı dem
alıs ku'ninin' de iyesi, – dedi.
9 • İysa ol jerden ketip, olardın' ma'jilisxanasına kirdi. 10 Sol jerde bir
qolı la'n' adam bar edi. Pariseyler İysanı ayıplamaqshı bolıp, Og'an bılay
dep soraw qoydı:
– Dem alıs ku'ninde awırıw adamg'a shıpa beriw nızamg'a tuwrı kele
me+?
11 İysa olarg'a:
– Sizlerdin' aran'ızdag'ı birin'izdin' jalg'ız g'ana qoyı bolsa, ol dem alıs
ku'ni bir shuqırg'a tu'sip ketkende, onı shıg'arıp almay ma? 12 Adam
qoydan go're, anag'urlım artıq emes pe? Demek, dem alıs ku'ni jaqsılıq
islew nızamg'a tuwrı keledi, – dedi+.
13 Son'ınan Ol qolı la'n' adamg'a:
– Qolın'dı soz! – dedi.
Adam qolın sozg'anda, ekinshisindey sap-saw bolıp qaldı+. 14 Sonda
pariseyler sırtqa shıg'ıp, İysanı joq qılıw tuwralı til biriktire basladı.

Qudaydın' tan'lag'an Xızmetshisi

15 Biraq İysa bunı bilip, sol jerden ketip qaldı. Onın' izine ko'p xalıq erip
ju'rdi. Ol awırıwlardın' ha'mmesine shıpa berip, 16 O'zinin' kim ekenligin
ashıq aytıwdı olarg'a qadag'an etetug'ın edi+. 17 Bul Qudaydın' İyshaya
payg'ambar arqalı aytqan so'zlerinin' orınlanıwı ushın boldı:+
18 *«Bul – tan'lap alg'an Xızmetshim,*
Kewlim unatqan Su'yiklim.
Men O'z Ruwxımdı Og'an beremen.
*Ol ha'mme xalıqlarg'a a'dillikti***ja'riyalaydı.*
19 *Tartıspaydı da, baqırmaydı da,*
Onın' dawısı ko'shelerde esitilmeydi.
20 *A'dillik jen'iske erispegenshe,*
Ol bu'gilgen qamıstı sındırmaydı
Ha'm pısqıp turg'an pilikti o'shirmeydi.
21 *Xalıqlar Onın' atınan u'mit etip jasaydı»**.

Qudaydın' Ruwxına qarsı bolmaw tuwralı eskertiw

22 • Sol waqıtta adamlar İysag'a jin urıp, gu'n' ha'm soqır bolg'an
adamdı alıp keldi. İysa og'an shıpa bergenlikten, gu'n'-soqırdın' ko'zi
ashılıp, so'yley basladı. 23 Adamlardın' ha'mmesi qattı tan' qalısıp:
– Dawıttın' Urpag'ı – Usı emes pe eken? – desti+.
24 Bunı esitken pariseyler:
– Ol jinlerdi tek jinlerdin' baslıg'ı Belzebu'l-shaytannın' ku'shi menen
g'ana quwıp shıg'arıp ju'r, – desti+.
25 Al İysa olardın' oyların bilip, bılay dedi:
– O'z ara qarsı bolıp bo'lingen ha'r bir patshalıq joq boladı, o'z ara
qarsı bolıp bo'lingen ha'r bir qala yamasa u'y qulaydı. 26 Al eger shaytan
o'zin o'zi quwıp shıg'arsa, onda onın' o'z ara qarsı bolıp bo'lingeni boladı.
Olay bolsa, onın' patshalıg'ı qalay saqlanadı? 27 Eger Men jinlerdi Belzebu'l-
shaytannın' ku'shi menen quwıp shıg'aratug'ın bolsam, onda sizlerdin'
sha'kirtlerin'iz olardı kimnin' ku'shi menen quwıp shıg'arıp ju'r? Solay
etip, olar sizlerdin' nadurıs ekenin'izdi a'shkaralaydı+. 28 Biraq Men
jinlerdi Qudaydın' Ruwxı menen quwıp shıg'aratug'ın bolsam, onda
sizlerge Quday Patshalıg'ının' jetip kelgeni.
29 Kim da'slep ku'shli adamdı baylap taslamay turıp, onın' u'yine kirip,
mal-mu'lkin tartıp a'kete aladı? Tek onı baylag'annan keyin g'ana onın'

u'yin tonay aladı-g'o+.
30 Kim de kim Menin' menen birge bolmasa, ol Mag'an qarsı. Kim de
kim Menin' menen birge jıynamasa, ol shashadı+. 31 Sonlıqtan sizlerge
aytatug'ınım: adamlar ha'r qanday gu'na islese de, til tiygizse de
keshiriledi, biraq Muxaddes Ruwxqa til tiygizse, keshirilmeydi+. 32 Kim de
kim Adam Ulına qarsı bir so'z aytsa, keshiriledi, biraq Muxaddes Ruwxqa
qarsı so'ylegen ha'zir de, keleshekte de keshirilmeydi.
33 Terekti jaqsı dep sanasan'lar, miywesin de jaqsı dep sanan'lar, al
terekti jaman dep sanasan'lar, miywesin de jaman dep sanan'lar. Sebebi
terek miywesinen bilinedi+. 34 Ha'y, uwlı jılanlardın' tuqımları! Sizler
o'zlerin'iz jaman bola tura, qalay jaqsı so'zler so'yley alasızlar? Adamnın'
kewli nege tolıp tassa, awzınan sol shıg'adı-g'o+. 35 Jaqsı adam kewlindegi
jaqsı g'a'ziynesinen jaqsılıq shıg'aradı, al jaman adam kewlindegi jaman
g'a'ziynesinen jamanlıq shıg'aradı+. 36 Sizlerge aytatug'ınım mınaw:
adamlar aytqan ha'r bir bos so'zi ushın hu'kim shıg'arılatug'ın qıyamet-
qayım ku'ninde juwap beriwleri sha'rt+. 37 O'ytkeni sen o'z so'zlerin'
menen aqlanasan' da, o'z so'zlerin' ushın ayıplanasan' da+.

İysadan ka'ramatlı belgi ko'rsetiwin soraw

38 • Sonda diniy mug'allimler menen pariseylerdin' geybirewleri
İysag'a:
– Ustaz! Seni Qudaydın' jibergenligin da'lilleytug'ın ka'ramatlı belgi
ko'rsetiwin'di qa'leymiz, – dedi+.
39 Biraq İysa olarg'a bılay dep juwap qaytardı:
– Jaman ha'm opasız a'wlad ka'ramatlı belgi talap etpekte. Biraq og'an
Yunus payg'ambardın' ka'ramatlı belgisinen basqası ko'rsetilmeydi+.
40 Yunustın' u'lken balıqtın' ishinde u'sh ku'n, u'sh tu'n bolg'anınday,
Adam Ulı da jer qoynında u'sh ku'n, u'sh tu'n boladı+. 41 Nineviya
turg'ınları hu'kim shıg'arılatug'ın qıyamet-qayım ku'ninde usı a'wlad
penen birge turıp, onı ayıplaydı. Sebebi Yunus ja'riyalag'anda, olar ta'wbe
etken-g'o. Biraq bul jerde Yunustan da ullı Birew bar+. 42 Qubladag'ı hayal
patsha da hu'kim shıg'arılatug'ın qıyamet-qayım ku'ninde usı a'wlad
penen birge turıp, onı ayıplaydı. O'ytkeni ol Sulaymannın' danalıg'ın
esitiw ushın jer betinin' arg'ı shetinen kelgen-g'o. Biraq bul jerde
Sulaymannan da ullı Birew bar+.

Qaytıp kelgen jawız ruwxlar

43 ● – Jawız ruwx adamnan shıqqannan keyin suwsız jerlerdi gezip, dem
alıwg'a orın izleydi, biraq taba almaydı. 44 Sonda ol o'zine: «Shıqqan u'yime
qaytayın», – deydi ha'm qaytıp kelgende, u'ydin' bos bolıp, tazalanıp ha'm
jıynalıp turg'anın ko'redi. 45 Sonda ol barıp, o'zinen de jawız jeti ruwxtı
ertip keledi de, kirip sol u'yde turadı. Solay etip, sol adamnın' son'g'ı
awhalı burıng'ıdan da jaman boladı. Bul jaman a'wladqa da sonday
boladı!+

İysanın' anası ha'm tuwısqanları

46 ● İysa xalıqqa so'ylep turg'anda, anası menen tuwısqanları keldi.
Olar sırtta turıp, Onın' menen so'ylespekshi boldı+. 47 Sonda birew Og'an:

– Anan' menen tuwısqanların' Senin' menen so'ylespekshi bolıp, sırtta
turıptı, – dedi.

48 Ol bunı aytqan adamg'a qarap:

– Menin' anam kim, tuwısqanlarım kimler? – dedi de, 49 O'zinin'
sha'kirtlerin qolı menen ko'rsetip bılay dedi: – Mine, Menin' anam ha'm
tuwısqanlarım! 50 Sebebi kim de kim Menin' aspandag'ı A'kemnin' erkin
orınlasa, Menin' tuwısqanım da, anam da – sol+.

Tuqım sebiwshi tuwralı tımsal

13 1 • Sol ku'ni İysa u'yden shıg'ıp, ten'izdin' jag'asına barıp otırdı.
2 Onın' janına ju'da' ko'p xalıq jıynalg'anlıqtan, Ol qayıqqa minip
otırdı, al xalıq jag'ada turdı. 3 Ol tımsallar menen olarg'a ko'p na'rselerdi
aytıp, bılay dedi:
– Bir ku'ni tuqım sebiwshi tuqım sebiwge shıg'ıptı. 4 Ol sepkende,
tuqımlardın' geybirewleri jol shetine tu'sip, quslar kelip, olardı shoqıp jep
qoyıptı. 5 Geybirewleri topırag'ı az bolg'an taslaqqa tu'sip, jer teren'
bolmag'anlıqtan tez ko'gerip shıg'ıptı. 6 Biraq ku'n shıqqannan son' solıp,
tamırsız bolg'anlıqtan quwrap qalıptı. 7 Geybirewleri tikenler arasına
tu'sipti. Tikenler o'skennen son', olardı tunshıqtırıp taslaptı+. 8 Al
basqaları o'nimli jerge tu'sip, birewi ju'z eseden, birewi alpıs eseden,
birewi otız eseden zu'ra'a't beripti. 9 Qulag'ı bar jaqsılap esitip alsın!+

İysanın' tımsallar menen so'ylegendegi maqseti

10 • İysanın' sha'kirtleri qasına kelip, Onnan:
– Xalıqqa ne ushın tımsallar menen so'ylep tursan'? – dep soradı.
11 İysa olarg'a bılay dep juwap berdi:
– Aspan Patshalıg'ının' sırların biliw sizlerge berilgen, biraq olarg'a
berilmegen+. 12 Sebebi kimde bar bolsa, og'an ja'ne de mol etip beriledi, al
kimde joq bolsa, onnan barı da tartıp alınadı+. 13 Sonlıqtan da olarg'a
tımsallar menen so'ylep turman. O'ytkeni:
«Olar qarasa da ko'rmeydi,
Tın'lasa da esitpeydi ha'm tu'sinbeydi»+.
14 İyshaya payg'ambardın' aldın ala olar haqqında aytqanı durıs keldi:
«Tın'lap esitesizler, biraq tu'sinbeysizler,
Qaraysızlar, biraq ko'rmeysizler!
15 *Sebebi bul xalıqtın' kewli qaysar bolıp,*
Qulaqları pitip qalg'an, olar ko'zlerin de jumıp alg'an.
Olay bolmag'anda, olardın' ko'zleri ko'rer edi,
Qulaqları esiter edi, kewilleri tu'siner edi.
Olar Mag'an qaytıp kelse, Men olarg'a shıpa berer edim»+*.
16 Biraq, sizlerdin' ko'rip turg'an ko'zlerin'iz, esitip turg'an
qulaqların'ız baxıtlı!+ 17 Sizlerge shının aytıp turman: ko'plegen
payg'ambarlar menen haq adamlar sizlerdin' ko'rgenlerin'izdi ko'rgisi

kelgen edi, biraq ko'rmedi. Esitkenlerin'izdi esitkisi kelgen edi, biraq esitpedi+.

Tuqım sebiwshi tuwralı tımsaldın' tu'sindiriliwi

18 ● – Endi sizler tuqım sebiwshi tuwralı tımsaldın' ma'nisin tın'lan'lar.
19 Aspan Patshalıg'ı tuwralı aytılg'an so'zdi esitken, biraq onı tu'sinbegen
adamg'a shaytan kelip, onın' kewline sebilgen so'zdi tartıp a'ketedi. Jol
boyına sebilgen tuqımnın' ma'nisi usı. 20 Al taslaqqa sebilgen tuqım mınanı
bildiredi: adam so'zdi esitken waqıtta-aq, onı quwanısh penen qabıl aladı.
21 Biraq tamırsız bolg'anlıqtan, turaqsızlıq etedi. So'z ushın azap shegiwge
yamasa quwdalanıwg'a tuwra kelgende, tez isenimnen qaytadı+.
22 Tikenler arasına sebilgen tuqım mınanı bildiredi: adam so'zdi esitedi,
biraq bul du'nyanın' ta'shiwishleri ha'm baylıqqa aldanıw so'zdi
tunshıqtıradı. Sonlıqtan ol zu'ra'a't bermeydi+. 23 Al o'nimli jerge sebilgen
tuqım mınanı bildiredi: adam so'zdi esitip, onı tu'sinedi ha'm birewleri ju'z
eseden, birewleri alpıs eseden, birewleri otız eseden zu'ra'a't beredi+.

Biyday ha'm haram sho'p

24 İysa basqa tımsal keltirip, olarg'a bılay dedi:
– Aspan Patshalıg'ı o'zinin' egislik jerine jaqsı tuqım sepken adamg'a
uqsaydı. 25 Tu'nde, adamlar uyıqlag'an waqıtta dushpanı kelip, onın'
biydayının' arasına haram sho'p egip ketipti. 26 Biyday ko'gerip masaq
shıg'arg'anda, haram sho'p te payda bola baslaptı. 27 Sonda xızmetshileri
xojasına kelip: «Xojayın! Siz egislik jerin'izge jaqsı tuqım seppegen be
edin'iz? Onda haram sho'p qayaqtan payda boldı?» – depti. 28 Ol: «Bunı
dushpan isledi», – depti. Sonda xızmetshileri: «Bizlerdin' barıp, olardı
suwırıp taslawımızdı qa'leysiz be?» – dep soraptı. 29 Ol: «Yaq, sizler haram
sho'plerdi suwırg'anın'ızda, olar menen birge biydaydı da suwırıp
alıwın'ız mu'mkin. 30 Orıw ma'wsimi jetkenshe, ekewi qatar o'se bersin.
Orıw ma'wsiminde men oraqshılarg'a: „Da'slep haram sho'pti jıynan'lar
ha'm bawlap o'rten'ler, al biydaydı telegime quyın'lar“, – deymen», –
depti+.

Qıshqıl tuqım ha'm ashıtqı tuwralı tımsal

31 ● İysa olarg'a o'zge bir tımsal keltirip, bılay dedi:

– Aspan Patshalıg'ı bir adamnın' o'z egislik jerine ekken qıshqıl tuqımına* uqsaydı. 32 Ol tuqımlardın' ishindegi en' kishkenesi bolsa da, o'sip shıqqannan son' barlıq sho'plerden u'lkeyip, terek boladı. Shaqalarına aspan qusları ushıp kelip, uya saladı+.

33 İysa olarg'a basqa tımsal aytıp:

– Aspan Patshalıg'ı bir hayaldın' alıp, barlıq qamır ashıg'ansha, u'sh samar ung'a aralastırg'an ashıtqısına uqsaydı, – dedi+.

34 İysa bulardın' ha'mmesin xalıqqa tımsallar menen ayttı. Tımsalsız olarg'a hesh na'rse aytpadı. 35 Solay etip, payg'ambardın' aldın ala aytqan mına so'zleri orınlandı:

«Awzımdı tımsallar aytıw ushın ashıp,
Du'nya jaratılg'annan beri jasırın bolg'anlardı so'yleymen»+.

Biyday ha'm haram sho'p tuwralı tımsaldın' tu'sindiriliwi

36 Son'ınan İysa xalıqtı qaldırıp, u'yge kirdi. Sha'kirtleri Onın' qasına kelip:

– Egislik jerdegi haram sho'p tuwralı tımsaldı bizlerge tu'sindirip ber, – dedi.

37 İysa bılay dep juwap berdi:

– Jaqsı tuqım sebiwshi – Adam Ulı. 38 Egislik jer – du'nya, jaqsı tuqımlar – Aspan Patshalıg'ının' balaları. Al haram sho'pler – shaytannın' balaları+. 39 Haram sho'plerdi sepken dushpan – shaytan. Orıw ma'wsimi – aqırzaman, oraqshılar – perishteler boladı+. 40 Solay etip, haram sho'plerdi qalay jıynap alıp, otqa jaqsa, bul du'nyanın' aqırında da sonday boladı. 41 Adam Ulı perishtelerin jiberedi, Onın' Patshalıg'ınan olar barlıq azg'ırıwshılar menen nızamdı buzıwshılardı jıynap aladı da,+ 42 janıp turg'an oshaqqa taslaydı: olar sol jerde jılap, pushayman jeydi+. 43 Sonda haq adamlar o'zlerinin' A'kesinin' Patshalıg'ında ku'n sıyaqlı jarqırap turadı. Qulag'ı bar jaqsılap esitip alsın!+

Tabılg'an g'a'ziyne ha'm qımbat hinji tuwralı tımsal

44 – Aspan Patshalıg'ı egislik jerge jasırılg'an g'a'ziynege uqsaydı. Onı birew tawıp alıp, ja'ne jasırıp qoyıptı da, quwang'anınan barlıq mal-mu'lkin satıp jiberip, sol egislik jerdi satıp alıptı.

45 Ja'ne Aspan Patshalıg'ı hasıl hinjiler izlep ju'rgen bir sawdagerge uqsaydı. 46 Ol ju'da' qımbat bir hinjini tapqanda, o'zinin' barlıq mal-

mu'lkin satıp jiberip, sol hinjini satıp alıptı.

Awg'a tu'sken balıqlar tuwralı tımsal

47 – Ja'ne Aspan Patshalıg'ı ten'izge salınıp, a'lwan tu'rli balıqlar
tu'sken awg'a uqsaydı+. 48 Tolg'annan keyin, balıqshılar onı jag'ag'a
su'yrep shıg'arıptı. Son'ınan otırıp, jaqsıların tan'lap ıdıslarg'a salıp, al
jamanların ılaqtırıp taslaptı+. 49 Aqırzamanda da solay boladı: perishteler
kelip, jaman adamlardı haq adamlardan ayırıp alıp,+ 50 janıp turg'an
oshaqqa taslaydı. Olar sol jerde jılap, pushayman jeydi+.

51 Sonnan son', İysa olardan:

– Bulardın' ha'mmesin tu'sindin'ler me? – dep soradı.

Olar:

– Awa, İyem, tu'sindik, – dedi.

52 İysa olarg'a:

– Sonlıqtan Aspan Patshalıg'ınan u'yrengen ha'r bir diniy mug'allim
o'z g'a'ziynesinen jan'anı da, go'neni de shıg'arıwshı u'y iyesine uqsaydı, –
dedi.

Nasıralılardın' İysag'a isenbewi

53 • İysa usı tımsallardı aytıp bolg'annan son', sol jerden ketip qaldı.
54 O'zi o'sken qalag'a kelip, sol jerdegi ma'jilisxanada xalıqqa ta'lim bere
basladı. Xalıq tan' qalısıp:

– Ol bunday danalıqtı ha'm ka'ramat islew qu'diretin qayaqtan
alg'an+? 55 Ol – ag'ash ustasının' balası emes pe? Onın' anasının' atı
Ma'riyam, inilerinin' atları Yaqıp, Yusup, Simon, Yahuda emes pe+?
56 Onın' ha'mme qarındasları da bizin' aramızda emes pe? Al bulardın'
ha'mmesi Onda qayaqtan payda boldı eken? – dedi de, 57 Onı ta'n almadı.

Sonda İysa olarg'a:

– Payg'ambardın' barlıq jerde qa'diri bar, ol tek o'z watanı menen
u'yinde g'ana qa'dirsiz, – dedi+.

58 Olar isenbegeni sebepli, İysa ol jerde ko'p ka'ramatlardı islemedi.

Shomıldırıwshı Yaqıyanın' o'ltiriliwi

14 1 • Sol waqıtta İysa haqqında xabardı Galila u'lkesinin' patshası
Hirod ta esitip, 2 o'z xızmetkerlerine:
– Bul adam – Shomıldırıwshı Yaqıya. Ol o'limnen qayta tirilipti,
sonlıqtan da usınday ka'ramatlar islemekte, – dedi+.
3 Bunnan burın Hirod o'z inisi Filiptin' hayalı Hirodiya sebepli Yaqıyanı
uslap alıp baylatıp, qamatıp taslag'an edi+. 4 O'ytkeni Yaqıya og'an: «Onı
hayal qılıp alıwın' nızamg'a tuwrı kelmeydi», – degen edi+. 5 Hirod
Yaqıyanı o'ltirmekshi de bolıp edi, biraq xalıqtan qorqtı. Sebebi xalıq
Yaqıyanı payg'ambar dep sanaytug'ın edi+.
6 Al Hirod tuwılg'an ku'nin toylag'anda, Hirodiyanın' qızı jıynalg'an
qonaqlardın' aldında oyıng'a tu'sip, Hirodtın' kewlinen shıqtı. 7 Sonın'
ushın ol qız ne tilese de bermekshi bolıp, wa'de berip, ant ishti+.
8 Qız anasının' ken'esi boyınsha:
– Shomıldırıwshı Yaqıyanın' basın aldırıp, mag'an ha'zir tabaqqa salıp
berin', – dedi.
9 Patsha bug'an qıynalsa da, o'zi ant ishkenlikten ha'm qonaqları
sebepli, qızg'a sorag'anın beriwdi buyırdı. 10 Solay etip, patsha adam
jiberip, qamaqta Yaqıyanın' basın kestirdi. 11 Tabaqqa salıp a'kelingen bas
qızg'a berildi. Qız onı anasına aparıp berdi. 12 Yaqıyanın' sha'kirtleri kelip,
onın' denesin alıp ketip jerledi. Sonnan son' barıp, İysag'a xabarladı+.

İysanın' bes mın' adamdı toyg'ızıwı

13 • İysa bunı esitkennen keyin qayıqqa minip, elsiz bir jerge jalg'ız
ketip qaldı. Bul tuwralı esitken xalıq o'z qalalarınan shıg'ıp, piyadalap
Onın' izine erdi. 14 İysa qayıqtan tu'skende sonshama xalıqtı ko'rdi, olarg'a
janı ashıp, awırıwlarına shıpa berdi.
15 Kesh bolg'anda sha'kirtleri qasına kelip, Og'an:
– Bul – bir elsiz jer, ku'n de kesh boldı. Xalıqtı tarqatıp jiber, olar
awıllarg'a barıp, o'zlerine awqat satıp alsın, – dedi.
16 Biraq İysa:
– Olar ketpewi kerek, olarg'a sizler awqat berin'ler, – dedi+.
17 – Bizlerde tek bes nan menen eki balıq g'ana bar, – dedi olar.
18 İysa:

– Olardı bul jerge, Mag'an alıp kelin'ler, – dedi.
19 Son'ınan xalıqqa sho'pli jerge otırıwdı buyırdı da, bes nan menen eki
balıqtı alıp, aspang'a qarap Qudayg'a shu'kirlik etti. Nanlardı sındırıp,
sha'kirtlerine berdi, olar xalıqqa u'lestirdi. 20 Ha'mmesi jep toydı, awısqan
bo'leklerin jıynap alıp, u'lken on eki sebet toltırdı. 21 Al jegenler hayal ha'm
balalardan basqa bes mın'day adam edi+.

İysanın' suwdın' u'sti menen ju'riwi

22 • Bunnan son' da'rhal İysa sha'kirtlerine qayıqqa miniwdi ha'm
O'zinen burın arg'ı jag'ag'a ketiwdi buyırdı. Al O'zi xalıqtı tarqatıp jiberdi.
23 Xalıqtı tarqatıp jibergennen son', İysa duwa etiw ushın jalg'ız O'zi tawg'a
shıqtı, keshte de sol jerde jalg'ız qaldı+. 24 Al sol waqıtta ten'izdin'
jag'asınan uzaqlasqan qayıqtı tolqınlar soqqılay basladı, o'ytkeni ku'shli
samal qayıqqa qarsı esip tur edi.
25 Erte tan'da İysa ten'izdin' u'sti menen ju'rip, olardın' qasına bardı.
26 Sha'kirtleri ten'izdin' u'sti menen kiyatırg'an Onı ko'rgende za'rreleri
ushıp:
– Bul a'rwaq, – dep qattı qorqıp baqırıstı+.
27 Biraq İysa olarg'a da'rriw:
– Jigerlenin'ler! Bul Men-g'o, qorqpan'lar, – dedi.
28 Petr Og'an juwap berip:
– İyem! Eger bul Sen bolsan', mag'an suwdın' u'sti menen Senin'
qasın'a ju'rip barıwdı buyır, – dedi.
29 İysa:
– Kel, – dedi.
Petr qayıqtan tu'sip, İysag'a qaray suwdın' u'sti menen ju'rip ketti.
30 Biraq ol samaldın' ku'shli ekenin ko'rgende qorqıp ketip, suwg'a bata
baslag'anda:
– İyem! Meni qutqar! – dep baqırdı.
31 İysa da'rriw qolın sozıp, onı tartıp aldı da, og'an:
– Ha'y, isenimi az! Sen nege gu'manlandın'? – dedi+.
32 Olar qayıqqa mingende, samal tınıp qaldı. 33 Qayıqtag'ı sha'kirtleri
İysanın' ayag'ına jıg'ılıp:
– Sen shınında da, Qudaydın' Ulısan'! – desti+.

34 Olar ten'izdin' arg'ı jag'asına o'tip, Genesaret jerine kelip toqtadı+.
35 Sol jerdin' turg'ınları İysanı tanıp, pu'tkil do'gerekke xabarladı ha'm
awırg'an adamlardın' ha'mmesin Og'an alıp keldi. 36 Olar İysadan tek
kiyiminin' shetine g'ana qol tiygiziwge ruxsat soradı. Qol tiygizgenlerdin'
ha'mmesi shıpa taptı.

Adamlardı ne haramlaydı?

15 1 • Sonda İysanın' qasına Erusalimnen pariseyler menen diniy
mug'allimler kelip, Og'an:
2 – Ne ushın Senin' sha'kirtlerin' ata-babalardan qalg'an da'stu'rlerdi
buzıp ju'r? Olar nan jewden aldın qolların juwmaydı-g'o, – dedi+.
3 İysa olarg'a juwap berip, bılay dedi:
– Sizler ne ushın da'stu'rlerin'iz sebepli Qudaydın' buyrıg'ın
buzasızlar+? 4 Sebebi Quday: *«Ata-anan'dı sıyla»** ha'm: *«Kim de kim a'kesine
yamasa anasına jaman so'z aytsa, ol o'ltirilsin»** dep buyrıq bergen+. 5 Al
sizler: «Kim de kim a'kesine yamasa anasına: „Sizlerge beretug'ınımdı
Quday jolına qurban etip bag'ıshlayman“, dese, 6 ol a'kesin yamasa anasın
sıylamasa da boladı», – deysizler. Solay etip, da'stu'rlerin'iz sebepli, sizler
Qudaydın' so'zin biykar etip atırsızlar. 7 Ha'y, eki ju'zliler! İyshaya
payg'ambar sizler tuwralı aldın ala durıs aytqan:+
8 *«Bul xalıq sıylar Meni tili menen,*
Al kewilleri tur Mennen alıs.
9 *Olar Mag'an bosqa sıyınıp,*
*Adam oylap tapqan parızlardı u'yreter»**+.
10 Son'ınan İysa xalıqtı shaqırıp alıp, olarg'a:
– Tın'lap, tu'sinip alın'lar: 11 adamdı onın' awzına engen na'rse emes, al
awzınan shıqqan na'rse haramlaydı, – dedi+.
12 Sonda Onın' sha'kirtleri qasına kelip, Onnan:
– Bul so'zdi esitkende, pariseylerdin' ashıwlanıp qalg'anın bildin' be? –
dep soradı.
13 İysa olarg'a:
– Aspandag'ı A'kem ekpegen ha'r bir o'simlik tu'p-tamırı menen julıp
taslanadı+. 14 Olardı qoyın'lar. Olar – soqırlardın' soqır jetelewshileri. Eger
soqırdı soqır jetelese, ekewi de shuqırg'a qulap tu'sedi, – dedi+.
15 Petr Og'an:
– Bul tımsaldı bizlerge tu'sindirip ber, – dedi.
16 İysa olarg'a:
– Sizler ele tu'sinbey tursızlar ma? 17 Awızg'a engennin' ha'mmesi
qarıng'a baratug'ının, onnan son' sırtqa shıg'ıp qalatug'ının
tu'sinbeysizler me? 18 Awızdan shıqqan kewilden shıg'adı. Adamdı

haramlaytug'ın usı+. 19 O'ytkeni jamanlıq oylaw, adam o'ltiriw, neke
hadallıg'ın buzıw, buzıq bolıw, urlıq islew, jalg'an gu'walıq beriw ha'm
masqaralaw kewilden shıg'adı+. 20 Adamdı haramlaytug'ın usılar. Al qol
juwmay awqat ishiw adamdı haramlamaydı, – dedi.

Kananlı hayaldın' isenimi

21 • İysa sol jerden shıg'ıp, Tir ha'm Sidon u'lkesine ketti+. 22 Sol
u'lkelerden kananlı bir hayal kelip, Og'an:
– İyem, Dawıttın' Urpag'ı, mag'an rehim ete go'r! Menin' qızımdı jin
urıp, qattı qıynalıp atır, – dep baqırdı+.
23 Biraq İysa og'an hesh na'rse aytpadı. Sonda sha'kirtleri qasına kelip,
Onnan:
– Onı jiber, izimizden baqırıp kiyatır-g'o, – dep o'tindi.
24 İysa:
– Men tek İzraildın' jog'alg'an qoylarına jiberilgenmen, – dep juwap
qaytardı+.
25 Sonda hayal kelip, Onın' ayag'ına jıg'ıldı da:
– İyem! Mag'an ja'rdem ete go'r! – dep jalındı.
26 İysa og'an juwap berip:
– Balalardın' nanın alıp, iytlerge taslaw durıs emes, – dedi+.
27 Hayal:
– Awa, İyem, solay. Biraq iytler de xojayınlarının' dasturxanınan
tu'sken usaqlardı jeydi-g'o, – dedi.
28 Sonda İysa og'an:
– Ha'y, hayal, senin' isenimin' ku'shli eken, tilegenin' bolsın, – dedi.
Onın' qızı sol waqıtta-aq jazılıp ketti.

İysanın' to'rt mın' adamdı toyg'ızıwı

29 • İysa sol jerden ketip, Galila ten'izine keldi ha'm tawg'a shıg'ıp
otırdı. 30 Sonda Onın' qasına ko'p xalıq jıynalıp qaldı. Olar o'zleri menen
birge aqsaqlardı, soqırlardı, mayıplardı, gu'n'eleklerdi ha'm basqa da
awırıw adamlardı İysanın' aldına alıp keldi. İysa olarg'a shıpa berdi+.
31 Solay etip, gu'n'eleklerdin' tilleri shıg'ıp, mayıplardın' jazılıp, aqsaq
bolg'anlardın' ju'rip, soqırlardın' ko'zleri ashılıp ketkenligin ko'rgen xalıq
an'-tan' bolısıp, İzraildın' Qudayına alg'ıs aytti.

32 İysa sha'kirtlerin janına shaqırıp alıp, olarg'a:
– Xalıqqa janım ashıp tur. Olar u'sh ku'nnen beri qasımda bolıp, jeytug'ın hesh na'rsesi joq. Olardı ash halında jibergim kelmeydi, sebebi jolda ha'lsirep qalıwı mu'mkin, – dedi+.
33 Sha'kirtleri:
– Usınshama xalıqtı toyg'ıza alarlıqtay, bir elsiz dalada nandı qayaqtan tabamız? – desti+.
34 İysa olardan:
– Neshe nanın'ız bar? – dep soradı.
Olar:
– Jetew, ja'ne bir neshe kishi balıq ta bar, – dep juwap berdi.
35 Son'ınan İysa xalıqqa jerge otırıwdı buyırdı. 36 Jeti nandı ha'm balıqlardı alıp, Qudayg'a shu'kirlik etti. Olardı sındırıp, sha'kirtlerine berdi, olar xalıqqa u'lestirdi. 37 Olardın' ha'mmesi jep toydı. Awısqan bo'leklerin jıynap alıp, u'lken jeti sebet toltırdı. 38 Jegenler hayal ha'm balalardan basqa to'rt mın' adam edi+.
39 Sonnan son', İysa xalıqtı tarqatıp jiberdi de, qayıqqa minip, Magdala do'geregine ketti.

İysadan Quday jibergenligin ka'ramatlı belgi menen ko'rsetiwin soraw

16 1 • Pariseyler menen saddukeyler İysag'a keldi de, Onı
sınamaqshı bolıp, aspannan ka'ramatlı belgi ko'rsetiwin soradı+.
2 İysa olarg'a juwap qaytarıp:
– Keshte sizler: «Erten' ku'n ashıq boladı, aspan qızg'ısh-g'o», –
deysizler. 3 Al tan' azannan: «Bu'gin jawın-shashın boladı, aspan qızıl ha'm
tu'nergen», – deysizler. Sizler nege aspannın' rayın ayıra alsan'lar da,
zamannın' belgilerin ayıra almaysızlar? 4 Jaman ha'm opasız a'wlad bir
ka'ramatlı belgi talap etedi. Biraq og'an Yunustın' belgisinen basqası
ko'rsetilmeydi, – dedi.
Son' olardı qaldırıp, sol jerden ketip qaldı+.

Jalg'an ta'liymatlardan saq bolın'lar!

5 • İysanın' sha'kirtleri arg'ı jag'ag'a o'tkende, nan a'keliwdi umıtıp
ketken edi. 6 İysa olarg'a:
– Abaylan'lar, pariseylerdin' ha'm saddukeylerdin' ashıtqılarınan saq
bolın'lar! – dedi+.
7 Sonda olar:
– Nan a'kelmegenimiz ushın solay dep atırg'an shıg'ar, – dep o'z ara
aytısa basladı.
8 İysa bunı bilip, olarg'a:
– Ha'y, isenimi azlar, sizler nege o'z ara nan a'kelmegenin'izdi aytısıp
tursızlar+? 9 Ele de tu'sinbedin'ler me? Bes nan bes mın' adamg'a jetip,
awısqanın jıynag'anın'ızda neshe sebet toltırg'anın'ız esin'izde joq pa+?
10 Ja'ne de jeti nan to'rt mın' adamg'a jetip, awısqanın jıynag'anın'ızda
neshe sebet toltırg'anın'ız esin'izde joq pa+? 11 Menin' sizlerge nan
haqqında aytpag'anımdı nege tu'sinbeysizler? Pariseylerdin' ha'm
saddukeylerdin' ashıtqılarınan saq bolın'lar, – dedi.
12 Olar sonda g'ana Onın' nannın' ashıtqısınan emes, al pariseylerdin'
ha'm saddukeylerdin' ta'liymatlarınan saq bolıwdı aytqanlıg'ın tu'sindi.

Petrdin' İysanın' Masix ekenin moyınlawı

13 • İysa Filip Kesariyasındag'ı u'lkege kelgende, O'z sha'kirtlerinen:
– Adamlar Meni, Adam Ulın kim dep sanaydı? – dep soradı.

14 Olar:
– Geybirewleri Shomıldırıwshı Yaqıya, geybirewleri İliyas, al bazıları
Eremiya yamasa payg'ambarlardın' biri dep sanaydı, – dedi+.
15 İysa olarg'a:
– Al sizler Meni kim dep sanaysızlar? – dedi.
16 Simon Petr juwap qaytarıp:
– Sen – Masixsan'*, tiri Qudaydın' Ulısan', – dedi+.
17 İysa og'an:
– Yunustın' ulı Simon, sen baxıtlısan'! Sag'an bunı adam balası emes, al
aspandag'ı A'kem ashıp bildirdi+. 18 Sag'an Menin' aytatug'ınım mınaw:
sen – Petrsen'*, Men mına tastın' u'stine O'z ja'ma'a'timdi ornataman, onı
dozaqtın' ku'shleri de jen'e almaydı+. 19 Sag'an Aspan Patshalıg'ının'
giltlerin beremen. Sen jer betinde neni baylasan', sol aspanda da
baylanadı, ja'ne de, sen jer betinde neni sheshsen', sol aspanda da
sheshiledi, – dep juwap berdi+.
20 Sonnan son', İysa sha'kirtlerine O'zinin' Masix ekenligin hesh kimge
aytpawların buyırdı+.

İysa O'z o'limi ha'm qayta tiriliwi haqqında

21 • Sol waqıttan baslap İysa O'zinin' Erusalimge barıp, aqsaqallar, bas
ruwxaniyler ha'm diniy mug'allimler ta'repinen ko'p azap shegiwi ha'm
o'ltiriliwi, biraq u'shinshi ku'ni qayta tiriliwi tiyis ekenligin sha'kirtlerine
bildire basladı+.
22 Petr İysanı shetke shaqırıp alıp, Og'an:
– Quday saqlasın, İyem! Sag'an bunday bola ko'rmesin! – dep qarsı
so'yley basladı.
23 İysa burılıp, Petrge:
– Joq bol ko'zimnen, shaytan! Sen Mag'an kesent berip atırsan'. Sen
Qudaydın' emes, al adamnın' islerin oylap tursan', – dedi+.

O'zinen keship, İysag'a eriw

24 Sonda İysa O'z sha'kirtlerine:
– Kim de kim Mag'an ergisi kelse, o'zinen keshsin ha'm o'z atanaq
ag'ashın arqalap, Menin' izime ersin+. 25 O'ytkeni kim de kim o'z janın
saqlamaqshı bolsa, onı jog'altadı. Al kim de kim o'z janın Men ushın
jog'altsa, onı tawıp aladı+. 26 Adam pu'tkil du'nyanı iyelep alıp, biraq o'z

janın jog'altsa, bunnan og'an ne payda? Ol o'z janı ushın qanday to'lem bere aladı+? 27 Adam Ulı A'kesinin' saltanatında O'z perishteleri menen birge keledi. Sonda Ol ha'r kimge islegen islerine qaray qaytaradı+.
28 Sizlerge shının aytıp turman: usı jerde turg'anlardın' geybirewleri Adam Ulının' O'z Patshalıg'ında keliwin ko'rmegenshe, o'lmeydi, – dedi+.

İysanın' tu'r-tu'sinin' o'zgeriwi

17 1 • Aradan altı ku'n o'tkennen son', İysa tek Petrdi, Yaqıptı ha'm
onın' inisi Yuxandı qasına alıp, olardı bir biyik tawg'a ertip shıqtı+.
2 Sonda olardın' aldında İysanın' tu'r-tu'si o'zgerdi: Onın' ju'zi quyashtay
jarqıradı, kiyimleri jarıq sıyaqlı appaq boldı+. 3 Sol waqıtta birden olarg'a
İysa menen so'ylesip turg'an Muwsa ha'm İliyas payg'ambarlar ko'rindi+.
4 Sonda Petr İysag'a:

– İyem, bizin' bul jerde bolg'anımız qanday jaqsı! Eger qa'lesen', men bul jerge u'sh qos quraman: birewin Sag'an, birewin Muwsag'a, birewin İliyasqa, – dedi.

5 Ol ele so'ylep turg'anda, bir jarıq bult olardı qapladı. Bulttan:

– Bul – Menin' su'yikli Ulım, Men Og'an ırzaman. Onın' aytqanın tın'lan'lar! – degen saza esitildi+.

6 Bunı esitken waqıtta sha'kirtleri qattı qorqısıp, bet-a'lpetinen jerge jıg'ıldı. 7 Biraq İysa jaqınlap kelip, olarg'a qolın tiygizdi de:

– Turın'lar, qorqpan'lar! – dedi.

8 Olar ko'zlerin ashıp joqarıg'a qarag'anda, İysadan basqa hesh kimdi ko'rmedi.

9 Tawdan to'men tu'sip baratırg'anda, İysa olarg'a:

– Adam Ulı o'limnen qayta tirilmesinen burın, bul ko'rgenlerin'izdi hesh kimge aytpan'lar! – dep buyırdı+.

10 Sonda olar:

– Nege diniy mug'allimler aldı menen İliyas keliwi sha'rt deydi? – dep soradı.

11 İysa olarg'a:

– Durıs, aldı menen İliyas kelip ha'mmesin du'zetedi+. 12 Al Menin' sizlerge aytatug'ınım: İliyas a'lle qashan kelgen edi, biraq onı adamlar tanımadı ha'm og'an qa'legenin isledi. Adam Ulı da olardan solay azap shegedi, – dep juwap berdi+.

13 Sonda sha'kirtleri İysanın' Shomıldırıwshı Yaqıya haqqında aytıp turg'anın tu'sindi+.

Jin urg'an balanın' shıpa tabıwı

14 • Olar xalıqtın' janına kelgende, bir adam İysag'a jaqınlap, Onın' aldında dize bu'kti de:

15 – İyem, menin' ulıma rehim ete go'r. Ol qoyanshıq bolıp awırıp, qattı
azap shegip atır, jiyi-jiyi otqa da, suwg'a da jıg'ıladı. 16 Men onı Senin'
sha'kirtlerin'e a'kelgen edim, biraq olar shıpa bere almadı, – dedi.
17 İysa juwap qaytarıp:
– Ha'y, isenbeytug'ın, adasqan a'wlad! Men qashang'a deyin sizler
menen birge bolaman? Qashang'a deyin sizlerge shıdayman? Onı Mag'an,
bul jerge a'kelin'ler, – dedi.
18 İysa jinge buyrıq bergende, ol baladan shıg'ıp ketti ha'm bala sol
waqıtta-aq shıpa taptı+.
19 Sonda sha'kirtleri İysag'a awlaqta kelip:
– Bizler nege jindi quwıp shıg'ara almadıq? – dep soradı.
20 İysa olarg'a:
– İsenimin'iz az bolg'anlıqtan. Men sizlerge shının aytıp turman: eger
isenimin'iz qıshqıl tuqımınday* g'ana bolsa da, bul tawg'a: «Usı jerden ana
jerge ko'sh!» desen'ler, ol ko'shedi. Sizlerdin' qolın'ızdan kelmeytug'ın
hesh na'rse bolmaydı, – dedi. [+ 21]*

İysanın' O'z o'limi ha'm qayta tiriliwi haqqında ja'ne bildiriwi

22 • Sha'kirtlerinin' ha'mmesi Galilada bolg'anda, İysa olarg'a:
– Adam Ulı adamlardın' qolına uslap beriledi. 23 Olar Onı o'ltiredi, biraq
Ol u'shinshi ku'ni qayta tiriledi, – dedi.
Bug'an olar qattı qapa boldı+.

İbadatxana salıg'ı

24 Olar Kaparnahumg'a kelgende, eki draxmalıq* İbadatxana salıg'ın
jıynawshılar Petrdin' janına kelip, onnan:
– Sizlerdin' Ustazın'ız İbadatxana salıg'ın to'lemey me eken? – dep
soradı+.
25 Petr:
– Awa, to'leydi, – dedi.
Ol u'yge kelgende, İysa onnan burın:
– Simon, sen qalay oylaysan'? Jer betinin' patshaları bajılar menen
salıqtı kimlerden aladı? O'z balalarınan ba yamasa basqa adamlardan ba? –
dep soradı.
26 Petr:

– Basqa adamlardan, – dedi.

İysa:

– Olay bolsa, patshanın' balaları salıq to'lewden azat. [27] Biraq, olardı tu'sinbewshilikke salmawımız ushın, ten'izge bar da, qarmaq salıp, en' birinshi ilingen balıqtı al. Onın' awzın ashsan', to'rt draxmalıq bir gu'mis ten'geni tabasan'. Onı alıp, Menin' menen o'zin' ushın olarg'a to'le, – dedi+.

Aspan Patshalıg'ında en' ullı kim?

18 1 • Sol waqıtta sha'kirtleri İysanın' janına kelip:
– Aspan Patshalıg'ında en' ullı kim? – dep soradı.
2 İysa bir balanı shaqırıp alıp, onı olardın' ortasına turg'ızıp qoyıp bılay dedi:
3 – Sizlerge shının aytıp turman: kewillerin'izdi o'zgertip, balalar sıyaqlı bolmasan'lar, Aspan Patshalıg'ına kire almaysızlar+. 4 Solay etip, kim de kim o'zin usı bala sıyaqlı pa's tutsa, sol Aspan Patshalıg'ında en' ullı boladı. 5 Al kim de kim mınaday bir balanı Menin' atım ushın qabıl etse, onın' Meni qabıl etkeni boladı+.
6 Biraq kim de kim Mag'an isenip turg'an mına kishkenelerdin' birewin azg'ırsa, onın' moynına u'lken digirman tası baylanıp, teren' ten'izdin' tu'bine batırılg'anı og'an jaqsıraq bolar edi. 7 Adamlardı azg'ırıwshı na'rseler sebepli, du'nya ha'siret shegedi! Azg'ırıwshı na'rselerdin' bolıwı so'zsiz, biraq azg'ırıw kim arqalı kelse, sol adam ha'siret shegedi!+
8 Eger seni qolın' yamasa ayag'ın' azg'ırsa, onı shawıp tasla. Eki qolın' menen yamasa eki ayag'ın' menen ma'n'gilik otqa taslang'anın'nan go're, bir qolın' yamasa ayag'ın' menen o'mirge eriskenin' o'zin'e jaqsıraq+.
9 Eger seni ko'zin' azg'ırsa, onı oyıp tasla. Eki ko'zin' menen dozaq otına taslang'anın'nan go're, jalg'ız ko'zin' menen o'mirge eriskenin' o'zin'e jaqsıraq+.

10 • Abaylan'lar, mına kishkenelerdin' hesh qaysısın da kemsitiwshi bolman'lar! Sebebi sizlerge aytatug'ınım: olardın' aspandag'ı perishteleri aspandag'ı A'kemnin' ju'zin ha'mme waqıt ko'rip turadı. [11]*

Joytılg'an qoy tuwralı tımsal

12 – Sizler qalay oylaysızlar? Eger birewdin' ju'z qoyı bolıp, onın' birewi joytılıp ketse, ol toqsan tog'ız qoyın tawda qaldırıp, joytılg'an bir qoyın izlemes pe edi? 13 Sizlerge shının aytıp turman: eger onı tawıp alsa, joytılmag'an toqsan tog'ız qoyınan go're, tawıp alg'an jalg'ız qoyına ko'birek quwanadı. 14 Sol sıyaqlı, sizlerdin' aspandag'ı A'ken'iz mına kishkenelerdin' birewinin' de joytılıwın qa'lemeydi+.

Bir-birin'izdi haq jolg'a tu'sirin'ler, birge duwa etin'ler!

15 ● – Eger tuwısqanın' sag'an qarsı gu'na islese, og'an bar da, awlaqta
so'ylesip, ayıbın betine ashıq ayt. Eger ol so'zin'di tın'lasa, onda
tuwısqanın'dı o'zin'e qaytarıp alg'anın' boladı+. 16 Eger ol so'zin'di
tın'lamasa, o'zin' menen birge bir yamasa eki adamdı ertip og'an bar,
o'ytkeni aytılg'an barlıq so'zlerin'e eki yamasa u'sh gu'wa bolıwı tiyis*+.
17 Eger olardın' da so'zin tın'lag'ısı kelmese, onda iseniwshiler ja'ma'a'tine
ayt. Al iseniwshiler ja'ma'a'tin de tın'lag'ısı kelmese, onda onı butqa
tabınıwshı ha'm salıqshı dep sana+.
18 Sizlerge shının aytıp turman: sizler jer betinde neni baylasan'ız, sol
aspanda da baylanadı, ja'ne de, sizler jer betinde neni sheshsen'iz, sol
aspanda da sheshiledi.
19 Sizlerge ja'ne shının aytaman: jer betinde sizlerdin' ekewin'iz kelisip
ne sorasan'ız, aspandag'ı A'kem sonı beredi+. 20 Sebebi qay jerde eki
yamasa u'sh adam Menin' atım menen jıynalsa, Men olar menen
birgemen.

Rehimsiz xızmetshi tuwralı tımsal

21 Sonda Petr İysag'a kelip:
– İyem, mag'an qarsı gu'na islegen tuwısqanıma neshe ret keshirim
bersem boladı? Jeti retke deyin be? – dep soradı+.
22 İysa og'an:
– Sag'an jeti retke deyin emes, al jetpis jerdegi jeti retke deyin
keshirim et, deymen. 23 Solay etip, Aspan Patshalıg'ı o'z xızmetshileri
menen qarızın esaplasqısı kelgen bir patshag'a uqsaydı. 24 Ol esaplasa
baslag'anda, onın' aldına onnan on mın' talant* qarızdar bolg'an birewdi
alıp kelipti. 25 Biraq ol qarızın to'ley almaytug'ın bolg'anlıqtan, patsha
og'an onın' o'zi menen qosıp hayalın, balaların ha'm barlıq mal-mu'lkin
satıp, qarızın to'lewdi buyırıptı+. 26 Sonda xızmetshi onın' ayag'ına jıg'ılıp:
«Taqsır, shıdap turın', men barlıq qarızımdı to'leymen!» – dep jalınıptı.
27 Xızmetshige janı ashıg'an patsha onı bosatıp, qarızınan keshipti. 28 Al
xızmetshi sırtqa shıg'ıp, o'zine ju'z dinar* qarızdar bolg'an bir xızmetshi
joldasın ushıratıp: «Mag'an beretug'ın qarızın'dı ber», – dep onı buwındıra
baslaptı. 29 Sonda onın' joldası ayag'ına jıg'ılıp: «Shıdap tur, men qarızımdı
to'leymen», – dep jalınıptı. 30 Biraq ol joldasının' so'zin tın'lamay, o'zine
beretug'ın qarızın to'lemegenshe, onı qamattırıp taslaptı+. 31 Onın' basqa

xızmetshi joldasları bul waqıyanı ko'rip, qattı qapa bolıptı ha'm patshag'a barıp, bolg'an istin' ba'rin aytıp beripti. 32 Sonda patsha onı shaqırtıp alıp, og'an: «Ha'y, jawız xızmetshi! Sen mag'an jalıng'anın' sebepli g'ana barlıq qarızın'nan keshken edim. 33 Menin' sag'an rehim etkenimdey, senin' de o'z joldasın'a rehim etiwin' tiyis emes pe edi?» – depti. 34 Patsha qa'ha'rlenip, o'zine beriletug'ın qarızdın' ba'rin to'lep bolmag'ansha, onı jazalawshılardın' qolına tapsırıptı.

35 Eger sizlerdin' ha'r birin'iz tuwısqanın'ızdın' gu'nasın shın kewlin'izden keshirmesen'ler, Menin' aspandag'ı A'kem de sizlerge solay isleydi, – dedi+.

Ajırasıw tuwralı

19 1 • İysa usı so'zlerdi aytıp bolg'annan son' Galiladan jolg'a shıg'ıp,
İordannın' arg'ı jag'asındag'ı Yahudiya u'lkesine bardı. 2 Onın' izine
ko'p xalıq erdi, Ol sol jerde olarg'a shıpa berdi.
3 İysanın' qasına pariseyler kelip, Onı sınap ko'riw ushın:
– Er adamnın' ha'r qıylı sebep penen hayalınan ajırasıwı nızamg'a
tuwrı kele me? – dep Onnan soradı.
4 İysa olarg'a juwap qaytarıp bılay dedi:
– Jaratıwshı en' basta olardı erkek ha'm hayal qılıp jaratqanın* sizler
oqımag'ansızlar ma+? 5 Ja'ne Ol bılay degen: *«Sonlıqtan er adam ata-anasın
qaldırıp, o'z hayalına qosıladı ha'm ekewi bir dene boladı»*+. 6 Solay etip, olar
endi eki emes, al bir dene boladı. Sol sebepli, Quday qosqanlardı adam
ajıratpasın+.
7 Olar İysag'a:
– Sonda nege Muwsa payg'ambar er adamnın' hayalına talaq xat berip
ajırasıwın buyırg'an? – dedi+.
8 İysa olarg'a:
– Muwsa sizler tas bawır bolg'anlıqtan, hayalların'ız benen ajırasıwg'a
ruxsat bergen. Biraq basta olay emes edi. 9 Menin' sizlerge aytatug'ınım:
kim de kim o'z hayalı menen nekege hadalsızlıg'ınan basqa sebep penen
ajırasıp, basqa hayal alsa, ol neke hadallıg'ın buzg'an boladı*, – dedi+.
10 Sonda İysanın' sha'kirtleri Og'an:
– Eger er adamnın' hayalına degen wazıypası usınday bolsa, onda
u'ylenbegennin' o'zi jaqsıraq-g'o, – dedi.
11 İysa olarg'a:
– Bunı ha'r bir adam qabıl ete almaydı, biraq kimge Qudaydan berilse,
sol g'ana qabıl ete aladı+. 12 O'ytkeni u'ylenbeytug'ın ha'r tu'rli adamlar
bar: geybirewleri aqta bolıp tuwıladı, geybirewlerin adamlar aqta qılıp
taslaydı, al bazıları Aspan Patshalıg'ına xızmet etiw ushın o'z erki menen
u'yleniwden bas tartadı. Kim bul so'zdi qabıl ete alsa, sol qabıl etsin, –
dedi.

İysanın' balalarg'a pa'tiya beriwi

13 • Sol waqıtta adamlar İysag'a olardın' u'stine qolın qoyıp duwa etsin
dep, balaların alıp keldi. Al sha'kirtler olarg'a keyidi. 14 Biraq İysa:
– Balalardın' Mag'an keliwine ruxsat berin'ler, olarg'a tosqınlıq
jasaman'lar. Sebebi Aspan Patshalıg'ı usındaylardiki, – dedi+.
15 Son'ınan Ol balalardın' u'stine qolın qoyıp duwa etti de, sol jerden
ketip qaldı.

Bay jigit

16 • Sonda bir jigit İysadan:
– Ustaz! Ma'n'gilik o'mirge iye bolıwım ushın qanday iygilikli isler
islewim kerek? – dep soradı+.
17 İysa og'an:
– Sen nege Mennen iygilik haqqında soradın'? Tek Quday g'ana
iygilikli-g'o. Al ma'n'gilik o'mirge eriskin' kelse, Onın' buyrıqların orınla, –
dedi+.
18 Jigit İysadan:
– Qanday buyrıqlardı? – dep soradı.
İysa:
– *«Adam o'ltirme, neke hadallıg'ın buzba, urlıq isleme, jalg'an gu'walıq berme,*
19 *ata-anan'dı hu'rmetle***ha'm o'zin'di su'ygenin' sıyaqlı, janın'dag'ı adamdı da*
*su'y!**», – dedi+.
20 Jas jigit Og'an:
– Men bulardın' ha'mmesin orınlap kiyatırman, ja'ne ne jetispeydi? –
dedi+.
21 İysa og'an:
– Eger minsiz bolg'ın' kelse, barıp barlıq mal-mu'lkin'di satıp, aqshasın
jarlılarg'a ber. Sonda senin' g'a'ziynen' aspanda boladı. Son'ınan kelip,
Menin' izime er, – dedi+.
22 Bul so'zlerdi esitken jas jigit qapa bolıp, sol jerden ketip qaldı.
O'ytkeni onın' baylıg'ı ko'p edi.
23 İysa O'z sha'kirtlerine:
– Sizlerge shının aytıp turman: bay adamnın' Aspan Patshalıg'ına
kiriwi qıyın+. 24 Tag'ı sizlerge aytatug'ınım: bay adamnın' Quday
Patshalıg'ına kiriwinen go're, tu'yege iynenin' ko'zinen o'tiw an'satıraq, –
dedi.

25 Bunı esitken sha'kirtleri qattı tan' qalısıp:
– Olay bolsa, kim qutqarıla aladı? – dep soradı.
26 Al İysa olarg'a qarap:
– Bul adamlardın' qolınan kelmeydi, biraq Quday ushın mu'mkin emes na'rse joq, – dedi+.
27 Sonda Petr juwap qaytarıp, Og'an:
– Minekey, bizler ha'mme na'rsemizdi taslap, Senin' izin'e erdik. Bizler nege erisemiz? – dedi+.
28 İysa olarg'a:
– Sizlerge shının aytıp turman: du'nya jan'alang'annan son', Adam Ulı O'zinin' saltanatlı taxtına otırg'anda, Menin' izime erip ju'rgen sizler de on eki taxtqa otırıp, İzrail xalqının' on eki urıwın hu'kim etesizler+.
29 Sonda Menin' atım ushın o'z u'ylerin, ya ag'a-inilerin, ya apa-qarındasların, ya ata-anasın, ya balaların, ya jer-mu'lkin taslap shıqqan ha'r kim ju'z ese artıg'ı menen aladı ha'm ma'n'gilik o'mirge iye boladı+.
30 Biraq birinshilerdin' ko'bisi son'g'ılar, son'g'ılardın' ko'bisi birinshiler boladı, – dedi+.

Ju'zim bag'ındag'ı jumısshılar tuwralı tımsal

20 [1] İysa ja'ne bılay dedi:

– Aspan Patshalıg'ı o'zinin' ju'zim bag'ına jumısshılardı jallap alıw ushın tan' azanda shıqqan u'y iyesine uqsaydı. [2] Ol jumısshılar menen ku'nine bir dinar to'lewge kelisip, olardı o'zinin' ju'zim bag'ına jiberipti. [3] Saat tog'ızlar shamasında shıg'ıp, bazarda jumıssız turg'an adamlardı ko'rip, [4] olarg'a:

– Sizler de menin' ju'zim bag'ıma barın'lar, men sizlerge tiyisli haqıların'ızdı beremen, – degende, olar barıptı. [5] Ol saat on ekiler shamasında da, tu'sten keyin u'shler shamasında da shıg'ıp, tag'ı usılay islepti. [6] Keshki besler shamasında da shıg'ıp, ele jumıssız turg'an basqa adamlardı ko'rip, olarg'a: «Nege bul jerde ku'n boyı jumıssız tursızlar?» – dep soraptı. [7] Olar: «Sebebi bizlerdi hesh kim jallap alg'an joq», – dep juwap beripti. Ol: «Sizler de menin' ju'zim bag'ıma barıp, miynet etin'ler», – depti. [8] Ku'n kesh bolg'anda, bag'dın' iyesi o'zinin' basqarıwshı xızmetkerine: «Jumısshılardı shaqırıp alıp, miynet haqıların ber. En' son'g'ı kelgenlerinen baslap, en' aldın'g'ı kelgenleri menen juwmaqla», – depti+. [9] Sonda keshki besler shamasında kelgenler bir dinardan alıptı. [10] Al en' aldı menen kelgenler: «Bizler ko'birek alarmız», – dep oylaptı, biraq olar da bir dinardan alıptı. [11] İs haqıların alg'an olar u'y iyesine ton'qıldap: [12] «Mına en' son'ında kelgenler bir saat g'ana jumıs isledi. Al siz olardı ku'ni boyı azaplanıp, ıssıg'a ku'yip jumıs islegen bizler menen ten' ettin'iz», – depti. [13] Biraq bag'dın' iyesi juwap qaytarıp, olardın' birewine: «Ha'y, dostım, men sag'an a'dilsizlik etip turg'an joqpan. Sen menin' menen bir dinarg'a kelisken joq pa edin'? [14] Haqın'dı alıp, jo'nin'e ket. Men mına son'g'ı adamg'a da sag'an bergenimdey bergim keledi. [15] Menin' o'z aqsham menen qa'legenimdi islewime erkim joq pa? Menin' saqıylıg'ıma ishi tarlıq qılıp tursan' ba?» – depti.

[16] Solay etip, son'g'ılar birinshiler, birinshiler son'g'ılar boladı+.

İysanın' O'z o'limi ha'm qayta tiriliwi haqqında u'shinshi ret bildiriwi

[17] ● Erusalimge baratırg'anda, İysa jolda on eki sha'kirtin awlaqta shaqırıp alıp, olarg'a:

18 – Minekey, bizler endi Erusalimge qaray ko'terilip baratırmız. Sol
jerde Adam Ulı bas ruwxaniyler menen diniy mug'allimlerdin' qolına
uslap beriledi. Olar Onı o'limge hu'kim etip, 19 Onı masqaralaw, sabaw,
atanaq ag'ashqa shegelep taslaw ushın, basqa millet adamlarına uslap
beredi. Biraq Ol u'shinshi ku'ni qayta tiriledi, – dedi+.

Yaqıp ha'm Yuxannın' anasının' o'tinishi

20 • Sol waqıtta Zebedeydin' ullarının' anası ulları menen İysanın'
qasına keldi. Onın' ayag'ına jıg'ılıp, bir na'rse soramaqshı boldı+.
21 İysa onnan:
– Tilegin' ne? – dep soradı.
Hayal Og'an:
– O'z patshalıg'ın'da usı eki ulımnın' birewin on' jag'ın'a, ekinshisin sol
jag'ın'a otırg'ızıwdı wa'de et, – dedi+.
22 Al İysa juwap qaytarıp:
– Sizler ne sorap turg'anın'ızdı bilmeysizler. Sizler Men ishetug'ın azap
kesesinen ishe alasızlar ma?* – dedi.
Olar:
– Awa, ishe alamız, – dedi+.
23 İysa olarg'a:
– Menin' kesemnen ishesizler. Biraq, O'zimnin' on' jag'ım menen sol
jag'ıma otırg'ızıw Menin' erkimde emes. A'kem kimlerge arnag'an bolsa,
solar otıradı, – dedi.
24 Bunı esitken on sha'kirti ag'alı-inili ekewine ashıwlanıp qaldı. 25 Biraq
İysa olardı qasına shaqırıp alıp, bılay dedi:
– Basqa milletler arasında hu'kimdarları xalıqqa zulımlıq etip,
basshıları u'stemlik penen basqaratug'ının sizler bilesizler. 26 Biraq,
sizlerdin' aran'ızda bunday bolmasın. Aran'ızda kim ullı bolg'ısı kelse, sol
sizlerge xızmetshi bolıwı sha'rt+. 27 Aran'ızda kim birinshi bolg'ısı kelse,
sol sizlerge qul bolıwı sha'rt. 28 Adam Ulı O'zine xızmet ettiriwge emes, al
O'zi xızmet etiwge ha'm ko'plegen adamlardın' qutqarılıwı ushın, O'z janın
qurban etiwge keldi+.

İysanın' eki soqırg'a shıpa beriwi

29 ● Olar Erixo qalasınan shıqqanda, ko'p xalıq İysanın' izine erdi+.
30 Sonda joldın' shetinde otırg'an eki soqır adam İysanın' o'tip
baratırg'anın esitip:
– İyem, Dawıttın' Urpag'ı! Bizlerge rehim ete go'r! – dep baqırıstı+.
31 Xalıq u'nlerin shıg'armawdı aytıp, olarg'a keyidi. Biraq olar onnan da
beter qattı baqırısıp:
– İyem, Dawıttın' Urpag'ı! Bizlerge rehim ete go'r! – desti.
32 İysa toqtap, olardı shaqırıp aldı da:
– Menin' sizler ushın ne islewimdi qa'leysizler? – dep soradı.
33 Olar:
– İyem, ko'zlerimizdi ashıwın'dı, – dep juwap berdi.
34 İysa olarg'a janı ashıp, ko'zlerine qolın tiygizdi.
Sol waqıtta-aq olardın' ko'zleri ashılıp, Onın' izine erdi+.

İysanın' Erusalimge saltanatlı tu'rde kiriwi

21 1 • Olar Erusalimge jaqınlap, Za'ytu'n tawının' etegindegi Betfage
degen awılg'a kelgende, İysa eki sha'kirtin jumsap,+ 2 olarg'a bılay
dedi:
– Qarsı aldın'ızdag'ı awılg'a barın'lar. Og'an kiriwden-aq, baylawlı
turg'an eshek penen gu'rreni tabasızlar. Olardı sheship alıp, Mag'an
a'kelin'ler. 3 Eger birew sizlerge bir na'rse dese, sizler: «Olar İyemizge
kerek», – dep juwap bersen'ler, ol olardı sol waqıtta-aq jiberedi.
4 Bul payg'ambar arqalı aytılg'an mına so'zlerdin' orınlanıwı ushın
boldı:+
5 *«Sion qızına**aytın'lar:*
Mine, senin' Patshan' jas eshekke, yag'nıy gu'rrege minip,
*Kishipeyillik penen sag'an kiyatır!»**
6 Sha'kirtleri barıp, İysanın' buyırg'anın isledi. 7 Olar eshekti gu'rresi
menen alıp kelip, shapanların u'stine salg'anda, İysa gu'rrege minip aldı.
8 Xalıqtın' ko'pshiligi o'z shapanların jolg'a to'sep, basqaları tereklerden
shaqa kesip alıp jolg'a jaydı+. 9 Aldında ha'm izde erip kiyatırg'an xalıq
quwanısıp:
– Dawıttın' Urpag'ına hosanna!*
İyemizdin' atınan Keliwshi jarılqang'an!
En' joqarıda hosanna!* – dep baqırıstı+.
10 İysa Erusalimge kirip kelgende, pu'tkil qala janlanıp:
– Bul kim? – dep soradı.
11 Xalıq:
– Bul – İysa, Galiladag'ı Nasıradan shıqqan payg'ambar, – desti+.

İysanın' İbadatxanadan satıwshılardı quwıwı

12 • İysa İbadatxanag'a kirip, ol jerden satıwshılar menen alıwshılardın'
ha'mmesin quwıp shıg'ardı da, aqsha almastırıwshılardın' stolların, kepter
satıwshılardın' otırg'ıshların awdarıp taslap,+ 13 olarg'a:
– *«Menin' u'yim duwa etetug'ın u'y dep ataladı»**, – dep Muxaddes Jazıwda
aytılg'an, al sizler onı qaraqshılardın' uyasına aylandırdın'lar!* – dedi+.
14 İbadatxanada İysanın' qasına soqırlar ha'm aqsaqlar kelgende, Ol
olarg'a shıpa berdi. 15 Bas ruwxaniyler ha'm diniy mug'allimler Ol islegen

ka'ramatlardı ha'm İbadatxanada: «Dawıttın' Urpag'ına hosanna!» – dep baqırısqan balalardı ko'rip, ashıwlanıp qaldı da,+ 16 Og'an:
– Olardın' ne dep atırg'anın esitip tursan' ba? – dedi.
İysa olarg'a:
– Awa! Sizler: «*Na'resteler menen emiziwli balalardın' awzınan O'zin'e maqtawlar aytqızdın'*»*, – dep Muxaddes Jazıwda aytılg'andı hesh oqımag'ansızlar ma? – dedi+.
17 Sonnan son', İysa olardı qaldırıp, qaladan shıg'ıp ketti ha'm Betaniyag'a barıp, sol jerde tu'nedi+.

Quwrap qalg'an a'njir ag'ashı

18 • Erte azanda İysa qalag'a qaytıp kiyatırg'anda, ash boldı+. 19 Jol boyında bir a'njir ag'ashın ko'rip, onın' qasına bardı. Biraq onda japıraqlarınan basqa hesh na'rse tappag'annan son', ag'ashqa:
– Bunnan bılay, sende ma'n'gige hesh jemis o'spesin, – dedi.
A'njir ag'ashı sol waqıtta-aq quwrap qaldı+. 20 Sha'kirtleri bunı ko'rgende tan' qalısıp:
– Bul a'njir ag'ashı qalayınsha da'rriw quwrap qaldı? – dep soradı.
21 İysa olarg'a juwap berip:
– Sizlerge shının aytıp turman: eger gu'mansız isensen'ler, tek a'njir ag'ashına islegenimdey g'ana emes, al mına tawg'a: «Ornın'nan ko'terilip, ten'izge qula!» – desen'ler, sonday boladı+. 22 Eger isenim menen duwa etsen'ler, ne sorasan'lar da, ha'mmesin alasızlar, – dedi+.

İysanın' biyligi

23 • İysa İbadatxanag'a kirip, ta'lim berip otırg'anda, Og'an bas ruwxaniyler menen xalıq aqsaqalları kelip:
– Bul islerdi qanday biylik penen islep ju'rsen' ha'm bunday biylikti Sag'an kim berdi? – dep soradı+.
24 İysa juwap qaytarıp:
– Men de sizlerge bir soraw bereyin. Eger onın' juwabın bersen'ler, Men de sizlerge bul islerdi qanday biylik penen isleytug'ınımdı aytaman. 25 Yaqıya adamlardı shomıldırıw ushın qayaqtan biylik aldı? Aspannan ba yamasa adamlardan ba? – dedi.

Olar o'z ara oylasıp: «Eger „aspannan“ desek, Ol bizlerge: „Sonda nege sizler og'an isenbedin'ler“, – deydi+. 26 Al eger „Adamlardan“ dewge xalıqtan qorqamız: ha'mmesi de Yaqıyanı payg'ambar dep esaplaydı-g'o!» – desti+.

27 Sonlıqtan olar İysag'a:

– Bilmeymiz, – dep juwap berdi.

Ol:

– Men de sizlerge bul islerdi qanday biylik penen isleytug'ınımdı aytpayman, – dedi.

Eki ul tuwralı tımsal

28 – Sizler qalay oylaysızlar: bir adamnın' eki ulı bolıptı. Ol birinshisine barıp: «Balam, sen bu'gin barıp, ju'zim bag'ında isle», – depti. 29 Ol: «Barmayman», – dep juwap beripti. Biraq son'ınan o'kinip, barıptı. 30 Son' a'kesi ekinshi ulına barıp, og'an da solay depti. Ol: «Yaqshı, taqsır, baraman», – dep juwap beripti, biraq barmaptı.

31 Usı ekewinin' qaysısı a'kesinin' tilegin orınlag'an boladı? – dep soradı İysa.

– Birinshisi, – dep juwap qaytardı olar.

İysa olarg'a bılay dedi:

– Sizlerge shının aytıp turman: salıqshılar ha'm buzıq hayallar Qudaydın' Patshalıg'ına sizlerden burın kiredi. 32 O'ytkeni Yaqıya sizlerge haq joldı ko'rsetiw ushın kelgen edi, biraq sizler og'an isenbedin'ler. Al salıqshılar menen buzıq hayallar og'an isendi, biraq sizler bunı ko'rgennen keyin de ta'wbe etpedin'ler ha'm isenbedin'ler+.

Jawız diyxanlar haqqında tımsal

33 • – Endi basqa bir tımsaldı tın'lan'lar: bir u'y iyesi bolıptı. Ol ju'zim bag'ın otırg'ızıp, onı diywal menen qorshaptı, ju'zimnin' suwın sıg'ıwg'a arnalg'an shuqır qazıp, gu'zet minarasın ornatıptı. Son'ınan bag'ın diyxanlarg'a ijarag'a berip, o'zi uzaq jerge ketip qalıptı+. 34 Zu'ra'a't jıynaytug'ın ma'wsim jaqınlag'anda, ol o'zine tiyisli u'lesin alıw ushın, diyxanlarg'a xızmetshilerin jiberipti. 35 Diyxanlar onın' xızmetshilerin uslap alıp, olardın' birewin sabap, ekinshisin o'ltirip, al ja'ne birewin tas penen urıptı+. 36 Son'ınan bag'dın' iyesi burıng'ıdan da ko'p basqa xızmetshilerin jibergende, olarg'a da solay islepti. 37 En' aqırında ol:

«Ulımdı hu'rmet eter» dep, olarg'a o'z ulın jiberipti+. 38 Biraq diyxanlar
onın' ulın ko'rip, bir-birine: «Bul – miyrasxor-g'o. Ju'rin'ler, onı o'ltirip,
miyras mu'lkine iye bolayıq», – desipti+. 39 Olar onı uslap alıp, ju'zim
bag'ınan sırtqa shıg'arıp o'ltiripti+.
40 Endi ju'zim bag'ının' iyesi kelgende, sol diyxanlarg'a ne qıladı?
41 Olar İysag'a:
– Ol bul jawızlardı rehimsiz o'lim menen o'ltiredi de, ju'zim bag'ın
waqtında jemisin berip turatug'ın basqa diyxanlarg'a ijarag'a beredi, –
dedi+.
42 İysa olarg'a bılay dedi:
– Sizler Muxaddes Jazıwlarda mına so'zlerdi oqımag'ansızlar ma?
«Qurılısshılardın' kereksiz dep taslag'an tası,
U'ydin' mu'yeshinin' tiykarg'ı tası boldı.
İyemiz qılg'an bul is,
Ko'zimizge a'jayıp ko'rindi!»+
43 Sonlıqtan Menin' sizlerge aytatug'ınım: Quday O'z Patshalıg'ın
sizlerden tartıp aladı da, onı jemisin berip turatug'ın xalıqqa beredi. 44 Sol
tasqa tu'sken adamnın' shıl-pa'rshesi shıg'adı. Tas kimnin' u'stine tu'sse,
sonı jenship taslaydı+.
45 Bas ruwxaniyler menen pariseyler İysanın' aytqan tımsalların
esitkennen son', Onın' o'zleri haqqında aytqanın tu'sinip, 46 Onı qolg'a
alıwg'a tırıstı. Biraq xalıqtan qorqtı, sebebi xalıq Onı payg'ambar dep
sanaytug'ın edi+.

U'yleniw toyı tuwralı tımsal

22 1 • İysa olarg'a tımsallar menen so'zin dawam ettirip, bılay
dedi:+
2 – Aspan Patshalıg'ı bir patshanın' o'z balasına u'yleniw toyın beriwine
uqsaydı+. 3 Toyg'a mira't etilgenlerdi shaqırıp keliw ushın, patsha
xızmetshilerin jiberipti. Biraq olardın' kelgisi kelmepti. 4 Sonda ol ja'ne
basqa xızmetshilerin jiberip: «Mira't etilgenlerge aytın'lar: mine, men
zıyapatımdı tayarlap qoydım, o'gizlerim de, semirtilgen mallarım da
soyıldı, ha'mmesi de tayın. Toyg'a kelsin!» – dep aytıp qalıptı. 5 Biraq,
mira't etilgenler onın' so'zine kewil awdarmaptı: kimisi egislik jerine,
kimisi sawda-satıg'ına ketipti. 6 Al geybirewleri patshanın' xızmetshilerin
uslap alıp, xorlap o'ltiripti+. 7 Bunı esitken patsha qa'ha'rlenip, o'zinin'
a'skerlerin jiberipti. Sol jınayatshılardı o'ltirtip, olardın' qalaların o'rtetip
jiberipti+. 8 Sonda ol o'zinin' xızmetshilerine: «Toydın' ası tayar, biraq
mira't etilgenler ılayıqsız boldı+. 9 Sonlıqtan endi sizler jol da'rbentlerine
barıp, ushıratqanların'ızdın' ba'rin toyg'a shaqırıp kelin'ler», – depti.
10 Sonda xızmetshileri jollarg'a shıg'ıp, ushıratqanlarının' ba'rin de: jaqsısı
bolsın, jamanı bolsın, shaqırıp jıynap kelipti. Toyxana qonaqlarg'a tolı
bolıptı. 11 Patsha qonaqlardı ko'riwge kirgende, toy kiyimin kiymegen
birewge ko'zi tu'sip, 12 og'an: «Ha'y, dostım, sen bul jerge toy kiyimisiz
qalay kirgensen'?» – depti. Biraq ol u'ndemepti. 13 Sonda patsha
xızmetshilerine buyırıp, bılay depti: «Mınanın' ayaq-qolın baylap, sırtqı
qaran'g'ılıqqa taslan'lar! Ol sol jerde jılap, pushayman jeydi»+.
14 O'ytkeni mira't etilgenler ko'p, al tan'lap alıng'anlar az.

Salıq to'lew tuwralı

15 • Sonda pariseyler sırtqa shıg'ıp ketip, İysanı qalay so'zinen tutıw
tuwralı oylasa basladı+. 16 Og'an Hirodtın' adamları menen birge
o'zlerinin' sha'kirtlerin jiberip, bılay dep aytqızdı:
– Ustaz! Bizler Senin' durıs adam ekenin'di ha'm jag'ımpazlıq
etpeytug'ının'dı bilemiz. Sebebi Sen adamlardın' bet-ju'zine
qaramaysan'+. 17 Solay etip, bizlerge aytshı, Sen mınag'an qalay qaraysan':
Rim patshası-Qaysarg'a salıq to'lew durıs pa yamasa nadurıs pa+?
18 Biraq İysa olardın' haram niyetin bilip, olarg'a:

– Ha'y, eki ju'zliler! Sizler Meni nege sınap atırsızlar+? 19 Mag'an salıq ten'gesin ko'rsetin'ler, – dedi.

Olar Og'an bir dinar a'kelip berdi. 20 Ol:

– Bunda kimnin' su'wreti bar ha'm kimnin' atı jazılg'an? – dep soradı.

21 Olar:

– Rim patshası-Qaysardın', – dep juwap berdi.

Sonda İysa:

– Olay bolsa, Qaysardın' haqın Qaysarg'a, Qudaydın' haqın Qudayg'a berin'ler, – dedi+.

22 Olar bunı esitip, tan' qalıstı ha'm Onın' janınan ketip qaldı.

Qayta tiriliw tuwralı soraw

23 ● Qayta tiriliw joq, dewshi saddukeyler sol ku'ni İysag'a kelip, bılay
dep soraw qoydı:+
24 – Ustaz! Muwsa: «Birew balası bolmay o'lse, izinde qalg'an jesirine
inisi u'ylenip, ag'asının' urpag'ın dawam ettirsin», – degen-g'o+. 25 Bizde
jeti ag'ayinli jigit bar edi. Solardın' birinshisi u'ylenip, qaytıs boldı, balası
bolmag'anlıqtan, hayalı inisine qaldı. 26 Ekinshisine de, u'shinshisine de,
ha'tte, jetinshisine de solay boldı. 27 Ba'rinen keyin hayaldın' o'zi de qaytıs
boldı. 28 Al endi qayta tiriliwde ol jetewinin' ishinde qaysısının' hayalı
boladı? Ol olardın' ha'mmesine de hayal bolg'an edi-g'o.
29 İysa olarg'a juwap qaytarıp bılay dedi:
– Sizler Muxaddes Jazıwlardı da, Qudaydın' qu'diretin de
bilmegenlikten aljasıp tursızlar. 30 O'ytkeni adamlar qayta tiriliwde
u'ylenbeydi de, turmısqa da shıqpaydı, al aspandag'ı perishteler sıyaqlı
boladı. 31 O'lgenlerdin' qayta tiriliwi tuwralı Qudaydın' sizlerge aytqanların
oqımag'ansızlar ma? 32 Quday: *«Men İbrayımnın' Qudayıman, Isaqtın'
Qudayıman, Yaqıptın' Qudayıman»**, – degen-g'o. Quday o'lilerdin' emes, al
tirilerdin' Qudayı+.
33 Bunı esitken xalıq Onın' ta'liymatına tan' qaldı.

En' baslı buyrıq

34 ● İysanın' saddukeylerdi so'yletpey taslag'anın esitken pariseyler bir
jerge jıynalıstı. 35 Olardın' arasınan bir diniy mug'allim İysanı sınamaqshı
bolıp, 36 Onnan:
– Ustaz! Muxaddes Nızamdag'ı en' baslı buyrıq qaysı? – dep soradı.
37 İysa og'an:
– *«İyen' bolg'an Qudayın'dı pu'tkil ju'regin', pu'tkil janın', pu'tkil aqıl-oyın'
menen su'y»**+. 38 Bul – birinshi ha'm en' baslı buyrıq. 39 Ekinshisi de sol
sıyaqlı: *«O'zin'di su'ygenin' sıyaqlı, janın'dag'ı adamdı da su'y»**+. 40 Pu'tkil
Muxaddes Nızam da, payg'ambarlardın' Jazıwları da usı eki buyrıqqa
tiykarlang'an, – dedi+.

Masix – kimnin' Urpag'ı?

41 ● Pariseyler jıynalıp bolg'annan son', İysa olardan:

42 – Masix haqqında ne oylaysızlar? Ol – kimnin' urpag'ı? – dep soradı.
– Ol – Dawıttın' Urpag'ı, – dedi olar+.
43 İysa olardan:
– Olay bolsa, Dawıt Muxaddes Ruwxtan ilhamlanıp, Masixtı qalayınsha «İyem» dep atag'an? Ol bılay degen-g'o:
44 *«İyem menin' İyeme ayttı:*
„Dushpanların'dı ayag'ın'nın' astına bastırmag'anımsha,
*Menin' on' jag'ımda otır!“»**+
45 Solay etip, Dawıt Onı «İyem» dep atag'an bolsa, Ol qalayınsha onın' urpag'ı boladı? – dep soradı.
46 Og'an hesh kim de juwap bere almadı ha'm sol ku'nnen baslap, Og'an soraw beriwge hesh kimnin' batılı barmadı+.

İysanın' diniy mug'allimler menen pariseylerdi ayıplawı

23 1 • Sonda İysa xalıqqa ha'm O'zinin' sha'kirtlerine bılay dedi:
2 – Muwsanın' orınlıg'ına diniy mug'allimler menen pariseyler
otırdı. 3 Sonlıqtan olardın' sizlerge aytqanlarının' ha'mmesin de
orınlan'lar. Biraq, olardın' islegenin islemen'ler. Sebebi olar aytadı, biraq
aytqanların o'zleri islemeydi+. 4 Olar ko'tere almaytug'ın awır ju'klerdi
baylap, adamlardın' iyinlerine ju'kleydi. Al o'zleri olardı barmag'ı menen
de qozg'ag'ısı kelmeydi. 5 Olar barlıq islerin adamlardın' ko'zine tu'siw
ushın g'ana isleydi. Man'laylarına ishlerinde Muxaddes Nızam ayatları
jazılg'an qutıların u'lken etip baylap, kiyimlerinin' shashaqların uzın etip
qoyadı+. 6 Olar toylarda to'rde, ma'jilisxanalarda sıylı orında otırıwdı jaqsı
ko'redi+. 7 Bazarda adamlardın' o'zlerine sıylap sa'lem beriwin ha'm
o'zlerin «ustaz» dep atawın unatadı. 8 Al sizler o'zlerin'izdi «ustaz» dep
atatpan'lar, o'ytkeni sizlerdin' jalg'ız-aq Ustazın'ız bar. Sizlerdin' ba'rin'iz
bir-birin'izge tuwısqansız+. 9 Jer ju'zinde hesh kimdi de «a'ke» dep
ataman'lar*, o'ytkeni sizlerdin' jalg'ız-aq A'ken'iz bar, Ol aspanda+.
10 O'zlerin'izdi «jolbasshı» dep te atatpan'lar, sebebi sizlerdin' jalg'ız-aq
jolbasshın'ız bar, Ol – Masix. 11 Aran'ızdag'ı en' ullın'ız sizlerdin'
xızmetshin'iz bolsın+. 12 O'ytkeni kim de kim o'zin joqarı tutsa, ol
pa'sletiledi, kim de kim o'zin pa's tutsa, ol joqarı boladı+.
13 Ha'siret shegesizler, diniy mug'allimler ha'm pariseyler, eki ju'zliler!
Sebebi sizler adamlarg'a Aspan Patshalıg'ının' esigin jabasızlar. O'zlerin'iz
de kirmeysizler, kirgisi kelgenlerdi de kirgizbeysizler. [+ 14]*
15 Ha'siret shegesizler, diniy mug'allimler ha'm pariseyler, eki ju'zliler!
Sizler o'z dinin'izge bir adamdı bolsa da engiziw ushın ten'izdi de,
qurg'aqlıqtı da aylanıp shıg'asızlar. Eger birew engen bolsa, onı
o'zlerin'izden de eki ese jaman dozaqı qılasızlar.
16 Ha'siret shegesizler, soqır jetelewshiler! Sizler bılay deysizler-g'o:
«Kim de kim İbadatxana menen ant etse, ol antın orınlawg'a minnetli
emes, al kim de kim İbadatxanadag'ı altın menen ant etse, ol antın
orınlawg'a minnetli»+. 17 Ha'y, aqılsız soqırlar! Qaysısı ullıraq: altın ba
yamasa altındı muxaddes qılatug'ın İbadatxana ma+? 18 Ja'ne de: «Kim de
kim qurbanlıq shalınatug'ın orın menen ant etse, ol antın orınlawg'a
minnetli emes, al kim de kim onın' u'stindegi qurbanlıq penen ant etse, ol
antın orınlawg'a minnetli», – deysizler. 19 Ha'y, soqırlar! Qaysısı ullıraq:

qurbanlıq pa yamasa qurbanlıqtı muxaddes qılatug'ın qurbanlıq
shalınatug'ın orın ba+? 20 Solay etip, qurbanlıq shalınatug'ın orın menen
ant etiwshi adam orın menen de, orınnın' u'stindegilerdin' ha'mmesi
menen de ant etken boladı. 21 İbadatxana menen ant etiwshi adam
İbadatxana menen de, onda jasaytug'ın Quday menen de ant etken
boladı+. 22 Aspan menen ant etiwshi adam Qudaydın' taxtı menen de,
onın' u'stinde otırg'an Quday menen de ant etken boladı+.

23 Ha'siret shegesizler, diniy mug'allimler ha'm pariseyler, eki ju'zliler!
Sizler jalbız, anis, ziyre sıyaqlı o'simliklerdin' onnan birin Qudayg'a
beresizler, biraq Muxaddes Nızamdag'ı en' baslılarına: a'dillikke, miyrim-
sha'pa'a'tke ha'm sadıqlıqqa kewil bo'lmeysizler. Bunı da islep, onı da
qaldırmawın'ız kerek edi-g'o+. 24 Ha'y, shirkeydi su'zip taslap, tu'yeni
jutatug'ın soqır jetelewshiler!

25 Ha'siret shegesizler, diniy mug'allimler ha'm pariseyler, eki ju'zliler!
Sizler tabaq-keselerdin' sırtın tazalaysızlar, biraq olardın' ishi na'psiqawlıq
ha'm ju'wensizlikke tolg'an-g'o. 26 Ha'y, soqır parisey! Sen da'slep tabaq-
kesenin' ishin tazala, sonda olardın' sırtı da taza boladı.

27 Ha'siret shegesizler, diniy mug'allimler ha'm pariseyler, eki ju'zliler!
Sizler ha'klengen qa'birlerge uqsaysızlar: olar sırtınan sulıw bolıp ko'rinse
de, ishi o'liklerdin' su'yekleri menen pataslıqqa tolg'an-g'o+. 28 Sol sıyaqlı
sizler de sırtın'ızdan adamlarg'a o'zlerin'izdi haq adam etip ko'rsetesizler,
biraq ishlerin'iz eki ju'zlilik penen jawızlıqqa* tolı.

Jazaların'ızdı tartasızlar!

29 – Ha'siret shegesizler, diniy mug'allimler ha'm pariseyler, eki
ju'zliler! Sizler payg'ambarlarg'a mazarlar ornatasızlar. Haq adamlardın'
esteliklerin bezep: 30 «Eger de ata-babalarımızdın' zamanında o'mir
su'rgenimizde, payg'ambarlardın' qanın to'giwlerine olarg'a sherikles
bolmas edik», – deysizler+. 31 Solay etip, o'zlerin'izdin' payg'ambarlardı
o'ltirgenlerdin' urpag'ı ekenligin'izdi da'lilleysizler. 32 Ata-babaların'ızdın'
islegen gu'nalarının' mo'lsherin tolıqtıra berin'ler! 33 Jılanlar, uwlı
jılanlardın' tuqımları! Sizler qalay etip dozaq jazasınan qashıp
qutılmaqshısızlar+? 34 Sol sebepli Men sizlerge payg'ambarlardı,
danalardı, diniy mug'allimlerdi jiberemen. Sizler olardın' geybirewlerin
o'ltiresizler, geybirewlerin atanaq ag'ashqa shegeleysizler, basqaların
ma'jilisxanaların'ızda qamshılap, qaladan-qalag'a quwdalaysızlar+.

35 Solay etip, haq Abıldın' qanınan baslap, İbadatxanadag'ı Muxaddesxana
menen qurbanlıq shalınatug'ın orınnın' arasında sizler o'ltirgen
Baraqiyanın' ulı Zekeriyanın' qanına deyin, jer betinde to'gilgen haq
adamlardın' qanlarının' ba'ri de sizlerdin' moyınların'ızg'a ju'klenedi+.
36 Sizlerge shının aytıp turman: bulardın' ha'mmesi ushın usı a'wlad
jazag'a tartıladı.

İysanın' Erusalim tuwralı qayg'ırıwı

37 ● – Oh, Erusalim, Erusalim! Payg'ambarlardı o'ltiriwshi, Qudaydın'
sag'an jibergenlerin tas penen urıwshı qala! O'z sho'jelerin qanatının'
astına alg'an ma'kiyen sıyaqlı, Men de senin' balaların'dı neshe ret
jıynamaqshı boldım, biraq sizler qa'lemedin'ler+. 38 Mine, u'yin'izdi Quday
taslap ketip, ol qan'ırap qaladı. 39 Sizlerge aytatug'ınım: «Qudaydın' atınan
Keliwshi jarılqang'an!»* – dep aytqanların'ızg'a deyin Meni qaytıp
ko'rmeysizler+.

İysanın' İbadatxananın' qıyralıwın boljawı

24 1 • İysa İbadatxanadan shıg'ıp baratırg'anda, sha'kirtleri Og'an
İbadatxananın' imaratların nusqap ko'rsetiw ushın qasına keldi.
2 Sonda İysa olarg'a:
– Mınalardın' ba'rin ko'rip tursızlar ma? Sizlerge shının aytıp turman:
bul jerde tas u'stinde tas qalmaydı, ha'mmesi qıyratıladı, – dedi+.
3 Sonnan son', Ol Za'ytu'n tawında otırg'anda sha'kirtleri awlaqta Onın'
qasına kelip:
– Ustaz, bunın' qashan bolatug'ının bizlerge aytıp ber. Senin' keliwin'di
ha'm usı zamannın' aqırın qanday belgi bildiredi? – dep soraw qoydı.
4 İysa olarg'a bılay dep juwap berdi:
– Birewlerdin' sizlerdi aldawınan saq bolın'lar!+ 5 Sebebi ko'pler
Menin' atım menen kelip: «Men – Masixpan» dep, ko'p adamlardı
aldaydı+. 6 Sizler urıslardın' shawqımın ha'm urıslar haqqında mısh-
mıshlardı esitkende qa'weterlenben'ler. Bulardın' bolıwı sha'rt, biraq bul
ele aqırı emes+. 7 O'ytkeni millet milletke qarsı, patshalıq patshalıqqa
qarsı ko'teriledi, ko'p jerlerde asharshılıqlar ha'm jer silkiniwler boladı+.
8 Al bulardın' ha'mmesi tolg'aq azabının' baslanıwınday boladı.
9 Sonda sizlerdi qıynawg'a uslap beredi ha'm o'ltiredi. Menin' atım
ushın barlıq xalıqlar sizlerdi jek ko'redi+. 10 Sonda ko'p adamlar
isenimnen qaytadı, bir-birine satqınlıq islep, bir-birin jek ko'redi+.
11 Ko'plegen jalg'an payg'ambarlar payda bolıp, ko'p adamlardı aldaydı+.
12 Jawızlıq* ko'beygenlikten, ko'p adamlardın' su'yispenshiligi suwıydı.
13 Biraq, aqırına deyin shıdag'an qutqarıladı+. 14 Aspan Patshalıg'ı tuwralı
Xosh Xabar pu'tkil jer ju'zine ja'riyalanıp, barlıq xalıqlarg'a gu'walıq
boladı. Sonnan keyin, usı zamannın' aqırı keledi+.

En' ullı apat

15 • – Al Daniel payg'ambar aldın ala aytqan wayran etiwshi
jerkenishlinin' muxaddes orında turg'anın ko'rgenin'izde* (oqıg'an adam
ma'nisin tu'sinsin!),+ 16 Yahudiyadag'ılar tawlarg'a qashsın. 17 Kim de kim
u'yinin' to'besinde bolsa, u'yinen bir na'rse alayın dep to'menge
tu'spesin+. 18 Kim de kim atızda bolsa, shapanın alayın dep izine
qaytpasın. 19 Sol ku'nleri ju'kli ha'm emiziwli hayallarg'a qanday qıyın
boladı!+ 20 Qashatug'ın waqıtların'ız qıs ma'wsimine yamasa dem alıs

ku'nine* tuwra kelmesin dep, Qudayg'a duwa etin'ler. 21 Sebebi sonda
du'nya jaratılg'annan beri usı ku'nge deyin bolmag'an ha'm qaytıp
bolmaytug'ın ullı apat boladı+. 22 Eger sol ku'nlerdin' sanı
qısqartılmag'anda, hesh kim de qutqarılmag'an bolar edi, biraq Quday
O'zinin' tan'lap alg'an adamları ushın, sol ku'nlerdin' sanın qısqartadı+.
23 Sonda eger sizlerge birew: «Qaran'lar, Masix bul jerde!» yamasa: «Ol
ana jerde» dese isenben'ler+. 24 O'ytkeni jalg'an masixlar ha'm jalg'an
payg'ambarlar payda bolıp, eger mu'mkin bolsa, Qudaydın' tan'lap
alg'anların da aldaw ushın, ullı ka'ramatlı belgiler ha'm tan' qalarlıq
islerdi ko'rsetedi+. 25 Dıqqat etin'ler! Men sizlerge aldın ala aytıp
atırman+.
26 Solay etip, eger sizlerge: «Mine, Ol sho'listanda!» dese, shıqpan'lar
yamasa: «Ol jasırın bo'lmelerde» dese, isenben'ler. 27 Sebebi Adam Ulının'
keliwi shıg'ısta payda bolıp, aspan boylap batısqa zuwlap o'tken
jıldırımday boladı+.
28 O'lik qay jerde bolsa, quzg'ınlar sol jerge jıynaladı+.

Adam Ulının' qayta keliwi

29 ● – Sol ku'nlerdin' apatınan son',
«Birden ku'n qaran'g'ılanadı,
Ay o'z jaqtısın tu'sirmeydi,
Juldızlar aspannan tu'sip,
Aspan ku'shleri silkinedi»+.
30 Sonda aspanda Adam Ulının' ka'ramatlı belgisi ko'ringende, jer
ju'zindegi barlıq xalıqlar jılay baslaydı. Olar Adam Ulının' ullı qu'diret
ha'm saltanat penen aspandag'ı bultlarda kiyatırg'anın ko'redi+.
31 Ka'rnaydın' ku'shli dawısı menen Ol O'zinin' perishtelerin jiberedi ha'm
olar du'nyanın' to'rt ta'repinen, aspannın' bir shetinen baslap ekinshi
shetine deyin, Onın' tan'lap alg'anların jıynap keledi+.

A'njir ag'ashın mısalg'a alın'lar!

32 ● – A'njir ag'ashın mısalg'a alın'lar: onın' shaqaları jumsarıp, japıraq
shıg'ara baslag'anda, jazdın' jaqın ekenin bilesizler. 33 Sol sıyaqlı, sizler
usılardın' ha'mmesin ko'rgenin'izde Adam Ulının' jaqınlap, esik aldında
turg'anın bilin'ler! 34 Sizlerge shının aytıp turman: bul a'wlad joyılıp

ketpesinen burın usılardın' ha'mmesi boladı+. 35 Aspan menen jer joyıladı,
biraq Menin' so'zlerim hesh qashan joyılmaydı+.

Sol ku'ndi yamasa saattı hesh kim de bilmeydi

36 ● – Biraq, sol ku'ndi ha'm sol saattı hesh kim de bilmeydi: aspandag'ı
perishteler de, Uldın' O'zi de, tek g'ana A'kem biledi+. 37 Nuxtın'
zamanında qalay bolg'an bolsa, Adam Ulı kelgende de solay boladı+.
38 O'ytkeni suw tasqınınan burın, Nux kemege* mingen ku'nge deyin,
adamlar iship jedi, u'ylendi, turmısqa shıqtı. 39 Suw tasqını basıp, ba'rin
qırıp joyg'ang'a deyin, olar an'g'armadı. Adam Ulı kelgende de solay
boladı+. 40 Sol waqıtta eki adam atızda bolsa, birewi alınıp, ekinshisi
qaldırıladı+. 41 Eki hayal digirman tartıp otırsa, birewi alınıp, ekinshisi
qaldırıladı.

42 Solay etip, sergek bolın'lar! Sebebi İyen'izdin' qashan keletug'ının
bilmeysizler+. 43 Mınanı bilip qoyın'lar: eger u'y iyesi urının' tu'nnin'
qaysı waqtında keletug'ının bilse uyıqlamay, u'yine urının' buzıp kiriwine
mu'mkinshilik bermegen bolar edi+. 44 Sonlıqtan sizler de tayar bolıp
turıwın'ız sha'rt! O'ytkeni Adam Ulı sizler oylamag'anda keledi+.

45 ● İyesi u'y-ishimdegilerdi basqarsın ha'm olarg'a waqtında awqatın
bersin dep tayınlag'an isenimli ha'm aqıllı xızmetshi kim? 46 İyesi kelgende
onın' solay islep atırg'anın ko'rse, sol xızmetshi baxıtlı!+ 47 Sizlerge shının
aytıp turman: iyesi onı o'zinin' pu'tkil mal-mu'lkin basqarıwshı etip
tayınlaydı. 48 Al eger sol xızmetshi jaman bolıp, ishinen: «İyem tez kele
qoymas», – dep oylap,+ 49 xızmetshi joldasların sabap, ma'sku'nemler
menen birge iship-jese, 50 sonda sol xızmetshinin' iyesi ku'tpegen ku'ni
ha'm oylamag'an waqıtta kelip, 51 onı qattı jazalap, eki ju'zlilerdin'
awhalına saladı. Sol jerde ol jılap, pushayman jeydi+.

On qız tuwralı tımsal

25 [1] – Sol ku'ni Aspan Patshalıg'ı shıraların alıp, ku'yewdi qarsı
alıwg'a shıqqan on qızg'a uqsaydı+. [2] Olardın' besewi aqılsız, al
besewi aqıllı bolıptı. [3] Aqılsız qızlar shıraların alıptı da, biraq awısıq may
almay shıg'ıptı. [4] Al aqıllı qızlar shıraları menen qosa may quyılg'an
ıdısların da alıp shıg'ıptı. [5] Ku'yew keshikkennen son' olardın' ha'mmesi
qalg'ıp, uyıqlap qalıptı+. [6] Biraq tu'n ortası bolg'anda: «Ku'yew kiyatır, onı
qarsı alıwg'a shıg'ın'lar», – dep baqırg'an dawıs esitilipti. [7] Sonda qızlardın'
ha'mmesi turıp, o'zlerinin' shıraların tayarlaptı. [8] Aqılsız qızlar aqıllılarg'a:
«Bizlerge mayların'ızdan az-maz berin'ler, shıralarımız so'nip atır», –
depti. [9] Al aqıllı qızlar: «Bizlerge de, sizlerge de jetpey qalıwı mu'mkin,
jaqsısı, satıwshılarg'a barıp satıp alın'lar», – dep juwap beripti. [10] Olar may
satıp alıwg'a ketken waqıtta ku'yew kelip, tayar turg'an qızlar onın' menen
birge toyxanag'a kirgennen son', qapı bekitilipti+. [11] Son'ınan qalg'an
qızlar da kelip: «İyem! İyem! Bizlerge qapını ash!» – dep jalınıptı+. [12] Biraq
ol: «Sizlerge shının aytıp turman: men sizlerdi tanımayman!» – dep juwap
qaytarıptı+.

[13] Solay etip, sergek bolın'lar, sebebi Adam Ulının' keletug'ın ku'nin
ha'm waqtın bilmeysizler-g'o+.

Amanat etilgen talant tuwralı tımsal

[14] ● – Aspan Patshalıg'ı bir adamnın' uzaq jolg'a ketpesinen burın
xızmetshilerin shaqırıp alıp, olarg'a o'zinin' mal-mu'lkin amanat etkenine
uqsaydı. [15] Olardın' uqıbına qaray, birewine bes, ekinshisine eki,
u'shinshisine bir talant berip, jolg'a atlanıptı. [16] Bes talant alg'anı da'rriw
barıp, aqshanı sawdag'a aylandırıp, ja'ne besewin arttırıptı. [17] Eki talant
alg'anı da solay islep, ja'ne ekewin arttırıptı. [18] Bir talant alg'anı barıp,
iyesinin' aqshasın jerge ko'mip jasırıptı.

[19] Aradan ko'p waqıt o'tkennen son' xızmetshilerdin' iyesi qaytıp kelip,
olardan esap talap etipti+. [20] Sonda bes talant alg'anı ja'ne besewin a'kelip:
«İyem, mag'an bes talant bergen edin'iz, minekey, men ja'ne besewin
arttırdım», – depti. [21] İyesi og'an: «Ba'rekella, jaqsı ha'm isenimli
xızmetshim! Kishkene iste isenimli boldın', men sag'an u'lken is
tapsırmaqshıman. Ju'r, menin' quwanıshıma ortaq bol!» – depti+. [22] Eki
talant alg'anı da kelip: «İyem, siz mag'an eki talant bergen edin'iz,

minekey, men ja'ne ekewin arttırdım», – depti. 23 İyesi og'an: «Ba'rekella, jaqsı ha'm isenimli xızmetshim! Kishkene iste isenimli boldın', men sag'an u'lken is tapsırmaqshıman. Ju'r, menin' quwanıshıma ortaq bol!» – depti.

24 Son'ınan bir talant alg'anı da kelip: «İyem, sizin' qatal adam ekenin'izdi bilemen. Siz o'zin'iz ekpegen jerin'izden orıp, shashpag'an jerin'izden jıynaysız. 25 Sonlıqtan men sizden qorqıp, talantın'ızdı jerge ko'mip jasırg'an edim. Minekey, aqshan'ız, alın'», – depti. 26 Al iyesi og'an juwap qaytarıp bılay depti: «Ha'y, jaman ha'm jalqaw xızmetshim! Menin' o'zim ekpegen jerden orıp, shashpag'an jerden jıynaytug'ınımdı sen bilipsen'+. 27 Sonlıqtan da, menin' aqshamdı aylanısqa jiberetug'ın adamg'a beriwin' tiyis edi, qaytıp kelgenimde o'zimdikin paydası menen alar edim-g'o. 28 Endi onnan talanttı alın'lar da, onı on talantı barg'a berin'ler! 29 O'ytkeni kimde bar bolsa, og'an ja'ne de mol etip beriledi, al kimde joq bolsa, onın' barı da tartıp alınadı+. 30 Al mına jaramsız xızmetshini sırtqı qaran'g'ılıqqa shıg'arıp taslan'lar. Sol jerde ol jılap, pushayman jeydi»+.

Aqırzamandag'ı hu'kim

31 – Adam Ulı O'z saltanatında ha'm barlıq perishteleri menen birge kelgende, O'zinin' saltanatlı taxtına otıradı+. 32 Sonda barlıq xalıqlar Onın' aldına jıynaladı ha'm Ol shopannın' qoylardı eshkilerden ayırg'anı sıyaqlı, olardı ayırıp bo'ledi+. 33 Qoylardı on' jag'ına, eshkilerdi sol jag'ına qoyadı. 34 Sonda patsha on' jag'ındag'ılarg'a: «Kelin'ler, A'kemnen jarılqang'anlar, du'nya jaratılg'annan beri sizler ushın tayarlap qoyılg'an Patshalıqtı miyras etip alın'lar+. 35 Sebebi Men ash bolg'anımda, sizler Mag'an awqat berdin'ler, sho'llegenimde, suw berdin'ler, jat jerde ju'rgenimde, Meni qabıl aldın'lar+. 36 Jalan'ash bolg'anımda, Mag'an kiyim berdin'ler, nawqas bolg'anımda, Meni ku'ttin'ler, qamaqta bolg'anımda, Mag'an keldin'ler», – deydi+. 37 Sonda haq adamlar Og'an: «İyem! Bizler qashan ash bolg'anın'dı ko'rip, Sag'an awqat berdik, qashan sho'llegenin'di ko'rip, suw berdik? 38 Qashan jat jerde ju'rgenin'di ko'rip, Seni qabıl ettik, qashan jalan'ash bolg'anın'da, Sag'an kiyim berdik? 39 Qashan nawqas yamasa qamaqta bolg'anın'dı ko'rip, Sag'an bardıq?» – deydi. 40 Patsha olarg'a juwap berip: «Sizlerge shının aytıp turman: sizlerdin' usı islerdi Menin' mına en' qarapayım tuwısqanlarımnın' birewine islegenin'iz – Mag'an islegenin'iz boladı», – deydi+. 41 Sonnan keyin, Ol sol jag'ındag'ılarg'a: «Ha'y, g'arg'ıs

alg'anlar! Menin' qasımnan arman, shaytan ha'm onın' xızmetshileri* ushın tayarlanıp qoyılg'an ma'n'gilik otqa ketin'ler!+ 42 O'ytkeni Men ash
bolg'anımda, sizler Mag'an awqat bermedin'ler, sho'llegenimde, suw
bermedin'ler. 43 Jat jerde ju'rgenimde, Meni qabıl almadın'lar, jalan'ash
bolg'anımda, Mag'an kiyim bermedin'ler, nawqas, qamaqta bolg'anımda,
Mag'an kelmedin'ler», – deydi. 44 Sonda olar juwap berip: «İyem! Bizler
Senin' qashan ya ash bolg'anın'dı, ya sho'llegenin'di, ya jat jerde
ju'rgenin'di, ya jalan'ash, ya nawqas, ya qamaqta bolg'anın'dı ko'rip,
Sag'an xızmet etpedik?» – deydi. 45 Sonda patsha juwap qaytarıp: «Sizlerge
shının aytıp turman: sizler usı islerdi mına en' qarapayım birewine
islemegenin'iz – Mag'an islemegenin'iz boladı», – deydi+.

46 Solay etip, olar ma'n'gilik azapqa jiberiledi, al haq adamlar ma'n'gilik
o'mirge erisedi+.

İysanı o'ltiriw ushın til biriktiriw

26 1 • İysa usı so'zlerdin' ha'mmesin aytıp bolg'annan keyin, O'z
sha'kirtlerine:
2 – Endi eki ku'nnen son', Qutqarılıw bayramı* bolatug'ının bilesizler.
Sonda Adam Ulı atanaq ag'ashqa shegeleniwge uslap beriledi, – dedi+.
3 Sol waqıtta bas ruwxaniyler ha'm xalıq aqsaqalları Kayafa degen bas
ruwxaniydin' ha'wlisine jıynaldı. 4 Olar İysanı hiyle menen qolg'a tu'sirip
alıp o'ltiriw haqqında til biriktirdi. 5 Biraq olar: «Xalıq arasında qozg'alan'
bolmawı ushın, bul isti bayram ku'nleri islemeyik», – desti.

İysanın' basına a'tir may quyılıwı

6 • İysa Betaniyada, burın maqaw kesel bolg'an Simonnın' u'yinde+
7 dasturxan basında otırg'anda, qolında qımbatlı a'tir mayg'a tolg'an
ma'rmer ıdısı bar bir hayal Onın' qasına kelip, a'tir maydı Onın' basına
quydı. 8 Bunı ko'rgen sha'kirtleri ashıwlanıp:
– Bunday ısırapkershiliktin' nege keregi bar? 9 Bul a'tir maydı qımbatqa
satıp, aqshasın jarlılarg'a u'lestiriwge bolar edi-g'o, – desti.
10 Biraq İysa bunı esitip, olarg'a:
– Bul hayaldı nege uyaltıp atırsızlar? Ol Mag'an jaqsılıq isledi-g'o.
11 Jarlılar sizler menen ba'rqulla birge, al Men sizler menen ba'rqulla birge
bolmayman+. 12 Ol bul a'tir maydı deneme quyıp, Meni jerlewge
tayarladı+. 13 Sizlerge shının aytıp turman: Xosh Xabar du'nyanın' qay
jerinde ja'riyalansa da, bul hayal eske alınıp, onın' islegen isi aytılatug'ın
boladı, – dedi+.

Yahudanın' satqınlıg'ı

14 • Son'ınan İysanın' on eki sha'kirtinin' biri bolg'an Yahuda İsqariot
dep atalg'an adam bas ruwxaniylerge barıp:+
15 – İysanı sizlerge uslap bersem, mag'an ne beresizler? – dep soradı.
Olar og'an otız gu'mis ten'ge usındı+. 16 Yahuda da sol waqıttan baslap
İysanı uslap beriwge qolaylı payıt izledi.

İysanın' O'z sha'kirtleri menen Qutqarılıw bayramının' asın jewi

17 • Ashıtqısız nan bayramının'* birinshi ku'ninde İysanın' sha'kirtleri
Og'an kelip:
– Qutqarılıw bayramının' asın jewin' ushın qay jerde tayarlıq
ko'riwimizdi qa'leysen'? – dep soradı.
18 Ol juwap berip bılay dedi:
– Qaladag'ı pa'lenshe degen adamg'a barıp, og'an: «Ustazımız: „Menin'
ku'nim jaqınlap qaldı. Sha'kirtlerim menen birge bayram awqatın senin'
u'yin'de jeymen“, dedi», – dep aytın'lar.
19 Sha'kirtleri İysanın' tapsırg'anın islep, bayram awqatın tayarladı.
20 Kesh bolg'anda, İysa on eki sha'kirti menen birge dasturxan
a'tirapına otırdı. 21 Olar awqatlanıp otırg'anda, İysa olarg'a:
– Sizlerge shının aytıp turman: aran'ızdag'ı birin'iz Mag'an satqınlıq
isleydi, – dedi+.
22 Sonda olar qattı qapa bolıp, birinen son' biri Onnan:
– Men emespen be, İyem? – dep soray basladı.
23 İysa olarg'a juwap berip:
– Menin' menen birge tabaqqa qolın salg'annın' o'zi Mag'an satqınlıq
isleydi. 24 Degen menen, Adam Ulı O'zi haqqında Muxaddes Jazıwda
aytılg'anday baratır, biraq Adam Ulına satqınlıq qılıwshı ha'siret shegedi!
Ol adamnın' bul du'nyag'a kelmegeni o'zi ushın jaqsıraq bolar edi, –
dedi+.
25 Sonda Og'an satqınlıq qılatug'ın Yahuda:
– Men emespen be, Ustaz? – dedi.
İysa og'an:
– Bunı sen o'zin' ayttın', – dep juwap berdi.

İysanın' son'g'ı keshesi

26 • Olar awqatlanıp otırg'anda İysa nandı alıp, Qudayg'a shu'kirlik etti
ha'm onı sındırıp, sha'kirtlerine berdi de:
– Alın'lar, jen'ler, bul – Menin' denem, – dedi+.
27 Son'ınan Ol keseni qolına alıp, Qudayg'a shu'kirlik etti ha'm olarg'a
keseni berip bılay dedi:

– Ha'mmen'iz bunnan ishin'ler! 28 Sebebi bul – ko'p adamnın' gu'nalarının' keshiriliwi ushın to'giletug'ın, Jan'a Kelisimdi bekitetug'ın Menin' qanım+. 29 Sizlerge aytatug'ınım: A'kemnin' Patshalig'ında sizler menen jan'asın ishetug'ın ku'nime deyin, Men bunday ju'zim ishimliginen qaytıp ishpeymen.

30 Son'ınan olar Qudaydı jırlaytug'ın qosıq aytıp, Za'ytu'n tawına ketti+.

Petrdin' İysadan tanıwı tuwralı boljaw

31 • Sonda İysa olarg'a:

– Bul tu'ni ha'mmen'iz Meni taslap ketesizler. O'ytkeni Muxaddes Jazıwda bılay dep aytılg'an:

«Shopandı urg'anımda,
*Su'riwdegi qoylar tarqap ketedi»**+.

32 Biraq qayta tirilgenimnen keyin, sizlerden burın Galilag'a baraman, – dedi+.

33 Petr Og'an juwap berip:

– Seni ha'mmesi taslap ketse de, men Seni hesh qashan taslap ketpeymen, – dedi.

34 İysa og'an:

– Sag'an shının aytıp turman: bu'gin tu'nde qoraz shaqıraman degenshe, sen Mennen u'sh ret tanasan', – dedi.

35 Petr Og'an:

– Mag'an Senin' menen birge o'liwge tuwra kelse de, men Sennen hesh qashan tanbayman, – dedi.

Basqa sha'kirtlerinin' ha'mmesi de solay dedi+.

İysanın' Getsemanide duwa etiwi

36 • Son'ınan İysa sha'kirtleri menen birge Getsemani degen jerge kelip, olarg'a:

– Men ana jerge barıp duwa etip bolaman degenshe, sizler usı jerde otırın'lar, – dedi.

37 O'zi menen birge Petrdi ha'm Zebedeydin' eki ulın alıp ketti de, qayg'ırıp qıynala basladı+. 38 Sonda İysa olarg'a:

– Janım o'lerdey qıynalıp tur. Sizler usı jerde qalıp, Menin' menen birge sergek bolıp turın'lar, – dedi+.

39 Son'ınan Ol biraz shetirek bardı da, betin jerge basıp, bılay dep duwa
ete basladı:

– A'kem Menin'! Eger de mu'mkin bolsa, bul azap kesesi Mennen
o'tsin. Biraq Menin' emes, Senin' qa'lewin' bolsın!+

40 Sha'kirtlerinin' qasına qaytıp kelip, olardın' uyıqlap atırg'anın ko'rdi
de, Petrge:

– Solay etip, sizler Menin' menen birge uyıqlamay bir saat ta otıra
almadın'lar ma? 41 Azg'ırılmawın'ız ushın sergek bolıp, duwa etin'ler!
Ruwx qa'leydi, biraq dene ha'lsiz, – dedi+.

42 İysa ekinshi ret barıp, ja'ne bılay dep duwa etti:

– A'kejanım! Eger bul azap kesesi Men ishpey Mennen o'te almasa,
onda Senin' erkin' orınlansın+.

43 Qaytıp kelip, olardın' ja'ne uyıqlap atırg'anın ko'rdi. O'ytkeni
ko'zlerin uyqı basqan edi.

44 Olardı qaldırıp, ja'ne barıp, u'shinshi ret te sol so'zlerin qaytalap
duwa etti. 45 Son'ınan sha'kirtlerinin' qasına qaytıp kelip, olarg'a:

– Sizler ele uyıqlap, dem alıp atırsızlar ma? Mine, waqıt boldı, Adam
Ulı gu'nakarlardın' qolına uslap beriledi+. 46 Turın'lar, kettik. Qaran'lar,
Mag'an satqınlıq qılıwshı jaqınladı, – dedi.

İysanın' qolg'a alınıwı

47 • İysa ele so'ylep turg'anda, on ekinin' biri Yahuda keldi. Onın'
menen birge bas ruwxaniyler ha'm xalıq aqsaqalları jibergen ju'da' ko'p
adamlar bar edi. Adamlar qollarına qılısh ha'm shoqmar uslag'an edi+.
48 İysag'a satqınlıq qılıwshı olarg'a belgi berip: «Men kimdi su'ysem, Ol –
Sonın' O'zi. Onı qolg'a alın'lar», – degen edi.

49 Ol da'rriw İysanın' qasına barıp:

– Assalawma a'leykum, Ustaz! – dep Onı su'ydi.

50 İysa og'an:

– Ha'y, dostım, nege keldin'? – dedi.

Sonda olar İysag'a jaqınlap keldi de, Og'an qol salıp uslap aldı. 51 Sol
waqıtta-aq İysa menen birge bolg'anlardın' birewi qılıshın suwırıp alıp,
bas ruwxaniydin' qulının' qulag'ın shawıp tasladı+. 52 Biraq İysa og'an:

– Qılıshın'dı qınabına salıp qoy! Qılısh ko'teriwshilerdin' ha'mmesi de qılıshtan qaza tabadı+. 53 Sen eger Men ha'zir A'kemnen sorasam, Ol
Mag'an on eki legionnan* da artıq perishte jibermeydi, dep oylaysan' ba?
54 Biraq eger onday bolsa, Muxaddes Jazıwlardag'ı solay bolıwı tiyis degen
so'zler qalayınsha orınlanar edi? – dedi.
55 Sonda İysa xalıqqa:
– Meni uslaw ushın, jınayatshıg'a qarsı shıqqanday bolıp, qılısh ha'm
shoqmar alıp keldin'ler me? Men ha'r ku'ni İbadatxanada otırıp ta'lim
beretug'ın edim, biraq sizler Meni uslamadın'lar+. 56 Usılardın' ha'mmesi
payg'ambarlardın' Jazıwlarının' orınlanıwı ushın boldı, – dedi.
Sonda sha'kirtlerinin' ha'mmesi Onı taslap, qashıp ketti+.

İysa joqarg'ı ken'es aldında

57 • İysanı qolg'a alg'anlar Onı Kayafa degen bas ruwxaniyge apardı. Ol
jerge diniy mug'allimler menen aqsaqallar jıynalg'an edi. 58 Petr İysag'a
bas ruwxaniydin' ha'wlisine deyin uzaqtan erip bardı ha'm son'ın ko'riw
ushın ishke kirip, saqshılar menen birge otırdı. 59 Bas ruwxaniyler ha'm
pu'tkil joqarg'ı ken'es İysanı o'lim jazasına hu'kim etiw ushın, Og'an qarsı
jalg'an gu'walıq izledi. 60 Ko'plegen jalg'an gu'walar kelse de, taba almadı.
Aqırında eki jalg'an gu'wa kelip:+
61 – Ol: «Qudaydın' İbadatxanasın buzıp, Onı u'sh ku'nnin' ishinde qayta
tikley alaman», – dep aytтı, – dedi+.
62 Sonda bas ruwxaniy ornınan turıp, İysadan:
– Olar Sag'an qarsı gu'walıq berip atır-g'o. Sen nege hesh juwap
bermeysen'? – dep soradı+.
63 Biraq İysa u'ndemedi. Sonda bas ruwxaniy Og'an:
– Men Sag'an tiri Qudaydın' atı menen buyıraman. Bizlerge aytshı:
Qudaydın' Ulı, Masix – Senbisen'? – dep soradı+.
64 İysa og'an:
– O'zin' ayttın'. Sizlerge aytatug'ınım: usı waqıttan baslap, sizler Adam
Ulının' Qu'diretlinin'* on' jag'ında otırg'anın ha'm aspandag'ı bultlardın'
u'stinde kiyatırg'anın ko'resizler, – dedi+.
65 Sonda bas ruwxaniy o'z kiyimlerin jırtıp:
– Ol Qudayg'a til tiygizdi-g'o! Endi bizlerge gu'walardın' nege keregi
bar? Sizler ha'zir Onın' Qudayg'a til tiygizgenin o'zlerin'iz esittin'iz-g'o!+

66 Sizlerdin' hu'kimin'iz qanday boladı? – dep soradı.
Olar juwap qaytarıp:
– Ol o'lim jazasına tartılıwı tiyis, – dedi+.
67 Sonda olar Onın' betine tu'kirip, Onı ura basladı. Birewler betine
shapalaq penen urıp,+ 68 Og'an:
– Ha'y, Masix! Bizlerge wa'liylik etip ayt: Seni kim urdı? – dedi.

Petrdin' İysadan u'sh ret tanıwı

69 • Sol waqıtta Petr sırtta, ha'wlide otırg'an edi. Onın' qasına bir shorı
qız kelip:
– Sen de galilalı İysa menen birge edin'-g'o, – dedi.
70 Biraq ol ha'mmenin' aldında tanıp:
– Senin' ne aytıp turg'anın'dı tu'sinbeymen, – dedi.
71 Ol da'rwazag'a qaray baratırg'anda onı basqa bir shorı qız ko'rip, sol
jerdegilerge:
– Mına adam Nasıralı İysa menen birge bolg'an-g'o, – dedi.
72 Ol ant iship:
– Men ol Adamdı tanımayman, – dep ja'ne tandı.
73 Birazdan keyin, sol jerde turg'anlar Petrge jaqınlap kelip, og'an:
– Shınında da, sen solardın' birisen'. Bul senin' so'ylegenin'nen anıq
bilinip tur-g'o, – dedi.
74 Sonda Petr:
– Shının aytıp turman, men ol Adamdı tanımayman, – dep ant iship,
o'zin o'zi g'arg'ay basladı.
Sol waqıtta-aq qoraz shaqırdı. 75 Sonda İysanın': «Qoraz shaqıraman
degenshe, sen Mennen u'sh ret tanasan'», – degen so'zi Petrdin' esine
tu'sti. Ol sırtqa shıg'ıp ketip, o'kirip jıladı+.

İysanın' Pilattın' aldına aparılıwı

27 1 • Tan' atqanda, barlıq bas ruwxaniyler menen xalıq aqsaqalları
İysanı o'ltiriw tuwralı ken'esti de, 2 Onı baylatıp, rimli ha'kim Pontiy
Pilatqa aparıp tapsırdı+.

Yahudanın' o'zin o'zi o'ltiriwi

3 • Sonda İysag'a satqınlıq qılg'an Yahuda Onın' jazag'a hu'kim
etilgenin ko'rip o'kindi de, alg'an otız gu'mis ten'geni bas ruwxaniyler
menen xalıq aqsaqallarına qaytarıp berip:
4 – Men satqınlıq qıldım. Ayıpsız qandı to'ktirip, gu'na isledim, – dedi.
Olar og'an:
– Bizlerge ne? O'zin' bil, – dedi.
5 Sonda Yahuda gu'misti İbadatxananın' ishine ılaqtırıp tasladı da,
sırtqa shıg'ıp ketip, asılıp o'ldi+.
6 Bas ruwxaniyler gu'misti alıp:
– Bunı İbadatxana qaznasına salıwg'a bolmaydı, sebebi bul qannın'
qunı-g'o, – dedi+.
7 Olar o'z ara oylasıp, sol aqshag'a gu'lalshının' egislik jerin satıp aldı
da, onı jat jerden kelgenlerdi jerlewge arnadı. 8 Sonlıqtan sol jer usı ku'nge
deyin «Qan jeri» dep ataladı.
9 Solay etip, Eremiya payg'ambardın' aldın ala aytqan mına so'zleri
orınlandı:
«Olar otız gu'mis ten'geni, yag'nıy İzraildın' urpaqları bahalag'an
Onın' qunın alıp,+
10 *Jaratqan İyemnin' mag'an aytqanınday, gu'lalshının' egislik jeri ushın*
*berdi»**+.

O'lim hu'kimi

11 • İysa rimli ha'kimnin' aldında turg'anda, ha'kim Onnan:
– Sen Yahudiylerdin' Patshasımısan'? – dep soradı.
İysa og'an:
– Sol ekenimdi o'zin' ayttın', – dep juwap berdi+.
12 Al bas ruwxaniyler menen xalıq aqsaqalları Onı ayıplag'anda, Ol hesh juwap bermedi.
13 Sonda Pilat Og'an:
– Sag'an qarsı qanshama gu'walıqlar aytıp atırg'anın esitip turg'an joqsan' ba? – dedi+.
14 Biraq İysanın' o'zinin' birde bir so'zine juwap qaytarmag'anına ha'kim qattı hayran qaldı.

15 • Qutqarılıw bayramında xalıq sorag'an bir tutqındı bosatıp beriw – ha'kimnin' a'deti edi. 16 Sol waqıtta qamaqta Baraba degen belgili bir jınayatshı bar edi. 17 Xalıq jıynalıp bolg'anda, Pilat olarg'a bılay dedi:
– Sizler kimdi bosatıp beriwimdi qa'leysizler? Barabanı ma yamasa Masix dep atalatug'ın İysanı ma?
18 O'ytkeni ol olardın' İysanı o'zine ku'nshillik penen uslap bergenin biletug'ın edi+.
19 Pilat hu'kim gu'rsisinde otırg'anda, hayalı og'an mınaday xabar jiberdi: «Sol haq Adamg'a hesh na'rse isleme. Men bu'gin tu'simde Ol sebepli ko'p azap shektim».
20 Bas ruwxaniyler menen xalıq aqsaqalları xalıqtı u'gitlep:
– Barabanı bosatıp berip, İysanı o'ltiriwdi talap etin'ler, – dedi+.
21 Ha'kim olardan ja'ne:
– Sizlerge ekewinin' qaysısın bosatıp beriwimdi qa'leysizler? – dep soradı.
Olar:
– Barabanı, – dedi.
22 Pilat olarg'a:
– Al Masix dep atalatug'ın İysag'a ne isleyin? – dep soradı.
Olardın' ha'mmesi de:
– Onı atanaq ag'ashqa shegeletip tasla! – dedi.
23 Al Pilat olardan:

– Ol qanday jamanlıq isledi, aqırı? – dep soradı.
Biraq olar burıng'ısınan beter:
– Onı atanaq ag'ashqa shegeletip tasla! – dep baqırıstı+.
24 Pilat hesh na'rse isley almaytug'ının ha'm qozg'alan' baslanajag'ın
sezip, suw aldı da, xalıqtın' ko'z aldında qolın juwıp:
– Bul Adamnın' qanının' to'giliwine men ayıplı emespen, sizler
juwapkersiz, – dedi+.
25 Pu'tkil xalıq:
– Onın' qanı ushın bizler ha'm bizlerdin' balalarımız juwapker
bolg'aymız! – dep juwap qaytardı+.
26 Sonda Pilat olarg'a Barabanı bosatıp berdi. Al İysanı
qamshılatqannan son', atanaq ag'ashqa shegelewge tapsırdı+.

A'skerlerdin' İysanı masqaralawı

27 • Sonda ha'kimnin' a'skerleri İysanı ha'kimnin' ha'wlisine alıp barıp,
onın' aldına pu'tkil a'skerlerdi jıynadı. 28 Onın' kiyimlerin sheship, u'stine
shım qızıl shapan kiygizdi de, 29 tikenli shıbıqlardan taj o'rip, Onın' basına
saldı. On' qolına qamıs tayaqtı uslattı da, Onın' aldında dizelerin bu'gip:
– Jasasın, Yahudiylerdin' Patshası! – dep mazaq etti.
30 Og'an tu'kirip, qamıstı alıp, Onın' basına urdı+. 31 Onı mazaq qılıp
bolg'annan son', u'stindegi shım qızıl kiyimdi sheship alıp, Og'an O'z
kiyimin kiygizdi de, atanaq ag'ashqa shegelew ushın alıp ketti.

İysanın' atanaq ag'ashqa shegeleniwi

32 • A'skerler shıg'ıp baratırg'anda Simon atlı bir kireneli adamdı
ushıratıp, onı İysanın' atanaq ag'ashın arqalap alıp ju'riwge ma'jbu'rledi.
33 Golgota dep atalg'an, yag'nıy «Bas su'yek ornı» degendi an'latatug'ın
jerge kelgende, 34 olar İysag'a o't qosılg'an sharaptı ishiwge berdi, biraq Ol
tatıp ko'rip, ishiwden bas tarttı+.
35 Onı atanaq ag'ashqa shegelep bolg'annan son' shek taslasıp,
kiyimlerin o'z ara bo'listi*,+ 36 son'ınan otırıp, Onı qarawılladı. 37 Onın'
ayıbın ko'rsetetug'ın: «BUL – YAHUDİYLERDİN' PATSHASI İYSA» degen
jazıwdı bas betindegi ag'ashqa qag'ıp qoydı. 38 İysa menen birge eki
qaraqshını da, birewin on' ta'repine, ekinshisin sol ta'repine atanaq
ag'ashlarg'a shegeledi.

39 İysanın' janınan o'tip baratırg'anlar basların shayqadı ha'm Onı
mazaq etip:+
40 – Ha'y, İbadatxananı buzıp, Onı u'sh ku'nnin' ishinde qayta tikleyjaq
bolg'an, Sen! Eger Sen Qudaydın' Ulı bolsan', qa'nekey, O'zin'di O'zin'
qutqar! Atanaq ag'ashtan tu'sip ko'rshi! – desti+.
41 Bas ruwxaniyler, diniy mug'allimler ha'm aqsaqallar da Onın'
u'stinen ku'lip bılay dedi:
42 – Bul basqalardı qutqarıp, O'zin O'zi qutqara almaydı. Eger Ol
İzraildın' Patshası bolsa, ha'zir atanaq ag'ashtan tu'ssin. Sonda bizler
Og'an isenermiz+. 43 Ol Qudayg'a arqa su'yep tur. Eger Quday qa'lese,
ha'zir Onı qutqarsın. Sebebi Ol: «Men Qudaydın' Ulıman», – degen edi-g'o.
44 İysa menen birge atanaq ag'ashqa shegelengen qaraqshılar da Onı
usılay mazaq etti.

İysanın' jan tapsırıwı

45 ● Tu'ski saat on ekiden baslap, tu'sten keyin saat u'shke deyin,
pu'tkil jerdi qaran'g'ılıq qaplap turdı. 46 Saat u'shler shamasında İysa qattı
dawıs penen:
– Eli, Eli! Lama sabaxtani? (Yag'nıy: «Qudayım, Qudayım! Nege Meni
taslap kettin'?»*) – dep baqırdı+.
47 Sol jerde turg'anlardın' geybirewleri bunı esitip:
– Ol İliyastı shaqırıp atır, – desti.
48 Da'rriw olardın' birewi juwırıp barıp, bir sorg'ıshtı sirke suwına
sin'dirdi de, onı tayaqqa qadap, Og'an ishiwge berdi+.
49 Al basqaları:
– Toqtay tur, İliyas kelip, Onı qutqarar ma eken, ko'reyik, – desti.
50 İysa ja'ne qattı dawıslap baqırdı da, jan tapsırdı.
51 Sol waqıtta-aq İbadatxananın' Muxaddesxanasındag'ı perde
joqarıdan to'menge deyin qaq ayırılıp, ekige bo'lindi. Jer silkinip, jartaslar
jarıldı+. 52 Qa'birler ashılıp, jatırg'an muxaddes adamlardın' ko'bisi qayta
tirildi+. 53 İysa qayta tirilgennen keyin, olar qa'birlerinen shıg'ıp,
muxaddes qalag'a bardı ha'm ko'p adamlarg'a ko'rindi+.
54 Jer silkiniwdin' ha'm basqa waqıyalardın' bolg'anın ko'rgen ju'zbası
ha'm onın' menen birge İysanı qarawıllag'anlar qattı qorqısıp:
– Bul haqıyqattan da, Qudaydın' Ulı eken! – desti.

55 Sol jerde uzaqtan qarap turg'an ko'p hayallar da bar edi, olar İysanın'
izine Galiladan erip kelip, Og'an xızmet etken edi. 56 Olardın' arasında
magdalalı Ma'riyam, Yaqıp penen Yusuptın' anası Ma'riyam ha'm
Zebedeydin' ullarının' anası da bar edi+.

İysanın' qa'birge qoyılıwı

57 ● Kesh bolg'anda, Arimatiyadan Yusup atlı bir bay adam keldi. Ol da
İysanın' sha'kirti edi. 58 Ol Pilatqa barıp, İysanın' denesin soradı. Pilat og'an
beriwdi buyırdı. 59 Yusup deneni alıp, onı taza kepinlikke oradı da,
60 o'zinin' jartasta oyılg'an jan'a qa'birine aparıp qoydı. Son'ınan u'lken bir
tastı domalatıp, qa'birdin' awzına qoydı da, sol jerden ketip qaldı+.
61 Magdalalı Ma'riyam menen basqa Ma'riyam sol jerde, qa'birdin'
qarsısında otırg'an edi.

Qa'birdi qarawıllaw

62 Kelesi ku'ni, yag'nıy yahudiylerdin' tayarlıq ku'ninen* keyingi dem
alıs ku'ni* bas ruwxaniyler menen pariseyler Pilattın' aldına jıynalıp,
63 og'an:

– Taqsır! Ana o'tirikshinin' tiri waqtında: «Men u'sh ku'nnen keyin
qayta tirilemen», – degeni esimizge tu'sti+. 64 Sonlıqtan da, sha'kirtleri
tu'nde kelip, Onı urlap alıp ketip, xalıqqa: «Ol o'limnen qayta tirildi», – dep
aytpawı ushın, Onın' qa'birin u'sh ku'nge deyin qarawıllawg'a buyrıq
berin'. Olay etpesek, son'g'ı jalg'an burıng'ısınan da beter boladı, – dedi.

65 Pilat olarg'a:

– Saqshılar bar-g'o. Barıp, qa'birdi o'z bilgenlerin'izshe gu'zetin'ler, –
dedi.

66 Olar barıp, tasqa mo'r bastı da, qa'birge saqshı qoydı+.

İysanın' qayta tiriliwi

28 1 • Yahudiylerdin' dem alıs ku'ni o'tkennen son', ekshembi ku'ni
tan' sa'ha'rde magdalalı Ma'riyam ha'm basqa Ma'riyam qa'birdi
ko'riwge keldi+. 2 Birden jer qattı silkinip, Qudaydın' perishtesi aspannan
tu'sip keldi de, qa'birdin' awzındag'ı tastı domalatıp alıp taslap, onın'
u'stine otırdı+. 3 Perishtenin' tu'si jıldırımday bolıp, kiyimi qarday appaq
edi+. 4 Saqshılar onnan qattı qorqıp qaltırastı ha'm o'li sıyaqlı bolıp, janı
qalmadı+.

5 Perishte hayallarg'a:

– Qorqpan'lar! Atanaq ag'ashqa shegelengen İysanı izlep
kelgenlerin'izdi bilemen. 6 Ol bul jerde joq. O'zinin' aytqanınday, Ol qayta
tirildi. Barıp, Onın' jatqan jerin ko'rin'ler. 7 Ha'zir tez Onın' sha'kirtlerine
barıp: «İysa o'limnen qayta tirilipti! Ol sizlerden burın Galilag'a baradı. Onı
sol jerde ko'resizler!» – dep aytıp barın'lar. Menin' sizlerge aytatug'ınım
usı, – dedi+.

8 Hayallar birese qorqısıp, birese qattı quwanısıp, qa'birden tez shıqtı
da, Onın' sha'kirtlerine xabardı jetkiziw ushın asıg'ıp juwırıp ketti.

9 Ku'tilmegende İysa olardın' aldınan shıg'ıp:

– Assalawma a'leykum! – dedi.

Olar jaqınlap keldi de, İysanın' ayag'ın qushaqlap, Og'an tabındı+.
10 Sonda İysa olarg'a:

– Qorqpan'lar! Menin' tuwısqanlarıma barıp aytın'lar, Galilag'a barsın.
Olar Meni sol jerde ko'redi, – dedi+.

Saqshılardın' xabarı

11 Hayallar jolda ju'rgende saqshılardın' geybirewleri qalag'a barıp,
bolg'an waqıyanın' barlıg'ın bas ruwxaniylerge aytıp berdi. 12 Bas
ruwxaniyler aqsaqallar menen jıynalısıp ken'esti de, a'skerlerge ko'p
aqsha berip: 13 – «Tu'nde bizler uyıqlap atırg'anımızda sha'kirtleri kelip,
Onı urlap alıp ketti», – dep aytın'lar. 14 Eger bul xabar ha'kimnin' qulag'ına
jetse, bizler onın' menen kelisip, sizlerdi ha'r qanday ba'leden saqlap
qalamız, – dedi.
15 A'skerler aqshanı alıp, olardın' u'yretiwi boyınsha isledi. Al usı so'z
yahudiylerdin' arasında bu'gingi ku'nge deyin ken' tarqalg'an.

Ullı tapsırma

16 • On bir sha'kirti Galilag'a, İysanın' o'zlerine aytqan tawına bardı.
17 Olar İysanı ko'rgende, Og'an tabındı, biraq geybirewleri gu'manlandı+.
18 Sonda İysa olardın' qasına kelip: – Mag'an aspanda da, jerde de pu'tkil
biylik berilgen+. 19 Sonlıqtan da barıp, barlıq milletlerdi Mag'an sha'kirt
qılın'lar: olardı A'kenin', Uldın' ha'm Muxaddes Ruwxtın' atı menen
shomıldırıp,+ 20 Menin' sizlerge buyırg'anlarımnın' ha'mmesin orınlawdı
olarg'a u'yretin'ler. Minekey, Men du'nyanın' aqırına deyin ha'mme waqıt
sizler menen birge bolaman! – dedi+.

* 1:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 1:18 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 1:23 İyshaya 7:14.

* 2:6 So'zbe-so'z: basshılarınan.

* 2:6 Mixey 5:2.

* 2:11 **Ladan ha'm mirra** – da'ri ha'm a'tir sıpatında qollanılatug'ın qımbatlı, xosh iyisli o'simlik shiresi.

* 2:13 **Mısır** – Egipet.

* 2:15 Osiya 11:1.

* 2:18 Eremiya 31:15.

* 3:2 **Ta'wbe etin'ler!** – Teris jolların'ızdan qaytıp, Qudaydın' jolına tu'sin'ler!

* 3:2 **Aspan Patshalıg'ı** – Qudaydın' Patshalıg'ı.

* 3:3 İyshaya 40:3.

* 3:7 **Pariseyler, saddukeyler** – İysanın' zamanında yahudiy xalqının' ku'shli diniy toparları.

* 3:13 **Shomıldırıw** – grek tilinde «baptizo». Bul ra'sim Qudaydın' adamlardı keshirip, pa'k ha'm taza o'mirdi sıyg'a beriwinin' nıshanı.

* 3:15 **Pu'tkil haqlıq** – Qudaydın' erki.

* 4:4 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 8:3.

* 4:6 Zabur 90:11-12.

* 4:7 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 6:16.

* 4:10 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 6:13.

* 4:15-16 İyshaya 9:1-2.

* 4:19 So'zbe-so'z: adamlardı awlaytug'ın balıqshılar.

* 4:23 **Ma'jilisxana** – grekshe «sinagoga». Yahudiylerdin' Qudayg'a xızmet etetug'ın ha'm Qudaydın' so'zin u'yrenetug'ın ornı.

* 5:3 Yag'nıy: Qudayg'a mu'ta'j ekenligin moyınlag'anlar baxıtlı!

* 5:6 So'zbe-so'z: Haqlıqqa ash bolıp, sho'llegenler baxıtlı!

* 5:21 Shıg'ıw 20:13.

* 5:22 Ayırım nusqalarda «biykarg'a» degen so'z joq.

* 5:23 So'zbe-so'z: tuwısqanın'nın'.

* 5:24 So'zbe-so'z: tuwısqanın'a.

* 5:27 Shıg'ıw 20:14.

* 5:31 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 24:1.

* 5:33 Lebiy 19:12; Sanlar 30:2; Muxaddes Nızamdı qaytalaw 23:21.

* 5:38 **Ko'zge ko'z, tiske tis** – jang'a jan, qang'a qan. Shıg'ıw 21:24; Lebiy 24:20; Muxaddes Nızamdı qaytalaw 19:21.

* 5:43 Lebiy 19:18.

* 6:1 Basqa nusqada: qayır-sadaqaların'ızdı.

* 6:17 So'zbe-so'z: shashın'a may jag'ıp.

* 6:33 Yamasa: Qudaydın' erkin.

* 8:12 So'zbe-so'z: Patshalıqtın' balaları.

* 8:12 So'zbe-so'z: tislerin qayraydı.

* 8:17 İyshaya 53:4.

* 8:20 **Adam Ulı** – Eski Kelisimde wa'de etilgen Qutqarıwshı Masixtın' bir atı.

* 9:13 Osiya 6:6.

* 9:27 **Dawıttın' Urpag'ı** – Masix (Qutqarıwshı) degen ma'niste.

* 10:4 Yamasa: kananlı.

* 10:35-36 Mixey 7:6.

* 11:10 Malaxiya 3:1.

* 11:21 So'zbe-so'z: qıl kiyim kiyip, u'stine ku'l shashıp. A'yyemgi zamanlarda yahudiyler ta'wbe etkende yamasa qayg'ırg'anda qıl kiyim kiyip, u'stilerine ku'l shashqan.

* 12:1 So'zbe-so'z: shembi ku'ni. Muxaddes Nızam boyınsha, yahudiylerdin' dem alıs ku'ni.

* 12:3-4 Patshalıq haqqında 1-kitap 21:6.

* 12:5 Sanlar 28:9-10.

* 12:7 Osiya 6:6.

* 12:18 So'zbe-so'z: Qudaydın' hu'kimin ha'm qutqarılıw tuwralı.

* 12:18-21 İyshaya 42:1-4.

* 13:14-15 İyshaya 6:9-10.

* 13:31 **Qıshqıl tuqım** – gorchitsa. En' kishkene tuqım.

* 13:35 Zabur 77:2.

* 15:4 Shıg'ıw 20:12; Muxaddes Nızamdı qaytalaw 5:16.

* 15:4 Shıg'ıw 21:17; Lebiy 20:9.

* 15:8-9 İyshaya 29:13.

* 16:16 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 16:18 **Petr** – grek tilinde «Petros», tas degendi bildiredi.

* 17:20 **Qıshqıl tuqım** – gorchitsa. En' kishkene tuqım.

* 17:21 Basqa nusqada mına ayat bar: «Biraq, jinlerdin' bunday tu'rin tek duwa etiw ha'm oraza tutıw arqalı quwıp shıg'arıwg'a boladı».

* 17:24 **Draxma** – grek aqsha birligi. Bir draxma – jumısshının' bir ku'nlik is haqısı.

* 18:11 Basqa nusqada mına ayat bar: «Sebebi Adam Ulı joytılg'anlardı qutqarıw ushın keldi».

* 18:16 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 19:15.

* 18:24 **Bir talant** – jumısshının' on bes jıllıq is haqısı.

* 18:28 **Bir dinar** – jumısshının' bir ku'nlik is haqısı.

* 19:4 Jaratılıs 1:27.

* 19:5 Jaratılıs 2:24.

* 19:9 Ayırım nusqalarda mınaday so'zler de bar: «Ajırasqan hayaldı alg'an adam da neke hadallıg'ın buzg'an boladı».

* 19:18-19 Shıg'ıw 20:12-16; Muxaddes Nızamdı qaytalaw 5:16-20.

* 19:19 Lebiy 19:18.

* 20:22 Basqa nusqalarda mınaday so'zler de bar: «Menin' shomıldırılatug'ınımday, shomıldırıla alasızlar ma?»

* 21:5 **Sion qızı** – Erusalim.

* 21:5 Zekeriya 9:9.

* 21:9 **Hosanna!** – «Quday, bizlerdi qutqar!» degen ma'niste. Qudaydı alg'ıslag'anda aytıladı.

* 21:9 Zabur 117:25-26.

* 21:13 İyshaya 56:7.

* 21:13 Eremiya 7:11.

* 21:16 Zabur 8:3.

* 21:42 Zabur 117:22-23.

* 22:32 Shıg'ıw 3:6.

* 22:37 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 6:5.

* 22:39 Lebiy 19:18.

* 22:44 Zabur 109:1.

* 23:9 So'zbe-so'z: o'z a'ken'nen basqa adamdı «a'ke» dep atama.

* 23:14 Basqa nusqada mına ayat bar: «Ha'siret shegesizler, diniy mug'allimler ha'm pariseyler, eki ju'zliler! Sebebi jesirlerdin' u'ylerin jalmap jutıp, ko'zge ko'riniw ushın uzın duwa etiwshi sizler bul ushın awır jaza alasızlar».

* 23:28 So'zbe-so'z: nızamsızlıqqa.

* 23:39 Zabur 117:26.

* 24:12 So'zbe-so'z: nızamsızlıq.

* 24:15 Daniel 9:27; 11:31; 12:11.

* 24:20 So'zbe-so'z: shembi ku'nine. Yahudiylerdin' nızamı boyınsha, bul ku'ni jumıs islew ha'm uzaq jolg'a shıg'ıw qadag'an etilgen edi.

* 24:29 İyshaya 13:10; 34:4.

* 24:38 **Nuxtın' kemesi** – Jaratılıs 6:14-16 g'a qaran'.

* 25:41 So'zbe-so'z: perishteleri.

* 26:2 **Qutqarılıw bayramı** – evrey tilinde «Pasxa», «o'tiw» degendi bildiredi.

* 26:17 **Ashıtqısız nan bayramı** – Qutqarılıw bayramı.

* 26:31 Zekeriya 13:7.

* 26:53 **Bir legion** – Rim armiyasında 6000 a'skerden ibarat a'skeriy topar.

* 26:64 **Qu'diretlinin'** – Qudaydın'.

* 27:9-10 Zekeriya 11:12-13; Eremiya 19:1-13; 32:6-9.

* 27:35 Zabur 21:18.

* 27:46 Zabur 21:2.

* 27:62 Yag'nıy: juma ku'ni. Shembi ku'ni bolg'an dem alıs ku'ni ushın tayarlıq ko'riletug'ın ku'n.

* 27:62 **Dem alıs ku'ni** – shembi ku'ni.

- 1:1 *Luk 3:23-28*

+ 1:1 Jar 22:18, 2Pat 7:12-13

+ 1:2 Jar 21:3, Jar 25:6, Jar 29:35

+ 1:3 Jar 38, San 26:21, 1Jln 2:9

+ 1:4 Rut 4:18-22

+ 1:5 Eshu 2:1, Eshu 6:24

+ 1:6 1Pat 17:12, İysh 11:1, 2Pat 11:3, 2Pat 12:24

+ 1:7 1Jln 3:10-14

+ 1:8 2Jln 26:1

+ 1:11 1Jln 3:16, 2Jln 36:1, 4Pat 24:14-15

+ 1:12 1Jln 3:17-19, Ezr 3:2, Xag 1:1

+ 1:16 Luk 1:27

- 1:18 *Luk 2:1-7*

+ 1:18 Luk 1:27, Luk 1:35

+ 1:19 Nzm 22:23-24, Nzm 24:1

+ 1:21 İysh 49:1, Luk 1:31, Elsh 4:12, Elsh 13:38

+ 1:22 İysh 7:14, Mat 2:14, Mat 4:14, Mat 21:4, Mat 26:56, Mrk 14:49, Yuxn 19:36, İysh 8:8, İysh 8:10

+ 2:1 Luk 1:5, Luk 2:4-7, Yuxn 7:42

+ 2:2 Erm 23:5, San 24:17

+ 2:6 2Pat 5:2, Mix 5:2

+ 2:11 Shıg' 30:23, Qsq 3:6, İysh 60:6, Yuxn 19:39

+ 2:12 Jar 20:6

+ 2:15 Hosh 11:1, Mat 1:22

+ 2:17 Mat 27:9

+ 2:18 Erm 31:15

+ 2:23 Luk 1:26, Luk 2:39, Yuxn 1:45

● 3:1 *Mrk 1:1-8, Luk 3:1-9, Luk 3:15-17, Yuxn 1:19-28*

+ 3:1 Luk 1:80, Yuxn 1:6

+ 3:2 Mrk 1:15

+ 3:3 İysh 40:3

+ 3:4 4Pat 1:8, Leb 11:22, 1Pat 14:26

+ 3:6 Elsh 19:18

+ 3:7 Mat 12:34, Mat 23:33, Rim 5:9, 1Sal 1:10

+ 3:9 Yuxn 8:33

+ 3:10 Mat 7:19

+ 3:11 Yuxn 1:15, İol 2:28, Elsh 2:3

+ 3:12 İysh 30:24, Mal 4:1, Mat 13:30, Evr 6:8

● 3:13 *Mrk 1:9-11, Luk 3:21-22*

+ 3:16 Elsh 7:56, İysh 11:2, Yuxn 1:32-33

+ 3:17 Mrk 9:7, Yuxn 12:28, İysh 42:1, Mat 17:5, 2Pet 1:17

● 4:1 *Mrk 1:12-13, Luk 4:1-13*

+ 4:2 Nzm 9:9, 3Pat 19:8, Mat 21:18

+ 4:3 1Jln 21:1, 1Sal 3:5

+ 4:4 Nzm 8:3

+ 4:5 Nxm 11:2, İysh 48:2, İysh 52:1

+ 4:6 Zab 90:11-12, Yuxn 7:4

+ 4:7 Nzm 6:16

+ 4:10 Mat 16:23, Nzm 6:13

+ 4:11 Luk 22:43

● 4:12 *Mrk 1:14-15, Luk 4:14-15*

+ 4:12 Mat 14:3

+ 4:13 Mat 2:23, Eshu 19:32-34, Mrk 1:21

+ 4:14 Mat 1:23

+ 4:16 İysh 9:1-2

● 4:18 *Mrk 1:16-20, Luk 5:1-11*

+ 4:18 Yuxn 1:40-42

+ 4:19 Mat 13:47

+ 4:20 Mat 19:27

● 4:23 *Luk 6:17-19*

+ 4:23 Mrk 1:39

+ 4:24 Luk 2:2

+ 4:25 Mrk 5:20, Mrk 7:31

● 5:3 *Luk 6:20-23*

+ 5:3 Sef 3:12

+ 5:4 Waz 7:3, İysh 61:2-3, 2Kor 7:10, Ayan 21:4

+ 5:5 Zab 36:11, Hkm 2:21

+ 5:6 Zab 41:2, İysh 55:1, Yuxn 7:37

+ 5:7 Hkm 19:17, Luk 6:36

+ 5:8 Zab 23:4, Zab 50:12, 1Yuxn 3:2, Evr 12:14, Ayan 22:4

+ 5:9 Yaqp 3:18, 2Tim 2:22, Yuxn 1:12, 1Yuxn 3:1, 1Yuxn 5:1, Rim 8:14

+ 5:11 Yaqp 1:2, 1Pet 4:14

+ 5:12 Elsh 5:41, Yaqp 1:2, Rim 5:3, 2Kor 12:10, Evr 10:34

● 5:13 *Mrk 9:50, Luk 14:34-35*

+ 5:14 Efs 5:8

+ 5:15 Mrk 4:21, Luk 8:16, Luk 11:33

+ 5:16 1Pet 2:12, 2Kor 9:13

+ 5:17 Rim 3:31, Rim 10:4

+ 5:18 Luk 16:17

+ 5:19 Mat 11:11, Mat 18:4

+ 5:20 Yuxn 3:5

+ 5:21 Shıg' 20:13

+ 5:22 1Yuxn 3:15

+ 5:25 Hkm 25:8, Luk 12:58-59

+ 5:27 Shıg' 20:14

+ 5:28 Ayup 31:1, Hkm 6:25

+ 5:30 Mat 18:8-9, Mrk 9:43-44

• 5:31 *Mat 19:9, Mrk 10:11-12, Luk 16:18*

+ 5:31 Nzm 24:1-3

+ 5:32 Rim 7:3, 1Kor 7:10-11

+ 5:33 San 30:3, Nzm 23:21

+ 5:34 İysh 66:1, Elsh 7:49

+ 5:35 Zab 98:5, Zab 47:3

+ 5:37 Yaqp 5:12

● 5:38 *Luk 6:27-36*

+ 5:38 Shıg' 21:23-25, Leb 24:19-20, Nzm 19:21

+ 5:39 Joq 3:30, 1Pet 2:23, Rim 12:17, 1Kor 6:7

+ 5:42 Nzm 15:7-8, Hkm 21:26

+ 5:43 Leb 19:18

+ 5:44 Rim 12:20, Luk 23:34, Elsh 7:60, 1Pet 3:9, Rim 12:14

+ 5:45 Ayup 25:3, Elsh 14:17

+ 5:48 Leb 19:2, Nzm 18:13, Nzm 32:4, Zab 17:31, Mat 19:21, Yaqp 1:4, Efs 5:1, Kol 1:28

+ 6:1 1Yuxn 2:29

+ 6:2 Luk 6:24

● 6:5 *Luk 11:2-4*

+ 6:5 Luk 18:11

+ 6:6 4Pat 4:33

+ 6:7 3Pat 18:26, Waz 5:1

+ 6:10 Mat 26:42

+ 6:11 Hkm 30:8

+ 6:13 Mat 26:41, Yuxn 17:15, 2Sal 3:3

+ 6:14 Mrk 11:25-26, Efs 4:32, Kol 3:13

+ 6:15 Mat 18:35, Yaqp 2:13

+ 6:16 İysh 58:5

• 6:19 *Luk 11:34-36, Luk 12:22-34*

+ 6:19 Hkm 23:4, 1Tim 3:3, 1Tim 6:9, Evr 13:5, Yaqp 5:2-3

+ 6:20 Mat 19:21, 1Pet 1:4

+ 6:24 Luk 16:13

+ 6:25 Fil 4:6, 1Pet 5:7

+ 6:26 Mat 10:31, Mat 12:12

+ 6:29 3Pat 10:4-7

+ 6:30 Mat 8:26, Mat 14:31, Mat 16:8

+ 6:33 Zab 36:4

• 7:1 *Luk 6:37-38, Luk 6:41-42*

+ 7:1 Rim 14:10, 1Kor 4:5, Yaqp 4:12

+ 7:2 Mrk 4:24, Rim 2:1

+ 7:6 Mat 15:26

● 7:7 *Luk 11:9-13*

+ 7:8 Hkm 8:17, Mat 18:19, Mat 21:22, Mrk 11:24, Yuxn 14:13-14, 1Yuxn 3:22, 1Yuxn 5:14

+ 7:11 Jar 6:5, Mat 12:34

+ 7:12 Luk 6:31, Mat 22:40, Gal 5:14

● 7:13 *Luk 13:24*

+ 7:14 Zab 15:11

● 7:15 *Luk 6:43-44*, *Luk 13:25-27*

+ 7:15 Nzm 13:1-3, Erm 14:14, Erm 23:16, Mat 24:11, Mrk 13:22, Elsh 13:6, 2Pet 2:1, 1Yuxn 4:1, Elsh 20:29

+ 7:16 Yaqp 2:18

+ 7:17 Mat 12:33-35

+ 7:19 Mat 3:10

+ 7:21 Hosh 8:2

+ 7:22 Mat 25:11, Luk 6:46, Yuxn 13:13, Mrk 9:38, Luk 9:49

+ 7:23 Zab 6:9, Mat 25:41

• 7:24 *Luk 6:47-49*

+ 7:27 Hkm 10:25

+ 7:29 Mrk 1:22, Luk 4:32

• 8:1 *Mrk 1:40-45, Luk 5:12-16*

+ 8:2 Leb 13:3, San 12:10, 4Pat 5:1, 2Jln 26:20, Mrk 9:22

+ 8:4 Mat 9:30, Mat 17:9, Mrk 1:34, Leb 14:1-32, Luk 17:14

• 8:5 *Luk 7:1-10*

+ 8:8 Zab 106:20

+ 8:10 Elsh 10:2

+ 8:11 Luk 13:29, Luk 16:23, Efs 3:6

+ 8:12 Mat 13:42, Mat 22:13, Mat 22:30, Mat 24:51, Mat 25:13, Luk 13:28

+ 8:13 Mat 9:29, Yuxn 4:53

• 8:14 *Mrk 1:29-34, Luk 4:38-41*

+ 8:14 1Kor 9:5

+ 8:15 Mrk 5:41, Mrk 9:27, Elsh 3:7, Elsh 9:41

+ 8:17 İysh 53:4

● 8:18 *Luk 9:57-62*

+ 8:18 Mrk 4:35, Luk 8:22

● 8:23 *Mrk 4:35-41, Luk 8:22-25*

+ 8:26 Mat 6:30, Zab 64:8, Zab 88:10, Zab 103:7

● 8:28 *Mrk 5:1-20, Luk 8:26-39*

+ 8:29 Mrk 1:23-24, Luk 4:34

+ 8:34 Luk 5:8, Elsh 16:39

● 9:1 *Mrk 2:1-12, Luk 5:17-26*

+ 9:1 Mat 4:13

+ 9:2 Mrk 6:55, Mat 8:10, Mrk 10:52, Luk 7:48

+ 9:3 Leb 24:16, Mat 26:65, Yuxn 10:33

● 9:9 *Mrk 2:13-17, Luk 5:27-32*

+ 9:11 Mat 11:19, Luk 15:2

+ 9:13 Hosh 6:6, Luk 15:7, 1Tim 1:15

● 9:14 *Mrk 2:18-22, Luk 5:33-39*

+ 9:14 Mat 11:2, Mat 14:12, Luk 11:1, Yuxn 1:35, Luk 18:12

+ 9:15 Mat 25:1-13, Yuxn 3:29, Ayan 19:7, Ayan 21:2, Mrk 14:7, Luk 17:22, Yuxn 16:20

● 9:18 *Mrk 5:21-43, Luk 8:40-56*

+ 9:20 Leb 15:25

+ 9:21 Mrk 3:10

+ 9:22 Mrk 10:52, Luk 7:50, Efs 2:8

+ 9:24 Yuxn 11:11

+ 9:25 Elsh 9:40, Mrk 1:31, Mrk 9:27, Elsh 3:7, Elsh 9:41

+ 9:27 2Pat 7:12-16, Mat 22:42, Luk 1:32, Mat 20:29-34

+ 9:29 Mat 8:13

+ 9:30 Mat 8:4, Mat 12:16, Mat 17:9, Mrk 1:44

+ 9:31 Mrk 1:45, Mrk 7:36

+ 9:34 Mat 10:25, Mat 12:24

+ 9:36 Mrk 8:2, San 27:17, 3Pat 22:17, Ezk 34:5, Zxr 10:2, Mrk 6:34

+ 9:38 Luk 10:2, Yuxn 4:35

● 10:1 *Mrk 3:13-19, Mrk 6:7-13, Luk 6:12-16, Luk 9:1-6, Luk 10:1-12*

+ 10:6 Zab 118:176, İysh 53:6, Erm 50:6, Zxr 10:2, Mat 15:24, 1Pet 2:25

+ 10:7 Mat 3:2, Mat 4:17

+ 10:8 Leb 13:3, Mat 8:2, Elsh 20:35

+ 10:10 1Tim 5:18

+ 10:14 Elsh 13:51

+ 10:15 Jar 18:20, Jar 19:24, Erm 23:14, Ezk 16:48

● 10:16 *Mrk 13:9-13, Luk 12:2-12, Luk 21:12-17*

+ 10:16 Luk 10:3, Jar 3:1

+ 10:18 Elsh 17:6, Elsh 18:12, Elsh 24:1, Elsh 25:6, Zab 118:46

+ 10:20 Hkm 16:1

+ 10:21 Mat 24:10

+ 10:22 Mat 24:9, Yuxn 15:18, Yaqp 5:11, Gal 6:9, Ayan 2:10

+ 10:23 Elsh 8:1, Elsh 14:6

+ 10:24 Luk 6:40, Yuxn 13:16

+ 10:25 4Pat 1:2, Mat 9:34, Mat 12:24

+ 10:26 Mrk 4:21, Luk 8:17, Luk 12:2

+ 10:28 Zab 55:5, Zab 117:6, Hkm 29:25, İysh 51:7, İysh 51:12

+ 10:31 Mat 6:26, Mat 12:12

+ 10:32 Rim 10:9, Ayan 3:5

+ 10:33 Mat 25:12, 1Yuxn 2:23, 2Tim 2:12

- 10:34 *Luk 12:51-53, Luk 14:26-27*

+ 10:34 Elsh 14:4

+ 10:36 Mix 7:6

+ 10:38 Mat 16:24-25, Mrk 8:34-35, Luk 9:23

+ 10:39 Yuxn 12:25

+ 10:40 Mat 25:40, Luk 10:16, Yuxn 12:44, Yuxn 13:20, Gal 4:14

+ 10:41 3Pat 17:10-15, 4Pat 4:8

+ 10:42 Mrk 9:41, Evr 6:10

- 11:1 *Luk 7:18-35*

+ 11:2 Mat 14:3, Luk 3:19-20, Yuxn 3:24, Yuxn 4:25, Yuxn 6:14, Yuxn 11:27

+ 11:5 İysh 35:5, İysh 61:1

+ 11:6 Yuxn 6:61, Yuxn 16:1

+ 11:7 Mat 3:1

+ 11:9 Mat 14:5, Mat 21:26

+ 11:10 Shıg' 23:20, Mal 3:1, Mrk 1:2

+ 11:11 Luk 1:15

+ 11:12 Luk 16:16

+ 11:14 Mal 4:5, Mat 17:12-13, Luk 1:17

+ 11:15 Ayan 2:7

+ 11:18 Mat 3:4, Luk 1:15

+ 11:19 Yuxn 2:1, Yuxn 12:2, Mat 9:10-11

- 11:20 *Luk 10:13-15*

+ 11:21 Mrk 6:45, Mrk 8:21, Mrk 3:7

+ 11:22 İysh 23:1, Erm 47:4, Ezk 26:2, İol 3:4, Amo 1:9, Zxr 9:2, Mat 15:21

+ 11:23 İysh 14:13, İysh 14:15

+ 11:24 Ezk 16:48

● 11:25 *Luk 10:21-22*

+ 11:25 Ayup 37:24, İysh 29:14

+ 11:27 Yuxn 13:3, Yuxn 17:2, Yuxn 6:46, Yuxn 7:29, Yuxn 8:19, Yuxn 10:15

+ 11:28 Zab 54:23, Zab 67:20, Yuxn 7:37

+ 11:29 Erm 28:10-14, Hosh 10:11, Zxr 9:9, Erm 6:16

+ 11:30 1Yuxn 5:3

● 12:1 *Mrk 2:23-28, Luk 6:1-5*

+ 12:1 Nzm 23:25

+ 12:2 Shıg' 20:8-10, San 15:32-36

+ 12:3 1Pat 21:1-6

+ 12:4 Shıg' 25:30, Leb 24:5-9

+ 12:5 San 28:9

+ 12:6 Mat 12:41

+ 12:7 Hosh 6:6

● 12:9 *Mrk 3:1-6, Luk 6:6-11*

+ 12:10 Luk 11:54, Luk 20:20

+ 12:12 Mat 6:26, Mat 10:31

+ 12:13 3Pat 13:6

+ 12:16 Mat 8:4, Mat 9:30

+ 12:17 İysh 42:1-4

● 12:22 *Mrk 3:20-30, Luk 11:14-23*

+ 12:23 2Pat 7:12-16, Mat 9:27

+ 12:24 4Pat 1:2, Mat 9:34, Mat 10:25

+ 12:27 Mrk 9:38, Elsh 19:13

+ 12:29 İysh 49:24-25

+ 12:30 Mrk 9:40

+ 12:31 Mrk 3:29, Luk 12:10

+ 12:33 Mat 7:17-20, Luk 6:43-45

+ 12:34 Mat 3:7, Mat 23:33, Jar 6:5, Mat 7:11, Mat 15:18, Yaqp 3:6

+ 12:35 Hkm 12:5

+ 12:36 Hkm 10:19, Rim 14:12

+ 12:37 Mat 5:22, Yaqp 3:2-12

● 12:38 *Mrk 8:11-12, Luk 11:29-32*

+ 12:38 1Kor 1:22

+ 12:39 Mat 16:4

+ 12:40 Yuns 2:1

+ 12:41 Rim 2:27, Yuns 3:5, Mat 12:6

+ 12:42 3Pat 10:1-13

● 12:43 *Luk 11:24-26*

+ 12:45 2Pet 2:20

● 12:46 *Mrk 3:31-35, Luk 8:19-21*

+ 12:46 Mat 13:55, Yuxn 2:12, Yuxn 7:3, Elsh 1:14, 1Kor 9:5, Gal 1:19

+ 12:50 Yuxn 15:14, Evr 2:11

● 13:1 *Mrk 4:1-9, Luk 8:4-8*

+ 13:7 Erm 4:3

+ 13:9 Mat 11:15

• 13:10 *Mrk 4:10-12, Luk 8:9-10*

+ 13:11 Mat 19:11

+ 13:12 Hkm 9:9, Mat 25:29

+ 13:13 İysh 42:20, Erm 5:21

+ 13:15 İysh 6:9-10, Yuxn 12:40, Elsh 28:26-27

+ 13:16 Luk 10:23-24

+ 13:17 Evr 11:13, 1Pet 1:10-12

• 13:18 *Mrk 4:13-20, Luk 8:11-15*

+ 13:21 Gal 1:6, Evr 6:4

+ 13:22 Mat 6:25, Mrk 10:23, 1Tim 6:10

+ 13:23 Yuxn 15:5

+ 13:30 Mat 3:12

• 13:31 *Mrk 4:30-34, Luk 13:18-21*

+ 13:32 Mat 17:20, Luk 17:6, Ezk 17:23, Ezk 31:6, Dan 4:9

+ 13:33 1Kor 5:6, Gal 5:9

+ 13:35 Zab 77:2

+ 13:38 Yuxn 8:44

+ 13:39 İol 3:13, Ayan 14:15-16

+ 13:41 Mat 24:31

+ 13:42 Dan 3:6, Yuxn 15:6, Ayan 20:15, Mat 8:12

+ 13:43 Hkm 4:18, Dan 12:3, Mat 11:15

+ 13:47 Mat 4:19

+ 13:48 Yuxn 21:11

+ 13:49 Mat 25:32

+ 13:50 Dan 3:6, Mat 8:12

● 13:53 *Mrk 6:1-6, Luk 4:16-30*

+ 13:54 Mat 2:23, Luk 2:39, Luk 4:23, Mrk 1:21

+ 13:55 Yuxn 6:42, Mat 12:46

+ 13:57 Mat 11:6, Yuxn 4:44

- 14:1 *Mrk 6:14-29, Luk 9:7-9*

+ 14:2 Mat 16:14

+ 14:3 Mat 4:12, Mat 11:2, Luk 3:19-20, Yuxn 3:24

+ 14:4 Leb 18:16, Leb 20:21

+ 14:5 Mat 11:9, Mat 21:26

+ 14:7 Est 5:3, Est 7:2

+ 14:12 Mat 9:14

- 14:13 *Mrk 6:30-44, Luk 9:10-17, Yuxn 6:1-14*

+ 14:16 4Pat 4:42-44

+ 14:21 Mat 15:38

- 14:22 *Mrk 6:45-56, Yuxn 6:15-21*

+ 14:23 Mrk 1:35, Luk 4:42, Luk 5:16

+ 14:26 Luk 24:37

+ 14:31 Mat 6:30

+ 14:33 Zab 2:7, Luk 1:35

+ 14:34 San 34:11, Mrk 6:53, Luk 5:1

• 15:1 *Mrk 7:1-23*

+ 15:2 Luk 11:38

+ 15:3 Gal 1:14

+ 15:4 Shıg' 20:12, Shıg' 21:17

+ 15:7 Mat 23:13, Elsh 28:25

+ 15:9 İysh 29:13, Kol 2:22

+ 15:11 Elsh 10:15

+ 15:13 İysh 60:21, İysh 61:3, Yahu 1:12

+ 15:14 Mat 23:16, Luk 6:39

+ 15:18 Mat 12:34, Yaqp 3:6

+ 15:19 Gal 5:19-21, 1Kor 6:9-10

• 15:21 *Mrk 7:24-30*

+ 15:21 Eshu 19:28-29, İysh 23

+ 15:22 2Pat 7:12-16, Mat 9:27, Luk 1:32

+ 15:24 Zab 118:176, İysh 53:6, Erm 50:6, Zxr 10:2, Mat 10:6, 1Pet 2:25

+ 15:26 Mat 7:6

● 15:29 *Mrk 7:31*

+ 15:30 İysh 35:5-6

+ 15:32 Mat 9:36

+ 15:33 4Pat 4:42-44

+ 15:38 Mat 14:21

● 16:1 *Mrk 8:11-13, Luk 12:54-56*

+ 16:1 Mat 3:7, 1Kor 1:22

+ 16:4 Yuns 2:1, Mat 12:39

● 16:5 *Mrk 8:14-21*

+ 16:6 Luk 12:1, 1Kor 5:7-8

+ 16:8 Mat 6:30

+ 16:9 Mat 14:13-21

+ 16:10 Mat 15:36-37

• 16:13 *Mrk 8:27-30, Luk 9:18-21*

+ 16:14 Mat 14:2, 3Pat 17:1, Mal 4:5, Erm 1:1

+ 16:16 Zab 2:7

+ 16:17 1Kor 2:13

+ 16:18 Mrk 3:16, Yuxn 1:42, Efs 2:20

+ 16:19 İysh 22:22

+ 16:20 Mat 9:30

• 16:21 *Mrk 8:31, Luk 9:22-27*

+ 16:21 Luk 17:25, Mrk 9:31, Mrk 10:34, Yuxn 2:19

+ 16:23 Mat 4:10, Fil 3:19

+ 16:24 Mat 10:38-39

+ 16:25 Mat 19:29

+ 16:26 Zab 48:8

+ 16:27 Nzm 33:2, Dan 7:13, Zxr 14:5, Mat 24:30, Mat 25:31, 1Sal 4:16, Waz 3:17, Ayan 2:23

+ 16:28 Mat 24:34, Yuxn 21:22

● 17:1 *Mrk 9:2-13, Luk 9:28-36*

+ 17:1 Mrk 5:37, Mrk 14:33

+ 17:2 Dan 7:9, Ayan 1:16

+ 17:3 Mal 4:5

+ 17:5 İysh 42:1, Mat 3:17, Nzm 18:15, 2Pet 1:17

+ 17:9 Mat 8:4, Mat 9:30, Mrk 1:44

+ 17:11 Mal 4:5

+ 17:12 İysh 53:7

+ 17:13 Mat 11:14, Luk 1:17

● 17:14 *Mrk 9:14-29, Luk 9:37-43*

+ 17:18 Mrk 1:26, Elsh 8:7

+ 17:20 Mat 13:31, Luk 17:6, Mrk 11:23

● 17:22 *Mrk 9:30-32, Luk 9:43-45*

+ 17:23 Mat 16:21, Mat 20:19

+ 17:24 Mrk 9:33, Shıg' 30:13, Shıg' 38:26, Mat 22:17

+ 17:27 Rim 13:7

● 18:1 *Mrk 9:33-37, Mrk 9:42-48, Luk 9:46-48, Luk 17:1-2*

+ 18:3 1Kor 14:20, Mat 19:16

+ 18:5 Mat 10:40, Luk 10:16, Yuxn 13:20

+ 18:7 Mat 26:24

+ 18:8 Mat 5:30, Mat 25:41, Ayan 20:10

+ 18:9 İysh 66:24, Mat 5:29

● 18:10 *Luk 15:3-7*

+ 18:14 Yuxn 6:39

● 18:15 *Luk 17:3*

+ 18:15 Leb 19:17, Yaqp 5:19, Gal 6:1

+ 18:16 Nzm 19:15, 2Kor 13:1

+ 18:17 Mat 5:46-47, Tit 3:10

+ 18:19 Mat 7:7-8

+ 18:21 Luk 17:4

+ 18:25 Leb 25:39-41, 4Pat 4:1, Nxm 5:5

+ 18:30 Hkm 28:3

+ 18:35 Mat 6:15, Yaqp 2:13

• 19:1 *Mrk 10:1-12*

+ 19:4 Jar 1:27

+ 19:5 Jar 2:24, Efs 5:31

+ 19:6 1Kor 6:16, Mal 2:16, 1Kor 7:10

+ 19:7 Nzm 24:1

+ 19:9 Mat 5:32, 1Kor 7:10

+ 19:11 Mrk 4:11, 1Kor 7:7, 1Tim 5:14

• 19:13 *Mrk 10:13-16, Luk 18:15-17*

+ 19:14 Mat 18:3

• 19:16 *Mrk 10:17-31, Luk 18:18-30*

+ 19:16 Luk 10:25

+ 19:17 Zab 105:1, Zab 118:68, Leb 18:5, Nxm 9:29, Ezk 20:11, Rim 10:5, Gal 3:12

+ 19:19 Shıg' 20:12-16, Leb 19:18

+ 19:20 Fil 3:6

+ 19:21 Mat 5:48, Luk 12:33, Mat 6:20, 1Pet 1:4

+ 19:23 Zab 48:7-8

+ 19:26 Jar 18:14, Ayup 42:2, Erm 32:17, Mrk 14:36

+ 19:27 Mat 4:20-22

+ 19:28 Mat 16:27, Mat 25:31, Dan 7:9, Luk 22:30, 1Kor 6:2, Ayan 3:21

+ 19:29 Mat 16:25

+ 19:30 Mat 20:16, Luk 13:30

+ 20:8 Leb 19:13, Nzm 24:15

+ 20:16 Mat 19:30, Luk 13:30

● 20:17 *Mrk 10:32-34, Luk 18:31-34*

+ 20:19 Mat 16:21, Mat 17:23

● 20:20 *Mrk 10:35-45*

+ 20:20 Mat 10:2, Mrk 1:19

+ 20:21 Mat 19:28

+ 20:22 Mat 26:39, Yuxn 18:11

+ 20:26 1Pet 5:3, Mat 23:11, Mrk 9:35

+ 20:28 Yuxn 13:4-5, İysh 53:10-11, Yuxn 11:51, 1Pet 1:18-19, Rim 4:25, Gal 1:4, 1Tim 2:6, Tit 2:14

● 20:29 *Mrk 10:46-52, Luk 18:35-43*

+ 20:29 Eshu 6:1, 3Pat 16:34

+ 20:30 2Pat 7:12-16, Mat 9:27-31

+ 20:34 Luk 7:13

● 21:1 *Mrk 11:1-11, Luk 19:28-38, Yuxn 12:12-19*

+ 21:1 2Pat 15:30, Zxr 14:4, Elsh 1:12

+ 21:4 İysh 62:11, Zxr 9:9, Yuxn 12:15, Mat 1:23, Mat 26:56, Yuxn 19:36

+ 21:8 4Pat 9:13

+ 21:9 2Pat 7:12-16, Mat 9:27, Zab 117:25-26, Zab 148:1, Mat 23:39

+ 21:11 Luk 7:16

● 21:12 *Mrk 11:15-19, Luk 19:45-48, Yuxn 2:13-22*

+ 21:12 Leb 1:14, Leb 5:7, Leb 12:8, Luk 2:24

+ 21:13 İysh 56:7, Erm 7:11

+ 21:15 2Pat 7:12-16, Mat 9:27

+ 21:16 Luk 19:39, Zab 8:2-3

+ 21:17 Luk 19:29, Luk 24:50, Yuxn 11:18

● 21:18 *Mrk 11:12-14, Mrk 11:20-24*

+ 21:18 Mat 4:2

+ 21:19 Erm 24:8, Erm 29:16-17, Hosh 9:10, Mix 7:1, Mat 24:32, Luk 13:6

+ 21:21 Mat 17:20, Yaqp 1:6, 1Kor 13:2

+ 21:22 Mat 7:8, Mat 17:20, 1Kor 13:2

● 21:23 *Mrk 11:27-33, Luk 20:1-8*

+ 21:23 Elsh 4:7

+ 21:25 Mat 3:6, Luk 7:30

+ 21:26 Mat 11:9, Mat 14:5

+ 21:32 Luk 7:29

● 21:33 *Mrk 12:1-12, Luk 20:9-19*

+ 21:33 Zab 79:9, İysh 5:1, Qsq 8:11, Mrk 13:34

+ 21:35 Mat 22:6, Mat 23:34, Evr 11:36-37

+ 21:37 Mat 3:17, Evr 1:1

+ 21:38 Evr 1:2

+ 21:39 Evr 13:12

+ 21:41 Elsh 13:46

+ 21:42 Zab 117:22-23, Elsh 4:11, 1Pet 2:7

+ 21:44 İysh 8:14-15, İysh 28:16

+ 21:46 Mrk 11:18, Mrk 11:32

● 22:1 *Luk 14:15-24*

+ 22:1 Mat 13:34

+ 22:2 Mat 25:10, Ayan 19:7, Ayan 21:2

+ 22:6 Mat 21:35, Mat 23:34, Evr 11:36-37

+ 22:7 Mat 21:41

+ 22:8 Mat 10:11, Elsh 13:46, Ayan 3:4

+ 22:13 Mat 8:12

● 22:15 *Mrk 12:13-17, Luk 20:20-26*

+ 22:15 Luk 11:54

+ 22:16 Nzm 10:17, Kol 3:25

+ 22:17 Mat 17:24-25

+ 22:18 Mrk 7:6, Luk 12:1

+ 22:21 Rim 13:7

● 22:23 *Mrk 12:18-27, Luk 20:27-40*

+ 22:23 Elsh 4:1, Elsh 23:8

+ 22:24 Jar 38:8, Nzm 25:5

+ 22:32 Shıg' 3:2, Shıg' 3:6

● 22:34 *Mrk 12:28-34, Luk 10:25-28*

+ 22:37 Nzm 6:5, Nzm 11:13, Eshu 22:5

+ 22:39 Leb 19:18, Mat 19:19

+ 22:40 Mat 7:12, Gal 5:14

• *22:41 Mrk 12:35-37, Luk 20:41-44*

+ 22:42 2Pat 7:12-16, Mat 9:27

+ 22:44 Zab 109:1, Elsh 2:34-35

+ 22:46 Luk 20:40

• 23:1 *Mrk 12:38-40, Luk 11:37-52, Luk 20:45-47*

+ 23:3 Rim 2:17-23

+ 23:5 Shıg' 13:9, Nzm 6:8, Nzm 11:18, San 15:38

+ 23:6 Luk 14:7-8

+ 23:8 Yaqp 3:1, Luk 22:32, Fil 1:16

+ 23:9 Shıg' 4:22, Erm 31:9, Hosh 11:1, Mal 1:6

+ 23:11 Mat 20:26, Mrk 9:35, Mrk 10:43

+ 23:12 Luk 14:11, Luk 18:14

+ 23:13 Mat 15:7

+ 23:16 Mat 15:14

+ 23:17 Shıg' 30:29

+ 23:19 Shıg' 29:37

+ 23:21 Zab 25:8, Zab 131:14

+ 23:22 İysh 66:1

+ 23:23 Nzm 14:22, Zab 32:5, Mix 6:8, Zxr 7:9

+ 23:27 Elsh 23:1, Hkm 26:23

+ 23:30 Elsh 7:52

+ 23:33 Mat 3:7, Mat 12:34

+ 23:34 Mat 21:35, Mat 22:6, Evr 11:36-37, Mat 10:17, Mrk 13:9, Luk 21:12

+ 23:35 Jar 4:8, 1Yuxn 3:12, Evr 11:4, 2Jln 24:21, Zxr 1:1, Nxm 9:26, Ayan 18:24

- 23:37 *Luk 13:34-35*

+ 23:37 2Jln 24:21, Nxm 9:26, Elsh 7:52, Nzm 32:11-12, Rut 2:12, Zab 146:2

+ 23:39 Zab 117:26, Mat 21:9

- 24:1 *Mrk 13:1-13, Luk 21:5-19*

+ 24:2 Luk 19:44

+ 24:4 1Yuxn 3:7, Kol 2:8, 2Sal 2:3

+ 24:5 Erm 14:14

+ 24:6 Erm 51:46

+ 24:7 2Jln 15:6, Ayan 6:4, Elsh 11:28, Ayan 6:8, Ayan 6:12

+ 24:9 Mat 10:22, Yuxn 15:18

+ 24:10 Mat 10:21

+ 24:11 Mat 7:15

+ 24:13 Yaqp 5:11, Ayan 2:10

+ 24:14 Mat 28:19, Rim 10:18, Kol 1:6, Kol 1:23

● 24:15 *Mrk 13:14-23, Luk 21:20-24*

+ 24:15 Dan 9:27, Dan 11:31, Dan 12:11

+ 24:17 Luk 17:31

+ 24:19 Luk 23:29

+ 24:21 Erm 30:7, Dan 12:1, Ayan 16:18

+ 24:22 İysh 65:8, Luk 18:7

+ 24:23 Luk 17:23

+ 24:24 Nzm 13:1, 2Sal 2:9, Ayan 13:13, Ayan 16:14

+ 24:25 Yuxn 13:19, Yuxn 14:29

+ 24:27 Luk 17:24

+ 24:28 Luk 17:37

● 24:29 *Mrk 13:24-27, Luk 21:25-28*

+ 24:29 Amo 8:9, İysh 13:10, İysh 13:13, İysh 34:4, İol 2:31, Xag 2:6, Elsh 2:20, Ayan 6:13

+ 24:30 Dan 7:13, Mat 16:27, Zxr 12:10-12

+ 24:31 İysh 27:13, 1Kor 15:52, 1Sal 4:16, Ayan 11:15, Mat 13:41, 2Sal 2:1

● 24:32 *Mrk 13:28-31, Luk 21:29-33*

+ 24:34 Mat 16:28

+ 24:35 Zab 101:26-27, İysh 51:6, 2Pet 3:10

● 24:36 *Mrk 13:32-37, Luk 12:38-40, Luk 17:26-30, Luk 17:34-36*

+ 24:36 Zxr 14:7

+ 24:37 Jar 6:5

+ 24:39 Jar 7:21

+ 24:40 Zxr 14:2

+ 24:42 Mat 25:13

+ 24:43 2Pet 3:10, 1Sal 5:2

+ 24:44 Ayan 3:3, Ayan 16:15

● 24:45 *Luk 12:42-48*

+ 24:46 Mat 25:21, Yuxn 13:17

+ 24:48 Mat 25:5

+ 24:51 Mat 8:12

+ 25:1 Mat 9:15, Yuxn 3:29, Ayan 19:7, Ayan 21:2

+ 25:5 Mat 24:48

+ 25:10 Mat 22:2

+ 25:11 Mat 7:22, Luk 6:46, Luk 13:25

+ 25:12 Mat 10:33

+ 25:13 1Kor 16:13, Mat 24:36, Mat 24:42

● 25:14 *Luk 19:12-27*

+ 25:19 Rim 14:12

+ 25:21 Luk 16:10, Evr 12:2

+ 25:26 Hkm 20:4

+ 25:29 Mat 13:12

+ 25:30 Mat 8:12

+ 25:31 Dan 7:13, Mat 16:27, Mat 19:28

+ 25:32 İol 3:12, 2Kor 5:10, Ezk 34:17, Mat 13:49

+ 25:34 Dan 7:18, Ayan 21:7

+ 25:35 İysh 58:7, Luk 3:11, Yaqp 2:15-16

+ 25:36 2Tim 1:16-18

+ 25:40 Mat 10:40

+ 25:41 Zab 6:9, Mat 7:23, Mrk 9:43-44, Yahu 1:7, Ayan 20:10

+ 25:45 Luk 10:16

+ 25:46 Dan 12:2

● 26:1 *Mrk 14:1-2, Luk 22:1-2, Yuxn 11:45-53*

+ 26:2 Shıg' 12:1-30

● 26:6 *Mrk 14:3-9, Luk 7:36-50, Yuxn 12:1-8*

+ 26:6 Mat 21:17, Yuxn 11:1, Yuxn 11:18, Leb 13:3

+ 26:11 Nzm 15:11, Mat 9:15, Yuxn 7:33

+ 26:12 Yuxn 19:40

+ 26:13 Mat 24:14

● 26:14 *Mrk 14:10-11, Luk 22:3-6*

+ 26:14 Yuxn 13:2, Elsh 1:16

+ 26:15 Shıg' 21:32, Zxr 11:12

● 26:17 *Mrk 14:12-21, Luk 22:7-14, Luk 22:21-23, Yuxn 13:21-30*

+ 26:21 Zab 40:10, Yuxn 13:18

+ 26:24 İysh 53, Mat 18:7

● 26:26 *Mrk 14:22-26, Luk 22:15-20, 1Kor 11:23-25*

+ 26:26 Yuxn 6:51, 1Kor 10:16, Evr 10:10

+ 26:28 Shıg' 24:8

+ 26:30 Luk 22:39

● 26:31 *Mrk 14:27-31, Luk 22:31-34, Yuxn 13:36-38*

+ 26:31 Zxr 13:7, Yuxn 16:32

+ 26:32 Mat 28:7

+ 26:35 Yuxn 11:16, Yuxn 21:19

● 26:36 *Mrk 14:32-42, Luk 22:39-46*

+ 26:37 Mrk 5:37, Mrk 9:2

+ 26:38 Yuxn 12:27

+ 26:39 Evr 5:7, Mrk 10:38, Yuxn 18:11, Yuxn 5:30, Yuxn 6:38, Gal 1:4

+ 26:41 Mat 6:13, 1Pet 4:7

+ 26:42 Mat 6:10

+ 26:45 Yuxn 2:4, Mat 16:21, Mat 17:22, Mat 20:18

● 26:47 *Mrk 14:43-50, Luk 22:47-53, Yuxn 18:3-12*

+ 26:47 Elsh 1:16

+ 26:51 Luk 22:38

+ 26:52 Ayan 13:10

+ 26:55 Mat 21:23, Luk 21:37

+ 26:56 Mat 1:22-23, Mat 21:4, Yuxn 19:36, Mat 26:31, Yuxn 16:32

- 26:57 *Mrk 14:53-65, Luk 22:54-55, Luk 22:63-71, Yuxn 18:13-14, Yuxn 18:19-24*

+ 26:60 Zab 26:12, Zab 34:11

+ 26:61 Mrk 15:29, Yuxn 2:19

+ 26:62 Mat 27:13

+ 26:63 Zab 2:7

+ 26:64 Zab 109:1, Dan 7:13, Mat 16:27, Mat 24:30, Evr 1:13

+ 26:65 San 14:6, Elsh 14:14, Mat 9:3, Yuxn 10:36

+ 26:66 Leb 24:16

+ 26:67 İysh 50:6

- 26:69 *Mrk 14:66-72, Luk 22:56-62, Yuxn 18:15-18, Yuxn 18:25-27*

+ 26:75 Mat 26:34

- 27:1 *Mrk 15:1, Luk 23:1-2, Yuxn 18:28-32*

+ 27:2 Luk 3:1, Luk 13:1, Elsh 3:13, 1Tim 6:13

- 27:3 *Elsh 1:18-19*

+ 27:5 2Pat 17:23

+ 27:6 4Pat 12:9, Mrk 12:41, Yuxn 8:20

+ 27:9 Mat 2:17

+ 27:10 Erm 18:3, Erm 32:7-9, Zxr 11:12-13

● 27:11 *Mrk 15:2-5, Luk 23:3-5, Yuxn 18:33-38*

+ 27:11 Mat 2:2

+ 27:13 Mat 26:62

● 27:15 *Mrk 15:6-15, Luk 23:13-25, Yuxn 18:39*

+ 27:18 Yuxn 12:19

+ 27:20 Elsh 3:14

+ 27:23 Luk 23:41, Evr 4:15

+ 27:24 Nzm 21:6, Zab 25:6, Zab 72:13

+ 27:25 1Sal 2:16

+ 27:26 Mat 20:19

● 27:27 *Mrk 15:16-20, Yuxn 19:2-3*

+ 27:30 İysh 50:6, Mat 20:19

- 27:32 *Mrk 15:21-32, Luk 23:26-43, Yuxn 19:17-27*

+ 27:34 Zab 68:22

+ 27:35 Zab 21:19

+ 27:39 Zab 21:7, Zab 108:25

+ 27:40 Mrk 14:58, Yuxn 2:19, Mat 4:3-6

+ 27:42 Yuxn 10:18, Yuxn 1:49, Yuxn 12:13, Yuxn 20:29

- 27:45 *Mrk 15:33-41, Luk 23:44-49, Yuxn 19:28-30*

+ 27:46 Elsh 3:1, Zab 21:2

+ 27:48 Zab 68:22

+ 27:51 Shıg' 26:33, Leb 16:2

+ 27:52 İysh 26:19, Ezk 37:12, Dan 12:2, Yuxn 5:21, Yuxn 5:25

+ 27:53 Nxm 11:2, İysh 48:2, İysh 52:1

+ 27:56 Luk 8:2, Mat 20:20

- 27:57 *Mrk 15:42-47, Luk 23:50-56, Yuxn 19:38-42*

+ 27:60 İysh 53:9

+ 27:63 Mat 16:21, Mat 17:23, Mat 20:19

+ 27:66 Dan 6:17, Ayan 20:3

● 28:1 *Mrk 16:1-8, Luk 24:1-12, Yuxn 20:1-10*

+ 28:1 Luk 8:2, Mat 27:61

+ 28:2 Mat 27:60

+ 28:3 Ezk 1:14, Dan 7:9, Dan 10:6, Mrk 9:3, Elsh 1:10

+ 28:4 Ayan 1:17

+ 28:7 Mat 26:32

+ 28:9 Yuxn 20:19, Yuxn 20:21, 4Pat 4:27, Mat 28:17, Luk 24:52

+ 28:10 Mat 12:50, Yuxn 20:17, Rim 8:29, Evr 2:11

● 28:16 *Mrk 16:14-18, Luk 24:36-49, Yuxn 20:19-23*

+ 28:17 Yuxn 20:25

+ 28:18 İysh 9:6, Dan 7:13-14, Mat 11:27, Yuxn 17:2

+ 28:19 2Kor 13:13, Yuxn 4:1-2, Elsh 8:13, Kol 1:23

+ 28:20 Yuxn 14:15, Mat 13:39

Mark jazg'an Xosh Xabar

Kitap haqqında mag'lıwmat

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
11 12 13 14 15 16

Bul Xosh Xabardı Yuxan Mark jazg'an. Ol kitaptı yahudiy emeslerge, yag'nıy rimlilerge ha'm basqa millet adamlarına qarata jazg'an bolıwı mu'mkin. Sebebi kitapta yahudiylerdin' u'rp-a'detleri ha'm arameyshe so'zlerdin' ma'nisleri tu'sindiriledi.

Mark İysanı O'z biyligi menen ha'reket etken Qudaydın' Ulı sıpatında su'wretleydi. İysanın' biyligi ta'lim bergende, jinlerdi quwıp shıg'arg'anda ha'm adamlardın' gu'naların keshirgende belgili bolatug'ını haqqında so'z etedi.

Ja'ne de usı kitaptag'ı 10:45 ta İysanın' O'zi: «Adam Ulı da O'zine xızmet ettiriwge emes, al O'zi xızmet etip, ko'plerdin' qutqarılıwı ushın O'z janın qurban etiwge keldi», – dep aytqanınday, Mark İysanı barlıq adamlardı gu'nadan azat qılıw ushın Quday jibergen xızmetshi sıpatında ko'rsetedi.

Yaqıyanın' jol tayarlawı

1 1 • Qudaydın' Ulı İysa Masixtın'* Xosh Xabarının' baslanıwı+.
2 İyshaya payg'ambardın' kitabında bılay dep jazılg'an:
«Mine, Men xabarshımdı aldın'nan jiberemen,
Ol Senin' baratug'ın jolın'dı tayarlap qoyadı+.*
3 *Sho'l dalada baqırg'an birewdin' dawısı shıg'adı:*
„İyemizge jol tayarlan'lar,
Onın' jolların du'zetin'ler!“»+*
4 Yaqıya sho'l dalag'a kelip, adamlardı suwg'a shomıldırdı*. Olarg'a gu'nalarının' keshiriliwi ushın ta'wbege keliwdi ha'm suwg'a shomıldırılıwdı ja'riyalap ju'rdi+. 5 Sonda pu'tkil Yahudiya u'lkesinin' xalqı ha'm Erusalim turg'ınlarının' ha'mmesi og'an barıp, gu'naların moyınladı ha'm İordan da'ryasında shomıldırıldı+.
6 Yaqıya tu'ye ju'ninen kiyim kiygen, belin teri qayıs penen buwg'an bolıp, shegirtke ha'm jabayı ha'rrenin' palı menen awqatlanatug'ın edi+.
7 Ol xalıqqa ja'riyalap:
– Menin' izimnen mennen de qu'diretli Birew kiyatır. Men iyilip, Onın' ayaq kiyiminin' bawın sheshiwge de ılayıqlı emespen. 8 Men sizlerdi suw menen shomıldırdım, al Ol sizlerdi Muxaddes Ruwx* penen shomıldıradı, – dedi+.

İysanın' shomıldırılıwı

9 • Sol ku'nleri İysa Galila u'lkesindegi Nasıra qalasınan kelip, İordan da'ryasında Yaqıyanın' qolınan shomıldırıldı+. 10 İysa suwdan shıg'ıwdan-aq, aspannın' ashılg'anın ha'm Muxaddes Ruwxtın' kepterdey O'zinin' u'stine tu'skenin ko'rdi+. 11 Sonda aspannan:
– Sen – Menin' su'yikli Ulımsan', Men Sag'an ırzaman! – degen saza esitildi+.
12 Sonnan son', da'rriw Muxaddes Ruwx İysanı sho'lge apardı. 13 İysa sho'lde qırıq ku'n bolıp, shaytan ta'repinen sınaldı. Ol jabayı haywanlar arasında boldı ha'm perishteler Og'an xızmet etti+.

İysanın' sha'kirtlerin tan'lawı

14 • Yaqıya qamaqqa alıng'annan keyin, İysa Galila u'lkesine keldi ha'm
Qudaydın' Xosh Xabarın ja'riyalap:+
15 – Waqıt boldı, Quday Patshalıg'ı jaqınladı. Ta'wbe etip*, Xosh
Xabarg'a isenin'ler! – dedi+.
16 İysa Galila ten'izinin' jag'ası menen baratırg'anda, ten'izge aw salıp
ju'rgen Simondı ha'm onın' inisi Andreydi ko'rdi. Olar balıqshılar edi+.
17 İysa olarg'a:
– Menin' izime erin'ler! Men sizlerdi adamlardı Qudaydın' jolına
tu'siriwshiler* qılaman, – dedi+.
18 Olar da'rriw awların taslap, Onın' izine erdi+.
19 İysa biraz ju'rgennen son', Zebedeydin' ulı Yaqıptı ha'm onın' inisi
Yuxandı ko'rdi. Olar qayıqta awların jamap otırg'an edi. 20 İysa da'rriw
olardı da shaqırdı. Olar da a'kesi Zebedeydi jumısshılar menen qayıqta
qaldırıp, İysanın' izine erdi.

İysanın' jawız ruwxlı adamg'a shıpa beriwi

21 • Olar Kaparnahum qalasına keldi. Dem alıs ku'ni* bolg'anda İysa
da'rhal ma'jilisxanag'a* kirip, adamlarg'a ta'lim bere basladı+. 22 Adamlar
Onın' ta'limine tan' qalıstı, sebebi Ol diniy mug'allimler sıyaqlı emes, al O'z
biyligi menen ta'lim berdi+.
23 Sol waqıtta olardın' ma'jilisxanasında jawız ruwxlı bir adam bolıp, ol:
24 – Nasıralı İysa! Bizler menen ne jumısın' bar? Sen bizlerdi joq etiwge
keldin' be? Senin' kim ekenin'di bilemen, Sen – Qudaydın' Muxaddesisen'!
– dep baqıra basladı+.
25 Biraq İysa jawız ruwxqa keyip:
– U'nin'di o'shir de, onnan shıg'ıp ket! – dedi.
26 Jawız ruwx adamdı qaltırattı da, qattı baqırıp, onnan shıg'ıp ketti+.
27 Ha'mme tan' qalısıp, o'z ara:
– Bul ne? Bul qanday qu'diretli jan'a ta'liymat? Onın' buyrıg'ına jawız
ruwxlar da boysınadı-g'o, – desti+.
28 İysa haqqında xabar tez arada pu'tkil Galila u'lkesinin' ha'mme jerine
tarqaldı.

İysanın' ko'p adamlarg'a shıpa beriwi

29 Ma'jilisxanadan shıg'ıwdan-aq, İysa Yaqıp ha'm Yuxan menen birge
Simon ha'm Andreydin' u'yine keldi. 30 Simonnın' qa'yin enesinin' ıssılıg'ı
ko'terilip, awırıp jatırg'an edi. Olar İysag'a ol haqqında da'rriw aytıp
berdi+. 31 İysa hayaldın' qasına barıp, qolınan uslap turg'ızg'anda, onın'
ıssılıg'ı tu'sip, olarg'a xızmet etti+.
32 Quyash batıp kesh tu'skende, adamlar İysag'a barlıq awırg'an ha'm
jin urg'anlardı alıp keldi. 33 Pu'tkil qala xalqı esik aldına jıynaldı. 34 Ol ha'r
tu'rli awırıw menen awırg'an ko'p adamlarg'a shıpa berdi ha'm ko'p
jinlerdi quwıp shıg'ardı. İysa jinlerdin' so'ylewine ruxsat bermedi, o'ytkeni
jinler Onın' kim ekenin biletug'ın edi+.

İysanın' Galiladag'ı wazı

35 • Tan' azanda İysa erte turıp, u'yden shıqtı. Bir O'zi awlaq jerge
ketip, sol jerde duwa etti+. 36 Simon ha'm onın' qasındag'ılar Onı izlep
shıqtı. 37 Onı tapqannan son', Og'an:
– Ha'mme Seni izlemekte, – desti.
38 Ol juwap berip:
– Ju'rin'ler, jaqın jaylasqan qalalarg'a barayıq. Men ol jerlerde de waz
aytıwım kerek, sebebi Men sol ushın kelgenmen, – dedi+.
39 Solay etip, İysa pu'tkil Galila u'lkesin aralap, olardın'
ma'jilisxanalarında waz aytıp, jinlerdi quwıp shıg'ardı.

İysanın' maqaw kesel bolg'an adamg'a shıpa beriwi

40 • Maqaw kesel bolg'an bir adam İysag'a kelip, Onın' aldında dize
bu'kti ha'm Onnan:
– Eger Sen qa'lesen', meni maqaw keselden tazalay alasan'-g'o, – dep
o'tindi+.
41 İysanın' janı ashıp, qolın sozıp, og'an tiygizdi de:
– Qa'leymen, tazalan! – dedi.
42 Da'rhal sol adamnın' maqaw keseli ketip, tazalandı+. 43 İysa qatan'
eskertip, onı da'rhal jiberdi de:+
44 – Abayla, hesh kimge hesh na'rse aytıwshı bolma! Biraq ruwxaniyge
barıp o'zin'di ko'rset te, maqaw keselden tazalang'anın'dı adamlarg'a
da'lillew ushın, Muwsa buyırg'an qurbanlıqtı ber, – dedi+.

45 Biraq ol barıp, bolg'an waqıyanın' ha'mmesin jar salıp ayta basladı. Sol sebepli, İysa endi qalag'a ashıq kire almaytug'ın boldı ha'm qala sırtındag'ı dalan'lıqta turdı. Sonda da xalıq Og'an ha'r ta'repten kele berdi+.

La'n' adamnın' shıpa tabıwı

2 1 • Bir neshe ku'nnen keyin, İysa ja'ne Kaparnahumg'a qaytıp
kelgende, adamlar Onın' u'yde ekenin esitti+. 2 Ko'p adam
jıynalg'anlıqtan, esik aldında da orın qalmadı. İysa olarg'a Qudaydın'
so'zin ayttı. 3 Sonda Og'an to'rt adam bir la'n' adamdı ko'terip alıp keldi.
4 Biraq adam ko'p bolg'anlıqtan, İysag'a jaqınlasa almadı. Sonlıqtan olar
İysa bolg'an u'ydin' to'besin ashıp, la'n' adamdı to'segi menen to'menge
tu'sirdi+. 5 İysa olardın' isenimin ko'rip, la'n' adamg'a:
– Balam, gu'naların' keshirildi! – dedi+.
6 Sol jerde bir neshe diniy mug'allimler otırg'an edi, olar ishlerinen:
7 «Ol nege Qudayg'a til tiygizip tur? Gu'nalardı jalg'ız Qudaydan basqa kim
keshire aladı?» – dep oyladı+.
8 İysa olardın' ne oylag'anın da'rriw bilip:
– İshlerin'izden nege bunday na'rselerdi oylap tursızlar? 9 La'n'
adamg'a neni aytıw an'satıraq: «Gu'naların' keshirildi», – dew me yamasa
«Ornın'nan turıp, to'segin'di alıp ju'r», – dew me? 10 Biraq, Adam Ulının'*
jer betinde gu'nalardı keshiriwge biyligi bar ekenin bilip qoyın'lar, – dedi
de, la'n' adamg'a: 11 – Sag'an aytaman: ornın'nan tur da, to'segin'di alıp,
u'yin'e bar! – dedi.
12 Adam ornınan turdı da, da'rriw to'segin alıp, adamlardın' ko'z
aldında shıg'ıp ketti. Ha'mme tan' qalıstı ha'm Qudaydı maqtap:
– Bizler hesh qashan bunday na'rseni ko'rgen joqpız, – desti.

Lebiydin' sha'kirt bolıwı

13 • İysa ja'ne ten'iz jag'asına barg'anda, xalıq Onın' qasına keldi ha'm
Ol adamlarg'a ta'lim berdi. 14 İysa ketip baratırıp, salıq ken'sesinde otırg'an
Alpeydin' ulı Lebiydi ko'rdi de, og'an:
– Menin' izime er! – dedi.
Ol ornınan turıp, İysanın' izine erdi.
15 İysa Lebiydin' u'yinde dasturxan basında otırg'anda, ko'p salıqshılar
menen gu'nakarlar Ol ha'm Onın' sha'kirtleri menen birge awqat jedi.
O'ytkeni Onın' izine eriwshi bunday adamlar ko'p edi. 16 Pariseyler*
arasındag'ı diniy mug'allimler Onın' gu'nakarlar ha'm salıqshılar menen
birge as iship otırg'anın ko'rip, Onın' sha'kirtlerine:

– Ol nege salıqshılar ha'm gu'nakarlar menen birge as iship otır? – dedi+.

17 Bunı esitken İysa:

– Shıpakerge deni sawlar emes, al awırıwlar mu'ta'j. Men haq adamlardı emes, al gu'nakarlardı shaqırıw ushın keldim, – dedi+.

Oraza haqqında soraw

18 • Yaqıyanın' ha'm pariseylerdin' sha'kirtleri oraza tutatug'ın edi. Ayırım adamlar İysag'a kelip:

– Yaqıyanın' ha'm pariseylerdin' sha'kirtleri oraza tutadı, al Senin' sha'kirtlerin' nege oraza tutpaydı? – dep soradı+.

19 İysa olarg'a:

– Toyg'a kelgenler ku'yew olar menen birge bolg'an waqıtta oraza tuta ala ma? Ku'yew o'zleri menen birge bolsa, olar oraza tuta almaydı+.

20 Biraq, olardan ku'yewdi tartıp alıp ketiletug'ın ku'nler keledi, olar sonda, sol ku'nleri oraza tutadı+.

21 Hesh kim eski kiyimge jan'a tawardan jamaw jamamaydı. Olay etse, jan'a jamaw eski kiyimnen jırtılıp qalıp, jırtıq burıng'ısınan beter boladı.

22 Hesh kim jan'a sharaptı eski meske quymaydı. Olay etse, jan'a sharap eski mesti jarıp, sharap ta ag'ıp ketedi, mes te buzıladı. Jan'a sharap jan'a meske quyılıwı tiyis, – dedi.

Dem alıs ku'ni haqqında soraw

23 Bir dem alıs ku'ni İysa biyday atızının' arasınan o'tip baratırg'anda, sha'kirtleri jol boyı biydaydın' masaqların u'ze basladı+. 24 Pariseyler İysag'a:

– Qara, olar ne ushın dem alıs ku'ninde islewge bolmaytug'ın isti islep atır, – dedi+.

25 İysa olarg'a:

– O'zi de, qasındag'ılar da awqatqa mu'ta'j bolıp ash qalg'anda, Dawıttın' ne islegenin sizler hesh oqımag'ansızlar ma+? 26 Ol bas ruwxaniy Abiyatardın' zamanında Qudaydın' U'yine kirip, tek ruwxaniylerge g'ana jewge bolatug'ın, Qudayg'a arnalg'an nanlardı o'zi de jegen, qasındag'ılarg'a da bergen emes pe? – dedi+.

27 Ol ja'ne:

– Adam dem alıs ku'ni ushın emes, al dem alıs ku'ni adam ushın jaratılg'an+. [28] Sonlıqtan Adam Ulı dem alıs ku'ninin' de iyesi, – dedi.

İysanın' qolı la'n' adamg'a shıpa beriwi

3 1 • İysa ja'ne ma'jilisxanag'a kirdi. Ol jerde qolı la'n' bir adam bar
edi+. 2 Geybirewler İysanı ayıplamaqshı bolıp, dem alıs ku'ni* sol
adamg'a shıpa bermes pe eken dep, Onı an'lıdı+. 3 İysa qolı la'n' adamg'a:
– Ortag'a shıq, – dedi. 4 Son'ınan olardan: – Nızam boyınsha dem alıs
ku'ni ne islegen durıs: jaqsılıq pa yamasa jamanlıq pa? Adamnın' janın
qutqarıw ma yamasa nabıt qılıw ma? – dep soradı.
Biraq olar u'ndemedi+. 5 İysa olarg'a ashıwlı na'zer taslap, olardın' tas
bawırlig'ına qıynaldı ha'm sol adamg'a:
– Qolın'dı soz, – dedi.
Ol qolın sozg'anda, qolı burıng'ıday sap-saw bolıp qaldı+. 6 Biraq
pariseyler sırtqa shıg'ıp, İysanı joq qılıw tuwralı Hirodtın' adamları menen
da'rriw til biriktire basladı.

Ten'iz jag'asındag'ı xalıq

7 İysa O'z sha'kirtleri menen ten'izdin' jag'asına shıqtı. Og'an Galiladan
ko'p xalıq erip ju'rdi+. 8 Yahudiyadan, Erusalimnen, İdumeyadan,
İordannın' arg'ı jag'asınan ha'm Tir menen Sidon a'tirapınan ju'da' ko'p
adamlar Onın' islegen isleri haqqında esitip, Og'an keldi. 9 Xalıq ko'p
jıynalg'anlıqtan, O'zin tıg'ılıstırmasın dep, İysa sha'kirtlerine qayıq
tayarlawdı tapsırdı. 10 Sebebi Ol ko'p adamlarg'a shıpa bergenlikten, awırıw
adamlardın' ha'mmesi Og'an qolların tiygizbekshi bolıp, a'tirapına
tıg'ılıstı+. 11 Ha'r qashan jawız ruwxlar İysanı ko'rgende, Onın' aldına
jıg'ılıp:
– Sen – Qudaydın' Ulısan'! – dep baqırısatug'ın edi+.
12 Biraq Ol O'zinin' kim ekenligin ashıq aytıwdı olarg'a qatan' qadag'an
etetug'ın edi+.

İysanın' on eki elshisin tan'lawı

13 • İysa tawg'a shıg'ıp, O'zi qa'legen adamlardı shaqırg'anda, olar
Onın' qasına keldi. 14-15 O'zi menen birge bolıw ushın, Qudaydın' so'zin
ja'riyalawg'a jiberiw ushın ha'm jinlerdi quwıp shıg'arıwg'a biylik beriw
ushın on ekisin tan'ladı.
16 İysa tayınlag'an on eki elshi mınalar edi: Ol Petr dep atag'an Simon,+
17 İysa Boanerges, yag'nıy «gu'ldirmamanın' balaları» dep atag'an

Zebedeydin' ulları Yaqıp ha'm Yuxan,+ 18 Andrey, Filip, Bartolomey, Matta,
Tomas, Alpeydin' ulı Yaqıp, Tadey, watansu'yer* Simon+ 19 ha'm keyin
İysag'a satqınlıq islegen Yahuda İsqariot+.

İysa ha'm Belzebu'l

20 • Son'ınan İysa u'yge kirgende, ja'ne ko'p xalıq jıynalıp, Og'an ha'm
sha'kirtlerine awqatlanıwg'a mu'mkinshilik bolmay qaldı+. 21 İysanın' u'y-
ishi bunı esitip, Onı alıp ketiw ushın keldi. O'ytkeni adamlar: «Ol esinen
awıptı», – degen edi+.
22 Erusalimnen kelgen diniy mug'allimler:
– Onda Belzebu'l-shaytan bar. Ol jinlerdi jinlerdin' baslıg'ının' ku'shi
menen quwıp shıg'arıp ju'r, – desti+.
23 Sonda İysa olardı O'zine shaqırıp alıp, olarg'a tımsallar menen
so'yley basladı:
– Shaytandı shaytan qalay quwıp shıg'ara aladı? 24 Eger bir patshalıq
o'z ishinen bo'linse, ol qulaydı. 25 Bir u'y o'z ishinen bo'linse, ol qulaydı.
26 Eger shaytan o'zine o'zi qarsı shıg'ıp, o'z ara bo'linse, onda onın'
patshalıg'ının' qulap, tamam bolatug'ın waqtının' jetkeni.
27 Hesh kim de ku'shli adamnın' u'yine kirip, mal-mu'lkin tonay
almaydı. Tek onı baylag'annan keyin g'ana onın' u'yin tonay aladı-g'o+.
28 Sizlerge shının aytıp turman: adamlardın' ha'r qanday gu'nası da, til
tiygiziwleri de keshiriledi. 29 Biraq kim de kim Muxaddes Ruwxqa til
tiygizse, hesh qashan keshirilmeydi. Ol ma'n'gige gu'nalı boladı+. 30 İysa
bul so'zlerdi adamlardın': «Onda jawız ruwx bar», – degeni sebepli ayttı.

İysanın' anası ha'm tuwısqanları

31 • Sonda İysanın' anası ha'm tuwısqanları keldi. Olar u'ydin' sırtında
turıp, adam jiberip, Onı shaqırttı+. 32 A'tirapında otırg'an alaman İysag'a:
– Senin' anan' menen tuwısqanların' kelip, Seni sırtta shaqırıp tur, –
desti.
33 İysa olarg'a juwap qaytarıp:
– Menin' anam kim, tuwısqanlarım kimler? – dedi de, 34 a'tirapında
otırg'anlarg'a qarap: – Mine, Menin' anam ha'm tuwısqanlarım! 35 Kim de
kim Qudaydın' erkin orınlasa, Menin' tuwısqanım da, anam da – sol, –
dedi+.

Tuqım sebiwshi tuwralı tımsal

4 1 • İysa ja'ne ten'iz jag'asında ta'lim bere basladı. A'tirapına ju'da'
ko'p xalıq jıynalg'anlıqtan, ten'izdegi qayıqqa minip otırdı, al xalıq
ten'izdin' jag'asında, jerde boldı. 2 Ol xalıqqa tımsallar menen ko'p
na'rselerdi u'yretip, bılay dedi:
3 – Tın'lan'lar: bir tuqım sebiwshi tuqım sebiwge shıg'ıptı. 4 Ol
sepkende, tuqımlardın' geybirewleri jol shetine tu'sipti. Quslar ushıp kelip,
olardı shoqıp jep qoyıptı. 5 Geybirewleri topırag'ı az bolg'an taslaqqa
tu'sip, jer teren' bolmag'anlıqtan tez ko'gerip shıg'ıptı. 6 Biraq ku'n
shıqqannan son' solıp, tamırsız bolg'anlıqtan, quwrap qalıptı.
7 Geybirewleri tikenler arasına tu'sipti. Tikenler o'skennen son', olardı
tunshıqtırıp taslaptı ha'm olar zu'ra'a't bermepti+. 8 Al basqaları o'nimli
jerge tu'sip, ko'gerip o'sip shıg'ıptı ha'm geybirewi otız, geybirewi alpıs,
geybirewi ju'z eseden zu'ra'a't beripti.
9 Qulag'ı bar jaqsılap esitip alsın!+

Tımsaldın' maqseti

10 • İysa jalg'ız qalg'anda, on eki sha'kirti ha'm basqalar Onnan
tımsallar haqqında soradı. 11 İysa olarg'a bılay dedi:
– Quday Patshalıg'ının' sırın biliw sizlerge berilgen. Al sırttag'ı basqa
adamlarg'a ha'mmesi tımsallap aytıladı+. 12 Solay etip:
«Olar qarasa da ko'rmeydi,
Esitse de tu'sinbeydi,
*Qaytıp kelip, keshirilmeydi»**+.

Tuqım sebiwshi tuwralı tımsaldın' tu'sindiriliwi

13 İysa olarg'a bılay dedi:
– Sizler bul tımsaldı tu'sinbeysizler me? Onda basqa barlıq tımsallardı
qalay tu'sinesizler? 14 Tuqım sebiwshi Qudaydın' so'zin sebedi+. 15 Geybir
adamlar jol shetine sebilgen tuqımlarg'a uqsaydı, olar Qudaydın' so'zin
esitiwden-aq, shaytan kelip, olardın' kewline sebilgen so'zdi alıp ketedi.
16 Bazılar taslaq jerge sebilgen tuqımlarg'a uqsaydı. Olar so'zdi esitken
waqıtta-aq onı quwanısh penen qabıl etedi. 17 Biraq tamırsız bolg'anlıqtan
turaqsızlıq etip, so'z ushın azap shegiwge yamasa quwdalanıwg'a tuwra
kelgende, tez isenimnen qaytadı+.

18 Ayırımlar tikenler arasına sebilgen tuqımlarg'a uqsaydı. 19 Olar so'zdi
esitse de, bul du'nyanın' ta'shiwishleri, baylıqqa aldanıw ha'm basqa da
ha'wes bolıwlar so'zdi tunshıqtıradı, sonlıqtan olar zu'ra'a't bermeydi+.
20 Al basqaları o'nimli jerge sebilgen tuqımlarg'a uqsaydı. Olar so'zdi esitip,
onı qabıl etedi ha'm zu'ra'a't beredi: birewleri otız, birewleri alpıs,
birewleri ju'z eseden beredi+.

21 • İysa olarg'a ja'ne bılay dedi:

– Kim shıranı ıdıstın' yamasa ka'ttin' astına qoyıw ushın a'keledi?
Kerisinshe, onı shıra qoyg'ıshqa qoyıw ushın a'kelmey me+? 22 Sebebi
ashılmaytug'ın hesh qanday sır, bilinbeytug'ın hesh qanday jasırın na'rse
joq+. 23 Esitiwge qulag'ı bar esitsin!+

24 İysa dawam etip, olarg'a bılay dedi:

– Esitkenlerin'izge kewil awdarın'lar! Sizler qanday o'lshem menen
o'lshep bersen'ler, Quday da sizlerge sonday o'lshem menen o'lshep
beredi. Ha'tte, sizlerge qosımsha etip te beredi+. 25 Kimde bar bolsa, og'an
qosımsha etip beriledi, al kimde joq bolsa, onın' barı da tartıp alınadı+.

O'sip turg'an tuqım tuwralı tımsal

26 Son' İysa:

– Aspan Patshalıg'ı* mınag'an uqsaydı: bir adam jerge tuqım sewipti.
27 Ol tu'n bolg'anda uyıqlaptı, ku'ndiz bolg'anda oyanıptı: biraq tuqımnın'
qalay ko'gerip o'skenin bilmepti. 28 O'ytkeni jer o'z-o'zinen zu'ra'a't beredi:
da'slep ko'k shıg'ıp, son'ınan masaq, al onnan son' masaq ishinde da'n
o'nedi. 29 Al egin pisip jetiliskende, sol adam da'rriw orıwg'a kirisedi,
sebebi orıw ma'ha'li keldi, – dedi+.

Qıshqıl tuqım tuwralı tımsal

30 • İysa tag'ı bılay dedi:

– Quday Patshalıg'ın nege uqsatayıq? Onı qanday tımsal menen
tu'sindiriwge boladı? 31 Ol qıshqıl tuqımg'a* uqsaydı. Jerge sebilgende, bul
tuqım jer ju'zindegi barlıq tuqımlardın' en' kishisi boladı+. 32 Biraq ol
sebilgennen son' o'sip, shaqaları jayılıp, barlıq sho'plerden u'lken boladı
ha'm og'an aspan qusları ushıp kelip, sayalı shaqalarına uya saladı+.

33 İysa usınday ko'p tımsallar menen xalıqqa tu'sine alg'anınsha so'z
ayttı. 34 Olarg'a tımsalsız hesh na'rse aytpadı, al sha'kirtlerine awlaqta

ha'mmesin tu'sindirdi.

İysanın' dawıldı toqtatıwı

35 ● Sol ku'ni keshte İysa sha'kirtlerine:
– Ten'izdin' arg'ı jag'asına o'teyik, – dedi+.
36 Olar xalıqtı qaldırıp, İysanı otırg'an qayıg'ı menen alıp ketti. Onın' menen birge basqa qayıqlar da bar edi. 37 Sonda ku'shli dawıl ko'terilip, tolqınlar qayıqtı soqqılag'anda, qayıq suwg'a tola basladı+. 38 Al İysa qayıqtın' artqı jag'ında basına dastıq salıp, uyıqlap atır edi. Sha'kirtleri Onı oyatıp:
– Ustaz! Bizler o'letug'ın boldıq-g'o, bul Sag'an ba'ri bir me? – dedi.
39 Sonda Ol turdı da, samalg'a tıyım salıp, ten'izge:
– Toqta! Tınıshlan! – dep buyırdı.
Sonda samal toqtap, awır tınıshlıq ornadı+.
40 İysa olarg'a:
– Nege bunshama qorqasızlar? Ele isenimlerin'iz joq pa? – dedi.
41 Biraq olar qattı qorqısıp, bir-birine:
– Samaldı da, ten'izdi de O'zine boysındıratug'ın bul kim? – desti.

İysanın' jin urg'an adamg'a shıpa beriwi

5 1 • Olar ten'izdin' arg'ı jag'asındag'ı Gadara u'lkesine keldi. 2 İysa
qayıqtan tu'skende, da'rriw Onın' qarsı aldınan qa'birlerdin' arası
menen kiyatırg'an jawız ruwxqa shalıng'an adam shıqtı. 3 Bul adam
qa'birler arasında jasap, onı hesh kim shınjır menen de baylap taslay
almag'an edi. 4 Neshe ret shınjırlasa da, kisenlese de, ol ha'r qashan
shınjırlardı u'zip, kisenlerdi sındırıp taslaytug'ın edi. Onı boysındırıwg'a
hesh kimnin' ku'shi jetpeytug'ın edi. 5 Ol ku'ni-tu'ni qa'birler arasında
ha'm tawdın' eteklerinde baqırıp, o'zin taslar menen jaraqatlaytug'ın edi.
6 Uzaqtan İysanı ko'rgen ol juwırıp keldi de, ayag'ına jıg'ılıp:
7 – Qu'diretli Qudaydın' Ulı – İysa! Menin' menen ne jumısın' bar?
Quday ushın o'tinemen, meni qıynama! – dep qattı baqırdı+.
8 O'ytkeni İysa: «Ha'y, jawız ruwx, bul adamnan shıg'ıp ket!» – degen
edi.
9 Sonda İysa onnan:
– Atın' kim? – dep soradı.
Ol:
– Menin' atım u'lken topar*, sebebi bizler ko'ppiz, – dedi 10 ha'm
o'zlerin bul jerden basqa jaqqa jibermewin o'tinip, Og'an qattı jalındı.
11 Sol jerdegi tawdın' eteginde u'lken shoshqa padası jayılıp ju'rgen edi.
12 Jawız ruwxlar İysag'a jalınıp:
– Bizlerdi sol shoshqalarg'a jiber, olarg'a kireyik, – dedi.
13 İysa olarg'a ruxsat etti. Sonda jawız ruwxlar sol adamnan shıg'ıp,
shoshqalarg'a kirdi ha'm eki mın'g'a shamalas shoshqa padası juwırısıp,
tik jardan ten'izge tu'sti de, batıp ketti.
14 Shoshqa bag'ıwshılar qashıp ketip, qala ha'm awıllarg'a bardı da,
bolg'an waqıyanı aytıp berdi. Adamlar ne bolg'anın ko'riw ushın keldi.
15 Olar İysanın' qasına barıp, burın u'lken jin toparı urg'an adamnın' aqıl-
esi kirip, kiyinip otırg'anın ko'rgende qorqıp qalıstı. 16 Bolg'an waqıyanı
ko'rgenler jin urg'an adamg'a ha'm shoshqalarg'a ne bolg'anın olarg'a
aytıp berdi.
17 Sonda adamlar İysadan olardın' u'lkesinen ketiwin o'tine basladı+.
18 İysa qayıqqa mingende, jinnen azat bolg'an adam Og'an:
– Senin' menen birge barayın, – dep jalındı.
19 Biraq İysa og'an ruxsat etpey:

– U'yin'e, jaqınların'nın' qasına qayt, İyemizdin' sag'an ne islegenin ha'm Onın' sag'an qanday miyrim-sha'pa'a't ko'rsetkenin olarg'a aytıp ber, – dedi+.

20 Ol adam sol jerden ketip, İysanın' og'an ne islegenin Dekapoliske barıp ja'riyalay basladı. Esitkenlerdin' ha'mmesi tan' qalıstı+.

Tirilgen qız ha'm shıpa tapqan hayal

21 • İysa qayıq penen ja'ne arg'ı jag'ag'a o'tkende, a'tirapına ko'p adam jıynaldı. Ol jag'ada turg'anda, 22 Yair atlı ma'jilisxana basshılarının' biri keldi. Ol İysanı ko'rip, ayag'ına jıg'ıldı da:+

23 – Kishkene qızım o'lim to'seginde jatır. Sen kelip, onın' u'stine qolın'dı qoy, ol shıpa tawıp, tiri qalsın! – dep qattı jalındı.

24 İysa onın' menen birge ketti. İzine ko'p xalıq erip, tıg'ılıstırıp ju'rdi.

25 Sol jerde on eki jıl boyı qan ketip awırg'an bir hayal bar edi+. 26 Ol talay shıpakerlerden ko'p azap shekken edi ha'm pu'tkil mal-mu'lkin sarplag'an bolsa da hesh shıpa tappay, awhalı burıng'ısınan beter bolg'an edi. 27 Hayal İysa haqqında esitip, adamlardın' arası menen Onın' arqa betinen keldi de, kiyimine qolın tiygizdi. 28 O'ytkeni ol ishinen: «Onın' kiyimine g'ana qol tiygizsem, shıpa tabaman», – degen edi+.

29 Sol waqıtta-aq hayaldın' qan ketiwi toqtadı ha'm ol denesinin' shıpa tapqanın sezdi. 30 Sonda İysa O'zinen ku'sh shıqqanın da'rriw bilip, xalıqqa burıldı da:

– Menin' kiyimime kim qolın tiygizdi? – dep soradı+.

31 Sha'kirtleri Og'an:

– Xalıqtın' Seni tıg'ılıstırıp kiyatırg'anın ko'rip turıp, nege: «Menin' kiyimime kim qol tiygizdi», – dep soraysan'? – dedi.

32 Biraq İysa bunı kim islegenin ko'riw ushın, a'tirapına qaray basladı. 33 Sonda o'zine ne bolg'anın bilgen hayal qorqıp ha'm qaltırap, Onın' aldına keldi de, ayag'ına jıg'ılıp, bar haqıyqattı aytıp berdi. 34 İysa og'an:

– Qızım! İsenimin' seni qutqardı. Tınıshlıq penen bara ber, endi da'rtin'nen azap shekpeysen', – dedi+.

35 Ol ele usılardı aytıp turg'anda, ma'jilisxana basshısının' u'yinen adamlar kelip:

– Qızın'ız o'ldi. Endi nege Ustazdın' tınıshın alıp tursız? – dedi.

36 Biraq İysa bul so'zlerdi esitse de, ma'jilisxana basshısına:

– Qorqpa, tek isen, – dedi.
37 İysa O'zine Petr, Yaqıp ha'm onın' inisi Yuxannan basqa hesh kimnin'
eriwine ruxsat etpedi+. 38 Olar ma'jilisxana basshısının' u'yine kelgende,
dawıs shıg'arıp qattı jılasıp turg'an adamlardı ko'rdi. 39 İysa ishke kirip:
– Nege qayg'ırıp, jılap tursızlar? Qız o'lgen joq, ol tek uyıqlap atır, –
dedi+.
40 Olar İysanın' u'stinen ku'ldi. Biraq Ol ha'mmeni shıg'arıp jiberip, O'zi
menen birge qızdın' ata-anasın ha'm sha'kirtlerin alıp, qız jatırg'an
bo'lmege kirdi. 41 Qızdın' qolınan uslap, og'an:
– Talita kumi! – dedi. Bul: «Qızım, sag'an aytaman, tu'rgel», – degendi
bildiredi+.
42 Qız da'rriw ornınan turıp, ju're basladı: onın' jası on ekide edi. Bunı
ko'rgenler qattı tan' qalıstı. 43 İysa olarg'a bul haqqında hesh kimge
aytpawların qatan' buyırıp, qızg'a awqat beriwdi tapsırdı+.

Nasıralılardın' İysanı ta'n almawı

6 1 • İysa sol jerden shıg'ıp, O'zi o'sken qalag'a keldi. Onın' izine
sha'kirtleri de erdi+. 2 Dem alıs ku'ni* bolg'anda, Ol ma'jilisxanada
ta'lim bere basladı. Onı tın'lag'an ko'p adamlar tan' qalısıp:
– Bulardın' ba'rin Ol qayaqtan alg'an? Og'an bunday danalıqtı kim
bergen? Usınday ka'ramatlar Onın' qolı menen qalay islenbekte+? 3 Ol
ag'ash ustası emes pe? Ol Ma'riyamnın' ulı, Yaqıp, İoses, Yahuda ha'm
Simonlardın' ag'ası emes pe? Onın' qarındasları da usı jerde, bizlerdin'
aramızda emes pe? – desip, Onı ta'n almadı+.
4 İysa olarg'a:
– Qa'dirlenbeytug'ın payg'ambar joq, ol tek o'z watanında, ag'ayin-
tuwg'anlarının' arasında ha'm u'yinde g'ana qa'dirsiz, – dedi+.
5 İysa ol jerde tek bir neshe awırıw adamlardın' u'stine g'ana qolın
qoyıp, shıpa berdi, biraq basqa ka'ramatlar isley almadı 6 ha'm olardın'
isenimsizligine hayran qaldı.

İysanın' on eki sha'kirtine tapsırma beriwi

Son'ınan İysa sol a'tiraptag'ı awıllardı aralap, ta'lim berdi. 7 • On eki
sha'kirtin shaqırıp alıp, olardı ekew-ekewden jibere basladı ha'm olarg'a
jawız ruwxlardı quwıp shıg'arıwg'a biylik berdi+. 8 Olarg'a:
– Jolg'a jalg'ız tayaqtan basqa hesh na'rse: nan da, dorba da,
qaltaların'ızg'a aqsha da alman'lar, 9 ayaqların'ızg'a ayaq kiyim kiysen'ler
de, artıq kiyim alman'lar, – dep buyırdı.
10 Ol ja'ne:
– Bir jerlerde qaysı u'yge kirsen'iz, ol jerden shıg'ıp ketkenin'izshe, sol
u'yde bolın'lar. 11 Eger bir jerde sizlerdi qabıl etpese ha'm so'zlerin'izdi
tın'lamasa, sol jerden shıg'ıp baratırıp, olarg'a eskertiw retinde,
ayaqların'ızdag'ı shan'dı qag'ıp ketin'ler, – dedi+.
12 Sha'kirtler barıp, xalıqqa ta'wbe etiwdi ja'riyalap ju'rdi+ 13 ha'm ko'p
jinlerdi quwıp shıg'arıp, ko'p awırıw adamlardı may menen sılap, olarg'a
shıpa berdi+.

Shomıldırıwshı Yaqıyanın' o'ltiriliwi

14 • Patsha Hirod İysa tuwralı esitti, sebebi Onın' atı ha'mmege belgili
bolg'an edi. Geybirewler: «Bul – o'limnen qayta tirilgen Shomıldırıwshı

Yaqıya, sonlıqtan da Ol usınday ka'ramatlar islemekte», – dese,+ 15 bazılar:
«Bul – İliyas», – desti. Tag'ı basqalar: «Ol – burıng'ı payg'ambarlar sıyaqlı,
bir payg'ambar», – desti+.
16 Al bunı esitken Hirod:
– Men basın kestirgen Yaqıya tirilip kelipti, – dedi.
17 Hirod o'z inisi Filiptin' hayalı Hirodiyag'a u'ylengenligi sebepli, adam
jiberip, Yaqıyanı uslatıp baylattı da, onı qamatıp tasladı+. 18 O'ytkeni
Yaqıya og'an: «Tuwısqanın'nın' hayalın alıwın' nızamg'a tuwrı kelmeydi»,
– degen edi.
19 Al Hirodiya kek saqlap, Yaqıyanı o'ltiriwdi oylap edi, biraq o'ltire
almadı. 20 Sebebi Hirod Yaqıyanın' haq ha'm muxaddes adam ekenin bilip,
onnan qorqıp, onı qorg'aytug'ın edi. Ol Yaqıyanın' so'zlerin esitkende qattı
tınıshsızlansa da, olardı qızıg'ıwshılıq penen tın'laytug'ın edi.
21 Ku'nlerdin' birinde qolaylı jag'day tuwıldı. Hirod tuwılg'an ku'ninde
saray ha'meldarlarına, a'skerbasılarg'a ha'm Galila u'lkesinin' basshılarına
zıyapat berdi+. 22 Sonda Hirodiyanın' qızı kelip oyıng'a tu'sip, Hirodtın'
ha'm onın' qonaqlarının' kewlinen shıqtı. Hirod qızg'a:
– Mennen ne tilesen' de sora, beremen, – dedi.
23 Ja'ne de, qızg'a ant iship:
– Ne tilesen' de, ha'mmesin beremen, patshalıg'ımnın' yarımın da
beremen, – dedi+.
24 Qız sırtqa shıg'ıp, anasına:
– Ne sorayın? – dedi.
Anası:
– Shomıldırıwshı Yaqıyanın' basın sora! – dedi.
25 Qız da'rriw asıg'ıslıq penen patshag'a keldi de:
– Mag'an tap ha'zir Shomıldırıwshı Yaqıyanın' basın aldırıp, tabaqqa
salıp beriwin'izdi qa'leymen, – dedi.
26 Patsha bug'an qattı qıynalsa da, o'zi ant ishkenlikten ha'm qonaqları
sebepli, qızdın' tilegine qarsı tura almadı. 27 Sonlıqtan patsha sol waqıtta-
aq ja'lladın jiberip, Yaqıyanın' basın a'keliwdi buyırdı. Ja'llad barıp,
qamaqta Yaqıyanın' basın kesti de, 28 tabaqqa salıp, qızg'a a'kelip berdi, al
qız onı anasına berdi. 29 Bunı esitken Yaqıyanın' sha'kirtleri kelip, onın'
denesin alıp ketti de, qa'birge qoydı+.

İysanın' bes mın' adamdı toyg'ızıwı

30 ● Elshiler İysanın' qasına qaytıp kelip, Og'an barlıg'ın: qanday isler
islegenin ha'm nelerdi u'yretkenin aytıp berdi+. 31 İysa olarg'a:
– Kelin'ler, awlaq jerge barayıq, ol jerde sizler biraz dem alasızlar, –
dedi.
O'ytkeni kelip-ketiwshiler ko'p bolg'anlıqtan, olardın' awqatlanıwg'a
da waqtı joq edi+. 32 Sonlıqtan da olar qayıqqa minip, jalg'ız o'zleri elsiz
jerge ketti.
33 Biraq ko'p adamlar olardın' ketip baratırg'anın ko'rdi. Olardı
tanıg'anlıqtan, barlıq qalalardan shıqtı da, jag'a boylap juwırısıp, olardan
burın jetip keldi. 34 İysa qayıqtan tu'skende sonshama xalıqtı ko'rip, olarg'a
janı ashıdı. Sebebi olar shopansız qoylarg'a uqsaytug'ın edi. Sonlıqtan İysa
olarg'a ko'p na'rselerdi u'yrete basladı+. 35 Kesh bolg'anda, Onın'
sha'kirtleri qasına kelip:
– Bul – bir elsiz jer, ku'n de kesh boldı. 36 Olardı tarqatıp jiber,
a'tiraptag'ı awıl-elatlarg'a barıp, o'zlerine azıq satıp alsın, – dedi.
37 İysa olarg'a juwap berip:
– Olarg'a sizler awqat berin'ler! – degende, olar:
– Rasında da, eki ju'z dinarg'a* nan satıp alıp, xalıqqa jegizeyik pe? –
dedi+.
38 İysa olarg'a:
– Qansha nanın'ız bar? Barıp ko'rin'ler, – dedi.
Olar bilip kelip:
– Bes nan, eki balıq bar eken, – desti.
39 Sonda İysa sha'kirtlerine xalıqtı top-topqa bo'lip, jasıl sho'ptin'
u'stine otırg'ızıwdı buyırdı. 40 Xalıq ju'zden, eliwden toparg'a bo'linip
otırdı. 41 İysa bes nan menen eki balıqtı alıp, aspang'a qarap Qudayg'a
shu'kirlik etti. Nanlardı sındırıp, xalıqqa tarqatıw ushın sha'kirtlerine
berdi ha'm eki balıqtı da barlıg'ına u'lestirdi. 42 Olardın' ha'mmesi jep
toydı. 43 Awısqan nan bo'leklerin ha'm balıqlardı jıynap, u'lken on eki sebet
toltırdı. 44 Nan jegen er adam bes mın'g'a shamalas edi.

İysanın' suwdın' u'sti menen ju'riwi

45 ● Bunnan son', da'rhal İysa sha'kirtlerine qayıqqa miniwdi ha'm
O'zinen burın arg'ı jag'adag'ı Betsaydag'a ketiwdi buyırdı. Al O'zi xalıqtı
tarqatıp jiberdi+. 46 Olardı jibergennen son', duwa etiw ushın tawg'a

shıqtı+. 47 Kesh bolg'anda qayıq ten'izdin' ortasında bolıp, al İysanın'
jalg'ız O'zi jag'ada edi. 48 Samal qarsı esip turg'anlıqtan, İysa
sha'kirtlerinin' esiwge qıynalıp atırg'anın ko'rdi. Tan'g'ı to'rtler shaması
İysa ten'izdin' u'sti menen sha'kirtlerine qaray ju'rip, olardın' qasınan
o'teyin dep te qaldı. 49 Sha'kirtleri ten'izdin' u'sti menen kiyatırg'an Onı
ko'rgende a'rwaq dep oylap, baqırısıp jiberdi+. 50 O'ytkeni ha'mmesi Onı
ko'rip, qorqıp qalısqan edi. Biraq İysa olarg'a da'rriw:

– Jigerlenin'ler! Bul Men-g'o, qorqpan'lar! – dedi.

51 Sonda İysa olardın' qayıg'ına miniwden, samal toqtadı. Olar qattı tan'
qalıstı. 52 Sebebi olar nan menen bolg'an ka'ramattı tu'sinbegen edi:
kewilleri soqır edi+.

53 İysa ha'm Onın' sha'kirtleri ten'izdin' arg'ı jag'asına o'tip, Genesaret
jerine kelip toqtadı da, qayıqtı baylap qoydı+. 54 Olar qayıqtan tu'skende,
adamlar İysanı da'rriw tanıp, 55 pu'tkil do'gerekke juwırıstı. Onın' qay jerde
ekenligin esitiwden, Og'an awırıw adamlardı to'sekleri menen a'kele
basladı+. 56 Ol qay jerge kelmesin: awıllarg'a ma, qalalarg'a ma, elatlarg'a
ma, adamlar awırıwlardı bazar maydanlarına alıp keldi. Olar İysadan hesh
bolmasa kiyiminin' shetine g'ana qol tiygiziwge ruxsat soradı. Qol
tiygizgenlerdin' ha'mmesi shıpa taptı+.

Adamdı ne haramlaydı?

7 1 • İysanın' qasına Erusalimnen kelgen pariseyler ha'm ayırım diniy
mug'allimler jıynaldı. 2 Olar İysanın' sha'kirtlerinin' ayırımları haram,
yag'nıy u'rp-a'det boyınsha juwılmag'an qolları menen awqat jegenin
ko'rdi.
3 O'ytkeni pariseyler ha'm barlıq yahudiyler ata-babalarınan qalg'an
u'rp-a'detlerin saqlap, qolların jaqsılap juwmay turıp awqat jemeytug'ın+
4 ha'm ja'ne de, bazardan kelip, juwınbag'ansha awqatlanbaytug'ın edi.
Olar basqa da ko'p da'stu'rlerdi saqlawdı u'rdis etken. Mısalı: kese, gu'ze,
mıs qazanlardı juwadı+.
5 Sonlıqtan pariseyler menen diniy mug'allimler İysadan:
– Nege Senin' sha'kirtlerin' ata-babalardan qalg'an u'rp-a'detlerdi
orınlamay, haram qolları menen awqat jeydi? – dep soradı+.
6 İysa olarg'a:
– Sizler, eki ju'zliler tuwralı İyshaya payg'ambar mınaday dep durıs
boljag'an:
«Bul xalıq sıylar Meni tili menen,
Al kewilleri tur Mennen alıs+.
7 *Olar Mag'an bosqa sıyınıp,*
*Adam oylap tapqan parızlardı u'yreter»**+.
8 Sizler Qudaydın' buyrıg'ın taslap, adamlardın' da'stu'rlerin orınlap
ju'rsizler, – dedi.
9 İysa olarg'a ja'ne:
– Sizler o'z da'stu'rlerin'izdi saqlaw ushın, Qudaydın' buyrıg'ın
biykarlawdı aqılg'a muwapıq dep esaplaysızlar. 10 Muwsa: *«Ata-anan'dı*
hu'rmetle, kim de kim ata-anasına jaman so'z aytsa, o'ltirilsin»**, – degen+.
11 Biraq sizler: «Kim de kim a'kesine yamasa anasına: „Sag'an
beretug'ınımdı Qudayg'a qurban (Qudayg'a arnalg'an sıy) ettim“, dese,
12 sol adam ata-anasına hesh ja'rdem bermese de boladı», – deysizler.
13 Solay etip, sizler o'z u'rp-a'detlerin'iz benen Qudaydın' so'zin biykar
etip, basqa da usı sıyaqlı ko'p islerdi isleysizler, – dedi.
14 İysa xalıqtı ja'ne O'zine shaqırıp alıp bılay dedi:
– Meni ha'mmen'iz tın'lap, tu'sinip alın'lar. 15 Adamnın' ishine sırttan
kiretug'ın hesh na'rse onı haramlay almaydı, al adamdı onın' ishinen

shıg'atug'ın na'rse haramlaydı. [+ 16]*

17 Ol xalıqtın' qasınan ketip, u'yge kirgende, sha'kirtleri sol tımsal haqqında soradı. 18 İysa olarg'a:

– Ele sizler de tu'sinbedin'ler me? Adamnın' ishine sırttan kiretug'ın hesh na'rse onı haramlay almaytug'ının tu'sinbeysizler me? 19 Sebebi ol onın' kewline emes, al qarınına barıp, son'ınan sırtqa shıg'adı, – dedi.

Solay etip, İysa ha'r qanday azıq-awqattın' hadal ekenin ayttı+.

20 Ol ja'ne:

– Adamdı onın' ishinen shıqqan na'rseler haramlaydı+. 21 O'ytkeni ishten, adamnın' kewlinen jaman oylar, buzıqshılıq, urlıq islew, adam o'ltiriw,+ 22 neke hadallıg'ın buzıw, na'psiqawlıq, jawızlıq, aldaw, azg'ınlıq, ku'nshillik, masqaralaw, menmenlik, aqılsızlıq shıg'adı. 23 Bul jamanlıqlardın' barlıg'ı adamnın' ishinen shıg'ıp, onı haramlaydı, – dedi.

Sirofinikiyalı hayaldın' isenimi

24 • İysa sol jerden shıg'ıp, Tir* u'lkesine keldi. Ol bir u'yge kirdi ha'm bunı hesh kimnin' bilgenin qa'lemedi, biraq jasırına almadı+. 25 Kishkene qızı jawız ruwxqa shalıng'an bir hayal İysa haqqında esitip, da'rhal Og'an keldi de, ayag'ına jıg'ıldı. 26 Bul – Sirofinikiya elinde tuwılg'an grek hayalı edi. Ol İysadan qızındag'ı jindi quwıp shıg'arıwdı o'tindi+. 27 Al İysa og'an:

– Birinshi balalardı toydırıw kerek, balalardın' nanın alıp, iytlerge taslaw durıs emes, – dedi+.

28 Hayal juwap berip:

– Durıs, İyem. Biraq iytler de dasturxannan tu'sken balalardın' nanının' usaqların jeydi-g'o, – dedi.

29 İysa og'an:

– Usı juwabın' ushın u'yin'e qayta ber, qızın'nan jin shıg'ıp ketti, – dedi.

30 Hayal u'yine kelgende, qızının' to'sekte jatırg'anın ha'm onnan jinnin' shıg'ıp ketkenin ko'rdi.

İysanın' ha'm geren', ha'm saqaw adamg'a shıpa beriwi

31 İysa Tir u'lkesinen shıg'ıp, Sidon arqalı Dekapolistin' u'sti menen Galila ten'izine qaytıp keldi+. 32 Sol jerde adamlar Og'an ha'm geren', ha'm saqaw bolg'an adamdı alıp kelip, onın' u'stine qolın qoyıwın o'tindi+.

33 İysa onı shetirek shıg'arıp, qulaqlarına barmaqların tıqtı da, tu'kirip,
qolın onın' tiline tiygizdi+. 34 Aspang'a qarap gu'rsindi de, og'an:
– Effata! – dedi. Bul «ashıl» degendi bildiredi.
35 Sol waqıtta-aq adamnın' qulaqları ashıldı ha'm ol tilge kirip, durıs
so'yley basladı. 36 İysa adamlarg'a bul haqqında hesh kimge aytpawdı
buyırdı. Biraq Ol olarg'a qansha tıyım salsa da, olar ja'ne de ko'birek jaya
berdi+. 37 Adamlar qattı tan' qalısıp:
– Ol ha'mmesin jaqsı isleydi: geren'lerdi esitetug'ın, gu'n'eleklerdi
so'yleytug'ın qıladı, – desti.

İysanın' to'rt mın' adamdı toyg'ızıwı

8 1 • Sol ku'nleri ko'p xalıq jıynaldı. Olardın' jeytug'ın hesh na'rsesi
bolmag'anlıqtan, İysa sha'kirtlerin qasına shaqırıp alıp:
2 – Xalıqqa janım ashıp tur. Olar u'sh ku'nnen beri Menin' qasımda
bolıp, jeytug'ın hesh na'rsesi joq+. 3 Eger olardı ash halında u'ylerine
jibersem, jolda ha'lsirep qaladı. Ja'ne de, olardın' geybirewleri uzaqtan
kelgen-g'o, – dedi.
4 Sha'kirtleri Og'an juwap berip:
– Kim usınday bir elsiz jerde sonshelli adamdı toydırıw ushın nan taba
aladı? – dedi+.
5 İysa olardan:
– Neshe nanın'ız bar? – dep soradı.
Olar:
– Jetew, – dep juwap berdi.
6 Sonda İysa xalıqqa jerge otırıwdı buyırdı. Jeti nandı alıp, Qudayg'a
shu'kirlik etti ha'm tarqatıw ushın, sha'kirtlerine sındırıp berdi.
Sha'kirtleri xalıqqa tarqattı. 7 Olarda ja'ne bir neshe kishi balıq ta bar edi.
İysa Qudayg'a shu'kirlik etip, olardı da tarqatıwdı buyırdı. 8 Xalıq jep toydı
ha'm awısıp qalg'an bo'leklerdi jıynap, jeti sebet toltırdı. 9 Ol jerde to'rt
mın'g'a shamalas adam bar edi. İysa adamlardı tarqatıp jiberdi 10 ha'm
sha'kirtleri menen da'rriw qayıqqa minip, Dalmanuta u'lkesine ketti.

İysadan ka'ramatlı belgi ko'rsetiwin talap etiw

11 • Pariseyler İysag'a kelip, Onın' menen tartısa basladı ha'm Onı sınap
ko'riw ushın, aspannan ka'ramatlı belgi ko'rsetiwin talap etti+. 12 İysa awır
gu'rsinip:
– Nege bul a'wlad ka'ramatlı belgi talap etip atır? Shının aytıp turman:
bul a'wladqa hesh qanday ka'ramatlı belgi ko'rsetilmeydi, – dedi.
13 Son'ınan olardı qaldırıp, ja'ne qayıqqa mindi de, arg'ı jag'ag'a ketti.

Pariseylerdin' ha'm Hirodtın' ashıtqısı

14 • Sha'kirtleri o'zleri menen birge nan alıwdı umıtıp ketip, qayıqta
tek g'ana bir nan bar edi. 15 İysa olardı eskertip:
– Abaylan'lar, pariseylerdin' ha'm Hirodtın' ashıtqısınan saq bolın'lar!
– dedi+.

16 Olar:
– Nanımız joq bolg'anlıqtan usılay dedi, – dep, o'z ara so'ylese basladı.
17 İysa bunı bilip, olardan:
– Nege sizler nanın'ızdın' joqlıg'ın aytısıp tursızlar? Elege deyin ko'rmey ha'm tu'sinbey tursızlar ma? Elege deyin kewillerin'iz soqır ma+? 18 Nege ko'zlerin'iz bola tura ko'rmeysizler, qulaqların'ız bola tura esitpeysizler? Eslerin'izde joq pa+? 19 Men bes nandı bes mın' adamg'a sındırıp bergenimde, awısqan bo'leklerdi jıynap neshe sebet toltırdın'lar? – dep soradı.
– On eki, – dep juwap berdi olar+.
20 İysa ja'ne:
– Men jeti nandı sındırıp, to'rt mın' adamg'a bo'listirgenimde, awısqan bo'leklerdi jıynap neshe sebet toltırdın'lar? – dep soradı.
– Jeti, – dep juwap berdi olar+.
21 İysa olarg'a:
– Sonda ele de tu'sinbedin'ler me? – dedi.

İysanın' Betsaydada soqır adamg'a shıpa beriwi

22 İysa sha'kirtleri menen Betsaydag'a kelgende, adamlar İysag'a bir soqır adamdı a'kelip, og'an qolın tiygiziwin o'tindi+. 23 İysa soqır adamnın' qolınan uslap, onı awıldın' sırtına alıp shıqtı. Onın' ko'zlerine tu'kirip, onın' u'stine qolların qoydı da:
– Bir na'rse ko'rip tursan' ba? – dep soradı+.
24 Ol qarap:
– Adamlardı ko'rip turman. Olar ju'rip baratırg'an tereklerge uqsaydı, – dedi.
25 Sonda İysa onın' ko'zlerine ja'ne qolların qoyg'anda, ol tigilip qaradı da, shıpa tawıp, ha'mmesin anıq ko're basladı. 26 İysa onı u'yine jiberip, og'an:
– Awılg'a barma! – dedi.

Petrdin' İysanın' Masix ekenligin moyınlawı

27 • İysa O'z sha'kirtleri menen Filip Kesariyasındag'ı awıllarg'a ketti. Jol boyı sha'kirtlerinen:
– Meni adamlar kim dep sanaydı? – dep soradı.
28 Olar juwap berip:

– Birewler Shomıldırıwshı Yaqıya, ekinshiler İliyas, tag'ı basqalar payg'ambarlardın' biri desedi, – dedi+.

29 İysa olardan:

– Al sizler Meni kim dep sanaysızlar? – dep soradı.

Petr juwap berip:

– Sen – Masixsan'*, – dedi+.

30 Sonda İysa olarg'a O'zi haqqında hesh kimge aytpawdı eskertti+.

İysa O'z o'limi ha'm qayta tiriliwi haqqında

31 • İysa Adam Ulının' ko'p azap shegip, aqsaqallar, bas ruwxaniyler ha'm diniy mug'allimler ta'repinen qabıl alınbay o'ltiriletug'ının ha'm u'shinshi ku'ni qayta tiriliwi tiyis ekenligin olarg'a u'yrete basladı+. 32 Ol bul haqqında ashıq-aydın ayttı. Biraq Petr Onı shetke shaqırıp alıp, qarsı so'yley basladı+. 33 İysa burılıp, O'zinin' basqa sha'kirtlerine qaradı da, Petrge qatan' juwap berip:

– Joq bol ko'zimnen, shaytan! Sen Qudaydın' emes, al adamnın' islerin oylap tursan', – dedi+.

34 Son'ınan İysa sha'kirtleri menen xalıqtı O'zine shaqırıp alıp:

– Kim de kim Mag'an ergisi kelse, o'zinen keshsin ha'm o'z atanaq ag'ashın arqalap, Menin' izime ersin+. 35 Sebebi kim de kim o'z janın saqlamaqshı bolsa, onı jog'altadı. Al kim de kim o'z janın Men ha'm Xosh Xabar ushın jog'altsa, onı saqlap qaladı+. 36 Adam pu'tkil du'nyanı iyelep alıp, biraq o'z janın jog'altsa, bunnan og'an ne payda+? 37 Ol o'z janı ushın qanday to'lem bere aladı+? 38 Eger kim de kim usı opasız ha'm gu'nakar a'wladta Mennen ha'm Menin' so'zlerimnen arlansa, Adam Ulı da A'kesinin' saltanatında O'zinin' muxaddes perishteleri menen kelgende, onnan arlanadı, – dedi+.

9 [1] İysa olarg'a ja'ne:
– Sizlerge shının aytıp turman: bul jerde turg'anlardın' geybirewleri Quday Patshalıg'ının' O'z qu'direti menen kelgenin ko'rmegenshe, o'lmeydi, – dedi+.

İysanın' tu'r-tu'sinin' o'zgeriwi

[2] • Aradan altı ku'n o'tkennen son', İysa tek Petr, Yaqıp ha'm Yuxandı alıp, ba'lent bir tawg'a shıqtı. Sonda olardın' aldında İysanın' tu'r-tu'si o'zgerdi+. [3] Onın' kiyimi jarqırap ketip, qarday appaq tu'ske endi. Jer ju'zinde hesh bir kir juwıwshı bunday qılıp ag'arta almas edi+. [4] Sonda olarg'a İliyas ha'm Muwsa payg'ambarlar ko'rinip, İysa menen so'ylesip turdı+. [5] Petr İysag'a:
– Ustaz, bizlerdin' bul jerde bolg'anımız qanday jaqsı! Bizler u'sh qos qurayıq: birewin Sag'an, birewin Muwsag'a, birewin İliyasqa, – dedi.
[6] Petr bul so'zlerdi ne aytarın bilmegenlikten aytti, o'ytkeni sha'kirtler qattı qorqısıp qalg'an edi.
[7] Sol waqıtta bir bult payda bolıp, olardı qapladı. Bulttan:
– Bul – Menin' su'yikli Ulım! Onın' aytqanın tın'lan'lar! – degen saza esitildi+.
[8] Sha'kirtleri birden ja'n-jag'ına qarag'anda, o'zlerinin' qasında İysadan basqa hesh kimdi ko'rmedi.
[9] Tawdan to'men tu'sip baratırg'anda, İysa olarg'a:
– Adam Ulı o'limnen qayta tirilgenshe, bul ko'rgenlerin'izdi hesh kimge aytpan'lar, – dep buyırdı+.
[10] Olar bul waqıyanı sır saqlap, «o'limnen qayta tiriliw» degennin' ne ekenligi haqqında bir-birinen soraytug'ın edi. [11] Sha'kirtleri İysadan:
– Nege diniy mug'allimler aldı menen İliyas keliwi sha'rt deydi? – dep soradı.
[12] İysa olarg'a juwap berip:
– Durıs, aldı menen İliyas kelip, ha'mmesin du'zetedi. Biraq nege Adam Ulı ko'p azap shegip, qabıllanbawı sha'rt, dep jazılg'an+? [13] Sizlerge aytatug'ınım: İliyas kelgen edi. Biraq ol haqqında jazılg'anday, adamlar og'an qa'legenin islep, jaman qatnasta boldı, – dedi+.

İysanın' jin urg'an balag'a shıpa beriwi

14 • Olar basqa sha'kirtlerine qaytıp kelgende, sha'kirtlerdi qorshag'an
ko'p xalıqtı ha'm olar menen tartısıp turg'an diniy mug'allimlerdi ko'rdi.
15 Pu'tkil xalıq İysanı ko'riwden tan' qalıstı ha'm juwırısıp kelip, Og'an
sa'lem berdi. 16 İysa olardan:
– Olar menen ne haqqında tartısıp tursızlar? – dep soradı.
17 Xalıq arasınan bir adam Og'an juwap berip:
– Ustaz! Men Sag'an tilsiz ruwx urg'anlıqtan gu'n'elek bolıp qalg'an
balamdı alıp keldim+. 18 Balamdı ruwx tutqanda, jerge jıg'adı. Onın'
awzında ko'bik payda boladı ha'm ol tislerin qayrap, qatıp qaladı. Men
Senin' sha'kirtlerin'nen ruwxtı quwıp shıg'arıwın o'tingen edim, biraq
olardın' qollarınan kelmedi, – dedi.
19 Sonda İysa olarg'a:
– Ha'y, isenbeytug'ın a'wlad! Men qashang'a deyin sizler menen birge
bolaman? Qashang'a deyin sizlerge shıdayman? Balanı Mag'an alıp
kelin'ler, – dedi.
20 Olar balanı İysag'a alıp keldi. İysanı ko'riwden, ruwx balanı da'rriw
qaltırattı. Bala jerge jıg'ıldı da, awzınan ko'bik shıg'ıp, awnap jattı+.
21 Sonda İysa balanın' a'kesinen:
– Bunday bolg'anına qansha waqıt boldı? – dep soradı.
A'kesi:
– Kishkene bala waqtınan usınday. 22 Ruwx onı o'ltirmekshi bolıp,
neshe ma'rte otqa da, suwg'a da tasladı. Eger qolın'nan kelse, bizlerdi
ayap, ja'rdem ete go'r, – dedi+.
23 İysa og'an:
– Eger qolın'nan kelse, deysen' be? İsenetug'ın adamg'a ha'mme na'rse
mu'mkin, – dedi+.
24 Balanın' a'kesi da'rhal jılap jiberip:
– Men isenemen: az isenimimnin' bekkem bolıwına ja'rdem et! – dep
baqırdı.
25 Xalıqtın' juwırıp kiyatırg'anın ko'rgende İysa jawız ruwxqa keyip:
– Ha'y, tilsiz ha'm geren' ruwx! Buyıraman: onnan shıg'ıp ket ha'm
qaytıp og'an kiriwshi bolma, – dedi.
26 Sonda ruwx shın'g'ırıp, balanı qattı qaltırattı da, onnan shıg'ıp ketti.
Bala o'lidey bolıp jatırg'anlıqtan, adamlardın' ko'bisi:
– Ol o'lip qaldı, – desti+.

27 Biraq İysa onı qolınan uslap turg'ızg'anda, ol ornınan turdı+.
28 İysa u'yge kirgennen keyin, sha'kirtleri awlaqta Onnan:
– Bizler nege jawız ruwxtı quwıp shıg'ara almadıq? – dep soradı.
29 İysa olarg'a juwap berip:
– Jinlerdin' bunday tu'rin tek duwa etiw arqalı quwıp shıg'arıwg'a boladı, – dedi.

İysa ja'ne O'z o'limi ha'm qayta tiriliwi haqqında

30 • Sol jerden shıg'ıp, olar Galila arqalı o'tti. İysa bunı hesh kimnin' bilmewin qa'ledi. 31 Sebebi Ol sha'kirtlerine ta'lim berip:
– Adam Ulı adamlardın' qolına uslap beriledi, olar Onı o'ltiredi ha'm o'ltirilgennen keyin, Ol u'shinshi ku'ni qayta tiriledi, – dedi+.
32 Biraq sha'kirtleri bul so'zlerdin' ma'nisin tu'sinbedi, al sorayın dese qorqtı+.

Ullılıq haqqında

33 ● Olar Kaparnahumg'a keldi. İysa u'yde bolg'anda, sha'kirtlerinen:
– Jol boyı ne haqqında tartıstın'lar? – dep soradı+.
34 Biraq olar u'ndemedi. O'ytkeni olar jol boyı arasında kimnin' en' ullı
ekenligi haqqında tartısqan edi. 35 İysa otırıp, on eki sha'kirtin shaqırıp aldı
da, olarg'a:
– Eger kim de kim birinshi bolg'ısı kelse, sol en' son'g'ı bolıp,
ha'mmege xızmet etiwi sha'rt, – dedi+.
36 Son' kishkene bir balanı alıp, olardın' ortasına turg'ızdı da, onı
qushaqlap:+
37 – Kim de kim mınaday kishkene bir balanı Menin' atım ushın qabıl
etse, onın' Meni qabıl etkeni boladı. Al kim de kim Meni qabıl etse, onın'
tek Meni emes, al Meni Jibergendi qabıl etkeni boladı, – dedi+.

Bizlerge qarsı bolmag'an – bizlerdin' ta'repdarımız

38 Yuxan İysag'a:
– Ustaz! Senin' atın' menen jinlerdi quwıp shıg'arıp ju'rgen bir adamdı
ko'rdik. Biraq ol bizlerge erip ju'rmegenlikten, og'an tıyım saldıq, – dedi+.
39 Al İysa bılay dedi:
– Og'an tıyım salman'lar, sebebi Menin' atım menen ka'ramat
ko'rsetkennin' hesh qaysısı da Men tuwralı jaqın arada jaman so'z ayta
almaydı. 40 O'ytkeni kim de kim bizlerge qarsı bolmasa, ol bizlerdin'
ta'repdarımız+. 41 Sizlerge shının aytıp turman: kim de kim Masixqa tiyisli
bolg'anın'ız sebepli, Menin' atım ushın sizlerge bir kese suw ishkizse, ol
sıysız qalmaydı+.

Azg'ırıw ha'm dozaq otı

42 – Ja'ne de, kim de kim Mag'an isenetug'ın mına kishkenelerdin'
birewin azg'ırsa, onın' moynına u'lken digirman tası baylanıp ten'izge
taslang'anı og'an jaqsıraq boladı+. 43 Eger seni qolın' azg'ırsa, onı shawıp
tasla. Eki qolın' menen dozaqqa, so'nbes otqa barg'anın'nan go're, sholaq
bolıp ma'n'gilik o'mirge eriskenin' jaqsıraq. [+ 44]* 45 Eger seni ayag'ın'
azg'ırsa, onı shawıp tasla. Eki ayag'ın' menen dozaqqa taslang'anın'nan
go're, sholaq bolıp ma'n'gilik o'mirge eriskenin' jaqsıraq. [46]* 47 Eger seni
ko'zin' azg'ırsa, onı oyıp tasla. Eki ko'zin' menen dozaqqa taslang'anın'nan

go're, jalg'ız ko'zin' menen Qudaydın' Patshalıg'ına kirgenin' jaqsıraq+.
48 *«Dozaqta olardın' qurtı da o'lmeydi, otı da o'shpeydi»**.
49 Sebebi ha'r bir adam ot penen duzlanadı.
50 Duz – jaqsı na'rse. Biraq duz o'z ku'shin joytsa, onı qalay ja'ne shorlı qılıwg'a boladı? O'zlerin'izde duz bolıp, bir-birin'iz benen tatıwlıqta jasan'lar, – dedi+.

Ajırasıw haqqında

10 1 • İysa sol jerdi qaldırıp, Yahudiya u'lkesine ha'm İordannın'
arg'ı ta'repine ketti. Onın' janına ja'ne ko'p xalıq jıynalg'an edi ha'm
Ol tag'ı a'dettegidey olarg'a ta'lim berdi.
2 İysag'a ayırım pariseyler keldi ha'm Onı sınap ko'rmekshi bolıp:
– Er adamnın' hayalı menen ajırasıwı nızamg'a tuwrı kele me? – dep
soradı.
3 İysa sorawg'a soraw menen juwap berip:
– Muwsa sizlerge neni buyırg'an edi? – dedi.
4 Olar:
– Muwsa er adamnın' hayalına talaq xat jazıp, ajırasıwına ruxsat etken,
– dedi+.
5 İysa olarg'a:
– Sizler tas bawır bolg'anlıqtan, ol usı buyrıqtı jazg'an edi. 6 *«Biraq
jaratılıstın' basında Quday adamlardı erkek ha'm hayal qılıp jaratqan»**+.
7 *«Sonlıqtan er adam ata-anasın qaldırıp, o'z hayalına qosıladı+* 8 *ha'm ekewi bir
dene boladı. Solay etip, olar endi eki emes, al bir dene boladı»**. 9 Sol sebepli,
Quday qosqanlardı adam ajıratpasın, – dedi+.
10 U'yde bolg'anda, Onnan sha'kirtleri ja'ne usılar haqqında soradı.
11 İysa olarg'a:
– Kim de kim o'z hayalı menen ajırasıp, basqa hayal alsa, ol hayalına
bolg'an neke hadallıg'ın buzg'an boladı. 12 Hayal da o'z ku'yewi menen
ajırasıp, basqa erkekke turmısqa shıqsa, ol da neke hadallıg'ın buzg'an
boladı, – dedi+.

İysanın' balalarg'a pa'tiya beriwi

13 • Qolın tiygizsin dep, adamlar İysag'a balaların alıp keldi. Al
sha'kirtleri olarg'a keyidi. 14 Bunı ko'rgende İysa olarg'a ashıwlanıp:
– Balalardın' Mag'an keliwine ruxsat berin'ler! Olarg'a tosqınlıq
jasaman'lar! O'ytkeni Quday Patshalıg'ı usındaylardiki. 15 Shının aytıp
turman:
– Kim de kim Quday Patshalıg'ın bala sıyaqlı qabıl etpese, og'an hesh
kire almaydı, – dedi+.
16 Son'ınan balalardı qushaqlap, olardın' u'stine qolların qoyıp,
pa'tiyasın berdi+.

Bay jigit

17 • İysa jolg'a shıg'ıp baratırg'anda bir adam juwırıp kelip, Onın' aldında dize bu'kti de:

– İygilikli Ustaz! Ma'n'gilik o'mirdi alıwım ushın ne islewim kerek? – dep soradı+.

18 İysa og'an:

– Sen nege Meni iygilikli dep atap atırsan'? Jalg'ız Qudaydan basqa hesh kim iygilikli emes+. 19 Onın' buyrıqların o'zin' bilesen'-g'o: *«Adam o'ltirme, neke hadallıg'ın buzba, urlıq isleme, jalg'an gu'walıq berme, jalataylıq qılma, ata-anan'dı hu'rmetle»**+.

20 Ol İysag'a:

– Ustaz! Men bulardın' ha'mmesin bala waqtımnan beri orınlap kiyatırman, – dedi+.

21 İysa og'an su'yispenshilik penen qarap:

– Sag'an bir na'rse jetispeydi. Barıp barlıq mal-mu'lkin'di satıp, aqshasın jarlılarg'a ber, sonda senin' g'a'ziynen' aspanda boladı. Son'ınan kelip, Menin' izime er, – dedi+.

22 Biraq jigit bul so'zlerdi esitkende tu'ri o'zgerip ketti. Ol qapa bolıp, ketip qaldı. Sebebi onın' baylıg'ı ko'p edi.

23 İysa a'tirapına qarap, sha'kirtlerine:

– Baylıg'ı barlarg'a Quday Patshalıg'ına kiriw qanday qıyın! – dedi+.

24 Sha'kirtleri bul so'zlerdi esitip, tan' qalıstı. Biraq İysa olarg'a ja'ne:

– Balalarım! Quday Patshalıg'ına kiriw qanday qıyın! 25 Bay adamnın' Quday Patshalıg'ına kiriwinen go're, tu'yege iynenin' ko'zinen o'tiw an'satıraq, – dedi.

26 Olar qattı tan' qalısıp, bir-birine:

– Olay bolsa, kim qutqarıla aladı? – dedi.

27 İysa olarg'a qarap:

– Bul adamlardın' qolınan kelmeydi, biraq Qudaydın' qolınan keledi. O'ytkeni Quday ushın mu'mkin emes na'rse joq, – dedi+.

28 Sonda Petr so'z baslap, Og'an:

– Minekey, bizler ha'mme na'rseni taslap, Senin' izin'e erdik, – dedi+.

29 İysa juwap berip:

– Shının aytıp turman: kim de kim Men ha'm Xosh Xabar ushın ya u'ylerin, ya ag'a-inilerin, ya apa-qarındasların, ya ata-anasın, ya balaların,

ya jerlerin taslap shıqsa,+ 30 ol ha'zir, bul du'nyada quwdalanıwlar menen birlikte ju'z ese artıg'ı menen u'ylerin de, ag'a-inilerin de, apa-qarındasların da, anaların da, balaların da, jerlerin de aladı ha'm keleshekte ma'n'gilik o'mirge iye boladı+. 31 Biraq, birinshilerdin' ko'bisi son'g'ılar, son'g'ılardın' ko'bisi birinshiler boladı, – dedi+.

İysanın' O'z o'limi ha'm qayta tiriliwi haqqında u'shinshi ret aytıwı

32 • Olar Erusalimge ko'teriletug'ın jolda baratırg'anda, İysa sha'kirtlerinin' aldında ju'rdi. Sha'kirtleri tan' qalıstı, al erip kiyatırg'anlar qorqınıshta edi. İysa on eki sha'kirtin ja'ne shaqırıp aldı da, O'zine ne bolatug'ını haqqında olarg'a ayta baslap, bılay dedi:

33 – Minekey, bizler Erusalimge qaray ko'terilip baratırmız. Sol jerde Adam Ulı bas ruwxaniyler ha'm diniy mug'allimlerdin' qolına uslap beriledi. Olar Onı o'limge hu'kim etip, basqa millet adamlarına tapsıradı. 34 Olar Onı masqaralap, Og'an tu'kiredi ha'm qamshılap sabap, o'ltiredi. Al u'sh ku'nnen keyin, Ol qayta tiriledi+.

Yaqıp ha'm Yuxannın' tilegi

35 • Sonda Zebedeydin' ulları Yaqıp ha'm Yuxan İysag'a kelip:

– Ustaz! Bizler ne sorasaq ta, sonı Senin' bizler ushın orınlawın'dı qa'leymiz, – dedi+.

36 İysa olardan:

– Menin' sizler ushın ne islewimdi qa'leysizler? – dep soradı.

37 Olar:

– O'zin'nin' saltanatlı patshalıg'ın'da birewimizdi on' jag'ın'a, ekinshimizdi sol jag'ın'a otırg'ız, – desti+.

38 İysa:

– Sizler ne sorap turg'anın'ızdı bilmeysizler. Sizler Men ishetug'ın azap kesesinen ishe alasızlar ma? Menin' shomıldırılatug'ınımday, shomıldırıla alasızlar ma? – dedi+.

39 Olar:

– Awa, alamız, – dep juwap berdi.

İysa olarg'a:

– Men ishetug'ın azap kesesinen sizler de ishesizler, Menin' shomıldırılatug'ınımday, sizler de shomıldırılasızlar+. 40 Biraq Menin' on' jag'ım yamasa sol jag'ıma otırg'ızıw Menin' erkimde emes. Bul orınlar kimlerge arnalg'an bolsa, solar otıradı, – dedi.

41 Qalg'an on sha'kirt bunı esitkende, Yaqıp penen Yuxang'a ashıwlanıp qaldı. 42 Sonda İysa olardı qasına shaqırıp alıp:

– Basqa milletler arasında hu'kimdarları bolıp esaplang'anlar xalıqqa zulımlıq etip, basshıları u'stemlik penen basqaratug'ının sizler bilesizler. 43 Biraq, sizlerdin' aran'ızda bunday bolmasın. Aran'ızda kim ullı bolg'ısı kelse, ol sizlerge xızmetshi bolıwı sha'rt+. 44 Aran'ızda kim birinshi bolg'ısı kelse, ol ha'mmege qul bolıwı sha'rt. 45 Sebebi Adam Ulı da O'zine xızmet ettiriwge emes, al O'zi xızmet etiwge ha'm ko'plegen adamlardın' qutqarılıwı ushın O'z janın qurban etiwge keldi, – dedi+.

İysanın' soqır Bartimeyge shıpa beriwi

46 ● Olar Erixog'a keldi. İysa O'z sha'kirtleri ha'm ko'p xalıq penen Erixodan shıg'ıp baratırg'anda, jol boyında tilenshilik etip, Timeydin' ulı soqır Bartimey otır edi+. 47 Ol Nasıralı İysanın' sol jerde ekenin esitkende:

– Dawıttın' Urpag'ı İysa! Mag'an rehim ete go'r! – dep baqıra basladı+.

48 Ko'p adamlar u'nin shıg'armawın aytıp, og'an keyidi. Biraq ol onnan da beter qattı baqırıp:

– Dawıttın' Urpag'ı! Mag'an rehim ete go'r! – dedi.

49 İysa toqtap:

– Onı shaqırın', – dedi.

Adamlar soqırdı shaqırıp:

– Jigerli bol, ornın'nan tur! Ol seni shaqırıp atır, – dedi.

50 Ol shapanın sheshti de, ornınan ushıp turıp, İysag'a keldi.

51 İysa onnan:

– Menin' sen ushın ne islewimdi qa'leysen'? – dep soradı.

Soqır adam Og'an:

– Ustaz! Ko'zlerim ko'retug'ın bolsın, – dedi.

52 İysa og'an:

– Bar, isenimin' seni qutqardı, – dedi.

Sol waqıtta-aq soqırdın' ko'zi qaytadan ko'retug'ın boldı ha'm ol İysanın' izine erip, jolg'a tu'sti+.

İysanın' Erusalimge saltanatlı tu'rde kiriwi

11 1 • Olar Erusalimge jaqınlap, Za'ytu'n tawının' etegindegi Betfage
ha'm Betaniya degen awıllarg'a kelgende, İysa sha'kirtlerinin'
ekewin jumsap,+ 2 olarg'a bılay dedi:
– Qarsı aldın'ızdag'ı awılg'a barın'lar. Og'an kiriwden-aq, ele hesh kim
minbegen, baylawlı turg'an bir gu'rreni tabasızlar. Onı sheship, alıp
kelin'ler. 3 Eger birew sizlerden: «Nege bunday islep atırsızlar?» – dep
sorasa, sizler: «Bul İyemizge kerek. Ol bunı tez qaytarıp jiberedi», – dep
juwap berin'ler.
4 Olar barıp, ko'shedegi da'rwaza qasında baylang'an gu'rreni taptı
ha'm onı sheship aldı. 5 Sol jerde turg'an geybirewler olarg'a:
– Gu'rreni sheship alıp ne qılajaqsızlar? – dep soradı.
6 Olar İysanın' aytqanınday juwap bergende, adamlar olarg'a ruxsat
berdi. 7 Gu'rreni İysag'a alıp kelip, o'zlerinin' shapanların onın' u'stine
salg'anda, İysa minip aldı. 8 Ko'p adamlar shapanların jolg'a to'sep, al
geybirewler daladag'ı tereklerden shaqa kesip alıp, jolg'a jaydı+. 9 Aldında
ha'm izde erip kiyatırg'anlar bılay dep baqırıstı:
– *«Hosanna!**
İyemizdin' atınan Keliwshi jarılqang'an!
10 *Babamız Dawıttın' jaqınlap kiyatırg'an*
Patshalıg'ı jarılqang'an!
En' joqarıda hosanna!»+
11 İysa Erusalimge kelip, İbadatxanag'a kirdi. Ol jerde ha'mme na'rseni
ko'zden keshirip bolıp, kesh bolg'anlıqtan, on eki sha'kirti menen
Betaniyag'a ketti.

İysanın' a'njir ag'ashın g'arg'awı

12 • Kelesi ku'ni olar Betaniyadan shıqqanda, İysa ash boldı+. 13 Ol
alıstan japıraqları menen qaplang'an bir a'njir ag'ashın ko'rip, onnan bir
na'rse tabılar ma eken dep, qasına bardı. Biraq jemis beretug'ın waqtı
bolmag'anlıqtan, japıraqlarınan basqa hesh na'rse tappadı+. 14 Sonda Ol
ag'ashqa:
– Bunnan bılay, ma'n'gige senin' miywen'nen hesh kim jemesin! – dedi.
Bunı sha'kirtleri de esitti.

İysanın' İbadatxanadan satıwshılardı quwıwı

15 ● Olar Erusalimge kelgende, İysa İbadatxanag'a kirip, ol jerden
satıwshılar menen alıwshılardı quwıp shıg'ara basladı. Aqsha
almastırıwshılardın' stolların, kepter satıwshılardın' otırg'ıshların
awdarıp tasladı+ 16 ha'm İbadatxananın' ha'wlisi arqalı hesh kimge hesh
na'rse alıp o'tiwge ruxsat etpedi.
17 Son'ınan xalıqqa ta'lim berip:
– *«Menin' u'yim ha'mme xalıqlar ushın,*
*Duwa etiw u'yi dep ataladı»**, –
dep jazılmag'an ba? Al sizler onı qaraqshılardın' uyasına aylandırdın'lar*,
– dedi+.
18 Bas ruwxaniyler ha'm diniy mug'allimler bunı esitip, Onı joq qılıw
jolın izlestire basladı. O'ytkeni pu'tkil xalıq İysanın' ta'limine tan'
qalısqanlıqtan, olar Onnan qorqatug'ın edi+.
19 Kesh bolg'anda, İysa sha'kirtleri menen qaladan shıg'ıp ketti+.

Quwrap qalg'an a'njir ag'ashı

20 ● Olar erte azanda o'tip baratırıp, a'njir ag'ashının' tamırına deyin
quwrap qalg'anın ko'rdi. 21 Petr bolg'an waqıyanı esine tu'sirip, İysag'a:
– Ustaz! Qara, Sen g'arg'ag'an a'njir ag'ashı quwrap qalıptı, – dedi.
22 İysa olarg'a juwap berip:
– Qudayg'a isenin'ler. 23 Sizlerge shının aytıp turman: eger kim de kim
bul tawg'a: «Ornın'nan ko'terilip, ten'izge qula», – dese ha'm kewlinde
gu'manlanbay, aytqanının' orınlanatug'ınına isense, onın' aytqanı
orınlanadı+. 24 Sonlıqtan da, sizlerge aytatug'ınım: duwa etkenin'izde neni
sorasan'lar da, alg'anın'ızg'a isenin', sonda ol sizlerge beriledi+. 25 Duwa
etip turg'anın'ızda, birewge o'kpeli bolsan'ız, onı keshirin', sonda
aspandag'ı A'ken'iz de sizlerdin' gu'naların'ızdı keshiredi, – dedi. [+ 26]*

İysanın' biyligi haqqında soraw

27 ● Olar ja'ne Erusalimge keldi. İysa İbadatxananın' ha'wlisinde
aylanıp ju'rgende, Og'an bas ruwxaniyler, diniy mug'allimler ha'm
aqsaqallar kelip, 28 Onnan:

– Sen bulardı qanday biylik penen islep ju'rsen'? Sag'an bul islerdi islewge kim biylik bergen? – dep soradı+.

29 İysa olarg'a juwap berip:

– Men de sizlerge bir soraw bereyin, juwap berin'ler. Sonda Men de bulardı qanday biylik penen isleytug'ınımdı aytaman. 30 Yaqıyanın' shomıldırıwı aspannan boldı ma yamasa adamlardan ba? Juwap berin'ler, – dedi+.

31 Olar o'z ara oylasa basladı: «Eger „aspannan“ desek, Ol: „Sonda nege og'an isenbedin'ler“, deydi+. 32 „Adamlardan“ deyik pe?»

Biraq onday dewge xalıqtan qorqtı, sebebi ha'mme Yaqıyanı haqıyqıy payg'ambar dep sanaytug'ın edi+. 33 Sonlıqtan olar İysag'a:

– Bilmeymiz, – dep juwap berdi.

İysa olarg'a:

– Men de sizlerge bul islerdi qanday biylik penen isleytug'ınımdı aytpayman, – dedi.

Jawız diyxanlar haqqında tımsal

12 1 • İysa olarg'a tımsallar menen so'yley basladı:

– Bir adam ju'zim bag'ın otırg'ızıp, onı diywal menen qorshaptı ha'm ju'zimnin' suwın sıg'ıwg'a arnalg'an shuqır qazıp, gu'zet minarasın ornatıptı. Son'ınan bag'ın diyxanlarg'a ijarag'a berip, o'zi uzaq jerge ketip qalıptı+. 2 Terim ma'wsimi kelgende, ol bag'dın' jemisinen tiyisli u'lesin alıw ushın, diyxanlarg'a o'zinin' bir xızmetshisin jiberipti. 3 Biraq olar xızmetshini uslap alıp sabap, qurı qol qaytarıptı. 4 Ol ja'ne olarg'a basqa xızmetshisin jibergende, onın' basın jarıp, biyabıray qılıptı. 5 Sonda ol ja'ne basqa bir xızmetshisin jibergende, olar onı o'ltiripti. Ol ja'ne de ko'p basqa xızmetshilerin jibergende, geybirewlerin sabap, geybirewlerin o'ltiripti+. 6 Endi bir g'ana adam, onın' su'yikli ulı qalıptı. En' aqırında ol: «Ulımdı hu'rmet eter» dep, olarg'a o'z ulın jiberipti+. 7 Biraq diyxanlar bir-birine: «Bul – miyrasxor-g'o. Ju'rin'ler, onı o'ltireyik, sonda miyras mu'lki bizlerge qaladı», – desipti+. 8 Solay etip, onı uslap alıp o'ltirip, ju'zim bag'ınan sırtqa shıg'arıp taslaptı+.

9 Endi ju'zim bag'ının' iyesi ne isleydi? Ol kelip, diyxanlardı joq qıladı da, ju'zim bag'ın basqalarg'a beredi+. 10 Sizler mına Muxaddes Jazıwdı oqımag'ansızlar ma:

«Qurılısshılardın' kereksiz dep taslag'an tası,
U'ydin' mu'yeshinin' tiykarg'ı tası boldı.
11 *İyemiz qılg'an bul is,*
*Ko'zimizge a'jayıp ko'rindi!»**+

12 Olar bul tımsaldın' o'zlerine qarsı aytılg'anın bilip, İysanı qolg'a alıwg'a tırıstı. Biraq xalıqtan qorqqanlıqtan Onı qaldırıp, ketip qaldı+.

Salıq to'lew tuwralı

13 • Son'ınan olar İysanı so'zinen tutıw ushın, pariseylerdin' ha'm Hirodtın' adamlarının' geybirewlerin Og'an jiberdi+. 14 Olar İysag'a kelip:

– Ustaz! Bizler Senin' durıs adam ekenin'di ha'm jag'ımpazlıq etpeytug'ının'dı bilemiz. O'ytkeni Sen adamlardın' bet-ju'zine qaramay, Qudaydın' jolın durıs u'yretip otırsan'. Rim patshası-Qaysarg'a salıq to'lew durıs pa yamasa nadurıs pa? To'lewimiz kerek pe yamasa kerek emes pe? – dep soradı+.

15 Biraq İysa olardın' eki ju'zliligin bilip:

– Meni nege sınap atırsızlar? Mag'an bir dinar a'kelin'ler, ko'reyin, – dedi+.

16 Olar alıp kelgende, Ol:

– Bunda kimnin' su'wreti bar ha'm kimnin' atı jazılg'an? – dep soradı.

Olar:

– Rim patshası-Qaysardın', – dedi.

17 Sonda İysa olarg'a juwap berip:

– Qaysardın' haqın Qaysarg'a, Qudaydın' haqın Qudayg'a berin'ler, – dedi.

Olar Og'an tan' qalıstı+.

Qayta tiriliw haqqında soraw

18 • Son'ınan qayta tiriliw joq dewshi saddukeylerdin'* bir neshesi İysag'a kelip:+

19 – Ustaz! Muwsa bizlerge: «Eger birewdin' ag'ası balasız o'lip, hayalın qaldırsa, inisi onın' hayalın alıp, o'z ag'asının' urpag'ın dawam ettirsin», – dep jazıp qaldırg'an+. 20 Ag'ayinli jeti jigit bar edi. Olardın' birinshisi u'ylenip, izinde bala qaldırmay o'lip ketti. 21 Sol hayaldı ekinshisi alıp, ol da izinde bala qaldırmay o'lip ketti. U'shinshisine de solay boldı. 22 Jeti ag'ayinlinin' hesh qaysısı da izinde bala qaldırmastan o'lip ketti. En' son'ında hayaldın' o'zi de qaytıs boldı. 23 Olar qayta tirilgende, hayal qaysısının' hayalı boladı? Sebebi ol jetewine de hayal bolg'an-g'o, – dep soradı.

24 İysa olarg'a juwap berip:

– Sizler Muxaddes Jazıwlardı da, Qudaydın' qu'diretin de bilmegenlikten aljasıp tursızlar. 25 O'ytkeni adamlar o'limnen qayta tirilgende u'ylenbeydi de, turmısqa da shıqpaydı, al aspandag'ı perishteler sıyaqlı boladı. 26 O'lgenlerdin' qayta tiriliwi tuwralı Muwsanın' kitabında, janıp turg'an puta haqqında ayatta, Qudaydın' ne aytqanın oqımag'ansızlar ma? Quday Muwsag'a: *«Men – İbrayımnın' Qudayıman, Isaqtın' Qudayıman, Yaqıptın' Qudayıman»**, – degen-g'o+. 27 Quday o'lilerdin' emes, al tirilerdin' Qudayı. Sizler qattı aljasıp tursızlar, – dedi.

En' baslı buyrıq

28 ● Diniy mug'allimlerdin' biri olardın' tartısların esitti. İysanın' olarg'a jaqsı juwap bergenin ko'rip, Onnan:
– Buyrıqlardın' ishinde en' baslısı qaysı? – dep soradı.
29 İysa og'an:
– En' baslı buyrıq bul: *«Tın'la, İzrail! Qudayımız bolg'an İyemiz – jalg'ız İyemiz.* 30 *İyen' bolg'an Qudayın'dı pu'tkil ju'regin', pu'tkil janın', pu'tkil aqıl-oyın' ha'm pu'tkil ku'shin' menen su'y»*\+. 31 Ekinshisi mınaday: *«O'zin'di su'ygenin' sıyaqlı, janın'dag'ı adamdı da su'y»*. Bulardan ullı buyrıq joq, – dedi+.
32 Diniy mug'allim Og'an:
– Awa, Ustaz! «Quday – jalg'ız, Onnan basqa quday joq», – dep durıs ayttın'+. 33 Qudaydı pu'tkil kewlin', pu'tkil aqılın', pu'tkil ku'shin' menen su'yiw ha'm o'zin'di su'ygenin' sıyaqlı, janın'dag'ı adamdı da su'yiw – jag'ılg'an ha'mme qurbanlıqlardan ha'm Quday jolına berilgen sadaqalardan artıq, – dedi+.
34 İysa onın' aqılg'a say juwap bergenin ko'rip:
– Sen Quday Patshalıg'ınan alıs emessen', – dedi.
Sonnan son', Og'an soraw beriwge hesh kimnin' batılı barmadı+.

Masix – kimnin' Urpag'ı?

35 ● İysa İbadatxanada adamlarg'a ta'lim berip atırıp:
– Qalayınsha diniy mug'allimler Masixtı Dawıttın' Urpag'ı deydi+?
36 Dawıttın' o'zi Muxaddes Ruwxtan ilhamlanıp, bılay degen-g'o:
«İyem menin' İyeme ayttı:
„Dushpanların'dı ayag'ın'nın' astına bastırmag'anımsha,
Menin' on' jag'ımda otır!“»\+
37 Dawıttın' o'zi Onı «İyem» dep atag'an bolsa, Ol qalayınsha onın' Urpag'ı boladı? – dep soradı.
Ko'p xalıq Onı quwanısh penen tın'ladı+.

Diniy mug'allimler haqqında

38 ● İysa ta'lim berip:
– Diniy mug'allimlerden saq bolın'lar! Olar uzın kiyim kiyip ju'riwdi, bazar maydanlarında o'zlerine sa'lem beriliwin, 39 ma'jilisxanalarda sıylı orında, zıyapatlarda to'rde otırıwdı jaqsı ko'redi+. 40 Olar jesir hayallardın'

u'ylerin jalmap jutıp, ko'zge ko'riniw ushın uzın duwa etedi. Bunday adamlar en' awır jaza aladı, – dedi.

Jesir hayaldın' sadaqası

41 • İysa İbadatxanadag'ı sadaqa qutısının' qarsısında xalıqtın' qutıg'a aqsha salıwına qarap otırdı. Baylardın' ko'bisi ko'p aqsha saldı+. 42 Sonda bir jarlı jesir hayal kelip, eki tiyin saldı. 43 İysa sha'kirtlerin qasına shaqırıp alıp:

– Sizlerge shının aytıp turman: bul jarlı jesir hayal qutıg'a aqsha salg'anlardın' ha'mmesinen ko'p saldı. 44 Sebebi olardın' ha'mmesi o'z baylıqlarınan awısqanın saldı. Al bul hayal jarlı bolsa da, ku'n ko'risine kerekli barlıq aqshasın saldı, – dedi+.

İysanın' İbadatxananın' qıyralıwın boljawı

13 1 • İysa İbadatxanadan shıg'ıp baratırg'anda, sha'kirtlerinin' biri:
– Ustaz, qara, qanday a'jayıp taslar, qanday a'jayıp imaratlar! – dedi.
2 İysa og'an:
– Mına sawlatlı imaratlardı ko'rip tursan' ba? Bul jerde tas u'stinde tas qalmaydı, ha'mmesi qıyratıladı, – dedi+.
3 Son'ınan İysa Za'ytu'n tawında, İbadatxananın' qarsı aldında otırg'anda, Petr, Yaqıp, Yuxan ha'm Andrey awlaqta Onnan:
4 – Bizlerge ayt, bular qashan boladı ha'm bulardın' ha'mmesinin' bolatug'ının qanday belgi bildiredi? – dep soradı.
5 Sonda İysa olarg'a bılay dep ayta basladı:
– Birewlerdin' sizlerdi aldawınan saq bolın'lar!+ 6 O'ytkeni ko'pler Menin' atım menen kelip: «Men – Masixpan» dep, ko'p adamlardı aldaydı+. 7 Sizler urıslardın' shawqımın ha'm urıslar haqqında mısh-mıshlardı esitkende qa'weterlenben'ler. Bulardın' bolıwı sha'rt, biraq bul ele aqırı emes+. 8 Sebebi millet milletke qarsı, patshalıq patshalıqqa qarsı ko'teriledi. Ko'p jerlerde jer silkiniwler ha'm asharshılıqlar boladı. Bul waqıyalar tolg'aq azabının' baslanıwınday boladı+.
9 O'zlerin'izge saq bolın'lar! O'ytkeni sizler hu'kim etiliwge uslap berilesizler ha'm ma'jilisxanalarda tayaq jeysizler. Ja'ne de, Men sebepli ha'kimler ha'm patshalardın' aldılarına aparılıp, olarg'a gu'walıq beresizler+. 10 Biraq da'slep Xosh Xabar ha'mme xalıqlarg'a ja'riyalanıwı sha'rt+. 11 Sizlerdi uslap alıp, hu'kim etiwge aparatırg'anda, ne aytıwdı oylap, aldın ala tınıshsızlanban'lar. Sol waqıtta sizlerge ne berilse, sonı aytın'lar. Sebebi sizler emes, al Muxaddes Ruwx so'yleydi+. 12 Tuwısqanı tuwısqanın, a'kesi balasın o'limge uslap beredi. Balaları da ata-analarına qarsı shıg'ıp, olardı o'ltirtedi+. 13 Menin' atım sebepli, sizlerdi ha'mme jek ko'redi. Biraq aqırına deyin shıdag'an qutqarıladı+.

En' ullı apat

14 • – Wayran etiwshi jerkenishlinin' turıwg'a bolmaytug'ın jerde turg'anın ko'rgenin'izde* (oqıg'an adam ma'nisin tu'sinsin), Yahudiyadag'ılar tawlarg'a qashsın!+ 15 Kim de kim u'yinin' to'besinde bolsa, to'menge tu'spesin ha'm bir na'rse alayın dep u'yine kirmesin+.

16 Al kim de kim atızda bolsa, shapanın alıw ushın izine qaytpasın. 17 Sol
ku'nleri ju'kli ha'm emiziwli hayallarg'a qanday qıyın boladı!+ 18 Bulardın'
qıs ma'wsiminde bolmawı ushın duwa etin'ler. 19 O'ytkeni sol ku'nleri
Quday bul du'nyanı jaratqannan beri usı ku'nge deyin bolmag'an ha'm
qaytıp bolmaytug'ın apat boladı+. 20 Eger İyemiz sol ku'nlerdin' sanın
qısqartpag'anda, hesh kim aman qalmas edi. Biraq Ol O'zinin' tan'lap
alg'anları ushın, sol ku'nlerdin' sanın qısqarttı+.
21 Sonda eger sizlerge birew: «Qaran'lar, Masix bul jerde» yamasa:
«Qaran'lar, Ol ana jerde» dese, isenben'ler+. 22 Sebebi jalg'an masixlar
ha'm jalg'an payg'ambarlar payda bolıp, eger mu'mkin bolsa, tan'lap
alıng'anlardı aldaw ushın, ka'ramatlı belgiler ha'm tan' qalarlıq islerdi
ko'rsetedi+. 23 Sonlıqtan saq bolın'lar! Men ha'mmesin sizlerge aldın ala
aytıp atırman+.

Adam Ulının' qayta keliwi

24 ● – Biraq sol ku'nleri, sol apattan keyin,
«Ku'n qaran'g'ılanadı,
Ay o'z jaqtısın tu'sirmeydi+.
25 *Juldızlar aspannan tu'sip,*
*Aspan ku'shleri silkinedi»**+.
26 Sonda adamlar Adam Ulının' ullı qu'diret ha'm saltanat penen bultlarda kiyatırg'anın ko'redi+. 27 Ol O'z perishtelerin jiberip, du'nyanın' to'rt ta'repinen, jerdin' shetinen baslap aspannın' shetine deyin, O'zinin' tan'lap alg'anların jıynap aladı+.

A'njir ag'ashın mısalg'a alın'lar!

28 ● – A'njir ag'ashın mısalg'a alın'lar: onın' shaqaları jumsarıp, japıraq shıg'ara baslag'anda, jazdın' jaqın ekenin bilesizler. 29 Sol sıyaqlı, usı waqıyalardın' orınlanıp atırg'anın ko'rsen'ler, Adam Ulının' jaqınlap, esik aldında turg'anın bilin'ler. 30 Sizlerge shının aytıp turman: bul a'wlad joq bolıp ketpesten burın bulardın' ha'mmesi boladı+. 31 Aspan ha'm jer joyıladı, biraq Menin' so'zlerim hesh qashan joyılmaydı+.

Sol ku'ndi yamasa sol saattı hesh kim de bilmeydi

32 ● – Sol ku'ndi yamasa sol saattı hesh kim de bilmeydi: aspandag'ı perishteler de, Uldın' O'zi de, tek g'ana A'kem biledi+. 33 Abaylan'lar ha'm sergek bolın'lar*, o'ytkeni sol waqıttın' qashan keletug'ının bilmeysizler+. 34 Bul – bir adamnın' sayaxatqa ketip baratırıp, u'yindegi xızmetshilerine basqarıwg'a biylik bergeni ha'm ha'r birine is tapsırıp, da'rwaza qarawılına sergek bolıwdı buyırg'anı sıyaqlı+. 35 Solay etip, sizler de sergek bolın'lar. Sebebi u'y iyesinin' keshte me, yarım aqshamda ma, qoraz shaqırg'anda ma, erte azanda ma, qashan keletug'ının bilmeysizler+. 36 Ol ku'tilmegende kelip, sizlerdin' uyıqlap atırg'anın'ızdı ko'rmesin+. 37 Sizlerge aytatug'ınımdı ha'mmege aytaman: sergek bolın'lar!

İysanı o'ltiriw ushın til biriktiriw

14 1 • Qutqarılıw ha'm Ashıtqısız nan bayramına eki ku'n qalg'an
edi. Bas ruwxaniyler ha'm diniy mug'allimler İysanı hiyle menen
uslap alıp, o'ltiriwdin' jolın izlestirdi+.
2 Biraq olar: «Xalıq arasında qozg'alan' bolmawı ushın, bul isti bayram
ku'nleri islemeyik», – desti.

İysanın' basına a'tir may quyılıwı

3 • İysa Betaniyada, burın maqaw kesel bolg'an Simonnın' u'yinde,
dasturxan basında otırg'anda, ma'rmer ıdısta sap nardtan islengen qımbat
bahalı a'tir mayı bar bir hayal keldi. Ol ıdıstı sındırdı da, maydı İysanın'
basına quydı+. 4 Geybirewler ashıwlanıp, bir-birine:
– Bul may nege biykarg'a ısırap etildi? 5 Onı u'sh ju'z dinardan da
qımbatıraqqa satıp, aqshasın jarlılarg'a u'lestirip beriwge bolar edi-g'o, –
desip, hayaldı ayıplay basladı.
6 Biraq İysa:
– Hayaldı tınıshına qoyın'lar. Onı nege uyaltıp atırsızlar? Ol Mag'an
jaqsılıq isledi-g'o. 7 O'ytkeni jarlılar sizler menen ba'rqulla birge, olarg'a
qa'legen waqtın'ızda ja'rdem bere alasızlar. Biraq Men sizler menen
ba'rqulla birge bolmayman+. 8 Ol qolınan kelgenin isledi. Menin' deneme
aldın ala a'tir may quyıp, onı jerlewge tayarladı+. 9 Sizlerge shının aytıp
turman: Xosh Xabar du'nyanın' qay jerinde ja'riyalansa da, bul hayal eske
alınıp, onın' islegen isi aytılatug'ın boladı, – dedi+.

Yahudanın' satqınlıg'ı

10 • Son'ınan on eki sha'kirttin' biri bolg'an Yahuda İsqariot İysanı
uslap beriw ushın bas ruwxaniylerge bardı+. 11 Olar bunı esitip, quwanısıp
qaldı ha'm og'an gu'mis ten'ge beriwdi wa'de etti. Yahuda da İysanı uslap
beriwge qolaylı payıt izledi.

12 • Ashıtqısız nan bayramının' birinshi ku'ni Qutqarılıw bayramının'*
qozısı shalıng'anda, sha'kirtleri İysag'a:
– Qutqarılıw bayramının' asın jewin' ushın, bizlerdin' qay jerge barıp
tayarlıq ko'riwimizdi qa'leysen'? – desti+.
13 Ol sha'kirtlerinin' ekewin jiberip, olarg'a:

– Qalag'a barın'lar, ol jerde sizlerge gu'ze menen suw ko'terip kiyatırg'an adam gezleskende, onın' izine erin'ler. 14 Ol kirgen u'ydin' iyesine: «Ustazımız: „Sha'kirtlerim menen birge bayram asın jeytug'ın bo'lme qa'ne?“ – dep sorap atır», den'ler. 15 Ol sizlerge to'sekler to'selip tayar turg'an joqarıdag'ı u'lken bo'lmeni ko'rsetedi. Bizlerge sol jerde bayram asın tayarlan'lar, – dedi.

16 Sha'kirtleri shıg'ıp, qalag'a keldi ha'm İysanın' aytqanların tawıp, bayram asın tayarladı.

17 Kesh bolg'anda, İysa on eki sha'kirti menen birge keldi. 18 Olar awqatlanıp otırg'anda, İysa:

– Sizlerge shının aytıp turman: Menin' menen awqatlanıp otırg'an aran'ızdag'ı birin'iz Mag'an satqınlıq isleydi, – dedi+.

19 Olar qapa bolıp, birinen son' biri Onnan:

– Men emespen-g'o, ya? – dep soray basladı.

20 İysa olarg'a juwap berip:

– On eki sha'kirtimnin' biri, Menin' menen bir tabaqqa nanın malıp atırg'an adam – sol. 21 Adam Ulı O'zi haqqında jazılg'anday baratır, biraq Adam Ulına satqınlıq qılıwshı ha'siret shegedi! Ol adamnın' bul du'nyag'a kelmegeni o'zi ushın jaqsıraq bolar edi, – dedi+.

İysanın' son'g'ı keshesi

22 • Olar awqatlanıp otırg'anda, İysa nan alıp, Qudayg'a shu'kirlik etti. Onı sındırıp, sha'kirtlerine berdi de:

– Alın'lar, bul – Menin' denem, – dedi+.

23 Son' keseni alıp, Qudayg'a shu'kirlik etti de, olarg'a berdi. Onnan ha'mmesi ishti. 24 Olarg'a:

– Bul – ko'p adamlar ushın to'giletug'ın, Jan'a Kelisimdi bekitetug'ın Menin' qanım+. 25 Sizlerge shının aytıp turman: Quday Patshalıg'ında jan'asın ishetug'ın ku'nime deyin, ju'zim ishimliginen qaytıp ishpeymen, – dedi.

26 Son'ınan olar Qudaydı jırlaytug'ın qosıq aytıp, Za'ytu'n tawına ketti+.

Petrdin' İysadan tanıwı haqqında

27 • İysa olarg'a:

– Sizlerdin' ha'mmen'iz Meni taslap ketesizler. Sebebi bılay dep jazılg'an:
«Shopandı urg'anımda,
*Qoylar tarqap ketedi»**+.
28 Biraq qayta tirilgenimnen keyin, sizlerden burın Galilag'a baraman, – dedi+.
29 Petr Og'an:
– Seni ha'mmesi taslap ketse de, men taslap ketpeymen, – dedi.
30 Sonda İysa og'an:
– Sag'an shının aytıp turman: bu'gin tu'nde qoraz eki ret shaqıraman degenshe, sen Mennen u'sh ret tanasan', – dedi.
31 Biraq Petr qızıp ketip:
– Mag'an Senin' menen birge o'liwge tuwra kelse de, Sennen hesh qashan tanbayman, – dedi.
Qalg'anlarının' ha'mmesi de solay dedi.

İysanın' Getsemanide duwa etiwi

32 • Olar Getsemani dep atalatug'ın jerge keldi. İysa sha'kirtlerine:
– Men duwa etip bolaman degenshe, sizler usı jerde otırın'lar, – dedi.
33 O'zi menen birge Petr, Yaqıp ha'm Yuxandı alıp, qattı qa'weterlenip, qıynala basladı+. 34 Olarg'a:
– Janım o'lerdey qıynalıp tur. Sizler usı jerde qalıp, sergek bolıp turın'lar, – dedi+.
35 Shetirek shıg'ıp, jerge jıg'ıldı da, mu'mkin bolsa bul saattın' O'zinen o'tiwin sorap, duwa ete basladı+.
36 – A'ke, A'kejanım!* Sag'an ha'mmesi mu'mkin. Bul azap kesesin Mennen o'tkizip jiber. Biraq Menin' emes, Senin' qa'legenin' bolsın, – dedi+.
37 İysa sha'kirtlerinin' qasına qaytıp kelip, olardın' uyıqlap atırg'anın ko'rdi de, Petrge:
– Simon, uyıqlap atırsan' ba? Uyıqlamay bir saat ta otıra almadın' ba? 38 Azg'ırılmawın'ız ushın sergek bolıp, duwa etin'ler. Ruwx qa'leydi, biraq dene ha'lsiz, – dedi+.
39 Ol ja'ne barıp, sol so'zlerin aytıp, duwa etti. 40 Qaytıp kelip, olardın' ja'ne uyıqlap atırg'anın ko'rdi. O'ytkeni ko'zlerin uyqı basqan edi. Olar

İysag'a ne dep juwap bererin bilmedi.
41 İysa u'shinshi ret qaytıp kelip, olarg'a:
– Sizler ele uyıqlap, dem alıp atırsızlar ma? Boldı, waqıt keldi. Adam Ulı gu'nakarlardın' qolına uslap beriledi+. 42 Turın'lar, kettik. Qaran'lar, Mag'an satqınlıq qılıwshı jaqınladı, – dedi.

İysanın' qolg'a alınıwı

43 • Tap sol waqıtta, İysa ele so'ylep turg'anda, on eki sha'kirtinin' biri Yahuda keldi. Onın' menen birge bas ruwxaniyler, diniy mug'allimler ha'm aqsaqallar jibergen bir topar adamlar bar edi. Adamlar qolına qılısh ha'm shoqmar uslag'an edi+. 44 Satqınlıq qılıwshı olarg'a belgi berip: «Men kimdi su'ysem, Ol – Sonın' O'zi. Onı uslap, abaylap alıp ketin'ler», – degen edi.
45 Yahuda keldi de, da'rriw İysag'a jaqınlasıp, Og'an:
– Ustaz! – dep, Onı su'ydi.
46 Al adamlar İysag'a qol salıp, uslap aldı. 47 Biraq İysanın' qasında turg'anlardın' birewi qılıshın suwırıp alıp, bas ruwxaniydin' qulının' qulag'ın shawıp tasladı+. 48 Sonda İysa olarg'a:
– Meni uslaw ushın, jınayatshıg'a qarsı shıqqanday bolıp, qılısh ha'm shoqmar alıp keldin'ler me? 49 Men ha'r ku'ni sizler menen İbadatxanada birge bolıp, ta'lim bergenimde, Meni uslamadın'lar. Biraq, Muxaddes Jazıwlar orınlanıwı sha'rt, – dedi+.
50 Sonda sha'kirtlerinin' ha'mmesi Onı taslap, qashıp ketti+.
51 Jalan'ash denesine tawar orag'an bir jas jigit Onın' izine erip baratır edi. Olar onı uslap alg'anda, 52 ol orang'an tawarın taslap, jalan'ash qashıp ketti.

İysa joqarg'ı ken'es aldında

53 • Olar İysanı bas ruwxaniyge apardı. Ol jerge ha'mme bas ruwxaniyler, aqsaqallar ha'm diniy mug'allimler jıynaldı. 54 Petr İysag'a bas ruwxaniydin' ha'wlisinin' ishine deyin uzaqtan erip kelip, ha'wlide saqshılar menen birge otqa jılınıp otırdı. 55 Bas ruwxaniyler ha'm pu'tkil joqarg'ı ken'es İysanı o'lim jazasına hu'kim etiw ushın, Og'an qarsı gu'walıq izledi, biraq taba almadı.

56 Sebebi ko'p adamlar Og'an qarsı jalg'an gu'walıqlar berse de,
gu'walıqları bir-birine sa'ykes kelmes edi+.
57 Son'ınan geybirewler ornınan turıp, Og'an qarsı jalg'an gu'walıq
berip:
58 – Bizler Onın': «Adam qolınan qurılg'an bul İbadatxananı Men buzıp
taslap, u'sh ku'nnin' ishinde adam qolınan qurılmag'an basqa İbadatxana
quraman», – degenin esittik, – dedi+.
59 Biraq olardın' gu'walıg'ı da sa'ykes kelmedi.
60 Sonda bas ruwxaniy ortag'a shıg'ıp, İysadan:
– Olar Sag'an qarsı gu'walıq berip atır-g'o. Sen nege hesh juwap
bermeysen'? – dep soradı+.
61 Biraq İysa u'ndemedi ha'm hesh juwap qaytarmadı. Bas ruwxaniy
Onnan ja'ne:
– Alg'ıslının' Ulı – Masix Senbisen'? – dep soradı+.
62 İysa:
– Awa, Men. Sizler Adam Ulının' Qu'diretli Qudaydın' on' jag'ında
otırg'anın ha'm aspandag'ı bultlarda kiyatırg'anın ko'resizler, – dedi+.
63 Sonda bas ruwxaniy o'z kiyimlerin jırtıp:
– Endi bizlerge gu'walardın' nege keregi bar+? 64 Qudayg'a til
tiygizgenin esittin'ler-g'o. Sizlerdin' qararın'ız qanday? – dedi.
Olardın' ha'mmesi İysanı o'lim jazasına hu'kim etiwge qarar etti+.
65 Geybirewler Og'an tu'kire basladı ha'm betin baylap, Onı mushlap
urdı da, Og'an:
– Qa'nekey, wa'liylik et, – desti.
Saqshılar da Onı shapalaq penen urdı+.

Petrdin' İysadan tanıwı

66 ● Petr ishki ha'wlide otırg'anda, bas ruwxaniydin' shorı qızlarınan
biri keldi. 67 Ol otqa jılınıp otırg'an Petrdi ko'rip, og'an tigilip qaradı da:
– Sen de sol Nasıralı İysa menen birge edin'-g'o, – dedi.
68 Biraq Petr tanıp:
– Senin' ne aytıp turg'anın'dı bilmeymen ha'm tu'sinbeymen, – dedi
de, sırtqı ha'wlige shıg'ıp ketti*.
69 Shorı qız onı ko'rip, sol jerdegilerge ja'ne:
– Bul adam – solardın' biri, – dep ayta basladı.

70 Biraq Petr ja'ne tandı.
Birazdan son', sol jerde turg'anlar Petrge:
– Rasında da, sen solardın' birisen', o'ytkeni galilalısan'-g'o, – dedi.
71 Ol:
– Sizler aytıp turg'an bul Adamdı men tanımayman, – dep ant iship, o'zin o'zi g'arg'ay basladı.
72 Sol waqıtta-aq qoraz ekinshi ret shaqırdı. Petr İysanın' o'zine: «Qoraz eki ret shaqıraman degenshe, sen Mennen u'sh ret tanasan'», – degen so'zi esine tu'sip, jılap jiberdi+.

Pilattın' İysanı tergewi

15 1 • Tan' atıwdan bas ruwxaniyler, aqsaqallar, diniy mug'allimler
ha'm pu'tkil joqarg'ı ken'es ma'sla'ha'tlesip aldı da, İysanı baylap,
rimli ha'kim Pilatqa aparıp tapsırdı+. 2 Pilat Onnan:
– Sen Yahudiylerdin' Patshasımısan'? – dep soradı.
İysa og'an:
– Sol ekenimdi o'zin' ayttın', – dep juwap berdi+.
3 Bas ruwxaniyler Onı ko'p na'rselerde ayıpladı. 4 Pilat ja'ne İysadan
sorap:
– Sen hesh juwap bermeysen' be? Qara, olar Sag'an qanshama ayıp
tag'ıp atır, – dedi+.
5 Biraq İysa hesh juwap bermegenlikten, Pilat hayran qaldı+.

İysanın' o'limge hu'kim etiliwi

6 • Ha'r Qutqarılıw bayramında Pilat xalıq sorag'an bir tutqındı bosatıp
beretug'ın edi. 7 Sol waqıtta qamaqta qozg'alan' waqtında o'zinin'
sherikleri menen adam o'ltirgen Baraba degen bir adam bar edi. 8 Xalıq
Pilatqa kelip, a'dettegidey isleytug'ın isin olar ushın islep, bir tutqındı
bosatıp beriwin soray basladı. 9 Pilat olardan:
– Yahudiylerdin' Patshasın bosatıp beriwimdi qa'leysizler me? – dep
soradı.
10 Sebebi ol bas ruwxaniylerdin' İysanı o'zine ku'nshillik penen uslap
bergenin biletug'ın edi+.
11 Biraq bas ruwxaniyler xalıqtı u'gitlep, İysanın' ornına Barabanı
bosatıp beriwdi talap ettirdi+. 12 Pilat olarg'a ja'ne:
– Olay bolsa, sizler Yahudiylerdin' Patshası dep atag'an Adamg'a ne
isleyin? – dedi.
13 Olar:
– Onı atanaq ag'ashqa shegelet! – dep baqırıstı.
14 Pilat olardan:
– Ol qanday jamanlıq isledi, aqırı? – dep soradı.
Biraq olar qattıraq baqırısıp:
– Onı atanaq ag'ashqa shegelet! – dedi+.
15 Sonda Pilat xalıqtı qanaatlandırıw ushın Barabanı bosatıp berdi. Al
İysanı qamshılatqannan son', atanaq ag'ashqa shegelewge tapsırdı+.

A'skerlerdin' İysanı masqaralawı

16 ● A'skerler İysanı hu'kimet sarayının' ishki ha'wlisine alıp barıp,
pu'tkil a'skerlerdi jıynadı. 17 Olar İysag'a shım qızıl shapan kiygizdi de,
tikenli shıbıqlardan taj o'rip, basına saldı. 18 Son'ınan:
– Jasasın, Yahudiylerdin' Patshası! – dep baqırısa basladı.
19 Basına qamıs penen urıp, Og'an tu'kirdi de, aldında dize bu'gip, ta'jim
etti+. 20 Masqaralap bolg'annan son', olar İysanın' u'stindegi shım qızıl
shapandı sheship alıp, Og'an O'z kiyimin kiygizdi de, atanaq ag'ashqa
shegelew ushın alıp ketti.

İysanın' atanaq ag'ashqa shegeleniwi

21 ● İskender ha'm Rufustın' a'kesi, Simon degen kireneli bir adam
awıldan kiyatırıp, sol jerden o'tip baratır edi. Onı İysanın' atanaq ag'ashın
arqalap alıp ju'riwge ma'jbu'rledi+. 22 Olar İysanı Golgota dep atalg'an,
yag'nıy «Bas su'yek ornı» degendi an'latatug'ın jerge alıp keldi. 23 Og'an
mirra qosılg'an sharaptı bergende, Ol ishiwden bas tarttı. 24 İysanı atanaq
ag'ashqa shegelep bolg'annan son', kim ne alar eken dep shek taslasıp, o'z
ara Onın' kiyimlerin bo'listi+. 25 Olar İysanı atanaq ag'ashqa shegelegende,
saat azang'ı tog'ız edi. 26 Onın' bas betinde ayıbın ko'rsetetug'ın:
«YAHUDİYLERDİN' PATSHASI» degen jazıw bar edi. 27 İysa menen birge eki
qaraqshını da, birewin on', ekinshisin sol ta'repine atanaq ag'ashqa
shegeledi. [28]*
29 O'tip baratırg'anlar basların shayqadı ha'm Onın' u'stinen ku'lip:
– Ha'y, İbadatxananı buzıp, Onı u'sh ku'nnin' ishinde qayta tikleyjaq
bolg'an, Sen!+ 30 O'zin'di O'zin' qutqarıp, atanaq ag'ashtan tu'sip ko'rshi! –
dedi.
31 Bas ruwxaniyler menen diniy mug'allimler de Onı mazaq qılıp, bir-
birine:
– Bul basqalardı qutqarıp, O'zin O'zi qutqara almaydı!+ 32 İzraildın'
Patshası Masix ha'zir atanaq ag'ashtan tu'ssin, sonda bizler ko'rip, Og'an
isenemiz, – desti.
İysa menen birge atanaq ag'ashqa shegelengenler de Onı mazaq etti+.

İysanın' jan tapsırıwı

33 ● Tu'ski saat on ekiden baslap, tu'sten keyin saat u'shke deyin pu'tkil
jerdi qaran'g'ılıq qaplap turdı. 34 Saat u'shte İysa qattı dawıs penen:
– Eloy, Eloy! Lama sabaxtani? – dep baqırdı. Bul: «Qudayım, Qudayım!
Nege Meni taslap kettin'?»* – degendi an'latadı+.
35 Sol jerde turg'anlardın' geybirewleri bunı esitip:
– Qaran'lar, Ol İliyastı shaqırıp atır, – desti.
36 Sonda bir adam juwırıp barıp, sorg'ıshtı sirke suwına sin'dirdi ha'm
onı bir tayaqqa qadadı da, Og'an ishiwge berip:
– Toqtay turın'! İliyas kelip, Onı tu'sirip alar ma eken, ko'reyik! –
dedi+.
37 Al İysa qattı baqırdı da, jan tapsırdı.
38 Sol waqıtta İbadatxananın' Muxaddesxanasındag'ı perde joqarıdan
to'menge deyin qaq ayırılıp, ekige bo'lindi+. 39 İysanın' qarsısında turg'an
ju'zbası Onın' usılay jan tapsırg'anın ko'rip:
– Haqıyqattan da, bul Adam – Qudaydın' Ulı eken, – dedi.
40 Sol jerde uzaqtan qarap turg'an bir neshe hayal bar edi. Olardın'
arasında: magdalalı Ma'riyam, kishkene Yaqıp penen İosestin' anası
Ma'riyam ha'm Salomiya boldı+. 41 Olar İysag'a Galilada bolg'an waqtında
erip ju'rip, Og'an xızmet etken edi. Ol jerde İysa menen birge Erusalimge
kelgen basqa ko'p hayallar da bar edi.

İysanın' qa'birge qoyılıwı

42 ● Ku'n kesh boldı. Bul ku'n tayarlıq ku'ni, yag'nıy shembi ku'ninen
aldın'g'ı juma ku'ni edi. 43 Sonda joqarg'ı ken'estin' hu'rmetli ag'zası,
Qudaydın' Patshalıg'ın ku'tiwshi arimatiyalı Yusup keldi. Ol batıllıq penen
Pilattın' aldına kirdi de, İysanın' denesin soradı. 44 Pilat İysanın' a'lle
qashan o'lgenine hayran qalıp, ju'zbasını shaqırtıp aldı da:
– O'lgenine ko'p waqıt boldı ma? – dep soradı.
45 Ju'zbasıdan bilip alg'annan son', ol deneni Yusupke berdi. 46 Yusup
kepinlik tawar satıp aldı. Ol İysanın' denesin atanaq ag'ashtan tu'sirip alıp,
kepin menen oradı da, jartasta oyılg'an qa'birge qoyıp, qa'birdin' awzına
bir tastı domalatıp qoydı+. 47 Magdalalı Ma'riyam menen İosestin' anası
Ma'riyam İysanın' qay jerge qoyılg'anın ko'rdi.

İysanın' qayta tiriliwi

16 1 • Dem alıs ku'ni* o'tkennen son', magdalalı Ma'riyam, Yaqıptın'
anası Ma'riyam ha'm Salomiya İysanın' denesine jag'ıw ushın xosh
iyisli may satıp aldı+. 2 Olar ha'ptenin' birinshi ku'ni, yag'nıy ekshembi
ku'ni quyash shıg'ıwdan tan' azanda qa'birge keldi. 3 O'z ara:
– Qa'birdin' awzındag'ı tastı bizlerge kim domalatıp berer eken? – dep
so'ylesti+.
4 Biraq basların ko'terip qarap, tastın' domalatıp taslang'anın ko'rdi.
Tas ju'da' u'lken edi. 5 Qa'birdin' ishine kirgen olar on' ta'repte otırg'an aq
kiyimli bir jas jigitti ko'rip, qorqıp ketti.
6 Jigit olarg'a:
– Qorqpan'lar! Sizler atanaq ag'ashqa shegelengen Nasıralı İysanı izlep
ju'rsizler-g'o. Ol qayta tirildi, Ol bul jerde joq. Mine, Onın' qoyılg'an jeri.
7 Endi barıp, Onın' sha'kirtlerine ha'm Petrge: «Ol sizlerden burın Galilada
boladı. O'zinin' aytqanınday, Onı sol jerde ko'resizler», – dep aytın'lar, –
dedi+.
8 Hayallar qattı qorqısıp ha'm qaltırasıp, qa'birden shıg'ıp qashıp ketti.
Qorqqanlıqtan, hesh kimge hesh na'rse aytpadı.

İysanın' magdalalı Ma'riyamg'a ko'riniwi

9 • İysa ha'ptenin' birinshi ku'ni, yag'nıy ekshembi ku'ni erte tan'da
qayta tirilip, birinshi bolıp magdalalı Ma'riyamg'a ko'rindi. İysa burın
onnan jeti jindi quwıp shıg'arg'an edi+. 10 Ma'riyam barıp, bunı İysa
menen birge bolg'anlarg'a xabarladı. Olar jılap, qayg'ırıp otırg'an edi.
11 Biraq olar İysanın' tiri ekenin ha'm Ma'riyamnın' Onı ko'rgenin esitse de,
isenbedi+.

İysanın' eki sha'kirtine ko'riniwi

12 Son'ınan İysa awılg'a baratırg'an olardın' ekewine basqasha tu'rde
ko'rindi. 13 Olar qaytıp kelip, basqa sha'kirtlerge xabarlag'anda, olarg'a da
isenbedi.

İysanın' sha'kirtlerine tapsırması

14 Son'ınan İysa awqatlanıp otırg'an on bir sha'kirtine ko'rinip, olardı
isenbewshilikte ha'm qaysarlıqta ayıpladı. O'ytkeni olar Onın' tirilgenin

ko'rgenlerge isenbegen edi. 15 İysa olarg'a bılay dedi:

– Pu'tkil du'nya boylap ju'rin'ler ha'm barlıq adamlarg'a Xosh Xabardı ja'riyalan'lar+. 16 Kim de kim isenip shomıldırılsa, qutqarıladı, al kim de kim isenbese, hu'kim etiledi+. 17 İsengenler menen mınaday ka'ramatlı belgiler birge boladı: Menin' atım menen jinlerdi quwıp shıg'arıp, jan'a tillerde so'yleydi+. 18 Qolları menen jılanlardı uslap alsa da ha'm uwlı zat ishse de, olarg'a zıyan kelmeydi. Awırıwlardın' u'stilerine qolların qoyg'anda, olar shıpa tabadı+.

İysanın' aspang'a alınıwı

19 İyemiz İysa olarg'a usılardı aytıp bolg'annan son', aspang'a alındı ha'm Qudaydın' on' ta'repine otırdı+. 20 Al sha'kirtleri barıp, ha'mme jerde Xosh Xabardı ja'riyalap ju'rdi. İyemiz olar menen birge islep, O'z so'zin ka'ramatlı belgiler arqalı tastıyıqlaytug'ın edi+.

* 1:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degen ma'nisti an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 1:2 Malaxiya 3:1.

* 1:3 İyshaya 40:3.

* 1:4 **Shomıldırıw** – grek tilinde «baptizo». Bul ra'sim Qudaydın' adamlardı keshirip, pa'k ha'm taza o'mirdi sıyg'a beriwinin' nıshanı.

* 1:8 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 1:15 **Ta'wbe etiw** – teris joldan qaytıp, Qudaydın' jolına tu'siw.

* 1:17 So'zbe-so'z: adamlardı awlaytug'ın balıqshılar.

* 1:21 So'zbe-so'z: shembi ku'ni. Muxaddes Nızam boyınsha, yahudiylerdin' dem alıs ku'ni.

* 1:21 **Ma'jilisxana** – grekshe «sinagoga». Yahudiylerdin' Qudayg'a xızmet etetug'ın ha'm Qudaydın' so'zin u'yrenetug'ın ornı.

* 2:10 **Adam Ulı** – Eski Kelisimde wa'de etilgen Qutqarıwshı Masixtın' bir atı.

* 2:16 **Pariseyler** – İysanın' zamanında yahudiy xalqının' ku'shli diniy toparı.

* 3:2 So'zbe-so'z: shembi ku'ni.

* 3:18 Yamasa: kananlı.

* 4:12 İyshaya 6:9-10.

* 4:26 **Aspan Patshalıg'ı** – Qudaydın' Patshalıg'ı.

* 4:31 **Qıshqıl tuqım** – gorchitsa. En' kishkene tuqım.

* 5:9 So'zbe-so'z: legion. Bir legion – Rim armiyasında 6000 a'skerden ibarat a'skeriy topar.

* 6:2 So'zbe-so'z: shembi ku'ni.

* 6:37 **Bir dinar** – jumısshının' bir ku'nlik is haqısı.

* 7:6-7 İyshaya 29:13.

* 7:10 Shıg'ıw 20:12; Muxaddes Nızamdı qaytalaw 5:16.

* 7:10 Shıg'ıw 21:17; Eremiya 20:9.

* 7:16 Basqa nusqada mına ayat bar: «Esitiwge qulag'ı bar esitsin!»

* 7:24 Basqa nusqada: Tir ha'm Sidon.

* 8:29 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degen ma'nisti an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* Basqa nusqada 9:44 48-ayat penen birdey.

* Basqa nusqada 9:46 48-ayat penen birdey.

* 9:48 İyshaya 66:24.

* 10:6 Jaratılıs 1:27.

* 10:7-8 Jaratılıs 2:24.

* 10:19 Shıg'ıw 20:12-16; Muxaddes Nızamdı qaytalaw 5:16-20.

* 11:9 **Hosanna!** – «Quday, bizlerdi qutqar!» degen ma'niste. Qudaydı alg'ıslag'anda aytıladı.

* 11:9-10 Zabur 117:25-26.

* 11:17 İyshaya 56:7.

* 11:17 Eremiya 7:11.

* 11:26 Basqa nusqada mına ayat bar: «Eger sizler basqalardın' gu'naların keshirmesen'ler, aspandag'ı A'ken'iz de sizlerdin' gu'naların'ızdı keshirmeydi».

* 12:10-11 Zabur 117:22-23.

* 12:18 **Saddukeyler** – İysanın' zamanında yahudiy xalqının' ku'shli diniy toparı.

* 12:26 Shıg'ıw 3:6.

* 12:29-30 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 6:4-5.

* 12:31 Lebiy 19:18.

* 12:36 Zabur 109:1.

* 13:14 Daniel 9:27; 11:31; 12:11.

* 13:25 İyshaya 13:10; 34:4.

* 13:33 Basqa nusqada «duwa etin'ler» degen so'zler de bar.

* 14:12 **Qutqarılıw bayramı** – evrey tilinde «Pasxa», «o'tiw» degendi bildiredi.

* 14:27 Zekeriya 13:7.

* 14:36 So'zbe-so'z: «Abba, A'ke!» Abba – aramey tilinde «A'ke» degendi an'latadı. A'kesi menen balasının' arasındag'ı ju'da' jaqın baylanıstı bildiretug'ın so'z.

* 14:68 Basqa nusqada: «Sol waqıtta qoraz shaqırdı», – degen so'zler de bar.

* 15:28 Basqa nusqada mına ayat bar: «Ol jınayatshılarg'a qosıp sanaldı, – degen Muxaddes Jazıw orınlandı».

* 15:34 Zabur 21:2.

* 16:1 So'zbe-so'z: shembi ku'ni.

● 1:1 *Mat 3:1-12, Luk 3:1-9, Yuxn 1:19-28*

+ 1:1 Zab 2:7

+ 1:2 Shıg' 23:20, Mal 3:1, Mat 11:10, Luk 7:27

+ 1:3 İysh 40:3

+ 1:4 Luk 1:80, Yuxn 1:6

+ 1:5 Elsh 19:18

+ 1:6 4Pat 1:8, Leb 11:22, 1Pat 14:26

+ 1:8 İol 2:28

● 1:9 *Mat 3:13, Luk 3:21-22, Luk 4:1-13*

+ 1:9 Mat 2:23, Luk 2:39

+ 1:10 Elsh 7:56, İysh 11:2, Yuxn 1:32-33

+ 1:11 Mrk 9:7, Yuxn 12:28, İysh 42:1, Mrk 9:7, 2Pet 1:17

+ 1:13 1Jln 21:1, 1Sal 3:5, Luk 22:43

- 1:14 *Mat 4:18-22, Luk 5:1-11*

+ 1:14 Eshu 21:39, 3Pat 9:11, İysh 9:1

+ 1:15 Gal 4:4, Mat 3:2

+ 1:16 San 34:11, Mat 14:34, Mrk 6:53, Yuxn 1:40-42

+ 1:17 Mat 13:47

+ 1:18 Mrk 10:28

- 1:21 *Luk 4:31-41*

+ 1:21 Mat 4:13

+ 1:22 Mat 7:28-29

+ 1:24 Mrk 5:7, Elsh 19:15, Yuxn 6:69

+ 1:26 Mrk 9:20, Elsh 8:7

+ 1:27 Elsh 17:19

+ 1:30 1Kor 9:5

+ 1:31 Mrk 5:41, Mrk 9:27, Elsh 3:7, Elsh 9:41

+ 1:34 Mat 12:16, Mrk 3:12

- 1:35 *Luk 4:42-44*

+ 1:35 Mat 14:23, Luk 5:16

+ 1:38 İysh 61:1

- 1:40 *Mat 8:1-4, Luk 5:12-16*

+ 1:40 Leb 13:3, San 12:10, 4Pat 5:1, 2Jln 26:20, Mrk 9:22

+ 1:42 Luk 17:14

+ 1:43 Mat 9:30

+ 1:44 Leb 14:1-32, Luk 17:14

+ 1:45 Mrk 7:36

- 2:1 *Mat 9:1-8, Luk 5:17-26*

+ 2:1 Mat 4:13, Mrk 1:21

+ 2:4 Mrk 6:55

+ 2:5 Mat 8:10, Mrk 10:52, Luk 7:48

+ 2:7 Mrk 14:64, Zab 31:5, İysh 43:25

- 2:13 *Mat 9:9-13, Luk 5:27-32*

+ 2:16 Luk 15:2

+ 2:17 Luk 15:7, 1Tim 1:15

● 2:18 *Mat 9:14-17, Mat 12:1-8, Luk 5:33*

+ 2:18 Mat 11:2, Luk 11:1, Yuxn 1:35, Luk 18:12

+ 2:19 Mat 25:1-13, Yuxn 3:29, Ayan 19:7, Ayan 21:2

+ 2:20 Mrk 14:7, Luk 17:22

+ 2:23 Nzm 23:25

+ 2:24 Shıg' 20:8-10, San 15:32-36

+ 2:25 1Pat 21:1-6

+ 2:26 1Pat 22:20, 2Pat 8:17, Shıg' 25:30, Leb 24:5-9

+ 2:27 Shıg' 23:12, Nzm 5:14

● 3:1 *Mat 12:9-14, Luk 6:6-11*

+ 3:1 Mrk 1:21

+ 3:2 Luk 14:1, Luk 20:20

+ 3:4 Luk 14:3

+ 3:5 Efs 4:18, 3Pat 13:6

+ 3:7 İysh 34:5, Ezk 35:15, Mat 11:21

+ 3:10 Mrk 5:28

+ 3:11 Mat 14:33, Mrk 1:24

+ 3:12 Mat 12:16, Mrk 1:34

• 3:13 *Mat 10:1-4, Luk 6:12-16*

+ 3:16 Mat 16:18, Yuxn 1:42

+ 3:17 Mrk 1:19

+ 3:18 Mat 9:9

+ 3:19 Mrk 14:10, Mrk 14:44

• 3:20 *Mat 12:22-32, Luk 11:14-23, Luk 12:10*

+ 3:20 Mrk 6:31

+ 3:21 2Kor 5:13

+ 3:22 4Pat 1:2, Mat 9:34, Mat 10:25

+ 3:27 İysh 49:24-25

+ 3:29 Luk 12:10, 1Yuxn 5:16, Evr 10:26, Evr 10:29

- 3:31 *Mat 12:46-50, Luk 8:19-21*

+ 3:31 Mrk 6:3, Yuxn 2:12, Yuxn 7:3, Elsh 1:14, 1Kor 9:5, Gal 1:19

+ 3:35 Yuxn 15:14, Evr 2:11

- 4:1 *Mat 13:1-23, Luk 8:4-15*

+ 4:7 Erm 4:3

+ 4:9 Mat 11:15, Ayan 2:7

- 4:10 *Mat 13:18-23, Luk 8:11-15*

+ 4:11 Mat 19:11, 1Kor 5:12-13

+ 4:12 İysh 6:9-10, İysh 42:20, Yuxn 12:40, Elsh 28:26-27

+ 4:14 İysh 55:10-11, Elsh 8:4

+ 4:17 Gal 1:6, Evr 6:4

+ 4:19 Mat 6:25, Mrk 10:23, 1Tim 6:10

+ 4:20 Yuxn 15:5

- 4:21 *Luk 8:16-18*

+ 4:21 Mat 5:15, Luk 11:33

+ 4:22 Mat 10:26, Luk 12:2

+ 4:23 Mat 11:15, Mrk 4:9

+ 4:24 Mat 7:2

+ 4:25 Hkm 9:9

+ 4:29 İol 3:13, Mat 13:38, Ayan 14:15

● 4:30 *Mat 13:31-35, Luk 13:18-19*

+ 4:31 Mat 17:20, Luk 17:6

+ 4:32 Ezk 17:3, Ezk 31:6, Dan 4:9

● 4:35 *Mat 8:23-27, Luk 8:22-25*

+ 4:35 Mat 8:18, Luk 8:22

+ 4:37 Elsh 27:14

+ 4:39 Zab 64:8, Zab 88:10, Zab 103:7

● 5:1 *Mat 8:28-34, Luk 8:26-39*

+ 5:7 Mrk 1:24

+ 5:17 Luk 5:8, Elsh 16:39

+ 5:19 Zab 65:16

+ 5:20 Mat 4:25, Mrk 7:31

● 5:21 *Mat 9:18-26, Luk 8:40-56*

+ 5:22 Luk 13:14, Elsh 13:15, Elsh 18:8

+ 5:25 Leb 15:25

+ 5:28 Mrk 3:10

+ 5:30 Luk 5:17, Luk 6:19

+ 5:34 Mrk 10:52

+ 5:37 Mrk 9:2, Mrk 14:33

+ 5:39 Yuxn 11:11

+ 5:41 Mrk 1:31, Mrk 9:27, Elsh 3:7, Elsh 9:41, Luk 7:14

+ 5:43 Mrk 1:44, Mrk 9:9

● 6:1 *Mat 13:53-58, Luk 4:16-30*

+ 6:1 Mat 2:23, Luk 2:39, Luk 4:23

+ 6:2 Mrk 1:21

+ 6:3 Mat 11:6

+ 6:4 Yuxn 4:44

● 6:7 *Mat 10:1, Mat 10:5-15, Luk 9:1-6*

+ 6:7 Mrk 3:13-18

+ 6:11 Elsh 13:51

+ 6:12 Mrk 1:15

+ 6:13 Yaqp 5:14

● 6:14 *Mat 14:1-12, Luk 9:7-9*

+ 6:14 Mrk 8:28

+ 6:15 Mat 21:11

+ 6:17 Leb 18:16, Leb 20:21, Mat 11:2, Luk 3:19-20, Yuxn 3:24

+ 6:21 Jar 40:20, Est 1:3

+ 6:23 Est 5:3, Est 7:2

+ 6:29 Mrk 2:18

● 6:30 *Mat 14:13-21, Luk 9:10-17, Yuxn 6:1-14*

+ 6:30 Mrk 6:7

+ 6:31 Mrk 3:20

+ 6:34 San 27:17, 3Pat 22:17, Ezk 34:5, Zxr 10:2, Mat 9:36

+ 6:37 4Pat 4:42-44

● 6:45 *Mat 14:22-36, Yuxn 6:15-21*

+ 6:45 Mat 11:21, Mrk 8:22

+ 6:46 Luk 6:12, Luk 9:28

+ 6:49 Luk 24:37

+ 6:52 Mrk 6:41, Mrk 8:17, Yuxn 12:40, 2Kor 3:14

+ 6:53 San 34:11, Mat 14:34, Luk 5:1

+ 6:55 Mrk 2:4, Elsh 5:15

+ 6:56 Mrk 5:27

● 7:1 *Mat 15:1-20*

+ 7:3 Gal 1:14

+ 7:4 Evr 9:10

+ 7:5 Luk 11:38

+ 7:6 Mat 23:13

+ 7:7 İysh 29:13, Kol 2:22

+ 7:10 Shıg' 20:12, Shıg' 21:17

+ 7:15 Elsh 10:15, Tit 1:15

+ 7:19 Elsh 10:15, Elsh 11:9, Tit 1:15

+ 7:20 Mat 12:34, Yaqp 3:6

+ 7:21 Gal 5:19-21, 1Kor 6:9-10

● 7:24 *Mat 15:21-28*

+ 7:24 Eshu 19:28-29, İysh 23

+ 7:26 Elsh 21:2-3

+ 7:27 Mat 7:6

+ 7:31 Mrk 8:24, Mrk 5:20, Mrk 1:9

+ 7:32 İysh 35:5-6

+ 7:33 Mrk 8:23, Yuxn 9:6

+ 7:36 Mrk 1:44-45

● 8:1 *Mat 15:32-39*

+ 8:2 Mat 9:36

+ 8:4 4Pat 4:42-44

• 8:11 *Mat 16:1-4*

+ 8:11 Luk 11:16, 1Kor 1:22

• 8:14 *Mat 16:5-12*

+ 8:15 Luk 12:1, 1Kor 5:7-8

+ 8:17 Mrk 6:52, Mrk 7:18

+ 8:18 Erm 5:21

+ 8:19 Mrk 6:41-43

+ 8:20 Mrk 8:8

+ 8:22 Mrk 6:45

+ 8:23 Mrk 7:33, Yuxn 9:6

• 8:27 *Mat 16:13-20, Luk 9:18-21*

+ 8:28 Mrk 6:14, 3Pat 17:1, Mal 4:5

+ 8:29 Mrk 14:61-62, Yuxn 11:27

+ 8:30 Mat 9:30

- 8:31 *Mat 16:21-28, Luk 9:22-27*

+ 8:31 Luk 17:25, Mrk 9:31, Mrk 10:34, Yuxn 2:19

+ 8:32 Yuxn 16:25

+ 8:33 Mat 4:10, Fil 3:19

+ 8:34 Mat 10:38-39

+ 8:35 Mrk 10:29

+ 8:36 Luk 12:20

+ 8:37 Zab 48:8-9

+ 8:38 İysh 57:3, Rim 1:16, 2Tim 1:8, Nzm 33:2, Dan 7:13, Zxr 14:5

+ 9:1 Mrk 13:30, Yuxn 21:22

- 9:2 *Mat 17:1-13, Luk 9:28-36*

+ 9:2 Mrk 5:37, Mrk 14:33

+ 9:3 Dan 7:9

+ 9:4 Mal 4:5

+ 9:7 Nzm 18:15, 2Pet 1:17

+ 9:9 Mrk 1:44, Mrk 5:43

+ 9:12 İysh 53:7

+ 9:13 Mat 11:14, Luk 1:17

● 9:14 *Mat 17:14-20, Luk 9:37-43*

+ 9:17 Luk 11:14

+ 9:20 Mrk 1:26

+ 9:22 Mrk 1:40

+ 9:23 Mat 17:20-21

+ 9:26 Mrk 1:26

+ 9:27 Mrk 1:31, Mrk 5:41, Elsh 3:7, Elsh 9:41

● 9:30 *Mat 17:22-23, Luk 9:43-45*

+ 9:31 Mrk 8:31, Mrk 10:32-34

+ 9:32 Mrk 6:52

● 9:33 *Mat 18:1-9, Luk 9:46-50, Luk 22:24-30*

+ 9:33 Mat 17:24

+ 9:35 Mrk 10:43-44

+ 9:36 Mrk 10:16

+ 9:37 Mat 10:40, Luk 10:16, Yuxn 13:20

+ 9:38 Mat 7:22, Mat 12:27, Elsh 19:13, San 11:28

+ 9:40 Mat 12:30, Luk 11:23

+ 9:41 Mat 10:42

+ 9:42 Luk 17:2

+ 9:43 Mat 5:30, Mat 25:41, Ayan 20:10

+ 9:47 İysh 66:24

+ 9:50 Mat 5:13, Luk 14:34, Ezk 43:24, Rim 12:18, 2Kor 13:11, 1Sal 5:13

● 10:1 *Mat 19:1-12*

+ 10:4 Nzm 24:1-3

+ 10:6 Jar 1:27

+ 10:7 Jar 2:24, 1Kor 6:16, Efs 5:31, 1Kor 6:16

+ 10:9 Mal 2:16, 1Kor 7:10

+ 10:12 Mat 5:32

● 10:13 *Mat 19:13-15, Luk 18:15-17*

+ 10:15 Mat 18:3

+ 10:16 Mrk 9:36

● 10:17 *Mat 19:16-30, Luk 18:18-30*

+ 10:17 Luk 10:25

+ 10:18 Zab 105:1, Zab 118:68

+ 10:19 Shıg' 20:12-16, Nzm 24:14, 1Kor 6:8

+ 10:20 Fil 3:6

+ 10:21 Luk 12:33

+ 10:23 Zab 48:7-8, Mrk 4:19

+ 10:27 Jar 18:14, Ayup 42:2, Erm 32:17, Mrk 14:36, Luk 1:37

+ 10:28 Mrk 1:18-20

+ 10:29 Mrk 8:35, Luk 14:26

+ 10:30 2Kor 12:10

+ 10:31 Mat 20:16, Luk 13:30

● 10:32 *Mat 20:17-19, Luk 18:31-34*

+ 10:34 Mrk 8:31, Mrk 9:31

● 10:35 *Mat 20:20-28*

\+ 10:35 Mrk 1:19

\+ 10:37 Mat 19:28

\+ 10:38 Mrk 14:36, Yuxn 18:11, Luk 12:50

\+ 10:39 Elsh 12:2, Ayan 1:9

\+ 10:43 1Pet 5:3, Mat 23:11, Mrk 9:35

\+ 10:45 Yuxn 13:4-5, İysh 53:10-11, Yuxn 11:51, Rim 4:25, Gal 1:4, 1Tim 2:6, Tit 2:14, 1Pet 1:18-19

● 10:46 *Mat 20:29-34, Luk 18:35-43*

\+ 10:46 Eshu 6:1, 3Pat 16:34

\+ 10:47 2Pat 7:12-16, Luk 1:32

\+ 10:52 Mrk 5:34, Luk 7:50, Luk 17:19

● 11:1 *Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Yuxn 12:12-19*

\+ 11:1 2Pat 15:30, Zxr 14:4, Elsh 1:12, Mat 21:17, Luk 24:50, Yuxn 11:18

\+ 11:8 4Pat 9:13

\+ 11:10 Zab 117:25-26, Zab 148:1, Mat 23:39

- 11:12 *Mat 21:18-19*

+ 11:12 Mat 4:2

+ 11:13 Erm 24:8, Erm 29:16-17, Hosh 9:10, Mix 7:1, Mrk 13:28, Luk 13:6

- 11:15 *Mat 21:12-17, Luk 19:45-48, Yuxn 2:13-22*

+ 11:15 Leb 1:14, Leb 5:7, Leb 12:8, Luk 2:24

+ 11:17 İysh 56:7, Erm 7:11

+ 11:18 Mat 21:46

+ 11:19 Luk 21:37

- 11:20 *Mat 21:19-22*

+ 11:23 Mat 7:7, Mat 17:20, 1Kor 13:2

+ 11:24 Mat 7:7, Yaqp 1:6

+ 11:25 Mat 6:14, Kol 3:13

- 11:27 *Mat 21:23-27, Luk 20:1-8*

+ 11:28 Elsh 4:7

+ 11:30 Mrk 1:4

+ 11:31 Luk 7:30

+ 11:32 Mat 11:9, Mat 14:5

● 12:1 *Mat 21:33-46, Luk 20:9-19*

+ 12:1 Zab 79:9, İysh 5:1, Qsq 8:11, Mrk 13:34

+ 12:5 Mat 22:6, Mat 23:34, Evr 11:36-37, Evr 11:36-37

+ 12:6 Mat 3:17, Evr 1:1

+ 12:7 Evr 1:2, 3Pat 21:19

+ 12:8 Evr 13:12

+ 12:9 Elsh 13:46

+ 12:11 Zab 117:22-23, Elsh 4:11, 1Pet 2:7

+ 12:12 Mrk 11:18, Mrk 11:32

● 12:13 *Mat 22:15-22, Luk 20:20-26*

+ 12:13 Luk 11:54

+ 12:14 Mat 17:24-25

+ 12:15 Mrk 7:6, Luk 12:1

+ 12:17 Rim 13:7

- 12:18 *Mat 22:23-33, Luk 20:27-40*

+ 12:18 Mat 3:7, Elsh 23:8

+ 12:19 Jar 38:8, Nzm 25:5-6

+ 12:26 Shıg' 3:2, Shıg' 3:6

- 12:28 *Mat 22:34-40, Luk 10:25-28*

+ 12:30 Nzm 6:4-5, Nzm 11:13, Eshu 22:5

+ 12:31 Leb 19:18, Mat 19:19

+ 12:32 Nzm 4:35, Nzm 6:4

+ 12:33 3Pat 15:22, Hosh 6:6, Mix 6:6-8

+ 12:34 Luk 20:40

- 12:35 *Mat 22:41-46, Luk 20:41-44*

+ 12:35 2Pat 7:12-16, Mrk 10:47, Luk 1:32

+ 12:36 Zab 109:1, Elsh 2:34-35

+ 12:37 Mrk 6:20

- 12:38 *Mat 23:1-36, Luk 20:45-47*

+ 12:39 Luk 11:43

• 12:41 *Luk 21:1-4*

+ 12:41 4Pat 12:9, Mat 27:6

+ 12:44 2Kor 8:1-3, 2Kor 8:12

• 13:1 *Mat 24:1-14, Luk 21:5-19*

+ 13:2 Luk 19:44

+ 13:5 1Yuxn 3:7, Kol 2:8, 2Sal 2:3

+ 13:6 Erm 14:14

+ 13:7 Erm 51:46

+ 13:8 2Jln 15:6, Ayan 6:4, Elsh 11:28, Ayan 6:8, Ayan 6:12

+ 13:9 Zab 118:46, Elsh 17:6, Elsh 18:12, Elsh 24:1, Elsh 25:6

+ 13:10 Mat 28:19, Rim 10:18, Kol 1:6

+ 13:11 Elsh 4:8

+ 13:12 Mat 10:35-36

+ 13:13 Mat 10:22, Yuxn 15:18, Yaqp 5:11, Ayan 2:10

● 13:14 *Mat 24:15-28, Luk 21:20-24*

+ 13:14 Dan 9:27, Dan 11:31, Dan 12:11

+ 13:15 Luk 17:31

+ 13:17 Luk 23:29

+ 13:19 Erm 30:7, Dan 12:1, Ayan 16:18

+ 13:20 İysh 65:8, Luk 18:7

+ 13:21 Luk 17:23

+ 13:22 Nzm 13:1, 2Sal 2:9, Ayan 13:13, Ayan 16:14

+ 13:23 Yuxn 13:19, Yuxn 14:29

● 13:24 *Mat 24:29-31, Luk 21:25-28*

+ 13:24 Amo 8:9

+ 13:25 İysh 13:10, İysh 24:23, İysh 34:4, Ezk 32:7, İol 2:31, Elsh 2:20, Ayan 6:13

+ 13:26 Dan 7:13, Mat 16:27

+ 13:27 Mat 13:41

● 13:28 *Mat 24:32-35, Luk 21:29-33*

+ 13:30 Mrk 9:1

+ 13:31 Zab 101:26-27, İysh 51:6, 2Pet 3:10

● 13:32 *Mat 24:36-44, Luk 17:26-30, Luk 17:34-36*

+ 13:32 Zxr 14:7

+ 13:33 Efs 6:18, 1Sal 5:6, Mat 25:13

+ 13:34 Mrk 12:1

+ 13:35 Mat 25:13, 2Pet 3:10, 1Sal 5:2

+ 13:36 Mat 25:1-13

● 14:1 *Mat 26:1-5, Luk 22:1-2, Yuxn 11:45-53*

+ 14:1 Shıg' 12:1-30, Yuxn 11:53

● 14:3 *Mat 26:6-13, Luk 7:36-50, Yuxn 12:1-8*

+ 14:3 Mat 21:17, Yuxn 11:1, Yuxn 11:18, Leb 13:3

+ 14:7 Nzm 15:11, Mrk 2:20, Yuxn 7:33

+ 14:8 Yuxn 19:40

+ 14:9 Mat 24:14

- 14:10 *Mat 26:14-16, Luk 22:3-6*

+ 14:10 Yuxn 13:2, Elsh 1:16

- 14:12 *Mat 26:17-30, Luk 22:7-23, Yuxn 13:21-30*

+ 14:12 Shıg' 12:6, 1Kor 5:7

+ 14:18 Zab 40:10, Yuxn 13:18

+ 14:21 İysh 53, Mat 18:7

- 14:22 *Mat 26:26-30, Luk 22:15-20, 1Kor 11:23-25*

+ 14:22 Yuxn 6:51, 1Kor 10:16

+ 14:24 Shıg' 24:8

+ 14:26 Luk 22:39

- 14:27 *Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Yuxn 13:36-38*

+ 14:27 Zxr 13:7, Yuxn 16:32

+ 14:28 Mrk 16:7

- 14:32 *Mat 26:36-46, Luk 22:39-46*

+ 14:33 Mrk 5:37, Mrk 9:2

+ 14:34 Yuxn 12:27

+ 14:35 Evr 5:7

+ 14:36 Mrk 10:27, Mrk 10:38, Yuxn 18:11, Yuxn 5:30, Yuxn 6:38

+ 14:38 Mat 6:13, 1Pet 4:7

+ 14:41 Yuxn 2:4, Mrk 9:31, Mrk 10:33

● 14:43 *Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Yuxn 18:3-12*

+ 14:43 Elsh 1:16

+ 14:47 Luk 22:38

+ 14:49 Mrk 11:27, Mat 1:22-23, Mat 21:4, Yuxn 19:36

+ 14:50 Mrk 14:27, Yuxn 16:32

● 14:53 *Mat 26:57-68, Luk 22:54-55, Luk 22:63-71, Yuxn 18:13-14, Yuxn 18:19-24*

+ 14:56 Zab 26:12, Zab 34:11, Nzm 17:6, Nzm 19:15

+ 14:58 2Kor 5:1, Mrk 15:29, Yuxn 2:19

+ 14:60 Mrk 15:4-5

+ 14:61 İysh 53:7, Zab 2:7

+ 14:62 Zab 109:1, Dan 7:13, Mat 16:27, Mat 24:30, Evr 1:13

+ 14:63 San 14:6, Elsh 14:14

+ 14:64 Mrk 2:7, Yuxn 10:36, Leb 24:16

+ 14:65 İysh 50:6, Mrk 10:34

● 14:66 *Mat 26:69-75, Luk 22:56-62, Yuxn 18:15-18, Yuxn 18:25-27*

+ 14:72 Mrk 14:30

● 15:1 *Mat 27:1-2, Mat 27:11-14, Luk 23:1-5, Yuxn 18:28-38*

+ 15:1 Luk 3:1, Luk 13:1, Elsh 3:13, Elsh 4:27, 1Tim 6:13

+ 15:2 Mat 2:2

+ 15:4 Mrk 14:60-61

+ 15:5 İysh 53:7

● 15:6 *Mat 27:15-26, Luk 23:13-25, Yuxn 18:39*

+ 15:10 Yuxn 12:19, Elsh 5:17

+ 15:11 Elsh 3:14

+ 15:14 Luk 23:41, Evr 4:15

+ 15:15 Mrk 10:34

- 15:16 *Mat 27:27-31, Yuxn 19:2-3*

+ 15:19 İysh 50:6, Mrk 10:34, Mrk 14:65

- 15:21 *Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Yuxn 19:17-27*

+ 15:21 Rim 16:13

+ 15:24 Zab 21:19

+ 15:29 Zab 21:7, Zab 108:25, Mrk 14:58, Yuxn 2:19

+ 15:31 Yuxn 10:18

+ 15:32 Yuxn 1:49, Yuxn 12:13, Yuxn 20:29

- 15:33 *Mat 27:45-56, Luk 23:44-49, Yuxn 19:28-30*

+ 15:34 Zab 21:2

+ 15:36 Zab 68:22

+ 15:38 Shıg' 26:33, Leb 16:2

+ 15:40 Luk 8:2

- 15:42 *Mat 27:57-61, Luk 23:50-56, Yuxn 19:38-42*

+ 15:46 İysh 53:9

● 16:1 *Mat 28:1-8, Luk 24:1-12, Yuxn 20:1-10*

\+ 16:1 Mrk 15:40

\+ 16:3 Mrk 15:46

\+ 16:7 Mrk 14:28

● 16:9 *Mat 28:9-10, Mat 28:16-20, Luk 24:13-49, Yuxn 20:11-23*

\+ 16:9 Luk 8:2

\+ 16:11 Luk 24:11

\+ 16:15 Elsh 1:8, Kol 1:23

\+ 16:16 Elsh 16:31, Rim 10:9, 1Pet 3:21, Yuxn 3:18

\+ 16:17 Luk 10:17, Elsh 5:16, Elsh 8:7, Elsh 16:18, Elsh 19:12, Elsh 2:4, Elsh 10:46, 1Kor 12:10, 1Kor 14:2

\+ 16:18 Zab 90:13, Luk 10:19, Elsh 28:3-5, Elsh 9:12, Elsh 28:8

\+ 16:19 Luk 24:51, Elsh 1:9, 1Tim 3:16, Zab 109:1, Elsh 7:55-56, 1Pet 3:22, Rim 8:34, Efs 1:20, Kol 3:1, Evr 1:3, Evr 8:1, Evr 12:2, Ayan 3:21

\+ 16:20 Elsh 5:12

Luka jazg'an Xosh Xabar

Kitap haqqında mag'lıwmat

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

21 22 23 24

Bul Xosh Xabardı Luka jazg'an. Ol Xosh Xabardın' dawamı sıpatında «Elshilerdin' isleri» kitabın da jazg'an. Luka bul kitaptı İysa Masixtın' pu'tkil adamzat ushın wa'de etilgen Qutqarıwshı ekenin ha'mme milletlerge bildiriw ushın jazg'an edi. Solay etip, ol Qudaydın' qutqarılıw jobasının' ishine tek yahudiyler emes, al basqa milletler de kiretug'ının ko'rsetti.

Luka o'z kitabında İysanın' xızmeti ha'm ta'liymatı haqqında so'z etedi. Masixtın' tuwılıwınan baslap, aspang'a ko'teriliwine deyin bolg'an waqıyalardı su'wretleydi ha'm tariyxıy detallardı keltiredi.

Luka jazg'an Xosh Xabarda basqa 3 Xosh Xabarg'a qarag'anda «Adam Ulı» degen at ko'birek qaytalanıp, İysanın' minsiz adamnın' ta'biyatına iye ekeni ko'rsetilgen. Duwa etiwge ayrıqsha dıqqat awdarılg'an, Xosh Xabardı esitken adamlardın' quwanıshı ha'm Muxaddes Ruwxtın' tutqan ornı atap o'tilgen. Ja'ne de, sol zamanda ja'miyettin' to'mengi qatlamlarına kiretug'ın hayallarg'a, jarlı adamlarg'a ha'm gu'nakarlarg'a degen İysanın' g'amxorlıg'ı haqqında aytılg'an.

Hu'rmetli Teofil!

1 [1] Aramızda bolıp o'tken belgili waqıyalardı ko'plerdin' a'lle qashan
bayan etpekshi bolg'anı bizlerge ma'lim. [2] Olar bul waqıyalarg'a bastan-
aq gu'wa bolg'anlardın' ha'm Xosh Xabardı ja'riyalawshılardın' bizlerge
jetkizgen na'rselerin jazg'an edi. [3-4] Solay etip, hu'rmetli Teofil, o'zin'izge
u'yretilgen bul ta'liymattın' haqıyqıy ekenin siz de biliwin'iz ushın, men
de bastan-ayaq ha'mmesin muqıyatlap u'yrenip shıg'ıp, barlıq waqıyalardı
izbe-izlik penen sizge jazıwdı maqul taptım+.

Shomıldırıwshı Yaqıyanın' tuwılıwı haqqında boljaw

[5] Yahudiya elinde, patsha Hirod zamanında, Abiya toparınan Zekeriya
atlı bir ruwxaniy bar edi. Onın' hayalı Xaron a'wladınan shıqqan bolıp, atı
Elizabeta edi+. [6] Olardın' ekewi de Quday aldında haq adamlar bolıp,
Jaratqan İyemizdin' barlıq buyrıq ha'm qag'ıydaların buljıtpay orınlap
jasaytug'ın edi+. [7] Elizabeta na'silsiz bolg'anlıqtan, olar biyperzent edi.
Ja'ne ekewi de qartayg'an edi+.

[8] Ku'nlerdin' birinde o'z toparının' gezegi kelip, Zekeriya Quday
aldında ruwxaniylik xızmetin atqarıp turg'anda,+ [9] ruwxaniylerdin' a'deti
boyınsha xosh iyisli zatlardı tu'tetiw ushın, Jaratqan İyemizdin'
İbadatxanasındag'ı Muxaddesxanag'a kiriw shegi og'an tu'sti+. [10] Xosh
iyisli zatlardı tu'tetiw waqtında jıynalg'an xalıqtın' ha'mmesi sırtta duwa
etip tur edi+.

[11] Sonda Jaratqan İyemizdin' bir perishtesi xosh iyisli zatlar
tu'tetiletug'ın orınnın' on' ta'repinde payda bolıp, Zekeriyag'a ko'rindi+.
[12] Onı ko'rgen Zekeriya qorqıp, albırap qaldı. [13] Biraq perishte og'an bılay
dedi:

– Qorqpa, Zekeriya! Senin' etken duwan' qabıl boldı. Hayalın' Elizabeta
sag'an ul tuwıp beredi, onın' atın Yaqıya dep qoyasan'+. [14] Ol sag'an
quwanısh ha'm shadlıq alıp keledi. Onın' du'nyag'a kelgenine ko'p adamlar
quwanadı. [15] Sebebi ol Quday na'zerinde ullı adam bolıp, hesh araq-sharap
ishpeydi. Anasının' qursag'ında jatırg'annan baslap, Muxaddes Ruwxqa*
toladı+. [16] Ol İzrail perzentlerinin' ko'bisin olardın' Jaratqan İyesi –
Qudayg'a qaytaradı. [17] A'kelerdi balaları menen jarastırıp,
boysınbaytug'ınlardı haq adamlardın' danalıq jolına tu'sirip, xalıqtı

İyemizdin' keliwine tayarlaw ushın, ol İliyastın'* ruwxı ha'm qu'direti menen İyemizdin' aldında ju'rip keledi+.

18 Sonda Zekeriya perishtege:

– Bulardın' ras ekenin men qayaqtan bilemen? O'ytkeni men g'arrıman, hayalım da qartayg'an-g'o, – dedi+.

19 Perishte og'an juwap berip:

– Men Quday aldında turıwshı Jabrayılman. Senin' menen so'ylesip, sag'an usı xosh xabardı jetkiziw ushın jiberilgenmen+. 20 Biraq, waqtı kelgende orınlanatug'ın so'zlerime isenbegenin' ushın, usılar a'melge aspag'ansha so'yley almay, gu'n' bolıp qalasan', – dedi.

21 Sol waqıtta Zekeriyanı ku'tip turg'an xalıq onın' Muxaddesxanada irkilip atırg'anına hayran boldı. 22 Zekeriya sırtqa shıqqanda, xalıqqa so'yley almay qaldı. Sonda xalıq onın' Muxaddesxanada ayan* ko'rgenin tu'sindi. Zekeriya gu'n' bolıp qalıp, xalıq penen ımlasıp so'ylesti.

23 O'zinin' xızmet etetug'ın ku'nleri tamam bolg'annan keyin, Zekeriya u'yine qayttı.

24 Aradan ku'nler o'tkennen son', onın' hayalı Elizabeta ha'mledar bolıp, bes ay jasırınıp ju'rdi. 25 «Jaratqan İyem mag'an na'zer awdarg'an ku'nlerde bul isti islep, adamlar aldındag'ı masqarashılıqtı mennen alıp tasladı», – dedi ol+.

İysanın' tuwılıwı haqqında Xosh Xabar

26 Elizabetanın' ha'mledar bolg'anına altı ay tolg'anda, Quday Jabrayıl perishteni Galila u'lkesinin' Nasıra dep atalatug'ın qalasına,+ 27 Dawıt a'wladınan shıqqan Yusup degen jigitke atastırılg'an bir qızg'a jiberdi. Qızdın' atı Ma'riyam edi. 28 Perishte u'yge kirip, og'an:

– Sa'lem sag'an, Quday jarılqag'an! Jaratqan İyemiz senin' menen birge, – dedi+.

29 Ma'riyam perishtenin' so'zlerine an'-tan' boldı ha'm bul qanday sa'lemlesiw boldı eken dep, oylanıp qaldı. 30 Perishte og'an bılay dedi:

– Qorqpa, Ma'riyam, sen Qudaydın' miyrimine eristin'! 31 Mine, sen ha'mledar bolıp, Ul tuwasan' ha'm Onın' atın İysa dep qoyasan'+. 32 Ol ullı bolıp, Qu'diretli Qudaydın' Ulı dep ataladı. Jaratqan İyemiz – Quday Og'an babası Dawıttın' taxtın beredi+. 33 Ol Yaqıp xalqının' u'stinen ma'n'gige patshalıq etedi ha'm Onın' patshalıg'ının' shegi bolmaydı+.

34 Ma'riyam perishteden:

– Men er adamg'a jaqınlamag'an bolsam, bul qalay boladı? – dep soradı.

35 Perishte og'an juwap berip:

– Senin' u'stin'e Muxaddes Ruwx tu'sedi ha'm Qu'diretli Qudaydın' ku'shi sag'an sayasın saladı. Sonlıqtan da, sennen tuwılajaq Muxaddes Bala – Qudaydın' Ulı dep ataladı+. 36 Mine, na'silsiz dep sanalg'an senin' ag'ayin apan' Elizabeta da qartayg'anda ul balag'a ha'mledar boldı. Onın' ha'mledar bolg'anına altı ay toldı. 37 Sebebi Qudaydın' qolınan kelmeytug'ın na'rse joq, – dedi+.

38 Sonda Ma'riyam:

– Men – Jaratqan İyemnin' bendesimen, aytqanın'day bolsın, – dedi.

Sonnan son', perishte onın' janınan ketti.

Ma'riyamnın' Elizabetag'a barıwı

39 Sol ku'nlerde Ma'riyam jolg'a shıg'ıp, tezlik penen tawlı Yahudiya elindegi bir qalag'a ketti. 40 Ol Zekeriyanın' u'yine kirip, Elizabetag'a sa'lem berdi. 41 Elizabeta Ma'riyamnın' sa'lemin esitkende, onın' ishindegi na'reste tıpırlap ketti. Elizabeta Muxaddes Ruwxqa tolıp, 42 dawıslap bılay dedi:

– Hayallar arasında sen jarılqang'ansan', senin' ishin'degi Na'reste de jarılqang'an! 43 İyemnin' anası keletug'ınday, men kimmen? 44 Mine, senin' sa'lem bergen dawısın' qulag'ıma jetkende, ishimdegi na'reste quwanıshtan tıpırlap qoya berdi. 45 İsengen hayal qanday baxıtlı! O'ytkeni Jaratqan İyemnin' og'an aytqanları orınlanadı. 46 Sonda Ma'riyam bılay dedi:

«Janım Jaratqan İyemdi alg'ıslar+.

47 Qutqarıwshım Qudayg'a ruwxım shadlanar+.

48 Sebebi Ol O'zinin' arzımas bendesine na'zerin awdardı.

Endi meni barlıq a'wladlar „baxıtlı“ dep ataydı+.

49 O'ytkeni Qu'diretli Quday mag'an ullı isler isledi.

Onın' atı muxaddes+.

50 Ol a'wladtan-a'wladqa,

O'zinen qorqqanlarg'a miyrim-sha'pa'a'tin beredi+.

51 O'z qolı menen qu'diretin ko'rsetip,

Kewillerinde menmen oyları bar adamlardı pıtırattı+.

52 Hu'kimdarlardı taxttan tu'sirip,

G'a'rip-qa'serlerdi joqarı ko'terdi+.
53 Ash bolg'anlardı iygilik berip toydırıp,
Bay bolg'anlardı qurı qol qaytardı+.
54-55 Ata-babamızg'a bergen wa'desi boyınsha,
İbrayımg'a ha'm onın' urpag'ına miyrim-sha'pa'a't etiwdi ma'n'gi este tutıp,
Xızmetshisi İzrailg'a ja'rdem etti»+.
56 Ma'riyam Elizabeta menen u'sh ayday birge bolıp, son'ınan u'yine qaytıp ketti.

Shomıldırıwshı Yaqıyanın' du'nyag'a keliwi

57 Elizabetanın' bosanatug'ın waqtı kelip, ol ul tuwdı. 58 Qon'sıları menen ag'ayinleri Jaratqan İyemizdin' og'an u'lken miyrim-sha'pa'a't ko'rsetkenin esitip, onın' quwanıshın bo'listi.
59 Olar segizinshi ku'ni balanı su'nnetlewge* alıp bardı ha'm og'an Zekeriya dep, a'kesinin' atın qoymaqshı boldı+. 60 Biraq balanın' anası:
– Yaq, onın' atı Yaqıya bolsın, – dedi.
61 Olar Elizabetag'a:
– Ag'ayin-tuwg'anların'nın' arasında bunday at hesh kimde joq-g'o, – dep, 62 a'kesinen balag'a qanday at qoymaqshı ekenin ımlap soradı.
63 Zekeriya jazıw taxtayshasın talap qıldı da: «Onın' atı Yaqıya bolsın», – dep jazdı. Bug'an ha'mme an'-tan' bolıstı. 64 Sol waqıtta-aq Zekeriya tilge kirip, Qudaydı alg'ıslap so'yley basladı. 65 A'tirapında jasawshılardı qorqınısh biyledi ha'm pu'tkil tawlı Yahudiya eli boylap usılar haqqında so'z tarqadı. 66 Esitkenlerdin' ha'mmesi bunı kewillerinde saqlap: «Bul na'reste kim bolar eken?» – deytug'ın edi. Sebebi Jaratqan İyemizdin' qu'direti onın' menen birge edi.

Zekeriyanın' payg'ambarshılıq jırı

67 Na'restenin' a'kesi Zekeriya Muxaddes Ruwxqa tolıp, payg'ambarshılıq etip bılay dedi:
68 «İzraildın' Jaratqan İyesi – Quday alg'ıslansın!
O'ytkeni Ol kelip, O'z xalqı ushın to'lem to'lep, onı qutqardı+.
69-70 O'zinin' muxaddes payg'ambarları arqalı a'yyemnen aytqanınday,
Ol bizler ushın O'z xızmetshisi Dawıttın' urpag'ınan shıqqan qu'diretli Qutqarıwshını berdi+.

71 Quday bizlerdi dushpanlarımızdan ha'm bizlerdi jek ko'riwshilerdin'
qolınan qutqardı+.
72 Bizlerdin' ata-babalarımızg'a wa'de etken miyrimliligin ko'rsetip,
O'z muxaddes kelisimin,+ 73 babamız İbrayımg'a bergen antın eske
aldı+.
74-75 Ol bizlerdi dushpanlarımızdın' qolınan qutqarıp,
qorqpastan, o'mir boyı Onın' aldında muxaddes ha'm haq bolıp,
Og'an xızmet qılıwımızg'a mu'mkinshilik berdi.
76 Al sen, balam, Qu'diretli Qudaydın' payg'ambarı dep atalasan'.
Sebebi sen İyemizdin' aldınan ju'rip, Onın' jolın tayarlaysan'+.
77 Onın' xalqına gu'nalarının' keshirilip, qutqarılatug'ının
ja'riyalaysan'+.
78-79 Qaran'g'ıda ha'm o'lim sayasında jasap atırg'anlarg'a nur tu'siriw
ushın
ha'm bizlerge tınıshlıqqa qaray jol ko'rsetiw ushın,
Qudaydın' ullı miyrim-sha'pa'a'ti aspannan tan' bolıp atadı»++.
80 Al na'reste o'sip, ruwxıy ku'shke tolıp bardı ha'm İzrail xalqının'
aldında ko'rinetug'ın ku'nge deyin sho'l dalada jasadı+.

İysanın' tuwılıwı

2 1 • Sol ku'nleri Rim patshası Avgust pu'tkil Rim patshalıg'ının'
turg'ınları dizimnen o'tiwi tiyis, degen pa'rman shıg'ardı+. 2 Bul
birinshi dizimnen o'tiw Kirini Siriyag'a ha'kimlik qılg'an zamanda boldı.
3 Ha'r bir adam dizimnen o'tiw ushın o'z qalasına bardı.
4 Yusup te Galiladag'ı Nasıra qalasınan jolg'a shıg'ıp, Yahudiyadag'ı
Beytlehem dep atalg'an Dawıttın' qalasına keldi. O'ytkeni ol Dawıttın'
urpag'ınan edi+. 5 Dizimnen o'tiw ushın, onın' menen birge qalın'lıg'ı
bolg'an ha'mledar Ma'riyam da bardı. 6 Olar sol jerde bolg'anda
Ma'riyamnın' ayı-ku'ni tolıp, 7 tun'g'ısh Ulın tuwdı. Onı qundaqlap, bir
aqırg'a jatqızdı, sebebi miymanxanada olarg'a orın joq edi.

Shopanlar ha'm perishteler

8 Sol a'tirapta shopanlar bolıp, olar tu'nde o'z padasın dalada
qarawıllaytug'ın edi. 9 Tosattan olardın' aldında Jaratqan İyemizdin' bir
perishtesi payda bolıp, İyemizdin' saltanatı olardın' a'tirapın jarqıratıp
jiberdi. Olar qattı qorqıp ketti+. 10 Perishte olarg'a:
– Qorqpan'lar! Men sizlerge ha'mme adamlardı sheksiz
quwandıratug'ın xosh xabar ja'riyalayman. 11 Bu'gin Dawıttın' qalasında
sizler ushın Qutqarıwshı tuwıldı. Ol – İyemiz Masix*+. 12 Sizler ushın onın'
belgisi mınaday: sizler aqırda qundaqlawlı jatırg'an Na'resteni tabasızlar, –
dedi+.
13 Birden perishtenin' qasında aspandag'ı perishtelerdin' u'lken toparı
payda boldı ha'm bılay dep Qudaydı alg'ısladı:+
14 «Aspanda Quday alg'ıslansın,
Qudayg'a unaytug'ın jerdegi adamlarg'a tınıshlıq bolsın!»+
15 Perishteler aspang'a ko'terilgennen son', shopanlar bir-birine:
– Ju'rin'ler, Beytlehemge barayıq. Jaratqan İyemiz bizlerge bildirgen,
sol ju'z bergen waqıyanı ko'reyik, – desti.
16 Olar asıg'ıslıq penen kelip, Ma'riyam menen Yusuptı ha'm aqırda
jatırg'an Na'resteni taptı. 17 Onı ko'rip, perishtelerden Na'reste haqqında
esitkenlerin aytıp berdi. 18 Bunı esitken adamlardın' ha'mmesi
shopanlardın' so'zlerine tan' qalıstı. 19 Al Ma'riyam bul so'zlerdi ju'reginde
saqlap, oylap ju'rdi+. 20 Shopanlar o'zlerine aytılg'anlardın' ha'mmesin
esitip-ko'rgenleri ushın Qudaydı alg'ıslap, maqtaw aytıp, qaytıp ketti.

21 Aradan segiz ku'n o'tip, Na'resteni su'nnet etkende, Onın' atın İysa
dep qoydı. Ma'riyam ha'mledar bolmasınan burın, perishte Og'an usı attı
bergen edi+.

Shimon ha'm Annanın' İysa menen ushırasıwı

22 Muwsanın' Nızamı boyınsha tazalanıw ku'nleri* tamam bolg'anda,
Yusup penen Ma'riyam İysanı Jaratqan İyemizge arnaw ushın, Onı
Erusalimge alıp keldi+. 23 O'ytkeni Jaratqan İyemizdin' Nızamında:
*«Tuwılg'an ha'r bir tun'g'ısh ul Jaratqan İyemizge arnalsın»**, – dep jazılg'an+.
24 Ja'ne Jaratqan İyemizdin' Nızamında aytılg'anday, olar *«jup qumırı yamasa
kepterdin' eki palapanın»** qurban etpekshi boldı+.

25 Sol waqıtta Erusalimde Shimon atlı bir adam bar edi. Ol haq ha'm
dinshil adam bolıp, İzraildın' ta'selle tabıwın intizarlıq penen ku'tip ju'r
edi. Muxaddes Ruwx og'an yar edi+. 26 Jaratqan İyemiz jibergen Masixtı
ko'rmegenshe o'lmeytug'ının og'an Muxaddes Ruwx aldın ala aytqan edi.
27 Shimon Muxaddes Ruwxtın' basqarıwında İbadatxanag'a keldi. İysanın'
ata-anası Muxaddes Nızam boyınsha tiyisli u'rp-a'detlerdi orınlaw ushın
Onı İbadatxanag'a alıp kelgende, 28 Shimon Onı qolına alıp, Qudaydı
alg'ıslap bılay dedi:
29 «O, Qu'diretli İyem, O'zin' aytqanın'day, endi qulın'dı
bul du'nyadan tınıshlıq penen jiberesen'.
30-31 Sebebi ko'zlerim Senin' ha'mme xalıqlar ushın tayarlap
qoyg'an qutqarıwın'dı ko'rdi:+
32 Ol basqa milletlerdin' ko'zin ashatug'ın nur bolıp,
Senin' xalqın' İzrailg'a dan'q keltiredi».

33 Na'restenin' ata-anası Ol tuwralı aytılg'an so'zlerge tan' qalıstı.
34 Shimon olarg'a pa'tiyasın berip, Onın' anası Ma'riyamg'a:

– Mine, bul Na'reste İzrailda ko'p adamlardın' qulawına ha'm qayta
tikleniwine sebepshi boladı. Ol İyemizdin' belgisi bolıp, Ol sebepli ko'p
talas-tartıslar kelip shıg'adı. 35 Sonda ko'p adamlardın' ju'reklerinin'
tu'pkirindegi oy-qıyalları a'shkara bolıp, al senin' kewlin'e ha'siret qılıshı
sug'ıladı, – dedi+.

36 Sol jerde Asher urıwınan shıqqan Panueldin' qızı Anna atlı, ju'da'
qartayg'an bir payg'ambar hayal da bar edi. Ol turmısqa shıqqannan son',
ku'yewi menen jeti jıl jasadı. 37 Son'ınan seksen to'rt jasına deyin jesir

bolıp, İbadatxanadan shıqpay oraza tutıp ha'm duwa etip, ku'ni-tu'ni Qudayg'a sıyınatug'ın edi+. 38 Sol waqıtta ol da jaqınlap kelip, Qudayg'a shu'kirlik bildirdi ha'm Erusalimnin' qutqarılıw ku'nin ku'tkenlerdin' ha'mmesine Na'reste haqqında aytıp berdi. 39 Yusup penen Ma'riyam Jaratqan İyemizdin' Nızamı boyınsha barlıq tiyisli na'rselerdi orınlap bolg'annan son', Galiladag'ı o'z qalası Nasırag'a qaytıp keldi+. 40 Na'reste o'sip, ku'sh penen aqıl-danalıqqa tolısıp bardı ha'm Qudaydın' miyrimi Onın' u'stinde edi.

İysanın' balalıg'ı

41 İysanın' ata-anası ha'r jılı Qutqarılıw bayramında* Erusalimge baratug'ın edi+. 42 İysa on eki jasqa tolg'anda, olar a'dettegidey Erusalimge bayramlawg'a keldi. 43 Bayram ku'nleri tamam bolg'annan son', olar u'yine qaray jolg'a shıqtı, al jas o'spirim İysa Erusalimde qalıp qoyg'an edi. Biraq bunı ata-anası bilmedi+. 44 Olar İysanı basqalar menen kiyatır dep oylap, bir ku'nlik joldı basıp o'tkennen son', Onı ag'ayinleri menen tanıslarının' arasınan izledi. 45 Tappag'annan keyin, Onı izlep Erusalimge qaytıp bardı. 46 U'sh ku'nnen son', olar İysanı İbadatxanadan taptı. Ol diniy mug'allimlerdin' ortasında olardın' so'zlerin tın'lap, sorawlar berip otırg'an edi. 47 Tın'lap otırg'anlardın' ha'mmesi Onın' aqılına ha'm bergen juwaplarına hayran qalıstı. 48 Ata-anası İysanı ko'rip, an'-tan' boldı ha'm anası Og'an:

– Balam, Sen nege bizlerge bunday isledin'? A'ken' menen ekewimiz qattı qayg'ırıp, Seni izledik, – dedi.

49 İysa olarg'a:

– Meni izlewdin' nege keregi bar edi? A'kemnin' u'yinde bolıwım kerek ekenin bilmedin'iz be? – dedi.

50 Biraq olar İysanın' aytqan so'zlerin tu'sinbedi+.

51 İysa olar menen birge Nasıra qalasına qaytıp kelip, olardın' tilin alıp ju'rdi. Al Onın' anası bolg'an waqıyalardın' ha'mmesin kewlinde saqladı+. 52 İysanın' jası da, aqıl-danalıg'ı da o'sip, Qudaydın' ha'm adamlardın' su'yispenshiligine bo'lenip bardı+.

Shomıldırıwshı Yaqıyanın' ja'riyalawı

3 1 • Rim patshası Tiberius saltanatının' on besinshi jılında Yahudiya
u'lkesinde Pontiy Pilat ha'kimlik qıldı. Galilanı Hirod, İtureya ha'm
Traxonit u'lkelerin onın' inisi Filip, Abilena u'lkesin Lisaniyas basqardı+.
2 Al Xanna menen Kayafa bas ruwxaniy edi. Sonda sho'l dalada jasap
atırg'an Zekeriyanın' ulı Yaqıyag'a Qudaydın' so'zi tu'sti+. 3 Yaqıya İordan
a'tirapındag'ı barlıq u'lkelerdi aralap, adamlarg'a gu'nalarının' keshiriliwi
ushın ta'wbege keliwdi ha'm suwg'a shomıldırılıwdı ja'riyalap ju'rdi. 4 Bul
İyshaya payg'ambardın' kitabında* jazılg'ang'a tuwrı keledi:
«Sho'l dalada baqırg'an birewdin' dawısı shıg'adı:
İyemizge jol tayarlan'lar,
Onın' ju'retug'ın jolların du'zetin'ler!
5 *Barlıq oypatlıqlar toltırılsın,*
Taw-to'beler pa'ske sho'ksin,
Qıysıq jollar du'zetilsin,
Budır jerler tegislensin.
6 *Sonda pu'tkil adamzat Qudaydın' qutqaratug'ının ko'redi»*+.
7 Yaqıya shomıldırılıwg'a kelgen alamang'a bılay dedi:
– Ha'y, uwlı jılanlardın' tuqımları! Keleshektegi qa'ha'rli jazadan
qutılıwdı sizlerge kim u'yretti+? 8 Eger sizler ta'wbe etken* bolsan'lar,
bug'an ılayıq jemis berin'ler! Ja'ne: «Ata tegimiz İbrayım ata-g'o», – dep
ishlerin'izden oylaman'lar. Sizlerge aytatug'ınım: Quday İbrayımg'a mına
taslardan da urpaq jasap bere aladı+. 9 Ag'ashlardın' tamırında ha'zirdin'
o'zinde-aq balta jatır. Jaqsı miywe bermeytug'ın ha'r bir terek shabılıp,
otqa taslanadı+.
10 Sonda xalıq onnan:
– Olay bolsa, bizler ne islewimiz kerek? – dep soradı+.
11 Yaqıya olarg'a:
– Kimnin' eki kiyimi bolsa, birewin kiyimi joqqa bersin. Kimnin' awqatı
bolsa, ol da solay islesin, – dep juwap berdi+.
12 Salıqshılar da shomıldırılıw ushın kelip, Yaqıyadan:
– Ustaz, bizler ne islewimiz kerek? – dep soradı.
13 Yaqıya olarg'a:
– Belgilengeninen artıq talap etpen'ler, – dedi.

14 A'skerler de onnan:
– Al bizler ne islewimiz kerek? – dep soradı.
Yaqıya olarg'a:
– Hesh kimdi tonaman'lar, hesh kimge jala jappan'lar, o'z is haqın'ızg'a qanaat etin'ler, – dedi+.
15 U'mit etip ku'tip turg'an xalıqtın' ha'mmesi Yaqıya tuwralı ishlerinen:
– Bul Masix emes pe eken? – dep oyladı+.
16 Yaqıya ha'mmesine juwap berip:
– Men sizlerdi suw menen shomıldıraman, biraq mennen keyin qu'diretli Birew kiyatır. Men Onın' ayaq kiyiminin' bawın sheshiwge de ılayıqlı emespen. Ol sizlerdi Muxaddes Ruwx ha'm ot penen shomıldıradı+. 17 Onın' jabası qolında. Ol O'z qırmanın tazalap, biydayın g'a'llexanasına jıynaydı, al sabanın so'nbes otqa jandıradı, – dedi+.
18 Yaqıya xalıqqa basqa da ko'p na'siyat aytıp, Xosh Xabardı ja'riyalap ju'rdi. 19 U'lke hu'kimdarı Hirod o'z inisinin' hayalı Hirodiya sebepli ha'm basqa da barlıq jaman isleri ushın, Yaqıya ta'repinen a'shkara etilgen edi. 20 Hirod burıng'ı islegen jamanlıqlarına qosa Yaqıyanı qamatıp tasladı+.

İysanın' shomıldırılıwı

21 • Pu'tkil xalıq shomıldırılg'anda, İysa da shomıldırıldı. Ol duwa etkende aspan ashılıp,+ 22 Muxaddes Ruwx kepter pishinde Onın' u'stine tu'sti. Sonda aspannan:
– Sen – Menin' su'yikli Ulımsan', Men Sag'an ırzaman, – degen saza esitildi+.

İysanın' shejiresi

23 • İysa O'z xızmetin baslag'anda otızlar shamasında edi. Adamlar Onı Yusuptın' ulı sıpatında tanıytug'ın edi. Al Yusup Eli ulı,+ 24 Eli Mattat ulı, Mattat Lebiy ulı, Lebiy Malkiy ulı, Malkiy Yanay ulı, Yanay Yusup ulı, 25 Yusup Mattatiya ulı, Mattatiya Amos ulı, Amos Naxum ulı, Naxum Hesli ulı, Hesli Nagay ulı, Nagay 26 Maxat ulı, Maxat Mattatiya ulı, Mattatiya Shimiy ulı, Shimiy Yusex ulı, Yusex Yuda ulı, 27 Yuda Yuxanan ulı, Yuxanan Resha ulı, Resha Zerubabel ulı, Zerubabel Shaltiel ulı, Shaltiel Neriy ulı,+ 28 Neriy Malkiy ulı, Malkiy Addiy ulı, Addiy Qosam ulı, Qosam Elmadam ulı,

Elmadam Er ulı, [29] Er Eshu ulı, Eshu Eliezer ulı, Eliezer İorım ulı, İorım
Mattat ulı, Mattat Lebiy ulı, [30] Lebiy Shimon ulı, Shimon Yahuda ulı,
Yahuda Yusup ulı, Yusup İonam ulı, İonam Eliakim ulı, [31] Eliakim Mala ulı,
Mala Menna ulı, Menna Mattata ulı, Mattata Natan ulı, Natan Dawıt ulı,+
[32] Dawıt İshay ulı, İshay Obid ulı, Obid Boaz ulı, Boaz Salmon ulı, Salmon
Nahshon ulı,+ [33] Nahshon Aminadab ulı, Aminadab Ram ulı, Ram Hesron
ulı, Hesron Pares ulı, Pares Yahuda ulı,+ [34] Yahuda Yaqıp ulı, Yaqıp Isaq ulı,
Isaq İbrayım ulı, İbrayım Terax ulı, Terax Naxor ulı,+ [35] Naxor Seruk ulı,
Seruk Reu ulı, Reu Pelek ulı, Pelek Eber ulı, Eber Shalah ulı, [36] Shalah Kenan
ulı, Kenan Arpakshat ulı, Arpakshat Sam ulı, Sam Nux ulı, Nux Lamek ulı,
[37] Lamek Metushelax ulı, Metushelax Enok ulı, Enok Yaret ulı, Yaret
Maxalalel ulı, Maxalalel Kenan ulı, [38] Kenan Enosh ulı, Enosh Shit ulı, Shit
Adam-ata ulı, al Adam-ata Quday ulı+.

İysanın' sınalıwı

4 1 • İysa Muxaddes Ruwxqa tolıp, İordan da'ryasınan qaytıp
kelgende, Ruwx Onı sho'l dalag'a alıp bardı. 2 Onı shaytan sol jerde qırıq
ku'n sınadı. Ol bul ku'nleri hesh na'rse jemedi. Olar o'tkennen son', aqırı
ash boldı+.
3 Sonda shaytan İysag'a:
– Eger Sen Qudaydın' Ulı bolsan', mına tasqa buyır, ol nang'a aylansın,
– dedi.
4 İysa og'an juwap berip:
– Muxaddes Jazıwda: *«Adam tek g'ana nan menen jasamaydı»**, – dep
aytılg'an, – dedi+.
5 Sonda shaytan İysanı bir biyik jerge shıg'ardı da, Og'an bir demde
du'nyanın' barlıq patshalıqların ko'rsetip, 6 Og'an:
– Men usı ma'mleketlerdin' pu'tkil biyligin ha'm olardın' sa'n-
saltanatların Sag'an beremen. O'ytkeni olar mag'an berilgen, olardı
qa'legen adamıma beremen+. 7 Eger mag'an tabınsan', ha'mmesi Seniki
boladı, – dedi.
8 İysa og'an juwap berip:
– Muxaddes Jazıwda: *«Quday-İyen'e sıyınıp, tek Og'an xızmet et»**, – dep
aytılg'an-g'o, – dedi+.
9 Son'ınan shaytan İysanı Erusalimge aparıp, İbadatxananın' to'besine
turg'ızıp qoydı da, Og'an:
– Eger Sen Qudaydın' Ulı bolsan', O'zin'di bul jerden to'menge tasla,
10 sebebi bılay dep jazılg'an-g'o: *«Ol O'z perishtelerine Seni saqlap qalıwg'a
buyrıq beredi+. 11 Ayag'ın'dı tasqa urıp almawın' ushın, olar Seni qollarında
ko'terip alıp ketedi»**, – dedi.
12 İysa shaytang'a:
– *«Quday-İyen'di sınama!»**, – dep aytılg'an-g'o, – dedi+.
13 Shaytan ha'mme sınawların tamamlag'annan keyin, waqıtsha
İysanın' qasınan ketti.

İysanın' Galiladag'ı wazı

14 • Muxaddes Ruwxtın' ku'shine tolg'an İysa Galilag'a qaytıp keldi
ha'm Ol tuwralı xabar pu'tkil do'gerekke tarqadı. 15 İysa olardın'

ma'jilisxanalarında* ta'lim berdi ha'm Ol ha'mme adamlar ta'repinen alg'ıslandı+.

Nasıralılardın' İysanı qabıl almawı

16 İysa O'zi o'sken Nasıra qalasına kelip, O'z a'deti boyınsha dem alıs
ku'ni* ma'jilisxanag'a kirdi. İysa oqıw ushın ornınan turg'anda,+ 17 Og'an
İyshaya payg'ambardın' kitabı berildi. Ol kitaptı ashıp, mına ayatlar
jazılg'an jerdi taptı:
18-19 *«Jaratqan İyemnin' Ruwxı Menin' u'stimde.*
O'ytkeni Ol Meni jarlılarg'a Xosh Xabar ja'riyalaw ushın tayınladı.*
Ol Meni tutqınlardın' azat bolatug'ının,
Soqırlardın' ko'retug'ının xabarlawg'a,
Azap shekkenlerdin' erkinlikke shıg'ıwı ushın ha'm
Jaratqan İyemizdin' miyrimlilik jılın ja'riyalaw ushın jiberdi»+.
20 Son'ınan İysa kitaptı jawdı da, onı xızmetkerge berip, ornına otırdı.
Ma'jilisxanadag'ı ha'mme adamlar Og'an tigilip qaldı. 21 İysa olarg'a so'yley
baslap:
– Usı Muxaddes Jazıwlar bu'gin, sizler esitken waqıtta orınlandı, – dedi.
22 Ha'mme İysanı maqtadı ha'm Onın' awzınan shıqqan sheshen
so'zlerine hayran qalısıp:
– Bul – Yusuptın' balası emes pe? – desti.
23 İysa olarg'a bılay dedi:
– Sizler, a'lbette, Mag'an: «Shıpaker, o'zin'di o'zin' emle», – degen
naqıldı aytıp, «Bizler Kaparnahumda islegen islerin' haqqında esittik. Bul
jerde, O'z ana jurtın'da da solardı isle!» – demekshisizler+. 24 İysa dawam
etip: – Sizlerge shının aytaman: hesh bir payg'ambar o'z watanında qabıl
alınbaydı+. 25 Sizlerge haqıyqatın aytaman: İliyas payg'ambardın'
zamanında u'sh jıl, altı ay aspan jawılıp, jawın bolmay, elde awır
asharshılıq bolg'anda, İzrail elinde ko'p jesir hayallar bar edi+. 26 Biraq
İliyas olardın' hesh birewine jiberilmey, tek Sidon elinin' Sarafat
qalasındag'ı bir jesir hayalg'a jiberilgen edi+. 27 Sol sıyaqlı, Elisha
payg'ambardın' zamanında da İzrailda maqaw kesel bolıp awırg'anlar ko'p
edi. Biraq, tek siriyalı Namannan basqa hesh kim awırıwınan jazılg'an joq,
– dedi+.

28 Bunı esitken ma'jilisxanadag'ılardın' barlıg'ı qattı ashıwg'a mindi.
29 Orınlarınan turıp, İysanı qaladan quwıp shıg'ardı da, Onı tik jardan
taslap jiberiw ushın, sol qala qurılg'an tawdın' basına alıp bardı. 30 Biraq
İysa olardın' arasınan o'tip, O'z jolına tu'sti+.

İysanın' jindi quwıp shıg'arıwı

31 • İysa Galiladag'ı Kaparnahum qalasına keldi ha'm dem alıs ku'ni
xalıqqa ta'lim berdi+. 32 Xalıq İysanın' ta'limine hayran qaldı, sebebi Onın'
so'zinde biylik bar edi+.
33 Ma'jilisxanada jinge shalıng'an, jawız ruwxlı bir adam bar edi. Ol
ba'lent dawıs penen baqırıp:
34 – O, Nasıralı İysa! Bizler menen ne jumısın' bar? Sen bizlerdi joq
etiwge keldin' be? Senin' kim ekenin'di bilemen, Sen – Qudaydın'
Muxaddesisen'! – dedi+.
35 İysa og'an keyip:
– U'nin'di o'shir de, onnan shıg'ıp ket! – dedi.
Sonda jin adamdı ha'mmenin' ko'z aldında jerge qulattı da, hesh zıyan
tiygizbey, onnan shıg'ıp ketti+.
36 Ha'mme tan' qalısıp, bir-birine:
– Bul ne ga'p? Ol jawız ruwxlarg'a biylik ha'm qu'diret penen buyrıq
bergende, olar shıg'ıp ketedi-g'o, – desti.
37 Solay etip, İysa tuwralı xabar sol u'lkedegi barlıq jerlerge jayıldı.

İysanın' ko'p awırıwlarg'a shıpa beriwi

38 • İysa ma'jilisxanadan shıg'ıp, Simonnın' u'yine bardı. Simonnın'
qa'yin enesinin' qattı ıssılıg'ı ko'terilip, awırıp jatırg'an edi. Olar İysadan
onı ko'riwdi o'tinish etti+. 39 İysa hayaldın' bas ushında turıp ıssılıqqa
tıyım salg'anda, hayaldın' ıssılıg'ı tu'sti. Hayal da'rriw ornınan turıp,
olarg'a xızmet etti.
40 Quyash batarda ha'mme ha'r tu'rli kesellerge shalıng'an adamların
İysag'a alıp keldi. İysa olardın' ha'r birinin' u'stine qolın qoyıp, shıpa
berdi. 41 Ko'p adamlardan jinler shıg'ıp baratırıp: «Sen – Qudaydın'
Ulısan'!» – dep baqıratug'ın edi. Biraq İysa olarg'a keyip, so'ylewge tıyım
saldı. O'ytkeni olar Onın' Masix ekenin biletug'ın edi+.

İysanın' ma'jilisxanalarda waz aytıwı

42 ● Tan' atqanda İysa u'yden shıg'ıp, awlaq jerge ketti. Xalıq Onı izlep
qasına keldi ha'm olardı taslap ketpewi ushın, Onı alıp qalmaqshı boldı+.
43 Biraq İysa olarg'a:
– Quday Patshalıg'ı tuwralı Xosh Xabardı basqa qalalarda da
ja'riyalawım kerek, sebebi Men sol ushın jiberilgenmen, – dedi+.
44 Solay etip, İysa Yahudiyadag'ı ma'jilisxanalarda waz aytıp ju'rdi.

İysanın' da'slepki sha'kirtleri

5 1 • Bir ku'ni İysa Genesaret ko'linin' jag'asında turg'anda, xalıq
Qudaydın' so'zin esitiw ushın Onın' janında tıg'ılısıp turdı+. 2 Sonda
İysa ko'ldin' jag'asında turg'an eki qayıqtı ko'rdi. Al balıqshılar qayıqtan
tu'sip, awların juwıp atırg'an edi. 3 Qayıqlardın' biri Simong'a tiyisli edi.
İysa og'an minip, Simonnan jag'adan biraz armanıraq ju'zip barıwın
o'tindi de, qayıqta otırıp, xalıqqa ta'lim bere basladı.
4 So'zin tamamlag'annan son', Simong'a:
– Teren'irek jerge ju'zip barıp, balıqqa aw sal, – dedi+.
5 Simon Og'an juwap berip:
– Ustaz! Bizler tu'ni menen miynet etip, hesh na'rse tuta almadıq.
Biraq, Senin' so'zin' boyınsha aw salaman, – dedi.
6 Olar usılay islegende, ko'p balıq tutqanlıg'ı sonshelli, ha'tte, awları da
jırtıla basladı. 7 Sonda olar basqa qayıqtag'ı sheriklerine belgi berip,
ja'rdemlesiwge shaqırdı. Joldasları kelip, eki qayıqtı da suwg'a batar
da'rejede balıqqa toltırdı.
8 Bunı ko'rgen Simon Petr İysanın' ayag'ına jıg'ılıp:
– İyem! Menin' qasımnan ket, o'ytkeni men gu'nakar adamman, –
dedi+.
9 Sebebi o'zlerinin' bunshama ko'p balıq awlag'anına o'zi de,
qasındag'ılar da hayran qalg'an edi. 10 Simonnın' sherikleri bolg'an
Zebedeydin' ulları Yaqıp penen Yuxan da usınday awhalda edi. İysa
Simong'a:
– Qorqpa, bunnan bılay adamlardı awlaytug'ın* bolasan', – dedi+.
11 Sonda olar qayıqların jag'ag'a shıg'ardı da, ha'mmesin qaldırıp,
İysanın' izine erdi.

İysanın' maqaw kesel bolg'an adamg'a shıpa beriwi

12 • İysa bir qalada bolg'anda, pu'tkil denesi maqaw kesel bolg'an bir
adam keldi. Ol İysanı ko'rip, ayag'ına jıg'ıldı da:
– İyem! Eger Sen qa'lesen', meni maqaw keselden tazalay alasan'-g'o, –
dep jalındı+.
13 İysa qolın sozıp, og'an tiygizdi de:
– Qa'leymen, tazalan! – dedi.
Ol sol waqıtta-aq maqaw keselden tazalandı.

14 İysa og'an:
– Bunı hesh kimge aytpa! Tek ruwxaniyge barıp, o'zin'di ko'rset te,
maqaw keselden tazalang'anın'dı adamlarg'a da'lillew ushın, Muwsa
buyırg'an qurbanlıqtı ber, – dep buyırdı+.
15 Biraq İysa haqqında xabar burıng'ıdan da ko'birek jayıldı. Ko'p xalıq
Onı tın'lap, awırıwlarına shıpa alıw ushın, Onın' aldına ag'ıp kele berdi.
16 Al İysa awlaq jerge barıp, duwa etetug'ın edi+.

İysanın' la'n' adamg'a shıpa beriwi

17 • Bir ku'ni İysa ta'lim berip otırg'anda, Galila menen Yahudiyanın'
barlıq awıllarınan ha'm Erusalimnen kelgen pariseyler* menen diniy
mug'allimler Onın' qasında edi. Al İysada awırıwlarg'a shıpa beriwshi
Jaratqan İyemizdin' qu'direti bar edi+. 18 Sonda birewler la'n' bolg'an
adamdı to'segi menen ko'terip alıp keldi. Olar İysanın' aldına onı qoyıw
ushın, u'yge kirgiziwge tırıstı. 19 Adamlardın' ko'pliginen alıp kire almag'an
olar tamnın' basına shıqtı. Onı ashtı da, la'n' adamdı to'segi menen
ortag'a, İysanın' aldına tu'sirdi. 20 İysa olardın' isenimin ko'rip:
– Dostım, senin' gu'naların' keshirildi, – dedi+.
21 Diniy mug'allimler menen pariseyler: «Qudayg'a til tiygizip turg'an
Bul kim? Gu'nalardı jalg'ız Qudaydan basqa kim keshire aladı?» – dep
ishlerinen oylay basladı+.
22 İysa olardın' ne oylag'anın bilip, olarg'a:
– İshlerin'izden nege bunday na'rselerdi oylap tursızlar? 23 Qaysısın
aytıw an'satıraq: «Gu'naların' keshirildi», – dew me yamasa: «Ornın'nan
turıp, ju're ber», – dew me? 24 Biraq, Adam Ulının'* jer betinde gu'nalardı
keshiriwge biyligi bar ekenin bilip qoyın'lar, – dep juwap berdi de, la'n'
adamg'a: – Sag'an aytaman: ornın'nan turıp, to'segin'di al da, u'yin'e bar!
– dedi.
25 Sonda la'n' adam ha'mmenin' ko'z aldında da'rhal ornınan turıp, o'zi
jatqan to'segin aldı da, Qudaydı alg'ıslap u'yine qayttı. 26 Ha'mme qattı tan'
qalısıp, Qudayg'a maqtawlar ayttı. Olar qorqınıshqa tolıp:
– Bizler bu'gin tan' qalarlıq isler ko'rdik, – desti.

İysanın' Lebiydi shaqırıwı

27 • Sonnan keyin, İysa sol jerden shıg'ıp, salıq ken'sesinde otırg'an
Lebiy atlı salıqshını ko'rdi de, og'an:
– İzime er! – dedi.
28 Ol ornınan turdı da, ha'mme na'rsesin qaldırıp, İysanın' izine erdi.
29 Lebiy o'z u'yinde İysa ushın u'lken zıyapat isledi. Olar menen birge
ko'plegen salıqshılar ha'm basqa da adamlar dasturxanlas boldı+.
30 Pariseyler menen diniy mug'allimler İysanın' sha'kirtlerine narazılıq
bildirip:
– Sizler nege salıqshılar ha'm gu'nakarlar menen birge iship-jep
otırsızlar? – dedi+.
31 İysa olarg'a juwap berip:
– Shıpakerge deni sawlar emes, al awırıwlar mu'ta'j. 32 Men haq
adamlardı emes, al gu'nakarlardı ta'wbege shaqırıwg'a keldim, – dedi+.

Oraza haqqında soraw

33 • Olar İysag'a:
– Yaqıyanın' sha'kirtleri jiyi-jiyi oraza tutıp, duwa etedi. Pariseylerdin'
sha'kirtleri de solay isleydi. Al Senin' sha'kirtlerin' iship-jep ju'ripti, –
dedi+.
34 İysa olarg'a:
– Ku'yew o'zleri menen birge bolg'anda, toyg'a kelgenlerdi oraza
tutıwg'a ma'jbu'r ete alasızlar ma+? 35 Biraq, olardan ku'yewdi tartıp alıp
ketiletug'ın ku'nler keledi, olar sonda, sol ku'nleri oraza tutadı, – dedi+.
36 İysa olarg'a ja'ne bir tımsal aytıp, bılay dedi:
– Hesh kim jan'a kiyimnen jırtıp alıp, eski kiyimge jamaw salmaydı.
Olay etse, jan'a kiyim de jırtılıp qaladı, jan'a jamaw da eski kiyimge
u'ylespeydi. 37 Hesh kim jan'a sharaptı da eski meske quymaydı. Olay etse,
jan'a sharap mesti jarıp ag'ıp ketedi, mes te buzıladı. 38 Jan'a sharaptı jan'a
meske quyıw kerek. 39 Hesh kim eski sharaptı iship ko'rip, jan'asın
qa'lemeydi: o'ytkeni «eskisi jaqsıraq», – deydi.

Dem alıs ku'ni haqqında tartıs

6 1 • Bir dem alıs ku'ni* İysa biyday atızının' arası menen o'tip
baratırg'anda, Onın' sha'kirtleri biyday masaqların u'zip alıp,
alaqanları menen uwqalap jey basladı+. 2 Geypara pariseyler olarg'a:
– Sizler nege dem alıs ku'ninde islewge bolmaytug'ın isti islep
atırsızlar? – dedi+.
3 İysa olarg'a juwap berip:
– O'zi de, qasındag'ılar da ash bolg'anda Dawıttın' ne islegenin sizler
oqımag'ansızlar ma+? 4 Ol Qudaydın' U'yine kirip, tek ruwxaniylerge
g'ana jewge bolatug'ın Qudayg'a arnalg'an nanlardı o'zi de jep,
qasındag'ılarg'a da bergen emes pe? – dedi+.
5 Ja'ne olarg'a:
– Adam Ulı dem alıs ku'ninin' de iyesi, – dedi.
6 İysa basqa bir dem alıs ku'ni ma'jilisxanag'a kirip, ta'lim bere basladı.
Sol jerde on' qolı la'n' bir adam bar edi+. 7 Diniy mug'allimler menen
pariseyler İysadan ayıp tabıw ushın, dem alıs ku'ni awırıwlarg'a shıpa
bermes pe eken dep, Onı an'lıdı+. 8 Biraq İysa olardın' usı oyın bilip, qolı
la'n' adamg'a:
– Ornın'nan turıp, ortag'a shıq, – dedi.
Ol ornınan turıp, ortag'a shıqtı.
9 Sonda İysa olarg'a:
– Sizlerge bir soraw bereyin: nızam boyınsha dem alıs ku'ni ne islegen
durıs: jaqsılıq pa yamasa jamanlıq pa? Adamnın' janın qutqarıw ma
yamasa nabıt qılıw ma? – dedi+.
10 İysa a'tirapındag'ılardın' ha'mmesine qarap shıqtı da, qolı la'n'
adamg'a:
– Qolın'dı soz, – dedi.
Ol solay islegende, qolı burıng'ıday sap-saw bolıp qaldı+.
11 Sonda olar qattı ashıwg'a minip, İysag'a ne islew kerek ekenin o'z ara
ken'ese basladı.

İysanın' on eki elshisin tan'lawı

12 • Sol ku'nleri İysa duwa etiw ushın tawg'a shıqtı ha'm tu'ndi
Qudayg'a duwa etiw menen o'tkizdi. 13 Tan' atqanda, O'z sha'kirtlerin
janına shaqırıp alıp, arasınan on ekisin tan'lap aldı da, olardı «elshiler»

dep atadı. 14 Olar: İysa Petr dep atag'an Simon ha'm onın' inisi Andrey,
Yaqıp penen Yuxan, Filip penen Bartolomey,+ 15 Matta menen Tomas,
Alpeydin' ulı Yaqıp penen watansu'yer dep atalg'an Simon,+ 16 Yaqıptın'
ulı Yahuda ha'm keyin İysag'a satqınlıq islegen Yahuda İsqariot+.

İysanın' ta'liymatı ha'm shıpa beriwi

17 • İysa olar menen birge tawdan to'men tu'sip, bir tegislik jerge kelip
turdı. Sol jerde Onın' ko'plegen sha'kirtleri, pu'tkil Yahudiya ha'm
Erusalimnen, Tir ha'm Sidondag'ı u'lken ten'iz jag'asınan kelgen ko'p xalıq
bar edi. 18 Olar İysanı tın'lawg'a ha'm o'z keselliklerine shıpa tabıwg'a
kelgen edi. Jawız ruwxlardan azap shekken adamlar da kelip, shıpa taptı.
19 Pu'tkil xalıq İysag'a qol tiygiziwge tırısatug'ın edi. Sebebi Onnan ku'sh
shıg'ıp, ha'mmege shıpa beretug'ın edi+.

Baxıtlılar ha'm baxıtsızlar

20 İysa sha'kirtlerine qarap bılay dedi:
– Jarlı bolg'anlar, sizler baxıtlısızlar!
Sebebi Qudaydın' Patshalıg'ı sizlerdiki+.
21 Ha'zir ash bolıp ju'rgenler, sizler baxıtlısızlar!
Sebebi toq bolasızlar.
Ha'zir jılap ju'rgenler, sizler baxıtlısızlar!
Sebebi ku'lesizler+.
22 Adamlar sizlerdi Adam Ulı ushın jek ko'rse, aralarınan shetletse,
xorlap, atların'ızg'a daq tu'sirse, sizler baxıtlısızlar!+ 23 Sol ku'ni quwanıp,
shadlıqqa bo'lenin'ler! O'ytkeni sizlerdin' aspandag'ı sıylıg'ın'ız u'lken.
Olardın' ata-babaları da payg'ambarlarg'a usılay islegen+.
24 Biraq, ha'y baylar, sizler ha'siret shegesizler!
Sebebi sizler o'z ha'zligin'izdi a'lle qashan alıp boldın'lar+.
25 Ha'zir toq bolg'anlar, sizler ha'siret shegesizler!
Sebebi sizler ash qalasızlar.
Ha'zir ku'lip atırg'anlar, sizler ha'siret shegesizler!
Sebebi sizler o'kirip jılaysızlar+.
26 Ha'mme sizlerdi maqtasa, sizler ha'siret shegesizler!
Sebebi olardın' ata-babaları jalg'an payg'ambarlarg'a usılay islegen+.

Dushpanların'ızdı su'yin'ler!

27 ● – Biraq, Meni tın'lap otırg'an sizlerge aytatug'ınım:
Dushpanların'ızdı su'yin'ler,
o'zlerin'izdi jek ko'retug'ınlarg'a jaqsılıq islen'ler.
28 Sizlerdi g'arg'aytug'ınlarg'a jaqsı tilek tilen'ler,
qapa qılatug'ınlar ushın duwa etin'ler+.
29 Betin'nin' bir jag'ına urg'ang'a ekinshi betin'di de tut.
Shapanın'dı tartıp alg'ang'a ko'ylegin'di de alıwg'a ruxsat et!+
30 Sennen sorag'an ha'r bir adamg'a ber,
senikin alg'annan qaytarıp beriwdi talap qılma!+
31 Adamlardın' sizlerge ne islegenin qa'lesen'ler,
sizler de olarg'a sonı islen'ler!+
32 Eger sizler o'zlerin'izdi su'ygenlerdi g'ana su'ysen'ler, bul ushın qanday alg'ıs alasızlar? Gu'nakarlar da o'zlerin su'ygenlerdi su'yedi-g'o.
33 Eger o'zlerin'izge jaqsılıq islegenlerge g'ana jaqsılıq islesen'ler, bul ushın qanday alg'ıs alasızlar? Gu'nakarlar da usılay isleydi-g'o. 34 Eger sizler qaytarıp alıwdan u'mit etip, qarız bersen'ler, bul ushın qanday alg'ıs alasızlar? Gu'nakarlar da qansha qarız berse, sonsha qaytarıp alıw ushın, gu'nakarlarg'a qarız beredi-g'o. 35 Biraq sizler dushpanların'ızdı su'yin'ler. Jaqsılıq qılıp, hesh na'rse da'metpey, qarız berin'ler. Sonda sizler u'lken sıylıq alıp, qu'diretli Qudaydın' balaları bolasızlar. O'ytkeni Ol jaqsılıqtı bilmeytug'ınlarg'a da, jaman adamlarg'a da miyrimli+. 36 Solay etip, A'ken'iz miyrim-sha'pa'a'tli bolg'anı sıyaqlı, sizler de miyrim-sha'pa'a'tli bolın'lar+.

Basqalardı hu'kim etpen'ler!

37 ● – Basqalardı hu'kim etpen'ler, sonda sizler de hu'kim etilmeysiz. Ayıplaman'lar, sonda sizler de ayıplanbaysız. Keshirin'ler, sonda sizler de keshirilesiz+. 38 Berin'ler, sonda sizlerge de beriledi. Basıp, silkitip toltırılg'an, tasıp to'gilgen mo'lsher menen eteklerin'izge salıp beriledi. Sizler qanday o'lshem menen o'lshep bersen'ler, Quday da sizlerge sonday o'lshem menen o'lshep beredi+.
39 İysa olarg'a ja'ne bir tımsal ayttı:
– Soqırdı soqır jetelep ju're ala ma? Ekewi de bir shuqırg'a qulap tu'spey me+? 40 Sha'kirt ustazınan ullı emes. Biraq ha'r bir adam bilimin jetilistirgennen keyin, o'z ustazınday boladı+. 41 Sen nege tuwısqanın'nın'

ko'zindegi sho'pti ko'rip turıp, o'z ko'zin'degi qadanı sezbeysen'? 42 O'z
ko'zin'degi qadanı ko'rmey turıp, qalay: «Tuwısqanım, qa'ne, ko'zin'degi
sho'pti shıg'arıp alayın», – dep tuwısqanın'a ayta alasan'? Ha'y, eki ju'zli!
Da'slep o'z ko'zin'degi qadanı shıg'ar, sonda anıq ko'rip, tuwısqanın'nın'
ko'zindegi sho'pti shıg'ara alasan'.

Terek miywesinen biliner

43 ● – Jaman miywe beretug'ın jaqsı terek ha'm jaqsı miywe beretug'ın
jaman terek joq. 44 Ha'r bir terek miywesinen bilinedi: hesh kim
shen'gelden a'njir jıynamaydı, tikenlikten ju'zim termeydi. 45 Jaqsı adam
kewlindegi jaqsı g'a'ziynesinen jaqsılıq shıg'aradı, al jaman adam
kewlindegi jaman g'a'ziynesinen jamanlıq shıg'aradı. Adamnın' kewli nege
tolıp tassa, awzınan sol shıg'adı-g'o+.

46 ● Nege sizler Meni: «İyem, İyem» dep shaqırıp, aytqanlarımdı
qılmaysızlar+? 47 Mag'an kelip, so'zlerimdi tın'lap, olardı orınlaytug'ın
adamnın' kimge uqsaytug'ının sizlerge aytayın: 48 ol – jerdi teren' etip
qazıp, tiykarın jar tas u'stine qalap, u'y salg'an adamg'a uqsaydı. Sel tasıp,
sol u'ydi soqqılag'anda, u'y bekkem salıng'anlıg'ı sebepli, onı qozg'alta
almaydı+. 49 Biraq so'zlerimdi esitse de, onı orınlamaytug'ın adam u'yin
jer u'stine tiykarsız salg'an adamg'a uqsaydı. Suwlar tasıp, bul u'ydi
soqqılag'anda, ol sol waqıtta-aq qulap, qattı qıyralıp qaladı.

Rimli ju'zbasının' isenimi

7 1 • İysa O'zin tın'lap turg'an xalıqqa ha'mme so'zin aytıp
bolg'annan son', Kaparnahumg'a ketti. 2 Sol jerde bir rimli ju'zbasının'
qa'dirleytug'ın xızmetshisi awırıp, o'lim to'seginde jatırg'an edi. 3 Ju'zbası
İysa tuwralı esitip, Ol kelip, xızmetshime shıpa bermes pe eken dep,
o'tinish etiw ushın, Og'an yahudiylerdin' aqsaqalların jiberdi. 4 Olar
İysanın' qasına keldi de, qattı o'tinish etip:

– Ol Senin' ja'rdem beriwin'e mina'sip+. 5 Sebebi ol xalqımızdı jaqsı
ko'redi, bizlerge ma'jilisxana da salıp berdi, – dedi.

6 İysa olar menen birge ketti. Ol u'yge jaqınlap qalg'anda, ju'zbası Og'an
dosların jiberip, bılay dep aytqızdı:

– A'were bolmay-aq qoy, İyem! Senin' shan'arag'ıma keliwin'e men
ılayıqlı emespen. 7 Sonlıqtan o'zimnin' Sag'an barıwımdı da mina'sip
ko'rmedim. Tek bir so'z aytsan' boldı, xızmetshim jazılıp ketedi+.
8 O'ytkeni men de birewdin' qol astındag'ı adamman, o'zime bag'ınıshlı
a'skerlerim de bar. Olardın' birewine: «bar» desem, baradı, ekinshisine
«kel» desem, keledi. Qulıma: «mınanı isle» desem, isleydi.

9 Bul so'zlerdi esitken İysa tan' qaldı ha'm izine erip kiyatırg'an xalıqqa
burılıp:

– Sizlerge aytatug'ınım: Men bunday isenimdi İzrailda da
ushıratpag'an edim, – dedi.

10 Jiberilgenler u'yge qaytıp kelgende, awırıw xızmetshinin' jazılıp
ketkenin ko'rdi.

Jesir hayaldın' balasının' tiriliwi

11 Aradan ko'p o'tpey, İysa Nain degen qalag'a keldi. Onın' menen
sha'kirtleri ha'm ko'p xalıq birge ju'rdi. 12 İysa qala da'rwazasına
jaqınlag'anda, bir jesir hayaldın' jalg'ız balasının' o'ligin ko'terip shıg'arıp
atır edi. Qalanın' ko'p adamları hayal menen birge ju'rip kiyatır edi.
13 İyemiz hayaldı ko'rgende janı ashıp:

– Jılama! – dedi+.

14 İysa jaqınlap kelip, tabıtqa qolın tiygizgende, tabıt ko'terip
kiyatırg'anlar toqtap qaldı. Ol:

– Ha'y jas jigit, sag'an aytaman: ornın'nan tur! – dedi+.

15 O'li tikeyip otırdı da, so'yley basladı. İysa onı anasına tapsırdı+.

16 Ha'mmeni qorqınısh biylep:
– Aramızda ullı payg'ambar payda boldı. Quday O'z xalqına ja'rdemge keldi, – dep Qudayg'a alg'ıs aytt+ı.
17 İysa tuwralı bul xabar pu'tkil Yahudiya u'lkesine ha'm do'gerektegi jerlerge jayıldı.

İysa ha'm Shomıldırıwshı Yaqıya

18 • Sha'kirtleri Yaqıyag'a bolıp o'tken waqıyalar haqqında xabarladı.
19 Yaqıya sha'kirtlerinin' ekewin shaqırıp alıp: «Keletug'ın Qutqarıwshı Senbisen' yamasa basqa birewdi ku'tiwimiz kerek pe?» – dep soraw ushın, olardı İyemizge jiberdi+.
20 Olar İysag'a kelip:
– Shomıldırıwshı Yaqıya bizlerdi: «Keletug'ın Qutqarıwshı Sen be yamasa basqasın ku'teyik pe?» – dep soraw ushın, Sag'an jiberdi, – dedi.
21 Sol waqıtta İysa awırıw menen kesellerge ha'm jawız ruwxlarg'a shalıng'an ko'plegen adamlarg'a shıpa berip, ko'p soqırlardın' ko'zin ashqan edi. 22 İysa olarg'a juwap berip:
– Barın'lar, esitip-ko'rgenlerin'izdi Yaqıyag'a bildirin'ler. Soqırlardın' ko'rip, aqsaq bolg'anlardın' ju'rip, maqaw kesel bolg'anlardın' tazalanıp, geren'lerdin' esitip, o'lgenlerdin' tirilip, Xosh Xabardın' jarlılarg'a ja'riyalanıp atırg'anın aytıp berin'ler+. 23 Mag'an gu'mansız isengenler baxıtlı! – dedi+.
24 Yaqıyanın' jibergen adamları qaytıp ketkennen son', İysa xalıqqa Yaqıya tuwralı bılay dep ayta basladı:
– Sizler sho'l dalag'a neni ko'riwge bardın'lar? Samal terbetken qamıstı ma+? 25 Neni ko'riwge bardın'lar? Jipek kiyim kiygen bir adamdı ma? Biraq hasıl kiyim kiyip, baylıqta jasaytug'ınlar patsha saraylarında boladı-g'o. 26 Solay etip, neni ko'riwge bardın'lar? Payg'ambardı ma? Awa, Menin' sizlerge aytatug'ınım: ol – payg'ambardan da ullı+. 27 Bul adam haqqında Muxaddes Jazıwda bılay dep aytılg'an: *«Mine, Men Sennen burın O'z xabarshımdı jiberemen, ol Senin' baratug'ın jolın'dı aldın'nan tayarlap qoyadı»*+. 28 Sizlerge aytatug'ınım: hayaldan tuwılg'anlardın' arasında Shomıldırıwshı Yaqıyadan ullı adam joq. Biraq Quday Patshalıg'ındag'ı en' kishkene adam da onnan ullı+.

29 Bunı esitken pu'tkil xalıq, ha'tte, salıqshılar da Qudaydın' haqlıg'ın
moyınladı. Sebebi olar Yaqıyanın' qolınan shomıldırılg'an edi+. 30 Biraq
pariseyler menen nızam mug'allimleri Qudaydın' olarg'a arnag'an erkin
qabıl almadı. O'ytkeni olar Yaqıyanın' qolınan shomıldırılıwdan bas
tartqan edi.
31 İysa ja'ne:
– Ha'zirgi a'wladtın' adamların kimge uqsatayın, olar kimlerge
megzeydi? 32 Olar bazarda bir-birine qıshqırısıp:
«Sizlerge sıbızg'ı sherttik, biraq sizler oynamadın'lar!
Sizlerge joqlaw ayttıq, biraq sizler jılamadın'lar!» –
dep otırg'an balalarg'a uqsaydı. 33 Sebebi Shomıldırıwshı Yaqıya kelip, nan
da jemedi, sharap ta ishpedi. Al sizler onı: «Jin urg'an», – deysizler+.
34 Adam Ulı kelip, jep te, iship te ju'r, sizler Onı: «Mine, tamaqsaw ha'm
araqxor adam, Ol salıqshılar menen gu'nakarlardın' dostı», – deysizler+.
35 Al Qudaydın' danalıg'ı onı qabıl etetug'ınlardın' ha'mmesi arqalı
aqlanadı, – dedi.

İysa ha'm gu'nakar hayal

36 ● Pariseylerdin' biri İysanı awqatqa mira't etti. İysa pariseydin'
u'yine kirip, dasturxan a'tirapına otırdı. 37 Sol qalada jasawshı bir gu'nakar
hayal İysanın' pariseydin' u'yinde, dasturxan basında otırg'anın bilip,
ishinde a'tir mayı bar ma'rmer ıdıs alıp keldi. 38 Ol artta, İysanın' ayaq
betinde turıp jılap, ko'z jasların İysanın' ayaqlarına to'ge basladı ha'm
olardı shashları menen su'rtti. Onın' ayaqların su'yip, iyis may menen
mayladı. 39 İysanı mira't etken parisey bunı ko'rip, ishinen:
– Eger Ol payg'ambar bolsa, Og'an qolın tiygizip turg'an hayaldın'
kimligin ha'm onın' qanday hayal ekenin biler edi. Ol – gu'nakar hayal-g'o,
– dedi+.
40 İysa og'an:
– Simon, sag'an aytatug'ın bir awız so'zim bar, – dedi.
– Ayta ber, Ustaz! – dedi Simon.
41 İysa og'an:
– Bir qarız beriwshinin' eki qarızdarı bar eken: birewinin' bes ju'z,
ekinshisinin' eliw dinar* qarızı bolıptı+. 42 Biraq olardın' to'leytug'ın hesh

na'rsesi bolmag'anlıqtan, ol ekewinin' de qarızınan keshipti. Qa'ne, aytshı, olardın' qaysısı onı ko'birek su'yedi? – dedi+.

43 Simon:

– Menin' oyımsha: qarızı ko'birek keshirilgeni, – dep juwap berdi.

– Durıs aytasan', – dedi İysa og'an.

44 Son'ınan hayalg'a burılıp, Simong'a:

– Bul hayaldı ko'rip tursan' ba? U'yin'e kelgenimde, sen Mag'an ayaqlarımdı juwatug'ın suw da bermedin'. Al ol ko'z jasları menen ayaqlarımdı juwıp, shashları menen su'rtti. 45 Sen Meni su'ymedin', al ol Men kelgennen beri ayaqlarımdı toqtamastan su'yip atır. 46 Sen basıma may da jaqpadın', al ol ayaqlarıma iyis may jaqtı+. 47 Sonlıqtan sag'an aytatug'ınım: onın' ko'p gu'naları keshirildi. Su'yispenshiliginin' ku'shli bolıwının' sebebi – sol. Kim az keshirilse, sol az su'yedi, – dedi.

48 Son'ınan hayalg'a:

– Gu'naların' keshirildi, – dedi+.

49 Sonda İysa menen birge dasturxan basında otırg'anlar o'z ara:

– Gu'nalardı da keshiretug'ın bul kim o'zi? – desti.

50 Al İysa hayalg'a:

– İsenimin' seni qutqardı, tınıshlıq penen bara ber, – dedi+.

İysanın' izine ergen hayallar

8 1 Son'ınan İysa qala ha'm awıllardı aralap, Quday Patshalıg'ının'
Xosh Xabarın ja'riyalap ju'rdi. İysa menen birge on eki sha'kirti,+
2 ja'ne de, jawız ruwxlardan ha'm awırıwlardan azat bolg'an bir neshe
hayallar da boldı. Olar: ishinen jeti jin shıqqan magdalalı dep atalg'an
Ma'riyam,+ 3 Hirodtın' saray basqarıwshısı Xuzanın' hayalı Yuxanna,
Suzanna ha'm basqa da ko'plegen hayallar İysag'a ha'm Onın'
sha'kirtlerine o'z mal-mu'lki menen xızmet etetug'ın edi+.

Tuqım sebiwshi tuwralı tımsal

4 ● Ha'r tu'rli qalalardan adamlar kelip, ko'p xalıq jıynalg'anda, İysa
tımsal menen so'z basladı:
5 – Bir tuqım sebiwshi o'z tuqımın sebiwge shıg'ıptı. Ol sepkende,
tuqımlardın' geybirewleri jol shetine tu'sip, ayaq astında basılıp qalıptı.
Aspandag'ı quslar olardı shoqıp, jep qoyıptı. 6 Geybirewleri taslaq jerge
tu'sip, ko'gerip shıg'ıptı. Biraq ıg'allıq az bolg'anlıqtan, quwrap qalıptı.
7 Geybirewleri tikenler arasına tu'sip, tikenler olar menen birge o'sip,
tunshıqtırıp taslaptı+. 8 Al basqaları o'nimli jerge tu'sip, o'sip shıg'ıptı
ha'm ju'z ese zu'ra'a't beripti. İysa usılardı aytıp bolg'annan son' dawıslap:
– Qulag'ı bar jaqsılap esitip alsın! – dedi+.

Tımsallardın' maqseti

9 ● Sha'kirtleri İysadan:
– Bul tımsal neni an'latadı? – dep soradı.
10 İysa olarg'a bılay dedi:
– Quday Patshalıg'ının' sırların biliw sizlerge berilgen, al basqalarg'a
tımsal menen aytıladı. Sonlıqtan da:
«Olar qarasa da, ko'rmeydi,
*Esitse de, tu'sinbeydi»**+.

Tuqım sebiwshi tuwralı tımsaldın' tu'sindiriliwi

11 – Al bul tımsaldın' ma'nisi mınaday: tuqım – bul Qudaydın' so'zi+.
12 Jol shetine tu'skenleri mınaday adamlardı bildiredi: olar so'zdi esitedi,
biraq son' shaytan kelip, olardın' ju'reklerindegi so'zdi alıp ketedi.
Sonlıqtan olar isene almaydı ha'm qutqarılmaydı. 13 Taslaq jerge

tu'skenleri mınaday adamlardı bildiredi: olar so'zdi esitip, quwanısh penen qabıl etedi, biraq tamırsız bolg'anlıqtan waqıtsha g'ana isenip, sınaw waqtı kelgende isenimnen qaytadı+. 14 Al tikenler arasına tu'skenleri mınaday adamlardı bildiredi: olar so'zdi esitedi, biraq o'mirdin' ta'shiwishleri, baylıq ha'm ha'zlikler astında tunshıg'ıp, olardın' zu'ra'a'ti pispey qaladı+. 15 Al o'nimli topıraqqa tu'skenleri mınaday adamlardı bildiredi: olar so'zdi esitip, jaqsı ha'm pa'k kewillerinde saqlap, shıdamlılıq penen zu'ra'a't beredi+.

16 Hesh kim shıranı jag'ıp, onı ıdıs penen jawıp yamasa ka'ttin' astına qoymaydı. Kerisinshe, kirgenler jaqtılıq ko'rsin dep, onı shıra qoyg'ıshqa qoyadı+.

17 O'ytkeni ashılmaytug'ın hesh qanday sır, ma'lim ha'm a'shkara bolmaytug'ın hesh qanday jasırın na'rse joq+.

18 Sonlıqtan qalay tın'lap atırg'anın'ızg'a dıqqat awdarın'lar! Sebebi kimde bar bolsa, og'an qosımsha beriledi, al kimde joq bolsa, onın' o'zimde bar dep oylap ju'rgen na'rsesi de tartıp alınadı+.

İysanın' anası ha'm tuwısqanları

19 • İysag'a anası ha'm tuwısqanları keldi. Biraq xalıq ko'p bolg'anlıqtan, Og'an jaqınlay almadı+. 20 Adamlar İysag'a:

– Anan' menen tuwısqanların' Seni ko'rmekshi bolıp, sırtta tur, – dep xabarladı.

21 İysa olarg'a juwap berip:

– Kimler Qudaydın' so'zin tın'lap, onı orınlasa, Menin' anam da, tuwısqanlarım da solar, – dedi+.

İysanın' dawıldı toqtatıwı

22 • Ku'nlerdin' birinde İysa sha'kirtleri menen qayıqqa minip, olarg'a:

– Ko'ldin' arg'ı jag'asına o'teyik, – dedi.

Solay etip, olar jo'nep ketti+. 23 Olar qayıqta ju'zip baratırg'anda, İysa uyıqlap qaldı. Ko'lde ku'shli dawıl turıp, qayıq suwg'a tola basladı ha'm olar qa'wip astında qaldı. 24 Sha'kirtleri İysanın' qasına barıp:

– Ustaz! Ustaz! Nabıt bolajaqpız! – dep, Onı oyattı.

İysa ornınan turdı da, samalg'a ha'm tolqınlasıp turg'an suwg'a tıyım saldı. Sonda olar tınıp, a'tirap tım-tırıs boldı+. 25 İysa sha'kirtlerine:

– İsenimin'iz qa'ne? – dedi.

Olar qorqısıp, an'-tan' bolısıp, bir-birine:

– Bul kim O'zi? Ol samal menen suwg'a buyrıq bergende, olar Og'an boysınadı-g'o! – desti.

Jinge shalıng'an adamnın' shıpa tabıwı

26 ● Olar Galilanın' qarsısında jaylasqan Gadara u'lkesine qayıq penen
ju'zip bardı. 27 İysa jag'ag'a shıg'ıwı menen, Og'an qaladan kelgen, jinge
shalıng'an bir adam gezlesti. Bul adam ko'p waqıtlardan beri kiyim kiymey
ha'm u'yde jasamay, qa'birstanda jasaytug'ın edi. 28 Ol İysanı ko'rgende
qıshqırıp jiberdi ha'm İysanın' aldına jıg'ılıp, qattı dawıs penen:

– Qu'diretli Qudaydın' Ulı – İysa! Menin' menen ne jumısın' bar.
O'tinemen, meni qıynama! – dedi+.

29 O'ytkeni İysa jawız ruwxqa bul adamnan shıg'ıp ketiwdi buyırg'an
edi. Jawız ruwx onı tez-tez tutıp turg'anlıqtan, adamlar onı shınjır menen
baylap, kisen salıp qarawıllaytug'ın edi. Biraq ol ha'mmesin u'zip, jin
ta'repinen sho'listang'a aydap alıp ketiletug'ın edi.

30 İysa onnan:

– Atın' kim? – dep soradı.

– U'lken topar*, – dep juwap berdi ol.

Sebebi onın' ishine ko'p jin kirgen edi. 31 Jinler İysadan o'zlerin
tun'g'ıyıqqa jibermewin o'tindi.

32 Sol jerdegi tawdın' eteginde u'lken shoshqa padası jayılıp ju'rgen edi.
Jinler İysadan shoshqalarg'a kiriwge ruxsat beriwin o'tindi. İysa olarg'a
ruxsat etti. 33 Sonda jinler adamnan shıg'ıp, shoshqalarg'a kirdi. Shoshqa
padası juwırısıp, tik jardan ko'lge tu'sti de, batıp ketti.

34 Bolg'an waqıyanı ko'rgen shoshqa bag'ıwshılar qashıp ketip, qala
ha'm awıllarg'a barıp xabarladı. 35 Adamlar bolg'an waqıyanı ko'riw ushın
İysanın' janına keldi. Olar ishinen jinler shıqqan adamnın' aqıl-esi kirip,
kiyinip, İysanın' ayaq betinde otırg'anın ko'rgende qorqıp qalıstı+.
36 Waqıyanı o'z ko'zleri menen ko'rgenler jin urg'an adamnın' qalay shıpa
tapqanın olarg'a aytıp berdi. 37 Sonda Gadara a'tirapınan kelgen pu'tkil
xalıqtın' za'rreleri ushıp, İysadan olardın' u'lkesinen ketiwin o'tindi. İysa
qayıqqa minip, qaytıp ketti+. 38 Al jinlerden azat bolg'an adam İysag'a:

– Senin' menen birge bolayın, – dep jalındı.

Biraq İysa og'an:
39 – U'yin'e qaytıp, Qudaydın' sag'an ne islegenin aytıp ber, – dep onı
jiberdi.
Ol barıp, İysanın' og'an ne islegenin pu'tkil qalag'a ja'riyaladı+.

Tirilgen qız ha'm shıpa tapqan hayal

40 • İysa qaytıp kelgende, xalıq Onı quwanısh penen qabıl aldı. O'ytkeni
ha'mme Onı ku'tip turg'an edi. 41 Sonda ma'jilisxananın' baslıg'ı bolg'an
Yair atlı bir adam kelip, İysanın' ayag'ına jıg'ıldı da, u'yine kiriwin
o'tindi+. 42 Sebebi onın' on eki jaslar shamasındag'ı jalg'ız qızı o'lim
to'seginde jatır edi.
İysa ju'rip kiyatırg'anda, xalıq Onı ja'n-jag'ınan qısıp baratır edi. 43 Sol
jerde on eki jıl boyı qan ketip awırıp, hesh kimnen shıpa taba almag'an bir
hayal bar edi*+. 44 Hayal İysanın' art betinen jaqınlap kelip, Onın'
kiyiminin' shetine qolın tiygizdi. Sol waqıtta-aq hayaldın' qan ketiwi
toqtadı+.
45 Sonda İysa:
– Mag'an kim qolın tiygizdi? – dep soradı.
Hesh kim moynına almag'annan son', Petr:
– Ustaz! Xalıq Seni qorshap, ja'n-jag'ın'nan qısıp tur-g'o, – dedi.
46 Biraq İysa og'an:
– Mag'an birew qolın tiygizdi, o'ytkeni Men O'zimnen bir ku'sh
shıqqanın sezdim, – dedi+.
47 Hayal jasırına almaytug'ının bilip, qaltırap İysanın' aldına keldi de,
Onın' ayag'ına jıg'ıldı. O'zinin' qanday sebep penen Og'an qolın
tiygizgenin ha'm sol waqıtta-aq qalay shıpa tapqanın pu'tkil xalıq aldında
aytıp berdi.
48 İysa og'an:
– Qızım! İsenimin' seni qutqardı, tınıshlıq penen bara ber, – dedi+.
49 İysa usı so'zlerdi aytıp turg'anda ma'jilisxana basshısının' u'yinen
birew kelip, Yairg'a:
– Qızın'ız o'ldi, endi Ustazdın' tınıshın alman', – dedi.
50 Biraq İysa bunı esitip, og'an:
– Qorqpa, tek isen, qızın' shıpa tabadı, – dedi.

51 İysa u'yge kelgende, Petr, Yuxan, Yaqıp ha'm qızdın' ata-anasınan
basqa hesh kimnin' O'zi menen birge ishke kiriwine ruxsat bermedi+.
52 Ha'mme qızdı azalap, jılap turg'an edi. Biraq İysa:
– Jılaman'lar, ol o'lgen joq, tek uyıqlap atır, – dedi+.
53 Olar qızdın' o'lgenin bilip, İysanın' u'stinen ku'ldi. 54 İysa qızdın'
qolınan usladı da, dawıslap:
– Qızalaq, ornın'nan tur! – dedi+.
55 Qızdın' janı qaytıp kirip, ol da'rriw ornınan turdı. İysa og'an jew
ushın bir na'rse beriwdi tapsırdı. 56 Qızdın' ata-anası an'-tan' boldı, biraq
İysa olarg'a bolg'an waqıya haqqında hesh kimge aytpawın buyırdı+.

İysanın' on eki elshisine tapsırma beriwi

9 1 • İysa qasına on eki elshisin shaqırıp alıp, olarg'a barlıq jinlerdi
quwıp shıg'arıwg'a ha'm awırıwlarg'a shıpa beriwge ku'sh ha'm biylik
berdi+. 2 Quday Patshalıg'ın ja'riyalap, awırıw adamlarg'a shıpa beriw
ushın olardı jiberip, 3 İysa bılay dedi:
– Jolg'a hesh na'rse: tayaq ta, qalta da, nan da, aqsha da, artıq kiyim de
alman'lar. 4 Qaysı u'yge kirsen'ler de, ol jerden ketkenin'izshe, sol u'yde
bolın'lar. 5 Eger bir qalada sizlerdi qabıl almasa, sol qaladan shıg'ıp
baratırıp, olarg'a eskertiw retinde ayaqların'ızdag'ı shan'dı qag'ıp
ketin'ler+.
6 Sha'kirtler jolg'a shıqtı. Olar ha'mme jerde Xosh Xabardı ja'riyaladı
ha'm awırıwlarg'a shıpa berip, awıllardı aralap ju'rdi+.

İysa ha'm Hirod

7 • U'lke hu'kimdarı Hirod bolıp atırg'an barlıq waqıyalar haqqında
esitip, tınıshsızlanıp qaldı. Sebebi geybirewler: «Yaqıya o'limnen qayta
tirilipti» dese,+ 8 basqalar: «İliyas payda bolıptı» dep, ja'ne birewler:
«Burıng'ı payg'ambarlardın' biri tirilipti», – deytug'ın edi+. 9 Al Hirod:
«Yaqıyanın' basın kestirgen edim-g'o. Endi mınaday islerdi islep atır dep,
men esitken Adam kim boldı eken?» – dep İysanı ko'riwdin' jolın
izlestirdi+.

İysanın' bes mın'nan aslam adamdı toyg'ızıwı

10 • Elshiler qaytıp kelip, islegen ha'mme isleri haqqında İysag'a aytıp
berdi. İysa O'zi menen birge tek olardı g'ana alıp, Betsayda dep atalg'an
qalag'a ketti+. 11 Biraq xalıq bunı bilip, İysanın' izinen keldi. İysa olardı
jaqsı qabıl alıp, olarg'a Quday Patshalıg'ı haqqında ayttı ha'm shıpag'a
mu'ta'j adamlarg'a shıpa berdi.
12 Ku'n kesh bola baslag'anda, on eki elshisi İysanın' aldına kelip:
– Xalıqtı jiber. A'tiraptag'ı awıl-elatlarg'a barıp, tu'neytug'ın jer menen
azıq-awqat tapsın. O'ytkeni bizler bir elsiz jerdemiz-g'o, – dedi.
13 Biraq İysa olarg'a:
– Olarg'a sizler awqat berin'ler, – dedi.
– Bizler barıp, sonsha adamg'a azıq satıp almasaq, bes nan menen eki
balıqtan basqa hesh na'rsemiz joq, – dedi sha'kirtleri+.

14 Sebebi ol jerde bes mın'g'a shamalas er adam bar edi.
İysa sha'kirtlerine:
– Olardı eliw-eliwden topqa bo'lip otırg'ızın'lar, – dedi.
15 Sha'kirtleri solay islep, ha'mmesin jerge otırg'ızdı. 16 İysa bes nan
menen eki balıqtı aldı da, aspang'a qarap, olar ushın Qudayg'a shu'kirlik
etti. Olardı sındırıp, xalıqqa tarqatıw ushın, sha'kirtlerine berdi. 17 Ha'mme
jep toydı. Awısqan bo'leklerin jıynap, u'lken on eki sebet toltırdı.

Petrdin' İysanın' Masix ekenligin moyınlawı

18 ● Ku'nlerdin' birinde İysa awlaq jerde duwa etip turg'anda,
sha'kirtleri de Onın' menen birge edi. İysa olardan:
– Xalıq Meni kim dep sanaydı? – dep soradı.
19 Sha'kirtleri juwap berip bılay dedi:
– Shomıldırıwshı Yaqıya dep sanaydı, al bazıları İliyas, ja'ne basqaları:
«Burıng'ı payg'ambarlardın' biri tirilip kelipti», – desedi+.
20 İysa olardan:
– Al sizler Meni kim dep sanaysızlar? – dep soradı.
Petr Og'an:
– Sen – Qudaydın' jibergen Masixısan'*, – dep juwap berdi+.

İysanın' O'z o'limi ha'm qayta tiriliwi haqqında aldın ala aytıwı

21 ● İysa bul tuwralı hesh kimge aytpawların olarg'a qatan' eskertti de:
22 – Adam Ulı ko'p azap shegip, aqsaqallar, bas ruwxaniyler ha'm diniy
mug'allimler ta'repinen qabıl alınbay o'ltiriliwi ha'm u'shinshi ku'ni qayta
tiriliwi tiyis, – dedi+.
23 Sonda İysa ha'mmege bılay dedi:
– Kim de kim Mag'an ergisi kelse, o'zinen keshsin ha'm ha'r ku'ni o'z
atanaq ag'ashın arqalap, Menin' izime ersin+. 24 Kim de kim o'z janın
saqlamaqshı bolsa, onı jog'altadı, al kim de kim o'z janın Men ushın
jog'altsa, ol onı saqlap qaladı. 25 Eger adam pu'tkil du'nyanı iyelegeni
menen, o'z janın joytıp, o'zine zıyan keltirse, bunnan og'an ne payda+?
26 Kim de kim Mennen ha'm Menin' so'zlerimnen arlansa, Adam Ulı da
O'zinin', A'kesinin' ha'm muxaddes perishtelerdin' saltanatında kelgende,
onnan arlanadı+. 27 Sizlerge shının aytaman: bul jerde turg'anlardın'
geybirewleri Quday Patshalıg'ın ko'rmegenshe, o'lmeydi+.

İysanın' tu'r-tu'sinin' o'zgeriwi

28 ● Bul so'zlerdi aytqannan son' segiz ku'ndey o'tkende, İysa Petr,
Yuxan ha'm Yaqıptı qasına alıp, duwa etiw ushın tawg'a shıqtı+. 29 İysa
duwa etkende, Onın' tu'r-tu'si o'zgerdi, kiyimleri de appaq tu'ske enip,
jarqırap ketti+. 30 Sonda eki er adam Onın' menen so'ylesip turg'an edi.
Olar: Muwsa menen İliyas edi+. 31 Olar ullı saltanat penen ko'rinip,
İysanın' jaqında Erusalim qalasında du'nyadan o'tip, Qudaydın' erkin
orınlawı tiyis ekeni haqqında so'ylesti. 32 Al Petr menen onın'
qasındag'ılardı ku'shli uyqı basqan edi. Olar oyanıp ketip, İysanın' ullılıg'ın
ha'm Onın' menen turg'an eki er adamdı ko'rdi. 33 Olar İysanın' janınan
kete baslag'anda, Petr İysag'a:

– Ustaz, bul jerde bolg'anımız qanday jaqsı! Bizler u'sh qos qurayıq:
birewin Sag'an, birewin Muwsag'a, birewin İliyasqa, – dedi.
Ol ne aytqanın o'zi bilmedi.

34 Petr usılardı aytıp turg'anda bir bult payda bolıp, olardı qapladı.
Sha'kirtler bult ishine kirgende qorqısıp qaldı. 35 Sonda bulttan:

– Bul – Menin' tan'lap alg'an Ulım, Onın' aytqanın tın'lan'lar! – degen
saza esitildi+.

36 Dawıs tınıp qalg'annan son', İysanın' jalg'ız O'zi qaldı. Sha'kirtleri tis
jarıp, ko'rgenleri haqqında sol ku'nleri hesh kimge aytpadı.

İysanın' jin urg'an balanı azat qılıwı

37 ● Kelesi ku'ni olar tawdan tu'skende, İysanı ko'p xalıq ku'tip aldı.
38 Ku'tilmegende xalıq arasınan birew baqırıp:

– Ustaz, Sennen o'tinip sorayman, menin' balama bir na'zer sala go'r!
Ol menin' jalg'ız balam edi. 39 Balamdı jawız ruwx tutqanda, ol birden
qıshqırıp jiberedi. Jawız ruwx onı qaltıratıp, awzınan ko'bik ag'ızadı da,
azaplap bolg'annan son', zorg'a degende onnan ketedi. 40 Men Senin'
sha'kirtlerin'nen jawız ruwxtı quwıp shıg'arıwdı o'tingen edim, biraq
olardın' qolınan kelmedi, – dedi.

41 İysa juwap berip:

– Ha'y, isenbeytug'ın, adasqan a'wlad! Men qashang'a deyin sizler
menen birge bolıp, sizlerge shıdayman? Balan'dı bul jerge alıp kel, – dedi.

42 Bala kiyatırg'anda jin onı jerge jıg'ıp, qaltırata basladı. Biraq İysa
jawız ruwxqa tıyım salıp, balag'a shıpa berdi ha'm onı a'kesine tapsırdı+.

43 • Ha'mme Qudaydın' ullılıg'ına tan' qalıstı.
Xalıq İysanın' barlıq islerine hayran qalısıp turg'anda, İysa O'z
sha'kirtlerine:
44 – Mına so'zlerimdi qulaqların'ızg'a quyıp alın'lar: Adam Ulı
adamlardın' qolına uslap beriledi, – dedi+.
45 Biraq olar bul so'zdin' ma'nisin tu'sinbedi. Onın' ma'nisi olarg'a
jasırın bolg'anlıqtan, olar onı ug'a almadı. Al bul so'z tuwralı İysadan
sorawg'a qorqtı+.

En' ullı kim?

46 • Sha'kirtler o'z ara:
– Qaysı birimiz ullımız? – dep tartısa basladı.
47 İysa olardın' kewillerindegi oydı bilip, bir kishkene balanı aldı da, onı
janına qoyıp, 48 olarg'a bılay dedi:
– Kim de kim bul balanı Menin' atım ushın qabıl etse, onın' Meni qabıl
etkeni boladı. Al kim de kim Meni qabıl etse, onın' Meni Jibergendi qabıl
etkeni boladı. O'ytkeni aran'ızda kim en' kishkene bolsa, sol en' ullı
boladı+.
49 Sonda Yuxan:
– Ustaz! Senin' atın' menen jinlerdi quwıp shıg'arıp ju'rgen bir adamdı
ko'rdik. Biraq ol bizler menen birge Sag'an ermegenlikten, og'an tıyım
saldıq, – dedi+.
50 İysa Yuxang'a:
– Og'an tıyım salman'lar. Sebebi kim de kim sizlerge qarsı bolmasa, ol
sizlerdin' ta'repdarın'ız, – dedi+.

Samariyalılardın' İysanı ta'n almawı

51 İysanın' bul du'nyadan aspang'a alınatug'ın ku'nleri jaqınlag'anda, Ol
Erusalimge barıwg'a qarar etti+. 52 Ol aldınan xabarshıların jiberdi. Olar
barıp, İysanın' keliwine tayarlıq ko'riw ushın, Samariyanın' bir awılına
kirdi+. 53 Biraq İysa Erusalimge qaray baratırg'anlıqtan, ol jerde Onı qabıl
etpedi. 54 Sha'kirtleri Yaqıp penen Yuxan bunı ko'rip:
– İyem! Bulardı joq qılıp jiberiw ushın, aspannan ot tu'siwin
buyırıwımızdı qa'leysen' be? – dedi+.
55 Biraq İysa burılıp, olarg'a keyidi. 56 Son'ınan olar basqa awılg'a ketti.

İysag'a sha'kirt bolıwdın' sha'rtleri

57 ● Olar jolda kiyatırg'anda, birew İysag'a:
– Sen qayaqqa barsan' da, men Sag'an eremen, – dedi.
58 İysa og'an:
– Tu'lkilerdin' inleri, aspandag'ı quslardın' uyaları bar. Biraq Adam Ulının' bas panalaytug'ın ornı da joq, – dedi.
59 Al basqa birewine:
– Menin' izime er, – dedi.
Biraq ol:
– İyem! Da'slep barıp, a'kemdi jerlewime ruxsat et, – dedi.
60 İysa og'an:
– O'z o'lgenlerin jerlewdi o'lilerge qaldır. Al sen barıp, Qudaydın' Patshalıg'ı tuwralı ja'riyala, – dedi.
61 Ja'ne birew İysag'a:
– İyem, men Senin' izin'e eremen, biraq da'slep u'y-ishim menen xoshlasıp keliwime ruxsat et, – dedi+.
62 Biraq İysa og'an:
– Atızdı su'riwdi baslap, artına qaray beretug'ın adam Qudaydın' Patshalıg'ına ılayıqlı emes, – dedi.

İysanın' jetpis eki sha'kirtin jiberiwi

10 1 • Bunnan keyin, İyemiz İysa basqa jetpis eki sha'kirtin tan'lap
alıp, O'zi barg'ısı kelip ju'rgen ha'r bir qala ha'm orınlarg'a olardı
ekew-ekewden O'zinen burın jiberip atırıp 2 bılay dedi:
– Orılatug'ın egin ko'p, biraq jumısshılar az. Sonlıqtan zu'ra'a'ttin'
iyesi bolg'an İyemizden O'zinin' atızına egindi oratug'ın jumısshılar
jiberiwin duwa etip soran'lar+. 3 Barın'lar! Mine, Men sizlerdi qozılardı
qasqırlardın' arasına jibergendey, jiberip atırman+. 4 Shıjlan da, dorba da,
ayaq kiyim de alman'lar, jolda hesh kimge sa'lem de bermen'ler+. 5 Qaysı
u'yge kirsen'ler de, da'slep: «Bul u'yde amanlıq bolsın!» – dep sa'lem
berin'ler. 6 Eger sol u'yde amanlıqtı su'yiwshi adam bolsa, sizler tilegen
amanlıq sol adamda qaladı, al eger bolmasa, o'zlerin'izge qaytadı. 7 Sol
u'yde qalıp, bergenin iship jen'ler. O'ytkeni miynet etken adam o'z miynet
haqısına ılayıqlı. U'yden-u'yge ko'ship ju'rmen'ler+. 8 Eger qanday da bir
qalag'a kelgenin'izde sizlerdi qabıl etse, bergenin jen'ler+. 9 Sol jerdegi
awırıw adamlarg'a shıpa berip, olarg'a: «Sizlerge Quday Patshalıg'ı
jaqınladı», – den'ler+. 10 Biraq qanday da bir qalag'a kelgenin'izde sizlerdi
qabıl etpese, ko'shege shıg'ıp: 11 «Qalan'ızdan ayaqlarımızg'a juqqan
shan'dı da sizlerge eskertiw retinde qag'ıp taslaymız. Biraq bilip qoyın'lar,
Quday Patshalıg'ı jaqınladı», – dep aytın'lar+. 12 Sizlerge aytatug'ınım:
hu'kim shıg'arılatug'ın qıyamet-qayım ku'ni Sodom qalasının' awhalı sol
qalanın' awhalınan jen'ilirek boladı+.

Ta'wbe etpegen qalalar ha'siret shegedi!

13 • – Ha'siret shegesen', Xorazin! Ha'siret shegesen', Betsayda! Eger
sizlerde islengen ka'ramatlar Tir ha'm Sidon qalalarında islengeninde, olar
a'lle qashan betin tırnap, shashın julıp qayg'ırıp*, ta'wbe eter edi+.
14 Biraq hu'kim shıg'arılatug'ın qıyamet-qayım ku'ninde Tir menen
Sidonnın' awhalı sizlerdin' awhalın'ızdan jen'ilirek boladı+. 15 Ha'y sen,
Kaparnahum, aspang'a ko'terilesen' be? Yaq, dozaqqa qulatılasan'+.
16 İysa sha'kirtlerine ja'ne bılay dedi:
– Kim de kim sizlerdi tın'lasa, onın' Meni tın'lag'anı boladı. Kim de kim
sizlerdi qabıl almasa, onın' Meni qabıl almag'anı boladı. Al kim de kim
Meni qabıl alsa, onın' Meni Jibergendi qabıl alg'anı boladı+.

Jetpis eki sha'kirttin' qaytıp keliwi

17 İysanın' jetpis eki sha'kirti quwanısh penen qaytıp kelip:
– İyem! Senin' atın'dı tilge alsaq, jinler de bizlerge boysınadı, – dedi+.
18 İysa olarg'a:
– Shaytannın' jıldırım sıyaqlı aspannan tu'skenin ko'rdim+. 19 Minekey, Men sizlerge jılanlar menen shayanlardı ayaq astı qılıp, dushpannın' pu'tkil ku'sh-qu'diretin jen'iwge biylik berdim. Sizlerge hesh na'rse zıyanın tiygize almaydı+. 20 Biraq jawız ruwxlardın' sizlerge boysıng'anına emes, al atların'ızdın' aspanda jazılg'anına quwanın'lar, – dedi+.

21 ● Sonda İysa Muxaddes Ruwxtan shadlanıp bılay dedi:
– O, A'ke, aspan ha'm jerdin' İyesi! Bulardı danalardan ha'm aqıllılardan jasırıp, na'restedey adamlarg'a ashıp bildirgenin' ushın, Seni maqtayman! Awa, A'ke! Sebebi Senin' qa'lewin' usınday edi+.
22 Mag'an ha'mmesi A'kemnen berilgen. Uldın' kim ekenin A'keden basqa hesh kim bilmeydi. A'kenin' kim ekenin de tek g'ana Ulı ha'm Ulı tan'lap ashıp bildirgisi kelgenler g'ana biledi+.
23 Son'ınan İysa burılıp, sha'kirtlerine awlaqta bılay dedi:
– Sizlerdin' ko'rip atırg'anın'ızdı ko'rip turg'an ko'zler baxıtlı!+
24 Menin' sizlerge aytatug'ınım: qanshama payg'ambarlar menen patshalar sizlerdin' ko'rgenlerin'izdi ko'rgisi kelgen edi, biraq ko'rmedi. Esitkenlerin'izdi esitkisi kelgen edi, biraq esitpedi+.

Miyrimli samariyalı haqqında tımsal

25 Sonda bir nızam mug'allimi ornınan turıp, İysanı sınap ko'riw ushın, Onnan:
– Ustaz, ma'n'gilik o'mirdi alıwım ushın ne qılıwım kerek? – dep soradı+.
26 İysa og'an:
– Muxaddes Nızamda ne dep jazılg'an? Sen onı qalay tu'sinesen'? – dedi.
27 Ol juwap berip:
– *«İyen' bolg'an Qudayın'dı pu'tkil ju'regin', pu'tkil janın', pu'tkil ku'shin' ha'm pu'tkil aqıl-oyın' menen su'y»**. Ja'ne de: *«O'zin'di su'ygenin' sıyaqlı, jaqının'dı da su'y»**, – delingen, – dedi+.
28 İysa og'an:

– Durıs juwap berdin', usılay isle, sonda jasaysan', – dedi+.
29 Biraq ol o'zin aqlag'ısı kelip, İysadan:
– Menin' jaqınım kim? – dep soradı.
30 İysa og'an bılay dep juwap qaytardı:
– Bir adam Erusalimnen Erixog'a kiyatırıp, qaraqshılardın' qolına tu'sip qalıptı. Qaraqshılar onın' kiyimlerin sheship alıp, onı sabap, o'limshi etip taslap ketipti. 31 Sonda bir ruwxaniy sol jol menen ju'rip, onı ko'rip, basqa jaqqa burılıp ketipti. 32 Bir lebiyli de sol jerge kelip, onı ko'rip, basqa jaqqa burılıp ketipti+. 33 Biraq sol jerden o'tip baratırg'an samariyalı bir adam ol jatırg'an jerge kelip, onı ko'rgende janı ashıptı ha'm+ 34 janına barıp, jaraqatların may ha'm sharap penen juwıp tan'ıptı. Onı eshegine mingizip, miymanxanag'a alıp kelip, og'an g'amxorlıq ko'rsetipti+.
35 Erten'ine eki dinar shıg'arıp, miymanxana iyesine beripti de: «Og'an jaqsılap qara. Eger bunnan artıq g'a'rejet shıg'arsan', qaytıp kelgenimnen son' to'leymen», – depti. 36 Endi usı u'shewinin' ishinde qaysısı qaraqshılardın' qolına tu'sken adamnın' jaqını boladı, dep oylaysan'?
37 Nızam mug'allimi:
– Og'an miyrimlilik ko'rsetkeni, – dedi.
İysa og'an:
– Bar, sen de usılay isle, – dedi.

Ma'riyam ha'm Marta

38 Olar jol ju'rip kiyatırg'anda, İysa bir awılg'a kirdi. Bul jerde Marta atlı bir hayal Onı u'yine qabıl etti+. 39 Martanın' Ma'riyam degen sin'lisi bar edi. Ol İysanın' ayaq betinde otırıp, Onın' so'zlerin tın'ladı+. 40 Al Marta qonaq ku'tiw menen ba'nt boldı. Ol İysag'a kelip:
– İyem, sin'limnin' ha'mme isti menin' bir o'zime qaldırg'anına qaramaysan' ba? Og'an ayt, mag'an ja'rdemlessin, – dedi.
41 Biraq İysa og'an juwap berip:
– Marta, Marta, sen ko'p na'rselerdi uwayımlap, ta'shiwishlenesen'+.
42 Tek bir na'rse g'ana za'ru'r-g'o. Ma'riyam durıs joldı tan'ladı, bul onnan tartıp alınbaydı, – dedi+.

Duwa etiw haqqında

11 1 • Ku'nlerdin' birinde İysa bir jerde duwa etip turg'an edi. Duwa
etip bolg'annan son', sha'kirtlerinin' biri Og'an:
– İyem! Yaqıya o'z sha'kirtlerine duwa etiwdi u'yretkenindey, Sen de
bizlerge duwa etiwdi u'yret, – dedi+.
2 İysa olarg'a bılay dedi:
– Duwa etkenin'izde bılay den'ler:
A'ke!*
Senin' atın' muxaddes bola bersin.
Senin' Patshalıg'ın' kelsin.
3 Bizlerge ha'r ku'ni ku'ndelikli nanımızdı bere go'r+.
4 Gu'nalarımızdı keshire go'r.
O'ytkeni bizler de o'zlerimizge gu'na qılg'an ha'r bir adamdı
keshiremiz.
Bizlerdin' azg'ırılıwımızg'a jol qoyma+.
5 İysa olarg'a ja'ne bılay dedi:
– Aytayıq, aran'ızdag'ı birin'izdin' dostısı bar. Ol yarım aqshamda
dostısına barıp: «Dostım! Mag'an qarızg'a u'sh nan berip tur. 6 Sebebi
saparda ju'rgen bir dostım kelip edi, onın' aldına qoyatug'ın hesh na'rsem
joq», – depti. 7 Sonda dostısı ishten: «Menin' tınıshımdı alma. Esigim
beklewli. Balalarım da menin' menen birge to'sekte jatır. Ornımnan turıp,
sag'an hesh na'rse bere almayman», – dep juwap beripti. 8 Biraq sizlerge
aytatug'ınım: ornınan turıp, dostı bolg'anı ushın sorag'anın bermese de,
izinen qalmay sorag'anı sebepli ol ornınan turıp, qansha sorasa, sonsha
beredi. 9 Sonlıqtan sizlerge aytatug'ınım: soran'lar, sizlerge beriledi.
İzlen'ler, tabasızlar. Esikti qag'ın'lar, ol sizlerge ashıladı. 10 O'ytkeni
sorag'an ha'r bir adam aladı, izlegen tabadı, esik qaqqang'a ashıladı+.
11 Aran'ızda qaysı a'ke balası balıq sorasa, og'an balıq ornına jılan beredi?
12 Ma'yek sorasa, og'an shayan beredi? 13 Solay etip, o'zlerin'iz jaman bola
tura, o'z balaların'ızg'a jaqsı sıylar beriwdi bilsen'iz, aspandag'ı A'ke de
O'zinen sorag'anlarg'a Muxaddes Ruwxtı beriwi so'zsiz+.

İysa ha'm Belzebu'l

14 • Bir ku'ni İysa bir adamnan gu'n'elek jindi quwıp shıg'ardı. Jin
shıqqannan son', gu'n'elek adam so'yley baslag'anda, xalıq hayran qaldı.

15 Biraq olardın' geybirewleri: «Ol jinlerdi jinlerdin' baslıg'ı Belzebu'l-
shaytannın' ku'shi menen quwıp shıg'arıp ju'r», – desti+.
16 Al basqaları İysanı sınap ko'rmekshi bolıp, aspannan ka'ramatlı belgi
ko'rsetiwin talap etti+. 17 Biraq İysa olardın' oyların bilip, bılay dedi:
– O'z ara qarsı bolıp bo'lingen ha'r bir patshalıq joq boladı. O'z ara
qarsı bolıp bo'lingen ha'r bir u'y qulaydı. 18 Eger shaytan o'z ara qarsı bolıp
bo'linse, onın' patshalıg'ı qalay saqlanadı? Sizler Meni: «Jinlerdi Belzebu'l-
shaytannın' ku'shi menen quwıp shıg'arıp ju'r», – deysizler. 19 Eger Men
jinlerdi Belzebu'l-shaytannın' ku'shi menen quwıp shıg'aratug'ın bolsam,
onda sizlerdin' sha'kirtlerin'iz olardı kimnin' ku'shi menen quwıp
shıg'arıp ju'r? Solay etip, olar sizlerdin' naduris ekenin'izdi
a'shkaralaydı+. 20 Biraq, eger Men jinlerdi Qudaydın' ku'shi menen quwıp
shıg'arıp atırg'an bolsam, onda sizlerge Quday Patshalıg'ının' jetip kelgeni.
21 Tis-tırnag'ına deyin qurallang'an bir ku'shli adam o'z u'yin qorg'asa,
onın' mal-mu'lki aman boladı. 22 Al onnan da ku'shlirek birew og'an hu'jim
jasap, onı jen'se, onın' isengen barlıq quralların tartıp alıp, oljasın
bo'listiredi+.
23 Kim de kim Menin' menen birge bolmasa, ol Mag'an qarsı. Kim de
kim Menin' menen birge jıynamasa, ol shashadı+.
24 Jawız ruwx adamnan shıqqannan keyin suwsız jerlerdi gezip, dem
alıwg'a orın izleydi. Taba almag'annan son', ol: «Shıqqan u'yime
qaytayın», – deydi.
25 Qaytıp kelgende, u'ydin' tazalanıp ha'm jıynalıp turg'anın ko'redi.
26 Sonda ol barıp, o'zinen de jawız jeti ruwxtı ertip keledi de, kirip sol u'yde
turadı. Solay etip, sol adamnın' son'g'ı awhalı buring'ıdan da jaman
boladı+.
27 İysa usılardı aytıp turg'anda xalıq ishinen bir hayal dawıslap, Og'an:
– Seni ko'tergen qursaq ha'm Seni emizgen ko'kirekler qanday baxıtlı!
– dedi+.
28 Biraq İysa og'an:
– Qudaydın' so'zin tın'lap, onı orınlawshılar onnan da baxıtlı! – dedi+.

Ka'ramatlı belgi haqqında

29 • Xalıq jıynalıp, ko'beyip atırg'anda, İysa olarg'a bılay dep ayta
basladı:

– Bul a'wlad – jaman a'wlad! Ol ka'ramatlı belgi talap etpekte. Biraq
og'an Yunustın' ka'ramatlı belgisinen basqası ko'rsetilmeydi. 30 Yunus
Nineviya turg'ınları ushın qanday belgi bolsa, Adam Ulı da bul a'wlad
ushın sonday belgi boladı. 31 Qubladag'ı hayal patsha hu'kim
shıg'arılatug'ın qıyamet-qayım ku'ninde usı a'wladtın' adamları penen
birge turıp, onı ayıplaydı. Sebebi ol Sulaymannın' danalıg'ın esitiw ushın,
jer betinin' arg'ı shetinen kelgen-g'o. Biraq bul jerde Sulaymannan da ullı
Birew bar+. 32 Nineviya turg'ınları hu'kim shıg'arılatug'ın qıyamet-qayım
ku'ninde usı a'wlad penen birge turıp, onı ayıplaydı. O'ytkeni Yunus
ja'riyalag'anda, olar ta'wbe etken-g'o. Biraq bul jerde Yunustan da ullı
Birew bar+.

Jaqtılıq ha'm ko'z haqqında

33 ● – Hesh kim de shıranı jag'ıp, onı jasırın jerge yamasa ıdıstın'
astında qoymaydı. Kerisinshe, kirgenler jaqtını ko'rsin dep, onı shıra
qoyg'ıshqa qoyadı+. 34 Ko'zin' – denen'nin' shırag'ı. Eger ko'zin' saw bolsa,
pu'tkil denen' de jarıq boladı. Eger ko'zin' saw bolmasa, denen' de
pu'tkilley qaran'g'ı boladı. 35 Sonlıqtan da, abayla, ishin'degi jarıq qaran'g'ı
bolmasın! 36 Eger pu'tkil denen' jarıq bolıp, hesh bir qaran'g'ı jeri bolmasa,
shıra seni o'z nurı menen jaqtı qılg'anı sıyaqlı, denen' pu'tkilley jarıq
boladı.

İysa dindarlar haqqında

37 • İysa usı so'zlerdi aytıp turg'anda, bir parisey Onı u'yine
awqatlanıwg'a shaqırdı. İysa onın' u'yine kirip, awqatlanıwg'a otırdı.
38 İysanın' awqattan burın qol juwmag'anın ko'rip, parisey tan' qaldı+.
39 Sonda İyemiz og'an:
– Ha'y pariseyler, sizler tabaq-kesenin' sırtın tazalaysızlar, biraq o'z
ishin'iz na'psiqawlıq ha'm jawızlıqqa tolı. 40 Ha'y, aqılsızlar, sırtın jaratqan
ishin de jaratqan emes pe? 41 Jaqsısı, ishin'izdegiden qayır-sadaqa berin'ler,
sonda sizler ushın ha'mme na'rse taza boladı.
42 Ha'siret shegesizler, pariseyler! Sizler jalbız, iyisli sho'p ha'm ha'r
tu'rli palız o'nimlerinin' onnan birin beresizler, biraq a'dillikke ha'm
Qudaydın' su'yispenshiligine biypa'rwa qaraysızlar. Bunı da islep, onı da
qaldırmawın'ız kerek edi-g'o+. 43 Ha'siret shegesizler, pariseyler! Sizler
ma'jilisxanalarda to'rde otırıwdı, bazarda o'zlerin'izge sa'lem beriliwin
jaqsı ko'resizler+. 44 Sizler ha'siret shegesizler! Sebebi sizler adamlar
bilmey u'stilerinen basıp o'tetug'ın belgisiz qa'birlerge uqsaysızlar, –
dedi+.
45 Sonda nızam mug'allimlerinin' biri İysag'a:
– Ustaz! Sen bul so'zlerdi aytıp, bizlerdi de qapa qılıp atırsan', – dedi.
46 Biraq İysa:
– Sizler de ha'siret shegesizler, nızam mug'allimleri! O'ytkeni sizler
ko'terip ju'riwge qıyın ju'klerdi adamlarg'a artıp, o'zlerin'iz olardı
ko'terisiwge barmag'ın'ızdı da qozg'amaysızlar. 47 Sizler ha'siret
shegesizler! Sebebi sizler ata-babaların'ız o'ltirgen payg'ambarlarg'a
mazarlar ornatasızlar. 48 Solay etip, sizler ata-babaların'ızdın' islerin
maqullap, olardı da'lilleysizler. Olar payg'ambarlardı o'ltirgen edi, al sizler
olarg'a mazarlar ornatasızlar+. 49 Sonlıqtan da, Qudaydın' danalıg'ı bılay
degen: «Men olarg'a payg'ambarlar menen elshilerdi jiberemen. Olar
geybirewlerin o'ltirip, geybirewlerin quwg'ın qıladı»+. 50-51 Sol sebepten
Abıldın' qanınan baslap, qurbanlıq shalınatug'ın orın menen İbadatxana
arasında o'ltirilgen Zekeriyanın' qanına deyin, du'nya jaratılg'annan beri
to'gilgen barlıq payg'ambarlardın' qanı usı a'wladtan talap etiledi. Awa,
sizlerge aytatug'ınım: usı a'wladtan talap etiledi!+ 52 Ha'siret shegesizler,
nızam mug'allimleri! O'ytkeni sizler qutqarılıw haqqında bilim qapısının'

giltin tartıp aldın'lar: bul qapıdan o'zlerin'iz de kirmedin'ler, kirmekshi bolg'anlarg'a da tosqınlıq jasadın'lar, – dedi.

53 İysa sol jerden ketip baratırg'anda, ashıwlang'an diniy mug'allimler menen pariseyler Onı qısqıg'a alıp, ko'p sorawlarg'a juwap beriwge ma'jbu'rledi. 54 Olar İysanı so'zinen tutıp ayıplaw ushın, Onı an'lıdı+.

Kimnen qorqıw kerek?

12 [1] Sonın' arasında ko'p mın'lag'an adamlar jıynalıp, bir-birine tıg'ılısıp turdı. İysa aldı menen O'z sha'kirtlerine so'z baslap, bılay dedi:

– Pariseylerdin' ashıtqısınan, yag'nıy eki ju'zlilikten saq bolın'lar!+ [2] Ashılmaytug'ın hesh qanday sır, bilinbeytug'ın hesh qanday jasırın na'rse joq+. [3] Sonlıqtan qaran'g'ıda aytqanın'ız jaqtıda esitiledi, bekitiwli qapı artında qulaqqa sıbırlap aytqanın'ız tamlardın' to'besinen ja'riyalanadı.

[4] • Menin' sizlerge, doslarıma aytatug'ınım: deneni o'ltirse de, bunnan son' basqa hesh na'rse isley almaytug'ınlardan qorqpan'lar!+ [5] Biraq kimnen qorqıwın'ız kerek ekenin aytayın: o'ltirgennen keyin, dozaqqa taslawg'a qu'direti ku'shli Qudaydan qorqın'lar. Awa, sizlerge aytatug'ınım: Onnan qorqın'lar+. [6] Bes shımshıq eki tiying'a satılmay ma? Solay bolsa da, olardın' hesh birin de Quday umıtpaydı. [7] Basların'ızdag'ı shashlardın' ba'ri de Qudayg'a sanawlı. Sonlıqtan qorqpan'lar: ko'p shımshıqlardan sizler qımbatlıraqsızlar-g'o+.

[8] Sizlerge aytatug'ınım: kim de kim Meni adamlar aldında ta'n alsa, Adam Ulı da onı Qudaydın' perishtelerinin' aldında ta'n aladı+. [9] Al kim de kim Meni adamlar aldında ta'n almasa, onın' o'zi de Qudaydın' perishtelerinin' aldında ta'n alınbaydı+.

[10] Adam Ulına qarsı bir so'z aytqan ha'r bir adam keshiriledi, biraq Muxaddes Ruwxqa til tiygizgen adam keshirilmeydi+.

[11] Sizlerdi ma'jilisxanalarg'a, basshılarg'a ha'm ha'kimlerge aparg'anda, qalay juwap beriwdi yamasa ne aytıwdı qayg'ırman'lar. [12] Sebebi ne aytıw kerek ekenin sizlerge sol waqıtta-aq Muxaddes Ruwx u'yretedi+.

Aqılsız bay haqqında tımsal

[13] • Xalıq arasınan birew İysag'a:

– Ustaz, a'jag'ama ayt, miyrastı menin' menen bo'lissin, – dedi.

[14] İysa og'an:

– Kim Meni sizlerge qazı yamasa miyraslardı bo'liwshi etip qoydı? – dedi. [15] Son'ınan xalıqqa: – Abaylan'lar, du'nyaxorlıqtan saq bolın'lar! O'ytkeni adamnın' o'miri onın' mal-mu'lkinin' ko'pligine baylanıslı emes, – dep,+ [16] olarg'a mınaday tımsal keltirdi: – Bir bay adamnın' egislik jeri mol zu'ra'a't beripti. [17] Ol o'z-o'zine: «Ne islesem eken? O'nimlerimdi

jıynap qoyatug'ın jerim joq», – dep pikir ju'rgizipti. 18 Son'ınan: – Bılay
isleymen: g'a'llexanalarımdı buzıp, olardı u'lkeytip salaman ha'm sol jerge
barlıq g'a'llem menen mal-mu'lkimdi jıynap qoyaman. 19 Son'ınan o'z
janıma bılay deymen: «Janım, ko'p jılg'a jetetug'ın mol du'nyan' bar. Endi
dem al, iship-jep, kewlin'di xoshla», – depti+. 20 Biraq Quday og'an:
– Ha'y, aqmaq, bu'gin tu'nde senin' janın' alınadı. Sonda senin' jıynap-
tergenlerin' kimge qaladı? – depti+.
21 O'zi ushın baylıq jıynap, Quday aldında sıqmar bolg'an adamnın'
awhalı usınday boladı+.

Ta'shiwishlenben'ler!

22 İysa sha'kirtlerine bılay dedi:
– Sonlıqtan sizlerge aytatug'ınım: ne jeymiz dep, janın'ız ushın, ne
kiyemiz dep, denen'iz ushın ta'shiwishlenben'ler!+ 23 Jan awqattan, dene
kiyimnen artıq-g'o. 24 G'arg'alarg'a qaran'lar: olar ekpeydi de, ormaydı da.
Olardın' ya da'n saqlag'ıshları, ya g'a'llexanaları joq. Biraq, Quday olardı
asıraydı. Al sizler quslardan qanshelli qımbatlısızlar!+ 25 Ta'shiwishleniw
sebepli, kim sizlerdin' aran'ızda o'z o'mirin bir saatqa bolsa da uzayta
aladı? 26 Eger usınday kishkene na'rse qolın'ızdan kelmese, basqa na'rseler
haqqında ta'shiwishleniwdin' nege keregi bar? 27 Liliya gu'llerinin' qalay
o'sip turg'anına qaran'lar! Olar miynet te etpeydi, jip te iyirmeydi. Biraq
sizlerge aytatug'ınım: Sulayman da o'zinin' sa'n-saltanatında usılardın'
birewindey sa'nli kiyinbegen edi+. 28 Eger bu'gin dalada o'sip turg'anı
menen, erten' oshaqqa taslanatug'ın sho'pti Quday usılay kiyindirse,
sizlerdi olardan da artıq kiyindirmes pe edi, ha'y, isenimi azlar!+
29 Sonlıqtan da, ne iship, ne jeytug'ının'ızdı izlep, ta'shiwishlenben'ler.
30 Sebebi usılardın' ba'rin bul du'nyanın' butqa tabınıwshıları izlep ju'redi.
Sizlerdin' usılarg'a mu'ta'j ekenin'izdi A'ken'iz biledi. 31 Onın' ornına,
Quday Patshalıg'ın izlep ju'rin'ler, sonda bular sizlerge qosımsha etip
beriledi+.
32 Ha'y, kishkene pada, qorqpa! A'ken'iz sizlerge Patshalıqtı beriwdi
maqul taptı+. 33 Mal-mu'lkin'izdi satıp, qayır-sadaqa berin'ler.
O'zlerin'izge tozbaytug'ın qalta islep, aspanda tawsılmaytug'ın g'a'ziyne
jıynan'lar. Ol jerge urı da jaqınlamaydı, ku'ye de tu'sip jemeydi+.
34 O'ytkeni baylıqların'ız qay jerde bolsa, kewillerin'iz de sol jerde boladı.

İysanın' qayta keliwine tayar bolıw

35 ● – Bellerin'iz buwıwlı bolıp, shıraların'ız janıp tursın! 36 Xojayını
neke toydan qaytıp kelip, esikti qaqqanda, og'an da'rriw ashıw ushın
ku'tip turg'an xızmetshilerdey bolın'lar+. 37 Xojayını kelgende olardın'
sergek bolıp turg'anın ko'rse, sol xızmetshiler qanday baxıtlı! Sizlerge
shının aytaman: ol belin buwıp, xızmetshilerin otırg'ızıp, o'zi olarg'a
xızmet etedi. 38 Eger xojayını tu'n ortasında yamasa tan' atqanda kelip,
xızmetshilerinin' oyaw turg'anın ko'rse, onda sol xızmetshiler qanday
baxıtlı! 39 Mınanı bilip qoyın'lar: eger u'y iyesi urının' qashan keletug'ının
bilse, ol u'yine urının' buzıp kiriwine jol qoymas edi+. 40 Sizler de tayar
bolıp turıwın'ız sha'rt! Sebebi Adam Ulı sizler oylamag'anda keledi.
41 Sonda Petr:
– İyem, Sen bul tımsaldı tek bizlerge aytıp atırsan' ba yamasa
ha'mmege me? – dedi.
42 İyemiz bılay dedi:
– İyesi u'y-ishimdegilerge tiyisli awqatın waqtında bersin dep, olardın'
u'stinen tayınlag'an isenimli ha'm aqıllı u'y basqarıwshı kim? 43 İyesi
kelgende onın' solay islep atırg'anın ko'rse, sol xızmetshi qanday baxıtlı!+
44 Sizlerge shının aytıp turman: iyesi onı o'zinin' pu'tkil mal-mu'lkin
basqarıwshı etip tayınlaydı. 45 Eger sol xızmetshi ishinen: «İyem tez kele
qoymas» dep, malaylar ha'm shorılardı sabap, iship-jep, ma's bola
baslasa,+ 46 onda sol xızmetshinin' iyesi ku'tpegen ku'ni ha'm oylamag'an
waqıtta kelip, onı ayawsız jazalap, isenbeytug'ınlardın' awhalına saladı.
47 İyesinin' erkin bilse de tayar turmag'an, onın' erki boyınsha is
tutpag'an xızmetshi ko'p tayaq jeydi. 48 Al onın' erkin bilmegen ha'm
jazag'a turarlı is islegen xızmetshi az tayaq jeydi. Kimge ko'p berilgen
bolsa, onnan ko'p talap etiledi. Kimge ko'p isenip tapsırılsa, onnan
ko'birek soraladı+.

Masix ushın bolatug'ın ayırılısıwlar

49 ● – Men du'nya ju'zine ot salıwg'a keldim. Onın' ha'zir-aq jalınlap
ketiwin qanshelli qa'ler edim! 50 Men ju'da' awır azap-ha'siretti* basımnan
keshiriwim tiyis. Bul orınlang'ansha, qanshelli qıynalaman!+ 51 Meni jer
ju'zine tatıwlıq a'kelgen, dep oylap atırsız ba? Yaq, deymen sizlerge:
alawızlıq a'kelgenmen+. 52 O'ytkeni bunnan bılay, bir u'yde bes adam

bolsa, olar o'z ara bo'linedi. U'shewi ekewine qarsı, ekewi u'shewine qarsı
boladı. 53 A'kesi balasına, balası a'kesine qarsı, anası qızına, qızı anasına
qarsı, qa'yin enesi kelinine, kelini qa'yin enesine qarsı bolıp bo'linedi+.

54 ● Son'ınan İysa xalıqqa da bılay dedi:

– Sizler batıstan bir bulttın' ko'terilgenin ko'rgenin'izde, da'rriw:
«Jawın jawadı» deysizler ha'm sonday boladı da. 55 Qubla samalı eskende:
«Ku'n ıssı boladı» deysizler ha'm sonday boladı da. 56 Ha'y, eki ju'zliler! Jer
ha'm aspannın' tu'sin anıqlay alsan'lar da, nege ha'zirgi waqıttın' rayın
anıqlay almaysızlar?

57 Nenin' durıs ekenin nege o'zlerin'iz sheshe almaysızlar? 58 Sen o'z
dawlasın' menen birge basshının' aldına baratırg'anın'da, jolda onın'
menen jarasıwg'a tırıs. Olay etpesen', ol seni qazının' aldına aparadı, qazı
seni xızmetkerge tapsıradı, al xızmetker seni qamap taslaydı+. 59 Sag'an
aytatug'ınım: son'g'ı tiyinin'di to'lep tawıspag'anın'sha, ol jerden hesh
shıg'a almaysan'.

Ta'wbe etiw haqqında

13 [1] Sol waqıtta geybirewler İysag'a kelip, Pilattın' galilalılardı
o'ltirtkeni ha'm olardın' qanın o'zleri soyg'an qurbanlıqları menen
aralastırıp taslag'anı haqqında aytıp berdi+. [2] İysa olarg'a:
– Sizler: «Usınday apatqa ushırag'anı ushın, bul galilalılar basqa barlıq
galilalılardan gu'nalıraq», – dep oylaysızlar ma+? [3] Yaq, deymen sizlerge.
Eger ta'wbe etpesen'ler, ha'mmen'iz de usılay nabıt bolasızlar. [4] U'stilerine
Siloha minarası qulap o'lgen on segiz adam Erusalimde jasawshı
adamlardın' ha'mmesinen ayıplıraq edi, dep oylaysızlar ma+? [5] Yaq,
deymen sizlerge. Eger ta'wbe etpesen'ler, ha'mmen'iz de usılay nabıt
bolasızlar, – dedi.
[6] Son'ınan İysa mınaday tımsal aytıp berdi:
– Bir adamnın' ju'zim bag'ında egilgen a'njir ag'ashı bolıptı. Adam
onnan miywe alıw ushın kelipti, biraq taba almaptı+. [7] Sonda ol
bag'mang'a: «Mine, men u'sh jıldan beri bul a'njir ag'ashınan miywe alıw
ushın kelemen, biraq taba almayman. Onı shawıp tasla! Nege ol bosqa orın
iyelep tur?» – depti+. [8] Biraq bag'man og'an juwap berip: «Xojayın, onı
bıyıl da qaldırın'. Men onın' a'tirapın qazıp, qıy to'geyin. [9] Mu'mkin, endigi
jılı miywe berip qalar. Eger bermese, shawıp taslarsız, – depti.

İysanın' bu'kir hayalg'a shıpa beriwi

[10] Bir dem alıs ku'ni* İysa ma'jilisxanalardın' birinde ta'lim berip
otırg'an edi+. [11] Sol jerde on segiz jıldan beri awırıw ruwxınan qıynalg'an
bir hayal bar edi. Ol eki bu'klenip qalg'an bolıp, boyın hesh tik uslay almas
edi. [12] İysa onı ko'rip, janına shaqırıp aldı da, og'an:
– Hayal, sen da'rtin'nen azat bolasan', – dep, [13] onın' u'stine qolların
qoyg'anda, hayal sol waqıtta-aq boyın tiklep, Qudayg'a alg'ıslar ayta
basladı+.
[14] Sonda ma'jilisxana basshısı İysanın' dem alıs ku'ni shıpa bergenine
ashıwı kelip, xalıqqa:
– Jumıs islew ushın altı ku'n bar. Shıpa alıwg'a dem alıs ku'ni emes, al
sol ku'nleri kelin'ler, – dedi+.
[15] İyemiz İysa og'an bılay dep juwap berdi:
– Ha'y, eki ju'zliler! Dem alıs ku'ni ha'r birin'iz o'gizin'izdi yamasa
eshegin'izdi qoradan sheship alıp, suwg'arıwg'a aparmaysız ba+? [16] On

segiz jıldan beri shaytan baylap qoyg'an İbrayımnın' mına qızın dem alıs ku'ni bul baylawdan azat qılıw kerek emes pe edi?
17 İysa usı so'zlerdi aytqanda, Og'an qarsılıq ko'rsetkenlerdin' ha'mmesi uyalıp qaldı. Al pu'tkil xalıq Onın' barlıq ullı islerine quwandı+.

Qıshqıl tuqım ha'm ashıtqı tuwralı tımsal

18 • Son'ınan İysa:
– Quday Patshalıg'ı nege uqsaydı? Onı nege megzeteyin? 19 Ol – bir adamnın' alıp, o'z bag'ına ekken qıshqıl tuqımına* uqsaydı. Ol o'sip, terek boladı ha'm shaqalarına aspan qusları ushıp kelip, uya saladı, – dedi+.
20 İysa ja'ne bılay dedi:
– Quday Patshalıg'ın nege uqsatayın? 21 Ol – bir hayaldın' alıp, barlıq qamır ashıg'ansha, u'sh samar ung'a aralastırg'an ashıtqısına uqsaydı+.

Tar qapıdan kirin'ler!

22 • Erusalimge qaray jol alg'an İysa qala ha'm awıllardı aralap, ta'lim berip ju'rdi. 23 Bir adam İysadan:
– İyem, tek az g'ana adam qutqarıla ma? – dep soradı.
24 Sonda İysa xalıqqa bılay dedi:
– Tar qapıdan kiriwge bar ku'shin'izdi salın'lar! Sebebi sizlerge aytatug'ınım: ko'pler kiriwge tırısadı, biraq kire almaydı. 25 U'ydin' İyesi turıp qapını jawıp taslag'anda, sizler sırtta turıp, qapını qag'a baslap: «İyem! İyem! Bizlerge qapını ash!» – deysizler. Biraq Ol sizlerge: «Men sizlerdi tanımayman ha'm qayaqtan kelgenin'izdi bilmeymen», – dep juwap beredi+. 26 Sonda sizler: «Bizler Senin' ko'z aldın'da iship jedik. Sen bizlerdin' ko'shelerimizde ta'lim beretug'ın edin'-g'o», – dep aytasızlar.
27 Biraq Ol: «Sizlerge aytatug'ınım: Men sizlerdi tanımayman ha'm qayaqtan kelgenin'izdi bilmeymen. Ha'y, jamanlıq qılıwshılardın' ha'mmesi Mennen awlaq ketin'ler!» – deydi+.
28 Sizler İbrayımdı, Isaqtı, Yaqıptı ha'm barlıq payg'ambarlardı Quday Patshalıg'ında, al o'zlerin'izdin' sırtqa quwıp shıg'arılg'anın'ızdı ko'rgenin'izde jılap, pushayman jeysizler*+. 29 Shıg'ıstan ha'm batıstan, arqadan ha'm qubladan adamlar kelip, Quday Patshalıg'ında dasturxan a'tirapına otıradı+. 30 Mine, sonda son'g'ılardın' geybirewleri birinshiler, al birinshilerdin' geybirewleri son'g'ılar boladı+.

İysanın' Erusalim tuwralı qayg'ırıwı

31 ● Sol waqıtta bir neshe pariseyler kelip, İysag'a:
– Bul jerden ket, Hirod Seni o'ltirmekshi, – dedi+.
32 İysa olarg'a bılay dedi:
– Barıp, sol tu'lkige aytın'lar: Men bu'gin ha'm erten' jinlerdi quwıp shıg'arıp, awırıwlarg'a shıpa beremen, al u'shinshi ku'ni isimdi juwmaqlayman. 33 Solay bolsa da, Men bu'gin, erten' ha'm arg'ı ku'ni O'z jolım menen ju'riwim kerek. O'ytkeni hesh bir payg'ambarg'a Erusalimnen basqa jerde o'liwge bolmaydı.
34 Oh, Erusalim, Erusalim! Payg'ambarlardı o'ltiriwshi, Qudaydın' sag'an jibergenlerin tas penen urıwshı qala! O'z sho'jelerin qanatının' astına alg'an ma'kiyen sıyaqlı, Men de senin' balaların'dı neshe ret jıynamaqshı boldım, biraq sizler qa'lemedin'ler+. 35 Mine, u'yin'izdi Quday taslap ketip, ol qan'ırap qaladı. Sizlerge aytatug'ınım: «İyemizdin' atınan Keliwshi jarılqang'an!»* – dep aytqanların'ızg'a deyin Meni ko'rmeysizler+.

Dem alıs ku'ninde shıpa beriw

14 [1] Bir dem alıs ku'ni İysa pariseylerdin' bir basshısının' u'yine
awqatqa kelgende, ha'mme Onı baqlap otırdı+. [2] Sonda sarsıq
keselden azap shekken bir adam İysanın' aldına keldi. [3] İysa diniy
mug'allimler menen pariseylerden:
– Dem alıs ku'ni awırıw adamg'a shıpa beriw nızamg'a tuwrı kele me
yamasa tuwrı kelmey me? – dep soradı+.
[4] Olar u'ndemedi. Sonda İysa sol adamg'a qolın tiygizip shıpa berdi de,
qaytarıp jiberdi. [5] Son'ınan olarg'a bılay dedi:
– Aran'ızdag'ı birin'izdin' balası yamasa o'gizi qudıqqa tu'sip ketse,
dem alıs ku'ni bolıwına qaramastan, onı da'rriw shıg'arıp almay ma+?
[6] Olar İysanın' bul ga'pine juwap bere almadı.

O'zin'di joqarı tutpa!

[7] Qonaqlardın' o'zlerine to'rdegi orınlardı tan'lap atırg'anın ko'rgen
İysa olarg'a mınaday bir tımsal ayttı:+
[8] – Seni birew neke toyına shaqırg'anda, to'rdegi orıng'a otırma.
Shaqırılg'anlar arasında sennen de sıylıraq birew bolıwı mu'mkin+. [9] Olay
etpesen', ekewin'izdi de shaqırg'an adam sag'an kelip: «Mına adamg'a
ornın'dı ber» dese, sen uyalıp, esik bettegi orıng'a otırıwg'a ma'jbu'r
bolasan'. [10] Sonlıqtan qonaqqa shaqırılg'anın'da, barıp esik bettegi orıng'a
otır. Sonda seni qonaqqa shaqırg'an adam janın'a kelip: «Dostım, to'rge
shıg'ıp otır», – deydi. Solay etsen', o'zin' menen otırg'an ha'r bir adamnın'
aldında abırayg'a iye bolasan'. [11] Sebebi kim de kim o'zin joqarı tutsa, ol
pa'sletiledi, al kim de kim o'zin pa's tutsa, ol joqarı boladı+.
[12] Son'ınan İysa O'zin shaqırg'an u'y iyesine:
– Tu'ski yamasa keshki zıyapat bergenin'de dosların'dı,
tuwısqanların'dı, ag'ayinlerin'di, ya bay qon'sıların'dı shaqırma. O'ytkeni
olay etsen', olar da seni qonaqqa shaqırıp, sag'an qaytaradı. [13] Kerisinshe,
zıyapat bergenin'de jarlı, mayıp, aqsaq ha'm soqırlardı shaqır. [14] Solay
etsen', sen baxıtlı bolasan'. Sebebi olar sag'an qaytara almaydı. Biraq haq
adamlar qayta tirilgende, Quday sag'an qaytaradı, – dedi+.

Toyg'a mira't etilgenler haqqında tımsal

15 • İysa menen dasturxan a'tirapında otırg'anlardın' biri bul so'zlerdi esitip, Og'an:
– Quday Patshalıg'ında duz tatqan adam baxıtlı, – dedi+.
16 İysa og'an bılay dedi:
– Bir adam u'lken zıyapat berip, ko'p qonaq shaqırıptı.
17 Awqatlanatug'ın waqıt bolg'anda: «Kelin'ler, ha'mmesi tayar boldı», – dep aytıw ushın, mira't etilgenlerge o'z xızmetshisin jiberipti. 18 Biraq ha'mmesi oylasıp qoyg'anday, sıltaw taba baslaptı. Birinshisi og'an: «Men jer satıp aldım, sonı barıp ko'riwim kerek, o'tinemen, meni keshir», – depti. 19 Al ekinshisi: «Men bes jup o'giz satıp aldım, solardı sınap ko'riwge baratırman. O'tinemen, meni keshir», – depti. 20 U'shinshisi de: «Men tap jan'a u'ylendim, sonlıqtan kele almayman», – depti+. 21 Xızmetshi qaytıp kelip, bulardın' ha'mmesin xojayınına aytıp beripti. U'y iyesi ashıwlanıp, xızmetshisine: «Tez bar da, qalanın' u'lken-kishi ko'shelerin aralap, jarlı, mayıp, soqır ha'm aqsaq adamlardı bul jerge alıp kel», – dep buyırıptı.
22 Son'ınan xızmetshi: «Xojayın, buyırg'anların'ızdı orınladım, biraq ja'ne de bos orın bar», – depti. 23 Xojayın xızmetshisine: «Jollarg'a ha'm awıl soqpaqlarına barıp, adamlardı bul jerge keliwge ko'ndir. Sonda u'yim adamlarg'a tolı boladı. 24 O'ytkeni sizlerge aytatug'ınım: mira't etilgenlerdin' hesh qaysısı da menin' zıyapatımnan duz tatpaydı», – depti.

İysag'a sha'kirt bolıwdın' sha'rti

25 • İysa menen birge ko'p xalıq ju'rgen edi. İysa olarg'a burılıp bılay dedi:
26 – Kim de kim Mag'an kelip, ata-anasın, hayalın, balaların, ag'a-inisin, apa-qarındasların, ha'tte, o'z o'mirin de jek ko'rmese, ol Menin' sha'kirtim bola almaydı+. 27 Kim de kim o'z atanaq ag'ashın arqalap, Menin' izimnen ju'rmese, ol Menin' sha'kirtim bola almaydı+. 28 Aran'ızdag'ı birin'iz minara qurmaqshı bolsa, onı pitkeriw ushın g'a'rejet jete me dep, aldın ala otırıp, esaplap shıqpay ma? 29 Olay etpese, tiykarın salıp bolıp, qurıp pitkere almay qalsa, bunı ko'rgenler onın' u'stinen ku'lip: 30 «Mına adam qurıwdı baslap, pitkere almadı», – deydi.
31 Qaysı bir patsha basqa patshag'a qarsı urısqa shıg'ajaq bolsa, o'zimnin' on mın' a'skerim menen, kiyatırg'an qarsılasımnın' jigirma mın' a'skerine qarsı tura alaman ba dep, aldın ala otırıp oylanıp almay ma?

32 Ku'shi jetpeytug'ın bolsa, sol patsha ele uzaqta bolg'anda og'an elshi
jiberip, tınıshlıq pitimin jasawdı soraydı. 33 Solay etip, sizlerdin' ha'r
birin'iz o'zine tiyisli ha'mme zattan waz keshpese, Menin' sha'kirtim bola
almaydı.

34 Duz – jaqsı na'rse. Biraq duz o'z ku'shin joytsa, onı qalay ja'ne shorlı
qılıwg'a boladı+? 35 Ol jerge de, qıy bolıwg'a da jaramag'anlıqtan, sırtqa
ılaqtırıp taslanadı. Qulag'ı bar jaqsılap esitip alsın!+

Joytılg'an qoy haqqında tımsal

15 1 • İysanı tın'law ushın ko'p salıqshılar menen gu'nakarlar Onın'
qasına jaqınlap kelgen edi. 2 Pariseyler menen diniy mug'allimler
bunı ko'rip:
– Ol gu'nakarlardı qabıl etip, olar menen birge awqat jeydi, – dep
narazılıq bildirdi+.
3 Sonda İysa olarg'a mına tımsaldı aytıp berdi:
4 – Aytayıq, aran'ızdag'ı birin'izdin' ju'z qoyı bolıp, birewin joytıp alsa,
ol toqsan tog'ızın sho'l dalada qaldırıp, joytılg'an bir qoyın tappag'ansha
izlep ju'rmes pe edi+? 5 Tawıp alg'annan son' quwanıp ketip, onı iynine
ko'terip aladı da, 6 u'yine kelip, dosları menen qon'sıların shaqırıp, olarg'a:
«Menin' menen birge quwanın'lar, joytılg'an qoyımdı tawıp aldım», –
deydi+. 7 Sizlerge aytatug'ınım: sol sıyaqlı, ta'wbe etiwge ha'jeti joq
toqsan tog'ız haq adamnan go're, ta'wbe etken bir gu'nakarg'a aspanda
ko'birek quwanadı+.

Joytılg'an gu'mis ten'ge haqqında tımsal

8 – Aytayıq, bir hayaldın' on gu'mis ten'gesi* bolıp, birewin joytıp alsa,
ol shıra jag'ıp, u'ydi sıpırıp, tappag'ansha muqıyatlap izlemes pe edi?
9 Tawıp alg'annan son', qurdasları menen qon'sıların shaqırıp: «Menin'
menen birge quwanın'lar, joytılg'an ten'gemdi tawıp aldım», – deydi.
10 Sizlerge aytatug'ınım: Qudaydın' perishteleri de ta'wbe etken bir
gu'nakar ushın usılay quwanadı.

Joytılg'an ul haqqında tımsal

11 İysa ja'ne bılay dedi:
– Bir adamnın' eki ulı bar eken. 12 Olardın' genjetayı a'kesine:
– A'ke, mal-mu'lkin'nin' mag'an tiyisli bo'legin ber, – depti.
Sonda a'kesi mal-mu'lkin eki ulına bo'lip beripti+. 13 Bir neshe ku'n
o'tkennen son', kishi ul barı-jog'ın jıynap alıp, uzaq elge ketip qalıptı. Ol
jerde buzıq jolg'a tu'sip, mal-mu'lkin jo'nsiz sarp etipti. 14 Jigit ha'mmesin
sarp etip bolg'annan son', sol elde awır asharshılıq bolıp, ol joqshılıqqa
ushıraptı. 15 Ol barıp, sol eldin' bir turg'ınına jallanıptı. Al ol adam jigitti
dalasındag'ı shoshqalardı bag'ıwg'a jiberipti. 16 Jigit shoshqalar jeytug'ın

jem menen qarnın toydırıwg'a da zar bolıptı. Biraq og'an hesh kim hesh na'rse bermepti. 17 Onın' aqılı enip:

– A'kemnin' qanshama jallang'an jumısshıları nang'a toyıp ju'r, al men bul jerde ashtan o'leyin dep atırman. 18 Turıp a'keme barayın, og'an: «A'ke, men Qudayg'a ha'm sag'an qarsı gu'na isledim+. 19 Endi senin' balan' dep atalıwg'a ılayıqlı emespen. Meni jallang'an jumısshıların'nın' qatarına qabıl et», – dep aytayın, – depti.

20 Solay etip, jigit a'kesine qaray jolg'a shıg'ıptı. Ol ele uzaqta kiyatırg'anda, a'kesi ulın ko'rip, bawırı eljirep ketipti. Juwırıp barıp, ulın qushaqlap su'ye baslaptı. 21 Ulı og'an:

– A'ke, men Qudayg'a ha'm sag'an qarsı gu'na isledim. Endi senin' ulın' dep atalıwg'a ılayıqlı emespen, – depti.

22 Biraq a'kesi xızmetshilerine:

– Tez bolın'lar, en' jaqsı kiyim a'kelip, og'an kiygizin'ler. Qolına ju'zik tag'ıp, ayag'ına ayaq kiyim berin'ler+. 23 Bag'ıp semirtilgen baspaqtı a'kelip soyın'lar, iship-jep, kewil ko'tereyik. 24 Sebebi menin' bul ulım o'lgen edi – tirildi, joytılg'an edi – tabıldı, – depti.

Solay etip, olar toylay baslaptı+.

25 Sol waqıtta u'lken ulı atızda edi. Qaytıp kiyatırıp u'yine jaqınlag'anda, nama ha'm oyın-ku'lki seslerin esitipti. 26 Xızmetshilerinin' birewin shaqırıp alıp:

– Bul ne? – dep soraptı.

27 Xızmetshi og'an:

– İnin'iz qaytıp keldi, a'ken'iz onın' aman-saw qaytıp kelgeni ushın semirtilgen baspaqtı soydı, – dep juwap beripti.

28 U'lken ulı ashıwlanıp, u'yge kirgisi kelmepti. Sonda a'kesi sırtqa shıg'ıp, onnan ishke kiriwdi o'tinipti. 29 Biraq ol a'kesine bılay depti:

– Mine, men sag'an neshe jıldan beri xızmet etip kiyatırman, hesh qashan senin' buyrıg'ın'a qarsı shıqqan emespen. Biraq doslarım menen waqtı xoshlıq etiwim ushın, sen mag'an bir ılaq ta bergen joqsan'. 30 Al endi bolsa, mal-mu'lkin'di buzıq hayallarg'a sarp etip kelgen mına ulın'a semirtilgen baspaqtı soyıpsan'+.

31 A'kesi og'an:

– Ulım! Sen ha'mme waqıt menin' menen birgesen'. Menin' barlıq mal-mu'lkim seniki-g'o. 32 Biraq bu'gin quwanıp, kewil ko'teriwimiz kerek. O'ytkeni senin' bul inin' o'lgen edi – tirildi, joytılg'an edi – tabıldı, – depti.

Nahaq u'y basqarıwshı haqqında tımsal

16 [1] İysa O'z sha'kirtlerine ja'ne bılay dedi:

– Bir bay adamnın' u'y basqarıwshısı bar eken. Baydın' qulag'ına: «U'yin'di basqarıwshı mal-mu'lkin'di sarp etip ju'ripti», – degen shag'ım jetipti. [2] Bay onı shaqırıp alıp:

– Sen tuwralı esitip atırg'anım ne ga'p? O'z jumısın' boyınsha esap ber. Sen bunnan bılay u'y basqarıwshı bola almaysan', – depti.

[3] Sonda u'y basqarıwshı o'z-o'zine:

– Ne qılsam eken? Xojayınım meni jumıstan bosatıp atır. Jer qazıwg'a ku'shim jetpeydi, sadaqa sorawg'a uyalaman. [4] Basqarıwshılıqtan bosatılg'anımnan son', adamlar meni u'ylerine qabıl qılıwı ushın ne islesem eken? He, taptım, – depti de, [5] xojayınına qarızdar adamlardı birim-birim shaqırıp alıp, olardın' birinshisinen:

– Xojayınımnan qansha qarızın' bar? – dep soraptı.

[6] Ol:

– Ju'z batpan may, – dep juwap beripti.

– Til xatın'dı al da, tez otırıp, eliw batpan dep jaz, – depti basqarıwshı.

[7] Son'ınan basqasınan:

– Senin' qansha qarızın' bar? – dep soraptı.

– Mın' qap biyday, – dep juwap beripti ol.

Og'an da:

– Til xatın'dı al da, segiz ju'z qap dep jaz, – depti.

[8] Xojayını nahaq u'y basqarıwshını aqıllı is qılg'anı ushın maqtaptı. Sebebi bul du'nyanın' adamları o'zi sıyaqlılar arasında Nurdın' balalarınan go're aqıllıraq ha'reket qıladı+. [9] Menin' sizlerge aytatug'ınım: bul du'nyanın' baylıg'ınan* paydalanıp dos arttırın'lar, bul baylıq tawsılg'anda, olar sizlerdi ma'n'gilik ma'kang'a qabıl qılsın.

[10] Kishkene iste isenimli bolg'an adam u'lken iste de isenimli boladı, al kishkene iste sadıq bolmag'an adam u'lken iste de sadıq bolmaydı+. [11] Solay etip, eger sizler bul du'nyanın' baylıg'ına* sadıq bolmasan'ız, kim sizlerge aspandag'ı haqıyqıy baylıqtı isenip tapsıradı+? [12] Eger sizler basqag'a tiyisli na'rsege sadıq bolmasan'ız, kim sizlerge o'zlerin'izdikin beredi?

[13] Hesh bir xızmetshi eki xojag'a xızmet ete almaydı. O'ytkeni ol birewin jek ko'rip, ekinshisin jaqsı ko'redi yamasa birewine sadıq bolıp,

ekinshisine itibarsız qaraydı. Sizler ha'm Qudayg'a, ha'm baylıqqa birdey
xızmet ete almaysızlar+.
14 • Bulardın' ha'mmesin du'nyaxor pariseyler esitip, İysanı mazaq
qıldı+. 15 İysa olarg'a bılay dedi:
– Sizler o'zlerin'izdi adamlar aldında haq qılıp ko'rsetesizler, biraq
Quday kewillerin'izdi biledi. Adamlar qımbat dep sanag'an na'rse Quday
aldında jerkenishli+.
16 Yaqıyag'a deyin Muxaddes Nızam ha'm payg'ambarlar da'wiri boldı.
Sol waqıttan baslap, Quday Patshalıg'ı haqqında Xosh Xabar ja'riyalanıp
kiyatır ha'm ha'r bir adam og'an kiriwge ku'sh salıp ju'r+. 17 Biraq
Muxaddes Nızamnan bir noqat jog'alg'anınan go're, aspan ha'm jerdin' joq
bolıp ketiwi an'satıraq+.
18 O'z hayalı menen ajırasıp, basqa hayalg'a u'ylengen ha'r bir adam
neke hadallıg'ın buzg'an boladı. Ku'yewinen ajırasqan hayalg'a u'ylengen
adam da neke hadallıg'ın buzg'an boladı+.

Tilenshi Lazar ha'm bay haqqında tımsal

19 – Qımbat bahalı sa'nli kiyimler kiyip, ha'r ku'ni u'lken zıyapatlar
beretug'ın bir bay adam bolıptı. 20 Baydın' da'rwazası aldında pu'tkil
denesin jara basqan Lazar atlı bir tilenshi jatadı eken. 21 Ol baydın'
dasturxanınan tu'sken usaqlar menen qarnın toydırıwdı a'rman etipti.
İytler de kelip, onın' jaraların jalap ketedi eken. 22 Waqtı kelgende tilenshi
qaytıs bolıp, perishteler onı İbrayımnın' janına alıp barıptı. Bay adam da
qaytıs bolıp, onı jerlepti+. 23 Bay dozaq otında azap shegip atırıp, basın
ko'terip qarag'anda, alısta İbrayımdı ha'm onın' qasındag'ı Lazardı
ko'ripti+. 24 Ol qattı baqırıp: «İbrayım ata, mag'an rehim ete go'r! Lazardı
jiber, ol barmag'ının' ushın suwg'a basıp, menin' tilime suw tamızsın.
Sebebi men bul ot ishinde qattı qıynalıp atırman», – depti+. 25 Biraq
İbrayım og'an: «Balam, sen o'mirin'de tek jaqsılıq ko'rgenin'di, al
Lazardın' jamanlıq ko'rgenin umıtpa. Endi bolsa, ol bul jerde jubanısh
tawıp, al sen qıynalıp atırsan'. 26 Bunın' u'stine, sizler menen bizlerdin'
aramızg'a u'lken tun'g'ıyıq ornatılg'an. Sonlıqtan bul jerden sizlerge
o'tpekshi bolg'anlar o'te almaydı ha'm ol jerden de bizlerge hesh kim o'te
almaydı», – depti. 27 Sonda bay adam: «Ata, olay bolsa, sennen o'tinemen,
Lazardı menin' a'kemnin' u'yine jiber. 28 O'ytkeni menin' bes ag'a-inim bar.

Olar da bul azap shegetug'ın jerge tu'spewi ushın ol barıp, olardı eskertsin», – depti. [29] Biraq İbrayım og'an: «Olarda Muwsa ha'm basqa payg'ambarlardın' Jazıwları bar-g'o. Olardı tın'lasın», – depti+. [30] Al bay adam: «Yaq, İbrayım ata! Biraq eger o'lgenlerdin' birewi tirilip olarg'a barsa, ta'wbe etedi», – depti. [31] Sonda İbrayım og'an: «Eger Muwsa menen payg'ambarlardı tın'lamag'anda, o'lgenlerdin' birewi tirilse de, isenbeydi», – dep juwap beripti+.

Keshirim, isenim ha'm xızmet haqqında

17 1 • İysa O'z sha'kirtlerine ja'ne bılay dedi:

– Adamlardı gu'nag'a azg'ırıwshı na'rselerdin' bolıwı so'zsiz. Biraq olar kim arqalı kelse, sol adam ha'siret shegedi!+ 2 Ol adamnın' mına kishkenelerdin' birewin azg'ırg'anınan go're, moynına digirman tası baylanıp, ten'izge taslang'anı og'an jaqsıraq bolar edi+. 3 Abaylı bolın'lar! Eger tuwısqanın' sag'an qarsı gu'na islese, og'an eskertiw jasa. Eger gu'nasın moyınlasa, onı keshir+. 4 Eger ol sag'an qarsı bir ku'nnin' ishinde jeti ret gu'na islese, jeti ret te sag'an kelip: «Gu'namdı moyınlayman» dese, onı keshir+.

5 Sonda elshiler İyemiz İysag'a:

– İsenimimizdi arttır, – dedi+.

6 İyemiz bılay dedi:

– Eger isenimin'iz qıshqıl tuqımday g'ana bolsa da, bul tut ag'ashına: «Tamırın' menen qoparılıp, ten'izge otırg'ızıl», – desen'ler, ol so'zin'izdi tın'laydı+.

7 Aran'ızda qaysı birin'izdin' jer aydap yamasa mal bag'ıp ju'rgen xızmetshisi daladan qaytqanda, og'an: «Tez kelip, dasturxang'a otır», – deydi? 8 Kerisinshe, og'an: «Menin' keshki awqatımdı tayarla, belin'di buwıp, iship-jep bolg'anımsha, mag'an xızmet et. Son'ınan o'zin' iship jeysen'», – dep aytpay ma? 9 Buyırg'anın orınlag'anı ushın xızmetshisine minnetdarshılıq bildirer me eken? 10 Sol sıyaqlı sizler de o'zlerin'izge buyırılg'annın' ha'mmesin orınlag'annan son': «Bizler arzımaytug'ın qullarmız, tek wazıypamızdı g'ana orınladıq», – den'ler.

Maqaw kesel bolg'an on adamnın' shıpa tabıwı

11 İysa Erusalimge baratırıp, Samariya ha'm Galila u'lkeleri arasındag'ı shegara jerler arqalı ju'rdi. 12 Ol bir awılg'a kirip kiyatırg'anda maqaw kesel bolg'an on adam gezlesti. Olar uzaqta turıp,+ 13 qattı dawıslap:

– Ustazımız İysa, bizlerge rehim et! – dedi.

14 İysa olardı ko'rip:

– Barıp, o'zlerin'izdi ruwxaniylerge ko'rsetin'ler, – dedi.

Olar ketip baratırg'anda maqaw keselden jazılıp ketti+. 15 Olardın' ishindegi birewi o'zinin' shıpa tapqanın ko'rip, ba'lent dawıs penen

Qudaydı alg'ıslap, qaytıp keldi de, 16 İysanın' ayag'ına jıg'ılıp, Og'an
minnetdarshılıq bildirdi. Bul adam samariyalı edi+. 17 Sonda İysa:
– Shıpa tapqan on adam emes pe edi? Qalg'an tog'ızı qayaqta?
18 Qudayg'a alg'ıs aytıw ushın, mına shet elliden basqa hesh kim qaytıp
kelmedi me? – dedi.
19 Son' og'an:
– Ornın'nan tur da, kete ber, isenimin' seni qutqardı, – dedi+.

Quday Patshalıg'ının' keliwi

20 • Pariseyler Quday Patshalıg'ının' qashan keletug'ının sorag'anda,
İysa olarg'a bılay dep juwap berdi:
– Quday Patshalıg'ı ko'zge ko'rinip kelmeydi+. 21 «Mine, bul jerde»
yamasa «A'ne, ana jerde» dep te aytpaydı. Sebebi Quday Patshalıg'ı
sizlerdin' ishin'izde, – dedi.
22 Son' İysa sha'kirtlerine bılay dedi:
– Adam Ulının' ku'nlerinin' birin bolsa da ko'riwdi an'saytug'ın
waqıtların'ız keledi. Biraq, ko're almaysızlar+. 23 Sizlerge: «A'ne, Ol ana
jerde» yamasa «Mine, Ol bul jerde» dese, barman'lar, olardın' izlerine
ermen'ler+. 24 O'ytkeni shaqmaq shag'ıp, aspandı bir shetinen ekinshi
shetine deyin jarqıratıp jibergendey, Adam Ulı da O'z ku'ninde solay payda
boladı. 25 Biraq da'slep Ol ko'p azap shegip, bul a'wlad ta'repinen
qabıllanbawı tiyis+.
26 Nuxtın' zamanında qalay bolg'an bolsa, Adam Ulının' ku'nlerinde de
solay boladı+. 27 Nux kemege mingen ku'nge deyin adamlar iship jedi,
u'ylendi, turmısqa shıqtı. Son'ınan suw tasqını basıp, ha'mmeni nabıt
qıldı+. 28 Luttın' zamanında da sonday boldı: adamlar iship jedi, sawda-
satıq isledi, egin ekti, jay saldı. 29 Biraq, Lut Sodom qalasınan shıqqan ku'ni
aspannan ot ha'm ku'kirt jawıp, ha'mmeni nabıt qıldı+. 30 Adam Ulı payda
bolatug'ın ku'ni de tap sonday boladı.
31 Sol ku'ni tamnın' to'besinde bolg'an adamnın' zatları u'yinde qalsa,
olardı alayın dep to'menge tu'spesin. Kim de kim atızda bolsa, u'yine
qaytpasın+. 32 Luttın' hayalın eske tu'sirin'ler!+ 33 Kim de kim o'z janın
saqlamaqshı bolsa, ol onı nabıt qıladı, al kim de kim o'z janın nabıt qılsa, ol
onı saqlaydı+. 34 Sizlerge aytatug'ınım: sol tu'ni bir to'sekte jatırg'an eki

adamnın' birewi alınadı, ekinshisi qaldırıladı. 35 Birge digirman tartqan eki
hayaldın' birewi alınadı, ekinshisi qaldırıladı. [36]*
37 Sonda sha'kirtleri İysadan:
– İyem, bul waqıyalar qay jerde boladı, – dep soradı.
İysa olarg'a:
– O'lik qay jerde bolsa, quzg'ınlar da sol jerge jıynaladı, – dedi.

Jesir hayal ha'm qazı haqqında tımsal

18 [1] İysa sha'kirtlerine ba'rqulla duwa etip, u'mit u'zbew kerekligin
bildiriw ushın bir tımsal aytıp berdi+.
[2] Ol bılay dedi:
– Bir qalada Qudaydan da qorqpaytug'ın, adamlardan da
uyalmaytug'ın bir qazı bolıptı. [3] Sol qalada bir jesir hayal da turadı eken.
Hayal og'an qayta-qayta kelip: «Menin' huqıqımdı dawlasımnan qorg'an'»,
– dep o'tine beredi eken. [4] Biraq qazı ko'p waqıtqa deyin bunı islegisi
kelmepti. Son'ınan o'z o'zine: «Men Qudaydan da qorqpayman,
adamlardan da uyalmayman. [5] Biraq, mına jesir hayal mag'an tınıshlıq
bermey atırg'anı ushın onın' huqıqın qorg'ay qoyayın. Bolmasa, ol qayta-
qayta kelip, menin' mazamdı alar», – depti.
[6] İyemiz İysa so'zin dawam etip bılay dedi:
– A'dilsiz qazının' so'zlerine qulaq salın'lar. [7] Quday O'zine ku'ni-tu'ni
jalbarınıp atırg'an, O'zi tan'lap alg'an adamlardın' huqıqın qorg'amay ma?
Olardı ko'p ku'ttirip qoya ma+? [8] Sizlerge aytatug'ınım: ko'p keshikpey
olardın' huqıqın qorg'aydı. Biraq Adam Ulı kelgende, jer ju'zinde isenim
tabar ma eken+?

Parisey ha'm salıqshı haqqında tımsal

[9] O'zlerinin' haqlıg'ına isenip, basqalardı kemsitetug'ın ayırım
adamlarg'a İysa mına tımsaldı da aytıp berdi:+
[10] – Eki adam duwa etiw ushın İbadatxanag'a kiripti. Olardın' birewi
parisey, ekinshisi salıqshı eken+. [11] Parisey turıp alıp mınaday dep duwa
etipti: «O, Qudayım! Men basqa adamlarday tonawshı, nahaq, neke
hadallıg'ın buzıwshı yamasa, ha'tte, mına salıqshı sıyaqlı bolmag'anım
ushın, Sag'an shu'kirlik etemen+. [12] Ha'ptesine eki ma'rte oraza tutaman.
Barlıq tapqan tabısımnın' onnan birin beremen»+. [13] Al salıqshı alısta
turıp, ko'zin aspang'a ko'teriwge de batılı barmay, qattı o'kinip*: «O,
Qudayım! Mendey gu'nakarg'a rehim et!» – depti+.
[14] Sizlerge aytatug'ınım: parisey emes, al usı adam aqlanıp u'yine
qaytıptı. Sebebi o'zin joqarı tutqan ha'r bir adam pa'sletiledi, al o'zin pa's
tutqan adam joqarı boladı+.

İysa ha'm kishkene balalar

15 ● Qolın tiygizsin dep, adamlar İysag'a bo'beklerin alıp keldi.
Sha'kirtleri bunı ko'rip, olarg'a keyidi. 16 Biraq İysa olardı qasına shaqırıp
alıp, sha'kirtlerine:
– Balalardın' Mag'an keliwine ruxsat berin'ler, olarg'a tosqınlıq
jasaman'lar. O'ytkeni Quday Patshalıg'ı usındaylardiki. 17 Sizlerge shının
aytaman: kim de kim Quday Patshalıg'ın kishkene bala sıyaqlı qabıl etpese,
ol og'an kire almaydı, – dedi+.

Baylıq ha'm ma'n'gilik o'mir

18 ● Bir basshı İysadan:
– İygilikli Ustaz! Ma'n'gilik o'mirdi alıwım ushın ne islewim kerek? –
dep soradı+.
19 İysa og'an:
– Sen nege Meni iygilikli dep atap atırsan'? Jalg'ız Qudaydan basqa
hesh kim iygilikli emes+. 20 Onın' buyrıqların bilesen'-g'o: *«Neke hadallıg'ın
buzba, adam o'ltirme, urlıq isleme, jalg'an gu'walıq berme, ata-anan'dı
hu'rmetle»**, – dedi+.
21 Biraq ol:
– Bulardın' ha'mmesin men bala waqtımnan beri orınlap kiyatırman, –
dedi+.
22 Bunı esitken İysa og'an:
– Sag'an ja'ne bir na'rse jetispeydi. Barlıq mal-mu'lkin'di satıp,
aqshasın jarlılarg'a u'lestirip ber. Sonda senin' g'a'ziynen' aspanda boladı.
Son'ınan kelip, Menin' izime er, – dedi+.
23 Basshı bunı esitip, qattı qapa boldı. Sebebi ol ju'da' bay edi.
24 İysa onın' qapa bolg'anın ko'rip:
– Baylıg'ı barlardın' Quday Patshalıg'ına kiriwi qanday qıyın!+ 25 Bay
adamnın' Quday Patshalıg'ına kiriwinen go're, tu'yege iynenin' ko'zinen
o'tiw an'satıraq, – dedi.
26 Bunı esitkenler:
– Olay bolsa, kim qutqarıla aladı? – dep soradı.
27 – Adamlardın' qolınan kelmegen na'rse Qudaydın' qolınan keledi, –
dedi İysa+.
28 Sonda Petr:

– Minekey, bizler ha'mme na'rsemizdi taslap, Senin' izin'e erdik, – dedi+.

29 İysa sha'kirtlerine:

– Sizlerge shının aytaman: Quday Patshalıg'ı ushın ya u'yin, ya hayalın, ya tuwısqanların, ya ata-anasın, ya balaların qaldırıp ketken ha'r bir adam+ 30 bul du'nyada neshe ese artıg'ı menen aladı ha'm keleshekte ma'n'gilik o'mirge iye boladı, – dedi.

İysanın' O'z o'limi ha'm qayta tiriliwi haqqında u'shinshi ret bildiriwi

31 • İysa on eki sha'kirtin qasına shaqırıp alıp, olarg'a bılay dedi:

– Minekey, bizler endi Erusalimge qaray ko'terilip baratırmız. Sol jerde payg'ambarlardın' Adam Ulı tuwralı jazg'anlarının' ha'mmesi orınlanadı. 32 Ol basqa millet adamlarına uslap beriledi. Olar Onın' u'stinen ku'ledi, masqaralaydı, betine tu'kiredi 33 ha'm qamshılap sabap, o'ltiredi. Al Ol u'shinshi ku'ni qayta tiriledi+.

34 Biraq sha'kirtleri bul so'zlerden hesh na'rse tu'sinbedi. Bul so'zler olarg'a jasırın bolıp, aytılg'anlardın' ma'nisin an'lamadı+.

İysanın' bir soqır adamg'a shıpa beriwi

35 • İysa Erixo qalasına jaqınlag'anda, joldın' shetinde tilenshilik etip, bir soqır adam otır edi+. 36 Qasınan adamlardın' o'tip baratırg'anın esitken ol:

– Ne bolıp atır? – dep soradı.

37 – Nasıralı İysa o'tip baratır, – desti adamlar og'an.

38 Sonda ol:

– Dawıttın' Urpag'ı İysa! Mag'an rehim ete go'r! – dep baqırıp jiberdi+.

39 Aldında ketip baratırg'anlar u'nin shıg'armawdı aytıp, og'an keyidi. Biraq ol onnan da beter qattı baqırıp:

– Dawıttın' Urpag'ı! Mag'an rehim ete go'r! – dedi.

40 Sonda İysa toqtap, soqır adamdı qasına alıp keliwdi buyırdı. Soqır adam jaqınlag'anda, İysa onnan:

41 – Sen ushın ne islewimdi qa'leysen'? – dep soradı.

– İyem, ko'zlerim ko'retug'ın bolsın, – dedi ol.

42 İysa og'an:

– Ko'zlerin' ko'retug'ın bolsın, isenimin' seni qutqardı, – dedi+.
43 Sol waqıtta-aq soqır adamnın' ko'zleri ko're basladı ha'm Qudaydı alg'ıslap, İysanın' izine erdi. Bunı ko'rgen pu'tkil xalıq ta Qudaydı maqtadı.

Salıqshı Zaqaydın' qutqarılıwı

19 [1] İysa Erixo qalasına kirip, onın' ishinen o'tti+. [2] Sol jerde Zaqay
atlı bir adam bar edi. O'zi salıqshılardın' baslıg'ı bolıp, bay adam edi.
[3] Ol İysanın' qanday ekenligin ko'riwge umtılatug'ın edi. Biraq adamlar
ko'p bolg'anlıqtan, ko're almadı. O'ytkeni onın' boyı pa's edi. [4] İysanı
ko'riw ushın ol alg'a qaray juwırıp, jabayı a'njir teregine shıg'ıp aldı.
Sebebi İysa usı jerden o'tiwi kerek edi. [5] İysa sol jerge kelgende joqarıg'a
qarap, og'an:

– Zaqay, tezirek to'men tu's! Bu'gin senin' u'yin'de qalıwım kerek, –
dedi.

[6] Ol tezlik penen to'men tu'sip, İysanı quwanısh penen qabıl aldı. [7] Bunı
ko'rgenlerdin' ha'mmesi:

– Ol gu'nakar adamnın' u'yine qonaqqa bardı, – dep narazılıq bildire
basladı+.

[8] Biraq Zaqay ornınan turıp, İyemizge:

– İyem, mal-mu'lkimnin' yarımın jarlılarg'a beremen. Eger kimnin'
haqın jegen bolsam, to'rt ese artıg'ı menen qaytarıp beremen, – dedi+.

[9] Sonda İysa:

– Bu'gin bul u'yge qutqarılıw keldi. O'ytkeni bul adam da İbrayımnın'
urpag'ı-g'o+. [10] Sebebi Adam Ulı adasqanlardı tawıp, qutqarıw ushın keldi,
– dedi.

On mina haqqında tımsal

11 • Bulardı tın'lap otırg'anlarg'a İysa tımsal menen so'zin dawam etti.
O'ytkeni Ol Erusalimge jaqınlasıp qalg'anlıqtan, olar: «Quday Patshalıg'ı
jaqın arada keledi», – dep oylag'an edi+. 12 Sonlıqtan İysa bılay dedi:
– Bir aqsu'yek adam o'zine patshalıq biyligin alıp qaytıw ushın, uzaq
elge ketpekshi bolıptı. 13 Ol o'zinin' on xızmetshisin shaqırıp alıp: «Men
qaytıp kelemen degenshe, bul aqshanı aylanısqa jiberin'ler», – dep, olarg'a
on mina* beripti. 14 Biraq og'an qaraslı puqaralar onı jek ko'retug'ın edi.
Sonlıqtan onın' izinen wa'killerin jiberip: «Onın' bizlerdin' u'stimizden
patsha bolıwın qa'lemeymiz», – dep aytıp qalıptı+.
15 Biraq ol patsha bolıp qaytıp kelgende, o'zi bergen aqshalar menen
kim qansha arttırg'anın biliw ushın xızmetshilerin o'zine shaqırtıptı.
16 Birinshisi kelip: «Xojayın! Senin' bir minan' ja'ne on mina arttırdı», –
depti. 17 Xojayını og'an: «Ba'rekella, jaqsı xızmetshim! Kishkene iste
isenimli bolg'anın' ushın, sen on qala u'stinen basqarıwg'a biylik alasan'»,
– depti+.
18 Ekinshisi kelip: «Xojayın, senin' bir minan' ja'ne bes mina arttırdı», –
depti. 19 Xojayını og'an da: «Sen bes qalanın' u'stinen basqarıwshı
bolasan'», – depti.
20 Son'ınan basqası da kelip: «Xojayın! Mine, senin' minan'. Men onı bet
oramalg'a tu'yip saqladım. 21 Men sennen qorqtım. Sebebi sen qoymag'an
jerin'nen alıp, ekpegen jerin'nen oratug'ın qatal adamsan'», – depti.
22 Xojayını og'an: «Ha'y, jaman xızmetshi! Seni o'z awzın'nan shıqqan
so'zlerin' menen ayıplayman. Menin' qoymag'an jerden alatug'ın, ekpegen
jerden oratug'ın qatal adam ekenimdi biledi ekensen',+ 23 nege endi
aqshamdı aylanısqa berip jibermedin'? Sonda men qaytıp kelgenimde, onı
paydası menen qaytarıp alar edim-g'o», – depti. 24 Son' qasında
turg'anlarg'a qarap: «Onnan minanı alın' da, on minası barg'a berin'ler», –
depti. 25 «Xojayın, onın' on minası bar-g'o», – desipti olar. 26 Sizlerge
aytatug'ınım: kimde bar bolsa, og'an ja'ne de mol etip beriledi, al kimde
joq bolsa, onın' barı da tartıp alınadı+. 27 Endi u'stilerinen patsha
bolıwımdı qa'lemegen dushpanlarımdı bul jerge alıp kelin' de, ko'zimnin'
aldında o'ltirin'ler, – depti patsha+.

İysanın' Erusalimge saltanatlı tu'rde kiriwi

28 • Usılardı aytıp bolg'annan keyin İysa jol baslap, Erusalimge qaray
ju'rdi. 29 Ol Za'ytu'n dep atalatug'ın tawdın' etegindegi Betfage ha'm
Betaniya degen awıllarg'a kelgende eki sha'kirtin jumsap,+ 30 olarg'a bılay
dedi:
– Qarsı aldın'ızdag'ı awılg'a barın'lar. Og'an kirgenin'izde, ele hesh kim
minbegen, baylap qoyılg'an gu'rreni tabasızlar. Onı sheship, alıp kelin'ler.
31 Eger birew: «Onı nege sheship atırsızlar?» – dep sorasa, «Ol İyemizge
kerek», – dep aytın'lar.
32 Jiberilgenler barıp, İysanın' o'zlerine aytqanların anıq taptı. 33 Olar
gu'rreni sheship atırg'anda, onın' iyeleri:
– Gu'rreni nege sheship atırsızlar? – dep soradı.
34 Olar:
– Ol İyemizge kerek, – dep juwap berdi.
35 Olar gu'rreni İysag'a alıp keldi. Onın' u'stine o'zlerinin' shapanların
salıp, og'an İysanı mindirdi. 36 İysa baratırg'anda, adamlar jolg'a
shapanların to'sedi+.
37 İysa Za'ytu'n tawınan to'men tu'setug'ın jerge jaqınlag'anda, Onın'
barlıq sha'kirtlerinin' toparı o'zleri ko'rgen barlıq ka'ramatları ushın
quwanıshlı tu'rde ba'lent dawıs penen Qudayg'a maqtawlar ayta basladı:
38 *«İyemizdin' atınan keliwshi Patsha jarılqang'an!*
Aspanda tınıshlıq, en' joqarıdag'ı Qudayg'a alg'ıs bolsın!»+
39 Xalıq arasında turg'an geybir pariseyler İysag'a:
– Ustaz, sha'kirtlerin'e tıyım sal, – dedi+.
40 İysa olarg'a:
– Sizlerge aytatug'ınım: eger olar u'ndemey qalsa, taslar baqıradı, –
dedi+.
41 İysa Erusalimge jaqınlag'anda onı ko'rip jılap jiberdi de:+
42 – Oh, hesh bolmasa usı ku'nin'de tınıshlıg'ın'a neler kerek ekenin
bilsen' edi! Biraq bul ha'zir senin' ko'zlerin'nen jasırılg'an+.
43 Dushpanların' bekinisler jasap, seni qorshap, ja'n-jaqtan qısatug'ın
ku'nler basın'a tu'sedi+. 44 Olar seni ha'm senin' ishin'degi balaların'dı jer
menen jeksen qıladı. Sende tas u'stinde tas qaldırmaydı. O'ytkeni sen
Qudaydın' sag'an kelgen waqtın bilmedin', – dedi+.

İysanın' İbadatxanadan satıwshılardı quwıwı

45 ● Son'ınan İysa İbadatxanag'a kirip, ol jerden satıwshılardı quwıp
shıg'ara basladı. 46 Olarg'a:
– «*Menin' u'yim duwa etetug'ın u'y boladı*»*, – dep Muxaddes Jazıwda
aytılg'an, al sizler onı qaraqshılardın' uyasına aylandırdın'lar!* – dedi+.
47 İysa ha'r ku'ni İbadatxanada ta'lim beretug'ın edi. Bas ruwxaniyler,
diniy mug'allimler ha'm xalıq basshıları Onı joq qılıwdın' jolın izledi.
48 Biraq bunın' ilajın taba almadı, sebebi pu'tkil xalıq İysanın' so'zlerin jan-
ta'ni menen tın'laytug'ın edi.

İysanın' biyligi haqqında soraw

20 1 • Ku'nlerdin' birinde İysa xalıqqa İbadatxanada ta'lim berip,
olarg'a Xosh Xabardı ja'riyalap turg'anda, Onın' qasına bas
ruwxaniyler ha'm diniy mug'allimler aqsaqallar menen birge kelip,
2 Onnan:

– Bizlerge aytshı, bul islerdi qanday biylik penen islep ju'rsen' ha'm bunday biylikti Sag'an kim berdi? – dep soradı+.

3 İysa juwap qaytarıp:

– Men de sizlerden bir na'rseni sorayın. Aytın'larshı:

4 Yaqıyanın' shomıldırıwı* aspannan boldı ma yamasa adamlardan ba? – dedi+.

5 Olar o'z ara oylasıp:

– Eger «aspannan» desek, Ol bizlerge: «Onda nege sizler og'an isenbedin'ler», – dep aytar+. 6 Al eger «adamlardan» desek, pu'tkil xalıq bizlerge tas atar, o'ytkeni olar Yaqıyanın' payg'ambar ekenine isenedi, – desti+. 7 Sonlıqtan olar İysag'a:

– Qayaqtan ekenin bilmeymiz, – dep juwap berdi.

8 Sonda İysa olarg'a:

– Men de sizlerge bul islerdi qanday biylik penen isleytug'ınımdı aytpayman, – dedi.

Jawız diyxanlar haqqında tımsal

9 • Son'ınan İysa xalıqqa mına tımsaldı aytıp berdi:

– Bir adam ju'zim bag'ın otırg'ızıptı ha'm onı diyxanlarg'a ijarag'a berip, o'zi uzaq waqıtqa alıs jerge ketip qalıptı+. 10 Terim ma'wsimi kelgende, bag'dın' jemisinen tiyisli u'lesin alıw ushın, ol diyxanlarg'a o'zinin' bir xızmetshisin jiberipti. Biraq diyxanlar onı urıp, qurı qol qaytarıptı. 11 Ol basqa xızmetshisin jibergende, onı da urıp, masqaralap, qurı qol qaytarıptı. 12 U'shinshisin jumsag'anda, onı da jaradar etip, quwıp jiberipti+. 13 Sonda ju'zim bag'ının' iyesi: «Ne qılsam eken? Su'yikli ulımdı jibereyin. Mu'mkin, onı hu'rmet eter», – depti+. 14 Biraq diyxanlar onı ko'rip, o'z ara oylasıp: «Bul miyrasxor-g'o. Ju'rin'ler, onı o'ltireyik, sonda miyras mu'lki bizlerge qaladı», – desipti de,+ 15 onı ju'zim bag'ınan sırtqa shıg'arıp, o'ltiripti. Endi ju'zim bag'ının' iyesi olarg'a ne isleydi+? 16 Ol kelip, sol diyxanlardı joq qıladı da, ju'zim bag'ın basqalarg'a beredi.

Bunı esitkenler:
– Quday saqlasın! – desti+.
17 Biraq İysa ko'zlerin olarg'a tigip:
– Olay bolsa, Muxaddes Jazıwdag'ı:
«Qurılısshılar kereksiz dep taslag'an tas,
*U'ydin' mu'yeshinin' tiykarg'ı tası boldı»**, –
degen so'zler neni an'latadı+?
18 Sol tasqa tu'sken ha'r bir adamnın' shıl-pa'rshesi shıg'adı. Tas kimnin' u'stine tu'sse, sonı jenship taslaydı, – dedi+.
19 • İysanın' bul tımsaldı o'zlerine tiygizip aytıp atırg'anın tu'singen diniy mug'allimler menen bas ruwxaniyler Onı sol waqıtta-aq qolg'a alıwg'a tırıstı, biraq xalıqtan qorqtı.

Salıq to'lew tuwralı

20 Olar İysanı dıqqat penen an'lıy basladı. İysanı so'zinen tutıp, Onı ha'kimnin' biyligine ha'm hu'kimine tapsırıw ushın, Og'an o'zlerin haq niyetli qılıp ko'rsetetug'ın jansızlardı jiberdi+. 21 Jansızlar İysadan:
– Ustaz, bizler Senin' haqıyqattı aytıp ta'lim berip atırg'anın'dı bilemiz. Hesh kimnin' bet-ju'zine qaramay, Qudaydın' jolın durıs u'yretip otırsan'. 22 Aytshı, bizlerdin' Rim patshası-Qaysarg'a salıq to'lewimiz durıs pa yamasa nadurıs pa? – dep soradı+.
23 Biraq İysa olardın' hiylesin tu'sinip, olarg'a:+
24 – Mag'an bir dinar ko'rsetin'ler. Bunda kimnin' su'wreti bar ha'm kimnin' atı jazılg'an? – dedi.
Olar:
– Qaysardın', – dep juwap berdi.
25 Sonda İysa:
– Olay bolsa, Qaysardın' haqın Qaysarg'a, Qudaydın' haqın Qudayg'a berin'ler, – dedi+.
26 Solay etip, olar İysanı xalıq aldında aytqan birde bir so'zinen tuta almadı. Onın' juwaplarına tan' qalısıp, lal bolıp qaldı.

Qayta tiriliw haqqında soraw

27 • Qayta tiriliw joq dewshi saddukeylerdin'* ayırımları İysag'a kelip, Onnan:+

28 – Ustaz, Muwsa bizlerge: «Eger birewdin' ag'ası balasız o'lip hayalın
qaldırsa, inisi onın' hayalın alıp, o'z ag'asının' urpag'ın dawam ettirsin», –
dep jazıp qaldırg'an+. 29 Jeti ag'ayinli bar edi: birinshisi u'ylenip, balasız
o'ldi. 30 Ekinshisi de, 31 u'shinshisi de sol hayaldı aldı. Hayaldı jetewinin'
ha'mmesi de alıp, bala qaldırmay o'lip ketti. 32 En' son'ında hayaldın' o'zi
de qaytıs boldı. 33 Al qayta tiriliwde ol jetewinin' ishinde qaysısının' hayalı
boladı? Ol jetewine de hayal bolg'an edi-g'o, – dep soradı.
34 İysa juwap berip bılay dedi:
– Bul du'nyanın' adamları u'ylenedi ha'm turmısqa shıg'adı. 35 Al kelesi
du'nyag'a ha'm o'limnen qayta tiriliwge ılayıqlı bolg'anlar u'ylenbeydi de,
turmısqa da shıqpaydı+. 36 Olar perishteler sıyaqlı bolg'anlıqtan, endi
o'lmeydi. O'limnen qayta tirilgenlikten, Qudaydın' balaları boladı.
37 Muwsa da o'lgenlerdin' qayta tiriletug'ının janıp turg'an puta haqqında
ayatta ko'rsetken edi. Ol sol jerde Jaratqan İyemizdi: *«İbrayımnın' Qudayı,
Isaqtın' Qudayı, Yaqıptın' Qudayı»** dep atag'an+. 38 Quday o'lilerdin' emes,
al tirilerdin' Qudayı. Sebebi Og'an tiyisli adamlardın' ha'mmesi tiri.
39 Diniy mug'allimlerdin' geybirewleri:
– Ustaz, Sen durıs ayttın', – dedi.
40 Og'an ja'ne soraw beriwge hesh kimnin' batılı barmadı+.

Masix kimnin' Urpag'ı?

41 • İysa olarg'a bılay dedi:
– Nege Masixtı Dawıttın' Urpag'ı desedi+? 42 Dawıttın' o'zi Zaburda:
«İyem menin' İyeme ayttı:+
43 *„Dushpanların'dı ayag'ın'nın' astına bastırmag'anımsha,
Menin' on' jag'ımda otır!“»** –
degen-g'o.
44 Solay etip, Dawıt Onı «İyem» dep atag'an bolsa, Ol qalayınsha onın'
Urpag'ı boladı?

Diniy mug'allimler haqqında

45 Pu'tkil xalıq tın'lap turg'anda, İysa O'z sha'kirtlerine:
46 – Diniy mug'allimlerden saq bolın'lar! Olar uzın kiyim kiyiwdi, bazar
maydanlarında o'zlerine sa'lem beriliwin, ma'jilisxanalarda sıylı orında,
zıyapatlarda to'rde otırıwdı jaqsı ko'redi+. 47 Olar jesir hayallardın'

u'ylerin jalmap jutıp, ko'zge ko'riniw ushın uzın duwa etedi. Bunday adamlar en' awır jaza aladı, – dedi.

Jesir hayaldın' sadaqası

21 1 • İysa na'zer salıp, İbadatxananın' sadaqa qutısına Qudayg'a
arnalg'an sıyların salıp atırg'an baylardı ko'rdi+. 2 Ol bir g'a'rip jesir
hayaldın' da eki tiyin salg'anın ko'rip:
3 – Sizlerge haqıyqatın aytaman: bul jarlı jesir hayal ha'mmeden ko'p
saldı. 4 O'ytkeni bulardın' ha'mmesi o'z baylıqlarınan awısqanın saldı. Al
bul hayal jarlı bolsa da, ku'n ko'risine kerekli barlıq aqshasın saldı, –
dedi+.

Aqırzamannın' belgileri

5 • Geybirewler İbadatxananın' sulıw taslar ha'm Qudayg'a arnalg'an
sıylar menen bezetilgenin aytıp turg'anda, İysa:
6 – Sizler usı jerde ko'rip turg'anların'ızdan tas u'stinde tas qalmay,
ha'mmesi qıyratılatug'ın ku'nler keledi, – dedi+.
7 Olar İysadan:
– Ustaz, bular qashan boladı? Bulardın' bolatug'ının aldın ala qanday
belgi bildiredi? – dep soradı.
8 İysa olarg'a:
– Aldanıwdan saq bolın'lar! Sebebi ko'pler Menin' atım menen kelip:
«Men – Masixpan» yamasa «Waqıt jaqın» deydi. Olardın' izlerine
ermen'ler+. 9 Urıslar ha'm ko'terilisler haqqında esitkenin'izde,
qorqpan'lar. O'ytkeni da'slep usılar bolıwı tiyis. Biraq aqırı da'rhal
kelmeydi, – dedi.
10 Son'ınan İysa olarg'a bılay dedi:
– Millet milletke qarsı, patshalıq patshalıqqa qarsı ko'teriledi+.
11 Ku'shli jer silkiniwler, ko'p jerlerde asharshılıqlar ha'm qırg'ınlar boladı.
Aspannan qorqınıshlı qubılıslar ha'm ullı ka'ramatlı belgiler ju'z beredi+.
12 Biraq bulardın' ha'mmesinen burın adamlar sizlerdi uslap alıp quwg'ın
qıladı, ma'jilisxanalarg'a tapsırıp, qamaqqa saladı. Menin' atım ushın
sizlerdi patshalar menen ha'kimlerdin' aldına alıp baradı+. 13 Sonda
sizlerge Men tuwralı gu'walıq beriwge mu'mkinshilik tuwıladı. 14 Sonlıqtan
o'zlerin'izdi qalay qorg'awdı aldın ala oylamawdı kewillerin'izge tu'yip
alın'lar. 15 Sebebi Men sizlerge sonday sheshenlik penen danalıq beremen,
sizlerge qarsı shıqqanlardın' hesh qaysısı da qarsı so'yley de, so'zlerin'izdi
biykarlay da almay qaladı+. 16 Ha'tte, ata-ana, ag'a-ini, ag'ayin-tuwg'an

ha'm dosların'ız da sizlerge satqınlıq isleydi. Al geybirewlerin'izdi
o'ltiredi. 17 Menin' atım sebepli, sizlerdi ha'mme jek ko'redi. 18 Biraq
basların'ızdag'ı bir tal shash ta nabıt bolmaydı+. 19 Sabırlıq penen o'z
janın'ızdı qutqarasızlar.

Erusalimnin' qıyratılıwı

20 ● – Erusalimdi a'skerlerdin' qorshap alg'anın ko'rgenin'izde, onın'
wayran bolatug'ın waqtının' jaqınlag'anın bilin'ler. 21 Sonda
Yahudiyadag'ılar tawlarg'a qashsın. Qalanın' ishindegiler tez sırtqa
shıqsın, a'tiraptag'ılar qalag'a kirmesin. 22 O'ytkeni sol ku'nler Muxaddes
Jazıwda aytılg'anlardın' ha'mmesi orınlanatug'ın jaza ku'nleri boladı. 23 Sol
ku'nleri ju'kli ha'm emiziwli hayallarg'a qanday qıyın boladı! Sebebi jer
ju'zinde u'lken apatshılıq bolıp, bul xalıq Qudaydın' g'a'zebine ushıraydı+.
24 Olar qılısh ju'zinen o'tkerilip, barlıq ellerge tutqın etilip alıp ketiledi.
Basqa milletlerdin' da'wranı tamam bolmag'ansha, Erusalim olar
ta'repinen ayaq astı qılınadı+.

Adam Ulının' qayta keliwi

25 ● – Quyash, ay ha'm juldızlarda ka'ramatlı belgiler payda boladı. Jer
ju'zinde xalıqlar ten'izdin' shuwlap tolqınlang'anınan u'mitsizlikke tu'sip
albıraydı. 26 Adamlar du'nyag'a kiyatırg'an apatshılıqtı ku'tip, qorqıwdan
ha'lsizlenedi. O'ytkeni aspan ku'shleri silkinedi. 27 Sonda adamlar Adam
Ulının' ullı qu'diret ha'm saltanat penen bultta kiyatırg'anın ko'redi+.
28 Bul waqıyalar bola baslag'anda turıp, basların'ızdı ko'terin'ler. Sebebi
qutqarılıwın'ız jaqın.

Sergek bolıp, duwa etin'ler!

29 ● İysa olarg'a mına tımsaldı aytıp berdi:

– A'njir ag'ashına ha'm basqa barlıq tereklerge qaran'lar. 30 Olardın'
japıraq shıg'ara baslag'anın ko'rgenin'izde, jazdın' jaqınlag'anın o'zlerin'iz
bilesizler. 31 Sol sıyaqlı, sizler bul waqıyalardın' bolıp atırg'anın
ko'rgenin'izde, Quday Patshalıg'ının' jaqın ekenin bilin'ler.

32 Sizlerge shının aytıp turman: bul a'wlad joq bolıp ketpesinen burın
bulardın' ha'mmesi boladı+. 33 Aspan ha'm jer joyıladı, biraq Menin'
so'zlerim hesh joyılmaydı+.

34 Saq bolın'lar! Shag'al ma'slik qılıp, ma's bolıp, turmıs ta'shiwishleri
astında ju'reklerin'izdi awır ju'k baspasın. Ja'ne sol ku'n sizlerge tor sıyaqlı
tosattan tu'spesin+. 35 O'ytkeni sol ku'n pu'tkil jer ju'zinde jasawshılardın'
basına tu'sedi. 36 Sol sebepten bolajaq bul islerden qutılıp, Adam Ulı
aldında tura alıw ushın ha'mme waqıt sergek bolıp, duwa etin'ler+.
37 İysa ku'ndiz İbadatxanada ta'lim berip, al tu'nlerin bolsa qaladan
shıg'ıp, Za'ytu'n tawında o'tkizetug'ın edi+. 38 Tan' atıwdan pu'tkil xalıq
İysanı tın'law ushın İbadatxanag'a keletug'ın edi.

Yahudanın' satqınlıg'ı

22 1 • Qutqarılıw bayramı dep atalatug'ın Ashıtqısız nan bayramı
jaqınlap qalg'an edi+. 2 Bas ruwxaniyler ha'm diniy mug'allimler
xalıqtan qorqqanlıqtan, İysanı jasırın tu'rde o'ltiriwdin' jolın izledi.
3 Sonda on eki elshinin' biri – İsqariot dep atalg'an Yahudanın' ishine
shaytan kirip aldı+. 4 Yahuda barıp, bas ruwxaniyler ha'm İbadatxananın'
bas qarawılları menen İysanı olarg'a qalay uslap beriwdi oylastı. 5 Olar
quwanısıp, og'an aqsha beriwge kelisim berdi. 6 Yahuda wa'de berip, İysanı
olarg'a xalıq joq jerde uslap beriw ushın qolaylı payıt izledi+.

İysanın' son'g'ı keshesi

7 • Qutqarılıw bayramının' qozısı shalınıwı kerek bolg'an Ashıtqısız
nan bayramı jetip keldi+. 8 İysa Petr menen Yuxandı jiberip:
– Barın'lar, bizler ushın Qutqarılıw bayramının' asın tayarlan'lar, –
dedi.
9 Olar:
– Qay jerde tayarlawımızdı qa'leysen'? – dep soradı.
10 İysa olarg'a bılay dedi:
– Qalag'a kirgenin'izde, gu'ze menen suw ko'terip kiyatırg'an adamg'a
gezlesesiz. Onın' izine erip, ol kirgen u'yge kirin'ler 11 ha'm u'ydin' iyesine:
«Ustazımız: „Sha'kirtlerim menen birge bayram asın jeytug'ın bo'lmem
qa'ne?“ – dep sennen sorap atır», – den'ler. 12 Ol sizlerge to'sekler to'selgen
joqarıdag'ı u'lken bo'lmeni ko'rsetedi. Sol jerde tayarlan'lar.
13 Olar barıp, İysanın' aytqanlarının' ha'mmesin tawıp, bayram asın
tayarladı.

14 • Awqatlanatug'ın waqıt bolg'anda, İysa elshileri menen birge
dasturxan a'tirapına otırdı. 15 Olarg'a:
– Azap shekpesimnen burın bul bayram asın sizler menen birge jewdi
qattı qa'legen edim. 16 Sizlerge aytatug'ınım: bul Quday Patshalıg'ında
orınlanbag'ansha, Men bul astı endi jemeymen, – dedi+.
17 Son'ınan İysa qolına keseni alıp, shu'kirlik etti de:
– Bunı alıp, o'z ara bo'lisip ishin'ler. 18 Sebebi Menin' sizlerge
aytatug'ınım: Quday Patshalıg'ı kelmegenshe, Men endi ju'zim
ishimliginen ishpeymen, – dedi.

19 Son' nandı alıp, Qudayg'a shu'kirlik etti ha'm onı sındırıp, olarg'a
berdi de:
– Bul – sizler ushın beriletug'ın Menin' denem. Meni eslep turıw ushın
bunı islen'ler, – dedi+.
20 Sol sıyaqlı, keshki awqattan son' keseni alıp:
– Bul – Menin' sizler ushın to'giletug'ın qanım menen bekitiletug'ın
Jan'a Kelisim+.
21 Biraq qaran'lar, Meni satatug'ın adamnın' qolı Menin' qolım menen
birge dasturxanda+. 22 Adam Ulı Quday aldın ala belgilegendey baratır.
Biraq Og'an satqınlıq qılıwshı ha'siret shegedi! – dedi+.
23 Sha'kirtler bir-birinen:
– Bul isti isleytug'ın qaysısımız? – dep soray basladı.

Ha'mmeden ullı kim?

24 • Sha'kirtler arasında qaysısının' en' ullı bolıp esaplanıwı kerek
ekeni haqqında bir tartıs ta payda boldı. 25 İysa olarg'a bılay dedi:
– Milletlerdin' patshaları o'z xalıqları u'stinen u'stemlik etedi, olarg'a
biylik etiwshiler «xalıqtın' qayırqomları» dep ataladı. 26 Biraq sizler
bunday bolman'lar. Kerisinshe, aran'ızda en' u'lken bolg'an en' kishidey
bolsın, basshı da xızmetshidey bolsın+. 27 Qaysı biri ullı: dasturxan basında
otırg'an ba yamasa xızmet etip turg'an ba? Dasturxan basında otırg'an
emes pe? Biraq Men sizlerdin' aran'ızda xızmetshideymen+.
28 Sınawdan o'tken waqtımda sizler Menin' menen birge boldın'lar+.
29 A'kem Mag'an patshalıq biyligin bergeni sıyaqlı, Men de sizlerge
patshalıq biyligin beremen+. 30 Solay etip, sizler Menin' Patshalıg'ımnın'
dasturxanı a'tirapında iship jeysizler, taxtlarda otırıp, İzraildın' on eki
urıwın hu'kim etesizler+.

Petrdin' tanıwı tuwralı boljaw

31 • İysa Petrge:
– Simon, Simon! Adamlardın' biydaydı kepshik penen jelpigeni sıyaqlı,
shaytan sizlerdi sınaw ushın ruxsat sorag'an edi+. 32 Biraq Men isenimin'
tawsılmasın dep, sen ushın duwa ettim. Sen Mag'an qaytıp kelgenin'de,
tuwısqanların'nın' isenimin bekkemle, – dedi+.
33 Simon İysag'a:
– İyem! Senin' menen birge qamaqqa da, o'limge de barıwg'a
tayarman, – dedi+.
34 Biraq İysa og'an:
– Petr, sag'an aytatug'ınım: bu'gin qoraz shaqırmastan burın sen Meni
tanımayman dep, Mennen u'sh ret tanasan', – dedi.

Dorba ha'm qılısh

35 Son' İysa sha'kirtlerine:
– Men sizlerdi shıjlansız, dorbasız, ayaq kiyimsiz jibergenimde, ne
na'rseden kemshilik ko'rdin'ler? – dedi.
– Hesh na'rseden, – dep juwap berdi olar+.
36 Sonda İysa olarg'a:

– Al endi kimnin' shıjlanı bolsa, onı alıp ju'rsin. Ja'ne dorbasın da alsın. Kimnin' qılıshı bolmasa, kiyimin satıp, qılısh alsın. 37 O'ytkeni sizlerge aytatug'ınım: Muxaddes Jazıwdag'ı: *«Ol jınayatshılarg'a qosıp sanaldı»**, – degen ayat Mende a'melge asıwı kerek. Awa, Men tuwralı jazılg'anlar orınlanıp atır, – dedi+.

38 – İyem! Qara, bul jerde eki qılısh bar, – dedi olar.

– Sol jetedi, – dedi İysa.

İysanın' Za'ytu'n tawında duwa etiwi

39 • İysa shıg'ıp, O'z a'deti boyınsha Za'ytu'n tawına ketti. Sha'kirtleri de Onın' izine erdi. 40 Sol jerge kelgende, İysa olarg'a:

– Azg'ırılmawın'ız ushın duwa etin'ler, – dedi+.

41 O'zi olardan tas ılaqtırım jerdey awlag'ıraq barıp, dizerlep otırdı da, bılay dep duwa etti:

42 – O, A'kem, eger Sen qa'lesen', bul azap kesesin Mennen o'tkizip jiber. Biraq Menin' emes, Senin' qa'legenin' bolsın+. 43 Sonda aspannan bir perishte İysag'a ko'rinip, Og'an ku'sh berdi+. 44 Ol azap shegip atırıp, ja'ne de ku'shlirek duwa etti. Onın' teri jerge tamg'an qan tamshıları sıyaqlı edi.

45 İysa duwa etip bolıp, ornınan turdı da, sha'kirtlerinin' qasına keldi. Olardın' qayg'ıdan sharshap, uyıqlap atırg'anın ko'rdi. 46 Olarg'a:

– Nege uyıqlap atırsızlar? Turın'lar, azg'ırılmawın'ız ushın duwa etin'ler, – dedi.

İysanın' qolg'a alınıwı

47 • İysa ele so'ylep turg'anda, bir topar adamlar payda boldı. Olardın' aldında on eki sha'kirtinin' biri Yahuda kiyatır edi. Ol İysanı su'yiw ushın Og'an jaqınlastı+. 48 İysa og'an:

– Yahuda! Sen Adam Ulın su'yip turıp, Og'an satqınlıq isleysen' be? – dedi.

49 İysanın' qasındag'ılar ne bolajag'ın sezip:

– İyem, qılıshtı iske salayıq pa? – dedi+.

50 Olardın' birewi bas ruwxaniydin' qulının' on' qulag'ın shawıp tasladı.

51 Biraq İysa:

– Toqtatın'lar, jeter endi! – dep quldın' qulag'ına qolın tiygizip, jazıp jiberdi.

52 Son' İysa O'zin uslawg'a kelgen bas ruwxaniylerge, İbadatxananın'
bas qarawıllarına ha'm aqsaqallarg'a bılay dedi:
– Meni uslaw ushın jınayatshıg'a qarsı shıqqanday bolıp, qılısh ha'm
shoqmar alıp keldin'ler me? 53 Men ha'r ku'ni sizler menen birge
İbadatxanada bolg'anımda, Mag'an qarsı qol ko'termedin'ler. Biraq endi
zaman siziki, ha'zir qaran'g'ılıq u'stemlik etetug'ın waqıt+.

Petrdin' İysadan tanıwı

54 • Olar İysanı uslap, bas ruwxaniydin' u'yine alıp bardı. Al Petr
uzaqtan erip keldi. 55 Ha'wlinin' ortasına ot jag'ıp, ha'mmesi birge
otırg'anda, Petr de olardın' arasında otırg'an edi. 56 Bir shorı qız Petrdin'
ottın' qasında otırg'anın ko'rip, og'an tigilip qaradı da:
– Bul adam da Onın' menen birge edi, – dedi.
57 Biraq Petr qızg'a:
– Yaq, qarındasım, men Onı tanımayman, – dep İysadan tandı.
58 Birazdan keyin basqa birew de Petrdi ko'rip:
– Sen de solardın' birisen', – dedi.
Biraq Petr og'an:
– Yaq, ag'a, men olardan emespen, – dedi.
59 Bir saattay o'tkennen son', tag'ı birew:
– Rasında da, mına adam Onın' menen birge bolg'an, sebebi ol galilalı-
g'o, – dedi bekkem isenim menen.
60 Biraq Petr og'an da:
– Ag'a, senin' ne aytıp turg'anın'dı tu'sinbeymen, – dedi.
Tap sol waqıtta, ol so'ylep turg'anda, qoraz shaqırdı. 61 İyemiz İysa
burılıp, Petrge qaradı. Sonda Petr İyemizdin': «Bu'gin qoraz shaqırmastan
burın sen Mennen u'sh ret tanasan'», – degen so'zin esine tu'sirdi+.
62 Sırtqa shıg'ıp ketip, o'kirip jıladı.

İysanı masqaralaw

63 • İysanı uslap turg'an adamlar Onı masqaralap ura basladı+. 64 Onın'
ko'zlerin baylap, Onnan:
– Wa'liylik etip ayt, Seni kim urdı? – dep soradı. 65 Og'an ja'ne basqa da
ko'p jaman so'zler ayttı.

İysa joqarg'ı ken'es aldında

66 Tan' atqannan keyin, xalıq aqsaqalları, yag'nıy bas ruwxaniyler menen diniy mug'allimler birge jıynalıp ma'sla'ha't'lesti de, İysanı o'zlerinin' joqarg'ı ken'esine apardı. 67 Onnan:

– Bizlerge ayt, Sen Masixpısan'? – dep soradı.

İysa olarg'a:

– Men sizlerge aytsam da, isenbeysizler. 68 Sizlerge soraw bersem de, juwap bermeysizler. 69 Biraq endigiden bılay, Adam Ulı qu'diretli Qudaydın' on' jag'ında otıradı, – dedi+.

70 Sonda ha'mmesi:

– Demek, Sen Qudaydın' Ulımısan'? – dep soradı.

İysa olarg'a:

– Menin' Sol ekenimdi o'zlerin'iz ayttın'ız, – dep juwap berdi.

71 Sonda olar:

– Bizlerge ja'ne qanday gu'walıq kerek? O'z awzınan esittik-g'o, – desti+.

İysanın' Pilatqa aparılıwı

23 1 • Sonda jıynalg'anlardın' ha'mmesi orınlarınan turıp, İysanı
Pilatqa alıp bardı da,+ 2 Onı bılay dep ayıplay basladı:
– Bizler bul Adamnın' xalqımızdı joldan azg'ırıp ju'rgenin anıqladıq. Ol Rim patshası-Qaysarg'a salıq to'lewge qarsı shıg'ıp, O'zin Masixpan, yag'nıy Patshaman dep ataydı+.
3 Pilat İysadan:
– Sen Yahudiylerdin' Patshasımısan'? – dep soradı.
İysa og'an:
– Sol ekenimdi o'zin' ayttın', – dep juwap berdi+.
4 Pilat bas ruwxaniyler menen xalıqqa:
– Men bul Adamnan hesh bir ayıp tappay turman, – dedi+.
5 Biraq olar aytqanınan qaytpay:
– Ol Galila u'lkesinen baslap, ha'tte, usı jerge deyin pu'tkil Yahudiyada O'z ta'liymatın tarqatıp, xalıqqa qozg'alan' salıp ju'r, – desti.

İysa Hirod aldında

6 Pilat bunı esitkende:
– Bul Adam galilalı ma? – dep soradı.
7 İysanın' Hirodqa qaraslı u'lkeden ekenin bilgende, Pilat Onı Hirodqa jiberdi. Sol ku'nleri Hirodtın' o'zi de Erusalimde edi+. 8 Hirod İysanı ko'rgende qattı quwandı. O'ytkeni Ol tuwralı ko'p esitkenlikten, Onı burınnan ko'rgisi keletug'ın ha'm bir ka'ramat* ko'rseter dep u'mitlenetug'ın edi+. 9 Ol İysag'a ko'p sorawlar berdi, biraq İysa hesh juwap bermedi. 10 Al bas ruwxaniyler menen diniy mug'allimler sol jerde turıp, İysanı qattı ayıpladı. 11 Hirod ta o'z a'skerleri menen birge Onı kemsitip masqaraladı da, Og'an patshanın' lipasın kiygizip, Pilatqa qaytarıp jiberdi. 12 Bul waqıyadan burın bir-birine dushpan bolıp kelgen Hirod penen Pilat sol ku'ni dos bolıp qaldı.

O'lim hu'kimi

13 ● Pilat bas ruwxaniylerdi, basshılardı ha'm xalıqtı shaqırtıp alıp, 14 olarg'a:
– Sizler mag'an bul Adamdı xalıqtı joldan azg'ırıp ju'r dep, alıp keldin'ler. Mine, men sizlerdin' ko'z aldın'ızda Onı tergesem de, sizlerdin' qoyg'an ayıpların'ızdın' birewin de Onnan tappadım. 15 Hirod ta hesh na'rse tappay, Onı bizlerge qaytarıp jiberdi. Ko'rip turg'anın'ızday, Ol o'lim jazasına ılayıq hesh na'rse islemegen. 16 Sonlıqtan Onı jazalap, bosatıp jiberemen, – dedi. [17]*
18 Biraq xalıqtın' ha'mmesi bir awızdan:
– Bul Adamdı joq qıl! Bizlerge Barabanı bosatıp ber! – dep baqırıstı.
19 Baraba qalada ju'z bergen qozg'alan'g'a qatnasıp, adam o'ltirgeni ushın qamalg'an edi.
20 Pilat İysanı bosatıp jibermekshi bolıp, olarg'a qarata ja'ne so'yledi.
21 Biraq olar:
– Onı atanaq ag'ashqa shegelet! Shegelet! – dep baqırıstı.
22 Pilat u'shinshi ret olarg'a:
– Ol qanday jamanlıq isledi, aqırı? Men Onnan o'limge ılayıqlı hesh ayıp tappadım. Solay eken, Onı jazalap, bosatıp jibereyin, – dedi.
23 Biraq olar dawıslarının' barınsha baqırıwdı dawam etip, İysanı atanaq ag'ashqa shegeletiwdi talap qıldı ha'm aqırında o'z degenlerine

eristi. 24 Solay etip, Pilat olardın' talapların orınlawg'a qarar etti. 25 Olardın' sorag'an adamın, qozg'alan' ko'tergeni ha'm adam o'ltirgeni ushın qamaqta otırg'an adamdı bosatıp, İysanı olardın' erkine tapsırdı.

İysanın' atanaq ag'ashqa shegeleniwi

26 • A'skerler İysanı alıp baratırg'anda, awıldan kiyatırg'an Simon degen kireneli bir adamdı uslap alıp, og'an atanaq ag'ashtı arqalatıp, İysanın' izinen ju'riwge ma'jbu'rledi.

27 İysanın' izine ju'da' ko'p xalıq erip ju'rdi. Arasında Ol ushın zarlap jılasqan hayallar da bar edi. 28 İysa olarg'a burılıp bılay dedi:

– Erusalim qızları! Men ushın jılaman'lar. Biraq o'zlerin'iz ha'm balaların'ız ushın jılan'lar. 29 Sebebi: «Na'silsiz hayallar, hesh qashan tuwmag'an qursaqlar ha'm bala emizbegen ko'kirekler baxıtlı!» – dep aytatug'ın ku'nler keledi+. 30 Sonda tawlarg'a: «U'stimizge qulan'lar!», to'beshiklerge: «Bizlerdi bastırın'lar!»* – desedi+. 31 O'ytkeni jap-jasıl ag'ashqa usılay islese, quwrag'an ag'ashqa ne qıladı eken+?

32 İysa menen birge eki jınayatshını da o'limge alıp bardı. 33 «Bas su'yegi» degen jerge kelgende, olar İysanı eki jınayatshı menen birge atanaq ag'ashqa shegeledi. Jınayatshılardın' birewi Onın' on' ta'repinde, ekinshisi shep ta'repinde edi. 34 İysa:

– A'ke, olardı keshire go'r! Olar ne islep atırg'anın bilmeydi, – dedi.

A'skerler shek taslasıp, İysanın' kiyimlerin bo'listi+.

35 Xalıq sol jerde qarap turdı. Al basshılar İysanın' u'stinen ku'lip:

– Ol basqalardı qutqarg'an edi-g'o. Eger Ol Qudaydın' jibergen Masixı, Qudaydın' Tan'lag'anı bolsa, O'zin O'zi qutqarsın, – dedi+.

36 A'skerler de Og'an jaqınlasıp, Onı masqaraladı ha'm sirke suwın berip:

37 – Eger Sen Yahudiylerdin' Patshası bolsan', O'zin'di O'zin' qutqar, – desti.

38 İysanın' bas betinde: «BUL – YAHUDİYLERDİN' PATSHASI» degen jazıw bar edi.

39 Atanaq ag'ashqa shegelengen jınayatshılardın' biri:

– Sen Masix emessen' be? Qa'ne, onda O'zin'di de, bizlerdi de qutqar, – dep mazaq etti.

40 Al ekinshisi og'an keyip:

– O'zin' de birdey jazag'a hu'kim etilip turıp, Qudaydan qorqpaysan' ba? 41 Bizler islerimizge ılayıq a'dil jaza aldıq. Al Ol hesh qanday jamanlıq qılg'an joq-g'o, – dedi+. 42 Son' İysag'a: – İysa, O'z Patshalıg'ın'a kelgenin'de, meni esin'e al! – dedi.

43 İysa og'an:

– Sag'an shının aytaman: sen bu'gin Menin' menen birge ja'nnette bolasan', – dedi.

İysanın' jan tapsırıwı

44-45 ● Tu'ski saat on ekiler shamasında ku'n jaqtısın tu'sirmey, saat u'shlerge deyin pu'tkil jerdi qaran'g'ılıq qaplap turdı. İbadatxanadag'ı Muxaddesxananın' perdesi ortasınan ekige bo'linip, jırtılıp ketti++. 46 İysa ba'lent dawıs penen baqırıp:

– A'ke! Ruwxımdı Senin' qolın'a tapsıraman, – dedi.

Usını aytıp boldı da, jan tapsırdı+.

47 Bolg'an waqıyalardı ko'rgen ju'zbası Qudaydı alg'ıslap:

– Haqıyqattan da, bul haq Adam eken, – dedi.

48 Tamashag'a jıynalg'an pu'tkil xalıq bolg'an waqıyalardı ko'rip, ju'rek-bawırları ezilip*, izlerine qaytt ı+. 49 Biraq İysanı bilgenlerdin' ha'mmesi ha'm Galiladan Onın' izine erip kelgen hayallar bularg'a uzaqtan qarap turdı+.

İysanın' qa'birge qoyılıwı

50-51 ● Ken'estin' qararı menen isinde qatnaspag'an, ken'es ag'zası bolg'an Yusup atlı jaqsı ha'm haq bir adam bar edi. Ol Yahudiyanın' Arimatiya qalasınan bolıp, Quday Patshalıg'ın ku'tip ju'rgen edi. 52 Yusup Pilatqa barıp, İysanın' denesin soradı. 53 Onı atanaq ag'ashtan tu'sirip alıp, kepinlik tawarg'a oradı ha'm ele hesh kim qoyılmag'an jartasta oyılg'an bir qa'birge qoydı+. 54 Bul yahudiylerdin' tayarlıq ku'ni* bolıp, dem alıs ku'ni kirip kiyatırg'an edi.

55 İysa menen birge Galiladan kelgen hayallar da Yusupke erip barıp, qa'birdi ha'm İysanın' denesinin' qalay qoyılg'anın ko'rdi. 56 Olar u'ylerine qaytıp kelip, xosh iyisli maylar ha'm a'tirler tayarlap qoydı.

Al dem alıs ku'ni Qudaydın' buyrıg'ı boyınsha dem aldı+.

İysanın' qayta tiriliwi

24 1 • Ha'ptenin' birinshi ku'ni, yag'nıy ekshembi ku'ni tan'
sa'ha'rde hayallar tayarlap qoyg'an xosh iyisli mayların alıp, qa'birge
keldi. 2 Olar qa'birdin' awzındag'ı tastın' domalatıp alıp taslang'anın ko'rdi.
3 Biraq ishke kirgende, İyemiz İysanın' denesin taba almadı. 4 Olar bug'an
tan' qalısıp turg'anda, tosattan jarqırag'an kiyim kiygen eki adam payda
boldı+. 5 Hayallardın' hu'reyleri ushıp, basların jerge iygende, eki adam
olarg'a bılay dedi:

– Tirini o'lilerdin' arasınan nege izleysizler? 6 Ol bul jerde joq, Ol qayta
tirildi! Galilada bolg'anında, Onın' sizlerge ne aytqanın eslerin'izge
tu'sirin'ler. 7 Ol sizlerge: «Adam Ulı gu'nakar adamlardın' qolına uslap
beriledi, atanaq ag'ashqa shegelenedi ha'm u'shinshi ku'ni qayta tiriledi»,
– degen edi-g'o+. 8 Sonda olar İysanın' so'zlerin eslerine tu'sirdi+.

9 Qa'birden qaytıp barg'an hayallar bulardın' ha'mmesin on bir elshige
ha'm basqa barlıq adamlarg'a xabarladı. 10 Bul xabardı elshilerge
jetkizgenler magdalalı Ma'riyam, Yuxanna, Yaqıptın' anası Ma'riyam ha'm
olar menen birge ju'rgen basqa hayallar edi+. 11 Biraq bul so'zler
elshilerge bos ga'p bolıp ko'rinip, olar hayallarg'a isenbedi+. 12 Al Petr
ornınan turıp, qa'bir ta'repke qaray juwırıp ketti. Ol ishke en'keyip
qarag'anda, tek jatırg'an kepinlikti g'ana ko'rdi. Bolg'an waqıyag'a tan'
qalıp, izine qayttı.

Emmausqa baratug'ın jolda

13 • Tap sol ku'ni sha'kirtlerdin' ekewi Erusalimnen on eki shaqırımday
qashıqlıqtag'ı Emmaus dep atalatug'ın bir awılg'a baratırıp, 14 bolg'an usı
waqıyalar haqqında o'z ara so'ylesti. 15 Olar o'z ara so'ylesip, pikir alısıp
baratırg'anda, İysanın' O'zi olarg'a jaqınlap, qatar ju'rdi. 16 Biraq olardın'
ko'zleri baylang'anday bolıp, Onı tanımadı+. 17 İysa olardan:

– Sizler o'z ara neler haqqında so'ylesip baratırsızlar? – dep soradı.

Olar qapalı pishinde toqtap qaldı. 18 Arasındag'ı Kleopa atlı birewi
Og'an:

– Erusalimde bolsan' da, usı ku'nlerde sol jerde ju'z bergen
waqıyalardan hesh xabarı joq, jalg'ız Sen shıg'arsan', – dedi+.

19 İysa olardan:

– Qanday waqıyalardan? – dep soradı.

Olar juwap berip:

– Nasıralı İysa haqqında waqıyalar da. Ol Qudaydın' ha'm pu'tkil xalıqtın' aldında isinde de, so'zinde de qu'diretli bolg'an payg'ambar edi. 20 Bas ruwxaniylerimiz benen basshılarımız Onı o'lim jazasına ha'm atanaq ag'ashqa shegelewge tapsırdı+. 21 Al bizler Onı İzraildı qutqaradı dep, u'mit etken edik. Mine, bul waqıyalardın' bolg'anına bu'gin u'sh ku'n boldı. 22 Bunın' u'stine, aramızdag'ı hayallardın' geybirewleri bizlerdi tan' qaldırdı. Olar erte tan'da qa'birge barıp, 23 Onın' denesin tappay keldi. Qaytıp kelip, İysanın' tiri ekenin bildirgen perishtelerdi ko'rgenin aytıp berdi. 24 Ja'ne bizlerdin' ishimizdegi ayırımlar qa'birge barıp, anıq hayallardın' aytqanınday ekenin ko'ripti. Biraq İysanın' O'zin ko'rmepti, – desti.

25 İysa olarg'a bılay dedi:

– Ha'y, aqılsızlar! Payg'ambarlardın' aytqanlarının' ha'mmesine shın ju'rekten isenbeytug'ınlar! 26 Masix usı azaplardı shegip, O'z saltanatına kiriwi kerek emes pe edi+?

27 Son'ınan Muwsanın' ha'm barlıq payg'ambarlardın' Jazıwlarınan baslap, Muxaddes Jazıwlardın' ha'mmesinde O'zi haqqında aytılg'anlardı olarg'a tu'sindirip berdi+.

28 Olar o'zleri baratırg'an awılg'a jaqınlag'anda, İysa O'zin jolın dawam etetug'ın qılıp ko'rsetti. 29 Biraq olar:

– Bizler menen birge qal, ku'n batıwg'a shamalasıp, kesh bolajaq, – dep Onnan o'tindi.

Solay etip, İysa olar menen birge qalıw ushın awılg'a kirdi.

30 Olar menen dasturxan basında otırg'anda İysa nandı alıp, Qudayg'a shu'kirlik etti ha'm sındırıp, olarg'a berdi+. 31 Sonda g'ana olardın' ko'zleri ashılıp, Onı tanıdı. Biraq İysa ko'zden g'ayıp boldı. 32 Olar bir-birine:

– Ol jolda bizler menen so'ylesip, Muxaddes Jazıwlardı tu'sindirgende, ju'reklerimiz quwanıshqa tolmag'an ba edi? – dedi.

33 Da'rriw orınlarınan turıp, Erusalimge qaytıp keldi. On bir elshini ha'm olar menen birge jıynalg'anlardı taptı. 34 Jıynalg'anlar:

– İyemiz haqıyqattan qayta tirilip, Simong'a ko'rinipti, – desti+.

35 Sonda eki sha'kirt te joldag'ı waqıyalardı ha'm İysa nandı sındırg'anda, Onı qalay tanıp qalg'anın aytıp berdi.

İysanın' sha'kirtlerine ko'riniwi

36 • Olar usını aytısıp turg'anda, İysanın' O'zi olardın' ortasında payda
bolıp:
– Tınıshlıq sizlerge yar bolsın! – dedi.
37 Biraq sha'kirtler a'rwaq ko'rip turmız dep oylap, tan' qalısıp, qattı
qorqıstı+. 38 İysa olarg'a:
– Nege hayran qalıp tursızlar? Nege kewillerin'izge bunday gu'manlı
oylar keledi? 39 Menin' qollarıma ha'm ayaqlarıma qaran'lar. Bul Menin'
O'zimmen. Mag'an qol tiygizip ko'rin'ler. A'rwaqta et penen su'yek
bolmaydı, biraq ko'rip turg'anın'ızday, Mende bar, – dedi+.
40 Usını aytıp, olarg'a qolların ha'm ayaqların ko'rsetti. 41 Al sha'kirtleri
quwanısıp ha'm an'-tan' bolısıp, ele isenbey turg'anda, İysa olardan:
– Bul jerde jeytug'ın bir na'rsen'iz bar ma? – dep soradı+.
42 Olar Og'an pisirilgen balıqtın' bir bo'legin berdi. 43 İysa onı alıp,
olardın' ko'z aldında jedi.
44 Sonda İysa olarg'a bılay dedi:
– Sizler menen birge bolg'anımda, Men tuwralı Muwsanın' Nızamında,
payg'ambarlardın' Jazıwlarında ha'm Zaburda jazılg'anlardın' ha'mmesi
orınlanıwı tiyis, dep aytqan edim.
45 Keyin Muxaddes Jazıwlardı tu'siniw ushın olardın' zeyinlerin ashtı+
46 ha'm olarg'a ja'ne:
– Bılay dep jazılg'an: «Masix azap shegip, u'shinshi ku'ni o'limnen
qayta tiriledi+. 47 Erusalimnen baslap, ha'mme xalıqlarg'a Onın' atı menen
gu'nalarının' keshiriliwi ushın, ta'wbege shaqırıwdı ja'riyalaw tiyis». 48 Al
sizler bulardın' gu'wasısızlar+. 49 Mine, Men A'kemnin' wa'de etkenin
sizlerge jiberemen. Biraq sizler joqarıdan bul qu'diretti alg'ang'a deyin usı
qalada qalın'lar, – dedi+.

50 • Son'ınan İysa sha'kirtlerin qaladan sırtqa, Betaniyag'a deyin
apardı. Qolların ko'terip, olarg'a pa'tiyasın berdi+. 51 Pa'tiyasın berip
turg'anda olardan uzaqlasıp, aspang'a alındı. 52 Sha'kirtler İysag'a tabınıp,
u'lken quwanısh penen Erusalimge qaytıp keldi+. 53 Qudaydı alg'ıslap,
ha'mme waqıt İbadatxanada boldı+.

* 1:15 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 1:17 **İliyas** – İysa Masix tuwılmastan burın IX a'sirde jasag'an payg'ambar.

* 1:22 **Ayan** – Quday ta'repinen ko'rsetilgen na'rse.

* 1:59 **Su'nnet** – Qudaydın' buyrıg'ı boyınsha, yahudiyler er balaların tuwılg'annan keyin segizinshi ku'ni su'nnet etedi.

* 2:11 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 2:22 **Tazalanıw ku'nleri** – Lebiy 12:1-8 boyınsha, ul tuwg'an hayal qırıq ku'n napa'k esaplanıp, qurbanlıq berse, ja'ne taza bolatug'ın edi.

* 2:23 Shıg'ıw 13:2, 12.

* 2:24 Lebiy 12:8.

* 2:41 **Qutqarılıw bayramı** – evrey tilinde «Pasxa», «o'tiw» degendi bildiredi.

* 3:4 İyshaya 40:3-5.

* 3:4-6 İyshaya 40:3-5.

* 3:8 **Ta'wbe etiw** – teris joldan qaytıp, Qudaydın' jolına tu'siw.

* 4:4 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 8:3.

* 4:8 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 6:13.

* 4:10-11 Zabur 90:11-12.

* 4:12 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 6:16.

* 4:15 **Ma'jilisxana** – grekshe «sinagoga». Yahudiylerdin' Qudayg'a xızmet etetug'ın ha'm Qudaydın' so'zin u'yrenetug'ın ornı.

* 4:16 So'zbe-so'z: shembi ku'ni.

* 4:18-19 So'zbe-so'z: mayladı. (Qudaydın' tapsırg'an jumısı ushın maylanıp, tayınlanıw.) * 4:18-19 İyshaya 61:1-2.

* 5:10 **Adamlardı awlaytug'ın adam** – Qudaydın' jolına tu'siriwshi.

* 5:17 **Pariseyler** – İysanın' zamanında yahudiy xalqının' ku'shli diniy toparı.

* 5:24 **Adam Ulı** – Eski Kelisimde wa'de etilgen Qutqarıwshı Masixtın' bir atı.

* 6:1 So'zbe-so'z: shembi ku'ni.

* 7:27 Malaxiya 3:1.

* 7:41 **Bir dinar** – jumısshının' bir ku'nlik is haqısı.

* 8:10 İyshaya 6:9.

* 8:30 So'zbe-so'z: legion. Bir legion – Rim armiyasında 6000 a'skerden ibarat a'skeriy topar.

* 8:43 Basqa nusqada: «Sol jerde on eki jıl boyı qan ketip awırıp, shıpakerlerge barı-jog'ın sarp etse de, hesh kimnen shıpa taba almag'an bir hayal bar edi».

* 9:20 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degen ma'nisti an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 10:13 So'zbe-so'z: qıl kiyim kiyip, u'stine ku'l shashıp. A'yyemgi zamanlarda yahudiyler ta'wbe etkende yamasa qayg'ırg'anda qıl kiyim kiyip, u'stilerine ku'l shashqan.

* 10:27 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 6:5.

* 10:27 Lebiy 19:18.

* 11:2 Basqa eski nusqalarda: «Aspandag'ı A'kemiz».

* 12:50 So'zbe-so'z: shomıldırılıwdı.

* 13:10 So'zbe-so'z: shembi ku'ni.

* 13:19 **Qıshqıl tuqım** – gorchitsa. En' kishkene tuqım.

* 13:28 So'zbe-so'z: tislerin'izdi qayraysızlar.

* 13:35 Zabur 117:26.

* 15:8 **Gu'mis ten'ge** – draxma (grek aqsha birligi). Sol zamanda jumısshının' bir ku'nlik is haqısı.

* 16:9 So'zbe-so'z: nahaq baylıqtan.

* 16:11 So'zbe-so'z: nahaq baylıqqa.

* 17:36 Basqa nusqada mına ayat bar: «Eki adam atızda bolsa, birewi alınıp, ekinshisi qaldırıladı».

* 18:13 So'zbe-so'z: ko'kiregine urıp.

* 18:20 Shıg'ıw 20:12-16; Muxaddes Nızamdı qaytalaw 5:16-20.

* 19:13 **Bir mina** – jumısshının' u'sh aylıq is haqısı.

* 19:38 Zabur 117:26.

* 19:46 İyshaya 56:7.

* 19:46 Eremiya 7:11.

* 20:4 **Shomıldırıw** – grek tilinde «baptizo». Bul ra'sim Qudaydın' adamlardı keshirip, pa'k ha'm taza o'mirdi sıyg'a beriwinin' nıshanı.

* 20:17 Zabur 117:22.

* 20:27 **Saddukeyler** – İysanın' zamanında yahudiylerdin' ku'shli diniy toparı.

* 20:37 Shıg'ıw 3:6.

* 20:42-43 Zabur 109:1.

* 22:37 İyshaya 53:12.

* 23:8 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgi.

* 23:17 Basqa nusqada mına ayat bar: «Pilat ha'r Qutqarılıw bayramında olar ushın bir tutqındı bosatıp jiberiwi kerek edi».

* 23:30 Osiya 10:8.

* 23:48 So'zbe-so'z: ko'kireklerine ura-ura (yahudiylerdin' o'kingende ha'm qayg'ırg'anda isleytug'ın is-ha'reketi).

* 23:54 **Tayarlıq ku'ni** – juma ku'ni.

+ 1:3 Elsh 1:1

+ 1:5 Mat 2:1, 1Jln 24:10, Shıg' 28:1

+ 1:6 Fil 3:6

+ 1:7 1Pat 1:2

+ 1:8 1Jln 24:19

+ 1:9 Shıg' 30:7-8

+ 1:10 Zab 140:2

+ 1:11 Shıg' 30:1-10

+ 1:13 Elsh 10:4

+ 1:15 Luk 7:28, San 6:2-3, Luk 7:33, İysh 49:1, Erm 1:4-5, Gal 1:15

+ 1:17 Mal 4:5, Mat 11:14, Mat 17:12-13, Mal 4:6, Mal 3:1, Mrk 1:2

+ 1:18 Jar 15:8, Biy 6:17

+ 1:19 Dan 8:16, Dan 9:21

+ 1:25 Jar 30:23

+ 1:26 Dan 8:16, Dan 9:21, Mat 2:23, Yuxn 1:45, Mat 1:16

+ 1:28 Biy 13:3

+ 1:31 İysh 49:1, Mat 1:20

+ 1:32 2Pat 7:13, Zab 88:4, İysh 9:7, Mrk 11:10

+ 1:33 Dan 7:14, Dan 7:27, Obd 1:21, Zxr 14:9, 1Kor 15:24, Ayan 11:15

+ 1:35 Mat 18:20, Zab 2:7, Mat 14:33

+ 1:37 Jar 18:14, Ayup 42:2, Erm 32:17, Mrk 10:27

+ 1:46 1Pat 2:1-10

+ 1:47 Zab 34:9, İysh 61:10, Xab 3:18

+ 1:48 1Pat 1:11, Luk 11:27

+ 1:49 Zab 98:3, Zab 110:9

+ 1:50 Nzm 5:10, Nzm 7:9

+ 1:51 İysh 51:9

+ 1:52 Ayup 5:11, Zab 146:6, Ezk 21:26

+ 1:53 Zab 106:9

+ 1:54 Jar 17:19, Rim 4:13, Gal 3:16, Evr 2:16

+ 1:59 Jar 17:12, Leb 12:3

+ 1:68 Zab 110:9, Zab 129:8

+ 1:69 Elsh 3:21, Rim 1:2, Tit 1:1-2

+ 1:71 Zab 105:10

+ 1:72 Leb 26:42, Zab 104:8

+ 1:73 Jar 22:16-18, Jar 26:3, Evr 6:13, Sef 3:15

+ 1:76 Luk 7:26, Luk 20:6, Mal 3:1, Mat 3:3, Mrk 1:2-3

+ 1:77 Luk 3:3

+ 1:78 Zab 83:12, Mal 4:2

+ 1:79 Zab 106:10, İysh 9:2, İysh 42:7, İysh 49:9, Mat 4:16

+ 1:80 Luk 3:2

● 2:1 *Mat 1:18-25*

+ 2:1 San 1:2, 1Jln 21:1, Elsh 5:37

+ 2:4 Luk 1:26-27, 1Pat 17:58

+ 2:9 Elsh 12:7

+ 2:11 Mat 1:21, İysh 9:6

+ 2:12 1Pat 2:34, 4Pat 19:29

+ 2:13 Ayan 5:11

+ 2:14 Zab 148:1, Luk 19:38

+ 2:19 Dan 7:28, Luk 2:51

+ 2:21 Jar 17:12-13, Leb 12:3

+ 2:22 Leb 12:4

+ 2:23 Shıg' 13:2

+ 2:24 Leb 12:8

+ 2:25 İysh 40:1, İysh 57:18

+ 2:30 İysh 42:6, İysh 49:6, Yuxn 8:12

+ 2:35 Yuxn 19:25

+ 2:37 Elsh 13:2, Elsh 14:23

+ 2:39 Mat 2:23, Luk 1:26-27

+ 2:41 Nzm 16:1

+ 2:43 Leb 23:8

+ 2:50 Luk 9:45, Luk 18:34

+ 2:51 Dan 7:28, Luk 2:19

+ 2:52 1Pat 2:26

- 3:1 *Mat 3:1-12, Mrk 1:1-8, Yuxn 1:19-28*

+ 3:1 Luk 13:1, Luk 23:1, Luk 9:7

+ 3:2 Mat 26:3, Yuxn 11:49, Luk 1:63, Luk 1:80, Yuxn 1:6-7

+ 3:6 İysh 40:3-5, İysh 52:10

+ 3:7 Mat 12:34, Mat 23:33

+ 3:8 Luk 16:24, Yuxn 8:33

+ 3:9 Luk 13:9, Mat 7:19

+ 3:10 Elsh 2:37, Elsh 16:30

+ 3:11 İysh 58:7, Mat 25:35, Yaqp 2:15-16

+ 3:14 Luk 19:8

+ 3:15 Yuxn 1:19-20

+ 3:16 İol 2:28

+ 3:17 İysh 30:24, Mal 4:1, Mat 13:30

+ 3:20 Mat 11:2, Mat 14:1-12, Mrk 6:17-18, Yuxn 3:24

- 3:21 *Mat 3:13-17, Mrk 1:9-11*

+ 3:21 Elsh 7:56

+ 3:22 İysh 11:2, Yuxn 1:32-33, Mrk 9:7, Yuxn 12:28, İysh 42:1, Luk 9:35, 2Pet 1:17

• 3:23 *Mat 1:1-17*

+ 3:23 San 4:3

+ 3:27 1Jln 3:17-19, Ezr 3:2, Xag 1:1

+ 3:31 2Pat 5:14

+ 3:32 1Pat 17:12, İysh 11:1, Rut 4:18-22

+ 3:33 Jar 38, San 26:21

+ 3:34 1Jln 1:17-27

+ 3:38 Jar 5

• 4:1 *Mat 4:1-11, Mrk 1:12-13*

+ 4:2 1Jln 21:1, 1Sal 3:5, Nzm 9:9, 3Pat 19:8, Mat 21:18

+ 4:4 Nzm 8:3

+ 4:6 1Yuxn 5:19, Ayan 13:2

+ 4:8 Nzm 6:13

+ 4:10 Zab 90:11-12

+ 4:12 Nzm 6:16

● 4:14 *Mat 13:53-58, Mrk 6:1-6*

+ 4:15 Mrk 1:21

+ 4:16 Mat 2:23, Luk 2:39

+ 4:18 İysh 11:2, İysh 58:6, Leb 25:10, İysh 61:1-2

+ 4:23 Mat 11:23, Mrk 2:1-12, Yuxn 4:46-53

+ 4:24 Yuxn 4:44

+ 4:25 3Pat 17:1, 3Pat 18:2, Yaqp 5:17

+ 4:26 3Pat 17:9

+ 4:27 Leb 13:3, San 12:10, 2Jln 26:20, 4Pat 5:1-14

+ 4:30 Yuxn 8:59, Yuxn 10:39

● 4:31 *Mrk 1:21-28*

+ 4:31 Mat 4:13

+ 4:32 Mat 7:28-29

+ 4:34 Mat 8:29, Mrk 1:23-24, Luk 8:28, Elsh 19:15

+ 4:35 Luk 9:42, Elsh 8:7

- 4:38 *Mat 8:14-17, Mrk 1:29-34*

+ 4:38 1Kor 9:5

+ 4:41 Zab 2:7, Mat 12:16, Mrk 3:12

- 4:42 *Mrk 1:35-39*

+ 4:42 Luk 5:16

+ 4:43 İysh 61:1

- 5:1 *Mat 4:18-22, Mrk 1:16-20*

+ 5:1 San 34:11, Mat 14:34, Mrk 6:53

+ 5:4 Yuxn 21:6

+ 5:8 İysh 6:5

+ 5:10 Mat 13:47

- 5:12 *Mat 8:1-4, Mrk 1:40-45*

+ 5:12 Leb 13:3, San 12:10, 4Pat 5:1, 2Jln 26:20, Mrk 9:22

+ 5:14 Mat 9:30, Mat 17:9, Mrk 1:34, Leb 14:1-32, Luk 17:14

+ 5:16 Mat 14:23, Luk 4:42

- 5:17 *Mat 9:1-8, Mrk 2:1-12*

+ 5:17 Luk 6:19, Luk 8:46

+ 5:20 Mat 8:10, Mrk 10:52, Luk 7:48

+ 5:21 Mat 26:65, Zab 31:5, İysh 43:25

- 5:27 *Mat 9:9-17, Mrk 2:13-22*

+ 5:29 Luk 19:6

+ 5:30 Luk 15:2

+ 5:32 Luk 15:7, 1Tim 1:15

- 5:33 *Mat 9:14-17, Mrk 2:18-22*

+ 5:33 Mat 11:2, Luk 11:1, Yuxn 1:35, Luk 18:12

+ 5:34 Mat 25:1-13, Yuxn 3:29, Ayan 19:7, Ayan 21:2

+ 5:35 Mrk 14:7, Luk 17:22

- 6:1 *Mat 12:1-14, Mrk 2:23*

+ 6:1 Nzm 23:25

+ 6:2 Shıg' 20:8-10, San 15:32-36

+ 6:3 1Pat 21:6

+ 6:4 Shıg' 25:30, Leb 24:5-9

+ 6:6 Mrk 1:21

+ 6:7 Luk 14:1, Luk 20:20

+ 6:9 Luk 14:3

+ 6:10 3Pat 13:6

• 6:12 *Mat 10:1-4, Mrk 3:13-19*

+ 6:14 Mat 16:18, Yuxn 1:42

+ 6:15 Mat 9:9

+ 6:16 Luk 22:47

• 6:17 *Mat 4:23*

+ 6:19 Luk 5:17, Luk 8:46

+ 6:20 Sef 3:12

+ 6:21 Zab 41:2, İysh 55:1, Yuxn 7:37, Waz 7:3, 2Kor 7:10

+ 6:22 1Pet 4:14

+ 6:23 Elsh 5:41, Yaqp 1:2, 2Kor 12:10

+ 6:24 Amo 6:1, Mat 6:2, Yaqp 5:1

+ 6:25 İysh 65:13, Hkm 14:13, İysh 65:14

+ 6:26 İysh 30:10, Mix 2:11

● 6:27 *Mat 5:38-48*

+ 6:28 Luk 23:34, Elsh 7:60, 1Pet 3:9

+ 6:29 Joq 3:30, 1Pet 2:23, 1Kor 6:7

+ 6:30 Nzm 15:7-8, Hkm 21:26

+ 6:31 Mat 7:12

+ 6:35 Zab 36:26

+ 6:36 Mat 5:7

● 6:37 *Mat 7:1-5*

+ 6:37 Rim 14:10, 1Kor 4:5, Rim 2:1, Rim 14:10, Yaqp 2:13

+ 6:38 2Kor 9:6, Mrk 4:24, Rim 2:1

+ 6:39 Mat 15:14

+ 6:40 Mat 10:24, Yuxn 13:16

- 6:43 *Mat 7:17-20, Mat 12:33-35*

+ 6:45 Hkm 12:5, Mat 15:18, Yaqp 3:6

- 6:46 *Mat 7:24-27*

+ 6:46 Hosh 8:2, Mat 7:22, Mat 25:11, Yuxn 13:13

+ 6:48 Hkm 10:25, Hkm 12:3

- 7:1 *Mat 8:5-13*

+ 7:4 Elsh 10:2

+ 7:7 Zab 106:20

+ 7:13 Mat 20:34

+ 7:14 Luk 8:54

+ 7:15 3Pat 17:23, 4Pat 4:36

+ 7:16 Nzm 18:15, Mat 21:11

- 7:18 *Mat 11:2-19*

+ 7:19 Yuxn 4:25, Yuxn 6:14, Yuxn 11:27

+ 7:22 İysh 35:5, İysh 61:1

+ 7:23 Yuxn 6:61, Yuxn 16:1

+ 7:24 Luk 3:2

+ 7:26 Mat 14:5, Mat 21:26

+ 7:27 Shıg' 23:20, Mal 3:1, Mrk 1:2

+ 7:28 Luk 1:15

+ 7:29 Luk 3:12

+ 7:33 Mat 3:4, Luk 1:15

+ 7:34 Yuxn 2:1, Yuxn 12:2, Luk 5:30

● 7:36 *Mat 26:6-13, Mrk 14:3-9, Yuxn 12:1-8*

+ 7:39 Luk 15:2

+ 7:41 Mat 18:28

+ 7:42 Mat 6:14, Mrk 11:25-26, Efs 4:32, Kol 3:13

+ 7:46 Zab 22:5

+ 7:48 Luk 5:20

+ 7:50 Luk 8:48, Luk 17:19, Luk 18:42, Efs 2:8

+ 8:1 Luk 4:43

+ 8:2 Luk 23:49, Mat 27:56, Mrk 16:9, Luk 24:10, Yuxn 19:25

+ 8:3 Luk 24:10

● 8:4 *Mat 13:1-9, Mrk 4:1-9*

+ 8:7 Erm 4:3

+ 8:8 Mat 11:15, Ayan 2:7

● 8:9 *Mat 13:10-23, Mrk 4:10-25*

+ 8:10 Mat 19:11, İysh 6:9, İysh 42:20, Erm 5:21

+ 8:11 İysh 55:10-11, Elsh 8:4

+ 8:13 Gal 1:6, Evr 6:4

+ 8:14 Mat 6:25, Mrk 10:23, 1Tim 6:10

+ 8:15 Yuxn 15:5

+ 8:16 Mat 5:15, Luk 11:33

+ 8:17 Mat 10:26, Luk 12:2

+ 8:18 Hkm 9:9

● 8:19 *Mat 12:46-50, Mrk 3:31-35*

+ 8:19 Mrk 6:3, Yuxn 2:12, Yuxn 7:3, Elsh 1:14, 1Kor 9:5, Gal 1:19

+ 8:21 Yuxn 15:14, Evr 2:11

● 8:22 *Mat 8:23-27, Mrk 4:35-41*

+ 8:22 Mat 8:18, Mrk 4:35

+ 8:24 Zab 64:8, Zab 88:10, Zab 103:7

● 8:26 *Mat 8:28-34, Mrk 5:1-20*

+ 8:28 Luk 4:34

+ 8:35 Luk 10:39

+ 8:37 Luk 5:8, Elsh 16:39

+ 8:39 Zab 65:16

● 8:40 *Mat 9:18-26, Mrk 5:21-43*

+ 8:41 Luk 13:14, Elsh 13:15, Elsh 18:8

+ 8:43 Leb 15:25

+ 8:44 Mrk 3:10

+ 8:46 Luk 5:17, Luk 6:19

+ 8:48 Luk 7:50, Efs 2:8

+ 8:51 Mrk 14:33, Luk 9:28

+ 8:52 Yuxn 11:11

+ 8:54 Mrk 1:31, Mrk 9:27, Elsh 3:7, Elsh 9:41, Luk 7:14

+ 8:56 Mrk 1:44, Mrk 9:9

● 9:1 *Mat 10:5-15, Mrk 6:7-13*

+ 9:1 Luk 6:12-16

+ 9:5 Elsh 13:51

+ 9:6 Mrk 1:15

● 9:7 *Mat 14:1-12, Mrk 6:14-29*

+ 9:7 Luk 3:1, Luk 9:19

+ 9:8 3Pat 17:1, Mal 4:5

+ 9:9 Luk 3:19-20, Luk 23:8

● 9:10 *Mat 14:13-21, Mrk 6:30-44, Yuxn 6:1-14*

+ 9:10 Luk 9:2

+ 9:13 4Pat 4:42-44

• 9:18 *Mat 16:13-19, Mrk 8:27-29*

+ 9:19 Luk 9:7, 3Pat 17:1, Mal 4:5

+ 9:20 Luk 22:67, Yuxn 11:27

• 9:21 *Mat 16:20-28, Mrk 8:30*

+ 9:22 Luk 17:25, Luk 18:33, Luk 24:7, Yuxn 2:19

+ 9:23 Mat 10:38-39, Luk 14:27

+ 9:25 Luk 12:20

+ 9:26 Rim 1:16, 2Tim 1:8, Nzm 33:2, Dan 7:13, Zxr 14:5

+ 9:27 Luk 21:32, Yuxn 21:22

• 9:28 *Mat 17:1-8, Mrk 9:2-8*

+ 9:28 Mrk 14:33, Luk 8:51

+ 9:29 Dan 7:9

+ 9:30 Mal 4:5

+ 9:35 İysh 42:1, Luk 23:35, Nzm 18:15, 2Pet 1:17

- 9:37 *Mat 17:14-18, Mrk 9:14-27*

+ 9:42 Luk 4:35

- 9:43 *Mat 17:22-23, Mrk 9:30-32*

+ 9:44 Luk 9:22, Luk 18:32-33

+ 9:45 Luk 2:50, Luk 18:34

- 9:46 *Mat 18:1-5, Mrk 9:33-40*

+ 9:48 Mat 10:40, Luk 10:16, Yuxn 13:20

+ 9:49 Mat 7:22, Mat 12:27, Elsh 19:13, San 11:28

+ 9:50 Luk 11:23

+ 9:51 Luk 24:51, Elsh 1:9

+ 9:52 Mat 10:5

+ 9:54 4Pat 1:10, Ayan 13:13

- 9:57 *Mat 8:19-22*

+ 9:61 3Pat 19:20

- 10:1 *Mat 10:7-16*

+ 10:2 Mat 9:37-38, Yuxn 4:35

+ 10:3 Mat 10:16

+ 10:4 4Pat 4:29

+ 10:7 Gal 6:6, 1Tim 5:18

+ 10:8 1Kor 10:27

+ 10:9 Mrk 1:15

+ 10:11 Elsh 13:51

+ 10:12 Jar 18:20, Jar 19:24, Erm 23:14, Ezk 16:48

- 10:13 *Mat 11:20-24*

+ 10:13 Mrk 6:45, Mrk 8:21, Mrk 3:7

+ 10:14 İysh 23:1, Erm 47:4, Ezk 26:2, İol 3:4, Amo 1:9, Zxr 9:2

+ 10:15 İysh 14:13, İysh 14:15

+ 10:16 Mat 10:40, Mat 25:45, Yuxn 13:20, Gal 4:14

+ 10:17 Mrk 16:17, Elsh 5:16, Elsh 8:7, Elsh 16:18, Elsh 19:12

+ 10:18 İysh 14:12, Ayan 9:1, Ayan 12:8-9

+ 10:19 Zab 90:13, Mrk 16:18, Elsh 28:3-5

+ 10:20 Shıg' 32:32, Zab 68:29, Evr 12:23, Ayan 3:5

● 10:21 *Mat 11:25-27, Mat 13:16-17*

+ 10:21 Ayup 37:24, İysh 29:14

+ 10:22 Yuxn 6:46, Yuxn 7:29, Yuxn 8:19, Yuxn 10:15

+ 10:23 Mat 13:16-17

+ 10:24 Evr 11:13, 1Pet 1:10-12

+ 10:25 Luk 18:18

+ 10:27 Nzm 6:5, Nzm 11:13, Eshu 22:5, Leb 19:18, Mat 22:37, Mrk 12:30

+ 10:28 Leb 18:5, Rim 10:5, Gal 3:12

+ 10:32 San 8:19

+ 10:33 4Pat 17:34, Yuxn 4:9, Yuxn 8:48

+ 10:34 İysh 1:6

+ 10:38 Yuxn 11:1, Yuxn 12:2

+ 10:39 Luk 8:35

+ 10:41 Luk 12:25

+ 10:42 Zab 15:5

● 11:1 *Mat 6:9-15, Mat 7:7-11*

\+ 11:1 Mat 11:2, Mrk 2:18, Yuxn 1:35

\+ 11:3 Hkm 30:8

\+ 11:4 Mat 26:41

\+ 11:10 Hkm 8:17, Mat 18:19, Mat 21:22, Mrk 11:24, Yuxn 14:13-14, 1Yuxn 3:22, 1Yuxn 5:14

\+ 11:13 Jar 6:5, Mat 12:34, Elsh 2:38

● 11:14 *Mat 12:22-30, Mat 12:43-45, Mrk 3:20-27*

\+ 11:15 4Pat 1:2, Mat 9:34, Mat 10:25

\+ 11:16 Mrk 8:11, 1Kor 1:22

\+ 11:19 Luk 9:49, Elsh 19:13

\+ 11:22 İysh 49:24-25

\+ 11:23 Luk 9:50

\+ 11:26 2Pet 2:20

\+ 11:27 Luk 1:48

\+ 11:28 Yuxn 13:17, Yaqp 1:22, Rim 2:13

- 11:29 *Mat 12:38-42, Mat 16:1-4, Mrk 8:11-13*

+ 11:31 3Pat 10:1-13, Mat 12:6

+ 11:32 Yuns 3:5

- 11:33 *Mat 6:22-23*

+ 11:33 Mat 5:15, Mrk 4:21, Luk 8:16

- 11:37 *Mat 23:1-36, Mrk 12:38-40, Luk 20:45-47*

+ 11:38 Mrk 7:3-5

+ 11:42 Luk 18:12

+ 11:43 Luk 14:7, Luk 20:46

+ 11:44 Hkm 26:23

+ 11:48 Elsh 7:51-52

+ 11:49 Mat 21:35

+ 11:50 Nxm 9:26, Ayan 18:24, Jar 4:8, 1Yuxn 3:12, Evr 11:4, 2Jln 24:21

+ 11:54 Luk 20:20

+ 12:1 Mat 16:6, Mrk 8:15, 1Kor 5:7-8

+ 12:2 Mat 10:26, Mrk 4:22, Luk 8:17

● 12:4 *Mat 10:17-20, Mat 10:28-33*

+ 12:4 Zab 55:5, Zab 117:6, Hkm 29:25, İysh 51:7, İysh 51:12

+ 12:5 Evr 10:31

+ 12:7 Mat 6:26, Mat 12:12

+ 12:8 Rim 10:9, Ayan 3:5

+ 12:9 Mat 25:12, 1Yuxn 2:23, 2Tim 2:12

+ 12:10 Mat 12:31-32, Mrk 3:29

+ 12:12 Hkm 16:1

● 12:13 *Mat 6:19-21, Mat 6:25-34*

+ 12:15 1Tim 6:6-10, Shıg' 20:17, Zab 61:11

+ 12:19 İysh 22:13

+ 12:20 Zab 38:7, Waz 2:18, Waz 6:2

+ 12:21 1Tim 6:18

+ 12:22 Fil 4:6, 1Pet 5:7

+ 12:24 Mat 10:31, Mat 12:12

+ 12:27 3Pat 10:4-7

+ 12:28 Mat 8:26, Mat 14:31, Mat 16:8

+ 12:31 Zab 36:4

+ 12:32 İysh 40:11, Yuxn 10:16, Luk 22:29

+ 12:33 Mat 19:21, Luk 18:22

• 12:35 *Mat 24:45-51*

+ 12:36 Ayan 3:20

+ 12:39 2Pet 3:10, 1Sal 5:2

+ 12:43 Mat 25:21, Yuxn 13:17

+ 12:45 Mat 25:5

+ 12:48 Leb 5:17

• 12:49 *Mat 10:34-36*

+ 12:50 Mrk 10:38

+ 12:51 Elsh 14:4

+ 12:53 Mix 7:6

- 12:54 *Mat 5:25-26, Mat 16:2-3*

+ 12:58 Hkm 25:8

+ 13:1 Luk 3:1, Luk 23:1

+ 13:2 Ayup 4:7

+ 13:4 İysh 8:6, Yuxn 9:7, Yuxn 9:11

+ 13:6 İysh 5:2, Mat 21:19, Mrk 11:13

+ 13:7 Mat 7:19, Luk 3:9

+ 13:10 Mat 4:23, Mrk 6:2

+ 13:13 Zab 144:14, Zab 145:8

+ 13:14 Luk 8:41, Elsh 13:15, Elsh 18:8, Shıg' 20:9

+ 13:15 Luk 14:5

+ 13:17 1Pet 3:16

- 13:18 *Mat 13:31-33, Mrk 4:30-32*

+ 13:19 Mat 17:20, Luk 17:6, Ezk 17:23, Ezk 31:6, Dan 4:9

+ 13:21 1Kor 5:6, Gal 5:9

- 13:22 *Mat 7:13-14, Mat 7:21-23*

+ 13:25 Mat 25:11-12

+ 13:27 Zab 6:9

+ 13:28 Mat 8:12

+ 13:29 Mat 8:11, Efs 3:6

+ 13:30 Mat 19:30, Mat 20:16, Mrk 10:31

- 13:31 *Mat 23:37-39*

+ 13:31 Luk 3:1, Luk 9:7

+ 13:34 2Jln 24:21, Nxm 9:26, Elsh 7:52, Nzm 32:11-12, Rut 2:12, Zab 146:2

+ 13:35 Zab 117:26, Luk 19:38

+ 14:1 Luk 6:7, Luk 20:20

+ 14:3 Mat 12:10, Mrk 3:4

+ 14:5 Luk 13:15

+ 14:7 Luk 11:43

+ 14:8 Hkm 25:6-7

+ 14:11 Mat 23:12, Luk 18:14

+ 14:14 1Kor 15:23, 1Sal 4:16

● 14:15 *Mat 22:1-10*

+ 14:15 Ayan 19:9

+ 14:20 Nzm 24:5

● 14:25 *Mat 10:37-38*

+ 14:26 Yuxn 12:25

+ 14:27 Mat 16:24, Luk 9:23

+ 14:34 Mat 5:13, Mrk 9:50

+ 14:35 Mat 11:15, Luk 8:8, Ayan 2:7

● 15:1 *Mat 18:12-14*

+ 15:2 Luk 5:30, Luk 19:7

+ 15:4 Ezk 34:6, Ezk 34:11

+ 15:6 1Pet 2:25

+ 15:7 Luk 5:31-32

+ 15:12 Nzm 21:17

+ 15:18 Shıg' 10:16

+ 15:22 Zxr 3:4

+ 15:24 Rim 11:15, Efs 2:1, Efs 2:5, Kol 2:13

+ 15:30 Hkm 29:3

+ 16:8 Yuxn 12:36, 1Sal 5:5

+ 16:10 Mat 25:21, Luk 19:17

+ 16:11 Hkm 24:4

+ 16:13 Mat 6:24

- 16:14 *Mat 11:12-13*

+ 16:14 1Tim 6:10

+ 16:15 1Pat 16:7, 3Pat 8:39, Hkm 21:2, Erm 11:20

+ 16:16 Mat 3:2, Luk 4:43, Mat 11:12-13

+ 16:17 Mat 5:18

+ 16:18 Mal 2:16, Mat 5:32, Mat 19:19

+ 16:22 Mat 18:10, Elsh 12:15

+ 16:23 Mat 11:23, Mat 8:11

+ 16:24 Luk 3:8

+ 16:29 Elsh 26:22, Elsh 28:23

+ 16:31 Mat 28:11-15, Yuxn 12:10-11

● 17:1 *Mat 18:6-7, Mat 18:21-22*

+ 17:1 Luk 22:22

+ 17:2 Mrk 9:42

+ 17:3 Leb 19:17, Mat 18:15

+ 17:4 Mat 6:14

+ 17:5 Mrk 9:24

+ 17:6 Mat 17:20, Luk 13:19

+ 17:12 Leb 13:3, Luk 5:11, Leb 13:46

+ 17:14 Leb 14:1-32, Mat 8:4, Mrk 1:44, Luk 5:14

+ 17:16 Luk 5:12, 4Pat 17:34, Yuxn 4:9

+ 17:19 Mrk 10:52, Luk 7:50, Efs 2:8

● 17:20 *Mat 24:23-28, Mat 24:37-41*

+ 17:20 Luk 19:11, Elsh 1:6

+ 17:22 Luk 5:35, Yuxn 8:56

+ 17:23 Mrk 13:21, Luk 21:28

+ 17:25 Luk 9:22

+ 17:26 Jar 6:5

+ 17:27 Jar 6:14, Jar 7:21

+ 17:29 Jar 19:16, Jar 19:24, 2Pet 2:6-8

+ 17:31 Mrk 13:15

+ 17:32 Jar 19:26

+ 17:33 Mat 10:39

+ 18:1 Luk 21:36, Rim 12:12, Efs 6:18, Kol 4:2, 1Sal 5:17

+ 18:7 Zab 21:3, Zab 87:2, Ayan 6:10, Mrk 13:20, Rim 8:33, Kol 3:12, Tit 1:1

+ 18:8 Evr 10:37

+ 18:9 Luk 16:15

+ 18:10 Elsh 3:1

+ 18:11 Mat 6:5

+ 18:12 Luk 5:33, Luk 11:42

+ 18:13 Zab 78:9, Dan 9:19

+ 18:14 Mat 23:12, Luk 14:11

• 18:15 *Mat 19:13-15, Mrk 10:13-16*

+ 18:17 Mat 18:3

• 18:18 *Mat 19:16-30, Mrk 10:17-31*

+ 18:18 Luk 10:25

+ 18:19 Zab 105:1, Zab 118:68

+ 18:20 Shıg' 20:12-16

+ 18:21 Fil 3:6

+ 18:22 Luk 12:33

+ 18:24 Zab 48:7-8

+ 18:27 Jar 18:14, Ayup 42:2, Erm 32:17, Mrk 14:36

+ 18:28 Luk 5:11

+ 18:29 Luk 14:26

• 18:31 *Mat 20:17-19, Mrk 10:32-34*

+ 18:33 Luk 9:22, Luk 24:7, Yuxn 2:19

+ 18:34 Luk 2:50, Luk 9:45

• 18:35 *Mat 20:29-34, Mrk 10:46-52*

+ 18:35 Eshu 6:1, 3Pat 16:34

+ 18:38 2Pat 7:12-16, Mat 22:42, Luk 1:32

+ 18:42 Luk 7:50, Efs 2:8

+ 19:1 Eshu 6:1, 3Pat 16:34

+ 19:7 Luk 5:30, Luk 15:2

+ 19:8 Shıg' 22:1, 2Pat 12:6, Luk 3:14

+ 19:9 Luk 3:8, Yuxn 8:33, Yuxn 8:39

• 19:11 *Mat 25:14-30*

+ 19:11 Luk 17:20, Elsh 1:6

+ 19:14 Yuxn 15:8

+ 19:17 Luk 16:10

+ 19:22 Ayup 9:20, Ayup 15:6, 3Pat 20:40

+ 19:26 Mat 13:12

+ 19:27 Mat 22:7, Luk 20:16

● 19:28 *Mat 21:1-11, Mrk 11:1-11, Yuxn 12:12-19*

+ 19:29 2Pat 15:30, Zxr 14:4, Elsh 1:12

+ 19:36 4Pat 9:13

+ 19:38 Zab 117:25-26, Zab 148:1

+ 19:39 Mat 21:15-16

+ 19:40 Xab 2:11

+ 19:41 Yuxn 11:35

+ 19:42 Zab 80:14, İysh 48:18

+ 19:43 İysh 29:3, Erm 6:6, Ezk 4:2, Ezk 26:8

+ 19:44 Zab 136:9, Luk 21:6

● 19:45 *Mat 21:12-17, Mrk 11:15-19, Yuxn 2:13-22*

+ 19:46 İysh 56:7, Erm 7:11

● 20:1 *Mat 21:23-27, Mrk 11:27-33*

+ 20:2 Elsh 4:7

+ 20:4 Luk 3:3

+ 20:5 Luk 7:30

+ 20:6 Luk 7:26, Luk 9:8

● 20:9 *Mat 21:33-46, Mrk 12:1-12*

+ 20:9 Zab 79:9, İysh 5:1, Qsq 8:11, Mrk 13:34

+ 20:12 Luk 11:48-49

+ 20:13 Mat 3:17, Evr 1:1

+ 20:14 Evr 1:2

+ 20:15 Evr 13:12

+ 20:16 Elsh 13:46

+ 20:17 Zab 117:22

+ 20:18 İysh 8:14-15, İysh 28:16

● 20:19 *Mat 22:15-22, Mrk 12:13-17*

+ 20:20 Luk 6:7, Luk 14:1, Luk 11:54

+ 20:22 Mat 17:24-25

+ 20:23 Mrk 7:6, Luk 12:1

+ 20:25 Rim 13:7

● 20:27 *Mat 22:23-33, Mrk 12:18-27*

+ 20:27 Elsh 23:8

+ 20:28 Nzm 25:5

+ 20:35 2Sal 1:5

+ 20:37 Shıg' 3:2, Shıg' 3:6

+ 20:40 Mat 22:46

● 20:41 *Mat 22:41-46, Mrk 12:35-40*

+ 20:41 2Pat 7:12-16, Luk 1:32, Luk 18:38

+ 20:42 Zab 109:1, Elsh 2:34-35

+ 20:46 Luk 11:43

● 21:1 *Mrk 12:41-44*

+ 21:1 4Pat 12:9, Mat 27:6, Yuxn 8:20

+ 21:4 2Kor 8:1-3, 2Kor 8:12

● 21:5 *Mat 24:1-14, Mrk 13:1-13*

+ 21:6 Luk 19:44

+ 21:8 1Yuxn 3:7, Kol 2:8, 2Sal 2:3, Erm 14:14

+ 21:10 2Jln 15:6, Ayan 6:4

+ 21:11 Elsh 11:28, Ayan 6:8, Ayan 6:12

+ 21:12 Elsh 4:3, Elsh 17:6, Elsh 18:12, Elsh 24:1, Elsh 25:6

+ 21:15 Elsh 6:10

+ 21:18 1Pat 14:45, 2Pat 14:11, Elsh 27:34

• 21:20 *Mat 24:15-21, Mrk 13:14-19*

+ 21:23 Mat 27:25, 1Sal 2:16

+ 21:24 Ayan 11:2

• 21:25 *Mat 24:29-31, Mrk 13:24-27*

+ 21:27 Dan 7:13

• 21:29 *Mat 24:32-35, Mrk 13:28-31*

+ 21:32 Luk 9:27

+ 21:33 Zab 101:26-27, İysh 51:6, 2Pet 3:10

+ 21:34 İysh 24:17

+ 21:36 Mat 25:13, 1Sal 5:6, Luk 18:1, Rim 12:12, Efs 6:18, Kol 4:2, 1Sal 5:17

+ 21:37 Mat 21:23, Mat 26:55

● *22:1 Mat 26:1-5, Mat 26:14-16, Mrk 14:1-2, Mrk 14:10-11, Yuxn 11:45-53*

+ 22:1 Shıg' 12:1-30

+ 22:3 Yuxn 13:2

+ 22:6 Elsh 1:16

● *22:7 Mat 26:17-25, Mrk 14:12-21, Yuxn 13:21-30*

+ 22:7 Shıg' 12:6, 1Kor 5:7

● *22:14 Mat 26:26-30, Mrk 14:22-26, 1Kor 11:23-25*

+ 22:16 Ayan 19:9

+ 22:19 Yuxn 6:51, 1Kor 10:16, 1Kor 11:24

+ 22:20 Shıg' 24:8, Erm 31:31

+ 22:21 Zab 40:10, Yuxn 13:18

+ 22:22 Elsh 2:23

- 22:24 *Mat 18:1-5, Mrk 9:33-37, Luk 9:46-50*

+ 22:26 Mat 20:26, Mrk 10:43-44

+ 22:27 Mat 20:28, Yuxn 13:4-5

+ 22:28 Evr 2:18

+ 22:29 Luk 12:32

+ 22:30 Mat 19:28, Ayan 3:21

- 22:31 *Mat 26:31-35, Mrk 14:27-31, Yuxn 13:36-38*

+ 22:31 Ayup 1:6-12, Amo 9:9

+ 22:32 Yuxn 17:9

+ 22:33 Yuxn 21:19, Elsh 12:4

+ 22:35 Luk 9:3, Luk 10:4

+ 22:37 İysh 53:12

- 22:39 *Mat 26:36-46, Mrk 14:32-42*

+ 22:40 Mat 6:13

+ 22:42 Mrk 10:38, Yuxn 18:11, Evr 5:7, Mat 6:10

+ 22:43 Mat 4:11, Mrk 1:13

• *22:47 Mat 26:47-56, Mrk 14:43-50, Yuxn 18:3-11*

+ 22:47 Elsh 1:16

+ 22:49 Luk 22:38

+ 22:53 Luk 20:1, Efs 6:12

• *22:54 Mat 26:57-58, Mat 26:69-75, Mrk 14:53-54, Mrk 14:66-72, Yuxn 18:12-18, Yuxn 18:25-27*

+ 22:61 Luk 22:34

• *22:63 Mat 26:67-68, Mrk 14:65*

+ 22:63 İysh 50:6

• *22:66 Mat 26:59-66, Mrk 14:55-64, Yuxn 18:19-24*

+ 22:69 Zab 109:1, Mrk 16:19, Elsh 7:56, Evr 1:3

+ 22:71 Mat 9:3, Yuxn 10:36

• 23:1 *Mat 27:1-2, Mat 27:11-14, Mrk 15:1-5, Yuxn 18:28-30*

+ 23:1 Luk 3:1, Luk 13:1, Elsh 3:13, Elsh 4:27, 1Tim 6:13

+ 23:2 Elsh 17:7, Luk 20:25

+ 23:3 Mat 2:2

+ 23:4 Yuxn 18:38, Yuxn 19:4, Evr 4:15

+ 23:7 Luk 3:1, Luk 9:7

+ 23:8 Luk 9:9

• 23:13 *Mat 27:15-26, Mrk 15:6-15, Yuxn 18:39*

• 23:26 *Mat 27:32-44, Mrk 15:21-32, Yuxn 19:17-27*

+ 23:29 Mrk 13:17, Luk 21:23

+ 23:30 Hosh 10:8, Ayan 6:16

+ 23:31 Ezk 20:47

+ 23:34 Elsh 7:60, Zab 21:19

+ 23:35 İysh 42:1, Luk 9:35, Yuxn 10:18

+ 23:41 Luk 23:4, Evr 4:15

• 23:44 *Mat 27:45-56, Mrk 15:33-41, Yuxn 19:28-30*

+ 23:44 Amo 8:9

+ 23:45 Shıg' 26:33, Leb 16:2

+ 23:46 Zab 30:6, Elsh 7:59

+ 23:48 Luk 18:13

+ 23:49 Luk 8:2

● 23:50 *Mat 27:57-61, Mrk 15:42-47, Yuxn 19:38-42*

+ 23:53 İysh 53:9

+ 23:56 Shıg' 20:10, Nzm 5:14

● 24:1 *Mat 28:1-10, Mrk 16:1-8, Yuxn 20:1-10*

+ 24:4 Yuxn 20:12

+ 24:7 Luk 9:22, Luk 18:33, Yuxn 2:19

+ 24:8 Yuxn 2:22

+ 24:10 Mrk 15:40, Luk 8:2-3

+ 24:11 Mrk 16:11

● 24:13 *Mrk 16:12-13*

+ 24:16 Yuxn 20:14

+ 24:18 Yuxn 19:25

+ 24:20 Elsh 2:23

+ 24:26 1Pet 1:11

+ 24:27 Jar 3:15, Jar 12:3, Jar 22:8, San 21:9, San 24:17, Nzm 18:15, 2Pat 7:12-14, Zab 15:10, İysh 7:14, İysh 9:2, İysh 11:1, İysh 50:6, İysh 53, Erm 23:5-6, Dan 7:13, Dan 9:24-27, Mix 5:2, Zxr 9:9, Zxr 12:10, Zxr 13:7, Elsh 8:35

+ 24:30 Luk 9:16

+ 24:34 1Kor 15:5

● 24:36 *Mat 28:16-20, Mrk 16:14-18, Yuxn 20:19-23, Elsh 1:6-8*

+ 24:37 Mat 14:26, Mrk 6:49

+ 24:39 1Yuxn 1:1

+ 24:41 Yuxn 21:5

+ 24:45 Elsh 16:14

+ 24:46 Luk 24:27

+ 24:48 Elsh 1:8

+ 24:49 Yuxn 14:26, Elsh 1:8, Elsh 1:4, Elsh 2:4

● 24:50 *Mrk 16:19-20, Elsh 1:9-11*

+ 24:50 Mat 21:17, Luk 19:29, Yuxn 11:18, Elsh 1:9

+ 24:52 Mat 28:9

+ 24:53 Elsh 2:46, Elsh 3:1, Elsh 5:21

Yuxan jazg'an Xosh Xabar

Kitap haqqında mag'lıwmat

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

21

Bul Xosh Xabardı elshi Yuxan jazg'an. Onın' o'zi kitapta jazılg'an ko'p waqıyalardın' gu'wası bolg'an. Yuxannın' bul Xosh Xabardı jazg'andag'ı maqseti adamlardın' İysanın' Qutqarıwshı Masix ekenine iseniwinen ha'm bul arqalı o'mirge erisiwinen ibarat edi (20:31).

Yuxan o'z kitabında İysanın' Quday menen birge bolg'an Qudaydın' So'zi ekeni ha'm Onın' bul du'nyag'a kelip, adamlar arasında jasag'an Qudaydın' Ulı ekeni haqqında aytadı. İslegen ka'ramatları arqalı İysa O'zinin' Qudaydın' Ulı ekenin da'lillegenin ha'm adamlardın' da bunı moyınlag'anın atap o'tedi.

Ja'ne de, Yuxan İysanı mınaday tımsallar menen su'wretleydi: o'mir nanı, du'nyanın' nurı, qoylar ushın qapı, jaqsı shopan, qayta tiriliw ha'm o'mir, jol, haqıyqat ha'm o'mir, ju'zim ag'ashı ha'm t. b.

Kitaptın' 14–17 baplarında İysanın' O'zine tiyisli adamlarg'a degen teren' su'yispenshiligi ha'm Og'an isenetug'ınlardın' Ol sebepli alatug'ın tınıshlıg'ı haqqında ken'irek so'z etilgen. Bizler bul kitap arqalı kim de kim İysag'a isense gu'naları keshirilip, ma'n'gilik o'mir alatug'ının bilip alamız.

1 [1] En' basta So'z bar edi. So'z Quday menen birge edi. So'z Quday
edi+. [2] En' bastan-aq Ol Quday menen birge edi.
[3] Ha'mme na'rse Ol arqalı jaratıldı. Olsız hesh na'rse jaratılg'an emes+.
[4] Onda o'mir bar edi. O'mir adamlardın' nurı edi+. [5] Nur qaran'g'ılıqta
jarqıraydı, qaran'g'ılıq onı jen'e almadı.
[6] Quday ta'repinen jiberilgen Yaqıya atlı bir adam bar edi+. [7] Ol nur
haqqında gu'walıq beriwge ha'm ha'mme ol arqalı iseniwi ushın keldi+.
[8] Onın' o'zi nur emes edi, biraq ol nur haqqında gu'walıq beriwge jiberilgen
edi. [9] Ha'mme adamdı jaqtı qılatug'ın haqıyqıy nur du'nyag'a keldi+.
[10] So'z du'nyada edi. Du'nya Ol arqalı jaratılg'an edi, biraq du'nya Onı
tanımadı. [11] O'z jerine keldi, biraq O'z xalqı Onı qabıl etpedi+. [12] Biraq Ol
O'zin qabıl etkenlerge, atına isengenlerdin' ha'mmesine Qudaydın' balaları
bolıw huqıqın berdi+. [13] Olar qannan da, denenin' qa'lewinen de, ya
adamnın' qa'lewinen de emes, al Qudaydan tuwıldı+.
[14] So'z adam bolıp aramızda jasadı. Bizler Onın' ullılıg'ın, A'keden
kelgen, miyrim ha'm haqıyqatqa tolı bolg'an jalg'ız Uldın' ullılıg'ın
ko'rdik+.
[15] Yaqıya Ol haqqında ba'lent dawıs penen gu'walıq berip bılay dedi:
– «Menin' izimnen Keliwshi mennen ullı. Sebebi Ol mennen burın bar
edi», – dep aytqan Adamım – Usı+. [16] Onın' tolılıg'ınan ha'mmemiz miyrim
u'stine miyrim aldıq. [17] O'ytkeni Muxaddes Nızam Muwsa arqalı berilgen
edi, biraq miyrim ha'm haqıyqat İysa Masix* arqalı keldi+. [18] Hesh kim
hesh qashan Qudaydı ko'rgen emes. Biraq Onı A'kenin' qushag'ındag'ı O'zi
Quday bolg'an jalg'ız Ul tanıttı+.

Shomıldırıwshı Yaqıyanın' gu'walıg'ı

[19] • Yahudiy basshıları Erusalimnen ruwxaniyler menen lebiylilerdi
jiberip, Yaqıyadan: «Sen kimsen'?» dep sorag'anda, onın' gu'walıg'ı
mınaday boldı. [20] Ol ta'n aldı, tanbadı. «Men Masix emespen», – dep ashıq
moyınladı+.
[21] Olar ja'ne Yaqıyadan:
– Onday bolsa, sen kimsen'? İliyassan' ba? – dep soradı.
– Ol emespen, – dedi Yaqıya.
– Sen sol payg'ambarmısan'? – dep soradı olar.

– Yaq, – dep juwap berdi ol+.
22 Sonda olar Yaqıyag'a:
– Kimsen', ayt, bizlerdi jibergenlerge bir juwap bereyik. O'zin' haqqında ne deysen'? – dedi.
23 Yaqıya:
– İyshaya payg'ambardın' aytqanınday: «*İyemizdin' jolın du'zetin'ler*»*, – dep sho'lde baqırg'an dawıspan, – dedi+.
24-25 Pariseylerden* jiberilgenler Yaqıyadan:
– Eger sen Masix, İliyas, ya sol payg'ambar bolmasan', sonda nege adamlardı shomıldırıp ju'rsen'? – dep soradı.
26 Yaqıya olarg'a bılay dep juwap berdi:
– Men suw menen shomıldıraman, biraq aran'ızda sizler tanımaytug'ın Birew turıptı. 27 Mennen son' kiyatırg'an Adam – Usı. Men Onın' ayaq kiyiminin' bawın sheshiwge de ılayıqlı emespen.
28 Bulardın' ha'mmesi İordan da'ryasının' arg'ı jag'asındag'ı Betaniyada, Yaqıyanın' shomıldırıp ju'rgen jerinde boldı.

Qudaydın' Qozısı

29 Erten'ine Yaqıya o'zine qaray kiyatırg'an İysanı ko'rgende bılay dedi:
– Mine, Bul – du'nyanın' gu'nasın O'zine alatug'ın Qudaydın' Qozısı!+
30 «Mennen keyin bir Adam kiyatır. Ol mennen ullı. Sebebi Ol mennen burın bar edi», – dep aytqanım Usı. 31 Menin' o'zim Onı bilmeytug'ın edim, biraq İzraildın' Onı tanıwı ushın men suw menen shomıldırıwg'a* keldim+.
32 Yaqıya gu'walıq berip ja'ne bılay dedi:
– Muxaddes Ruwxtın'* kepter sıyaqlı aspannan tu'sip, Onın' u'stinde turg'anın ko'rdim+. 33 Men Onı bilmeytug'ın edim. Biraq, meni suw menen shomıldırıw ushın jibergen Quday mag'an: «Muxaddes Ruwxtın' tu'sip, kimnin' u'stinde turg'anın ko'rsen', Muxaddes Ruwx penen shomıldıratug'ın Sol», – degen edi+. 34 Men bunı ko'rip: «Bul – Qudaydın' Ulı» dep gu'walıq berdim.

İysanın' da'slepki sha'kirtleri

35 Erten'ine Yaqıya ja'ne sha'kirtlerinin' ekewi menen birge turg'an edi+. 36 Ol o'tip baratırg'an İysanı ko'rip:
– Mine, Qudaydın' Qozısı! – dedi+.

37 Eki sha'kirt onın' bul so'zlerin esitip, İysanın' izine erdi. 38 İysa artına
burılıp, izinen kiyatırg'anlardı ko'rgende, olardan:
– Ne izlep ju'rsizler? – dep soradı.
– Qay jerde jasaysan', Ra'bbi? – dedi olar. (Ra'bbi – «ustaz» degendi
bildiredi.)+
39 – Kelip ko'rin'ler, – dedi İysa.
Olar barıp, İysanın' qay jerde jasaytug'ının ko'rdi ha'm sol ku'ni Onın'
menen qaldı. Saat to'rtler shamasında edi.
40 Yaqıyanın' so'zlerin esitip, İysanın' izine ergen eki adamnın' biri
Simon Petrdin' tuwısqanı Andrey edi+. 41 Andrey da'slep o'z tuwısqanı
Simondı izlep tawıp, og'an:
– Bizler Masixtı taptıq, – dedi. (Masix – Quday wa'de etken
Qutqarıwshı.)+
42 Andrey onı İysag'a alıp keldi. İysa og'an qarap:
– Sen Yunus ulı Simonsan'. Sen Kifa dep atalasan', – dedi. (Kifa – Petr,
yag'nıy «tas» degendi an'latadı.)+
43 Kelesi ku'ni İysa Galilag'a barmaqshı boldı. Filipti tawıp, og'an:
– İzime er, – dedi.
44 Filip te Andrey menen Petr sıyaqlı Betsayda qalasınan edi+. 45 Filip
Natanieldi tawıp, og'an:
– Bizler Muwsa Muxaddes Nızamda, payg'ambarlar da Jazıwlarında
jazg'an Adamdı, Yusuptın' Ulı, Nasıralı İysanı taptıq, – dedi+.
46 Nataniel og'an:
– Nasıradan jaqsı na'rse shıg'ar ma edi? – dedi.
– Kelip ko'r, – dedi Filip.
47 İysa Natanieldin' O'zine jaqınlasıp kiyatırg'anın ko'rip, ol haqqında
bılay dedi:
– Mine, ishinde hiylesi joq, nag'ız izraillı+.
48 Nataniel İysadan:
– Meni qayaqtan tanıysan'? – dep soradı.
– Filip seni shaqırmastan burın, seni a'njir ag'ashının' astında ko'rdim,
– dep juwap berdi İysa.
49 Nataniel İysag'a:
– Ustaz, Sen Qudaydın' Ulısan', Sen İzraildın' Patshasısan'! – dedi+.
50 İysa og'an:

– Seni a'njir ag'ashının' astında ko'rgenimdi aytqanım ushın isenip atırsan' ba? Bulardan da ullı islerdi ko'resen'! – dedi.

51 İysa ja'ne:

– Sizlerge shının, haqıyqatın aytaman: aspan ashılg'anın, Qudaydın' perishtelerinin' Adam Ulının'* joqarısında minip-tu'skenlerin ko'resizler, – dedi+.

İysanın' birinshi ka'ramatı

2 1 Eki ku'n o'tkennen son', Galilanın' Kana qalasında u'yleniw toyı
boldı. İysanın' anası sol jerde edi+. 2 İysa menen sha'kirtleri de toyg'a
mira't etilgen edi. 3 Sharap tawsılg'anda, İysanın' anası Og'an:
– Olardın' sharabı tawsıldı, – dedi.
4 İysa og'an:
– Apa, bul Menin' jumısım emes. Menin' waqtım ele kelgen joq, –
dedi+.
5 İysanın' anası xızmetshilerge:
– Ol sizlerge ne dese de, sonı islen'ler, – dedi.
6 Sol jerde diniy a'det boyınsha yahudiyler tazalanıw ushın
qollanatug'ın, ha'r qaysısı shama menen ju'z litr alatug'ın altı tas gu'ze bar
edi+.
7 İysa xızmetshilerge:
– Gu'zelerdi suwg'a toltırın'lar, – dedi.
Olar gu'zelerdi awzına deyin toltırdı.
8 Sonda İysa xızmetshilerge:
– Endi bunnan alıp, toy basqarıwshıg'a aparın'lar, – dedi.
Olar alıp bardı. 9 Toy basqarıwshı sharapqa aylang'an suwdı tatıp
ko'rdi. Onın' qayaqtan kelgenin bilmedi, tek alıp kelgen xızmetshiler g'ana
biletug'ın edi. Toy basqarıwshı ku'yewdi shaqırıp:
10 – Ha'r bir adam aldın jaqsı sharaptı, adamlar ma's bolg'annan son'
pa'siregin beredi. Biraq sen jaqsı sharaptı ha'zirge deyin saqlapsan'-g'o, –
dedi.
11 İysa bul birinshi ka'ramatın* Galilanın' Kana qalasında islep, O'z
ullılıg'ın ko'rsetti. Sha'kirtleri de Og'an isendi.
12 Bunnan keyin İysa anası, tuwısqanları ha'm sha'kirtleri menen
Kaparnahum qalasına keldi ha'm ol jerde bir neshe ku'n qaldı+.

İysanın' İbadatxanadan satıwshılardı quwıwı

13 ● Yahudiylerdin' Qutqarılıw bayramı* jaqınlasıp qalg'anda, İysa
Erusalimge ketti+. 14 İbadatxanada iri qara mal, qoy ha'm kepter
satıwshılardı, sol jerde otırg'an aqsha almastırıwshılardı ko'rdi. 15 İysa
arqannan qamshı islep, qoylar menen iri qara malg'a qosıp ha'mmesin

İbadatxanadan quwıp shıg'ardı. Aqsha almastırıwshılardın' aqshaların
shashıp, stolların awdarıp tasladı. 16 Ol kepter satıwshılarg'a:
– Mınalardı bul jerden joq etin'ler, A'kemnin' u'yin bazarg'a
aylandırman'lar! – dedi+.
17 Sonda sha'kirtleri: *«Senin' u'yin'e bolg'an qızg'anıshım Meni jep jiberdi»**,
– dep aytılg'an Muxaddes Jazıwdag'ı ayattı eslerine tu'sirdi+.
18 Yahudiy basshıları İysadan:
– Bulardı islewge biyligin' bar ekenin bizlerge qanday ka'ramatlı belgi
menen da'lilley alasan'? – dep soradı+.
19 İysa olarg'a juwap berip:
– Bul İbadatxananı buzın'lar, Men onı u'sh ku'nnin' ishinde qayta
tikleymen, – dedi+.
20 Olar İysag'a:
– Bul İbadatxana qırıq altı jılda qurılg'an, Sen onı u'sh ku'nnin' ishinde
tiklemekshimisen'? – dedi.
21 Biraq İysanın' İbadatxana dep aytqanı O'z denesi edi. 22 İysa o'limnen
qayta tirilgennen son', sha'kirtleri Onın' bul so'zlerin eslerine tu'sirip,
Muxaddes Jazıwg'a ha'm İysanın' bul so'zine isendi+.
23 İysa Erusalimde, Qutqarılıw bayramında bolg'anda, ko'pler Ol islegen
ka'ramatlardı* ko'rip, Onın' atına isendi+. 24 Biraq İysa ha'mme
adamlardın' kewillerin bilgenlikten, olarg'a isenbedi. 25 Og'an adam
haqqında hesh kimnin' gu'walıg'ının' ha'jeti joq edi. O'ytkeni adamnın'
kewlinde ne bar ekenin Ol biletug'ın edi.

İysa ha'm Nikodim

3 [1] Pariseyler arasında yahudiy basshılarının' biri bolg'an Nikodim
atlı bir adam bar edi+. [2] Ol bir ku'ni tu'nde İysag'a kelip, Og'an:
– Ustaz, Senin' Qudaydan kelgen bir mug'allim ekenin'di bilemiz.
Sebebi hesh kim Quday onın' menen birge bolmasa, Sen islep atırg'an
ka'ramatlardı* isley almaydı, – dedi.
[3] İysa og'an:
– Sag'an shının, haqıyqatın aytaman: kim de kim qaytadan*
tuwılmasa, Qudaydın' Patshalıg'ın ko're almaydı, – dep juwap berdi.
[4] Nikodim İysadan:
– Qartayg'an adam qalay qaytadan tuwıla aladı? Ol anasının'
qursag'ına ekinshi ma'rte kirip, qaytadan tuwıla ala ma? – dep soradı.
[5] İysa og'an juwap berip bılay dedi:
– Sag'an shının, haqıyqatın aytaman: kim de kim suwdan ha'm
Muxaddes Ruwxtan tuwılmasa, Quday Patshalıg'ına kire almaydı+.
[6] Deneden tuwılg'an – dene, Muxaddes Ruwxtan tuwılg'an – ruwx boladı.
[7] Sag'an: «Qaytadan tuwılıwın' kerek», – degenime hayran qalma. [8] Samal
qa'legen jerinde esedi, onın' dawısın esitesen', biraq qayaqtan kelip,
qayaqqa ketetug'ının bilmeysen'. Muxaddes Ruwxtan tuwılg'an ha'r bir
adam da usınday.
[9] Nikodim İysadan:
– Bul qalay bolıwı mu'mkin? – dep soradı.
[10] İysa og'an bılay dep juwap berdi:
– Sen İzraildın' ustazı bola tura, usılardı bilmeysen' be? [11] Sag'an
shının, haqıyqatın aytaman: bizler bilgenimizdi so'yleymiz, ko'rgenimiz
haqqında gu'walıq beremiz. Al sizler bizlerdin' gu'walıg'ımızdı qabıl etpey
atırsızlar. [12] Sizlerge jerdegi na'rseler haqqında aytqanımda isenbesen'ler,
aspandag'ı na'rseler haqqında aytsam, qalay isenesizler? [13] Aspannan
kelgen Adam Ulınan basqa hesh kim aspang'a shıqqan emes+.
[14] Muwsanın' sho'lde jılandı joqarı ko'tergeni sıyaqlı, Adam Ulı da joqarı
ko'teriliwi tiyis+. [15] Sonlıqtan Og'an isengen ha'r bir adam ma'n'gilik
o'mirge iye boladı.
[16] Sebebi Quday bul du'nyanı sonshelli su'ygenlikten, O'zinin' jalg'ız
Ulın berdi. Onın' Ulına isengen ha'r bir adam nabıt bolmay, ma'n'gilik
o'mirge iye boladı+. [17] Quday Ulın bul du'nyanı hu'kim etiw ushın emes, al

du'nyanı Ol arqalı qutqarıw ushın jiberdi+. 18 Og'an isengen adam hu'kim
etilmeydi. Al isenbegen adam a'lle qashan hu'kim etilgen, o'ytkeni ol
Qudaydın' jalg'ız Ulının' atına isenbedi+. 19 Hu'kim mınadan ibarat:
du'nyag'a nur keldi, biraq adamlardın' isleri jaman bolg'anlıqtan, olar
nurg'a qarag'anda qaran'g'ılıqtı jaqsı ko'rdi+. 20 Jamanlıq islewshi ha'r bir
adam nurdı jek ko'redi ha'm isleri a'shkara bolmawı ushın, nurg'a
kelmeydi+. 21 Biraq haq is islewshi adam islerinin' Quday aldında islengeni
ko'rinsin dep, nurg'a keledi.

İysa ha'm Yaqıya

22 Bunnan son', İysa sha'kirtleri menen Yahudiyag'a keldi. Bir neshe
waqıt olar menen birge sol jerde qalıp, adamlardı shomıldırdı+. 23 Yaqıya
da Salimnin' qasındag'ı Aynonda shomıldırıp ju'rdi, sebebi ol jerde suw
mol edi. Adamlar kelip, shomıldırılatug'ın edi. 24 O'ytkeni Yaqıya ele
qamalmag'an edi+. 25 Sonda Yaqıyanın' sha'kirtleri menen bir yahudiy
arasında diniy a'det boyınsha tazalanıw haqqında tartıs payda boldı+.
26 Olar Yaqıyag'a kelip:

– Ustaz, İordan da'ryasının' arg'ı jag'asında senin' menen birge
bolg'an, sen gu'walıq bergen Adam bar-g'o, Sol shomıldırıp ju'ripti.
Ha'mme adam Og'an barmaqta, – dedi+.

27 Yaqıya bılay dep juwap berdi:

– Qudaydan berilmese, adam o'zine hesh na'rse ala almaydı+. 28 «Men
Masix emespen, men tek Onın' aldınan jiberilgenmen», – dep aytqanıma
sizler gu'wasızlar+. 29 Kelinshek kimge tiyisli bolsa, sol ku'yew boladı.
Biraq ku'yewdi tın'lap turg'an dostı onın' dawısın esitip, qattı quwanadı.
Men de sonday quwanıshqa toldım+. 30 Onın' ullılanıwı, al menin'
pa'seyiwim tiyis.

31 Joqarıdan kelgen ha'mmeden ullı. Jerden bolg'an jerge tiyisli ha'm
jerdegi na'rseler haqqında so'yleydi. Al aspannan kelgen ha'mmeden ullı.
32 Ol ko'rgeni ha'm esitkeni haqqında gu'walıq beredi, biraq gu'walıg'ın
hesh kim qabıl etpeydi. 33 Onın' gu'walıg'ın qabıl etken Qudaydın' haq
ekenin tastıyıqlaydı+. 34 Quday ta'repinen jiberilgen Qudaydın' so'zlerin
so'yleydi. Sebebi Quday Ruwxın o'lshewsiz beredi. 35 A'ke O'z Ulın su'yedi
ha'm ha'mme na'rseni Onın' qolına tapsırg'an+. 36 Ulg'a isengen adam
ma'n'gilik o'mirge iye boladı. Uldı tın'lamag'an adam o'mir ko'rmeydi, al
Qudaydın' g'a'zebi onın' u'stinde qaladı+.

İysa ha'm samariyalı hayal

4 [1-3] Pariseyler İysanın' Yaqıyag'a qarag'anda ko'p sha'kirt arttırıp, olardı shomıldırıp ju'rgenin esitti. Haqıyqatında İysanın' O'zi emes, al sha'kirtleri shomıldıratug'ın edi. İyemiz İysa bunı bilgende Yahudiyadan shıg'ıp, ja'ne Galilag'a ketti++.

[4] Baratırıp, Samariya arqalı o'tiwi kerek edi+. [5] Solay etip, Ol Samariyanın' Sixar dep atalg'an qalasına keldi. Bul qala Yaqıptın' o'z balası Yusupke bergen jerine jaqın edi+. [6] Sol jerde Yaqıptın' qudıg'ı da bar edi. İysa jol ju'rip sharshag'anlıqtan, qudıqtın' qasında otırdı. Saat on ekiler shamasında edi.

[7] Sol waqıtta samariyalı bir hayal suw alıwg'a keldi. İysa og'an:

– Mag'an ishiwge suw ber, – dedi.

[8] Al İysanın' sha'kirtleri azıq-awqat satıp alıw ushın qalag'a ketken edi.

[9] Samariyalı hayal:

– Sen yahudiysen', al men samariyalı hayalman. Qalay mennen suw sorap tursan'? – dedi.

O'ytkeni yahudiyler samariyalılar menen qarım-qatnas jasamaydı.

[10] İysa hayalg'a:

– Eger sen Qudaydın' sıyın ha'm «Mag'an ishiwge suw ber», – dep aytıp turg'annın' kim ekenin bilgenin'de, senin' o'zin' Onnan sorar edin', Ol sag'an tiri suw berer edi, – dep juwap berdi+.

[11] – Mırza! Sende suw alatug'ın hesh na'rse joq-g'o, qudıq bolsa teren'. Sen tiri suwdı qayaqtan alasan'? [12] Sen bul qudıqtı bizlerge bergen, o'zi de, balaları da, malları da onnan suw ishken, babamız Yaqıptan ullımısan'? – dedi hayal.

[13] İysa hayalg'a bılay dep juwap berdi:

– Bul suwdan ishken ha'r bir adam ja'ne sho'lleydi. [14] Biraq Men beretug'ın suwdan ishken ha'r bir adam ma'n'gige sho'llemeydi. Kerisinshe, Men beretug'ın suw onın' ishinde ma'n'gilik o'mir beretug'ın tiri bulaqqa aylanadı+.

[15] Hayal İysag'a:

– Mırza, endi sho'llemewim ushın ha'm suw alıwg'a bul jerge kelmewim ushın, usı suwdan mag'an ber, – dedi.

[16] – Barıp, ku'yewin'di bul jerge shaqırıp kel, – dedi İysa.

[17] Hayal Og'an:

– Menin' ku'yewim joq, – dep juwap berdi.

– Ku'yewim joq dep, sen durıs ayttın'. 18 Senin' bes ku'yewin' boldı. Ha'zir birge jasap atırg'an adamın' da ku'yewin' emes. Bunı sen durıs ayttın', – dedi İysa.

19 Hayal Og'an:

– Mırza, Senin' payg'ambar ekenin'e ko'zim jetip tur+. 20 Ata-babalarımız bul tawda sıyındı, biraq sizler: «Sıyınıwg'a tiyisli jer Erusalimde», – deysizler, – dedi+.

21 İysa og'an bılay dedi:

– Hayal, Mag'an isen, Quday A'kege bul tawda da, Erusalimde de sıyınbaytug'ın waqıt kiyatır. 22 Sizler bilmeytug'ının'ızg'a sıyınasızlar, al bizler biletug'ınımızg'a sıyınamız. Sebebi qutqarılıw yahudiylerden+. 23 Biraq, haqıyqıy sıyınıwshılardın' Quday A'kege ruwx ha'm haqıyqatlıq penen sıyınatug'ın waqtı keledi. A'ne, sol waqıt ha'zir keldi. Quday A'ke de O'zine usılay sıyınatug'ınlardı izlep atır+. 24 Quday – Ruwx, Og'an sıyınatug'ınlar da ruwx ha'm haqıyqatlıq penen sıyınıwı tiyis+.

25 Hayal İysag'a:

– Qutqarıwshı Masixtın' keletug'ının bilemen. Ol kelgende, bizlerge ha'mmesin bildiredi, – dedi+.

26 İysa og'an:

– Senin' menen so'ylesip turg'an Men – Solman, – dedi+.

27 Sol waqıtta İysanın' sha'kirtleri keldi ha'm Onın' bir hayal menen so'ylesip turg'anın ko'rip, hayran qalıstı. Biraq olardın' hesh qaysısı: «Sen onnan ne sorap tursan'?» yamasa «Onın' menen nege so'ylesip tursan'?» – dep soramadı.

28 Sonda hayal gu'zesin qaldırıp, qalag'a ketti ha'm adamlarg'a:

29 – Kelin'ler, mag'an islegen islerimnin' ha'mmesin aytıp bergen Adamdı ko'rin'ler. Ol Masix emes pe eken? – dedi.

30 Adamlar qaladan shıg'ıp, İysag'a qaray ju'rdi.

31 Sonın' arasında sha'kirtleri İysadan o'tinip:

– Ustaz, awqat je! – dedi.

32 Biraq İysa olarg'a:

– Mende sizler bilmeytug'ın awqat bar, – dedi.

33 Sha'kirtler bir-birine:

– Mu'mkin, birew Og'an awqat a'kelgen shıg'ar? – desti.

34 Biraq İysa olarg'a bılay dedi:

– Menin' awqatım – Meni Jibergennin' erkin orınlaw ha'm Onın' isin tamamlaw+. 35 Sizler: «Jıyın-terimge ele to'rt ay bar», – dep aytpaysızlar ma? Biraq, sizlerge aytatug'ınım: ko'zlerin'izdi ashıp, eginlikke qaran'lar. Olar pisip jetilisip, jıyın-terimge tayar tur+. 36 Oraqshı o'z haqın aladı ha'm ma'n'gilik o'mir ushın zu'ra'a't jıynaydı. Solay etip, ekken de, org'an da birge quwanadı+. 37 «Birewi egedi, basqası oradı», – degen naqıl usıg'an tuwrı keledi. 38 Men sizlerdi o'zlerin'iz miynet etpegen zu'ra'a'tti orıwg'a jiberdim. Basqalar miynet etken edi, al sizler olardın' miynetinin' zu'ra'a'tin aldın'lar.

Samariyalılardın' İysag'a iseniwi

39 «Ol mag'an islegen islerimnin' ha'mmesin aytıp berdi», – degen hayaldın' gu'walıg'ı sebepli, sol qaladag'ı samariyalılardın' ko'bisi İysag'a isendi. 40 Sonlıqtan samariyalılar İysag'a kelip, o'zleri menen qalıwdı o'tindi. Ol sol jerde eki ku'n qaldı. 41 İysanın' so'zin esitip, ja'ne de ko'birek adamlar isendi.

42 Olar hayalg'a:

– Bizler endi senin' so'zlerin' sebepli emes, al Onın' so'zlerin o'zlerimiz esitip, Onın' haqıyqattan da du'nyanın' Qutqarıwshısı ekenin bilip, isenemiz, – desti+.

İysanın' patsha xızmetkerinin' ulına shıpa beriwi

43 Eki ku'n o'tkennen son', İysa sol jerden shıg'ıp, Galilag'a ketti. 44 İysanın' O'zi: «Payg'ambar o'z watanında qa'dirsiz», – dep aytqan edi+. 45 Ol Galilag'a kelgende, galilalılar Onı jıllı ju'zlik penen qabıl aldı. O'ytkeni olar da Erusalimdegi Qutqarılıw bayramına barıp, İysanın' sol jerde islegen barlıq islerin ko'rgen edi+.

46 İysa ja'ne O'zi suwdı sharapqa aylandırg'an Galilanın' Kana qalasına keldi. Sol jerde patshanın' bir xızmetkeri bolıp, onın' ulı Kaparnahumda awırıp atırg'an edi+. 47 Ol İysanın' Yahudiyadan Galilag'a kelgenin esitip, Og'an bardı. Kelip, o'lim to'seginde jatırg'an ulına shıpa beriwdi İysadan o'tindi.

48 İysa og'an:

– Sizler ka'ramatlı belgilerdi ha'm tan' qalarlıq na'rselerdi ko'rmegenshe isenbeysizler, a'! – dedi+.

49 Patsha xızmetkeri İysag'a:

– Mırza, ulım o'lip qalmastan burın kele go'r! – dedi.
50 İysa og'an:
– Bar, ulın' jasaydı, – dedi.
Ol adam İysanın' so'zine isenip, ketti. 51 Jolda kiyatırg'anda onı
xızmetshileri qarsı alıp, og'an balasının' tiri qalg'anın ayttı. 52 Ol
xızmetshilerinen balasının' awhalının' saat neshede jen'illeskenin
sorag'anda, olar:
– Keshe tu'ski saat birde ıssılıg'ı tu'sti, – desti.
53 Sonda balanın' a'kesi bunın': «Ulın' jasaydı», – dep İysa aytqan
waqıtta bolg'anın bilip, onın' o'zi ha'm shan'arag'ındag'ılardın' ha'mmesi
isendi+.
54 Bul – İysanın' Yahudiyadan Galilag'a kelgennen son' islegen ekinshi
ka'ramatı* edi+.

Ha'wizdegi la'n'nin' shıpa tabıwı

5 [1] Bunnan son', yahudiylerdin' bir bayramı bolıp, İysa Erusalimge
ketti. [2] Erusalimdegi Qoy da'rwazası qasında evreyshe Beytesta dep
atalg'an bes aywanlı bir ha'wiz bar edi+. [3-4] Bul jerde soqır, aqsaq ha'm
la'n' bolg'an ju'da' ko'p kesel adamlar jatatug'ın edi*. [5] Sol jerde otız segiz
jıldan beri kesel bolg'an bir adam bar edi. [6] İysa onın' jatırg'anın ko'rgende,
uzaq waqıttan beri usı awhalda ekenin bilip, onnan:

– Ta'wir bolıwdı qa'leysen' be? – dep soradı.

[7] Kesel adam Og'an:

– Mırza, suw qozg'alg'anda, meni ha'wizge tu'siretug'ın hesh kimim
joq. Men baraman degenshe, basqa adam mennen burın tu'sip aladı, –
dedi.

[8] İysa og'an:

– Ornın'nan tur, to'segin'di al da, ju'r, – dedi+.

[9] Ol adam sol waqıtta-aq shıpa taptı ha'm to'segin alıp ju'rip ketti. Bul
dem alıs ku'ni* edi. [10] Sonlıqtan yahudiy basshıları shıpa tapqan adamg'a:

– Bu'gin dem alıs ku'ni-g'o, to'segin'di alıp ju'riwge bolmaydı, – dedi+.

[11] Biraq, sol adam olarg'a bılay dep juwap berdi:

– Mag'an shıpa bergen Adam: «To'segin'di al da, ju'r», – dedi.

[12] – Sag'an: «To'segin'di al da, ju'r», – degen Adam kim? – dep soradı
olar.

[13] Al shıpa tapqan adam Onın' kim ekenin bilmeytug'ın edi. Sebebi İysa
sol jerdegi xalıqtın' arasında ko'rinbey qalg'an edi.

[14] Son'ınan İysa sol adamdı İbadatxanada ushıratıp qaldı ha'm og'an:

– Mine, sen shıpa taptın'. Sag'an ja'ne de jamanıraq na'rse bolmawı
ushın, bunnan bılay gu'na isleme, – dedi.

[15] Sol adam barıp, o'zine shıpa bergen Adamnın' İysa ekenin yahudiy
basshılarına aytıp berdi.

[16] Sonlıqtan bunday islerdi dem alıs ku'ni islegeni ushın, yahudiy
basshıları İysanı quwdalay basladı+. [17] Biraq İysa olarg'a bılay dep juwap
berdi:

– A'kem* usı ku'nge deyin miynet etip kiyatır, Men de miynet etip
atırman.

[18] Sol sebepli yahudiy basshıları Onı o'ltiriw ushın ja'ne de ko'birek
ha'reket etti. O'ytkeni Ol tek dem alıs ku'nin buzıp g'ana qoymay, Qudaydı

A'kem dep, O'zin Qudayg'a ten'lestirgen edi+.

Quday Ulının' biyligi

19 İysa yahudiylerge bılay dedi:

– Sizlerge shının, haqıyqatın aytaman: Ul A'kenin' qılg'an islerin
ko'rmegenshe, O'zliginen hesh na'rse isley almaydı. A'ke neni islese, Ulı da
sonı isleydi. 20 Sebebi A'ke Ulın su'yedi ha'm islegenlerinin' ha'mmesin
Og'an ko'rsetedi. Sizlerdi hayran qaldıratug'ın bulardan da ullıraq islerdi
Og'an ko'rsetedi+. 21 A'kenin' o'lilerdi tiriltip, olarg'a o'mir bergeni sıyaqlı,
Ulı da qa'legen adamına o'mir beredi+. 22 A'ke hesh kimdi hu'kim
qılmaydı, Ol pu'tkil hu'kimdi Ulına tapsırg'an+. 23 Solay etip, ha'mme
adam A'keni hu'rmet etkeni sıyaqlı, Uldı da hu'rmet etsin. Uldı hu'rmet
etpegen Onı jibergen A'keni de hu'rmet etpegen boladı+.

24 Sizlerge shının, haqıyqatın aytaman: Menin' so'zlerimdi tın'lap, Meni
Jibergenge isengen adamda ma'n'gilik o'mir bar. Ol hu'kim etilmey,
o'limnen o'mirge o'tti+. 25 Sizlerge shının, haqıyqatın aytaman: o'lilerdin'
Qudaydın' Ulının' dawısın esitetug'ın waqtı keledi ha'm ol ha'zir keldi de.
Onın' dawısın esitkenler tiriledi+. 26 O'ytkeni A'kenin' O'zi o'mirdin'
tiykarı bolg'anı sıyaqlı, Uldın' O'zine de o'mirdin' tiykarı bolıwdı ruxsat
etti+. 27 Og'an hu'kim etiw biyligin de berdi. Sebebi Ol – Adam Ulı+.

28 Bug'an hayran qalman'lar. Qa'birdegilerdin' ha'mmesinin' Onın'
dawısın esitetug'ın waqtı kiyatır+. 29 Olar qa'birlerden shıg'adı. Jaqsılıq
qılg'anlar jasaw ushın, jamanlıq qılg'anlar hu'kim etiliw ushın qayta
tiriledi+. 30 Men O'zligimnen hesh na'rse isley almayman. Qalay esitsem,
solay hu'kim qılaman ha'm Menin' hu'kimim a'dil. O'ytkeni Men O'z
erkimdi emes, al Meni jibergen A'kemnin' erkin orınlawg'a tırısaman+.

31 Eger Men O'zim tuwralı O'zim gu'walıq bersem, gu'walıg'ım haqıyqıy
bolmaydı+. 32 Biraq Men tuwralı gu'walıq beriwshi basqa Birew bar, Onın'
Men tuwralı berip atırg'an gu'walıg'ının' haqıyqat ekenin bilemen.

33 Sizler Yaqıyag'a adamlardı jiberdin'ler, ol haqıyqat haqqında gu'walıq
berdi+. 34 Men adamnın' gu'walıg'ına mu'ta'j bolmasam da, bulardı
sizlerdin' qutqarılıwın'ız ushın aytıp atırman. 35 Yaqıya – janıp, nur shashıp
turg'an shıra edi. Sizler onın' nurında az waqıt quwanıwdı qa'ledin'ler+.

36 Biraq Mende Yaqıyanikinen ullıraq gu'walıq bar. Sebebi A'kemnin'
Mag'an orınlawım ushın tapsırg'an isleri, usı islep atırg'an islerimnin' o'zi
Meni A'kemnin' jibergeni haqqında gu'walıq berip atır+. 37 Meni jibergen

A'kemnin' O'zi Men tuwralı gu'walıq berip tur. Sizler hesh qashan Onın' dawısın da esitpegensizler, ju'zin de ko'rmegensizler. 38 Onın' so'zleri de sizlerde jay almaydı, o'ytkeni sizler Onın' Jibergenine isenbey atırsızlar. 39 Sizler Muxaddes Jazıwlardı izertleysizler, sebebi olar arqalı ma'n'gilik o'mirge iye bolamız, dep oylaysızlar. Al olar Men tuwralı gu'walıq beredi+. 40 Biraq sizler ma'n'gilik o'mirge iye bolıw ushın, Mag'an keliwdi qa'lemeysizler-g'o.

41 Men adamlardan maqtaw qabıl qılmayman+. 42 Biraq sizlerdi bilemen, kewillerin'izde Qudaydın' su'yispenshiligi joq. 43 Men A'kemnin' atınan kelsem de, Meni qabıl etpey atırsızlar. Eger basqa birew o'z atı menen kelse, onı qabıl etesizler+. 44 Sizler bir-birin'izden maqtaw esitiwdi jaqsı ko'resizler, biraq jalg'ız Qudaydın' maqtawına erisiwge umtılmaysızlar. Olay bolsa, Mag'an qalay isene alasızlar+?

45 Meni A'kemnin' aldında sizlerdi ayıplaydı, dep oylaman'lar. Sizlerdi ayıplawshı o'zlerin'iz u'mit etetug'ın Muwsa boladı. 46 Muwsag'a isengenin'izde, Mag'an da isener edin'ler. O'ytkeni ol Men tuwralı jazg'an edi+. 47 Biraq Muwsanın' Jazıwlarına isenbesen'ler, Menin' so'zlerime qalay isenesizler?

İysanın' bes mın' adamdı toyg'ızıwı

6 1 • Bunnan son', İysa Galila, yag'nıy Tiberiya ten'izinin' arg'ı
jag'asına o'tti. 2 Onın' awırıwlarg'a islegen ka'ramatların*
ko'rgenlikten, ko'p xalıq izine erdi. 3 İysa tawg'a shıg'ıp, sha'kirtleri menen
birge sol jerde otırdı. 4 Yahudiylerdin' Qutqarılıw bayramı* jaqınlap
qalg'an edi+.
5 İysa basın ko'terip, O'zine qaray ko'p xalıqtın' kiyatırg'anın ko'rip,
Filipten:
– Bul adamlarg'a jegiziw ushın nandı qayaqtan satıp alamız? – dep
soradı+.
6 İysa bul ga'pti onı sınaw ushın ayttı. Sebebi Ol ne isleyjaq ekenin O'zi
biletug'ın edi.
7 Filip Og'an:
– Olardın' ha'r birine az-maz bersek te, eki ju'z dinarlıq* nan jetpeydi-
g'o, – dep juwap berdi.
8 Sha'kirtlerinen biri, Simon Petrdin' tuwısqanı Andrey İysag'a:+
9 – Bul jerde bir balada bes arpa nanı menen eki balıq bar. Biraq
usınshama adam ushın bular ne boladı? – dedi.
10 İysa:
– Xalıqtı jerge otırg'ızın'lar, – dedi.
Ol jerde sho'p ko'p bolg'anlıqtan, bes mın'g'a shamalas er adam jerge
jambasladı. 11 Sonda İysa nanlardı alıp, Qudayg'a shu'kirlik etti de,
otırg'anlarg'a u'lestirip berdi. Sol sıyaqlı, olarg'a balıqlardı da
qa'legeninshe bo'lip berdi+.
12 Ha'mme jep toyg'anda, İysa sha'kirtlerine:
– Awısqan bo'leklerin jıynap alın'lar, hesh na'rse zaya bolmasın, – dedi.
13 Solay etip, sha'kirtler adamlar jegen bes arpa nanınan awısqan
bo'leklerdi jıynap, u'lken on eki sebet toltırdı.
14 Xalıq İysanın' islegen ka'ramatın* ko'rip:
– Haqıyqattan da, Bul du'nyag'a keletug'ın payg'ambar eken, – desti+.
15 İysa olardın' kelip, O'zin patsha qılıw ushın zorlıq penen uslayjaq
ekenin bilgende, ja'ne jalg'ız O'zi tawg'a shıg'ıp ketti.

İysanın' ten'izdin' u'sti menen ju'riwi

16 ● Kesh bolg'anda, İysanın' sha'kirtleri ten'izge bardı. 17 Olar bir
qayıqqa minip, ten'izdin' arg'ı jag'asındag'ı Kaparnahumg'a qaray jol aldı.
Qaran'g'ı tu'sse de, İysa ele olardın' qasına kelmegen edi. 18 Ku'shli samal
esip, ten'iz tolqınlana basladı. 19 Sha'kirtler bes-altı shaqırımday
ju'zgennen son', ten'izdin' u'sti menen ju'rip, qayıqqa jaqınlasıp
kiyatırg'an İysanı ko'rip, qorqıp qalıstı. 20 Biraq İysa olarg'a:
– Bul – Men, qorqpan'lar! – dedi.
21 Sonda olar İysanı qayıqqa mindirmekshi boldı. Qayıq sol waqıtta-aq
olar baratırg'an jag'ag'a kelip toqtadı.
22 Erten'ine ten'izdin' arg'ı jag'asında qalg'an xalıq ol jerde tek bir
qayıq bolg'anın, İysanın' O'zi sha'kirtleri menen birge bul qayıqqa
minbegenin, al tek sha'kirtlerinin' o'zleri ketkenin bildi. 23 Sonda İyemiz
shu'kirlik etip bergen nandı xalıq jegen jerdin' jaqınına Tiberiyadan bir
neshe qayıqlar keldi. 24 İysanın' da, sha'kirtlerinin' de ol jerde joq ekenin
ko'rgen xalıq qayıqlarg'a mindi ha'm İysanı izlep, Kaparnahumg'a ketti.

İysa – o'mir nanı

25 Olar İysanı ten'izdin' arg'ı jag'asınan tawıp, Onnan:
– Ustaz, Sen bul jerge qashan keldin'? – dep soradı.
26 İysa olarg'a juwap berip:
– Sizlerge shının, haqıyqatın aytaman: sizler Meni ka'ramatlar*
ko'rgenin'iz ushın emes, al nan jep toyg'anın'ız ushın izlep atırsızlar.
27 Sizler buzılatug'ın azıq ushın emes, al ma'n'gilik o'mirge saqlanatug'ın
azıq ushın miynet etin'ler. Onı sizlerge Adam Ulı beredi. O'ytkeni Quday
A'ke Og'an O'z mo'rin basıp, biylik berdi, – dedi+.
28 Olar İysadan:
– Qudayg'a unaytug'ın islerdi islewimiz ushın ne qılıwımız kerek? –
dep soradı.
29 – Qudayg'a unaytug'ın is – Onın' Jibergenine iseniw, – dep juwap
berdi İysa+.
30 Olar İysag'a:
– Bizler ko'rip, Sag'an iseniwimiz ushın, qanday ka'ramat*
ko'rsetejaqsan'? Ne isleyjaqsan'+? 31 *«Jew ushın olarg'a aspannan nan
berdi»**, – dep jazılg'anday, ata-babalarımız sho'lde manna* jegen, –
dedi+.

32 İysa olarg'a:
– Sizlerge shının, haqıyqatın aytaman: sizlerge aspannan nan bergen
Muwsa emes, al aspannan haqıyqıy nandı sizlerge berip turg'an – Menin'
A'kem. 33 Sebebi Qudaydın' nanı aspannan kelip, du'nyag'a o'mir beredi, –
dedi.
34 Xalıq İysag'a:
– Mırza, bizlerge bunday nandı ha'mme waqıt berip tur, – dedi+.
35 İysa olarg'a bılay dedi:
– Men – o'mir nanıman. Mag'an kelgen adam hesh qashan ash
bolmaydı ha'm Mag'an isengen adam hesh qashan sho'llemeydi+. 36 Biraq
Men sizlerge: «Meni ko'rdin'ler, sonda da Mag'an ele isenbey atırsızlar», –
dedim-g'o. 37 A'kemnin' Mag'an bergenlerinin' ha'mmesi Mag'an keledi.
Mag'an kelgenlerdi hesh qashan quwıp shıg'armayman+. 38 O'ytkeni Men
O'z erkimdi emes, al Meni Jibergennin' erkin orınlaw ushın aspannan
keldim+. 39 Onın' Mag'an bergenlerinin' hesh birin joytpawım, al aqırg'ı
ku'nde ha'mmesin tiriltiwim – bul Meni Jibergennin' erki+. 40 A'kemnin'
erki – Onın' Ulın ko'rip, Og'an isengen ha'r bir adamnın' ma'n'gilik
o'mirge iye bolıwı. Men onı aqırg'ı ku'ni tiriltemen+.
41 Sonda «Men aspannan kelgen nanman», – degeni ushın, yahudiyler
İysag'a narazılıq bildire basladı.
42 – Bul – Yusuptın' ulı İysa emes pe? Bizler Onın' ata-anasın tanıymız-
g'o. Endi qalay Ol: «Aspannan keldim», – dep aytıp otır? – desti olar+.
43 İysa olarg'a bılay dep juwap berdi:
– O'z ara narazı bolman'lar. 44 Eger Meni Jibergen A'kem alıp kelmese,
hesh kim Mag'an kele almaydı, al Mag'an kelgendi aqırg'ı ku'ni
tiriltemen+. 45 Payg'ambarlardın' Jazıwlarında: *«Ha'mmesi Quday ta'repinen
u'yretiledi»**, – dep jazılg'an. A'kemnen esitip, Onnan u'yrengen ha'r bir
adam Mag'an keledi+. 46 Qudaydan Kelgennen basqa hesh kim A'keni
ko'rgen emes, A'keni tek g'ana Ol ko'rgen+. 47 Sizlerge shının, haqıyqatın
aytaman: isengen adam ma'n'gilik o'mirge iye. 48 Men – o'mir nanıman.
49 Ata-babaların'ız sho'lde manna jese de, o'lip ketti. 50 Bul jerde aspannan
kelgen bir nan bar, onı jegen adam o'lmeydi. 51 Men – aspannan kelgen tiri
nanman. Eger kim de kim bul nandı jese, ma'n'gi jasaydı. Du'nyag'a o'mir
beriw ushın, Men beretug'ın bul nan – O'z denem+.
52 Sonda yahudiyler:

– Ol qalay bizlerge O'z denesin jewge bere aladı? – dep o'z ara tartısa basladı.

53 İysa olarg'a bılay dedi:

– Sizlerge shının, haqıyqatın aytaman: Adam Ulının' denesin jep, qanın ishpesen'ler, sizlerde o'mir bolmaydı+. 54 Menin' denemdi jep, qanımdı ishken adamda ma'n'gilik o'mir bar ha'm Men onı aqırg'ı ku'ni tiriltemen. 55 Sebebi Menin' denem – haqıyqıy azıq, qanım – haqıyqıy ishimlik. 56 Denemdi jep, qanımdı ishken adam Mende jasaydı, Men onda jasayman+. 57 Meni tiri A'kem jibergendey ha'm Menin' A'kem arqalı jasap atırg'anımday, Menin' denemdi jegen adam da Men arqalı jasaydı. 58 Aspannan tu'sken nan, mine – usı. Bul nan ata-babaların'ız jegen mannag'a uqsamaydı. Olar o'lip ketti, al bul nandı jegen adam ma'n'gi jasaydı.

59 İysa bul so'zlerdi Kaparnahumdag'ı ma'jilisxanada* ta'lim bergende ayttı.

Ma'n'gilik o'mir so'zleri

60 Sha'kirtlerinin' ko'bisi bunı esitip:

– Qanday qıyın so'zler! Bunı kim qabıllay aladı? – dedi.

61 Sha'kirtlerinin' bug'an narazı bolg'anın bilip, İysa bılay dedi:

– Bul so'zler iseniwin'izge tosqınlıq qılıp atır ma? 62 Eger Adam Ulının' burın bolg'an jerine ko'terilgenin ko'rsen'iz she+? 63 Ruwx o'mir beredi, al dene payda keltirmeydi. Sizlerge aytqan so'zlerim ruwx ha'm o'mir+. 64 Biraq aran'ızda isenbeytug'ınlar bar.

O'ytkeni İysa kimlerdin' isenbeytug'ının ha'm kimnin' O'zine satqınlıq isleytug'ının burınnan-aq biletug'ın edi+. 65 İysa ja'ne:

– «A'kem jol qoymasa, hesh kim Mag'an kele almaydı», – dep sol sebepli aytqan edim, – dedi.

66 Sol waqıttan baslap, İysanın' sha'kirtlerinin' ko'bisi ketip qalıp, endi Onın' menen ju'rmeytug'ın boldı.

67 Sonda İysa on eki sha'kirtinen:

– Sizler de ketpekshimisiz? – dep soradı.

68 Simon Petr juwap berip:

– İyem, bizler kimge baramız? Sende ma'n'gilik o'mir so'zleri bar. 69 Bizler isenemiz ha'm bilemiz: Sen – Qudaydın' Muxaddesisen', – dedi+.

70 İysa olarg'a:

– Sizlerdi, on ekini tan'lap alg'an O'zim emes pe? Biraq aran'ızdag'ı birin'iz – shaytan, – dedi+.

71 Ol Simon ulı Yahuda İsqariot haqqında aytqan edi. Sebebi Yahuda on ekinin' biri bolsa da, keyin İysag'a satqınlıq isledi+.

İysa ha'm Onın' inileri

7 [1] Son'ınan İysa Galila boylap ju'rdi, o'ytkeni yahudiy basshıları Onı
o'ltirmekshi bolg'anlıqtan, Ol Yahudiyada ju'riwdi qa'lemedi+.
[2] Yahudiylerdin' Qos bayramı jaqınlap qalg'an edi+. [3] Sonda İysanın' inileri
Og'an:
– Bul jerden ketip, Yahudiyag'a bar. Senin' islep atırg'an islerin'di
sha'kirtlerin' de ko'rsin+. [4] Sebebi o'zin ashıq tanıtpaqshı bolg'an adam
jasırın is islemeydi. Eger Sen usınday isler islep atırg'an bolsan', O'zin'di
du'nyag'a ko'rset, – desti.
[5] O'ytkeni Og'an, ha'tte, inileri de isenbeytug'ın edi.
[6] İysa olarg'a:
– Men ushın ılayıqlı waqıt ele kelmedi. Al sizler ushın ha'r qanday
waqıt qolaylı+. [7] Du'nya sizlerdi jek ko're almaydı, biraq Meni jek ko'redi.
Sebebi Men onın' islerinin' jaman ekenligi haqqında gu'walıq berip
ju'rmen+. [8] Sizler bayramg'a barın'lar. Men ha'zirshe bul bayramg'a
barmayman, o'ytkeni Menin' waqtım ele tolmadı, – dedi.
[9] İysa olarg'a usılardı aytıp, Galilada qaldı.

İysa Erusalimdegi bayramda

[10] Biraq inileri bayramg'a ketkennen son', İysanın' O'zi de bardı. Ashıq
tu'rde emes, al jasırın bardı. [11] Yahudiy basshıları İysanı bayramda izlep:
«Ol qayaqta?» – dep soradı.
[12] Xalıq arasında Ol haqqında ko'p sıbırlı so'zler boldı. Birewler: «Ol
jaqsı Adam», – dese, basqalar: «Yaq, Ol xalıqtı joldan azg'ırıp atır», – dedi.
[13] Biraq yahudiy basshılarınan qorqqanlıqtan, hesh kim Ol haqqında ashıq
so'yley almaytug'ın edi+.
[14] Bayramnın' yarımı o'tkende İysa İbadatxanag'a kirip, ta'lim bere
basladı. [15] Yahudiy basshıları:
– Bul Adam hesh oqımag'an bolsa da, usınshama bilimdi qayaqtan
alg'an? – dep tan' qalıstı.
[16] İysa olarg'a juwap berip bılay dedi:
– Menin' ta'liymatım O'zimdiki emes, al Meni Jibergendiki+. [17] Kim de
kim Qudaydın' erkin orınlag'ısı kelse, bul ta'liymattın' Qudaydan ba
yamasa Men O'zligimnen aytıp atırman ba, bilip aladı. [18] O'z atınan
so'ylewshi o'zine ullılıq izleydi, al O'zin Jibergennin' ullılıg'ın izlewshi –
haqıyqatshıl, Onda jalg'an joq+. [19] Muwsa sizlerge Muxaddes Nızamdı

bermedi me? Biraq hesh birin'iz de Muxaddes Nızamdı orınlamaysızlar. Meni ne ushın o'ltirmekshisizler+?

20 Xalıq:

– Seni jin urg'an ba? Kim Seni o'ltirmekshi? – dedi+.

21 İysa so'zin dawam etip, olarg'a bılay dedi:

– Men bir is isledim, ha'mmen'iz bug'an hayran qalıp atırsızlar.
22 Muwsa sizlerge su'nnetti* buyırg'anlıqtan, sizler dem alıs ku'ninde de balanı su'nnet etesizler. Biraq haqıyqatında, su'nnet Muwsadan emes, al baban'ız İbrayımnan* qalg'an edi. 23 Muwsanın' Nızamı buzılmasın dep, bala dem alıs ku'ni bolsa da su'nnet qılınadı eken, nege sizler Mag'an dem alıs ku'ni bir adamg'a tolıq shıpa berdin', dep ashıwlanasızlar+? 24 Sırtqı ko'riniske qarap hu'kim etpen'ler, al a'dillik penen hu'kim shıg'arın'lar+.

İysa – Masix pa?

25 Sonda ayırım erusalimliler:

– O'ltirmekshi bolıp atırg'anı usı Adam emes pe? 26 Mine, Ol ashıq so'ylep tur, al olar Og'an hesh na'rse dep atırg'an joq. Mu'mkin, basshılar Onın' Masix ekenin haqıyqattan da ta'n alg'an shıg'ar? 27 Biraq bizler bul Adamnın' qayaqtan kelgenin bilemiz. Al Masix kelgende, Onın' qayaqtan kelgenin hesh kim bilmeydi, – desti+.

28 Sol waqıtta İbadatxanada ta'lim berip turg'an İysa ba'lent dawıs penen bılay dedi:

– Sizler Meni ha'm Menin' qayaqtan ekenimdi bilesizler. Men O'z O'zimnen kelgenim joq. Meni Jibergen Haq, sizler Onı bilmeysizler. 29 Biraq Men Onı bilemen, sebebi Men Onnan keldim, Meni Ol jiberdi+.

30 Sonda olar İysanı uslawg'a tırıstı, biraq hesh kim Og'an qol tiygizbedi. O'ytkeni Onın' waqtı ele kelmegen edi+. 31 Al xalıq arasında ko'p adamlar Og'an isenip:

– Masix kelgende, bul Adamnan da ko'birek ka'ramatlar* isler me eken? – dedi+.

32 Pariseyler İysa haqqında xalıq arasındag'ı bul so'zlerdi esitti. Sonlıqtan olar ha'm bas ruwxaniyler İysanı uslaw ushın saqshılardı jiberdi.

33 İysa bılay dedi:

– Men sizler menen birge az waqıt bolaman, son'ınan Meni Jibergenge qaytıp baraman+. 34 Meni izleysizler, biraq tappaysızlar. Men bolatug'ın

jerge sizler kele almaysızlar+.
35 Sonda yahudiy basshıları o'z ara:
– Bul Adam bizler taba almaytug'ınday qayaqqa barmaqshı? Ol grekler
arasına tarqalıp ketken yahudiylerge barıp, greklerge ta'lim bermekshi
me? 36 «Meni izleysizler, biraq tappaysızlar. Men bolatug'ın jerge sizler kele
almaysızlar», – degen so'zler neni an'latadı eken? – desti.
37 Bayramnın' son'g'ı, ullı ku'ninde İysa ornınan turıp, ba'lent dawıs
penen bılay dedi:
– Kim de kim sho'llese, Mag'an kelip ishsin+. 38 Muxaddes Jazıwda
aytılg'anday, Mag'an isengen adamnın' ishinen tiri suw da'ryası ag'adı+.
39 İysa bunday dep, O'zine isenetug'ınlar alatug'ın Muxaddes Ruwx
haqqında aytqan edi. Sebebi Ol ele ullılıqqa erispegenlikten, olarg'a
Muxaddes Ruwx ele berilmegen edi+.
40 Xalıq arasınan ayırımlar bul so'zlerdi esitip:
– Bul – haqıyqattan da Payg'ambar, – dedi+.
41 Basqaları: «Bul – Masix», – desti.
Al geybirewleri: «Yaq, Masix Galiladan keletug'ın ba edi? 42 Muxaddes
Jazıwda: *„Masix Dawıttın' urpag'ınan bolıp, Dawıttın' ana jurtı Beytlehem
awılınan keledi“**, – dep jazılg'an emes pe?» – desti+.
43 Solay etip, İysa sebepli xalıq arasında bo'liniw payda boldı+.
44 Olardın' geybirewleri Onı uslamaqshı boldı, biraq hesh kim Og'an qol
tiygizbedi.

Yahudiy basshılarının' İysag'a isenbewi

45 Saqshılar qaytıp kelgende, bas ruwxaniyler menen pariseyler
olardan:
– Nege Onı alıp kelmedin'ler? – dep soradı.
46 Saqshılar juwap berip:
– Hesh kim hesh qashan bul Adam sıyaqlı so'ylegen emes, – dedi.
47 Pariseyler olarg'a:
– Sizler de aldandın'ız ba? 48 Basshılardan yamasa pariseylerden Og'an
isengen adam boldı ma, sira'+? 49 Biraq, Muxaddes Nızamdı bilmeytug'ın
bul xalıq na'let etilgen, – dedi.
50 Olardın' biri, burın İysag'a kelgen Nikodim atlı adam olarg'a:+
51 – Nızamımız boyınsha, da'slep adamdı tın'lamay turıp, onın' ne
islegenin bilmesten, hu'kim etiwge bola ma? – dedi+.

52 Og'an:
– Sen de Galiladansan' ba? Muxaddes Jazıwdı jaqsılap oqı, sonda
Galiladan payg'ambar shıqpaytug'ının bilesen', – desti olar+.
53 Son'ınan ha'mmesi u'ylerine tarqastı.

Buzıqshılıqta uslang'an hayal

8 [1] Al İysa Za'ytu'n tawına ketti. [2] Tan' atqanda, Ol ja'ne İbadatxanag'a qaytıp bardı. Pu'tkil xalıq Onın' qasına keldi ha'm İysa otırıp, olarg'a ta'lim bere basladı. [3] Sonda diniy mug'allimler menen pariseyler İysanın' aldına buzıqshılıq islep atırg'anda uslang'an bir hayaldı alıp keldi. Hayaldı ortag'a turg'ızıp:

[4] – Ustaz! Bul hayal buzıqshılıq islep atırg'anda uslandı. [5] Muwsa Nızamda bizlerge bunday hayallardı tas penen urıwdı buyırg'an*. Sen ne deysen'? – dedi+.

[6] Olar bul so'zlerdi İysanı sınap, Onı ayıplaytug'ın bir sıltaw tabıw ushın ayttı.

Biraq İysa en'keyip, barmag'ı menen jerge jazıp otıra berdi+. [7] Olar sorawların dawam ete bergennen son', İysa tu'rgelip:

– Aran'ızda kim gu'nasız bolsa, sol birinshi bolıp hayalg'a tas atsın, – dedi+.

[8] Son'ınan ja'ne en'keyip, jerge jaza berdi.

[9] Olar bul so'zlerdi esitkende, jası u'lkenlerinen baslap, birim-birim kete basladı. Aqırında jalg'ız İysa menen ortada turg'an hayal qaldı. [10] İysa ornınan turıp, hayalg'a:

– Hayal! Olar qayaqta? Hesh kim seni ayıplamadı ma? – dedi.

[11] – Hesh kim, Mırza! – dep juwap berdi hayal.

İysa og'an:

– Men de seni ayıplamayman, bar, bunnan bılay gu'na isleme, – dedi+.

İysa – du'nyanın' nurı

[12] İysa ja'ne xalıqqa bılay dedi:

– Men – du'nyanın' nurıman. Kim de kim Mag'an erse, qaran'g'ılıqta ju'rmeydi, al o'mir nurına iye boladı+.

[13] Sonda pariseyler İysag'a:

– Sen O'zin' haqqında O'zin' gu'walıq berip atırsan'. Senin' gu'walıg'ın' haqıyqat emes, – dedi+.

[14] İysa olarg'a juwap berip bılay dedi:

– Men O'zim haqqında O'zim gu'walıq bersem de, gu'walıg'ım haqıyqat. O'ytkeni Men qayaqtan kelgenimdi ha'm qayaqqa ketetug'ınımdı bilemen. Al sizler Menin' qayaqtan kelgenimdi ha'm qayaqqa

ketetug'ınımdı bilmeysizler+. 15 Sizler adamnın' oy-pikiri menen hu'kim
etesizler, al Men hesh kimdi hu'kim etpeymen+. 16 Eger Men hu'kim etsem
de, Menin' hu'kimim a'dil. Sebebi Men jalg'ız emespen. Men ha'm Meni
Jibergen A'kem ekewmiz birge hu'kim etemiz+. 17 Sizlerdin' Muxaddes
Nızamın'ızda: *«Eki adamnın' gu'walıg'ı durıs»**, – dep jazılg'an-g'o+. 18 Men
O'zim haqqında O'zim gu'walıq beremen ha'm Meni jibergen A'kem de
gu'walıq beredi+.
19 Sonda olar İysadan:
– Senin' A'ken' qayaqta? – dep soradı.
İysa olarg'a:
– Sizler Meni de, Menin' A'kemdi de bilmeysizler. Eger Meni
bilgenin'izde, A'kemdi de biler edin'ler, – dedi+.
20 İysa bul so'zlerdi İbadatxanada ta'lim berip atırıp, sadaqa qutısının'
qasında ayttı. Biraq hesh kim Onı uslamadı, o'ytkeni Onın' waqtı ele
kelmegen edi+.
21 İysa olarg'a ja'ne:
– Men ketip baratırman. Sizler Meni izleysizler. Biraq o'z gu'naların'ız
benen o'lesizler. Menin' baratug'ın jerime sizler kele almaysızlar, – dedi+.
22 Sonda yahudiy basshıları o'z ara:
– Ol O'zin O'zi o'ltirejaq pa eken? Nege: «Menin' baratug'ın jerime
sizler kele almaysızlar», – dep atır? – desti.
23 İysa olarg'a bılay dedi:
– Sizler to'mennensiz, Men joqarıdanman. Sizler bul du'nyadansız, al
Men bul du'nyadan emespen+. 24 Sonlıqtan Men: «Sizler o'z gu'naların'ız
benen o'lesizler», – degen edim. Sebebi Menin' Sol* ekenime
isenbesen'ler, o'z gu'naların'ız benen o'lesizler.
25 Sonda olar İysadan:
– Sen kimsen'? – dep soradı.
İysa olarg'a:
– Bastan-aq sizlerge kim tuwralı aytqan bolsam, anıq Solman. 26 Sizler
tuwralı aytatug'ın ha'm sizlerdi hu'kim etetug'ın ko'p na'rselerim bar.
Meni Jibergen haqıyqat ha'm Men Onnan ne esitsem, du'nyag'a sonı
so'yleymen, – dedi+.
27 Olar İysanın' A'ke haqqında aytıp turg'anın tu'sinbedi. 28 Solay etip,
İysa bılay dedi:

– Adam Ulın joqarı ko'tergenin'izde, Menin' Sol ekenimdi ha'm O'zligimnen hesh na'rse islemegenimdi, al A'kemnin' Mag'an u'yretkenlerin aytqanımdı bilip alasızlar+. 29 Meni Jibergen Menin' menen birge, Ol Meni jalg'ız qaldırmadı. O'ytkeni Men ha'mme waqıt Og'an unaytug'ın islerdi isleymen+.

30 İysa bul so'zlerdi aytqanda, Og'an ko'p adamlar isendi+.

İbrayımnın' urpaqları

31 Sol waqıtta İysa O'zine isengen yahudiylerge:

– Eger Menin' so'zlerim boyınsha jasasan'lar, haqıyqıy sha'kirtlerim bolasızlar. 32 Sizler haqıyqattı bilip alasızlar, haqıyqat sizlerdi azat qıladı, – dedi+.

33 – Bizler – İbrayımnın' urpag'ımız. Hesh qashan hesh kimge qul bolmag'anbız. Nege: «Azat bolasızlar», – dep atırsan'? – dedi olar+.

34 İysa olarg'a juwap berip bılay dedi:

– Sizlerge shının, haqıyqatın aytaman: gu'na isleytug'ın ha'r bir adam – gu'nanın' qulı+. 35 Qul u'yde ma'n'gi qalmaydı, ul ma'n'gi qaladı+. 36 Sonlıqtan eger Ul sizlerdi azat qılsa, haqıyqattan azat bolasızlar. 37 Sizlerdin' İbrayımnın' urpag'ı ekenin'izdi bilemen. Biraq Meni o'ltiriwdi qa'leysizler, sebebi Menin' so'zim kewlin'izden jay almaydı+. 38 Men A'kemnen ko'rgenimdi aytaman. Al sizler a'ken'izden esitkenin'izdi isleysizler.

39 Olar İysag'a juwap berip:

– Bizlerdin' babamız İbrayım-g'o, – desti.

İysa olarg'a:

– Eger sizler İbrayımnın' urpaqları bolg'anın'ızda, İbrayımnın' islerin isler edin'ler+. 40 Biraq endi Meni, Qudaydan esitken haqıyqattı sizlerge aytqan Adamdı o'ltirejaqsızlar. İbrayım bunday isti islemedi. 41 Sizler o'z a'ken'izdin' islerin qılıp atırsızlar, – dedi.

– Bizler nekesiz tuwılg'an joqpız. Bizlerdin' bir g'ana A'kemiz bar, Ol – Quday, – dep juwap berdi olar+.

42 İysa olarg'a bılay dedi:

– Eger Quday sizlerdin' A'ken'iz bolg'anda, Meni su'yer edin'ler. O'ytkeni Men Qudaydan keldim ha'm usı jerdemen. Men O'zligimnen kelgenim joq, Meni Ol jiberdi. 43 Nege aytqanlarıma tu'sinbeysizler? Sebebi Menin' so'zimdi tın'lay almaysızlar+. 44 Sizler o'z a'ken'iz shaytannansız,

sizler onın' tileklerin orınlawdı qa'leysizler. Ol bastan-aq adam o'ltiriwshi edi. Ol haqıyqat ta'repinde turmag'an, o'ytkeni onda haqıyqatlıq joq. Ol o'tirik so'ylegen waqıtta o'z ta'biyatına ta'n so'yleydi. Sebebi ol o'tirikshi ha'm o'tiriktin' a'kesi+. 45 Biraq Men haqıyqattı aytıp turg'anlıqtan, Mag'an isenbey atırsızlar. 46 Qaysı birin'iz Meni gu'nalı dep, ayıplay alasız? Eger haqıyqattı aytıp turg'an bolsam, nege Mag'an isenbey atırsızlar? 47 Kim Qudaydan bolsa, Qudaydın' so'zlerin tın'laydı. Al sizler Qudaydan bolmag'anlıqtan tın'lamay atırsızlar.

İysa ha'm İbrayım

48 Yahudiyler İysag'a juwap berip:

– Sen samariyalısan' ha'm Seni jin urg'an, dep aytqanımız durıs emes pe? – dedi+.

49 İysa juwap berip bılay dedi:

– Meni jin urg'an joq. Biraq Men A'kemdi hu'rmet qılaman, al sizler Meni masqaralap atırsızlar+. 50 Men O'zime ullılıq izlemeymen. Ullılıg'ımdı izlewshi ha'm hu'kim etiwshi Birew bar+. 51 Sizlerge shının, haqıyqatın aytaman: kim de kim so'zlerimdi orınlasa, ol hesh qashan o'lim ko'rmeydi+.

52 Yahudiyler İysag'a:

– Seni jin urg'anın endi bildik. İbrayım ha'm payg'ambarlar o'lip ketti. Al Sen: «Kim de kim Menin' so'zlerimdi orınlasa, ol hesh qashan o'lim ko'rmeydi», – dep atırsan'. 53 Sen bizlerdin' babamız İbrayımnan ullımısan'? Ol da, payg'ambarlar da o'lip ketken. Sen O'zin'di kim dep sanaysan'? – dedi.

54 İysa juwap berip bılay dedi:

– Eger Men O'zimdi O'zim ullılasam, Menin' ullılıg'ım push boladı. Meni ullılaytug'ın, sizler «Qudayımız» dep ataytug'ın Menin' A'kem+. 55 Sizler Onı bilmeysizler, al Men Onı bilemen. Eger Onı bilmeymen, desem, sizler sıyaqlı o'tirikshi bolaman. Biraq Men Onı bilemen ha'm Onın' so'zin orınlayman+. 56 Baban'ız İbrayım Menin' keletug'ın ku'nimdi ko'retug'ınına quwandı ha'm ko'rip shadlandı+.

57 Yahudiyler İysag'a:

– Sen ele eliw jasqa da tolg'anın' joq-g'o. Sen İbrayımdı ko'rdin' be? – dedi.

58 İysa olarg'a:

– Sizlerge shının, haqıyqatın aytaman: İbrayım tuwılmastan burın Men bar edim, – dedi.

59 Sonda olar İysag'a ılaqtırıw ushın tas aldı. Biraq İysa olardan jasırınıp, İbadatxanadan shıg'ıp ketti+.

İysanın' ishten soqır bolıp tuwılg'an adamg'a shıpa beriwi

9 [1] İysa o'tip baratırg'anda, ishten soqır bolıp tuwılg'an bir adamdı
ko'rdi. [2] Sha'kirtleri İysadan:
– Ustaz! Bul adamnın' soqır bolıp tuwılıwı kimnin' gu'nası sebepli
boldı, o'zinin' be yamasa ata-anasının' ba? – dep soradı+.
[3] İysa bılay dep juwap berdi:
– Bul adamnın' o'zinin' de, ata-anasının' da gu'nası sebepli bolg'an joq.
Qudaydın' isleri onın' o'mirinde ko'riniwi ushın, ol soqır bolıp tuwıldı. [4] Ele
ku'ndiz eken, Meni Jibergennin' islerin islewimiz kerek. Tu'n keledi, sonda
hesh kim isley almaydı+. [5] Men du'nyada ekenmen, du'nyanın' nurıman+.
[6] İysa bul so'zlerdi aytıp bolıp, jerge tu'kirdi de, tu'kirikten ılay islep,
onı soqırdın' ko'zlerine jaqtı+ [7] ha'm og'an:
– Barıp, Siloha ha'wizinde juwın, – dedi.
Siloha – «Jiberilgen» degen ma'nisti bildiredi. Ol barıp juwındı ha'm
ko'zleri ko'retug'ın bolıp, qaytıp keldi+.
[8] Sonda qon'sıları ha'm burın onın' tilenshilik etip otırg'anın
ko'rgenler:
– Bul – tilenshilik etip otıratug'ın sol adam emes pe? – dedi.
[9] Birewleri: «Awa, sol», dese, basqaları: «Yaq, ol tek sog'an uqsaydı»,
desti. Al onın' o'zi: «Men sol adamman», dedi.
[10] – Olay bolsa, ko'zlerin' qalay ashıldı? – dep soradı olar.
[11] Ol juwap berip:
– İysa degen Adam ılay islep, ko'zlerime jaqtı ha'm mag'an: «Siloha
ha'wizine barıp, juwın», – dedi. Sonda men barıp, juwındım ha'm
ko'zlerim ko'retug'ın boldı, – dedi.
[12] Olar:
– Ol qayaqta? – dep soradı.
– Bilmeymen, – dedi ol.
[13] Adamlar burın soqır bolg'an adamdı pariseylerdin' aldına alıp bardı.
[14] İysanın' ılay islep, soqırdın' ko'zin ashqan ku'n dem alıs ku'ni* edi+.
[15] Sonda pariseyler de onnan ko'zlerinin' qalay ko'retug'ın bolg'anın
soradı. Sol adam olarg'a:
– İysa menin' ko'zlerime ılay jaqtı. Men juwındım ha'm endi
ko'retug'ın boldım, – dedi.
[16] Sonda geybir pariseyler:

– Bul Adam Qudaydan emes. O'ytkeni dem alıs ku'ni jumıs islep atır, – dedi.

Biraq basqaları:

– Gu'nakar adam bunday ka'ramatlardı* qalay isley aladı? – dedi.

Solay etip, olardın' arasında bo'liniw payda boldı+.

17 Olar ja'ne burın soqır bolg'an sol adamnan:

– Ko'zlerin'di ashqan sol Adam haqqında sen ne aytasan'? – dep soradı.

– Ol payg'ambar, – dedi ol+.

18 Biraq yahudiy basshıları ko'zleri ashılg'an adamnın' ata-anasın shaqırtpag'ansha, onın' burın soqır bolg'anına ha'm endi ko'zlerinin' ko'retug'ınına isenbedi. 19 Olar onın' ata-anasınan:

– İshten soqır bolıp tuwıldı, dep aytqan ulın'ız usı ma? Endi ol qalay ko'retug'ın boldı? – dep soradı.

20 Onın' ata-anası juwap berip:

– Onın' bizlerdin' ulımız ekenin ha'm soqır bolıp tuwılg'anın bilemiz. 21 Biraq, endi qalay onın' ko'retug'ın bolg'anın ha'm onın' ko'zlerin kimnin' ashqanın bilmeymiz. O'zinen soran', ol erjetken, o'zi ushın o'zi so'ylesin, – dedi.

22 Soqır adamnın' ata-anası yahudiy basshılarınan qorqqanlıqtan usılay dedi. Sebebi yahudiy basshıları: «Kim İysanın' Masix* ekenin ta'n alsa, ol ma'jilisxanadan quwılsın», – dep til biriktirgen edi+. 23 Sonlıqtan onın' ata-anası: «Ol erjetken, o'zinen soran'», – degen edi.

24 Solay etip, pariseyler soqır bolg'an adamdı ekinshi ma'rte shaqırıp, og'an:

– Haqıyqatın aytıp, Qudaydı maqta! Bizler bul Adamnın' gu'nakar ekenin bilemiz, – dedi+.

25 – Ol gu'nakar ma, gu'nakar emes pe, bilmeymen. Men tek bir na'rseni bilemen: soqır edim, endi ko'retug'ın boldım, – dep juwap berdi ol.

26 Olar ja'ne onnan:

– Ol sag'an ne isledi? Ko'zlerin'di qalay ashtı? – dep soradı.

27 – Men sizlerge jan'a g'ana ayttım-g'o, biraq sizler tın'lamadın'lar. Ja'ne ne esitpekshisizler? Sizler de Onın' sha'kirtleri bolıwdı qa'leysizler me? – dep juwap berdi ol.

28 Sonda yahudiyler og'an jekirinip:

– Sen Onın' sha'kirti! Al bizler Muwsanın' sha'kirtlerimiz! 29 Qudaydın' Muwsa menen so'yleskenin bilemiz. Biraq bul Adamnın' qayaqtan kelgenin bilmeymiz, – dedi+.

30 Ko'zi ashılg'an adam olarg'a:

– Tan' qalarlıg'ı sol-da'! Sizler Onın' qayaqtan kelgenin bilmeysizler, biraq Ol menin' ko'zlerimdi ashtı. 31 Bizler Qudaydın' gu'nakarlardı tın'lamaytug'ının bilemiz. Biraq kim de kim Qudaydı sıylap, Onın' erkin orınlasa, sonı tın'laydı+. 32 Du'nya bar bolg'alı, ishten soqır bolıp tuwılg'an adamnın' ko'zin birewdin' ashıwı – hesh esitilmegen ga'p. 33 Eger bul Adam Qudaydan bolmag'anda, hesh na'rse isley almas edi, – dedi.

34 Yahudiyler og'an juwap berip:

– O'zin' pu'tkilley gu'nag'a batıp tuwılg'ansan', sen be bizlerdi u'yretetug'ın? – dep, onı quwıp shıg'ardı.

Ruwxıy soqırlıq

35 Pariseylerdin' onı quwıp shıg'arg'anın esitken İysa onı tawıp:

– Sen Adam Ulına isenesen' be? – dep onnan soradı.

36 Ol juwap berip:

– Mırza, Ol kim? Mag'an ayt, men de Og'an iseneyin, – dedi.

37 İysa og'an:

– Sen Onı ko'rdin'. Mine, senin' menen so'ylesip turg'an – Onın' O'zi, – dedi+.

38 Sonda ol:

– İyem, isenemen, – dep, İysag'a tabındı.

39 İysa:

– Soqırlar ko'rsin, ko'retug'ınlar soqır bolsın dep, Men bul du'nyanı hu'kim etiwge keldim, – dedi.

40 İysanın' qasında bolg'an ayırım pariseyler bul so'zlerdi esitip, Og'an:

– Ne, bizler de soqırmız ba? – dedi+.

41 İysa olarg'a:

– Eger sizler soqır bolg'anın'ızda, gu'nan'ız bolmas edi. Biraq: «Ko'zlerimiz ko'redi» degenin'iz ushın, gu'nan'ız moynın'ızda qaladı, – dedi+.

İysa – jaqsı shopan

10 [1] Sizlerge shının, haqıyqatın aytaman: kim qoy qorag'a qapıdan
kirmey, basqa jerden asırılıp tu'sse, ol – urı ha'm basqınshı. [2] Al
qapıdan kirgen adam qoylardın' shopanı. [3] Qarawıl og'an qapını ashıp
beredi. Qoylar shopannın' dawısına qulaq saladı, ol o'z qoyların atpa-at
shaqırıp, olardı sırtqa alıp shıg'adı. [4] Ol o'z qoylarının' ha'mmesin sırtqa
shıg'arg'annan son', olardın' aldında ju'redi. Qoylar da onın' izine eredi,
o'ytkeni olar shopannın' dawısın tanıydı. [5] Olar jat adamnın' izine ermeydi,
al onnan qashıp ketedi. Sebebi jat adamnın' dawısın tanımaydı.

[6] İysa olarg'a usı tımsaldı aytıp berdi. Biraq olar İysanın' ne aytpaqshı
bolg'anın tu'sinbedi+.

[7] Sonlıqtan İysa ja'ne bılay dedi:

– Sizlerge shının, haqıyqatın aytaman: Men qoylar ushın qapıman.
[8] Mennen burın kelgenlerdin' ha'mmesi urılar ha'm basqınshılar edi,
qoylar olarg'a qulaq aspadı. [9] Men – qapıman. Kim de kim Men arqalı kirse,
qutqarıladı. Ol kiredi, shıg'adı ha'm jaylaw tabadı+. [10] Urı tek urlaw,
o'ltiriw ha'm nabıt qılıw ushın keledi. Biraq Men olar o'mirge iye bolıwı
ushın, da'wletli o'mirge iye bolıwı ushın keldim.

[11] Men – jaqsı shopanman. Jaqsı shopan qoyları ushın janın beredi+.
[12] Al jallang'an adam qoylardın' shopanı ha'm iyesi emes. Sonlıqtan ol
qasqırdın' kiyatırg'anın ko'rip, qoylardı taslap qashıp ketedi. Al qasqır
qoylarg'a shabıwıl jasap, tarqatıp jiberedi+. [13] O'ytkeni ol jallang'an adam
bolg'anlıqtan, qoylardı qayg'ırmay qashıp ketedi+.

[14-15] Men – jaqsı shopanman. A'kemnin' Meni biletug'ını ha'm Menin'
A'kemdi biletug'ınım sıyaqlı, Men de qoylarımdı bilemen, olar da Meni
biledi. Men qoylarım ushın janımdı beremen+. [16] Menin' bul qoradan
bolmag'an basqa da qoylarım bar. Olardı da alıp keliwim tiyis. Olar Menin'
dawısımdı esitedi, sonda bir shopanı bar, bir su'riw boladı+. [17] Men
janımdı qaytıp alıw ushın beremen. Sonlıqtan A'kem Meni su'yedi+.
[18] Janımdı Mennen hesh kim tartıp ala almaydı. Biraq Men onı O'zim
beremen. Mende onı beriwge de, qaytıp alıwg'a da biylik bar. Bul buyrıqtı
Men A'kemnen aldım+.

[19] Usı so'zler sebepli, yahudiyler arasında ja'ne bo'liniw payda boldı+.
[20] Olardın' ko'bisi:

– Onı jin urg'an, Onın' esi durıs emes. Nege Onı tın'lap tursızlar? – dedi+.

21 Al basqaları:

– Bul jinli adamnın' so'zleri emes. Jin soqırdın' ko'zlerin asha ala ma? – dedi+.

22 Sol waqıtta Erusalimde İbadatxananı Bag'ıshlaw bayramı* boldı. Qıs edi. 23 İysa İbadatxanada, Sulaymannın' aywanında ju'rgen edi+. 24 Yahudiy basshıları Onın' a'tirapına jıynalıp:

– Qashang'a deyin bizlerdi tu'sinbewshilikke salasan'? Eger Sen Masix bolsan', bizlerge ashıg'ın ayt, – dedi+.

25 İysa olarg'a juwap berip bılay dedi:

– Men sizlerge ayttım, biraq sizler isenbey atırsızlar. A'kemnin' atı menen qılg'an islerim Men tuwralı gu'walıq berip atır+. 26 Biraq ta, sizler isenbey atırsızlar. Sebebi sizler Menin' qoylarım emessizler. 27 Menin' qoylarım dawısıma qulaq asadı. Men olardı bilemen, olar Menin' izime eredi. 28 Men olarg'a ma'n'gilik o'mir beremen ha'm olar hesh qashan nabıt bolmaydı. Hesh kim olardı Menin' qolımnan tartıp ala almaydı+. 29 Olardı Mag'an bergen A'kem – ha'mmeden ullı. A'kemnin' qolınan olardı hesh kim tartıp ala almaydı. 30 Men ha'm A'kem birmiz+.

31 Sonda yahudiy basshıları Og'an ılaqtırıw ushın, jerden ja'ne tas aldı+. 32 İysa olardan:

– Men sizlerge A'kem tapsırg'an ko'p jaqsı islerdi ko'rsettim. Olardın' qaysı biri ushın, Meni tas penen urajaqsızlar? – dep soradı.

33 Yahudiy basshıları İysag'a juwap berip:

– Seni jaqsı islerin' ushın emes, al Qudayg'a til tiygizgenin' ushın, tas penen urajaqpız. Sen adam bola tura, O'zin'di «Qudayman», – dep atırsan', – dedi+.

34 İysa olarg'a bılay dedi:

– «*Men: sizler qudaylarsız, dedim*»*, – dep Muxaddes Nızamın'ızda jazılg'an emes pe+? 35 Quday O'z so'zin jibergen adamlardı qudaylar dep atag'an-g'o. Muxaddes Jazıwdı biykarlawg'a bolmaydı.

36 A'kenin' O'zine ajıratıp alıp, du'nyag'a jibergen Meni «Qudaydın' Ulıman», – degenim ushın, nege «Qudayg'a til tiygizip atırsan'», – deysizler+? 37 Eger A'kemnin' islerin qılmay atırg'an bolsam, Mag'an isenben'ler. 38 Biraq Onın' islerin qılıp atırg'an bolsam, Mag'an

isenbesen'ler de, qılg'an islerime isenin'ler. Sonda A'kenin' Mende, Menin' A'kede ekenimdi tu'sinip, bilip alasızlar+.

39 Sol waqıtta olar İysanı uslawg'a ja'ne ha'reket qıldı, biraq İysa
olardın' qollarınan qutılıp qaldı+.

40 İysa ja'ne İordan da'ryasının' arg'ı jag'asına, burın Yaqıyanın'
adamlardı shomıldırıp ju'rgen jerine barıp, sol jerde qaldı+. 41 Og'an ko'p
adamlar kelip:

– Yaqıya hesh qanday ka'ramat* islemegen edi. Biraq onın' bul Adam haqqında aytqanlarının' ha'mmesi durıs shıqtı, – dedi+.

42 Sol jerde ko'p adamlar İysag'a isendi+.

Lazardın' o'limi

11 [1-2] Betaniya degen awılda Lazar atlı bir adam awırıp atırg'an edi. Onın' qarındasları Ma'riyam menen Marta da sol awılda jasaytug'ın edi. Keyinirek İyemiz İysag'a a'tir may quyıp, Onın' ayaqların shashı menen su'rtetug'ın hayal, usı Ma'riyam edi++. [3] Apalı-sin'lili İysag'a: «İyem, Senin' jaqsı ko'retug'ın adamın' awırıp atır», – dep xabar jiberdi.

[4] İysa bunı esitip:

– Bul awırıwdın' izi o'lim menen juwmaqlanbaydı, al Qudaydın' ullılanıwı ushın boladı. Solay etip, bul arqalı Qudaydın' Ulı da ullılanadı, – dedi.

[5] İysa Martanı, onın' sin'lisin ha'm Lazardı su'yetug'ın edi. [6] İysa Lazardın' awırıp atırg'anın esitse de, O'zi bolıp atırg'an jerde ja'ne eki ku'n qaldı.

[7] Son'ınan sha'kirtlerine:

– Ja'ne Yahudiyag'a barayıq, – dedi.

[8] Sha'kirtleri Og'an:

– Ustaz, yahudiyler Seni jaqında g'ana tas penen urmaqshı edi-g'o. Sen ja'ne sol jerge barajaqsan' ba? – dedi+.

[9] İysa juwap berip:

– Ku'ndiz on eki saat bar emes pe? Ku'ndiz ju'rgen adam su'rnigip jıg'ılmaydı, o'ytkeni ol bul du'nyanın' nurın ko'redi+. [10] Al tu'nde ju'riwshi su'rnigip jıg'ıladı, sebebi onda nur joq, – dedi+.

[11] İysa bul so'zlerdi aytqannan son', olarg'a ja'ne bılay dedi:

– Dostımız Lazar uyıqlap qaldı. Biraq Men onı oyatıw ushın ketip baratırman+.

[12] – İyem, uyıqlap qalg'an bolsa, ta'wir boladı, – dedi sha'kirtleri.

[13] İysa Lazardın' o'limin na'zerde tutqan edi. Biraq olar İysa qa'dimgi uyqı haqqında aytтı, dep oyladı.

[14] Sonda İysa olarg'a ashıq aytıp:

– Lazar o'ldi. [15] Sizlerdin' iseniwin'iz ushın, Menin' sol jerde bolmag'anıma sizler ushın quwanıshlıman. Al endi og'an barayıq, – dedi.

[16] Sonda Egiz dep atalg'an Tomas sha'kirtlerge:

– Ju'rin'ler kettik, bizler de Onın' menen birge o'lemiz, – dedi+.

İysa – qayta tiriliw ha'm o'mir

17 İysa Betaniyag'a jaqınlag'anda, Lazardın' qa'birge qoyılg'anına to'rt
ku'n bolg'anın bildi. 18 Betaniya Erusalimge jaqın, u'sh shaqırımday jerde
bolg'anlıqtan, 19 ko'p yahudiyler Marta menen Ma'riyamg'a a'jag'asının'
o'limi sebepli kewil aytıwg'a keldi. 20 Marta İysanın' kiyatırg'anın esitip,
Onı qarsı alıwg'a shıqtı. Al Ma'riyam u'yde qaldı.
21 Marta İysag'a:
– İyem! Eger Sen usı jerde bolg'anın'da, a'jag'am o'lmes edi. 22 Biraq
ha'zir de Sen Qudaydan ne sorasan' da, Qudaydın' Sag'an beretug'ının
bilemen, – dedi.
23 İysa og'an:
– Senin' a'jag'an' tiriledi, – dedi.
24 – Aqırettegi qayta tiriliwde onın' da qayta tiriletug'ının bilemen, –
dedi Marta+.
25 İysa og'an:
– Men qayta tiriliw ha'm o'mirmen. Mag'an isengen adam o'lse de,
jasaydı+. 26 Mag'an isenip jasap atırg'an ha'r bir adam hesh qashan
o'lmeydi. Usıg'an isenesen' be? – dedi+.
27 Marta Og'an:
– Awa, İyem. Senin' du'nyag'a keletug'ın Masix, Qudaydın' Ulı ekenin'e
isenemen, – dedi+.
28 Marta usını aytıp bolıp ketip qaldı ha'm Ma'riyamdı shaqırıp alıp:
– Ustaz usı jerde, seni shaqırıp atır, – dep og'an sıbırladı.
29 Ma'riyam bunı esitiwden tez ornınan turdı da, İysanın' janına ketti.
30 İysa ele awılg'a kirmegen bolıp, Ol Marta menen ushırasqan jerde edi.
31 Ma'riyam menen birge u'yde bolg'an ha'm og'an kewil aytıp otırg'an
yahudiyler onın' asıg'ıslıq penen ornınan turıp, sırtqa shıqqanın ko'rdi.
Olar onı jılaw ushın qa'birge ketti dep oylap, izine erdi.
32 Ma'riyam İysa turg'an jerge kelgende, Onı ko'rip, ayaqlarına jıg'ıldı
da:
– İyem! Eger Sen usı jerde bolg'anın'da, a'jag'am o'lmes edi, – dedi.
33 Ma'riyamnın' ha'm onın' menen kelgen yahudiylerdin' jılag'anın
ko'rgende, İysa ruwxıy qıynalıp, janı ashıdı.
34 – Onı qay jerge qoydın'lar? – dep soradı.
– İyem, kelip ko'r, – dedi olar.
35 İysa ko'zine jas aldı+.
36 Sonda yahudiyler:

– Qaran'lar, onı qanshelli su'yer eken! – dedi.
37 Biraq olardın' ayırımları:
– Soqırdın' ko'zlerin ashqan bul Adam Lazardı o'limnen aman alıp qalmas pa edi? – dedi+.

İysanın' Lazardı tiriltiwi

38 İysa ja'ne ishinen teren' qayg'ırıp, qa'birge bardı. Qa'bir bir u'n'girde bolıp, onın' awzı tas penen jabılg'an edi+. 39 İysa:
– Tastı alıp qoyın'lar, – dedi.
Marhumnın' qarındası Marta İysag'a:
– İyem! Endi iyislenip baratır. O'ytkeni onın' qa'birge qoyılg'anına to'rt ku'n boldı, – dedi.
40 İysa og'an:
– «Eger Mag'an isensen', Qudaydın' ullılıg'ın ko'resen'», – dep sag'an aytqan joq pa edim? – dedi.
41 Solay etip, olar tastı alıp qoydı. İysa ko'zlerin aspang'a tigip, bılay dedi:
– A'ke! Menin' tilegimdi esitkenin' ushın, Sag'an minnetdarshılıq bildiremen+. 42 Meni ha'mme waqıt esitetug'ının'dı bilemen. Biraq Men bunı usı jerde turg'an xalıq Meni Senin' jibergenin'e iseniwi ushın ayttım+.
43 İysa usılardı aytıp, ba'lent dawıs penen:
– Lazar, sırtqa shıq! – dep baqırdı+.
44 Sonda ayaq-qolları kepinlik penen oralg'an, beti oramal menen baylang'an o'li tirilip, sırtqa shıqtı. İysa olarg'a:
– Onı sheshindirip jiberin'ler, kete bersin, – dedi+.

Yahudiylerdin' İysanı o'ltiriw ushın til biriktiriwi

45 • Solay etip, Ma'riyamg'a kelip, İysanın' qılg'an islerin ko'rgen yahudiylerdin' ko'bisi İysag'a isendi+. 46 Biraq ayırımları pariseylerge barıp, İysanın' qılg'an isleri haqqında aytıp berdi. 47 Sonda bas ruwxaniyler menen pariseyler joqarg'ı ken'este jıynalıp:
– Bizler ne qılıwımız kerek? Bul Adam ko'p ka'ramatlar* islemekte. 48 Eger Onı O'z erkine jibersek, ha'mme Og'an isenip ketedi. Sonda rimliler kelip, İbadatxanamızdı da, elimizdi de joq qıladı, – dedi.
49 Olardın' biri, sol jılı bas ruwxaniy bolg'an Kayafa:

– Sizler hesh na'rseni bilmeysizler. 50 Pu'tkil xalıq nabıt bolg'anınan
go're, bir adamnın' xalıq ushın o'liwi sizler ushın jaqsıraq ekenin
tu'sinbeysizler me? – dedi+.
51-52 Ol bul so'zlerdi o'zliginen aytpag'an edi. Sol jılı ol bas ruwxaniy
bolg'anlıqtan, İysanın' yahudiy xalqı ushın, tek yahudiy xalqı ushın g'ana
emes, al Qudaydın' tarqalıp ketken balaların jıynap birlestiriw ushın
o'letug'ının boljap aytqan edi++.
53 Solay etip, sol ku'nnen baslap olar İysanı o'ltiriwge til biriktirdi+.
54 Sonlıqtan İysa endi yahudiyler arasında ashıq ju're almaytug'ın boldı.
Sonda Ol sho'ldin' jaqınındag'ı Efraim degen qalashag'a ketip, sha'kirtleri
menen birge sol jerde qaldı.
55 Yahudiylerdin' Qutqarılıw bayramı jaqınlap qalg'an edi. Diniy ra'sim
boyınsha tazalanıw ushın, eldin' ha'mme ta'repinen ko'p adamlar
bayramnan burın Erusalimge keldi+. 56 Olar İysanı izledi ha'm
İbadatxanada turıp:
– Qalay oylaysızlar. Ol bayramg'a keler me eken? – dep bir-birinen
soradı. 57 Al bas ruwxaniyler menen pariseyler İysanı uslaw ushın, kim de
kim Onın' qay jerde ekenin bilse, xabar beriwdi buyırg'an edi+.

Ma'riyamnın' İysanın' ayaqlarına a'tir may quyıwı

12 1 • Qutqarılıw bayramınan altı ku'n aldın İysa Betaniyag'a, O'zi
o'limnen tiriltken Lazar jasaytug'ın jerge keldi+. 2 Sol jerde İysa
ushın keshki zıyapat berildi. Marta xızmet etip ju'rgen edi. İysa menen
dasturxan a'tirapında jambaslap jatırg'anlardın' arasında Lazar da bar
edi+. 3 Sonda Ma'riyam yarım litr ju'da' qımbatlı, sap a'tir mayın alıp
kelip, İysanın' ayaqlarına quydı ha'm Onın' ayaqların shashları menen
su'rtti. U'ydin' ishi maydın' xosh iyisine tolıp ketti+.

4 Sonda İysanın' sha'kirtlerinin' biri, son'ınan Og'an satqınlıq
isleytug'ın Yahuda İsqariot:

5 – Ne ushın bul may u'sh ju'z dinarg'a satılıp, aqshası jarlılarg'a
berilmedi? – dedi.

6 Bul so'zlerdi ol jarlılardı oylag'anı ushın emes, al urı bolg'anı ushın
ayttı. Ortalıqtag'ı puldın' qutısı onda bolıp, ol qutıg'a salıng'anlardan
o'zine alatug'ın edi+.

7 İysa:

– Hayaldı tınıshına qoy! Ol bunı Menin' jerlenetug'ın ku'nim ushın
saqlap qoyg'an. 8 Jarlılar ha'mme waqıt sizler menen birge, biraq Men
sizler menen ha'mme waqıt birge bolmayman, – dedi+.

9 Ko'plegen yahudiyler İysanın' Betaniyada ekenin bilip, sol jerge keldi.
Olar tek İysa ushın emes, al Ol o'limnen tiriltken Lazardı ko'riw ushın da
keldi+. 10 Al bas ruwxaniyler Lazardı da o'ltiriwge til biriktirgen edi.
11 O'ytkeni ol sebepli, ko'p yahudiyler olardan ketip qalıp, İysag'a
isenetug'ın edi.

İysanın' Erusalimge saltanatlı tu'rde kiriwi

12 • Erten'ine Erusalimdegi bayramg'a kelgen ko'p xalıq İysanın' da sol
jerge keletug'ının esitip qaldı. 13 Olar xurma shaqaların alıp, İysanı qarsı
alıwg'a shıqtı ha'm ba'lent dawıs penen bılay dedi:

– Hosanna!*

«İyemizdin' atı menen kiyatırg'an
İzraildın' Patshası jarılqansın!»+

14-15 Muxaddes Jazıwda:

«Qorqpa, Erusalim xalqı!

*Mine, gu'rrege minip, senin' Patshan' kiyatır»**, –
dep jazılg'anday, İysa bir gu'rreni tawıp, og'an mindi+.
16 Onın' sha'kirtleri da'slep bunı tu'sinbedi. Biraq İysa ullılıqqa
eriskennen son', bul so'zlerdin' Ol haqqında jazılg'anın ha'm xalıqtın'
bulardı Ol ushın islegenin eslerine tu'sirdi+.
17 İysanın' Lazardı qa'birden shaqırıp, onı o'limnen tiriltken waqtında
İysa menen birge bolg'an xalıq ko'rgenlerin aytıp ju'rdi. 18 Sonlıqtan
İysanın' bul ka'ramattı* islegenin esitken ko'p adamlar Onı qarsı alıwg'a
shıqtı. 19 Al pariseyler bir-birine:
– Ko'rip tursızlar ma? Qolın'ızdan hesh na'rse kelmey atır. Pu'tkil
du'nya Onın' izine erip ketti! – dedi+.

İysanın' O'z o'limi haqqında aldın ala aytıwı

20 Bayramda sıyınıw ushın Erusalimge kelgenler arasında bazı grekler
de bar edi. 21 Olar Galilanın' Betsayda qalasınan bolg'an Filipke kelip:
– Mırza, bizler İysanı ko'riwdi qa'leymiz, – dep o'tinish etti+.
22 Filip barıp, bunı Andreyge ayttı. Andrey menen Filip İysag'a barıp
xabarladı.
23 İysa olarg'a bılay dep juwap berdi:
– Adam Ulının' ullılanatug'ın waqtı keldi+. 24 Sizlerge shının,
haqıyqatın aytaman: biyday da'ni jerge tu'sip o'lmese, ol jalg'ız qaladı. Al
eger o'lse, ko'p zu'ra'a't beredi+. 25 O'z janın su'yetug'ın adam onı joytadı.
Al bul du'nyada o'z janın jek ko'retug'ın adam onı ma'n'gilik o'mir ushın
saqlaydı+. 26 Kim de kim Mag'an xızmet etiwdi qa'lese, izime ersin. Men
qay jerde bolsam, Menin' xızmetshim de sol jerde boladı. Kim de kim
Mag'an xızmet etse, onı A'kem izzet etedi.
27 Endi ju'regim qayg'ıg'a toldı. Men ne deyin? «A'ke, Meni bul
waqıttan qutqar», – deyin be? Biraq Men usı waqıt ushın kelgenmen+.
28 A'ke, O'z atın'dı ullıla!
Sonda aspannan:
– Atımdı ullıladım, Men onı ja'ne de ullılayman, – degen saza keldi+.
29 Sol jerde turıp, bunı esitken xalıq: «Aspan gu'rkiredi», – dedi. Al
basqaları: «Og'an perishte so'yledi», – dedi+.
30 İysa olarg'a juwap berip:

– Bul saza Men ushın emes, al sizler ushın esitildi+. 31 Ha'zir bul
du'nyanın' hu'kim etiletug'ın waqtı keldi. Ha'zir bul du'nyanın' ha'kimi*
quwıp shıg'arıladı+. 32 Men jerden joqarıg'a ko'terilgenimde, ha'mme
adamlardı O'zime tartaman, – dedi+.
33 İysa bunı qanday o'lim menen o'letug'ının bildiriw ushın ayttı+.
34 Xalıq Og'an bılay dep juwap berdi:
– Bizler Muxaddes Jazıwdan Masixtın' ma'n'gi jasaytug'ının esitkenbiz.
Qalay Sen: «Adam Ulı joqarıg'a ko'teriliwi tiyis», – dep atırsan'? Bul Adam
Ulı degeni kim+?
35 İysa bılay dedi:
– Ja'ne az waqıt nur sizler menen birge boladı. Sizlerdi qaran'g'ılıq
baspawı ushın, nur bar waqıtta ju'rip qalın'lar. Qaran'g'ılıqta ju'rgen adam
qayaqqa baratırg'anın bilmeydi+. 36 Sizlerde nur bar waqıtta nurg'a
isenin'ler. Sonda nurdın' balaları bolasızlar.
İysa usı so'zlerdi aytıp bolıp, olardın' ko'zlerinen tasalandı+.

Yahudiylerdin' İysag'a isenbewi

37 İysa olardın' ko'z aldında sonsha ka'ramatlar* islese de, olar İysag'a
isenbedi. 38 Solay etip, İyshaya payg'ambardın' aytqan mına so'zleri
orınlandı:
«İyem, bizler aytqan xabarg'a kim isendi?
İyemnin' qu'direti kimge ko'rindi?»+
39 Sonlıqtan olar isene almadı. Sebebi İyshaya payg'ambar ja'ne bılay
degen edi:
40 *«Quday olardın' ko'zlerin soqır etti*
Ha'm ju'reklerin tas qıldı.
Ko'zleri menen ko'rmeydi,
Ju'rekleri menen tu'sinbeydi.
Men olarg'a shıpa beriwim ushın,
Mag'an qaytıp kelmeydi»+.
41 İyshaya İysanın' ullılıg'ın ko'rgenlikten, Ol haqqında so'ylep, usı
so'zlerdi aytqan edi+.
42 Sog'an qaramastan, basshılar arasında da ko'bisi İysag'a isendi. Biraq
pariseylerden qorqıp, ma'jilisxanadan quwılmawı ushın, isenimlerin ashıq

moyınlamadı+. 43 O'ytkeni olar Qudaydın' maqtawınan go're, adamnın'
maqtawın ko'birek jaqsı ko'rdi+.

Aqırg'ı ku'n ha'm hu'kim

44 Sonda İysa ba'lent dawıs penen bılay dedi:
– Mag'an isengen adam Meni Jibergen Qudayg'a isengen boladı+.
45 Ja'ne de, Meni ko'rgen adam Meni Jibergen Qudaydı ko'rgen boladı+.
46 Mag'an isengen ha'r bir adam qaran'g'ılıqta qalmawı ushın, Men
du'nyag'a nur bolıp keldim+.
47 Kim de kim Menin' so'zlerimdi esitse de, biraq olardı orınlamasa,
Men onı hu'kim etpeymen. Sebebi Men du'nyanı hu'kim etiw ushın emes,
al onı qutqarıw ushın keldim+. 48 Meni ta'n almay, so'zlerimdi
qabıllamag'an adamnın' hu'kim etiwshisi bar. Menin' so'ylegen so'zim
aqırg'ı ku'ni onı hu'kim etedi+. 49 O'ytkeni Men O'zligimnen so'ylegen
joqpan. Al Meni jibergen A'kemnin' O'zi ne aytıwımdı ha'm qalay
so'ylewimdi Mag'an buyırdı. 50 Onın' buyrıg'ının' ma'n'gilik o'mir ekenin
bilemen. Sonlıqtan Men ne aytsam da, A'kemnin' Mag'an aytqanın aytıp
atırman.

İysanın' O'z sha'kirtlerinin' ayag'ın juwıwı

13 [1] Qutqarılıw bayramının' aldın'g'ı ku'ni İysa O'zinin' bul
du'nyadan A'kesinin' janına baratug'ın waqtı kelgenin bildi. Ol bul
du'nyadag'ı O'zine tiyisli adamlardı su'yetug'ın edi. Olardı aqırına deyin
su'ydi+.
[2] İysa sha'kirtleri menen keshki awqatqa otırdı. Shaytan a'lle qashan
Simon ulı Yahuda İsqariottın' kewline İysag'a satqınlıq qılıw niyetin
salg'an edi+. [3] İysa A'kesinin' ha'mme na'rseni Onın' qolına bergenin,
O'zinin' Qudaydan kelgenin ha'm Qudayg'a qaytıp baratırg'anın bilip,+
[4] dasturxan basınan turdı. Sırtqı kiyimin sheshti de, bir su'lgini alıp beline
bayladı. [5] Son'ınan la'genge suw quyıp, sha'kirtlerinin' ayaqların juwıp,
belindegi su'lgi menen su'rte basladı+.
[6] İysa Simon Petrdin' qasına kelgende, Petr Og'an:
– İyem, menin' ayaqlarımdı Sen juwajaqsan' ba? – dedi.
[7] İysa og'an juwap berip:
– Menin' ne islep atırg'anımdı sen ha'zir tu'sinbeysen'. Biraq son'ınan
tu'sinip alasan', – dedi.
[8] – Menin' ayaqlarımdı Sen hesh qashan juwmaysan'! – dedi ol.
– Eger Men senin' ayaqların'dı juwmasam, Menin' menen qatnasta
bolmaysan', – dedi İysa+.
[9] Simon Petr İysag'a:
– İyem, onda tek ayaqlarımdı emes, qollarımdı da, basımdı da juwa
go'r! – dedi.
[10] İysa og'an:
– Shomılg'an adam pu'tkilley taza. Onın' tek ayaqların g'ana juwıw
kerek. Sizler de tazasızlar, biraq ha'mmen'iz emes, – dedi+.
[11] İysa O'zine kimnin' satqınlıq qılatug'ının biletug'ın edi. Sonlıqtan:
«Biraq ha'mmen'iz emes» degen edi+.
[12] Sha'kirtlerinin' ayaqların juwıp bolg'annan son', İysa kiyimlerin
kiyip, jambaslap jattı da, olarg'a bılay dedi:
– Menin' sizlerge ne islegenimdi tu'sinesizler me? [13] Sizler Meni Ustaz
ha'm İyem dep ataysızlar. Durıs aytasızlar, sebebi Men Solman+. [14] Men
sizlerdin' İyen'iz ha'm Ustazın'ız bola tura, ayaqların'ızdı juwg'an bolsam,
sizler de bir-birin'izdin' ayaqların'ızdı juwıwın'ız tiyis+. [15] Men sizlerge ne
islegen bolsam, sizler de sonı islewin'iz ushın, Men sizlerge o'rnek

ko'rsettim+. 16 Sizlerge shının, haqıyqatın aytaman: xızmetshi xojasınan
ullı emes. Elshi de o'zin jibergennen ullı emes+. 17 Eger sizler bulardı bilip
orınlasan'ız, baxıtlı bolasızlar!+

İysag'a satqınlıq

18 ● – Men ha'mmen'iz tuwralı aytıp atırg'an joqpan. Men O'zimnin'
tan'lap alg'anlarımdı bilemen. Biraq Muxaddes Jazıwdag'ı: *«Menin' nanımdı
jegen Mag'an qarsı qol ko'terdi»**, – degen so'zler orınlanıwı kerek+.
19 Bul ju'z bergende, Menin' Sol* ekenime iseniwin'iz ushın, Men
sizlerge ha'zir, bul bolmastan burın aytıp atırman+. 20 Sizlerge shının,
haqıyqatın aytaman: kim de kim Men jibergen adamdı qabıl alsa, Onın'
Meni qabıl alg'anı boladı. Kim de kim Meni qabıl alsa, Onın' Meni
Jibergendi qabıl alg'anı boladı+.
21 İysa bulardı aytqannan son', ruwxıy qıynalıp, ashıq so'ylep bılay
dedi:
– Sizlerge shının, haqıyqatın aytaman: aran'ızdag'ı birin'iz Mag'an
satqınlıq isleydi+.
22 Sha'kirtleri Onın' kimdi na'zerde tutıp atırg'anın tu'sinbey, bir-birine
qarastı. 23 Sha'kirtler arasında biri Onın' ko'kiregine su'yenip jatırg'an edi.
İysa onı su'yetug'ın edi+. 24 Simon Petr sol sha'kirtke: «Ol kim tuwralı
aytıp atır, sora», – dep ımladı.
25 İysanın' ko'kiregine su'yenip jatırg'an sol sha'kirt Onnan:
– İyem, ol kim? – dep soradı.
26 İysa juwap berip:
– Men mına bir bo'lek nandı malıp, kimge bersem, ol – sol, – dedi de,
bir bo'lek nandı malıp, Simon ulı Yahuda İsqariotqa berdi. 27 Yahuda nandı
alıwdan-aq, onın' ishine shaytan kirdi. İysa og'an:
– Qılajaq isin'di tezirek qıl, – dedi.
28 Dasturxan a'tirapında otırg'anlardın' hesh qaysısı İysanın' bul
so'zlerdi Yahudag'a ne ushın aytqanın tu'sinbedi. 29 Aqsha qutısı Yahudada
bolg'anlıqtan, İysa og'an: «Bayram ushın bizlerge kerekli zatlardı satıp al»
yamasa «Jarlılarg'a bir na'rse ber», – dep atırg'an shıg'ar, dep oyladı
geybirewleri+. 30 Al Yahuda bir bo'lek nandı alıwdan-aq, sırtqa shıg'ıp
ketti. Tu'n bolg'an edi.

Jan'a buyrıq

31 Yahuda sırtqa shıg'ıp ketkennen son', İysa bılay dedi:
– Ha'zir Adam Ulı ullılandı. Ol arqalı Quday da ullılandı+. 32 Quday Ol
arqalı ullılang'anlıqtan, Qudaydın' O'zi de Onı ullılaydı. Onı tez arada
ullılaydı+.
33 Balalarım! Endi Men sizler menen birge uzaq waqıt bolmayman.
Meni izleysizler, biraq yahudiy basshılarına aytqanımday, sizlerge de
aytatug'ınım: Men baratug'ın jerge sizler bara almaysızlar+.
34 Sizlerge jan'a buyrıq berip atırman: bir-birin'izdi su'yin'ler! Menin'
sizlerdi su'ygenim sıyaqlı, sizler de bir-birin'izdi su'yin'ler+. 35 Eger bir-
birin'izdi su'ysen'ler, sizlerdin' Menin' sha'kirtlerim ekenin'izdi ha'mme
usı arqalı bilip aladı.

Petrdin' tanıwı haqqında boljaw

36 ● Simon Petr İysag'a:
– İyem, Sen qayaqqa baratırsan'? – dedi.
İysa:
– Men baratug'ın jerge sen ha'zir izimnen erip bara almaysan'. Biraq
son'ınan izimnen kelesen', – dep juwap berdi.
37 Petr Og'an:
– İyem, ne ushın Senin' izin'nen ha'zir bara almayman? Men Sen ushın
janımdı beremen! – dedi+.
38 İysa og'an bılay dep juwap berdi:
– Men ushın janın'dı bermekshimisen'? Sag'an shının, haqıyqatın
aytaman: qoraz shaqırmastan burın sen Mennen u'sh ret tanasan'+.

İysa – jol, haqıyqat ha'm o'mir

14 [1] İysa sha'kirtlerine bılay dedi:
– Ju'reklerin'iz g'am shekpesin. Qudayg'a isenin'ler, Mag'an da isenin'ler+. [2] A'kemnin' u'yinde orın ko'p. Eger olay bolmag'anda, sizlerge aytpas edim. O'ytkeni Men sizler ushın orın tayarlawg'a ketip baratırman. [3] Men barıp, sizler ushın orın tayarlag'anımnan son', sizler de Men bolatug'ın jerde bolıwın'ız ushın, ja'ne kelip, sizlerdi O'z janıma alıp ketemen+. [4] Men baratug'ın jerge aparatug'ın joldı sizler bilesizler.
[5] Tomas İysag'a:
– İyem, Senin' qayaqqa baratug'ının'dı bilmeymiz-g'o. Joldı qalay bile alamız? – dedi+.
[6] İysa og'an bılay dedi:
– Men jol, haqıyqat ha'm o'mirmen. Men arqalı bolmasa, hesh kim A'kege bara almaydı+. [7] Eger Meni bilsen'ler, A'kemdi de bilesizler. Ha'zirden baslap Onı bilesizler ha'm Onı ko'rdin'ler.
[8] Filip İysag'a:
– İyem, bizlerge A'keni ko'rset, bizlerge sonın' o'zi jetkilikli, – dedi+.
[9] İysa og'an bılay dedi:
– Filip, Men sonsha waqıttan beri sizler menen birge bolsam da, Meni ele bilmeysen' be? Meni ko'rgen A'keni ko'rgen boladı-g'o. Sen ne ushın: «Bizlerge A'keni ko'rset», – dep aytıp atırsan'+? [10] Menin' A'kede, A'kenin' Mende ekenine isenbeysen' be? Sizlerge aytqan so'zlerimdi O'zligimnen aytıp turg'an joqpan, al Mende jasap atırg'an A'ke O'z islerin islep atır+. [11] Menin' A'kede, A'kenin' Mende ekenine isenin'ler. Hesh bolmasa, islegen islerim arqalı Mag'an isenin'ler+. [12] Sizlerge shının, haqıyqatın aytaman: Mag'an isengen adamnın' o'zi de Men islegen islerdi isleydi, ha'tte, olardan da u'lkenirek islerdi isleydi. Sebebi Men A'keme baratırman+. [13] A'ke Ulı arqalı ullılanıwı ushın, Menin' atım menen ne sorasan'lar da, ha'mmesin orınlayman. [14] Menin' atım menen bir na'rse sorasan'lar, Men onı orınlayman+.

İysanın' Muxaddes Ruwxtı wa'de etiwi

[15] – Eger Meni su'ysen'ler, Menin' buyrıqlarımdı orınlaysızlar+. [16] Men A'kemnen sorayman ha'm Ol sizler menen ma'n'gi birge bolıwı ushın basqa Jubatıwshını jiberedi+. [17] Ol – Haqıyqat Ruwxı. Du'nya Onı qabıl ete almaydı. O'ytkeni Onı ko'rmeydi de, tanımaydı da. Biraq sizler Onı

bilesizler. Sebebi Ol sizler menen birge jasaydı, Ol ishin'izde boladı+.
18 Sizlerdi jetim qılıp qaldırmayman, sizlerge qaytıp kelemen. 19 Birazdan
keyin, du'nya Meni qaytıp ko'rmeydi. Biraq sizler Meni ko'resizler.
O'ytkeni Men qayta tirilemen, sizler de qayta tirilesizler+. 20 Sol ku'ni
sizler Menin' A'kemde, sizlerdin' Mende ha'm Menin' sizlerde ekenimdi
bilesizler. 21 Menin' buyrıqlarımdı bilip, olardı orınlag'an adam – Meni
su'yetug'ın adam. Meni su'ygen adamdı A'kem de su'yedi. Men de onı
su'yip, og'an O'zimdi ko'rsetemen+.
22 İsqariotlı emes basqa Yahuda İysag'a:
– İyem, bul qalay bolg'anı, O'zin'di du'nyag'a emes, bizlerge
ko'rsetejaqsan' ba? – dedi+.
23 İysa og'an bılay dep juwap berdi:
– Kim de kim Meni su'yse, Menin' so'zimdi orınlaydı. A'kem de onı
su'yedi. Bizler og'an kelip, onın' menen birge jasaymız+. 24 Meni
su'ymegen adam so'zlerimdi orınlamaydı. Sizler esitip atırg'an so'zler
Meniki emes, al Meni jibergen A'kemdiki.
25 Men ele sizler menen birge bolg'an waqtımda sizlerge bulardı ayttım.
26 A'kemnin' Menin' atımnan jiberetug'ın Jubatıwshısı, Muxaddes Ruwx
sizlerge ha'mmesin u'yretedi. Ol Menin' sizlerge aytqanlarımnın'
ha'mmesin eslerin'izge tu'siredi+. 27 Men sizlerge tınıshlıq qaldıraman. O'z
tınıshlıg'ımdı sizlerge beremen. Men beretug'ın tınıshlıq du'nya
beretug'ın tınıshlıqqa uqsamaydı. Ju'reklerin'iz g'am shekpesin,
qorqpan'lar+.
28 Sizler Menin': «Sizlerden ketemen ha'm ja'ne sizlerge qaytıp
kelemen», – degenimdi esittin'ler. Eger sizler Meni su'ygenin'izde:
«A'kemnin' janına baratırman», – degenime quwanar edin'ler. Sebebi
A'kem Mennen ullı+. 29 Bular ju'z bergende iseniwin'iz ushın, ele ju'z
bermesten burın, sizlerge ha'zirden ayttım+. 30 Sizler menen endi ko'p
so'ylespeymen. O'ytkeni bul du'nyanın' ha'kimi* kiyatır. Onın' Menin'
u'stimnen hesh qanday biyligi joq+. 31 Biraq bul du'nya Menin' A'kemdi
su'yetug'ınımdı ha'm Onın' Mag'an buyırg'anlarının' ha'mmesin
orınlaytug'ınımdı biliwi tiyis. Qa'ne turın'lar, bul jerden keteyik.

Ju'zim ag'ashı ha'm onın' shaqaları

15 [1] – Men – haqıyqıy ju'zim ag'ashıman, al A'kem bag'man+.
[2] Mendegi jemis bermeytug'ın ha'r bir shaqanı Ol kesip taslaydı.
Jemis beretug'ın ha'r bir shaqanı ja'ne de ko'birek jemis bersin dep, putap
tazalaydı+. [3] Menin' sizlerge aytqan so'zlerim arqalı sizler a'lle qashan
tazasızlar+. [4] Mende bolın'lar, Men de sizlerde bolaman. Ag'ashta
bolmag'an shaqa o'z-o'zinen jemis bere almag'anı sıyaqlı, sizler de Mende
bolmasan'lar, jemis bere almaysızlar+.
[5] Men – ju'zim ag'ashıman, sizler – shaqalarsız. Kim Mende bolıp, Men
onda bolsam, ol ko'p jemis beredi. Sebebi Mensiz hesh na'rse isley
almaysızlar+. [6] Kim de kim Mende bolmasa, shaqa sıyaqlı sırtqa taslanıp,
quwrap qaladı. Bunday shaqalar jıynalıp, otqa taslanıp jandırıladı+. [7] Eger
sizler Mende bolıp, Menin' so'zlerim sizlerde bolsa, qa'legenin'izdi
soran'lar, sizlerge beriledi+. [8] Sizler ko'p jemis bersen'ler, A'kem
ullılanadı. Sonda Menin' sha'kirtlerim bolasızlar.
[9] A'kenin' Meni su'ygeni sıyaqlı, Men de sizlerdi su'ydim. Menin'
su'yispenshiligime sadıq bolın'lar+. [10] Men A'kemnin' buyrıqların orınlap,
Onın' su'yispenshiligine sadıq bolg'anımday, sizler de eger Menin'
buyrıqlarımdı orınlasan'lar, Menin' su'yispenshiligime sadıq bolasızlar.
[11] Bulardı sizlerge Menin' quwanıshım sizlerde bolıwı ushın ha'm
quwanıshın'ız tolı bolıwı ushın ayttım+. [12] Menin' buyrıg'ım bul: Men
sizlerdi qalay su'ygen bolsam, sizler de bir-birin'izdi solay su'yin'ler+.
[13] Dosları ushın o'z janın bergen adamnın' su'yispenshiliginen artıq
su'yispenshilik joq+. [14] Eger sizler buyırg'anlarımdı orınlasan'lar, Menin'
doslarım bolasızlar+. [15] Bunnan bılay, sizlerdi «qul» dep atamayman.
O'ytkeni qul xojayınının' ne isleytug'ının bilmeydi. Sizlerdi «doslarım»
dep atayman. Sebebi A'kemnen esitkenlerimnin' ha'mmesin sizlerge
bildirdim+. [16] Sizler Meni emes, Men sizlerdi tan'ladım. Barıp jemis bersin
ha'm jemisi turaqlı bolsın dep, sizlerdi tayınladım. Solay etip, Menin' atım
menen A'keden ne sorasan'lar da, Ol sizlerge beredi+. [17] Sizlerge buyrıg'ım
sol: bir-birin'izdi su'yin'ler!+

Du'nyanın' jek ko'riwi

[18] – Eger du'nya sizlerdi jek ko'rse, sizlerden aldın onın' Meni jek
ko'rgenin bilin'ler+. [19] Sizler bul du'nyaniki bolg'anın'ızda, du'nya o'zine
tiyislilerdi su'yer edi. Biraq, sizler bul du'nyaniki emessizler: o'ytkeni Men

sizlerdi du'nyadan tan'lap aldım. Sonlıqtan du'nya sizlerdi jek ko'redi+.
20 Menin': «Xızmetshi xojasınan ullı emes», – degen so'zlerimdi eslerin'izge
tu'sirin'ler. Eger adamlar Meni quwdalasa, sizlerdi de quwdalaydı. Eger
Menin' so'zimdi tın'lasa, sizlerdin' so'zlerin'izdi de tın'laydı+. 21 Bul
islerdin' ha'mmesin sizlerge Menin' atım sebepli isleydi. Sebebi olar Meni
Jibergendi bilmeydi. 22 Eger Men kelmegenimde ha'm olarg'a
aytpag'anımda, olardın' gu'naları bolmas edi. Biraq endi gu'nalarına
keshirim joq+. 23 Meni jek ko'rgen adam Menin' A'kemdi de jek ko'rgen
boladı+. 24 Eger Men olar arasında hesh kim islemegen islerdi
islemegenimde, olarda gu'na bolmas edi. Endi bolsa, olar islerimdi ko'rse
de, Meni de, A'kemdi de jek ko'rdi+. 25 Biraq bul olardın' Muxaddes
Nızamındag'ı: *«Meni biykarg'a jek ko'rdi»**, – degen so'zlerdin' orınlanıwı
ushın boldı+.

26 A'kemnen sizlerge Men jiberetug'ın Jubatıwshı, yag'nıy A'kemnen
shıg'atug'ın Haqıyqat Ruwxı kelgende, Ol Men tuwralı gu'walıq beredi+.
27 Sizler de gu'walıq beresizler. O'ytkeni a'welden-aq Menin' menen
birgesizler+.

16 [1] – Men bulardı sizlerge isenimnen qaytpawın'ız ushın ayttım.
[2] Sizlerdi ma'jilisxanadan quwıp jiberedi. Ha'tte, sizlerdi o'ltirip
atırg'an ha'r bir adam bunın' menen Qudayg'a xızmet etip atırman, dep
oylaytug'ın waqıt keledi+. [3] Bulardı A'kemdi de, Meni de bilmegenlikten
isleydi+. [4] Sol waqıt kelgende bulardı sizlerge aytqanımdı eske
tu'siriwin'iz ushın sizlerge bildirgen edim. A'welden sizlerge bulardı
aytqan joqpan, sebebi Men sizler menen birge edim+.

Muxaddes Ruwxtın' isi

[5] – Endi bolsa, Meni Jibergennin' janına baratırman. Degen menen,
aran'ızda hesh kim Mennen: «Qayaqqa baratırsan'?» – dep sorap atırg'an
joq+. [6] Biraq sizlerge bulardı aytqanım ushın, ju'regin'iz qayg'ıg'a toldı.
[7] Sog'an qaramastan, Men sizlerge haqıyqatın aytaman: Menin' ketkenim
sizler ushın jaqsıraq. Eger Men ketpesem, sizlerge Jubatıwshı kelmeydi.
Eger ketsem, Onı sizlerge jiberemen+. [8] Ol kelgende, gu'na haqqında,
haqlıq haqqında ha'm hu'kim haqqında du'nyanın' aljasqanın
a'shkaralaydı. [9] Gu'na sonnan ibarat: adamlar Mag'an isenbeydi+. [10] Haqlıq
sonnan ibarat: Men A'kemnin' janına ketip baratırman ha'm endi qaytıp
Meni ko'rmeysizler. [11] Hu'kim sonnan ibarat: bul du'nyanın' ha'kimi
hu'kim etildi+.

[12] Sizlerge ja'ne de aytatug'ınlarım ko'p, biraq ha'zir sizler ko'tere
almaysızlar. [13] Biraq Ol, yag'nıy Haqıyqat Ruwxı kelgende, sizlerdi tolıq
haqıyqatqa qaray jeteleydi. Ol O'zliginen so'ylemeydi, tek neni esitse, sonı
so'yleydi ha'm keleshekte ne bolatug'ının sizlerge bildiredi+. [14] Ol Meni
ullılaydı. O'ytkeni Ol Menikinen alıp, sizlerge bildiredi. [15] A'kemde ne bar
bolsa, ha'mmesi Meniki. Sonlıqtan: «Ol Menikinen alıp, sizlerge bildiredi»,
– degen edim+.

[16] Birazdan son', sizler Meni qaytıp ko'rmeysizler. Ja'ne birazdan son',
Meni ko'resizler+.

Qayg'ın'ız quwanıshqa aylanadı

[17] Sonda sha'kirtlerdin' geybirewleri bir-birine:
– «Birazdan son', sizler Meni ko'rmeysizler, ja'ne birazdan son', Meni
ko'resizler» ha'm «Sebebi A'keme ketip baratırman», – dep aytıp, Ol

bizlerge ne demekshi? 18 «Birazdan son'» degeni ne? Ne aytqanına
tu'sinbey atırmız-g'o, – dedi.
19 İysa olardın' O'zine bir soraw bermekshi bolg'anın bilip, olarg'a bılay
dedi:
– «Birazdan son', Meni ko'rmeysizler, ja'ne birazdan son', Meni
ko'resizler», – degenim haqqında bir-birin'izden sorap tursızlar ma?
20 Sizlerge shının, haqıyqatın aytaman: sizler jılap, aza tutasızlar, al du'nya
quwanadı. Sizler qayg'ırasızlar, biraq qayg'ın'ız quwanıshqa aylanadı+.
21 Hayal bala tuwg'anda azap shegedi, o'ytkeni onın' waqtı keldi. Biraq
balasın tuwg'annan son', du'nyag'a adam kelgenlikten quwanıp, shekken
azabın umıtıp ketedi+. 22 Sol sıyaqlı, sizler de ha'zir qayg'ırıp atırsızlar.
Biraq Men sizlerdi ja'ne ko'remen ha'm ju'regin'iz quwanıshqa toladı. Bul
quwanıshtı sizlerden hesh kim tartıp ala almaydı+. 23 Sol ku'ni Mennen
hesh na'rse soramaysızlar. Sizlerge shının, haqıyqatın aytaman: Menin'
atım menen A'kemnen ne sorasan'lar da sizlerge beredi+. 24 Ha'zirge deyin
sizler Menin' atım menen hesh na'rse soramadın'lar. Soran'lar, alasızlar,
sonda quwanıshın'ız tolı boladı+.
25 Sizlerge bulardı tımsallar menen ayttım. Biraq Men sizlerge tımsallar
menen so'ylemeytug'ın waqıt keledi, sonda A'kem haqqında sizlerge
ashıqtan-ashıq aytaman+. 26 Sol ku'ni Menin' atım menen A'kemnen
soraysızlar. Sizler ushın A'kemnen Men sorayman, dep atırg'anım joq.
27 A'kemnin' O'zi sizlerdi su'yedi, sebebi sizler Meni su'yip, Menin'
A'kemnen kelgenime isendin'ler+. 28 Men A'kemnen shıg'ıp, du'nyag'a
keldim. Endi du'nyanı qaldırıp, A'keme qaytıp baratırman+.
29 Sha'kirtleri İysag'a:
– Mine, endi ashıq aytıp tursan', hesh tımsal qollanıp atırg'an joqsan'.
30 Senin' ha'mme na'rseni biletug'ının'dı endi bilemiz. Hesh kimnin' Sag'an
soraw beriwinin' ha'jeti joq. Sol sebepli, Senin' Qudaydan kelgenin'e
isenemiz, – dedi+.
31 İysa olarg'a juwap berip bılay dedi:
– Endi isenesizler me? 32 Mine, ha'mmen'iz u'ylerin'izge tarqap ketip,
Meni jalg'ız qaldıratug'ın waqtın'ız keledi, ol kelip qaldı da. Biraq Men
jalg'ız emespen, o'ytkeni A'kem Menin' menen birge+.
33 Bulardı sizlerge Mende bolıp, tınıshlıq alıwın'ız ushın ayttım. Bul
du'nyada qıyınshılıq ko'resizler, biraq ma'rt bolın'lar, Men du'nyanı
jen'dim!+

İysanın' O'zi ushın duwa etiwi

17 [1] İysa bul so'zlerdi aytıp bolg'annan son', ko'zlerin aspang'a tigip
bılay dedi:
– A'ke, waqıt keldi. Ulın' Seni ullılawı ushın, Sen de Ulın'dı ullıla+.
[2] Sebebi Senin' Og'an bergen adamların'nın' ha'mmesine Ol ma'n'gilik
o'mir bersin dep, Sen Og'an pu'tkil adamzat u'stinen biylik berdin'+.
[3] Ma'n'gilik o'mir – bul Seni, jalg'ız haq Qudaydı ha'm Sen jibergen İysa
Masixtı biliw. [4] Senin' Mag'an tapsırg'an isin'di tamamlag'anım menen,
Seni jer ju'zinde ullıladım. [5] A'ke, du'nya jaratılmastan burın Senin' menen
birge bolg'anımda, Mende bolg'an ullılıq penen ha'zir Meni O'zin'nin'
aldın'da ullıla+.

İysanın' sha'kirtleri ushın duwa etiwi

6 – Senin' Mag'an du'nyadan bergen adamların'a Seni* ashıp berdim.
Olar Seniki edi, Sen olardı Mag'an berdin' ha'm olar Senin' so'zlerin'di
orınladı. 7 Senin' Mag'an bergenlerin'nin' ha'mmesi Sennen ekenin olar
endi bilip aldı. 8 O'ytkeni Mag'an bergen so'zlerin'di olarg'a tapsırdım, olar
qabıl etti. Olar Menin' Sennen kelgenimdi haqıyqattan bildi ha'm Meni
Senin' jibergenin'e isendi+. 9 Olar ushın sorayman: du'nya ushın emes,
Mag'an bergen adamların' ushın sorayman. Sebebi olar Seniki+.
10 Menikinin' ha'mmesi – Seniki ha'm Senikinin' ha'mmesi – Meniki. Men
olar arqalı ullılandım+. 11 Men endi bul du'nyada emespen, biraq olar bul
du'nyada. Men Sag'an baratırman, Muxaddes A'ke, Mag'an bergen O'z
atın'nın' ku'shi menen olardı saqla, olar da Biz sıyaqlı bir bolsın+. 12 Men
olar menen birge bolg'anımda, Senin' Mag'an bergen atın'nın' ku'shi
menen olardı qorg'ap saqladım. Nabıt bolıwg'a tiyisli adamnan basqa
olardan hesh biri nabıt bolmadı. Solay etip, Muxaddes Jazıw orınlandı+.
13 Endi Men Sag'an baratırman. Menin' quwanıshım olarda tolı bolıwı
ushın, bul so'zlerdi du'nyada bolg'an waqtımda aytıp atırman+. 14 Men
olarg'a Senin' so'zin'di tapsırdım, du'nya bolsa olardı jek ko'rdi. O'ytkeni
Menin' du'nyag'a tiyisli bolmag'anım sıyaqlı, olar da du'nyag'a tiyisli
emes+. 15 Olardı du'nyadan alıwın'dı emes, jawızlıqtan, shaytannan
saqlawın'dı sorayman+. 16 Menin' du'nyag'a tiyisli bolmag'anım sıyaqlı,
olar da du'nyag'a tiyisli emes. 17 Olardı haqıyqat penen muxaddes qıl.
Senin' so'zin' – haqıyqat+. 18 Senin' Meni du'nyag'a jibergenin' sıyaqlı,
Men de olardı du'nyag'a jiberdim+. 19 Olar da haqıyqat penen muxaddes
bolıwları ushın, Men O'zimdi olar ushın bag'ıshlayman*.

İysanın' barlıq iseniwshiler ushın duwa etiwi

20 – Men tek olar ushın emes, al olardın' so'zleri arqalı Mag'an
isenetug'ınlar ushın da sorayman: 21 olardın' ha'mmesi bir bolsın. A'ke,
Meni Senin' jibergenin'e du'nya iseniwi ushın, Senin' Mende ha'm Menin'
Sende bolg'anım sıyaqlı, olar da Bizde bolsın. 22 Biz bir bolg'anımız sıyaqlı,
olar da bir bolıwı ushın, Senin' Mag'an bergen ullılıg'ın'dı olarg'a
berdim+. 23 Men olarda, Sen Mendesen'. Meni Senin' jibergenin'di ha'm
Senin' Meni su'yetug'ının' sıyaqlı, olardı da su'yetug'ının'dı du'nya biliwi
ushın, olar da bir tutas bolsın.

[24] A'ke! Senin' Mag'an bergen adamların' Men bolatug'ın jerde Menin' menen birge bolıp, Sen Meni du'nya jaratılmastan burın su'ygenlikten, Senin' Mag'an bergen ullılıg'ın'dı olardın' da ko'riwin qa'leymen+.
[25] A'dil A'ke! Du'nya Seni bilmeydi, biraq Men Seni bilemen. Bular da Meni Senin' jibergenin'di biledi+. [26] Mag'an degen su'yispenshiligin' olarda bolıwı ushın ha'm Men de olarda bolıwım ushın, Senin' atın'dı olarg'a bildirdim ha'm bildiriwdi dawam etemen+.

İysanın' qolg'a alınıwı

18 1 • İysa duwa etip bolg'annan son', sha'kirtleri menen birge
Kidron sayının' arg'ı jag'asına o'tti. Ol jerde bir bag' bar edi. İysa
sha'kirtleri menen sol bag'qa kirdi+.
2 Og'an satqınlıq qılg'an Yahuda da bul jerdi biletug'ın edi. Sebebi İysa
sha'kirtleri menen ol jerde tez-tez ushırasıp turatug'ın edi+. 3 Solay etip,
Yahuda janına bir topar Rim a'skerleri menen bas ruwxaniyler ha'm
pariseyler jibergen saqshılardı alıp, sol jerge keldi. Olardın' qollarında
panıs, shom ha'm qurallar bar edi+.
4 İysa O'zine bolajaq ha'mme na'rseni bilgenlikten, aldına shıg'ıp,
olardan:
– Kimdi izlep ju'rsizler? – dep soradı+.
5 – Nasıralı İysanı, – dep juwap berdi olar.
– Men – Solman, – dedi İysa.
İysanın' satqını Yahuda da olar menen birge turg'an edi. 6 İysa: «Men –
Solman» dewi menen, olar artqa sheginip, jerge jıg'ıldı.
7 Sonda İysa olardan ja'ne:
– Kimdi izlep ju'rsizler? – dep soradı.
– Nasıralı İysanı, – desti olar.
8 İysa juwap berip:
– Sizlerge ayttım-g'o, Men – Solman. Eger Meni izlep ju'rgen
bolsan'lar, bul adamlardı jiberin'ler, ketsin, – dedi.
9 Bul Onın': «Senin' Mag'an bergenlerin'nin' hesh birin joytpadım», –
dep burın O'zi aytqan so'zlerinin' orınlanıwı ushın boldı+.
10 Sonda Simon Petr janındag'ı qılıshın suwırıp alıp, bas ruwxaniydin'
qulının' on' qulag'ın shawıp tasladı. Quldın' atı Malkus edi+.
11 İysa Petrge:
– Qılıshın'dı qınabına salıp qoy! A'kemnin' Mag'an bergen azap
kesesinen ishpeyin be? – dedi+.

12 • Son'ınan a'skerler toparı menen olardın' basshısı ha'm
yahudiylerdin' saqshıları İysanı uslap bayladı. 13 Onı da'slep Xannag'a alıp
bardı. Xanna sol jılı bas ruwxaniy bolg'an Kayafanın' qa'yin atası edi+.
14 Yahudiy basshılarına: «Xalıq ushın bir adamnın' o'liwi jaqsıraq», – dep
ken'es bergen usı Kayafa edi+.

Petrdin' İysadan tanıwı

15 Simon Petr menen ja'ne basqa sha'kirti İysanın' izine erip bardı. Bul
sha'kirt bas ruwxaniyge tanıs bolg'anlıqtan, İysa menen birge bas
ruwxaniydin' ha'wlisine kirdi. 16 ● Al Petr sırtta, qapının' aldında qaldı. Bas
ruwxaniydin' tanısı bolg'an sol sha'kirt sırtqa shıg'ıp, qapını qarawıllag'an
shorı qız benen so'ylesti de, Petrdi ishke alıp kirdi.
17 Qapını qarawıllag'an shorı qız Petrden:
– Sen de bul Adamnın' sha'kirtlerinen emessen' be? – dep soradı.
– Yaq, – dep juwap berdi ol.
18 Ku'n suwıq bolg'anlıqtan, xızmetshiler menen saqshılar ko'mir
jag'ıp, jılınıp turdı. Petr de olar menen birge turıp jılındı.

Bas ruwxaniydin' İysanı tergewi

19 ● Bas ruwxaniy İysadan Onın' sha'kirtleri ha'm ta'liymatı haqqında
soradı.
20 İysa og'an bılay dep juwap berdi:
– Men du'nyag'a ashıq so'yledim. Ha'mme waqıtta yahudiyler
jıynalatug'ın ma'jilisxanalarda ha'm İbadatxanada u'yrettim. Jasırın hesh
na'rse aytpadım+. 21 Nege Mennen sorap atırsan'? So'ylegenlerimdi
esitkenlerden sora. Olar ne aytqanımdı biledi.
22 İysa usılardı aytqanda, Og'an jaqın turg'an saqshılardın' biri:
– Bas ruwxaniyge de usılay juwap beriwge bola ma? – dep Onın' betine
urıp jiberdi+.
23 İysa og'an:
– Eger Men nadurıs so'ylegen bolsam, nadurıslıg'ımdı da'lille. Biraq
durıs so'ylegen bolsam, nege Meni urasan'? – dedi.
24 Xanna İysanı baylawlı halında bas ruwxaniy Kayafag'a jiberdi.

Petrdin' İysadan ja'ne tanıwı

25 Simon Petr ele otqa jılınıp tur edi.
– Sen de Onın' sha'kirtlerinen emessen' be? – dep soradı olar.
Biraq ol tanıp:
– Yaq, – dedi.
26 Bas ruwxaniydin' qullarının' biri, Petr qulag'ın shapqan adamnın'
ag'ayini Petrden:

– Seni bag'da Onın' menen birge ko'rgen joqpan ba? – dep soradı+.
27 Petr ja'ne tandı. Sol waqıtta-aq qoraz shaqırdı+.

İysa Pilat aldında

28 • Tan' azanda yahudiy basshıları İysanı Kayafanın' aldınan Rim
ha'kimxanasına alıp bardı. Olar Qutqarılıw bayramının' asın haramlanbay
jew ushın ha'kimxanag'a kirmedi+. 29 Sol sebepten Pilat sırtqa shıg'ıp,
olardan:
– Bul Adamdı ne na'rsede ayıplap atırsızlar? – dep soradı+.
30 Olar juwap berip:
– Eger bul Adam jınayatshı bolmag'anda, Onı senin' aldın'a alıp kelmes
edik, – dedi.
31 Pilat olarg'a:
– Onı o'zlerin'iz alıp ketip, o'z nızamın'ız boyınsha hu'kim etin'ler, –
dedi.
Yahudiy basshıları:
– Bizlerge hesh kimdi o'ltiriwge ruxsat etilmegen, – dedi.
32 İysanın' O'zinin' qanday o'lim menen o'letug'ını haqqında aytqan
so'zlerinin' orınlanıwı ushın usılay boldı+.
33 Sonda Pilat ja'ne ha'kimxanag'a kirdi ha'm İysanı o'zine shaqırtıp:
– Sen Yahudiylerdin' Patshasımısan'? – dep soradı+.
34 İysa bılay dep juwap berdi:
– Bunı o'zin' aytıp tursan' ba yamasa Men tuwralı sag'an basqalar ayttı
ma?
35 Pilat:
– Men ne yahudiymen be? Seni mag'an O'z xalqın' menen bas
ruwxaniylerin' tapsırdı. Sen ne islep qoydın'? – dedi.
36 İysa juwap berip:
– Menin' Patshalıg'ım bul du'nyada emes. Eger Patshalıg'ım bul
du'nyada bolg'anda, yahudiy basshılarının' qolına tapsırılmawım ushın,
xızmetshilerim gu'reser edi. Biraq Menin' Patshalıg'ım bul jerde emes, –
dedi+.
37 – Demek, Sen Patsha ekensen'-da'? – dedi Pilat.
İysa juwap berip:

– O'zin' aytqanday, Men Patshaman. Men haqıyqat haqqında gu'walıq beriw ushın tuwıldım ha'm sonın' ushın du'nyag'a keldim. Kim haqıyqat ta'repinde bolsa, Menin' dawısımdı esitedi, – dedi+.

38 Pilat İysag'a:

– Haqıyqat degen ne? – dedi.

Bunı aytıp bolg'annan son', Pilat ja'ne yahudiylerdin' janına shıg'ıp, olarg'a:

– Men Onnan hesh ayıp taba almay atırman+. 39 Biraq sizlerde bar bir a'det boyınsha, men ha'r Qutqarılıw bayramında sizler ushın bir tutqındı bosatıp beretug'ın edim. Sizler ushın yahudiylerdin' Patshasın bosatıp beriwimdi qa'leysizler me? – dedi+.

40 Biraq olar ja'ne:

– Yaq, Onı emes, Barabanı bosat! – dep baqırıstı.

Al Baraba qozg'alan'shı edi.

İysanın' o'limge hu'kim etiliwi

19 1 • Sonda Pilat İysanı uslap, qamshılawdı buyırdı. 2 A'skerler
tikenli shıbıqlardan taj o'rip, İysanın' basına saldı. Son'ınan Og'an
shım qızıl shapan kiygizdi. 3 Aldına kelip:
– Jasasın, Yahudiylerdin' Patshası! – dep ju'zine shapalaq penen urdı.
4 Pilat ja'ne sırtqa shıg'ıp, yahudiylerge:
– Mine, menin' Onnan hesh bir ayıp tappag'anımdı sizlerdi bilsin dep,
Onı sizlerdin' aldın'ızg'a shıg'arıp atırman, – dedi+.
5 Sonda basında tikenli tajı, u'stinde shım qızıl shapanı bar İysa sırtqa
shıqtı. Pilat olarg'a:
– Mine, bul Adam! – dedi.
6 Bas ruwxaniyler menen olardın' saqshıları İysanı ko'rgende:
– Onı atanaq ag'ashqa shegele, shegele! – dep baqırıstı.
Pilat olarg'a:
– Onı sizler alıp ketip, atanaq ag'ashqa shegelen'ler. O'ytkeni men
Onnan hesh qanday ayıp tappay atırman, – dedi.
7 Yahudiy basshıları og'an juwap berip:
– Bizlerde nızam bar ha'm sol nızam boyınsha, Ol o'liwi sha'rt. Sebebi
Ol O'zin Qudaydın' Ulı dep atadı, – dedi+.
8 Pilat bul so'zlerdi esitkende, burıng'ıdan beter qorqıp ketti.
9 Qaytadan ha'kimxanag'a kirip, İysadan:
– Sen qay jerdensen'? – dep soradı.
Biraq İysa og'an juwap bermedi+. 10 Pilat Og'an:
– Menin' menen so'ylespeyjaqsan' ba? Seni azat qılıwg'a da, atanaq
ag'ashqa shegeletiwge de biyligim bar ekenin bilmeysen' be? – dedi.
11 İysa juwap berip:
– Sag'an Qudaydan berilmegende, sende Menin' u'stimnen hesh
qanday biylik bolmas edi. Sonlıqtan Meni sag'an uslap bergennin' gu'nası
senin' gu'nan'nan awırıraq, – dedi+.
12 Sol waqıttan baslap, Pilat İysanı azat etiwge tırıstı. Biraq yahudiy
basshıları:
– Bul Adamdı azat qılsan', Rim patshası-Qaysardın' dostı emessen'.
O'zin patsha dep ataytug'ın ha'r bir adam Qaysarg'a qarsı boladı, – dep
baqırıstı+.

13 Pilat bul so'zlerdi esitkende, İysanı sırtqa shıg'ardı ha'm «Tas
maydansha», evreyshe Gabbata dep atalg'an jerdegi hu'kim gu'rsisine
otırdı. 14 Tayarlıq ku'ni, Qutqarılıw bayramınan bir ku'n burın saat on
ekiler shamasında Pilat yahudiylerge:
– Mine, sizlerdin' Patshan'ız! – dedi.
15 Biraq olar baqırısıp:
– Joq qıl Onı! Joq qıl, atanaq ag'ashqa shegele! – dedi.
Pilat olarg'a:
– Sizlerdin' Patshan'ızdı atanaq ag'ashqa shegeleyin be? – dedi.
– Bizlerdin' Qaysardan basqa patshamız joq, – dep juwap berdi bas
ruwxaniyler+.
16 Solay etip, Pilat İysanı atanaq ag'ashqa shegelew ushın a'skerlerge
tapsırdı.

İysanın' atanaq ag'ashqa shegeleniwi

A'skerler İysanı alıp ketti. 17 • İysa O'z atanaq ag'ashın arqalap, «Bas
su'yek ornı», evreyshe Golgota dep atalg'an jerge keldi. 18 Sol jerde İysanı
ha'm Onın' menen birge eki adamdı atanaq ag'ashqa shegeledi. Olardın'
birewi on' ta'repte, ekinshisi sol ta'repte, al İysa ortada edi.
19 Pilat jazıw jazdırıp, onı atanaq ag'ashtın' u'stine ildirtti. Onda:
«NASIRALI İYSA – YAHUDİYLERDİN' PATSHASI», – dep jazılg'an edi.
20 Yahudiylerdin' ko'bisi bul jazıwdı oqıdı. O'ytkeni İysa atanaq ag'ashqa
shegelengen jer qalag'a jaqın edi ha'm bul jazıw evreyshe, latınsha ha'm
grekshe jazılg'an edi+. 21 Yahudiylerdin' bas ruwxaniyleri Pilatqa bılay
dedi:
– «Yahudiylerdin' Patshası» dep jazba, «Onın' O'zi: Men –
Yahudiylerdin' Patshasıman, dedi», – dep jaz.
22 – Ne jazajaq bolsam jazdım, – dep juwap berdi Pilat.
23 A'skerler İysanı atanaq ag'ashqa shegelegennen son', Onın' sırtqı
kiyimin aldı ha'm onı to'rt bo'lekke bo'lip, ha'r qaysısı bir bo'lekten aldı.
Ko'ylegin de aldı. Ol tigilmegen bolıp, bastan-ayaq bir pu'tin toqıma edi.
24 Sonlıqtan a'skerler bir-birine:
– Bunı jırtpayıq, shek taslayıq, kimge tu'sse, sol alsın, – dedi.
Bul Muxaddes Jazıwdag'ı mına so'zlerdin' orınlanıwı ushın boldı:
«Sırtqı kiyimimdi o'z ara bo'listi,

Ko'ylegim ushın shek tasladı».

A'skerler usı aytılg'andı isledi+. 25 İysanın' atanaq ag'ashının' qasında
Onın' anası, anasının' apası, Klopanın' hayalı Ma'riyam ha'm magdalalı
Ma'riyam turg'an edi+. 26 İysa anasın ha'm onın' janında turg'an O'zinin'
su'yikli sha'kirtin ko'rgende, anasına:

– Apa, mine, senin' ulın', – dedi+.

27 Keyin sha'kirtine:

– Mine, bul senin' anan', – dedi.

Sol waqıttan baslap, sol sha'kirt onı o'z u'yine aldı.

İysanın' jan tapsırıwı

28 ● Sonnan son', İysa ha'mmesinin' tamamlang'anın bilip, Muxaddes
Jazıw orınlanıwı ushın: – Sho'llep turman! – dedi+.
29 Sol jerde ashshı sharapqa tolı bir gu'ze tur edi. A'skerler sorg'ıshtı
og'an sin'dirip alıp, issoptın'* shıbıg'ına qadadı da, İysanın' awzına tuttı.
30 İysa onı tatıp ko'rip: – Orınlandı, – dedi de, basın iyip, jan tapsırdı.
31 Bul tayarlıq ku'ni* edi. Erten'gi ku'n Qutqarılıw bayramına tuwra
keletug'ın ayrıqsha dem alıs ku'ni* bolg'anlıqtan, yahudiy basshıları
denelerdi atanaq ag'ashta qaldırıwdı qa'lemedi. Olar Pilattan
shegelengenlerdin' ayaqların sındırıp, denelerdi alıp taslawdı soradı+.
32 Sonda a'skerler barıp, İysa menen atanaq ag'ashqa shegelengenlerdin'
da'slep birinshisinin', son'ınan ekinshisinin' ayaqların sındırıp tasladı.
33 Biraq İysanın' qasına kelgende, Onın' a'lle qashan jan tapsırg'anın ko'rip,
ayaqların sındırmadı. 34 Bunın' ornına, a'skerlerdin' biri Onın' bu'yirin
nayza menen testi. Sol waqıtta-aq qan menen suw ag'ıp shıqtı+. 35 Bunı
ko'rgen adamnın' gu'walıg'ı haqıyqat. Ol o'zinin' haqıyqatlıqtı aytıp
atırg'anın biledi. Sizler de iseniwin'iz ushın ol gu'walıq berdi+. 36 Bulardın'
ha'mmesi: *«Onın' hesh bir su'yegi sınbaydı»**, – degen Muxaddes Jazıwdag'ı
so'zlerdin' orınlanıwı ushın boldı+. 37 Muxaddes Jazıwdın' basqa bir
jerinde: *«O'zleri nayza menen tesken Adamg'a qaraydı»**, – delingen+.

İysanın' qa'birge qoyılıwı

38 ● Bunnan son', arimatiyalı Yusup İysanın' denesin alıp ketiw ushın
Pilattan ruxsat soradı. Yusup İysanın' sha'kirti edi. Biraq ol yahudiy
basshılarınan qorqqanlıqtan, bunı jasırıp ju'rgen edi. Pilat ruxsat
bergennen son', Yusup barıp, İysanın' denesin alıp ketti+. 39 Burın tu'nde
İysag'a kelgen Nikodim de ju'z qadaqqa* jaqın mirra menen aloe
aralaspasın alıp keldi+. 40 Olar İysanın' denesin alıp, yahudiylerdin' jerlew
da'stu'ri boyınsha, Onı xosh iyisli zatlar menen kepinlikke oradı+. 41 İysa
atanaq ag'ashqa shegelengen jerde bir bag' bolıp, bul bag'dın' ishinde ele
hesh kim qoyılmag'an bir jan'a qa'bir bar edi+. 42 Bul ku'n yahudiylerdin'
tayarlıq ku'ni bolg'anlıqtan, qa'bir jaqın jaylasqanı sebepli, olar İysanı sol
jerge qoydı.

İysanın' qayta tiriliwi

20 1 • Ha'ptenin' birinshi ku'ni, yag'nıy ekshembi ku'ni tan' azanda,
ele qaran'g'ı bolg'anda, magdalalı Ma'riyam qa'birge keldi ha'm
qa'birdin' awzındag'ı tastın' alıp taslang'anın ko'rdi+. 2 Ol juwırıp, Simon
Petrge ha'm İysanın' jaqsı ko'retug'ın sol sha'kirtine bardı da, olarg'a: –
İyemizdi qa'birden alıp ketipti. Onı qay jerge qoyg'anın bilmeymiz, –
dedi+.
3 Sonda Petr menen basqa sha'kirt shıg'ıp, qa'birge qaray jol aldı. 4 Olar
juwırıp ketti. Biraq sol sha'kirt Petrden tezirek juwırıp, qa'birge birinshi
bolıp keldi. 5 Ol en'keyip ishke qarap, sol jerde kepinliktin' jatırg'anın
ko'rdi, biraq ishke kirmedi. 6 Onın' izinen Simon Petr jetip kelip, qa'birge
kirdi. Sol jerde jatırg'an kepinlikti ha'm 7 İysanın' basına oralg'an oramaldı
ko'rdi. Oramal kepinlik penen birge emes, al bo'lek jerde bu'klenip turg'an
edi. 8 Sonda qa'birge birinshi bolıp kelgen sol sha'kirt te ishke kirdi ha'm
usılardı ko'rip, isendi. 9 Sebebi olar İysanın' o'limnen qayta tiriliwi tiyis
ekenin aytqan Muxaddes Jazıwdı elege deyin tu'sinbeytug'ın edi+.
10 Bunnan son', sha'kirtler u'ylerine qaytıp ketti.

İysanın' magdalalı Ma'riyamg'a ko'riniwi

11 • Al Ma'riyam qa'birdin' sırtında jılap turg'an edi. Jılap turıp,
en'keyip qa'birdin' ishine qaradı 12 ha'm aq kiyimli eki perishteni ko'rdi.
Biri İysanın' denesi jatqan jerdin' bas ushında, ekinshisi ayaq ushında
otırg'an edi+.
13 Olar Ma'riyamnan:
– Hayal, sen nege jılap tursan'? – dep soradı.
– İyemdi alıp ketipti. Onı qay jerge qoyg'anın bilmeymen, – dedi ol.
14 Usılardı aytıp bolıp, arqasına burıldı ha'm İysanın' turg'anın ko'rdi.
Biraq Onın' İysa ekenin tanımadı+.
15 İysa og'an:
– Hayal, sen nege jılap tursan'? Kimdi izlep ju'rsen'? – dedi.
Ma'riyam Onı bag'man dep oylap, Og'an:
– Mırza, eger Onı sen alıp ketken bolsan', qay jerge qoyg'anın'dı
mag'an ayt, men Onı alıp qaytayın, – dedi+.
16 İysa og'an:
– Ma'riyam! – dedi.

Ma'riyam burılıp, evreyshelep:
– Ra'bbuniy! – dedi. (Ra'bbuniy – «ustaz» degendi an'latadı.)
17 İysa og'an:
– Mag'an qol tiygizbe! Sebebi Men ele A'kemnin' janına ko'terilmedim. Al sen tuwısqanlarıma barıp, Menin' A'kemnin' ha'm sizlerdin' A'ken'izdin', Menin' Qudayımnın' ha'm sizlerdin' Qudayın'ızdın' aldına ko'terilip baratırg'anımdı ayt, – dedi+.
18 Magdalalı Ma'riyam sha'kirtlerge barıp, olarg'a: – Men İyemdi ko'rdim! – dedi ha'm İysanın' o'zine ne aytqanların olarg'a xabarladı.

İysanın' sha'kirtlerine ko'riniwi

19 • Ha'ptenin' birinshi ku'ni, yag'nıy ekshembi ku'ni keshte sha'kirtler birge jıynalg'an edi. Yahudiy basshılarınan qorqqanlıqtan, olar u'ydin' qapıların ilip qoyg'anda, İysa keldi. Olardın' ortasında turıp, olarg'a: – Tınıshlıq sizlerge yar bolsın! – dedi.
20 Bunı aytıp, olarg'a qolların ha'm bu'yirin ko'rsetti. Sha'kirtler İyemizdi ko'rip, qattı quwandı.
21 İysa olarg'a ja'ne bılay dedi:
– Tınıshlıq sizlerge yar bolsın! A'kem Meni jibergeni sıyaqlı, Men de sizlerdi jiberip atırman+. 22 Usılay dedi de, olarg'a qaray u'plep: – Muxaddes Ruwxtı alın'lar+. 23 Sizler kimnin' gu'naların keshirsen'ler, Quday da onın' gu'naların keshiredi. Sizler kimnin' gu'naların keshirmesen'ler, Quday da onın' gu'naların keshirmeydi, – dedi+.

İysanın' Tomasqa ko'riniwi

24 On eki sha'kirttin' biri, Egiz dep atalg'an Tomas İysa kelgende olardın' arasında joq edi+. 25 Sonlıqtan basqa sha'kirtler og'an: – Bizler İyemizdi ko'rdik, – desti.
Biraq Tomas olarg'a:
– Onın' qollarındag'ı shege izlerin ko'rmegenimshe, barmag'ım menen shege izlerin ha'm qollarım menen Onın' bu'yirin uslap ko'rmegenimshe, isenbeymen, – dedi.
26 Bir ha'pteden son', İysanın' sha'kirtleri ja'ne u'yde jıynalg'an edi. Tomas ta olar menen birge edi. U'ydin' qapıları ilik bolg'anda, İysa kelip, olardın' ortasında turdı da: – Tınıshlıq sizlerge yar bolsın! – dedi.
27 Son'ınan Tomasqa:

– Barmag'ın'dı berman soz. Qollarıma qara, qolın'dı sozıp, bu'yirimdi uslap ko'r. Gu'manlanbay, isen, – dedi.

28 Tomas Og'an juwap berip:

– İyem menin', Qudayım menin'! – dedi+.

29 İysa og'an:

– Sen Meni ko'rgenlikten isendin'. Biraq, ko'rmey isengenler qanday baxıtlı! – dedi+.

Bul kitaptın' maqseti

30 İysa sha'kirtlerinin' aldında bul kitapta jazılmag'an basqa da ko'p ka'ramatlar* isledi+. 31 Biraq bular sizlerdin' İysanın' Masix, Qudaydın' Ulı ekenine iseniwin'iz ushın ha'm isenip, Onın' atı menen o'mirge iye bolıwın'ız ushın jazıldı+.

İysanın' Galilada jeti sha'kirtine ko'riniwi

21 [1] Bunnan son', İysa Tiberiya ten'izinin' jag'asında sha'kirtlerine
ja'ne ko'rindi. Bul bılay boldı:+ [2] Simon Petr, Egiz dep atalg'an
Tomas, Galilanın' Kana qalasınan bolg'an Nataniel, Zebedeydin' ulları
ha'm İysanın' sha'kirtlerinen ja'ne ekewi birge edi+. [3] Simon Petr olarg'a:
– Men balıq awlawg'a ketip baratırman, – dedi.
– Bizler de senin' menen birge baramız, – dedi olar.
Olar barıp, qayıqqa mindi. Biraq sol tu'ni hesh na'rse tuta almadı.
[4] Tan' atqanda, ten'izdin' jag'asında İysa turg'an edi. Biraq sha'kirtleri
Onın' İysa ekenin bilmedi+.
[5] İysa olardan:
– Ha'y, doslar, balıg'ın'ız joq pa? – dep soradı.
– Joq, – dep juwap berdi olar+.
[6] – Awın'ızdı qayıqtın' on' jag'ına salın'lar, sonda tutasızlar, – dedi İysa.
Olar aw salıp, ko'p balıq tutqanlıqtan, awdı tartıp shıg'ara almadı+.
[7] İysanın' su'yikli sha'kirti Petrge: – Bul İyemiz! – dedi.
«Bul İyemiz» degendi esitkennen, Simon Petr jalan'ash bolg'anlıqtan
kiyimin kiyip, o'zin ten'izge attı+. [8] Al basqa sha'kirtler balıq tolı awdı
su'yrep, qayıq penen keldi. O'ytkeni olar jag'adan shama menen tek ju'z
metr* uzaqlıqta edi. [9] Olar jag'ag'a shıqqanda, ol jerde jag'ılıp atırg'an
ko'mirdi ha'm qozdın' u'stine qoyılg'an balıq penen nandı ko'rdi.
[10] İysa olarg'a:
– Ha'zir tutqan balıqların'ızdan alıp kelin'ler, – dedi.
[11] Simon Petr qayıqqa minip, balıqqa tolı awdı jag'ag'a tartıp shıg'ardı.
Awda bir ju'z eliw u'sh iri balıq bar edi. Balıqlar sonshelli ko'p bolsa da, aw
jırtılmadı. [12] İysa olarg'a: – Kelin'ler, azang'ı awqattı jen'ler, – dedi.
Sha'kirtlerinin' hesh qaysısı Onnan: «Sen kimsen'?» – dep sorawg'a
batına almadı. Sebebi Onın' İyemiz ekenin biletug'ın edi. [13] İysa jaqınıraq
keldi de, nandı alıp, olarg'a berdi. Balıqlar menen de usılay isledi.
[14] Solay etip, bul İysanın' o'limnen tirilgeninen son', sha'kirtlerine
u'shinshi ma'rte ko'riniwi edi+.

İysanın' Petr menen so'ylesiwi

[15] Azang'ı awqattı jep bolg'annan son', İysa Simon Petrden: – Yunus ulı
Simon, Meni olardan da ko'birek su'yesen' be? – dep soradı.

– Awa, İyem. Seni jaqsı ko'retug'ınımdı bilesen'-g'o, – dedi Og'an Petr.
İysa og'an:
– Qozılarımdı otlat, – dedi.
16 İysa ekinshi ma'rte onnan:
– Yunus ulı Simon, Meni su'yesen' be? – dep soradı.
Petr Og'an:
– Awa, İyem. Seni jaqsı ko'retug'ınımdı bilesen'-g'o, – dedi.
İysa og'an:
– Qoylarımdı baq, – dedi+.
17 U'shinshi ma'rte İysa onnan:
– Yunus ulı Simon, Meni jaqsı ko'resen' be? – dep soradı.
Petr Onın' o'zinen u'sh ma'rte: «Meni jaqsı ko'resen' be?» – dep sorag'anına qapa boldı.
– İyem, Sen ha'mmesin bilesen', Seni su'yetug'ınımdı da bilesen', – dedi Petr.
İysa og'an bılay dedi:
– Qozılarımdı otlat. 18 Sag'an shının, haqıyqatın aytaman: jas waqtın'da belbewin'di o'zin' baylap, qa'legen jerin'e baratug'ın edin'. Biraq qartayg'anın'da qolların'dı sozıp turasan' ha'm basqa birew belbewin'di baylap, seni qa'lemegen jerin'e alıp baradı.
19 İysa bunı Petrdin' qanday o'lim menen Qudaydı ullılaytug'ının bildiriw ushın aytqan edi. Usını aytıp bolıp: – İzime er, – dedi+.
20 Petr artına burılıp, İysanın' su'yikli sha'kirtinin' izlerine erip kiyatırg'anın ko'rdi. Bul – keshki awqat waqtında İysanın' ko'kiregine su'yenip jatıp: «İyem, Sag'an kim satqınlıq isleydi?» – dep sorag'an sha'kirt edi+. 21 Petr onı ko'rip, İysadan: – İyem, og'an ne boladı? – dep soradı.
22 İysa og'an:
– Men kelemen degenshe, onın' jasawın qa'lesem, sag'an ne? Sen Menin' izime er, – dedi+.
23 Solay etip, tuwısqanlar arasında: «Bul sha'kirt o'lmeydi», – degen so'z tarqaldı. Biraq İysa Petrge: «Ol o'lmeydi», – degen joq. Al: «Men kelemen degenshe, onın' jasawın qa'lesem, sag'an ne?» – degen edi.
24 Bulardın' ha'mmesi haqqında gu'walıq berip, usılardı jazg'an sol sha'kirt. Bizler onın' gu'walıg'ının' haqıyqat ekenin bilemiz+.
25 İysa islegen basqa da ko'p isler bar. Eger olar birme-bir jazılg'anda, jazılg'an kitaplar du'nyag'a sıymas edi, dep oylayman+.

* 1:17 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 1:23 İyshaya 40:3.

* 1:24-25 **Pariseyler** – İysanın' zamanında yahudiy xalqının' ku'shli diniy toparı.

* 1:31 **Shomıldırıw** – grek tilinde «baptizo». Bul ra'sim Qudaydın' adamlardı keshirip, pa'k ha'm taza o'mirdi sıyg'a beriwinin' nıshanı.

* 1:32 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 1:51 **Adam Ulı** – Eski Kelisimde wa'de etilgen Qutqarıwshı Masixtın' bir atı.

* 2:11 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgisin.

* 2:13 **Qutqarılıw bayramı** – evrey tilinde «Pasxa», «o'tiw» degendi bildiredi.

* 2:17 Zabur 68:10.

* 2:23 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgilerdi.

* 3:2 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgilerdi.

* 3:3 **Qaytadan** – joqarıdan.

* 4:54 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgisi.

* 5:3-4 Basqa nusqada mına so'zler de bar: «Olar suwdın' qozg'alıwın ku'tip jatatug'ın edi. Sebebi Jaratqan İyemizdin' bir perishtesi ara-tura ha'wizge tu'sip, suwdı ha'reketke keltiretug'ın edi. Suw qozg'alg'annan son', birinshi bolıp suwg'a tu'sken adam qanday awırıw bolsa da, awırıwına shıpa tabatug'ın edi».

* 5:9 So'zbe-so'z: shembi ku'ni. Muxaddes Nızam boyınsha, yahudiylerdin' dem alıs ku'ni.

* 5:17 **A'ke** – Quday.

* 6:2 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgilerin.

* 6:4 **Qutqarılıw bayramı** – evrey tilinde «Pasxa», «o'tiw» degendi bildiredi.

* 6:7 **Bir dinar** – jumısshının' bir ku'nlik is haqısı.

* 6:14 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgisin.

* 6:26 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgiler.

* 6:30 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgi.

* 6:31 Shıg'ıw 16:4-5; Zabur 77:24.

* 6:31 **Manna** – İzrail xalqı Mısırdan shıg'ıp sho'lde ju'rgende, Quday aspannan bergen azıq.

* 6:45 İyshaya 54:13.

* 6:59 **Ma'jilisxana** – grekshe «sinagoga». Yahudiylerdin' Qudayg'a xızmet etetug'ın ha'm Qudaydın' so'zin u'yrenetug'ın ornı.

* 7:22 **Su'nnet** – Qudaydın' buyrıg'ı boyınsha, yahudiyler er balaların tuwılg'annan keyin segizinshi ku'ni su'nnet etedi.

* 7:22 So'zbe-so'z: ata-babaların'ızdan.

* 7:31 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgiler.

* 7:42 Patshalıq haqqında 2-kitap 7:12; Mixey 5:2.

* 8:5 Lebiy 20:10; Muxaddes Nızamdı qaytalaw 22:22-24.

* 8:17 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 17:6; 19:15.

* 8:24 **Sol** – «O'z-O'zinen bar bolg'an» degen ma'niste. Eski Kelisimde Quday O'zin usılay atag'an.

* 9:14 So'zbe-so'z: shembi ku'ni.

* 9:16 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgilerdi.

* 9:22 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 10:22 **İbadatxananı Bag'ıshlaw bayramı** – Siriyalı hu'kimdar Antiox ta'repinen haramlang'an İbadatxananı Yahuda Makavey atlı qaharmannın' İysa Masixtan 164 jıl burın qozg'alan' ko'terip, Qudayg'a bag'ıshlawın eske tu'siriw bayramı.

* 10:34 Zabur 81:6.

* 10:41 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgi.

* 11:47 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgiler.

* 12:13 **Hosanna!** – «Quday, bizlerdi qutqar!» degen ma'niste. Qudaydı alg'ıslag'anda aytıladı.

* 12:13 Zabur 117:25-26.

* 12:14-15 So'zbe-so'z: Sion qızı.

* 12:14-15 Zekeriya 9:9.

* 12:18 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgini.

* 12:31 **Bul du'nyanın' ha'kimi** – shaytan.

* 12:37 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgiler.

* 12:38 İyshaya 53:1.

* 12:40 İyshaya 6:10.

* 13:18 So'zbe-so'z: «Menin' nanımdı jegen Mag'an qarsı o'kshesin ko'terdi». Zabur 40:10.

* 13:19 **Sol** – «O'z-O'zinen bar bolg'an» degen ma'niste. Eski Kelisimde Quday O'zin usılay atag'an.

* 14:30 **Bul du'nyanın' ha'kimi** – shaytan.

* 15:25 Zabur 34:19; 68:4.

* 17:6 So'zbe-so'z: Senin' atın'dı.

* 17:19 Yamasa: muxaddes qılaman.

* 19:24 Zabur 21:19.

* 19:29 **İssop** – uzınlıg'ı bir metrdey o'simlik.

* 19:31 Yag'nıy: juma ku'ni.

* 19:31 So'zbe-so'z: shembi ku'ni.

* 19:36 Shıg'ıw 12:46; Sanlar 9:12; Zabur 33:21.

* 19:37 Zekeriya 12:10.

* 19:39 So'zbe-so'z: ju'z litra (litra – grek awırlıq o'lshemi). Shama menen 34 kilogramm.

* 20:30 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgiler.

* 21:8 So'zbe-so'z: eki ju'z kyubit. Eski o'lshem birligi boyınsha, bir kyubit – 45-52 sm.

+ 1:1 Jar 1:1, Ayan 19:13, Yuxn 20:28, 1Yuxn 5:20, Fil 2:6

+ 1:3 Zab 32:6, 1Kor 8:6, Kol 1:16, Evr 1:2

+ 1:4 Yuxn 5:26, Yuxn 11:25, 1Yuxn 1:2, 1Yuxn 5:11, Yuxn 8:12, Yuxn 9:5, Yuxn 12:46

+ 1:6 Mat 3:1, Mrk 1:4, Luk 1:80, Luk 3:2

+ 1:7 Yuxn 3:26, Yuxn 5:33, Yuxn 10:41, Yuxn 20:31, Elsh 19:4

+ 1:9 Zab 35:10, İysh 49:6, 1Pet 2:9

+ 1:11 Yuxn 5:43

+ 1:12 Mat 5:9, 1Yuxn 3:1, 1Yuxn 5:1, Rim 8:14

+ 1:13 Yuxn 3:3, Yaqp 1:18

+ 1:14 1Yuxn 4:2, 2Yuxn 1:7, 1Tim 3:16, Evr 2:14

+ 1:15 Mat 3:11

+ 1:17 Nzm 33:4, Yuxn 7:19, Yuxn 14:6

+ 1:18 Shıg' 33:20, Yuxn 6:46, 1Yuxn 4:12, Kol 1:15, 1Tim 6:16

● 1:19 *Mat 3:1-12, Mrk 1:2-8, Luk 3:15-17*

+ 1:20 Elsh 13:25

+ 1:21 Mal 4:5, Mat 17:12-13, Luk 1:17, Nzm 18:15, Nzm 18:18-19

+ 1:23 İysh 40:3

+ 1:29 Shıg' 12:3, Leb 1:10, İysh 53:7, 1Pet 1:19, 1Yuxn 2:2, 1Yuxn 4:10

+ 1:31 Luk 1:17

+ 1:32 İysh 11:2, Mat 3:16, Mrk 1:10, Luk 3:22

+ 1:33 İol 2:28, Elsh 1:5

+ 1:35 Mat 11:2, Mrk 2:18, Luk 11:1

+ 1:36 Yuxn 1:29

+ 1:38 Yuxn 18:4, Yuxn 18:7

+ 1:40 Mat 4:18-20, Mrk 1:16-20, Luk 5:2-11

+ 1:41 Yuxn 4:25

+ 1:42 Mat 16:18, Mrk 3:16, Gal 1:18, 1Kor 1:12

+ 1:44 Yuxn 12:21

+ 1:45 Yuxn 21:2, Nzm 18:15, Luk 24:27, Mat 2:23, Luk 2:39

+ 1:47 Zab 31:2, Rim 9:6

+ 1:49 Zab 2:7, Mat 27:11, Mat 27:42, Yuxn 11:27

+ 1:51 Jar 28:12, Dan 7:13

+ 2:1 Yuxn 4:46, Yuxn 21:2

+ 2:4 Mrk 14:41, Yuxn 7:6, Yuxn 7:30, Yuxn 8:20, Yuxn 13:1

+ 2:6 Yuxn 3:25

+ 2:12 Mrk 3:31, Mrk 6:3, Yuxn 7:3, Elsh 1:14, 1Kor 9:5, Gal 1:19

● 2:13 *Mat 21:12-13, Mrk 11:15-17, Luk 19:45-46*

+ 2:13 Nzm 16:1, Nzm 16:16, Yuxn 6:4, Yuxn 11:55

+ 2:16 Luk 2:49

+ 2:17 Zab 68:10

+ 2:18 Yuxn 4:48, Yuxn 6:30, 1Kor 1:22

+ 2:19 Mrk 8:31, Mrk 14:58, Mrk 15:29, Yuxn 10:18

+ 2:22 Luk 24:8, Yuxn 12:16

+ 2:23 Yuxn 11:45

+ 3:1 Yuxn 7:50, Yuxn 19:39

+ 3:5 Mrk 16:16, Elsh 2:38, Mat 5:20, 1Kor 15:50

+ 3:13 Hkm 30:4, Yuxn 6:38, 1Kor 15:47, Efs 4:9

+ 3:14 San 21:9, Yuxn 8:28, Yuxn 12:32

+ 3:16 Rim 5:8, Efs 2:4, 1Yuxn 3:1, 1Yuxn 4:10

+ 3:17 Yuxn 8:15, Yuxn 12:47

+ 3:18 Mrk 16:16

+ 3:19 Yuxn 1:4, Yuxn 8:12, Yuxn 7:7

+ 3:20 Efs 5:13

+ 3:22 Yuxn 4:1-2

+ 3:24 Mat 11:2, Mrk 6:17-18, Luk 3:19-20

+ 3:25 Yuxn 2:6

+ 3:26 Yuxn 1:7, Yuxn 5:33

+ 3:27 1Kor 4:7

+ 3:28 Mal 3:1, Mrk 1:2, Yuxn 1:20

+ 3:29 Mat 9:15, Mat 25:1-13, Ayan 19:7, Ayan 21:2, Mat 9:15, Mrk 2:19

+ 3:33 Yuxn 8:26

+ 3:35 Mat 3:17, Mat 17:5, Yuxn 5:20

+ 3:36 Yuxn 5:24, Yuxn 6:40, 1Yuxn 5:12-13

+ 4:2 Yuxn 3:22

+ 4:3 Yuxn 2:11-12

+ 4:4 Luk 9:52-53

+ 4:5 Jar 33:19, Jar 48:22

+ 4:10 Zab 35:10, Erm 2:13, Erm 17:13

+ 4:14 İysh 55:1, Yuxn 7:38

+ 4:19 Yuxn 9:20

+ 4:20 Jar 12:6-7, Jar 33:18, Nzm 11:29, Nzm 27:12, Biy 9:7, Nzm 12:5

+ 4:22 4Pat 17:28-34, Zab 147:8-9, Elsh 13:23, Rim 3:1-2

+ 4:23 Rim 8:15, Efs 6:18, Zab 144:18

+ 4:24 2Kor 3:17

+ 4:25 Yuxn 1:41, Mat 11:2, Nzm 18:18

+ 4:26 Yuxn 9:37

+ 4:34 Nzm 8:3, Yuxn 5:30, Yuxn 6:38, Yuxn 9:4, Yuxn 14:31

+ 4:35 Mat 9:38, Luk 10:2

+ 4:36 1Kor 3:6-9

+ 4:42 Yuxn 1:29, 1Yuxn 4:14

+ 4:44 Mat 13:57, Mrk 6:4, Luk 4:24

+ 4:45 Yuxn 2:23

+ 4:46 Yuxn 2:1, Yuxn 21:2, Yuxn 2:12

+ 4:48 Yuxn 2:18, Yuxn 6:30, 1Kor 1:22

+ 4:53 Mat 8:13, Elsh 16:34, Elsh 18:8

+ 4:54 Yuxn 2:11

+ 5:2 Nxm 3:1, Nxm 12:39

+ 5:8 Mat 9:6-7, Mrk 2:11, Luk 5:24

+ 5:10 Shıg' 20:10, Erm 17:21

+ 5:16 Yuxn 15:20

+ 5:18 Yuxn 7:1, Fil 2:6

+ 5:20 Mat 3:17, Mat 17:5, Yuxn 3:35, Yuxn 10:17, Yuxn 15:9, Yuxn 17:26

+ 5:21 İysh 26:19, Ezk 37:5, Ezk 37:12, Dan 12:2, Rim 8:11, 1Kor 15:45

+ 5:22 Yuxn 17:2, Elsh 10:42

+ 5:23 Mat 10:40, Luk 10:16, Yuxn 13:20, Yuxn 15:23

+ 5:24 Yuxn 3:36, Yuxn 6:40, Yuxn 20:31, 1Yuxn 5:9-13, 1Yuxn 3:14

+ 5:25 Mat 27:52-53, Efs 2:1, Efs 2:5

+ 5:26 Yuxn 1:4, Yuxn 11:25, 1Yuxn 1:2, 1Yuxn 5:11

+ 5:27 Dan 7:13

+ 5:28 İysh 26:19, Ezk 37:12, Yuxn 11:25, Yuxn 11:43

+ 5:29 Dan 12:2

+ 5:30 Mrk 14:36, Yuxn 6:38, Yuxn 8:16

+ 5:31 Yuxn 8:13

+ 5:33 Yuxn 1:7, Yuxn 3:26, Yuxn 10:41

+ 5:35 Mat 5:16, 2Pet 1:19

+ 5:36 Yuxn 8:18, Yuxn 10:25, 1Yuxn 5:9

+ 5:39 Luk 24:27

+ 5:41 1Sal 2:6

+ 5:43 Yuxn 10:25, Yuxn 12:12, Yuxn 1:11, Yuxn 3:11-12

+ 5:44 Yuxn 12:43

+ 5:46 San 21:9, Nzm 28:15

● 6:1 *Mat 14:13-21, Mrk 6:30-44, Luk 9:10-17*

+ 6:4 Shıg' 12:1-30, Nzm 16:1, Nzm 16:16, Yuxn 2:13, Yuxn 11:55

+ 6:5 Yuxn 1:44, 4Pat 4:42-44

+ 6:8 Yuxn 1:40, Yuxn 1:44

+ 6:11 Mat 15:36

+ 6:14 Mat 11:2-3, Yuxn 4:25, Yuxn 11:27

● 6:16 *Mat 14:22-27, Mrk 6:45-52*

+ 6:27 İysh 55:2

+ 6:29 1Yuxn 3:23

+ 6:30 Mat 12:38, Yuxn 2:18, Yuxn 4:48, 1Kor 1:22

+ 6:31 Shıg' 16:15, San 11:7-9, Nxm 9:15, Zab 77:24

+ 6:34 Yuxn 4:15

+ 6:35 Yuxn 4:14, Yuxn 7:37

+ 6:37 Yuxn 17:6

+ 6:38 Yuxn 3:13, 1Kor 15:47, Mrk 14:36, Yuxn 5:30

+ 6:39 Mat 18:14, Yuxn 10:28-29

+ 6:40 Yuxn 3:35, Yuxn 5:24, 1Yuxn 5:12-13

+ 6:42 Mat 13:55

+ 6:44 Hosh 11:4, Yuxn 12:32

+ 6:45 İysh 54:13

+ 6:46 Shıg' 33:20, Mat 11:27, Yuxn 1:18

+ 6:51 Yuxn 3:13, Mat 26:26-28

+ 6:53 Mrk 14:22-24, 1Kor 10:16, 1Kor 11:27

+ 6:56 Yuxn 15:4-5, 1Yuxn 3:24

+ 6:62 Mrk 16:19, Luk 24:51, Elsh 1:9

+ 6:63 2Kor 3:6

+ 6:64 Yuxn 13:11

+ 6:69 Mrk 1:24

+ 6:70 Yuxn 13:2, Yuxn 13:27

+ 6:71 Yuxn 18:2-3

+ 7:1 Yuxn 5:18, Yuxn 8:37, Yuxn 11:53

+ 7:2 Leb 23:34, Nzm 16:13-15

+ 7:3 Mrk 3:31, Mrk 6:3, Yuxn 2:12, Elsh 1:14, 1Kor 9:5, Gal 1:19

+ 7:6 Mrk 14:41, Yuxn 2:4, Yuxn 8:20, Yuxn 13:1

+ 7:7 Yuxn 15:18, Yuxn 3:19

+ 7:13 Yuxn 19:38

+ 7:16 Yuxn 8:28, Yuxn 12:49, Yuxn 14:10

+ 7:18 Yuxn 5:41, Yuxn 8:50

+ 7:19 Nzm 33:4, Yuxn 1:17

+ 7:20 Mrk 3:22, Yuxn 8:48, Yuxn 10:20

+ 7:23 Mat 12:2, Yuxn 5:16

+ 7:24 Yuxn 8:15

+ 7:27 Yuxn 8:14, Yuxn 9:29, Yuxn 19:9

+ 7:29 Mat 11:27, Yuxn 8:55

+ 7:30 Yuxn 10:39, Mrk 14:41, Yuxn 2:4, Yuxn 7:6, Yuxn 8:20, Yuxn 13:1

+ 7:31 Yuxn 8:30

+ 7:33 Mrk 14:7, Yuxn 14:19, Yuxn 16:5

+ 7:34 Yuxn 8:21-22, Yuxn 13:33

+ 7:37 Leb 23:36, San 29:35, Nxm 8:18, Mat 11:28, Zab 41:2, İysh 55:1, Mat 5:6, Yuxn 4:14, Yuxn 6:35

+ 7:38 Zab 35:10, İysh 58:11, Erm 2:13, Erm 17:13, Zxr 14:8

+ 7:39 İysh 44:3, İol 2:28, Elsh 2:4

+ 7:40 Nzm 18:15, Nzm 18:18-19, Yuxn 1:21

+ 7:42 2Pat 7:12, 2Pat 7:16, 1Pat 16:1, Mix 5:2, Mat 2:1, Luk 2:4-7

+ 7:43 Yuxn 9:16, Yuxn 10:19

+ 7:48 1Kor 1:20, 1Kor 2:8

+ 7:50 Yuxn 3:1, Yuxn 19:39

+ 7:51 San 35:30, Nzm 17:6, Nzm 19:15

+ 7:52 4Pat 14:25

+ 8:5 Leb 20:10, Nzm 22:22-24, Ezk 16:38

+ 8:6 Luk 11:54, Luk 20:20

+ 8:7 Nzm 17:7, Rim 2:1, Rim 2:22

+ 8:11 Yuxn 5:14

+ 8:12 İysh 42:6, İysh 49:6, Luk 2:30, Yuxn 1:4, Yuxn 1:9, Yuxn 12:35

+ 8:13 Yuxn 5:31

+ 8:14 Yuxn 13:3, Yuxn 16:28, Yuxn 7:27

+ 8:15 Yuxn 3:17, Yuxn 7:24, Yuxn 12:47

+ 8:16 Yuxn 5:30, Yuxn 16:32

+ 8:17 San 35:30, Nzm 17:6, Nzm 19:15

+ 8:18 Yuxn 5:36, 1Yuxn 5:9

+ 8:19 Mat 11:27, Yuxn 16:3

+ 8:20 Mrk 14:41, Yuxn 2:4, Yuxn 7:6, Yuxn 13:1

+ 8:21 Ezk 3:18, Ezk 33:8, Yuxn 7:34-35, Yuxn 13:33

+ 8:23 1Yuxn 4:5, Yuxn 17:14

+ 8:26 Yuxn 15:15, Yuxn 3:33

+ 8:28 San 21:9, Yuxn 3:14, Yuxn 12:32, Yuxn 5:30, Yuxn 7:16

+ 8:29 Yuxn 4:34, Yuxn 6:38

+ 8:30 Yuxn 7:31

+ 8:32 Yaqp 2:12, 1Pet 2:16, Rim 6:18, 1Kor 7:22, 2Kor 3:17, Gal 5:1

+ 8:33 Mat 3:9

+ 8:34 2Pet 2:19, Rim 6:16-20, Tit 3:3

+ 8:35 Jar 21:10, Gal 4:30

+ 8:37 Yuxn 5:18, Yuxn 7:1, Yuxn 11:53

+ 8:39 Luk 19:9

+ 8:41 Nzm 32:6, İysh 63:16, İysh 64:8

+ 8:43 Erm 6:10

+ 8:44 1Yuxn 3:8, 1Yuxn 3:10, 1Yuxn 3:12, Jar 3:4, 2Kor 11:3, Ayan 12:9

+ 8:48 Mrk 3:22, Yuxn 7:20

+ 8:49 Yuxn 5:23

+ 8:50 Yuxn 5:41, Yuxn 7:18

+ 8:51 Yuxn 5:24, Yuxn 11:26

+ 8:54 Evr 5:5, Yuxn 17:1, Elsh 3:13, 2Pet 1:17

+ 8:55 Yuxn 7:28-29

+ 8:56 Mat 13:17, Luk 17:22

+ 8:59 Yuxn 10:31

+ 9:2 Shıg' 20:5, Ezk 18:19

+ 9:4 Yuxn 4:34, Yuxn 11:9, Yuxn 12:35

+ 9:5 Yuxn 1:4, Yuxn 8:12, Yuxn 12:46

+ 9:6 Mrk 7:33, Mrk 8:23

+ 9:7 İysh 8:6, Luk 13:4

+ 9:14 Yuxn 5:9

+ 9:16 Shıg' 20:8-10, San 15:32-36, Yuxn 7:43, Yuxn 10:19

+ 9:17 Yuxn 4:19, Yuxn 6:14

+ 9:22 Yuxn 7:13, Yuxn 12:42, Yuxn 16:2

+ 9:24 Eshu 7:19

+ 9:29 Yuxn 7:27, Yuxn 8:14

+ 9:31 Ayup 27:9, Zab 65:18, Hkm 15:8, Hkm 28:9, İysh 59:2

+ 9:37 Yuxn 4:26

+ 9:40 Rim 2:19

+ 9:41 Yuxn 15:22, Yaqp 4:17

+ 10:6 Mrk 6:52, Mrk 8:17

+ 10:9 Zab 22:2, Ezk 34:14

+ 10:11 Zab 22:1, Zab 79:2, İysh 40:11, Ezk 34:11-15, Ezk 34:31, Waz 12:12, Evr 13:20, Yuxn 15:13, 1Yuxn 3:16

+ 10:12 Mat 7:15, Elsh 20:29

+ 10:13 Zxr 11:16-17

+ 10:15 Mat 11:27

+ 10:16 İysh 56:8, Yuxn 11:52, İysh 40:11, Ezk 34:23, Ezk 37:24, Luk 12:32

+ 10:17 Mat 3:17, Yuxn 5:20

+ 10:18 Yuxn 2:19

+ 10:19 Yuxn 7:43, Yuxn 9:16

+ 10:20 Mrk 3:22, Yuxn 7:20, Yuxn 8:48, Hosh 9:7

+ 10:21 Shıg' 4:11, Zab 145:8

+ 10:23 Elsh 3:11, Elsh 5:12

+ 10:24 Mat 26:63, Yuxn 1:24-25, Yuxn 1:41

+ 10:25 Yuxn 5:36

+ 10:28 Yuxn 3:16, Yuxn 17:12

+ 10:30 Yuxn 17:11

+ 10:31 Yuxn 8:59

+ 10:33 Leb 24:16, Mat 9:3

+ 10:34 Zab 81:6

+ 10:36 Yuxn 3:17, Zab 2:7, Mrk 2:7, Mrk 14:64

+ 10:38 Yuxn 14:10

+ 10:39 Luk 4:30, Yuxn 7:30

+ 10:40 Yuxn 1:28

+ 10:41 Yuxn 1:7, Yuxn 3:26, Yuxn 5:33

+ 10:42 Yuxn 7:31

+ 11:1 Luk 10:38-39

+ 11:2 Yuxn 12:3

+ 11:8 Yuxn 8:59, Yuxn 10:31

+ 11:9 Yuxn 9:4, Yuxn 12:35

+ 11:10 Erm 13:16

+ 11:11 Mat 9:24, Mrk 5:39, 4Pat 4:31

+ 11:16 Mat 10:3, Mrk 3:18, Luk 6:15, Yuxn 14:5, Yuxn 20:24, Yuxn 21:2, Elsh 1:13, Yuxn 13:37

+ 11:24 Luk 14:14, Yuxn 5:29, Yuxn 6:39

+ 11:25 Yuxn 1:4, Yuxn 5:26, 1Yuxn 1:2, 1Yuxn 5:11

+ 11:26 Yuxn 5:24, Yuxn 8:51

+ 11:27 Zab 2:7, Mat 11:2, Yuxn 1:49, Mat 16:16, Mrk 8:29

+ 11:35 Luk 19:41

+ 11:37 Yuxn 9:6-7

+ 11:38 Mat 27:60

+ 11:41 Yuxn 17:1

+ 11:42 Yuxn 3:17

+ 11:43 Yuxn 5:28

+ 11:44 Yuxn 5:28

● 11:45 *Mat 26:1-5, Mrk 14:1-22, Luk 22:1-2*

+ 11:45 Yuxn 2:23

+ 11:50 Yuxn 18:14

+ 11:51 İysh 53:10-11, Mrk 10:45

+ 11:52 İysh 49:6, Yuxn 10:16, 1Yuxn 2:2

+ 11:53 Mrk 14:1, Yuxn 5:18, Yuxn 7:1, Yuxn 8:37

+ 11:55 Shıg' 12:1-30, Nzm 16:1, Nzm 16:16, Yuxn 2:13, Yuxn 6:4, 2Jln 30:17-18

+ 11:57 Yuxn 7:11

● 12:1 *Mat 26:6-13, Mrk 14:3-9, Luk 7:36-50*

+ 12:1 Shıg' 12:1-30, Yuxn 11:55, Mat 21:17, Yuxn 11:1, Yuxn 11:18

+ 12:2 Luk 10:38

+ 12:3 Yuxn 11:2

+ 12:6 Yuxn 13:29

+ 12:8 Nzm 15:11

+ 12:9 Yuxn 11:44

● 12:12 *Mat 21:4-9, Mrk 11:7-10, Luk 19:35-38*

+ 12:13 Zab 117:25-26

+ 12:15 Zxr 9:9, Mat 21:4-5

+ 12:16 Yuxn 2:22

+ 12:19 Yuxn 11:47-48

+ 12:21 Yuxn 1:44

+ 12:23 Yuxn 2:4, Yuxn 17:1

+ 12:24 1Kor 15:36

+ 12:25 Mat 10:39, Luk 14:26

+ 12:27 Mrk 14:34, Yuxn 13:21

+ 12:28 Mrk 1:11, Mrk 9:7

+ 12:29 Elsh 23:9

+ 12:30 Yuxn 11:42

+ 12:31 Yuxn 16:11, 2Kor 4:4, Kol 2:15

+ 12:32 San 21:9, Yuxn 3:14, Yuxn 8:28, Hosh 11:4, Yuxn 6:44

+ 12:33 Yuxn 18:32

+ 12:34 Zab 88:5, Zab 109:4, İysh 9:7

+ 12:35 İysh 2:5, Yuxn 1:4, Yuxn 8:12, Efs 5:8, Hkm 4:19, Erm 13:16, Yuxn 9:4, Yuxn 11:9, 1Yuxn 1:6

+ 12:36 Luk 16:8, 1Sal 5:5

+ 12:38 İysh 53:1, Rim 10:16

+ 12:40 İysh 6:10, Mat 13:15, Mrk 4:12, Elsh 28:27

+ 12:41 İysh 6:1

+ 12:42 Yuxn 3:1, Yuxn 9:22, Yuxn 16:2

+ 12:43 Yuxn 5:44

+ 12:44 Mat 10:40, Yuxn 13:20, Yuxn 14:1

+ 12:45 Yuxn 14:9

+ 12:46 Yuxn 1:4, Yuxn 8:12, Yuxn 9:5

+ 12:47 Yuxn 3:17, Yuxn 4:42, Yuxn 8:15

+ 12:48 Nzm 18:19

+ 13:1 Shıg' 12:1-30, Yuxn 12:1, Mrk 14:41, Yuxn 2:4, Yuxn 7:6, Yuxn 8:20

+ 13:2 Yuxn 6:70

+ 13:3 Mat 11:27, Yuxn 17:2, Yuxn 8:14, Yuxn 16:28

+ 13:5 Mat 20:28, Luk 22:27

+ 13:8 1Kor 6:11, Efs 5:26, Tit 3:5, Evr 10:22

+ 13:10 Yuxn 15:3

+ 13:11 Yuxn 6:64, Yuxn 18:2

+ 13:13 Mat 7:22, Mat 23:8, Luk 6:46, Fil 2:11

+ 13:14 1Tim 5:10

+ 13:15 1Pet 2:21

+ 13:16 Luk 6:40, Yuxn 15:20

+ 13:17 Mat 24:46, Luk 11:28, Yaqp 1:22, Rim 2:13

● 13:18 *Mat 26:21-25, Mrk 14:18-21, Luk 22:21-23*

+ 13:18 Yuxn 6:70, Zab 40:10

+ 13:19 Mrk 13:23, Yuxn 14:29, Yuxn 16:4

+ 13:20 Mat 10:40, Luk 10:16, Yuxn 12:44

+ 13:21 Mrk 14:34, Yuxn 12:27

+ 13:23 Yuxn 19:26, Yuxn 20:2, Yuxn 21:7, Yuxn 21:20

+ 13:29 Yuxn 12:6

+ 13:31 1Pet 4:11

+ 13:32 Yuxn 17:1, Yuxn 17:5

+ 13:33 Yuxn 7:34, Yuxn 8:21

+ 13:34 1Yuxn 2:7-8, 1Yuxn 3:11, 2Yuxn 1:5, Leb 19:18, Yuxn 15:12

• 13:36 *Mat 26:31-35, Mrk 14:27-31, Luk 22:31-34*

+ 13:37 Yuxn 11:16, Yuxn 21:19

+ 13:38 Yuxn 18:27

+ 14:1 Yuxn 12:44

+ 14:3 Yuxn 14:1, 1Sal 4:17

+ 14:5 Yuxn 11:16

+ 14:6 Yuxn 1:17, Yuxn 11:25, Evr 10:20

+ 14:8 Yuxn 1:43, Yuxn 12:21

+ 14:9 Yuxn 12:45

+ 14:10 Yuxn 10:38

+ 14:11 Yuxn 5:36

+ 14:12 Yuxn 8:14, Yuxn 13:3, Yuxn 16:28

+ 14:14 Mat 7:7-8, Mrk 11:24, Yuxn 15:16, Yuxn 16:23, 1Yuxn 3:22

+ 14:15 Mat 28:20, 1Yuxn 5:3, 2Yuxn 1:6, Rim 13:10

+ 14:16 Yuxn 15:26, Yuxn 16:13

+ 14:17 1Kor 2:14, Elsh 2:4

+ 14:19 Yuxn 7:33

+ 14:21 Hkm 8:17, Yuxn 16:27

+ 14:22 Luk 6:16, Elsh 1:13

+ 14:23 Ayan 3:20

+ 14:26 Yuxn 15:26, Yuxn 16:13, 1Kor 2:10, 1Yuxn 2:20, Luk 24:49

+ 14:27 Fil 4:7, Kol 3:15

+ 14:28 Yuxn 14:1-2, 1Kor 11:3, 1Kor 15:24

+ 14:29 Mrk 13:23, Yuxn 13:19

+ 14:30 Yuxn 12:31, Efs 2:2

+ 15:1 İysh 5:1

+ 15:2 Erm 2:21, Mat 3:10, Mat 7:19

+ 15:3 Yuxn 13:10

+ 15:4 1Yuxn 2:6

+ 15:5 Rim 11:17, Yuxn 6:56, 1Yuxn 3:24, Mrk 4:20

+ 15:6 Mat 13:42

+ 15:7 Yuxn 14:14

+ 15:9 Mat 3:17, Yuxn 5:20

+ 15:11 Yuxn 3:29, Yuxn 16:24, Yuxn 17:13, 1Yuxn 1:4, 2Yuxn 1:12

+ 15:12 Yuxn 13:34

+ 15:13 Yuxn 10:11, 1Yuxn 3:16, Rim 5:7-8, Efs 5:2

+ 15:14 Mrk 3:35

+ 15:15 Yuxn 3:32, Yuxn 8:26

+ 15:16 Mat 7:7-8, Mrk 11:24, Yuxn 14:14, Yuxn 16:23

+ 15:17 1Yuxn 2:7, 1Yuxn 3:11, 2Yuxn 1:5

+ 15:18 Mrk 13:13, Yuxn 7:7, 1Yuxn 3:13

+ 15:19 Yuxn 8:23, Yuxn 17:14

+ 15:20 Mat 10:24, Luk 6:40, Yuxn 13:16, Yuxn 5:16, 1Kor 4:12, 2Kor 4:9, 1Sal 2:15, 2Tim 3:12

+ 15:22 Yuxn 9:41

+ 15:23 Yuxn 5:23

+ 15:24 Yuxn 7:31, Yuxn 10:37

+ 15:25 Zab 34:19, Zab 68:5

+ 15:26 Yuxn 14:17, Yuxn 16:13, Elsh 5:32, 1Yuxn 5:6-8

+ 15:27 Luk 24:48, Yuxn 19:35, Elsh 1:8

+ 16:2 Yuxn 9:22, Yuxn 12:42, Elsh 8:1, Elsh 9:1, Elsh 26:9

+ 16:3 Yuxn 18:19

+ 16:4 Mrk 13:23, Yuxn 13:19, Yuxn 14:29

+ 16:5 Yuxn 7:33, Yuxn 14:12

+ 16:7 Yuxn 15:26

+ 16:9 Yuxn 8:24

+ 16:11 Yuxn 12:31, Kol 2:15

+ 16:13 Yuxn 14:17, Yuxn 15:26, 1Yuxn 2:20, 1Kor 2:10

+ 16:15 Yuxn 17:10

+ 16:16 Yuxn 7:33

+ 16:20 Mat 9:15

+ 16:21 İysh 26:17

+ 16:22 2Kor 6:10

+ 16:23 Mat 7:7-8, Mrk 11:24, Yuxn 14:14, Yuxn 15:16

+ 16:24 Yuxn 3:29, Yuxn 15:11, Yuxn 17:13, 2Yuxn 1:12

+ 16:25 Mrk 8:32

+ 16:27 Yuxn 14:21

+ 16:28 Yuxn 8:14, Yuxn 13:3

+ 16:30 Yuxn 2:24-25

+ 16:32 Mat 26:31, Mrk 14:27, Yuxn 8:16

+ 16:33 Yuxn 14:27, Kol 3:15, Rim 8:37, Ayan 3:21

+ 17:1 Yuxn 11:41, Yuxn 2:4, Yuxn 12:23, Yuxn 8:54, Yuxn 13:32

+ 17:2 Mat 28:18, Yuxn 5:22, Yuxn 13:3

+ 17:5 Yuxn 1:1-2

+ 17:8 Yuxn 6:69

+ 17:9 Luk 22:32

+ 17:10 Yuxn 16:15, İysh 49:3

+ 17:11 Yuxn 10:30

+ 17:12 2Sal 3:3, Yuxn 13:2, Yuxn 10:28

+ 17:13 Yuxn 3:29, Yuxn 15:11, Yuxn 16:24, 2Yuxn 1:12

+ 17:14 Yuxn 8:23, Yuxn 15:19

+ 17:15 Mat 6:13

+ 17:17 Zab 118:160

+ 17:18 Yuxn 20:21

+ 17:22 Rim 8:30

+ 17:24 Yuxn 14:3

+ 17:25 Erm 12:1, Yuxn 8:55, Yuxn 10:15

+ 17:26 Mat 3:17, Yuxn 5:20

● 18:1 *Mat 26:47-56, Mrk 14:43-50, Luk 22:47-53*

+ 18:1 Mat 26:36

+ 18:2 Luk 22:39

+ 18:3 Elsh 1:16

+ 18:4 Yuxn 13:1, Yuxn 1:38, Yuxn 20:15

+ 18:9 Yuxn 17:12

+ 18:10 Luk 22:38

+ 18:11 Mrk 10:38, Mrk 14:36

● 18:12 *Mat 26:57-58, Mrk 14:53-54, Luk 22:54*

+ 18:13 Luk 3:2, Elsh 4:6

+ 18:14 Yuxn 11:50

● 18:16 *Mat 26:69-70, Mrk 14:66-68, Luk 22:55-57*

● 18:19 *Mat 26:59-66, Mrk 14:55-64, Luk 22:66-71*

+ 18:20 Yuxn 7:26

+ 18:22 3Pat 12:24, Elsh 23:2, Elsh 23:4

+ 18:26 Yuxn 18:10

+ 18:27 Mat 26:64, Mrk 14:72, Luk 22:60, Yuxn 13:38

● 18:28 *Mat 27:1-2, Mat 27:11-14, Mrk 15:1-5, Luk 23:1-5*

+ 18:28 Elsh 10:28, Nzm 16:1

+ 18:29 Luk 3:1, Luk 13:1, Elsh 3:13, Elsh 4:27, 1Tim 6:13

+ 18:32 Mrk 10:33, Yuxn 12:33

+ 18:33 Mat 2:2

+ 18:36 Yuxn 8:23, Yuxn 17:14

+ 18:37 Yuxn 3:11, 1Yuxn 4:6

+ 18:38 Luk 23:41, Evr 4:15

+ 18:39 Mrk 15:6-7

• 19:1 *Mat 27:15-31, Mrk 15:6-20, Luk 23:13-25*

+ 19:4 Luk 23:41, Evr 4:15

+ 19:7 Yuxn 10:36, Leb 24:16

+ 19:9 İysh 53:7, Elsh 8:32-33

+ 19:11 Yuxn 18:2, Yuxn 18:14

+ 19:12 Elsh 3:13

+ 19:15 Zab 92:1

• 19:17 *Mat 27:32-44, Mrk 15:21-32, Luk 23:26-43*

+ 19:20 Evr 13:12

+ 19:24 Zab 21:19

+ 19:25 Luk 24:18, Luk 8:2

+ 19:26 Yuxn 13:23

- 19:28 *Mat 27:45-56, Mrk 15:33-41, Luk 23:44-49*

+ 19:28 Zab 68:22

+ 19:31 Nzm 21:23, Eshu 8:29, Eshu 10:26-27

+ 19:34 1Yuxn 5:6

+ 19:35 Yuxn 15:27, Elsh 1:8, 1Yuxn 1:1-3, Ayan 1:2

+ 19:36 Shıg' 12:46, San 9:12, Zab 33:21, Mat 1:23, Mat 21:4, Mat 26:56

+ 19:37 Zxr 12:10

- 19:38 *Mat 27:57-61, Mrk 15:42-47, Luk 23:50-56*

+ 19:38 Yuxn 7:13

+ 19:39 Yuxn 3:1, Yuxn 7:50, Mat 2:11

+ 19:40 Yuxn 11:44

+ 19:41 4Pat 21:18, 4Pat 21:26

- 20:1 *Mat 28:1-10, Mrk 16:1-8, Luk 24:1-12*

+ 20:1 Luk 8:2

+ 20:2 Yuxn 13:23

+ 20:9 Zab 15:10, Luk 24:27

● 20:11 *Mrk 16:9-11*

+ 20:12 Luk 24:4, Elsh 1:10

+ 20:14 Luk 24:16, Luk 24:31, Yuxn 21:4

+ 20:15 Yuxn 1:38, Yuxn 18:4

+ 20:17 Mat 28:10, Rim 8:29, Evr 2:11

● 20:19 *Mat 28:16-20, Mrk 16:14-18, Luk 24:36-49*

+ 20:21 Yuxn 17:18

+ 20:22 Jar 2:7

+ 20:23 Mat 16:19, Mat 18:18

+ 20:24 Yuxn 11:16

+ 20:28 Yuxn 1:1, 1Yuxn 5:20, Fil 2:6

+ 20:29 Mrk 15:32, 1Pet 1:8

+ 20:30 Yuxn 21:25

+ 20:31 Zab 2:7, Mat 14:33, Luk 1:35, Yuxn 1:7, Elsh 19:4, Yuxn 3:14-15, 1Yuxn 5:13

+ 21:1 Yuxn 6:1

+ 21:2 Yuxn 11:16, Yuxn 14:5, Yuxn 20:24, Yuxn 1:45, Yuxn 2:1, Mat 4:21, Luk 5:10

+ 21:4 Luk 24:16, Luk 24:31, Yuxn 20:14

+ 21:5 Luk 24:41

+ 21:6 Luk 5:4

+ 21:7 Yuxn 13:23

+ 21:14 Yuxn 20:19, Yuxn 20:26

+ 21:16 Elsh 20:28, 1Pet 5:1

+ 21:19 Yuxn 13:37, 2Pet 1:14

+ 21:20 Yuxn 13:23, Yuxn 13:25

+ 21:22 Mat 16:27, Mrk 9:1

+ 21:24 Yuxn 15:27, 3Yuxn 1:12

+ 21:25 Yuxn 20:30

Elshilerdin' isleri

Kitap haqqında mag'lıwmat

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

21 22 23 24 25 26 27 28

Bul kitaptı Luka jazg'an. Ol elshiler menen jaqsı tanıs bolıp, elshi Paveldin' ko'p saparlarında og'an joldas bolg'an. Kitapta bizin' eramızdın' I a'sirinin' ortalarında birinshi iseniwshi ja'ma'a'tlerdin' 30 jıl ishindegi tariyxı so'z boladı.

Bul kitap İysa Masix tuwralı Xosh Xabardın' dawamı bolıp, elshilerdin' wazları ha'm iseniwshi ja'ma'a'tlerdin' du'zilgeni arqalı Qudaydın' islerinin' dawam etip islenip atırg'anın ko'rsetedi.

Ja'ne de, ol to'rt Xosh Xabardı ha'm elshilerdin' xatların baylanıstırıwshı ko'pir bolıp, elshiler Petr ha'm Paveldin' xızmeti haqqında ha'm iseniwshi ja'ma'a'tlerge jazılg'an Jan'a Kelisimdegi xatlar jazılg'an waqıtta qanday jag'day bolg'anı haqqında mag'lıwmat beredi.

Kitaptag'ı waqıyalar Erusalimnen baslap Rimge deyingi aralıqta bolıp o'tedi. Lukanın' bul kitaptı jazg'andag'ı maqseti tek iseniwshi ja'ma'a'tlerdin' tariyxın jazıp qaldırıw emes, al İysa Masixtın' Xosh Xabarının' pu'tkil du'nyag'a tarqatılıwı ushın Muxaddes Ruwxtın' iseniwshiler arqalı neler islegenin ko'rsetiwden ibarat edi. O'ytkeni İyemiz İysanın' O'zi: «Biraq sizlerge Muxaddes Ruwx tu'skende ku'sh-quwat alasızlar ha'm Erusalimde, pu'tkil Yahudiyada, Samariyada, ha'tte, du'nyanın' shetine deyin Menin' gu'walarım bolasızlar», – degen edi (1:8).

Ha'zir de Muxaddes Ruwx İysa Masixqa tiyisli iseniwshi ja'ma'a'tler arqalı solay is alıp barmaqta.

1 [1-2] Hu'rmetli Teofil!
Men birinshi kitabımda İysanın' islewge ha'm u'yretiwge kiriskeninen baslap, O'zi tan'lag'an elshilerine Muxaddes Ruwx* arqalı buyrıqlar bergennen son', aspang'a alıng'an ku'nine deyin bolg'an waqıyalardın' ha'mmesin jazg'an edim+. [3] Ol azap shegip o'lgennen keyin, ko'p isenimli da'liller menen elshilerge O'zinin' qayta tirilgenin ko'rsetti. Qırıq ku'n dawamında olarg'a ko'rinip, Qudaydın' Patshalıg'ına baylanıslı na'rseler haqqında aytti+. [4] Olar menen birge bolg'anda* mına buyrıqtı berdi:

– Erusalimnen ketip qalman'lar. Al o'zlerin'iz Mennen esitken A'kemnin' wa'desinin' orınlanıwın ku'tin'ler+. [5] Sebebi Yaqıya suw menen shomıldırg'an edi, biraq sizler ko'p ku'n o'tpey Muxaddes Ruwx penen shomıldırılasızlar+.

[6] Elshiler birge jıynalg'anda, İysadan bılay dep soradı:

– İyem, İzrailg'a patshalıqtı ha'zir qaytarıp berejaqsan' ba+?

[7] İysa olarg'a:

– A'kenin' O'z biyligi menen belgilep qoyg'an waqıt-ma'ha'llerin biliw sizlerge berilmegen+. [8] Biraq sizlerge Muxaddes Ruwx tu'skende ku'sh-quwat alasızlar ha'm Erusalimde, pu'tkil Yahudiyada, Samariyada, ha'tte, du'nyanın' shetine deyin Menin' gu'walarım bolasızlar, – dedi+.

[9] İysa usılardı aytıp bolıp, olardın' ko'z aldında aspang'a alındı. Onı bir bult qaplap, olardın' na'zerinen uzaqlastırdı+.

[10] İysa ko'terilip baratırg'anda, olar ko'zlerin aspang'a tigip turg'an edi. Birden olardın' qasında aq kiyimli eki adam payda bolıp:+

[11] – Ha'y, galilalılar, nege aspang'a qarap tursızlar? Sizlerden aspang'a alıng'an bul İysanın' qalay ko'terilgenin ko'rgenin'izdey, Ol anıq solay qaytıp keledi, – dedi+.

Matiyastın' Yahudanın' ornına saylanıwı

[12] Bunnan son', elshiler Za'ytu'n tawı dep atalg'an tawdan Erusalimge qaytıp keldi. Bul taw Erusalimge jaqın bolıp, bir shaqırımday* jerde jaylasqan edi+. [13] Qalag'a kirip, o'zleri bolıp atırg'an u'ydin' joqarg'ı qabatına ko'terildi. Olar: Petr, Yuxan, Yaqıp, Andrey, Filip, Tomas, Bartolomey, Matta, Alpeydin' ulı Yaqıp, watansu'yer Simon ha'm Yaqıp ulı

Yahuda edi+. 14 Bulardın' ha'mmesi hayal-qızlar, İysanın' anası Ma'riyam
ha'm Onın' tuwısqanları menen birlikte u'zliksiz duwa etetug'ın edi+.
15 Sol ku'nlerdin' birinde jıynalg'an bir ju'z jigirmag'a shamalas
iseniwshilerdin' arasınan Petr ornınan turıp bılay dedi:
16 – Tuwısqanlarım! Muxaddes Ruwxtın' İysanı uslap alg'anlarg'a
jolbasshılıq etken Yahuda haqqında Dawıt arqalı a'welden bildirgen
Muxaddes Jazıwı orınlanıwı kerek edi+. 17 Yahuda da bizlerdin' aramızda
biri bolıp, usı xızmetten u'lesin alg'an edi.
(+ 18 Bul adam o'z qılmısının' haqısına bir egislik jer satıp aldı. Ol sol
jerde et-betinen jıg'ılıp, qarnı jarıldı ha'm barlıq ishekleri aqtarıldı. 19 Bul
waqıya Erusalim turg'ınlarının' ha'mmesine ma'lim boldı. Sonlıqtan sol
egislik jer olardın' tilinde «Xakeldama» dep atalıp, «Qan jeri» degen
ma'nisti an'latadı.)+
20 O'ytkeni Zaburda:
«Onın' ma'kanı qan'ırap qalsın,
*Onda jasawshı bolmasın»**.
Ja'ne de:
*«Onın' ornın basqa birew iyelesin»**, – dep jazılg'an+.
21-22 Sonlıqtan İyemiz İysa bizler menen birge bolg'anda, yag'nıy
Yaqıyanın' suwg'a shomıldırıwınan* baslap, İysanın' aspang'a alıng'an
ku'nine deyin, ba'rqulla bizlerdin' aramızda bolg'an adamlardın' biri Onın'
qayta tirilgenine bizler menen birge gu'wa bolıwı tiyis+.
23 Solay etip, eki adam: laqabı Yustus bolg'an Barsaba dep atalatug'ın
Yusup ha'm Matiyas usınıldı+. 24-25 Son'ınan olar bılay dep duwa etti:
– O, İyemiz, Sen ha'r bir adamnın' kewlin bilesen'. Usı eki adamnın'
qaysısın elshilik xızmetine tan'lag'anın'dı bizlerge ko'rset. Al Yahuda bul
xızmetti taslap, o'zine ılayıqlı jerge ketti+.
26 Olar ekewine shek taslag'anda, shek Matiyasqa tu'sti. Solay etip, ol on
bir elshinin' qatarına qosıldı+.

Muxaddes Ruwxtın' tu'siwi

2 [1] Eliwinshi ku'ni bayramı* kelgende, iseniwshilerdin' ha'mmesi bir
jerge jıynaldı+. [2] Tosattan aspannan ku'shli samal eskendey bolıp, bir
shawqım esitildi ha'm olar otırg'an u'ydi pu'tkilley toltırıp jiberdi. [3] Ottın'
jalını sıyaqlı tillerge uqsag'an bir na'rseler olarg'a ko'rinip, bo'linip-
bo'linip ha'r birinin' u'stine tu'sti+. [4] Olardın' ha'mmesi Muxaddes
Ruwxqa tolıp, Ruwxtın' aytqızıwı boyınsha basqa tillerde so'yley basladı+.
[5] Sol waqıtta Erusalimde du'nyanın' ha'r tu'rli ellerinen kelgen dinshil
yahudiyler jasaytug'ın edi. [6] Bul sesti esitip, ko'p xalıq bir jerge jıynaldı.
Olardın' ha'r biri o'z tillerinde aytılg'an so'zlerdi esitkenlikten hayran
boldı. [7] Ha'mme qattı tan' qalısıp, bılay dedi:
– Qaran'lar, bul so'ylep atırg'anlardın' ha'mmesi galilalı emes pe?
[8] Onda qalay olardın' bizlerdin' ha'r birimizdin' tuwılg'an jerimizdin'
tilinde so'ylep atırg'anın esitip turmız? [9] Aramızda parfiyalılar, midiyalılar,
elamiyliler bar. Mesopotamiyada, Yahudiyada ha'm Kapadokiyada, Pontus
ha'm Aziyada, [10-11] Frikiya ha'm Pamfiliyada, Mısır ha'm Liviyanın'
Kirenege jaqın u'lkelerinde jasaytug'ınlar bar. O'zleri yahudiy bolg'an
ha'm yahudiy dinine o'tken Rimnen kelgen qonaqlar, kritliler ha'm arablar
da bar. Biraq bizler Qudaydın' ullı isleri haqqında ha'r birimiz o'z
tillerimizde esitip turmız-g'o+.
[12] Olardın' ha'mmesi an'-tan' bolısıp, bir-birinen:
– Bunı qalay tu'siniwge boladı? – dep soradı.
[13] Al geybirewleri mısqıllap:
– Olar taza sharap iship, ma's bolg'an, – desti+.

Petrdin' so'zi

[14] Sonda on bir elshi menen birge Petr ornınan turdı da, ba'lent dawıs
penen xalıqqa qarata so'yledi:
– Yahudiyler ha'm pu'tkil Erusalim turg'ınları! Men bunı sizlerge
tu'sindireyin, so'zlerime qulaq salın'lar. [15] Bul adamlar sizler oylag'anday
ma's emes. Sebebi ha'zir azang'ı saat tog'ız-g'o. [16] Biraq bul ko'rip
turg'anların'ız İoel payg'ambar arqalı aldın ala aytılg'an edi:+
[17] *«Quday bılay deydi:*
Son'g'ı ku'nlerde barlıq adamlardın' u'stine O'z Ruwxımdı jawdıraman.
Ulların'ız ha'm qızların'ız payg'ambarshılıq etedi.

Jasların'ız ayanlar, qartayg'an adamların'ız tu'sler ko'redi+.
18 *Sol ku'nlerde O'zimnin' er ha'm hayal xızmetshilerimnin' u'stine de,*
O'z Ruwxımdı jawdıraman,
Olar da payg'ambarshılıq etedi.
19 *Joqarıda, aspanda tan' qalarlıq na'rseler,*
To'mende, jer ju'zinde ka'ramatlı belgiler:
Qan, ot ha'm burqırag'an tu'tinlerdi ko'rsetemen+.
20 *İyemizdin' ullı ha'm saltanatlı ku'ni kelmesten aldın,*
Ku'n qaran'g'ılanadı, ay qang'a aylanadı+.
21 *Sonda İyemizdin' atın aytıp shaqırg'an ha'r bir adam qutqarıladı»*+*.*
22 İzraillılar, mına so'zlerge qulaq salın'lar: xabarın'ız bar, Nasıralı İysa Qudaydın' Ol arqalı aran'ızda islegen ka'ramatları, tan' qalarlıq waqıyaları ha'm ka'ramatlı belgileri menen Quday ta'repinen da'lillengen Adam edi+. 23 Bul İysa Qudaydın' erki ha'm aldın ala belgilegeni boyınsha, sizlerge uslap berilgen edi. Sizler Onı Qudaydın' Nızamın bilmeytug'ın basqa millet adamlarının' qolı menen atanaq ag'ashqa shegelep o'ltirdin'ler+. 24 Al Quday o'lim azabının' tusawların u'zip, Onı tiriltti. O'ytkeni Onı o'limnin' uslap turıwı mu'mkin emes edi+. 25 Ol haqqında Dawıt bılay degen:
«İyemdi ha'mme waqıt ko'z aldımda ko'rdim,
Ol menin' on' jag'ımda bolg'anlıqtan, men albıramayman+.
26 *Sonlıqtan kewlim quwanıp, tilim shadlanıp so'yleydi.*
Denem de u'mit ishinde jasaydı.
27 *Sebebi Sen janımdı o'liler ma'kanına taslap ketpeysen',*
O'z Muxaddesin'di shiritip qoymaysan'+.
28 *Mag'an o'mir jolların u'yrettin',*
Meni O'z janın'da quwanıshqa bo'leysen'»+*.*
29 Tuwısqanlarım! Men sizlerge ullı babamız Dawıt haqqında ashıq ayta alaman: ol o'ldi ha'm jerlendi. Onın' qa'biri bu'ginge deyin usı jerde, bizlerde saqlang'an+. 30 Dawıt payg'ambar bolg'anlıqtan, Qudaydın' og'an: «Senin' urpag'ın'nan Birin taxtın'a otırg'ızaman», – dep o'zine ant iship, wa'de bergenin bildi+. 31 Sonlıqtan ol keleshekte ne bolatug'ının ko'rip, Masixtın'* qayta tiriletug'ını tuwralı bılay degen edi:
«Ol o'liler ma'kanına taslap qaldırılmadı,
Denesi de shirimedi»+.

32 Quday usı İysanı o'limnen tiriltti, bug'an bizlerdin' ha'mmemiz
gu'wamız. 33 Ol Qudaydın' qu'direti menen aspandag'ı joqarı ha'melge
ko'terilip, A'keden wa'de etilgen Muxaddes Ruwxtı aldı. Ha'zir ko'rgenin'iz
ha'm esitkenin'iz sıyaqlı, sol Ruwxtı bizlerge jawdırdı+. 34-35 Dawıt
aspang'a ko'terilmegen bolsa da bılay degen edi:
«İyem menin' İyeme ayttı:
„Dushpanların'dı ayag'ın'nın' astına bastırmag'anımsha,
*Menin' on' jag'ımda otır“»**+.
36 Solay etip, pu'tkil İzrail xalqı anıq bilip qoysın: Quday sizler atanaq
ag'ashqa shegelegen sol İysanı ha'm İyemiz, ha'm Masix qıldı.
37 Bunı esitkenlerdin' ju'reklerine qanjar sug'ılg'anday boldı. Olar Petr
ha'm basqa elshilerden:
– Tuwısqanlar, bizler ne islewimiz kerek? – dep soradı+.
38 Petr olarg'a bılay dedi:
– Gu'naların'ızdın' keshiriliwi ushın ta'wbe etip*, ha'r birin'iz İysa
Masixtın' atı menen suwg'a shomıldırılın'lar. Sonda Muxaddes Ruwxtı
sıyg'a alasızlar+. 39 Bul wa'de sizlerge, sizlerdin' balaların'ızg'a ha'm
alıstag'ılardın' ha'mmesine, yag'nıy Quday İyemiz shaqırg'an ha'r bir
adamg'a berilgen+.
40 Petr basqa da ko'p so'zler menen olarg'a gu'walıq berip:
– Bul buzıq a'wladtan qutqarılın'lar, – dep o'tinish etti.
41 Onın' so'zin qabıl etkenler suwg'a shomıldırılıp, sol ku'ni olarg'a u'sh
mın'g'a shamalas adam qosıldı.
42 Olar o'zlerin elshilerdin' ta'limine bag'ıshlap, bir-biri menen qarım-
qatnasta boldı ha'm birge nan sındırıp*, duwa etetug'ın edi. 43 Elshiler
arqalı ko'p tan' qalarlıq na'rseler ha'm ka'ramatlı belgiler
ko'rsetilgenlikten, ha'mmeni qorqınısh biyledi. 44 İseniwshilerdin'
ha'mmesi birge jıynalıp, ha'mme na'rsesin ortalıqqa qoydı+. 45 Mal-
mu'liklerin satıp, ha'r kimnin' mu'ta'jligine qaray u'lestiretug'ın edi.
46 Olar ha'r ku'ni birge İbadatxananın' ha'wlisinde jıynalısıp, u'ylerde nan
sındırıstı. Quwanıshlı tu'rde haq kewil menen birge awqatlandı.
47 Qudayg'a maqtawlar aytıp, pu'tkil xalıqtın' alg'ısına bo'lendi. İyemiz de
qutqarılg'anlardı olarg'a ku'n sayın qosıp bardı.

Petrdin' ayag'ı la'n' adamg'a shıpa beriwi

3 [1] Bir ku'ni Petr menen Yuxan duwa etiw waqtında, tu'sten keyin
saat u'shte İbadatxanag'a baratır edi. [2] Sol jerde ishten ayag'ı la'n' bolıp
tuwılg'an bir adam bar edi. Ol İbadatxanag'a kelgenlerden sadaqa soraw
ushın ko'terip a'kelinip, ha'r ku'ni İbadatxananın' «Go'zzal» degen
qapısının' qasında otırg'ızılatug'ın edi+. [3] Bul adam İbadatxanag'a kirip
baratırg'an Petr menen Yuxandı ko'rip, olardan sadaqa soradı. [4] Petr
menen Yuxan og'an tigilip qaradı. Son'ınan Petr og'an:

– Bizlerge qara! – dedi.

[5] Sol adam olardan bir na'rse alıwdı da'metip, olarg'a dıqqat penen
tigilip qaldı.

[6] Petr og'an:

– Mende gu'mis ha'm altın joq, biraq sag'an o'zimde barımdı beremen.
Nasıralı İysa Masix atı menen aytaman, ju'r! – dep+ [7] onın' on' qolınan
usladı da, ornınan turg'ızdı. Sol waqıtta-aq onın' ayaqları menen
tobıqlarına ku'sh endi+. [8] Ol ornınan ushıp turdı da, ju're basladı. Bılay-
bılay ju'rip sekiriwi menen Qudayg'a alg'ıslar aytıp, olar menen birge
İbadatxanag'a kirdi+. [9] Pu'tkil xalıq onın' ju'rip baratırg'anın ha'm
Qudaydı alg'ıslap atırg'anın ko'rip, [10] onın' İbadatxananın' «Go'zzal» degen
qapısının' qasında otırıp, tilenshilik etken adam ekenin tanıdı. Onın'
menen ju'z bergen waqıyag'a olar qattı hayran qalısıp, an'-tan' bolıstı.

Petrdin' İbadatxanadag'ı so'zi

[11] Jan'ag'ı adam Petr menen Yuxannan ayırılmay ju'rgende, pu'tkil
xalıq hayran qalısıp, «Sulaymannın' aywanı» dep atalatug'ın jerge,
olardın' qasına juwırısıp keldi+. [12] Bunı ko'rgen Petr xalıqqa qarata bılay
dedi:

– İzraillılar, bug'an nege an'-tan' bolıp atırsızlar? Bul adamdı bizler o'z
ku'shimiz yamasa dinshilligimiz benen ju'rgizgendey, nege bizlerge tigilip
tursızlar? [13] İbrayımnın', Isaqtın', Yaqıptın' Qudayı, bizin' ata-
babalarımızdın' Qudayı O'z xızmetshisi İysanı ullıladı. Sizler Onı uslap
berdin'ler ha'm Pilat Onı bosatıwg'a qarar etkende, Onnan Pilattın'
aldında waz keshtin'ler+. [14] Muxaddes ha'm haq Adamnan waz keship, bir
adam o'ltiriwshinin' o'zlerin'izge bosatılıp beriliwin talap ettin'ler+.
[15] Sizler O'mir İyesin o'ltirdin'ler, biraq Quday Onı o'limnen tiriltti. Bizler
bug'an gu'wamız. [16] Sizler ko'rgen ha'm tanıytug'ın bul adam İysanın' atı

menen, Onın' atına degen isenim menen shıpa taptı. Ha'mmen'izdin' ko'z
aldın'ızda og'an tolıq shıpa bergen İysag'a degen isenim edi.
17 Endi tuwısqanlarım, sizlerdin' bul isti basshıların'ız sıyaqlı bilmey
islegenin'izdi bilemen+. 18 Biraq barlıq payg'ambarlar arqalı O'z
Masixının' azap shegetug'ının aldın ala bildirgen Quday O'z so'zin usılay
a'melge asırdı. 19-20 Solay etip, ta'wbe etin'ler ha'm gu'naların'ızdın'
juwılıwı ushın Qudayg'a qaytın'lar. Sonda Jaratqan İyemiz sizlerge
ra'ha'tleniw waqıtların beredi ha'm sizler ushın aldın ala tayınlang'an
Masixtı, yag'nıy İysanı jiberedi. 21 Qudaydın' a'yyemnen muxaddes
payg'ambarları arqalı aytqanınday, ha'mme na'rsenin' o'z qa'lpine
keliwine deyin İysa aspanda bolıwı kerek+. 22 O'ytkeni Muwsa bılay degen
edi: *«Quday İyemiz sizler ushın tuwısqanların'ızdın' arasınan men sıyaqlı bir
payg'ambardı shıg'aradı. Onın' aytqan ha'r bir so'zin tın'lan'lar+. 23 Sol
payg'ambardı tın'lamag'an ha'r bir adam Qudaydın' xalqı arasınan joq
etiledi»*+.
24 Samuel payg'ambardan baslap, onnan keyin kelip so'ylegen
payg'ambarlardın' ha'mmesi de usı ku'nler haqqında boljag'an edi+.
25 Sizler payg'ambarlardın' ha'm Qudaydın' ata-babaların'ız benen du'zgen
kelisiminin' miyrasxorlarısızlar. Sebebi Quday İbrayımg'a bılay degen edi:
«Senin' a'wladın' arqalı jer ju'zindegi ha'mme xalıqlar jarılqanadı»+. 26 Ha'r
birin'izdi jaman joldan qaytarıp, sizlerdi jarılqaw ushın, Quday O'zi
tayınlag'an xızmetshisin en' aldı menen sizlerge jiberdi.

Petr ha'm Yuxan joqarg'ı ken'es aldında

4 [1] Petr menen Yuxan xalıqqa so'ylep turg'anda, ruwxaniyler,
İbadatxana saqshılarının' basshısı ha'm saddukeyler* olardın' janına
toparlasıp keldi+. [2] O'ytkeni olardın' xalıqqa ta'lim berip, İysanın'
mısalında o'lilerdin' qayta tiriletug'ının ja'riyalag'anına qattı ashıwlı edi.
[3] Sonlıqtan olar Petr menen Yuxandı uslap aldı da, erten'ge deyin qamap
tasladı. Sebebi ku'n kesh bolıp qalg'an edi+. [4] Biraq, elshilerdin' so'zin
esitken adamlardın' ko'bisi isendi. İsengen er adamlardın' sanı bes mın'g'a
shamalas edi.

[5] Kelesi ku'ni yahudiy basshıları, aqsaqallar ha'm diniy mug'allimler
Erusalimge jıynaldı. [6] Bas ruwxaniy Xanna menen Kayafa, Yuxan, İskender
ha'm bas ruwxaniydin' urpag'ınan bolg'an basqa adamlar da sol jerde
edi+. [7] Olar Petr menen Yuxandı ortag'a turg'ızıp, olardan:

– Sizler bunı qanday ku'sh penen ha'm kimnin' atı menen isledin'ler? –
dep soradı+.

[8] Sonda Petr Muxaddes Ruwxqa tolıp bılay dedi:

– Xalıq basshıları ha'm aqsaqallar!+ [9] Bul la'n' adamg'a islengen
jaqsılıq ha'm onın' qalay shıpa tapqanı haqqında bizler bu'gin tergelip
atırg'an bolsaq,+ [10] onda sizlerdin' ha'mmen'iz ha'm pu'tkil İzrail xalqı
mınanı bilip qoyın'lar: bul adam sizler atanaq ag'ashqa shegelegen, biraq
Quday o'limnen qayta tiriltken Nasıralı İysa Masixtın' atının' qu'direti
menen sap-saw bolıp, aldın'ızda tur.

[11] Usı İysa Muxaddes Jazıwda aytılg'anday:
«Siz, qurılısshılar ta'repinen kereksiz dep taslanıp,
Biraq, u'ydin' mu'yeshinin' tiykarg'ı tası bolg'an tas»+.

[12] İysadan basqa hesh kim arqalı qutqarılıw joq. Qutqarılıwımız ushın
aspan astında adamlarg'a berilgen basqa hesh bir at joq+.

[13] Ken'es ag'zaları Petr menen Yuxannın' bilimsiz ha'm qarapayım
adamlar ekenin bayqap, olardın' batıllıg'ın ko'rgende tan' qalıstı. Olardın'
İysa menen birge bolg'anın bildi. [14] Biraq shıpa tapqan adamnın' Petr ha'm
Yuxan menen turg'anın ko'rip, olarg'a qarsı hesh na'rse ayta almadı+.
[15] Solay etip, ken'es ag'zaları olarg'a sırtqa shıg'ıp ketiwdi buyırdı da,
son'ınan o'z ara ken'ese baslap:

[16] – Bul adamlarg'a ne islesek eken? Erusalimde jasaytug'ın ha'r bir
adam olardın' anıq ka'ramat* islegenin biledi-g'o. Bizler bunı biykarlay

almaymız. 17 Biraq, bul xabardın' xalıq arasında ja'ne de ko'birek jayılmawı
ushın, bunnan bılay İysanın' atı menen hesh kimge hesh qashan
so'ylemen'ler dep, qorqıtıp qoyayıq, – desti.
18 Son'ınan olardı shaqırıp alıp, İysanın' atı menen hesh na'rse
aytpawların ha'm u'yretpewlerin buyırdı. 19 Biraq, Petr menen Yuxan
olarg'a juwap berip:
– O'zlerin'iz oylap ko'rin': Qudaydın' so'zlerinen go're, sizlerdin'
so'zlerin'izdi tın'law Quday aldında durıs bolar ma eken+? 20 Bizler
ko'rgenlerimizdi ha'm esitkenlerimizdi aytpay tura almaymız, – dedi.
21 Ken'es ag'zaları jazalaw ushın hesh qanday sebep taba
almag'anlıqtan, olardı ja'ne qorqıttı da, bosatıp jiberdi. O'ytkeni bolg'an
waqıya ushın pu'tkil xalıq Qudayg'a alg'ıslar aytıp turg'an edi+. 22 Sebebi
ka'ramatlı shıpa na'tiyjesinde jazılg'an adamnın' jası qırıqtan asqan edi.

İseniwshilerdin' duwa etiwi

23 Petr menen Yuxan bosatılg'annan son' joldaslarına barıp, bas
ruwxaniyler menen aqsaqallardın' o'zlerine aytqan so'zlerinin' ha'mmesin
xabarladı. 24 Olar bunı esitkende, bir awızdan Qudayg'a qarata ba'lent
dawıs penen bılay dedi:
– O, Qu'diretli İyemiz! Aspandı, jerdi, ten'izdi ha'm olardın'
ishindegilerdin' ha'mmesin Sen jaratqansan'+. 25 O'z xızmetshin' babamız
Dawıttın' awzı menen Muxaddes Ruwx arqalı bılay degen edin':
«Milletler nege qozg'alan' ko'terdi?
Xalıqlar nege pushqa shıg'atug'ın jobalar du'zdi?
26 *Jer ju'zinin' patshaları bas ko'terdi,*
Hu'kimdarlar birge jıynalıp,
*Jaratqan İyemizge ha'm Ol tayınlag'an Masixqa qarsı turdı»**+.
27 Haqıyqattan da, Hirod penen Pontiy Pilat bul qalada basqa milletler
ha'm İzrail xalqı menen birge Sen tayınlag'an muxaddes xızmetshin'
İysag'a qarsı toplandı+. 28 Olar bunı Senin' qu'diretin' ha'm erkin' menen
aldın ala belgilengenlerdi a'melge asırıw ushın isledi. 29 Endi, O İyemiz,
olardın' aybat etiwlerine na'zer salıp, Senin' so'zin'di tolıq ma'rtlik penen
aytıwg'a O'z qulların'a ku'sh-quwat bere go'r!+ 30 Muxaddes xızmetshin'
İysanın' atı menen awırıwlarg'a shıpa beriw ushın, ka'ramatlı belgiler
ha'm tan' qalarlıq isler islew ushın qu'diretin'di ko'rsete go'r!*

31 Duwa etip bolg'anda, olar jıynalg'an jer silkinip ketti. Ha'mmesi
Muxaddes Ruwxqa tolıp, Qudaydın' so'zin ma'rtlik penen ayta basladı+.

İseniwshilerdin' awızbirshiligi

32 İseniwshilerdin' jıynag'ındag'ı ha'mme adam bir jan, bir ta'n* edi.
Hesh qaysısı da o'z mal-mu'lkin «meniki» demeytug'ın edi. Al ha'mme
na'rsesin ortalıqqa qoydı+. 33 Elshiler İyemiz İysanın' qayta tirilgeni
haqqında ku'shli jiger menen, ta'sirli tu'rde gu'walıq beretug'ın edi ha'm
olardın' ha'mmesi Qudaydın' ullı miyrimine iye edi. 34 Olardın' arasında
joqshılıqta jasaytug'ın adam bolg'an joq. O'ytkeni jerleri yamasa u'yleri
barlar olardı satatug'ın edi. Tu'sken aqshaların alıp kelip,+ 35 elshilerdin'
qolına salatug'ın edi. Aqshalar ha'r kimge mu'ta'jligine qaray
u'lestiriletug'ın edi.

36 Mısalı: Lebiy urıwınan shıqqan Yusup degen kiprlı bir adam bar edi.
Elshiler og'an Barnaba, yag'nıy «Jubanısh beriwshi» degendi an'latatug'ın
at bergen edi+. 37 Ol o'zine tiyisli jerdi sattı da, aqshasın a'kelip,
elshilerdin' qolına saldı.

Xananiya ha'm Safira

5 [1] Al Xananiya atlı adam hayalı Safira menen mal-mu'lkin satıp,
[2] aqshanın' bir bo'legin jasırıp qaldı da, qalg'an bo'legin elshilerdin'
qolına a'kelip saldı. Bunnan onın' hayalının' da xabarı bar edi.
[3] Sonda Petr og'an bılay dedi:
– Xananiya, nege shaytang'a ju'regin'nen orın berip, Muxaddes Ruwxtı
aldadın' ha'm satılg'an jerdin' aqshasının' bir bo'legin o'zin'e alıp qaldın'?
[4] Jer satılmay-aq sag'an tiyisli emes pe edi? Satılg'annan son' da, aqshasın
qa'legenin'she jumsawg'a erkli emes pe edin'? Nege bunday is islewge
niyet ettin'? Sen adamlardı emes, Qudaydı aldadın'-g'o+.
[5] Xananiya bul so'zlerdi esitiwden-aq jerge jıg'ılıp, jan tapsırdı. Bunı
esitkenlerdin' ha'mmesin ku'shli qorqınısh biyledi. [6] Jas jigitler orınlarınan
turıp, onın' denesin kepinledi de, alıp ketip jerledi.
[7] Aradan shama menen u'sh saattay o'tkende, bolg'an waqıyadan
xabarsız Xananiyanın' hayalı ishke kirip keldi. [8] Petr og'an:
– Mag'an aytshı, jerdi usınsha aqshag'a sattın'lar ma? – dedi.
– Awa, sog'an, – dedi hayal.
[9] Petr og'an bılay dedi:
– Nege İyemizdin' Ruwxın sınap ko'riwge kelistin'ler? A'nekey,
ku'yewin'di jerlegenler esikten kirip kiyatır. Olar seni de alıp ketedi.
[10] Hayal sol waqıtta-aq Petrdin' ayag'ına jıg'ılıp, jan tapsırdı. İshke
kirgen jas jigitler onın' o'lip qalg'anın ko'rip, sırtqa alıp ketti de,
ku'yewinin' qasına jerledi. [11] Pu'tkil iseniwshiler ja'ma'a'tin ha'm bolg'an
waqıyalardı esitkenlerdin' ha'mmesin ku'shli qorqınısh biyledi.

Elshilerdin' ko'p adamlarg'a shıpa beriwi

[12] Xalıq arasında elshiler arqalı ko'p ka'ramatlı belgiler ko'rsetilip, tan'
qalarlıq isler islenetug'ın edi. İseniwshilerdin' ha'mmesi Sulaymannın'
aywanında jıynalıp turatug'ın edi+. [13] Sırttan olarg'a qosılıwg'a hesh
kimnin' batılı barmaytug'ın edi, biraq xalıq olarg'a ko'p alg'ıslar aytatug'ın
edi. [14] Ja'ne de, İyemizge isenip, iseniwshilerge qosılg'an er ha'm
hayallardın' sanı barg'an sayın arta berdi. [15] Ha'tte, Petr o'tip
baratırg'anda, hesh bolmasa onın' sayası awırıwlardın' birinin' u'stine
tu'ssin dep, olardı ko'shelerge shıg'arıp, ka'tler ha'm to'seklerdin'
u'stilerine jatqızıp qoydı+. [16] Erusalimnin' do'geregindegi qalashalardan

da ko'p adamlar jıynalıp, awırıwlardı ha'm jawız ruwxlardan azap shekkenlerdi alıp keletug'ın edi. Olardın' ha'mmesi shıpa tabatug'ın edi.

Elshilerdin' quwdalanıwı

17 Sonda bas ruwxaniy ha'm onın' ta'repdarlarının' ha'mmesi, yag'nıy saddukey toparının' ag'zalarının' qızg'anıshtan ishleri janıp,+ 18 elshilerdi uslattı da, ma'mleket qamaqxanasına qamatıp tasladı+. 19 Biraq tu'nde İyemizdin' bir perishtesi qamaqxananın' qapıların ashıp, olardı sırtqa shıg'ardı da:+

20 – Barın'lar, İbadatxanada turıp, bul jan'a o'mir tuwralı so'zlerdin' barlıg'ın xalıqqa aytın'lar, – dedi.

21 Elshiler aytılg'andı tın'lap, tan' sa'ha'rde İbadatxanag'a bardı da, ta'lim bere basladı.

Sol waqıtta bas ruwxaniy ha'm onın' ta'repdarları kelip, joqarg'ı ken'estin' adamların, yag'nıy İzrail xalqının' barlıq aqsaqalların jıynalıwg'a shaqırdı ha'm elshilerdi alıp keliw ushın qamaqxanag'a adam jiberdi. 22 Biraq, saqshılar qamaqxanag'a barg'anda elshilerdi tappay, izlerine qaytıp keldi de, mınalardı xabarladı:

23 – Qamaqxananın' bekkem etip jabılg'anın, qapılardın' awzında qarawıllardın' turg'anın ko'rdik. Biraq, qapılardı ashqanımızda, ishten hesh kimdi tappadıq.

24 Bul so'zlerdi esitken İbadatxana saqshılarının' basshısı menen bas ruwxaniyler: «Bul ne bolg'anı» desip, albırasıp qaldı.

25 Sonda olardın' qasına bir adam kelip:

– A'ne, sizler qamaqqa salg'an adamlar İbadatxanada ta'lim berip tur, – dep xabarladı.

26 Solay etip, saqshılardın' basshısı saqshılar menen birge ketip, elshilerdi alıp keldi. Biraq xalıqtın' o'zlerin tas penen urıwınan qorqıp, olarg'a zorlıq islemedi+.

27 Olar elshilerdi alıp kelip, joqarg'ı ken'estin' aldında turg'ızıp qoydı. Bas ruwxaniy elshilerdi sorawg'a tutıp:+

28 – Bul at penen ta'lim bermen', dep qatan' buyırg'an edik-g'o. Biraq sizler o'z ta'liymatın'ızdı pu'tkil Erusalim qalasına jayıpsızlar. Bul Adamnın' qanının' to'giliwine de bizlerdi juwapker qılmaqshısızlar, – dedi+.

29 Petr menen basqa elshiler bılay dep juwap berdi:

– Adamlarg'a emes, Qudayg'a boysınıw tiyis!+ 30 Ata-babalarımızdın'
Qudayı sizler atanaq ag'ashqa shegelep o'ltirgen İysanı qayta tiriltti.
31 İzraildın' ta'wbe etip, gu'nalarının' keshiriliwi ushın, Quday Onı Ko'sem
ha'm Qutqarıwshı qılıp, O'zinin' on' ta'repine ko'terdi. 32 Bizler bul islerdin'
gu'wasımız. Sonday-aq, Qudaydın' O'zine boysınatug'ınlarg'a beretug'ın
Muxaddes Ruwxı da bularg'a gu'wa+.
33 Joqarg'ı ken'es ag'zaları bunı esitkende ashıwg'a minip, elshilerdi
o'ltirmekshi boldı+. 34 Biraq, pu'tkil xalıqtın' hu'rmetine iye bolg'an nızam
mug'allimi Gamaliel atlı bir parisey ken'este ornınan turıp, elshilerdi az-
maz waqıtqa sırtqa shıg'arıp turıwdı buyırdı+. 35 Son'ınan ol ken'es
ag'zalarına bılay dedi:
– İzraillılar! Bul adamlarg'a isleyjaq isin'izdi abaylap islen'ler. 36 Sebebi
bunnan burın o'zin ullı dep esaplag'an Teudas atlı bir adam shıqqan edi.
Og'an to'rt ju'zge shamalas adam qosıldı. Biraq ol o'ltirilip, izine
ergenlerdin' ha'mmesi tarqap, joq bolıp ketti. 37 Onnan son', xalıqtın' esabı
alıng'an ku'nlerde galilalı Yahuda shıg'ıp, bir topar adamlardı izine ertti.
Ol da o'ltirilip, izine ergenlerdin' ha'mmesi tarqap ketti+. 38 Sonlıqtan endi
sizlerge aytatug'ınım mınaw: bul adamlarg'a tiymen'ler, olardı tınıshına
qoyın'lar. O'ytkeni bul is-ha'reket adamlardan bolsa, ol iske aspaydı+.
39 Biraq Qudaydan bolsa, bul adamlardı joq qıla almaysızlar. Ja'ne de,
Qudayg'a qarsı urısıwshı bolıp qalıwın'ız da mu'mkin+.
40 Ken'es ag'zaları Gamalieldin' ma'sla'ha'tin qabıl etti de, elshilerdi
ishke shaqırtıp, olardı qamshılattı ha'm İysanın' atı menen waz aytpawdı
buyırıp, bosatıp jiberdi. 41 Elshiler İysanın' atı sebepli masqaralanıwg'a
miyasar bolg'anı ushın joqarg'ı ken'esten quwanıshlı tu'rde shıg'ıp ketti+.
42 Olar ha'r ku'ni İbadatxanada ha'm u'yme-u'y ta'lim beriwin, İysanın'
Masix ekeni haqqında Xosh Xabardı ja'riyalawın toqtatqan joq.

Jeti xızmetshi

6 [1] Masixtın' sha'kirtlerinin' sanı o'sip atırg'an sol ku'nlerde grekshe
so'yleytug'ın iseniwshi yahudiyler ta'repinen evreyshe so'yleytug'ın
iseniwshi yahudiylerge qarsı narazılıq payda boldı. Sebebi ku'ndelikli
ja'rdem bo'listirilgende, olardın' jesirlerine kewil awdarılmaytug'ın edi+.
[2] Sonda on eki elshi ha'mme sha'kirtlerdi bir jerge jıynap:

– Qudaydın' so'zin ja'riyalaw isin taslap, dasturxan basında xızmet
etkenimiz* durıs bolmas. [3] Tuwısqanlarım! Aran'ızda jaqsı atı shıqqan,
Muxaddes Ruwx penen danalıqqa tolg'an jeti adamdı tan'lan'lar. Olarg'a
usı isti tapsırayıq+. [4] Al bizler o'zlerimizdi duwa etiwge ha'm Qudaydın'
so'zin ja'riyalawg'a bag'ıshlayıq, – dedi.

[5] Bul so'z pu'tkil ja'ma'a'tke unadı. Olar isenimi ku'shli ha'm Muxaddes
Ruwxqa tolı bolg'an Stepandı, ja'ne de Filipti, Proxordı, Nikanordı,
Timondı, Parmendi ha'm yahudiy dinine o'tken antioxiyalı Nikolastı
saylap,+ [6] elshilerdin' aldında turg'ızdı. Elshiler duwa etip, olardın'
u'stilerine qolların qoydı+.

[7] Solay etip, Qudaydın' so'zi jayılıp, Erusalimdegi sha'kirtlerdin' sanı
ko'beye berdi. Ruwxaniylerdin' ko'bisi de elshilerdin' ta'limin qabıl alıp,
isene basladı+.

Stepannın' qolg'a alınıwı

[8] Qudaydın' miyrimi menen qu'diretine tolı bolg'an Stepan xalıq
arasında ullı tan' qalarlıq na'rseler ha'm ka'ramatlı belgiler ko'rsetetug'ın
edi. [9] Degen menen, kireneli, iskenderiyalı ha'm Kilikiya menen Aziyadan
bolg'an adamlardın' «Erkinler ma'jilisxanası»* degen ma'jilisxananın'
ayırım ag'zaları Stepang'a qarsı shıg'ıp, onın' menen tartısa basladı.
[10] Biraq ol danalıq ha'm Muxaddes Ruwx penen so'ylegenlikten, olar qarsı
tura almadı+. [11] Sonda olar bir neshe adamdı u'gitlep: «Onın' Muwsag'a
ha'm Qudayg'a til tiygizgenin esittik», – dep aytqızdı+.

[12] Solay etip, olar xalıqtı, aqsaqallardı ha'm diniy mug'allimlerdi
o'shegistirip, bas salıp Stepandı usladı da, onı joqarg'ı ken'estin' aldına
alıp keldi. [13] Olar a'kelgen jalg'an gu'walar:

– Mına adam İbadatxanag'a ha'm Muwsanın' Nızamına u'zliksiz qarsı
so'ylep ju'r+. [14] Bizler onın': «Nasıralı İysa İbadatxananı joq qıladı,

Muwsanın' bizlerge bergen u'rp-a'detlerin o'zgertedi», – degenin esittik, – dedi+.

15 Joqarg'ı ken'este otırg'anlardın' ha'mmesi Stepannın' ju'zine tigilip qarap, onın' ju'zinin' perishtenin' ju'zine uqsas ekenin ko'rdi.

Stepannın' so'zi

7 1 Sonda bas ruwxaniy Stepannan:
– Usı durıs pa? – dep soradı.
2 Stepan bılay dep juwap berdi:
– Tuwısqanlarım ha'm ag'alarım, mag'an qulaq salın'lar! Babamız İbrayım Xarang'a ko'ship ornalaspastan burın Mesopotamiyada bolg'an waqtında ullı Quday og'an ko'rinip:+ 3 *«Elin'di ha'm ag'ayin-tuwg'anların'dı qaldırıp, Men sag'an ko'rsetetug'ın elge bar»**, – degen edi+.
4 Solay etip, İbrayım xaldeylilerdin' elinen shıg'ıp, Xarang'a ornalastı. A'kesinin' o'liminen keyin, Quday onı sol jerden alıp, ha'zir sizler jasap atırg'an bul elge ko'shirdi+. 5 Degen menen, Quday bul jerde og'an hesh qanday miyras, bir qarıs jer de bermegen edi. Biraq, sol waqıtta İbrayımnın' balası joq bolsa da, Quday bul jerdi og'an ha'm onın' urpaqlarına mu'lik qılıp beretug'ının wa'de etken edi+. 6 Ja'ne de, Quday og'an bılay degen edi: *«Senin' urpaqların' jat jerde jat bolıp, to'rt ju'z jıl qullıqta jasaydı ha'm zulımlıq ko'redi+. 7 Biraq Men olardı qul etken xalıqtı jazalayman. Bunnan son', olar sol jerden shıg'ıp, Mag'an bul jerde sıyınadı»**+. 8 Son'ınan Quday İbrayım menen muxaddes kelisim du'zip, su'nnetlew ra'simin onın' belgisi qıldı. Solay etip, İbrayım Isaqtın' a'kesi bolıp, onı segizinshi ku'ni su'nnet* etti. Isaq Yaqıptın', Yaqıp on eki ullı atalarımızdın' a'kesi boldı+.
9 Yusuptı ku'nlegen atalarımız onı Mısırg'a satıp jiberdi. Biraq Quday onın' menen birge bolıp,+ 10 barlıq qıyınshılıqlarınan qutqardı. Mısır patshası Faraonnın'* aldında og'an danalıq ha'm miyrim-sha'pa'a'tlik berdi. Faraon onı Mısırdın' ha'm sarayındag'ı barlıq adamlardın' u'stinen basshı qılıp qoydı+.
11 Son'ınan pu'tkil Mısır ha'm Kanan ellerinde ashlıq bolıp, u'lken qıyınshılıqlar baslandı. Ata-babalarımız jewge awqat taba almay qaldı. 12 Mısırda g'a'lle bar ekenin esitken Yaqıp atalarımızdı sol jaqqa birinshi ma'rte jolladı+. 13 Olar Mısırg'a ekinshi ma'rte kelgende, Yusup tuwısqanlarına o'zinin' kim ekenin tanıttı ha'm Faraong'a onın' shıg'ısı belgili boldı+. 14 Yusup a'kesi Yaqıptı ha'm barlıg'ı jetpis bes adamnan ibarat bolg'an ha'mme ag'ayin-tuwg'anların o'zine shaqırtıp aldı+.
15 Solay etip, Yaqıp Mısırg'a ko'ship ketti. Onın' o'zi de, ata-babalarımız da sol jerde qaytıs boldı+. 16 Olardın' su'yegi Shikemge alıp kelinip,

İbrayımnın' sol jerde Xamordın' ullarınan gu'mis aqshag'a satıp alg'an qa'birine qoyıldı+.

17 Qudaydın' İbrayımg'a bergen wa'desinin' orınlanatug'ın waqtı
jaqınlag'anda, Mısırdag'ı xalqımızdın' sanı ju'da' ko'beyip qalg'an edi+.
18 Sol waqıtta Mısırda Yusuptı tanımaytug'ın basqa bir patsha taxtqa
otırdı+. 19 Ol xalqımızdan hiylekerlik penen paydalanıp, zulımlıq isledi
ha'm olardın' jan'a tuwılg'an balalarının' tiri qalmawı ushın dalag'a
taslawg'a ma'jbu'rledi+.

20 Sol waqıtta Muwsa du'nyag'a keldi. Ol ju'da' sulıw bala bolıp, u'sh ay
a'kesinin' u'yinde bag'ıldı+. 21 Ol dalag'a taslang'anda, onı Faraonnın' qızı
tawıp alıp, o'z balasınday qılıp ta'rbiyalap o'sirdi+. 22 Muwsa mısırlılardın'
barlıq bilim tarawlarınan ta'lim alıp, so'zinde de, isinde de ku'shli boldı.

23 Ol qırıq jasqa tolg'anda, onın' kewlinde o'z tuwısqanları bolg'an
izraillılardın' jag'dayın barıp ko'riw niyeti payda boldı. 24 Olardın' birine
a'dilsizlik islengenin ko'rgen Muwsa onı jaqladı da, a'dilsizlik islegen
mısırlını o'ltirip, zulımlıq ko'rgen adam ushın o'sh aldı+. 25 Ol: «Qudaydın'
men arqalı o'zlerin qutqaratug'ının tuwısqanlarım tu'siner», – dep
oylag'an edi. Biraq olar tu'sinbedi. 26 Erten'ine Muwsa to'belesip atırg'an
eki izraillını ushıratıp qalg'anda, olardı jarastırmaqshı bolıp:

– Jigitler, sizler tuwısqansız-g'o. Nege bir-birin'izge ja'bir berip
atırsızlar? – dedi.

27 Biraq, jaqınına ja'bir bergen adam Muwsanı iyterip jiberip:

– Kim seni bizlerdin' u'stimizden basshı ha'm qazı qılıp qoydı? 28 Keshe
mısırlını o'ltirgenin'dey, meni de o'ltirmekshimisen'?* – dedi+.

29 Bul so'zdi esitkende Muwsa Midiyan eline qashıp ketip, sol jat jerde
jasadı. Ol sol jerde eki balalı boldı+.

30 Qırıq jıl o'tkennen son', Sinay tawının' do'geregindegi sho'lde, janıp
turg'an putanın' jalınında Muwsag'a bir perishte ko'rindi+. 31 Muwsa bul
ko'riniske tan' qaldı. Anıqlap ko'riw ushın jaqınlag'anda, Jaratqan
İyemizdin': 32 *«Men senin' ata-babaların'nın' Qudayıman, İbrayımnın', Isaqtın',
Yaqıptın' Qudayıman»*, – degen dawısı esitildi. Muwsa qorqqanınan
qaltırap, qarawg'a ju'reksine almadı+. 33 Son'ınan Jaratqan İyemiz og'an
bılay dedi: *«Ayaq kiyimin'di shesh! O'ytkeni sen turg'an jer muxaddes+. 34 Men
xalqımnın' Mısırda azap-aqıret shegip atırg'anın ko'rdim, onın' nalasın esitip, onı
qutqarıw ushın aspannan tu'stim. Endi bar, Men seni Mısırg'a jiberemen»*+.

35 Bul: «Kim seni basshı ha'm qazı qılıp qoydı?» – dep adamlar ta'n
almag'an – sol Muwsa edi. Quday onı putada ko'ringen perishte arqalı
basshı ha'm qutqarıwshı qılıp jiberdi+. 36 Mısırda, Qızıl ten'izde ha'm qırıq
jıl boyı sho'lde tan' qalarlıq na'rseler ha'm ka'ramatlı belgiler ko'rsetip,
xalıqtı Mısırdan shıg'arg'an usı Muwsa edi+. 37 İzrail ullarına: «*Quday
sizlerge o'z tuwısqanların'ızdın' arasınan men sıyaqlı bir payg'ambardı
shıg'aradı*»*, – degen de – usı Muwsa edi+. 38 Sinay tawında o'zine
so'ylegen perishtenin' so'zlerin ata-babalarımızg'a jetkizgen ha'm sho'lde
jıynalg'an İzrail xalqı menen birge bolg'an da sol edi. Ol bizlerge jetkiziw
ushın Qudaydın' tiri so'zlerin alg'an edi+.

39 Biraq, ata-babalarımız og'an boysınıwdı qa'lemedi ha'm onı ta'n
almay, kewilleri Mısırg'a awdı+. 40 Olar Xarong'a: «*Bizlerdi baslap ju'retug'ın
qudaylardın' mu'sinlerin sog'ıp ber, sebebi bizlerdi Mısır elinen shıg'arg'an sol
Muwsag'a ne bolg'anın bilmeymiz*»*, – dedi+. 41 Sol ku'nlerde olar buzawdın'
mu'sinin sog'ıp, sol butqa qurbanlıq berdi. Olar o'z qolları menen soqqan
butqa quwanıp, kewil ko'teristi+. 42 Sonlıqtan Quday olardan ju'zin teris
burıp, olardı aspan denelerine tabınıwg'a taslap qoydı. Bul
payg'ambarlardın' kitabında jazılg'anday boldı:
«*Ha'y, İzrail xalqı!**
Sizler sho'lde qırıq jıl boyı,
Mag'an qurbanlıq ha'm sıylar berdin'iz be+?
43 *O'zlerin'iz tabınıw ushın islegen butlardı:*
Moloxtın' shatırın ha'm qudayın'ız Refannın' juldızın
Ko'terip ju'rdin'ler-g'o.
Sonlıqtan Men sizlerdi Babilonnın' arjag'ına su'rgin qılaman»*+.

44 Ata-babalarımızdın' sho'lde Gu'walıq shatırı* bar edi. Muwsa onı
o'zine so'ylegen Qudaydın' buyırg'anınday, ko'rgen u'lgi boyınsha islegen
edi+. 45 Shatır a'wladtan-a'wladqa o'tip, ata-babalarımız Eshuanın'
basshılıg'ında Quday quwıp jibergen xalıqlardın' jerlerin iyelegende, onı
o'zleri menen birge alıp ju'rdi. Shatır Dawıttın' zamanına deyin boldı+.
46 Quday aldında miyrimge erisken Dawıt Yaqıptın' Qudayı ushın ma'kan
qurıwg'a ruxsat soradı+. 47 Biraq, Quday ushın u'y salg'an Sulayman
boldı+.

48 Degen menen, Qu'diretli Quday adamnın' qolı menen salıng'an
ma'kanlarda jasamaydı. Ol payg'ambar arqalı bılay degen edi:+

49 *«Aspan – Menin' taxtım,*
Jer – ayaq basarım,
Sizler Mag'an qanday u'y salıp berejaqsızlar?
Menin' dem alatug'ın ornım qay jerde eken?
50 *Bulardın' ha'mmesin Menin' qolım jaratpadı ma?»**+
51 Ha'y, o'jetler, shın kewilden Qudayg'a boysınbaytug'ınlar, Onın' so'zin tın'lamaytug'ınlar!* Sizler ata-babaların'ızg'a uqsap, Muxaddes Ruwxqa ba'rqulla qarsı turasızlar+. 52 Ata-babaların'ız payg'ambarlardın' qaysı birin quwdalamadı? Olar haq Adamnın' keliwin aldın ala boljag'anlardı da o'ltirdi-g'o. Sizler de endi Og'an satqınlıq islep, Onı o'ltirdin'ler+. 53 Sizler perishteler arqalı berilgen Muxaddes Nızamdı alsan'lar da, onı orınlamadın'lar!+

Stepannın' o'ltiriliwi

54 Ken'es ag'zaları bul so'zlerdi esitkende ashıwg'a minip, Stepang'a qarsı tislerin qayradı+. 55 Al Muxaddes Ruwxqa tolg'an Stepan ko'zlerin aspang'a tigip, Qudaydın' saltanatın ha'm Qudaydın' on' ta'repinde turg'an İysanı ko'rdi+. 56 Sonda ol:

– Qaran'lar, aspannın' ashılg'anın ha'm Adam Ulının'* Qudaydın' on' ta'repinde turg'anın ko'rip turman, – dedi+.

57 Al olar qulaqların jawıp, qattı qıshqırıstı. Ha'mmesi birden Stepang'a topıldı da, 58 onı qalanın' sırtına su'yrep shıg'arıp, og'an tas ılaqtıra basladı. Gu'walar o'z kiyimlerin Saul atlı bir jas jigittin' ayag'ının' janına qoydı+.

59 Olar tas ılaqtırıp atırg'anda, Stepan: «İyem İysa, ruwxımdı qabıl et», – dep duwa etti+. 60 Son'ınan ol dize bu'kti de, ba'lent dawıs penen: «O İyem, bul gu'nanı olardın' moynına ju'kleme!» – dedi. Usını aytıp bolıp, ol jan tapsırdı+.

Erusalim ja'ma'a'tinin' quwdalanıwı

8 [1] Stepannın' o'ltiriliwin Saul da maqullag'an edi. Sol ku'nnin' o'zinde-aq, Erusalimdegi iseniwshiler ja'ma'a'tine qarsı ku'shli quwdalaw baslandı. Elshilerden basqa iseniwshilerdin' ha'mmesi Yahudiya menen Samariya u'lkelerinin' ha'mme jerleri boylap tarqap ketti+.
[2] Ayırım iseniwshi adamlar Stepandı jerlep, onı qattı azaladı. [3] Biraq Saul iseniwshiler ja'ma'a'tine qattı azap berdi. Ol u'yme-u'y kirip, erkek pe, hayal ma, ha'mmesin su'yrep shıg'arıp, qamaqqa saldırdı+.

Filip Samariyada

[4] Al tarqalıp ketken iseniwshiler el aralap, Qudaydın' so'zin ja'riyalap ju'rdi+. [5] Filip Samariyanın' bir qalasına kelip, ol jerdegilerge Masix haqqında ja'riyaladı+. [6] Filiptin' so'zin esitken ha'm ol ko'rsetken ka'ramatlı belgilerdi ko'rgen xalıq onın' so'zlerin dıqqat penen tın'ladı.
[7] O'ytkeni jin urg'an ko'p adamlardan jawız ruwxlar qıshqırısıp shıg'ıp, ko'plegen la'n' ha'm aqsaq bolg'anlar shıpa tabatug'ın edi+. [8] Solay etip, sol qala u'lken quwanıshqa bo'lendi.

Sıyqırshı Simon

[9] Sol qalada ko'p waqıtlardan beri sıyqırshılıq penen shug'ıllanatug'ın, Samariya xalqın tan' qaldırıp kiyatırg'an ha'm o'zin ullı adam dep esaplaytug'ın Simon atlı bir adam bar edi. [10] En' qarapayım adamlardan baslap en' abıraylı adamlarg'a deyin, ha'mmesi onı dıqqat penen tın'lap: «Onda ullı qu'diret dep atalatug'ın Qudaydın' qu'direti bar», – deytug'ın edi. [11] Simon olardı ko'p waqıtlardan beri sıyqırshılıq penen tan' qaldırıp kiyatırg'anlıqtan, onı ha'mme tın'laytug'ın edi. [12] Biraq olar Qudaydın' Patshalıg'ı ha'm İysa Masixtın' atı haqqında Xosh Xabardı ja'riyalag'an Filiptin' so'zlerine isengende, erkekler de, hayallar da suwg'a shomıldırıldı. [13] Simonnın' o'zi de isenip suwg'a shomıldırılg'annan son', Filiptin' janınan ayırılmadı. Ko'rsetilgen belgiler ha'm ullı ka'ramatlardı ko'rip, ol tan' qaldı+.

[14] Erusalimdegi elshiler samariyalılardın' Qudaydın' so'zin qabıl etkenin esitip, olarg'a Petr menen Yuxandı jiberdi+. [15] Ekewi sol jerge barıp, samariyalı iseniwshilerdin' Muxaddes Ruwxtı alıwı ushın duwa etti+. [16] Sebebi ele olardın' hesh qaysısına Muxaddes Ruwx tu'spegen bolıp, olar tek İyemiz İysanın' atı menen suwg'a shomıldırılg'an edi+.

17 Petr menen Yuxan olardın' u'stilerine qolların qoyıp duwa etkende, olar
Muxaddes Ruwxtı aldı+.
18 Elshilerdin' bul qol qoyıw ha'reketi menen Muxaddes Ruwx
berilgenin ko'rgen Simon olarg'a aqsha usınıp:
19 – Mag'an da usınday qu'diret berin'ler, men kimnin' u'stine
qollarımdı qoysam da, ol Muxaddes Ruwxtı qabıl qılatug'ın bolsın, – dedi.
20 Biraq Petr og'an bılay dedi:
– Qudaydın' sıyın aqshag'a satıp alıwdı oylag'anın' ushın, aqshan'
o'zin' menen birge qurıp ketsin. 21 Bul iste senin' payın' da, u'lesin' de joq.
O'ytkeni kewlin' Quday aldında haq emes. 22 Endi bul jawız niyetin' ushın
ta'wbe etip, İyemizge jalbarın! Mu'mkin, kewlin'degi bul niyetti Ol
keshirer+. 23 Sebebi senin' ashshı qızg'anıshqa tolı ekenin'di ha'm
jamanlıqtın' shırmawında ekenin'di ko'rip turman.
24 Simon juwap berip:
– Men ushın İyen'izge sizler duwa etin'ler, aytqanların'ızdın' hesh biri
basıma tu'spesin, – dedi+.
25 Petr menen Yuxan İyemizdin' so'zi haqqında gu'walıq berip
aytqannan son', Samariyanın' ko'p awıllarında Xosh Xabardı ja'riyalap,
Erusalimge qayttı+.

Filip ha'm efiopiyalı wa'zir

26 Sonda İyemizdin' bir perishtesi Filipke bılay dedi:
– Ornın'nan turıp, qubla ta'repke, Erusalimnen Gazag'a baratug'ın
sho'l jolına bar+.
27 Filip ornınan turıp, jolg'a shıqtı. Sol waqıtta Efiopiyanın' hayal
patshası Kandakiyanın' wa'zirlerinen biri, onın' barlıq qaznasın
basqaratug'ın bir aqta* sıyınıw ushın Erusalimge barıp,+ 28 sol jol menen
qaytıp kiyatır edi. Ol arbasında İyshaya payg'ambardın' kitabın oqıp
otırg'an edi. 29 Muxaddes Ruwx Filipke:
– Barıp, sol arbag'a jaqınlas, – dedi+.
30 Filip juwırıp arbanın' qasına barg'anda, onın' İyshaya
payg'ambardın' kitabın oqıp otırg'anın esitip:
– Ne oqıp otırg'anın'dı tu'sinesen' be? – dep soradı. 31 Efiopiyalı:
– Birew mag'an jol-jorıq ko'rsetpese, qalay tu'sine alaman, – dedi de,
Filipten arbag'a minip otırıwdı o'tinish etti+. 32 Ol Muxaddes Jazıwdın'
mına jerin oqıp otırg'an edi:

«Ol qoy sıyaqlı bawızlanıwg'a alıp barıldı,
Ju'n qırqıwshının' aldında qozı qalay u'ndemey tursa,
Ol da solay awzın ashpadı.
33 *Ol xorlanıp, a'dil hu'kim alıwdan juda boldı.*
Onın' urpaqların kim tilge aladı?
*O'ytkeni Onın' bul du'nyadag'ı o'miri tawsıldı»**+.
34 Wa'zir Filipten:
– O'tinemen, mag'an aytshı: payg'ambar kim tuwralı aytıp atır? O'zi tuwralı ma yamasa basqa birew tuwralı ma? – dep soradı.
35 Sonda Filip Muxaddes Jazıwdın' usı jerinen baslap, İysa haqqında Xosh Xabardı og'an aytıp berdi+.
36 Olar jol ju'rip kiyatırg'anda, suw bar jerge keldi.
– Mine, bul jerde suw bar-g'o, suwg'a shomıldırılıwıma ne tosqınlıq qıladı? – dedi wa'zir.
[37]* 38 Son'ınan arbanı toqtatıwdı buyırdı. Filip penen ekewi suwg'a tu'sti ha'm ol Filiptin' qolınan suwg'a shomıldırıldı. 39 Olar suwdan shıqqanda, İyemizdin' Ruwxı Filipti birden alıp ketip, wa'zir onı qaytıp ko'rmedi. Solay bolsa da, ol quwanıshlı tu'rde jolın dawam etti+. 40 Al Filip Azot qalasında payda boldı. Ol Kesariyag'a barg'ansha barlıq qalalardı aralap, Xosh Xabardı ja'riyalap ju'rdi+.

Sauldın' ta'wbe etiwi

9 [1] Al Saul İyemizdin' sha'kirtlerine ele o'lim qa'wpin tuwdırıp ju'rdi.
Ol bas ruwxaniyge bardı da,+ [2] Damasktag'ı ma'jilisxanalarg'a* xatlar
jazıp beriwin soradı. Sol jerde İysanın' jolı menen ju'rgen erkek bolsın,
hayal bolsın, tapsa olardı uslap, Erusalimge alıp keliw niyetinde edi. [3] Ol jol
ju'rip Damaskqa jaqınlag'anda, tosattan aspannan tu'sken bir nur onın'
a'tirapın jarqıratıp jiberdi+. [4] Saul jerge jıg'ılıp:
– Saul, Saul, sen nege Meni quwdalap atırsan'? – degen dawıstı esitti.
[5] Saul:
– Sen kimsen', İyem? – dep soradı.
– Men – sen quwdalap atırg'an İysaman. [6] Al endi ornın'nan turıp,
qalag'a bar. Neni islew tiyis ekenligin' sag'an aytıladı, – degen dawıs
esitildi.
[7] Saul menen kiyatırg'anlardın' tilleri tutılıp, toqtap qaldı. Sebebi olar
dawıstı esitse de, hesh kimdi ko'rmegen edi+. [8] Saul jerden turdı. Biraq
ko'zlerin ashqanda, hesh na'rse ko're almadı. Sonlıqtan olar onın' qolınan
uslap, Damaskqa jeteklep apardı. [9] Onın' ko'zleri u'sh ku'n boyı ko'rmey
qalıp, hesh na'rse iship jemedi.
[10] Damaskta Xananiya atlı İysanın' sha'kirti bar edi. İyemiz og'an
ko'rinip:
– Xananiya, – dedi.
– Usı jerdemen, İyem, – dep juwap berdi ol+.
[11] İyemiz og'an:
– Ornın'nan tur da, «Tuwrı ko'she» degen ko'shege barıp, Yahudanın'
u'yindegi Saul atlı bir tarsuslı adamdı sora. Ol ha'zir duwa etip atır+. [12] Ol
o'zine ko'rsetilgen ayanda janına Xananiya atlı bir adamnın' kelip,
ko'zlerinin' qaytadan ko'riwi ushın u'stine qolların qoyıp duwa etkenin
ko'rgen edi, – dedi.
[13] Xananiya juwap berip:
– İyem! Bul adamnın' Senin' Erusalimdegi muxaddeslerin'e* qansha
jamanlıq islegenin men ko'p adamlardan esitken edim. [14] Bul jerge de ol
Senin' atın'a sıyınatug'ınlardın' ha'mmesin tutqıng'a alıw ushın, bas
ruwxaniylerden biylik alıp kelgen, – dedi.
[15] İyemiz og'an:

– Bar! O'ytkeni Men bul adamdı atımdı basqa milletlerge, patshalarg'a ha'm İzrail ullarına jetkiziw ushın tan'ladım+. 16 Menin' atım ushın
qanshama azap shegetug'ının O'zim og'an ko'rsetemen, – dedi+.
17 Solay etip, Xananiya bardı da, sol u'yge kirdi ha'm qolların Sauldın'
u'stine qoyıp:
– Tuwısqanım, Saul! Sag'an kiyatırg'an jolın'da ko'ringen İyemiz İysa
ko'zlerin'nin' ashılıp, Muxaddes Ruwxqa tolıwın' ushın meni jiberdi, –
dedi+.
18 Sol waqıtta-aq ko'zlerinen perde tu'skendey bolıp*, Saul ja'ne ko're
basladı. Ol ornınan turıp, suwg'a shomıldırıldı ha'm 19 awqat jep, ku'shke
endi.

Saul Damaskta ha'm Erusalimde

Saul bir neshe ku'n Damasktag'ı sha'kirtlerdin' janında qaldı+. 20 Ol
da'rhal İysanın' Qudaydın' Ulı ekenligin ma'jilisxanalarda ja'riyalay
basladı. 21 Onı esitkenlerdin' ha'mmesi tan' qalısıp: «Mınaw Erusalimde usı
İysanın' atına sıyınatug'ınlardı qırg'an adam emes pe? Ol bul jerge de
sonday adamlardı tutqın etip, bas ruwxaniylerge aparıw ushın kelgen joq
pa edi?» – desti+.
22 Biraq Saul ku'nnen-ku'nge ruwxıy ku'shke tolısıp bardı. İysanın'
Masix ekenligi haqqında da'liller keltirip, Damaskta jasaytug'ın
yahudiylerdi tan' qaldıratug'ın edi+.
23 Aradan ko'p ku'nler o'tkende, yahudiyler Sauldı o'ltiriwge til
biriktirdi+. 24 Biraq, olardın' bul niyeti Saulg'a belgili bolıp qaldı.
Yahudiyler onı o'ltiriw ushın ku'ni-tu'ni qalanın' da'rwazasın an'lıdı.
25 Degen menen, Sauldın' sha'kirtleri bir ku'ni tu'nde onı sebetke saldı da,
qalanın' diywalınan tu'sirip jiberdi+.
26 Saul Erusalimge kelip, sol jerdegi sha'kirtlerge qosılıwg'a tırıstı. Biraq
onın' İysanın' sha'kirti bolg'anına isenbey, olardın' ha'mmesi onnan
qorqatug'ın edi. 27 Sonda Barnaba onı elshilerge ertip keldi. Ol Sauldın'
jolda İyemizdi qalay ko'rgenin, İyemizdin' onın' menen so'yleskenin ha'm
onın' Damaskta qalay İysanın' atı menen batıl tu'rde waz aytqanın olarg'a
aytıp berdi+. 28 Solay etip, Saul Erusalimde olar menen birge aralasıp,
İyemizdin' atı menen qorqpastan waz aytıp ju'rdi. 29 Ol grekshe
so'yleytug'ın yahudiyler menen so'ylesip, tartısatug'ın edi. Al olar Sauldı

o'ltiriwge ha'reket etti+. 30 Tuwısqanlar bunı bilgende onı Kesariyag'a
aparıp, sol jerden Tarsusqa jiberdi+.
31 Solay etip, pu'tkil Yahudiya, Galila ha'm Samariya boylap
iseniwshiler tınıshlıqqa eristi. İyemizden qorqıp jasag'an ja'ma'a't
bekkemlenip, Muxaddes Ruwxtın' qollap-quwatlawı menen sanı o'se
berdi.

Petrdin' la'n' bolg'an adamg'a shıpa beriwi

32 Sonda Petr el aralap ju'rip, Liddada jasaytug'ın iseniwshilerdi
ko'riwge keldi. 33 Ol sol jerde la'n' bolıp segiz jıldan beri to'sek tartıp
jatırg'an Eney atlı bir adamdı ko'rdi. 34 Petr og'an:
– Eney, İysa Masix sag'an shıpa beredi. Ornın'nan turıp, to'segin'di
jıyna, – dedi.
Eney sol waqıtta-aq ornınan turdı+. 35 Lidda ha'm Sharonda
jasaytug'ınlardın' derlik ha'mmesi bunı ko'rip, İyemizdin' jolına tu'sti*.

Petrdin' Tavitanı tiriltiwi

36 Yaffada İysanın' sha'kirti bolg'an Tavita atlı bir hayal bar edi. Tavita –
grekshe «Dorkas», yag'nıy «kiyik» degendi an'latadı. Ol ha'mme waqıt
jaqsılıq islep, jarlılarg'a qayır-sadaqa beretug'ın edi+. 37 Sol ku'nleri Tavita
awırıp, qaytıs boldı. Adamlar onın' denesin juwıp, joqarıdag'ı bo'lmege
qoydı. 38 Lidda Yaffag'a jaqın bolg'anlıqtan, Petrdin' sol jerde ekenin
esitken sha'kirtler og'an eki adamdı jiberip: «Tezirek bizlerge kel», – dep
o'tinish etti.
39 Petr ornınan turıp, olar menen birge ketti. U'yge kelgende, onı
joqarıdag'ı bo'lmege alıp bardı. Barlıq jesir hayallar Petrdin' a'tirapına
jıynaldı. Olar jılap turıp, Dorkastın' o'zleri menen birge jasag'an waqtında
tikken ishki kiyimleri menen ko'yleklerin og'an ko'rsetti.
40 Petr ha'mmeni sırtqa shıg'arıp jiberdi de, dize bu'gip, duwa etti.
Son'ınan o'lige burılıp:
– Tavita, ornın'nan tur! – dedi.
Hayal ko'zlerin ashtı da, Petrdi ko'rip, tikeyip otırdı+. 41 Petr qolın
berip, onı ornınan turg'ızdı. Son'ınan iseniwshiler menen jesir hayallardı
shaqırdı da, tirilgen Tavitanı olarg'a ko'rsetti+. 42 Bul waqıya tuwralı xabar
pu'tkil Yaffag'a ma'lim bolıp, ko'p adamlar İyemizge isendi. 43 Petr ko'p
ku'n Yaffada, Simon atlı teri iylewshinin' u'yinde qaldı.

Rimli ju'zbası Korneliy

10 [1] Kesariyada «İtaliyan» degen a'skeriy bo'limnin' ju'zbasısı
bolg'an Korneliy atlı bir adam bar edi. [2] Ol pu'tkil shan'arag'ı menen
Qudaydan qorqatug'ın, dinshil adam edi. Xalıqqa ko'p ja'rdem berip,
Qudayg'a ba'rqulla duwa etetug'ın edi+. [3] Bir ku'ni tu'sten keyin saat
u'shler shamasında Qudaydın' bir perishtesinin' og'an kelip: «Korneliy!»
dep aytqanın ol bir ayanda anıq ko'rdi+.

[4] Korneliydi qorqınısh biylep, ol ko'zlerin perishtege tikti de:

– Newe, İyem? – dedi.

Perishte og'an juwap berip:

– Etken duwaların' menen bergen qayır-sadaqaların' Qudayg'a jetip
bardı. Quday olardı este saqladı+. [5] Endi Yaffag'a adamlardı jiberip, Petr
dep atalatug'ın Simon degen bir adamdı shaqırt. [6] Ol u'yi ten'iz jag'asında
jaylasqan Simon atlı bir teri iylewshinin' u'yinde qonaqta, – dedi+.

[7] O'zi menen so'ylesken perishte ketkende, Korneliy xızmetshilerinen
ekewin ha'm o'z ja'rdemshilerinin' ishinen bir dinshil a'skerdi shaqırdı.
[8] Olarg'a ha'mmesin tu'sindirip, Yaffag'a jiberdi.

Petr ko'rgen ayan

[9] Erten'ine saat on ekiler shamasında olar jol ju'rip qalag'a
jaqınlasqanda, Petr duwa etiw ushın tamnın' to'besine shıqtı+. [10] Ol ash
bolıp, awqat jegisi keldi. Awqat tayarlanıp atırg'anda, ayrıqsha jag'dayg'a
tu'sti. [11] Sonda ol aspannın' ashılg'anın ha'm dasturxan sıyaqlı bir
na'rsenin' to'rt mu'yeshi asılg'an halında jerge tu'sip kiyatırg'anın ko'rdi.
[12] Onın' ishinde ha'r tu'rli to'rt ayaqlı janıwarlar, jer bawırlawshılar ha'm
aspan qusları bar edi. [13] Bir dawıs og'an:

– Petr, tur. Soyıp je, – dedi.

[14] – Yaq, İyem. Men hesh qashan haram yamasa patas zat jegen
emespen, – dedi Petr+.

[15] Dawıs ja'ne ekinshi ret esitilip, Petrge:

– Qudaydın' hadallag'anın sen haram deme! – dedi+.

[16] Bul u'sh ma'rte ta'kirarlanıp, dasturxan da'rhal aspang'a ko'terilip
ketti.

[17] Ko'rgen ayanının' neni an'latatug'ının oylap, Petr hayran bolıp
turg'anda, Korneliy jibergen adamlar Simonnın' u'yin sorap, qapının'
aldında toqtap qaldı. [18] Olar dawıslap:

– Petr dep atalatug'ın Simon usı jerde turıp atır ma? – dep soradı.
19 Petr ele ayan haqqında oylanıp turg'anda, Muxaddes Ruwx og'an:
– A'ne, u'sh adam seni izlep ju'r+. 20 Qa'ne, ornın'nan turıp, to'menge tu's. Hesh ekilenbesten, olar menen birge ket. Sebebi olardı Men jiberdim, – dedi.
21 Petr to'menge tu'sip, adamlarg'a:
– Sizler izlep ju'rgen adam men bolaman. Qanday jumıs penen keldin'ler? – dedi.
22 Olar Petrge:
– Korneliy degen haq ha'm Qudaydan qorqatug'ın, pu'tkil yahudiyler hu'rmet etetug'ın bir ju'zbası bar. Og'an bir muxaddes perishte seni u'yine shaqırtıp, so'zlerin'di tın'lawdı buyırıptı, – dedi+.
23 Sonda Petr olardı ishke mira't etip, miyman qıldı.

Petr Korneliydin' u'yinde

Erten'ine Petr turıp, olar menen birge jolg'a shıqtı. Yaffadag'ı tuwısqanlardın' ayırımları da onın' menen birge ketti. 24 Olar kelesi ku'ni Kesariyag'a keldi. Korneliy ag'ayin-tuwg'anların ha'm jaqın dosların jıynap, olardı ku'tip otırg'an edi. 25 Petr u'yge kirgende, Korneliy onı qarsı aldı da, ayaqlarına jıg'ılıp, og'an tabındı+. 26 Biraq Petr onı turg'ızıp:
– Tur, men de adamman-g'o, – dedi+.
27 Petr Korneliy menen so'ylesip ishke kirgende, ko'p adamlardın' jıynalıp otırg'anın ko'rip, 28 olarg'a bılay dedi:
– Yahudiy adamnın' basqa millet adamı menen qarım-qatnasta bolıp, og'an barıwı qadag'an ekenin bilesizler. Biraq Quday mag'an hesh adamdı haram ha'm iplas demew kerekligin ko'rsetken edi+. 29 Sonlıqtan shaqırılg'anımda bas tartpay usı jerge keldim. Endi meni ne sebepten shaqırg'anın'ızdı sorawıma bola ma?
30 Korneliy bılay dedi:
– To'rt ku'n aldın usınday waqıtta, tu'sten keyin saat u'shte u'yde duwa etip otır edim. Tosattan jarqırag'an kiyimli bir adam aldımda payda bolıp, 31 mag'an: «Korneliy! Quday senin' duwan'dı esitip, bergen qayır-sadaqaların'dı este saqladı. 32 Yaffag'a adam jiberip, Petr dep atalatug'ın Simondı shaqırt. Ol ten'iz jag'asında jasaytug'ın teri iylewshi Simonnın' u'yinde turıp atır», – dedi. 33 Sonlıqtan men sizge da'rriw adam jolladım.

Siz de kelip, jaqsı qıldın'ız. Endi bizler ha'mmemiz İyemizdin' sizge buyırg'an ha'r bir na'rsesin tın'law ushın Quday aldında otırmız.

34-35 Sonda Petr bılay dep so'zin basladı:

– Qudaydın' adamlardı ayırmaytug'ının, biraq O'zinen qorqqan ha'm haq is islewshi adamdı milletine qaramay qabıl etetug'ının haqıyqattan tu'sinip turman++. 36 Quday İzrail xalqına İysa Masix arqalı tınıshlıq Xosh Xabarın ja'riyalag'anın bilesizler. İysa Masix – ha'r bir adamnın' İyesi+. 37 Yaqıya suwg'a shomıldırılıwdı ja'riyalag'annan son', Galiladan baslap pu'tkil Yahudiyada bolg'an mına waqıyalardan da xabarın'ız bar:+ 38 Quday Nasıralı İysag'a Muxaddes Ruwx ha'm qu'diret berip, xızmetke tayınladı. İysa ha'mme jerdi aylanıp jaqsılıq isledi, shaytannın' qol astında bolg'anlardın' ha'mmesine shıpa berdi. O'ytkeni Quday Onın' menen birge edi+. 39 İysanın' yahudiylerdin' u'lkesinde ha'm Erusalimde islegen islerinin' ha'mmesine bizler gu'wamız. Adamlar Onı atanaq ag'ashqa shegelep o'ltirgen edi. 40 Biraq Quday İysanı u'shinshi ku'ni o'limnen tiriltti ha'm Onın' adamlarg'a ko'riniwine jol qoydı. 41 Ol adamlardın' ha'mmesine emes, al Qudaydın' aldın ala tan'lag'an gu'walarına, yag'nıy bizlerge, o'limnen qayta tirilgennen keyin O'zi menen birge iship-jegenlerge ko'rindi. 42 Ol O'zinin' Quday ta'repinen tirilerdi ha'm o'lilerdi hu'kim etiwshi bolıp tayınlang'anın xalıqqa ja'riyalawımızdı ha'm bul haqqında gu'walıq beriwimizdi buyırdı+. 43 Payg'ambarlardın' ha'mmesi İysa haqqında gu'walıq berip, Og'an isengen ha'r bir adamnın' gu'naları Onın' atı menen keshiriletug'ının aytqan edi+.

44 Petr ele usı so'zlerdi so'ylep turg'anda, Qudaydın' so'zlerin esitken ha'r bir adamnın' u'stine Muxaddes Ruwx tu'sti. 45 Petr menen birge kelgen iseniwshi yahudiyler* Muxaddes Ruwxtın' sıyı basqa millet adamlarının' u'stilerine de jawg'anına tan' qalıstı. 46 Sebebi olardın' basqa tillerde so'ylep, Qudaydı alg'ıslap turg'anın esitti.

Sonda Petr:+

47 – Bular da anıq bizler sıyaqlı Muxaddes Ruwxtı aldı. Olardın' suwg'a shomıldırılıwına kim qadag'an ete aladı? – dedi+.

48 Solay etip, Petr olardın' İysa Masixtın' atı menen suwg'a shomıldırılıwın buyırdı. Son'ınan olar Petrden bir neshe ku'n qalıwın o'tinish etti+.

Petrdin' bolg'an waqıyanı tu'sindiriwi

11 [1] Elshiler menen Yahudiyadag'ı tuwısqanlar basqa milletlerdin' de Qudaydın' so'zin qabıl etkenin esitti. [2] Sonlıqtan Petr Erusalimge kelgende, su'nnetli iseniwshiler onı ayıplap:+

[3] – Sen su'nnetsiz adamlardın' u'yine barıp, olar menen birge as ishipsen'! – dedi+.

[4] Sonda Petr so'z baslap, bolg'an waqıyanı izbe-izlik penen aytıp berdi:

[5] – Men Yaffa qalasında duwa etip otırg'an edim. Ayrıqsha jag'dayg'a tu'sip, bir ayan ko'rdim: dasturxang'a uqsag'an bir na'rse to'rt mu'yeshi asılg'an halında aspannan tu'sip, menin' janıma deyin keldi+.
[6] Ko'zlerimdi tigip, dasturxang'a dıqqat penen qaradım. Dasturxannın' ishinde jer ju'zinde jasawshı to'rt ayaqlı janıwarlardı, jabayı haywanlardı, jer bawırlawshılardı ha'm aspan qusların ko'rdim. [7] Sonda mag'an bir dawıstın': «Petr, tur. Soyıp je», – degenin esittim. [8] «Yaq, İyem! Awzıma hesh qashan haram yamasa patas na'rse alg'anım joq», – dedim. [9] Dawıs aspannan ekinshi ma'rte esitilip: «Qudaydın' hadallag'anın sen haram deme!» – dedi+.

[10] Bul u'sh ma'rte ta'kirarlandı. Son'ınan ha'mmesi ja'ne aspang'a alındı. [11] Tap sol waqıtta Kesariyadan mag'an jiberilgen u'sh adam men bolıp atırg'an u'ydin' aldında turg'an edi. [12] Muxaddes Ruwx mag'an hesh ekilenbey olar menen ketiwdi ayttı. Bul altı tuwısqanımız da menin' menen birge shıg'ıp, sol adamnın' u'yine bardıq+. [13] Ol bizlerge qalayınsha bir perishteni ko'rgenin aytıp berdi. Perishte onın' u'yinde payda bolıp, o'zine: «Yaffag'a adam jollap, Petr dep atalatug'ın Simondı shaqırt+. [14] Ol sag'an seni ha'm pu'tkil xojalıg'ın'dı qutqaratug'ın so'zlerdi aytadı», – depti. [15] Men so'yley baslag'annan-aq, en' basta bizlerdin' u'stimizge tu'skendey, olardın' u'stilerine de Muxaddes Ruwx tu'sti+. [16] Sonda İyemizdin' mına so'zleri yadıma tu'sti: «Yaqıya suw menen shomıldırdı, al sizler Muxaddes Ruwx penen shomıldırılasızlar»+. [17] Solay etip, Quday İyemiz İysa Masixqa isenetug'ın bizlerge bergen sıyın olarg'a da berse, Qudayg'a qarsı shıg'atug'ınday men kim bolıppan+?

[18] Bul so'zlerdi esitip, olar tınıshlandı. Qudaydı alg'ıslap bılay dedi:

– Demek, Quday basqa milletlerge de ta'wbe etip, ma'n'gilik o'mirge iye bolıw mu'mkinshiligin beripti.

Antioxiyadag'ı iseniwshilerdin' ja'ma'a'ti

19 Stepan o'ltirilgen ku'nnen baslang'an quwdalaw sebepli tarqalg'an
iseniwshiler Fenikiya, Kipr ha'm Antioxiyag'a shekem bardı. Olar
Qudaydın' so'zin tek yahudiylerge ja'riyalaytug'ın edi+. 20 Biraq, olardın'
arasınan kiprlı ha'm kireneli ayırım adamlar Antioxiyag'a barıp, greklerge
de İyemiz İysa tuwralı Xosh Xabardı ja'riyalap ju'rdi. 21 İyemizdin'
qu'direti* olar menen birge bolg'anlıqtan, ko'p adamlar isenip, İyemizdin'
jolına tu'sti. 22 Bul haqqında xabar Erusalimdegi iseniwshilerdin'
ja'ma'a'tine jetip barg'anda, olar Barnabanı Antioxiyag'a jiberdi+.
23 Barnaba sol jerge kelgende, Qudaydın' miyrimin ko'rip quwandı. Olardın'
ha'mmesine İyemizge shın kewilden sadıq bolın'lar, dep aqıl-na'siyat
berdi. 24 O'ytkeni ol Muxaddes Ruwxqa tolg'an, isenimi ku'shli, jaqsı adam
edi. Solay etip, ko'p adamlar İyemizge alıp kelindi+. 25 Sonda Barnaba
Sauldı izlew ushın Tarsusqa ketti+. 26 Onı tawıp, Antioxiyag'a a'keldi. Solay
etip, Barnaba menen Saul tolıq bir jıl sol jerdegi iseniwshiler ja'ma'a'ti
menen birge jıynalıp, ko'p adamlarg'a ta'lim berdi. Usı Antioxiya
qalasındag'ı sha'kirtler birinshi ma'rte masixıylar* dep ataldı. 27 Sol
ku'nleri Erusalimnen Antioxiyag'a bir neshe payg'ambarlar keldi+.
28 Olardan Agabus atlı birewi ornınan turıp, pu'tkil jer ju'zinde ashlıq
bolatug'ının Muxaddes Ruwxtan ilhamlanıp, boljap ayttı. Bul ashlıq
Klavdiy patshanın'* zamanında boldı+. 29 Sonda sha'kirtler Yahudiyada
jasaytug'ın tuwısqanlarg'a qollarınan kelgeninshe aqshalay ja'rdem
beriwge qarar etti. 30 Olar jıynalg'an aqshalardı iseniwshiler ja'ma'a'tinin'
aqsaqallarına Barnaba ha'm Saul arqalı jiberip, usı qarardı orınladı.

Petrdin' qamaqtan azat etiliwi

12 [1] Sol waqıtta patsha Hirod iseniwshiler ja'ma'a'tinin' geybir
adamların quwdalaw ushın tutqıng'a aldı. [2] Ol Yuxannın' tuwısqanı
Yaqıptı qılısh penen o'ltirtti+. [3] Bunın' yahudiy basshılarına jaqqanın
ko'rip, izinen Petrdi de uslatpaqshı boldı. Ashıtqısız nan bayramı* ku'nleri
edi+. [4] Hirod Petrdi uslatıp, qamaqqa saldırdı. Onı qarawıllawdı ha'r biri
to'rt a'skerden ibarat bolg'an to'rt a'skeriy toparg'a tapsırdı. Sebebi
Qutqarılıw bayramınan son', onı xalıqtın' aldına shıg'arıw niyetinde edi+.
[5] Solay etip, Petr qamaqqa alındı. Biraq iseniwshiler ja'ma'a'ti ol ushın
Qudayg'a bar jigeri menen duwa etti+.
[6] Hirodtın' Petrdi xalıqtın' aldına shıg'armaqshı bolg'an ku'ninen
aldın'g'ı ku'ni tu'nde, ol eki a'skerdin' ortasında qos shınjır menen
baylawlı halında uyıqlap atır edi. Qapının' awzında turg'an qarawıllar da
qamaqtı qarawıllap tur edi. [7] Tosattan İyemizdin' bir perishtesi payda
bolıp, qamaqtın' ishi jarqırap ketti.
Perishte Petrdin' bu'yirinen tu'rtip, onı oyattı da:
– Tez ornın'nan tur, – degende, Petrdin' qollarındag'ı shınjırlar
sheshilip, tu'sip ketti+. [8] Perishte og'an:
– Belin'di buwıp, ayaq kiyimin'di kiy, – dedi. Petr usılay isledi. Perishte
og'an:
– Shapanın'dı kiyip, menin' izime er, – dedi.
[9] Petr qamaqxana bo'lmesinen shıg'ıp, onın' izine erdi. Biraq,
perishtenin' qılıp atırg'an islerinin' on'ında bolıp atırg'anın bilmey, ayan
ko'rip turman, dep oyladı. [10] Olar birinshi ha'm ekinshi qarawıllardan o'tip,
qalag'a shıg'atug'ın temir da'rwazag'a keldi. Da'rwaza olarg'a o'z-o'zinen
ashıldı. Olar sırtqa shıg'ıp bir ko'she o'tkende, perishte birden Petrdin'
janınan g'ayıp boldı+.
[11] Sonda o'zine kelgen Petr: «İyemizdin' O'z perishtesin jiberip, meni
Hirodtın' qolınan ha'm yahudiy xalqının' menin' basıma tu'sedi, dep
ku'tken barlıq ba'lelerden qutqarg'anın endi haqıyqattan tu'sinip
turman», – dedi+.
[12] Petr bunı tu'singennen son', Mark dep atalatug'ın Yuxannın' anası
Ma'riyamnın' u'yine ketti. Ol jerde ko'p adamlar jıynalıp, duwa etip
otırg'an edi+. [13] Petr sırtqı qapını qaqqanda, Roda atlı bir xızmetshi qız
kim ekenin biliw ushın qapıg'a keldi. [14] Ol Petrdin' dawısın tanıp, qattı

quwang'anınan qapını ashpay, qaytadan ishke juwırıp: «Petr qapının' aldında tur», – dep xabar berdi.
15 «Esin' durıs pa?» – desti og'an. Al qız so'zinde turıp alg'anlıqtan, olar: «Bul onın' perishtesi», – dedi+.
16 Biraq Petr qapını qag'ıwdı dawam etti. Olar qapını ashıp, onı ko'rgende hayran qalıstı. 17 Petr olarg'a u'ndemewlerin qolı menen ımlap ko'rsetti de, İyemizdin' onı qamaqtan qalay shıg'arg'anın aytıp berdi. Son'ınan: «Bul xabarlardı Yaqıpqa ha'm basqa tuwısqanlarımızg'a jetkizin'ler», – dep, sol jerden shıg'ıp, basqa jaqqa ketti+.
18 Tan' atqanda, Petrge ne bolg'anın tu'sinbey, a'skerler qattı albırastı. 19 Hirod Petrdi izletti. Taba almag'annan son', qarawıllardı sorawg'a tutıp, olardı o'ltiriwdi buyırdı.

Hirod patshanın' o'limi

Bunnan son', Hirod Yahudiyadan Kesariyag'a ketip, bir qansha waqıt sol jerde qaldı. 20 Ol Tir ha'm Sidon turg'ınlarına qa'ha'rli edi. Sonda olar o'z ara kelisip, Hirodqa keldi. Patshanın' isenimli xızmetshisi* Blastustı o'z ta'replerine awdarıp, jarastırıwdı soradı. O'ytkeni olardın' u'lkesinin' azıq-awqatı patshanın' u'lkesinen g'a'rezli edi.
21 Belgilengen ku'nde patshalıq lipasların kiygen Hirod taxtına otırdı da, xalıqqa so'z so'yledi. 22 Sonda xalıq: «Bul adamnın' dawısı emes, qudaydın' dawısı», – dep baqırıstı. 23 Sol waqıtta-aq İyemizdin' bir perishtesi Hirodtı urıp jiberdi. Sebebi ol Qudayg'a beriw kerek bolg'an dan'qtı o'zi alg'an edi. Sonda onın' denesin qurtlar kemirip, ol jan tapsırdı+.
24 Al Qudaydın' so'zi jayılıp, iseniwshilerdin' sanı arta berdi+.
25 Tapsırmanı orınlag'an Barnaba menen Saul Mark dep atalatug'ın Yuxandı o'zleri menen birge alıp, Erusalimnen qaytıp keldi+.

Barnaba menen Sauldın' xızmetke jiberiliwi

13 [1] Antioxiyadag'ı iseniwshiler ja'ma'a'tinde payg'ambarlar ha'm mug'allimler bar edi. Olar: Barnaba, Negr dep atalatug'ın Simon, kireneli Lukiy, u'lke patshası Hirod penen birge ta'rbiyalang'an Manaim ha'm Saul+. [2] Olar İyemizge sıyınıp, oraza tutıp otırg'anda, Muxaddes Ruwx bılay dedi: «Men shaqırg'an is ushın, Mag'an Barnaba menen Sauldı ajıratıp berin'ler»+. [3] Solay etip, olar oraza tutıp, duwa etkennen son', Barnaba menen Sauldın' u'stine qolların qoydı* ha'm olardı jolg'a shıg'arıp saldı.

Kipr atawında

[4] Muxaddes Ruwx ta'repinen jiberilgen Barnaba menen Saul Selevkiyag'a barıp, sol jerden keme menen Kiprg'a ju'zip o'tti. [5] Olar atawdag'ı Salamis degen qalag'a kelip, yahudiylerdin' ma'jilisxanalarında* Qudaydın' so'zin ja'riyaladı. Mark dep atalatug'ın Yuxan da olar menen birge bolıp, olarg'a xızmet etip ju'rdi+.

[6] Olar pu'tkil atawdı bastan-ayaq basıp o'tip, Paposqa keldi. Sol jerde Bareshu atlı sıyqırshı ha'm jalg'an payg'ambar bolg'an bir yahudiydi ushırattı+. [7] Ol ha'kim Sergiy Paveldin' ken'esgo'yi bolıp, onın' menen birge ju'retug'ın edi. Ha'kim aqıllı adam bolg'anlıqtan, Barnaba menen Sauldı shaqırtıp, Qudaydın' so'zin tın'lamaqshı boldı. [8] Biraq, grek tilinde atı Elimas bolg'an jan'ag'ı sıyqırshı olarg'a qarsılıq ko'rsetip, ha'kimnin' iseniwine tosqınlıq etiwge tırıstı. [9] Sonda Muxaddes Ruwxqa tolg'an Saul, yag'nıy Pavel ko'zlerin Elimasqa tigip:+

[10] – Ha'y, kewli ha'r qıylı hiyle menen jalg'ang'a tolı shaytannın' balası! Sen ha'r qanday haqıyqatlıqtın' dushpanısan'! İyemizdin' tuwrı jolların burmalawdı qoyasan' ba, joq pa? [11] Mine, endi İyemiz sag'an qarsı qolın ko'terdi. Sen soqır bolıp qalıp, bir qansha waqıt quyash jaqtısın ko're almaytug'ın bolasan', – dedi.

Sol waqıtta-aq onın' ko'zlerin qaran'g'ı tu'nek qapladı ha'm ol qolınan uslap o'zin jeteleytug'ın adamdı izlep, a'tirapın sıypalay basladı. [12] Ha'kim bolg'an waqıyanı ko'rip, isendi. O'ytkeni İyemiz tuwralı ta'liymatqa hayran qalg'an edi.

Pisidiyanın' Antioxiya qalasında

13 Pavel menen onın' joldasları Papostan kemege minip, Pamfiliyanın'
Pergiya qalasına keldi. Al Yuxan olardı qaldırıp, Erusalimge qaytıp ketti+.
14 Olar Pergiyadan jolın dawam etip, Pisidiyanın' Antioxiya qalasına bardı.
Dem alıs ku'ni* ma'jilisxanag'a kirip otırdı. 15 Muxaddes Nızam ha'm
payg'ambarlardın' Jazıwlarınan oqılg'annan son', ma'jilisxananın'
basshıları olarg'a: «Tuwısqanlar, xalıqqa aytatug'ın na'siyat so'zlerin'iz
bolsa, ma'rha'mat, aytın'lar», – dep xabar jiberdi+.
16 Pavel ornınan turdı da, qolı menen isharat etip bılay dedi:
– Ha'y, izraillılar ha'm Qudayg'a sıyınatug'ın basqa millet adamları,
tın'lan'lar! 17 Bul İzrail xalqının' Qudayı bizin' ata-babalarımızdı tan'lap,
olar Mısır elinde jat bolıp jasag'anda, olardı u'lken xalıq qıldı. Son'ınan
O'zinin' qu'diretli qolı menen olardı sol jerden alıp shıqtı+. 18 Sho'lde
shama menen qırıq jıl olardın' qın'ırlıg'ına shıdadı+. 19 Kanan jerinde jeti
milletti joq qılıp, olardın' jerin O'z xalqına miyras etip berdi+. 20 Bulardın'
ha'mmesi to'rt ju'z eliw jılday dawam etti.
Son'ınan Quday Samuel payg'ambardın' zamanına deyin olarg'a
biylerdi berdi. 21 Bunnan keyin xalıq patsha sorag'anda, Quday olarg'a
Benamin urıwınan bolg'an Kistin' ulı Sauldı berdi. Saul qırıq jıl patshalıq
etti+. 22 Quday onı taxttan tu'sirgennen son', olardın' u'stilerinen Dawıttı
patsha etip qoydı. Quday ol tuwralı mınaday gu'walıq berdi: *«Men
kewlimdegidey bir adamdı, İshay ulı Dawıttı taptım. Ol Menin' ha'r bir tilegimdi
orınlaydı»*+.
23 Quday O'z wa'desi boyınsha onın' urpag'ınan İzraildın' Qutqarıwshısı
İysanı shıg'ardı. 24 İysa kelmesten burın Yaqıya pu'tkil İzrail xalqına ta'wbe
etip suwg'a shomıldırılıwdı ja'riyaladı+. 25 Yaqıya xızmetin tamamlawg'a
shamalasqanda bılay degen edi: «Meni kim dep oylaysızlar? Men Masix*
emespen. Biraq Ol mennen keyin keledi. Men Onın' ayaq kiyiminin' bawın
sheshiwge de ılayıqlı emespen»+.
26 Tuwısqanlarım, İbrayımnın' urpaqları ha'm Qudayg'a sıyınatug'ın
basqa millet adamları! Bul qutqarılıw so'zleri bizlerge jiberilgen.
27 Erusalimde jasaytug'ınlar ha'm olardın' basshıları İysanın' kim ekenin
bilmedi ha'm ha'r dem alıs ku'ni oqılatug'ın payg'ambarlardın' Ol tuwralı
jazg'an so'zlerin tu'sinbedi. Sonlıqtan olar İysanı hu'kim etip,
payg'ambarlardın' so'zlerin a'melge asırdı+. 28 Onnan o'lim jazasına
ılayıqlı hesh qanday ayıp taba almasa da, Pilattan Onı o'ltiriwdi soradı+.

29 Ol haqqında jazılg'anlardın' ha'mmesin orınlag'annan son', olar Onı
atanaq ag'ashtan tu'sirip, qa'birge qoydı+. 30 Biraq, Quday Onı o'limnen
tiriltti+. 31 İysa O'zi menen Galiladan Erusalimge kelgenlerge ko'p ku'nler
dawamında ko'rinip ju'rdi. Endi bul adamlar xalıq aldında Onın' gu'waları
boldı+.
32 Bizler de sizlerge Qudaydın' ata-babalarımızg'a wa'de etken Xosh
Xabarın ja'riyalap atırmız+. 33 Ol İysanı tiriltiwi arqalı olardın' urpaqları
bolg'an bizler ushın sol wa'deni a'melge asırdı. Zaburdın' ekinshi jırında
bılay dep jazılg'an:
«Sen Menin' Ulımsan',
*Bu'gin Men Sag'an A'ke boldım»**.
34 İysanı hesh qashan shiritpey, o'limnen qayta tiriltetug'ını haqqında
Quday bılay degen:
«Men sizlerge Dawıtqa wa'de etken
*Muxaddes ha'm haqıyqıy jarılqawımdı beremen»**+.
35 Sonlıqtan basqa bir jerde bılay delingen:
*«O'z Muxaddesin'nin' shiriwine jol qoymaysan'»**+.
36 Dawıt o'z zamanında Qudaydın' erki boyınsha xızmet etkennen son'
ko'z jumıp, o'z ata-babalarının' qasına qoyıldı ha'm denesi shirip ketti+.
37 Biraq, Quday tiriltken Adamnın' denesi shirimedi. 38 Solay etip,
tuwısqanlarım, mınanı bilip alın'lar: gu'naların'ızdın' usı İysa arqalı
keshiriletug'ını sizlerge ja'riyalanıp atır+. 39 Muwsanın' Nızamı menen
sizler hesh bir gu'nadan aqlana almas edin'iz. Biraq İysag'a isengen ha'r
bir adam Ol arqalı aqlanadı+. 40 Endi abaylı bolın'lar! Payg'ambarlardın'
aytqan mına so'zleri basın'ızg'a tu'spesin:+
41 *«Qaran'lar, ha'y, mazaq etiwshiler,*
Tan' qalısıp, nabıt bolın'lar!
Sebebi Men sizler jasag'an ku'nlerde bir is isleymen,
*Onı birew sizlerge aytıp berse de, isenbes edin'ler»**.
42 Pavel menen Barnaba ma'jilisxanadan shıg'ıp baratırg'anda, adamlar
olardan kelesi dem alıs ku'ni de usılar haqqında aytıwın o'tinish etti.
43 Ma'jilisxanadag'ı xalıq tarqag'anda, yahudiyler ha'm yahudiy dinine
o'tken Qudayg'a sıyınatug'ınlardın' ko'bisi Pavel menen Barnabag'a erip
ju'rdi. Pavel menen Barnaba olar menen so'ylesip, Qudaydın' miyrimine
su'yenip jasawdı u'git-na'siyat etti+.

44 Kelesi dem alıs ku'ni qala xalqının' derlik ha'mmesi Qudaydın' so'zin
tın'law ushın jıynaldı. 45 Biraq yahudiyler sonsha xalıqtı ko'rip,
qızg'anıshqa toldı. Paveldin' so'zlerine qarsı shıg'ıp, onı mazaq etti+.
46 Sonda Pavel menen Barnaba batırlıq penen juwap qaytarıp bılay
dedi:
– Qudaydın' so'zin da'slep sizlerge ja'riyalawımız kerek edi. Sizler onı
qabıl almag'anlıqtan ha'm o'zlerin'izdi ma'n'gilik o'mirge ılayıqlı
ko'rmegenlikten, bizler endi basqa milletlerge ketemiz+. 47 O'ytkeni
İyemiz bizlerge bılay dep buyırg'an edi:
«Du'nyanın' ha'mme jerine qutqarılıw a'keliwin' ushın,
Seni basqa milletler ushın nur etip qoydım»+.
48 Basqa millet adamları bunı esitkende quwanıp ketip, İyemizdin'
so'zin alg'ısladı. Ma'n'gilik o'mir ushın tan'lang'anlardın' ha'mmesi isendi.
49 Solay etip, İyemizdin' so'zi pu'tkil u'lke boylap jayıldı. 50 Biraq yahudiyler
Qudayg'a sıyınatug'ın hu'rmetli hayallardı ha'm qala basshıların u'gitlep,
Pavel menen Barnabag'a qarsı qoydı ha'm olardı quwdalatıp, u'lkeden
quwdırıp jiberdi+. 51 Sonda Pavel menen Barnaba olarg'a qarsı eskertiw
retinde ayaqlarının' shan'ın qag'ıp, İkoniyag'a ketti+. 52 Al sha'kirtler
quwanıshqa ha'm Muxaddes Ruwxqa tolıp-tasa berdi+.

İkoniyada

14 [1] İkoniyada Pavel menen Barnaba a'dettegidey yahudiylerdin'
ma'jilisxanasına barıp, sonday ta'sirli waz aytqanlıqtan,
yahudiylerden de, greklerden de ko'p adam isendi+. [2] Biraq, isenbeytug'ın
yahudiyler basqa millet adamların tuwısqanlarg'a qarsı o'shegistirip,
olardın' aqıl-oyın uwladı. [3] Sonlıqtan ol jerde uzaq waqıt qalg'an Pavel
menen Barnaba İyemizge su'yenip, Qudaydın' so'zin batırlıq penen aytıp
ju'rdi. İyemiz olar arqalı ka'ramatlı belgiler ha'm tan' qalarlıq na'rselerdi
ko'rsetip, O'z miyrimi haqqında so'zlerdi tastıyıqladı+. [4] Qala xalqı ekige
bo'linip, geybirewleri yahudiylerdin', geybirewleri elshilerdin' ta'repine
o'tti+. [5] Yahudiyler menen basqa millet adamları o'z basshıları menen
birlikte elshilerge ja'bir berip, olardı tas penen urmaqshı boldı. [6] Biraq
bunı bilip qoyg'an Pavel menen Barnaba Likaoniyanın' Listra, Derbe
qalalarına ha'm sol a'tiraplarg'a qashıp barıp,+ [7] sol jerlerde de Xosh
Xabardı ja'riyalawdı dawam etti.

Listra ha'm Derbede

[8] Listrada eki ayag'ı la'n' bir adam bar edi. Ol ishten la'n' bolıp tuwılıp,
hesh qashan ju'rmegen edi+. [9] Bul adam Paveldin' so'zlerin tın'lap
otırg'anda, Pavel og'an tigilip qarap, shıpa tabatug'ınına isenimi bar
ekenin ko'rdi de,+ [10] qattı dawıslap:

– Ayaqların'da tik tur, – dedi.

Sol adam ornınan ushıp turdı da, ju're basladı+.

[11] Xalıq Paveldin' islegen isin ko'rgende, likaoniya tilinde:

– Qudaylar adam pishinine enip, bizlerge kelipti, – dep baqırıstı+.

[12] Olar Barnabanı Zevs, Paveldi so'z so'ylegeni ushın Germes dep atadı.
[13] Qalanın' sırtında jaylasqan Zevs ibadatxanasının' ruwxaniyi qala
da'rwazasına o'gizlerdi ha'm gu'l shen'berlerin alıp keldi de, xalıq penen
birlikte elshilerge qurbanlıq bermekshi boldı+.

[14] Biraq elshiler – Barnaba menen Pavel bunı esitkende kiyimlerin
jırtıp, ko'pshiliktin' arasına o'zlerin urdı da, bılay dep baqırdı:+

[15] – Adamlar! Nege bunday islep atırsızlar? Bizler de sizler sıyaqlı
adamlarmız-g'o! Sizlerdin' bul ma'nissiz na'rselerdi taslap, aspandı, jerdi,
ten'izdi ha'm olardın' ishindegilerdin' ha'mmesin jaratqan tiri Qudayg'a
qaytıwın'ız ushın Xosh Xabardı ja'riyalap atırmız+. [16] Quday o'tken
a'wladlardın' waqtında barlıq milletlerdi o'z o'mir jolları menen ju'riwge

qaldırdı+. 17 Sog'an qaramastan, O'zi haqqında gu'walıq beriwdi toqtatpay,
sizlerge jaqsılıq islep kelmekte: Ol aspannan jawın jawdırıp, jemislerge bay
ma'wsimlerdi beredi. Sizlerdi azıq penen toydırıp, ju'regin'izdi
quwanıshqa toltıradı+.
18 Usı so'zler menen, olar o'zlerine qurbanlıq bermewge xalıqtı zorg'a
degende ko'ndirdi.
19 Biraq Pisidiyanın' Antioxiya ha'm İkoniya qalalarınan kelgen ayırım
yahudiyler xalıqtı o'z ta'repine awdırıp, Paveldi tas penen urdı. Onı o'ldi
dep oylap, qalanın' sırtına su'yrep shıg'arıp tasladı+. 20 Degen menen,
sha'kirtler a'tirapına jıynalg'anda, Pavel o'zine kelip ornınan turdı da,
qalag'a qaytt ı. Erten'ine ol Barnaba menen birge Derbege ketti.

Siriya Antioxiyasına qaytıw

21 Olar Xosh Xabardı Derbe qalasında ja'riyalap, ko'p sha'kirt
arttırg'annan son', Pisidiyadag'ı Listra, İkoniya ha'm Antioxiya qalalarına
qaytıp keldi. 22 Jol-jo'nekey sha'kirtlerdin' janlarına ku'sh-quwat berip,
isenimde bekkem turıwdı u'git-na'siyat etti de: «Qudaydın' Patshalıg'ına
kiriwimiz ushın, ko'p qıyınshılıqlardan o'tiwimiz tiyis», – dedi+. 23 Pavel
menen Barnaba ha'r bir iseniwshi ja'ma'a'tte aqsaqallardı tayınladı. Oraza
tutıp, duwa etkennen son', olardı o'zleri burınnan isenetug'ın İyemiz
İysanın' qolına tapsırdı+.
24 Son'ınan olar Pisidiya u'lkesi arqalı o'tip, Pamfiliya u'lkesine keldi.
25 Pergiyada Qudaydın' so'zin ja'riyalag'annan son', Antaliyag'a ketti. 26 Sol
jerden keme menen Antioxiyag'a qaytt ı. Bul qalada olar o'zlerine
tapsırılg'an is ushın o'zlerin Qudaydın' miyrimine bag'ıshlag'an edi. Olar
sol isti endi orınladı+. 27 Ol jerge jetkende, olar iseniwshiler ja'ma'a'tin bir
jerge jıynap, Qudaydın' o'zleri arqalı neler islegenin, basqa milletlerge
isenim qapısın qalay ashqanın bildirdi. 28 Olar sol jerdegi sha'kirtler menen
birge uzaq waqıt qaldı.

Erusalimdegi qurıltay

15 [1] Yahudiyadan Antioxiyag'a geybir iseniwshiler kelip, tuwısqanlarg'a: «Eger Muwsanın' u'rp-a'deti boyınsha su'nnet etilmesen'ler, qutqarıla almaysızlar», – dep ta'lim bere basladı+. [2] Pavel ha'm Barnaba olar menen aytısıp, qattı tartısıp qaldı. Aqırında Pavel ha'm Barnabag'a, ja'ne de olar menen birge basqa bir neshe tuwısqang'a Erusalimdegi elshiler menen aqsaqallarg'a barıp, usı ma'seleni sheshiw tapsırıldı+. [3] Solay etip, olar iseniwshiler ja'ma'a'ti ta'repinen jiberilip, Fenikiya ha'm Samariya u'lkelerinen o'tti. Jol-jo'nekey basqa milletlerdin' İyemizdin' jolına tu'skenin* aytıp, sol jerdegi tuwısqanlarg'a u'lken quwanısh bag'ıshladı. [4] Erusalimge kelgende, olar iseniwshiler ja'ma'a'ti, elshiler ha'm aqsaqallar ta'repinen jaqsı qabıl etildi. Qudaydın' o'zleri arqalı islegen ha'mme na'rsesin olarg'a bildirdi.

[5] Biraq, pariseyler* arasınan shıqqan ayırım iseniwshiler orınlarınan turıp:

– İseniwshi bolg'an basqa millet adamları da su'nnet etilip, olarg'a Muwsanın' Nızamın orınlawdı buyırıw tiyis, – dedi.

[6] Elshiler menen aqsaqallar bul ma'sele boyınsha ma'sla'ha't'lesiw ushın jıynaldı. [7] Uzaq talqılawdan son' Petr ornınan turıp, olarg'a bılay dedi:

– Tuwısqanlar! Basqa milletlerdin' Xosh Xabardı menin' awzımnan esitip iseniwi ushın, Quday ko'p waqıt burın aran'ızdan meni tan'lag'anın bilesizler+. [8] Adamnın' kewlin biletug'ın Quday Muxaddes Ruwxtı bizlerge bergeni sıyaqlı, basqa milletlerge de berip, olardı qabıl etkenin ko'rsetti+. [9] Quday olardın' kewillerin isenimleri arqalı tazalap, bizler menen olardın' arasına ayırmashılıq qoymadı+. [10] Olay bolsa, endi ne ushın ata-babalarımız da, o'zlerimiz de ko'terip ju're almag'an moyıntırıqtı sha'kirtlerdin' moynına salıp, Qudaydı sınap atırsızlar+? [11] Olardın' İyemiz İysanın' miyrimi menen qutqarılatug'ınınday, bizler de o'zlerimizdin' solay qutqarılatug'ınımızg'a isenemiz+.

[12] Sonda jıynalg'anlardın' ha'mmesi tınıshlanıp, Barnaba menen Paveldi tın'lay basladı. Olar o'zleri arqalı Qudaydın' basqa milletler arasında ko'rsetken ka'ramatlı belgileri menen tan' qalarlıq na'rseleri haqqında aytıp berdi. [13] Olar so'zlerin tawısqannan son', Yaqıp so'z baslap bılay dedi:

– Tuwısqanlar, mag'an qulaq salın'lar!+ 14 Basqa milletlerden O'zine
tiyisli* bir xalıq shıg'arıw ushın, Quday olarg'a da'slep qalay miyrimlilik
ko'rsetkenin Simon Petr bayan etken edi. 15 Payg'ambarlardın' so'zleri de
usıg'an tuwrı keledi. Bılay dep jazılg'an:
16 *«Bunnan keyin Men qaytıp kelip,*
Dawıttın' qulap qalg'an u'yin qayta quraman.
Qıyralg'anlardı du'zetip, qayta tikleymen.
17 *Solay etip, qalg'an adamlar*
Ha'm Menin' atım menen atalıwshı barlıq milletler
İyesin – Meni izlep tapsın+.
18 *Bulardı a'yyemnen bildirgen İyemiz*
*usılay deydi»**.
19 Sonlıqtan, menin' pikirimshe, Qudaydın' jolına tu'sken basqa millet
adamların qıynamawımız kerek. 20 Biraq, butlarg'a soyılıp haramlang'an
qurbanlıq go'shinen, buzıqshılıqtan, buwındırılıp o'ltirilgen
haywanlardın' go'shinen ha'm qannan awlaq bolıwların jazıp jiberiwimiz
tiyis+. 21 O'ytkeni a'yyemgi waqıtlardan beri Muwsanın' Nızamı ha'r bir
qalada ja'riyalanıp kiyatır ha'm ha'r dem alıs ku'ni ma'jilisxanalarda*
oqılmaqta.

Basqa milletlerden bolg'an iseniwshilerge xat

22 Solay etip, pu'tkil iseniwshiler ja'ma'a'ti menen elshiler ha'm
aqsaqallar o'zlerinin' arasınan adamlardı saylap, olardı Pavel ha'm
Barnaba menen birge Antioxiyag'a jiberiwge qarar etti. Saylang'anlar:
tuwısqanlar arasında basshılıq etip ju'rgen Barsaba dep atalatug'ın Yahuda
menen Sila edi+. 23 Olar arqalı mına xattı jazıp jiberdi:
«Hu'rmetli tuwısqanlarımız!
Tuwısqanların'ız bolg'an biz, elshiler ha'm aqsaqallardan, Antioxiya,
Siriya ha'm Kilikiyadag'ı basqa millet adamları bolg'an siz, tuwısqanlarg'a
sa'lem!
24 Aramızdag'ı ayırım adamlardın' sizlerge barg'anın ha'm o'z so'zleri
menen sizlerdi ta'shiwishke salıp, aqılın'ızdı hayran qılg'anın esittik.
Bizler olarg'a hesh qanday jol-jorıq bermegen edik+. 25 Sonlıqtan
aramızdan bir neshe adamdı saylap, su'yikli tuwısqanlarımız Barnaba
ha'm Pavel menen birlikte sizlerge jiberiwdi bir awızdan maqul taptıq.

[26] Bular ekewi İyemiz İysa Masixtın' atı ushın o'mirlerin bag'ıshlag'an adamlar. [27] Sizlerge ja'ne de Yahuda menen Silanı jiberip atırmız. Olar bul jazg'anlarımızdı awızsha aytıp beredi. [28] Sebebi Muxaddes Ruwx ha'm bizler a'hmiyetli bolg'an bul qag'ıydalardan tısqarı sizlerge hesh na'rseni ju'klemewdi maqul taptıq:+ [29] sizler butlarg'a soyılg'an qurbanlıq go'shinen, qannan, buwındırılıp o'ltirilgen haywanlardın' go'shinen ha'm buzıqshılıqtan awlaq bolın'lar. Usılardan saqlansan'lar, jaqsı is qılg'an bolasızlar. Aman bolın'lar!»

[30] Solay etip, jiberilgenler jolg'a shıg'ıp, Antioxiyag'a keldi. Ja'ma'a'tti bir jerge jıynap, olarg'a xattı tapsırdı. [31] İseniwshiler xattı oqıp, ondag'ı kewil ko'teriwshi so'zlerge quwandı. [32] Payg'ambarshılıq sıyın alg'an Yahuda menen Sila tuwısqanlarg'a ko'p so'zler menen aqıl-na'siyat aytıp, ruwxıy ku'sh-quwat berdi+. [33] Bir qansha waqıt sol jerde bolg'annan son', tuwısqanlar olardı aman-esen shıg'arıp salıp, jollag'anlarg'a qaytardı. [[34]]*

[35] Al Pavel menen Barnaba Antioxiyada boldı. Olar ko'plegen adamlar menen birlikte İyemizdin' so'zin u'yretip, ja'riyalap ju'rdi+.

Paveldin' ekinshi saparı

[36] Bir qansha waqıttan son', Pavel Barnabag'a:

– Endi izimizge qaytıp, bizler İyemizdin' so'zin ja'riyalag'an ha'r bir qaladag'ı tuwısqanlarımızg'a barayıq, olardın' hal-jag'dayın ko'reyik, – dedi.

[37] Barnaba Mark dep atalatug'ın Yuxandı birge alıp ju'rmekshi boldı+. [38] Biraq Pavel Pamfiliyada o'zlerin taslap ketip, birlikte baslag'an isti dawam etpegen Marktı o'zleri menen birge alıp ju'riwdi maqul ko'rmedi+. [39] Solay etip, olardın' arasında keskin tu'sinbewshilik bolıp, bir-birinen bo'lindi. Barnaba Marktı alıp, keme menen Kiprg'a ketti. [40] Al Pavel Silanı tan'ladı ha'm tuwısqanlar ta'repinen İyemizdin' miyrimine tapsırılg'annan son', jolg'a shıqtı+. [41] Ol Siriya ha'm Kilikiya u'lkelerin aralap, iseniwshi ja'ma'a'tlerdi bekkemlep ju'rdi.

Timofeydin' Pavel menen Silag'a qosılıwı

16 [1] Pavel Derbege, son'ınan Listrag'a keldi. Sol jerde anası iseniwshi yahudiy, al a'kesi grek bolg'an Timofey atlı sha'kirt bar edi+. [2] Listra ha'm İkoniyadag'ı tuwısqanlar ol haqqında jaqsı pikirde edi. [3] Timofeydi o'zi menen birge alıp ju'riwdi qa'legen Pavel sol jerdegi yahudiyler sebepli, onı su'nnet ettirdi. O'ytkeni ha'mme Timofeydin' a'kesinin' grek ekenin biletug'ın edi+. [4] Olar qaladan-qalag'a o'tip, Erusalimdegi elshiler menen aqsaqallar belgilegen qag'ıydalardı iseniwshilerge orınlaw ushın tapsırdı+. [5] Solay etip, iseniwshi ja'ma'a'tlerdin' isenimi bekkemlenip, sanı ku'nnen-ku'nge arta berdi+.

Paveldin' Makedoniyag'a shaqırılıwı

[6] Qudaydın' so'zin Aziya u'lkesinde* jayıwg'a Muxaddes Ruwx tıyım salg'anlıqtan, Pavel menen onın' joldasları Frikiya ha'm Galatiya u'lkelerin aralap ju'rdi+. [7] Olar Misiyanın' shegarasına kelgende, Bitiniyag'a kirmekshi boldı, biraq İysanın' Ruwxı olarg'a ruxsat bermedi+. [8] Sonlıqtan olar Misiyadan o'tip, Troas qalasına keldi+. [9] Sol ku'ni tu'nde Pavel ayan ko'rdi. Makedoniyalı bir adam onın' aldında turıp: «Makedoniyag'a kelip, bizlerge ja'rdem ber», – dep o'tindi. [10] Pavel bul ayandı ko'rgennen son', bizler da'rriw Makedoniyag'a barıwdın' ha'reketin isledik. Sebebi Quday bizlerdi olarg'a Xosh Xabardı ja'riyalawg'a shaqırıp atır, degen juwmaqqa keldik.

Pavel Filip qalasında

[11] Bizler Troastan keme menen shıg'ıp, tuwrı Samotrakiyag'a, erten'ine Neapoliske ju'zip bardıq. [12] Ol jerden Makedoniya u'lkesinin' en' baslı qalası, Rimnin' qol astında bolg'an Filipke jetip keldik. Bul qalada bir neshe ku'n qaldıq+.

[13] Bizler bul jerde yahudiyler duwa etetug'ın orın bar dep oylap, dem alıs ku'ni* qala da'rwazasınan sırtqa, da'ryanın' jag'asına shıqtıq. Bizler otırıp, sol jerge jıynalg'an hayallarg'a so'yley basladıq. [14] Tın'lawshılar arasında Tiatira qalasınan kelgen, qımbat bahalı gezlemelerdi satıwshı Lidiya atlı bir hayal bar edi. Ol Qudayg'a sıyınatug'ın edi. Paveldin' so'zlerine qulaq salıwı ushın, İyemiz onın' kewlin ashtı+. [15] Lidiya u'y-ishi menen birge suwg'a shomıldırılg'annan son', bizlerdi u'yine mira't etip:

«Meni İyemizge isenedi, dep esaplaytug'ın bolsan'lar, kelin'ler, u'yimde bolın'lar», – dep bizlerdi ko'ndirdi+.

Pavel menen Sila qamaqta

16 Bir ku'ni bizler duwa etetug'ın jerge baratırg'anımızda, palkerlik
penen shug'ıllanatug'ın jawız ruwxlı bir shorıg'a duslastıq. Bul qız
palkerlik penen xojayınlarına ko'p payda keltiretug'ın edi. 17 Ol Pavel
menen bizlerdin' izimizge tu'sip:
– Bul adamlar – Qu'diretli Qudaydın' xızmetshileri, olar sizlerge
qutqarılıw jolın ja'riyalap atır! – dep baqırıp ju'rdi+.
18 Bul ko'p ku'n ta'kirarlandı. Aqırında Paveldin' janına tiyip, ol
arqasına burıldı da, qızdın' ishindegi jawız ruwxqa:
– İysa Masix atı menen buyıraman: onnan shıg'ıp ket! – dedi.
Jawız ruwx qızdın' ishinen da'rhal shıg'ıp ketti+.
19 Shorının' xojayınları payda ko'riwden u'mitlerinin' u'zilgenin bilip,
Pavel menen Silanı uslap aldı da, bazar maydanındag'ı basshılarg'a su'yrep
apardı. 20 Olardı Rim ha'kimlerinin' aldında turg'ızıp:
– Mına yahudiyler qalamızdı astan-kesten etpekte. 21 Biz rimlilerge
qabıl etiwge de, orınlawg'a da bolmaytug'ın u'rp-a'detlerdi ja'riyalap ju'r,
– desti+.
22 Xalıq ta olarg'a qosılıp, elshilerge qarsı shıqtı. Ha'kimler Pavel
menen Silanın' kiyimlerin jırtıp sheshtirdi de, tayaq penen sabawg'a
buyrıq berdi+. 23 Olardı ko'p sabatqannan son', qamaqqa saldırdı ha'm
qamaqxana xızmetkerine olardı jaqsılap qarawıllawdı buyırdı. 24 Usınday
buyrıq alg'an qamaqxana xızmetkeri olardı qamaqxananın' ishki
bo'lmesine qamap, ayaqların bug'aw menen qısıp tasladı+.
25 Tu'nnin' ortalarında Pavel menen Sila duwa etip, Qudaydı
alg'ıslaytug'ın qosıq aytıp otırg'an edi. Basqa tutqınlar da olardı tın'ladı+.
26 Birden jer qattı qozg'alıp, qamaqxananın' tırnag'ı silkindi ha'm sol
waqıtta-aq barlıq qapılar ashılıp, ha'mmenin' shınjırları sheshilip ketti+.
27 Uyqıdan oyang'an qamaqxana xızmetkeri qamaqxananın' qapılarının'
ashıq ekenin ko'rdi. Tutqınlar qashıp ketti, dep oylag'an ol o'zin
o'ltirmekshi bolıp, qılıshın suwırıp aldı+. 28 Biraq Pavel ba'lent dawıs
penen baqırıp:
– O'z janın'a qastıyanlıq etpe, ha'mmemiz usı jerdemiz, – dedi.

29 Qamaqxana xızmetkeri shıra a'keldirip, ishke juwırıp kirdi de,
qaltırap, Pavel menen Silanın' aldına jıg'ıldı+. 30 Olardı sırtqa shıg'arıp:
– Mırzalar, qutqarılıwım ushın ne islewim kerek? – dep soradı+.
31 Olar:
– İyemiz İysag'a isen, sonda sen de, u'y-ishin' de qutqarılasız, – dedi+.
32 Son'ınan olar onın' o'zine ha'm u'yindegilerdin' ha'mmesine
İyemizdin' so'zin aytti. 33 Qamaqxana xızmetkeri tu'nnin' sol sa'tinde
olardı alıp ketip, jaraqatların juwdı da, da'rriw o'zi ha'm pu'tkil u'y-ishi
suwg'a shomıldırıldı+. 34 Ol Pavel menen Silanı u'yine a'kelip, aldılarına
dasturxan jaydı. Qudayg'a isengenine pu'tkil u'y-ishi menen quwandı+.
35 Tan' atqanda, ha'kimler: «Sol adamlardı bosatın'lar», – degen buyrıq
penen saqshılardı jolladı. 36 Qamaqxana xızmetkeri bul so'zlerdi Pavelge
xabarlap:
– Ha'kimler sizlerdi bosatıw ushın adam jollaptı. Endi shıg'ıp, aman-
esen kete berin'ler, – dedi.
37 Biraq Pavel saqshılarg'a bılay dedi:
– Rim puqaraları bolg'an bizlerdi xalıq aldında hu'kimsiz sabap,
qamaqqa saldı. Endi bizlerdi jasırın quwıp jibermekshi me? Bul bolmaydı!
Bizlerdi o'zleri kelip shıg'arsın!+
38 Saqshılar bul so'zlerdi ha'kimlerge jetkizip bardı. Ha'kimler Pavel
menen Silanın' Rim puqaraları ekenin esitkende qorqıp ketti. 39 Kelip,
keshirim soradı. Son'ınan olardı sırtqa shıg'arıp, qaladan ketiwlerin
o'tindi+. 40 Pavel menen Sila qamaqtan shıg'ıp, Lidiyanın' u'yine bardı. Sol
jerde tuwısqanlardı ko'rip, olardı jigerlendirgennen son', jolg'a shıqtı+.

Salonikada

17 [1] Olar Amfipolis ha'm Apolloniyadan o'tip, Salonikag'a keldi. Bul
jerde yahudiylerdin' bir ma'jilisxanası bar edi+. [2] Pavel o'z a'deti
boyınsha ma'jilisxanag'a bardı. U'sh ha'pte* olar menen Muxaddes
Jazıwlardı talqıladı+. [3] Masixtın' azap shegip, o'limnen qayta tiriliwi tiyis
ekenin tu'sindirip, da'liller keltirdi de:

– Men sizlerge ja'riyalap atırg'an bul İysa – Masix, – dedi ol+.

[4] Yahudiylerdin' bazıları maqullap, Pavel menen Silag'a qosıldı.
Sonday-aq, Qudayg'a sıyınatug'ın greklerdin' u'lken toparı ha'm ko'plegen
abıraylı hayallar da solay isledi.

[5] Biraq yahudiyler ku'nshillik etip, bazarda bos ju'rgen ayırım jaramas
adamlardı jıynadı da, qalada topalan' saldı. Pavel menen Silanı tawıp,
olardı xalıqtın' aldına shıg'arıw ushın, Yasonnın' u'yine topılıp kirdi+.
[6] Biraq olardı taba almay, Yason menen basqa geybir tuwısqanlardı qala
basshılarının' aldına su'yrep aparıp:

– Pu'tkil du'nyanı astan-kesten etken bul adamlar usı jerge de kelipti.
[7] Yason olardı qabıl qıldı. Olardın' ha'mmesi İysa degen basqa bir patsha
bar ekenin aytıp, Rim patshası-Qaysardın' pa'rmanlarına qarsı ha'reket
etip ju'r, – dep baqırdı+.

[8] Bul so'zlerdi esitken xalıq ha'm qala basshıları qattı tınıshsızlandı.
[9] Biraq olar Yasonnan ha'm basqalardan kepillikke aqsha alıp, bosatıp
jiberdi.

Veriyada

[10] Tuwısqanlar da'rriw sol tu'ni Pavel menen Silanı Veriyag'a jiberdi.
Olar Veriyag'a kelip, yahudiylerdin' ma'jilisxanasına kirdi. [11] Veriyadag'ı
yahudiyler Salonikadag'ılardan parasatlıraq edi. Olar Qudaydın' so'zin
u'lken qızıg'ıwshılıq penen qabıl etip, Pavel menen Silanın' aytqan
so'zlerinin' durıs ekenin biliw ushın, ha'r ku'ni Muxaddes Jazıwlardı
izertleytug'ın edi. [12] Solay etip, yahudiylerdin' ko'bisi ha'm ko'plegen
abıraylı grek hayalları menen er adamları isendi.

[13] Biraq Salonikadag'ı yahudiyler Paveldin' Veriyada da Qudaydın'
so'zin ja'riyalag'anın bilgende, sol jerge de keldi ha'm xalıqtı u'gitlep,
qozg'alan' saldı. [14] Sonda tuwısqanlar Paveldi da'rhal ten'iz ta'repke
jiberdi. Al Sila menen Timofey Veriyada qaldı. [15] Paveldi shıg'arıp

salıwshılar onı Afinag'a deyin apardı. Olar Pavelden: «Sila menen Timofey, mu'mkin bolsa, tez mag'an jetsin», – degen tapsırmanı alıp, izlerine qayttı.

Afinada

16 Afinada Sila menen Timofeydi ku'tip ju'rgen Pavel qalanın' butlarg'a tolı ekenin ko'rgende, qattı qapa bolıp ashıwlandı+. 17 Sonlıqtan ol ma'jilisxanadag'ı yahudiyler ha'm Qudayg'a sıyınatug'ın grekler menen aytısıp, ha'r ku'ni bazar maydanında ushırasqanlar menen tartısıp ju'rdi. 18 Epikurshılardın' ha'm stoik oyshıllarının'* geybirewleri de onın' menen tartısa basladı. Birewleri: «Mına mıljın' ne demekshi», – dese, ayırımları: «Ol jat qudaylardın' xabarshısı bolsa kerek», – dedi. O'ytkeni Pavel İysa ha'm Onın' qayta tiriliwi tuwralı Xosh Xabardı ja'riyalap ju'r edi. 19 Olar Paveldi Areopag ken'esine* alıp kelip, og'an:

– Sen ja'riyalap ju'rgen bul jan'a ta'liymattın' ne ekenin biliwimizge bola ma+? 20 Sebebi sen qulag'ımızg'a jat na'rselerdi aytıp atırsan', bulardın' ne ekenin bilgimiz keledi, – dedi.

21 Pu'tkil afinalılar ha'm sol jerde jasaytug'ın shet elliler waqıtların tek jan'alıqlar aytıw ha'm tın'law menen o'tkizetug'ın edi.

22 Pavel Areopag ken'esinin' ortasında turıp, bılay dedi:

– Ha'y, afinalılar! Sizlerdin' ha'r ta'repleme ju'da' dinshil ekenin'izdi ko'rip turman. 23 Men aylanıp ju'rip, sizler tabınatug'ın orınlardı ko'zden keshirgenimde, «Biytanıs qudayg'a» degen jazıwı bar, bir qurbanlıq shalınatug'ın orındı da ko'rdim. Endi o'zlerin'iz bilmey sıyınıp ju'rgen usı Quday haqqında sizlerge ja'riyalayjaqpan.

24 Du'nyanı ha'm onın' ishindegilerdin' ha'mmesin jaratqan Quday aspan ha'm jerdin' İyesi bolg'anlıqtan, adamnın' qolı menen salıng'an ibadatxanalarda jasamaydı+. 25 Ol bir na'rsege mu'ta'jdey, Og'an adamnın' qolları menen xızmet etip bolmaydı. O'ytkeni ha'mme adamlarg'a o'mir, dem ha'm barlıqtı Onın' O'zi beredi+. 26 Quday ha'mme milletlerdi bir adamnan jaratıp, olardı pu'tkil jer ju'zine ornalastırdı. Olardın' jasaytug'ın da'wirleri menen ma'kanlarının' shegaraların aldın ala belgilep bergen+. 27 Bunı Quday O'zin izlesin ha'm qarmalanıp bolsa da tapsın, dep isledi. Degen menen, Ol hesh birimizden alıs emes. 28 Sebebi sizlerdin' shayırların'ızdın' geybirewleri: «Bizler Onın' urpag'ımız», – dep aytqanınday, bizler Ol arqalı jasaymız, ha'reket etemiz ha'm barmız+.

29 Bizler endi Qudaydın' urpag'ı bolg'anımız sebepli, Quday adamnın'
o'neri ha'm aqıl-oyı menen do'retilgen altın, gu'mis yamasa tas mu'singe
uqsas dep oylaman'lar+. 30 O'tken nadanlıq da'wirlerde Quday dıqqat
awdarmag'an bolsa da, endi ha'r bir jerde ha'r bir adamnın' ta'wbe etiwin
buyırmaqta+. 31 O'ytkeni Ol bul du'nyanı O'zi tan'lag'an Adamı arqalı
a'dillik penen hu'kim etetug'ın ku'ndi belgilep qoyıptı. Bunı sol Adamdı
o'limnen qayta tiriltip, ha'r bir adamg'a da'lilledi+.
32 O'limnen qayta tiriliw haqqında esitkende, kimisi mazaq etip ku'ldi,
kimisi: «Bul haqqında seni basqa sapar tın'lag'ımız keledi», – dedi.
33 Son'ınan Pavel olardın' arasınan shıg'ıp ketti. 34 Al geybir adamlar og'an
qosılıp, isendi. Olardın' arasında Areopag ken'esinin' ag'zası bolg'an
Dionisiy, Damaris atlı bir hayal ha'm ja'ne basqalar bar edi.

Korinf qalasında

18 [1] Bunnan son', Pavel Afinadan shıg'ıp, Korinfke keldi. [2] Sol jerde
Akila atlı, pontlı bir yahudiyge duslastı. Akila hayalı Priskila menen
jaqında İtaliyadan kelgen edi. Sebebi Klavdiy patsha barlıq yahudiylerdin'
Rimnen shıg'ıp ketiwin buyırg'an edi. Pavel olarg'a bardı da,+ [3] ka'siples
bolg'anlıqtan olar menen birge qalıp, jumıs isledi. Olardın' ka'sibi – shatır
sog'ıw edi. [4] Pavel ha'r dem alıs ku'ni ma'jilisxanada aytısıp, yahudiylerdi
ha'm greklerdi isendiriwge ha'reket etti+.

[5] Sila menen Timofey Makedoniyadan kelgende, Pavel o'zin Qudaydın'
so'zin ja'riyalawg'a ha'm yahudiylerge İysanın' Masix ekeni haqqında
gu'walıq beriwge tolıq bag'ıshladı+. [6] Biraq yahudiyler qarsı shıg'ıp, onı
masqaralag'anda, Pavel kiyiminin' shan'ın qag'ıp*, olarg'a bılay dedi:

– O'z obalın'ız o'zin'izge!* Men juwapkershilikten azatpan. Bunnan
bılay, basqa milletlerge ketemen+.

[7] Pavel sol jerden shıg'ıp, Qudayg'a sıyınatug'ın Titus Yustus atlı bir
adamnın' u'yine keldi. Onın' u'yi ma'jilisxanag'a irgeles edi. [8] Ma'jilisxana
basshısı bolg'an Krispus pu'tkil u'y-ishi menen İyemizge isendi. Paveldi
tın'lag'an korinflilerdin' ko'bisi de isenip, suwg'a shomıldırıldı+.

[9] Bir ku'ni tu'nde İyemiz Pavelge ayan ko'rsetip: «Qorqpa, u'nsiz
qalmay, so'yley ber! [10] Men senin' menen birgemen, jamanlıq islew ushın
sag'an hesh kim qol tiygize almaydı. O'ytkeni bul qalada Menin'
adamlarım ko'p», – dedi. [11] Solay etip, Pavel ol jerde bir yarım jıl qaldı ha'm
xalıqqa Qudaydın' so'zin u'yretiwin dawam etti.

[12] Galio Axaya u'lkesinin' ha'kimi bolg'an waqıtta yahudiyler birigip,
Pavelge qarsı shıqtı. Onı qazıxanag'a alıp barıp:

[13] – Mına adam xalıqtı u'gitlep, Qudayg'a sıyınıwdı bizlerdin'
nızamımızg'a qayshı keletug'ın jol menen u'yretip ju'r, – dedi.

[14] Pavel endi so'zin baslamaqshı bolg'anda, Galio yahudiylerge bılay
dedi:

– Ha'y, yahudiyler! Eger bir nızamsızlıq yamasa bir awır jınayat
islengen bolsa, men sizlerdi sabırlılıq penen tın'lar edim. [15] Biraq,
so'zlerge, atlarg'a ha'm o'zlerin'izdin' nızamın'ızg'a baylanıslı ma'seleler
bolsa, o'zlerin'iz sheshin'ler. Men bunday na'rselerge qazılıq etkim
kelmeydi+.

16 Solay etip, Galio olardı qazıxanadan quwıp jiberdi. 17 Sonda olardın'
ha'mmesi ma'jilisxananın' basshısı Sostenisti uslap alıp, qazıxananın'
aldında sabap tasladı. Al Galio bularg'a kewil de awdarg'an joq.

Paveldin' Antioxiyag'a qaytıwı

18 Pavel sol jerde ja'ne bir neshe ku'n bolg'annan son', tuwısqanlar
menen xoshlastı. Priskila ha'm Akila menen birge Siriyag'a barıw ushın
kemege mindi. Qudayg'a ant bergenlikten, Pavel Kenxreyada shashın
qıydırıp tasladı+. 19 Efeske kelgende, Priskila menen Akilanı sol jerde
qaldırıp, o'zi ma'jilisxanag'a bardı da, yahudiyler menen aytısa basladı+.
20 Olar ko'birek waqıt qalıwın o'tinish etse de, Pavel qayılshılıq bermedi.
21 Biraq olar menen xoshlasıp atırıp:

– Quday qa'lese, sizlerge ja'ne qaytıp kelemen, – dedi.

Son'ınan keme menen Efesten jo'nep ketti+.

22 Ol Kesariyada kemeden tu'sip, Erusalimge ketti ha'm sol jerdegi
iseniwshiler ja'ma'a'tine sa'lem bergennen son', Antioxiyag'a bardı.
23 Antioxiyada bir neshe waqıt qalg'annan son', Pavel jolg'a shıqtı. Ta'rtip
boyınsha Galatiya ha'm Frikiya u'lkelerin aralap, ha'mme sha'kirtlerge
ruwxıy ku'sh-quwat berip ju'rdi+.

Apolostın' xızmeti

24 Sol waqıtta negizi iskenderiyalı bolg'an Apolos atlı bir yahudiy Efeske
keldi. Ol Muxaddes Jazıwlardı ju'da' jaqsı biletug'ın, so'zge sheshen adam
edi+. 25 İyemizdin' jolında ta'lim alg'an ol jalınlı ruwx penen so'ylep, İysa
haqqında durıs u'yretetug'ın edi. Biraq ol tek Yaqıyanın' suwg'a
shomıldırıwın g'ana biletug'ın edi+. 26 Apolos ma'jilisxanada batıllıq
penen so'yley basladı. Bunı Priskila menen Akila esitkende, onı u'yine
aparıp, Qudaydın' jolın anıg'ıraq tu'sindirip berdi+.

27 Apolos Axayag'a ketpekshi bolg'anda, tuwısqanlarımız onı qollap
quwatladı. Sol jerdegi sha'kirtlerdin' onı qabıl qılıwı ushın xat jazıp berdi.
Apolos sol jerge jetip barıp, Qudaydın' miyrimi menen isengenlerge ko'p
ja'rdem berdi+. 28 Sebebi ol İysanın' Masix ekenin Muxaddes Jazıwlar
arqalı da'lillep, yahudiylerdi xalıq aldında ku'shli tu'rde a'shkaraladı+.

Pavel Efes qalasında

19 [1] Apolos Korinfte bolg'anda, Pavel tawlı u'lkelerden o'tip, Efeske keldi. Ol jerde ayırım sha'kirtler menen ushırasıp,+ [2] olardan:

– İsengen waqtın'ızda Muxaddes Ruwxtı aldın'ız ba? – dep soradı.

– Muxaddes Ruwxtın' bar ekenin bizler hesh esitpedik de, – dep juwap berdi olar.

[3] – Olay bolsa, qanday shomıldırıw menen shomıldırıldın'lar? – dep soradı Pavel.

– Yaqıyanın' ta'limine tiykarlanıp, suwg'a shomıldırıldıq, – dedi olar+.

[4] Pavel bılay dedi:

– Yaqıya xalıqtı ta'wbe ettirip ha'm suwg'a shomıldırıp, olarg'a o'zinen son' Keletug'ıng'a, yag'nıy İysag'a iseniwdi aytqan edi+.

[5] Olar bunı esitkende, İyemiz İysanın' atı menen suwg'a shomıldırıldı+. [6] Pavel olardın' u'stilerine qolların qoyıp duwa etkende, olarg'a Muxaddes Ruwx tu'sti ha'm olar basqa tillerde so'ylep, Qudaydın' so'zlerin ayta basladı*+. [7] Olar barlıg'ı bolıp shama menen on eki adam edi.

[8] Pavel ma'jilisxanag'a bardı. Ol sol jerde u'sh ay dawamında Qudaydın' Patshalıg'ı tuwralı ta'lim berdi ha'm olardı isendiriwge tırısıp, batıllıq penen so'yledi+. [9] Biraq, geybirewleri qasarısıp isenbedi ha'm İysanın' jolın xalıq aldında jamanlay basladı. Sonlıqtan Pavel olardı qaldırıp, sha'kirtlerdi o'zi menen birge aldı da, ha'r ku'ni Tiranustın' mektebinde* ta'lim beriwin dawam etti. [10] Bul awhal eki jılg'a sozıldı. Solay etip, yahudiy bolsın, grek bolsın, Aziya u'lkesinde jasag'an ha'r bir adam İyemizdin' so'zin esitti.

Skevanın' jeti ulı

[11] Quday Pavel arqalı tan' qalarlıq ka'ramatlar isledi. [12] Ha'tte, Paveldin' denesine tiygen bet oramallar yamasa aljapqıshlar nawqaslarg'a qoyılg'anda, olar da'rtlerinen azat bolıp, ishlerinen jawız ruwxlar shıg'atug'ın edi+.

[13] El aralap, jawız ruwxlardı quwıp ju'rgen geybir yahudiy duwaxanlar da jawız ruwx urg'an adamlarg'a İyemiz İysanın' atın qollana basladı. Olar: «Pavel ja'riyalap ju'rgen İysanın' atı menen buyıramız, shıg'ıp ket!» – deytug'ın edi+. [14] Bas ruwxaniy Skeva atlı bir yahudiydin' jeti ulı da usılay islep ju'rgen edi. [15] Biraq jawız ruwx olarg'a:

– İysanı bilemen, Paveldi tanıyman, al sizler kimsiz? – dep juwap berdi de,+ 16 jawız ruwx urg'an adam olarg'a ta'p berip jıg'ıp, olardan u'stin shıqtı. Olar u'yden jaradar ha'm jalan'ash bolıp qashıp ketti.

17 Bul xabar Efeste jasaytug'ın barlıq yahudiyler menen greklerge jetip bardı. Ha'mmesin qorqınısh biylep, İyemiz İysanın' atı u'lken hu'rmetke eristi. 18 İsengenlerdin' ko'bisi kelip, islegen jaman islerin ashıq moyınladı+. 19 Sıyqırshılıq penen shug'ıllanatug'ın ko'p adamlar da kitapların jıynap, ha'mmenin' ko'z aldında jag'ıp jiberdi. Kitaplardın' bahasın esaplag'anda, eliw mın' draxma* boldı. 20 Solay etip, İyemizdin' so'zi qu'diret penen jayılıp, ta'siri artıp bardı+.

21 Bul waqıyalardan son', Pavel Makedoniya ha'm Axaya u'lkelerinen o'tip, Erusalimge barıwg'a qarar etti. «Ol jerge barg'anımnan son', Rimdi de ko'riwim kerek», – dedi ol+. 22 Sonlıqtan o'zi bir neshe waqıt Aziya u'lkesinde qalıp, ja'rdemshilerinen ekewin – Timofey menen Erastustı Makedoniyag'a jiberdi+.

Efestegi ko'terilis

23 Sol waqıtları İyemiz İysanın' jolına qarsı ku'shli ko'terilis payda boldı. 24 Dimitriy atlı bir zerger gu'misten Artemida ibadatxanasının' kishkene u'lgilerin sog'ıp, o'z o'nermentshilerine ko'p payda keltiretug'ın edi. 25 Dimitriy o'z o'nermentshileri menen o'zindey zergerlerdi bir jerge jıynap, olarg'a bılay dedi:

– Doslar, usı ka'sibimiz arqalı ko'p payda alatug'ınımızdı bilesizler. 26 Biraq Pavel degen mına bir adamnın' qoldan sog'ılg'an qudaylardın' haqıyqıy qudaylar emes ekenin aytıp, tek Efeste emes, al pu'tkil Aziyada ko'p sanlı adamlardı u'gitlep azg'ırg'anın ko'rip ha'm esitip atırsızlar+. 27 Bul bizlerdin' o'nerimizdin' qa'dirine qa'wip tuwdırıp qoymay, al ullı hayal quday Artemidanın' ibadatxanasının' arzımaytug'ın na'rsege aylanıp, pu'tkil Aziya u'lkesi menen pu'tkil du'nya sıyınatug'ın hayal qudaydı ullılig'ınan ayırıw qa'wpi bar.

28 Olar bunı esitkende, qattı g'a'zeplenip: «Efeslilerdin' Artemidası ullı!» – dep baqıra basladı. 29 Pu'tkil qala ta'rtipsizlikke tolıp ketti. Adamlar Paveldin' joldasları makedoniyalı Gayus penen Aristarxtı uslap alıp, ha'mmesi birlikte tamasha maydanına qaray umtıldı+. 30 Pavel xalıqtın' arasına barmaqshı boldı, biraq sha'kirtler og'an jol qoymadı. 31 Paveldin'

dosları bolg'an Aziya u'lkesinin' ayırım basshıları da og'an xabar jollap, tamasha maydanında ko'rinbewin o'tindi.

32 Jıynalg'anlardın' biri anaw, biri mınaw dep baqırısıp, jıynalıs biyta'rtip boldı. Ko'bisi ne ushın jıynalg'anın da bilmeytug'ın edi.
33 Yahudiyler İskender atlı bir adamdı iyterip ortag'a shıg'arg'anlıqtan, ayırım adamlar bolg'an waqıya ushın onı ayıpker dep sheshti. İskender qolı menen isharat etip, o'zin xalıq aldında qorg'amaqshı boldı. 34 Biraq xalıq onın' yahudiy ekenin bilgende, ha'mmesi bir awızdan shama menen eki saattay: «Efeslilerdin' Artemidası ullı!» – dep baqırıp turdı.

35 Qala xatkeri xalıqtı tınıshlandırıp bılay dedi:

– Efesliler! Ullı Artemidanın' aspannan tu'sken mu'sininin' ha'm onın' ibadatxanasının' qorg'awshısı – Efes qalası ekenin kim bilmeydi? 36 Bulardı hesh kim biykarlay almaydı. Sonın' ushın tınıshlanıp, oylanıp is tutıwın'ız kerek. 37 Sizlerdin' bul jerge a'kelgen adamların'ız ibadatxananı da tonamag'an, hayal qudayımızg'a da til tiygizbegen. 38 Sonlıqtan Dimitriydin' ha'm onın' o'nermentshi joldaslarının' birewge qarsı qanday da bir shag'ımı bar bolsa, qazıxanalar ashıq, qazılar* da bar. Bir-birinin' u'stinen sol jerde shag'ım etsin. 39 Al eger tag'ı basqa ma'sele bolsa, ol ra'smiy jıynalısta sheshiliwi tiyis. 40 Bu'gingi bolg'an waqıyalar sebepli ayıplanıw qa'wpindemiz. Bunday topalan'dı aqlay alıwg'a bizlerde sebep te joq.

Ol usı so'zlerdi aytıp, jıynalg'anlardı tarqatıp jiberdi.

Pavel Makedoniya menen Gretsiyada

20 [1] Efestegi topalan' basılg'annan keyin, Pavel sha'kirtlerdi
shaqırtıp jigerlendirdi. Son'ınan olar menen xoshlasıp,
Makedoniyag'a ketiw ushın jolg'a shıqtı+. [2] Ol jol-jo'nekey u'lkelerdi
aralag'anda, iseniwshilerdi ko'p so'zler menen jigerlendirip, Gretsiyag'a
keldi. [3] Ol jerde u'sh ay qaldı. Keme menen Siriyag'a ketpekshi bolg'anda,
yahudiyler o'zine qarsı til biriktirgenlikten, Makedoniya arqalı izine
qaytıwg'a qarar etti+. [4] Pir ulı veriyalı Sopater, salonikalılardan Aristarx
penen Sekundus, derbeli Gayus ha'm Timofey, Aziya u'lkesinen Tixik
penen Trofim onın' menen birge ketti+. [5] Bular burın ketip, bizlerdi Troas
qalasında ku'tip turdı+. [6] Al bizler Ashıtqısız nan bayramınan son',
Filipten keme menen jolg'a shıg'ıp, bes ku'nde olarg'a, Troasqa jetip
keldik. Ol jerde jeti ku'n boldıq+.

Paveldin' Evtixtı tiriltiwi

[7] Ha'ptenin' birinshi ku'ni* nan sındırıw ushın bir jerge
jıynalg'anımızda, Pavel iseniwshilerge so'z so'yledi. Erten'ine ketetug'ın
bolg'anlıqtan, onın' wazı yarım aqshamg'a deyin sozıldı+. [8] Bizler
jıynalg'an joqarg'ı qabattag'ı bo'lmede ko'p shıralar janıp turg'an edi.
[9] Evtix atlı bir jas jigit a'ynekke minip otır edi. Paveldin' so'zi sozılıp
ketkenlikten, Evtixtı uyqı bastı. Ol uyıqlap ketip, u'shinshi qabattan qulap
tu'sti. Onı jerden ko'terip alg'anda, ol o'lip qalg'an edi+. [10] Pavel to'menge
tu'sip, jigittin' u'stine en'keydi de, onın' en'sesinen ko'terip:
«Uwayımlamay-aq qoyın', onın' janı bar!» – dedi+. [11] Son'ınan joqarıg'a
ko'terilip, nan sındırıp jedi. Olar menen tan' atqansha ko'p so'yleskennen
son', jolg'a shıqtı. [12] Jigitti u'yine tiri aparıp, iseniwshiler u'lken jubanısh
aldı.

Troastan Militke sapar

[13] Bizler burınıraq keme menen ketip, Asos qalasına bardıq. Ol jerden
Paveldi mingizip alıwımız kerek edi. O'ytkeni onın' o'zi piyada ju'rgisi
kelgenlikten, bizlerge usılay tapsırg'an edi. [14] Pavel menen Asosta
ushırasıp, onı kemege mingizdik te, Mitilina qalasına bardıq. [15] Ol jerden
keme menen jolg'a shıg'ıp, erten'ine Xios atawının' qarsısına keldik. Bir
ku'nnen son' Samos atawına, onın' erten'ine Milit qalasına bardıq. [16] Aziya
u'lkesinde waqıttı bosqa jibermew ushın, Pavel Efeske barmay o'tiwdi

uyg'ardı. Eger mu'mkin bolsa, ol Eliwinshi ku'ni bayramında Erusalimde bolıwg'a asıqpaqta edi+.

Paveldin' efesli aqsaqallar menen xoshlasqanda so'ylegen so'zi

17 Pavel Militten Efeske adam jiberip, iseniwshiler ja'ma'a'tinin'
aqsaqalların janına shaqırttı. 18 Olar janına kelgende, Pavel bılay dedi:
– Aziya u'lkesine qa'dem basqan da'slepki ku'nimnen baslap, sizler
menen birge bolg'an waqtımnın' ha'mmesinde qalay jasag'anımdı
bilesizler+. 19 Yahudiylerdin' qastıyanshılıqları sebepli basımnan o'tken
qıyınshılıqlarg'a qaramastan, İyemizge tolıq kishipeyillik penen, sizler
ushın ko'z jaslarımdı to'gip xızmet ettim. 20 Ja'ne de, paydalı bolg'an ha'r
qanday na'rseni qaldırmay, sizlerge xalıq aldında ha'm u'ylerde ta'lim
beriwdi toqtatpadım. 21 Yahudiylerge de, greklerge de ta'wbe etip
Qudayg'a qaytıwdı ha'm İyemiz İysag'a iseniwdi ja'riyaladım.
22 Al endi bolsa, Muxaddes Ruwxtın' jetelewi menen Erusalimge
baratırman. Ol jerde mag'an ne bolatug'ının bilmeymen. 23 Biraq Muxaddes
Ruwx meni qamaq ha'm qıyınshılıqlar ku'tip turg'anın mag'an ha'r bir
qalada bildirip atır+. 24 Bug'an qaramastan, men o'z janımdı ayamayman.
Tek o'z ba'ygimdi basıp o'tip, Qudaydın' miyriminin' Xosh Xabarı tuwralı
gu'walıq beriwdi, yag'nıy İyemiz İysanın' mag'an tapsırg'an isin
juwmaqlasam bolg'anı+.
25 Men aran'ızda ju'rip, Qudaydın' Patshalıg'ı haqqında ja'riyaladım.
Endi bolsa, sizlerdin' hesh qaysısın'ızdın' menin' ju'zimdi qaytıp
ko'rmeytug'ının bilemen. 26 Sonlıqtan bu'gin sizlerge mınanı ashıq
aytaman, kim de kim aran'ızda qutqarılmasa, men ol ushın juwapker
emespen*+. 27 Sebebi sizlerge Qudaydın' pu'tkil erkin tolıq ja'riyaladım.
28 O'zlerin'izge ha'm Muxaddes Ruwx sizlerdi bag'ıwshı qılıp qoyg'an
pu'tkil su'riwge ko'z-qulaq bolın'lar! Qudaydın' O'z Ulının' qanı menen
satıp alg'an iseniwshiler ja'ma'a'tin bag'ın'lar!+ 29 Men ketkennen son',
su'riwdi ayamaytug'ın jırtqısh qasqırlardın' aran'ızg'a kiretug'ının
bilemen+. 30 Ha'tte, aran'ızdan sha'kirtlerdi joldan azg'ırıp, o'zlerinin'
izlerine ertiw ushın, haqıyqattı burmalawshı adamlar shıg'adı+.
31 Sonlıqtan sergek bolın'lar! U'sh jıl boyı, ku'n-tu'n demey ko'z jaslarımdı
to'gip, ha'r birin'izge u'zliksiz aqıl-na'siyat bergenimdi eslerin'izde
saqlan'lar!+

32 Endi men sizlerdi Qudayg'a ha'm Onın' miyrimin bildiretug'ın so'zge
tapsıraman. Bul so'z sizlerdi bekkemlep, Qudaydın' muxaddes bolg'an
pu'tkil adamları menen birge sizlerge de miyras beriwge qu'direti jetedi+.
33 Men hesh kimnin' gu'misin, altının yamasa kiyimin ku'semedim+.
34 O'zimnin' ha'm menin' menen birge bolg'anlardın' mu'ta'jlikleri ushın
usı qollarım menen miynet etkenimdi bilesizler+. 35 İyemiz İysanın':
«Alg'an adamnan go're, bergen adam baxıtlıraq», – degen so'zin umıtpay,
usılay miynet etip, ha'lsizlerge ja'rdem beriw kerekligin sizlerge islegen
ha'r bir isimde ko'rsettim+.
36 Pavel usı so'zlerdi aytıp bolg'annan son', olardın' ha'mmesi menen
birge dize bu'gip, duwa etti+. 37 Olardın' ha'mmesi qattı jılastı ha'm
Paveldin' moynınan qushaqlap, onı su'ydi. 38 A'sirese olardı qattı qapa
qılg'an, Paveldin': «Menin' ju'zimdi qaytıp ko'rmeysiz», – degen so'zleri
boldı. Son'ınan onı kemege deyin shıg'arıp saldı.

Paveldin' Erusalimge qaray jolg'a shıg'ıwı

21 [1] Olar menen xoshlasqanımızdan keyin, keme menen ju'zip, tuwrı
Kos atawına kettik. Erten'ine Rodos atawına, ol jerden Patara
qalasına keldik. [2] Sol jerden Fenikiyag'a baratug'ın kemeni tawıp mindik te,
ju'zip kettik. [3] Kipr ko'ringende, onın' qubla ta'repinen o'tip, Siriyag'a
qaray jol aldıq. Keme Tir qalasında ju'gin tu'siriw kerek bolg'anlıqtan, sol
jerde toqtadıq. [4] Ol jerde sha'kirtlerdi izlep tawıp, olar menen birge jeti
ku'n qaldıq. Sha'kirtler Muxaddes Ruwxtın' bildiriwi menen, Pavelden
Erusalimge barmawdı o'tindi+. [5] Biraq ketetug'ın waqtımız bolg'anda
shıg'ıp, jolımızdı dawam ettik. Ha'mme iseniwshiler hayal ha'm bala-
shag'aları menen birge bizlerdi qalanın' sırtına deyin shıg'arıp saldı.
Ten'izdin' jag'asında dize bu'gip, duwa ettik+. [6] Bir-birimiz benen
xoshlasqanımızdan son', kemege mindik. Al olar u'ylerine qayttı.

[7] Tirden jolımızdı dawam etip, Ptolemayda qalasına keldik. Ol jerdegi
tuwısqanlarımız benen ko'risip, olardın' janında bir ku'n qaldıq. [8] Erten'ine
shıg'ıp, Kesariyag'a keldik. Saylang'an jeti xızmetshinin' biri bolg'an, Xosh
Xabar ja'riyalawshı Filiptin' u'yine barıp, onın' menen qaldıq+. [9] Bul
adamnın' payg'ambarshılıq etetug'ın*, turmısqa shıqpag'an to'rt qızı bar
edi+.

[10] Sol jerde bir talay ku'n bolg'anımızdan son', Yahudiyadan Agabus atlı
bir payg'ambar keldi+. [11] Ol bizlerge kelip, Paveldin' belbewin aldı da,
onın' menen o'zinin' ayaq-qolların baylap:

– Muxaddes Ruwx bılay deydi: «Yahudiyler bul belbewdin' iyesin
Erusalimde usılay etip baylap, basqa millet adamlarına uslap beredi», –
dedi+.

[12] Bul so'zlerdi esitip, bizler ha'm sol jerdegi adamlar Pavelden
Erusalimge barmawın o'tindik+. [13] Sonda Pavel bılay dep juwap berdi:

– Ne islep atırsızlar? Nege jılasıp, ju'regimdi ezip atırsızlar? Men
İyemiz İysanın' atı ushın Erusalimde tek ayaq-qolımdı baylatıwg'a emes, al
o'liwge de tayarman+.

[14] Paveldi ko'ndire almag'anlıqtan: «İyemizdin' qa'legeni bolsın», – dep
qaytıp u'ndemedik.

[15] Sol ku'nlerden son' jolg'a tayarlanıp, Erusalimge keldik.
[16] Kesariyadag'ı sha'kirtlerdin' ayırımları da bizler menen birge keldi. Olar

bizlerdi jasap turıw ushın da'slepki sha'kirtlerdin' biri bolg'an, kiprlı Minasonnın' u'yine alıp bardı. Bizler sol u'yde boldıq.

Pavel Erusalimde

17 Erusalimge kelgenimizde, tuwısqanlarımız bizlerdi quwanıshlı tu'rde
qarsı aldı. 18 Erten'ine bizler Pavel menen birge Yaqıptı ko'riwge bardıq.
Aqsaqallardın' ha'mmesi de sol jerge jıynalg'an edi+. 19 Pavel olardan hal-
awhal sorag'annan keyin, o'z xızmeti arqalı Qudaydın' basqa milletler
arasında islegen islerin birim-birim aytıp berdi.
20 Olar bunı esitip, Qudaydı alg'ısladı da, Pavelge bılay dedi:
– Tuwısqanımız Pavel! O'zin' ko'rip tursan', yahudiyler arasında
İyemizge iseniwshi ko'p mın'lag'an adamlar bar. Olardın' ha'mmesi
Muxaddes Nızamg'a ju'da' intalı+. 21 Olardın' alg'an xabarına qarag'anda,
sen basqa milletler arasında jasaytug'ın barlıq yahudiylerge balaların
su'nnet etpewlerin ha'm u'rp-a'detlerimizdi orınlamawın aytıp,
Muwsanın' Nızamınan bas tartıw kerekligin u'yretip ju'rgen ekensen'+.
22 Endi ne qılıw kerek? Olar, a'lbette, senin' usı jerge kelgenin'di esitedi.
23 Sonlıqtan mına aytqanımızdı isle. Aramızda Quday aldında ant ishken
to'rt adam bar+. 24 Olardı janın'a alıp, tazalanıw ra'siminen o't. Olar
shashların aldırıwı ushın, kerekli qurbanlıqtın' qunın sen to'le. Solay etip,
ha'mme adam sen haqqında esitkenlerinin' tiykarsız ekenin ha'm senin'
Muxaddes Nızam boyınsha jasap atırg'anın'dı bilsin+. 25 Al basqa millet
iseniwshilerine kelsek, bizler olarg'a butlarg'a soyılg'an qurbanlıqtın'
go'shinen, qannan, buwındırılıp o'ltirilgen haywanlardın' go'shinen ha'm
buzıqshılıqtan awlaq bolıwları tuwralı qararımızdı jazıp jibergen edik+.
26 Kelesi ku'ni Pavel janına sol to'rt adamdı alıp, olar menen birge
tazalanıw ra'siminen o'tti. Son'ınan tazalanıw ku'nlerinin' qashan tamam
bolatug'ının ha'm ha'r biri ushın qashan qurbanlıq shalınatug'ının
bildiriw ushın, İbadatxanag'a kirdi+.

Paveldin' qolg'a alınıwı

27 Jeti ku'nlik mu'ddet tamamlanıwg'a shamalasqanda, Aziya u'lkesinen
kelgen yahudiyler Paveldi İbadatxanada ko'rip, pu'tkil xalıqqa qozg'alan'
saldı da, onı uslap alıp:
28 – Ha'y, izraillılar, ja'rdem berin'ler! Bul adam ha'mme jerde ha'mme
adamlarg'a bizin' xalqımızg'a, Muxaddes Nızamg'a ha'm İbadatxanag'a

qarsı ta'lim berip ju'r. Onın' u'stine, greklerdi de İbadatxanag'a alıp kelip, bul muxaddes orındı haramladı, – dep baqırıstı+.

29 O'ytkeni olar bunnan aldın Paveldi qalada efesli Trofim menen birge
ko'rgenlikten, Pavel onı İbadatxanag'a alıp kelgen, dep oylaytug'ın edi+.

30 Pu'tkil qala ayaqqa turdı. Ha'r ta'repten juwırısıp kelgen xalıq Paveldi
uslap, İbadatxananın' sırtına su'yrep shıg'ardı. Sol waqıtta-aq
İbadatxananın' da'rwazası jabıldı. 31 Olar Paveldi o'ltirmekshi bolıp
atırg'anda, Rim mın'basına: «Pu'tkil Erusalim qozg'alan' ko'terdi!» –
degen xabar jetip bardı. 32 Mın'bası da'rhal a'skerler menen ju'zbasılardı
janına alıp, xalıq turg'an jerge juwırıp keldi. Olar mın'bası menen
a'skerlerdi ko'rgende, Paveldi urıwdı toqtattı.

33 Sonda mın'bası jaqınlap kelip, Paveldi tutqıng'a aldı da, qos shınjır
menen baylawdı buyırdı. Son'ınan:

– Bul kim? Ol ne isledi? – dep soradı+.

34 Xalıq ishinen birewi anaw, birewi mınaw, dep baqırdı ha'm shawqım
sebepli jo'nli juwap ala almag'anlıqtan, mın'bası Paveldi a'skeriy bo'limge
alıp ketiwdi buyırdı+. 35 Pavel basqıshqa kelgende, xalıq sonday g'a'zepli
bolg'anlıqtan, a'skerler onı ko'terip ju'riwge ma'jbu'r boldı. 36 Xalıq onın'
izinen:

– Onı joq etin'ler! – dep baqırıp ju'rdi.

Paveldin' o'zin aqlawı

37 A'skeriy bo'limge kireyin dep atırg'anda, Pavel mın'basıg'a:

– Sizge bir na'rse aytsam bola ma? – dedi.

Mın'bası:

– Sen grekshe bilesen' be? 38 Demek, sen bunnan burın qozg'alan'
ko'terip, to'rt mın' qozg'alan'shını sho'lge aparg'an mısırlı emes ekensen'-
g'o, – dedi.

39 Pavel:

– Men yahudiymen. Kilikiyanın' belgili qalası Tarsustın' puqarasıman.
Sizden o'tinish, xalıqqa so'z so'ylewge ruxsat etin', – dedi+.

40 Mın'bası ruxsat etiwden, Pavel basqıshtın' u'stinde turıp, xalıqqa qolı
menen isharat etti. Teren' tınıshlıq ornag'annan son', olarg'a evrey tilinde
so'yley basladı.

22 [1] – Tuwısqanlarım ha'm ag'alarım! Endi sizlerge aytajaq, o'zimdi aqlawshı so'zlerimdi tın'lan'lar!

[2] Paveldin' o'zlerine evreyshe so'ylegenin esitkende, olar burıng'ıdan beter tım-tırıs boldı. Pavel bılay dep dawam etti:

[3] – Men yahudiymen. Kilikiyanın' Tarsus qalasında tuwılıp, usı Erusalim qalasında o'stim. Gamalieldin' qolı astında ata-babalarımızdın' nızamı boyınsha muqıyatlı tu'rde ta'rbiyalandım. Ha'zir sizlerdin' ha'mmen'iz sıyaqlı, men de Qudayg'a intalı xızmet ettim+. [4] İysanın' jolı menen ju'riwshilerdi o'lgenshe quwdalap, erkek pe, hayal ma demesten, olardı baylap qamaqqa saldım+. [5] Bas ruwxaniy menen barlıq aqsaqallar ken'esi de so'zlerimdi tastıyıqlay aladı. Men olardan Damasktag'ı yahudiylerge jazılg'an xat alıp, jolg'a shıqqan edim. Menin' maqsetim İysag'a isenetug'ın sol jerdegi adamlardı da baylap, jazalaw ushın Erusalimge a'keliw edi+.

[6] Men jolg'a shıg'ıp, Damaskqa jaqınlag'anımda, tu'sler shamasında tosattan aspannan tu'sken bir jarıq nur a'tirapımdı jarqıratıp jiberdi+. [7] Men jerge jıg'ıldım ha'm bir dawıstın' mag'an: «Saul, Saul! Sen nege Meni quwdalap atırsan'?» – degenin esittim.

[8] «Sen kimsen', İyem?» – dep soradım men. Ol mag'an: «Men – sen quwdalap atırg'an Nasıralı İysaman» – dedi. [9] Menin' janımdag'ılar nurdı ko'rse de, menin' menen So'yleskennin' so'zlerin tu'sinbedi.

[10] «İyem, ne islewim kerek?» – dep soradım men. İyemiz mag'an: «Ornın'nan turıp, Damaskqa bar. Sag'an bekitilgen islerdin' ha'mmesi sol jerde aytıladı», – dedi. [11] Jan'ag'ı nurdın' saltanatlı jaqtısınan ko'zlerim ko'rmey qalg'anlıqtan, janımdag'ılar qolımnan uslap, meni Damaskqa jeteklep apardı.

[12] Sol jerde Xananiya atlı bir dinshil adam bar edi. Xananiya sol jerdegi barlıq yahudiyler arasında jaqsı atı shıqqan adam bolıp, Muxaddes Nızam boyınsha jasaytug'ın edi+. [13] Ol janıma kelip turdı da: «Tuwısqanım, Saul! Ko'zlerin' ko'rip ketsin!» – dedi. Menin' sol waqıtta-aq ko'zlerim ashılıp, onı ko'rdim.

[14] Xananiya bılay dedi: «Ata-babalarımızdın' Qudayı O'zinin' erkin biliwin' ushın ha'm haq Adamdı ko'rip, Onın' awzınan shıqqan sesti esitiwin' ushın, seni tan'ladı. [15] Sebebi sen ko'rgenlerin'di ha'm esitkenlerin'di barlıq adamlarg'a ja'riyalap, Onın' gu'wası bolasan'+.

16 Endi neni ku'tip otırsan'? Ornın'nan turıp, suwg'a shomıldırıl ha'm Onın' atın aytıp shaqırıp, gu'naların'nan tazalan!»+
17 Men Erusalimge qaytıp kelip, İbadatxanada duwa etip otırg'anımda, ayrıqsha jag'dayg'a tu'sip, İyemizdi ko'rdim+. 18 Ol mag'an: «Tezirek Erusalimnen ket! O'ytkeni bul jerdegi adamlar senin' Men tuwralı bergen gu'walıg'ın'dı qabıl etpeydi», – dedi.
19 Men Og'an bılay dedim: «İyem! Olar menin' ma'jilisxanama-ma'jilisxana ju'rip, Sag'an isenetug'ınlardı qamap, sabag'anımdı biledi. 20 Ja'ne de, Senin' gu'wan' Stepannın' qanı to'gilgende, men de sol jerde edim. Men onı o'ltirgenlerdin' kiyimlerin qarawıllap, olardın' isin maqullap turdım»+.
21 İyemiz mag'an: «Bar! Men seni uzaqqa, basqa milletlerge jiberemen», – dedi.

Rim puqarası Pavel

22 Adamlar Paveldi usı so'zlerine deyin tın'ladı. Biraq son'g'ı so'zlerdi esitkende:
– Bunday adamdı jer betinen qurtıw kerek, ol jasawg'a ılayıqlı emes! – dep dawıslarının' barınsha baqıra basladı.
23 Olar usılay baqırısıp, ashıw menen kiyimlerin ılaqtırıp, aspang'a shan'-tozan' ko'terip turg'anda, 24 mın'bası Paveldi a'skeriy bo'limnin' ishine aparıwdı buyırdı. Xalıqtın' Pavelge qarsı ne ushın usılay baqırıp atırg'anın biliw ushın, onı qamshılap, tergewdi tapsırdı. 25 Qolların kerip, qayıs penen baylap atırg'anda, Pavel sol jerde turg'an ju'zbasıg'a:
– Rim puqarasın hu'kim etpey turıp qamshılaw nızamg'a tuwrı kele me? – dedi+.
26 Ju'zbası bunı esitkende, mın'basıg'a barıp xabar berdi de:
– Ne isleyin dep atırsızlar? Bul adam – Rim puqarası eken-g'o, – dedi.
27 Sonda mın'bası Paveldin' janına kelip:
– Mag'an aytshı, sen Rim puqarasımısan'? – dep soradı.
– Awa, – dedi Pavel.
28 – Men bul puqaralıqqa ko'p aqsha menen eristim, – dedi mın'bası.
– Al men Rim puqarası bolıp tuwıldım, – dedi Pavel.
29 Sonda Paveldi tergemekshi bolg'anlar da'rhal janınan shegindi. Paveldi baylatqan mın'bası da onın' Rim puqarası ekenin bilgende qorqıp ketti.

Pavel joqarg'ı ken'es aldında

30 Erten'ine mın'bası yahudiylerdin' Paveldi ne ushın ayıplap atırg'anın anıq bilmekshi bolg'anlıqtan, onı kisenlerden bosattı da, bas ruwxaniyler menen pu'tkil joqarg'ı ken'estin' jıynalıwın buyırdı. Son'ınan Paveldi alıp kelip, olardın' aldında turg'ızıp qoydı.

23 [1] Pavel joqarg'ı ken'es ag'zalarına dıqqat penen na'zer salıp:
– Tuwısqanlarım! Men bu'gingi ku'nge deyin Qudaydın' aldında pa'k hu'jdan menen jasadım, – degende,+ [2] bas ruwxaniy Xananiya Paveldin' janında turg'anlarg'a onın' awzına urıwdı buyırdı+. [3] Sonda Pavel og'an:
– Ha'y, eki ju'zli!* Seni Quday uradı! Sen meni Muxaddes Nızam boyınsha hu'kim etiw ushın otırsan', biraq Muxaddes Nızamdı buzıp, meni urıwdı buyırıp atırsan', – dedi+.
[4] Paveldin' qasında turg'anlar:
– Qudaydın' bas ruwxaniyin de mazaq etiwge bola ma? – dedi+.
[5] Pavel bılay dedi:
– Tuwısqanlarım, onın' bas ruwxaniy ekenin bilmeytug'ın edim. Sebebi: *«O'z xalqın'nın' basshısına jaman so'z aytpa»**, – dep Muxaddes Jazıwda aytılg'an-g'o+.
[6] Sonda olardın' bir bo'leginin' saddukeyler, basqa bo'leginin' pariseyler ekenin bilgen Pavel joqarg'ı ken'este ba'lent dawıs penen:
– Tuwısqanlarım! Men pariseymen ha'm pariseydin' ulıman. Men o'lilerdin' qayta tiriliwinen u'mit etkenim ushın hu'kim etilip atırman, – dedi+.
[7] Pavel bunı aytqanda, pariseyler menen saddukeyler arasında ja'njel payda bolıp, jıynalg'anlar ekige bo'lindi. [8] O'ytkeni saddukeyler o'limnen qayta tiriliw de, perishte de, ruwx ta joq, deydi. Al pariseyler bulardın' ha'mmesin ta'n aladı+. [9] Solay etip, jıynalısta ku'shli shawqım baslandı. Pariseyler toparınan ayırım diniy mug'allimler orınlarınan turıp:
– Bizler bul adamnan hesh qanday ayıp tappay turmız. Eger og'an ruwx yamasa perishte so'ylegen bolsa she? – dep qızıp so'yledi+.
[10] Ja'njel kem-kemnen ku'sheyip baratırg'anlıqtan, olardın' Paveldi tilkimlep taslawınan qorqqan mın'bası a'skerlerge to'menge tu'siwdi ha'm olardın' arasınan onı ku'sh penen alıp ketip, a'skeriy bo'limge aparıwdı buyırdı. [11] Sol tu'ni İyemiz Pavelge ko'rinip: «Ma'rt bol! Men tuwralı Erusalimde qalay gu'walıq bergen bolsan', Rimde de solay gu'walıq beriwin' tiyis», – dedi+.

Paveldi o'ltiriw ushın til biriktiriw

12 Erten'ine yahudiyler til biriktirip: «Paveldi o'ltirmegenimizshe iship-
jesek, bizlerge na'let bolsın», – dep o'z ara ant ishti. 13 Bul til biriktiriwge
qatnasqanlardın' sanı qırıqtan aslam edi. 14 Olar bas ruwxaniyler menen
aqsaqallarg'a barıp bılay dedi:
– «Paveldi o'ltirmegenimizshe awzımızg'a bir tu'yir na'rse alsaq,
bizlerge na'let bolsın», – dep qatal tu'rde ant ishtik. 15 Endi sizler joqarg'ı
ken'es penen birlikte mın'basıg'a barın' da, o'zlerin'izdi Paveldin'
ma'selesin ele de anıg'ıraq tekseretug'ın qılıp ko'rsetip, onı sizlerge alıp
keliwin o'tinish etin'ler. Ol ken'eske kelmesten burın bizler onı o'ltiriwge
tayar turamız.
16 Biraq Paveldin' jiyeni olardın' til biriktirgenin esitip qalıp, a'skeriy
bo'limge bardı da, bul xabardı Pavelge jetkizdi. 17 Pavel ju'zbasılardın' birin
janına shaqırıp:
– Bul jigitti mın'basıg'a alıp barın', aytatug'ın ga'pi bar eken, – dedi.
18 Ju'zbası jigitti mın'basıg'a alıp keldi de:
– Tutqın Pavel meni shaqırıp, mına jigitti sizge aparıwımdı o'tinish
etken edi. Onın' sizge aytajaq ga'pi bar eken, – dedi.
19 Mın'bası jigittin' qolınan usladı da, onı shetke shıg'arıp:
– Mag'an ne aytpaqshı edin'? – dep soradı.
20 Jigit bılay dep juwap berdi:
– Yahudiyler o'z ara til biriktirip, Paveldin' ma'selesin anıg'ıraq
tekseriw sıltawı menen, onı erten' joqarg'ı ken'eske alıp keliwin'izdi
sizden o'tinish etpekshi. 21 Biraq siz olarg'a qulaq salman'! Sebebi olardın'
qırıqtan aslamı onı tasada ku'tpekte. Olar: «Paveldi o'ltirmegenimizshe
iship-jesek, bizlerge na'let bolsın!» – dep ant ishti. Endi olar sizin'
qayılshılıg'ın'ızdı ku'tip, tayar bolıp turıptı.
22 Mın'bası jigitke:
– Bulardı mag'an xabarlag'anın'dı hesh kimge aytpa! – dep tapsırdı da,
onı qaytarıp jiberdi.

Paveldin' Kesariyag'a alıp barılıwı

23 Son'ınan mın'bası ju'zbasılardın' ekewin janına shaqırıp alıp bılay
dedi:
– Tu'nde, saat tog'ızda Kesariyag'a ketiw ushın, eki ju'z piyada a'sker,
jetpis atlı ha'm eki ju'z nayzalı a'sker tayarlan'lar. 24 Paveldi mindirip, onı
aman-esen ha'kim Felikske jetkiziw ushın, atlar menen ta'miyinlen'ler+.

25 Son'ınan mın'bası to'mendegi xattı jazdı:
26 «Hu'rmetli ha'kim Felikske Klavdiy Lisyastan sa'lem!
27 Yahudiyler bul adamdı uslap alıp o'ltireyin dep atır edi. Biraq men onın' Rim puqarası ekenin bilgenimnen son', a'skerlerim menen jetip barıp, qutqarıp qaldım+. 28 Onı ne ushın ayıplap atırg'anın bilmekshi bolıp, yahudiylerdin' joqarg'ı ken'esine alıp bardım+. 29 Sonda onın' yahudiylerdin' nızamına baylanıslı tartıslı na'rseler sebepli ayıplanıp atırg'anın anıqladım. Biraq onda o'limge yamasa qamalıwg'a ılayıq hesh qanday ayıp joq+. 30 Bul adamg'a qarsı qastıyanshılıq islenejaq ekenligi mag'an xabar etilgende, onı da'rhal sizge jolladım. Onın' ayıplawshılarına da og'an qarsı shag'ımların sizin' aldın'ızda aytıwdı buyırdım»+.
31 Solay etip, a'skerler o'zlerine berilgen buyrıq boyınsha Paveldi alıp, tu'nde Antipatris degen qalashag'a bardı. 32 Erten'ine olar atlı a'skerlerdi Pavel menen joldı dawam etiw ushın qaldırıp, o'zleri a'skeriy bo'limge qaytıp keldi. 33 Atlı a'skerler Kesariyag'a barıp, xattı ha'kimge berdi de, Paveldi onın' qolına tapsırdı. 34 Ha'kim xattı oqıp, Pavelden qaysı u'lkeden ekenin soradı. Kilikiyalı ekenin bilgende, og'an:+ 35 «Seni ayıplawshıların' kelgende tın'layman», – dedi de, onın' Hirodtın' sarayında qarawıllanıwın buyırdı.

Pavel ha'kim Feliks aldında

24 [1] Aradan bes ku'n o'tkennen son', bas ruwxaniy Xananiya ayırım
aqsaqallar ha'm Tertulus atlı nızam qa'niygesi bolg'an bir sheshen
menen Kesariyag'a kelip, ha'kimge Paveldin' u'stinen shag'ım jasadı+.
[2] Pavel shaqırılg'anda, Tertulus onı ayıplay basladı:
– Ullı ma'rtebeli Feliks! Sizin' arqan'ızda uzaq waqıtlardan beri
tınıshlıqta jasap atırmız. Sizin' keleshekti ko're biletug'ının'ız arqalı bul
millettin' abadanshılıg'ı rawajlanıp barmaqta. [3] Bizler bunı ha'mme
waqıtta, ha'mme jerde u'lken minnetdarshılıq penen moyınlaymız. [4] Biraq
sizin' waqtın'ızdı almaw ushın, bizlerdin' aytajaq bir awız so'zimizdi
dıqqat penen tın'lawın'ızdı o'tinish etemen.
[5] Bizler bul adamdı obaday qa'wipli, du'nya ju'zindegi pu'tkil
yahudiyler arasında qozg'alan' ko'teriwshi ha'm «Nasıralılar»* degen
azg'ın topardın' jetekshilerinin' biri dep taptıq+. [6] Ha'tte, ol
İbadatxanamızdı da haramlamaqshı bolg'anda, bizler onı qolg'a aldıq [+
[7]]*. [8] Siz de onı tergegenin'izde, bizlerdin' onı ne ushın ayıplap
atırg'anımızdın' ha'mmesin o'zinen bilip alasız.
[9] Yahudiyler de Paveldi ayıplap, aytılg'anlardın' durıs ekenin
maqulladı.
[10] Ha'kim Paveldin' so'ylewi ushın isharat etkende, Pavel bılay dep
juwap berdi:
– Sizin' ko'p jıllardan beri bul milletke qazılıq etip kiyatırg'anın'ızdı
bilip, o'zimdi sizin' aldın'ızda aqlaytug'ınıma quwanıshlıman. [11] Menin'
Erusalimge sıyınıw ushın kelgenime on eki ku'nnen ko'p bolmag'anın
o'zin'iz bilip alıwın'ızg'a boladı. [12] Olar menin' ya İbadatxanada, ya
ma'jilisxanalarda, ya qalanın' basqa bir jerinde birew menen tartısıp
turg'anımdı yamasa xalıqqa qozg'alan' salıp ju'rgenimdi ko'rmedi. [13] Ha'zir
de mag'an tag'ıp atırg'an ayıpların sizge da'lillep bere almaydı. [14] Biraq,
sizge mınanı moyınlayman: olar «azg'ın topar» dep ataytug'ın jol
boyınsha men ata-babalarımnın' Qudayına sıyınıp, Muxaddes Nızamda
ha'm payg'ambarlardın' Jazıwlarında aytılg'an ha'r bir na'rsege isenemen.
[15] Bul adamlar sıyaqlı men de haq adamlardın' da, gu'nakarlardın' da qayta
tiriliwin Qudaydan u'mit etemen+. [16] Sonlıqtan da, men Qudaydın' ha'm
adamlardın' aldında pa'k hu'jdanlı bolıwg'a ha'mme waqıt tırısaman+.

17 Milletime qayır-sadaqa, Qudayg'a qurbanlıqlar beriw ushın, ko'p
jıldan son' Erusalimge qaytıp keldim+. 18 Men tazalanıw ra'siminen o'tip,
usılardı islep atırg'anımda, olar meni İbadatxanada ko'rdi. Sonda menin'
qasımda ko'p adam da, shawqım da bolg'an joq+. 19 Biraq ol jerde Aziya
u'lkesinen kelgen ayırım yahudiyler bar edi. Sizin' aldın'ızda a'ne solar
turıp, mag'an tag'atug'ın ayıpları bar bolsa, aytıwları kerek. 20 Ya bolmasa,
joqarg'ı ken'estin' aldında turg'anımda, mennen qanday ayıp tapqanın bul
jerdegi adamlar aytsın. 21 Men tek olardın' aldında turg'anımda:
«O'lilerdin' qayta tiriletug'ınına isengenim ushın, bu'gin men hu'kim
etilip atırman», – dep baqırg'an edim+.
22 Sonda Feliks İysanın' jolı tuwralı jaqsı bilgenlikten:
– Dawın'ızdı mın'bası Lisyas kelgende sheshemen, – dedi de, istin'
qaralıwın keyinge qaldırdı.
23 Son'ınan ol ju'zbasıg'a Paveldi qarawıllawdı, biraq erkinlik berip,
doslarının' og'an ja'rdemlesiwine tıyım salmawın buyırdı.

Paveldin' Kesariyada tutqın bolıwı

24 Bir qansha ku'nnen son', Feliks o'zinin' Druzilla atlı yahudiy hayalı
menen birge keldi. Ol Paveldi shaqırtıp alıp, onın' Masix İysag'a iseniw
haqqında aytqanların tın'ladı. 25 Pavel haqlıq, o'zin tıyıw ha'm keleshektegi
hu'kim haqqında aytqanda Feliks qorqıp ketip:
– Ha'zirshe bara ber. Waqıt tapsam, seni ja'ne shaqırtıp alaman, –
dedi+. 26 Sonın' menen birge, bosatılıwı ushın Paveldin' o'zine para
beriwinen u'mit etetug'ın edi. Sonlıqtan onı tez-tez shaqırtıp, onın' menen
gu'rrin'lesetug'ın edi.
27 Biraq aradan eki jıl o'tkende, Felikstin' ornına Portsiy Fest keldi.
Feliks yahudiylerge jag'ıng'ısı kelgenlikten, Paveldi qamaqta qaldırıp ketti.

Pavel Festtin' aldında

25 [1] Fest u'lkege ha'kimlik wazıypasına kelgennen son' u'sh ku'n
o'tkende, ol Kesariyadan Erusalimge bardı. [2] Sonda bas ruwxaniyler
menen yahudiylerdin' basshıları og'an Paveldin' u'stinen shag'ım jasadı.
[3] Miyrimlilik ko'rsetip, Paveldi Erusalimge jiberiwin onnan jalınıp soradı.
Al o'zleri Paveldi jolda o'ltirmekshi bolıp, til biriktirgen edi+. [4] Fest olarg'a
juwap berip, Paveldin' Kesariyadag'ı qamaqta ekenin ha'm o'zinin' de
jaqında sol jerge baratug'ının ayttı da:
[5] – Aran'ızda biyligi barlar menin' menen birge barıp, bul adam bir
qılmıs islegen bolsa, onı ayıplasın, – dedi.
[6] Fest olardın' janında segiz yamasa on ku'nnen artıq qalmay,
Kesariyag'a qayttı. Erten'ine ol hu'kim gu'rsisine otırıp, Paveldi alıp
keliwdi buyırdı. [7] Pavel kelgende, Erusalimnen barg'an yahudiyler onın'
a'tirapın qorshap aldı da, og'an o'zleri da'lillep bere almaytug'ın ko'p awır
ayıplar taqtı.
[8] Pavel o'zin aqlap:
– Men ya yahudiylerdin' nızamına, ya İbadatxanag'a, ya Rim patshası-
Qaysarg'a qarsı hesh qanday jınayat islegenim joq, – dedi.
[9] Biraq yahudiylerge jag'ıng'ısı kelgen Fest Pavelge:
– Erusalimge barıp, sol jerde usılar boyınsha menin' aldımda hu'kim
etiliwdi qa'leysen' be? – dedi.
[10] Pavel bılay dedi:
– Men Qaysardın' hu'kim gu'rsisi aldında turman. Men usı jerde
hu'kim etiliwim tiyis. Menin' yahudiylerge hesh qanday jamanlıq
islemegenimdi o'zin'iz ju'da' jaqsı bilesiz+. [11] Eger men ayıplı bolsam ha'm
o'limge ılayıqlı bir na'rse islegen bolsam, o'limnen bas tartpas edim. Al
eger bulardın' mag'an tag'ıp atırg'an ayıpları tiykarsız bolsa, onda hesh bir
adamnın' meni olardın' qolına uslap beriwge haqısı joq. Men Qaysardın'
hu'kimin talap etemen.
[12] Sonda Fest ken'esgo'yleri menen ma'sla'ha'tleskennen son':
– Sen Qaysardın' hu'kimin talap ettin', endi Qaysarg'a barasan', – dep
juwap berdi+.

Pavel Agrippa patshanın' aldında

13 Bir qansha ku'nnen son', Agrippa patsha menen Vernika Festti
qutlıqlaw ushın Kesariyag'a keldi. 14 Olar sol jerde ko'p ku'n qalg'anlıqtan,
Fest Paveldin' isin patshag'a bildirip bılay dedi:
– Bul jerde Feliks qamaqta qaldırıp ketken bir adam bar. 15 Men
Erusalimde bolg'anımda, yahudiylerdin' bas ruwxaniyleri menen
aqsaqalları og'an ayıp tag'ıp, onı jazalawımdı talap qılg'an edi.
16 Men olarg'a: «Ayıplanıwshı o'z ayıplawshıları menen ju'zlespey turıp,
og'an tag'ılıp atırg'an ayıplardan o'zin qorg'awg'a mu'mkinshilik
bermesten, onı uslap beriw – rimlilerdin' a'detine qayshı keledi», – dep
juwap berdim. 17 Sonlıqtan olar menin' menen bul jerge kelgende, men
waqıttı bosqa jibermey, erten'ine-aq hu'kim gu'rsisine otırdım da, sol
adamnın' alıp keliniwin buyırdım. 18 Biraq ayıplawshılar orınlarınan
turg'anda, og'an men ku'tken ayıplardın' hesh birin taqpadı. 19 Tek olardın'
o'z dini ha'm bir İysa atlı o'lgen, biraq Pavel tiri dep tastıyıqlag'an Adam
haqqında ayırım tartısları bar eken+. 20 Men bul ma'seleni qalay sheshiwdi
bilmey albırap, Pavelden: «Erusalimge barıp, usılar boyınsha sol jerde
hu'kim etiliwdi qa'leysen' be?» – dep soradım. 21 Biraq ol o'z isin
Qaysardın' qarawın ha'm og'an deyin qamaqta qaldırılıwın talap etti.
Sonlıqtan men onı Qaysarg'a jollawıma deyin qamaqta bolıwın buyırdım.
22 Sonda Agrippa Festke:
– Bul adamdı men de tın'lag'ım keledi, – dedi.
– Onı erten'-aq tın'laysız, – dedi Fest.
23 Erten'ine Agrippa menen Vernika ullı sa'n-saltanat penen kelip,
mın'basılar ha'm qalanın' abıraylı adamları menen birlikte ra'smiy zalg'a
kirdi. Festtin' buyrıg'ı boyınsha Pavel alıp kelindi. 24 Fest bılay dedi:
– Patsha Agrippa ha'm usı jerdegi ha'mme adamlar! Sizler mına
adamdı ko'rip tursızlar. Erusalimde de, bul jerde de, pu'tkil yahudiy xalqı
onın' u'stinen mag'an shag'ım jasap: «Ol bunnan bılay jasamawı tiyis» –
dep baqırısqan edi+. 25 Biraq men onın' o'lim jazasına ılayıq hesh qanday
is islemegenin anıqladım. Onın' o'zi Qaysardın' hu'kimin talap etkenlikten,
onı Qaysarg'a jiberiwge qarar ettim+. 26 Al mende bolsa, ol haqqında
hu'kimdarg'a jazg'anday, belgili hesh na'rse joq. Sonlıqtan bul tergewdin'
na'tiyjesinde mag'an jazıwg'a bir na'rse tabılıp qalar dep, onı sizlerdin'
aldın'ızg'a, a'sirese, patsha Agrippa, sizin' aldın'ızg'a shıg'ardım.
27 O'ytkeni tutqındı Qaysarg'a jollap, og'an qoyılg'an ayıplardı bildirmew
nadurıs bolar, dep oylayman.

Paveldin' o'zin aqlawı

26 [1] Agrippa Pavelge:
– O'zin'di aqlap so'ylewin'e ruxsat beriledi, – dedi.
Sonda Pavel qolın ko'terip isharat etti de, o'zin aqlap so'yley basladı:+
[2] – Patsha Agrippa! Yahudiylerdin' mag'an tag'ıp atırg'an barlıq ayıplarına qarsı bu'gin o'zimdi sizin' aldın'ızda aqlap atırg'anım ushın baxtiyarman, dep esaplayman. [3] Sebebi a'sirese siz yahudiylerdin' u'rp-a'detlerin ha'm tartıslı ma'selelerin jaqsı bilesiz. Sonlıqtan meni sabırlılıq penen tın'lawın'ızdı o'tinish etemen.
[4] Da'slep o'z elimde, son'ınan Erusalimde jaslıg'ımnan beri qalay o'mir su'rgenimdi pu'tkil yahudiyler biledi+. [5] Olar meni ko'p waqıttan beri tanıydı ha'm eger qa'lese, dinimizdin' en' qatal bag'ıtı boyınsha parisey bolıp jasag'anım tuwralı gu'walıq bere aladı+. [6] Endi bolsa, Qudaydın' ata-babalarımızg'a bergen wa'desinen u'mit etkenim ushın, men usı jerde turıp, hu'kim etilip atırman. [7] Bizin' on eki urıwımız ku'ni-tu'ni Qudayg'a bar ıqlası menen xızmet etip, bul wa'denin' orınlanıwınan u'mit etedi. O, patsham! Meni yahudiyler, mine, usı u'mit sebepli ayıplamaqta+.
[8] Qudaydın' o'lilerdi tiriltiwin sizler nege isenip bolmaytug'ın na'rse, dep esaplaysızlar+?
[9] Haqıyqatında men de Nasıralı İysanın' atına qarsı qolımnan kelgen ha'mme na'rseni islewim kerek, dep oylaytug'ın edim+. [10] Men bunı Erusalimde isledim de. Bas ruwxaniylerden alg'an biylik penen iseniwshilerdin' ko'bisin qamaqqa saldırdım. Olarg'a o'lim jazası beriliwi ushın dawıs beretug'ın edim+. [11] Ma'jilisxanama-ma'jilisxana ju'rip, olardı tez-tez jazalap, İysag'a til tiygiziwge ma'jbu'rleytug'ın edim. Olarg'a qa'ha'rli bolg'anım sonshelli, ha'tte, olardı jat qalalarda da quwdaladım+.
[12] Bir ma'rte men bas ruwxaniylerden biylik ha'm tapsırma alıp, Damaskqa qaray jolg'a shıqtım+. [13] O, patsham! Tal tu'ste jolda baratırg'anımda, aspannan tu'sip, menin' ha'm joldaslarımnın' a'tirapın jarqıratıp jibergen quyashtın' sa'wlesinen de jarıq bir nur ko'rdim.
[14] Ha'mmemiz jerge jıg'ılg'anımızda, bir dawıstın' mag'an evrey tilinde so'ylegenin esittim: «Saul, Saul, sen nege Meni quwdalap atırsan'? Qudayg'a qarsı tursan'*, o'zin'e zıyan boladı».
[15] «İyem, Sen kimsen'?» – dep soradım men. İyemiz juwap berip bılay dedi: «Men – sen quwdalap atırg'an İysaman. [16] Qa'ne, tikeyip, ornın'nan

tur! Meni ko'rgenin' ha'm Menin' sag'an ko'rsetejaq na'rselerim haqqında
gu'walıq beriwin' ushın, ja'ne de, seni O'z xızmetime tayınlaw ushın sag'an
ko'rindim. Sen ko'rgenlerin' ha'm sag'an ko'rsetejaq na'rselerim haqqında
gu'walıq beresen'. 17 Men seni o'z xalqın'nın' ha'm basqa milletlerdin'
qolınan qutqaraman. 18 Basqa milletlerdin' ko'zlerin ashıp, olardı
qaran'g'ılıqtan jaqtıg'a, shaytannın' qolı astınan Qudayg'a aparıw ushın
seni olarg'a jiberip atırman. Solay etip, olardın' gu'naları keshirilip,
Mag'an degen isenimleri menen muxaddes adamlardın' arasınan u'les
alsın»+.
19 Sonlıqtan, patsha Agrippa, aspannan berilgen ayang'a bag'ınbay tura
almadım. 20 Da'slep Damask, son'ınan Erusalim ha'm pu'tkil Yahudiya
u'lkesindegi yahudiylerge, ja'ne basqa milletlerge de ta'wbe etip Qudayg'a
qaytıwdı ha'm ta'wbege ılayıq isler islewdi ja'riyalap ju'rdim+.
21 Yahudiylerdin' meni İbadatxanada uslap, o'ltirmekshi bolg'anının'
sebebi usı+. 22 Biraq bu'gingi ku'nge deyin mag'an Quday ja'rdem berip
kelmekte. Sonlıqtan u'lken-kishi, ha'mmege gu'walıq berip, usı jerde
turman. Menin' aytıp turg'anlarım payg'ambarlardın' ha'm Muwsanın'
boljap aytqanlarınan basqa emes. 23 Olar Masixtın' azap shegetug'ının ha'm
birinshi bolıp o'limnen tiriletug'ının, O'z xalqına ha'm basqa milletlerge
nur haqqında ja'riyalaytug'ının bildirgen edi+.
24 Pavel usı ta'rizde o'zin aqlap turg'anda, Fest ba'lent dawıs penen:
– Pavel, senin' esin' durıs emes! Ko'p oqıg'anın' seni aqılın'nan
azdırıptı! – dedi.
25 Pavel bılay dedi:
– Esim durıs, hu'rmetli Fest! Menin' so'zlerim haqıyqatqa ha'm aqılg'a
say. 26 Patsha bul na'rseler haqqında jaqsı bilgenlikten, men onın' menen
erkin so'ylesip turman. Bulardın' hesh birinin' onın' dıqqatınan shette
qalmag'anına isenemen. O'ytkeni bul bir shette bolg'an joq. 27 Patsha
Agrippa! Siz payg'ambarlardın' so'zlerine isenesiz be? Bilemen, isenesiz.
28 Sonda Agrippa Pavelge:
– Meni az-maz waqıttın' ishinde ko'ndirip, masixıy qılmaqshımısan'? –
dedi.
29 – Az bolsın, ko'p bolsın, tek siz emes, al bu'gin meni tın'lap
otırg'anlardın' ha'mmesi mına shınjırlarsız men sıyaqlı bolıwın Qudaydan
tileymen, – dedi Pavel+.

30 Sonda patsha, ha'kim, Vernika ha'm olar menen otırg'anlar
orınlarınan turdı. 31 Olar sırtqa shıg'ıp, o'z ara: «Bul adam o'limge yamasa
qamalıwg'a ılayıq hesh na'rse islemegen», – desti+.
32 Agrippa Festke: «Eger bul adam Rim patshası-Qaysardın' hu'kimin
talap etpegende, onı azat qılıwg'a bolar edi», – dedi+.

Paveldin' Rimge qaray jolg'a shıg'ıwı

27 [1] İtaliyag'a keme menen ketiwge qarar etkenimizde, Pavel menen basqa ayırım tutqınlar Avgust* a'skeriy bo'liminen bolg'an Yuliy atlı bir ju'zbasıg'a tapsırıldı+. [2] Aziya u'lkesinin' jag'alarındag'ı jag'ıslarg'a baratug'ın Adramittin' kemesine minip, bizler jolg'a shıqtıq. Janımızda Salonikadan kelgen makedoniyalı Aristarx ta bar edi+.

[3] Erten'ine Sidong'a jetip keldik. Yuliy Pavelge adamgershilik islep, onın' o'z mu'ta'jliklerine ja'rdem alıwı ushın, doslarına barıp keliwine ruxsat etti. [4] Ol jerden keme menen ja'ne jolg'a shıqtıq. Samal qarsı aldımızdan esip turg'anlıqtan, Kipr atawının' ıq jag'ı menen ju'rdik. [5] Kilikiya ha'm Pamfiliya u'lkelerinin' qarsı aldındag'ı ten'izden o'tip, Likiyanın' Mira qalasına keldik. [6] Ju'zbası sol jerde İtaliyag'a baratug'ın İskenderiyadan kelgen kemeni tawıp, bizlerdi og'an mingizdi+. [7] Ko'p ku'n boyı a'ste-aqırın ju'zip, zorg'a degende Knidosqa jetip bardıq. Samalg'a qarsı ju'ziw qıyın bolg'anlıqtan, Krit atawının' ıq jag'ı menen Salmon qalasının' qasınan o'ttik. [8] Jag'a boylap zordan ju'zip, Laseya qalasının' qasındag'ı «Go'zzal jag'ıs» degen jerge keldik.

[9] Bizler ko'p waqıttı sarp etip aldıq. Ha'tte, yahudiylerdin' oraza ku'nleri* de o'tip ketkenlikten, endi ju'ziw qa'wipli edi. Sonlıqtan Pavel olarg'a eskertip:

[10] – Adamlar! Bul jolımız tek ju'k ha'm keme ushın emes, al janlarımız ushın da ju'da' qa'wip-qa'terli bolatug'ının ko'rip turman, – dedi.

[11] Biraq ju'zbası Paveldin' so'zlerinen go're, keme aydawshısı menen kemenin' xojayınının' so'zine qulaq astı. [12] Jag'ıs qıslawg'a qolaylı bolmag'anlıqtan, kemedegilerdin' ko'bisi jolg'a shıg'ıwdı ha'm ilajı bolsa Fenikske jetip, qıstı sol jerde o'tkiziwdi sheshti. Feniks – qubla-batıs ha'm arqa-batıs ta'replerge qarag'an, Kritte jaylasqan bir jag'ıs edi.

Ten'izdegi dawıl

[13] Qubladan jumsaq samal ese baslag'anda, olar o'z maqsetimizge jettik dep oylap, ko'shkini ko'terdi de, Krittin' jag'ası menen ju'zip ketti. [14] Biraq ko'p o'tpey, ataw ta'repten «Arqa-shıg'ıs» dep atalatug'ın dawıl bastırıp keldi+. [15] Keme dawıl ta'repinen iskenjege alınıp, samalg'a qarsı tura alatug'ın ku'shimiz bolmag'anlıqtan, bizler ta'slim bolıp kete berdik. [16] «Kavda» dep atalatug'ın bir kishi atawdın' ıq jag'ına jetkenimizde,

kemenin' qayıg'ın zorg'a degende saqlap u'lgerdik. 17 Kemeshiler qayıqtı
joqarıg'a tartıp shıg'arıp, kemeni arqan menen bekkem etip baylap qoydı.
Liviya jag'asının' qayır jerlerine tiyiwden qorqıp, jelqomdı tu'sirdi de, ıg'ıp
kete berdi. 18 Dawıl bizlerdi qattı qıynag'anlıqtan, olar erten'ine kemeden
ju'k ılaqtıra basladı+. 19 U'shinshi ku'ni kemenin' qural-saymanların da o'z
qolları menen ten'izge ılaqtırdı. 20 Ko'p ku'n boyı quyash ta, juldızlar da
ko'rinbedi. Dawıl ele qa'ha'rli bolg'anlıqtan, aqırında aman qalıwdan
u'mitimizdi pu'tkilley u'zdik.

21 Adamlar ko'p waqıttan beri hesh na'rse jemegen edi. Sonda Pavel
ortag'a shıg'ıp bılay dedi:

– Adamlar! Mag'an qulaq asıp, Kritten shıqpag'anın'ızda, bunday
qa'wip-qa'ter menen shıg'ıng'a ushıramag'an bolar edik. 22 Biraq endi
sizlerdi ma'rt bolıwg'a shaqıraman. Tek keme g'ana apatqa ushırap,
aran'ızda hesh bir jan nabıt bolmaydı. 23 Sebebi men tiyisli bolıp, xızmet
etip ju'rgen Qudaydın' bir perishtesi o'tken tu'ni janıma kelip,+ 24 bılay
dedi: «Qorqpa Pavel! Sen Rim patshası-Qaysardın' aldına barıwın' tiyis.
Ja'ne Quday senin' menen saparlas bolg'anlardın' ha'mmesin sag'an
bag'ıshladı»+. 25 Sonlıqtan, adamlar, ma'rt bolın'lar! Men Qudayg'a
isenemen: mag'an ne aytılsa, sol boladı. 26 Bizler bir atawg'a ıg'ızılıp
aparılıwımız tiyis+.

Kemenin' apatqa ushırawı

27 Dawıldın' baslang'anına on to'rt ku'n bolg'anda, bizler Adriya
ten'izinde* ıg'ıp ju'r edik. Shama menen tu'nnin' yarımında kemeshiler
qanday da bir qurg'aqlıqqa jaqınlasqanın shamaladı. 28 Sonda olar
ten'izdin' teren'ligin o'lshep, jigirma qulash ekenin bildi. Az-maz waqıttan
son' ja'ne o'lshep ko'rgende, on bes qulash ekenin ko'rdi. 29 Suwdın'
astındag'ı jartasqa urılıwımızdan qorqıp, olar kemenin' art betinen to'rt
ko'shki ılaqtırdı da, tan'nın' tezirek atıwın tilep, duwa etti. 30 Kemeshiler
kemeden qashpaqshı bolıp, aldın'g'ı ta'repten ko'shki taslawdı sıltawladı
da, qayıqtı ten'izge tu'sire basladı. 31 Biraq Pavel ju'zbası menen
a'skerlerge:

– Bular kemede qalmasa, sizlerge aman qalıw joq, – dedi.

32 Sonda a'skerler qayıqtın' arqanların kesip, onı ten'izge tu'sirip
jiberdi.

33 Tan' atayın dep turg'anda, Pavel ha'mmeni awqat jewge u'gitlep:

– Hesh na'rse jemey awqatsız qalıp ku'tkenin'izge bu'gin on to'rt ku'n boldı. 34 Sonlıqtan awqat jep alıwın'ızdı o'tinish etemen. Bul aman qalıwın'ız ushın za'ru'r. Hesh qaysısın'ızdın' bir tal shashın'ız da nabıt bolmaydı, – dedi+.

35 Pavel usılardı aytıp bolıp nandı aldı da, ha'mmenin' aldında Qudayg'a shu'kirlik bildirip, nandı bo'lip jey basladı+. 36 Sonda ha'mme jigerlenip, awqat jedi. 37 Kemede barlıg'ımız bolıp eki ju'z jetpis altı jan edik. 38 Awqatqa toyıp bolg'annan son', olar biydaydı ten'izge to'gip, kemeni jen'illetti.

39 Tan' atqanda, kemeshiler o'zleri kelgen jerdi tanımadı. Biraq jag'ası qumlıq bolg'an bir qoltıqtı ko'rip qalıp, mu'mkin bolsa, kemeni sol jerge aparıp toqtatıwdı uyg'ardı. 40 Ko'shkilerdin' arqanların kesip, ten'izge tasladı da, rullerdi baylag'an arqanlardı sheshti. Aldın'g'ı jelqomdı samal ta'repke ko'terip, jag'ag'a qaray ju'zip ketti. 41 Biraq keme bir qumlı sayız jerge tap bolıp, tumsıg'ı qumg'a battı da, qıymıldamay qaldı. Al artqı jag'ı ku'shli tolqınlar ta'repinen soqqılanıp, sınıp ketti.

42 Tutqınlar ju'zip qashıp ketedi dep oylap, a'skerler olardı o'ltirmekshi boldı. 43 Biraq ju'zbası Paveldi qutqarg'ısı kelip, a'skerlerge bul niyetin iske asırıwg'a tıyım saldı. Son'ınan ju'zip biletug'ınlarg'a birinshi bolıp o'zlerin ten'izge atıp, jag'ag'a shıg'ıwların buyırdı+. 44 Al qalg'anları bolsa, kimisi taxtay, kimisi kemenin' sınıq bo'leklerinen uslap, olardın' izlerinen jetip bardı. Solay etip, ha'mmesi aman-esen jag'ag'a shıqtı.

Maltada

28 [1] Aman qalg'anımızdan son', atawdın' atının' Malta ekenin bildik.
[2] Jergilikli adamlar bizlerge a'detten tıs adamgershilik ko'rsetti. Jawın
jawıp, ku'n suwıq bolg'anlıqtan, olar ot jag'ıp, ha'mmemizdi jaqsı qabıl
etti. [3] Pavel bir qushaq otın jıynap, ottın' u'stine saldı. Sonda ottın'
ıssısınan qashqan bir uwlı jılan onın' qolına jabıstı. [4] Jergilikli adamlar
Paveldin' qolına jılannın' asılıp turg'anın ko'rip, bir-birine:
– Bul adam, so'zsiz, adam o'ltirgen qanxor eken. Ten'izden aman
qalg'an bolsa da, a'dillik qudayı* onın' tiri qalıwına jol qoymadı, – desti.
[5] Biraq Pavel qolın silkip, jılandı ottın' ishine ılaqtırıp jiberdi ha'm hesh
qanday zıyan ko'rmedi+. [6] Olar Paveldin' denesinin' isip ketiwin yamasa
birden o'lip qalıp, jerge jıg'ılıwın ku'tip tur edi. Biraq uzaq waqıt ku'tip,
og'an hesh qanday zıyan kelmegenin ko'rgende, pikirlerin o'zgertip: «Ol
bir quday», – desti+.
[7] Bizler turg'an jerdin' jaqınında atawdın' basshısı bolg'an Publiy atlı
adamnın' jer-mu'lki bar edi. Ol bizlerdi u'yine qabıl etip, u'sh ku'n miyman
qıldı. [8] Sol waqıtta Publiydin' a'kesinin' ıssılıg'ı ko'terilip, ishi o'tip awırıp
jatırg'an edi. Pavel onın' janına barıp duwa etti de, qolların onın' u'stine
qoyıp, shıpa berdi+. [9] Usı waqıyadan son', atawdag'ı basqa awırıw adamlar
da kelip, shıpa tabatug'ın edi. [10] Olar bizlerge ko'p hu'rmet ko'rsetti ha'm
jolg'a shıg'ıp baratırg'anımızda kerekli na'rselerdi kemege ju'kledi.

Paveldin' Rimge jetip barıwı

[11] U'sh aydan son', sol atawda qıslap qalg'an «Egiz qudaylar»* dep
atalatug'ın İskenderiyadan kelgen bir keme menen jolg'a shıqtıq+.
[12] Sirakuz qalasına barıp, u'sh ku'n qaldıq. [13] Ol jerden jolımızdı dawam etip,
Regiumg'a keldik. Erten'ine qubladan ese baslag'an samaldın' ja'rdemi
menen eki ku'nde Puteoliyge bardıq. [14] Ol jerden tuwısqanlarımızdı taptıq.
Olardın' o'tinishi boyınsha, bizler olar menen birge bir ha'pte qaldıq.
Aqırında bizler Rimge keldik. [15] Xabarımızdı esitken Rimdegi
tuwısqanlarımız bizlerdi ku'tip alıw ushın Appiy maydanı* ha'm «U'sh
miymanxana» g'a deyin keldi. Pavel olardı ko'rgende Qudayg'a shu'kirlik
etip, jigerlenip qaldı. [16] Rimge kelgenimizde, Pavelge o'zin qarawıllaytug'ın
a'sker menen o'z aldına jasawg'a ruxsat etildi.

Paveldin' Rimde waz aytıwı

17 U'sh ku'nnen son', Pavel Rimdegi yahudiy jetekshilerin birge
jıynalıwg'a shaqırdı. Olar jıynalg'anda, Pavel bılay dedi:
– Tuwısqanlarım! Men xalqımızg'a yamasa ata-babalarımızdın' u'rp-
a'detlerine qarsı hesh na'rse islemesem de Erusalimde tutqın bolıp,
rimlilerdin' qolına tapsırıldım. 18 Olar meni tergep bolg'annan son', bosatıp
jibermekshi boldı. O'ytkeni mag'an o'lim jazasın beretug'ınday hesh
qanday tiykar joq edi+. 19 Biraq, yahudiyler bug'an qarsı shıqqanlıqtan,
men Rim patshası-Qaysardın' hu'kimin talap etiwge ma'jbu'r boldım.
Degen menen, bunı men o'z xalqımdı ayıplamaqshı bolıp islemedim.
20 Sonlıqtan sizlerdi bul jerge usılar haqqında so'ylesip, ushırasıwg'a
shaqırdım. Sebebi men İzraildın' u'miti ushın mına shınjırlar menen
baylang'anman.
21 Olar Pavelge:
– Sen tuwralı Yahudiyadan xat almadıq, ol jerden kelgen o'zimizdin'
adamlardın'* hesh biri sen tuwralı jaman xabar da a'kelmedi yamasa
jaman na'rse de aytpadı. 22 Biraq bizler senin' pikirin'di o'zin'nen esitiwdi
qa'leymiz. O'ytkeni ha'mme jerde sen tiyisli bolg'an bul toparg'a qarsı
shıg'ıp atırg'anın bilemiz, – dedi.
23 Olar Pavel menen bir ku'ndi belgilep, sol ku'ni ko'p adamlar menen
birge ol bolıp atırg'an jerge keldi. Pavel azannan keshke deyin olarg'a
Qudaydın' Patshalıg'ı tuwralı gu'walıq berip, tu'sindirdi. Muwsanın'
Nızamına ha'm payg'ambarlardın' Jazıwlarına tiykarlanıp, olardı İysa
haqqında aytılg'anlarg'a isendiriwge ha'reket etti+. 24 Ayırımları Paveldin'
so'zlerine isendi, al bazıları isenbey qaldı. 25 O'z ara bir kelisimge kele
almay, Pavel mına son'g'ı so'zlerin aytıp turg'anda olar kete basladı:
– Muxaddes Ruwx İyshaya payg'ambar arqalı ata-babaların'ızg'a bılay
so'ylep, durıs aytqan:+
26 *«Bul xalıqqa barıp, mınalardı ayt:*
Tın'lap esitesizler, biraq hesh tu'sinbeysizler,
Qaraysızlar, biraq hesh ko'rmeysizler.
27 *Sebebi bul xalıqtın' kewli qaysar bolıp,*
Qulaqları pitip qalg'an, olar ko'zlerin de jumıp alg'an.
Olay bolmag'anda, olardın' ko'zleri ko'rer edi,
Qulaqları esiter edi, kewilleri tu'siner edi.
Olar Mag'an qaytıp kelse, Men olarg'a shıpa berer edim»+*.

28 Mınanı bilip qoyın'lar: Quday O'zinin' bul qutqarılıwın basqa
milletlerge berdi. Olar bunı qabıl aladı. [+ 29]*
30 Pavel kireyge alg'an jayında tolıq eki jıl bolıp, o'zin ko'riwge
kelgenlerdin' ha'mmesin qabıl etti. 31 Ol batıllıq penen, hesh bir
tosqınlıqsız Qudaydın' Patshalıg'ı tuwralı ja'riyalap, İyemiz İysa Masix
haqqında ta'lim berdi+.

* 1:1-2 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 1:4 Yamasa: olar menen birge awqat jegende.

* 1:12 So'zbe-so'z: bir dem alıs ku'nlik jol. Yahudiylerdin' diniy da'stu'ri boyınsha, dem alıs ku'ni (shembi ku'ni) basıp o'tiwge ruxsat etilgen aralıq.

* 1:20 Zabur 68:26.

* 1:20 Zabur 108:8.

* 1:21-22 **Suwg'a shomıldırıw** – grek tilinde «baptizo». Bul ra'sim Qudaydın' adamlardı keshirip, pa'k ha'm taza o'mirdi sıyg'a beriwinin' nıshanı.

* 2:1 **Eliwinshi ku'ni bayramı** – grekshe «Pentikost». Qutqarılıw bayramınan son', eliw ku'n tolg'anda bolatug'ın bayram.

* 2:17-21 İoel 2:28-32.

* 2:25-28 Zabur 15:8-11.

* 2:31 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degen ma'nisti an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 2:34-35 Zabur 109:1.

* 2:38 **Ta'wbe etiw** – teris joldan qaytıp, Qudaydın' jolına tu'siw.

* 2:42 **Nan sındırıw** – awqatlanıw ha'm a'sirese İyemiz İysanın' son'g'ı keshesin eslew.

* 3:22-23 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 18:15, 18-19.

* 3:25 Jaratılıs 22:18; 26:4.

* 4:1 **Saddukeyler** – İysanın' zamanında yahudiylerdin' ku'shli diniy toparı.

* 4:11 Zabur 117:22.

* 4:16 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgi.

* 4:25-26 Zabur 2:1-2.

* 4:30 So'zbe-so'z: qolın'dı soza go'r!

* 4:32 So'zbe-so'z: bir ju'rek, bir kewil.

* 6:2 Yamasa: xojalıq isleri menen aylanısqanımız.

* 6:9 **«Erkinler ma'jilisxanası» (libertinler ma'jilisxanası)** – burın qul bolıp, son'ınan azatlıq alg'an yahudiylerdin' ma'jilisxanası.

* 7:3 Jaratılıs 12:1.

* 7:6-7 Jaratılıs 15:13-14.

* 7:8 **Su'nnet** – Qudaydın' buyrıg'ı boyınsha, yahudiyler er balaların tuwılg'annan keyin segizinshi ku'ni su'nnet etedi.

* 7:10 **Faraon** – a'yyemgi Mısırda patsha usılay atalg'an.

* 7:27-28 Shıg'ıw 2:14.

* 7:32 Shıg'ıw 3:6.

* 7:33-34 Shıg'ıw 3:5, 7-8, 10.

* 7:37 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 18:15.

* 7:40 Shıg'ıw 32:1.

* 7:42 So'zbe-so'z: İzrail shan'arag'ı.

* 7:42-43 Amos 5:25-27.

* 7:44 **Gu'walıq shatırı** – so'zlikke qaran'.

* 7:49-50 İyshaya 66:1-2.

* 7:51 So'zbe-so'z: ju'rekleri ha'm qulaqları su'nnet etilmegenler!

* 7:56 **Adam Ulı** – Eski Kelisimde wa'de etilgen Qutqarıwshı Masixtın' bir atı.

* 8:27 **Aqta** – pishilgen adam.

* 8:32-33 İyshaya 53:7-8.

* 8:37 Basqa nusqada mına ayat bar: «Filip og'an: „Eger shın kewlin' menen isensen', boladı“, – dedi». «İysa Masixtın' Qudaydın' Ulı ekenine isenemen, – dep juwap berdi wa'zir».

* 9:2 **Ma'jilisxana** – grekshe «sinagoga». Yahudiylerdin' Qudayg'a xızmet etetug'ın ha'm Qudaydın' so'zin u'yrenetug'ın ornı.

* 9:13 Yag'nıy: İysag'a iseniwshilerge.

* 9:18 So'zbe-so'z: balıqtın' qabırshag'ı sıyaqlı bir na'rse tu'sip.

* 9:35 Yamasa: İyemizge qayttı.

* 10:45 So'zbe-so'z: su'nnetliler.

* 11:21 Yamasa: İyemizdin' qolı.

* 11:26 **Masixıylar** – grekshe xristianlar. Yag'nıy, İysa Masixtı Qutqarıwshım ha'm İyem dep qabıl etken iseniwshi adamlar.

* 11:28 **Klavdiy patsha** – bizin' eramızdın' 41–54 jıllarında Rim imperatorı bolg'an adam.

* 12:3 **Ashıtqısız nan bayramı** – Qutqarılıw bayramı.

* 12:20 Yamasa: patshanın' jataq jayının' basshısı.

* 13:3 **U'stine qol qoyıw** – Qudaydın' xızmetshilerin xızmetke tayınlag'anda yamasa basqa elge xızmet etiw ushın jibergende islenetug'ın is-ha'reket.

* 13:5 **Ma'jilisxana** – grekshe «sinagoga». Yahudiylerdin' Qudayg'a xızmet etetug'ın ha'm Qudaydın' so'zin u'yrenetug'ın ornı.

* 13:14 So'zbe-so'z: shembi ku'ni. Muxaddes Nızam boyınsha, yahudiylerdin' dem alıs ku'ni.

* 13:22 Patshalıq haqqında 1-kitap 13:14; Zabur 88:21.

* 13:25 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degen ma'nisti an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 13:33 Zabur 2:7.

* 13:34 İyshaya 55:3.

* 13:35 Zabur 15:10.

* 13:41 Xabakuk 1:5.

* 13:47 İyshaya 49:6.

* 15:3 Yag'nıy: ta'wbe etip, İysag'a isengenin.

* 15:5 **Pariseyler** – İysanın' zamanında yahudiy xalqının' ku'shli diniy toparı.

* 15:14 So'zbe-so'z: O'z atı ushın.

* 15:16-18 Amos 9:11-12.

* 15:21 **Ma'jilisxana** – grekshe «sinagoga». Yahudiylerdin' Qudayg'a xızmet etetug'ın ha'm Qudaydın' so'zin u'yrenetug'ın ornı.

* 15:34 Basqa nusqada mına ayat bar: «Biraq Sila sol jerde qalıwg'a qarar etti».

* 16:6 **Aziya u'lkesi** – ha'zirgi Turkiya elinin' qubla-batıs bo'leginde bolg'an bir u'lke.

* 16:13 So'zbe-so'z: shembi ku'ni.

* 17:2 Yamasa: u'sh shembi aralıg'ında.

* 17:18 **Epikurshılar ha'm stoik oyshılları** – eski grek elindegi oyshıllardın' toparı.

* 17:19 **Areopag ken'esi** – Ares to'besi degen jerde jaylasqan afinalılardın' ra'smiy ken'esi yamasa sudı. Bul jerde on eki qazı jıynalatug'ın edi.

* 18:6 **Kiyiminin' shan'ın qag'ıp** – yahudiylerdin' a'deti boyınsha, baylanıstın' u'zilgenligin bildiredi.

* 18:6 So'zbe-so'z: «Qanın'ız basın'ızda qalsın!»

* 19:6 So'zbe-so'z: payg'ambarshılıq ete basladı.

* 19:9 **Tiranustın' mektebi** – Tiranus atlı bir efesli oyshıl ta'lim beretug'ın oqıw ornı.

* 19:19 **Draxma** – grek aqsha birligi. Bir draxma – jumısshının' bir ku'nlik is haqısı.

* 19:38 Yamasa: ha'kimler.

* 20:7 **Ha'ptenin' birinshi ku'ni** – ekshembi ku'ni.

* 20:26 So'zbe-so'z: men ha'mmenin' qanınan tazaman.

* 21:9 Yamasa: Qudaydın' so'zin u'yretetug'ın.

* 23:3 So'zbe-so'z: ha'klengen diywal!

* 23:5 Shıg'ıw 22:28.

* 24:5 **Nasıralılar** – İysag'a iseniwshi adamlardın' toparı.

* 24:6-8 Basqa nusqalarda mına ayatlar da bar: 6 «Bizler onı nızamımız boyınsha hu'kim etpekshi boldıq. 7 Biraq mın'bası Lisyas kelip, onı bizlerdin' qolımızdan tartıp aldı da, 8 onın' ayıplawshılarına sizin' aldın'ızg'a barıwdı buyırdı».

* 26:14 So'zbe-so'z: nishterge qarsı tepsen' (greklerdin' turaqlı so'z dizbegi).

* 27:1 **Avgust** – Rim imperatorı.

* 27:9 Yag'nıy: qutqarılıw ku'nleri. Bul ku'nler ten'izde ku'shli dawıllar ko'teriletug'ın gu'z aylarına tuwra keletug'ın edi.

* 27:27 **Adriya ten'izi** – burıng'ı waqıtları İtaliyanın' qubla ta'repinde jaylasqan ten'iz.

* 28:4 Yag'nıy: greklerdin' mifologiyası boyınsha, a'dillikti saqlaytug'ın hayal quday.

* 28:11 **Egiz qudaylar** – grekshe «Dioskur». Grek mifologiyası boyınsha, bas quday Zevstin' eki egiz balası.

* 28:15 Yamasa: Appiy bazarı.

* 28:21 So'zbe-so'z: tuwısqanlarımızdın'.

* 28:26-27 İyshaya 6:9-10.

* 28:29 Basqa nusqada mına ayat bar: «Paveldin' bul so'zlerinen son', yahudiyler o'z ara qattı tartısıp, sol jerden ketip qaldı».

+ 1:1 Luk 1:3, Mrk 16:19, Luk 24:51

+ 1:3 Mat 28:17, Mrk 16:14, Luk 24:15-49, Yuxn 20:19-29, 1Kor 15:5-7

+ 1:4 Luk 24:49

+ 1:5 Luk 3:3, İol 2:28

+ 1:6 Amo 9:11, Mix 4:8, Luk 17:20, Luk 19:11

+ 1:7 1Sal 5:1

+ 1:8 Elsh 8:1, Elsh 8:14, Luk 24:48-49, Mrk 16:15

+ 1:9 Mrk 16:19

+ 1:10 Dan 7:9, Dan 10:6, Mrk 9:3, Yuxn 20:12

+ 1:11 Mat 16:27

+ 1:12 2Pat 15:30, Zxr 14:4

+ 1:13 Mat 10:2-4, Mrk 3:17-18, Luk 6:14-16

+ 1:14 Mrk 3:31, Mrk 6:3, Yuxn 2:12, Yuxn 7:3, 1Kor 9:5, Gal 1:19

+ 1:16 Luk 22:47, Luk 22:37, Luk 24:44

+ 1:17 Yuxn 6:71, Yuxn 13:21

+ 1:19 Mat 27:8

+ 1:20 Zab 68:26, Zab 108:8

+ 1:22 Luk 3:3, Luk 24:48

+ 1:23 Elsh 18:7, Kol 4:11

+ 1:24 3Pat 8:39, 1Jln 28:9, 2Jln 6:30, Elsh 15:8

+ 1:26 Hkm 16:33

+ 2:1 Shıg' 23:16, Shıg' 34:22, Leb 23:15, Nzm 16:9, Elsh 20:16

+ 2:3 Mat 3:11

+ 2:4 Elsh 4:31, Elsh 13:52, Luk 24:49, Elsh 1:4-5

+ 2:11 Elsh 6:5, Elsh 13:43

+ 2:13 1Kor 14:23

+ 2:16 İol 2:28-32

+ 2:17 İysh 32:15, İysh 44:3, Ezk 39:29

+ 2:19 Mat 24:30, Luk 21:11, Ayan 8:7

+ 2:20 İysh 13:10, Ezk 32:7-8, Ayan 6:12

+ 2:21 Rim 10:13

+ 2:22 Yuxn 3:2

+ 2:23 Luk 22:22, Luk 23:33

+ 2:24 Luk 24:5-6, Rim 8:11

+ 2:25 Zab 15:8-11

+ 2:27 Ayup 33:28, Zab 29:4, Zab 48:16, Zab 85:13, İysh 38:17

+ 2:28 Mat 7:14, Zab 15:8-11, Elsh 13:35

+ 2:29 3Pat 2:10, Nxm 3:16, Elsh 13:36

+ 2:30 2Pat 23:2, 2Pat 7:12-16, Zab 131:11

+ 2:31 Zab 15:10

+ 2:33 Zab 109:1, Mrk 16:19, Elsh 7:55-56, Rim 8:34, Evr 1:3

+ 2:34 Zab 109:1, Luk 20:42-43

+ 2:37 Luk 3:10, Elsh 16:30

+ 2:38 Mrk 1:4, Elsh 10:48, Luk 11:13, Elsh 8:15

+ 2:39 Efs 2:13

+ 2:44 Elsh 4:32-37

+ 3:2 Elsh 14:8

+ 3:6 2Kor 6:10

+ 3:7 Mrk 1:31, Mrk 5:41, Mrk 9:27, Elsh 9:41

+ 3:8 İysh 35:6, Elsh 14:10

+ 3:11 Yuxn 10:23, Elsh 5:12

+ 3:13 Shıg' 3:6, Yuxn 8:54, Yuxn 17:1, 2Pet 1:17, Luk 23:14, Yuxn 19:12

+ 3:14 Luk 23:18

+ 3:17 Elsh 13:27, 1Tim 1:13

+ 3:21 Luk 1:69-70, Rim 1:2

+ 3:22 Nzm 18:15-16, Mat 17:5, Elsh 7:37

+ 3:23 Leb 23:29, Nzm 18:19

+ 3:24 1Pat 3:19-20

+ 3:25 Jar 22:18, Jar 26:4

+ 4:1 Mat 22:23, Elsh 23:8

+ 4:3 Luk 21:12

+ 4:6 Mat 26:3, Luk 3:2, Yuxn 18:13

+ 4:7 Luk 20:2

+ 4:8 Mrk 13:11, Elsh 6:10, Elsh 13:9

+ 4:9 Elsh 3:6-8

+ 4:11 Zab 117:22, Luk 20:17, 1Pet 2:7

+ 4:12 Mat 1:21

+ 4:14 Elsh 3:11

+ 4:19 Elsh 5:29

+ 4:21 Luk 20:6, Luk 22:2, Elsh 5:26

+ 4:24 Shıg' 20:11

+ 4:26 Zab 2:1-2

+ 4:27 Luk 23:1, Luk 23:11, Elsh 3:13

+ 4:29 Efs 6:19

+ 4:31 Elsh 2:4, Elsh 13:52

+ 4:32 Elsh 2:44

+ 4:34 2Kor 8:14

+ 4:36 Elsh 9:27, Elsh 13:2, Elsh 15:36, Gal 2:9

+ 5:4 Waz 5:4-5

+ 5:12 Mrk 16:20, Yuxn 10:23, Elsh 3:11

+ 5:15 Mrk 6:55, Elsh 19:11-12

+ 5:17 Elsh 4:1, Elsh 23:8, Mrk 15:10, Elsh 13:45

+ 5:18 Luk 21:12, Elsh 4:3

+ 5:19 Elsh 12:7-10, Elsh 16:26

+ 5:26 Luk 20:6, Luk 22:2, Elsh 4:21

+ 5:27 Mat 10:17, Mat 26:59

+ 5:28 Elsh 4:17-18, Mat 27:25

+ 5:29 Elsh 4:19

+ 5:32 Luk 24:48, Yuxn 15:26

+ 5:33 Elsh 7:54

+ 5:34 Elsh 22:3, Erm 26:17

+ 5:37 San 1:2, 1Jln 21:1, Luk 2:2

+ 5:38 Joq 3:37

+ 5:39 İysh 8:9-10

+ 5:41 Mat 5:12, 1Pet 4:13-14, 2Kor 12:10

+ 6:1 Elsh 9:29

+ 6:3 1Tim 3:8

+ 6:5 Elsh 8:5, Elsh 21:8, Elsh 2:11, Elsh 13:43

+ 6:6 1Tim 4:14, 1Tim 5:22, 2Tim 1:6

+ 6:7 Elsh 12:24, Elsh 19:20

+ 6:10 Elsh 4:8, Luk 21:15

+ 6:11 3Pat 21:10, Mat 26:59

+ 6:13 Elsh 21:28

+ 6:14 Mat 26:61, Yuxn 2:19-22, Mat 5:17

+ 7:2 Jar 11:31, Jar 12:4

+ 7:3 Jar 12:1

+ 7:4 Jar 11:32

+ 7:5 Jar 15:3, Jar 18:10, Jar 12:7, Jar 13:15, Jar 15:18

+ 7:6 Jar 15:13, Shıg' 12:40

+ 7:7 Jar 15:14, Shıg' 3:12

+ 7:8 Jar 17:9-14, Jar 21:2-4, Jar 25:26, Jar 29:31-35, Jar 30:5-24

+ 7:9 Jar 37:11, Jar 37:28, Jar 39:2

+ 7:10 Jar 41:37-43

+ 7:12 Jar 42:1-5

+ 7:13 Jar 43:1-15, Jar 45:1-4

+ 7:14 Jar 45:9-10, Jar 46:27

+ 7:15 Jar 46:5, Jar 46:28, Jar 49:33, Shıg' 1:6

+ 7:16 Jar 50:25, Eshu 24:32

+ 7:17 Shıg' 1:7, Shıg' 1:12

+ 7:18 Shıg' 1:8

+ 7:19 Shıg' 1:10-11, Shıg' 1:16

+ 7:20 Shıg' 2:2-3, Evr 11:23

+ 7:21 Shıg' 2:3-10

+ 7:24 Shıg' 2:11-12

+ 7:28 Shıg' 2:13-14

+ 7:29 Shıg' 2:15, Shıg' 2:22, Shıg' 18:3-5

+ 7:30 Shıg' 3:2

+ 7:32 Shıg' 3:6

+ 7:33 Eshu 5:15

+ 7:34 Shıg' 3:5, Shıg' 3:8-10

+ 7:35 Shıg' 2:14

+ 7:36 Shıg' 14:27-31, Nzm 1:3, Nzm 8:2

+ 7:37 Nzm 18:15, Elsh 3:22

+ 7:38 Shıg' 19:3, Nzm 5:27

+ 7:39 Shıg' 16:3, San 11:4-6

+ 7:40 Shıg' 32:1, Shıg' 32:23

+ 7:41 Shıg' 32:4-6, İysh 2:8

+ 7:42 Nzm 4:19, Zab 80:13

+ 7:43 3Pat 11:5-7, 4Pat 23:13, Amo 5:25-27

+ 7:44 Shıg' 38:21, Ayan 15:5, Shıg' 25:40

+ 7:45 Eshu 3:14-17, Eshu 3:10

+ 7:46 Zab 88:20-21, 2Pat 7:1-2, 3Pat 8:17

+ 7:47 3Pat 6

+ 7:48 3Pat 8:27, Elsh 17:24

+ 7:50 İysh 66:1-2

+ 7:51 Shıg' 32:9, Nzm 10:16, Nzm 10:16, Erm 4:4, Erm 9:26, İysh 63:10, Mal 3:6

+ 7:52 3Pat 18:4, 2Jln 24:21, Erm 2:30, Mat 23:37

+ 7:53 Nzm 33:2, Gal 3:19, Evr 2:2

+ 7:54 Elsh 5:33

+ 7:55 Shıg' 24:16, İysh 6:1, Zab 109:1, Mrk 16:19

+ 7:56 Mrk 1:10, Zab 109:1, Dan 7:13, Mrk 16:19, Elsh 7:56, Evr 1:3

+ 7:58 Leb 24:14-16, San 15:35-36, 3Pat 21:13, Elsh 8:1, Elsh 22:20

+ 7:59 Zab 30:6, Luk 23:46

+ 7:60 Luk 22:41, Luk 23:34

+ 8:1 Elsh 22:20, Yuxn 16:2, Mat 10:23

+ 8:3 Gal 1:13, 1Kor 15:9, Fil 3:6

+ 8:4 Mrk 4:14, Elsh 11:19

+ 8:5 Elsh 6:5, Elsh 21:8

+ 8:7 Luk 4:35, Mrk 16:17-18

+ 8:13 Mat 28:19, Elsh 16:33, Elsh 18:8

+ 8:14 Elsh 1:8

+ 8:15 Elsh 2:38

+ 8:16 Mat 28:19, Elsh 19:5, Elsh 10:44, Elsh 11:15

+ 8:17 Elsh 9:17, Elsh 19:6

+ 8:22 Dan 4:24, 2Tim 2:25

+ 8:24 Shıg' 8:8

+ 8:25 Yuxn 4:39

+ 8:26 Elsh 5:19, Elsh 10:4, Elsh 11:13, Elsh 12:7, Elsh 27:23

+ 8:27 Erm 38:7

+ 8:29 Elsh 10:19

+ 8:31 Rim 10:14

+ 8:33 İysh 53:7-8

+ 8:35 Luk 24:27

+ 8:39 4Pat 2:16, Ezk 3:12, Ezk 8:3

+ 8:40 Eshu 13:3

+ 9:1 Elsh 8:3, Yuxn 16:2

+ 9:3 Elsh 22:6-11, Elsh 26:12-18

+ 9:7 Dan 10:7

+ 9:10 Elsh 22:12, Jar 22:1

+ 9:11 Elsh 21:39, Elsh 22:3

+ 9:15 Rim 1:5, Gal 1:15-16, 1Tim 2:7, Erm 1:4-5

+ 9:16 Elsh 20:23, 1Sal 3:3

+ 9:17 Elsh 8:17, Elsh 19:6

+ 9:19 Gal 1:17

+ 9:21 Gal 1:13, Gal 1:23

+ 9:22 1Tim 1:12, Elsh 18:28

+ 9:23 Elsh 20:3, Elsh 23:30

+ 9:25 Eshu 2:15, 1Pat 19:12, 2Kor 11:32-33

+ 9:27 Elsh 4:36, Elsh 13:2, Elsh 15:36, Gal 2:9, 1Kor 9:6, Gal 1:18-19

+ 9:29 Elsh 6:1

+ 9:30 Elsh 11:25

+ 9:34 Elsh 3:6

+ 9:36 Eshu 19:46, Yuxn 13:14, 1Tim 2:10, 1Tim 5:10

+ 9:40 Mat 9:25, Elsh 28:8, Yaqp 5:16

+ 9:41 Mrk 1:31, Mrk 5:41, Mrk 9:27, Elsh 3:7

+ 10:2 Mat 8:10, Luk 7:4-5

+ 10:3 Elsh 3:1

+ 10:4 Elsh 8:26, Ayan 8:4

+ 10:6 Elsh 9:43

+ 10:9 Elsh 11:5-14

+ 10:14 Leb 11:2, Nzm 14:3, Ezk 4:14

+ 10:15 Mrk 7:15-16, Rim 14:14, 1Tim 4:4, Tit 1:15

+ 10:19 Elsh 8:29

+ 10:22 Luk 7:4-5

+ 10:25 Dan 2:46, Elsh 16:29

+ 10:26 Ayan 19:10, Ayan 22:8-9

+ 10:28 Yuxn 4:9, Yuxn 18:28

+ 10:34 Nzm 10:17, Rim 2:11, Rim 10:12

+ 10:35 İysh 64:5, Rim 10:12

+ 10:36 İysh 52:7

+ 10:37 Mrk 1:14

+ 10:38 Mat 3:16, Yuxn 1:32-33, Mat 4:24, Luk 13:16

+ 10:42 Yuxn 5:22, Elsh 17:31, 1Pet 4:5, 2Tim 4:1

+ 10:43 Luk 24:27, Rim 3:21

+ 10:46 Mrk 16:17, 1Kor 12:10

+ 10:47 Elsh 2:4

+ 10:48 Elsh 2:38

+ 11:2 Elsh 15:1, Gal 2:12

+ 11:3 Luk 15:2, Gal 2:12

+ 11:5 Elsh 10:9-32

+ 11:9 Mrk 7:19, Elsh 10:15

+ 11:12 Elsh 15:9

+ 11:13 Elsh 8:26

+ 11:15 Elsh 10:44

+ 11:16 Elsh 1:5

+ 11:17 Elsh 2:38

+ 11:19 Elsh 8:1

+ 11:22 Elsh 4:36, Elsh 9:27, Elsh 13:1

+ 11:24 Elsh 6:5

+ 11:25 Elsh 9:30

+ 11:27 Elsh 13:1, Elsh 15:32

+ 11:28 Elsh 21:10, Mat 24:7, Elsh 18:2

+ 12:2 Luk 5:10, Mrk 10:39

+ 12:3 Shıg' 12:15

+ 12:4 Luk 22:33

+ 12:5 2Kor 1:11, Efs 6:18

+ 12:7 Elsh 8:26, Elsh 16:26

+ 12:10 Elsh 5:19, Elsh 16:26

+ 12:11 Zab 33:7, Zab 90:11, 2Kor 1:10

+ 12:12 Elsh 13:5, Elsh 15:37, 1Pet 5:13, Kol 4:10, 2Tim 4:11, Fil 1:24

+ 12:15 Mat 18:10-11, Evr 1:14

+ 12:17 Elsh 15:13, Elsh 21:18, Yaqp 1:1, Gal 1:19, Gal 2:9

+ 12:23 Dan 5:23, Ayan 16:9, 2Pat 24:16, 4Pat 19:35

+ 12:24 Elsh 6:7, Elsh 19:20

+ 12:25 Elsh 11:29-30, Elsh 12:12

+ 13:1 Elsh 11:27, Elsh 4:36, Elsh 11:22, Luk 3:1

+ 13:2 Luk 2:37, Rim 1:1, Gal 1:15

+ 13:5 Elsh 12:12, Elsh 15:37, Kol 4:10

+ 13:6 Mat 7:15

+ 13:9 Elsh 4:8, Elsh 6:10

+ 13:13 Elsh 15:38

+ 13:15 Luk 8:41, Elsh 18:8

+ 13:17 Shıg' 1:7, Shıg' 12:51

+ 13:18 Shıg' 16:35, Zab 94:10, Nzm 9:7

+ 13:19 Nzm 7:1, Eshu 14:1, Biy 2:16, Biy 3:9, 1Pat 12:11

+ 13:21 1Pat 8:5, 1Pat 9:1, 1Pat 10:1, 1Pat 13:1

+ 13:22 1Pat 15:23, 1Pat 13:14, Zab 88:20-21, İysh 44:28

+ 13:24 Luk 3:3

+ 13:25 Luk 3:16, Yuxn 1:20, Yuxn 1:27

+ 13:27 Elsh 3:17, Luk 24:26-27

+ 13:28 Luk 23:23

+ 13:29 Luk 23:53

+ 13:30 Luk 24:6

+ 13:31 Elsh 1:3, Luk 24:48

+ 13:32 Zab 2:7, Evr 1:5, Evr 5:5

+ 13:34 Rim 6:9, İysh 55:3

+ 13:35 Zab 15:10, Elsh 2:27

+ 13:36 3Pat 2:10, Elsh 2:29

+ 13:38 Mat 1:21, 1Yuxn 2:12

+ 13:39 Rim 3:20, Gal 2:16, Gal 3:11, İysh 53:11, Rim 3:28

+ 13:40 Xab 1:5

+ 13:43 Elsh 2:11, Elsh 6:5

+ 13:45 Elsh 5:17

+ 13:46 Elsh 4:30, Efs 6:19, Mat 10:11, Mat 22:8, Ayan 3:4, Mrk 12:9, Elsh 18:6

+ 13:47 İysh 49:6, Elsh 26:23

+ 13:50 1Sal 2:15

+ 13:51 Mat 10:14, Mrk 6:11, Luk 9:5

+ 13:52 Elsh 2:4, Elsh 4:31

+ 14:1 Elsh 13:5

+ 14:3 Elsh 4:30, Efs 6:19

+ 14:4 Mat 10:34, Luk 12:51

+ 14:6 Mat 10:23

+ 14:8 Elsh 3:2

+ 14:9 Mat 9:2

+ 14:10 İysh 35:6, Elsh 3:8

+ 14:11 Elsh 28:6

+ 14:13 Dan 2:46

+ 14:14 San 14:6, Mrk 14:63

+ 14:15 Shıg' 20:11, 1Sal 1:9

+ 14:16 Mix 4:5

+ 14:17 Leb 26:4, Mat 5:45, Zab 103:15

+ 14:19 2Kor 11:25

+ 14:22 Kol 1:23, Yuxn 15:20, 1Pet 2:21, 1Pet 5:9, 1Sal 3:3, 2Tim 3:12

+ 14:23 Elsh 13:2, Elsh 20:32

+ 14:26 Elsh 13:3

+ 15:1 Leb 12:3

+ 15:2 Gal 5:2

+ 15:7 Elsh 10:20

+ 15:8 3Pat 8:39, 1Jln 28:9, 2Jln 6:30, Elsh 1:24, Elsh 10:44, Elsh 10:47

+ 15:9 Elsh 11:12, Zab 50:12

+ 15:10 Gal 5:1

+ 15:11 Efs 2:8, Tit 2:11, Tit 3:7

+ 15:13 Elsh 12:17, Yaqp 1:1, Gal 1:19, Gal 2:9

+ 15:17 Amo 9:11-12

+ 15:20 Dan 1:8, 1Kor 8:1, 1Kor 10:19-20, Ayan 2:14, Leb 3:17, Leb 17:14, Nzm 12:23-24

+ 15:22 1Pet 5:12, 2Kor 1:19, 2Sal 1:1

+ 15:24 Gal 1:7, Gal 5:10

+ 15:28 Elsh 15:20

+ 15:32 Elsh 11:27

+ 15:35 Elsh 13:1

+ 15:37 Elsh 12:12, Elsh 13:5, Kol 4:10

+ 15:38 Elsh 13:13

+ 15:40 Elsh 15:32

+ 16:1 Rim 16:21, 1Kor 4:17, Fil 2:19, Kol 1:1, 1Sal 3:2, 2Sal 1:1, 1Tim 1:2, 2Tim 1:2

+ 16:3 1Kor 9:20, Gal 2:3

+ 16:4 Elsh 15:28-29

+ 16:5 Elsh 6:7

+ 16:6 Elsh 18:23

+ 16:7 Fil 1:19

+ 16:8 Elsh 20:5, 2Kor 2:12, 2Tim 4:13

+ 16:12 Fil 1:1

+ 16:14 Luk 24:45

+ 16:15 Elsh 11:14, Elsh 16:33-34

+ 16:17 Dan 3:26

+ 16:18 Mrk 9:38

+ 16:21 Ezr 4:13, Est 3:8

+ 16:22 2Kor 6:4-5, 2Kor 11:23-25

+ 16:24 Erm 20:2, Erm 29:26, 1Sal 2:2

+ 16:25 Zab 41:9, Zab 118:62

+ 16:26 Elsh 4:31, Elsh 5:19, Elsh 12:7, Elsh 12:10

+ 16:27 3Pat 20:39, Elsh 12:19

+ 16:29 Dan 2:46, Elsh 10:25

+ 16:30 Luk 3:10, Elsh 2:37

+ 16:31 Mrk 16:16, Rim 10:9

+ 16:33 Elsh 11:14, Elsh 16:15

+ 16:34 Yuxn 4:53, Elsh 18:8

+ 16:37 Elsh 22:25

+ 16:39 Mat 8:34

+ 16:40 Elsh 16:14

+ 17:1 Fil 4:16

+ 17:2 Elsh 13:5, Elsh 14:1

+ 17:3 Luk 24:26-27

+ 17:5 1Sal 2:14-16

+ 17:7 Luk 23:2

+ 17:16 2Pet 2:8

+ 17:19 Mrk 1:27

+ 17:24 İysh 42:5, Mat 11:25, 3Pat 8:27, Elsh 7:48

+ 17:25 Zab 49:8-12, Jar 2:7, Ayup 33:4

+ 17:26 Jar 3:20, Nzm 32:8

+ 17:28 San 16:22, Ayup 12:10

+ 17:29 İysh 40:18-19, İysh 46:5

+ 17:30 1Pet 1:14, Rim 3:25-26, Efs 4:18

+ 17:31 Mat 12:36, Yuxn 5:22, Elsh 10:42, 1Pet 4:5

+ 18:2 Rim 16:3, 1Kor 16:19, 2Tim 4:19, Elsh 11:28

+ 18:4 Elsh 13:5

+ 18:5 1Sal 3:6

+ 18:6 Ezk 18:13, Ezk 33:4, Elsh 13:46

+ 18:8 Luk 8:41, Elsh 13:15, 1Kor 1:14, Yuxn 4:53, Elsh 16:34

+ 18:15 Elsh 23:29

+ 18:18 Elsh 18:2, Rim 16:1, San 6:5, San 6:9

+ 18:19 Elsh 19:1, Elsh 20:16

+ 18:21 Yaqp 4:15

+ 18:23 Elsh 16:6

+ 18:24 Elsh 19:1, 1Kor 1:12, 1Kor 3:5, 1Kor 4:6, 1Kor 16:12, Tit 3:13

+ 18:25 Luk 3:3, Elsh 19:3

+ 18:26 Elsh 4:30, Efs 6:19

+ 18:27 1Kor 16:3, 2Kor 3:1

+ 18:28 Elsh 9:22

+ 19:1 Elsh 18:21

+ 19:3 Elsh 18:25

+ 19:4 Luk 3:3, Yuxn 1:7

+ 19:5 Mat 28:19, Elsh 8:16

+ 19:6 Elsh 8:17, Elsh 9:17, Elsh 10:46

+ 19:8 Elsh 4:30, Efs 6:19

+ 19:12 Elsh 5:15

+ 19:13 Mat 12:27, Mrk 9:38, Luk 9:49

+ 19:15 Luk 4:34, Yaqp 2:19

+ 19:18 Mrk 1:5, Yaqp 5:16

+ 19:20 Elsh 6:7, Elsh 12:24

+ 19:21 Rim 15:26, 1Kor 16:5, Rim 15:23-24

+ 19:22 Elsh 16:1

+ 19:26 İysh 44:10-20, Erm 10:3-6

+ 19:29 Elsh 19:29, Kol 4:10, Fil 1:24

+ 20:1 Elsh 19:21

+ 20:3 Elsh 9:23, Elsh 23:30

+ 20:4 Elsh 19:29, Efs 6:21, Kol 4:7, 2Tim 4:12, 2Tim 4:20, Tit 3:12

+ 20:5 Elsh 16:8

+ 20:6 Shıg' 12:15, Elsh 12:3

+ 20:7 1Kor 16:2, Ayan 1:10

+ 20:9 4Pat 1:2

+ 20:10 3Pat 17:21, 4Pat 4:34

+ 20:16 Shıg' 23:16, Shıg' 34:22, Leb 23:15, Nzm 16:9, Elsh 2:1

+ 20:18 Elsh 18:19, 1Sal 1:5

+ 20:23 Elsh 9:16, Elsh 21:33

+ 20:24 2Tim 4:7

+ 20:26 Nzm 8:19

+ 20:28 Yuxn 21:16-17, 1Pet 5:2, 1Pet 1:18-19

+ 20:29 Mat 7:15, Yuxn 10:12

+ 20:30 2Pet 2:1, 2Kor 11:13, 1Tim 4:1

+ 20:31 Mrk 14:38

+ 20:32 Elsh 14:23, 1Pet 1:4

+ 20:33 1Pat 12:3, 2Kor 7:2

+ 20:34 Elsh 18:3

+ 20:35 Mat 10:8

+ 20:36 Elsh 21:5

+ 21:4 Elsh 20:23

+ 21:5 Elsh 20:36

+ 21:8 Elsh 6:5, Elsh 8:5

+ 21:9 4Pat 22:14, Luk 2:36, Elsh 2:17-18

+ 21:10 Elsh 11:28

+ 21:11 3Pat 11:30, Erm 27:2

+ 21:12 Mat 16:21-23

+ 21:13 Elsh 20:24, Fil 2:17

+ 21:18 Elsh 12:17, Yaqp 1:1

+ 21:20 Rim 10:2

+ 21:21 Rim 2:28-29, 1Kor 7:19

+ 21:23 San 6:2-5, San 6:13

+ 21:24 Elsh 18:18

+ 21:25 Elsh 15:29

+ 21:26 San 6:9-12

+ 21:28 Elsh 6:13, Ezk 44:7

+ 21:29 Elsh 20:4

+ 21:33 Elsh 20:23, Elsh 21:11

+ 21:34 Elsh 19:32

+ 21:39 Elsh 9:11, Elsh 22:3

+ 22:3 Elsh 9:11, Elsh 21:39, Elsh 5:34, Fil 3:6

+ 22:4 Elsh 8:3

+ 22:5 Elsh 9:1-2

+ 22:6 Elsh 9:3-6, Elsh 26:12-18

+ 22:12 Elsh 9:17

+ 22:15 Elsh 9:15

+ 22:16 Elsh 9:18

+ 22:17 Elsh 9:26

+ 22:20 Elsh 7:58

+ 22:25 Elsh 16:37

+ 23:1 1Kor 4:4, 2Kor 1:12, 2Tim 1:3, Evr 13:18

+ 23:2 Elsh 24:1, 3Pat 12:24

+ 23:3 Nzm 25:1-2

+ 23:4 Yuxn 18:22

+ 23:5 Shıg' 22:28

+ 23:6 Elsh 4:1, Fil 3:5, 1Kor 15:13

+ 23:8 Mat 22:23, Luk 20:27

+ 23:9 Yuxn 12:29

+ 23:11 Elsh 27:23

+ 23:24 Elsh 24:3, Elsh 25:14

+ 23:27 Elsh 21:32-33, Elsh 22:27

+ 23:28 Elsh 22:30

+ 23:29 Elsh 18:15

+ 23:30 Elsh 9:23, Elsh 20:3

+ 23:34 Elsh 21:39

+ 24:1 Elsh 23:2

+ 24:5 Luk 23:2

+ 24:6 Elsh 21:27-29

+ 24:15 Dan 12:2, Ayan 20:6, Ayan 20:13

+ 24:16 Elsh 23:1, Evr 13:18

+ 24:17 Rim 15:25-28, 1Kor 16:1, Gal 2:10

+ 24:18 Elsh 21:26

+ 24:21 Elsh 23:6

+ 24:25 Elsh 17:32

+ 25:3 Elsh 23:12

+ 25:10 Rim 13:1

+ 25:12 Elsh 23:11

+ 25:19 Elsh 18:15, Elsh 23:29

+ 25:24 Elsh 22:22

+ 25:25 Luk 23:14, Elsh 23:29

+ 26:1 Zab 118:46, Mat 10:18, Elsh 9:15

+ 26:4 Gal 1:13

+ 26:5 Elsh 23:6, Fil 3:5

+ 26:7 Mat 19:28, Yaqp 1:1

+ 26:8 1Kor 5:12

+ 26:9 Yuxn 16:2, 1Tim 1:13

+ 26:10 Elsh 8:3

+ 26:11 Elsh 9:1

+ 26:12 Elsh 9:3-6, Elsh 22:6-11

+ 26:18 İysh 35:5, İysh 42:7, Evr 2:14-15

+ 26:20 Elsh 9:20

+ 26:21 Elsh 21:27, Elsh 21:30

+ 26:23 1Kor 15:20, Kol 1:18, Ayan 1:5, İysh 42:6, İysh 49:6, Elsh 13:47

+ 26:29 Elsh 21:33

+ 26:31 Elsh 23:29

+ 26:32 Elsh 25:12

+ 27:1 Elsh 25:12

+ 27:2 Elsh 19:29

+ 27:6 Elsh 28:11

+ 27:14 Mrk 4:37

+ 27:18 Yuns 1:5

+ 27:23 Elsh 8:26

+ 27:24 Elsh 23:11

+ 27:26 Elsh 28:1

+ 27:34 1Pat 14:45, 2Pat 14:11, 3Pat 1:52, Luk 21:18

+ 27:35 Mat 15:36

+ 27:43 Elsh 27:3

+ 28:5 Zab 90:13, Mrk 16:18, Luk 10:19

+ 28:6 Elsh 14:11

+ 28:8 Elsh 9:40, Yaqp 5:16

+ 28:11 Elsh 27:6

+ 28:18 Elsh 23:29, Elsh 26:31-32

+ 28:23 Luk 24:27

+ 28:25 Mat 15:7

+ 28:27 İysh 6:9-10, Mat 13:15, Mrk 4:12, Yuxn 12:40

+ 28:28 İysh 40:5, Luk 3:6

+ 28:31 Elsh 4:29, Efs 6:19

Yaqıptın' xatı

Kitap haqqında mag'lıwmat

Bul xat Yaqıp ta'repinen jazılg'an bolıp, ol Jan'a Kelisimdegi en' birinshi kitaplardın' biri.

Yaqıp bul xattı quwdalawlar sebepli tarqalıp ketken iseniwshilerdi jigerlendirip, olarg'a jubanısh beriw ushın jazg'an edi.

Xattag'ı baslı tema – isenimdi isler arqalı ko'rsetiwden ibarat. Xatta ha'r qanday sınawlardı quwanısh penen qabıl etiw kerekligi haqqında ha'm eki ju'zlilikten qashıp, ha'mme na'rsede hadal bolıw kerekligi haqqında so'z etiledi. Ja'ne de, iseniwshi duwa etkende, Qudaydın' so'zine boysıng'anda, barlıq islerde, tildi tıyıwda h. t. b. na'rselerde hadal bolıwı ha'm o'mirdin' ha'mme tarawlarında o'zin masixıy qılıp ko'rsetiwi kerekligi haqqında aytıladı.

Sa'lemnama

1 [1] Men, Qudaydın' ha'm İyemiz İysa Masixtın'* qulı Yaqıptan, jer
ju'zine tarqalıp ketken Qudaydın' xalqına* sa'lem!+

Sınaw ha'm azg'ırıw

[2] Ha'y, tuwısqanlarım, tu'rli sınawlarg'a ushırag'anın'ızda onı u'lken
quwanısh penen qabıl etin'ler+. [3] Sebebi isenimin'izdin' sınalıwınan
sabırlıq payda bolatug'ının bilesizler+. [4] Hesh bir kemshiliksiz, jetilisken
ha'm minsiz adamlar bolıwın'ız ushın tolıq sabırlıq etin'ler+. [5] Eger
aran'ızdag'ı birin'izdin' danalıg'ı kem bolsa, ha'mmege saqıylıq penen,
ayıplamay beretug'ın Qudaydan sorasın. Quday og'an beredi+. [6] Biraq
hesh gu'manlanbastan, isenim menen sorasın. O'ytkeni gu'manlang'an
adam samal menen shayqatılıp tınıshsızlang'an ten'iz tolqınına uqsaydı+.
[7-8] O'zinin' pu'tkil jollarında turaqsız bolg'an, bunday eki oylı adam
İyemizden bir na'rse alaman, dep oylamasın+.

[9] To'men jasaytug'ın tuwısqan Qudaydın' o'zine bergen ma'rtebesi
menen maqtansın+. [10] Al bay tuwısqan o'z pa'sligi menen maqtansın.
Sebebi bay adam daladag'ı gu'l sıyaqlı solıp qaladı. [11] Quyash shıg'ıp,
ja'ziyrama ıssısı menen sho'pti quwratıp taslaydı. Onın' gu'li to'gilip,
ko'rkinin' go'zzallıg'ı jog'aladı. Bay adam da usılay o'z isleri menen solıp
joq boladı+.

[12] Sınawg'a shıdag'an adam baxıtlı! O'ytkeni ol sınawdan o'tkennen
son', Qudaydın' O'zin su'yetug'ınlarg'a wa'de etken o'mir tajın aladı+.

[13] Azg'ırılıwg'a tu'skende hesh kim: «Men Quday ta'repinen azg'ırılıp
atırman», – demesin. Sebebi Quday jamanlıq penen azg'ırıla almaydı ha'm
Onın' O'zi de hesh kimdi azg'ırmaydı. [14] Biraq ha'r kim o'zinin' jaman
qa'lewlerine berilip, aldanıp azg'ırıladı. [15] Keyin sol qa'lew ha'mledar bolıp,
gu'nanı tuwadı. Al gu'na jetilisip, o'limdi tuwadı+.

[16] Ha'y, su'yikli tuwısqanlarım, aldanban'lar!+ [17] Ha'r qanday jaqsı ha'm
minsiz sıy joqarıdan, nurlar A'kesi bolg'an Qudaydan keledi. Onda hesh
qanday o'zgeris yamasa o'zgeriwshi ko'len'ke joq+. [18] Onın'
jaratqanlarının' arasında birinshi miyweleri bolıwımız ushın, Ol O'z
qa'lewi boyınsha bizlerdi haqıyqat so'zi menen o'mirge eristirdi+.

Tın'law ha'm orınlaw

19 Su'yikli tuwısqanlarım, mınanı este saqlan'lar: ha'r bir adam esitiwde
shaqqan, so'ylewde aqırın, g'a'zepleniwde de aqırın bolsın+. 20 O'ytkeni
adamnın' g'a'zebi Qudaydın' talap etken haqlıg'ın iske asıra almaydı.
21 Sonlıqtan ha'r qanday iplaslıqtı ha'm ha'mme jerdi jaylap ketken
jamanlıqtı taslap, o'zlerin'izde egilgen, janların'ızdı qutqara alatug'ın
Qudaydın' so'zin kishipeyillik penen qabıl etin'ler+.
22 So'zdi tek tın'lawshılar bolıp, o'z-o'zin'izdi aldaman'lar, onı
orınlawshılar bolın'lar+. 23 Eger kim de kim so'zdi tın'lap, onı orınlamasa,
ol o'z ta'biyg'ıy kelbetin aynada ko'rgen adamg'a uqsaydı. 24 Sebebi ol o'zin
ko'rip bolıp, ketip qaladı ha'm qanday ekenin da'rhal umıtadı. 25 Biraq
azatlıq beriwshi minsiz nızamg'a* anıqlap qaraytug'ın ha'm ol boyınsha
jasaytug'ın adam umıtshaq tın'lawshı bolmay, onı is ju'zinde qollanadı.
Bunday adam o'z isleri menen baxıtlı boladı+.
26 O'zin dinshil dep esaplap, tilin tıymag'an adam o'zin o'zi aldag'an
boladı. Onın' dinshilligi bos+. 27 A'kemiz Qudaydın' aldında pa'k ha'm
qa'tesiz dinshillik bul – jetim-jesirlerge qıyın ku'nlerinde ja'rdem etip,
o'zin du'nyanın' napa'kliklerinen saqlaw+.

2 [1] Ha'y, tuwısqanlarım, ullı İyemiz İysa Masixqa isenimi bar sizler
adamlardı alalaman'lar+. [2] Eger sizlerdin' jıynalısın'ızg'a altın ju'zikli,
sa'nli kiyimler kiygen bir adam menen jupını kiyim kiygen bir jarlı adam
kelse, [3] sizler sa'nli kiyim kiygen adamg'a hu'rmet ko'rsetip: «Siz bul jerge,
jaqsı jerge otırın'», al jarlı adamg'a bolsa: «Sen ana jerde tur» yamasa:
«Ayaq betimde otır» desen'ler, [4] aran'ızda alalıq jasap, jaman niyetli
hu'kim shıg'arıwshılar bolıp qalmaysızlar ma?

[5] Qulaq salın'lar, su'yikli tuwısqanlarım: Quday bul du'nyada jarlı
bolg'anlardı isenimde bay bolıwı ha'm O'zin su'ygenlerge wa'de etken
Patshalıg'ının' miyrasxorları bolıwı ushın tan'lamadı ma+? [6] Biraq sizler
jarlını biyabıray qıldın'ız-g'o. Sizlerge zulımlıq jasap atırg'an baylar emes
pe? Sizlerdi hu'kimxanalarg'a su'yrep aparatug'ın da baylar emes pe?
[7] Sizlerge berilgen qa'dirli attı mazaq qılıwshılar da olar emes pe?

[8] Muxaddes Jazıwdag'ı: *«O'zin'di su'ygenin' sıyaqlı, janın'dag'ı adamdı da
su'y»**, – degen baslı nızamdı haqıyqattan orınlasan'lar, jaqsı qılasızlar+.
[9] Biraq adamlardı alalasan'lar, gu'na islep atırg'an bolasızlar ha'm
Muxaddes Nızam aldında jınayatshı sıpatında jazalanasızlar+. [10] O'ytkeni
kim de kim Muxaddes Nızamdı tolıg'ı menen orınlap, tek bir na'rsede
ayıplı bolsa, ol pu'tkil Muxaddes Nızamg'a qarsı gu'nakar boladı+.
[11] Sebebi *«Neke hadallıg'ın buzba»**, – degen Quday, *«Adam o'ltirme»**, – de
degen. Eger sen neke hadallıg'ın buzbasan' da, biraq adam o'ltirsen',
Muxaddes Nızamg'a qarsı jınayatshı bolasan'+. [12] Azatlıq beriwshi nızam*
boyınsha hu'kim etiletug'ınlar sıyaqlı so'ylen'ler ha'm is tutın'lar+.
[13] O'ytkeni hu'kim – rehimsiz adamg'a rehimsiz. Al rehim hu'kimnen
u'stin+.

İsenim ha'm isler

[14] Tuwısqanlarım, eger kim de kim isenimi barlıg'ın aytıp, jaqsı isler
qılmasa, ne paydası bar? Bunday isenim onı qutqara ala ma? [15] Bir er
yamasa hayal tuwısqanımız jalan'ash qalıp, ku'ndelik azıg'ına zar bolsa,
[16] aran'ızdag'ı birin'iz olarg'a: «Aman-esen barın', jılının' ha'm toyın'»
dese, biraq denesine kerekli zatlar bermese, bunnan ne payda+? [17] Sol
sıyaqlı, islersiz isenim de o'z-o'zinen o'li. [18] Biraq birew: «Senin' isenimin'
bar, menin' islerim bar. Mag'an islersiz isenimin'di ko'rset, al men sag'an

isenimimdi islerim arqalı ko'rseteyin», – deydi+. 19 Sen Qudaydın' jalg'ız
ekenine isenesen' be? Jaqsı qılasan'. Jinler de bug'an isenip, qaltırasadı+.
20 Ha'y, aqılsız adam, islersiz isenimin'nin' paydasız ekenin biliwdi
qa'leysen' be? 21 Babamız İbrayım ulı Isaqtı qurbanlıq shalınatug'ın orıng'a
bag'ıshlap, isleri menen aqlanbadı ma+? 22 Ko'rip turg'anın'day, isenimi
onın' isleri menen ha'reket etti. İsenimi isleri menen ka'mal taptı+.
23 Solay etip, «*İbrayım Qudayg'a isendi ha'm sol sebepli aqlandı*»*, – dep
jazılg'an Muxaddes Jazıw orınlanıp, ol Qudaydın' dostı dep ataldı+.
24 Ko'rip tursızlar, adam tek isenimi menen emes, isleri menen aqlanadı.
25 Sol sıyaqlı, jansızlardı qabıl etip, olardı basqa joldan jibergen buzıq hayal
Rahab ta o'z isleri menen aqlanbadı ma+? 26 Ruwxsız dene o'li bolg'anı
sıyaqlı, islersiz isenim de o'li.

Tildi tıyıw haqqında

3 [1] Ha'y, tuwısqanlarım! Ko'plerin'iz mug'allim bola bermen'ler.
Sebebi bizlerdin', mug'allimlerdin' awırıraq hu'kim alatug'ınımızdı
bilesizler+. [2] Ha'mmemiz ko'p qa'te isleymiz. Eger kim de kim so'ylegende
qa'te qılmasa, ol pu'tkil denesin boysındıra alatug'ın minsiz adam
bolg'anı+.
[3] Bizlerge boysınıwı ushın, atlardın' awızlarına suwlıq salıp, olardın'
pu'tkil denesin basqara alamız+. [4] Kemeler de sonshelli u'lken bolıp,
ku'shli samallar menen ju'rse de, kemeshinin' qa'legen jerine ju'da'
kishkene rul menen burıladı. [5] Sol sıyaqlı, til de denenin' kishkene bir
mu'shesi bolsa da, ko'p maqtanadı. Kishkene bir ushqın sonshelli u'lken
tog'aydı jandırıp jibere aladı. [6] Til – bul ot, denemizdin' mu'sheleri
arasında bir jamanlıq du'nyası. Ol pu'tkil denemizdi iplaslaydı ha'm
o'mirimizdi jandıradı. Onın' o'zi de dozaq otında janadı+.
[7] Ha'r tu'rli haywanlar, quslar, jer bawırlawshılar ha'm ten'iz
janıwarları adam ta'repinen qolg'a u'yretilgen ha'm qolg'a u'yretilmekte.
[8] Biraq tildi hesh bir adam boysındıra almaydı. Ol toqtatıp bolmaytug'ın
jamanlıq bolıp, o'ltiriwshi za'ha'rge tolı+.
[9] Tilimiz benen İyemizdi, A'kemizdi alg'ıslaymız. Sol tilimiz benen
Qudayg'a uqsatıp jaratılg'an adamlardı g'arg'aymız da+. [10] Bir awızdan
ha'm maqtaw, ha'm g'arg'ıs shıg'adı. Tuwısqanlarım, bunday bolmawı
kerek. [11] Bir bulaqtan ha'm dushshı, ha'm ashshı suw shıg'a ma?
[12] Tuwısqanlarım! A'njir ag'ashı za'ytu'n yamasa ju'zim ag'ashı a'njir bere
ala ma? Ashshı bulaq ta dushshı suw bere almaydı.
[13] Aran'ızda dana ha'm tu'simpaz adam kim? Bunday adam o'z
danalıg'ın jaqsı ju'ris-turısı arqalı ko'rsetip, kishipeyillik penen jaqsı isler
islewi tiyis+. [14] Biraq eger ju'regin'izde ashshı ku'nshillik ha'm menmenlik
bar bolsa, onda maqtanban'lar, haqıyqatqa qarsı jalg'an so'ylemen'ler.
[15] Bunday «danalıq» joqarıdan tu'spegen. Bunday «danalıq» du'nyadan,
adam ta'biyatınan, shaytannan+. [16] O'ytkeni qay jerde ku'nshillik ha'm
menmenlik bar bolsa, sol jerde ta'rtipsizlik ha'm ha'r tu'rli jamanlıq
boladı.
[17] Biraq joqarıdan tu'sken danalıq birinshiden pa'k, son'ınan tatıw,
mu'la'yim, boysınıwshı, miyrim-sha'pa'a'tke ha'm jaqsı jemislerge tolı. Ol

a'dalatsız ha'm eki ju'zli emes. 18 Tınıshlıq penen tuqım sewip, tınıshlıq
ornatıwshılar haqlıq jemisin jıynap aladı+.

Qudayg'a boysının'lar!

4 [1] Aran'ızdag'ı urıs ha'm ja'njeller qayaqtan kelip shıg'adı?
Denelerin'izdin' mu'shelerinde urısıp atırg'an qa'lewlerin'izden emes
pe+? [2] Bir na'rseni qa'leysizler, biraq erise almaysızlar. Sonlıqtan adam
o'ltiresizler. Ku'nshillik etesizler, biraq qa'legenin'izge erise
almag'anlıqtan, ja'njellesip urısasızlar. Sizler Qudaydan soramag'anın'ız
ushın, almay atırsızlar. [3] Sorasan'ız da almay atırsızlar. Sebebi jaman niyet
penen, o'z na'psin'izge paydalanıw ushın sorap atırsızlar+.
[4] Ha'y, opasızlar! Du'nya menen dos bolıwdın' Qudayg'a dushpanlıq
ekenin bilmeysizler me? Du'nyanın' dostı bolıwdı qa'legen adam o'zin
Qudayg'a dushpan qıladı+. [5] Muxaddes Jazıwda: «Qudaydın' bizlerge
salg'an Muxaddes Ruwxı* bizlerdin' Qudayg'a sadıq bolıwımızdı qattı
qa'leydi»*, – dep bosqa aytılg'an dep oylaysızlar ma+? [6] Degen menen,
Qudaydın' bizlerge beretug'ın miyrimi ja'ne de ullıraq. Sonlıqtan
Muxaddes Jazıwda:
«Quday menmenlerge qarsı turadı,
*Biraq kishipeyillilerge O'z miyrimin beredi»**, –
delingen+.
[7] Solay etip, Qudayg'a boysının'lar! Shaytang'a qarsı turın'lar, sonda ol
sizlerden qashıp ketedi+. [8] Qudayg'a jaqınlasın'lar, sonda Ol da sizlerge
jaqınlasadı. Ha'y, gu'nakarlar, qolların'ızdı gu'nadan tazalan'lar! Ha'y, eki
oylılar, ju'reklerin'izdi pa'klen'ler!+ [9] Qayg'ırın'lar, aza tutıp, jılan'lar!
Ku'lkin'iz azag'a, quwanıshın'ız qayg'ıg'a aylansın. [10] İyemizdin' aldında
o'zlerin'izdi pa's tutın'lar, Ol sizlerdi ma'rtebeli qıladı+.

Bir-birin'izdi jamanlaman'lar!

[11] Tuwısqanlarım, bir-birin'izdi jamanlaman'lar! O'z tuwısqanın
jamanlaytug'ın yamasa hu'kim etetug'ın adam Muxaddes Nızamg'a qarsı
so'ylep, onı hu'kim etken boladı. Eger sen Muxaddes Nızamdı hu'kim
etsen', onda Muxaddes Nızamdı orınlawshı emes, al onı hu'kim etiwshi
bolasan'+. [12] Nızam shıg'arıwshı ha'm hu'kim etiwshi – jalg'ız Quday. Tek
g'ana Ol qutqarıwg'a ha'm nabıt qılıwg'a qu'diretli. Al tuwısqanın'dı*
hu'kim etetug'ınday, sen kim bolıpsan'+?

Maqtanshaqlıq haqqında

13 Endi «Bu'gin yamasa erten' pa'len qalag'a ketemiz, ol jerde bir jıl
qalıp, sawda-satıq islep, payda ko'remiz», – deytug'ınlar, tın'lan'lar!
14 Sizler erten' ne bolatug'ının bilmeysizler-g'o. O'mirin'izdin' o'zi ne? Ol
az waqıt ko'rinip, keyin joq bolatug'ın puw+. 15 Onın' ornına: «Eger İyemiz
qa'lese, jasaymız ha'm mınanı ya ananı isleymiz», – dep aytıwın'ız tiyis+.
16 Biraq sizler menmensip maqtanasızlar. Ha'r qanday maqtanshaqlıq –
jawızlıq. 17 Solay etip, kim de kim jaqsılıq islewdi bilse de, onı islemese,
gu'na qılg'an boladı+.

Baylarg'a eskertiw

5 [1] Tın'lan'lar endi, ha'y baylar, basın'ızg'a tu'setug'ın baxıtsızlıqlar
sebepli o'kirip jılan'lar!+ [2] Baylıg'ın'ız shirip, kiyimlerin'izdi ku'ye
jegen+. [3] Altın ha'm gu'mislerin'iz tat basqan. Olardın' tatı sizlerge qarsı
gu'walıq berip, denen'izdi ot sıyaqlı jeydi. Sizler bul aqırg'ı ku'nlerde de
baylıq u'stine baylıq jıynadın'lar+.
[4] Sizler eginlerin'izdi org'an jumısshılardın' is haqısın jep qoydın'lar.
Mine, sol oraqshılardın' dadı Qu'diretli İyemizdin' qulag'ına jetti+. [5] Sizler
jer ju'zinde molshılıqta jasap, ka'yip-sapa shektin'ler. Bawızlanatug'ın
ku'nde o'zlerin'izdi semirttin'ler+. [6] Sizler o'zlerin'izge qarsı turmag'an
haq adamlardı hu'kim etip o'ltirdin'ler.

Sabırlı bolın'lar!

[7] Solay etip, tuwısqanlarım, İyemiz kelgenshe, sabırlı bolın'lar! A'ne,
diyxan sabırlıq etip, birinshi ha'm son'g'ı jawınlar jawg'ansha, jerdin'
qımbatlı zu'ra'a'tin ku'tip atır+. [8] Sizler de sabırlı bolıp, bekkem turın'lar!
O'ytkeni İyemizdin' keletug'ın waqtı jaqın+. [9] Tuwısqanlar, hu'kim
etilmewin'iz ushın bir-birin'izge qarsı narazılıq bildirmen'ler. Mine,
hu'kim etiwshi İyemiz qapı aldında tur+.
[10] Ha'y, tuwısqanlar, Qudaydın' atınan so'ylegen payg'ambarlardın'
qıyınshılıqlarda sabırlıq etkeninen o'rnek alın'lar+. [11] Sabırlıq etkenlerdi
bizler baxıtlı dep esaplaymız. Sizler Ayuptın' sabırlıg'ı haqqında esittin'ler.
Son'ında İyemizdin' ol ushın neler islegenin de bilesizler. İyemiz ju'da'
miyrim-sha'pa'a'tli ha'm rehimli+.
[12] Ha'y, tuwısqanlarım! En' baslısı, ant ishpen'ler. Ya aspan menen, ya
jer menen, ya basqa na'rse menen ant ishpen'ler. Tek «awa» n'ız awa,
«yag'» ın'ız yaq bolsın. Sonda hu'kim etilmeysizler+.

İsenim menen etilgen duwa

[13] Aran'ızda azap shegip atırg'an bar ma? Ol duwa etsin. Ruwxı
ko'terin'ki adam bar ma? Ol Qudayg'a alg'ıs-maqtaw qosıg'ın aytsın+.
[14] Aran'ızda awırıw adam bar ma? Ol iseniwshiler ja'ma'a'tinin'
aqsaqalların shaqırsın. Olar İyemiz İysanın' atı menen onı may menen
sılap, ol ushın duwa etsin+. [15] İsenim menen etilgen duwa awırıwg'a shıpa
beredi ha'm İyemiz onı ayaqqa turg'ızadı. Eger ol gu'na islegen bolsa,
gu'nası keshiriledi+. [16] Solay etip, shıpa tabıwın'ız ushın, bir-birin'izdin'

aldın'ızda gu'naların'ızdı moyınlan'lar ha'm bir-birin'iz ushın duwa etin'ler. Haq adamnın' duwası ju'da' ku'shli ta'sirge iye+.
17 İliyas ta bizler sıyaqlı bir adam edi. Jawın jawmasın dep, ol ku'shli duwa etkende, jerge u'sh jıl, altı ay jawın jawmadı+. 18 Ol ja'ne duwa etti. Sonda aspannan jawın jawıp, jer o'nim berdi+.
19 Ha'y, tuwısqanlarım! Aran'ızda bir adam haqıyqat jolınan adassa, birin'iz onı haqıyqatqa qaytarsa,+ 20 bilsin, bir gu'nakardı nadurıs joldan qaytarg'an adam bir jandı o'limnen qutqarg'an ha'm ko'p gu'nalardı juwg'an boladı+.

---

* 1:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 1:1 So'zbe-so'z: on eki urıwg'a.

* 1:25 Yag'nıy: Masixtın' Nızamına.

* 2:8 Lebiy 19:18.

* 2:11 Shıg'ıw 20:14; Muxaddes Nızamdı qaytalaw 5:18.

* 2:11 Shıg'ıw 20:13; Muxaddes Nızamdı qaytalaw 5:17.

* 2:12 Yag'nıy: Masixtın' Nızamı.

* 2:23 Jaratılıs 15:6; İyshaya 41:8; 2-Jılnama 20:7.

* 4:5 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 4:5 So'zbe-so'z: Quday bizlerge salg'an ruwxın qızg'anıp, jaqsı ko'redi.

* 4:6 Sulaymannın' naqıl-maqalları 3:34.

* 4:12 So'zbe-so'z: janın'dag'ı adamdı.

+ 1:1 Mat 13:55, Elsh 12:17, Elsh 15:13, Elsh 21:18, Gal 1:19, Gal 2:9, Luk 22:30, Yuxn 7:35, Elsh 26:7, 1Pet 1:1

+ 1:2 Mat 5:11-12, 1Pet 1:6-7

+ 1:3 Rim 5:3

+ 1:4 2Pet 1:6, Mat 5:48

+ 1:5 3Pat 3:9-12, Hkm 2:3-6

+ 1:6 Mat 21:21, Mrk 11:24

+ 1:7 Yaqp 4:8

+ 1:9 Erm 9:23-24, 1Kor 1:31, 2Kor 10:17

+ 1:11 İysh 40:7, 1Pet 1:24

+ 1:12 Mat 10:22, Mrk 13:13, Yaqp 5:11, 2Tim 4:8, Ayan 2:10

+ 1:15 Ayup 15:35, Zab 7:15, İysh 59:4, Rim 5:12, Rim 6:23

+ 1:16 Mrk 13:5, 1Yuxn 3:7, Kol 2:8, 2Sal 2:3

+ 1:17 Jar 1:16, Mal 3:6, 1Yuxn 1:5

+ 1:18 Erm 2:3, 2Sal 2:13, Ayan 14:4, Yuxn 1:13

+ 1:19 Hkm 10:19, Hkm 14:29, Waz 7:9

+ 1:21 Kol 3:8

+ 1:22 Luk 11:28, Yuxn 13:17, 1Yuxn 3:18, Rim 2:13

+ 1:25 Yaqp 2:12, Luk 11:28

+ 1:26 Zab 38:2, Yaqp 3:2-3

+ 1:27 Ayup 31:17-18, İysh 1:17, Mat 25:36, 2Pet 3:14, 1Yuxn 5:18, 1Tim 5:22

+ 2:1 Nzm 1:17, Nzm 16:19, Mat 22:16, Luk 20:21, Rim 2:11

+ 2:5 1Kor 1:27-28, 2Kor 8:9, Ayan 2:9

+ 2:8 Leb 19:18

+ 2:9 Shıg' 23:2-3, Leb 19:15, Nzm 1:17

+ 2:10 Mat 5:19, Gal 3:10

+ 2:11 Shıg' 20:13-14

+ 2:12 Yaqp 1:25

+ 2:13 Mat 6:15, Mat 18:35, Luk 6:37

+ 2:16 Nzm 15:7, Hkm 21:13, İysh 58:7, Mat 25:35, Luk 3:11, 1Yuxn 3:17-18

+ 2:18 Mat 7:16, Gal 5:6

+ 2:19 Nzm 6:4, Mat 8:29, Mrk 1:24, Mrk 5:7, Elsh 16:17, Elsh 19:15

+ 2:21 Jar 22

+ 2:22 Evr 11:17-18

+ 2:23 Jar 15:6, Rim 4:3, Gal 3:6, 2Jln 20:7, İysh 41:8

+ 2:25 Eshu 2:1, Eshu 2:16, Eshu 6:24

+ 3:1 Mat 23:8

+ 3:2 3Pat 8:46, 2Jln 6:36, Hkm 20:9, Waz 7:20, 1Yuxn 1:8-10, Rim 3:23, Zab 38:2, Yaqp 1:26

+ 3:3 Zab 31:9, Hkm 26:3

+ 3:6 Mat 12:34, Mat 15:18, Hkm 16:27

+ 3:8 Zab 119:2, Zab 139:4

+ 3:9 Jar 1:26

+ 3:13 Yaqp 2:18

+ 3:15 1Tim 4:1, Ayan 2:24

+ 3:18 Mat 5:9, Gal 6:8

+ 4:1 1Pet 2:11

+ 4:3 Hkm 10:3

+ 4:4 Erm 3:8, Erm 31:22, Ezk 16:32, Hosh 5:7, Yuxn 15:19, 1Yuxn 2:15, Rim 8:7

+ 4:5 1Kor 6:19

+ 4:6 Hkm 3:34, 1Pet 5:5

+ 4:7 1Pet 5:8-9, Efs 4:27

+ 4:8 2Jln 15:2, Zab 72:28, Yaqp 1:7-8, Zab 50:4, İysh 1:16, Erm 4:14

+ 4:10 İysh 57:15

+ 4:11 Rim 14:4, Rim 14:10

+ 4:12 Yaqp 5:9, Luk 12:5, Mat 7:1

+ 4:14 Hkm 27:1, Luk 12:18-20, Zab 101:4

+ 4:15 Elsh 18:21

+ 4:17 Yuxn 9:41

+ 5:1 Amo 6:1, Luk 6:24

+ 5:2 Ayup 13:28, İysh 50:9, Mat 6:19-20

+ 5:3 Rim 2:5

+ 5:4 Leb 19:13, Nzm 24:14-15, Nzm 24:15, İysh 5:9

+ 5:5 Erm 12:3

+ 5:7 Nzm 11:14

+ 5:8 1Pet 4:7

+ 5:9 Mat 7:1, Yaqp 4:12

+ 5:10 Mat 5:12, Mat 23:34, Elsh 7:52, Evr 11:32-38

+ 5:11 Mat 10:22, Mrk 13:13, Yaqp 1:12, Ayan 2:10, Ayup 1:21-22, Ayup 2:10, Ayup 42:10, Shıg' 34:6

+ 5:12 Mat 5:34-37

+ 5:13 1Kor 14:15, Efs 5:19

+ 5:14 Mrk 6:13

+ 5:15 Ayup 22:30

+ 5:16 Mrk 1:5, Elsh 19:18, Jar 20:17, San 11:2, 3Pat 13:6, 4Pat 4:33-34, Ayup 42:8, Elsh 9:40, Elsh 28:8

+ 5:17 3Pat 17:1, 3Pat 18:1, Luk 4:25

+ 5:18 3Pat 18:42-45

+ 5:19 Gal 6:1

+ 5:20 Hkm 10:12, 1Pet 4:8

Petrdin' birinshi xatı

Kitap haqqında mag'lıwmat

Bul xattı elshi Petr jazg'an. Petr bul xattı Anadolı (ha'zirgi Tu'rkiya) u'lkelerinde quwdalanıp atırg'an iseniwshilerdi qollap-quwatlaw ushın ha'm olardı isenimde bekkem turıwg'a jigerlendiriw ushın jazdı. İsenimi sebepli azap shekken iseniwshi adam İyemiz Masixtan o'rnek alıp, qıyınshılıqlarg'a shıdawı tiyis ekenin na'siyat etedi.

Ja'ne de, Petr o'z xatında Quday muxaddes bolg'anı sıyaqlı, iseniwshiler de jag'day qanshelli qıyın bolsa da muxaddes o'mir keshiriw kerekligin ha'm jamanlıqqa jaqsılıq penen juwap qaytarıw kerekligin aytadı. Hu'kimetke ha'm basshılarg'a boysınıw kerekligin jazadı.

Sa'lemnama

1 [1] İysa Masixtın'* elshisi Petrden, Pont, Galatiya, Kapadokiya, Aziya
ha'm Bitiniya u'lkelerine tarqalıp ketken, sol u'lkelerde jat jerli bolıp
jasag'an, Quday ta'repinen tan'lap alıng'anlarg'a sa'lem!+ [2] İysa Masixqa
boysınıp, Onın' qanı u'stilerin'izge sebilip tazalanıwın'ız ushın, Quday A'ke
sizlerdi a'zelden-aq tan'lap aldı ha'm Muxaddes Ruwx* sizlerdi muxaddes
qıldı. Sizlerge miyrim ha'm tınıshlıq mol-mol etip berilsin!+

Jog'almaytug'ın u'mit

[3] İyemiz İysa Masixtın' A'kesi – Qudayg'a alg'ıslar bolsın! Sebebi Ol
O'zinin' sheksiz miyrim-sha'pa'a'ti menen bizlerdi jan'adan tuwıldırdı.
Sonlıqtan İysa Masixtın' o'limnen tiriliwi arqalı bizlerge jog'almaytug'ın
u'mit* berdi+ [4] ha'm shirimeytug'ın, pa'k ha'm eskirmeytug'ın bir
miyrasqa eristirdi. Usı miyras sizler ushın aspanda saqlawlı tur+.
[5] Zamannın' aqırında ayan bolıwg'a tayar turg'an qutqarılıwg'a erisiwin'iz
ushın, sizler isenimin'iz arqalı Qudaydın' qu'direti menen
qorg'almaqtasız+. [6] Usı sebepli quwanıp, shadlanın'lar. Ha'zir qısqa bir
waqıt ha'r tu'rli sınawlarg'a ushırag'anın'ızda azap shegiwge tuwra kelse
de,+ [7] bul isenimin'izdin' taza bolıwı ushın paydalı. O'ytkeni ot penen
tazalang'anda joq bolıp ketetug'ın altınnan qımbatlıraq bolg'an
isenimin'iz sınawdan o'tip, sizler İysa Masix kelgende, maqtaw, dan'q ha'm
hu'rmetke sazıwar bolasızlar+. [8] Sizler Masixtı ko'rmegen bolsan'ız da, Onı
su'yesizler. Ha'zir Onı ko're almasan'ız da, Og'an isenip, so'z benen aytıp
jetkiziwge qıyın bolg'an bir a'jayıp ha'm ullı quwanısh penen
shadlanbaqtasızlar+. [9] Sebebi isenimin'izdin' na'tiyjesine, yag'nıy
janların'ızdın' qutqarılıwına erisesizler.

[10] Sizlerge beriletug'ın miyrim haqqında payg'ambarshılıq etip aytqan
payg'ambarlar bul qutqarılıw tuwralı muqıyatlap izlenip izertledi+.
[11] Olardın' ishinde bolg'an Masixtın' Ruwxı Masixtın' shegetug'ın azapları
ha'm sol azaplardan son' keletug'ın ullılıq haqqında aldın ala bildirgende,
olar bulardın' qay waqıtta ha'm qalay bolatug'ının izertledi+. [12] Olardın'
izertlep aytqanlarının' o'zlerinin' zamanında emes, al sizlerdin'
zamanın'ızda bolatug'ının Quday olarg'a ashıq bildirdi. Bulardı, yag'nıy
Xosh Xabardı aspannan jiberilgen Muxaddes Ruwxtın' qu'direti menen

ja'riyalawshılar sizlerge ha'zir ja'riyaladı. Ha'tte, perishteler de bulardı biliwdi qattı qa'leydi+.

Muxaddes bolın'lar!

13 Solay etip, aqıl-oyın'ızdı is-ha'reketke tayarlap, sergek bolın'lar. İysa
Masix kelgende sizlerge beriletug'ın miyrimnen tolıq u'mit etin'ler+. 14 Til
alg'ısh balalar sıyaqlı bolıp, Qudaydı bilmegen o'tken o'mirin'izdegi jaman
qa'lewlerin'iz boyınsha jasaman'lar+. 15 Kerisinshe, sizlerdi shaqırg'an
Quday muxaddes bolg'anı sıyaqlı, sizler de ha'r bir is-ha'reketin'izde
muxaddes bolın'lar+. 16 O'ytkeni bılay dep jazılg'an: *«Muxaddes bolın'lar,
sebebi Men muxaddespen»* *+.

17 Hesh kimnin' bet-ju'zine qaramay, ha'r bir adamdı islerine qaray
hu'kim etetug'ın Qudaydı «A'ke» dep shaqıratug'ın bolsan'ız, jat jerli bolıp
jasaytug'ın bul du'nyadag'ı o'mirin'izde Qudaydan qorqıp jasan'lar+.
18 Xabarın'ız bar, ata-babaların'ızdan qalg'an paydasız o'mir ta'rizinen
gu'mis yamasa altın sıyaqlı o'tkinshi na'rseler menen satıp alınbadın'lar+.
19 Al Qudaydın' minsiz ha'm kemshiliksiz Qozısı bolg'an Masixtın' biybaha
qanı menen satıp alınıp qutqarıldın'lar. 20 Quday du'nyanı jaratpastan
burın usı maqset penen Masixtı tan'lap alıp, Onı bul aqırg'ı ku'nlerde
sizler ushın jiberdi+. 21 Onı o'limnen tiriltip, dan'qqa eristirgen Qudayg'a
Ol arqalı isenesiz. Sol sebepli isenimin'iz ha'm u'mitin'iz Qudayg'a
qaratılg'an.

22 Haqıyqatqa boysınıw arqalı o'z janların'ızdı gu'nadan
tazalag'anlıqtan, tuwısqanların'ızdı tuwısqanlıq su'yispenshilik penen
su'yesizler. Solay etip, bir-birin'izdi shın ju'rekten su'yin'ler+. 23 Sizler
o'letug'ın na'sil arqalı emes, al o'lmeytug'ın na'sil arqalı, yag'nıy
Qudaydın' tiri ha'm ma'n'gilik so'zi arqalı jan'adan tuwıldın'ız+.
24 O'ytkeni:

«Pu'tkil adamzat sho'pke uqsaydı,
Onın' barlıq sa'n-saltanatı da dala gu'lindey,
Sho'p quwrap qalar, gu'ller to'giler.
25 *Biraq, Qudaydın' so'zi ma'n'gi saqlanar»* *.

Usı so'z – sizlerge ja'riyalang'an Xosh Xabar+.

Tiri tas ha'm Qudaydın' xalqı

2 [1] Sonlıqtan ha'r qanday jamanlıqtı, ha'r qıylı o'tirikti ha'm eki
ju'zlilikti, ku'nshillikti ha'm ha'r qanday o'sekti qoyın'lar!+ [2] Jan'a
tuwılg'an na'restelerdin' ana su'tine qushtar bolg'anınday, sizler de
ruwxıy taza su't bolg'an Qudaydın' so'zine qushtar bolın'lar. Sonda azıq
alıp o'sip, qutqarılasızlar+. [3] Sebebi sizler İyemizdin' jaqsılıg'ın tatıp
ko'rdin'ler+.
[4] Adamlar kereksiz dep taslag'an, biraq Quday ta'repinen tan'lang'an
biybaha tiri tasqa – İyemiz İysag'a kelin'ler+. [5] Sizler de tiri taslar
sıyaqlısızlar. Sonlıqtan Quday sizlerdi ruwxıy İbadatxana salıwda qollanıp,
İysa Masix arqalı O'zine unaytug'ın ruwxıy qurbanlıq beriwin'iz ushın,
muxaddes ruwxaniyler qılıp atır+. [6] O'ytkeni Muxaddes Jazıwda bılay
delingen:
«Mine, Men O'zim tan'lag'an
biybaha bir tastı, mu'yeshke qoyılatug'ın tiykarg'ı tastı Erusalimde
**ornataman.*
Og'an isengen adam hesh qashan uyatqa qalmaydı» *+.
[7] İsenetug'ın sizler ushın bul tas qımbatlı. Al isenbeytug'ınlar ushın Ol:
«Qurılısshılar kereksiz dep taslag'an tas,
U'ydin' mu'yeshinin' tiykarg'ı tası boldı» *+.
[8] Ja'ne de,
«Su'rniktiretug'ın ha'm qulatatug'ın jartas boldı» *.
İsenbeytug'ınlar Qudaydın' so'zin tın'lamag'anı ushın su'rnigedi. Bul
olardın' ta'g'dirine jazılg'an+.
[9] Biraq sizler Quday ta'repinen tan'lang'an adamlar, Patshanın'
ruwxaniyleri, muxaddes millet ha'm Qudayg'a tiyisli xalıqsız. Sizler
o'zlerin'izdi qaran'g'ılıqtan O'zinin' a'jayıp nurına shaqırg'an Qudaydın'
tan' qalarlıq islerin ja'riyalaw ushın tan'landın'lar+. [10] Bir waqıtları
Qudaydın' xalqı emes edin'ler. Biraq endi Qudaydın' xalqısız. Bir waqıtları
Qudaydın' miyrim-sha'pa'a'tin bilmegen edin'ler, endi bolsa, Onın'
miyrim-sha'pa'a'tin aldın'lar+.
[11] Su'yikli tuwısqanlarım, bul du'nyada jat jerli ha'm qonaq bolg'an
sizlerge jalbarınaman, janın'ızg'a ha'r qashan qarsı turatug'ın denenin'
jaman qa'lewlerinen qashın'lar+. [12] İsenbeytug'ınlar arasında hadal o'mir

su'rin'ler. Olar sizlerdi jamanlıq islewshiler, dep ayıplasa da, jaqsı
islerin'izdi ko'rip, Quday keletug'ın ku'ni Onı alg'ıslaydı+.

Basshılarg'a boysının'lar!

13 İyemiz İysa ushın, adamlar ornatqan ha'r qanday ha'kimshilikke
boysının'lar. Joqarı biylikke iye patshag'a ha'm+ 14 jamanlıq islewshilerdi
jazalaw, jaqsılıq islewshilerdi xoshametlew ushın patsha ta'repinen
jiberilgen ha'kimlerge boysının'lar+. 15 Sebebi Quday sizlerdin' jaqsı
islerin'iz arqalı aqılsız adamlardın' o'sek so'zlerinin' toqtawın qa'leydi.
16 Al sizler azat adamlarsız. Biraq azatlıg'ın'ızdı jamanlıq islew ushın
paydalanbay, Qudaydın' qulları bolıp jasan'lar+. 17 Ha'mme adamlarg'a
hu'rmet ko'rsetin'ler. İseniwshi tuwısqanların'ızdı su'yin'ler. Qudaydan
qorqın'lar, patshanı sıylan'lar+.

18 Ha'y qullar, xojayınların'ızg'a boysının'lar! Olardın' tek jaqsı ha'm
miyrimlilerin g'ana emes, al qatalların da tolıq hu'rmet etip,
boysının'lar+. 19 Eger kim de kim nahaq azap shekkende Qudaydı oylap,
azaplarg'a shıdasa, bul Qudayg'a unaydı+. 20 Eger gu'na islegenin'iz ushın
tayaq jegenin'izde shıdasan'ız, bul sizlerge abıray a'perer me eken? Biraq,
jaqsılıq isley tura azap shekkenin'izde shıdasan'ız, bul Qudayg'a unaydı.
21 O'ytkeni Quday sizlerdi usı ushın shaqırdı. Masixtın' O'zi sizler ushın
azap shegip, Onın' izinen ju'riwin'iz ushın o'rnek ko'rsetti+.

22 *«Ol gu'na islemedi, awzınan hesh jalg'an so'z de shıqpadı»* *+.
23 Masqaralang'anda hesh kimge masqaralaw menen juwap qaytarmadı. Ol
azap shekkende de hesh kimdi qorqıtpadı, al O'zin a'dillik penen hu'kim
etiwshi Qudaydın' qolına tapsırdı+. 24 Bizlerdin' gu'na ushın o'lip, haq
bolıp jasawımız ushın, Ol gu'nalarımızdı atanaq ag'ashta O'z denesine
ju'kledi. Onın' jaraqatları arqalı shıpa taptın'ız+. 25 Burın adasqan qoylar
sıyaqlı edin'iz, endi bolsa, janların'ızdın' Shopanına ha'm Bag'ıwshısına
qaytıp keldin'ler+.

Erli-zayıplılarg'a aqıl-na'siyatlar

3 [1-2] Ha'y hayallar, Masix Qudayg'a boysıng'anday, sizler de
ku'yewlerin'izge boysının'lar. Sonda olardın' geybirewleri Qudaydın'
so'zine qulaq aspasa da, sizlerdin' Qudaydan qorqıp, pa'k o'mir su'rip
atırg'anın'ızdı ko'rip, so'zlerin'iz arqalı emes, al siz, hayallardın' u'lgili
o'mirin'iz arqalı qolg'a kirgizilip, iseniwshi boladı+. [3] Sulıwlıg'ın'ız tek
sırtqı bezeniwlerden: a'sheko'ylengen shashlar, tag'ılg'an altınlar ha'm
sa'nli kiyimlerden g'ana ibarat bolmasın. [4] Al sulıwlıg'ın'ız sırlı bolg'an
ishki du'nyan'ızdan, yag'nıy jumsaq ha'm tınısh bolg'an jog'almaytug'ın
ruwxıy go'zzallıqtan ibarat bolsın. Bul Quday aldında ju'da' qımbatlı+.
[5] O'tmishte Qudaydan u'mit etken muxaddes hayallar da o'z ku'yewlerine
boysınıp, usılay bezengen. [6] Solardın' biri Sara da o'z ku'yewi İbrayımdı
«xojayınım» dep atap, og'an boysındı. Eger sizler de jaqsılıq islep, hesh
qanday qorqınıshqa berilmesen'iz, Saranın' qızları bolasızlar+.

[7] Ha'y ku'yewler, sol sıyaqlı sizler de hayalların'ızdı jaqsı tu'sinip
jasan'lar. Olardın' na'zik ekenin ha'm ma'n'gilik o'mirdi sizler menen birge
miyras etip alatug'ının bilip, olardı hu'rmet etin'ler. Solay etsen'iz, duwa
etkenin'izde tosqınlıq bolmaydı+.

Haqıyqatlıq ushın azap shegiw

[8] Juwmaqlastırıp aytqanda, ha'mmen'iz bir niyet penen birlesin'ler.
Basqalardın' quwanısh ha'm qayg'ısın bo'lisin'ler. Bir-birin'izdi
tuwısqanlarsha su'yin'ler. Qayırqom ha'm kishipeyil bolın'lar+.
[9] Jamanlıqqa jamanlıq, g'arg'ısqa g'arg'ıs penen juwap qaytarman'lar.
Kerisinshe, jaqsılıq penen juwap qaytarın'lar. Sebebi Quday sizlerdi bul
ushın shaqırg'an*+.

[10] *«Kim de kim o'mirdi su'yip,*
Jaqsı ku'nler keliwin qa'lese,
Tilin jaman so'zden,
Awzın o'tirik so'z aytıwdan tıysın.
[11] *Jamanlıqtan qashıp,*
Jaqsılıq islesin.
Tınıshlıq izlep,
Onı ornatıwg'a umtılsın.
[12] *O'ytkeni Qudaydın' ko'zleri haq adamlarda,*

Onın' qulag'ı olardın' jalbarınıwların esitedi.
Biraq Quday jamanlıq
İsleytug'ınlarg'a qarsı turadı» *+.
13 Jaqsılıq islewge intalı bolsan'ız, kim sizlerge jamanlıq isleydi? 14 Haq
islerin'iz ushın azap shegip atırg'an bolsan'ız, sizler baxıtlısızlar!
Adamlardın' qorqıtqanınan qorqpan'lar ha'm qa'weterlenben'ler+.
15 Masixtı «İyemiz» dep, kewillerin'izde ayrıqsha qa'sterlen'ler. Sizlerdegi
u'mit haqqında sorag'an ha'r bir adamg'a juwap beriwge ha'mme waqıt
tayar bolın'lar+. 16 Degen menen, bunı mu'la'yimlilik penen, hu'rmet
ko'rsetip islen'ler. Masixqa tiyisli bolg'an sizlerdin' jaqsı ju'ris-turısın'ızdı
jamanlap mazaq etetug'ınlar uyalıp qalıwı ushın, hu'jdanın'ızdı taza
tutın'lar+. 17 Jaqsılıq etip azap shegiw Qudaydın' qa'lewi bolsa, bul
jamanlıq islep azap shegiwden jaqsıraq+.
18 Masixtın' O'zi de haq bola tura, nahaqlar ushın azap shekti. Ol
bizlerdi Qudayg'a alıp keliw ushın, gu'nalarımız ushın bir ma'rtebe qurban
boldı. Denesi o'ltirilse de, Ol ruwxta tirildi*+. 19 Ol, ha'tte, qamaqta
bolg'an ruwxlarg'a da barıp, O'z jen'isin ja'riyaladı+. 20 A'yyemgi waqıtları
Nuxtın' zamanında keme sog'ılg'anda, Quday adamlardın' ta'wbe etiwin*
sabırlılıq penen ku'tse de, olar Og'an boysınbag'an edi. Sol kemege az
g'ana adam, yag'nıy segiz adam minip, suwdan qutqarıldı. 21 Bul – İysa
Masixtın' qayta tiriliwi arqalı ha'zir sizlerdi qutqaratug'ın suwg'a
shomıldırılıwdın' tımsalı. Suwg'a shomıldırılıw deneni kirden tazalaw
emes, al Qudaydan pa'k hu'jdan soraw degendi bildiredi+. 22 Masix
aspang'a ko'terilip, Qudaydın' on' jag'ında otır. Og'an perishteler,
aspandag'ı biylewshiler ha'm ku'sh iyeleri boysındı+.

Quday ushın jasaw

4 [1] Solay etip, Masix denesi menen azap shekti*. Sizler de Masixta
bolg'an oylar menen o'zlerin'izdi azap shegiwge tayarlan'lar. Sebebi
denesi azap shegip atırg'an adam gu'na islewdi toqtatadı+. [2] Bunnan bılay,
du'nyadag'ı o'mirin'izdin' qalg'an bo'leginde adamnın' jaman qa'lewleri
boyınsha emes, al Qudaydın' erki boyınsha jasan'lar+. [3] Sizlerdin' o'tken
o'mirin'izde isenbeytug'ın adamlarg'a jag'atug'ın a'detlerdi islep
jasag'anın'ız jeter! Sol waqıtları sizler buzıqshılıqqa, jaman qa'lewlerge,
ma'sku'nemlikke, ayshı-a'shiretke, na'psiqawlıqqa ha'm jerkenishli
butparazlıqqa berilip, o'mir su'rgen edin'ler. [4] Endi bolsa, isenbeytug'ınlar
sizlerdin' olar menen birlikte usınday na'psiqumarlıqta qatnaspag'anın'ız
sebepli hayran bolıp, sizlerdi mazaq etip atır+. [5] Biraq olar bunın' ushın
tiriler menen o'lilerdi hu'kim etiwge tayar turg'an Quday aldında juwap
beredi+. [6] Sol sebepli, o'lilerdin' denesi basqalar qatarı o'lip jazalansa da,
ruwxı Quday sıyaqlı jasawı ushın, Xosh Xabar o'lilerge de ja'riyalandı.

[7] Ha'mme na'rsenin' aqırı jaqın. Sonlıqtan duwa etiw ushın aqıl menen
is tutıp, sergek bolın'lar!+ [8] En' baslısı, bir-birin'izdi shın ju'rekten
su'yin'ler. O'ytkeni su'yispenshilik ko'p gu'nalardı juwadı+. [9] Narazılıq
bildirmey, bir-birin'izge miymandos bolın'lar+. [10] Ha'r birin'iz jaqsı
xızmetshi sıpatında Qudaydın' sizlerge miyrimlilik penen bergen ha'r
tu'rli ruwxıy sıyların qollana otırıp, bir-birin'izge xızmet etin'ler+.
[11] Adamlar aldında so'ylegen adam Qudaydın' so'zine say so'ylesin.
Basqalarg'a xızmet etetug'ın adam Qudaydın' bergen ku'shi menen xızmet
etsin. Usılayınsha, İysa Masix arqalı Quday ha'r bir iste alg'ıslansın. Ullılıq
ha'm qu'diret ma'n'gige Masixtiki. Awmiyin+.

Masixıy bolıp azap shegiw

[12] Su'yikli tuwısqanlarım, sizlerdi sınaw ushın keletug'ın awır azaptı
tan' qalarlıq na'rse dep, hayran bolman'lar+. [13] Kerisinshe, Masixtın'
azaplarına sherik bolg'anın'ızg'a quwanın'lar. Solay etip, Masix saltanat
penen kelgende, quwanıp shadlanasızlar+. [14] Masixtın' atı ushın
masqaralanıp atırg'an bolsan'ız, sizler baxıtlısızlar! Sebebi Qudaydın' ullı
Ruwxı u'stin'izde boladı+. [15] Ja'ne hesh birin'iz adam o'ltiriwshi, urı,
jamanlıq islewshi yamasa basqalardın' jumısına aralasıp, kesent beretug'ın
bolıp, azap shekpesin. [16] Biraq sizler masixıy* bolg'anın'ız ushın azap

shegip atırg'an bolsan'ız, uyalman'lar. Al bul at penen atalatug'ının'ız
ushın Qudaydı alg'ıslan'lar+. 17 O'ytkeni hu'kim shıg'arılatug'ın waqıt jetip
keldi. Hu'kim shıg'arıwdı Quday O'z shan'arag'ınan baslaydı. Eger bul
Qudaydın' shan'arag'ı bolg'an bizlerden baslansa, Qudaydın' Xosh
Xabarına qulaq aspaytug'ınlardın' aqırı qanday boladı+?
18 *«Eger haq adam zorg'a qutqarılsa,*
Qudaysız ha'm gu'nakar adamg'a ne boladı?» *+
19 Sonlıqtan Qudaydın' erkine boysınıp, azap shekkenler jaqsılıq islep,
janların isenimli Jaratqang'a tapsırsın+.

Ja'ma'a't aqsaqalları ha'm jasları

5 [1] Aran'ızdag'ı ja'ma'a't aqsaqallarına olarday ja'ma'a't aqsaqalı
bolg'an men, Masixtın' shekken azaplarının' gu'wası ha'm Ol qaytıp
kelgende ashıq ko'rinetug'ın saltanatının' sheriklesi sıpatında mınalardı
o'tinish etemen:+ [2] Qudaydın' sizlerge tapsırg'an su'riwin ma'jbu'riy
tu'rde emes, al shın kewilden, Qudaydın' erkine say qılıp bag'ın'lar. Bunı
aqsha ushın paydaku'nemlik penen emes, al o'z qa'lewin'iz benen
islen'ler+. [3] O'zlerin'izge tapsırılg'an adamlarg'a u'stemlik etpey, su'riwge
u'lgi bolın'lar+. [4] Solay etsen'iz, bas Shopan kelgende, ma'n'gi ullılıqtın'
tajın alasızlar+.

[5] Ha'y jaslar, sol sıyaqlı sizler de aqsaqallarg'a boysının'lar. Ha'mmen'iz
bir-birin'iz benen kishipeyil qatnasta bolın'lar. Sebebi:
«Quday menmenlerge qarsı turadı,
Biraq kishipeyillilerge O'z miyrimin beredi» *+.
[6] Sonlıqtan o'zlerin'izdi Qudaydın' qu'diretli qolı astında pa's tutın'lar.
Sonda belgilengen waqıt kelgende, Ol sizlerdi ma'rtebeli etedi. [7] Barlıq
g'am-ta'shiwishlerin'izdi Og'an tapsırın'lar. O'ytkeni Ol sizlerge g'amxorlıq
qıladı+.

[8] Saq ha'm sergek bolın'lar. Dushpanın'ız shaytan kimdi jutsam eken
dep, aqırg'an arıslanday bolıp gezip ju'r+. [9] İsenimde bekkem bolıp,
shaytang'a qarsı turın'lar. Sebebi du'nyanın' basqa jerlerindegi
tuwısqanların'ızdın' birdey azap shegip atırg'anınan xabarın'ız bar+.
[10] Pu'tkil miyrimnin' tiykarı bolg'an Quday sizlerdi İysa Masix arqalı
O'zinin' ma'n'gilik saltanatına shaqırdı. Qısqa waqıt azap shekkenin'izden
son', Ol sizlerdi O'zi jetilistiredi, bekkemleydi, ku'sh-quwat beredi ha'm
tıyanaqlı qıladı+. [11] Qu'diret ma'n'gige Onıki bolsın! Awmiyin+.

Son'g'ı sa'lemnama

[12] Men sizlerge usı qısqasha xatımdı o'zim isenimli tuwısqanım dep
esaplaytug'ın Silag'a* jazdırıp atırman. Sizlerdi jigerlendirip, bul xatta
aytqanlarımnın' Qudaydın' haqıyqıy miyrimi ekeni haqqında gu'walıq
beremen. Usı miyrim menen bekkem turın'lar+.

[13] Sizler menen birge tan'lang'an Babilondag'ı iseniwshiler ja'ma'a'ti
ha'm tutıng'an ulım Mark sizlerge sa'lem aytıp atır+. [14] Bir-birin'izdi
su'yispenshilik penen su'yip, sa'lemlesin'ler.

Masixqa tiyisli bolg'an sizlerdin' ha'mmen'izge tınıshlıq yar bolsın!+

* 1:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 1:2 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 1:3 So'zbe-so'z: tiri u'mit.

* 1:16 Lebiy 11:44-45; 19:2; 20:7.

* 1:24-25 İyshaya 40:6-8.

* 2:6 So'zbe-so'z: Sionda.

* 2:6 İyshaya 28:16.

* 2:7 Zabur 117:22.

* 2:8 İyshaya 8:14.

* 2:22 İyshaya 53:9.

* 3:9 So'zbe-so'z: «Sebebi sizler Qudaydın' jarılqawın miyras etip alıw ushın shaqırılg'ansızlar».

* 3:10-12 Zabur 33:13-17.

* 3:18 Yamasa: «Denesi o'ltirilse de, Ol Muxaddes Ruwx ta'repinen tirildi».

* 3:20 **Ta'wbe etiw** – teris joldan qaytıp, Qudaydın' jolına tu'siw.

* 4:1 Basqa nusqada: «Masix bizler ushın denesi menen azap shekti».

* 4:16 **Masixıy** – grekshe «xristian». Yag'nıy, İysa Masixtı Qutqarıwshım ha'm İyem dep qabıl etken iseniwshi adam.

* 4:18 Sulaymannın' naqıl-maqalları 11:31.

* 5:5 Sulaymannın' naqıl-maqalları 3:34.

* 5:12 Yamasa: Silvanusqa.

+ 1:1 Mat 4:18-21, Yuxn 1:40-42, Yaqp 1:1

+ 1:2 Evr 12:24, Dan 3:31, 2Pet 1:2, Yahu 1:2

+ 1:3 2Kor 1:3, Efs 1:3, 1Pet 3:21, Yuxn 3:3, Tit 3:5

+ 1:4 Mat 6:20, Mat 19:21, Kol 1:5

+ 1:5 Efs 2:8

+ 1:6 Mat 5:11-12, Yaqp 1:2-3

+ 1:7 Ayup 23:10, Zab 65:10, 1Kor 3:13, Rim 2:10

+ 1:8 Yuxn 20:29

+ 1:10 2Pet 1:19

+ 1:11 Rim 8:9, Luk 24:26

+ 1:12 Elsh 2:2-4

+ 1:13 Mrk 13:33-34, Efs 6:18, 1Sal 5:6

+ 1:14 Elsh 17:30, Efs 4:18-19, Rim 12:2, Tit 3:3

+ 1:15 1Yuxn 3:3, 2Pet 3:11

+ 1:16 Leb 11:44, Leb 19:2

+ 1:17 Nzm 10:17, Shıg' 4:22, Erm 31:9, 2Kor 6:18

+ 1:18 Shıg' 12:3, Leb 1:10, İysh 53:7, Yuxn 1:29, Elsh 20:28, Evr 9:14

+ 1:20 Evr 1:2

+ 1:22 Yuxn 13:34, Rim 12:9, Evr 13:1

+ 1:23 Yuxn 1:13, Evr 4:12

+ 1:25 İysh 40:6-8, Yaqp 1:10-11

+ 2:1 Efs 4:31, Kol 3:8

+ 2:2 Mat 18:3, 1Kor 3:2, Evr 5:13

+ 2:3 Zab 33:9

+ 2:4 1Kor 10:4

+ 2:5 Efs 2:20-22, Shıg' 19:6

+ 2:6 İysh 28:16, Rim 9:33, Rim 10:11

+ 2:7 Zab 117:22, Mrk 12:11, Elsh 4:11

+ 2:8 İysh 8:14, Rim 9:33

+ 2:9 Nzm 10:15, Shıg' 19:6, Nzm 7:6, Ayan 1:6, Ayan 5:10, Zab 35:10, Yuxn 1:9

+ 2:10 Hosh 1:6, Hosh 1:9, Hosh 2:23, Rim 9:25

+ 2:11 Leb 25:23, Yaqp 4:1, Rim 7:23, Rim 13:14, Gal 5:24

+ 2:12 Mat 5:16, 2Kor 9:13, Gal 1:24

+ 2:13 Rim 13:1, Tit 3:1

+ 2:14 Rim 13:3-4

+ 2:16 Yuxn 8:32, Yaqp 1:25, Yaqp 2:12, Rim 6:18, 1Kor 7:22, 2Kor 3:17, Gal 5:1, Gal 5:13, 1Kor 7:22

+ 2:17 Hkm 24:21, Rim 13:7

+ 2:18 Efs 6:5, Kol 3:22, 1Tim 6:1, Tit 2:9

+ 2:19 1Pet 3:14, 1Pet 3:17, 1Pet 4:16

+ 2:21 Elsh 14:22, Yuxn 13:15

+ 2:22 İysh 53:9

+ 2:23 Mat 5:39, İysh 53:7, Luk 23:46

+ 2:24 Rim 6:2, Gal 2:19, Gal 5:24, İysh 53:4-5

+ 2:25 Zab 118:176, İysh 53:6, Erm 50:6, Ezk 34:6, Ezk 34:11, Luk 15:6

+ 3:1 Jar 3:16, 1Kor 14:34, Efs 5:22, Kol 3:18, Tit 2:5

+ 3:4 1Tim 2:9

+ 3:6 Jar 18:12

+ 3:7 Efs 5:25, Kol 3:19

+ 3:8 Rim 12:16

+ 3:9 Leb 19:18, 1Sal 5:15, Rim 12:17, Mat 5:44, Rim 12:14, 1Kor 4:12

+ 3:12 Zab 33:13-17

+ 3:14 Mat 5:10, 1Pet 2:19-20, 1Pet 4:14-16, İysh 8:12

+ 3:15 İysh 8:13, Kol 4:6

+ 3:16 1Pet 2:12, Luk 13:17

+ 3:17 1Pet 2:20

+ 3:18 1Pet 2:21, 1Pet 4:1, Evr 9:26-28

+ 3:19 Jar 6:3-14, Jar 7:17, 2Pet 2:5

+ 3:21 Rim 6:4, Mrk 16:16, 1Pet 1:3

+ 3:22 Luk 24:51, Elsh 1:9, Zab 109:1, Mrk 16:19, Rim 8:34, Rim 8:38, 1Kor 15:24, Efs 1:21

+ 4:1 1Pet 3:18, Rim 6:2, Rim 6:7, Gal 5:24, Kol 3:3

+ 4:2 Rim 6:14, Rim 14:7-8, 2Kor 5:15, Tit 2:12

+ 4:4 Efs 4:17-19, 1Pet 2:12, 1Pet 3:16

+ 4:5 Yuxn 5:22, Elsh 10:42, 1Pet 4:5

+ 4:7 Yaqp 5:8, 1Kor 7:29, 1Kor 7:31, Mrk 14:38

+ 4:8 Hkm 10:12, Yaqp 5:20

+ 4:9 Evr 13:2

+ 4:10 Rim 12:6-8, 1Kor 7:7, Luk 12:42-43

+ 4:11 Yuxn 13:31, 1Kor 10:31, Yahu 1:24-25, Ayan 1:6, Ayan 5:13

+ 4:12 1Pet 1:7

+ 4:13 Elsh 5:41, Fil 3:11

+ 4:14 Zab 88:51-52, Mat 5:11

+ 4:16 1Pet 2:19-20

+ 4:17 Rim 2:9, Erm 25:29

+ 4:18 Hkm 11:31

+ 4:19 Zab 30:6, Luk 23:46

+ 5:1 Luk 24:48, Rim 8:17

+ 5:2 Yuxn 21:16-17, Elsh 20:28, 1Tim 3:8, Tit 1:7

+ 5:3 Mat 20:25-26, Fil 3:17, 2Sal 3:9, 1Tim 4:12, Tit 2:7

+ 5:4 Zab 22:1, Zab 79:2, İysh 40:11, Ezk 34:11-15, Waz 12:12, Yuxn 10:11, Evr 13:20, 1Kor 9:25

+ 5:5 Hkm 3:34, Yaqp 4:6

+ 5:7 Zab 36:5, Mat 6:25, Fil 4:6

+ 5:8 Mrk 13:33-34, 1Pet 5:8, Efs 6:18, 1Sal 5:6, Ayup 1:6, Ayup 2:2, 2Kor 2:11, Efs 6:11

+ 5:9 Yaqp 4:7, Elsh 14:22, 1Sal 3:3

+ 5:10 2Tim 2:10

+ 5:11 1Pet 4:11

+ 5:12 Elsh 15:22, Elsh 15:40, 1Sal 1:1, 2Sal 1:1

+ 5:13 Elsh 12:12, Elsh 13:5, Elsh 15:37

+ 5:14 Rim 16:16

Petrdin' ekinshi xatı

Kitap haqqında mag'lıwmat

1 2 3

Bul xattı elshi Petr jazg'an. Petr o'zinin' bul ekinshi xatın jalg'an mug'allimlerdin' ta'siri sebepli qa'wip astında bolg'an iseniwshilerge jazg'an edi.

Ol xatında iseniwshilerge jalg'an mug'allimler sebepli azg'ırılmawdı ha'm durıs ta'liymat boyınsha ruwxıy o'sip barıwdı ken'es etedi. İyemiz İysanın' qayta keliwin sergeklik penen ku'tiw kerekligin ha'm Onın' aldında minsiz bolıp jasawg'a tırısıw kerekligin aytadı.

Sa'lemnama

1 [1] İysa Masixtın'* qulı ha'm elshisi Simon Petrden, Qudayımız ha'm Qutqarıwshımız İysa Masixtın' haqlıg'ı arqalı bizler alg'an qımbatlı isenimge ten' isenimdi sıyg'a alg'anlarg'a sa'lem!+ [2] Qudaydı ha'm İyemiz İysanı haqıyqattan bilip barıwın'ız arqalı sizlerge miyrim ha'm tınıshlıq mol-mol etip berilsin!+

Shaqırılıw ha'm tan'lap alınıw

[3] Qudaylıq qu'diretke iye İysa Masix O'zin biliwimiz arqalı jasawımız ha'm Qudaydın' jolı menen ju'riwimiz ushın bizlerge kerekli bolg'an ha'mme na'rseni berdi. Ol bizlerdi O'z ullılıg'ın ha'm iygiligin alıwımız ushın shaqırdı. [4] Quday O'z ullılıg'ı ha'm iygiligi arqalı bizlerge ju'da' u'lken ha'm qımbatlı wa'deler berdi. Solay etip, bul wa'deler sebepli sizler du'nyadag'ı jaman qa'lewlerden qutılıp, qudaylıq ta'biyatqa sherik bolasızlar+. [5] Sonlıqtan sizler bar ku'shin'izdi sarp etip, isenimin'izge jaqsılıqtı, jaqsılıqqa bilimdi, [6] bilimge na'psini tıyıwdı, na'psini tıyıwg'a sabırlılıqtı, sabırlılıqqa Qudayg'a bag'ıshlanıwdı,+ [7] Qudayg'a bag'ıshlanıwg'a tuwısqanlıq su'yispenshilikti, tuwısqanlıq su'yispenshilikke su'yispenshilikti qosıp arttırın'lar+. [8] Eger bul jaqsı qa'siyetler sizlerde bar bolıp, artıp atırg'an bolsa, onda İyemiz İysa Masixtı biliwde tabıssız ha'm jemissiz bolmaysız+. [9] Bul jaqsı qa'siyetlerge iye bolmag'an adam uzaqtı ko're almaytug'ın soqır adam bolg'anı. Ol burıng'ı gu'nalarınan tazalang'anın umıtqan adam demek+.

[10] Sonlıqtan ha'y tuwısqanlarım, Qudaydın' sizlerdi shaqırg'anı ha'm tan'lap alg'anı haqıyqat ekenin ko'rsetiw ushın, ele de ku'sh-g'ayrat salın'lar. Usılay islesen'iz, hesh qashan su'rnikpeysiz+. [11] Solay etip, İyemiz ha'm Qutqarıwshımız İysa Masixtın' ma'n'gilik Patshalıg'ına kiriw jolı sizlerge ken' ashıladı+.

Muxaddes Jazıwlarg'a dıqqat awdarın'lar!

[12] Sol sebepten sizler bulardı bilip, o'zin'izdegi haqıyqattı bekkem tutsan'lar da, men usılardı sizlerge ha'mme waqıt esletip turıwg'a tayarman+. [13] Bul denede* jasag'an waqtımda yadın'ızda bolg'an na'rselerdi esletip turıwdı durıs dep taptım. [14] O'ytkeni İyemiz İysa Masixtın' mag'an bildiriwi boyınsha, bul deneden ayırılatug'ın waqtımnın'

jaqın ekenin bilemen+. 15 Men bul du'nyadan ketkenimnen son' da bulardı
ha'mme waqıt eslep tura alıwın'ız ushın, jan-ta'nim menen tırısaman.
16 Bizler* İyemiz İysa Masixtın' qu'diretin ha'm qayta keliwin sizlerge
ma'lim etkenimizde, yadtan oylap tabılg'an an'ızlarg'a tiykarlanbadıq. Al
Onın' ullılıg'ın o'z ko'zlerimiz benen ko'rgen edik+. 17 Sebebi qu'diretli
ha'm ullı Qudaydan İysag'a: «Bul – Menin' su'yikli Ulım, Men Og'an
ırzaman»*, – degen saza esitilgende, Ol Quday A'keden dan'q ha'm
saltanat aldı+. 18 Onın' menen birge muxaddes tawda bolg'anımızda,
aspannan kelgen usı sazanı bizler de esittik.
19 Ja'ne bizlerde ele de isenimlirek bolg'an payg'ambarlardın' so'zleri
bar. Tan' atıp, tan' juldızı jarqırag'anday, ju'reklerin'iz tolıq tu'sinik
alatug'ın ku'nge deyin qaran'g'ı jerde nurın shashqan shırag'a uqsag'an
payg'ambarlardın' so'zlerine dıqqat awdarsan'ız, jaqsı qılasızlar+. 20 Aldı
menen mınanı bilip qoyın'lar: Muxaddes Jazıwda bolg'an hesh bir
payg'ambarshılıq so'zin hesh kimge o'z betinshe tu'sindiriwge bolmaydı*.
21 O'ytkeni hesh bir payg'ambarshılıq so'zi adamnın' qa'lewi menen
aytılg'an emes. Al Muxaddes Ruwx* ta'repinen basqarılg'an adamlar
Qudaydın' so'zlerin aytqan+.

Jalg'an ustazlar haqqında

2 [1] Biraq, burın İzrail xalqı arasında jalg'an payg'ambarlardın'
bolg'anı sıyaqlı, sizlerdin' aran'ızda da jalg'an ustazlar boladı. Olar
aran'ızg'a jasırın tu'rde azg'ın ta'liymatlar kirgizip, ha'tte, o'zlerin O'z
qanın to'lep satıp alg'an İyesin de ta'n almaydı. Solay etip, bundaylardın'
is-ha'reketi olardı tez arada nabıt bolıwg'a alıp keledi+. [2] Ko'p adamlar
olardın' buzıqlıg'ına eredi. Olar sebepli haqıyqat jolına til tiyedi. [3] Olar
na'psiqawlıq penen, o'zleri oylap tapqan jalg'an so'zler aytıp, sizlerden
paydalanadı. Olardın' hu'kimi a'welden-aq tayar turg'an bolıp, olar ko'p
keshikpey nabıt etiledi+.

[4] Sebebi Quday gu'na islegen perishtelerdi de ayamag'an. Olardı hu'kim
etiletug'ın ku'nge deyin saqlansın dep, tas tu'nek dozaqqa ılaqtırıp,
qaran'g'ılıqqa qamap qoyıptı+. [5] Quday qudaysızlardın' du'nyasına suw
tasqının jibergende, a'yyemgi du'nyanı da ayamadı. Biraq, haqıyqatlıq
jarshısı bolg'an Nuxtı ha'm onnan basqa jeti adamdı aman saqlap qaldı+.
[6] Sodom ha'm Gomora qalaların da hu'kim etip, ku'lge aylandırdı. Bul
arqalı keleshekte qudaysızlardın' basına tu'setug'ınlardı mısal etip
ko'rsetti+. [7] Al ar-namıssız adamlardın' buzıqlıg'ınan azap shekken haq
adam Luttı Quday qutqardı+. [8] Olardın' arasında jasag'an bul haq
adamnın' olardın' nahaq islerin ko'rip ha'm esitip turıp, pa'k kewli ku'n
sayın qıynalatug'ın edi+. [9] Solay etip, Quday O'z jolı menen ju'retug'ın
adamlardı qıyınshılıqlardan qalay qutqarıwdı ha'm nahaq adamlardı
hu'kim shıg'arılatug'ın qıyamet-qayım ku'nine deyin qalay saqlap,
jazalawdı biledi+. [10] A'sirese o'zinin' gu'nakar ta'biyatının' buzıq
qa'lewlerine berilip, Qudaydın' biyligin mensinbeytug'ın nahaq
adamlardın' ta'g'diri usılay boladı.

Sol sıyaqlı, uyatsız ha'm o'jet adamlar bolg'an jalg'an ustazlar ullılıqqa
iye bolg'anlarg'a til tiygiziwden qorqpaydı+. [11] Perishtelerdin' ku'sh ha'm
qu'direti jalg'an ustazlardan anag'urlım ullıraq bolsa da, perishteler Quday
aldında olardı masqaralap ayıplamaydı. [12] Biraq bul jalg'an ustazlar o'zleri
tu'sinbeytug'ın zatlarg'a til tiygizedi. Uslap alınıp nabıt qılınıw ushın
tuwılg'an sanasız ha'm ta'biyg'ıy sezim boyınsha jasaytug'ın
haywanlarday bolg'an olar sol haywanlar sıyaqlı nabıt boladı+. [13] Olar
islegen jaman islerine ılayıq jaza aladı. Bular ku'ndiz ayshı-a'shiretke
beriliwdi o'mirdin' mazmunı dep biledi. Sizlerdin' ju'zin'izdi qara qılıp,

daq tu'siretug'ın bul adamlar sizler menen birge zıyapatta otırg'anda, o'z o'tiriginen ra'ha'tlenedi. 14 Olardın' ko'zleri buzıqshılıqqa tolg'an bolıp, olar u'zliksiz gu'na isleydi. İsenimi ha'lsiz adamlardı joldan azg'ıratug'ın bul adamlar – na'psiqaw ha'm g'arg'ıs urg'an adamlar. 15 Tuwrı joldı taslap adasqan olar nahaq jol menen payda ko'riwdi jaqsı ko'rgen Bosor ulı Bilamnın' jolın tuttı+. 16 Biraq ol islegen gu'nası ushın a'shkara etilgen edi: tilsiz eshek tilge kirdi, ol adamday bolıp so'ylep, payg'ambardın' aqılsız isine tosqınlıq jasag'an edi*+.

17 Bul adamlar suwsız bulaqlar, dawıl aydag'an duman. Olar ushın tas tu'nek qaran'g'ılıq tayar tur+. 18 O'ytkeni olar nadurıs jol menen ju'retug'ın adamlardan jan'a g'ana qutılg'anlardı bos ha'm lap so'zler menen aldap, gu'nakar ta'biyattın' buzıq qa'lewlerine baslaydı+. 19 O'zleri azg'ınlıqtın' qulı bola tura, olarg'a azatlıqtı wa'de etedi. Sebebi adam neden jen'ilse, sonın' qulı boladı-g'o+. 20 Adamlar İyemiz ha'm Qutqarıwshımız İysa Masixtı bilip, du'nyanın' napa'kliklerinen qutılg'annan son', ja'ne sol na'rselerdin' duzag'ına tu'sip, olardan jen'ilse, onda keyingi awhalı burıng'ıdan da beter boladı+. 21 O'ytkeni haqıyqatlıq jolın bilgennen son', berilgen muxaddes buyrıqtan ju'z burg'annan go're, bul joldı hesh bilmegen olar ushın jaqsıraq bolar edi+. 22 Olardın' o'mirinde ushırasatug'ın bunday awhalg'a mına naqıl so'zler tuwrı keledi:
«İyt o'z qusıg'ına qaytadı,
Shoshqa juwındırılg'annan son',
Barıp batpaqqa awnaydı»*+.

İyemizdin' qaytıp keletug'ın ku'ni haqqında

3 [1-2] Su'yikli tuwısqanlarım, bul menin' sizlerge jazıp atırg'an ekinshi xatım. Men eki xatımda da muxaddes payg'ambarlardın' aldın ala aytqan so'zleri ha'm Qutqarıwshı İyemizdin' elshileri arqalı bergen buyrıg'ın eske tu'siriwin'iz ushın sizlerde pa'k oy-pikirlerdi oyatıwg'a ha'reket ettim++. [3] En' aldı menen mınanı bilip qoyın'lar: du'nyanın' aqırg'ı ku'nlerinde o'z jaman qa'lewlerine eretug'ın mazaq etiwshiler payda boladı. Olar sizlerdi mazaq qılıp: [4] «İyen'izdin' qaytıp kelemen degen wa'desi qa'ne? Ata-babalarımız du'nyadan o'tkennen beri, ha'mme na'rse qalay jaratılg'an bolsa, ele solay turıptı-g'o», – deydi+. [5] Sebebi olar Qudaydın' so'zi menen aspannın' ju'da' a'yyemgi waqıtlarda bar bolg'anın ha'm jerdin' suw arqalı suwdan jaratılg'anın jortag'a bilmegendey boladı+. [6] Sol eski du'nya da usı suw tasqınınan nabıt bolg'an edi+. [7] Al ha'zirgi aspan ha'm jer bolsa, otta janıw ushın Qudaydın' sol so'zi menen saqlanıp, qudaysız adamlardın' hu'kim etilip nabıt bolatug'ın ku'nine shekem qorg'alıp turıptı.

[8] Su'yikli tuwısqanlarım, biraq tek mınanı esten shıg'arman'lar: İyemizdin' na'zerinde bir ku'n mın' jılday, mın' jıl bir ku'ndey+. [9] Ayırımlar keshikti dep esaplag'anday, İyemiz wa'desin orınlawdı keshiktirip atırg'an joq. Kerisinshe, Ol hesh kimnin' nabıt bolıwın qa'lemey, ha'r bir adam ta'wbe etsin* dep, sizler ushın sabırlılıq penen ku'tip turıptı+. [10] Degen menen, İyemizdin' qaytıp keletug'ın ku'ni urı sıyaqlı ku'tilmegende keledi. Sol ku'ni aspan ullı gu'rsildi menen joq boladı, aspan deneleri* janıp ketedi, jer ha'm jer betindegi ha'r bir na'rse janıp ku'lge aylanadı*+. [11] Ha'mme na'rse usı ta'rizde joq bolıp ketetug'ın bolsa, sizler qanday adamlar bolıwın'ız za'ru'r? Sizler muxaddes bolıp jasap, Qudaydın' jolı menen ju'riwin'iz kerek+. [12] Qudaydın' ku'ninin' keliwin sag'ına ku'tip, onın' keliwin tezletiwin'iz lazım. O'ytkeni sol ku'ni aspan janıp joq boladı, aspan deneleri* de ku'shli ıssıdan erip ketedi+. [13] Biraq bizler Qudaydın' wa'desi boyınsha haqlıq ornag'an jan'a aspan menen jan'a jerdi ku'temiz+.

[14] Sonlıqtan, ha'y su'yikli tuwısqanlarım, usılardı ku'tip ju'rgen ekensiz, Qudaydın' aldında kemshiliksiz ha'm minsiz bolıwg'a bar ku'shin'iz benen ha'reket etip, tınısh jasan'lar+. [15] Su'yikli tuwısqanımız Paveldin' de o'zine berilgen danalıg'ı menen sizlerge jazg'anınday, İyemizdin' sabırlılıg'ın

qutqarılıw pursatı dep esaplan'lar+. 16 Pavel barlıq xatlarında usı
haqqında so'z etedi. Onın' xatlarında tu'siniwge qıyın bolg'an bazı bir
jerler bar. Nadan ha'm tıyanaqsız adamlar basqa Muxaddes Jazıwlardı
burmalag'anı sıyaqlı, bulardı da burmalaydı. Usı is-ha'reketleri olardı
nabıt bolıwg'a alıp keledi+.

17 Solay etip, ha'y su'yikli tuwısqanlarım, bulardı aldın ala bilip
qoyın'lar, ar-namıssız adamlarg'a erip, o'zlerin'izdin' bekkem negizin'izdi
joytıp qoymawın'ız ushın saq bolın'lar. 18 İyemiz ha'm Qutqarıwshımız İysa
Masixtın' miyrimine bo'lenip, Onı biliwde o'sip barın'lar. Ha'zir ha'm
ma'n'gige Og'an dan'q bolsın! Awmiyin+.

* 1:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 1:13 So'zbe-so'z: shatırda.

* 1:16 Yag'nıy: Petr, Yuxan, Yaqıp (Matta 17:1-5; Mark 9:2-7; Luka 9:28-35 qaran').

* 1:17 Matta 17:5; Mark 9:7; Luka 9:35.

* 1:20 Yamasa: «Muxaddes Jazıwda bolg'an hesh bir payg'ambarshılıq so'zi birewdin' o'z betinshe boljawı emes».

* 1:21 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 2:15-16 Sanlar 22:4-35.

* 2:22 Sulaymannın' naqıl-maqalları 26:11.

* 3:9 **Ta'wbe etiw** – teris joldan qaytıp, Qudaydın' jolına tu'siw.

* 3:10 Yamasa: tiykarg'ı elementler.

* 3:10 Basqa nusqada: «Jer ha'm jerdegi ha'mme na'rse ayan boladı».

* 3:12 Yamasa: tiykarg'ı elementler.

+ 1:1 Mat 4:18-21, Yuxn 1:40-42, Tit 2:13

+ 1:2 Dan 3:31, 1Pet 1:2, Yahu 1:2

+ 1:4 2Pet 2:18

+ 1:6 Yaqp 1:3-4

+ 1:7 1Yuxn 4:16, 1Kor 13:13, Evr 13:1

+ 1:8 Tit 3:14

+ 1:9 1Yuxn 1:7, Efs 5:26, Evr 9:14

+ 1:10 1Sal 1:4

+ 1:11 Kol 1:13

+ 1:12 Yahu 1:5

+ 1:14 Yuxn 21:18-19, 2Tim 4:6

+ 1:16 1Sal 2:19, 1Sal 4:16, Luk 9:32, Yuxn 1:14

+ 1:17 Mat 3:17, Mat 17:5, Mrk 1:11, Mrk 9:7, Luk 9:35, Yuxn 8:54, Yuxn 17:1, Elsh 3:13

+ 1:19 1Pet 1:10, Zab 118:105, Yuxn 5:35, 2Kor 4:6

+ 1:21 2Tim 3:16, 2Pat 17:13, Nxm 9:30

+ 2:1 Nzm 13:1-3, Erm 14:14, Erm 23:16, Mat 7:15, Elsh 20:30, 2Kor 11:13, 1Tim 4:1, Yahu 1:4, 1Kor 6:20, 1Kor 7:23

+ 2:3 Rim 16:18, Kol 2:4

+ 2:4 Yahu 1:6

+ 2:5 Jar 7:17, 1Pet 3:19-20, Jar 7:23

+ 2:6 Jar 19:24

+ 2:7 Jar 19:16

+ 2:8 Zab 118:136, Elsh 17:16

+ 2:9 1Kor 10:13, Ayan 3:10

+ 2:10 Yahu 1:16, Yahu 1:8-9

+ 2:12 Yahu 1:10

+ 2:15 San 22:5, San 25:1-2, San 31:16, Nzm 23:3-6, Yahu 1:11, Ayan 2:14

+ 2:16 San 22:21-30

+ 2:17 Yahu 1:12-13

+ 2:18 2Pet 1:4

+ 2:19 Gal 5:13, Yuxn 8:34, Rim 6:16-20, Tit 3:3

+ 2:20 Mat 12:45, Luk 11:26

+ 2:21 Rim 7:12

+ 2:22 Hkm 26:11

+ 3:1 2Pet 1:13

+ 3:2 Yahu 1:17-18

+ 3:4 İysh 5:19, Erm 17:15, Ezk 12:22

+ 3:5 Jar 1:9, Zab 23:2, Zab 135:6

+ 3:6 Jar 7:11, Jar 7:21

+ 3:8 Zab 89:5

+ 3:9 Xab 2:3, İysh 30:18, Ezk 18:23, Ezk 33:11, Rim 2:4, 1Tim 2:4, 1Tim 2:6

+ 3:10 Mat 24:43, Luk 12:39, 1Sal 5:2, Zab 101:26-27, İysh 34:4, İysh 51:6, Mrk 13:31

+ 3:11 1Pet 1:15

+ 3:12 Yahu 1:21

+ 3:13 İysh 65:17, İysh 66:2, Ayan 21:1, İysh 60:21, Ayan 21:27

+ 3:14 Yaqp 1:27, 1Yuxn 5:18, 1Tim 5:22

+ 3:15 Rim 2:4, Ayan 2:21

+ 3:16 Evr 5:10

+ 3:18 Efs 4:15, Kol 1:10, Kol 2:19, Rim 11:36

Yuxannın' birinshi xatı

Kitap haqqında mag'lıwmat

Bul xattı elshi Yuxan I a'sirdin' aqırında jazg'an. Xat jazılg'an waqıtta jalg'an ta'liymatlar ken' tarqalg'an bolıp, olar iseniwshi ja'ma'a'tlerge u'lken qa'wip tuwg'ızatug'ın edi. Sebebi bunday ta'liymatlardı tarqatıwshı jalg'an mug'allimler İysa Masix adam bolıp jasamadı, dep u'yretetug'ın edi.

Yuxan o'z xatında bul pikirge qarsı shıg'ıp, İysa Masixtın' adam bolıp jasag'anın tastıyıqlaydı ha'm iseniwshiler Masix arqalı Quday menen qarım-qatnasta bolıp, o'z ara bir-birin su'yiw kerekligi haqqında aytadı. Ja'ne de, İysa Masixqa isengen ha'r bir adamnın' ma'n'gilik o'mirge iye ekenligi haqqında gu'walıq beredi.

O'mir So'zi

1 [1] En' bastan bar bolg'an o'mir So'zi haqqında: Onı esitkenimizdi, o'z
ko'zlerimiz benen ko'rgenimizdi ha'm anıqlap ko'rip, Og'an
qollarımızdı tiygizgenimizdi sizlerge ja'riyalap atırmız+. [2] O'mir ashıq
ko'rindi, bizler Onı ko'rdik ha'm Ol tuwralı gu'walıq berip atırmız. A'ke*
menen birge bolıp, bizlerge ko'ringen ma'n'gilik O'mirdi sizlerge ja'riyalap
atırmız+. [3] Sizler de bizler menen qarım-qatnasta bolıwın'ız ushın,
ko'rgenimizdi ha'm esitkenimizdi sizlerge ja'riyalap atırmız. Bizlerdin'
qarım-qatnasımız bolsa, A'ke ha'm Onın' Ulı İysa Masix* penen boladı+.
[4] Bulardı sizlerge quwanıshımız tolı bolıwı ushın jazıp atırmız+.

Quday – nur

[5] İysa Masixtan esitip, sizlerge ja'riyalap atırg'an xabarımız bul: Quday
– nur, Onda hesh qanday qaran'g'ılıq joq+. [6] Eger Onın' menen qarım-
qatnastamız dep, qaran'g'ılıqta ju'rgen bolsaq, jalg'an so'ylep, haqıyqat
boyınsha jasamag'an bolamız+. [7] Biraq Qudaydın' O'zi nurda bolg'anı
sıyaqlı, bizler de nurda ju'rsek, bir-birimiz benen qarım-qatnasta bolamız
ha'm Onın' Ulı İysanın' qanı bizlerdi ha'r qanday gu'nadan tazalaydı+.

[8] Gu'namız joq desek, o'z-o'zimizdi aldag'an bolamız ha'm bizlerde
haqıyqatlıq bolmaydı+. [9] Eger gu'nalarımızdı moyınlasaq, sadıq ha'm haq
Quday gu'nalarımızdı keshirip, bizlerdi ha'r qanday jamanlıqtan
tazalaydı+. [10] Eger gu'na islemedik desek, Qudaydı o'tirikshi qılıp qoyamız
ha'm bizlerde Onın' so'zi bolmaydı+.

İysa – bizlerdin' Jaqlawshımız

2 [1] Ha'y, balalarım! Men bulardı sizlerge gu'na islemewin'iz ushın
jazıp atırman. Biraq eger birimiz gu'na islep qoysaq, A'kenin' aldında
Jaqlawshımız, haq bolg'an İysa Masix bar+. [2] Ol bizlerdin' gu'nalarımızdın'
keshiriliwi ushın qurban boldı. Ol tek bizlerdin' emes, al pu'tkil du'nyanın'
gu'naları ushın bag'ıshlang'an qurbanlıq boldı+.
[3] Eger Qudaydın' buyrıqların orınlasaq, Onı biletug'ınımızdı usı arqalı
bilip alamız+. [4] «Onı bilemen» dep, Onın' buyrıqların orınlamag'an adam
o'tirikshi, onda haqıyqatlıq joq+. [5] Biraq Qudayg'a degen su'yispenshilik
Onın' so'zin orınlag'an adamda haqıyqattan ka'mal tabadı. Quday menen
birge ekenimizdi usı arqalı bilip alamız+. [6] «Quday menen birgemen»
degen adam İysa sıyaqlı jasawı sha'rt.

Jan'a buyrıq

[7] Ha'y, su'yikli tuwısqanlarım, sizlerge jan'a buyrıqtı emes, a'zelden
o'zlerin'iz qabıl etken eski buyrıqtı jazıp atırman. Bul eski buyrıq – sizler
esitken Qudaydın' so'zi+. [8] Biraq sizlerge ja'ne jan'a buyrıq ta jazıp
atırman. Bunın' haqıyqat ekeni Masix ha'm sizler arqalı ko'rinip atır.
Sebebi qaran'g'ılıq o'tip baratır, al haqıyqıy nur a'lle qashan jarqırap tur+.
[9] «Nurdaman» dep, tuwısqanın jek ko'retug'ın adam ele qaran'g'ılıqta
boladı+. [10] Tuwısqanın su'ygen adam nurda jasaydı ha'm onda su'rnigiwge
sebep bolmaydı+. [11] Biraq, tuwısqanın jek ko'riwshi qaran'g'ılıqta boladı.
Ol qaran'g'ılıqta ju'rip, qayaqqa baratırg'anın bilmeydi. O'ytkeni
qaran'g'ılıq onın' ko'zlerin soqır etken.
[12] Balalarım, sizlerge jazıp atırman.
Sebebi İysanın' atı arqalı gu'naların'ız keshirildi+.
[13] A'keler, sizlerge jazıp atırman.
O'ytkeni sizler en' bastan bar Bolg'andı bilesizler.
Jaslar, sizlerge jazıp atırman.
Sebebi sizler shaytandı jen'din'iz.
Balalarım, sizlerge jazdım.
O'ytkeni sizler A'keni bilesizler+.
[14] A'keler, sizlerge jazdım.
Sebebi sizler en' bastan bar Bolg'andı bilesizler.
Jaslar, sizlerge jazdım.
O'ytkeni sizler ku'shlisiz ha'm sizlerde Qudaydın' so'zi bolıp,

Sizler shaytannın' u'stinen jen'iske eristin'iz.

15 Du'nyanı ha'm du'nyadag'ı na'rselerdi su'ymen'ler. Kim de kim
du'nyanı su'yse, onda A'kege degen su'yispenshilik joq+. 16 Sebebi
du'nyada bolg'an ha'r bir na'rse: denenin' qa'lewleri, ko'zdin' qa'lewleri
ha'm o'mirdegi menmenlik A'keden emes, du'nyadan. 17 Du'nya ha'm onın'
qa'lewleri o'tip ketedi, biraq Qudaydın' erkin orınlag'an adam ma'n'gi
jasaydı+.

18 Balalarım, bul son'g'ı waqıt. Masixqa qarsı turıwshının' keletug'ının
esitkenin'izdey, a'lle qashan ko'p Masixqa qarsı turıwshılar payda boldı.
Son'g'ı waqıt bolg'anın usınnan bilemiz+. 19 Olar aramızdan shıqtı, biraq
bizlerge tiyisli emes edi. Eger bizlerge tiyisli bolg'anda, bizler menen birge
qalar edi. Olardın' ketkeni arqalı olardın' hesh birinin' bizlerge tiyisli emes
ekeni ma'lim boldı+.

20 Al sizler muxaddes bolg'an Masixtan Muxaddes Ruwxtı*
alg'anlıqtan*, ha'mmen'iz haqıyqattı bilesizler+. 21 Men sizlerge
haqıyqattı bilmegenin'iz ushın emes, al haqıyqattı ha'm hesh qanday
jalg'annın' haqıyqattan emes ekenin bilgenin'iz sebepli jazıp atırman.

22 İysanın' Masix ekenin ta'n almag'an adam o'tirikshi bolmasa, onda
kim o'tirikshi? A'keni ha'm Uldı ta'n almag'an adam – Masixqa qarsı
turıwshı+. 23 Uldı ta'n almag'an adamda A'ke de joq. Al Uldı ta'n alg'an
adamda A'ke de bar+.

24 A'wel bastan esitken so'zin'izdi o'zlerin'izde saqlan'lar. Eger a'wel
bastan esitken so'zin'iz sizlerde bolsa, sizler de Ul ha'm A'ke menen birge
bolasızlar+. 25 Masixtın' O'zi bizlerge wa'de etken ma'n'gilik o'mir – usı.

26 Bulardı sizlerdi azg'ırmaqshı bolıp atırg'anlar haqqında jazıp
atırman+. 27 Biraq sizler Masixtın' Muxaddes Ruwxına* iyesiz. Sizlerde
Muxaddes Ruwx* bolg'anlıqtan, sizlerge hesh kimnin' u'yretiwinin' ha'jeti
joq. Masixtın' Muxaddes Ruwxı* sizlerge ha'mmesin u'yretedi. Onın'
ta'limi haqıyqıy, jalg'an emes. Onın' sizlerge u'yretkeni sıyaqlı, Masix
penen jasan'lar+.

28 Awa, balalarım, endi Masix penen qarım-qatnasta bolıp, Ol kelgende,
Onın' aldında uyatqa qalmawımız ushın ma'rt bolamız+.

29 Qudaydın' haq ekenin bilsen'iz, haq is qılg'an ha'r bir adamnın' da
Onnan tuwılg'anın bilin'+.

Qudaydın' balaları

3 [1] Qaran'lar, Qudaydın' balaları dep atalıwımız ushın, A'ke bizlerdi
qanday ullı su'yispenshilik penen su'ydi! Haqıyqattan da, bizler
Qudaydın' balalarımız. Du'nya A'keni bilmegenlikten, bizlerdi de bilmey
atır+. [2] Ha'y, su'yikli tuwısqanlarım, bizler endi Qudaydın' balalarımız.
Biraq qanday bolatug'ınımız ele bizlerge ko'rsetilmedi. Masix kelgende, Ol
sıyaqlı bolatug'ınımızdı bilemiz. O'ytkeni Onın' qanday ekenin ko'remiz+.
[3] Masixtan usılay u'mit etken ha'r bir adam Ol pa'k bolg'anı sıyaqlı, o'zin
pa'kleydi+.

[4] Gu'na islegen ha'r bir adam nızamsızlıq islegen boladı. Sebebi
gu'nanın' o'zi – nızamsızlıq. [5] Al Masixtın' gu'nalarımızdı alıp taslaw ushın
kelgenin bilesizler. Onın' O'zinde gu'na joq+. [6] Onın' menen jasaytug'ın
adam gu'na islemeydi. Gu'na islewdi dawam etip atırg'an adam Onı
ko'rmegen de, bilmegen de+.

[7] Perzentlerim! Hesh kimge o'zlerin'izdi aldatpan'lar. Masixtın' haq
bolg'anı sıyaqlı, haq is islegen adam da haq+. [8] Gu'na isley beretug'ın
adam shaytannan. O'ytkeni shaytan bastan baslap gu'na islep kiyatır.
Sonlıqtan Qudaydın' Ulı shaytannın' islerin joq qılıw ushın keldi+.
[9] Qudaydan tuwılg'an ha'r bir adam gu'na islemeydi, sebebi Qudaydın'
tuqımı onda boladı. Ol Qudaydan tuwılg'anlıqtan, gu'na islewdi dawam ete
almaydı+. [10] Qudaydın' balaları menen shaytannın' balaların mınadan
ayırıwg'a boladı: haq is islemegen ha'm tuwısqanın su'ymegen adam
Qudaydan emes+.

Bir-birimizdi su'yeyik!

[11] Sizler a'zelden esitken xabar bul: bir-birimizdi su'yeyik!+
[12] Shaytang'a tiyisli bolıp, o'z tuwısqanın o'ltirgen Kaing'a uqsamayıq. Ol
ne ushın tuwısqanın o'ltirdi? O'ytkeni o'zinin' isleri jawız, al tuwısqanının'
isleri haq edi+.

[13] Ha'y, tuwısqanlarım, du'nya sizlerdi jek ko'rip atırg'an bolsa, hayran
qalman'lar+. [14] Bizler o'zlerimizdin' o'limnen o'mirge o'tkenimizdi
bilemiz, sebebi tuwısqanlarımızdı su'yemiz. Kim de kim tuwısqanın
su'ymese, ol o'li bolıp qala beredi+. [15] Tuwısqanın jek ko'rgen ha'r bir
adam – adam o'ltiriwshi. Hesh bir adam o'ltiriwshinin' ma'n'gilik o'mirge
iye emes ekenin bilesizler+.

16 Su'yispenshiliktin' ne ekenin Masixtın' bizler ushın O'z janın
bergeninen bilemiz. Sonlıqtan bizler de tuwısqanlarımız ushın o'z
janımızdı beriwimiz sha'rt+. 17 Kim de kim du'nya-malg'a bay bola tura,
tuwısqanının' joqshılıqta jasap atırg'anın ko'rse de tas bawırlıq etse,
qalayınsha onday adamda Qudaydın' su'yispenshiligi boladı+?
18 Perzentlerim, tek so'z yamasa til menen emes, al is ha'm haqıyqatlıq
penen su'yeyik+. 19-20 Haqıyqatqa tiyisli ekenimizdi usı arqalı bilemiz. Eger
kewlimiz bizlerdi ayıplap atırg'an bolsa da, Quday aldında kewlimiz tınısh
boladı. O'ytkeni Quday kewlimizden ullı ha'm Ol ha'mme na'rseni biledi.
21 Ha'y, su'yikli tuwısqanlarım, eger kewlimiz bizlerdi ayıplamasa, onda
Qudaydın' aldında batır bolamız+ 22 ha'm Onnan ne sorasaq ta alamız.
Sebebi bizler Onın' buyrıqların orınlap, Og'an unaytug'ın na'rselerdi islep
atırmız+. 23 Onın' buyrıg'ı bul: Ulı İysa Masixtın' atına isenip, Onın'
bizlerge buyırg'anınday, bir-birimizdi su'yiwimiz tiyis+. 24 Qudaydın'
buyrıqların orınlag'an adam Qudayda, Quday da onda boladı. Onın'
bizlerde ekenin Onın' bizlerge bergen Muxaddes Ruwxı arqalı bilemiz+.

Ruwxlardı sınan'lar!

4 [1] Ha'y, su'yikli tuwısqanlarım, ha'r qanday ruwxqa isenben'ler.
Biraq ruwxlardın' Qudaydan bolg'anın yamasa bolmag'anın biliw
ushın, olardı sınap ko'rin'ler. O'ytkeni du'nyada ko'p jalg'an payg'ambarlar
payda boldı+. [2] Qudaydın' Ruwxın mınadan bilesizler: İysa Masixtın' adam
denesinde kelgenin ta'n alg'an ha'r qanday ruwx Qudaydan+. [3] İysanı ta'n
almag'an ha'r bir ruwx Qudaydan emes. Bul – Masixqa qarsı turıwshının'
ruwxı. Sizler onın' keletug'ının esitken edin'ler. Mine, ol a'lle qashan
du'nyada+.

[4] Ha'y, perzentlerim, sizler Qudaydansızlar ha'm jalg'an
payg'ambarlardı jen'din'ler. Sebebi sizlerdegi Muxaddes Ruwx du'nyadag'ı
ruwxtan ullı. [5] Jalg'an payg'ambarlar du'nyadan. Sol sebepli, olar du'nyag'a
tiyisli so'zlerdi so'yleydi ha'm du'nya olardı tın'laydı+. [6] Al bizler
Qudaydanbız. Kim de kim Qudaydı bilse, bizlerdi tın'laydı. Al kim de kim
Qudaydan bolmasa, bizlerdi tın'lamaydı. Haqıyqat Ruwxı menen jalg'an
ruwxtı usınnan bilemiz+.

Quday – su'yispenshilik

[7] Ha'y, su'yikli tuwısqanlarım, bir-birimizdi su'yeyik! O'ytkeni
su'yispenshilik Qudaydan. Ha'r bir su'yiwshi adam Qudaydan tuwılg'an
ha'm Qudaydı biledi+. [8] Su'ymeytug'ın adam Qudaydı bilmeydi. Sebebi
Quday – su'yispenshilik. [9] Quday bizlerge degen su'yispenshiligin bılay
ko'rsetti: Quday O'zinin' jalg'ız Ulın du'nyag'a jiberip, bizlerge Ol arqalı
o'mir berdi+. [10] Mine, su'yispenshilik – usı: bizler Qudaydı emes, al Quday
bizlerdi su'yip, O'z Ulın bizlerdin' gu'nalarımızdın' keshiriliwi ushın
qurbanlıq qılıp jiberdi+.

[11] Ha'y, su'yikli tuwısqanlarım! Quday bizlerdi usılay su'ygen bolsa,
bizler de bir-birimizdi su'yiwge parızlımız. [12] Hesh kim hesh qashan
Qudaydı ko'rgen emes. Biraq eger bir-birimizdi su'ysek, Quday bizlerde
boladı ha'm Onın' su'yispenshiligi bizlerde ka'mal tabadı+.

[13] Bizlerdin' Onda, Onın' bizlerde ekenin, Onın' bizlerge bergen Ruwxı
arqalı bilemiz+. [14] A'ke O'z Ulın du'nyanın' Qutqarıwshısı qılıp jibergenin
bizler ko'rdik ha'm bul tuwralı gu'walıq beremiz+. [15] Kim de kim İysanı
Qudaydın' Ulı dep ta'n alsa, Quday onda, ol da Qudayda boladı+. [16] Bizler
Qudaydın' bizlerge degen su'yispenshiligin bilemiz ha'm og'an isenemiz.

Quday – su'yispenshilik. Kim de kim su'yispenshilik penen jasasa, ol Qudayda, Quday da onda boladı. 17 Solay etip, hu'kim shıg'arılatug'ın qıyamet-qayım ku'ninde ma'rt bolıwımız ushın, Qudaydın' su'yispenshiligi bizlerde ka'mal tabadı. O'ytkeni bizler bul du'nyada Masix sıyaqlı bolamız+. 18 Su'yispenshilikte qorqıw joq. Kerisinshe, minsiz su'yispenshilik qorqıwdı quwıp shıg'aradı. Sebebi qorqıw jaza menen baylanıslı boladı. Qorqatug'ın adam su'yispenshilikte minsizlikke erispegen.

19 Bizler bir-birimizdi su'yemiz, o'ytkeni da'slep Quday bizlerdi su'ydi. 20 Eger kim de kim: «Qudaydı su'yemen» dep, tuwısqanın jek ko'rse, ol o'tirikshi. Sebebi ko'zge ko'rinetug'ın tuwısqanın su'ymegen adam ko'zge ko'rinbeytug'ın Qudaydı qalay su'ye aladı+? 21 «Qudaydı su'yetug'ın adam o'z tuwısqanın da su'yiwi tiyis», – degen buyrıqtı bizler Masixtan alg'anbız+.

Du'nyanı jen'etug'ın isenimimiz

5 [1] İysanın' Masix ekenine isenetug'ın ha'r bir adam Qudaydan
tuwılg'an. A'keni su'ygen ha'r bir adam Onın' balaların da su'yedi+.
[2] Qudaydı su'yip, Onın' buyrıqların orınlag'anımızdan Qudaydın' balaların
su'yetug'ınımızdı bilemiz+. [3] O'ytkeni Qudaydın' buyrıqların
orınlag'anımız Onı su'yetug'ınımızdı an'latadı. Onın' buyrıqları awır
emes+. [4] Sebebi Qudaydan tuwılg'an ha'r bir adam du'nyanı jen'edi.
Du'nya u'stinen jen'iske erisken bizlerdin' isenimimiz boladı+. [5] İysanın'
Qudaydın' Ulı ekenine isenetug'ın adamnan basqa, kim du'nyanı jen'e
aladı+?

Qudaydın' Ulı haqqında gu'walıq

[6] Bul – suw ha'm qan menen kelgen* İysa Masix. Ol tek suw menen
emes, al suw ha'm qan menen keldi. Ja'ne de, gu'walıq beriwshi Muxaddes
Ruwx. O'ytkeni Muxaddes Ruwx – haqıyqat+. [7] Gu'walıq beretug'ınlar
u'shew: [8] Muxaddes Ruwx, suw ha'm qan. Bulardın' u'shewinin' gu'walıg'ı
bir. [9] Bizler adamnın' gu'walıg'ın qabıl etemiz, al Qudaydın' gu'walıg'ı
onnan da ullı. Sebebi bul – Qudaydın' O'z Ulı tuwralı bergen gu'walıg'ı+.
[10] Qudaydın' Ulına isenetug'ın adamnın' o'zinde usı gu'walıq bar. Al
Qudayg'a isenbeytug'ın adam Qudaydı o'tirikshi qılg'an boladı. O'ytkeni
Qudaydın' O'z Ulı tuwralı bergen gu'walıg'ına isenbeydi+. [11] Sol gu'walıq
mınaw: Quday bizlerge ma'n'gilik o'mir berdi ha'm bul o'mir Onın'
Ulında+. [12] Qudaydın' Ulına iye bolg'an adam o'mirge iye boladı,
Qudaydın' Ulına iye bolmag'an adam o'mirge iye emes.

[13] Men bulardı Qudaydın' Ulına isengen sizlerge ma'n'gilik o'mirge iye
ekenin'izdi biliwin'iz ushın jazıp atırman+. [14] Bizlerde Og'an degen
mınaday batıllıq bar: Qudaydın' erkine say ne sorasaq ta, Ol bizlerdi
esitedi+. [15] Eger ne sorasaq ta, Onın' esitetug'ının biletug'ın bolsaq, Onnan
sorag'anlarımızdı alatug'ınımızdı da bilemiz.

[16] Eger kim de kim tuwısqanının' o'limge aparmaytug'ın gu'na
islegenin ko'rse, duwa etsin. Quday og'an o'mir beredi. Bunı o'limge
aparmaytug'ın gu'na islegenler haqqında aytıp atırman. O'limge
aparatug'ın gu'na da bar. Bul ushın duwa etsin, dep atırg'anım joq+.
[17] Ha'r qanday jamanlıq – gu'na, biraq o'limge aparmaytug'ın gu'na da bar.

18 Qudaydan tuwılg'an adam gu'na islewdi dawam etpeytug'ının
bilemiz. Sebebi onı Qudaydın' Ulı saqlaydı ha'm shaytan og'an qol tiygize
almaydı+. 19 O'zlerimizdin' Qudayg'a tiyisli ekenimizdi ha'm pu'tkil du'nya
shaytannın' qol astında ekenin bilemiz+. 20 Ja'ne de, Qudaydın' Ulı kelip,
haqıyqıy Qudaydı biliwimiz ushın aqıl-oy bergenin de bilemiz. Bizler
haqıyqıy Qudayda, yag'nıy Onın' Ulı İysa Masixtamız. Ol – haqıyqıy Quday
ha'm ma'n'gilik o'mir+.
21 Perzentlerim, o'zlerin'izdi butlardan saqlan'lar!+

---

* 1:2 **A'ke** – Quday.

* 1:3 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 2:20 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 2:20 So'zbe-so'z: Muxaddes bolg'annan maylang'anlıqtan.

* 2:27 So'zbe-so'z: maylawına.

* 2:27 So'zbe-so'z: maylaw.

* 2:27 So'zbe-so'z: Masixtın' maylawı.

* 5:6 Yag'nıy: shomıldırılıw ra'siminen o'tip, adamlardın' qutqarılıwı ushın atanaq ag'ashta qan to'kken.

+ 1:1 Luk 24:39, Yuxn 1:14, Yuxn 20:27, 2Pet 1:16

+ 1:2 Yuxn 1:4, Yuxn 5:26, Yuxn 11:25, 1Yuxn 5:11, Yuxn 15:27, Yuxn 1:1, Yuxn 1:18

+ 1:3 Yuxn 17:21, 1Kor 1:9

+ 1:4 Yuxn 15:11

+ 1:5 Yuxn 1:4, Yuxn 8:12, Yaqp 1:17

+ 1:6 Yuxn 12:35, 2Kor 6:16

+ 1:7 İysh 2:5, İysh 60:1, Efs 1:7, Evr 9:14

+ 1:8 3Pat 8:46, 2Jln 6:36, Hkm 20:9, Waz 7:20, Yaqp 3:2, Rim 3:23

+ 1:9 Zab 31:5, Zab 50:4, Hkm 28:13

+ 1:10 1Yuxn 5:10, Yuxn 5:38, Yuxn 8:37

+ 2:1 Yuxn 14:26, Rim 8:34, Evr 7:25

+ 2:2 Yuxn 1:29, Yuxn 11:52, 1Yuxn 4:10, Rim 3:25-26

+ 2:3 Yuxn 14:15, Yuxn 15:10, 1Yuxn 5:3

+ 2:4 Tit 1:16

+ 2:5 1Yuxn 4:12

+ 2:7 Yuxn 13:34, Leb 19:18, 2Yuxn 1:5

+ 2:8 Yuxn 13:34, Yuxn 1:9, Yuxn 8:12, Rim 13:12, Efs 5:8, 1Sal 5:5

+ 2:9 1Yuxn 4:20

+ 2:10 Yuxn 11:10

+ 2:12 Elsh 10:43, Elsh 13:38

+ 2:13 Efs 6:11, Yuxn 14:7

+ 2:15 Yaqp 4:4

+ 2:17 1Kor 7:31

+ 2:18 Mat 24:5, 1Yuxn 4:3, 2Yuxn 1:7, 1Tim 4:1, 2Tim 3:1

+ 2:19 Nzm 13:13, Elsh 20:30, 1Kor 11:19

+ 2:20 Yuxn 14:26, Yuxn 16:13, 1Kor 2:10

+ 2:22 1Yuxn 4:3

+ 2:23 Mat 10:33

+ 2:24 1Yuxn 3:11

+ 2:26 Mrk 13:5, 1Yuxn 3:7, Kol 2:8, 2Sal 2:3

+ 2:27 Erm 31:34, Evr 8:11

+ 2:28 1Yuxn 3:2, 1Sal 2:19

+ 2:29 Mat 6:1, 3Yuxn 1:11

+ 3:1 Yuxn 3:16, Rim 5:8, Efs 2:4, Mat 5:9, Yuxn 1:12, 1Yuxn 5:1, Rim 8:14, Yuxn 16:3, Yuxn 17:25

+ 3:2 Rim 8:15-16, Gal 3:26, Efs 1:5, Rim 8:29, 2Kor 3:18, Fil 3:21, Ayup 19:26, Zab 16:15, 1Kor 13:12, Ayan 22:4

+ 3:3 2Kor 7:1

+ 3:5 Yuxn 1:29, Evr 9:26, 1Pet 2:22, 2Kor 5:21, Evr 4:15

+ 3:6 3Yuxn 1:11

+ 3:7 Mrk 13:5, 1Yuxn 2:26, Kol 2:8, 2Sal 2:3

+ 3:8 Yuxn 8:44, Evr 2:14

+ 3:9 Zab 118:3, 1Yuxn 5:18

+ 3:10 1Yuxn 4:8, 1Yuxn 4:20

+ 3:11 Leb 19:18, Yuxn 13:34, 1Yuxn 1:5, 1Yuxn 2:24, 2Yuxn 1:5

+ 3:12 Yuxn 8:44, Jar 4:3-8, Yahu 1:11, Evr 11:4

+ 3:13 Mrk 13:13, Yuxn 7:7, Yuxn 15:18

+ 3:14 Yuxn 5:24

+ 3:15 Mat 5:22, Ayan 21:8

+ 3:16 Yuxn 10:11, Yuxn 15:13

+ 3:17 Nzm 15:7, Hkm 21:13, Yaqp 2:15-16

+ 3:18 Yaqp 1:22, Rim 2:13

+ 3:21 1Yuxn 2:28

+ 3:22 Mat 7:7-8, Yuxn 14:13-14

+ 3:23 Yuxn 6:29

+ 3:24 Yuxn 6:56, Yuxn 15:4-5, Rim 8:9, Rim 8:16

+ 4:1 1Kor 14:29, 1Sal 5:20-21, Ayan 2:2, Nzm 13:1-3, Erm 14:14, Erm 23:16, Erm 29:8, Mat 7:15, Mrk 13:22, 2Pet 2:1

+ 4:2 Yuxn 1:14, 1Tim 3:16, Evr 2:14, 1Kor 12:3

+ 4:3 1Yuxn 2:18, 1Yuxn 2:22, 2Yuxn 1:7

+ 4:5 Yuxn 3:31, Yuxn 8:23, Yuxn 15:19

+ 4:6 Yuxn 18:37, Yuxn 14:17, 1Tim 4:1

+ 4:7 1Kor 13, 1Yuxn 3:10-11

+ 4:9 Yuxn 3:16

+ 4:10 Yuxn 1:29, 1Yuxn 4:10, Yuxn 3:16, Rim 5:8

+ 4:12 Shıg' 33:20, Yuxn 1:18, 1Tim 6:16, 1Yuxn 2:5

+ 4:13 1Yuxn 3:24

+ 4:14 Yuxn 3:17

+ 4:15 Mat 14:33, 1Yuxn 5:5

+ 4:17 1Yuxn 2:28, 1Yuxn 3:21

+ 4:20 1Yuxn 2:9, 1Yuxn 3:10

+ 4:21 Leb 19:18, Mat 19:19, Mat 22:39, Mrk 12:31

+ 5:1 Yuxn 1:12

+ 5:2 1Yuxn 2:5, 1Yuxn 3:24, 1Yuxn 4:13

+ 5:3 Yuxn 14:15, 2Yuxn 1:6, Mat 11:30

+ 5:4 Yuxn 16:33, Efs 6:16

+ 5:5 Mat 14:33, 1Yuxn 4:15

+ 5:6 Yuxn 14:17, Yuxn 15:26

+ 5:9 Yuxn 5:36

+ 5:10 1Yuxn 1:10, Mat 3:17

+ 5:11 Yuxn 1:4, Yuxn 5:26, Yuxn 11:25, 1Yuxn 1:2

+ 5:13 Yuxn 20:31

+ 5:14 Mat 7:7-8, Yuxn 14:13-14, 1Yuxn 3:22

+ 5:16 Mat 12:31-32, Mrk 3:29, Evr 6:4-6, Evr 10:26

+ 5:18 Zab 118:3, 1Yuxn 3:9

+ 5:19 Luk 4:6, Gal 1:4

+ 5:20 Yuxn 1:1, Yuxn 20:28

+ 5:21 1Kor 10:7, 1Kor 10:14

Yuxannın' ekinshi xatı

Kitap haqqında mag'lıwmat

1

Bul xattı elshi Yuxan I a'sirdin' aqırında bir iseniwshi ja'ma'a'tke yamasa bir iseniwshi hayaldın' xojalıg'ına jazg'an.

Bul xatta da iseniwshiler bir-birin su'yiw kerekligi ha'm jalg'an ta'liymatlar haqqında qayta aytıladı. Xat Jan'a Kelisimdegi en' qısqa xatlardın' biri.

Haqıyqat ha'm su'yispenshilik

1 [1] Men, Yuxan aqsaqaldan, Quday ta'repinen tan'lang'an xanımg'a
ha'm onın' balalarına* sa'lem! Men sizlerdi shın ju'rekten su'yemen.
Tek men emes, al haqıyqattı bilgenlerdin' ha'mmesi de sizlerdi su'yedi+.
[2] Sebebi bizlerde haqıyqat bar ha'm ol bizler menen ma'n'gi birge boladı.
[3] A'kemiz Qudaydan ha'm A'kenin' Ulı İysa Masixtan* kelgen miyrim,
rehim ha'm tınıshlıq, bizlerde haqıyqatlıq ha'm su'yispenshilik arqalı
birge bolsın+.
[4] Senin' balaların'nın' arasındag'ı geybirewlerinin' A'kemizden alg'an
buyrıq boyınsha haqıyqat jolı menen ju'rgenin bilip, qattı quwandım+.
[5] Endi sennen o'tinemen, qımbatlı xanım, ha'mmemiz bir-birimizdi
su'yeyik. Men sag'an jan'a buyrıqtı emes, bizler a'wel bastan qabıl etken
buyrıqtı jazıp atırman+. [6] Su'yispenshilik – bul Qudaydın' buyrıqları
boyınsha jasaw. A'wel bastan esitkenin'iz sıyaqlı, Onın' buyrıg'ı –
su'yispenshilik penen jasawdan ibarat+.
[7] Du'nya ju'zinde İysa Masixtın' adam denesinde kelgenin ta'n
almaytug'ın ko'plegen aldawshılar payda boldı. Bunday adam – aldawshı
ha'm Masixqa qarsı turıwshı+. [8] Miynetimizdin' jemisin joytpay, ılayıqlı
sıylıq alıwın'ız ushın o'zlerin'izge saq bolın'lar+. [9] Masixtın' ta'liymatı
menen jasamay, shekten shıg'ıp ketken adamda Quday joq. Onın' ta'liymatı
menen jasaytug'ın adamda ha'm A'ke, ha'm Ul bar+. [10] Eger kim de kim
sizlerge kelip, bul ta'liymattı a'kelmese, onı u'ylerin'izge qabıl alman'lar,
og'an sa'lem de bermen'ler+. [11] O'ytkeni og'an sa'lem bergen adam onın'
jaman islerine sherik bolg'an boladı.
[12] Sizlerge jazatug'ın ko'p na'rselerim bar, biraq olardı qag'az betine
sıya menen jazıwdı qa'lemeymen. Quwanıshımız tolı bolıwı ushın
janın'ızg'a kelip, ju'zbe-ju'z so'ylesemen degen u'mittemen+.
[13] Quday tan'lag'an sin'lin'nin' balaları* sag'an sa'lem aytıp atır.

---

* 1:1 **Xanımg'a ha'm onın' balalarına** – İysa Masixqa iseniwshi bir ja'ma'a't ha'm sol ja'ma'a'tke tiyisli adamlar na'zerde tutılg'an bolsa kerek.

* 1:3 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 13 **Sin'lin'nin' balaları** – Yuxan bolg'an jerdegi ja'ma'a'tke tiyisli adamlar na'zerde tutılg'an bolsa kerek.

+ 1:1 1Yuxn 3:1, Yuxn 8:32

+ 1:3 1Tim 1:2, 2Tim 1:2

+ 1:4 3Yuxn 1:4

+ 1:5 Leb 19:18, Yuxn 13:34, Yuxn 15:12, 1Yuxn 3:11

+ 1:6 Yuxn 14:15, 1Yuxn 5:3

+ 1:7 Yuxn 1:14, 1Yuxn 4:2, 1Tim 3:16, Evr 2:14, 1Yuxn 2:18, 1Yuxn 4:3

+ 1:8 1Kor 3:8

+ 1:9 1Yuxn 2:23

+ 1:10 Rim 16:17, 1Sal 5:22

+ 1:12 Yuxn 15:11, Yuxn 16:24, Yuxn 17:13, 3Yuxn 1:13-14

Yuxannın' u'shinshi xatı

Kitap haqqında mag'lıwmat

1

Elshi Yuxan bul u'shinshi xatın da I a'sirdin' aqırında jazg'an bolıp, xat Gayus degen adamg'a jazılg'an. Yuxan Gayusqa el aralap ju'rgen Qudaydın' xızmetshilerin qabıl alıp, olarg'a su'yispenshilik penen ja'rdem beriw kerekligi haqqında jazadı. Dimitriy degen adamnan o'rnek alıw kerekligin aytıp, Diotref degen adamnın' islerin a'shkaralaydı.

Sa'lemnama

1 [1] Men, Yuxan aqsaqaldan, shın ju'regimnen su'yetug'ın su'yikli
tuwısqanım Gayusqa sa'lem!+
[2] Su'yikli tuwısqanım! Ruwxıy o'mirin' saw bolg'anday, ha'mme
na'rsede tabısqa erisip, denin' saw bolıwı ushın duwa etip atırman.
[3] Ayırım tuwısqanlarımız kelip, senin' haqıyqatqa sadıq ekenin' ha'm
haqıyqat jolı menen ju'rgenin' haqqında gu'walıq bergende qattı
quwandım. [4] Menin' ushın balalarımnın' haqıyqat jolı menen ju'rgenin
esitiwden artıq quwanısh joq+.

Awızbirishilik ha'm alawızlıq

[5] Su'yikli tuwısqanım! Biytanıs bolıwına qaramay, sen
tuwısqanlarımızg'a shın ju'rekten ja'rdem berip atırsan'+. [6] Olar
iseniwshiler ja'ma'a'ti aldında senin' su'yispenshiligin' haqqında gu'walıq
berdi. Olardı Qudayg'a mina'sip tu'rde jolg'a atlandırıp jibersen', jaqsı is
qılg'an bolar edin'. [7] Sebebi olar isenbeytug'ın adamlardan hesh qanday
ja'rdem qabıl etpey, İysanın' atı ushın jolg'a shıqqan edi. [8] Sonlıqtan
haqıyqatqa sherik bolıwımız ushın bunday adamlardı qollap-
quwatlawımız kerek+.
[9] Men iseniwshiler ja'ma'a'tine bazı na'rselerdi jazg'an edim, biraq
olardın' arasında birinshi bolıwdı jaqsı ko'retug'ın Diotref bizlerdi qabıl
etpey atır. [10] Sonlıqtan eger barsam, onın' islerin a'shkara etemen. Ol
bizlerdi jaman so'zler menen nadurıs ayıplap ju'r. Bular jetpegendey, ol
tuwısqanlardı da qabıl etpey atır, ha'tte, qabıl qılmaqshı bolg'anlarg'a
tosqınlıq jasap, olardı ja'ma'a'tten quwıp atır.
[11] Su'yikli tuwısqanım, jaman emes, jaqsı o'rnek al. Jaqsılıq isleytug'ın
adam Qudaydan. Jamanlıq isleytug'ın adam Qudaydı ko'rgen emes+.
[12] Dimitriy haqqında ha'mme adam, haqıyqattın' o'zi de jaqsı gu'walıq
berip atır. Bizler de jaqsı gu'walıq berip atırmız. Gu'walıg'ımızdın' durıs
ekenin sen bilesen'+.
[13] Sag'an jazajaq ko'p na'rselerim bar edi, biraq sıya ha'm qa'lem
menen jazıwdı qa'lemeymen+. [14] Seni tez arada ko'riw u'mitindemen,
sonda ju'zbe-ju'z so'ylesemiz. [15] Aman bol! Doslar sag'an sa'lem aytıp atır.
Sen de sol jerdegi doslarg'a atpa-at sa'lem aytıp qoy.

+ 1:1 1Yuxn 3:18, 2Yuxn 1:1

+ 1:4 2Yuxn 1:4

+ 1:5 Gal 6:10, Evr 13:1

+ 1:8 1Tim 5:18

+ 1:11 Zab 33:15, Zab 36:27, İysh 1:16-17, 1Yuxn 2:29, 1Yuxn 3:6

+ 1:12 Yuxn 21:24

+ 1:13 2Yuxn 1:12

Yahudanın' xatı

Kitap haqqında mag'lıwmat

1

Xattı Yahuda jazg'an. Bul xattın' Petr jazg'an 2-xat penen uqsas jerleri bar. Ekewinde de jalg'an mug'allimler ha'm olarg'a beriletug'ın jaza haqqında so'z etiledi (Petr 2-xatı 2-bap – Yahuda 1:4-18).

Yahuda qutqarılıw haqqında jazıwdı qattı qa'legen edi. Biraq, sol waqıtları iseniwshiler arasına kirip alg'an ayırım qudaysız adamlardın' jaman ta'sirinen iseniwshilerdi saqlaw ushın ol usınday mazmundag'ı xattı jazadı. Yahuda o'z xatında Qudaydın' miyrimi haqqında burmalap tu'sindiretug'ın bunday adamlarg'a qarsı turıw ju'da' a'hmiyetli ekenin atap o'tedi.

Sa'lemnama

1 [1] Men, İysa Masixtın'* qulı ha'm Yaqıptın' tuwısqanı Yahudadan,
A'kemiz Quday ta'repinen shaqırılg'anlarg'a sa'lem! A'kemiz Quday
sizlerdi su'yedi ha'm İysa Masixtın' O'zi sizlerdi saqlap kelmekte+.
[2] Sizlerge miyrim-sha'pa'a't, tınıshlıq ha'm su'yispenshilik mol-mol
etip berilsin!+

Gu'na ha'm jaza

[3] Su'yikli tuwısqanlarım! Bizlerge ortaq bolg'an qutqarılıwımız
haqqında jazıwdı ju'da' qa'legen edim. Endi iseniwshilerge* birotalag'a
berilgen İysag'a degen isenim ushın gu'resin' dep, sizlerge na'siyat etip
jazıwg'a ma'jbu'r boldım+. [4] Sebebi aran'ızg'a ayırım qudaysız adamlar
jasırın kirip alg'an. Olar Qudaydı miyrimli dep, Onın' miyriminen
buzıqshılıq qılıw ushın paydalanadı, jalg'ız Hu'kimdarımız ha'm İyemiz
bolg'an İysa Masixtı ta'n almaydı. Ondaylardın' jazası a'zelden-aq jazılıp
qoyılg'an+.
[5] Bulardın' ha'mmesinen xabarın'ız bolsa da, men sizlerge esletip
qoymaqshıman: Quday O'z xalqın Mısır elindegi qulshılıqtan qutqardı,
biraq son'ınan isenbeytug'ınlardı nabıt etti+. [6] Sonday-aq, o'z ma'rtebe-
biyligine qanaat etpey*, ma'kanın taslap ketken perishtelerdi de Quday
ullı jaza ku'ninde hu'kim etiw ushın ma'n'gige baylap, qaran'g'ılıqqa
qamap qoyıptı+. [7] Bularg'a uqsap, Sodom menen Gomora qalaları ha'm
olardın' a'tiraplarındag'ı qalalar da buzıqshılıq ha'm ta'biyg'ıy emes jınısıy
haramılıq isledi. Ma'n'gilik otta janıw jazasın alg'an bul qalalar adamlarg'a
eskertiw boldı+.
[8] Sol sıyaqlı, aran'ızg'a kirgen bul adamlar da qıyalparazlıqqa berilip,
o'z denelerin iplaslaydı ha'm Qudaydın' biyligin mensinbey, perishtelerdi
mazaq etedi+. [9] Ha'tte, bas perishte Mixail de Muwsanın' denesi haqqında
shaytan menen tartısqanda, onı g'arg'ap hu'kim etiwge batılı barmay, tek:
«Qudaydın' O'zi sag'an sazayın'dı bersin», – degen edi+. [10] Biraq bul
adamlar o'zleri tu'sinbeytug'ın na'rselerdi mazaq etip, sanasız haywanlar
sıyaqlı tek ta'biyg'ıy sezim boyınsha jasag'anlıqtan nabıt boladı+. [11] Olar
ha'siret shegedi! O'ytkeni Kainnın' jawız jolı menen barmaqta. Bilam
sıyaqlı da'mego'yshilikke berilgen olar Korey sıyaqlı qozg'alan' ko'terip,
nabıt boladı+.

12 Tek g'ana o'zin oylap, qarım-qatnas keshelerin'izde* sizler menen
birge iship-jegen bunday uyatsız adamlar ishekke tu'sken qurt sıyaqlı
qa'wipli. Olar samal menen ko'ship ju'retug'ın jamg'ırsız bultlarg'a, gu'zde
miywesiz qalıp o'lgen, tamırı menen julıp taslang'an tereklerge uqsaydı+.
13 Olar ko'bigin shashıratqan ten'izdin' qa'ha'rli tolqınları sıyaqlı,
pataslıqların a'tirapqa shashıratadı. Adasqan juldızlar sıyaqlı bolg'an olar
ushın tas tu'nek qaran'g'ılıq ma'n'gige tayar tur+.
14-15 Adam-atanın' jetinshi a'wladı bolg'an Enok usı adamlar haqqında
mına payg'ambarshılıqtı aytqan edi:
«Mine, İyemiz ha'r bir adamdı hu'kim qılıw ushın,
qudaysız gu'nakarlardın' barlıq jawız is-ha'reketlerin,
O'zine qarsı aytılg'an barlıq jaman so'zlerin a'shkara etiw ushın,
O'zinin' mın'-mın'lag'an muxaddesleri menen keledi»+.
16 Bul adamlar ha'mme waqıt nalıp, basqalarg'a kewli tolmaydı. Olar
na'psiqawlıq penen is tutadı ha'm lapgo'ylik etip, o'z paydası ushın
basqalarg'a jaramsaqlanadı+.

Aqıl-na'siyatlar

17 Biraq sizler, su'yikli tuwısqanlarım, İyemiz İysa Masixtın' elshileri
ta'repinen aldın aytılg'an so'zlerdi eske tu'sirin'ler+. 18 Olar sizlerge:
«Du'nyanın' son'g'ı ku'nlerinde o'z na'psine berilgen, Qudaydan
qorqpaytug'ın mazaq etiwshiler payda boladı»*, – degen edi. 19 Bunday
adamlar – alawızlıq salıwshı ha'm Muxaddes Ruwxtan* bos qalıp, o'zinin'
gu'nakar ta'biyatının' qulı bolg'an adamlar+.
20 Biraq sizler, su'yikli tuwısqanlarım, en' muxaddes bolg'an
isenimin'izdi o'mirin'izdin' tiykarı qılıp, jetilisip barın'lar. Muxaddes Ruwx
penen duwa etin'ler+. 21 O'zlerin'izdi ma'n'gilik o'mirge eristiretug'ın
İyemiz İysa Masixtın' miyrim-sha'pa'a'tin ku'tip, Qudaydın'
su'yispenshiligi menen jasawdı dawam etin'ler+. 22 İsenimde ekileniwshi
ayırım adamlarg'a miyrimlilik penen qatnas jasan'lar. 23 Bazılardı ottan
shıg'arıp, qutqarın'lar. Ja'ne basqalarg'a saqlıq penen rehimlilik
ko'rsetin'ler. Al olardın' gu'nalarınan bolsa, jerkenin'ler*+.
24-25 Qutqarıwshımız bolg'an jalg'ız Quday sizlerdi jıg'ılıwdan saqlawg'a,
O'zinin' saltanatında ullı quwanısh penen minsiz qılıp turg'ızıwg'a

qu'diretli. İyemiz İysa Masix arqalı a'zelden, ha'zir ha'm ma'n'gige, ullılıq, saltanat, ku'sh-qu'diret ha'm hu'kimdarlıq Qudaydiki bolsın!

Awmiyin+.

---

* 1:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 1:3 So'zbe-so'z: muxaddeslerge.

* 1:6 So'zbe-so'z: o'z ma'rtebe-biyligin saqlamay.

* 1:12 Yag'nıy: Qudayg'a ha'm bir-birine degen su'yispenshiligin ko'rsetiw ushın, iseniwshiler ha'r ekshembi ku'ni birge awqatlanatug'ın edi.

* 1:18 Petrdin' 2-xatı 3:3.

* 1:19 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 1:23 So'zbe-so'z: «Ha'tte, olardın' denelerinin' gu'nakarlıg'ı sebepli bılg'ang'an kiyimlerinen de jerkenin'ler».

+ 1:1 Elsh 12:17, Yaqp 1:1, Mat 13:55

+ 1:2 Dan 3:31, 1Pet 1:2, 2Pet 1:2

+ 1:3 1Tim 6:12, 2Tim 4:7

+ 1:4 2Pet 2:1

+ 1:5 San 14:36-37, San 26:64, 2Pet 1:12, Evr 3:17

+ 1:6 2Pet 2:4

+ 1:7 2Pet 2:6, Jar 18:20, Jar 19:24, Nzm 29:23, Mat 25:41

+ 1:8 2Pet 2:10

+ 1:9 Dan 10:13, Dan 12:1, 1Sal 4:16, Ayan 12:7, Nzm 34:6, Zxr 3:2

+ 1:10 2Pet 2:12

+ 1:11 Jar 4:3-8, 1Yuxn 3:12, Evr 11:4, San 22:5, San 25:1-2, San 31:16, Nzm 23:3-6, 2Pet 2:15, San 16:31-35

+ 1:12 2Pet 2:17, Mat 15:13

+ 1:13 İysh 57:20

+ 1:14 Jar 5:21-24, Nzm 33:2, Dan 7:10, Zxr 14:5, Elsh 7:53, Gal 3:19, 1Sal 3:13, Evr 12:22

+ 1:16 2Pet 2:10

+ 1:17 2Pet 3:2-3

+ 1:19 Rim 8:9

+ 1:20 Efs 6:18

+ 1:21 2Pet 3:12

+ 1:23 Amo 4:11, Zxr 3:2, Ayan 3:4

+ 1:24 Fil 2:15, Kol 1:22, 1Pet 4:11, Rim 11:36, Ayan 1:6, Ayan 5:13

Rimlilerge jazılg'an xat

Kitap haqqında mag'lıwmat

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
11 12 13 14 15 16

Pavel bul xattı Rimdegi iseniwshi ja'ma'a'tke jazg'an. Sol waqıtları Rimdegi iseniwshi ja'ma'a't o'sip, rawajlanıp atırg'an edi. Pavel sol jerge barıp, Qudaydın' Xosh Xabarı haqqında tolıg'ıraq tu'sindiriwdi qa'ledi. Biraq, ha'r tu'rli jag'daylar sebepli bara almag'anlıqtan, ol bul xattı jazıp jibergen edi.

Xattın' baslı teması – Qudaydın' qutqarıw jobası. Mazmunı boyınsha, xat pu'tkil Xosh Xabardı o'z ishine qamtıydı. Pavel bul xatında pu'tkil adamzattın' gu'nakar ekenin atap o'tip, ha'r bir adamnın' qutqarılıwg'a mu'ta'j ekenin jazadı. Quday ta'repinen berilgen usı qutqarılıwg'a adam o'zinin' jaqsı isleri menen emes, al İysa Masixtın' atanaq ag'ashta gu'nakarlar ushın o'lgenine isengeni sebepli g'ana erisiwge boladı. Adamlar tek İysa Masixqa isengeni arqalı g'ana aqlanadı (1:17).

Xat isenimi arqalı aqlang'anlardın' bul du'nyada ha'm ja'ma'a't ishinde qalay is tutıw kerekligi haqqında ko'rsetpeler menen juwmaqlanadı.

Sa'lemnama

1 [1] İysa Masixtın'* qulı bolg'an, elshilikke shaqırılıp, Qudaydın' Xosh
Xabarın ja'riyalaw ushın tan'lang'an men, Pavelden sa'lem! [2] Usı Xosh
Xabardı Quday O'z payg'ambarları arqalı Muxaddes Jazıwlarda a'welden
wa'de etken edi+. [3] Bul Xosh Xabar Qudaydın' Ulı haqqında bolıp, Ol adam
sıpatında Dawıttın' urpag'ınan tuwıldı ha'm+ [4] Onın' Muxaddes Ruwx*
ta'repinen o'limnen qayta tiriliwi arqalı Qudaydın' Ulı ekeni qu'diret
penen da'lillendi. Qudaydın' Ulı – bul İyemiz İysa Masix. [5] Masixtın' atı
ushın, ha'mme milletlerden bolg'an adamlar isensin ha'm so'zge boysınsın
dep, Ol arqalı bizler Qudaydın' miyrimine ha'm elshilik xızmetine iye
boldıq+. [6] İysa Masixqa tiyisli bolıw ushın tan'lang'an sizler de usı ha'r
tu'rli milletlerdensiz. [7] Quday su'yip, O'z muxaddesleri bolıwg'a
shaqırg'an, Rimdegi sizlerdin' ha'mmen'izge A'kemiz Quday ha'm İyemiz
İysa Masix miyrim ha'm tınıshlıq bersin!+

Paveldin' Rimge barıwdı a'rman etiwi

[8] Aldı menen isenimin'izdin' dan'qı pu'tkil du'nyag'a jayılg'anı sebepli,
sizlerdin' ha'mmen'iz ushın İysa Masix arqalı Qudayıma shu'kirlik
bildiremen+. [9] Ulının' Xosh Xabarın ja'riyalawda shın kewlim* menen
men xızmet etip atırg'an Qudaydın' O'zi duwa etkenimde sizlerdi u'zliksiz
tilge alıp atırg'anıma gu'wa+. [10] Ja'ne de, endi sizlerge barıwım ushın
Qudaydın' qa'lewi menen jol ashılıwın da tınbastan sorap atırman+.
[11] O'ytkeni isenimin'izdin' bekkem bolıwı ushın sizlerge bir ruwxıy sıydı
jetkereyin dep, men sizlerdi qattı ko'rgim kelip atır. [12] Yag'nıy, aran'ızda
bolg'anımda bir-birimizdin' isenimimizden jigerlensek eken deymen.
[13] Tuwısqanlarım, basqa milletler arasında bolg'anı sıyaqlı, sizlerdin'
aran'ızda da menin' islerimnin' jemisi bolıwı ushın, janın'ızg'a keliwdi
ko'p ma'rtebe maqset etsem de, biraq ha'zirge deyin tosqınlıqlarg'a dus
kelgenimnen biyxabar qalıwın'ızdı qa'lemeymen+. [14] Menin' parızım*
ha'mmege: greklerge ha'm grek emeslerge*, bilimli ha'm bilimsiz
adamlarg'a Xosh Xabardı ja'riyalawdan ibarat+. [15] Sonlıqtan qolımnan
kelgenshe, Rimde bolg'an sizlerge de Xosh Xabardı ja'riyalawg'a tayarman.

Xosh Xabardın' ku'shi

16 Sebebi men Xosh Xabardan arlanbayman. Xosh Xabar – isengen ha'r
bir adamdı, birinshiden yahudiylerdi, son'ınan yahudiy emeslerdi*
qutqara alatug'ın Qudaydın' ku'shi+. 17 Qudaydın' adamdı aqlaytug'ını
Xosh Xabarda ashıq ko'rsetilgen. Aqlanıw isenim arqalı baslanıp, isenimdi
bekkemlep baradı. Muxaddes Jazıwda aytılg'anday: *«Aqlang'an adam isenimi
menen jasaydı»* *+.

Qudaydın' g'a'zebi

18 Haqıyqatqa o'z nahaqlıg'ı menen bo'get bolatug'ın adamlardın'
barlıq qudaysız ha'm nahaq islerine aspannan Qudaydın' g'a'zebi
to'giledi+. 19 O'ytkeni Quday haqqında biliwge mu'mkin bolg'an na'rseler
olarg'a belgili. Qudaydın' O'zi olarg'a usılardı ma'lim etken+. 20 Du'nya
jaratılg'annan beri Qudaydın' ko'zge ko'rinbeytug'ın qa'siyetleri, yag'nıy
sheksiz qu'direti ha'm qudaylıg'ı Ol jaratqan barlıqtan seziledi ha'm ashıq
ko'rinedi. Solay etip, olar o'zlerin aqlay almaydı+.

21 Olar Qudaydı bilse de, Onı Quday dep ullılamadı ha'm Og'an
shu'kirlik bildirmedi. Kerisinshe, olardın' oy-qıyalları bos bolıp, aqılsız
kewillerin qaran'g'ılıq qapladı+. 22 O'zlerin aqıllımız dep sanap, aqmaq
bolıp shıqtı:+ 23 ma'n'gi tiri Qudaydın' ullılıg'ın basında o'lim bar
adamnın', quslardın', to'rt ayaqlı haywanlardın' ha'm jer
bawırlawshılardın' ko'rinisindegi butlarg'a almastırdı+.

24 Sol sebepten Quday olardı ju'reklerindegi haram qa'lewlerine ha'm
buzıqshılıqqa tapsırıp, bir-birinin' denesin iplaslawına tosqınlıq
jasamadı+. 25 Olar Qudaydın' haqıyqatın jalg'ang'a almastırdı. Jaratqang'a
emes, al jaratılg'an na'rsege sıyınıp, og'an xızmet etti. Al Quday sheksiz
alg'ıs-maqtawlarg'a ılayıqlı. Awmiyin+.

26 Sonlıqtan Quday olardı uyatsız qa'lewlerine tapsırdı. Ha'tte, hayallar
da er adam menen ta'biyg'ıy jınısıy qatnastı qoyıp, o'z ara ta'biyg'ıy emes
qatnas jasadı+. 27 Sol sıyaqlı, er adamlar da hayal menen ta'biyg'ıy jınısıy
qatnastı qoyıp, bir-birine buzıq ha'wes penen ıntıqtı. Erkekler erkekler
menen uyatsız is-ha'reketler islep, o'z buzıqshılıg'ına ılayıq jazasın aldı+.
28 Qudaydı biliwdi qa'lemegenlikten, Quday da olardı buzıq oy-sezimlerine
ha'm islewge bolmaytug'ın is-ha'reketlerdi islewge tapsırdı. 29 Olardın'
kewilleri ha'r tu'rli nahaqlıqqa, jawızlıqqa, na'psiqawlıqqa, jamanlıqqa,
ku'nshillikke, qanxorlıqqa, ja'njelkeshlikke, hiylekerlikke ha'm jaman
niyetke tolı. Olar ja'ne o'sekshi, 30 jalaxor, Qudaydı jek ko'riwshi, xorlawshı,

menmen, maqtanshaq, jamanlıq islewge sheber, ata-anasının' so'zin tın'lamaytug'ın, [31] aqılsız, opasız, jawız ha'm rehimsiz adamlar+. [32] Bunday islerdi islewshiler o'limge ılayıq, degen Qudaydın' a'dil hu'kimin olar bilse de, bul islerdi tek o'zleri g'ana islep qoymay, al usı islerdi islewshilerdi de qollap quwatlaydı+.

Qudaydın' a'dil hu'kimi

2 [1] Al sen, basqa birewdi hu'kim etiwshi ha'y adam, o'zin'nin' kim
bolıwın'a qaramastan, aqlana almaysan'. Sen basqa birewdi hu'kim etip
turıp, o'zin'di de hu'kim etesen'. Sebebi sen, ha'y hu'kim etiwshi adam,
o'zin' de sonday islerdi isleysen'-g'o+. [2] Sol islerdi islewshilerdi Quday
a'dillik penen hu'kim etetug'ının bizler bilemiz. [3] Sonday na'rselerdi
islewshilerdi hu'kim etken, biraq o'zi de solay islewshi, ha'y adam, sen
Qudaydın' hu'kiminen qashıp qutılaman dep oylaysan' ba? [4] Ya bolmasa,
Qudaydın' ken' peyilliliginin' seni ta'wbege alıp keletug'ının bilmey, Onın'
sheksiz ken' peyilliligin, sabırlılıg'ın ha'm shıdamlılıg'ın pisent etpeysen'
be+?

[5] Sen o'zin'nin' o'jetligin' ha'm ta'wbege kelmeytug'ın ju'regin' sebepli,
Qudaydın' a'dil hu'kimi shıg'arılatug'ın g'a'zep ku'ni ushın, o'zin'e qarsı
g'a'zep toplamaqtasan'+. [6] Quday ha'r bir adamg'a islegen isine ılayıq
qaytaradı:+ [7] u'zliksiz jaqsılıq islep, dan'q, hu'rmet ha'm ma'n'gilikti
izlegenlerge Quday ma'n'gilik o'mir beredi. [8] Al menmen bolıp, haqıyqatqa
boysınbay, nahaq joldan ju'riwshilerdin' u'stine bolsa, g'a'zep ha'm
qa'ha'rin to'gedi. [9] Jamanlıq islewshi ha'r bir adamg'a, aldı menen
yahudiyge, son'ınan yahudiy emes adamg'a* Quday qıyınshılıq ha'm
qayg'ı jiberedi+. [10] Kerisinshe, jaqsılıq islewshi ha'r bir adamg'a, aldı
menen yahudiyge, son'ınan yahudiy emes adamg'a* Ol dan'q, hu'rmet
ha'm tınıshlıq beredi+. [11] O'ytkeni Quday adamlardı ayırmaydı+.

[12] Muxaddes Nızamdı bilmey gu'na islegen ha'mme adamlar Muxaddes
Nızamg'a iye bolmay nabıt boladı. Al Muxaddes Nızamdı bilip turıp gu'na
islegen ha'mme adamlar Muxaddes Nızam boyınsha hu'kim etiledi+.
[13] Sebebi Qudaydın' aldında Muxaddes Nızamdı esitkenler emes, al onı
orınlaytug'ınlar aqlanadı+. [14] Muxaddes Nızamg'a iye emes basqa milletler
hu'jdan nızamı boyınsha bul Muxaddes Nızamg'a ılayıqlı islerdi islese, olar
Muxaddes Nızamg'a iye bolmay tura, o'zleri ushın o'zleri nızam. [15] Solay
etip, olar Muxaddes Nızamnın' buyrıqlarının' ju'reklerinde jazılg'anın
ko'rsetedi. Bul haqqında olardın' hu'jdanı gu'walıq beredi ha'm oyları da
olardı birese ayıplap, birese aqlaydı+. [16] Men ja'riyalap atırg'an Xosh
Xabar boyınsha Quday İysa Masix arqalı adamlardın' jasırın oy-qıyalların
hu'kim etetug'ın ku'ni usılay boladı.

Yahudiyler ha'm Muxaddes Nızam

17 Minekey, sen o'zin'di yahudiymen dep, Muxaddes Nızamg'a
su'yenesen' ha'm Quday menen ayrıqsha qatnastaman dep maqtanasan'+.
18 Sen Qudaydın' erkin bilesen' ha'm Muxaddes Nızamnan ta'lim alg'anın'
sebepli, nenin' durıs yamasa nenin' nadurıs ekenligin ayıra alasan'. 19-
20 Muxaddes Nızamnan tolıq bilim alg'anın' ha'm haqıyqattın' negizin
bilgenin' sebepli, o'zin'di soqırlardın' jolbasshısı, qaran'g'ılıqta
bolg'anlardın' nurı, aqılsız adamlardın' ta'rbiyashısı ha'm go'deklerdin'
ustazı dep esaplaysan'+. 21 Olay bolsa, basqa birewge ta'lim berip turıp,
o'zin'e nege ta'lim bermeysen'? Urlıq islemewdi ja'riyalap, o'zin' nege
urlıq isleysen'+? 22 «Buzıqshılıq isleme» dep, o'zin' nege buzıqshılıq
isleysen'? Butlardan jerkenip, nege butlardın' ibadatxanaların
tonaysan'+? 23 Muxaddes Nızam menen maqtanasan', biraq onı buzıp,
nege Qudaydı hu'rmet etpeysen'? 24 O'ytkeni bılay dep jazılg'an: «Sizler
sebepli, basqa milletler arasında Qudaydın' atına til tiyedi»*+.

25 Eger Muxaddes Nızamdı orınlasan', su'nnettin'* paydası bar. Biraq
sen su'nnetli bolıp turıp Muxaddes Nızamdı buzsan', onda
su'nnetlenbegen basqa millet adamınan senin' hesh jerin' artıq emes+.
26 Solay etip, su'nnetsiz bolg'anlar Muxaddes Nızamnın' talapların orınlasa,
onda olar Quday ta'repinen su'nnetliler, yag'nıy O'zinin' xalqı dep
esaplanbay ma+? 27 Denesinin' eti kesilip su'nnet etilmegen, biraq
Muxaddes Nızamdı orınlaytug'ın adam jazılg'an Muxaddes Nızamg'a ha'm
su'nnetke iye bolıp turıp, Muxaddes Nızamdı buzıwshı sen yahudiydi
ayıplamas pa eken+? 28 Sebebi tek sırtqı belgileri menen yahudiy bolg'an
adam haqıyqıy yahudiy emes ha'm denesinin' eti kesilip su'nnet etiliw de
haqıyqıy su'nnet etiliw emes+. 29 Al, ishki du'nyası menen yahudiy bolg'an
adam g'ana haqıyqıy yahudiy. Ja'ne de, haqıyqıy su'nnet – bul jazılg'an
Muxaddes Nızam boyınsha islengen su'nnet emes, al Muxaddes Ruwx
ta'repinen islengen ju'rektin' su'nneti. Usınday su'nnetke iye bolg'an
adam adamlardın' emes, al Qudaydın' maqtawın aladı+.

Qudaydın' sadıqlıg'ı

3 [1] Olay bolsa, yahudiy bolıwdın' qanday da bir artıqmashılıg'ı bar
ma? Ya bolmasa, su'nnetleniwdin' paydası bar ma+? [2] A'lbette, bar.
Yahudiy bolıw – ha'r ta'repleme artıqmashılıqqa iye. O'ytkeni en' aldı
menen Qudaydın' so'zleri olarg'a isenip tapsırılg'an+. [3] Eger olardın'
ayırımları Qudaydın' so'zlerine sadıqsız bolıp shıqqan bolsa ne bolıptı?
Olardın' sadıqsızlıg'ı Qudaydın' sadıqlıg'ın biykarlay ala ma+? [4] Hesh
qashan! Ha'mme adamlar o'tirikshi bolsa da, Quday haq. Sebebi Muxaddes
Jazıwda Quday haqqında bılay delingen:
«Haq ekenin'di so'zlerin' menen ko'rsetesen',
Seni ayıplag'anda, jen'iske erisesen'» *+.
[5] Biraq, bizlerdin' nahaqlıg'ımız Qudaydın' haqlıg'ın ashıp ko'rsetse,
onda ne deymiz? Quday bizlerdi g'a'zep penen jazalasa, a'dilsiz bolg'anı
ma? (Men bulardı adamlardın' oyı boyınsha aytıp atırman.) [6] Hesh qashan!
Eger Quday a'dilsiz bolsa, Ol du'nyanı hu'kim ete alar ma edi? [7] Degen
menen, ayırımlar bılay dep soraw qoyıwı mu'mkin: «Eger menin'
nahaqlıg'ım Qudaydın' haqlıg'ının' artıp, Onın' ullılanıwına xızmet etse,
sonda nege men gu'nakar bolıp hu'kim etilmektemen?»+ [8] Solay etip:
«Jaqsılıq shıqsın dep, jamanlıq isley bereyik», – deyik pe? Bazı adamlar
bizlerge jala jawıp, usınday so'zlerdi aytti demekte. Bunday adamlar
Qudaydın' jazasına ılayıqlı+.

Birde bir haq adam joq

[9] Endi ne dewge boladı? Biz yahudiyler basqa milletlerden artıqpız ba?
A'lbette, yaq! O'ytkeni a'lle qashan da'lillegenimdey, yahudiy de, basqa
millet adamı da*, yag'nıy ha'r bir adam gu'nanın' biyligi astında+.
[10] Muxaddes Jazıwlarda aytılg'anday:
«Hesh bir haq adam joq,
Birde biri joq.
[11] *Sanalı hesh biri joq.*
Qudaydı izleytug'ın hesh kim joq.
[12] *Ha'mme joldan adasqan,*
Barlıg'ı jaramsız bolg'an.
Jaqsılıq islewshi hesh kim joq.
Birde biri joq» *+.

13 *«Olar so'zleri menen adamlardı ashıq go'rge tıg'ar»* *.
«Tilleri menen aldaydı,
Erinlerinde jılan za'ha'ri» *+.
14 *«Awızları tolı na'let-g'arg'ıs so'zlerge»* *+.
15 *«Ayaqları shaqqan qan to'giwge.*
16 *Olar qa'dem basqan jerge keler qıyralıw ha'm ba'le.*
17 *Bilmes olar tınıshlıq jolın»* *+.
18 *«Qudaydan qorqıw da joq kewillerinde»* *+.
19 Muxaddes Nızamda aytılg'anlardın' ha'mmesi Muxaddes Nızam
astında bolg'anlarg'a aytılg'anın bilemiz. Solay etip, ha'r bir til baylanıp,
pu'tkil du'nya Qudaydın' aldında esap beredi. 20 Sonlıqtan Muxaddes
Nızamdı orınlag'anı arqalı hesh bir adam Qudaydın' aldında aqlana
almaydı. Kerisinshe, Muxaddes Nızam arqalı adam o'zinin' gu'nakar
ekenin bilip aladı+.

İsenim menen aqlanıw

21 Endi bolsa, Qudaydın' adamdı aqlaytug'ın a'dilligi Muxaddes
Nızamg'a baylanıslı bolmay-aq ashıq ko'rsetildi. Tawrat ta,
payg'ambarlardın' Jazıwları da bul haqqında gu'walıq beredi+.
22 Qudaydın' a'dilligi adamlardı olardın' İysa Masixqa degen isenimi arqalı
aqlaydı. Bunı Ol isenetug'ın ha'r bir adam ushın isleydi. Sebebi adamlar
arasında hesh qanday ayırmashılıq joq. 23 O'ytkeni ha'mme gu'na islegen
ha'm Qudaydın' saltanatınan ayırılg'an+. 24 Biraq, adamlar Qudaydın'
miyrimi menen, İysa Masixtın' qanı* arqalı esheyin aqlanadı+. 25 Masixqa
degen isenim menen, Onın' qanı arqalı gu'naları keshirilsin dep, Quday
Masixtı adamlar ushın qurbanlıqqa bag'ıshladı. Quday bul arqalı O'z
a'dilligin ko'rsetti. Sebebi Quday sabırlılıq etip, burınnan beri islengen
gu'nalardı keshirdi+. 26 Ja'ne de, ha'zirgi waqıtta Ol a'dilligin da'lillep,
O'zinin' haq ekenin ha'm İysag'a isengen ha'r bir adamdı aqlaytug'ının
ko'rsetti.
27 Endi bizler ne menen maqtana alamız? Hesh na'rse menen. Qanday
jol menen aqlana alamız? Muxaddes Nızamdı orınlaw jolı menen be? Yaq,
isenim menen+. 28 O'ytkeni bizler adamnın' Muxaddes Nızamdı
orınlag'anı arqalı emes, al isenim menen aqlanatug'ının moyınlaymız+.
29 Rasında da, Quday tek yahudiylerdin' Qudayı ma? Ol basqa milletlerdin'

de Qudayı emes pe? A'lbette, Ol basqa milletlerdin' de Qudayı+. 30 Sebebi
su'nnetli yahudiylerdi de, su'nnetsiz bolg'an basqa milletlerdi de tek
isenim menen aqlaytug'ın Quday – jalg'ız+.
31 Solay etip, bizler: «Adamlar tek isenim menen aqlanadı», – dep,
Muxaddes Nızamdı biykarlaymız ba? Yaq, kerisinshe, Onı tastıyıqlaymız+.

İbrayımnın' isenimi ha'm Qudaydın' wa'desi

4 [1] Al endi bizlerdin', yag'nıy yahudiylerdin' tu'p babası İbrayım
haqqında ne deymiz? Ol nege eristi? [2] Eger ol islegen sawap isleri
sebepli aqlang'an bolsa, maqtanıwg'a haqısı bolar edi. Biraq, Qudaydın'
aldında maqtana almaydı. [3] O'ytkeni Muxaddes Jazıwda bılay delingen:
«İbrayım Qudayg'a isendi ha'm sol sebepten Quday onı aqlang'an dep sanadı»
*+. [4] Miynet etkenge to'lengen haqı sıy emes, al is haqı bolıp esaplanadı.
[5] Biraq kim de kim o'zinin' sawap islerine emes, al qudaysız adamdı da
aqlaytug'ın Qudayg'a isense, ol isenimi sebepli aqlang'an bolıp
esaplanadı+. [6] Minekey, sawap islerine qaramay, Quday ta'repinen
aqlang'an dep esaplang'an adamnın' baxıtlı ekeni haqqında Dawıt ta bılay
degen:+

[7] *«Nahaq *isleri keshirilip,*
Gu'naları juwılg'an adamlar qanday baxıtlı!
[8] *Quday gu'nasın esapqa almaytug'ın adam qanday baxıtlı!»* *+

[9] Bul baxıt tek su'nnetliler ushın berilgen be? Ya bolmasa, su'nnetsizler
ushın da ma? Bizler: «İbrayım o'z isenimi sebepli aqlang'an dep sanaldı», –
degen edik+. [10] Ol qashan aqlang'an dep sanaldı? Su'nnetlengennen keyin
be yamasa su'nnetlenbesten burın ba? Su'nnetlengennen keyin emes, al
su'nnetlenbesten burın. [11] Su'nnetlenbesinen burın isenimi menen
aqlang'anının' belgisi retinde İbrayım su'nnetlew ra'simin qabıl etti. Solay
etip, ol su'nnetsiz bolg'an basqa millet adamlarının' da aqlang'an bolıp
esaplanıwı ushın, isenetug'ın usınday adamlardın' ha'mmesinin' ruwxıy
babası boldı+. [12] Babamız İbrayım su'nnetli yahudiylerdin' de ruwxıy
babası. Bul olardın' tek su'nnetlengeni sebepli emes, al İbrayımda
su'nnetlenbesinen aldın bolg'an isenim menen jasag'anı sebepli boldı.

[13] Sebebi Muxaddes Nızamdı orınlag'anı arqalı emes, al isenimi arqalı
aqlanıwı ushın, Quday İbrayımg'a ha'm onın' urpaqlarına du'nyanın'
miyrasxorları bolatug'ının wa'de etti+. [14] Eger adamlar Muxaddes Nızamdı
orınlawı arqalı miyrasxor bolatug'ın bolsa, onda isenim biykar ha'm wa'de
de bos bolar edi+. [15] O'ytkeni Muxaddes Nızam Qudaydın' g'a'zebin
keltiredi. Biraq Muxaddes Nızam bolmag'an jerde nızamdı buzıw da joq+.

[16-17] Usılay etip, Qudaydın' wa'desi tek isenim sebepli beriledi. Ol tek
Muxaddes Nızamg'a iye bolg'an yahudiy iseniwshilerine g'ana emes, al
İbrayımnın' isenimine iye bolg'an basqa millet iseniwshilerine de, yag'nıy

İbrayımnın' pu'tkil urpag'ına Qudaydın' miyrimi boyınsha beriledi. Muxaddes Jazıwda Qudaydın' İbrayımg'a: *«Seni ko'p milletlerdin' babası qılaman»* *, – dep aytqanınday, İbrayım o'zi isenetug'ın Qudaydın', yag'nıy o'lilerdi tiriltetug'ın ha'm joqtan bar payda qılatug'ın Qudaydın' aldında ha'mmemizdin' babamız++.

18 Hesh u'miti qalmag'an waqıtta da İbrayım u'mitin u'zbey, Qudayg'a isendi. Sonlıqtan *«Senin' urpag'ın' esap-sansız boladı»* *, – dep Qudaydın' og'an aytqanınday, ol ko'p milletlerdin' babası boldı+. 19 Jası ju'zge shamalasıp, denesinde ku'sh qalmag'anın ha'm hayalı Saranın' da qursag'ına bala pitpeytug'ının ol bilse de, isenimin azaytpadı+.
20 İsenimsizlik etip, Qudaydın' wa'desi tuwralı ekilenbedi. Kerisinshe, isenimi ku'sheyip, Qudaydı alg'ısladı. 21 Qudaydın' O'z wa'desin orınlaytug'ın ku'shke iye ekenine ol tolıq isendi. 22 A'ne, usı isenimi sebepli, İbrayım aqlang'an dep sanaldı+.

23 «Aqlang'an dep sanaldı», – degen so'zler tek İbrayımg'a emes, 24 al bizlerge de tiyisli etip jazılg'an. Bizler de İyemiz İysanı o'limnen tiriltken Qudayg'a degen isenimimiz benen aqlang'an bolıp esaplanamız+. 25 İyemiz İysa gu'nalarımız ushın o'limge tapsırılıp, Qudaydın' aldında bizlerdin' aqlanıwımız ushın qayta tirildi+.

Quday menen jarasıw

5 [1] Solay etip, isenim menen aqlang'anımız sebepli, İyemiz İysa Masix arqalı Quday menen jarastıq+. [2] İysa Masix arqalı Qudaydın' miyrimine isenimimiz benen iye bolıp jasamaqtamız. Ja'ne de, Qudaydın' ullılıg'ına erisiwden u'mit etip, quwanamız+. [3] Bizler tek bul sebepli emes, al qıyınshılıqlar sebepli de quwanamız. Sebebi qıyınshılıqlardan sabırlılıq,+ [4] sabırlılıqtan jaqsı minez-qulıq, jaqsı minez-qulıqtan u'mit payda bolatug'ının bilemiz. [5] Sol u'mit bizlerdi uyatqa qaldırmaydı. O'ytkeni Quday bizlerge bergen Muxaddes Ruwxı arqalı ju'reklerimizdi O'z su'yispenshiligine toltırdı+.

[6] Awa, o'zlerimizdi aqlawg'a ele ku'shsiz bolg'anımızda Masix belgilengen waqıtta qudaysız bolg'an bizler ushın o'ldi. [7] Hesh kim haq adam ushın janın o'limge qıymaydı. Ha'tte, o'zine qa'wender bolg'an adam ushın da janın o'limge qıyıwdı qa'leytug'ın adamlar az. [8] Biraq, bizler ele gu'nakar bolg'an waqtımızda Masix bizler ushın o'ldi. Bizlerge degen su'yispenshiligin Quday usılay da'lilledi+. [9] Sonlıqtan endi Masixtın' qanı arqalı aqlang'anımız sebepli, Ol arqalı Qudaydın' g'a'zebinen qutqarılatug'ınımız da anıq+. [10] Sebebi bizler Qudaydın' dushpanı bolsaq ta, Onın' Ulının' o'limi arqalı Quday menen jarastıq. Endi Quday menen jarasıp, Onın' Ulının' o'miri arqalı qutqarılatug'ınımız da anıq+. [11] Ja'ne de, bunın' menen sheklenip qoymay, bizlerdi endi Quday menen jarastırg'an İyemiz İysa Masix arqalı Quday menen qatnasta bolıp quwanamız.

Adam-ata arqalı o'lim, al İysa Masix arqalı o'mir keldi

[12] Du'nyag'a bir adam arqalı, yag'nıy Adam-ata arqalı gu'na keldi, al gu'na sebepli o'lim keldi. Solay etip, hesh bir adam o'limnen qashıp qutıla almaytug'ın boldı. O'ytkeni ha'mme gu'na islegen edi+. [13] Muxaddes Nızam berilmesten burın da du'nyada adamlar gu'na isleytug'ın edi. Biraq, Muxaddes Nızam bolmag'an waqıtta gu'na gu'na dep esaplanbadı+. [14] Degen menen, Adam-atadan Muwsag'a deyin jasag'anlar Adam-ata islegen sol gu'nanı islemegen bolsa da, o'lim olardın' u'stinen hu'kimdarlıq etti.

Al Adam-ata keliwi tiyis Adamnın', yag'nıy Masixtın' tımsalı+. [15] Biraq, olar arasında u'lken ayırmashılıq bar. Qudaydın' sıyı Adam-atanın' gu'nasına uqsamaydı. Sebebi bir adamnın' gu'nası sebepli ko'p adamlar

o'lgen bolsa da, Qudaydın' miyrimi ha'm basqa bir adamnın', yag'nıy İysa Masixtın' miyrimi menen berilgen sıydı ko'p adamlar mol-molaqay etip aldı+. 16 Qudaydın' sıyının' na'tiyjesi menen bir adamnın' gu'nasının' na'tiyjesi birdey emes. Adam-atanın' gu'nasının' aqıbeti hu'kim etiliwge alıp keldi, biraq Qudaydın' sıyı sebepli, ko'p gu'nalarımızg'a qaramastan, bizlerge aqlanıw keldi+. 17 Bir adamnın' gu'nası sebepli, sol adam arqalı pu'tkil adamzat u'stinen o'lim biylik etken bolsa, endi tek bir adam, yag'nıy İysa Masix arqalı Qudaydın' mol miyrimin alıp aqlang'anlar u'stinen o'mir biylik etedi+.

18 Solay etip, bir adamnın' gu'nası sebepli pu'tkil adamzat hu'kim etilgen bolsa, bir adamnın' haq isi sebepli pu'tkil adamzat aqlanıp, o'mirge eristi+. 19 Bir adamnın' boysınbag'anı sebepli ko'p adamlar gu'nakar bolıp qalg'anınday, bir adamnın' boysıng'anı sebepli ko'p adamlar aqlanadı+. 20 Adamlar o'zlerinin' qanshelli gu'nakar ekenin biliw ushın Muxaddes Nızam berildi. Biraq, gu'na ko'beygen sayın, Qudaydın' miyrimi onnan da artıp bardı+. 21 Solay etip, gu'na o'lim arqalı biylik etkendey, Qudaydın' miyrimi de aqlawı arqalı biylik etip, İyemiz İysa Masix sebepli ma'n'gilik o'mirge eristiredi+.

Gu'na ushın o'lip, Masix penen jasaw

6 [1] Olay bolsa, ne deymiz? Qudaydın' miyrimi ko'beysin dep, gu'na
islewdi dawam ettire bereyik pe? [2] Hesh qashan! Bizler gu'na ushın
o'lgenbiz. Endi qalayınsha, gu'na islewdi dawam ettirip jasay alamız+?
[3] Bizler Masix İysa menen baylanısqa iye bolıp, suwg'a
shomıldırılg'anımızda ha'mmemiz de Onın' o'limine sherik bolıp, suwg'a
shomıldırılg'anımızdı bilmeysizler me? [4] Masixqa isenip, suwg'a
shomıldırılıw arqalı Onın' menen birlikte o'lip, ko'mildik. Solay etip,
Quday A'kemizdin' qu'direti menen Masix o'limnen qayta tirilip, o'mirge
eriskendey, bizler de jan'a o'mirge erisemiz+.

[5] Eger bizler Masixtın' o'limine sherik bolıp, Onın' menen birlesken
bolsaq, onda Onın' qayta tiriliwine de sherik bolıp, Onın' menen
birlesemiz+. [6] Gu'nakar ta'biyatımızdın' ku'shin joq qılıp, endigiden bılay
gu'nag'a qul bolmawımız ushın, bizlerdin' eski gu'nakar o'zligimizdin'
Masix penen birge atanaq ag'ashqa shegelengenin bilemiz+. [7] O'ytkeni
o'lgen adam gu'nanın' biyliginen azat+.

[8] Eger bizler Masix penen birge o'lgen bolsaq, Onın' menen birge
jasaytug'ınımızg'a da isenemiz+. [9] Sebebi Masixtın' o'limnen tirilip, qaytıp
o'lmeytug'ının ha'm endi o'limnin' Onın' u'stinen hu'kimdarlıq ete
almaytug'ının bizler bilemiz+. [10] Masix gu'nanı joq qılıw ushın birinshi
ha'm son'g'ı ma'rte o'ldi. Al endi bolsa, Ol Quday ushın jasap atır+.
[11] Sonlıqtan sizler de o'zlerin'izdi gu'na ushın o'li dep, al Masix İysa menen
qatnasta bolıp, Quday ushın tiri dep esaplan'lar.

[12] Solay etip, denen'izdin' jaman qa'lewlerine boysınbawın'ız ushın,
gu'nanın' o'tkinshi denen'izdi basqarıwına jol qoyman'lar+.
[13] Denen'izdin' mu'shelerin nahaqlıqtın' quralı qılıp, gu'na islewge
tapsırman'lar. Kerisinshe, o'limnen qayta tirilgenler sıpatında,
o'zlerin'izdi Qudayg'a bag'ıshlan'lar. Denen'izdin' mu'shelerin de
haqlıqtın' quralı qılıp, Qudayg'a arnan'lar+. [14] Sonda gu'na sizlerdin'
u'stin'izden hu'kimdarlıq etpeydi. O'ytkeni sizler nızamnın' biyligi astında
emes, al Qudaydın' miyriminin' biyligi astında jasaysız.

Haqlıqtın' qulları

[15] Olay bolsa, ne deyik? Nızamnın' biyligi astında emes, al Qudaydın'
miyriminin' biyligi astında jasap atırg'anımız sebepli gu'na isley bereyik
pe? Hesh qashan! [16] Boysınatug'ın qullar sıyaqlı, o'zlerin'izdi kimnin'

biyligine tapsırıp boysınsan'ız, sonın' qulı bolatug'ının'ızdı bilmeysizler me? Sizler ya o'limge jetelewshi gu'nanın', ya aqlanıwg'a jetelewshi boysınıwshılıqtın' qulı bolasızlar+. 17 Biraq, Qudayg'a shu'kir! Burın gu'nanın' qulı bolg'an sizler endi o'zlerin'izge tapsırılg'an ta'liymatqa shın ju'rekten boysındın'lar 18 ha'm gu'nanın' biyliginen azat bolıp, haqlıqtın' qulları boldın'lar+.

19 Tu'siniwin'izge an'sat bolıw ushın*, a'piwayı so'zler menen aytıp atırman: burın denen'izdin' mu'shelerin iplaslıqqa ha'm nahaq islerdi islew ushın nahaqlıqqa* qul qılıp bag'ıshlaytug'ın edin'iz, al endi muxaddes bolıwın'ız ushın, olardı haqlıqqa qul qılıp bag'ıshlan'lar. 20 Sizler gu'nanın' qulı bolg'anın'ızda, haqlıqtın' biyliginen azat edin'ler. 21 Burın islegen islerin'izden ha'zir o'zlerin'iz de uyalasız. Sol waqıtları usı islerden ne arttırg'an edin'iz? Olardın' aqırı o'lim edi-g'o. 22 Biraq endi bolsa, sizler gu'nanın' biyliginen azat etilip, Qudaydın' qulları boldın'lar. Sol sebepten muxaddeslikke erisip, aqırında ma'n'gilik o'mir alasız+. 23 Sebebi gu'nanın' to'lemi – o'lim, al Qudaydın' sıyı – İyemiz Masix İysa arqalı beriletug'ın ma'n'gilik o'mir+.

Nızamnan azat bolıw

7 [1] Ha'y, Muxaddes Nızamdı biliwshi tuwısqanlarım, men sizlerge
qarata aytıp atırman: Muxaddes Nızamnın' adam u'stinen tek tiri
waqtında g'ana biylik ju'rgizetug'ının bilmeysizler me? [2] Mısalı: ku'yewi
bar hayal ku'yewinin' ko'zinin' tirisinde og'an nızam boyınsha baylang'an
boladı. Biraq, ku'yewi qaytıs bolsa, hayal neke nızamınan azat boladı+.
[3] Solay etip, hayal ku'yewinin' ko'zinin' tirisinde basqa bir erkek penen
jasasa, neke hadallıg'ın buzg'an bolıp esaplanadı. Biraq, ku'yewi o'lse,
hayal nızam boyınsha azat boladı. Ol basqa bir erkekke turmısqa shıqsa da,
neke hadallıg'ın buzg'an bolmaydı+.

[4] Sol sıyaqlı, tuwısqanlarım, sizler de Basqag'a, yag'nıy o'limnen qayta
tirilgen Masixqa tiyisli bolıwın'ız ushın, Masixtın' denesinin' atanaq
ag'ashta o'lgeni arqalı Muxaddes Nızam aldında o'lgensiz. Bul
ha'mmemizdin' Qudayg'a xızmet etip, jemis beriwimiz ushın boldı+.
[5] O'ytkeni burın bizler gu'nakar ta'biyatımızg'a boysınıp jasag'anımızda,
Muxaddes Nızam sebepli payda bolg'an gu'nakar qa'lewler denemizdin'
mu'shelerinde ha'reket etetug'ın edi. Sonın' na'tiyjesinde, bizler o'limge
jetelewshi jemisler beretug'ın edik. [6] Endi bolsa, bizler burın o'zlerimizdi
baylap qoyg'an Muxaddes Nızam ushın o'lip, Muxaddes Nızamnan azat
boldıq. Solay etip, jazılg'an Muxaddes Nızam boyınsha basqarılatug'ın eski
jol menen emes, al Muxaddes Ruwx basqaratug'ın jan'a jol menen
Qudayg'a xızmet etpektemiz+.

Gu'na menen gu'res

[7] Olay bolsa, ne deyik? Muxaddes Nızam jaman* bolg'anı ma? Hesh
qashan! Biraq, eger Muxaddes Nızam bolmag'anda, men gu'nanın' ne
ekenin bilmegen bolar edim. Eger Muxaddes Nızam: *«Basqa birewdin'
na'rsesin ku'seme»* *, – demegende, men ku'sewdin' gu'na ekenin bilmegen
bolar edim+. [8] Degen menen, gu'na usı buyrıqtan paydalanıp, mende ha'r
tu'rli ku'sewlerdi payda etti. Sebebi Muxaddes Nızam bolmasa, gu'na o'li
boladı+. [9] Men bir waqıtları Muxaddes Nızamdı bilmey jasag'anımda tiri
edim. Biraq, Qudaydın' buyrıqların bilgenimnen son', mende gu'na tirilip,
ha'reket ete basladı, [10] al men o'ldim. Solay etip, o'mirge iye bolıw ushın
berilgen bul buyrıqlar menin' o'limime sebepshi boldı+. [11] O'ytkeni gu'na
buyrıqtan paydalanıp, meni aldadı ha'm usı buyrıq arqalı meni o'ltirdi.

12 Solay bolsa da, Muxaddes Nızam – muxaddes, Qudaydın' buyrıqları da
muxaddes, haq ha'm jaqsı+.
13 Solay eken, jaqsı na'rse mag'an o'lim alıp keldi me? Hesh qashan!
Gu'na mag'an jaqsı na'rse arqalı o'lim alıp keldi. Bul gu'nanın' gu'na bolıp
ashıq biliniwi ushın boldı. Solay etip, buyrıq arqalı gu'nanın' qanshelli
jaman ekeni belgili boladı. 14 Bizler Muxaddes Nızamnın' Qudaydan
kelgenin* bilemiz. Al men gu'nag'a qul bolıp satılg'an, o'tkinshi denege
iye adamman. 15 Men ne islep atırg'anımdı o'zim tu'sinbeymen. Sebebi
men qa'legen na'rsemdi emes, al jek ko'retug'ın na'rsemdi isleymen+.
16 Eger men qa'lemegen na'rsemdi islep atırg'anımda isimnin' jaman
ekenin moyınlasam, onda Muxaddes Nızamnın' jaqsı ekenin maqullag'an
bolaman+. 17 Olay bolsa, bul isti menin' o'zim emes, al ishimde jasaytug'ın
gu'na islep atırg'an boladı. 18 Menin' ishimde, yag'nıy gu'nakar
ta'biyatımda hesh bir jaqsı na'rsenin' joq ekenin bilemen. İshimde jaqsılıq
islewge qa'lew bolsa da, ku'shim jetpeydi+. 19 O'ytkeni o'zim islewdi
qa'leytug'ın jaqsı isti emes, al kerisinshe, islewdi qa'lemeytug'ın jaman isti
isleymen+. 20 Eger men o'zim qa'lemeytug'ın na'rseni islesem, onda onı
menin' o'zim emes, al ishimde jasaytug'ın gu'na islegen boladı.
21 Solay etip, men o'zimde mınaday nızamnın' bar ekenin bildim: men
jaqsı na'rseni islewdi qa'legenimde, ishimdegi jamanlıq ha'reket etiwge
tayar turadı. 22 Men ruwxım menen Qudaydın' Nızamın quwanıshlı tu'rde
maqullayman+. 23 Biraq, denemnin' mu'shelerinde basqa bir nızamdı
bayqayman. Ol menin' sana-sezimimnin' nızamına qarsı urısıp, meni
denemnin' mu'shelerindegi gu'na nızamına tutqın etedi+. 24 Wah, sorlı
basım! O'limge jetelewshi bul deneden meni kim qutqaradı? 25 İyemiz İysa
Masix arqalı tek jalg'ız Quday g'ana qutqaradı! Qudayg'a shu'kirler bolsın!
Solay etip, men o'z sana-sezimim menen Qudaydın' Nızamına, al
gu'nakar ta'biyatım menen gu'nanın' nızamına xızmet etip atırman.

O'mir beriwshi Muxaddes Ruwx

8 [1] Solay etip, Masix* İysag'a tiyisli bolg'anlarg'a qarsı endi hesh
qanday hu'kim joq. [2] Sebebi Masix İysa arqalı o'mir beretug'ın
Muxaddes Ruwxtın' nızamı meni gu'nanın' ha'm o'limnin' nızamınan azat
qıldı+. [3] Adamnın' gu'nakar ta'biyatı ku'shsiz bolg'anlıqtan, adam
Muxaddes Nızamdı tolıq orınlay almadı. Sonlıqtan Muxaddes Nızam
adamdı qutqara almadı, biraq onı Qudaydın' O'zi qutqardı: Quday O'z Ulın
adam denesinde bul du'nyag'a jiberip, Onı gu'nalar ushın to'lenetug'ın
qurbanlıq qılıp bag'ıshladı ha'm bizlerdin' gu'nalarımız ju'klengen O'z
Ulının' denesin hu'kim etti+. [4] Solay etip, Quday bunı gu'nakar
ta'biyatımızdın' emes, al Muxaddes Ruwxtın' jetelewi menen ju'retug'ın
bizlerdin' o'mirimizde Muxaddes Nızamnın' a'dil talapları orınlansın dep
isledi+.

[5] O'ytkeni gu'nakar ta'biyatının' jetelewi menen ju'retug'ınlar o'z
gu'nakar ta'biyatının' qa'leytug'ın na'rselerin oylaydı, al Muxaddes
Ruwxtın' jetelewi menen ju'retug'ınlar Muxaddes Ruwxtın' qa'leytug'ın
na'rselerin oylaydı+. [6] Gu'nakar ta'biyat basqaratug'ın oy-pikirler o'limge,
al Muxaddes Ruwx basqaratug'ın oy-pikirler o'mirge ha'm tınıshlıqqa
eristiredi. [7] Sebebi gu'nakar ta'biyat basqaratug'ın oy-pikirge iye adam –
Qudayg'a dushpan. Ol Qudaydın' Nızamına boysınbaydı ha'm boysına
almaydı da+. [8] Kim de kim gu'nakar ta'biyatının' jetelewi menen ju'rse, ol
Qudayg'a unay almaydı.

[9] Biraq, ishin'izde Qudaydın' Ruwxı jasap atırg'an bolsa, onda sizlerdi
gu'nakar ta'biyatın'ız emes, al Muxaddes Ruwx basqarıp atırg'an boladı.
Kim de kim Masixtın' Ruwxına iye bolmasa, ol Masixqa tiyisli emes+. [10] Al
eger ishin'izde Masix jasap atırg'an bolsa, denen'iz gu'na sebepli o'letug'ın
bolsa da, ruwxın'ız aqlang'anın'ız sebepli tiri boladı. [11] İysanı o'limnen
qayta tiriltken Qudaydın' Ruwxı ishin'izde jasap atırg'an bolsa, onda Masix
İysanı o'limnen qayta tiriltken Quday ishin'izde jasap atırg'an O'z Ruwxı
arqalı o'letug'ın denen'izdi de tiriltedi+.

[12] Solay etip, tuwısqanlarım, bizler gu'nakar ta'biyatımızg'a boysınıp,
onın' jetelewi menen ju'riwge parızlı emespiz. [13] O'ytkeni eger gu'nakar
ta'biyatın'ızdın' jetelewi menen ju'rsen'iz, o'lesiz. Al gu'nakar
ta'biyatın'ızdın' jaman islerinen Muxaddes Ruwxtın' ku'shi menen tolıq
waz keshsen'iz, jasaysız+. [14] Qudaydın' Ruwxı menen

basqarılatug'ınlardın' ha'mmesi – Qudaydın' balaları+. 15 Sebebi sizler
o'zlerin'izdi ja'ne qul etip, qorqınısh beretug'ın ruwxtı emes, al Qudaydın'
balası qılg'an Muxaddes Ruwxtı qabıl ettin'iz. Usı Ruwx arqalı Qudaydı:
«A'ke, A'kejanım!»* dep shaqırasız+. 16 Muxaddes Ruwxtın' O'zi bizlerdin'
ruwxımız benen birlikte Qudaydın' balaları ekenligimiz haqqında gu'walıq
beredi+. 17 Eger bizler Qudaydın' balaları bolsaq, onda miyrasqa iye
bolamız. Masix penen birge ullılanıw ushın, Onın' menen birge azap
sheksek, onda bizler Masix penen birge miyrasqa sherik bolg'an Qudaydın'
miyrasxorlarımız+.

Keleshektegi ullılıq

18 Menin' oyımsha, ha'zirgi qıyınshılıqlar keleshekte bizlerge
beriletug'ın ullılıqqa salıstırg'anda hesh na'rse emes+. 19 Sonın' menen
birge, pu'tkil jaratılıs Qudaydın' O'z balaların ashıq ko'rsetetug'ın ku'ndi
intizarlıq penen ku'tpekte. 20 O'ytkeni pu'tkil jaratılıs bul o'tkinshi o'mirge
tutqın etilgen. Bul olardın' o'zlerinin' erki menen emes, al tutqın qılg'an
Qudaydın' erki menen bolg'an+. 21 Olar o'zlerinin' bul nabıt qılıwshı
qullıqtan qutqarılatug'ınınan ha'm Qudaydın' balalarının' ullı azatlıqqa
erisetug'ınınan u'mit etedi.

22 Bizlerge ma'lim, pu'tkil jaratılıs ha'zirge deyin birlikte tolg'aq azabın
shekkendey azap shegip, nala etpekte+. 23 Tek jaratılıs emes, al Qudaydın'
birinshi sıyı bolg'an Muxaddes Ruwxtı alg'an bizler de perzent bolıp asırap
alınıwdı, yag'nıy denemizdin' qutqarılıwın intizarlıq penen ku'tip,
ishimizden nala etpektemiz+. 24 Sebebi bizler qutqarılg'anımız sebepli
u'mitke iyemiz. Eger bizler o'zlerimiz u'mit etetug'ın na'rseni ko'rip
turg'an bolsaq, onda ol u'mit emes. Ko'zge ko'rinip turg'an na'rseni kim
u'mit etedi+? 25 Biraq, ele ko'rmegenimizge u'mit etsek, onı sabırlılıq
penen ku'temiz.

26 Sonın' menen birge, Muxaddes Ruwx ta ha'lsiz bolg'an bizlerge
ja'rdem beredi. O'ytkeni bizler qalay duwa etiw kerekligin bilmeymiz.
Biraq, Muxaddes Ruwxtın' O'zi so'z benen aytıp jetkize almaytug'ın nala
shegip, bizler ushın Qudaydan o'tinish etedi. 27 Adamlardın' kewillerinde
ne bar ekenin biliwshi Quday Muxaddes Ruwxtın' oy-pikirlerin biledi.
Sebebi Muxaddes Ruwx iseniwshiler* ushın Qudaydın' erki boyınsha
o'tinish etedi+.

28 Quday O'zin su'yetug'ınlarg'a, yag'nıy Onın' qa'lewi boyınsha
tan'lang'anlarg'a ha'mme na'rseni jaqsılıq qılıp xızmet ettiretug'ının
bilemiz*. 29 O'ytkeni Quday O'zi burınnan tan'lag'an adamlarının' Ulına
uqsawı ushın olardı aldın ala belgiledi. Solay etip, Quday O'z Ulının' ko'p
tuwısqanlar arasında tun'g'ısh bolıwı ushın usılay isledi+. 30 Quday O'zi
aldın ala belgilegen adamların shaqırdı, shaqırg'an adamların aqladı, al
aqlag'an adamların ullılıqqa eristirdi+.

Masix arqalı berilgen Qudaydın' su'yispenshiligi

31 Olay bolsa, bug'an ne deymiz? Eger Quday bizlerdi jaqlasa, bizlerge
kim qarsı tura aladı+? 32 Quday, ha'tte, O'z Ulın da ayamay, Onı bizlerdin'
ha'mmemiz ushın qurbanlıq qılıp bag'ıshlag'an bolsa, Onın' menen
birlikte bizlerge ha'mme na'rseni bermes pe eken+? 33 Qudaydın' tan'lap
alg'an adamları bolg'an bizlerdi kim ayıplay aladı? Qudaydın' O'zi bizlerdi
aqlaydı-g'o+. 34 Kim bizlerdi hu'kim ete aladı? Hesh kim! Sebebi o'lip,
o'limnen qayta tirilgen Masix İysa Qudaydın' on' jag'ında turıp, bizler
ushın o'tinbekte+. 35 Masixtın' su'yispenshiliginen bizlerdi kim ayıra
aladı? Hesh kim. Qıyınshılıq ta, qayg'ı da, quwdalaw da, ashlıq ta,
jalan'ashlıq ta, qa'wip te, qılısh ta ayıra almaydı+. 36 Muxaddes Jazıwda
aytılg'anday:

*«Bizler Senin' ushın ha'r ku'ni o'ltirilmektemiz, Bizlerdi shalınatug'ın qoylar dep
esaplaydı»* *+.

37 Biraq, bulardın' ha'mmesinin' u'stinen bizlerdi su'yetug'ın Masix sebepli
u'lken jen'iske erisemiz+.

38 O'ytkeni men isenemen: o'lim de, o'mir de, perishteler de,
ha'kimshilikler de, ha'zirgi ha'm keleshek zaman da, ku'shler de,+
39 ba'lentlik te, teren'lik te, ulıwma, jaratılg'an hesh bir na'rse Qudaydın'
bizlerge İyemiz Masix İysa arqalı bergen su'yispenshiliginen bizlerdi ayıra
almaydı.

Quday tan'lag'an İzrail xalqı

9 1 Masixqa tiyisli adam sıpatında haqıyqatın aytıp atırman, o'tirik
so'ylep turg'anım joq. Muxaddes Ruwxqa boysınatug'ın hu'jdanım da
bug'an gu'wa:+ 2 ju'regimde u'lken bir qayg'ım ha'm tawsılmas bir da'rtim
bar. 3-4 Qanımız bir bolg'an tuwısqanlarım, yag'nıy izraillılardın'
qutqarılıwı ushın, menin' Qudaydın' g'arg'ısına ushırap, Masixtan
alaslatılıwım kerek bolsa, men qayıl bolar edim. Quday olardı balaları qılıp
asırap alg'an, olarg'a O'z ullılıg'ın berip, olar menen kelisim du'zgen.
Olarg'a Muxaddes Nızamın ha'm Qudayg'a xızmet etiw qag'ıydaların
tapsırıp, wa'delerin de bergen+. 5 Olar ullı ata-babalarımızdın' urpaqları
ha'm Masix ta adam denesinde olardın' urpag'ınan kelip shıqqan. Masix –
ha'mmenin' u'stinen hu'kimdar bolg'an, sheksiz alg'ıs-maqtawlarg'a ılayıq
Qudaydın' O'zi. Awmiyin.

6 Men Qudaydın' so'zi orınlanbadı, demekshi emespen. Sebebi İzraildın'
urpag'ı bolg'anlardın' ha'mmesi de haqıyqıy izraillılar emes+. 7 Ja'ne de,
İbrayımnın' urpag'ınan bolg'anlardın' ha'mmesi de İbrayımnın' haqıyqıy
balaları emes. Quday İbrayımg'a: *«Balan' Isaqtan tuwılg'anlardı g'ana senin'
haqıyqıy urpaqların' dep esaplayman»* *, – degen edi+. 8 Demek, İbrayımnın'
urpag'ınan bolg'anlardın' ha'mmesi de Qudaydın' balaları emes. Al
Qudaydın' İbrayımg'a bergen wa'desi boyınsha tuwılg'anlar g'ana
İbrayımnın' haqıyqıy urpaqları bolıp esaplanadı+. 9 O'ytkeni Qudaydın'
İbrayımg'a bergen wa'desi mınaday edi: *«Kelesi jılı usınday waqıtta
kelgenimde, Sara ullı boladı»* *+.

10 Sonın' menen birge, Rebekka da babamız Isaqtan ha'mledar bolıp,
egiz ullardı tuwdı+. 11-12 Biraq, bul balalar tuwılmastan aldın ha'm olar ele
jaqsı yamasa jaman bir na'rse islemesten burın Quday Rebekkag'a: *«U'lkeni
kishkenesine xızmet etedi»* *, – degen edi. Solay etip, Quday usı eki baladan
birewin tan'lap alg'anda, onı islerine qarap emes, al belgilegen jobasının'
iske asıwı ushın, O'z erki menen tan'lap aldı+. 13 Ha'tte, Quday Muxaddes
Jazıwda: *«Yaqıptı su'ydim, al İsabtı jek ko'rdim»* *, – degen+.

14 Olay bolsa, ne deymiz? Quday a'dilsiz bolg'anı ma? Hesh qashan!+
15 Sebebi Quday Muwsag'a bılay degen:

*«Kimge miyrim-sha'pa'a'timdi beriwdi qa'lesem, Sog'an miyrim-sha'pa'a'timdi
beremen, Kimge rehim etiwdi qa'lesem, Sog'an rehim etemen»* *+.

16 Solay etip, tan'lanıw adamnın' qa'lewine yamasa tırısıwına emes, al
Qudaydın' miyrim-sha'pa'a'tine baylanıslı. 17 O'ytkeni Quday Muxaddes
Jazıwda Faraong'a* bılay degen:
*«Qu'diretimdi sen arqalı ko'rsetiw ushın, Atım pu'tkil jer ju'zine ja'riyalanıwı
ushın, Seni ma'rtebeli qıldım»* *+.
18 Solay etip, Quday qa'legen adamına miyrim-sha'pa'a'tin beredi ha'm
qa'legen adamın tas bawır qıladı.
19 Endi sen mennen: «Eger Quday usılay islese, Ol nege adamdı
ayıplaydı? Onın' erkine kim qarsı tura aladı?» – dep sorawın' mu'mkin+.
20 Biraq, ha'y adam, Qudayg'a qarsılıq ko'rsetetug'ınday, sen kimsen'?
Do'retilgen na'rse o'zin do'retkenge: «Meni nege bunday qılıp do'rettin'?»
– dey me+? 21 Ya bolmasa, gu'lalshı bir ılaydan eki ıdıs soqqanda, birewin
qımbatlı is ushın qollanılatug'ın ıdıs, al ekinshisin a'piwayı is ushın
qollanılatug'ın ıdıs qılıp sog'ıwg'a haqılı emes pe+?
22 Quday da usılay is tutadı. Ol nabıt qılınıwg'a ha'm O'zinin' g'a'zebine
ushırawg'a ılayıqlı adamlarg'a g'a'zebin to'gip, ku'shin ko'rsetiwdi qa'lese
de, olarg'a u'lken sabırlılıq ko'rsetti+. 23 Ja'ne de, Quday ma'rtebege
eristiriw ushın O'zi aldın ala tayarlap qoyg'an adamlarına rehmin berip,
O'zinin' sheksiz ullılıg'ın ko'rsetti. 24 Tek yahudiyler arasınan emes, al
basqa milletler arasınan da Quday tan'lag'an usı adamlar – bizlermiz+.
25 Osiya payg'ambardın' kitabında Quday bılay degen:
*«Xalqım bolmag'an xalıqtı, „xalqım“ dep, Su'ymegenimdi „su'yiklim“ dep
atayman»* *+.
26 *«„Sizler menin' xalqım emessiz“, – degen jerde, Tiri Qudaydın' balaları dep
atalasız»* *+.
27 İyshaya payg'ambar da İzrail tuwralı ba'lent dawıs penen bılay deydi:
*«İzrail xalqının' sanı ten'iz qumınday ko'p bolsa da, Olardan tek az g'anası
qutqarıladı.
28 *Sebebi İyemiz shıg'arg'an hu'kimin, Jer ju'zinde tez ha'm tolıq a'melge asıradı»*
*+.
29 İyshaya payg'ambardın' boljap aytqanınday:
*«Eger Qu'diretli İyemiz, Bizlerden na'sil qaldırmag'anda, Bizler Sodom qalası *
sıyaqlı bolıp, Gomora qalasına uqsap qalar edik»* *+ .

İzrail xalqının' isenbewi

30 Olay bolsa, ne deymiz? Quday aldında aqlan ıwg'a tırıspag'an basqa
millet adamları o'z isenimi arqalı aqlandı+. 31 Al Muxaddes Nızamdı
orınlawı arqalı aqlanıwg'a tırısqan İzrail xalqı Muxaddes Nızamdı orınlawı
arqalı aqlana almadı+. 32 Ne ushın? O'ytkeni olar aqlanıwg'a isenimi arqalı
emes, al sawap isleri arqalı erisiwge tırıstı. Sonlıqtan olar su'rniktiretug'ın
tasqa su'rnigip quladı. 33 Muxaddes Jazıwda:
*«Minekey, Men Erusalimde *bir tastı, Su'rniktiretug'ın ha'm qulatatug'ın jartastı*
ornataman.
*Biraq, Og'an *isengen adam uyatqa qalmaydı» **, – delingen+.

10 [1] Tuwısqanlarım! Menin' ju'regimdegi a'rmanım ha'm Qudaydan jalbarınatug'ın tilegim – bul xalqım bolg'an izraillılardın' qutqarılıwı. [2] Olardın' Qudayg'a intalı ekenine o'zim gu'waman. Biraq, bul inta haqıyqıy tu'sinikke tiykarlanbag'an+. [3] Sebebi olar Qudaydın' aqlaw jolın tu'sinbey, aqlanıwg'a Muxaddes Nızamdı orınlaw arqalı erisiwge tırısıp, Qudaydın' aqlaw jolın qabıl etpedi+.

[4] Masix Muxaddes Nızamnın' talapların tolıq orınlag'anlıqtan*, Og'an isengen ha'r bir adam Quday aldında aqlanadı+.

İsengen ha'r bir adam qutqarıladı

[5] Muxaddes Nızamdı orınlaw arqalı aqlanıw haqqında Muwsa mınalardı jazadı: *«Muxaddes Nızamdag'ı buyrıqlardı orınlag'an adam olar arqalı jasaydı»* *+. [6] Al isenim arqalı aqlanıw haqqında Muxaddes Jazıwda bılay delingen: *«Kewlin'de: „Masixtı jerge tu'siriw ushın kim aspang'a shıg'adı?“* *+ [7] *yamasa: „Masixtı o'limnen tiriltiw ushın kim tu'psiz tun'g'ıyıqqa tu'sedi?“* *– *deme»*+. [8] Biraq, Muxaddes Jazıw ne demekte?

«Qudaydın' so'zi sag'an jaqın, Ol senin' awzın'da ha'm ju'regin'de» *.

Bizler ja'riyalap atırg'an isenim haqqında so'zler – usılar boladı+. [9] Eger sen İysanı «İyem» dep awzın' menen ashıq ta'n alsan' ha'm Qudaydın' Onı o'limnen tiriltkenine shın ju'rekten isensen', qutqarılasan'+. [10] O'ytkeni adam shın ju'rekten isengeni arqalı aqlanadı ha'm isenimi haqqında awzı menen ashıq ta'n alg'anı arqalı qutqarıladı. [11] Muxaddes Jazıwda aytılg'anday: *«Og'an isengen hesh bir adam uyatqa qalmaydı»* *+. [12] Sebebi yahudiy menen grektin' arasında ayırmashılıq joq. Olardın' ha'mmesinin' İyesi bir. Ol O'zin shaqırg'anlardın' ha'mmesine saqıy+. [13] Muxaddes Jazıwda aytılg'anday: *«İyemizdin' atın aytıp shaqırg'an ha'r bir adam qutqarıladı»* *+.

[14] Biraq, Qudayg'a isenbey turıp, Onı qalay shaqırıwg'a boladı? Ol tuwralı esitpey turıp, Og'an qalay iseniwge boladı? Quday haqqında so'zdi ja'riyalawshı bolmasa, qalay esitiwge boladı+? [15] So'zdi ja'riyalawg'a jiberilmese, onı qalay ja'riyalaydı? Muxaddes Jazıwda aytılg'anday: *«Xosh Xabardı ja'riyalawshılardın' ayaqları qanday a'jayıp!»* *+

[16] Degen menen, Xosh Xabarg'a izraillılardın' ha'mmesi de isene bermedi. İyshaya payg'ambardın' aytqanınday: *«İyem! Bizler aytqan xabarg'a kim isendi?»* *+ [17] Demek, isenim esitiw arqalı payda boladı, al esitiw Masix

haqqında so'zdin' ja'riyalanıwı arqalı boladı+. 18 Biraq, menin'
soraytug'ınım mınaw: izraillılar esitpedi me? A'lbette, esitti.
*«Aspan denelerinin' dawısları pu'tkil jer ju'zine, So'zleri du'nyanın' to'rt
mu'yeshine jetip bardı»* *+.
19 Men ja'ne bir na'rseni soramaqshıman: İzrail tu'sinbedi me? Da'slep
Muwsa arqalı Quday bılay degen edi:
*«Men sizlerde xalqım bolmag'an xalıq arqalı qızg'anısh payda etemen, Tu'sinigi az
bolg'an xalıq arqalı g'a'zebin'izdi keltiremen»* *+.
20 Son'ınan İyshaya payg'ambar Qudaydın' so'zlerin batırlıq penen aytıp:
«Meni izlemegenler taptı, Meni soramag'anlarg'a O'zimdi ko'rsettim» *, – degen
edi.
21 Al, İzrail xalqı haqqında Quday bılay deydi:
*«So'zimdi tın'lamaytug'ın qaysar bir xalıqqa, Ku'ni boyı qushag'ımdı ashıp
turdım»* *+.

Quday İzrail xalqınan ju'z burg'an joq

11 [1] Olay bolsa, men mına na'rseni sorap atırman: Quday O'z xalqınan ju'z burdı ma? Hesh qashan! Men de İbrayımnın' urpag'ınan, Benamin urıwınan shıqqan izraillıman+. [2] Quday O'zi burınnan tan'lag'an xalqınan ju'z burmadı. Muxaddes Jazıwdın' İliyas payg'ambar tuwralı jazılg'an jerinde ne aytılg'anın bilmeysizler me? İliyas İzrail u'stinen Qudayg'a shag'ım jasap bılay degen edi:+ [3] *«İyem! Olar Senin' payg'ambarların'dı o'ltirdi, Sag'an qurbanlıq shalınatug'ın jerlerdi qıyrattı. Tek jalg'ız men g'ana qaldım. Olar meni de o'ltiriwge ha'reket etpekte»* *+.

[4] Og'an Quday ne dep juwap bergen edi? *«Baaldın' *aldında dize bu'kpegen jeti mın' adamdı Men O'zim ushın ajıratıp aldım»* *+. [5] Sol sıyaqlı, ha'zirgi waqıtta da izraillılar arasında Qudaydın' miyrimi menen tan'lang'an az g'ana adamlar bar+. [6] Olar sawap isleri sebepli emes, al Qudaydın' miyrimi menen tan'lap alındı. Eger olar sawap isleri sebepli tan'lap alıng'anda, miyrim miyrim bolmas edi. [7] Solay etip, ne ju'z berdi? İzrail xalqının' ko'pshilik bo'legi izlegen na'rsesin taba almadı. Tek olardın' arasınan tan'lap alıng'anlar g'ana taptı. Al qalg'anlarının' ju'rekleri tas etildi+. [8] Muxaddes Jazıwda aytılg'anday:

«Quday olarg'a O'zinin' so'zin tu'sinbewi ushın biypa'rwalıq ruwxın berdi.
Sonlıqtan olar usı ku'nge deyin, Qo'zleri bolsa da, ko'rmeydi, Qulaqları bolsa da, esitpeydi» *+.

[9] Dawıt bılay deydi:

«Olar dasturxan basında otırg'anda duzaqqa tu'sip, Qaqpang'a alınsın ha'm qulap, jazalansın.
[10] *Ko'zlerin qaran'g'ılıq basıp, ko'rmey qalsın.*
Belleri awırmanlıqtan ma'n'gige bu'gilip qalsın!» *+

Basqa milletlerdin' qutqarılıwı

[11] Olay bolsa, men mınanı sorap atırman: izraillılar tolıq nabıt bolıw ushın su'rnikti me? Hesh qashan! Biraq, izraillılardın' gu'naları sebepli, Quday basqa milletlerge qutqarılıw berdi ha'm bul arqalı olarda qızg'anısh oyattı. [12] Eger izraillılardın' gu'na islep qulap qalg'anı du'nyadag'ı basqa milletlerge baylıq alıp kelip, olardı bayıtsa, onda pu'tkil izraillılardın' qutqarılıwı du'nyadag'ı basqa milletlerge qanshelli ko'p baylıq alıp keledi!

13 Basqa milletlerden bolg'an sizlerge aytıp atırman: basqa milletler
ushın elshi bolıp tayınlang'an men o'z xızmetimdi ma'rtebeli dep
esaplayman+. 14 Usı xızmetim arqalı milletim bir bolg'an tuwısqanlarımda
qızg'anısh oyansa ha'm olardın' ayırımları bolsa da qutqarılsa eken.
15 O'ytkeni olardın' Quday ta'repinen qabıl etilmegeni du'nyadag'ı basqa
milletlerdin' Quday menen jarasıwına sebepshi bolg'an bolsa, onda
olardın' Quday ta'repinen qabıl etiliwi du'nyadag'ı basqa milletlerdin'
qutqarılıp, o'limnen o'mirge o'tiwine sebepshi bolmay ma+? 16 Eger
qamırdın' birinshi bo'legi Qudayg'a bag'ıshlanıp, muxaddes bolsa, onda
pu'tkil qamır da muxaddes boladı. Eger terektin' tamırı muxaddes bolsa,
onda shaqaları da muxaddes+.
17 Biraq, eger za'ytu'n ag'ashının' ayırım shaqaları, yag'nıy
yahudiylerdin' ayırımları kesilip taslanıp, jabayı za'ytu'n ag'ashının'
shaqası bolg'an sen, yag'nıy basqa millet adamı olardın' ornına jalg'anıp,
ag'ashtın' shireli tamırınan na'r alsan',+ 18 kesilgen shaqalar aldında
maqtanıp ketpe! Eger maqtanıp ketsen', umıtpa, sen tamırg'a emes, al
tamır sag'an na'r berip turıptı. 19 Sen: «Menin' jalg'anıwım ushın shaqalar
kesilip taslandı», – dewin' mu'mkin. 20 Durıs. Olar isenbegenlikten kesilip
taslandı. Al sen isenimin' sebepli jalg'anıp turıpsan'. Sen maqtanba, al
qorq! 21 Sebebi Quday ta'biyg'ıy shaqalardı ayamag'an bolsa, onda seni de
ayamaydı+.
22 Solay etip, sen Qudaydın' miyrim-sha'pa'a'tin ha'm qatallıg'ın ko'rip
qoy: Quday isenimnen qaytqanlarg'a* qatal. Biraq sen Onın' miyrim-
sha'pa'a'tine sadıq qalsan', Ol da sag'an miyrim-sha'pa'a'tli. Olay bolmasa,
sen de kesilip taslanasan'! 23 Degen menen, eger yahudiyler de
isenbewshiligin qoysa, ag'ashqa ja'ne qayta jalg'anadı. O'ytkeni Quday
olardı qaytadan jalg'ap qoyıwg'a qu'diretli. 24 Jabayı za'ytu'n ag'ashınan
kesilip alıng'an shaqa bolg'an sen ta'biyatqa qarsı tu'rde jaqsı za'ytu'n
ag'ashına jalg'andın'. Solay eken, ta'biyg'ıy shaqalardın' o'z ag'ashına
qaytadan jalg'anıwı bunnan da an'satıraq!

Pu'tkil İzrail qutqarıladı

25 Tuwısqanlarım, bilgishsinip ketpewin'iz ushın, sizlerdin' mına sırdan
xabarsız qalıwın'ızdı qa'lemeymen: basqa milletlerden
qutqarılatug'ınlardın' sanı tolmag'ansha, İzrail xalqının' bir bo'leginin'

ju'regi tas bolıp qala beredi. 26 Biraq aqırında pu'tkil İzrail qutqarıladı.
Muxaddes Jazıwda bılay delingen:
*«Quday İyemiz bılay deydi: „Qutqarıwshı Erusalimnen *keledi, Ol Yaqıptın'*
urpag'ı bolg'an izraillılardı qudaysızlıqtan qutqaradı +.
27 *Olardın' gu'naların keshirgenimde, Menin' olar menen du'zgen kelisimim usı*
*boladı“» **.*
28 Xosh Xabardı qabıl etpegeni sebepli, yahudiyler Qudayg'a dushpan
boldı. Bul sizlerdin' paydan'ız ushın xızmet etpekte. Degen menen, Quday
olardın' ata-babaların tan'lap alg'anlıqtan, olardı su'yedi +. 29 Sebebi
Quday O'zinin' sıyların qaytarıp alıp, shaqırıg'ın biykarlamaydı. 30 Sizler bir
waqıtları Qudayg'a boysınbaytug'ın edin'ler, biraq endi yahudiyler
boysınbag'anı sebepli, sizler Qudaydın' miyrim-sha'pa'a'tine eristin'ler+.
31 Sol sıyaqlı, yahudiyler ha'zir boysınbay atırg'an bolsa da, sizlerdin'
Qudaydın' miyrim-sha'pa'a'tine eriskenin'iz sebepli, olar da Qudaydın'
miyrim-sha'pa'a'tine erisedi. 32 O'ytkeni Quday ha'mme adamlardı olardın'
boysınbaytug'ın ta'biyatına tutqın qılıp, olarg'a O'z miyrim-sha'pa'a'tin
ko'rsetti.
33 O, Qudaydın' baylıg'ı, danalıg'ı ha'm bilimi qanday teren'! Onın'
sheshimlerine hesh kimnin' aqılı jetpeydi, jolların da hesh kim izertlep
shıg'a almaydı!+
34 *«İyemizdin' oy-pikirlerin kim bile aladı?*
*Kim Og'an ma'sla'ha'tshi bolg'an?» **+*
35 *«Qudaydan qaytarıp alıw ushın, Kim Og'an aldın ala bir na'rse bergen?» **+*
36 Sebebi Quday pu'tkil barlıqtı jaratqan. Ha'mmesi Ol arqalı ha'm Ol
ushın bar bolg'an. Og'an ma'n'gige dan'q bolsın! Awmiyin+.

O'mirin'izdi Qudayg'a bag'ıshlan'lar

12 [1] Solay etip, ha'y tuwısqanlarım, Qudaydın' miyrim-sha'pa'a'ti haqı sizlerge jalbarınaman: o'zlerin'izdi* Qudayg'a unaytug'ın muxaddes ha'm tiri qurbanlıq qılıp, Og'an bag'ıshlan'lar. Bul sizlerdin' Quday aldındag'ı ılayıqlı* xızmetin'iz boladı+. [2] Bul du'nyanın' adamlarına eliklemen'ler. Al Qudaydın' oy-pikirlerin'izdi jan'alap, Onın' sizlerdi tolıq o'zgertiwine jol qoyın'lar. Sonda sizler Qudaydın' jaqsı ha'm minsiz erkin, yag'nıy Og'an nenin' unaytug'ının ayırıp bilesizler+.

[3] Qudaydın' mag'an bergen miyriminen paydalanıp, ha'mmen'izge aytıp atırman: o'zin'izdi shekten tıs joqarı bahalaman'lar. Kerisinshe, ha'r bir adam Qudaydın' o'zine bergen isenimine qaray, o'zin ılayıqlı bahalasın+. [4] O'ytkeni denemiz bir bolsa da, mu'shelerimiz ko'p ha'm mu'shelerimizdin' atqaratug'ın xızmeti de ha'r tu'rli+. [5] Sol sıyaqlı, bizler ko'p adam bolsaq ta, Masixtın' bir denesin quraymız ha'm o'z ara baylanıs jasaytug'ın bir denenin' mu'shelerimiz+. [6] Qudaydın' bizlerge bergen miyrimi boyınsha, bizler ha'r tu'rli ruwxıy sıylarg'a iyemiz. Kimnin' payına payg'ambarshılıq etiw sıyı tiyse, ol isenimine qaray payg'ambarshılıq etsin+. [7] Xızmet etiw tiyse, xızmet etsin. Ta'lim beriw tiyse, ta'lim bersin+. [8] Al kimnin' payına jubanısh beriw tiyse, jubanısh bersin. U'lestiriwshi bolıw tiyse, shın kewilden u'lestirsin. Basshılıq etiw tiyse, g'ayrat penen basshılıq etsin. Miyrim-sha'pa'a't etiw tiyse, quwanıshlı tu'rde miyrim-sha'pa'a't ko'rsetsin+.

[9] Su'yispenshiligin'iz haqıyqıy bolsın. Jamanlıqtan qashıp, jaqsılıqqa jabısıp alın'lar+. [10] Bir-birin'izdi tuwısqanlıq su'yispenshilik penen shın ju'rekten su'yin'ler. Bir-birin'izge o'z ara hu'rmet ko'rsetiwge tırısın'lar+. [11] İntan'ız pa'seymesin. Erinshek bolman'lar. İyemizge jalınlı ruwx penen xızmet etin'ler. [12] U'mit etip, quwanıp jasan'lar. Qıyınshılıqlarda sabırlı bolın'lar. U'zliksiz duwa etin'ler+. [13] Mu'ta'jlikte jasap atırg'an iseniwshiler* menen barın'ızdı bo'lisin'ler. Miymandos bolıwg'a tırısın'lar+. [14] Sizlerdi quwdalaytug'ınlar ushın Qudaydan jaqsılıq tilen'ler. G'arg'ıs emes, al jaqsılıq tilen'ler+. [15] Quwanıp atırg'anlar menen birge quwanıp, jılap atırg'anlar menen birge jılan'lar+. [16] O'z ara awızbirishilikli bolın'lar: menmenlikke berilmey, basqalar pa's ko'retug'ın adamlar menen qatnas jasan'lar. O'zlerin'izdi basqalardan aqıllı sanaman'lar+. [17] Hesh kimnin' jamanlıg'ına jamanlıq penen juwap qaytarman'lar. Ha'mmenin'

oyı boyınsha jaqsı dep sanalg'an islerdi islewge tırısın'lar+. 18 Eger
mu'mkin bolsa, qolın'ızdan kelgenshe, barlıq adamlar menen tatıwlıqta
jasan'lar+.
19 Su'yikli tuwısqanlarım! O'zin'iz ushın o'sh alman'lar. Al bunı
Qudayg'a* tapsırın'lar. Sebebi Muxaddes Jazıwda İyemiz bılay deydi: *«O'sh
alıw Menin' qolımda, sazayın O'zim beremen»* *+. 20 Kerisinshe:
*«Dushpanın' ash bolsa, onı toydır, Sho'llegen bolsa, suw ber.
Sen usılay islesen', Onı uyatqa qaldırasan'»* *+.
21 Jamanlıqtan jen'ilme. Al, jamanlıqtı jaqsılıq penen jen'.

Hu'kimetke boysınıw haqqında

13 [1] Ha'r bir adam basqarıwshı hu'kimetke boysınsın. O'ytkeni
Qudaydan bolmag'an hesh qanday hu'kimet joq. Bar bolg'an
hu'kimetlerdin' ha'mmesi de Quday ta'repinen ornatılg'an+. [2] Sonlıqtan
hu'kimetke qarsı shıqqan adam Quday ornatqan ta'rtipke qarsı shıqqan
boladı. Bunday adamlar jazag'a ushıraydı. [3] Sebebi basshılardan jaqsılıq
islewshiler emes, al jamanlıq islewshiler qorqadı. Basshılardan qorqpawdı
qa'leysen' be? Onda jaqsılıq isle. Sonda sen basshının' maqtawına
erisesen'. [4] Basshı – senin' paydan' ushın miynet etetug'ın Qudaydın'
xızmetshisi. Biraq, eger sen jamanlıq isleytug'ın bolsan', qorq! O'ytkeni ol
qılıshtı biykarg'a ko'terip ju'rgen joq. Ol Qudaydın' xızmetshisi bolıp,
jamanlıq islewshini Qudaydın' g'a'zebi menen jazalaydı+. [5] Sonlıqtan tek
Qudaydın' g'a'zebinen qorqqanlıqtan emes, al hu'jdanın' boyınsha da
boysınıwın' tiyis. [6] Sizlerdin' salıq to'lewin'izdin' sebebi de usı. Sebebi salıq
jıynawg'a biyligi bar adamlar da o'z isi menen ba'rqulla ba'nt bolıp,
Qudayg'a xızmet etedi. [7] Solay etip, ha'r kimge tiyislisin berin'ler: salıq
jıynawshıg'a – salıq, bajı jıynawshıg'a – bajı berin'ler ha'm qorqıwg'a ılayıq
adamnan qorqıp, hu'rmetke ılayıq adamg'a hu'rmet ko'rsetin'ler+.

Su'yiw – bul Muxaddes Nızamdı orınlaw

[8] Hesh kimge qarızdar bolman'lar. Hesh qashan tolıq o'tep
bolmaytug'ın qarız bolg'an, bir-birewdi su'yiwdi toqtatpan'lar. O'ytkeni
basqalardı su'ygen adam Muxaddes Nızamdı orınlag'an boladı+. [9] *«Neke
hadallıg'ın buzba, adam o'ltirme, urlıq isleme, basqanın' mu'lkin ku'seme»* *, –
degen buyrıqlar ha'm qalg'an barlıq buyrıqlar mına so'zlerde ja'mlengen:
«O'zin'di su'ygenin' sıyaqlı, janın'dag'ı adamdı da su'y» *+. [10] Janındag'ı adamdı
su'yetug'ın og'an jamanlıq islemeydi. Sonlıqtan basqalardı su'yiw – bul
Muxaddes Nızamdı orınlaw demek+.

[11] Ha'zirgi zamannın' qanday ekenin bilip, usını orınlan'lar. Endi
sizlerdin' uyqıdan oyanatug'ın waqtın'ız keldi. Sebebi bizlerdin'
qutqarılıwımız bizler isengen da'slepki waqıtlarg'a qarag'anda, ha'zir
jaqınıraq+. [12] Tu'n o'tip, ku'ndiz jaqınladı. Sonlıqtan qaran'g'ılıqtın' islerin
taslap, nurdın' sawıt-quralların tag'ıp alayıq+. [13] Ayshı-a'shiretke ha'm
ma'sku'nemlikke, haramılıqqa ha'm buzıqshılıqqa, ja'njel ha'm
ku'nshillikke berilmeyik. Ku'ndizge jarasatug'ın a'depli o'mir su'reyik+.

14 İyemiz İysa Masixtın' sizlerdi basqarıwına jol qoyın'lar* ha'm gu'nakar
ta'biyatın'ızdın' jaman qa'lewlerine boysınban'lar+.

Ha'lsiz ha'm ku'shli isenim

14 [1] İsenimi ha'lsiz adamdı onın' pikirleri haqqında tartıspay qabıl
etin'ler+. [2] Mısalı: birew ha'mme na'rseni jewge boladı dep isenedi.
Al isenimi ha'lsiz bolg'an tek palız o'nimlerin g'ana jeydi+. [3] Ha'mme
na'rseni jeytug'ın adam jemeytug'ın adamdı pa's ko'rmesin. Ayırım
na'rselerdi jemeytug'ın adam jeytug'ın adamdı hu'kim etpesin. O'ytkeni
Quday ekewin de qabıl etken+. [4] Basqanın' xızmetshisin hu'kim
etetug'ınday, sen kimsen'? Xızmetshi o'z xojayınının' aldında turadı
yamasa jıg'ıladı. Ol ayaqqa turg'ızıladı. Sebebi onı ayaqqa turg'ızıwg'a
İyemizdin' qu'direti jetedi+.

[5] Ja'ne de, birew bir ku'ndi basqa ku'nnen a'hmiyetlirek dep sanaydı, al
basqa birew ushın ha'mme ku'n birdey. Ha'r bir adam o'z ko'z qarasında
tolıq isenimge iye bolsın+. [6] Ku'nlerdi ayrıqsha qılıp belgileytug'ın olardı
İyemiz ushın belgileydi. Al ha'mme na'rseni jeytug'ın adam Qudayg'a
shu'kirlik etip, olardı İyemiz ushın jeydi. Ayırım na'rselerdi jemeytug'ın
adam da İyemiz ushın jemeydi ha'm Qudayg'a shu'kirlik etedi+.

[7] O'ytkeni hesh birimiz tek o'zimiz ushın jasamaymız ha'm hesh birimiz
de tek o'zimiz ushın o'lmeymiz+. [8] Jasasaq, İyemiz ushın jasaymız. O'lsek
te, İyemiz ushın o'lemiz. Solay etip, jasasaq ta, o'lsek te İyemizge
tiyislimiz+. [9] Usı maqsette Masix o'lip, o'limnen qayta tirildi. Sonlıqtan Ol
o'lilerdin' de, tirilerdin' de İyesi boldı+.

[10] Olay bolsa, sen nege tuwısqanın'dı hu'kim etesen'? Nege
tuwısqanın'dı pa's ko'resen'? Ha'mmemiz de Qudaydın' hu'kim gu'rsisi
aldında juwap beremiz-g'o+. [11] Muxaddes Jazıwda İyemiz bılay deydi:
*«Tiriligim haqı ant ishemen: Ha'r bir adam *Menin' aldımda dize bu'gedi.*
*Ha'r bir adam *Menin' Quday ekenimdi ashıq ta'n aladı»* *+.*
[12] Solay etip, ha'r bir adam o'zi ushın o'zi Quday aldında juwap beredi+.

Tuwısqanın'ızdı azg'ırıwg'a salman'lar

[13] Sonlıqtan bunnan bılay, bir-birimizdi hu'kim etpeyik. Kerisinshe,
tuwısqanın'ızdı azg'ırıwg'a salmawg'a ha'm onın' isenimine zıyan
keltirmewge tırısın'lar+. [14] İyemiz İysag'a tiyisli bir adam sıpatında mınanı
bilemen ha'm anıq isenemen: hesh bir na'rse o'zliginen haram emes.
Biraq, bir na'rseni haram dep esaplag'an adam ushın sol na'rse haram
boladı+. [15] Eger tuwısqanın' sen jeytug'ın na'rse sebepli qapa bolsa, onda

sen su'yispenshilik penen is tutıp atırg'an joqsan'. Jeytug'ın na'rsen' menen onın' isenimin nabıt qılma! Sebebi Masix bul adam ushın da o'lgen-g'o+. 16 Sizler jaqsı dep esaplag'an na'rsege so'z kelmesin. 17 O'ytkeni Qudaydın' Patshalıg'ı jeytug'ın ha'm ishetug'ın na'rselerden ibarat emes, al haqlıq, tınıshlıq ha'm Muxaddes Ruwx beretug'ın quwanıshtan ibarat+. 18 Masixqa usı jol menen xızmet etetug'ın adam Qudayg'a unaydı ha'm ol adamlardın' maqtawına ılayıq.

19 Solay etip, o'zlerimizdi tınıshlıq alıp keletug'ın ha'm o'z ara ruwxıy ku'sh beretug'ın islerge bag'ıshlayıq+. 20 Jeytug'ın na'rse sebepli, Qudaydın' islerin buzba! Jeytug'ın ha'mme na'rse hadal. Biraq, jeytug'ın na'rsesi arqalı basqa adamdı azg'ırıwg'a salg'an jaman is qılg'an boladı+. 21 Go'sh jewin', araq-sharap ishiwin' yamasa basqa bir na'rse islewin' tuwısqanın'dı azg'ırıwg'a salatug'ın bolsa, onda bunday islerdi islemegenin' durıs. 22 Bular boyınsha isenimin'di o'zin' menen Qudaydın' arasında saqla. O'zi durıs dep esaplaytug'ın isti islegeni ushın, o'zin ayıplamaytug'ın adam qanday baxıtlı! 23 Biraq, ekilenip jeytug'ın adam hu'kim etiledi. Sebebi ol bunı isenim menen islemegen boladı. Al isenim menen islenbegen ha'r bir is – gu'na.

İseniwshiler arasındag'ı qatnasıqlar haqqında

15 [1] İsenimi ku'shli bolg'an bizler tek o'zimizdin' ma'pimizdi
oylamay, isenimi ha'lsiz bolg'anlardın' ha'lsizliklerin ko'terisiwge
parızlımız+. [2] Ha'r birimiz janımızdag'ı adamg'a ruwxıy ku'sh beriw ushın,
ol ushın jaqsı bolg'an na'rseni go'zlep, onın' ma'pin oylayıq+. [3] O'ytkeni
Masix ta O'zinin' ma'pin oylamadı. Muxaddes Jazıwda aytılg'anday:
«Sag'an til tiygizgenlerdin' jaman so'zleri Mag'an tiydi» *+. [4] Burın Muxaddes
Jazıwlarda aytılg'anlardın' ha'mmesi de bizlerge ta'lim beriw ushın
jazılg'an. Solay etip, bizler olar arqalı sabırlılıq ha'm jubanısh tawıp, u'mit
penen jasay alamız+. [5] Sabırlılıq ha'm jubanıshtın' tiykarı bolg'an
Qudaydın' O'zi sizlerdin' Masix İysadan o'rnek alıp, awızbirishilik penen
jasawın'ızg'a ja'rdem etsin+. [6] Solay etip, sizler İyemiz İysa Masixtın'
A'kesi bolg'an Qudaydı birgelikte ha'm bir awızdan alg'ıslaysızlar.

[7] Sonlıqtan Qudaydın' alg'ıslanıwı ushın Masix sizlerdi qabıl
etkenindey, sizler de bir-birin'izdi qabıl etin'ler. [8] Sebebi menin'
aytatug'ınım mınaw: Qudaydın' yahudiylerdin'* ata-babalarına bergen
wa'desin a'melge asırıp, Onın' sadıq ekenin ko'rsetiw ushın, Masix
yahudiylerdin' xızmetshisi boldı. [9] Masix bunı Muxaddes Jazıwda: *«Seni
basqa milletler arasında alg'ıslayman ha'm Senin' atın'dı jırlayman»* *, – dep
aytılg'anday, basqa milletlerdin' de Qudaydın' miyrim-sha'pa'a'tine erisip,
Qudaydı alg'ıslawı ushın isledi+. [10] Muxaddes Jazıwda ja'ne de:
«Ha'y, basqa milletler, Qudaydın' xalqı menen birge shadlanın'lar!» * –
delingen+.

[11] Tag'ı da bılay delingen:
«Ha'y, barlıq basqa milletler, Quday İyemizdi alg'ıslan'lar!
Ha'mme xalıqlar Onı maqtan'lar!» *+

[12] İyshaya payg'ambar da bılay deydi:
«İshaydın' *urpag'ınan biri kelip, Basqa milletlerdi basqaradı.*
Olar Onnan u'mit etip jasaydı» *+.

[13] U'mittin' tiykarı bolg'an Quday Muxaddes Ruwxtın' ku'shi menen
u'mitke tolıp tasıwın'ız ushın, kewillerin'izdi isenimin'iz arqalı quwanısh
ha'm tınıshlıqqa toltırsın.

Paveldin' elshilik xızmeti

14 Tuwısqanlarım, al endi sizlerge kelsek, sizlerdin' jaqsılıqqa tolı ha'm
ha'r tu'rli bilimge bay ekenin'izge, a'sirese bir-birin'izge aqıl-na'siyat bere
alatug'ının'ızg'a men tolıq isenemen. 15 Biraq, Qudaydın' mag'an bergen
miyrimi menen sizlerge esletip qoyıw ushın, bul xattın' ayırım jerlerin
batıllıq penen jazdım. 16 Men Qudaydın' usı miyrimi menen, basqa milletler
ushın Masix İysanın' xızmetshisi boldım. Basqa milletler Muxaddes Ruwx
penen muxaddes qılınıp, Qudayg'a unaytug'ın sıy bolıwı ushın, men
Qudaydın' Xosh Xabarın bir ruwxaniy sıpatında ja'riyalap atırman+.
17 Sonlıqtan men Masix İysag'a tiyisli bolıp, Qudayg'a degen xızmetim
menen maqtana alaman. 18 Masix menin' menen birge bolıp, basqa
milletlerdin' Qudayg'a boysınıwı ushın, so'zlerim ha'm is-ha'reketlerim
arqalı islegenlerinen basqa hesh na'rse haqqında aytıwg'a batılım
jetpeydi: 19 bul isler ka'ramatlı belgilerdin' ha'm tan' qalarlıq na'rselerdin'
ku'shi menen, ja'ne de Muxaddes Ruwxtın' qu'direti menen islendi. Solay
etip, men Erusalimnen baslap İllirik* u'lkesine deyin aralap, Masixtın'
Xosh Xabarın ha'mme jerge ja'riyaladım+. 20 Basqa bir adamnın' salg'an
tırnaq tasının' u'stine imarat qurmayın dep, men Xosh Xabardı Masixtın'
atın ele esitpegen jerlerde ja'riyalawg'a tırıstım+. 21 Muxaddes Jazıwda
aytılg'anday:
«Onnan xabarsız bolg'anlar ko'redi, Esitpegenler tu'sinedi» *+.

Paveldin' Rimge barıwg'a qarar etiwi

22 Mine, usı sebep janın'ızg'a barıwıma mag'an ko'p ma'rtebe irkinish
jasadı+.
23 Endi bolsa, bul jerlerde men isleytug'ın hesh na'rse qalmadı. Ja'ne de,
men qansha jıllardan beri sizlerge barıwdı arzıw etkenim sebepli,+
24 İspaniyag'a qaray jolg'a shıqsam, sizlerge barmaqshıman. O'tip
baratırg'anımda aldı menen sizlerdi ko'rip, biraz diydarın'ızg'a
toyg'anımnan son', mag'an ja'rdem etip, sol jaqqa shıg'arıp salasız, degen
u'mittemen. 25 Al ha'zir bolsa, men Erusalimge barıp, sol jerdegi
iseniwshilerge* ja'rdem bermekshimen+. 26 O'ytkeni Makedoniya menen
Axayadag'ı iseniwshiler Erusalimdegi iseniwshiler* arasındag'ı
mu'ta'jlikte jasaytug'ınlar ushın aqshalay ja'rdem etiwdi maqul ko'rdi+.
27 Awa, maqul ko'rdi. Olar haqıyqattan da, Erusalimdegi iseniwshiler
aldında qarızdar. Sebebi o'zleri Xosh Xabar arqalı alg'an ruwxıy

jarılqawlardı yahudiy iseniwshileri basqa milletler menen bo'liskenlikten, basqa millet iseniwshileri de olarg'a aqshalay ja'rdem berip, xızmet etiwge parızlı+. 28 Solay etip, jıynalg'an g'a'rejetti* olarg'a jetkizip, usı isti orınlag'anımnan son', jol-jo'nekey sizler menen diydar ko'risip, İspaniyag'a ketemen. 29 Janın'ızg'a barg'anımda, sizlerge Masixtın' tolıq jarılqawın aparatug'ınımdı bilemen.

30 Tuwısqanlarım, İyemiz İysa Masixtın' atı menen ha'm Muxaddes Ruwxtın' su'yispenshiligi menen sizlerge jalbarınaman: menin' menen birge Qudayg'a duwa etip, men ushın bar jigerin'iz benen soran'lar. 31 Yahudiyadag'ı isenbeytug'ın adamlardan qutılıwım ushın ha'm Erusalimdegi xızmetimdi sol jerdegi iseniwshiler* quwanısh penen qabıl alıwı ushın duwa etin'ler+. 32 Ja'ne de, Quday qa'lese, men sizlerdin' janın'ızg'a quwanısh penen barıp, sizler menen birge kewlimdi xoshlawım ushın da soran'lar+. 33 Tınıshlıq beriwshi Qudaydın' O'zi ha'mmen'izge yar bolsın! Awmiyin+.

Arnawlı sa'lemler

16 [1] Kenxreyadag'ı iseniwshiler ja'ma'a'tinin' xızmetshisi bolg'an
Fiba apamızdı sizlerge tapsıraman+. [2] Onı muxaddeslerge mina'sip
tu'rde, İyemizdin' atı menen qabıl qılın'lar. Ja'ne de, onın' qanday
mu'ta'jligi bolsa da, ja'rdem etin'ler. O'ytkeni ol da ko'p adamlarg'a, sonın'
ishinde mag'an ja'rdemshi boldı+.
[3] Menin' menen birge Masix İysag'a xızmet etiwshi Priskila ha'm
Akilag'a sa'lem aytın'lar+. [4] Olar menin' janım ushın o'z o'mirin qa'wip
astına qoydı. Bunın' ushın tek men emes, al basqa milletlerdin' ha'mme
iseniwshi ja'ma'a'tleri de olarg'a minnetdar. [5] Olardın' u'yindegi
iseniwshiler ja'ma'a'tine de sa'lem aytın'lar. Aziya u'lkesinen* birinshi
bolıp İysag'a isengen su'yikli tuwısqanım Epenetusqa sa'lem aytın'lar+.
[6] Sizler ushın ko'p miynet etken Ma'riyamg'a sa'lem aytın'lar. [7] Masixtın'
elshileri arasında abıraylı bolg'an, mennen burın Masixqa isengen
ag'ayinlerim* ha'm qamaqta birge bolg'an doslarım Andronik penen
Yuniyag'a sa'lem aytın'lar.
[8] İyemizge tiyisli bolg'an su'yikli tuwısqanım Ampliyatusqa sa'lem
aytın'lar. [9] Bizler menen birge Masixqa xızmet etetug'ın Urbanusqa ha'm
su'yikli tuwısqanım Staxiyag'a sa'lem aytın'lar. [10] Sınaqtan o'tip, Masixqa
ılayıqlı dep tabılg'an Apelisqa sa'lem aytın'lar. Aristobuldın' u'y-ishine
sa'lem aytın'lar. [11] Ag'ayinim* İrodiong'a sa'lem aytın'lar. Narkistin' u'y-
ishindegi İyemizge tiyisli bolg'anlarg'a sa'lem aytın'lar. [12] İyemizdin'
xızmetinde miynet etip atırg'an hayallar: Trifen ha'm Trifosqa sa'lem
aytın'lar. İyemizge xızmet etiw jolında ko'p miynet etken hayal – su'yikli
tuwısqanım Persiske sa'lem aytın'lar. [13] İyemiz ta'repinen tan'lap alıng'an
Rufusqa ha'm men ushın anamday bolg'an onın' anasına sa'lem
aytın'lar+. [14] Asinkrit, Flegon, Germes, Patrovas, Germas ha'm olardın'
janındag'ı tuwısqanlarg'a sa'lem aytın'lar. [15] Filologus ha'm Yuliyag'a,
Nirey ha'm onın' qarındasına, Olimpasqa ha'm olardın' janındag'ı barlıq
iseniwshilerge* sa'lem aytın'lar. [16] Bir-birin'izdi muxaddes posa menen
su'yip, sa'lemlesin'ler. Masixqa tiyisli bolg'an ha'mme ja'ma'a'tler sizlerge
sa'lem aytıp atır+.
[17] Tuwısqanlarım, sizlerge jalbarınaman, o'zlerin'izge u'yretilgen
ta'liymatqa qarsı shıg'ıp, alawızlıq ha'm azg'ırıw alıp keletug'ın
adamlardan saq bolıp, olardan awlaq ju'rin'ler+. [18] Sebebi bunday adamlar

İyemiz Masixqa emes, al o'z qarınlarına xızmet etedi. Olar sada adamlardı maylı til ha'm jag'ımpazlıq so'zleri menen aldaydı+. 19 Sizlerdin' Qudayg'a boysınıp jasaytug'ının'ız ha'mmege ma'lim boldı. Men sol sebepten quwanıshlıman ha'm sizlerdin' jaqsılıq islewde dana bolıwın'ızdı, al jamanlıq islewde sada bolıwın'ızdı qa'leymen+. 20 Tınıshlıq beriwshi Qudaydın' O'zi jaqın arada shaytandı ayaqların'ızdın' astında ezip taslaydı. İyemiz İysanın' miyrimi sizlerge yar bolsın!+

21 Menin' menen birge xızmet etiwshi Timofey, ag'ayinlerim* Lukiy, Yason ha'm Sosipater sizlerge sa'lem aytıp atır+.

22 Bul xattı Paveldin' awzınan jazıp otırg'an men, Tertiy de, iseniwshi tuwısqanın'ız sıpatında sizlerge sa'lem jollayman.

23 Men ushın ha'm pu'tkil iseniwshiler ja'ma'a'ti ushın o'z u'yinen orın bergen Gayus sizlerge sa'lem aytıp atır. Ja'ne de, qala qaznashısı Erastus ha'm tuwısqanımız Kuartus sizlerge sa'lem aytıp atır. [+ 24]*

Paveldin' juwmaqlawshı so'zleri

25 Men ja'riyalap ju'rgen İysa Masix haqqında Xosh Xabar arqalı, yag'nıy O'zi a'yyemgi waqıtlardan beri qupıya tutqan sırın ashıwı arqalı Quday sizlerdin' isenimin'izdi bekkemleytug'ın qu'diretke iye+. 26 Usı sır payg'ambarlardın' Jazıwları arqalı ha'zir ashılıp, ma'n'gi jasaytug'ın Qudaydın' buyrıg'ı boyınsha, barlıq milletlerge ma'lim etildi. Bul barlıq milletlerdin' Qudayg'a isenip, Og'an boysınıp jasawı ushın boldı+. 27 Jalg'ız ha'm dana Qudayg'a İysa Masix arqalı ma'n'gige dan'q bolsın! Awmiyin+.

* 1:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degen ma'nisti an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 1:4 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 1:9 So'zbe-so'z: ruwxım.

* 1:14 So'zbe-so'z: menin' qarızım.

* 1:14 So'zbe-so'z: varvarlarg'a.

* 1:16 So'zbe-so'z: greklerdi.

* 1:17 Xabakuk 2:4.

* 2:9 So'zbe-so'z: grek adamg'a.

* 2:10 So'zbe-so'z: grek adamg'a.

* 2:24 İyshaya 52:5; Ezekil 36:22.

* 2:25 **Su'nnet** – Qudaydın' buyrıg'ı boyınsha, yahudiyler er balaların tuwılg'annan keyin, segizinshi ku'ni su'nnet etedi.

* 3:4 Zabur 50:6.

* 3:9 So'zbe-so'z: grek adamı da.

* 3:10-12 Zabur 13:1-3; 52:1-4; Waz kitabı 7:20.

* 3:13 So'zbe-so'z: «Olardın' gegirdekleri bir ashıq go'rge megzer». Zabur 5:10.

* 3:13 Zabur 139:3.

* 3:14 Zabur 9:28.

* 3:15-17 İyshaya 59:7-8.

* 3:18 So'zbe-so'z: ko'zlerinde. Zabur 35:2.

* 3:24 So'zbe-so'z: İysa Masixtag'ı qutqarılıw.

* 4:3 Jaratılıs 15:6.

* 4:7 So'zbe-so'z: nızamsız.

* 4:7-8 Zabur 31:1-2.

* 4:16-17 Jaratılıs 17:5.

* 4:18 Jaratılıs 15:5.

* 6:19 So'zbe-so'z: denen'iz ha'lsiz bolg'anlıqtan.

* 6:19 So'zbe-so'z: nızamsız islerdi islew ushın nızamsızlıqqa.

* 7:7 So'zbe-so'z: gu'na.

* 7:7 Shıg'ıw 20:7; Muxaddes Nızamdı qaytalaw 5:21.

* 7:14 So'zbe-so'z: Nızamnın' ruwxıy ekenin.

* 8:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degen ma'nisti an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 8:15 So'zbe-so'z: «Abba, A'ke!» Abba – aramey tilinde «A'ke» degendi an'latadı. A'kesi menen balasının' arasındag'ı ju'da' jaqın baylanıstı bildiretug'ın so'z.

* 8:27 So'zbe-so'z: muxaddesler.

* 8:28 Basqa nusqada: «Qudaydı su'yetug'ınlarg'a, yag'nıy Onın' qa'lewi boyınsha tan'lang'anlarg'a ha'mme na'rse jaqsılıq bolıp xızmet etetug'ının bilemiz».

* 8:36 Zabur 42:23.

* 9:7 Jaratılıs 21:12.

* 9:9 Jaratılıs 18:10, 14.

* 9:11-12 Jaratılıs 25:23.

* 9:13 Malaxiya 1:2-3.

* 9:15 Shıg'ıw 33:19.

* 9:17 **Faraon** – a'yyemgi Mısırda patsha usılay atalg'an.

* 9:17 Shıg'ıw 9:16.

* 9:25 Osiya 2:23.

* 9:26 Osiya 1:10.

* 9:27 So'zbe-so'z: qaldıg'ı.

* 9:27-28 İyshaya 10:22-23.

* 9:29 **Sodom ha'm Gomora qalaları** – jerkenishli is-ha'reketleri ha'm gu'nakarlıg'ı sebepli, Quday ta'repinen jazalanıp joq qılıng'an eski qalalar.

* 9:29 İyshaya 1:9.

* 9:33 So'zbe-so'z: Sionda.

* 9:33 **Og'an** – İysa Masixqa.

* 9:33 İyshaya 8:14; 28:16.

* 10:4 So'zbe-so'z: Masix – Muxaddes Nızamnın' son'ı.

* 10:5 Lebiy 18:5.

* 10:6 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 30:12.

* 10:7 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 30:13.

* 10:8 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 30:12-14.

* 10:11 İyshaya 28:16.

* 10:13 İoel 2:32.

* 10:15 İyshaya 52:7.

* 10:16 İyshaya 53:1.

* 10:18 Zabur 18:5.

* 10:19 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 32:21.

* 10:20 İyshaya 65:1.

* 10:21 So'zbe-so'z: qollarımdı sozıp turdım. İyshaya 65:2.

* 11:3 Patshalıq haqqında 3-kitap 19:10, 14.

* 11:4 **Baal** – Palestinada kananlılar tabıng'an but.

* 11:4 Patshalıq haqqında 3-kitap 19:18.

* 11:8 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 29:4; İyshaya 29:10.

* 11:9-10 Zabur 68:23-24.

* 11:22 So'zbe-so'z: qulag'anlarg'a.

* 11:26 So'zbe-so'z: Sionnan.

* 11:26-27 İyshaya 59:20-21; 27:9.

* 11:34 İyshaya 40:13.

* 11:35 Ayup 41:3.

* 12:1 So'zbe-so'z: denelerin'izdi.

* 12:1 Yamasa: ruwxıy.

* 12:13 So'zbe-so'z: muxaddesler.

* 12:19 So'zbe-so'z: Qudaydın' g'a'zebine.

* 12:19 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 32:35.

* 12:20 So'zbe-so'z: «Onın' basına janıp turg'an shoq jıynaysan'». Sulaymannın' naqıl-maqalları 25:21-22.

* 13:9 Shıg'ıw 20:13-15, 17; Muxaddes Nızamdı qaytalaw 5:17-19, 29.

* 13:9 Lebiy 19:18.

* 13:14 So'zbe-so'z: İyemiz İysa Masixtı kiyip alın'lar.

* 14:11 So'zbe-so'z: ha'r bir dize.

* 14:11 So'zbe-so'z: ha'r bir til.

* 14:11 İyshaya 45:23; 49:18.

* 15:3 Zabur 68:10.

* 15:8 So'zbe-so'z: su'nnetlilerdin'.

* 15:9 Zabur 17:50; Patshalıq haqqında 2-kitap 22:50.

* 15:10 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 32:43.

* 15:11 Zabur 116:1.

* 15:12 **İshay** – Dawıttın' a'kesi.

* 15:12 İyshaya 11:10.

* 15:19 Adriya ten'izinin' jag'asındag'ı u'lke.

* 15:21 İyshaya 52:15.

* 15:25 So'zbe-so'z: muxaddeslerge.

* 15:26 So'zbe-so'z: muxaddesler.

* 15:28 So'zbe-so'z: jıynalg'an o'nimdi.

* 15:31 So'zbe-so'z: muxaddesler.

* 16:5 **Aziya u'lkesi** – ha'zirgi Turkiya elinin' qubla-batıs bo'leginde bolg'an bir u'lke.

* 16:7 Yamasa: milletleslerim.

* 16:11 Yamasa: milletlesim.

* 16:15 So'zbe-so'z: muxaddeslerge.

* 16:21 Yamasa: milletleslerim.

* 16:24 Basqa nusqada mına ayat bar: «İyemiz İysa Masixtın' miyrimi ha'mmen'izge yar bolsın! Awmiyin».

+ 1:2 Luk 1:69-70, Tit 1:1-2

+ 1:3 Mat 1:1

+ 1:5 Elsh 9:15

+ 1:7 1Kor 1:2

+ 1:8 Rim 16:19, Fil 1:3, 2Tim 1:3, Fil 1:4

+ 1:9 Rim 9:1, 2Kor 1:23, Fil 1:8, 1Sal 2:5

+ 1:10 Rim 15:32

+ 1:13 Rim 15:22-23, 1Sal 2:18, Fil 4:17

+ 1:14 1Kor 9:16

+ 1:16 Mrk 8:38, Fil 1:20, Rim 2:9-10, 1Kor 1:18

+ 1:17 Rim 3:21, Xab 2:4, Gal 3:11, Evr 10:38

+ 1:18 Efs 5:6, Kol 3:6

+ 1:19 Elsh 14:17, Elsh 17:24-27

+ 1:20 Zab 18:2-5

+ 1:21 4Pat 17:15, Erm 2:5, Efs 4:17-18

+ 1:22 Hkm 21:30, İysh 44:25, 1Kor 1:20, 1Kor 3:19

+ 1:23 Shıg' 20:4-5, Nzm 4:16-18, Zab 105:20, Erm 2:11, Ezk 8:10

+ 1:24 Zab 80:13, Ezk 20:25

+ 1:25 Erm 10:14

+ 1:26 Kol 3:5

+ 1:27 Leb 18:22, Leb 20:13

+ 1:31 2Tim 3:2-4

+ 1:32 Rim 6:21

+ 2:1 2Pat 12:5-7, Mat 7:2, Luk 6:37, Yuxn 8:7

+ 2:4 2Pet 3:9, 2Pet 3:15, Ayan 2:21

+ 2:5 Yaqp 5:3

+ 2:6 Hkm 24:12

+ 2:9 1Pet 4:17, Rim 1:16, Ezk 18:20

+ 2:10 İysh 57:19, 1Pet 1:7

+ 2:11 Nzm 10:17, Mat 22:16, Luk 20:21, Elsh 10:34

+ 2:12 1Kor 9:21

+ 2:13 Luk 11:28, Yaqp 1:22-23

+ 2:15 Erm 31:33, Waz 12:14

+ 2:17 Rim 3:27, Rim 9:4-5

+ 2:19 Yuxn 9:40

+ 2:21 Shıg' 20:15, Mat 23:3

+ 2:22 Shıg' 20:14

+ 2:24 İysh 52:5, Ezk 36:20

+ 2:25 Gal 5:3

+ 2:26 Efs 2:11

+ 2:27 2Kor 3:6, Mat 12:41

+ 2:28 Rim 9:6-8, 1Kor 7:19

+ 2:29 Nzm 10:16, Nzm 30:6, Erm 4:4, Efs 2:11, Fil 3:3, Kol 2:11, 2Kor 10:18

+ 3:1 Yuxn 4:22

+ 3:2 Nzm 4:8, Zab 147:9

+ 3:3 Rim 9:6, 2Tim 2:13

+ 3:4 Zab 50:6

+ 3:7 Rim 9:19

+ 3:8 Rim 6:1, Rim 6:15, 2Kor 6:8

+ 3:9 Rim 5:12, Gal 3:22, Rim 1:18-32, Rim 2

+ 3:12 Zab 13:1-3, Waz 7:20

+ 3:13 Zab 5:10, Zab 139:4

+ 3:14 Zab 9:28

+ 3:17 Hkm 1:16, İysh 59:7-8

+ 3:18 Zab 35:2

+ 3:20 Zab 142:2, Elsh 13:39, Gal 2:16, Gal 3:11, Rim 7:7

+ 3:21 Rim 1:17, Gal 2:16, Luk 24:27, Elsh 10:43

+ 3:23 3Pat 8:46, 2Jln 6:36, Zab 142:2, Hkm 20:9, Waz 7:20, 1Yuxn 1:8-10

+ 3:24 Tit 3:7

+ 3:25 Yuxn 1:29, 1Yuxn 2:2, Elsh 17:30, Rim 2:4

+ 3:27 Rim 2:17, 1Kor 1:29, Efs 2:9

+ 3:28 Elsh 13:39

+ 3:29 Rim 9:24, Rim 10:12

+ 3:30 Nzm 6:4-5, Gal 3:20, Gal 3:8

+ 3:31 Mat 5:17

+ 4:3 Jar 15:6, Yaqp 2:23, Gal 3:6

+ 4:5 Rim 3:22

+ 4:6 Zab 31:1-2

+ 4:8 2Kor 5:19

+ 4:9 Rim 3:30

+ 4:11 Jar 15:6, Jar 17:10

+ 4:13 Jar 17:4-6, Gal 3:16, Evr 7:6

+ 4:14 Gal 3:17-18

+ 4:15 1Kor 15:56, Gal 3:10, Rim 7:7

+ 4:16 Gal 3:22

+ 4:17 Jar 17:5, Yuxn 5:21

+ 4:18 Jar 15:5

+ 4:19 Jar 17:17, Evr 11:12, Jar 18:11

+ 4:22 Jar 15:6

+ 4:24 1Kor 9:9-10, Rim 10:9

+ 4:25 Mat 20:28, Gal 1:4, 2Kor 5:21

+ 5:1 Gal 3:28

+ 5:2 Rim 8:17, Efs 3:16, Fil 3:21

+ 5:3 Mat 5:11-12, 2Kor 12:10, Yaqp 1:3-4

+ 5:5 Elsh 2:17, Tit 3:6

+ 5:8 Yuxn 3:16, 1Yuxn 4:10

+ 5:9 Rim 3:25, Mat 3:7, 1Sal 1:10

+ 5:10 2Kor 5:18-20, Efs 2:16, Kol 1:20-21

+ 5:12 Jar 3:6, Yaqp 1:15, Rim 6:23, Rim 3:9, Efs 2:3

+ 5:13 Rim 3:20

+ 5:14 1Kor 15:45

+ 5:15 1Kor 15:21, 2Kor 5:14

+ 5:16 İysh 53:11

+ 5:17 Ayan 22:5

+ 5:18 Yuxn 12:32

+ 5:19 Evr 5:8

+ 5:20 Gal 3:19

+ 5:21 Yuxn 1:17

+ 6:2 1Pet 2:24, Gal 2:19, Gal 5:24, Kol 2:20, Kol 3:3

+ 6:4 1Pet 3:21, Gal 3:27, 2Kor 5:17, Efs 4:24, Kol 2:12, Kol 3:10

+ 6:5 2Kor 4:10, Fil 3:10

+ 6:6 Gal 2:19-20, Gal 5:24, Gal 6:14

+ 6:7 1Pet 4:1

+ 6:8 2Tim 2:11, Ayan 20:4

+ 6:9 Rim 14:9, Ayan 1:18

+ 6:10 Evr 7:27

+ 6:12 Zab 18:14

+ 6:13 Kol 3:5, Rim 12:1

+ 6:16 Yuxn 8:34

+ 6:18 Yuxn 8:32, Yuxn 8:34, Yaqp 2:12, 1Pet 2:16, 1Kor 7:22, 2Kor 3:17, Gal 5:1

+ 6:22 1Kor 7:22

+ 6:23 Yaqp 1:15, Rim 5:12

+ 7:2 1Kor 7:39

+ 7:3 Mat 5:32

+ 7:4 Gal 5:22, Efs 5:19, Gal 2:19, Gal 5:18, Efs 2:15, Kol 2:14

+ 7:6 Rim 6:4

+ 7:7 Rim 3:20, Rim 4:15, Shıg' 20:17

+ 7:8 1Kor 15:56

+ 7:10 Leb 18:5

+ 7:12 Nzm 4:8, Zab 18:8-9

+ 7:15 Gal 5:17

+ 7:16 1Tim 1:8

+ 7:18 Jar 6:5, Ayup 14:4, Zab 50:5

+ 7:19 Gal 5:17

+ 7:22 Zab 1:2

+ 7:23 1Pet 2:11, Gal 5:17

+ 8:2 1Kor 15:45

+ 8:3 Evr 7:18, Fil 2:7, Leb 16:5, 2Kor 5:21

+ 8:4 Gal 5:16, Gal 5:25

+ 8:5 Gal 5:19-25

+ 8:7 Yaqp 4:4, 1Kor 2:14

+ 8:9 1Kor 3:16, 1Kor 6:19, 2Kor 6:16, 1Yuxn 3:24, 1Pet 1:11, Yahu 1:19

+ 8:11 Yuxn 5:21, Elsh 2:24

+ 8:13 Kol 3:5, Leb 18:5

+ 8:14 Nzm 14:1, Mat 5:9, Yuxn 1:12, 1Yuxn 3:1, 1Yuxn 5:1

+ 8:15 2Tim 1:7, 1Kor 2:12

+ 8:16 1Yuxn 3:2, Gal 3:26, Efs 1:5, 1Yuxn 3:24, 2Kor 1:22, Efs 1:13

+ 8:17 Gal 3:29, Gal 4:7, Efs 3:6, Tit 3:7, 2Kor 1:5, Fil 3:10, Kol 1:24, 1Pet 5:1, Rim 5:2, Efs 3:16, Fil 3:21

+ 8:18 2Kor 4:17

+ 8:20 Jar 3:17-19, Waz 1:2

+ 8:22 Erm 12:4, Erm 12:11

+ 8:23 2Kor 5:2, Gal 5:5

+ 8:24 2Kor 4:18, Evr 11:1

+ 8:27 1Pat 16:7, 3Pat 8:39, Hkm 21:2, Erm 11:20

+ 8:29 Mat 28:10, Yuxn 20:17, Kol 1:15, Evr 2:11, 1Yuxn 3:2, 2Kor 3:18, Fil 3:21

+ 8:30 Yuxn 17:22

+ 8:31 San 14:9, Zab 117:6

+ 8:32 Yuxn 3:16

+ 8:33 Mrk 13:20, Luk 18:7, Kol 3:12, Tit 1:1, İysh 50:8

+ 8:34 Zab 109:1, Mrk 16:19, Elsh 7:55-56, 1Yuxn 2:1, Rim 8:34, Evr 7:25

+ 8:35 Qsq 8:6

+ 8:36 Zab 43:23, 1Kor 4:9

+ 8:37 Yuxn 16:33, 1Kor 15:57

+ 8:38 1Pet 3:22, 1Kor 15:24, Efs 1:21

+ 9:1 2Kor 11:10, 1Tim 2:7, Rim 1:9, Fil 1:8

+ 9:3 1Kor 16:22, Gal 1:8

+ 9:6 Rim 3:3, Yuxn 1:47, Rim 2:28

+ 9:7 Jar 21:12, Evr 11:17

+ 9:8 Gal 4:23, Gal 4:28

+ 9:9 Jar 18:10

+ 9:10 Jar 25:21

+ 9:11 Jar 25:23

+ 9:13 Mal 1:2-3

+ 9:14 Nzm 32:4, Ayup 34:10

+ 9:15 Shıg' 33:19

+ 9:17 Shıg' 9:16

+ 9:19 2Jln 20:6, Rim 3:7

+ 9:20 Ayup 9:32, Ayup 33:13, Ayup 39:32, Waz 6:10, İysh 29:16, İysh 45:9-10, Erm 18:6

+ 9:21 İysh 64:8, Erm 18:6, 2Tim 2:20

+ 9:22 Hkm 16:4

+ 9:24 Rim 3:29

+ 9:25 Hosh 2:23, 1Pet 2:10

+ 9:26 Hosh 1:10

+ 9:28 İysh 10:22-23

+ 9:29 İysh 1:9

+ 9:30 Gal 2:16, Gal 3:24

+ 9:31 Gal 5:4, Rim 11:7, Fil 3:9

+ 9:33 İysh 8:14, İysh 28:16, 1Pet 2:6-8, Rim 10:11

+ 10:2 Elsh 21:20

+ 10:3 Rim 1:17, Rim 3:21

+ 10:4 Mat 5:17, Gal 3:24

+ 10:5 Leb 18:5, Gal 3:12, Fil 3:9

+ 10:6 Nzm 9:4, Nzm 30:12

+ 10:7 Ayan 9:1

+ 10:8 Nzm 30:12-14

+ 10:9 Mat 10:32, Luk 12:8, Mrk 16:16, Elsh 16:31

+ 10:11 İysh 28:16, 1Pet 2:6, Rim 9:33

+ 10:12 Elsh 10:34-36, Rim 3:29

+ 10:13 İol 2:32, Elsh 2:21

+ 10:14 Elsh 8:31

+ 10:15 İysh 52:7

+ 10:16 İysh 53:1, Yuxn 12:38

+ 10:17 Gal 3:2

+ 10:18 Zab 18:5

+ 10:19 Nzm 32:21

+ 10:21 İysh 65:1-2

+ 11:1 Erm 31:37, Erm 33:24, 2Kor 11:22, Fil 3:5

+ 11:2 1Pat 12:22, Zab 93:4

+ 11:3 3Pat 19:10, 3Pat 19:14

+ 11:4 3Pat 19:18

+ 11:5 İysh 10:22, Rim 9:27

+ 11:7 Rim 9:31

+ 11:8 İysh 29:10, Nzm 29:4

+ 11:10 Zab 68:23-24

+ 11:13 Elsh 9:15, Rim 15:16

+ 11:15 Luk 15:24, Efs 2:1, Efs 2:5, Kol 2:13, Ayan 3:1

+ 11:16 San 15:18-21, Ezk 44:30

+ 11:17 Erm 11:16, Yuxn 15:5

+ 11:21 1Kor 10:12

+ 11:26 İysh 27:9, İysh 59:20-21

+ 11:28 Nzm 10:15

+ 11:30 Efs 2:2, Kol 1:21, Tit 3:3

+ 11:33 İysh 28:29, Kol 2:3, Zab 35:7, Zab 138:6

+ 11:34 İysh 40:13, 1Kor 2:16

+ 11:35 Ayup 35:7, Ayup 41:11

+ 11:36 1Kor 8:6, Kol 1:16, Evr 2:10, 2Pet 3:18, Efs 3:21

+ 12:1 Rim 6:13

+ 12:2 Efs 5:17, 1Sal 4:3, 2Kor 4:16, Efs 4:23

+ 12:3 Efs 3:2, Waz 7:16

+ 12:4 1Kor 12:12-14, Efs 4:16

+ 12:5 1Kor 10:17, 1Kor 12:27, Efs 4:25

+ 12:6 1Pet 4:10, 1Kor 12:4

+ 12:7 1Kor 12:5

+ 12:8 1Tim 5:17, 2Kor 9:7

+ 12:9 1Pet 1:22, 1Tim 1:5, Zab 96:10, Amo 5:15

+ 12:10 Yuxn 13:34, 1Pet 1:22, 2Pet 1:7, 1Sal 4:9, Evr 13:1, Fil 2:3

+ 12:12 Luk 18:1, Luk 21:36, Efs 6:18, Kol 4:2, 1Sal 5:17

+ 12:13 Rim 15:25, 1Kor 16:1, 1Tim 6:18

+ 12:14 Ayup 31:29-30, Mat 5:44, 1Pet 3:9

+ 12:15 1Kor 12:26

+ 12:16 1Pet 3:8, Fil 2:2

+ 12:17 Leb 19:18, 1Pet 3:9, 1Sal 5:15

+ 12:18 Mrk 9:50, 2Kor 13:11, 1Sal 5:13

+ 12:19 Hkm 20:22, Nzm 32:35, Evr 10:30

+ 12:20 4Pat 6:22, 2Jln 28:15, Hkm 25:21-22, Mat 5:44, Hkm 25:21-22

+ 13:1 1Pet 2:13, Tit 3:1

+ 13:4 1Pet 2:14, 2Jln 19:6

+ 13:7 1Pet 2:17, Mat 17:27, Mat 22:21, Mrk 12:17

+ 13:8 Leb 19:13, Yuxn 13:34

+ 13:9 Shıg' 20:13-17, Leb 19:18

+ 13:10 Yuxn 14:15

+ 13:11 Efs 5:14

+ 13:12 Yuxn 1:9, Yuxn 8:12, 1Yuxn 2:8, Efs 5:8, 1Sal 5:5, Efs 5:11, Efs 6:11, 1Sal 5:8

+ 13:13 1Sal 4:12

+ 13:14 Gal 3:27, Yaqp 4:1, 1Pet 2:11, Rim 7:23, Gal 5:16, Gal 5:24

+ 14:1 Rim 15:1, 1Kor 8:9-11, 1Kor 9:22

+ 14:2 Dan 1:12, 1Tim 4:3

+ 14:3 Kol 2:16

+ 14:4 Mat 7:1, Yaqp 4:11

+ 14:5 Gal 4:10, Kol 2:16

+ 14:6 Mat 15:36, 1Kor 10:30-31

+ 14:7 Rim 6:2, Rim 6:7, Gal 5:24, Kol 3:3

+ 14:8 1Pet 4:2, Gal 2:20, 2Kor 5:15, Fil 1:20

+ 14:9 1Sal 5:10

+ 14:10 Mat 7:1, Luk 6:37, 2Kor 5:10

+ 14:11 İysh 49:18, Erm 22:24, İysh 45:23, Fil 2:10-11

+ 14:12 Mat 12:36, Mat 25:19, Gal 6:5

+ 14:13 Mat 7:1

+ 14:14 Leb 11:2, Nzm 14:3, Mrk 7:15-16, Elsh 10:15, 1Kor 8:8

+ 14:15 1Kor 8:11

+ 14:17 Kol 2:16, Evr 9:10, Gal 5:22

+ 14:19 2Tim 2:22

+ 14:20 Tit 1:15, 1Kor 8:9-13

+ 15:1 Rim 14:1, Gal 6:2

+ 15:2 Fil 2:4-5

+ 15:3 Fil 2:5, Fil 2:8, Zab 68:10

+ 15:4 Rim 4:23-24

+ 15:5 Rim 12:16

+ 15:9 Rim 3:29, 2Pat 22:50, Zab 17:50

+ 15:10 Nzm 32:43

+ 15:11 Zab 116:1

+ 15:12 İysh 11:10

+ 15:16 Elsh 9:15, Rim 11:13

+ 15:19 Elsh 15:12, 2Kor 12:12

+ 15:20 1Kor 3:10-11

+ 15:21 İysh 52:15

+ 15:22 Rim 1:13, 1Sal 2:18

+ 15:23 Elsh 19:21

+ 15:25 Elsh 24:17, 1Kor 16:3, 2Kor 9:1

+ 15:26 Elsh 19:21, 2Kor 8:4

+ 15:27 1Kor 9:11

+ 15:31 2Kor 1:10-11, 2Sal 3:2

+ 15:32 Rim 1:10

+ 15:33 2Kor 13:11, Fil 4:9, 1Sal 5:23, 2Sal 3:16, Evr 13:20

+ 16:1 Elsh 18:18

+ 16:2 Fil 2:29

+ 16:3 Elsh 18:2, 1Kor 16:19, 2Tim 4:19

+ 16:5 Kol 4:15

+ 16:13 Mrk 15:21

+ 16:16 1Pet 5:14, 1Kor 16:20, 2Kor 13:12, 1Sal 5:26

+ 16:17 1Tim 6:3, 2Yuxn 1:10

+ 16:18 2Pet 2:3, Kol 2:4

+ 16:19 Rim 1:8

+ 16:20 Rim 15:33, Jar 3:15

+ 16:21 Elsh 16:1

+ 16:23 1Kor 1:14

+ 16:25 Efs 1:9, Kol 1:26

+ 16:26 Kol 4:3-4

+ 16:27 Yahu 1:24-25

Korinflilerge jazılg'an birinshi xat

Kitap haqqında mag'lıwmat

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
11 12 13 14 15 16

Bul xattı elshi Pavel Efes qalasında, o'zinin' u'shinshi saparının' waqtında Korinf qalasındag'ı iseniwshi ja'ma'a'tke jazg'an edi.

Korinf – Gretsiyanın' qubla ta'repinde jaylasqan Axaya u'lkesinin' bas qalası bolıp, u'lken sawda-satıq orayı edi. Qala xalqı grek filosofiyası menen qızıg'atug'ın ha'm danalıqtı joqarı bahalaytug'ın edi. Qalada butlarg'a salıng'an ibadatxanalar bar edi. Olardın' ishindegi en' belgili bolg'anı, muhabbat qudayı Afroditag'a arnap salıng'an ibadatxana edi. Sol sebepten qalada buzıqshılıq ha'wij alg'an edi.

Bul qaladag'ı iseniwshi ja'ma'a't Pavel arqalı onın' ekinshi saparının' waqtında payda bolg'an edi. Qala turg'ınları qanday ja'miyette jasawına qaramastan, Pavel aytqan Xosh Xabardı esitkennen son' Qudayg'a kelip, ha'r tu'rli ruwxıy sıylarg'a iye boldı.

Biraq, Pavel ketkennen keyin olardın' arasında bo'liniwler, buzıqshılıq, tartıslar, butqa soyılg'an qurbanlıqtın' go'shin jew ha'm o'z ara dawlar sıyaqlı, ko'p mashqalalar payda bolg'an edi. Sol sebepli ayırım jetekshiler Pavelden aqıl-na'siyat sorag'anlıqtan, Pavel olarg'a bul xattı jazıp jibergen edi. Pavel xatında sol mashqalalardı sheshiw boyınsha jol-jorıqlar beredi ha'm mashqalalardı Xosh Xabarg'a tiykarlanıp, su'yispenshilik penen sheshiw kerekligin aytadı.

Sa'lemnama ha'm Qudayg'a shu'kirlik bildiriw

1 [1] Qudaydın' qa'lewi menen Masix* İysanın' elshisi bolıwg'a
shaqırılg'an men, Pavelden ha'm tuwısqanımız Sostenisten, [2] Korinf
qalasındag'ı Qudaydın' ja'ma'a'tine sa'lem! Bizler bul xattı İyemiz İysa
Masixtın' atın ha'mme jerde aytıp shaqırıwshılardın' ha'mmesi menen
birge Masix İysa arqalı muxaddes qılıng'an ha'm muxaddesler dep atalg'an
sizlerge jazıp atırmız. İysa Masix – olardın' da, bizlerdin' de İyemiz+.
[3] A'kemiz Quday ha'm İyemiz İysa Masix sizlerge miyrim ha'm tınıshlıq
bersin!

[4] Qudaydın' Masix İysa arqalı sizlerge bergen miyrimi sebepli, sizler
ushın Qudayıma ba'rqulla shu'kirlik bildiremen. [5] O'ytkeni sizler Masix
penen qatnas jasag'anlıqtan, ha'r ta'repleme bay boldın'lar. A'sirese
Qudaydın' so'zin aytıwda sheshen ha'm ha'r qıylı bilimge iye boldın'lar+.
[6] Bizlerdin' Masix İysa haqqında gu'walıg'ımız sizlerdin' o'mirin'izde usılay
tastıyıqlandı. [7] Solay etip, sizler hesh qanday ruwxıy sıydan* kemshilik
ko'rmey, Masixtın' qayta keliwin intizarlıq penen ku'tesizler+. [8] İyemiz
İysa Masix keletug'ın ku'ni ayıpsız bolıwın'ız ushın, Quday sizlerdi aqırına
deyin bekkem qıladı+. [9] Sizlerdi O'z Ulı İyemiz İysa Masix penen qatnasta
bolıwg'a shaqırg'an Quday – sadıq+.

Korinf ja'ma'a'tindegi bo'liniwler haqqında

[10] Tuwısqanlarım! İyemiz İysa Masixtın' atının' biyligi menen
eskertemen: ha'mmen'iz awızbirishilikli bolın'lar. Aran'ızda bo'liniw
bolmay, bir oy ha'm bir maqset penen birlesin'ler+. [11] Sebebi
tuwısqanlarım, Xloystın' u'y-ishindegi adamlardan aran'ızda tartıslar bar
ekenin bildim+. [12] Menin' aytajag'ım mınaw: sizler: «Men Pavelge
tiyislimen», «Men Apolosqa tiyislimen», «Men Kifag'a* tiyislimen»
yamasa «Men Masixqa tiyislimen» dep aytıp ju'rgen qusaysız+.

[13] Masix bo'lindi me? Sizler ushın atanaq ag'ashqa Pavel shegelenip pe
edi? Sizler Paveldin' atı menen suwg'a shomıldırılg'an* ba edin'iz+?
[14] Men sizlerdin' aran'ızdan Krispus penen Gayustan basqa hesh kimdi
suwg'a shomıldırmag'anım ushın Qudayg'a shu'kirlik etemen+.
[15] Sonlıqtan hesh kim menin' atım menen suwg'a shomıldırıldım, dep ayta
almaydı. [16] Ras, men tag'ı Stepannın' u'yi ishindegilerdi de suwg'a
shomıldırdım. Bulardan basqa ja'ne kimlerdi suwg'a shomıldırg'anımdı

esime tu'sire almayman+. 17 Masix meni suwg'a shomıldırıw ushın emes,
al Xosh Xabardı ja'riyalaw ushın jiberdi. Masixtın' atanaq ag'ashtag'ı
o'limi a'hmiyetin joytpawı ushın, men Xosh Xabardı dana so'zlerge
tiykarlanbay ja'riyaladım+.

Masix – Qudaydın' qu'direti ha'm danalıg'ı

18 Masixtın' atanaq ag'ashı haqqında so'zler nabıt bolatug'ınlar ushın
aqmaqlıq, biraq qutqarılatug'ın bizler ushın Qudaydın' qu'direti+.
19 O'ytkeni Muxaddes Jazıwda Quday bılay degen:
«Danalardın' danalıg'ın joq etemen,
Aqıllı adamlardın' aqılın bosqa shıg'araman» *+.
20 Olay bolsa, dana adam qa'ne? Alım* qa'ne? Ha'zirgi zamannın'
oyshılı qa'ne? Quday du'nyanın' danalıg'ın aqılsızlıqqa aylandırmadı
ma+? 21 Sebebi du'nyanın' o'z aqıl-danalıg'ı menen Qudaydı bilmewi
Qudaydın' danalıg'ı boyınsha boldı. Sonlıqtan Quday isengen adamlardı
bizlerdin' aqılsız dep sanalg'an wazımız benen qutqarıwdı maqul ko'rdi.
22 Yahudiyler ka'ramatlı belgiler ko'rsetiwimizdi talap etedi, grekler
wazımızdan danalıq izleydi+. 23 Biraq bizler atanaq ag'ashqa shegelengen
Masix haqqında ja'riyalap atırmız. Yahudiyler ushın bul tosqınlıq boladı, al
basqa milletler ushın aqılsızlıq bolıp ko'rinedi+. 24 Quday ta'repinen
tan'lang'anlar ushın bolsa, ol ya yahudiy bolsın, ya grek bolsın, atanaq
ag'ashqa shegelengen usı Masix – Qudaydın' qu'direti ha'm Onın'
danalıg'ı+. 25 O'ytkeni Qudaydın' «aqılsızlıg'ı» adamnın' danalıg'ınan
anag'urlım u'stinirek, Qudaydın' «ha'lsizligi» adamnın' ku'shinen
anag'urlım qu'diretlirek.
26 Tuwısqanlarım, Quday ta'repinen shaqırılg'an waqtın'ızda kim
bolg'anın'ızdı eske tu'sirip ko'rin'ler. Adamnın' ko'z qarası boyınsha
aran'ızda danalar da, biylikke iye adamlar da, aqsu'yek adamlar da ko'p
emes edi. 27 Biraq, Quday danalardı uyatqa qaldırıw ushın, du'nya aqılsız
dep sanag'an adamlardı, ku'shlilerdi uyatqa qaldırıw ushın, du'nya ha'lsiz
dep sanag'an adamlardı tan'ladı. 28 Ol ja'ne de, du'nya a'hmiyetli dep
sanag'anlardı arzımas qılıw ushın, du'nya shıg'ısı to'men, pa's ha'm
a'hmiyetsiz dep sanag'anlardı tan'ladı+. 29 Quday bunı O'zinin' aldında
hesh bir adam maqtanbawı ushın isledi+. 30 Biraq, sizler o'mirin'izdin'
tiykarı bolg'an Quday sebepli, Masix İysa menen qarım-qatnasqa iyesiz.
Masix bizler ushın Qudaydın' danalıg'ı bolıp, bizlerdi aqlap, muxaddes

qıldı ha'm gu'nalarımız ushın to'lem to'lep qutqardı+. [31] Solay etip, Muxaddes Jazıwda aytılg'anday: «*Maqtanatug'ın adam İyemiz benen maqtansın*» *+.

Atanaqqa shegelengen Masix haqqında ja'riyalaw

2 [1] Tuwısqanlarım, men sizlerge barıp, Qudaydın' sırın*
ja'riyalag'anımda, sheshen so'zler yamasa artıqmash danalıq
qollanbadım+. [2] Sebebi aran'ızda bolg'an waqtımda, tek İysa Masixqa ha'm
Onın' atanaq ag'ashqa shegeleniwine g'ana ayrıqsha dıqqat awdarıwg'a
qarar ettim+. [3] Men sizlerge ha'lsizlik, qorqınısh ha'm qattı dirildi menen
bardım+. [4] So'ylegen so'zim ha'm aytqan wazım adam aqılının'
isendiriwshi so'zlerine emes, al Muxaddes Ruwxtın'* O'z qu'direti menen
ko'rsetken da'liline tiykarlang'an edi+. [5] Menin' bundag'ı maqsetim –
isenimin'izdin' adamnın' aqılına emes, al Qudaydın' qu'diretine
tiykarlanıwı edi+.

Muxaddes Ruwx beretug'ın Qudaydın' danalıg'ı

[6] Degen menen, bizler* ruwxıy jetisken adamlar arasında dana so'zler
so'yleymiz. Biraq bul danalıq usı du'nyanın' ha'm onın' o'tkinshi
hu'kimdarlarının' danalıg'ı emes+. [7] Bizler Qudaydın' jasırın ha'm sırlı
bolg'an danalıg'ı haqqında so'z etip atırmız. Quday du'nyanı jaratpastan
burın onı bizlerdin' dan'qqa erisiwimiz ushın arnap qoyg'an edi+. [8] Bul
danalıqtı usı du'nyadag'ı hu'kimdarlardın' hesh biri tu'sinbedi. Eger
tu'singende, ullı İyemizdi atanaq ag'ashqa shegelemegen bolar edi+.
[9] Muxaddes Jazıwda aytılg'anday:
«Ko'z ko'rip, qulaq esitpegen,
Adamnın' oyına kirip te shıqpag'an na'rselerdi,
Quday O'zin su'yetug'ınlar ushın tayarlap qoyıptı» *+.
[10] Biraq, Quday bunı bizlerge O'zinin' Muxaddes Ruwxı arqalı ashıp
berdi. O'ytkeni Muxaddes Ruwx ha'mme na'rseni, ha'tte, Qudaydın' teren'
oy-pikirlerin de biledi+. [11] Adamnın' oyların onın' ishindegi ruwxtan
basqa kim bile aladı? Sol sıyaqlı, Qudaydın' oy-pikirlerin de Onın'
Muxaddes Ruwxınan basqa hesh kim bile almaydı+. [12] Qudaydın' bizlerge
bergen miyrimli sıyların biliwimiz ushın, bizler bul du'nyanın' ruwxın
emes, al Qudaydın' Ruwxın qabıl ettik+. [13] Bizler bul sıylar haqqında
adamnın' aqılı u'yretken so'zler menen emes, al Muxaddes Ruwx
u'yretken so'zler menen so'yleymiz. Yag'nıy, ruwxıy na'rselerdi ruwxıy
so'zler menen tu'sindiremiz*+.

14 O'z ta'biyatı boyınsha jasaytug'ın adam Qudaydın' Ruwxı beretug'ın
na'rselerdi qabıl etpeydi. Sebebi ol bulardı aqmaqlıq dep sanaydı. Olardı
tek Muxaddes Ruwxtın' ja'rdeminde tu'siniw kerek bolg'anlıqtan, ol
tu'sine almaydı+. 15 Muxaddes Ruwxqa boysınatug'ın adam Muxaddes
Ruwx ta'repinen berilgen ha'mme na'rseni tu'sine aladı, biraq onı
Muxaddes Ruwxqa boysınbaytug'ın adamlar tu'sine almaydı.
16 *«Jaratqan İyemizdin' oyındag'ısın kim bile aladı?*
Og'an kim aqıl bere aladı?» *
Biraq, bizler Masixtın' aqıl-oyına iyemiz+.

Qudaydın' xızmetkerleri haqqında

3 [1] Tuwısqanlarım! Men sizlerge Muxaddes Ruwxqa
boysınatug'ınlarg'a so'ylegendey, so'yley almadım. Men sizlerge
gu'nakar ta'biyatqa boysınatug'ınlarg'a, yag'nıy Masix penen bolg'an
qatnasta ele go'deklik da'rejesinde bolg'anlarg'a so'ylegendey, so'yledim.
[2] Men sizlerge ku'shli awqat emes, al su't berdim. O'ytkeni sizler ele ku'shli
awqattı jewge a'zzilik qılatug'ın edin'iz. Ha'tte, ha'zir de onı jewge a'zzilik
qılasızlar+. [3] Sebebi sizler ele de gu'nakar ta'biyatın'ızg'a boysınasızlar.
Aran'ızda qızg'anshaqlıq ha'm tartıslardın' bolg'anı, sizlerdin' gu'nakar
ta'biyatın'ızg'a boysınıp, isenbeytug'ın adamlar sıyaqlı jasap
atırg'anın'ızdı ko'rsetpey me+? [4] Birin'iz: «Men Pavelge tiyislimen», basqa
birin'iz: «Men Apolosqa tiyislimen» dese, sizler isenbeytug'ın adamlar
sıyaqlı bolıp qalmaysızlar ma?

[5] Olay bolsa, Apolos kim? Pavel kim? Apolos ha'm men – sizlerdin' tek
isenimge keliwin'iz ushın qoyılg'an Qudaydın' xızmetkerlerimiz g'ana.
İyemiz ha'r birimizge xızmet tapsırg'an+. [6] Tuqımdı men ektim, Apolos
suwg'ardı. Biraq, egindi Quday o'sirdi+. [7] Solay etip, ekken adam da,
suwg'arg'an adam da a'hmiyetli emes, al egindi o'sirgen Quday
a'hmiyetli+. [8] Ekken adam menen suwg'arg'an adamnın' maqseti bir.
Olardın' ha'r biri o'z miynetinin' haqısın aladı+. [9] Bizler Quday menen
birge isleymiz. Al sizler – Qudaydın' atızı ha'm imaratısız+.

[10] Qudaydın' o'zime bergen miyrimi menen, men usta qurıwshı sıyaqlı
tiykar saldım. Basqaları usı tiykardın' u'stine imarat salmaqta. Biraq, ha'r
bir adam qalay salıp atırg'anına dıqqat awdarsın+. [11] O'ytkeni hesh bir
adam salıng'an tiykardan basqa, yag'nıy İysa Masixtan basqa bir tiykar
sala almaydı+. [12] Usı tiykardın' u'stine adamlar altınnan, gu'misten, hasıl
taslardan, ag'ashtan, pishennen yamasa sabannan imarat saladı. [13] Degen
menen, ha'r bir adamnın' islegen isi aqırzamanda ashılıp, otta belgili
boladı. Sebebi ha'r bir adamnın' isinin' qanday ekenligin ot sınap beredi+.
[14] Kimnin' salg'anı otqa shıdasa, ol sıylıq aladı. [15] Al shıdamay janıp ketse,
zıyan ko'redi. Onın' o'zi qutıladı, biraq ottın' ishinen qashqanday bolıp
qutıladı+.

[16] O'zlerin'izdin' Qudaydın' ibadatxanası ekenin'izdi ha'm Qudaydın'
Ruwxı ishin'izde jasap atırg'anın sizler haqıyqattan da bilmeysizler me+?
[17] Eger kim de kim Qudaydın' ibadatxanasın buzsa, onı Quday uradı.

O'ytkeni Qudaydın' ibadatxanası – muxaddes ha'm sol ibadatxana sizlersiz+.

18 Hesh bir adam o'zin o'zi aldamasın. Eger aran'ızdag'ı birin'iz o'zin
bul du'nyanın' ko'z qarası boyınsha danaman dep esaplasa, Quday
na'zerinde dana bolıw ushın, bul du'nyanın' ko'z qarası boyınsha «aqılsız»
bolsın. 19 Sebebi bul du'nyanın' danalig'ı Quday na'zerinde aqılsızlıq boladı.
Muxaddes Jazıwda aytılg'anday: *«Ol danalardı olardın' hiyleleri menen qolg'a
tu'siredi»* *+. 20 Ja'ne de: *«Danalardın' oy-pikirlerinin' push ekenligin
Iyemiz biledi»* *, – dep jazılg'an+. 21 Sonlıqtan hesh bir adam adamlar menen
maqtanbasın. O'ytkeni ha'mmesi sizlerge tiyisli: 22 Pavel de, Apolos ta, Kifa
da, du'nya da, o'mir ha'm o'lim de, ha'zirgi ha'm keleshek zaman da,
ha'mmesi sizlerge tiyisli. 23 Sizler Masixqa tiyislisiz, al Masix Qudayg'a
tiyisli+.

Masixtın' elshilerinin' xızmeti haqqında

4 [1] Solay etip, adamlar Masixtın' elshileri bolg'an bizlerdi Masixtın' xızmetshileri ha'm Qudaydın' sırların ayan etiwshi xızmetkerler dep esaplasın. [2] Al xızmetkerlerden talap etiletug'ın en' baslı na'rse – sadıqlıq. [3] Meni sizlerdin' yamasa basqa adamlardın' qalay hu'kim etiwi men ushın a'hmiyetli emes. Ha'tte, men o'zim de o'zimdi hu'kim etpeymen. [4] Sebebi menin' hu'jdanım taza. Biraq, men usı sebepten aqlanbayman. Meni hu'kim etetug'ın – İyemizdin' O'zi+. [5] Sonlıqtan İyemiz keliwge deyin, belgilengen waqıttan burın hesh bir na'rseni hu'kim etpen'ler. Ol qaran'g'ılıqta jasırılg'an na'rselerdi jaqtıg'a shıg'arıp, adamlardın' kewillerindegi niyetlerin ashıp ko'rsetedi. Sonda ha'r bir adam Qudaydan o'zine ılayıq maqtaw aladı+.

[6] Tuwısqanlarım! Aldında aytılg'anlardı tu'siniwin'iz ushın, men o'zimdi ha'm Apolostı mısal etip ko'rsettim. Bunı men Muxaddes Jazıwda aytılg'anlardan shetke shıg'ıp ketpewdi bizlerden u'yreniwin'iz ushın ha'm hesh qaysısın'ız bir adamdı ekinshi adamnan joqarı qoyıp, menmensip ketpewin'iz ushın isledim+. [7] Hesh kim seni basqalardan u'stin qılıp qoyg'an joq-g'o. Senin' Qudaydan almag'an na'rsen' bar ma? Qudaydan ha'mmesin alg'an bolsan', Onnan almag'anday bolıp maqtang'anın' qalay bolg'anı+? [8] Sizler endi kerekli ha'mme na'rsemiz bar dep oylaysızlar. Sizler bayıp ketipsizler, bizlersiz patshalıq etpektesizler! Qa'ne endi, sizler haqıyqattan da, patshalar bolsan'ız, sonda bizler de sizler menen birge patshalıq eter edik!+ [9] Menin' oyımsha, Quday biz elshilerdi en' a'hmiyetsiz adamlar qılıp, ha'mmenin' ko'z aldına shıg'ardı. Bizler o'limge hu'kim etilgen adamlar sıyaqlı bolg'anımız sebepli, perishteler ushın da, adamlar ushın da, yag'nıy pu'tkil du'nya ushın bir tamasha boldıq+. [10] Du'nyanın' pikiri boyınsha, bizler Masix ushın aqılsız, biraq sizler Masix penen qatnasta bolıp aqıllı boldın'lar! Bizler ha'lsizbiz, biraq sizler ku'shlisiz! Sizler hu'rmetli adamlarsız, biraq bizler izzetsiz adamlarmız!+ [11] Bizler usı waqıtqa deyin ashlıqqa ha'm sho'lge shıdap kelemiz, jalan'ashpız, tayaq jeymiz, u'y-jaysız sergizdanbız+. [12] O'z qollarımız benen awır miynet isleymiz. Bizlerdi na'letlegenlerge jaqsı tilek tileymiz. Quwdalansaq, shıdaymız+. [13] Masqaralag'anda, mu'la'yimlilik penen juwap beremiz. Usı waqıtqa deyin du'nyanın' sıpırındısı, pu'tkil adamzattın' taslandısı boldıq.

14 Bulardı sizlerdi uyaltıw ushın emes, al su'yikli balalarım bolg'an
sizlerdi aqıllandırıw ushın jazıp atırman+. 15 O'ytkeni Masixtın' jolın
u'yretetug'ın mın'-mın'lag'an ustazın'ız bolsa da, a'ken'iz birew. Masix
İysa menen qatnasta bolıwın'ız ushın, sizlerge Xosh Xabardı ja'riyalawım
arqalı men sizlerdin' a'ken'iz boldım+. 16 Sol sebepten sizlerden o'tinish
etemen: mennen o'rnek alın'lar+. 17 İyemizge sadıq bolg'an su'yikli balam
Timofeydi usı maqset penen sizlerge jiberdim. Ha'mme jerde,
iseniwshilerdin' ha'r bir ja'ma'a'tinde bergen ta'limime say bolg'an,
menin' Masix penen birge basıp o'tken jolımdı ol sizlerdin' esin'izge
tu'siredi+.
18 Meni kelmeydi dep, aran'ızdag'ı bazıların'ız menmensip ketipti.
19 Biraq, İyemiz qa'lese, jaqın arada sizlerge baraman. Sonda menmensip
ketken sol adamlardın' tek so'zlerin emes, al olarda Qudaydın' ku'shi bar
ma ya joq pa, sonı sınap ko'remen+. 20 Sebebi Qudaydın' Patshalıg'ı
so'zden emes, al Qudaydın' ku'shinen ibarat+. 21 Sizler neni qa'leysizler?
Sizlerge tayaq penen barayın ba yamasa su'yispenshilik ha'm
mu'la'yimlilik penen be+?

Buzıqshılıq islegenge shara ko'riw haqqında

5 [1] Sizlerdin' aran'ızda buzıqshılıq islenip atırg'anı haqqında anıq
xabarlar bar. Ha'tte, Qudayg'a isenbeytug'ınlar arasında da
ushıraspaytug'ın buzıqshılıq islenipti: aran'ızdag'ı birin'iz a'kesinin'
hayalı, yag'nıy o'gey anası menen jasaytug'ın qusaydı+. [2] Usılay bolsa da,
sizler menmenlikke berilip ketipsizler. Bunın' ornına qayg'ırıp, usınday is
qılg'andı aran'ızdan quwıp shıg'arıwın'ız kerek emes pe edi?
[3] Menin' o'zim aran'ızda bolmasam da, ruwxım sizler menen birge.
Sonlıqtan o'zim aran'ızda bolg'anday, usınday isti islegendi hu'kim etiwge
qarar qıldım+. [4] Sizler İyemiz İysanın' atı menen jıynalg'anın'ızda, İyemiz
İysanın' qu'direti menen menin' ruwxım da sizler menen birge boladı.
[5] Sonda bul adamnın' gu'nakar ta'biyatı nabıt bolıp, ruwxı İyemiz İysa
Masix kelgen ku'ni qutqarılıwı ushın onı ja'ma'a'tten quwıp shıg'arıp,
shaytang'a tapsırın'+.
[6] Sizlerdin' maqtang'anın'ız durıs emes. Azg'antay ashıtqı pu'tkil
qamırdı ashıtatug'ının bilmeysizler me?*+ [7] Sonlıqtan sizler eski
ashıtqıdan tazalanıp, jan'a qamır bolın'lar. Sizler negizinde ashıtqısız
qamırsızlar. O'ytkeni Qutqarılıw bayramının'* Qozısı bolg'an Masix bizler
ushın qurbanlıqqa berildi+. [8] Sonlıqtan eski ashıtqı menen, yag'nıy
jawızlıq ha'm jamanlıq penen emes, al pa'klik ha'm haqıyqatlıq penen,
yag'nıy ashıtqısız nan menen bayramlayıq+.
[9] Men o'z xatımda buzıqshılıq isleytug'ınlar menen qatnas jasaman',
dep sizlerge jazg'an edim+. [10] Degen menen, men ulıwma bul du'nyadag'ı
buzıq, na'psiqaw, tonawshı yamasa butparaz adamlardı na'zerde tutqan
joqpan. Eger olay bolg'anda, sizler bul du'nyadan shıg'ıp ketiwge ma'jbu'r
bolar edin'ler! [11] Biraq, o'zin iseniwshi tuwısqanın'ızban dep atap turıp,
buzıq, na'psiqaw, butparaz, jalaxor, ma'sku'nem yamasa tonawshı bolg'an
adam menen qatnas jasamawın'ızdı, ha'tte, sonday adam menen birge
awqat ta jemewin'izdi jazg'an edim+. [12] İseniwshiler ja'ma'a'tinin'
sırtındag'ı adamlardı hu'kim qılıw menin' jumısım emes. Sizler
iseniwshiler ja'ma'a'tinin' ishindegi adamlardı hu'kim qılıwın'ız kerek+.
[13] Al iseniwshiler ja'ma'a'tinin' sırtındag'ı adamlardı Qudaydın' O'zi hu'kim
qıladı. Muxaddes Jazıwda aytılg'anday: «*Jaman adamdı aran'ızdan quwıp
shıg'arın'lar*» *.

İseniwshi adamlar arasındag'ı dawlar haqqında

6 [1] Sizlerdin' aran'ızdag'ı birin'izdin' birewge dawı bolsa,
iseniwshiler* aldında emes, al sudtag'ı isenbeytug'ın adamlar aldında
dawlasıwg'a qalay batılı baradı+? [2] Keleshekte biz iseniwshilerdin'*
du'nyanı hu'kim etetug'ının bilmeysizler me? Eger sizler du'nyanı hu'kim
etetug'ın bolsan'ız, kishkene dawlardı sheshiw qolın'ızdan kelmegeni
me+? [3] Bizler, ha'tte, perishtelerdi de hu'kim etemiz. Solay eken, turmıs
islerin hu'kim ete alıwımız da so'zsiz-g'o. [4] Solay bolsa da, turmıs islerine
baylanıslı dawlar payda bolg'anda, sizler iseniwshiler ja'ma'a'tinde hesh
qanday abırayg'a iye bolmag'an sudtag'ı isenbeytug'ın adamlardı to'reshi
qılasızlar ma? [5] Bulardı sizlerdi uyaltıw ushın aytıp atırman. İseniwshi
tuwısqanlarının' arasındag'ı dawlardı sheshetug'ın aran'ızda birde bir
aqıllı adam joq bolg'anı ma+? [6] Biraq tuwısqan tuwısqang'a qarsı
dawlasadı, onın' u'stine isenbeytug'ınlar aldında dawlasadı!

[7] Negizinde, bir-birin'izge qarsı dawın'ızdın' bolıwının' o'zi sizler ushın
qattı uyat na'rse. Onnan go're, nahaqlıqqa shıdag'anın'ız jaqsıraq bolmas
pa edi? Tonalg'anın'ız jaqsıraq bolmas pa edi+? [8] Sizler onın' ornına
o'zlerin'iz nahaqlıq islep, birewdi tonap atırsız. Ol da bolsa, o'zin'izdin'
tuwısqanın'ız.

[9] Nahaqlardın' Qudaydın' Patshalıg'ın miyras etip almaytug'ının
bilmeysizler me? Aldanban'lar! Buzıqshılıq islewshiler, butparazlar, neke
hadallıg'ın buzıwshılar, erkek penen jınısıy qatnas jasaytug'ın erkekler,+
[10] urılar, na'psiqawlar, ma'sku'nemler, jalaxorlar ha'm tonawshılar
Qudaydın' Patshalıg'ın miyras etip almaydı+. [11] Aran'ızdag'ı ayırımların'ız
usınday adamlar edi. Biraq, sizler İyemiz İysa Masixtın' atı menen ha'm
Qudayımızdın' Ruwxı menen tazalandın'ız, muxaddes boldın'ız ha'm
aqlandın'ız+.

Buzıqshılıqtan awlaq bolın'lar!

[12] Sizler: «Ne islesem de eriklimen» deysizler, biraq ha'mme na'rse de
paydalı emes. Durıs, «Men ne islesem de eriklimen», biraq hesh bir na'rse
de meni qul qılmawı kerek+. [13] «Awqat qarın ushın, al qarın awqat ushın
jaratılg'an», – deysizler. Degen menen, Quday ekewin de joq qıladı. Biraq,
dene buzıqshılıq ushın emes, al İyemiz ushın jaratılg'an. İyemiz de
denemizge g'amxorlıq qıladı. [14] Quday İyemizdi o'limnen tiriltti. Sol sıyaqlı,

Ol bizlerdin' denemizdi de O'z qu'direti menen tiriltedi. 15 Denelerin'izdin'
Masixtın' mu'sheleri ekenligin bilmeysizler me? Masixtın' mu'shelerin
alıp, buzıq hayaldın' mu'sheleri qılıwg'a bola ma? Hesh qashan!+ 16 Buzıq
hayal menen qosılg'an adam onın' menen bir dene bolatug'ının
bilmeysizler me? Sebebi Muxaddes Jazıwda: *«Ekewi bir dene boladı»*, –
delingen-g'o*+. 17 Biraq, İyemiz benen qosılg'an adam Onın' menen bir
ruwx boladı+.

18 Buzıqshılıqtan awlaq bolın'lar! Adamnın' isleytug'ın basqa barlıq
gu'naları denesinin' sırtında islenedi. Al buzıqshılıq islegen adam o'z
denesine qarsı gu'na isleydi+. 19 Denen'izdin' o'zlerin'iz Qudaydan alg'an
ha'm sizlerde jasap atırg'an Muxaddes Ruwxtın' ibadatxanası ekenligin
bilmeysizler me? Sizler o'zin'izge tiyisli emessiz+. 20 O'ytkeni Quday
biybaha to'lem to'lep, sizlerdi satıp aldı. Sonlıqtan da, o'z denen'iz benen
Qudaydı alg'ıslan'lar+.

Neke haqqında

7 [1] Endi sizler jazg'an na'rselerge kelsek: durıs, er adamnın' hayal
menen jaqınlaspag'anı jaqsı. [2] Biraq, buzıqshılıqqa jol qoymaw ushın,
ha'r bir er adamnın' o'z hayalı ha'm ha'r bir hayaldın' o'z ku'yewi bolsın.
[3] Er adam o'z hayalına degen, hayal da o'z ku'yewine degen erli-zayıplılıq
wazıypasın orınlasın+. [4] Sebebi hayaldın' denesi u'stinen hayaldın' o'zi
emes, al ku'yewi biylik etedi. Sol sıyaqlı, er adamnın' denesi u'stinen de er
adamnın' o'zi emes, al hayalı biylik etedi. [5] Erli-zayıplılıq wazıypasın
orınlawda bir-birin'izden bas tartpan'lar. Tek o'z ara keliskennen son',
o'zlerin'izdi duwa etiwge tolıq bag'ıshlaw ushın g'ana waqıtsha bo'lek
bolın'lar. O'zin'izdi tıya almag'anın'ızdan shaytan paydalanıp, sizlerdi
azg'ırmawı ushın keyin ja'ne birge bolın'lar+. [6] Bunı bir buyrıq sıpatında
emes, al ruxsat sıpatında aytıp atırman+. [7] Barlıq adamlardın' men sıyaqlı
jalg'ız jasawın qa'leymen. Biraq, ha'r bir adamnın' Qudaydan alg'an sıyı
bar: birewler xojalıq bolıp nekede jasaydı, ekinshiler nekesiz jalg'ız
jasaydı+.

[8] U'ylenbegenler menen turmısqa shıqpag'anlarg'a ha'm jesir
hayallarg'a aytatug'ınım: men sıyaqlı jalg'ız jasasa, o'zleri ushın jaqsı
boladı. [9] Biraq, o'zlerin tıya almaytug'ın bolsa, u'ylensin yamasa turmısqa
shıqsın. O'ytkeni jınısıy qa'lewler sebepli ku'yip-jang'annan go're,
u'ylengeni yamasa turmısqa shıqqanı jaqsıraq+.

[10] Al nekede bolg'anlarg'a men mınanı buyıraman, anıg'ırag'ı men
emes, İyemiz solay buyırg'an: hayal adam ku'yewi menen ajıraspasın*+.
[11] Eger ajırassa, ya ku'yewsiz qalsın, ya o'z ku'yewi menen jarassın. Er adam
da hayalı menen ajıraspasın+.

[12] Al qalg'anlarg'a İyemiz emes, men bılay deymen: eger bir
tuwısqanımızdın' hayalı iseniwshi bolmasa, biraq onın' menen jasawg'a
ırazı bolsa, ol hayalı menen ajıraspasın+. [13] Bir iseniwshi hayaldın' da
ku'yewi iseniwshi bolmasa, biraq ku'yewi onın' menen jasawg'a ırazı bolsa,
hayal ku'yewi menen ajıraspasın. [14] Sebebi isenbeytug'ın ku'yew hayalı
sebepli, isenbeytug'ın hayal da iseniwshi ku'yewi sebepli, Qudaydın'
panasında boladı. Olay bolmag'anda, balaların'ız qudaysız bolar edi, biraq
endi olar Qudaydın' panasında*+.

[15] Biraq, eger isenbeytug'ın adam ajırasqısı kelse, ajırassın. Er yamasa
hayal tuwısqanımız bunday jag'dayda azat boladı. Quday sizlerdi

tınıshlıqta jasawg'a shaqırdı. 16 Ha'y hayal, sen arqalı ku'yewin' de
qutqarılıwı mu'mkin ekenligin bilesen'-g'o. Ha'y erkek, sen arqalı hayalın'
da qutqarılıwı mu'mkin ekenligin bilesen'-g'o+.
17 Ha'r bir adam İyemizdin' ol ushın belgilegen jag'dayına boysınıp,
Quday onı qanday jag'dayda shaqırg'an bolsa, sonday bolıp qalsın. Bunı
barlıq iseniwshi ja'ma'a'tlerge buyıraman. 18 Eger kim de kim su'nnetli
bolıp shaqırılsa, bunı jasırmasın. Kim de kim su'nnetsiz bolıp shaqırılsa,
su'nnet etilmesin+. 19 Su'nnetli bolıw yamasa bolmaw a'hmiyetli emes. Al
a'hmiyetlisi – Qudaydın' buyrıqların orınlaw+. 20 Kim qanday jag'dayda
shaqırılg'an bolsa, sol jag'dayda qalsın. 21 Qul bolıp shaqırıldın' ba? Qapa
bolma. Biraq, azat bolıwg'a mu'mkinshilik tuwılsa, onnan paydalan!
22 İyemiz shaqırg'an waqıtta qul bolg'an adam endi İyemizge tiyisli azat
adam boladı. Sol sıyaqlı, azat bolıp shaqırılg'an adam da Masixtın' qulı
boladı+. 23 Quday biybaha to'lem to'lep, sizlerdi satıp aldı, sonlıqtan
adamlardın' qulı bolman'lar+. 24 Tuwısqanlarım, kim qanday jag'dayda
shaqırılg'an bolsa, Quday aldında sol jag'dayda qalsın.

Turmısqa shıqpag'an qızlar ha'm jesir hayallar haqqında

25 Endi qızlarg'a kelsek, İyemizden olarg'a baylanıslı buyrıq alg'anım
joq. Biraq, İyemizdin' miyrim-sha'pa'a'tin alg'an isenimli adam sıpatında
men o'z pikirimdi aytaman+. 26 Menin' oyım boyınsha, ha'zirgi
qıyınshılıqlarg'a baylanıslı, adam sol halında qala bergeni jaqsı. 27 Bir
hayalg'a basın' baylang'an ba? Onda ajırasıwg'a umtılma. Hayalsızsan' ba?
Onda o'zin'e hayal izleme. 28 Degen menen, eger u'ylensen' de gu'na
islemeysen'. Eger qız da turmısqa shıqsa, gu'na islegen bolmaydı. Biraq,
turmıs qurg'anlar o'mirde qıyınshılıq ko'redi. Men sizlerdi usı
qıyınshılıqlardan saqlawdı qa'leymen. 29 Tuwısqanlarım, sizlerge mınanı
aytıwdı qa'leymen: waqıt qısqa. Bunnan bılay, hayalı bolg'anlar hayalı
joqtay bolsın. 30 Jılap atırg'anlar jılamaytug'ınday, quwanıp atırg'anlar
quwanbaytug'ınday, satıp alıp atırg'anlar iyelik etpeytug'ınday,+
31 du'nyadag'ı zatlardı paydalanıp atırg'anlar paydalanbaytug'ınday bolsın.
O'ytkeni bul du'nya o'tkinshi+.
32 Men sizlerdin' g'am-ta'shiwishsiz bolg'anın'ızdı qa'leymen.
U'ylenbegen erkek İyemizge qalay jag'ınsam eken dep, İyemizdin' isleri
haqqında oylaydı+. 33 Biraq, u'ylengen erkek hayalıma qalay jag'ınsam
eken dep, du'nyanın' isleri haqqında oylaydı. 34 Sol sebepten ol alag'ada

bolıp ju'redi. Ku'yewsiz hayal yamasa turmısqa shıqpag'an qız denesi menen ha'm ruwxıy jaqtan muxaddes bolıw ushın, İyemizdin' isleri haqqında oylaydı. Biraq, turmısqa shıqqan hayal ku'yewime qalay jag'ınsam eken dep, du'nyanın' isleri haqqında oylaydı. 35 Men bunı moynın'ızg'a bug'aw salıw ushın emes, al sizlerdin' paydan'ız ushın aytıp atırman. Sizlerdin' hesh na'rsege alan' bolmay, İyemizge o'zlerin'izdi tolıq bag'ıshlawın'ızdı ha'm ılayıqlı tu'rde jasawın'ızdı qa'leymen.

36 Eger kim de kim o'z qızının' turmısqa shıqpag'anın uyat dep sanasa, qızının' jası da o'tip, turmısqa shıg'atug'ın waqtı kelgen bolsa, ol adam qa'legenin islesin. Qızın ku'yewge berse de, gu'na islegen bolmaydı. 37 Biraq sol adam qızın ku'yewge bermewge qarar etse ha'm usı niyetinde bekkem turıp, bunı ma'jbu'riy tu'rde emes, al o'z erki boyınsha islese, jaqsı qılg'an boladı. 38 Solay etip, qızın ku'yewge bergen adam jaqsı qılg'an boladı, al ku'yewge bermegen adam onnan da jaqsıraq qılg'an boladı+.

39 Hayal ku'yewi tiri waqtında bası baylawlı boladı. Ku'yewi o'lse, hayal qa'legen adamına turmısqa shıg'ıwg'a erki bar. Tek ol adam İyemizge tiyisli bolsın*+. 40 Biraq, hayal jesir bolıp qala berse baxıtlıraq boladı. Bul menin' pikirim ha'm mende de Qudaydın' Ruwxı bar dep oylayman.

Butlarg'a berilgen qurbanlıqtın' go'shi haqqında

8 [1] Endi butlarg'a berilgen qurbanlıqtın' go'shine toqtayıq.
Durıs, ha'mmemiz de bilimli ekenligimizdi bilemiz. Degen menen, bilim adamdı menmen qıladı, al su'yispenshilik adamdı jigerlendiredi+.
[2] Adam bir na'rseni bilemen dep oylasa, ol ele biliwi kerek na'rseni bilmegeni boladı+. [3] Biraq, Qudaydı su'ygen adamdı Quday biledi+.

[4] Al, butlarg'a berilgen qurbanlıq go'shin jewge kelsek, xabarımız bar, but du'nyada negizinde hesh qanday a'hmiyetke iye emes ha'm jalg'ız Qudaydan basqa quday joq+. [5] Adamlardın' oyı boyınsha jerde de, aspanda da «quday» dep atalatug'ınlar bar. Olar shınında da, ko'p «qudaylar» ha'm «iyeler» bar dep esaplaydı. [6] Biraq, bizler ushın tek jalg'ız g'ana Quday A'kemiz bar. Ol ha'mme na'rsenin' tiykarı ha'm bizler Ol ushın jasap atırmız. Ja'ne de, bizlerdin' tek jalg'ız g'ana İyemiz – İysa Masix bar. Ha'mme na'rse Ol arqalı jaratılg'an, bizler de Ol sebepli jasap atırmız+.

[7] Degen menen, iseniwshilerdin' ha'mmesi de usınday bilimge iye emes. Olardın' ayırımları bul go'shti jegende, o'zlerinin' burıng'ı butparazlıq a'deti boyınsha, elege deyin onı butqa berilgen qurbanlıqtın' go'shi dep esaplaydı. Sonlıqtan olardın' hu'jdanı qıynalıp, o'zlerin iplaslandıq dep oylaydı+. [8] Awqat bizlerdi Qudayg'a jaqınlastırmaydı: bizler jemesek te, hesh na'rse joytpaymız, jesek te, hesh na'rse arttırmaymız+. [9] Biraq, abaylı bolın'lar, bul azatlıg'ın'ız isenimi ha'lsizlerdin' azg'ırılıwına sebep bolmasın. [10] Eger isenimi* ha'lsiz bolg'an adam aldında aytılg'an bilimge iye bolg'an senin' buttın' ibadatxanasında awqat jep otırg'anın'dı ko'rse, onın' da butlarg'a berilgen qurbanlıqtın' go'shin jewge qa'lewi tuwılmay ma+? [11] Solay etip, senin' bilimin' sebepli, bul isenimi ha'lsiz tuwısqanın' nabıt boladı. Biraq, Masix ol ushın da qurban bolg'an-g'o+. [12] Sizler usı ta'rizde tuwısqanların'ızg'a qarsı gu'na islewin'iz arqalı ha'm olardın' qıynalıp atırg'an hu'jdanın azapqa tu'siriwin'iz arqalı Masixqa qarsı gu'na islegen bolasızlar. [13] Sonlıqtan menin' jep atırg'an na'rsem tuwısqanımnın' azg'ırılıwına sebep bolatug'ın bolsa, men tuwısqanımdı azg'ırmaw ushın, hesh qashan go'sh jemeymen+.

Elshinin' huqıqları

9 [1] Men azat adam emespen be? Men elshi emespen be? Men İyemiz İysanı ko'rmedim be? Menin' İyemiz ushın islegen miynetimnin' jemisi sizler emessiz be+? [2] Meni basqalar elshi dep sanamasa da, sizler meni elshi dep sanawın'ız tiyis! O'ytkeni sizler – menin' İyemizdin' elshisi ekenligimnin' da'lilisizler.

[3] Meni sıng'a alıp atırg'anlardan o'zimdi bılay qorg'ayman: [4] sizlerge qılg'an xızmetimiz ushın, sizlerdin' esabın'ızdan iship-jewimizge haqımız bar-g'o+. [5] Basqa elshiler sıyaqlı, İyemizdin' tuwısqanları ha'm Kifa sıyaqlı, bizler de qasımızg'a iseniwshi hayalımızdı ertip ju'riwge haqımız bar-g'o+. [6] Basqa elshiler sıyaqlı, men ha'm Barnaba da ku'n ko'riw ushın miynet etpew huqıqına iyemiz-g'o+. [7] Kim o'z esabınan a'skerlik qıladı? Kim bag' otırg'ızıp, miywesin jemeydi? Kim su'riwdi bag'ıp, su'riwdegi maldın' su'tinen ishpeydi+?

[8] Men bulardı tek adamlardın' pikiri boyınsha aytıp atırg'an joqpan. Muwsanın' Nızamında da anıq usılar haqqında aytılg'an joq pa? [9] Onda: *«Tu'yek aydag'an o'gizdin' awzın buwma»* *, – dep jazılg'an-g'o. Quday tek o'gizlerdi qayg'ıradı ma+? [10] Qudaydın' xızmetkerleri bolg'an bizler ushın aytıp atırg'an joq pa? Awa, a'lbette, bul bizler ushın jazılg'an-g'o. Mısalı: jerdi su'rgen adam da, tu'yek aydag'an adam da o'z u'lesin alıwdan u'mit etip, miynet isleydi+. [11] Aran'ızda ruwxıy tuqım egip, sizlerden du'nyag'a tiyisli zatlardı orıp alg'anımız orınsız ba+? [12] Basqalar sizlerden usı zatlardı alıw huqıqına iye bolsa, bizler olardan da ko'birek huqıqqa iyemiz-g'o. Biraq, bizler usı huqıqımızdan paydalang'an joqpız. Masixtın' Xosh Xabarına tosqınlıq jasamayıq dep, bizler ha'mme na'rsege shıdap atırmız. [13] Xabarın'ız bar, İbadatxanada xızmet etetug'ınlar İbadatxanadan awqat alıp jeydi. Sizlerge ma'lim, qurbanlıq shalınatug'ın orın a'tirapında xızmet etetug'ınlar da qurban etilgen na'rselerden o'z u'lesin aladı+. [14] Sol sıyaqlı, İyemiz de Xosh Xabardı ja'riyalawshılar usı xızmeti arqalı ku'n ko'rsin dep buyırg'an+.

[15] Biraq, men bul huqıqlarımdı hesh qashan qollang'an emespen. Mag'an usınday qılınsın, dep te jazıp atırg'an joqpan. Bunday islegenimnen go're, o'lgenim abzalıraq. Meni usı maqtanıshımnan ayırıwg'a hesh kimge jol qoymayman!+ [16] Degen menen, Xosh Xabardı ja'riyalap atırg'anım sebepli maqtanıwg'a haqım joq. Sebebi bul – menin'

minnetli wazıypam. Xosh Xabardı ja'riyalamasam, men ha'siret shegemen!+ 17 Eger men Xosh Xabardı o'z ıqtıyarım menen ja'riyalap atırg'an bolsam, onda miynetimnin' haqısın alaman. Biraq eger men onı o'z ıqtıyarım menen emes, al isenip tapsırılg'an minnetli wazıypam sıpatında orınlap atırg'an bolsam,+ 18 onda menin' miynet haqım qanday boladı? Xosh Xabardı ja'riyalag'anımda huqıqlarımnan paydalanbay, onı esheyin ja'riyalawım – menin' miynet haqım boladı+.

19 Men azat adamman, hesh kimnin' qulı emespen. Biraq, ko'p adamlardı Masixqa alıp keliw ushın, ha'mmenin' qulı boldım+. 20 Yahudiylerdi Masixqa alıp keliw ushın, men yahudiylerge yahudiy sıyaqlı boldım. Muwsanın' Nızamının' qol astında bolg'anlardı Masixqa alıp keliw ushın, o'zim Muwsanın' Nızamının' qol astında bolmasam da, men olarg'a Muwsanın' Nızamının' qol astındag'ı adam sıyaqlı boldım+. 21 Muwsanın' Nızamına jat bolg'an basqa milletlerdi Masixqa alıp keliw ushın, men olarg'a Muwsanın' Nızamına jat adamday boldım. Biraq, men Qudaydın' Nızamına jat adam emespen, o'ytkeni men Masixtın' Nızamının' qol astındaman+. 22 İsenimi ku'shsizlerdin' Masix penen baylanısın bekkem qılıw ushın, men olardın' biri sıyaqlı boldım. Hesh bolmasa ayırım adamlardı bolsa da qutqarıw ushın, men ha'mmege ha'mme na'rse boldım+. 23 Xosh Xabar arqalı keletug'ın bereketten u'les alayın dep, men bulardın' ha'mmesin Xosh Xabar ushın islep atırman.

24 Jarısqa qatnasatug'ınlardın' ha'mmesi juwırg'anı menen, tek bir adam g'ana sıylıq alatug'ının bilmeysizler me? Sizler de sıylıq alıwın'ız ushın solay juwırın'lar+. 25 Jarısqa qatnasatug'ınlardın' ha'mmesi o'zlerin barlıq na'rseden tıyadı. Olar bunı o'tkinshi tajdı alıw ushın isleydi. Al bizler ma'n'gilik tajdı alıw ushın ha'reket etemiz+. 26 Sonlıqtan men maqsetsiz juwırg'an adam sıyaqlı juwırmayman. Judırıg'ımdı biykarg'a siltep, hawanı urg'an adam sıyaqlı bolmayman. 27 Al, basqalarg'a Xosh Xabardı ja'riyalap, o'zim ılayıqsız adam bolıp qalmawım ushın, o'zimdi tıyıp, denemdi bag'ındırıp atırman.

İzrail xalqının' tariyxınan sabaq alın'lar!

10 [1] Tuwısqanlarım! Sizlerdin' mınadan xabarsız qalıwın'ızdı
qa'lemeymen: Quday bizlerdin', yag'nıy yahudiylerdin' ata-
babalarının' ha'mmesin bulttın' jetelewi menen ju'rgizip, olardın' barlıg'ın
ten'izden keship o'tkizdi+. [2] Olardın' ha'mmesi bult astında ha'm ten'izde
suwg'a shomıldırıw ra'siminen o'tkendey bolıp, Muwsanın' izine
eriwshiler boldı. [3] Ha'mmesi Quday ka'ramatlı jol menen bergen birdey
awqattı* jedi+. [4] Ja'ne de, olardın' ha'mmesi Quday ka'ramatlı jol menen
bergen birdey suwdı* ishti. Sebebi olar o'zleri menen birge bolg'an
ka'ramatlı jartastan* suw ishken edi. Bul jar tas – Masix edi. [5] Degen
menen, olardın' ko'bisine Qudaydın' kewli tolmag'anlıqtan, su'yekleri
sho'lde qaldı+.

[6] İzraillılar sıyaqlı jaman na'rselerdi qa'lemesin dep, bul waqıyalar
bizlerge sabaq bolıwı ushın ju'z berdi+. [7] Olardın' ayırımları sıyaqlı
butparaz bolman'lar. O'ytkeni Muxaddes Jazıwda bılay dep aytılg'an: *«Xalıq
iship-jew ushın otırdı, son'ınan orınlarınan turıp, butparazlıq oyınına tu'sti»* *+.
[8] Olardın' ayırımları sıyaqlı buzıqshılıq islemeyik. Usılay islep, bir ku'nnin'
ishinde jigirma u'sh mın' adam nabıt boldı+. [9] Olardın' bazıları sıyaqlı
İyemizdi* sınamayıq. Usılay islegenlerdi jılan shag'ıp o'ltirgen edi*+.
[10] Olardın' ayırımları sıyaqlı nalıman'lar. Usılay islegenlerdi nabıt qılıwshı
perishte o'ltirgen edi*+.

[11] Olardın' basınan keshken bul waqıyalar basqalarg'a sabaq bolıwı
ushın ju'z berdi ha'm son'g'ı zamanlarda jasap atırg'an bizlerge eskertiw
bolıwı ushın jazıldı+. [12] Sonlıqtan isenimde bekkem turman dep
esaplaytug'ın adam usınday gu'nalardı islewden saq bolsın!+ [13] Sizlerdin'
basın'ızg'a ha'mme adamlardın' basına tu'setug'ın sınaqlardan basqa
sınaqlar tu'sken joq. Quday sadıq, Ol ku'shin'izden artıq sınaqlarg'a
tu'siwin'izge jol qoymaydı. Sınaqlarg'a shıdawın'ız ushın, Ol sınaqlar
menen birlikte olardan shıg'ıw jolın da beredi+.

Butparazlıq haqqında

[14] Sonlıqtan su'yikli tuwısqanlarım, butparazlıqtan qashın'lar!+ [15] Men
sizlerge aqıllı adamlarg'a so'ylegendey, so'ylep atırman. So'zlerimdi
o'zlerin'iz aqılg'a salıp ko'rin'ler. [16] İyemizdi eslew keshesinde bizler
shu'kirlik bildirip ishetug'ın jarılqaw kesesi arqalı Masixtın' qanına

sherikles bolmaymız ba? Sındırıp jegen nanımız arqalı da Masixtın' denesine sherikles bolmaymız ba+? 17 Nan bir bolg'anlıqtan, bizler ko'p bolsaq ta, bir denemiz. Sebebi ha'mmemiz bir nandı bo'lisemiz+. 18 İzrail xalqına qaran'lar: qurbanlıqqa berilgenlerdi jegen adamlar qurbanlıq shalınatug'ın orındag'ı xızmetke sherikles bolmay ma+? 19 Endi men ne demekshimen? Butqa shalıng'an qurbanlıq ayrıqsha ma? Buttın' qanday da bir a'hmiyeti bar ma+? 20 Yaq, olay emes! Menin' aytatug'ınım mınaw: butqa tabınıwshılar qurbanlıqların Qudayg'a emes, al jinlerge beredi. Men sizlerdin' jinlerge sherikles bolıwın'ızdı qa'lemeymen+. 21 Sizler ha'm İyemizdin' kesesinen, ha'm jinlerdin' kesesinen ishe almaysızlar. Ja'ne de, ha'm İyemizdin' dasturxanına, ha'm jinlerdin' dasturxanına sherik bola almaysızlar+. 22 İyemizdi qızg'andırıwg'a qalay batılımız baradı? Bizler ne, Onnan ku'shlimiz be+?

Ha'r bir is-ha'reketin'iz arqalı Qudaydı dan'qqa bo'len'ler!

23 Sizler: «Ne islesem de erklimen» deysizler, biraq ha'mme na'rse de paydalı emes. «Ne islesem de erklimen», – deysizler, biraq ha'mme na'rse de isenimdi jetilistirmeydi+. 24 Ha'r bir adam o'zinin' emes, al basqalardın' paydasın go'zlesin+. 25 Hu'jdanın'ızdın' tınısh bolıwı ushın, bazarda satılatug'ın ha'r qanday go'shtin' qanday go'sh ekenin soramastan jen'ler+. 26 O'ytkeni: *«Jer ju'zi ha'm jer ju'zindegi pu'tkil barlıq İyemizge tiyisli»* *+.

27 Eger iseniwshi emes bir adam seni awqatqa shaqırsa ha'm sen de barıwdı qa'lesen', hu'jdanın'nın' tınısh bolıwı ushın, aldın'a qoyılg'an ha'r bir na'rseni soramastan je+. 28 Biraq, birew sag'an: «Bul butqa berilgen qurbanlıqtın' go'shi» dese, aytqan adamnın' hu'rmeti ushın ha'm onın' hu'jdanı ushın awqattı jeme. 29 Men hu'jdan dep, senin' emes, al basqa adamnın' hu'jdanın na'zerde tutıp atırman. Sebebi nege menin' azatlıg'ımdı basqa birewdin' hu'jdanı hu'kim etiwi kerek? 30 Eger men awqattı shu'kirlik penen qabıl etsem, men nege shu'kirlik etip jegen awqatım sebepli ayıplanıwım kerek+?

31 Solay etip, jesen'iz de, ishsen'iz de, ne na'rseni islesen'iz de, ha'mme na'rseni Qudaydın' dan'qqa bo'leniwi ushın islen'ler+. 32 Yahudiylerdin' de, greklerdin' de, Qudaydın' ja'ma'a'tlerinin' de azg'ırılıwına sebep bolman'lar+. 33 Men de o'zimnin' paydamdı emes, al ko'plerdin'

qutqarılıwı ushın olardın' paydasın go'zlep, ha'r bir iste ha'r bir adamnın' kewlinen shıg'ıwg'a tırısıp atırman+.

11 [1] Menin' Masixtan o'rnek alg'anım sıyaqlı, sizler de mennen
o'rnek alın'lar+.

Ja'ma'a't jıynalısında oramal tartıw haqqında

[2] Meni ha'r bir iste yadın'ızg'a tu'sirip, men sizlerge u'yretken
da'stu'rler boyınsha is tutıp atırg'anın'ız ushın sizlerdi maqtayman.
[3] Biraq, men mına na'rseni de biliwin'izdi qa'leymen: ha'r bir er adamnın'
bası Masix, hayaldın' bası ku'yewi*, al Masixtın' bası Quday+. [4] Ja'ma'a't
jıynalısında basın jawıp duwa etken yamasa payg'ambarshılıq qılg'an ha'r
bir er adam o'z basın* biyabıray qıladı. [5] Al, basın jawmay duwa etken
yamasa payg'ambarshılıq qılg'an ha'r bir hayal o'z basın* biyabıray qıladı.
Bunday hayaldın' shashın aldırıp taslag'an hayaldan parqı bolmaydı+.
[6] Eger hayal basın japqısı kelmese, shashın kestirgeni jaqsı. Biraq, hayal
shashın kestiriwdi yamasa aldırıwdı ayıp dep bilse, basın jabıwı kerek+.
[7] Er adam basın jappasın. O'ytkeni er adam Qudayg'a usatıp jaratılg'an
ha'm Onın' dan'qın ko'rsetedi. Al hayal er adamnın' dan'qın ko'rsetedi+.
[8] Sebebi er adam hayaldan emes, al hayal er adamnan jaratıldı+. [9] Er adam
hayal ushın emes, al hayal er adam ushın jaratıldı+. [10] Sonlıqtan ha'm
perishteler sebepli, hayal o'zinin' biylik astında ekenin ko'rsetiw ushın
basın jabıwı kerek.
[11] Degen menen, İyemizge tiyisli adamlardın' o'mirinde hayal er
adamnan, er adam hayaldan g'a'rezli+. [12] O'ytkeni hayal er adamnan
jaratılg'anı sıyaqlı, er adam da hayaldan tuwıladı. Biraq, ha'mmesin Quday
jaratqan. [13] O'zlerin'iz aqıl juwırtıp ko'rin'ler: hayaldın' Qudayg'a basın
jappay duwa etiwi a'depke jata ma? [14] Ma'deniyatın'ızdın' o'zi uzın shash
er adam ushın uyat ekenin, [15] biraq hayal ushın abıray ekenin u'yretpey
me? Sebebi uzın shash hayalg'a jawlıq sıpatında berilgen+. [16] Bul haqqında
tartısıwdı qa'leytug'ın adam bar bolsa, ol bilsin, bizlerde de, Qudaydın'
ja'ma'a'tlerinde de bunnan basqa a'det joq.

İyemizdi eslew keshesi haqqında

[17] Endi mına jol-joriqtı berip atırıp, sizlerdi maqtamayman: o'ytkeni
jıynalısların'ızdın' paydasınan go're, zıyanı ko'p. [18] Birinshiden, ja'ma'a'tte
jıynalg'anın'ızda aran'ızda bo'liniwler bar ekenin esitip atırman. Bug'an
jarım-jartı bolsa da isenemen+. [19] Sebebi, a'lbette, durıs pikir

ju'rgiziwshiler anıqlanıwı ushın, aran'ızda ha'r tu'rli pikir ju'rgiziwshi toparlar bolıwı tiyis+.

20 Sizler bo'linip turıp, İyemizdi eslew keshesin o'tkiziw ushın birge jıynalsan'ız, bul shın ma'nisindegi İyemizdi eslew keshesi bolmaydı.
21 O'ytkeni ha'r kim o'zinin' awqatın basqalardan burın jewge asıqqanlıqtan, birew ash qaladı, birew ma's boladı. 22 Sizlerdin' iship-jewin'iz ushın u'ylerin'iz joq pa? Qudaydın' ja'ma'a'tin pisent etpey, joqshılıqta jasaytug'ınlardı uyaltqın'ız kele me? Sizlerge ne deymen? Sizlerdi maqtayın ba? Yaq, bul ushın maqtamayman!+

23 Sizlerge tapsırg'an mına jol-jorıg'ımdı men İyemizden aldım: qolg'a uslap beriletug'ın ku'ni tu'nde İyemiz İysa qolına nandı aldı da,+
24 shu'kirlik bildirdi ha'm nandı sındırıp, bılay dedi: «Bul – sizler ushın qurban bolatug'ın Menin' denem. Meni eslep turıwın'ız ushın, usılay islep turın'lar»+. 25 Sol sıyaqlı, keshki awqattan son' keseni alıp bılay dedi: «Bul kese – Menin' qanım menen bekitiletug'ın Jan'a Kelisim. Onı ha'r ishkenin'izde Meni eslep turıwın'ız ushın, usılay islep turın'lar»+.
26 Sebebi bul nannan ha'r jegenin'izde ha'm bul keseden ha'r ishkenin'izde, İyemiz qayta keliwge deyin Onın' o'limi haqqında ja'riyalag'an bolasızlar.

27 Sonlıqtan kim de kim ılayıqsız tu'rde İyemizdin' bul nanın jep, kesesinen ishse, İyemizdin' denesine ha'm Onın' qanına qarsı gu'na islegen boladı+. 28 Ha'r bir adam o'zin tekserip ko'rsin, son'ınan nandı jep, keseden ishsin. 29 O'ytkeni kim de kim İyemizdin' denesin pisent etpey, ılayıqsız tu'rde nandı jep, keseden ishse, o'z-o'zin Qudaydın' hu'kimine duwshar qılg'an boladı. 30 Sol sebepten aran'ızdag'ı ko'plerin'iz ha'lsiz ha'm awırıwsız, o'lip qalg'an adamlar da ko'p boldı. 31 Eger bizler o'z-o'zimizdi tekserip ko'rgenimizde, Quday ta'repinen hu'kim etilmegen bolar edik. 32 Biraq, du'nya menen birge hu'kim etilmewimiz ushın, İyemiz bizlerdi jazalap, ta'rbiyalaydı+.

33 Solay etip, tuwısqanlarım, İyemizdi eslew keshesin o'tkiziw ushın jıynalg'anın'ızda, bir-birin'izdi ku'tin'ler. 34 Eger kim de kim ash bolsa, u'yinde awqatlanıp kelsin. Sonda jıynalısın'ız Qudaydın' hu'kimine ushıramaydı. Basqa ma'selelerge kelsek, olar boyınsha o'zim barg'anımda jol-jorıq beremen.

Ruwxıy sıylar haqqında

12 [1] Endi ruwxıy sıylarg'a kelsek, tuwısqanlarım, sizlerdin' bul haqqında xabarsız qalıwın'ızdı qa'lemeymen+. [2] Sizlerge ma'lim, butparaz bolg'an waqtın'ızda birew moynın'ızg'a jip salıp su'yregendey bolıp, tilsiz butlarg'a tabınatug'ın edin'ler+. [3] Sonlıqtan mına na'rseni biliwin'izdi qa'leymen: Qudaydın' Ruwxının' basqarıwında so'yleytug'ın hesh bir adam: «İysag'a na'let jawsın», – dep aytpaydı. Ja'ne de, tek Muxaddes Ruwx basqaratug'ın adam g'ana: «İysa – menin' İyem», – dep ayta aladı+.

[4] Ha'r qıylı ruwxıy sıylar bar, biraq olardı beretug'ın Muxaddes Ruwx birew+. [5] Ha'r tu'rli xızmetler bar, biraq bizler xızmet etetug'ın İyemiz jalg'ız+. [6] Ha'r qıylı is-ha'reketler bar, biraq barlıq iseniwshi adamlardın' ha'r bir isinde ha'reket etiwshi Quday jalg'ız+. [7] Pu'tkil iseniwshiler ja'ma'a'tinin' paydası ushın, Muxaddes Ruwx ha'r bir iseniwshige O'z sıyın beredi. [8] Muxaddes Ruwx birewge aqıl-danalıq so'zlerin, birewge bilim so'zlerin, [9] sol Muxaddes Ruwx birewge ayrıqsha isenim, birewge awırıwlarg'a shıpa beriw sıyın,+ [10] birewge ka'ramatlar ko'rsetiw ku'shin beredi. Ja'ne de, sol Muxaddes Ruwx birewge payg'ambarshılıq aytıw*, birewge ruwxlardı ayırıp biliw, birewge basqa tillerde so'ylew, birewge basqa tillerdi tu'sindiriw sıyın beredi+. [11] Bulardın' ha'mmesin iske asırıwshı bir ha'm anıq sol Muxaddes Ruwx. Muxaddes Ruwx bul sıylardı O'z qa'lewi boyınsha ha'r kimge bo'lip beredi.

[12] Adamnın' denesi birew bolg'anı menen, denenin' ko'p mu'sheleri bar ha'm mu'sheler ko'p bolsa da, olar bir deneni quraydı. Masixtın' denesi bolg'an iseniwshiler ja'ma'a'ti de sonday+. [13] Sebebi bizler kim bolıwımızg'a qaramay, yahudiy bolsaq ta, grek bolsaq ta, qul yamasa azat adam bolsaq ta, ha'mmemiz Masixtın' denesi bolıwımız ushın, bir Muxaddes Ruwx ta'repinen shomıldırıldıq. Quday bizlerdin' ha'mmemizge bir Muxaddes Ruwxtı berdi*+.

[14] Dene bir emes, al ko'p mu'shelerge iye. [15] Eger ayaq: «Men qol bolmag'anım ushın, denege tiyisli emespen», – dese de, ol denege tiyisli emes bolıp qalmaydı. [16] Eger qulaq: «Ko'z bolmag'anım ushın, denege tiyisli emespen», – dese de, ol denege tiyisli emes bolıp qalmaydı. [17] Eger pu'tkil dene ko'z bolsa, onda qalay esitiwge boladı? Eger pu'tkil dene qulaq bolsa, onda qalay iyis seziwge boladı? [18] Sonlıqtan Quday ha'r bir mu'sheni

denege O'z qa'lewi boyınsha jaylastırıp qoyıptı. 19 Eger mu'shelerdin'
ha'mmesi birdey bolg'anda, onda dene qayaqta bolar edi? 20 Al
haqıyqatında, mu'sheler ko'p bolsa da, dene birew.
21 Ko'z qolg'a: «Senin' mag'an keregin' joq!» yamasa bas ta ayaqlarg'a:
«Sizler mag'an kerek emessiz!» – dey almaydı. 22 Kerisinshe, denenin'
ha'lsizirek ko'ringen mu'sheleri anag'urlım a'hmiyetlirek boladı.
23 Denenin' itibarsızıraq dep sanalg'an mu'shelerine ko'birek g'amxorlıq
ko'rsetemiz. Ko'riksiz mu'shelerimizge ko'birek sa'n beremiz. 24 Al ko'rikli
mu'shelerimiz bug'an mu'ta'j emes. Solay etip, Quday a'hmiyetsiz bolg'an
mu'shelerimizge a'hmiyet berip, denemizdin' birligin saqladı. 25 Bunı Ol
denede bo'liniw bolmasın, al mu'sheler bir-birine g'amxorlıq ko'rsetsin
dep isledi. 26 Eger bir mu'she azap shekse, pu'tkil mu'sheler birlikte azap
shegedi. Bir mu'she ma'rtebege erisse, pu'tkil mu'sheler birlikte
quwanadı+.
27 Solay etip, sizler birlikte Masixtın' denesisiz, al ha'r birin'iz o'z
aldın'ızg'a usı denenin' mu'shelerisiz+. 28 Quday iseniwshiler ja'ma'a'tinde
birinshiden elshilerdi, ekinshiden payg'ambarlardı*, u'shinshiden
mug'allimlerdi, son'ınan ka'ramat ko'rsetetug'ınlardı, awırıwlarg'a shıpa
beretug'ın sıyg'a iye bolg'anlardı, basqalarg'a ja'rdem beriwshilerdi, jaqsı
sho'lkemlestiriwshilerdi ha'm basqa tillerde so'yleytug'ınlardı tayınladı+.
29 Ha'mmesi elshi me? Ha'mmesi payg'ambar ma? Ha'mmesi mug'allim be?
Ha'mmesi ka'ramat ko'rsetiwshi me? 30 Ha'mmesi awırıwlarg'a shıpa
beretug'ın sıyg'a iye me? Ha'mmesi basqa tillerde so'yley me? Ha'mmesi
basqa tillerdi tu'sindire me? Yaq, olay emes! 31 Biraq, sizler ullıraq sıylardı
alıwg'a umtılın'lar.
Endi men sizlerge en' jaqsı joldı ko'rsetemen:+

Su'yispenshilik haqqında

13 [1] Eger men adamlardın' ha'm perishtelerdin' tillerinde so'ylesem
de, biraq su'yispenshiligim bolmasa, onda menin' shın'g'ırlag'an
mıstan ha'm dan'g'ırlag'an da'pten parqım bolmay qaladı. [2] Eger men
payg'ambarshılıq qu'diretine iye bolsam, pu'tkil sırlardı bilsem ha'm ha'r
tu'rli bilimge iye bolsam, ha'tte, tawlardı ko'shiretug'ın ku'shli isenimim
bolsa da, biraq su'yispenshiligim bolmasa, onda men hesh na'rse
emespen+. [3] Eger men pu'tkil mal-mu'lkimdi jarlılarg'a u'lestirip bersem,
ha'tte, o'zimdi qurban etip, denemdi otqa jag'ıwg'a tapsırsam da, biraq
su'yispenshiligim bolmasa, bunnan mag'an hesh qanday payda joq.

[4] Su'yispenshilik sabırlı ha'm miyrimli. Su'yispenshilik qızg'anbaydı,
maqtanbaydı, menmenlik qılmaydı. [5] Su'yispenshilik qopallıq islemeydi,
o'z paydasın go'zlemeydi, tez ashıwlanbaydı, kek saqlamaydı.
[6] Su'yispenshilik nahaqlıqqa quwanbaydı, al haqıyqatlıqqa quwanadı.
[7] Su'yispenshilik ha'mme na'rseni ko'teredi, ha'mme waqıtta isenedi,
ha'mme waqıtta u'mit etedi, ha'mmesine shıdaydı.

[8] Su'yispenshilik hesh qashan tawsılıp qalmaydı. Biraq,
payg'ambarshılıqlar joq boladı, basqa tillerde so'ylew sıyı toqtap qaladı,
bilim de joq boladı. [9] O'ytkeni bizlerdin' bilimimiz de,
payg'ambarshılıqlarımız da ele tolıq emes. [10] Biraq, minsiz bolg'an tolıq
na'rse kelgende, tolıq emes na'rse joq boladı. [11] Men bala bolg'an waqtımda
bala sıyaqlı so'yleytug'ın, bala sıyaqlı pikir ju'rgizetug'ın ha'm bala sıyaqlı
tu'sinetug'ın edim. Al eresek adam bolg'anımda, men balag'a ta'n
qa'siyetlerdi tasladım+. [12] Ha'zir bizler ha'mmesin gu'n'girt aynada
ko'rgendey gu'milji ko'rip turmız. Biraq aqırg'ı waqıt kelgende, ju'zbe-ju'z
ko'remiz. Ha'zir men tolıq bilimge iye emespen, biraq aqırg'ı waqıt
kelgende, Quday meni tolıq bilgendey, men de Onı tolıq biletug'ın
bolaman+.

[13] Solay etip, mına u'sh na'rse ma'n'gige qaladı: isenim, u'mit ha'm
su'yispenshilik. Biraq, bulardın' en' baslısı – su'yispenshilik.

Basqa tillerde so'ylew sıyı ha'm payg'ambarshılıq aytıw sıyı haqqında

14 [1] Su'yispenshilik penen jasawg'a umtılın'lar ha'm ruwxıy sıylardı,
a'sirese payg'ambarshılıq aytıw* sıyın alıwg'a tırısın'lar+. [2] Sebebi
basqa tilde so'ylegen adam adamlarg'a emes, al Qudayg'a so'yleydi. Onı
hesh kim tu'sinbeydi. Ol Muxaddes Ruwxtın' basqarıwında sırlardı aytadı.
[3] Al payg'ambarshılıq aytqan adam adamlardı bekkemlew, jubatıw ha'm
ruwxlandırıw ushın so'yleydi. [4] Basqa tilde so'ylegen adam o'zin o'zi
bekkemleydi. Al, payg'ambarshılıq aytqan adam iseniwshiler ja'ma'a'tin
bekkemleydi. [5] Men sizlerdin' ha'mmen'izdin' basqa tillerde so'ylewin'izdi
qa'leymen. Biraq onnan go're, payg'ambarshılıq aytıwın'ızdı ko'birek
qa'leymen. Basqa tiller iseniwshiler ja'ma'a'tinin' bekkemleniwi ushın
tu'sindirilmese, onda payg'ambarshılıq aytıwshı basqa tillerde so'ylegen
adamnan artıg'ıraq+.

[6] Solay etip, tuwısqanlarım, men sizlerge barıp basqa tillerde
so'ylesem, biraq sizlerge ya Qudaydın' ayanın, ya bilim, ya
payg'ambarshılıq so'zin, ya ta'lim bermesem, onda menin' sizlerge qanday
paydam tiyedi? [7] Sırnay yamasa duwtar sıyaqlı, ses shıg'aratug'ın jansız
na'rseler de anıq ses shıg'armasa, sırnay yamasa duwtardın' ne shertkenin
kim tu'sinedi? [8] Eger ka'rnay urıstın' baslang'anın ja'riyalap, anıq ses
shıg'armasa, kim urısqa tayarlanadı+? [9] Sol sıyaqlı, sizler de basqa tilde
so'ylep, tu'siniksiz so'zlerdi aytsan'ız, so'ylegen so'zin'izdi kim tu'sinedi?
Sizler qurı dalag'a so'ylegendey bolasızlar-g'o! [10] Du'nyada tu'rli-tu'rli
tiller bar ha'm olardın' ha'r bir so'zi o'z ma'nisine iye. [11] Degen menen,
eger men o'zime aytılg'an so'zdi tu'sinbesem, so'ylep turg'an adam ushın
men jat jerli adam bolaman, so'ylep turg'an adam da men ushın jat jerli
adam boladı. [12] Sol sebepten sizler ruwxıy sıylardı alıwg'a umtılg'anın'ızda,
iseniwshiler ja'ma'a'tin bekkemleytug'ın sıylardı ko'birek alıwg'a
tırısın'lar.

[13] Sonlıqtan kim de kim basqa tilde so'yleytug'ın bolsa, ol o'zinin'
aytqanların tu'sindire alıwı ushın duwa etsin. [14] O'ytkeni men basqa tilde
duwa etsem, ruwxım duwa etedi, biraq men bunı sana-sezimim menen
tu'sinbeymen. [15] Olay bolsa, men ne islewim kerek? Men ruwxım menen
de, sana-sezimim menen de duwa etiwim kerek. Ruwxım menen alg'ıs-
maqtaw qosıg'ın aytsam, sana-sezimim menen de alg'ıs-maqtaw qosıg'ın

aytıwım kerek+. 16 Eger sen tek ruwxın' menen shu'kirlik bildirsen', sol
jerde turg'an tu'sinbeytug'ın adam senin' bildirgen shu'kirligin'e qalay
«awmiyin» deydi+? 17 Durıs, senin' shu'kirlik bildirgenin' jaqsı, biraq bul
arqalı basqa adam ruwxıy azıq almaydı. 18 Qudayg'a shu'kir, men
ha'mmen'izden go're, basqa tillerde ko'birek so'yleymen. 19 Degen menen,
iseniwshiler ja'ma'a'tinde basqa tilde on mın' so'z aytqanımnan go're,
basqalarg'a ta'lim beriwim ushın tu'sinikli bes so'z aytqanım abzalıraq.
20 Tuwısqanlarım, aqıl-oyın'ız benen baladay bolman'lar. Jamanlıq
islewde go'dek sıyaqlı, al aqıl-oyın'ız benen eresek adam sıyaqlı
bolın'lar+. 21 Muxaddes Jazıwda bılay delingen:
«İyemiz bılay deydi: „Jat tillerde so'ylegenler arqalı,
Jat adamlardın' awızları arqalı bul xalıqqa so'yleymen.
Olar sonda da Meni tın'lamaydı“» *+.
22 Solay etip, basqa tillerde so'ylew iseniwshiler ushın emes, al
isenbeytug'ın adamlar ushın berilgen belgi boladı. Al payg'ambarshılıq*
isenbeytug'ın adamlar ushın emes, iseniwshiler ushın berilgen belgi
boladı+. 23 Eger pu'tkil iseniwshiler ja'ma'a'ti bir jerge jıynalıp, ha'mmesi
birlikte basqa tillerde so'ylese, bul ruwxıy sıydı tu'sinbeytug'ın yamasa
iseniwshi emes adamlar ishke kirip: «Sizler aqıldan azıpsız!» – demey
me+? 24 Biraq, ha'mme payg'ambarshılıq qılg'anda, iseniwshi emes
yamasa bul ruwxıy sıydı tu'sinbeytug'ın bir adam ishke kirse, ha'mme
ta'repinen onın' gu'nası a'shkara etilip, ol ha'mme ta'repinen hu'kim
qılınadı. 25 Solay etip, onın' ju'regindegi jasırın na'rseler ashılıp qaladı
ha'm ol jerge jıg'ılıp: «Quday haqıyqattan da, sizlerdin' aran'ızda eken!» –
dep Qudayg'a sıyınadı+.

Ja'ma'a't jıynalısındag'ı ta'rtip haqqında

26 Tuwısqanlarım, endi bunnan qanday juwmaq shıg'aramız? Sizler
jıynalg'anın'ızda, birin'iz alg'ıslaw qosıg'ın aytasız, birin'iz ta'lim beresiz,
birin'iz Quday bergen ayandı bildiresiz, birin'iz basqa tilde so'yleysiz ha'm
ja'ne birin'iz basqa tildi tu'sindiresiz. Bulardın' ha'mmesi iseniwshiler
ja'ma'a'tinin' bekkemleniwi ushın islensin+. 27 Basqa tilde
so'ylegenin'izde, eki yamasa en' ko'p degende u'sh adam so'ylesin, biraq
olar gezek penen so'ylesin. Basqa bir adam aytılg'anlardı tu'sindirsin.
28 Eger tu'sindiretug'ın adam joq bolsa, basqa tilde so'yleytug'ın adam
ja'ma'a'tte u'ndemesin, al o'zi jalg'ız qalg'anda o'zi ushın Qudayg'a

so'ylesin. 29 Payg'ambarshılıq aytıwshılardın' da* ekewi yamasa u'shewi
so'ylesin, al basqalar olardın' aytqan so'zlerin tekserip ko'rsin+.
30 Otırg'an basqa bir adamg'a sol waqıtta Qudaydan ayan berilse, so'ylep
turg'an payg'ambarshılıq aytıwshı adam u'ndemey qalsın. 31 Ja'ma'a'ttegi
ha'r bir adamdı u'yretip, ha'r bir adamg'a jubanısh beriwin'iz ushın,
ha'mmen'iz gezek penen payg'ambarshılıq aytıwın'ızg'a boladı.
32 Payg'ambarshılıq aytıw sıyı payg'ambarshılıq aytıwshı adamlar
ta'repinen basqarıladı*. 33 Sebebi Quday ta'rtipsizlik Qudayı emes, al
tınıshlıq Qudayı.

Barlıq iseniwshilerdin'* ja'ma'a'tlerinde bolg'anı sıyaqlı, 34 sizlerdin'
ja'ma'a'tin'izde de hayallar jıynalıslarda u'ndemesin. Olardın' so'ylewine
ruxsat etilmegen. Muwsanın' Nızamında aytılg'anday, olar boysınıwı
kerek+. 35 Eger olar bir na'rseni u'yrenbekshi bolsa, u'yde ku'yewlerinen
sorasın. O'ytkeni hayaldın' ja'ma'a't jıynalısında so'ylegeni ayıp boladı.

36 Qudaydın' so'zi sizlerden shıg'ıp, tek jalg'ız sizlerge jetip bardı ma?
37 Eger kim de kim o'zin payg'ambar yamasa ruwxıy jetik adam dep sanasa,
sizlerge jazıp atırg'an bul so'zlerimnin' İyemizdin' buyrıg'ı ekenin bilsin.
38 Al kim de kim bulardı qabıl almasa, onın' o'zi de qabıl alınbaydı.

39 Solay etip, tuwısqanlarım, payg'ambarshılıq aytıwg'a umtılın'lar.
Basqa tillerde so'ylewge tosqınlıq jasaman'lar+. 40 Biraq, ha'mmesi de
a'dep ha'm ta'rtip penen islensin+.

Masixtın' qayta tiriliwi haqqında

15 [1] Tuwısqanlarım, men sizlerge ja'riyalag'an Xosh Xabardı
esin'izge tu'siriwdi qa'leymen. Sizler onı qabıl ettin'ler ha'm onın'
tiykarında isenimin'izdi bekkemlep atırsızlar. [2] Eger sizler men
o'zlerin'izge ja'riyalag'an usı Xosh Xabardı isenim menen bekkem
tutsan'ız, ol arqalı qutqarılasız. Bolmasa, biykarg'a isenip ju'rgen
bolasızlar+.
[3] O'zim alg'an en' a'hmiyetli na'rseni men sizlerge jetkizgen edim.
Yag'nıy, Muxaddes Jazıwlar boyınsha, Masix bizlerdin' gu'nalarımız ushın
o'ldi*+. [4] Ja'ne de, Muxaddes Jazıwlar boyınsha, Ol qa'birge qoyıldı ha'm
u'shinshi ku'ni o'limnen qayta tirildi*+. [5] Ol Kifag'a, keyin on eki
sha'kirtine ko'rindi+. [6] Son'ınan bir waqıttın' o'zinde bes ju'zden aslam
iseniwshi tuwısqanımızg'a ko'rindi. Olardın' ko'bisi ele tiri, bazıları qaytıs
boldı. [7] Bunnan son', Ol Yaqıpqa, keyninen barlıq elshilerge ko'rindi+. [8] Al
en' son'ında shala tuwılg'an balag'a megzes bolg'an mag'an da ko'rindi+.
[9] Sebebi men elshiler ishindegi en' arzımag'anıman. Qudaydın' ja'ma'a'tin
quwdalag'anım ushın, men elshi dep atalıwg'a da ılayıqlı emespen+.
[10] Biraq, men ha'zir kim bolg'an bolsam, Qudaydın' miyrimi menen boldım.
Onın' mag'an degen miyrimi bosqa ketpedi. Men elshilerdin' ha'mmesinen
ko'p miynet ettim. Negizinde men emes, al menin' menen birge bolg'an
Qudaydın' miyrimi miynet etti+. [11] Solay etip, men bolayın yamasa basqa
elshiler bolsın, bizler usı na'rse haqqında ja'riyalaymız. Sizler de usıg'an
isendin'iz.

O'lilerdin' tiriliwi haqqında

[12] Masix o'limnen qayta tirildi, dep ja'riyalap atırg'an bolsaq ta, qalay
aran'ızdag'ı bazı adamlar o'limnen tiriliw joq deydi+? [13] Eger o'liler
tirilmeytug'ın bolsa, onda Masix ta tirilmegen boladı. [14] Masix tirilmegen
bolsa, onda bizlerdin' ja'riyalag'anlarımız da, sizlerdin' isenimin'iz de
biykar boladı. [15] Ha'tte, bizler Quday haqqında jalg'an gu'walıq bergen
adamlar bolıp qalamız. O'ytkeni bizler Quday Masixtı tiriltti, dep gu'walıq
bergen edik. Eger o'liler haqıyqattan da qayta tirilmeytug'ın bolsa, onda
Quday da Masixtı tiriltpegen boladı. [16] Eger o'liler tirilmeytug'ın bolsa,
onda Masix ta tirilmegen boladı. [17] Masix tirilmegen bolsa, onda sizlerdin'
isenimin'iz biykar boladı ha'm sizler ele gu'naların'ızdın' biyligi astında

jasap atırg'an bolasızlar+. 18 Olay bolsa, Masixqa tiyisli bolıp du'nyadan
o'tken adamlar da nabıt bolg'an boladı+. 19 Eger bizler tek bul du'nyadag'ı
o'mirimizde g'ana Masixtan u'mit etetug'ın bolsaq, onda bizler ha'mme
adamlar ishindegi en' ayanıshlı adamlar bolg'anımız.
20 Biraq, Masix haqıyqattan da o'limnen qayta tirildi! Ol o'liler ishinen
birinshi bolıp tiriliwi arqalı o'lilerdin' tiriletug'ının da'lilledi+. 21 Bir adam
arqalı o'lim kelgeni sıyaqlı, bir Adam arqalı o'limnen tiriliw keldi+.
22 Yag'nıy, Adam-ata menen qatnası bolg'an pu'tkil adamzat o'letug'ını
sıyaqlı, Masix penen qatnası bolg'an barlıq adamlar tirilip, o'mirge erisedi.
23 Biraq, ha'r biri o'z gezegi boyınsha tiriledi: en' aldı menen Masix,
son'ınan Masix qaytıp kelgende, Og'an tiyisli bolg'anlar tiriledi+.
24 Bunnan keyin, Masix ha'r bir ha'kimshilikti, ha'r bir biylikti ha'm
qu'diretti saplastırıp, patshalıqtı A'kemiz Qudayg'a tapsırg'anda,
aqırzaman boladı+. 25 Sebebi Quday barlıq dushpanların Masixtın'
ayag'ının' astına bastırmag'ansha, Masix patshalıq etiwi tiyis+. 26 Joq
qılınatug'ın son'g'ı dushpan – o'lim boladı. 27 O'ytkeni Muxaddes Jazıwda:
«Quday barlıg'ın Onın' ayaqlarının' astına bastırıp, Og'an boysındırdı», –
delingen*. Biraq, bul «barlıg'ın» degen so'zdin' ishinde barlıg'ın Masixqa
boysındırg'an Quday na'zerde tutılmag'anı anıq+. 28 Barlıg'ı Ulg'a
boysıng'anda, Ul da barlıg'ın O'zine boysındırg'an Qudayg'a boysınadı.
Usılay etip, Quday ha'mme na'rse u'stinen tolıq biylik ju'rgizedi+.
29 Eger qayta tiriliw joq bolsa, o'liler ushın suwg'a shomıldırılg'anlar ne
boladı? O'liler hesh qashan tirilmeytug'ın bolsa, adamlar ne sebepten
o'liler ushın suwg'a shomıldırıladı? 30 Ja'ne de, bizler ne ushın ha'r saat
sayın o'zimizdi qa'wip astına qoyamız+? 31 Tuwısqanlarım, sizlerdin'
İyemiz Masix İysa menen bolg'an baylanısın'ızdı maqtanısh etip, ant
ishemen: men ha'r ku'ni o'lim menen ju'zbe-ju'z ushıraspaqtaman+.
32 Eger adamlardın' oyı boyınsha o'liler tirilmeytug'ın bolsa, Efestegi jabayı
haywanlar sıyaqlı bolg'an adamlar* menen gu'resip, o'lim qa'wpi astında
qalg'anımnın' mag'an qanday paydası bar? Eger o'liler tirilmeytug'ın
bolsa: *«Kelin'ler, iship-jep qalayıq, sebebi erten' o'lemiz-g'o!»* *+ 33 Usılay pikir
ju'rgizetug'ın adamlardan aldanıp qalman'lar: jaman doslar jaqsı
a'detlerden ayıradı. 34 Esin'izdi jıyıp, o'zin'izge kelin'ler ha'm endi qaytıp
gu'na islemen'ler. Ayırımların'ız Qudaydı bilmeydi. Bulardı sizlerdi uyaltıw
ushın aytıp atırman+.

Tirilgen dene haqqında

35 Biraq, birew: «O'liler qalay tiriledi? Qanday dene menen keledi?» –
dep sorawı mu'mkin+. 36 Ne degen aqılsızlıq! Senin' ekken tuqımın'
o'lmese, ko'gerip shıqpaydı-g'o+. 37 Sen ekkenin'de, ko'gerip turg'an
o'simlikti* emes, al tek tuqımdı, biyday yamasa basqa bir o'simliktin'
tuqımın egesen'. 38 Quday tuqımg'a O'z qa'lewi boyınsha dene beredi.
Tuqımlardın' ha'r birine o'z aldına bir dene beredi. 39 Tiri janlardın' denesi
birdey emes. Adamlardın' denesi basqa, haywanlardın' denesi basqa,
quslardın' ha'm balıqlardın' denesi basqa boladı. 40 Aspan deneleri bar, jer
deneleri de bar. Aspandag'ı denelerdin' sulıwlıg'ı basqa, jerdegi
denelerdin' sulıwlıg'ı basqa. 41 Quyashtın' sulıwlıg'ı basqa, aydın' sulıwlıg'ı
basqa, juldızlardın' sulıwlıg'ı basqa. Sulıwlıg'ı boyınsha, juldız juldızdan
parıq qıladı.

42 O'lilerdin' tiriliwi de sonday boladı. Shiriytug'ın dene ko'miledi,
biraq ol shirimeytug'ın bolıp tiriledi+. 43 Dene xorlıq penen ko'miledi,
saltanat penen tiriledi. Ha'lsiz bolıp ko'miledi, ku'shli bolıp tiriledi.
44 Ta'biyg'ıy dene ko'miledi, biraq ol ruwxıy dene bolıp tiriledi. Ta'biyg'ıy
dene bar bolg'anı sıyaqlı, ruwxıy dene de bar. 45 O'ytkeni Muxaddes
Jazıwda bılay delingen: *«Birinshi adam – Adam-ata tiri jan boldı»* *. Al son'g'ı
Adam – İysa Masix o'mir beriwshi ruwx boldı+. 46 Biraq, birinshi bolıp
ruwxıy dene emes, al ta'biyg'ıy dene keldi. Ruwxıy dene keyninen keledi.
47 Birinshi adam jerden, yag'nıy topıraqtan boldı. Ekinshi adam* aspannan
keldi+. 48 Topıraqtan bolg'an Adam-ata qanday bolsa, topıraqtan bolg'an
adamlar da sonday boladı. Aspannan kelgen İysa Masix qanday bolsa,
aspang'a tiyisli bolg'an adamlar da sonday boladı. 49 Bizler topıraqtan
bolg'an Adam-atag'a qalay uqsaytug'ın bolsaq, aspannan kelgen İysa
Masixqa da solay uqsaytug'ın bolamız+.

50 Tuwısqanlarım, menin' sizlerge aytıp atırg'anım mınaw: bizlerdin' et
penen qannan ibarat bolg'an ta'biyg'ıy denemiz Qudaydın' Patshalıg'ın
miyras etip ala almaydı. Shirip ketetug'ın denemiz ma'n'gilik o'mirge erise
almaydı*. 51 Endi men sizlerge bir sırdı ashıp bermekshimen: bizlerdin'
ha'mmemiz shetimizden o'lmeymiz, biraq ha'mmemiz o'zgeremiz+.
52 Birden ko'zdi ashıp-jumg'ansha, son'g'ı ka'rnay shalıng'anda, o'zgerip
ketemiz. Awa, ka'rnay shalıng'anda, o'lgen iseniwshiler shirimeytug'ın
denede tiriledi, tiri bolg'an bizler de o'zgerip ketemiz+. 53 Sebebi bizlerdin'

bul shiriytug'ın ha'm o'letug'ın denemiz shirimeytug'ın ha'm o'lmeytug'ın dene bolıp o'zgeriwi tiyis+. 54 Shiriytug'ın ha'm o'letug'ın denemiz shirimeytug'ın ha'm o'lmeytug'ın bolıp o'zgerse, Muxaddes Jazıwda aytılg'an mına so'zler iske asadı:
«O'lim joq etildi, ol jen'ildi!» *+
55 *«Ha'y o'lim, jen'isin' qa'ne?*
Ha'y o'lim, uwlı iynen' qa'ne?» *+
56 O'limnin' uwlı iynesi – gu'na. Gu'na o'z ku'shin Muxaddes Nızamnan aladı+. 57 Biraq, Qudayg'a shu'kirler bolsın! Ol bizlerdi İyemiz İysa Masix arqalı jen'iske eristire beredi+.
58 Solay etip, su'yikli tuwısqanlarım, taysalmay bekkem turın'lar ha'm İyemizdin' xızmetinde ba'rqulla g'ayratlı bolın'lar. O'ytkeni İyemizdin' jolında etken xızmetin'izdin' bosqa ketpeytug'ının bilesizler.

Mu'ta'jlikte jasap atırg'an iseniwshilerge ja'rdem beriw haqqında

16 [1] Endi iseniwshilerge* beriletug'ın aqshalay ja'rdemge kelsek,
sizler de bunı Galatiyadag'ı iseniwshi ja'ma'a'tlerge tapsırg'anımday
islen'ler+. [2] Ha'r ekshembi ku'ni* ha'r birin'iz o'z jag'dayına qarap,
aqshanı bo'lek jıynap qoysın. Sonda men sizlerge barg'anımda, aqshanı
jıynap ju'riwdin' za'ru'rligi bolmaydı+. [3] Sizlerge barg'anımda, bergen
sadaqaların'ızdı aparıwg'a kimlerdi ılayıqlı ko'rsen'iz, men sol adamlarg'a
xatlar berip, Erusalimge jiberemen+. [4] Eger menin' de ketiwim kerek
bolsa, olar menin' menen birge ketedi.

Paveldin' jobaları

[5] Men sizlerge Makedoniya arqalı baraman. Sebebi men usı u'lke arqalı
ju'rmekshimen+. [6] Qasın'ızda bir qansha waqıt qalıwım, ha'tte, sizler
menen qıstı da birge o'tkiziwim mu'mkin. Sonnan keyin, men qay jerge
ketejaq bolsam da, sizler mag'an ja'rdem etersiz. [7] Men bul saparı sizlerdi
jol-jo'nekey ko'rip ketiwdi qa'lemeymen. Eger İyemiz ruxsat etse, sizler
menen birge bir qansha waqıt qalıwdan u'mit etemen. [8] Biraq, men Efeste
Eliwinshi ku'ni bayramına* deyin qalajaqpan+. [9] O'ytkeni bul jerde
o'nimli miynet etiwim ushın mag'an ken' jol* ashıldı. Degen menen,
mag'an qarsı shıg'ıp atırg'anlar da ko'p.

[10] Timofey sizlerge barg'anda, aran'ızda qa'wipsiz ju'riwi ushın ko'z
qulaq bolın'lar. Sebebi ol da men sıyaqlı İyemizge xızmet etedi+.
[11] Sonlıqtan onı hesh kim pa's ko'rmesin. Menin' qasıma keliwi ushın onı
aman-esen shıg'arıp salın'lar. O'ytkeni men tuwısqanlarımız benen birge
onın' keliwin ku'tip otırman.

[12] Tuwısqanımız Apolosqa kelsek, tuwısqanlarımız benen birge sizlerge
barıwın onnan ko'p o'tingen edim. Biraq, ol ha'zir sizlerge barıwdı hesh
qa'lemey atır. Qolaylı jag'day tuwılg'anda, ol sizlerge baradı+.

Paveldin' son'g'ı aqıl-na'siyatları

[13] Sergek bolın'lar, isenimde bekkem turın'lar, ma'rt ha'm jigerli
bolın'lar+. [14] Ha'r bir na'rseni su'yispenshilik penen islen'ler+.

[15] Axaya u'lkesinde birinshi bolıp isengen ha'm o'zlerin
iseniwshilerdin'* xızmetine bag'ıshlag'an Stepannın' xojalıg'ın bilesizler.
Sizlerden o'tinish, tuwısqanlarım:+ [16] sizler de usınday adamlarg'a ha'm

olar menen birge miynet etetug'ın adamlardın' ha'mmesine boysının'lar+. 17 Men Stepannın', Fortunatustın' ha'm Axayktın' kelgenine quwanıshlıman. Olar sizlerdin' ornın'ızdı basıp, sizlerdin' joqlıg'ın'ızdı umıttırdı. 18 Olar menin' ruwxımdı da, sizlerdin' ruwxın'ızdı da ko'terdi. Bunday adamlardın' qa'dirin bilin'ler.

Son'g'ı sa'lemnama

19 Aziya u'lkesindegi* ja'ma'a'tler sizlerge sa'lem aytıp atır. Akila menen Priskila ha'm olardın' u'yindegi iseniwshiler ja'ma'a'ti İyemiz benen qatnasta bolg'an sizlerge ko'p-ko'p sa'lem aytıp atır+. 20 Usı jerdegi barlıq tuwısqanlar da sizlerge sa'lem aytıp atır. Bir-birin'izdi muxaddes posa menen su'yip sa'lemlesin'ler+.

21 Men, Pavel, bul sa'lemnamanı o'z qolım menen jazıp atırman+.
22 İyemizdi su'ymeytug'ın adamg'a na'let bolsın! O İyemiz, kele-go'r!*+
23 İyemiz İysanın' miyrimi sizlerge yar bolsın! 24 Men sizlerdin' ha'mmen'izdi Masix İysanın' su'yispenshiligi menen su'yemen. Awmiyin.

* 1:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degen ma'nisti an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 1:7 **Ruwxıy sıy** – O'zine xızmet etiwi ushın, Qudaydın' iseniwshilerge beretug'ın sıyı.

* 1:12 **Kifag'a** – yag'nıy, Petrge.

* 1:13 **Suwg'a shomıldırıw** – grek tilinde «baptizo». Bul ra'sim Qudaydın' adamlardı keshirip, pa'k ha'm taza o'mirdi sıyg'a beriwinin' nıshanı.

* 1:19 İyshaya 29:14.

* 1:20 So'zbe-so'z: diniy mug'allim.

* 1:31 Eremiya 9:23-24.

* 2:1 Basqa nusqada: Qudaydın' gu'walıg'ın.

* 2:4 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 2:6 **Bizler** – Pavel ha'm onın' janındag'ı adamlar.

* 2:9 İyshaya 64:4.

* 2:13 Yamasa: «Yag'nıy, ruwxıy na'rselerdi Muxaddes Ruwxqa iye adamlarg'a tu'sindiremiz».

* 2:16 İyshaya 40:13.

* 3:19 Ayup 5:13.

* 3:20 Zabur 93:11.

* 5:6 Yamasa: «Bir qumalaq bir qarın maydı shiritedi». Demek, bir adamnın' ta'psi pu'tkil ja'ma'a'tke tiyedi.

* 5:7 **Qutqarılıw bayramı** – yahudiylerdin' bul bayramında qurbanlıq qozısı shalınıp, ashıtqısız nan pisiriledi.

* 5:13 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 19:19; 21:21; 22:21, 24; 24:7.

* 6:1 So'zbe-so'z: muxaddesler.

* 6:2 So'zbe-so'z: muxaddeslerdin'.

* 6:16 Jaratılıs 2:24.

* 7:10 Matta 19:6; Mark 10:12.

* 7:14 So'zbe-so'z: muxaddes.

* 7:39 Yamasa: «Tek bul İyemizdin' erki boyınsha bolsın».

* 8:10 So'zbe-so'z: hu'jdanı.

* 9:9 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 25:4.

* 10:3 So'zbe-so'z: birdey ruwxıy awqattı. Yag'nıy, mannanı. Shıg'ıw 16:35 qaran'.

* 10:4 So'zbe-so'z: birdey ruwxıy suwdı. Shıg'ıw 17:6 qaran'.

* 10:4 So'zbe-so'z: ruwxıy jartastan. Shıg'ıw 17:6 qaran'.

* 10:7 Shıg'ıw 32:6.

* 10:9 Basqa nusqada: Masixtı.

* 10:9 Sanlar 21:5-6.

* 10:10 Sanlar 16:41-49.

* 10:26 Zabur 24:1.

* 11:3 Yamasa: er adam.

* 11:4 Yamasa: Masixtı.

* 11:5 Yamasa: ku'yewin.

* 12:10 Yag'nıy: Qudaydın' so'zin tu'sindiriw.

* 12:13 So'zbe-so'z: «Bizlerdin' ha'mmemizge bir Ruwxtan ishiwge berildi».

* 12:28 Yag'nıy: Qudaydın' so'zin tu'sindiriwshilerdi.

* 14:1 Yag'nıy: Qudaydın' so'zin tu'sindiriw.

* 14:21 İyshaya 28:11-12.

* 14:22 Yag'nıy: Qudaydın' so'zin tu'sindiriw.

* 14:29 Yag'nıy: Qudaydın' so'zin tu'sindiriwshilerdin' de.

* 14:32 So'zbe-so'z: «Payg'ambarlardın' ruwxları payg'ambarlarg'a boysınadı».

* 14:33 So'zbe-so'z: muxaddeslerdin'.

* 15:3 İyshaya 53:5-12.

* 15:4 Zabur 15:8-10.

* 15:27 Zabur 8:7.

* 15:32 So'zbe-so'z: Efestegi jabayı haywanlar.

* 15:32 İyshaya 22:13.

* 15:37 So'zbe-so'z: deneni.

* 15:45 Jaratılıs 2:7.

* 15:47 Yag'nıy: İyemiz İysa.

* 15:50 So'zbe-so'z: «Shiriytug'ın na'rse shirimeytug'ın na'rseni miyras etip ala almaydı».

* 15:54 İyshaya 25:8.

* 15:55 Osiya 13:14.

* 16:1 So'zbe-so'z: muxaddeslerge.

* 16:2 So'zbe-so'z: ha'ptenin' birinshi ku'ni.

* 16:8 Eliwinshi ku'ni bayramı – grekshe «Pentikost». Qutqarılıw bayramınan son', eliw ku'n tolg'anda bolatug'ın bayram.

* 16:9 So'zbe-so'z: ken' qapı.

* 16:15 So'zbe-so'z: muxaddeslerdin'.

* 16:19 **Aziya u'lkesi** – ha'zirgi Turkiya elinin' qubla-batıs bo'leginde bolg'an bir u'lke.

* 16:22 So'zbe-so'z: marana-ta!

+ 1:2 Elsh 18:1-17, Rim 1:7

+ 1:5 2Kor 8:7, 2Kor 9:11

+ 1:7 Luk 17:30, 1Sal 3:13, 1Sal 4:16-18, Fil 3:20

+ 1:8 Fil 1:6

+ 1:9 Yuxn 17:21, 1Yuxn 1:3, 1Sal 5:24, 2Sal 3:3, Evr 10:23

+ 1:10 1Kor 11:18

+ 1:11 1Kor 3:3

+ 1:12 Elsh 18:24, Elsh 19:1, 1Kor 3:4-5, 1Kor 4:6, 1Kor 6:12, Tit 3:13, Yuxn 1:42

+ 1:13 Efs 4:4-5

+ 1:14 Elsh 18:8, Rim 16:23

+ 1:16 1Kor 16:15

+ 1:17 2Kor 10:10

+ 1:18 1Kor 2:1, 2Kor 2:15, Rim 1:16

+ 1:19 İysh 29:14

+ 1:20 Hkm 21:30, İysh 44:25, Rim 1:22, 1Kor 3:19

+ 1:22 Mat 12:38, Mrk 8:11, Yuxn 2:18, Yuxn 4:48, Yuxn 6:30

+ 1:23 Gal 5:11

+ 1:24 1Kor 2:7, Kol 2:3

+ 1:28 Yaqp 2:5

+ 1:29 Rim 3:27, Efs 2:9

+ 1:30 Efs 1:7, Fil 3:9

+ 1:31 Erm 9:24, 2Kor 10:17

+ 2:1 1Kor 1:18, 2Kor 2:15

+ 2:2 Gal 6:14

+ 2:3 2Kor 11:30, 2Kor 12:5, Gal 4:13

+ 2:4 1Kor 4:20

+ 2:5 2Kor 4:7, 2Kor 6:7

+ 2:6 Fil 3:15

+ 2:7 Kol 2:3

+ 2:8 Yuxn 7:48, Elsh 13:27

+ 2:9 İysh 52:15, İysh 64:4, İysh 65:17

+ 2:10 Mat 16:17, 1Yuxn 2:20

+ 2:11 Hkm 20:27

+ 2:12 Rim 8:15

+ 2:13 2Kor 1:12, Yuxn 6:45

+ 2:14 Yuxn 14:17, Rim 8:7

+ 2:16 İysh 40:13, Rim 11:34

+ 3:2 1Pet 2:2, Evr 5:13

+ 3:3 1Kor 1:10-11, Gal 5:19-20

+ 3:5 Elsh 18:24, Elsh 19:1, 1Kor 1:12, 1Kor 4:6, 1Kor 16:12, Efs 3:7, Kol 1:25

+ 3:6 Elsh 18:4-11, Elsh 18:27-28, Yuxn 4:36-38

+ 3:7 Gal 6:3

+ 3:8 Mat 16:27, 2Yuxn 1:8

+ 3:9 2Kor 6:1, Efs 2:20-22

+ 3:10 Rim 15:20

+ 3:11 İysh 28:16, Efs 2:20, Kol 2:7, Ayan 21:14

+ 3:13 1Kor 1:7, 1Kor 4:5, 1Pet 1:7

+ 3:15 Amo 4:11, Zxr 3:2

+ 3:16 Rim 8:9, 1Kor 6:19, 2Kor 6:16

+ 3:17 Efs 2:21

+ 3:19 Hkm 21:30, İysh 44:25, 1Kor 1:20, Ayup 5:13

+ 3:20 Zab 93:10-11

+ 3:23 2Kor 10:7, Gal 3:29

+ 4:4 Elsh 23:1, Ayup 9:2, Ayup 9:15

+ 4:5 Mat 7:1, Rim 2:1, Ayup 12:22, Waz 12:14, Dan 2:22, 2Kor 10:18

+ 4:6 Elsh 18:24, Elsh 19:1, 1Kor 1:12, 1Kor 3:5

+ 4:7 Yuxn 3:27

+ 4:8 Hosh 12:8, Zxr 11:5, Ayan 3:17

+ 4:9 Rim 8:36

+ 4:10 2Kor 11:19, 2Kor 13:9

+ 4:11 2Kor 11:27, Fil 4:12

+ 4:12 Elsh 18:3, Mat 5:44, 1Pet 3:9, Rim 12:14

+ 4:14 2Kor 6:13

+ 4:15 Fil 1:10

+ 4:16 1Kor 11:1, 1Sal 3:7, 2Sal 3:7

+ 4:17 Elsh 16:1, 1Kor 16:10, 1Tim 1:2

+ 4:19 1Kor 11:34, 1Kor 16:5, 2Kor 1:15-16

+ 4:20 1Kor 2:4

+ 4:21 2Kor 10:2, 2Kor 13:2

+ 5:1 2Kor 12:21, Leb 18:8, Nzm 22:30, Nzm 27:20, Amo 2:7

+ 5:3 Kol 2:5

+ 5:5 2Kor 2:6, 1Tim 1:20, Hkm 23:14

+ 5:6 Mat 13:33, Luk 13:21, Gal 5:9

+ 5:7 Shıg' 12:15, Nzm 16:3

+ 5:8 Mrk 8:15, Luk 12:1

+ 5:9 Efs 5:11, 2Sal 3:14

+ 5:11 2Sal 3:6

+ 5:12 Mrk 4:11, Nzm 17:7

+ 6:1 Mat 18:17

+ 6:2 Mat 19:28

+ 6:5 1Kor 15:34

+ 6:7 Mat 5:39-40

+ 6:9 Gal 5:21, Efs 5:5, Shıg' 20:14, Evr 13:4

+ 6:10 Mrk 7:21-23, Gal 5:19-21

+ 6:11 Efs 2:2, Yuxn 13:8, Efs 5:26, Tit 3:5, Evr 10:22

+ 6:12 1Kor 10:23

+ 6:15 Efs 5:30

+ 6:16 Jar 2:24, Mrk 10:7-8, Efs 5:31

+ 6:17 Efs 4:4

+ 6:18 Gal 5:19, Efs 5:3, 1Sal 4:3

+ 6:19 Rim 14:7

+ 6:20 2Pet 2:1, 1Kor 7:23

+ 7:3 Shıg' 21:10

+ 7:5 Shıg' 19:15, 1Jln 21:1, Mat 4:3, 1Sal 3:5

+ 7:6 2Kor 8:8

+ 7:7 Mat 19:11-12, 1Kor 12:4, 1Pet 4:10

+ 7:9 1Tim 5:14

+ 7:10 Mal 2:16, Mrk 10:9

+ 7:11 Mrk 10:11

+ 7:12 Ezr 10:3, Ezr 10:11

+ 7:14 Mal 2:15

+ 7:16 1Pet 3:1

+ 7:18 Elsh 15:1-2, Gal 5:2

+ 7:19 Rim 2:28-29, Gal 3:28, Gal 5:6, Kol 3:11

+ 7:22 Yuxn 8:32, Yaqp 2:12, 1Pet 2:16, Rim 6:18, 2Kor 3:17, Gal 5:1, Fil 1:16, Rim 6:22

+ 7:23 1Kor 6:20, Leb 25:42, Leb 25:55

+ 7:25 2Kor 8:10-11

+ 7:30 2Kor 6:10

+ 7:31 1Pet 4:7, 1Yuxn 2:17

+ 7:32 Mat 6:25, Luk 10:41

+ 7:38 Evr 13:4

+ 7:39 Rim 7:2

+ 8:1 Elsh 15:20, Elsh 15:29, 1Kor 13:4-13

+ 8:2 Gal 6:3

+ 8:3 Gal 4:9

+ 8:4 Nzm 4:35, Nzm 6:4-5, 1Pat 12:21, İysh 41:24

+ 8:6 Mal 2:10, Efs 4:6, Yuxn 1:3, Rim 11:36, Kol 1:16, Evr 1:2

+ 8:7 1Kor 10:28-29

+ 8:8 Mrk 7:19, Elsh 10:12-15, Rim 14:14

+ 8:10 Rim 14:1, Elsh 15:29, 1Kor 10:19, Ayan 2:14

+ 8:11 Rim 14:15

+ 8:13 Rim 14:21

+ 9:1 1Sal 2:6-7, Fil 1:8, Elsh 9:3-6

+ 9:4 2Sal 3:8-9

+ 9:5 Mrk 6:3, Yuxn 2:12, Yuxn 7:3, Elsh 1:14, 1Kor 9:5, Gal 1:19, Mrk 1:30

+ 9:6 Elsh 4:36, Elsh 13:2, Elsh 15:36, Gal 2:9

+ 9:7 2Kor 10:4, 2Tim 2:3, Hkm 27:18

+ 9:9 Nzm 25:4, 1Tim 5:18

+ 9:10 Rim 4:23-24, 2Tim 2:6

+ 9:11 Rim 15:27, Gal 6:6

+ 9:13 Leb 6:16, Leb 6:26

+ 9:14 Luk 10:7, 1Tim 5:18

+ 9:15 Elsh 18:3

+ 9:16 Rim 1:14

+ 9:17 Gal 2:7

+ 9:18 2Kor 11:7, 2Kor 11:9

+ 9:19 2Kor 4:5

+ 9:20 Elsh 16:3, Elsh 21:23-26

+ 9:21 Rim 2:12, Rim 2:14, Gal 2:3

+ 9:22 2Kor 11:29, 1Kor 10:33

+ 9:24 Gal 5:7

+ 9:25 1Pet 5:4, Fil 3:14, 2Tim 2:5

+ 10:1 Shıg' 13:21, Shıg' 14:22

+ 10:3 Shıg' 16:15, Shıg' 16:35, Nzm 8:3

+ 10:5 San 14:29, San 14:36-37

+ 10:6 San 11:4-6, Zab 77:18

+ 10:7 Shıg' 32:6

+ 10:8 San 25:1-9

+ 10:9 Zab 94:9, San 21:5-6

+ 10:10 San 14:29-37

+ 10:11 Rim 4:23

+ 10:12 Rim 11:20-21

+ 10:13 1Kor 1:9, Ayup 5:19, Zab 33:20, 2Pet 2:9

+ 10:14 1Yuxn 5:21

+ 10:16 Mrk 14:22-23, Yuxn 6:51, 1Kor 11:23-26

+ 10:17 Rim 12:5, 1Kor 12:12-13, Efs 4:25

+ 10:18 Leb 3:3, Leb 7:15

+ 10:19 Elsh 15:29, 1Kor 8:4, Ayan 2:14

+ 10:20 Nzm 32:17, Zab 105:37

+ 10:21 2Kor 6:15

+ 10:22 Nzm 32:21, Waz 6:10

+ 10:23 1Kor 6:12

+ 10:24 1Kor 13:5, Fil 2:21

+ 10:25 1Kor 8:7

+ 10:26 Zab 23:1

+ 10:27 Luk 10:8

+ 10:30 Rim 14:6

+ 10:31 Kol 3:17

+ 10:32 1Kor 8:13, Rim 14:13

+ 10:33 1Kor 9:22, 2Kor 12:14

+ 11:1 1Kor 4:16, 1Sal 1:6, 2Sal 3:7

+ 11:3 Efs 1:22, Efs 4:15, Jar 3:16, Efs 5:23, Yuxn 14:28, 1Kor 15:24

+ 11:5 4Pat 22:14, Luk 2:36, Elsh 21:9

+ 11:6 Nzm 21:12

+ 11:7 Jar 1:26

+ 11:8 Jar 2:21-23

+ 11:9 Jar 2:18

+ 11:11 Gal 3:28

+ 11:15 San 5:18

+ 11:18 1Kor 1:10-12

+ 11:19 1Yuxn 2:19

+ 11:22 Hkm 17:5

+ 11:23 Gal 1:12

+ 11:24 Luk 22:19

+ 11:25 Luk 22:20

+ 11:27 Yuxn 6:53-56

+ 11:32 Hkm 3:12

+ 12:1 1Kor 14:1

+ 12:2 Efs 2:12

+ 12:3 1Yuxn 4:2-3

+ 12:4 Rim 12:6, Efs 4:4-6

+ 12:5 Rim 12:7

+ 12:6 Fil 2:13

+ 12:9 Mat 17:20, 1Kor 13:2

+ 12:10 Mrk 16:17, Elsh 2:4, Elsh 10:46, 1Kor 14:2

+ 12:12 Rim 12:5, 1Kor 10:17, Efs 4:25

+ 12:13 Gal 5:6, Efs 2:14, Kol 3:11

+ 12:26 Rim 12:15

+ 12:27 Rim 12:5, Efs 1:23, Efs 4:12, Kol 1:18, Kol 1:24

+ 12:28 Elsh 11:27, Efs 4:11

+ 12:31 1Kor 14:1, 1Kor 14:39

+ 13:2 Elsh 2:18, Mat 17:20, Mrk 11:23, 1Kor 12:9

+ 13:11 Efs 4:14

+ 13:12 Mat 5:8, 1Yuxn 3:2, 1Kor 8:3, Gal 4:9

+ 14:1 1Kor 16:14, 1Kor 12:1

+ 14:5 San 11:29

+ 14:8 San 10:9

+ 14:15 Yaqp 5:13, Efs 5:19

+ 14:16 2Kor 1:20, Ayan 3:14

+ 14:20 Efs 4:14, Mat 18:3, 1Kor 2:6

+ 14:21 İysh 28:11-12

+ 14:22 Elsh 2:6

+ 14:23 Elsh 2:13

+ 14:25 İysh 45:14, Zxr 8:23

+ 14:26 2Kor 12:19, 2Kor 13:10

+ 14:29 1Yuxn 4:1, 1Sal 5:20-21

+ 14:34 1Tim 2:11-12, Jar 3:16, 1Pet 3:1, Efs 5:22, Kol 3:18

+ 14:39 1Kor 12:31, 1Kor 14:1

+ 14:40 Kol 2:5

+ 15:2 Gal 3:4

+ 15:3 İysh 53, Luk 24:27

+ 15:4 Zab 15:10, İysh 53:11

+ 15:5 Luk 24:34, Luk 24:36

+ 15:7 Elsh 12:17, Luk 24:50, Elsh 1:3-4

+ 15:8 2Kor 12:11

+ 15:9 Efs 3:7-8, Elsh 8:3

+ 15:10 2Kor 11:23, Kol 1:29

+ 15:12 Elsh 23:8, 2Tim 2:18

+ 15:17 Rim 4:25

+ 15:18 1Sal 4:16, Ayan 14:13

+ 15:20 1Sal 4:14, 2Tim 2:8, Elsh 26:23, Kol 1:18, Ayan 1:5

+ 15:21 Rim 5:12-18

+ 15:23 1Sal 4:16

+ 15:24 1Pet 3:22, Rim 8:38, Efs 1:21, Dan 7:14, Dan 7:27, Obd 1:21, Zxr 14:9, Luk 1:33, Ayan 11:15

+ 15:25 Zab 109:1, Evr 2:8

+ 15:27 Zab 8:7, Efs 1:22

+ 15:28 Yuxn 14:28, Efs 1:23, Kol 3:11

+ 15:30 2Kor 11:26

+ 15:31 1Sal 2:19

+ 15:32 İysh 22:13

+ 15:34 1Kor 6:5

+ 15:35 Ezk 37:3

+ 15:36 Yuxn 12:24

+ 15:42 Dan 12:2, Fil 3:21, Kol 3:1

+ 15:45 Jar 2:7

+ 15:47 Jar 2:7, Yuxn 3:13, Yuxn 6:38

+ 15:49 Jar 5:3

+ 15:51 Fil 3:21

+ 15:52 İysh 27:13, Mat 24:31, 1Sal 4:16, Ayan 11:15, 1Sal 4:15, Fil 3:21

+ 15:53 2Kor 5:2-4

+ 15:54 İysh 25:8

+ 15:55 Hosh 13:14, 2Tim 1:10, Evr 2:14-15

+ 15:56 Rim 4:15, Rim 7:8

+ 15:57 Rim 8:37

+ 16:1 Elsh 24:17, Rim 15:25-28, Gal 2:10

+ 16:2 Elsh 20:7, Ayan 1:10, 2Kor 8:3, 2Kor 9:3

+ 16:3 Elsh 18:27, 2Kor 3:1, Elsh 24:17, Rim 15:25-28

+ 16:5 Elsh 19:21, 2Kor 1:16

+ 16:8 Shıg' 23:16, Shıg' 34:22, Leb 23:15, Nzm 16:9, Elsh 2:1

+ 16:10 Elsh 16:1, 1Kor 4:17

+ 16:12 Elsh 18:24, Elsh 19:1, 1Kor 1:12, 1Kor 3:5, 1Kor 4:6

+ 16:13 Mat 25:13, 2Sal 2:15

+ 16:14 1Kor 14:1

+ 16:15 1Kor 1:16

+ 16:16 Fil 2:29, 1Sal 5:12-13, 1Tim 5:17

+ 16:19 Elsh 18:2, Rim 16:3, 2Tim 4:19

+ 16:20 Rim 16:16

+ 16:21 Gal 6:11, Kol 4:18, 2Sal 3:17, Fil 1:19

+ 16:22 Rim 9:3, Gal 1:8, Ayan 22:20

Korinflilerge jazılg'an ekinshi xat

Kitap haqqında mag'lıwmat

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
11 12 13

Bul xattı elshi Pavel Korinftegi iseniwshi ja'ma'a'tke jazg'an.

Pavel bul xattan burın Korinftegi iseniwshi ja'ma'a'tke xatlar jibergende, olardın' qa'te-kemshiliklerin a'shkaralap, aqıl-na'siyat bergende, ko'p iseniwshiler og'an qulaq asıp, ta'wbe etken edi. Degen menen, olardın' arasındag'ı ayırım adamlar Paveldin' so'zlerin tın'lamay, ken'eslerine biypa'rwa qarag'an edi. Ja'ne de, usı adamlar jalg'an elshilerdin' so'zine erip, Paveldin' haqıyqattan elshi ekenine gu'man tuwg'ızg'an ha'm onı ha'r tu'rli so'zler menen ayıplag'an edi.

Pavel bul xatında eskertiwlerine qulaq asqan iseniwshilerdi maqtap, olardın' o'zgergeni sebepli, o'z quwanıshın bildiredi. Pavel xatında o'zinin' xızmeti ha'm elshi sıpatında biylikke iye ekeni haqqında da olarg'a gu'walıq beredi ha'm mu'ta'jlikte jasap atırg'an Erusalimdegi iseniwshilerge jiberiletug'ın aqshalay ja'rdemdi tayarlap qoyıwdı tapsıradı. Xattın' keyingi baplarında Pavel Korinftegi iseniwshiler menen o'zinin' arasındag'ı qatnastı buzıp atırg'an jalg'an elshilerge qulaq aspawdı ha'm durıs ta'liymatqa tiykarlanıwdı iseniwshilerge qatan' eskertedi.

Sa'lemnama

1 [1] Qudaydın' qa'lewi menen Masix* İysanın' elshisi bolg'an men,
Pavelden ha'm tuwısqanımız Timofeyden, Korinf qalasındag'ı
Qudaydın' ja'ma'a'tine ha'm pu'tkil Axaya u'lkesindegi barlıq
muxaddeslerge* sa'lem!+
[2] A'kemiz Quday ha'm İyemiz İysa Masix sizlerge miyrim ha'm tınıshlıq
bersin!

Quday tolıq jubanısh beredi

[3] Qudayg'a, yag'nıy İyemiz İysa Masixtın' A'kesine alg'ıslar bolsın! Ol
bizlerdin' rehimli A'kemiz ha'm tolıq jubanısh beriwshi Quday+. [4] Quday
bizlerge barlıq qıyınshılıqlarımızda jubanısh beredi. Solay etip, bizler de
Qudaydan alg'an jubanısh penen ha'r qıylı qıyınshılıqlarda bolg'an
adamlarg'a jubanısh bere alamız. [5] Sebebi Masix shekken azap-aqıretlerdi
bizler qanshelli ko'p sheksek, Quday bizlerge Masix arqalı sonshelli u'lken
jubanısh beredi+. [6] Bizler ko'rip atırg'an qıyınshılıq sizlerdin' jubanısh
alıwın'ız ha'm qutqarılıwın'ız ushın bolıp atır. Bizlerdin' jubanısh alıwımız
da sizlerdin' jubanısh alıwın'ız ushın bolıp atır. Sizler o'zlerin'iz alg'an usı
jubanısh arqalı bizler shekken azap-aqıretler menen birdey bolg'an azap-
aqıretlerge shıday alasızlar+. [7] Bizlerdin' sizlerge baylanıslı bolg'an
u'mitimiz bekkem. O'ytkeni sizlerdin' tek azap-aqıretlerimizge emes, al
alg'an jubanıshımızg'a da sherik ekenin'izdi bilemiz.
[8] Tuwısqanlarım, Aziya u'lkesinde* ko'rgen qıyınshılıqlarımızdan
sizlerdin' xabarsız qalıwın'ızdı qa'lemeymiz. Bizler shekten tıs awır
qıyınshılıq astında bolıp, tiri qalıwdan da u'mitimizdi u'zgen edik+.
[9] İshimizden o'zimizdi o'limge hu'kim etilgendey sezdik. Biraq bul
o'zlerimizge emes, al o'lilerdi tiriltetug'ın Qudayg'a su'yeniwimiz ushın
boldı+. [10-11] Quday bizlerdi usınday u'lken o'lim qa'wpinen qutqardı ha'm
ele de qutqara beredi. Sizlerdin' duwaların'ızdın' ja'rdeminde Quday
bizlerdi ele de qutqara beredi dep, bizler Onnan u'mit etemiz. Ko'p
adamlardın' etken duwalarına Quday juwap berip, bizlerdi
qutqarg'anlıqtan, ko'pler bizler ushın Qudayg'a shu'kirlik bildiredi++.

Paveldin' saparının' o'zgeriw sebebi

12 Bizler maqtanısh tutatug'ın ha'm pa'k hu'jdanımız benen gu'walıq
beretug'ın na'rsemiz mınaw: bizler du'nyag'a, a'sirese sizlerge adamnın'
danalıg'ı menen emes, al Qudaydın' miyrimi menen, Qudaydan kelgen
hadallıq* ha'm haq niyet penen qatnas jasadıq+. 13-14 Bizler sizlerge oqıp
tu'sine alatug'ın na'rselerdi g'ana jazıp atırmız. Ha'zir bizlerdi tolıq
tu'sinbesen'iz de, waqtı kelgende tolıq tu'sinetug'ının'ızdan u'mit etemen.
Solay etip, İyemiz İysa qaytıp keletug'ın ku'ni bizlerdin' maqtanıshımız
sizler bolatug'ının'ız sıyaqlı, sizlerdin' maqtanıshın'ız da bizler bolamız+.
15 Usınday isenim menen sizlerdi eki ese quwanıshqa bo'lensin dep,
sizlerge barıwdı burın niyet etken edim+. 16 Makedoniyag'a
baratırg'anımda da, Makedoniyadan qaytıp kiyatırg'anımda da, sizlerge
barıwdı niyet etken edim. Son'ınan sizler meni Yahudiyag'a shıg'arıp
salarsız dep oylag'an edim+. 17 Usılay niyet etip, men jen'ilteklik qılıppan
ba? Meni denesinin' qa'lewi boyınsha kewlinde «yaq» dep oylap, awzı
menen «awa» deytug'ın adam dep esaplaysızlar ma? 18 Men Qudaydın'
sadıqlıg'ı haqı ant ishemen: bizler eki ju'zli adamlar emespiz. Bizler
sizlerge so'ylegenimizde, «yaq» dep oylap, «awa» dep aytpadıq+. 19 Bizler
ta'repimizden, yag'nıy men ta'repimnen, Sila* ha'm Timofey ta'repinen
sizlerge ja'riyalang'an Qudaydın' Ulı İysa Masix ha'm «awa», ha'm «yaq»
emes. Onda tek «awa» g'ana bar+. 20 Qudaydın' barlıq wa'deleri Masix
arqalı «awa» bolıp, tolıq orınlanadı. Sonlıqtan Qudaydın' dan'qqa
bo'leniwi ushın, Masix arqalı Qudayg'a «awmiyin» deymiz+. 21 Bizler
menen sizlerdin' Masix penen bolg'an baylanısımızdı bekkem qılg'an ha'm
bizlerdi xızmetke tayınlag'an Qudaydın' O'zi boladı. 22 Ol bizlerdi mo'rlep
tamg'a bastı ha'm bunın' da'lili sıpatında Muxaddes Ruwxtı* ju'regimizge
jaylastırdı+.
23 Menin' ju'regimde ne bar ekenin biletug'ın Qudaydın' O'zi gu'wa:
sizlerdi ayag'anım sebepli, usı waqıtqa deyin Korinfke barmag'an edim+.
24 Bizler sizlerdin' isenimin'izdin' u'stinen biylik ornatqımız kelmeydi.
Kerisinshe, sizlerdin' quwanıwın'ız ushın, bizler sizler menen birlikte
miynet etip atırmız. Sebebi sizler isenimde bekkem tursızlar.

2 [1] Solay etip, sizlerdi ja'ne qapa qılmayın dep, sizlerge barmawg'a
kewlimde qarar ettim. [2] O'ytkeni eger men sizlerdi ja'ne qapa qılsam,
onda meni kim quwantadı? O'zim qapa qılg'an sizlerden basqa, kim
kewlimdi ko'teredi? A'lbette, hesh kim!+ [3] Sonlıqtan men barg'anımda,
quwantıwı kerek bolg'an adamlar meni qapa qılmawı ushın, sol xattı jazıp
jibergen edim. Sebebi menin' quwanıshım sizlerdin' ha'mmen'izdin'
quwanıshın'ız ekenine isengen edim. [4] Men sol xattı teren' qayg'ırıp,
ju'regim ezilip, ko'z jaslarımdı to'gip otırıp jazdım. Bundag'ı maqsetim –
sizlerdi qapa qılıw emes, al sizlerge degen sheksiz su'yispenshiligimdi
bildiriw edi+.

Gu'na islegen adamdı keshiriw haqqında

[5] Eger aran'ızda bir adam* basqalardı qapa qılg'an bolsa, ol tek meni
emes, al qanday da bir da'rejede sizlerdin' ha'mmen'izdi qapa qılg'an
boladı. Men bunı asırıp aytıp atırg'an joqpan. [6] Bul adamg'a sizlerdegi
ko'pshilik ta'repinen berilgen jaza jeterli boladı+. [7] Solay etip, ol ha'dden
tıs qayg'ırmawı ushın onı keshirip, jubanısh bergenin'iz maqulıraq boladı.
[8] Sonlıqtan og'an degen su'yispenshiligin'izdi da'lillewin'izdi o'tinish
etemen. [9] Ha'r bir iste so'zime qulaq asatug'ının'ızdı yamasa
aspaytug'ının'ızdı sınap biliw ushın, men sizlerge sol xattı jazg'an edim.
[10] Sizler onı keshirsen'iz, onı men de keshiremen. Eger men onı keshirgen
bolsam, onı sizler ushın Masix aldında keshirdim. [11] Solay etip, shaytannın'
awhaldan paydalanıp, pa'nt beriwine jol qoymayıq. O'ytkeni bizler onın'
jawız jobalarınan xabarsız emespiz+.

Jan'a Kelisimnin' xızmetshileri

[12] Men Masixtın' Xosh Xabarın ja'riyalaw ushın Troasqa barg'anımda,
İyemiz mag'an ko'p mu'mkinshilik bergen edi+. [13] Degen menen,
tuwısqanımız Titustı sol jerde ushırata almag'anım sebepli, ruwxım
tınıshsızlandı. Sonlıqtan sol jerdegiler menen xoshlasıp, Makedoniyag'a
kettim*+.

[14] Qudayg'a shu'kirler bolsın! Ol bizlerdi ba'rqulla Masixtın' jen'isinin'
saltanatlı ju'risinde jetelep ju'redi ha'm bizler arqalı ha'mme jerde Masix
haqqında bilimdi xosh iyis sıyaqlı tarqatadı+. [15] Sebebi bizler qutqarılıp
atırg'anlar arasında da, nabıt bolıp atırg'anlar arasında da, Masixtın'

Qudayg'a bag'ıshlag'an xosh iyisimiz+. 16 Bizler Xosh Xabardı ja'riyalag'an
waqtımızda, nabıt bolıp atırg'anlar ushın o'limge aparatug'ın o'lim
iyisimiz. Al qutqarılıp atırg'anlar ushın o'mir beretug'ın o'mir iyisimiz.
Bunday xızmetke ılayıqlı hesh kim joq! 17 O'ytkeni o'z paydası ushın
Qudaydın' so'zin satıp beretug'ın ko'p adamlar bar. Biraq, bizler onday
adamlar emespiz. Bizler Quday ta'repinen jiberilgen ha'm Masixqa tiyisli
bolg'an adamlar sıpatında Xosh Xabardı Quday aldında haq kewil menen
ja'riyalaymız.

3 [1] Bizlerdi ja'ne o'zlerin maqtap atır, dep oylaysız ba? Ayırım
adamlar sıyaqlı, sizlerge ko'rsetiw ushın yamasa sizlerden alıp
basqalarg'a ko'rsetiw ushın, minezlememiz jazılg'an xatlarg'a bizler
mu'ta'jbiz be+? [2] Bizlerdin' minezleme xatımız – sizler bolasızlar. Bul xat
bizlerdin' ju'reklerimizde* jazılg'an bolıp, onı barlıq adamlar biledi ha'm
oqıydı. [3] Sizler haqıyqattan da, bizlerdin' xızmetimiz arqalı jazılg'an
Masixtın' xatı ekenin'izdi anıq ko'rsetesizler. Bul xat sıya menen emes, al
tiri Qudaydın' Ruwxı menen jazıldı ha'm ol tasqa emes, al adamlardın'
ju'reklerine oyıp jazıldı+.

[4] Bizler Masix arqalı Quday aldında usınday isenimge iye bolg'anımız
sebepli, bulardı aytıp atırmız. [5] Bizler xızmetimizdi uqıplı bolg'anımız
sebepli atqarıp atırmız, demekshi emespen. Bizlerdegi bar uqıp o'zimizden
shıqpag'an, al Qudaydan berilgen. [6] Quday bizlerdi Jan'a Kelisimnin'
xızmetshileri qıldı. Jan'a Kelisim jazılg'an nızam tiykarında emes, al
Muxaddes Ruwx tiykarında payda boldı. Sebebi jazılg'an nızam o'limge
hu'kim etedi, al Muxaddes Ruwx o'mir beredi+.

Jan'a Kelisimnin' ullılıg'ı

[7] Tasqa oyıp jazılg'an ha'riplerden ibarat bolg'an Muxaddes Nızam
ullılıq penen berilgenlikten, İzrail xalqı Muwsanın' ju'zinen shıqqan
o'tkinshi nurg'a qaray almag'an edi*. O'limge hu'kim etetug'ın Muxaddes
Nızamg'a xızmet etiw sonshelli ullı bolsa,+ [8] onda o'mir beretug'ın
Muxaddes Ruwxqa xızmet etiw onnan anag'urlım ko'p ullılıqqa iye emes
pe? [9] Adamdı hu'kim etken Muxaddes Nızamg'a xızmet etiw ullı bolg'an
bolsa, aqlanıw beretug'ın Jan'a Kelisimge xızmet etiw onnan go're
qanshelli ullıraq boladı! [10] Haqıyqattan da, joqarı ullılıqqa iye bolg'an Jan'a
Kelisim payda bolg'anda, burın ullılıqqa iye bolg'an Muxaddes Nızam o'z
ullılıg'ın joyttı. [11] Solay etip, o'tkinshi bolg'an na'rse ullı bolsa, ma'n'gi
qalatug'ın na'rse onnan da ullıraq.

[12] Usınday u'mitke iye bolg'anımız sebepli u'lken batırlıq penen so'yley
alamız. [13] Bizler ju'zindegi o'ship baratırg'an nurdı İzrail xalqına
ko'rsetpew ushın ju'zin perde menen japqan Muwsa sıyaqlı is tutpaymız.
[14] Biraq, İzrail xalqının' ju'regi qaysar bolg'anlıqtan, ha'tte, usı ku'nge
deyin olar Eski Kelisimdi oqıg'anda, olardın' sanası sonday perde menen
jabıwlı turg'anday boladı. O'ytkeni bul perde tek Masix arqalı alıp

taslanadı+. 15 Haqıyqattan da, usı ku'nge deyin olar Muwsanın' kitabın
oqıg'anda, ju'rekleri perde menen jabılg'anday bolıp tu'sinbeydi. 16 Degen
menen, adam İyemizge ju'z burg'anda, sol perde alıp taslanadı+. 17 İyemiz
– Ruwx. İyemizdin' Ruwxı bar jerde azatlıq bar+. 18 Bizlerdin' ha'mmemiz
perdesiz ju'z benen İyemizdin' ullılıg'ın ko'remiz. Sol arqalı Og'an uqsaw
ushın o'zgerip, ullılıq u'stine ullılıqqa erisip baramız. Bul Ruwx bolg'an
İyemizdin' ja'rdeminde iske asadı+.

Ilay ıdıslardag'ı g'a'ziyne

4 [1] Sonlıqtan biz xızmetshiler bul xızmetti Qudaydın' miyrim-
sha'pa'a'ti menen islep atırg'anımız sebepli, ruwxımızdı
tu'sirmeymiz+. [2] Bizler jasırın ha'm uyat islerimizdi tasladıq, hiylekerlik
penen ha'reket qılmaymız. Qudaydın' so'zin burmalamay, haqıyqattı ashıq
aytıwımız arqalı o'zimizdi Quday aldında ha'r bir adamnın' hu'jdanına
tapsıramız+. [3] Eger bizler ja'riyalap atırg'an Xosh Xabar jabıq bolsa*, ol
nabıt bolatug'ınlar ushın jabıq boladı+. [4] İsenbeytug'ın bunday adamlar
Xosh Xabardın' jaqtısın ko'rmesin dep, bul du'nyanın' ha'kimi – shaytan
olardın' ju'rek ko'zlerin soqır etken. Xosh Xabar Qudaydın' qanday ekenin
ko'rsetken Masixtın' dan'qın bildiredi+. [5] Bizler* o'zlerimiz haqqında
ja'riyalap atırg'an joqpız. Al Masix İysanı ha'mmemizdin' İyemiz dep, İysa
ushın sizlerdin' xızmetshilerin'iz ekenligimiz haqqında ja'riyalap
atırmız+. [6] Sebebi *«Qaran'g'ılıqtan nur jarqırasın»* *, – dep buyırg'an Quday
Masixtın' ju'zinde jarqırag'an O'zinin' dan'qın biliwimiz ushın
ju'reklerimizdi jaqtı qıldı+.

[7] Biz elshiler usı g'a'ziyneni ılay ıdıs sıyaqlı bolg'an denemizde alıp
ju'rmiz. Bul ullı qu'direttin' bizlerden emes, al Qudaydan ekenligi ko'rinip
tur+. [8] Bizler ha'r ta'repleme qısqıdamız, biraq ezilmeymiz. Albıraymız,
biraq u'mitsizlikke berilmeymiz+. [9] Quwdalanamız, biraq Quday bizlerdi
taslap ketpeydi. Bizlerdi jıg'ıltadı, biraq joq bolıp ketpeymiz+. [10] İysanın'
o'miri denemizde ashıq ko'rinsin dep, bizler ba'rqulla azap shegip,
İysanın' o'limine sherik bolamız+. [11] O'ytkeni İysanın' o'miri bizin'
o'letug'ın denemizde ashıq ko'rinsin dep, jasap atırg'an bizler İysa ushın
o'lim qa'wpine u'zliksiz duwshar bolıp atırmız+. [12] Solay etip, bizlerdin'
o'lim qa'wpine duwshar bolıp atırg'anımız arqalı sizler ma'n'gilik o'mirge
erisip atırsızlar.

[13] Zaburda: *«Men isendim ha'm sonın' ushın so'yledim»* *, – dep jazılg'an.
Usınday isenimdi payda etken Muxaddes Ruwxqa iye bolg'anımız sebepli,
bizler de isenemiz ha'm sonlıqtan so'yleymiz+. [14] Sebebi İyemiz İysanı
o'limnen tiriltken Qudaydın' bizlerdi de İysa menen birge tiriltetug'ının
ha'm sizler menen birlikte O'zinin' aldında turg'ızıp qoyatug'ının
bilemiz+. [15] Bulardın' ha'mmesi sizlerdin' paydan'ız ushın bolıp atır. Solay
etip, bizlerdin' basımızdan keshirgen qıyınshılıqlarımız sebepli, Qudaydın'
sizlerge degen miyrimi artadı. Sol miyrim ele de ko'p adamlarg'a jetip

barıwı arqalı Qudayg'a ko'p shu'kirlikler aytıladı ha'm Ol dan'qqa bo'lenedi.

O'tkinshi qıyınshılıqlar ha'm ma'n'gilik dan'q

16 Sonlıqtan ruwxımızdı tu'sirmeymiz. Bizlerdin' ko'rinetug'ın denemiz tozıp baratırg'an bolsa da, ishki du'nyamız ku'nnen-ku'nge jan'alanıp atır+. 17 O'ytkeni ha'zirgi o'tkinshi ha'm arzımas qıyınshılıqlarımız bizlerge ha'dden tıs ullı ha'm ma'n'gilik dan'q alıp keledi+. 18 Bizler ko'zge ko'rinetug'ın qıyınshılıqlarg'a emes, al ko'zge ko'rinbeytug'ın ullılıqqa qaraymız. Sebebi ko'zge ko'rinetug'ın na'rseler o'tkinshi, al ko'zge ko'rinbeytug'ın na'rseler ma'n'gi boladı+.

5 [1] Bizler ishinde jasap atırg'an du'nyadag'ı bul shatırımız, yag'nıy denemiz qıyralg'anda, Quday bizlerge adamnın' qolı menen qurılmag'an aspandag'ı ma'n'gilik u'yimizdi, yag'nıy jan'a deneni beretug'ının bilemiz. [2] Aspandag'ı u'yimizdi, yag'nıy jan'a denemizdi kiyim sıyaqlı kiyiwdi qattı ku'sep, ha'zir bizler du'nyadag'ı shatırımızda, yag'nıy denemizde «ah» urmaqtamız+. [3] Onı kiysek, bizler jalan'ash qalmaymız+. [4] Bizler du'nyadag'ı shatırımızda, yag'nıy denemizde jasap ju'rip, awır ju'k astında qıynalmaqtamız. Negizinde du'nyadag'ı denemizdi sheship taslawdı emes, al onın' u'stinen aspandag'ı denemizdi kiyiwdi qa'leymiz. Solay etip, o'letug'ın dene ma'n'gilik o'mir ta'repinen jutıp jiberiledi. [5] Bizlerdi usı ushın tayarlag'an ha'm bunın' girewi sıpatında bizlerge Muxaddes Ruwxtı bergen Qudaydın' O'zi boladı+.

[6] Sonlıqtan denede jasap atırg'an waqtımızda İyemizdin' aspandag'ı ma'kanınan uzaqta ekenimizdi bilsek te, bizler ba'rqulla batırlıqqa iyemiz. [7] O'ytkeni bizler ko'zge ko'rinetug'ın na'rselerge emes, al isenimimizge su'yenip jasaymız+. [8] Awa, batırlıqqa iyemiz ha'm deneden shıg'ıp, İyemiz benen birge jasag'anımız jaqsıraq dep oylaymız. [9] Biraq denede jasasaq ta, deneden shıg'ıp ketsek te, bizler İyemizdin' kewlinen shıg'ıwg'a qattı tırısamız+. [10] Sebebi denede jasag'an waqtımızda islegen jaqsı isimiz ushın da, jaman isimiz ushın da ılayıqlı baha alıw ushın, ha'r birimiz Masixtın' hu'kim gu'rsisinin' aldında turıwımız kerek+.

Jarastırıwshılıq xızmeti

[11] Solay etip, bizler İyemizden qorqıwdın' ne ekenin bilgenimiz sebepli, adamlardı aqıllandırıwg'a ha'reket etemiz. Bizlerdin' qanday ekenligimiz Qudayg'a ayan. Bizlerdin' qanday ekenligimizdi sizler de jaqsı biletug'ının'ızdan u'mit etemen*+. [12] Bizler ja'ne sizlerge o'zlerimizdi usınıwg'a ha'reket etip atırg'an joqpız. Biraq ishki du'nyası menen emes, al sırtqı ko'rinisi menen maqtanatug'ın adamlarg'a ılayıqlı juwap beriwin'iz ushın, sizlerge bizler menen maqtanıwg'a mu'mkinshilik berip atırmız+. [13] Eger bizler aqılımızdan azg'anday bolıp ko'rinsek, onda bul Quday ushın. Eger esimiz durıs bolıp ko'rinse, onda bul sizler ushın+. [14] Usılay islewge bizlerdi Masixtın' su'yispenshiligi ma'jbu'r etedi. O'ytkeni bir Adam, yag'nıy Masix ha'mme ushın o'lgenlikten, ha'mme Onın' o'limine sherik bolg'an boladı*, degen juwmaqqa keldik+. [15] Awa, Masix

ha'mme ushın o'ldi. Solay eken, jasap atırg'anlar endi o'zleri ushın emes, al o'zleri ushın o'lgen ha'm qayta tirilgen Masix ushın jasawı sha'rt+.

16 Sonlıqtan bizler endi hesh kimge du'nyanın' ko'z qarası menen
qaramaymız. Masixqa burın usılay qarag'an bolsaq ta, endi olay
qaramaymız. 17 Solay etip, kim de kim Masix penen baylanısqa iye bolsa, ol
– jan'a jaratılıs. Eski na'rseler o'tip ketti, minekey, endi ha'mmesi jan'a
boldı+. 18 Bunın' ha'mmesi Qudaydan. Quday Masix arqalı bizlerdi O'zi
menen jarastırdı ha'm adamlardı O'zi menen jarastırıw xızmetin bizlerge
tapsırdı+. 19 Yag'nıy, Quday Masix arqalı du'nyanı O'zi menen jarastırıp,
adamlardın' gu'naların esapqa almadı ha'm usı jarastırıwshı so'zlerdi
bizlerge berdi+. 20 Solay etip, bizler Masixtın' elshilerimiz. Qudaydın' O'zi
bizler arqalı sizlerge aqıl-na'siyat berip atır. Masixtın' atınan jalbarınamız:
Quday menen jarasın'lar!+ 21 Quday bizlerdin' gu'nalarımızdı hesh qashan
gu'na islemegen Masixqa ju'kledi. Masix penen baylanısqa iye bolg'an
bizler Quday aldında usı arqalı aqlandıq+.

6 [1] Quday menen birge miynet etip atırg'an bizler o'zlerin'iz qabıl
qılg'an Onın' miyrimine itibarsızlıq penen qaramawın'ızdı sizlerden
o'tinish etemiz+. [2] Sebebi Quday bılay deydi:
«Menin' miyrimim beriletug'ın waqıtta seni esittim,
Qutqarılıw ku'ninde sag'an ja'rdem berdim» *.
Minekey, ha'zir Qudaydın' miyrimi beriletug'ın waqıt boldı! Minekey,
ha'zir qutqarılıw ku'ni keldi!+

Pavel ko'rgen qıyınshılıqlar haqqında

[3] Xızmetimizge so'z kelmesin dep, hesh kimge hesh bir na'rsede
tosqınlıq jasamaymız. [4] Al ha'mme na'rsede Qudaydın' xızmetkerleri
sıpatında is tutamız: qıyınshılıq ko'rsek te, mu'ta'jlikte ha'm awır
jag'daylarda qalsaq ta, sheksiz sabırlı boldıq+. [5] Ja'ne de, tayaq jedik,
qamaqta otırdıq, topalan' ishinde qaldıq, awır miynet ettik, tu'nlerdi
uyqısız o'tkizdik, ash qaldıq. [6] Solay bolsa da, bizler pa'k boldıq, durıs
tu'sinik, shıdamlılıq, ken' kewil, Muxaddes Ruwx ha'm haqıyqıy
su'yispenshilik penen jasadıq. [7] Haqıyqat so'zin aytıp, Qudaydın' qu'diretin
ko'rsettik. On' ha'm shep qolımızda haqlıq quralın uslap ju'rdik+.
[8] Bizlerdi hu'rmet etedi ha'm masqaralaydı da, bizlerge so'gis aytadı ha'm
maqtaydı da. Bizlerdi o'tirikshiler dep esaplaydı, biraq bizler haqıyqattı
aytamız+. [9] Bizlerdi belgisiz adamlar dep sanaydı, biraq bizler ha'mmege
belgilimiz. Bizlerdi o'lgen dep esaplaydı, biraq, mine, bizler tirimiz.
Jazalanıp tayaq jesek te, o'lmey atırmız+. [10] Bizlerdi qapa qıladı, biraq
bizler ba'rqulla quwanıshlımız. Jarlımız, biraq ko'p adamlardı bayıtamız.
Hesh na'rsemiz bolmasa da, ha'mme na'rsege iyemiz+.

[11] Ha'y korinfliler, bizler sizlerge ashıq so'ylep, ju'regimizdi ken' ashtıq.
[12] Sizlerden miyrimimizdi ayamadıq, biraq sizler bizlerden o'z
miyrimin'izdi ayadın'ız. [13] Sizlerge balalarıma so'ylegendey, so'ylep
atırman: bizler sıyaqlı, sizler de bizlerge ju'reklerin'izdi ken' ashın'lar+.

Bizler – Qudaydın' ibadatxanasımız

[14] İsenbeytug'ınlar menen birge bir moyıntırıqtın' astına kirmen'ler.
O'ytkeni haqlıq penen nızamsızlıqtın' arasında qanday uqsaslıq bar? Nur
menen qaran'g'ılıqtın' arasında qanday baylanıs bar+? [15] Masix penen
shaytannın'* arasında qanday kelisim ha'm isenetug'ın adam menen

isenbeytug'ın adamnın' arasında qanday sheriklik bolıwı mu'mkin+?
16 Qudaydın' ibadatxanası menen butlar arasında qanday birlik bolıwı
mu'mkin? Hesh qanday! Sebebi bizler tiri Qudaydın' ibadatxanasımız.
Quday bılay deydi:
«Men olar arasında jasap,
*Olar arasında ju'retug'ın bolaman» *.*
«Men olardın' Qudayı bolaman,
*Olar Menin' xalqım boladı» *+.*
17 Sol sebepten Quday İyemiz bılay deydi:
«İsenbeytug'ın adamlar arasınan shıg'ıp, olardan bo'leklenin'ler.
Haram na'rsege qol tiygizben'ler,
*Sonda Men sizlerdi qabıl etemen» *+.*
18 Ja'ne de, ha'mme na'rsege qu'diretli Quday İyemiz bılay deydi:
«Men sizlerge A'ke bolaman,
*Sizler Menin' ul-qızlarım bolasızlar» *+.*

7 [1] Solay etip, su'yikli tuwısqanlarım, usınday wa'delerge iye
bolg'anımız sebepli, denemizdi ha'm ruwxımızdı iplaslaytug'ın ha'r bir
na'rseden o'zlerimizdi tazalayıq. Qudaydan qorqıp jasap, minsiz
muxaddeslikke jetilisip barayıq+.

Korinftegi iseniwshiler ja'ma'a'tinin' ta'wbe etkenine Paveldin' quwanıwı

[2] Bizlerge ju'reklerin'izdi ken' ashın'lar. Bizler hesh kimge jamanlıq
islemedik, hesh kimdi joldan azg'ırmadıq, hesh kimdi aldap, haqısın
jemedik+. [3] Bunı sizlerdi ayıplaw ushın aytıp atırg'an joqpan. O'ytkeni
burın aytqanımday, sizler bizlerdin' ju'regimizdesiz. Sizler menen birge
o'liwge de, jasawg'a da qayılmız+. [4] Menin' sizlerge degen isenimim
ku'shli ha'm men sizler menen ko'p maqtanaman. Qıyınshılıqlarımız ko'p
bolsa da, men sizler sebepli sheksiz quwanısh alıp, jubanıshqa
bo'lendim+.

[5] Bizler Makedoniyag'a kelgenimizden keyin de denemiz hesh tınısh
tappay, ha'r ta'repleme qıyınshılıq ko'rdik: sırtta ja'njel, ju'regimizde
qorqınısh bar edi+. [6] Biraq, ruwxı tu'sken adamlarg'a jubanısh beriwshi
Quday Titustın' sizler betten qaytıp kelgeni arqalı bizlerge jubanısh
berdi+. [7] Bizler tek onın' qaytıp kelgeni arqalı emes, al sizlerdin' og'an
bergen jubanıshın'ız arqalı da jubanısh aldıq. Titus bizlerge sizlerdin' meni
qanshelli sag'ıng'anın'ızdı, qılg'an is-ha'reketlerin'iz sebepli o'kinip
atırg'anın'ızdı ha'm meni jaqlawg'a urınıp atırg'anın'ızdı aytıp bergende,
men onnan beter quwanıp kettim.

[8] Men jazg'an xatım menen sizlerdi qapa qılg'an bolsam da,
o'kinbeymen. Sol xatımnın' sizlerdi az-maz waqıtqa qapa qılg'anın
bilgenimde, men o'kingen edim+. [9] Biraq, endi quwanıp atırman. Men
sizlerdin' qapa bolg'anın'ızg'a emes, al bul qapashılıqtın' sizlerdi ta'wbege
a'kelgenine quwanıp atırman. Bul qapashılıq Qudaydın' qa'lewi boyınsha
bolg'anlıqtan, sizler bizler sebepli hesh qanday zıyan ko'rmedin'ler.
[10] Sebebi Qudaydın' qa'lewi menen berilgen qapashılıq adamdı ta'wbege
alıp keledi ha'm adam bul arqalı qutqarılıw aladı. Bunday qapashılıq
o'kiniw alıp kelmeydi. Biraq, du'nyanın' qapashılıg'ı o'limge alıp baradı+.
[11] Qaran'lar, Qudaydın' qa'lewi menen bolg'an bul qapashılıq sizlerde
qanshelli inta, o'z pa'kligin'izdi da'lillewge qattı umtılıw, nahaqlıqqa

degen ku'shli g'a'zep, qanshelli qorqınısh, mag'an degen sonshelli sag'ınısh, qanshelli talpınıw ha'm ayıpker adamdı jazalawg'a ku'shli tilek oyattı. Sizler sol iste* o'zlerin'izdin' ha'r ta'repleme pa'k ekenin'izdi ko'rsettin'iz. 12 Sizlerge bunnan aldın'g'ı xattı jazg'anımda, nahaqlıq islegen adam yamasa nahaqlıqtan ja'bir ko'rgen adam sebepli jazg'an joqpan. Al, sizlerdin' bizlerge degen ıqlasın'ızdın' Quday aldında ayan bolıwı ushın jazg'an edim+. 13 Bizler bulardın' ha'mmesi arqalı jubanısh taptıq.

Jubanıshımızg'a qosımsha Titustın' quwanıshı bizlerdi onnan da ko'birek quwandırdı. O'ytkeni sizlerdin' ha'mmen'iz onın' ruwxın ko'teripsiz. 14 Men sizlerdi onın' aldında maqtag'an edim, sizler meni uyatqa qaldırmadın'lar. Sizlerge aytqan ha'r bir so'zimiz haqıyqat bolg'anı sıyaqlı, sizlerdi Titusqa aytıp maqtag'an so'zlerimiz de haqıyqat bolıp shıqtı. 15 Ol ha'mmen'izdin' so'zge boysınatug'ının'ızdı, o'zin hu'rmet ha'm izzet penen qabıl alg'anın'ızdı eske alıp, onın' sizlerge degen su'yispenshiligi ja'ne de artıp atır. 16 Solay etip, men sizlerge ha'r bir iste isene alatug'ınım sebepli quwanaman.

Saqıylıq penen sadaqa beriw haqqında

8 [1] Tuwısqanlar, bizler sizlerge Qudaydın' Makedoniyadag'ı iseniwshi
ja'ma'a'tlerge bergen miyrimi haqqında bildirgimiz keledi. [2] Olar awır
qıyınshılıqlar menen sınalg'an bolsa da, quwanıshqa tolıp, ju'da'
ka'mbag'al bolsa da, sheksiz saqıylıq ko'rsetti+. [3] Jag'dayları ko'tergenshe,
ha'tte, jag'daylarınan artıq da'rejede olardın' o'z qa'lewi menen saqıylıq
ko'rsetkenine men o'zim gu'walıq beremen+. [4] Olar Yahudiyadag'ı
iseniwshilerge* beriletug'ın ja'rdemge, yag'nıy usı qayırlı iske qatnasıwdı
o'tinish etip, bizlerge jalbarıng'an edi+. [5] Olar bizler u'mit etkenimizden
de zıyat berip, Qudaydın' qa'lewi menen o'zlerin birinshiden İyemizge,
son'ınan bizlerge bag'ıshladı.

[6] Sonlıqtan burın sizlerdin' aran'ızda bul qayırlı isti baslag'an Titustan
onı juwmaqlawın o'tindik+. [7] Sizler Masixqa degen isenimde, Qudaydın'
so'zin so'ylewde, haqıyqattı biliwde, inta menen xızmet etiwde, bizlerge
degen su'yispenshilikte*, ulıwma ha'mme na'rsede u'stinsiz. Sol sıyaqlı,
bul qayırlı iste de sizlerdin' u'stin bolıwın'ızdı qa'leymiz+.

[8] Bunı buyrıq retinde aytıp atırg'an joqpan. Al, basqa ja'ma'a'tlerdin'
intası haqqında aytıp, sizlerdin' su'yispenshiligin'izdin' haqıyqıylıg'ın
sınap ko'rip atırman+. [9] Sebebi sizler İyemiz İysa Masixtın' miyrimin
bilesizler: Ol O'zi bay bola tura, sizler ushın bul du'nyada jarlı boldı. Onın'
jarlılıg'ı menen sizler ruwxıy baylıqqa iye boldın'ız+.

[10] Bul boyınsha men sizlerge bir paydalı ken'es beremen. Sizler o'tken
jılı o'z qa'lewin'iz benen ja'rdem aqshanı jıynawdı birinshi bolıp baslag'an
edin'ler+. [11] Endi sol isti aqırına deyin jetkizgenin'iz maqul. Solay etip,
basta qanday inta menen baslag'an bolsan'ız, sonday inta menen
juwmaqlawg'a qolların'ızdan kelgenshe tırısıwın'ız tiyis. [12] Eger sizler
o'zlerin'izde bar na'rseni inta menen bersen'iz, Quday onı ırzashılıq penen
qabıl etedi. Biraq, Ol sizlerde joq na'rseni talap etpeydi+. [13] Basqalardın'
awhalın jen'illetiw ushın sizlerge awırmanlıq salıw kerek, demekshi
emespen. Al ten'lik bolıwı kerek, demekshimen. [14] Ha'zirgi sizlerdegi
molshılıq olardın' jetpey turg'an na'rsesin tolıqtıradı. Al son'ınan olardag'ı
molshılıq sizlerdegi jetpey turg'an na'rseni tolıqtıradı. Solay etip, ten'lik
boladı+. [15] Muxaddes Jazıwda: *«Ko'p jıynag'an adamnın' artıq na'rsesi, az
jıynag'an adamnın' kem na'rsesi bolmadı»* *, – dep aytılg'anday boladı+.

Titustın' ha'm onın' menen birge eki tuwısqannın' Korinfke jiberiliwi

16 Menin' kewlimdegi sizlerge degen intanı Titustın' da kewline salg'an
Qudayg'a shu'kirler bolsın! 17 O'ytkeni ol tek bizlerdin' o'tinishimiz
boyınsha emes, al o'zinde sizlerge degen teren' inta bolg'anlıqtan, o'z
qa'lewi menen sizlerge baratır. 18 Onın' menen birge bir tuwısqanımızdı da
jiberip atırmız. Ol Xosh Xabardı ja'riyalaw boyınsha barlıq iseniwshi
ja'ma'a'tler ta'repinen maqtawg'a erisken adam. 19 Bunın' u'stine, bul
tuwısqanımızdı bizler islep atırg'an usı qayırlı xızmette joldas bolsın dep,
iseniwshi ja'ma'a'tler saylap qoyg'an edi. Bizler İyemizdin' dan'qı ushın
ha'm ja'rdem beriwge intalı ekenimizdi ko'rsetiwimiz ushın usı qayırlı
xızmetti islep atırmız. 20 Ko'p aqshalar menen baylanıslı bolg'an bul
xızmetimizde bizlerdi hesh kim ayıplay almawı ushın, bizler saqlıq penen
is tutıp atırmız. 21 Sebebi bizler tek İyemizdin' na'zerinde emes, al
adamlardın' na'zerinde de durıs bolg'an na'rseni islewge tırısıp atırmız.

22 Bizler jan'ag'ı tuwısqanlarımız benen birlikte ja'ne bir
tuwısqanımızdı da jiberip atırmız. Bul tuwısqanımızdı talay ma'rtebe ha'm
ha'r tu'rli jag'daylarda sınap, onın' intalı ekenin ko'rdik. Endi onın'
sizlerge degen isenimi ku'sheygenlikten, intası da artıp atır. 23 Titusqa
kelsek, ol menin' sherigim ha'm sizler ushın menin' menen birge miynet
etetug'ın xızmetshi. Onın' qasındag'ı eki tuwısqanımız – iseniwshi
ja'ma'a'tlerdin' wa'killeri* ha'm Masixqa dan'q keltiretug'ın adamlar.
24 Solay etip, sizler bul adamlarg'a degen su'yispenshiligin'izdi da'lillen'ler.
Bul arqalı olardı jibergen iseniwshi ja'ma'a'tlerge bizlerdin' sizler menen
maqtanatug'ınımızdın' durıs ekenin ko'rsetin'ler+.

Mu'ta'jlikte jasawshı iseniwshilerge ja'rdem beriw haqqında

9 [1] Yahudiyadag'ı iseniwshilerge* jiberiletug'ın bul ja'rdemge baylanıslı sizlerge jazıwdın' ha'jeti joq+. [2] O'ytkeni sizlerdin' ja'rdemge tayar ekenligin'izdi bilemen. «Axaya u'lkesindegiler* o'tken jıldan beri tayar», – dep men Makedoniyadag'ılar aldında sizler menen maqtanıp ju'rmen. Sizlerdin' intan'ız olardın' ko'bisin ha'reketke keltirdi. [3] Bul na'rsede sizler menen maqtang'anım bosqa shıqpasın dep ha'm o'zim aytqanımday, sizlerdi tayar turasız dep, usı tuwısqanlarımızdı sizlerge jiberip atırman+. [4] Sebebi ayırım makedoniyalılar menin' menen birge sizlerge barıp, sizlerdin' tayar emes ekenligin'izdi ko'rse, sizlerge qattı isengen bizler uyatqa qalamız, sizler de so'zsiz uyatqa qalasız. [5] Sonlıqtan men usı tuwısqanlarımızdan o'zimnen burın sizlerge barıwdı ha'm sizlerdin' wa'de etken ja'rdemin'izdi aldın ala tayarlap qoyıwdı o'tinish etkenim durıs dep oyladım. Solay etip, sizler beretug'ın bul ja'rdem ma'jbu'riy tu'rde berilgen salıqtay emes, al ırazılıq penen berilgen sıyday bolsın.

[6] Mınanı umıtpan'lar: sıqmarlanıp ekken adam az oradı, saqıylıq penen ekken adam ko'p oradı+. [7] Ha'r bir adam qıynalıp yamasa ma'jbu'riy tu'rde emes, al kewlinen shıqqanın bersin. O'ytkeni Quday ırazı bolıp bergen adamdı su'yedi+. [8] Ja'ne de, Quday sizlerdi mol miyrim menen bayıtıwg'a qu'diretli. Solay etip, barlıq waqıtta ha'mme na'rsen'iz jeterli bolıp, ha'r qanday jaqsı iske bay bolasızlar+. [9] Sonlıqtan Muxaddes Jazıwda bılay delingen:

«Ol o'zinikin saqıylıq penen tarqatıp, jarlılarg'a berdi,
Onın' haqlıg'ı ma'n'gige bar boladı» *+.

[10] Diyxang'a sebiw ushın tuqım, jew ushın nan beretug'ın Quday sizlerdin' saqıylıq penen ekken eginin'izdin' zu'ra'a'tin mol qılıp beredi ha'm haqlıg'ın'ızdın' jemisin arttıradı. [11] Awa, Quday sizlerdi ha'r ta'repleme bayıtadı. Solay etip, sizler saqıy bolasızlar ha'm bizler sizlerdin' saqıylıq penen bergen sıyların'ızdı aparg'anımızda, alg'an adamlar Qudayg'a shu'kirlik bildiredi+. [12] Sizlerdin' bul xızmetin'iz tek Yahudiyadag'ı iseniwshilerdin'* mu'ta'jliklerin tolıqtırıp qoymay, ko'p adamlardın' Qudayg'a sheksiz shu'kirlik aytıwına sebep boladı. [13] Sizlerdin' bul xızmetin'iz sebepli, olar Qudayg'a alg'ıslar aytadı. Sebebi sizlerdin' bul xızmetin'iz o'zlerin'iz moyınlag'an Masixtın' Xosh Xabarına

boysınatug'ının'ızdı, Yahudiyadag'ı muxaddesler ha'm ko'p basqa adamlar menen saqıylıq penen bo'lisip atırg'anın'ızdı da'lilleydi+. 14 Ja'ne de, Qudaydın' sizlerge bergen mol miyrimi sebepli, Yahudiyadag'ılar sizlerdi ko'riwdi a'rman etip, sizler ushın duwa etedi. 15 So'z benen ta'riyiplep jetkiziw qıyın bolg'an Qudaydın' sıyı, yag'nıy Onın' Ulı ushın Qudayg'a shu'kirler bolsın!

Paveldin' o'z xızmetin jaqlawı

10 [1] «Bizler menen birge bolg'an waqtında juwas, biraq aramızda
bolmag'an waqtında qatal», – dep ayırımların'ız so'z qılatug'ın men,
Pavel, Masixtın' mu'la'yimliligi ha'm sabırlılıg'ı menen sizlerden
o'tinemen:+ [2] sizlerge barg'anımda, o'zimdi qatal tutıwg'a ma'jbu'r
qılman'lar. O'ytkeni bizlerdi bul du'nyadag'ı adamlar sıyaqlı denesinin'
qa'lewi boyınsha jasap atır, dep sanaytug'ın geybirewlerge qarsı qatal
bolaman degen niyetim bar+. [3] Bizler du'nyada jasap atırg'an bolsaq ta,
du'nyanın' jolı menen urıspaymız. [4] Bizlerdin' urısımızdın' quralları
du'nyag'a tiyisli qurallar emes, al dushpannın' bekkem qorg'anların
qıyratatug'ın Qudaydın' qu'diretine iye bolg'an qurallar+. [5] Sol qurallar
menen sandıraq so'zlerdi ha'm Qudaydı biliwge tosqınlıq qılatug'ın ha'r
qanday menmenlikti joq qılamız, Masixqa boysınbaytug'ın ha'r bir oy-
pikirdi Masixqa tutqın etip boysındıramız. [6] Sizler Masixqa tolıq
boysıng'anın'ızda, Og'an boysınbag'an aran'ızdag'ı ha'r bir adamdı
jazalawg'a tayarmız.

[7] Sizler tek sırtqı ko'riniske qarap baha beresizler. Eger kim de kim
o'zinin' Masixqa tiyisli ekenine isense, onda ol bizlerdin' de Masixqa tiyisli
ekenimizdi bilsin+. [8] İyemizdin' bizlerge bergen biyligi menen biraz
ko'birek maqtansam da, uyalmayman. Bul biylik sizlerdi qulatıw ushın
emes, al tiklew ushın berilgen+.

[9] Men xatlarım menen sizlerdi qorqıtıp atırg'anday bolıp ko'ringim
kelmeydi. [10] Sebebi geybirewler: «Xatlarında ol qatal ha'm ku'shli, biraq
ju'zbe-ju'z ko'riskenimizde ha'lsiz ha'm so'zge de sheber emes», – deydi
eken+. [11] Biraq, bunday adamlar bilip qoysın: sizlerden uzaqta bolıp,
xatlarımızda ne desek, aran'ızda bolg'anımızda da, solay is tutamız.

[12] O'zlerin a'hmiyetli etip ko'rsetip atırg'an ayırım adamlar menen
o'zlerimizdi ten'lestirgimiz yamasa salıstırg'ımız kelmeydi. Olar o'zlerin
o'z o'lshemleri menen bahalaydı ha'm o'zlerin o'zleri menen g'ana
salıstıradı. Olar qanshelli aqılsız! [13] Biraq, bizler ha'dden tıs da'rejede
maqtanbaymız. Al, Qudaydın' bizler ushın belgilegen jer shegarası
ishindegi miynetimiz benen maqtanamız. Bizlerdin' aran'ızda islegen
miynetimiz de usı jer shegarası ishinde islendi. [14] Sizler jasaytug'ın jer usı
jer shegarası ishinde jaylasqanlıqtan, bizler sizlerge Masixtın' Xosh
Xabarın birinshi bolıp jetkizgenimizde, shegaradan tıs shıg'ıp ketpedik.

15 Bizler basqalardın' miyneti menen maqtanıp ha'ddimizden aspaymız.
Kerisinshe, isenimin'izdin' o'siwi menen aran'ızdag'ı miynetimizdin'
ko'lemi ken'eye beriwinen u'mit etemiz. 16 Solay etip, bizler Xosh Xabardı
sizlerden uzag'ıraq jerlerge ja'riyalay alamız. O'ytkeni basqanın' islegen
xızmeti menen maqtanıwdı qa'lemeymiz. 17 Muxaddes Jazıwda
aytılg'anday: «*Maqtanatug'ın adam İyemiz benen maqtansın*» *+. 18 Sebebi
o'zin o'zi maqtag'an adam emes, al İyemiz maqtag'an adam haqıyqattan
qa'dirleniwge ılayıqlı+.

Pavel ha'm jalg'an elshiler

11 [1] Menin' biraz aqılsız adamday bolıp endi aytatug'ın so'zlerime
sizlerdin' shıdawın'ızdı qa'ler edim. Awa, men sizlerden usını o'tinish
etemen!+ [2] Sizlerdi Qudaydın' qızg'anıshı menen qızg'anaman. O'ytkeni
men sizlerdi bir pa'k qız sıyaqlı jalg'ız ku'yewge, yag'nıy Masixqa usınıp,
Og'an nekeledim+. [3] Biraq, jılannın' Hawa-eneni hiylekerlik penen
aldag'anınday, sizlerdin' aqıl-oyların'ızdın' da buzılıp, Masixqa degen
haqıyqıy ha'm pa'k sadıqlıqtan awıp ketiwinen qorqaman+. [4] Sebebi birew
kelip, bizler ja'riyalag'an İysanı basqasha qılıp ja'riyalag'anda, sizler
isenesizler. Ja'ne de, o'zlerin'iz alg'an Muxaddes Ruwxtan basqa bir ruwxtı
ha'm o'zlerin'iz qabıl etken Xosh Xabardan basqa bir «xosh xabardı»
an'sat qabıl etesizler+. [5] Sizler «ma'rtebeli elshiler» dep ataytug'ın sol
adamlardan men o'zimdi hesh bir na'rsede kem sanamayman!+ [6] Men
so'zge sheber bolmasam da, bilimim jetkilikli. Bunı sizlerge ha'r qanday
jag'dayda ha'm ha'r ta'repleme ashıq ko'rsettik+.

[7] Sizlerdin' ma'rtebeli bolıwın'ız ushın, men o'zimdi pa's qoyıp,
Qudaydın' Xosh Xabarın sizlerge esheyin ja'riyaladım. Menin' usılay
islegenim gu'na ma+? [8] Sizlerge xızmet etiw ushın, men basqa iseniwshi
ja'ma'a'tlerden aqshalay ja'rdem alıp, olardı tonag'anday boldım.
[9] Aran'ızda bolg'an waqtımda mu'ta'jligim bolsa da, hesh birin'izge
awırmanlıq salmadım. O'ytkeni Makedoniyadan kelgen tuwısqanlarımız
mu'ta'jliklerimnin' ornın toltırdı. Men sizlerge hesh bir na'rsede
awırmanlıq salmawg'a tırıstım ha'm bunnan bılay da tırısa beremen+.
[10] O'zimdegi Masixtın' haqıyqatı menen bildiremen: Axaya u'lkesindegi
hesh bir adam menin' usı maqtanıwımdı toqtata almaydı+. [11] Men ne
sebepten usılay islep atırman? Sizlerdi su'ymegenim sebepli me? Menin'
sizlerdi su'yetug'ınımdı Quday biledi.

[12] O'zlerin bizlerge ten'lestirmekshi bolıp maqtanıp atırg'an sol
adamlarg'a jol bermew ushın, men sizlerge awırmanlıq salmadım ha'm
solay islewdi dawam ete beremen. [13] Sebebi jalg'an elshiler ha'm o'tirik
jumısshılar bolg'an bunday adamlar o'zlerin Masixtın' elshileri qılıp
ko'rsetedi+. [14] Biraq, bul tan' qalarlıq na'rse emes. Shaytan da o'zin nur
perishtesi qılıp ko'rsetedi-g'o+. [15] Sonlıqtan onın' xızmetshilerinin'
o'zlerin haqıyqattın' xızmetshileri qılıp ko'rsetiwi de tan' qalarlıq na'rse

emes. Quday aqırında bunday adamlarg'a islegen islerine qaray ılayıqlı jaza beredi+.

Paveldin' elshi sıpatında ko'rgen qıyınshılıqları

16 Men ja'ne ta'kirarlap aytaman: hesh kim meni aqılsız dep sanamasın. Eger sizler aqılsız dep sanasan'ız, meni hesh bolmasa aqılsız adam sıpatında qabıl etin'ler, sonda men de az-maz maqtanayın+. 17 So'ylep atırg'an so'zlerimdi İyemizdin' basqarıwında aytıp atırg'an joqpan, al o'zine isenetug'ın aqılsız maqtanshaqtay bolıp aytıp atırman. 18 Ko'pler o'zleri menen du'nyanın' ko'z qarası boyınsha maqtang'anlıqtan, men de maqtanajaqpan+. 19 Sizler o'zlerin'izdi sonday aqıllımız dep sanap turıp, aqılsızlarg'a jan-jan dep shıdaysızlar!+ 20 Birew sizlerdi qul qılsa da, haqın'ızdı jese de, talasa da, o'zin sizlerden joqarı tutıp, u'stemlik etse de yamasa betin'izge shapalaq penen ursa da shıdaysızlar+. 21 Biraq, sizlerdin' oyın'ız boyınsha ha'lsiz bolıp esaplang'an bizler bunday islerdi islewge uyalamız!

Degen menen, birewdin' ne menen bolsa da maqtanıwg'a batılı barsa, menin' de maqtanıwg'a batılım jetedi. Men bunı aqılsız adam sıyaqlı aytıp atırman. 22 Sol jalg'an elshiler yahudiymiz dey me? Men de yahudiymen. Olar izraillılarmız dey me? Men de izraillıman. Olar İbrayımnın' urpag'ımız dey me? Men de İbrayımnın' urpag'ıman+. 23 Olar Masixtın' xızmetkerlerimiz dey me? Aqıldan azg'an adam sıyaqlı aytıp atırman: men Masixqa olardan go're ko'birek xızmet ettim. Men olarg'a qarag'anda ko'birek miynet ettim, ko'p ma'rtebe qamaqta boldım, sansız ret tayaq jedim ha'm talay ma'rtebe o'lim menen ju'zbe-ju'z ushırastım+. 24 Yahudiylerden bir kem qırıqtan, bes ret qamshı jedim. 25 U'sh ma'rtebe tayaq jedim, bir ma'rtebe tas penen urdı. U'sh ma'rtebe kemede apatqa ushırap, bir ku'n, bir tu'n ten'izde ıg'ıp ju'rdim+. 26 Ko'p ma'rtebe saparg'a shıqqanımda, qa'wip astında boldım: da'ryalardag'ı suw tasqını sebepli, qaraqshılar sebepli, o'z milletimnin' adamları sebepli ha'm basqa millet adamları sebepli, ja'ne qalada, sho'lde, ten'izde ha'm jalg'an tuwısqanlar sebepli qa'wip-qa'terge ushıradım+. 27 Awır miynet etip, qıyınshılıq ko'rdim. Ko'p tu'nlerdi uyqısız o'tkizdim, ashlıq ha'm sho'ldi basımnan keshirdim. Talay ma'rtebe awqatsız qalıp, suwıqta kiyimsiz boldım+. 28 Bulardın' ha'mmesinen tısqarı, ku'n sayın barlıq iseniwshi ja'ma'a'tlerdin' g'am-ta'shiwishleri en'semdi basıp, meni oylandıradı.

29 Qaysı da'rmensizler menen, men birge da'rmensizlenbedim? Qaysı
azg'ırılg'an adam ushın, men ku'yip-janbadım+?
30 Sizler meni maqtanıwg'a ma'jbu'r etkenin'iz sebepli, men
ha'lsizligimdi ko'rsetken na'rseler menen maqtanaman. 31 İyemiz İysanın'
A'kesi, ma'n'gige alg'ıslanatug'ın Quday biledi: men o'tirik so'ylep atırg'an
joqpan. 32 Men Damask qalasında bolg'anımda, Aretas patshanın' qol
astındag'ı bir ha'kim qala da'rwazasın qarawıllatıp, meni qolg'a almaqshı
boldı+. 33 Biraq, iseniwshi tuwısqanlarımız meni sebetke salıp, qala
diywalındag'ı terezeden tu'sirip jiberdi ha'm men usılay etip onın' qolınan
qashıp qutıldım.

Qudaydın' Pavelge ko'rsetken ko'rinisleri ha'm ayanları haqqında

12 [1] Maqtanıwdın' hesh qanday paydası joq bolsa da, endi men
İyemiz ko'rsetken ko'rinisler ha'm ayanlar haqqında
aytpaqshıman+. [2] Men Masixqa isenetug'ın bir adamdı tanıyman. Ol
bunnan on to'rt jıl burın u'shinshi aspang'a ko'terilip a'ketilgen edi. Ol sol
waqıtta denede boldı ma yamasa deneden shıg'ıp ruwxta boldı ma, men
bunı bilmeymen, Quday biledi. [3-4] Bul adam haqqında mınanı bilemen: ol
ja'nnetke ko'terilip aparıldı. Ol sol jerde aytıp jetkiziw mu'mkin bolmag'an
ha'm adam balasına aytıwg'a ruxsat etilmegen so'zlerdi esitti. Biraq, ol
denede boldı ma yamasa deneden shıg'ıp, ruwxta boldı ma bilmeymen,
bunı Quday biledi. [5] Men usınday adam menen maqtanaman. Biraq, o'zime
kelsem, tek o'zimdegi ha'lsizlikten basqa hesh na'rsem menen
maqtanbayman. [6] Maqtanıwdı qa'legen jag'dayımda da men aqılsız
bolmayman. O'ytkeni men haqıyqattı aytıp atırman. Biraq, hesh kim men
tuwralı ha'dden tıs joqarı pikirge iye bolmay, meni tek mennen esitkenleri
yamasa ko'rgenleri boyınsha bahalawı ushın, men o'zimdi maqtanıwdan
tıyıp atırman.

[7] Qudaydın' mag'an bergen a'jayıp ayanları sebepli o'zimdi joqarı
tutpawım ushın, Ol deneme bir tiken, yag'nıy meni qıynaytug'ın
shaytannın' bir perishtesin berip, meni menmenlikten saqlap kiyatır+.
[8] Bunı mennen alıp taslawdı sorap, İyemizge u'sh ma'rtebe jalbarıng'an
edim. [9] Biraq, İyemiz mag'an: «Sag'an bergen miyrimim jetedi. Sebebi
Menin' qu'diretim ha'lsizlik arqalı tolıq ko'rsetiledi», – dedi. Sonlıqtan
Masixtın' qu'direti mende bolsın dep, men ha'lsizliklerime ele de ko'birek
quwanıp, olar menen maqtana beremen+. [10] Sol sebepten Masix ushın
ha'lsizliklerge, masqaralanıwg'a, mu'ta'jliklerge, quwdalanıwg'a ha'm
qıyınshılıqlarg'a ushırag'anımda, men quwanıshlıman. O'ytkeni men
qashan ha'lsiz bolsam, sonda ku'shlimen+.

Paveldin' Korinftegi iseniwshiler ja'ma'a'tine degen g'amxorlıg'ı

[11] Men maqtanıp, aqılsız adam bolıp ko'rindim. Biraq meni bug'an
sizler ma'jbu'r ettin'iz-g'o. Negizinde meni sizler maqtawın'ız kerek edi.
Sebebi men hesh kim bolmasam da, sizler «ma'rtebeli elshiler» dep
ataytug'ın sol adamlardan hesh qanday kemshiligim joq+. [12] Menin'
Qudaydın' haqıyqıy elshisi ekenimdi da'lilleytug'ın ko'p belgiler, tan'
qalarlıq isler ha'm ka'ramatlar sizlerdin' aran'ızda ku'shli sabırlılıq penen

ko'rsetildi+. 13 Sizlerden aqshalay ja'rdem sorap, o'z awırmanlıg'ımdı
salmag'anım sebepli, basqa iseniwshi ja'ma'a'tlerden sizlerdi kem
ko'rgendey boldım ba? Eger meni qa'te isledi dep oylasan'ız, meni
keshirin'!+
14 Minekey, men sizlerge u'shinshi ma'rtebe keliwge tayarman. Biraq,
men sizlerge awırmanlıq salmayman. Mag'an sizlerdin' mal-mu'lkin'iz
emes, al sizlerdin' o'zlerin'iz kereksiz. O'ytkeni balalar ata-anası ushın
emes, al ata-ana balaları ushın mal-mu'lik jıynawı tiyis+. 15 Sol sıyaqlı men
de sizler ushın o'zimde bar ha'mme na'rseni, ha'tte, o'z janımdı da
beriwge quwanıshlı tu'rde tayarman. Men sizlerdi sonshelli su'ysem de,
sizlerdin' meni azıraq su'yiwin'iz durıs bolmaydı+. 16 Menin' sizlerge
awırmanlıq salmag'anımdı sizler de tastıyıqlaysızlar. Biraq, geybir
adamlardın' aytıwı boyınsha, men hiyleker adam bolg'anım sebepli,
sizlerdi aldaw jolı menen qolg'a kirgizgen qusayman+. 17 Degen menen,
o'zim sizlerge jibergen adamlardın' biri arqalı bolsa da, sizlerdin'
esabın'ızdan paydalandım ba? 18 Men Titustan sizlerge barıwdı o'tinip,
onın' menen birge basqa bir tuwısqanımızdı da jibergen edim. Titus
sizlerdin' esabın'ızdan paydalang'an ba edi? A'lbette, yaq. Sebebi bizler bir
ruwx penen is-ha'reket etip, bir jol menen ju'remiz-g'o+.
19 Bizlerdi usı waqıtqa deyin aldın'ızda aqlanıp kiyatır dep oylap atırsız
ba? Yaq, olay emes. Bizler Masixqa tiyisli adamlar sıpatında Quday aldında
so'ylep turmız. Su'yikli tuwısqanlarım, bizler ne isleytug'ın bolsaq ta, ha'r
bir na'rseni sizlerdin' ruwxıy bekkemleniwin'iz ushın isleymiz+.
20 O'ytkeni men sizlerge barg'an waqtımda, sizlerdi o'zim qa'legendey emes
awhalda ko'remen be dep ha'm sizler de meni o'zlerin'iz ku'tpegen
awhalda ko'resiz be dep qa'weterdemen. Sizlerge barg'anımda, aran'ızda
ja'njel, ku'nshillik, g'a'zep, daw, jala, o'sek, menmenlik ha'm ta'rtipsizlik
bar ekenin ko'riwden qorqaman. 21 Tag'ı da, sizlerge ja'ne barg'anımda,
Qudaydın' meni sizler sebepli uyaltıwınan, burın gu'na islep, o'zlerinin'
haramılıg'ı, buzıqshılıg'ı ha'm ju'wensizligi ushın ta'wbe etpegen* ko'p
adamlar ushın ko'z jasımdı to'giwden qorqaman+.

Son'g'ı eskertiw ha'm sa'lemler

13 [1] Men sizlerge u'shinshi ma'rtebe barajaqpan. Muxaddes Jazıwda
aytılg'anday: *«Ha'r bir is eki yamasa u'sh adamnın' gu'walıg'ı tiykarında
qaraladı»* *+. [2] Bunnan aldın aran'ızda ekinshi ma'rtebe bolg'anımda
eskertken edim. Endi ha'zir sizlerden uzaqta bolg'anımda da ta'kirarlap
eskertip atırman: men sizlerge ja'ne barg'anımda, burın gu'na
islegenlerdin' de, basqa ha'mme adamlardın' da hesh birin ayamayman!
[3] Sebebi sizler Masixtın' men arqalı so'yleytug'ınına da'lil izleysizler. Masix
sizlerge degen is-ha'reketinde ha'lsiz emes, Ol sizlerdin' aran'ızda O'z
qu'diretin ko'rsetedi. [4] Ol ha'lsiz bolıp atanaq ag'ashqa shegelense de,
ha'zir Qudaydın' qu'direti menen jasap atır. Masix penen qatnasta bolg'an
bizler de ha'lsiz bolsaq ta, Onın' menen birge Qudaydın' qu'direti arqalı
sizlerdin' paydan'ız ushın jasaymız+.

[5] İsenimde turg'an ya turmag'anın'ızdı biliwin'iz ushın, o'z-o'zin'izdi
sınap ko'rin'ler. İysa Masixtın' ishin'izde ekenligin bilmeysizler me? Eger
bilmesen'iz, sınawdan o'te almay jıg'ılg'an bolar edin'iz. [6] Bizlerdin'
sınawdan o'tkenimizdi biletug'ının'ızdan men u'mit etemen. [7] Hesh
qanday jamanlıq islemewin'izdi sorap, bizler Qudayg'a duwa etemiz.
Bundag'ı maqsetimiz o'zlerimizdin' sınawdan o'tkenimizdi ko'rsetiw emes,
al bizler sınawdan o'tpegen bolıp ko'rinsek te, sizlerdin' jaqsılıq
islewin'izden ibarat. [8] O'ytkeni bizler haqıyqatqa qarsı hesh na'rse isley
almaymız, al tek haqıyqat ushın ha'reket etemiz. [9] O'zlerimiz ha'lsiz, al
sizler ku'shli bolsan'ız, bizler quwanamız. Bizler sizlerdin' tuwrılanıp,
jetilisip barıwın'ız ushın da duwa etemiz+. [10] Sonlıqtan sizlerge kelgen
waqtımda İyemizdin' mag'an bergen biyligi menen qatallıq qollanıwg'a
ma'jbu'r bolmawım ushın, bul na'rselerdi aran'ızda bolmag'an waqtımda
jazıp atırman. Men bul biylikti sizlerdi qulatıw ushın emes, al tiklew ushın
alg'anman+.

[11] Qullası, tuwısqanlarım, xosh bolın'lar. Jetilisip barın'lar, menin'
aytqanlarıma qulaq asın'lar*, bir oy-pikirli bolın'lar ha'm tatıwlıqta
jasan'lar. Su'yispenshilik ha'm tınıshlıq tiykarı bolg'an Quday sizler menen
birge boladı+. [12] Bir-birin'izdi muxaddes posa menen su'yip
sa'lemlesin'ler.

Barlıq iseniwshiler* sizlerge sa'lem aytıp atır+.

13 İyemiz İysa Masixtın' miyrimi, Qudaydın' su'yispenshiligi ha'm
Muxaddes Ruwxtın' sherikligi ha'mmen'izge yar bolsın!

* 1:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degen ma'nisti an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 1:1 Yag'nıy: İysag'a iseniwshilerge.

* 1:8 **Aziya u'lkesi** – ha'zirgi Turkiya elinin' qubla-batıs bo'leginde bolg'an bir u'lke.

* 1:12 Basqa nusqada: muxaddeslik.

* 1:19 Yamasa: Silvanus.

* 1:22 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 2:5 Korinflilerge jazılg'an 1-xat 5:1 qa qaran'.

* 2:13 Korinflilerge 2-xat 7:6 qa qaran'.

* 3:2 Basqa nusqada: sizlerdin' ju'reklerin'izde.

* 3:7 Shıg'ıw 34:29.

* 4:3 Korinflilerge jazılg'an 2-xat 3:14-15 qa qaran'.

* 4:5 **Bizler** – Pavel ha'm onın' janındag'ı adamlar.

* 4:6 Jaratılıs 1:3.

* 4:13 Zabur 115:1.

* 5:11 So'zbe-so'z: «Bizlerdin' qanday ekenligimiz sizlerdin' hu'jdanın'ızg'a ayan ekenliginen u'mit etemen».

* 5:14 So'zbe-so'z: ha'mme o'lgen boladı.

* 6:2 İyshaya 49:8.

* 6:15 So'zbe-so'z: Beliar. Shaytannın' bir atı.

* 6:16 Lebiy 26:11-12; Eremiya 32:38; Ezekil 37:27.

* 6:16 Eremiya 31:1.

* 6:17 İyshaya 52:11; Ezekil 20:34, 41.

* 6:18 Patshalıq haqqında 2-kitap 7:8, 14.

* 7:11 Pavel bul jerde Korinflilerge 1-xat 5:1 ta aytılg'an mashqalanın' jaqsı sheshilgeni haqqında aytıp atır.

* 8:4 So'zbe-so'z: muxaddeslerge.

* 8:7 Basqa nusqada: bizlerdin' sizlerge degen su'yispenshiligimizde.

* 8:15 Shıg'ıw 16:18.

* 8:23 So'zbe-so'z: elshileri.

* 9:1 So'zbe-so'z: muxaddeslerge.

* 9:2 Yag'nıy: Korinf qalasındag'ılar. Korinf qalası Axaya u'lkesinin' bas qalası boldı.

* 9:9 Zabur 111:9.

* 9:12 So'zbe-so'z: muxaddeslerdin'.

* 10:17 Eremiya 9:24.

* 12:21 **Ta'wbe etiw** – teris joldan qaytıp, Qudaydın' jolına tu'siw.

* 13:1 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 19:15.

* 13:11 Yamasa: bir-birin'izge jubanısh berin'ler.

* 13:12 So'zbe-so'z: muxaddesler.

+ 1:1 Elsh 18:1-17

+ 1:3 1Pet 1:3, Efs 1:3

+ 1:5 Rim 8:17, Fil 3:10, Kol 1:24

+ 1:6 2Tim 2:10

+ 1:8 Elsh 19:23, 1Kor 15:32

+ 1:9 2Kor 4:14

+ 1:10 Elsh 12:11, Elsh 14:19-20, Elsh 21:32-33, Elsh 27:44

+ 1:11 Rim 15:31, 2Sal 3:2, Elsh 12:5, Efs 6:18

+ 1:12 Elsh 23:1, 2Tim 1:3, 1Kor 2:4, 1Kor 2:13

+ 1:13 1Kor 1:8, 1Sal 4:16-18, 1Sal 2:19-20

+ 1:15 1Kor 4:19

+ 1:16 Elsh 19:21, 1Kor 16:5

+ 1:18 1Kor 1:9

+ 1:19 Elsh 15:22, Elsh 16:1

+ 1:20 1Kor 14:16, Ayan 3:14

+ 1:22 2Kor 5:5, Evr 6:11, Efs 1:13

+ 1:23 Rim 1:9, Gal 1:20, Fil 1:8, 1Sal 2:5

+ 2:2 2Kor 7:8

+ 2:4 2Kor 7:12

+ 2:6 1Kor 5:4-5

+ 2:11 1Pet 5:8

+ 2:12 Elsh 16:8, Elsh 20:6

+ 2:13 2Kor 7:6, 2Kor 8:6, 2Kor 12:18

+ 2:14 Kol 2:15

+ 2:15 1Kor 1:18, Jar 8:21, Shıg' 29:18, Efs 5:2, Fil 4:18

+ 3:1 Elsh 18:27, 1Kor 16:3

+ 3:3 Shıg' 24:12, Shıg' 31:18, Nzm 6:6, İysh 51:7, Erm 31:33

+ 3:6 Erm 31:31, Luk 22:20, Efs 3:7, Kol 1:23, Rim 2:27, Yuxn 6:63

+ 3:7 Shıg' 34:29-35

+ 3:14 Mrk 6:52, Elsh 15:21

+ 3:16 Shıg' 34:34

+ 3:17 Yuxn 4:24, Yuxn 8:32, Yaqp 2:12, 1Pet 2:16, Rim 6:18, 1Kor 7:22, Gal 5:1

+ 3:18 1Yuxn 3:2, Rim 8:29, Fil 3:21

+ 4:1 2Kor 3:6

+ 4:2 2Kor 2:17, 1Sal 2:3

+ 4:3 2Kor 3:14, 2Kor 2:15

+ 4:4 Yuxn 12:31, Kol 1:15, Evr 1:3

+ 4:5 Mrk 10:43, 1Kor 9:19

+ 4:6 Jar 1:3

+ 4:7 Ayup 4:19, Ayup 33:6, İysh 64:8, Rim 9:21-22, 1Kor 2:5

+ 4:8 2Kor 7:5

+ 4:9 Eshu 1:5, Yuxn 15:20

+ 4:10 Rim 6:5

+ 4:11 2Kor 6:9

+ 4:13 Zab 115:1

+ 4:14 1Sal 4:14

+ 4:16 Rim 12:2, Efs 4:23

+ 4:17 Rim 8:18

+ 4:18 Rim 8:24, Evr 11:1

+ 5:2 Rim 8:23

+ 5:3 1Kor 15:53

+ 5:5 2Kor 1:22, Efs 1:14

+ 5:7 2Kor 4:18

+ 5:9 Kol 1:10

+ 5:10 Waz 3:17, Waz 11:9, Waz 12:14, Mat 25:31-32, Elsh 10:42, Rim 14:10

+ 5:11 2Kor 4:2

+ 5:12 2Kor 3:1, 2Kor 11:16, 2Kor 12:1

+ 5:13 Mrk 3:21, 2Kor 11:1

+ 5:14 Rim 5:15

+ 5:15 1Pet 4:2, Rim 14:7-8

+ 5:17 İysh 43:18-19, Rim 6:4, Ayan 21:5

+ 5:18 Rim 5:10-11, Kol 1:20

+ 5:19 Zab 31:1-2, Rim 4:8

+ 5:20 Efs 6:20

+ 5:21 İysh 53:9, Yuxn 8:46, 1Pet 2:22, 1Yuxn 3:5, Evr 4:15, Rim 8:3, Rim 1:17, Rim 4:25, 1Kor 1:30

+ 6:1 1Kor 3:9

+ 6:2 İysh 49:8

+ 6:4 Elsh 9:16, Elsh 16:23, Elsh 17:5, 2Kor 11:23-27

+ 6:7 2Kor 10:4, Efs 6:11-17

+ 6:8 Rim 3:8

+ 6:9 2Kor 4:11

+ 6:10 Yuxn 16:22, Elsh 3:6

+ 6:13 1Kor 4:14

+ 6:14 Nzm 7:3, Ezr 9:2, Nxm 13:25, Efs 5:7, 1Yuxn 1:6

+ 6:15 1Kor 10:21

+ 6:16 Efs 2:21, 1Kor 3:16-17, Leb 26:11-12, Ezk 37:27

+ 6:17 İysh 52:11, Ezk 20:34, Ezk 20:41

+ 6:18 2Pat 7:14

+ 7:1 1Yuxn 3:3

+ 7:2 Elsh 20:33

+ 7:3 Fil 1:7

+ 7:4 Kol 1:24

+ 7:5 2Kor 2:13, 2Kor 4:8

+ 7:6 2Kor 1:4, 2Kor 2:13, 2Kor 8:6, 2Kor 12:18

+ 7:8 2Kor 2:2-4

+ 7:10 Mat 5:4, Waz 7:3

+ 7:12 1Kor 5:1-2, 2Kor 2:4

+ 8:2 Mrk 12:44

+ 8:3 1Kor 16:2

+ 8:4 Rim 15:26

+ 8:6 2Kor 2:13, 2Kor 7:6

+ 8:7 1Kor 1:5

+ 8:8 1Kor 7:6

+ 8:9 Yaqp 2:5, Fil 2:6-7

+ 8:10 1Kor 7:25

+ 8:12 Mrk 12:43-44, Luk 21:3

+ 8:14 Elsh 4:34

+ 8:15 Shıg' 16:18

+ 8:24 2Kor 7:4

+ 9:1 Rim 15:25

+ 9:3 2Kor 8:6, 1Kor 16:2

+ 9:6 Hkm 11:24-25, Luk 6:38, Gal 6:7

+ 9:7 Nzm 15:10, 1Jln 29:9, Shıg' 25:2

+ 9:8 Fil 4:19

+ 9:9 Zab 111:9

+ 9:11 1Kor 1:5

+ 9:13 Mat 5:16, 1Pet 2:12

+ 10:1 Mat 11:29

+ 10:2 1Kor 4:21, 2Kor 13:2, 2Kor 13:10

+ 10:4 2Kor 6:7, Efs 6:11

+ 10:7 1Kor 3:23, Gal 3:29

+ 10:8 2Kor 13:10

+ 10:10 1Kor 1:17

+ 10:17 Erm 9:23-24, 1Kor 1:31

+ 10:18 Rim 2:29, 1Kor 4:5

+ 11:1 2Kor 5:13

+ 11:2 Hosh 2:19-20, Efs 5:27, Ayan 14:4

+ 11:3 Jar 3:1, Jar 3:4, Yuxn 8:44, 1Tim 2:14

+ 11:4 Gal 1:6

+ 11:5 2Kor 12:11

+ 11:6 1Kor 1:17, 2Kor 10:10

+ 11:7 1Kor 9:18

+ 11:9 2Kor 12:13, Fil 4:15

+ 11:10 Rim 9:1, 1Tim 2:7

+ 11:13 Fil 1:15, Elsh 20:30, 2Pet 2:1, Ayan 2:2

+ 11:14 Gal 1:8

+ 11:15 Fil 3:19

+ 11:16 2Kor 5:12

+ 11:18 Fil 3:3-4

+ 11:19 1Kor 4:10

+ 11:20 Gal 2:4, Gal 4:3

+ 11:22 Rim 11:1, Fil 3:5

+ 11:23 1Kor 15:10, 2Kor 6:4-5

+ 11:25 Elsh 16:22-23, Elsh 14:19, Elsh 27:41-44

+ 11:26 Gal 2:4

+ 11:27 Elsh 18:3, 1Sal 2:9, 2Sal 3:8, 1Kor 4:11

+ 11:29 1Kor 9:22

+ 11:32 Elsh 9:24-25

+ 12:1 2Kor 5:12, 2Kor 11:16, Gal 1:12, Gal 2:2, Efs 3:3

+ 12:7 Ayup 2:6

+ 12:9 İysh 40:29

+ 12:10 Mrk 10:30, Mat 5:11-12, Rim 5:3

+ 12:11 1Kor 15:8-9, 2Kor 11:5

+ 12:12 Elsh 15:12, Rim 15:19

+ 12:13 2Kor 11:9

+ 12:14 2Kor 13:1, 1Kor 10:33

+ 12:15 Fil 2:17, Kol 1:24, 1Sal 2:8

+ 12:16 2Kor 11:9

+ 12:18 2Kor 8:6, 2Kor 8:18

+ 12:19 Rim 1:9, Rim 9:1, 1Kor 14:26

+ 12:21 1Kor 5:1, 1Kor 6:18

+ 13:1 2Kor 12:14, Nzm 19:15, Mat 18:16

+ 13:4 Rim 6:4

+ 13:9 1Kor 4:10

+ 13:10 2Kor 10:8

+ 13:11 Mrk 9:50, Rim 12:18, 1Sal 5:13, Rim 15:33, Rim 16:16

+ 13:12 Rim 16:16, Fil 4:22

Galatiyalılarg'a jazılg'an xat

Kitap haqqında mag'lıwmat

Xat elshi Paveldin' en' birinshi jazılg'an xatlarının' biri bolıp, ol Galatiya u'lkesindegi (ha'zirgi Turkiyanın' arqa-batıs bo'legi) iseniwshi ja'ma'a'tlerge jazılg'an. Sol jerdegi iseniwshi ja'ma'a't Pavel arqalı payda bolg'an edi (Elsh. isl. 13:14 – 14:23).

Xattag'ı so'z etiletug'ın baslı mashqala yahudiy emeslerdin', yag'nıy basqa millet adamlarının' İysag'a isengende su'nnet etiliwine yamasa etilmewine baylanıslı. İseniwshi yahudiylerdin' pikiri boyınsha, İysanı qabıl etken ha'r bir basqa millet adamı aqlanıwı ushın Muwsanın' Nızamın orınlap jasawı, a'sirese su'nnet etiliwi sha'rt edi. Biraq, Pavel adam su'nnet etiliwi yamasa Muxaddes Nızamdı orınlawı arqalı emes, al tek İysa Masixqa degen isenimi arqalı Qudaydın' miyrimi menen aqlanadı, dep juwap beredi.

Ja'ne de, Pavel xatında o'z elshilik xızmetin Quday ta'repinen, İysa Masixtın' ko'rsetken ayanı arqalı alg'anın ha'm sol sebepten usınday so'zlerdi aytıw huqıqına iye ekenin bildiredi. Ol iseniwshilerdin' azat adam ekenligin aytıp, olardın' bul azatlıqtı gu'na islew ushın paydalanbay, Muxaddes Ruwxqa boysınıp jasaw kerekligin na'siyat etedi.

Sa'lemnama

1 [1-2] Adamlar ta'repinen yamasa adamlar arqalı emes, al İysa Masix* ha'm Onı o'limnen tiriltken A'kemiz Quday ta'repinen elshi bolıp tayınlang'an men, Pavelden ha'm menin' menen birge bolg'an barlıq tuwısqanlardan, Galatiyadag'ı iseniwshi ja'ma'a'tlerge sa'lem!++

[3] A'kemiz Quday ha'm İyemiz İysa Masix sizlerge miyrim ha'm tınıshlıq bersin! [4] A'kemiz Qudaydın' erki boyınsha, İysa Masix bizlerdi ha'zirgi jawız zamannan qutqarmaqshı bolıp, gu'nalarımız ushın O'zin qurban etti+. [5] Qudayımızg'a ma'n'gige dan'q bolsın! Awmiyin.

Xosh Xabar jalg'ız

[6] Sizlerdi Masixtın' miyrimi arqalı shaqırg'an Qudaydan sonshelli tez ju'z burıp, basqa bir «xosh xabar» g'a awıp ketkenin'izge hayranman+. [7] Negizinde basqa bir «xosh xabar» joq. Al, sizlerdin' aqılın'ızdı shatastırıp, Masixtın' Xosh Xabarın burmalamaqshı bolıp atırg'anlar g'ana bar+.

[8] Biraq eger de bizler yamasa aspannan bir perishte kelip, o'zlerimiz sizlerge aytqan Xosh Xabarg'a qarsı «xosh xabar» ja'riyalap atırg'an bolsa, ol Qudaydın' g'arg'ısına ushırasın!+ [9] Burın aytqanımızdı ja'ne qaytalap aytaman: eger kim de kim sizler qabıl etken Xosh Xabarg'a qarsı bir «xosh xabar» dı ja'riyalap atırg'an bolsa, ol Qudaydın' g'arg'ısına ushırasın!

[10] Endi men adamlardın' maqtawın qa'lep atırman ba yamasa Qudaydın' ba? Ya bolmasa, adamlarg'a jag'ınıwg'a tırısıp atırman ba? Eger elege deyin adamlarg'a jag'ınbaqshı bolg'anımda, onda men Masixtın' xızmetshisi bola almas edim+.

Pavel qalay Masixtın' elshisi boldı

[11] Tuwısqanlarım, men ja'riyalag'an Xosh Xabardı adam oylap shıg'armag'anın biliwin'izdi qa'leymen. [12] Men bul Xosh Xabardı adamnan qabıl etpedim ha'm hesh kimnen u'yrenbedim. Onı mag'an İysa Masixtın' O'zi ayan arqalı bildirdi+.

[13] Men yahudiy dininde bolg'anımda, qalay o'mir su'rgenim haqqında esitkensizler. Qudaydın' ja'ma'a'tin ayawsız quwdalap, onı qurtıwg'a tırısatug'ın edim+. [14] Yahudiy dininde o'z milletimdegi ko'p qatar-qurbılarımnan ozıp, ata-babalarımızdın' u'rp-a'detlerin orınlawg'a jan-ta'nim menen g'ayrat salatug'ın edim+.

15-16 Biraq meni anamnın' qarnında bolg'anımda-aq tan'lap, O'z miyrimi
menen shaqırg'an Quday basqa milletler arasında Xosh Xabardı
ja'riyalawım ushın, mag'an Ulın ashıp bildiriwge ırazı boldı. Sonda men
adamlar menen ma'sla'ha'tlesip otırmadım+. 17 Erusalimge, yag'nıy
mennen burın elshi bolg'anlarg'a da barmadım. Al da'rhal Arabstang'a
ketip, keyin ja'ne Damaskqa qaytıp keldim+. 18 Son'ınan u'sh jıl keyin
Petr* menen tanısıw ushın Erusalimge bardım. Onın' janında on bes ku'n
boldım+. 19 Biraq, basqa elshilerdin' hesh birin ko'rmedim, tek İyemiz
İysanın' inisi Yaqıptı g'ana ko'rdim+. 20 Sizlerge jazıp atırg'anlarımnın'
o'tirik emes ekenligin Qudaydın' aldında bildirip atırman+. 21 Bunnan
son', men Siriya ha'm Kilikiya u'lkelerine kettim. 22 Al Yahudiyadag'ı
Masixqa tiyisli ja'ma'a'tler meni ju'zbe-ju'z tanımaytug'ın edi. 23 Olar tek:
«Bir waqıtları bizlerdi quwdalag'an adam burın o'zi joq qılmaqshı bolg'an
isenim haqqında endi o'zi ja'riyalap ju'r», – degendi esitip,+ 24 men ushın
Qudaydı alg'ıslag'an edi.

Basqa elshilerdin' Paveldi qabıl etiwi

2 [1] Aradan on to'rt jıl o'tkennen son', Barnaba menen birlikte ja'ne
Erusalimge bardım. Janıma Titustı da aldım+. [2] Ol jerge Qudaydan
alg'an ayanım sebepli bardım. Sol jerdegi ja'ma'a't jetekshileri menen jeke
so'ylesip, basqa milletler arasında o'zim ja'riyalap ju'rgen Xosh Xabardı
bayan ettim. İslegen miynetim ha'm ha'zir islep atırg'an is-ha'reketimnin'
zaya ketpewi ushın usılay isledim+. [3] Al olar menin' janımdag'ı Titustın'
grek bolıwına qaramay, onı su'nnet etiliwge ma'jbu'rlemedi+.
[4] Biraq aramızg'a jasırın kirgen ayırım jalg'an tuwısqanlar bar edi. Olar
bizlerge İysa Masix bergen azatlıqtı ko're almay, bizlerdi yahudiylerdin'
nızamının' qulı qılmaqshı edi+. [5] Al bizler Xosh Xabardın' haqıyqatı sizler
menen ba'rqulla birge bolsın dep, olarg'a bir dem de boysınıp, ta'slim
bolmadıq.
[6] Erusalim ja'ma'a'tinin' jetekshileri qanshelli ataqlı bolsa da, men
ushın ba'ri bir: Quday adamlardı ayırmaydı. Olar menin' ja'riyalaw isime
qosımsha hesh na'rse ju'klemedi+. [7] Kerisinshe, Xosh Xabardı
yahudiylerge* ja'riyalaw isi Petrge isenip tapsırılg'anday, basqa
milletlerge* ja'riyalaw isi mag'an isenip tapsırılg'anın olar bildi+. [8] Sebebi
Petrdi yahudiyler ushın elshi etip tayınlag'an Quday meni de basqa
milletler ushın elshi etip tayınladı. [9] Ja'ma'a'tlerdin' tirekleri esaplang'an
Yaqıp, Kifa* ha'm Yuxan Qudaydın' mag'an bergen miyrimin moyınlap,
mag'an ha'm Barnabag'a birdemlik qolların sozdı. Solay etip, bizlerdin'
basqa milletlerge, al o'zlerinin' yahudiylerge ketiwin maqul ko'rdi+. [10] Tek
ele de jarlılarg'a ja'rdem beriwdi esten shıg'armawımızdı o'tinish etti. Men
de bul isti shın kewilden islewge tırısıp kiyatırg'an edim+.

Paveldin' Petrdi a'shkaralawı

[11] Kifa Antioxiyag'a kelgende, onın' qa'tesin betine aytıp a'shkara
ettim+. [12] O'ytkeni Yaqıptın' janınan bazı adamlar kelmesten aldın Kifa
basqa millet iseniwshileri menen birge awqat jeytug'ın edi. Biraq sol
yahudiyler* kelgende qorqıp, su'nnet etilmegen basqa millet
iseniwshilerinen o'zin shetke aldı ha'm olar menen baylanıstı u'zdi+.
[13] Basqa yahudiyler de Kifag'a uqsap eki ju'zlilik isledi. Ha'tte, Barnaba da
olardın' eki ju'zliligine berildi.

14 Olardın' Xosh Xabardın' haqıyqatı boyınsha is tutpay atırg'anın
ko'rgenimde, ha'mmenin' aldında Kifag'a bılay dedim: «Sen yahudiy bola
tura, yahudiy sıyaqlı emes, al basqa millet adamı sıyaqlı jasap atırsan'.
Endi qalayınsha sen basqa millet adamların yahudiylesiwge
ma'jbu'rleysen'+? 15 Bizler yahudiy bolıp tuwıldıq, basqa milletler sıyaqlı
gu'nakar* emespiz. 16 Biraq ta, adam Muxaddes Nızamdı orınlap jasag'anı
arqalı emes, al İysa Masixqa degen isenimi arqalı aqlanatug'ının bilemiz.
Sonlıqtan bizler de Muxaddes Nızamdı orınlap jasag'anımız arqalı emes, al
Masixqa degen isenimimiz benen aqlanamız dep, İysa Masixqa isendik.
Sebebi hesh bir adam Muxaddes Nızamdı orınlap jasag'anı arqalı
aqlanbaydı»+.
17 Eger İysa Masix arqalı aqlanıwdı izlep, o'zlerimiz gu'nakar bolıp
shıqsaq, Masix bizlerdi gu'nag'a jetelewshi bolg'anı ma? Hesh qashan!
18 Eger men o'zim buzg'an yahudiy u'rp-a'detlerin qaytadan tiklesem, onda
men o'zimnin' nızam buzıwshı ekenimdi da'lillegen bolaman. 19 Quday
aldında jasaw ushın, Muxaddes Nızam arqalı men Muxaddes Nızam
aldında o'lgenmen+. 20 Men Masix penen birge atanaq ag'ashqa
shegelengenmen. Endi jasap atırg'an men emes, al mende Masix jasap atır.
Ha'zir denede jasap atırg'an o'mirimde meni su'ygen ha'm men ushın
O'zin qurban etken Qudaydın' Ulına degen isenimim menen jasap
atırman+. 21 Men Qudaydın' miyrimin qa'dirsiz dep esaplamayman. Eger
de Muxaddes Nızam arqalı aqlanıw mu'mkin bolg'anda, onda Masix
biykarg'a o'lgen bolar edi.

Muxaddes Nızam ha'm isenim

3 1 Ha'y, aqılsız galatiyalılar! Sizlerdi kim sıyqırlap tasladı? İysa
Masixtın' atanaq ag'ashqa shegelenip qoyılg'anı ko'z aldın'ızdan
ketpestey etip su'wretlenip berilgen joq pa edi? 2 Sizlerden bir na'rseni
g'ana bilmekshimen: sizler Muxaddes Ruwxtı* qalay aldın'lar? Muxaddes
Nızamdı orınlap pa yamasa o'zlerin'iz esitken Xosh Xabarg'a isenip pe+?
3 Sizler sonshelli aqılsız bolg'anın'ız ba? Muxaddes Ruwx penen baslap,
endi nege adamnın' is-ha'reketi menen minsizlikke erisiwge tırısıp
atırsızlar? 4 Biykarg'a sonsha azap shektin'iz be?! Haqıyqattan da,
biykarg'a ma?!+ 5 Sizlerge Muxaddes Ruwxın bergen ha'm aran'ızda
ka'ramatlar ko'rsetken Quday bunı Muxaddes Nızamdı orınlag'anın'ız
ushın islep atır ma yamasa o'zlerin'iz esitken Xosh Xabarg'a isengenin'iz
ushın ba+?

6 İbrayımnın' mısalın alıp qarayıq: *«Ol Qudayg'a isendi ha'm sol sebepten
Quday onı aqlang'an dep sanadı»* *+. 7 Solay etip, mınanı bilip qoyın'lar:
isengenlerdin' ha'mmesi İbrayımnın' haqıyqıy urpaqları boladı.

8 Muxaddes Jazıw Qudaydın' basqa milletlerdi isenimi arqalı
aqlaytug'ının boljap, İbrayımg'a: *«Barlıq xalıqlar sen arqalı jarılqanadı»* *, –
dep quwanıshlı xabardı aldın ala jibergen edi+. 9 Solay etip, isengenler
iseniwshi İbrayım menen birge jarılqanadı.

10 Muxaddes Nızamdı orınlawı arqalı aqlanatug'ınına isenetug'ınlardın'
ha'mmesine na'let jawadı. O'ytkeni Muxaddes Nızamda bılay dep jazılg'an:
*«Muxaddes Nızam kitabında jazılg'an ha'mme na'rseni ba'rqulla orınlap
jasamaytug'ın ha'r bir adam na'letiy boladı»* *+. 11 Muxaddes Nızamdı
orınlawı arqalı hesh bir adam Quday aldında aqlana almaytug'ını anıq.
Sebebi: *«İsenimi menen aqlang'an jasaydı»* *, – dep jazılg'an+. 12 Muxaddes
Nızamnın' tiykarı isenim emes. Kerisinshe: *«Muxaddes Nızamda
buyırılg'anlardı orınlag'an olar arqalı jasaydı»* *, – dep jazılg'an+. 13-14 Masix
bizler ushın na'letlengenlikten, Qudaydın' İbrayımg'a bergen jarılqawı
Masix İysa arqalı basqa milletlerge nesip etedi ha'm bizler wa'de etilgen
Muxaddes Ruwxtı isenimimiz arqalı alamız. Masix bizlerdi Muxaddes
Nızamnın' na'letinen qutqardı. O'ytkeni: *«Ag'ashqa asılg'an ha'r bir adam
na'letiy»* *, – dep jazılg'an++.

Muxaddes Nızam ha'm Qudaydın' wa'desi

15 Tuwısqanlarım! Adamlar o'mirinen mısal keltireyin: adamlar
arasında du'zilgen kelisimdi biykarlawg'a yamasa og'an bir na'rse qosıwg'a
bolmaydı. 16 Quday İbrayımg'a ha'm onın' urpag'ına wa'de* bergende:
«*senin' urpag'ın'nan bolg'anlarg'a*» dep ko'p adamlardı na'zerde tutıp aytqan
joq, al «*senin' urpag'ın'nan bolg'ang'a*» dep, tek bir adamdı, yag'nıy İysa
Masixtı na'zerde tutıp aytqan edi+. 17 Menin' aytajag'ım mınaw: to'rt ju'z
otız jıldan son' payda bolg'an Muxaddes Nızam Qudaydın' aldın ala
du'zgen kelisimin biykarlap, wa'desinin' ku'shin joq qılmaydı+. 18 Sebebi
eger Qudaydın' bergen miyrası Muxaddes Nızamdı orınlaw arqalı
berilgende, onda ol wa'de boyınsha bolmaydı. Biraq Quday miyrastı
İbrayımg'a wa'de boyınsha berdi+.

19 Onday bolsa, Muxaddes Nızam ne ushın berilgen? Ol gu'nalarımızdı
ashıp ko'rsetiw ushın, kelisimge qosımsha etip berilgen. O'zi Qudaydın'
wa'desi ha'm İbrayımnın' urpag'ı bolg'an Masix kelgenge deyin g'ana
Muxaddes Nızam ha'reket etedi. Ol perishteler arqalı ta'welleshinin' qolı
menen berilgen edi+. 20 Al ta'welleshi tek bir ta'repke tiyisli emes. Biraq
Quday – jalg'ız+.

Muxaddes Nızamnın' maqseti

21 Olay bolsa, Muxaddes Nızam Qudaydın' wa'delerine qarsı ma? Hesh
qashan! O'ytkeni eger de o'mir bere alatug'ın nızam berilgen bolsa, onda
adamlar, a'lbette, nızam arqalı aqlanar edi. 22 Biraq, İysa Masixqa degen
isenimge tiykarlang'an wa'de isengenlerge beriliw ushın, Muxaddes Jazıw
pu'tkil barlıqtı gu'nanın' tutqını dep ja'riyaladı+.

23 Bul isenim payda bolıwdan aldın bizler Muxaddes Nızamnın' baqlawı
astında bolıp, keleshek isenimnin' ayqınlasıwına shekem Muxaddes
Nızamnın' tutqını edik. 24 Basqasha aytqanda, isenim arqalı aqlanıwımız
ushın, Masix keliwge deyin Muxaddes Nızam ta'rbiyashımız boldı+.
25 Biraq isenim payda bolg'annan son', bizler endi ta'rbiyashımız bolg'an
Muxaddes Nızamnın' qol astında emespiz.

26 Sebebi Masix İysag'a isengenin'iz ushın, ha'mmen'iz Qudaydın'
balalarısız+. 27 Suwg'a shomıldırılg'anda* Masix penen birlesip, ha'r
birin'iz Masix sıyaqlı boldın'lar*+. 28 Endigiden bılay, yahudiy menen
grektin', qul menen azat adamnın', erkek penen hayaldın' arasında hesh
qanday ayırmashılıq joq. O'ytkeni ha'mmen'iz Masix İysada birsiz+.

29 Eger Masixqa tiyisli bolsan'ız, onda İbrayımnın' urpag'ısız, Qudaydın' wa'desi boyınsha miyrasxorlarsız+.

4 [1] Ja'ne aytajag'ım mınaw: miyrasxor ha'mme na'rsenin' iyesi bolsa
da, bala waqtında onın' quldan ayırmashılıg'ı joq. [2] Ol a'kesinin'
belgilegen waqtına deyin ta'rbiyashılar menen u'y basqarıwshısının'
baqlawı astında boladı.
[3] Usı sıyaqlı, bizler de balalıq waqtımızda, yag'nıy haqıyqatlıqtı tolıq
tu'sinbegen waqtımızda du'nyanın' ma'nissiz qag'ıydalarının' qulı edik. [4-
5] Biraq waqtı kelgende, Quday O'z Ulın jiberdi. Ol Muxaddes Nızamnın' qulı
bolg'anlardın' qutqarılıwı ushın ha'm bizlerdin' Qudaydın' balaları
bolıwımız ushın hayaldan tuwılıp, Muxaddes Nızamg'a boysınıp jasadı++.
[6] Sizler endi Qudaydın' balaları boldın'lar. Sonlıqtan Ol O'z Ulının' Ruwxın
ju'reklerin'izge jiberdi. Usı Ruwx arqalı sizler Qudaydı: «A'ke,
A'kejanım!»* dep shaqırıwın'ızg'a boladı. [7] Sol sebepten sen endi qul
emessen', al Qudaydın' perzentisen'. Qudaydın' perzenti bolg'anın' ushın,
Quday seni miyrasxor etti.

Paveldin' galatiyalılar ushın ta'shiwishleniwi

[8] Burın sizler Qudaydı bilmey, negizi Quday bolmag'an na'rselerge qul
boldın'lar+. [9] Endi bolsa, Qudaydı bilip aldın'lar, tuwrırag'ı, sizlerdi Quday
tanıydı. Solay eken, nege endi ja'ne du'nyanın' ha'lsiz ha'm qa'dirsiz
qag'ıydalarına qaytıp baratırsızlar. Qaytadan ja'ne olardın' qulları
bolmaqshımısızlar+? [10] Ku'nler, aylar, ma'wsimler ha'm jıllardı
belgileysizler+. [11] Sizler ushın biykarg'a miynet ettim be, dep
ta'shiwishtemen+.
[12] Tuwısqanlarım! Sizlerden o'tinish etemen, men sıyaqlı bolın'lar.
Sebebi men de sizler sıyaqlı boldım. Sizler mag'an hesh qanday jamanlıq
islemedin'ler. [13] Xosh Xabardı sizlerge birinshi ma'rte den-sawlıg'ımnın'
ha'lsizligi sebepli ja'riyalag'anımnan xabarın'ız bar+. [14] Menin' den-
sawlıg'ımnın' jag'dayı sizler ushın bir sınaq bolsa da, menmensip, mag'an
ta'kabbirlik etpedin'ler. Kerisinshe, meni Qudaydın' bir perishtesindey,
ha'tte, İysa Masixtay qabıl ettin'ler+. [15] Endi sol quwanıshın'ız qayaqta?!
Sizlerge o'zim gu'waman: qolların'ızdan kelse, ko'zlerin'izdi oyıp, mag'an
berer edin'ler. [16] Endi sizlerge haqıyqattı aytaman dep, dushpanın'ız
boldım ba?
[17] Muxaddes Nızamdı orınlawdı talap etkenler sizlerdi o'z ta'repine
awdarıwg'a tırısıp atır, biraq bul jaqsı niyet emes. O'zlerine bag'ınıwg'a

tırısıwın'ız ushın, olar sizlerdi bizlerden ayırmaqshı. 18 Jaqsı niyet penen
tırısıw – bul jaqsı na'rse. Bul tek men sizlerdin' aran'ızda bolg'anımda
emes, al ba'rqulla usılay bolsa jaqsı. 19 Balalarım! Masix sıyaqlı
bolmag'anın'ızsha, men sizlerdi qaytadan tuwıp atırg'anday, tolg'aq
azabın shekpektemen. 20 Ha'zir janın'ızda bolıp, dawısımdı mu'la'yim qılıp
o'zgertsem edi. O'ytkeni sizlerdi ne qılarımdı bilmey, an'-tan' bolıp
turman.

Ajar ha'm Sara mısalı

21 Muxaddes Nızam astında jasawdı qa'legen sizler mag'an aytın'larshı,
Muxaddes Nızamnın' ne deytug'ının bilmeysizler me? 22 Sebebi
İbrayımnın' eki ulı boldı: birewi shorı hayaldan, ekinshisi azat hayalınan
edi, dep jazılg'an*+. 23 Shorı hayaldan bolg'an ulı a'piwayı jol boyınsha, al
azat hayaldan bolg'an ulı wa'de boyınsha tuwıldı+.

24 Bunda tımsal ma'nisi bar. Bul eki hayal eki kelisimdi an'latadı. Birewi
qullıqta bolatug'ın balalardı tuwatug'ın Ajar – Sinay tawında du'zilgen
kelisimnin' tımsalı+. 25 Arabstandag'ı Sinay tawının' tımsalı bolg'an Ajar
ha'zirgi Erusalimdi an'latadı. O'ytkeni bul qala o'z xalqı menen ele de
Muxaddes Nızamnın' qullıg'ında. 26 Biraq, aspandag'ı Erusalimnin' tımsalı
bolg'an Sara azat*, ol bizlerdin' anamız+. 27 Sebebi bılay dep jazılg'an:
«Ha'y, bala tuwmaytug'ın na'silsiz hayal shad bol!
Tolg'aq azabın bilmeytug'ın hayal,
Dawısın'dı ko'terip, baqır!
O'ytkeni jalg'ız baslı hayaldın' balaları,
Ku'yewi bar hayaldın' balalarınan ko'p» *+.

28 Tuwısqanlar! Sizler de Isaq sıyaqlı wa'de boyınsha tuwılg'an
balalarsız+. 29 A'piwayı jol menen tuwılg'an Muxaddes Ruwxtın' wa'desi
boyınsha tuwılg'andı qalay quwdalag'an bolsa, ha'zir de solay bolıp atır+.

30 Biraq, Muxaddes Jazıw ne deydi?
«Shorını ha'm onın' balasın quwıp jiber,
Sebebi shorının' ulı,
Azat hayaldın' ulı menen birlikte,
Miyrasqa sherik bola almaydı» *+.
31 Solay etip, tuwısqanlar, bizler shorı hayaldın' emes, al azat hayaldın'
balalarımız.

Azatlıg'ın'ızdı saqlan'lar!

5 [1] Masix bizlerdi erkin o'mir su'riwimiz ushın azat qıldı. Sonlıqtan
bekkem turın'lar, o'zlerin'izge qaytadan qullıq moyıntırıg'ın salıwg'a
jol qoyman'lar+.
[2] Qaran'lar! Men, Pavel, sizlerge mınalardı aytıp atırman: eger su'nnet
etilsen'iz, Masixtın' sizlerge hesh paydası joq+. [3] Su'nnet etilgen ha'r bir
adamdı ja'ne eskertip atırman: ol pu'tkil Muxaddes Nızamdı orınlawg'a
parızlı+. [4] Muxaddes Nızamdı orınlaw arqalı aqlanıwg'a tırısıp atırg'an
sizler Masixtan ayırıldın'lar. Qudaydın' miyriminen alısladın'lar+.
[5] Biraq bizler Muxaddes Ruwx sebepli isenim arqalı aqlanıwdan u'mit
etip, intizarlıq penen ku'tpektemiz+. [6] İysa Masixqa isenetug'ınlar ushın
su'nnetleniwdin' de, su'nnetlenbewdin' de hesh qanday a'hmiyeti joq. Tek
su'yispenshilik penen ha'reket etken isenim g'ana a'hmiyetli+.
[7] Sizler jaqsı baratır edin'ler. Haqıyqatqa boysınıwdı dawam etiwden
sizlerdi kim aynıttı+? [8] Bunday aynıtıw sizlerdi shaqırg'an Quday
ta'repinen bolmadı. [9] Az g'ana ashıtqı pu'tkil qamırdı ashıtadı+.
[10] Sizlerdin' basqasha pikir ju'rgizbeytug'ının'ızg'a İyem İysa aldında
isenimim ka'mil. Biraq, sizlerdin' aqılın'ızdı shatastırg'an kim bolıwına
qaramay, jazasın tartadı+.
[11] Mag'an keletug'ın bolsaq, tuwısqanlarım, eger elege deyin
su'nnettin' kerek ekenligin ja'riyalap kelgenimde, quwdalanar ma edim?
Eger olay bolg'anda, atanaq ag'ash haqqında aytqan wazlarım sebepli
mashqala tuwılmas edi+. [12] Qa'ne endi, sizlerdi u'gitlep atırg'anlardın'
ha'mmesi o'zlerin aqta etse*!
[13] Tuwısqanlar! Quday sizlerdi azat bolıwg'a shaqırg'an. Tek
azatlıg'ın'ızdı o'z ta'biyatın'ızdın' qa'lewlerinin' qurbanı qılman'. Onın'
ornına bir-birin'izge su'yispenshilik penen xızmet etin'ler+. [14] Pu'tkil
Muxaddes Nızam bir so'zde ja'mlengen: *«O'zin'di qalay su'ysen', janın'dag'ı
adamdı da solay su'y»* *+. [15] Biraq bir-birin'iz benen tislesip, bir-birin'izdi
jesen'ler, onda bir-birin'izdi joq etiwden abaylı bolın'lar!

Adam ta'biyatı ha'm Muxaddes Ruwx

[16] Ja'ne aytajag'ım mınaw: Muxaddes Ruwxqa boysınıp jasan'lar! Sonda
o'z ta'biyatın'ızdın' jaman qa'lewlerine hesh qashan boysınbaysızlar+.
[17] O'ytkeni adam ta'biyatının' jaman qa'lewleri Muxaddes Ruwxqa,

Muxaddes Ruwx adam ta'biyatının' jaman qa'lewlerine qarsı. Olar bir-birine qarsı bolg'anlıqtan, sizler islewdi qa'legen na'rselerin'izdi isley almaysızlar+. 18 Al eger sizler Muxaddes Ruwxtın' jetelewi menen ju'rsen'ler, onda Muxaddes Nızam astında emessizler+.

19 Adamnın' gu'nakar ta'biyatının' isleri ayan, olar: neke hadallıg'ın buzıw, haramılıq, buzıqshılıq,+ 20 butparazlıq, sıyqırshılıq, dushpanlıq, ja'njelkeshlik, ku'nshillik, g'a'zep, menmenlik, alawızlıq tuwdırıw, bo'liniw,+ 21 qızg'anshaqlıq, ma'sku'nemshilik, ayshı-a'shiret ha'm usılarg'a uqsag'an na'rseler. Sizlerdi aldın eskertkenimdey, ja'ne eskertip atırman: usınday is-ha'reketti islewshiler Qudaydın' Patshalıg'ın miyras etip almaydı+.

22 Biraq, adam o'mirinde jetistiretug'ın Muxaddes Ruwxtın' jemisi – su'yispenshilik, quwanısh, tınıshlıq, sabırlılıq, miyrimlilik, qayırqomlıq, sadıqlıq,+ 23 mu'la'yimlilik ha'm o'zin tutıp biliw. Bunday islerge qarsı hesh qanday nızam joq+.

24 İysa Masixqa tiyisli bolg'anlar o'z ta'biyatın qa'lewleri ha'm na'psileri menen birlikte atanaq ag'ashqa shegelep qoyg'an+. 25 Muxaddes Ruwx o'mirimizdin' tiykarı bolg'anlıqtan, Onın' jetelewi menen ju'reyik.
26 Dan'qparaz bolmayıq, bir-birimizdin' ashıwımızg'a tiyip, ku'nshillik etpeyik+.

Jaqsılıq qılıwdan jalıqpan'lar!

6 [1] Tuwısqanlar! Eger birewdin' gu'na islegeni ma'lim bolıp qalsa,
Muxaddes Ruwxqa boysınıp jasap atırg'an sizler bunday adamdı
mu'la'yimlik penen tuwrı jolg'a salın'lar. Sizler de azg'ırılmawın'ız ushın
o'zlerin'izge saq bolın'lar+. [2] Bir-birin'izdin' awırmanlıg'ın'ızdı
ko'terin'ler. Sonda Masixtın' Nızamın orınlaysızlar+. [3] Eger kim de kim
hesh na'rse bolmasa da, o'zin a'hmiyetli adam dep esaplasa, o'z-o'zin
aldag'an boladı+. [4] Ha'r bir adam o'z is-ha'reketin tekserip ko'rsin. Sonda
o'zin basqalar menen salıstırmay, o'z tabısları menen maqtana aladı.
[5] Sebebi ha'r bir adam o'z awırmanlıg'ın o'zi ko'teriwi tiyis+.

[6] Qudaydın' so'zin u'yreniwshi ustazı menen barlıq iygilikli na'rselerdi
bo'lissin+.

[7] O'z-o'zin'izdi aldaman'lar, Qudaydı aldaw mu'mkin emes. Adam ne
ekse, sonı oradı+. [8] O'zinin' gu'nakar ta'biyatına boysınıwshı sol ta'biyatqa
ta'n o'lim aladı. Muxaddes Ruwxqa boysınıwshı Muxaddes Ruwxqa ta'n
ma'n'gilik o'mirdi aladı*+. [9] Solay eken, jaqsılıq islewden jalıqpan'lar. Eger
ha'lsizlenip qalmasaq, waqtı kelgende jemisin orıp alamız+. [10] Sonlıqtan
mu'mkinshiligimiz bar eken, ha'mme adamg'a, a'sirese iseniwshi
tuwısqanlarımızg'a jaqsılıq isleyik+.

Son'g'ı eskertiwler ha'm sa'lemnamalar

[11] Qaran'lar, o'z qolım menen sizlerge qanday u'lken ha'ripler menen
jazıp atırman!+ [12] Sırtqı ko'rinisi menen adamlarg'a unag'ısı kelgenler
Masixtın' atanaq ag'ashı sebepli quwdalanbaw ushın, sizlerdi su'nnet
etiliwge ma'jbu'rlemekte. [13] Biraq, su'nnet etilgenlerdin' o'zleri de
Muxaddes Nızamdı orınlamaydı. Olar tek sizlerdin' denelerin'iz benen
maqtanıw ushın g'ana su'nnet etiliwin'izdi qa'lep atır.

[14] Al men İyemiz İysa Masixtın' atanaq ag'ashınan basqa bir na'rse
menen hesh qashan maqtanbayman. Usı atanaq ag'ash arqalı du'nya men
ushın o'lgen, men de du'nya ushın o'lgenmen+. [15] Su'nnetli bolıw yamasa
bolmaw a'hmiyetli emes, a'hmiyetlisi – jan'a jaratılıs bolıw+. [16] Usınday
qag'ıyda boyınsha jasap atırg'anlardın' ha'mmesine, yag'nıy Qudaydın'
xalqına* tınıshlıq ha'm miyrim-sha'pa'a't bolsın!+

[17] Endigiden bılay, hesh kim mag'an ja'bir bermesin. O'ytkeni menin'
denemde İysanın' jaraqatlarının' izleri bar.

18 Ha'y, tuwısqanlar! İyemiz İysa Masixtın' miyrimi ruwxın'ızg'a yar bolsın! Awmiyin.

* 1:1-2 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 1:18 Yamasa: Kifa. Kifa – Petr degen attın' eski arameyshe tu'ri.

* 2:7 So'zbe-so'z: su'nnetsizlerge.

* 2:7 So'zbe-so'z: su'nnetlilerge.

* 2:9 Yag'nıy: Petr.

* 2:12 So'zbe-so'z: su'nnetliler.

* 2:15 **Gu'nakar** – yahudiylerdin' oyı boyınsha, Muxaddes Nızamsız jasaytug'ın basqa millet adamları gu'nakar bolıp esaplanatug'ın edi.

* 3:2 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 3:6 Jaratılıs 15:6.

* 3:8 Jaratılıs 12:3; 18:18; 22:18.

* 3:10 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 27:26.

* 3:11 Yamasa: «Aqlang'an adam isenimi menen jasaydı». Xabakuk 2:4.

* 3:12 Lebiy 18:5.

* 3:13-14 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 21:23.

* 3:16 **Wa'de** – Jaratılıs 12:7 qa qaran'.

* 3:27 **Suwg'a shomıldırıw** – grek tilinde «baptizo». Bul ra'sim Qudaydın' adamlardı keshirip, pa'k ha'm taza o'mirdi sıyg'a beriwinin' nıshanı.

* 3:27 So'zbe-so'z: Masixtı kiyip aldın'lar.

* 4:6 So'zbe-so'z: «Abba, A'ke!» Abba – aramey tilinde «A'ke» degendi an'latadı. A'kesi menen balasının' arasındag'ı ju'da' jaqın baylanıstı bildiretug'ın so'z.

* 4:22 Jaratılıs 21:1-12.

* 4:26 So'zbe-so'z: «Biraq aspandag'ı Erusalim azat».

* 4:27 İyshaya 54:1.

* 4:30 Jaratılıs 21:10.

* 5:12 **Aqta etiw** – pishtiriw.

* 5:14 Lebiy 19:18.

* 6:8 So'zbe-so'z: «O'z ta'biyatına ekken ta'biyatınan o'lim orıp aladı. Ruwxqa ekken Ruwxtan ma'n'gilik o'mir orıp aladı».

* 6:16 So'zbe-so'z: Qudaydın' İzrailına.

+ 1:1 Gal 1:11-12

+ 1:2 Fil 4:21, Elsh 16:6, Elsh 18:23

+ 1:4 Mat 20:28, Rim 4:25, Mrk 14:36

+ 1:6 Mrk 4:17, Evr 6:4, 2Kor 11:4

+ 1:7 Elsh 15:24, Gal 5:10

+ 1:8 2Kor 11:14, Rim 9:3, 1Kor 16:22

+ 1:10 1Sal 2:4

+ 1:12 Elsh 9:6, Elsh 26:16, 1Kor 11:23

+ 1:13 Elsh 26:5, Elsh 8:3, Fil 3:6

+ 1:14 Mat 15:2, Mrk 7:3

+ 1:15 İysh 49:1, Erm 1:4-5, Luk 1:15, Elsh 9:15, Rim 1:5, 1Tim 2:7

+ 1:17 Elsh 9:19

+ 1:18 Yuxn 1:42, Elsh 9:26-27

+ 1:19 Elsh 12:17, Elsh 15:13, Yaqp 1:1

+ 1:20 Rim 1:9, Rim 9:1, 2Kor 1:23

+ 1:23 Elsh 9:21

+ 2:1 Elsh 4:36, 2Kor 2:13, 2Tim 4:10

+ 2:2 Gal 1:12, Efs 3:3, Fil 2:16

+ 2:3 Elsh 16:3

+ 2:4 Elsh 15:24, 2Kor 11:26, 2Kor 11:20, Gal 4:3, Gal 4:25

+ 2:6 Nzm 10:17

+ 2:7 Elsh 9:15, 1Kor 9:17

+ 2:9 Elsh 4:36, Elsh 9:27, Elsh 13:2, Elsh 15:36, 1Kor 9:6

+ 2:10 Elsh 24:17, Rim 15:25-28, 1Kor 16:1

+ 2:11 Elsh 11:20

+ 2:12 Elsh 11:3, Elsh 11:2, Elsh 15:1

+ 2:14 1Tim 5:20

+ 2:16 Gal 3:11, Elsh 13:39, Rim 3:21, Gal 3:11, Zab 142:2, Rim 3:20

+ 2:19 Rim 14:8, Rim 6:6, Gal 6:14

+ 2:20 Yuxn 17:23

+ 3:2 Rim 10:17

+ 3:4 1Kor 15:2

+ 3:5 1Kor 12:10

+ 3:6 Jar 15:6, Yaqp 2:23, Rim 4:3

+ 3:8 Rim 3:30, Jar 12:3

+ 3:10 Rim 4:15, Nzm 27:26

+ 3:11 Elsh 13:39, Rim 3:20, Gal 2:16, Xab 2:4, Rim 1:17, Evr 10:38

+ 3:12 Leb 18:5, Rim 10:5

+ 3:13 Nzm 21:23

+ 3:14 Elsh 1:5, Elsh 2:33

+ 3:16 Rim 4:13, Evr 7:6, Jar 12:7, Jar 17:19

+ 3:17 Shıg' 12:40-41

+ 3:18 Rim 4:14

+ 3:19 Rim 4:13, Rim 5:20, Nzm 33:2, Elsh 7:53

+ 3:20 1Tim 2:5, Evr 8:6, Nzm 6:4-5, Rim 3:30

+ 3:22 Rim 3:9, Rim 4:16

+ 3:24 Rim 10:4

+ 3:26 1Yuxn 3:2, Rim 8:15-16, Efs 1:5

+ 3:27 Rim 6:3-4, Rim 13:14

+ 3:28 1Kor 12:13, Efs 6:6, 1Kor 11:11

+ 3:29 1Kor 3:23, 2Kor 10:7, Rim 8:17, Efs 3:6

+ 4:4 Mrk 1:15, Luk 2:7, Luk 2:27

+ 4:5 Gal 3:13

+ 4:8 İysh 37:19, Erm 16:20

+ 4:9 Zab 35:11, 1Kor 8:3, Kol 2:8, Kol 2:20, Evr 7:18

+ 4:10 Rim 14:5, Kol 2:16

+ 4:11 1Sal 3:5

+ 4:13 1Kor 2:3

+ 4:14 1Pat 29:9, Luk 10:16, 1Sal 2:13

+ 4:22 Jar 16:5, Jar 21:2

+ 4:23 Jar 16:3-4, Jar 17:16

+ 4:24 Shıg' 19:1-2

+ 4:26 Evr 12:22, Ayan 21:2

+ 4:27 İysh 54:1

+ 4:28 Rim 9:8

+ 4:29 Jar 21:9

+ 4:30 Jar 21:10

+ 5:1 Yuxn 8:32, Yaqp 2:12, 1Pet 2:16, Rim 6:18, 1Kor 7:22, 2Kor 3:17, Gal 2:4, Gal 5:13, Elsh 15:10

+ 5:2 Elsh 15:1-2, 1Kor 7:18

+ 5:3 Rim 2:25

+ 5:4 Rim 9:31

+ 5:5 Rim 8:23

+ 5:6 1Kor 7:19, 1Kor 12:13, Gal 6:15, Efs 2:14, Kol 3:11, Yaqp 2:18

+ 5:7 1Kor 9:24

+ 5:9 Mat 13:33, Luk 13:21, 1Kor 5:6

+ 5:10 Elsh 15:24, Gal 1:7

+ 5:11 Elsh 16:3, 1Kor 1:23

+ 5:13 1Pet 2:16, 2Pet 2:19, 1Kor 9:19

+ 5:14 Mat 7:12, Mat 22:40, Leb 19:18

+ 5:16 Rim 8:4, Rim 13:14, Efs 2:3

+ 5:17 Rim 7:15, Rim 7:19, Rim 7:23

+ 5:18 Rim 7:4, Efs 2:15, Kol 2:14

+ 5:19 Mrk 7:21-23, 1Kor 3:3, 1Kor 6:9-10, 1Kor 6:18, Efs 5:3

+ 5:20 1Kor 11:19

+ 5:21 1Kor 6:9-10, Efs 5:5

+ 5:22 Efs 5:9

+ 5:23 1Tim 1:9

+ 5:24 Yaqp 4:1, 1Pet 2:11, Rim 7:23, Rim 13:14, Rim 6:2, Rim 6:6, Gal 2:19, Kol 2:20, Kol 3:3

+ 5:26 Fil 2:3

+ 6:1 1Kor 2:15, Yaqp 5:19, 2Tim 2:25, 1Sal 5:14

+ 6:2 Rim 15:1, 1Yuxn 4:21

+ 6:3 1Kor 3:7, 1Kor 8:2

+ 6:5 Rim 14:12

+ 6:6 Luk 10:7, 1Kor 9:11, 1Tim 5:18

+ 6:7 Ayup 13:9, Ayup 4:8, Hkm 22:7, 2Kor 9:6

+ 6:8 Hkm 11:19, Hosh 10:12, Yaqp 3:18

+ 6:9 2Sal 3:13, Mat 10:22

+ 6:10 Hkm 3:27, 3Yuxn 1:5, Evr 13:1

+ 6:11 1Kor 16:21, 2Sal 3:17, Fil 1:19

+ 6:14 1Kor 2:2, Gal 2:19, Rim 6:6

+ 6:15 1Kor 7:19, 1Kor 12:13, Gal 5:6, Efs 2:14, Kol 3:11

+ 6:16 Zab 124:5, Zab 127:5

Efeslilerge jazılg'an xat

Kitap haqqında mag'lıwmat

Bul xattı elshi Pavel İysanın' Xosh Xabarı sebepli qamaqta bolg'an waqtında Efes qalasındag'ı iseniwshi ja'ma'a'tke jazg'an edi.

Efes qalası Aziya u'lkesinin' (ha'zirgi Tu'rkiyanın' qubla-batıs bo'legi) paytaxtı bolg'an edi. O'zinde jaylasqan hayal quday Artemidanın' ibadatxanası sebepli, Efes qalası pu'tkil du'nyag'a belgili edi.

Pavel bul qalada u'sh jıl jasap, Qudayg'a xızmet etti. Onın' xızmeti arqalı ko'p adamlar sıyqırshılıq gu'nasınan qutqarılıp, sol jerde iseniwshi ja'ma'a't payda boldı. Usı ja'ma'a't arqalı Qudaydın' Xosh Xabarı pu'tkil Aziya u'lkesine tarqatıldı.

Pavel bul xatı arqalı Qudaydın' adamlardı qutqarıw jobasın ha'm Onın' sırın ashıp ko'rsetedi. Quday barlıq adamlardı Masix arqalı O'zi menen jarastırg'anı ha'm usı adamlardı Masixtın' denesi, yag'nıy iseniwshiler ja'ma'a't'i qılıp birlestirgeni haqqında jazadı. Xatta iseniwshiler bul du'nyada nurg'a tiyisli adamlar sıpatında jasaw kerekligi haqqında, erli-zayıplılar, ata-analar ha'm balalar, xojayınlar ha'm qullar arasındag'ı qatnas haqqında so'z boladı. Ja'ne de, ruwxıy urısta iseniwshi qalay jen'iske erisetug'ını haqqında da aytıladı.

Sa'lemnama

1 [1] Qudaydın' qa'lewi menen Masix* İysanın' elshisi bolg'an men,
Pavelden, Masix İysag'a sadıq bolg'an Efes qalasındag'ı iseniwshilerge*
sa'lem! [2] A'kemiz Quday ha'm İyemiz İysa Masix sizlerge miyrim ha'm
tınıshlıq bersin!

Ruwxıy jarılqaw

[3] İyemiz İysa Masixtın' A'kesi – Qudayg'a alg'ıs-maqtawlar bolsın! Ol
bizlerdi Masix arqalı aspandag'ı ha'r tu'rli ruwxıy jarılqaw menen
jarılqadı+. [4] Quday O'zinin' aldında muxaddes ha'm minsiz bolıwımız
ushın, Masix penen qatnasta bolg'an bizlerdi du'nya jaratılmastan burın
tan'lap aldı. Quday bizlerdi su'yip,+ [5] İysa Masix arqalı O'zinin' balaları
qılıp asırap alıw ushın, aldın ala belgiledi. Bul Onın' a'jayıp qa'lewi
boyınsha boldı+. [6] Solay etip, su'yikli Ulı arqalı bizlerge sıyg'a bergen ullı
miyrimi sebepli O'zine alg'ıs aytıwımız ushın, Quday usılay isledi.
[7] Masix penen qatnasta bolg'an bizler Onın' qanı arqalı qutqarıldıq,
yag'nıy Qudaydın' bay miyrimi boyınsha gu'nalarımız keshirildi+. [8] Quday
bul bay miyrimin pu'tkil aqıl-danalıq penen u'stilerimizge jawdırıp, [9] O'z
erkinin' sırın bizlerge ashıp berdi. Bul Onın' Masix arqalı jobalastırg'an
a'jayıp maqseti boyınsha boldı+. [10] Belgilengen waqıt bolg'anda a'melge
asatug'ın Qudaydın' jobası – jerdegilerdin' ha'm aspandag'ılardın'
ha'mmesin Masixtın' basshılig'ında birlestiriwden ibarat+.
[11] Ha'mme na'rseni O'z qa'lewi menen iske asıratug'ın Qudaydın' erki
boyınsha bizler aldın ala belgilenip, Masix arqalı tan'lap alındıq. [12] Bul
Masixqa bastan-aq u'mit etken bizlerdin' ullı Qudaydı alg'ıslawımız ushın
boldı. [13] Haqıyqat so'zin, yag'nıy qutqarılıw haqqında Xosh Xabardı esitip,
Masixqa isengenin'izde, sizler de wa'de etilgen Muxaddes Ruwx* penen
mo'rlenip, Qudayg'a tiyisli boldın'lar+. [14] Qudayg'a tiyisli bolg'an
bizlerdin' tolıq qutqarılıwımızg'a deyin bul Muxaddes Ruwx – Qudaydın'
bizlerge wa'de etken miyrasının' girewi. Bulardın' ha'mmesi bizlerdin' ullı
Qudaydı alg'ıslawımız ushın boldı.

Paveldin' iseniwshiler ushın duwa etiwi

[15] Sonlıqtan İyemiz İysag'a degen isenimin'iz ha'm pu'tkil
iseniwshilerge* degen su'yispenshiligin'iz haqqında esitkenimnen beri,+

16 men sizler ushın tınbastan shu'kirlik etemen. Ja'ne de, duwa etkenimde,
sizlerdi ba'rqulla tilge alaman. 17 İyemiz İysa Masixtın' Qudayı, dan'q-
saltanatqa iye A'ke O'zin biliwin'iz ushın, sizlerge danalıq ha'm ayan
beriwshi Muxaddes Ruwxın bersin dep, Qudaydan sorap atırman.
18 Qudaydın' shaqırıg'ınan payda bolg'an u'mitti ha'm Onın'
iseniwshilerge* bergen ullı miyrasının' qanshelli bay ekenin biliwin'iz
ushın, ju'reklerin'izdin' ko'zleri ashılsın dep, duwa etip atırman+. 19 Ja'ne
de, İysag'a isengen bizlerde u'lken qu'diret penen ha'reket etken
Qudaydın' ku'shinin' qanshelli ullı ekenin sizler bilsin dep te, duwa etip
atırman. 20 Quday usı ku'sh penen Masixta ha'reket etip, Onı o'limnen
qayta tiriltti ha'm aspanda O'zinin' on' jag'ına otırg'ızdı+. 21 Quday Masixtı
barlıq ha'kimshilik ha'm biylikten, pu'tkil qu'diret ha'm hu'kimdarlıqtan,
tek usı zamanda emes, al keleshek da'wirde de atalatug'ın ha'mme
atlardan joqarı qoydı+. 22 Ha'mme na'rseni Og'an boysındırıp, bag'ındırdı.
Onı pu'tkil barlıqtın' u'stinen qoyıp, iseniwshiler ja'ma'a'tinin' bası
qıldı+. 23 İseniwshiler ja'ma'a'ti Masixtın' denesi bolıp, pu'tkil barlıqtı
toltırıp turg'an Masixtın' tolılig'ına iye+.

O'limnen o'mirge o'tiw

2 [1] Sizler bir waqıtları ayıp ha'm gu'naların'ız sebepli o'li edin'ler+.
[2] Sonda sizler bul du'nyanın' a'deti boyınsha, hawada hu'kimdarlıq etiwshi ha'kim – shaytang'a, yag'nıy ha'zir Qudayg'a qulaq aspaytug'ın adamlarda ha'reket etiwshi ruwxqa boysınıp jasaytug'ın edin'ler+. [3] Bir waqıtları bizlerdin' ha'mmemiz de usınday adamlardın' arasında o'z gu'nakar ta'biyatımız boyınsha jasadıq. Denemizdin' ha'm oy-niyetimizdin' jaman qa'lewlerin orınladıq. Sol sebepten basqalar sıyaqlı bizler de ta'biyatımız boyınsha Qudaydın' g'a'zebine ılayıqlı adamlar edik+.

[4] Biraq, miyrim-sha'pa'a'tke bay bolg'an Quday bizlerdi sonshelli su'ygenlikten,+ [5] gu'nalarımız sebepli o'li bolsaq ta, bizlerdi Masix penen birge tiriltti. Sizler Onın' miyrimi menen qutqarıldın'ız+. [6] Bizler Masix İysa menen qatnasta bolg'anlıqtan, Quday bizlerdi Masix penen birge tiriltip, Onın' menen birge Aspan Patshalıg'ında* otırg'ızdı+. [7] Quday Masix İysa arqalı bizlerge rehim etip, O'z miyriminin' sheksiz baylıg'ın keleshek da'wirlerde ko'rsetiw ushın usılay isledi. [8] Sizler isenimin'iz arqalı Qudaydın' miyrimi menen qutqarıldın'ız. Bul sizlerdin' jetiskenligin'iz emes, al Qudaydın' sıyı bolg'anlıqtan,+ [9] hesh kim islerim sebepli qutqarılg'anman dep, maqtana almaydı+. [10] Sebebi bizler Qudaydın' do'retpesimiz. O'zi aldın ala tayarlag'an jaqsı islerin islep jasawımız ushın, Ol bizlerdi Masix İysa arqalı jarattı+.

İysa Masix arqalı birlesiw

[11] Sonlıqtan mınalardı eske tu'sirin'ler: sizler bir waqıtları butqa tabınıwshı millet adamı bolıp tuwılıp, denesindegi eti qol menen kesilip su'nnet etilgen yahudiyler ta'repinen «su'nnetsizler» dep atalatug'ın edin'iz+. [12] Ol waqıtları sizler Masix penen baylanısı joq, İzrail xalqına jat ha'm Qudaydın' olarg'a bergen wa'desinin' Kelisiminen biynesip adamlar edin'ler. Bul du'nyada u'mitsiz ha'm qudaysız bolıp jasadın'lar+. [13] Biraq burın Qudaydan uzaq bolg'an sizler endi Masix İysa menen qatnas jasap, Masixtın' qanı arqalı Qudayg'a jaqın boldın'lar+.

[14] O'ytkeni Masixtın' O'zi – yahudiyler menen basqa milletlerdi birlestirgen bizin' jarastırıwshımız. Ol O'z denesin qurban etip, aradag'ı ayırıp turg'an diywaldı, yag'nıy dushpanlıqtı joq qıldı+. [15] Yahudiyler

menen basqa milletlerden O'zi menen baylanısta bolatug'ın bir jan'a xalıqtı jaratıw maqsetinde, Ol buyrıq ha'm qag'ıydalardan ibarat bolg'an yahudiylerdin' nızamın biykar etti. Bunı tınıshlıqtı ornatıp,+ 16 dushpanlıqtı joq qılg'an atanaq ag'ash arqalı ekewin bir jan'a xalıq* qılıp, Quday menen jarastırıw ushın isledi+. 17 Masix kelip, Qudaydan uzaq bolg'an sizlerge ha'm Qudayg'a jaqın bolg'an yahudiylerge tınıshlıq Xosh Xabarın ja'riyaladı+. 18 Ol arqalı bizler ha'mmemiz bir Muxaddes Ruwx penen A'kemiz Qudaydın' aldına bara alamız. 19 Solay etip, endi sizler jat ha'm shet jerli adam emessizler, al muxaddeslerge watanlas, Qudaydın' shan'arag'ının' ag'zalarısız+. 20 Sizler elshiler ha'm payg'ambarlar salg'an tırnaq tas u'stine qalandın'lar. Al imarattın' mu'yeshinin' tiykarg'ı tası – Masix İysanın' O'zi boladı+. 21 Onda pu'tkil imarat quralıp, İyemizge tiyisli bir muxaddes İbadatxana bolıw ushın o'sip baradı+. 22 Masix penen qatnasta bolg'an sizler de Quday Muxaddes Ruwxı arqalı jasaytug'ın ma'kan bolıwın'ız ushın, ha'mmen'iz birlikte quralıp barasızlar+.

Pavel bildirgen sır

3 [1] Sol sebepten men, Pavel, basqa milletlerden bolg'an sizler ushın,
Masix İysanın' tutqını boldım+. [2] Sizler ushın Qudaydın' O'z miyrimi
menen mag'an bergen bul xızmeti haqqında, a'lbette, esitkensizler+.
[3] Joqarıda qısqasha jazıp o'tkenimdey, Quday mag'an O'z sırın ayan arqalı
bildirdi+. [4] Bul xattı oqıg'anın'ızda, Masixtın' sırın qalay tu'singenimdi
bilip alıwın'ız mu'mkin. [5] Adamzattın' a'welgi a'wladlarınan qupıya tutılıp,
endi Qudaydın' muxaddes elshilerine ha'm payg'ambarlarg'a Muxaddes
Ruwx arqalı ashıp berilgen bul sır mınadan ibarat: [6] basqa milletler de
yahudiyler menen birge miyrasqa sherik ha'm bir denenin' ag'zaları. Olar
Xosh Xabar arqalı Masix İysa sebepli berilgen wa'dege de sherik+.

[7] Qudaydın' ha'reket etetug'ın qu'direti menen, mag'an berilgen
miyriminin' sıyı arqalı men Xosh Xabardı ja'riyalaw ushın xızmetke
tayınlandım+. [8] Men barlıq iseniwshiler* ishinde en' arzımag'anı bolsam
da, basqa milletlerge Masixtın' sheksiz baylıg'ı haqqında ja'riyalaw ushın,
Quday mag'an usı miyrimin berdi+. [9] Ja'ne de, ha'mme na'rseni jaratqan
Quday O'zinde a'welden-aq saqlang'an sırlı jobasın ha'mmege ashıp beriw
ushın da, mag'an usı miyrimin berdi+. [10] Solay etip, Qudaydın' maqseti –
iseniwshiler ja'ma'a'ti arqalı aspandag'ı ha'kimshiliklerge ha'm biyliklerge
O'zinin' ko'p qırlı aqıl-danalıg'ın ha'zir ma'lim etiw+. [11] Quday usı
ma'n'gilik maqsetin İyemiz Masix İysa arqalı a'melge asırdı. [12] Bizler Masix
penen qatnasta bolıp, Og'an degen isenimimiz arqalı Qudayg'a batırlıq
ha'm tolıq isenim menen jaqınlasa alamız+. [13] Sonlıqtan sizler ushın
shekken azaplarım sebepli qayg'ırmawın'ızdı o'tinish etemen. Men
shekken bul azaplar sizlerge ullılıq alıp keledi+.

Masixtın' su'yispenshiligin biliw

[14] Sol sebepten men aspandag'ı A'kemizdin' aldında dize bu'gip, duwa
etemen. [15] Ol aspandag'ı ha'm jer ju'zindegi ha'r qanday milletke at
bergen. [16] Quday O'z ullılıg'ının' baylıg'ı boyınsha ishki du'nyan'ızdı
bekkemlew ushın, O'z Ruwxı arqalı sizlerge ku'sh-quwat bersin+.
[17] İsenimin'iz arqalı Masix ju'reklerin'izde jasasın. Su'yispenshilikke tamır
urıp ha'm tiykarlanıp,+ [18] barlıq iseniwshiler* menen birge Masixtın'
su'yispenshiliginin' qanshelli ken', uzın, biyik ha'm teren' ekenligin
tu'sinip alg'aysız. [19] Ja'ne de, sizler aqıl-oyg'a sıymaytug'ın usı

su'yispenshilikti bilip, Qudaydın' pu'tkil tolılıg'ına tolıp barg'aysız+.
20 Bizlerde ha'reket etiwshi qu'direti menen, Quday bizlerdin' tilegen ha'm
oylag'an ha'r bir na'rsemizdi artıg'ı menen isley alatug'ın ku'shke iye+.
21 Onın' Masix İysa menen qatnasta bolg'an iseniwshiler ja'ma'a'tinde,
a'wladtan-a'wladqa, ma'n'gige dan'qı arta bersin! Awmiyin+.

Masixtın' denesi bolg'an ja'ma'a'ttin' birligi

4 [1] Solay etip, İyemiz ushın tutqın bolg'an men sizlerden jalınıp
sorayman: Qudaydın' o'zlerin'izdi shaqırg'an o'mirine ılayıqlı tu'rde
jasan'lar+. [2] Tolıq kishipeyillik, mu'la'yimlilik ha'm sabırlılıq penen
jasan'lar. Bir-birin'izdi su'yip, miyzamkesh bolın'lar+. [3] O'zlerin'izdi
birlestiriwshi tınıshlıq penen, Muxaddes Ruwx bergen birlikti saqlawg'a
tırısın'lar+. [4] Quday sizlerdi shaqırg'anda bir u'mitti berdi. Sol sıyaqlı,
ha'mmemiz bir denemiz ha'm bir Muxaddes Ruwxqa iyemiz+. [5] İyemiz bir,
isenimimiz bir, suwg'a shomıldırılıw ra'simimiz bir+. [6] Quday da bir. Ol
ha'mmenin' u'stinen hu'kimdar, ha'mme arqalı ha'reket etiwshi,
ha'mmemizde bar bolg'an, ha'mmemizdin' A'kemiz+.

[7] Biraq Quday ha'r birimizge Masixtın' saqıylıg'ına muwapıq O'z
miyrimin sıyg'a berdi+. [8] Sonlıqtan Muxaddes Jazıwda bılay delingen:
«Ol joqarıg'a shıg'ıp,
Tutqınlardı tutqın etti.
Adamlarg'a sıylar berdi» *+.
[9] Endi bul: «Ol joqarıg'a shıqtı» degen so'zler neni an'latadı? Masix burın
to'menge, jerge tu'sti degendi an'latadı+. [10] Tu'sken Adam da, ha'r bir
na'rseni toltırıw ushın aspannan da biyigirekke shıqqan Adam da –
birew+. [11] Masix geybirewlerdi elshi, bazılardı payg'ambar, ayırımlardı
Xosh Xabardı ja'riyalawshı, al birewlerdi ja'ma'a't shopanı ha'm ustaz qılıp
qoydı+. [12] Ol bunı iseniwshilerdi* tayarlap, olardın' xızmet qılıwı ha'm
O'zinin' denesi bolg'an ja'ma'a'tti bekkemlew ushın isledi+. [13] Na'tiyjede
bizlerdin' ha'mmemiz Qudaydın' Ulına iseniwde ha'm Onı biliwde birlikke
erisip, Masixtın' tolıq minsizligine deyin o'sip baramız+.

[14] Solay eken, endigiden bılay, go'dek bolmayıq. Adamlardın'
jalatayshılıg'ı ha'm hiylekerligi arqalı payda bolg'an ha'r tu'rli
ta'liymatlardın' samalı menen ana jaqtan mına jaqqa shayqatılmayıq+.
[15] Kerisinshe, haqıyqatlıqtı su'yispenshilik penen aytıp, denenin' bası
bolg'an Masixqa qaray ha'r ta'repleme o'sip barayıq+. [16] Onın'
basqarıwında pu'tkil denenin' mu'sheleri o'z ara birigip, ha'r bir mu'she
o'z minnetin atqarıwı arqalı bir-birine ja'rdem berip, baylanıs jasaydı.
Usılay etip, pu'tkil dene su'yispenshilik penen o'sip, o'zin bekkemlep
baradı.

Eski ha'm jan'a o'mir

17 Sonlıqtan men usını aytıp, sizlerdi İyemizdin' atınan eskertemen:
bunnan bılay, butqa tabınıwshı milletlerdin' adamları sıyaqlı, bos oy-
qıyallarg'a berilip jasaman'lar+. 18 Olardın' sana-sezimleri topırlanıp,
ishindegi nadanlıq ha'm ju'reklerindegi qatallıq sebepli, Qudaydan
berilgen o'mirge jat bolg'an+. 19 Olar pu'tkil ar-namıs sezimlerin joytqan,
ha'r tu'rli haramılıqtı na'psiqawlıq penen islew ushın, buzıqshılıqqa
berilgen+.

20 Biraq sizler Masixtı bunday qılıp tanımag'ansız. 21 A'lbette, sizler İysa
Masix haqqında esitkenin'izden keyin, Onın' menen qatnasta bolıp,
Ondag'ı haqıyqattı u'yrendin'ler. 22 Sol sebepten burıng'ı o'mir jolın'ızdan,
yag'nıy denenin' jaman qa'lewleri sebepli shirigen eski ta'biyatın'ızdan
waz keshin'ler+. 23 Oy-pikirlerin'izdi ha'm ruwxın'ızdı jan'alap,+ 24 shın
haqlıq ha'm muxaddeslik penen, Qudayg'a uqsatılıp jaratılg'an jan'a adam
bolın'lar+.

25 Sonlıqtan o'tirikten waz keship, ha'r birin'iz iseniwshi
tuwısqanın'ızg'a haqıyqattı aytın'lar. Sebebi ha'mmemiz bir denenin'
mu'shelerimiz+. 26 G'a'zeplensen'iz de, gu'na islemen'ler. Quyash
batqansha, g'a'zepten qaytın'lar+. 27 Shaytang'a jol bermen'ler+. 28 Urlıq
islegen endigiden bılay urlıq islemesin. Kerisinshe, mu'ta'j adamlarg'a
u'lestiretug'ın bir na'rsesi bolıwı ushın, ol o'z qolları menen hadal miynet
etsin+.

29 Awızların'ızdan hesh bir jaman so'z shıqpasın. Al ornı menen so'ylep,
esitkenlerdin' ruwxın ko'teretug'ın paydalı so'zlerdi aytın'+. 30 Qudaydın'
Muxaddes Ruwxın qapa qılman'lar. Qutqarılatug'ın ku'nin'iz ushın usı
Ruwx penen mo'rlengensizler+. 31 Jek ko'riwshilik penen birlikte ha'r bir
jaman niyet, ashıw, g'a'zep, baqırıs ha'm o'sek sizlerden uzaq bolsın+. 32 Al
bir-birin'izge miyirman ha'm jan ashır bolın'lar. Quday sizlerdi Masix
arqalı keshirgendey, sizler de bir-birin'izdi keshirin'ler+.

Nurg'a tiyisli adamlarg'a say jasan'lar!

5 [1] Solay etip, Qudaydın' su'yikli balaları bolg'an sizler Og'an
eliklen'ler!+ [2] Masix bizlerdi su'yip, bizler ushın Qudayg'a unaytug'ın
sadaqa ha'm qurbanlıq bolıp, O'zin Qudayg'a bag'ıshladı. Sol sıyaqlı, sizler
de usınday su'yispenshilik penen jasan'lar+.
[3] Hesh qanday buzıqshılıq, haramılıq ha'm na'psiqawlıq aran'ızda tilge
de alınbasın. Bul iseniwshilerge* mina'sip emes+. [4] Aran'ızda uyat ha'm
pa'tiwasız ga'pler, turpayı ha'zil de bolmasın. Bul sizlerge mina'sip emes.
Bunın' ornına, Qudayg'a shu'kirlik bildirin'ler+. [5] Mınanı anıq bilip
qoyın'lar: hesh bir buzıq, haram, na'psiqaw, yag'nıy butparaz adam
Masixtın' ha'm Qudaydın' Patshalig'ın miyras etip almaydı+. [6] Hesh kim
sizlerdi o'tirik so'zler menen aldamasın. Joqarıda aytılg'an isler sebepli,
O'zine boysınbaytug'ınlarg'a Qudaydın' g'a'zebi keledi+. [7] Sonlıqtan
bundaylarg'a sherik bolman'lar+.
[8] Sizler bir waqıtları qaran'g'ılıq edin'iz, biraq endi bolsa, İyemiz arqalı
nur boldın'lar. Sol sebepten nurg'a tiyisli adamlarg'a say jasan'lar+.
[9] O'ytkeni nurdag'ı o'mirdin' jemisi – ha'r tu'rli jaqsılıq, haqlıq ha'm
haqıyqatlıqtan ibarat. [10] Qudayg'a nenin' unaytug'ının ayırıp bilin'ler+.
[11] Qaran'g'ılıqtag'ı o'mirdin' jemissiz islerine qatnaspan'lar. Kerisinshe,
olardı a'shkara etin'ler+. [12] Qaran'g'ılıqtag'ı adamlardın' jasırın qılg'an
islerin aytıwdın' o'zi qattı uyat. [13] Biraq, qaran'g'ılıqqa nur shashılsa,
ha'mme na'rse anıq ko'rinedi+. [14] Sebebi Qudaydın' nurında ko'ringen
ha'r bir adam – nur. Sol sebepten bılay delingen:
«Oyan, ha'y uyqıda jatqan,
O'liler ishinen tiril!
Masix sag'an nur shashar»+.
[15] Solay etip, qalay jasaw kerekligine dıqqat awdarıp, nadan adamlar
sıyaqlı emes, al dana adamlar sıyaqlı jasan'lar+. [16] Jaqsılıq islewge ha'r bir
mu'mkinshilikten paydalanın'lar. O'ytkeni ha'zirgi ku'nler jawızlıqqa tolı.
[17] Sol sebepten aqılsız bolmay, İyemizdin' qa'lewinin' ne ekenin
tu'sinin'ler+. [18] Araq-sharap iship, ma's bolman'lar, bul adamnın'
buzılıwına alıp keledi. Al bunın' ornına, Muxaddes Ruwxqa tolın'lar+.
[19] Zabur jırlarındag'ı, alg'ıs-maqtaw qosıqlarındag'ı ha'm Muxaddes
Ruwxtın' ilhamı menen jazılg'an qosıqlardag'ı so'zlerdi bir-birin'izge
aytıp, İyemizdi qosıq-namalar menen ju'regin'izde alg'ıslan'lar+.

20 Ba'rqulla ha'mme na'rse ushın, İyemiz İysa Masixtın' atı menen A'kemiz
Qudayg'a shu'kirlik bildirin'ler+.

Erli-zayıplılar arasındag'ı qatnasıq haqqında

21 • Masixqa degen hu'rmetin'iz sebepli, bir-birin'izge boysının'lar.
22 Ha'y hayallar, İyemizge boysınatug'ının'ız sıyaqlı, ku'yewlerin'izge de
boysının'lar!+ 23 Sebebi Masix iseniwshiler ja'ma'a'tinin' bası bolg'anı
sıyaqlı, ku'yewi de hayalının' bası. Masix O'z denesinin', yag'nıy
iseniwshiler ja'ma'a'tinin' Qutqarıwshısı+. 24 İseniwshiler ja'ma'a'ti
Masixqa boysınatug'ını sıyaqlı, hayallar da ha'mme iste ku'yewlerine
boysınsın.
25 Ha'y ku'yewler, Masix iseniwshiler ja'ma'a'tin su'yip, onın' ushın
O'zin qurban etkeni sıyaqlı, sizler de hayalların'ızdı su'yin'ler+. 26 Masix
iseniwshiler ja'ma'a'tin suw menen juwıp* ha'm Qudaydın' so'zi menen
tazalap, onı muxaddes qılıw ushın, O'zin qurban etti+. 27 Bunı Ol u'stinde
hesh bir daq, jıyrıq yamasa bug'an uqsag'an bir na'rsesi joq, muxaddes
ha'm minsiz bolg'an saltanatlı ja'ma'a'tti O'zine alıw ushın isledi+. 28 Sol
sıyaqlı, ku'yewler de hayalların o'z denesin su'ygendey su'yiwi sha'rt. O'z
hayalın su'ygen o'zin su'ygen boladı. 29 Hesh kim hesh qashan o'z denesin
jek ko'rmegen. Kerisinshe, Masix iseniwshiler ja'ma'a'tine g'amxor
bolg'anı sıyaqlı, adam o'z denesin azıqlandırıp, onı ku'tedi. 30 O'ytkeni
bizler Masixtın' denesinin' mu'shelerimiz+. 31 *«Sonlıqtan er adam ata-anasın
qaldırıp, o'z hayalına qosıladı ha'm ekewi bir dene boladı»* *+. 32 Bul sır ullı.
Men bunı Masixqa ha'm iseniwshiler ja'ma'a'tine baylanıslı aytıp atırman.
33 Solay etip, ha'r birin'iz o'z hayalın o'zin su'ygendey su'ysin. Hayal da
ku'yewin hu'rmet etsin+.

Ata-ana ha'm balalar arasındag'ı qatnasıqlar haqqında

6 [1] Ha'y balalar, İyemizge tiyisli bolg'an sizler, ata-anan'ızg'a
boysının'lar! Sebebi usılay islegenin'iz durıs boladı+. [2] «*Ata-anan'dı
hu'rmetle*», – bul wa'de menen birge berilgen baslı buyrıq. [3] Sol wa'de bolsa
mınaday: «*Sonda sen bereket tabasan' ha'm jerdegi o'mirin' uzaq boladı*» *+.
[4] Ha'y a'keler, balaların'ızdın' ashıwın keltirmen'ler. Olardı İyemizdin'
ta'lim-ta'rbiyası menen o'sirin'ler+.

Xojayınlar ha'm qullar haqqında

[5] Ha'y qullar, du'nyadag'ı xojayınların'ızdın' so'zin Masixtın' so'zin
tın'lag'anday, teren' hu'rmet, qorqıw ha'm pa'k ju'rek penen tın'lan'lar+.
[6] Bunı adamlarg'a jaqsı ko'ringisi keletug'ınlar sıyaqlı, ko'zabag'a
islemen'ler. Qudaydın' qa'lewin Masixtın' qulları sıpatında shın ju'rekten
orınlan'lar+. [7] Adamlarg'a emes, al İyemizge xızmet etip atırg'anday, inta
menen xızmet etin'ler. [8] O'ytkeni qul bolsın, azat adam bolsın, ha'r bir
adamnın' islegen jaqsılıg'ının' İyemizden qaytatug'ının bilesizler+.
[9] Ha'y xojayınlar, sizler de qulların'ızg'a usınday qatnasta bolıp, olardı
qorqıtıwdı toqtatın'lar. Sebebi aspanda olar menen sizlerdin' İyen'iz bar
ekenin ha'm Onın' adamlardı ayırmaytug'ının bilesizler+.

Shaytang'a qarsı ruwxıy urıs

[10] Juwmaqlap aytqanda, İyemiz benen qatnasta bolıp, Onın'
qu'diretinin' ku'shi menen bekkemlenip barın'lar. [11] Shaytannın'
hiylelerine qarsı tura alıw ushın, Qudaydın' barlıq sawıt-quralların
tag'ının'lar+. [12] O'ytkeni urısımız qan ha'm etten ibarat bolg'an adam
balasına qarsı emes, al bul du'nyadag'ı ko'zge ko'rinbeytug'ın ha'kimlerge,
biylewshilerge, bul qaran'g'ı zamannın' ku'shlerine ha'm aspandag'ı jawız
ruwxlarg'a qarsı+. [13] Sonlıqtan jaman ku'nde olarg'a qarsılıq ko'rsete
alıwın'ız ushın ha'm tolıq jen'iske eriskenin'izden son', bekkem tura
alıwın'ız ushın, Qudaydın' barlıq sawıt-quralların tag'ıp alın'lar.
[14] Solay etip, ornın'ızda bekkem turın'lar. Belin'izdi haqıyqat belbewi
menen buwıp, ko'kiregin'izge haqlıq sawıtın kiyin'ler+. [15] Tınıshlıq Xosh
Xabarın ja'riyalaw tayarlıg'ın ayaqların'ızg'a ayaq kiyim qılıp kiyin'ler+.
[16] Bulardın' ha'mmesine qosa shaytannın' barlıq otlı oqların o'shire
alatug'ın isenim qalqanın qolların'ızg'a alın'lar+. [17] Qutqarılıw duwlıg'asın
ha'm Qudaydın' so'zi bolg'an Muxaddes Ruwxtın' qılıshın alın'lar+. [18] Ha'r

tu'rli tilek ha'm jalbarınıw menen, Muxaddes Ruwxtın' basqarıwında ha'mme waqıt duwa etin'ler. Usı maqset penen sergek bolıp, pu'tkil iseniwshiler* ushın taban tirep soran'lar+. 19 Men ushın da duwa etin'ler. Awzımdı ha'r ashqanımda mag'an kerekli so'z berilip, Xosh Xabardın' sırın batırlıq penen bildire alayın+. 20 Ja'ne de, Xosh Xabar ushın elshi bolg'an men ha'zir tutqın bolsam da, Xosh Xabardı ılayıqlı ma'rtlik penen ja'riyalawım ushın da duwa etin'ler+.

Son'g'ı sa'lemnama

21 ● Awhalımnın' qalay ekenin ha'm ne islegenimdi sizler de biliwin'iz ushın, su'yikli tuwısqanımız ha'm İyemizdin' isenimli xızmetshisi Tixik sizlerge ha'mmesin bildiredi+. 22 Mine, usı maqsette onı sizlerge jiberip atırman. Ol bizlerdin' awhalımızdı bildirip, kewillerin'izdi jigerlendiredi+. 23 A'kemiz Quday ha'm İyemiz İysa Masix tuwısqanlarg'a tınıshlıq ha'm isenim menen birlikte su'yispenshilik bersin. 24 İyemiz İysa Masixtı o'shpes su'yispenshilik penen su'yiwshilerdin' ha'mmesine Qudaydın' miyrimi yar bolsın!

* 1:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 1:1 So'zbe-so'z: muxaddeslerge.

* 1:13 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 1:15 So'zbe-so'z: muxaddeslerge.

* 1:18 So'zbe-so'z: muxaddeslerge.

* 2:6 **Aspan Patshalıg'ı** – Qudaydın' Patshalıg'ı.

* 2:16 So'zbe-so'z: bir dene.

* 3:8 So'zbe-so'z: muxaddesler.

* 3:18 So'zbe-so'z: muxaddesler.

* 4:8 Zabur 67:19.

* 4:12 So'zbe-so'z: muxaddeslerdi.

* 5:3 So'zbe-so'z: muxaddeslerge.

* 5:26 Yag'nıy: suwg'a shomıldırıw ra'siminen o'tkizip. Bul ra'sim Qudaydın' adamlardı keshirip, pa'k ha'm taza o'mirdi sıyg'a beriwinin' nıshanı.

* 5:31 Jaratılıs 2:24.

* 6:2-3 Shıg'ıw 20:12; Muxaddes Nızamdı qaytalaw 15:16.

* 6:18 So'zbe-so'z: muxaddesler.

+ 1:3 1Pet 1:3, 2Kor 1:3

+ 1:4 Yahu 1:24, Kol 1:22, 1Sal 4:7

+ 1:5 1Yuxn 3:2, Rim 8:15-16, Gal 3:26

+ 1:7 Kol 1:14

+ 1:9 Rim 16:24, Efs 3:3-5, Efs 6:19

+ 1:10 Efs 2:14, Kol 1:20

+ 1:13 Est 8:8, 2Kor 1:22, Efs 4:30

+ 1:15 Kol 1:3-4

+ 1:18 Kol 1:27

+ 1:20 Zab 109:1, Elsh 7:55-56, Rim 8:34, Efs 2:6, Kol 3:1

+ 1:21 1Pet 3:22, Rim 8:38, 1Kor 15:24, Kol 2:10, Evr 1:4

+ 1:22 Zab 8:7, Zab 109:1, 1Kor 15:27, 1Kor 11:3, Efs 5:23

+ 1:23 Efs 4:12, Efs 5:23, Efs 5:30, Kol 1:18, 1Kor 15:28, Kol 3:11

+ 2:1 Luk 15:24, Rim 11:15, Kol 1:21, Kol 2:13

+ 2:2 Yuxn 12:31, Yuxn 14:30, Kol 3:7

+ 2:3 Gal 5:16

+ 2:4 Yuxn 3:16, 1Yuxn 3:1, Rim 5:8

+ 2:5 Kol 2:13, Tit 3:5

+ 2:6 Efs 1:20

+ 2:8 Luk 7:50, Luk 8:48, Elsh 15:11, 1Pet 1:5, Tit 2:11, Tit 3:5

+ 2:9 Rim 3:27, Tit 3:5, Rim 3:27, 1Kor 1:29

+ 2:10 Tit 2:14, Tit 3:8

+ 2:11 Rim 2:26, Rim 2:28, Kol 2:11

+ 2:12 Kol 1:21, Rim 9:4

+ 2:13 Zxr 6:15, Elsh 2:39

+ 2:14 İysh 9:6, İysh 26:12, Mix 5:5, İysh 14:1, Efs 1:10, Kol 1:22

+ 2:15 Rim 7:4, Kol 2:14

+ 2:16 Rim 5:10, Kol 1:20, Kol 3:15

+ 2:17 İysh 57:19

+ 2:19 Fil 3:20

+ 2:20 Kol 2:7, Ayan 21:14, Zab 117:22, İysh 28:16

+ 2:21 1Kor 3:16-17

+ 2:22 1Pet 2:5

+ 3:1 Fil 1:7, Fil 1:1, 2Tim 2:9

+ 3:2 Efs 4:7, Kol 1:25

+ 3:3 Gal 1:12, Gal 2:2

+ 3:6 Gal 3:29, Efs 2:16, Mat 8:11, Luk 13:29

+ 3:7 Kol 1:23

+ 3:8 1Kor 15:9

+ 3:9 Kol 1:26

+ 3:10 Efs 1:21

+ 3:12 Evr 4:16, Evr 10:19

+ 3:13 2Tim 2:10

+ 3:16 Efs 1:18, Kol 1:27, Kol 1:11

+ 3:17 Kol 2:7

+ 3:19 Fil 4:7, Kol 2:10

+ 3:20 Yahu 1:24, Rim 16:24

+ 3:21 Rim 11:36

+ 4:1 Efs 3:1, Fil 1:27, Kol 1:10

+ 4:2 Fil 2:3, Kol 3:13

+ 4:3 Kol 3:14

+ 4:4 Efs 2:16, 1Kor 6:17

+ 4:5 1Kor 1:13

+ 4:6 Mal 2:10, 1Kor 12:6

+ 4:7 Rim 12:3, Efs 3:2

+ 4:8 Zab 67:19

+ 4:9 Yuxn 3:13

+ 4:10 Evr 4:14, Evr 7:26

+ 4:11 1Kor 12:28

+ 4:12 1Kor 12:27, Efs 1:23, Kol 1:18

+ 4:13 Evr 5:12-13, Evr 6:1

+ 4:14 1Kor 13:11, 1Kor 14:20

+ 4:15 2Pet 3:18, Kol 1:10, Kol 2:19

+ 4:17 1Pet 4:3-4, Kol 3:7

+ 4:18 Rim 1:21, Mrk 3:5

+ 4:19 1Pet 1:14, Rim 1:24-28

+ 4:22 Kol 3:8-9

+ 4:23 Rim 12:2, 2Kor 4:16

+ 4:24 Jar 1:26, Rim 6:4, Kol 3:10

+ 4:25 Leb 19:11, Kol 3:9, Zxr 8:16, Rim 12:5

+ 4:26 Zab 4:5

+ 4:27 Yaqp 4:7

+ 4:28 Shıg' 20:15, 1Sal 4:11, 2Sal 3:8, 2Sal 3:10, 1Tim 6:18

+ 4:29 Kol 3:8

+ 4:30 İysh 63:10, 1Sal 5:19, Efs 1:13

+ 4:31 1Pet 3:8, Kol 3:8

+ 4:32 Mat 6:14, Mrk 11:25-26, Luk 7:41-42, 1Pet 3:8, Kol 3:12-13

+ 5:1 Mat 5:48

+ 5:2 Yuxn 10:11, Yuxn 15:13, 1Yuxn 3:16, Rim 5:7-8, Evr 8:3, 1Kor 13:1, Kol 3:14

+ 5:3 1Kor 6:18, Gal 5:19, 1Sal 4:3

+ 5:4 Efs 4:29

+ 5:5 Kol 3:5, 1Kor 6:9-10, Gal 5:21

+ 5:6 Mrk 13:5, Kol 2:8, 2Sal 2:3, 1Yuxn 3:7, Rim 1:18, Kol 3:6

+ 5:7 2Kor 6:14

+ 5:8 Efs 2:1-2, İysh 2:5, Mat 5:14, Yuxn 12:35, 1Yuxn 2:8, Rim 13:12, Fil 2:15, 1Sal 5:5

+ 5:10 1Sal 2:4

+ 5:11 Rim 13:12

+ 5:13 Yuxn 3:20-21

+ 5:14 Rim 13:11, Luk 1:78-79

+ 5:15 Kol 4:5

+ 5:17 Rim 12:2, 1Sal 5:18

+ 5:18 Hkm 20:1, Hkm 23:20, Hkm 31:4, 1Tim 5:23

+ 5:19 Elsh 16:25, Yaqp 5:13, 1Kor 14:15, Zab 26:6, Kol 3:16

+ 5:20 Kol 2:7, 2Sal 1:3, 2Sal 2:13

• 5:21 *Kol 3:17*

+ 5:22 Jar 3:16, 1Pet 3:1

+ 5:23 Efs 1:22-23, 1Kor 11:3

+ 5:25 1Pet 3:7

+ 5:26 Yuxn 13:8, 1Kor 6:11, Tit 3:5, Evr 10:22

+ 5:27 2Kor 11:2, Ayan 14:4

+ 5:30 1Kor 6:15, Efs 1:23, Kol 1:18

+ 5:31 Jar 2:24, Mat 19:5, Mrk 10:7-8, 1Kor 6:16

+ 5:33 Est 1:20, 1Pet 3:1-6

+ 6:1 Shıg' 20:12, Hkm 1:8, Hkm 6:20, Hkm 23:22

+ 6:3 Nzm 5:16

+ 6:4 Nzm 4:9, Nzm 6:7, Hkm 13:24, Hkm 19:18, Hkm 22:6

+ 6:5 1Pet 2:18, Kol 3:22, 1Tim 6:1, Tit 2:9

+ 6:6 Gal 3:28

+ 6:8 Kol 3:24

+ 6:9 Leb 25:43, Nzm 10:17

+ 6:11 2Kor 6:7, 2Kor 10:4, 1Pet 5:8, 1Yuxn 2:13

+ 6:12 Luk 22:53, Kol 1:13, Efs 1:21

+ 6:14 İysh 11:5, İysh 59:17, 1Sal 5:8

+ 6:15 İysh 52:7, Rim 10:15

+ 6:16 1Yuxn 5:4

+ 6:17 Evr 4:12

+ 6:18 Luk 18:1, Luk 21:36, Yahu 1:20, Rim 12:12, Kol 4:2, 1Sal 5:17, Mrk 13:33

+ 6:19 Elsh 4:29, Kol 4:3, 1Sal 5:25, 2Sal 3:1

+ 6:20 Elsh 21:33, Elsh 28:20, 2Kor 5:20

● 6:21 *Kol 4:7-8*

+ 6:21 Elsh 20:4

+ 6:22 Kol 2:2

Filiplilerge jazılg'an xat

Kitap haqqında mag'lıwmat

Bul xattı elshi Pavel İysanın' Xosh Xabarı ushın qamaqta bolg'an waqtında Filip qalasındag'ı iseniwshi ja'ma'a'tke jazg'an edi.

Filip qalası Makedoniya u'lkesinde jaylasqan qala edi. Pavel o'zinin' ekinshi saparının' waqtında bul qalada bolg'anda, ol arqalı usı jerde iseniwshi ja'ma'a't payda bolg'an edi (Elsh. isl. 16:12). Bul qaladag'ı iseniwshi ja'ma'a't kishkene bolsa da, bastan ayag'ına deyin Paveldin' xızmetine sherik bolıp, ko'p ja'rdem etken edi ha'm bul ja'ma'a't pu'tkil iseniwshi ja'ma'a'tlerge u'lgi ko'rsetken edi.

Paveldin' bul xattı jazg'andag'ı baslı maqseti – bergen ja'rdemleri ushın filiplilerge raxmet aytıwdan ibarat edi. Ja'ne de, Pavel o'z xatında Xosh Xabardın' qanday tu'rde ja'riyalanıp atırg'anı haqqında so'z etedi ha'm filiplilerge na'siyat etip, quwdalawlarg'a turaqlılıq penen shıdaw ha'm qanday awhal bolıwına qaramastan, quwanıw kerekligin aytadı. Olardı kishipeyil bolıwg'a ha'm birlikke shaqıradı.

Pavel sol waqıtta qamaqta bolsa da, quwanısh haqqında jazadı. Bul xatta quwanısh so'zi 16 ma'rtebe ushırasadı. Bunday quwanısh Quday beretug'ın tınıshlıqqa tiykarlang'an bolıwı itimal.

Sa'lemnama

1 [1] Masix* İysanın' qulları bolg'an bizler, Pavel ha'm Timofeyden,
Filip qalasındag'ı İysa Masixqa tiyisli bolg'an barlıq muxaddeslerge*,
a'sirese ja'ma'a't jetekshileri menen xızmetshilerine sa'lem!+ [2] A'kemiz
Quday ha'm İyemiz İysa Masix sizlerge miyrim ha'm tınıshlıq bersin!

Paveldin' shu'kirlik bildirip, duwa etiwi

[3] Sizlerdi ha'r sapar eske alg'anımda, Qudayg'a shu'kirlik bildirip
atırman+. [4] Men Qudayg'a duwa etkenimde, sizler ushın ha'r qashan
quwanısh penen sorayman. [5] Sebebi sizler bastan baslap ha'zirgi waqıtqa
deyin Xosh Xabardı ja'riyalawg'a u'les qosıp kelmektesizler+. [6] Sizlerdin'
aran'ızda jaqsı isti baslag'an Qudaydın' bunı Masix İysanın' ku'nine
shekem tolıq tamamlaytug'ınına anıq isenemen+. [7] Ha'mmen'iz tuwralı
usınday pikirde bolıwım orınlı, o'ytkeni sizler ha'mme waqıt menin'
ju'regimdesiz. Men tutqın bolsam da, Xosh Xabardı jaqlasam da ha'm onın'
haqıyqatın turaqlılıq penen da'lillesem de, ha'mmen'iz menin' menen
birlikte Qudaydın' miyrimin bo'lisip kelmektesiz+. [8] Sizlerdin'
ha'mmen'izdi Masix İysanın' su'yispenshiligi menen qalay sag'ıng'anıma
Qudaydın' O'zi gu'wa+. [9] Su'yispenshiligin'iz tolıq bilim ha'm teren'
tu'simpazlıq penen o'sip arta beriwi ushın duwa etip atırman+. [10] Solay
etip, sizler Masixtın' keletug'ın ku'ninde pa'k ha'm minsiz bolıwın'ız
ushın, en' joqarı iygiliktin' ne ekenin ayıra alasızlar. [11] Ja'ne de, Qudaydı
ullılap, alg'ıs-maqtawlar aytıwın'ız ushın, İysa Masix arqalı haqıyqatlıq
jemisine bay bolasızlar.

O'mirimnin' ma'nisi – Masix

[12] Tuwısqanlarım, mınanı biliwin'izdi qa'leymen: menin' basımnan
keshirgenlerim Xosh Xabardın' ja'ne de ko'birek jayılıwına haqıyqattan da
ja'rdem etti. [13] Menin' Masix ushın tutqın bolg'anım pu'tkil saray
saqshılarına ha'm qalg'an ha'mme adamlarg'a ma'lim boldı+. [14] Sonday-
aq, menin' tutqınlıg'ım sebepli, ko'pshilik tuwısqanlarımızdın' İyemizge
degen isenimi bekkemlenip, olar Qudaydın' so'zin qorqpastan aytıwg'a
burıng'ıdan da ko'birek batırlıq ko'rsetpekte+. [15] Durıs, geybirewler Masix
haqqında ku'nshillik penen, jarıspaqqa ja'riyalasa, al bazılar jaqsı niyet
penen ja'riyalamaqta+. [16] Usı keyingiler menin' bul jerge Xosh Xabardın'
qorg'awshısı etip qoyılg'anımdı bilip, bunı su'yispenshilik penen islep atır.

17 Al aldın'g'ıları menin' tutqınlıq awhalımdı ele de awırlastırmaqshı bolıp,
Masix haqqında o'zlerinin' ataq-abırayları ushın napa'k niyet penen
ja'riyalamaqta. 18 Biraq, solay bolsa ne bolıptı? Meyli, jaman niyet penen
bolsın, meyli, haq niyet penen bolsın, Masix haqqında qanday jol menen
ja'riyalansa da, men bug'an quwanaman.

Awa, men quwana beremen de. 19 Sebebi sizlerdin' etken
duwaların'ızdın' ha'm İysa Masixtın' Ruwxının' ja'rdemi menen, bul
awhalımnan azat bolatug'ınımdı bilemen+.

20 Qanday jag'day bolsa da, men Masixtan arlanbawdı qa'leymen. Tiri
bolsam da, o'lsem de, ha'r qashan bolıp kelgenindey, ha'zir de Masixtı
pu'tkil barlıg'ım menen ullılaw ushın tolıq batırlıq ko'rsetiwden bekkem
u'mit etemen+. 21 O'ytkeni menin' ushın o'mirimnin' ma'nisi – bul Masix,
al o'lim utıs demek. 22 Biraq, eger bul du'nyada o'mir su'riwim arqalı
o'nimli miynet etsem, onda neni tan'lawdı bilmeymen. 23 Meni eki ta'rep te
o'zine tartadı. Bul du'nyadan ketip, Masix penen birge bolıwdı qa'leymen.
Sebebi bul anag'urlım jaqsıraq+. 24 Biraq, bul du'nyada qalıwım sizler
ushın kereklirek. 25 Bug'an ko'zim jetkenlikten, qalatug'ınımdı bilemen.
İsenimde o'sip quwanıwın'ız ushın, ha'mmen'iz benen birge bolaman.
26 Solay etip, ja'ne janın'ızg'a kelgenimde, Masix İysa aldında menin'
menen ele de ko'birek maqtana alasızlar.

27 Tek jasap atırg'an o'mirin'iz Masixtın' Xosh Xabarına ılayıqlı bolsın.
Sonda kelip sizlerdi ko'rsem de, alısta bolıp hal-jag'dayın'ızdı esitsem de,
sizlerdin' bir ruwxta bekkem turg'anın'ızdı, Xosh Xabarg'a degen isenim
ushın bir jan, bir ta'n bolıp gu'resip atırg'anın'ızdı bileyin+. 28 Ja'ne de,
o'zlerin'izge qarsı shıqqanlardan hesh qorqpaytug'ının'ızdı da esiteyin.
Sizlerdin' bunday batırlıg'ın'ız olardın' nabıt bolatug'ınının', al sizlerdin'
qutqarılatug'ının'ızdın' belgisi ha'm Qudaydın' isi. 29 O'ytkeni Quday Masix
ushın, sizlerge Og'an tek iseniwdi emes, al Ol ushın azap shegiwdi de
ayrıqsha huqıq etip bergen+. 30 Usı azaptı basımnan keshirgenimdi sizler
ko'rdin'ler ha'm ha'zir de azap shegip atırg'anımdı esitip atırsızlar. Menin'
bul gu'resime sizler de sheriksizler+.

Masixtan o'rnek alın'!

2 [1] Eger sizlerde Masixtan kelgen jiger, su'yispenshilikten payda
bolg'an jubanısh, Muxaddes Ruwx* penen qarım-qatnas, miyrimlilik
ha'm rehimlilik bar bolsa, [2] onda bir pikir ha'm su'yispenshilik penen, bir
ruwx ha'm maqset penen birlesip, menin' quwanıshımdı tolı qılın'+.
[3] Hesh bir na'rseni o'z ataq-abırayın'ızdı asırıw ushın yamasa
maqtanshaqlıq penen islemen'ler. Al ha'r birin'iz kishipeyillik penen,
basqalardı o'zin'izden u'stin dep esaplan'lar+. [4] Tek o'zin'izdin' g'ana
emes, al basqalardın' da paydasın go'zlen'ler+.

[5] Masix İysada bolg'an mına kishipeyillikke sizler de iye bolın'lar:
[6] Masix qudaylıq ta'biyatqa iye bola tura, Qudayg'a ten' ataqtı alıwg'a
umtılıwdı O'zine mina'sip ko'rmedi+. [7] Al O'z ullılıg'ınan waz keship, qul
kelbetin qabılladı. Ol adam bolıp tuwılıp, adam ko'rinisinde keldi+. [8] Ol
O'zin pa's tuttı ha'm o'limge, ha'tte, atanaq ag'ashtag'ı o'limge barıp,
Qudayg'a boysındı+. [9] Sonlıqtan da, Quday Onı en' biyik ma'rtebege
eristirdi ha'm Og'an barlıq atlardan joqarı turatug'ın attı berdi+. [10] Solay
etip, İysanın' atı atalg'anda aspandag'ılardın', jerdegilerdin' ha'm jerdin'
astındag'ılardın' barlıg'ı dize bu'gip,+ [11] Quday A'kenin' ullılanıwı ushın,
ha'mme* İysa Masixtı İyemiz dep ashıq moyınlaydı.

Qudaydın' balalarına say jasan'lar!

[12] Solay etip, su'yikli tuwısqanlarım, men janın'ızda bolg'anımda, sizler
ba'rqulla Qudayg'a boysınatug'ın edin'ler. Al ha'zir janın'ızda joq
waqtımda da burıng'ıdan ko'birek boysınıp, qorqınısh ha'm saqlıq penen,
qutqarılıwın'ızg'a say is-ha'reketlerdi a'melge asıra berin'ler*. [13] Sebebi
O'zine unag'an islerdi qa'lewin'iz ha'm islewin'iz ushın, Qudaydın' O'zi
sizlerge tu'rtki saladı+.

[14] Ha'r bir na'rseni ton'qıldamay ha'm tartıspay islen'ler! [15-16] Sonda
sizler adasqan ha'm buzılg'an a'wlad arasında Qudaydın' kemshiliksiz, taza
ha'm minsiz balaları bolasızlar. Qudaydın' o'mir beretug'ın so'zlerin
basqalarg'a jetkizip, du'nyadag'ı juldızlar sıyaqlı jarqıraysızlar. Solay etip,
menin' jan-ta'nim menen qılg'an miynetim bosqa ketpey, Masixtın' qayta
keletug'ın ku'ninde maqtana alaman++. [17] Sizlerdin' isenim boyınsha
bergen qurbanlıg'ın'ızdı ha'm etken xızmetin'izdi tolıqtırıw ushın, qanım
qurbanlıq sharabı sıyaqlı to'giletug'ın bolsa da, men quwanaman ha'm

ha'mmen'izdin' quwanıshın'ızdı bo'lisemen+. 18 Sol sıyaqlı, sizler de
quwanın'lar ha'm menin' quwanıshımdı bo'lisin'ler.

Timofey ha'm Epafrodit

19 Hal-jag'dayın'ızdı bilip, menin' de kewlim jay tabıw ushın, İyemiz
İysa qa'lese, Timofeydi jaqın arada sizlerge jiberiwden u'mit etemen+.
20 O'ytkeni ol sıyaqlı, shın ju'rekten sizlerdin' g'amın'ızdı oylaytug'ın
menin' basqa adamım joq. 21 Ha'mme Masix İysanın' emes, al o'z ma'pin
oylaydı+. 22 Biraq Timofeydin' isenimli adam ekeni sizlerge ma'lim. Sebebi
ol a'kesinin' janında xızmet etken ul sıyaqlı, Xosh Xabardın' ja'riyalanıwı
ushın menin' qasımda xızmet etti+. 23 Jag'dayımnın' qanday bolatug'ını
belgili bolıwdan, onı da'rriw jiberiwden u'mit etemen. 24 İyemizge
isenimim ka'mil, menin' o'zim de jaqın arada barıp qalaman.

25 Biraq, mu'ta'j bolg'anımda mag'an ja'rdem etiw ushın sizlerdin'
jibergen elshin'iz, tuwısqanım, sherigim ha'm Xosh Xabar ushın
sawashtag'ı joldasım Epafroditti sizlerge qaytarıp jiberiwdi maqul
ko'rdim+. 26 O'ytkeni ol ha'mmen'izdi sag'ınıp atır ha'm onın' awırıp
qalg'anı haqqında xabar tapqanın'ız sebepli, qattı uwayımladı. 27 Ol
haqıyqattan da, o'lim to'seginde jattı. Degen menen, Quday og'an, tek
og'an emes, al qayg'ı u'stine qayg'ı shekpewim ushın mag'an da rehimlilik
etti. 28 Sonlıqtan onı ja'ne ko'rip quwanıwın'ız ushın ha'm menin'
qayg'ılarım da jen'illesiwi ushın, onı qattı asıg'ıslıq penen janın'ızg'a
jiberip atırman. 29 Onı İyemizdin' atınan u'lken quwanısh penen qarsı
alın'lar ha'm usınday adamlardı hu'rmet etin'ler+. 30 Sebebi sizlerdin'
mag'an ete almag'an xızmetin'izdi etiw ushın, ol o'z janın qa'wip astına
qoyıp, Masixtın' isi ushın bir o'limnen qaldı.

Qudaydın' haqıyqatlıg'ı

3 [1] Tuwısqanlarım, juwmaqlap aytqanda, İyemiz benen qatnasta bolıp
quwanın'lar. Sizlerge birdey na'rselerdi qaytalap jazıw meni
zeriktirmeydi, ja'ne de bul sizler ushın zıyansız+.
[2] İyttey bolg'an jalg'an mug'allimlerden, jamanlıq islewshilerden,
qutqarılıw ushın su'nnet etiliw tiyis, dewshilerden saq bolın'lar!+
[3] O'ytkeni bizler – ruwxıy su'nnet etilgen Qudaydın' xalqımız. Bizler
Qudayg'a Onın' Ruwxı arqalı sıyınamız, Masix İysa menen maqtanıp, o'z
shıg'ısımızg'a ha'm erisken na'rselerimizge* su'yenbeymiz+. [4] Negizinde
men olarg'a su'yene alar edim. Eger basqa birew o'z shıg'ısıma ha'm
erisken na'rselerime su'yeniwge da'lilim bar dep oylasa, meniki onıkinen
de ko'birek:+ [5] men segiz ku'nlik waqtımda su'nnet etildim. İzrail
xalqınan, Benamin urıwınan bolg'an nag'ız yahudiymen. Diniy nızam
boyınsha pariseymen+. [6] Diniy inta boyınsha iseniwshiler ja'ma'a'tin
quwdalag'an ha'm diniy nızam talap etken haqlıq boyınsha kemshiliksiz
adam edim+.
[7] Biraq, bir waqıtları a'hmiyetli dep bilgen bul na'rselerimdi endi Masix
ushın paydasız dep esaplayman. [8-9] Awa, men ha'mme na'rseni İyem Masix
İysanı biliwdin' artıqmashılıg'ı aldında paydasız dep sanayman. Ja'ne de,
men Masix ushın ha'mme na'rseden bas tarttım ha'm Og'an erisip, Onın'
menen birge bolıw ushın, ha'mmesin sıpırındı dep esaplayman. Endi
Muxaddes Nızamdı orınlawım arqalı alatug'ın o'z haqlıg'ıma emes, al
Masixqa degen isenim arqalı beriletug'ın, yag'nıy Qudaydın' isenimimizge
qaray beretug'ın haqlıg'ına iyemen++. [10] Qa'ne endi, Masixtın' O'zin ha'm
Onın' qayta tiriliwinin' ku'shin bilip alsam. Onın' azaplarına qatnasıp,
o'limine de sherik bolsam+. [11] Solay etip, tu'binde o'limnen qayta tiriliwge
erissem.

Maqsetke jetiwge tırısıw

[12] Men bularg'a a'lle qashan eriskenim yamasa jetiskenim ushın aytıp
atırg'an joqpan. Al, Masix meni qanday maqset ushın tan'lap alg'an bolsa,
men sol maqsetke jetiwge tırısıp atırman+. [13] Tuwısqanlar, men o'zimdi
usı maqsetke jettim dep esaplamayman. Tek g'ana izde qalg'anlardı esten
shıg'arıp, aldındag'ılarg'a umtılıp atırman. [14] Qudaydın' sıyına, Onın' Masix

İysa arqalı shaqırg'an aspandag'ı o'mirine erisiw ushın, men belgilengen maqsetke jetiwge tırısıp atırman+.

15 Solay etip, aramızdag'ı isenimi jetisken adamlardın' ha'mmesi usı oy-pikirge iye bolsın. Eger sizler basqasha oylaytug'ın bolsan'ız, Quday sizlerge bunı da ashıp beredi+. 16 Tek erisken haqıyqatımız boyınsha o'mir su'reyik.

17 Tuwısqanlarım, ha'mmen'iz birlikte mennen o'rnek alın'lar. Bizlerdin' sizlerge ko'rsetken o'rnegimiz boyınsha jasap atırg'anlarg'a dıqqat awdarıp, olardan u'lgi alın'lar+. 18 Sizlerge ko'p ma'rte aytqanımday, ha'zir de ko'z jaslarımdı to'gip ta'kirarlap atırman: ko'p adamlar Masixtın' atanaq ag'ashtag'ı qurbanlıg'ın qabıl etpey, Onın' dushpanı bolıp jasamaqta. 19 Bundaylardın' ta'g'dirine nabıt bolıw jazılg'an bolıp, olardın' qudayı – o'z qulqını. Olar uyatsız qılıqları menen maqtanıp, tek bul du'nyanın' qızıg'ın g'ana oylaydı+. 20 Biraq, bizin' watanımız aspanda. Bizler sol jerden Qutqarıwshımız bolg'an İyemiz İysa Masixtın' keliwin ku'tpektemiz+. 21 Ha'mme na'rseni boysındıra alatug'ın qu'direti menen, Ol bizlerdin' ha'lsiz ha'm o'tkinshi denemizdi o'zgertip, O'zinin' ullı denesine uqsatadı+.

Aqıl-na'siyatlar

4 [1] Sonlıqtan ha'y ju'rekten sag'ınıp ju'rgen su'yikli tuwısqanlarım,
quwanıshım ha'm basımnın' tajı, İyemiz benen qatnasın'ız bekkem
bolsın, qa'dirdanlarım!
[2] Evodiyag'a o'tinish etemen, Sintixiyag'a da o'tinish etemen, İyemiz
benen qatnasta bolg'an sizler, awızbirshilikli bolın'lar!+ [3] Awa, sadıq
Sizigus* sag'an da jalbarınaman, bul hayallarg'a ja'rdem ber. Sebebi olar
menin' menen, Kliment penen ha'm basqa xızmetshiler menen birge Xosh
Xabardı ja'riyalaw ushın awır miynet etti. Olardın' ha'mmesinin' atları
O'mir kitabında* jazılg'an+.
[4] İyemiz benen qatnasta bolıp, ba'rqulla quwanın'lar. Ta'kirarlap
aytaman: quwanın'lar+. [5] Sizlerdin' adamgershiligin'iz ha'mme
adamlarg'a ma'lim bolsın. İyemizdin' keletug'ın waqtı jaqın+. [6] Hesh
na'rseden ta'shiwish shekpen'ler. Al ha'mme na'rse ushın Qudayg'a duwa
etip ha'm jalbarınıp, ha'r bir tilegin'izdi Og'an shu'kirlik penen
bildirin'ler+. [7] Sonda ha'r qanday aqıl-oydan zıyat bolg'an Qudaydın'
tınıshlıg'ı Masix İysa arqalı kewillerin'izdi ha'm oy-pikirlerin'izdi
qorg'aydı+.
[8] Tuwısqanlarım, juwmaqlap aytqanda, tek nelerdin' haqıyqıy,
nelerdin' hu'rmetli, nelerdin' haq, nelerdin' pa'k, nelerdin' unamlı,
nelerdin' maqtawg'a turarlı, ja'ne de, nenin' jaqsı ha'm nenin' alg'ısqa
ılayıqlı ekenin teren' oylan'lar. [9] Mennen nelerdi u'yrenip, qabıl etip, esitip
ha'm ko'rgen bolsan'ız, solardı islen'ler. Sonda tınıshlıq beriwshi
Qudaydın' O'zi sizler menen birge boladı+.

Paveldin' minnetdarshılıg'ı

[10] Mag'an endi ja'ne g'amxorlıq ko'rsetip atırg'anın'ız ushın, men
İyemizge alg'ıs aytıp, qattı quwanaman. A'lbette, sizler burın da mag'an
g'amxorlıq qılıwdı oylaytug'ın edin'iz, biraq bug'an mu'mkinshilik joq edi.
[11] Men bul so'zlerdi menin' bir mu'ta'jligim bolg'anlıqtan aytıp atırg'an
joqpan. O'ytkeni men ha'r qanday jag'dayda da barıma qanaat etiwge
u'yrengenmen+. [12] Joqshılıqta da, molshılıqta da jasawdın' ne ekenin
bilemen. Ha'r qanday awhalda da: toqshılıqta ha'm ashlıqta, molshılıqta
ha'm mu'ta'jlikte jasawdın' sırın u'yrendim+. [13] Mag'an ku'sh-quwat
beretug'ın İysa Masix penen birge ha'mme na'rseni isley alaman+.

14 Degen menen, sizler menin' qıyınshılıqlarımdı bo'lisip, jaqsı
isledin'ler+. 15 Ha'y filipliler, sizlerge birinshi ret Xosh Xabardı ja'riyalap,
Makedoniyadan shıqqan waqtımda basqa ja'ma'a'tler emes, al tek sizler
g'ana menin' menen alıs-beris qılg'anın'ızdı o'zlerin'iz de bilesizler. 16 Men
Salonikada bolg'an waqtımda da sizler bir neshe ma'rtebe mag'an mu'ta'j
na'rselerimdi jetkizdin'ler+. 17 Men bunı sizlerden bir zat almaqshı bolıp
emes, al sizlerdin' esabın'ızda ruwxıy jemis ko'beysin dep aytıp atırman+.
18 Mende ha'mme na'rse bar, ha'tte, artıp ta atır. Epafrodit arqalı jibergen
na'rselerin'izdi alg'anlıg'ım sebepli, hesh mu'ta'jligim qalmadı. Bul
na'rseler – xosh iyisli tu'tetki ha'm Quday unatıp qabıl etetug'ın
qurbanlıq+. 19 Menin' Qudayım sizlerdin' ha'r bir mu'ta'jligin'izdi Masix
İysa arqalı O'zinin' saltanatlı baylıg'ı menen qandıradı+. 20 A'kemiz
Qudayg'a ma'n'gige dan'q bolsın! Awmiyin.

Son'g'ı sa'lemnama ha'm tilek

21 Masix İysag'a tiyisli bolg'an barlıq iseniwshilerge* sa'lem aytın'lar.
Janımdag'ı tuwısqanlar sizlerge sa'lem aytıp atır+. 22 Barlıq iseniwshiler*,
a'sirese Rim patshası-Qaysardın' sarayındag'ılar sizlerge sa'lem aytıp
atır+.

23 İyemiz İysa Masixtın' miyrimi ruwxın'ızg'a yar bolsın!

---

* 1:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 1:1 Yag'nıy: iseniwshilerge.

* 2:1 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 2:11 So'zbe-so'z: ha'r bir til.

* 2:12 So'zbe-so'z: qutqarılıwın'ızdı a'melge asıra berin'ler.

* 3:3 So'zbe-so'z: o'z denemizge.

* 4:3 Sizigus degen at «haqıyqıy joldasım» degendi an'latadı.

* 4:3 **O'mir kitabı** – ma'n'gilik o'mirge iye bolg'anlardın' atları jazılg'an Qudaydın' kitabı.

* 4:21 So'zbe-so'z: muxaddeslerge.

* 4:22 So'zbe-so'z: muxaddesler.

+ 1:1 Elsh 16:1

+ 1:3 Rim 1:8, Fil 1:4, 2Tim 1:3

+ 1:5 Elsh 16:12-40

+ 1:6 1Kor 1:8

+ 1:7 2Kor 7:3, Efs 3:1, Kol 4:18, 2Tim 2:9, Fil 1:1, Fil 4:14

+ 1:8 Rim 1:9, Rim 9:1

+ 1:9 Kol 1:9, 1Sal 3:12-13, Fil 1:6

+ 1:13 Elsh 28:30

+ 1:14 Elsh 4:31

+ 1:15 2Kor 11:13

+ 1:19 Elsh 16:7

+ 1:20 Mrk 8:38, Rim 1:16, Rim 14:8, 2Kor 5:15

+ 1:23 2Tim 4:6

+ 1:27 Efs 4:1

+ 1:29 Mat 5:11-12

+ 1:30 Kol 1:29, 1Tim 4:10

+ 2:2 Fil 4:2, 1Pet 3:8, Rim 12:16

+ 2:3 Gal 5:26, Rim 12:10, Efs 4:2

+ 2:4 Rim 15:2-3

+ 2:6 Yuxn 1:1, Yuxn 5:18, Yuxn 10:33

+ 2:7 İysh 42:1, Mat 20:28, Rim 8:3, 2Kor 8:9

+ 2:8 Mrk 14:36, Evr 5:8

+ 2:9 Mat 28:18, Efs 1:21, Evr 1:4

+ 2:10 İysh 45:23, Rim 14:11

+ 2:13 1Kor 12:6

+ 2:15 Yahu 1:24, Mat 5:14, Efs 5:8

+ 2:16 Gal 2:2

+ 2:17 Elsh 21:13, 2Tim 4:6

+ 2:19 Elsh 16:1, 1Sal 3:2

+ 2:21 1Kor 10:24, 1Kor 13:5

+ 2:22 1Kor 14:7, 1Tim 1:2, 2Tim 1:2

+ 2:25 Fil 4:18

+ 2:29 Rim 16:2, 1Kor 16:18, 1Sal 5:12-13, 1Tim 5:17

+ 3:1 Fil 4:4

+ 3:2 Zab 21:17, Zab 21:21

+ 3:3 Rim 2:29, Efs 2:11, Kol 2:11

+ 3:4 2Kor 11:18

+ 3:5 Jar 17:12, Leb 12:3, Rim 11:1, Elsh 23:6, Elsh 26:5

+ 3:6 Elsh 8:3, Gal 1:13, Mrk 10:20, Luk 1:6, Elsh 22:3, Elsh 26:5

+ 3:8 Erm 9:24

+ 3:9 Rim 9:30-31, Rim 10:5

+ 3:10 Rim 8:17, 2Kor 1:5, Kol 1:24, 1Pet 4:13, Rim 6:5

+ 3:12 Evr 11:40

+ 3:14 1Pet 5:4, 1Kor 9:24-25, 2Tim 2:5

+ 3:15 1Kor 2:6

+ 3:17 1Pet 5:3, 2Sal 3:9, 1Tim 4:12, Tit 2:7

+ 3:19 2Kor 11:15, 1Sal 5:3, Mrk 8:33

+ 3:20 Efs 2:19, Elsh 1:11, 1Kor 1:7

+ 3:21 1Kor 15:35-52, 1Yuxn 3:2, Rim 8:29, 2Kor 3:18, Kol 3:1

+ 4:2 Fil 2:2

+ 4:3 Shıg' 32:32, Zab 68:29, Ayan 3:5

+ 4:4 Fil 3:1, 1Sal 5:16

+ 4:5 Yaqp 5:8

+ 4:6 Mat 6:25, 1Pet 5:7

+ 4:7 Yuxn 14:27, Fil 4:7, Kol 3:15

+ 4:9 Rim 15:33, 2Sal 3:16

+ 4:11 1Tim 6:6, 1Tim 6:8

+ 4:12 1Kor 4:11, 2Kor 11:27

+ 4:13 1Tim 1:12

+ 4:14 Fil 1:7

+ 4:16 Elsh 17:1

+ 4:17 Rim 1:13

+ 4:18 Fil 2:25, Jar 8:21, Shıg' 29:18

+ 4:19 Zab 22:1, 2Kor 9:8

+ 4:21 Gal 1:2

+ 4:22 2Kor 13:12

Kolosalılarg'a jazılg'an xat
Kitap haqqında mag'lıwmat

Bul xattı elshi Pavel Kolosa qalasındag'ı iseniwshi ja'ma'a'tke jazg'an.

Kolosa qalası Aziya u'lkesinin' (ha'zirgi Turkiyanın' qubla-batıs bo'legi) paytaxtı Efes qalasınan 160 shaqırım uzaqlıqta jaylasqan kishkene tawlı qala edi. Bul jerdegi iseniwshi ja'ma'a't qala turg'ını bolg'an Epafras degen adam arqalı payda bolg'an edi (Kolosa. 1:7). Epafras Xosh Xabar sebepli Rimde qamaqta bolg'an Pavelge barıp, og'an Kolosada jalg'an ta'liymatlardın' bar ekenin aytıp berdi. Bul jalg'an ta'liymatlardı u'yretiwshiler iseniwshi adam İysag'a iseniwden tısqarı yahudiylerdin' u'rp-a'detlerin orınlawı, bul du'nyag'a tiykarlang'an filosofiyalarg'a boysınıwı, perishtelerge sıyınıwı, ayrıqsha ku'nlerdi belgilewi ha'm iship-jewden o'zin tıyıwı tiyis, dep ta'lim berdi.

Biraq Pavel o'z xatında bul jalg'an ta'liymatlardın' ma'nissiz ekenin aytıp, iseniwshi adamnın' İysa Masix penen tıg'ız baylanısta bolıwının' jetkilikli ekenin na'siyatlaydı. O'ytkeni qudaylıq ta'biyattın' tolılıg'ına iye bolg'an Masix sebepli, iseniwshiler Masixtın' tolılıg'ına iye ekenin tu'sindiredi. Qudaydın' O'z Ulı İysa arqalı aspan ha'm jerdegilerdi O'zi menen jarastırg'anın aytadı ha'm xattın' aqırg'ı babında iseniwshiler qalay jasaw kerekligi haqqında so'z etedi.

Sa'lemnama

1 [1] Qudaydın' qa'lewi menen Masix* İysanın' elshisi bolg'an men,
Pavelden ha'm tuwısqanımız Timofeyden,+ [2] Kolosa qalasındag'ı
iseniwshilerge*, yag'nıy Masixqa sadıq bolg'an tuwısqanlarımızg'a sa'lem!
A'kemiz Quday sizlerge miyrim ha'm tınıshlıq bersin!

Paveldin' Qudayg'a shu'kirlik bildiriwi ha'm duwa etiwi

[3] Sizler ushın duwa etkenimizde, İyemiz İysa Masixtın' A'kesi –
Qudayg'a ba'rqulla shu'kirlik bildiremiz+. [4] Sebebi sizlerdin' Masix İysag'a
degen isenimin'iz ha'm pu'tkil iseniwshilerge* degen su'yispenshiligin'iz
haqqında esittik. [5] Sizlerdin' bul isenimin'iz ha'm su'yispenshiligin'iz
aspanda sizler ushın saqlawlı turg'an u'mitke negizlengen. Sizler usı u'mit
haqqında haqıyqat so'zleri, yag'nıy Xosh Xabar arqalı esitkensizler+. [6] Bul
Xosh Xabar sizlerge de jetip keldi. Ol pu'tkil du'nya boylap adamlardı
jaqsılıqqa jetelep, tarqalmaqta. Sol sıyaqlı, sizler Qudaydın' miyrimi
haqqında esitip, Onın' haqıyqatın bilip alg'an ku'nin'izden baslap, Xosh
Xabar sizlerdi de jaqsılıqqa jetelep, tarqalmaqta+.

[7] Sizler Xosh Xabar haqqında bizler menen birge xızmet etetug'ın
su'yikli Epafrastan ta'lim aldın'lar. Usı Epafras – sizler ushın miynet etip
atırg'an Masixtın' sadıq xızmetshisi+. [8] Sizlerdin' Muxaddes Ruwxtan*
alg'an su'yispenshiligin'iz haqqında da bizlerge ol bildirdi.

[9] Sol sebepten usılar haqqında esitken ku'nimizden baslap, bizler de
sizler ushın u'zliksiz duwa etip, Qudaydın' qa'lewin pu'tkil ruwxıy danalıq
ha'm tu'sinik penen tolıq biliwin'iz ushın sorap atırmız+. [10] Bizler ja'ne
sizlerdin' İyemizge ılayıqlı bolıp jasawın'ız, Onı ha'r ta'repleme ırza qılıp,
ha'r bir jaqsı iste jemis beriwin'iz ha'm Qudaydı biliwde o'sip barıwın'ız
ushın da duwa etip atırmız+. [11-12] Onın' ullılıg'ının' qu'diretinen tolıq
ku'sh-quwat alıp, ha'mme na'rsege sabırlılıq penen shıday alıwın'ız ushın
ha'm Quday A'kemizge quwanısh penen shu'kirlik ete alıwın'ız ushın da
bizler duwa etip atırmız. Quday A'kemiz bizlerdi nurdag'ı
muxaddeslerdin'* miyrasına sherik bolıwg'a miyasar qıldı+. [13] Quday
bizlerdi qaran'g'ılıqtın' hu'kimdarlıg'ınan qutqarıp, su'yikli Ulının'
Patshalıg'ına ko'shirdi+. [14] Bizler Qudaydın' Ulının' qanı arqalı
qutqarıldıq, yag'nıy gu'nalarımızg'a keshirim aldıq+.

Masixtın' O'zligi ha'm Onın' xızmeti

15 Qudaydın' Ulı bolg'an Masix ko'zge ko'rinbeytug'ın Qudaydın'
qanday ekenin ko'rsetedi ha'm Ol jaratılg'an ha'mme na'rseden burın bar
bolg'an+. 16 O'ytkeni aspandag'ı ha'm jerdegi ko'zge ko'rinetug'ın ha'm
ko'zge ko'rinbeytug'ın na'rselerdin' ha'mmesi Masix ta'repinen
jaratılg'an: taxtlar, hu'kimdarlıqlar, ha'kimshilik ha'm biylikler, ha'mme
na'rse Ol arqalı ha'm Ol ushın jaratıldı+. 17 Masix ha'mme na'rseden burın
bar bolg'an ha'm ha'mme na'rse Ol sebepli bar bolıp turıptı. 18 Masix –
iseniwshiler ja'ma'a'tinin', yag'nıy O'z denesinin' bası ha'm ja'ma'a'ttin'
tiykarı. Ol ha'mme na'rseden joqarı bolıw ushın, o'liler ishinen birinshi
bolıp tirildi+. 19 Sebebi Quday O'zinin' pu'tkil tolılıg'ının' Onda bolıwın
maqul ko'rdi+. 20 Masixtın' atanaq ag'ashtag'ı qanı arqalı tınıshlıq ornatıp,
Quday Ol arqalı jer ha'm aspandag'ılardın' barlıg'ın O'zi menen
jarastırıwdı qa'ledi+.

21 Sizler bir waqıtları jaman is-ha'reketlerin'iz sebepli, kewillerin'iz
benen Qudayg'a jat ha'm dushpan edin'ler+. 22 Endi bolsa, Quday sizlerdi
O'zinin' aldında muxaddes, kemshiliksiz ha'm ayıpsız qılıp qoyıw ushın,
Masixtın' denesinin' o'limi arqalı sizlerdi O'zi menen jarastırdı+. 23 Tek
g'ana isenimde ba'rqulla turaqlı ha'm bekkem bolıp, o'zlerin'iz esitken
Xosh Xabardın' u'mitinen taymasan'ız bolg'anı. Men, Pavel, aspan
astındag'ı pu'tkil adamzatqa ja'riyalang'an usı Xosh Xabardın' xızmetshisi
boldım+.

Paveldin' iseniwshiler ja'ma'a'tine qılg'an xızmeti

24 Ha'zir men sizler ushın azap shegip atırg'anıma quwanıshlıman.
O'ytkeni Masixtın' ko'rgen qıyınshılıqlarının' jetpegen mo'lsherin Onın'
denesi bolg'an iseniwshiler ja'ma'a'ti ushın men o'z denem menen azap
shegip toltırıp atırman+. 25 Qudaydın' mag'an bergen tapsırması boyınsha
Onın' so'zin sizlerge tolıq jetkiziw ushın, men iseniwshiler ja'ma'a'tinin'
xızmetshisi boldım+. 26 Qudaydın' Xosh Xabarı o'tken a'sirler menen
a'wladlarda jasırın tutıldı. Biraq endi usı sır Onın' muxaddeslerine* ayan
boldı+. 27 Bul sırdın' basqa milletler ushın da qanshelli ullı ha'm bay
ekenin Quday O'z muxaddeslerine bildiriwdi uyg'ardı. Usı sır – ullılıqqa
erisiwge u'mit beretug'ın ishin'izde jasawshı Masix+. 28 Bizler usı Masix
haqqında ha'mmege ja'riyalap atırmız. Masix penen qatnasta bolg'an ha'r

bir adamdı Qudayg'a jetilisken qılıp usınıw ushın, bizler ha'r bir adamdı eskertip, tolıq danalıq penen ta'lim bermektemiz. [29] Masixtın' qu'direti menen mende ha'reket etiwshi ku'sh boyınsha, men de bul maqset ushın bar ku'shimdi salıp miynet etpektemen+.

2 [1] Men sizler ushın, sonday-aq, Laodikiyadag'ılar ha'm meni ju'zbe-ju'z ko'rmegenlerdin' ha'mmesi ushın qanshelli g'ayrat salıp atırg'anımdı biliwin'izdi qa'leymen. [2] Menin' usı g'ayrat salıwımnın' maqseti – sizlerdin' kewillerin'iz jubanısh tawıp, su'yispenshilik penen birlesiwin'izden ibarat. Solay etip, sizler minsiz tu'sinikten payda bolatug'ın ka'mil isenim menen, Qudaydın' sırı bolg'an Masixtı bilip alasızlar+. [3] Masixta aqıl-danalıqtın' pu'tkil g'a'ziynesi jasırılg'an+. [4] Bunı men hesh kimnin' sizlerdi maylı til menen aldap ketpewi ushın aytıp atırman+. [5] Sebebi menin' o'zim aran'ızda joq bolsam da, ruwxım sizler menen birge bolıp, aran'ızdag'ı ta'rtipti ha'm Masixqa degen isenimin'izdin' bekkemligin ko'rip, quwanıp atırman+.

Masix penen qatnasta bolıp jasaw

[6] Sonlıqtan Masix İysanı İyemiz dep qabıl etken bolsan'ız, Onın' menen tıg'ız qatnasta bolıp jasan'lar+. [7] Onda tamır jayıp ha'm tiklenip, o'zlerin'iz u'yrengendey, isenimde bekkemlenip barın'lar ha'm Qudayg'a sansız shu'kirlik bildirin'ler+. [8] Saq bolın'lar! Masixqa emes, al adamlardın' u'rp-a'detlerine ha'm bul du'nyadag'ı ma'nissiz qag'ıydalarg'a tiykarlang'an filosofiya, bos ha'm o'tirik so'zler menen hesh kim sizlerdi olja etpesin+. [9] O'ytkeni qudaylıq ta'biyattın' pu'tkil tolılıg'ı Masixtın' denesinde jasaydı+. [10] Sizler de ha'r qanday ha'kimshilik ha'm biyliktin' bası Masix penen qatnasta bolıp, usı tolılıqqa eristin'iz+.

[11] Sizler Masix penen qatnasta bolıp, su'nnet etildin'iz. Bul su'nnet adamnın' qolı menen qılınatug'ın su'nnet emes, al Masix ta'repinen islengen su'nnet bolıp, usı arqalı gu'nakar ta'biyatın'ız kesip taslanadı+. [12] Suwg'a shomıldırılg'anın'ızda Masix penen birge ko'mildin'ler ha'm Onı o'limnen tiriltken Qudaydın' ku'shine isenip, sol waqıtta Onın' menen birge tirildin'ler+. [13] Sizler gu'naların'ız ha'm gu'nakar ta'biyatın'ızdın'* su'nnetsizligi sebepli o'li edin'ler, biraq Quday sizlerdi Masix penen birge tiriltti. Ol barlıq gu'nalarımızdı keshirdi+. [14] Muxaddes Nızam talapları boyınsha bizlerge qarsı ayıp tag'ıp, hu'kim belgileytug'ın hu'jetti Quday o'shirdi ha'm onı atanaq ag'ashqa shegelep, joq qıldı+. [15] Ol ruwxıy ha'kimler menen biylewshilerdi quralsızlandırdı. Olardı Masixtın' atanaq ag'ashtag'ı o'limi arqalı jen'ip, ko'pshiliktin' ko'z aldında masqara etti+.

Jalg'an ta'liymatlardan saq bolın'lar!

16 Solay etip, jeytug'ın ha'm ishetug'ın na'rselerge, bayramg'a, jan'a
ayg'a yamasa dem alıs ku'nine baylanıslı hesh kim sizlerdi hu'kim
etpesin+. 17 Bular tek keliwi tiyis na'rsenin' ko'len'kesi, al haqıyqatlıq
bolsa Masixta+. 18 Jalg'an kishipeyillikten ha'm perishtelerge sıyınıwdan
la'zzet alatug'ın hesh kim sizlerdi sıyın'ızdan ayırmasın. Olar tek o'zleri
ko'rgen ayanlarg'a g'ana berilip, o'z gu'nakar ta'biyatının' aqılı menen
sebepsiz ko'kirek ko'teredi. 19 Bundaylar iseniwshiler ja'ma'a'tinin' bası
bolg'an Masix penen baylanıstı u'zgen. A'ne usı bastan pu'tkil dene buwın
ha'm sin'irdin' ja'rdemi menen ku'sh alıp ha'm birlesip, Qudaydın'
qa'legen jolı menen o'sip baradı+.

20-21 Eger sizler Masix penen birge bul du'nyanın' ma'nissiz qag'ıydaları
ushın o'lgen bolsan'lar, onda nege bul du'nyag'a tiyisli adamlar sıyaqlı:
«Uslama», «Jeme» ha'm «Qol tiygizbe» degen qag'ıydalarg'a qulaq
asasız++? 22 Bunday qag'ıydalardın' ha'mmesi qollanıw arqalı joq
bolatug'ın na'rselerge baylanıslı bolıp, adamlardın' buyrıq ha'm
ta'liymatlarına tiykarlang'an+. 23 Awa, bul qag'ıydalar jalg'an dindarlıq,
jalg'an kishipeyillik ha'm deneni qıynaw boyınsha aqıllıday bolıp
ko'rinedi. Biraq gu'nakar ta'biyattın' qa'lewlerin ju'wenlewde olardın'
hesh qanday paydası joq.

Masix penen bolg'an jan'a o'mir

3 [1] Solay etip, Masix penen birge tirilgen bolsan'ız, onda aspandag'ı
na'rselerdi izlen'ler. Masix sol jerde, Qudaydın' on' jag'ında otırıptı+.
[2] Jerdegi emes, al aspandag'ı na'rselerdi oylan'lar. [3] Sebebi sizler du'nya
ushın o'lgensizler ha'm jan'a o'mirin'iz Masix penen birge Qudayda
jasırılg'an+. [4] O'mirin'iz bolg'an Masix kelgende, sizler de Onın' menen
birlikte saltanat penen ko'rinesiz+.

[5] Sonlıqtan o'zlerin'izdegi jerge tiyisli bolg'an jaman a'detlerdi:
buzıqshılıq, haramılıq, na'psiqumarlıq, jaman qa'lewler ha'm na'psiqawlıq
bolg'an butqa tabınıwshılıqtı joq qılın'lar+. [6] Bular sebepli, so'zge qulaq
aspaytug'ınlarg'a Qudaydın' g'a'zebi keledi+. [7] Burın sizler de usınday
adamlardın' arasında jasag'anın'ızda, sonday is-ha'reketlerdi isledin'ler+.
[8] Biraq endi ha'mmesin: ashıw, g'a'zep ha'm jek ko'riwshilikti qoyın'lar.
Awzın'ızdan hesh qanday o'sek ha'm so'gis so'z shıqpasın+. [9] Bir-birin'izge
o'tirik so'ylemen'ler. O'ytkeni sizler eski ta'biyatın'ızdı onın' jaman isleri
menen taslap,+ [10] jan'a ta'biyatqa iye boldın'lar. Bul jan'a ta'biyatqa iye
adam Qudaydı tolıq biliw ushın, o'z Jaratıwshısına uqsap baradı+. [11] Solay
etip, jan'a ta'biyatqa iye adamlar arasında grek ha'm yahudiy, su'nnetli
ha'm su'nnetsiz, varvar* ha'm skif*, qul ha'm azat adam bolıp bo'liniw
joq. Al en' a'hmiyetlisi, ha'mme iseniwshilerde jasaytug'ın tek Masix g'ana
bar+.

[12] Qudaydın' tan'lap alg'an muxaddes ha'm su'yikli adamları sıpatında
rehimlilik, jaqsılıq, kishipeyillik, mu'la'yimlilik ha'm sabırlılıq penen
jasan'lar+. [13] Bir-birin'izge shıdamlı ha'm keshirimli bolın'lar. Eger kim de
kim birewden o'kpeli bolsa, İyemizdin' sizlerdi keshirgeni sıyaqlı, sizler de
bir-birin'izdi keshirin'ler+. [14] Bulardın' ha'mmesine qosımsha
su'yispenshilik penen jasan'lar. Ol minsiz birlikke eristiredi+.
[15] Ju'reklerin'izde Masixtın' tınıshlıg'ı hu'kimdarlıq etsin. Sizler bir
denenin' mu'sheleri bolıp, usı tınıshlıqqa shaqırıldın'ız. Ja'ne de, shu'kirlik
bildirin'ler+. [16] Masixtın' so'zi pu'tkil baylıg'ı menen ishin'izde jasasın.
Bir-birin'izge tolıq danalıq penen ta'lim berip, aqıl-na'siyat etin'ler.
Qudayg'a shu'kirlik bildirip, Og'an Zabur jırların, alg'ıs-maqtaw qosıqların
ha'm Muxaddes Ruwxtın' ilhamı menen jazılg'an qosıqlardı shın ju'rekten
aytın'lar+. [17] So'zin'iz yamasa isin'iz benen qılg'an ha'r bir na'rseni İyemiz
İysanın' atı ushın, Ol arqalı A'kemiz Qudayg'a shu'kirlik etip islen'ler+.

Xojalıqtag'ı qatnasıqlar haqqında

18 ● Ha'y hayallar, ku'yewlerin'izge boysının'lar. Bul İyemizge tiyisli
bolg'an hayallarg'a mina'sip+. 19 Ha'y ku'yewler, hayalların'ızdı su'yin'ler.
Olarg'a qopal qatnasta bolman'lar+. 20 Ha'y balalar, ha'mme na'rsede ata-
anaların'ızdın' so'zin tın'lan'lar. Sebebi bul İyemizge unaydı+. 21 Ha'y
a'keler, ruwxı tu'spewi ushın, balaların'ızdın' ashıwın keltirmen'ler. 22 Ha'y
qullar, du'nyadag'ı xojayınların'ızg'a ha'mme na'rsede boysının'lar. Bunı
tek olarg'a jag'ınıw ushın ko'zabag'a emes, al İyemizden qorqıp, shın
ju'rekten islen'ler+. 23-24 İyemizden sıylıq retinde miyras alatug'ının'ızdı
bilip, ne islesen'iz de adamlar ushın emes, al İyemiz ushın islep
atırg'anday bolıp, shın ju'rekten islen'ler. O'ytkeni sizler İyemiz Masixqa
xızmet etip atırsızlar+. 25 Nahaq is islegen adamg'a nahaqlıg'ına ılayıq
qaytarıladı. Quday hesh kimdi ayırmaydı+.

4 [1] Ha'y xojayınlar, aspanda sizlerdin' de İyen'iz bar ekenin bilip,
qulların'ızg'a a'dillik ha'm ten'lik penen qatnas jasan'lar.

Aqıl-na'siyatlar

[2] Ba'rqulla duwa etin'ler. Duwa etkenin'izde shu'kirlik bildirip, sergek
bolın'lar+. [3] Bizler ushın da duwa etin'ler: Masixtın' sırı haqqında O'z
so'zin ja'riyalay alıwımız ushın, Quday bizlerge jol ashsın. Men usı sır
ushın tutqındaman+. [4] Bul sırdı tiyisli tu'rde, tu'sinikli etip ayta alıwım
ushın da duwa etin'ler.

[5] Waqıttan jaqsı paydalanıp, ja'ma'a'ttin' sırtındag'ı adamlarg'a aqıllılıq
penen qatnas jasan'lar+. [6] So'zin'iz ha'mme waqıtta jag'ımlı ha'm duzlı
bolsın. Sonda sizler ha'r bir adamg'a qalay juwap beriw kerekligin bilip
alasızlar+.

Son'g'ı sa'lemnama

[7] • İyemizge menin' menen birge xızmet etetug'ın isenimli xızmetshi
bolg'an su'yikli tuwısqanımız Tixik men tuwralı ha'mme xabardı sizlerge
bildiredi+. [8] Mine, men usı maqset penen onı sizlerge jiberip atırman. Ol
hal-jag'dayımızdı bildirip, sizlerdin' kewillerin'izge jubanısh beredi+.
[9] Tixik penen birge jerlesin'iz, isenimli ha'm su'yikli tuwısqanımız bolg'an
Onisimdi de jiberip atırman. Olar sizlerge bul jerde bolıp atırg'an barlıq
waqıyalar haqqında aytıp beredi+.

[10] Menin' menen birge qamaqta otırg'an joldasım Aristarx ha'm
Barnabanın' atalas inisi Mark sizlerge sa'lem aytıp atır. Sizler Mark
haqqında nusqaw alg'an edin'ler: eger ol sizlerge barsa, onı qabıl
etin'ler+. [11] Yustus dep atalatug'ın Eshu da sizlerge sa'lem aytıp atır.
Yahudiyler ishinen tek usılar g'ana menin' menen birge Qudaydın'
Patshalıg'ı ushın xızmet etpekte. Olar mag'an jubanısh boldı+. [12] Masix
İysanın' xızmetshisi bolg'an jerlesin'iz Epafras sizlerge sa'lem aytıp atır.
Sizlerdi Qudaydın' ha'r bir erkine tolıq isensin ha'm minsiz adamlar bolsın
dep, ol sizler ushın bar ku'shi menen u'zliksiz duwa etip atır+. [13] Sizler
ushın ha'm Laodikiya menen Erapolda bolg'anlar ushın, onın' ko'p miynet
etkenine men gu'waman. [14] Su'yikli shıpaker Luka menen Dimas ta sizlerge
sa'lem aytıp atır+.

15 Laodikiyadag'ı tuwısqanlarg'a, Nimfag'a ha'm onın' u'yindegi
ja'ma'a'tke sa'lem aytın'lar+. 16 Bul xat aran'ızda oqılg'annan son', onı
Laodikiya ja'ma'a'tinde de oqıtın'. Sizler de Laodikiyadan kelgen xattı
oqın'lar+. 17 Arxipke mınanı aytıp qoyın'lar: «İyemizden qabıl etken
xızmetin'di orınlawg'a intalı bol!»+
18 Men, Pavel, bul sa'lemnamanı o'z qolım menen jazıp atırman. Menin'
tutqınlıg'ımdı umıtpan'lar. Qudaydın' miyrimi sizlerge yar bolsın!+

* 1:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 1:2 So'zbe-so'z: muxaddeslerge.

* 1:4 So'zbe-so'z: muxaddeslerge.

* 1:8 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 1:11-12 Yag'nıy: iseniwshilerdin'.

* 1:26 Yag'nıy: iseniwshilerge.

* 2:13 So'zbe-so'z: denen'izdin'.

* 3:11 **Varvar** – sol zamanlarda grek tilin bilmeytug'ın adamlar usılay dep atalg'an. Bul so'zdin' ma'nisi «jat adam» degendi an'latadı.

* 3:11 **Skif** – a'yyemde Qara ten'izdin' arqa-shıg'ısında jasag'an ko'shpeli xalıq. Bul xalıq sol zamanlarda sawatsız ha'm jabayı xalıq bolıp sanalg'an.

+ 1:1 Elsh 16:1

+ 1:3 Efs 1:15-16

+ 1:5 Mat 6:20, 1Pet 1:4

+ 1:6 Mat 24:14, Mat 28:19, Rim 10:18, Kol 1:6

+ 1:7 Kol 4:12, Fil 1:23

+ 1:9 2Sal 1:11, Fil 1:9, Fil 1:6

+ 1:10 2Kor 5:9, Efs 4:1, Fil 1:27, 2Pet 3:18, Efs 4:15

+ 1:11 Efs 3:16

+ 1:13 İysh 42:7, Elsh 26:18, Efs 6:12, 2Pet 1:11

+ 1:14 Efs 1:7

+ 1:15 2Kor 4:4, Evr 1:3, Hkm 8:22, Rim 8:29, Ayan 3:14

+ 1:16 Zab 32:6, Yuxn 1:3, Rim 11:36, 1Kor 8:6, Evr 1:2, Evr 2:10

+ 1:18 Efs 1:22-23, Elsh 26:23, 1Kor 15:20, Ayan 1:4-5, Ayan 3:14

+ 1:19 Kol 2:9

+ 1:20 2Kor 5:18, Efs 1:10, Efs 2:14

+ 1:21 Efs 2:1-2, Efs 2:12

+ 1:22 Yahu 1:24, Efs 1:4, 1Sal 4:7

+ 1:23 Elsh 14:22, Mrk 16:15, Efs 3:7

+ 1:24 2Kor 7:4, 2Kor 12:15, 2Kor 1:5, Fil 3:10

+ 1:25 Efs 3:2

+ 1:26 Rim 16:24, Efs 3:9

+ 1:27 Efs 1:18, Efs 3:16, Kol 2:2, Rim 5:2, Rim 8:17, 1Tim 1:1

+ 1:29 1Kor 15:10, Fil 1:30, 1Tim 4:10

+ 2:2 Kol 1:27, Efs 6:22, Kol 4:8

+ 2:3 Rim 11:33, 1Kor 1:24, 1Kor 2:7

+ 2:4 Rim 16:18

+ 2:5 1Kor 5:3, 1Kor 14:40

+ 2:6 1Sal 4:1

+ 2:7 1Kor 3:11, Efs 2:20, Efs 3:17, Ayan 21:14, Efs 5:20, 2Sal 1:3, 2Sal 2:13

+ 2:8 Mrk 7:3, Gal 1:14, Gal 4:9, Mrk 13:5, 1Yuxn 3:7, Efs 5:6, 2Sal 2:3

+ 2:9 Yuxn 1:14, Kol 1:19

+ 2:10 Efs 1:21-22, Efs 3:19

+ 2:11 Efs 2:11, Rim 2:29, Kol 3:9

+ 2:12 Rim 6:4

+ 2:13 Efs 2:1, Efs 2:5, Elsh 3:19

+ 2:14 Zab 50:3, İysh 43:25, Rim 7:4

+ 2:15 2Kor 2:14, Yuxn 12:31, Yuxn 16:11

+ 2:16 San 28:9-15, Rim 14:5, Gal 4:10, Rim 14:3, Rim 14:17, Evr 9:10

+ 2:17 Evr 8:5, Evr 10:1

+ 2:19 2Pet 3:18, Efs 4:15-16, Kol 1:10

+ 2:20 Rim 6:2, Kol 3:3, Gal 4:9

+ 2:21 1Tim 4:3

+ 2:22 İysh 29:13, Mat 15:9, Mrk 7:7

+ 3:1 Kol 2:12, Zab 109:1, Elsh 7:55-56, Rim 8:34, Efs 1:20, Hkm 15:24

+ 3:3 Rim 6:2, Rim 6:7, Gal 5:24, Kol 2:20

+ 3:4 Yuxn 11:25

+ 3:5 Efs 5:5, Rim 8:13

+ 3:6 Rim 1:18, Efs 5:6

+ 3:7 Efs 2:2, Efs 4:17

+ 3:8 Yaqp 1:21, 1Pet 1:21, Efs 4:22, Efs 4:31

+ 3:9 Leb 19:11, Efs 4:25, Kol 2:11

+ 3:10 Jar 1:26, Efs 4:24

+ 3:11 Rim 2:28-29, 1Kor 7:19, Gal 3:28, Gal 5:6, 1Kor 12:13, Gal 5:6, Efs 2:14, 1Kor 15:28, Efs 1:23

+ 3:12 Luk 18:7, Rim 8:33, Tit 1:1

+ 3:13 Efs 4:2, Mat 6:14-15, Mrk 11:25-26, Luk 7:41-42, Efs 4:32

+ 3:14 1Kor 13:1, Efs 4:3, Efs 5:2

+ 3:15 Yuxn 14:27, Yuxn 16:33, Fil 4:7, Efs 2:16

+ 3:16 Yuxn 15:3, Zab 26:6, Efs 5:19

+ 3:17 1Kor 10:31

● 3:18 *Efs 5:22*

+ 3:18 Jar 3:16, 1Pet 3:1

+ 3:19 1Pet 3:7

+ 3:20 Shıg' 20:12, Hkm 1:8, Hkm 6:20, Hkm 23:22

+ 3:22 1Pet 2:18, 1Tim 6:1, Tit 2:9

+ 3:24 Efs 6:8

+ 3:25 Nzm 10:17, Mat 22:16

+ 4:2 Luk 18:1, Luk 21:36, Rim 12:12, Efs 6:18, 1Sal 5:17

+ 4:3 Elsh 4:29, Rim 16:24, Efs 6:19-20, Fil 1:7, Fil 1:1

+ 4:5 Efs 5:15-16

+ 4:6 1Pet 3:15

● 4:7 *Efs 6:21-22*

+ 4:7 Elsh 20:4

+ 4:8 Kol 2:2

+ 4:9 Fil 1:10, Fil 1:16

+ 4:10 Elsh 19:29, Fil 1:24, Elsh 12:12, Elsh 15:37-38

+ 4:11 Elsh 1:23, Elsh 18:7

+ 4:12 Kol 1:7, Fil 1:23

+ 4:14 2Tim 4:10-11, Fil 1:24

+ 4:15 Rim 16:5

+ 4:16 1Sal 5:27

+ 4:17 Fil 1:2

+ 4:18 1Kor 16:21, Gal 6:11, 2Sal 3:17, Fil 1:19

Salonikalılarg'a jazılg'an birinshi xat

Kitap haqqında mag'lıwmat

Bul xattı elshi Pavel Salonika qalasındag'ı iseniwshi ja'ma'a'tke jazg'an edi.

Salonika qalası Makedoniya u'lkesinin' oraylıq qalası edi. Salonikadag'ı iseniwshi ja'ma'a't Paveldin' ekinshi saparının' waqtında Pavel arqalı payda bolg'an edi (Elsh. isl. 17:1-9).

Paveldin' bul xattı jazg'andag'ı maqseti – sol jerdegi jaqında isengen adamlardı qollap-quwatlaw edi. Pavel o'z xatında o'zlerine u'yretilgen na'rselerdi saqlag'anı ushın ha'm quwdalawlar waqtında isenimde bekkem turg'anı ushın Salonikadag'ı iseniwshilerdi maqtap, olardı jigerlendiredi. Degen menen, İyemiz İysanın' ekinshi ma'rtebe keliwine baylanıslı nadurıs pikirlerge iye adamlar bar ekenin esitip, İyemiz İysanın' du'nyag'a ekinshi ma'rtebe keliwi aldınan qanday waqıyalar ju'z beretug'ını haqqında aytadı. Ja'ne de, sol ku'ndi ku'tip ju'rgen adamlardın' ku'ndelikli o'mirde Qudayg'a unamlı o'mir su'riw kerekligin na'siyat etedi.

1 [1] A'kemiz Qudayg'a ha'm İyemiz İysa Masixqa* tiyisli bolg'an
Salonika iseniwshilerinin' ja'ma'a'tine, Pavel, Sila ha'm Timofeyden
sa'lem! Sizlerge Qudaydın' miyrimi ha'm tınıshlıg'ı yar bolsın!+

Salonikalılardın' u'lgili isenimi

[2] Duwa etkenimizde sizlerdi tilge alıp, ba'rqulla ha'mmen'iz ushın
Qudayg'a shu'kirlik bildiremiz+. [3] Quday A'kemizdin' aldında
isenimin'izdin' jemisi bolg'an is-ha'reketin'izdi, su'yispenshiligin'izge
tiykarlang'an miynetin'izdi ha'm İyemiz İysa Masixqa degen u'mitin'izden
payda bolg'an shıdamlılıg'ın'ızdı u'zliksiz eske alamız.
[4] Quday su'ygen tuwısqanlarım! Onın' sizlerdi tan'lap alg'anın bizler
bilemiz+. [5] Sebebi sizlerge ja'riyalang'an Xosh Xabar tek so'z benen g'ana
emes, al qu'diret, Muxaddes Ruwx* ha'm tolıq isenim menen jetkizildi.
Sizlerdin' paydan'ız ushın aran'ızda qalay jasag'anımızdı bilesizler+.
[6] Ko'p azap-aqıretlerge qaramay, sizler Muxaddes Ruwxtın' bergen
quwanıshı menen Qudaydın' so'zin qabıl etip, bizlerge ha'm İyemizge
eliklewshiler boldın'lar+. [7] Solay etip, Makedoniya ha'm Axayadag'ı pu'tkil
iseniwshilerge sizler u'lgi boldın'lar. [8] O'ytkeni İyemizdin' so'zi sizlerden
tarqap, Qudayg'a degen isenimin'iz haqqında xabar tek Makedoniya ha'm
Axayag'a emes, al ha'mme jerge jetip bardı. Sonlıqtan bizlerdin' bul
haqqında bir na'rse aytıwımızg'a ha'jet qalmadı. [9] Sebebi olardın' o'zleri
bizlerdi qanshelli jaqsı qabıl alg'anın'ızdı ha'm haqıyqıy tiri Qudayg'a
xızmet etiw ushın qalay butlardı taslap, Qudayg'a qaytqanın'ızdı aytıp
berdi+. [10] Ja'ne bizlerdi keleshektegi qa'ha'rli jazadan qutqaratug'ın
Qudaydın' O'zi o'limnen tiriltken Ulı İysanın' aspannan keliwin ku'tip
atırg'anın'ızdı da olar so'z etti+.

Paveldin' Salonikadag'ı xızmeti

2 [1] Tuwısqanlar! Sizlerge bolg'an saparımızdın' bosqa ketpegenin
o'zlerin'iz de bilesiz. [2] Biraq o'zlerin'izge ma'lim, bunnan aldın Filipte
azap shegip, masqaralanıwg'a duwshar bolg'an edik. Degen menen, ku'shli
qarama-qarsılıqlarg'a qaramastan, Qudaydın' Xosh Xabarın sizlerge
ja'riyalaw ushın, bizler Qudayımızdan ma'rtlik alıp turatug'ın edik+.
[3] O'ytkeni bizlerdin' aqıl-na'siyatımız o'tirik yamasa napa'k niyet ha'm
hiylege negizlenbegen edi+. [4] Kerisinshe, Quday bizlerdi mina'sip ko'rip,
bizlerge Xosh Xabardı isenip tapsırdı. Sonlıqtan bizler adamlarg'a emes, al
kewillerimizdi sınaytug'ın Qudayg'a unaw ushın Xosh Xabardı ja'riyalap
ju'rmiz+. [5] Xabarın'ız bar, bizler hesh qashan jag'ımpazlıq so'zleri yamasa
paydaku'nemlik nıqabı menen kelmedik. Quday bug'an gu'wa+. [6] Ja'ne
bizler hesh kimnen: ya sizlerden, ya basqalardan hu'rmet-maqtaw izlep
ju'rgen joqpız+.

[7] Masixtın' elshileri sıpatında sizlerge awırmanlıq salıwımızg'a bolar
edi. Biraq, balalarına g'amxor bolg'an ana sıyaqlı, sizlerge mu'la'yim
boldıq. [8] Sizlerdi usılay jaqsı ko'rip, sizlerge tek Qudaydın' Xosh Xabarın
emes, al o'z janlarımızdı beriwge de qayıl edik. Sebebi sizler bizler ushın
sonshelli qa'dirli edin'iz+. [9] Tuwısqanlar! Bizlerdin' awır miynetimiz ha'm
qıyınshılıqlarımız yadın'ızda. Hesh birin'izge awırmanlıg'ımız tu'spewi
ushın, ku'ni-tu'ni miynet etip, sizlerge Qudaydın' Xosh Xabarın
ja'riyaladıq+.

[10] Siz iseniwshilerdin' aldında qanday muxaddes, haq ha'm
kemshiliksiz bolıp jasag'anımızg'a sizler de, Quday da gu'wa. [11] Xabarın'ız
bar, bir a'ke o'z balalarına qanday qatnas jasasa, bizler de sizlerdin' ha'r
birin'izge sonday qatnas jasadıq+. [12] Sizlerge aqıl-na'siyat ha'm jubanısh
berip, O'z Patshalıg'ına ha'm saltanatına shaqırg'an Qudayg'a ılayıqlı
jasawdı o'tinish ettik+.

[13] Bizler Qudayg'a ja'ne bir na'rse ushın u'zliksiz shu'kirlik etemiz.
O'ytkeni sizler Qudaydın' so'zin bizlerden esitip qabıl etkenin'izde, bunı
adamnın' so'zi sıpatında emes, al Qudaydın' so'zi sıpatında qabıl ettin'ler.
Bul so'z haqıyqattan Qudaydın' so'zi bolg'anlıqtan, siz iseniwshilerde
ha'reket etpekte+. [14] Sebebi tuwısqanlar, sizler Masix İysag'a tiyisli bolg'an
Yahudiyadag'ı Qudaydın' ja'ma'a'tlerine eliklewshiler boldın'lar. Olar
yahudiylerden qanday azap-aqıret ko'rgen bolsa, sizler de o'z

milletin'izden sonday azap-aqıret ko'rdin'ler+. 15 İyemiz İysanı ha'm
payg'ambarlardı o'ltirgen yahudiyler bizlerdi de quwıp shıg'ardı ha'm olar
Qudaydı nariyza qılıp, pu'tkil adamlarg'a dushpanlıq islep atır+. 16 Basqa
milletlerdin' qutqarılıwı ushın, bizlerdin' so'ylewimizge olar tosqınlıq
jasap, ha'r qashan o'z gu'nalarının' mo'lsherin toltırıp atır. Biraq olar
aqırında Qudaydın' g'a'zebine ushıraydı+.

Paveldin' salonikalılarg'a degen sag'ınıshı

17 Tuwısqanlar, sizlerden az waqıtqa ayra tu'sirilip, o'zlerimiz alısta
bolsaq ta, kewillerimiz sizler menen birge edi. Sizlerdi ju'da' sag'ınıp,
diydar ko'risiwge qattı tırıstıq+. 18 Sonlıqtan sizlerge barg'ımız kelip,
a'sirese men, Pavel, bir neshe ma'rte barmaqshı bolg'anımda, shaytan
bizlerge kesent etti+. 19 Bizlerdin' u'mitimiz, quwanıshımız ha'm İyemiz
İysa kelgende, Onın' aldında kiyetug'ın maqtaw tajımız ne? Sizler emessiz
be+? 20 Awa, maqtanıshımız ha'm quwanıshımız sizlersiz.

3 [1] Solay etip, bizler artıq shıday almay, Afinada jalg'ız qalıwdı
uyg'ardıq+. [2] İsenimin'izdi bekkemlep, sizlerdi jigerlendiriw ushın,
Masixtın' Xosh Xabarın ja'riyalaytug'ın Qudaydın' xızmetshisi,
tuwısqanımız Timofeydi sizlerge jiberdik+. [3] Azap-aqıretler sebepli hesh
kim isenimde silkinbesin dep, bizler usılay isledik. Azap shegiw
ta'g'dirimizge jazılg'anı o'zlerin'izge ma'lim+. [4] O'ytkeni sizler menen
birge bolg'anımızda, azap shegetug'ınımızdı aldın aytqan edik. Xabarın'ız
bar, aytqanımızday anıq solay boldı da. [5] Sonlıqtan men de artıq shıday
almay, azg'ırıwshı sizlerdi azg'ırıp, miynetimiz bosqa ketpesin dep,
isenimin'izdin' jag'dayın biliw ushın Timofeydi sizlerge jiberdim+.

Salonikadan kelgen quwanıshlı xabar

[6] Biraq, sizlerdin' janın'ızdan bizlerge jan'a g'ana qaytıp kelgen
Timofey sizlerdin' isenimin'iz ha'm su'yispenshiligin'iz haqqında
quwanıshlı xabar alıp keldi. Bizlerdi ba'rqulla jaqsı oy menen eske alıp,
bizlerdin' sizlerdi sag'ıng'anımızday, sizlerdin' de bizlerdi sag'ınıp
atırg'anın'ızdı aytıp berdi+. [7] Sol sebepten tuwısqanlar, qıyınshılıqlı ha'm
azap-aqıretli jag'dayda sizlerdin' isenimin'iz sebepli jigerlenip qaldıq.
[8] Sebebi sizler İyemiz benen bekkem baylanısta bolsan'ız, bizlerdin' janımız
jay tabadı. [9] Qudayımızdın' aldında sizler sebepli alg'an barlıq
quwanıshımızdın' esesin Og'an qansha shu'kirlik aytıp qaytarsaq ta az.
[10] Sizler menen ju'zbe-ju'z ko'risiw ushın ha'm isenimin'izdegi jetispegen
na'rselerdi tolıqtırıw ushın, ku'ni-tu'ni bar ku'shimiz benen duwa etip
atırmız+.

[11] A'kemiz Qudaydın' O'zi ha'm İyemiz İysa sizlerge barıwg'a jolımızdı
ashsın!+ [12] İyemiz bir-birin'izge ha'm pu'tkil adamlarg'a degen
su'yispenshiligin'izdi bizlerdin' sizlerge degen su'yispenshiligimiz sıyaqlı
ko'beytip arttırsın!+ [13] Solay etip, İyemiz İysa O'zinin' pu'tkil
muxaddesleri* menen kelgende, A'kemiz Qudaydın' aldında
muxaddeslikte kemshiliksiz bolıwın'ız ushın, ju'reklerin'izdi
bekkemlesin+.

Qudayg'a unaytug'ın o'mir

4 [1] Endi bolsa, tuwısqanlar, Qudayg'a unaw ushın qalay jasaw
kerekligin sizler bizlerden u'yrendin'iz. Ha'zir usılay jasap atırsız da.
Bul iste ja'ne de alg'a ilgerilewin'izdi İyemiz İysanın' atı menen sizlerden
o'tinish etip soraymız+. [2] O'ytkeni İyemiz İysanın' biyligi menen sizlerge
qanday jol-joriqlardı bergenimizdi o'zlerin'iz bilesizler.
[3] Qudaydın' erki – sizlerdin' muxaddes bolıwın'ızdan ibarat. Yag'nıy, Ol
sizlerdin' jınısıy buzıqshılıqtan awlaq ju'riwin'izdi,+ [4] ha'r birin'izdin' o'z
denesin qa'dirlep, muxaddes qılıp saqlawın* [5] ha'm Qudaydı bilmeytug'ın
butqa tabınıwshılar sıyaqlı buzıq qa'lewlerge berilmewin qa'leydi+. [6] Hesh
kim usınday iste tuwısqanına qıyanet etip, haramılıq islemesin. Burın
sizlerge aytqanımız ha'm eskertkenimizdey, İyemiz bunday barlıq isler
ushın adamlardı jazalaydı. [7] Sebebi Quday bizlerdi haram bolıp jasaw ushın
emes, al muxaddes bolıp jasaw ushın shaqırdı+. [8] Solay etip, bul jol-joriqtı
qabıl almag'an adam adamdı emes, al Muxaddes Ruwxın sizlerge bergen
Qudaydı qabıl almag'an boladı.
[9] Biraq tuwısqanlıq su'yispenshilik haqqında birewdin' sizlerge bir
na'rse jazıwına ha'jet joq. O'ytkeni bir-birin'izdi su'yiwdi sizler Qudaydan
u'yrendin'ler+. [10] Sizler haqıyqattan da pu'tkil Makedoniyadag'ı
tuwısqanlardın' ha'mmesin su'yesizler. Tuwısqanlar, bul iste ja'ne de alg'a
ilgerilewin'izdi sizlerden o'tinish etemiz. [11] Ja'ne de, sizlerge jol-joriq
bergenimizdey, tınısh o'mir su'riwdi, o'z isin'izge kewil bo'liwdi ha'm
qolların'ız benen miynet etiwdi maqset etip qoyın'lar+. [12] Solay etip, sizler
ja'ma'a'tten tıs adamlardın' aldında hu'rmet-izzetli o'mir su'resizler ha'm
hesh kimnen g'a'rezli bolmaysızlar+.

İysanın' qayta keliwi

[13] Tuwısqanlar! U'mitsiz jasaytug'ın basqa adamlar sıyaqlı
qayg'ırmawın'ız ushın, bul du'nyadan ko'z jumg'anlar haqqında sizlerdin'
xabarsız qalıwın'ızdı qa'lemeymiz+. [14] Sebebi bizler İysanın' o'lip, qayta
tirilgenine isenemiz. Sol sıyaqlı, İysag'a isenip, bul du'nyadan ko'z
jumg'anlardı Quday Onın' menen birge qayta alıp keletug'ınına da
isenemiz+. [15] İyemizdin' so'zine tiykarlanıp, sizlerge mınanı bildiremiz:
ha'zir tiri bolıp jasap atırg'an bizler, yag'nıy İyemiz kelemen degenshe tiri
ju'retug'ınlar bul du'nyadan ko'z jumg'anlardan hesh artıq emespiz+.

16 O'ytkeni İyemizdin' O'zi buyırg'an ba'lent dawıs, bas perishtenin' sesti
ha'm Qudaydın' ka'rnayı menen aspannan kelgende, da'slep Masixqa
isengen o'liler tiriledi+. 17 Onnan son', jasap atırg'an bizler, yag'nıy tiri
qalg'anlar olar menen birlikte İyemizdi hawada ku'tip alıw ushın, bultlar
ishine alınıp ko'terilemiz. Solay etip, ha'mme waqıt İyemiz benen birge
bolamız+. 18 Mine, usı so'zler menen bir-birin'izdi jubatın'lar.

5 [1] Tuwısqanlar! Bul waqıyalardın' waqıt ha'm ma'wsimleri haqqında
sizlerge jazıwdın' keregi joq+. [2] Sebebi İyemizdin' ku'ni tu'nde urının'
keliwi sıyaqlı keletug'ının sizler anıq bilesizler+. [3] Adamlar: «Ha'mmesi
tınısh ha'm qa'wipsiz», – degende, ju'kli hayaldı birden tolg'aq tutqanday,
olar tosattan apatqa ushırap, qashıp qutıla almaydı+.
[4] Biraq tuwısqanlar, sizler qaran'g'ılıqta bolmag'anlıqtan, sol ku'n
sizlerdi urı tu'skendey g'apılda qaldırmaydı+. [5] Sizlerdin' ha'mmen'iz
nurdın' ha'm ku'ndizdin' balalarısız*. Bizler tu'nge yamasa qaran'g'ılıqqa
tiyisli emespiz+. [6] Sonlıqtan basqalar sıyaqlı uyıqlamayıq, oyaw ha'm
sergek bolayıq+. [7] O'ytkeni uyıqlaytug'ınlar tu'nde uyıqlaydı, ma's
bolatug'ınlar da tu'nde ma's boladı.
[8] Al ku'ndizge tiyisli bolg'an bizler sergek bolayıq, isenim ha'm
su'yispenshilikti sawıt qılıp, qutqarılıwg'a degen u'mitti basımızg'a
duwlıg'a qılıp kiyeyik+. [9] Sebebi Quday bizlerdi O'zinin' g'a'zebine
ushırawımız ushın emes, al İyemiz İysa Masix arqalı qutqarılıwımız ushın
tayınladı+. [10] Tiri bolsaq ta, o'li bolsaq ta, bizlerdi O'zi menen birge jasasın
dep, İysa Masix bizler ushın o'ldi+. [11] Sonlıqtan ha'zir islep
atırg'anın'ızday, bir-birin'izdi jigerlendirip, bir-birin'izdin' isenimin'izdi
bekkemley berin'ler.

Son'g'ı aqıl-na'siyatlar ha'm sa'lemnama

[12] Tuwısqanlar! Aran'ızda miynet etkenlerdin', yag'nıy İyemizdin'
jolında sizlerge jolbasshılıq qılıp, aqıl-na'siyat bergenlerdin' qa'dirin
biliwin'izdi sizlerden o'tinish etemiz+. [13] İslegen isleri ushın olardı su'yip,
sheksiz hu'rmet etin'ler. O'z ara tatıw jasan'lar+. [14] Sizlerge jalbarınamız,
tuwısqanlar, is jaqpaslarg'a eskertiw jasap, ju'reksizlerdi jigerlendirin'ler,
ku'shsizlerge ja'rdem berip, ha'mmege sabırlı bolın'lar+. [15] Abaylı
bolın'lar, hesh kim jamanlıqqa jamanlıq penen juwap qaytarmasın.
Kerisinshe, ha'mme waqıtta bir-birin'izge ha'm pu'tkil adamlarg'a jaqsılıq
islewge umtılın'lar+.
[16] Ba'rqulla quwanın'lar+. [17] Tınbay duwa etin'ler+. [18] Qanday awhal
bolsa da, Qudayg'a shu'kirlik bildirin'ler. O'ytkeni Masix İysag'a tiyisli
bolg'an sizlerge degen Qudaydın' erki usılar+. [19] Muxaddes Ruwxtın' isin
toqtatpan'lar*+. [20] Payg'ambarshılıq so'zlerin* kemsitpen'ler. [21] Biraq,

ha'mme na'rseni sınap ko'rin'ler. Jaqsılıqqa jabısıp alın'lar+. 22 Ha'r
qanday jamanlıqtan qashın'lar.
23 Tınıshlıq beriwshi Qudaydın' O'zi sizlerdi tolıq muxaddes qılsın:
pu'tkil ruwxın'ız, janın'ız ha'm denen'izdi İyemiz İysa Masixtın' keliwine
kemshiliksiz qılıp saqlasın+. 24 Sizlerdi shaqırg'an Quday sadıq, Ol usını
a'melge asıradı+.
25 Tuwısqanlar, bizler ushın duwa etin'ler+. 26 Barlıq tuwısqanlardı
muxaddes posa menen su'yip, sa'lem aytın'lar+. 27 Bul xattın' ha'mme
tuwısqanlarg'a oqıp beriliwin İyemizdin' atı menen sizlerge qatan' tu'rde
tapsıraman+.
28 İyemiz İysa Masixtın' miyrimi sizlerge yar bolsın!

* 1:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 1:5 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 3:13 Yag'nıy: İysag'a iseniwshiler.

* 4:4 Yamasa: o'z hayalı menen muxaddes ha'm hadal qatnasta bolıwdı biliwin.

* 5:5 **Nur ha'm ku'ndizdin' balaları** – Qudaydın' balaları.

* 5:19 So'zbe-so'z: Muxaddes Ruwxtı o'shirmen'ler.

* 5:20 **Payg'ambarshılıq so'zleri** – Muxaddes Ruwx arqalı berilgen Qudaydın' so'zleri.

+ 1:1 Elsh 15:22, 1Pet 5:12, 2Sal 1:1, Elsh 17:1, Fil 4:16

+ 1:2 Efs 5:20, 2Sal 1:3, 2Sal 2:13

+ 1:4 2Pet 1:10

+ 1:5 Elsh 20:18

+ 1:6 1Kor 4:16, 1Kor 11:1, 2Sal 3:7, Elsh 17:5-10, Elsh 13:52

+ 1:9 Elsh 14:15

+ 1:10 1Kor 1:7, 2Sal 1:10, Mat 3:7, Rim 5:9, 1Sal 2:16, 1Sal 5:9

+ 2:2 Elsh 16:22-24

+ 2:3 2Kor 4:2

+ 2:4 Gal 2:7, Gal 1:10, Efs 5:10

+ 2:5 Rim 1:9, Rim 9:1, Fil 1:8

+ 2:6 1Kor 9:4-5, 2Sal 3:9, Fil 1:8

+ 2:8 2Kor 12:15

+ 2:9 Elsh 18:3, 2Kor 11:27, 2Sal 3:8

+ 2:11 1Kor 4:14-15

+ 2:12 2Sal 2:14

+ 2:13 Gal 4:14

+ 2:14 1Sal 1:6, Elsh 17:5, 2Sal 1:4-5

+ 2:15 Erm 2:30, Mat 23:34, Yuxn 15:20, Elsh 13:50, Elsh 17:5

+ 2:16 Elsh 13:45, Elsh 14:2, Mat 27:25, Luk 21:23, 1Sal 1:10

+ 2:17 1Kor 5:3, Kol 2:5

+ 2:18 Rim 1:13, Rim 15:22

+ 2:19 1Kor 15:31, 2Sal 1:4

+ 3:1 Elsh 17:15-16

+ 3:2 Elsh 16:1, Fil 2:19

+ 3:3 Elsh 9:16, Elsh 14:22, 1Pet 5:9

+ 3:5 1Jln 21:1, Mat 4:3, 1Kor 7:5, Gal 4:11

+ 3:6 Elsh 18:5

+ 3:10 2Tim 1:3

+ 3:11 2Sal 3:5

+ 3:12 Fil 1:9-10, 2Sal 1:3

+ 3:13 Zxr 14:5, Yahu 1:14, 2Sal 2:17

+ 4:1 Kol 1:10, Kol 2:6

+ 4:3 1Kor 6:18, Gal 5:19, Efs 5:3

+ 4:5 1Pet 4:3-4, Rim 1:26, Efs 4:17-19

+ 4:7 1Pet 1:15, Yahu 1:24, Efs 1:4, Kol 1:22

+ 4:9 Evr 13:1, Yuxn 6:45

+ 4:11 Hkm 17:14, Elsh 18:3, Efs 4:28, 2Sal 3:8, 2Sal 3:10

+ 4:12 Rim 13:13

+ 4:13 Efs 2:12

+ 4:14 1Kor 15:20, 2Kor 4:14

+ 4:15 1Kor 15:51-52

+ 4:16 Dan 10:13, Dan 12:1, Yahu 1:9, Ayan 12:7, İysh 27:12, Mat 24:31, 1Kor 15:52, Mat 16:27, 1Kor 15:23

+ 4:17 Elsh 1:9, Ayan 11:12, Yuxn 14:3

+ 5:1 Elsh 1:7

+ 5:2 Mat 24:43, 2Pet 3:10

+ 5:3 İysh 13:8, Luk 21:34, Fil 3:19

+ 5:4 1Yuxn 2:8

+ 5:5 Luk 16:8, Yuxn 12:36, Rim 13:12

+ 5:6 Mrk 13:33-36, 1Pet 1:13, Efs 6:18

+ 5:8 İysh 59:17, Efs 6:14, Efs 6:17

+ 5:9 1Sal 1:10

+ 5:10 Rim 14:9

+ 5:12 1Kor 16:16, 1Kor 16:18, Fil 2:29, 1Tim 5:17

+ 5:13 Mrk 9:50, Rim 12:18, 2Kor 13:11

+ 5:14 2Sal 3:6-10, İysh 35:4, Gal 6:1

+ 5:15 Leb 19:18, 1Pet 3:9, Rim 12:17

+ 5:16 Fil 4:4

+ 5:17 Luk 18:1, Luk 21:36, Rim 12:12, Efs 6:18, Kol 4:2

+ 5:18 Rim 12:2, Efs 5:17, Efs 5:20

+ 5:19 Efs 4:30

+ 5:21 1Yuxn 4:1, 1Kor 14:29

+ 5:23 Rim 15:33, Fil 4:9, 2Sal 3:16

+ 5:24 1Kor 1:9, 2Sal 3:3, Evr 10:23

+ 5:25 Efs 6:19, 2Sal 3:1, Evr 13:18

+ 5:26 1Pet 5:14, Rim 16:16

+ 5:27 Kol 4:16

Salonikalılarg'a jazılg'an ekinshi xat

Kitap haqqında mag'lıwmat

Xattı elshi Pavel Salonika qalasındag'ı iseniwshi ja'ma'a'tke jazg'an edi. Birinshi xatta aytılg'anday, bul xatta da İyemiz İysanın' ekinshi ma'rtebe du'nyag'a keliwi tuwralı ken'irek so'z etiledi. Pavel o'z xatında iseniwshi ja'ma'a'tke qa'wip tuwg'ızıwshı jalg'an ta'liymatlar haqqında eskertedi ha'm İyemiz İysanı jaqın arada keledi dep oylap, jumıs islewdi toqtatqan ayırım isjaqpas adamlardı a'shkaralaydı. Kim de kim miynet etpese, awqat jewge de haqısı joq ekenligin aytadı.

Bizler bul xat arqalı İyemiz İysanın' keliwi haqqında ha'm iseniwshiler sol waqıtqa deyin qalay jasaw kerekligi haqqında u'yrenemiz.

1 [1] A'kemiz Qudayg'a ha'm İyemiz İysa Masixqa* tiyisli bolg'an
Salonika iseniwshilerinin' ja'ma'a'tine, Pavel, Sila ha'm Timofeyden
sa'lem!+ [2] A'kemiz Qudaydın' ha'm İyemiz İysa Masixtın' miyrimi ha'm
tınıshlıg'ı sizlerge yar bolsın!

Keleshektegi qa'ha'rli jaza

[3] Tuwısqanlar! Sizler ushın ha'mme waqıtta Qudayg'a shu'kirlik etiw
parızımız. Usılay islewimiz orınlı. Sebebi isenimin'iz ku'n sayın o'sip, ha'r
qaysısın'ızdın' bir-birin'izge degen su'yispenshiligin'iz artıp barmaqta+.
[4] Sonlıqtan bizler basın'ızdan keship atırg'an barlıq quwdalaw ha'm azap-
aqıretler waqtındag'ı sizlerdin' sabırlılıg'ın'ız ha'm isenimin'iz ushın
Qudaydın' ja'ma'a'tlerinde sizler menen maqtanamız+.
[5] Bulardın' ha'mmesi Qudaydın' a'dil jazasının' belgisi. Na'tiyjede,
shegip atırg'an azabın'ız ushın sizler Qudaydın' Patshalıg'ına ılayıqlı dep
sanalasızlar+. [6] Quday a'dil: sizlerge azap bergenlerge Ol azap penen
juwap qaytaradı+. [7] Azap shegip atırg'an sizlerge bolsa, bizler menen birge
tınıshlıq beredi. Bulardın' ha'mmesi İyemiz İysa O'zinin' qu'diretli
perishteleri menen jalınlag'an ot ishinde aspanda ko'ringende ju'z
beredi+. [8] Sonda İyemiz İysa Qudaydı bilmeytug'ınlardı ha'm O'zi
haqqında Xosh Xabarg'a boysınbag'anlardı jazalaydı+. [9] Olar ma'n'gi nabıt
bolıwg'a hu'kim etilip, İyemizdin' ju'zinen ha'm qu'diretli saltanatınan
alıslatıladı+. [10] İyemiz kelgen ku'ni O'z muxaddesleri ta'repinen ullılanıp,
pu'tkil iseniwshiler ta'repinen alg'ıslanadı. Olardın' arasında sizler de
bolasızlar. O'ytkeni bizlerdin' Ol haqqında bergen gu'walıg'ımızg'a
isendin'ler+. [11] Sonlıqtan sizler ushın ba'rqulla duwa etip atırmız:
Qudayımız sizlerdi O'zi shaqırg'an o'mirge ılayıqlı qılsın, ha'r tu'rli jaqsı
arzıw-a'rmanın'ızdı ha'm isenimge tiykarlang'an ha'r bir isin'izdi O'z
qu'direti menen a'melge asırsın+. [12] Solay etip, Qudayımızdın' ha'm
İyemiz İysa Masixtın' miyrimi menen, İyemiz İysanın' atı sizler arqalı
ullılansın ha'm sizler de Ol ta'repinen ma'rtebeli bolın'lar.

Nızamdı buzıwshının' payda bolıwı

2 [1] Tuwısqanlar! Endi İysa Masixtın' qayta keliwine ha'm bizlerdin' Onın' aldına jıynalıwımızg'a baylanıslı sizlerden mınalardı o'tinemiz+.
[2] İyemizdin' ku'ninin' a'lle qashan kelgenin aytqan ha'r qanday payg'ambarshılıq*, so'z yamasa bizler jibergendey etip ko'rsetilgen xat sebepli aqıldan da'rhal azıp, ta'shiwishlenben'ler. [3] O'zlerin'izdi hesh kimge hesh qanday jol menen aldatpan'lar. Sebebi sol ku'n keliwge deyin da'slep isenimnen qaytıw baslanıp*, nızamdı buzıwshı, yag'nıy ta'g'dirine nabıt bolıw jazılg'an adam payda boladı+. [4] Sol adam – Qudayg'a yamasa adamlar «quday» dep sıyınatug'ın ha'r bir na'rsege qarsı shıg'ıp, o'zin ha'mmeden joqarı qoyadı, ha'tte, ol Qudaydın' İbadatxanasındag'ı Muxaddesxanada otırıp, o'zin «qudayman» dep ja'riyalaydı+.

[5] Sizler menen birge bolg'anımda usılardı aytqanım eslerin'izde joq pa? [6] Sol adamnın' o'z waqtında payda bolıwına deyin ha'zir onı ne uslap turg'anın bilesizler. [7] Awa, nızamsızlıqtın' sırlı ku'shleri a'lle qashan ha'reket etpekte. Biraq usı ku'shti uslap turıwshı joq qılınbag'ansha, ol o'z isin dawam ete beredi+. [8] Bunnan son', nızamdı buzıwshı payda boladı. Biraq İyemiz İysa onı awzınan shıqqan demi menen o'ltiredi ha'm O'zinin' ullı saltanatı menen kelgende joq qıladı+. [9] Sol adam shaytannın' ku'shi menen kelip, ha'r tu'rli qu'diret, jalg'an belgiler menen tan' qalarlıq na'rselerdi+ [10] ha'm nabıt bolatug'ınlardı aldawshı ha'r tu'rli jamanlıqlardı ko'rsetedi. O'ytkeni olar o'zlerinin' qutqarılıwı ushın haqıyqatlıqtı su'yiwden bas tartqanlıqtan, nabıt boladı+. [11] Sonlıqtan jalg'ang'a isensin dep, Quday olarg'a aldawshı bir ku'sh jiberedi+. [12] Solay etip, haqıyqatqa isenbey, jamanlıqtan ra'ha'tlenetug'ınlardın' ha'mmesi hu'kim etiledi.

Bekkem turın'lar!

[13] Biraq bizler İyemiz su'ygen tuwısqanlarımız bolg'an sizler ushın ha'mme waqıt Qudayg'a shu'kirlik etiwge parızlımız. Sebebi Quday Muxaddes Ruwx* ta'repinen muxaddes qılınıwın'ız arqalı ha'm haqıyqatqa iseniwin'iz arqalı qutqarılıwın'ız ushın, sizlerdi a'wel bastan tan'lap alg'an edi+. [14] İyemiz İysa Masixtın' ullılıg'ına erisiwin'iz ushın, bizler ja'riyalag'an Xosh Xabar arqalı Quday sizlerdi usı qutqarılıwg'a

shaqırdı+. 15 Sol sebepli, tuwısqanlarım, bekkem turın'lar! Bizlerdin' so'z
yamasa xat arqalı sizlerge u'yretken ta'liymatımız boyınsha is tutın'lar+.
16 İyemiz İysa Masixtın' O'zi ha'm bizlerdi su'yip, miyrim-sha'pa'a'ti
menen bizlerge sheksiz jubanısh ha'm jaqsı u'mit bergen A'kemiz Quday+
17 sizlerdin' kewillerin'izdi jigerlendirip, ha'r qanday jaqsı iste de, so'zde de
ku'sh-quwat bersin+.

3 [1] Qullası, tuwısqanlar, İyemizdin' so'zi sizlerdin' aran'ızda qalay
jayılg'an bolsa, ele de solay tezlik penen jayılıp, hu'rmetke bo'lene
bersin dep, bizler ushın duwa etin'ler+. [2] Jaman ha'm jawız adamlardan
qutılıwımız ushın da duwa etin'ler. O'ytkeni adamlardın' ha'mmesi
iseniwshi emes+. [3] Biraq, İyemiz sadıq. Ol sizlerge ku'sh-quwat berip,
shaytannan saqlaydı+. [4] İyemiz sizler menen qarım-qatnasta
bolg'anlıqtan, buyırg'anlarımızdı islep atırg'anın'ızg'a ha'm
isleytug'ının'ızg'a isenemiz. [5] İyemiz ju'reklerin'izdi Qudaydın'
su'yispenshiligine ha'm Masixtın' sabırlılıg'ına qaray jetelesin+.

O'z miynetin'iz benen jasan'lar!

[6] Tuwısqanlar! İyemiz İysa Masixtın' atı menen buyıramız: bizlerden
alg'an ta'liymattı tın'lamay, isjaqpaslıq etip ju'rgen barlıq tuwısqanlardan
awlaq ju'rin'ler!+ [7] Bizlerden qalay o'rnek alıwın'ız kerek ekenligin
o'zlerin'iz bilesizler. Sebebi bizler aran'ızda bolg'anımızda, talapsız ju'rgen
joqpız+. [8] Hesh kimnin' nanın biypul jemedik. Kerisinshe, hesh birin'izge
awırmanlıg'ımız tu'spesin dep, ku'ni-tu'ni awır miynet ettik+.
[9] Ja'rdemin'izdi qabıl etiwge haqımız bolmag'anı sebepli emes, al sizler
bizlerge eliklesin dep, o'rnek bolıwımız ushın usılay isledik+. [10] Ha'tte,
bizler sizler menen birge bolg'anımızda: «Kim de kim miynet etiwdi
qa'lemese, awqat ta jemesin», – degen buyrıqtı bergen edi+.

[11] O'ytkeni aran'ızdag'ı ayırımlardın' talapsız bolıp, hesh jumıs islemey,
basqalardın' isine aralasıp ju'rgenin esitip atırmız+. [12] Bunday adamlarg'a
İyemiz İysa Masixtın' atı menen jalbarınamız ha'm mınanı buyıramız:
tınısh miynet etip, o'z nanın o'zi tawıp jesin. [13] Al sizler, tuwısqanlar, jaqsı
is islewden jalıqpan'lar+.

[14] Eger bul xattag'ı so'zlerimizge qulaq aspag'anlar bolsa, onı ayırıp
qoyın'lar. Onı uyaltıw ushın, baylanıstı u'zin'ler. [15] Biraq, onı dushpan dep
sanamay, tuwısqan sıpatında eskertin'ler+.

Son'g'ı sa'lemnama

[16] Tınıshlıq beriwshi İyemizdin' O'zi sizlerge ha'mme waqıtta, ha'r
qanday jag'dayda* tınıshlıq bersin. İyemiz ha'mmen'izge yar bolsın!+

[17] Men, Pavel, bul sa'lemdi o'z qolım menen jazıp atırman. Menin' ha'r
bir xatımda bul belgi bar. Men usılay jazaman+.

18 İyemiz İysa Masixtın' miyrimi ha'mmen'izge yar bolsın!

---

* 1:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 2:2 So'zbe-so'z: ruwx.

* 2:3 So'zbe-so'z: Qudayg'a qarsı qozg'alan' ko'terilip.

* 2:13 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 3:16 Yamasa: ha'r tu'rli jol menen.

+ 1:1 Elsh 15:22, 1Pet 5:12, 1Sal 1:1, Elsh 16:1

+ 1:3 Efs 5:20, 1Sal 1:2, 2Sal 2:13

+ 1:4 1Sal 2:19

+ 1:5 Luk 20:35

+ 1:6 Ayan 6:10

+ 1:7 Yahu 1:14

+ 1:8 İysh 66:15-16, 2Pet 3:7, Biy 2:10, Ayup 18:21, Erm 9:3

+ 1:9 İysh 2:10

+ 1:10 1Kor 3:13, 1Sal 1:10

+ 1:11 Kol 1:9

+ 2:1 Mat 24:31, 1Sal 4:15-17

+ 2:3 Mrk 13:5, Kol 2:8, 1Yuxn 3:7, Efs 5:6, Dan 7:24-25, Dan 8:25, Ayan 13:4-5

+ 2:4 İysh 14:14, Ezk 28:2, Dan 11:36

+ 2:7 1Yuxn 2:18, 1Yuxn 4:3

+ 2:8 Ayup 4:9, İysh 11:4, Ayan 2:16

+ 2:9 Mat 24:24, Mrk 13:22, Ayan 13:14

+ 2:10 1Kor 1:18

+ 2:11 3Pat 22:22, Ezk 14:9

+ 2:13 Efs 5:20, 2Sal 1:3, Erm 2:3, Yaqp 1:18, Ayan 14:4

+ 2:14 1Sal 2:12

+ 2:15 1Kor 16:13

+ 2:16 1Pet 1:3

+ 2:17 1Sal 3:13

+ 3:1 1Sal 5:25

+ 3:2 Rim 15:31, 2Kor 1:10-11

+ 3:3 1Kor 1:9, 1Sal 5:24, Evr 10:23, Mat 16:13, Yuxn 17:12

+ 3:5 1Sal 3:11

+ 3:6 Hkm 6:6

+ 3:7 1Kor 4:16, 1Kor 11:1, 1Sal 1:6

+ 3:8 Elsh 18:3, 1Sal 2:9-10

+ 3:9 1Kor 9:4-5, 1Sal 2:6, Fil 1:8, 1Pet 5:3, Fil 3:17, 1Tim 4:12, Tit 2:7

+ 3:10 Efs 4:28, 1Sal 4:11, 1Sal 5:14

+ 3:11 1Tim 5:13

+ 3:13 Gal 6:9

+ 3:15 Mat 18:15

+ 3:16 Rim 15:33, Fil 4:9, 1Sal 5:23

+ 3:17 1Kor 16:21, Gal 6:11, Kol 4:18, Fil 1:19

Timofeyge jazılg'an birinshi xat

Kitap haqqında mag'lıwmat

Bul xattı elshi Pavel Qudaydın' xızmetshisi, jas jigit Timofeyge jazg'an edi.

Timofeydin' a'kesi grek, anası yahudiy bolıp, ol kishkene bala waqtınan Qudaydın' so'zin jaqsı biletug'ın edi ha'm ol boyınsha ta'rbiyalang'an edi. Timofey Paveldin' birinshi saparının' waqtında onın' menen tanısıp, ol arqalı İysa Masixtı qabıl etken bolıwı mu'mkin (Elsh. isl. 14:6, 7). Pavel o'zinin' ekinshi saparının' waqtında Listra qalasında bolg'anda Timofeydi ushıratıp qalıp, onı o'zinin' barlıq saparlarında birge alıp ju'rdi (Elsh. isl. 16:2, 3).

Saparlarının' birinde Pavel Timofeydi Aziya u'lkesinin' (ha'zirgi Turkiyanın' qubla-batıs bo'legi) paytaxtı Efes qalasında qaldırıp ketken edi. Pavel o'z xatında Efeste bolg'an Timofeyge iseniwshilerdi jalg'an mug'allimlerdin' ta'sirinen saqlawdı, ja'ma'a't jetekshilerin tayınlawdı ha'm İysa Masixtın' sadıq xızmetshisi bolıwdı buyıradı.

Pavel xatta iseniwshiler ja'ma'a'tinin' du'zilisine ha'm ondag'ı ta'rtipke u'lken itibar beredi.

Sa'lemnama

1 [1] Qutqarıwshımız Qudaydın' ha'm u'mitimiz Masix* İysanın'
buyrıg'ı menen Masix İysanın' elshisi bolg'an men, Pavelden,+
[2] isenimdegi haqıyqıy ulım bolg'an Timofeyge sa'lem! A'kemiz Quday ha'm
İyemiz Masix İysa sag'an miyrim, rehim ha'm tınıshlıq bersin!+
[3] Men Makedoniyag'a ketip baratırg'anımda sag'an o'tinish
etkenimdey, Efeste qal. Ol jerdegi ayırım adamlarg'a jalg'an ta'liymatlardı
u'yretpewdi, [4] an'ızlar ha'm sheksiz shejireler menen ba'nt bolmawdı
buyır. Bular isenim arqalı bilinetug'ın Qudaydın' islerine payda beriwdin'
ornına, tartıslardı keltirip shıg'aradı+. [5] Al bul buyrıqtın' maqseti bolsa –
pa'k ju'rekten, taza hu'jdannan ha'm haqıyqıy isenimnen su'yispenshilikti
payda etiw+. [6] Geybir adamlar bulardan ju'z burıp, bos ga'plerge erip
adastı+. [7] Olar nızam mug'allimi bolıwdı qa'leydi, biraq neni so'ylep ha'm
neni taban tirep tastıyıqlap atırg'anın tu'sinbeydi.
[8] Durıs qollang'an adam ushın Muxaddes Nızam paydalı ekenin bizler
bilemiz+. [9] Ja'ne de, Muxaddes Nızam haq adamlar ushın emes, al nızamdı
buzıwshılar ha'm boysınbaytug'ınlar, qudaysızlar ha'm gu'nakarlar,
muxaddes emesler ha'm muxaddes na'rselerdi sıylamaytug'ınlar, ata-
anasın o'ltiretug'ınlar, adam o'ltiriwshiler,+ [10] buzıqlar, o'z jınısındag'ı
adam menen qosılıwshılar, adamdı urlap satıwshılar, o'tirikshiler, jalg'an
gu'walıq beriwshiler ha'm durıs ta'liymatqa qarsı is qılatug'ın basqa
ha'mme ushın qollanılatug'ının bilemiz. [11] Durıs ta'liymat bolsa, alg'ıs-
maqtawlarg'a ılayıq Qudaydın' ullı Xosh Xabarına tiykarlang'an. Usı Xosh
Xabardı Quday mag'an isenip tapsırdı+.

Paveldin' Qudaydın' miyrimi ushın minnetdarshılıq bildiriwi

[12] Mag'an ku'sh-quwat berip qoyg'an İyemiz Masix İysag'a
minnetdarshılıq bildiremen. Sebebi Ol meni sadıq dep esaplap, O'z
xızmetine tayınladı+. [13] Bir waqıtları men Og'an til tiygiziwshi,
quwdalawshı ha'm zalım adam bolsam da, Ol mag'an miyrim-sha'pa'a'tin
berdi. O'ytkeni mende haqıyqıy isenim bolmag'anlıqtan, ne islep
ju'rgenimdi bilmeytug'ın edim+. [14] Biraq İyemizdin' miyrimi Masix
İysadag'ı isenim ha'm su'yispenshilik penen birlikte menin' u'stime mol-
mol bolıp to'gildi+.

15 «Masix İysa bul du'nyag'a gu'nakarlardı qutqarıw ushın keldi», –
degen so'zler isenimli ha'm ha'mme adamlar ta'repinen qabıl qılınıwg'a
ılayıqlı so'zler. Men o'zimdi gu'nakarlardın' ishindegi en' jamanıman dep
esaplayman+. 16 Biraq, men gu'nakarlardın' ishindegi en' jamanı bolsam
da, Masix İysa mag'an rehim etti. Keyinirek O'zine isenip, ma'n'gilik
o'mirge erisetug'ınlarg'a o'rnek bolıwım ushın, Ol mag'an sheksiz
sabırlıg'ın ko'rsetti. 17 Ma'n'gilik Patshag'a, o'lmeytug'ın ha'm
ko'rinbeytug'ın jalg'ız Qudayg'a ma'n'gige hu'rmet ha'm dan'q bolsın!
Awmiyin.
18 Ulım Timofey! Sen tuwralı aldın aytılg'an payg'ambarshılıq
so'zlerine tiykarlanıp, sag'an buyıraman: usı so'zler boyınsha jaqsı a'sker
sıyaqlı is-ha'reket et+. 19 İsenimin'di ha'm hu'jdanın'dı taza saqla.
Ayırımlar hu'jdanın satıp, iseniminen ayırıldı. 20 Olardın' arasında Gimeney
ha'm İskender de bar. Qudayg'a til tiygizbewdi u'yrensin dep, men olardı
ja'ma'a'tten shıg'arıp, shaytannın' qolına tapsırdım+.

Qudayg'a sıyınıw haqqında

2 [1] En' aldı menen iseniwshilerge mınanı u'yretiwin'di o'tinish
etemen: olar Quday aldında ha'mme adamlar ushın sorap, duwa etip,
jalbarınıp, minnetdarshılıq bildirsin. [2] Patshalar ha'm basshılar ushın da
duwa etsin. Sonda bizler Qudaydın' jolı menen hadal jasap, paraxat ha'm
tınısh o'mir su'remiz+. [3] Bul is jaqsı bolıp, Qutqarıwshımız Qudayg'a
unaydı+. [4] Sebebi Ol ha'mme adamlardın' qutqarılıwın ha'm haqıyqatlıqtı
biliwin qa'leydi+. [5] Quday jalg'ız ha'm Quday menen adamlardın'
arasındag'ı Ta'welleshi, O'zi adam bolg'an Masix İysa da jalg'ız+. [6] Ol O'zin
ha'mme adamlar ushın qurban qıldı. Bul arqalı Ol Qudaydın' ha'mme
adamlardı qutqarıwdı qa'leytug'ının belgilengen waqıtta da'lilledi+. [7] Men
usı ushın Masix İysa ta'repinen xabarshı ha'm elshi bolıp tayınlanıp, basqa
milletlerge isenim ha'm haqıyqatlıq haqqında u'yretetug'ın mug'allim
boldım. Men aldap atırg'an joqpan, haqıyqatın aytıp turman+.

[8] Ja'ma'a'tdegi er adamlarg'a ashıwlanbawdı ha'm tartıspawdı, al
ha'mme jerde muxaddes qolların ko'terip duwa etiw kerekligin
u'yretiwin'di qa'leymen. [9] Hayallar da shashlarına artıqsha sa'n bermey,
o'zlerin altınlar, hinjiler yamasa qımbat kiyimler menen emes, al sıpayı
kiyim, a'dep ha'm iybe menen bezesin+. [10] Kerisinshe, olar Qudaydan
qorqıp jasaytug'ın hayallarg'a ılayıqlı jaqsı isler menen o'zlerin ko'rkem
qılsın. [11] Hayal tınısh ha'm tolıq boysıng'an halda ta'lim alsın+. [12] Hayaldın'
ta'lim berip, er adamdı basqarıwına ruxsat etpeymen. Hayal tınısh
bolsın+. [13] O'ytkeni da'slep Adam-ata, son'ınan Hawa-ene jaratıldı+.
[14] Ja'ne de, Adam-ata emes, al hayal aldanıp, gu'na isledi+. [15] Biraq, hayal
isenim, su'yispenshilik ha'm muxaddeslik penen, a'depli bolıp jasasa, bala
tuwıwı arqalı qutqarıladı*.

Ja'ma'a't jetekshileri ha'm xızmetshileri haqqında

3 [1] «Eger kim de kim ja'ma'a't jetekshisi bolıwdı an'sasa, jaqsı isti
arzıw etkeni», – degen so'zler haqıyqat+. [2] Solay etip, ja'ma'a't
jetekshisi ayıpsız, bir hayallı*, salmaqlı, o'zin tutıp biletug'ın, hu'rmetli,
miymandos ha'm ta'lim beriwge qa'biletli bolıwı sha'rt+. [3] Ja'ne de, ol
ma'sku'nemlikke berilgen, qızba, ja'njelkesh, paydaku'nem bolmay, al
mu'la'yim,+ [4] o'z u'yin jaqsı basqaratug'ın, balalarına so'zin tın'latıp, o'zin
hu'rmet ettire alatug'ın adam bolıwı lazım. [5] Sebebi o'z u'yin basqara
almaytug'ın adam Qudaydın' ja'ma'a'tine qalay g'amxorlıq qıla aladı?
[6] Jetekshi jaqında isengen adam bolmawı tiyis. Olay bolsa, ol maqtanıp
ketip, shaytan sıyaqlı jazag'a duwshar bolıwı mu'mkin. [7] Ja'ne de, ol
ayıplanıp, shaytannın' duzag'ına tu'spewi ushın, ja'ma'a'ttin' sırtındag'ı
adamlardın' aldında jaqsı atqa iye bolıwı kerek+.

[8] Sol sıyaqlı, ja'ma'a't xızmetshileri de ma'sku'nemlikke berilgen,
haram paydanı go'zleytug'ın adam bolmay, bir so'zli ha'm hu'rmetli
adamlar bolıwı sha'rt+. [9] Olar isenimnin' teren' haqıyqatlıg'ın bilip, taza
hu'jdan menen is-ha'reket etiwi tiyis. [10] Bul xızmetshiler de da'slep
sınaqtan o'tiwi lazım. Eger ayıpsız bolsa, xızmetke qoyılsın. [11] Sonday-aq,
olardın' hayalları da* o'sekshi bolmay, hu'rmetli, salmaqlı ha'm ha'mme
iste isenimli bolsın+. [12] Ja'ma'a't xızmetshileri bir hayallı*, balaların ha'm
o'z u'y-ishin jaqsı basqaratug'ın adamlar bolsın. [13] Xızmetin jaqsı atqarg'an
xızmetshiler joqarı ma'rtebege erisedi ha'm Masix İysag'a degen isenimde
u'lken batırlıqqa iye boladı.

Ullı sır

[14-15] Men jaqın arada senin' janın'a barıwdan u'mit etemen. Biraq eger
keshiksem, Qudaydın' shan'arag'ında iseniwshilerdin' qalay is tutıwı
kerekligin biliwin' ushın, sag'an usı xattı jazıp atırman. Qudaydın'
shan'arag'ı – haqıyqat tiregi ha'm tiykarı bolg'an tiri Qudaydın' ja'ma'a'ti.
[16] Qudaydın' jolının' sırı ullı ekeni so'zsiz.

Keldi Masix adam denesinde,
Muxaddes Ruwx* ta'repinen haq dep tastıyıqlandı Ol,
Perishtelerge ko'rindi,
Ol haqqında ja'riyalandı milletlerge,
Du'nyada Og'an isendi,

Ol joqarıg'a alındı saltanat penen+.

Jalg'an ta'liymatlar haqqında

4 [1] Muxaddes Ruwx anıq aytpaqta: son'g'ı waqıtlarda geybir adamlar
aldawshı ruwxlarg'a ha'm jinlerdin' ta'liymatlarına qulaq asıp,
isenimnen qaytadı+. [2] Bunday ta'liymatlar hu'jdansız* bolg'an eki ju'zli
o'tirikshiler ta'repinen tarqaladı. [3] Bul o'tirikshiler u'yleniwdi ha'm
turmısqa shıg'ıwdı qadag'an etedi, ja'ne de, ayırım azıq-awqatlardı
jemewdi buyıradı. Degen menen, haqıyqattı biletug'ın iseniwshilerdin'
minnetdarshılıq bildirip jewi ushın, Quday bul na'rselerdi jaratqan-g'o+.
[4] Quday jaratqan ha'r bir na'rse jaqsı ha'm eger minnetdarshılıq penen
qabıl etilse, hesh na'rsege tıyım salınbawı kerek+. [5] O'ytkeni bizler ha'r bir
na'rseni Qudaydın' so'zi boyınsha ha'm duwa etiw arqalı muxaddes dep
qabıl etemiz+.

Jaqsı xızmetshi

[6] Eger bulardı tuwısqanlarg'a na'siyatlasan', onda sen isenimnin' ha'm
o'zin' tutıng'an jaqsı ta'liymattın' so'zleri menen azıqlang'an, Masix
İysanın' jaqsı xızmetshisi bolasan'. [7] Jaramas ha'm ma'nissiz ga'plerden
awlaq bolıp, o'zin'di Quday jolında shınıqtırıp bar+. [8] Deneni
shınıqtırıwdın' paydası az. Al Qudaydın' jolında shınıg'ıw ha'r ta'repleme
paydalı. Sebebi bul arqalı ha'zir ha'm keleshekte o'mir beriledi. [9] Bul
so'zler isenimli ha'm ha'r ta'repleme qabıl etiliwge ılayıqlı+. [10] Sonın'
ushın bizler awır miynet etip, azap shekpektemiz. O'ytkeni ha'mme
adamlardın', a'sirese iseniwshilerdin' Qutqarıwshısı bolg'an tiri Qudaydan
u'mit etemiz+.

[11] Sen usılardı buyır ha'm u'yret. [12] Jassan' dep, o'zin'di hesh kimnin'
kemsitiwine jol qoyma. Kerisinshe, so'ylegen so'zin', jasaw ta'rizin',
su'yispenshiligin', isenimin' ha'm pa'kligin' menen iseniwshilerge o'rnek
bol+. [13] Men janın'a barg'anımsha, iseniwshiler ja'ma'a'tine Muxaddes
Jazıwlardı oqıwg'a, u'git-na'siyat etiwge ha'm u'yretiwge o'zin'di
bag'ıshla. [14] Aqsaqallar jıyını senin' u'stin'e qol qoyıp duwa etkende*,
o'zin'e payg'ambarshılıq arqalı berilgen ruwxıy sıydı* pa's ko'rme+.
[15] Usını is ju'zinde qollan ha'm tabısların'dı ha'mme ko'riwi ushın, o'zin'di
bug'an tolıq bag'ıshla. [16] O'zin'e ha'm berip atırg'an ta'limin'e dıqqat
awdar, usı islerin'di dawam et. Usılay islesen', o'zin'di de, seni
tın'laytug'ınlardı da qutqarasan'+.

Ja'ma'a't ishindegi qatnasıqlar

5 [1] G'arrı adamg'a urıspa, al onı a'ken'dey ko'rip, na'siyat ber. Jas
jigitlerdi inin'dey,+ [2] jası u'lken hayallardı anan'day, jas hayal-qızlardı
a'japan' ha'm qarındasın'day ko'rip, tolıq pa'klik penen aqıl-na'siyat ber.
[3] Haqıyqattan qa'wendersiz bolg'an jesir hayallardı hu'rmet et. [4] Biraq,
eger bir jesir hayaldın' balaları yamasa aqlıqları bolsa, olar en' aldı menen
Qudaydın' jolı menen ju'rip, o'z u'y-ishine g'amxorlıq ko'rsetiwdi, a'ke-
sheshesi menen kempir apa ha'm atasının' aldında parızın o'tewdi
u'yrensin. Sebebi bul Qudayg'a unaydı+. [5] Haqıyqattan qa'wendersiz,
jalg'ız qalg'an jesir hayal Qudaydan u'mit qılıp, ku'ni-tu'ni Og'an jalbarınıp
duwa etedi. [6] Biraq tek ka'yip-sapa menen jasaytug'ın jesir hayal – tiri
o'lik+. [7] Ayıplanbawı ushın, olarg'a usılardı eskertip qoy. [8] Eger kim de kim
o'z ag'ayin-tuwg'anlarına, a'sirese u'y-ishindegilerge qaramasa, ol
isenimnen ju'z burg'an adam bolıp, isenbeytug'ın adamnan da beter
bolg'anı.
[9] Jesirler dizimine jazılatug'ın jesir hayal tek bir ma'rtebe turmısqa
shıqqan, jası alpıstan kem bolmag'an bolıwı kerek. [10] Sonday-aq, ol jaqsı
isleri menen at shıg'arg'an bolıp: balaların jaqsı ta'rbiyalag'an, miymandos
bolg'an, iseniwshilerge kishipeyillik penen xızmet etken*, qıyınshılıqta
bolg'anlarg'a ja'rdem bergen ha'm iygilikli islerge o'zin bag'ıshlag'an
bolıwı tiyis+. [11] Jas jesir hayallardın' atların dizimge jazba. O'ytkeni
olardın' Masixqa degen sadıqlıg'ınan dene qa'lewleri u'stin bolıp, ja'ne
turmısqa shıg'ıwdı oylaydı. [12] Solay etip, olar aldın bergen wa'delerin
buzıp, jazag'a duwshar boladı.
[13] Bunnan tısqarı, olar u'yme-u'y ju'rip, waqıtların biykar o'tkiziwdi
a'detke aylandıradı. Olar tek erinshek bolıp qalmay, o'sek te aytadı ha'm
kerek emes na'rselerdi so'ylep, basqalardın' isine aralasadı+. [14] Sonlıqtan
jas jesir hayallar turmısqa shıg'ıp, bala tuwıwın ha'm xojalıq jumısların
men'gerip, dushpanlardın' o'sek qılıwına sebep tuwdırmawın
qa'leymen+. [15] Sebebi olardın' geybirewleri a'lle qashan azg'ırılıp,
shaytannın' izine erip ketti. [16] Eger iseniwshi bir hayaldın'* jesir qalg'an
jaqınları bolsa, olarg'a ja'rdem etsin, iseniwshiler ja'ma'a'tine awırmanlıq
salmasın. Sonda iseniwshiler ja'ma'a'ti haqıyqattan qa'wendersiz qalg'an
jesirlerge ja'rdem ete aladı.

17 Ja'ma'a'tti jaqsı basqaratug'ın aqsaqallar, a'sirese Qudaydın' so'zin
ja'riyalap ha'm u'yretip, miynet etip atırg'anlar eki ese hu'rmetke ılayıqlı
bolsın+. 18 O'ytkeni Muxaddes Jazıwda: «*Tu'yek aydag'an o'gizdin' awzın
buwma*» * ha'm «*Jumısshı o'z miynet haqısına ılayıqlı*», – delingen*+. 19 Eki
yamasa u'sh gu'wa bolmasa, bir aqsaqalg'a qoyılg'an ayıplamanı qabıl
etpe+. 20 Basqalar qorqıwı ushın, gu'na islegenlerdi ha'mmenin' aldında
a'shkara qıl+.
21 Qudaydın', Masix İysanın' ha'm tan'lang'an perishtelerdin' aldında
sag'an eskertip atırman: hesh kimdi ayırmay, tek bir ta'repke bolıspay, usı
buyırg'anlarımdı orınla.
22 Birewdi xızmetke alıw ushın, onın' u'stine qol qoyıp duwa
etkenin'de, asıg'ıslıq qılma. Basqalardın' gu'nalarına sherik bolma: o'zin'di
taza tut+.
23 Bunnan bılay, tek suw ishpey, asqazanın' ha'm jiyi-jiyi bolıp
turatug'ın awırıwların' ushın, az g'ana sharap ta ish+.
24 Ayırım adamlardın' gu'naları belgili bolıp, olardı hu'kim etiliwge alıp
keledi. Basqalardın' gu'nası bolsa, son'ınan ma'lim boladı. 25 Sol sıyaqlı,
jaqsı isler de belgili. Al ha'zir belgili bolmasa da, jasırın qalmaydı.

6 [1] Qudaydın' atına ha'm ta'liymatına til tiymew ushın, qullıq
moyıntırıg'ı astında bolg'anlardın' ha'mmesi o'z xojayınların tolıq
hu'rmetke ılayıqlı dep sanasın+. [2] Xojayınları iseniwshi bolg'an qullar
bolsa, tuwısqanbız-g'o dep, hu'rmetsizlik qılmay, kerisinshe, olarg'a ja'ne
de jaqsıraq xızmet etsin. Sebebi olardın' bul jaqsı xızmetinen payda
ko'retug'ın xojayınlar – su'yikli iseniwshiler-g'o. Usılardı u'yretip,
na'siyatla+.

Jalg'an ta'liymat ha'm haqıyqıy baylıq

[3] Kim de kim o'zge ta'liymattı u'yretip, İyemiz İysa Masixtın' haqıyqat
so'zlerin ha'm Qudaydın' jolına tiykarlang'an ta'liymattı maqullamasa,+
[4] ol menmen ha'm hesh na'rseni bilmeytug'ın adam bolg'anı. Aytısıw ha'm
tartısıw keseline jolıqqan bunday adamnın' ga'pleri ku'nshillik, alawızlıq,
o'sek ha'm jaman gu'manlardı keltirip shıg'aradı+. [5] Aqıl-oyları
uwlang'an, haqıyqatlıqtı joytqan, Qudayg'a xızmet etiw arqalı bayıwg'a
boladı, dep oylaytug'ın bul adamlar arasında ba'rqulla tartıslar boladı+.
[6] O'zin'de barg'a qanaat etip, Qudaydın' jolı menen ju'riw – u'lken
jetiskenlik+. [7] O'ytkeni bizler bul du'nyag'a hesh na'rse alıp kelmedik ha'm
onnan hesh na'rse de alıp kete almaymız+. [8] Jeytug'ın ha'm kiyetug'ın
na'rselerimiz bolsa, usılarg'a qanaat eteyik+. [9] Al bayımaqshı bolg'anlar
azg'ırılıwg'a ushıraydı. Olar adamlardı ba'lege jolıqtırıp nabıt qılatug'ın
ko'p ma'nissiz ha'm zıyanlı ha'weslerdin' duzag'ına ilinedi+. [10] Sebebi ha'r
tu'rli jamanlıqtın' negizi – aqshanı su'yiw. Ayırımlar aqshanın' izine tu'sip,
isenimnen qayttı ha'm o'zlerin ko'p azaplarg'a duwshar etti+.
[11] Ha'y, Qudaydın' adamı, sen bul na'rselerden awlaq bol. Al haqlıqqa,
Qudaydın' jolı menen ju'riwge, isenimge, su'yispenshilikke, sabırlıqqa
ha'm mu'la'yimlikke umtılıp jasa+. [12] İsenim ushın bolatug'ın jaqsı
gu'reste jan-ta'nin' menen ha'reket etip, ma'n'gilik o'mirdi jen'ip al.
O'ytkeni Quday seni usı ma'n'gilik o'mir ushın shaqırg'an ha'm sen
ko'plegen gu'walar aldında isenimin'di ashıq ta'n alg'ansan'+.
[13] Ha'mmege o'mir beretug'ın Qudaydın' ha'm Pontiy Pilat tergegende
turaqlılıq penen gu'walıq bergen Masix İysanın' aldında sag'an mınanı
buyıraman:+ [14] İyemiz İysa Masix kelgenshe, o'zin'e berilgen buyrıqlardı
orınlap, minsiz ha'm ayıpsız bol. [15] Quday O'zi belgilegen waqıtta İysa
Masixtın' qayta keliwin ko'rsetedi. Quday – alg'ıs-maqtawlarg'a ılayıqlı

jalg'ız Ha'kim, patshalar Patshası, hu'kimdarlar Hu'kimdarı+. 16 Jalg'ız
Qudaydın' g'ana basında o'lim joq. Ol hesh kim jaqınlay almaytug'ın nurda
jasaydı, Onı hesh kim ko'rmegen ha'm ko'riwi de mu'mkin emes. Hu'rmet
ha'm ma'n'gilik ku'sh-qu'diret Onıki bolsın! Awmiyin.
17 Bul du'nyadag'ı bay adamlarg'a menmen bolmawdı ha'm o'tkinshi
baylıqtan u'mit etpewdi buyır. Al olar ra'ha't ko'riwimiz ushın bizlerge
ha'mme na'rseni mol-mol etip beretug'ın Qudaydan u'mit etsin+.
18 Olarg'a jaqsılıq islewdi, jaqsı isler menen bay bolıwdı ha'm o'zinde barın
basqalar menen bo'lisip, saqıy bolıwdı da tapsır+. 19 Sonda olar haqıyqıy
o'mirge iye bolıwı ushın, o'zlerine keleshekte bekkem tayanısh bolatug'ın
g'a'ziyne toplaydı. 20 Ha'y Timofey, sag'an isenip tapsırılg'andı saqla.
Jaramas so'zlerden, o'tirikten «bilim» dep atalıp, haqıyqatqa qarsı
turatug'ın ta'liymatlardan awlaq bol+. 21 Sebebi ayırım adamlar bul jalg'an
bilimge berilip, isenimnen qayttı.
Qudaydın' miyrimi sizlerge yar bolsın!+

* 1:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 2:15 Bul ayat hayal bala tuwıwı arqalı qutqarıladı, degen ma'nisti emes, al hayal xojalıqta hayallıq ha'm analıq wazıypasın jaqsı orınlawı tiyis degen ma'nisti beredi. Bul ayattı aldında aytılg'an ayatlar menen baylanıstırıp tu'siniw tiyis.

* 3:2 Yamasa: tek bir hayalg'a u'ylengen.

* 3:11 Yamasa: xızmetshi hayallar da.

* 3:12 Yamasa: tek bir hayalg'a u'ylengen.

* 3:16 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 4:2 So'zbe-so'z: hu'jdanları ıssı temir menen qızdırılg'an.

* 4:14 **Qol qoyıp duwa etiw** – iseniwshiler ja'ma'a'tinde bir adam xızmetke qoyılg'anda islenetug'ın is-ha'reket.

* 4:14 **Ruwxıy sıy** – O'zine xızmet etiwi ushın, Qudaydın' iseniwshilerge beretug'ın sıyı.

* 5:10 So'zbe-so'z: muxaddeslerdin' ayag'ın juwg'an.

* 5:16 Basqa nusqada: iseniwshi bir er yamasa hayal adamnın'.

* 5:18 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 24:5.

* 5:18 Sanlar 18:31; 2-Jılnama 15:7.

+ 1:1 Kol 1:27

+ 1:2 Elsh 16:1, Fil 2:22, 2Tim 1:2, 2Yuxn 1:3

+ 1:4 1Tim 4:7, 2Tim 4:4, Tit 1:14, Tit 3:9

+ 1:5 Rim 12:9, 2Tim 2:22

+ 1:6 1Tim 6:21, Tit 1:10

+ 1:8 Rim 7:16

+ 1:9 Gal 5:23

+ 1:11 Tit 1:3

+ 1:12 Elsh 9:22, Fil 4:13

+ 1:13 Elsh 8:3, Elsh 3:17

+ 1:14 Rim 5:20

+ 1:15 1Tim 3:1, 1Tim 4:9, 2Tim 2:11, Tit 3:8, Mat 9:13, Mrk 2:17

+ 1:18 1Tim 4:14, 2Kor 10:4, 2Tim 2:2-4

+ 1:20 2Tim 2:17, 2Tim 4:14, 1Kor 5:5

+ 2:2 Ezr 6:10

+ 2:3 1Tim 5:4

+ 2:4 Ezk 18:23, Ezk 33:11, 2Pet 3:9, Tit 1:2, Tit 2:11

+ 2:5 Gal 3:20

+ 2:6 Mat 20:28, Tit 1:3

+ 2:7 Elsh 9:15, Rim 1:5, Gal 1:15-16, Efs 3:7-8, 2Tim 1:11, Rim 9:1, 2Kor 11:10

+ 2:9 1Pet 3:3-4

+ 2:11 Tit 2:5

+ 2:12 1Kor 14:34

+ 2:13 Jar 2:7, Jar 2:22

+ 2:14 Jar 3:6, Jar 3:13, 2Kor 11:13

+ 3:1 1Tim 1:15, 2Tim 2:11, Tit 3:8

+ 3:2 Tit 1:6-9

+ 3:3 Tit 3:2, Mat 6:19, 1Tim 6:9, Evr 13:5

+ 3:7 2Tim 2:26

+ 3:8 Elsh 6:3, 1Pet 5:2, Tit 1:7

+ 3:11 Tit 2:3

+ 3:16 Yuxn 1:14, 1Yuxn 4:2, 2Yuxn 1:7, Evr 2:14, Mrk 16:19, Luk 24:51, Elsh 1:9

+ 4:1 1Yuxn 2:18, 2Tim 3:1, 1Yuxn 4:6, Yaqp 3:15, 2Pet 2:1, Ayan 2:24

+ 4:3 Rim 14:2, Kol 2:16, Kol 2:21

+ 4:4 Jar 1:31, Mrk 7:15-16, Elsh 10:15, Tit 1:15

+ 4:5 Jar 1:25

+ 4:7 1Tim 1:4, 2Tim 2:16

+ 4:9 1Tim 1:15, 2Tim 2:11, Tit 3:8

+ 4:10 Fil 1:30, Kol 1:29

+ 4:12 Tit 2:15, 1Pet 5:3, Fil 3:17, 2Sal 3:9, Tit 2:7

+ 4:14 1Tim 1:18, Elsh 6:6, 1Tim 5:22, 2Tim 1:6

+ 4:16 Ezk 33:9

+ 5:1 Tit 2:6

+ 5:4 1Tim 2:3

+ 5:6 Ayan 3:1

+ 5:10 Yuxn 13:14, Elsh 9:36

+ 5:13 2Sal 3:11

+ 5:14 1Kor 7:9, Tit 2:8

+ 5:17 Rim 12:8, 1Sal 5:12

+ 5:18 Nzm 25:4, 1Kor 9:9, Luk 10:7

+ 5:19 Nzm 19:15

+ 5:20 Nzm 13:11, Gal 2:14, 2Tim 4:2, Tit 1:13, Tit 2:15

+ 5:22 Elsh 6:6, 1Tim 4:14, 2Tim 1:6, 2Pet 3:14, 1Yuxn 5:18, 2Yuxn 1:10, 1Tim 5:22

+ 5:23 Hkm 20:1, Hkm 23:20, Hkm 31:4, Efs 5:18

+ 6:1 1Pet 2:18, Efs 6:5, Kol 3:22, Tit 2:9

+ 6:2 Fil 1:16

+ 6:3 Rim 16:17

+ 6:4 2Tim 2:14, 2Tim 2:23, Tit 3:9

+ 6:5 2Pet 2:3, Tit 1:11

+ 6:6 Fil 4:11

+ 6:7 Ayup 1:21, Zab 48:18, Waz 5:14

+ 6:8 Hkm 30:8

+ 6:9 Hkm 15:27, Hkm 23:4, Mat 6:19, Luk 12:15, Evr 13:5

+ 6:10 Shıg' 23:8, Nzm 16:19

+ 6:11 Nzm 33:1, 3Pat 17:21, 2Tim 3:17

+ 6:12 2Tim 4:7, Yahu 1:3

+ 6:13 Luk 3:1, Luk 23:1, Elsh 3:13

+ 6:15 Nzm 10:17, Ayan 17:14, Ayan 19:16, Shıg' 33:20, Yuxn 1:18

+ 6:17 Hkm 23:5, Hkm 27:24

+ 6:18 Luk 12:21, Rim 12:13, Efs 4:28

+ 6:20 2Tim 1:12, 2Tim 2:16

+ 6:21 1Tim 1:6

Timofeyge jazılg'an ekinshi xat

Kitap haqqında mag'lıwmat

Bul xattı elshi Pavel Efes qalasında Qudayg'a xızmet etip atırg'an Timofeyge jazg'an. Bul xat Paveldin' son'g'ı xatlarının' biri. Pavel bul xattı jazg'an waqıtta İysanın' Xosh Xabarı ushın qamaqta bolg'an edi. Ol o'z xızmetinin' juwmaqlanıp, o'mirinin' aqırına jetkenin bilgenlikten, isenimdegi su'yikli ulı bolg'an Timofeyge son'g'ı aqıl-na'siyatların beriw ushın, bul xattı jazg'an edi.

Pavel xatında o'z o'mirin Timofeyge u'lgi qılıp ko'rsetedi ha'm Qudaydın' Xosh Xabarın qorqpastan ja'riyalap, İysa Masixtın' jaqsı a'skeri bolıwdı na'siyat etedi. Bulardı orınlaw ushın, Qudaydın' so'zin jaqsı tu'siniwdi, onı basqalarg'a durıs u'yretiwdi ha'm qanday jag'day bolsa da, onı ja'riyalay beriwdi qatan' buyıradı.

Bizler bul xat arqalı Qudaydın' jaqsı xızmetshisi qanday qa'siyetlerge iye bolıw kerekligin bilip alamız.

Sa'lemnama

1 [1] Masix* İysadag'ı wa'de etilgen o'mir haqqında ja'riyalaw ushın,
Qudaydın' qa'lewi menen Masix İysanın' elshisi bolg'an men,
Pavelden,+ [2] su'yikli ulım Timofeyge sa'lem! Quday A'kemiz ha'm İyemiz
Masix İysa sag'an miyrim, rehim ha'm tınıshlıq bersin!+

Xosh Xabarg'a sadıq bolıwg'a u'ndew

[3] Men ata-babalarım sıyaqlı pa'k hu'jdan menen xızmet etetug'ın
Qudayg'a ku'ni-tu'ni duwa etkenimde seni u'zliksiz eske alıp, shu'kirlik
bildiremen+. [4] Senin' ko'z jasların' yadımda. Ja'ne diydarlasıp, quwanıshqa
bo'leniwim ushın, seni ko'riwdi an'sap atırman. [5] Senin' haqıyqıy isenimin'
de yadımda. Burın mama kempirin' Loidada ha'm anan' Evnikada bolg'an
usı isenimnin' ha'zir sende bar ekenine tolıq isenemen+. [6] Sonlıqtan
qollarımdı u'stin'e qoyıp duwa etiwim arqalı Qudaydın' sag'an bergen
sıyın bar inta menen qollana beriw* kerekligin esin'e tu'sirip atırman+.
[7] O'ytkeni Quday bizlerge qorqaqlıq ruwxın emes, al ku'sh, su'yispenshilik
ha'm saldamlılıq ruwxın berdi+.

[8] Solay etip, İyemiz haqqında gu'walıq beriwden ha'm Ol sebepli tutqın
bolg'an mennen arlanba. Kerisinshe, Qudaydın' bergen ku'shi menen Xosh
Xabar ushın menin' menen birge qıyınshılıq ko'r+. [9] Quday bizlerdi
islegen islerimiz sebepli emes, al O'z maqseti ha'm miyrimi menen
qutqarıp, muxaddes bolıp jasawg'a shaqırdı. Bul miyrimdi Ol bizlerge
du'nya jaratılmastan burın Masix İysa arqalı bergen edi+. [10] Al endi bolsa,
bul miyrimdi Qutqarıwshımız Masix İysanın' du'nyag'a keliwi menen
ashıq ko'rsetti. Masix İysa o'limnin' ku'shin joq qılıp, Xosh Xabar arqalı
jog'almaytug'ın ma'n'gilik o'mirdi ayan qıldı+. [11] Men Quday ta'repinen
usı Xosh Xabar ushın xabarshı, elshi ha'm mug'allim bolıp tayınlandım+.
[12] Sonlıqtan bul sebepli azap shegip atırman. Biraq ta, men arlanbayman.
Sebebi Kimge isengenimdi bilemen ha'm Onın' mag'an tapsırg'anın* O'zi
sol ku'nge deyin saqlay alatug'ınına da isenemen+. [13] Mennen o'zin'
esitken durıs ta'liymattı o'rnek qılıp, Masix İysag'a degen isenim ha'm
su'yispenshilik penen jasa. [14] Sag'an tapsırılg'an iygilikli ta'liymattı
ishimizde jasaytug'ın Muxaddes Ruwx* ja'rdeminde saqla+.

[15] Aziya u'lkesindegilerdin'* ha'mmesinin', solar arasında Figel ha'm
Ermogennin' meni taslap ketkenin bilesen'+. [16] İyemiz Onisifordın' u'y-

ishine O'z rehmin bersin. O'ytkeni ol ko'p ma'rte mag'an jubanısh berdi ha'm tutqınlıg'ımnan arlanbadı+. 17 Kerisinshe, Rimge kelgende, meni tapqansha, erinbey izledi. 18 Sol ku'ni* İyemiz og'an O'z rehmin bersin! Onın' Efeste mag'an qansha xızmet etkenin sen de ju'da' jaqsı bilesen'.

İysa Masixtın' jaqsı a'skeri

2 [1] Ulım, al sen İysa Masix arqalı beriletug'ın miyrim menen ku'shke
tolıp bar. [2] Ko'plegen gu'walar aldında mennen o'zin' esitken so'zlerdi
isenimli adamlarg'a jetkiz. Sonda olar da basqalarg'a u'yrete aladı. [3] Masix
İysanın' jaqsı a'skeri bolıp, menin' menen birge qıyınshılıqqa shıda+.
[4] Xızmetdegi a'sker o'zin a'skerlikke shaqırg'an a'skerbasının' kewlinen
shıg'ıw ushın, turmıs isleri menen baylanbaydı. [5] Jarısqa tu'sken adam da
qag'ıyda boyınsha jarıspasa, jen'is tajın kiymeydi+. [6] Awır miynet etken
diyxan zu'ra'a'tten birinshi bolıp u'les alıwı tiyis+. [7] Aytqanlarım
haqqında jaqsılap oylap ko'r. İyemizdin' O'zi sag'an ha'mmesin
tu'sindiredi.

[8] Dawıttın' urpag'ınan shıqqan ha'm o'limnen qayta tirilgen İysa
Masixtı yadın'da saqla! Men ja'riyalap atırg'an Xosh Xabar – usı+. [9] Men
usı Xosh Xabar ushın azap shegip, ha'tte, jınayatshı sıyaqlı tutqın bolıp
baylandım. Biraq, Qudaydın' so'zi baylawlı emes+. [10] Sonlıqtan men
tan'lap alıng'anlardın' da Masix İysa arqalı qutqarılıwdı ma'n'gilik saltanat
penen alıwı ushın, ha'mme na'rsege shıdap atırman+. [11] Bul so'z isenimli:
«Eger Onın' menen birge o'lgen bolsaq,
Onın' menen birge jasaymız da+.
[12] Eger sabırlılıq qılsaq,
Onın' menen birge patshalıq etemiz.
Eger Onnan waz keshsek,
Ol da bizden waz keshedi+.
[13] Biz sadıq bolıp qalmasaq ta,
Ol sadıq bolıp qaladı.
Sebebi Ol O'zinen O'zi waz keshe almaydı»+.

Qudaydın' jaqsı xızmetshisi

[14] Usılardı iseniwshilerge esletip tur. So'zler tuwralı tartıspawdı olarg'a
Quday aldında eskertip qoy. Tartıslar tın'lawshılardı aynıtıwdan basqa
hesh na'rsege jaramaydı+. [15] Haqıyqat so'zlerin durıs u'yretetug'ın ha'm
o'z isi ushın uyatqa qalmaytug'ın, Qudayg'a unamlı, jaqsı xızmetshi
bolıwg'a jan-ta'nin' menen tırıs. [16] Jaramas ha'm bos so'zlerden awlaq bol.
O'ytkeni bunday so'zler Qudaydan barg'an sayın uzaqlastıradı+ [17] ha'm
juqpalı jara sıyaqlı tarqaladı. Usınday so'zlerdi aytıwshılar arasında
Gimeney ha'm Filit te bar+. [18] Olar haqıyqat jolınan adastı ha'm o'limnen

qayta tiriliw a'lle qashan boldı dep, ayırım adamlardın' isenimin joq qılmaqta+. 19 Biraq Quday salg'an ku'shli negiz bekkem turıptı. Sol negiz *«İyemiz O'zine tiyisli bolg'anlardı biledi»* * ha'm *«İyemizge tiyislimen, degen *ha'r bir adam jamanlıqtan awlaq ju'rsin»* *, – degen so'zler menen tastıyıqlang'an+.

20 U'lken bir u'yde tek altın ha'm gu'mis ıdıslar emes, al ag'ash ha'm ılay ıdıslar da bar. Olardın' birewleri sıylı, al birewleri sıysız is ushın qollanıladı+. 21 Solay etip, eger kim de kim o'zin jamanlıqlardan tazalasa, onda ol sıylı, muxaddes qılıng'an, xojayınına paydalı ha'm ha'r bir jaqsı iske tayın ıdıs boladı.

22 Al sen jaslıqtın' jaman ha'weslerinen awlaq bol. İyemizge taza kewil menen sıyınatug'ınlar menen birlikte haqıyqatlıq, isenim, su'yispenshilik ha'm tınıshlıqqa umtılıp jasa+. 23 Aqılsız ha'm ma'nissiz tartıslardan qash. Sebebi bulardın' ja'njel tuwdıratug'ının sen bilesen'+. 24 İyemizdin' xızmetshisi ja'njelpaz bolmawı kerek. Kerisinshe, ol ha'mme menen mu'la'yim, ta'lim beriwge qa'biletli ha'm sabırlı bolıwı tiyis. 25 Ja'ne ol o'zine qarsı bolg'anlarg'a a'lpayımlılıq penen jol-jorıq beriwi lazım. Sonda, mu'mkin, Quday sol adamlardın' da ta'wbege kelip, haqıyqatlıqtı biliwi ushın jol ashar+. 26 Solay etip, olardın' aqılı kiredi ha'm qa'legenin isletiw ushın o'zlerin tutqın qılg'an shaytannın' duzag'ınan qutıladı+.

Aqırzaman haqqında

3 [1] Mınanı bilip qoy: du'nyanın' son'g'ı ku'nlerinde awır waqıtlar
keledi+. [2] Adamlar o'zin jaqsı ko'retug'ın, du'nyaparaz, maqtanshaq,
menmen, Qudayg'a til tiygizetug'ın, ata-anasına boysınbaytug'ın, jaqsılıqtı
bilmeytug'ın, qudaysız,+ [3] miyrimsiz, kekshil, jalaxor, o'zin tutıp
bilmeytug'ın, jawız, jaqsılıqtın' dushpanı,+ [4] satqın, qızba ha'm shırrıq
boladı. Olar Qudaydan go're, ka'yip-sapanı ko'birek jaqsı ko'redi. [5] O'zlerin
Qudaydın' jolı menen ju'rgen qılıp ko'rsetedi, biraq Onın' jolının' ku'shin
ta'n almaydı. Bundaylardan awlaq bol. [6] O'ytkeni olardın' geybirewleri
u'ylerge jasırın kirip, gu'nalarg'a batqan ha'm ha'r tu'rli jaman
ha'weslerge berilgen sada hayallardı duzaqqa tu'siredi. [7] Bul hayallar
haqıyqatlıqtı ba'rqulla u'yrenip, onı hesh qashan tu'sinip jete almaydı.
[8] Yanis ha'm Yambris Muwsag'a qarsı shıqqanday, bul adamlar da
haqıyqatqa qarsı turadı. Bundaylar – aqıl-oyları buzılg'an ha'm haqıyqıy
isenimge iye emes adamlar. [9] Degen menen, olar uzaqqa barmaydı. Sebebi
Yanis ha'm Yambris sıyaqlı, olardın' aqılsızlıg'ı ha'mmege a'shkara
boladı+.

Paveldin' son'g'ı aqıl-na'siyatları

[10] Al sen menin' ta'liymatımdı, o'mir ta'rizimdi, maqsetimdi,
isenimimdi, sabırlılıg'ımdı, su'yispenshiligimdi ha'm turaqlılıg'ımdı o'rnek
tuttın'. [11] Basımnan keshken quwdalanıwlarımda ha'm Antioxiya, İkoniya,
Listra qalalarında shekken azaplarıma sherik boldın'. Men qanshama
azaplarg'a shıdam berdim! İyemiz meni ha'mmesinen qutqardı+.
[12] Haqıyqatında, Masix İysag'a tiyisli bolıp, Qudaydın' jolı menen jasawdı
qa'lewshilerdin' ha'mmesi de quwdalanadı+. [13] Biraq, jaman ha'm jalatay
adamlar aldap ha'm aldanıp, ele de beter jaman bolıp bara beredi+.

[14] Al sen o'zin' u'yrengen ha'm isengen haqıyqatqa sadıq qal. O'ytkeni
bunı kimlerden u'yrengenin'di bilesen'. [15] Ja'ne de, sen Muxaddes
Jazıwlardı balalıg'ın'nan beri bilesen'. Bul Jazıwlar sag'an Masix İysag'a
degen isenim arqalı qutqarılıw ushın danalıq bere aladı+. [16] Muxaddes
Jazıwlardın' ha'mmesi Qudaydın' Muxaddes Ruwxının' ilhamı menen
jazılg'an bolıp, ta'lim beriw, a'shkaralaw, du'zetiw ha'm haqıyqatlıq
boyınsha ta'rbiyalaw ushın paydalı+. [17] Olar tiykarında Qudaydın' adamı
ha'r bir jaqsı iske tayar bolıw ushın jetilisip baradı+.

4 [1] Qudaydın' aldında ha'm tiriler menen o'lilerdi hu'kim etetug'ın
Masix İysanın' aldında Onın' qayta keliwi ha'm Patshalig'ı haqı qatan'
buyıraman:+ [2] Qudaydın' so'zin ja'riyala. Zamannın' qolaylı yamasa
qolaysız bolıwına qaramay, bul xızmetti dawam et. Adamlarg'a tolıq
sabırlılıq penen ta'lim berip, a'shkarala, jolg'a sal ha'm aqıl-na'siyat et+.
[3] Sebebi adamlar durıs ta'liymattı tın'lamaytug'ın waqıtlar keledi. Olar
jaman qa'lewlerine berilip, qulaqlarına jag'atug'ın so'zlerdi so'yleytug'ın
ko'p mug'allimlerdi a'tiraplarına jıynaydı. [4] Olar haqıyqatlıqtı esitpew
ushın qulaqların jawıp, an'ızlarg'a qulaq asatug'ın boladı. [5] Biraq sen ha'r
qanday jag'dayda sergek bol. Qıyınshılıqlarg'a shıdam ber, Xosh Xabar
ushın miynet etip, o'z xızmetin'di orınla+.

[6] O'ytkeni menin' qanım to'gilip, qurban bolmaqtaman ha'm
du'nyadan o'tetug'ın waqtım da jaqınlastı+. [7] Men ullı sawashta gu'restim,
jarıstı juwmaqladım ha'm isenimimdi saqlap qaldım+. [8] Endi bolsa, men
ushın haqıyqatlıq tajı tayın tur. A'dil hu'kim etiwshi bolg'an İyemiz sol
ku'ni usı tajdı mag'an, tek g'ana mag'an emes, al Onın' qayta keliwin
intizarlıq penen ku'tkenlerdin' ha'mmesine de beredi+.

Jeke tilekler ha'm sa'lemnama

[9] Janıma tezirek keliwge bar ku'shin' menen tırıs. [10] Sebebi Dimas bul
du'nyanı su'ygenlikten meni taslap, Salonikag'a ketti. Al Kriskiy
Galatiyag'a, Titus Dalmatiyag'a ketti+. [11] Janımda tek Luka g'ana bar. Sen
Marktı tawıp, o'zin' menen birge alıp kel. Ol menin' xızmetime ja'rdem
beredi+. [12] Men Tixikti Efeske jiberdim+. [13] Kelerin'de, menin' Troasta,
Karptın' qasında qaldırıp ketken shapanımdı alıp kel. Ja'ne de
kitaplarımdı, a'sirese oralg'an teri kitaplardı alıp kel+. [14] Temir ustası
İskender mag'an ko'p jamanlıq isledi. İyemiz og'an islegenlerine qaray
qaytarsın+. [15] Sen de onnan abaylı bol. O'ytkeni ol bizlerdin' so'zlerimizge
qattı qarsı boldı.

[16] Birinshi ma'rte o'zimdi aqlamaqshı bolıp juwap bergenimde, meni
hesh kim jaqlamadı. Kerisinshe, ha'mme meni taslap ketti. Bunın' ushın
Quday olardı keshirsin. [17] Biraq, Qudaydın' Xosh Xabarı men arqalı tolıq
ja'riyalanıwı ushın ha'm pu'tkil milletler bunı esitiwi ushın, İyemiz mag'an
ja'rdemge kelip, ku'sh-quwat berdi. Ol meni sol ta'rizde o'limnen*
qutqarıp qaldı+. [18] İyemiz meni ha'r qanday jamanlıqtan qutqaradı ha'm

O'zinin' Aspan Patshalıg'ına aman-esen aparadı. Og'an ma'n'gige alg'ıs-maqtawlar bolsın! Awmiyin.

19 Priskila menen Akilag'a ha'm Onisifordın' u'y-ishine sa'lem ayt+.
20 Erastus Korinfte qaldı. Trofimdi awırıw halında Militte qaldırdım+.
21 Qıstan burın keliwge bar ku'shin' menen tırıs. Ebul, Pud, Lin, Klavdiya
ha'm barlıq iseniwshi tuwısqanlar sag'an sa'lem aytıp atır. 22 İyemiz senin'
ruwxın' menen birge bolsın! Qudaydın' miyrimi sizlerge yar bolg'ay!

* 1:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 1:6 So'zbe-so'z: Qudaydın' sag'an bergen sıyın jalınlata beriw.

* 1:12 Yamasa: Menin' Og'an tapsırg'anımdı.

* 1:14 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 1:15 **Aziya u'lkesi** – ha'zirgi Turkiya elinin' qubla-batıs bo'leginde bolg'an bir u'lke.

* 1:18 **Sol ku'ni** – İysa Masixtın' bul du'nyag'a qayta keletug'ın ku'ni.

* 2:19 Sanlar 16:5.

* 2:19 So'zbe-so'z: İyemizdin' atın aytıp shaqıratug'ın.

* 2:19 Sanlar 16:26.

* 4:17 So'zbe-so'z: arıslannın' awzınan.

+ 1:1 Tit 1:2, Evr 9:15

+ 1:2 Elsh 16:1, Fil 2:22, 1Tim 1:2, 2Yuxn 1:3

+ 1:3 1Sal 3:10, Elsh 23:1, 2Kor 1:12, Rim 1:8, Fil 1:4

+ 1:5 Elsh 16:1

+ 1:6 Elsh 6:6, 1Tim 4:14, 1Tim 5:22

+ 1:7 Rim 8:15

+ 1:8 Mrk 8:38, Rim 1:16, 2Tim 2:3, 2Tim 4:5

+ 1:9 Rim 3:27, Efs 2:4, Efs 2:8, Tit 3:5

+ 1:10 1Kor 15:54-55, Rim 16:24

+ 1:11 1Tim 2:7

+ 1:12 2Tim 2:9, Mrk 8:38, Rim 1:16, 1Tim 6:20

+ 1:14 Rim 8:9

+ 1:15 Elsh 19:10

+ 1:16 2Tim 4:19, Elsh 21:33, Elsh 28:20, Mat 25:36

+ 2:3 1Tim 1:18, 2Tim 1:8, 2Tim 4:5

+ 2:5 1Kor 9:25

+ 2:6 1Kor 9:10

+ 2:8 1Kor 15:20, Mat 1:1

+ 2:9 Efs 3:1, Fil 1:7

+ 2:10 1Pet 5:10, Efs 3:13, 2Kor 1:6

+ 2:11 1Tim 1:15, Tit 3:8, Rim 6:8, Ayan 20:4

+ 2:12 Mat 10:33

+ 2:13 Rim 3:3, San 23:19

+ 2:14 1Tim 6:4, Tit 3:9

+ 2:16 1Tim 4:7, 1Tim 6:20, Tit 3:9

+ 2:17 1Tim 1:20

+ 2:18 1Kor 15:12

+ 2:19 San 16:5, San 16:26

+ 2:20 Rim 9:21

+ 2:22 Mat 5:9, Rim 14:19, 1Tim 1:5

+ 2:23 1Tim 6:4

+ 2:25 Gal 6:1, Dan 4:24, Elsh 8:22

+ 2:26 1Tim 3:7

+ 3:1 1Yuxn 2:18, 1Tim 4:1

+ 3:2 Luk 16:14, 1Tim 6:10

+ 3:3 Rim 1:28-31

+ 3:9 Shıg' 7:12, Shıg' 8:18, Shıg' 9:11

+ 3:11 Elsh 13:50, Elsh 14:5, Elsh 14:19, Ayup 5:19, Zab 33:20

+ 3:12 Yuxn 15:20, Elsh 14:22, 1Sal 3:3

+ 3:13 Dan 12:10, Ayan 22:11

+ 3:15 Elsh 16:1

+ 3:16 2Pet 1:20-21

+ 3:17 Nzm 33:1, 3Pat 17:21, 1Tim 6:11

+ 4:1 Yuxn 5:22, Elsh 10:42, Elsh 17:31, 1Pet 4:5

+ 4:2 1Tim 5:20, Tit 1:13, Tit 2:15

+ 4:5 Mrk 13:33-34, 1Pet 1:13, Efs 6:18, 1Sal 5:6, 2Tim 1:8, 2Tim 2:3

+ 4:6 Elsh 21:13, Fil 2:17, 2Pet 1:14, Fil 1:23

+ 4:7 1Tim 6:12, Yahu 1:3, Elsh 20:24

+ 4:8 Yaqp 1:12

+ 4:10 Kol 4:14, Fil 1:24, Mrk 4:19, 2Kor 2:13, Gal 2:1, Kol 4:14, Fil 1:24

+ 4:11 Elsh 12:12, Elsh 15:37-38, Kol 4:10

+ 4:12 Elsh 20:4, Tit 3:12

+ 4:13 Elsh 16:8

+ 4:14 1Tim 1:20, Zab 61:13, Hkm 24:12

+ 4:17 Zab 21:22

+ 4:19 Elsh 18:2, Rim 16:3, 1Kor 16:19, 2Tim 1:16

+ 4:20 Elsh 20:4, Elsh 21:29

Titusqa jazılg'an xat

Kitap haqqında mag'lıwmat

Bul xattı elshi Pavel Qudaydın' xızmetshisi bolg'an Titusqa jazg'an. Titustın' milleti grek bolg'an. Ol Paveldin' saparlarında birge bolıp, Qudayg'a xızmet etken.

Pavel Titus penen birge bir qansha waqıt Krit atawında Qudaydın' Xosh Xabarın ja'riyalag'an edi. Krit atawı – Egey ten'izinin' qubla ta'repinde jaylasqan, Jer Orta ten'izindegi ataw. Olardın' xızmeti arqalı sol jerde iseniwshi ja'ma'a't payda bolg'an edi. Pavel Titustı Kritte o'z wa'kili sıpatında qaldırıp ketip, juwmaqlanbay qalg'an islerdi ta'rtiplestirip, ha'r bir qalada ja'ma'a't aqsaqalların tayınlawdı tapsırg'an edi.

Xatta iseniwshi ja'ma'a'ttin' aqsaqalları ha'm jetekshileri qanday bolıw kerekligi, ja'ma'a'ttegi iseniwshilerge durıs ta'liymattı u'yretiw ha'm olardın' durıs o'mir su'riw kerekligi haqqında so'z boladı.

Sa'lemnama

1 [1] Qudaydın' qulı ha'm İysa Masixtın'* elshisi bolg'an men, Pavelden,
Titusqa sa'lem! Qudaydın' tan'lag'an adamlarının' isenimi bekkem
bolıwı ushın ha'm o'zlerin Qudaydın' jolı menen alıp ju'retug'ın
haqıyqatlıqtı olardın' biliwi ushın men tayınlandım+. [2] Usı isenim ha'm
haqıyqatlıqtı biliw o'tirik so'ylemeytug'ın Qudaydın' du'nya jaratılmastan
burın wa'de etken ma'n'gilik o'mirin alıw u'mitine tiykarlang'an. [3] Waqtı
kelgende, Quday O'z so'zin ja'riyalaw arqalı ashıp berdi. Al men usı so'zdi
ja'riyalaw ushın Qutqarıwshımız Qudaydın' buyrıg'ı menen tapsırma
aldım+.

[4] Ortaq isenimimiz boyınsha haqıyqıy ulım bolg'an Titusqa A'kemiz
Quday ha'm Qutqarıwshımız İysa Masix miyrim ha'm tınıshlıq bersin!+

Titustın' Krittegi wazıypası

[5] Juwmaqlanbay qalg'an islerdi ta'rtiplestirip, menin' sag'an
buyırg'anımday, ha'r bir qalada ja'ma'a't aqsaqalların tayınlawın' ushın,
seni Kritte qaldırg'an edim+. [6] Aqsaqal bolıp tayınlanatug'ın adam ayıpsız,
tek bir hayallı bolsın*. Onın' balaları da iseniwshi bolıp, a'depsiz ha'm
ta'rbiya ko'rmegen, dep ayıplanbawı tiyis+. [7] Sebebi ja'ma'a't jetekshisi
Qudaydın' xızmetshisi sıpatında kemshiliksiz bolıwı kerek. Ol qaysar,
qızba, ma'sku'nemlikke berilgen, ja'njelkesh, haram paydanı go'zleytug'ın
bolmawı tiyis+. [8] Kerisinshe, ol miymandos, jaqsılıqtı su'yiwshi, saldamlı,
haq, muxaddes ha'm o'zin tutıp biletug'ın bolıwı kerek. [9] Ja'ne de, ja'ma'a't
jetekshisi basqalardı durıs ta'liymat penen jigerlendiriwi ushın ha'm
haqıyqatqa qarsı shıqqanlardı a'shkaralawı ushın, iseniwshilerge
u'yretilgen haqıyqat so'zi boyınsha is tutıwı tiyis.

[10] O'ytkeni haqıyqatqa boysınbaytug'ın, pa'tiwasız ha'm o'tirikshi ko'p
adamlar bar. Onday adamlar a'sirese yahudiy toparları* arasında ko'p+.
[11] Bunday adamlardın' awzın jawıw kerek. Olar o'z haram na'psi ushın,
u'yretiwge bolmaytug'ın na'rselerdi u'yretip, barlıq xojalıqlardı buzıp
ju'r+. [12] Ha'tte, kritlilerdin' o'z shayırı*: «Kritliler ba'rqulla o'tirikshiler,
jawız haywanlar ha'm jalqaw ashko'zler bolg'an», – degen edi. [13] Bul
gu'walıq – haqıyqat. Sonlıqtan isenimde bekkem turıwı ushın, olardı
qatan' eskertip qoy+ [14] ha'm olardı yahudiylerdin' ma'nissiz an'ızlarına,
haqıyqattan adasqan adamlardın' buyrıqlarına qulaq astırma+. [15] Pa'k

adamlar ushın ha'mme na'rse pa'k. Biraq, napa'k adamlar menen isenbeytug'ın adamlar ushın hesh bir na'rse pa'k emes. Sebebi olardın' aqıl-oyları da, hu'jdanı da iplaslang'an+. 16 Qudaydı bilemiz, dese de, islegen isleri menen Onnan tanadı. Olar – jerkenishli, Qudaydın' so'zine qulaq aspaytug'ın ha'm ha'r qanday jaqsı iske jaramsız adamlar+.

Durıs ta'liymattı u'yret!

2 [1] Al sag'an kelsek, sen durıs ta'liymat boyınsha ta'lim ber. [2] U'lken jastag'ı er adamlarg'a saldamlı ha'm hu'rmetke miyasar bolıwdı, o'zlerin tutıp biliwdi, isenimde, su'yispenshilikte ha'm sabırlılıqta bekkem bolıwdı u'yret.

[3] Sol sıyaqlı, u'lken jastag'ı hayallarg'a da hu'rmetke ılayıqlı o'mir su'riwdi, o'sekshi ha'm araqtın' qulı bolmawdı, al jaqsılıqtı u'yretiwshi bolıwı kerekligin u'yret+. [4-5] Sonda u'lken jastag'ı hayallar jas hayallarg'a aqıl-na'siyat bere aladı. Qudaydın' so'zine til tiymewi ushın, olar jas hayallarg'a ku'yewlerin ha'm balaların su'yiwdi, o'zlerin tutıp biliwdi, pa'k, xojalıqqa janku'yer, miyrimli bolıwdı ha'm ku'yewlerine boysınıwdı u'yrete aladı+.

[6] Jas er adamlarg'a da o'zlerin tıyıp biliwdi na'siyat et+. [7] Jaqsı isler islep, olarg'a ha'r bir na'rsede o'rnek bol. Ta'lim bergenin'de hadal ha'm saldamlı bolıp,+ [8] hesh kim ayıplay almaytug'ın durıs so'zlerdi so'yle. Solay etip, sag'an qarsı shıqqanlar bizler tuwralı hesh jaman na'rse ayta almag'anlıqtan uyalıp qaladı+.

[9] Qullarg'a xojayınlarına ha'r bir na'rsede boysınıp, olardın' kewlinen shıg'ıwdı, qaytarıp so'ylemey+ [10] ha'm urlıq islemey, tolıq sadıqlıq ko'rsetiwdi u'yret. Sonda olar Qutqarıwshımız Qudaydın' ta'liymatına ha'r ta'repleme jaqsı at keltiredi.

[11] O'ytkeni Qudaydın' qutqaratug'ın miyrimi pu'tkil adamlarg'a ashıq ko'rindi+. [12] Bul miyrim bizlerge qudaysızlıqtan ha'm du'nyanın' jaman ha'weslerinen waz keship, ha'zirgi da'wirde o'zlerimizdi tıyıp biliwdi, haq bolıwdı ha'm Qudaydın' jolına ılayıqlı o'mir su'riwdi u'yretedi+. [13] Ja'ne de, ol bizlerge ha'zirshe, mu'ba'rek u'mitimizdin', yag'nıy ullı Qudayımız ha'm Qutqarıwshımız bolg'an İysa Masixtın' saltanat penen keliwin ku'ttiredi+. [14] İysa Masix ha'r bir gu'namızdın'* to'lemin o'tep qutqarıw ushın ha'm bizlerdi tazalap, O'zine tiyisli ha'm jaqsılıq islewge intalı bir xalıq jaratıw ushın, O'zin bizler ushın qurban etti+.

[15] Usılardı tolıq biylik* penen u'yretip, jigerlendir ha'm keyi. O'zin'di hesh kimge kemsitpe+.

İygilikli islerdi islewge tayar bolıw haqqında

3 [1] Basshılarg'a ha'm hu'kimetke boysınıp qulaq asıwdı, ha'r bir iygilikli isti islewge tayar bolıwdı,+ [2] hesh kimdi o'sek qılmay ha'm ja'njelkesh bolmay, mu'la'yim bolıp, ha'mme adamlarg'a ha'r ta'repleme jumsaq qatnasta bolıwdı iseniwshilerge esletip qoy+.

[3] Sebebi bir waqıtları bizler de aqılsız, qulaq aspaytug'ın, adasqan, ha'r tu'rli jaman ha'wesler menen ha'zliklerdin' qulı bolg'an, jamanlıq ha'm ku'nshillik penen jasag'an, basqalar bizlerdi ha'm bizler de bir-birimizdi jek ko'rgen adamlar edik+. [4] Biraq, Qutqarıwshımız Quday O'z miyrimin ha'm adamg'a degen su'yispenshiligin ashıq ko'rsetkende, [5] Ol bizlerdi qılg'an haq islerimiz sebepli emes, al O'z miyrim-sha'pa'a'ti menen qutqardı. Bizlerdi Muxaddes Ruwxı* arqalı gu'nadan tazalap, qaytadan tuwıldırdı ha'm jan'aladı+. [6-7] Onın' miyrimi menen aqlanıp, o'zlerimiz u'mit etken ma'n'gilik o'mirdin' miyrasxorları bolıwımız ushın, Ol Muxaddes Ruwxın Qutqarıwshımız İysa Masix arqalı mol-mol etip jawdırdı++. [8] Bul so'z – haqıyqat.

Qudayg'a isengenlerdin' o'zlerin jaqsı islerdi islewge arnawg'a tırısıwları ushın, aytqanlarımdı talap etiwin'di qa'leymen. Bular – adamlar ushın jaqsı ha'm paydalı+.

[9] Biraq, aqılsız tartıslar menen shejireler tuwralı so'zlerden, Muxaddes Nızamg'a baylanıslı aytıs ha'm ja'njellerden qash. O'ytkeni bular paydasız ha'm biykar na'rseler+. [10] Alawızlıq tuwdıratug'ın adamg'a bir-eki eskertiw jasag'annan son', onın' menen baylanıstı u'z+. [11] Bunday adamnın' buzılg'anın ha'm o'z-o'zin hu'kim etip, gu'na islep atırg'anın bilesen'.

Son'g'ı sa'lemnama ha'm tilekler

[12] Artemdi yamasa Tixikti sag'an jibergenimde, da'rhal Nikopoliske, menin' janıma keliwge bar ku'shin'di sal. Sebebi qıstı sol jerde o'tkiziwge qarar ettim+. [13] Nızam xızmetkeri Zenas penen Apolostı jolg'a atlandırg'anın'da, olar hesh bir na'rsege mu'ta'j bolmawı ushın g'amxorlıq jasa+. [14] Mu'ta'j adamlarg'a ja'rdem beriw ushın ha'm jemissiz o'mir su'rmew ushın, bizin' adamlarımız da jaqsı islerdi islewge o'zlerin bag'ıshlawdı u'yrensin+.

15 Menin' janımdag'ılardın' ha'mmesi sag'an sa'lem aytıp atır. Ortaq
isenimdegi bizlerdi su'yetug'ınlarg'a sa'lem ayt. Qudaydın' miyrimi
ha'mmen'izge yar bolsın!

---

* 1:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 1:6 Yamasa: tek bir hayalg'a u'ylengen.

* 1:10 So'zbe-so'z: su'nnet etilgenler.

* 1:12 So'zbe-so'z: o'z payg'ambarı.

* 2:14 So'zbe-so'z: ha'r qanday nızamsız isimizdin'.

* 2:15 So'zbe-so'z: tolıq buyrıq.

* 3:5 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

+ 1:1 Mrk 13:20, Luk 18:7, Rim 8:33, Kol 3:12, 1Tim 2:4, Luk 1:69-70, Rim 1:2, San 23:19, 1Pat 15:29

+ 1:3 1Tim 2:6, 1Tim 6:15, 1Tim 1:11

+ 1:4 1Tim 1:2, 2Tim 1:2

+ 1:5 Elsh 14:23

+ 1:6 1Tim 3:2-4

+ 1:7 1Pet 5:2, 1Tim 3:8

+ 1:10 1Tim 1:6, Elsh 11:2, Gal 2:12

+ 1:11 2Pet 2:3, 1Tim 6:5

+ 1:13 1Tim 5:20, 2Tim 4:2, Tit 2:15

+ 1:14 1Tim 1:4

+ 1:15 Mrk 7:15-16, Elsh 10:15, Rim 14:20, 1Tim 4:3-4

+ 1:16 1Yuxn 2:4

+ 2:3 1Tim 3:11

+ 2:5 Jar 3:16, 1Pet 3:1-2, Efs 5:22, 1Tim 2:11

+ 2:6 1Tim 5:1

+ 2:7 1Pet 5:3, Fil 3:17, 2Sal 3:9, 1Tim 4:12

+ 2:8 1Tim 5:14

+ 2:9 1Pet 2:18, Efs 6:5, Kol 3:22, 1Tim 6:1

+ 2:11 1Tim 2:4

+ 2:12 1Pet 4:2

+ 2:13 2Pet 1:1, Evr 9:28

+ 2:14 Efs 2:10, Tit 3:8, Mat 20:28

+ 2:15 Tit 1:13, 1Tim 4:12

+ 3:1 1Pet 2:13, Rim 13:1

+ 3:2 1Tim 3:3

+ 3:3 Yuxn 8:34, 2Pet 2:19, Rim 6:16-20

+ 3:5 Rim 3:27, Efs 2:4, Efs 2:8, 2Tim 1:9, Yuxn 13:8, 1Kor 6:11, Efs 5:26, Evr 10:22, Yuxn 3:3, 1Pet 1:3, Efs 2:5

+ 3:6 Elsh 2:33, Elsh 10:45, Rim 5:5

+ 3:7 Elsh 15:11, Rim 3:24, Efs 2:8, Tit 2:11, Rim 8:17

+ 3:8 1Tim 1:15, 2Tim 2:11, Efs 2:10, Tit 2:14

+ 3:9 1Tim 1:4, 2Tim 2:14, 2Tim 2:16

+ 3:10 Mat 18:15-17

+ 3:12 Elsh 20:4, 2Tim 4:12

+ 3:13 Elsh 18:24, 1Kor 1:12

+ 3:14 2Pet 1:8

Filimong'a jazılg'an xat

Kitap haqqında mag'lıwmat

1

Pavel bul qısqasha xattı İysanın' Xosh Xabarı ushın qamaqta bolg'an waqıtta jazıp, Onisim ha'm Tixik arqalı berip jibergen edi.

Bul xat Kolosa qalasında jasawshı qul iyelewshi bolg'an Filimon atlı iseniwshi adamg'a jazılg'an. Filimonnın' qulı Onisim degen bir adam Rimge qashıp ketedi. Onisim Rimde Pavel menen qamaqta birge bolıp, Pavel arqalı iseniwshi boladı. Qamaqta Onisim Pavelge xızmet etken ha'm og'an o'z ulınday bolıp qalg'an edi. Sonlıqtan Pavel xojayınına qaytıp baratırg'an Onisim ushın o'tinish etip, endi onı qul sıpatında emes, al su'yikli tuwısqan sıpatında qabıl etiwdi Filimonnan soraw ushın, usı xattı jazg'an edi.

Sa'lemnama

1 [1] İysa Masix* ushın tutqın bolg'an men, Pavelden ha'm
tuwısqanımız Timofeyden, bizler menen birge xızmet etetug'ın su'yikli
Filimong'a sa'lem!+ [2] Ja'ne de, apamız Afiyag'a, bizler menen birge
Qudaydın' a'skeri bolg'an Arxipke ha'm senin' u'yin'degi iseniwshiler
ja'ma'a'tine de sa'lem jollaymız+. [3] A'kemiz Quday ha'm İyemiz İysa Masix
sizlerge miyrim ha'm tınıshlıq bersin!

Filimonnın' isenimi ha'm su'yispenshiligi

[4] Men duwa etkenimde seni tilge alıp, Qudayıma ba'rqulla shu'kirlik
bildiremen+. [5] Sebebi senin' İyemiz İysag'a degen isenimin' ha'm pu'tkil
iseniwshilerge* degen su'yispenshiligin' haqqında esitip atırman.
[6] İsenimin'di basqalar menen bo'lisiwde ta'sirli bolıwın' ushın, qullası,
Masix arqalı bizler iye bolatug'ın ha'r qanday iygilikti biliwde jetilisip
barıwın' ushın duwa etip atırman+. [7] O'ytkeni tuwısqanım, sen sebepli
iseniwshilerdin'* kewilleri ko'terilip qaldı. Solay etip, senin'
su'yispenshiligin' mag'an u'lken quwanısh ha'm ta'selle berdi.

Paveldin' Onisim ushın o'tinish etiwi

[8] Sonlıqtan Masixtın' elshisi sıpatında wazıypan'dı atqarıwdı sag'an
buyırıwg'a biyligim bolsa da,+ [9-10] ha'zir İysa Masix ushın tutqın bolg'an
men, g'arrı Pavel, qamaqta menin' ulım bolg'an Onisim ushın sennen
su'yispenshilik penen o'tinip sorayman+. [11] Ol bir waqıtları sag'an
paydasız bolg'an edi, biraq endi bolsa sag'an da, mag'an da ju'da' paydalı
bolıp qaldı.
[12] Onı, yag'nıy o'z ju'rek-bawırımdı sag'an qaytarıp jiberip atırman.
[13] Xosh Xabar ushın qamaqta bolg'anımda, senin' ornın'da mag'an xızmet
etiwi ushın onı janımda alıp qalıwdı qa'ler edim. [14] Biraq, senin' isleytug'ın
jaqsılıg'ın' ma'jbu'riy tu'rde emes, al o'z ıqtıyarın' menen bolıwı ushın,
senin' qayılshılıg'ın'sız hesh na'rse islegim kelmedi. [15] Mu'mkin, onın'
sennen waqıtsha ayra tu'skeninin' sebebi onı ma'n'gige qaytarıp alıwın'
ushın bolg'an shıg'ar. [16] Onı endi qul dep emes, al quldan zıyat su'yikli
tuwısqanın' sıpatında qabıl et. A'sirese men ushın ol ju'da' qa'dirli. Al sen
ushın bolsa, ol ha'm qul sıpatında, ha'm İyemizdegi bir tuwısqan sıpatında
ja'ne de qa'dirlirek boladı+.

17 Sonlıqtan eger meni joldasım dep sanaytug'ın bolsan', onı meni qabıl
etkendey, qabıl et. 18 Ol sag'an qanday da bir jamanlıq islegen bolsa yamasa
qarızdar bolsa, menin' esabıma jazıp qoy. 19 Men, Pavel, bunı o'z qolım
menen jazıp atırman: men to'leymen. Al senin' mag'an o'z o'mirin' menen
qarızdar ekenin'di aytpay-aq qoyayın+. 20 Awa, tuwısqanım, men sennen
İyemiz aldında bir ja'rdem alayın. Masix aldında kewlimdi ko'ter. 21 Qulaq
asatug'ının'a isenip, sag'an jazıp atırman. Senin' aytqanımnan da artıq
isleytug'ının'dı bilemen.
22 Sonın' menen birge, mag'an turatug'ın bir orın da tayarla. O'ytkeni
Quday sizlerdin' duwa etip sorag'anların'ızg'a juwap berip, meni sizlerge
jiberetug'ınınan u'mit etemen.

Son'g'ı sa'lemnama

23 İysa Masix ushın menin' menen birge tutqın bolg'an Epafras sag'an
sa'lem aytıp atır+. 24 Ja'ne de, bizler menen xızmet etip atırg'an Mark,
Aristarx, Dimas ha'm Luka da sag'an sa'lem jollap atır+.
25 İyemiz İysa Masixtın' miyrimi sizlerge* yar bolsın!

* 1:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 1:5 So'zbe-so'z: muxaddeslerge.

* 1:7 So'zbe-so'z: muxaddeslerdin'.

* 25 So'zbe-so'z: sizlerdin' ruwxın'ızg'a.

+ 1:1 Efs 3:1, Fil 1:7, Elsh 16:1

+ 1:2 Kol 4:17

+ 1:4 Rim 1:8-9

+ 1:6 Fil 1:9, Kol 1:9

+ 1:8 1Sal 2:6-7

+ 1:10 1Kor 4:15, Kol 4:9

+ 1:16 Mat 23:8, 1Kor 7:22, Kol 4:9

+ 1:19 1Kor 16:21, Gal 6:11, Kol 4:18, 2Sal 3:17

+ 1:23 Kol 1:7, Kol 4:12

+ 1:24 Elsh 27:2, Kol 4:10, Kol 4:14, 2Tim 4:10

Evreylerge jazılg'an xat

Kitap haqqında mag'lıwmat

Xat birinshi gezekte İysag'a isenetug'ın yahudiylerge jazılg'an. Bul xattı kim jazg'anı belgisiz.

Xat Eski Kelisimdi jaqsı biletug'ın iseniwshilerge qarata jazılg'anlıqtan, onda birinshi (eski) kelisim menen ekinshi (jan'a) kelisimnin' arasındag'ı baylanıs haqqında so'z etiledi.

Xatta Masix haqqında mınaday mag'lıwmatlar beriledi: 1. Ol Qudaydın' Ulı, sonlıqtan barlıq perishtelerden ha'm ha'mme payg'ambarlardan (a'sirese Muwsadan) ullı; 2. Ol – Eski Kelisim da'wirindegi bas ruwxaniylerden de ullı bolg'an bas ruwxaniy, Onın' qurbanlıg'ı minsiz ha'm ma'n'gilik. Sol sebepten Og'an isengen adamlar gu'nadan, o'limnen ha'm qorqınıshtan azat bolıp, haqıyqattan qutqarıladı.

Ja'ne de, xatta isenimnen qaytpaw kerekligi haqqında eskertiwler bar ha'm isenimi ku'shli bolg'an adamlar mısal etip ko'rsetilip, isenim menen jasaw kerekligi haqqında ha'r tu'rli aqıl-na'siyatlar berilgen.

Quday O'z Ulı İysa arqalı so'yledi

1 [1] Quday a'yyemgi zamanlarda payg'ambarlar arqalı ko'p ma'rtebe
ha'm ha'r tu'rli jollar menen ata-babalarımızg'a so'ylegen edi. [2] Al bul
son'g'ı waqıtlarda bolsa, Quday bizlerge O'z Ulı İysa arqalı so'yledi. Quday
O'z Ulın pu'tkil barlıqtın' miyrasxorı etip belgilep, Ol arqalı pu'tkil
du'nyanı jaratqan edi+. [3] Qudaydın' Ulı – Qudaydın' saltanatının'
jarqırag'an nurı bolıp, Ol Qudaydın' ta'biyatının' haqıyqattan qanday
ekenin ko'rsetedi. Ul O'zinin' qu'diretli so'zi menen pu'tkil barlıqtı saqlap
tur. Ol O'zin qurban etip, bizlerdi gu'nalarımızdan tazalag'annan son',
joqarıdag'ı qu'diretli Qudaydın' on' ta'repine otırdı+.

Qudaydın' Ulı İysa perishtelerden ullı

[4] Qudaydın' Ulı perishtelerden qanshelli joqarı attı alg'an bolsa, Ol
olardan sonshelli u'stin turadı+. [5] O'ytkeni Quday perishtelerdin' qaysı
birine:

«Sen Menin' Ulımsan', Bu'gin Men Sag'an A'ke boldım» *.

Ja'ne de:

«Men Og'an A'ke bolaman, Ol Mag'an Ul boladı» *, –

degen edi+? [6] Ja'ne de, Quday tun'g'ısh Ulın du'nyag'a jiberip atırıp bılay
degen:

«Menin' barlıq perishtelerim Og'an tabınsın» *+.

[7] Al perishteler haqqında bolsa, Muxaddes Jazıw bılay deydi:

«Quday O'z perishtelerin samalday, Xızmetshilerin ottın' jalınınday qıladı» *+.

[8] Biraq, Qudaydın' Ulı haqqında Muxaddes Jazıw bılay deydi:

«O Quday, Senin' taxtın' ma'n'gi turadı, Patshalıq biyligin' – a'dil biylik *.

[9] *Sen haqlıqtı su'yip, nızamsızlıqtı jek ko'rdin'.*
Sonlıqtan Quday, Senin' Qudayın', Seni xızmetke tayınlap, Sag'an joldasların'a
qarag'anda, Dan'q ha'm quwanıshtı ko'birek berdi» *.*+

[10] Ja'ne de, bılay deydi:

«O İyemiz, A'wel basta jerdin' tiykarın Sen salg'ansan'.
Aspandı da Senin' qolların' jaratqan.
[11] *Jer ha'm aspan joq bolıp ketedi, biraq Sen ma'n'gige barsan'.*
Olardın' ha'mmesi de kiyimdey tozıp qaladı.
[12] *Olardı shapan sıyaqlı orap qoyasan', Olar kiyim sıyaqlı o'zgertiledi.*

Biraq, Sen hesh qashan o'zgermeysen', O'mir jılların' da tamam bolmaydı» *+.
13 Quday perishtelerdin' hesh birine de:
«Dushpanların'dı ayaqların'nın' astına bastırmag'anımsha, Menin' on' jag'ımda otır» *, –
demegen+. 14 Aqırı perishtelerdin' ha'mmesi qutqarılıwg'a iye bolatug'ınlarg'a xızmet qılıw ushın jiberilgen xızmetshi ruwxlar-g'o+.

Dıqqat-itibarlı bolayıq!

2 [1] Sonlıqtan esitkenlerimizden uzaqlap, joldan shıg'ıp ketpewimiz
ushın, esitkenlerimizge ele de ko'birek dıqqat awdarıwımız kerek.
[2] Sebebi perishteler arqalı aytılg'an so'z ku'shke iye bolıp, ha'r qanday
jınayat ha'm boysınbawshılıq ushın a'dil jaza beriletug'ın edi. [3] Solay eken,
da'slep İyemiz İysa ta'repinen aytılg'an, son'ınan Onnan esitkenler
ta'repinen tastıyıqlang'an ullı qutqarılıwg'a itibarsız qarasaq, bizler bul
jazadan qalay qashıp qutıla alamız? [4] Quday da bul haqqında ka'ramatlı
belgiler, tan' qalarlıq na'rseler ha'm ha'r tu'rli ka'ramatlı isler arqalı, ja'ne
de, O'z qa'lewi boyınsha Muxaddes Ruwxtın'* sıyların u'lestiriwi arqalı
gu'walıq berdi+.

Qutqarılıwg'a jetelewshi İysa

[5] Quday bizler so'z etip atırg'an keleshek zamandı perishtelerge
bag'ınıshlı qılg'an joq+. [6] Kerisinshe, Muxaddes Jazıwdın' bir jerinde birew
bılay dep gu'walıq bergen edi:
«O İyem, Sen eske alg'anday adam kim o'zi?
Sen og'an g'amxorlıq ko'rsetetug'ınday, adam ulı kim bolıptı?
[7] *Onı perishtelerden az waqıtqa *to'menirek qoydın', Dan'q-hu'rmet tajın og'an*
kiydirip, [8] *Ha'mme na'rseni onın' ayaqlarına bas urg'ızdın'»* *.
Quday ha'mme na'rseni adamg'a bag'ınıshlı qılıp, og'an bag'ınıshlı
bolmag'an hesh bir na'rse qaldırmadı. Degen menen, ha'mme na'rsenin'
adamg'a bag'ınıshlı ekenin bizler elege deyin ko'rmey atırmız+. [9] Biraq
bizler perishtelerden az waqıtqa to'menirek qoyılg'an İysanın' o'lim
azabın shekkeni ushın, dan'q-hu'rmet tajın kiygenin ko'rip turmız. Awa, Ol
Qudaydın' miyrimi menen ha'mme adamlar ushın o'limdi basınan
keshirgen edi+. [10] Ha'mme na'rse Quday ushın ha'm Quday arqalı bar
bolg'an. Usı Quday ko'p perzentlerin ullılıqqa eristiriw ushın, olardı
qutqarılıwg'a jetelewshi İysanı azap-aqıretler arqalı minsizlikke jetkiziwdi
maqul ko'rdi+. [11] O'ytkeni muxaddes qılıwshı İysa ha'm Ol muxaddes
qılg'an iseniwshilerdin' ha'mmesi bir A'keden. Sonlıqtan İysa olardı
«tuwısqanlarım» dep atawg'a uyalmaydı+.
[12] İysa bılay deydi: *«Quday, Senin' atın'dı tuwısqanlarıma ja'riya etemen, Olardın'*
jıyınında Seni alg'ıslayman» *+.
[13] Ja'ne basqa jerde bılay delingen: *«Men Qudayg'a su'yenemen»* *

tag'ı da:

«Minekey, Men Qudaydın' Mag'an bergen balaları menen birge usı jerdemen»
*+.

14 Bul balalar et ha'm qannan ibarat bolg'anlıqtan, İysanın' O'zi de olarg'a
ten'lesip, et ha'm qannan ibarat bolg'an adamnın' denesine iye boldı. Bunı
Ol o'lim u'stinen biylikke iye bolg'andı, yag'nıy shaytandı O'z o'limi arqalı
nabıt qılıw ushın+ 15 ha'm o'mir boyı o'lim qorqınıshı sebepli qul
bolg'anlardın' ha'mmesin azat qılıw ushın isledi. 16 Sebebi, a'lbette, İysa
perishtelerge emes, al İbrayımnın' urpag'ınan bolg'anlarg'a ja'rdem etedi.
17 Sol sebepten Qudaydın' xızmetinde miyrim-sha'pa'a'tli ha'm sadıq bas
ruwxaniy bolıp, adamlardın' gu'naların tazalaw ushın, Ol ha'r ta'repleme
tuwısqanlarına uqsawı kerek edi+. 18 Onın' O'zi sınaqqa tu'sip, azap
shekkenlikten, Ol sınaqqa tu'skenlerge de ja'rdem ete aladı+.

İysa Muwsadan ullı

3 [1] Solay etip, bizler menen birge Quday ta'repinen shaqırılg'an, ha'y
muxaddes tuwısqanlarım, Qudaydın' elshisi ha'm bas ruwxaniyi, dep
o'zlerimiz ashıq ta'n alg'an İysa haqqında teren' oylan'lar! [2] Muwsa
Qudaydın' pu'tkil shan'arag'ında Qudayg'a sadıq bolg'anınday, İysa da
O'zin xızmetke qoyg'an Qudayg'a sadıq boldı+. [3] U'ydi salg'an u'ydin'
o'zinen go're ko'birek hu'rmet ko'rgeni sıyaqlı, İysa da Muwsadan go're
joqarıraq ullılıqqa ılayıq tabıldı. [4] Ha'r bir u'ydin' qurıwshısı bar, al Quday
pu'tkil barlıqtın' jaratıwshısı. [5] Muwsa keleshekte aytılatug'ın so'zler
haqqında gu'walıq beriw ushın, Qudaydın' pu'tkil shan'arag'ında bir
xızmetker sıpatında sadıq boldı+. [6] Biraq, Masix* Qudaydın' shan'arag'ın
basqaratug'ın Ul sıpatında sadıq boldı. Eger o'zlerimizdegi u'mit sebepli
payda bolatug'ın batırlıq ha'm quwanıshtı aqırına deyin bekkem saqlasaq,
bizler – Onın' shan'arag'ımız.

İsenbewshilik haqqında eskertiw

[7] Sol sebepten Muxaddes Ruwx bılay deydi:
*«Eger bu'gin Qudaydın' dawısın esitsen'iz, [8] Sho'ldegi sınaq waqtında qozg'alan'
ko'tergen ata-babaların'ızday, Qaysarlıq etpen'ler.
[9] Olar sol jerde qırıq jıl boyı Menin' islerimdi ko'rgen bolsa da, Meni sınay
berdi.
[10] Sonlıqtan Men sol a'wladqa g'a'zeplenip bılay dedim: „Olardın' ju'rek
qa'lewleri ba'rqulla tuwrı emes, Olar Menin' jollarımdı bilmedi“.
[11] Ja'ne de, Men qa'ha'rlengenimde: „Olar Menin' dem alıw ushın beretug'ın
ma'kanıma kirmeydi“, – dep ant ishken edim»* +.*
[12] Ha'y tuwısqanlarım, ju'regin'iz isenbey jawız bolıp qalıp, tiri
Qudaydan bezip ketiwden saq bolın'lar! [13] Kerisinshe, aran'ızdag'ı hesh
birin'iz gu'nanın' aldawına erip, ju'regin qaysar qılmawı ushın, ha'r ku'ni
ele «bu'gin» dep aytılıp atır eken, bir-birin'izdi jigerlendirip barın'lar.
[14] O'ytkeni eger bizler da'slepki isenimimizdi aqırına deyin bekkem
saqlasaq, Masixqa tiyisli bolg'an ha'mme na'rsege sherikles bolamız.
[15] Joqarıda bılay delingen edi:
*«Eger bu'gin Qudaydın' dawısın esitsen'ler, Og'an qarsı qozg'alan' ko'tergen ata-
babaların'ızday, Qaysarlıq etpen'ler»* +.

16 Qudaydın' so'zin esitse de, Og'an qarsı qozg'alan' ko'tergen kimler
edi? Muwsanın' basshılıg'ında Mısırdan shıqqanlardın' ha'mmesi emes pe
edi+? 17 Quday kimlerge qırıq jıl ashıwlı edi? Gu'na islep, su'yekleri sho'lde
qalg'anlarg'a emes pe+? 18 Quday kimlerge: «Menin' dem alıw ushın
beretug'ın ma'kanıma kirmeysizler», – dep ant ishken edi? O'zine
boysınbag'anlarg'a emes pe+? 19 Solay etip, ko'rip turg'anımızday, olar
isenbegenlikten sol jerge kire almadı+.

Qudaydın' dem alıw ushın beretug'ın ma'kanı

4 [1] Sonlıqtan Quday beretug'ın dem alıstı, yag'nıy Ol beretug'ın
tınıshlıqtı alıw haqqında wa'de ele de ku'shke iye eken, aran'ızdag'ı
ha'r birin'iz usı wa'deden bos qalıp qoyıwdan qorqıp, saq bolın'lar+.
[2] Sebebi bizlerge ja'riyalang'an Xosh Xabardı ata-babalarımız da esitken
edi. Biraq olar esitken so'zlerin isenim menen qabıl etpegenlikten, bul
so'zlerdin' olarg'a paydası tiymedi. [3] Quday du'nyanı jaratıp bolg'annan
keyin-aq, dem alıw ushın beretug'ın ma'kandı tayarlap qoyg'an bolsa da,
olar haqqında bılay degen:
*«Men qa'ha'rlengenimde: „Olar Menin' dem alıw ushın beretug'ın ma'kanıma hesh
qashan kirmeydi“, – dep ant ishtim»* *.
Biraq, isenetug'ın bizler sol ma'kang'a kiremiz+. [4] Muxaddes Jazıwdın' bir
jerinde jetinshi ku'n* haqqında bılay delingen:
«Quday jetinshi ku'ni barlıq islerinen dem aldı» *+.
[5] Ja'ne de, Muxaddes Jazıwdın' basqa jerinde Quday bılay degen:
«Olar Menin' dem alıw ushın beretug'ın ma'kanıma hesh qashan kirmeydi» *+.
[6] Solay etip, aldın Xosh Xabardı esitkenler so'zge qulaq aspag'anlıqtan,
dem alatug'ın ma'kang'a kirmedi. Biraq, basqalar ushın ol jerge kiriwge
mu'mkinshilik bar+. [7] Sol sebepten Quday «bu'gin» dep atalatug'ın ja'ne
bir ku'ndi belgilep, aldın aytılg'anday, ko'p waqıtlardan son', Dawıt arqalı
bılay degen edi:
«Eger bu'gin Qudaydın' dawısın esitsen'ler, Qaysarlıq etpen'ler» *+.
[8] Eger Eshua izraillılardı Qudaydın' dem alıw ushın beretug'ın
ma'kanına eristirgende, Quday son'ınan basqa bir ku'n haqqında
aytpag'an bolar edi+. [9] Demek, Qudaydın' xalqı ushın haqıyqıy dem
alatug'ın waqıt keledi. [10] Quday du'nyanı jaratqannan son' qalay dem
alg'an bolsa, Ol beretug'ın dem alıstı, yag'nıy Ol beretug'ın tınıshlıqtı
alg'an ha'r bir adam da o'z islerinen solay dem aladı. [11] Solay eken, hesh
birimiz boysınbag'an sol adamlarg'a erip adaspay, Quday beretug'ın dem
alıstı, yag'nıy Ol beretug'ın tınıshlıqtı alıwg'a tırısayıq.
[12] Qudaydın' so'zi tiri ha'm ta'sirli. Ol eki ju'zli qılıshtan da o'tkir bolıp,
jan menen ruwxtı, buwın menen su'yeklerdi bo'letug'ın da'rejede sug'ılıp
kiredi: ol ju'rektegi oy ha'm niyetlerdi a'shkara qıladı+. [13] Jaratılg'an hesh
bir na'rse Quday aldında jasırın emes. Onın' ko'z aldında ha'r bir na'rse
ashıq ha'm ayan. Bizler usı Qudayg'a esap beremiz+.

Bas ruwxaniyimiz İysa

14 Biraq, bizlerde aspang'a ko'terilgen ullı bas ruwxaniyimiz –
Qudaydın' Ulı İysa bar. Sonlıqtan o'zlerimiz ashıq ta'n alg'an isenimimizdi
bekkem saqlayıq+. 15 Ol – bizlerdin' ha'lsizliklerimizdi bo'lise alatug'ın bas
ruwxaniy. Onın' O'zi ha'r ta'repleme bizler sıyaqlı sınaldı, biraq gu'na
islemedi+. 16 Sonlıqtan rehimlilik alıw ushın ha'm kerek waqtında
o'zlerimizge ja'rdem etetug'ın miyrimge erisiw ushın, Qudaydın'
miyrimge iye taxtına batıllıq penen jaqınlayıq+.

5 [1] Ha'r bir bas ruwxaniy adamlar arasınan tan'lap alınadı ha'm ol
Qudayg'a baylanıslı islerde adamlardın' wa'kili bolıp, olardın' gu'naları
ushın Qudayg'a sadaqa ha'm qurbanlıqlar beriw ushın tayınlanadı+.
[2] Bilmey qalıp joldan adasqanlarg'a ol mu'la'yimlilik penen qatnas jasay
aladı. O'ytkeni onın' o'zinin' de ha'lsiz jerleri bar+. [3] Sol sebepten ol tek
xalıqtın' gu'naları ushın emes, al o'zinin' gu'naları ushın da qurbanlıq
beriwi sha'rt+. [4] Hesh bir adam bas ruwxaniy bolıw ma'rtebesine
o'zliginen erise almaydı. Tek Xaron sıyaqlı Quday ta'repinen shaqırılsa
g'ana erise aladı+.
[5] Sol sıyaqlı, Masix ta bas ruwxaniy bolıw ma'rtebesine iye bolıw ushın,
O'zin O'zi ullılag'an joq. Al Og'an:
«Sen Menin' Ulımsan', Bu'gin Men Sag'an A'ke boldım» *, –
degen Qudaydın' O'zi Onı usı ma'rtebege eristirdi+. [6] Muxaddes Jazıwdın'
basqa jerinde Quday Og'an bılay degen:
«Sen Melxisedek sıyaqlı, Ma'n'gige ruwxaniysen'» *+.
[7] Masix jer ju'zinde adam bolıp jasag'an ku'nlerde O'zin o'limnen
qutqara alatug'ın ku'shke iye bolg'an Qudayg'a ba'lent dawıs penen nala
etip, ko'z jasların to'gip, duwa etip jalbarındı. Ol Qudayg'a
boysıng'anlıqtan, Quday Onı esitti+. [8] Ol Qudaydın' Ulı bolsa da, shekken
azapları arqalı boysınıwdı u'yrendi+. [9] Masix usı ta'rizde minsizlikke
erisip, O'zine boysınatug'ınlardın' ha'mmesi ushın ma'n'gilik
qutqarılıwg'a jol ashtı+ [10] ha'm Ol Quday ta'repinen Melxisedek sıyaqlı bas
ruwxaniy, dep ataldı.

İsenimnen qaytpaw haqqında eskertiw

[11] Melxisedek haqqında aytajaq ko'p so'zlerimiz bar, biraq sizler
zeyinsiz bolg'anlıqtan, tu'sindiriw qıyın boladı+. [12] Usı waqıtqa kelip,
sizler mug'allim bolıwın'ız kerek edi. Biraq sizler Qudaydın' so'zlerinin'
da'slepki tiykarların qaytadan u'yreniwge mu'ta'jsiz. Sizlerge ku'shli
awqat emes, al su't kerek!+ [13] Su't penen azıqlanatug'ın ha'r bir adam
go'dek, yag'nıy haqıyqatlıq so'zi boyınsha jasawda ta'jiriybesiz adam
bolg'anı. [14] Al ku'shli awqat eresek adamlar ushın, yag'nıy o'mirdegi
ta'jiriybesi arqalı jaman menen jaqsını ayırıw sezimine iye bolg'anlar
ushın arnalg'an+.

6 [1] Sonlıqtan Masix haqqında baslang'ısh ta'liymattı u'yreniwde
toqtap qalmayıq, al alg'a ilgerilep, jetisip barayıq. O'limge jetelewshi
isler ushın ta'wbe etiwden*, Qudayg'a iseniwden,+ [2] suwg'a shomıldırıw
haqqında qag'ıydalardan, qol qoyıp duwa etiwden, o'lilerdin' tiriliwinen
ha'm ma'n'gilik hu'kimnen ibarat bolg'an sol ta'liymattın' tiykarların
qaytadan salmayıq+. [3] Eger Quday ruxsat berse, bizler alg'a ilgerilep,
jetisip baramız.

[4] Bir ma'rtebe haqıyqatlıq nurı tu'sip, Qudaydın' sıyınının' da'min tatqan
ha'm Muxaddes Ruwxqa sherik bolg'anlardı,+ [5] Qudaydın' so'zinin' jaqsı
ekenin ha'm keleshektin' qu'diretli islerin o'mirlerinde ko'rip bolıp,
[6] isenimnen qaytqanlardı du'zetip ta'wbe qıldırıw mu'mkin emes. Sebebi
olar Qudaydın' Ulın o'zleri qaytadan atanaq ag'ashqa shegelep, masqara
qılg'an boladı. [7] U'stine jiyi-jiyi jawg'an jawındı ishken ha'm o'zinde
islegenlerge paydalı zu'ra'a't bergen jerdi Quday jarılqaydı. [8] Biraq,
shen'gel ha'm jantaq o'sirgen jer jaramsız bolıp, ko'p ku'tpey g'arg'ısqa
ushıraydı ha'm aqırı jandırılıp jiberiledi+.

[9] Sizlerge kelsek, su'yikli tuwısqanlarım, bizler usılay desek te,
sizlerdin' qutqarılıwg'a baylanıslı ele de ko'birek jarılqawlarg'a iye
ekenin'izge isenimimiz ka'mil. [10] O'ytkeni Quday a'dalatsız emes: Ol
sizlerdin' miynetin'izdi ha'm iseniwshilerge* qılg'an ha'm qılıp atırg'an
xızmetin'iz arqalı O'zine ko'rsetken su'yispenshiligin'izdi umıtpaydı+.
[11] Ha'r birin'izdin' u'mitin'izdi aqırına deyin bekkem saqlawın'ız ushın,
usılay g'ayrat salıwın'ızdı a'rman etemiz+. [12] Ja'ne de erinshek bolmay,
Quday ta'repinen wa'de etilgenlerdi isenim ha'm sabırlılıq penen
alg'anlardan o'rnek alıwın'ızdı qa'leymiz+.

Qudaydın' o'zgermeytug'ın wa'desi

[13] Quday İbrayımg'a wa'de bergende, O'zinen ullıraq hesh kim
bolmag'anlıqtan, O'zinin' atı menen ant iship,+ [14] bılay degen edi:
«Seni u'sti-u'stine jarılqayman, Urpaqların'dı sansız qılıp ko'beytemen» *+.

[15] Solay etip, İbrayım sabırlılıq penen ku'tip, wa'de etilgendi aldı.

[16] Adamlar o'zlerinen ullıraq bolg'an menen ant ishedi. Olar ushın ant
aytılg'an so'zlerdi tastıyıqlap, ha'r bir tartıstı toqtatadı+. [17] Sol sıyaqlı,
Quday da O'z erkinin' o'zgermeytug'ının wa'deni alg'anlarg'a ashıq

ko'rsetpekshi bolıp, wa'desin ant penen tastıyıqladı+. 18 Solay etip, usı eki
na'rse, yag'nıy wa'de ha'm ant o'zgermeydi. Sebebi Quday olardı aytqanda
o'tirik so'ylewi mu'mkin emes. Sonlıqtan o'zlerimizge berilgen u'mitti
bekkem saqlawımız ushın, Qudaydan pana tapqan bizler olar arqalı u'lken
jubanıshqa iye bolamız+.
19 Bizlerdin' bul u'mitimiz janlarımız ushın kemenin' ko'shkisi sıyaqlı
isenimli ha'm bekkem. Usı u'mit bizlerdi aspandag'ı Muxaddes shatırdın'
perdesinin' arg'ı ta'repine o'tkizedi+. 20 İysa bizler ushın sol jerge
bizlerden aldın kirip, Melxisedek sıyaqlı ma'n'gige bas ruwxaniy boldı+.

Ruwxaniy Melxisedek

7 [1] Bul Melxisedek Sa'lem patshası ha'm Qu'diretli Qudaydın'
ruwxaniyi edi. Ol patshalardı jen'iliske ushıratıp qaytıp kiyatırg'an
İbrayımdı qarsı alıp, og'an pa'tiyasın bergen edi. [2] Al İbrayım og'an
ha'mme na'rsenin' onnan birin bergen edi. Onın' eki atı bar, birinshisi
Melxisedek bolıp, bul attın' ma'nisi «a'dillik patshası», al ekinshisi Sa'lem
patshası bolıp, bul attın' ma'nisi «tınıshlıq patshası» degendi an'latadı+.
[3] Onın' a'kesi, anası ha'm shejiresi belgisiz. O'mirinin' bası, ya son'ı joq. Ol
sol jag'ınan Qudaydın' Ulına uqsaydı ha'm ma'n'gige ruwxaniy bolıp
qaladı.

[4] Qaran'lar, ol qanshelli ullı! Ha'tte, tu'p babamız İbrayım da tu'sken
oljalarının' onnan birin og'an bergen edi. [5] Lebiy urıwınan shıqqan
ruwxaniyler Muxaddes Nızamdag'ı buyrıq boyınsha o'z tuwısqanlarınan,
yag'nıy xalıqtan, ha'mmesi de İbrayımnın' urpaqları bolsa da, onnan birin
alıwı tiyis edi+. [6] Melxisedek Lebiy urıwınan bolmasa da, İbrayımnan
onnan birin alıp, Qudaydın' wa'desine iye bolg'an og'an pa'tiyasın bergen
edi+. [7] Pa'tiya bergen adam pa'tiya alg'an adamnan ullı ekeni so'zsiz.
[8] Onnan birin alatug'ın ruwxaniylerdin' basında o'lim bar. Biraq,
İbrayımnan onnan birin alg'an Melxisedektin' tiri ekeni haqqında gu'walıq
bar. [9] Demek, onnan birin alatug'ın Lebiydin' o'zi de İbrayım arqalı onnan
birin berdi, dep aytıwg'a boladı. [10] O'ytkeni Melxisedek İbrayımdı qarsı
alg'anda, Lebiy ele babası İbrayımnın' belinde edi.

İysa Melxisedek sıyaqlı ruwxaniy

[11] İzrail xalqı Muxaddes Nızamdı lebiylilerdin' ruwxaniylik xızmeti
tiykarında alg'an edi. Biraq eger Xaron a'wladınan bolg'an lebiylilerdin'
ruwxaniylik xızmeti arqalı minsizlikke erisiw mu'mkin bolg'anda, onda
Melxisedek sıyaqlı basqa bir ruwxaniydin' keliwine ha'jet bar ma edi?
[12] Sebebi ruwxaniylik xızmeti o'zgertilse, Muxaddes Nızam da o'zgertiliwi
tiyis. [13] Aldın so'z etilgen adam, yag'nıy İysa basqa urıwdan shıqqan edi.
Sol urıwdan hesh kim qurbanlıq shalınatug'ın orında xızmet etpegen. [14] Al
İyemiz İysanın' Yahuda urıwınan kelip shıqqanı anıq. Muwsa bul urıwg'a
baylanıslı ruwxaniylik haqqında hesh na'rse aytpag'an edi+.

[15] Melxisedekke uqsag'an basqa bir ruwxaniy payda bolg'anınan bul
so'zlerimiz ele de anıg'ıraq boladı. [16] İysa Lebiy urıwına baylanıslı bolg'an
Muxaddes Nızamdag'ı qag'ıydalar boyınsha emes, al tawsılmaytug'ın o'mir

qu'direti menen ruwxaniy boldı. 17 O'ytkeni Muxaddes Jazıwda Ol
haqqında:
«Sen Melxisedek sıyaqlı, Ma'n'gige ruwxaniysen'», –
degen gu'walıq bar+. 18 Ruwxaniylik haqqında a'welgi qag'ıydalar ha'lsiz
ha'm paydasız bolg'anlıqtan biykar etildi+. 19 Sebebi Muxaddes Nızam
hesh bir na'rseni minsizlikke eristirmedi. Bunın' ornına, bizlerdi Qudayg'a
jaqınlastıratug'ın jaqsı u'mit berildi+.

20 İysa Qudaydın' bergen antı boyınsha ruwxaniy boldı. Al lebiyli
ruwxaniyler Qudaydın' antı boyınsha ruwxaniy bolg'an joq. 21 İysa O'zine:
«Quday İyemiz ant ishti, Ol antınan taymaydı: „Sen ma'n'gige ruwxaniysen'“» *,
–
degen Qudaydın' antı boyınsha ruwxaniy boldı+. 22 Solay etip, İysa ele de
jaqsıraq kelisimnin' girewi boldı+.

23 Ja'ne bir ayırmashılıg'ı mınaday: a'piwayı ruwxaniylerdin' sanı ko'p
edi. O'ytkeni o'lim olarg'a xızmetlerin dawam etiwge tosqınlıq qılatug'ın
edi. 24 Biraq İysa ma'n'gi jasaytug'ın bolg'anlıqtan, Onın' ruwxaniyligi de
ma'n'gi. 25 Sonlıqtan Ol O'zi arqalı Qudayg'a kelgenlerdi pu'tkilley
qutqaratug'ın ku'shke iye. Sebebi Ol ma'n'gige tiri bolıp, Qudaydan olar
ushın o'tinip soraydı+.

26 İysa bizlerge kerek bolg'an bas ruwxaniydin' anıq O'zi boladı.
O'ytkeni Ol muxaddes, ayıpsız, pa'k, gu'nakarlardan ajıratılg'an ha'm
aspannan da joqarı ko'terilip, ullı abırayg'a iye bolg'an+. 27 Basqa bas
ruwxaniyler sıyaqlı, ha'r ku'ni a'weli O'z gu'naları ushın, al son'ınan
xalıqtın' gu'naları ushın qurbanlıq beriwdin' Og'an ha'jeti joq. Sebebi Ol
O'zin qurban etip, bul isti bir ma'rtebe ha'm birotala orınladı+.
28 Muwsanın' Nızamı adam bolg'anlıqtan minsiz emes bolg'anlardı bas
ruwxaniy qılıp qoyadı. Biraq Muwsanın' Nızamınan son', Qudaydın' ant
etip bergen wa'desi Onın' ma'n'gige minsiz Ulın bas ruwxaniy etip
qoydı+.

İysa – jan'a kelisimnin' bas ruwxaniyi

8 [1] Aytqanlarımızdın' toq eteri mınadan ibarat: bizlerdin' aspanda
qu'diretli Qudaydın' on' jag'ında otırg'an bas ruwxaniyimiz İysa bar+.
[2] Ol sol jerde adam ta'repinen emes, al Quday ta'repinen qurılg'an haqıyqıy
ha'm muxaddes shatırda xızmet qıladı+. [3] Ha'r bir bas ruwxaniy sadaqa
ha'm qurbanlıqlar beriw ushın tayınlanadı. Sonlıqtan bizlerdin' bas
ruwxaniyimizdin' de beretug'ın bir na'rsesi bolıwı tiyis edi+. [4] Eger İysa
jer ju'zinde qalg'anda, ruwxaniy bolmas edi. O'ytkeni a'lle qashan jer
ju'zinde Muxaddes Nızam boyınsha sadaqalar beretug'ın ruwxaniyler bar.
[5] Biraq, bul ruwxaniyler aspandag'ı haqıyqıy ha'm muxaddes shatırdın'
u'lgisi ha'm ko'len'kesi bolg'an jerdegi Muxaddes shatırda xızmet etedi.
Sebebi Muwsa usı Muxaddes shatırdı qurıwg'a kiriskende, Quday
ta'repinen bılay dep eskertilgen edi: *«Abayla, ha'r bir na'rseni tawda o'zin'e
ko'rsetilgen u'lgi boyınsha isle»* *+. [6] Al İysa burıng'ıdan da jaqsıraq
wa'delerge tiykarlanıp du'zilgen, Quday menen adamlardın' arasındag'ı
jaqsıraq kelisimnin' ta'welleshisi boldı. Sonlıqtan Ol ruwxaniylerdin'
xızmetinen anag'urlım joqarıraq xızmetke iye boldı+.

[7] Eger sol birinshi kelisim kemshiliksiz bolg'anda, onın' ornına
ekinshisin du'ziwdin' keregi bolmas edi+. [8] Al, xalqın ayıplı dep tapqan
Qudaydın' so'zleri mınaday:

*«Jaratqan İyemiz bılay deydi: „Men İzrail xalqı ha'm Yahudiya xalqı menen, Jan'a
kelisim du'zetug'ın ku'nler jaqınladı+.*

*[9] Bul kelisim Men olardın' ata-babalarının' qolınan uslap, Mısır elinen alıp
shıqqan waqtımda, Olar menen du'zgen kelisim sıyaqlı bolmaydı.*

O'ytkeni olar Menin' kelisimime sadıq bolmadı.

Sonda Men de olardan ju'zimdi teris burdım.

[10] Sol ku'nlerden son', İzrail xalqı menen du'zetug'ın kelisimim mınaw:

*Nızamlarımdı olardın' sana-sezimlerine salıp, Ju'reklerine oyıp jazıp
qoyaman.*

Men olardın' Qudayı bolaman, Olar Menin' xalqım boladı+.

*[11] Hesh kimnin' janındag'ı adamg'a, Ya bolmasa, o'z tuwısqanına, İyemizdi bil,
dep u'yretiwine ha'jet joq.*

Sebebi kishkenesinen u'lkenine deyin, Olardın' ha'mmesi Meni biletug'ın boladı+.

*[12] Men olardın' nahaq islerin rehimlilik penen keshiremen, Gu'naların qaytıp esime
almayman“»* *.

13 Quday «jan'a kelisim» dep, burıng'ısının' go'nergen ko'rsetti.
Go'nergen na'rse ko'p o'tpey joq boladı.

Birinshi kelisim da'wirindegi diniy xızmet

9 [1] Birinshi kelisim da'wirinde sıyınıw qag'ıydaları ha'm adamnın' qolınan qurılg'an Muxaddes shatır bar edi+. [2] Qurılg'an sol Muxaddes shatırdag'ı «Muxaddes bo'lme» dep atalatug'ın birinshi bo'lmede shıra qoyg'ısh, stol ha'm stoldın' u'stinde Qudayg'a usınılg'an nanlar bolatug'ın edi+. [3] Muxaddes shatırdag'ı ekinshi perdenin' artında «En' muxaddes bo'lme» dep atalatug'ın ekinshi, ishki bo'lme bar edi+. [4] Bul bo'lmede xosh iyisli zatlar tu'tetiletug'ın altınnan islengen orın ha'm ha'mme jeri altın menen qaplang'an Kelisim sandıg'ı bar edi. Sandıqtın' ishinde manna* salıng'an altın gu'ze, Xaronnın' bo'rtken hasası ha'm on buyrıq oyıp jazılg'an taslar bar edi+. [5] Sandıqtın' u'stinde kerub atlı ullı perishtelerdin' mu'sini bar edi. Olar sandıqtın' u'stindegi gu'nalar keshiriletug'ın jerdi* qanatları menen jawıp turatug'ın edi. Biraq, ha'zir bul na'rseler haqqında birme-bir ayta almaymız+.

[6] Muxaddes shatır usılay u'skenelengen edi. Onın' birinshi bo'lmesine ruwxaniyler ha'r qashan kirip, sıyınıw xızmetin orınlaytug'ın edi. [7] Al ekinshi, ishki bo'lmege bolsa, bir jılda bir ma'rtebe tek bas ruwxaniy g'ana kire alatug'ın edi. Ol o'zi menen birge sol jerge o'zinin' gu'nalarının' ha'm xalıqtın' bilmey islegen gu'nalarının' keshiriliwi ushın shalıng'an qurbanlıqtın' qanın alıp kiriwi tiyis edi+. [8] Bul arqalı Muxaddes Ruwx bizlerge mınanı bildiredi: Muxaddes shatırdın' birinshi bo'lmesi ele bar eken, En' muxaddes bo'lmege baratug'ın jol jabıq boladı+. [9] Bul ha'zirgi zaman ushın tımsal bolıp, berilgen sadaqalar ha'm qurbanlıqlardın' Qudayg'a sıyınatug'ın adamnın' hu'jdanın pa'kley almaytug'ının* ko'rsetedi+. [10] Bular tek jewge, ishiwge ha'm ha'r qıylı diniy tazalanıw u'rdislerine baylanıslı na'rseler bolıp, jan'a du'zim payda bolg'ang'a deyin ku'shke iye bolg'an sırtqı qag'ıydalar g'ana+.

Masixtın' minsiz qurbanlıg'ı

[11] Biraq Masix payda bolg'an jaqsı na'rselerdin'* bas ruwxaniyi bolıp kelip, qoldan sog'ılmag'an, yag'nıy bul du'nyadag'ı jaratılıstan bolmag'an ullıraq ha'm minsiz Muxaddes shatırg'a kirdi+. [12] Masix teke ha'm baspaqlardın' qanı menen emes, al O'z qanı menen En' muxaddes bo'lmege birinshi ha'm son'g'ı ma'rtebe kirip, bizlerge ma'n'gilik qutqarılıw alıp keldi. [13] Burın haramlanıp qalg'anlardın' denesinin' pa'k

bolıwı ushın, olardın' u'stilerine teke menen o'gizlerdin' qanı ha'm qasharlardın' ku'li sebilip, olardı muxaddes qılatug'ın edi+. 14 Al endi bolsa, ma'n'gilik Muxaddes Ruwx arqalı O'zin minsiz qurbanlıq qılıp Qudayg'a bag'ıshlag'an Masixtın' qanı bizlerdin' tiri Qudayg'a xızmet ete alıwımız ushın, hu'jdanımızdı o'limge jetelewshi islerden tazalawı so'zsiz+.

15 Solay etip, Quday ta'repinen shaqırılg'anlardın' wa'de etilgen ma'n'gilik miyrastı alıwı ushın, Masix Quday menen adamlardın' arasında du'zilgen jan'a kelisimnin' ta'welleshisi boldı. O'ytkeni Ol adamlardı birinshi kelisimnin' waqtında islegen gu'nalarınan qutqarıw ushın, O'zin qurban etti+. 16 Wa'siyat* bar jerde wa'siyat etken adamnın' o'limin tastıyıqlaw da kerek boladı. 17 Wa'siyat tek adamnın' o'liminen son' g'ana ku'shke iye boladı. Wa'siyat etken adam tiri bolsa, ol hesh qanday ku'shke iye emes. 18 Sonlıqtan birinshi kelisim de qan to'gilgennen keyin ku'shke endi. 19 Muwsa Muxaddes Nızamnın' ha'r bir buyrıg'ın xalıqqa ja'riyalag'annan son', baspaq ha'm tekelerdin' suw qosılg'an qanına qızıl ju'n ha'm issop sho'bin malıp alıp, kelisim kitabının' da, pu'tkil xalıqtın' da u'stine septi de:+ 20 *«Bul – Qudaydın' sizler menen du'zgen kelisimin bekitetug'ın qan»* *, – dedi+. 21 Sonday-aq, ol Muxaddes shatırdın' ha'm sıyıng'anda qollanılatug'ın barlıq zatlardın' u'stine de qan septi+. 22 Haqıyqattan da, Muxaddes Nızam boyınsha derlik ha'mme na'rse qan menen tazalanadı. Qan to'gilmese, gu'na keshirilmeydi+.

23 Solay etip, aspandag'ı haqıyqıy na'rselerdin' u'lgisi bolg'an bul na'rseler usılay tazalanıwı kerek edi. Biraq aspandag'ı na'rseler bolsa, onnan da jaqsıraq qurbanlıqlar menen tazalanıwı tiyis+. 24 Sebebi Masix aspandag'ı haqıyqıy ha'm muxaddes shatırdın' u'lgisi bolg'an, qoldan qurılg'an Muxaddes shatırg'a emes, al tuwrı aspang'a kirip, ha'zir bizler ushın Qudaydın' aldında tur+. 25 Maldın' qanı menen En' muxaddes bo'lmege jıl sayın kiretug'ın bas ruwxaniy sıyaqlı, aspang'a kirgen Masixqa O'zin qayta-qayta qurban etiwdin' keregi joq. 26 Eger olay bolmag'anda, du'nya jaratılg'annan baslap Masixtın' qayta-qayta azap shegiwi tiyis bolar edi. Biraq Masix O'zin qurban etip, gu'nanı joq qılıw ushın, zamannın' aqırında tek bir ma'rtebe jerge keldi+. 27 Bir ma'rtebe o'lip, onnan son' hu'kim etiliw adamlardın' ta'g'dirine jazılg'an+. 28 Sol sıyaqlı, Masix ta ko'plerdin' gu'naların juwıw ushın, birinshi ha'm son'g'ı

ma'rtebe qurban boldı. Ekinshi ma'rtebe bolsa, Ol gu'nalardı juwıw ushın emes, al O'zin intizarlıq penen ku'tip atırg'anlardı tolıq qutqarıw ushın keledi+.

Masix – son'g'ı qurbanlıq

10 [1] Muxaddes Nızam keleshektegi jaqsı na'rselerdin' haqıyqıy
kelbeti emes, al ko'len'kesi g'ana. Sonlıqtan usı Muxaddes Nızam
boyınsha ha'r jılı u'zliksiz beriletug'ın birdey qurbanlıqlar Qudayg'a
sıyınatug'ınlardı hesh qashan tolıq pa'kley almaydı+. [2] Eger tolıq pa'kley
alsa, qurbanlıq beriliw toqtatılmas pa edi? O'ytkeni sıyınıwshılar bir
ma'rtebe gu'nalarınan tazalang'anınan son', olarda qaytıp gu'nakarlıq
sezimi qalmag'an bolar edi. [3] Biraq usı qurbanlıqlar adamlarg'a jıl sayın
gu'naların esine tu'siredi+. [4] Sebebi o'gizler menen tekelerdin' qanı
gu'nalardı joq qıla almaydı. [5] Sol sebepten Masix du'nyag'a kelip, Qudayg'a
bılay degen edi:

«Qurbanlıq penen sadaqanı Sen qa'lemedin', Biraq, Men ushın bir dene
tayarladın'+.

[6] *Jag'ılg'an sadaqalardı Ha'm gu'na ushın berilgen qurbanlıqlardı Sen xosh*
ko'rmedin'+.

[7] *Sonda Men bılay dedim: „Oralg'an kitapta Men tuwralı jazılg'anday, O Quday,*
Senin' qa'lewin'di orınlaw ushın, Mine, Men keldim“» *.

[8] To'mendegilerdin' Muxaddes Nızam boyınsha beriletug'ınına
qaramastan, Masix aldın: «Qurbanlıqlardı, sadaqalardı, jag'ılg'an
sadaqalardı ha'm gu'na ushın berilgen qurbanlıqlardı Sen qa'lemedin'
ha'm olardı xosh ko'rmedin'», – degen edi. [9] Son'ınan Masix: «Senin'
qa'lewin'di orınlaw ushın, Men keldim», – dedi. Yag'nıy, Ol ekinshi
kelisimdi ornatıw ushın, birinshi kelisimdi biykar etti. [10] Qudaydın' usı
qa'lewi boyınsha, İysa Masix O'z denesin birinshi ha'm son'g'ı ma'rtebe
qurban etiwi arqalı bizler muxaddes qılındıq+.

[11] Ha'r bir ruwxaniy ha'r ku'ni xızmette turıp, birdey qurbanlıqlardı
qayta-qayta beredi. Biraq bul qurbanlıqlar gu'nalardı hesh qashan joq qıla
almaydı+. [12] Al bizlerdin' bas ruwxaniyimiz Masix gu'nalar ushın
ma'n'gilikke tatırlı tek bir qurbanlıq berip, Qudaydın' on' ta'repine
otırdı+. [13] Ol sol waqıtlardan beri, O'z dushpanlarının' ayaqlarının' astına
basılıwın ku'tpekte+. [14] O'ytkeni Ol muxaddes qılıng'anlardı tek bir
qurbanlıq penen ma'n'gilikke minsiz qıldı. [15] Muxaddes Ruwx ta bul
haqqında bizlerge gu'walıq beredi. A'weli Ol bılay degen:

[16] *«Jaratqan İyemiz bılay deydi: „Sol ku'nlerden son', Olar menen du'zetug'ın*
kelisimim mınaw: Nızamlarımdı olardın' ju'reklerine salıp, Sana-

sezimlerine oyıp jazıp qoyaman“» *.
17 Son'ınan Ol qosımsha qılıp, bılay deydi:
«Olardın' gu'naların ha'm nızamsız islerin qaytıp esime almayman» *+.
18 Demek, gu'nalar keshirilgen bolsa, endi olar ushın qurbanlıq beriwdin' de keregi joq.

İsenimde bekkem turıp, sabırlı bolın'lar!

19 Sonlıqtan ha'y tuwısqanlarım, İysanın' qanı sebepli aspandag'ı En' muxaddes bo'lmege kiriwge bizlerde batıllıq bar+. 20 Ol bizlerge Muxaddes shatırdag'ı perde arqalı, yag'nıy O'z denesi arqalı sol En' muxaddes bo'lmege kiriwge jan'a ha'm tiri jol ashıp berdi+. 21 Usı İysa – Qudaydın' shan'arag'ın basqaratug'ın bizlerdin' ullı ruwxaniyimiz. 22 Sol sebepten Onın' qanı menen hu'jdanımız ayıplag'an islerden janımızdı tazalap ha'm denemizdi taza suw menen juwıp, tolıq isenim menen shın ju'rekten Qudayg'a jaqınlayıq+. 23 O'zlerimiz ashıq moyınlag'an u'mitimizdi ekilenbey bekkem saqlayıq. Sebebi wa'de bergen Quday sadıq+. 24 Bir-birimizge g'amxor bolıp, bir-birimizdi su'yispenshilikke ha'm jaqsı isler islewge ruwxlandırayıq. 25 Ayırım adamlardın' a'detke aylandırg'anınday, jıynalıslarımızdı qaldırmayıq. Kerisinshe, İyemiz keletug'ın sol ku'nnin' jaqınlag'anın bilip, bir-birimizdi ele de ko'birek jigerlendirip barayıq+.
26 O'ytkeni eger bizler haqıyqattı bilgenimizden son' da, bile tura gu'na islewdi dawam etsek, onda endi gu'nalar ushın beriletug'ın basqa qurbanlıq joq+. 27 Tek hu'kimdi ha'm Qudayg'a qarsı bolg'anlardı jandırıp joq qılatug'ın lawlag'an ottı qorqınısh penen ku'tiw g'ana qaladı+.
28 Muwsanın' Nızamın ta'n almay buzg'an adam eki yamasa u'sh gu'wanın' gu'walıg'ı menen ayawsız tu'rde o'ltiriletug'ın edi+. 29 Endi bir oylanıp ko'rin'ler, Qudaydın' Ulın ayaq astı etip, o'zin muxaddes qılg'an qandı, yag'nıy kelisimdi bekitken qandı qa'dirsiz ko'rgen ha'm Qudaydın' miyirimli Ruwxın masqaralag'an adam bunnan da awırıraq jazag'a ılayıqlı bolmay ma+? 30 Sebebi bizler *«O'sh alıw Menin' qolımda, sazayın O'zim beremen»* * ha'm ja'ne de *«Jaratqan İyemiz O'z xalqın hu'kim etedi»* *, – degen Qudaydı bilemiz+. 31 Tiri Qudaydın' qolına tu'siw qanshelli qorqınıshlı!+
32 Al sizler o'zlerin'izge haqıyqatlıq nurı tu'skennen son', azap-aqıretlerge tolı gu'reske shıdag'an da'slepki ku'nlerin'izdi eske tu'sirin'ler. 33 Geybir waqıtları o'zlerin'iz el-jurt aldında masqara etilip, ja'bir

shegetug'ın edin'ler. Al ayırım waqıtları usınday awhalg'a tu'skenlerdin'
ha'siretin bo'lisetug'ın edin'ler. 34 Sizler isenim sebepli qamaqta
bolg'anlardın' da da'rtlerine sherik boldın'lar. O'zlerin'izdi ele de jaqsıraq
ha'm ma'n'gige bar bolatug'ın mal-mu'lik ku'tip turg'anın bilip, mal-
mu'lkin'izdin' talan-taraj qılınıwın quwanısh penen qabıl ettin'ler+.
35 Solay etip, usı bekkem isenimin'izdi joytpan'lar. O'ytkeni ol ushın
alatug'ın sıyın'ız u'lken. 36 Qudaydın' qa'lewin orınlap, wa'de etilgendi
alıwın'ız ushın, sizlerge sabırlılıq kerek boladı. 37 Sebebi Quday bir
payg'ambarı arqalı bılay degen:
«Endi az-maz waqıttan keyin, Keletug'ın tez arada keledi, Ol keshikpeydi.
38 *Mag'an tiyisli aqlang'an adam isenimi menen jasaydı, Eger ol arqag'a sheginse,*
og'an kewlim tolmaydı» *+.
39 Bizler arqag'a sheginip nabıt bolatug'ınlardan emespiz. Al, isenip
qutqarılatug'ınlardanbız.

İsenim haqqında

11 [1] İsenim – bul u'mit etilgen na'rselerdin' a'melge asatug'ınına
ha'm ko'rinbeytug'ın zatlardın' bar ekenine gu'mansız iseniw+.
[2] Ata-babalarımız usınday isenimi sebepli, Quday ta'repinen
xoshametlendi. [3] Bizler isenimimiz sebepli, du'nyanın' Qudaydın' so'zi
menen jaratılg'anın tu'sinemiz. Solay etip, ko'rinbeytug'ın na'rselerden
ko'rinetug'ın na'rseler payda bolg'an+. [4] İsenimi sebepli, Abıl Qudayg'a
Kainnan go're jaqsıraq qurbanlıq berdi. Ol isenimi sebepli aqlang'an adam
dep sanalıp, Quday ta'repinen xoshametlendi. O'ytkeni Quday onın'
bergen sadaqaların qabıl etti. Abıl o'lgen bolsa da, onın' isenim menen
islegen isi ele u'lgi bolıp kelmekte+.

[5] İsenimi sebepli, Enok o'lim ko'rmey-aq joqarıg'a alındı. Onı hesh kim
taba almadı, sebebi Quday onı joqarıg'a alg'an edi. Ol joqarıg'a alınıwg'a
deyin onın' Qudayg'a unag'an adam ekeni haqqında gu'walıq berildi+.
[6] İsenim bolmasa, Qudayg'a unaw mu'mkin emes. O'ytkeni kim de kim
Qudayg'a jaqınlamaqshı bolsa, Onın' bar ekenine ha'm Onın' O'zin
izlegenlerdi sıylıqlaytug'ınına iseniwi tiyis.

[7] İsenimi sebepli, Nux ele bolmag'an na'rseler tuwralı Quday ta'repinen
eskertilgende, Qudaydan qorqıp, shan'arag'ının' qutqarılıwı ushın, keme
soqtı. Ol bul arqalı du'nyanı hu'kim etti ha'm isenimi sebepli aqlanıwg'a
eristi+.

[8] İsenimi sebepli, İbrayım wa'de etilgen elge ketiw ushın
shaqırılg'anda, Qudaydın' so'zine boysınıp, qay jerge ketip baratırg'anın
bilmese de, jolg'a shıqtı+. [9] İbrayım wa'de etilgen elge ornalasqanda,
isenimi sebepli jat jerli adamday bolıp jasadı. O'zi menen birdey wa'dege
sherik bolg'an Isaq ha'm Yaqıp penen, ol shatırlarda o'mir keshirdi+.
[10] Sebebi ol do'retiwshisi de, qurıwshısı da Quday bolg'an, bekkem
tiykarg'a iye qalanı ku'tetug'ın edi+.

[11] İsenimi sebepli, Saranın' na'silsiz bolıwına ha'm o'zinin' jası
o'tkenine qaramay, İbrayım a'ke bolıw mu'mkinshiligine eristi. O'ytkeni ol
wa'de etken Qudaydın' sadıq ekenine isendi+. [12] Solay etip, bir adamnan,
yag'nıy qartayıp na'silsizlenip qalg'an İbrayımnan aspandag'ı juldızlar
sıyaqlı, ten'iz jag'asındag'ı qum sıyaqlı esap-sansız a'wladlar payda
boldı+.

13 Aldın aytılg'an bul adamlardın' ha'mmesi de o'mirlerinin' aqırına
deyin isenimin saqlap qaldı. Wa'de etilgenlerdi almasa da, olardı uzaqtan
ko'rip quwandı. Olar o'zlerinin' jer ju'zinde jat ha'm qonaq adamlar ekenin
ashıq moyınladı+. 14 Usılay so'ylegen adamlar o'z watanın izlep ju'rgenin
ko'rsetedi. 15 Eger olar o'zleri taslap ketken eldi watanım dep oylay
bergende, sol jerge qaytıp barıwg'a jol tabar edi. 16 Biraq, olar jerdegi
watannan da jaqsırag'ın, yag'nıy aspandag'ı watandı a'rman etetug'ın edi.
Sol sebepten Quday olardın' Qudayı bolıwg'a arlanbaydı. Sebebi Ol olar
ushın bir qala tayarlap qoyıptı+.

17-18 İbrayım sınalg'anda, isenimi sebepli ulı Isaqtı qurbanlıqqa berdi.
Quday İbrayımg'a: *«Senin' urpag'ın' Isaq arqalı dawam etedi»* *, – degen
wa'deni bergen bolsa da, ol jalg'ız ulın qurban etpekshi boldı+. 19 O'ytkeni
İbrayım Quday o'lilerdi de tirilte aladı, dep isendi. Astarlap aytqanda, ol
Isaqtı o'limnen qaytarıp aldı+. 20 İsenimi sebepli, Isaq keleshekte
bolatug'ın na'rselerdi boljap, ulları Yaqıp ha'm İsabqa pa'tiyasın berdi+.
21 Yaqıp o'lerinen aldın isenimi sebepli, Yusuptın' eki ulına birme-bir
pa'tiyasın berdi ha'm hasasının' ushına su'yenip, Qudayg'a sıyındı+.
22 Yusup o'lerinen aldın isenimi sebepli, İzrail balalarının' Mısırdan
shıg'atug'ının boljap ayttı ha'm olarg'a keterinde o'zinin' su'yegin alıp
ketiwdi buyırdı+.

23 Muwsa tuwılg'anda, ata-anası isenimi sebepli, onı u'sh ay jasırıp
qoydı. Sebebi balanın' ayrıqsha ekenin ko'rdi ha'm patshanın'
pa'rmanınan qorqpadı+. 24 Muwsa erjetkende, isenimi sebepli,
Faraonnın'* qızının' balası dep atalıwdan waz keshti+. 25 Ol waqıtsha
gu'nakar o'mirdin' ka'yip-sapasın su'riwdin' ornına, Qudaydın' xalqı
menen birge ja'bir shegiwdi tan'ladı+. 26 Masix sebepli xorlanıwdı
Mısırdın' g'a'ziynelerinen de ullıraq baylıq dep sanadı. O'ytkeni ol alajaq
sıyın ku'tetug'ın edi+. 27 İsenimi sebepli, ol patshanın' qa'ha'rinen
qorqpay, Mısırdı taslap ketti. Ko'rinbeytug'ın Qudaydı ko'rgendey, ol ma'rt
edi+. 28 Tun'g'ıshlardı nabıt qılg'an perishte izraillılarg'a qol tiygizbesin
dep, Muwsa isenimi sebepli, Qutqarılıw bayramının' qurbanlıg'ının'
shalınıwın ha'm onın' qanının' qapılarg'a sebiliwin buyırdı+.

29 İsenimi sebepli, izraillılar Qızıl ten'izdi qurg'aq jerden o'tkendey
keship o'tti. Mısırlılar da usılay islemekshi bolıp ha'reket etkende, suwg'a
batıp ketti+.

30 İsenimi sebepli, izraillılar Erixo qalasının' a'tirapın jeti ku'n
aylang'anda, qala diywalları quladı+.
31 Sonda isenimi sebepli, buzıq hayal Rahab ta Qudayg'a
boysınbaytug'ın adamlar menen birge o'ltirilmedi. Sebebi ol jansızlardı
jıllı ju'zlik penen qabıl alg'an edi+.
32 Ja'ne ne aytayın? Gedeon, Barak, Samson, Effa, Dawıt, Samuel ha'm
barlıq payg'ambarlar haqqında aytıp otırıw ushın waqtım jetpeydi+.
33 İsenimi sebepli, olar patshalıqlardı jen'di, a'dillik ornattı, wa'de etilgen
na'rselerdi aldı ha'm arıslanlardın' awızların tosıp qoydı+. 34 Lawlag'an
ottı so'ndirdi, qılısh ju'zinen qashıp qutıldı. Ha'lsiregende Qudaydan ku'sh
aldı, sawashta qu'diretli boldı ha'm jaw a'skerlerin qıyrattı+. 35 İsenimi
sebepli, hayallar o'z marhumların tirilgen halda qaytarıp aldı. Al
ayırımları ele de jaqsıraq tiriliwge erisiw ushın, azatlıqtan waz keshti ha'm
azaplanıp o'ltirildi+. 36 Ja'ne geybirewleri masqaralanıp, qamshı jedi,
ha'tte, shınjırlar menen baylanıp, qamaqqa salındı+. 37 İsenimi sebepli,
olar tas penen urıldı, pıshqı menen kesilip ekige bo'lindi, qılıshtan
o'tkerilip o'ltirildi. Qoy ha'm eshkinin' terilerin jamılıp, sergizdan bolıp
ju'rdi, joqshılıqta jasadı, qıyınshılıqlarg'a ushıradı ha'm xorlıq ko'rdi+.
38 Du'nya bul adamlarg'a ılayıq emes edi! Olar sho'llerdi, tawlardı,
u'n'girlerdi ha'm to'lelerdi gezip sebil boldı+.
39 Olardın' ha'mmesi de isenimi sebepli Quday ta'repinen
xoshametlengen bolsa da, wa'de etilgendi almadı. 40 O'ytkeni Quday bizler
ushın bunnan da jaqsıraq na'rseni tayarlap qoyg'anlıqtan, olar bizlersiz
minsizlikke erispedi+.

Quday O'zi su'ygen adamın ta'rbiyalaydı

12 [1] Minekey, bizlerdi qorshag'an usınday ko'p sanlı gu'walar toparı
bar eken. Sonlıqtan bizler de kesent beretug'ın ha'r bir ju'kti ha'm
o'zlerimizge tez jabısatug'ın gu'nanı taslap, Quday aldımızg'a qoyg'an
jarısta shıdamlılıq penen juwırayıq+. [2] İsenimimizdin' tiykarın salıwshı
ha'm onı minsizlikke eristiriwshi İysag'a ko'z tigeyik. Ol O'zin ku'tip
turg'an quwanısh ushın, atanaq ag'ashta shegeleniwdin'
shermendeshiligin pisent etpey o'limge barıp, Qudaydın' taxtının' on'
ta'repine* otırdı+. [3] Gu'nakarlardın' usınday qarsılıqlarına shıdag'an
İysanı oylan'lar. Sonda haldan tayıp, ruwxıy tu'skinlikke tu'speysizler+.
[4] Sizler gu'nag'a qarsı gu'reste qanın'ız to'gilgenshe gu'resken joqsız-g'o+.
[5] Qudaydın' O'z ullarına so'ylegendey qılıp, sizlerge aytqan mına aqıl-
na'siyatın umıttın'ız:

«Ulım! Jaratqan İyemizdin' ta'rbiyasına itibarsız qarama, Ol seni a'shkaralag'anda,
ruwxın'dı tu'sirme+.
[6] *Sebebi Ol su'ygen adamın ta'rbiyalaydı, Ulı qılıp qabıl etken ha'r bir adamın*
jazalaydı» *.

[7] Ta'rbiyalanıw ushın shegip atırg'an azapların'ızg'a shıdan'lar. Quday
sizlerge O'z balalarınday qatnas jasap atır-g'o. A'kesi ta'repinen
ta'rbiyalanbaytug'ın ul bola ma+? [8] Ha'r bir adam alatug'ın ta'rbiyanı
almay atırg'an bolsan'ız, onda sizler haqıyqıy ullar emes, al nekesiz
tuwılg'an balalarsız. [9] Sonday-aq, bizlerdi ta'rbiyalag'an du'nyadag'ı
a'kelerimizdi bizler hu'rmet etetug'ın edik. Onday bolsa, ruwxıy A'kemiz
bolg'an Qudayg'a ele de ko'birek boysınıp jasawımız kerek emes pe?
[10] A'kelerimiz bizlerdi o'zleri durıs dep oylag'an jol boyınsha qısqa waqıt
ishinde ta'rbiyaladı. Biraq Quday Onın' muxaddesligine sherik bolıwımız
ushın, bizlerdin' paydamızdı oylap ta'rbiyalaydı+. [11] Ta'rbiyalaw ushın
berilgen ha'r bir jaza waqtında quwanısh emes, al qapagershilik alıp
keledi. Biraq keyin ala ol usılay ta'rbiyalang'an adamlarg'a tınıshlıq
beriwshi haqlıq alıp keledi.

[12] Solay etip, tu'sken en'sen'izdi ko'terip, ayaqların'ızda tik
turın'lar*+. [13] Aran'ızda isenimi aqsag'anlar jaman jolg'a tu'spey
tuwrılanıwı ushın, du'ziw jol menen ju'rin'ler*+.

Qudayg'a qulaq aspay ketpen'ler!

14 Ha'mme menen tatıw bolıp jasawg'a ha'm muxaddes bolıwg'a
tırısın'lar. Muxaddeslikke iye bolmay turıp, hesh kim de İyemizdi
ko'rmeydi+. 15 Aran'ızdag'ı hesh birin'iz Qudaydın' miyriminen ayırılıp
qalmawı ushın ha'm aran'ızda sizlerge zıyan tiygizip, ko'plerdi
za'ha'rleytug'ın ashshı tamır ko'gerip shıqpawı ushın, bir-birin'izge
jaqsılap qaran'lar+. 16 İshin'izde hesh kim buzıqshılıq islemesin yamasa
tun'g'ıshlıq huqıqın bir awqat ushın satqan İsab sıyaqlı qudaysız
bolmasın+. 17 Xabarın'ız bar, İsab son'ınan a'kesinin' pa'tiyasın alıwdı
qa'legende, tilegi qabıl etilmedi. Ol ko'z jasların to'gip jalbarınsa da, o'zi
islep qoyg'an isti o'zgerte almadı+.
18 Sizler jaqınlag'an taw – ko'zge ko'rinetug'ın, lawlap jang'an,
qaran'g'ılıq penen tu'nekke sho'kken, dawıl basqan,+ 19 ka'rnay sesti ha'm
Qudaydın' so'zi jan'lag'an Sinay tawı emes. Qudaydın' sol dawısın
esitkenler bizlerge qaytıp aytılmasın, dep jalbarıng'an edi+. 20 O'ytkeni
olar: *«Eger tawg'a, ha'tte, maldın' tuyag'ı tiyse de, tas penen urıp o'ltirilsin»* *, –
degen buyrıqtan qorqıp, shıday almadı+. 21 Bul ko'rinis sonshelli
qorqınıshlı bolg'anlıqtan, Muwsa da: *«Ju'da' qorqıp, dirildep baratırman»* *, –
degen edi+. 22 Biraq sizler Sion tawına, yag'nıy tiri Qudaydın' qalası –
aspandag'ı Erusalimge, ondag'ı mın'-mın'lag'an perishtelerdin' quwanıshlı
jıyınına+ 23 ha'm atları aspanda jazılg'an, Qudaydın' tun'g'ısh balaları
sıyaqlı bolg'an birinshi iseniwshiler jıynag'ına jaqınladın'lar. Sizler ja'ne
de ha'mme adamdı hu'kim etiwshi Qudayg'a, minsizlikke erisken haq
adamlardın' ruwxlarına,+ 24 jan'a kelisimnin' ta'welleshisi İysag'a ha'm
Abıldın' qanınan da artıq bolg'an İysanın' keshirim beretug'ın sebilgen
qanına jaqınladın'lar+.
25 Abaylı bolın'lar, so'ylep turg'an Qudayg'a qulaq aspay ketpen'ler.
Onın' tapsırması menen jer betinde eskertip so'ylegen Muwsag'a qulaq
aspag'an İzrail xalqı jazadan qashıp qutıla almag'an edi. Eger bizler de
aspannan o'zlerimizge eskertip so'ylep turg'an Qudayg'a qulaq aspasaq,
bunnan da awırıraq jazadan qalay qashıp qutıla alamız+? 26 Quday Sinay
tawında so'ylegende, Onın' dawısı jerdi silkindirip jibergen edi. Ol tag'ı da:
«Ja'ne bir ma'rtebe tek jerdi emes, al aspandı da silkindiremen» *, – dep wa'de
bergen edi+. 27 «Ja'ne bir ma'rtebe» degen so'zler silkinbeytug'ın
na'rselerdin' ma'n'gige qalıwı ushın, silkinetug'ın na'rselerdin', yag'nıy
jaratılg'an na'rselerdin' joq bolatug'ının an'latadı+. 28 Solay etip, bizler

silkinbes patshalıqqa eriskenimiz ushın shu'kirlik bildirip, Qudayg'a unamlı tu'rde, Og'an hu'rmet ha'm qorqınısh penen sıyınayıq+. [29] Sebebi bizin' Qudayımız – jandırıp joq qılatug'ın ot+.

Son'g'ı aqıl-na'siyatlar

13 [1] Bir-birin'izdi tuwısqanlarsha su'yiwdi dawam etin'ler+.
[2] Miymandoslıqtı umıtpan'lar. O'ytkeni ayırımlar usılay islep, o'zleri
bilmey, perishtelerdi qonaq qılg'an+. [3] Qamaqta bolg'anlardı o'zlerin'iz
olar menen birge tutqın bolg'anday este tutın'lar. Ja'ne de, azap shegip
atırg'anlardı da o'zlerin'iz azap shegip atırg'anday yadın'ızdan
shıg'arman'lar+. [4] Ha'mmen'iz nekege hu'rmet penen qaran'lar.
Neken'izdin' to'segi gu'na menen bılg'anbasın. Sebebi Quday buzıqshılıq
islegenlerdi ha'm neke hadallıg'ın buzg'anlardı hu'kim etedi+. [5] Aqshanı
su'yiwden awlaq bolıp jasan'lar. O'zlerin'izde barg'a qanaat etin'ler.
O'ytkeni Quday bılay degen:
«Seni hesh qashan taslap ketpeymen, Hesh qashan qaldırmayman» *+.
[6] Sonlıqtan bizler batırlıq penen bılay deymiz:
*«Jaratqan İyem mag'an ja'rdem beredi, men qorqpayman, Adam mag'an ne isley
aladı?»* *+
[7] Sizlerge Qudaydın' so'zin aytqan jetekshilerin'izdi eske tu'sirin'ler.
Olardın' qalay jasag'anına ha'm o'mirinin' aqırı qanday bolg'anına qarap,
olardın' iseniminen o'rnek alın'lar+. [8] İysa Masix keshe, bu'gin ha'm
ma'n'gilikke birdey+. [9] Ha'r tu'rli jat ta'liymatlarg'a berilip,
azg'ırılman'lar. Kewildin' awqatqa baylanıslı qag'ıydalardı orınlaw menen
emes, al Qudaydın' miyrimi menen bekkemlengeni jaqsı. Bunday
qag'ıydalardı orınlawshılar hesh qanday payda ko'rmedi+.
[10] Bizlerdin' qurbanlıq shalınatug'ın ornımız bar. Onın' u'stinde İysa
Masix bizler ushın qurban boldı. Muxaddes shatırda xızmet etetug'ın
yahudiy ruwxaniylerinin' sol qurbanlıqtan payda ko'riwge haqısı joq*.
[11] Yahudiy bas ruwxaniyi gu'na ushın qurbanlıqqa berilgen mallardın'
qanın En' muxaddes bo'lmege aparadı. Al shalıng'an mallardın' denesi
elattın' sırtında o'rtep jiberiledi+. [12] Sol sıyaqlı İysa da O'z qanı menen
adamlardı muxaddes qılıw ushın, qala da'rwazasının' sırtında azap
shekti+. [13] Olay bolsa, bizler de Onın' ko'rgen xorlıg'ın bo'lisiwimiz ushın,
elattın' sırtına shıg'ıp, Og'an barayıq+. [14] Sebebi bul jerde bizlerdin'
ma'n'gilik qalamız joq. Bizler keleshekte aspannan tu'setug'ın qalanı
a'rman etemiz.
[15] Sonlıqtan İysa arqalı Qudayg'a u'zliksiz maqtawlarımızdı qurbanlıq
sıpatında usınayıq. Yag'nıy, Onın' atına degen alg'ıslarımız awzımızdan

tu'spesin+. 16 Jaqsılıq islewdi ha'm o'zlerin'izde bolg'an na'rseni basqalar menen bo'lisiwdi umıtpan'lar. O'ytkeni bunday qurbanlıqlar Qudayg'a unaydı+.

17 Jetekshilerin'izdin' so'zlerin tın'lan'lar ha'm olarg'a boysının'lar. Sebebi olar sizler ushın Qudayg'a esap beretug'ın adamlar bolg'anlıqtan, janların'ızdı qarawıllaydı. Olar bul xızmetin quwanısh penen, nalımay atqarıw ushın, olarg'a qulaq asın'lar. Bolmasa, o'zlerin'iz zıyan ko'resizler.

18 Bizler ushın duwa etin'ler. Bizler o'zlerimizdin' pa'k hu'jdang'a iye ekenimizge ha'm ha'r ta'repleme hadal o'mir su'riwdi qa'leytug'ınımızg'a isenemiz+. 19 A'sirese janın'ızg'a tez qaytıp barıwım ushın duwa etiwin'izdi o'tinish etemen.

Son'g'ı sa'lemnama ha'm tilekler

20 O'z qanın to'gip, ma'n'gilik kelisimdi bekitiwi arqalı qoylardın' ullı Shopanı bolg'an İyemiz İysanı tınıshlıq beriwshi Quday o'limnen tiriltti+. 21 Usı Quday Onın' erkin orınlawın'ız ushın, sizlerge ha'r bir jaqsı na'rseni jetkizsin. O'zine unaytug'ın na'rseni Ol İysa Masix arqalı bizlerde a'melge asırsın. Masixqa ma'n'gige dan'q bolsın! Awmiyin.

22 Tuwısqanlarım, sizlerge o'tinish etemen, usı na'siyat so'zlerimdi qabıl etin'ler. O'ytkeni men sizlerge qısqasha jazdım. 23 Tuwısqanımız Timofeydin' azat etilgenin biliwin'izdi qa'leymen. Ol jaqın arada janıma kelse, onın' menen birlikte sizlerdi ko'riwge baraman+.

24 Jetekshilerin'izdin' ha'mmesine ha'm pu'tkil iseniwshilerge* sa'lem aytın'lar. İtaliyadan kelgenler sizlerge sa'lem aytıp atır. 25 Qudaydın' miyrimi ha'mmen'izge yar bolsın!

* 1:5 Zabur 2:7.

* 1:5 Patshalıq haqqında 2-kitap 7:14.

* 1:6 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 32:43.

* 1:7 Zabur 103:4.

* 1:8 **Patshalıq hasan'** – a'dillik hasası.

* 1:9 So'zbe-so'z: «Seni quwanısh mayı menen ko'birek mayladı».

* 1:8-9 Zabur 44:7-8.

* 1:10-12 Zabur 101:26-28.

* 1:13 Zabur 109:1.

* 2:4 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 2:7 Yamasa: sa'l-pa'l.

* 2:6-8 Zabur 8:5-7.

* 2:12 Zabur 21:23.

* 2:13 İyshaya 8:17.

* 2:13 İyshaya 8:18.

* 3:6 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 3:7-11 Zabur 94:7-11.

* 3:15 Zabur 94:7-8.

* 4:3 Zabur 94:11.

* 4:4 Yag'nıy: shembi ku'ni. Qudaydın' buyrıg'ı boyınsha, yahudiylerdin' dem alıs ku'ni.

* 4:4 Jaratılıs 2:2.

* 4:5 Zabur 94:11.

* 4:7 Zabur 94:7-8.

* 5:5 Zabur 2:7.

* 5:6 Zabur 109:4.

* 6:1 **Ta'wbe etiw** – teris joldan qaytıp, Qudaydın' jolına tu'siw.

* 6:10 So'zbe-so'z: muxaddeslerge.

* 6:14 Jaratılıs 22:17.

* 7:21 Zabur 109:4.

* 8:5 Shıg'ıw 25:40.

* 8:8-12 Eremiya 31:31-34.

* 9:4 **Manna** – İzrail xalqı Mısırdan shıg'ıp sho'lde ju'rgende, Quday aspannan bergen azıq.

* 9:5 Yamasa: miyrim-sha'pa'a't beriletug'ın jerdi.

* 9:9 So'zbe-so'z: hu'jdanın minsiz qıla almaytug'ının.

* 9:11 Basqa nusqada: Biraq Masix keleshektegi jaqsı na'rselerdin'.

* 9:16 Grekshe «wa'siyat» so'zi «kelisim» degendi de bildiredi.

* 9:20 Shıg'ıw 24:8.

* 10:5-7 Zabur 39:7-8.

* 10:16 Eremiya 31:33.

* 10:17 Eremiya 31:34.

* 10:30 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 32:35.

* 10:30 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 32:36; Zabur 134:14.

* 10:37-38 Xabakuk 2:3-4.

* 11:17-18 Jaratılıs 21:12.

* 11:24 **Faraon** – a'yyemgi Mısırda patsha usılay atalg'an.

* 12:2 Yamasa: en' sıylı orıng'a.

* 12:5-6 Sulaymannın' naqıl-maqalları 3:11-12.

* 12:12 So'zbe-so'z: ku'shsiz qolların'ızdı ko'terip, ha'lsiz dizelerin'izdi jazın'lar.

* 12:13 So'zbe-so'z: aqsan'lag'an ayaq qayırılıp qalmay, shıpa alıwı ushın, tegis jol menen ju'rin'ler.

* 12:20 Shıg'ıw 19:12-13.

* 12:21 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 9:19.

* 12:26 Agey 2:6, 21.

* 13:5 Muxaddes Nızamdı qaytalaw 31:6, 8; Jaratılıs 28:15; Eshua Nabin 1:5.

* 13:6 Zabur 117:6.

* 13:10 So'zbe-so'z: sol qurbanlıqtan jewge haqısı joq.

* 13:24 So'zbe-so'z: muxaddeslerge.

+ 1:2 1Pet 1:20, Mrk 12:7, Yuxn 1:3, 1Kor 8:6, Kol 1:16

+ 1:3 2Kor 4:4, Kol 1:15, Zab 109:1, Mrk 16:19, Elsh 7:55-56, Rim 8:34

+ 1:4 Efs 1:21, Fil 2:9

+ 1:5 Zab 2:7, Elsh 13:32-33, Evr 5:5, 2Pat 7:14

+ 1:6 Zab 96:7

+ 1:7 Zab 103:4

+ 1:9 Zab 44:7-8

+ 1:12 Zab 101:26-28

+ 1:13 Zab 109:1, Evr 10:13

+ 1:14 Jar 19:16

+ 2:4 Elsh 2:22, Elsh 2:43

+ 2:5 Evr 1:6

+ 2:8 Zab 8:5-7, 1Kor 15:25

+ 2:9 Yuxn 8:54, Yuxn 17:1, 1Pet 1:21, 2Pet 1:17

+ 2:10 Rim 11:36, Evr 5:9

+ 2:11 Evr 13:12, Mat 28:10, Mrk 3:35, Yuxn 20:17, Rim 8:29

+ 2:12 Zab 21:23

+ 2:13 İysh 8:17-18

+ 2:14 Yuxn 1:14, 1Yuxn 4:2, 2Yuxn 1:7, 1Tim 3:16, 1Yuxn 3:8, İysh 42:7, İysh 49:9, 1Kor 15:54-55

+ 2:17 Fil 2:7

+ 2:18 Luk 22:28

+ 3:2 San 12:7

+ 3:5 San 12:7, Nzm 18:15, Nzm 18:18

+ 3:11 Zab 94:7-11

+ 3:15 Zab 94:7-8

+ 3:16 San 14:2

+ 3:17 Zab 94:10, San 14:29

+ 3:18 Nzm 1:34-36

+ 3:19 Zab 105:24

+ 4:1 Evr 12:15

+ 4:3 Zab 94:11, Evr 3:11

+ 4:4 Jar 2:2

+ 4:5 Zab 94:11

+ 4:6 Evr 3:19

+ 4:7 Zab 94:7-8

+ 4:8 Nzm 31:7

+ 4:12 Efs 6:17, Ayan 1:16

+ 4:13 2Jln 16:9, Ayup 34:21, Zab 89:8, Zab 138:2-3

+ 4:14 Evr 2:17-18, Efs 4:10, Evr 7:26

+ 4:15 Luk 23:41, Yuxn 8:46, 1Pet 2:22, 1Yuxn 3:5, 2Kor 5:21

+ 4:16 Efs 3:12, Evr 10:19

+ 5:1 Evr 8:3

+ 5:2 Evr 7:28

+ 5:3 Evr 7:27

+ 5:4 San 16:5, San 18:7

+ 5:5 Yuxn 8:54, Zab 2:7, Elsh 13:32-33, Evr 1:5

+ 5:6 Zab 109:4, Evr 7:17, Evr 7:21

+ 5:7 Mat 26:39, Mrk 14:35, Luk 22:41, Zab 21:25

+ 5:8 Rim 5:19, Fil 2:8

+ 5:9 Evr 2:10

+ 5:11 2Pet 3:16

+ 5:12 1Pet 2:2, 1Kor 3:1-2

+ 5:14 Efs 4:13

+ 6:1 Evr 9:14

+ 6:2 Elsh 8:17, Elsh 19:4-5, Elsh 10:42, Elsh 17:31

+ 6:4 Evr 10:29

+ 6:8 Erm 4:3, Mat 13:7, Mal 4:1, Mat 3:12

+ 6:10 Mat 10:42

+ 6:11 Rim 5:2-5, 2Kor 1:22, 2Kor 5:5, Efs 1:14

+ 6:12 Evr 13:7

+ 6:13 Luk 1:73-75

+ 6:14 Jar 22:17

+ 6:16 Shıg' 22:11

+ 6:17 Zab 109:4

+ 6:18 San 23:19, 1Pat 15:29

+ 6:19 Leb 16:2, Leb 16:15, Evr 9:7

+ 6:20 Evr 4:14, Evr 8:1, Evr 9:24-25

+ 7:2 Jar 14:17-20

+ 7:5 Leb 27:30-31, San 18:21, Nzm 14:22

+ 7:6 Jar 12:2-3, Rim 4:3, Gal 3:16

+ 7:14 İysh 11:1, Mix 5:2, Mat 1:3, Luk 3:3

+ 7:17 Zab 109:4, Evr 5:6

+ 7:18 Rim 8:3, Gal 4:9

+ 7:19 Evr 9:9, Evr 10:1

+ 7:21 Zab 109:4, Evr 5:6

+ 7:22 Evr 6:11

+ 7:25 1Yuxn 2:1, Rim 8:34

+ 7:26 Efs 4:10, Evr 4:14

+ 7:27 Evr 5:3, Evr 9:12, Evr 10:10

+ 7:28 Evr 5:2

+ 8:1 Zab 109:1, Mrk 16:19, Evr 1:3

+ 8:2 Evr 9:24

+ 8:3 Evr 5:1, Efs 5:2

+ 8:5 Kol 2:17, Evr 10:1, Shıg' 25:40

+ 8:6 2Kor 3:6, Evr 9:15

+ 8:7 Evr 7:11

+ 8:8 Erm 31:31-34, Evr 10:16-17, Luk 22:20, 2Kor 3:6

+ 8:10 Erm 32:40, Ezk 37:26, Nzm 6:6, İysh 51:7, Leb 26:12

+ 8:11 Hosh 2:20

+ 9:1 Shıg' 25:8

+ 9:2 Shıg' 26:1, Shıg' 25:30-31

+ 9:3 Shıg' 26:31-33, Leb 16:2

+ 9:4 Shıg' 25:10, Shıg' 30:1, Shıg' 16:33-34, San 17:8-10, 3Pat 8:9

+ 9:5 Leb 16:14, Shıg' 25:19-20

+ 9:7 Leb 16:2, Leb 16:15, Evr 6:19

+ 9:8 Evr 10:20

+ 9:9 Evr 7:19, Evr 10:1

+ 9:10 Leb 11:2, Mrk 7:4

+ 9:11 Evr 7:27, Evr 10:10

+ 9:13 Leb 16:14-16

+ 9:14 1Pet 1:18-19, Evr 6:1, Ayan 7:14, 1Yuxn 1:7, Efs 5:26

+ 9:15 Evr 8:6, 2Tim 1:1, Tit 1:2

+ 9:19 Shıg' 12:22, Leb 14:4-7, San 19:6, San 19:17, Zab 50:9

+ 9:20 Shıg' 24:8

+ 9:21 Shıg' 29:12, Shıg' 29:36, Leb 8:15, Leb 8:19

+ 9:22 Leb 17:11

+ 9:23 Shıg' 25:40, Evr 8:5

+ 9:24 Evr 8:2

+ 9:26 1Yuxn 3:5, 1Pet 3:18

+ 9:27 Mat 16:27

+ 9:28 İysh 53:12, 1Pet 2:24, 1Pet 3:18, Tit 2:13, Elsh 1:11, 1Sal 4:16-18

+ 10:1 Kol 2:17, Evr 8:5, Evr 7:19, Evr 9:9

+ 10:3 Leb 16:21

+ 10:5 Zab 39:7-9, Zab 50:18

+ 10:6 1Pat 15:22, İysh 50:4

+ 10:10 Mat 26:26, 1Kor 11:24, Evr 7:27, Evr 9:9

+ 10:11 San 28:3

+ 10:12 Zab 109:1, Mrk 16:19, Evr 1:3

+ 10:13 Zab 109:1, Evr 1:13

+ 10:17 Erm 31:33-34, Evr 8:10-12

+ 10:19 Efs 3:12, Evr 4:16

+ 10:20 Evr 9:8, Yuxn 14:6

+ 10:22 Ezk 36:25, Yuxn 13:8, 1Kor 6:11, Efs 5:26, Tit 3:5

+ 10:23 Evr 4:14, 1Kor 1:9, 1Sal 5:24, 2Sal 3:3

+ 10:25 Elsh 2:42, Rim 13:11, 1Kor 3:13

+ 10:26 San 15:30, Mrk 3:29, 1Yuxn 5:16

+ 10:27 Zab 20:10, Zab 78:5, İysh 26:11

+ 10:28 Nzm 19:15

+ 10:29 Evr 6:4-6

+ 10:30 Nzm 32:35-36, Rim 12:19

+ 10:31 İysh 33:14, Luk 12:5

+ 10:34 Mat 25:36, Mat 5:12, Mat 6:20, Mat 19:21, 1Pet 1:4, Kol 1:5

+ 10:38 Xab 2:3-4, Rim 1:17, Gal 3:11

+ 11:1 Rim 8:24, 2Kor 4:18

+ 11:3 Jar 1:6-7, Zab 32:6, 2Pet 3:5

+ 11:4 Jar 4:3-8, Mat 23:35, 1Yuxn 3:12

+ 11:5 Jar 5:22-24

+ 11:7 Jar 6:9-22

+ 11:8 Jar 12:1-4

+ 11:9 Jar 12:8, Jar 13:3, Jar 18:1

+ 11:10 Evr 12:22, Ayan 21:2

+ 11:11 Jar 21:2

+ 11:12 Rim 4:19, Jar 22:17

+ 11:13 Mat 13:17, Luk 10:24, Jar 23:4

+ 11:16 Jar 26:24, Jar 28:13

+ 11:17 Jar 22:1-10, Jar 21:12, Rim 9:7

+ 11:19 Rim 4:17-19

+ 11:20 Jar 27:27-29, Jar 27:39-40

+ 11:21 Jar 47:31, Jar 48:17-19

+ 11:22 Jar 50:24-25

+ 11:23 Shıg' 2:2-3, Elsh 7:20

+ 11:24 Shıg' 2:10-11

+ 11:25 1Yuxn 2:17

+ 11:26 Evr 13:13

+ 11:27 Shıg' 12:37, Shıg' 13:18

+ 11:28 Shıg' 12:21-30

+ 11:29 Shıg' 14:21-30

+ 11:30 Eshu 6:15, Eshu 6:20

+ 11:31 Eshu 2:1, Eshu 6:24, Mat 1:5, Yaqp 2:25

+ 11:32 Biy 6:11, Biy 4:6-16, Biy 13:24, Biy 11:1, Biy 4:6, Biy 6:11, Biy 11:1, Biy 13:24, 1Pat 1:20, 1Pat 16:13

+ 11:33 Biy 14:6, Dan 6:22

+ 11:34 Dan 3:23-27, Biy 7:21, 1Pat 17:51, 2Pat 12:29

+ 11:35 3Pat 17:22-23, 4Pat 4:35-37

+ 11:36 Jar 39:20, Erm 20:2, Erm 37:15, Mat 21:35, Mrk 16:18

+ 11:37 3Pat 18:4, 2Jln 24:21, Erm 26:23, 4Pat 1:8

+ 11:38 Biy 6:2, 1Pat 22:1

+ 11:40 Fil 3:12, Evr 12:23

+ 12:1 1Kor 9:24

+ 12:2 Evr 2:10, Luk 24:26, Fil 2:8, Zab 109:1, Mrk 16:19, Evr 1:3

+ 12:3 Hkm 24:10

+ 12:4 1Tim 4:10

+ 12:5 Hkm 3:11-12, Zab 93:12, Ayup 5:17

+ 12:7 Nzm 8:5, Ayan 3:19

+ 12:10 Leb 11:44

+ 12:12 İysh 35:3

+ 12:13 Hkm 4:26

+ 12:14 Mat 5:8

+ 12:15 Evr 4:1, Nzm 29:18

+ 12:16 Evr 13:4, Jar 25:29-34

+ 12:17 Jar 27:34-38

+ 12:18 Shıg' 19:16-18, Shıg' 20:18, Nzm 4:11, Nzm 5:22

+ 12:19 Shıg' 19:16, Shıg' 20:19, Nzm 5:27

+ 12:20 Shıg' 19:12-13

+ 12:21 Nzm 9:19

+ 12:22 Gal 4:26, Ayan 14:1, Ayan 21:2, Nzm 33:2, Dan 7:10, Yahu 1:14

+ 12:23 Luk 10:20, Fil 3:12, Evr 11:40

+ 12:24 Evr 8:6, Evr 9:15, 1Pet 1:2, Jar 4:10

+ 12:25 Evr 2:3

+ 12:26 Shıg' 19:18, Xag 2:6

+ 12:27 Zab 101:27

+ 12:28 Dan 2:44, Zab 2:11

+ 12:29 Nzm 4:24

+ 13:1 Yuxn 13:34, 1Pet 1:22, 2Pet 1:7, Rim 12:10, 1Sal 4:9

+ 13:2 1Pet 4:9, Jar 18:3, Jar 19:2

+ 13:3 Mat 25:36, Evr 10:34

+ 13:4 1Kor 7:38, Shıg' 20:14, 1Kor 6:9

+ 13:5 Hkm 23:4, Mat 6:19, Mat 6:25, 1Tim 3:1, 1Tim 6:7-9, Eshu 1:5

+ 13:6 Zab 117:6

+ 13:7 Evr 6:12

+ 13:8 Zab 101:28

+ 13:9 Kol 2:16

+ 13:11 Shıg' 29:14, Leb 16:27

+ 13:12 Mat 21:39, Mrk 12:8

+ 13:13 1Pet 4:14, Evr 11:26

+ 13:15 Zab 49:14, Zab 106:22, Hosh 14:3

+ 13:16 Mix 6:7-8

+ 13:18 Efs 6:19, 1Sal 5:25, 2Sal 3:1, Elsh 23:1, Elsh 24:16

+ 13:20 Rim 15:33, Zab 22:1, Zab 79:2, İysh 40:11, Ezk 34:11-15, Waz 12:12, Yuxn 10:11, 1Pet 5:4, Shıg' 24:8, Zxr 9:11

+ 13:23 Elsh 16:1

Yuxang'a Quday ta'repinen ko'rsetilgen Ayan

Kitap haqqında mag'lıwmat

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

21 22

Bul kitaptı elshi Yuxan jazg'an. I a'sirdin' aqırında ku'shli quwdalawlar bolıp, Yuxan bir atawg'a su'rgin etilgen edi. Sol jerde Quday og'an ayan ko'rsetip, Aziya u'lkesindegi (ha'zirgi Turkiyanın' qubla bo'legi) iseniwshi jeti ja'ma'a'tke qarata xatlar jazg'ızdı. Olarg'a qıyınshılıq ha'm quwdalawlarda isenimde bekkem turıwdı aytıp, jol-joriqlar berdi. Biraq, Quday bul so'zlerdi tek usı jeti ja'ma'a'tke emes, al du'nya ju'zindegi barlıq iseniwshi ja'ma'a'tlerge aytti, dep tu'siniw kerek.

Ja'ne de, kitapta zamannın' aqırında Qudaydın' O'zine qarsı bolg'an hu'kimdarlıq ha'm biyliklerdi İysa Masix arqalı jazalawı, jawızlıqtın' tolıq jen'iliske ushırawı, pu'tkil jawızlıqtın' tiykarı bolg'an shaytannın' dozaqqa taslanıwı haqqında aytıladı. Kitaptın' aqırında Qudayg'a sadıq bolg'an iseniwshilerdin' jan'a aspan ha'm jan'a jerdi miyras etip alıp, Qudaydın' Patshalıg'ına kiriwi haqqında so'z etiledi.

Kitaptın' mazmunı

1 [1] Bul – tez arada ju'z beriwi kerek bolg'an waqıyalardı O'z
xızmetshilerine bildiriw ushın Qudaydın' İysa Masixqa* bergen ayanı.
Al Ol O'z perishtesin jiberip, bul ayandı xızmetshisi Yuxang'a bildirdi+.
[2] Yuxan Qudaydın' so'zin ha'm İysa Masixtın' gu'walıg'ın, yag'nıy o'zi
ko'rgen na'rselerinin' ha'mmesin bayan etti+. [3] Bul payg'ambarshılıq
so'zlerdi oqıytug'ın ha'm bul jerde jazılg'anlardı tın'lap, orınlaytug'ınlar
qanday baxıtlı! Sebebi bul waqıyalardın' bolatug'ın waqtı jaqın+.

İseniwshi jeti ja'ma'a'tke sa'lemnama

[4-5] Men, Yuxannan, Aziya u'lkesindegi jeti ja'ma'a'tke sa'lem! Ha'zir bar,
burınnan bar bolg'an, keleshekte de bar bolatug'ın ha'm keletug'ın
Qudaydan, Onın' taxtı aldında turg'an jeti ruwxtan*, isenimli gu'wa
bolg'an, o'liler arasınan birinshi bolıp tirilgen ha'm jer ju'zi patshalarının'
Hu'kimdarı bolg'an İysa Masixtan miyrim ha'm tınıshlıq sizlerge berilsin!

İysa Masix bizlerdi su'yip, O'z qanı menen bizlerdi gu'nalarımızdan
azat qıldı+ [6] ha'm bizlerdi O'z Patshalıg'ına eristirip, A'kesi Qudaydın'
xızmetindegi ruwxaniyleri etti. Ullılıq ha'm qu'diret ma'n'gige Onıki
bolsın!

Awmiyin+.

[7] *«Mine, Ol bultlar menen kelmekte!* *
Ha'r bir ko'z Onı ko'redi,
Onın' denesin teskenler de ko'redi.
Jer ju'zinin' barlıq xalıqları,
Ol sebepli o'kirip jılaydı» *.

Awa, usılay boladı, awmiyin+.

[8] Ha'zir bar, burınnan bolg'an, keleshekte de bar bolatug'ın ha'm
keletug'ın, ha'mme na'rsege qu'diretli Quday İyemiz bılay deydi: «Men –
Alfa ha'm Omegaman*».

[9] Men, İysanın' qayg'ı-ha'siretine, patshalıg'ına ha'm sabırlıg'ına sizler
menen birge sherik bolg'an tuwısqanın'ız Yuxan, Qudaydın' so'zin ha'm
İysa haqqında ja'riyalag'anım ushın Patmos atlı atawg'a su'rgin etilgen
edim+. [10] İyemizdin' ku'ninde*, meni Muxaddes Ruwx* basqarıp
turg'anda, arqamnan ka'rnaydın' dawısına uqsag'an ba'lent bir dawıstı
esittim+. [11] «Ko'rip turg'anların'dı kitapqa jaz ha'm jeti ja'ma'a'tke,

yag'nıy Efes, Smirna*, Pergam, Tiatira, Sardis, Filadelfiya ha'm
Laodikiyag'a jiber», – dedi dawıs.
12 So'ylep turg'andı ko'riw ushın, men arqama burıldım. Burılıp, jeti
altın shıra qoyg'ıshtı ko'rdim+. 13 Olardın' ortasında u'stine uzınlıg'ı
ayag'ına tu'setug'ın kiyim kiygen, ko'kiregine altın o'n'irshe baylag'an
Adam Ulına* uqsag'an birew tur edi+. 14 Onın' bası ha'm shashları aq ju'n
sıyaqlı, qarday appaq edi. Ko'zleri bolsa, ottın' jalınınday jarqırap turg'an
edi+. 15 Onın' ayaqları peshte qızdırılg'an jıltıraq qolag'a uqsag'an bolıp,
dawısı sarqırap aqqan suwdın' sestindey edi+. 16 Al on' qolında jeti juldız
bar bolıp, awzınan eki ju'zli o'tkir qılısh shıg'ıp turg'an edi. Ju'zi ku'shli
jarqırap turg'an quyashtay edi+.
17 Men Onı ko'riwden-aq, o'li sıyaqlı ayaqlarına jıg'ıldım. Al Ol on' qolın
u'stime qoyıp, bılay dedi:
– Qorqpa! Men – birinshi ha'm son'g'ıman+.
18 Men tirimen. O'lgen edim, biraq, mine, ma'n'gige tirimen. O'limnin'
ha'm o'liler ma'kanının' giltleri Menin' qolımda+.
19 Sonlıqtan ko'rgenlerin'di, ha'zir ju'z berip atırg'an na'rselerdi ha'm
bunnan son' bolatug'ınlardı jaz. 20 On' qolımda sen ko'rgen jeti juldızdın'
ha'm jeti altın shıra qoyg'ıshtın' sırı mınaw: jeti juldız – jeti ja'ma'a'ttin'
jetekshileri*, jeti shıra qoyg'ısh – jeti ja'ma'a't.

Efes ja'ma'a'tine

2 [1] – Efes ja'ma'a'tinin' jetekshisine* jaz.

On' qolına jeti juldız uslag'an, jeti altın shıra qoyg'ıshtın' ortasında ju'retug'ın bılay deydi:+ [2] «Senin' islerin'di, awır miynetin'di ha'm sabırlılıg'ın'dı bilemen. Jaman adamlardın' jamanlıq islewine jol qoymaytug'ının'dı da bilemen. Elshi emes bolıp turıp, o'zlerin elshi dep atag'anlardı sınadın' ha'm olardın' o'tirikshi ekenin bilip aldın'+. [3] Awa, sen sabırlısan'. Menin' atım ushın qıyınshılıqlarg'a shıdam berdin' ha'm sharshamadın'.

[4] Biraq, sag'an bir qarsılıg'ım bar: sen birinshi isengen waqtın'dag'ı su'yispenshiligin'di joyttın'+. [5] Solay etip, ne na'rsede aljasqanın'dı esin'e tu'sir! Ta'wbe qılıp, da'slepki islerin'di dawam et. Eger ta'wbe qılmasan', sag'an kelip, shıra qoyg'ıshın'dı ornınan alıp taslayman. [6] Degen menen, sende bir unamlı qa'siyet bar: sen Nikolas uyımının' islerin jek ko'resen'. Olardı Men de jek ko'remen.

[7] Qulag'ı bar Muxaddes Ruwxtın' ja'ma'a'tlerge aytıp atırg'an so'zlerin esitsin. Jen'ip shıqqang'a Qudaydın' ja'nnetindegi o'mir tereginin' miywesin jew huqıqın beremen»+.

Smirna ja'ma'a'tine

[8] – Smirna ja'ma'a'tinin' jetekshisine* jaz.

O'lip, o'limnen qayta tirilgen, birinshi ha'm son'g'ı bolg'an bılay deydi:+ [9] «Senin' qayg'ı-ha'siretin'di ha'm ka'mbag'allıg'ın'dı bilemen. Biraq, sen baysan'. O'zlerin yahudiylermiz deytug'ınlardın' seni masqaralap aytqan so'zlerin de bilemen. Biraq olar yahudiy emes, al shaytan jıyını+. [10] Basın'a tu'setug'ın qıyınshılıqlardan qorqpa! Mine, shaytan sizlerdi sınaw ushın aran'ızdag'ı bazıların'ızdı qamaqqa taslaydı. On ku'n azap shegesizler. O'liwge tuwra kelse de, Mag'an sadıq qal, sonda Men sag'an o'mir tajın beremen+.

[11] Qulag'ı bar Muxaddes Ruwxtın' ja'ma'a'tlerge aytıp atırg'an so'zlerin esitsin. Jen'ip shıqqan ekinshi o'limnen hesh qanday za'lel ko'rmeydi»+.

Pergam ja'ma'a'tine

[12] – Pergam ja'ma'a'tinin' jetekshisine* jaz.

Eki ju'zli o'tkir qılıshqa iye bolg'an bılay deydi:+ 13 «Shaytannın' taxtı
turg'an jerde jasaytug'ının'dı bilemen. Atıma sadıq ekenin'di de bilemen.
Ha'tte, sadıq gu'wam Antipa aran'ızda, shaytan otırg'an jerde o'ltirilgen
ku'nlerde de sen Mag'an degen isenimin'nen qaytpadın'.
14 Biraq, sag'an biraz qarsılıg'ım bar: aran'ızda Bilam ta'liymatın
tutıwshılar bar. Butqa soyılg'an qurbanlıq go'shin jewge ha'm buzıqshılıq
qılıwg'a u'yretiw ushın, Bilam Balakqa İzrail xalqın joldan urıwdı
u'gitlegen edi+. 15 Sol sıyaqlı, sizlerdin' aran'ızda Nikolas uyımının'
ta'liymatın tutıwshılar da bar+. 16 Bul ushın ta'wbe qıl! Bolmasa, tez
janın'a kelip, olarg'a qarsı awzımdag'ı qılısh penen urısaman+.
17 Qulag'ı bar Muxaddes Ruwxtın' ja'ma'a'tlerge aytıp atırg'an so'zlerin
esitsin. Jen'ip shıqqang'a sırlı manna* ha'm bir aq tas ta beremen. Bul
tastın' u'stine jan'a at jazılg'an. Attı tastı alg'an adamnan basqa hesh kim
bilmeydi»+.

Tiatira ja'ma'a'tine

18 – Tiatira ja'ma'a'tinin' jetekshisine* jaz.
Ko'zleri lawlap jang'an otqa, ayaqları jıltırag'an qolag'a uqsag'an
Qudaydın' Ulı bılay deydi:+ 19 «Senin' islerin'di, su'yispenshiligin'di,
isenimin'di, xızmetin'di ha'm sabırlılıg'ın'dı bilemen. Son'g'ı islerin'nin'
birinshi isengen waqtın'dag'ı islerin'nen ko'birek ekenin de bilemen.
20 Degen menen, sag'an bir qarsılıg'ım bar: o'zin payg'ambar dep
atag'an İzabel atlı hayalg'a jol qoyıp atırsan'. Bul hayal xızmetshilerimdi
joldan urıp, buzıqshılıq islewge ha'm butlarg'a soyılg'an qurbanlıq go'shin
jewge u'yretpekte+. 21 Ta'wbe etiwi* ushın og'an ma'wlet bergen edim.
Biraq ol buzıqshılıg'ı ushın ta'wbe etiwdi qa'lemeydi+. 22 Mine, Men onı
kesellik to'segine qulataman. Onın' menen buzıqshılıq isleytug'ınlardı da
onın' menen birgelikte islegen jaman isleri ushın ta'wbe etpese, u'lken
qayg'ı-ha'siretke duwshar etemen. 23 Onın' izine ergenlerdi* de o'limge
duwshar etemen. Sonda pu'tkil ja'ma'a'tler Menin' kewil ha'm ju'reklerdi
sınawshı ekenimdi bilip aladı. Ha'r birin'izge islerin'izge qaray
qaytaraman+. 24-25 Biraq, Tiatiradag'ı basqalarg'a, yag'nıy sol hayaldın'
ta'liymatın tutpay, „shaytannın' ta'liymatının' teren' sırların“
u'yrenbegen sizlerge aytatug'ınım mınaw: „Men kelemen degenshe,

o'zlerin'izde bar bolg'anlarg'a bekkem bolın'lar“. Sizlerge bunnan basqa awırmanlıq salmayman+.

26 Jen'ip shıg'ıp, Menin' buyırg'anlarımdı aqırına deyin orınlag'ang'a
milletler u'stinen biylik beremen+.
27 *„Ol olardı temir tayaq penen basqarıp,*
Ilay ıdıs sıyaqlı sındırıp taslaydı“ *.
A'kemnen Men alg'an usınday biylikti ol da aladı. 28 Jen'ip shıqqang'a
tan' juldızın da beremen. 29 Qulag'ı bar Muxaddes Ruwxtın' ja'ma'a'tlerge
aytıp atırg'an so'zlerin esitsin»+.

Sardis ja'ma'a'tine

3 [1] – Sardis ja'ma'a'tinin' jetekshisine* jaz.

Qudaydın' jeti ruwxına* ha'm jeti juldızına iye bolg'an bılay deydi:
«Senin' islerin'di bilemen. Tiri ja'ma'a't degen atın' bar, biraq sen
o'lisen'+. [2] Sergek bol! Ele o'lmey qalg'an, endi o'leyin dep atırg'anlardı
bekkemle. Sebebi Qudayımnın' aldında senin' islerin'nin' jetkiliksiz
ekenligin ko'rdim. [3] Sonlıqtan o'zin' qabıl alıp esitken ta'liymatın'dı esin'e
tu'sir. Onı tutınıp, ta'wbe et! Eger sergek bolmasan', Men urı sıyaqlı
ku'tilmegende kelemen, sag'an qashan keletug'ınımdı bilmey qalasan'+.

[4] Biraq Sardiste, sizlerdin' aran'ızda, iplaslanbag'an* ayırım adamlar
bar. Olar aq kiyim kiyip, Menin' menen birge ju'redi. O'ytkeni olar usıg'an
ılayıqlı+. [5] Jen'ip shıqqan usınday aq kiyim kiyedi. Bunday adamnın' atın
O'mir kitabınan* hesh qashan o'shirmeymen. A'kemnin' ha'm Onın'
perishtelerinin' aldında bul adamnın' atın ashıq ta'n alaman+. [6] Qulag'ı
bar Muxaddes Ruwxtın' ja'ma'a'tlerge aytıp atırg'an so'zlerin esitsin»+.

Filadelfiya ja'ma'a'tine

[7] – Filadelfiya ja'ma'a'tinin' jetekshisine* jaz.

Muxaddes ha'm haqıyqat bolg'an, Dawıttın' giltine iye, Ol ashsa hesh
kim jaba almaytug'ın, japsa, hesh kim asha almaytug'ın bılay deydi:+
[8] «Senin' islerin'di bilemen. Mine, senin' aldın'a hesh kim jaba almaytug'ın
ashıq bir qapı qoydım. Ku'shin' az bolsa da so'zimdi orınlap, atımnan waz
keshpedin'. [9] Qara, shaytannın' jıyınınan bolg'anlardı, o'zlerin yahudiymiz
dep atap, biraq yahudiy bolmag'an o'tirikshilerdi sag'an tapsıraman.
Olardı sag'an keliwge ha'm senin' ayag'ın'a bas urıwg'a ma'jbu'r etip,
olarg'a Menin' seni su'yetug'ınımdı ko'rsetemen+. [10] Sabırlılıq penen
shıda degen buyrıg'ımdı orınlag'anın' ushın, jer ju'zinde jasaytug'ınlardı
sınaw maqseti menen pu'tkil du'nya ju'zine keletug'ın sınaq waqtınan
Men de seni saqlayman+.

[11] Men jıldam kelemen. Tajın'dı hesh kim alıp qoymawı ushın, o'zin'de
bar na'rsege bekkem bol+. [12] Jen'ip shıqqandı Qudayımnın'
İbadatxanasının' su'tini qılaman. Sol adam ol jerden hesh qashan
shıqpaydı. Onın' u'stine Qudayımnın' atın, Qudayımnın' qalasının' atın,
yag'nıy aspannan, Qudaydın' janınan tu'setug'ın jan'a Erusalimnin' atın

ha'm O'zimnin' jan'a atımdı jazaman+. 13 Qulag'ı bar Muxaddes Ruwxtın' ja'ma'a'tlerge aytıp atırg'an so'zlerin esitsin»+.

Laodikiya ja'ma'a'tine

14 – Laodikiya ja'ma'a'tinin' jetekshisine* jaz.

Awmiyin, sadıq ha'm haqıyqıy gu'wa, Qudaydın' jaratqanlarının' Hu'kimdarı bılay deydi:+ 15 «Senin' islerin'di bilemen. Sen ya suwıq, ya ıssı emessen'. Qa'ne endi, ya suwıq, ya ıssı bolsan'! 16 Sen ıssı da, suwıq ta emes, al jıllı bolg'anın' ushın, seni awzımnan qusıp jiberemen. 17 Bayman, bayıdım, hesh na'rsege mu'ta'j emespen, deysen'. Biraq o'zin'nin' baxıtsız, ayanıshlı, jarlı, soqır ha'm jalan'ash ekenligin'di bilmeysen'+. 18 Sonlıqtan Menin' sag'an aytatug'ın ma'sla'ha'tim mınaw: bay bolıwın' ushın, Mennen otta tazalang'an altın, jalan'ashlıg'ın'nın' ayıbı ko'rinbew ushın aq kiyimler, ko'riwin' ushın ko'zlerin'e su'rtetug'ın da'ri satıp al+.

19 Men su'ygenlerimnin' ha'mmesin a'shkara etip, ta'rbiyalayman. Sol sebepli intalı bolıp, ta'wbe et+. 20 Mine, Men qapı aldında qag'ıp turman. Eger kim de kim dawısımdı esitip, qapını ashsa, onın' u'yine kiremen. Men onın' menen, ol Menin' menen birge awqat jeymiz+.

21 Men jen'ip shıg'ıp, A'kem menen birge Onın' taxtına otırg'anımday, jen'ip shıqqang'a da Menin' menen birge taxtıma otırıw huqıqın beremen+. 22 Qulag'ı bar Muxaddes Ruwxtın' ja'ma'a'tlerge aytıp atırg'an so'zlerin esitsin»+.

Aspandag'ı taxt

4 [1] Bunnan son', aspanda ashıq turg'an bir qapını ko'rdim. Men burın
esitken dawıs, yag'nıy ka'rnay sestine uqsag'an ses mag'an bılay dedi:
«Bul jerge ko'teril! Men sag'an bunnan son' bolıwı tiyis waqıyalardı
ko'rsetemen»+. [2] Sonda men da'rhal Muxaddes Ruwxqa tolıp, aspanda bir
taxtı ha'm onda Otırg'andı* ko'rdim+. [3] Taxtta Otırg'annın' ko'rinisi
yaspis, sardis sıyaqlı hasıl taslarday jarqırap, al taxtın' a'tirapın jarqırag'an
hasıl zumrat tası sıyaqlı raduga* qorshap turg'an edi+. [4] Taxtın'
do'gereginde basqa jigirma to'rt taxt bolıp, bul taxtlarda aq kiyimli,
baslarına altın taj kiygen jigirma to'rt aqsaqal otırg'an edi+. [5] Taxttan
shaqmaq shag'ıp, gu'rsildegen dawıs shıg'ıp, gu'ldirmamanın' gu'rkiregeni
esitilip turg'an edi. Al taxtın' aldında jeti shıra janıp turg'an edi. Bul –
Qudaydın' jeti ruwxı+. [6] Ja'ne taxtın' aldında kristall sıyaqlı shiyshe ten'iz
bar edi.

Taxttın' to'rt ta'repinde*, yag'nıy do'gereginde aldı-artı ko'zge tolg'an
to'rt maqluq turg'an edi+. [7] Olardın' birinshisi arıslang'a, ekinshisi
buzawg'a uqsag'an edi. Al u'shinshisinin' ju'zi adamnın' tu'rindey,
to'rtinshisi ushıp baratırg'an bu'rkit sıyaqlı edi+. [8] Ha'r birinin' altı qanatı
bolıp, qanatlarının' ishi-sırtı tolg'an ko'z edi. Olar ku'ni-tu'ni toqtamastan:
«Bar bolg'an, ha'zir bar ha'm keleshekte bar bolatug'ın ha'm keletug'ın,
ha'mme na'rsege qu'diretli Quday İyemiz muxaddes, muxaddes,
muxaddes!» – deydi+.

[9] To'rt maqluq ma'n'gi o'mir su'retug'ın taxtta Otırg'andı ullılap, Og'an
hu'rmet ko'rsetip shu'kirlik bildirgen sayın, [10] jigirma to'rt aqsaqal taxtın'
u'stinde otırg'an ma'n'gi o'mir Su'retug'ınnın' aldına jıg'ılıp, Og'an
tabındı. Olar tajların taxtın' aldına qoyıp bılay dedi: [11] «Quday İyemiz! Sen
dan'q, hu'rmet ha'm qu'diretti alıwg'a ılayıqlısan'. Sebebi ha'mme na'rseni
Sen jaratqansan'. Ha'mmesi Senin' erkin' menen jaratıldı ha'm bar
boldı»+.

Mo'rlengen kitap ha'm Qozı

5 [1] Sonda taxtta Otırg'annın' on' qolında ishi-sırtı jazılg'an, jeti mo'r
basılıp bekitilgen bir kitaptı* ko'rdim+. [2] Ja'ne men ba'lent dawıs
penen ja'riyalap baqırg'an bir ku'shli perishteni de ko'rdim. Ol jar salıp:
«Kim bekitilgen mo'rlerdi buzıp, kitaptı ashıwg'a ılayıqlı?» – dedi. [3] Biraq
aspanda da, jerde de, jerdin' astında da kitaptı ashıp, onın' ishine qarawg'a
ılayıqlı hesh kim bolmadı. [4] Kitaptı ashıp, onın' ishine qarawg'a ılayıqlı
hesh kim tabılmag'anlıqtan, men qattı jıladım. [5] Sonda aqsaqallardın' biri
mag'an:

– Jılama! Qara, Yahuda urıwınan shıqqan Arıslan, Dawıttın' Urpag'ı
jen'ip shıqtı! Ol bekitilgen mo'rlerdi buzıp, kitaptı asha aladı, – dedi+.

[6] Sol waqıtta men to'rt maqluq penen aqsaqallar qorshap turg'an
taxtın' ortasında bawızlang'ang'a uqsag'an bir Qozını* ko'rdim.

Qozının' jeti mu'yizi ha'm jeti ko'zi bar edi. Bul ko'zler – Qudaydın'
pu'tkil jer ju'zine jibergen jeti ruwxı+. [7] Qozı jaqınlap barıp, taxtta
Otırg'annın' on' qolınan kitaptı aldı.

[8] Qozı kitaptı alg'anda, to'rt maqluq ha'm jigirma to'rt aqsaqal Onın'
ayag'ına jıg'ıldı. Ha'r birinin' qolında tarlı a'sbap ha'm xosh iyisli zatlarg'a
tolg'an altın keseler bar edi. Bul xosh iyisli zatlar muxaddeslerdin'*
duwaların bildiredi+. [9] Olar jan'a alg'ıs-maqtaw qosıg'ın aytıp bılay dedi:
«Sen kitaptı alıwg'a ha'm bekitilgen mo'rlerdi buzıp ashıwg'a ılayıqlısan'!

O'ytkeni Sen O'zin'di qurban ettin' ha'm ha'r bir urıw, til,
Xalıq ha'm milletten shıqqan adamlardı Qudayg'a arnaw ushın,
O'z qanın'dı to'gip, olardın' to'lemlerin o'tedin'+.
[10] Olardı patshalıg'ın'a eristirip,
Qudaydın' xızmetindegi ruwxaniyler qıldın'.
Olar jer ju'zinde ha'kimlik etedi»+.

[11] Son'ınan taxttı, maqluqlardı ha'm aqsaqallardı qorshag'an esap-
sansız, mın'lag'an, millionlag'an perishtelerdi ko'rdim ha'm olardın'
dawısların esittim+. [12] Olar dawıslap qosıq aytıp bılay dedi:
«Bawızlang'an Qozı ku'sh, baylıq, danalıq, qu'diret,
Hu'rmet, dan'q ha'm alg'ıs-maqtawdı alıwg'a ılayıqlı»+.

[13] Ja'ne men aspandag'ı, jer ju'zindegi, jerdin' astındag'ı ha'm
ten'izdegi pu'tkil jaratılıstın', olardag'ı pu'tkil barlıqtın' bılay dep qosıq
aytqanın esittim:

«Taxtta otırg'an ha'm Qozı
Alg'ıs-maqtawg'a, hu'rmetke, dan'qqa
Ha'm qu'diretke ma'n'gige iye bolsın!»+
14 To'rt maqluq: «Awmiyin!» dep juwap berdi, al jigirma to'rt aqsaqal
jerge jıg'ılıp tabındı+.

Bekitilgen mo'rlerdin' buzıp ashılıwı

6 [1] Son'ınan men Qozının' bekitilgen jeti mo'rdin' birinshisin buzıp
ashqanın ko'rdim. Sonda to'rt maqluqtın' birinin' gu'ldirmamanın'
gu'rkiregenine uqsag'an dawıs penen: «Kel» degenin esittim+. [2] Men
qarap, bir aq attı ko'rdim. Attın' u'stindeginin' oq jayı bar edi. Og'an bir taj
berildi. Ol jen'impaz bolıp, ja'ne jen'iske erisiwge atlandı+.
[3] Qozı bekitilgen ekinshi mo'rdi buzıp ashqanda, ekinshi maqluqtın':
«Kel» degenin esittim. [4] Sonda ottay qızıl bir at shıqtı. Atqa mingenge
adamlardın' bir-birin o'ltiriwi ushın, du'nya ju'zindegi paraxatshılıqtı joq
qılıw biyligi berildi. Og'an u'lken bir qılısh ta berildi+.
[5] Qozı bekitilgen u'shinshi mo'rdi buzıp ashqanda, u'shinshi
maqluqtın': «Kel» degenin esittim. Men qarap, bir qara attı ko'rdim. Atqa
mingennin' qolında pa'lle ta'rezi bar edi. [6] To'rt maqluqtın' ortasınan
shıqqan bir dawıstın': «Bir ku'nlik is haqıg'a bir qadaq biyday yamasa u'sh
qadaq arpa beriledi. Biraq, za'ytu'n mayına ha'm sharapqa zıyan tiygizbe!»
– degenin esittim+.
[7] Qozı bekitilgen to'rtinshi mo'rdi buzıp ashqanda, to'rtinshi
maqluqtın': «Kel!» degenin esittim. [8] Men qarap, aqshıl sur attı ko'rdim.
Atqa mingennin' atı o'lim bolıp, onın' izinen birew erip kiyatır edi. Bul –
o'liler ma'kanı edi. Olarg'a qılısh, ashlıq, juqpalı awırıwlar ha'm jerdegi
jırtqısh haywanlar menen adamlardı o'ltiriw ushın, du'nyanın' to'rtten bir
bo'leginin' u'stinen biylik berildi+.
[9] Qozı bekitilgen besinshi mo'rdi buzıp ashqanda, qurbanlıq
shalınatug'ın orınnın' astında Qudaydın' so'zi ha'm o'zleri aytqan
gu'walıqları ushın o'ltirilgenlerdin' janların ko'rdim+. [10] Olar ba'lent
dawıs penen baqırıp bılay dedi: «Muxaddes ha'm haqıyqıy İyemiz! Sen
endi qashan jer ju'zinde jasaytug'ınlardı hu'kim etip, olardan to'gilgen
qanımız ushın o'sh alasan'?»+ [11] Sonda olardın' ha'r birine aq kiyim
berilip: «Sizler sıyaqlı o'ltiriletug'ın o'zlerin'izdey xızmetshilerdin' ha'm
tuwısqanların'ızdın' sanı tolıq bolg'ang'a shekem az-maz ku'tip turın'lar»,
– delindi+.
[12] Qozı bekitilgen altınshı mo'rdi buzıp ashqanda qarasam, jer ku'shli
silkinip, quyash qara ju'nnen toqılg'an qaptay, al ay tolıg'ı menen qan
sıyaqlı qıp-qızıl bolıp ketti+. [13] Al aspandag'ı juldızlar ku'shli samal sebepli
shayqalg'an a'njir ag'ashınan to'gilgen pispegen miyweler sıyaqlı jerge

tu'sti+. 14 Aspan bolsa, oralg'an qag'az sıyaqlı joq bolıp ketti. Ha'r bir taw
ha'm ataw ornınan ko'shirildi+.
15 Sonda du'nyanın' patshaları, ha'meldarları, a'skerbasıları, bayları,
ku'shlileri, barlıq qul ha'm azat adamları u'n'girler menen tawdag'ı
jartaslar arasına jasırındı+. 16 Olar tawlar ha'm jartaslarg'a jalınıp:
«U'stimizge qulap, taxtın' u'stinde Otırg'annan ha'm Qozının' g'a'zebinen
bizlerdi jasıra go'rin'!+ 17 Sebebi olardın' qa'ha'rli g'a'zebinin' ku'ni keldi,
bug'an kim shıday aladı», – dedi+.

Mo'rlengen 144000 adam

7 [1] Bunnan son', men jer ju'zinin' to'rt mu'yeshinde turg'an to'rt
perishteni ko'rdim. Olar jer betine, ten'izge ha'm ha'r bir terekke
espesin dep, jer ju'zinin' to'rt samalın uslap turg'an edi+. [2] Men ja'ne
shıg'ıstan ko'terilip kiyatırg'an, tiri Qudaydın' mo'rine iye basqa bir
perishteni ko'rdim. Ol jerge ha'm ten'izge zıyan keltiriw biyligi berilgen
to'rt perishtege ba'lent dawıs penen baqırıp: [3] «Bizler Qudayımızdın'
xızmetshilerinin' man'laylarına mo'r baspag'anımızsha, jerge, ten'izge
ha'm tereklerge zıyan tiygizben'ler!» – dedi+. [4] Sonda men man'laylarına
mo'r basılg'anlardın' sanı bir ju'z qırıq to'rt mın' ekenin esittim. Olar İzrail
xalqının' barlıq urıwlarınan edi.

[5-8] Yahuda urıwınan on eki mın', Ruben urıwınan on eki mın', Gad
urıwınan on eki mın', Asher urıwınan on eki mın', Naftali urıwınan on eki
mın', Manasiya urıwınan on eki mın', Simon urıwınan on eki mın', Lebiy
urıwınan on eki mın', İsahar urıwınan on eki mın', Zebulon urıwınan on
eki mın', Yusup urıwınan on eki mın', Benamin urıwınan on eki mın'
adamg'a mo'r basıldı.

Aq kiyim kiygen ko'p adamlar

[9] Bunnan son' qarasam, ha'r tu'rli milletten, ha'r tu'rli urıwdan, ha'r
tu'rli xalıqtan ha'm ha'r tu'rli tilden bolg'an, hesh kim sanay almaytug'ın
u'lken topar taxtın' ha'm Qozının' aldında tur edi. Ha'mmesi aq kiyim
kiygen bolıp, qollarına xurma ag'ashının' shaqaların uslap turg'an edi+.
[10] Olar ba'lent dawıs penen:

«Qutqarıw taxt u'stinde otırg'an
Qudayımızdın' ha'm Qozının' qolında», – dep baqırıp turg'an edi+.

[11] Barlıq perishteler taxtın', aqsaqallardın' ha'm to'rt maqluqtın'
do'gereginde turg'an edi. Olar taxtın' aldında jerge jıg'ılıp, Qudayg'a
tabınıp bılay dedi:+
[12] «Awmiyin.
Alg'ıs, dan'q, danalıq,
Maqtaw, hu'rmet, ku'sh-qu'diret
Ma'n'gige Qudayımızdiki bolsın.
Awmiyin»+.

[13] Sonda aqsaqallardın' biri mennen:

– Aq kiyim kiygen mına adamlar kimler, olar qayaqtan keldi? – dep soradı.

14 – Bunı siz bilesiz, mırzam, – dedim men.

Ol mag'an bılay dedi:

– Bular – awır azaptı basınan keshirgenler. Kiyimlerin Qozının' qanı menen juwıp, appaq qılg'anlar+. 15 Sonlıqtan olar Qudaydın' taxtının' aldında turıp, Onın' İbadatxanasında ku'ni-tu'ni Og'an xızmet etedi. Taxtta Otırg'an olar menen birge bolıp, O'z panasında saqlaydı. 16 Olar endi hesh qashan ash bolmaydı ha'm sho'llemeydi, quyash yamasa ja'ziyrama ıssı olardı ku'ydirmeydi+. 17 O'ytkeni taxtın' ortasında bolg'an Qozı olardın' shopanı bolıp, tiri suw bulaqlarına alıp baradı. Quday olardın' barlıq ko'z jasların su'rtip taslaydı+.

Bekitilgen jetinshi mo'rdin' buzıp ashılıwı

8 [1] Qozı bekitilgen jetinshi mo'rdi buzıp ashqanda, aspanda yarım
saattay u'nsizlik ornadı+.
[2] Sonda men Qudaydın' aldında turg'an jeti perishteni ko'rdim. Olarg'a
jeti ka'rnay berildi+.
[3] Son'ınan basqa bir perishte kelip, qurbanlıq shalınatug'ın orında
turdı. Onın' qolında xosh iyisli zatlardı tu'tetiwge arnalg'an altın ıdıs bar
edi. Og'an pu'tkil muxaddeslerdin'* duwalarına qosıp, taxtın' aldındag'ı
altınnan islengen qurbanlıq shalınatug'ın orıng'a bag'ıshlaw ushın, ko'p
mug'darda xosh iyisli zatlar berildi+. [4] Sonda muxaddeslerdin' duwaları
menen birge xosh iyisli zatlardın' tu'tini perishtenin' qolınan ko'terilip,
Qudaydın' aldına jetip bardı+.
[5] Perishte xosh iyisli zatlar salıng'an ıdıstı alıp, onı qurbanlıq
shalınatug'ın orınnın' janıp turg'an shog'ına toltırdı da, jerge ılaqtırıp
jiberdi. Sonda gu'ldirmama gu'rkirep, gu'rsildegen dawıslar esitildi ha'm
shaqmaq shag'ıp, jer silkindi+.

Jeti ka'rnay

[6] Jeti perishte qollarındag'ı jeti ka'rnaydı shertiwge tayarlandı.
[7] Birinshi perishte ka'rnayın shertti. Sonda qang'a aralasqan burshaq
ha'm ot jerge jawdı. Jer betinin' u'shten biri, tereklerdin' u'shten biri ha'm
jasıl sho'plerdin' ha'mmesi janıp ketti+.
[8] Ekinshi perishte ka'rnayın shertti. Lawlap jang'an taw sıyaqlı u'lken
bir na'rse ten'izge ılaqtırıldı. Ten'izdin' u'shten biri qang'a aylandı+.
[9] Ten'izdegi janıwarlardın' u'shten biri o'ldi ha'm kemelerdin' u'shten biri
qıyralıp qaldı+.
[10] U'shinshi perishte ka'rnayın shertti. Sonda aspannan shom sıyaqlı
jalınlap jang'an bir u'lken juldız da'ryalardın' u'shten bir bo'legine ha'm
suw bulaqlarının' u'stine tu'sti+. [11] Bul juldızdın' atı – juwsan. Suwlardın'
u'shten bir bo'legi juwsan sıyaqlı ashshı boldı. Suw ashshı bolg'anlıqtan,
ishken adamlardın' ko'bisi o'lip qaldı+.
[12] To'rtinshi perishte ka'rnayın shertti. Quyashtın' u'shten biri, aydın'
u'shten biri ha'm juldızlardın' u'shten biri zaqımlandı. Olardın' u'shten
biri qaran'g'ılanıp, ku'ndiz ha'm tu'nnin' u'shten bir bo'legi jaqtısız
qaldı+.

13 Men son'ınan qarap, aspannın' ortasında ushıp ju'rgen bir bu'rkittin' ba'lent dawıs penen bılay degenin esittim: «Ha'siret, ha'siret! Jer ju'zinde jasawshılar ha'siret shegedi! Sebebi ka'rnayların shertetug'ın qalg'an u'sh perishte ka'rnay shertiwge tayar tur!»

9 [1] Besinshi perishte ka'rnayın shertti. Sonda men aspannan jerge
tu'sken bir juldızdı ko'rdim. Og'an teren' tun'g'ıyıqtın' awzın
ashatug'ın gilt berildi+. [2] Juldız teren' tun'g'ıyıqtın' awzın ashqanda,
tun'g'ıyıqtan u'lken peshtin' tu'tinindey tu'tin shıqtı. Bul tu'tinnen quyash
ha'm hawa qaran'g'ılanıp ketti. [3] Tu'tinnin' ishinen jerge shegirtkeler
jawdı. Olarg'a jerdegi shayanlardın' ku'shine uqsag'an bir ku'sh berilgen
edi+. [4] Shegirtkelerge jerdegi ko'k sho'plerge, o'simliklerge ha'm
tereklerge zıyan keltirmew, tek man'laylarında Qudaydın' mo'ri joq
adamlarg'a g'ana azap beriw buyırıldı+. [5] Olarg'a bul adamlardı o'ltirmey,
tek bes ay dawamında azap beriwge ruxsat etildi. Olar bergen azap adamdı
shayan shaqqanday qıynaydı. [6] Sol ku'nleri adamlar o'lim izleydi, biraq
taba almaydı. O'liwdi an'saydı, biraq o'lim olardan qashıp ketedi+.

[7] Shegirtkelerdin' ko'rinisi sawashqa tayarlang'an atlar sıyaqlı bolıp,
baslarında altın tajlarg'a uqsag'an tajları bar edi. Ju'zleri bolsa, adamnın'
ju'zine uqsag'an edi+. [8] Shashları hayaldın' shashınday, tisleri arıslannın'
tisindey edi+. [9] Ko'kireklerinde temir sawıtlarg'a uqsag'an sawıtlar bolıp,
qanatlarının' sesti sawashqa shawıp baratırg'an sansız atlı arbalardın' sesti
sıyaqlı edi+. [10] Shegirtkelerdin' shayandikindey quyrıqları ha'm iyneleri
bar edi. Quyrıqları adamlarg'a bes ay boyı azap beretug'ın ku'shke iye edi.
[11] Olardın' u'stinen teren' tun'g'ıyıqtın' perishtesi patshalıq etetug'ın edi.
Bul perishtenin' evreyshe atı Abbadon, al grekshe atı Apollion edi.

[12] Birinshi ha'siret o'tti, mine, bunnan son' ja'ne eki ha'siret
kelmekte+.

[13] Altınshı perishte ka'rnayın shertti. Sonda men Qudaydın' aldındag'ı
altınnan islengen qurbanlıq shalınatug'ın orınnın' to'rt mu'yeshindegi
shaqlardan shıqqan bir dawıstı esittim+. [14] Dawıs qolında ka'rnayı bar
altınshı perishtege: «Ullı Evfrat da'ryasının' janında baylawlı turg'an to'rt
perishteni bosatıp jiber», – dedi+. [15] Sonda anıq sol saat, sol ku'n, sol ay
ha'm sol jıl ushın tayar turg'an to'rt perishte adamlardın' u'shten birin
o'ltiriw ushın bosatılıp jiberildi+. [16] Olardın' atlı a'skerlerinin' sanı eki ju'z
million ekenligin esittim.

[17] Ayanımda ko'rgen atlar menen atlılardın' ko'rinisi mınaday:
atlılardın' ottay qızıl, qara ko'kshil ha'm ku'kirt ren'li sawıtları bar edi.
Atlardın' basları arıslannın' basına uqsag'an bolıp, awızlarınan ot, tu'tin
ha'm ku'kirt shıg'ıp turg'an edi. [18] Adamzattın' u'shten biri usı u'sh

ba'leden: bulardın' awzınan shıqqan ot, tu'tin ha'm ku'kirtten o'ldi.
19 O'ytkeni atlardın' ku'shi awızlarında ha'm quyrıqlarında edi. Quyrıqları
bası bar jılanlar sıyaqlı bolıp, adamlardı olar menen azaplaytug'ın edi.
20 Usı ba'lelerden o'lmey qalg'an adamlar o'z qolları menen islegen jaman
isleri ushın ta'wbe etpedi. Olar ya ko're, ya esite, ya ju're almaytug'ın altın,
gu'mis, qola, tas ha'm ag'ashtan islengen butlarg'a ha'm jinlerge
tabınıwdan waz keshpedi+. 21 Ja'ne de adam o'ltiriw, sıyqırshılıq islew,
jınısıy buzıqshılıq qılıw ha'm urlıq islewdi qoyıp, ta'wbe etpedi+.

Perishte ha'm kitapsha

10 [1] Son'ınan men aspannan tu'sip kiyatırg'an basqa bir ku'shli
perishteni ko'rdim. Ol bultqa orang'an bolıp, basının' u'stinde
raduga bar edi. Ju'zi quyashqa, ayaqları otlı su'tinge uqsag'an edi+. [2] Onın'
qolında ashılg'an bir kitapsha* bar edi. Ol on' ayag'ın ten'izge, al sol
ayag'ın jerge qoyıp,+ [3] arıslannın' aqırg'anına uqsag'an ba'lent dawıs
penen baqırdı. Ol baqırg'anda, jeti gu'ldirmama sesti gu'rkirep, tilge
kirdi+. [4] Jeti gu'ldirmama tilge kirgende, men jazbaqshı bolıp edim, biraq
aspannan bir dawıstın': «Jeti gu'ldirmamanın' aytqanların jazba, olardı
qupıya saqla», – degenin esittim+.

[5] Sonnan keyin, bir ayag'ı menen ten'izde, bir ayag'ı menen jerde
turg'anın o'zim ko'rgen sol perishte on' qolın aspang'a ko'terdi. [6] Ol
aspandı ha'm aspandag'ılardın' ha'mmesin, jerdi ha'm jerdegilerdin'
ha'mmesin, ten'izdi ha'm ten'izdegilerdin' ha'mmesin jaratqan ma'n'gi
tiri Qudaydın' atı menen ant iship: «Endi waqıt qalmadı. [7] Biraq, jetinshi
perishte ka'rnayın shertetug'ın ku'nlerde Qudaydın' O'z xızmetshileri –
payg'ambarlarg'a xabarlag'an sırlı jobası a'melge asadı», – dedi+.

[8] O'zim aspannan esitken dawıs menin' menen ja'ne so'ylese baslap:
«Barıp, ten'izde ha'm jerde turg'an perishtenin' qolındag'ı ashıwlı
kitapshanı al», – dedi.

[9] Men perishtenin' janına barıp, kitapshanı mag'an beriwin soradım.
Perishte mag'an: «Bunı al da, jep qoy. Ol qarnın'a barg'anda ashshı, al
awzın'da pal sıyaqlı tatlı boladı», – dedi+.

[10] Sonda men kitapshanı perishtenin' qolınan alıp, jep qoydım. Ol
awzımda pal sıyaqlı tatlı boldı, al jutqanımnan keyin qarnımdı ashıttı.
[11] Son'ınan mag'an bılay delindi: «Sen ja'ne ko'p xalıqlar, milletler, tiller
ha'm patshalar tuwralı payg'ambarshılıq aytıwın' tiyis».

Eki gu'wa

11 [1] Sonnan keyin, mag'an o'lsheytug'ın tayaq sıyaqlı qamıs berilip,
bılay delindi:
– Bar da, Qudaydın' İbadatxanasın ha'm qurbanlıq shalınatug'ın orındı
o'lshep, sol jerde sıyınıp atırg'anlardı sanap shıq+. [2] Al İbadatxananın'
sırtqı ha'wlisin o'lshemey qaldır. Sebebi ol jer butqa tabınıwshılarg'a
berildi. Olar muxaddes qalanı qırıq eki ay dawamında ayaq astı qıladı+.
[3] Men O'zimnin' eki gu'wama ku'sh beremen. Olar aza kiyimin kiyip, bir
mın' eki ju'z alpıs ku'n payg'ambarshılıq qıladı.
[4] Bul eki gu'wa – pu'tkil du'nyanın' İyesi Quday aldında turg'an eki
za'ytu'n ag'ashın ha'm eki shıra qoyg'ıshtı bildiredi+. [5] Eger kim de kim
olarg'a zıyan tiygizbekshi bolsa, olardın' awızlarınan ot shıg'ıp,
dushpanların ku'ydirip joq qıladı. Olarg'a zıyan tiygizbekshi bolg'anlar
usılay o'ltiriledi+. [6] Bul eki gu'wa o'zleri payg'ambarshılıq aytqan
ku'nlerde jawın jawmasın dep, aspandı jawıp taslaw biyligine iye. Ja'ne
olardın' suwlardı qang'a aylandırıwg'a, qansha qa'lese, jer ju'zin sonsha
ha'r tu'rli ba'lelerge duwshar etiwge de biyligi bar+.
[7] Olar gu'walıqların aytıp tawısqanda, teren' tun'g'ıyıqtan shıqqan
jırtqısh haywan olar menen urısadı ha'm olardı jen'ip o'ltiredi+. [8] Olardın'
o'ligi tımsalıy tu'rde Sodom ha'm Mısır dep atalatug'ın ullı qalanın'
ko'shesinde qaldırıladı. Olardın' İyesi İysa da sol jerde atanaq ag'ashqa
shegelengen edi+. [9] U'sh yarım ku'n barlıq xalıqlardın', urıwlardın', tiller
ha'm milletlerdin' adamları olardın' o'ligine qarap, denelerin qa'birge
qoyıwg'a ruxsat etpeydi+. [10] Jer ju'zinde jasawshılar bug'an quwanıp,
bayram qıladı ha'm bir-birine sawg'alar jiberedi. O'ytkeni bul eki
payg'ambar jer ju'zinde jasawshılarg'a azap bergen edi.
[11] Biraq u'sh yarım ku'nnen son', Qudaydan kelgen o'mir demi olardın'
denelerine enip, ekewi de ayaqqa turdı. Bunı ko'rgenlerdi ku'shli
qorqınısh biyledi+. [12] Sonda eki payg'ambar aspannan esitilgen bir
dawıstın' o'zlerine: «Bul jerge ko'terilin'ler», – degenin esitti. Olar
dushpanlarının' ko'z aldında bir bult u'stinde aspang'a ko'terilip ketti+.
[13] Sol waqıtta-aq ku'shli jer silkiniw bolıp, qalanın' onnan biri qıyralıp qaldı
ha'm jeti mın' adam nabıt boldı. Al qalg'an adamlardı ku'shli qorqınısh
biylep, aspandag'ı Qudaydı alg'ısladı+.
[14] Ekinshi ha'siret o'tti. Mine, u'shinshi ha'siret jaqınlap kelmekte+.

Jetinshi ka'rnay

15 Jetinshi perishte ka'rnayın shertti. Aspannan ba'lent dawıslar
esitilip:
«Du'nya ju'zi patshalıg'ı Quday
İyemizdiki ha'm Onın' Masixıniki boldı.
Ol ma'n'gige patshalıq etedi», – dedi+.
16 Qudaydın' aldında o'z taxtlarında otırg'an jigirma to'rt aqsaqal jerge
bas urıp, Qudayg'a tabındı ha'm bılay dedi:+
17 «Ha'mme na'rsege qu'diretli,
Bar bolg'an ha'm ha'zir de bar Quday İyemiz!
Sag'an shu'kirlik etemiz.
Sebebi Sen ullı qu'diretin' menen patshalıq ete basladın'+.
18 Usı sebepli, milletler ashıwg'a mingen edi.
Endi bolsa, Senin' g'a'zebin' olar u'stine jawdı.
O'lilerdi hu'kim etiw,
Xızmetshilerin' bolg'an payg'ambarlarg'a,
Muxaddeslerge, yag'nıy Senin' atın'dı hu'rmet etetug'ın u'lken-kishige
sıylıq beriw ha'm
Jer ju'zin nabıt qılıwshılardı nabıt qılıw waqtın' keldi»+.
19 Sonda Qudaydın' aspandag'ı İbadatxanası ashıldı ha'm
İbadatxanadag'ı Onın' Kelisim sandıg'ı ko'rindi. Sol waqıtta shaqmaq
shag'ıp, dawıslar ha'm gu'ldirmamanın' gu'rkiregeni esitildi. Jer silkinip,
ku'shli burshaq jawdı+.

Hayal ha'm aydarha

12 [1] Aspanda bir ullı ka'ramatlı belgi payda boldı: quyashqa
orang'an, ayaqlarının' astında ay, basında on eki juldızlı tajı bar bir
hayal ko'rindi+. [2] Hayal ha'mledar edi, ol bosanbaqshı bolıp, tolg'aq tutıp
baqırmaqta edi. [3] Son'ınan aspanda basqa bir ka'ramatlı belgi payda boldı:
jeti baslı, on shaqlı, baslarında jeti tajı bar, u'lken qızıl aydarha ko'rindi+.
[4] Aydarha quyrıg'ı menen aspandag'ı juldızlardın' u'shten birin sıpırıp,
jerge ılaqtırdı. Son'ınan ol tuwılıwdan-aq balanı jutıp jiberiw ushın,
tuwayın dep atırg'an hayaldın' aldında turıp aldı+. [5] Hayal ul tuwdı. Bul
bala barlıq milletlerdi temir tayaq penen basqaradı. Bala da'rhal Qudayg'a,
Qudaydın' taxtına alıp kelindi+. [6] Al hayal sho'lge qashıp ketti. Ol jerde
hayaldın' bir mın' eki ju'z alpıs ku'n bag'ılıwı ushın, Quday ta'repinen
tayarlang'an bir orın bar edi+.

[7] Aspanda sawash baslandı. Bas perishte Mixail ha'm onın' perishteleri
aydarhag'a qarsı urıstı. Aydarha da o'z perishteleri menen olarg'a qarsı
urıssa da,+ [8] ku'shi jetpey jen'ilip qalıp, aspandag'ı orınlarınan ayırıldı.
[9] U'lken aydarha, a'za'zu'l yamasa shaytan dep atalg'an, pu'tkil du'nyanı
joldan azg'ırg'an eski jılan perishteleri menen birlikte jerge ılaqtırıldı+.

[10] Sonda men aspanda ba'lent bir dawıstın' bılay degenin esittim:
«Qudayımızdın' qutqarıwı, qu'direti, patshalıg'ı
Ha'm Masixının' hu'kimdarlıg'ı endi ornadı.
O'ytkeni tuwısqanlarımızdın' ayıplawshısı,
Olardı Qudayımızdın' aldında ku'ni-tu'ni
Ayıplag'an shaytan jerge ılaqtırıldı+.
[11] Tuwısqanlarımız Qozının' qanı menen
Ha'm o'zleri aytqan gu'walıqları menen onı jen'di.
Bul ushın olar o'z janların o'limge qıydı+.
[12] Sonlıqtan, ha'y, aspan ha'm onda jasawshılar shadlanın'lar!
Al jer ha'm ten'iz sizler ha'siret shegesizler!
Sebebi shaytan qa'ha'rli tu'rde u'stilerin'izge tu'sti.
Ol o'z waqtının' az qalg'anın biledi»+.

[13] Aydarha o'zinin' jerge ılaqtırılg'anın ko'rgende, ul bala tuwg'an
hayaldın' izinen quwa ketti. [14] Hayaldın' jılannan sho'ldegi o'zi ushın
arnalg'an jerge ushıp ketiwi ushın, og'an u'lken bir bu'rkittin' eki qanatı
berildi. Hayal ol jerde u'sh yarım jıl* bag'ılıwı lazım edi+. [15] Sonda jılan

hayaldı sel menen ıg'ızıp jiberiw ushın, awzınan onın' izinen da'ryaday suw ag'ızdı. 16 Biraq jer awzın ashtı da, aydarhanın' awzınan ag'ızg'an suwın jutıp jiberip, hayalg'a ja'rdem etti. 17 Sonda aydarha hayalg'a qarsı qa'ha'rlendi. Ol hayal na'silinen bolg'an basqalar menen, yag'nıy Qudaydın' buyrıqların orınlap, İysa Masixtın' gu'walıg'ına sadıq qalg'anlar menen urısıwg'a atlandı+. 18 Aydarha ten'iz jag'asında turıp aldı*.

Ten'izden shıqqan jırtqısh haywan

13 [1] Son'ınan men on shaqlı, jeti baslı bir jırtqısh haywannın' ten'izden shıg'ıp kiyatırg'anın ko'rdim. Onın' shaqlarında on taj bolıp, baslarında Qudayg'a til tiygiziwshi atlar jazılg'an edi+. [2] Men ko'rgen jırtqısh haywan qaplang'a uqsag'an edi. Onın' ayaqları ayıwdın' ayag'ınday, awzı arıslannın' awzınday edi. Aydarha og'an o'z qu'direti ha'm taxtı menen birlikte u'lken biylik te berdi+. [3] Jırtqısh haywannın' baslarının' biri o'limshi halda jaraqatlang'anday bolıp ko'rindi. Degen menen, bul jaraqat jazılıp ketti. Sonda pu'tkil du'nya tan' qalıp, jırtqısh haywannın' izine erip ketti. [4] Adamlar jırtqısh haywang'a biylik bergen aydarhag'a sıyındı. Olar jırtqısh haywang'a da sıyınıp: «Bul jırtqısh haywang'a kim ten' kele aladı? Onın' menen kim urısa aladı?» – dedi.

[5] O'zin maqtap, Qudayg'a til tiygizetug'ın so'zler aytıw ushın jırtqısh haywang'a awız berildi. Ol ja'ne qırıq eki ay dawamında ju'rgizetug'ın biylik aldı+. [6] Qudayg'a, Onın' atı menen ma'kanına ha'm aspanda jasawshılarg'a til tiygiziw ushın, jırtqısh haywan awzın ashıp so'yley basladı. [7] Og'an muxaddeslerge* qarsı urısıp, olardı jen'iwge ku'sh berildi. Ol ha'r bir urıw, ha'r bir xalıq, ha'r bir til ha'm ha'r bir millet u'stinen biylikke iye boldı+. [8] Du'nyag'a tiyisli adamlardın' ha'mmesi, du'nya jaratılg'annan beri bawızlang'an Qozının' O'mir kitabında atı jazılmag'an ha'r bir adam jırtqısh haywang'a sıyındı+.

[9] Qulag'ı bar mınalardı esitip alsın:+

[10] *«Kimnin' ta'g'dirine tutqın bolıw jazılsa,*
Ol tutqıng'a tu'sedi.
Kimnin' ta'g'dirine qılısh penen o'ltiriliw jazılsa,
Ol qılısh penen o'ltiriledi» *.

Sol waqıtta muxaddeslerdin' sabır etip, iseniwi kerek boladı+.

Jerden shıqqan jırtqısh haywan

[11] Bunnan son', men jerden shıg'ıp kiyatırg'an basqa bir jırtqısh haywandı ko'rdim. Onın' qozınikindey eki mu'yizi bolıp, ol aydarha sıyaqlı so'yleytug'ın edi. [12] Bul jırtqısh haywan birinshi jırtqısh haywannın' pu'tkil biyligi menen ol ushın ha'reket etti. Jer ju'zin ha'm onda jasaytug'ınlardı o'limshi haldag'ı jaraqatı jazılg'an birinshi jırtqısh haywang'a sıyınıwg'a ma'jbu'rledi. [13] Ol u'lken ka'ramatlar* islep, ha'tte, adamlardın' ko'z

aldında aspannan jerge ot ta jawdırdı+. 14 Birinshi jırtqısh haywan ushın,
ol o'zine islewge ruxsat etilgen ka'ramatlar* arqalı jer ju'zinde
jasaytug'ınlardı joldan azg'ırdı. Ol adamlarg'a qılıshtan jaralang'an, biraq
tiri qalg'an birinshi jırtqısh haywannın' hu'rmetine onın' butın sog'ıwdı
buyırdı+. 15 Birinshi jırtqısh haywannın' butı tilge kirip, o'zine
tabınbag'anlardın' ha'mmesin o'ltiriwdi buyırsın dep, og'an birinshi
jırtqısh haywannın' butına jan beriw ushın qu'diret berildi+. 16 Ol ha'r bir
adamdı: u'lken-kishini, bay-jarlını, azat-quldı on' qolına yamasa
man'layına tamg'a bastırtıwg'a ma'jbu'rledi. 17 Solay etip, kim de kim usı
tamg'ag'a, yag'nıy birinshi jırtqısh haywannın' atına yamasa atının' sanına
iye bolmasa, bir na'rse satıp ala almaydı da, sata almaydı da.

18 Bul danalıqtı talap etedi. Aqılı jetken adam haywannın' sanın esaplap
shıqsın. O'ytkeni bul – adamnın' sanı. Onın' sanı altı ju'z alpıs altı.

Qozı ha'm 144000 adam

14 [1] Son'ınan qarap, Qozının' Sion tawının'* u'stinde turg'anın
ko'rdim. Qozı menen birlikte man'laylarında Qozının' ha'm Onın'
A'kesinin' atı jazılg'an bir ju'z qırıq to'rt mın' adam bar edi+. [2] Aspannan
sarqırap aqqan suwdın' sestindey, ku'shli gu'ldirmama dawısınday bir ses
esittim. Men esitken bul ses tarlı a'sbap shertiwshilerdin' shıg'arg'an
sestine uqsag'an edi+. [3] Usı bir ju'z qırıq to'rt mın' adam taxtın', to'rt
maqluqtın' ha'm aqsaqallardın' aldında jan'a bir qosıq aytıp turg'an edi.
Gu'nalarının' qunı o'telip, jer ju'zinen satıp alıng'an usı adamlardan basqa
hesh kim bul qosıqtı u'yrene almas edi+. [4] Bular – İyemizge sadıq qalıp,
butlarg'a tabınbag'an pa'k adamlar edi*. Qozı qayaqqa barsa, olar Onın'
izine eredi. Olar Qudaydın' ha'm Qozının' tun'g'ıshları bolıp, adamlar
arasınan satıp alıng'anlar+. [5] Awızlarınan jalg'an so'z shıqpag'an olar –
minsiz adamlar+.

[6] Bunnan son', men aspannın' ortasında ushıp ju'rgen basqa bir
perishteni ko'rdim. Bul perishte jer ju'zinde jasawshılarg'a: ha'r bir millet
ha'm urıwg'a, ha'r bir til ha'm xalıqqa ja'riyalanatug'ın ma'n'gi Xosh
Xabarg'a iye edi. [7] Ol ba'lent dawıs penen: «Qudaydan qorqın'lar! Onı
alg'ıslan'lar! Onın' hu'kim etetug'ın waqtı keldi. Aspandı, jerdi, ten'izdi
ha'm suw bulaqların Jaratqang'a sıyının'lar!» – dedi.

[8] Onın' izinen kiyatırg'an ekinshi perishte bılay dedi: «Quladı! O'z
buzıqshılıg'ının' ku'shli sharabın barlıq milletlerge ishkizip, olardı
azg'ırg'an ullı Babilon quladı!»+

[9] Ekewinin' izinen kiyatırg'an u'shinshi perishte ba'lent dawıs penen
bılay dedi: «Kim de kim birinshi jırtqısh haywang'a ha'm onın' mu'sinine
tabınıp, man'layına yamasa qolına onın' tamg'asın qabıl etse,+ [10] ol
Qudaydın' qa'ha'rli g'a'zep kesesinde* tayarlang'an Qudaydın' g'a'zebinin'
ku'shli sharabınan ishedi. Muxaddes perishtelerdin' ha'm Qozının' aldında
ot ha'm janıp turg'an ku'kirtten azap shegedi+. [11] Olarg'a azap beretug'ın
ottın' tu'tini sheksiz burqırap turadı. Birinshi jırtqısh haywang'a ha'm
onın' mu'sinine tabınıp, atının' tamg'asın qabıl etkenler ku'ni-tu'ni
tınıshlıq ko'rmeydi+. [12] Sol waqıtta Qudaydın' buyrıqların orınlap, İysag'a
degen isenimine sadıq qalg'an muxaddeslerdin'* sabırlıg'ı kerek
boladı»+.

13 Sonda aspannan bir dawıs mag'an: «Mınanı jazıp qoy: bunnan bılay,
İyemizge sadıq qalıp, janın qıyg'anlar qanday baxıtlı!» – dedi. «Awa, olar
miynetlerinin' ra'ha'tin ko'redi. Sebebi islegen islerinin' jemisi olardan
ayırılmaydı», – deydi Muxaddes Ruwx+.

Jerdin' zu'ra'a'tin jıynaw

14 Son'ınan men qarap, bir aq bulttı ko'rdim. Bulttın' u'stinde basında
altın tajı, qolında o'tkir orag'ı bar, Adam Ulına uqsag'an Birew otır edi+.
15 İbadatxanadan shıqqan basqa bir perishte bulttın' u'stinde Otırg'ang'a
ba'lent dawıs penen baqırıp: «Orag'ın'dı salıp, or! Orıw waqtı keldi.
O'ytkeni jerdin' zu'ra'a'ti pisip jetilisti», – dedi+.
16 Bulttın' u'stinde otırg'an orag'ın jerge siltedi ha'm jerdin' zu'ra'a'ti
orıldı+.
17 Aspandag'ı İbadatxanadan basqa bir perishte shıqtı. Onın' da o'tkir
orag'ı bar edi. 18 Al ot u'stinen biylikke iye basqa bir perishte qurbanlıq
shalınatug'ın orınnan shıg'ıp, o'tkir oraqlıg'a ba'lent dawıs penen: «O'tkir
orag'ın'dı iske sal! Jerdegi ju'zim ag'ashınan solqımlardı jıyna. Sebebi
ju'zim pisti», – dedi.
19 Perishte orag'ın jerge siltep, jerdegi ju'zimnin' zu'ra'a'tin jıynap aldı.
Onı Qudaydın' g'a'zebinin' u'lken iskenjesine ılaqtırdı+. 20 Ju'zim jemisleri
qalanın' sırtındag'ı iskenjede sıg'ıldı. İskenjeden aqqan qan u'sh ju'z
shaqırım* jerge deyin bardı ha'm atlardın' ju'wenlerine shekem ko'terildi.

Jeti perishte ha'm jeti ba'le

15 [1] Men aspanda ja'ne ullı ha'm tan' qalarlıq basqa bir belgi
ko'rdim. Bul – qolında son'g'ı jeti ba'le bar jeti perishte edi. O'ytkeni
usı ba'leler menen Qudaydın' g'a'zebi juwmaqlanatug'ın edi+.
[2] Sonda ot aralas shiyshe ten'iz sıyaqlı bir na'rseni ko'rdim.
Haywannın', onın' mu'sininin' ha'm atının' sanı u'stinen jen'iske
eriskenler qollarına Qudaydın' bergen tarlı a'sbapların alıp, shiyshe
ten'izdin' u'stinde turg'an edi+. [3] Olar Qudaydın' xızmetshisi Muwsanın'
ha'm Qozının' qosıg'ın aytıp turg'an edi:
«Ha'mme na'rsege qu'diretli Quday İye,
Senin' islerin' ullı ha'm a'jayıp,
O, milletler Patshası!*
Senin' jolların' haqıyqat ha'm a'dil+.
[4] İyem, Sennen qorqpaytug'ın,
Atın'dı alg'ıslamaytug'ın kim bar?
Sebebi tek jalg'ız Sen g'ana muxaddessen'.
Pu'tkil milletler kelip,
Senin' aldın'da tabınadı.
O'ytkeni Senin' a'dil islerin' ayan boldı»+.
[5] Bunnan son' men qarap, aspandag'ı İbadatxananın', yag'nıy Gu'walıq
shatırının'* ashılg'anın ko'rdim+. [6] Qolında jeti ba'le bar jeti perishte
jarqırag'an appaq kiyim kiyip, ko'kireklerine altın o'n'irshe baylap,
İbadatxanadan shıqtı+. [7] To'rt maqluqtın' biri jeti perishtege ma'n'gige
jasawshı Qudaydın' qa'ha'rli g'a'zebine tolı jeti altın kese berdi+.
[8] İbadatxana Qudaydın' ullılıg'ının' ha'm qu'diretinin' tu'tini menen tolıp
ketti. Jeti perishtenin' jeti ba'lesi tamamlanbag'ansha, hesh kim
İbadatxanag'a kire almadı+.

Qudaydın' g'a'zebine tolı jeti kese

16 [1] Son'ınan men İbadatxanadan shıqqan bir ba'lent dawıstın' jeti
perishtege: «Barın'lar! Qudaydın' g'a'zebine tolı jeti keseni jerge
to'gin'ler!» – degenin esittim+.
[2] Sonda birinshi perishte barıp, keseni jerge to'kti. Birinshi jırtqısh
haywannın' tamg'asına iye bolıp, onın' mu'sinine tabınatug'ınlardın'
u'stinde azap beriwshi jerkenishli jaralar payda boldı+.
[3] Ekinshi perishte kesesin ten'izge to'kti. Ten'iz o'linin' qanına
uqsaytug'ın qang'a aylanıp, ten'izdegi pu'tkil tirishilik nabıt boldı+.
[4] U'shinshi perishte kesesin da'ryalarg'a ha'm suw bulaqlarına to'kti.
Olar da qang'a aylandı+. [5] Suwlar u'stinen ha'kimlik etetug'ın perishtenin'
bılay degenin esittim:
«Ha'zir bar ha'm burınnan bar bolg'an muxaddes Qudayımız!
Senin' shıg'arg'an bul hu'kimlerin' a'dil+.
[6] Muxaddeslerdin'* ha'm payg'ambarlardın' qanın to'kkeni ushın,
Sen olarg'a qan ishkizdin'.
Bug'an olar ılayıqlı»+.
[7] Sonda men qurbanlıq shalınatug'ın orınnan shıqqan bir dawıstın'
bılay degenin esittim:
«Awa, ha'mme na'rsege qu'diretli Quday İyemiz,
Senin' hu'kimlerin' tuwrı ha'm a'dil»+.
[8] To'rtinshi perishte kesesin quyashqa to'kti. Sonlıqtan quyashqa
adamlardı ot penen ku'ydiriw ku'shi berildi. [9] Adamlardı ku'shli ha'wir
ku'ydirip jiberdi. Olar ta'wbe etpedi ha'm usı ba'lelerdin' u'stinen biylikke
iye bolg'an Qudaydı alg'ıslamay, Onın' atına til tiygizdi+.
[10] Besinshi perishte kesesin jırtqısh haywannın' taxtı u'stine to'kti.
Jırtqısh haywannın' patshalıg'ı tas tu'nek bolıp qaldı. Adamlar azapqa
shıdamay, tillerin tisledi+. [11] Biraq olar jaman is-ha'reketleri ushın ta'wbe
etpey, ko'rip atırg'an azapları ha'm jaraları sebepli, aspandag'ı Qudayg'a til
tiygizdi.
[12] Altınshı perishte kesesin ullı Evfrat da'ryasına to'kti. Ku'nshıg'ıstan
keletug'ın patshalarg'a jol tayarlaw ushın, da'ryanın' suwı qurıp qaldı+.
[13] Bunnan son', men aydarhanın', jırtqısh haywannın' ha'm jalg'an
payg'ambardın' awzınan shıqqan qurbaqalarg'a uqsaytug'ın u'sh jawız
ruwxtı ko'rdim+. [14] Bul ruwxlar – ka'ramatlar* isleytug'ın jinlerdin'

ruwxları edi. Olar ha'mme na'rsege qu'diretli Qudaydın' ullı ku'ninde bolatug'ın sawashqa pu'tkil du'nyanın' patshaların jıynaw ushın atlandı+.
15 «Mine, Men urı sıyaqlı ku'tilmegende kelemen! Jalan'ash bolıp ju'rip, uyatqa qalmawı ushın u'stindegi kiyimlerin saqlap, sergek turg'anlar qanday baxıtlı!» – (dedi İyemiz İysa)+.
16 U'sh jawız ruwx evreyshe «Armagedon» dep atalatug'ın jerge patshalardı jıynadı. 17 Jetinshi perishte kesesin hawag'a to'kti. İbadatxanadag'ı taxttan shıqqan ba'lent bir dawıs: «Orınlandı», – dedi. 18 Sonda shaqmaq shag'ıp, gu'rsildegen dawıslar esitildi ha'm gu'ldirmama gu'rkirep, ku'shli jer silkiniw boldı. Adamzat jer ju'zinde payda bolg'alı berli, bunday ku'shli jer silkiniw hesh qashan bolg'an emes+. 19 Ullı qala u'shke bo'linip quladı. Milletlerdin' qalaları da qıyralıp qaldı. Quday ullı Babilondı yadında saqlap, O'zinin' qa'ha'rli g'a'zebinin' sharabı tolı keseni og'an ishiw ushın berdi+. 20 Barlıq atawlar ornınan ko'ship, tawlar joq bolıp ketti+. 21 Aspannan adamlardın' u'stine ha'r bir danası batpanday ku'shli burshaq jawdı. Burshaq sonshelli qorqınıshlı bolıp, adamlar usı ba'le ushın Qudayg'a til tiygizdi+.

Jırtqısh qızıl haywannın' u'stinde otırg'an hayal

17 [1] Jeti kesesi bar jeti perishtenin' biri jaqınlap keldi de, menin' menen so'ylese baslap bılay dedi:

– Berman kel, men sag'an ko'p suwlardın' u'stinde otırg'an ullı buzıq hayaldın' qanday jazag'a tartılatug'ının ko'rsetemen+. [2] Du'nya patshaları onın' menen buzıqshılıq islegen edi. Jer ju'zinde jasawshılar onın' buzıqshılıg'ının' sharabına ma's bolg'an edi+.

[3] Son'ınan perishte meni Muxaddes Ruwxtın' basqarıwında sho'lge alıp bardı. Ol jerde men jeti baslı, on shaqlı, u'sti Qudayg'a til tiygizetug'ın atlarg'a tolı, jırtqısh qızıl haywannın' u'stinde otırg'an bir hayaldı ko'rdim+. [4] Hayal qızg'ılt ko'k ha'm qımbatlı qızıl lipaslar kiyip, altın, hasıl taslar ha'm hinjiler menen bezengen edi. Onın' qolında jerkenishli na'rselerge ha'm buzıqshılıg'ının' haramılıqlarına tolı altın kese bar edi. [5] Al man'layına bolsa:

«ULLI BABİLON,
DU'NYANIN' BUZIQLARININ' HA'M JERKENİSHLİ NA'RSELERİNİN' ANASI»,

degen sırlı at jazılg'an edi.

[6] Hayaldın' muxaddeslerdin'* ha'm İysa haqqında gu'walıq berip o'lgenlerdin' qanına ma's ekenin ko'rdim.

Bunı ko'rip, men qattı tan' qaldım+. [7] Perishte mag'an bılay dedi:

– Nege tan' qalıp tursan'? Men sag'an hayaldın' ha'm onı ko'terip ju'rgen jeti baslı, on shaqlı jırtqısh haywannın' sırın ashıp beremen. [8] Sen ko'rgen jırtqısh haywan burın bar edi, biraq ha'zir joq. Birazdan son', ol teren' tun'g'ıyıqtan shıg'ıp, nabıt boladı. Du'nya jaratılg'annan beri atları O'mir kitabında jazılmag'an jer ju'zinde jasawshılar jırtqısh haywandı ko'rgende hayran qaladı. Sebebi bul haywan bir waqıtları bar edi, endi joq, biraq ja'ne keledi+.

[9] Bunı tu'siniw ushın danalıq kerek. Jeti bas – hayal u'stinde otırg'an jeti tawdı ha'm jeti patshanı bildiredi. [10] Bulardın' besewi quladı, birewi bar, basqası ele kelmedi. Ol keledi, biraq uzaq waqıt turmaydı. [11] Burın bar bolg'an, biraq endi joq jırtqısh haywannın' o'zi segizinshi patsha. Aldın'g'ı jeti patshanın' biri bolg'an ol nabıt boladı.

[12] Sen ko'rgen on shaq ele patshalıq etpegen on patsha. Biraq bular jırtqısh haywan menen birlikte az waqıt* patshalıq etiw ushın biylik

aladı+. 13 Bul patshalar bir niyetke iye bolıp, ku'shlerin ha'm biyligin
jırtqısh haywang'a beredi. 14 Olar Qozıg'a qarsı urısadı, biraq Qozı olardı
jen'edi. O'ytkeni Qozı – hu'kimdarlar Hu'kimdarı ha'm patshalar Patshası.
Onın' menen birge bolg'anlar – shaqırılg'anlar, tan'lang'anlar ha'm Og'an
sadıq qalg'anlar+.
15 Son'ınan perishte mag'an bılay dedi:
– Mına sen ko'rgen suwlar, yag'nıy u'stinde buzıq hayal otırg'an suwlar
– xalıqlar, alamanlar, milletler ha'm tiller. 16 Sen ko'rgen on shaq ha'm
jırtqısh haywan buzıq hayaldı jek ko'rip, onın' ha'mme na'rsesin talan-
taraj etedi ha'm onı tır jalan'ash qaldıradı. Onın' etin jep, o'zin otqa
jandıradı+.
17 Sebebi Quday O'zinin' erkin orınlaw ushın, olardın' kewillerine usı
niyetti salg'an edi. Solay etip, Qudaydın' so'zleri orınlanıwg'a deyin olar
o'z ara kelisip, patshalıqların jırtqısh haywang'a beredi. 18 Sen ko'rgen
hayal – du'nya patshalarının' u'stinen ha'kimlik etetug'ın ullı qala.

Babilonnın' qulawı

18 [1] Bunnan son', men ku'shli biylikke iye basqa bir perishtenin'
aspannan tu'skenin ko'rdim. Onın' saltanatınan du'nya ju'zi jarqırap
ketti+. [2] Perishte qattı dawıslap bılay dedi:
«Quladı! Ullı Babilon quladı!
Ol endi jinlerdin' ma'kanı,
Ha'r tu'rli jawız ruwxlardın' ordası,
Ha'r qıylı haram ha'm jerkenishli
quslardın' uyası boldı+.
[3] O'ytkeni barlıq milletler
onın' buzıqshılıg'ının' ku'shli sharabın ishti*.
Du'nyanın' patshaları onın' menen
birge buzıqshılıq isledi.
Du'nyanın' sawdagerleri de onın'
asıp-tasqan molshılıg'ınan bayıp ketti»+.
[4] Sonda men aspannan basqa bir dawıs esittim. Bul dawıs bılay dedi:
«Ha'y, xalqım!
Onın' gu'nalarına sherik bolıp,
Ol duwshar bolg'an ba'lelerge duwshar bolmawın' ushın,
onnan shıg'ıp ket!+
[5] Sebebi onın' gu'naları u'sti-u'stine jıynalıp, aspang'a jetti,
Quday onın' jaman islerin yadında saqladı+.
[6] Babilon sizlerge ne qılg'an bolsa, og'an sonı qaytarın'lar.
İslegen islerin eki ese etip qaytarın'lar,
O'zi aralastırıp tayarlag'an sharaptan eki ese toltırıp, og'an berin'ler+.
[7] Ol qanshama sa'n-saltanatqa ha'm molshılıqqa bo'lengen bolsa,
og'an sonshama qayg'ı-ha'siret berin'ler.
O'ytkeni ol o'z kewlinde:
„Men hayal patsha bolıp, taxtta otırman, jesir emespen.
Hesh qashan qayg'ı ko'rmeymen“, – deydi+.
[8] Sonlıqtan ol o'lim, qayg'ı ha'm ashlıq ba'lelerine
bir ku'nnin' ishinde duwshar boladı,
ol otta janıp ku'l boladı.
Sebebi onı hu'kim qılıwshı Quday İyemiz qu'diretli»+.

9 Onın' menen birge buzıqshılıq islep, onın' asıp-tasqan molshılıg'ın
bo'lisken du'nyanın' patshaları ol janıp atırg'an ottın' tu'tinin ko'rgende,
onı azalap jılaydı+. 10 Olar onın' shegip atırg'an azabınan qorqıp, uzaqta
turıp:
«Way-way, ullı qala,
ku'shli qala Babilon!
Az waqıt ishinde hu'kim etildin'-g'o», – deydi.
11 Du'nyanın' sawdagerleri de ol ushın jılap, aza tutadı. O'ytkeni
olardın' buyımların satıp alatug'ın endi hesh kim joq. 12 Olar altın, gu'mis,
hasıl taslar, hinji, bahalı gezleme, jipek, qızg'ılt ko'k ha'm qırmızı
gezlemelerdi, ha'r tu'rli xosh iyisli ag'ashlardı, pil su'yeginen islengen
zatlardı, qımbat bahalı ag'ashlardan islengen na'rselerdi, qola, temir ha'm
ma'rmerden islengen ha'r qıylı buyımlardı, 13 da'mli qabıq, mazalı da'm
beretug'ın na'rselerdi, xosh iyisli tu'tetkilerdi, a'tir may, a'tir, sharap,
za'ytu'n mayı, sapalı un ha'm biyday, iri qara mal ha'm qoylar, atlar ha'm
arbalar, qullardı*, ja'ne de adam janın satatug'ın ha'm satıp alatug'ın edi.
14 Olar ja'ne: «Janın' su'ygen miyweler qolın'nan ketti. Pu'tkil baylıg'ın'
ha'm ko'zdi qamastıratug'ın zatların' joq boldı. Endi olardı hesh qashan
taba almaysan'», – deydi.
15 Babilonda usı na'rselerdi satıp, bayıp ketken sawdagerler qalanın'
shekken azabınan qorqınıshqa tu'sedi ha'm uzaqta turıp, jılap aza tutadı.
16 Olar bılay deydi:
«Way, way, ullı qala! Bahalı gezleme, qızg'ılt ko'k ha'm qırmızı lipaslar
kiygen,
altın, hasıl taslar ha'm hinjiler menen bezengen ullı qala!
17 Usınday u'lken baylıq az waqıt ishinde joq boldı».
Barlıq keme basshıları, keme jolawshıları, kemede isleytug'ınlar ha'm
ten'izden ku'n ko'retug'ınlardın' ha'mmesi uzaqta turıp,+ 18 ol jang'an
ottın' tu'tinin ko'rgende:
«Usı ullı qalag'a ten' keletug'ın qala bar ma?» – dep dad saldı+.
19 Baslarına ku'l shashtı, aza tutıp jılap, bılay dep baqırıstı:
«Way, way, ullı qala!
Ten'iz kemelerine iye bolg'anlardın' ha'mmesi
ol sebepli, onın' qımbat bahalı buyımları sebepli bayıg'an edi.
Degen menen, qala az waqıt ishinde wayran boldı+.

[20] Quwanın'lar Babilonnın' awhalına,
Ha'y aspan, muxaddesler*, elshiler ha'm payg'ambarlar!
Sebebi Quday onı hu'kim etip, sizler ushın o'sh aldı»+.
[21] Son'ınan bir ku'shli perishte u'lken digirman tasına uqsaytug'ın bir
tastı ko'terip, ten'izge ılaqtırdı da, bılay dedi:
«Ullı qala Babilon!
Minekey, ol usınday ku'sh penen
ılaqtırılıp, ma'n'gige joq boladı+.
[22] Endigiden bılay, sende tarlı a'sbap shertiwshilerdin',
qosıqshılardın', sırnay ha'm ka'rnay shertiwshilerdin' dawısları
hesh qashan esitilmeydi.
Sende qaytıp hesh bir o'nerdin' ustası tabılmaydı,
digirmannın' dawısı hesh qashan esitilmeydi+.
[23] Sende bunnan bılay shıra jaqtısı bolmaydı.
Kelin-ku'yew sesleri hesh qashan esitilmeydi.
O'ytkeni sawdagerlerin' du'nyada ataqlı adamlar bolıp,
pu'tkil milletler senin' sıyqırshılıg'ın' menen azg'ırılg'an edi+.
[24] Ja'ne de, payg'ambarlardın',
muxaddeslerdin' ha'm jer ju'zinde o'ltirilgenlerdin'
ha'mmesinin' qanı sennen tabılg'an edi»+.

Haliluya

19 [1] Bunnan son', men aspanda ko'p sanlı alamannın' dawısına
uqsag'an ba'lent dawıslardı esittim. Olar bılay dedi:
«Haliluya*!
Qutqarıw, ullılıq ha'm qu'diret
Qudayımızg'a tiyisli+.
[2] Sebebi Onın' hu'kimleri tuwrı ha'm a'dil.
Ol jer ju'zin buzıqshılıg'ı menen haramlag'an
Ullı buzıq hayaldı hu'kim etip,
O'z xızmetshilerinin' qanı ushın onnan o'sh aldı»+.
[3] Olar ja'ne dawıslap bılay dedi:
«Haliluya!
Buzıq hayaldın' jang'an otının' tu'tini
Ma'n'gige burqırap turadı»+.
[4] Sonda jigirma to'rt aqsaqal ha'm to'rt maqluq jerge jıg'ılıp:
«Awmiyin! Haliluya!» – dedi de, taxt u'stinde otırg'an Qudayg'a tabındı+.
[5] Son'ınan taxttan shıqqan bir dawıs bılay dedi:
«Ha'y, Qudayımızdın' barlıq xızmetshileri!
Onnan qorqıwshı u'lken-kishi ha'mmen'iz,
Onı alg'ıslan'lar!»+
[6] Son' men u'lken alamannın' dawısına, sarqırap aqqan suwlardın'
shuwıldısına ha'm ku'shli gu'ldirmamanın' gu'rkiregenine uqsag'an
dawıstı esittim. Sol dawıs bılay dedi:
«Haliluya!
O'ytkeni ha'mme na'rsege qu'diretli Quday İyemiz patshalıq etedi+.
[7] Shadlanıp, kewil ko'tereyik!
Onı dan'qqa bo'leyik!
Sebebi Qozının' neke toyı baslanajaq,
Onın' qalın'lıg'ı o'zin tayarladı+.
[8] Og'an kiyiw ushın,
Taza, jarqırag'an appaq ko'ylek berildi».
Taza, appaq ko'ylek – muxaddeslerdin'* haq islerin bildiredi+.
[9] Sonda perishte mag'an:
– Bılay dep jaz: «Qozının' neke toyına shaqırılg'anlar qanday baxıtlı!» –
dedi.

Ol ja'ne:

– Bul so'zler – Qudaydın' haqıyqat so'zleri, – dedi.

10 Men og'an tabınıw ushın, ayaqlarına jıg'ıldım. Biraq ol mag'an bılay dedi:

– Bunday qıla go'rme! Men de sen ha'm İysanın' gu'walıg'ına iye tuwısqanların' sıyaqlı, Qudaydın' xızmetshisimen. Qudayg'a tabın! O'ytkeni İysanın' gu'walıg'ı – Muxaddes Ruwx ta'repinen ilhamlandırılg'an payg'ambarshılıq so'zlerinin' tiykarı*, – dedi+.

Aq Atlı

11 Bunnan son', men aspannın' ashılg'anın ko'rdim. Ol jerde bir aq at turg'an bolıp, atqa Mingennin'* atı Sadıq ha'm Haqıyqat edi. Ol a'dillik penen hu'kim shıg'arıp, sawash ju'rgizedi+. 12 Onın' ko'zleri lawlap jang'an otqa uqsag'an bolıp, al basında bolsa ko'p sanlı taj bar edi. Onda O'zinen basqa hesh kim bilmeytug'ın bir at jazılg'an edi+. 13 Ol qang'a boyalg'an kiyim kiygen bolıp, Onın' atı – Qudaydın' So'zi edi+. 14 Taza ha'm appaq kiyim kiygen aspan la'shkerleri aq atlarg'a minip, Onın' izinen kiyatır edi. 15 Onın' awzınan o'tkir qılısh shıg'ıp turg'an bolıp, Ol sol qılısh penen milletlerdi o'ltiredi. Olardı temir tayaq penen basqaradı ha'm ha'mme na'rsege qu'diretli Qudaydın' qa'ha'rli g'a'zebinin' sharabın sıg'ıp shıg'aratug'ın iskenjeni O'zi basadı+. 16 Onın' kiyiminde ha'm sanında:

«PATSHALAR PATSHASI HA'M HU'KİMDARLAR HU'KİMDARI»,

degen at jazılg'an edi+.

17-18 Son'ınan men quyashta turg'an bir perishteni ko'rdim. Ol ba'lent dawıs penen baqırıp, aspanda ushıp ju'rgen barlıq quslarg'a bılay dedi: «Patshalardın', a'skerbasılardın' ha'm ku'shli adamlardın', atlardın' ha'm atqa mingenlerdin', azat-qullardın', u'lken-kishi ha'mmenin' o'liginin' etin jew ushın bir jerge jıynalıp, Qudaydın' ullı zıyapatına kelin'ler»++.

19 Sonda men jırtqısh haywandı, du'nya patshaların ha'm olardın' la'shkerlerin ko'rdim. Olar atta Otırg'an menen ha'm Onın' la'shkerleri menen urısıw ushın bir jerge jıynalg'an edi+. 20 Jırtqısh haywan ha'm onın' aldında ka'ramatlar* islegen jalg'an payg'ambar qolg'a alındı. Jırtqısh haywannın' tamg'asın qabıl etip, onın' mu'sinine tabıng'anlardı o'z ka'ramatları menen azg'ırg'an – usı jalg'an payg'ambar edi. Olardın' ekewi de ku'kirt jang'an ot ko'line tiriley ılaqtırıldı+. 21 Al qalg'anlar atta

Otırg'annın'* awzınan shıqqan qılısh penen o'ltirildi. Barlıq quslar olardın' o'liginin' etin jep toydı+.

Mın' jıl

20 [1] Son' men qolında teren' tun'g'ıyıqtın' gilti ha'm u'lken shınjırı
bar bir perishtenin' aspannan tu'skenin ko'rdim+. [2] Perishte
aydarhanı, yag'nıy a'za'zu'l ha'm shaytan dep atalg'an sol eski jılandı
tutıp, mın' jılg'a baylap tasladı+. [3] Mın' jıl tamam bolmag'ansha,
milletlerdi endi azg'ırmasın dep, onı teren' tun'g'ıyıqqa ılaqtırıp jiberdi. Ol
jerdi jawıp, awzın mo'rlep tasladı. Mın' jıl o'tkennen son', ol qısqa
mu'ddetke bosatılıwı tiyis+.

[4] Son'ınan men taxtlardı ha'm olarda otırg'anlardı ko'rdim. Olarg'a
hu'kim etiw biyligi berilgen edi. İysanın' gu'walıg'ı ha'm Qudaydın' so'zi
ushın bası kesilgenlerdin' janların da ko'rdim. Bular jırtqısh haywang'a
ha'm onın' mu'sinine tabınbag'an, man'laylarına ha'm qollarına jırtqısh
haywannın' tamg'asın bastırmag'an edi. Olar tirilip, Masix penen birge
mın' jıl patshalıq etti+.

[5] Bul – birinshi qayta tiriliw. Qalg'an o'liler mın' jıl tamam
bolmag'ansha tirilmedi. [6] Birinshi qayta tiriliwde qatnasqanlar baxıtlı
ha'm muxaddes. Ekinshi o'limnin' bular u'stinen hesh qanday biyligi joq.
Olar Qudaydın' ha'm Masixtın' ruwxaniyleri bolıp, Onın' menen birlikte
mın' jıl patshalıq etedi+.

Shaytannın' jazalanıwı

[7] Mın' jıl o'tkennen son', shaytan qamalg'an jerinen azat etiledi. [8] Jer
ju'zinin' to'rt mu'yeshindegi milletlerdi, Gog ha'm Magogtı azg'ırıp, olardı
sawashqa jıynaw ushın, ol qamaqtan shıg'adı. Olardın' sanı ten'izdin' qumı
sıyaqlı san-sanaqsız boladı+. [9] Olar jer ju'zin basıp o'tip, muxaddeslerdin'*
ma'kanı bolg'an Qudaydın' su'yikli qalasın qorshap aldı. Biraq aspannan ot
jawıp, olardı ku'ydirip, joq qılıp jiberdi+. [10] Al olardı azg'ırg'an shaytan ot
ha'm ku'kirt ko'line ılaqtırıldı. Burın sol jerge jırtqısh haywan ha'm jalg'an
payg'ambar da ılaqtırılg'an edi. Olar ku'ni-tu'ni, ma'n'gige azap shegedi+.

O'lilerdin' hu'kim etiliwi

[11] Sonda men bir ullı aq taxttı ha'm taxtta Otırg'andı* ko'rdim. Jer
ha'm aspan Onın' ju'zinen qashıp, joq bolıp ketti+. [12] Taxttın' aldında
turg'an u'lken-kishi o'lilerdi de ko'rdim. Son'ınan bir kitaplar ashıldı.
Basqa bir kitap ta ashıldı, bul – O'mir kitabı edi. O'liler kitaplarda
jazılg'anlar boyınsha, o'z islerine qaray hu'kim etildi+. [13] Ten'iz o'zinde

bolg'an o'lilerdi, o'lim ha'm o'liler ma'kanı da o'zlerinde bolg'an o'lilerdi shıg'arıp berdi. Ha'r biri o'z islerine qaray hu'kim etildi+. 14 O'lim ha'm o'liler ma'kanı ot ko'line ılaqtırıldı. Bul ot ko'li – ekinshi o'lim. 15 Atları O'mir kitabında jazılmag'anlardın' ha'mmesi ot ko'line ılaqtırıldı+.

Jan'a aspan ha'm jan'a jer

21 [1] Bunnan son', men jan'a aspan menen jan'a jerdi ko'rdim. Sebebi burıng'ı aspan ha'm burıng'ı jer joq bolıp ketken edi. Endi ten'iz de joq edi+. [2] Ja'ne men aspannan, Qudaydın' janınan tu'sip kiyatırg'an muxaddes qala – jan'a Erusalimdi ko'rdim. Ol o'z ku'yewi ushın tayarlanıp bezengen kelin sıyaqlı edi+. [3] Sonda taxttan shıqqan bir ba'lent dawıstın' bılay degenin esittim: «Mine, Qudaydın' ma'kanı adamlar arasında. Quday da olardın' arasında jasaydı. Olar Qudaydın' xalqı boladı, Qudaydın' O'zi de olardın' Qudayı bolıp, olar menen birge jasaydı+. [4] Quday olardın' barlıq ko'z jasların su'rtip taslaydı. Endi o'lim de, qayg'ı da, jılaw da, azap ta bolmaydı. O'ytkeni burıng'ılar o'tip ketti»+.

[5] Taxtta Otırg'an:

– Endi ha'mmesin jan'alayman, – dedi. Ol ja'ne mag'an: – Mınanı jaz: sebebi bul so'zler isenimli ha'm haqıyqat, – dedi+. [6] Son'ınan Ol mag'an bılay dedi: – Orınlandı. Men – Alfa ha'm Omegaman, birinshi ha'm son'g'ıman. Sho'llegen adamg'a o'mir suwının' bulaqlarınan esheyin suw beremen+. [7] Jen'ip shıqqan usılardı miyras etip aladı. Men onın' Qudayı bolaman, ol Mag'an perzent boladı+. [8] Biraq qorqaqlar, isenbeytug'ınlar, haramılar, adam o'ltiriwshiler, buzıqlar, sıyqırshılar, butparazlar ha'm barlıq o'tirikshilerdin' ornı – ku'kirt jang'an ot ko'li boladı. Bul – ekinshi o'lim+.

Jan'a Erusalim

[9] Son'ınan aqırg'ı jeti ba'lege tolı jeti kesesi bar jeti perishtenin' biri janıma kelip:

– Berman kel. Men sag'an Qozının' qalın'lıg'ın ko'rsetemen. Ol Qozının' bolajaq kelinshegi, – dedi+.

[10] Perishte meni Muxaddes Ruwxtın' basqarıwında u'lken ha'm biyik bir tawg'a ko'terdi. Ol jerden mag'an aspannan, Qudaydın' janınan tu'sip kiyatırg'an muxaddes qala Erusalimdi ko'rsetti+. [11] Qala Qudaydın' saltanatına iye edi. Ol hasıl tas sıyaqlı, kristallday mo'ldir yaspis tası sıyaqlı jarqırap tur edi+. [12] Qalanın' u'lken ha'm biyik diywalları bolıp, on eki da'rwazası bar edi. Da'rwazalardı on eki perishte qarawıllaytug'ın edi. Da'rwazalarg'a İzraildın' on eki urıwının' atları jazılg'an edi. [13] Shıg'ısta u'sh da'rwaza, arqada u'sh da'rwaza, qublada u'sh da'rwaza, batısta u'sh

da'rwaza bar edi+. 14 Qalanın' diywalları on eki tiykar tasqa iye bolıp,
olarda Qozının' on eki elshisinin' atları jazılg'an edi+.
15 Menin' menen so'ylesken perishtenin' qolında qalanı ha'm qalanın'
da'rwazaları menen diywalların o'lshew ushın, o'lsheytug'ın altın tayaq
bar edi+. 16 Qala to'rt mu'yesh ta'rizinde bolıp, uzınlıg'ı menen eni birdey
edi. Perishte qalanı o'lsheytug'ın tayaq penen o'lshegende, uzınlıg'ı, eni
ha'm biyikligi birdey bolıp, ha'r bir ta'repi eki mın' eki ju'z shaqırım*
bolıp shıqtı+. 17 Perishte diywallardı da o'lshep shıqtı. Adamnın' o'lshemi
boyınsha, diywallardın' biyikligi alpıs bes metr* bolıp shıqtı. 18 Diywallar
yaspis tasınan, al qala mo'ldir shiyshe sıyaqlı, sap altınnan salıng'an edi.
19 Qala diywallarının' tiykar tasları ha'r tu'rli hasıl taslar menen bezelgen
edi. Birinshi tiykar tası yaspis, ekinshisi ko'k sapfir, u'shinshisi xalkidon,
to'rtinshisi jasıl zumrat,+ 20 besinshisi ala sardoniks, altınshısı sardolik,
jetinshisi sarı yaqıt, segizinshisi ko'k zumrat, tog'ızınshısı sarı topaz,
onınshısı sarı zumrat, on birinshisi ko'k yaqıt, on ekinshisi qızg'ılt ko'k
ametist. 21 On eki da'rwaza on eki hinji, yag'nıy ha'r bir da'rwaza bir
hinjiden sog'ılg'an edi. Qalanın' ko'shesi mo'ldir shiyshe sıyaqlı sap
altınnan edi.
22 Men qalada İbadatxana ko'rmedim. O'ytkeni ha'mme na'rsege
qu'diretli Quday İyemiz ha'm Qozı qalanın' İbadatxanası edi+. 23 Qalanı
jaqtılandırıw ushın quyashtın' yamasa aydın' keregi joq edi. Sebebi
Qudaydın' saltanatı onı jaqtılandırıp turatug'ın edi. Al Qozı onın' shırası
edi+. 24 Milletler qalanın' jaqtısında ju'redi. Du'nya patshaları o'z dan'q-
saltanatın ol jerge alıp keledi+. 25 Qalanın' da'rwazaları ha'r qashan ashıq
turadı, o'ytkeni ol jerde hesh qashan tu'n bolmaydı+. 26 Adamlar o'z
milletinin' dan'q-saltanatın ha'm abırayın ol jerge alıp keledi. 27 Og'an hesh
qanday haram na'rse, jerkenishli ha'm jalg'an isler islegen hesh kim hesh
qashan kirmeydi. Tek atları Qozının' O'mir kitabında jazılg'anlar g'ana
kiredi+.

22 [1] Sonda perishte mag'an kristall sıyaqlı jıltırag'an o'mir suwının' da'ryasın ko'rsetti. Bul da'rya Qudaydın' ha'm Qozının' taxtınan shıg'ıp,+ [2] qalanın' ken' ko'shesinin' ortası boylap ag'ıp tur edi. Da'ryanın' eki ta'repinde ha'r ayda on eki tu'rli miywe berip turatug'ın o'mir teregi bar edi. Terektin' japıraqları bolsa, milletlerdin' shıpa alıwı ushın arnalg'an edi+. [3] Endi hesh qanday g'arg'ıs bolmaydı. Qudaydın' ha'm Qozının' taxtı qalanın' ishinde boladı. Al xızmetshileri Og'an xızmet etedi. [4] Olar Qudaydın' ju'zin ko'redi, man'laylarına Onın' atı jazıladı+. [5] Endi tu'n bolmaydı. Ya shıra jaqtısının', ya quyash jaqtısının' keregi bolmaydı. Sebebi Quday İyemizdin' O'zi olarg'a jaqtı boladı ha'm olar ma'n'gige patshalıq etedi+.

İysanın' keliwi

[6] Son'ınan perishte mag'an bılay dedi:

– Bul so'zler – isenimli ha'm haqıyqat. O'z payg'ambarlarına Ruwxın bergen Quday İyemiz jaqın arada bolıwı tiyis waqıyalardı xızmetshilerine bildiriw ushın, O'z perishtesin jiberdi+.

[7] «Mine, Men jıldam kelemen! Bul kitaptın' payg'ambarshılıq so'zlerin orınlaytug'ın adam qanday baxıtlı!» – deydi İyemiz İysa+.

[8] Men – usılardı esitken ha'm ko'rgen Yuxanman. Bulardı esitip ha'm ko'rgenimde, usılardı mag'an ko'rsetken perishtege tabınıw ushın, onın' ayaqlarına jıg'ıldım+. [9] Biraq ol mag'an:

– Bunday qıla go'rme! Men de sen, payg'ambar bolg'an tuwısqanların' ha'm bul kitaptın' so'zlerin orınlaytug'ınlar sıyaqlı, Qudaydın' xızmetshisimen. Qudayg'a tabın, – dedi.

[10] Son'ınan ol mag'an bılay dedi:

– Bul kitaptın' payg'ambarshılıq so'zlerin mo'rlep taslama. O'ytkeni waqıt jaqın qaldı+. [11] Jamanlıq qılatug'ın adam ja'ne de jamanlıq qılıwdı dawam etsin. Haram bolg'an adam haram isin dawam etsin. Haq bolg'an adam ja'ne de haq isler isley bersin. Muxaddes bolg'an adam muxaddes bolıp qalsın+.

[12] İyemiz İysa bılay deydi:

«Mine, Men jıldam kelemen! Beretug'ın sıyım O'zim menen birge. Ha'r bir adamg'a islerine qaray qaytaraman+. [13] Men – Alfa ha'm Omegaman, birinshi ha'm son'g'ıman, bası ha'm aqırıman+.

14 O'mir tereginen jewge huqıq alıw ushın ha'm qalag'a da'rwaza arqalı
kiriw ushın kiyimlerin juwg'anlar qanday baxıtlı!+ 15 İytler – sıyqırshılar,
neke hadallıg'ın buzıwshılar, adam o'ltiriwshiler, butqa tabınıwshılar,
o'tirikti jaqsı ko'rip, jalg'an islerdi islewshilerdin' ha'mmesi sırtta qaladı+.
16 Men, İysa, iseniwshi ja'ma'a'tlerdegi sizlerge bul gu'walıqtı jetkizsin
dep, O'z perishtemdi jiberdim. Men – Dawıttın' tiykarı ha'm urpag'ı, jaqtı
tan' juldızıman»+.
17 Muxaddes Ruwx ha'm kelin: «Kel!» deydi. Esitken ha'r bir adam:
«Kel!» desin. Sho'llegen adam kelsin, qa'legen adam o'mir suwınan
esheyin alsın+.
18 Bul kitaptag'ı payg'ambarshılıq so'zlerin esitken ha'r bir adamdı
eskertip atırman: eger kim de kim bul so'zlerge bir na'rse qossa, Quday da
onı bul kitaplarda jazılg'an ba'lelerge duwshar etedi+. 19 Eger kim de kim
bul payg'ambarshılıq kitabının' so'zlerinen bir na'rse alıp taslasa, Quday
da onı bul kitapta jazılg'an o'mir tereginen ha'm muxaddes qaladan
u'lessiz qaldıradı.
20 Bulardı gu'walıq etip aytqan İyemiz: «Awa, Men jıldam kelemen», –
deydi.
Awmiyin! Kele go'r, İyem İysa!+
21 İyemiz İysanın' miyrimi ha'mmen'izge yar bolsın! Awmiyin.

---

* 1:1 **Masix** – evrey tilinde «Basına may quyılg'an adam» degendi
an'latadı. Quday wa'de etken Qutqarıwshı.

* 1:4-5 Yamasa: Qudaydın' Muxaddes Ruwxınan.

* 1:7 Daniel 7:13.

* 1:7 Zekeriya 12:10.

* 1:8 **Alfa ha'm Omega** – grek a'lipbesinin' birinshi ha'm son'g'ı ha'ripleri.

* 1:10 Yamasa: ekshembi ku'ni. İyemiz İysa usı ku'ni o'limnen qayta tirilgen edi.

* 1:10 **Muxaddes Ruwx** – Qudaydın' Ruwxı.

* 1:11 **Smirna** – ha'zirgi atı İzmir.

* 1:13 **Adam Ulı** – Eski Kelisimde wa'de etilgen Qutqarıwshı Masixtın' bir atı.

* 1:20 Yamasa: perishteleri.

* 2:1 Yamasa: perishtesine.

* 2:8 Yamasa: perishtesine.

* 2:12 Yamasa: perishtesine.

* 2:17 **Manna** – İzrail xalqı Mısırdan shıg'ıp sho'lde ju'rgende, Quday aspannan bergen azıq.

* 2:18 Yamasa: perishtesine.

* 2:21 **Ta'wbe etiw** – teris joldan qaytıp, Qudaydın' jolına tu'siw.

* 2:23 So'zbe-so'z: balaların.

* 2:27 Zabur 2:9.

* 3:1 Yamasa: perishtesine.

* 3:1 Yamasa: Qudaydın' Muxaddes Ruwxına.

* 3:4 So'zbe-so'z: kiyimlerin kirletpegen.

* 3:5 **O'mir kitabı** – ma'n'gilik o'mirge iye bolg'anlardın' atları jazılg'an Qudaydın' kitabı.

* 3:7 Yamasa: perishtesine.

* 3:14 Yamasa: perishtesine.

* 4:2 Yag'nıy: Qudaydı.

* 4:3 **Raduga** – jawın jawg'annan son', ha'r tu'rli tu'ske do'nip, aspanda payda bolatug'ın qılısh sıyaqlı belgi.

* 4:6 So'zbe-so'z: ortasında.

* 5:1 So'zbe-so'z: oralg'an qag'az.

* 5:6 **Qozı** – pu'tkil adamzat ushın qurban bolg'an İysa Masixtın' tımsalı.

* 5:8 Yag'nıy: İysag'a iseniwshilerdin'.

* 8:3 Yag'nıy: İysag'a iseniwshilerdin'.

* 10:2 So'zbe-so'z: oralg'an kishkene qag'az.

* 12:14 So'zbe-so'z: «bir mu'ddet, mu'ddetler ha'm yarım mu'ddet».

* 12:18 Basqa nusqada: «Men ten'iz jag'asında turg'an edim».

* 13:7 Yag'nıy: İysag'a iseniwshilerge.

* 13:10 Eremiya 15:2; 43:11.

* 13:13 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgiler.

* 13:14 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgiler.

* 14:1 **Sion tawı** – Erusalim qalasındag'ı bir taw.

* 14:4 So'zbe-so'z: «Bular – o'zlerin hayallar menen iplaslamag'an pa'k adamlar edi».

* 14:10 **Qudaydın' qa'ha'rli g'a'zep kesesi** – Qudaydın' jazası.

* 14:12 Yag'nıy: İysag'a iseniwshilerdin'.

* 14:20 So'zbe-so'z: 1600 stadiya. Shama menen 300 kilometr.

* 15:3 Basqa nusqada: a'wladlardın' Patshası.

* 15:5 **Gu'walıq shatırı** – so'zlikke qara.

* 16:6 Yag'nıy: İysag'a iseniwshilerdin'.

* 16:14 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgiler.

* 17:6 Yag'nıy: İysag'a iseniwshilerdin'.

* 17:12 So'zbe-so'z: bir saat.

* 18:3 Basqa nusqada: «O'ytkeni ol o'z buzıqshılıg'ının' ku'shli sharabın barlıq milletlerge ishkizdi».

* 18:13 So'zbe-so'z: adam denesin.

* 18:20 Yag'nıy: İysag'a iseniwshiler.

* 19:1 **Haliluya** – evreyshe «Qudaydı alg'ıslan'» degen ma'niste.

* 19:8 Yag'nıy: İysag'a iseniwshilerdin'.

* 19:10 So'zbe-so'z: «O'ytkeni İysanın' gu'walıg'ı – payg'ambarshılıq ruwxı demek».

* 19:11 **Atqa Mingen** – bul jerde İysa Masix haqqında aytılıp atır.

* 19:20 So'zbe-so'z: ka'ramatlı belgiler.

* 19:21 Yag'nıy: İysa Masixtın'.

* 20:9 Yag'nıy: iseniwshilerdin'.

* 20:11 Yag'nıy: Qudaydı.

* 21:16 So'zbe-so'z: on eki mın' stadiya.

* 21:17 So'zbe-so'z: bir ju'z qırıq to'rt kyubit. Eski o'lshem birligi boyınsha, bir kyubit – 45-52 sm.

+ 1:1 Ayan 22:6

+ 1:2 Yuxn 19:35

+ 1:3 Ayan 22:7, Ayan 22:10

+ 1:4 Shıg' 3:14, Ayan 3:1, Ayan 4:5, Ayan 5:6, Yuxn 3:11, 1Tim 6:13, Elsh 26:23, 1Kor 15:20, Kol 1:18, 1Pet 1:18-19

+ 1:6 Shıg' 19:6, 1Pet 2:9, Ayan 5:10, Ayan 20:6, 1Pet 4:11, Yahu 1:24-25, Ayan 5:13

+ 1:7 Dan 7:13, Zxr 12:10

+ 1:9 Mrk 10:39

+ 1:10 Ezk 1:3, Ayan 4:2

+ 1:12 Shıg' 25:1, Shıg' 25:37, Zxr 4:2

+ 1:13 Dan 7:13, Dan 10:5-6, Ayan 15:6

+ 1:14 Dan 7:9, Ayan 2:18, Ayan 19:12

+ 1:15 Ezk 1:7, Dan 10:6, Ezk 1:24, Ezk 43:2

+ 1:16 İysh 49:2, Evr 4:12, Ayan 19:15, Dan 8:17, Dan 10:9, Mat 17:2

+ 1:17 Mat 28:4, İysh 41:4, İysh 44:6, İysh 48:12, Ayan 2:8, Ayan 22:13

+ 1:18 Rim 6:9, Rim 14:9, Ayan 9:1, Ayan 20:1

+ 2:1 Ayan 1:13, Ayan 1:16

+ 2:2 2Kor 11:13, 1Yuxn 4:1

+ 2:4 Erm 2:2

+ 2:7 Mat 11:15, Mrk 4:9, Luk 8:8, Ayan 3:6, Ayan 3:13, Ayan 3:22, Ayan 13:9, Ayan 3:5, Ayan 21:7, Luk 23:43, 2Kor 12:4, Jar 2:9, Jar 3:22, Ezk 28:13, Ayan 22:2

+ 2:8 Ayan 1:17-18

+ 2:9 Yaqp 2:5, 2Kor 8:9, Ayan 3:9

+ 2:10 Ayan 12:11, Yaqp 1:12, Ayan 3:11

+ 2:11 Ayan 2:7, Ayan 20:6, Ayan 21:8

+ 2:12 Ayan 1:16

+ 2:14 San 22:5, San 25:1-2, San 31:16, 2Pet 2:15, Elsh 15:29, 1Kor 8:10, 1Kor 10:19

+ 2:15 Ayan 2:6

+ 2:16 İysh 11:4, 2Sal 2:8

+ 2:17 Ayan 2:7, Shıg' 16:31, Yuxn 6:48-50, İysh 62:2, İysh 65:15, Ayan 3:12, Ayan 19:12

+ 2:18 Ayan 1:14-15

+ 2:20 3Pat 16:31, 3Pat 21:25, Ayan 2:14

+ 2:21 2Pet 3:9, 2Pet 3:15

+ 2:23 1Pat 16:7, Erm 11:20, Erm 20:12, Mat 16:27

+ 2:25 Ayan 3:11

+ 2:26 Zab 2:9, Ayan 12:5, Ayan 19:15, San 24:17, Ayan 22:16

+ 2:29 Ayan 2:7

+ 3:1 Ayan 1:4-5, Ayan 1:16, Rim 1:15, Efs 2:1, Efs 2:5, Kol 2:13, 1Tim 5:6

+ 3:3 Mat 24:43-44, 2Pet 3:10, 1Sal 5:2, Ayan 16:15

+ 3:4 Yahu 1:23, Ayan 6:11, Ayan 7:9, Mat 10:11, Mat 22:8, Elsh 13:46

+ 3:5 Ayan 2:7, Ayan 21:7, Shıg' 32:32, Zab 55:9, Zab 68:29, Mal 3:16, Luk 10:19, Mat 10:32

+ 3:6 Ayan 2:7

+ 3:7 İysh 22:22, Ayup 12:14

+ 3:9 Ayan 2:9

+ 3:10 2Pet 2:9, 1Kor 10:13

+ 3:11 Ayan 22:7, Ayan 22:12, Ayan 22:20, Ayan 2:25

+ 3:12 Ayan 2:7, 3Pat 7:21, Zab 22:6, Ezk 48:35, İysh 62:2, Ayan 2:17

+ 3:13 Ayan 2:7

+ 3:14 Hkm 8:22, Kol 1:15, Kol 1:18, 1Kor 14:16, 2Kor 1:20

+ 3:17 Hosh 12:8, Zxr 11:5, 1Kor 4:8, Yuxn 9:39-41

+ 3:18 Ayan 16:15

+ 3:19 Hkm 3:12, Evr 12:5-6

+ 3:20 Luk 12:36, Yuxn 14:23

+ 3:21 Yuxn 16:33, Zab 109:1, Mrk 16:19, Mat 19:28, Luk 22:30

+ 3:22 Ayan 2:7

+ 4:1 Ayan 1:10

+ 4:2 Ezk 1:3, Ayan 1:10, 3Pat 22:19, İysh 6:1, Dan 7:9

+ 4:3 Ezk 1:28

+ 4:4 Ayan 3:4

+ 4:5 Ayan 8:5, Ayan 11:19, Ayan 16:18, Ayan 1:4-5, Zxr 4:2

+ 4:6 Ezk 1:22, Ayan 15:2, Ezk 1:5, Ezk 1:18, Ezk 10:12

+ 4:7 Ezk 1:10

+ 4:8 İysh 6:2, Ezk 1:11, İysh 6:3

+ 4:11 Ayan 5:12, Zab 32:9-11

+ 5:1 Ezk 2:9-10, İysh 8:16, İysh 29:11, Dan 12:4, Ayan 10:4, Ayan 22:10

+ 5:5 İysh 11:10, Ayan 22:16, Jar 49:9

+ 5:6 İysh 53:7, Yuxn 1:29, Yuxn 1:36, 1Pet 1:19, Elsh 8:32-33, Zxr 3:9, Zxr 4:10, Ayan 1:4-5

+ 5:8 Zab 140:2, Ayan 8:3-4

+ 5:9 Zab 32:3, Ayan 14:3, Ayan 7:9, Ayan 11:9, Ayan 14:6, Ayan 14:3-4

+ 5:10 Shıg' 19:6, 1Pet 2:9, Ayan 1:6

+ 5:11 Dan 7:10, Luk 2:13

+ 5:12 Ayan 4:11

+ 5:13 Zab 144:16, Zab 150:6, 1Pet 4:11, Yahu 1:24-25, Ayan 1:6, Ayan 7:12

+ 5:14 Ayan 4:10

+ 6:1 Ayan 5:1, Ayan 4:7, Ayan 14:2, Ayan 19:6

+ 6:2 Zxr 1:8-10, Zxr 6:1-4

+ 6:4 Zxr 1:8, Zxr 6:2, Mrk 13:8

+ 6:6 Ayan 7:3

+ 6:8 Leb 26:22, Nzm 32:24, Ezk 5:17, Ezk 14:21

+ 6:9 Ayan 20:4

+ 6:10 Nzm 32:43, Zab 78:10, Zab 93:3, Zab 118:84, Luk 18:7, 2Sal 1:6, Ayan 19:2

+ 6:11 Ayan 3:4

+ 6:12 Mrk 13:8, Ayan 11:13, İysh 50:3, İol 2:30

+ 6:13 İysh 34:4

+ 6:14 Ayan 16:20

+ 6:15 İysh 2:10, İysh 2:19

+ 6:16 Hosh 10:8, Luk 23:30

+ 6:17 Zab 75:8, Erm 30:7, İol 2:11, Mal 3:2

+ 7:1 Erm 49:36, Dan 7:2

+ 7:3 Ezk 9:4, Ayan 14:1, Ayan 22:4

+ 7:9 Ayan 3:4

+ 7:10 Ayan 12:10, Ayan 19:1

+ 7:11 Ayan 4:6

+ 7:12 Ayan 5:13-14

+ 7:14 Mat 24:21, Zxr 3:4, Evr 9:14, Ayan 19:8, Ayan 22:14

+ 7:16 Zab 120:6, İysh 49:10

+ 7:17 2Pat 5:2, Zab 22:1, Yuxn 10:11, İysh 25:8, Ayan 21:4

+ 8:1 Ayan 5:1

+ 8:2 Mat 18:10-11

+ 8:3 Amo 9:1, Shıg' 30:7, San 16:46, Zab 140:2, Ayan 5:8

+ 8:4 Elsh 10:4

+ 8:5 Leb 16:12, Ezk 10:2, Ayan 4:5

+ 8:7 Shıg' 9:23-24, Ezk 38:22, İol 2:30, Amo 7:4

+ 8:8 Erm 51:25, Shıg' 7:17, Shıg' 7:19, Ayan 11:6

+ 8:9 İysh 2:16

+ 8:10 İysh 14:12, Ayan 9:1

+ 8:11 Erm 9:15, Erm 23:15

+ 8:12 Shıg' 10:21-23, İysh 13:10, İol 2:10, İol 3:15

+ 9:1 İysh 14:12, Luk 10:18, Ayan 8:10, Ayan 12:8-9, Ayan 1:18

+ 9:3 Shıg' 10:4

+ 9:4 Ayan 7:2-4

+ 9:6 Ayup 3:21, Erm 8:3

+ 9:7 İol 2:4, Dan 7:8

+ 9:8 İol 1:6

+ 9:9 İol 2:5

+ 9:12 Ayan 11:14

+ 9:13 Shıg' 27:2, Shıg' 30:2

+ 9:14 Ayan 16:12

+ 9:15 Zxr 13:8

+ 9:20 1Kor 10:20, Zab 134:15-18, Dan 5:23

+ 9:21 Ayan 21:8, Ayan 22:15

+ 10:1 Ezk 1:28, Ayan 4:3, Ayan 1:15-16

+ 10:2 Ezk 2:9

+ 10:3 İol 3:16, Amo 1:2

+ 10:4 İysh 8:16, İysh 29:11, Dan 8:26, Dan 12:4, Ayan 5:1, Ayan 22:10

+ 10:7 Ayan 11:15

+ 10:9 Zab 118:103, Erm 15:16, Ezk 3:1-3

+ 11:1 Ezk 40:3, Ayan 21:15

+ 11:2 Ezk 40:17, Luk 21:24, Ayan 12:6, Ayan 13:5

+ 11:4 Zxr 4:2-3, Zxr 4:11, Zxr 4:14

+ 11:5 4Pat 1:10, Erm 5:14

+ 11:6 3Pat 17:1, Shıg' 7:17, Shıg' 7:19, Ayan 8:8

+ 11:7 Ayan 9:1, Dan 7:21, Dan 8:24

+ 11:8 İysh 1:10, İysh 3:9

+ 11:9 Zab 78:2-3

+ 11:11 Jar 2:7, Ezk 37:10

+ 11:12 Ayan 4:1, 1Sal 4:17

+ 11:13 Ayan 6:12

+ 11:14 Ayan 8:13, Ayan 9:12

+ 11:15 İysh 27:12, Mat 24:31, Ayan 10:7, Shıg' 15:18, Dan 7:14, Dan 7:27, Obd 1:21, Zxr 14:9, Luk 1:33, 1Kor 15:24

+ 11:16 Ayan 4:4

+ 11:17 Ayan 1:4, Ayan 16:5

+ 11:18 Zab 2:1, Ayan 20:12

+ 11:19 Ayan 15:5, Shıg' 9:23, Eshu 10:11, Ayan 16:21

+ 12:1 Jar 37:9

+ 12:3 Dan 7:7, Ayan 12:18-Ayan 13:1, Ayan 17:3, Ayan 17:12

+ 12:4 Dan 8:10

+ 12:5 Zab 2:9, Ayan 2:27, Ayan 19:15

+ 12:6 Ayan 11:3, Ayan 13:5

+ 12:7 Dan 10:13, Dan 12:1, Yahu 1:9

+ 12:9 1Jln 21:1, Ayup 1:6, Zxr 3:1, Jar 3:1, Ayan 20:2, Luk 10:18, Yuxn 12:31

+ 12:10 Ayup 1:9-11, Ayup 2:4-5, Zxr 3:1

+ 12:11 Ayan 15:2, Luk 14:26, Yuxn 12:25, Ayan 2:10

+ 12:12 Zab 95:11, İysh 44:23, İysh 49:13

+ 12:14 Shıg' 19:4, Nzm 32:11, Dan 7:25, Ayan 13:5

+ 12:17 Jar 3:15

+ 13:1 Dan 7:3, Ayan 12:3

+ 13:2 Dan 7:4-6, Luk 4:6

+ 13:5 Dan 7:8, Dan 11:36, Dan 7:25, Ayan 11:2, Ayan 12:6

+ 13:7 Dan 7:21, Dan 8:24, Ayan 11:7, Ayan 12:17

+ 13:8 Ayan 3:5

+ 13:9 Ayan 2:7

+ 13:10 Erm 15:2, Erm 43:11, Ayan 14:12

+ 13:13 Nzm 13:1-3, Mrk 13:22, Ayan 16:13, Ayan 19:20, 4Pat 1:10, Luk 9:54

+ 13:14 Mat 24:24, Mrk 13:22, 2Sal 2:9

+ 13:15 Dan 3:6

+ 14:1 Zab 2:6, Zab 9:12, Evr 12:22, Ayan 3:12, Ayan 7:3-4

+ 14:2 Ezk 1:24, Ezk 43:2, Ayan 1:15, Ayan 6:1

+ 14:3 Zab 32:3, Ayan 5:9

+ 14:4 2Kor 11:2, Erm 2:3, Yaqp 1:18, 2Sal 2:13

+ 14:5 Sef 3:13

+ 14:8 İysh 21:9, Erm 51:8, Ayan 18:2

+ 14:9 Ayan 13:15

+ 14:10 Zab 74:8, İysh 51:17, Erm 25:15, Obd 1:16, Zxr 12:2, Ayan 14:10, Ayan 20:10

+ 14:11 İysh 34:10

+ 14:12 Ayan 13:10

+ 14:13 Ayan 20:6

+ 14:14 Dan 7:13, Dan 10:5-6, Ayan 1:13

+ 14:15 İol 3:13, Mrk 4:29

+ 14:16 Erm 51:33

+ 14:19 İysh 63:3, İol 3:13, Ayan 19:15

+ 15:1 Ayan 16:1, Ayan 17:1, Ayan 21:9

+ 15:2 Ayan 4:6, Ayan 12:11, Ayan 13:17

+ 15:3 Shıg' 15:1, Nzm 31:30, Zab 91:6

+ 15:4 Erm 10:7, Zab 85:9

+ 15:5 Shıg' 38:21, Ayan 11:19

+ 15:6 Ayan 1:13

+ 15:7 Ayan 4:6

+ 15:8 Shıg' 40:34-35, 3Pat 8:10-11, İysh 6:4

+ 16:1 Ayan 15:1, Zab 78:6, Erm 10:25

+ 16:2 Ayan 13:16, Shıg' 9:9-11

+ 16:3 Ayan 8:8-9

+ 16:4 Shıg' 7:17-20

+ 16:5 Ayan 1:4, Ayan 11:17, Erm 12:1

+ 16:6 Mat 23:35, Ayan 18:24, İysh 49:26

+ 16:7 Ayan 6:9

+ 16:9 Dan 5:23, Elsh 12:23

+ 16:10 Ayan 13:2, Shıg' 10:21-22

+ 16:12 Ayan 9:14, İysh 11:15, İysh 44:27

+ 16:13 Ayan 12:3, Ayan 13:11

+ 16:14 Mrk 13:22, Ayan 13:13

+ 16:15 Mat 24:43-44, 2Pet 3:10, 1Sal 5:2, Ayan 3:3, Ayan 3:18

+ 16:18 Ezk 38:19, Amo 1:1, Xag 2:6, Dan 12:1, Mrk 13:19

+ 16:19 Ayan 14:10

+ 16:20 Ayan 6:14

+ 16:21 Shıg' 9:23-25, Eshu 10:11, İysh 30:30, Ayan 11:19

+ 17:1 Ayan 15:1, Ayan 21:9, Erm 51:13, Nax 3:4

+ 17:2 İysh 23:17, Nax 3:4, Erm 51:7, Ayan 14:8

+ 17:3 Ezk 37:1, Ayan 12:3

+ 17:6 Ayan 16:6

+ 17:8 Ayan 9:1, Ayan 11:7

+ 17:12 Dan 7:7, Dan 7:24, Ayan 12:3

+ 17:14 Nzm 10:17, 1Tim 6:15, Ayan 19:16, Ezr 7:12, Ezk 26:7, Dan 2:37

+ 17:16 Ezk 28:18, Ayan 18:8

+ 18:1 Ezk 43:2

+ 18:2 İysh 21:9, Ayan 14:8, İysh 13:21, İysh 34:11, İysh 34:14

+ 18:3 Nax 3:4, Ayan 17:2, Ezk 27:33

+ 18:4 İysh 48:20, Erm 50:8, Erm 51:45

+ 18:5 2Jln 28:9, Ezr 9:6, Erm 51:9, Yuns 1:2

+ 18:6 Zab 136:8, Erm 50:15, Erm 16:18

+ 18:7 İysh 47:7

+ 18:8 Ezk 28:18, Ayan 17:16

+ 18:9 Erm 51:8

+ 18:17 Ezk 27:28-29

+ 18:18 Ezk 27:32

+ 18:19 Ezk 27:30

+ 18:20 Erm 51:48

+ 18:21 Erm 51:63-64

+ 18:22 İysh 14:11, İysh 24:8, Ezk 26:13

+ 18:23 Erm 7:34, Erm 16:9, Nax 3:4

+ 18:24 Mat 23:35, Ayan 16:6, Ayan 17:6

+ 19:1 Zab 61:12, Ayan 7:10

+ 19:2 Nzm 32:43, 4Pat 9:7, Ayan 6:10

+ 19:3 İysh 34:10, Ayan 14:11, Ayan 18:9

+ 19:4 Ayan 4:4

+ 19:5 Zab 133:1, Zab 134:1

+ 19:6 Ezk 1:24, Ayan 1:15, Ayan 6:1, Zab 92:1

+ 19:7 Mat 22:2, Mat 25:10, Ayan 21:2

+ 19:8 İysh 61:10, Zxr 3:4, Ayan 7:14

+ 19:10 Elsh 10:25-26, Ayan 22:8-9

+ 19:11 Ezk 1:1

+ 19:12 Ayan 1:14, Ayan 2:17

+ 19:13 Yuxn 1:1

+ 19:15 İysh 49:2, Ayan 1:16, Zab 2:9, Ayan 2:27, Ayan 12:5, İysh 63:3, İol 3:13, Ayan 14:19-20

+ 19:16 Nzm 10:17

+ 19:17 Erm 12:9, Ezk 39:17-20

+ 19:18 Ezk 39:18-20

+ 19:19 Ayan 16:16

+ 19:20 Ayan 13:11-15, Ayan 16:13, Dan 7:11-12

+ 19:21 İysh 49:2, Ayan 1:16

+ 20:1 Ayan 9:1

+ 20:2 Jar 3:1, Ayan 12:9

+ 20:3 Zab 54:24, Dan 6:17

+ 20:4 Dan 7:9, Mat 19:28, Ayan 6:9, Ayan 13:12-16, Dan 7:18

+ 20:6 Ayan 2:11, Ayan 14:13, Ayan 21:8, Shıg' 19:6, Ayan 1:6

+ 20:8 Ezk 38:2, Ezk 39:1, Ayan 16:14

+ 20:9 4Pat 1:10, Ezk 38:22, Ezk 39:6, Ayan 11:5

+ 20:10 Ayan 19:20

+ 20:11 Zab 101:27

+ 20:12 Shıg' 32:32, Shıg' 32:33, Dan 7:10, Dan 12:1, Mat 16:27

+ 20:13 Elsh 24:15

+ 20:15 Mat 13:42, Mat 13:50

+ 21:1 İysh 65:17, İysh 66:22, 2Pet 3:13, Ayan 20:11

+ 21:2 Gal 4:26, Evr 12:22, İysh 61:10, Ayan 19:7

+ 21:3 Leb 26:11-12, Ezk 37:27

+ 21:4 İysh 25:8, İysh 65:19, Ayan 7:17, İysh 35:10, İysh 43:18, İysh 51:11

+ 21:5 İysh 43:19, 2Kor 5:17

+ 21:6 İysh 44:6, İysh 48:12, Ayan 1:6, Ayan 22:13, İysh 55:1, Yuxn 4:10, Yuxn 7:37

+ 21:7 Ayan 2:7, Ayan 3:5, Mat 25:34, 2Pat 7:14, 2Kor 6:18

+ 21:8 1Kor 6:9-10, Gal 5:19-21, Ayan 22:15, İysh 66:24, Ayan 2:11, Ayan 20:6

+ 21:9 Ayan 15:1, Ayan 17:1

+ 21:10 Ezk 40:2, Ayan 17:3

+ 21:11 Shıg' 40:34

+ 21:13 Ezk 48:30-34

+ 21:14 Efs 2:20

+ 21:15 Ezk 40:3, Ayan 11:1

+ 21:16 Ezk 48:16

+ 21:19 Shıg' 28:17-20, İysh 54:11-12, Ezk 28:13

+ 21:22 İysh 8:14, Ezk 11:16

+ 21:23 İysh 60:19-20, Ayan 22:5

+ 21:24 İysh 60:3

+ 21:25 İysh 60:11, Zxr 14:7

+ 21:27 İysh 35:8, İysh 52:1, İol 3:17, Nax 1:15, Zab 117:20

+ 22:1 Ezk 47:1, Zxr 14:8

+ 22:2 Jar 2:9, Jar 3:22, Ezk 47:7, Ezk 47:12, Ayan 2:7

+ 22:4 Ayup 19:26, Zab 16:15, Mat 5:8, 1Yuxn 3:2, Evr 12:14, Ayan 7:3-4

+ 22:5 Zab 35:10, İysh 60:19-20, Ayan 21:23

+ 22:6 Ayan 1:1

+ 22:7 Ayan 3:11, Ayan 1:3

+ 22:8 Ayan 19:10

+ 22:10 Dan 12:4, Ayan 10:4, Ayan 1:3

+ 22:11 Dan 12:10, 2Tim 3:13

+ 22:12 İysh 40:10, İysh 62:11, Mat 16:27

+ 22:13 İysh 44:6, İysh 48:12, Ayan 1:8, Ayan 21:6

+ 22:14 Ayan 7:14

+ 22:15 Hkm 12:22, 1Kor 6:9-10, Gal 5:19-21, Ayan 21:8

+ 22:16 İysh 11:10, Ayan 5:5, San 24:17, Ayan 2:26

+ 22:17 Ayan 21:2, Ayan 21:9, İysh 55:1, Yuxn 7:37, Ayan 21:6

+ 22:18 Nzm 4:2, Nzm 12:32, Hkm 30:6

+ 22:20 1Kor 16:22